

સાથે ગૂજરાતી

જોડણીકોશ

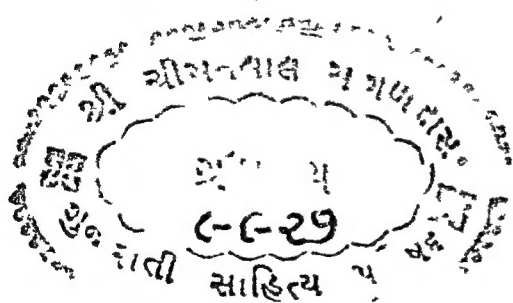
“હવે પણ કોઈને સ્વેચ્છાએ જોડણી કરવાનો અધિકાર નથી.”
—ગાંધીજી

નવજીવન પ્રકાશન મંદિર
અમદાવાદ

મુદ્રક અને પ્રકાશક
જીવણજી ડાહ્યાભાઈ દેસાઈ
નવજીવન મુદ્રણાલય, કાળુપુર, અમદાવાદ

ચોથી આવૃત્તિ, સને ૧૯૪૯, ૧૦,૦૦૦
(સુધારાવધારા સાથે)

“દરેક માણસને જેમ સૂઝે છે તેમ શબ્દને શુદ્ધ કે અપભ્રંશ ઠાકી બેસાડે છે, અને પછી તે પ્રમાણે વિપરીત જોડણીઓના વરસાદ નિશાળોમાં વરસી રહે છે. તેઓના એમાં કાંઈ ઉપાય નથી; એ થયાં જ કરવાનું. અને તેમાં તેઓના કાંઈ વાંક નથી. ખરેખરું તો, એ નિયમો બંધાયા તે વખતે, એ નિયમ બાંધનારી કમિટીએ એક ગૂજરાતી ભાષાના સઘળા શબ્દોનો કોશ તૈયાર કરવો જોઈતો હતો, અને તેમાં ઘણી કાળજીથી એ નિયમો પ્રમાણે સઘળા શબ્દોની જોડણી આપવી જોઈતી હતી.”

માર્ચ, ૧૮૭૨

૨૧. નવલરામ

“મારી એ જ ભલામણ છે કે, કોઈ પણ પ્રકારે — પછી પંડિતવર્ગ તરફથી અથવા, ઉત્તમ રીતે તો, શાળાખાતા તરફથી યોગ્ય કમિટી નિર્માઈને — પ્રથમ ઉપર દર્શાવેલી દિશાએ (તે જ એમ નથી કહેતો) સમગ્ર મોટા ધોરણ ઉપર નિયમપદ્ધતિ રચાઈને, એક ઉત્તમ કોશ તે પદ્ધતિને અનુસરી જોડણીવાળો રચવો જોઈએ.”

૧૮૮૮

૨૧. નરસિંહરાવ લોખાનાથ

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠે જોડણીકોશ તૈયાર કરીને આપણી જોડણીને એકધારી અને વ્યવસ્થિત કરવાનો જે સફળ પ્રયત્ન કર્યો છે, અને જે જોડણીને લેખકો, સામયિકો, પ્રકાશન-સંસ્થાઓ, મુંબઈ યુનિવર્સિટી તથા ખીજ કેળવણીની સંસ્થાઓ મોટે ભાગે અનુસરી રહી છે, તેને આ સંમેલન આવકાર દે છે, અને પરિષદને સૂચના કરે છે કે :

(૧) એ જોડણી સર્વામાન્ય થાય એવા પગલાં-લે; અને

(૨) વિદ્યાપીઠ તરફથી થનારા તેના પુનઃસંસ્કરણમાં ખોતે તથા ખોતાની માન્ય સંસ્થાઓ પૂરેપૂરો સહકાર આપે.

ઓક્ટોબર, ૧૯૩૬

૧૨મું ગુજરાતી સાહિત્ય સંમેલન

“ગુજરાતી શબ્દોની સાચી જોડણી વિષે ગુજરાતમાં ઘણા વખતથી ચર્ચા ચાલી રહી છે. એને પરિણામે, એ ભાષાના અભ્યાસમાં નડતી મુશ્કેલી દૂર કરવાના હેતુથી, ગૂજરાત વિદ્યાપીઠે, સામાન્ય રીતે સ્વીકારાયેલા અમુક સિદ્ધાંતોને આધારે, ‘જોડણીકોશ’ નામનો એક શબ્દકોશ પ્રગટ કર્યો છે. આ ‘જોડણીકોશ’માં સ્વીકારાયેલી જોડણીને ગુજરાત સાહિત્ય પરિષદ, મુંબઈ યુનિવર્સિટી તેમ જ ઘણાખરા ગૂજરાતી પ્રકાશકો, વર્તમાનપત્રો અને સામયિકોએ પણ સ્વીકાર કર્યો છે. સર્વાત્ર એક જ પ્રકારની જોડણી રહે, તેમ જ ભાષાના અભ્યાસમાં ચોક્કસાઈ સચવાય, એ હેતુથી મુંબઈ સરકાર એ જરૂરી અને ઇષ્ટ માને છે કે, ‘જોડણીકોશ’માં નક્કી કરેલી સર્વામાન્ય અને એક જ પ્રકારની જોડણી ઇલાકાની શિક્ષણ સંસ્થાઓમાં અનુસરવામાં આવે. આ અનુસાર સરકારે એવો હુકમ બહાર પાડ્યો છે કે, ભવિષ્યમાં ‘જોડણીકોશ’માં નક્કી કરાયેલી જોડણીને અનુસરે એવાં જ પુસ્તકોને પાઠ્યપુસ્તકોની મંજૂર થયેલી યાદીમાં મૂકવામાં આવશે.”

ઈ. સ. ૧૯૪૦

મુંબઈ સરકારના પ્રકાશન ખાતા તરફથી

ચોથી આવૃત્તિ

કાશની આ નવી આવૃત્તિ છેવટે પૂરી કરીને જનતા આગળ રજૂ કરી શકીએ છીએ, તેથી અનેક રીતે આનંદ અને કૃતકૃત્યતા અનુભવાય છે. સૌને ખબર છે કે, આ આવૃત્તિ માટે ગુજરાતને પાંચ છ વરસોથી રાહ જોવી પડી છે. તે માટે અમે ક્ષમા ચાહીએ છીએ. એટલું જ કહેવાનું કે, કેવળ લાચારીને લીધે જ આમ થયું છે. તે લાચારીમાંથી બનતી ત્વરાએ છૂટી જઈ નિર્વિઘ્ને કાશ તૈયાર કરી આપી શકાયો, તે આનંદની વાત છે.

જોડણીકાશની પ્રવૃત્તિની શરૂઆત હિંદ-સ્વરાજની લડત સાથે અને કહો કે, તેના જ એક શિક્ષણી અંગ તરીકે થઈ. અને ત્યાર પછી તેની ઉત્તરોત્તર સુધારાતી વધારાતી આવૃત્તિઓ નીકળતી ગઈ; અને તે પણ એ લડતના મહત્વના તબક્કાની સાથેસાથ બહાર પડી, એવા સંજોગો જોવા મળે છે. પૂર્વની આવૃત્તિઓના નિવેદનો પણ સઘરવામાં આવ્યાં છે; તે પરથી જણાશે કે, પહેલી આવૃત્તિનું કામ ઈ. સ. ૧૯૨૮ની બારડોલીની લડતના વાતાવરણમાં ચાલતું હતું. તે આવૃત્તિ વરસની અંદર જ પૂરી થઈ ગઈ. બીજી આવૃત્તિનું કામ ઈ. સ. ૧૯૩૦-૨ની લડત દરમિયાન જ થયું. એ કામ પણ પૂર્ણસ્વરોજનું જ એક કામ છે, એવી સમજ ન હોત, તો તે એવા યુદ્ધકાળમાં ન થઈ શકત. એ આવૃત્તિ પણ ધાર્યા કરતાં વહેલી પૂરી થઈ, અને ત્રીજી આવૃત્તિ કરવાની થઈ. તે તૈયાર થઈ બહાર પડ્યા બાદ પાછું સ્વરાજનું યુદ્ધ શરૂ થયું. અને ત્યાં સુધીમાં તે આવૃત્તિ પણ પૂરી થવા આવી. તેથી ચોથી આ આવૃત્તિ જપાવવાનું હાથ પર લેવું જોઈ એ એમ વિચારતા હતા, ત્યાં ૧૯૪૨ના દિવસો બેઠા અને સેવકોને તે કામમાંથી તે વખત પૂરતો હાથ લઈ લેવો પડ્યો: નવજીવન પ્રેસ સરકારે કળજે ક્યું; સેવકોને પકડી પકડીને જેલમાં બેસાડ્યા એ છેવટની સુલતાની આધી ૧૯૪૫ બાદ શમવી શરૂ થઈ, તે બીજી બાબુથી દેશનું સ્વરાજ-યુદ્ધ પણ નવા પાટા પર ચડ્યું. પૂ. ગાંધીજી બહાર આવ્યા; બીજા દેશનેતાઓ બહાર આવ્યા, અને જાત જાતની વિધિઓ અને વાટાઘાટો શરૂ થઈ. ટૂંકમાં સેવકમણ પાછો પુનઃ હરિ. ઓમ્ કરી શકે એમ થયું.

આમ પરિસ્થિતિ પદ્ધતિમાં તરત કોશની નવી આવૃત્તિનું કામ ૧૯૪૨થી અટકેલુ ત્યાંથી આગળ ચલાવવામાં આવ્યું. નવજીવન પ્રેસ પણ પાછું મળ્યું. પણ કાગળ-નિયમન-ધારો આવ્યો હતો. વડી સરકારની પરવાનગી વગર પ્રેસ પણ ફરી ચાલી ન શકે અને કાંઈ છાપી પણ ન શકાય, એવા ધારા લાગુ થયા હતા છતાં ભાષાના કોશ જેવા નિર્દોષ પુસ્તકને તો કેવી રીતે રોકી શકાય? એટલે આ માટે સરકારી પરવાનગી મળી શકી. અને એમ ૧૯૪૬માં કોશના છાપકામના ગણેશ બેસાડી શકાય એવા સંજોગો મળી રહ્યા, અને ૧૯૪૭થી તેનું કામ ચલાવી શકાયું.

એટલે સુધી આવતાં તો સ્વરાજ-જન્મની યાતનાઓનો કાળ શરૂ થયો. પાકિસ્તાન, હુલ્લડો, હડતાલો, તંગી, અંકુશો ઇત્યાદિ અનેક મુસીબતોમાં છાપકામ ચલાવવાનું હતું. છેવટે એ બધું ત્રણ વરસે સાગોપાગ પૂરું થયું, અને તેની જ સાથે હિંદની સ્વરાજયાત્રા સફળ થઈ. આમ લાંબી કથા અહીં એટલા માટે કહી છે કે, તે પરથી વાચક જોશે કે, શરૂમાં કહ્યાં તે આનંદ અને કૃતકૃત્યતા શાથી લાગે છે, અને આટલી બધી દીલ થઈ તે કેમ દરગુજર કરવી જોઈએ. અસ્તુ.

ખીજી પણ એક વસ્તુ છે, જેને માટે ક્ષમા માગવી જોઈએ. વાચક જોશે કે, આ આવૃત્તિમાં જે કાગળ વપરાયો છે તે રંગે વિવિધ છે અને હલકો પણ છે. એનું કારણ સ્પષ્ટ છે—યુદ્ધને લઈને આપણા વેપારમાં અને માલમાં જે વિકારો થતા રહ્યા છે, તેનું એ નિદર્શક છે. એમાં કોઈ આરો જ નહોતો. બદલે કોશ છાપવાને માટે સરકાર-ભાવે કાગળ મળતો રહ્યો, એ જ એક મોટી વાત છે. એટલે કાગળને વિષે ખૂબ જાગ્રત રહેતાં છતાં, જે બન્યું છે તે બન્યું છે. અમારી એ ખીજી લાગ્યારીને પણ વાચક સહેજે સમજીને દરગુજર કરશે એવી આશા છે.

નવી આવૃત્તિ

દરેક આવૃત્તિ પેઠે આ આવૃત્તિ પણ સુધારાવધારા સાથે બહાર પડે છે. અને એને પરિણામે, એક રીતે જોતાં જોડણીકોશ હવે ભાષાના એક ચાલુ કોશ તરીકે કામચલાઉ પરિપૂર્ણતાએ પહોંચે છે. આ કોશની પહેલી આવૃત્તિ કેવળ શુદ્ધ જોડણી દર્શાવતી શબ્દાવલી જ હતી, અને સાથે તે શબ્દોનો પદ્યચ્છેદ યતાવયામાં આવ્યો હતો. ખીજી આવૃત્તિ કરતી વખતે સહેજે થયું કે, કાંઈ નહિ તો સંઘરેલા શબ્દોના મુખ્ય અર્થો સંક્ષેપમાં આપવા જોઈએ. આમ કેવળ જોડણીકોશ તરીકે શરૂ કરેલી પ્રવૃત્તિ ભાષાના એક સારા સમગ્ર કોશ બનવાને માર્ગે વળી. અને શબ્દસંગ્રહમાં

ઉપરાત, તુલનાત્મક સૂચનો પણ મૂકવામાં આવ્યા છે, અને તેમાં મુખ્યત્વે હિંદી અને મરાઠી ભાષાની તુલના નોંધી છે. હિંદી માટે ‘શબ્દ-સાગર’ અને મરાઠી માટે શ્રી. દાતેનો ‘મહારાષ્ટ્ર શબ્દકોશ’ મુખ્યત્વે ઉપયોગમાં લીધા છે. ઉર્દૂ ને હિંદુસ્તાની કોશો પણ જરૂર મુજબ વાપર્યા છે; પણ તે મુખ્ય ન હોવાથી તે બધાનાં નામ અહીં નોંધ્યાં નથી.

કારસી ચરખી વ્યુત્પત્તિ માટે ગુ. ૧૦ સો. ના કોશ ઉપરાંત લુગાતે કિશોરી, હિંદુસ્તાની-અંગ્રેજી કોશ વગેરેની જરૂર લાગવાથી તેમનેય વાપરવામાં આવ્યા છે.

એ પણ કહેવું જોઈએ કે, ગ્રંથોમાં મળી આવેલી ઉપરાત કેટલીક સિદ્ધ જેવી લાગતી વ્યુત્પત્તિ પણ કોશમાં ઉમેરવામાં આવી છે. અને વ્યુત્પત્તિમાં ન્યા શંકાને સ્થાન લાગ્યું છે, ત્યાં પ્રશ્ન દ્વારા તે વ્યક્ત કર્યું છે.

એક મૂળ શબ્દના થડ તળે આવતા શબ્દોની વ્યુત્પત્તિ બધે અલગ બતાવી નથી, કેમ કે ઘણી જગાએ તે સહેજે દેખાઈ જાય એવી હોય છે. ન્યા જુદી નોંધવા જેવી જરૂર લાગી છે, ત્યાં તે દર્શાવી છે.

આમ, આ આવૃત્તિ માટે એટલું કહી શકાય કે, વ્યુત્પત્તિ બાબતમાં થયેલું કામ વિકાસો આગળ પહેલી વાર એકસાથે રજૂ થશે. તે પરથી હવે એ કામ આગળ લઈ શકાય. જે થયું છે તેને વધારે શુદ્ધ કરી શકાય. બદલે, એમ કહેવું જોઈએ કે, હવે આપણે ગુજરાતીમાં વ્યુત્પત્તિ-કોશ ખાસ અલગ કરવા તરફ પણ પ્રયાણ કરવું જોઈએ આ કામને માટે આ આવૃત્તિ કીક ભૂમિકા રજૂ કરી શકશે.

ભાષાઓની તુલનાત્મક નોંધ અંગે બંગાળી, સિંધી, ઇત્યાદિ ભાષાઓ પણ સાથે લેવા જેવી કહેવાય. આ આવૃત્તિમાં જે તુલનાઓ નોંધી છે, તે સંપૂર્ણતયા આપી છે એમ સમજવાનું નથી. પણ કેવળ આ હવે તુલના કરતો શબ્દ-કોશ પણ, વ્યુત્પત્તિના અભ્યાસના વિકાસ અર્થે, જરૂરી તો છે જ. એ કામ પણ ખીલવવા જેવું છે. આ આવૃત્તિમાં તેનો સ્પર્શ મળશે એટલું જ.

શબ્દપ્રયોગો

વ્યુત્પત્તિ પેઠે જ શબ્દપ્રયોગો માટે પણ કામ થયું છે. ઉપલબ્ધ સાધનોમાથી તેની સામગ્રી લઈ લીધી છે. ઉપરાત ચાલુ ભાષામાંના નહીં સંસ્કૃતપ્રયોગો પ્રયોગો જે ધ્યાન ઉપર આવ્યા, તે પણ નોંધવામાં આવ્યા છે. આથી કરીને શબ્દપ્રયોગોનો સંગ્રહ પણ આ આવૃત્તિમાં થાય છે એટલો પહેલવહેલો કોશમાં ઊતરે છે, એમ કહી શકાય. એ પૂરેપૂરો છે એમ

હરગિજ નથી. શબ્દોની પેઠે શબ્દપ્રયોગો પણ શિષ્ટ સાહિત્યમાંથી જોળવા જોઈએ. એટલું જ નહિ, સ્વતંત્ર શબ્દપ્રયોગ-કોશ પણ હવે રચાવો જોઈએ. તે દ્વારા આપણી ભાષાની શક્તિનો આપણને કોઈ નવો જ ખ્યાલ આવે, એવો પૂરો સંભવ છે.

‘શબ્દપ્રયોગ’ કોને કહેવો, કહેવન અને તે ખેમાં શો ફેર, એ બધા પ્રશ્નોની ચર્ચા અહીં કરવાની જરૂર નથી. પરંતુ એટલું નોંધુ કે, કહેવતો સંઘરી નથી; અને જે શબ્દોના યોગથી, તેમના કેવળ શબ્દાર્થથી વિલક્ષણ એવો અર્થ ઉત્પન્ન કરાય છે, તેમને શબ્દપ્રયોગ ગણીને સંઘર્યા છે. અમુક શબ્દ સાથે જે અમુક શબ્દને રૂઢિથી વાપરવો જોઈએ, તે પણ નોંધવા પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો છે.

વ્યુત્પત્તિ પેઠે જ શબ્દપ્રયોગનો સંગ્રહ કરવાનું કામ અમને કામ કરનારાઓને બહુ રસિક થઈ પડ્યું હતું. આ કામ પણ આગળ એક ખૂબ જરૂરી સંશોધનની દિશા જોલે છે એમ કહી શકાય.

ઉચ્ચારણ

આપણી લિપિ રોમન જેવી નથી; તેમાં ધ્વનિને વ્યક્ત કરવા માટે ઘણી સવડ છે. છતાં કેટલાક ધ્વનિ કે શ્રુતિ આપણે લિપિમાં ઉતારી શકતા નથી; તે રૂઢિ પર છોડી ચલાવી લઈએ છીએ. જેમ કે વિવૃત એ, ઓ; હશ્રુતિ, યશ્રુતિ; બે અનુસ્વાર. આ બાબતમાં કેટલાક વિદ્વાનોએ સંકેતોનાં સૂચનો કરેલાં છે, જે વાપરીએ તો કાંઈક મુશ્કેલી ઓછી થાય પરંતુ, સામાન્ય લખનારી-આમ પ્રજા એવી ત્રીણવટની ઝઝટમાં પડે નહી. તેથી જોડણીના નિયમમાં એમને સ્વીકારવામાં આવ્યા નથી, અને તેથી ખાસ મુશ્કેલી નડતી નથી. પણ કોશકારે તે તે ઉચ્ચારણનાં સ્થાનો જોડણીની સાથોસાથ બતાવવાં જોઈએ વાચક જોશે કે, ત્રીજી આવૃત્તિ વખતે એક પરબ્રાંતી ભાઈએ આવી માગણી પણ કરી હતી. આ આવૃત્તિમાં તે પૂરી કરવામાં આવી છે, અને હશ્રુતિ, યશ્રુતિ, બે અનુસ્વાર, એ ઓ ઉચ્ચારો, તથા અદ્યપ્રયત્ન અકાર (ફકેવુ) પણ સૂચવવામાં આવ્યા છે. તેમને માટે યોજેલા સંકેતો ને સમજૂતી સૂચનાઓમાં તથા સંકેત-સૂચિમાં આપ્યાં છે.

ઉચ્ચારણ વિષેની આ નોંધ, એક રીતે જોતાં, ગુજરાતી કોશોમાં પહેલી વાર ઊતરે છે. જોકે, નર્મકોશકારે આ વિષે વિસ્તૃત નોંધ લખી, હશ્રુતિ, પહોળા એ, ઓ વગેરે વાળા શબ્દોની યાદી પોતાની પ્રસ્તાવનામાં આપી છે.

ઉચ્ચારણની આ બાબતમાં પણ શકોને સ્થાન છે એ ઉઘાડુ છે વ્યુત્પત્તિ તેમાં કાંઈક ઉકેલ દર્શાવી શકે. પણ છેવટે તો શિષ્ટ મનાતો ચાલુ

ઉચ્ચાર શો છે તે જ્ઞેવાનું રહે. તેમાં પણ પ્રશ્નને સ્થાન તો રહે. આથી કરીને, આ આખતમાં પણ વિવેક કરવાનો તો ભિન્નો રહે જ છે તેમાં શકાને સ્થાન હોય તો પ્રશ્ન કર્યો છે. કાશની આ નવી આખતમાં પણ પરિપૂર્ણતા સાધવા માટે, તેને જ સ્વતંત્ર રૂપે તપાસવી જોઈએ. એ પણ એક નવું કાર્યક્ષેત્ર બિચરે છે એમ ગણાય.

શબ્દભંડોળ

ભાષાના શબ્દો જ્યાં જ્યાં પડેલા હોય — જૂના નવા સાહિત્યમાં તથા ચાલુ ભાષા તથા તળપટ્ટી બોલીઓમાં — ત્યાં ત્યાં બધેથી વીણી વીણીને સંઘરવા, એ તો કાશનું મુખ્ય કામ અને પ્રયોજન છે. એટલે તે તો સદાનુ ચાલુ કામ જ અમે માન્યુ છે. તેથી એનો સઘરો સારી પેઠે મોટો થયો છે.

ઉપરાંત કેટલાક ભાષાત્રેમી મિત્રો! પણ એમાં મદદ કરે છે. તેમાં ખાસ ઉલ્લેખ શ્રી. રાં વિં પાઠકનો કરવો જોઈએ. એક નિયમપૂર્વક તે, નવા શબ્દો જુએ કે ઉદાહરણ સાથે પોતાના કાશમાં ટાટી રાખે છે; અને દર નવી આવૃત્તિ વખતે કાશ જ અમને મોકલી આપી તે શબ્દો ઉમેરાવી લે છે. આજે ગુજરાતીના અનેક અધ્યાપકો આ પ્રમાણે જો કરે, તો સહેજે કેટલી બધી મદદ થઈ શકે? આ કામ આત્રી મદદથી જ થઈ શકે એવું છે, એ તો ઉઘાડું છે. અધ્યાપકો શબ્દો ઉપરાંત કાશનાં ખીજાં અંગોમાં પણ મુધારાવધારા કરવામાં ખૂબ મદદ કરી શકે. આવી બધી મદદ આવકારપાત્ર થશે એ તો કહેવાનું હોય નહિ; અમે તે માટે પ્રાર્થના કરીએ છીએ.

અદાજ છે કે શબ્દભંડોળ પોણા લાખની આસપાસ હવે પહોંચ્યું હશે.

જોડણી

જોડણીના નિયમોમાં કશો ફેરફાર કરવાનો હોય નહિ. એક ભૂલ સુધારી લેવામાં આવી છે: નિયમ ૧૦માં ‘ચાહ’નાં રૂપોમાં ચહાત, ચહાનો, -તી, -તુ છપાયું છે, તે ચાહત, ચાહતો, -તી, -તુ કરી લીધું છે. પહેલી આવૃત્તિના શબ્દોમાં પણ ‘ચાહતુ’ વિં કરીને આપ્યું છે, તે પરથી પણ આ ભૂલ હતી એમ સ્પષ્ટ થાય છે.

જોડણી આખતમાં આનંદની એક વાત નોંધવાની રહે છે તે એ કે, ઈ. સ. ૧૯૪૦માં મુખર્ષી સરકારે પણ શિક્ષણ તથા પાઠ્યપુસ્તકો માટે જોડણીકાશને માન્ય કર્યો છે. આથી કરીને પૂં ગાંધીજીએ લગભગ ૨૫ વર્ષ

હરગિજ નથી. શબ્દોની પેઠે શબ્દપ્રયોગો પણ શિષ્ટ સાહિત્યમાંથી ખોળવા જોઈએ. એટલું જ નહિ, સ્વતંત્ર શબ્દપ્રયોગ-કોશ પણ હવે રચાવો જોઈએ. તે દ્વારા આપણી ભાષાની શક્તિનો આપણને કોઈ નવો જ ખ્યાલ આવે, એવો પૂરો સંભવ છે.

‘શબ્દપ્રયોગ’ કેને કહેવો, કહેવત અને તે બેમાં શો ફેર, એ બધા પ્રશ્નોની ચર્ચા અહીં કરવાની જરૂર નથી. પરંતુ એટલું નોંધ કે, કહેવતો સંઘરી નથી; અને જે શબ્દોના યોગથી, તેમના કેવળ શબ્દાર્થથી વિલક્ષણ એવો અર્થ ઉત્પન્ન કરાય છે, તેમને શબ્દપ્રયોગ ગણીને સંઘર્યા છે. અમુક શબ્દ સાથે જે અમુક શબ્દને રૂઢિથી વાપરવો જોઈએ, તે પણ નોંધવા પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો છે.

વ્યુત્પત્તિ પેઠે જ શબ્દપ્રયોગનો સંગ્રહ કરવાનું કામ અમને કામ કરનારાઓને બહુ રસિક થઈ પડ્યું હતું. આ કામ પણ આગળ એક ખૂબ જરૂરી સંશોધનની દિશા ખોલે છે એમ કહી શકાય.

ઉચ્ચારણ

આપણી લિપિ રોમન જેવી નથી; તેમાં ધ્વનિને વ્યક્ત કરવા માટે ઘણી સવડ છે. છતાં કેટલાક ધ્વનિ કે શ્રુતિ આપણે લિપિમાં ઉતારી શકતા નથી, તે રૂઢિ પર છોડી ચઢાવી લઈએ છીએ. જેમ કે વિવૃત એ, ઓ; હશ્રુતિ, યશ્રુતિ; બે અનુસ્વાર. આ બાબતમાં કેટલાક વિદ્વાનોએ સંકેતોનાં સૂચનો કરેલાં છે, જે વાપરીએ તો કાંઈક સુશ્કેલી ઓછી થાય પરંતુ, સામાન્ય લખનારી-આમ પ્રજા એવી ગ્રીણવટની ઝઝટમાં પડે નહીં. તેથી જોડણીના નિયમમાં એમને સ્વીકારવામાં આવ્યા નથી, અને તેથી ખાસ સુશ્કેલી નડતી નથી. પણ કોશકારે તે તે ઉચ્ચારણનાં સ્થાનો જોડણીની સાથેસાથ ખતાવવા જોઈએ વાચક જોશે કે, ત્રીજી આવૃત્તિ વખતે એક પરબ્રાંતી ભાઈએ આવી માગણી પણ કરી હતી. આ આવૃત્તિમાં તે પૂરી કરવામાં આવી છે, અને હશ્રુતિ, યશ્રુતિ, બે અનુસ્વાર, એ ઓ ઉચ્ચારો, તથા અદ્યપ્રયત્ન અકાર (ફેડું) પણ સૂચવવામાં આવ્યા છે. તેમને માટે ચોક્કસ સંકેતો ને સમજૂતી સૂચનાઓમાં તથા સંકેત-સૂચિમાં આપ્યાં છે.

ઉચ્ચારણ વિષેની આ નોંધ, એક રીતે જોતાં, ગુજરાતી કોશમાં પહેલી વાર જોતરે છે. જોકે, નર્મકોશકારે આ વિષે વિસ્તૃત નોંધ લખી, હશ્રુતિ, પહોળા એ, ઓ વગેરે વાળા શબ્દોની યાદી પોતાની પ્રસ્તાવનામાં આપી છે.

ઉચ્ચારણની આ બાબતમાં પણ શકાને સ્થાન છે એ ઉઘાડું છે વ્યુત્પત્તિ તેમાં કાંઈક ઉકેલ દર્શાવી શકે. પણ છેવટે તો શિષ્ટ મનાતો ચાલુ

ઉચ્ચાર શો છે તે જોવાનું રહે. તેમા પણ પ્રશ્નને સ્થાન તો રહે. આથી કરીને, આ બાબતમા પણ વિવેક કરવાનો તો ઊભો રહે જ છે તેમાં શકાને સ્થાન હોય તો પ્રશ્ન કર્યો છે. કોશની આ નવી બાબતમાં પણ પરિપૂર્ણતા સાધવા માટે, તેને જ સ્વતંત્ર રૂપે તપાસવી જોઈએ. એ પણ એક નવું કાર્યક્ષેત્ર ઊઘડે છે એમ ગણાય.

શબ્દભંડોળ

ભાષાના શબ્દો જ્યાં જ્યાં પડેલા હોય — જૂના નવા સાહિત્યમાં તથા ચાલુ ભાષા તથા તળપટી બોલીઓમાં — ત્યાં ત્યાં બધેથી વીણી વીણીને સંઘરવા, એ તો કોશનું મુખ્ય કામ અને પ્રયોજન છે. એટલે તે તો સદાનુ ચાલુ કામ જ અમે માન્યુ છે. તેથી એનો સઘરો સારી પેઠે મોટો થયો છે.

ઉપરાંત કેટલાક ભાષાપ્રેમી મિત્રો પણ એમાં મદદ કરે છે. તેમાં ખાસ ઉલ્લેખ શ્રી. રાં. વિં. પાઠકનો કરવો જોઈએ. એક નિયમપૂર્વક તે, નવા શબ્દો જુએ કે ઉદાહરણ સાથે પોતાના કોશમાં ટાકી રાખે છે; અને દર નવી આવૃત્તિ વખતે કોશ જ અમને મોકલી આપી તે શબ્દો ઉમેરાવી લે છે. આજે ગુજરાતીના અનેક અધ્યાપકો આ પ્રમાણે જો કરે, તો સહેજે કેટલી બધી મદદ થઈ શકે? આ કામ આવી મદદથી જ થઈ શકે એવું છે, એ તો ઉઘાડું છે. અધ્યાપકો શબ્દો ઉપરાંત કોશનાં બીજાં અંગોમા પણ સુધારાવધારા કરવામા ખૂબ મદદ કરી શકે. આવી બધી મદદ આવકારપાત્ર થશે એ તો કહેવાનું હોય નહિ; અમે તે માટે પ્રાર્થના કરીએ છીએ.

અદાજ છે કે શબ્દભંડોળ પોણા લાખની આસપાસ હવે પહોંચ્યું હશે.

જોડણી

જોડણીના નિયમોમા કશો ફેરફાર કરવાનો હોય નહિ. એક ભૂલ સુધારી લેવામાં આવી છે. નિયમ ૧૦માં ‘ચાહ’નાં રૂપોમા ચહાત, ચહાતો, -તી, -તુ છપાયું છે, તે ચાહત, ચાહતો, -તી, -તુ કરી લીધું છે. પહેલી આવૃત્તિના શબ્દોમાં પણ ‘ચાહતું’ વિં કરીને આપ્યું છે, તે પરથી પણ આ ભૂલ હતી એમ સ્પષ્ટ થાય છે.

જોડણી બાબતમાં આનંદની એક વાત નોંધવાની રહે છે તે એ કે, ઈ. સ. ૧૯૪૦માં મુખર્જી સરકારે પણ શિક્ષણ તથા પાઠ્યપુસ્તકો માટે જોડણીકોશને માન્ય કર્યો છે. આથી કરીત પૂં ગાંધીજીએ લગભગ ૨૫ વર્ષ

પર ઉપાડેલું કામ ઠીક ઠીક સફળતા મેળવે છે. એ દ્વારા જોઈ તેઓશ્રીએ જે આનંદ વ્યક્ત કર્યો હતો, તે એમના જ શબ્દોમાં ઉતારું છું :—

“જેવી અરાજકતા ગુજરાતી શબ્દોની જોડણી વિષે વર્તે છે એવી ભાષ્યે જ બીજી કોઈ ભાષામાં હશે : મરાઠીમાં નથી, બંગાળીમાં નથી, તામિલમાં નથી, ઉર્દૂમાં નથી. હિંદુસ્તાનની બીજી ભાષાઓમાં હોવાનું સાબળ્યું નથી યુરોપની ભાષાઓમાં તો નથી જ. જે ભાષાના શબ્દોની જોડણી બંધાઈ ન હોય તે ભાષાના બોલનારા જ ગલી ન કહેવાય તો શું કહેવાય? મનુષ્ય જેમ આગળ વધે તેમ તેની ભાષા વધે જ છે. ભાષા ઉપરથી તેના બોલનારાની પરીક્ષા ઘણી બાબતમાં કરી શકાય છે. ‘હુમરટપર’ લખનારના જ્ઞાનની પરીક્ષા કરવામાં વાર ન લાગે

આવા મારા વિચાર ભાષાને વિષે હોઈ, જ્યારે મગનભાઈએ મને નીચેની કાપડી મોકલી ત્યારે હું રાજ થયો :

‘મુંબઈ સરકારના પ્રકાશન ખાતા તરફથી નીચે પ્રમાણેની યાદી બહાર પડી છે .

‘ગુજરાતી શબ્દોની સાચી જોડણી વિષે ગુજરાતમાં ઘણા વખતથી ચર્ચા ચાલી રહી છે. એને પરિણામે એ ભાષાના અભ્યાસમાં નડતી મુશ્કેલી દૂર કરવાના હેતુથી ગુજરાત વિદ્યાપીઠે, સામાન્ય રીતે સ્વીકારાયેલા અમુક સિદ્ધાંતોને આધારે, ‘જોડણીકોશ’ નામનો એક શબ્દકોશ પ્રગટ કર્યો છે. આ ‘જોડણીકોશ’માં સ્વીકારાયેલી જોડણીને ગુજરાત સાહિત્ય પરિષદ, મુંબઈ યુનિવર્સિટી તેમ જ ઘણાખરા ગુજરાતી પ્રકાશકો, વર્તમાનપત્રો અને સામયિકોએ પણ સ્વીકાર કર્યો છે. સર્વત્ર એક જ પ્રકારની જોડણી રહે, તેમ જ ભાષાના અભ્યાસમાં ચોક્કસ સચવાય, એ હેતુથી મુંબઈ સરકાર એ જરૂરી અને ઇષ્ટ માને છે કે, ‘જોડણીકોશ’માં નક્કી કરેલી સર્વસામાન્ય અને એક જ પ્રકારની જોડણી ઇલાકાની શિક્ષણ સંસ્થાઓમાં અનુસરવામાં આવે. આ અનુસાર સરકારે એવો હુકમ બહાર પાડ્યો છે કે, લવિષ્યમાં ‘જોડણીકોશ’માં નક્કી કરાયેલી જોડણીને અનુસરે એવા જ પુસ્તકોને પાઠ્ય-પુસ્તકોની મંજૂર થયેલી યાદીમાં મૂકવામાં આવશે’

મુંબઈ સરકારે આ નિર્ણય કરતા વખત તો ઠીક લીધો, પણ છેવટે નિર્ણય કરી શક્યા તેને સારું તેમને ધન્યવાદ ઘટે છે. મારી આશા છે કે, સૌ પત્રકારો અને લેખકો વિદ્યાપીઠના કોશને અનુસરશે.”

(‘હરિનંબંધુ’, તા ૪-૨-૧૯૪૦માંથી)

આ લખતાં યાદ આવે છે કે, તેઓશ્રી આજે આ તેમની આજ્ઞા-રૂપ ફૂલીફાલી આવૃત્તિ જોવાને સદેહે આપણી સાથે નથી; તેથી મર્મમાં આઘાત પડોયે છે. આ કોશ એમના ચરણોમાં અર્પણ થયેલો છે, તે આજે માનસ વિધિથી જ કરવાનું રહે છે.

કાવ્યની જોડણી

કાવ્યની જોડણી માટે એક સાદા નિયમ નં ૦ ૩૨ ઉપરાંત વિચાર નથી થઈ શક્યો. એમા આગળ વધી શકાય? એ બાબતમાં એક મોટો નિયમ તો નક્કી છે અને એ માનીને ચાલવું જોઈએ કે, શબ્દોની જોડણી નક્કી કર્યા પ્રમાણે કાવ્યમા પણ સાચવવી જોઈએ. પણ પદ્યની વિશેષ જરૂરિયાતોને લઈને કોઈ સ્થાનોએ માત્રા વધારવી ઘટાડવી પડે છે; અને કવિઓ એવી છૂટ લે છે જ. તેવાં સ્થાનોએ શું કરવું એ પ્રશ્ન રહે છે. ત્યાં પણ નક્કી જોડણી કાયમ રાખી, હસ્વ દીર્ઘના ચિહ્ન મૂકીને લીધેલી છૂટ બતાવવી, એમ નં ૦ ૩૨મા બતાવ્યું છે. આ રીતમાં કશી મુશ્કેલી નથી. તેને બહુધા અનુસરવામા આવે એટલે બસ.

આવી જ રીતે ત્રીજું એક ચિહ્ન પણ સ્વીકારવા જેવું છે, તે અકારના લોપને માટે જોડાનું ચિહ્ન. જેમ કે, ‘કહેવું’ શબ્દ લઈએ. છદ્દની જરૂર પ્રમાણે તેને ‘ક-હે-વું’ પણ વાચવામાં આવે છે અને ‘કહે-વું’ પણ આ બીજી જગાએ ‘ફહેવું’ આમ લખવાથી કામ ‘સરી’ શકે. એમ જો માત્રાલોપ દેખાડવા માટે જોડાનું ચિહ્ન વપરાય, તો કાવ્યમા પણ તે પૂરતી જોડણી સાચવવામાં સરળતા થાય. જેમ કે ‘જગત’ને ‘જગ્ત’ કરવું હોય તો ‘જગ્ત’ લખી શકાય. ‘બહેન,ની’ને ‘બહેન,ની’ કે ‘બેન-ની’ ન કરતાં ‘બહેન-ની’ કરી શકાય.

કોઈ સ્થાનોએ આથી બિલ્કતી જરૂર લાગતાં કવિઓ એવી છૂટ લે છે કે, જોડાક્ષરને છૂટો પાડી માત્રાવૃદ્ધિ સાધે છે. જેમ કે ‘પ્રકાશ’નું ‘પરકાશ’.

આમ જોડાક્ષરને છૂટો પાડી માત્રાવૃદ્ધિ મેળવી લેવા ઉપરાંત, જ્યાં જોડાક્ષર ન હોય ત્યાં, છદ્દને લઈને જરૂર લાગે તો, બહુધા અનુસ્વાર ઉમેરી લઈને, માત્રા વધારવામાં આવે છે. જેમ કે સ્વામિન-સ્વામિન્ન; જોબન-જોબ્ન વગેરે.

આમ માત્રામાં કરી લેવાતો વધારો કોઈ સંકેત દ્વારા સૂચવી જો મળ જોડણી સાચવી શકાય તો સારું. પણ એ યોજવો અઘરો લાગે છે. એટલે કે, જો આવી છૂટ કવિને લેવી જ પડે તો લેશે એમ થયું.

આ બાબતમાં કાવ્યના લેખક-પ્રકાશકો કોઈક ધોરણ ઉત્પન્ન કરે, તેવી વિનંતી છે.

આગળનું કામ

હવે પછી કોશ અંગે આગળ શું કરાગે, એ વિષે સામાન્ય રીતે દરેક આવૃત્તિમાં કાંઈક ચર્ચા થતી આવી છે. તેમાની કેટલીક બાબતો હજી બહી

જ છે. જેમ કે, પારસી ગુજરાતીના શબ્દો, તળપદી બોલીઓમાં ઠેર ઠેર પડેલા પ્રાંતીય શબ્દો, વિજ્ઞાનની પરિભાષા — આ બધું કામ બિલુ' જ છે. પારસી ગુજરાતીનો તો શાસ્ત્રીય ઢબે સ્વતંત્ર કોશ કરવામાં આવે તોય ભાષાની સારી સેવા થાય. વિજ્ઞાનની પરિભાષા તરફ હવે શિક્ષકોનું અને યુનિવર્સિટીઓનું ધ્યાન છેવટે જવા લાગ્યું છે, એટલે તેમાં પ્રગતિ થશે.

એ કામો શબ્દભંડોળને અંગે થયાં. આ કોશની દૃષ્ટિએ જોઈએ તો, અર્થોનાં ઉદાહરણો ટાંકવાં એ એક ઉમેરી શકાય એવી બાબત કહેવાય. આ આવૃત્તિમાં કોઈક સ્થાને અર્થ સ્પષ્ટ કરવા ઉદાહરણ ટાંક્યાં છે, પરંતુ અવતરણ આપવામાં નથી આવ્યાં. પરંતુ તે અનિવાર્ય ન ગણાય બૃહત્કોશમાં તે જરૂરી ખરું. પરંતુ કાલક્રમે ઉદાહરણો જોઈને અર્થવિકાસ ચકાસવામાં આવે તો તેની ખરી કિંમત અને સાચો અર્થ. ઉદાહરણો સંઘરવા પૂરતું જો જોઈએ તો, એ બાબતમાં સામગ્રી આજે ખૂટે એમ નથી. જૂના કોશોમાં તે ખૂબ પડેલી છે ઉપરાંત હજારો ઉદાહરણો કોશ-કાર્યાલય પાસે કાપલીઓમાં અને નોંધોરૂપે પડેલાં છે. તે બધા ઉપરથી શબ્દો અને અર્થો તો નોંધાયા છે. તેમના ઉદાહરણો ટાંકવા હોય તો ટાંકી શકાય. પરંતુ ચાલુ કોશમાં તે ન આપીએ તોય ચાલી શકે. કરવા જેવું કામ, અર્થવિકાસની દૃષ્ટિએ ઉદાહરણો કાલક્રમે એકઠા કરીને, અગ્રેજી 'ઓક્સફર્ડ' મહાકોશ'ની પદ્ધતિએ શબ્દો પર કંડિકાઓ રચવાનું છે. અત્યારે તો આ દૂરનો આદર્શ જ લાગે છે. આપણી ભાષામાં એટલું સંશોધનકામ તથા વિદ્વતા પણ અત્યાર સુધીમાં એવાં રેડાયાં નથી કે જેથી આવું કામ હાથ ધરી શકાય. એક જ દાખલો આપું : આપણા જૂના કવિઓના ગ્રંથોની પ્રમાણભૂત વાચનાઓ જ હજી સિદ્ધ થઈ બહાર નથી પડી. આ સામગ્રી હોય તો તાત્કાલિક એવું કામ ઉપાડી શકાય કે, દરેક મુખ્ય મુખ્ય સાહિત્યયુગોના પ્રધાન ગ્રંથો લઈને તેમને 'ઓક્સફર્ડ-પદ્ધતિ'એ જોઈ કઢાય. પણ આ કરવાને માટે પહેલી તે ગ્રંથોની આધાર-ભૂત વાચનાઓનું શાસ્ત્રીય સંપાદન થવું જોઈએ. તો પછી તે વાચીને કાપલીઓ કરી આપવા ઇચ્છનારા ભાષાપ્રેમી સ્વયંસેવક વિદ્વાનો મેળવવાના રહે. હવે પછી કોશને એક ડગલું આગળ લેવા માટે આવું કાંઈક કરવું જોઈએ એમ લાગે છે. દરમિયાન ચાલુ પ્રકારનું કામ તો ચિલું છે જ. સાહિત્ય જોતા રહી શબ્દો, શબ્દપ્રયોગો વગેરે જે ન સંઘરાયા હોય તે તે વીણતા રહેવું, વ્યુત્પત્તિ અંગે સંશોધન કરવું, તુલનાત્મક વ્યુત્પત્તિ અર્થો બંગાળી, સિંધી, નેપાળી, કાનડી દિગ્દિ ભાષાઓએ પણ પહોંચવું — આવાં આવાં કામો ચાલતાં રહે, તો કોશ ઉત્તરોત્તર ખીલતો અને વધતો રહે.

હવે આ આવૃત્તિ જોતાં, એક જરૂર એ પણ લાગી છે કે, મેટ્રિક કક્ષાના વિદ્યાર્થીઓ માટે એક નાનો ‘વિનીત’ કોશ રચવો, જેથી તેમને માધ્યમસરની કિંમતે તે મળી શકે. આ કામ હવે પછી પાર પાડવા વિચાર છે.

આ કોશની કિંમત રૂ. ૧૨ કરવાની થઈ છે તે, આજની બધી તરફની મોંઘવારી જોતાં, વધારે નહિ ગણાય, એ ઉઘાડું છે.

આ તે, આ આવૃત્તિને સાગોપાંગ પૂરી કરવામાં જે અત્યેકવિધ મદદની જરૂર પડી છે, તે પૂરી પાડનાર સૌનો આભાર માનું છું. એવી બધી મદદ વગર આ કામ, મે શરૂમાં કહી તેવી મુશ્કેલીઓમાં, પરવારી ન શકાત. તે કીક વખતસર પરવારી શકાય તે માટે પરવરદિગાર પરમેશ્વરનો આભાર માનીએ છીએ.

૧૫-૮-૪૬

મગનભાઈ પ્રભુદાસ દેસાઈ

અનુક્રમણિકા

ત્રીજી આવૃત્તિ	૫
પહેલાંની આવૃત્તિઓના નિવેદનો	૧૬
૧. પહેલી આવૃત્તિ	૧૬
૨. બીજી આવૃત્તિ	૨૦
૩. ત્રીજી આવૃત્તિ	૨૫
જોડણીના નિયમો	૩૧
કોશ વાપરનારને સૂચના	૩૭
સંક્ષેપોની સમજ	૩૯
વ્યુત્પત્તિના સંકેત	૪૦
ઉચ્ચારણના સંકેત	૪૦
બીજા ચિહ્નોની સમજ	૪૦
જોડણી કોશ	૧-૧૨૨૧

આગળની આવૃત્તિઓનાં નિવેદનો

૧

[પહેલી આવૃત્તિ]

ગુજરાતી ભાષાને બહુજનમાન્ય એવી જોડણી નથી એ વસ્તુ ગુજરાતીના અનેક ભક્તોની પેઠે ગાંધીજીને પણ હમેશા ખટકતી આવી છે. એમના ચરોડાના જ્ઞાનિવાસમાં પણ એ વસ્તુનું ચિતવન ચાલતું હતું, અને ત્યાંથી જ તેમણે સદેશો મોકલેલો કે, ગુજરાતી ભાષાની આ દુર્દશા દૂર કરવી જ જોઈએ. જ્ઞાનમાથી બહાર આવ્યા પછી એમણે ત્રણ જણને એ કામ સોંપ્યું, અને શાસ્ત્રીય શુદ્ધિ અને રૂઢિ બંનેનો સમન્વય સધાય એવી રીતે જોડણીના નિયમોનો સંગ્રહ કરી તે પ્રમાણેનો લોકસુલભ એવો એક જોડણીકોશ તૈયાર કરવો એમ સૂચવ્યું.

જોડણી શાસ્ત્રપૂત હોય, બહોળી શિષ્ટ રૂઢિને અનુસરતી હોય, એ બધું જોઈને આવશ્યક છે તેટલું જ, અથવા તેના કરતાંયે, જેવી હોય તેવી પણ જોડણી બહુજનમાન્ય અને નિશ્ચિત થઈ જાય, એ વધારે આવશ્યક છે. આજે અંગ્રેજી ભાષાની જોડણી બધી રીતે શાસ્ત્રશુદ્ધ છે એમ તો કહેવાય જ નહિ; કેટલીયે બાબતમાં એ ઢંગધડા વગરની છે. પણ તે પ્રભમાં સંગઠન તથા તાલીમબદ્ધતા હોવાને લીધે ત્યાં જોડણીમાં અરાજકતા ફેલાવા પામી નથી. અંગ્રેજી ભાષાની જોડણી સર્વમાન્ય થઈ ચૂકી છે, તેથી જોડણીની બાબતમાં બંને એકધારું લખાણ જડી આવે છે. એક વાર અરાજકતામાંથી વ્યવસ્થા ઉત્પન્ન થઈ ગઈ એટલે પછી સુધારા કરવા જ હોય તો તે કામ પ્રમાણમાં ઘણું સહેલું થઈ જાય છે.

સુધારાનો પ્રવાહ માન્ય વિકલ્પોની મર્યાદામાં જ વહી શકે છે. વખત જતાં વિકલ્પોમાં અમુક જાતની જોડણી જ વધારે રૂઢ થાય છે અને બીજા વિકલ્પો અવમાન્ય ન હોય તોપણ વપરાશને અભાવે કાલગ્રસ્ત થઈ જાય છે અને ખરી પડે છે.

અરાજકતા અને માન્ય વિકલ્પો વચ્ચે ભેદ કરવો જોઈએ. ભાષાની સંક્રમણવસ્થામાં વ્યવસ્થા જાળવવી એ અઘરું કામ છે. એવે પ્રસંગે વિકલ્પોને ઓછામાં ઓછા રાખવા કરતાં ભાષા ખમી શકે તેટલા વધારેમાં વધારે રાખવા એ નીતિ અપરિહાર્ય છે. પણ અરાજકતા તો એક ક્ષણને માટે પણ સહન કરવા જેવી વસ્તુ નથી. જેમણે ભાષાની કીમતી સેવા કરી છે અને શાસ્ત્ર, રૂઢિ અથવા લોકમાન્યતાની દૃષ્ટિએ જેમનો પક્ષ સમર્થ છે, તેમને વિકલ્પો દ્વારા બની શકે તેટલી માન્યતા આપવી એ જ ભાષાવ્યવસ્થાનો એકમાત્ર ઉપાય છે અને જોડણીના ભિન્ન ભિન્ન પક્ષકારોએ એટલી વાત તો સ્વીકારવી જ જોઈએ કે, અરાજકતા મટી તેને સ્થાને વિકલ્પપ્રચુર વ્યવસ્થા ભાષામાં ઉત્પન્ન થાય તોયે તે મહત્વની પ્રગતિ જ ગણાવી જોઈએ. અને આવી પ્રગતિ પછી જ કોઈ પણ સુધારાને વધારે

અનુકૂળ પરિસ્થિતિ મળે છે. અરાજકતા અને વિકલ્પ વચ્ચેનો ભેદ ધ્યાનમાં આણીને અને અરાજકતા પ્રગતિને અથવા એકે પક્ષને પોષક નથી એમ જોઈને, એક વાર બહુજનમાન્ય એવી જોડણીની વ્યવસ્થા સ્વીકારવામાં બધા અનુકૂળ થાય તો ઇષ્ટ હેતુ સકળ થાય. અને કેટલીક વાર તો વિકલ્પના બંને પ્રકાર હંમેશાને માટે ભાષામાં ચાલતા જ રહેવાના છે દાખલા તરીકે, સંસ્કૃતપ્રચુર અથવા લલિત શૈલીમાં લ અને જ ના વિકલ્પ વચ્ચે લ'ને જ વધારે પસંદ કરવામાં આવશે, અને સાદી તળપદી ભાષામાં લને બદલે જ વાપરવા તરફ લોકો ઢળશે.

ગાંધીજીએ નીમેલી ત્રણ જાણની સમિતિએ જોડણીની બાબતમાં પૂર્વે થયેલી બધી ચર્ચા ધ્યાનમાં લઈ, ચોથી સાહિત્ય પરિષદની જોડણીસમિતિના ઠરાવને આધારરૂપ ગણી, શિષ્ટ અને લોકમાન્ય એવા સાક્ષરોની ઈર્ષિ તપાસી કેટલાક નિયમો તારવી કાઢ્યા, અને એ વિષયોમાં અધિકાર અથવા રસ ધરાવતા લોકો પર તે મોકલી તેમનો અભિપ્રાય પૂછ્યો. તે નિયમો તારવવામાં તેમણે નીચેના ઉદ્દેશ ખાસ ધ્યાનમાં રાખ્યો હતો :

“શિષ્ટ ઈર્ષિમાં બહુ ફેરફાર કરવો ન પડે, નિયમો સહેલાઈથી સર્વમાન્ય થઈ જાય, અને લખવા અને છાપવામાં લેખકોને અને મુદ્રકોને અગવડ ઓછી પડે, છાપેલો લેખ આંખને ગમે, અને અક્ષરની ઓળખ દ્વંદ્વ વખતમાં સર્વત્ર ફેલાય એટલા માટે, અને નવા વાંચતાં શીખનારને સગવડ થાય એ ઉદ્દેશ રાખીને આપણા નિયમ ઘડવા જોઈએ, એમ સી કોઈ સ્વીકારશે જ જોડણીમાં વ્યુત્પત્તિનો ઇતિહાસ સાચવવાનું બને તો તે પણ ઇષ્ટ જ છે એ વિષે પણ મતભેદ ન જ હોઈ શકે.”

એક વરસના વિચારવિનિમયને પરિણામે વાતાવરણ બહુ જ અનુકૂળ દેખાયું અને ઘણા લોકોની સામાન્ય સમિતિ એ નિયમો માટે મળી ઘણા ભાઈઓએ કીમતી સૂચનાઓ કરી હતી અને વિકલ્પો સૂચવ્યા હતા. એ બધાનો ચર્ચાશક્ત્ય સંગ્રહ કરી સમિતિએ બીજી પત્રિકા બહાર પાડી અને સર્વમાન્ય થઈ શકે એવા નિયમો પ્રસિદ્ધ કર્યા. આ નિયમો ઘડવામાં દી. બ. કેશવલાલ ધ્રુવ તેમ જ સ્વ. સર રમણભાઈ તરકશી કીમતી મદદ અને સહાનુભૂતિ મળ્યાં હતા.

એ જ અરસામાં વિદ્યાપીઠે નીચેના ગૃહસ્થોની એક જોડણીસમિતિ નીમી. શ્રી. રામનારાયણ પાઠક, શ્રી. છાટાલાલ પુરાણી, શ્રી. કાળિદાસ દવે, શ્રી. નરહરિ પરીખ. એ સમિતિએ ગાંધીજીની સમિતિના નિયમો સ્વીકારી લીધા એટલે ગાંધીજીએ વિદ્યાપીઠ મારફતે જ જોડણીકોશ તૈયાર થઈ જાય એમ સૂચવ્યું, અને વિદ્યાપીઠે જોઈતા નાણાંની સગવડ કરી શ્રી. નરહરિ પરીખને એ કામની વ્યવસ્થા સોંપી. રેલસંકટના કામમાં નરહરિભાઈને રોકાવું ન પડત તો શક્યથેલું આ કામ વચમાં ન અટકત. અગ્રભવ ઉપરથી નક્કી થયું કે, આ કામ બિનઅટકાવ ચલાવવું હોય તો જેને માથે બીજી કશી જવાબદારી નથી એવા માણસની સેવા આ કામમાં લેવી જ જોઈએ. એટલે ભાઈ ચંદ્રશંકર શુક્લ ઉપરાંત શ્રી. વિશ્વનાથ મગનલાલ ભટ્ટને રોક્યા.

જોડણી નક્કી કરવાની સાથે, પ્રચલિત કોશોમાં નથી અને છતાં પ્રાચીન કાળથી અથવા હાલની જગતિને પરિણામે જે શબ્દો વપરાય છે, એવા શબ્દોનો સંગ્રહ

કરવો પણ આવશ્યક હતો. આ કામમાં કેટલાક મિત્રોએ કીમતી મદદ કરી છે. આ રીતે આધુનિક ગ્રંથકારોએ ભાષામાં દાખલ કરેલા સખ્યાબધ શબ્દો આ કોશમાં પહેલવહેલા દાખલ થયા છે. શબ્દોની જોડાણી સાથે દરેક શબ્દના મુખ્ય મુખ્ય અર્થો પણ આપવા અને બની શકે તો વ્યુત્પત્તિ પણ આપવી એવો વિચાર પ્રથમ હતો; પણ વ્યુત્પત્તિ એ મહત્ત્વનું અને નવું ક્ષેત્ર છે, અને અર્થો અને વ્યાખ્યાઓ પ્રમાણ ગણાય એવી રીતે આપવામાં ઘણો વખત જય એમ હતું. એ બંનેને પહોંચી વળતા ઘણો વખત જશે એમ જોઈને અને ગાંધીજીની ખાસ સૂચનાથી મૂળ વિચાર ફેરવ્યો, અને ક્રમ જોડણી નક્કી કરીને જ કામ જલદી પતાવવું એમ ઠરાવ્યું. આમ કરવાથી પુસ્તકનું કદ નાનું થયું, કિંમત પણ ઓછી થઈ, અને એક જ ભાગમાં આખો શબ્દસંગ્રહ આવ્યો. જોડણીકોશનો મુખ્ય ઉપયોગ તો સંશય વખતે ઝટ એની મદદ લઈ જોડણીનો નિર્ણય કરી શકાય એ છે. લેખકો, વિદ્યાર્થીઓ, અને ખાસ કરીને મુદ્રણાલયો અને પ્રકાશનમંદિરોના મેજ ઉપર એવી એક ચોપડી પડી હોય તો તેમની હિંમેશની મૂંઝવણ દૂર થાય છે.

જો નિરપવાદ નિયમ કરીને જ બધું કામ સરી શકે એમ હોત, તો જોડણીકોશ તૈયાર કરવાની આટલી બધી આવશ્યકતા અને ઉતાવળ ન પણ રહેત. પણ નિયમ નક્કી કર્યા છતાં રૂઢિ અને પરસ્પરવિરોધી એવા લાગતા નિયમોના બલાબલનો વિચાર દરેક શબ્દ વખતે કરવો પડે છે, અને તેથી દરેક શબ્દનો નિયમોની દૃષ્ટિએ સ્વતંત્ર રીતે વિચાર કરી જોડણી નક્કી કરવી પડે છે. ભાષા વાપરનાર દરેક વ્યક્તિ દરેક પ્રસંગે આવી પરીક્ષા ન કરી શકે અને દર વખતે એક જ નિર્ણય ઉપર પણ ન આવી શકે, એટલા માટે કોશની સગવડ આપવી પડે છે એ જ કારણે, કોશ તૈયાર કરતી વખતે પણ, નક્કી કરેલા નિયમોમાં અમુક વધારા અને અમુક ફેરફાર કરવા પડ્યા છે. આવા ફેરફારો અનેક તત્ત્વો ધ્યાનમાં રાખીને કરવાના હોવાથી એક જ માણસની મુનસફી ઉપર આધાર ન રખાય. પણ જેમને શાસ્ત્ર, રૂઢિ અને શિષ્ટ લેખકોનું વલણ આ ત્રણેનો ઠીક ઠીક પરિચય છે એવા એક કરતા વધારે નિરાગ્રહી લોકોની મદદ મેળવી શકાય તેટલી મેળવવી જોઈએ એમ સમજી છેઢી જોડણી નક્કી કરતી વખતે શ્રી મહાદેવભાઈ, શ્રી રામનારાયણભાઈ અને શ્રી. નરહરિ-ભાઈ ખારડોલીના કામને અંગે એકત્ર રહ્યા હતા એનો લાભ લીધો છે.

જોડણીકોશમાં ગુજરાતી ભાષાના બધા જ શબ્દો આવી, જવા જોઈએ એ વાત સ્પષ્ટ છે. પણ એમ કરતાં કેટલાક મુદ્દાઓ ધ્યાનમાં લેવાના હતા કોશનો અધિકાર ભાષામાં ચાલુ થયેલા અથવા માન્ય લેખકોએ વાપરેલા શબ્દોનો જ સંગ્રહ કરવાનો છે. સંસ્કૃત, હિન્દી, મરાઠી, બંગાળી વગેરે ભાષાઓના કુટુંબમાંની જ ગુજરાતી પણ હોવાથી એ ભાષાઓમાંથી ગમે તેટલા શબ્દો ગુજરાતી ભાષા લઈ શકે છે, પણ તેટલા ખાતર એ ભાષાઓમાંથી લેવા લાયક બધા શબ્દો કોશમાં દાખલ કરીએ તો શબ્દસંખ્યા વધે, પણ એ ગુજરાતી ભાષાકોશ ન ગણાય. જેટલા શબ્દો ગુજરાતી ભાષામાં વપરાયા હોય અને લખ્યા હોય તેટલાને જ ગુજરાતી શબ્દકોશમાં સ્થાન હોઈ શકે છે.

સામાન્ય શબ્દોને પ્રત્યયો લગાડી જેટલા શબ્દો થઈ શકે છે તે બધા આપવા એ પણ કોશકારનું કામ નથી. અને જોડણીકોશની દૃષ્ટિએ તો મુખ્ય શબ્દ આપ્યા પછી જોડણીમાં ફેરફાર ન થતો હોય તો પ્રત્યયસાધિત શબ્દો રૂઠ હોય તોપણ આપવાનું પ્રયોજન, ખરું જોતાં, નથી. છતાં શરૂઆતમાં એવા શબ્દો આપીને પણ કોશ વાપરનારનું કામ સહેલું કરી આપવું આવશ્યક જણાવાથી પ્રત્યયસાધિત રૂપો આપ્યા-છે આગળ ઉપર જોડણીકોશમાંથી એવા શબ્દોને ખાતલ કરવા જોઈશે

જોડણીનો વિચાર કરતી વખતે હસ્તુતિ અને યશ્રુતિ જોડણીમાં વ્યક્ત થવી જોઈએ એ શ્રી. નરસિંહરાવનો આગ્રહ ધ્યાનમાં આવ્યા વગર રહેતો નથી તેઓ કહે છે કે, ગુજરાતી ભાષાના સ્વભાવમાં એ વસ્તુઓ છે અને જૂના લોકો એ બને શ્રુતિઓ લખવામાં વ્યક્ત કરતા પણ હતા સરકારી કેળવણી ખાતાએ મનસ્વીપણે એનો છદ્દ ઉડાડ્યો અને લોકોએ જડતાથી અત્યાર સધા એ જોડકાંને ટેકા આપ્યો છે.

એમની એ વાત અત્યાર સુધી લોકોએ ધ્યાન ઉપર નથી લીધી એ ખરાબર નથી થયું. પણ આટલા દિવસના અનુભવ પછી જરૂર કહી શકાય કે, જે ફેરફાર થઈ ગયો છે એ થઈ ગયો છે. હું અને ય નું જોડણીમાં કરી સ્થાન સર્વમાન્ય થવું એ લગભગ અશક્ય છે પણ એનું મુખ્ય કારણ એ નથી કે લોકોને એ શ્રુતિઓ વિષે વાદો છે. પણ જનસ્વભાવ લખવાવાચકમાં અને છાપખાનાવાળાઓ ખીખી ગોઠવવામાં જોડાક્ષરો વધે એ પસંદ નથી કરતા. જે હસ્તુતિ અને યશ્રુતિ વ્યક્ત કરવાનો કોઈ સહેલો ઉપાય લિપિસુધારાને અંગે થાય તો શ્રી. નરસિંહરાવના પ્રયત્નને અત્યાર સુધી નથી મળ્યો એવો ટેકો જરૂર મળશે.

કેટલાક શબ્દો સારા લેખકોએ અથવા કવિઓએ વાપરેલા હોવા છતાં, વપરાશમાં કાં તો આવ્યા નથી અથવા રહ્યા નથી. તેવા કાલગ્રસ્ત શબ્દોનો અર્થ કરવો પણ કોઈ કોઈ વાર મુશ્કેલ થઈ જાય છે. એવા શબ્દો નજીકના ભવિષ્યમાં કોઈ વાપરે એવો સંભવ પણ નથી હોતો. એવા શબ્દોની જોડણી નક્કી કરી આપવાનું ખાસ પ્રયોજન નથી. છતાં અર્થકોશમાં તે કામ આવે એમ જાણી તેમને આ કોશમાં સ્થાન આપી + નિશાનીથી જુદા પાડ્યા છે.

જે કોશોમાંથી અમે શબ્દસંગ્રહ પ્રથમ ભેગો કર્યો તે કોશોના કર્તાઓનો અને પ્રસિદ્ધકર્તાઓનો અહીં આભાર માનીએ છીએ શ્રી. લલ્લુભાઈ ગોઠળદાસ, શ્રી. જીવનલાલ અમરશી, શ્રી. ભાનુસુખરામ અને ભરતરામ, એમના કોશો તથા ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોસાયટીનો કારસીઅરબી કોશ, એ ગ્રંથોનો અમે વિશેષ ઉપયોગ કર્યો છે. આપટના સંસ્કૃત કોશ વગર કોઈ ચલાવવું જ નથી ખીજ પણ કેટલાક કોશો અમે વાપર્યા છે. પ્રચલિત સાહિત્યમાંથી શબ્દો કાઢી આપવામાં ગોઠળના ભાઈ ચંદુલાલ પટેલ, રાજકોટના કવિ ત્રિભુવન વ્યાસ ઇન્દ્રિયોએ કરેલી મદદની અહીં નોંધ લેવી ઘટે છે. . . . જોડણીના નિયમો નક્કી થયા, આવેલી બધી સૂચનાઓનો વિચાર થયો, અને શબ્દોનો સંગ્રહ પણ બની શકે તેટલો સંપૂર્ણ કર્યો; પણ મુખ્ય કામ એ નિયમો અને સૂચનાઓને અનુસરીને એ બધા શબ્દો એકધારી રીતે અને અકારાદિ ક્રમ પ્રમાણે લખવાના એ તો રહી જ ગયું

હવે. નરહરિભાઈએ એ કામ કેટલુંક કર્યું” હવે, પણ વિશ્વનાથભાઈની મદદ ન મળી હોત તો કોશ આઠલો જલદી પૂરો ન થાત. એમણે નિયમિતતાથી અને શાસ્ત્રીય રસથી એ કામ કરી આપ્યું એને માટે તેઓ ખાસ ધન્યવાદને પાત્ર છે . . .

ગુજરાતી જોડણી વિષે ચર્ચા કંઈ નહિ તો ૬૦ વરસથી ચાલતી આવી છે. જેમણે એ બાબતમાં લખ્યું છે તેમનાં નામ સહુ કાંઈ જાણે છે પણ જેમણે ખાનગીમાં ચર્ચા કરી હોય, બીજાઓને પ્રેરણા આપી હોય, અને નિર્ણય આણવામાં મદદ કરી હોય એવા અઢાત ભાષારસિકો અને શિક્ષકો તો ઘણા હશે. એવા બધાના સંકલ્પોમાંથી જ જોડણીકોશ આખરે પેદા થાય છે. કેળવણી ખાતાએ જોડણીના કાંઈક નિયમો તૈયાર કરી એ પ્રમાણે પાઠ્ય પુસ્તકો છપાવ્યાં એ જ વખતે જો આ વિષયોનો સર્વાંગી વિચાર થયો હોત તો અત્યારે જોડણીનો સવાલ જ ઊભો ન થયો હોત પણ તેમ ન બન્યું. તેથી વિદ્વાનોમાં અસંતોષ ફેલાયો અને જોડણીની ચર્ચા શરૂ થઈ. સ્વ. કવિ નર્મદાશંકરથી માંડીને અત્યાર સુધી જે લેખકોએ જોડણીની ચર્ચા કરી છે એમની સખ્યા નાનીસૂની નથી સ્વ. નવલરામ, સ્વ. કમળાશંકર, સ્વ. ગોવર્ધનરામ વગેરે વિદ્વાનોએ જોડણીમાં વ્યવસ્થા આણવાના પ્રયત્નો કર્યા છે. દી. બ. કેશવલાલ ધ્રુવ, શ્રી. નરસિંહરાવ ભોળાનાથ, શ્રી. આનંદશંકર ધ્રુવ વગેરે વિદ્યમાન વિદ્વાનોએ પણ આ વિષય ઉદ્દીપિત કર્યો છે એ બધાની મહેનત અમારી આગળ હતી, તેથી જ અમે જોડણીના નિયમો સહેલાઈથી નક્કી કરી શક્યા. . . . એટલે અમારી આ પ્રવૃત્તિમાં પ્રત્યક્ષ અપ્રત્યક્ષ ભાગ લેનાર સઘળા ભાઈઓનો અમે આભાર માનીએ છીએ.

કાગળ વદે ૭, સોમવાર

સં. ૧૯૮૫

૬૦ આં ૬૧ કાલેલકર

૨

[બીજી આવૃત્તિ]

અસાધારણ ઐતિહાસિક સંલેખોમાં અર્થ સાથેનો આ જોડણીકોશ પ્રસિદ્ધ થાય છે. ગુજરાતી ભાષામાં જોડણીની કાંઈ પણ વ્યવસ્થા ન મળે એ વસ્તુ ગાંધીજીને ખૂબ સાલતી હતી. એક કાગળમાં એમણે યોતાનું દુઃખ નીચેના શબ્દોમાં વ્યક્ત કર્યું હતું

“શુદ્ધિપત્ર વિનાનો શબ્દકોશ એ ગુજરાતી ભાષાને દેહ આપનારી વસ્તુ છે. અત્યારે તો ગુજરાતી ભાષાનો આત્મા શરીરની ખામીને લઈને ભૂતની માફક ભ્રમ્યા કરે છે અને ક્યાય’શાત થઈને ખેંચી શકતો નથી. એ સ્થિતિમાંથી એ ભાષાના આત્માને ઉગારવો અને અવગતે જતો બચાવવો એ જો તમારું કાર્ય ન હોય તો કોનું હોઈ શકે ?”

ગુજરાતી ભાષાની શુદ્ધિમાં રસ ધરાવનારા વિદેહ તેમ જ વિદ્યમાન લોકોના અભિપ્રાયોનું સંકલન કરી અને શાસ્ત્રની મર્યાદા તેમ જ આજકાલનું વલણ તપાસી જોડણીના નિયમો અમે ઘડી કાઢ્યા, અને ધારેલી મુદતની અંદર ગુજરાતી ભાષાના તેમ જ એ ભાષામાં સ્થાન પામેલા લગભગ બધા શબ્દોનો કેવલ

નેડણીકોશ પ્રત્ન આગળ મૂક્યો. તે વખતે 'નવજીવન'માં ગાંધીજીએ જે આનંદોદ્ગાર કાઢ્યા છે તે એમનાં અસાધારણ ભાષાપ્રેમ સૂચવે છે. એમા એમણે લખેલું.—

“ ઠીક ઠીક ગૂંજરાતી જાણનારા, બાકરણશુદ્ધ ગૂંજાતી લખવાનો પ્રયત્ન કરનારની કલમેથી જે નેડણી ઊતરી તે ખરી ગણાય આ ઘેરી નિયમને અનુસરીને કોશ તૈયાર વયો છે. અંગ્રેજી ભાષાના શબ્દોની નેડણી ખોટી કરતા આપણને શરમ લાગે છે. તેના કરતા માતૃભાષાની નેડણીનો વધ કરતા આપણને વધારે શરમ લાગવી જોઈએ.

“ હવે પછી કોઈને સ્વેચ્છાએ નેડણી કરવાનો અધિકાર નથી.”

લોકોને કેવળ શુદ્ધ નેડણી પૂરી પાડીને કોશ કૃતાર્થ ન જ થઈ શકે. એટલે નેડણી સાથે શબ્દોના કાંઈ નહિ તો મુખ્ય અર્થો દ્વંદ્વમાં પણ આપવા એ આવશ્યક હતું કેવળ નેડણીથી ભાષાપ્રેમીને સંતોષ નહિ થાય એટલા જ ખાતર નેડણીકોશની ફક્ત પાચસો નકલો જ કાઢી હતી અને એને માટે અમે ગાંધીજીનો ઠપકો પણ વહોરી લીધો હતો. પ્રજાએ એ કોશને અમારા ધારવા કરતા વધુ ઉત્સાહમયો આવકાર આપ્યો અને એ નેડણી પોતાને માન્ય હોવાની સંમતિઓ પણ આવી.

નેડણીનું કામ જેટલું સગીન રીતે થયું એટલું જ સંજીન કાર્ય અર્થો આપવામાં કરી ખતાવવું એવી અમારી મુરદ હતી. પણ ભારતવર્ષને સદ્ભાગ્યે સ્વરાજની હિલચાલ જાગી અને વિદ્યાપીઠના અધ્યાપકો તથા વિદ્યાર્થીઓએ એમાં ઝંપલાવ્યું. ખીન્ન અનેક કાર્યો સાથે આ કામ પણ સકેલી લીધું હોત. પણ ગાંધીજીને ચરણે સાર્થ નેડણીકોશ ધરવાની વિદ્યાપીઠની અભિલાષા કાંવી ગઈ અને કેટલાક ભાઈઓએ લડતમાં ઝંપલાવવાનું માડી વાળવાનો સ્વાર્થ ત્યાગ ખતાવ્યો. જ્યાં સામ્રાજ્યનું આખું તંત્ર ઉચ્ચમથાવવાને લડત શરૂ થઈ ત્યાં કોશ ગ્યવાનું કામ સળંગ તંત્રે કેમ ચાલે? કામ જે અટકાવવું ન હોય તો પ્રસંગે પ્રસંગે જુદા જુદા સેવકોને હાથે કામ લીધા વગર છૂટકો ન હતો. નેડણીની ખાબતમાં તો અનેક ફિશાએ મતભેદને અવકાશ. શબ્દોના અર્થ નક્કી કરવાનું કામ પીઠ સાહિત્યસેવકોનું છે એમાં ઐતિહાસિક દૃષ્ટિ હોય તો જ એ કાર્ય સંતોષકારક ગણાય. પણ અમારે એટલી મોટી મહત્ત્વાકાંક્ષા રાખ્યે પાલવે એમ ન હતું જે સેવકો જે વખતે ઉપલબ્ધ હોય તેમને હાથે કામ પૂરું કરાવ્યા વગર છૂટકો ન હતો.

શાંતિના દિવસો હોત તો ફરેક શબ્દનો અર્થવિકાસ તપાસવાનું કામ અમે જ્યુ” હોત શબ્દો ભાષામાં ક્યાં ક્યાં જ્યાં અર્થમાં વપરાય છે એ શાંધી કાઢીને શબ્દોના આજના અર્થો પણ નક્કી કર્યા હોત. જ્યાં શબ્દો ખોટા અર્થમાં વપરાય છે ત્યાં જ્યાં ખેર્યું હોત. પારિભાષિક શબ્દોના અર્થો વધારે ગ્રંથસ ક્યાં હોત જીણા જીણા અર્થભેદ ખતાવવા માટે નૂના શબ્દોના અર્થો મર્યાદિત કર્યા હોત અવવા નવા શબ્દો સૂચવ્યા હોત શિષ્ટ સાહિત્યના ભાષાતરમાં ડગલે ને પગલે જે મુચ્કેલી ઉત્પન્ન થાય છે તે દૂર કરવા માટે પણ કોશમાં નાઈકે સગવડ કરી હોત અનારોં વિચાર એવો હતો કે, અત્યાર સુધી ચાલતું આવ્યું છે એમ જ્ઞના ડોરો ઉપર પૂરે આધાર રાખીને નવો કોશ તૈયાર ન કરેલો. પણ સાહિત્યના અભ્યાસીઓ સ્વતંત્ર શોધખોળથી જેમ શબ્દોના અર્થ નક્કો કરે છે તે દબે ખની શકે તેટલું

કામ કરવું. જૂના કોશોને તરછાડવાનો વિચાર આમાં ન હતો, પણ શબ્દોના અર્થ પ્રમાણપુરસ્કર છે એવી ખાતરી કરી લેવાની અને અર્થોનક્કી કરવામાં પરંપરાની શિથિલતા કાઢી નાંખવાની વૃત્તિ હતી. અમુક મિત્રોએ સાહિત્યના અમુક વિભાગ વાચી તેમાંથી મહત્વના શબ્દોની વપરાશ, સંદર્ભ પ્રમાણેના અર્થ, અને તેના સ્થાનો નોંધી લેવાનું વહેંચી પણ લીધું હતું. પણ એમાંથી અમે કશું કરી ન શક્યા.

પણ આપેલા અર્થો માટે નર્મકોશથી માંડીને અત્યાર સુધી પ્રસિદ્ધ થયેલા આપણા બધા કોશોની તેમ જ હિંદી, મરાઠી, બંગાળી, સંસ્કૃત તથા અંગ્રેજી કોશોની મદદ લેવામાં અમે ચૂક્યા નથી. જે અર્થોની ચોકસાઈની ખાતરી નથી પડી તેમને માટે બનતી કોશિશ કર્યા છતાં જો નથી મળ્યા તો તેમને છાંડી દેવામાં આવ્યા છે. બીજા કોશોમાં આપેલા અર્થો બને તેટલા વધારે સંક્ષિપ્ત રૂપમાં પણ પૂરેપૂરા સમજી શકાય એવી રીતે આપવાની ખાસ ચીવટ રાખેલી છે શબ્દોના અર્થો મુખ્ય લીધા છે અને તેમનો દીર્ઘસૂત્રો વિસ્તાર કરેલો નથી. જે અર્થ ધ્રીજ શબ્દની જોડે વપરાતા ઉપજતો હોય તેવા અર્થો આપવામાં આવ્યા નથી. જોડણીકોશની મર્યાદામાં રહીને જ અર્થોનો વિસ્તાર કરી શકીએ એમ હોવાથી અમે શબ્દો સાથે રૂઢિપ્રયોગોની નોંધ લીધી નથી.

આ બધું કરનાર સાથીઓ પીઠ સાહિત્યસેવી ન ગણાય, પણ ભાષાપ્રેમી અને સાહિત્યસેવી તો જરૂર છે. એટલે એમણે બધી જાતની ચીવટ રાખવામાં મણા નથી રાખી. અર્થ આપવાની પદ્ધતિમાં સૂક્ષ્મ મતભેદોને સ્થાન હોય છે તજ્જ્ઞ ભાષાશાસ્ત્રીઓ એવો ભેદ આ કોશમાં ઠેકાણે ઠેકાણે જોશે. પણ સામાન્ય વાચકોને એથી કશી મૂંઝવણ નડવાની નથી. છલ્લી નજર એક બે વ્યક્તિઓએ પહેલેથી આખર સુધી રાખેલી હોવાથી કોશમાં સળંગસૂત્રતા જળવાઈ રહી છે, અને તેથી જ અમે આ કોશ વિના સકોચે પ્રબલ આગળ મૂકી શકીએ છીએ.

દરેક કામ ગમે તેટલા લોકોને હાથે થાય અને ગમે તે વ્યક્તિ ઉપર તેની જવાબદારી હોય તોયે એ કામ ચીવટપૂર્વક પાર પાડવાની જવાબદારી એકાદ વ્યક્તિને માથે આવી પડે છે. જોડણીકોશના સંપાદનમાં એવી ચીવટ ભાઈ ચંદ્રશંકર શુક્લે રાખેલી. અર્થકોશની તૈયારીમાં એ ચીવટ રાખવી વિશેષ કઠણ હતી તે કામ ભાઈ મગનભાઈ દેસાઈએ કર્યું. તેથી જ આ કોશ નિર્વિઘ્નપણે પ્રવ્રવના હાથમાં મૂકી શકાય છે. શ્રી. ચૂનીલાલ બારોટ, શિવશંકર શુક્લ, ગોપાળદાસ પટેલ, અમૃતલાલ નાણાવટી અને ચીમનલાલ શાહ — આ બધા ભાઈઓએ ઓઝીવત્તી પણ તનતોડ મહેનત ન કરી હોત તો આ કામ રહી જ ગયું હોત. શ્રી. ચંદ્રશંકરે પોતાની જૂની જવાબદારી સ્મરણમાં રાખી પોતાની માદગી દરમ્યાન પણ આનાં છલ્લા પ્રૂકે જોયા છે. એક સિવાયના આ બધા જ ભાઈઓ વિદ્યાપીઠના સ્નાતકો છે એ વસ્તુની નોંધ લેતાં સંતોષ થાય છે.

આજની સ્થિતિમાં સામાન્ય વ્યવહાર માટે આ કોશ સંપૂર્ણ ગણાય. પણ અમારે તો અમારા આદર્શને પહોંચવું છે. ચૂજરાતી સમાજના સર્વસંગ્રાહક સ્વભાવ પ્રમાણે ભાષા પણ સર્વસંગ્રાહક બની છે. વૈષ્ણવ અને શૈવ, જૈન અને સ્વામીનારાયણ સંપ્રદાયી, કાઠિયાવાડી અને ગાયકવાડી, મુસલમાન તેમ જ પારસી,

ખ્રિસ્તી તેમ જ પરદેશી, બધાએ ગૂજરાતીની સેવા કરી છે. એ બધાની સેવાને સરવાળો કરી ભાષાની સમૃદ્ધિ કેટલી છે એ કોશકારે તપાસવું ઘટે છે.

સંખ્યાબંધ ગૂજરાતીઓ ગૂજરાત બહાર અને હિંદુસ્તાન બહાર જઈ વસેલા છે. સ્વરાજની હિલચાલમાં ગૂજરાતે જે પ્રથમ સ્થાન લીધું છે તેને પરિણામે બહાર વસેલા ગૂજરાતીઓમાં નવી સ્ફૂર્તિ, નવી અને વ્યાપક દૃષ્ટિ, અને નવી શાન્તિ આવ્યા વગર રહે નહિ. તેઓ જ્યારે દેશદેશાતરનો પોતાનો અનુભવ, ત્યાની સમાજસ્થિતિ, અને એ સ્થિતિને અનુકૂળ કરી લેવામાં કેળવેલા પોતાનો પુરુષાર્થ, એના ખ્યાનો લખશે ત્યારે ગૂજરાતી ભાષા હિંદુસ્તાનમાં અસાધારણ સમૃદ્ધિ બતાવશે અને રાષ્ટ્રવ્યાપી કેળવણીનું એક મહત્ત્વનું વાહન થઈ પડશે.

કોઈ પણ ભાષાનો શબ્દકોશ એ તે ભાષાના, એટલે કે, તે ભાષા બોલનાર સમાજના પુરુષાર્થનું પ્રતીક હોય છે. એવા સમાજમાં દરેક નવી વસ્તુનો બહિષ્કાર કરવાની સંકલિત વૃત્તિ નથી હોતી, અને જે જુઓ તેનો સ્વીકાર કરો એવી ભિખારી વૃત્તિ પણ નથી હોતી. પોતાપણું સાચવીને, ગૌરવ વધારીને જેટલી નવી વસ્તુ લઈ શકાય અને આબાદ રીતે પોતાનામાં ભેળવી શકાય તેટલાનો સ્વીકાર કરતા આચકો નહિ ખાય; અને નવાની ભક્ષ્યથી અનર્થ નર્થ જેને જુએ તેને ચરણે ઢળી પડે, પોતીનનો તિરસ્કાર કરી પરાયાનું દાસત્વ સ્વીકારે, એવી હીન બુદ્ધિ પણ ન રાખે. પોતાની હસ્તી જોખમમાં હોય ત્યારે પાદકાના હુમલાથી બચી જવા માટે, અમુક જાતની પુરાણપ્રિયતા કહો અથવા ક્ષેમવૃત્તિ (conservatism) કહો, આવશ્યક હોય છે ક્ષેમવૃત્તિ એ જિર્ણવિધાનું વ્યાકરણ છે પણ જ્યારે સમાજ સમર્થ બને છે, પરાક્રમ પ્રગટ કરે છે, વિનિગીધા કેળવે છે, ત્યારે ક્ષેમવૃત્તિ કોરે મૂકી તે યોગવૃત્તિ ધારણ કરે છે. એ વખતે પણ નવું નવું ધારણ કરવાના ઉત્સાહમાં એ તણાઈ ન જાય અને આખો પ્રવાહ ડહોળાઈ ન જાય એટલા ખાતર વિનિગીધાનું વ્યાકરણ પણ જળવવાનું હોય છે. પણ એ ક્ષેમવૃત્તિ કરતા જુદું હોય છે. આ નવું વ્યાકરણ જ્યાંનામાં લઈ દરેક દસડે ભાષાનો કોશ કરી કરી સજીવન કરવાની આવશ્યકતા ઉત્પન્ન થશે એમ અમે માનીએ છીએ ચાલુ લડતમાંથી જેઓ વિજય મેળવીને નીજ્યા હશે તેમને માટે આ કામ અમે રાખી મૂકીએ છીએ. છેલ્લાં દસ પંદર વર્ષમાં ભાષાએ જે પ્રગતિ કરી છે, ભાષામાં નવા નવા શબ્દો દાખલ થયા છે, શબ્દોને નવા નવા અર્થો મળ્યા છે, તે બધાનો સંગ્રહ અમે કરી શક્યા છીએ એટલાથી જ અમને સંતોષ છે.

ખીજ સંસ્કરણનો લાભ લઈ અમે શબ્દોનો ઉમેરો કરવા શોધ કરી શક્યા હોત. પરંતુ તેને પહોંચી વળવું અશક્ય હતું. એટલે સહેજે અમને જેટલા નવા શબ્દો મળી આવ્યા તેમનો તો આમાં ઉમેરો કરી લીધો છે. કેટલાક શબ્દોનો અમે પહેલી આવૃત્તિમાં માત્ર વિકલ્પનિર્દેશ જ કર્યો હતો તેમને આમાં, અર્થકોશ તરીકે ઉપયોગિતાની દૃષ્ટિએ, જુદા પણ બતાવેલા છે.

પ્રત્યયસાધિત શબ્દો, ક્રિયાપદના પ્રેરક તથા કર્મણિ રૂપો, અને અનેક સમાસોનો સમાવેશ કરીને કોશકાર ધારે તો શબ્દસંગ્રહ થણો મોટો દેખાડી શકે. અમે

એવો લોભ રાખ્યો નથી. પહેલી આવૃત્તિમા જે શબ્દો સંવરાયા હતા તેમાથી કેટલાક સમાસો તથા પ્રત્યયસાધિત શબ્દો આ આવૃત્તિમા રદ પણ કરવામા આવ્યા છે. અર્થકોશમા તેમ કરવાને શુદ્ધ જોડણીકોશ કરતા ઓછી છૂટ છે એ તથા જોડણીની આવશ્યકતાને વિચારીને જ તેમ કરવામા આવ્યું છે. આમ વધઘટ થઈને સરવાળે શબ્દભંડોળ પહેલી આવૃત્તિ કરતાં મોટું નીવડ્યું છે. પહેલી આવૃત્તિમા ૪૩૭૮૩ શબ્દો હતા, આમા કુલ ૪૬૬૬૧ શબ્દો છે

પારિભાષિક શબ્દોનો ઉપયોગ આપણે નથી કરતા ત્યાં સુધી તેમની પસંદગી કરવી મુશ્કેલ જ રહેવાની. વિજ્ઞાનશાસ્ત્રનો અભ્યાસ આપણે અગ્રેજ દ્વારા કરીએ છીએ એટલે ગમે તેવી સુદર યોજેલી પરિભાષા પણ જીવંત ભાષાના કોશકારને સંગ્રહવી મુશ્કેલ પડે છે. પણ જો વાપરની કસોટી પર તેને ચડાવીએ તો તેની પરીક્ષા થઈ પસંદગી સરળ બને છે. ગણિતની પરિભાષાના વિદ્યાર્થીના અનુભવ પરથી આ અમે કહી શકીએ છીએ. વિનયમ દિરના ગણિતની પરિભાષા આ કોશમાં લગભગ સંપૂર્ણતાએ સંગ્રહાયેલી છે તેમ જ સંગીતને માટે પણ કહી શકાય. પરંતુ રસાયનશાસ્ત્ર, પદાર્થવિજ્ઞાનશાસ્ત્ર, યંત્રશાસ્ત્ર, ગતિશાસ્ત્ર, વિદ્યુત્કાશ્ત્ર વગેરેની પ્રમાણભૂત અને પ્રયોગસિદ્ધ પરિભાષાને અભાવે તે સંપૂર્ણતાએ આ કોશમાં નથી વિજ્ઞાન કે ગણિતની પરિભાષાની બાબતમા અન્ય કોશોએ ગુમે તેમ ગોઠવણ કરી છે તે તપાસીને જે શબ્દો ઠીક ન લાગ્યા તે રદ કર્યા છે

પણ આપણા સાક્ષરોના વિચારો પાશ્ચાત્ય ઢંગે અને પાશ્ચાત્ય પરિભાષામા ઠીક ઠીક વધતા નથી. તેમને વ્યક્ત કરવા તેઓ પરિભાષા પણ યોગ્યતા નથી. તેનો વિવેક કરીને સંગ્રહ કરવો આવશ્યક ગણાય, તે આ કોશમા કરવામાં આવ્યો છે. તેના અર્થ મુખ્યત્વે તેના અગ્રેજ પર્યાય દ્વારા આપ્યા છે. તેવું જ ગણિતની પરિભાષા માટે પણ કર્યું છે. આવી રીતે અગ્રેજ પર્યાયનો આશરો લામો વખત ન લેવો પડે એ તો ત્યારે જ બને કે જ્યારે આપણે તે પરિભાષાને અપનાવી રૂઢ કરી લઈએ.

જ્યાં શબ્દો સાથે વિસ્તારપૂર્વક વિગત આપવાની હોય છે ત્યાં કોશકારની મૂંઝવણ સહુથી વધારે હોય છે. રમતો, વનસ્પતિ, ઔષધિ, પ્રાણી, પંખી, રોગ, ઘરેણા, ઔદ્યોગિક ક્રિયાઓ, વ્રતો, ઉત્સવો, પંચ, વાદ, અવતાર, દારીગંગના ઓભરો વગેરેના અર્થ આપતી વખતે ઓછામા ઓછી કેટલી વિગત આપવી જોઈએ એ જ નક્કી કરવાનું રહે છે. વિસ્તાર ન કરતા શબ્દાર્થ સ્પષ્ટ થાય, વાચકને બધી માહિતી ભલે ન મળે પણ શકનિવૃત્તિ તો જરૂર થાય, એ નતનું ધોરણ નળવવાનો અહીં પ્રયત્ન કર્યો છે.

કોશમા દરેક શબ્દ સાથે તેનું વ્યાકરણ પણ આપવાની જરૂર રહે છે કે જોયી એ શબ્દ વિશેષ ઓળખાય અને તેને કેમ વાપરવો એનો કાર્ત્ત્વ ખ્યાલ આવી નથી. એ વ્યાકરણનું વર્ગીકરણ આપણે અગ્રેજ વ્યાકરણમાથી ઉપાડી લઈ અમુક અગવડો વહોરી લીધી છે. કોશમાં આપેલા વ્યાકરણમા ક્યાંક ક્યાંક મતભેદ કે પ્રશ્નો જરૂર ઊપજવાના. પણ તે તો જ્યાં સુધી ગુજરાતી ભાષાના સ્વભાવને અનુસરનાર એક સંપૂર્ણ અને શાસ્ત્રશુદ્ધ વ્યાકરણનો અથ પ્રબલ આગળ નથી

મુકાયો ત્યાં સુધી શું થાય? શબ્દોના વ્યાકરણના નિર્ણય કરતાં એ બિલુપ અમને નજરે આવ્યા કરી છે નામના લિંગ તથા વિશેષણ અને ક્રિયાવિશેષણનો ભેદ એ આ વિષેનાં આગળપડતાં દૃષ્ટાંતો છે.

કેશની નવી આવૃત્તિમાં ભેડણીના નિયમો જેવા ને તેવા જ રહે છે. એક જ જગ્યાએ ફેરફાર કર્યો છે તેની અહીં નોંધ લેવી જોઈએ. આગલી આવૃત્તિમાં ‘સાજ’ ભેડણી કરેલી. તેનો હવે સાંજ-ઝ એવો વિકલ્પ માન્ય રાખ્યા છે. તેમજ ધન્સાક-ધનસાક તથા ધન્કાર-ધનકાર એમ વિકલ્પ સ્વીકારવામાં આવ્યા છે.

મહા મુદ્દ ૭, સં ૧૯૮૭

૬૦ ખા.૦ કાલેલકર

તા. ૨૬-૧-૩૧, સોમવાર.

૩

[ત્રીજી આવૃત્તિ]

ભેડણીકેશની બીજી આવૃત્તિ ખલાસ થઈ જવાથી, આ તેની ત્રીજી આવૃત્તિ બહાર પાડવામાં આવે છે. ઈ. સ. ૧૯૩૪ના અંતમાં સરકારના બંધનમાંથી છૂટ્યા બાદ, વિદ્યાપીઠ મંડળે તા. ૩-૧-૧૯૩૫ની પોતાની પહેલી સભામાં ઠરાવ કર્યો હતો કે, “કેશની બીજી આવૃત્તિ ખલાસ થાય તે પહેલા ત્રીજી આવૃત્તિ તૈયાર કરવાનું આ સભા ઠરાવે છે, અને તે કામ શ્રી. મગનભાઈ દેસાઈને સોંપવામાં આવે છે. તેમની દેખરેખ નીચે આપેા વખત કામ કરવા માટે શ્રી. ચૂનીલાલ બારોટને મુકરર કરવામાં આવે છે.”

આ ઠરાવ થયો ત્યારે એવી ધારણા હતી કે, બીજી આવૃત્તિની મિલક નહોતી ૧૯૩૭ સુધી તો ચાલશે, અને એ ગણતરી બાધીને નવી આવૃત્તિના સંશોધનની ચોજના કરી હતી. પરંતુ, પ્રબલ તરફથી કેશને ઉત્તરોત્તર વધુ મળવા લાગેલા સત્કારને કારણે, ૧૯૩૬માં જ બધી નકલો ખપી ગઈ, એટલે ત્રીજી આવૃત્તિ બને તેટલી સત્વર તૈયાર કરી નાખવાનું ઠરાવ્યું. તેને લઈને નિરધારેલા સંરોધનમાં થોડો કાપ મૂકવો પડ્યો છે.

આ આવૃત્તિના કામને પ્રારંભ કર્યો ત્યારે વિચાર્યું હતું કે, કેશને વધુ શાળોપયોગી બનાવવાની દૃષ્ટિએ તેમાં શબ્દપ્રયોગો તથા ઉપલબ્ધ વ્યુત્પત્તિ ઉમેરવા; અને શબ્દલંકાણ માટે, બને તેટલું વધારે શાળોપયોગી સાહિત્ય વાંચી કાઢવું. પરંતુ, ઉપર જણાવ્યા મુજબ, કેશનું છાપકામ તરત કળાટવાનું આવવાથી, પૂરેપૂરી વ્યુત્પત્તિ આપવાનું તથા શબ્દપ્રયોગો સંધરવાનું કામ અમારે ઊંડવા પડ્યા છે. વાચક જોશે કે, આ આવૃત્તિમાં અમે તત્સમ વ્યુત્પત્તિ આપીને જ અટકી ગયા છીએ અને શબ્દપ્રયોગસંગ્રહને તો અડક્યા જ નથી.

આ આવૃત્તિ તૈયાર થતી વેળા, શુદ્ધ ભેડણી લખવાની ચીવટવાળા એક ભાઈએ અમને એમની એક મુશ્કેલી જણાવી કે, ક્રિયાપદનાં પ્રેરક અને કર્મણિ રૂપો કેશમાં, બધાના નહિ તો, ન્યા ભેડણીકર-થવાનો પ્રશ્ન હોય તેટલાં ક્રિયાપદોનાં ભે આપેા, તો બહુ ઉપયોગી થાય. આ માગણીનું વનદ સ્વીકારી, આ આવૃત્તિમાં એવા ક્રિયાપદોનાં રૂપો બનાવીને મૂકવામાં આવ્યા છે આવાં

ખનાવીને મૂકેલાં રૂપોમાથી કેટલાંકનો ઉપયોગ કદાચ સાહિત્યમા નયે મળે એમ ખનવા ભેગ છે. પણ એ રૂપો ભેડણીની દૃષ્ટિએ જ મૂક્યા છે, અને તે મૂકતી વખતે એટલું ધ્યાનમાં રાખ્યું છે કે, તેમનો ઉપયોગ કરવા કોઈ ચાહે તો તે કરી શકે,—તેમાં કોઈ વિચિત્ર ન લાગવું ભેઈએ જ્યાં ખાસ વિચિત્રતા જેવું લાગ્યું છે ત્યાં તેવા રૂપો ખનાવ્યાં નથી

શબ્દભંડોળનું કામ આ વખતે ઠીક ઠીક થયું ગણાય. નવા શબ્દો શોધવાને અંગે કરેલા વાચનમા, ઉપર કહ્યું તેમ, મુખ્યત્વે શાળોપયોગી પુસ્તકો જ લેવામા આવ્યાં હતા. તે ઉપરાત, સામાન્ય નવા વાચનમાં આવતાં પુસ્તકોમાંથી પણ શબ્દો મળે તે સંઘરવામાં આવ્યા છે. એ રીતે કામ કરતા, આ વેળાની આવૃત્તિમાં શબ્દસંખ્યા ૫૬૮૩૦ થઈ છે. એટલે કે, ગઈ આવૃત્તિના ૪૬૬૬૧માં ૧૦૧૬૯ શબ્દોનો વધારો થયો છે.

શબ્દોની ગણતરીની સાથે તત્સમ શબ્દોની વર્ગીકૃત ગણતરી પણ કરવામા આવી છે. ભાષાપ્રેમીઓને એનું પરિણામ બ્રાહ્મક થશે એમ માનીએ છીએ. મોંઘાયેલી તત્સમ વ્યુત્પત્તિમાં સૌથી મોટો વિભાગ, અલબત્ત, સંસ્કૃત શબ્દોનો, ૨૦૨૬૫, એટલે કે, ૩૫ ટકા ભેટલો છે. ત્યાર પછી ફારસીના ૧૭૫૬, એટલે ૩ ટકા, અરબીના ૮૨૮, એટલે ૧ા ટકા, અંગ્રેજીના ૩૬૦, એટલે ૦ા ટકા, હિંદીના ૧૮૩, મરાઠીના ૪૮, તુર્કીના ૨૭, પોર્ટુગીઝના ૨૬ — એમ આવે છે. ગુજરાતીને સારો અભ્યાસ કરનારે સંસ્કૃતનું અમુક જ્ઞાન તો મેળવવું જ ભેઈએ એ આ સાદી ગણતરી પરથી દીવા જેવું દેખાઈ આવે છે. આ ગણતરીથી અમને એક એ અદાજ પણ મળી રહ્યા છે કે, લગભગ ૪૨ ટકા વ્યુત્પત્તિનું કામ તો થઈ ચૂક્યું ગણાય.

૧૬૩૫માં આ આવૃત્તિનું કામ શરૂ કર્યું ત્યારે ભેડણીના નિયમોને અંગે કોઈ નવું વિચારણીય છે કે કેમ એનો પણ ખ્યાલ કરી લીધો હતો એ બાબતમા કશો મહત્વનો ફેર કરવાની જરૂર નથી ભેઈ. ઊલટું, હર્ષની વાત છે કે, ભેડણીકેશને ઉત્તરોત્તર માન્યતા મળતી ગઈ છે, અને આજ મુંબઈ યુનિવર્સિટી જેવી શિક્ષણસંસ્થાએ તથા ગુજરાતી સાહિત્ય સંમેલન જેવી વિકસભાએ એને અપનાવ્યો છે. આ બાબતમાં સાહિત્ય સંમેલને તેની ગઈ બેઠકમા કેશને માટે જે આવકારદાયી ને અભિનંદક ઠરાવ કર્યો છે, તે માટે એ સંસ્થાનો અન્ને અમે આભાર માનીએ છીએ.

ભેડણીકેશને આમ માન્યતા મળ્યા પછી, આજ હવે આપણી આગળ ભેડણીની અરાજકતાનો પ્રશ્ન એટલા પૂરતો પતી ગયો મનાય. હવે કરવાનું રહે છે તે સ્વીકૃત થયેલી એવી આ ભેડણીની બાબતમાં કાળજી રાખી તેનો વાપર વધારવાનું તે કામ ગુજરાતના શિક્ષકગણ, લેખકવર્ગ તથા છાપાવાળા અને માસિકના તંત્રી, વ્યવસ્થાપકો તથા પ્રકાશન સંસ્થાઓ — એ બધાએ કરવાનું રહે છે આમા ભે આપણે જગતિ નહિ બતાવીએ તો હવે એકમે વર્ષમા સિદ્ધ થઈ જવું ભેઈએ એવું કામ નાહક લાગશે, અને ભાષાની સેવામા એટલે દરજ્જે ક્ષતિ આવી લેખાશે.

નેડણીના નિયમોમા એક ફેરફાર કર્યો છે. નિયમ પમેા આ પ્રમાણે હતો -
 “જ્યાં આરખી, ફારસી, અંગ્રેજી કે અન્ય પરભાષામાંથી અપભ્રંશ થયેલો શબ્દ
 રદ થઈ ગયો હોય, ત્યાં તે જ અર્થમાં તત્સમ શબ્દ ન વાપરવો. ઉદાહરણ, ડાહ્યા, ડાહ્યા,
 ખાહિશ, ડાહ્યા, ડાહ્યા, ડાહ્યા નહિ; પણ પાપડ, ખાખેશ, આખેદૂબ,
 અંગ્રેજી, ટિકિટ.”

આ નિયમ, ખરું જોતા, નેડણીનો નહિ પણ શૈલીનો ગણાય. એટલે
 નેડણીકાર એને પોતાના નિયમ તરીકે આપે એમાં મર્યાદાદોષ આવે. આ વિચારથી
 એ નિયમ રદ કરવામા આવ્યો છે. બાકી આખી નિયમવાલી જેમની તેમ રહે
 છે. નવી આવૃત્તિનો લાભ લઈ તે નિયમોનો અમલ કરવામાં કેટલાક શબ્દોમાં
 જ્યાં ક્ષતિ રહી ગયેલી જણાઈ છે, ત્યાં સુધારો કર્યો છે. ચડવુ-ચઢવુ, મળ-મઝા,
 ફળદ્રુપ-ફળદ્રૂપ વિકલ્પો સ્વીકાર્યા છે. નિયમાવલીનું વધુ સ્પષ્ટીકરણ થાય તેટલા
 સારા સૂચક દાખલાઓ કેટલીક જગાઓએ ઉમેર્યા છે. (જેમ કે, ક્રિયાપદના
 રૂપોની નેડણીનો નિયમ રપ, રદ જુઓ.)

તત્સમ શબ્દોની વ્યુત્પત્તિ આપવામાં આવી છે એ ઉપર જણાવ્યું. તેને
 અંગે એક બે વાતનું સ્પષ્ટીકરણ કરવાની જરૂર છે. આપણી ભાષામા ઘણા
 સંસ્કૃત શબ્દો તેમના પ્રથમાના રૂપે ઊતરી આવે છે, અને જેમા અતે વિસર્ગ
 હોય છે તેના તે વિસર્ગનો લોપ થયો હોય છે. જેમ કે, પિતા, વિદ્વાન, ચંદ્રમા,
 મન ઉત્પાદિ. આ શુદ્ધ સંસ્કૃત તો ન ગણાય. વળી કેટલાક શબ્દો સંસ્કૃત
 વ્યાકરણ પ્રમાણે નવા બનાવી આપણે વાપરીએ છીએ, જે સંસ્કૃત કોશોમા નયે
 મળે આવા બધા શબ્દોને અમે ત. તરીકે તત્સમ જણાવ્યા છે.

એવી જ એક મર્યાદા ફારસી અરબી શબ્દોની તત્સમતાને અંગે પણ સ્વીકારી
 છે. આ ભાષાઓને અંગે વિશેષ મુશ્કેલી એ છે કે, તેની ને આપણી વર્ણમાળા
 એક ન હોઈ, લિપ્યંતરનો પ્રશ્ન પણ ખડો થાય છે. જેમ કે, ફારસી ‘ઝ’ અગાઉની
 પેઠી ‘લ’ લખીને સંતોષ માનતી. આજ અંગ્રેજી Z નો ઉચ્ચાર આપણે ત્યાં
 રદ થતો જવાથી ફારસી ઝ ઉચ્ચાર ‘લ’થી વ્યક્ત કરવા કરતાં ‘ઝ’ લખવા
 પ્રેરણાએ છીએ. પરંતુ ફારસી અરબી શબ્દોમાં જકાર ઊતરી તો ગયો છે. એ
 રીતે આપણી નેડણીની પ્રથામા માન્યતા પણ મળી છે એટલે એવા જકારવાળા
 ફારસી શબ્દોને પણ ફારસી જ જણાવ્યા છે. જેમ કે, નજર, અજીઝ.

અત્ય ઉકારવાળા ફારસી શબ્દો ગુજરાતીમા પોતાના લિંગ પ્રમાણે ઈ, ઉ
 કે ઓ અત્ય સ્વીકારે છે. જેમ કે, તકાલે, સાદુ, જલસો. આટલા ફરકના શબ્દોને
 પણ ફારસી જણાવ્યા છે.

ફારસી અરબી અયૂ, અવ, આપણે ત્યાં અનુક્રમે એ, ઓ રૂપે લખાય છે
 તે એ, ઓ રૂપે બોલાય છે જેમ કે, હેબત, શેતાન, મોત આ રૂપોને પણ
 તત્સમ જ ગણ્યા છે.

પરંતુ રદ, સખર, ટિકિટ, સાહેબ, બહેર, ઇજન, ચહેરા જેવા શબ્દો તદ્દલવ
 ગણ્યા છે. નિસબત, સખતી, ખરખારત જેવા શબ્દો જેમનો ઉચ્ચાર તત્સમ છે(પણ
 જે નિસબત, સખતી, ખરખારત એ રૂપે નથી લખાતા) તેમને પણ તત્સમ ગણ્યા છે.

પોર્ટુગીઝ તત્સમતા બતાવી છે તે સામાન્ય મળતાપણા પરથી જ ગણાય. શુદ્ધ રૂપે એ શબ્દ હશે કે કેમ એ, પોર્ટુગીઝના અજ્ઞાનને કારણે, અમારાથી દાવો કરી શકતો નથી. ઉપલબ્ધ કોશો કે વ્યાકરણોમાથી એને અગેના મળી આવેલાં સૂચન પરથી એ નિર્દેશો છે.

મરાઠી, હિંદી ભાષા તો ગુજરાતીની બહેનપણીઓ ગણાય. ઘણા શબ્દો જરાતરા ફેરથી કે તેના તે જ રૂપે બેઠ જગ્યાએ મળી શકે તે પરથી તે શબ્દ મરાઠી કે હિંદી ન ગણાય. પણ આજના વધતા જતા ન્યાતરપ્રાનીય સંસર્ગને કારણે તથા પૂર્વના સસર્ગોથી પણ કેટલાક શબ્દો આપણા સાહિત્યમાં તે તે ભાષાઓમાથી સ્વાભાવિક રીતે ઊતરી આવ્યા છે કોશમાં એવા શબ્દોને જ હિંદી કે મરાઠી બતાવી શકાય. અમે એ દૃષ્ટિએ આ ભાષાઓના શબ્દોનો નિર્દેશ કર્યો છે.

શબ્દની તત્સમ વ્યુત્પત્તિ બતાવતાં એ ખ્યાલ આપોઆપ ઊઠે કે, તેનો અર્થ પણ તત્સમ છે ? કેમ કે, એવું ઘણી વાર બને છે કે, શબ્દનું સ્વરૂપ તત્સમ હોવા છતાં તેના અર્થમાં તત્સમતા ન હોય, તેમાં કાર્ષક ફેર થયો હોય, લક્ષણથી ભિન્ન અર્થ નીકળતો હોય, કે વ્યંજનામાં મર્યાદા પણ આવી ગઈ હોય. આ પ્રકારની ઝીણવટમાં અમે ઊતર્યા નથી, ને મૂળ શબ્દના અર્થની સામાન્યતા તત્સમતા પરથી તેને તત્સમ ગણ્યો છે. સામાન્ય ઉપયોગની શાળોપયોગી આવૃત્તિમાં એથી વધુ સૂક્ષ્મતા આવશ્યક પણ ન ગણાય.

વ્યુત્પત્તિને અંગે, છેવટમાં, એક વસ્તુ હેલવાની રહે છે તે, ક્રિયાપદોની વ્યુત્પત્તિ નથી આપી એ. એટલે ઉપરની શબ્દગણનામાં ક્રિયાપદોની તત્સમતા નથી ગણાઈ.

એક મહારાષ્ટ્રી ભાઈએ કહ્યું કે, તમારા કોશમાં ઉચ્ચારણ નથી નેથી અમારા જેવાને મુશ્કેલી પડે છે; તમારે ઉચ્ચારણ પણ આપવું જોઈએ આ માગણી સાચી છે. કોઈ પણ ભાષાના સારા ગણાઈ શકે એવા કોશમાં શબ્દનું આ અંગ હોવું તો જોઈએ જ. આપણી લિપિની વિશેષતાને લઈને, ઉચ્ચારણની જરૂર અગ્રેજી જેવી ભાષાના જેટલી ન હોય એ ખરું. છતાં લિપિ સંપૂર્ણ ઉચ્ચારવાહી તો નથી થઈ શકતી. આપણે ત્યાં પણ સંવૃત વિવૃત પ્રયત્ન, યશ્રુતિ, હશ્રુતિ, અનુસ્વાર-ભેદ ઇત્યાદિ બાબતો તથા કારસી વર્ણોનો પ્રશ્ન તો રહે જ છે. એટલે તે તે ખાસિયતો માટે સંકેત ચોજીને કોશકારે ઉચ્ચારણ પણ નોંધવું ઘટે. આ બાબતમાં ક્યુ ઉચ્ચારણ શિષ્ટ ગણાય એ પ્રશ્ન પણ રહે છે. એટલે આ કામ મહત્વનું તો છે જ. પણ આ આવૃત્તિમાં અમારે માટે તે શક્ય નહોતું. પરંતુ એમાં એક વસ્તુ અંશતઃ અમારે કરવી પડી છે તે એ કે, જે શબ્દોની જોડણી એક છે છતાં ઉચ્ચારો ભિન્ન છે, તેવા શબ્દોનો ઉચ્ચારનિર્દેશ અમે કર્યો છે. જેમ કે, જુઓ ઓડ, શોક. તે શબ્દો ત્રણ અર્થોમાં ત્રણ રીતે બોલાય છે એ ત્રણે ઉચ્ચાર નોંધ્યા છે. તેની પદ્ધતિ વિષે ‘કોશ વાપરનારને સૂચના’માં નિર્દેશ કર્યો છે.

આ આવૃત્તિમાં એક બીજો ફેરફાર કર્યો છે તે શબ્દોની ગોઠવણીનો છે. ગુજરાતી કોશમાં આવી બતનો ફેરફાર પહેલવારનો થાય છે આ ફેરફાર કરવાનું અમને સૂઝવું સ્થળસંકેત સાધવાની દૃષ્ટિએ. આવૃત્તિ આવૃત્તિએ કદમાં વધતા જતા કોશની કિંમત પણ વધારવી પડે તો વાયકવર્ગને એ ન કાવે. એટલે, બને

ત્યા મુઢી, કોશનું કદ વધતા છતા, કિમત ન વધારવી પડે એવો પ્રયત્ન કરવાનો વિચાર રાખવામાં આવ્યો. તે સારુ એક ફેરફાર તો એ કર્યો કે, બીબાં મળે તેવડા નાના વાપર્યા છે અવારનવાર જરૂર પ્રમાણે વાપરવાના આકરચંથ માટે નાના બીબાં મુકેલી ન ગણાય. નાના બીબાંથી ઠીક ઠીક જગા બચી શકી છે. બીજો ફેરફાર કર્યો તે, કક્કાવારીમાં પાસપાસે આવતા સમાન વ્યુત્પત્તિવાળા, સાધિત કે સમાસના શબ્દોને એક કંદરામાં ગોઠવી દીધા છે આ ગોઠવણીને અંગેની મૂચનાઓ 'કોશ વાપરનારને સૂચના' એ સ્થળે આપી છે તે જોવાથી આ ગોઠવણીની રીત સ્પષ્ટ થશે.

પરિભાષિક શબ્દોને અંગે નવો કોઈ પ્રયત્ન કર્યો નથી. એક વસ્તુ સ્વતંત્ર રીતે જોવી પ્રાપ્ત થાય છે સરકારી માધ્યમિક કેળવણીમાં ગણિત, વિજ્ઞાન વગેરે વિષયો સ્વભાષા મારફત શીખવવાની છૂટ અપાઈ છે. પરંતુ, એ છૂટેનો ઉપયોગ એણે જ લેવાયો છે, એ વિચિત્ર બીના ગણાય; અને કોઈકે પ્રયત્ન થયો છે તે, અમારી બધું પ્રમાણે, વિજ્ઞાનને માટે, કે જેની પરિભાષામાં મુશ્કેલી છે એમ જ નહિ, અસંબંધ છે, ને કેટલુંક બેઠ્ઠાપણું પણ પ્રવર્તે છે. અને ગણિત, કે જેની પરિભાષા નિશ્ચિત છે તથા જે નાનકડી પુસ્તિકાએ વિદ્યાપીઠ તરફથી પ્રસિદ્ધ થઈ છે, એને સ્વભાષા મારફત શીખવવાનો પ્રયત્ન આરંભાયો નથી. આશા રાખીએ કે, એ આપણી સિદ્ધ પરિભાષા હવે થોડા વર્ષોમાં બધે વપરાતી થઈ જશે. વિજ્ઞાનને અંગે પણ એવી જ પરિભાષા સ્થિર કરવાનો પ્રયત્ન હવે આદરવો જોઈએ. એ કામ શિક્ષકગણ તથા વિદ્વાનો ઉપાડે તો હવે પછીની કોશની આવૃત્તિમાં જ્ઞાનની તે શાખાના શબ્દો સંઘરવાનું સહેલું થશે.

હવે વિદ્યાપીઠ તરફથી ગુજરાતી ભાષાના જુદા કોશનું કામ ઉપાડવા વિચાર છે. એ કોશમાં ગુજરાતી ભાષાનો શબ્દસંગ્રહ પૂરો કરવા માટે, નવા તથા જૂના ગુજરાતી સાહિત્યમાં ઊતરેલા તથા બોલીમાં ચાલતા તમામ શબ્દો સંઘરવા પ્રયત્ન કરવો છે. બોલીના શબ્દો સંઘરવા માટે, ગુજરાતના બોલીવાર જુદા જુદા પ્રદેશ પડે છે ત્યાંના માણસોના સહકાર ઉપરાત, તે તે પ્રદેશમાં ખાસ માણસ મોકલી બરાબર તપાસ કરીને શબ્દો એકઠા કરવાનો ઇરાદો છે. વળી જુદા જુદા વિજ્ઞાનોની અને કવિઓની પરિભાષા પણ મેળવી શકાય તેટલી મેળવીને આપવી છે. તથા સાપ્રદાયિક અને કોમી સાહિત્યમાં વપરાતા શબ્દો પણ એકઠા કરવાની ધારણા છે. શબ્દોની વ્યુત્પત્તિ શક્ય હોય તેટલી — વચગાળાના પ્રાકૃત તથા અપભ્રંશ રૂપો મળી શકે ત્યાં તે સાથે — આપવી છે. શબ્દના અર્થોનો એતિહાસિક વિકાસક્રમ, અર્થ તથા પ્રયોગની સ્પષ્ટતાની દૃષ્ટિએ આવશ્યક જણાય ત્યાં અવતરણો સાથે, આપી શકાય તેટલો આપવો છે અને તેટલા સ્થાનોએ પર્યાય શબ્દો પણ નોંધવાનો વિચાર છે. ગુજરાતના વિદ્વાનો, શિક્ષકો તથા ભાષાપ્રેમીઓની સાહાય્ય જોઈ શકી વધારે મળે તેટલો આ કોશ સારો થાય એ સ્પષ્ટ છે એવો સહકાર અને મદદ અમને મળશે જ એ આશા સાથે ગુજરાત આગળ અમારી માગણી અમે રજૂ કરીએ છીએ.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ

તા. ૧૨-૬-'૩૭

મગનભાઈ પ્રભુદાસ દેસાઈ

જોડણીના નિયમો

તત્સમ શબ્દો

૧. સંસ્કૃત તત્સમ શબ્દોની જોડણી મૂળ પ્રમાણે કરવી. ઉદા. મતિ; ગુરુ; વિદ્યાર્થિની.

૨. ભાષામાં તત્સમ તથા તદ્ભવ બંને રૂપો પ્રચલિત હોય તો બંને સ્વીકારવાં. ઉદા. કઠિન — કઠણુ; રાત્રિ — રાત; દશ — દસ; કાલ — કાળ; નહિ — નહી; હૂબહૂ — આખેહૂબ; દર્શ — દરસ.

૩. જે વ્યંજનાન્ત તત્સમ શબ્દો ગુજરાતી પ્રત્યયો લેતા હોય તેમને અકારાન્ત ગણીને લખવા ઉદા. વિદ્યાન, જગત, પરિપદ.

આ નિયમ અગ્રેજી, ફારસી, આરબી વગેરે ભાષાના શબ્દોને પણ લાગુ પડે છે.

૪. પશ્ચાત્, ક્રિયિત્, અર્થાત્, ક્વચિત્, એવા શબ્દો એકલા આવે અથવા ખીજા સંસ્કૃત શબ્દોની સાથે સમાસમાં આવે સારે વ્યંજનાન્ત લખવા. ઉદા. ક્રિયિતકર; પશ્ચાત્તાપ.

આવાં અવ્યયો પછી જ્યારે જ આવે સારે તેમને વ્યંજનાન્ત ન લખવાં. ઉદા. ક્વચિત જ.

૫. આરબી, ફારસી તથા અગ્રેજી ભાષાના શબ્દો લખતાં તે તે ભાષાના વિશિષ્ટ ઉચ્ચારો દર્શાવવા ચિહ્નો ન વાપરવાં. ઉદા. ખિદમત, વિઝિટ, નજર.

૬. ‘એ’ તથા ‘ઓ’ના સાંકડા તથા પહોળા ઉચ્ચારની ભિન્નતા દર્શાવવા ચિહ્નો વાપરવાં નહિ. પરંતુ અગ્રેજી શબ્દોના ‘એ’ ‘ઓ’ના ઉચ્ચારમાં ભ્રાંતિ ન થાય માટે, તે દર્શાવવા ઊંધી માત્રાનો ઉપયોગ કરવો. ઉદા. કોફી, ફેશન, ઓગસ્ટ, ડોઝમ.

૭. અંતુસ્વારના ભિન્ન ભિન્ન ઉચ્ચારો દર્શાવવા ચિહ્નો વાપરવાં નહિ.

નોંધ — શક્ય હોય ત્યાં અંતુસ્વારના વિકલ્પમા અંતુનાસિકો વાપરી શકાય. ઉદા. અંત, અન્ત; દડ, દણ્ડ, સાત, સાન્ત; ઐંક, ઐન્ક.

હશ્રુતિ તથા ચશ્રુતિ

૮. ખહેન, વહાણુ, વહાણું, પહોણું, મહાવત, શહેર, મહેરબાન, મહાવરો, મહોર જેવા શબ્દોમાં તથા કહે, રહે, પહેર, પહોંચ જેવા ધાતુઓમાં હ જુદો પાડીને લખવો.

૯. નાનું, મોટું, ખીક, સામુ, ઊનુ, મોર (અં), મો, મોવું (લોટને), ન્યાં, ત્યાં. ક્યારે, ત્યારે, મારુ, તમારુ, તારું, તેનું, અમારુ, આવું, વગેરેમાં હકાર ને દર્શાવવો.

(એટલે કે, હ ન્યાં દર્શાવવો ત્યા જુદો પાડીને દર્શાવવો અને ન દર્શાવવો ત્યાં મુદ્દત્ત ન દર્શાવવો, ‘હ’ને આગલા અક્ષર સાથે જોડવો નહિ.)

૧૦. નાહ, ચાહ, સાહ, મોહ, લોહ, દોહ, સોહ એ ધાતુઓને અનિયમિત ગણી તેમના દર્શાવ્યા પ્રમાણે રૂપો સાધિત કરવાં.

નાહ:—નાહું છું; નાહીએ છીએ; નહાય છે; નાહો છો; નાહો, -હા, -હી, -હું, -હા; નાહીશ; નાહીશું; નહાશે; નહાશે; નહાત; નહાતો, -તી, -તું; નાહનાર; નાહવાનો અથવા નાવાનો; નાહેલો, -લી, -લું; નહા; નહાજે, નાહવું.

નવડા (-રા)વવું; નવાવું; નવાય; નાવણુ; નાવણિયો; નવેણુ; નવાણુ.

ચાહ:—ચાહું છું; ચાહીએ છીએ; ચાહે છે; ચાહો છો; ચાહો, -હા, -હી, -હું, -હા; ચાહીશ; ચાહીશું; ચાહશે; ચાહશે; ચાહત; ચાહતો, -તી, -તું; ચાહનાર; ચાહવાનો; ચાહેલો, -લી, -લું; ચાહ; ચાહજે; ચાહવું.

ચહવડા(-રા)વવું; ચહવાવું, ચહવાય એ રૂપો શક્ય અને વ્યાકરણ-દ્રષ્ટએ પ્રામાણિક લાગે છે, પણ આવા પ્રયોગો પ્રચલિત નથી.

સાહ:—ચાહ પ્રમાણે.

સવડા(-રા)વવું; સવાવું; સવાય.

મોહ:—મોહું છું; મોહીએ છીએ; મોહે છે; મોહો છો; મોહો, -હા, -હી, -હું, -હા; મોહીશ; મોહીશું; મોહશે; મોહશે; મોહત; મોહતો, -તી, -તું; મોહનાર; મોહવાનો; મોહેલો, -લી, -લું; મોહ; મોહજે; મોહવું.

મોહડા(-રા)વવું, મોહાવું; મોહાય.

લોહ:—લોહું છું; લોહીએ છીએ; લોહે છે; લોહો છો, લોહો, -હા, -હી, -હું, -હા; લોહીશ, લોહીશું; લોહશે; લોહશે; લોહત; લોહતો, -તી, -તું; લોહનાર; લોહવાનો અથવા લોવાનો; લોહેલો, -લી, -લું; લોહ, લોહજે; લોહવું.

લોવડા(-રા)વવું; લોવાય, લોવણિયુ.

દોહ:—દોહું છું; દોહીએ છીએ; દોહે છે, દોહો છો; દોહો, -હી, -હું, -હા, -હાં; દોહીશ; દોહીશું; દોહશે; દોહશે; દોહત અથવા દોહત; દોહતો, -તી, -તું; દોહનાર; દોહવાનો અથવા દોવાનો; દોહેલો, -લી, -લું; દોહ; દોહજે.

દોવડા(-રા)વવું; દોવાવું; દોવણું; દોણી.

કોહ:—સામાન્યતઃ મોહ પ્રમાણે. પણ નીચેનાં રૂપો દર્શાવ્યા પ્રમાણે—
કોવડા(-રા)વવું; કોવાવું; કોવાય; કોહપણું; કોહવાણું; કોહવાટ.

સોહ:—મોહ પ્રમાણે.

૧૧. કેટલાક ‘હ’ને બદલે હ અને ડ છટા પાડીને લખે છે. જેમ કે, કહાડવું, વહાડવું. તેમ ન લખતાં કાહ, વાહ, કઢી, ટાહ, અઢાર, કઢવું એમ લખવું. પરંતુ લઢવું, દાઢમ ન લખતાં લાડવું, દાડમ એમ લખવું ચડવું, ચઢવું બને માન્ય ગણવાં.

૧૨. કેટલાક શબ્દોના ઉચ્ચારમાં ગુજરાતના કેટલાક ભાગમાં યશ્રુતિ થાય છે. ઉદા. જાત્ય, આંખ્ય, લાવ્ય, લ્યો, છો, ઇં. પણ તે લખવામાં દર્શાવવાની જરૂર નથી. જાત, આંખ, લાવ, લો, હો એમ જ લખવું.

તદ્ભવ શબ્દો.

૧૩. અલ્પપ્રાણ અને મહાપ્રાણ સંયુક્ત હોય એવા તદ્ભવ શબ્દોમાં મહાપ્રાણનું દ્વિત્વ કરવું. ઉદા. ચોખ્ખું, ચિકી, પથ્થર, ઝરમો, ચોધો, મુધ્ધાં, સભ્ભર. પણ ચ્ તથા છનો યોગ હોય તો ચ્છ લખવું, છ્છ નહિ. ઉદા. અચ્છર, પચ્છમ, અચ્છું.

૧૪. કેટલાક શબ્દોમાં (ઉદા. પારણ, ખારણ, શેરડી, દોરડું, ખાંડણી, દળણું, ચાળણી, શેઝડી) ર, ડ, ળ, લને બદલે ય ઉચ્ચાર થાય છે; ત્યાં મૂળ રૂપ જ લખવું.

૧૫. અનાદિ ‘શ’ના ઉચ્ચારની બાબતમાં કેટલાક શબ્દોમાં પ્રાંતિક ઉચ્ચારભેદ છે. ઉદા. ડોશી-ડોસી; માશી-માસી, ભેશ-ભેસ; છાશ-છાસ, ખારશ-ખારસ; એંશી-એંસી. આવા શબ્દોમાં શ અને સનો વિકલ્પ રાખવો.

૧૬. શક, શોધ, શું માં રૂઢ શ રાખવો; પણ સાકરમાં સ લખવો.

૧૭. વિશે અને વિષે એ બંને રૂપો ચાલે.

૧૮. તદ્ભવ શબ્દોમાં અંત્ય ઈ તથા ઉ, સાનુસ્વાર કે નિરનુસ્વાર, એ અનુક્રમે દીર્ઘ અને હ્રસ્વ લખવાં. ઉદા. વી; છું; શું; તું. ધણી; વીછી; અહી; ઢહી; પિયુ; લાહુ; જુહું,

નોંધ — સામાન્ય રીતે ગુજરાતીમાં રુ અથવા રુ લખવાનો રિવાજ નથી; રૂ વિશેષ પ્રચલિત છે. પરંતુ જ્યાં નિયમ પ્રમાણે હ્રસ્વ રુ લખવાનું હોય ત્યાં રુ અથવા રુ લખવું. ઉદા. છોકરું — છોકરું; ઘેર — ઘેરું.

અપવાદ — એકાક્ષરી શબ્દોમાં નિરનુસ્વાર જ દીર્ઘ લખવો. ઉદા. જૂ, લૂ, થૂ, ભૂ, છૂ.

૧૯. અનંત્ય ઈ તથા ઊ પર આવતા અનુસ્વારનો ઉચ્ચાર પોચો થતો હોય ત્યારે ઈ કે ઊ દીર્ઘ લખવાં. ઉદાહરણ; ઈંડાડ; ગૂંચવાવ; સીંચણિયું; પીંછું, લૂંટ; પૂછડું; વરસુંદ; મીંચામણું.

અપવાદ — કુંવારું, કુંભાર, કુંવર, કુંવરી, સુંવાળું.

૨૦. શબ્દમાં આવતા યુક્તાક્ષરથી ન્યા આગલા સ્વરને થડકો લાગતો હોય ત્યાં ઈ કે ઊ ને હોય તે હસ્ત લખવો. અનુસ્વારનો ઉચ્ચાર અનુનાસિક જેવો થતો હોય ત્યાં યુક્તાક્ષર ગણવો. ઉદાહરણ; કિસ્તી, શિસ્ત, કુક્કર, જુસ્સો, ચુસ્ત, છેનરપિંડી, જિંદગી, જિગોડી, લુંગી, દુદ્ધ, તુડાઈ.

નોંધ — સામાન્ય રીતે ગુજરાતીમાં જિ લખવાનો રિવાજ નથી, જ નો વિશેષ પ્રચલિત છે. પરંતુ ન્યાં નિયમ પ્રમાણે હસ્ત જિ લખવાનું હોય ત્યાં જિ લખવું. ઉદાહરણ; જિંદગી; જિતાડવું; જિવાડવું.

૨૧. ન્યાં વ્યુત્પત્તિને આધારે જુદી જોડણી ન થતી હોય (જેમ કે, જુદું, ઉદવું, ડિલ) તેવા બે અક્ષરના શબ્દોમાં ઉપાંત્ય ઈ તથા ઊ દીર્ઘ લખવાં. ઉદાહરણ; ચૂક, ચૂઈ, તૂત, જૂલો, ઝીણું, જીનો.

અપવાદ — સુધી, દુખ, જુઓ.

નોંધ — મુકાવું, ભુલાવું, મિચાવું. એવા કર્મણિફોમાં હસ્ત થાય છે. જુઓ નિયમ ૨૪ મો.

૨૨. ન્યાં વ્યુત્પત્તિને આધારે જુદી જોડણી ન થતી હોય (જેમ કે, ઉપર, ચુગલ, કુરતુ, મુગટ, અગુર) તેવા બેથી વધારે અક્ષરના શબ્દોમાં ઈ કે ઊ પછી લઘુ અક્ષર આવે તો તે દીર્ઘ લખવાં, અને ગુરુ અક્ષર આવે તો તે હસ્ત લખવાં. ઉદાહરણ; નીકળ, મૂલવ, વિમાસ. મજૂર, ખેડૂત, કુકાળ, સુતાર, તડૂક, કિનારો, ભુલાવ, મિચાવ, તડુકાવ.

અપવાદ ૧ — વિશેષણ પરથી થતા નામો તેમ જ નામ પરથી બનતાં ભાવવાચક નામોમાં મૂળ શબ્દની જોડણી કાયમ રાખવી. ઉદાહરણ; ગરીબ-ગરીબાઈ; વકીલ-વકીલાત; ચીકણું-ચીકણાઈ, ચીકાશ; મીઠું-મીઠાશ, મીઠાણું; જૂઠું-જૂઠાણું, પીળું-પીળાશ; ઝીણું-ઝીણવટ.

નોંધ — વેધી-વેધિત્વ, અભિમાનિત્વ, એવા શબ્દો તત્સમ સંસ્કૃત હોઈ ફેરફાર કરવામાં આવે છે.

અપવાદ ૨ — કેટલાક શબ્દો બોલતાં ઉપાંત્ય અક્ષર ઉપર ભાર આવે છે ત્યાં ઈ કે ઊ ને હોય તે દીર્ઘ કરવાં. ઉદાહરણ; ગોડીલો, દાગીનો, અરડૂસો, દંતૂડી, વગેરે.

નોંધ : — જેમાં આ જાતનો ભાર નથી આવતો એવા શબ્દો :
ટહુકો, ફઉડી, મહુકુ.

૨૩. ચાર અથવા તેથી વધારે અક્ષરના શબ્દોમાં આદિ ધ કે ઉ હ્રસ્વ લખવાં. ઉદા૦ ભુલામણુ, હિલચાલ. કિલકિલાટ, ખિસકોલી, ટિપણિયો, ટિટિયારો, ટિચકારી.

વિકલ્પ — ગુજરાત—ગૂજરાત

નોંધ ૧ — આ જાતનો શબ્દ સમાસ હોય તો સમાસના અંગભૂત શબ્દોની જોડણી કાયમ રાખવી. ઉદા૦ ભૂલથાપ, ખીજવર; હીણુકમાઉ, પ્રાણીવિદ્યા, સ્વામીપ્રોહ, મીઠાળોલુ.

નોંધ ૨ — કૂદાકૂદ, ઝૂમાઝૂમ, ભુલભુલામણી, એવા દ્વિભાવથી થતા શબ્દોમાં દ્વિભાવ પામતા પદની જોડણી જ કાયમ રાખવી.

૨૪. પ્રાથમિક શબ્દો પરથી ઘડાના શબ્દોમાં તથા ધાતુના પ્રેરક અને કર્મણિ પ્રયોગનાં રૂપોમાં પ્રાથમિક શબ્દ અથવા ધાતુની મૂળ જોડણી કાયમ ન રાખતા ઉપર કલમ ૨૧. ૨૨, ૨૩, ૨૪ પ્રમાણે જોડણી કરવી. ઉદા૦ ભૂલ-ભુલામણી, શીખ-શિખાઉ, શિખામણુ; નીકળ-નિકાલ; ઊઠ-ઉઠાવું, ઉઠાડ, ઉઠાવ, ઉઠાણુ, મૂક-મુકાણુ, મુકાવું, મુકાવવું.

નોંધ ૧ — નિયમ ૧૯, ૨૦ પ્રમાણે સાનુસ્વાર ધ ઉ વાળા શબ્દોમાં ફેર નહિ થાય. જેમ કે, ચૂંથવું, ચૂંથારો, ચૂંથાવું, ચૂંથાવવું; કંગલાણુ, કિંગલાવું, કિંગલાવવું.

નોંધ ૨ — ધાતુના અક્ષરો ગણવામાં તેનું સામાન્ય કૃદંતનું રૂપ નહિ, પણ મૂળ રૂપ લેવું. જેમ કે, ઊથલ(વું), મૂલવ(વું); ઉથલાવ(વું), તડૂક(વું), તડુકાવ(વું), તડુકા(વું).

અપવાદ ૧ — કર્મણિરૂપોને નિયમ ૨૧મા અપવાદ ગણી હ્રસ્વ કરવાં. જેમ કે, મિચા(વું), ભુલા(વું).

અપવાદ ૨ — ક્રિયાપદનાં કૃદંતરૂપોમાં મૂળ જોડણી જ કાયમ રાખવી. જેમ કે, ભૂલનાર, ભૂલેલું; ભુલાવનાર; ભુલાયેલું; મૂકનાર મૂકેલું; મુકાયેલું, મુકાવનાર; મુકાવડાવેલું.

૨૫. શબ્દના અંધારણમાં ઈ પછી સ્વર આવતો હોય તો તે ઈ ને હ્રસ્વ કરી સ્વરની પહેલાં ય ઉમેરીને લખવું. ઉદા૦ દરિયો, કડિયો, રેટિયો, કડિયો, ઘોતિયુ, માળિયુ, કાઠિયાવાડ, પિયર મહિયર. દિયર, સહિયર, પિયુ.

અપવાદ — પીયો: તથા જુઓ. પછીનો નિયમ વિકલ્પ —
પિયળ — પીયળ.

૨૬. વિભક્તિ કે વચનના પ્રત્યયો લગાડતાં કે સમાસ યનાવતાં શબ્દની મૂળ જોડણી કાયમ રાખવી. ઉદા० નદી — નદીઓ. નદીમાં ધ૦. સ્ત્રી — સ્ત્રીઓ, સ્ત્રીને ધ૦. ખૂળી — ખૂળીઓ. બારીબારણાં.

૨૭. ક. કરીએ, છીએ. ખાઈએ, ઘોઈએ, સૂઈએ, જોઈએ, હોઈએ. મારીએ, એવાં ક્રિયાપદના રૂપો બતાવ્યા પ્રમાણે લખવાં. પણ થયેલું, ગયેલું, સચવાયેલું, એવાં રૂપો દર્શાવ્યા મુજબ લખવાં.

જ. જુવો, ધ્રુવો નહિ પણ જુઓ, ધ્રુઓ લખવું. તેમ જ ખોવું. રોવું જેવાં ઓકારાન્ત ધાતુઓમાં ખુઓ, રુઓ લખવું. અને જુએ છે, ધ્રુએ છે, ખુએ છે, રુએ છે, જોયેલું, જોતું; ખોયેલું, ખોતું, ઘોયેલું, ઘોતું વગેરે રૂપો દર્શાવ્યા મુજબ લખવા.

ગ. સૂવું. પીવું જેવાં ક્રિયાપદોમાં સૂએ છે, મૂઓ, સૂતું, સૂતેલું, સૂતાર, અને પીએ છે, પીઓ, પીતું, પીવેલું, પીતાર એ પ્રમાણે લખવું.

૨૮. પૈસો, ચૌકું, પૈકું, રવેયો એમ લખવું. પણ પાઈ, પાઉડ, બિઝઈ, સઈ એવા શબ્દો દર્શાવ્યા પ્રમાણે લખવા.

૨૯. સળ, જિંદગી, સમજ એમાં જ; તથા ગોઝારું, મોઝારમા ઝ, અને સાંજ-ઝ, મળ-ઝા એમ લખવું.

૩૦ આમલી-આબલી લીમડો-લીંબડો, તૂમકું-તૂબકું, કામળી-કાંબળી, ડામવું-ડાંભવું, પૂમકું-પૂભકું, ચાલો-ચાલો, સાલો-સાડલો એ બંને રૂપો ચાલે.

૩૧. કહેવડાવવું-કહેવરાવવું, ગવડાવવું-ગવરાવવું, ઉડાડવું-ઉરાડવું, એસાડવું-એસારવું જેવા પ્રેરકરૂપોમાં ડ અને ર નો વિકલ્પ રાખવો.

૩૨. કવિતામા નિયમાનુસાર જોડણી વાપરી હ્રસ્વ દીર્ઘ બતાવનારાં ચિહ્નો વાપરવાં.

૩૩. જે શબ્દોની જોડણી કે ઉચ્ચારને વિષે એકરૂપતા ચાલતી હોય તે શબ્દોની, ઉપરના દર્શાવેલ નિયમો અનુસાર જુદી જોડણી થતી હોય છતાં પ્રચલિત જોડણી કાયમ રાખવી ઉદા० મુજ, તુજ, કુકડો, કુચકો, મુજબ, પૂજારી, મુદત, કુમળું, કુસકી. શુટકો, કુતડી

કોશ વાપરનારને સૂચના

શબ્દોની ગોઠવણી

શબ્દોની ગોઠવણી કક્કાવારીના સામાન્ય ધોરણે કરવામા આવી છે. સ્થળ-સૂક્રોચ સાધવાની દૃષ્ટિએ, તેમાં એક નવીનતા કરવામા આવી છે, તે એ કે, કક્કાવાર ક્રમમાં સાથે સાથે હોતા એકસમાન વ્યુત્પત્તિવાળા શબ્દો, સાધિત રૂપો તથા સમાસોમાથી સવડવાળો એક શબ્દ લઈને તેનું થડ ખાંધી, તેવા શબ્દોને એક કક્કામાં ભેગા ગોઠવવામા આવ્યા છે. જેમ કે, જુઓ અગ્નિ, અગિયાર

એટલે અમુક શબ્દ ખોળવા માટે વાચકે તેના કક્કાવાર સ્થાન પર જોવાની સાથે, તે જો ત્યા સ્વતંત્ર પેરા તરીકે ન મળે તો, તેની પાસે જ ક્યાંક એનો સમાન વ્યુત્પત્ત શબ્દ વિચારીને તેમાં ખોળવો.

આમ ભેગા કરાતા શબ્દોને, મૂળ થડમાં શબ્દમા ઉમેરણી બતાવવું આવું ચિહ્ન કે તેના અંત્ય અક્ષરનો વિકલ્પ સૂચવવું - આવું ચિહ્ન વાપરીને એન્ડા કરવામા આવ્યા છે. જેમ કે, 'અગિયાર'માં ૦મુ = અગિયારમુ. 'અખિલ'માં -લાર્થ = અખિલાર્થ આવા સમૂહોમા દરેક પૂરા થતા શબ્દને અતે પૂર્ણવિરામ મૂકવામા આવ્યું છે.

સમૂહમા ગોઠવેલા બધા જ શબ્દોનાં સંક્ષેપચિહ્ન (એટલે કે, ૦, -) મૂળ થડના શબ્દને જ લાગુ પડે છે જે સમૂહના થડના શબ્દમાં વિકલ્પ હોય [જેમ કે, મૂલ(-ળ)], તે સમૂહના શબ્દોમા વપરાવું ઉમેરણીનું ૦ ચિહ્ન જો થડનાં બેઠ રૂપોને લાગુ પડવું હોય, તો તેવા વિકલ્પને કૌંસમાં બતાવ્યો છે. જેમ કે, 'જ્વાલા (-ળા)'માં ૦ગ્રાહી = જ્વાલાગ્રાહી, જ્વાળાગ્રહી જે થડનાં વિકલ્પમાં એમ ન હોય ત્યાં કૌંસ નથી વાપર્યો. જેમ કે, 'સમજ, ૦જ'માં ૦દાર = સમજદાર.

આવા પ્રકારનાં સ્થાનોએ વિકલ્પનું (-) આ સંક્ષેપચિહ્ન અંત્યાક્ષરનો છેદ જ ઉડાડવું હોઈ, કશો પ્રશ્ન ઊઠતો નથી. જેમ કે, 'મૂલ(-ળ)' માં -લક = મૂલક.

આ કાયદાથી કરેલા સમૂહોમાં ક્યાંક તેના અમલમા ભૂલ રહી હોય તો તે વાચકે સુધારી લેવી જોઈશે સામાન્ય કાયદો ઉપર વર્ણવ્યો તે અખત્યાર કરેલો છે.

વ્યુત્પત્તિ

વ્યુત્પત્તિનો નિર્દેશ સામાન્યતઃ શબ્દના વ્યાકરણના સંકેત ખાદ ['] કૌંસમાં કરવામાં આવ્યો છે. તેના સંકેતોની સમજ સંકેતોની યાદીમા આપી છે. જેમ કે, સપ્રકાશ વિં [સ]. સમૂહમાં આવેલા શબ્દોમાં દરેક શબ્દે વ્યુત્પત્તિ નથી બતાવી. સમાસનું ખીલ્લું પદ સંધિથી જોડાયું હોય તો સામાન્યતઃ જુદું બતાવ્યું છે. જેમ કે, પૂર્ણાહુતિ [+ આહુતિ]

જ્યાં આગળ મૂળ શબ્દની સાથે સંક્ષેપથી તેના વિકલ્પ પણ જણાવ્યા હોય ત્યાં વ્યુત્પત્તિનો નિર્દેશ મૂળ શબ્દને લાગે છે વિકલ્પને લાગે જ એમ ન માનવું.

જેમ કે, મૂલ(-ળ) નં [મં.] માં મૂલ મ. છે. બેગરળ (-લહ, -લુ) વિં [ફા.] મા બેગરળ ફા. છે.

ન્યાં મૂળ નહિ પણ સંક્ષિપ્ત રૂપવાળો શબ્દ જ તત્સમ હોય ત્યાં વ્યુત્પત્તિનો સંકેત વ્યાકરણનિર્દેશની પૂર્વે ને જેને લાગુ પડતો હોય તેની જોડે તરત જ મૂકવામાં આવ્યો છે જેમ કે, બ્રાત, -તા [સ] પું. બર્નક, -બ [મ.] નં.

જે સમૂહના થડનો શબ્દ તત્સમ ન હોય પણ તેના પેટાનો હોય, તેના સ્થાનોએ પેટામાં, તે તે શબ્દ આગળ, ઉપરને ધોરણે, વ્યુત્પત્તિ બતાવી છે. જેમ કે, 'માતુ'મા જુઓ 'માતુલ'.

ઉપરાંત, થડના શબ્દના પેટામાં પણ ન્યાં તેની તત્સમતા કે ખીજ વ્યુત્પત્તિ નોંધવા જેવી માની છે ત્યાં તે નોંધી છે.

કોઈ શબ્દના અનેક અર્થોમાથી વ્યુત્પત્તિ જુદી હોય, તેના શબ્દોમા તે અર્થને સ્થાને અલગ વ્યુત્પત્તિનો સંકેત મૂક્યો છે. જેમ કે, જુઓ રાસ શબ્દ ત્યાં તેના શબ્દોના અલગ કંદરા પણ પાડ્યા છે. જેમ કે, જુઓ રાજ, રાન.

ન્યાં સ્પષ્ટ વ્યુત્પત્તિ ન મળતી હોય, કે મળી હોય તે ઉપરાંત જરૂર માની, ત્યાં હિંદી, મરાઠી ઇત્યાદિ ના શબ્દો તુલના તરીકે નોંધ્યા છે જેમ કે 'અકલ્પ' [હિં અકલ્પના]. તુલના દર્શાવવા 'સરં' એવો સન્નેપ વાપર્યો છે ક્યાંક તે રહી ગયો હોય તે વાચકે સમજી લેવો.

ઉચ્ચારણ

શબ્દોના ઉચ્ચારણ વિષે સૂચન મૂકવામાં આવ્યો છે, તે તેના પછી તરત જ અને વ્યાકરણ બતાવ્યું છે તે પહેલાં, ( ) આવા કૌંસમાં છે.

ઉચ્ચારણમા હ્રસ્વ, યશ્રુતિ, પોષો અનુનાસિક, પહોળા એ ઓ, અને ક્યાંક લઘુપ્રયત્ન અકાર (જેમ કે 'કહેવું') બતાવ્યા છે દરેકના સંકેતની સમજ સંકેતસૂચિમાં જુઓ.

પોષો અનુનાસિક જ બતાવવામાં આવ્યો છે અને તે (o) આવું પોષુ મીડું કરીને બતાવ્યો છે. એટલે, સંસ્કૃત ઢબનો અનુનાસિક બતાવવા ખાસ ચિહ્ન નથી ચોંટ્યું ન્યાં (o) સંકેત ન હોય ત્યાં સંસ્કૃત ઢબનો અનુનાસિક સમજવો.

દીર્ઘ ઈ, ઊ સાથે આવતો અનુસ્વાર જોડણીના નિયમ ૧૯ પ્રમાણે નક્કી છે કે તે પોષો હશે તેથી તે સ્થાનોએ (o) આ સંકેત મૂકવામાં નથી આવ્યો. જેમ કે જુઓ ખીંટી, ખૂંચ ઇત્યાદિ.

અને એથી ઊલટ-પક્ષે હ્રસ્વ ઇ સાથેનો અનુસ્વાર સંસ્કૃત ઢબનો હશે, એ પણ જોડણીના નિયમથી સ્પષ્ટ છે જેમ કે, ખિંડ, કિંમત ઇત્યાદિ. જોકે, ઉપર કહ્યું એમ, તે અનુસ્વાર ઉચ્ચારણમાં બતાવવાનું રાખ્યું નથી, પોષો અનુનાસિક ન કહ્યો હોય ત્યાં એ સમજી લેવા ઉપર રાખ્યું છે.

તેવી જ રીતે પહોળા એ ઓ ન્યાં હોય ત્યાં બતાવ્યા છે ન્યાં તે ન બતાવ્યા હોય ત્યાં સામાન્ય સંસ્કૃત એ, ઓ સમજી લેવાના.

હશ્ચુતિનું સ્થાન જે એ વર્ણો વચ્ચે હોય તેના પહેલા વર્ણ જોડે તે બતાવ્યું છે. જેમ કે, તારુ (તા'). પ્રાયઃ પહેલા વર્ણ સાથે વિશેષે તે શ્રુતિ નોડાયેલી છે, એમ માન્યું છે.

શબ્દપ્રયોગ

જે શબ્દનો શબ્દપ્રયોગ હોય તે, એ શબ્દના અર્થો પૂરા થયા પછી પૂર્ણ-વિરામ કરી, [ ] આવા કૌંસમાં આપવામાં આવ્યો છે

તે શબ્દના થડ તળે બીજા શબ્દો કે તેના સમાસો હોય તે તે બધા, તેના શબ્દપ્રયોગોનો કૌંસ [ ] પૂરો થાય ત્યાર પછી આપ્યા છે

દ્વંકણને ખાતર, શબ્દપ્રયોગ લખવામાં મૂળ શબ્દ ફરી લખ્યો નથી, પણ અધ્યાહાર-સૂચક - આવી લીટી મૂકીને ચલાવ્યું છે. જેમ કે, 'આંખ' માં [—આઢા કાન કરવા=આખ આઢા કાન કરવા;—નું ચળિયારુ ભસવું=આંખનું ચણિયારુ' ખસવું]

જ્યાં મૂળ શબ્દનું રૂપાતર થઈને શબ્દપ્રયોગ બને ત્યાં તે આખો લખ્યો છે જેમ કે આલે પાટા વાપવા, આલો મીંચીને ઇં.

સામાન્યપણે, શબ્દપ્રયોગો કક્કાવાર ક્રમે મૂક્યા છે. જ્યાં મૂળ શબ્દ આગળ કોઈ પદ આવે તેવો શબ્દપ્રયોગ હોય, (જેમ કે જે આલની ગરમ) ત્યાં તે, ઉપરના સામાન્ય શબ્દપ્રયોગો પછી, અને તેમના ક્રમમાં આપવામાં આવ્યા છે શબ્દપ્રયોગોની ગોઠવણનો આ સામાન્ય ધારો છે. તેમા ક્યાક આધાપાછી રહી ગઈ હોય તે જોઈ લેવામા વાચકને ખાસ મુશ્કેલી નહિ પડે.

નહિ સંધરેલાં સાદાં શબ્દરૂપો

નામ તેમ જ વિશેષણ પરથી થતાં લઘુતા કે લાલિત્યવાચક બધા રૂપો કોશમાં ઉમેરવામાં આવ્યાં નથી. એવા શબ્દોમા મૂળ જોડણી જ કાયમ રહે છે.

જોડણીમા ફેરફાર થતો હોય તેવાં ક્રિયાપદોના ભાવે, કર્મણિ અને પ્રેરક રૂપો ચોજીને આપવામાં આવ્યા છે. (જે ધાતુનાં એવા રૂપ વિચિત્ર જેવાં લાગ્યા છે તે આખ્યાં નથી.) તેવા રૂપોમા અમુકનું પ્રેરક કે ભાવે યા કર્મણિ એટલેા દ્વંક ઉલ્લેખ કરવા ઉપરાત અર્થ આપ્યો નથી; સિવાય કે, તેથી અલગ બીજો અર્થ હોય

કે ને રૂ બંને સરખી રીતે સ્વીકાર્ય ગણેલાં છે. એટલે કોશમાં જ્યાં બેમાંથી એક આપેલું છે ત્યાં બીજું વાપરવાને વાંધો નથી.

છાપવાની સવડ ખાતર અને શબ્દોની સખ્યા ન વધારવાના ઉદ્દેશથી, અનુસ્વારના વિકલ્પમા અનુનાસિક વપરાય છે તે વાપરીને જુદા શબ્દો આપેલા નથી. જ્યાં જ્યાં અનુસ્વારને ઠેકાણે અનુનાસિક વાપરી શકાય ત્યાં ત્યાં તે વાપરવાની છૂટ છે ઉદાહરણ અત—અન્ત, દંડ—દંડડ.

વિશેષણ પરથી તા, ત્વ, પણુ જેવા પ્રત્યયો લાગીને બનતાં નામોના અર્થ સામાન્યતા આપવામા આવ્યા નથી. તેમ જ જ્યાં વિશેષણ અને નામ, કે વિશેષણ અને અગ્રયના અર્થ સરખા જ થતા હોય ત્યાં અર્થો કરી ન લખતા સાથે જ લખેલા છે. જેમ કે, જુઓ વિવેચક, બરાબર. વ્યાકરણ દ્વારા અર્થનિર્દેશ કરીને, તે સમજી લેવાશે એમ ગણી, લાઘવ સાધવામા આવ્યું છે

શબ્દની જોડણીમાં પ્રથમ અક્ષરનો વિકલ્પ બતાવવામાં આવ્યો નથી. ઉદા. શિંગડું, શીંગડું. આવા વિકલ્પના શબ્દ તેના અર્થમાં વાપરીને ધ્યાન ખેંચવા પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો છે.

જે શબ્દોના અર્થ વિષે, વ્યાકરણ વિષે, ઉચ્ચાર વિષે, વ્યુત્પત્તિ વિષે, કે ખીણ કાંઈ સંકાગ્રસ્તતા માની છે તે (૧) પ્રશ્ન મૂકી ચૂંચવી છે. જે જગ્યાએ પ્રશ્ન હોય તે પૂરતી સંકા છે નહિ સામાન્યતઃ સમજવું.

પર્યાયવાચક શબ્દોના અર્થ દરેક ઠેકાણે લખવાને બદલે એક ઠેકાણે લખી બીજા શબ્દોમાં, જુઓ અમુક શબ્દ, એમ જણાવવાનો રિવાજ રાખ્યો છે જ્યાં તે શબ્દના બધા અર્થો લાગુ ન પડતા હોય ત્યાં અર્થનો અમુક મ જોવાનું કહ્યું છે.

ગડગડાટ, ઘડાવટ જેવા રવાનુકારી શબ્દોમાં અર્થો ન આપતા (૨૧૦) સજ્ઞા વાપરી છે. યા જ્યાં તે અવાજ ધારી છે એ બતાવવું જરૂરી લાગ્યું છે ત્યાં સાથે, અમુકનો અવાજ, એમ જણાવ્યું છે.

સંક્ષેપોની સમજ

અં	અન્વય	પ્રેરક	પ્રેરકબંધનુ રૂપ
અઠ્ઠક	અઠ્ઠક ક્રિયાપદ	બં	બહુવચન
ઉદા.	ઉદાહરણ	બંકાં	ભવિષ્યકાળ
અંબ	અંબવચન	બંકૃં	ભવિષ્યકૃદંત
અં	અંધી (શબ્દ)	ભાવે	ભાવે પ્રયોગનું રૂપ
અર્ધશિ	અર્ધશિ પ્રયોગનુ રૂપ	બૃ	બૃહોળ
અં	કાઠિયાવાડી (શબ્દ)	બૂંકાં	બૃતકાળ
	(ભં, બૂં, વં સાથે કાળ)	બૂંકૃં	બૃતકૃદંત
કા.શા	કાવ્યશાસ્ત્ર	રવં	રવાનુકારી (શબ્દ)
કૃં	કૃદંત	લા	લાક્ષણિક (અર્થ)
કિં	ક્રિયાપદ	વંકાં	વર્તમાનકાળ
ખ	ખગોળશાસ્ત્ર	વંકૃં	વર્તમાનકૃદંત
ગ	ગણિતશાસ્ત્ર	વિં	વિશેષણ
ચ.	ચરાતરી (શબ્દ)	વિંનં	વિશેષણ, નપુ સક લિંગ
જે., જેનું	જેન (શબ્દ)	વિંપું	વિશેષણ, પુ લિંગ
જ્યો.	જ્યોતિષશાસ્ત્ર	વિંસ્ત્રીં	વિશેષણ સ્ત્રીલિંગ
નં	નપુ સક લિંગ	વ્યા	વ્યાકરણ
નંબંબં	નપુ સક લિંગ, બહુવચન	શંપ્રં	શબ્દપ્રયોગ
ન્યા.	ન્યાયશાસ્ત્ર	સં	સર્વનામ
પ.	પદ્યમાં વપરાતો (શબ્દ)	સરં	સરખાવો
પ.વિ	પદ્યાર્થવિજ્ઞાનશાસ્ત્ર	સં.	સજ્ઞાવાચક
પું	પુ લિંગ	સુ	સુરતી (શબ્દ)
પુંબંબં	પુ લિંગ, બહુવચન	સ્ત્રીં	સ્ત્રીલિંગ
		સ્ત્રીંબંબં	સ્ત્રીલિંગ, બહુવચન

વ્યુત્પત્તિના સંકેત

સં.	સંસ્કૃત	પો.	પોર્ટુગીઝ
ફા.	ફારસી	હિ.	હિંદુસ્તાની
અ.	અરબી	મ.	મરાઠી
ઇં.	ઇંગ્લિશ	કા.	કાનડી
પ્રા.	પ્રાકૃત	સર૦	સરખાવો
દે.	દેશ્ય	તે ઉપરાતના નિર્દેશોમા આપાનુ	
અપ.	અપભ્રંશ	પૂરુ નામ લખ્યુ છે	

ઉચ્ચારણના સંકેત

- (૦) પોચો અનુનાસિક છે એમ બતાવે છે જેમ કે આંધળો (૦).
 ઍ પહોળો એ છે એમ બતાવે છે. જેમ કે પેઠે (પે).
 ઐ પહોળો ઐ છે એમ બતાવે છે. જેમ કે હોણુ (હો).
 (') વર્ણ સાથે ઉપર મૂકેલુ અલ્પ-વિરામ ત્યા હસ્તુતિ બતાવે છે. જેમ કે તારં (તાર').
 (,) વર્ણ સાથે નીચે મૂકેલુ અલ્પ-વિરામ ત્યા ચસ્તુતિ બતાવે છે. જેમ કે આખ (ખ,)
 (~) ખોડાનુ ચિહ્ન લઘુપ્રયત્ન અકાર બતાવે છે. જેમ કે કહેલુ (કહે).

બીજાં ચિહ્નોની સમજ

- + કાલગ્રસ્ત શબ્દ
 ૦ આગલા શબ્દમાં ઉમેરો કરવાનું સૂચવે છે. ઉદા० રાકં, ંહો એટલે રાકં, રાકંહો. ક(૦ર)કરુ એટલે કંકરુ, કરકરુ.
 આગલા શબ્દના અંત્ય અક્ષરને બદલે મૂકવાનુ સૂચવે છે. ઉદા० રાધા(-ધિકા) એટલે રાધા, રાધિકા. ' રાન ' મા વટી(-વી, -તું) એટલે રાનટી, રાનવી, ગનતું -
 (?) શબ્દ કે તેના જે ભાગ આગળ પ્રશ્ન હોય તે બીના વિષે શકા છે, એમ સૂચવે છે .

સા થં જોડણી કોશ

અ

અ પું [મે] સંસ્કૃત કુટુંબની વર્ણમાળાનો પહેલો
અક્ષર - એક રવર (દીર્ઘરૂપ આ) (૨) (વળુ,
બ્રહ્મા, શિવ (૩) વ્યજનથી શરૂ થતા રાજની
પૂર્વે વપરાતો પૂર્વગ નકારાર્થે, ઉદાહરણ 'અમુખ',
વિરોધ બતાવવા, ઉદાહરણ 'અસુર' ખોટાપણું
કે અયોગ્યતા બતાવવા, ઉદાહરણ 'અકાળ' 'તે
સિવાયના બીજા'નો બોધ કરાવવા, ઉદાહરણ
'અમૃતાશ્વ' (૪) નમ્રાનુભૂતિમાં વ્યજનાદિ
નામ પૂર્વે વપરાતો ઉદાહરણ 'અકરણ, અકાય'
ઠકાર પું [ત] 'અ' અક્ષર કે ઉચ્ચાર,
ઠકારાદિ વિં [મ] અકારથી શરૂ થતો
(ક્રમ). ઠકારાંત વિં [સ] ટેડે અકારવાળું
અ [સં. આ ઉપરથી?] 'અતિ'ના અર્થમાં
કે રવાર્યે - ખામ અર્થવૃદ્ધિ વગર નકારો -
તેવા મળતો એક ગુજરાતી ઉપસર્ગ ઉદાહરણ
અપોર, અકરાલ, અગોપ, અલોપ, અદોહણું,
અહવાયું, અમુઝાયું
અઉ (હથુતિ સાથે) નં [સ અહિ] કરડે એવું
હવડું (૨) સાપ (૩) જુઓ આહિ, અહણ
અમ્મણી વિં [સ] આણ વિનાનું, અનૃણી
અક નં [સ.] ક્રમ (૨) અધ, પાપ
અકર્ય વિં [સ] બોડું, વાળ વિનાનું (૨) પું
(સ) ફેટુ ગ્રહ
અકજ વિં + [જુઓ અકાજ] નકામુ
અકટોવિકટ વિં [મ., સ. વિકટ] અનિમુદ્ધ
(૨) અતિ લયકર
અકડાઅકડી સ્ત્રીં ચડસાચડસી (૨) કડાકડી
અકડાઈ સ્ત્રીં અક્ષડપણું, મગરૂરી (૨) કાકડાપણું
અકડાટ પું અકડાવું તે, અકડાવાની અસર

અકડાણું અંકિં [હિ અકડના, જુઓ અક્ષડ]
સાધાનુ - અગત્ય અલાર્ધ જડું (૨) લલકારમાં
કરવું, મગરૂરીમાં રહેવું
અકતો પું [સ અકત] કારીગરોનો છૂટોનો
દિવસ, અણતો [— કાતવો = અણતો પાળવો
પણ ઘેર કામમાં ખૂમ રોકાવું. — પાળવો =
ધધારોજગારમાં રત્ન રાખવી]
અકથ વિં [મ] નહિ કહેવું - વર્ણવેલું (૨)
અવર્ણનીય ઠનીય, - થય વિં અવર્ણનીય,
- થિત વિં નહિ કહેવું
અકપટ નં [સ] કપટનો અલાવ
અકખર વિં [અ] રોધી મહાન (૨) પું (સ) એક
પ્રખ્યાત મોગલ બાદશાહ ઠદિલી સ્ત્રીં [ફા]
ઉદાર દિલ રાખવું તે - રી વિં [ફા] અકખર
સાધી (૨) અકખરે પ્રવર્તવેલું (૩) સ્ત્રીં
ચોખાના લોટની બનાવેલી એક વાની
અકખંધ વિં [સ અક્ષતવધ] જેમનું તેમ, વગર
બોલેલું, વગર તોડેલું
અકરણ વિં [સ] કરણ — ધદ્રિય વગરનું (૨)
દેહ ધદ્રિયાદિ રહિત (પરમાત્મા) (૩) નં ન
કરવું તે; કાર્યનો અલાવ
અકરણી વિં [સ] (ગ) જેનું મૂળ બરાબર નીકળે
તેવું (૫૬) 'રેશનલ' ઠગત વિં 'રેશનલ'.
ઠપદી સ્ત્રીં અકરણી પદોવાળી રકમ, 'રેશનલ
એકરેશનલ'. ઠફલ નં 'રેશનલ રક્ષન'.
ઠસમીકરણ નં 'રેશનલ ઇન્વેશન'.
અકરણીય વિં [સ] ન કરવા જેવું
અકરકર પું કાળો કેર, હાહાકાર વતે એવો
બનાવ, ગજબ (૨) લયકર નાશ

અકરામ નં [અ] 'કૃપા, માન, બક્ષિસ
 અકરાળ, ઓવકરાળ વિં [સં. કરાલ]
 અતિ ભયકર
 અકરાંતિયું વિં [સં. અતિકાંત] બહુ ખાનારું;
 ખાઉચર (૨) હૃદયાર, ખૂબ (ખાણ) —ચાવેશ
 પુંખખંબં અકરાતિયાની માફક વર્તન
 અકરણુ વિં [સ] કરણાવિનાયુ, નિર્દય
 અકરણા સ્ત્રીં [સ] કરણાનો અભાવ, નિર્દયતા
 અકરે વિં [સ ઉત્કૃત્તોરુ] અધૂરું; ઊભે
 ખે — ઊંચુ ઊંચુ ખેઠેલું
 અકર્કશ વિં [સ] કર્કશ નહિ એવું
 અકર્ણુ વિં [સ.] કાન વિનાયુ (૨) બહેરું (૩)
 પું સાપ [કુરાચરણ
 અકર્તા(-ર્તા)વ્ય વિં[સં.] ન કરવા જેવું (૨) નં
 અકર્તા(-ર્તા) પું [સ] કર્તા નહિ તે
 અકર્તુમ કૃં [સ] ન કરવાને
 અકર્તુક વિં [સં] કર્તા વિનાયું
 અકર્તવ્ય વિં (૨) નં [સં.] જુઓ અકર્તવ્ય
 અકર્તા પું [સ] જુઓ અકર્તા
 અકર્મ નં [સ] કર્મનો અભાવ(૨)ખોટું કામ,
 ઠંડ વિં કર્મ વિનાયુ (કિં) ઠંડે વિં કાર્ય-
 સાધક નહિ તેવું ઠંડ્ય વિં [સં] કામ કરવાને
 નાલાયક(૨) ન કરવા યોગ્ય (૩) નં કર્મ ન કરવું
 તે, અનુયોગ ઠંડ્યતા સ્ત્રીં
 અક(-ક્ર)મીં વિં [સ. અકર્મ] અભાગિયું (૨)
 કર્મ નહિ કરનાર (૩) દુરાચારી. —મીંણુ વિં
 સ્ત્રીં અભાગણી (૨) કુલટા
 અકલ સ્ત્રીં [અ. અક્લ] અક્લ, શુદ્ધિ ઠંડ
 વિં [ફા.] જુઓ અક્લમંદ. —લી વિં [ફા]
 અક્લવાળું (૨) કસબી, હિકમતી. ઠંડકરિયું
 વિં તરત-શુદ્ધિવાળું; 'હાજર સો હથિયાર'
 કરી હે એવું
 અકલ(-ળ) વિં [સં.] ન કળી શકાય એવું ઠંડલ
 વિં અક્ળ કળાવાળું ઠંડલા(-ળા) સ્ત્રીં
 અગમ્ય લીલા, માયા
 અકલક વિં [સં.] નિષ્કલક; દોષ — એપરહિત
 અકલા(-ળા) સ્ત્રીં [સં] કલાનો અભાવ (૨)
 અગમ કળા, ખેલૂંદાપણું. —લિ(-ળિ)ત વિં
 ન કળેલું — ન કલ્પેલું

અકલ્પિત વિં [સં] કલ્પિત નહિ તેવું, સાચું
 (૨) ઓચિતું, અણધારું
 અકલ્પ્ય વિં [સ] ન કલ્પી શકાય એવું
 અકલ્મષ વિં [સં] કલ્મષ વગરનું; નિષ્પાપ
 અકલ્યાણુ નં [સ] અશુભ, ભૂડું
 અકવિતા સ્ત્રીં [સ.] ખરાબ કે કાલ્યાણ વિનાની
 કવિતા [ફા] ખારીલું
 અકસ પું [અ. અક્સ] દ્રેષ, ખાર ઠંડોર વિં
 અકસર અં [અ] ઘણું ખરું; ઘણું કરીને, પ્રાય
 અકસીર વિં [અ. ફ્વસીર=ક્રીમિયો] આપાદ;
 રામખાણ (૨) સ્ત્રીં તેવી દલા, ક્રીમિયો
 અકરમાત્ અં [સં.] અચાનક, એકાએક
 અકરમાત્ પું [સ. અક્સ્માત્] અણધારી ઘટના;
 હોનારત
 અકળ, ઠંડળા, જુઓ 'અકલ્પ(-ળ)'મા
 અકળવિકળ વિં જુઓ 'આકળવિકળ; ખાવર
 અકળા સ્ત્રીં જુઓ અક્લા
 અકળાણું અં કિં [સ આકુલ] અમૂંઝાણું;
 ગલરાણું (૨) કંટાળણું (૩) ચિહ્ન, ઇછેડાણું.
 —મણુ સ્ત્રીં અકળાવાની અસર, અમૂંઝણું
 (૨) કંટાળાકે ચીડ [ઝાંઝી ઉપર અકળામણુ
 કાઠવી=રોષ કે ક્રોધ કાઢવો — ક્રોધમા ખેલણું
 કે મારણું — આવવી=અકળાણું]
 અકંટક વિં [સ] કાંટા — આડખીલી કે વચ્ચે
 વિઝ વિનાયુ, નિષ્કંટક
 અકપિત વિં [સં.] રિચર
 અકાક વિં [મ અ-ક-અકા] મુખદુ ખથી પર
 અકાજ વિં [સં. અ-કાર્ય-કાજ] નકામું (૨)
 લાચાર
 અકાતર વિં [સં] ખાચણું નહિ તેવું, હિંમત-
 વાળું (૨) ગલચયા વિનાયું, રચરથ
 અકાખર પું [અ. અકાચિર] પ્રતિષ્ઠિત—મેકો
 માણસ (૨) હેફેદાર, અમલદાર
 અકામ નં [અ-કામ] ન કરવા જેવું — ખરાબ કામ
 અકામ(-મી) વિં [સં] કામવાસના, કામના કે
 વાસના વિનાયું
 અકાય વિં [મ] શરીર વિનાયું
 અકાર અં [સ અકાર્ય] અકારણ; દોગટ (૫)
 (૨) પું [સં.] જુઓ 'અ'મા

અકારણ નં [સ અકાર્ય] અકાર્ય, ખોટું કામ
(૨) અં અર્થ, દ્રેગટ

અકારણ વિં [સ] ભુઓ નિષ્કારણ

અકારત(-થ) અં [સ અકાર્યઈ] અર્થ;
નિષ્કળ. [—જણું=નકામુ થયું]

અકાર્ણ વિં [સ અકારક? પ્રા અકારગ=અરચિ?]
અપ્રિય, અળખામણ [—પાડણું=અજારું
લાગે એમ કરવું (૨) જૂઠું કે ભોટું પાડવું]

અકાર્ય વિં [સ] ન કરવા જેવું (૨) ન ખોટું કામ

અકાલ(-ળ) વિં [સં] કવખતવુ (૨) પું

અયોગ્ય સમય, કવખત(૩) દુકાળ(૪) કાલાતીત

—પરમાત્મા ૦જ વિં [સં] અકાળે જન્મેલું—

ઉત્પન્ન થયેલું ૦વૃદ્ધ વિં અકાળે વૃદ્ધ—વરડું

થયેલું —લિક વિં [સં] કવખતવુ —લીન વિં

[સં] કવખતવુ —લીનતા સ્ત્રીં અકાલીન

હોય તે (૨) કાલવિપર્યાય, ‘એનેકોનિઅમ.’

અકાલી પું [સં. અકાલ] શીખધર્મનો એક

કારો કે તેનો અનુયાયી

અકાળ, ૦જ, ૦વૃદ્ધ ભુઓ ‘અકાલ’મા

અકાંડ વિં [સં] આકસ્મિક, ઓચિતુ (૨) કાંડ

—પેરાઈ વગરનું

અકિ ચન વિં [સં.] નિષ્કિચન, સાવ ગરીબ

અકિ ચિત્કર વિં [સં] નિર્માલ્ય, નિષ્કળ, દ્રેગટ

અકીકપું [અ] એકે ભતનો લીસો, ચળકતો પથ્થર.

—કિયો પું અકીકની વસ્તુઓ ખનાવનારો

અકીતિ(-તિ) સ્ત્રીં [સ] અપયશ ૦કર વિં

[સ] અપયશ અપાવે એવું

અકુટિલ વિં [સં] કુટિલ નહિ એવું, નિખાલસ

અકુનોભય વિં [સં] કોઈ પણ તરફના ભય

વિનાવું, નિર્ભય [કલત સ્ત્રી

અકુલાંગના સ્ત્રીં [સં] કુલાંગના નહિ એવી—

અકુલીન વિં [સ] નીચા કુળવું, કુળહીન ૦તા

સ્ત્રીં, ૦પણું નં

અકુશલ(-ળ) વિં [સં] કુશળ નહિ એવું (૨)

નં અનિષ્ટ, અશુભ, જૂડું ૦તા સ્ત્રીં

અકુંડ(-ડિત) વિં [સ] પાણું ન પડે તેવું;

કાર્યસાધક, અપ્રતિહત (૨) તીક્ષ્ણ, કુંઠિત—

જૂડું નહિ એવું

અકૂપાર પું [સ] સમુદ્ર

અકૃત વિં [સં] નહિ કરેલું (૨) ખોટું કે અયોગ્ય

કરેલું (૩) નં પાપ. ૦જ વિં [સ] કૃતજ્ઞ નહિ

એવું, કૃતજ્ઞ ૦જ વિં [સ] કૃતજ્ઞ નહિ એવું,

કૃતજ્ઞ —તાત્મા વિં [સ] અજ્ઞાની (૨)

નિષ્કળ (૩) ઈશ્વરદર્શન નહિ પામેલું —તાઈ

વિં [સં] કૃતાર્ય નહિ એવું, અસફળ

અકૃત્ય વિં [સં] ન કરવા જેવું (૨) નં ન કરવા

જેવું કામ, અપકૃત્ય

અકૃત્રિમ વિં [સ] —ધાણાવિક, કુદરતી ૦તા સ્ત્રીં

અકૃપણ વિં [સ] કૃપણ નહિ એવું, ઉદાર

અકૃપા સ્ત્રીં [સ] કૃપાનો અભાવ, અવકૃપા

અકેક(-કું) વિં [એક+એક] એક પછી એક

(૨) એક એક (૩) પ્રત્યેક, દરેક

અકોટ પું [સં] સોપારીવું જાડ (૨) સોપારી

અકોટી સ્ત્રીં, —ટો પું [સ અકોટ] સોપારી—

ઘાટવું સ્ત્રીઓના કાનવું ધરેલું; ધૂલરીઓનાં

ઝૂમખાવાળું લોળિયું

અકોણું વિં [અ+કૂણું] અતડું; ભળી ન ભય

તેવું (૨) કાઈવું ન માને તેવું (કા) —ણાઈ

સ્ત્રીં, —ણાપણું નં [અનાવડત

અકૌશલ(-લ્ય) નં [સં] કૌશલ્યનો અભાવ,

અક્ષર વિં [સ. લક્ષ્ટ, પ્રા લક્ષ્ટ] કંડક, વળે

નહિ એવું (૨) ટટાર (૩) મગડખીવાળું. ૦ખાજ

વિં રોડી, કાકડું, વરણાગિયું

અક્ષરચક્ષર અં [ચક્ષરું દિવ] અણધારી

રીતે, આમ તેમ થઈને (૨) ગમે તેમ કરીને,

આડું અવળું સમજાવીને

અક્ષર્મી, —ર્મણું ભુઓ અક્ષર્મી

અક્ષલ સ્ત્રીં [અ અક્ષલ] બુદ્ધિ [— ઉછીની,

ભાડે કે વેચાતી લેવી=ખીન પાસેથી શીખવું

કે સમજવું અક્ષલે કેહું કરવું, અક્ષલ

ચાલવી=અક્ષલે કામ કરવું, સમજવું, સૂઝ

પડવી —ગામ જવી=અક્ષલ ન ચાલવી;

બુદ્ધિ કે સમજ ન રહેવી. — હું આંધળું,

ઉંચું, ઓથમીર, ખાં, દુશ્મન, ખારદાન=

અક્ષલ વગરનું, સૂખ. —કૂટવી, કૂટી જવી,

—ખહેર મારી જવી, —મારી જવી=

અક્ષલકે સમજ (પ્રસંગ ૫) જતી રહેવી, કામ

ન રહેવું. —વેચી ખાવી=અક્ષલ વગરના કે

એવકું બનવું] ઠંડું વિં કૂટેલી અક્ષલનું;
અક્ષલવગરનું, મૂર્ખ ંખા-૪ વિં બુદ્ધિશાળી.
ંખા-૪ખાં પું (વ્યગમા) ભારે બુદ્ધિવાળો—
મૂર્ખ માણસ, અક્ષલનો ખાં ંમકું વિં મંદ
બુદ્ધિવાળું (કા). ંમદ વિં બુઝો
અક્ષલમદ, બુદ્ધિશાળી ંમંદી સ્ત્રીં અક્ષલ-
મંદપણુ ંવંત, ંવંત વિં અક્ષલમદ.
ંહોશિયાની સ્ત્રીં બુદ્ધિપૂર્વક કરી આપ્યું
છે—કાંઈએ છેતરીને કે આડુંતેડું સમનનીને
કરાવી લીધું નથી, એવું બતાવવા બતપત્રોમાં
વધરાતો શબ્દ

અક્ષક(અ)રો પું [અ. આર્કકેહ] એક
વનરપતિ—ઓપધિ [ઐપધિ
અક્ષલખેર પું[હિ અક્ષલવીર]એક વનરપતિ—
અક્ષા સ્ત્રીં અખોલા, લાઈખધી તોડવી તે
[—કરવી=અગૂઠાથી દાતને અડી લાઈખધી
તોડવાની નિશાની કરવી, દોસ્તી તોડવી કે
અખોલા લેવા — ઘવી=અક્ષા કરાવી.]

અક્ષેક વિં બુઝો અક્ષેક
અક્ષેકોખર પું બુઝો ઓક્ષેકોખર
અક્ષમ વિં[સ] કમઅક્ષ નહિ તેવું, અનિયમિત
(૨) પું કમ નહિ તે, કમનો અલાવ
અક્રિય વિં[સ] નિક્રિય (૨) નિરુદ્ધોગી, સુરત
અક્ષર વિં[સ] ફૂં નહિ એવું, દયાળુ (૨) પું
(સ) શ્રીકૃષ્ણના પિત્રઈ કાકા અને લખ
અકોધ પું[સ] કોવનો અલાવ, ખામોશી,
શાંતિ. —ધી વિં શાંત રવલાવનું.

અક્ષલાંત વિં[સ] કલાન — ચાહેલું નહિ એવું
અકિલ્લ વિં[સ] કિલ્લ નહિ એવું, સહજ
અક્ષેધ વિં[સ] લાંબી ન શકાય એવું
અક્ષ પું[સ] રમવાને પામો(૨)માળાનો માણે
(૩) ધરી (ચકની કે પૃથ્વીની) (૪) આખ
[સમાસને અંતે, ઉદા. 'કમલાક્ષ' એકતો પ્રાયઃ
પદમાં] (૫) જ્ઞાનેન્દ્રિય (૬) [ભૂ] વિષુવદ્વૃત્તથી
ઉત્તરદક્ષિણ કોઈ પણ જગતું ગોળીય અંતર.
ંવિદ વિં[સ] પાસા રમી બાણનાડું, બુગારી.
ંવિદ્યા સ્ત્રીંબુગાર ંવૃત્ત નં(ભૂ)અદ્યાંગ-
દર્શન વર્તુલ ંખાપક નંઅગ ઉપગ્રથી અહ-
નશ્વરજોવાનું એકચત્ર. ંમાસા સ્ત્રીં રક્ષાક્ષ-

ની માળા (૨) જપમાળા —ક્ષાંશ પું (ભૂ)
વિષુવદ્વૃત્તથી ઉત્તર કે દક્ષિણનું અંતર — અક્ષ
બતાવનાર ૧૮૦ અંશ છે તે —ક્ષાંશવૃત્ત નં
અક્ષવૃત્ત, અક્ષાંશનું વર્તુલ

અક્ષણિક વિં[સ] ક્ષણિક નહિ એવું, સ્થિર;
કાયમી [પાત્ર

અક્ષણું નં[બુઝો અખિયાણું]ચોખાથી ભરેલું
અક્ષત વિં[સ] ઈંત પામ્યા વિનાનું, સુરક્ષિત;
અખંદ(૨)પુંખંખંવંધાર્મિક ક્રિયામાં અથવા
મંગળ પ્રસંગે કાઈને વધાવી લેવામાં વપરાતા
વગર ભાગેલા, અણિશુદ્ધ અનાજના દાણા—
ચોખા, હાગર, ઘઉં, જવ વગેરે(શા પ્ર માટે બુઝો
'ચોખા'માં) ંયોનિ(—ની), —તા વિં સ્ત્રીં
[સ] જેવું ડૉમાર ખડિત નથી થયું એવી
અક્ષમ વિં[સ] અશક્ત, અસમર્થ (૨) અસ-
હિયુ —મા સ્ત્રીં[સ] ઈર્ષા (૨) કોવ. —અય
વિં[સ] ક્ષમ્ય નહિ એવું

અક્ષય વિં[સ] કદી ક્ષીણ ન થાય એવું; અવિ-
નાશી(૨)અખૂટ ંતૃતીયા સ્ત્રીં અખાનીજ;
વૈશાખ મુદત્રીજ ંધામ નં વૈકુલ(૨)મોક્ષ.
ંનવમી સ્ત્રીં અખેનોમ, કારતક મુદત્રીજ.
ંપદ નં મોક્ષ ંપાત્ર નં જેમાથી વસ્તુ
ખૂટેજ નહિ એવું વાસણ ંવૃત્ત પુંપ્રયાગમાં
આલેટે એક વડ (પ્રલયકાળે પણ એ અક્ષય
રહેશે એવું મનાય છે) ંવાણી સ્ત્રીં ખૂટે
નહિ એવી વાણી (૨) સરસ્વતી

અક્ષયી, —અય વિં[સ] બુઝો અક્ષય
અક્ષર વિં[સ] અવિનાશી(૨) પું વર્ણ (લાખા)
(૩) હરફ, ખોલ (૪) પું ખં વં દ્રવ્ય (૫)
વિધિના લેખ (૬) નંબ્રહ્મ [— ઉતારવા=
મહેલું ટાળવું — કાઠવે= (હાથથી) લખવું,
દ (મોઢી) ખોલવું — પારવે= લખવું. —
પરવે=લખવામાં અક્ષર ગૂંટી જવો — મેળ-
વવા=અક્ષર પાંખવા માટે સરખાવી લેવા
(૨) એના જ-માફર મળે છે કે કમ તે લેવું —
વાળવા=માગ અક્ષર કાઢવા મથવું] ંક્ષેત્ર
નં સાહિત્યક્ષેત્ર ંગણિત નં ખીજગણિત.
ંષંદ પું અક્ષવૃત્ત ંગાન નં લખતાં
વાચના આવડવું તે ંદેહ પું નાશ ન પામે

એવું શરીર (૨) કીર્તિ (૩) સાહિત્યકૃતિ ંધામ
 નં બ્રહ્મલોક, મોક્ષ ૦૫૬ નં મુક્ત દશા
 ૦૫૬તિ સ્ત્રીં વણ માળાની યોજના ૦૫૬
 પું અતૂટ સખધ, ગાંઠ મૈત્રી (૨) અક્ષરોત્
 ય વારણ (૩) દરકંત (૪) અક્ષરમેળ છ દનો એક
 પ્રકાર ૦માલા (-ખા) સ્ત્રીં મૃગાક્ષરો, વર્ણ-
 માળા ૦મેળ વિં અક્ષરના માપવાળો (છંદ).
 ૦રચના સ્ત્રીં અક્ષરપદ્ધતિ ંલિપિ સ્ત્રીં
 અક્ષરની સજ્ઞાથી લખવાની પદ્ધતિ
 ંવિન્યાસ પું શુદ્ધ લેખનવિધા, લેકહણી.
 ૦વૃત્ત નં અક્ષરમેળ વૃત્ત-૭૬ ૦શત્રુ વિં
 સાવ અભણ ૦શઃ અં અક્ષરેઅક્ષર.
 -રેતીત વિં [સ] લાપાથી જેતુ વર્ણન નયઈ
 શકે તેવું (પરમાત્મ તત્ત્વ) -રેતી પું [સ]
 શબ્દાર્થ (૨) સકુચિત અર્થ -રેતર નં
 [સ] અક્ષગ્ની દેરબદ્ધી -રેપગુણ પું
 વર્ગોપગુણ, 'લિટરલ ડોઇશિન્ટ' (ગ)
 અક્ષંતંય નં [સ] અક્ષમ્થ
 અક્ષાંતિ સ્ત્રીં [સ] ક્ષાનિતો અલાવ
 અક્ષાશ, ૦વૃત્ત [સ] જુઓ 'અક્ષ' મા
 અક્ષિ સ્ત્રીં [સ] આખ (સમાસને અતે 'અક્ષ'
 રૂપ આવે છે જુઓ 'અક્ષ') ૦કોશ (-પ) પું
 આખનો ગોખણો ૦ગોણક પું આખનો
 ડોળો ૦તારક પું, ૦તારા સ્ત્રીં આખની
 કીકી ૦પદ્મ નં પાપણ ૦પટ નં આખની
 કીકી પાછળનો પ્રકાશ ગ્રહણ કરનારો પડદો,
 'રેટિના' ૦પટલ નં આખનું પડળ, કીકી
 ઉપર વળેલી છારી ૦ફૂંકું વિં કાણુ, આધળુ
 અક્ષીણુ વિં [સ] ક્ષીણ નહિ થયેલુ એવું
 અક્ષુણ્ણુ વિં [સ] ક્ષુણ્ણ-વટાયેલું નહિ તેવું
 (૨) પગરવટ વિનાનું (૩) અજિત, ક્ષેત્રમંદ
 અક્ષુળ્ધ (-ભિત) વિં [સ] સોલ પામ્યા વિનાનું,
 રવચ (૨) નહિ હોળાયેલું
 અક્ષોણી સ્ત્રીં + જુઓ અક્ષોહિણી
 અક્ષોભ પું [સ] ક્ષોભ-ગભગટનો અલાવ,
 રવચતા -લય વિં ક્ષોભ ન પામે એવું
 અક્ષોહિણી સ્ત્રીં [સ] ૨૧, ૮૭૦ રથ, ૨૧, ૮૭૦
 હાથી, ૬૫, ૬૧૦ ઘોડા તથા ૧, ૦૬, ૩૫૦ પાચ-
 ંળની બનેલી સેનાનો એક-સમૂહ

અખ (-ખખ) ૬ વિં [અખખ ૧] નહિ ખેડાનું;
 પડતર (ખેતર) (૨) જેમા ઘાસ પણ ન લોગે એવું
 (૩) અવાવરું; અવડ
 અખડ-દહાડા પું ૦ખં વં [ખડવું 'પરથી
 અખખ ૧] કામ કરવાનું મન ન થાય એવા
 દિવસો (૨) કામકાજ વિનાના, કટાળો આવે
 એમ દિવસ (જેમ કે ઉનાળાના)
 અખડખખડ, અખડાખખડી વિં ખાડાખૈયા-
 વાળુ, અસમાન, ઊંચુ નીચુ
 અખડાણું અંકિં [જુઓ આખડવું] અક્ષણું;
 રિચાણુ, અચડાણુ
 અખણિયારું વિં (કા) જુઓ અખિયાણું
 અખત (-ત) ૨ વિં મેલુ, નહાર, અખતર (૨)
 શબ્દોના અર્થને અવળા લઈ પોતાની ભતને
 ડાહ્ય માનતું -મનાવતું ૦ડાહ્ય વિં દોઢડાહ્યું
 અખતરું વિં જુઓ અખતર, મેલુ
 અખતરે પું [અ ક્ષિત્તરાજ] પ્રયોગ, અખમારા.
 -રેખોર, -રેખાજ વિં અખતરા કર્યા કરે
 તેવું, અખતરાણુ શોખીન
 અખતર, ૦રાહું વિં જુઓ 'અખતર' મા
 અખત્યાર પું [અ ક્ષિત્તિયાર] અધિકાર (૨)
 પસંદગી ૦નામું ૧૦, ૦૫૩ પું, ૧૦ મુખત્યાર-
 નામું, સન -રે સ્ત્રીં સત્તા, અધિકાર
 અખની સ્ત્રીં [જુઓ અખી] ગિલ્ડીદ કાનો એક
 દાવ, આખી
 અખખાર પું, ૧૦ [અ 'લુવર' નું ૫૦૦૦] વર્ત-
 માનપત્ર, છાપુ ૦નવીસ પું [કા] ખખરપત્રી
 (૨) છાપાનો લખનારો
 અખમ વિં [સ] કક્ષમ, પ્રા અવલમ] નખમી શકે
 એવું (૧) નાજુક (૩) અસમર્થ
 અખર [સ ઘાખ-ચર ૧] + અસદ્
 અખર સ્ત્રીં [મ] અખડ-પડતર જમીન, ચરો
 અખરામણુ નં દૂધ આખગા મારેતું મેળવણ
 અખરાણું અંકિં 'આખગુ' નું કર્મણિ
 અખરોટ નં [અ, ખા.] એક મેવો, અખોડ
 અખ ૬ વિં [સ] આખું ૦તા સ્ત્રીં, ૦પાણુ નં
 ૦રાશિ પું પૂર્ણક પરિમાણ (ગ) ૦સૌભાગ્ય
 નં સૌભાગ્યની અખ હિતતા, સ્ત્રીના મરણ સુધી
 પતિ જીવતો હોય તેવું તેનું સૌભાગ્ય ૦સૌભાગ્ય.

વતી વિં સ્ત્રીં પોતાના મરણ સુધી પતિ હયાત
હોય તેવી સ્ત્રી (૨) [દૂ. મા અં સૌં] સોહા-
ગણના નામ આગળ મૂકવામા આવતુ વિશેષણ.

૦સ્ત્રાવી વિં મહા વહેતુ

અખંડિત વિં [સ] ખંડિત નહિ એવું

અખંતર વિં અખતર, મેલુ (૨) નં ભૂતપ્રેત,
વળગાડ

અખાજ વિં [મં. જલાઈ] ન ખવાય એવું કે ન

ખાવા જેવું (૨) નં નિષિદ્ધ ખોરાક, માસ

અખાડ પું + અખાડ; મહિનાનું નામ

અખાડા કરવા શંખ્રં આખ આડા કાન કરવા,
ન ગણકારવું

અખાડિયો પું + ભુઓ 'અખાડો'મા

અખાડી વિં સ્ત્રીં અખાડ માસની -ડો વિં પું +

અખાડો પું - [સ અક્ષત્વક, પ્રા અક્ષલાઢગ]

કુરતી કરવા માટે ખનાવેલી જગા (૦) કસરત-

શાળા (૩) ખાવાઓ રહેતા હોય તે જગા (૪)

ભુગારી કે સમવ્યમનીઓને એકઠા થવાની

જગા, અહીં [— ભમચો = કુરતી કે અખાડો

ખરોખર ચાલવા (૦) અહીં કે બેઠકે ખરોખર

રંગમા આવવા] -ડિયો પું + અખાડામા

જનાર, કસરતખાજ

અખાત વિં [સ] નહિ બોલેલું (૨) પું + (નં +)

જમીનની અદરગચ્છો મમુદ્રને ફાટો (૩) ખોદ્યા

વગર બનેલું કુદરતી તળાવ, મરોવર, કુંડ

અખાત્રી સ્ત્રીં ભુઓ અશ્વયત્રીયા

અખાઘ વિં [સ] ખાઘ નહિ એવું, અખાજ

અખિયાણું નં [મં અક્ષત્વાયન] અક્ષણું, શુભ

કાર્યના આરંભમા (ગાર તથા વસવાયાને)

અપાતી બક્ષિસ

અખિયાતું વિં [સં અક્ષત] જરા પણ ક્ષતિ-ઈન્ન

પામ્યા વિનાતુ; સહીસલામત (૨) તંદુરસ્ત

અખિલ વિં [સ] આખું, બધું, સમગ્ર

અખિલાઈ સ્ત્રીં [સ અખિલ] અખિલતા

અખૂટ વિં [રિ. અખુટ] ખૂટે નહિ એવું

અખે વિં [મં અક્ષય, પ્રા અક્ષય] + અક્ષય.

૦નોમ સ્ત્રીં અક્ષયનવમી. ૦પાત્ર નં +

ભુઓ અક્ષયપાત્ર

અખોડ નં [સં. અખોટ?] ભુઓ અખરોટ

અખોવન વિં [સં અક્ષયવન્ત] આખું (૨) સ્ત્રીં
જેવું એક પણ સંતાન મરી ન ગયું હોય એવી
સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી

અખખઈ વિં + ભુઓ અક્ષયી

અખખડ વિં ભુઓ અખડ

અખખ્ય વિં + ભુઓ અક્ષય

અખખ્યાતિ સ્ત્રીં [સં] અખીતિ (૨) અખતીતિ

અખિસ્તી વિં ખિસ્તી નહીં એવું, 'પેગન'

અગ વિં [સં] ગમન ન કરી શકે એવું (૨) પું + ઝાડ
(૩) પર્વત (૪) ગદ્ધસ ૦જ વિં પહાડમા

જ-મેલું, પહાડી

અગડ પું [અ. અગ્નિ?] (કા) સોગન

અગ(-ગા)ડ પું [સ. અવટ? પ્રા અગડ] સાઠ-
મારીનું મેદાન

અગડધૂત પું + (૨) વિં ભુઓ અગડખંખ

અગડખંખ વિં બધું જાડું, ફાલવાળું, ગોળમટોળ

(૨) પું + એક જાનનો અવધૂત

અગડંખગડં વિં [રવં?] કેસ અવૃત્ત વિકૃત, પ્રા.

અગઢવિગઢ?] ખરુ ખોટું (૨) નં ગમે તેવી ખરી-

ખોટી - અરપણ ખોલી

અગડો પું + (ખગડો સાથે) અમુક ફાલો ઉદાં

'અગડેખગડે માર્યો ને ખગડે કાગડો માર્યો'

અગણ(-ણિત) વિં [સં] અસખ્ય

અગણુ વિં [(તણ) અસિ, પ્રા અગણિ પરથી]

ત્રીણુ (ગીતમા 'અગણુ' તે મગળ વરતિયુ')

અગણો(-ણ્યો) તેર વિં [સ ઇકોન + સિત્તેર] ૬૬

અગણ્ય વિં [સ] ગણી ન શકાય એવું

અગણ્યા(૦એ)શી(-સી) વિં [સ ઇકોન +

એશી, પ્રા અગુણાસી] ૭૬

અગતિ સ્ત્રીં [સ] અવગતિ, નરકમા પડવું તે (૨)

અમુક વિષયમા પ્રવેશ નહીં તે (૩) વિં ગતિ

વિનાતુ, ગિથર ૦કે [સં] અવગતિ પામેલું (૨)

લાચાર ૦કેતા સ્ત્રીં

અગતિયો પું + એક લીલુ અળકતું ને ઊડતું જીવડું

અગત્ય સ્ત્રીં, નં [સ અગતિ] જરૂર (૨) મહત્ત્વ.

[— આપવી (-વું) = જરૂરી કે મહત્ત્વ

ગણવું કે સમજવું]

અગથિયો પું [સ અગસ્તિ] એક ગ્રાહ

અગદ નં [સ] દવા

મગન નં એક પક્ષી
 મગન સ્ત્રી[સ અગ્નિ] અગ્નિ(ર) બળતરા, જાળ;
 લાથ [—ભીંડવી = એકએક બળતરા થવા
 લાગવી. — ખેસવી = બળતરા મટવી —
 બળવી = અગન થવી, બળતરા લાગવી કે
 બળવી] બગાડી સ્ત્રી બાગગાડી
 મગમ વિ[સં] અગમ્ય, ઇન્દ્રિયાતીન(ર) નં[સં.
 આગમિક] ભવિષ્ય બચેતી સ્ત્રી[સં અગ્નિમં
 ચેતવું] દૂર અદેશી ઓનિગમ નં ભૂત અને
 ભવિષ્ય(ર)[સ. આગમ-નિગમ] વેદ અને શાસ્ત્ર
 ઓનિગમવાદ પું 'મિરિટસિઝમ'. ઓનિગમ-
 વાદી પું 'મિરિટક' ઓપચમ સ્ત્રી[સં.
 અગ્નિમ-પશ્ચિમ] આગળ તથા પાછળ તે, ભૂત
 અને ભવિષ્ય ઓપંથ પું નહિ જવા જેવો-
 અભણ્યો, ગૂઢ રસો(ર) ઇશ્વરપ્રાપ્તિના માર્ગ.
 ઓધુદ્ધિ સ્ત્રી[સ આગમિક-રુદ્ધિ] અગાઉથી
 ભવિષ્યનો વિચાર કરી શકનારી બુદ્ધિ(ર) વિં
 અગમ્યુદિવાળું ઓધૂધિયું વિં અગમ્યુદ્ધિ-
 વાળું ઓભાખી વિં ભવિષ્ય ભાખનાર ઓવાણી
 સ્ત્રી ગૂઢ વાણી(ર) ભવિષ્યવાણી(ર) વેદવાણી
 અગમદોરે પું[સ અગ્નિમંદોરે] ઘોડાના
 ગળાનો એક શણગાર
 અગમો પું[અગમભવ] અણગમો
 અગમ્ય વિં[સં] જ્યાં ન જઈ શકાય એવું(ર) ગૂઢ
 (ર) ન જવા જેવું, નિષિદ્ધ ઓત્ર સ્ત્રી ઓવાદ પું
 'મિરિટસિઝમ' -મ્યા વિં સ્ત્રી જેની સાથે
 સગ નિષિદ્ધ હોય એવી(સ્ત્રી) -મ્યાગમન
 નં નિષિદ્ધ સ્ત્રી સાથે વ્યભિચાર, એક મહાપાપ.
 -મ્યાગામી વિં પું અગમ્યાગમન કરનાર
 અગર પું[સ. આકર] મીઠું પકવવાની કચારી
 કે જમીન -રિયણુ, -રી સ્ત્રી મીઠું પકવનારી
 સ્ત્રી(ર) અગરિયાની સ્ત્રી -રિયો પું મીઠું
 પકવનારો, અગર રાખનારો
 અગર નં[સ અગર] બુઝો અગર ઓખત્તી
 સ્ત્રી ધૂપસળી
 અગર અં[ફા] ભે (ર) અથવા ઓચે
 [ફા], ઓભે અં ભેકે (ર) ભે
 અગરખત્તી સ્ત્રી બુઝો 'અગર' નં; ધૂપસળી
 અગરના વિં બુઝો અગાશ

અગરાડા પું અં વં[સં. અગ્ર+રાડું]
 ભગ્યાજનીના લીલા સાક્ષ
 અગરિયો, -યણુ, અગરી બુઝો 'અગર' પું મા
 અગર નં[સં] અગર, ચદન, સુખડ
 અગરહિણીય વિં[સં] ગરહિણીય નહિ એવું
 અગરહિંત વિં[સં] ગરહિંત નહિ એવું
 અગલ સ્ત્રી[મ. ગલ, વા. અગલુ, પ્રા. અગલ =
 ખાડો] ગળી
 અગલબગલ અં[ફા] આસપાસ
 અગલાંપગલાં નં અં વં(કા) અધરણી
 વખતે સીમ તિનીને ભરાવવામાં આવતા પગલાં
 અગવડ સ્ત્રી સગવડથી ઊલટું તે, મુશ્કેલી;
 અડચણ [— આવવી, — થવી, —
 પડવી = મુશ્કેલી નડવી કે લાગવી]
 અગવાડું નં[સં. અગ્ર+વાટ] આગલું(ર)
 મોખરાનો ભાગ -ડો પું આગલું(ર)
 કાચળી અથવા અગરખાનો આગલો ભાગ
 અગવો પું[સ અગ્ર, હિં અગુઆ] આગળ
 ચલાવનાર, ભોમિયો(ર) નેતા
 અગરિત(-રત્ય) પું[સં] (સ) એ નામના
 એક પ્રાચીન ઋષિ(ર) એ નામનો તારો.
 [અગરત્ય(ઓઝધિ)ના વાયદા = લાખા ને
 ન પળાય એવા—ખોટા વાયદા]
 અગળ વિં[અગળણ] ઓગળે કે ઓગળેલું
 નહિ એવું(ર) અણગળ [ખલેથી, આગળથી
 અગાઉ અં[સં અગ્ર] પૂર્વ, પહેલાંથી અં
 અગાડી અં[સં અગ્ર] આગળ ઓથી અં
 આગળથી(ર) આગળના ભાગ કે રથાનથી
 ઓપછાડી અં આગળપાછળ(ર) સ્ત્રી ઘોડાને
 ગળે અને પગે બાંધવાના દોરડા
 અગાત અં અગાઉ
 અગાત પું[સં અગ?] શિલાલેખ
 અગાધ વિં[સં] ગાંધ નહોં તેવું, અતિ ઊંડું
 અગાઝું વિં + બુઝો અગમ્ય
 અગાર પું, નં + બુઝો આગાર
 અગાશિયું નં[બુઝો અગાશી] ઘનના ઓરડા
 પછીનો ઉપચી ખુલ્લો ભાગ (ચ)
 અગાશી(-સી) સ્ત્રી[સ આકાશિકા] ઘનના
 ઉપલા ભાગમાં કરેલી ખુદી હોખંધ જગા, ગચ્છી

અગામ્યું વિં [સં. આકાશ, પ્રા. આગાસ]

ઠાકણ વિનાનું, આકાશ સુધી પહોંચું

અગિયર પું [પ્રા. અયગર ?] + અન્ગર

અગિયાર વિં [સં. ઇકાદશ] ૧૧. ૦મું વિં

[સં. ઇકાદશમ] દશ પછીનું (૨) નં મરણ

પછીને અગિયારમે દિવસે કરવામા આવતી

કાચટાની ક્રિયા(૩)તે દિવસનો જમણવાર. ૦શ

(-સ) સ્ત્રીં પખવાદિયામાની અગિયારમી

તિથિ (૨)એ દિવસે પળાનું મત. —કરવી=

અગિયારશનો ઉપવાસ કે મત કરવું — થવી=

એકાદશીનો દિવસ હોવા કે તેનો ઉપવાસ થવો.

—ભાંગવી, તોડવી=(ખાઈને) તેનું મત કે

ઉપવાસ લગ કરવા] ંશિ (-સિ)યું વિં

અગિયારશનું મત કરનારું

અગિયારા પું ૦ ૫૦ વ ૧૧ સાથે ૧ થી ૧૦

સુધીના અ કોનો ગુણકાર દર્શાવતો ઘડિયો.

[—ગણવા, ગણી જવા, ભણવા=નારી કે

છટકી જવું, પલાયન કરી જવું, ધૂ થઈ જવું.]

અગિયારી સ્ત્રીં [સ. ઇકાદશિકા] ૧૧×૧૧=

૧૨૧ થી ૧૧×૨૦=૨૨૦ સુધીનો ઘડિયો

અગિયારી સ્ત્રીં [સં અગ્નિ+આગારિકા]પારસી

લોકોનું મંદિર, આતસખહેગમ

અગુણ્ય વિં [સ]ગુણ્ય નહીં એવું [ભાણનાં

અગુણી વિં [સ]અવગુણવાળું (૨)ગુણપાડ નહીં

અગુવો પું ભુઓ અગુવો

અગોચર વિં [સં]દ્રવિયાતીત; અગમ્ય (૨)

[કા] પગ મૂકવો ગમે નહીં અથવા પગ મૂકી

શકાય નહીં એવું

અગોપ વિં અલોપ

અગોર વિં [અ + ગોર] + ગુરુ વગરનું

અગાડ પું ભુઓ અગાડ

અગ્નિ પું [સ] દેવતા (૨) [સં] પ્રકાશ અને

ઉષ્ણતાનો કે અગ્નિકોણનો અવિષ્ણતા દેવ (૩)

પંચ મહાભૂતોમાનું તેજ તત્ત્વ (૪) જરૂરાગ્નિ,

પાચક તત્ત્વ [—ઊઠવો=એકદમ બળતરા

થવા લાગવી, અગન ઊઠવી — ને ઊધઈન

લાગવી=જે ખરું કે શુદ્ધ છે તેને કાઢ ન લાગવો.

—મૂકવો=આગ લગાડવી,(જેમ કે ચિત્તને)]

અગન્ય નં અગન્યસ્ત્ર, અગ્નિ વરસાવે એવું

આણ ૦કણ પું ૦તણખો ૦કર્મ નં અગ્નિમાં

હોમ કરવો તે (૨) અગ્નિપૂજ (૩) રાધવુ તે.

૦કાષ્ટ નં બાળવાના લાગણ (૨) અરણીનું

લાકડું [—ભક્ષણ કરવાનું=ચિતા ખડકી બળી

મરવું, અગ્નિપ્રવેશ કરવો, સતી થવું] ૦કુમાર

પું (સ) અગ્નિ મારફતે ઉત્પન્ન થયેલો શિવનો

પુત્ર-કાર્તિકેય (૨) જરૂરાગ્નિને વધારે એવી એક

ઐષવિ ૦કુંડ પું વેતી ૦કોણ પું ૦દક્ષિણ

અને પૂર્વ વચ્ચેનો ખૂણો ૦કિયા સ્ત્રીં

મુડદાને બાળવાની ક્રિયા ૦કીડા સ્ત્રીં આતસ-

ખાણ. ૦ખૂણો પું અગ્નિકોણ ૦ગર્ભ વિં

જેમાથી અગ્નિ જન્મે એવું (૨) નં અરણી

(૩) ચક્રમક. ૦મથ પુ, નં ગણ પ્રકારના

શાસ્ત્રોક્ત અગ્નિ (ગાહપત્ય, આહવનીય અને

દક્ષિણ) ૦દાતા વિં રાખને આગ મૂકનાર.

૦દાહ પું મુડદાને બાળવું તે ૦દિવ્ય નં

અગ્નિપરીક્ષા ૦દીપન વિં જરૂરાગ્નિને સતેજ

કરનારું ૦દીપ્તિ સ્ત્રીં જરૂરાગ્નિનું સતેજ થવું

તે ૦પરિશ્રહ પું શાસ્ત્રોક્ત અગ્નિને આગ ડ

રાખવાનું મત ૦પરીક્ષા સ્ત્રીં અગ્નિ વડે

પરીક્ષા કરવી તે (૨) આકરી કસોટી ૦પૂજક

વિં અગ્નિને પૂજનાર. ૦પ્રદ વિં જરૂરાગ્નિ તેજ

કરે એવું ૦પ્રવેશ પું અગ્નિમા દાખલ થવું

તે (૨) સ્ત્રી પોતાના પતિની ચિતામા બળી મરે

તે ૦મંથન નં (અરણીના) ધર્મણથી અગ્નિ

પેદા કરવો તે ૦માંઘ નં જરૂરાગ્નિની મદતા.

૦રથ પું + આગગાડી ૦રોગ પું ૦રાસીરમાં

અગન બળે એવો રોગ. ૦ચર્ધ (-ક)ક વિં

અગ્નિ-જરૂરાગ્નિને વધારે એવું ૦વૃદ્ધિ સ્ત્રીં

અગ્નિદીપ્તિ ૦શાક્ષા (-ળા) સ્ત્રીં ૦પવિત્ર અગ્નિ

ગાખવાનું રથાનક ૦શિખા સ્ત્રીં અગ્નિની

જ્વાળા (૨) એક વનરપતિ ૦દોમ પું [સ] એ

નામનો યજ્ઞ ૦સંકાર પું મુડદાને બાળવાની

ક્રિયા ૦હોત્ર નં પરણેલા બ્રાહ્મણે વિવાહના

સાક્ષીભૂત અગ્નિને નિરતર ભગ્નત રાખી પત્ની

સાથે તેમા નિત્ય હોમ કરવો તે, શાસ્ત્રોત અગ્નિમાં

સવારસાજ હોમ કરવાનું કર્મ ૦હોત્રી વિં

અગ્નિહોત્ર કરનાર (૨) બ્રાહ્મણની એક આટક

અગન્યસ્ત્ર નં [સ] જેમાથી અગ્નિ વરસે એવું બાણ

અગ્ર વિં [સં] આગળપડતું; મુખ્ય, પહેલું;
 મોખરેનું(૨)નં આગળનો કે સૌથી ઉપરનો કે
 ચડિયાતો કે શ્રેષ્ઠ લાગ, આણી; ટોચ ઠગણ
 વિં ગણતરીમા પહેલું, મુખ્ય ઠગામી વિં
 આગળ ચાલનાર, આગેવાન ઠચર વિં આગળ
 ચાલનાર ઠગ વિં પહેલું જન્મેલું (૨) પું
 મોટો લાઈ(૩)બ્રાહ્મણ. ઠગન્મા પું બ્રહ્મા(૨)
 જુઓ અગ્ર ૧ ઠગ વિં સ્ત્રીં પહેલી જન્મેલી
 — મોટી બહેન. ઠગતિ સ્ત્રીં બ્રાહ્મણ ભતિ.
 ઠણિયો પું[સ અગ્રણી]અગ્રણી(૨)બ્રાહ્મણ
 ઠણી પું[સ] આગેવાન. ઠદૂત પું આગળથી
 સમાચાર લઈ જનાર ઠધાન્ય નં વર્ષનો પહેલો
 — ચોમાસામા થતો—પાક. ઠપૂલ સ્ત્રીં શ્રેષ્ઠ
 પુત્રને આપતું પ્રથમ પૂત્રનું માન ઠલેખ પું
 વર્તમાનપત્રનો મુખ્ય લેખ. ઠશાળા સ્ત્રીં
 આસરી ઠસર વિં[સ] અગ્રેસર ઠસ્થાન
 નં આગળપડતું — મુખ્ય સ્થાન. ઠહાયણ
 (—ન) પું[સ] માગશર મહિનો, આગ્રહાયણ.
 ઠહાર પું રાત્ર્ય તન્દ્રથી દેવસ્થાનને અર્પણ
 કરાયેલી જમીન

અગ્રાહ્ય વિં [સં] ગ્રહણ ન કરવા યોગ્ય
 અગ્રિમ વિં [મ] મુખ્ય (૨) પું મોટો લાઈ
 અગ્રેસર વિં(૨)પું[સ] આગેવાન, નાયક, નેતા
 અગ્ર્ય વિં [મ] સૌની અગ્રે એવું, શ્રેષ્ઠ
 અગ્ર નં [સ] પાપ ઠનાશક(—ન), ઠહુન વિં
 [મ હન્] પાપનો નાશ કરનાર ઠમર્ષણ વિં
 [સં] અવનાગક (મત્ર)(૨)નં એક નસકારેથી
 પાણી લઈ બીજ નસકારા વાટે કાઢી નાખવું તે.
 ઠવાન વિં પાપી ઠહુર્તા(—તા), ઠહારી વિં
 પાપ ફર કરનાર — ધાયુ વિં [+સ જાયુસ્]
 પાપી, કુટ. — ધાયુર પું (સ) શ્રીકૃષ્ણે
 મારેલો એક ગદસ

અગ્રએક (ઓ) સ્ત્રીં [અવલુ + એકલુ] જાડા
 અને ઊલટી (૨) કોગળિયું [અયોગ્ય
 અગ્રટું વિં [અ + ટટું] આણધટું આણજાનું
 અગ્રટિત વિં [સ] ઘટિત નહિ એવું, અગ્રટ
 અગ્રટિત-ઘટના સ્ત્રીં [સં] નહિ બનેલી ઘટના
 બનાવવી તે ઠપટીચસી વિં સ્ત્રીં[સં] એમાં
 કુશળ (માયા)

અગ્રક વિં [અ + ગ્રક] આણધક, મૂર્ખ
 અગ્રક પું [સ આગ્રત્] ધરો, ખાડો
 અગ્રણુ નં [જુઓ અવલુ] અવલુ તે(૨)અપકાર;
 ગુદા ઠખાલ(—ણ) સ્ત્રીં અધવાનો ખાડો;
 નન્કકુંડ — હિયું વિં અધ અવ કરે તેવું.
 ઠરી(—સી) વિં અધણિયું, જાડાના રોગવાળું
 અધમૂતર સ્ત્રીં અવલુ મૂત્રવુ તે (૨) [લા]
 જુઓ અધામણ
 અધવ(—ર)ણી નં, સ્ત્રીં[દે અગ્રહણિયા]પહેલ-
 વહેલો ગર્ભ રહેવો તે (૨) એની ક્રિયા, સીમત.
 [— આવવી = સીમનનો પ્રસંગ આવવો.
 — કરવી = તે વેળાનો વિવિધ વગે વગે કરવા]
 — હિયાત વિં સ્ત્રીં અવરણીવાળી સ્ત્રી
 અધર્ન વિં [સ અગ્રાહ્ય ?] મુરકેલ [— પડવું =
 મુશ્કેલ લાગવું કે થવું] [માલિધીનું
 અધરે હિયાત વિં વરે હિયાત નહિ એવું, પોતાની
 અધ(—ધા)વડું સંકિં અધે એમ કંવુ(૨)[લા]
 ખૂખ મારવું, ટીપવું (૩) જોરજુલમથી કઠાવવું
 (નાણા કે કાંઈ પણ વસ્તુ)

અધવાટ સ્ત્રીં[અધ + વાટ]અધણ, ગુદા
 અધવાડ સ્ત્રીં, — ડો પું [અવ + વાડ] પ્રસય
 અધેલાની ગદવાડ (૨) ખૂખ ગંદકી
 અધવું અં કિં [સં હદ્, મ હગ્] મળસાગ
 કરવો, જાડે રવું (૨) [લા] જોરજુલમને વશ
 થઈ છોડવું પડવું [અધી પડવું = (ખેલાન-
 મા કે હરથી ચા અવરો, જેમ કે માદગીમાં)
 આપોઆપ જાડો થઈ જવો અધીને ઉરેડવું,
 વાળવું = ન કરવાનું કરી ખેસી તે સુચારવા
 મથવું]

અધાટ વિં અપાર, અનન્ત (૨) [દસ્તાવેજમા]
 કુલહક સાથેનું (૩) પું શિલાલેખ(૪)જનામી
 જમીન, દાનદેવસ્થાનમા અપાટેલી જમીન(પ)
 ઘાટ; આવારો — ટિયું વિં અધાટ અપાયેલું
 (૨) નિમકહરામ

અધાલ(—વ)વું સં કિં અધે એમ કરવું
 અધાડો પું [દે અગ્રાહ્ય] અધેડો — એક
 છોડ, અપામાર્ગ [હાનતવાળું
 અધાણુ નં મળ, વિષ્ટા — ટ્યું વિં અધવાની
 અધાત વિં + જુઓ અગ્રાધ

અધ્યામણુ સ્ત્રીં(વાર વાર)અધવું કે અધવાનું થાય
 તે, અતિસાર (૨) [લા.] લય, નાસ અથવા
 સખત મહેનતને લીધે થયેલી-અધી નવાય
 એવી-ખરાબ રીયતિ [(૨) અધરું
 અધ્યામું વિં+ [જુઓ અધવું] લય કરું; નાસદાયક
 અધાયુ વિં [વં] પાખી, દુષ્ટ
 અધાર (૨) સ્ત્રીં [જુઓ અધવું] પંખી કે
 જીવડાનો મળ -રો પું ગંદવાડ
 અધાવડું સં કિં અધવવુ
 અધેડી સ્ત્રીં [દિ. અઘાઢગ] એક વનરપતિ
 અધેડો પું [જુઓ અધાડો] એક છોડ, અધેડો
 અધેણી સ્ત્રીં (ચ) જુઓ અધરણી
 અધોર વિં [અ+વ. ઘોર] અતિ લયાનક (૨)
 ઘાતકી (૩) બાનસાન વગરનું (૪) ઘણું સખત
 કે મુશ્કેલ (૫) ગાહું, ઉદાં 'અધો નિદ્રા, વન'.
 ૦૫ થ પું મેલી સાધના કરનારા બાવાઓનો
 પથ. ૦૬ ધા સ્ત્રીં મેલી વિધા -રી વિં
 એદી. ઊધણશી (૨) જુઓ આ ઉપલવે-ચીતરી
 ચડે એવું ગંડું (૩) પું એવો ગદો એક
 જાતનો (નાગડો) બાવો (૪) લય કર એદી કે
 ઊધણશી માણસ
 અધોપ વિં [સં] ધોપ-અવાજ વગરનું; શાત (૨)
 [બ્યા] પું પાય ઉચ્ચાર-રચાનોના પહેલા બે
 વર્ણોનો ઉચ્ચાર (ક, ચ, ટ, ત, પ તથા ખ, ષ,
 ઠ, થ, ડ એ બે બેનો અધોપ કહેવાય છે)
 અચક સ્ત્રીં આગળી, ઠેસ, અટકણ (૨) આડ
 અચકડું નં કાઈ સાંભરી આવવાથી છાતીમાં
 ભરાઈ આવતો ડુંભો [ડગલો
 અચકન પું, નં [હિં.] એક જાતનો લાખો
 અચકમચક અં અચાનક, એકદમ, ઓચિંતું
 અચકવું અં કિં અટકવું, ખમચાવું
 અચકાવું અંકિં અચકવું.-મણુ સ્ત્રીં નડતર,
 મુશ્કેલી -રો પું આચકો
 અચકોમચકો પું લહેકો, લટકો (સ્ત્રીઓનો)
 અચડ વિં [અ+ચડવું] ખાતામા નહિ ચડેલી
 (૨કમ)
 અચપચું વિં [અધ+પોચું] કાચુ પોચુ, અધ-
 કચર (૨) નહિ પ્રવાહી અને નહિ ઘટ્ટ
 અચપૂચ અં અચાનક

અચર વિં [સં] ખસે નહિ એવું; ચિતર
 અચરકો પું ઉમળકો (૨) આચકો
 અચરજ (-ત) નં, -તી સ્ત્રીં [સં. આશ્ચર્ય]
 નવાઈ, આશ્ચર્ય. [—પામણું=આશ્ચર્ય થવું-
 ઊપજવું] દા. ત. તે અચરજ પામ્યો. તેને
 અચરજ થયું.]
 અચરપચર વિં [મ (૨વં ?)] કાચુ કોરું (૨)
 અં રહી રહીને, વારે વારે, જેમ આચું તેમ
 અચરે અચરે (૦સ્તીતા) રામ શં પ્રં
 પોપટને લાણવાતો શબ્દ
 અચલ (-ળ) વિં [સં] ૬૯, ચિતર (૨) [ગ] અચિ-
 કાગી (૩) પું પર્વત ઓપતિ પું (સ) હિમા-
 લય ઓપદ નં નિત્ય એકસરખી રહે તેવી
 રીયતિ-મોક્ષ (૨) 'કોન્સ્ટન્ટ એન્ડ પ્રેશન' (ગ.)
 '૦રાશિ પું 'કોન્સ્ટન્ટ કોન્સ્ટ્રી' (ગ) -લા
 (-ળા) સ્ત્રીં પૃથ્વી -લિ (-ળિ) ત વિં ચલિત
 નહિ એવું [આવડું] નહિ આખેલું
 અચળું વિં [અ+ચવડું] નહિ કહેલું (૨) [અ+
 અચળો પું [સ અત્યદ્ ભુત, પ્રા. અચ્ચમુચ]
 આશ્ચર્ય, નવાઈ જુઓ શ પ્ર. 'અચરજ' મા
 અચા સ્ત્રીં જુઓ અચો [ઓચિંતું
 અચાનક અં [હિ, અ+ચાનક ?] એકાએક,
 અચાર નં [ફા] અચાણ
 અચાલ સ્ત્રીં [અ+ચાલવું] હરકત, અડચણ (૨)
 અડકાવ, અંતેદર્શન (૩) લારે અગત્ય, ભીડ
 અચાલો પું [જુઓ અચાલ] અનિવાર્ય
 અગત્ય, અપેક્ષા
 અચિર વિં [સ] ચિરકાળનું નહિ એવું
 અચિંતિત વિં [સ] જુઓ અચિંતિતું
 અચિ તું (-ત્યું) વિં ઓચિંતું
 અચિંત્ય વિં [સ] ચિતવી ન શકાય કે ચિતવવું
 અયોગ્ય એવું
 અચૂક વિં [અ+ચૂકવું] ચૂક નહિ એવું (૨) અં
 ચૂક્યા વિના ઓખાણુ નં કદી ખાલી ન લય
 તેવું ખાણુ (૨) વિં તેવું કે કનાર [અચૂકખાણુ
 આવડું=જરૂર આવડું]
 અચેત, ૦ન વિં [સં] ચેતન વિનાનું, જડ (૨)
 બેલાન ૦ના સ્ત્રીં મૂર્છા, જડતા, બેલાનપણુ
 અચેષ્ટ વિં [સં] અચેતન

અયો પું[અ+સં. ચર્?] જમાવ, બીડ(૨)કચ-
રાનો જમાવ, ગદકી(૩)અણૂને [-યાળવો =
કામકાજ બધે રાખવું - અણૂને પાળવો. (૨)
બળિયા ધરમાં હોય તેથી મહેમાન વગેરેને
આવકાર ન આપવો]૦પયો પુંંગ દવાડ, સડો
અચ્છત અં [અ+છતુ] છતું - લહેર થયા વિના,
છૂપી રીતે; ખબર ન પડે તેમ
અચ્છત વિં[સ] અખંડ ધારા સ્ત્રી સતત
વહેતું અરણુ (૨) જેમાથી અખંડ ધાર પડે
એવું પાત્ર

અચ્છું વિં [સ અચ્છ] સાર
અચ્છેદ વિં [સ] છેદી ન શકાય એવું
અચ્છેર પું[અ+છેર] અર્થો શેર -રિયું વિં
જેમા અચ્છેર માય તેવડુ (૨) નં અર્ધા શેરનું
માપિયુ -રિયો પુ. -રી સ્ત્રી અર્ધા શેરનું
માપિયુ અથવા વજન -રો પુ. અર્ધા શેરનું
વજન-કાંટલું

અચ્ચુત વિં[સ] પતન કે અખલન વિનાનું, નિશ્ચલ
(૨) પુ. (સ.) વિષયુ -તાનંદ પુ. અખડ
આનંદ, આત્માનો આનંદ(૨) અખડ આનંદ
ભોગવનાર -ધંધર

અચ્ચુચ્ચિ સ્ત્રી [સ] સ્વરોની સવિ (વ્યા)
અચક અં ભેતભેતામા
અચડ (-ર) તું વિં માત્ર સાપાત્રીને અડકીને પસાર
યઈ જતું (૨) કાના ખગબર, અસાગ (૩) છલકાતું
અચ્છત સ્ત્રી [અ+છત] તગી, તાણ
અચ્છતું વિં [અ+છતુ] અણુછતું, ગુપ્ત (૨) [સ.
અસત્] +અસત, હયાત નહિ એવું
અચ્ચ વિં [સ] છત્ર વિનાનું, ખુલ્લું (૨) માથે
વડીલ વિનાનું

અચ્છખડા પું ૦ ૫ ૦ ૦ એક રોગ, જેમા શરીર પર
આછી આછી ફેણીઓ નીકળે છે. [- નમવા
= તેની ફેણીઓ મટવા માડવી - નીકળવા
= તે રોગ થવો - તેની ફેણીઓ નીકળવી]

અચ્છરતું વિં બુચો અચ્છડુ [(૨) કરમાણ
અચ્છાણું અંકિં [અ+છવાણું] વણછો લાગવો
અચ્છંગ અં અધ્ધર (?)
અચ્છાડપછાડ સ્ત્રી ધમાધમ
અચ્છાંદસ વિં [સ] છંદરહિત

અછાખા પું ૦ ૫ ૦ ૦ [અ. હિજાવ=પડેલ ?]
વરથોડામા વરરાખવું મો ઢાંકવા પાવડીએ
લટકાવવામા આવતા સોનેરી કસબના તાર
અછાવણું સંકિં (નવુ વાસણ) વાપરવા કાઢવું
અછીપ વિં છીપે નહિ-નૃપ ન ધાય એવું
અછૂત વિં[હિં] અચ્ચૃચ્ચ (૨) અચ્ચૃચ્ચ મનાતી
કામનુ -તોદ્ધાર પુ. અછૂતોનો ઉદ્ધાર
અછો અછો કરણું અછો અછો વાનાં કરવાં
શંખં [સ અચ્છ-અછો] લાડ લડાવવા (૨)
ખૂબ ઉમળકાથી આદરસત્કાર કરવો

અછોછાંચડા પુ. ૫ ૦ ૦ લાડ લડાવવા તે
અછોછી સ્ત્રી (કા) પેટમા ચૂંચાણુ તે
અછોડો પું[દિ અચ્છોડિય?] રાશ (૨) ગળામા
પહેરવાનો સોનાફાનો દોરો (૩) ઘડિયાળની
સાકળી -હાવા અં ગશ બેટલે અંતરે

અજ વિં[સ] નહિ જન્મેણુ, અનાદિ(ધંધર) (૨)
પું ૦ બકરો (૩) [સ] બ્રહ્મા (૪) કામદેવ (૫) ચંદ્ર
(૬) રામચંદ્રના દાદાનુ નામ. ૦ કલ્પ પુ. એક
વનવૃત્તિ ઝગર પુ. [સ] (બકરુ ગળી ભય
તેવો) મોટો સાપ ઝગરવૃત્તિ સ્ત્રી ૦ દૈવ ઉપર
આધાર રાખવાની વૃત્તિ ઝગધા સ્ત્રી ૦ એક
ઔષધિ ઓતનડા સ્ત્રી (સ) બ્રહ્માની પુત્રી,
માયા (૨) મીતા ઓપતિ પુ. ભગવાડ (૨) (સં.)
મંગળ ગ્રહ ઓપાલ (-ખ) પું ૦ ભરવાડ

અજટા સ્ત્રી ભોચઆખલી
અજતરદ (-કે) [ફા] અં તગ્દશી
અજદહા પુ. [ફા] મોટો જંગી સાપ-અજગર
અજન્મ વિં[સ] જન્મગહિત -જમા વિં પુ. ૦
જેને જન્મ નથી એવું, (ધંધર) (૨) સ્ત્રી (સં.)
માયા (૩) સીતા (૪) લક્ષ્મી

અજપાજ (-જ) પ પું [સ] પ્રયતન વિના
સ્વાભાવિક રીતે ચાલતો (સાહ મોહ) ભપ
અજખ વિં[અ] નવાઈ ઊપજે એવું, આશ્ચર્ય-
કાંક, અદ્ભુત [-થણું=અગિત થયું, નવાઈ
લાગવી] ંગુલમહેરી સ્ત્રી ૦ એક કલ્પિત
પક્ષી ંતા સ્ત્રી [ભણુ તે, પરીક્ષા
અજમાયેશ સ્ત્રી [ફા. આજમાજ] અજમાવી
અજમાવણું સંકિં [ફા આજમુદન] વાપરી
ભણુ, તપાસી ભણું

અનભાશ સ્ત્રીં ભુઓ અનભાશ

અનમૂદો વિં [ફા. અજમૂદ] અનભાશી (૨)

પું અનભાશી

અનમો પું [સ અજમોદા, ફા અજમૂદ] એક વનરપતિ-ઔપધિ [— આપવો = (ચૂકાતું હોય કે વાવો હોય તે દૂર કરવા) લાચ આપવી અનભાનાં ફૂલ=અનભાનો અકં.

— દેકાવવો = (ચૂક મટાડવા) અનમો ખવડાવવો (૨) રીસ કે ધૂધવાટ દૂર કરાવવો]

અનમોદ સ્ત્રીં [ભુઓ અનમો] એક ઔપધિ

અનય વિં [સં] નય રહિત (૨) ન જિતાય એવું;

અનય (૩) પું હાર — યા સ્ત્રીં માયા (૨) ભાગ

(૩) એક વનરપતિ — રય વિં [સં] અનય

અનર વિં [સં] રડું ન થાય એવું (૨) પચી ન શકે

એવું — રામર વિં અનર અને અમર,

અવિનાશી

અનર સ્ત્રીં [અ હજી] મહાનું (૨) આનાકાની, ઢીલ

અનરાલ (-ળ) વિં [અ. હજાલ] બિશાળ (૨)

ભયાનક

અનરો પું [સ. અજર] અપયો

અનલ સ્ત્રીં [અ] અત (૨) મોત (૩) કમોત.

૦મ જિલ સ્ત્રીં ઘેવટનું — સ્વધામ.

અનલ વિં [સં] નિર્જલ, મૂકું

અનવાશ પું ભુઓ ઉભસ

અનવાળપું સંકિં [સ હજ્જલ] ધસીને ઊઝળું

કરવું; માનવ (૨) અનવાળું કરવું (૩) નામ

કાઢવું, આખરૂ વવારવી (૪) [વ્યંગમાં] ખગાડવું;

ખદનામી વહોરવી — ભુહાર વિં અનવાળનાર

અનવાળિયું નં [ભુઓ અનવાળવું] ચદ્રની

વધતી જતી કાવાળું પખવાડિયું શુકલપક્ષ (૨)

અનવાળા સાગ છાપરામા કે ભીતમા મહેલું

ભળિયું — ખાકું

અનવાળી વિં સ્ત્રીં [ભુઓ અનવાળવું] અન-

વાળાવાળી ચાદરણાવાળી (રાત) — પું નં પ્રકારા

ઉભસ [અનવાળામાં આવવું = ભહેર

થવું, મહાર પડવું (૨) પ્રસિદ્ધિ મળવી અનવા-

ળામાં મૂકવું = ભહેર કરવું — કરવું = પ્રકારા

કે દીવો કરવો (૨) [લા] આખરૂ વવારવી —

થવું, — નીકળવું = પોહ ફાટવો, સવાર થવું.]

અનવું અંકિં [સં હજ્જ] ટપકવું, ઝમવું (કા)

અનશ પું [સં અયશ] અપનશ, ખેઆખરૂ

અનસ વિં [સં] સતત, એકધારું (૨) અં વાર-

વાર, હમેશા [(લક્ષણ)

અનહતી વિં સ્ત્રીં [સં] જહતી નહિ એવી

અનહતરવાર્થા સ્ત્રીં [સં] ભુઓ અનહદ્દક્ષણા

અનહદ્દક્ષણા સ્ત્રીં [સં] લક્ષણાનો એક પ્રકાર,

— અનહતી લક્ષણા, જ્યા મૂળ અર્થ અથવા

વાચ્યાર્થનો ત્યાગ થતો નથી અને ખીલ અર્થનો

બોધ થાય છે (કા શા) દા ત 'ખ ટૂંકે ભેઈ

ખધા લાગ્યા'

અન ત વિં [સં] ગ્વરાત (બ્યા) [અશાતિ

અન'પ (-પે) પું [અ+ન પયુ] પનો અભાવ;

અન સ્ત્રીં [સં] માયા, કુંદરત (૨) બકરી ંગલ

(-ળ) સ્તન પું, નં બકરને ગળે લટકતો

આચળ (૨) [લા] નિરર્થક વસ્તુ ંપાલ (-ળ)

યુંં ભવાડ [અક'માં

અન (-યા) અક, ંવૃત્તિ, ંમૃત ભુઓ 'અયા-

અનચી વિં [સ અયાચિન્] અયાચક

અનડી સ્ત્રીં હાથી વગેરે પ્રાણીઓને ફસાવી પક-

ડવા માટે બનાવેલી ખાઈ અથવા ખાડો (૨) બેહક

બેડેલો દેરને ઊભુ રાખવા પગ તળે ખોદાતો

ખાડો (૩) વેરાન કે પહોચવામા વસમી પડે

એવી જગા [— માં પડવું = ફસાવું, મુસ્કેલીમા

આવી પડવું, કોઈના ફાદમા ફસાવું]

અનડું વિં (કા) કનિયાળું

અનભ વિં [સ અજાન] વાદેક — માહિતગાર

નહી તે (૨) સ્ત્રીં ભણેનો અભાવ ંતાં, — ભે,

— ભુએ અં ન ભણતા, અણસમજથી — ભુયું

વિં ભણમા નહી તેવું, અજ્ઞાત ંપણું નં

અનત વિં [સં] નહી જન્મેલું (૨) ગર્ભસ્થ ંશનુ

વિં ભેને કોઈ સાથે દુશ્મનાવટ નથી એવું (૨) પું

(સ) યુવિષ્ટિર

અનનખાહું વિં + ભુઓ આનનખાહું

અનખી સ્ત્રીં [અ હિજાવ, ફા હજાવી] યુરખો

અનમિલ પું (સ) એક પ્રસિદ્ધ વિશ્વલક્ષ

અનયખ [અ અજાદવ — 'અન'પ'નું' અંવં]

અનય એવું, આશ્ચર્યકારક ંધર નં સંગ્રહ-

રથાન, 'અચ્ચિયમ'. — ખી સ્ત્રીં આશ્ચર્ય

અખરીઅખરી સ્ત્રી-(મુ)એક રમત, ખારોપાટ
અખિત વિ[સં] નહી જિતાયેલું(ર)ન જિતાય તેવું
અખિન નં [સં] મૃગયમં, કાળિયારતુ ચામડું.

૦ધારી,૦વારી વિં મૃગયમં ઓઢનાર
અખિર નં [સં] ધરતુ આગાણું, ફળિયુ
અખિકય વિં [મ] અખેય, અખિત
અખિહ્ય વિં [સં] જીભ વગરનું
અખજ વિં [અ] આજ, વહાણ (ર)પુંમિત્ર, દોસ્ત
અખડું વિં [સં] લચ્છિછટ્ટે જુઓએહુ -૬૧૬
પું એહવાડ

અખરણ નં અખણ, અખચો [અખરણ થયું
(કાઈ વાત કે વસ્તુ) = (ને)ન મહેવાયું, વધારે-
પડતો (તેનો) પ્રલાવ દાખવવો જેમ કે, વાતનુ
અખરણ=વાત કહી દેવી પૈસાનું. = નનો
ગર્વ ધન] [અખચો

અખણું વિં [સં] ડણું નહિ તેવું(ર)નં અખણ, અખવ
વિં [મ] જીભ વગરનું, નિર્જીવ (ર) નં
(જેન મને) નવ તરવોઆનું જડ તરવ
અખુજા(ખાનું) વિં [મ] અચુસ્ત અચોખ્ય;
અધટિત

અખેય વિં [સં] જીતી ન શકાય તેવું
અખેખણી સ્ત્રી ૦કાટા-ઝરડા ખેચવાની લોઢાની
આકડીવાળી લાડી

અખેગ પું [મ. અર્થગ] કમુદત (ર) આણમેળ,
અખખનાવ [અક્રિતીય

અખેડ વિં [અ+ખેડ] જેની જોડ ન હોય એવું,
અખેણું નં અખવં [અ+ખેણું] ન ખેવાયું તત
અખેણ વિં [અ+ખેણું] અખવવ (ર) અખૂડું મૂંઢું
(૩) સ્ત્રી અખોક્ષપણું

અખજ અં [સં. અચ] + આજ
અખજુ નં હૂંવ દીર્ઘ 'ઈ'નું ચિહ્ન (અચવા)

અખજુ(અખજુ)કા સ્ત્રી ૦ [સં] વેચા

અખ વિં [સં] અખણ (ર) મૂખ

અખાત વિં [સં] રૂત નહીં તેવું(ર) ગુસ્તે ંચર્યા
સ્ત્રી ૦ કાઈ નહો નહિ એવી રીતે કહ્યું તે ગુસ્તચર્યા
૦ચાવના વિં ૦ સ્ત્રી ૦ હવેતી જુવાન સ્ત્રી; મુઝ્યા.
૦વાસ પું ૦ પૂપા રહેતું તે ગુખવાસ

અખાન નં [સં] રૂત નો અખાવ અખુધપણું (ર)
અવિધા, માયા (૩) વિં જેને સાન-સમન વધી

એહું(૪)આણ(૫)અખણ ૦ગનિત, ૦ગન્ય
વિં ૦ અજ્ઞાનમાથી નીપજેલું ૦તા સ્ત્રી ૦ અજ્ઞાન-
પણુ -ની વિં ૦ જુઓ અજ્ઞાન વિં (ર) અવિધા
-માયામા બધાયેલું

અજેય વિં [સં] નાણી ન શકાય તેવું ૦વાદ પું
ઈશ્વર અથવા પગ્મ તરવને વિષે આપણને કાઈ
ખખર નથી-ન પડી ગઈ તેવો મત એનોનિટ-
સિસમ' ૦વાદી વિં અજેયવાદમા માનના

અજ્ઞવી વિં [અ. અજ્ઞવી] પરદેશી

અજાન સ્ત્રી ૦ [અ] ખાન

અટક સ્ત્રી ૦ [જુઓ અટકવું] નહતં, અવરોધ (ર)
મુઢેલી (૩) શકા, મનના ખચકા (૪) કાચી કેઠ
(૫) અટકણ, ઠેસ (૬) મકલ્પ, પ્રતિજ્ઞા

અટ (૭)ક સ્ત્રી ૦ જુઓ અટક [અટપણું

અટકચાણુ વિં (ર) નં [અટકવું + ચાણો ?] જુઓ

અટકડી સ્ત્રી ૦ [અટકવું ?] નાવાણી, ધચકું, હેડકી

અટકણુ વિં અટકી જાય એવું (ર) સ્ત્રી ૦, નં

ટોકા (૩) ઠેસ (૪) ચાપ ૦ટકું નં અટિયલ ટકું

-ણિયું વિં અટિયલ (ર) નં ઠેસ, ચાપ

અટકવું અં કિં [ર. અજુ ?] ગતિ કે પ્રવૃત્તિ

બધ પડવી, યોગલુ

અટકળ સ્ત્રી ૦ [મ. હિ અટકળ] કલ્પના, અનુમાન.

૦પચીરી (-રી) સ્ત્રી ૦ અટકળ ઉપર

મહાયેલોવો કે કામ ૦ખાન વિં અટકળ-

વાની શકિત કે ગોખવાણું ૦વું સંકિં ૦ અટકળ

કરવી

અટકામણુ (-ણી) સ્ત્રી ૦ હરકત, અડચણ (ર)

અટકાવ વિં [— આવવી = (સ્ત્રી) એ]

વેગળુ ખેમણું]

અટકાયત સ્ત્રી ૦ અટકાવવું, રકાવર (ર) અટકમાં

રાખવું તે -તી વિં અટક કે નરવેદમા

રાખેલું ('રિટેન્ડુ' -ટ્ટી)

અટકાવ પું ૦ અટકાવવું -ગેલું તે (ર) અતગય,

હરકત (૩) અટકાવ, અટકાવ ન [— આવવો =

(સ્ત્રી) એ વેગળુ ખેમણું અટકાવવું. — નાખવો

= અટકાવ કે હરકત કરવા, વિદ્ય કાણુ કરવું

— પાળવો = ગેમનાં ખેલવાના વિવિધિયો

સાચના] ૦વું સં કિં ૦ અટકવું તે પ્રેરક

વરદક્ષીમટકી સ્ત્રી ૦ કોઈરીએની એક રમત

અટકુંલટકું નં સહેજ અટો; (જતે આવતે,
ભેગાભેગી) ફેરો, ડોકિયુ [— મારણું =
ડોકિયુ કરતા જણું, ફેરો મારવાકે ભેતા જણું]

અટકો પું તાંખાનો હલકો સિકો [અટકાનો
ઘોડો=મામૂલી નળવી ચીજ]

અટકોમટકો પું જુઓ અચકામચકો

અટણ(-ન) નં જુઓ અટન

અટણી(-નિ,-ની) સ્ત્રીંધનુબ્યેના કાપવાળો છેડો,
ન્યા દોરી ચડાવવામા આવે છે(ર)કામડાની ટટી

અટન નં [સ] અટણ, ભ્રમણ, પ્રવાસ

અટનિ(-ની) સ્ત્રીં [સ] જુઓ અટણી

અટપડું વિં [હિ. અટપટ; સ. ઘટપટ ?]

ગૂચવાણભરેલું

અટલ વિં [સ] જુઓ અટળ(ર) અટલ

અટવાણુ સ્ત્રીં[જુઓ અટવું] (દારકાઘત્યાદિમાં)

પગલુ ગૂચવાણુ તે -માણુ સ્ત્રીં ગચવાણુ તે,

ગૂચવાણુ (ર) અચકામાણુ; રખડામાણુ (૩)

મૂઝવાણુ, ગલરામાણુ

અટવાણું અં કિં [જુઓ અટવું] રખડવું (ર)

અટવાણું, ગૂચવાણું, પગમા ભરાવું (૩) મૂઝવું;

કાયર થવું [એકરસ થવું]

અટવાણું અં કિં વટાણુ; પિલાણુ, ધૂટાઈને

અટવિ(-વી) સ્ત્રીં [સ] જંગલ

અટવું અંકિં [સં અટ] રખડવું [સનાતન

અટળ વિં [સ અટળ] ટળે નહિ તેવું (ર) નિત્ય;

અટક(-કી,-કું) વિં ટેકીણુ

અટંગ વિ [સં અ+ટંગ=ટાંગો] પાગણું, લગડું

(ર) અં [અટંગ ?] તફન

અટા સ્ત્રીં [સ] (સંન્યાસી પેઠે નકામું) રખડવું-

ભમવું તે (ર) અં આડુંઅવળુ

અટા સ્ત્રીં [સ અટ] મેડી [માલખટાઉમાં નય]

અટાઉ સ્ત્રીં [હિં; સં અટું] કાઠાઉ ઉઠા. 'અટાઉનો

અટાટ વિં નકામું (ર) અં ખોટી ગતે

અટાણે અં (કા) આ ટાણે-વખતે, હમાણું

અટાપટા પું બં વં રગબેરગી લાખાપહોળા

લીટા, ચટાપટા (ર) આડાઅવળા પટા (લાકડી

કે હથિયાર વીઝતા થાય તે)

અટામાણુ નં [અટાણું] પરથી ? રોટલી વણવા

માટે ભેઈતો ફારો લોટ [— માં જણું =

અટામાણું પેઠે ખાલી વપરાઈ જણું-નકામું
ચટણી થઈ જણું]

અટાર સ્ત્રીં (કા.) ધૂળ

અટારિયું નં તાકું, હાટિયું [અરખો; છળું

અટારી(-લી,-ળી) સ્ત્રીં [સ. અટારીલિકા]

અટારું વિં (કા) અટકયાણુ

અટારો પું [હિ અટારા=સરસામાન] ઉચાળો,

ધરવાખરો (ખાસ કરીને જૂનો લાગ્યાવટયો)

અટાલી(-ળી) સ્ત્રીં જુઓ અટારી

અટાણું અં કિં [સ અટ] અટવાણુ, પિલાણું;

છૂંદણુ (ર) [લા] કદર ન થાય એવી રીતે વટાણું

-વપરાણું

અટાળી સ્ત્રીં જુઓ અટારી

અટિંબર પું ટિખો, ઢગલો

અટી સ્ત્રીં [મ] મહોરમમા હાથને વીંટાતી

રગીન દોરી

અટી વિં [સ] ફરતો રહેનાર (સંન્યાસી જેમ)

અટીનો કરાર = શરત સાથેનો-આપીવાળો,

પાકા બધનવાળો કરાર

અટીપટી સ્ત્રીં એક ખાળરમત

અટીમટી સ્ત્રીં એક વનરપતિ

અટીસોમટીસો પું એક રમત, સતાફૂકડી

અટલુ વિં એકલવાયુ; સાથરહિત [સીધું

અટેડું વિં [અ+ટેડું] ટેડું નહિ એણું,

અટેરણુ નં [જુઓ અટેરણું] સૂતર વગેરે

ઉતારવાણું સાધન, ફાળકો

અટેરણું સં કિં [હિં અટેરના, સ અટ] સૂતરને

(ફાળકા ઉપર) ઉતારણુ (ર) હાથથી ગૂચળી

ખનાવવી (૩) આગળી કરીને ખતાવણું

અટોપ સ્ત્રીં અટોપણું તે, ઉકેલ ઓળું સં કિં

[મ અટપોળું] જુઓ આટોપણું

અટ વિં [સ] મોટા અવાજવાણુ (ર) પું અટારી

(૩) યુરજ, ઝિલ્લા ઉપરની દેવડી (૪) મહેલ (૫)

પ્રહાર ઠહાસ પું, નં, ઠહાર્ય નં

ખડખડાટ હસણુ તે

અટલ વિં [અટલ ?] પ્રવીણ, અટંગ (ર) અટળ

(૩) અટલ, વાજળી, ખરૂ (તોલ)

અટા પું બં વં [સ] આગલા મોટા ખારણા,

ડેલીના ખારણાં

અઠવાડિયું નં [સં. અષ્ટવારિકા] સાત વારનો
સમય. -કે વિં ૬૨ આઠમે દિવસે થતુ (૨) નં
૬૨ આઠમે દિવસે પ્રગટ થતું પત્ર

અઠવાડું નં એક હાથના માપનો ગજ (૨) દોરડાને
વળ દેવાનો લાકડાનો કડકો કે ફરકડી

અઠવાણું અં કિં અટવાઈ પડ્યું, સપડાવું
અઠંગ વિં [સ અટાગ, પ્રા અઠંગ] પાકું, ઉસ્તાદ;
પહોચેલ

અઠાક સ્ત્રીં ધાધરાતુ નાડું [(૨) નાદાન
અઠાવડું વિં [અ+ઠાવડું] ઠાવડું નહિ એવું
અઠિં (-ઠી) ગણુ નં ટેકો, તકિયો [-દેણું=
અઠા ગણુ, અઠેલણુ -મૂકણુ =ટેકો ગોઠવવો,
અઠેલવા માટે કાઈ સાધણુ]

અઠિ (-ઠી) ગણું સં કિં ટેકો દેવો, અઠેલણું
અઠિં (-ઠી) ગણું વિં ૧૬૦ (૨) નાડું
અઠીક વિં [અ+ઠીક] ખોટું (૨) અરવચ
અઠે અં [મા, સ અઠ] અઠી ૦અઠે અં
અઠી અઠી [અઠે દારકા = અઠી ૧૧ ધામા]
અઠોઠી સ્ત્રીં ગોળની કઠાઈમા બાફેલું આકું
અઠું વિં [સ અઠ] + આઠ ૦અ પું એકસાથે
આઠ ટક નહિ ખાવાનું વ્રત (જેન) -કાઈ સ્ત્રીં
આઠ દિવસ સુધી ચાલતી ધાર્મિક પ્રવૃત્તિ,
આઠ ઉપવાસ (જેન)

અઠાણુ (-ણુ) વિં [સ અઠાનવતિ] ૬૮

અઠાણન વિં [સ અઠાપચાશત્, પ્રા અઠાવન્તિ]
૫૮ [૨૮

અઠા (-ઠયા) વીશ (-સ) વિં [સ અઠાવિંશતી]
અઠાશિ (-સિ) યાં નં ૫૦૦૦ શ્રીઓના પગનું
એક ધરેણું, તોડા; કલ્લા, ઠાસીને સફસ ન
કરેલા સાકળાં

અઠો પું [સ અઠક] આઠની સંખ્યાનો પાસો
(૨) આઠ દાણાનું ગજાણું પતું (૩) બાળને
દરેક છેડે ત્રણ ખાના હોય છે તે -કૂખંધ
વિં સોકડાની રમતમા અઠા ઉપરની સોગથી
૧ મરાય તેવી શરતવાળું

અઠો (-ઠયો) તેર વિં [સ અઠસપ્તતિ, પ્રા. અઠ-
હત્તરિ] ઇઠયોતેર, ૭૮

અઠયાવીશ (-મ) વિં બુઓ અઠાવીશ [૮૮

અઠયાશી (-સી) વિં [સ અઠાસીતિ] ઇઠયાશી,

અઠયોતેર વિં બુઓ અઠોતેર, ઇઠયોતેર
અઠ સ્ત્રીં [બુઓ આઠ] અઠયાણુ (૨) આઠાઈ
[અરતું સગું = (અઠયાણુમા કામ દે એવું દે
અડીને આવતું ?) ખરું-નજીકનું સગું]

અઠક સ્ત્રીં નામ ભેડે મૂકવામા આવતું, ગોત્ર
અધો કે વતન ઇત્યાદિ બતાવતું ઉપનામ, અટક
અઠકલું નં સહેલ વાત, રમતવાત (કા)

અઠકણુ સં કિં અઠણુ, રપર્શ કરવો (૨) અં કિં
વગ્ને આડું આવણુ ઉદાં 'ખારણુ વસાવું
નથી, શુ અડકે છે ?'

અઠકારણું સં કિં 'અઠકણું' પ્રેરક

અઠકાયેલી વિં સ્ત્રીં અલકાયેલી

અઠકાવ પું અટકાવ, સ્ત્રીનું અલકાવું-દૂર
ખેસણુ તે, બ્લેડર્શન [અધ કરણુ, વાસણું
અઠકાવણું સં કિં [દે. અઠુ=આડું, બાવક]
અઠકાણું અં કિં અલકાણુ (૨) અધ થયું, વસાણુ
અઠકાદકો પું નાના છોકરાની એક રમત
અઠખેપણે અં આળુબાળુ

અઠગ વિં [અ+ઠગણું] ૬૬, ડગે નહિ એવું
અઠઘોદ (-પ, -મ) ઘઘો પું ખેસતે વર્ષે મળસ-
કામા કચરાથી ભરેલું હાલ્લુ ચક્રો ૧૬ કોશ-
વાની વહેમી કદિ (૨) દોપની જવાબદારી
અઠચણુ સ્ત્રીં હંકત, ડખલ, વાવો (૨) મુઠેલી;
આપદા, ભીડ (૩) અઠકાવ [-નાખવી=
હરકત દે મુઠેલી થાય એમ કરણુ -પડવી=
હરકત મુઠેલી થવી]

અઠછતું વિં [પ્રા. અઠ્ઠ=અધું+છતું] અઠધુ-
પડધુ જણાયેલું [છે તે, બાવણુ

અઠણુ નં [મ] ટોગના જે અવયવમાં દૂધ ભરાય
અઠતણું નં આનાકાની (૨) મિથ્યા પ્રયત્ન
અઠતલો પું આશ્રય, આથ (૨) અટકળ
અઠતાળીમ વિં [સ અઠત્તવારિશત્, પ્રા.
અઠયાલીસ] ૪૮.

અઠતાળો પું વિ સ. ૧૮૪૮મા પડેલો મોટો
ફકાળ (૨) માણના ૪૮ ગ્રે ગણાય તે તોલ

અઠથલ વિં ખડતલ [આથુ (૨) મોટું વિદ્ર
અઠથલો પું [મ અઠથલ-અઠુ+ત્થલ] આડ;
અરદ પું ૫૦૦૦ [દે હિદિ] એક આના-કોળા.
[—દેખાડવા = (અમુક લિણુક પ્રાણણોને

અડદ અતાવના તે ચાલ્યા લય છે તે પરથી)
નસાદી મૂકવા યુક્તિ કરવી —મગ (સાથે)
ભરડવા=વગર વિચાર્યે જેમ તેમ દીવે રાખવું
—ખોલવું] —દાણું વિં અડદનું, અડદવાળું.
અડદાવો(-ળો) પું છૂદાયાથી નરમ થઈ જવું
તે, ભેચો, ઘાણ(ર) ખૂમ માર પડયાથી હાડકાં-
પાસળા નરમ થઈ જવા તે (૩) અતિશય કામ
કર્યાથી છેક જ થાકી જવું તે [—કાઢવો=
કામ કે માર વડે ઢીલું કરી દેવું, ઠૂસ કાઢવી.
—નીકળવો=ખૂમ થાકી જવું]

અડદાહો પું (ચ) જુઓ અડદાવો
અડદિયા પુંખંખં અડદ [—છાંટવા=
મતરવું (ર) અડદ દેખાડવા, નસાડવા પેરવી
કરવી] —દિયું વિં અડદના રંગવું (ર)
અડદનું ખનેલું (૩) નં અડદનું એક વસાણું
અડધ વિં [સ અર્ધ, પ્રા અઢ, અટ્ટ] અડધું.
ઠપાંસળીલું વિંખૂમ નાજુક ને નખળા શરી-
રનું, અવપાસળિયું —વિયું નં અડધું માપ
(ર) અર્ધો—નાનો ચૂડો (૩) તાળા કે પીતળનો
વચલા વળનો નળો, પવાલી (૪) (ચ) થોડા
હખાની અને લાખે ન જતી લોકલ ગાડી

અડધી સ્ત્રીં પાઈ
અડધું વિં અર્ધ [અડધી રાતે=કથોલેકેભારે
અગવડને વખતે અડધું અડધું થઈ જવું=
અતિ હરખમા આવવું —અંગ નં=અર્ધાંગ
—ધર્મ પત્ની —કરી નાંખવું=મારથી લોથપોથ
—અધમૂર્ત કરી દેવું —થઈ જવું=શરીર કે
શક્તિમા ખૂમ ઊતરી જવું અડધો પાચો
ઓછો હોયો=નસક ગાડુ હોવું અડધો
દોટલો=માડપેટ પૂરતુ લૂણ સૂક ખાવાનું]
અડધું પડધું વિંલગલગ અડધું, થોડુ ઘણું
અડધો પું આઠ આનાની કિમતનો ચલણી
સિકો, અર્ધો રૂપિયો
અડધોઅડધ વિં બરાબર અડધ
અડધોણ પું અડધો જઈ, અચેલો
અડ(-ડી)લું વિં નજીકનું [જુઓ 'અડ'માં]
અડપ સ્ત્રીં [અડપડ પરથી] વૈયં (ર) ખંત(૩)
આગ્રહ (૪) નિશ્ચય.
અડપઝડપ સ્ત્રીં આક્રમણ સપાટો (ર) ત્વરા

અડપડિયાળી વિં સ્ત્રીં જુઓ અડપડિયાળી
અડપણું વિંતોફાની, ચાલુ (ર) નં અટક્યાણું;
તોફાન, છેડતી [રહેવું]
અડપણું અંકિં અડયા રહેવું, ખંતથી મડયા
અડફ(-ફે, -ફો)ટ સ્ત્રીં અપટ, સપાટો, અચડા-
મણ [—માં આવણું=કાઈ સાથે અથડાઈ
પડવું, વચ્ચે આવવું]

અડફાઉ વિં જુઓ અડફાઉ
અડફે(-ફો)ટ સ્ત્રીં જુઓ અડફટ
અડખ(-ચ)ડવું અં કિં જુઓ અડવડવું.
અડખ(-ચ)ડિયું નં લથડિયું, ચકરી
અડખગ વિં કહીએ કઈ તો કરે કઈ એવું;
નાદાન (ર) લય, ફિકર દે વિચાર રાખ્યા વિના
કામ કરનારું ખૂમ, અવિચારી, ખેલિકરું
અડખાઉ કાટલું નં (કા) પથરાનું કરેલું કાટલું,
અડફાઉ —અટોળકાટલું (ર) [લા] ભોળું
માણસ

અડખોત(-થ) વિં અડખગ (ર) સ્ત્રીં ઘોલ,
આડા હાથની ચાપટ [—ખાચી=ગોલ
વાગવી —ઠોકવી, —ચોડી દેવી, —મારવી
=ગોલ લગાવવી]

અડવડવું અં કિં [દિ. અઢવઢળ=ખમખાતાં
ચાલવું તે] લયડવું (ર) આમતેમ રવડવું
અડવડિયું નં અડખડિયું, લયડિયું ચકરી [—
આવણું=લથડાઈ પડવું —ખાણું=લયડવું]
અડવાણું વિં [સ ઝનુનાનહું] જુઓ અડવ
અડવાળણું સં કિં [દિ. આહુઆલ] મિથાણ
કરવું (ર) ખગાણ

અડવું વિં શણગાર વિનાનું, શોભારહિત, ખેલુકું
(ર) કિયાડપણું [—લાગણું=રોલા વગરનું—
સારું નહિ, લાગણ, કાંકિ ખૂટતું, રચિ બહાર
લાગવું]

અડડું સં કિં [સં અઢુ=સાધવું, સાચે કરવું]
અડકવું; રપર્શવું(ર) [દિ. અઢુ=આહુ] નડડું,
વચ્ચે આવવું, રોકાવું (૩) ઘસાવું પડવું, ખાધ-
નુકસાન લાગવું (૪) અં કિં [પ્રા આઝુ, સં.
વ્યાપ્ ?] ઘગોલગ થવું, પહોચવું (૫) મડયા રહેવું
(૬) અટકવું (૭) ચોડા મારે ખંચાવું, લડકીને
અચકાવું (૮) મરવું, ભીતિ રાખવી. [અડી

એમણું = અડધી પડવું ફેકાઈવું (વિદ્ય ઇં
ધી) (૨) હક લેવી]
અડધો પુઁ અવાજો આવતો વાણિયાનો વેશ
અડસો પુઁ [નુઓ ન અડસા] અઘર, શુભા
[— કાંઈવે = અંદાજ નેવો, શુભારે કેટલું તે
તપસું]
અડઅડ વિઁ [નં અઢાદિ, પ્રા અઢનદિ] ૬૮.
[— તીરથ. તીર્થ = અધા (હિંદુ) તીર્થો]
અડઅર સીં [મ, આડુ + અ] મોલ (૨) પાટડી
અડગળઈ સીં એક સ્થાન
અડગો પુઁ [નિં સળગા] ધામો (૨) કુખીનો એક
ગાવ [— નાખવો, લગાવવો = (હક કે
આમલથી) ધામો કરીને પડવું]
અડખા સીં અગર, તોર (૨) આડખર (૩) હક
અડા સીં અડવાપણ, આધાર, ટેકા [— ટેવી
= લાગ આ વે, અચર આપવી, માનવું, હાથ
મૂકા દેવો]
અડઅડી સીં કોટકીનો સમય (૨) નજક હેલું
ને (૩) એડપીનને અડવું ને, સ્પર્શાન્વર્તનો
વિવેક ન જોવો ને (૪) અં નેહાનેહ, અજેખ
અડધીને — અડી અડીને
અડાઉ વિઁ [મ અઢાકું પ્રા અઢવી — ગલ
પંથી જે વગર વાળે ડોગેલું [(ગેડીઢામા)
અડાકડી સીં અડાઅડકડી (૨) મખન મુકાબલો
અડાલણું સં કિં [અડવું પુ પ્રેરક] અડકાલવું
(૨) પટ્ટોગાલવું ભેગું ઉમેરવું, ધકેલી દેવું
ધુસાલવું
અડાણિયું વિઁ નુઓ અડાણું (કા)
અડાણી વિઁ [મ, સં અઢાણી] આવડત વગરનું;
અર્થ (૨) અમભ્ય, અનાદી
અડાણું વિઁ [આડ' પરથી જે] ગીરો મૂકિયું (કા)
અડાણો પુઁ સગીતમા એ નામનો એક રાગ
અડાખીડ વિઁ લય ઉપજવે તેવું મોટું (૨)
ખેડખાણલ વગરનું [પાટિયાની ભીત
અડામી સીં ભીત સાથે જડેલી દુરેતાળ,
અડાયું નં ગાયમે સના છાણવું મૂકું પોચકું;
છાણ (૨) છોકરાની એક રમત
અડાલી સીં લાકડાની યાળી — કથરોટ
અડાવણું સં કિં [અડવું પુ પ્રેરક] ગપ મારવી

(૨) આડવણું, ૪૬ કહેવું (૩) બણ ખાણ (૪)
ધુસાલવું (૫) ધમકાવણું વડવું
અડાશિ (= સિ) યાં નં વંખં નુઓ અઢાશિયાં
અડાસે અં નજક (૨) પડછાયે
અડાળપડાળ નં [અડાળી + પડાળી] મોલની
ખન્ને ખાનુનો દાળ
અડાળી સીં [સ અઢાલિકા] એક ન ભીનવાળી
ટૂટી ઓસગી [— ઠોકવી = અડાળી કરવી
કે ખાવવી] ંપડાળી સીં આગળ પાછળની
અડાળી
અડિયલ વિઁ [અડવું = અડકવું] અડી ખેસવાના
કે અડી જવાના સ્થળાવનું — હોલુ (૨)
હસણિયું ંટકું નં હડીલુ માણસ
અડિ ગો પુઁ અડો, ધામો (અડિ ગા લગાવવા
= ધામો કરીને ખેસવું)
અડિયું નં સોનીયું એક ઓળંગ
અડિયો, દરિયો પુઁ એક સ્થાન
અડી સીં સોનીયું એક ઓળંગ (૨) કોટકીનો —
અણીનો કે અડનો વખત, આપત્તિ ંઓપડી
સીં અડચણ, ભીડ, આપત્તિ ંખમ વિઁ
[નિં અઢીવમ] અડીઓપડી ખમી શંદ એલું
(૨) શૂનીય ધીયું ંવેળા સીં કોટકીનો —
ભીરનો સમય
અડીઅડી સીં કોટકીની એક સ્થાન
અડીજડીને અં ખતથી
અડીદડી સીં એક રમત, દમગોટીદો
અડીતું વિઁ અડતું; નજકવું
અડી' (= દી) ંટ વિઁ [અડીટ] દીટા વિનાયું
અડું (= ડે) ઢાટ અં ઢોડતું, ફેદતું અને ધમી
આવતું, હકુડાટ, તકામાર કરીને
અડૂકડૂક અં ધડીમા અહો ને ધડીમા તહો
— કિયું વિઁ ખન્ને પક્ષમા હોય તેવું (૨) અગિયર
અડેકડે અં સરસર
અડેકાટ અં નુઓ અડેકાટ
અડો (અ'ડો) પુઁ ગાડાણું આગણું ટેકણું, હડો
અડોઅડ અં લગોલગ; અડાઅડી
અડોલ વિઁ [અડાડોલવું] ડોલવું કે ડોલે નહિ
એલું, રિયર [લાકડાનો કટકો, માકડી
અડોલી સીં રાશને છેડે લગવવામા આવતો નાનો

અડોશપડોશ પું. ભુઓ આડોશપાડોશ
અડોરીપડોરી નં. ભુઓ આડોશીપાડોશી
અડોળ કાટણું વિં. નકામુ (૨) નં. કંશાઘાટ
વિનાનો પથરો

અડો પું. [હિ અઢા સ અઢા] એકઠા મળવાની,
ખેંઠક જેવી, અથવા એકઠા થઈને પડી રહે-
વાની, અખાડા જેવી જગા, ખેંઠક, અખાડો
(૨) [લા] વ્યાપક અસર કે પ્રભાવ [-જમા-
વવો = ખેંઠક સ્થાપવી કે ખરોખર મળ્યા કરવું
(૨) પ્રભાવ જમાવવો — લગાવવો =
અડગો લગાવવો, નતમી પડવું, ધામો કવો]
અડયુ વિં. અટટેલું [-રહેલું = અટકવું, રોકાઈ
જવું, આગળ ન ચાલવું]

અડયું અડયું વિં. અડી કે ખડી રહેલું, (જાશી)
રોકાયેલું કે અટટેલું — વચ્ચે ગૂંધી ગયેલું
અઢણુ વિં. ખડું વધારે (૨) સારું
અઢણુ વિં. ભુઓ અઢવાણુ
અઢળ વિં. [અ + ઢળ] ઢળી પડે નહિ તેવું, સ્થિર
અઢળક વિં. પુષ્કળ [-ઢળણુ = ખૂબ મહેરબાન
થવું, મહેરબાનીમાં ઢળી જવું — પાછું વળીને ન
જોવું, ન્યાલ કરી દેવું.]

અઢાર વિં. [સ અઢાદજા, પ્રા અઢાર] ૧૮.
[— ગાઉનું છંદું = ઘણું લાંબું અંતર કે તદ્દાવત
— ખાણું = હુચ્ચાની ટોળી — ભાર વન-
રૂપિતિ = ખધી જાતની વનરૂપિતિ અઢાર (-રે)
બણું = ખધી વર્ણો કે ભતિઓ. — વસા =
ઘણું કરીને, પ્રાય અઢાર (-રે) વાંકાં
હોવાં = ખધી જ રીતે ખેડોળ કે અપલક્ષણું કે
ખોડીલું હોયું]

અઢાવણું સં. કિં. (દારને) ચરવા મોકલવા
અઢી વિં. [સં. અર્ધવૃત્તીય, પ્રા અઢ્ઢાઢ્ય] રા.
ઠંડા પું. ઢળ્યું ઠરેરી સ્ત્રી અઢી શેરતું વજન
કે કાટણું ઠહુથું વિં. ગદું (૨) (લા) ગહિયું
અઢી વંચો પું. ખાળકોની એક રમત, ચેરડો
અઢેલણું સં. કિં. ટેંકા દેવો

અણ [સં. અન્] નકાર અને નિષેધવાચક ઉપસર્ગ
(૨) [સ આત્મી] પું. સ્ત્રી અનાવતો પ્રત્યય.
ઉદાં ધોખી-ધોખણ (૩) [સ અન્] કિં. પરથી
નામ અનાવનો પ્રત્યય ઉદાં હરણ, જમણ

(ભુઓ અણી, અણું પ્રત્યયો પણ) ઠઆવડ
(ઠા) સ્ત્રી ન આવડવું તે ઠઉતાર વિં. ઠીતરે
નહિ એવું, સતત ભરી રહેતું ઠીણુ વિં. પુષ્કળ
(૨) સ્ત્રી પુષ્કળતા, અખૂટપણું ઠકમાઉ વિં.
કમાઉ નહિ એવું. ઠકસખી વિં. કંસખ-
આવડન વગરનું ઠખપતું વિં. નહિ ખપતું-
લેવાય ખવાય નહિ તેવું ઠખચિયું વિં. ખપ
વગરનું નકામું ઠખાયું વિં. નહિ ખાધેલું
ઠખૂટ (-ટયું) વિં. અખૂટ ઠખેલું વિં.
ખેડ્યા વિનાનું ઠગણું (-ણુ) વિં. અગણિત
ઠગણુકારણું સં. કિં. નગણુકારણું ઠગમતું
વિં. નાપસદ અપ્રિય ઠગમે. પું. નાપસદગી
(૨) જટાળો ઠગળ (-ળયું) વિં. ગાળ્યા વગરનું
(પાણી, પ્રવાહી) ઠગોઠંથું વિં. ગોઠંથ્યા
વગરનું ઘઘટતું વિં. અપટિત ઘઘડ વિં.
ઘઘાથા-ઘેળવાયા વિનાનું ઘચંચું વિં. ભુઓ
અચંચું ઠચાચું વિં. ચાખ્યા વિનાનું.
ઠચાલ સ્ત્રી ન ભુઓ અચાલ ઠચાલે (-લતે)
અં નાછૂટે ઠચિ તંચું, ઠચિંતું (-તયું)
વિં. નહિ ચિતવેલું — નહિ ધારેલું એવું (૨)
ઠાચિતું ઠંછંડ વિં. ઇંડેલું નહિ એવું ઠંછતું
વિં. યુક્ત ઠંછી પી વિં. સ્ત્રી અતૃપ્ત ઠંછૂટે.
પું. છૂટકાનો અભાવ ઠળણુ વિં. જેને ભણ
નથી તેવું (૨) સ્ત્રી અજ્ઞાન, ભણ-સમજનો
અભાવ ઠતપાતું વિં. નહિ તર્જાતું એવું.
ઠતોલ વિં. તોળ્યા વગરનું (૨) ઠિંચડ ઠતોળયું
વિં. તોળ્યા વગરનું. ઠદીઠં (-ઠું) વિં. દીઠેલું
નહિ તેવું ઠદોહું વિં. દોહાવા વગરનું [— રહેલું
= જરૂરું કામ રહી જવું (ઢોર દોહા વગરનું રહેલું
એ ઉપરથી)] ઠધાઈું વિં. ભુઓ અણચિતંચું
ઠનમ વિં. નમે નહિ એવું. ઠનામી વિં. નામ
વગરનું (૨) અપ્રસિદ્ધ (૩) સ્ત્રી ઠનનામી હાહડી
(૪) નં. અનામી બ્રહ્મ ઠપતીજ સ્ત્રી
અવિદ્યાસ ઠપરખું વિં. પરખ્યા વિનાનું
ઠપીછણું વિં. નમૂના ઠપીછણું વિં. પ્રીછ્યા
— ઠાળખ્યા વગરનું. ઠદાવતું વિં. ન કાવતું.
ઠખનતી સ્ત્રી, ઠખનાવ પું. પરસ્પર
ખનાવ નહિ તે, કબિયો [— રાખવો = અણ-
ખનાવનો ભાવ મનમાં હોવો કે સેવવો]

ંણુદ્ધિ વિંબુદ્ધિ વિનાનું (૨) અજ્ઞાન ંખોટ
 (-ટુ, -ટુ) વિં ખોટયા વગરનું.
 ંખોટાચું વિં ખોટાચ્યા વગરનું, તેહાચ્યા
 વિનાનું. ંખોટચું વિં ખોલેલું-કહેલું નહિ
 એવું (૨) ચૂપ ંભણેલું (-હું) વિં અભણ.
 ંભંગ વિં ભંગ વિનાનું અખડ ંભાવનું
 વિં ન ભાવનું, અપ્રિય ંભોજ્ય વિં ન
 ખવાય એવું ંમડયું વિં નાણુશ, કોયે
 ભરાયેલું ંમણું (-નું) વિં ઉદાસ, મન
 વિનાનું ંમાનીનું વિં માનીનું નહિ એવું
 ંમી (-મી) ંયું વિં માંચ્યા વિનાનું-ઉઘાડું.
 ંમૃત વિં અમૃત્ય ંમેળ વિં મેળ ન ખાય
 તેવું હુકા પ્રકાશનું (૨) પું અણખનાવ ંરાગ
 પું અણખનાવ ંલિગ (-ગી) વિં લિગ-
 નિશની વિનાનું (૨) વિદેહી (૩) વિર્લેપ, પ્રસન્ન
 ંલેખે અં ડોઈ ન બુઝે તેમ (૨) નકામું.
 ંવાડેક (વાર) વિં વાડે નહિ એવું
 ંવિચાર્યું વિં વગર વિચાર્યું. ંવિશ્વામ પું
 અવિશ્વામ ંવીધ્યુ વિં વીધ્યા વિનાનું (૨)
 દરાચ્યા વિનાનું (૩) નહિ નાચેલું (૪) ખની કર્યા
 વિનનું [—મોતીચી આ વગરના મોતી જેવું
 —વાપરખાયેલું એવું] ંવીધ્યો આખલો =
 મગન નહિ નાચેલો સાદર [—જો—જગનમા
 નહિ પડોયેલો અણખ ન ખાસ ંસમજ
 (ંણુ) મીં મમનના અભાવ ંસમજણું,
 ંસમજણું વિં મમજ વગરનું ંમરણું વિં
 સંણું નહિ એવું ંસરજણું વિં મરજેલું-
 નિર્મિત નહિ એવું (૨) અણધાર્યું ંમિદ્ધિ
 સીં સિદ્ધિનો અભાવ નિર્દશના ંસૂંધું
 વિં મૂંચ્યા વિનાનું, તાંણું ંહકું (-કું) પું
 હજનો અભાવ ંહિત નં અહિત ંહૂતું
 વિં ન હોય તેવું ંહોણું વિં નહિ થનારું
 અણુ (-ણી -ણુ) [સ અન] ડિં પંથી નામ
 ખનાવનો કૃત્રિય ઉદાહરણ, વાવણી કળણ
 અણકે સીં (જ) અડચણ હન્કત
 અણકી (-ચી) સીં [સ અર્તાતિ? પ્રા અર્ણવ]
 બુઝો અણચી
 અણકું (-કો) ડ પું બુઝો અર્ણવ [—ભરવો =
 અર્ણવનો ઉત્સવ ઊજવવો, તે માટે રાવેલા

અજનો ઢે કરવો — ભૂંટવો = તે ઉત્સવ
 અજો, ઢેર ભૂંટવો]

અણખ સીં [કે અળકલ=કોલ?] (જ) ધર્ષા
 અણખત (-લ) સીં અણખમો (૨) ધર્ષા
 અણખ (-ખો) હ પું સીઓત એક મત
 અણગાર વિં [સ અનગારો વરખા વિનાનું
 અણગોડે (-ખ, -લ) પું બુઝો અણગહ
 અણચી સીં અચઈ. (ખામરમત અંગે) વાંકું
 ખોલણું કેનીતિ ખહા વર્તણું તે લૂકું —ચિથુ
 વિં અણચી ંનુ ડે અણચીવાળું

અણછ સીં [સ અનિચ્છા] નામં
 અણછ સીં ખો, દેવ [તિરકા
 અણછિયું નં [કે અળકલ=કોલ?] છલો,
 અણછો [સ અન્ય+છાયા], ંવણુછો પું ખાંકે
 નુકમાન કરે એવો છાયો

અણતા સીં ંહિનતા, ખોડ [હાનુ ઘરેણું
 અણવટ પું [સરંમ] સીઓના પગના અચૂ-
 અણવાણું વિં અડણું

અણવર પું [સ અનુવર] પહેલી વાં સાસરે જતા
 વં અથવા ંચ્યા સાથે મોડલાને મોખતી (૨)
 વંની માથેના ડાઈ એજએક પછે તે —રિયું
 વિં અણવરને લગતું (૨) નં અણવરણું (૩)
 અણવર —રી વિં સીં ંચ્યાની સાથે જનારી
 તેની બહેન કે બહેનપણી

અણવાણું વિં બુઝો અડણું, અડવાણું
 અણસખડી સીં [અણ+સખડી] સખડી પેઠે
 એક નગણાય એવું જાણું ડોન ખવાનું
 અણસણું નં [પ્રા] અનગન ઉપવામ (નૈન)
 અણસાર પું [સ અનુસાર?] મળનાપણોનો
 અગ (૨) સૂક્ષ્મ અસર

અણમાર (-રો) પું ંશારો સંકેત (૨) ગણસારો
 અણહિલ ંવાડ નં [પ્રા] (મં) યુગરતાની એક
 તૂની ગજવાની — અર્ણવ પટલ

અણહૂતું, અણહોણું બુઝો 'અણ' મા
 અણવાણું સંકિં અણવ 'નું' પ્રેક, અણો-લાવે
 એમ કરણ, મગાવણ

અણિ (-ણી) [સ] સીં વગુનો ડીણો, લોકાય
 એવો દેહો (૨) ડોચ, તિખ (૩) દેહ દેહનો ભાગ,
 અવલિ, અત (૪) દેહકીનો સમય [—કાંઈની

= (હોલી કે ઘસીને) અણીદાર કરવું — ચૂકવી
 = ખરી કટોકટી કે લાગતો વખત વીતવો, કટોકટી-
 માથી બચવું કે લાગ ન સાધવો — સાચવવી =
 ખરી કટોકટી કે લાગતો વખતે મદદગાર થવું કે
 ખપમા આવવું] ૦દાર વિં અણીવાળું ૦શુદ્ધ
 વિં સાવ અખંડિત (૨) સ પૂર્ણ દોષરહિત
 -ણિમા સ્ત્રી ૦ યોગની એક સિદ્ધિ, ગમે તેટલું
 સૂક્ષ્મ સ્વરૂપ ધારણ કરવાની શક્તિ -ણિયાળું
 વિં અણીદાર -ણિયું નં હોલરની ટાક (૨)
 આહું -ણિયેલ વિં અણિયાળું
 અણીદરૌ, ૦કણીદરૌ પું છોકરાંની એક અત
 અણીસુ નં એક ભતતુ બી - વસાણું
 અણુ વિં [સ] જરા જેટલું : અતિ સૂક્ષ્મ (૨) પું
 (સમયનો કે કદનો) નાનામાં નાનો ભાગ (૩) જેના
 વિશેષ ભાગ ન થઈ શકે તે — પરમાણુ (૪) એક
 ભતતુ ધાન્ય કાંઈ ૦કે વિં અતિશય નાનું (૨)
 પું ૦ પરમાણુ ૦કેણુ નં પરમાણુ ૦તમ વિં
 વધારેમાં વધારે સૂક્ષ્મ ૦તા સ્ત્રી ૦ અણુપણુ,
 અતિ સૂક્ષ્મતા ૦દ્રુત સ્ત્રી ૦ પા માત્રા (સંગીત)
 ૦બ્રોમ્બ પું ૦ પરમાણુને તોડવાની વૈજ્ઞાનિક
 યુક્તિ વાપરીને તૈયાર થતો અતિ વિનાશક
 બ્રોમ્બ ૦માત્ર વિં (૨) અબજોરોક જ, બિલકુલ
 થોડું ૦રેણુ પું ૦ અત્યંત ઓછી રજકણ ૦વાદ
 પું ૦ પરમાણુવાદ ૦મત નં (ગૃહસ્થોનુ) નાનું
 સુગમ મત (મહામતથી ઊલટું)
 અણુદિન અનંતુઓ અનુદિન
 અણુ(-ણી)ને પું [સ અનુલોગ] કાગીગરોનો
 રત્નોનો દિવસ [— પાળવો, — રાખવો =
 કામકાજની રત્ન રાખવી]
 અણીદરી વિં બુઝો અણુદરી (૨) સીં (જેન)
 દરરોજ એણુ એણું જમતા જવાનું તપ
 અણીસરું વિં અણુ (૨) ઉદાસ, બિન (૩) [કા]
 મદ ઉત્સાહવાળું
 અતએવ અં [સ] તેથી જ
 અતટ વિં [સ] કિનારા વિનાનું
 અતડું વિં [અનંત, પ્રા. તટ ?] લગી ભય નહીં
 એવું (માણસ) (૨) તોણડું, વરડું [— રહેણું
 = અલગ કે અળગા રહેવું, કોઈ સાચે લખવું
 નહિ] — ઠાઈ સ્ત્રી ૦, — ઠાપણું નં

અતરનાથ પું [સ] અસત મિથ્યા વસ્તુ
 અતથ્ય વિં (૨) નં [સ] ખોટું; અસત્ય (૨)
 નિસાર [એક પ્રકાર [વ્યા]
 અતદૂણુસ વિજ્ઞાન પું [સ.] બહુમીહિનો
 અતન(-તુ) વિં બુઝો અતતુ
 અતનમતન સ્ત્રી ૦ છોકરાની એક રમત
 અતનું વિં [સ.] અશરીર, નિરાકાર (૨) પું (સ')
 અનગ, કામદેવ
 અતનૂણું નં [સ] અતતુ — ટોમળ નહિ એકું
 ઊર્ણ — ઊન, ખડખડું — ભડું ઊન
 અતમા વિં [અ + અ તમા] તમા વગરનું;
 લાપરવા (૨) સ્ત્રી ૦ ખેદરકારી — મી વિં તમા
 વિનાનું (૨) શેષીખોર [કાનસ
 અતરડી સ્ત્રી ૦ નાની કાનસ — કો પું મોટી
 અતરંગ વિં [સ] તરંગ કે મોલ વિનાનું, શાત
 અતરંગ વિં [હિ = લગ ઊઠાવણુ તે] અધ્ધર,
 ટેકા વિનાનું (૨) અલગ ધલાયદં
 અતરાપી, -પુ વિં [પ્રા અતર = સચુદ્ર પરથી ?]
 ત્રાહિત, અભણુ. પરણુ, બહારનું
 અતર્ક વિં [સં.] ન્યાયવિરુદ્ધ (૨) પું ખોટો તર્ક
 — કિંત વિં અણુધાર્યુ, ખ્યાલ બહારનું — કથ
 વિં તર્ક — કલ્પનામાં ન આવે એવું
 અતર્કણીય વિં [સ] તર્કો ન શકાય કે ન તર્કું
 ઘટે એવું
 અતલ(-ળ) વિં [સ] તળિયા વિનાનું ઊડું (૨)
 નં સાત પાતાળમાં એક
 અતલગતું વિં છેક નજીકનું (સગું)
 અતલસ સ્ત્રી ૦ [અ] એક ભતતુ રેશમી કાપડ
 અતવખ(-ખ) નં બુઝો અતિવિપા
 અતસિ(-સી) સ્ત્રી ૦ [સ] અળસી (૨) શણનો
 છોડ (૩) સીમળો
 અતળ વિં (૨) નં બુઝો અતલ
 અતળી વિં [સ અતુલિત] અતુલ ૦ખળ વિં
 અતુલ બળવાળું ૦ખાણુ વિં બહુ જ મોટું
 (૨) બિહામણુ
 અતંગ વિં તગ વિનાનું (૨) તગ નહિ નેણુ
 અતંત્ર વિં [સ.] તાર વિનાનું (વાદ) (૨) નિરુદ્ધ
 (૩) તત્ર વિનાનું, અવ્યવસ્થિત ૦તા સ્ત્રી ૦
 અતંદ્ર(-દ્રિત) વિં [સ.] સાવચ, ભગત

અતઃ અં [સ] તેથી કરીને (૨) અહીંથી (૩)

આજથી ૦૫૨ અં [સ] હવે પછી

અનાઈ વિં [સરં હિં, મ, ઝ અતા=અક્ષિસ

પરથી ૭] વગર ગુરુએ લાણેલો-આહોશ (ગવૈયો)

અતાગ વિં તાગ વિનાનું, બહુ જ ઊંડું

અતિ વિં (૨) અં [સ] અતિશય, ઘણું (૨)

ઉપસર્ગ-‘અતિશય’, ‘અમર્યાદ’, ‘હદ પારનું’,

‘-થી આગળ જતું’ એવા અર્થમાં ઉતાંનીયે

શબ્દોમાં જુઓ

અતિક્રશ વિં [સ] ન ગાઠે એવું

અતિક્રાય વિં [સ] મહાક્રાય

અતિક્રાલ પું [સ] વેળા વહી જવી તે

અતિક્રેશ(-અ)૨ પું [સ] એક વનસ્પતિ

અતિક્રમ પું [સ] હદ બહાર જવું તે (૨)

[કાળનું] પમાર થઈ જવું (૩) ધમાગે ંણુ નં

અતિક્રમવું તે ંણુ સં હિં [સં અતિક્રમ્]

અતિક્રમ કરવો.

અતિક્રામી વિં [સ] અતિક્રમ કરનાર

અતિક્રાંત વિં [સ] હદ બહાર ગયેલું. -તિ

શ્રીં ઉલ્લંઘન

અતિચાર પું [સ] અતિક્રાંતિ અતિક્રમ

અનિજગતી શ્રીં, પું [સ] એક છદ્મ

અતિજાત વિં [સ] બાપથી સવાયું

અતિજ્ઞાન નં [સ] વધારેપડતું - નિષ્કળ જ્ઞાન

અતિચિ પું [સ] મહેમાન (૨) અભ્યાગત; લિલ્લુક

૦૫૭૫ નં ૦૫૭૫ નં અતિચિત્ત પૂજન

(૨) પરોણાગત ંસતકાર પું અતિચિનો

સતકાર (૨) પરોણાગત

અતિદેશ પું [સ] એક સ્થાનના ધર્મ કે નિયમનું

બીજે સ્થાને આરોપણ (૨) મળતાપણા ઉપરથી

અર્થને તાણીદૂરીને વધારવો તે

અતિધર્મ પું [સ] અતિશય ધર્મ (૨) ધર્મ

ઉલ્લંઘી જવું - તેથી વિરુદ્ધ કામ

અતિપત્તિ શ્રીં [સ] જુઓ અતિક્રમ

અતિપરિચય પું [સ] હદ કે મર્યાદા બહારનો-

વધારેપડતો પરિચય-સબધ કે ઝોળાખાણ

અતિપાત પું [સ] અતિક્રમ (૨) ઉલ્લંઘાપાત (૩)

વિનાશ

અતિપાતક નં [સ] મોટામાં મોટું પાપ

અતિપેદાશ (ય) શ્રીં વધારેપડતી પેદાશ

અતિપ્રતિજ્ઞા શ્રીં [સં] મર્યાદા બહારની-

અવદિત પ્રતિજ્ઞા

અતિપ્રશ્ન પું [સ] અધિકાર કે મર્યાદા બહારનો

પ્રશ્ન (૨) તર્કની જેવટની હદે જઈને વિચારતો

અતિમ પ્રશ્ન

અતિપ્રસંગ પું [સ] પું વધારેપડતો સબધ

(૨) હદ ઉપરાંતની છૂટ - ગી વિં અતિપ્રસંગ

કરનાર [નેની પાનું]

અતિપ્રાકૃત(-તિક) વિં [સ] પ્રકૃતિથી પર-

અતિખલા(-ખા) શ્રીં [સ] એક વનસ્પતિ (૨)

(સ) વિશ્વામિત્રે ગમને આપેલી અશ્વવિદ્યા

અનિભાષિણી વિં શ્રીં [સ] બહુ ખોલનારી

અતિભૌતિક વિં [સ] ભૌતિકથી પર, ‘મેટા-

ફિઝિકલ’ ંશાસ્ત્ર નં ‘મેટાફિઝિક્સ’

અતિમનુષ્ય પું [સ] અલૌકિક પુરુષ, ‘સુપરમેન’

અતિમાનુષ્ય (-પી) વિં [સ] અલૌકિક,

મનુષ્યથી પર - તેના ગતિ ઉપરનું

અતિયોગ પું [સ] રેલછેલ. અતિશયતા

અતિરથ(-થી) પું [સ] જાણે-શ્રેષ્ઠ ચોક્કો

અતિરિક્ત વિં [સ] બહુ જ (૨) શૂન્ય, ખાલી

(૩) શ્રેષ્ઠ (૪) લિન્ત, વ્યતિરિક્ત

અતિ(-તી)રેક પું [સ] અતિશયતા (૨)

ચડિયાતાપણ

અતિરોમશ વિં [સં] બહુ વાગવાણ (૨) પું

જ ગલી બકરો (૩) મોટો વાદરો

અતિવાદ પું [સ] બહુ ખોલવું તે (૨) અગ્રિય-

કઠોર વચન (૩) અતિમ હદે તર્કને લઈ જઈને

કરતો વાદ - દી વિં (૨) પું અતિવાદ કરનાર

અતિવિષા શ્રીં [સ] એક વનસ્પતિ-ઝોપધિ

અતિવૃદ્ધિ શ્રીં [સ] લોઈએ તે કરતા વધારે

વગમાદ થવો તે

અતિવૈદિક વિં [સં] વેદકાળ પહેલાનું

અતિવ્યાપ્તિ શ્રીં [સ] લક્ષ્ય ન હોય એવી

વસ્તુનો સમાવેશ થવો તે (-યા)

અતિશય વિં [સ] ઘણું જ (૨) પું પુષ્કળતા

તા શ્રીં પુષ્કળતા - યોક્ત વિં વધારીને

કહેલું - યોક્ત શ્રીં અત્યુક્ત, વધારીને

ખોલવું તે (૨) [કા શા] એ નામનો અલંકાર

અતિશૂદ્ર પું [સ] ભગી ચમાર. -દ્રી સ્ત્રી
અતિશે વિં + જુઓ અતિશય
અતિસંધાન નં [સ] હેતરપિડી
અતિસંરક્ષક વિં [સ] વધારેપડતુ સ્થિતિચુસ્ત
અતિ(-તી)સાર પું [સ] સધરણી
અતિસ્તુતિ સ્ત્રી [સ] વધારેપડતીરતુનિ, ખુશામન
અતીકણુ વિં [સ] તીકણુ નહિ એવું, ખૂઠું
અતીત વિં [સ] પર થયેલું, -ને વટાવી ગયેલું
(૨) ગત; વીતેલું

અતીત પું + જુઓ અતિયિ
અતીય વિં [સ] અત્યંત
અતીદ્રિય વિં [સ] અગોચર, ઇન્દ્રિયાતીત
અતુલ(-હિત, -લ્થ) વિં [સ] તુલના વગરનું,
અનુપમ (૨) તોલ વગરનું, ઘણું જ
અતૂટ વિં [અ+તૂટ] અખંડ, સખગ (૨)
તોડયું તૂટે નહિ એવું
અતોત વિં [અ+તોડ] નોંડી નશકાય એવું
અતુષ્ટ વિં [સ] અસતુષ્ટ -મિ સ્ત્રી વૃષ્ટિનો
અભાવ [વૃષ્ટિનો અભાવ
અતુષ્ટ વિં [સ] વૃષ્ટાગહિત -ણા સ્ત્રી
અતો ભ્રષ્ટ તતો ભ્રષ્ટ વિં [સ] અહી તહી-
ખ ને ઠેકાણેથી ભ્રષ્ટ નહિ ઘરનું નહિ ઘાટનું
અતોભ વિં [સ] જુઓ અતુલ
અત્તર નં [અ+ત્તર] પુખ્તિનું મુગધીદાર પદાર્થનો
અર્ક ંજુલાખ નંખંબં અત્તર અને ફૂલ
[-કરવાં, -થવાં] ને આપીને સન્માન કરવું કે
થવું] ંદાની સ્ત્રી, -રિયું નં અત્તરગખ-
વાનું પાત્ર -રિયો, -રી પું અત્તરવાળો
અત્તર ખનાવનારો કે વેચનારો

અત્તર અં [સ] અત્રી અહી ંધડી અં.
ંખગલો અં ંસાત અં [અ સાઅત=
કલાઈ] અખઘડી, હમણા જ. ંમતું,
ંસાખ = જુઓ 'અત્ર'માં

અત્તારી પું [અ અત્તાર+ઈ] અત્તરિયો જુઓ
અત્યદ્ભુત વિં [સ] અતિ અદ્ભુત
અત્યતુમંદ્ર વિં [સ] અતુમંદ્રથી પણ વધુ
, મદ્ર-નીચેના સંસ્કૃત (સ ગીત)
અત્યય પું [સ] જુઓ અતિક્રમ
અત્યલ્પ વિં [સ] અતિ અલ્પ

અત્યંત વિં [સ] હેડો-હદ વટાવી ગયેલું, ઘણું
જ. -તાભાવ પું પૂર્ણ અભાવ (ન્યા)
અત્યાકૃષ્ટ વિં [સ] અતિ આકૃષ્ટ - મારી
મચડીને ખેસાડેલો (અર્થ)
અત્યાગી વિં [સ] ત્યાગી નહી તેલુ રાગી, ગૃહસ્થ
અત્યાગ્રહ પું [સ] અતિ આગ્રહ હડ -હી વિં
હઠીલું [-રી વિં અત્યાચાર કરનારું
અત્યાચાર પું [સ] અધર્માચરણ (૨) ખળાનકાર
અત્યાલ્પ વિં [સ] ત્યાલ્પ નહિ તેવું
અત્યાર સ્ત્રી [સ] અત્ર+ગર] ચાલુ વડી, આ
સમય -રે અં હમણા જ, આ ઘડીએ
અત્યાવશ્યક વિં [સ] અતિ આવશ્યક. ઘણું
જરૂરી
અત્યાસક્તિ સ્ત્રી [સ] અતિ આસક્તિ ભારે રાગ
અત્યાહાર પું [સ] હદ ઉપરાંતનો અકર્મતિયાનો
-આહાર -રી વિં (૨) પું અત્યાહાર કરનાર
અત્યુક્તિ મીં [સ] જુઓ અતિશયોક્તિ
અત્યુત્તમ વિં [સ] અતિ ઉત્તમ, શ્રેષ્ઠ
અત્યુત્સાહ પું [સ] અતિ ઉત્સાહ
અત્ર અં [સ] અહી ંત્ય વિં [સ] અહીનું.
ંમતું, ંસાખ = 'અહી મતું કે સાખ કરવી'
એવા અર્થમાં દસ્તાવેજમાં આવે છે
અત્રિ પું [સ] (સ') સંમેષિમાના એક અવિ
અત્રે અં [સ] અત્ર] અહી ંધી અં અહીથી
અથ અં [સ] હરે(૨) આરભ તેમ જ મગળવાચક
શબ્દ ંધતિ અ-પહેલેથી ંલેલે સુધી અથેતિ,
પૂરેપૂરું ંકિમ અં હા, એમ જ ંચ અં
અને વળી

અથડ વિં જુઓ અથાડ
અથ કિમ, અથ અ [સ] જુઓ 'અથ'માં
અથડણું અંકિં જુઓ અથડાવું
અથડાણુ અંકિં [સ] આન્તક ?] ટિચાણુ
અકળાણુ (૨) રખડણુ, ભટકણું (૩) [લા] કાંકા
માગવા (૪) તકરાર થવી -અથડી સ્ત્રી સામ-
સામે કે અહીથી તહી અથડાવું-ટિચાણુ ને(૨)
રખડપટ્ટી, ટિચાણુ (૩) લડાઈ -ઉ વિં અંખડાઈ
-ટ પું અથડાવું તે -મણુ (-ણી) સ્ત્રી
રખડપટ્ટી ટિચાણુ (૨) તકરાર, લડાઈ
[- પડની = રખડવા કરવાની મહેનત મળતી

થવી કે કરવી પડવી] —મણ કુટામણ મીં
 અથડાવું કુટાવું ને
 અથરપી મીં [સ જરિયર, પ્રા. અથિર] (કા)
 અથિરતા ચ ચળતા (ર) અધીન (૩) ઉતાવળ
 અથર્થ વિં (ના) અથિય ચ ચળ (ર) અધીન
 (૩) ઉતાવળ
 અથર્થ ંભુ, ંવેદ પું [ન] ચોયો વેદ
 અથર્થવેદી વિં [સ] એ વેદનો અનુયાયી
 (બ્રાહ્મણ) (ર) અથર્થવેદને લગતુ
 અથવા ગ્યં [સ] કિયા કે
 અથાક વિં [અનથાક કે અત્યક્ષ=અકથા વગર
 (ર) સતત હમેશા] થતે નહિ તેણુ, અથક
 અથાક(-ગ) વિં [દિ કન્-દત્ત=અગાધ] અથાહ.
 અગાધ અતાગ (ર) પાર વિનાતુ
 અથાણુ નં [હિ જયાત્તા] મીહાકે મસાલામા
 આથી ગમેલા કળ, મૂળ ઇત્યાદિ [—કરણું
 =અથાણુ બનાવણુ (ર) [લા] નજાસુ સગી કે
 રાખી મૂકવું—કામમા ન રેવું —નાખણુ =
 અથાણુ કરવું અથાણા માટે મૂકવું]
 અથાણું અંકિં [અથણું કે અંકિ] મીહું કે
 મસાલો બરાબર ચડેલો [વગરનું અથાગ
 અથાહ વિં [પ્રા અત્યાહ, સ અસ્તાહ] યાહ
 અથેતિ અં [સ] અથથી ઈતિ સ પૂર્ણ
 અયોભ વિં ચોભ વિનાતુ
 અદક વિં [સ અધિક] અદકુ વધારે ંભુ
 વિં બહુબોલું, બટકબોલુ ંભુ વિં દોઢાણું
 ંપાંમણું (-ખિયું) વિં મોટપ કે રૈસો
 ઇત્ય દિ ન જરવી શકે એવા અભાવણુ (ર) જેના
 પેટમા વાત ટટે નહી એણુ વાતોડિયુ —કું વિં
 અધિક, વધારે —કેરું વિં અદક (૫)
 અદલ વિં [સ] અકુશળ
 અદબ વિં [સ] નહિ બળેણુ
 અદત્ત વિં [સ] નહિ આપેણુ (ર) નં, શાસ્ત્રવિરુદ્ધ
 હોઈ થયેણુ દાન —તા વિં મીં અવિવાહિતા
 અદતાદાન નં [સ] ચોરી
 અદન નં [સ] ભોજન, ખાણુ તે
 અદના(-નું) વિં [અ.] મામૂદી; રાક
 અદબ મીં [અ] વિવેક, મર્યાદા (ર) બને હાથને
 ડાણીથી વાળી સામસામી ડાણી આગળ કાઢી

દેકની કનલી મુદા [—કરવી, —વાળવી] ને
 મુદા કવી: અદ્યમ્ હાય તેમ ગોદવા —
 રાખવી = માન કે મર્યાદા સાચવવી] [વાણુ
 અદબ વિં [સ અર્થજ્ઞ] અદોક્ષ સંશય-
 અદબ વિં—અદભુત અલૌકિક [એણું
 અદમ્ય વિં [સ] દુખાય નહિ કે દાખી ન શકાય
 અદય વિં [નં] નિર્દય ંતા મીં
 અદ(-ધ)રકણું મંકિં ભુચો અગરકણુ
 અદરસ પું [આદુ-અં] અદાનો અસ
 અદરાણુ અંકિં 'આદુ' હું કર્મદિ (ર)
 વિવાહ —મગાઈ થવી
 અદર્શ વિં [નં] નહી દેખાતુ, ન દેખાય તેણુ
 અદર્શન નં [સં] ન દેખાણુ તે (ર) રોપ
 અદલ વિં [અ અદલ] અગમ્ય ખર થયાર્થ
 ંતા મીં ન્યાયીણુ ંનો કાટો=ચોખ્ખો
 ન્યાય ંનો ઘંટ=ન્યાય માગવા આવનારે
 વગાડવા માટે (ભૂના વખતમા) ગમતો ઘટ
 અદલ(-ળ) વિં [સ] દલ-પાદડી વિનાતુ (ર)
 લંકાઈ વિનાતુ (૩) દળ ન પડે એણુ
 અદલતા મીં [ભુચો અદલ મા] ન્યાયીણુ
 અદલકદલ વિં શરીરે ભડુ —ગોળમટોળ
 અદલબદલ અં [અદલ-અદલો ? કે 'અદલો નુ
 કિવ ?] કે અદલ હેરકેર [મેરબદલી
 અદલાબદલી મીં, અદલોબદલો પું
 અદવારકું અં [સ અવવાર] અબધડી
 અદળ વિં ભુચો અદલ [એણું
 અદ ડથ વિં [સ] દડી ન શકાય કે દંડણુ ન ઘટે
 અદા સ્ત્રીં [પા] અંગચેષ્ટા નખગ(ર) અભિનયની
 છતા, અગવિન્યાસ 'પોઝ' (૩) [અ] અં
 પૂન—ચૂકતે (કરેણુ, થણુ સાથે વખત ધે
 જેમ કે, કનલ દેણુ અદા કરેણુ)
 અદા મીં ભુચો અદાવત ંચિદ્દી મીં વેરનો
 કાગળ, ભસાચિદ્દી
 અદાતા વિં (ર) પું [સ] દાન ન કે તેણુ કૃપણ
 અદાપ પું, નં, —પો પું [સ આત્મા] હંખ,
 બળાપો ંભુ સં કિં ખીડણુ
 અદાયાદ વિં [સ] વારસ થવાના હક વિનાતુ
 (ર) વારસ વિનાતુ [નહિ લગતુ -
 અદાયિક વિં [સ] વારસ વિનાતુ (ર) વાગસાને

અદાર વિં [સ] સ્ત્રી વગરનું; વિધુર કે વાહો
 અદાલત સ્ત્રીં [અ] કોર્ટ, ધનસાક્ષી કચેરી.
 (અદાલતમાં જીવું, અદાલતે ચંદ્રુ = સર-
 કરમા કર્યાદ કે દાવો માંડવો) [રાખનારં
 અદાવત સ્ત્રીં [અ] વેર. -તિયું વિં અદાવત
 અદાહ્ય વિં [સ] ખળે નહિ દેખાણી ન શકાય તેવું
 અદિતિ સ્ત્રીં [સ] (સં) દેવોની માતાનું નામ
 અદિયો પું ભેટ
 અદીઠ (= ઠું) વિં [સ અદ્ય] ઠીઠેલું નહિ તેવું;
 અદ્ય (૨) ભેવાને અયોગ્ય
 અદીન વિં [સ] દીન નહિ તેવું, તેજસ્વી
 અદ્યોટ વિં [અનદ્યોટ] દીટા વિનાનું
 અદ્યુષ્ટ વિં [સ] દુષ્ટ નહિ તેવું
 અદ્યુઃખનયમી સ્ત્રીં [સ] ભાદરવા સુદ નોમ,
 ન્યારે સ્ત્રીઓ દેવીપૂજા કરે છે
 અદ્યુગડું વિં [અર્ધ-અધનસ હતકુટક, પ્રા.
 ઉત્કુટક પાંચી ૧] બુઝો અધૂરું. — રહેણું
 = નિરાન ન રહેવી, અન પો થવો, મનમાં
 ઊંચાનીચા થવું. — રાખણું = અદ્યુગડું રહે
 એમ કરવું અપવા ન દેવું.]
 અદ્યુઝોમદ્યુઝો પું છોકરાંની એક રમત
 અદ્યુરદર્શી વિં [સં] દૂઝી દષ્ટિનું; લાખો વિચાર
 નહિ કરનારં
 અદ્યુષિત વિં [સ] દૂષિત નહિ એવું
 અદ્યુ વિં [સં] દડ નહિ એવું. અસ્તિય
 અદ્યુય વિં [સ] દેખાય નહિ એવું; ગુપ્ત (૨)
 અદ્યોપ ઓવિદ્યા સ્ત્રીં ગુપ્ત રહેવાની કળા
 અદ્યુ વિં [સ] ઠીઠેલું — જણાયેલું નહિ તેવું (૨)
 નંભાચ, ઓપૂર્વ વિં પૂર્વ નહિ દેખાયેલું,
 તદન નવીન ઓમત પું બુઝો અદ્યુવાદ
 ઓશાત્ અં દેવયોગે ઓવાદ પું નસીળ-
 વાદ, ઓવિદ્યા સ્ત્રીં ભવિષ્ય જાણવાની વિદ્યા
 (૨) અદ્યુ રહેવાની વિદ્યા; જડ — ધાર્થ વિં
 ગૂઢ અર્થવાણું (૨) આત્મજ્ઞાનને લગતું
 અદ્યુષ્ટિ સ્ત્રીં [સ] ખરાબ દષ્ટિ, કોંઈ ભરેલી
 અથવા ઝેરી નજર
 અદ્યુષ્ટ, — ખિયું વિં [અનદ્યુષ્ટ] અદેખાઈ-
 વાણું. — ખાઈ સ્ત્રીં ખીલની ધારી ચિયનિ
 દેખી ન ખમાવાથી થતી દેખની લાગણી; ધર્ષ

અદ્યેય વિં [સ] આપી ન શકાતું કે ન આપવા જેવું
 અદેહી વિં [સ] શરીર વિનાનું, અશરીરી
 અદો પું આતો, દાદો (૨) 'ઉદય હો! જય હો!'
 એવા અર્થનો પોકાર ઓભવાની શંખાં ભવા-
 નીનો — માતાનો ઉદય થાયો! (૨) [લા] ઊંજડો
 અદોદળું વિં [અનદોદળું] (કા.) ચરખીથી જડું
 થઈ ગયેલું, સ્થૂલ
 અદોપ, — પિત, — ધી વિં [સ] નિર્દોષ
 અદલ અં [બુઝો અદલ] ખરાબ, મચોટ
 અદ્યુત વિં [સ] આશ્ચર્યકારક, અલૌકિક (૨)
 નં ચમત્કાર, આશ્ચર્ય. ઠકથા સ્ત્રીં અદ્યુત
 ખનાવો વર્ણવતી વાર્તા, 'રોમાન્સ'. ઠકમાં વિં
 અદ્યુત કર્મ કરનાર ઠા સ્ત્રીં ઠદર્શન
 વિં અદ્યુત દેખાવવાળું ઠદર પું કાવ્યના
 નવ રસોમાનો એક
 અદ્ય અં [સં.] આજ (૨) હમણા. ઠતન વિં
 આજનું, વર્તમાન (૨) છેલ્લામા છેલ્લું, 'અપ-
 ટુ-ટુટ' — ધાપિ અં [સ] હળુ પળ
 અદ્યક નં [હિ અદરક, સ આદ્રક] આદ્ય
 અદ્ય વિં [સ] પ્રવાહી નહિ તેવું (૨) યોગળે
 નહિ તેવું
 અદ્યોચ વિં [સ.] યોગાળી ન શકાય તેવું
 અદ્રિ પું [સ] પર્વત યજ વિં પર્વતમા ઉપ-
 જેલું યજ, યજુતા સ્ત્રીં (સં.) હિમાલયની
 પુત્રી — પાર્વતી યપતિ, ઠદાજ પું (મ) પર્વ-
 તોનો રાજ-હિમાલય ઠદાર પું લોખંડ
 અદ્યોહ પું [સ] દ્રોહનો અભાવ — હી વિં
 દ્રોહી નહિ એવું. — હ્ય વિં જેનો દ્રોહ ન કરવો
 ભેઈએ વા ન કરી શકાય એવું
 અદ્ય વિં [સં] અજેડ (૨) નં એકતા
 અદ્યિતીય વિં [સ] અજેડ; અનન્ય
 અદ્યેય વિં [સં] દ્વેષરહિત (૨) પું દ્વેષનો અભાવ.
 ઠા સ્ત્રીં દ્વેષરહિતપણું. — ધા વિં [સં] દ્વેષ
 નહિ કરનાર
 અદ્યૈત નં [સ] એકતા (૨) જવાત્મા અને પરમા-
 ત્માની એકતા (૩) બ્રહ્મ ઠભાપ પું ભેદ-
 બુદ્ધિનો અભાવ ઠમત પું અદ્યૈતવાદ. ઠવન
 નં (સં.) પુરાણોમા આવતું એક કલ્પિત વન.
 ઠવાદ પું જવાત્મા અને પરમાત્મા એક જ

દે એવો મત, જગતનું મૂળ તત્ત્વ એક જ છે એવો મત, વેદાત ઠવાહી વિનં(ર)પું અદ્વૈત-વાદમા માનનાર ઠતાનંદ પુનં બ્રહ્માનંદ અધ વિનં[સ.અર્થ]અધુ (સામાન્ય રીતે શબ્દની પૂર્વે સમાસમા વપરાય છે) ઠકચરું વિનં અધુ કચરેલુ-છૂંદેલુ(ર)કાચુ પાટુ(ર)[લા] અર્થદ્વય ઠકોમ પુ અર્થોકોસ, અધગાઠિ ઠખાચુ વિનં અધુ ખવાઈગયેલુ (ર) બેગ-વાળી(યાતુ). ઠખોખરુ વિનં ફૂટેલું-કચરેલુ. ઠખોચુ વિનં અધુ ઊઘડેલું ઠગજ પુનં આગરે ખાર ધચ ઠગજ વિનં અધગજ જેટલુ ઠગાઠિ પુનં અડવો ગાઠિ ઠગારિયું નં માટીનું અને છાણનુ મિશ્રણ ઠઘડી સ્ત્રીં અડવી ઘડી-થોડી વાર ઠપચુ વિનં અધુ પોચુ પાણીપોચુ(ર) અધુ પચેલુ ઠપડિ-યાળી વિનં સ્ત્રીં અડધી મીચિલી, મગ્તી ભરેલી (આખ) ઠખજયુ વિનં અધુ ખળેલુ (ર)અદ્યુ, કંકાસિયુ ઠભડયુ વિનંઅનકચગ ભણતગવાળુ; અર્થદ્વય ઠભાગ પુનં અડવો ભાગ ઠમણુ નં મળેનો અર્થો ભાગ ઠમણિયું વિનં જેમા અર્થો મણુ માય તેલુ (પાત્ર)(ર)અર્થા મણના વજનનુ ઠમણિયો, ઠમણીકો પું અધમણુ કાટલુ ઠમૂઈ વિનં અડધુ મરેલુ ઠમૂંડયું વિનં અડધુ મૂડેલુ (ર) અડધું કગીને ખાકી ગહેલુ ઠરાત સ્ત્રીં અડધી ગત (ર) [લા] ભારે અગવડનો વખત. ઠરાત મધરાત અં ગત્રે ખૂખ મોડે-ગમે ને વખતે (ર) અણીને વખતે ઠવચ સ્ત્રીં મધ્ય વચ (ર) અં મધ્યમા, વચમા(ર)પૂરું થતા પહેલા ઠવચરું વિનં વચે લટકતુ (ર) અધવચ આવીને અટકેલું (ર) અધવધરું (ર) અધવચ વિકૃત થયેલું ઠવચાળ અં જુઓ અધવચ ઠવધરું વિનં કાચી સમજવાળુ, અર્થદ્વય ઠવાર પુનં અડવો વાર (માપ) (ર) અડવોઅધ કરીને આપલુ તે ઠવારલું અં કિં અડધુ થલું (ર)સં કિં અડધોઅધ કરલુ ઠવારિયું વિનં અડધુ કરેલુ (ર) નં અડધું કરેલુ કામ (ર) જુઓ અધવારું ઠવારું નં બે રથો

રહેવાનું રાખલુ તે (ર) અડવે ભાગે ભાગિયો ગખવોતે ઠવાલ સ્ત્રીં અડવો વાલ ઠવાલી સ્ત્રીં ૧૫ ગ્તીવારનું વજન-કાટલુ (ર) અડધી પાલીનુ એક માપ ઠવાવયું વિનં અડધુ વાવરેલું -ખરચેલુ. ઠસસનું [અર્થ+અસ (પ્રા મસ) પગથી ૧] વિનં અધમૂઈ. ઠસૂકું વિનં અડધુ-પડધુ સુકાયેલુ. અધૂકું વિનં જુઓ અધૂકું કે અદ્ધગડુ અધણિયાતું વિનં માલિક વિનાનું [ઉદ્ધગાર અધધચ અં આશ્રય અને બહુપણું દર્શાવનાર અધન(ની) વિનં [સ] નિર્ધન, પૈસા વિનાનુ અધન્ય વિનં [સ.] ધન્ય નહિ એલુ, અભાગી (ર) તુજ ઠતા સ્ત્રીં અધમ વિનં [સ] નીચ, નહારું, હલકટ (ર) ધિકાન્વા યોગ્ય ઠતા સ્ત્રીં -માધમ વિનં અધમમા અધમ -મંગ નં શગીનુ નીચલુ અગ, પગ -મોદ્ધાર પુનં અધમનો-પાપીનો ઉદ્ધાર (ર) પાપીનો ઉદ્ધાર કરનારો -ધર્શર. -મોદ્ધારક વિનં પાપીનો ઉદ્ધાર કરનારું -મોદ્ધારણુ વિનં પાપીને તારનાર (ર) નં પાપીને તાન્વા તે અધમણુ, -ણિયું, -ણીકો જુઓ 'અધ'મા અધમૂઈ વિનં જુઓ 'અવ'મા અધર વિનં[સ] નીચેલુ(ર)પુનં નીચલો હોઠ, હોઠ ઠપાન નં અવરસનુ પાન, અધર પર ચુખત ઠમધુ નં અધરસ ઠરસ પુનં અધરમાથી ઝતોગસ ઠસુધા સ્ત્રીં, -રામુત નં અધગસરૂપી અમુત -રોશ પુનં નીચેનો ભાગ -રો(-રો)ધ પુનં નીચેનો હોઠ અધ(-ધ)ર અં જુઓ અધર ઠતાલ વિનં લટકતુ, અનિશ્ચિત અધરકેલું સં કિં અધરકલુ; દ્ધ મેળવલું-આખરલુ -ણુ નં આખરામણ અધરણુ નં જુઓ આખણ, આધરણ અધરનું વિનં અધવચ ધધ પડેલુ, રજળુ અધરવટ અં અનગિયાળ અધરાત સ્ત્રીં જુઓ 'અધ'મા અધરાયું વિનં નહિ ધરાયેલુ, અદ્યે અધરેકું, -ણુ જુઓ અધરકલુ, -ણ

અધર્મ પું [સ] ધર્મ નહિ તે, પાપ, અનીતિ
 (૨) અન્યાય (૩) અકર્તવ્ય (૪) શ્રુતિરમૂતિ
 વિરુદ્ધ કર્મ કે વર્તન [અધર્મનું=હરામનું,
 અનીતિનું. આવડું. લેવું, ખાવું, ધરવું
 વગેરે સાથે] ઠા. સ્ત્રી. -મરિયરણુ નં,
 -મરિયાર પું ધર્મવિરુદ્ધ વર્તન. -મરિયારી
 વિં અધર્મી -મરિ વિં ધર્મવિરુદ્ધ વર્તનાર,
 પાપી. -મર્ય વિં અધર્મવાળુ : ધર્મવિરુદ્ધ
 અધવચ. ઠં, -ચાળુ લુઓ 'અધ'મા
 અધવધરું. વિં લુઓ 'અધ'મા
 અધવાયું વિં [સ અધ્વ+વાહક ?] ગાઠા લાડે
 ફેરવનાર. (૨) નં તેવો ધવો [દોરનો વેપાગી
 અધ(-યો)વાયો પું ગાઠા લાડે ફેરવનાર (૨)
 અધવાર, ઠવું, -રિયું, -રં લુઓ 'અધ'મા
 [અધવાર્યા ઉનાળાની છેદાછા=અર્ધ
 ઉનાળા-ગ્રીષ્મ ઋતુની] ઘણી ભારે ઘેલછા]
 અધસ્ અં [સ] લુઓ અધ. ઠં અસ્તિક પું
 બરાબર પગ નીચેનું આગ્રામિદુ (ખ)
 અધ. [સ] અં નીચે (સમાસમા નામ કે વિં
 પૂર્વે 'નીચે' 'નીચેનું' એવા અર્થ મા) ઠકાય
 સ્ત્રી. શરીરનો નીચલો ભાગ ઠપતન નં લુઓ
 અધ પાત ઠપતિલ વિં અવોગતિને ખમેલુ.
 ઠપાત પું નીચે પડવું તે (૨) અવોગતિ
 ઠશરયા સ્ત્રી. જમીન પર પથારી કે મૂવું તે
 અધાકે વિં ધાકે-દાળ વિનાનું
 અધાતુ સ્ત્રી. [સં.] ધાતુ નહિ તે ઠકે વિં ધાતુનું
 નહિ તેવું [અધાધૂધી
 અધાધ'ધ, અધાધ'(-ધૂ)ધ(-ધી) સ્ત્રી. લુઓ
 અધાધૂ(-ધો)મ અં સાવ, નગત'ળ
 અધાર વિં + આધાર વિનાનું (૨) અસદ્ય
 અધાર્મિક વિં [સં] ધાર્મિક નહિ એવું ઠા. સ્ત્રી.
 અધાર્ધ વિં [સ અર્ધ+અધ] અધુ - લગલગ
 આધળું, ઝાપું દેખતું
 અધિ [સ] ઉપસર્ગ. નામ પૂર્વે આવના 'મુખ્ય'
 'શ્રેષ્ઠ' 'અવિક' એવો ભાવ બતાવે ઉદા.
 'અધિગત, અવિકમણ'
 અધિક વિં [સ] વધારે. વધારાનું (૨) નં એક
 નિગ્રહસ્થાન, હેતુ, વ્યાપ્તિ અત્રે દષ્ટાનથી જે
 સિદ્ધ થાય તેનાથી અધિક સિદ્ધ કરવું તે (ન્યા

શા) (૩) અતિશયોક્તિ જેવો એક અલકાર
 (કા. શા) ઠતર વિં વિશેષ વધારે ઠા. સ્ત્રી.
 ઠતિથિ સ્ત્રી. જેમા બે મૂર્યોદય આવી જતા
 હોય તેવી તિથિ ઠપાંસળિયું વિં લુઓ
 અદકપાસળિયું ઠપસંગ પું વધારેપડતો
 પ્રસંગ-પરિચય (૨) હદ બહારની છૂટ ઠમાસ
 પું વધારાનો મહિનો, પુરુષોત્તમ માસ. -કાઈ
 સ્ત્રી. અધિકતા. મોટાઈ -કાધિક વિં ઘણું
 વધારે -કાલ કાર પું લુઓ અધિક(કા. શા.).
 -કાંગ નં વધારાનો અવચવ (૨) અખતર
 ઉપર આધવાનો પટો. -કું વિં અવિક (પ)
 -કોતર વિં હદથી-શિરગતાથી વધારે (૨)
 અલૌકિક વિલક્ષણ -કોત્સાર પું 'હાધ-
 પરખોલા' (ગ)
 અધિકરણ નં [સ] અધિકૃત કરવું તે(૨)ગ્થાન,
 આશ્રય(૩)વ્યા] સાતમી વિમક્તિનો અર્થ
 અધિકાઈ, -વિક લુઓ 'અવિક'ના
 અધિકાર પું [સ] સત્તા હક્કમત (૨) પદવી(૩)
 પાત્રતા, લાયકાત(૪)હક(પ)પ્રકરણ (૬) [વ્યા]
 મુખ્ય નિયમ જે પીલ નિયમો ખ અધિકાર
 ચલાવે છે (૭) ગળદો વાક્યમા સ અધ ઠલેદ
 પું અધિકાગ્ના ભેદ -રી વિં પાત્ર, લાયક
 (૨) હકદાર (૩) પું યોગ્યતાવળો પુગ્ધ (૪)
 અમલદાર -રિતા સ્ત્રી. અધિકારીપાયુ (૨)
 યોગ્યતા
 અધિકાલકાર પું [સ] લુઓ 'અવિક'મા
 અધિકાંગ નં [સ] લુઓ 'અવિક'મા
 અધિકુ વિં (પ) અધિક [સત્તાવાળ
 અવિકૃત વિં [સ] નીમેલુ (૨) સત્તાવાળું (૩)
 અવિકૃતિ સ્ત્રી. [સ] અવિકા
 અધિકોત્તર વિં [સ] અધિકોત્તમાર પું [સ]
 લુઓ 'અધિક'મા
 અધિકમણ નં [સ] હુમલો હલ્લો
 અધિકેષ પું [સ] અપમાન, નિદા અપશબ્દ
 હેવો તે
 અધિગત વિં [સ] ભણેલુ (૨) મેળવેલુ
 અધિગમ પું, ઠન નં [સ] પ્રાપ્તિ, લાભ(૨)
 અભ્યાસ. જ્ઞાન (૩) સ્વીકાર -મ્ય વિં
 ભણવા યોગ્ય (૨) મેળવવા યોગ્ય

અધિત્યકા સ્ત્રીં [સ] ઊગાણ ૫૦ આવેલો
પ્રદેશ. 'દેખલલેન'.

અવિદેવ પું [સં] શ્રેષ્ઠ દેવ, પરમેશ્વર(૨)શક્તિ
દેવ (૩) મુખ્ય અધિષ્ઠાતા દેવ ઓતા સ્ત્રીં(૨)
પું ૦ ૧૦ ૧૦ અમુક રથળ કે વગુનો ખાસ દેવ
કે દેવી: રક્ષક દેવ કે દેવી

અધિદેવ ઓંત નં [સ] મુખ્ય બળ પ્રધાનશક્તિ
અધિનામી વિં નામીઓમા શ્રેષ્ઠ

અધિનાયક પું [સ] મુખ્ય નાયક

અધિનેત્રી સ્ત્રીં [ત્ર] સ્ત્રી-અધિનાયક

અધિપ પું [સ] ગત, ઉપરી, ગુણો

અધિપતિ પું [સ] જુઓ અધિ(૨)વર્તમાન-
પત્ર ચલાવનાર ૦પણું નં [૧૬ સ્થિતિ

અધિકૃત નં [સ] એક-અન્યતર(૨) સકળ

અધિમાસ પું [સ] એક ભતનો મેળ, 'દેનમ'

અધિયત્ન પું [સ] શ્રેષ્ઠ યત્ન (૨) યત્નનો
અધિગાના દેવ

અધિયાત્રી સ્ત્રીં (કા) અ યાત્રી, કોગટ પચાન
કે માળાગીક (૨) વેક [—આરવી=નકામી
માર સ્ત્રીં = ની. વગર લાલની નકામી
પચાનમાં ૧૬૩] -

અધિયાત્ર નં વિવિધ ત્યામુવી હોગને બલવવા
ભાગે આપવું=અધવાત્ર કંતુ ને

અધિયુ વિં [સ અ-વી] ૦૮ મુખ્ય—યો વિં પું
અધિધોગ પું [સ] રહેના શુભ યોગ

અધિરાજ (-ત) પું [સ] મહારા, ગતનો
ગત —અથ નં માત્રાત્ય

અધિરૂઠ વિં [સ] આરૂઠ [શેસુ તે

અધિરોહણ નં [સ] ગરુ તે (૨) ગાદીએ

અધિવાસ પું [સ] મુખ્ય રહેણા(૨) જુશળો

(૩) જુઓ 'અધિવાસન' (૪) પડોળી ૦૧
દેવની પ્રતિષ્ઠા કરવી તે (૨) ગરીરે સુગંધી
લગાવી વસ્ત્ર પહેવા તે

અધિવાસર પું [સ] ઉત્સવનો દિવસ, નહેવા

અધિવેશન નં [સ] (સલા ઇંની) ખેરક

અધિષ્ઠાતા પું [સ] મુખ્ય કંઈને આપ્યા હોય

તે (દેવ ગત, કારભારી વગેરે) (૨) નિયામક

—સ્ત્રી સ્ત્રીં અધિષ્ઠાતા સ્ત્રી —ન નં મુખ્ય

સ્થાન, રહેણા(૨) આધાર(૩) સત્તા પ્રભાવ

અધિષ્ઠિત વિં [સ] આપેલું નામેલું (૨)

ઉપરી થઈને રહેલું (૩) વસેલું

અધીત વિં [સ] જાણેલું, લાણેલું (૨) નં અધ્યયન

અધીન વિં [સ] વશ, તાબેદાર ઓતા સ્ત્રીં,
૦૮૫ નં

અધીર વિં [સ] ઉતાવળ, અચળ(૨) સ્ત્રીં

અધીગઈ ઓતા સ્ત્રીં, —રા વિં સ્ત્રીં ધીન્

ખોઈ કાપ કરે તેવી (નાયિકા) (૦) વીન્

અધીરજ, —તા, —પ, અધીરાઈ સ્ત્રીં અધીરા-

પણું નં ધીન્ નો અભાવ [અધીરાઈ

આપવી = વીન્ ન રહેવી અધીર-ઉતાવળ

થવાલુ — રાખવી, — લાવવી=અધીર

બનવ, મનને અધીર — ઉતાવળ કરવું]

અધીર વિં ધીન્ ખોઈ ખેલેલું અધીર કેવળ

અધીરા, —શર પું [સ] ગતવિગત મહારા

(૨) ઇન્દ્ર

અધુ અં (અં ૧) અધ્ધ

અધુના [સ] હમણા [વીની જવી

અધુસારણું અં હિં (કા) લગતગ અર્થ મુદત

અધૂકલું વિં જુઓ અધૂગલું ઊંચે પગે ખેલેલું

કે બગાડે ખેલેલું નથી તેલું

અધૂરિયું વિં અવૂર અપૂર્ણ

અધૂરું વિં [મગં હિં, મ સ અર્ધ-પૂર્ણ ?]

અપૂર્ણ, ખાટી ઊંડા [અધૂરા પૂરા કરના =

આયુપતા ખાટી દહારા જેમ જેમ હવી કાઢવા

અધૂરામાં પૂરું = ભણે અધૂરું કે ખાટી હોય

ને પૂરું કરવું હોય એમ (બળતાના ધી નેવું)

—છોટણું, સકલ રાખણું = પૂરું ન કરવું

અધૂરે આવણું, અવતરણું, જન્મણું =

નવ મામના પૂરું સમય — હેલા જન્મ થવો

અધૂરે જણું કંઠુવાવડ થવી અધૂરો થકો

છલકાવો=અપૂર્ણ કે અધ્ધન હોય ને

ગાનીપણું ખોટું ભેર કે ગુમાન લાખવડું]

અધેડ વિં જુઓ આવેડ [અધેડો પૈસો

અધેલી સ્ત્રીં [સ અર્ધ] અડધો કપિથો —લો પું

અધૈર્થ નં [સ] ધૈર્યનો અભાવ

અધો અં [સ] અધ, નીચે (અધનું ઘોણ

વ્યવન પહેલા મમામમા થતું ૩૦) ઠગત

વિં પતિત અવનત (૨) નરકમા પડેલું ઠગતિ

સ્ત્રીં અવનતિઃ પદતી (૨) નરકમા પદતું તે
અવગતિ ંગારી વિં નીચે - પતન તન્કે
જનારં ંદષ્ટિ સ્ત્રીં નીચી નન્ગ ંદાર નં
ગુદા ંખિંદુ નંપગની નીચેનું ખિંદુ ંમુખ
વિં નીચા મોવાળું (૨) નં નીચુ મો ંલોક
પું નાગલોક, પાનાળલોક (૨) ઊતરની પટિના
લોક, ંવાયુ પું અપાનવાયુ

અધોઽટ(-હ) વિં જુઓ આવેહ
અધોઽટિયું નં શેરડીના રમ્બની ડોઠી અડધી
કન્વી તે [-કાઠણું=અર્ધી કોઠી રસ કાઠવો]
અધોઽટી સ્ત્રીં શેરડીના ઉકાળેલો રસ
અધોઽહું નં [મ અધોઽહ, નિ અધોઽહી] મૂંગેલા
ઢોરના બદલામા ચમાર તેના માલિકને જે
ચામડુ આપે તે
અધોઽતર નં [સરં નિ] એક જનનુ જહુ કંપડું
અધોઽતું નં વપરાયેલુ કે જીર્ણ વસ્ત્ર
અધોઽધ [સ અધોઽધ] નીચે ને નીચે
ઊતરનુ

અધોઽલ નં [સ અધસ્તલ] પર્વતની તળેટી
પાસેના સપાટ પ્રદેશ

અધોઽવાયો પું જુઓ અધવાયો
અધોઽળ નં [અર્ધ+તોલ ૧] અટ્ટી રૂપિયાભાર
વજન - ઘી સ્ત્રીં અધોઽળતુ માપિયું કે વજન
- કાટણુ. - ણું નં અધોઽળતુ કાટણું

અધ્ધર અંઅધ્ધર, હવામા લટકે એમ, ટેકા વિના
(૨) અનિશ્ચિત [-જવાબ=ઉકાઉ કે તપાસ
વગરનો અચોક્કસ જવાબ - ઉકાવણું = ઉકાઉ
જવાબથી કેગમેતેમ કાઠી નાખવું સીધો જવાબ
ન દેવો (૨) અખન્ગ ન પડે તેમ લઈ લેવું - ઉપાહુ
— ને અધ્ધર ચાલણું, રહેણું = બેપરવાઈ
કે મગફળીથી યા કામમા ઢેકા નમાવ્યા વગર
વર્તવું - ને અધ્ધર રાખણું = છીયું ને છીયું
કે ખડે પગે (માણસને) રાખવું, જ પીને બેસવા
ન દેવું (૨) ફૂલ પેઢે ઊંચકી ગમીને સલાળવું
(માથું) અધ્ધર કરણું = અભિમાનની તેરી કે
મસ્તીમા) કોઈને ગણકારવું નહિ (૨) રોગથી
માથું ચક્કર કરતું લાગવું. - રાખણું = (નામામાં)
રકમ ચોપડે ન નાંખવી - લણણું = ઊભે
છાડે કણસલાં લણવા]

અધ્ધરથી અંઅધ્ધર હામ ઢેકાણા વગર હવામાથી;

અનિશ્ચિત, તપાસ વગર - અચોક્કસ

અધ્ધર-તાલ અં અધ્ધર

અધ્ધર-પધ્ધર અં તદન અધ્ધર

અધ્ધર પું [સ.] ઉપરી, મુખ્ય અધિકારી (૨)
(સલાનો) પ્રમુખ ંપદ, ંસ્થાન નં
અધ્ધરની જગા

અધ્ધર પું [સ.] મુખ્ય અધર, યોગકાર

અધ્ધર નં [સ] લણણુ તે

અધ્ધરસાન નં [સ] તાહાત્મ્ય, તદ્દપના (કા શા)

અધ્ધરસાય પું [સ.] પ્રયત્ન; મહેનત (૨)
નિશ્ચય (૩) ખત

અધ્ધર વિં [સ.] આગેગિત, માની લીધેલું

અધ્ધા, -ધ્ધો પું + જુઓ અધ્ધાય

અધ્ધાત્મ વિં [મ] આત્મા-પરમાત્મા મં અધી

(૨) નં બ્રહ્મજ્ઞાન આત્મજ્ઞાન ંજ્ઞાન નં

બ્રહ્મજ્ઞાન. ંયોગ પું મનની વૃત્તિઓને યાદ

પદાર્થોમાથી પાછી ફેરવીને આત્મામા જોડવી

તે ંવિદ્યા સ્ત્રીં આત્મવિદ્યા; બ્રહ્મવિદ્યા

ંશાસ્ત્ર નં અધ્ધાત્મ, યોગ ઇત્યાદિનું શાસ્ત્ર

-ત્મિક વિં [સ] અધ્ધાત્મને લેગતું, આધ્ધા-

ત્મિક -ત્મન્દ્રિય સ્ત્રીં આધ્ધાત્મિક વિષયને

સમજવાની ઇન્દ્રિય [લખાય છે 'અં']

અધ્ધાપક પું [સ] શિક્ષક 'પ્રોફેસર' (ટૂંકમાં

અધ્ધાપન નં [સ] લણાવણુ તે ંમંદિર નં

શિક્ષકોને શિક્ષણશાસ્ત્ર લણાવનારી શાળા

અધ્ધાપિકા સ્ત્રીં [સ] શિક્ષિકા, સ્ત્રી-અધ્ધાપક

અધ્ધાય પું [સ] પ્રવરણ

અધ્ધાર અં [સ અધ્ધાહાર] અધ્ધાહાર અપાયું

હોય તેમ; અનુક્રમ. યાકી ઉઠાં 'આ વાક્યમા

પદ અધ્ધાર છે' એમ બોલાય છે

અધ્ધારી સ્ત્રીં (કા) અધિચારી ફોગટની પંચાત,

ખાલી માથાઝીક

અધ્ધાર પું [સ અધ્ધર્યું] જુઓ અધ્ધર્યું (૨)

મહેતાજી. માસ્તર (૩) નોતરિયો (૪) મોખેદ;

પારસીઓનો ધર્મગુર (૫) એક બ્રાહ્મણ અટક

અધ્ધારૂઠ વિં [સ] ઊંચે ચડેલુ (૨) શ્રેષ્ઠ

અધ્ધારોપ પું, ંણુ નં [સ] નહોય તેવા ગુણ-

ધર્મોનું આરોપણ કરવું તે (૨) ભૂલભરેલું જ્ઞાન

અધ્યારોહણ નં [સ] ઊંચે ચડતુ તે
 અધ્યાત્મ પું [સ] જુઓ અધ્યારોપ (૨) નિથ્યા
 આરોપણ (૩) નિત્ય રહેતુ લક્ષ્ય કે ઊંચું ચિત્તન
 અધ્યાત્મ પું [સ] અધ્યાસ કરવો
 અધ્યાહરણ નં [સ] જુઓ અધ્યાહાર
 અધ્યાહાર પું [સ] અર્થ સમજવા અનુક્રમક
 અથવા અથનું ઉમેરવું -લાવવું તે [—રહેલું,
 —હોણું = વાચ્યમા (પદ) ન રહેલું -બાકી રહેલું
 કે હોણું -રખણું = (પદ) બાકી કે ન રહેલું
 રાખવું. -લેણું = ખૂટતું (પદ) ઉમેરવું]
 અધ્યાહૃત વિં [સ.] અધ્યાહાર નાખેલું
 અધ્યેના પું [ન] વિશિષ્ટ વિદ્યાભ્યાસ કે સંતોષન
 માટે વિદ્યાર્થી કે તરુથી ચૂંટાયેલો સ્નાન (૨)
 વિદ્વાનોના મહાનૌ મહ્ય, દેશે' -ત્રી ત્રીં
 ત્રી-અ-રેતા
 અધ્યુવ વિં [સ] અધિયર
 અધ્ધ પું [સ] અધ્ધન્ અધ્ધા, અધ્ધો અધ્ધે પું
 [સ] મુસાદરીનો થાક ઝગપું [સ] મુસાદર
 અધ્ધર પું [સ.] યજ્ઞ -યુ પું [સ] યજઙિયા
 ડગવનાર, યજુર્વેદ ભાષનાર શ્રાહણ
 અધ્ધા પું [સ] માર્ગ, અધ્ધ
 અધ્ધાંત નં [સ] અધાગનો અભાવ, આછો
 પ્રકાશ (૨) જ્ઞાનનો અભાવ
 અન્ [સ] સ્વરથી શક્યતા શબ્દની પૂર્વે અભાવ,
 નકાર કે નિષેધ ઇત્યાદિ બતાવવા વપરાતો પૂર્વગ
 (જુઓ અ) [નિરક્ષર, અભાણ
 અનક્ષર વિં [સ] ખોલી ન શકે એવું, મૂઝુ (૨)
 અનગળ વિં [સ] અનર્ગલું જુઓ અનર્ગળ (૨)
 [અણ+ગળવું] અણગળ [સાધુ, સન્યાસી
 અનગાર, -રિક વિં [સ] ધરવિનાનું (૨) પું
 અનગ્નિ પું [સ] અગ્નિનો અભાવ (૨) વિં
 અગ્નિહોત્રી નહિ તેવું (૩) સન્યાસી (૪) અગ્નિ-
 માદ્યથી પીડાતું [દોષરહિત
 અનધ વિં [સ] અધ-પ્રાપ વિનાનું, નિષ્પાપ,
 અનત વિં [સ] નત-નમેલું નહિ એવું
 અનથ વિં [નાથ્યા વિનાનું નિરંકુશ (૨) વીધાવ્યા
 વિનાનું (૩) નથ વિનાનું
 અનધડ વિં [અન+ધડવું] અણધડ, અસ રકારી
 અનધતન વિં [સ] અધતન-આવડું નહિ એવું

અનધિકારી વિં [સ.] અધિકાર વિનાનું. અપાત્ર
 અનધિકૃત વિં [સ] અધિકૃત નહિ એવું
 અનધ્યાય પું [સ] અભ્યાસમાંથી છુટી
 અન(-ને)નામ નં [પો] એક રૂળ
 અનનુદ્વલ(-ળ) વિં [સં] અનુદ્વળ નહિ એવું;
 પ્રતિફળ
 અનનુનાયિક વિં [સ] અનુનાયિક નહિ તેવું
 અનન્ય વિં [સ] અન્ય-જુદું નહિ તેવું (૨)
 અનેક(૩) એકનિષ્ઠ ળગતિ ત્રીં એક ન માર્ગે.
 ળગતિક વિં અનન્ય ગતિવાળું ળચિત્ત વિં
 જેવું ચિત્ત એક ન લક્ષ્યમા લાગેલું છે તેવું (૨)
 નં એકાગ્ર ચિત્ત ળતા ત્રીં ળત્ય નં અનન્ય-
 પણું ળભાવ પું અનન્યતા (૨) એક (ઈવર)
 ઉપર ન લક્ષિત હોવી તે ળયોગ પું અનેક
 સબધ (૨) સારામા સારા સંલોગ કે શુકન,
 ળમાધારણ વિં ળગતિ દોષન ન મળે એવું દુર્લભ
 અનન્યય પું [સ] અન્યય-સબધનો અભાવ
 (૨) [કા. શા.] જેમા ઉપમેયની અસામાન્યતા
 દર્શાવવા એની ન ઉપમા અપાયેલી હોય તે
 અલંકાર
 અનન્વિ(-ન્વી)ત વિં [સ] અસબધ (૨) ખોટું
 અનપત્ય વિં [સ] અપત્ય વિનાનું વાઙ્મયુ
 અનપેક્ષ વિં [સ] અપેક્ષાગ્રહિત, લાલમા વિનાનું
 (૨) ના પણ મળે વોથી પર, 'એન્સોલ્યુટ'
 ળતા ત્રીં
 અનપેક્ષા ત્રીં [સ] અપેક્ષા ન હોવી તે -ક્ષિત
 વિં અપેક્ષિત નહીં એવું, વણમાગ્યુ -ક્ષી
 વિં અનપેક્ષ
 અનપેત વિં [સ] ફર નહીં એવું
 અનભિજ્ઞ વિં [સ.] અભાણ (૨) મૂઝુ ળતા ત્રીં,
 અનભિજ્ઞાન નં [સ] અભાણપણું, મૂઝતા
 અનભિમાનિતા ત્રીં [સ] અભિમાનરહિત-
 પણું, નમ્રતા
 અનભિહિત વિં [સં] અભિહિત નહીં એવું
 અનભે વિં [અન+ભે=ભય] નિભય ળવારી
 વિં નીડર વાણી બોલનાર [ભાણયેલું]
 અનભ્યસ્ત વિં [સ.] મહાવરા વિનાનું (૨) નહિ
 અનભ્યાસ પું [સ.] અભ્યાસનો અભાવ
 અનબ્ર વિં [સં] વાદળા વગરનું, સ્વચ્છ

અનમઠયુ' વિં અપ્રિય, નહી ગોઠતું(ર)જુઓ
અણમઠયુ

અનમઠું વિં [સ અન્યમનસ્ક] જુઓ અન્યમઠુ

અનમી વિં [અનમઠુ] આણનમ

અનમ્ર [સ] નમ્ર નહી એવું. ઉદ્ધત

અનય પું [સ] અનીતિ, અન્યાય(ર)આક્રત

(૩) વિં અન્યાયી કુટ્ર

અનર પું [સ] નર નહી એવું. વ્યડળ

અનરતું વિં નન્તું નહી એવું સાં

અનરથ પું અનર્થ, ખોટી વાત

અનરાધાર વિં મૂળખાર

અનર્ગલુ વિં [ભૂલથી 'અનર્ગલ' પરથી થી] +

અપાર ખૂખ, અગણ્ય

અનર્ગલ (-ળ) વિં [મ] રજાવટ-અકુશ

વિનાતુ (ર) અપાર પુષ્કળ [નહિ એવું

અનર્થ વિં [સ] અમૂલ્ય (ર) પૂતને યોગ્ય

અનર્થ વિં [મ] ખોટો અર્થ (ર) ખોટું કામ

(૩) જુલમ ઠક વિં નિર્નયક ંચાદ પું

ખોટા - અનર્થક અર્થશાખનો વાદ

અનસ(-ળ) પું [સ] અશિ(ર) ગુરો (૩)

એક કલ્પિત પછી [મૂર્તિવાળુ

અનસસ વિં [સ] આણસ-મદ્દા વિનાતુ

અનસાકુક(-ક) શંખં [અ] (હુ હક - ખુલ

હુ) 'જટ વ્રહ્માસ્મિ' જેવું સૂરી મહાવાક્ય

અનસચિષ્ઠ વિં [મ] અવગ્રિન નહી એવું

એક - અખંડ

અનસચ્છેદ પું [સ] અસચ્છેદનો અભાવ

અનસથ વિં [સ] અનિદિત, મુદ્દ ખોડખામી

વિનાતું ંતા સ્ત્રીં

અનવરત વિં [સ] સતત, નિરત

અનવલંબન વિં [સ] અવલંબન વિનાતુ

અનવસર પું [સ] અવસર નહિ તે, ક્વખત

અનવસ્થા સ્ત્રીં [સ] અવ્યવસ્થા, ગોરાળો (ર)

- [ન્યા] નિર્ણય અથવા છેડો ન આવે એવા

વિધાનો-અધનોની પરપરા (એક હેતુસાસ)

ંદોષ પું અનવસ્થાયુત તકંદોષ

અનવસ્થિત વિં [સ] અસ્થિર

અનરાન નં [સ] ઉપવાસ, આહાર થ બ કરવો તે

ંવ્રત નં મળ્ય પર્થ ત ઉપવાસ કરવાનું વ્રત

અનથ પું [સ] અથ નહિ તે (ર) ગવેડો

અનથર વિં [સ] નથર-નાશવત નહિ તેવું,

નિત્ય, સ્થાયી

અનસૂયા સ્ત્રીં [સ] અસૂયા-દ્વેષનો અલાવ(ર)

(સ) અત્રિ ઋષિની પત્ની

અનસ્ત વિં [સ] અન્ત વિનાતુ

અનસ્થ, -સ્થિક વિં [સ] અસ્થિ-હારકા વિનાતુ

અનહદ વિં [અન+હદ] હદ વગરતું, અપા

અનહદ વિં [સ અનાહત] જુઓ અનાહત

ંતાદ પું જુઓ અનાહત નાં

અનળ પું જુઓ અનલ

અનહિત નં અહિત, અલાહિત

અનક વિં [સ] અક-અકાંકા વિનાતુ, અપ્રખ્ય

અનંગ વિં [સ] અંગ વિનાતુ (ર) પું (સ))

કામદેવ ંશનુ પું (સ) મહાદેવ

અનત વિં [સ] અપાર(ર) પું (સ) ગિખુ,

રૂઢ પ્રહ્લા(૩) શેષનાગ(૪) અગમ(૫) આનશ

(૬) કૈનોના યૌદમા તીર્થકં ંકોટી(-ટી)

વિં અસખ્ય ંચતુર્દશી, ંચૌદશ(-સ)

સ્ત્રીં લાઠવા મુદ્દ ચૌદશ ંતા સ્ત્રીં ંત્વ

નં અપારપલુ ંદોરો પું અનતચૌદશને

દિવસે જમણે હાયે ખાવવામા આવેનો ચૌદ

ગાંઠવાળો રેશમી દોરો ંખાહુ વિં અસખ્ય

હાયવાળુ ંમૂલ નં એક એપવિ, ઉપલસગી

ંરાશિ સ્ત્રીં ખહુગશિ (ગ) ંરૂપ વિં

અનત કપવાળું ંવીર્ય વિં અતુલ બળવાળુ

ંવ્રત નં અનતચૌદશે પળાનુ વ્રત ંએણિ

(-ચી) સ્ત્રીં અનત પદોવાળી એણી, 'ઇન્દ્રિનીટ

સિગીઝ' [ગ] -તા સ્ત્રીં પૃથ્વી (ર) પાર્વતી

(૩) એક એપધિ; ગળો -ત્ય વિં અંત્ય -

છેલ્લુ નહિ એવું [ત્યાર બાદ

અનંતર વિં [સ] નજીકતુ, પછીતુ(ર) અં પછી;

અનંતરથ વિં [સ] અતરથ વિનાતુ, નિર્વિઘ્ન

અનંતા.-ત્ય [સ] જુઓ 'અનત'મા

અનાકર્ષક વિં [સ] આકર્ષક-મોહક નહિ તેવું

અનાકાર વિં [સ] આકાર વિનાતુ

અનાગત વિં [સ] અત્યાર સુધી નહિ આવેલું,

લવિખ્યમા આવનાર-અનાર ંવિધાતા પું

અનાગત વિષે સાવધ-અગમચેતીવાળો માણસ

અનાગમન ન- [સ] આવડુ નહિ તે
 અનાગરત્વ ન- [સ] નાગરત્વના અભવ
 અનાગામી વિ- [સ] આગામી નહીં તેવું (૨)
 બૈદ્ધમન પ્રમાણે ચારનાની ત્રીજી ભુમિકાએ
 પડેલેલું [અનગાર
 અનાગાર-રિક વિ- (૨) પુ- [સ] જુઓ
 અનાચ ન- [સ અનાચ=અનેનાચ પરથી ? મર-
 (સુ) મોચ અનાચ=અનેનાચ] (સુ) અનૂછ.
 મીતાદણ [દુરાચારી
 અનાચાર પું- [સ] દુરાચાર અધર્મ -રી વિ-
 અનાજ ન- [સ કલાદ] વાન્ય દાણા. — ભરેલું
 =અનાજ મધ્યવુ-એકે તો સગ્રહ કરવે]
 અનાજેય વિ- [સ] આજ્ઞા ન કરી શકાય એવું
 અનાજ પું-અગાર વુડસાન(૨)[સ અનાદ શ્રી-
 અલચલ (૩) વિ- જુઓ અનાડી
 અનાડ ભર વિ- [સ] આડભર વિનાનુ
 અનાડી વિ- [સ અજ્ઞાતી] મૂર્ખ ગમગ(૨)હડી
 નહીં એટલા પુ-અ-વ-અનાડી જેવું વર્તન
 અનાત્મ વિ- [સ] આત્મા વિનાનુ. ૪૬(૨)
 પુ-આત્મા નહીં તે-નગવત દેહ ઓર્મ પુ-
 અનાત્મનો ધર્મ ઓવાદ પુ-જડવાદ ઓવાદી
 વિ- તેમા માનના -તમા પુ-અજ્ઞાતી પુરુષ
 અનાથ વિ- [સ] નિરાગર (૨) શ્રી-ન-દગદર
 ઓતા શ્રી-૦,૦પાણુ ન- દાગિય -ચાલક ન-
 -ચાશ્રમ પુ- ન- અનાયોને પળી પોણી
 દેગવના સ સ્થા(૨)નિરાધારેને ગહેવા ખાવાનું
 સ્થાન (તિરકારમા)
 અનાથ્યુ વિ- [અનાથયુ] નાથ્યા વિનાનું
 નિ-કુશ
 અનાદર પુ- [સ] અવજ્ઞા, અપમાન ંણીય
 વિ- અનાદર યોગ્ય
 અનાદિ વિ- [સ] આદિરહિત (૨) પહેલું નહિ
 એવુ ંત્ય ન- ંમધ્યમાં વિ- આદિ, મધ્ય
 કે અત વિનાનું ંસિદ્ધ વિ- અનાદિ કાળથી
 આપિત થયેલું -ધ-ત [સ] વિ- આદિ કે
 અત વિનાનું, સનાતન
 અનાદત વિ- [સ] અનાદર પામેલું અપમાનિત
 અનાદન્ત વિ- [સ] જુઓ 'અનાદિમા'
 અનાધાર વિ- [સ] આધાર વિનાનું, અનાથ

અનામ(-મી) વિ- [સ] નામ વિનાનું નનામું(૨)
 નામના વગરનું (૩) અવર્ણનીય દિત્તમ (૪)
 પું- ૫-મેદ-
 અનામત વિ- [સ લમાન્ત] સાચવી રાખવા
 રોપેલું (૨) શ્રી- ૦- અનામન વસ્તુ થાપણ
 — આનું ન- ચોપડાનું અનામત ગકમની
 લેવડલેવડનું ખાનું — મૂકેલું=સાચવી રાખવા
 સોપલું (૨) (વગર આને) થાપણ તરીકે રાખવા
 આપડુ — રહેલું=ચોપડાનાં ડોહના ખાતામા
 ન પડ્યું-ર-અ-અ-ર રહેલી — રાખણુ=
 ડોહના તરફ ખાતામા ર-અ નનામળી]
 અનામની વિ- [જુઓ અનામન] અનામતને
 લગતું [૦ત્ય ન-
 અનામય વિ- [સ] નીરોગી (૨) ન- આરોગ્ય
 અનામિકે વિ- [સ] નનામું (૨) પુ- અત્ય-
 અનામિકા શ્રી- [સ] ટચકા આગળી પાસેની
 આગળી (૨) વીટી [નિગમિય
 અનામિષ વિ- [સ] આમિષ-માસ વિનાનું,
 અનામી વિ- (૨) પુ-જુઓ અનામ (૩) શ્રી-૦-દાહડી
 અનાયક વિ- [સ] નાયક વિનાનું અવ્યવસ્થિત
 અનાયાસ પુ- [સ] આયાસ-શ્રમનો અભાવ
 (૨) આળસ (૩) સહેલાઈ. સુગમતા (૪) કરાગ,
 આગમ (૫) વિ- મહેનત વિનાનું, સહેલું
 -રે અ- બિના મહેનત સહેજે
 અનાર ન- [ફા] દાહમ (૨) દાહમના ઘાટની
 દાહખાતની ડોહી ંકળી શ્રી- દાહમની ંળી
 અનારત વિ- [સ] અવિગત નિગતર
 અનારત્તું ન- [સ અનારસા] ચોખાના લોટનું
 બનાવાનું એક પડવાન
 અનાર-ભ પુ- [સ] આ- ભ ન કરવો તે અપ્રવૃત્તિ
 અનારોગ્ય ન- [સ] માદગી (૨) વિ- રોગી
 અનાર્દ્ર વિ- [સ] આર્દ્ર નહિ એવું
 અનાર્થ વિ- [સ] આર્થ નહિ તેવું કે તેને
 લગતું (૨) અસલ્ય (૩) આર્થને અનુચિત
 (૪) પુ- આર્થ નહિ તે - મ્લેચ્છ, યવન
 વગેરે ભતિનો માણસ
 અનાદાપ પુ- [સ] જ્ઞાન, એ.છાઓલાપણુ
 અનાવડ (૦ત) શ્રી- [અન+આવડ] આવડતનો
 અભાવ, અજ્ઞાન

અનાવર્તી વિં [સ] ફરી ફરી ન આવે તેવું
અનાવલા વિં [સ] અનાવિલ અનાવિલ જ્ઞાતિવું.

-લો પું એ જ્ઞાતિનો પુરુષ [ખિનજરી
અનાવશ્યક વિં [સ] આવશ્યક નહિ એવું;
અનાવિદ્ય વિં [સ] અણવીધ્યું
અનાવિલ વિં [સ] દોષરહિત સ્વચ્છ (૨) એ
નામની એક જ્ઞાતિવું

અનાવૃત્ત વિં [સ] ઢાક્યા વિનાનું, ઉવાહું
(૨) અરક્ષિત

અનાવૃત્ત વિં [સ] ફરી પાછું ન ફરેલું. -ત્તિ
મીં ફરી પાછા ન આવવું -થવું તે (૨) ફરી
જન્મ ન થવો તે મુક્તિ

અનાવૃષ્ટિ સ્ત્રીં [સ] વરસાદ નહિ પડવો તે
(૨) દુકાળ [નહિ એવું

અનાશ્રમી વિં [સ] ચાર આશ્રમ પૈકી એકનું
અનાશ્રિત વિં [સ] આશ્રિત નહિ એવું;
નિરાશ્રય, આશ્રય વગરનું

અનાસર નવ [જ અનાસિર] ધરલામ પ્રમાણેના
આતસ, પાણી, પવન અને પૃથ્વી એ ચાર
ભૂતતત્ત્વો

અનાસાધ વિં [સ] અપ્રાપ્ય

અનાસ્થા સ્ત્રીં [સ] આસ્થાનો અભાવ, અગ્રહા
-સ્થિક વિં અનાસ્થાવાળું ' [જૈન]

અનાસ્ત્રવ વિં [સ] આસ્રવ વગરનું, અનાસક્ર

અનાહત વિં [સ] નહિ મારેલું (૨) ન પહેરેલું.

નવુ (૩) આઘાત વિના એની મેળે થતો-અનહદ
(ધ્વનિ) ંનાદ પું યોગીઓને સંલળાતો
એવો ધ્વનિ, અનહદ નાદ

અનાહાર પું [સ] આહાર ન કરવો તે, ઉપવાસ
-રી વિં ઉપવાસી (૨) [જૈન] આહારમા ન
ગણાય એવી (વસ્તુ)

અનાહાર્ય વિં [સ] હરી ન શકાય એવું

અનાહૃત વિં [સ] અણખોલાયું (૨) અં
કાસું; નાહક

અનાળ સ્ત્રીં ખોગકપાણી જવાની નાળ નહિ તે

અનિકેત વિં [સ] ધર વિનાનું

અનિધા સ્ત્રીં નિધા નહી તે, અવકૂપા

અનિચ્છ વિં [સ] ઇચ્છા વિનાનું, નિરુપ્ક (૨)

નાપુશ્ચ -ચ્છા સ્ત્રીં ઇચ્છાનો અભાવ (સ્ત્રી)

નાપુશ્ચી -ચિછત વિં ન ઇચ્છેલું -ચ્છુ (૦ક)

વિં [સ] જુઓ અનિચ્છ

અનિલ્ય વિં [સ] અધ્રુવ, નશ્વર (૨) [ગ] વિકારી;
'વેદિયેખલ' ંતા સ્ત્રીં, ંત્વ નં

અનિદ્ર વિં [સ] નિદ્રા વિનાનું, જાગતું -દ્રા

મીં ઊવનો અભાવ (૨) એનો રોગ

અનિભૂત વિં [સ] અમ્થિગ, અશાત, ચચળ

અનિભિત્ત વિં [સ] કારણ વિનાનું (૨) નં

અપશુન્ન

અનિમિ(-એ)પ વિં [સ] પલકારા વિનાનું, સ્થિર

(૨) વિં (૩) પું જેની આખ ઊઘડે કે

મોચાય નહી તેવું (ઇદ્રાદિ દેવ, માછલું ઇત્યાદિ)

અનિયત વિં [સ] અનિયત્રિત: નિયમન કે કાળ

વગરનું (૨) અનિશ્ચિત, નિયમ વગરનું, અચોક્કસ

અનિયતિ સ્ત્રીં [સ] અવ્યવસ્થા (૨) અસયમ

અનિયમ પું [સ] નિયમનો અભાવ, અવ્યવસ્થા.

-મિત વિં નિયમિત નહી એવું, નિયમ વગરનું

(સચયપાલનમા કે કંમમા) -મિતતા સ્ત્રીં,

-મિતપણું નં [નિરુક્ટા

અનિયત્રિત નં [સ] નિયત્રિત નહી તેવું (૨)

અનિરુદ્ધ વિં [સ] રોકેલું - રોકાયેલું નહી તેવું

(૨) પું (સ) શ્રીકૃષ્ણનો દૈત્ય

અનિર્ણય પું [સ] નિર્ણયનો અભાવ,

અનિશ્ચિતપણું

અનિર્ણીત વિં [સ] નિર્ણીત - નહી નહી એવું

અનિર્દિષ્ટ વિં [સ] નિર્દિષ્ટ નહી એવું

અનિર્દેશ પું [સ] નિર્દેશનો અભાવ

અનિર્દેશ્ય વિં [સ] નિર્દેશ્ય નહી તેવું

અનિર્વચનીય, અનિર્વચ્ય વિં [સ] અવર્ણનીય

અનિલ પું [સ] પવન

અનિવાર(-ચ) વિં [સ] નિવારી ન શકાય તેવું

અનિશ્ચય પું [સ] નિશ્ચયનો અભાવ વચાચક

વિં અનિશ્ચય ખતાવનાર

અનિશ્ચિત વિં [સ] નિશ્ચિત નહી એવું, અચોક્કસ

ંતા સ્ત્રીં, ંયણું નં

અનિષિદ્ધ વિં [સ] નિષિદ્ધ નહી એવું

અનિષ્ટ વિં [સ] નહી ઇચ્છેલું (૨) નહી ઇચ્છવા

જોગ, ખૂનં (૩) નં ભૂંડું ંકરે વિં અનિષ્ટ

કરનારં ંશંકા સ્ત્રીં ખોદુ થશે એવી શંકા

-દ્વાપતિ સ્ત્રીં નહિ ધર્યેલું આવી પડ્યું તે
(૨) 'રિક્ષો એક એપ્સર્ડમ' (ગ)
અનિદિત વિં [સં] નહી નિંદાયેલું (૨) સુંદર,
શ્રેષ્ઠ
અનિંધ વિં [સં] નહીં નિંદવા યોગ્ય, નિર્દોષ
(૨) સુંદર
અનીક નં [સં] લક્ષર (૨) સુદ્ધ
અનીક વિં [અનનીકલુ] અખૂટ; અપાર (૨)
[સ અનિષ્ટ, પ્રા અનિદ્ધ] અશુભ, અલદ્ર
અનીતિ સ્ત્રીં [સં] નીતિ નહી તે, દુરાચરણ;
પાપ (૨) અન્યાય. ઠમાન વિં અનીતિવાળું
અનીષિત વિં [સં] અનિષ્ઠિત
અનીશ વિં [સં] ઉપરી વિનાનું (૨) અસમર્થ.
ઠતા સ્ત્રીં, ઠપાળું નં
અનીશ્વર વિં [સં] ઈશ્વર વિનાનું (૨) ઈશ્વરમાં
ન માનનાર ઠવાદ પું ઈશ્વર નથી એવો વાદ
ઠવાદી વિં અનીશ્વરવાદમાં માનનાર
અનુ [સં] ઉપસર્ગ. (૧) 'પછી, પાછળ', 'સાથે,
સાથેસાથે', 'ને મળતું, ને ગોઠતું' એવો અર્થ
ખતાવે ઉદાઠ અનુગામી, અનુકંપા, અનુરૂપ
વગેરે (૨) નામ પૂર્વે 'વારંવાર' અર્થમાં ઉદાઠ
અનુશીલન અથવા અન્યથી લાવ સમાસમાં
'પ્રત્યેક', 'ક્રમશઃ' એવા અર્થમાં ઉદાઠ
અનુદિન, અનુલક્ષણ
અનુકરણ નં [સં] નકલ ઠવાચક વિં અનુકરણ
ખતાવનાર ઠવાદ પું કલા એ અનુલવનું
અનુકરણ છે એવો વાદ ઠશબ્દ પું 'વખધખ';
'ખડખડ' ઇત્યાદિ જેવો અનુકરણનો-રવાનુકારી
શબ્દ. ઠશીલ વિં અનુકરણ કરવાના
વલણવાળું. -હિચું વિં અનુકરણ કરનાર;
નકલિયુ (તુચ્ચકારમાં) -છીય વિં અનુકરણ
કરવા યોગ્ય
અનુકરણું સં કિં [સં અનુક્ર] અનુકરણ કરવું
અનુકર્ષણ નં [સં] આકર્ષણ (૨) [વ્યા] પૂર્વ
વાક્યમાં આવી ગયેલા પદનું પછીના વાક્યમાં
અન્યથા માટે આકર્ષણ
અનુકલ્પ પું [સં] મુખ્ય કલ્પની અવેશમાં
લિહિત કલ્પ-આજ્ઞા, ગૌણ કલ્પ
અનુકંપક વિં [સં] અનુકંપા રાખનાર

અનુકંપલું અંકિં [સં અનુકાપ] અનુકંપાથી
દ્રવ્ય, દયા આવવી
અનુકંપા સ્ત્રીં [સં] દયા, સહાનુભૂતિ
અનુકાર પું [સં] અનુકરણ (૨) વિં [અનુ+
ત્કાર] ઉકાર વગરનું. ઠક, -રી વિં અનુકરણ
કરનાર, નકલિયુ
અનુકીર્તન નં [સં] કહેવું-ભહેર કહેવું તે
અનુકૂલ (અ) વિં [સં] યોતાની તરફનું, બધ-
ખેસતું, કાવતું (૨) હિતકર, માફક, સ્વતંત્ર, પચ્ય,
સવડવાળું [-આવણું, -પડણું = કાવણું, સ્વતંત્ર,
અનુકૂળ હોયું -કરણું = કાવે, હુએ કે અનુમત
થાય એમ કરણ કે એવો પ્રયત્ન કરવો -થણું =
સાથે મળતા થણ, ને ગમે કે કાવે એમ
વર્તણું ઠતા સ્ત્રીં [કરણ; નકલ
અનુકૃત વિં [સં] અનુકરેલું. -તિ સ્ત્રીં અનુ-
અનુક્રોણ પું [સં] કોરસ્યોન્ડિગ એન્ગલ' (ખ.)
અનુક્રા વિં [સં] નહિ કહેવાયેલું (૨) [વ્યા] તેલું
(પદ) (૩) અસાધારણ, અપૂર્વ ઠતા સ્ત્રીં.
-ક્રિા સ્ત્રીં ન કહેવું તે
અનુક્રમ પું [સં] એક પછી એક આવણું તે, ક્રમ
(૨) પદ્ધતિ, રચના (૩) એક અર્વાલકાર (૪)
વ્યવસ્થા; નિયમ (૫) કાંચદો, ધારો (૬) આચાર;
રિવાજ ઠણિકા, ઠણી સ્ત્રીં સાકળિયુ -માંક
પું ક્રમ પ્રમાણે આવતો અંક
અનુક્રિયા સ્ત્રીં [સં] જુઓ અનુકૃતિ
અનુકલણ અં [સં] કાણે કાણે
અનુગ વિં [સં] પાછળ ચાલનારું (૨) પું અનુચર
(૩) (વ્યા) 'પૂર્વગ'થી હિલટો-શબ્દને પાછળ
લાગતો પ્રત્યય ઉદા નાક, વાન, માન, ગર,
પણ ઇ ઠત વિં પાછળ ગયેલું. ઠમ પું
જુઓ અનુગમન (૨) આચારવિચાર શ્રદ્ધાદિની
અનુક્ર ધર્મપ્રણાલિકા; 'રિલિનયન'. ઠમન
નં પાછળ જણું તે, અનુસરણ (૨) પતિની
પાછળ સતી થવું તે -ગામી વિં અનુગમન
કરનારું, અનુયાયી
અનુગ્રણ વિં [સં] મળતા ગ્રણવાળું, અનુગ્રપ
અનુગ્રહીત વિં [સં] અનુગ્રહ પામેલું
અનુગ્ર પું [સં] ઉગ્ર નહિ એણ, શાંત, સૌમ્ય
અનુગ્રહ પું [સં] કૃપા (૨) ઉપકાર

અનુગ્રાહ વિં [સં] અનુગ્રહ કરવા યોગ્ય
 અનુચર પું [સં] પાછળ ચાલનારો, ચાકર.
 -રી સીં [ત્રીં અનુચરી
 અનુચારક પું [સં] અનુચર. અનુચારિકા
 અનુચિત વિં [સં] અયોગ્ય [(૩) કાળજ
 અનુચિંત (૦વ) ન નં [સં] વિચાર (૨) રમરાણ
 અનુચરિત વિં [નં] નહિ ઉચ્ચારેલું. અનુજા
 અનુજ વિં [સં] પછી જન્મેલું (૨) પું નાનો ભાઈ.
 -જા વિં અંત્રીં પછી જન્મેલી (૨) ત્રીં નાની
 બહેન
 અનુજીવી વિં [સં] આગ્રિત
 અનુજા સીં [સં] પરવાનગી. ંત વિં અનુજા
 પામેલું. ંપન નં અનુજા આપવી તે
 અનુનમ્ વિં [સં] પથ્થાતાપથી બળતું
 અનુતાપ પું [સં] પથ્થાતાપ, પરતાવો
 અનુત્તમ વિં [સં] જેનાથી ઉત્તમ-ચડિયાનું બીનું
 નથી એવું, શ્રેષ્ઠ (૨) ઉત્તમ નહિ એવું; અધમ
 અનુત્તર વિં [સં] નિરત્તર, ઉત્તર વિનાનું,
 ચૂપ (૦) જેનો ઉત્તર નથી કે ન આપી
 શકાય તેવું (૩) જેનાની ઉત્તર-ચડિયાનું
 નથી એવું; શ્રેષ્ઠ, ઉત્તમ
 અનુત્પત્તિ ત્રીં [સં] ઉત્પત્તિનો અભાવ
 -ત્ત વિં ઉત્પન્ન નહિ એવું
 અનુત્પાદક વિં [સં] ઉત્પાદક નહિ એવું
 અનુત્સાહ પું [સં] ઉત્સાહનો અભાવ, નાઉમેદી
 અનુદક વિં [સં] નિર્જળ (૨) જેને કાઈ
 શ્રાદ્ધની અંજલિ આપનાર ન હોય એવું
 અનુદન અં + જુઓ અનુદિન
 અનુદરી વિં સીં [સં અનુદર] કૂશીદરી;
 પાતળી કમરવાળી
 અનુદાત્ત વિં [સં] ઉદાત્ત નહિ એવું (૨)
 નીચા સ્વરવાળું (૩) પું સ્વરના ત્રણ
 ભેદામતિ એક (ઉદાત્ત, અનુદાત્ત અને
 સ્વરિત). ંતા સીં
 અનુદાર વિં [સં] ઉદારતા વગરનું, સંકુચિત,
 સાંકડા મનનું ંતા સીં [ઉલ્લેખાયેલું
 અનુદિત વિં [સં] નહિ ઉગેલું (૨) નહિ
 અનુદિન અં [સં] દરરોજ
 અનુદ્ભૂત વિં [સં] નહિ ઉદ્ભવેલું

અનુધમી વિં [સં] ઉધમી નહિ એવું
 અનુધોગ પું [સં] ઉધોગનો અભાવ (૨)
 જુઓ અણૂતો -ગી વિં નવર; આગસુ
 અનુદિગ્ધ વિં [સં] ઉદિગ્ધ નહિ એવું
 અનુદ્વેગ પું [સં] ઉદ્વેગનો અભાવ ંકર વિં
 ઉદ્વેગ નહિ કરાવનાર
 અનુધાર્મિક વિં [સં] સરખા શુદ્ધર્મવાળું
 અનુધાવન નં [નં] પૂંઠ પકડવી તે -વું સંક્રિં
 [સ અનુધાવ] પૂંઠ પકડવી, પાછળ પકડું
 અનુધ્વનિ પું [સં] પડવો
 અનુનય પું [સં] વિનયણી, કાલાવાલા (૨)
 કલાવી પદાની મનાવવું તે
 અનુનાદ પું [સં] ગરકાર, પડવો
 અનુનાસિક વિં [સં] નાકમાંથી ઉચ્ચારાતું
 (૨) પું [વ્યા] અનુનાસિક વર્ણ (૩)
 નં ગૂંગણો ઉચ્ચાર
 અનુપ વિં [સં અનુપમ] અતોડ શ્રેષ્ઠ
 અનુપકારી વિં [સં] ઉપકારી નહિ તેવું (૨) કૃતક્રી
 અનુપકૃત વિં [સં] ઉપકૃત નહિ તેવું
 અનુપદ નં [સં] ધ્રુપદ, ટેક
 અનુપપત્તિ સીં [સં] લાગુ ન પડવું તે
 (૨) [ન્યા] સિદ્ધ ન થયું તે (૩) નિર્ણય
 કે દલીલનો અભાવ
 અનુપપન્ન વિં [સં] ઉપપન્ન નહિ એવું
 અનુપમ વિં [સં] જેને ઉપમા નથી એવું;
 સર્વોત્તમ -મેય વિં ઉપમા ન આપી
 શકાય તેવું, અદ્વિતીય
 અનુપયુક્ત વિં [સં] અનુપયોગી (૨) અયોગ્ય
 અનુપયોગ પું [સં] ઉપયોગનો અભાવ;
 વાપર કે ઉપયોગ ન થવો તે (૨) નકામાપણું
 -ગિતા સીં નકામાપણું -ગી વિં નિરુપ-
 યોગી, નકામું [(૨) પ્રત્યક્ષ ન હોય તે
 અનુપલબ્ધિ સીં [સં] ન મળાય તે, અપ્રાપ્તિ
 અનુપસ્થિત વિં [સં] ઉપસ્થિત નહીં એવું,
 ગેરહાજર -તિ સીં ગેરહાજરી
 અનુપળ સીં [સં અનુપલ] પળનો સાઠમો ભાગ
 (૨) અં પળે પળે
 અનુપાતી વિં [સં] પરિણમતું; અનુસરતું (૨)
 એકસરણું; 'સિમિલર' (ફિગર્સ) [ગ]

અનુપાન નં [સ] ઐવધિની સાથે લેવાતી તેને
મદદરૂપ વસ્તુ

અનુપાય વિં [સ] નિરૂપાય, લાચાર

અનુપાજિત વિં [સ] ઉપાજિત નહીં એવું

અનુપાલન નં [સ] પાલન કરવું તે

અનુપૂર્તિ (-તિ) સ્ત્રીં [સ] ઉમેરો, પૂર્તિ કરવી
તે (ર) [લા] ઉચ્છેદણી

અનુપેદ્ય વિં [સ] ઉપેક્ષા ન કરવી થટે કે ન
કરાય એવું

અનુપ્રદાન નં [સ] ભેટ (ર) અનુપૂર્તિ, ઉમેરો

અનુપ્રવેશ પું [સ] વાસેથી પેસવું તે (ર)

વ્યવસ્થિત હારખંધ પ્રવેશ [કરવી તે

અનુપ્રાણુન નં [સ] પ્રાણ પૂરવો તે (ર) મદદ

અનુપ્રાણિત વિં [સ] પ્રાણ પૂરેલો હોય તેવું

અનુપ્રાસ પું [સ] એકનો એક અક્ષર બેમાં

વાર વાર આવે એવો શબ્દાલંકાર [—મળવો

= એકનો એક અક્ષર, અલંકાર તરીકે,

વાર વાર આવવો, અનુપ્રાસ સંધવો]

અનુપ્રધ પું [સ] અંબન, સંબંધ (ર) ચાલુ અનુક્રમ,

સાકળ (૩) આગળ પાછળનો સંબંધ (૪)

(વિદાનમાં) વિષય, પ્રયોજન, અધિકારી ને સંબંધ

એ ચારનો સમૂહ [સ્મરણ

અનુપ્રેધ પું [સ] પાછળથી થયેલું જ્ઞાન (ર)

અનુભય વિં [સ] ઉભય નહીં એવું

અનુભવ પું [સ] પ્રત્યક્ષ જ્ઞાન, ખતે પોતે જાણવું તે

(ર) વીતક, ઉપભોગ [—કરવો, —લેવો

= અનુભવવું, જાતે જાણવું કે ભોગવવું કે

અનુભવશ કરીને જોવું —થવો, —માં

આવવું = અનુભવાવું] ંગમ્ય વિં અનુ-

ભવી શકાય એવું, અનુભવથી સમજાશકાય

એવું. ંજન્ય વિં અનુભવમાથી ઊપજેલું

ંજ્ઞાન નં અનુભવસિદ્ધ—પ્રત્યક્ષ જ્ઞાન

ંમૂલક વિં અનુભવ જેવું મૂળ છે એવું,

અધ્યરિયું નહિ એવું —પાકું ંસિદ્ધ વિં

અનુભવથી પુરવાર થયેલું

અનુભવવું સંકિં [સ] અનુમૂળે જાતે જાણવું કે

ભોગવવું—અનુભવ કરવો

અનુભવસિદ્ધ વિં [સ] જુઓ 'અનુભવ' મા

અનુભવવાર્થી વિં [સ] અનુભવની ઇચ્છાવાળું

અનુભવી વિં [સ] અનુભવવાળું—વિષય
વિં સ્ત્રીં અનુભવવાળી

અનુભાવ પું [સ] પ્રભાવ (ર) મનોગત ભાવનો

બાહ્ય વિકાર ંકે વિં અનુભવ કે સમજ દેનાર

ંકતા સ્ત્રીં સમજશક્તિ, જ્ઞાન

અનુભૂત વિં [સ] અનુભવેલું—તિ સ્ત્રીં અનુભવ

અનુભત વિં [સ] સમત, મજૂર ગમેલું કે

યથેલું (ર) નં, —તિ સ્ત્રીં સમતિ, મંજૂરી

અનુભરણુ નં [સ] પાછળ નરવું તે (ર) સતી થવું તે

અનુભંતા, —ત વિં [સ] અનુભતિ આપનાર

અનુભંદ્ર વિં [સ] મદ્રથી પણ નીચો (સ્વર)

અનુમાન નં [સ] ન્યાયશાસ્ત્રમાના ચાર

પ્રમાણોમાનુ એક—અનુભતિનું સાધન (ર) અટ-

કળ (૩) [કા શા] એ નામનો અલંકાર ંચિહ્ન

નં 'તેથી' એવો અર્થ દર્શાવનાર ચિહ્ન

(ગ) ( ) ંધાક્ય નં અનુમાનમા ઉપયોગી

પચાવચ વાક્ય (ન્યા) [માન કરવું

અનુમાનવું સંકિં [સ] અનુમાન પગથી] અનુ-

અનુભિત વિં [સ] અનુમાન ઉપર વ્યાયેલું;

અનુમાન કરેલું—તિ સ્ત્રીં એક જ્ઞાનના

સાધનથી થયેલું બીજું જ્ઞાન, અનુમાન-

પ્રમાણથી થયેલું જ્ઞાન

અનુમેય વિં [સ] અનુમાન કંવા ચોગ્ય કે કરી

શકાય એવું

અનુમોદ પું [સ] સહાનુભૂતિથી ઊપજતો

આનંદ (ર) જુઓ અનુમોદન ંકે વિં

અનુમોદના ંન નં સમતિ, દેકા

અનુમોદણુ સંકિં [સ] અનુમુદ્] સમતિ

કે દેકા આપવો

અનુયાયી વિં [સ] અનુસંગનાર (ર) પંથનું,

મતનું (૩) પું અનુસરનાર વ્યક્તિ, પંથનું

માણસ—ચિની વિં સ્ત્રીં (ર) સ્ત્રીં. ંમંદળ

નં અનુયાયીઓનો સમૂહ [(વ્યા)

અનુયોગી વિં [સ] જોડનાર, અન્યથા દર્શાવનાર

અનુરક્ત વિં [સ] રંગાયેલું (ર) આસક્ત-

—ક્રિા સ્ત્રીં ગંગાલું તે, આસક્તિ

અનુરણુ નં [સ] ગણકાર

અનુરત વિં [સ] રત, આસક્ત

અનુરસ પું [સ] ગૌણરસ (કા શા)

અનુરંજક વિં [સ] અનુરંજન કરનારું. —ન
 નં ખુશ કરવું તે. (૨) વિનોદ
 અનુરાગ પું [સ] પ્રેમ, આસક્તિ, રદ. —ગી
 વિં અનુરાગવાળું [અનુરાગ કરવો
 અનુરાગણું અં કિં [સ] અનુરાગ પરથી]
 અનુરાગી વિં [સ] જુઓ ‘અનુરાગ’માં
 અનુરાધા સ્ત્રીં [સ] વિશાખા પછીનું નક્ષત્ર
 અનુરૂપ વિં [સ] —ના જેવું; —ના પ્રમાણેનું (૨)
 યોગ્ય ઠા સ્ત્રીં [રકાવટ, અટકાવ.
 અનુરોધ પું [સ] આગ્રહભરી વિનંતી (૨)
 અનુરોધણું સં કિં [સ] અનુરૂપ] વળગ્યા
 ઝહેવું (૨) અનુરોધ કરવો
 અનુલક્ષણ નં [સ] અનુલક્ષણું તે —ણું સં કિં
 [સ] અનુલક્ષ] ઉદ્દેશનું, લક્ષમા રાખવું
 અનુલભ વિં [સ] સાથે લાગેલું —નેહાયેલું
 અનુલેખન નં [સ] ઉતારો કરવો તે, નકલ
 (૨) શ્રુતલેખન. ‘હિસ્ટેશન’ [કરવો તે
 અનુલેપ પું, ઠા નં [સ] લેપ ઉપર લેપ
 અનુલોભ વિં [સ] ઊતરતા વર્ણની સ્ત્રી
 સાથેનો (વિવાહ) (૨) જુઓ અનુલોભન. ઠા
 વિં અનુલોભ સખધથી ઉત્પન્ન થયેલું
 અનુલ્લંઘન નં [સ] ઉલ્લંઘન નહિ તે —નીય
 વિં ઉલ્લંઘન ન કરી શકાય તેવું કે ન કરવા જેવું
 અનુવર્તન નં [સ] અનુસરણ —ણું સં કિં
 [સ] અનુવૃત્ત] અનુવર્તન કરવું [—તિત્ત્વ નં
 અનુવર્તી વિં [સ] અનુસંગનારું (૨) યોગ્ય.
 અનુવાદ પું [સ] કહેલી વસ્તુ કરી કહેવી તે
 (૨) તરજુમો, ભાષાતર (૩) માન્ય સિદ્ધાંતને
 ઉદાહરણ તથા પુષ્ટિ ખાતર કરી ગળું કરવો તે
 ઠક પું અનુવાદ કરનાર ઠણુ સં કિં
 [સ] અનુવાદ પરથી] અનુવાદ—ભાષાતર કરવું
 —દિત પું અનુવાદ કંગયેલું —દી વિં (૨)
 પું વાદી અને સવાદી સ્વરોમા લખી જતો
 વાદીથી ત્રીજો સ્વર (સંગીત) —ધ વિં
 અનુવાદ કરવા યોગ્ય (૨) કહેવાઈ ગયેલી
 વસ્તુને કરી કહેનારું એવું (વિશેષણ)
 અનુવિધાયક વિં [સ] આજ્ઞાનિત ઠા નં
 અનુવૃત્તિ સ્ત્રીં [સ] અનુસરણ (૨) પુનરાવૃત્તિ (૩)
 વહીલના ધધામા ને ધધામાં આલ્લવિકા કર્યા

કરવી તે (૪) ટીકાનું ટિપ્પણ (૫) [વ્યા] આગળ
 આવી ગયેલા અર્થનું અનુસંધાન [વિવાહ
 અનુવેશ પું [સ] મોટા ભાઈ પહેલાં નાનાનો
 અનુશાસક પું [સ] અનુશાસન કરનાર —ન
 નં ઉપદેશ (૨) નિયમ, કાયદો (૩) અમલ કરવો તે,
 રાજ્ય ચલાવવું તે (૪) (કાઈ વિષયનું) વિવરણ કે
 સમજૂતી [દીર્ઘ સેવન
 અનુશીલન નં [સ] સતત અને ઊંડા અભ્યાસ;
 અનુશીલિત વિં [સ] અનુશીલન પૂર્વક કરેલું;
 અભ્યાસ દ્વારા સાવેલું
 અનુપગ પું [સ] નિકટ સખધ, સાહચર્ય (૨)
 અવગ્ય ભાવિ પરિણામ (૩) કન્યા (૪) ભાવના,
 ધર્યા —ગી વિં પરિણામ (૨) સ ધુક્ત, સંબંધી
 અનુપદુપ, —ભ [સ] પું એક છદ
 અનુષ્ઠાતા વિં [સ] અનુષ્ઠાન કરનારું
 અનુષ્ઠાન નં [સ] ક્રિયા કરવી તે (૨) કાઈ
 પણ ધાર્મિક ક્રિયા (૩) કાર્યનો આરભ, પૂર્વ
 તૈયારી. [—જેમારણું = કાઈ ધાર્મિક ક્રિયા
 કરાવવી તેની ગોઠવણ કરવી]
 અનુષ્ઠેય વિં [સ] કરવા જેવું
 અનુષ્ણ વિં [સ] ઊતુ નહિ એવું (૨) નં ક્રમળ
 અનુસરણ નં [સ] અનુસરવું તે —ણું સં કિં
 [સ] અનુસ] પાછળ પાછળ જવું, ઉપદેશ પ્રમાણે
 વર્તવું (૨) [વ્યા] એક પદે ખીલ પદ સાથે ટપ-
 લિ ગાદિમા સખધ રાખવો
 અનુસંધાન નં [સ] આગળની વસ્તુ સાથેનું
 જોડાણ કે તેમ આવતી વસ્તુ (૨) યોગ્ય સખધ
 (૩) ચોક્કસાઈ, ખારીકે તપાસ
 અનુસાર પું [સ] અનુસરણ (૨) [વ્યા] વાક્યમાં
 એક પદનું ખીલને અનુસરવું તે (૩) અનુપ્રમાણે;
 મુજબ. —રી વિં અનુસરવું. —થ વિં
 અનુસરવા યોગ્ય
 અનુસ્નાતક વિં [સ] સ્નાતક થયા પછીનું,
 ‘પોસ્ટ—ગ્રેજ્યુએટ’
 અનુસ્મરણ નં [સ] વારંવાર યાદ કરવું તે
 —ણાલેખન નં વસ્તુના સ્મરણ પરથી
 આલેખવું તે, ‘મેમરી ફોઈલ’
 અનુસૂત વિં [સ] —ની સાથે જોડાયેલું,
 ગૂંથાયેલું, અગ તરીકે અંદર આવી જવું

અનુસ્વારે પુ. ૦, ન. ૦ [સ.] સ્વરની પાછળ ઉચ્ચારાતો
અનુનાસિક વર્ણ કે તેનું ચિહ્ન ( )

અનૂબળ (-ગો) પુ. ૦ [સ.] સ્વર (લાકડાનો)
ખાડણિયો

અનૂછ ન. ૦ અનાચ, સીતાદ્વળ. ૦ડી સ્ત્રી સીતાદ્વળી
અનૂઠું વિ. ૦ [પ્રા.] અનુક્ર, સ. અનુત્થા અનોખું;
અપૂર્વ [અવિવાહિતા

અનૂઠ વિ. ૦ [સ.] અવિવાહિત. -ઠા વિ. ૦ સ્ત્રી ૦
અનૂત (નૂ) ન. ૦ ભૂક, હરામખોરી (ય) [-છું, -માં

આવડુ = હગમ મળવું, ખરી કમાણીનું ન હોવું]

અનૂરી સ્ત્રી ૦ સીતાદ્વળી -રૂ ન. ૦ સીતાદ્વળ

અનૂર્મિલ વિ. ૦ [સ.] ઊર્મિલ નહિ એવું

અનૂણ (-ણી) વિ. ૦ [સ.] અન્નણી [ખોલનારું

અનૂત ન. ૦ [સ.] અસત્ય ૦ વાદી વિ. ૦ અનૂત

અને (ને) અ. ૦ [સ.] અન્યત્ર? [ખે વાક્યો કે

શબ્દોને જોડનારું ઉલયાન્વયી અવ્યય] ને, તથા

અનેક વિ. ૦ [સ.] એક નહીં-અહુ ૦ કે દ્રી વિ. ૦ અનેક

કેકવાળું ૦ તા. સ્ત્રી ૦, ૦ત્ર ન. ૦ અનેક હોવું તે

૦ત્ર દોષ પુ. ૦, ૦ત્રાપત્તિ સ્ત્રી ૦ અનેકત્વના

દોષનો પ્રસંગ ૦ દેવવાદ પુ. ૦ અનેક દેવોમા

માનવાનો મત, 'પોલીથિઈમ' ૦ વા અ. ૦ [સ.]

અનેક રીતે ૦ પત્નીકત્વ ન. ૦ અનેક પત્ની હોવી

તે કે તેવી લગ્નપ્રથા ૦ પદી વિ. ૦ 'મહિનોમિયલ'

(એકસ્પેશન) [ગ.] ૦ ભાષાકોષ વિ. ૦ અનેક

ભાષાઓ ન. ૦ નાર ૦ સુખ (-ખી) વિ. ૦ ઘણી

ખાનુઓવાળું (ર) ઘણાની મારફત ચાલતું.

૦રંગી વિ. ૦ અનેક રંગવાળું. ૦રૂપ વિ. ૦ અનેક

રૂપવાળું ૦ વચન ન. ૦ (આ) અહુવચન ૦ વર્ણ

વિ. ૦ જેમા એક કરતા વધારે અક્ષરો રાગિ-ખી ન

હોય તેવું (સમીકરણ) 'સાધમલ્લેનિયસ' (ગ)

૦ વિધ વિ. ૦ અનેક પ્રકારનું -કાર્ય વિ. ૦ [વ્યા]

અનેક અર્થ-સ્વરવાળું -કાર્ય (-થી) વિ. ૦

અનેક અર્થવાળું -કાંત વિ. ૦ અનેક બાલુવાળું

(ર) અનિશ્ચિત -કાંતવાદ પુ. ૦ મ્યાદ્વાદ; નેરેક

વસ્તુનું એના પાસા પરત્વે જુદી જુદી રીતે જ્ઞાન

થાય છે એવો જેન તત્ત્વજ્ઞાનનો સિદ્ધાંત

અનેનાસ ન. ૦ [પો] એક દ્વળ અનનાસ

અનેકું વિ. ૦ [સ.] અન્યત્ર ખીજી જુદું (ર)

અનન્ય, અસાધારણ વિચિત્ર

અનૈકાંતિક વિ. ૦ [સ.] અનેકાંત, અનિશ્ચિત (ર)

અનેક બાલુવાળું (૩) પુ. ૦ [વ્યા.] વ્યભિચારી

હેનુ-એક હેતુભાસ

અનૈક્ય ન. ૦ [સ.] એક્યનો અભાવ, બુદ્ધિ (ર)

વિરોધ, કસ ૫ (૩) વિ. ૦ એક્ય વગરનું ૦ તા

સ્ત્રી ૦ એક્ય વગરનું હોવું તે

અનૈતિહાસિક વિ. ૦ [સ.] ઐતિહાસિક નહિ

એવું; ઇતિહાસથી ખરોખર નહિ તેવું

અનોખું (નો) વિ. ૦ [અનોખું] નોખું નહિ

તેવું, ભેગું, સહિયાત, મજિયાર (ર) [દિ

અનોખા, કે જોત્તુ] નોખું-નિરાળું ન અનેક,

અસાધારણ, અપૂર્વ [દિવાતી વાનર

અનોડી સ્ત્રી ૦ તાલ આપવા તપલા પર જોડથી

અનોપ (૦મ) વિ. ૦ + અનુપ, અનુપમ

અનોચિત્ય ન. ૦ [સ.] ઐતિહાસિક અભાવ

અનોરસ [સ.] જેને ઐઞમ પુત્ર ન હોય તેવું,

વાંચિયુ (ર) ઐઞસ નહિ તેવું, દત્તક

અન્ન ન. ૦ [સ.] (ગરુડ) અનાન, ખોરાક [-નું

પાણી થયું = (રાગથી) ખાવેલાનો કાચો ન

થવો -નો કીરો, -નો પિંડ = અન્ન પદ

જેનું છવન છે તે. (વૃદ્ધ, બાળક, કે ખાઉધર

માટે વપરાય છે) -નો માળખો (માળખામા

ખારે માસ અન્ન પાકે તે પદ્ધતી) અજનો ભારે

દાતા -ભેયુ થયું = ખાવા પામતું અન્ન

આદારે અને ધી વ્યવહારે = જે જેમ

ઘટે તેમ કરું જો અન્ન તેવો

ઝોડકાર = જેવું કામ તેવું દ્વળ, વાવે તેવું

લણે] ૦ફટ પુ. ૦ અલકટ, હાકિગ્લ આગળ

નૈવેદ્ય તરીકે ગોવવામા આવતો અનેક

વાનીઓનો ઢગલો ૦ શ્રેત્ર ન. ૦ સત, સાધુ,

વરેમાર્ગ, ગંગાનો વગેરેને જ્યા અન્નદાન

અપાતું હોય તે સ્થળ ૦છ (-સ) ત્ર ન. ૦

અજ્ઞેત્ર, સદાત્ર ૦જલ (-ળ) ન. ૦ ત્રણો-

પાણી (ર) [લા] જિણાદેણી, માચ્ય [-ઊદયુ,

-ખૂટયુ = લેણદેણી પૂરી થવી (૨) એક

જગ્યાએ ખાવાપીવનું નસીબમા લખાયેલું

પૂરું થયું, એટલે ત્યાંથી ઊપડવનો વખત

આવેલો (૩) નરીય ફડક, જાચ્ય ફરી વળવું]

૦દાતા વિ. ૦ ખાવાનું આપનાર (૨) આશય

આપનાર ઠંદાન નંબરનું દાન. ઠંદેવ પુઠ
અનકપી દેવ ઠંદેવતા પુઠ ૫૦ વં અન્ન-
કપી દેવ (૨) સ્ત્રીં અન્નની અધિષ્ઠાતા દેવી,
અનપૂર્ણાં ઠંપાણી નં અન્નજળ, ખાણુંપીણુ,
નિર્વાહનું સાધન [—ઠેર થઈ જવાં = (દિલ-
ગીરી ઇંના અવિશથી) ખાવાપીવામાસ્વાદ ન
રહેવો—અન્નકાર લાગણુ] ઠંપાન નં અન્નજળ
ઠંપૂર્ણાં સ્ત્રીં (સ) અન્ન પૂરનારી — પૂર
પાડનારી દેવી ઠંપ્રાશન નં નાના છોકરાને
છઠ્ઠે અથવા આઠમે મહિને પહેલવહેલુ અન્ન
ખવડાવવાનો સસ્કાર. ઠમય વિં અન્નનું
અન્નથી ભરેલું (૨) અન્નથી બધાયેલું (શરીર)
ઠમયકેષ (૫) પુઠ અથૂળ શરીર ઠરસ
પુઠ અનાજનું સત્ત્વ ઠવસ્ત્ર નં ખોરાક અન્ને
કપડા ખોરાકપોશાકી ઠવિકાર પું અપવ્યાથી
શરીરમા થતો બગાડ ઠસન્ન નં અન્નજન
—ત્રાનદશા સ્ત્રીં અન્ન, અન્ન એમ કરવું
પડે એવી દશા, ખાવાના સાસા —ત્રાશય નં
હોજરી, જહર —ત્રાહાર પું માસનો નહિ
અનાજનો —નિરાશિય આહાર —ત્રાહારી
વિં અન્નાહાર કરનાર —ત્રોદક નં અન્નજળ
અન્નૈયુ' વિં [સં અન્વાય] અન્નાથી, આણયિયું,
વાકાળોલુ
અન્ય વિં [સં] બીજી (૨) લિજ. ઠગામી વિં
વ્યલિયાગી ઠગોત્રી વિં બીજી ગોત્રનું ઠતર
વિં [સં] ખેમાનુ એક (૨) બીજી (૩) લિજ
ઠતરાન્વિત વિં ખેમાથી એક સાથે સબદ્ધ
ઠન્ન અં [સં] બીજે ઠકાણે ઠયા અં [સં]
બીજી રીતે (૨) આડું, ઊલટું ઠદેશી વિં
પરદેશી ઠભૂત(—તા) [સં] સ્ત્રીં કોયલ
ઠમનરક [સં], ઠમનું વિં મનબીજે ઠકાણે
ગયેલું હોય એવું, ધ્યાનરહિત —ન્યા સ્ત્રીં પર
ત્રી —ન્યાશ્રિત વિં પરાશ્રિત
અન્યે કે પન્યે = બીજાએ કે પડે—પોતે, ગમે
તેમ કરીને
અન્યાય પુઠ [સં] ન્યાયવિરુદ્ધ કર્મ, ગેરધ-સાદ્
ઠયુક્ત વિં અન્યાયવાળું —ત્રી વિં અન્યાય-
યુક્ત (૨) અન્યાયથી વર્તનાર —ત્રય વિં [સં]
ન્યાય નહી તેવું

અન્યારી સ્ત્રીં ખાળવાના લાકડાની હેલ—ગાડું
[—ખડકવી = હેલ ખરોખર ગોઠવીને
ગાડામા ભરવી]
અન્યોક્તિ સ્ત્રીં [સં] એક અર્થાલંકાર ખોલવું
અમુકને ઉદ્દેશીને અન્ને લાણ પાડવું કોઈ
બીજાને એવી વાણીની ચાતુરી, સ્તુતિના
શબ્દોમા નિદા ને નિદાના શબ્દોમા સ્તુતિ
દર્શાવવી તે (કાશા)
અન્યોન્ય વિં (૨) અં [સં] પરસ્પર એકમેક,
ઠદ્રોહી વિં પરસ્પર ઠ્રોહ કરનાર ઠપૂરક વિં
પરસ્પર પુરવણી કરતું ઠપોષક વિં પરસ્પર
પોષક —ન્યાધ્યાસ પુઠ અરસપરસ મિથ્યા
આરોપણ કરવું તે —ન્યાભાવ પુઠ એક
પદાર્થનો બીજા પદાર્થમા અભાવ તે જેમ ઘટનો
પટમા અન્ને પટનો ઘટમા (ન્યા) —ન્યાશ્રય
પરસ્પર આશ્રય; ઠેકા (૨) અથી વસિદ્ધ કરવો
અન્ને પાછો વ થી અ સિદ્ધ કરવો તે દોષ,
'પીઠિશિયો મિન્સિપી' (ન્યા) —ન્યાશ્રયી,
—ન્યાશ્રિત વિં અન્યોન્યાશ્રયવાળું
—ન્યોત્તેજન નં અન્યોન્ય ઉત્તેજન
અન્યથ પુઠ [સં] સબધ (૨) [વ્યા] પદોનો પરસ્પર
યોગ્ય સબધ (૪) કારણ હોય ત્યા કાર્યનું હોવું
તે નિયમ (૫) વશ (૬) લાવાર્થ [—કરવો =
પદોનો સબધ ગોઠવી ખતાવવો —ખેસવો =
વાક્યમા પદોનો સબધ વ્યાકરણ અન્ને લાવથી
ખરોખર આવવો કે ગોઠવાવો] ઠપદ્ધતિ સ્ત્રીં
અન્વેષણની પદ્ધતિઓમાની એક, જેમા અમુક
અર્થ ન્યાન્યા હોય ને સઘળા કાખલાઓમા
એક જ બીજા સર્વસાધારણ અર્થ મળી
આવતો હોય તો તે ખે અર્થો ધણુ કરીને કાર્ય-
કારણ છે અથવા કાર્યકારણ સબધવાળા છે,
એમ સમજવામા આવે છે 'મેથડ ઓફ એગ્રી-
મેન્ટ' (ન્યા) ઠન્યતિરેક પુઠ અન્યથ તથા
વ્યતિરેક ઠન્યતિરેકી વિં અન્યથવ્યાપ્તિ તેમ
જ વ્યતિરેક વ્યાપ્તિ ખને વાળું (સાધન) [ન્યા]
ઠન્યાપ્તિ સ્ત્રીં સાધન હોય ત્યા સાધ્ય હોય
એવા સબધનું દર્શન —યાગત વિં વશપર-
પરાથી આવેલું —ત્રી વિં અન્યથ-સબધ
ખતાવનાર (૨) અન્યથવાળું (૩) વશનું વશવાળું

અન્યર્થ, ૦કે વિં [સ] અર્થને અનુસંગત,
 યથાર્થ ઠંતા સ્ત્રી
 અન્વિ(—વી)ત વિં [સ] યુક્ત (૨) ધ્રુવ,
 સપડાયેલું —તાર્થ પું અનવય ઉપરથી
 સહેજે સમન્વય એવો અર્થ (૨) વિં એવા
 અર્થવાળું [ભેલુ-તપાસતુ તે
 અન્વીક્ષણ નં, અન્વીક્ષા સ્ત્રીં [સ] ખારીકીથી
 અન્વેષક વિં [સ] તપાસનાર (૨) પું હિસાબ
 તપાસનાર, 'ઓડીટર' —ણુ નં તપાસ, શોધ,
 સશોધન
 અન્વેષ્ય વિં [સ] અન્વેષણ કરવા લાયક
 અન્વેષ્યા વિં [સ] અન્વેષણ કરનાર
 અપ [સ] ઉપસર્ગ શબ્દને લાગતાં નીચેનું,
 'ઊતરતું', 'હીન', 'અગમ્ય' વગેરે ભાવ ખતાવે
 છે (૨) નં [મ અપ્] પાણી
 અપર્થ વિં નાણીતું, સમન્વય એવું
 અપકર્મ નં [સ] ભુઓ અપકૃત્ય
 અપકર્ષ પું [સ] પડતી ૦કે વિં અપકર્ષ
 કન્નાર ૦ણુ નં પાછા પાડવું નીચે પાડવું
 તે (૨) ઘટાડો થવો તે
 અપકાય પું ૦ ૧૦ વં [સ] પાણીના જીવ
 અપકાર [સ] હાનિ, અનુપકાર (૨) કૃતજ્ઞતા, ડોહ
 ૦કે, —રી વિં અપકાર કરનાર —ર્થ નં
 ખરાબ કાર્ય
 અપકીર્તિ(—ત્તિ) સ્ત્રીં [સ] બદનામી, અપયશ
 અપકૃતિ સ્ત્રીં, —ત્ય નં [સ] અપકાર્ય,
 ખરાબ કામ, દુગત્યગણ
 અપકૃષ્ટ વિં [સ] અવનત, પતિત (૨) અધમ, હલકું
 અપક્રિયા સ્ત્રીં [સ] અવક્રિયા; નુકસાન (૨)
 અપકૃતિ, ખોટું નામ
 અપકવ વિં [સ] પકવ નહિ તેલું, કાચું ઠંતા સ્ત્રીં
 અપક્ષ વિં [સ] પાખ વિનાનું (૨) સહાય વિનાનું
 (૩) નિપક્ષ ઠંતા સ્ત્રીં ૦ પાત પું પક્ષપાતનો
 અભાવ, નિપક્ષતા
 અપક્ષય પું [સ] વિનાશ
 અપ(—ખ)ખા પું (કા) આશ્વમેઘ, આરુચિ
 અપ(—વ)ખોડવું સંકિં નિદ્રુ ખોડો નદવી,
 વખોડવું, અપખ્યાનિ કવી
 અપધાત પું [સ] ક્રમેાન

અપચય પું [સ] ક્ષય, હાનિ, ઘટાડો
 અપચાર પું [સ] દુરાચાર (૨) કંકી ન પાળવી તે
 અપચિહ્ન નં [સ] અગમ્ય ચિહ્ન (૨) અપચુકન
 અપચો પું [અ+પચવું] બદલનામી; અછરણ
 અપછરા સ્ત્રીં [સ] અપ્સરસ્ + અપસગ
 અપચ્છાય વિં [સ] નહાતી છાયાવાળું (૨)
 પું જેનો ઓળો ન પડે તે —દેવ, ઉપદેવ વગેરે
 અપચય પું [સ] પગચય, હાં
 અપચશ(—સ) પું અપચગ, અપકીર્તિ
 [—મળવો = અપકીર્તિ થવી, વખોડાવું
 —લેવો = અપકીર્તિ વહુની] —શિ(—સિ)યું
 વિં અપચશવાળું, અપચશ અખવે એવું
 અપખન પું [સ] માખાપ કન્તા ઊતરતા
 ગુણવાળો પુત્ર
 અપ(—ચ)ટ અં રોજ, હમેશ (૨) વિં [સ
 અપટ] મૂર્ખ, ખેવકુંક
 અપટ્ટી સ્ત્રીં [સ] નાટકનો પડદો ૦ ક્ષેપ પું
 પડદો ખમેટી એકાએક ગભૂમિ ઉપર આવવું તે
 અપટ્ટી સ્ત્રીં [સ, સ આપત?] વ્યવહાર—
 વેપાન્ના ઓપટ્ટી —નુસાન
 અપટ્ટ વિં [સ] પટ્ટ—કુશળ નહિ તેલું (૨) માફ
 અપટ વિં [સિ] અભણ
 અપત નં ભુઓ અપત્ય
 અપતિમતા વિં સ્ત્રીં [સ] પતિમતા નહિ
 તેવી, વ્યભિચારિણી [અવિશ્વાસ
 અપતીજ સ્ત્રીં [અ+પતીજ] આણપતીજ,
 અપત્નીક વિં [સ] પત્ની વગરનું (કુવાર કે
 વિધુગ), એટલું [દિષ્ટિએ]
 અપત્ય નં [સ] સનાન (૨) ખાળક (વડીલોની
 અપત્ર(—ત્રી) વિં [સ] પાદરા વિનાનું (૨)
 પાખ વિનાનું
 અપત્રપા સ્ત્રીં [સ] શરમાળપણુ લગત
 અપત્રી વિં [સ] ભુઓ અપત્ર
 અપથ પું [સ] કુમાર્ગ (૨) પાખડી મત
 અપથ્ય વિં [સ] પથ્ય નહિ એવું (૨) નં કુપથ્ય
 અપદ ભિં [સ] પગ વિના ચાલનાર (૨) પદ—
 હોદ્દા વિનાનું [અન્યર્થ નહિ તે
 અપદાર્થ પું [સ] મિથ્યા — અસત વગર (૨)
 અપદેવતા પું [સ] ભૂત પ્રેતાદિ

અપદેશ પું[સ] ઉચ્ચેષઁ કન્વો - નામ આપવું
તે (૨) બહાનુ, યુક્તિ (૩) [ન્યા] કારણ આપવું તે
અપદલાય વિં [સં.] નહિ ગદ્ય કે નહિ પદ્ય
એવું (૨) નં એવી કાવ્યરચના

અપદાર નં [સં] પાછલું બાગલું (૨) શુદ્ધ
અપદર્મ પું [સં.] અધર્મ [ચિંતન
અપદ્યાન નં [સં] અનિષ્ટનું ચિંતન, વિપરીત
અપદ્ય શ પું [સં] અધોગતિ, અધ પાત વિનાશ
અપનાવવું મં કિં [હિ] પોતાનું કરવું કે
માનવું -૨ સ્ત્રીં અપનાવવું તે

અપન્યાસ પું [સં] અસ્તાદિના અંતનો સ્વર
અપપાઠ પું [સં] ખોટું પાઠાંતર
અપભવન નં [સં] વકીલવન [પામેલું
અપભ્રષ્ટ વિં [સં.] પડેલું (૨) વિકૃત, અપભ્રંશ
અપભ્રંશ પું [સં] પડેલું તે (૨) રાખેલું વિકૃત
થવું તે (૩) વિકૃત રાખે (૪) સ્ત્રીં સંસ્કૃતભાષી
અપભ્રષ્ટ એક લાપા

અપમાન નં [સં] માનથી ઊલટું તે: અનાદર;
તિસ્કાર ંયુક્ત વિં અપમાનવાળું. -નિત
વિં અપમાન પામેલું [માન કરવું

અપમાનવું સંકિં [સં] અપમાન પરથી અપ-
અપમાર્ગ પું [સં.] કુમાર્ગ
અપમૃત્યુ નં [સં] ક્રમેાત

અપયશ પું [સં] અપભ્રંશ, બદનામી, અપકીર્તિ
અપર વિં [સં] ખીલું; ભિન્ન (૨) પાછળનું
(૩) એરમાન, સાવડું ંમા. ંમાતા સ્ત્રીં
સાવધી મા ંરાત્ર સ્ત્રીં પાછલી રાત.
ંસામાન્ય નં [ન્યા] પેટાસમૂહની ભતિ.
ંસ્વસ્તિક પું ક્ષિતિનું પશ્ચિમ બિંદુ -૨ંચ
અં [સં.] વિશેષમાં, વળી, ઉપગત -૨ા વિં
સ્ત્રીં [સં] નિકૃષ્ટ; ઊતરતી (૨) પારકી (૩)
ખીલ, લિન્ન -૨ા વિદ્યા સ્ત્રીં નામકપાત્રમક
વિદ્યા, બ્રહ્મવિદ્યા સિવાયની વિદ્યા. -૨ાદ્ધણ
પું [સં] પાછલો પહોર

અપરમાદ પું તબિયતમા બગાડો
અપરસ પું [સં] અધમ પ્રકારનો રસ
અપરસ પું [સં] અસ્પર્શ, પ્રા. પરસ=સ્પર્શ
(વૈષ્ણવોમાં) અહકાસ નહિ એવું હોવું તે
અપરંચ અં [સં] વિશેષમાં, વળી, ઉપરાત

અપરંપાર વિં [સં] અપરંપાર અપાર, પુષ્કળ
અપરાજિત વિં [સં] પરાજિત નહિ એવું -તા
સ્ત્રીં એક ઔપધિ (૨) (સં) દુર્ગા
અપરાજેય વિં [સં.] હરાવી ન શકાય એવું
અપરાધ પું [સં] દોષ, યુનો (૨) પાપ ંણ,
-વિની વિં સ્ત્રીં 'અપરાધી'નું સ્ત્રીલિંગ. -ધી
વિં (૨) પું અપરાધ કરનાર
અપરાધીન વિં [સં] પરાધીન નહિ એવું, સ્વતંત્ર
અપરા, ંવિદ્યા ભુઓ 'અપરં'મા
અપરાદ્ધણ પું [સં] ભુઓ 'અપરં'મા
અપરિક્લેશ પું [સં] પરિચ્છેશનો અભાવ
અપરિગ્રહ પું [સં] પરિગ્રહ ન રાખવો તે. ંમત
નં અપરિગ્રહી રહેવાનું મત. -હી વિં પરિગ્રહ
ન ગાખનાર [અભવ્યુ
અપરિચિત વિં [સં.] પરિચિત નહિ એવું;
અપરિચિન્ન વિં [સં] પરિચિન્ન નહિ એવું
અપરિણીત વિં [સં] નહિ ખરણેલું
અપરિમિત વિં [સં] પરિમિત નહિ એવું; અમાપ
અપરિમેય વિં [સં] માપી ન શકાય એવું
અપરિહાર્ય વિં [સં.] ટાળી ન શકાય એવું
અપરીક્ષિત વિં [સં.] પરીક્ષિત નહિ એવું
અપરોક્ષ વિં [સં] પરોક્ષ નહિ એવું. પ્રત્યક્ષ
અપણું વિં [સં] પાદડા વિનાનું
અપણું સ્ત્રીં [સં] (સં) પાર્વતી
અપર્યાપ્ત વિં [સં] પર્યાપ્ત નહિ એવું
અપલક્ષણ નં [સં.] નહાર લક્ષણ (૨) દુરાચરણ
અપલખ (-ખ)ણ નં ભુઓ અપલક્ષણ
અપલખણું વિં અપલક્ષણવાળું (૨) ચાદવું;
અપલ્યાણું (૩) એખવાળું [હિડાવવી તે
અપલાપ પું [સં] છુપાવવું તે, ખરી વાત
અપલાયન નં [સં] નાસવું નહિ-પૂંદ ન
દેખાડવી તે [(૨) દૂવડ સ્ત્રી
અપદ્યા સ્ત્રીં [સં. અપલ્લ=માંસ] દુખળી સ્ત્રી
અપવક્ર નં [સં] એક છંદ
અપવર્ગ પું [સં] સમાપ્તિ (૨) મોક્ષ
અપવર્તક પું [સં] અપવર્તન કરનાર
અપવર્તન નં [સં] ખોટું આચરણ
અપવાદ પું [સં] સામાન્ય નિયમમાં બાધ
(૨) નિંદા, આળ (૩) ખંડન, ધનકાર.

[—એસવો,—લાગવો = આળ ચોટવું, માથે આળ લાગવું] ૦કે,—દી વિં અપવાદ કંગાર
અપવાસ પું ભુઓ ઉપવાસ
અપવિત્ર વિં [સં] નાપાક, અશુદ્ધ ૦તા સ્ત્રી
અપવિદ્ધ વિં [સં] કેટી દીધેલું, તલચેલું (૨)
અધમ (૩) પું મા કે આપે તણ દીવેલો અને
કાઈ અભણાએ દત્તક લીધેલો કે ઉછેરેલો પુત્ર
અપચય પું [સં] ખોટું ખરચ, ખગાડ
અપશકુન પું [સં] ભુઓ અપશકુન
અપશબ્દ પું [સં] ગાળ, ખરાળ શબ્દ (૨)
[વ્યા] નિયમ વિરુદ્ધનો શબ્દ, ખોટો પ્રયોગ
[—કાઠવો = મોમાથી ગાળ ખોલવી—
ખોટો શબ્દ કહેવો]
અપ(—ત્ર)શકુન પું [સં] અપજકુન માટે
શકુન(૨) અશુભ ચિહ્ન —નિચણ વિં સ્ત્રીં,
—નિયાળ, —નિચુ વિં જેના શકુન ખરાળ
ગણાતા હોય તેવું, અમગળ
અપસદ પું [સં] નીચ વર્ણનો માણસ (૨)
સમાસમા ઉત્તપદ તરીકે આવતા ‘અધમ’,
‘નીચ’નો અર્થ યતવે છે (ઉદાહરણપસદ)
અપસરણ પું [સં] ખસી જવું તે, નાસી જવું તે
અપસરણ અંકિં [સં] અપસ [ફ્ર] ખસવું
અપસચ વિં [સં] જમણું (૨) ઊલટું (૩)
અં જમણી તરફ (જનોઈ જમણે ખમે
લાવી દેવી તે) [વાળો સિદ્ધાંત
અપસિદ્ધાંત પું [સં] ભૂલભરેલો કે તર્કદાય-
અપરમાર પું [સં] કેકરૂ [તે ગાનાર
અપરવર પું [સં] ખોટો—વર્ત્ય સ્વર(૨) વિં
અપહતિ સ્ત્રીં [સં] ફ્ર કંપુ—નાશ કરવું તે
અપહરણ પું [સં] ઉપાડી જવું તે, કાઢી જવું તે
અપહાર પું [સં] અપહરણ(૨) ઉચાપત કરવું તે
(૩) પારકી મિલકત વાપરવી—ઉઠાવી દેવી તે
અપહુતિ સ્ત્રીં [સં] છુપાવવું તે (૨) [કા શા]
જેમા વગ્નના અસલ ધર્મને છુપાવી ખીલ
ધર્મનો આરોપ કરવામા આવે તે અલકાર
અપંખ વિં [અપંખ] પાખ વિનાનું
અપંગ વિં [પ્રા, સ અપાંગ] પાગળું, કોઈ
અગતી ખોડવાળું (૨) [લા] લાચાર
અપરિત વિં [સં] પડિત નહિ એવું

અપાતક નં [સં] પાપ નહિ તે. —કી વિં પાતકી
નહિ એવું
અપારથ વિં [સં] ન પથી શકે એવું
અપાત્ર વિં [સં] અયોગ્ય (૨) નં નકાસુ
વાસણ ૦તા સ્ત્રીં
અપાદ વિં [સં] પગ વગરનું
અપાદાન નં [સં] છૂટા પડવું તે (૨) [વ્યા]
પાચમી વિલક્ષિનો અર્થ
અપાન પું [સં] પાચ પ્રાણવાયુઓ (પ્રાણ,
અપાન, વ્યાન, ઉદાન અને સમાન) માનો
એક જે ગુદા વાટે નીકળે છે. ૦કાર નં
ગુદા ૦વાયુ પું અપાન
અપાપ(—પી) વિં [સં] પાપરહિત, નિપાપ
અપામાર્ગ પું [સં] અવેડો
અપાય પું [સં] સકટ, આકૃત (૨) તુકસાન,
તોટો (૩) ખુચારી, નાશ
અપાર વિં [સં] પાર વિનાનું, ખૂબ
અપારદર્શક વિં [સં] પારદર્શક નહિ તેવું
અપારદર્શિતા સ્ત્રીં [સં] પારદર્શક ન હોવું તે
અપાર્થિવ વિં [સં] પાર્થિવ નહિ તેવું
અપાવરણ નં [સં] ઉવાડવું—ખુલ્લું કરવું તે
અપાસરો પું [સં] ઉપાશ્રય જેન સાધુઓને
ગહેવાનું સ્થાન [અપાસરે દીવો = (અપાસરે
દીવો ન જ કરાય તે પરથી) અશસ્ત્ર વાત, સૂરજ
પશ્ચિમમા ઊગવો.]
અપાસ્ત વિં [સં] તિરસ્કૃત, તરછોડાયેલું
અપાંગ પું [સં] આખનો ખૂણો (૨) ટીલું (૩)
વિં પાગળું, અપંગ. ૦દર્શન નં કટાક્ષ
૦દષ્ટિ નં કટાક્ષલરી નજર. ૦નેત્ર વિં
અણિયાળી આખવાળું
અપિ અં [સં] પણ, વળી ૦ચ અં વળી
અપિ(—પૈ) નૃક વિં [સં] આપ વિનાનું (૨) વડીલો-
પાર્જિત નહિ એવું
અપીલ સ્ત્રીં [ફ્ર] આગ્રહલરી વિનંતી; અનુરોધ
[—કરડું, = હૃદયમા ઊતરે, અસંગ થાય તેમ
વીનવવું —થડું = હૃદયમા ઊતરવું, અસર થવી,
ગમવું] (૨) કાળા માટેની મગાણી કે વિન તી (૩)
નીચલી અદાલતના ચુકાદા સામે ઉપરી અદાલ-
તને અરજ [—મા જડું = કેસની અપીલ થવી,

(માણસે) અપીલ કરવી, અપીલ કોર્ટ માં જવું
—લઈ જવી=અપીલ કોર્ટ માં કેસ લઈ જવો,
અપીલ કરવી —ચાલવી=અપીલનું કામ
અદાલતમાં ચાલુ થવું —ચલાવવી, —સાંભ-
ળવી=અપીલનું કામ ચાલુ કરવું, સુનાવણી
ઉપર લેવું] ૦કોર્ટ સ્ત્રી ૦ અપીલ સાંભળનારી
ઉપરની અદાલત

અપુચ્છ વિં [સ] પૂછડા વિનાનું
અપુણ્ય વિં [સ] અધર્મ્ય, અપવિત્ર, મહિન
(૨) નં પુણ્યનો અભાવ, પાપ
અપુત્ર વિં [સ] પુત્રહીન ૦તા સ્ત્રી ૦
અપુત્રિણી વિં સ્ત્રી ૦ [સ] પુત્ર વિનાની
અપુશાન નં ભુઓ અપૂશાણ
અપુષ્ટ વિં [સ] નહિ પોષાયેલુ (૨) પુષ્ટ નહિ
એવું, દુબળું (૩) [કા.શા.] અપ્રસ્તુત
અપુષ્પિત વિં [સ] પુષ્પિત નહિ એવું
અપૂજ વિં [સ] પૂજ વગરનું, ન પૂજવું
અપૂજ્ય વિં [સ] પૂજ્ય નહિ એવું
અપૂત વિં [સ] અપવિત્ર
અપૂપ પું [સ] માલપૂડો (૨) મધપૂડો
અપૂરતું વિં [અ+પૂરતું] પૂરતું નહિ એવું, ખૂટતું
અપૂરિત વિં [સ] પૂરિત નહિ એવું
અપૂર્ણ વિં [સ] પૂર્ણ નહિ એવું ૦કાલ(-ળા)
પું ક્રિયાની અપૂર્ણતાનો ભાવ આવે એવો
કાળ [વ્યા] ૦ક્રિયાપદ નં બધા કાળ અને
અર્થના રૂપ જેના થતા નથી એવું ક્રિયાપદ.
૦તા સ્ત્રી ૦ બીજા પું ૦ ‘એલિંગ્રેઇકલ
ફેક્શન’ (ગ).—હર્ફ કે પું ૦ અપૂર્ણ આકંડો,
‘એરિથમેટિકલ ફેક્શન’ [ગ]
અપૂર્તિ સ્ત્રી ૦ [સ] પૂર્તિનો અભાવ
અપૂર્ણ વિં [સ] અવનપું, પૂર્વે ન બનેલું એવું
(૨) અસામાન્ય ૦તા સ્ત્રી ૦
અપૂશ (શ, ઈ) સ્ત્રી ૦ દાદો (કપડું વીંટીને કરેલો)
(૨) [લા] દમ લીડેલો રાખવો તે [—નીકળી
જવી = દમ નીકળવો હૂશ થઈ જવું, ખૂબ થાકી
જવું —કાઠવી=થકવી નાખવું, હૂશ કાઠવી]
અપૂ(-પો)શણુ નં [સ. આપોશાન] અપુશાન,
ભોજનને આરભે અને અતે જે આચમન
કરવું તે (૨) ભોજનની શરૂઆતમાં ખીરસાતો

થોડો ભાત [—માં જવું=(ભોજનમાં
અપોશાણની પેઠે) કશી ગણતરીમાં કે મનરે
ન લેખાવું, ચટણી થઈ જવી]
અપૃષ્ઠ શ પું [સ] કરોડ વિનાનું પ્રાણી.
—શી વિં અપૃષ્ઠશની ભતવું
અપેક્ષણીય વિં [સ] ઇચ્છવા ભેગ, અપેક્ષ્ય
અપેક્ષા સ્ત્રી ૦ [સ] ઇચ્છા (૨) અગત્ય (૩)
[વ્યા] આકાંક્ષા —ક્ષિત વિં જેની અપેક્ષા
હોય તેવું (૨) અપેક્ષાવાળું —ક્ષ્ય વિં અપેક્ષા
રાખવા જેવું કે રાખવી ભેઈએ એવું
અપેખ વિં [અ+પેખવું] અટક્ય
અપેય વિં [સ] પીવાને અયોગ્ય કે ન પી શકાય
એવું ૦પાન નં અપેય પીણ કે તે પીવું તે
અપૈતૃક વિં [સ] ભુઓ અપિતૃક
અપૈશુન(-ન્ય) નં [સ] પૈશુનનો અભાવ
અપોશણુ નં ભુઓ અપૂશાણ
અપૌત્તૃષ(-પેય) વિં [સ] પાયણુ (૨) ઇશ્વરકૃત
(૩) નં પાયલાપણું
અપ્સરંગી વિં તરંગી, ચચળ
અપ્પટ વિં (૨) અં ભુઓ ‘અપટ’
અપ્રક(-ગ)ટ વિં [સ] બહાર નહિ પડેલું;
અપ્રસિદ્ધ (૨) છાતું
અપ્રકાશ વિં [સ] પ્રકાશ વગરનું (૨) અપ્રગટ
(૩) પું અધકાર —શિત વિં પ્રકાશિત
નહિ તેવું [ઉપમાન
અપ્રકૃત વિં [સ] પ્રકૃત નહિ એવું (૨) [કા.શા.]
અપ્રગટ વિં ભુઓ અપ્રકટ
અપ્રગલ્ભ વિં [સ] પ્રગલ્ભ નહિ એવું
અપ્રજ વિં [સ] પ્રજ વગરનું, વાંચિયું
અપ્રણીત વિં [સ] સંસ્કારહીન અકૃત (૨)
પ્રણીત—રચેલું નહિ એવું
અપ્રતિ(-તી)કાર પું [સ] વિરોધ —સામનો
નહિ કરવો તે (૨) વિં જેનો પ્રતિકાર —ઉપાય
નથી એવું —રી વિં પ્રતિકાર ન કરનારું;
‘રેસિવ’ —ચ્ચ વિં પ્રતિકાર ન કરવા યોગ્ય કે
ન કરી શકાય એવું [અતુક્લ
અપ્રતિકૂલ વિં [સ] પ્રતિકૂલ નહિ એવું;
અપ્રતિગ્રહ પું [સ] અસ્વીકાર દાન ન
લેવું તે

અક્ષરાણું અં કિં [બુઓ આક્ષરો] વધુ ખાવાથી
 અક્ષણાણું; આક્ષરો ચડવો. —મણુ સ્ત્રીં વધુ
 ખાવાથી થતી અક્ષણામણુ
 અક્ષરંકું વિં ઉપરાંકું
 અક્ષલ(-ળ) વિં [સ] ક્ષણ વિનાનું, અક્ષળ
 અક્ષલાતૂન પું [અ.] (સં) ગ્રીસનો મહાન
 તત્વજ્ઞાની પ્લેટો (૨) વિં બુઓ આક્ષલાતૂન
 —ની વિં પ્લેટોને લગતું (૨) સુંદર
 અક્ષલિત વિં [સ] ક્ષણેનું નહિ તેનું (૨) નિષ્કળ
 અક્ષવા સ્ત્રીં [અ] ઊડતી ખખર; ગામગપાટો.
 [— ઊડવી, — ચાલવી = ઊડતી ખખર કે
 ગપ ફેલાવી]
 અક્ષોસ પું [ફા.] શોચ, પસ્તાવો; દિલગીરી
 (૨) અં અરેરે. —સી સ્ત્રીં અક્ષોસ કરવો તે
 અક્ષણ વિં [બુઓ અક્ષલ] નિષ્કળ, નકાસું (૨)
 વાંઝિયું —ળા સ્ત્રીં ન ક્ષણે એવી વનરપતિ,
 કુંવાર
 અક્ષણાણું અં કિં 'અક્ષણણું'નું કર્મણિ, દિયલું,
 પછડાણું —ટ પું અક્ષણાણું તે, તેનો અવાજ
 અક્ષટ વિં (૨) અં ખૂબ વિશાળ, અરખલિત,
 અપાર, અનંત વિસ્તારવાળું
 અક્ષણાકૂટ સ્ત્રીં ધમપછાડા (૨) માથાકૂટ
 અક્ષણાણું સં કિં [સ. આસ્કાલું] ટીચલું, પછાડું
 અક્ષીણુ નં [ફા અપ્પૂત, સં અહિફેન] એક
 ઝેરી — માહક પદાર્થ [—ખાણું = અક્ષીણ
 ખાઈ આપવાત કરવો] —ણિયું, —ણી વિં
 અક્ષીણના વ્યસનવાળું (૨) [લા] મુસ્ત, એઠી
 અક્ષૂ નં [મ, હિ] બુઓ અક્ષીણ
 અખ અં [હિ] અત્યારે ઓઘડી, —ળી અં
 હમણાં જ, આ ક્ષણે જ
 અખ(-અ)ખા પું અણખા, અરુચિ, અલાવો
 [—આવવો = અરુચિ થઈ જવી
 —કાઢવો = અરુચિ કે અલાવો દૂર કરવો]
 અખખારો પું બુઓ આખખારો
 અખગરણું સં કિં [સ ઉપક્રુ: પ્રા ઉવગરિઅ =
 ઉપકાર] ઉપકાર કરવો [આવનું ધી
 અખગાર પું (કા) અખ પવિત્ર કરવા પીરસવામા
 અખજ વિં (૨) પું [સં અજ્ઞ] અખજ
 સંખ્યા ઓપતિ પું અખજ રૂપિયાનો માલિક

અખતર વિં [અ] ખરાખ; ખગડેલું
 અખદાગીરી સ્ત્રીં [મ અવદાગીર; ફા
 આપ્તાવ + ગીરી] છન (રાતમહારાત ઇં
 માનસૂચક એઠે છે કે રાખે છે તે)
 અખદાલી પું [અ] ધર્મી પુરુષ (૨) જગતને
 ટકાવી રાખનાર સિત્તેર ઓલિયા ધરલામમા
 મનાય છે તે દરેક
 અખદુદલા પું [અ] ખુદાનો ખદો
 અખદ્ધ વિં [સ] ખદ્ધ નહિ એવું, છૂટું
 અખ(-વ)ધૂત પું [સ અવધૂત] વેરાગી, ખાલો
 (૨) વિં મરત [શાણગાર
 અખનાલ સ્ત્રીં [ફા] તરવારની મૂંડ પરનો
 અખનૂસ નં [અ. આવનૂસ], —સી સ્ત્રીં એક
 ઊંચી જાતનું કાળું લાકડું
 અખનૂસપાન નં [તિલુણ] ટિખરવો
 અખરક(-ખ) નં [અ. અબ્રક, સ અબ્રક]
 એક ધાતુ, અબ્રક
 અખરૂ સ્ત્રીં [ફા. અબૂ] આખની લામર, બ્રૂ
 અખલ(-ળ) વિં [સ] ખલહીન, નિર્મલ —લા
 (-ળા) વિં સ્ત્રીં અલ્પ ખળવાળી (૨)
 સ્ત્રીં સ્ત્રી
 અખલક(-કી, —ખ, —ખી) વિં [અ. અબ્લક]
 ચિત્રવિચિત્ર, નખરચીતર ઓમેના સ્ત્રીં એક
 પક્ષી [આ ઘડીએ, હમણા, અતરસાત
 અખસાત અં [હિ. અવ + અ સાઅત = કલાક]
 અખળ, —ળા બુઓ 'અખલ'માં
 અખ(-અ)ખખા સ્ત્રીં, —ખા પું [સ અમિલાપા]
 ઇચ્છા; ઓરિયો (૨) દોહદ
 અખંડ વિં + ખડખોર નહિ એવું, આજ્ઞાધારી
 અખંધ વિં [સં] ખંધ વિનાનું
 અખંધન નં [સ] ખંધનનો અલાવ
 અખાંધ વિં [સ] ખાંધિત નહિ એવું ઠંક વિં
 ખાંધક નહિ એવું —ધિત વિં અખાંધ —ધ્ય
 વિં ખાંધ્ય નહિ એવું
 અખાખ પું [મ = સરકારી કર કે મહેસૂલ, અ.
 અવવાવ] કરકગિયાવર, રીત, લાગો
 અખારું નં અંચર, અંધાધૂધી
 અખાંધન વિં [સં] સગાસાગવા વિનાનું; અન્યાય
 અખી અં [હિ] અખધડી, હમણા જ

અખીર-(૧) નં [અ] એક સુગધીતાર ધોળી
ભૂષી [અખીલ અને ગુલાલ
અખીલ નં ભુઓ અખીર. ઠગુલાલ નં
અણ-(ખો)ધ વિં [સં] અણસમભુ (૨) મૂર્ખ
(૩) દુનિયાના જ્ઞાન વિનાનું; હલેતુ
અણુદ્ધિ સ્ત્રીં [સં] બુદ્ધિનો અભાવ મૂર્ખતા
અણુવો પું ભુઓ આખવો
અખૂર વિં [અ+ખૂ+વું] ખૂર વગરનું, કંદર
વિનાનું, અગુણન [અખોધ
અખૂર વિં [સં] અનુરૂપ, પ્રા અનુરૂપ] ભુઓ
અખૂર વિં પુષ્કળ
અખૂલોદખૂલો પું એક સ્મત
અખે અં [હિં] ઝો; અલ્યા (નિરકારથી
તુકાગમા) ઠતખે સ્ત્રીં 'અખનખે'વાળી
ભાષા—હિંદી
અખોખા પુંઅંબવં વંને ખવગવવના ખાડ-
ખાલ (૨) અખાવો, અત્રિ [અખોખે પરંતું
= (કે.વે ચીજનો) અભાવ થવો, ત્રિ પંચી
તે ઊતરી જવી]
અખોટ પું [અખોટવું ? કે સ અમુત ?
ન અનોટ વિં = અપ્રૃથ્વ; ઉપયોગમા ન
આપેતું] ઝોઈ અને જમવાની જગાને છાલ-
માટીથી લીપવી તે (૨) શુદ્ધ અથવા અભડાયા
વિનાની દગા (૩) નાથા વિના ન્યા જવાય કે
અભડાય નહિ એવું રચન. [—દેવો=અખોટ
કરવો, (ઝોડું ચૂલો છં) લીંપી કરીને સાફ
કરવું] —ટિયું નં ઝોઈ કરતી કે જમતી
વખતે પહેરવાનું રેશમી, શણનું કે ઊનનું વસ્ત્ર
અખોધ વિં [સં] ભુઓ અખુધ
અખોલ વિં [અ+ખોલવું] ખોલી ન શકાય તેવું
(૨) મૂચ, ચૂપ (૩) ખેલાન —લા પુંઅંબવં
ઝિસાઈને અમુકની સાથે ન ખોલવું તે [—લેવા
= (અણખનાવ કે ગેસથી) ખોલવાનો વહેવાર
ખધ કરવો] —લ્યું વિં નહિ ખોલેલું
અખજ વિં [સં] સો કરોડ (૨) પું તેની સખ્યા
(૩) નં જલજ, કમળ
અખદ પું, નં [સં] વાદળ (૨) નં વર્ષ (૩) એક
વનસ્પતિ—નાગઝોધ ઝમાર પું કપૂર
અખદુર્ગ પું [સં] ચિકેર પાણીથી ઝાણેલો કિલ્લો

અખિય પું [સં] સમુદ્ર
અખ્યા પું [મ, હિં, ફા, ઉપરાત ખીલ
સેમેટિક ભાષાઓમા સમાન ક્ષ મળે છે]
ખાખા ઝનન [ફા] પું પિતાલ (પ્રેમવાચક)
અખ્યા સ્ત્રીં મા (૨) ડોમી (૩) ઘૂઈ
અખ્યાસી વિં [અ] એ નામના વશનો (ખદીક)
(૨) [અ અવ્યાસ, એક છોડ, તેના ફૂલના રંગનું]
ન બુડિયા અથવા રતારા પડતા વાદળી રંગનું
અખદ્ધિચર્ચ નં [સં] પ્રદ્યચર્ચનો અભાવ
અખદ્ધિચર્ય વિં [સં] પ્રાદ્યચર્ય ન છાલે એવું
(૨) નં પાપકૃત્ય
અખાદ્ધિય વિં [સં] પ્રાદ્યચર્ય નહિ તેવું, પ્રાદ્યચર્યેતર
અભદ્ધિ સ્ત્રીં [સં] લક્ષિનો અભાવ (૨) અશદ્ધા
અભદ્ધિય નં [સં] લક્ષણ ન કરવું તે, ઉપવાસ
અભદ્ધાભદ્ધ પું ભુઓ અભદ્ધ્યલક્ષણ
અભદ્ધ્ય વિં [સં] ન ખાવા લેવું, શાસ્ત્રમા લે
ખાવાનો નિયંધ છે તેવું ઠભદ્ધિય નં તેવું ખાવું
તે મામાદા
અભખો પું [ન અમદ્ય ?] ભુઓ અખખો
અભગ વિં [સં] અભાગી
અભદાપું અંડિં [સં અદ ?] અભદાયેલા થવું
(૨) (સ્ત્રીએ) દૂર ખેસવું [અભદાવા જવું =
મગ્ધ નિમિત્તે (સ્ત્રીઓએ) રડવા ફૂટવા જવું,
ગ્તાનસૂતકમા જવું—અગાને જવું] —ચેલું
વિં મૃત્યુ કે સૂતકને ઢાળે અપ્રૃથ્વ્ય ખતેલું
(૨) અપ્રૃથ્વ્યને અર્થક્રવાથી અપવિત્ર ખતેલું
—ચેલી વિં સ્ત્રીં (૨) સ્ત્રીં દૂર ખેડેલી, અપવલા
અભણ વિં [અ+ભણવું] નહિ ભણેલું, નિરક્ષર
અભદ્ધ વિં [સં] અશુભ (૨) ખગળ, દુષ્ટ
અભય વિં [સં] નીડર (૨) પું, નં ભયનો
અભાવ (૩) સરક્ષણ, આશ્રય ઠકર વિં
ભયંહિત કરનાર ઠતા સ્ત્રીં નીડરતા ઠદંડ
પું અભય આપનારો દંડો ઠદાન નં
સલામતી બક્ષવી તે, અભયવચન ઠપચ નં
સરક્ષણની ખાતરી આપતો લેખ ઠપદ નં
ભયંહિત રિયતિ, મોક્ષ ઠમુદ્રા સ્ત્રીં અભય-
દાન આપતો હાથનો અભિનય ઠવચન નં
સંરક્ષણનું વચન—ખાતરી —ય કર વિં
ભય કર નહિ તેવું —યા સ્ત્રીં (મ) દુર્ગાનું

એક રૂપ (૨) હરડે -યાંજલિ સ્ત્રીં હાથ
જોડીને કરવાની અભય માટેની પ્રાર્થના -ચી
વિં નિભેય, નીડં

અભર વિં [સં] ખાલી (૨) ગરીબ. -રાભરણ
વિં ગરીબનુ ભરણપોષણ કરનારં (૨) નં
ગરીબનુ ભરણપોષણ

અભર(-ળ)ખો પું બુઝો અબળખો
અભરાર્ધ સ્ત્રીં છાજલી. [-ઉપર ચડાવવું,
મૂકવું=(કામમાંથી કે વિચારમાંથી) દૂર કરવું,
ઢોરે મૂકવું, મન ઉપર ન લેવું]

અભરભરણ નં [સં] બુઝો 'અભર'મા
અભરભ પું [અ જ્ઞાહીમ] [સં] ચઢૂદીઓનો
મૂળ પુરુષ

અભરભ અં [સં અન્નન] ભ્રમ વિના [-કુલ
ન-દાવા, -ન-દાવા [અન્નમ+ન+દેવમ]
(દરતવેનમા લખાય છે) ભ્રમ વગર-અક્લ-
હોશિયારીમા કરેલું હોવાથી કાઈ લેવાદેવા કે
હક ઇલાકો ન હોવા તે, કાઈ દાવો ન રહે
એવી રીતની પૂરી છૂટ

અભરે ભરવું શંખં [મ અમર=આકંઠ વૃષ્ટિ,
પૂર્ણતા] પુષ્કળ ભરવું, સમૃદ્ધ કરવું

અભરવૃંકા સ્ત્રીં [સં] ધણી વિનાની સ્ત્રી-વિધવા
કે કુંવારી [અભળખો

અભલેખ પું [સં અમિલાખ] + અભિલાખ,
અભલ પું [સં] મોક્ષ (૨) અસ્તિત્વ નહિ તે
(૩) નાશ [આરિયો

અભળખા સ્ત્રીં, -ખો પું બુઝો અબળખા,
અભંગ વિં [સં] આખું; અખંડ (૨) પું
એક મરાઠી છંદ

અભા સ્ત્રીં [સં. લામા] + આલા
અભાગણુ(-ણી) વિં સ્ત્રીં [સં અમાગિની]
હીણલાગી; કમનસીય

અભાગિયું વિં બુઝો અભાગી, -યણુ વિં સ્ત્રીં
અભાગી વિં [સં] કમનસીય (૨) નાલાયક
(૩) લાગ વિનાનું (વારસામાં)

અભાગ્ય નં [સં] દુર્લાભ્ય, કમનસીય. ઓવાન
વિં કમનસીય

અભાવ પું [સં] અસ્તિત્વ ન હોવું તે (૨)
અણગમો. [-આવવો=અણગમો થઈ જવો;

અભાવ થવો] -વાત્મક વિં અભાવરૂપ. -વો
પું અણગમો [શિહદ

અભાવા પું અંબવં સગલાંને થતા અભળખા;
અભાવો પું બુઝો 'અભાવ'મા

અભિ [સં] ઉપસર્ગ 'પાસે-તરફ', 'ની ઉપર'
એવા ગતિવાચક અર્થમા, ઉદાં અભિમુખ,
અભિક્રમાણ (૨) સ્વતંત્ર શબ્દ જોડે 'શ્રેષ્ઠ',
'અવિક' એવા લાવના અર્થમા, ઉદાં
અભિધર્મ, અભિનવ

અભિ(-ભી)ક વિં [સં] વિષયાસક્ત, કામી
અભિકોણ પું [સં] 'વર્ટિકલ એન્ગલ' (ગ)

અભિક્રમ પું [સં] આરભ (૨) ચડાઈ
અભિક્રમણ નં [સં] ચડાઈ

અભિકોશ પું [સં] વિલાપ(૨)કપટ(૩)નિંદા
અભિગમન નં [સં] તરફ-સામે જવું તે(૨)

સભાગ -નીચ, અભિગમ્ય વિં અભિગમન
કરી શકાય એવું [ભાગવનાર

અભિગામી વિં [સં] -ની પાસે જતાં (૨)
અભિગ્રસ્ત વિં [સં] ઘેરાયેલું, સપડાયેલું

અભિધાત પું [સં] આધાત (૨) હુમલો માર
(૩) વિનાશ ઠંક વિં અભિધાત કરનારં

અભિચર પું [સં] અનુચર, નોકર
અભિચરણ નં [સં] અભિચાર કરવો તે

અભિચાર પું [સં] મેલા કામો માટે મત્રપ્રયોગ
કરવો તે (તંત્ર પ્રમાણે છ ભતના અભિચાર

છે-મારણ, મોહન, સ્તભન, વિદ્યેષણ, ઉચ્ચાટન
અને વશીકરણ) ઠંક પું ભંડારણ મારણ કરનારો

અભિજન પું [સં] સંબંધી જન (૨) વતન
(૩) વશ, કુળ [(૩) શિષ્ટ

અભિભત વિં [સં] ખાનદાન (૨) સુંદર, શ્રેષ્ઠ
અભિજિત પું [સં] એક નક્ષત્ર (૨) દિવસનું

આઠમું મુહૂર્ત
અભિજ્ઞ વિં [સં] અવુલવી (૨) માહિતગાર.

ઠતા સ્ત્રીં. -જ્ઞાત વિં ઓળખેલું -જ્ઞાન
નં સ્મૃતિ, ઓળખ (૨) ઓળખાણની નિશાની

અભિતપ્ત વિં [સં] અતિ તપેલું (દુ ખથી)
અભિતાપ પું [સં] સંતાપ

અભિદ્રવ પું [સં] હુમલો
અભિધર્મ પું [સં] શ્રેષ્ઠ ધર્મતત્ત્વ

અભિધા સ્ત્રીં [સ] શબ્દનો મૂળ અર્થ (૨)
એ અર્થની બોધક શબ્દશક્તિ ૦નં નં નામ,
ઉપનામ(૨) શબ્દ (૩) શબ્દકોળ (૪) [વ્યા]
કર્તા મારેનું વિધાન ૦નમાલા(-ગા) સ્ત્રીં
શબ્દકોળ ૦મૂલક વિંશબ્દના વાચ્યાર્થ ઉપર
રચાયેલું ૦વૃત્તિ સ્ત્રીં વાચ્યાર્થ જણાવવાની
શબ્દશક્તિ -ધેય વિં કહેવા યોગ્ય (૨)
નામ દેવા યોગ્ય (૩) નં અક્ષરાર્થ (૪) વિધય
(બોલવાનો)

અભિધાવન નં [સ] પૂઠ પકડવી તે, હલ્લો
અભિધેય વિં [સ] જુઓ 'અભિધા'મા
અભિનય પું [સ] મનોભાવદર્શક હલનચલન
અથવા મુદ્રા (૨) વેશ લગવો તે ૦કાર
પું નં ૦સ્મૃત્તના સ્ત્રીં અભિનયની સ્મૃત્તના,
'રટેજ કાચરેક્ષન' [કાચુ]

અભિનવ(-યું) વિં [સ] તદન નવુ (૨) શિખાઉ,
અભિન દન નં [સ] ધન્યવાદ (૨) અનુમતિ (૩)
મૃતિ -નીય વિં અભિન દન કરવા યોગ્ય -યું
સં ૦ [સ અભિનદ્] અભિન દન કરવું (૨)
અં ૦ [સ આનદ્વુ, ગણ થવું

અભિન દિત વિં [સ] અભિન દન પામેલું
અભિનિવિષ્ટ વિં [સ] -મા મચેલું, -ની પાછળ
નિશ્ચયપૂર્વક પડેલું (૦) આગ્રહી (૩) દં
અભિનિવેશ પું [સ] ત-મથતા (૨) આસક્તિ
(૩) દં નિશ્ચય (૪) આગ્રહ, હં
અભિનિષ્ક્રમણ નં [સ.] બહાર જવું તે (૨)
સન્ધાસ

અભિનિષ્પન્ન વિં [સ] જુઓ નિષ્પન્ન
અભિનીત વિં [સ] પાસે આણાયેલું (૨)
લજવાયેલું [નટ
અભિનેતા પું [સ] અભિનય કરનાર, 'એક્ટર';
અભિનેય વિં [સ] લજવવા યોગ્ય
અભિન્ન વિં [સ] અખંડ (૨) જુદું નહિ તેવું,
એક, એકસરખું (૩) [ગ] પૂર્ણ (અક) ૦તા સ્ત્રીં
અભિપ્રાય પું [સ] મત (૨) હેતુ; મતલબ;
અર્થ [-આપવો = મત હોય તે કહેવો
-ખાંધવો = મત નક્કી કરવો, નિર્ણય ઉપર
પહોંચવું -મળવો = શો મત છે તે જાણવા
મળવું -મેળવવો, -લેવો = (ખીનનો) મત

શો છે તે પૂછીને જાણવો મારો અભિપ્રાય
= કાવતો ગોઠવો - અનુકૂળ મત]

અભિપ્રેત વિં [સ] મનમા ધારેલું; ઇષ્ટ (૨)
સ્વીકારેલું [છાત્રુ તે

અભિપ્રોક્ષણ નં [સ] મત લણીને પાણી
અભિભવ પું [સ] હાર, પગલય (૨) અનાદર
અભિભૂત વિં [સ] હારેલું (૨) અપમાનિત
અભિમત વિં [સ] ઇષ્ટ (૨) સ્વમત

અભિમંત્રણ નં [સ] મતથી પવિત્ર કરવું તે
(૨) મસલત ચલાવવી તે (૩) પડકાર

અભિમત્રિત વિં [સ] અભિમત્રણ કરેલું
અભિમાન નં, પું [સ] અહંકાર, ગર્વ

[—હિતરહું, —જહું, —નીકળાહું = ગર્વ
જતો રહેવો —આવહું, —અહું = ગર્વ થવો,
—ચરાવહું, —રાખહું = ગર્વ હોવો કે કરવો
—છોડહું = ગર્વ દૂર કરવો—કાઢવો]

અભિમાની વિં [સ] અભિમાનવાળું
અભિમુખ વિં [સ] —ના તરફ મુખવાળું;
સ મુખ (૨) [ગ] સામેનો (ખૂણો) ૦ટોણ
પું સામેનો ખૂણો (ગ)

અભિયુક્ત વિં [સ] રોકાયેલું (૨) નિમાયેલું
(૩) શત્રુથી ઘેરાયેલું (૪) પું આરોપી, પ્રતિવાદી
અભિયોગ પું [સ] નિકટ સખધ (૨) દીર્ઘ
ઉદ્યોગ, ખત (૩) વિક્ષતા (૪) હલ્લો (૫)
આરોપ, ફરિયાદ —ગી વિં —મા મચેલું, રત
(૨) હુમલો કરવું (૩) આરોપ મૂકવું (૪)
પું ફરિયાદી

અભિરક્ત વિં [સ] નિમગ્ન; અભિરત
અભિરત વિં [સ] અત્યંત આસક્ત

અભિરામ વિં [સ] આનંદદાયક (૨) મનોહર
અભિરુચિ સ્ત્રીં [સ] રુચિ, ગોખ, પ્રીતિ

અભિરુદ્રતા સ્ત્રીં [સ] ૫૬૨ ગ્રામની એક
મૂજ ના (સગીત) [(૩) માનીવું

અભિરૂપ વિં [સ] અરૂરૂપ, યોગ્ય (૨) રૂપાળું
અભિલપિત વિં [સ] ઇચ્છેલું

અભિલાખ પું [સ અભિલાષ] મનકામના (૨)
ઉલ્લેખ ઇચ્છા ૦યું સં ૦ [સ ઇચ્છવું

અભિલાખ પું, —પા સ્ત્રીં [સ] અભિલાખ.
—પી વિં અભિલાખાવાળું

એક રૂપ (૨) હરડે —યાંગલિ સ્ત્રીં હાથ
જોડીને કરવાની અભય માટેની પ્રાર્થના —ચી
વિં નિર્લેય, નીડર

અભર વિં [સ] ખાલી (૨) ગરીબ. —રાભરણ
વિં ગરીબનુ ભરણપોષણ કરનારું (૨) નં
ગરીબનુ ભરણપોષણ

અભર(-ળ)ખો પુંં જુઓ અખળખો
અભરાર્ધ સ્ત્રીં છાત્રી [-ઉપર ચડાવડું,
મૂકડું=(કામમાથી કે વિચારમાથી) દૂર કરડું,
ઢોરે મૂકડુ, મન ઉપર ન લેવું]

અભરભરણ નં [સ] જુઓ 'અભર'મા
અભરમ પું [અ. જ્ઞાત્રીમ] [સ] ચહ્દીઓનો
મૂળ પુરુષ

અભરમ અં [સ અન્નમ] ભ્રમ વિના [—કુલ
—ન-દાવા, —ન-દાવા [અન્નમ+ન+કેયમ]
(દરતવેનમા લખાય છે) ભ્રમ વગર-અકલ-
હોશિયારીમા કરેલું હોવાથી કાઈ લેવાદેવા કે
હક ઇલાજ ન હોવો તે, કાઈ દાવો ન રહે
એવી રીતની પૂરી છૂટ

અભરે ભરવું શંખં [મ અમર=આકંઠ વૃક્ષ,
પૂર્ણતા] પુષ્કળ ભરવું, સમૃદ્ધ કરવું

અભર્વકા સ્ત્રીં [સં] ધણી વિનાની સ્ત્રી-વિધવા
કે કુવારી [અભળખો

અભલેખ પું [સં અમિલાખા] + અભિલાખ,
અભવ પું [સ] મોક્ષ (૨) અસ્તિત્વ નહિ તે
(૩) નાશ [આરિયો

અભળખા સ્ત્રીં, —ખો પુંં જુઓ અખળખા;
અભંગ વિં [સ] આખું, અખંડ (૨) પું
એક મરાઠી છંદ

અભા સ્ત્રીં [સ. જામા] + આભા
અભાગણ(-ણી) વિં સ્ત્રીં [સં અમાગિની]
હીણભાગી, કમનસીખ

અભાગિયું વિં જુઓ અભાગી, —યાણુ વિં સ્ત્રીં
અભાગી વિં [સં] કમનસીખ (૨) નાલાયક
(૩) ભાગ વિનાનું (વારસામા)

અભાગ્ય નં [સ] કુર્લાગ્ય, કમનસીખ ંવાન
વિં કમનસીખ

અભાવ પું [સં] અસ્તિત્વ ન હોવું તે (૨)
અણગમે [-આવવો=અણગમે થઈ જવો;

અભાવ થવો] —વાત્મક વિં અભાવક —વો
પું અણગમે [શિહદ

અભાવા પુંં અંબવં સગર્ભાને યતા અભળખા,
અભાવો પુંં જુઓ 'અભાવ'મા

અભિ [સં] ઉપસર્ગ 'પાસે-તરફ', 'ની ઉપર'
એવા ગતિવાચક અર્થમા, ઉદાં અભિમુખ:
અભિક્રમાણ (૨) સ્વતંત્ર શબ્દ જોડે 'શ્રેષ્ઠ',
'અધિક' એવા ભાવના અર્થમા ઉદાં
અભિધર્મ, અભિનવ

અભિ(-ભી)ક વિં [સ] વિધયાસક્ત, કામી
અભિકોણ પું [સં] 'વર્તિકલ એન્ગલ' (ગ.)
અભિક્રમ પું [સં] આરભ (૨) ચડાઈ
અભિક્રમણ નં [સં] ચડાઈ

અભિકોશ પું [સ] વિલાપ(૨)કપટો(૩)નિદા
અભિગમન નં [સ] તરફ —સામે જવું તે(૨)
સભોગ —નીચ, અભિગમ્ય વિં અભિગમન
કરી શકાય એવું [ભોગવનાર

અભિગામી વિં [સ.] —ની પાસે જનાર (૨)
અભિગ્રસ્ત વિં [સ] ઘેરાયેલું, સપડાયેલું
અભિઘાત પું [સ] આઘાત (૨) હુમલો, માર
(૩) વિનાશ ંક વિં અભિઘાત કરનારું

અભિચર પું [સ] અનુચર, નોકર
અભિચરણ નં [સ] અભિચાર કરવો તે

અભિચાર પું [સં] મેલા કામો માટે મંત્રપ્રયોગ
કરવો તે (તંત્ર પ્રમાણે છ ભતના અભિચાર
છે — મારણ, મોહન, સ્તભન, વિદ્યેષણ, ઉચ્ચાટન
અને વશીકરણ). ંક પુંં ભરણમાણ કરનારો

અભિજન પું [સ] સખધી જન (૨) વતન
(૩) વશ, કુળ [(૩) શિષ્ટ

અભિભત વિં [સં] ખાનદાન (૨) સુંદર, શ્રેષ્ઠ
અભિજિત પું [સં] એક નક્ષત્ર (૨) દિવસનું
આઠસુ મુહૂર્ત

અભિજ્ઞ વિં [સ] અવુલવી (૨) માહિતગાર
ંતા સ્ત્રીં —જ્ઞાત વિં ઓળખેલું —જ્ઞાન
નં સ્મૃતિ, ઓળખ (૨) ઓળખાણની નિશાની

અભિતપ્ત વિં [સ] અતિ તપેલું (દુખથી)
અભિતાપ પું [સ] સંતાપ

અભિદ્રવ પું [સ] હુમલો
અભિધર્મ પું [સં] શ્રેષ્ઠ ધર્મતત્ત્વ

અભિધા સ્ત્રીં [સ] શબ્દનો મૂળ અર્થ (૨)
એ અર્થની બોધક શબ્દશક્તિ ૦ન નં નામ,
ઉપનામ(૨) શબ્દ (૩) શબ્દકોળ (૪) [વ્યા]
કર્તા મારેનું વિધાન ૦નમાલા(-ગા) સ્ત્રીં
શબ્દકોળ ૦મૂલક વિંશબ્દના વાચ્યાર્થ ઉપર
રચાયેલું ૦વૃત્તિ સ્ત્રીં વાચ્યાર્થ જાણાવવાની
શબ્દશક્તિ -ધેય વિં કહેવા યોગ્ય (૨)
નામ દેવા યોગ્ય (૩) નં અક્ષરાર્થ (૪) વિષય
(બોલવાનો)

અભિધાવન નં [સ] પૂઠ પકડવી તે, હલ્લો
અભિધેય વિં [સ] જુઓ 'અભિધા'મા
અભિનય પું [સ] મનોભાવદર્શક હલનચલન
અથવા મુદ્રા (૨) વેશ લગવો તે ૦કાર
પું નટ ૦મૂચના સ્ત્રીં અભિનયની ચૂચના,
'રહેજ ડાયરેક્શન' [કાયું]

અભિનવ(-યું) વિં [સ] તદન નવુ (૨) શિખાઉ,
અભિન દન નં [સ] ધન્યવાદ (૨) અનુમતિ (૩)
મનુનિ -નીય વિં અભિન દન કરવા યોગ્ય -યું
સં કિં [સ] અભિનંદ્ અભિન દન કરવું (૨)
અં કિં આનંદવુ, મળ થવું

અભિન દિત વિં [સ] અભિન દન પામેલું
અભિનિવિષ્ટ વિં [સ] -મા મચેલું, -ની પાછળ
નિશ્ચયપૂર્વક પડેલું (૨) આગ્રહી (૩) દં
અભિનિવેશ પું [સ] ત-મથતા (૨) આસક્તિ
(૩) દં નિશ્ચય (૪) આગ્રહ; હં
અભિનિષ્ક્રમણ નં [સ.] બહાર જવું તે (૨)
સંન્યાસ

અભિનિષ્પન્ન વિં [સ] જુઓ નિષ્પન્ન
અભિનીત વિં [સ] પાસે આણાયેલું (૨)
લગવાયેલું [નટ
અભિનેતા પું [સ] અભિનય કરનાર, 'એક્ટર';
અભિનેય વિં [સ] લગવવા યોગ્ય
અભિન્ન વિં [સ] અખંડ (૨) જુદું નહિ તેવું;
એક, એકસરખું (૩) ગ [પૂર્ણ] (અક) ૦તા સ્ત્રીં
અભિપ્રાય પું [સ] મત (૨) હેતુ; મતલબ,
અર્થ. [-આપવો = મત હોય તે કહેવો.
-આધવો = મત નક્કી કરવો, નિર્ણય ઉપર
પહોંચવું -મળવો = ગો મત છે તે જાણવા
મળવું -મેળવવો, -લેવો = (ખીલનો) મત

ગો છે તે પૂછીને જાણવો મારો અભિપ્રાય
= ક્ષવતો ગોઠતો - અનુકૂળ મત]

અભિપ્રેત વિં [સ] મનમા ધારેલું; ઇષ્ટ (૨)
સ્વીકારેલું [છાટવું તે

અભિપ્રોક્ષણ નં [સ] મત લણીને પાણી
અભિલપ પું [સ] હાગ, પગજય (૨) અનાદર
અભિભૂત વિં [સ] હારેલું (૨) અપમાનિત
અભિમત વિં [સ] ઇષ્ટ (૨) સમત

અભિમત્રણ નં [સ] મંત્રથી પવિત્ર કરવું તે
(૨) મસલત ચલાવવી તે (૩) પડકાર

અભિમત્રિત વિં [સ] અભિમત્રણ કરેલું
અભિમાન નં, પું [સ] અહ કાર, ગર્વ
[—ઊતરડું, —જવું, —નીકળવું = ગર્વ
જતો ગહેવો -આવવું, —ગરડું = ગર્વ થવો.
—ધરાવવું, —રાખવું = ગર્વ હોવો કે કરવો
—છોડવું = ગર્વ દૂર કરવો-કાઢવો]

અભિમાની વિં [સ] અભિમાનવાળું
અભિમુખ વિં [સ] -ના તરફ મુખવાળું;
સમુખ (૨) ગ [સામેનો (ખૂણો) ૦ઢોણ
પું સામેનો ખૂણો (ગ)]

અભિયુક્ત વિં [સ] રોકાયેલું (૨) નિમાયેલું
(૩) શત્રુથી ઘેરાયેલું (૪) પું આગેખી, પ્રતિવાદી
અભિયોગ પું [સ] નિકટ સખધ (૨) દીર્ઘ
ઉદ્યોગ, ખત (૩) વિદ્વત્તા (૪) હલ્લો (૫)
આરોપ, ક્રિયાદા -ગી વિં -મા મચેલું, રત
(૨) હુમલો કરવું (૩) આરોપ મકતુ (૪)
પું ક્રિયાદા

અભિરક્ષા વિં [સ] નિમગ્ન, અભિગત
અભિરત વિં [સ] અત્યંત આસક્ત
અભિરામ વિં [સ] આનંદદાયક (૨) મનોહર
અભિરુચિ સ્ત્રીં [સ] રુચિ; શોખ, પ્રીતિ
અભિરુદ્રતા સ્ત્રીં [સ] ૫૬૧ ગ્રામની એક
મૂઠના (સગીત) [(૩) માનીવું

અભિરૂપ વિં [સ] અનુરૂપ, યોગ્ય (૨) રૂપાળું
અભિલપિત વિં [સ] ઇચ્છેલું

અભિલાખ પું [સ] અભિલાષ મનકામના (૨)
ઉક્ત ઇચ્છા ૦યું સંકિં ઇચ્છવું

અભિલાખ પું, -યા સ્ત્રીં [સ] અભિલાખ.
-ધી વિં અભિલાષાવાળું

અભિવંદન નં. -ના સ્ત્રીં [સ] નમસ્કાર(૨)
 આસકા -નીય વિં અભિનંદવા યોગ્ય. -હું
 સં કિં [સ અભિવંદ] અભિવંદન કરવું.
 અભિવંદ વિં [સં.] અભિવંદનીય
 અભિવાદ પું [સ] નમસ્કાર (૨) આરોપ (૩)
 સામો વાદવિવાદ ચલાવવો તે ઠક વિં
 નમસ્કાર કરનાર. ઠન નં નમસ્કાર. -દા વિં
 નમસ્કારને યોગ્ય

અભિવાંછના સ્ત્રીં [સં.] વાછના
 અભિવાંછિત વિં [સ] ઇચ્છેલું, માંગેલું (૨)
 નં ઇષ્ટ વસ્તુ
 અભિવૃદ્ધિ સ્ત્રીં [સ] વધારો (૨) ઉન્નતિ
 અભિવ્યક્તિ સ્ત્રીં [સ] વ્યક્ત-પ્રગટ થવું તે,
 વ્યક્તતા, સ્પષ્ટતા
 અભિવ્યંજક વિં [સ] વ્યક્ત-રૂપ કરનાર
 અભિવ્યંજન નં [સ.] જુઓ અભિવ્યક્તિ
 અભિવ્યાપક, અભિવ્યાપી વિં [સ] ચોતરફ
 વ્યાપી જાય એવું, સમાવેશ કરનારું (૨)
 બહોળા અર્થનું
 અભિવ્યાપ્તિ સ્ત્રીં [સ] સર્વ વ્યાપકતા, સમાવેશ
 અભિશાપ પું [સ] શાપ (૨) આળ (૩)
 સામો શાપ [તપ્તનશીન થયેલું]
 અભિષિક્ત વિં [સ] અભિષેક કરાયેલું (૨)
 અભિષેક પું [સ] જલસિંચન કે તેનો વિધિ
 (મૂર્તિ અથવા નવા રાત્ર ઉપર). ંપાત્ર નં
 અભિષેક કરવાનું પાત્ર, ઝાંગી ંહું સંકિં
 અભિષેક કરવો

અભિસરણુ નં [સં] પાસે જવું તે (૨) ફરવું તે
 અભિમંદિ, પું [સ] હેલું, ધરાઈ
 અભિસાર પું [સં] સંકેત અનુસાર પ્રેમીઓનું
 મિલન (૨) પ્રેમીને મળવા જવું તે -રિકા
 સ્ત્રીં સંકેત પ્રમાણે પ્રેમીને મળવા જનારી સ્ત્રી
 અભિસિંચવું સંકિં [સ અભિષિચ્] સિંચવું
 અભિહૃત વિં [સં] આઘાત પામેલું
 અભિહિત વિં [સ] કહેવાયેલું
 અભીક વિં [સ] ભી-લય વગરનું; નિર્ભય
 (૨) જુઓ અભિક [નિર્ભયતા
 અભીત વિં [સ] નહિ બીનેલું -તિ સ્ત્રીં
 અભીષિત વિં [સ.] ઇચ્છેલું

અભીર પું [સ.] ગોવાળિયો; આહીર, અભીર
 અભીષ્ટ વિં [સ] ઇચ્છેલું (૨) મનગમતું
 અભીજ વિં [અ+ભીજવું] લીનય નહિ એવું
 અભુક્ત વિં [સં] અભુક્તોગ્યું (૨) અભુ-
 યોટયું (૩) નહિ જમેલું ંમૂળ નં પંચાંગ
 પ્રમાણે જ્યેષ્ઠા નક્ષત્રની છેલ્લી ચાર ઘડી અને
 મૂળ નક્ષત્રની પહેલી ચાર ઘડી મળીને બનેલો
 આઠ ઘડીનો કાળ

અભૂજ વિં જુઓ અમૂઝ
 અભૂત વિં [સ] નહિ થયેલું ંતદ્ભાવ પું
 જે નથી તે થવું તે ંપૂર્વ વિં પૂર્વે કદી
 નહિ થયેલું, અપૂર્વ
 અભૂલ વિં (સુ.) ખેલાન
 અભે પું + અભય
 અભેદ વિં [સં] ભેદરહિત, એકરૂપ, અભિન્ન
 (૨) પું એકરૂપતા, અદ્વૈત ંભાવ પું
 એકતાની લાગણી ંમાર્ગ પું અદ્વૈતપંથ.
 ંયોગ પું સંપૂર્ણ એકતા ંવાદ પું
 અદ્વૈતવાદ -દીકરેણુ નં ભેદરહિત-એક
 કરવું તે -દા વિં ભેદી ન શકાય એવું
 -દતા સ્ત્રીં

અભોઙ (ગ) પું [સં આમોગ] (સ ગીતમા)
 આભોગ, ક્રુપદના ત્રણ ભોગોમાંનો છેલ્લો (૨)
 કાવ્યની છેલ્લી રૂક, જેમાં કવિનું નામ આવે
 છે. [-વાળવો=કવિનામવાળી છેલ્લી કડી
 પૂરી કરવી (૨) પૂર્ કરવું.]

અભોગ્ય વિં [સં] ભોગ્ય નહિ એવું
 અભોજ્ય વિં [સ] ભોજ્ય નહિ એવું
 અભ્યર્ચના સ્ત્રીં [સ] પ્રાર્થના, વિનતી
 અભ્યર્હિત વિં [સ] પૂજ્ય, આદરણીય
 અભ્યસનીય વિં [સ] અભ્યાસ કરવા જેવું
 કે માટેનું [અભ્યાસ કરવો
 અભ્યસવું સં કિં [સં અમ્યસ] અભ્યાસવું;
 અભ્યસ્ત વિં [સં] વારવાર કરી ભેંચેલું (૨)
 મહાવરાવાળું; ટેવાયેલું (૩) અભ્યાસથી
 ભણેલું કે અભ્યાસ કરાયેલું
 અભ્યંગ પું [સં] શરીરે તેલાદિ સુગંધીદાર
 પદાર્થો યોજાવવા તે. ંરનાન નં અભ્યંગ
 સહિત રનાન

અભ્ય તર વિં [સ] અદગુ (૨) નં અદરનો
 ભાગ (૩) અ તર, મન (૪) અં અદર, મનમા
 અભ્યાગત વિં [સં] પાસે આવેલુ (૨) પું
 અતિયિ, પરોણા (૩) બિશુ
 અભ્યામ પું [સ] પુનરાવૃત્તિ (૨) ભણતુ તે
 (૩) મહાવરો દેવ, બધાણ [-પડવો=મહાવરો
 કે દેવ થઈ જવી, દેવાતુ (૨) વચ્ચે ભણતર
 બધ ગહેતુ—અટકતુ (૩) વચ્ચે દેવ કે મહાવરો
 ચાલુ ન ગહેવો—અટકવો] ઠક વિં (૨) પું
 બુઝો અભ્યાસી ઠકમ પું ભાણવાની નિયત
 કપરોમા કે ચોના ઓચોગ પું વારવાર
 ચિત્તને ચિત્ કરવાનો ચોગ ઠવું સં કિં
 અભ્યામ કરવો, બરોબર ભણતુ —સી વિં
 મહાવરાવાળુ (૨) ઉદ્યમી (૩) પું વિદ્યાર્થી
 (૪) પડિત —સ્ય વિં બુઝો અભ્યસનીય
 અભ્યુક્તિ પું [સ] મત્તપૂર્નક સિચન
 અભ્યુદય પું [સ] ઊંચુ થતુ તે (૨) સગીનનો
 એક અલકા [(૨) ઉંચ
 અભ્યુત્થાન નં [સ] માનાર્યે ઊભા થતુ તે
 અભ્યુદય પું [સ] ઉંનતિ, આખાદી (૨)
 કલ્યાણ, શ્રેય —યાદિકયવાદ પું બુઝો
 ઉપયુક્તતાવાદ
 અબ્ર નં [સં] વાતુ ઠલેદી વિં અબ્રને
 ભેદે એવું ઠરે ગી વિં અબ્રના રગતુ
 અબ્રક નં [સ] બુઝો અબ્રક
 અબ્રહના શ્રીં + બુઝો ભર્તના
 અબ્રમ વિં [સં] બ્રમ વિનાતુ (૨) બ્રમ કે
 ભૂલ થવાથી પર
 અમ સં [સ] અસ્મત્, પ્રા અમ્હ ('અમે'મા
 હશ્વતિ છે, હિ હમમા તો સ્પષ્ટ છે પણ
 'અમ'મા તે લોપાઈ છે) અમે (૦) [પ] અમારું
 અમકડુ વિં [સ] અમુક અમુક અનિશ્ચિત,
 (અમુક—નમુક, ફલાણુ—હીકણુ પેડે પ્રાય
 'તમકડું' સાથેના ચોગમા વપરાય છે)
 અમત વિં [સ] નહિ વિચાગયેલુ નહિ
 સ્વીકાગયેલુ
 અમથુ વિં [મ મિથ્યા ?] વ્યર્થ નકાસુ (૨)
 અહેતુક, વિના કારણ (૩) મકેતનુ, વિના
 મહેતન કે મૂલ્યનુ

અમન નં [અ અમ્ન] શાતિ (૦) મુખચેન
 આરામ ઓમન નં મોનમલ ઓમલા
 શ્રીં શાતિ સ્થાપવાના હેતુવાળી સલા
 અમનરકે વિં [સ] મન (ઇદ્રિય) વિનાતુ,
 વિચાગહિન (૨) ગાફેલ (૩) વ્યાન વિનાતુ
 (૪) મન ઉપર નાખૂ વિનાતુ
 અમમતા શ્રીં, —ત્ય નં [સ] મમતાનો અભાવ
 અમર વિં [સ] મરે નહિ એવું (૨) પું દેવ
 ઠા શ્રીં-ઠપડે પું અમરપણુ વરદાન—
 લેખ [-લઈને, લખાવીને આવડું=અમર
 જન્મલુ કે હોહુ] ઠપતિ પું (સ) ઇન્ડ
 ઠકળ નં અમરપણુ આપનાર ઠળ ઠલો
 પુન્ડર્ગ ઠવેલ શ્રીં (વાહ, ઝાડ ઇત્યાદિ પં)
 જ્યા નાખો ત્યા વગર પાણીએ થતી એક વેલી
 ઠસરિત શ્રીં આકાશગંગા —રા શ્રીં એક
 વનસ્પતિ, ગળો (૨) ફટીનો નાળ —રાનગની.
 —રાપુરી, —રાવતી શ્રીં ઇદ્રી ગળધાની
 —રાગના શ્રીં દેવાગના (૨) અસંગ
 અમરખ પું [સં હિ સ અમર્ષ] કોષ
 (૨) અસહિષ્ણુતા (૩) અદેખાઈ
 અમરો [મ] ઠનગરી, ઠપુરી, ઠવતી [સ]
 બુઝો 'અમર'મા [આખાની હા
 અમરોઈ શ્રીં [સ] આમ્રરાજિ આખાવાડિયુ,
 અમરોંગના શ્રીં [સ] બુઝો 'અમર'મા
 અમરીખ પું (સ) અબગીપ (પ)
 અમરીઅમરી શ્રીં માયે ઘાલવાનુ શ્રીઓનુ
 એક ઘરેણુ
 અમર્થ વિં [સ] અમ
 અમર્થાદિ વિં [સ] નરકુશ (૨) નિલભ
 અમર્થાદા શ્રીં [સ] મર્થાદાનો અભાવ,
 બેઅદબી (૨) નિર્લભતા
 અમર્ષ પું [સ] અસહિષ્ણુતા (૨) કોવ (૩)
 અદેખાઈ —ર્ષ વિં અમર્ષવાળુ
 અમલ (—ળ) વિં [સ] નિર્ભળ, શુદ્ધ
 અમલ પું [અ] સત્તા, અધિકાર, હકમત (૨)
 કારકિર્દી, વહીવટ (૩) કેક કે કેકી વટ
 અકીણ (૮) મમથનો શુભાગ [-કાનરવો=
 સત્તા કે કેક જતા ગેવા —કેકું = (ક્યા કે
 હુમ પ્રમાણે) આચરું, કાર્ય કરતુ —કેરવો =

કેક કરવો -ચડવો=(અરીણનો) કેક ચડવો
-થવો=અમલ કરવો, (આજા) આચરાવી
કે તે મુજબ કાર્ય થવું -માં આવવું=જુઓ
અમલ થવો -માં આણવું, મૂકવું,
લાવવું=નો અમલ ચાલુ કરવો -ખાનવવો=
સત્તા દાખવવી, હુકમથી વર્તવું] જોરી
સ્ત્રીંસત્તાનુ જોર ૦દારે પુંઅધિકારી ૦દારી
સ્ત્રીં અમલદારનુ કામ કે પદ ૦પાણી નં
અરીણનો કમ્પો ૦ખાનવણી સ્ત્રીં (જેમ
કે, અદાલતનો હુકમ)અમલ કરવો કેખાનવવો
તે -દી વિં અમલમા મુકાયેલુ, અથવા
મૂકવાનુ,સક્રિય (૨) વ્યસની (૩) મુગ્ત, એદી
-દો પું[અ અમલહુ]અમલદારને ખેસવાની
જગા, કાર્યાલય. કચેરી

અમલિત વિં [સ] મલિત નહિ એવુ, શુદ્ધ
અમલો પું [અ અમલહુ] ઇમલો, ઇમારતી
આધકામ (૨) જુઓ 'અમલ'મા
અમરતું,-રતકું વિં જુઓ અમરુ
અમળ વિં જુઓ અમલ
અમળાવું અં કિં 'આમળાવું' કમંણિ,
આમળા ખાવા, વળ ચડવો (૨) પેટમા દુખવુ
(૩)અતડા રહેવુ દુમાવુ. -ળાટ પુંઆમળો,
વળ (૨) પેટમા ગૂચળા વળવા તે, આકડી
(૩) કરમોડાવુ તે (૪) વાકાવાકા ચાલવુ તે,
મિનજ (૫) વકેતા, વેર

અમંગલ(-ળ) વિં[સં] અશુભ(૨)નંદુર્લાગ્ય
અમત્ર વિં [સ] મંત્રરહિત (૨) વેદમત્રના
અધિકાર વિનાનુ

અમાણું સં + અમારું
અમાનૃક વિં [સ] મા વગરનુ (૨) માતાનુ
નહિ એવુ
અમાત્ય પું [સં] પ્રધાન, મત્રી
અમાન નં [અ] અલય, રક્ષણ ૦ત સ્ત્રીં
[અ] જુઓ અનામત ૦તદારી સ્ત્રીં
[ફા] દ્રેષ્ટીપણુ, વાલીપણુ (૨) પ્રમાણિકતા
(૩) થાપણ સાચવવી તે
અમાન નં [સ] માનનો અલાવ -ની વિં
માની નહિ એવુ; નિરલિમાની -નિતા સ્ત્રીં,
-નિત્ય નં [સ] અનલિમાનિતા, નમ્રતા

અમાનત [અ], ૦દારી [ફા] જુઓ 'અમાન'
[અ.] મા

અમાની,-નિતા,-નિત્ય જુઓ 'અમાન'[સ]મા
અમાનુષ(-ધી) વિં[સ] અતિમાનુષ, દૈવી (૨)
મનુષ્યને શોભે નહિ એવુ (૩) કૂર, રાક્ષસી
અમાન્ય વિં[સ.] માન્ય નહિ એવું, નામંજૂર.
૦તા સ્ત્રીં

અમાપ વિં[સ] ખેહદ પાર વિનાનુ
અમાયા સ્ત્રીં [સ] માયાનો અલાવ સત્યજ્ઞાન
(૨) નિષ્કપટપણુ. -યિક વિં નિષ્કપટ
અમારિષોપણુ સ્ત્રીં [સ] હિસાના નિષેધની-
હિસા કરશો મા એવી ઘોષણા
અમારુ (મા) સં [સ] અસ્તવીર, પ્રા અન્હાર]
'હુ'નુ છઠી વિલકિનુ ખહુવચન
અમાવ(-ના)રયા [સ], અમાસ સ્ત્રીં
અધારિયાનો છેલ્લો દિવસ [નહિ તેવુ
અમાલિ(-ળ)ક વિં [સ] માલિક-ખ ડિયુ
અમિત વિં [સ] અમાપ (૨) નહિ માણેલુ.
-તાક્ષર વિં [સ] જુઓ અપદાગદ

અમિત્ર પું [સ] મિત્ર નહિ તે, શત્રુ ૦તા સ્ત્રીં
અમિશ્રિત વિં [સ] નિર્ભેળ
અમી નં [સ] અમૃત, પ્રા અમ(-મિ)ય]
અમૃત (૨) મીઠાશ (૩) કૃપા (૪) થૂં
(૫) રસકંસ પાણી (ઉદાં હજી જમીનમા
અમી છે) ૦દષ્ટિ. ૦નજરે સ્ત્રીં મીઠી
નજર; મહેરખાની ૦નિધિ પું અમૃતનો
લાહર (૨) [સં] ચદ્ર ૦રસ સં સુધારસ,
અમૃત જેવો મીઠો રસ

અમીટ વિં[અ + મીટ] મીટ વિનાનુ,અનિમેષ
અમીન વિં[અ] વિશ્વાસુ, વિશ્વસનીય (૨) એક
અડક (૩) પું દ્રેષ્ટી વાલી (૪) લવાહ (૫)
ગામનો મોટો અધિકારી જગીરી, ૦દારી
સ્ત્રીં, [ફા], -નાત [અ], -ની સ્ત્રીં [ફા]
અમીનનો હોદ્દો (૨) અમીનનુ સાલિયાણુ

અમીર પું [અ.] સરદાર ઉમરાવ(૨)રાજકર્તા
(અફઘાનિસ્તાનનો) (૩) ખાનદાન કુટુંબનો કે
પૈસાદાર માણસ ૦લદીસ્ત્રીંઅમીરની દીકરી
૦લદો પું અમીરનો દીકરો. ૦શાસન નં
જેમા અમીર-ઉમરાવોની હકૂમત ચાલતી હોય

એવી રાજ્યપદ્ધતિ, 'એન્ડ્રિયોક્રસી' ંશાહી
 ંશીં અમીરપણાનો દોર (૨) અમીરશાસન.
 -રાઈ(-ત) ંશીં અમીરપણુ (૨) અમીરનો
 હોદ્દો (૩) અમીરપણા માટેનું સાલિયાણુ
 -રી વિં અમીરના બેલુ (૨) ંશીં અમીરપણું
 અમુક વિં [સ] વિશેષ અર્થ મા મુકરર કરેલું,
 ચોક્કસ, ફલાણું (૨) અનિશ્ચિત (૩) સંઅમુક
 (૪) ંતમુક વિં ફલાણુ-કીકણુ ંતા
 ંશીં, ંતન ં

અમુકા વિં [સ] મુત નહિ એવું, બવાયેલું.
 -તિ ંશીં મુક્તિ-મોક્ષનો અલાવ (૨) બવન
 અમુ(-મૂ) ંકાણું અંકિં [મ] ં + મુહ-પ્રા
 મુજ્જી મુઝાણુ, અઝણાણુ

અમૂ(-મૂ) ંકણુ ંશીં અમુઝાણુ ને
 અમૂટ વિં [સ] મૂટ નહિ એવું
 અમૂંઈ(-ઈ), -રિઈ(-ઈ)ત વિં [સ]
 મૂઈત નહિ એવું (૨) સાવધ

અમૂર્ત(-ર્ત) વિં [સ] આઝારહિત (૨)
 અરપદ ંતા ંશીં

અમૂલ, ંકે વિં [સ] મૂળ વિનાણુ (૨) આવાં-
 હીન (૩) ઉપાદાનઝગ્લરહિત

અમૂલ(-લ્ય) વિં [સ] જુઓ અમૂલ્ય
 અમૂ(-મો)લખ, અમૂ(-મો)કું વિં [સ]
 અમૂલ્યકો જુઓ અમૂલ્ય

અમૂલ્ય ંક વિં [સ] જેની ંમત આકી ન
 શકાય એવું, ઘણુ ૪ કીમતી

અમૂઝણુ ંશીં જુઓ અમૂઝણુ
 અમૂઝાણું અંકિં જુઓ અમુઝાણુ

અમૃત વિં [સ] મૃત નહિ તેણુ (૨) અવિનાશી,
 અમર (૩) નં અમર કરે એવો માનેલો એક
 ંસ ંકૃપ પું અમૃતનો ગાડવો ંજડી ંશીં
 જેનાથી મરણ અટકે એવી વનસ્પતિ ંતન
 અમરપણુ ંતનિ પું એક જદ ંધારા
 ંશીં અમૃતની ધારા (૨) [યોગ] તાળવેથી
 જીલના મૂળ આગળ ટપકતો રસ. ંપાક પું
 એક મીઠાઈ ંકલ(-ળ) નં જુઓ અમરદળ
 ંમીઠું વિં અમૃત બેલુ મીઠું ંલતા ંશીં
 અમરવેલ ંમ જીવની ંશીં મરેલાને જીવતા
 -રવાની વિદ્યા ંસાર વિં અમૃતના સરવ

બેલુ (૨) પું ઘી ંત્રવિયું, ંત્રાવી વિં
 અમૃત ંત્ર -તા ંશીં એક વેલ, ગજો (૨)
 હંડે (૩) અતિવિષની કળી (૪) આમલી
 -તાઈ ંશીં અમૃતત્વ -તાંથુ પું [સ]

અઢ [અમ્હ] અમ, 'હુ'નું બહુવચન
 અમે(-મે) (મે, 'મે') સં [સ] અસ્નદ્, પ્રા.
 અમેઘ્ય વિં [સ] યજ માટે અયોઘ્ય (૨) અપવિત્ર
 અમેય વિં [સ] અમાય -યાતમા વિં બેલુ
 અઢપ અમેય છે એવું (૨) પું (સ) મહાદેવ

અમેરિકા પું (સ) [કં] એ નામનો પૃથ્વીનો
 ખડ -કન વિં [કં] અમેરિકાનું, અમેરિકા
 સબવી (૨) પું અમેરિકાનો વતની
 અમૈથુની વિં [સ] નરમાદાના સયોગ વિના
 ઉત્પન્ન થયેલું

અમો (મો) સં જુઓ અમે (સામાન્ય ગીતે
 ખતમા વપગય છે, યા અમુક લાગની બોલીમા)
 અમોઘ વિં [સ] અચૂક, રામબાણ, અદળ ન
 તય એવું

અમોલ, ંખ, -લું વિં જુઓ અમૂલ્ય
 અમ્મા ંશીં [પ્રા, હિ, મ સ ક્વા] (ઢાવિડી
 ભાષાઓમા પણ આના ૩૫ મળે છે, જ
 ડમ્મ) મા

અમ્લ વિં [સ] ખાટું (૨) નં તેતળ, 'એસિડ'
 ંકેશ(-સ)ર પું બિન્નેર. ંતા ંશીં, ંતવ
 નં ખટાશ ંપિત નં એક પિત્તવિઙ્ઁ
 ંકલ(-ળ) નં આમલી ંમાપક નં અમ્લ
 માપવાનુ યત્ર, 'એસિડીમીટર'. ંવૃક્ષ નં
 આમલીનું ઝાડ ંસાર પું લીધુનો ંસ (૨)
 હરિતાલ [(૩) અઢ

અમ્લોત વિં [સ] નહિ કરમાયેલું (૨) તેજસ્વી
 અય નં [સ] અયસ્, પ્રા અય] લોખડ (૨) પું
 [સ] ખમો ંસ્કેત પું [સ] લોહચુબક.
 -યોગોલક પું [સ] લોખડનો ગોળો

અય અં [જ] હે, અરે
 અયઝ વિં [સ] યજ નહિ કરતું [વિનાણુ
 અયતન પું [સ] યતનો અલાવ (૨) વિં યત્ન
 અયથાર્થ વિં [સ] અવાસ્તવિક, ખોટું
 અયન નં [સ] પ્રયાણ (૨) [ખ] વિપુલદત્તની
 દક્ષિણમા અને ઉત્તરમા દેખાતી સૂર્યની ગતિ

(૩) એ ગતિને લાગતો વખત. ૪ માસ (૪) ઉત્તરાયણ અને દક્ષિણાયનનું દરેક દરેક મિહુ, 'સેલ્સિટસ' ઠંડાલ(-ળ) પુઠ્ઠો જુઓ 'અયન' (૩) ઠંડાલન નં અયનનું ધીમે ધીમે ખમવુ તે ઠંડાસ પુઠ્ઠો જેમા અયન ખદલાય તે મહિનો ઠંડુત્ત નં આકાશમા જે માર્ગે સૂર્ય ફરે તે દેખાય છે તે ગોળ દેખા -નાંશ પુઠ્ઠો અયનના વિભાગોમાંનો એક

અયનકાંત પુઠ્ઠો [સ] જુઓ 'અય' [સ] મા અયનાંશ પુઠ્ઠો [સ] જુઓ 'અયન' મા અયાચક વિઠ્ઠો [સ] યાચના ન કરનાર. ઠંડુત્તિ સ્ત્રીઠ વગર યાચનાએ ગુજરાન ચલાવવું તે. (૨) માગ્યા વિના મળેલી લિક્ષા ઉપર જવવુ તે. ઠંડુત્ત નં યાચના ન કરવાનુ વ્રત (૨) માગ્યા વિના મળેલી લિક્ષા ઉપર જવવાનુ વ્રત અયાચિત વિઠ્ઠો [સ] નહિ યાચેલું-માગેલું અયાચ્ય વિઠ્ઠો [સ] યજ્ઞને અનધિકારી (૨) બહિઃકૃત; પતિત (૩) યજ્ઞને અયોગ્ય (વન્નુ) અયિ અઠ્ઠો [સ] 'હુ' એવા અર્થનુ એક પ્રેમ-સંબોધન

અયુક્ત વિઠ્ઠો [સ] નહિ જોડાયેલું (૨) અયોગ્ય (૩) જેણે ચિત્તને વશ નથી કર્યું એવું -ક્રિત સ્ત્રીઠ જોડાયેલા ન હોય તે (૨) અયોગ્યતા (૩) યુક્તિપુર સર ન હોય તે, અસંબંધતા

અયુત વિઠ્ઠો [સ] જોડાયેલું નહિ એવું (૨) વિઠ્ઠો (૨) પુઠ્ઠો દશ હજાર ઠંડુત્ત વિઠ્ઠો જેનું પૃથક્ અસ્તિત્વ ન હોઈ શકે એવું [ન્યા] ઠંડુત્તિ સ્ત્રીઠ અયુતસિદ્ધ હોવાની સાબિતી

અયોગ પુઠ્ઠો [સ] યોગ-જોડાણને અભાવ (૨) અનુચિતપણું (૩) [ન્યા] ગ્રહોનો કુયોગ અયોગોલક પુઠ્ઠો [સ] જુઓ 'અય' [સ] મા અયોગ્ય વિઠ્ઠો [સ] અઘટિત, ગેવાબળી (૨) નાલાયક, અપાત્ર ઠંડા સ્ત્રીઠ

અયોનિ, ઠંડુત્ત વિઠ્ઠો [સ] યોનિ દ્વારા ન જન્મેલું (૨) અનાદિ. સ્વયં ભૂ. ઠંડા વિઠ્ઠો સ્ત્રીઠ યોનિ દ્વારા ન જન્મેલી (૨) સ્ત્રીઠ (સ) સીના (૩) લક્ષ્મી ઠંડુત્ત લવ વિઠ્ઠો અયોનિજ

અયૌગિક વિઠ્ઠો [સ] વ્યુત્પત્તિમાથી ન નીવળતો ૩૯ (અર્થ)

અર વિઠ્ઠો [સ] ઉનાવળ; ત્વરિત (૨) પુઠ્ઠો આરો (પૈકાનો)

અરક પુઠ્ઠો [અ અર્ક] અર્ક, સત્ત્વ [-કાદયો, -એ] અયો=વરતુનો અર્ક નીકળે એમ કંઠુ]

અરકા વિઠ્ઠો [સ] રાગ કે આસક્તિરહિત અરક્ષણીય વિઠ્ઠો [સ] રક્ષણીય નહિ એવું અરક્ષિત વિઠ્ઠો [સ] રક્ષિત નહિ એવું અરગળે પુઠ્ઠો [હિ ફા અર્ગજા] એક મુળથી પીળી ભૂમી

અરઘદ, ઠંડુત્ત પુઠ્ઠો [સ] રેટ -દિગ્ગામી રેટ અરઘવુ સઠ્ઠો કિઠ્ઠો [સ અર્ધ] પૂત્ત કરવી (૨) અઠ્ઠો કિઠ્ઠો (કા) શોભવુ, ઘટારત હોય

અરઘિયુ નં [અઘધવુ પંચી] પૂત્તનુ પાત્ર અરજ સ્ત્રીઠ [અ અર્જી પરથી ?] ગર્ભવતીના અભાવા, દોહડ [-પરવી=અભાવા થવા]

અરજ સ્ત્રીઠ [અ અર્જી] અર્જ, કાઈ પણ કામ સાર નમ્રતાથી હકીકત કહી કરેલી વિનતી (૨) ફરિયાદ [-કાદી નાંખવી=અરજ રજ ના-મ ભૂત કરવી -સાંભળવી=અરજ પર ધ્યાન આપવું] ઠંડાર વિઠ્ઠો અ-અ કરનાર ઠંડુત્તી વિઠ્ઠો [ફા] હલગ પામે અરજો રજ કરનાર ઠંડાન વિઠ્ઠો અગ્રહાર -જ સ્ત્રીઠ અગ્રહ કે

ફરિયાદ યા તે જેમા લખી હોય એ કાગળ (શ. પ્ર જુઓ 'અરજ' મા તે પ્રમાણે) અરજે ૧૧ પુઠ્ઠો ચણેલી લી તદ્દ સીધાપણુ જેવા ઠંડાવાત્ર વળન. યોગ્યો [લઠડતી હાલતમાં અરજો(-જો)યો અઠ્ઠો અધધર (૨) અનિશ્ચિત, અરજૂસી સ્ત્રીઠ, -સે. પુઠ્ઠો [હિ અહુમા, મ

અહુક્કા, સ અટરુપ] એક વનસ્પતિ-ઓપદિ અરણિ(-ણી) [સ] સ્ત્રીઠ એક ભતનુ ઝાડ અરહય નં [સ] જ ગલ ઠંડુત્ત, રહિત નં અરણ્યમા-ન્યા કાઈ સામણે નહિ ત્યા કરેલું રૂન, વ્યર્થ પોકાર ઠંડાસ પુઠ્ઠો જ ગલમા રહેવુ તે (૨) સ સારત્યાગ ઠંડાસી વિઠ્ઠો (૨) પુઠ્ઠો અરણ્યવાસ કરનાર

અરતિ સ્ત્રીઠ [સ] રતિનો અભાવ અરથ પુઠ્ઠો જુઓ અર્થ (૫) અરથી વિઠ્ઠો [સ] રથી નહિ એવું [વિનંતી અરદાસ સ્ત્રીઠ [હિ, પા અર્જદાન્ત] અરજ,

મુખ્ય ધ્યાન એ રાખ્યું હતું કે, ચાલુ બધા શબ્દો તેમાં સંધરવા. આથી, બીજી બાજુ શબ્દભંડોળ પણ આપોઆપ વધતુ ગયું. કોશનો આ ગુણ તેની બીજી આવૃત્તિ વખતે જ તેના કસબી લોકના ધ્યાનમાં આવ્યો હતો. જેમ કે, બીજી આવૃત્તિની નકલ શ્રી. કેશવલાલ હર્ષદરાય ધ્રુવને મોકલી તેનો સ્વીકાર કરતા તેમણે (તા. ૨૪-૩-'૩૧) નીચે પ્રમાણે લખ્યું હતું —

“આપના પત્ર સાથે ‘સાર્થ ગ્રંથરાત્રી જોડણીકોશ’ મળ્યો છે. એને વ્યવહારુ સ્વરૂપ આપવા લીધેલો શ્રમ સકળ નીવડ્યો છે. શબ્દનો સંગ્રહ લગભગ અર્ધા લાખે પહોંચ્યો છે. સંગૃહીત શબ્દો માટે ભાગે વપરાતા જ લીધા છે, એ તેનું વિશેષ લક્ષણ છે એ બાબતમાં સંગ્રહકારનો પ્રયાસ પ્રસંશાપાત્ર છે.”

જીવંત ભાષાના કોશ તરીકે તેમાં ઉપરાંતમાં વ્યુત્પત્તિ, શબ્દપ્રયોગો, વગેરે જોઈએ. ઉત્તરોત્તર આ લક્ષણો પણ ઉમેરાતાં ગયાં છે, અને આ આવૃત્તિમાં અમને મળી કે સૂઝી તે બધી વ્યુત્પત્તિ અને શબ્દપ્રયોગો સંધરવામાં આવ્યાં છે. અને એને માટે કહી શકાય કે, આ વસ્તુઓ આ આવૃત્તિમાં ઠીક ઠીક અને એક જ જગાએ પહેલી વાર ઊતરે છે. જોકે એ યાદ રાખવાનું છે કે, જીવંત ભાષાના શબ્દભંડોળ તથા શબ્દપ્રયોગો વિષે પરિપૂર્ણતાનો દાવો તો ન થઈ શકે એવી વાત છે, કેમ કે એ સદા-વર્ધમાન વસ્તુ છે.

આ ઉપરાંત આ વખતે ઉચ્ચારણ વિષે પણ ઉમેરો કર્યો છે; અને પહોળા એ ઓ, પોચો અનુસ્વાર, હ્રસ્વિતિ, યશ્રુતિ, એ જે આપણી ભાષાના બતાવવા પડે એવા ઉચ્ચારો છે, તેમને માટે સંકેતો ચોજીને તે તે શબ્દો પછી તરત ટૂંકમાં બતાવવામાં આવ્યા છે. તેની સૂચિ, જ્યાં સંકેતો તથા સંક્ષેપની અલગ સમજૂતી આપી છે, ત્યાં આપી છે.

શબ્દભંડોળ પણ સારું વધ્યું છે. કુલ સંખ્યા તો હજી સુધી નથી ગણી કાઢી, પણ કેટલાક હજાર શબ્દો ઉમેરાયા હશે એમ અંદાજે કહી શકું છું.

આવી રીતે સુધારાવધારા અને ઉમેરાને લઈને કોશનું કદ વધ્યું છે એક કારણ તો ઉઘાડું છે કે, મોટી રોયલ સાર્મજના કામળોની મુશ્કેલી જોઈને ડેમી સાર્મજ કરવી પડી. આથી અમુક કદ તો આપોઆપ વધ્યું. ઉપરાંત, ઉમેરા આવ્યા. આથી પાનાંની સંખ્યા જોતા આ આવૃત્તિ બમણી થઈ છે. બીજાં તો એ જ કદનાં નાનાં વાપરેલાં છે, પણ વચ્ચેનાં લેડ પાતળાં વાપરવાથી લીટીઓ વચ્ચેની જગા કાંઈક કમી થઈ છે.

ઉપર-મેં જણાવ્યું કે, લગભગ ત્રણ વરસે આ કામ પૂરું થાય છે. છાપકામ પૂરતું એ કહ્યું છે. બાકી, આવૃત્તિનું સંપાદનકામ તો ત્રીજી આવૃત્તિ બહાર પડી ગયા પછી તરત શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું. વિદ્યાપીઠે કાશ કાર્યાલય ત્યારથી ચાલુ જ રાખેલું છે. શ્રી. ચૂનીલાલ બારોટ એમાં કાયમી કામ કરતા રહ્યા છે. શરૂમાં થોડો વખત તેમની મદદમાં શ્રી. નગીનદાસ પારેખ અને શ્રી. શંકરદત્ત શાસ્ત્રી હતા. ઈ. સ. ૧૯૩૯-૪૦ના અરસામાં છૂટા થયા ત્યાં સુધીમાં, તે બે જણે ઉપલબ્ધ ગ્રંથોમાંથી વ્યુત્પત્તિ તથા શબ્દપ્રયોગો એકઠાં કરવાનું કેટલુંક કામ કર્યું હતું; તે દરમિયાન શ્રી. બારોટે ફારસી અરબી વ્યુત્પત્તિ જોઈ કાઢી હતી. શ્રી. નગીનદાસ તથા શાસ્ત્રી ગયા પછી નવી આવૃત્તિનું કામ શ્રી બારોટે આગળ ચલાવ્યું હતું; અને તેની બધી પૂર્વતૈયારી તેમણે કરી હતી. તે અંગે તેમણે વ્યુત્પત્તિ, શબ્દપ્રયોગ વગેરેનું બાકી રહેલું બધું કામ પૂરું કર્યું. કાર્યાલયમાં એકઠા થયેલા ઢગબંધ નવા શબ્દો દાખલ કર્યાં. એમ તેમણે છૂટી છૂટી એકઠી થયેલી વિવિધ બધી સામગ્રી એકસાથે મૂકીને નવી આવૃત્તિ માટેની હાથપ્રત માટે પૂર્વતૈયારી કરી હતી. પ્રેસ માટે છેવટની પ્રત તે ઉપરથી તૈયાર કરવામાં આવી. આ કામમાં, તેમની સાથે, દરેક આવૃત્તિમાં થતું આવ્યું છે તેમ, શ્રી. ગોપાલદાસ પટેલ તથા હું જોડાયા. તે કામ ૧૯૪૫ બાદ શરૂ કર્યું હતું. છેવટની નજર, ગઈ આવૃત્તિ જેમ, મેં રાખી છે. એક રીતે કહીએ તો, અમે ત્રણ જણ ગઈ ત્રણ આવૃત્તિઓથી આ રીતે કામ કરતા આવ્યા છીએ. ક્રમશઃ કણશઃ, એ કામ આ આવૃત્તિ જેટલે પહોંચે છે, તેથી અમને વ્યક્તિતઃ પણ અમુક આનંદ થાય છે.

ઉપર હું કહી ગયો કે, આ આવૃત્તિના ખાસ ઉમેરા ત્રણ ગણાયઃ ૧. ગઈ આવૃત્તિમાં તત્સમ વ્યુત્પત્તિ જ આપી હતી, તેમાં હવે ઉપલબ્ધ બધી વ્યુત્પત્તિ મૂકવામાં આવી છે; ૨. શબ્દપ્રયોગો; ૩. ઉચ્ચારણ. શબ્દભંડોળ વધ્યા કરે એ તો સામાન્ય બાબત હોઈ તેને સ્વતંત્ર કે નવો ઉમેરો ગણતો નથી.

વ્યુત્પત્તિ

તત્સમ વ્યુત્પત્તિ ઉપરાંત જેટલી મળી શકી તે બધી તદ્દભવ વ્યુત્પત્તિ પણ આ વખતે સઘરી છે. તેમાં પ્રાકૃત રૂપો પણ દર્શાવ્યાં છે તે વિષે એક વસ્તુ કહેવાની જરૂર છે. આમ દર્શાવેલાં પ્રાકૃત રૂપો પ્રત્યક્ષ ઉપયોગમાં આવ્યાં હોય તે જ લેવાનું રાખ્યું છે; કલ્પીને તે રજૂ કર્યાં નથી. આને માટે મુખ્ય ઉપયોગ અમે પડિત હરગોવિંદદાસ ત્રિકમચંદ શેઠકૃત પાઠ્ય-સદ્-મહાવૃત્તોનો કર્યો છે. અપભ્રંશ, દેશ્ય, કે પ્રાકૃત શબ્દ બતાવ્યા છે તે આ કોશને આધારે ટાંકવામાં આવ્યા છે.

અરદિભેદસ્ત પુઠ [ફા ઉર્દીવિહિત] [ઈદ]
 ખરસી વર્ષનો ચોત્રે મહિનો (૨) અગ્નિ
 અરધી સ્ત્રી પાઈ (મુખઈ)
 અરધું વિઠ્ઠુઓ અડધુ -ધ્રુવ આળ વિઠ
 (કા) લગલગ અરધ લાગતુ ઠપરધું વિઠ
 અડધુ પડધુ -યોઅરધ વિઠ અડધોઅડધ
 અરધ પું [અ] અગ્ન્યત્તાન (૨) આરધ
 -ખી વિઠ અગ્નને લગતુ (૨) અરધત્તાનતુ
 (૩) સ્ત્રી અરધની ભાયા
 અરધા પું [મ, ઠિ અ કરાવા=તોપગાડી
 પંથી?] (આ-ખોની) લડાઈ યુદ્ધ [-ઝીડના
 =ગુન્સેયઈ મામેયયું -પીને આવવું, જરું
 = (નોપોતો માગે સહીને જરૂ પરથી?)
 હિ મતથી સામે ટકવું, ટકવું જીલવી]
 અરધી વિઠ (૨) સ્ત્રી યુઓ 'અગ્ન'માં
 અરમાન સ્ત્રી [જા] આભિલાષા, ઉમેદ (૨)
 તીવ્ર ઈચ્છા, આતુરતા
 અરમાર સ્ત્રી [પો આમોઢા] દરિયાઈ કાફલો.
 -રી વિઠ નૌકાસૈન્ય સમધી
 અરમારી સ્ત્રી [પો અલમારિયો] સ્ત્રી યુઓ
 અલમારી (૨) યુઓ 'અગ્ન'માં
 અરમ્ય વિઠ [સ] રમ્ય નહિ તેહુ [ઉદ્ગાર
 અરર અઠ ચિતા, દિલગીરી, દુખ બતાવના
 અરસ વિઠ નીરોગી (૨) જહું (૩) મૂર્ખ [કા]
 અરવ વિઠ [સ] રવ વિનાતુ, શાન
 અરવલી (-હી) પું [સ] જેમા આશુ પર્વત
 છે તે પર્વતોની હાર
 અરવા પું [અ અર્વાહ-રહ ય વ]
 આરવા, આતમા (૨) અતઃકરણ
 અરવિદ નં [સ] કમળ ઠમુખી પું એક હંદ
 અરશદરશ વિઠ (કા) આખેહૂમ
 અરમપરસ અઠ [મ પરસ્પર] પરસ્પર
 અરસિદ વિઠ [સ] રસ-મમ ન પડે એહુ, શુઠક
 (૨) રસ સમય ન શકે એહુ. ઠતા સ્ત્રી
 અરસો પું [અ વરસહ] મુદત, ગળ (૨) અવસર
 અરગિત વિઠ [સ] ગિત નહિ એહુ
 અરખહું નં રેખાકૃતિ, ધાપ
 અરાગ વિઠ [સ] ગગરહિત, નિર્વિકાર (૨) પું
 ગગનો અભાવ, અપ્રીતિ (૩) અલખનાવ

અરાગક વિઠ [સ] ગત વિનાતું, અંવાધૂધીગળ
 (૨) નં રાત ન હોવા તે (૩) અંવાધૂધી
 ઠતા સ્ત્રી અંવાધૂધી ઠવાદ પું રાતસત્તાના
 બાધ અરુશ વગર સમાવ્યવચ્ચ થવી કે
 હોવી ભેદ એ એવો વાદ ઠવાદી વિઠ (૨)
 પું એ વાદમા માનના
 અરાન્ય નં [મ] યુઓ અગગક
 અરાતિ પું [સ] ગતુ
 અરાયો પું + [મ કરાવા, ફા કરાવહ=
 ગાદુ] ધન્યદેહો, દુઃખપદિવા
 અરામ વિઠ [અ + ગમ] વગર વ્યાતુદ
 અરાવલિ (-હી, -ળિ, -ળી) સ્ત્રી [સ] (પૈડાના)
 આગનો સમુદ
 અરિ પું [મ] કુમ્ભન (૨) કામ, ક્રોધ, લેભ,
 મોહ, મદ એને મત્સર એ છ વિકાર (૩) છ
 માટે વિતામા વખગતી સજા ઠદમન નં
 શત્રુને દયાવલો તે (૨) વિઠ શત્રુને દયાવના
 ઠમદન નં શત્રુને હગવલો-દયાવી દેવો તે
 (૨) વિઠ તે ઠનાગ. ઠમૂદન વિઠ શત્રુનો નાશ
 કરનાગ. ઠહ ત વિઠ કુ-મનોનો નાશ કરનાગ
 ઠહા પું અગ્નિ માગના (૨) સૂર્ય
 અરિષ્ટ નં [સ] કુર્બાણ, સડટ (૨) મોતની
 નિગાળી (૩) મધ, આસવ (૪) અરીહાતુ ઝાડ
 (૫) પું ગતુ (૬) સૂર્ય (૭) વિઠ ધિષ્ટ, અશુભ
 અરિષ્ટનેમિ પું [સ] (સ) બાવીસમા ભૈન
 તીર્થ કંઠ
 અરિહંત વિઠ [સ અરિહન્તા] યુઓ 'અગ્નિ'માં
 (૨) પું [પ્રા, મ અર્હત] ભૈન તીર્થ દરે
 તથા શુદ્ધ મારેની સજા
 અરિહા પું [સ અરિહત] યુઓ 'અગ્નિ'માં
 અગીડી સ્ત્રી, -ઠો પું [સ અરિષ્ટ] એક ઝાડ
 -હું નં અગીડીતુ કળ
 અરીભવન નં [સ] પ્રદાર, ઉપલતા ધત્યાદિના
 કિંગ્ણાતુ એક બિહુમાથી ચકના આસ પેઠે
 ચોમેર ફેલાતુ તે
 અરીલ પું એક છદ
 અરીખ્યા સ્ત્રી + યુઓ ઈર્ષા
 અરીસો પું [સ આદર્શ] આસો, આયનો, દપણ
 અરુ અઠ [હિ] અને (૫)

અરુચું વિં ન રુચું. -હું અંકિં ન રુચું
અરુચિ સ્ત્રીં [સ] અપ્રીતિ; આણમો(ર)રુચિ-
ભૂખ ન હોવી તે ઠંડર વિં અરુચિ કરનાર.
૦૨ વિં [સ] રુચિર નહિ તેણું

અરુણુ વિં [સ] રતાશપટું (૨) સોનેગી (૩)
પું (સ.) સૂર્યને સારથિ (૪) પરોઢ પ્રભાત
(૫) પરોઢ વખતનો આકાશનો ગગ(૬)નાશ-
પડતો રંગ ઋષિન નં (અરુણુ ધડ વગરનો છે
એમ મનાય છે તે પરથી) કમરથી ઉપરના
ગરીના ભાગનું ચિત્ર. 'અરુ' ઋષીર્તિ (-ર્નિ)
સ્ત્રીં કમરથી ઉપરના શરીરના ભાગની મૂર્તિ.
૦સારથિ પું(સ) સૂર્ય -ણા સ્ત્રીં મણઠ
(૨) ચણોડી (૩) નસોતર. -ણાચલ (-ળ)
પું [સ] સૂર્ય જેની પાછળથી ઊગે છે તે
કલ્પિત પર્વત -ણિત વિં [સ] લાલ રંગનું
કરેણુ ટેથેણું -ણિમા સ્ત્રીં [સ] રતાશ
-ણુ વિં અરુણના જેણુ -લાલ રંગનું
-ણાદય પું [સ] અરુણનો ઉદય, પરોઢ
અરુપરુ અં [સ] કારાત્ પારાત્ અરુપરુ;
આમ તેમ, આગળ પાછળ

અરુ' અં [સ] કારાત્ પાસે, ઓર' (૨)
આમ; આ બાબુ
અરુ'ધતી સ્ત્રીં [સ] (સ) વસિષ્ઠ નિધિની
પત્નીનું નામ (૨) સમર્પિના તારાઓ પાસે એક
અત્યંત જાંખા તારાનું નામ ૦દર્શનન્યાય
પું ૦ચૂલ ઉપરથી સૂકમ ઉપર જવું તે (અરુ-
ધતીનો તારો નાનો હોવાથી તેને દેખાડવા પ્રથમ
તેની પાસેનો મોટો તારો દેખાડવામા આવે
છે તેમ)

અરુ'પરુ અં ભુઓ અરુપરુ
અરુઠ વિં [સ] રૂઠ-પ્રચલિત નહિ તેણુ
અરુ'પ (-પી) વિં [સ] આકાગ્રહિત
અરે અં [સ] આશ્ચર્ય, દુખ, ચિતા કોથ
ઇત્યાદિ સૂચક ઉદ્ગાર (૨) ઊતરતા દરબાના
માણસને સંબોધવાનો ઉદ્ગાર (૩) સ્ત્રીંચીવટ
ફિકર (૪) હાથ, દુખનો પોકાં ઠંડાર (-રો)
પું અરે એવો ઉચ્ચાર કરવો તે. ૦રોટ પું,
૦રોટી સ્ત્રીં અરે હોવી ૩ થવી તે, ફિકર,
ચિતા ૦રે અં ભુઓ અરર

અરોગ (-ગી) વિં [સ] નારોગી
અરોચક વિં [સ] રોચક નહિ તેણું; અરુચુ
અરો'કું નં, -હો પું આગલા વર્ષના મહી
ગયેલા કપાસના બરિયા ફૂટી તે ઉપર નવો
કપાસ થાય તે

અર્ક પું [સ] ભુઓ અરક
અર્ક પું [સ] સૂર્ય (૨) કિરણ (૩) [ભુઓ]
ઉત્તરા ઇન્દ્રગુપ્તી (૪) આકાશ ઋષિવાહુ પું
ત્રીજી વાગનું લગ્ન કરતા પહેલાં અનિષ્ટનિવાર
ણાર્ય પુનરુપ આકાશી સાથે કરાતુ લગ્ન
અર્ગલ પું [સ] આગળો, ભૂંગળ -લા (-લી)
સ્ત્રીં આગળી

અર્ધ પું [સ] (૧) મત (૨) ચોખા, દૂર્વા, ઇત્યા-
દિથી સન્માન કરવું તે (૩) ચોખા દૂર્વા ફલ,
ખાણી ઇત્યાદિ; પૂર્ણા [-આપવો=ભુઓ
અર્ધ આપવું] ૦દાન નં પૂત માટે અર્ધ
આપવો તે. ૦પાદ નં ફૂલ, સુગંધી તથા
પગ ચોવાનું ખાણી (૨) મોટા માણસો અથવા
દેવને તે દારા આદરસત્કાર આપવાની એક
રીત ૦પ્રદાન નં અર્ધદાન -ચર્હિ વિં
[સ] પૂલ્ય, અર્ધને યોગ્ય

અર્થ વિં મૂલ્યવાન (૨) પૂલ્ય (૩) નં પૂલ.
સન્માન [-આપવું=(પૂલપો લઈને) પૂલવું
સન્માન કરવું (૨) (કટાક્ષમા) ખાચમાલ કરવું]
અર્થક વિં [સ] પૂલનાર (૨) પું પૂલની
અર્થન નં, -ના સ્ત્રીં [સ] પૂલ (૨) -ખો
'ચદન લગાડવું તે. -નીય વિં પૂલનીય
-હું સં કિં [સ] અર્જ પૂલ કરવી
અર્થા સ્ત્રીં [સ] અર્થના -ચિત વિં
પૂલેણુ; સન્માનેણુ

અર્થિર્ભર્ગી પું [સ] દેવચાન
અર્જ સ્ત્રીં [સ] અરજ, વિનિતિ (૨) કરિયાદ
(ભુઓ 'અરજ'માશ પ્ર) [મેળવણું-કમાણુ તે.
અર્જક વિં [સ] મેળવનાર, કમાનાર -ન નં
અર્જિત વિં [સ] મેળવેણુ કમાયેણુ
અર્જુન પું [સ] (સ) પાચ પાડવોમાનો ત્રીજો
અર્જુની સ્ત્રીં [સ] (સ) અનિરુદ્ધની સ્ત્રી ઉપા
અર્ણવ પું [સ] સમુદ્ર [(મહાભારત)
અર્ણિક પર્વ નં [સ] આરણ્યક]+અરણ્યપર્વ

અર્થ [સ] હેતુ (૨) માયનો, સમજૂતી (૩) ધન, મ પત્તિ (૪) ગગન, પ્રયોજન (૫) ધર્માદિ ચાન્ પુનપાર્યમાનો ખાતો [-આવહુ = અપલાગવુ કામમા આવવુ -એસવો = ખરોખર અર્થ થવો -સમન્વય -એમાહવો = અર્થ કરી ખતાવવો, સમન્વય -મરવો = હેતુ સિદ્ધ થવો -સધવો] ઠકામ વિં ધનની ઇચ્છાવાળુ ઠકારણુ નં આર્થિક તત્ત્વની વ્યવસ્થા ંવી તે ઠગભં વિં અર્થથી ભરેલુ ઠગાંભીર્થ, ઠગોરવ નં અર્થનુ ઊડાણુ ંચરુણુ નં અર્થ સમન્વો તે ંધન વિં ખૂબ અર્થવાળુ, અર્થથી ભરપૂર ંધ વિં ંધનનો નાશ કરનાર ઊડાહિ ંચિત્ર વિં અર્થના ચમત્કાન્વાળુ (૨) નં અર્થની ચમત્કૃતિ ંતઃ અં અર્થ પ્રમાણે (૨) વાસ્તવિક રીતે ંત્ર નં આર્થિક વ્યવસ્થાનુ તત્ર ંદરી વિં વ્યવહારકુશળ ંદામ પું જેસાનો ગુલામ ંદોપ પું કાવ્ય અવવા સાહિત્યમા અર્થને લગતો દોષ. ંનિષ ધન વિં અર્થ પર આધાર ગમતુ. ંપ્રકાશ પું અર્થ સમન્વો તે ંપ્રકૃતિ ત્રીં નાટકની પ્રયોજન-સિદ્ધિનો હેતુ (નિ પાચ છે) [કા શા] ંપ્રાપ્તિ ત્રીં અર્થની પ્રાપ્તિ કમાઈ, લાભ ંખ ધ પું શંખોની ચના નિખ ધ, કાવ્ય ંત્યાદિ (૨) ંન્દિયોના વિષયોનુ ંધન (૩) ંધનનુ ંધન ંબુદ્ધિ વિં ત્રાધી (૨) ત્રીં ધનની ઇચ્છા (૩) જેસા કમાવાની લગની (૪) ત્રાધી પરચણતા (૫) આર્થિક મહત્ત્વ સમજવાની બુદ્ધિ ંચોધ પું (ખગે) અર્થ સમન્વો તે ંભરિત વિં અર્થથી ભરેલુ ંભેદ પું અર્થની સિજતા (૨) સિજ અર્થ ંભક્ષી વિં અર્થને લક્ષનાર, અર્થવાહી ંભાભ પું અર્થ પ્રાપ્તિ ંભોભ પું ધનનો લોભ ંવત્ વિં અર્થવાળુ ંવાદ પું વિવિધ વાક્યોમા રચિ કંગવવા તે તે વિધિ-ઓની મુતિ, તેનુ પાલન ન કરવાથી થતી હાનિ, તથા તેને લગતા ંતિહાસિક દ્વાતો ંત્યાદિ આપવા તે (૨) મુતિ તાગીક (૩) કાઈ પણ પ્રથમા મુખ્ય વિષયને મ્મ કરવા કે તેનુ ગૌરવ ખતાવવા લખેલો લાગ (૪) અર્થને

હવનમા મહારવ દેનાર વાદ ંવાહી વિં અર્થવાદમા માનનાર, કે તે સંખવી ંવાન વિં અર્થવાળુ (૨) ધનવાન ંવાહુક વિં બુદ્ધિ ંર્થવાહી ંવાહુકતા ત્રીં, ંવાહિત્વ નં અર્થવાહીપણુ ંવાહી વિં અર્થને વહન કરનાર ંવિજ્ઞાન નં અર્થ લાણવો ને (૨) બુદ્ધિના છ ગુણો જેકીનો એક ંવિદ્યા ત્રીં અર્થશાસ્ત્ર ંવૃદ્ધિ ત્રીં ધનની વૃદ્ધિ ંચકિત ત્રીં અર્થ વ્યજ થવો તે ંચય પું જેમા ખરચવા ને ંશાસ્ત્ર નં સપત્તિશાસ્ત્ર (૨) રાનીતિ ંશાસ્ત્રી પું અર્થશાસ્ત્ર લાણનારે પુરષ ંમ પ્રહુ, ંમંચય પું ધનનો સધરો ંમાધક વિં અર્થ સાવે એવુ, ઉપયોગી ંન્નિદ્ધિ ત્રીં ધાગેલી મતલબ પાઠ પાડવી તે (૨) ધનપ્રાપ્તિ -ર્થાત્ અં એટલે કે -ર્થાનુમારી વિં અર્થને અનુસરુ. -ર્થાપતિ ત્રીં [ન્યા] ને ન રવીકારીએ તો વન્નુચિતિનો ખલાસો ન જ મળી શકે એવુ અનુમાન (૨) [કા શા] એક અર્થાલકાં, જેમા એક વાત કહેવાથી ખીછ વાતની સિદ્ધિ નિ શક છે એમ ખતાવવામા આવે છે -ર્થાર્થિ વિં ધનલોભી (૨) ત્રાધી -ર્થાર્કીકાર પું ગળ્હની નહિ પણ અર્થની ચમત્કૃતિવાળો અલકાં [કા શા] -ર્થાતર નં ખીલે અર્થ (૨) વિષય ખહાર ખોલવુ તે (વાદનો એક દોષ) -ર્થાતર ન્યાસ પું સામાન્ય ઉપરથી વિશેષનુ અને વિશેષ ઉપરથી સામાન્યનુ સમર્થનને વડે કરેલુ હોય તે અલકાં [કા શા] -ર્થી વિં ગંભીરવાળુ, મતલખી (૨) યાચક -ર્થીય વિં આર્થિક. -ર્થે અં માટે, વાગે -ર્થાપાનન નં જેસા કમાવા તે

અર્દન વિં (૨) નં [સ] નાશ કરનાર, હન્ના અર્ધ વિં [સ] અર્ધુ (૨) નં એકના બે સન્મા લાગમાનો એક ંગોળ વિં અર્ધુ ગોળ (૨) પું (પૃથ્વીના) ગોળાનો અડવો ભાગ, 'હેમિરિક્ષયર' (૩) [ગ] ગોળ આકૃતિનો અર્ધો ભાગ ંચ દ્ર પું અડવો ચદ્ર (૨) હવેલીની અર્ધચદ્ર જેવી આકૃતિ (ખોચીમાધી પકડી

વક્ત્રો મારવાં માટે) [—આપવો = ગૃહન
પકડી કાઢી મૂકવું.] જરતીયન્યાય પું
અર્ધુ આ અને અર્ધુ પેલું એમ કરી
અનિશ્ચિત રાખવું—એકસ નિયમન રાખવો તે
(ન્યા) ૦૬૫૬ વિં અડધું બળેલું (૨)
અધકચરા જાનવાળું ૦નારીશ્વર પું શિવજી
એક સ્વરૂપ—અડધુ પુરુષ અને અડધુ સ્ત્રી
૦પત્રી નં અર્ધી અર્ધી ચાર પાખવાળા
જીવડાના—હોમિટેરે—વર્ગનું જીવડું ૦પંચાળ
વિં (કા) લગલગ અડધા લાગવું ૦ભાગિક,
૦ભાજ વિં અડધા લાગવું હકદાર, ૦ભાગધી
સ્ત્રીં (સં) પ્રાકૃત લાપાતું એક સ્વરૂપ ૦માત્રા
સ્ત્રીં વ્યજન [વ્યા] ૦વિરામ નં વાક્યના
અર્થગ્રહણની સવડ સાર વચ્ચે અમુક થોલણ
તે કે તેનું સૂચક ( ) આણુ બિહન. ૦સમવૃત્ત
નં બપખે ચરણ સરખા હોય તેણે વૃત્ત ૦સ્વર
પું ચ, ર, લ, કે વ અક્ષર. —ધર્મિગ નં અડધું
અગ —ધર્મિગના સ્ત્રીં પતિનું અર્ધું અગ—
ધર્મપત્ની. —ધર્મિગવાયુ પું લકડો, પક્ષાઘાત

અર્ધુ વિં જીઓ અડધું
અર્ધોલક વિં [સં.] અધૂકડું
અર્ધણુ નં [સં.] આપડું તે (૨) ભેટ કરવું તે
(૩) માનપૂર્વક ધરવું તે (જેમ કે પુત્રતક અર્ધણ
કરવું) ૦પત્ર નં બલિસનામું (૨) અર્ધણ-
પત્રિકા ૦પત્રિકા સ્ત્રીં અથ અર્ધણ કર્યાનો
લેખ —હું સંકિં [સં] અર્ધુ આપડું (૨) ભેટ
કરવું (૩) સ્વીકારવા માટે ધરવું
અર્ધિત વિં [સં] અર્ધેલું, અર્ધયેલું
અર્ધુદ પું [સં] વાહળ (૨) (સં) આણુ પર્વત
(૩) દશ કોટિ સંખ્યા
અર્ધક પું [સં] ખાળક
અર્ધમા પું [સં] સૂર્ય (૨) પિતરોમા મુખ્ય
તે (૩) [જ્યો] ઉત્તરા ક્રાંત્યુની
અર્ધાશીન વિં [સં] આધુનિક ૦તા સ્ત્રીં
અર્શ પું [સં] એક રોગ; હરસ
અર્હું (—હું) ત પું [સં] પગમ જાની; જીલ્લ,
તીર્થકર (જૈન, જૈલ)

અર્હા વિં [સં] સ્તુત્ય (૨) પૂન્ય (૩) ઉચિત
અલ અં [સં. અલમ્] + ખચીત (૨) ખસ

અલક પું [સં.] વાળની લટ, કપાળ પરના
વાકડિયા વાળ (૨) ચોટલો ૦નંદા સ્ત્રીં (સં.)
ગંગા નદીનું એક પાખિયુ, કે તેનું એક નામ
અલકમલક પું [અ. મુલક પરીધી દિલ્લ]
દેશવિદેશ, ગમે તેવો દૂરનો કે ચિત્ત દેશપ્રદેશ
અલકા સ્ત્રીં [સં] (સં) કુબેરની નગરી ૦ધિપ,
—કેશ પું (સં) અલકનો અધિપ—કુબેર
અલકાખ પું [અ] ઇલકાખ
અલકા ૦ક પું [સં] લાલ લાખ (૨) અળનો
અલક્ષણુ વિં [સં] ચિહ્ન રહિત (૨) નં જીઓ
અપલક્ષણ
અલક્ષિત વિં [સં] નહિ જોયેલું, ધ્યન બહાર ગ્રહેલું
અલદમી સ્ત્રીં [સં] લક્ષ્મીનો અલાવ, ગરીબાર્થ
અલદય વિં [સં] અલ્લય (૨) અજ્ઞેય, અલખ
(૩) નેમ વિનાનું. ૦વાદી વિં (૨) પું
જીઓ અલખવાદી
અલખ વિં [સં] અલક્ષ અજ્ઞેય (૨) પું
બ્રહ્મ [—જગાવવી = ‘અલખ’નું નામ પોકારવું,
તે રીતે લીખ માગવી.] ૦નિર જન પું અજ્ઞેય
નિચું બ્રહ્મ ૦વાદી વિં (૨) પું બ્રહ્મવાદી
અલખત સ્ત્રીં દોલત; ધન —તિથું વિં
અલખતવાળું
અલગ વિં (૨) અં [સં. અલગ્ન] જીલ્લ (૨)
ફર, છેલ્લું —ચું + વિં અળગ
અલગત સ્ત્રીં અગત્ય (૨) ધડો, ઉદાહરણ
અલગાર સ્ત્રીં [તુર્કી અલ્ગાર] હાર, પક્ષિ
અલગારી વિં (કા) શોખીન (૨) મસ્ત (૩) મનગ્રવી
અલગોળ નં [અ અલગૂજહ] પાવાની જાતનું વાદ્ય
અલ (—ળ) ઇ (—શ) સ્ત્રીં [સં અલક્ષ્મી] ગરીબાર્થ
અલ (—ળ) તો પું [સં અલક્ષ્મી] જીઓ અળતો
અલજજ વિં [સં] નિર્લજજ
અલક (લ) વિં જીઓ અલલક [આણુ
અલપજલપ વિં (સં) અળપજળપ, અરપજ,
અલપતું વિં [સં આલપ્] આલાપ કરવું
(૨) [અ + લપણ] નહિ છુપાયેલું
અલપતું સંકિં [સં આલપ્] આલાપવું, ગાવું
અલપ (—પા) તું અંકિં લપાવું; છુપાવું
અલના પું [ફા] કુબીરનો જીઓ [અલકાઉ
અલકાઉ વિં [અ અલુફત્ત] નંદાનું, દાલનું,

અલખત(-તા) અં [અ અલવત્તહ] અલખત
 અલખત અં [ફા] ખચીન, ખેગક, જર
 અલખુ વિં (કા) અધર [ફટ્ટુ (૨) ઇમ્મી
 અલખેલુ વિં [હિ, મ અલવેલા] કાકું,
 અલખ વિં [સ] અપ્રતિભામિકત્વ નં (યોગ)
 સમાવિની ભૂગિડા જગ પા પ્ર મ ન થવી તે.
 અલભ(-લ્ય) વિં [સ] અપ્રાપ્ય, ન મળે એટ
 અલમ્ અં [સ] ખસ પૂનુ
 અલમરત વિં [ફા] મરનાન (૨) મલ જેલુ
 પુષ્ટ અને નેગવ
 અલમારી અં [પો અલમારિયો] કપાટ (૨)
 અને ખાનાખાણું ભીતમાનુ તાકું, સચ (૩)
 જાગી કે અનેક ખાનાવાળી થોડી
 અલવણુ વિં [સ] અલ્લાવુ, મીડા વિનાનુ, રીડ
 અલવયું અં હિં [અ+લવયું] મૂગા રહેલુ
 અલવાઈ વિં અં [મં હિ, સ વાલતી ?]
 એક ખે મહિનાના બચ્ચાવાળી (ગાય,
 ભે મ ઇં)
 અલવાન નં [લ] કાં વિનાની શાક કામળી
 અલવે અં લીલએ, લહેરથી
 અલવેમર નં શણગારેલુ ખચર (૧)
 અલશ અં નુઓ અલજ
 અલસ વિં [સ] આળસુ (૨) થાડેલુ (૩)
 નહ ગતિ અં મદગતિ ભતિ અં
 મદમતિ -સા અં ગોકળગાય
 અલસાલુ અં હિં [સ અલસ] અળસાલુ
 આળસલુ, થાપી જલુ
 અલહેતું વિં [અ+લહેતું] નુઓ 'અલેતું'
 અલ રેણુ નં [સ] અલકૃત કરણુ તે
 અલ રે પું [સ] વરેણુ (૨) શણગાર (૩)
 શબ્દ અથવા અર્થની ચમત્કૃતિવાળી રચના
 (૪) તાન કે આલાપમા વપરાતી સ્વરોની મચુર
 ગ્રંથણી (સંગીત) ંશાસ્ત્ર નં અલકારનુ
 ગાસ્ત્ર, કાવ્યરાત્ર
 અલ કૃત વિં [સ] શણગારેલુ -તિ અં ગોભા
 (૨) ભાષાનો શણગાર
 અલંગ અં ફર, અલગ [કે આધારે
 અલંગ-છલગ અં (સુ) અધર, વગર રેકે
 અલધનીય, અલધ્ય વિં [સ] લધ્ય નહિ એક

અલ બુદ્ધિ સ્ત્રીં [સ] છે એટલુ ખસ છે એમ
 માનવાની વૃત્તિ, સતોષ
 અલા સ્ત્રીં [અ આલા] આખાદી
 અલાઉ વિં બુલુ (૨) અનભયુ [નુઓ
 અલાડો(-ખો) પું [અ અલાકુહ] ઇલાકો
 અલાખો પું (કા) અલિલાખ
 અલાધન નં [સ] ગૌરવ (૨) કાણનો અલાવ,
 નગમો વિસ્તાર (સૌદાનો એક દોષ)
 અલાણુ અં હિં હાટનુ ગાગમુ (ખરાલુ)
 અલાણી સ્ત્રીં ફાનુ આલાણ
 અલાણુ વિં આ (૨) અમુક (પ્રાય 'લાણુ'
 નેડે વપરાય ઉદાં અલાણી ખાઈને ફલાણી
 ખાઈ ફર્યા ંનુ = ગપ્પા ને ફલકામા વખત
 કાઠેલો) બફાણુ વિં આ અને ને
 અલાન નં [સ] ખોરણુ (૨) મશાલ (૩) ંયક
 નં ચક્ર ચક્ર ફરતું ખોરણુ (૨) તેનાથી
 લાસનુ વર્તુલ ંવાયુ પું 'કેલએમ'
 અલાઉ વિં [અ અલહ] નિર્વન દાન
 અલાન નં [સ આલાન] હથી આવવ નો
 ખભો દોરડુ, સાગળ વગેરે
 અલાપચારી સ્ત્રીં પાછળ રહીને તોફાનકરાવલુ તે
 અલાખલા સ્ત્રીં [અ વલા નુ દિવ] ંકાબડ,
 નહન (૨) પીડા, ઉપાવિ
 અલાયુ(-ખ) સ્ત્રીં [સ] કંઠવી વખડી (૨)
 સંચાસીનુ વખડુ
 અલાખૂની સ્ત્રીં [સ અલાવૂ] કંઠવી ફૂધી
 અલાખ પું [સ] નુકમાન
 અલામત નં [અ] નિશાની, એધાણુ, ચિહ્ન
 અલાયથી સ્ત્રીં એક ભતની કાગર (ઇલાયથી
 જેવા દાણા ઉપરથી)
 અલાયથો પું નુઓ અલાયથી (૨) [તુ]
 અલાયચહુ એક ભતનુ ગપડ
 અલાયડુ (લા') વિં [અ અલાહિદહ]
 ઇલાયડુ લિન્ન, બુલુ [આકેલો, હરાયો (સાદ)
 અલાયો વિં પું [દિ અલમલ = ભાતેલો સાદ ?]
 અલાર (લા') સ્ત્રીં અલગાર, લગાર
 અલાવ પું [સરં હિં; સ અલાત' મ
 અલાવા] મહોરમને અંગે આસપાસ નાચવા
 સળગાવતો અગ્નિ

અલાવડું વિં સાચાનૂં કરનાર (૨) ચાહ્યું
(૩) ધાપણું કરનાર (૪) નં સાચું
નૂં (૫) ધાપણું (૬) ચાહીયુગલી -કાવેડા
પું ૦ ૫૦ ૦ ૦ અલાવડા કર્યા કરવા તે -હાંખાર
વિં અલાવડા કર્યા કરનાર

અલાવા અં [અ] તે સિવાય; ઉપરાત
અલાહિડું વિં ભુઓ અલાયડું
અલિ(-લી) પું [સ] લમરો
અલિખિત વિં [સ] લિખિત નહિ એવું
અલિસે વિં [સ] લિસે નહિ તેવું
અલિયાની વિં આલા-હીયા ખાનદાનનું
અલિંગ(-ગી) વિં [સ] નિતિરહિત (૨) શરીર-
રહિત (૩) પું ૦ પરમાત્મા

અલી પું [સ] ભુઓ અલિ (૨) દે જલિલા,
-યા] સ્ત્રીં સખી (૩) અં એક સ્ત્રીવાચક
સ ખોવન ('અલ્યા'નું સ્ત્રીં ૩૫ ?)

અલી પું [અ] (સ) ઇસ્લામના એક ખદીફ
અલીક વિં [સ] અપ્રિય અળખામણ (૨)
ખોટું, કૃત્રિમ (૩) મિથ્યા

અલીસ વિં (કા) છેક નખળી તખિયતવાળું
અલીસખ વિં સખ્યાખંધ
અલુક્સમાસ પું [સ] વિલક્ષિતા પ્રત્યયનો
લોપ થયા વગર થનો તત્પુરુષ સમાસ ઉદા
'યુગિષ્ઠિ'

અલુકે કેરે અં (કા) આ કેરે

અલુ(-ળુ)ખડું નં ભુઓ 'અળખડું

અલુણું વિં [અ + લૂણ] લૂણ-મીઠા વિનાનું
(૨) લૂણ-અન્ન વિનાનું, ભૂખ્યુ (૩) નં
અલુણું ખાવાનું વ્રત -ણાં નં ૦ ૫૦ ૦ ૦ એ
વ્રતના દિવસ

અલેક (લે) પું ૦ ભુઓ અહાલેક [-નગાવવી =
ભુઓ 'અલખ નગાવવી']

અલેક નં [અ] સુકાત સીધું રાખીને હંકારવું તે
અલેખ વિં [સ] લેખ વિનાનું ઠધા અં +
અસખ્ય રીતે ૦ ણું સંકિં [અ + લેખણ]
લેખામા ન લેખું -ખું વિં લેખા વિનાનું (૨)
નકામુ. અદ્ધ -ખે અં ૦ અદ્ધ એળે (૨) પુષ્કળ

અલેખેલ અં આ કેરે

અલેઓ પું ૦ ભુઓ અલાયઓ

અલેણું નં -ણાભાવ પું ૦ [અ + લેણું]
લેણાદેણી ન હોવી તે અણખનાવ

અલેતું (લે) વિં [અ + લહેતું ?] હલેતું અણ-
સમભુ, છોકરવાદ -તાઈ સ્ત્રીં

અલેપ વિં [સ] ભુઓ અલિસે

અલેલ (લે) વિં અધેન્વાળું, અવ્યવસ્થિત
(૨) ઉપગ્રપદે ક્યાસ કર્યો હોય તેવું ૦ ૦ ૫૫

વિં [સરં મ] અટકળે ઠોકનાર, ગણદિયું
અલેયા ખિલાવણ પું ૦ ખિલાવલ રાગનો એક

પ્રકાર

અલૈ(-લૈ)યાં-ખલૈ(-લૈ)યાં નં ૫૦ વં
['અલાખલા' ઉપરથી ?] ઓવારણા

અલોક વિં [સ] અલૌકિક (૨) અદૃશ્ય -કી
વિં + અલૌકિક, -કથ વિં પુણ્યલોક પ્રાપ્ત
કંગવવામા ક્ષિપ્રરૂપ (૨) અદૃશ્ય (જેમ કે,
આત્મા) (૩) રિવાજ મુજબનું નહિ એવું

અલોપ વિં અદૃશ્ય લુપ્ત

અલોખ્ય વિં [સ] લોપાય નહિ એવું

અલોમિકા વિં સ્ત્રીં [સ] લોમ-સ્વા વગરની

અલોલુપ વિં [સ] લોલુપ નહિ એવું

અલોલોલો અં (૨૧૦) ભુઓ અળોળોળો

અલૌકિક વિં [સ] અસામાન્ય, અદ્ભુત (૨)
દિવ્ય. ૦તા સ્ત્રીં

અલ્પ વિં [સ] થોડું (૨) કુલ્લક નહતું
૦કાલિક વિં થોડો વખત ગ્હેનાર -ટકનારું

૦હવી વિં થોડો વખત જીવનાર (૨) થોડા વડે
જીવનાર ૦જૂ વિં થોડું જાણનાર ૦તમ વિં

સૌથી અલ્પ, 'મિનિમમ'. ૦તા સ્ત્રીં ૦ધી
વિં અલ્પ બુદ્ધિવાળું ૦પ્રમાણ વિં થોડા

પ્રમાણનું-માપનું (૨) થોડા આધારવાળું.
૦પ્રયોગ વિં કંચિત વપરાતું ૦પ્રાણ વિં

જેનો ઉચ્ચાર કરતા થોડો શ્વાસ લેઈએ તેવા
(અક્ષરો) [વ્યા] (૨) નમાત્રુ ૦બુદ્ધિ વિં

થોડી બુદ્ધિવાળું, મૂર્ખ (૨) સ્ત્રીં થોડી બુદ્ધિ
૦ભાષી વિં થોડાબોલું ૦ભાગી વિં થોડું

ખાનાર ૦મતિ વિં (૨) સ્ત્રીં ભુઓ
અલ્પબુદ્ધિ ૦મૂલ્ય વિં થોડી દિ મતનું

૦વિરામ નં [ન્યા] અર્થગ્રહણની સગવડ
ખાનર વાક્યમા થોડું થોડાવું તે કે તેનું સ્થાન

ખનાવનાર ( ) આણ ચિહ્ન. ૦૨: અં
 યોડે યોડે ૦મ ખ્ય વિં અદ્વૈત ખ્યાવાળુ.
 ૦મંતુષ્ટ વિં યોડાથી સતુષ્ટ થઈ નય એવું
 ૦મ નોપ પું યોડાથી સનોપ માનવો તે
 ૦મ તોપી વિં અદ્વૈતસંતુષ્ટ -દ્વાપાક્ષર વિં
 યોડા અક્ષરવાળુ. -દ્વાપાત્મા પું અદ્વૈત માણમ
 ('મહાત્મા'થી ઊલટું) -દ્વાપાત્ દ પું
 અદ્વૈત-શ્રુત આનન્દ -દ્વાપાત્ દી વિં અદ્વા-
 ન દ્વામા રાચનાર -દ્વાપાથુ (૦૫, ૦૫) વિં
 દ્વાદા અવગણવાળુ -દ્વાપાત્ અં હિં
 ધરી જલુ (૨) દ્વાકાલુ -દ્વાપાશન નં,
 -દ્વાપાહાર પું યોડુ ખાલુ તે -દ્વાપાહારી
 વિં અદ્વાપાહાર કરનાર

અદ્વૈતોક્તિ શ્રીં [સ] કમી કરીને બોલણુ તે
 ('અદ્વૈતોક્તિ'થી ઊલટું)

અદ્વૈતોક્તિ (-દ્વૈતો) અં [દે અદ્વૈત = પચિત ?]
 એકંતુ કાગલરૂં પુત્રવચક સંબોધન (તુચ્છ-
 કારમા 'અદ્વૈતો' ન થ વં ૩૫ પણ માલગવા
 મળે છે જુઓ 'અલી' શ્રીં સંબોધન)

અદ્વૈતકદલક અં અધ્યયન-ધર (૨) શ્રીં
 ઠેકરાની એક રમત

અદ્વૈત (લ') વિં [સરં મ,, હિ અલ્લહ] અલેતુ,
 નાકાન (૨) ઉચ્છૃમળ

અદ્વૈતા પું [અ] છુડા, ઈશ્વર [-એક અદ્વામ
 ચક્રું=સાવગરીખ થઈ જલુ અદ્વૈતાની ગાય,
 ગાવડી=ગક ગરીખ અભાવતુ માણસ]
 ૦ઈ વિં ઈશ્વર સખ ધી (૨) એલિયુ, ઠોલુ
 [-કારખાતું=અદ્વૈતાને આગરે ચાલતું-રસજનુ
 ખેડવા કામ, ગેરવ્યવસ્થા એલિયા ખાનુ]
 ૦ચોટલી. ૦ચોટી શ્રીં બાધાવાળા ઠેકરાને
 હનમન કરાવતા જે યોડા વાળ આગળ અથવા
 ખેતી ઉપર રાખે છે તે ૦તાલા પું [અ]
 ખુલાતાલા ૦હુ અકખર શં પ્રં [અ]
 ઈશ્વર મહુથી મહાન છે

અદ્વૈતા કોટે વળગવી=અલા વળગવી, (સાર
 કરવા જતા) નરમુ થઈ જલું—પીડા થઈ પડવી
 અદ્વૈતાયો પું જુઓ એળાયાયો [ખલેયા
 અદ્વૈતયાં અદ્વૈતયાં નં થં વં જુઓ અલેયા
 અવ અં હવે [પ] (૨) [સ] ઉપસર્ગ 'ખરાખ-
 પાણુ', 'એળાપણુ', 'નીચાપણુ' એવા

લાવમા ઉદાં અવગુણ, અવકૃપા, અવગણુ -
 અવતાં (૨) અથવા સાચેના ગળદમા વિગેય
 ઉમેરે ઉદાં અવધોપાણા, અવધાગણા
 અવકરો(-ખા)શ્રીં જુઓ અવક્રિયા [ક્રિ
 અવક્રિયા શ્રીં અવવસ્થાતા, વ્યાક્રિયા (૨) અવ-
 અવકાત શ્રીં [અ] એકાત, તાકાત, ગુજગ
 * અવકારા પું [મ] આકારા, ખાલી જગા (૨)
 પ્રમગ તક (૩) ક્ષેત્ર (૪) કુરસદ ૦વાન
 વિં અવકાગણા

અવકાળી વિં [સ] અવ+કાલું કવમતુ
 અવકાળું વિં [સ] પથરાયેલુ (૨) ચૂરેચૂગ વયેલું
 અવકૃપા શ્રીં [સ] ઇતગળ, ક્ષા મં
 અવકૃષ્ટ વિં [સ] દુર્-નીચે ખેચેલુ, નીચે
 ખાડેલુ (૨) દૂર કંઠેલું, કાઠી મૂકેલું (૩)
 નીચ, અવમ

અવગતંથ વિં [સ] નહિ બોલવા ભેગ
 અવક વિં [સ] વક નહિ તેલુ
 અવક્રિયા શ્રીં [સ] ઊલટી અસર, તુકસાન
 અવખોડવું સં હિં અપખોડલુ, વખોડલુ
 અવગણના શ્રીં [સ] ઉપેક્ષા, અવજા
 અવગણુલુ સં હિં [સ] અવગણું લેખામા નલેલું
 અવગતપિં [સ] આવડેલુ, જાત (૨) અવગતિ
 પામેલુ

અવગતિ શ્રીં [સ] ખરાખ દશા, (મગ્ન પછી)
 ભૂત-પ્રેત થઈ તે નરકમા પડલુ તે
 અવગતિક (-ચુ) વિં [મ] અવગતિને પામેલું
 અવગાઢ વિં [સ] દૂખકી મારેલુ (૨) નિમમ;
 ગરક વયેલુ (૩) નીચુ, ઊડુ
 અવગાહ પું, ૦ન નં [સ.] દૂખકી માગવી
 કે લીન થકુ તે (૨) આન ૦હું અં હિં
 [મ] અવગાહ નાહલું (૨) દૂખકી માગવી
 -હિની વિં શ્રીં [મ] અદર પ્રવેશ કરતી
 અવગુણ પું [સ] દોષ, કુર્ણ (૨) ગેરફાયદા,
 તુકમાન (૩) અપકાર ૦કારક, ૦કારી વિં
 અવગુણ કરનાર -હિયુ, -હી વિં કૃતક
 (૨) કુર્ણી

અવગુહન નં [સ] આગળ દન, દાકણ (૨) જુઓ
 અવગુહિત વિં [સ] આગળ દિત દેખેલુ,
 ઢાંકેલુ (૨) છુપાવેલુ

અવગ્રહ પુ. [સ] અનાવૃદ્ધિ (૨) નિગ્રહ (૩)
પ્રતિપદ્ય (૪) સ્વભાવ (૫) સમ્પૂર્ણતા અના
લોપસૂચક (૬) આણુ ચિહ્ન
અવગ્રહ સ્ત્રી. [સરં મ, હિ અવગ્રહ, સ અવગ્રહ
પન્થી ?] મુદ્દેલી; અસુગમતા (૨) વિં
મુદ્દેલી, અસુગમ
અવગ્રહણ સ્ત્રી. [સ] ઢઢેરો
અવગ્રહણ નં. [સ.] (વહાલથી માણુ) સૂઘવુ તે
અવગ્રહણ વિં. [સ] ન બોલવા યોગ્ય, ગદ્ (૨)
જેને વિષે કાઈ નહેવાતુ નથી એવુ અનિદ્ય
અવગ્રહ નં. [સ] અશુભ ચિહ્ન
અવગ્રહિત વિં. [સ] જુદ પડેલું-પાડેલું (૨)
[ન્યા.] વિરોધ ગુણને લીધે જુદ તરી આવતું
(૩) મર્યાદિત
અવગ્રહે પુ. [સ] ભાગ (૨) મર્યાદા (૩) હેઠન,
જુદ પાડવું તે (૪) વિશેષતા (૫) અવધારણ,
(શબ્દાર્થની) મર્યાદા બાબતે તે ઠક વિં
અવગ્રહે કરનાર-ધ વિં. [સ] અવગ્રહેક
થઈ શકે એવું
અવગ્રહ પુ. જુઓ અવગ્રહ
અવગ્રહ પુ. અશુભ મુદ્દૂત; અવયોગ
અવગ્રહ સ્ત્રી. [સ] અવગ્રહણ
અવગ્રહ સ્ત્રી. અડક
અવગ્રહ પુ. અં. કિં [સ] અવગ્રહ, પ્રા અવગ્રહ
જુઓ અવગ્રહ (૨) ચૂક આવવી (૩)
ધૂટાઈ તે એકરસ થવું
અવગ્રહ (વ) વિં હવડ, અવગ્રહ
અવગ્રહવડ વિં કાર્યરૂપર
અવગ્રહ નં. હયુપયુગ (૨) સ્ત્રી. ઓરતો
અવગ્રહ વિં. [સ. અવગ્રહ] ચાર વર્ણ બહારનું,
નીચું, ઊતરતું (૩)
અવગ્રહ નં. [સ] નીચે ઊતરતું તે (૨)
અવગ્રહ, જન્મ (૩) ઉતાર, ઊતરતો ઢાળ (૪)
ઉતારો, ટાચણ ઠચિહ્ન નં. ઉતારો દર્શાવતું
(' ') આણુ ચિહ્ન -ચિહ્ન, -ણી સ્ત્રી
પ્રગટાવના, ઉપોદ્ધાત. -ણું અં. કિં [સ]
અવગ્રહ નીચે ઊતરતું (૨) જન્મ
અવગ્રહ પુ. નં. [સ] કાનનું એક ધરણું (૨)
માથાનું વરણું, શિરોમણિ (૩) [લા] અલકાર

અવગ્રહ પુ. [સ] નીચે ઊતરતું તે (૨) ઉત્પત્તિ,
જન્મ, દેહધારણ (૩) જન્મ, ઝે (૪) પૃથ્વી પર
અવગ્રહણ દેવ કે દર્શક [અવગ્રહ = સ સાન્ન્યા
(પ્રભુ કે દેવને) જન્મ વગેરે, અવગ્રહ - દેવો
(દેવ કે પ્રભુએ) અવગ્રહ, દેહ ધારણ કરવો]
અવગ્રહ નં. ભગવાનના અવગ્રહનું વિશિષ્ટ કાર્ય,
જુદ સંકિં 'અવગ્રહ'નું પ્રેરક (૨) ઉતારો કે
અવગ્રહણ આપણે ૦૫૧૬ પુ. દર્શક અમુક
અમુક કાળે પૃથ્વીનો ભાર ઉતારવા જન્મ લે
છે એવો વાદ -રિ. વિં અવગ્રહી અવગ્રહ
૩૫ -રી વિં અવગ્રહને લગતું (૨) દર્શક, દૈવી
અવગ્રહ વિં. [સ] નીચે ઊતરતું (૨) અવગ્રહ
ખમેલું (૩) ઉતારવું લાગેલું
અવગ્રહ સ્ત્રી. [સ] દુર્દશા, પડતી
અવગ્રહ વિં. [સ] નિર્મલ (૨) ઉત્તમવલ (૩)
સુદર (૪) શુભ
અવગ્રહ નં. [સ] દેવતાને જમાવડો તે, આહુતિ
(૨) આહુતિ પૂરતું અમલ દાખવો (૩) ઉત્તમ
કૃત્ય, પરાક્રમ
અવગ્રહ પુ. [સ] વિવિરહિત-અપ્રાપ્ય અગ્રિહ
અવગ્રહ વિં. [સ] નકહેવાય એવું (૨) નિદ્ય
અવગ્રહ પુ. [સ] વધ નહિ તે
અવગ્રહ (ધ) સ્ત્રી. જુઓ અવગ્રહ
અવગ્રહ પુ. [હિ] અયોધ્યા પ્રાત ૦૫૨૧ સ્ત્રી
અયોધ્યા -ધી સ્ત્રી. અયોધ્યાના પ્રદેશની
ભાષા-એક હિંદુસ્તાની બોલી
અવગ્રહ નં. [સ] લક્ષ, 'આત, એકાગ્રતા (૨)
કાળજી (૩) સમાધિ ૦૫૨૧ વિં યાદ રાખેલું
-ની વિં ધ્યાન-એકાગ્રતાની શક્તિવાળું
અવગ્રહ પુ. [સ] નિષ્ક્રિય-નિશ્ચય કરવો તે (૨)
મર્યાદા બાધવી તે (૩) શબ્દ ઉપર ભાગ મૂકવો
તે (૪) અં. ખચીત ૦૫૨૧ નં. ૦૫૨૧ સ્ત્રી
જુઓ અવગ્રહ (૨) અવગ્રહનું તે ૦૫૨૧ સંકિં
[સ] અવગ્રહ નક્કી કરવું, નક્કી માનવું (૨)
ધ્યાનપૂર્વક જોવું, તપાસવું. -રિ. વિં
અવગ્રહ
અવધિ પુ. સ્ત્રી. [સ.] હદ (૨) અંત, સમાપ્ત
(૩) નિશ્ચિત સમય [-કરવી = પગલાણે
પહોંચવું, દેવટની હદ વટાવી જઈ-અધાને

આટી નઈને વર્તવ કે કોઈ કામ કરવું - થવી =
અવધિ કરાવી, છેવટની હદે કામ થવું
- આધવી = હદ નક્કી કરવી અવધિએ
(અવધે) પહોંચવું = ઘરડા થવું, ઉમરે
પહોંચવું અવધિએ (અવધે) મરવું = પાછી
વયે - ખરોખર ઉમર વયે મરવું અવધિ
હોવી = (શી ખાતમા) આખરી દેહેવનું
હોવું - પરાકાષ્ટાએ પહોંચેલું હોવું]

અવધીરણા શ્રીં [સ] અનાદ
અવધૂત વિં (૨) હું [સ] ભુઓ અવધૂત
અવધૂત વિં [સ] વધને અયોન્ય
અવધૂત વિં + હાથેલું
અવનત વિં [સ] નીચું નમેલું, પડેલું (૨)
અવત પામેલું ઠોણ પું 'એગલ એડ
ડિપ્રેશન' [ગ] - તાંશ પું 'ડિપ્રેશન' (ગ)
- તાંશ ઠોણ પું અવતલ ઠોણ - તિ શ્રીં
[સ] પડતી (૨) નીચે નમવું તે (૩) નમસ્કાર
અવનદ્ધ વિં [સ] ખાચેલું, મહેલું (૨) નંદોલકું
ઠવાય નં આમડું મઠીને કરેલું વાઘ ઠકુલપ
નં અવનદ્ધ વાઘો વગાડનાર દુક (૨)
અવનવું વિં [સ] અમિનજી નવતર (૨) નવી
નવી નતનું (૩) ત્રિગિત્ર, અદ્ભુત
અવનિ (-ની) શ્રીં [સ] પૃથ્વી [-નું આકાશ
અને આકાશની અવની કરે એવું =
આકાશ પાતાળ ભેગા કરે એવું, મહા ધમાલ
કે ખટખટ કરી મૂકે એવું] ઠતલ (-ળ) નં
પૃથ્વીની સપાટી ઠનાથ, ઠપતિ, ઠપાલ,
- નીશ (-શ્વર) પું ગત, પૃથ્વીપતિ
ઠમલ (-ળ) નં આખી પૃથ્વી

અવનેજન નં [સ.] હાથપગ પગાળવાનું
પાણી, ચણોદક
અવપાણિ પું [સ] અવ + પાણિ ગાયનના
તાલના કાળની પૂર્વે તાળી પાડવી તે
અવપાત પું [સ] નીચે પડવું - ઊતરવું તે
(૨) ખાડો (ખાસ કરીને હાથી પકડવાનો)
અવખોલ પું [સ] ભગ્નિ (૨) જ્ઞાન (૩)
વિવેક ઠકે વિં અવખોલ કરાવનાર
અવભામ પું [સ] પ્રકાશ (૨) જ્ઞાન, માક્ષત્કાર
(૩) મિથ્યા જ્ઞાન (૪) દેખાવું - પ્રકટ થવું તે

ઠકે વિં નવલત; પ્રકાશક ઠકું સંકિં
[સ] અવમાસ આલાસ થવો - રૂચ વિં
અવભામવા યોગ્ય
અવભૂત નં [સ] મુખ્ય યજ્ઞની પૂર્ણહુતિ (૨)
ત્યાં પછી શુદ્ધિ અર્થે કરાવતું સ્નાન કે તેના
ઉપકરણો ચોઈ નાખવા તે (૩) મુખ્ય યજ્ઞમા
થયેલા દોષોના નિવારણાર્થે કરાતો યજ્ઞ
ઠસ્નાન નં યજ્ઞની પૂર્ણહુતિ પછી કરાવતું સ્નાન
અવમર પું [સ] નાટકની પાંચ મુખ્ય સૂચિઓ
(મુખ, પ્રતિમુખ ગર્ભ, અવમર અને
નિર્વહણ) માની એક
અવમાન નં, ઠના શ્રીં [સ] અપમાન;
અવગણના ઠલું સંકિં અવમાન કરવું
- તિત વિં અવમાન પામેલું - ન્ય વિં માન્ય
ગણી - સ્વીકારીને અમાન્ય કે રફ કરેલું
અવયવ પું [સ] રાગીરનો ભાગ (૨) આખી
વસ્તુનો વિભાગ અગ (૩) માનવ, ઉપકરણ
(૪) [ગ] 'કેન્ડલ' ઠપૃથક્કરણ નં અવયવ
પાડવા તે, 'કેન્ડલ' ઠગેગન (ગ) ઠક્ષિત શ્રીં
શબ્દના અવયવોમા પ્રકૃતિ અને પ્રત્યયમા
રહેલા અર્થનો બેાવ સ્વભાવી ગતિ યોગિત
શક્તિ [વ્યા] - વી વિં અવયવનાણું
અવયવનું - વીભૂત વિં [સ] અવયવકર
ખતેલું
અવયોગ પું [સ] અવયોગ, અશુભ સુદૃઢ
અવર સં [સ] ધત્ત (૨) વિં ખીજું, અન્ય (૩)
કનિષ્ઠ, ઊતરતું ઠજ વિં [સ] અનુજ પછી
જન્મેલું અત્યજ
અવરજવર પું, શ્રીં આવળ
અવરથા અં ભુઓ વૃથા (૫)
અવરણું અંકિં 'આવરણું' કર્મણિ, ઠંકાર;
હુપાઈ જત (૨) (સુ) તાપમા આવડું, વગાડવું
અવરેખ અં ખચીત
અવરે (-જૈ) શ્રીં [સ] અવરેહ? ઘણાવમા
વાળો સુવાવડીનો એક ચાટો, ખર્ચાનું
અવરોધ પું [સ] અટકાવત, પ્રતિબંધ (૨)
અત પું જનાનો ઠકે વિં અવરોધ કરનાર
અટકાવનાર ઠન નં અવરોધ કરનાર
- ધી વિં અવરોધક

અવરોહ પું[સ] ઊતરવું તે(ર) [સંગીતમા]
 ઊંચા સૂર ઉપરથી નીચા સૂર ઉપર આવવું તે
 (૩) [ગ] 'હિસેન્ડિંગ એર્ડ' ંણુ નં
 ઊતરવું તે -હિત વિં અવરોહવાળું -હી
 વિં ઊતરતો (સૂર)

અવર્ગ પું[સ] અ આદિ સ્વરો (ર) વિં
 અવર્ગનું (૩) વર્ગરહિત -ગીં વિં અવર્ગ
 અવર્ણુ વિં[સ] રગહીન(ર)વર્ણુ વિનાનું,અત્યજ
 અવર્ણુનીય, અવર્ણુ વિં [સ] વર્ણવી ન
 શકાય એવું

અવલ વિં [અ અવલ] પહેલું, મુખ્ય (ર)
 ઉત્તમ ંઅરલ સ્ત્રીં પહેલી અરલ
 ંઆઅર અં આદિથી અત મુધી
 ંકારકુન પું મુખ્ય કારકુન ંથી અં
 પહેલેથી ંમ જલ સ્ત્રીં દન્કિયા, પાયદન્ત
 ંસાલ સ્ત્રીં પહેલું વર્ષ (ર) ખેસતુ વર્ષ
 ંમિલક સ્ત્રીં મહિનાની છેલ્લી તારીખે જે
 ગેકક ઇત્યાદિ હોય તે(ર)[વિગ્ન, પેઢી ંત્યાદિ]
 ગર કરતી વખતની મૂડી

અવલક્ષણુ નં [સ] અવલક્ષણ
 અવલગ્ન વિં [સ] ચોટેલું (ર) ચોટાડેલું
 અવલથી, અવલ-મ જલ, અવલ-સાલ,
 અવલ-મિલક જુઓ અવલ'મા

અવલ અ પું[સ] આધાર, ટેકા ંડ પું એ
 નામનો છદ. ંન નં અવલ અ(ર)સાલ,મદદ
 (૩) [ગ] 'લેમ્મા' ંડું સંકિં [સ અવલવ]
 આધાર રાખવો, આધારે રહેવું (ર) અંકિં
 લટકવું -ખિત વિં આધારવાળું, ટેકાવાળું
 (ર) લટકતું

અવલિપ્ત વિં [સ] લેપયુક્ત (ર) અહ કારી
 અવલેપ પું, ંન નં [સ] ચોપડવું તે, લેપ
 (ર) અહંકાર

અવલોહ પું[સ] ચાટણ, ચાટો
 અવલોક પું[સ] જોવું તે કે તેની શક્તિ-રહિ.
 ંન નં નિરીક્ષણ; તપાસ; પરીક્ષા ંનકાર
 પું અવલોકન કરનાં ંનશકિત સ્ત્રીં
 અવલોકનની શક્તિ ંડું સંકિં[સ અવલોક]
 અવલોકન કરવું -કિત વિં જોયેલું,તપાસેલું
 (ર) પું સંગીતમા એક અલકાર

અવલોકિતેશ્વર પું [સ] (સ) ગૌતમચુદ્ધ
 અવલોક્યક વિં (ર) પું [સ] અવલોચન
 કરનાર -ન નં અવલોકન

અવશ વિં [સ.] પરતવ (ર) લાચાર
 અવશ(-શુ)કન પું [સ. અવ+શકુન],
 -નિયાળ, -નિયુ' વિં જુઓ 'અવશુકન'મા
 અવશિષ્ટ વિં [સ] વધેલું, બાકી રહેલું
 અવશુકન પું, -નિયાળ, -નિયુ વિં જુઓ
 'અવશુકન'મા [લાગ (ર) ખડેર

અવશેષ પું [સ] બાકી રહેલો લાગ, બચેલો
 અવશ્ય વિં [સ] જરૂરી, આવશ્યક (ર) અં
 જરૂર, ખચીત ંમેવ અં [સ] ખચીત જ.
 -શ્યંભાવિ(-વી) વિં [સ] અવશ્ય ખનવાનું
 એવું, અપરિહાર્ય -શ્ય ભાવિવાદ પું
 [સ] અમુક ખનશે જ એવો નિયતિવાદ,
 'ડિટર્મિનિઝમ'

અવસન્ન વિં [સ] ખિન્ન પડી ગયેલું (ર) નદ્ય,નુત
 અવસર પું [સ] તક, લાગ (ર) સમય વખત
 (૩) ટાણુ. ંપાણી = હહાડોપાણી ઉત્તન્કિયા
 અવસર્પ પું [સ] જસસ ંણુ નં નીચે
 જવું ઊતરવું તે -ર્પિણી સ્ત્રીં ઘણો લાખો
 સમય-આચાર્ય હેનચ દ્રના લખવા મુજબ
 ૧૦૦૦,૦૦૦,૦૦૦,૦૦૦,૦૦૦ સાગન્વર્ષો
 ધરાખર (જૈન) -ર્પો વિં નીચે ઊતરતું

અવસાત અં [સ = એકએકે દિ. અવ +
 અ સાઅત = પળ કે મહુરત] અત્તરસાત,
 હમણા જ (ર) એકએકે

અવસાદ પું [સ] નાશ, અત (ર) ખેદ
 અવસાન નં [સ] અટકવું-અધ પડવું તે,
 અત (ર) આખરવડી, મોત (૩) હક સીમા
 (૪) યતિ, વિરામ

અવ(-વે)સ્તા સ્ત્રીં [ફા ઉત્તહ] જ્ઞાન (ર)
 પારસીઓનું મૂળ ધર્મ પુરતક

અવસ્થા સ્ત્રીં[સ]સ્થિતિ, દશા (ર) આયુષ્યના
 અમુક અમુક મુદતના લાગ કે પેટા લાગ તે(૩)
 ઘડપણ ંચતુષ્ટય નં જીવનની ચાર અવ-
 સ્થાઓ તે-ખાલ્ય, ટ્રૌમર, ચૈવન અને જગ
 ંત્રય નંશરીન્ની ત્રણ અવસ્થાઓ તે-જગૃતિ,
 સ્વપ્ન અને સુષુપ્તિ ંક્રય નં મનની ખે

અવસ્થાઓ તે - સુખ અને દુઃખ. ૦૧ નં
 નહેલા (૨) વિચિત્રા - અંતર નં [સ.]
 અવસ્થામાં થતો કેન્દ્ર (૨) ખીજ અથવા
 ખંડાયેલી અવસ્થા - સ્થિત વિં નહેલું:
 વનેલું - સ્થિતિ સીં નહેલું તે (૨) નહેલા
 અવસ્થામાં પું [સ.] 'સપટેન્ન' (૧)
 અવહાર પું [સ.] ચોડા વખત પૂર્તી મુલેલ,
 યુદ્ધ-વિગમ

અવહિત વિં [સ.] લક્ષ આપનાર, એકાગ્ર
 અવહિત નં [સ.] મનોવિકાન દુપાવવા તે,
 એક અલિચારી લાવ

અવહેલન નં, -ના, અવહેલા ઓં [સ.]
 અવહેલવુ તે અનાદં, અવગણના - પું
 સંહિં [સં અવરેલું] અવનાડુ

અવળ વિં (એવું લાગે વગાય છે.) અવળ
 ભુઓ ૦ચંદાઈ સીં અવળાય ડાપા ૦ચંદું
 વિં કહે તેવી ઊલટું ડરનાર (૨) અટકચાળ,
 અડપલાખો ૦ચ સીં અવળાઈ ૦પંચક
 નં એમતે પચકે કશુ અવળુ થઈ જવુ તે
 (૨) વાગવાર (પાચ વાગ) એવી ને એવી
 વિટાણા આવી પડવી તે (૩) [લા] સાન
 કંવા જતા ખોટું વઈ જવુ તે, ઊલટું થઈ
 જવુ તે ૦વાણી સીં વાચાઈથી ઊલટો
 અથ સૂચવતી વાણી, ગૂઢ વાણી (૨) અવળ
 ખોલવુ ને (૩) અશુભ વાણી ૦સવળ અં
 ઊલટસૂલટ - ખાઈ સીં આહાઈ, હે તેનાથી
 ઊલટું કંવાની દેવ (૨) હાલીલાઈ - ખાસવળી
 સીં એક છોડ (૨) અં અવળુ ને સવળુ એ
 કમમા - ગિયું નં અદરપડતું ઢાંકણુ

અવળકો પું (કા) તરફડિયુ, વલણુ, હવાતિયુ
 અવળપ, અવળાઈ સીં ભુઓ 'અવળ' મા
 અવળ-પ ચક, -વાણી, -સવળ, અવળિયું
 ભુઓ 'અવળ' મા

અવળું વિં ઊધુ, ઊલટું (૨) વાડ, આડું,
 પ્રતિફલ (૩) ખોટું [અવળી પાઘડી કરવી કે
 મૂકવી = મત, પક્ષ કે વચનમાં, કમી જવુ (૨)
 દેવાળુ કાલુ (કપિયા) અવળા કરવા, ચવા =
 ખોટ ખાવી કે જવી, ખોલુ અવળા પાટા
 દેવા, ખાંધવા, ખંધાવવા = ખોટું મમલવડ,

કમમા નાખવુ અવળા પૂરેલા = ગમે નમે
 પાપ કરેલા ('અવળે હાથે પૂરેલા') પા કરેવાય
 છે) અવળું પરવું = અવળુ લગવુ કે
 નીવડવુ અવળું મેં કરવું = નિસાલુ (૨)
 મો દેવી લેવુ, હલક કંચુ કે નાનુલો
 ખતાવવી અવળે મોટે પરવું = હાથ મોટે-
 હાથ પડવુ (૨) પધારીવશ થવુ, માટું પડવુ
 અવળે પાને ચૂનો દેવરાવવો = મન
 વિનં કમ કરાવવુ ને પછી પગલુ અવળે
 હાથે દેવી = લેન્થી ચોલ કે થપાટ લગાવવી]
 ૦અવળુ વિં ઊધુ અવુ

અવળે સીં ભુઓ અવરે, સુગવડીનો એવારો
 અવાઈ સીં [મ] અફવા, હવાઈ વાન
 અવાઈ (-ચ) વિં [સ] મૂક, ગતજ
 અવાઈ વિં [અ+વાઈ] વાઈ-ચીકાડા-મતવ વિનાલુ
 અવાઈ વિં [સ] અવાઈ ૦કે વિં મૂકું (૨)
 ખેલાન - ચી સીં હેડી; વાંધણી (૨) સસણી
 (૩) અવડ - અથ વિં અવલુ, અવધ (૨)
 ન વચાય એવુ - અથતા સીં

અવાજ પું [ફા. જાવાજ] ધ્વનિ, ગજ (૨)
 વાટો, નાં [- હાથવે = લેન્થી - મોટેથી
 ખોલવુ (૨) પોતાની વાત લેન્થી જહેન્માં
 ન્દુ સ્ત્રી - ઊતરી જવો = (ગાવાનો) કંઈ
 સારું ન રહેવો - પડવો = વાટો વીમો થવો]
 - ૦ વિં અવાજવાળુ (૨) પું તોપ-ખંડ
 કોટનાર (૩) સીં ગાયકનો કંઈ

અવાઈ વિં [અ+વાઈ] વાટ વિનાલુ, સ્ત્રી
 પડેલો ન હોય તેવુ (૨) સીં ખોટો સ્ત્રી
 (૩) કુમાર્ગ, અનીતિ

અવાઈ નં આઈ, ખાવલુ
 અવાઈ (-વે) ડો (વા, વે) પું ભુઓ હવાડો
 અવાઈ વિં [અ+વાઈ] નાંધ નહિ તેવુ (૨)
 નાંધ નહિ તેવુ, છૂંદું

અવાઈ વિં [અ+વાઈ] મેડીના વાવેતર વિનાલુ
 અવાઈ પું, નં ખે ઊલા ચાલેલા વચ્ચે મૂકલુ
 લાકડું, લેની આમપાસ ચાલતર કરી લેવામાં
 આવે છે

અવાણુ સીં હાંકા, ચાલ (૨) ગુણ, લત ૦હું
 સંહિં હાંકા ઊપથી પારખ કરવી (ખળતી)

અવાત્યનુમંદ્ર વિં [સં.] સૂત્રની મદ્રતામા

અત્યનુમંદ્રથી નીચેનું (સગીત)

અવાર વિં + અવાય, અટલ [અનિવાય]

અવારણીય વિં [સં.] નિવારી ન શકાય એવું,

અવારિત વિં [સં.] નહિ નિવારેલું [વારાકરતી

અવારનવાર અં પ્રસંગોપાત્ત; કદી કદી (૨)

અવાય વિં [સં.] જુઓ અવારણીય [અવડ

અવાવરુ વિં બહુ વખતથી વપરાયા વિનાનું

અવાસ પું + જુઓ આવાસ

અવાસ્તવ (-વિક) વિં [સં.] વાસ્તવિક નહિ તેવું

અવાહક વિં [સં.] વહન ન કરે એવું (ગરમી

ધટ્યાદિને)

અવાળું પું, નં [દે અવાળુઆ] કાતના

પારા-પીઠિયા (૨) લાળ ઉત્પન્ન કરનાર માસ-

પિંડ [-આવડું=અવાળું ફેલવું, સોજો આવવો]

અવાંતર વિં [સં.] અદરનું (૨) વચમા આવેલું

(૩) -ની અદર આવી જતું, સમાયેલું (૪)

બાદ, આગતુંક

અવિકલ (-ળ) વિં [સં.] અખર (૨) વ્યવગિયત

(૩) વ્યાકુલ-ગભગયેલું નહિ એવું

અવિકલ્પ વિં [સં.] જુઓ નિર્વિકલ્પ

અવિકળ વિં જુઓ અવિકલ

અવિકાર વિં [સં.] વિકારરહિત, જેમા ફેરફાર

ન થાય તેવું (૨) પું વિકાર-ફેરફારનો અભાવ

૦ક વિં (વ્યા) શબ્દના અગમા ગુણ કે

વૃદ્ધિનો ફેરફાર ન કરાવે એવો (પ્રત્યય) -રી

વિં અવિકાર (૨) [વ્યા] જાતિ કે વચનને

લીધે ૩પમા ફેરફાર ન થાય એવું (૫૬) (૩) [ગ]

‘કોન્સ્ટન્ટ’, ‘ઇન્વેરિયેબલ’ -ર્થ વિં જેમા

વિકાર થઈ શકે નહિ એવું

અવિકૃત વિં [સં.] વિકૃત નહિ તેવું. -તિ સ્ત્રી

વિકૃતિનો અભાવ (૨) પ્રકૃતિ (સાખ્યદર્શનમા)

અવિકીત વિં [સં.] નહિ વેચાયેલું

અવિકેય વિં [સં.] ન વેચવાનું કે ન વેચાય એવું

અવિગત વિં [સં.] ન ગયેલું, જુદું નહિ પડેલું,

હાજર, સંયુક્ત (૨) જવા ન દીધેલું, રોકેલું

(૩) નહિ મૂએલું (૪) નિત્ય -તા સ્ત્રી પતિ

અથવા નાયકે રોધી રાખેલી (૨) અજ્ઞાતયૌવના

અવિચલ, ંવાન વિં [સં.] નિગમક, અશરીર

(૨) શાંત, સુલેહવાળું

અવિધાત વિં [સં.] અટકાવ વિનાનું, અપ્રતિહત

અવિદ્ય વિં [સં.] વિદ્ય વિનાનું

અવિચલ (-ળ) વિં [સં.] ચળે નહિ એવું મિથ-

(૨) નિત્ય ંતા સ્ત્રી -લિત વિં સ્થિર, નિત્ય

અવિચાર પું [સં.] વિચાર-વિવેકનો અભાવ

(૨) ઉતાવળ -રિત વિં ખરાબર નહિ

વિચારેલું -રિતા સ્ત્રી મૂર્ખતા, અવિચારી-

પણું -રી વિં વિચાર ન કરે એવું, મૂર્ખ (૨)

અવિવેકી, સાહસલયું ઉતાવળિયું

અવિચિદ્ધ વિં [સં.] અખર (૨) સતત ંતા સ્ત્રી

અવિચ્છેદ વિં [સં.] વિચ્છેદ વિનાનું (૨) પું

વિચ્છેદનો અભાવ

અવિચ્છેદ વિં [સં.] વિચ્છેદ જેનો ન કરી શકાય

કે ન કરવો જોઈએ એવું

અવિજ્ઞેય વિં [સં.] ન જાણી શકાય એવું અજ્ઞેય

અવિદ્ધ વિં [સં.] વીધાયેલું નહિ એવું

ંચાનિ (-ની) વિં સ્ત્રી (૨) સ્ત્રી જુઓ

અક્ષતયોનિ

અવિદ્યા સ્ત્રી [સં.] અજ્ઞાન (૨) માયા (વેદાત)

અવિધવા સ્ત્રી [સં.] વિધવા નહિ એવી-

સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી ંનવમી સ્ત્રી ભાદરવા

વદ ૬, ડોસીઓની નોમ, સૌભાગ્યવતી મરી

ગયેલી સ્ત્રીઓનું શ્રાદ્ધ કરવાનો દિવસ

અવિધાર અં + જુઓ અવધાર ૦બું સં

કિં + જુઓ અવધારવું

અવિધિ પું, સ્ત્રી [સં.] વિધિ-નિયમનો અભાવ

(૨) નિયમ-વિરુદ્ધ વર્તન

અવિનય પું [સં.] અવિવેક, અસહ્યતા -થી

વિં અવિનીત, અસભ્ય

અવિનાશાય પું [સં.] એકપીળ વિના રહી કે

હોઈ ન શકે એવો ભાવ કે લક્ષણ -વી

વિં અવિનાશાયવાળું

અવિનાશ (-શી) વિં [સં.] અમર, અક્ષય;

નિત્ય ૦ત્વ, -શિત્વ નં -શિની વિં સ્ત્રી

-શીપણું નં [સંયુક્ત

અવિભક્ત વિં [સં.] એકરૂપ (૨) મનિયારું

અવિભાજ્ય વિં [સં.] વિભાગ ન પડી શકે

એવું (૨) [ગ] શેષ રાખ્યા વિના ભાગાય નહિ

એવું ંતા સ્ત્રી

અવિયોગ પું [સ] વિયોગનો અભાવ ૦અત
 નં મંગર મુદ ૨ ને દિવસે સ્ત્રીઓ અવેવ્ય-
 ના કરે છે તે -અથ વિં ભુદુ ન પાડી
 શકાય એવું

અવિરત વિં [સ] નિરત, સતત
 અવિરલ વિં [સ] વિરલ નહિ એવું (૨) વદ્ય
 ભરત્યં (૩) અખડ

અવિરામ પું [સ] વિરામનો અભાવ (૨) અં
 વિરામ લીધા વિના, સતત -મ-(મી) વિં
 સતત અપાક

અવિરોધ પું [સ] વિરોધનો અભાવ (૨) મેળ,
 બનાવ (૩) પૂર્વાપર મગતિ -ચિની વિં સ્ત્રીં,
 -ધી વિં વિરોધી નહિ એવું

અવિલખ વિં [સં] મોડું યૌ વિનાનું (૨)
 પું વિલખ નહિ તે

અવિવક્ષા સ્ત્રીં [સ] વિવક્ષાનો અભાવ -ક્ષિત
 વિં વિવક્ષિત નહિ એવું -ક્ષિતાર્થત્વ નં
 અવિવક્ષિત અયંવાળું હોત તે

અવિચલિત વિં [સ] સ્થિર -તા વિં સ્ત્રીં
 અવિચેક પું [સ] અવિચાર (૨) વિચારશૂન્યતા
 (૩) અવિનય -ધી વિં અવિચારી (૨) અસભ્ય

અવિશંકિત વિં [સ] નિશંક, નીડર
 અવિશ્રાંત વિં (૨) અં [સ] અથાક, સતત

અવિશ્લેષ્ય વિં [સ] ભુદુ પાડી ન શકાય એવું

અવિશ્વસનીય વિં [સ] વિશ્વાસપાત્ર નહિ એવું

અવિશ્વામ પું [સ] વિશ્વામનો અભાવ -સ્ત્રી,
 -સુ વિં વિશ્વામી નહિ તેવું -અથ વિં
 ભુઓ અવિશ્વસનીય

અવિપય વિં [સ] હૃદયોનો વિષય ન થઈ
 શકે તેવું, અગોચર (૨) પું વિપય -કામ-
 વાસનાનો અભાવ (૩) ન દેખાય તે (૪) શક્તિ
 કે મર્યાદા બહાર હોત તે

અવિપદ્ય વિં [સ] અસપ

અવિમવાદી વિં [સ] વિસવાદી નહિ એવું

અવિહિત વિં [સ] વિહિત નહિ એવું

અવૃદ્ધિ સ્ત્રીં [સ] વરસાદનો અભાવ, અનાવૃદ્ધિ

અવેક પું + ભુઓ અવિવેક, અવિનય

અવેજ પું [સ] જ્વલ્લ અટ્ટો, સાટા જેટલી
 કિમતનો માલ (૨) નાણું, મૂડી -અં વિં
 જો-પ

બહલામાં ઝામ કરનાર, હંગામી (૨) સ્ત્રીં-ની
 બગાએ-બદલે હોતું તે

અવેડો (વે) પું ભુઓ અવાડો, હવેડો

અવેધ વિં [સ] ખોડખાણ વિનાનું

અવેર પું દેખરેખ, દાખ, કાખૂ (૨) વિવેકથી

ઉપયોગ કરતો તે, સુવ્યવસ્થા (૩) કંકર (૪)

સમેટવું-એકંદુ કરવું ને ભું સં કિં

સુવ્યવસ્થિત ગણવું, સાર કરીને વાપરવું (૨)

ભળવડું, જાન કરવું (૩) કંકર કરવી

અવે(-વૈ)ર (વે) નં [સ] સવૈર પાલી] વેનો

અભાવ, પ્રેમ ઓનિયા સ્ત્રીં વેર સામે પણ

અવેનો ન ઉપયોગ કરવાની શક્તિ

અવેન વિંહલેતું, ગભગટિયું -રાટ પુંગલગટ

અવેન પું + ભુઓ અવયવ

અવેરતા સ્ત્રીં [ભુઓ અવગતા] અવગતા કે

તેની પ્રાચીન ભાષા [કવખતે(૨) અતરિયાળ

અવેળા સ્ત્રીં [અ + વેળા] ક્ષેળા -ભુ અં

અવેળા સ્ત્રીં એકનો પાતળો શીંગો (નૈન)

અવૈધ વિં [સ] વિવિ વિનાનું (૨) શાસ્ત્રે માન્ય

નહિ જ્ઞેહ, નિષિદ્ધ (૩) બધાંદણવિરુદ્ધ

અવૈધ-અસત નં [સ] વૈવધ્ય ન આવે તે માટે

કંઠનું વ્રત

અવ્યક્ત વિં [સ] અગ્રપદ(૨) અદ્ય (૩) [ગ]

અજ્ઞાત, વિગિદ્ધ સપ્થા ન યતાવનાં (નાશિ)

(૪) નં બ્રહ્મ, પદ્માત્મતત્ત્વ (૫) મૂલ પ્રકૃતિ

ઠંકિયા સ્ત્રીં અવ્યક્ત રાગિનો વિવિ, 'એલિ-

બ્રેઇક ઓપરેશન'(ગ.) ૦સાન્ય નં અવ્યક્ત

રાગિનું સમીકરણ (ગ)

અવ્યભિચરિત વિં [સ] અવ્યભિચારવાળું

અવ્યભિચાર પું [સ] નિત્ય સાહચર્ય (૨)

એકનિષ્ઠા, વફાદારી. -રી વિં વ્યભિચારી નહિ

એવું, નીતિમાન (૨) એકનિષ્ઠ (૩) અપવાદ-

રહિત, બધી વખતે એકસમુદ્ધ (૪) [ન્યા] જેનો

વિષય કદી બાવિન નથી થતો એવું -રિભુ

વિં સ્ત્રીં પતિવ્રતા (૨) એકનિષ્ઠ

અવ્યય વિં [સ] ન બહલાય એવું, શાશ્વત (૨)

નં (વ્યા) જેને ભંતિ, યતન કે વિભક્તિના

પ્રત્યય ન લાગે તેવો ગણ (૨) પું શિવ વિષ્ણુ

૦કૃદ ત નં (વ્યા) કૃદંતનો અવ્યય પ્રકાર,

ઉદાઁ'કરી,કરીને'—યીભાવ પુઁ એક સમાસ.
 ઉદાઁ 'યથાશક્તિ' (૨) ખર્ચનો અભાવ
 (ગરીબાઈને લીધે) (૩) અવિકારી રિથતિ,
 અવિનાશીપણુ
 અવ્યવસાયી વિઁ[સ] વ્યવસાયી નહિ એવું
 અવ્યવસ્થ વિઁ[સ] વ્યવસ્થા વગરનું અવ્યવસ્થિત
 —સ્થા સ્ત્રીઁ વ્યવસ્થાનો અભાવ; ગોટાળો
 —સ્થિત વિઁ વ્યવસ્થિત નહિ તેવું —સ્થિતિ
 સ્ત્રીઁ અવ્યવસ્થા [અહિંકૃત
 અવ્યવહાર્ય વિઁ[સ] વ્યવહાર ન રાખવા યોગ્ય.
 અવ્યવહિત વિઁ[સં] લગોલગનું, તદ્દન પાસેનું
 ંપૂર્વગામી વિઁ પૂર્વે કોઈ પ્રકારના વ્યવધાન
 વિના તરત જ આવેલું —રહેણું
 અવ્યંગ વિઁ [સ] સાદો, વાગ્ય (અર્થ)
 અવ્યાકૃત વિઁ [સ] પ્રકટ નહિ થયેલું, વિકાસ
 નહિ પામેલું (૨) અરપષ્ટ
 અવ્યાખ્યેય વિઁ[સ] વ્યાખ્યા ન થઈ શકે એવું
 અવ્યાજ વિઁ [સં] નિષ્કપટ, સરળ
 અવ્યાપાર પુઁ [સં] કામધંધાનો અભાવ (૨)
 પોતાનું કામ નહિ તે
 અવ્યાપ્તિ સ્ત્રીઁ [સ] ધવો ભેઈએ તે સઘળાનો
 જેમા સમાવેશ ન થાય એવો લક્ષણદોષ[ન્યા]
 અવ્યાહત વિઁ [સં] વ્યાહત નહિ એવું, અમેાધ
 અવ્યુત્પન્ન વિઁ[સ] બિનઅનુભવી. અકુશળ
 (૨) જેની વ્યુત્પત્તિ ન શોધી શકાય એવો
 (શબ્દ) (૩) લાંબાની રૂઢિ, વ્યાકરણ ઇત્યાદિ
 ન આવડતા હોય એવું
 અશક્ત વિઁ [સં] નબળું, કમતાકાત —ક્રિત
 સ્ત્રીઁ શક્તિનો અભાવ, નબળાઈ (૨) ગળું—
 તાકાત ન હોવી તે —ક્રિતમાન વિઁ શક્તિ
 વિનાનું; અસમર્થ
 અશક્ય વિઁ [સં] અસંભવિત
 અશમ વિઁ [અ+શમ] શમ વિનાનું
 અશન નઁ [સં] ખાઈ તે, ભોજન
 અશનાઈ સ્ત્રીઁ [ફા.આશ્વાઈ] આશનાઈ, ચારી
 (૨) અટકચાળું; ચાળો
 અશનિ સ્ત્રીઁ [સં] વીંજળી
 અશબ્દ વિઁ[સં] નિશબ્દ, નીરવ (૨) શબ્દમા
 નહિ વ્યક્ત થયેલું (૩) નં બ્રહ્મ

અશરણુ વિઁ [સ] નિરાધાર આશ્રયરહિત
 ંશરણુ વિઁ અશરણના શરણક્રપ (પ્રભુ)
 અશરણી સ્ત્રીઁ [અ અશ્રમી] સોનામહોર (૨)
 એ નામનું એક હઠીલું ચાકું
 અશરારક વિઁ[અ] ઇમાનદાર, ખાનદાન—શ્રી
 સ્ત્રીઁ ખાનદાની, ઇમાનદારી, (૨) લલમનસાધ
 અશરીર,—રી વિઁ[સં] શરીરરહિત (૨) દૈવી
 (વાણી) (૩) પું (સ) કામદેવ (૪) બ્રહ્મ
 —રિણી વિઁ સ્ત્રીઁ દૈવી (વાણી)
 અશર્મ વિઁ[સં] હા ખી (૨) નં કુ ખ, અશાતિ
 અશસ્ત્ર વિઁ [સં] હથિયાર વિનાનું, નિશસ્ત્ર
 અશકં,—કિત વિઁ [સ] શકારહિત નિશક
 —કથ વિઁ શકા ન કરી શકાય એવું કે ન
 કંગવા યોગ્ય
 અશાત(—તા) સ્ત્રીઁ [સં] અશાતિ, અસુખ
 ંતા સ્ત્રીઁ અશાતિ (૨) [નૈન] અપવિત્રતા,
 અપવિત્ર કરવું તે
 અશાલીન વિઁ [સ] અસંબંધ, નિર્લગ્ન, ઉદ્ધત
 અશાશ્વત વિઁ[સં] શાશ્વત નહિ એવું ંતા સ્ત્રીઁ
 અશાસ્ત્ર(—સ્ત્રીય) વિઁ [સં] શાસ્ત્રવિરુદ્ધ,
 અવિહિત (૨) શાસ્ત્રને નહિ લગતું (૩) શાસ્ત્ર-
 શુદ્ધ નહિ એવું, લૈકિક
 અશાંત વિઁ [સ] શાંતિરહિત, ઉદ્વિગ્ન (૨) તોડ ની
 (૩) ચચળ (૪) આતુર ંતા સ્ત્રીઁ અશાતિ
 —તિ સ્ત્રીઁ શાંતિને અભાવ (૨) તોડાન, બખેડો
 —તિકર, —તિકારક વિઁ અશાતિ કરનર
 અશિક્ષિત વિઁ [સ] શિક્ષિત—ભણેલું નહિ એવું
 અશિર પું [સ] રક્ષક (૨) અગ્નિ (૩) પવન
 અશિવ વિઁ [સ] અશુભ, અકલ્યાણકારી (૨)
 નં અકલ્યાણ [આમ્ય
 અશિષ્ટ વિઁ [સ] શિષ્ટ નહિ એવું, અસસ્કારી,
 અશિસ્ત વિઁ શિસ્ત વિનાનું
 અશીત વિઁ [સં] ગરમ [વિં શીલરહિત
 અશીલ નં [સ] અસંબંધે દુરાચારી વર્તન (૨)
 અશુચિ વિઁ [સં] અપવિત્ર, અશુદ્ધ (૨) સૂતકી
 અશુદ્ધ વિઁ [સં] અપવિત્ર (૨) મલિન (૩)
 અપ્રામાણિક (૪) મદોષ ભૂલભરેલું (૫)
 શુદ્ધિ—લાન વગરનું, ખેલન ંતા સ્ત્રીઁ, ંત્ર
 નં,—દ્ધિ સ્ત્રીઁ અશુદ્ધ હોવું તે

અશુભ વિં [સ] અમગલ (૨) મરણને લગતુ
 (૩) નં અકલ્યાણ, ભૂકું (૪) દુરાચરણ
 અશુર પું, નં (સં) આસીરિયા
 અશુ (-ચુ) વિં [સ] રૂંદશી આવુ, એવુ (૫)
 અશુર વિં [સ.] કાયર ખાયલુ
 અગ્રેષ વિં (૨) [સ] પૂરેપૂર, તમામ (૨)
 સ્ત્રીં (સુ.) બુઓ ચોગરી
 અગ્રે (-સી) ણિયો પું એક વનરપતિ-ઓપવિ
 અગ્રો (-પો) વિં [ફા] પવિત્ર, શુદ્ધ ંઈ સ્ત્રીં
 પવિત્રતા
 અગ્રોક પું [સં] હર્ષ; આનંદ (૨) આસો-
 પાલવનુ ઝાડ (?) (૩) [સ] એક રાત્ર (૪)
 વિં શોકરહિત ંવનિકાન્યાય પું અરોક
 વન જેવી ખીજ વણી કામ દે એવી વાટિકાઓ
 છતા, ગણણે સીતાને ખાસ કારણ વિના ત્યા
 રાખી તેમ, અનેક માર્ગો હોય ને બધા સરખા
 હોય છતા, તેમાના એક ઉપર જ પસંદગી
 ઊતરતી એ ન્યાય
 અગ્રોચ્ય વિં [સં] શોક ન કન્વા ચોગ્ય
 અશોષ્ય વિં [સં] શોષી ન શકાય એવુ
 અશૌચ્ય નં [સ] અશુદ્ધિ, મલિનતા (૨) સૂતક
 અશૌચ્ય નં [સં] કાયરતા
 અશકર અં [અ] અક્ષર ? ઘણુ કરીને, આખરે
 અશમ પું [સ] પથર ંરે વિં પથરવાણું;
 ખડકમય (૨) પું પથર ંરી સ્ત્રીં પથરી
 (એક રોગ) -શમ તક પું એક ભતનુ ઘાસ
 (જેમાથી પ્રાચીન કાગમા બ્રાહ્મણો મેખલા
 બનાવતા હતા) (૨) ચૂલો (૩) ઝાડનુ નામ
 -શમા પું પથર (૨) પહાડ (૩) વજ્ર
 -શમારોહણુ નં પહાડ ઉપર ચડતુ તે (૨)
 [લા] કંહણ કામ (૩) વિવાહવિવિનો એક
 ભાગ [જેમા કન્યાને પથર ઉપર પગ મુકાવી
 પાતિવ્રત્યમા તેના જેવી દંડ થવાનુ કહેવામા
 આવે છે] -શમલ નં પૃથ્વીના પહોમા
 મળી આવતો વનરપતિ કે પ્રાણીનો અવશેષ
 અશ્રદ્ધા સ્ત્રીં [સં] અનાસ્થા, અવિશ્વાસ ંણુ
 વિં શ્રદ્ધા-આકીન વિનાનુ
 અશ્રવણીય, અશ્રાંચ વિં [સ] ન સાલળવા
 ચોગ્ય કે ન સાલળી શકાય એવુ

અશ્રાંત વિં [સ] થાક્યા વિનાનુ (૨) સતત અથાક
 અશ્નુ પું [સ] આસુ. ંધારા સ્ત્રીં આસુની
 ધારા ંપાત પું આસુ પાડવા તે ંપ્રમાર્જન
 નં આસુ લોહવા તે
 અશ્નુત વિં [સ.] નહિ સાલળેલુ (૨) શાસ્ત્ર
 નહિ ભણનાર (૩) અશિક્ષિત ંપૂર્વ વિં
 પૂર્વે નહિ સાલળેલુ એવુ
 અશ્લાઘ્ય વિં [સ] વખાણવાને અયોગ્ય, નિઘ
 અશ્લીલ વિં [સં] ખીલત્સ, નહાત (૨)
 અસભ્ય, ગ્રામ્ય ંતા સ્ત્રીં, ંપણુ નં
 અશ્લેષા, -પા [સ] સ્ત્રીં નવસુ નક્ષત્ર
 [-ચગી તો ચગી ને કગી તો કગી =
 તે નક્ષત્રમા જે વરસે તો અરોખર વરસાદ થાય,
 નહિ વરસે તો ના થાય]
 અશ્વ પું [સ] થોડો ંકાંતા સ્ત્રીં મૂંછં નાનો
 એક પ્રકાર (સંગીત) ંગતિ સ્ત્રીં થોડાની
 ચાલ (૨) એક છંદ ંગતિ-પ્રબંધ પું
 એક ચિત્રકાવ્ય ંગંધા સ્ત્રીં એક વનરપતિ;
 આસધ ંશીવ પું (સ) એક રાક્ષસ (૨)
 વિંશ્વનો એક અવતાર ંચર્યા સ્ત્રીં થોડાની
 સલાળ ંચિકિત્સક પું થોડાનો-ઢોરોનો
 વૈદ્ય (૨) નાળ જડનારો (૩) થોડાનો પરીક્ષક
 ંતરે પું અચ્ચ ંતરી સ્ત્રીં અચ્ચર
 (માહા). ંદ દ્વા સ્ત્રીં ગોખરુનો છોડ ંધારી
 સ્ત્રીં નવ ગણની ચાર લીટીનો એક છંદ
 ંપાલ (-ળ, ંકે) પું થોડાનુ પાલન કન્નાર,
 ખાસદાર ંમંત્ર પું જેથી થોડો પવનવેગ
 ચાલે એવો મત્ર ંમેધ પું એક યજ્ઞ, જેમા
 દિગ્વિભય કરી આવેલો થોડો હોમવામા આવે
 છે ંમેધી વિં અશ્વમેધને લગતુ (૨) પું
 તે યજ્ઞ કન્નાર ંવાર પું થોડેસવાર ંવિધા
 સ્ત્રીં થોડા પારખવાની, કેળવવાની તથા
 ચલાવવાની વિદ્યા ંવૈદ્ય પું બુઓ અશ્વ-
 ચિકિત્સક ંશાસ્ત્ર નં અશ્વવિદ્યાનુ શાસ્ત્ર
 ંશાલા (-ળા) સ્ત્રીં થોડાનો તખેલો -શ્ચાકંઠ
 વિં થોડા ઉપર સવાર થયેલુ -શ્ચારોહણુ
 નં થોડા ઉપર સવારી કન્વી તે -શ્ચિની સ્ત્રીં
 પહેલુ નક્ષત્ર (૨) થોડી -શ્ચિનીકુમાર પું,
 (સ) દેવાના બે વૈદ્ય

અશ્વત્થ પુ. [સં] પીપળો

અશ્વત્થામા પુ. [સં] (સ) ડ્રોણાચાર્યનો પુત્ર

(૨) એક હાથીનું નામ

અશ્વમેધ અ + (પ) જુઓ અવશ્યમેવ

અપા(-સા)ઃ પુ. [સં. અષાઢ] વિક્રમ સ્વતનો નવમો મહિનો

અપાટ પુ. [સં] અપાટ-દા સ્ત્રી. એક નક્ષત્ર

અપો વિ. [અવેગના] અશો, પવિત્ર (જન્મુષ્ટ્ર)

૦ધી સ્ત્રી. અશોધી પવિત્રતા

અષ્ટ વિ. [સં.] આઠ ૦ક નં આઠનો સમુદાય.

૦કર્ણ પુ. (સ) બ્રહ્મા -કથાણી વિ.

આઠ શુભ ચિહ્નોવાળો (ઘોડો) ચાર પગ,

કપાળ, છાતી, ખાંધ તથા પૂછડી જેના ચોળા

હોય તે] ૦કોણુ પુ. આઠ ખૂણવાળી આકૃતિ.

૦કોણુ, ૦કોણી વિ. આઠ ખૂણવાળું ૦ગંધ

નં આઠ સુગંધીઓનું ચૂર્ણ ૦ચુણુ પુ.

બ્રાહ્મણોમા આવશ્યક એવા આઠ શુભ-દયા,

ક્ષમા, અનમયા, જૈય, અનાયાસ, મગલ,

અગર્પણ અને અરપૂઠા ૦દિશા સ્ત્રી. ચાર

દિશાઓ અને-ચાર ખૂણાઓ મળીને, આઠ

દિશાઓ ૦દ્રવ્ય નં યજમા જડગી આઠ

પદાર્થ પીપળો, ઊમંગે, પીપળ, ખાખરો

તથા વડ એ પાંચનું સમિધ તથા તલ,

ખીર અને બી ૦ધા અ. આઠ પ્રકારે

૦ધાતુ સ્ત્રી. આઠ ધાતુઓ-ચોતુ, ટુપ, તાણુ,

કધીર, પીતળ, સીમું, હોદુ અને પારો

૦નાયિકા સ્ત્રી. કાવ્યશાસ્ત્રમા કહેલી આઠ

નાયિકાઓ-સ્વાધીનપતિકા, ખંડિતા, અભિ-

સારિકા, કલહાતરિતા, વિપ્રલબ્ધા, પ્રોષિત-

ભર્તૃકા, વાસકસંભલ અને વિરહોત્કંઠા ૦પદ

પુ. આઠ પગવાળો તે-કરોળિયો. ૦પદી

સ્ત્રી. આઠ પદ-કડીઓવાળું ગીત ૦પર્વત

પુ. ૫૦ વં આઠ કુલપર્વતો ૦પાર્શ્વી વિ.

આઠ પાસાવાળું, 'ઓકટાહેડ્ડલ' (ગ)

૦પૂનદ્રવ્ય નં પૂનમાં ઉપયોગી આઠ

પદાર્થો-પાણી, દૂધ, ઘી, દહીં મધ, દર્ભ,

ચોખા તથા તલ ૦પ્રધાન પુ. આઠ પ્રકારના

મત્રી-પ્રધાન, અમાત્ય, સચિવ, મત્રી, ધર્મા-

ધ્યક્ષ, ન્યાયશાસ્ત્રી, વૈધ અને સેનાપતિ.

૦ભાવ પુ. કાવ્યશાસ્ત્રમા કહેલા આઠ ભાવો

-સ્તંભ, સ્વેદ, સ્વરસ ગ, રોમાચ, કંપ, વૈવર્થ,

અશ્રુપાત અને પ્રલય ૦ભુજ સ્ત્રી. (સં)

આઠ ભુજવાળી મહાલક્ષ્મી ૦ભોગ પુ. ૫૦

વં આઠ પ્રકારના-બધા ભોગ ૦મ ત્રિ.

આઠમુ (૨) સ્ત્રી. લાગલાગટ આઠ ટકના

ઉપાસનુ મત, અક્રમ (જૈન) ૦મકાલિકં

વિ. ગત ટ ડો છોડી આઠમી ટ કે અર્ધાત

ચોવે દિવસે રાતે જમનાર ૦મહાદેવ

પુ. આઠ પ્રકારના મોટા વ્યાધિ-વાત, અગ્નિ, રી,

કુરુ, મેહ, ઉદર, ભગદર, અર્શ અને

સગ્રહણી ૦મહાસિદ્ધિ સ્ત્રી. આઠ મહા-

સિદ્ધિઓ-અભિમા, મહિમા, ગરિમા, લલિમા.

પ્રાપ્તિ, પ્રાકામ્ય, ઈશિત્વ અને વશિત્વ

[અને નવ નિધિ હોવાં=અધી દિવ્ય

શક્તિઓ તે તમામ સંપત્તિ હોવી] ૦મંગલ

(-ળ) વિ. જુઓ અષ્ટકથાણી (૨) નં

રાત્ર્યાભિષેક વખતે જડગી ગણાતી આઠ શુભ

વસ્તુઓ-સિંહ, વૃષભ ગજ, પૂર્ણેદક કુંભ,

પખો, નિશાન, વાઘ અને દીપ, અથવા

બ્રાહ્મણ, અગ્નિ, ગાય, સુવાર્ણ, ધૂત, સૂર્ય,

જળ અને ગજ (૩) પુનર્લક્ષ. નાતર (૪)

પુ. એક તાલ (સંગીત) ૦મંગળી વિ.

નાતરિયુ (લક્ષ) ૦મંદિર પુ. આઠમો ભાગ

૦મી સ્ત્રી આઠમ ૦મૂર્તિ (-ત્તિ) પુ.

શકર, મહાદેવ (પૃથ્વી, જલ, તેજ, વાયુ,

આકાશ, સૂર્ય, ચંદ્ર અને ઋત્વિજ-એવા

આઠ રૂપવાળા). ૦યોગિની સ્ત્રી. શુભાશુભ

ક્રમ આપનારી પાર્વતીની આઠ સખીઓ

૦રસ પુ. આઠ રસ-શૃંગાર, હારય, કરુણ,

દૈદ્ર, વીર, ભયાનક, ખીભત્સ અને અદ્ભુત

૦વર્ષા વિ. સ્ત્રી. આઠ વર્ષની (કન્યા), ગૌરી.

૦સિદ્ધિ સ્ત્રી. જુઓ અષ્ટ મહાસિદ્ધિ

૦સૌભાગ્ય નં ૫૦ વં સેથામા સિદ્ધર,

કપાળે ચાલ્લો, આખમા કાળજી નાકે

વાળી, કાને કંઈકે, ડાઠમા કીડિયાસેર હાથમા

ચૂંટો કે ખગડી, અને પગમા અઠ્ઠાસિયા એ

આઠ સૌભાગ્યવતીના ચિહ્નો ૦શ્રવણ પુ.

(સ) અષ્ટકર્ણ, બ્રહ્મા -દાક્ષરી વિ. આઠ

અક્ષરનાનું. - ઇષ્ટાદશ વિં અદા - ઇષ્ટાધ્યાયી
 વિં આઠ અધ્યાયવાળુ (૨) સ્ત્રીં (સં)
 પાણિનીનુ વ્યાકરણ. - ઇષ્ટાવક વિં આઠ વાકા
 અગવાળુ, કદંબુ, કંબુ (૨) પું (સ)
 એક ઋષિ - ઇષ્ટાધ્યાયી વિં એકીસાથે
 જુદી જુદી આઠ વસ્તુઓમા ધ્યાન આપી
 શકે એવુ (૨) [લા] ચતુર - ઇષ્ટાંગ વિં
 આઠ અગવાળું (૨) નં શરીરનાં આઠે
 અંગ, જેના વડે દડવત પ્રણામ કંવામા
 આવે તે (આઠ અંગો - બે હાથ, બે પગ,
 બે દીચણ એ છ અને છાતી તથા કપાળ
 કે વાચા તથા મન, અવવાહાય, પગ, દીચણ,
 યાત્રી, માથુ, મન વાણી અને દષ્ટિ)
 - ઇષ્ટાંગયુદ્ધિ સ્ત્રીં શુદ્ધિ, શ્રવણ, ગ્રહણ,
 વાગણ, ચિંતન, ઊહાપિહ, અર્થવિજ્ઞાન અને
 તત્ત્વજ્ઞાન એ આઠ ગુણવાળી યુદ્ધિ
 - ઇષ્ટાંગમાર્ગ પું મચ્ચ દટ્ટિ, સમ્યક
 સકલ્પ, સમ્યક વાક, સમ્યક કર્મ, સમ્યક
 આહાર, સમ્યક વ્યાયામ, સમ્યક મૃતિ,
 સમ્યક મમાવિ એ આઠ અંગવાળો જુદ
 ભગવાને યતવેલો દુ ખના નિવારણનો માર્ગ
 - ઇષ્ટાંગયોગ પું યમ, નિયમ, આસન,
 પ્રણાયામ, પ્રત્યાહાર, ધ્યાન અને
 સમાધિ એ આઠ અંગયુક્ત યોગ
 - ઇષ્ટોત્તરશત વિં એકસો આઠ (પાગચણ)
 અષ્ટ પદ્મં અં [સ સ્પષ્ટ-અસ્પષ્ટ?] આહુ અવળુ,
 અગાહ અગાહ, ખરુ ખોટું
 અષ્ટાક્ષરી વિં [સં], અષ્ટાદશ વિં [સ]
 અષ્ટાધ્યાયી વિં (૨) સ્ત્રીં [સ] અષ્ટાવક
 પું (૨) વિં [સ]. અષ્ટાવધ્યાયી વિં [સ]
 જુઓ 'અષ્ટ'મા
 અષ્ટાણુ અંડિં કંટાણુ, પીડાણુ (૨) હિઝારાણુ
 (૩) પસ્તાણુ [જુઓ 'અષ્ટ'મા
 અષ્ટાંગ વિં [સ], ંજુદિ, ંમાર્ગ, ંયોગ
 અષ્ટોત્તરશત વિં [સ] જુઓ 'અષ્ટ'મા
 અષ્ટાક્ષર વિં [સ] આસક્તિ વિનાણુ - ક્ષિ
 સ્ત્રીં અનાસક્તિ
 અષ્ટગોત્ર (-સ્ત્રી) વિં [સ] એક ૪ ગોત્ર
 નહિ તેણુ

અસનજન પું [સ] સનન નહિ તે, કુટ,
 અસત્ય ંતા સ્ત્રીં, ંપાણુ નં
 અમત વિં [સં] નહયાન કાલ્પનિક (૨) ખોટું
 (૩) ખગળ (૪) નં શુદ્ધ (૫) અસત્ય
 - તકાર પું અનાદર, અપમાન, - તા સ્ત્રીં
 સનાનો અભાવ - તપથ પું કુમાગ,
 - તપથગામી વિં કુમાર્ગે ચડેણુ, કુમચણી
 - ત્વ વિં નિ સત્ત્વ, માલ વિનાણુ (૨) સાગ-
 પણા વિનાણુ (૩) નં અભાવ; ન હેણુ તે
 (૪) અસત્ય (૫) ખરાખપણુ, કુટતા - દ શ
 પું અનિષ્ટ-ખરાખ અશ - દાચરણુ નં,
 - દાચાર પું અનીતિ કુચાર - દાચારી
 વિં કુચારી. - દગતિ સ્ત્રીં અવગતિ
 - દશાહ પું ખગળ યુક્તિ (૨) ખગળ
 અભિપ્રાય પૂર્વગ્રહ (૩) છોકંગાદી ઇચ્છા
 - દલાવ પું સદ્ભાવનો અભાવ, અનાદર,
 અણગમો - દિચાર પું ખરાખ-કુટ વિચાર
 અસતત વિં [સ] ચાણુ-અખડ નહિ તેણુ (૨)
 અં રહી ગહીને
 અસતી સ્ત્રીં [સ] વ્યભિચારિણી સ્ત્રી, અસાંવી
 અમત્તા સ્ત્રીં, - ત્વ નં [સ] જુઓ 'અસત'મા
 અસત્પથ પું [સ] જુઓ 'અસત'મા
 અસત્ય વિં [સ] ખોટું, ભૂલું (૨) કાલ્પનિક (૩)
 નં ભૂડાણુ (૪) માયા, ભ્રમ ંભાવારોપણુ
 નંભ્યા ભાવનો અનુભવ નથી થતો ત્યા લ વળુ
 આરોપણ કરવુ તે ંવાદી વિં ભૂલું ખોલનાર
 અસદાચાર પું, - રી વિં [સ] જુઓ 'અસન મા
 અસદશ વિં [સ] અણસગળુ ભિન્ન
 અસદ્ - ગતિ, - ગ્રાહ, - ભાવ [સ] જુઓ
 'અસત'મા
 અસદિચાર પું [સ] જુઓ 'અસત'મા
 અસન, ંવેલ સ્ત્રીં એક આપવિ
 અસનારી સ્ત્રીં [સ] ખગળ સ્ત્રી
 અસપિહ વિં [સ] સપિહ નહિ એણુ
 અમખાળ પું [જ.] સન્મામાન
 અસત્ય વિં [સ] અવિનયી, ૪ ગલી ંતા
 સ્ત્રીં, ંપાણુ નં
 અસમ વિં [સ] સરણુ નહિ એણુ, વિષમ (૨)
 ખરાખરિયા વિનાણુ, અપ્રતિમ ંતા સ્ત્રીં

અસમજ, ૦ણુ સ્ત્રીં [અ+સમજવું] અણસમજ.

૦ણુ વિં અણસમજી -ભૂત, -ભૂતી સ્ત્રીં
ગેરસમજ (૨) અણખતવ

અસમર્થ વિં [સ] સમર્થ નહિ તેવું

અસમવાથી વિં [સં] સમવાથી નહિ તેવું,
બુદ્ધ પાડી શકાય તેવું, આગંતુક, ઠંડારણુ
નં જે કારણ કાર્ય અથવા સમવાથી કારણની
સાથે એક જ વસ્તુમા સમવાય-સબધથી
નહેલું હોય તે (ન્યા)

અસમચેત વિં [સ] સમચય-સબધથી નહિ
જેડાયેલું (૨) અસબદ્ધ

અસમંજસ વિં [સ] અરપથ (૨) અનુચિત
(૩) મૂર્ખાઈલરેલું

અસમાતું વિં [અ+સમાતું] સમાય નહિ તેવું કે
તેટલું (૨) જેનો સમાસ ન થાય એવું (માણસ)

અસમાધાન નં [સ] સમાધાન નહિ તે ઠંડારક
વિં સમાવાન ન કરનાર [એવું

અસમાધેય વિં [સં] સમાધાન ન કરી શકાય
અસમાન વિં [સ] સરખું નહિ એવું (૨) સપાટ

નહિ એવું ઠંડા સ્ત્રીં

અસમાસ વિં [સ] અધૂરું, અપૂર્ણ -સિ સ્ત્રીં
અસમાવર્તક, અસમાવૃત્ત (-તિક) પું [સ.]

જેવું (વેઠવું) અધ્યયન સપૂર્ણ નથી થયું
એવો બ્રાહ્મણ

અસમાહિત વિં [સ] ધ્યાન રહિત, ગ્યગ્ર
અસમ્યક વિં [સ] સમ્યક નહિ એવું, ખોટું,

ભૂલભરેલું

અસર સ્ત્રીં [અ] વસ્તુનો (સારો કે મોઠો)
પ્રભાવ કે છાપ પડે યા ગુણ અવગુણ દાખવે
તે, પરિણામ, લાગણી [-તણે આવડું=છાપ
પડવી કે પાસ યા પ્રભાવ લાગવો -પડવી=
પ્રભાવ કે ગુણના પાસથી પરિણામ થવું,
ફેરફાર નીપજવો] ઠંડારી, ઠંડારક [સ] વિં
અસર કરે એવું

અસરાર નં [અ] ખાનગી વાતચીત (૨) છૂપો
લેઠ (૩) ઝોડઝપટ

અસલ વિં [અ અસ્લ] મૂળ (૨) પ્રાચીન (૩)
ઉત્તમ (૪) ખરું, સાચું (૫) અં પહેલા ઠંડા

સ્ત્રીં ૦નું, -લી વિં અગાઉનું; પુરાણ; મૂળ

અસવણું વિં [સં] લિંગ વર્ણ -ભનિતું
અસવાર પું [ફા] બુઝો 'સવાર' ૧, ૨, ૩

અર્થ -રી સ્ત્રીં સવારી

અસહ વિં [સ] નહિ સહનાર કે સહી શકનાર
(૨) અસહ (૫) ઠનીય, -હા વિં સહી ન

શકાય એવું

અસહકાર પું [સ] સહકાર-સબધ ન રાખવો
તે (૨) સન્કાર સાથે સંબધ ન રાખવાની

ગાંધીજીએ શરૂ કરેલી એ નામની લડત -રી
વિં અસહકારને લગતું (૨) પું અસહકારમા

જેડાયેલો માણસ

અસહાય વિં [સ] સહાય વિનાનું; એકલું
(૨) નિરંધાર. ઠંડા સ્ત્રીં [સ્ત્રીં

અસહિષ્ણુ વિં [સ] અક્ષમ (૨) અનુદાઃ ઠંડા

અસંખ્ય, -ખ્યાત વિં [સ] અગણિત. ઠંડા
અં અસખ્ય રીતે

અસંગ વિં [સ] અનાસક્ત દુનિયાદારીના
સબધથી મુક્ત (૨) સોખત વિનાનું, એકલું

(૩) પું અનાસક્તિ (૪) પુરુષ વા આત્મા
(સાખ્ય) -ગી વિં ત્યાગી, વેંગી ઠંડા

પું સોખત વિના સોરવું તે

અસંગત વિં [સ] મેળ ન ખાય એવું પંરપં-
વિરોધી (૨) અનુચિત -તિ સ્ત્રીં પરસ્પર વિરોધ

(૨) અસલવ (૩) [જ શા] કાર્યકાંક્ષના
સબધનો જેમા વિરોધ કેખાડ્યો હોય એવો

અલકાર [અસંગ મા
અસંગરો પું, અસંગી વિં [સ] બુઝો

અસત વિં [સ] અધર્મી, અપવિત્ર

અસતોષ પું [સ] સતોષનો અભાવ -પી,
અસંતુષ્ટ વિં અસતોષવાળું

અસપ્રજ્ઞાત વિં [સ] નિર્વિકંઠ્ય (સમાધિ)
અસંપ્રેમોષ પું [સ] ભૂસાઈ ન જતું તે

અસબદ્ધ વિં [સ] સબદ્ધ નહિ એવું (૨) અર્થ-
શૂન્ય (૩) અનુચિત

અસંબાધ વિં (૨) અં [સ] બાધ વગરનું

અસંભવ પું [સં] સંભવના અભાવ, અશક્યતા

(૨) વિં અસંભવિત, -વિત વિં અશક્ય

-વિતતા સ્ત્રીં [અશક્યતા

અસંભાવના સ્ત્રીં [સ.] સંભાવનાનો અભાવ,

અસંભાવિત વિં [સં] અપ્રતિષ્ઠિત
 અસંભાવ્ય વિં[સં] અસંભવિત(૨)અકલ્પ્ય
 અસંભ્રમ પું[સં] સંભ્રમનો અભાવ(૨) વિં
 સંભ્રમગ્રહિત
 અસંમત વિં[સં] મ મત નહિ એવું -તિ સ્ત્રીં
 અસંમોહ પું[સં] મ મોહનો અભાવ (૨)
 સત્ય જ્ઞાન [યુક્ત]
 અસંયત વિં[સં] સયમરહિત (૨) બધનથી
 અમયમ પું[સં] સયમનો -છઠિયો ઉપરના
 કાબૂનો અભાવ
 અસંયુક્ત વિં [સં] નહિ જોડાયેલું (૨) [વ્યા.]
 સંધિરહિત [૦] કુયોગ
 અસંયોગ પું[સં] સયોગનો અભાવ, વિયોગ
 અમંશય(-યી) વિં[સં] સશયગ્રહિત, નિશંકે
 અમંસર્ગ પું[સં] સંસર્ગ-પરિચયનો અભાવ
 અમંસ્કારિતા સ્ત્રીં [સં] અમસ્કારીપણું
 અમંસ્કારી વિં [સં] સંસ્કાર વગરનું
 અમંસ્કૃત વિં [સં] અશિષ્ટ સસ્કારગ્રહિત (૨)
 [વ્યા.] નિયમ વિરુદ્ધનો ગણ ૦ સ્ત્રીં વિં સમ્કૃત
 નહિ નાણનાં
 અમાખ વિં [અ+સાખ] સાખ-પ્રતિષ્ઠા વગરનું
 અમાચ વિં [અ+સાચ] જૂઠું, અસત્ય (૨)
 ક્ષણશુર
 અમાચવટ નં [અ + સાચવટ] સાચવટનો
 અભાવ (૨) અપ્રામાણિતા
 અસાહ પું ૦ જુઓ અપાક -
 અમાત્ય નં [સં] સાનત્યનો અભાવ
 અસાધારણ વિં[સં] અસામાન્ય, વિશેષ, ખાસ;
 અનોખું (૨) લોકાત્મક, અલૌકિક (૩) પું (ન્યા.)
 એક પ્રકારનો હેત્વાભાસ, અનૈકાતિકનો એક
 પ્રકાર ૦તા સ્ત્રીં ૦ધર્મ પું ૦ સાધાણ ધર્મ
 ખાદ્ય ૦તા બાકી જે તે ધર્મ, વસ્તુનો ખાસ
 ધર્મ (ન્યા.)
 અસાધુ વિં[સં] દુષ્ટ, અગમ (૨) [વ્યા.] અપ-
 બ્રહ્મ, અશુદ્ધ. ૦તા સ્ત્રીં ૦ધ્વી વિં સ્ત્રીં
 દુષ્ટા (૨) વ્યભિચારિણી
 અસાધ્ય વિં [સં] સાધી ન શકાય એવું (૨)
 સિદ્ધ ન થઈ શકે એવું (૩) જેનો ધલાન ન
 હોય તેવો (રોગ)

અમાધ્વી વિં સ્ત્રીં [સં] જુઓ 'અસાધુ'મા
 અસામયિક વિં [સં] ક્વખખતુ (૨) નિર્ણીત
 સમય વિનાનું
 અસામર્થ્ય નં[સં] સામર્થ્યનો અભાવ, અશક્તિ
 અસામાન્ય વિં [સં] અસાધારણ
 અસાર વિં [સં] સાગ વિનાનું, નિસરવ (૨)
 નિરર્થક (૩) તુચ્છ (૪) પું ૦ સાગનો અભાવ
 ૦તા સ્ત્રીં
 અસારસ્થ નં[સં] સાગ્ય-સરસતાનો અભાવ
 અસારો પું [દિ, મ અમારા] વળ દીવેલો
 રેશમનો તાગ [અસારો વાટવા = અસારને
 ધસીને મરખા ને ખુલાયમ કરવા (વાલવા માટે)]
 અસાવધ, -ધાન વિં [સં] સાવધ નહિ એવું,
 ગાફેલ -ધાની સ્ત્રીં
 અસાવળી સ્ત્રીં એકે જાતનું વસ્ત્ર
 અમાહ્ય, -હાર્ય વિં[સં] અસહાય; નિરધાર
 અસાળિયો પું ૦ જુઓ અગેળિયો
 અસાંકેતિક વિં [સં] સાંકેતિક નહિ એવું
 અસાંપ્રત વિં [સં] પ્રાચીન (૨) અયોગ્ય
 અસાંમતું વિં [અ+સામતું] ધીંગા વિનાનું,
 ગ્વવાટિયું
 અમિ સ્ત્રીં [સં] તલવાગ ૦કર્મ નં તરવાગ
 ચલાવવાનું કામ, વીરકર્મ ૦ધારા સ્ત્રીં
 તલવાગની ધાગ [અમિધારાએ ચાલવું
 કે રહેવું = ખૂબ સાવધાની રાખીને વર્તવું]
 ૦ધારામત નં તલવાગની ધાગ પગ ચાલવા જેવું
 કંઈ જત ૦પત્ર નં તલવાગનું ફળ કે મ્યાન
 (૨) ધાગદાર પાતાની એક વનમ્પતિ (૩) શેઠી
 (૪) એક નરક ૦લતા સ્ત્રીં ૦ તગવાગનું ફળ
 અમિત વિં [સં] કાળ; શ્યામ (૨) નીલ (૩)
 પું (સ) એક અધિનું નામ -તા સ્ત્રીં
 ગણી (૨) અત પુગ્ની જુવાન સ્ત્રી (૩) નાગણ
 (૪) (સ) એક અપ્સરા
 અમિદ્ધ વિં[સં] નહિ સંધાયેલું, અપૂર્ણ (૨)
 પુરવાર નહિ થયેલું (૩) પું ૦ (ન્યા.) એક
 હેત્વાભાસ, જેમા હેતુ પોતે જ સિદ્ધ હોતો
 નથી ૦તા સ્ત્રીં, -દ્ધિ સ્ત્રીં સિદ્ધિનો અભાવ
 અસિપદ નં[સં] 'તત્ત્વમસિ'માનું 'અસિ' પદ
 અસીમ વિં [સં] મીમા વિનાનું, ખેહદ

અસીલ વિં [અ] ભતવાન, અશરાફ (૨)

સાલસ (૩) પું કુળ (વકીલનો)

અસુ પું[સ] પ્રાણ(૨) પું અવવદેહના પચવાયુ

અસુખ નં[સં] દુખ (૨) બેચેની, -ખાકારી

સ્ત્રીં સુખાકારી ન હોવી તે, માદગી -ખી

વિં દુખી (૨) બેચેન

અસુગમ વિં[સ] સુગમ નહિ તેણું, દુર્ગમ, મુશ્કેલ

અસુધક વિં [અ + સુધક] સુધક નહિ એણું.

૦તા સ્ત્રીં

અસુર પું[સ] દૈત્ય રાક્ષસ. -રાચાર્ય પું(સ)

અસુરોનો આચાર્ય - શુકાચાર્ય. -રેશ પું

[સ.] અસુરોનો દેશ -રાધિપ (૦તિ) પું

[સ] અસુરોનો અધિપ - ખલિરાન

અસુલભ વિં [સં.] સુલભ નહિ એણું, દુર્લભ

અસુદ્દ પું [સ] અમિત, શત્રુ

અસુ' વિં + જુઓ અશુ, આશુ, એણું

અસુ'દર વિં [સ.] દુખડું, કંઠપુ

અસૂક્ષ્મ વિં [સ] સૂક્ષ્મ નહિ એણું

અસૂત્રિત વિં [સ.] સૂત્રના રૂપમાં મૂક્યા વિનાનું

(૨) ગાંઠ્યા વિનાનું

અસૂમ વિં [અ + સૂમ] સૂમ નહિ તેણું, ઉઠાર

અસૂયા સ્ત્રીં [સ.] અદેખાઈ (૨) પારકાના

ગુણોમાં દોષ શોધવા તે (૪) કોપ. ૦ળુ વિં

અમૂયાવાળું

અસૂર(-ર) અં [સ] ઉત્સુર = સાજ, પ્રા

ઉત્સુર, મ લશીર] મોડું

અસૂર્ય વિં [સ.] સૂર્ય વિનાનું

અસૂદરે પું એક ઝાંઝ

અસેમસે અં [સ. સિપ - 'મસ'નું ક્રિત]

ટોઈ પણ મસે - બહાને

અસેચન નં [સં.] ઉપલોગ ન કરવો તે (૨)

અનાદર, ધ્યાન ઉપર ન લેવું તે

અસેવ્ય વિં [સ] સેવા માટે અયોગ્ય

અસૌમ્ય વિં [સ] ઉચ્ચ, ક્લેર

અસખલિત વિં [સ] અડગ (૨) અખડ (૩)

રખલત કે ભૂલ કર્યા વિનાનું

અસ્ત પું [સ] આથમણું તે (સૂર્ય ધત્યાદિનું)

(૨) પડતી (૩) નાશ, મળ ૦માન વિં

આથમણું ૦ચસ્ત વિં છિન્નહિત; રૂંદેતરે

૦ચસ્તતા સ્ત્રીં. -સ્ત ગત વિં અસ્ત

પામેણું. -સ્તાચલ(-ળ) પું સૂર્ય જેની

પાછળ આથમે છે તે કાલ્પનિક પર્વત.

-સ્તોદય પું ઊગવું તે આથમણું તે (૨)

[લા] ચડતી-પડતી

અસ્તર નં [ફા] અસ્તર પડ (હંગલા ધત્યાદિનું)

અસ્તરિયું નં [ઈ સ્ટર્લિંગ] સોનાનહોર

અસ્તરો પું [ફા ઉત્તરહૂ] વાળ કાઢવાનું

ઝોળ, અસ્ત્રો

અસ્તંગત વિં [સ.] જુઓ 'અસ્ત'માં

અસ્તાઈ સ્ત્રીં [સ. આસ્થાયી] કૃપદના ત્રણ

લાગમાનો પહેલો (અસ્તાઈ, અતરો અત્રે

આલોગ) (૨) ઢાળ, ગમ

અસ્તાચલ(-ળ) પું [સ.] જુઓ 'અસ્ત'માં

અસ્તિ સ્ત્રીં [સ] હયાતી, હરતી ૦કાય પું

પદાર્થ (જૈન) ૦ત્વ નં અસ્તિ. ૦પક્ષ પું

અનુકૂળ પક્ષ ૦રૂપ વિં ભાવાત્મક, 'પોઝિટિવ'.

૦વાક્ય નં અસ્તિવાચક કથનવાળું વાક્ય

૦વાચક, ૦વાચી વિં અસ્તિરૂપ

અસ્તુ અં [સ] લલે, ખેર (૨) 'તારા માગ્યા

પ્રમાણે થાઓ' એવો ઉદ્દગાર

અસ્તેય નં [સ] ચોરી ન કરવી તે (૨)

જરૂરિયાત કરતા વધારે વાપરવું તે ચોરી છે

એમ માની તેમ ન કરવું તે ૦મ્ત નં

અસ્તેયનું વ્રત, એક મહાવ્રત

અસ્તોદય પું [સ] જુઓ 'અસ્ત'માં

અસ્ત્ર નં [સ] દેકવાનું હથિયાર (૨) હથિયાર

૦ધર વિં અસ્ત્ર ધારણ કરનાર ૦વિદ્યા

સ્ત્રીં અસ્ત્ર વાપરવાની વિદ્યા -સ્ત્રાગાર નં

હથિયાર રાખવાનો ઓરડો

અસ્ત્રો પું અસ્તરો, છર

અસ્થ નં જુઓ અગ્નિ: હાડકું (૫)

અસ્થાન નં [સ.] અયોગ્ય ગ્રંથ - પ્રસંગ

અસ્થાયી વિં [સ.] ટકે નહિ એણું. અચળ

(૨) કાયમી નહિ તેણું (૩) [ગ] નિકારી,

ચલ, 'વેડિયેબલ'

અસ્થાવર વિં [સ] જગમ

અન્નિય નં [સં] હાડકું (૨) નગ્ન ૦ગમને

ખાળતા નહેતા હાડકા - કૂંડ [નાંખવાં,

પથરાવવાં = મરેલાના અસ્થિ કે કૂલ કોઈ
તીર્થમા નાખવા] ૦પં (-પિ) ૪૨ નં હાહ
પિજર ૦મય વિં હાહકાવાળુ (૨) માત્ર હાહકા
રથા હોય તેણુ (શરીર) ૦મમર્ષણુ નં
ગળને યાળતા અવશેષ રહેલા હાહકા - કૂલ
કોઈ પવિત્ર નદીમા પવનવાવા તે ૦સચય
પું અસ્થિસમર્પણ માટે એ કૂલ એકઠા
કરવા તે ૦સિચન નં ચિતાને ટાઢી પાહવી
તે, ટાઢી વાળવાની ક્રિયા

અસ્થિર વિં [સ] રિયર નહિ તેણુ, હાહતુ;
૮ગમગતુ (૨) ચચળ (૩) ઢચુપચુ ઠતા સ્ત્રીં
અસ્નાત વિં [સ] સ્નાત - નાહેણુ નહિ એણુ
૦૬ પું સ્નાતક નહિ તે. - ન નં ન નાહણુ તે
અસ્નિગ્ધ વિં [સ] સ્નેહ - ચીકાશ વિનાણુ (૨)
પ્રેમરહિત [વિં અમ્પૃથ્ય
અસ્પર્શ પું [સ] સ્પર્શનો અભાવ ૦નીય
અસ્પૃષ્ટ વિં [સ] સ્પૃષ્ટ નહિ એણુ ઠતા સ્ત્રીં
અસ્પૃદ વિં [સ] નહિ હાહણુ ચાલણુ (૨) પું
સ્પદનો અભાવ

અસ્પૃષ્ટ વિં [સ] સ્પૃષ્ટ નહિ એણુ
અસ્પૃશ્ય વિં [સ] ન અડકાય એણુ (૨) અડકીએ
તો અભહાવાય એણુ (૩) એવીકામનુ માનેણુ
ઠતા સ્ત્રીં ઠતાનિવારણુ નં અમુક ટોમ
અમ્પૃથ્ય છે એ મતનુ નિવારણ
અસ્પૃહ વિં [સ] નિસ્પૃહ, ઉઠાસીન (૨) અનાસકન
૦ણીય વિં સ્પૃહણીય નહિ એણુ
અસ્ફુટ વિં [સ] સ્ફુટ નહિ એણુ, સદ્વિચ
ઠતા સ્ત્રીં [અમ્ગવા જેણુ
અસ્મર્ય વિં [સ] અમગ્ય નહિ એણુ કે ન
અસ્માર્ત વિં [સ] સ્મૃતિ-ર્મગાત્ર અનુસાર
નહિ તેણુ (૨) સ્માર્ત સ પ્રદાયણુ નહિ એણુ
અન્નિમતા સ્ત્રીં [સ] અહતા (૨) પોતાપણાણુ -
વ્યતિતવનુ ભાન

અસ્મૃતિ સ્ત્રીં [સ] સ્મૃતિનો અભાવ (૨)
ભૂતજણાપણુ
અન્ન નં [સ] આણુ (૨) લોહી (૩) પું ખૂણો
અસ્તુસૂહ વિં [અ] અસલમા અસલ, આદિ
અસ્તુચ વિં [સ] સ્તુચ નહિ એણુ ઠતા સ્ત્રીં
અસ્તુતંત્ર વિં [સ] પત્તન; પરવશ ઠતા સ્ત્રીં

અસ્વર વિં [સ] મદ કે ખરાબ અવાજવાળુ (૨)
પું સ્વર નહિ તે, વ્યજન - રિત વિં ઊચા
અવાજ વિનાણુ (૨) સ્વગિત નહિ એવો (૧૦૬)
અસ્વર્ગ્ય વિં [સ] સ્વર્ગની પ્રાપ્તિમા વિષ્ણુ,
તેને ન છાજતું

અસ્વસ્થ વિં [સ] સ્વસ્થ નહિ એણું, અગાત
(૨) બેચેન; મહેજ ખીમાર. ઠતા સ્ત્રીં
અસ્વાદ પું [સ] સ્વાદનો અભાવ (૨) સ્વાદ
ન લેવો તે ૦મત નં અસ્વાદ પાળવાનું વ્રત
-દુ વિં સ્વાદિષ્ટ નહિ એણુ, સ્વાદમા ખગળ
અસ્વાભાવિક વિં [સ] સ્વાભાવિક નહિ એણુ
(૨) કૃત્રિમ [અમ્ગવ્યતા

અસ્વાસ્થ્ય નં [સ] સ્વાસ્થ્યનો અભાવ,
અસ્વીકાર પું [સ] સ્વીકારનો અભાવ - થ
વિં સ્વીકાર્ય નહિ એણુ ૦હું સંહિં ના
સ્વીકારણુ

અહ પું [સ] અહન, પ્રા] દિવસ. ૦ન, ૦ર
પું + દિવસ ૦રહ અં [સ] દગ્ગેજ
૦નિંશ અં [સ] દિનગત
અહક પું [અ + હક] હક નહિ તે (૨) વિં
હક વિનાણુ, ગેરવાજખી

અહત વિં [સ] ઈત પામ્યા વિનાણું
અહન પું [સ] જુઓ 'અહ'મા (૫)
અહમ સં (૨) નં [સ] જુઓ અહમ - મહમિકા
સ્ત્રીં [સ] અર્વા, ચડમાચડસી - મિકા સ્ત્રીં
જુઓ અન્નિમતા - મેવ પું અહકાર (૫)
અહમો પું ઉતાપો, અજપો (૨) ભેશ (?)
ઉઠા 'તાવ બળિયાનો અહમો બહુ છે'
(અહ દિ] = દુ ખ, ખીણ, તે પરથી 'અહમો'
હજો ? કે 'અહમ' પરથી પ્રભાવ, રોં ?)

અહર પું + [સ] જુઓ 'અહ'મા (૫)
અહરણીય વિં [સ] જુઓ અહાય
અહરહ અં [સ] જુઓ 'અહ'મા
અહરામ નં [અ ઝહરામ] હજ ગવા ગયેલા
ગાખાના દર્શન કરતા સુધી અમુક કામો ત્યજ
વગર ચીવેલા વસ્ત્રો પહેરે છે તે

અહરિમાન પું [ફા અહમન] (સં) અહિમાન,
પારસી ધર્મપુસ્તકમા વર્ણવેલી, ઈશ્વરથી
વિરુદ્ધ, મેતાન જેવી એક શક્તિ

અસીલ વિં [અ.] જાતવાન, અશરાર (૨)

સાલસ (૩) પું કુળ (વકીલનો)

અસુ પું [સ.] પ્રાણ (૨) પું અવવેદના પચવાયુ

અસુખ નં [સં] દુખ (૨) બેચેની, -ખાકારી

સ્ત્રીં સુખાકારી ન હોવી તે, માફગી -ખી

વિં કુખી (૨) બેચેન

અસુગમ વિં [સ.] સુગમ નહિ તેવું, દુર્ગમ, મુશ્કેલ

અસુધક વિં [અ + સુધક] સુધક નહિ એવું.

ઠંતા સ્ત્રીં

અસુર પું [સં] દૈત્ય, રાક્ષસ. -રાચાર્ય પું (સ)

અસુરોનો આચાર્ય - શુકાચાર્ય. -રેશ પું

[સ] અસુરોનો દેશ. -રાધિપ (ઠંત) પું

[સં] અસુરોનો અધિપ - બલિરાજ

અસુલભ વિં [સ] સુલભ નહિ એવું, દુલભ

અસુહૃદ પું [સ] અમિત્ર, શત્રુ

અસુ' વિં + જુઓ અસુ, આસુ, એસુ

અસુ'દર વિં [સં] દુષ્ટ, કંઠકુ

અસૂક્ષ્મ વિં [સ] સૂક્ષ્મ નહિ એવું

અસૂત્રિત વિં [સં] સૂત્રના રૂપમાં મૂક્યા વિનાવું

(૨) ગાઠ્યા વિનાવું

અસૂમ વિં [અ + સૂમ] સૂમ નહિ તેવું, ઉઠાર

અસૂયા સ્ત્રીં [સં] અદેખાઈ (૨) પારકાના

ગુણોમાં દોષ શોધવા તે (૪) ક્રોધ. ંજી વિં

અસૂયાવાળું

અસૂર (ન) અં [સ] હસ્તીર = સાજ, પ્રા

હસ્તીર, મ હશીર' મોડું

અસૂર્ય વિં [સં] સૂર્ય વિનાવું

અસૂ'દરો પું એક જાંઠ

અસેમસે અં [સં] મિથ - 'મસ' તું ક્ષિત]

ઠોઈ પણ મસે - બહાને

અસેવન નં [સં] ઉપભોગ ન કરવો તે (૨)

અનાદર, ધ્યાન ઉપર ન લેવું તે

અસેવ્ય વિં [સ] સેવા માટે અયોગ્ય

અસૌમ્ય વિં [સ] ઉગ્ર, ક્રોધ

અસખલિત વિં [સ] અલગ (૨) અખંડ (૩)

અખલન કે ભૂલ કર્યા વિનાવું

અસ્ત પું [સ] આથમવું તે (સૂર્ય ઇત્યાદિતું)

(૨) પડતી (૩) નાશ, મગ્ન ંમાન વિં

આથમવું ંવ્યસ્ત વિં છિન્નલિન્ન. રસેતરે

ંવ્યસ્તતા સ્ત્રીં -સ્ત ગત વિં અસ્ત

પામેલું -સ્તાચલ (-ળ) પું સૂર્ય જેની

પાછળ આથમે છે તે કાલ્પનિક પર્વત.

-સ્તોદય પું ઊગવું તે આથમવું તે (૨)

[લા] ચડતી-પડતી

અસ્તર નં [ફા.] અઠગ પડ (ડગલા ઇત્યાદિતું)

અસ્તરિયું નં [ફ સ્ટર્લિંગ] સોનામહોર

અસ્તરો પું [ફા. ઉસ્તરહ] વાળ કાઢવાનું

ઝોજ, અસો

અસ્તંગત વિં [સં] જુઓ 'અસ્ત' મા

અસ્તાઈ સ્ત્રીં [સં. આસ્વાયી] કુપ્પતા ત્રણ

લાગમાનો પહેલો (અસ્તાઈ, અતરંગે અત્રે

આભોગ) (૨) દાળ, ગમ

અસ્તાચલ (-ળ) પું [સ] જુઓ 'અસ્ત માં

અસ્તિ સ્ત્રીં [સ] હયાતી. હરતી ંકાય પું

પદાર્થ (જૈન) ંવ્ય નં અસ્તિ ંપક્ષ પું

અતુલ્ય પક્ષ ંકાય વિં ભાવાત્મક, 'ગોઝિલિવ'

ંવાક્ય નં અસ્તિવાચક કથનવાળું વાક્ય

ંવાચક, ંવાચી વિં અગ્નિરૂપ

અસ્તુ અં [સં] ભલે, ખેર (૨) ' તારા માગ્યા

પ્રમાણે થાયો' એવો ઉદ્ગાર

અસ્તેય નં [સ] ચોરી ન નરવી તે (૨)

જરૂરિયાત કરતા વધારે વાપરવું તે ચોરી છે

એમ માની તેમ ન કરવું તે ંદત નં

અસ્તેયવું ત્રત, એક મહાત્રત

અસ્તોદય પું [સ] જુઓ 'અસ્ત' મા

અસ્ત્ર નં [સં] દેકવાનું હથિયાર (૨) હથિયાર

ંધર વિં અસ્ત્ર ધારણ કરનાર ંવિદ્યા

સ્ત્રીં અસ્ત્ર વાપરવાની વિદ્યા -સ્ત્રાગાર નં

હથિયાર રાખવાનો ઓરડો

અસ્ત્રો પું અસ્તરો, છર

અસ્ત્ર્ય નં જુઓ અગ્નિ હાડકું (૫)

અસ્ત્ર્યાન નં [સં] અયોગ્ય સ્થળ - પ્રસંગ

અસ્ત્ર્યાચી વિં [સ] ટકે નહિ એવું. ચચળ

(૨) કાયમી નહિ તેવું (૩) [ગ] વિકારી,

ચલ, 'વેગિયેબલ'

અસ્ત્રાવર વિં [સ] જગમ

અસ્થિ નં [સ] હાડકું (૨) ંવ્યવં ગળને

બાળતા રહેતા હાડકા -ફૂલ [નાંખવાં,

પદરાવવાં = મરેલાના અગ્નિ કે ફૂલ કેઈ
નીર્થમા નાખવા.] ૦૫ (પિ) ૨૨ નં હાડ
પિન્ન ૦મય વિં હાડજાણુ (૨) માત્ર હાડકાં
વ્યા હોય તેણું (શરીર) ૦મમર્ષણુ નં
ગળને ખાળતા અવશેષ રહેલા હાડકા - ફૂલ
કેઈ પવિત્ર નદીમા પદરાવવા તે ૦સ ચય
પુ ૦ અરિયસમર્ષણુ માટે એ ફૂલ એકઠા
ડરાવા તે ૦સિંચન નં ચિતાને ટાઢી પાડવી
તે ટાઢી વાળવાની ક્રિયા

અરિયર વિં [સ] ગિયર નહિ તેણું, હાલતુ,
હામગતુ (૨) ચયળ (૩) ટયુપયુ ઓતા સ્ત્રી
અરનાત વિં [સ] આત - નાહેતુ નહિ એણું.
૦ક પુ ૦ રનાતક નહિ તે - ન નં ન નાહતુ તે
અરિનઅધ વિં [સ] રનેહ - ચીજાગ વિનાતુ (૨)
પ્રેમહિન [વિં અમ્પૃથ્ય
અરપર્શ પુ ૦ [સ] રપર્શનો અભાવ ૦નીય
અરપૃથ વિં [સ] અપૃથ નહિ એણું ઓતા સ્ત્રી
અરપૃથ વિં [સ] નહિ હાલતુ ચાલતુ (૨) પુ ૦
અરપૃથનો અભાવ

અરપૃથ વિં [સ] અપૃથ નહિ એણું
અરપૃથ વિં [સ] ન અડકાય એણું (૨) અડીએ
નો અભહાવાય એણું (૩) એવીકામતુ માનેણું
૦ના સ્ત્રી ૦તાનિવારણુ નં અમુક કામ
અરપૃથ છે એ મતતુ નિવારણ
અરપૃથ વિં [સ] નિરપૃથ, ઉનામીન (૨) અનાસકન
૦ણીય વિં રપૃથણીય નહિ એણું
અરપૃથ વિં [સ] રપૃથ નહિ એણું, સહિય
૦તા સ્ત્રી [અરવા જેણું
અરમર્થ વિં [સ] અમગ્ય નહિ એણું કે ન
અરમાર્ત વિં [સ] રમૃતિ-વર્મગાત્ર અતુસા
નહિ તેણું (૨) આર્ત સ પ્રદાયણું નહિ એણું
અરિમતા સ્ત્રીવિં [સ] અહતા (૨) પોતાપણાનું -
વ્યક્તિત્વનું ભાન

અરનુતિ સ્ત્રી [સ] મૃતિનો અભાવ (૨)
ભૂસજ્જાણુ
અર નં [સ] આસુ (૨) લોહી (૩) પુ ૦ ખૂણો
અરસુસૂદ વિં [અ] અસલમા અસલ, આદિ
અરપૃથ વિં [સ] અરપૃથ નહિ એણું ઓતા સ્ત્રી
અરવતંત્ર વિં [સ] પતંત્ર, પતંગ ઓતા સ્ત્રી

અરવર વિં [સ] મદકે ખગખ અવાજવાળું (૨)
પુ ૦ રવ નહિ તે, વ્યજન - રિત વિં હોવા
અવાજ વિનાતુ (૨) અવિત નહિ એવો (ગજકે)
અરવર્થ વિં [સ] અર્થની પ્રાપ્તિમા વિશ્વરૂપ,
નેતે ન છાતુ

અરવરથ વિં [સ] અર્થ નહિ એણું, અગાત
(૨) યેચેત, સહેજ ખીમા ઓતા સ્ત્રી
અરવાદ પુ ૦ [સ] અવાદનો અભાવ (૨) અવાદ
ન લેવો તે. ૦મત નં અરવાદ પાળવાનું મત
-હુ વિં અરિય નહિ એણું, અવાદમા ખગખ
અરવાભાવિક વિં [સ] અવાભાવિક નહિ એણું
(૨) કૃતિમ [અમ્પૃથ્યતા
અરવાસ્થ્ય નં [સ] રવાસ્થ્યનો અભાવ,
અરવીકાર પુ ૦ [સ] અવીકારનો અભાવ - અર્થ
વિં અવીકાર્ય નહિ એણું ૦તું સંક્રિં ના
સ્વીકારતુ

અહ પુ ૦ [સ] અહત્, પ્રા] દિવસ. ૦ન, ૦ર
પુ ૦ + દિવસ ૦રહ અં [ન] ઠંગેજ.
૦નિંશ અં [સ] દિનગત
અહક પુ ૦ [અ + હક] હક નહિ તે (૨) વિં
હક વિનાતુ, ગેરવાખી

અહત વિં [સ] ઈલ પામ્યા વિનાતું
અહત પુ ૦ [સ] લુઓ 'અહ'મા (૫)
અહમ સં (૨) ૦ન [સ] લુઓ અહમ - મહમિન
સ્ત્રી ૦ [સ] અર્વા ચડસાચડસી. - મિકા સ્ત્રી
લુઓ અમિતા - મેવ પુ ૦ અહકા (૫)
અહમો પુ ૦ ઉનાપો અનપો (૨) લેગ (?)
ઉદા 'તાવ ખળિયાનો અહમો બહુ છે'
(અહ [કિ] = હ ખ, ખીડ, ને પંચી 'અહમો'
હરો ? કે 'અહમ' પરથી પ્રભાવ, રોડ ?)

અહર પુ ૦ + [સ] લુઓ 'અહ'મા (૫)
અહરણીય વિં [સ] લુઓ અહાય
અહરહ અં [સ] લુઓ 'અહ મા
અહરામ નં [અ] અહરાન હજ રવા ગયેલા
ગાળાના દર્શન ડગ્ગા સુધી અમુક કામો ત્યજ
વગર માવેલા વસ્ત્રો પહેરે છે તે

અહરિમાન પુ ૦ [પ્ર] અહમન (મ.) અહિમાન;
પારની ધર્મપુત્રકમા વર્ણવેલી, દૈત્યગ્ની
વિરુદ્ધ, મેતાન લેવી એક રાત્રિ

અહર્નિશ અં [સ] જુઓ 'અહ'મા
 અહસાન નં [જ.] ઠમ દ વિં [ફા.] જુઓ
 'અહેસાન'મા
 અહહ અં [સં] દુખ, શોક, આશ્ચર્ય, દયા,
 સખોદન, શ્રમ ઇત્યાદિ સૂચવતો એક ઉદ્ગાર
 અહં સં [સ] હું (૨) નં હું પદ, અહકાર
 ઠકાર પું અભિમાન; ગર્વ ઠકારી વિં
 અભિમાની ઠકૃતિ સ્ત્રીં અહકાર ઠતા સ્ત્રીં,
 ઠવનં, ઠપદ નં હું પદ ઇચ્છિ સ્ત્રીં અવિદ્યા;
 અજાન, અહતા ઠભાવ પું અહનો ભાવ,
 અહંતા ઠમન્ય વિં અહકારી ઠમન્યતા
 સ્ત્રીં ઠમતાવાદ પું 'સર્વસત્તા સ્વાધીન'
 એવો વાદ, 'એટોકસી' ઠમતાવાદી વિં
 અહસત્તાવાદમા માનનાર
 અહા ઠહા અં [સ] આશ્ચર્ય, ઉત્સાહ, વિરમય
 તથા દુખ દર્શાવતો ઉદ્ગાર
 અહાર્ય વિં [સ.] ન હરવા જેવું કે ન હરી
 શકાય એવું (૨) અપરિહાર્ય
 અહાલેક પું [સ. કલક્ષ-અલખ] ખાખી
 ખાવાએનો એક પોકાર (લિક્ષા માગતી
 વખતનો) (૨) [લા] સ્ત્રીં પ્રચાર અર્થે કરેલો
 ટાંક પણ લાગણીભર્યો પોકાર, ટહેલ
 [-જગવવી = જુઓ અલખ જગવવી.]
 અહિ પું, [સ] સાપ ઠપતિ પું સાપનો
 રાત (શેષનાગ, વાસુકી ઇત્યાદિ) ઠમુખ વિં
 સાપના જેવા મોવાળું (૨) પું સાપનુ મો.
 ઠરિપુ પું સાપનો શત્રુ (ગરુડ, નાળિયો
 ઇત્યાદિ) ઠવહલી સ્ત્રીં નાગરવેલ
 અહિત નં [સ] ભૂંડું, અકલ્યાણ(ર)નુકસાન.
 ઠકર વિં અહિત કરનાર ઠકારક, ઠકારી
 વિં અહિતકર
 અહિંસા સ્ત્રીં [સ] મન, વાણી અથવા કર્મથી
 હિંસા ન કરવી તે -સક વિં હિંસક નહિ
 તેવું (૨) અહિ સાવાળુ, દયાવાન ઠમક વિં
 અહિસાના સિદ્ધાન્ત ઉપર રચાયેલું ઠમય
 વિં જેમા હિંસા ન હોય એવું, શાંતિમય
 ઠવાદી વિં (૨) પું અહિ સામાં માનનાર
 -સ વિં હિંસા ન કરે એવું, નિર્દોષ
 અહીર પું [સ] આહીર, ભરવાહની એક જાત

અહીં, ઠયાં અં [સ અસ્મિન્, અસ્માન્] અન્,
 આ રથળે ઠકણે અં આ રથળે ઠતહીં
 અં અહી અને તહીં; આમ તેમ ઠથી આ
 જગાએથી [+અધુના, હમણા
 અહુણા(-ણા) અં [સ અધુના, પ્રા અહુણા]
 અહદય વિં [સ.] હૃદયહીન, નિહુર, લાગણી
 કેકામળ ભાવ વિનાનું
 અહેડી પું + જુઓ આહેડી - શિકારી
 અહેત નં [અ+હેત] હેતનો અભાવ
 અહેતુ વિં [સ] હેતુ - કારણ વિનાનું, સ્વાભાવિક
 (૨) નિપ્રયોજન (૩) નિપકામ. ઠક વિં હેતુ
 વિનાનું, અકાગણ
 અહેવાલ પું [અ અહવાલ] વૃત્તાત; હેવાલ
 ('અ' 'હે' બે પદો ભેગા એક જ પદ હોય
 એમ દૃત બોલાય છે.)
 અહેશા(-સા)ન નં [અ. અહસાન] ઉપકાર;
 આભાર. ઠમંદ વિં આભારી, કૃતજ ('અ'
 'હે' ઉચ્ચાર માટે જુઓ 'અહેવાલ'મા)
 અહેતુક વિં [સ] જુઓ અહેતુક. -કી વિં સ્ત્રીં
 અહો. અં [સ] આશ્ચર્ય, સ્તુતિ, કરુણા, ખેદ
 ઇત્યાદિ સૂચવતો ઉદ્ગાર (૨) સાર, ઘણું ઇત્યાદિ
 દર્શાવનાર પૂર્વગ. ઉદાં 'અહોભાગ્ય' ઇચ્છિ
 સ્ત્રીં આશ્ચર્યકાંક ઇચ્છિ, (કટાક્ષમા) મદ્યુચ્છિ.
 ઠભાગ્ય નં મોટું ભાગ્ય ઠભાવ પું
 આશ્ચર્યનો ભાવ (૨) સ્તુતિ કે વખાણ ઠહો.
 અં આશ્ચર્ય, સ્તુતિ, કરુણા, ખેદ ઇત્યાદિ સૂચક
 ઉદ્ગાર
 અહોનિશ અં [સ] અહર્નિશ, દિનગત
 અહોરાત્ર અં [સ] દિનગત, અહર્નિશ
 અહિમાન પું (સં) જુઓ અહરિમાન
 અહીક વિં [સ] નિર્ભય, ખેશરમ
 અળ નં કળ, યુક્તિ-પ્રયુક્તિ [અપ્રિય
 અળખામણું વિં [સ અલક્યમાન] અણ-માનીતું,
 અળગળ વિં + જુઓ અનર્ગલ
 અળગું વિં [સ કલ્પ] દૂર, છેડેનું વેગળું (૨)
 જુદું, નિરાળું; અનુર (૩) નં અટકાવ, અલે-
 દર્શન [-અહું = મુદતે અટકાવ ન આવવો
 (૨) ગર્ભ નહેવો. -ખેસણું = અટકાવ આવવો,
 વેગળું ખેસણું]

અળગેરું વિન્નુઓ અળગુ (લાલિત્યવાચક)(પ)
અળછ(-શ) સ્ત્રીં [નુઓ અલછ] નિર્વનતા,
દાઢિય (૨) કચરોપૂએ [અપદ્ કળ
અળતી સ્ત્રીં પશેણાને બીને છેડે નખાતું
અળતો પું [નુઓ અલતો] ઉકાળેલી લાખમાથી
ખનાવેલો લાલ રંગ (પહેલા લાલ શાહી તગે
તેમ ૪ સ્ત્રીઓના હાથપગ રંગવામા વપરાતો)
(૨) [લા] મેદીનો છૂદો (સ્ત્રીઓને હાથેપગે
મૂંઢવાનો)

અળદાણું અન્ડિં યાકીને લોથ થઈ જવું, પિલાવું
અળપ વિન્ વાતોડિયું, લવલવિયું (૨) અટકચાળું,
અડપલું [અલપજલપ (સુ)
અળપજળપ સ્ત્રીં હાવલાવ (૨) વિન્ ઝાણું ઝાણું,
અળપાણું અન્ડિં અલપાવું, સતાવું, અલોપયવું
અળકસળક વિન્ (કા) દીકું ન દીકું - હલું ન
હલું એવું

અળવી સ્ત્રીં [સ. જાલુક] એક કદમૂળ, જેના
પાદડાના પત્તવેલિયા થાય છે
અળવીતરું વિન્ (૨) નં નુઓ અટકચાળું
અળશ સ્ત્રીં નુઓ અળછ
અળશી(-સી) સ્ત્રીં [સ. જતસી, પ્રા જલસી]
એક તેલી બી-શિ(-સિ)યું નં તેતુ તેલ
અળસાણું અન્ડિં [નુઓ આળસ] આળસથી
અથવા કંઠાળાથી છોડી દેવું - છુ વિન્ આળસ,
મદ (૨) થઈલું (૩) અટકી પડેલું
અળમિયું નં [સ. સલસ] ચોમાસામા દેખાતો
જમીનનો એક કીડો

અળસી સ્ત્રીં, -સિયું નં 'અળશી મા નુઓ
અળ યો પું [દિં જાલવ] બિલાડીનો રોપ
અળાઈ સ્ત્રીં ઉનાળામા ગરીરે થતી ઝીણી
ફેલ્લી [-કરડવી=અળાઈથી કંઠવાનું કુખ
વડુ -નીકળવી=અળાઈ થવી -એસવી=
અળાઈ મટવી, તેની ફેલ્લી ગમી જવી]

અળાવો પું (કા) કાસો
અળાવો પું [અ+લહવો-અ' નજામો] ઉપકાં
અળાંસણું સં ડિં (કા) [સાદીના કાગ
વાસણને એમીમા વાપરતા પહેલા] અદગની
પાળુ તેલ ચોપડવું
અળુ નં [ન. અદ્, સં. આલુ] અગવી

અળુળુળુ, અળોળોળો અન્ (ગ્વન્) હાલનું
ગાતા બોલાતો ગળદ

અળુખડું નં [સ. જાલુક] અળવીની ગાઠ
અંક સ્ત્રીં [દિં અકિજ] ખાથ, આલિગન, ભેટવું
તે [અંકે કરવું=ભેટવું]

અંક પું [સ] આકા, ચિહ્ન (૨) સખ્યાનું
ચિહ્ન, આકડો (૩) કાથો, કલક, જેમકે ચક્રમા
(૪) બોળો (૫) નાટકનો વિભાગ (૬) ટેક
[અંકે કરવું, ખાંધવું = રકમનો આકડો અંક-
શબ્દમા લખવો (૨) નક્કી કે સાબિત કરવું.
અંકે સો કરવા=કગ પૂરો કરવો]
ગણિત નં આકડાથી ગણતરી કરવાનું
શાસ્ત્ર, ગણિત ૦૧ નં ગાયન વગેરેના
ગ્વન્ લિપિપદ્ધતિ કરવા તે ૦૧-પદ્ધતિ
સ્ત્રીં અકનની-અવરલિપિની રીત. ૦પાશ
પું ગણિતપાશ 'પગ્મયુદેશન' (ગ) ૦સુખ
નં અકના જે ભાગમા નાટકના આખા
વસ્તુનું સૂચન કરવામા આવ્યું હોય તે ભાગ
૦લિપિ(-પી) સ્ત્રીં આકડા લખવાની રીત
-કાપનાર પું આગલા અક્ષરે અતે પાત્રો
કાગ મૂચિત વયેલું કાર્ય બીજા અકમા
લાવી તેતુ અનુસવાન કરવામા આવે તે
-કી વિન્ (સમાસને અતે) અકવાળું ઉદા
પથાકી (નાટક) -કે અન્ રકમનો આકડો
શબ્દમા ઉદા અકે પથાસ

અંકાઈ સ્ત્રીં આકવાનું કામ (૨) આકવાની
કિમત અથવા મતૂરી -મણુ નં -મણી
સ્ત્રીં આકવાની કિમત અથવા મતૂરી
અકિત વિન્ [સ] નિશાની અથવા છાપવાળું
(૨) અકાયેલું, પ્રસિદ્ધ (૩) અચીન
અકુર પું [સ] કણ્ગો (૨) [લા] મૂળ બીજ
(૩) રૂઝ [-આવવો, ફટવો, ખેમવો=
કણ્ગો થવો કે નીકળવો, વડુ ઊગવું] -રિત
વિન્ જેને દણ્ગા ફટવા હોય તેવું

અંકુશ પું [સ] કાથ, કાખૂ (૨) હાથીને
હાકવાનું લોહનું માવન [-રાખવો,
અંકુશમાં રાખવું=કાખૂ કે નિયમન
મૂંઢવું, વગર જે એમ કરવું -રહેવો,
અંકુશમાં રહેવું=નિયમન કે કાખૂને વશ
હેલું કે થવું]

અંગૂ(-કો)લ નં [જુઓ અંગૂલ] એક
વનસ્પતિ - ઔષધિ

અંગૂકોડો પુઠ [હિં ઍકુકા, સ ઍકુકા, પ્રા.
અકુકા] ખેડિ છેડે વળેલો ધાતુનો કંડી જેવો
સળિયો: સાકળનો આકડો-કંડી (૨) આકડો;
'હૂક' (૩) સાણસો ચીપિયો - હાથંધ
અં સાકળના અકોડા જેમ એકબીજામાં
ખગખગ ખેસતા કર્યા હોય છે તેમ, હારોહાર
(૨) સત્તરડ - કી સ્ત્રી નાનો અકોડો કે
આકડો (૨) એવા આકડાવાળી લાખી લાકડી
(૩) ગળ (માછલા પકડવાની)

અંગૂકાર પુઠ + જુઓ અંગૂ, ફણગો

અંગૂલ પુઠ [સ] એક વનસ્પતિ, અંગૂલ
-હું નં અંગૂલનું ફળ

અંગ નં [સ] શરીર (૨) અવયવ (૩) લાગ
(૪) નળ પોતે ભતે (જેમ કે, અંગતું =
પોતાનું, ભતનું અંગ ઉપર ફૂદણું = ભતની
તાકાત પર-પોતે કોઈના આધાર વિના-ઝપ-
લાવણું. તેમ જ, અંગ ઉપર કર્મ કરવું,
આણવા = કમી આડ વગર અંગ ઉપર ધીરવું)
(૫) [સ] ખગાળના એક લાગનું પ્રાચીન
નામ (૬) [વ્યા] પ્રત્યય પૂર્વેનું શબ્દનું રૂપ
[-આપણું = મદદ કરવી - ઉપર આવણું
= શરીર પર વસી આવવું, માગવા તકવું (૨)

જણું = શરીર (થાક કે મહેનત-મનુરીથી)
અકડાણું કે ફાણું - ભરાણું = અંગ લગઈ
જવાની અસર લાગવી-તાવની નિશાની
જણાવી - ભારે થણું = શરીરનો ભાર વધવો;
મરતી કે સુરતી ચલવી (૨) અંગ ભગણું
જુઓ - મરણું = આળસ ખાવી - નળણું =
શરીરના અવયવો કસતમા ભેઈએ તેમ
વળવા-અકડ ન હોવા (૨) શરીર પાણું
સાર થણું - લોહીનો ભરવો થવા લાગવો
- નળણું = શરીરના અવયવો વળે એમ
કસત કરવી કે (કામમાં) તેમને હલાવવા
- સાચવણું = અંગ ચોંટવું, શરીરને શ્રમ ન
પડે એ ગતિ-શરીર તોડવા વિના વર્તણું]
ઉદ્ધાર વિં (૨) અં અંગત શાખ
ઉપર ધીરવું. ઉકસત ભીં કસત,
વ્યાયામ અથ પુઠ ખાં મુખ્ય નૈન ધમ-
અયોમાનો હરેક વ્યાપક્ય નં શરીરની
રક્તિ ઓછા ભીં અંગની ચેષ્ટા, ચાળા,
જાં વિં શરીરમાથી જન્મેણું (૨) પુઠ
પુત્ર બલ વિં સ્ત્રી શરીરમાથી જન્મેલી
(૨) સ્ત્રી પુત્રી બજાન નં શરીરના અવયવો
થતુ જાન (૨) મહાજ્ઞાન શરીરના પેલા -
શ્વાસ મખધી પોતામા જ રહેણું અભ્યાસિક
જ્ઞાન બલ વિં [સ અંગત] ખાતગી.

૦રક્ષણી શ્રીં નાનો અગરખો (૨) એક
લતતુ ખખત ૦રક્ષા શ્રીં શરીરની રક્ષા
(૨) રાખડી ૦રખી શ્રીંભુઓ અગરક્ષણી
૦રખું નં, ૦રખો પું ભૂની દખનો સ્સ
ખાખવનો દગલો ૦રસ પું ખણી ભેળવ્યા
વિનાનો રૂળનો સ્સ ૦રંગ પું શરીરની કાતિ,
ચહેરો (૨) ભોગવિલાસ ૦રંગ પું શરીરે
સુગંધી વગેરે ચોળવા તે ૦વસ્ત્ર નં ખેસ,
ઉપગ્રો (૨) [લા] ખાત ૦વિકાર પું
શારીરિક ખોડ કે ગેગ (૨) ગરીબના રોખાવમા
થનો ટેન્કાં (ખામ કરીને કામકોગલિની
અસરથી) ૦વિન્યાસ, ૦વિશેષ પું ભાવને
વ્યત્ન સ્થા શરીરના અવયવોની ચેષ્ટા
૦મ રકાર પું શરીરની રાપડી ૦રવભાવ
પું નતિવભાવ (૨) સદાચારિ - ગાઉ
વિં અગને લગતુ, આગલ ખાતગી (૨)
લતમુચરકા ઉપરતુ, અગધિવાર - ગાગિભાવ
પું અગ અને અગી - ગૌણ અને મુખ્યનો
૫૦૦૦ મુખ્ય - ગો અં - ની ખાખતમા, ને
વિષે - ગાશંગ અં એકેએક અંગના
અંગદ પું [મ] (સ) વાહીની પુત્ર ૦દૂદકો
પું હીચો દૂદકો, 'હાઈ જ પ' ૦વિષ્ટિ શ્રીં
અગદે રાખના ફત તરીકે ગવણ માયે કરેલી
વિષ્ટિ - સમાધાનની મસલત ૦શિષ્ટાર્થ શ્રીં
અગદના જેવી, ફતને છાજતી શિષ્ટાર્થ-સભ્યતા
[-કરવી = અગદ પેઠે ચતુરાઈથી વાત
સમન્તવધી]

અંગના શ્રીં [સ] શ્રી (૨) મુદ્દે શ્રી
અગમેજયત્વ નં [સ] ભુઓ 'અગ'મા
અંગમેરા પું ૦ખંવં ભુઓ 'અગ'મા
અંગરખી, -ખુ, -ખો [સ. જગત્ + રક્ષક]
ભુઓ 'અગ'મા

અગાઉ વિં ભુઓ 'અગમા [-કરજ =
અગ પં કરેલુ - ખીણ આડ વિનાનુ કરજ
- ખર્ચ = હાવખરચી, લત અગેતુ ખર્ચ]

અગાખરુ વિં [અગાર + ખરુ] ભુઓ અગાખું
અગાર પું [સ] અગ્રિ (૨) સળગતો કાલસો (૩)
ખળતગ, અગત (૪) [લા] કંપૂત ૦કે પું નાનો
અગાગો (૨) [સ] મગળશહુ એક નામ (૩)

એક છોડ ૦વાયુ પું 'કાર્બોનિક એસિડ
ગેસ' ૦હું સંકિદ દેવતામા નાખી શુદ્ધ કરલું
-રિયું વિં ખળીને ખાખ થયેલુ (૨) નં
આગિયુ પલવાથી ખળી ગયેલી ભુવા - રી
શ્રીં નાનો અગારો, ચિતગાગી (૨) શગડી.
-રો પું ભુઓ અગાર [અગારા ઊઠવા =
ખૂખ દાઝ ચડવી, સખત લાગી આવલુ
અગારો ઊઠવો = કુલાગાર નીવહલુ કંપૂત
પાડવો ('હીવો ઊઠવો' દુ ઊલટ') (આખખથી)
અગારા કરવા = ખૂખ કોથથી આખ અગારા
જેવી લાલચોળ થવી અગારો અરવો =
ભુઓ અગ્રિ મુકવો]

અંગારખું નં [ભુઓ અગાખર] ઝીણા
અગાગમા શેરીને ખરુ કરેલુ તે

અગાગિભાવ પું [સ] 'અગમા ભુઓ
અગારી - રિયુ, -રો ભુઓ 'અગાર'મા
અગિત વિં [મ] કોહીની સગાવેણું' (૨) વિદ્યામુ
અગિયુ નં [સ જગ] જલલુ - ચો પું ખાચ
વગરનો સ્ત્રીનો સખત [અપિ

અગિરમ, અગિરા પું [મ] (સ) એક વૈદિક
અંગી વિં [સ] ખામ ગેતાનુ (૨) [સમાખને અતે]

અગ-અવયવવાળુ ઉદાં 'કામલાગી' (૩)
મુખ્ય, પ્રધાન (૪) શ્રીં એક દગલી ૦કરણ
નં, ૦કાર પું સ્વીકાર ૦કારણું સંકિદ
[સ અંગીકાર] સ્વીકારક. ૦કાર્ય વિં ૦સ્વીકાર્ય.
૦કૃત વિં અગતુ - પોતાનુ કરેલુ, સ્વીકારેલુ
૦કૃતકમ પું પ્રમાણ - પુરાવા વિના સ્વીકારી
લીધેલો સિદ્ધાંત, 'પોસ્યુલેટ' ૦ભૂત વિં
અગતું થયેલુ, અગત્ય

અંગી (-ગો) શ્રીં [ભુઓ અંગીકું] શગડી
(ખાસ કરીને સોનીની) (૨) પોક પાડતા માટે
તૈયાર કરેલી જગા (૩) ઝાળ, અગત [-નો
અગારો = સોનીની અગીહીના અગાર પેઠે]
દખવે ખહારથી નરમ, પણ ખરેખર જખર
પ્રતાપી હોય તે]

અગીકું નં [સ અગિસ્વાત] ભુઓ અંગીકી
અગર નં પું [સ અગર] નવી અમડી, રૂ
[અગર] [-આવવો = રૂઝવું]

અમુલ પું [સ] આગળ (૨) આગળી

અંકુ(-કો)લ નં [લુઓ અ કોલ] એક
વનરપતિ-ઔપધિ

અંકોડો પુઠ [હિં ઔકુડા, સ ઔકુડન, પ્રા
અકુડાગ] ખેઉ છેડે વાળેલો ધાતુનો કડી જેવો
સળિયો. સાકળનો આકડો-કડી (૨) આકડો
'હક' (૩) સાલ્યો ચીપિયો -હાખંધ
અં સાકળના અ કોલ જેમ એકબીજામાં
ખગખર ખેસના કથા હોય છે તેમ, હારોહાર
(૨) સનન -હી સ્ત્રી નાનો અ કોડો કે
આકડો (૨) એવા આકડાવાળી લાંબી લાકડી
(૩) ગળ (માછલા પકડવાની)

અંકોર પુઠ+લુઓ અ કુર, કણગો

અંકોલ પુઠ [સ] એક વનરપતિ, અ કૂલ
-ધું નં અ કોલનુ કણ

અંગ નં [મ] શરીર (૨) અવયવ (૩) લાગ
(૪) જાત, પોતે જાતે (જેમ કે, અંગનું=
પોતાનું, જાતનું અંગ ઉપર કૂદવું=જાતની
તાકાત પડે-પોતે કાઢના આધાર વિના-ઝપ-
લાવવું તેમ જ, અંગ ઉપર કંઝ કરવું,
આણવા=કશી આડ વગર અંગ ઉપર ધીંગલું)
(૫) [સ] ખગાળના એક લાગનું પ્રાચીન
નામ (૬) [વ્યા] પ્રત્યય પૂર્વેનું શબ્દનું રૂપ
[આપવું=મદદ કરવી -ઉપર આવવું
=શરીર પર ધસી આવવું, મારવા તકવું (૨)
માથે પડવું પોતાને જાતે કરવાનું કે વેઠવાનું
ધવું અંગ ઉપર=જાત ઉપર, પોતાની

જવું=શરીર (ધાક કે મહેનત-મનુરીથી)
અકડણ કે કુખવું -ભરાવું=અંગ લગઈ
જવાની અસર લાગવી-તાવની નિશાની
જણાવી -ભારે થવું=શરીરનો ભાર વધવો;
મરતી કે મુરતી ચલવી (૨) 'અંગ લગવું'
લુઓ -મરડવું=આળસ ખાવી -વળવું=
શરીરના અવયવો કસનમા ભેડાં એ તેમ
વળવા-અકડ ન હોવા (૨) શરીર પાછું
સારુ થવું-લોહીનો ભરવો થવા લાગવો
-વાળવું=શરીરના અવયવો વડે એમ
કસરત કંઘી કે (કામમાં) તેમને હલાવવા
-આવવું=અંગ ચોરસ શરીરને શ્રમ ન
પડે એ ગીને-શરીર તોડ્યા વિના વનંતુ]
ઠંડિવાર વિં (૨) અં અંગત શાખ
ઉપર ધીરેલું. ઠંડસરત સ્ત્રી કસનત,
વ્યાયામ ઠંડ પુઠ ખાં મુખ્ય જૈન વચ્ચે
અથોમાનો હરેક વ્યાપક્ય નં શરીરની
મૂર્તિ ઠંડેટા સ્ત્રી અંગની દેટા, ચળા,
ઠંડ વિં શરીરમાંથી જન્મેલું (૨) પુઠ
પુત્ર ઠંડ વિં સ્ત્રી શરીરમાંથી જન્મેલી
(૨) સ્ત્રી પુત્રી. ઠંડાન નં શરીરના સ્પર્શથી
થતું જ્ઞાન (૨) મહનજ્ઞાન શરીરના પોષણ-
રક્ષણ સંબંધી પોતામાં જ મહેલુ રવાભવિક
જ્ઞાન ઠંડ વિં [સં અગત ?] ખ નગી,
જાતને લાગનું ઠંડ વિં પોતાનું, અંગત-
ખાત સંબંધ ધનવનન (૨) વિદ્યા (૩)

૦રક્ષણી સ્ત્રીં નાનો અંગરખો (૨) એક
જાતનું બખત ૦રક્ષા સ્ત્રીં ગરીબની રક્ષા
(૨) રાખડી ૦રખી સ્ત્રીંલુઓ અંગરક્ષણી.
૦રખું નં, ૦રખો પું જૂની દબનો કસ
ખા-વાનો દગલો ૦રસ પું બાણી નેળચ્યા
વિનાનો કળનો સ્ત્ર ૦રંગ પું રંગીરની કાતિ,
ચહેરો (૦) લોગવિલામ ૦રંગ પું રંગીરે
સુગળી વગેરે ચોળવા તે ૦વચ્ચ નં ખેસ,
ઉપજો (૨) [લા] ગ્રામત ઓકાર પું
ગારીનં ખોડ કે રોજ (૨) ગરીબના દેખાવમા
થમે કેન્દ્રાં (ખાસ કંઈને કામતોગાદિની
અમરથી) ઓચિંચામ, ઓચિંચે પું ભાવને
વ્યત કંચા રાગેના અવયવોની ચેષ્ટા
૦મંદકાર પું રંગીની ટાપડી ૦રવંભાવ
પું જાતિસ્થાવ (૨) મહાજાતિ -ગાઉ
વિં અંગતે લગતુ, આગતુ ખાતગી (૨)
જાતમુચકા ઉપનુ, અગઉચા -ગાગિભાવ
પું અંગ અને અગી -ગૌણ અને સુખ્યનો
૦રવં સુખક -ગે અં -ની બાખતમા, ને
દિશે -ગોઅંગ અં એકેએક અંગના
અંગદ પું [સ] (સ) વાલીનો પુત્ર ૦દૃઢકો
પું હાથો દૃઢકો, 'હાર્ડ પ' ઓચિંચી સ્ત્રીં
અંગદે ગમતા કૃત નગીકે ગવણ માયે કૃદ્ધી
વિધિ -સમાધાનની મસલત ઓશિયાઈ સ્ત્રીં
અંગદના જેવી, કૃતને ગાતી શિષ્ટાઈ-સંચાતા
[-કરવી = અંગદ પેં ચતુગદથી વાત
મમતવથી]

અંગના સ્ત્રીં[સ] સ્ત્રી (૨) મુદ્દ સ્ત્રી
અંગમેજયત્વ નં [સ] લુઓ 'અંગમા
અંગમોરા પું ૦ખંવં લુઓ 'અંગમા
અંગરખી, -ખુ, -ખો [સ અગ+રક્ષક]
લુઓ 'અંગ'મા
અંગાઉ વિં લુઓ 'અંગમા [-કરજ =
અંગ પં કહેલુ-ખીલ આડ વિનાનું કંચ
-ખર્ચ = દાધખરચી, જાત અંગેનું ખર્ચ]
અંગાખર વિં[અંગાર+ખર]લુઓ અંગાખુ
અંગાર પું[સ] અગ્રિ (૨) સળગનો કાલસો(૩)
બળતગ, અંગત(૪)[લા] કંપૂત ૦ક પું નાનો
અંગાગે(૨)[સ.] અંગગ્રહતુ એક નામ(૩)

એન્ દોડ, ૦વાયુ પું 'કાર્બોનિક એસિડ
ગેસ. ૦રું મંદિં દેવતામા નાખી શુદ્ધ કરતુ.
-રિયુ વિં બળીને ખાખ થયેલુ (૨) નં
આગિયુ પહવાથી બળી ગયેલી જુવા -રી
સ્ત્રીં નાનો અંગારો, ચિતગારી (૨) શગડી.
-રો પું લુઓ અંગાર [અંગારા ઊઠવા =
ખૂબ દાઝ ચડવી સખત લાગી આવતુ
અંગારો ઊઠવો = કલાગાં નીવડવું કપૂત
પાકવો ('દીવો ઊઠવો તુ ઊલટ') (આખમાથી)
અંગારા ઝરવા = ખૂબ ટોંચી આખ અંગારા
જેવી લાલચોળ વી અંગારો મૂંવો =
લુઓ અગ્રિ મૂંવો]

અંગારખું નં [લુઓ અંગાખર] ઝીણા
અંગાગમા શેષીને ખર કહેલુ તે
અંગાગિભાવ પું [સ] 'અંગમા લુઓ
અંગારી -રિયુ, -રો લુઓ 'અંગા'મા
અંગિત વિં[સ] લોહીની સળગવાણું(૨) વિધામુ
અગિયુ નં [સ અગ] ઝભલુ -યો પું બાય
વગરનો સ્ત્રીનો કપાને [અગિ
અગિરમ, અગિરા પું [સ] (મ) એક વૈદિક
અગી વિં[સ] ખામ પોતાનું(૨) [મમાસને અતે]
અંગ-અવયવવાળુ કિહાં કામલાગી' (૩)
મુખ્ય, પ્રવાન (૪) સ્ત્રીં એન્ દગડી ૦કરેણુ
નં, ૦કાર પું સ્વીકાર ૦કારેણુ સંદિં
[સ અગીકાર] સ્વીકારેણુ ૦કાર્ય વિંરવીકાર્ય.
૦કૃત વિંઅંગનું-પોતાનું કરેણુ; સ્વીકારેણુ
૦કૃતકમ પું પ્રમાણ-પુગવા વિના સ્વીકારી
લીવેલો સિદ્ધાત, 'પોમ્પ્યુલેટ' ૦ભૂત વિં
અંગતુ થયેલુ, અંગરખ

અગી(-ગો)હી સ્ત્રીં [લુઓ અગીહું] શગડી
(ખાસ કંઈને મોનીની)(૨) પોક પાડવા માટે
તૈયાર કરેલી જગા (૩) ઝાળ, અંગત [-નો
અંગારો = મોનીની અગીલીના અંગાગ પેં
દેખવે બહાનથી નરમ, પણ ખરેખર જબન
પ્રતાપી હોય તે]

અંગીહું નં [સ અગિત્યાત] લુઓ અંગીહી
અશુર નં પું [સ અકુર] નવી ચામડી, કા
[અગુર] [-આવવો = રજાડ]
અંગુલ પું [સ] આગળ (૨) આગળી

અંગુલિ(-લી) સ્ત્રીવિસ્રિ આંગળી, ઠાણુ નં
આંગળીના રક્ષણ માટે આણવળી વાપરે છે તે
ચામડાની અગૂદી ઠંડુદ્રા સ્ત્રીસીલની વીટી
(૨) એની છાત્ર, મહોર ઠંડુદ્રા સ્ત્રી
આંગળીથી કચેલી નિશાની. ઠંડુદ્રા શ પુ
આંગળીથી નિર્દેશ કરવો - ખતાવવું તે

અંગુષ્ઠ પું [સ] અંગુષ્ઠ [દ્વાલ
અંગુષ્ઠ પું [દિ સંગોછા] અંગ લૂછવાનો કચેડા
અંગુષ્ઠ પું [સ અંગુષ્ઠ] હાથ અથવા પગનું
ભાગમાં ભડું-પહેલુ આંગળું [અંગુષ્ઠાનો
રાવણુ કરવો=જગમાથી મોડું કરવું; રજનું
ગજ—અતિશયોક્તિ કરવી. અંગુષ્ઠ પકડવા
=ઊભા થઈ, નીચા વળી પગના અંગુષ્ઠ ઝાલવા.
તેમ કરવાની શિક્ષા થવી (૨) [લા] આંગળ
માટે શિખામણ લેવી, વાક કબૂલ કરી તેમાથી
બોધ લેવો અંગુષ્ઠ કમાડ ઠેલવું=માલૂમ ન
પડે તેમ, છૂપી રીતે વર્તવું, કામ કંવું. મદદ
કરવી (૨) પોતાનું કામ બીજા ઉપર સેરવવું.
અંગુષ્ઠ દેખાડવો. ખતાવવો=હિંગો કંવું.
અંગુષ્ઠ અમુક ઢોળે ખતાવી ના સૂચવવી
અંગુષ્ઠ આપવો, કરી આપવો, પાડવો=
(ખત વગેરેમાં) અંગુષ્ઠની નિશાની કરવી (૨)
સહી કરવી - મજૂર રાખવું.] -કાદાવ પુ
કુસ્તીનો એક દાવ -કાપટી સ્ત્રી અંગુષ્ઠ
જેટલી ભડી પટી -હિયું વિં અંગુષ્ઠના
માપનું (૨) નં અંગુષ્ઠનું એક ઘરેણું -હી
સ્ત્રી પગને અંગુષ્ઠ પહેરવાનું સ્ત્રીનું ઘરેણું
(૨) આંગળીના રક્ષણ માટેની બોળી

અંગૂર સ્ત્રી [ફા] લીલી દ્રાક્ષ
અંગે અં [સ સંગ] બુઓ 'અંગ'માં
અંગેડી સ્ત્રી બુઓ અંગીરી
અંગેઆંગ અં બુઓ 'અંગ'માં
અંગેાર સ્ત્રી તળાવના સામેના કિનારાની જમીન
(૨) ખૂબ પાણી પાયેલી કે અતિશય ફળદ્રુપ
જમીન

અંગેજ પું [પો ઇંગ્લેન્ડ] ઇંગ્લંડનો વતની ઠાણુ
સ્ત્રી અંગેજ સ્ત્રી -છ વિં અંગેજ લેકોનું
અંગેજ લેકો સંખ ધી(૨) સ્ત્રી અંગેજોની ભાષા
અંગેડો પું [બુઓ અંગેડો] એક વનરપતિ

અંગેાળ નં [દિ સંગોહલિ, મ] રનાન નાહવું
તે ઠડી સ્ત્રી નાનું અંગેાળિયુ (૨) અંગેાળ
કરવાની ચોરડી (૩) તાખાદુંડી (૪) વરકન્યાને
રનાન કરાવતા ગવાનું ગીત (૫) વરને રનાન
કરાવનાર સ્ત્રી ઠડું અંકિં નાહવું -ખિયું
નં નાહવાનું પાણી ગરમ કંવાનું વાસણ (૨)
નાહવા બેસવાનું પાટિયું -ખિયો પું રનાન
કરાવનાર ચાકર (૨) નાહવાનું પાણી ગરમ
કરવાનું વાસણ

અંધિ પું [સ] પગ
અંધ સ્ત્રી બુઓ આંધ (૫)
અંધ સ્ત્રી બુઓ આંધી વાકું બોલવું તે બૂક
અંધ (અ) પું [સ] પાલવ
અંધવે પું [સ સંવલ] નાના છોકરોને
આદાડવાનો ભાતીગળ ફમલ (૨) તેલમાં બોળી
સળગાવેલી દોરડી

અંધળો પું બુઓ અંધળો
અંજન નં [સ] આજવાનો પદાર્થ, કાજળ;
સુરમો [-પાડવું=દીવો કરી તેની મેંશ
લેગી કરવી (અંજન માટે). મેશ પાડવી]
ઠશલાકા સ્ત્રી આજવાની સળી

અંજના(-ની) સ્ત્રી [સ] (સ) હડુમાનની
માતા ઠપુન, ઠપુત પું (સ) હડુમન
-નીગીત નં એક છંદ

અંજલિ(-ળિ) સ્ત્રીવિસ્રિ બોખે. પોશ (૨) એમા
ભરેલું હોય તે (૩) [લા] માન [-આપવી=
શ્રાદ્ધ સરાવવું, તર્પણ કરવું, મૃતનું રમરણમાં
કાઈડ કરવું (૨) ચથાશક્તિ લાગે કાળો આપવો]

અંજળ (ઠપાણી) નં + બુઓ અંજળ,
દાણોપાણીનું નિર્માણ

અંજળિ સ્ત્રી બુઓ અંજલિ

અંજભ પું [ફા] અંત (૨) પરિણામ

અંજવતું સંકિં 'અંજવ'નું પ્રેરક આગમ

(અંજન) લગાડાવવું (૨) 'અંજવ'નું પ્રેરક

અંજલું અંકિં તેજને લીધે આખ મી ચાઈ

જવી (૨) બીજા આગળ આખ પડી જવું (૩)

'અંજવ'નું કર્મલિ

અંજર નં [ફા] એક મેવો -રિયું વિં

અંજરના જેવા રંગનું. -રી સ્ત્રી અંજરનું ઝાડ

અનુમન નં [ફા] મહા, સમાન, જમાત
અંટવાણું અંડિં [આટો' પગથી] વચમા
અવડાયા કરવું (૨) પગમા દોડું બરાવાવી
ગમડી પડવું. -ણ સ્ત્રીં અંટવાણુ તે (૨)
અંટવાળી વગ્નુ

અંટમ પું વેર, પાડાખાન

અંટવાણું અં ડિં ભુઓ અંટવાણ

અંટવાળ સ્ત્રીં અંડન્ટમા આવવું તે, નડન
(૨) ગાય ભે સને દોહની વખતે પાછલા પગે
માગવામા આવતી આટી [-ળે આવવું =
(નડાસુ) વગ્ને અડકટમા આવવું]

અંટાળ વિં ત્યા ત્યા અંટવાણુ, અંડવું (૨)
ભાવ્યોન વિનેણુ (૩) નકામું. ઠંકાટણુ નં
ખોટું વગ્ન (૨) [લા] નકામુ રખડનું -ક્યાયે
જેનો સમાસ ન થતો હોય એવું માણસ

અંડ નં [સ] પેળ, ગોળી (ગુલાગની) (૨) ઈડું
ઠંકટાહુ પું સામાન્ય ઈડાનું અથવા પ્રહાડનું
કાચણું. ઠંકાશ(-પ) પું પેળની કાચળી ઠંજ
વિં ઈડામાથી જન્મેલું ઠંજિતિ સ્ત્રીં ઠંકાનું
કાચણું ઠંજર્જ(-ઈ) નં નં, ઠંજુદિ સ્ત્રીં
અંડકાળ મોટી થઈ જવાનો રોગ -હાકાર,
-હાકૃતિ વિં ઈડાના આકાંજુ, લખગોળ

અંડળ વિં વગર મહેનનનું હંમમનું ઠંડળ
વિં ખરૂં ખોટું, એકદેલ

અંડાકાર, અંડાકૃતિ વિં [સં] ભુઓ 'અડ'મા
અંડૂસ પું અડ, ગોળી (ગુલાગની) (૨) નં
સીતાકળ

અંડોળ વિં [સં કાંદોલ] ડોલનું, ડોલા
ખાટું (૫)

અંટ પું [સ] જોડો, જેવટનો ભાગ (૨) સમાપ્તિ,
આખર (૩) હદ, સીમા (૪) મરણ, વિનાશ
[-આણુવો, સાવવો = પૂરું કરવું (૨) નાશ
કરવો -આવવો = પૂરું થવું (૨) નાશ પામવું.
-કાઢવો = જેવટ સુધી હોડવું નહિ; બરોબર
તપાસીને તાગ મેળવવો (૨) કટાળો આપવો,
પગવડું, દમ કાઢવો -લેવો = અંટ કાઢવો
(૨) આખર આવે ત્યા સુધી વળગ્યા રહેવું]
ઠંક પું ધાતક, મારો (૨) કાળ, મળ (૩) [સ]
થમ. ઠંકાલ (-ળ) પું આખરનો સમય (૨)

મોતની વડી ઠંકાળિયું વિં અનકાળ વખતે
કામ આવે એવું. ઠંવ ત વિનાશવત ઠંવેળા
સ્ત્રીં મળકાળ ઠંકાચ્યા સ્ત્રીં મળકાળથી

અંટર અં [સ] ભુઓ અંટરો' પછી
અંટર વિં [સ] અંટરું (૨) નળકનું (૩) નં
અંટરો ભાગ (૪) અંટ કરણ મન (૫)
અવકાશ, છેદું (૬) વચલો કાળ (૭) તક્ષણ
(૮) ભેદ, ભુદાઈ (૯) સમાસને અંને 'અન્ય',
'બીભુ' એવા અર્થમા ઉદાં 'રૂપાતર' (૧૦)
સ્ત્રીં ('ખખર' ભેડે) સમાચાર ઉદાં એની
કાંઈ ખખર કે અંટર નથી [-ખોલણું = મનની
વાત સાદું કહી દેવી (૨) મનનું બીતર ઉઠાડું
કરવું -પડવું = બે વગ્ને છેદું રહેવું (૨)
તક્ષવત હોવો (૩) મનમા ભુદાઈ આવવી
-રાખણું = ભુદાઈ ગાણી, મન મૂકીને ન
વર્તવું, પગથી માનવું] બિહન નં બે વગ્ને
અંટર - તક્ષવતનું બં આણું ચિહ્ન (ગ).
ઠંકાલ સ્ત્રીં અંડની ધાલ ઠંજકાત સ્ત્રીં
દેશની અંટર આવતા માલ ઉપર લેવાતી
જકાત ઠંજમી [સ ચામી] વિં (૨) પું
ભુઓ અંટરની ઠંજ વિં અંટરની વાત
ભાણનાર ઠંતમ વિં છેક અંટરનું ઠંતર
વિં વધારે અંટરનું. ઠંજિ સ્ત્રીં અંટર
-આત્મા તરફ વળેલી દષ્ટિ ઠંજાહ પું અંટર -
કરણનો અવાજ. ઠંપટ નં આણું કંપડું તે -
પડો ઠંખાલ વિં અંટરનું ને બહારનું
ઠંખાસિયું [સ વાસમ્] નં શ્રાદ્ધ સરાવતા
ખલા ઉપર નાખવાનો લૂગડાનો કંડો. ઠંજિતિ
સ્ત્રીં અંટરણની ધગ્યા, મનોભાવ -રાઈ
સ્ત્રીં અંટર, છેદું (૨) ભુદાઈ
અંટરવેલ સ્ત્રીં એક વેલ, અમગ્ગેલ
અંટરસ નં [ભુઓ અંટગરા] પાણી કે ખોરાકનું
ધાસનળીમા પેસી જડું તે, અંટગરા
અંટરવાસિયું નં ભુઓ 'અંટરમા'
અંટરવાસો નં [સ અંટરમાસમ્] વિવાહ
વગેરે શુભકામોમા વિવિ વખતે પાછડીનો છેડો
કાઢવામા આવે છે તે [-કરવો]
અંટરાઈ સ્ત્રીં ભુઓ 'અંટર'મા
અંટરાત્મા પું [સં] ભુઓ 'અંટર'મા

અંત' [સ] શબ્દની પૂર્વે 'અદરતુ', 'વચમા' એવા અર્થના ઠંકરેણુ નં જાન, સુખાદિના અનુભવતુ સાધન, મન, શુદ્ધિ, ચિત્ત, અહંકાર એ પદોથી ઓળખાતી અદરની છત્રિય (૨) અતર, હૃદય, 'કોન્ચિન્સ' [-ના કાળા= અતરનો ખળાપો કે ચિત્તા -નો ધક્કો= ભારે જખરો આઘાત, મોટું મર્મસ્પર્શી કુખ] ઠંકેડ નં અદરતુ મધ્યભિદુ, 'ઇન-સેન્ટર' (ગ) ઠંકોણુ પું 'ઇન્ટ્રિગિંગ એન્ગલ' (૨) 'ઇન્ટર્નલ એન્ગલ' (ગ) ઠંકોખ પું આતરિક તોફાન (૨) દિકની અદનો ગુચ્છો ઠંકોભ પું આતરિક ક્ષોભ-અશાંતિ ઓચક નં મન, શુદ્ધિ, ચિત્ત, અહંકાર, અને જીવ એ પાચતુ જ્ઞાન ઓપાત પું (શબ્દતુ) વચ્ચે આવણુ-પડણુ તે (વ્યા) ઓપાતી વિં વચ્ચે આવેલુ ઓપર નં જાનાખાનુ ઓપરિકા ઓંઅત પુરની સ્ત્રી ઓવાહ પુંઅદરનો -ધ્યો પ્રવાહ ઓપ્રકૃતિ સ્ત્રીં મૂળ સ્વભાવ (૨) ગળનો ખાનગી વજી ઓપ્રેશ પું અદરના ભાગમા દાખલ થણુ તે ઓપ્રેશી વિં અત પ્રવેશ કરતુ. ઓપ્રેશી ઓંબુઓ મહજશુદ્ધિ ઠંકોણુ પું અદરનો-ધરનો માણસ છતા ગતુ (૨) હૃદયમા રહ્યો હુમ્મન (કામ કોલાહિ) ઠંકોણુ પું, નં અદરતુ-ધૂપુ ગલ્ય ઠંકોણુ પું અદરનો શારતા-અંતરતા, ધર્મશુદ્ધિ ઠંકરવા વિં સ્ત્રીં સગર્લા ઠંકુખ નં આતરિક સુખ ઠંકથ વિં બુઓ અત(-ત)થ ઠંકથલ (-ળ) નં અદરતુ-મર્મસ્થળ ઠંકૂતિ(-તિ) ઓં આતરિક મૂર્તિ ઠંકરૂપ નં આતરિક-અદરતુ વચ્ચ

અંતિક વં [સ] પાસેનુ, નજીકનુ

અંતિમ વિં [સ] છેલ્લુ, છેવટનુ (૨) સામે છેડે હોય એવું, જહાલ ઓતા ઓં

અંતિયુ વિં [સ અત] છેલ્લુ, છેવટનુ અંતે આવેલુ (૨) [લા] ખલુ જ ખિનયેલુ, મગ્નિયુ; જીવ ઉપર આવેલુ [અંતિયાં કરવા=ખિનઈ કે કાચર થઈને છાત્રિયા કરવા (૨) મગ્નિયા થઈને વર્તણુ]

અંતીયંતી ઓં એક રમત

અંતે અં [સ] છેવટે; આખરે

અંતેવાસી વિં [સ] પાસે રહેનારું (૨) પું (ગુરની સમીપ રહેનાર) ગિય

અંત્ય વિં [સ] છેવટનુ, છેલ્લું. ઠંકર્મ નં, ઠંકિયા ઓં અગ્નિસંસ્કાર ઠંકમન નંઠેષ વર્ણની સ્ત્રીનો ઠંકિય વર્ણના પુરુષ સાથેનો સંબધ. ઠંક વિં પચમ વર્ણનુ, અપ્રમુચ્ચ ગણાતી વર્ણનુ (૨) પું એ વર્ણનો માણસ ઠંકશ્રમ પું અંત્યનેને રહેવા તથા ક્ષેત્રવણી લેવાની સંસ્થા ઠંકોદાર પું અંત્યનેના ઉદાર ઠંક નં ઠંકદ નં ગુણોત્તરુ અંત્ય પદ (ગ) ઠંકમક પું છેવટના અક્ષરોનો ચમક-પ્રાસ -ત્યાક્ષર પું અંત્ય - છેલ્લો અક્ષર -ત્યાક્ષરી ઓં ખોલાયેલી કવિતાના છેલ્લા અક્ષરથી શરૂ થતી ખીજ કવિતા ખોલવાની રમત -ત્યાનુપ્રાસ પું અંતે આવતો અનુપ્રાસ -ત્યાવસ્થા ઓં છેલ્લી-આખરની ગિયિ (૨) ઠંકપણ -ત્યાશ્રમ પું અંત્ય આશ્રમ-સંન્યાસાશ્રમ -ત્યાશ્રમી વિં સંન્યાસી -ત્યેષ્ટ સ્ત્રીં અંત્યક્રિયા [જળુ

અંત્ર નં [સ] આતરકુ. ઠંકળ સ્ત્રીં આંતરકાનુ અંદર અં [ફા] મા, મહી ઠંખાને, ઠંથી અં અદરથી, ધૂપી રીતે

અંદાજ પું [ફા.] અડમકો, શુભાગ, આશરો [-કાદવો=અડસકાનો હિસાબ કરવો-તેનો આશરો મેળવવો શુભારે કેટલુ તે નેણુ, અનુમાન કરણુ -લેવો=કસી નેણુ, અજમાવણુ, લેધી અંદાજ મળે -હોવો=મર્યાદા હોવી, આશરે કાંઈક નક્કી હદ હોવી] ઠંકમ, ઠંકમક પું, નં (વ્યક્તિ કે સંસ્થાના) વાર્ષિક આવક અને ખર્ચનો અંદાજ હિસાબ ખતાવતુ કાગળિયુ, ખબેટ' -જી વિં અંદાજથી નક્કી કરેલુ [માકળ

અંદુ(-દુ)ક ઓં [સ] હાથીને પગે ખાવવાની અંદેશ(-શો) પું [ફા] સદેહ, વહેમ [-આવવો, જવો=સદેહ પેદા થવો, વહેમ પડવો -આણવો, લાવવો=શકા કરવી,

વહેમાણુ -રાખવો =મનમા વહેમ ધારણ કરવો વહેમાયા કરવું]

અ'દોલન નં [સ] આદોલન -તું સંકિં [સ. અદોલયુઃ પ્રા. અદોલ] હંચિણણુ, હુલાવણુ
અ ધ વિં [સ.] આધણુ (૨) [લા] વગર સમજનુ,
વિવેકહીન ઠકે વિં જાણુ, જળજળુ (૨) કીકું (૩)
પું (સ) એક રાક્ષસ. ઠકાર પું અ ધાર
ઠકૂપ પું અ ધારો ફૂવો (૨) ઝાડ ઝાખર કે
ખીને કાણે ન દેખાવાથી કસાઈ પડાય એવો
ફૂવો (૩) [સ] એક નરકં ઠતા સ્ત્રીં, ઠત્ત નં
આધળાપણુ ઠતામિત્ત પું પૂર્ણ અ ધકાર
(૨) અજ્ઞાન ઠપર પરા સ્ત્રીં આધળાઓની
હાર (જેયા વિચાર્યા વિના ચાલનાગઓની
મહળી) ઠપૂલ સ્ત્રીં આધળી પૂલ. ઠપર-
પરા ન્યાય પું નેયા વિચાર્યા વિના આધળા-
ઓની પેટે એકની પાછળ ખીલએ ગાડરિયા
પ્રવાહે ચાલવુ તે ન્યાય ઠપં ગું ન્યાય પું
આવળો ને પાગળો પરસ્પર સહાયથી કામ
ઉલ્લે એવો ન્યાય ઠભક્તિ સ્ત્રીં આધળી-
વગર સમજની ભક્તિ ઠશદ્ધા સ્ત્રીં આવળી-
વગર સમજની શ્રદ્ધા ઠહરતી ન્યાય પું
હાથીનો પગ જોનાર આવળો એને થાભલા જેવો
કલ્પે, કાન જોનાર મૂપડા જેવો કલ્પે, એવો ન્યાય

અ ધારણું અંકિં ભુઓ અ ધારણુ
અંધશ્રદ્ધા સ્ત્રીં [સ] ભુઓ અ ધ મા
અંધાધૂની સ્ત્રીં ભુઓ અ ધાધૂધી
અંધાધૂ વ(-ધી) સ્ત્રીં [હિ મ જવાણુ]
અરજકતા, અતિશય અવ્યવસ્થા

અંધાપો પું આધળાપણુ
અંધાર પું [સ અધકાર] અ ધાર ઠકાળું
વિં અ ધારા જેવું કાળું ઠકોટ પું વસાદનો
ગોર ભો, એથી થતુ અ ધાર ઠકોટકી સ્ત્રીં
અ ધારી ઓરકી (૨) દુરંગ દેખાતુ ઠપછેડી
સ્ત્રીં, ઠપછેડો પું જે ઓઢવાથી અદ્ય કે
અછતુ રહેવાય એવું (કાળુ કે ભદુઈ) વસ્ત્ર (૨)
[લા] ગુપ્ત કે અજ્ઞાત રહેવુ તે [-ઓઢવી.-વો,
પહેરવો = ગુપ્ત કે અજ્ઞાત થઈ જવુ (ભદુથી
કે કાળું વસ્ત્ર પહેરી લઈને) -ઓઢાવો =
સામાને ભૂરકી નાંખવો ભ્રમમા નાખવો કે જેથી

ખીલુ સૂઝી ન શકે, ખરી સૂઝ પડવા ન દેવી]
ઠપટો પું આખે બાધવાનો ખટો અ ધારી
(૨) એવી એક રમત ઠપિછોડી સ્ત્રીં,
ઠપિછેડો પું ભુઓ અ ધારપછેડી ઠણું અં
કિં વાદળાથી આકાશ ઘેરાવુ -ધનધોર ધવુ
-રાં નં ઠવં ઠવં આખ રપ્પ ન દેખી શકે તેવુ
ધવુ તે, ચક્કર તમ્મર [-આવવાં = ન દેખાવુ;
તમ્મર આવવી -ઉલ્લેચવાં = (પ્રકાશ
મેળવવા) મિથ્યા પ્રયત્ન કરવો] -રિયુ વિં
અ ધારાવાળુ (૨) નં જેમા ચદ્ર ન દેખાય
એવુ ખખવારિયુ, કૂખપક્ષ -રિયુ અજ-
વાળિયુ નં એક રમત. -રી સ્ત્રીં આખ-
ઠાકણી, આખનો દાખડો (૨) સોનીનુ એક
ઓતર (૩) ભૂરકી (૪) તમ્મર (૫) જેલની
અ વારી કોટકી કે તેમા પૂરી રાખવાની સંભ
અંધારું નં [સ અધકાર] પ્રકાશનો અભાવ, ન
દેખાય તેવી પ્રકાશની નિર્થિત (૨) [લા]
અવ્યવસ્થા, અ વેર (૩) ગુપ્તતા અપ્રસિદ્ધિ (૪)
અજ્ઞાન (૫) વિં અ ધારાવાળુ પ્રકાશ વિનાનું
[-રામાં કુટાણું = ન દેખાવા -સમજવાથી
કોગટ ફાફા માગવા, અચકાવુ -રામાં જણું =
ધ્યાન બહાર કાઢી જવુ, જેથી અભણ રહીએ
-રામા રહેણું = અજ્ઞાન રહેવુ (૨) ભહેરમા
ન આવવું અપ્રસિદ્ધ કે ગુપ્ત રહેવુ (-રામાં
રાખણું તેના પ્રેરક અર્થમા) અ ધારાં
ઉલ્લેચવાં ભુઓ અંધાર'મા -કરણું = અ ધાર
ધાય કે પડે એમ વર્તવુ -થણું = રાત પડવી
-પડણું = (પ્રકાશ વચ્ચે કાઈ આવવાથી) અ ધાર
થવુ, પ્રકાશ આવતો રોકવો -મૂકણું = (પ્રકાશ
વચ્ચેથી) ખસવુ જેથી અજળાણુ આવે.
-વળણું = અ ધકાર કે અ વેર ફેલાવુ]

અંધારું ઘોર વિં (૨) નં ખૂબ ધારું અ વારું
અંધું વિં [સ અધ] આધળુ -ધેમૂલ વિં
હેયાકૂદું

અંધેર નં [સ અધકાર] અવ્યવસ્થા, અનજકતા
-રી (ઠનગરી) સ્ત્રીં (સ) અનજકતાના
ધામરૂપ એક કલિપત નગરી. સાવ અ ધાધૂધી
અંખ નં [સં યજુ] પાણુ
અંખ સ્ત્રીં [સં] અંખા, મા, દેવી

અંબટ વિં [મ, સ અમ્લ] ખાટું
 અંબર નં [મ] આનાથ (૨) વસ્ત્ર (૩) કસબી
 યુદ્ધવાળી રેશમી સાડી (૪) એક સુગંધી પદાર્થ
 અંબરીષ પું [મ] (સ) વિષ્ણુના અનન્ય ભક્ત
 તરંગ પ્રમિદ્ધ સૂર્યવંશી ગાદ
 અંબષ્ટ પું [મ] બ્રાહ્મણથી વાણિયાણને યથેદ્વા
 પુત્ર (૨) મહાવત
 અંબળાપું અં કિં ભુઓ અમળાપું
 અંબા સ્ત્રીં [સ] મા(૨) [સ] દુર્ગા ૦૭ સ્ત્રીં
 (સ) અંબા ભવાની કે એમનું વામ આશુ
 ૦ભવાની સ્ત્રીં (સ) એક દેવી
 અંબાટ પું [ભુઓ અંબાટ] બાટા પચાઈની
 માતને થતી અસર
 અંબાડ પું (કા) અંબાટ (૨) આખમા તીવ્ર
 ઔષધ નાખ્યા પછી અમુક વખત મુઠી તેની
 લે અમર પહેલે છે તે
 અંબાહાં નં અંબવં [સ. જાત્રાત્રક, પ્રા અવાહન]
 એક જાતના ખાટા ફળ [કિંબાહિયુ
 અંબાહિદુ નં જાણતો ઢગલો (૨) ભુઓ
 અંબાહી સોં [મ] એક (ખાટા પાનની) ભાજ
 અંબાહી સ્ત્રીં [અ અમ્મારી] હાથી ઉપગતી
 બેહક ૦નરીત વિં અંબાહી પર બેહેલુ
 અંબાહો પું [મ, હિ અવઢા, ભુઓ
 'અંબાહા'] ભીડી
 અંબાર પું [અ ઢવાર] ઢગલો, ભહા
 અંબાલિકા સ્ત્રીં [સ] (મ) ખાડુ મળતી માતા
 -કેય પું (સ) પાડું [પ્રાર્થ જલુ
 ૦ અંબું અં કિં [સ અમ્લ, પ્રા અવ]
 અંબિકા સ્ત્રીં [સ] (સં) અંબા ભવાની (૨)
 ધૃતગદ્ધની માતા -કેય પું (સ) ધૃતગદ્ધ
 અંબુ નં [સ] પાણી. ૦જ વિં પાણીમા
 ઉપજેલું (૨) નં કમળ (૩) પું ચક્ર ૦જ
 સ્ત્રીં લક્ષ્મી ૦દ. ૦ધર, ૦વાહ પું વાહળ
 ૦વિ, ૦નિવિ, ૦રાણિ પું મમુક ૦રહ
 નં કમળ
 અંબાટી નં એક વનસ્પતિ

અંબોરિયું નં ભુઓ આંબોળિયુ
 અંબોહો પું [દે અમોહ] માથના કેમની
 પાછળ વાળવામા આવતી ગાદ [—લેવો =
 અંબોહો ગ્રંથીને બાગે -વાળવો =
 અંબોહોની ગાદ બાવવી] -કી સ્ત્રીં નાનો
 અંબોહો -રહો પું (પ) અંબોહો
 અંબોળપું સં કિં ખટાગ લગાડવી (૨)
 ઉમેરુ, વવારુ
 અંબનં [સં] અંબ, પાણી -ભોજ, -ભોરહ
 નં કમળ -ભોદ, -ભોધર પું વાહળ
 -ભોધિ, -ભોનિવિ પું સમુક, અંબુવિ
 અંભાં અં (૨વં) (ગાય-વાહગડાનુ બોલવું)
 અંભોજ, -રહ, -દ, -ધર, -ધિ, -નિધિ [સ]
 ભુઓ 'અંભાં
 અંશ પું [સ] ભાગ (૨) વર્તુલનો ૩૬૦ભો
 ભાગ (૩) અપૂર્ણકમા લીટી ઉપગતે અંક,
 પૂર્ણ સખ્યાના છેદેમાથી લીંગલા વિભાગ
 (૪) વાહી ૪ હેવો ભેદેએ એવો ગ્રહનામક
 અવ (સંગીત) ૦ક પું ભાગિને (૨)
 વાગમ ૦ત અં જાદવ અંગે, અમુક દગતે
 ૦પતિ પું વાગસ (૨) અગાવનાં ૦ભાગી
 વિં અશ-ભાગ લેવાના અવિકાગવાળુ,
 ભાગ પડાવનાર (૨) પું એવો મલસ
 ૦ભૂત વિં અગડપ -શાવતાર પું જેમા
 ઈશ્વરની વિભૂતિનો માત્ર અંશ હોય તેવો
 અવનાં -શાંશ પું ભાગનો ભાગ
 -શાંશીભાવ પું અવયવ અને અવગવીનો
 સબધ (બ્યા) -શિક વિં ચોરુ, દોડા ભાગનું
 -શી વિં અગવળુ (૨) ભાગ પડાવનાર
 ભાગિયુ (૩) અગવળી, ભાગવાળુ -શીગત
 પું દેવાથી માણસ
 અંશુ નં [સ] કિરણ ૦માન (-કી) પું મર્થ
 અંશુક નં [સ] ઝીણુ કપડું (૨) રેશમી કપડું
 અસ પું [સ] ખમો
 અંહ અં (૨વં) કચ્છાકી, કોવ કે યુમાગીનો
 ઉદગાર

આ

આ પું [સ] સસ્કૃત કુટુંબની વર્ણભાળાનો ખીલો અક્ષર-એક સ્વર (૨) વ્યંજનથી શરૂ થતા શબ્દની પૂર્વે '—ની શરૂઆતથી' કે '—એટલે સુધી' એવા અર્થમાં અં અનાવે ઉદાહરણ 'આજન્મ' 'આકંઠ' (૩) ઉપસર્ગ ઓછાપણું, અલ્પતા ખતાવે ઉદાહરણ આકંપ ઊલટાપણું ખતાવે ઉદાહરણ આગમન '—ની તરફ, —ની પાસે' એવા અર્થમાં ઉદાહરણ 'આકર્ષણ' 'ચારે તરફ' એવા અર્થમાં ઉદાહરણ 'આવર્ત' ઉપર એવા અર્થમાં ઉદાહરણ આરોહ (૪) સસ્કૃત આકંગ્ણ પ્રમાણે અકારાન્ત વિન્નું વિન્નું સ્ત્રી ૩મ અનાવે ઉદાહરણ સુશીલ — લાંબકારે પું 'આ' અક્ષર કે ઉચ્ચાર ઓકારાન્ત વિન્નું અતે આકારવાળું

આ સં (૨) વિન્નું [સ અચ્ચ] 'નજીકનું', 'ખતાવેલું તે' — નિહિત — એવા અર્થનું દર્શક સર્વનામ કે વિશેષણ

—આ અંકને છેડે લાગતા તે અંકના (પું અં ૧૦ માં) 'આં કે ઘડિયો' એ અર્થ ખતાવે છે ઉદાહરણ એકા, દૂધા, તરિયા, અગિયારા, વીસા વગેરે

આ અં (૨૧૦) મોઢું ઊઘડવાનો સામાન્ય અવાજ ('આ આ કંગો રહી ગયો')

આઘતવાર પું [બ્રુઓ આદિત્યવાર] રવિવાર આઘસ પું [ક] અંક ઓઠીમ પું ખાડ, મમાલો વગેરે નાખીને અંક વડે ઠાગેલા (દૂધ, આમ્રાસ વગેરે) પ્રવાહીની વાની

આઈ સ્ત્રી [મ, સ આઈ] મા (૨) દાદી (૩) દેવી ૮૭ સ્ત્રી સાસુ

—આઈ પ્રત્યય. વિન્નું ઉપરથી (સ્ત્રી) લાવવાચક નામ ખતાવે છે ઉદાહરણ મોઠાઈ, ગરીબાઈ, લખાઈ (૨) કિન્નું પરથી પણ ખતાવે છે ઉદાહરણ લડતુ-લડાઈ, છાપતુ-છપાઈ વગેરે

આઈન પું [ફા] કાચદો

આઈન પું [ફા આઈન] આયનો, અરીસો

આઈન પું [મ] એક ઝાડ (સાફડો) જેનું ઇમારની લાકડું થાય છે [સ. અર્જુન]

આઉ નં આવલું, અહણ

આઉ પ્રત્યય [સ આલું?] કિન્નું પંચી (તે ક્રિયાના ગુણવાળું એવા અર્થનું)

વિન્નું ખતાવે છે ઉદાહરણ ઉખાઉ, ઉખાઉ, કમાઉ

આક, ઓ પું [સ. અર્ક] એક વનસ્પતિ,

ઠહિયું વિન્નું આકડાનું (૨) નં આકડાનું ૩

(૩) આકડાનું દૂધ એટલું કરવાનું રાગડું

ઠડી સ્ત્રી આકડાની એક લત [આકડાનાં

તૂરે ઊડી જવાં કે તેની પેઠે ઊડી જવું =

જોતજોતામાં-જરા વારમાં ખગળ કે પાયમાલ

થઈ જવું, નાશ પામવું, ખતમ થઈ જવું

આકડા વાવવા = કઠિયો કે અણખનાવ

કર્યા કરવો આકડી પરણાવવી = ત્રીજી

વાગ્નું લગ્ન અશુભ મનાતું હોવાથી ને 'ચોથી

ચોક પૂરે' એમ ચોથું શુભ ગણાવાથી.

ત્રીજી લગ્ન વખતે તેના અવેજમાં આકડી

સાથે નામનું લગ્ન કરવું, જેથી ખરું લગ્ન

ચોથે નખરે આવે]

આકઐકલી સ્ત્રી (કા) એક રમત

આકર પું [સ] ખાણ (૨) જ્યો, સમૂહ

અંક થ પું આકરશ્ચ પ્રમાણભૂત થય

આકરણ સ્ત્રી [સ આકર?] ખૂમ પાડી-

ધારો પાડીને ખોલાવવું તે

આકરું વિન્નું [આંકરું?] તીવ્ર, સખત, અસહ્ય

(૨) કંઠણું મુઠકલ (૩) આકળું ગરમ

સ્વભાવનું (૪) લાવમાં આકરું, મોઢું [-પરણું

= સખત કે વસમું કે મોઢું લાગડું આકરું

રૂપિયો = હલકા ભેગવાળો રૂપિયો]

આકણું અં [સ] કાન સુધી

આકર્ષ પું [સ] ખેચાણ (૨) કસોટી (૩)

પાસા રમવા તે, ભુગાર (૪) લોહચુંબક

ઠક વિન્નું ખેચાણ કરે તેવું (૨) મોહક ૦ણું

નં ખેચાણ (૨) મોહ ૦ણું સ્ત્રી અંકાડી

આકડાવાળી લાકડી ૦ણું સં કિન્નું ખેચવું

(૨) મોહ પમાડવું - પિંત વિન્નું આકર્ષણ

-પી વિન્નું આકર્ષક

આકલન નં [સ] ગ્રહણ કરવું પકડવું તે (૨)

કળવું-સમજવું તે (૩) ગણવું તે. ૦શક્તિ

મીં આકલવાની ગજિ નહું સં હિં
 [સિ આકલ] આકલન કંચુ
 આકલિત વિં [સિ] જણાયેલુ, સમનયેલુ (૨)
 પકડાયેલુ (૩) અદર લીધેલુ, ગૂથાયેલુ
 આકલ્ય અં [સિ] એક કલ્પ - ચારે યુગ લગી
 આકલ્ય પું [સિ] કસોટીનો પથરો [કાચુંકોરું
 આકસઆકસ નં આ તે, ગમે તે, પરચૂરણ (૨)
 આકરિમ્મ વિં [સિ] આચિંતું, આશ્ચર્ય,
 અસ્માન બનતુ [ગાનગયેલુ
 આકળવિકળ વિં [સિ] આકુલવ્યાકુલ
 આકળુ વિં [સિ] આકુલ અધીર, ઉતાવળ
 (૨) ઝટ ગુસ્સે થઈ નય એવા વ્યભાવતુ
 -ળાશ મીં આકળાપાતુ, અધીર્ગઈ
 આકલ અં [સિ] ગળા સુધી
 આકપ પું [સિ] સહેજ ધ્રુજરી ઠન નં
 સહેજ ધ્રુજતુ તે -પિત વિં સહેજ ધ્રુજતુ
 આકા(-મા) પું [સિ] ગેલું [જલુ
 આકાકો(-દો) મીં [આક+કોડી] આકલુ
 આકાર પું [સિ] આકૃતિ, વાટ (૨) બુચો
 'આ'મા (૨) વિગેરી (૪) શુભાં ૦ક વિં
 [સિ] આમત્રણ આપતુ, નોતનનાં ૦ણા
 મીંબોલાવતુ તે હાક ૦ણી મીંબમાથ વી,
 આકણી (૨) કિમત કંચી તે (૩) આક
 પાડવાનુ આનર ૦ણું સંકિં ૦ મૂલવતુ (૨)
 અસહ્ય કાંટવો (૩) જમીનની માપણી કરવી
 (૪) ઉધારનુ ઓછવ ન આકારની મુદરતા
 -ગી વિં આકારવાળુ (૨) [લા] દેહધારી
 આકાશ નં [સિ] ખાલી શૂન્ય ઘ્યાન, પોલાણ,
 'એસ' (૨) ગગન, આસમાન [-ચકી આવડું=
 વાઢળા ઘેરાવા (૨) [લા] હું ખના વાઢળ ઘેરાવા
 આકાશનો તારા ઉખારવા, ઉતારવા=
 ભારે ઉધમાત કે ઊથલપાથલ કરવી આકાશના
 તારા માગવા = અસંકલ્પ માગણી કરવી
 -નાં પળી જાલવા = અસંકલ્પને શક્ય
 કંચુ. -ની સાથે વાતો કરવી, -ને
 અડવું = ખૂબ ઊંચુ હોવુ -માં ઊડવું=
 અલોપ થઈ જવું (૨) નકાસુ જવું (૩) ખૂબ
 ટુલાવું (૪) અતિ ઊંચી, અસંકલ્પ, ગગનવિહારી
 વાત કે કલ્પના કંચી -માં અડવું, જઈ

પહોંચવું=ખૂબ ટુલાવું (૨) કલ્પનામાં વાતમાં
 ખૂબ ચગવું-આકાશમાં ઊડવું આકાશમાં
 કે આકાશે ચલાવવું=ખૂબ વધારેપડના
 વખાણ કરવા -માં અદરવો ખાંધવો=
 રેશ દેશમાં નામના કંચી. આકાશ પાતાળ
 એકે કરવું = મહા ભગીરથ પ્રયત્ન કંચો,
 કરવામાં કાઈ બાધી ન રાખવું (૨) ગળખ
 કંચો, ભારે ઊથલપાથલ કંચી આકાશ
 પાતાળ એકે થઈ જવું=પ્રલય થવો (૨)
 ગળખ થવો, મોટી આકત આવી પડવી
 (કોઈને) આકાશ પાતાળ એકે હોવું=ભારે
 મગર હોવું, જમીનથી અધ્ધર ચાલતા હોવું
 આકાશ પાતાળ ફરી વળવું=હું ખે ઘેગઈ
 જવું, આકાશ પાતાળ એકે થઈ જવું આકાશ
 હોંકે આવડું=અસંકલ્પ શક્ય બનવું] ૦કલા
 મીં કિલિંગેમા ૦કલ્પ વિં આકાશજેલુ
 (૨) પું બ્રહ્મ ૦કુસુમ નં (લા) અસલ-
 વિત વાન ૦કુસુમવત્ વિં (૨) અં
 અસલવિત ગગમન નં આકાશમાં જવું
 તે ગંગા સ્ત્રીં આકાશમાં રાતે અસંખ્ય
 ચાદરણીઓનો જે લાખો સદેહ, ચળવો
 પટ દેખાય છે તે ગંગામી વિં આકાશમાં
 કરનાં (૨) દિવ્ય ૦ચલદી મીં આકાશમાં
 ઊંચે જવાથી કાઈ મોટી ચીજ વણી ન નાની
 દેખાય છે તે (૨) મદારીની એક સ્મત (૩)
 એક પક્ષી ૦દીપ(-વો) પું માણિક્કાગી
 પૂનમથી દેવદિવાળી સુધી જાડ ઉપર કે
 અગામીમાં ઊંચા થાલણ ઉપર લટકાવાતો
 દીવો (૨) અધ્ધર લટકતો દીવો ૦પ થ પું
 આકાશનો માર્ગ ૦લાપણુ નં આકાશ
 સાસુ જોઈને ઈશ્વરને ઉફેલી કાઈ બોલવું તે,
 ઈશ્વરપ્રાર્થના ૦લાપિત નં રંગભૂમિ
 બહાની કાઈ વ્યક્તિ સાથે જાણે વાત કંચો
 હોય તે રીતે નદે કરેલી ઉછિત ૦મંદલ(-ળ)
 નં પૃથ્વી ઉપરથી દેખાતુ આણુ આકાશ,
 ખગોળ ૦માર્ગ પું આકાશમાંનો રસ્તા
 ૦સુનિ પું ઊંચુ મોટું રાખી તપ કંચાર
 (૨) ઊંટ ઓધાન નં વિમાન. ૦ચલદી સ્ત્રીં
 એક વનસ્પતિ, અમંગલ ૦વાણી સ્ત્રીં

દેવવાણી (૨) રેડિયોની વાણી. ઓવાસી વિં
 આકાશમા રહેનારુ (૨) પુંઠેવ ઓવેલ સ્ત્રીં
 આકાશવક્ત્રી ઓવૃત્તિ વિં વરસાદ ઉપર જ
 જેના જીવનનો આધાર હોય તેણુ (૨) સ્ત્રીં
 અસ્થિર પેદાશવાળો ધવો (૩) ઈશ્વર આપે તે
 ઉપર ગુનરો નરવો તે ઓવૃત્તિ વિં આકાશમા
 રહેલુ ઓવૃત્તિક પું કસ -શિકા સ્ત્રીં
 અગાસી -શિયુ વિં જેના પાકનો આધાર
 વરસાદ ઉપર હોય એવું (૨) નં ઘઉંની એક
 ભત -શી વિં આકાશનુ (૨) દિવ્ય
 આકાંક્ષા સ્ત્રીં [સ] ઇચ્છા, આશા (૨) [વ્યા]
 સાલળનારને ખીલ પઢની અપેક્ષા રહે એવી
 પ્રથમ પઢની અપૂર્ણતા -ક્ષિત વિં ઇચ્છેલુ.
 -શી વિં આકાંક્ષા રાખનાર
 આડીન પું, નં [અ યકીન] શ્રદ્ધા ઓદાર
 વિં આડીનવાળુ
 આકીર્ણ વિં [સ] વ્યાપ્ત, પથરાયેલુ (૨) સકુલ
 આકુલ (-ળ) વિં [સ] અસ્વચ્છ, ગલરાયેલુ
 ઓતા સ્ત્રીં ઓંચાકુલ (-ળ) વિં ખૂબ ગલરાયેલું
 આકુચન નં [સ] સક્રિય
 આકુચિત વિં [સ] સકુચિત
 આકૂત નં [સ] ઇચ્છો, આશય, વિચાર
 આકૂર નં (કા) શક્તિ, તાકાત (૨) મૂર્તિ, ચેતના
 આકૂલુ નં આકાંક્ષાનુ જીવુ, આકાંક્ષી
 આકૂત વિં [સ] (સમાસમા) આકારનુ ઉદાઠ
 મકરાકૂતકુળ -તિ સ્ત્રીં આકાર (૨) મૂર્તિ
 (૩) રેખાથી દોરેલો આકાર
 આકૃષ્ટ વિં [સ] આકર્ષેલુ, ખેંચેલુ
 આક્રેખત સ્ત્રીં [અ. સાક્રિવત] અત, આખર
 આકેલ વિં [અ સાક્રિલ] અક્ષલવાળો
 આકમ પું [સ] પરાકમ (૨) ચઢતુ તે (૩)
 પગરણ (૪) આગ્રહ (૫) ધોરણસર ચાલવાનો
 માર્ગ. ઓક વિં આક્રમણ કરનાર ઓણુ નં
 ચડાઈ, હુમલો (૨) પરાકમ (૩) ઉત્કર્ષ ઓણીલ,
 ઓણાતમક વિં આક્રમણ કરવાના ચલાવ-
 વાળુ. 'એગ્રેસિવ' [આક્રમ કરતું]
 આકંઠ નં [સ] રુદન, વિલાપ -દિત વિં
 આકાંત વિં [સ] ઘેરી લીધેલુ; જીતી લીધેલુ
 (૨) પગ નીચે વાટેલુ (૩) ઓળગેલુ

આકોશ પું [સ] ઘાટો પાડીને ખોલવું-રહુ
 તે (૨) આક્ષેપ નિદા (૩) ગાળ (૪) ઇપ્કો (૫) શાપ
 અક્ષિપ્ત વિં [સ] નાખેલુ, કે'ટેલુ (૨) જૂટવી
 લીધેલુ (૩) મૂઝાયેલુ (૪) નિદાયેલુ (૫) પું
 સગીતમા એક અલકાર
 આક્ષેપ પું [સ] ફેંકલુ તે (૨) લગાડલુ, ચોપડલુ,
 ઘસલુ તે (૩) આરોપ (૪) વાલો (૫) જૂટવી
 લેલુ તે (૬) નિદા (૭) એક અલકાર કે જેમા
 જે કહેવા ધાર્યું હોય તે દેખીતી રીતે ખાઈ
 જવાય છે યા તેના નિષેવ થાય છે (કા શા).
 ઓ પું આરોપ મૂકનાર, નિદક
 આક્ષોભ પું [સ] ક્ષોભ
 આખડલું અં કિં [સ આસ્ત્રલ] અખડલુ (૨)
 ઠોકર ખાવી, ટિચાવુ (૩) લકી પડલુ
 આખડિયુ નં [લુઓ આખડલુ] ઠોકર ખાઈને
 પડી જલુ તે
 આખડી સ્ત્રીં ખાવા, માનતા
 આખર સ્ત્રીં [અ આખિર] અત (૨) અં અતે.
 [-આવવી=પૂરુ થલુ, છેડો દેખાવો -કરવી
 =હઠ કરવી, છેલ્લી હઠે જઈને વર્તવુ] ઓવરી
 સ્ત્રીં છેલ્લી વડી (૨) મોતનો વખત ઓસોસમ
 સ્ત્રીં મોસમનો પાછલો -છેલ્લો ભાગ ઓસર-
 વાળે અં છેવટે: પરિણામે ઓમાલ સ્ત્રીં
 વર્ષનો છેલ્લો ભાગ અથવા વખત (૨)
 મરણનો વખત -રી વિં આખરનુ અતિમ
 -રે અં છેવટે (૨) નિરુપાયે [અઅંકલ
 આખરલુ સં કિં અઅંકલુ -ણુ નં મેજવણુ;
 આખલો પું [સ અક્ષત -આખુ પચ્છી ?] સાદ.
 ખસી ન કરેલો ખેલ -લાઉધામી સ્ત્રીં
 આખલા જેવુ તોદાન વિંગામસ્તી -લિયુ
 નં નાનો ખળદ
 આખલું સં કિં [સ આખ્યા] લાખલુ, કહેલુ
 આખળ (-ળી) સ્ત્રીં અંધર ઘડવાની જગા (કા)
 આખળિયો પું આલણી
 આખળી સ્ત્રીં લુઓ આખળ
 આખંડલ પું [સ] (સ) ઇંડ
 આખા પું અં અંવં [સ અક્ષત] અક્ષત, વણ-
 લાગેલા ચોખા [-જોવરાવવા=ભૂત કે શુ
 વગરુ છે તેનેવા ચોખા ન ખાવવા; -નાંખવા

= (જનિ ભૂતાએ) ચોખા નાખી તે વહે
વળગણ વિષે તપાસવું]

આખાડ પુ. + જુઓ આખાડ ઠભૂતી વિ.
અપાઠમા થયેલું (૨) પુ. ધર્મદોષી ધુતાંગે
-કીડું, -કું વિ., અપાઠને લગતું

આખિયું ન. ચામડાની પખાલનું ઉપલુ મો(કા)
આખિર સ્ત્રી. [અ] આખર અત

આખી સ્ત્રી. [જુઓ આખા] અક્ષન ઉતારવા
તે (૨) દાણ વાળવા તે

આખુ પુ. [સ] ઉદર ઠંકણી સ્ત્રી. ઉદરિયુ
આખું વિ. [સ અક્ષત] ભાગ્યાબિનાનું અખડ

(૨) પૂર, બધું, સળગ [આખા હાડકાંતું=
ઊલા હાડકાંતું, હાડકા ન નમાવે એવું, કામનું
કાયર કે આખમું આખી અણીએ = કશીય
ઈત વગર, પૂરું સહીસલામત આખુ
કોણું શાકમાં જડું = નજરે દેખાય એવું
હોવા યતા સરતચક થવી, ગડલત થવી.
આખો કાડવો = પૂરેપૂરો લાલ] ઠપાણુ,
ઠભાગ્યુ વિ. અર્ધપૂર્ણ, અધકચર - ખાખાઉ
વિ. (વગર હો કે કેઈનો હક ડુખાડી -
હરામતું) આણુ ખાઈ જવાની વૃત્તિવાળું,
લોલિયુ - ખાખોણુ વિ. સાર વાત કરનાર
(૨) કંઠગણોણુ - ખોઘડી, -ખોઘડીએ અ.
વારવાર

આખૂન [કા], ઠલ, આખૂદલ પુ. શુર,
દિસ્તાદ (૨) અરખી લાવાનો શિક્ષક

આખેટ પુ. [સ] શિકાર, મૃગયા ઠંકે વિ.
શિકાર કરનાર (૨) પુ. શિકારી (૩) કૂતરો

આખેપ પુ. [જુઓ ખેપ] સર
આખેપ પુ. [મ આલેપ] (કા) રવ, મહાવરો,
વ્યાસગ [ગળણ, ચટ, ચિતા

આખેખ પુ. (સુ) જુઓ આખેપ (કા) (૨)
આખેઘડી, ઠંકે અ. જુઓ 'આખુ' મા

આખ્યા સ્ત્રી. [સં] નામ (૨) અટક (૩) નામના
(૪) અક્ષવા ઠત વિ. ઠહેવાયેલું, વર્ણવાયેલું

(૨) [વ્યા] જેના કપાખ્યાન કંગવામા આવ્યા છે
તેવું (૩) ન. લાવતું અલિવાન કંગનાર પદ,
ક્રિયાપદ ઠતા પુ. આખ્યાન કરનાર ઠતિડી

વિ. સ્ત્રી. ક્રિયાપદને-ગાત્રને લાગતી (વિલાકિ)

ઠન ન. કથા, વૃત્તાત ઠનકે ન. ટૂંકું આખ્યાન
ઠનડી પું. એક છંદ. ઠયક પું. કહેનાર,
કથા કહેનાર (૨) કૃત ઠયિકા સ્ત્રી. કથા, વાર્તા
(૨) વશાવલીનું વર્ણન

આગ પુ. [સ વાગમ] આવરો, આવવું તે
આગ સ્ત્રી. [સં અગ્નિ] દેવતા (૨) અગન, લાય,

બળતરા (૩) અગ્નિમાત કાઈ બળી ઊઠે ને
લડકે લાગે તે, લાય (૪) [લા] કાચ, અનૂન,

દાઝ કે એવા આવેશના જુગ્મસાની લાગણી (૫)
આગ પે. ઝટ પરચો દઈ દે એવું શીઝોપી

કે ઉચ્ચ સ્વભાવનું માણસ [-ઊઠવી = અગન
ઊઠવી, બળતરા બળવી (૨) બળવું, મરવું,

નાશ પામવું, એ લાવનો તિરસ્કાર કે પ્રહાર
કરના બોલવામા વપરાય છે જેમ કે, આગ

ઊડી એના પૈસામા = ખડ્યા, મૂઆ એના પૈસા
(૩) [લા] કોવ ખૂબ ચડવો - ઝાકવી = ખૂબ

કોવે ભરાવું - બળવી, - ખેસવી = જુઓ
'અગન બળવી, ખેસવી' - મૂકવી, - મેલવી,

- સળગાવવી = આગ લગાડવી, બાળવાને
માટે સળગાવવું - લાગવી, = આગવી (મજાન,

માલ ઇ.) અગ્નિમાત બળવું - સળગવી =
આગ લાગવી (૨) અગ્નિ પ્રદીપ થવો, લાગવું

- બળવું - વરસવી = ખૂબ તાપ પડવો (૨)
કોવથી લભૂકતી વાગ્યારા તીકળવી - લગાડી

તાપણું કરવું = તાપણી ભેઈએ તે માટે
ધર જ લગાડવાના જેવી બેવકૂફીથી વતવું ને

તે વિષે બેપગવા કે લાન ન હોવું] ઠખેલ
પુ. આતસખાજ ઠગાડી સ્ત્રી. રેલગાડી

ઠદાન ન. અગ્નિપાત્ર, આગિયુ (૨) પુણ્યાર્થે
અગ્નિસસ્કાર કરવો વા તેના સાવન પૂરા

પડવા તે ઠખેટ સ્ત્રી. આગગગ્નિથી ચાલતું
વહાણ, 'ગરીમર'

આગત વિ. [સ] આવેલું - તાન્વાગતા સ્ત્રી.
આવેલાનો આદરસરકાર, પરાણાચારી - તું

વિ. + આવતું
આગ-દાન, -ખેટ જુઓ 'આગ' મા

આગમ પુ. [સ] આગમન, જન્મ (૨) શાસ્ત્ર
વર્મશાસ્ત્ર (૩) પ્રાચીન જૈન વર્મગ્રંથ (૪)

મત્રશાસ્ત્ર (૫) ખત, મત્રતવેલ, પુગવ'મા

મૂકવા લાયક લેખ (૬) પ્રત્યય ૦૧ નં
આવતુ તે ૦નિર્ગમ ૧૦ વેદશાસ્ત્ર, શાસ્ત્રો
૦નિર્ગમ પુ ૦ આવક-લવક (૨) આયાત
અને નિકાસ ૦રહિત વિ ૦ લેખિત દાખલા
વગરતુ (૨) શાસ્ત્રના આધાર વિનાતુ
-માપાથી વિ ૦ [સ] આવતુ ને જતુ, જન-મતુ
ને મરતુ (૨) ક્ષણિક [અગાઉ
આગમ્ય(-જ) અ ૦ પહેલેથી. આગળથી,
આગમણ સ્ત્રી ૦ ચૂલાનો આગલો ભાગ (જ્યા
અગારા કાઢી ચોલવાય છે)
આગમજ અ ૦ જુઓ આગમ્ય
આગમાળું નં ૦ જાળલાત
આગરણુ (જા) સ્ત્રી ૦ લુહારની કોઠ કે લકી (૨)
સોનીની લકી (૩) (કા) હિંદુ ખલાસીની સ્ત્રી
આગરણું સં કિં સરખે અંતરે બધ — પાટા
નાખવા [એક રોગ
આગરુ પુ ૦ મોમાથી દુર્ગધ નીકળ્યા કરે એવો
આગરો પુ ૦ નાણાલીડનો-તગીનો વખત
આગલી પાછલી સ્ત્રી ૦ ગઈ ગુજરી જૂની
વાત [-કાઠવી=જૂની વાત (કે તેના ડંખ)
તાજકેયાદ કરવી-જૂલવી,-કાઠી નાંખવી
=જૂની વાત વીસતુ, માફ કરતુ]
આગલુ (લુ) વિ ૦ [સ અગિમ, પ્રા.
અગિલિય] પહેલાતુ; અગાઉ બનેલુ (૨)
મુખ્ય, આગળ પડતુ ૦ પાછલું વિ ૦ (૨)
૧૦ આગળ પાછળતુ, કશા સમયથી જૂનું
બાકી કે ચૂકતે યા વસૂલ કરવાતુ રહેતુ.
(જુઓ આગલી પાછલી)
આગવાળો પુ ૦ એ જિન બોઈલરમા આગ
સ લાળનાર-કોલસા પૂરનારો 'ફાયરમેન'
આગણું વિ ૦ ઇલાયક, પોતીકે [ભોમિયો
આગ(-ગુ)વો પું ૦ [જુઓ અગવો] અગણી,
આગળ અ ૦ [સં અગ્રે, હિ આગે] અગાઉ,
પૂર્વે (૨) પાસે, કને (૩) સન્મુખ, સામે
(૪) બહાર. જાહેરમા (પ) [દે અગલ=
અધિક?] લવિયમા, હવે પછી [-આવડું,
=ગરત, પ્રસિદ્ધિ વગેરેમા મોખરે થતુ (બીજને
પાછળ રાખી કે રહે એમ) -પડું=મોખરે
આવતુ, દાનવાળી કે પહેલ કરવી, અ પલાવતુ

-થડું=પહેલું અગાઉ ચાલતુ કે જતુ યા
મરતું (૨) જુઓ 'આગળ આવતુ' કે 'પડતુ'
-પર, ઉપર=લવિયમા] ૦ પડતું વિ ૦
જાહેરમા આવતુ (૨) મોખરેતું ૦ પાછળ અ ૦
આગળ અને પાછળ (સમય ને રચળ)
(૨) ચારે પાસે ૦ વા અ ૦ અગાઉથી ૦ પેડા
પુ ૦ ૧૦ વં વવારેપડતુ આગળપડતુ તે
આગળિયો, આગળી જુઓ 'આગળો'મા
આગળુ વિ ૦ [જુઓ આગલુ] ચડ્યાતું શ્રેષ્ઠ
આગળો,-ળિયો પુ ૦ [સ અર્ગલ પ્રા અગલ]
બારણુ ઉધાડવા વાસવાની કળ, ઉલાળો -ળી
સ્ત્રી ૦ ઉલાળી (૨) મક્કમની પટ્ટી
આગ તુક વિ ૦ [સ] આવી ચડેલુ, હમેશતુ
નહિ એવુ (૨) વગર નોતરે અ વેલુ (૩)
પુ ૦ અતિવિ (૪) મુસાફર
આગા પુ ૦ [તુર્કી] આકા, શેઠ ૦ ખાન પુ ૦
(સ) ખોલતોનો ધર્મગુરુ ૦ ખાની વિ ૦
આગાખાનને લગતુ (૨) આગાખાનના ધર્મને
અતુસરતુ [કપડુ
આગાખાની સ્ત્રી ૦ [મ] એક જાતનું સુતગડ
આગામી,-મિક વિ ૦ [સ] આવનારું, લવિયતુ
આગાર ૧૦ [સ.] ઘર, નિવાસસ્થાન (૨) [જૈન]
છૂટ, અપવાદ
આગાહી સ્ત્રી ૦ [ફા] લવિયતુ સૂચન
આગિયા પુ ૦ એક પક્ષી
આગિયા-ખડક પુ ૦ જુઓ 'આગિયુ'મા
આગિયું વિ ૦ [જુઓ આગ] આગવાળુ (૨)
જલદ, તીખુ, મિતજ (૩) ૧૦ જુઓ આગ-
દાન (૪) ઊભા મોલે દૂડામાના દાણા બળી
જય તે રોગ (બહુધા જુવારમા) -ચાખડક
પુ ૦ જવાળામુખી પર્વત
આગિયો પુ ૦ [આગ] પરથી ખદોત (૨) જુવાર
ઇત્યાદિનો એક રોગ, આગિયુ (૩) એક જાતની
ધોળી જુવાર (૪) જેને અડકવાથી લાથ બળે
એવો એક છોડ (૫) (સ) વૈતાલ
આગુ વિ ૦ + આગલુ
આગુવો પુ ૦ જુઓ આગવો
આગે અ ૦ [સ અગ્રે પ્રા અગ્રે, હિ] આગળ, પૂર્વે.
[-આગે ગોરખ જાગે=લવિયની આગળથી

ચિતા ન કરતા, તે વખતે (દૈવ નેગે) કાઈકે
મારુ જ થયો કે રમ્તો સૂઝે એ શ્રદ્ધા સામવી:
આગળ ઉપર વળી કાઈકે કાવતુ થઈ ન રહેશે
-અત્યારે રોકાવુ નહિ (આ ભાવ ખતાવે છે)
‘આગળ સો થઈ રહેશે’] ૦કદમ નં, ૦કૂચ
મીં આગળ થપતુ ને પ્રગતિ ૦વાન વિં
આગળ ચાલનાર(ર) પુંનેતા સગદાં ૦વાની
મીં આગેવાનપણુ -ગોતર (-ર) વિં
[સ લગત્ર ?] ગદ્યાતતુ, પહેલાતુ(ર) નસેતુ
આગો પીઠો પું અગરખાનો આગલો તથા
પાછલો ભાગ

આગિનક વિં[સ] અગિને લગતુ(ર) યજને લગતુ
આગ્નેય વિં [સ] અગિનુ, અગિ વિષેતુ(ર)
અગિદેશ સખલી -ચારો નં અગિ વડે
જેનો ઉપયોગ થાય તેવા હથિયારો-તોપ,
ખંડકં ઇં

આચયણુ પું [સ] ચણનાલ(ર) નં વર્ષાઋતુને
અતે પહેલા પાકની આહુતિ

આચહુ પું [સ] ધાર્યું કરવાની વૃત્તિ, ખત,
નિશ્ચય(ર) હક, જિજ્ઞ, મમત(ર) પછી વિનતી
-હી વિં આચહવાણુ, નિશ્ચય, હરીહુ

આચહાયકુ પું [સ] માગશર અચહાયણ

આચરક પું એક વનગળિ, ઝાપટો

આચહુ વિં આધુ [-જલે=ઠળને, મરલે,
દીગતુ રહેા, એવે ભાવ ખતાવે છે]

આધરો પું જુઓ આગહ

આધાત પું [સ] પ્રહાર, કટકો(ર) અવાજ થાય
એવી ગતે અચકાવુ ને (ર) દુ.ખની તીવ્ર
લગણી ૦૨ વિં આવાન પહોચાડે એવુ(ર)
પું માંને ખૂની

આધુ વિં [સ] એવે ? (કાલને અતરમા) દર,
૦૨ (ર) કિં ૦ વિં આગળ, પાસે (જેમકે આગો
આવ, આધુ પાણુ) [-આપણું=પાસે આવવુ
-એટલું=લાજ કાઢવી, ધૂમટો તાણવો (ર)
[લા] સ્ત્રી પેઠે વર્તવુ, ખાચણુ ખનણુ -કરણું=
(ખાંડી ખાણુ) વાસણુ, ખવ કરણુ (ર) દુ
ખમેણુ (ર) (યુદ્ધમા લાગતુ લાકડું) બહાર
કાઢવુ(ર) (૪) [લા] મનથી દુ કરણુ, અળખામણુ
-રણુ -મૂકણું=(વરતુને) છેલ્લી, તેને અગેના

ગેકાણમાથી મુક્ત થવુ(ર) (નામ) પૂરુ કરણુ,
પરવારણુ, ખર મૂકવો -એમણું=દર ખમણુ;
ધૂદ-નજક નજક નહિ એમ-એમણું (ર)
સ્ત્રીએ વેગળા એમણું, અટકાવ આવવો
-જઈ ને પાણું પહણું=વધારેપડતા આગળ
વવવાની ભૂલ કરી, પછી પાછા પડવાનુ વાય
ત્યારે પડતાવુ, ભૂલ કરીને ખરતાવુ, નિષ્કળતા
વહોરવી

આધુ પાણું વિં (સમય કે અતરમા) આગળ
પાછળ આવતુ, અહી તહી -આમપાસ કયાક
હોય એવુ, કે સ્થાનકે વયેણુ (ર) (જગદે
થયેથી) નજરે ન પડે એવુ (ર) ખોટ ખર,
ચોગ્યાચોગ્યા [-કરણું=અહીથી તહી જગદે
કરણુ (જેમકે, આધુ પાણુ કરી જુઓતો અધુ
પેટીમા માઈ જશે લાકડા આવવાપાછાં ત્યાં
એટલે સળગ્યુ) (ર) સતાણુ (ર) લભેણુ,
ચાહીચૂકલી કરવી -કરણું=ખોટ ખર કે
ચોગ્યાચોગ્યા તા વધારેપડતુ કરણુ, -જેણું=
આગળ પાછળને-ખવો વિચાર કરવો પગલામ
વિષે સભાળવુ -થણું=અહીથી તહી કે
આસપાસ લમણુ, આવણુ જણુ, ટિચાણુ, કાંકા
મારણુ (ર) તતાણુ કે સ્થાનકે થણુ]

આધે અંદર, વેગળે ૦થી અં ૦૨થી ૦ણું
વિં દરણુ(ર) લવિચણુ ૦૨ વિં આધુ(પ)
આધૂડો પું છોકરાની એક રમત
આધૂણું વિં [સ] વમણુ, કંઠ ૦માન વિં
ચક્રચક્ર કરણુ

આધોપક વિં [સ] ઘોષણા કરનાર
આધ્રાણુ નં [ન] સૂઘણુ તે (ર) સતોષ
આચકણુ સંકિં ખેચણુ આચકાસોયેલું લેણુ
આચકી સ્ત્રી આચકી તાણુ -ટો પું આચકો,
વકો(ર) [લા] સંકાય, આનાકાની (ર) ક્રામકો
(૪) ખોટ [-આધો=ખમણુ, આચકો
અતુલવમા આવવો -આપણો=આચકો
આધે એમ કરણુ-અતુલવાવવો -મારણો=
તોગથી એકદમ ખેચણુ -આપણો, -કાગણો=
આચકો ખાવો]

આચમન નં [સ] જમણી હથેલીમા ચોણુ પાણી
લઈ પી જણુ તે (-કરણુ) (ર) પ્રવાહી પ્રસાદ

—ની સ્ત્રીં આચમન માટેની ચમચી.—વું વિં
 [આચમ] આચમન કરવું
 આચરકૂચર વિં પરચૂરણ (૨) નં પરચૂરણ
 ખાવાનું; કાચુ કાર (૩) પરચૂરણ સરસામાન
 આચરણુ નં [સં] ચાલચલગત, વર્તણૂક (૨)
 ચારિત્ર, લક્ષણ (૩) વ્યવહાર, અમલ —છીય
 વિં આચરવા યોગ્ય —વું સંકિં [સ આચર]]
 કરવું, પાળવું (૨) અંકિં વર્તવું, ચાલવું
 આચાર પું [સં] આચરણ, વર્તન (૨) સદાચરણ
 (૩) વિધિ, સરકાર (૪) ધર્મશાસ્ત્રમા કહેલા
 આચરણના નિયમો (૫) શિષ્ટ સપ્રદાય, રૂઢિ,
 રિવાજ ૦જક વિં જડની પેઠે વિચાર વિના
 માત્ર આચારને વળગી રહેવું (૨) આચારને
 વળગી રહીને વિચારશૂન્ય બનેલું ૦જક વિં
 આચ ૦થી ભ્રષ્ટ, પતિત ૦વિચાર પું ૦ખં ૦વં
 વર્તન અને વિવેક (૨) ગર્ભિત ગીતગિવાજ
 અને માન્યતાઓ ૦શુદ્ધિ સ્ત્રીં આચારની
 શુદ્ધતા —ધર્મ પ્રમાણે હોય તે ૦સ્ત્રૂત નં
 આચારનો પ્રધાન નિયમ —રાચહ પું
 આચારનો આગ્રહ —રાચહી વિં આચારનું
 આગ્રહી —રી વિં આચાર પાળનાર —ચુસ્ત
 આચારજ(-જ) પું [સ આચાર્ય + જી] +
 આચાર્યજ
 આચાર્ય પું [સ] ધર્મ—સપ્રદાય ચલાવનાર,
 ધર્મધ્યક્ષ (૨) વેદાદિ વિદ્યા શીખવનાર (૩)
 મત્રોપદેશ કરનાર, ધર્મગુરુ (૪) મુખ્ય શિક્ષક,
 ‘પ્રિન્સિપાલ’ (૫) ગૌર (૬) વિદ્વાન
 આચછાદક વિં [સ] ઢાકનાર, સતાડનાર —ન
 નં ઓઢવાનું કે ઢાકવાનું જે હોય તે (ચાદર,
 છાપર, ચદરવો ઇત્યાદિ) (૨) સતાડવું તે.—વું
 સંકિં [સ આચ્છાદ] ઢાકવું [સ તાડેલું
 આચછાદિત વિં [સ] છવાયેલું, ઢકાયેલું,
 આછ સ્ત્રીં [લુઓ આછું] ઓછાપણું (૨)
 છાશનું પાણી; પગલ (૩) પાતળાપણું
 આછકલું વિં [લુઓ આછું] છીછરા મનનું,
 નાદાન (૨) મોટાઈ ન છરવી રાગનાર દૂલણજી
 —લાઈ સ્ત્રીં, —લાપણું નં, —લાવેલા
 પું ૦ખં ૦વં આછકલું વર્તન
 આછકલું સંકિં ખખેવું (૨) પછાડવું

આછણુંલૂછણું નં ટાપટીપ, વગ્નાગિયાપણું
 આછર પું [લુઓ આછરણું] પોશાક (૨)
 પાગરણું; આસન (૩) સ્ત્રીં ગવેહાની ગૂણ
 નીચેની ગાદી —રિહું નં પાથરણું (૨)
 ગવેહાની આછર
 આછરવું અંકિં [‘આછું’ પરથી ?] ઓસરવું
 (૨) નરમ પડવું (૩) [સ આરત્ત ?] પાથવું
 આછેટકું સંકિં લુઓ આછેટકું, પછાડવું
 આછીગરું વિં મલાક્કા પાસેના ‘આછી’
 નગરનું (સોપારી)
 આછું વિં છૂટું છૂટું, પાપું (૨) થોડું ઓછું
 (૩) પાતળું, છેક ઝીણું (૪) આપું [આછા
 દહાડા = મુઠ્ઠેલીનો —ગરીબીનો વખત]
 ૦પાતળું વિં યોડુધણું (૨) જેવું તેવું;
 કાસકૂસ (જેમ કે, રોટટો, ધવો આઢો પાતળો
 કહેવાય છે) —જેરું વિં આછું (૫).
 —છોતરું વિં ઘણું જ આછું, રવડું
 આજ અં [સ અજ] આજે, ચાલુ દિવસે (૨)
 સ્ત્રીં આજનો દિવસ [—ની ધડી અને
 કાલનો દિવસ = ગયું તે ગયું (અશક્ય
 વાયદામા પડે કે કદી ન બનવાનું લાગે ત્યાં
 વાયદા અગે બોલાય છે)]
 આજકાલ અં આજે અથવા કાલે, થોડા
 વખતમા (૨) હમણા, હાલ (૩) સ્ત્રીં આજ
 અને કાલનો દિવસ [—કરવી = વાયદો કરવો,
 હાલ કરવી —કરતાં = આજકાલ એમ વખત
 ગણતા, થોડે થોડે, નજણાય એમ ધીમે ધીમે]
 ૦નું વિં હમણાનું જ, થોડા વખતનું (૨)
 અર્વાચીન (૩) કાચી ઉમરનું, નાદાન, બિન-
 અનુભવી ૦માં અં તરતમા, થોડાક
 વખતમા, એકાદ બે દિવસમા
 આજન્મ અં [સ] જન્મથી જ (૨) જિંદગી-
 લર —માત્ર અં જન્મથી માઢીને મગ્ણ
 મુધી, જીવનલર
 આજન્મ વિં [અ કાજમ] મોટું (૨) માતનીય
 આજનન(-નું)ખાણું, આજનન(-નું)ભુજ વિં
 દૌંચણ મુધી પહોંચે તેવા લાખા હાથવાળું
 આજર પું [ફા] મદવાડ (૨) ઉપદ્રવ, મગ્ગ.
 —રી વિં દંદી, રોગી

આછ સ્ત્રીં ['આને'તુ સ્ત્રીં, સર્વાર્થ] માનો
મા -ભ [માનાર્થ], જો પું [સર્વાર્થ]
માનો ખાપ [આગ્રહભરી વિનતી
આછ સ્ત્રીં [અ આજિજી] કાલાવાલા,
આછવડ પું [સ] (સ) મહાવીરનો પ્રતિરૂપથી
ગોશાલકં (૨) એનો સપ્રદાય (૩) [લા]
દોગી સન્યાસી

આછવન વિં [સ] છવન પર્યં તત્તુ (૨) અં
છવન પર્યં ત [સાધન
આછવિડા સ્ત્રીં [સ] ગુજરાન (૨) ગુજગનતુ
આભુ (-ભૂ) આભુ (-ભૂ) અં ['આભુ,
-ભૂ'તુ કિત્વ] આસપાસ, ચારે બાજુ ઓ,
ઠમાં અં આસપાસ કે ચોતરફ ઓથી
અં આમનેમ કે ચોતરફથી

આભૂકું વિં આભુ
આજે અં [સ અજ] આજ, આ દિવસે
-રોકડા (ને) કાલે ઉધાર = રોકડા તે ખરા,
ઉધારની વાત નહિ (આજે બહલે 'આજ'
પણ કહેવાય છે)

આજે પું [સ સર્વાર્થ] માનો ખાપ ઓડવો
તેનુ શ્રાદ્ધ કરવાનો દિવસ, આસો મુદિ એકમ
આનેજાને પું એક જાતની ઐશ્વર્ય

આજા સ્ત્રીં [સ] હુકમ (૨) રત્ન, પરવાનગી
[-આપવી = કરમાવવું (૨) રત્ન કે પરવાનગી
આપવી (-માગવી, -લેવી, મળવી સાથે
આવે છે) -ઉકાવવી, -માનવી, -માયે
ચલાવવી = હુકમ પાળવો, માન્ય ગણવો
-માં આવડું = આમન્યા કે કાબૂ તથા
આવડું, કદામા આવડું -મા રહેલું =
આમન્યા કે કાબૂ માન્ય ગણીને વર્તવું,
કદામા રહેલું] ઠકરે વિં હુકમ આપનાર
ઠકારિતા સ્ત્રીં, કારિત્વ નં આજાકારી
હોતુ તે ઠકારી વિં આજા પ્રમાણે વર્તનાર,
આજાકિત વચ્ચં નં તરશાસ્ત્રમા વર્ણવેલા
છ ચક્રોમતુ એક, એક તાત્ત્વિક ચક્ર કે
આકૃતિ ઓધારક, ઓધારી વિં આજા માયે
ચલાવનાર, આજાકારી. ઓધીન વિં આજાને
આવીન આજા પ્રમાણે જ વર્તનાર. ઓધીનતા
સ્ત્રીં ઓધ્યાથી, ઓધવતીં વિં આજા

પ્રમાણે વર્તનાર, ઓધારે અં આજા
અનુસાર-પ્રમાણે ઓધારી વિં આજા
પ્રમાણે વર્તનાર ઓપક વિં [સ] આજા કરનાર
ઓપન નં હુકમ, કરમાન ઓપન નં ગતનો
લેખી હુકમ કે તેનો કાગળ (૨) હુકમનારું
ઓપત્રિકા સ્ત્રીં આજાપત્ર (૨) (ગાયકવાડનું)
સરકારી 'ગેઝેટ' ઓપાલક વિં આજાનુ
પાલન કરનાર ઓર્થ પું આજાનો અવ-
કારપદના રૂપમાંથી આજાનો અથ નીકળે
તે (વ્યા) ઓર્થક વિં [વ્યા] અર્થાન્તર-
ને લગતું ઓપત્રીં વિં આજાનુસારી -ગાકિત
વિં આજા પ્રમાણે વર્તનાર, તાબેદાર

આન્ય નં [સ] થી (૨) યજ્ઞવ્ય
આજા સ્ત્રીં [અ રૂંજી] દત્ત
આજાદ વિં [જા] નવત્ર -દી સ્ત્રીં અવતરતા
આજો પું + વિશ્વાસ (૨) હિમત

આટ પું વણકનું એક ઓનર (૦) સ્ત્રીં
ઉપર મૂકેલું વાસણ પડી ન જાય એવી
છાણાની ગોળવાળું (૩) [ચા] હિં પચ્છી નામ
બનાવતો એક પ્રત્યય ઉદાઠ મરડાટ, હોડાટ
આટઆટલું વિં ['આટલું'તુ કિત્વ] આટલું
આટલું, આટલું બહુ

આટ (-ડ) કાટ પું [આડ+કાટ] સાગ
સિનાયતુ બીજુ લાડકું

આટલાટિડ પુ -[ઈ] (સ) એક મહાસાગર

આટલું વિં [સ, રજ્જ, નાવત્ત, મા નિતિય, કિતિય]
અમુક દેખારેલા નક્કી કરે, જ્યાં, પ્રમાણ
જોટલું (સમય, વ્યય, અતર વગેરે) -કામાં
અં અમુક મર્યાદિત (પ્રદેશ, મમય)ની અંક
(૦) ખમે જ અહીં-બહુ દૂર નહિ (૩) અમુક
ગોડા વખતમા [આટલું ત્યારે તેટલું =
અમુક નક્કી હોય તેની સાથે સાથે બાકી જેટલું
હોય તેય, પૂરું, બહુ]

આટલું મંકિં [સ અટ] 'દૂરી ચૂરી એક-સ
કરવું (૨) [વ્યા] નામ કે હિંને લગતા 'વાં-
વાં ચવાપુ' ના અર્થનું હિં બનાવેલું ઉદા
'આટલું', 'જોઆટલું' (૩) રીતે ધાતુ પાળવા
રૂપના

આટવિં કું [મ] જ નહીં મારાં
આટાપાટા તુંબંબંબં આટોપાટ-એક રૂપ

ନଂ [ମ.] ଅଢ଼କ, ଉପନାମ ଚମ୍ପୂଢ଼ା ପୁଂ

અનન્ત(ર)લાગુ ઓપાસું(-સે)અનન્તે
 બાલુએ ઓટિયુ. ઓટું વિન્નઅન્તું. માર્ગ
 બહારનું ઓપ વાંચું અથવા હેણે બાલુજાણી
 કે બીજા કોઈ વેલાનો કંઈકો પહેલે છે તે
 ઓપીત સ્ત્રીનું વચમાં ચણેલી ભૂત, બાગ્યાની
 સામે ચણેલી પડદાની દીવાલ ઓપીતિયુ
 નં ભીતની ભેડે ભીત ભરી લઈને બનાવેલો
 ગ્રુમકોશર-ભંડાર પડદાની નિયુ ઓરન્તો પું
 ગન્નમાર્ગ નહિ તેવો ન્તો; ગણિક્યાના ન્તો
 (૨) આરો-એ ટો ન્તો ઓશી સ્ત્રીનું નાની
 ગલી ઓર પું, ઓનું નં બાણી અન્ત
 વવાની પાળ-ભીત (૨) આડી પાટકી મેલ
 ઓસાલ સ્ત્રીનું એગનન વર્ષ. ઓસાલ ઓનું,
 ઓસાલિયુ નં સોડમા ઘાલવાની ચદર (૨)
 છાતીની આડે અવે એમ કપડું જોડવાની
 ગીત ઓધિયાર નં હથિયારને અલાવે
 બીજુ જે કાંઈ હથિયાર તરીકે ગમ આવે તે
 આરણી ઓનું [મ અઢળી. કાનડી અઢળિને]
 ટોટકી ઇત્યાદિ વણવાની ત્રિપાઈ, આખળિયો
 આરત ઓનું [હિ આરત, ન અઢત] માણેકના
 વતી કામ કરવું તે (૨) હંકસાઈ, દલાલી
 -તિયો પું પ્રતિનિધિ દલાલ 'એગન્ટ'
 આરતાળો, આરત્રાસું જુઓ 'આડમા
 આરત્રામ વિન્ન [સ અઢત્રાત્ર] ૩૮
 આરદાવો આરદધ ધો, આરનામ. આડ
 પાસું (-સે), આડકેટું (-ટિયુ), આડ-
 ભીત (-તિયુ) જુઓ 'આડ'મા
 આડલું નં જુઓ આડલું
 આડશ સ્ત્રીનું [જુઓ આડ] આતરો, પડેલા ભીત
 આરમર, આરમાલ, આડસોડ(-હિયુ),
 આડહથિયાર જુઓ 'આડ'મા
 આડંબર પું [સ] લાણુ પહેણુ છવાઈ ગેલું
 તે, ખટાટોપ (૨) ઠાંઠ, દખળો (૩) જોરો
 ડોળ (૪) અહ નાર -રી વિન્ન આડબંગાણુ
 આડાઈ સ્ત્રીનું જુઓ 'આડું'મા
 આડાજૂડ વિન્ન આડુઅવણુ પથંગેલું, ગીચ
 આડામોઈ ('મો' ?) વિન્ન સ્ત્રીનું [આડું+મો]
 હીલી, નિદી
 આડિયાકરસણુ સ્ત્રીનું એક વનસ્પતિ, તનમનિયુ

આડિયું નં [જુઓ આડું] અન્ત(ર)કર માં
 આડ કન્વાલ બીજું (૩) કાંઈ નામને બદલે
 ગઈ ટોટકા આરોજોરો કરે છે તે [-કરવું=
 આરો લજોરો સ્ત્રી કાંઈ કરવી]
 અરિયો પું જુઓ આડ પું
 આડિકલ પું કંદેલથી પહેળો દિવાનો
 મંદ કે નેચ અવ
 આડી સ્ત્રીનું [જુઓ આડ] આડે મૂકવાની વસ્તુ
 (૨) આડસરધી પાતણુ લાકડું (૩) પાવા,
 આખડી (૪) હં (૫) સીમા (૬) કુત્તીનો
 એક દાવ (૭) આડ, આડું નિલડ
 આડીતર સ્ત્રીનું હોદીથી નદી ઓગેની પાર જવું તે
 આડીવાડી સ્ત્રીનું કુટુંબકબીલો
 આડું વિન્ન [જુઓ આડ] સીધું નહિ તેવું (૨)
 ઊણું નહિ તેવું (૩) વચ્ચે પડ્યું હોય કે
 આવે તેવું (૪) હીલી (૫) વાવાખોલિયુ (૬)
 પોલ, આડકંતર (૭) જોડ વાકું (૮) વિરુદ્ધ
 વચ્ચે આવતું (૯) અન્ન આડી બાલુએ (૧૦)
 નં ગારાનું ખલવું (૧૧) મેલું ભૂત ઇત્યાદિ
 [આડી ખીલી=જુઓ આડખીલી નડતર
 આડી જીલ કંરની=વચ્ચે આડું જોલીને
 હન્ત નાખવી વાકું જોલવું આડી દોરે
 (ખાણું)=માગી પેઠે ઊંધું વાલીન (ખાણું)
 આડી વાટની ધૂળ=કાકા, વ્યર્થતા
 આડું (-ડે) આવડું=વચ્ચે (વિજા કે ગહત
 તરીકે) પડવું આડું (-ડે) ઊતરવું=રસ્તામા
 કાંઈ વચ્ચે આવી તેને પાર કંવો, એમ હરકંત
 કરવી (૨) અપશુકન થવા (ખિલાડી માટે
 ખાસ કરીને) આડું થવું=આડું પડવું,
 સૂવું (૨) વાકું કે વિરુદ્ધ કે હીલી થવું આડું
 કાટવું=વચમાંથી ફટાવું, આડે ન્તે વળવું
 (૨) વાકું જોલી કે ખીલ રીને વચમાં વાવો
 પાડવો સરળ ચાલતામા વિજા પાડવું આડું
 ને ઊણું લેવું=ખૂબ ધમકાવવું, ઊધડું
 લઈ નાખવું -પડવું=સૂવું (૨) વચ્ચે વાવો
 નાખવો, આડું આવવું, વિરોધ કરવો આડો
 આક વાળવો=હં કરવી, છેવટની હં
 ૮૦ વર્તવું, ગળા કરવો આડો હાથ
 કરવો=રોકવું, અટકાવવું આડો હાથ

૦તુલ્ય વિં ભતના જેવું પોતાની સમાન
 ૦તુલ્ય સ્ત્રીં આત્મસતોષ ૦તુલ્ય વિં
 અનાત્મ વસ્તુઓ તરફનો મોહ દૂર થઈ
 આત્માના આનંદમાં તૃપ્ત થયેલું ૦તુલ્ય સ્ત્રીં
 આત્મતુલ્ય થયું તે ૦ત્યાગ પું સ્વાર્થત્યાગ
 (૨) આપઘાત ૦ત્યાગી વિં આત્મત્યાગ
 કરનાર. ૦ત્યાગિની વિં સ્ત્રીં આત્મત્યાગ
 કરનારી ૦ત્વ નં પોતાપણું, સ્વત્વ ૦દમન
 નં પોતાની વાસનાઓનું દમન ૦દર્શન નં
 આત્મસાક્ષાત્કાર, આત્મજ્ઞાન, ૦દર્શી વિં
 આત્મદર્શન કરનાર ૦દાન નં સ્વાર્થણ,
 આત્મત્યાગ ૦દ્રોહ પું પોતાની ભતનો દ્રોહ.
 પોતાની ભતને હાનિ પહોંચાડવી તે ૦દ્રોહી
 વિં આત્મદ્રોહ કરનાર ૦ધર્મ પું આત્માનો
 ધર્મ-શુભ-સ્વભાવ ૦નિઘ્રહ પું પોતાની
 વાસનાઓનો નિઘ્રહ-સંયમ ૦નિમગ્ન વિં
 આત્મરત ૦નિમગ્ન નં આત્મામાં
 હૂબધી માગવી તે ૦નિરીક્ષણ નં પોતાની
 ભતનું નિગીરણ ૦નિર્ણય પું પોને ભતે
 કેરવાને કે કેરોએ નિર્ણય ૦નિવેદન નં પોતાની
 ભતને તથા પોતાનું બધું ઈશ્વરના ચરણોમાં
 સમર્પી દેવું તે, લક્ષિના નવ પ્રકારોમાંનો
 એક (૨) પોતાની તરફનો ખુલાસો ૦નિવેદી
 વિં પોતાની ભત (ઇષ્ટદેવને) અર્પણ કરનાર
 (૨) પોતાનો ઐગંક ભતે રાધી લેવાના
 નિયમવાળું ૦નિષ્ઠ વિં આત્મામાં જ નિષ્ઠા-
 વાળું, આત્મરત ૦નિષ્ઠા સ્ત્રીં આત્મામાં નિષ્ઠા
 ૦નિષ્ઠા સ્ત્રીં પોતાની ભતને નિષ્ઠી તે
 ૦પરિવ્રિત વિં આત્માને ખોઈ ખેંદેલો
 ૦પરિતાપ નં અતરનો પશ્ચાત્તાપ ૦પરીક્ષક
 વિં (૨) પું આત્મપરીક્ષણ કરનાર ૦પરી-
 ક્ષણ નં આત્મપરીક્ષા કરવી તે ૦પરીક્ષા
 સ્ત્રીં પોતાની ભતની પરીક્ષા ૦પ્રકાશ પું
 અતગ્ના ભાવેને વ્યક્ત કરવા તે (૨) આત્માનું
 તેજ ૦પ્રતિષ્ઠા સ્ત્રીં સ્વમાન ૦પ્રત્યય પું,
 ૦પ્રતીતિ સ્ત્રીં ભતને ખાતરી થવી તે, આત્મ-
 વિશ્વાસ ૦પ્રબોધ પું આત્મજ્ઞાન (૨)
 આત્મજ્ઞાન ૦પ્રવણ વિં આત્મનિષ્ઠ.
 ૦પ્રશંસા સ્ત્રીં પોતાની ભતના વખાણ

૦પ્રીતિ સ્ત્રીં પોતા વિષેની પ્રીતિ ૦બલ(-ળ)
 નં આત્માનું બળ, મનનું કે હૃદયનું બળ
 ૦બુદ્ધિ સ્ત્રીં પોતાની સ્વતંત્ર સમજણ (૨)
 પોતાપણની બુદ્ધિ (૩) મતલબિયાપણું
 ૦બોધ પું આત્મજ્ઞાન (૨) ભતને-હવને
 ઉપદેશ ૦બંધુ પું પોતાનું-એક-લોહીરું
 સગું (મામા, માસી કે દેઈનો દીકરો) ૦ભાન
 નં પોતાની ભતનું ભાન-જ્ઞાન ૦ભાવ પું
 ગર્વ, હુ પદ (૨) પોતાના ન્દાણ અને ઉત્તમિની
 ઇચ્છા (૩) આત્મભાવના ૦ભાવના સ્ત્રીં
 પોતાના જેવો જ આત્મા બધામાં વસે છે એવી
 ભાવના ૦ભૂ વિં મ્વય ભૂ (૨) પું (સ) બ્રહ્મા
 (૩) કામદેવ (૪) પુત્ર ૦ભૂત વિં બુદ્ધિ
 આત્મજ (૨) અનુકૂલ (સેવક) ૦ભોગ પું
 અપભોગ ૦મ થન નં અત કરણમાં અનં-
 વૃત્તિઓ તથા ભાવોનું મથન, મનોમથન
 ૦મંથનકાલ(-ળ) પું આત્મમથનને
 સમય ૦યોગ પું આત્મા સાથે સબધ-
 ભેદાણ ૦રક્ષણ નં, ૦રક્ષા સ્ત્રીં પોતાનું
 ન્દાણ-સલાણ ૦રત વિં આત્મામાં જ
 રમનાર-નિમગ્ન ૦રતિ સ્ત્રીં આત્મામાં
 પ્રીતિ-આનંદ ૦રામ પું આત્માને રામ-
 પ્રભુ માનનાર યોગી (૨) આત્મામાં જ રમનાર
 યોગી ૦લક્ષી વિં પોતાને લક્ષીને ગ્યાયેલું.
 સ્વનુભવરસિક, 'મખજેટિવ ૦લગ્ન નં
 દેહલગ્નથી ભિન્ન એવું દિલી-ખે આત્માઓ
 વચ્ચેનું લગ્ન ૦વત્ વિં પોતાના જેવું ૦વધ
 પું આપઘાત ૦વ ચક્ર વિં ભતને હેતરનાર
 ૦વ ચના સ્ત્રીં ભતને હેતરની તે ૦વાદ પું
 આત્મા છે એવો વાદ ૦વાદી વિં આત્મ-
 વાદમાં માનનાર ૦વાન વિં પોતાની ભત
 ઉપર કાબૂવાળું (૨) આત્મજ (૩) ચેતનવાળું;
 આત્મવાળું. ૦વિકાસ પું પોતાની ભતનો
 વિકાસ—ઉત્તમ ૦વિચાર પું આત્મચિતન;
 આત્મતત્ત્વ વિષે મનન ૦વિડંબના સ્ત્રીં
 પોતાની વિડંબના ૦વિદ પું આત્માને
 ભણનાર, બ્રહ્મજ્ઞ ૦વિદ્યા સ્ત્રીં અધ્યાત્મ-
 વિદ્યા, બ્રહ્મવિદ્યા ૦વિનાશ પું સ્વ-વિનાશ
 ૦વિલોપન નં પોતે શૂન્યવત્ થયું કે તેમ

વર્તુ તે ંવિશ્વાસ પું જુઓ આત્મશ્રદ્ધા
 ંવિસર્જન નં આત્મસમર્પણ, સ્વાર્થત્યાગ
 (૨) નિરભિમાનપણુ. ંવૃત્ત નં, ંવૃત્તાંત
 પું, નં પોતાનો અહેવાલ, આત્મકંવા ંવેગી
 વિં આત્માના જેવા વેગવાણુ (૨) પોતાની
 મેળે હાલતુ ચાલતુ. ંવેત્તા પું આત્મવિદ
 ંશક્તિ સ્ત્રીં આત્મબળ ંશિક્ષણુ નં
 પોતાની ભતતુ શિક્ષણ ંશુદ્ધિ સ્ત્રીં
 આત્માની-પોતાની ભતતી શુદ્ધિ ંશ્રદ્ધા સ્ત્રીં
 આત્માની-પોતાની શક્તિ ઉપરનો વિશ્વાસ
 ંજ્ઞાધા સ્ત્રીં આપવખાણુ ંજ્ઞાધી વિં
 બડાઈખોર ંસમર્પણુ નં જુઓ આત્મ-
 નિવેદન ંસ'ક્રોચી વિં સ કાયશીલ
 ંસ તુષ્ટ વિં આત્મા અથવા પોતામા સતુષ્ટ
 ગ્દેનાર (૨) ખીનતા અભિપ્રાયની પરવા ન
 કંનન ંમ તોપ પું આત્માનો-પોતાનો
 સતોપ ંસ ભાષણુ નં સ્વગત ઉક્તિ,
 'એલિલોચી' ંસ'યમ પું પોતાના ઉપર-
 મન ઇચ્છિયો ઉપર સયમ હોવો તે ભનનો
 નિગ્રહ ંમ'યમન નં આત્મસયમ કંવો
 તે ંસ રક્ષણુ નં આત્મરક્ષા ંમ રકાર
 પું આત્માની સન્કાન્તિ ંસ રથ વિં
 આત્મનિષ્ઠ, આત્મામા ગ્ધિઃ, ંસાક્ષાત્કાર
 પું આત્માનો સાક્ષાત્કાર-જ્ઞાન ધતુ તે ંસાત્
 અં તદન પોતાના જેવું-પોતાનું હોય એમ,
 એકરૂપ ંસાધન નં આત્માનો સાક્ષાત્કાર
 કરવાનું સાધન, મોક્ષનું સાધન (કર્મ, ઉપાસના
 જ્ઞાન, પુણ્યદાન ઇત્યાદિ) ંસિદ્ધિ સ્ત્રીં
 આત્મસાક્ષાત્કાર, મોક્ષ ંસુખ નં આત્મા-
 માથી ઉદ્ભવતુ સુખ ંસ્તુતિ સ્ત્રીં આપ
 વખાણુ ંસ્ય વિં જુઓ આત્મસૂચ્ય ંહત્યા
 સ્ત્રીં આપધાત ંહત્યાને વિં આપવાત
 કરનાર ંહિત નં આત્માનું-પોતાનું હિત
 આત્મક વિં [સ] બહુબિહિ સમાસને અતે
 'નુ બનેલું' 'ના સ્વભાવનું' 'ના ગુણ-
 ધર્મવાળું' એવા અર્થમા ઉદાં 'વર્ણનાત્મક',
 'અહિ સાત્મક'

આત્મનેપદ નં [સ] સમૃત ધાતુઓના બે
 પ્રકારોમાનો એક -દી વિં આત્મનેપદ
 વિભાગનુ (આ)

આત્મા પું [સ] છવ, છવનતત્ત્વ (૨) વ્યથિ
 છવ છવાત્મા (૩) તત્ત્વ-સાંભૂત તત્ત્વ (૪)
 પરમાત્મતત્ત્વ (૫) મૂળ સ્વભાવ, પ્રકૃતિ (૬)
 અત કરણ (૭) પોતાની ભત ંદેશ પું
 આત્માનો આદેશ, સદસદ્ વિવેકશુદ્ધિની આજ્ઞા
 ંધીન વિં આત્માને જ અધીન, વતત્ર
 ંન દ પું આત્મામાથી પ્રાપ્ત થતો આનંદ,
 આત્મજ્ઞાન કે સાક્ષાત્કારને પગિણામે મળતુ
 સુખ ંનાત્મ નં જહ અતે ચેતન તત્ત્વ,
 આત્મા અતે તેથી ભિન્ન ખીજુ બધુ અનાત્મ
 ંનાત્મવિચાર પું આત્માનાત્મનો વિચાર
 ંનાત્મવિવેક પું આત્માનાત્મ વચ્ચેનો
 વિવેક-સાચી સમજ ંનુભવ પું, ંનુભૂતિ
 સ્ત્રીં આત્મસાક્ષાત્કાર, ંભિમાન નં હુ પદ
 (૨) સ્વમાન ંભિસુખ વિં આત્મા તદ્
 વગેલું, અતર્કુખ ંલ્યાસ પું આત્માને
 ઝોળાખવાનો અલ્યાસ ંરામ વિં આત્મા
 એ જ જેને આનંદનું આનંદ કે સાધન છે
 તેવું (૨) પું સાક્ષાત્કાર માટે પ્રયત્ન કરતો
 યોગી (૩) છવન્મુક્ત યોગી (૪) આત્મા,
 પરમાત્મા ંવલોકન નં આત્મપરીક્ષણ,
 'સેલ્ક-ઇન્દ્રોરપેક્ષન' ંર્પણુ નં સ્વાર્પણ,
 સ્વાર્થત્યાગ ંર્થ પું પોતાનો અર્થ, સ્વાર્થ
 (૨) આત્માનું હિત ંર્થ વિં આત્મકંચ્યાણ
 ઇચ્છનાર ંશય પું એક ન્યાયદોષ, સાધ્યને
 પક્ષથી જ સિદ્ધ કરવું તે (ત્યા શા) -ત્મિક,
 -ત્મીય વિં આત્માનું (૨) પોતાનું, અગત
 (૩) સત્ત્વ -ત્મોત્કર્ષ પું આત્માની-પોતાની
 ઉત્તિ -ત્મૈચ્ય નં આત્માની એકતા.
 -ત્મોત્થિત વિં પોતાની મેળે ઉત્થાન
 પામેલું -ત્મોદય પું આત્મોન્નતિ
 -ત્મોદ્ભવ વિં (૨) પું જુઓ આત્મજ
 -ત્મોદ્ભવા સ્ત્રીં પુત્રી(૨)શુદ્ધિ -ત્મોદ્રેક
 પું મનનો ઉલ્લેખ -ત્મોન્નતિ સ્ત્રીં
 આત્માની ઉત્તિ (૨) પોતાની ઉત્તિ.
 -ત્મોપજીવી વિં વ્વાશથી -ત્મોપમ વિં
 પોતાનાજેવું -ત્મોપાર્જિત વિં વ્વેપાર્જિત
 -ત્મોપન્ય નં બધાને પોતાના જેવા
 ગણવા તે

આત્યંતિક વિં [સ] અનંત, સતત (૨) ખૂબ
(૩) સર્વશ્રેષ્ઠ (૪) આખરી, અતિમ. —ક્રી
વિં સ્ત્રીં આત્યંતિક એવી

આત્રેયી સ્ત્રીં [સ] (સ) અત્રિ ઋષિની પત્ની,
અનસૂયા [આથીપોથી

આથ(-થા) સ્ત્રીં [સ અર્થ] પૂજ, પાપણ,

આથડ સ્ત્રીં [જુઓ અથડાણું] રખડપટ્ટી અથડા

મણ ઠપું અંકિં રખડણું, લટકણું (૨)

આથડણું, લડણું, આથડિયાં નંખંબં

ફાફા (૨) ગોથા, લથડિયા [-ખાવાં=લથડાણું

(૨) ફાફા મારવા]

આથણું નં [જુઓ આથણું] અથાણું (૨)

આથવાની ક્રિયા—રીત

આથમણું વિં [જુઓ આથમણું] પશ્ચિમ તરફનું

આથમણું અં કિં [સ અસ્તમન?] અનંત

પામણું, ન દેખાણું (૨) પત્ની દશામા આવણું

આથર પું [જુઓ આથરણું] ઘાસનો થર (૨)

પછેડી, પાથરણું, મોઢ (૩) ગધેડા ઉપર

નાખવાની ડળી ઠણું નં આદર, ઓછાડ

(૨) પથારી, બિસ્તરો

આથરણું સંકિં [સ આસ્ત્ર] પાથરણું (૨)

ગંજ કરવી (૩) આચ્છાદન કરવું, ઢાંકવું

આથર્ણ વિં [સ] અથર્ણવેદને લગણું (૨)

પું અથર્ણવેદ લાણનાર કે લાણનાર બ્રાહ્મણ

(૩) અથર્ણવેદ —શિકે પું અથર્ણવેદ

લાણનારો બ્રાહ્મણ

આથણું સંકિં મીઠું મસાલો ચડે તેમ કરવું

(૨) ખમીર ચડાવણું [માલમિલકત

આથા, આથીપોથી સ્ત્રીં જુઓ આથ, પૂજ,

આથો પું અથાણું—ખમીર ચડવું તે(૨) અથાવા

નાખેલી વસ્તુ [-આવવો, ચડવો=અથાણું,

અથાવાની ક્રિયા થવી, આથાની અસંગ લાગવી

કે થવી —નાખવો=અથાવા મૂકવું]

આદ વિં + આથ, આદિ

આદત સ્ત્રીં [અ] દેવ, મહાવરો

આદમ પું [અ] મુશ્તિનો સૌથી પ્રથમ જન્મેલો

પુરુષ (૨) માણસ ઓપર વિં માણસ આદિ

ઠાઠત સ્ત્રીં માણસનાત

આદમણનો ડોરડો પું એક બાળક

આદમી પું [અ] માણસ —મિયત સ્ત્રીં
માણસાઈ, સુજનતા

આદર પું [સ] સન્માન ઠણી સ્ત્રીં વેવિશાળ

થયા ખજી કન્યાને વરપક્ષ તરફથી લૂગડા

ધરેણા ઇત્યાદિની અપાતી ભેટ, વસત

[-અડાવણી=વસતની ભેટ કન્યાને આપવી]

ઠણીય વિં આદર આપવા યોગ્ય ઠણીય

સ્ત્રીં માનશુદ્ધિ, પૂજ્યભાવ ઠણાવ પું

માનની લાગણી ઠમાન નં આદરસત્કાર

ઠવાન સ્ત્રીં આદરયુક્ત વાત, આદર

ઉપલવનારી વાત ઠપું સંકિં [સ આનંદ]

આદરણું, શર કરવું (૨) રવીકારણું, સત્કારણું

(૩) સવનન કરવું ઠસત્કાર પું આદર

અને સત્કાર

આદર્શ પું [સ] દર્પણ, આરસો (૨) નમૂનો

(૩) ધ્યેય, લક્ષ (૪) વિં નમૂનેદાર, ધ્યેયરૂપ

ઠણી વિં આદર્શ પ્રમાણે અથવા માટે

જીવના ઠદર્શી વિં આદર્શ—ધ્યેયને જોનાર

ઠભૂત વિં વડો લેવા જેણું, નમૂનેદાર ઠવાદ

પું આદર્શનું જ પરિપાલન કરવું જોઈએ

એવો વાદ, ‘આદ્યલિંગિયમ’ ઠવાદી વિં

(૨) પું આદર્શવાદમા માનનાર

આદ(-ધ)વેર નં મૂળનું—જૂનું વેર (૨)

હાડવેર, પાકી દુધનાવટ

આદાન નં [સ] રવીકાર (૨) પકડણું તે (૩)

[રોગનું] નિદાન ઠપ્રદાન નં લેણદેણ, આપલે

આદાખ પું [અ] અદખ, સલામ, વિવેક

આદાય પું [સ] રવીકાર (૨) નફો, લાભ (૩)

હોપજ, આવક

આદા(-ધા)રીરી સ્ત્રીં [સ અર્ધ-જીવન]

અડધું એક બાળનું માથું દુખે એ રોગ

આદિ વિં [મેં] પહેલું, પ્રારંભનું (૨) મુખ્ય,

પ્રધાન (૩) જુઓ આદિક (૪) પું પ્રારંભ,

રાગઆત (૫) મૂળ કારણ (૬) [અ] પહેલું પદ

ઠકર્તા (-ત્તી) પું (સ) પ્રહા ઠકર્તા પું સૌથી

પહેલો કર્મી (૨) પ્રહા (૩)

૦કાવ્ય નં સૌથી પહેલું રચાયેલું કાવ્ય(૨)
 (મ) ગમાયણ (સમૃદ્ધમા) ૦અથ પુ
 પહેલો-મૂળ ગ્રંથ(૨)ગીત લોકોનું ધર્મ પુસ્તક,
 ગ્રંથસાહેબ. ૦ધર્મકં પું મૂળ એકમ, 'યુનિટ'
 ૦નિન પુ(સ) અપભ્રંશ, આદિનાથ ૦તાલ
 પું ગાવામા મૂરને બળ આપવા માટેનો
 પહેલો તાલ (૨) એન્તાલ(સગીત) ૦દેવ પુ
 દેવાનિદેવ, પરમાત્મા ૦દૈત્ય પુ (સ)
 હિંગ્યકરિપુ ૦નાથ પુ (મ) પહેલા જૈન
 તીર્થંકર ૦નારાયણ પુ(સ) વિષ્ણુ ૦પદ
 નં પ્રથમ પદ (ગ) ૦પર્વ નં પહેલો ભાગ
 (૨) (સ) મહાભારતનો પ્રથમ ખંડ ૦પુરુષ
 પું મૂળ પુરુષ (૨) વિષ્ણુ બ્રહ્મા, સર્જનહાર
 ૦માતા(-યા)શ્રીં પ્રકૃતિ(૨) આસનવાની,
 પાર્વતી ૦મૂળ નં મૂળ પાયો આદિકાવ્ય
 ૦યોગક પું મૂળ યોગક (૨) (સ) બ્રહ્મા,
 વિષ્ણુ નારાયણ ૦રસ પું પ્રથમ અર્થાત
 મૃગાન્સ ૦વાર્ણ પું બ્રાહ્મણવાર્ણ ૦શક્તિ
 શ્રીં પ્રકૃતિ (૨) દુર્ગા ૦શરીર નં કાવ્ય-
 શરીર(૨) સૂક્ષ્મ શરીર (૩) અજ્ઞાન -દીશ્વર
 પું (સ) જૈનોના પ્રથમ તીર્થંકર
 આદિક વિં [સ] વગેરે, ઇત્યાદિ (બહુનીંહ
 સમાસને અતે)
 આદિત્ય પુ[સ] સૂર્ય, રવિ(૨)અદિતિના બારે
 પુત્રોમાનો કોઈપણ (૩) બાળી સજ્ઞા ૦વાર
 ૩૦ આતવાર, રવિવાર
 આદિમ વિં [સ] પ્રારભનું મૂળ અસલ
 આદિપ્ર વિં [સ] આદિના પામેલું (૨) જેને
 માટે હુન્નમ અપાયો હોય એવું
 આદુ નં [મ આર્ટિકલ] એક કદ, જેની મૂઠ બને
 છે [-કાઠી નાંખણું=લેર કે ભુરસો નગ્ન
 પાડી દે એમ કંવુ -ખાઈ ને=ખૂબ ખત
 ૦ અને જહેમતની સાથે, ભાગે લેર કંગિને
 આદાની સૂઠ થવી=શરીરે બહુ મુકાણુ-
 લેવાઈ જવું]-દાપાક પું આદાનો પાક(૨)
 [લા] માં [-આપવો, દેવો,=માનવ]
 -દામૂળી શ્રીં આદાનું કુમળું મૂળ
 આદે અં ભુઓ તોખા
 આદેશ પુ[સ] આજ્ઞા(૨)ઉપદેશ(૩)[વ્યા]
 દેશકાં, એકને બદલે બીજો વર્ણ આપે તે (૪)

[ગ] ઉત્થાપન, 'સભિરટથૂરાન' ૦કં પુ
 આદેશ કરનાર ૦મત્ર પું ઉત્થાપનમત્ર,
 'પ્રિન્સિપલ એક સભિરટથૂરાન' (ગ)
 આદૌ અં [સ] આદિમા પૂર્વે, અગાઉ
 આદોન્દમી વિં [સ] આદ્ય + ફા વર્ગીમ]
 (ન) અસલનું, જૂના કાળનું
 આદ્ય વિં [સ] પ્રથમનું, પ્રારભનું, મૂળ
 ૦ન્વિ પું આદિન્વિ ૦શુક પું આદ્ય
 શુક-કૃષ્ણ ૦ભવાની શ્રીં જગદામા મૂળ
 શક્તિ ૦ભૂમિ શ્રીં મૂળ ભૂમિ ૦વેર નં
 ભુઓ આદેવેર ૦શક્તિ શ્રીં મૂળ શક્તિ-
 અખાલવાની, દુર્ગા ૦ન્દ્યાન નં સૌથી
 પહેલાનું -મૂળ રચાન
 આદ્યક પું [સ] ત્રિગણીનું પહેલું પદ (ગ)
 આદ્યત અં [સ] આદિથી તે અત મુવી
 આલોદાત્ત વિં [સ] જેનો આદિ ગ્વર ઉદાત્ત
 હોય એવું
 આદ્ય વિં [ફિ.] અડધું
 આધ(૦ર)ણ નં [સ] આદહન, પ્રા. આદાણ ?]
 અનાજને બાંધવા માટે એકલું પાણી પહેલેથી
 તપવા માટે મુકાય છે તે [-આવણુ, -થણ =
 આવણનું પાણી નોઈએ તેણુ ગન્મ થણુ,
 આવણ તૈયાન થણુ -મૂકણુ=આધણનું
 પાણી ચૂલા પર ચડાવણુ (૨) રસોઈની તૈયારી
 કરવી (૩) નકામું દે બગાડ કંવુ વેડવી
 નાખણુ આધણુ ઊંડળી જવા = વેળા વાડી
 જવી] [અધગકણુ
 આધરકણુ નં અવગકણુ, મેળવાણ -ણ સંક્રિં
 આધરણુ નં ભુઓ આવણ (૨) [સ] આવણ
 ગળવો તે
 આધાન નં [સ] મૂકવું તે (૨) ધાન કંવુ
 તે (૩) ગર્ભધાન, ગર્ભ (૪) અનિહાત્રીનું
 પ્રાથમિક ક્રમ
 આધારપદીત(-નું) વિં અડધુ ગાડુ દાધારણુ
 આધાર પું [સ] રેકો, અવલબન (૨) આશ્રય,
 મદદ (૩) પુરાવો સાબિતી (૪) [વ્યા] અવ
 કંવુ, સાનમી વિભક્તિને અર્થ ૦અથ ૨૦
 આધાર-પ્રમાણભૂત ગ્રંથ ૦પામ વિં
 આવણ ગળવા યોગ્ય ઠમ્ભૂત વિં આધાર

આત્યંતિક વિં [સ] અનત, સતત (૨) ખૂબ
(૩) સર્વશ્રેષ્ઠ (૪) આખરી, અતિમ -કી
વિં સ્ત્રીં આત્યંતિક એવી

આત્રેયી સ્ત્રીં [સ] (સ) અત્રિ ઋષિની પત્ની,
અનસૂયા [આથીપોથી

આથ(-થા) સ્ત્રીં [સ અર્થ] પૂણ, થાપણ,

આથડ સ્ત્રીં [ભુઓ અથડાણુ] અથડપટ્ટી, અથડા-
મણુ ઠપું અઠકિં અઠડણુ, લટકણુ (૨)

આથડણુ; લડણુ. આથડિયાં નંખંબં
કાંકા (૨) ગોથા, લયડિયા [-ખાવાં=લયડણુ
(૨) કાંકા મારવા]

આથણુ નં [ભુઓ આથણુ] અથણુ (૨)
આથવાની ક્રિયા-રીત

આથમણુ વિં [ભુઓ આથમણુ] અથમણુ તરફનું

આથમણું અં કિં [સ અસ્તનન?] અનત

પામણુ, ન દેખણુ (૨) પત્ની દશામા આવણુ

આથર પું [ભુઓ આથરણુ] ઘાસનો થર (૨)

પછેડી, પાથરણુ, મોઢ (૩) ગધેડા ઉપર

નાખવાની ડળી ઠણુ નં આદર, આછાડ

(૨) પથારી, ખિસ્તરો

આથરણું સંકિં [સ આસ્ત્ર] પાથરણુ (૨)

ગણુ રવી (૩) આચ્છાદન કરણુ, ઢાંચણુ

આથર્ણ વિં [સ] અથર્વવેદને લગણુ (૨)

પું અથર્વવેદ લણનાર દે લણનાર બ્રાહ્મણ

(૩) અથર્વવેદ -ણિક પું અથર્વવેદ

લણનારો બ્રાહ્મણ

આથણું સંકિં મીઠું મસાલો ચડે તેમ કરણુ

(૨) ખમીર ચડાવણુ [માલમિલકત

આથા, આથીપોથી સ્ત્રીં ભુઓ આથ પૂણ,

આથા પું અથાણુ-ખમીર ચડણું તે(૨) અથાવા

નાખેલી વસ્તુ [-આવવો, ચડવો=અથાણુ,

અથાવાની ક્રિયા થવી, આથાની અસર લાગવી

દે થવી -નાંખવો=અથાવા મૂકણુ]

આદમી પું [અ] માણસ -મિયત સ્ત્રીં
માણસાર્થ, સુજનતા

આદર પું [સં.] સન્માન ઠણી સ્ત્રીં વેવિરાળ

થયા પછી ઝન્યાને વરપક્ષ તરફથી લૂગડા

વરેણા ઇલાદિની અપાતી ભેટ વસત

[-અડાવવી=વસતની ભેટ ઝન્યાને આપવી]

ઠણીય વિં આદર આપવા યોગ્ય ઠણુદિ

સ્ત્રીં માનભુદિ, પૂન્યભાવ ઠભાવ પું

માનની લાગણી ઠમાન નં આદરસત્કાર

ઠવાન સ્ત્રીં આદરયુક્ત વાત, આદર

ઉપભવનારી વાત ઠપું સંકિં [સ આનંદ]

આનંદણુ, શર કરણુ (૨) સ્વીકારણુ, સત્કારણુ

(૩) સવનન કરણુ ઠસત્કાર પું આદર

અને સત્કાર

આદર્શ પું [સ] દર્પણ, આન્સો (૨) નમૂનો

(૩) ધ્યેય લક્ષ (૪) વિં નમૂનેદાર, ધ્યેયરૂપ

ઠણી વિં આદર્શ પ્રમાણે અથવા માટે

જીવનાં ઠદર્શી વિં આદર્શ-ધ્યેયને ભેનાર

ઠભૂત વિં વડો લેવા જેણું, નમૂનેદાર ઠવાદ

પું આદર્શણુ જ પત્નિપાલન કરણુ ભેદ એ

એવો વાદ, 'આદરિયેલિજમ' ઠવાદી વિં

(૨) પું આદર્શવાદમા માનનાર

આદ(-ધ)વેર નં મૂળણુ-જૂનુ વેં (૨)

હાડવેર, પકી દુઝમનાવટ

આદાન નં [સ] સ્વીકાર (૨) પકડણુ તે (૩)

[રિગણુ] નિહાન ઠપ્રદાન નં લેણુદેણુ, આપણે

આદાળ પું [અ] અદળ, સલામ, વિવેક

આદાય પું [સ] સ્વીકાર (૨) નફો લાલ (૩)

ઊપજ, આવક

આદા(-ધા)રીરી સ્ત્રીં [સ અર્ધ-શીર્ષણુ]

અડણુ-એક બાજુનું માથું દુખે એ રોગ

આદિ વિં [સ] પહેલું, પ્રારંભણું (૨) મુખ્ય,

પ્રવાન (૩) ભુઓ આદિક (૪) પું પ્રાન્

રાજઆત (૫) મૂળ કારણ (૬) [ગ] પહેલું ખં

ઠકર્તા (-તી) પું (સ) બ્રહ્મા ઠકવિ પું સૌથી

પહેલો કવિ (૨) [સ] બ્રહ્મા (૩) વાલ્મીકિ

ઠકારણુ નં મૂળ કારણ (૨) વિશ્વનુ-સૃષ્ટિનું

મૂળ કારણ સૃષ્ટિનું બીજ ઠકાલ (-ળ) પું

આરંભણું (૨) સૃષ્ટિની શરૂઆતનો કાળ

૦કાન્થ નં સૌથી પહેલું રચાયેલું કાન્થ(૨)
 (સ) ગમચણ (સન્દૃતમા) ૦અથ પુ
 પહેલો-મૂળ ગ્રંથ(૨)શીખ લોકોનું ધર્મપુસ્તક,
 ગ્રંથમાહેબ. ૦ધટક પુ ૦ મૂળ એકમ, 'યુનિટ'
 ૦નિન પુ(સ) અપહરેવ, આદિનાથ ૦તાલ
 પુ ૦ ગાવામા સૂરને બળ આપવા માટેનો
 પહેલો તાલ (૨) એકતાલ(મગીત) ૦દેવ પુ ૦
 દેવાનિદેવ પરમાત્મા ૦દૈત્ય પુ ૦ (સ)
 હિંમયકશિપુ ૦નાથ પુ ૦ (સ) પહેલા જૈન
 તીર્થંકર ૦નારાયણ પુ ૦ (સ) વિષ્ણુ ૦પદ
 નં પ્રથમ પદ (ગ) ૦પર્વ નં પહેલો ભાગ
 (૨) (સ) મહાભારતનો પ્રથમ ખંડ ૦યુરુપ
 પુ ૦ મૂળ પુરુષ (૨) વિષ્ણુ બ્રહ્મા, સજ નહાર
 ૦માતા(-યા) સ્ત્રી ૦ પ્રકૃતિ (૨) આદ્યભવાની,
 પર્વતી ૦મૂળ નં મૂળ પાયો, આનિ કારણ
 ૦યોગ્ય પુ ૦ મૂળ યોગ્ય (૨) (સ) બ્રહ્મા,
 વિષ્ણુ નાગચણ ૦રસ પુ ૦ પ્રથમ અર્થાત
 નૃગાન્સ ૦વર્ણ પુ ૦ બ્રાહ્મણવર્ણ ૦શક્તિ
 સ્ત્રી ૦ પ્રકૃતિ (૨) દુર્ગા ૦શરીર નં ગણ-
 ગરીર(૨) સૂક્ષ્મ શરીર (૩) અજ્ઞાન -દીશ્વર
 પું ૦ (સ) જૈનોના પ્રથમ તીર્થંકર
 આદિક વિં [સ] વગેરે, ઇત્યાદિ (બહુની હે
 સમાસને અતે)
 આદિત્ય પું [સ] સૂર્ય, રવિ (૨) અદિતિના બાપે
 પુત્રોમાનો કોઈ પણ (૩) બાપની સજ્ઞા ૦વાર
 પું ૦ આતવાર, રવિવાર
 આદિમ વિં [સ] પ્રારંભનું મૂળ, અસલ
 આદિષ્ટ વિં [સ] આદિશ પામેલું (૨) જેને
 માટે હુકમ અપાયો હોય એવું
 આદુ નં [સ] આદિક એક કંદ, જેની સૂઠ બને
 છે [-કાદી નાં બધું = ભેર કે ભરસો નંમ
 પાડી દે એમ કંઠુ -ખાઈને = ખૂબ ખત
 ૦ અને જહેમતની સાથે, ભારે ભેર કરીને
 આદાની સૂઠ થવી = તોળે બહુ મુકાલુ -
 લેવાઈ જવું] -દાપાક પું ૦ આદાનો પાક (૨)
 [લા] માર [-આપવો, દેવો, = માનવ]
 -દામૂળી સ્ત્રી ૦ આદાનું કુમળું મૂળ
 આદે અં બુઝો તોખા
 આદેશ પું [સ] આજ્ઞા (૨) ઉપદેશ (૩) [વ્યા]
 ફેરવાર, એકને બદલે બીજો વર્ણ આવે તે (૪)

[ગ] ઉત્થાપન, 'સબિરટયૂરાન' ૦કે પું
 આદેશ કરનાર ૦મત્ર પું ઉત્થાપનમત્ર,
 'પ્રિન્સિપલ એન્ડ સબિરટયૂરાન' (ગ)
 આદૌ અં [સ] આદિમા, પૂર્વે, અગાઉ
 આદોરંદમી વિં [સ] આદ્ય + પા કર્તૃમ]
 (કા) અસલનું, જૂના કાળનું
 આદ્ય વિં [સ] પ્રથમનું, પ્રારંભનું, મૂળ
 ૦અંત્રિ પું ૦ આદિકંત્રિ ૦યુરુ પું ૦ આદ્ય
 ગુરુ - કંથ ૦ ભવાની સ્ત્રી ૦ જગદા. મૂળ
 શક્તિ ૦ભૂમિ સ્ત્રી ૦ મૂળ ભૂમિ ૦વેર નં
 બુઝો આદવેર ૦શક્તિ સ્ત્રી ૦ મૂળ શક્તિ -
 અબાભવાની, દુર્ગા ૦સ્થાન નં સૌથી
 પહેલાનું - મૂળ સ્થાન
 આદ્યંક પું [સ] ત્રિગણીનું પહેલું પદ (ગ)
 આદ્યંત અં [સ] આદિથી તે અંત સુધી
 આદ્યોદાત્ત વિં [સ] જેનો આદિ સ્વર ઉદાત્ત
 હોય એવું
 આદ્ય વિં [ફિ] અડધું
 આદ્ય(૦ર)ણુ નં [સ] આદ્યજન, પ્રા. આદ્યજ ?]
 અનાજને બાકવા માટે એકલું પાણી પહેલેથી
 તપવા માટે મુકાય છે તે [-આવડું, -થડું =
 આધણનું પાણી ભોઈએ તેવું ગન્ધ થવું,
 આધણ તૈયાર થવું -મૂકડું = આધણનું
 પાણી ચૂલા પર ચડાવવું (૨) રસોઈની તૈયારી
 કરવી (૩) નકાસુ કે બરબાદ કરવું, વેરકી
 નાખવું આધણ ઊંડળી જવાં = વેળા વહી
 જવી] [અધરકંઠુ
 આધરકંઠુ નં અધરકંઠ, મેળવણ -લુ સંકિં
 આધરેણુ નં બુઝો આધણ (૦) [સ] આવાર
 રાખવો તે
 આધાન નં [સ] મૂકવું તે (૨) ધાણ કંઠુ
 તે (૩) ગર્ભધાણ, ગર્ભ (૪) અગ્નિહોત્રીનું
 પ્રાથમિક ક્રમ
 આધારપદીત(-તું) વિં ૦ અડધું ગાડું ઠાધારણ
 આધાર પું [સ] ટેકો, અવલબન (૨) આશ્રય,
 મદદ (૩) પુરવો સામિતી (૪) [વ્યા] અવિ-
 કંચ, સાતમી વિભાજિતો અર્થ ૦અથ પું
 આધાર્ય - પ્રમાણભૂત અથ ૦પાત્ર વિં
 આધાર્ય રાખવા યોગ્ય. ૦ભૂત વિં આધાર

ખનેલુ (૨) પ્રમાણભૂત ંસ્તંભ પું
 આધારરૂપ સ્તંભ-થાલસો -૨૧ધેયભાવ
 પુંં આશ્રયાશ્રયીભાવ
 આધારીશી સ્ત્રીં બુઝો આધારીશી
 આધિ પું[સ] માનસિક પીડા ંબ્યાધિ પું
 ગરીર ને મનની પીડા [કાઠનાર
 આધિક પું[સ] આધિ પરથી ૧] ભૂલો, ભૂત-પ્રેત
 આધિકારિક વિં[સ] અધિકાર કે સત્તાને
 લગતુ (૨) અધિકારીને લગતુ સર્વોપરી(૩)
 પું પરમાત્મા, પરમેશ્વર
 આધિકૃત્ય નં[સ] અધિકૃતા વધારેપણું (૨)
 પુંજના (૩) ચડિયાતાપણુ ંચિહ્ન નં
 (ગ) અધિકૃતા, ના કરતા મોટું એવો અથ
 સૂચવતુ (>) આવુ ચિહ્ન
 આધિદૈવિક વિં[સ] ઇદ્રિયોના અધિદેવોને
 લગતુ (૨) ઇદ્રિયો થકી થયેલુ (૩) ભૂતપ્રેતાદિથી
 ઊપજેલુ (૬ખ) (૮) દેવકૃત (સુખદુઃખ)
 આધિપત્ય નં[સ] અધિપતિપણુ; ઉપરીપણુ
 આધિભૌતિક વિં[સ] પ્રાણીઓને લગતુ (૨)
 પચમહાભૂતો સખધી (૩) શારીરિક (પીડા)
 આધિરાજ્ય નં[સ] સપૂર્ણ સ્વામિત્વ
 આધીન વિં બુઝો અધીન, વશ ંતા સ્ત્રીં,
 ંપણુ નં [ંતા સ્ત્રીં
 આધુનિક વિં[સ] હાલમાં, અર્વાચીન
 આધે અં[સ] અર્ધ-બુઝો આધ] અર્ધ ભાગથી
 (દોર સાચવવા આપણુ) [-આપણું, સૂકું,
 ખંધાવણું = દોઁને અધભાગે સાચવવા આપણુ]
 આધેક વિં અડધી ઉમરે પહોચેલુ, પ્રૌઢ વયનુ
 આધેય વિં[સ] આધાર આપવા લાયક
 આધ્યાત્મિક વિં[સ] આત્મા સખધી,
 આત્મતત્ત્વવિષયક
 આધેન્નાયુ વિં બુઝો અધવાયુ
 આન વિં બુઝો અન્થે (૫)
 આનક પું[સ] નગારું, મુદગ
 આનતિ સ્ત્રીં[સ] નમણું તે (૨) નમસ્કાર(૩)
 મન પૂજ્યભાવ ંપ્રદેશ પું ટોળાવ કે
 તણેટીને પ્રદેશ
 આનન નં[સ] મુખ, મો (૨) ચહેરો
 આનમાન વિં + ન માની શકાય એવુ ખોટું

આનય પુંં, ંન નં[સ] આણુ તે (૨)
 ઉપનયનસંસ્કાર
 આનર્ત(ત્) પુંં[સ] (સ) કાઠિયાવાણુ
 પ્રાચીન નામ
 આનંત્ય નં[સ] અનંતતા (૨) શાશ્વતતા (૩)
 વર્ગ, પરલોકનુ સુખ
 આનંદ પુંં[સ] હર્ષ, પ્રસન્નતા(૨)પું,નં બ્રહ્મ
 ંતા સ્ત્રીં ંક વિં આનંદકારી. ંકંદ પું
 આનંદનુ મૂળ (૨) બ્રહ્મ. પરમાત્મા ંકારી
 વિં આનંદ કરાવનાર ંગિરિ પું (સ)
 શકંગચાર્યના ભાણ્યો ઉપર ટીકા લખનાર એક
 વિદ્વાન ંધન વિં આનંદથી ભરપૂર (૨)
 પું બ્રહ્મ, પરમાત્મા (૩) (સ) જૈનધર્મનો
 એક સત ંપર્યવસાથી વિં જેને અતે
 આનંદ હોય એવુ; આનંદમા પગિણમે એવુ
 ંભેરવી સ્ત્રીં એક રાગિણી ંભેરવ વિં
 એકીસાચે આનંદ અને ભય પમાડનાર (૨)
 પું(સ) શકર, મહાદેવ ંમય વિં આનંદથી
 ભરેલુ ંમય કોશ(-ધ) પું અજ, પ્રાણ,
 મન, વિજ્ઞાન અને આનંદ એ પચકોશોમાનો
 એક ંમીમાસા સ્ત્રીં (કલાના ઉપભોગથી
 થતા) આનંદ વિષે વિચાર કરનારું શાસ્ત્ર;
 - 'એસ્થેટિક્સ' ંમૂર્તિ(-ત્તિ) વિં આનંદ-
 રૂપ(૨) સ્ત્રીં બહુ આનંદી માણસ ંહરિ
 (-રી) સ્ત્રીં આનંદનો તરંગ (૨) [સ]
 શકરચાર્યકૃત એક સ્તોત્ર ંપર્ધા વિં આનંદ
 વરસાવનાર. ંહું અંકિં[સ. આનંદ] આનંદ
 કરવો, ખુશ થવુ. ંવૃત્તિ સ્ત્રીં આનંદી રહેવાનુ
 વલાણુ, એવા સ્વભાવ. ંસમાધિ સ્ત્રીં આનંદ-
 પૂર્ણ સમાધિ (૨) આનંદથી થયેલી સમાધિ
 (૩) રજસ્તમોગુણયુક્ત ચિત્તની માન ભાવનાથી
 રિચરતા ખને ત્યારે થતી સમાધિ -દા સ્ત્રીં
 ભાગ -દાશુ નં આનંદના આસુ -દિત
 વિં ખુશ -દી વિં ખુશમિલજી મોજી
 આનંદદોરો પું બુઝો અનંતદોરો
 આનાકાની સ્ત્રીં[હિ, મ સ અનાકર્ષન ૧]
 હા ના કરવી તે, ટચુપચુ હોવાની દશા
 આનાવારી સ્ત્રીં કેટલી આની પાક પાક્યો તેનો
 અડસડો કાઢવો તે ઉત્પત્તનો અડસડો.

[—કાઠની=આનાવારીનો અંદાજ નક્કી કરવો,
આનાવારી ગણવી] [પુતળિયું
આનિયું નં [‘આનો’ પરથી] ઝેટમા નાખવાનું
આની સ્ત્રીં [લુઓ આનો] એક આનાનો
સિક્કો (૨) [લા] સોળમો ભાગ ૦ભાર પું
રૂપિયાના સિક્કાના વજનનો—રૂપિયાલાગેનો
૧૬મો ભાગ.

આનુકૂલ્ય નં [સ] અનુકૂલતા
આનુપૂર્ણ સ્ત્રીં [સ] અનુક્રમ (૨) નિયમ
પ્રમાણે દોરેલું અનુમાન [ન્યા]
આનુભવિક વિં [સ] અનુભવને લગતું
આનુમાનિક વિં [સ] અનુમાનને લગતું (૨)
નં સિક્ક

આનુયાયિક વિં [સ] યાત્રિક, યત્રવત એવાનું
આનુવ શિક વિં [સ] વશપર પગથી ચાલતું
નં સ્ત્રીં

આનુશ્રાવિક વિં [સ] શ્રવણ શ્રાગ લાણેલું
આનુષંગિક વિં [સ] અમુકના સખ વવાણું,
સહવર્તી (૨) ગોણ નં સ્ત્રીં

આનુલુપ્ય નં [સ] અનુલ—અણમુક્ત થવું તે
આનું (આ’નું) વિં ‘આ’ (સં)નું છઠ્ઠી વિંબું
રૂપ (અવંત આમનું) (ખીન રૂપો—આનાવી,
આને, આનામા) [નાણું

આનો પું [સ આળજ] આં પૈસાની નં મતનું
આન્ત્ર પું [સ] ‘લુઓ આત્ર’
આન્નીક્ષિત્રી સ્ત્રીં [સ.] તર્ક—ન્યાયગામ્ય (૨)
આત્મવિદ્યા

આપ [સ અર્પ-આર્પ] પાણી
આપ નં [સ આત્મન્, પ્રા અર્પ] પોતાપણુ,
અહતા (૨) પોતાનું શરીર (૩) સં તમે
[માનાયે] (૪) પોતે, ખુદ (સમાસમા) દિલં
આપમહેનત, આપખુશી ઇં [આપ આપ
કરેલું = અતિ માનથી બોલણ કે વર્તણું,
ખુશામત કરવી] અચ્છલ સ્ત્રીં આપખુદિ,
પોતાની અચ્છલહોશિયાગી અઅખત્યાર વિં
પોતાની મરણ પ્રમાણે ચાલનાર, આપખુદ
અઅખત્યારી સ્ત્રીં આપખુદી અઆપણું
વિં પોતપોતાનું. અઆપમાં અં અદરે-
અદર, માહોમાહે ઠંકમાઈ સ્ત્રીં નં

કરેલી કમાણી ઠંકમાઈ વિં પોતાના ન
પુરુષાર્થ પં આધાર ગખનાર. ઠંકણા સ્ત્રીં
આપે આવડે એવી કળા ૦ખુદ વિં સવ
સત્તા સ્વાધીન ગખી—ગણી વર્તનાર ૦ખુદી
સ્ત્રીં આપખુદ વર્તન ૦ખુદી સ્ત્રીં પોતાની
મરણ વાત પું આત્મહત્યા વધાતિયું
વિં આપધાન કરનાર. ૦ઝલું વિં (કા)
આપખળે ટકી ગેહતું; મ્વાશ્રયી ૦ઠાણું વિં
પોતાને બહુ હાણુ માનનાર (૨) ઢોઢહાણુ
૦દરિ સ્ત્રીં સ્વાર્થી દરિ ૦પરલાવ પું
લેદલાવ, માગતાનપણુ ૦ખળ નં પોતાનું
ખળ, નતખળ ૦ખુદિ સ્ત્રીં પોતાની ખુદિ
(૨) મ્વાયખુદિ ૦ભોગ પું મ્વાયેત્યાગ
૦મતલખી (—ખિયું) વિં મ્વાર્થી ૦મતિયું,
૦મતીયું વિં પોતાની ન મતિ અનુમા
ચાલનાર (૨) દુરાચલિ; નક્કી ૦ખુખત્યાર
વિં પોતાની મરણ પ્રમાણે કરવાની સત્તાવાળું
૦ખુખત્યારી સ્ત્રીં પોતાની મરણ પ્રમાણે
કરવાનો અધિકાર—સત્તા ૦મેળે અં આપો-
આપ, પોતાની મેળે ૦રખુ વિં (કા) પોતાનું
ન સાચવી બેસી ગહે એવું, સ્વાર્થી ૦વખાણું
નં, ૦વહાઈ સ્ત્રીં પોતાની વહાઈ—મોટાઈ
દોખાડવી—નં પોતાના વખાણું કરવા ને,
આ-મરણલાધા ૦નીતી સ્ત્રીં પોતાને વીનેલું
તે, પોતાને થયેયો અનુભવ, આત્મકથા
૦સ્વાર્થી પું પોતાને સ્વાર્થ, એકલપે પ્રાપ્ત
૦સ્વાર્થી વિં આપમતલખી ૦હત્યારું
વિં આત્મધાની—પે અં પોતાની મેળે
—પોઆપ અં ખુદ નં, પડે (૨) પોતાની
મેળે સહજ આભાવિક ગેને

આપગા સ્ત્રીં [સ] નદી
આપધાત, —તિયું લુઓ ‘આપ’મા
આપટો પું એક ઝાડ
આપહાણું વિં લુઓ ‘આપ’મા
આપણું પું [સ] બનર, ચૌદ
આપણું સં [સ આત્મન્, પ્રા અર્પણ]
(સામાન્ય પદમા) હું કે અમે અને તું કે
તમે, બોલનાર ને સાલળનાર બધા (ગદ્યમા
‘આપણે’ પ્રાય વપરાય છે) —પુ સં

‘આપણે’નું છઠ્ઠી વિભક્તિ નં. ૧, એં વં ૩૫
 -ણે સં જુઓ આપણ (૨) હું (જેમ કે,
 ‘લાઈ, આપણે એમાં માનતા નથી.’) (૩)
 તમે આપ હિંદાં “આપણે કારભાર કરો
 ત્યારે સરત રાખજો” (સરસ્વતીચંદ્ર)
 આપત સ્ત્રીં જુઓ આપત
 આપત સ્ત્રીં [સ] જુઓ આપતિ -ત્કાળ પું
 આપત્તિનો સમય [મુઝેલી
 આપત્તિ સ્ત્રીં [સ] આપ્ત, સકટ (૨) હું ખ,
 આપત્ય નં + જુઓ અપત્ય
 આપદ (-દા) સ્ત્રીં [સ] જુઓ આપતિ
 [-પદવી = આપ્ત કે હું ખ થયું -અતુલવમા
 આવણું] -દર્મ પું આપત્તિના સમયનો
 ધર્મ, મુઝેલીની વેળાએ નજીકે જે કન્વાની
 ધર્મશાસ્ત્ર રત્ન આપી હોય તેવું કામ
 આપદષ્ટિ સ્ત્રીં જુઓ ‘આપ મા
 આપત્ત વિં [સ] પ્રાપ્ત, મળેલું (૨) આપત્તિમા
 આવી પડેલું [આત્મસંતોષ
 આપન્યા સ્ત્રીં પોતાની સ્થિતિનું લાન (૨)
 આપપરભાવ, આપશુદ્ધિ, આપભોગ,
 આપમતલબી (-ખિયું), આપમતિયું,
 આપમતીલું, આપસુખત્યાર, -રી,
 આપમેળે જુઓ ‘આપ’મા
 આપલે સ્ત્રીં [આપણ + લેણું] આપણ અને
 લેણું ને. લેવડદેવડ [‘આપ’મા
 આપજમાણ, આપવહાઈ, આપવીતી જુઓ
 આપણું સંકિં [સ અર્થ] અર્થણ, દેણું (૨)
 સોપણ, હવાલે કરણ
 આપસમાં, -આપસમાં અં [દિ. આપસ] /
 આપઆપમા, પોતપોતામા, માહેમાહે
 આ પા અં + આ પાસ, આ બાજુ, આ તરફ
 આપાત પું [સ] પડણું તે (૨) ચાલુ કાણ (૩)
 પ્રથમ દષ્ટિ ઠાઠ અં નજર પડતા જ, એકેમ
 આપાપર વિં [આપ + અપર] પોતીકું ને
 પાડકું, માનતાં
 આગીત વિં [સ] પીળાશ પડતું (૨) થોડું
 પાવેલું-આપેલું (૩) સ્ત્રીં સુવર્ણ શાક્ષિક ધાતુ
 આપુ નં [જુઓ આપ] + પોતાપણું (૨) સં
 જુઓ આપ

આપુશાહ પું [આપણ + શાહ] શાહુદા. પોતાનું
 દેવું ભરી દે એવો ગૃહમથ
 આપૂષ નં [સ] જસત
 આપુચ્છા સ્ત્રીં [સ] વાતચાત, ખખચાતર
 પૂછવી તે (૨) પડપૂછ (૩) ગિજાસા
 આપે, -પોઆપ અં જુઓ ‘આપ’મા
 આપો પું [દિ. જણ] બાપ, પિતા (૨) [લા]
 વૃદ્ધ માણસ. વડીલ
 આપોપું નં પોતાપણું (૨) ટેક (૩) અં
 એની મેળે, આપેઆપ
 આપોશાન નં [સ] જમતા પહેલા અને પછી
 યોલવાનો મત્ર (૨) જુઓ અપૂરાણ
 આપ્ત વિં [સ] નજીકના સખધવાળું, સગું (૨)
 વિશ્વાસપાત્ર [સમાચાર ધત્યાદિ] (૩) વિશ્વાસુ
 [માણસ] (૪) પ્રાપ્ત, મેળવેલું (૫) પું પોતે
 જે વસ્તુ વિષે કહેતો હોય તે વસ્તુ તતે જોઈ
 હોય-જાણી હોય એવો-પ્રમાણપાત્ર માણસ
 ઠકામ વિં જેની ઇચ્છા ક્ષણે હોય એવું,
 સત્વ ૦જન પું, નં સગું, રનેડી (૨)
 વિશ્વાસુ માણસ, અગત માણસ ઓર્ગ પું
 આપ્તજનોતે સમૂહ (૨) પોતાના વિશ્વાસુઓનું
 મહળ ઓવાકચ નં આપ્તનું વાજ્ય, વિશ્વાસ
 મૂકવા યોગ્ય વાજ્ય
 આપ્ત સ્ત્રીં [સ] જટા
 આપ્તિ સ્ત્રીં [સ] પ્રાપ્તિ, લાભ (૨) સખધ
 આપ્ત્યાયન નં [સ] પ્રેમ (૨) સતોષ
 આકણી સ્ત્રીં આપત્તિ (૨) કેણ (૩) (૫)
 અં જુઓ આફ્રીનીએ
 આકણીએ અં [સ આત્મન્ ? પ્રા અપ્તો =
 સ્વય ?] (૫) પોતાની મેળે (૨) એકએક
 આકંત સ્ત્રીં [અ] જુઓ આપતિ
 આકંતાય પું [ફ] સૂર્ય ઓગીરી સ્ત્રીં
 છત્રી-આપદાગારી
 આકરકણું અંકિં જુઓ આફ્રીનું
 આકરકણું અં + જુઓ આફ્રીનીએ
 આફ્રીનું અંકિં [જુઓ આફ્રી] આફ્રીનું ચક્રે
 આફ્રીન અં [ફા] કુખાન, જિંદા, જુશખુશ,
 વારી ગયું હોય તેમ (૨) ધન્ય શાખાગ
 (ઉન્નાર) (૩) સ્ત્રીં શાખાગી

આકરો પુઠ [સ આપૂર્ણ, પ્રા અપ્પણ?] પેટ ચડવુ તે (૨) ઘણુ ખાવાથી વની અન્નખા-મણ [-અરવો = (ધણુ ખાવાથી) પેટ ચડવુ તે અન્નખામણ થવી -હિતરવો, ખેમરવો = આકરો મરી જવો]

આકલાતૂન વિઠ (૨) પુઠ જુઓ 'અકલાતૂન' આકળાણુ અઠિઠ [સ આસ્કાલ, પ્રા આપ્કાલ]

દિથાણુ, અરણાણુ (૨) અકળ જવુ

આકલું (-કે) અઠ જુઓ આઠણીએ

આકસ્ર શ્રીઠ [પો આત્કોન્સ્રો] કેરીની એક નત કે તે જાતની કેરી

આકેહુ અન જુઓ આકણીએ

આક્રિકન વિઠ [ક] આક્રિકાણુ (૨) પુઠ આક્રિકાનો વતની [ખડમાનો એક

આક્રિકા પુઠ, નઠ [ક] (સ) પૃથ્વીના પાચ આક્રિકી વિઠ [પુ-તુ] હિદની સરહદ ઉપર એ નામની એક ટોળીનુ (૨) પુઠ એ ટોળીનો એક માણસ

આખ નઠ [ફા] પાણી, જળ (૨) તેજ, નૂર (૩) ધાત્તની તીક્ષ્ણતા ઠંડાગી શ્રીઠ [ફા] દાઢ ગાળવાનુ કામ (૨) દાઢ વગેરે કેરી ચીને પર લેવાતો કર (૩) વિઠ એને લગતુ ઠંડાગી શ્રીઠ [આખખોરો' પરચી] ટોચલી, લોટી ઠંડાગી પુઠ [ફા આખખોરહુ] લોટો ઠંડસ્ત નઠ [ફા] વનુ ઠંડાર વિઠ [ફા] પાણીદાઠ ઠંડારખાણું નઠ પાણિયાઠ

આખકદૂબક પુઠ ગિલ્લીફ હાની રમતનો એક નવ આખકારી, આખખોરી, (-રો), આખદસ્ત જુઓ 'આખ'મા

આખદા શ્રીઠ જુઓ આપદા ('આપદા'નો ગ્રામ્ય ઉચ્ચાર) [મુદર છત્ર

આખદાગીરી શ્રીઠ આકનાખગીરી, મોટુ અને આખદારે, ઠખાણું જુઓ 'આખ'મા

આખદ્ર વિઠ [સ] ખધાયેણુ જકડાયેણુ (૨) સતજડ આખદ્ર શ્રીઠ [ફા] કીર્તિ, શાખ. નામના

[-આપવી = માન આપવુ, પ્રતિષ્ઠા ઝગવી

-ઉધાડવી, ઉધાડી કરવી = ફેળેત કે ખેઆખઝ

કરવુ -ઉપર આવવુ = આગ્રિય કે આખરને

અગે આલેખ કરવો, તેના પર હલો કરવો.

(-ઉપર જવું પણ કહેવાય છે) -ઉપર

હાથ નાખવો = આખઝ ઉપર આવવુ (૨)

શ્રીની લાજ લેવી-અખાતકાર, શિયળલ જ કરવો

-ઉપર વાત આપવી = આખઝ જવા વારો

આવવો, ખેઆખઝ યવા પ્રમગ આવવો

-કાઠવી = નામના મેળવવી (૨) (વ્યગ્રમા)

નામ ખોળવુ, કળેત થવુ -જવી = ખેઆખઝ

થવુ -નાકાકરા = ઝેરી, ખેઆખઝ -હુટવી,

-લેવી = જુઓ 'આખઝ ઉપર હાથ નાખવો']

ઠંડાર વિઠ આખઝવાણુ

આખ(-ણુ)રો પુઠ એક વેલો કે તેની મિગ

આખા પુઠ [અ] આપો, પિતા (૨) દાદા

આખાદ વિઠ [ફા] વન્તીવાણુ (૨) લખૂર,

સમૃદ્ધ (૩) ખેડાયેણુ, કળદૃપ [જમીન] (૪)

સલામત, સુખી (૫) ભારે, સગસ, ઉત્તમ (૬)

અચૂક (૭) અઠ ચૂક્યા વિના -દાન વિઠ

આખાદ -દાની, -ની શ્રીઠ આખાદ -સમૃદ્ધ

હોણુ તે -નીખાણું નઠ આખાદીનુ વર,

આખાદ રથળ

આખાન પુઠ [ફા] પાગસી વપનોઆઠમે મહિનો

આખાલવૃદ્ધ અઠ [સ] ખાળકથી માંડીને વૃદ્ધ

પર્યંત [કરનાઠ

આખિ(-ખે)દ વિઠ [અ] વાર્ષિક, પવિત્ર પ્રાથના

આખેહયાત નઠ [ફા] અમૃત

આખેહૂખ વિઠ [અ હૂવહૂ] હૂખહૂ, તાદશ

આખોહવા શ્રીઠ [ફા] હવાપાણી

આખિદક વિઠ [સ] વાર્ષિક (૨) નઠ ચર્ચે પ્રગટ

થતુ સામયિક

આભ નઠ [સ અઝ] આગશ (૨) વાહણુ

[-જિંહળમા લેણું, -ની માથે ખાથ જીંહવી

કે ખાંચ ભરવી = ગમ ઉપગત હામ ભીંડવી,

ખોટુ માહસ ખેડવુ, વધારે પડતી હિમત ઝગવી

-જમીનનો કરક કે કેર = ઘણો મોટો કરક

-ના તારા ઉજોડવા કે ઉતારવા = જુઓ

'આકાશ'મા -તૂટી પડવુ = અતિશય દુખ

આવી પડવુ -ના તારા દેખવા = અમુખ

વિતાડવુ -ના તારા દેખવા = અગતુ સુખ

ભણે મળ્યુ એમ લાગવુ -તેના ગર્વ હોવો,

સુખના મનોરાજ્યમા અમુખ. -ના તારા

ખરવા=ભારે ખળળ મચવી ઉલ્કાપાત થવો.
 -ને (અને) જમીન(ધરતી) એક થવાં=
 આકાશ પાતાળ એક થવા, મોટો અનર્થ થવો
 -પ્રલય થવો -પડવું=જુઓ આભ વૃદ્ધી પડવું
 -ફાટવું=ન રોકાય એવું અફાટ કાઢી થવું.
 (જેમ કે વરસાદ, દુ ખ, લોકનો સમૂહ) (તે
 પરથી આભ ફાટયું ત્યાં થીંગડું દેવું
 =અશક્યને શક્ય કરવા વ્યર્થ ફાંફા મારવા]
 ૦ફાડ વિં આકાશને ફાડી નાખે એવું ૦જુ
 નં આકાશ, આભ (૨)વાદળ (૩)દર્પણ(૪)
 નં(કા)ઝીણો ગોળ કાચ (કાઠી સ્ત્રીઓ વગેરે
 વસ્ત્રમા ચોડે છે તે) -ભાલાડુ પું (કલ્પી
 લીધેલો) મોટો નફો -ફાયદો (૨) મોટી વાત,
 આશા [કલ્પી લીધેલી] (૩) અશક્ય આશા
 આભડછેટ સ્ત્રીં [આભડવું+છેટ-વે. છિત્ત=
 અડછેટ] અભડાવું તે (૨) અમુકના સ્પર્શથી
 અભડાઈ જવાય તેવી માન્યતા (૩) રજસાવ,
 અટકાવ (૪) પ્રસવ સમયે ઓર, લોહી ધસાદિ
 નીકળે છે તે
 આભડવું અં કિં [પ્રા અભિઢ=મળવું;
 સંગ કરવો ઉપરથી ?] અભડાવું (૨) અડવું
 [આભડવા જવું=કાઈ મરી ગયું હોય
 ત્યા-તેની ઉત્તર ક્રિયામા-જવું
 આભરણુ નં[સ] અભકાર, આભૂષણ, શણગાર
 આભા સ્ત્રીં[સ] તેજ, દીપ્તિ (૨) કાન્તિ, શોભા
 આભાર પું [સ.] ઉપકાર, અહેશાન ૦દર્શક
 વિં આભાર દર્શાવતું ૦દર્શન નં આભાર
 માનવો તે ૦સૂચક વિં આભાર સૂચવતું
 -રી વિં આભારયુક્ત [. . ને આભારી
 હોવું= . ને લઈને થવું, (તે) કારણરૂપ હોવું
 . . . નું આભારી હોવું= ના આભાર કે
 ઉપકાર તળે હોવું, -નું કૃતજ્ઞ હોવું.]
 આભાલાડુ પું ૦ જુઓ 'આભ માં
 આભાસ પું[સ] સાદૃશ્ય, જે વસ્તુ વચ્ચે સરખા
 પણનો દેખાવ (૨) ભ્રમ, મોટો દેખાવ (૩) ઝાંખો
 પ્રકાશ (૪) [પ્ર] ભ્રામક હેતુ; હેત્વાભાસ ૦સી
 વિં દેખાવું. પ્રકાશતું (૨) ખોટું દેખાવું;
 આભાસવાળું (૩) -ના સરખું દેખાવું
 આભિચારિક વિં [સ.] અભિચારને લગતું

આભિજ્ઞત્ય નં [સં] કુટીનતા, ખાનદાની (૨)
 શ્રેષ્ઠતા, સૌદર્ય
 આભિમાનિક વિં [સ] અભિમાનને લગતું,
 અભિમાનયુક્ત -કી વિં સ્ત્રીં
 આભીર પું[સ] આહીર, ગોવાળિયો; ભરવાડ
 (૨) એક છદ્મ -રી સ્ત્રીં આભીરની સ્ત્રી
 આભું વિં [સ અદ્ભુત, પ્રા. અવ્મુચ] ચકિત;
 દિગ [-ખનવું=ચકિત થઈ જવું, સ્તબ્ધ કે
 દિગ થવું]
 આભૂષણુ નં [સ] ધરણું
 આભૂત વિં [સ] ભરેલું, ભરપૂર સમૃદ્ધ
 આભેસ [અ. હ્રવસ] સઠ [-કરવું=સઠ ચડાવવો]
 આભોડ પું [સ આમોગ] વાળી શેવુ-સમેત્રી
 શેવુ તે (૨) ધ્રુપદનો ત્રીન્ન-છેલ્લો ભાગ (૩)
 કબજો, ભોગવટો [-વાળવો=ઉપસહારકરવો]
 આભોગ પું [સ] ઉપભોગ, ભોગવવું તે (૨)
 ઘેરાવો, વિસ્તાર (૩) ધ્રુપદના ત્રણ ભાગમાનો
 ત્રીન્ન [સ ગીત] (૪) સાપત્રી ફેણ [(૨) ખાનગી
 આલ્યંતર (-રિક) વિં [સં] અદરવું; માહેલું
 આલ્યામિક વિં [સ] અલ્યાસ-મહાવરામાંથી
 પરિણમતું (૨) અલ્યાસી -કી વિં સ્ત્રીં
 આમ પું [સં] કાચો મળ, જળસ (૨) મગડો
 ૦રસ પું પેટનો કાચો મળ. ૦વાત (-યુ)
 પું આમને લીધે થતો સ ધિવા -માતિસાર
 પું મરડો, સગ્રહણી -માશય નં જ્યા
 આમ રહે છે તે પેટનો ભાગ
 આમ સ્ત્રીં [સ આમ્ર] કેરી ઠંચૂર નં કેરીનો
 છૂદ્ધ, એવું અથાણું ૦રસ કેરીનો રસ
 ૦રમિયું, ૦રસી વિં કેરીના રસ જેવું
 આમ અં આ પ્રમાણે (૨) આ તપ્ક, અટ્ટી
 ૦તેમ અં અવ્યવસ્થિત રીતે, ગમે તેમ (૨)
 અટ્ટી તટ્ટી ૦તેમથી અં ગમે તે રીતે (૨)
 ગમે ત્યાંથી અટ્ટી થી તટ્ટી થી. ૦થી અં
 આ ખાનુએથી ૦નું વિં આ ખાનુતું
 [આમનો સૂરજ આમ ઊગવો = પૂર્વનો
 સૂરજ પશ્ચિમમાં ઊગવો, સામાન્યત ન ખને
 એવું બનવું]
 આમ વિં [સ] સામાન્ય, ખાન નહિ એવું ૦જનતા,
 ૦પ્રભ સ્ત્રીં સાધારણ લોકો (અમીં ઉભગવ

નહિ) ૦૪ર્ગ પું સાધારણ લેકોનો વર્ગ-
સમૂહ ૦સલા સ્ત્રીં આમવર્ગના લેકોની
સભા (૨) તેમના પ્રતિનિધિઓની સભા
૦સરા સ્ત્રીં સરાઈ, ધર્મશાળા (૨) મહોલ્લા
વચેની છૂટી સાર્વજનિક જગા

આમયુ' નં આખોળિયુ (૨) કોકમ (૩) કોઈ
૧૧ ખાટા કળની મુકવણી

આમટ વિં [મ જવટ] ખાટુ -ટ્ટી સ્ત્રીં [મ]

(દખણી ઢબની) આમટીના પાણીની કઠી કે દાળ

આમણુ (ણ) સ્ત્રીં આતરડાનો છેડાનો ભાગ,

આમળ(૨) પૈડાનો એક ભાગ [-છટકાવવી =

(સુ) દમ કાઢી નાખવો, ખૂબ રગડવું]

આમણુ, -ણી કૃતપ્રત્યય કિં પરથી અનુક્રમે

નં ને સ્ત્રીં બનાવે તે ક્રિયા કે તેની મહેનત

મંજૂરી એવો અર્થ બતાવે છે ઉદાં

પી લમણુ, -ણી [હતારા

આમણુદૂમણુ વિં આભારથી દખાયેલુ (૨)

આમણુ(-ણ, -ળ) સારો ગંધક પું બુઓ

આમલસારો ગવકે ['આણે'નું બં વં)

આમણે (આ'મ) સં આ માણસે (ત્રીજી વિં

આમદ, ૦ની, -દાની સ્ત્રીં [ફા] આવક (૨)

પેદાશ ગ્રામજ [પરંપર

આમનસામન અં સામસામે, માહોમાહે,

આમતું વિં બુઓ 'આમ' અં મા (૨)

[આ'મ] સં 'આનું' સંબુ બં વં

(આમનાથી, આમનામા, આમને કૃપો તેના છે)

આમન્યા સ્ત્રીં આજ્ઞાપાલન (૨) મર્યાદા,

મર્યાતા [-પાળવી, માનવી, રાખવી =

આજ્ઞા પ્રમાણે વર્તવું, આજ્ઞા માયે ચલાવવી

(૨) મર્યાદાનો ભગ ન કરવો—તે સ બાળવી

-માં રહેવું = ની આજ્ઞા કે મર્યાદા ન

હોપવી તેને વશ વર્તવું -રહેવી = મર્યાદા

મર્યાવાવી, તેનો ભગ ન થવો]

આમય પું [સ] રોગ

આમરણુ(-ણાત) અં [સ] જિંદગી પર્યંત

(૦) વિં મગણ પર્યંત રહેનાર

આમલ(-ળ) સારો ગંધક પું [દ્વિં ઔવલાસાર

ગવકું] એકે ભતનો ગંધકે (વરા ખાટો હોય છે

ને માદ્ર વવારે હોય છે)

આમલી સ્ત્રીં [સં આમ્લિકા] એ નામનું ઝાડ,

આખલી (૨) તેનું ફળ [-નો બ ધ = પકા

મનખૂત (આમલીની ડાળ જેવો) બ ધ -નાં

પાનમાં સૂઈ ભ = મર, ટળ, દીસતો રહે

(એવો અથ બતાવે છે)] ૦ પીપળી સ્ત્રીં એક

રમત, આખલી પીપળી [-રમાડવી = ઊંધું-

છતુ સમજવીને ભરમાવવું, દ્વંદ્વા મગવવા,

ગૂચવવું]

આમળ સ્ત્રીં, નં આતરડાનો છેક નીચલો ભાગ

(૨) જનનનાળ, આખેલ

આમળવું સંકિં વળ દેવો, મચડવું [ગંધક

આમળસારો ગંધક પું બુઓ આમલસારો

આમળિયું નં બાળકોનું પગનું એક વરેણું

(ભડા તારને વળ દીયેલું -આમળેલું તે હોય છે)

આમળી સ્ત્રીં [સં આમલકી] આમળાનું ઝાડ

આમળું નં [સં આમલક] એક ફળ [આમળા

જેલું મીઠું = મોટો ભમડો, પૂરી નિઃ-જળા]

આમળું, -ળિયું નં [આમળ પરથી] -કાદવું

ખૂબ ચકવવું કે મારવું

આમળો પું વળ (૨) ટેક, અભિમાન (૩) દ્રેષ

ખાર [-અરવો = અમળાઈને વળ આવવો (૨)

દ્રેષ કે ખાં નીપવો -દેવો = આમળવું, વળ

ચલાવવો -રાખવો = ટેક કે દ્રેષનો હાથ હોવો

કે મનમા સેવવો]

આમ ત્રણ નં [સ] બોલાવવું તે નોતર ૦ પત્રિકા

સ્ત્રીં આમ ત્રણ આપવા માટે મોકલેલી પત્રિકા

-કાગળ -ણા સ્ત્રીં આમ ત્રણ -ણાજાપત્ર

[+ આજ્ઞાપત્ર] નં + (ન્યાયાવીશને ત્યાં -

અદાલતમાં આવવાનો) આમ ત્રણનું આજ્ઞાપત્ર

-હુકમ 'મમ-સ'. -પુ સંકિં [સં આમત્ત]

બોલાવવું, નોતરવું

આમ ત્રિત વિં [સ] આમ ત્રેલુ

આમાત્ય પું [સ] અમાત્ય

આમાત્ર નં [સ] કાયા ચોખા (૨) બ્રાહ્મણને

અપાતું ઝાંચું અનાજ

આમિષ નં + બુઓ આમિષ

આમિલ પું [સ] અમલદાર, અધિકારી (૨)

સિંવની એક હિંદુ ભતનો માણસ

આમિષ નં [સં] મામ (૨) ગલ, લાલચ

આમીન અં [હિષ્ જ] નથાસ્તુ (અંતનુ
આશીર્વાચન)

આસુખ નં [સ] પ્રસ્તાવના, ઉપોદ્ધાત

આસુનિક, આસુપિમક વિં [સ] પાન્થૌકિક;
પન્થૌકનુ

આમેજ વિં [ફા] સામેલ, ભેળવેલુ

આમોદ પું [સ.] આનદ (ર) મુર્ગવ

આમનાય પું [સ] વેદ, શ્રુતિ (ર) સ પ્રદાય, મત
(૩) શિષ્ટાચાર, ઝહિ [મોરેલી ડાખળી

આઝ પું [સ] આખો ૦ મં ૦ રી સ્ત્રી ૦ આખાની

આય નં (૫) જુઓ આયજુ

આય સં (ર) વિં (પારસી) આ

આય પું [સ] લાલ; આવક, કૃષ્ણદો (ર) પેદાશ (૩)

૦ નાનખાનાનો ચક્ક કે નાજ ૦ વ્યય આવક
અને ખચ

આય (આય) સ્ત્રી ૦ શક્તિ, આગમણ (ર) હિ મત

આય (-વ) પું નં [સ] આયુષ્ય આવરદા

આયક પું આદિયો, ગોવાળિયો. -કુ નં
દોરોનુ ચરવા જવુ તે

આયન વિં [સ] લખચોરસ (ર) લખાયેલુ (૩)
દીર્ઘ (૪) પું (ગ) નસ્યતુષ્ટાણ (૫) સમકર્ણ;
નસ્યતુષ્ટ, 'રેક્ટેંગલ' ૦ ખાત પું 'રેક્ટે
ચુલર રેક્ટેલોપાઇડ'

આયત સ્ત્રી ૦ [જ] કુરાનનુ વાક્ય

આયતન નં [સ] રહેઠાણ, સ્થાન

આયતુ વિં [સ] અયત્ન: ? આયત્ત ? કે પ્રા
આયત્ત = આવતુ ? મ. આયત્ત, અનાયાસે
મળેલુ, મક્કતિયું. [આયતા પર રાયતું =
ભેગા કરેલા નાણામાથી અચ્ચતું તે] - તારામ
પું આયતા - મક્કતના પર છવનાર

આયત્ત વિં [સ] અધીન તાબે

આયદો પું લાગિયાનો લાગ - મુકરર હિંગ્સો

આયના સ્ત્રી ૦ [જુઓ આજા] આયન્યા

આયનો પું [ફા આઈનહ] આઈન અરીસો

આયપત સ્ત્રી ૦ [ન આયપત, પેપત. ફા આફિ-
વત પરથી ?] આય આવક. ઊપન. કમાણી
(ર) નં વારસો. ૦ વેરો પું આવકવેરો

આયર વિં [સ] આહિર] એ નામની જાતિનુ

(ર) પું એ જાતિનો પુરુષ - રાણી સ્ત્રી
આયર જાતની સી

આયદે અં [ફા] હવે પછી, લલિષ્યમા (ર)
સરવાળે

આયા સ્ત્રી ૦ [પો] છોકગને સંભાળવા રાખેલી બાઈ

આયાંત વિં [સ] બહારગામથી કે પન્થેશથી

આવેલુ (ર) સ્ત્રી ૦ બહારગામના માલનો

આવરો ૦ કર, ૦ વેરો પું આયાત ઉપરનો વેરો.

-તી વિં આયાતને લગતુ

આયાત [જ] સ્ત્રી ૦ ૦ વં કુરાનની આયતો

આયાન નં [સ] આગમન [નિયમન

આયામ પું [સ] લખાઈ (ર) વિગતાર (૩) નિગ્રહ,

આયાસ પું [સ] કષ્ટ; મહેનત (ર) પ્રયત્ન (૩)

થાક, પીડા - સ્ત્રી વિં આયાસ કરનાર,

મહેનતુ (ર) કુ ખપદ, કપર (૩) વાટકું ખિજ

આયુ નં [સ] આયુષ્ય (ર) વય, ઉંમર

૦ રો રો ૦ વ્ય નં [સ] આયુષ્ય અને તંદુરસ્તી.

નીરોગી લાચુ છવન

આયુષ નં [સ] હથિયાર ૦ શાલા (-ળા) સ્ત્રી ૦

-ધાગાર નં [સ] હથિયારો રાખવાનુ કે

બનાવવાનું સ્થળ

આયુર્વેદ પું [સ] આર્યોતું વૈદ ૦ શાસ્ત્ર.

-દિકે વિં આયુર્વેદ સ અધી કે તેને લગતું

આયુષ (-વ્ય) નં [સ] આવરદા. ૦ (-વ્ય) દોરી

સ્ત્રી ૦ આયુષ્ય, આવરદા, છવનદોરી

૦ (વ્ય) મયદા સ્ત્રી ૦ આયુષ્યની હદ - ૫ માન

આયુષ્યવાળુ, છવત (ર) દીર્ઘાયુષી

આયોજન નં [સ] વ્યવસ્થા કરવી તે (ર) તેને

માટેની સાલનસામગ્રી - ના સ્ત્રી ૦ વ્યવસ્થા,

સગંન

-આર પ્રત્યય [સ કાર] વસ્તુને લાગતા તે કરનાર

એ અર્થનુ નામ બનાવે છે ઉદા ૦ હુહાર,

કુહાર, ચમાર

આર પું પાણીનો વેગ - તાણ

આર સ્ત્રી ૦ [સ આરો] (લોહાની) આણો (જેવી

કે પરીણાની) (ર) પરીણો (૩) મેચીતુ

ટોચણુ [-ધલાચવી, ખેસાડવી = (ખેસા

ઇંને) છેડે આણી ટોકાવવી કે મુજાવવી]

આર [આગ] પું [સ આહાર] કાળ, ખેળ (૦)

આહા [-ઉતારવો, -કાટવો = કાળ દૂર

કરવી - ચરાવવો, -દેવો = કાળ પાવી,

આરંભ નં [૩ આર્ક] કમાન, મહેનત
આરંભ વિં [સ] ગાથા પડતુ (૨) શ્રેષ્ઠ લાલ
૦૦૧૨૨ પું એક પ્રકારનો તાવ, 'સર્વેષ્ઠ
દીવ' ગાથા શ્રી

આરંભણુ નં આરં, મોચીનુ દોચણુ
આરંભ શ્રીં [સ આર્યા] નૈન સાચી, ગણીય
આરંભ શ્રીં [જ] ૦૦૧(૨) ઉમેર, આગા (૩)
આનુગાતીન ઇચ્છા ૦૦૬ વિં આનુગાતી
આરંભે પું [અ આરિજન] ગાથા પીનારી, પીડા
આરંભું અંકિં [સ આરંભ પ્ર આરંભ]
ગણામાંથી ખેચીને અવાજ કાઢવો (દો-
ધ્યાનિનુ) (૨) [લા] મોરો અને ખેચીને
અવાજ કાઢવો

આરંભુકારણુ નં [સ 'કારણ'નુ દિવ્ય]
પડાટ (૨) વિં અનિશ્ચિત

આરંભુ નં અડાયું છાણુ
આરંભુક વિં [સ] અરંભને લગતુ વગડાઉ
(૨) પું વનવાસી (૩) વેદોમાના ધાર્મિક
અને તાસ્તિક ગ્રંથોનુ નામ

આરંભ વિં [સ આર્ત] આર્ત, પીડિત
(૨) પીડામાં આવી પડેલુ (૩) અગત્યનુ (૪)
આરંભ (૫) શ્રીં [સ આર્તિ] પીડા ભીડ,
ગજ (૬) એવિયો, કોડ, ઉત્કટ ઇચ્છા ૦૦ છુ
પું આરંભ સમયનો બધુ વ્યાપ્ત વિં
આરંભવાળું -તિથું વિં આરંભવાળું

આરંભી શ્રીં [સ આર્તિ] ૩૫; પીડા (૨)
[સ આગત્રિક, પ્રા આરતિય] દેવની ભૂતિ
મમક્ષ દીવો ઉતાવો તે (૩) તે વખતે ગવાતુ
૫૬ (૪) ભુઓ આગતિયુ (૫) એક ૦૬
[-ઉતારવી, -કરવી = દેવ આગળ દીવો
(તેની પૂજા તરીકે) દેવાય છે તે દેવે દેવો
(૨) [લા] માન કે પૂજા કરવી -જેણું =
ગોખળુ -લેવી = દેવને ઉતારેલી આરંભની
ત્યોત પડે હોય કેરવી તે આખે સાર પડે
લેવું, એમ તેની આસક્ષ લેવી] -તિથુ નં
આરંભી ઉતારવાનુ પાત્ર [(૨) રક્ષણ

આરંભી પું હાથીના કુંભચળનો નીચેનો ભાગ
આરંભા શ્રીં [સ આર્દ્રા] આર્દ્રા નક્ષત્ર
આરંભાર અં [સ આરંભાર] આ બાબુથી
પેટી બાબુ, મોમર

આરંભ પું [જ] અરંભનાનો વતની -ખી
વિં અરંભી [જો એવું ૦૦૬

આરંભ વિં [સ] આરંભેલું (૨) નં તત્કાળ
આરંભી શ્રીં [સ] જેમા ટેક અને ખીલસ
અસતુ પ્રતિપાદન અતિ પ્રૌઢ સદર્શથી સુ-
હોય તેવા પ્રકારની નાટ્યની ગૈદી

આરંભાર શ્રીં [પો આર્મી] મનવાં અરંભાર
આરંભા પું [અ અર્વાર્દ] અરવા, આતમા,
મન, છત્ર

આરંભે [આ] પું અરંભુ ખાવાથી થતી અકળામણ
આરંભ, ૦૫૬૫ પું [સ આરંભનાપણ]
એક તત્ત્વો કીસો અગત્યનો પદ્ય સુગમમમ
૦૦ છી શ્રીં આરંભની ફરજથી

આરંભી શ્રીં [સ આરંભ] નાનો અગમો
ગરો પું આરંભીનો ગરીબ ૦૦૬૬
પું, ૦૦૫ પું નં જેમા ખાવ નડી હોય તેવી
વીટી-વીટલો -સો પું અગમો

આરંભ નં નાસ્ટ્ર એન્ટ
આરંભા વિં સરસ, ઉત્તમ

આરંભ પું [સ] ગરમાન, તૈયારી ૦૦૬ વિં
આરંભ કંનાર ૦૦૫ નં આરંભલુ તે
૦૦૦૫ નં મૂળ કવ્ય ૦૫૬ પું ૫૦ માણુએ
વડે ન ગગતની ઉત્પત્તિનો નિર્ણય કંનારો
વૈગેયિક મત ૦૦૬૨ (-ક) વિં કાલિંક
ઉત્સાહવાળુ, શરૂઆતમાં ઉત્સાહ બતાવી
પછી શિથિલ થઈ જાય તેવું

આરંભલુ મંકિં [સ આરંભ] ૦૦૬૨ (૨)
તૈયારી કંની

આરંભિક નં [સ] આરંભી કે તે ઉતારવી તે
આરંભક વિં [સ] આરંભના કંનાર -ન
નં પ્રમન કરવું તે (૨) આગવના -ના
શ્રીં પૂજા સેવા -પું અંકિં [સ આરંભ]
પ્રમન કરવું (૨) પૂજવું, લગવું

આરંભિક વિં શ્રીં [સ] આગવના કંનારી
આરંભ્ય વિં [સ] આગવના ગોચ્ય
આરંભ પું [સ] બગીચો -મિક પું માળી
આરંભ પું [જા] વિશ્રાન્તિ, થાક ખાવો તે
(૨) શાન્તિ સુખરૂપતા (૩) (૬ બ ઇં માથી)
મદિતિ નિવૃત્તિ (૪) કવાયતમાં આગમથી ઉભા

આલસાલ વિં [‘સાલ’નું દ્વિત્વ] (કા) સાલ
પોલિયુ, હીલા-ખરાખર નહિ ખેડેલા સાલવાળું
આલસ્ય નં [સ] આળસ, આળસુપણું
આલંકારિક વિં [સ] અલંકાર સમગ્રી,
અલંકારયુક્ત (૨) પુનઃઅલંકારશાસ્ત્ર બાણનારો,
કાવ્યશાસ્ત્રનો અભ્યાસી

આલખ પું [સ] આધાર, ટેકો (૨) લખરેખા
૦ન નં આધાર, ટેકો (૨) જુઓ આલખન-
વિખાવ ૦નવિભાવ પું રસના આવિર્ભાવનું
મૂળભૂત અને મુખ્ય કારણ (કા શા) ૦માન
વિં આલંખનું લટકતું. ૦હું સં કિં [સ.
આલખ] આધાર લેવો ટગાણું

આલા વિં [અ] સૌથી આલી-હીચું, ઉત્તમ, શ્રેષ્ઠ
આલાત નં [સ] જુઓ અલાત વ્યંક નં
જુઓ અલાતચક

આલાપ પું [સ] વાતચીત (૨) ગાયનની પૂર્વે
તેની તૈયારી રૂપે અને વચ્ચે ગગનની ધૂનમાં
‘આ આ’ એમ ગાવામાં આવે છે તે (૩)
ગુજન ૦દાર વિંઆલાપવાળું ૦દારીત્રીં
ગાયન પૂર્વે રાગનું સ્વરૂપ બાધવા કરાતી સુગવટ.
૦ન નં બોલણુ તે. -પિની વિં સ્ત્રીં
કરુણાશ્રુતિનો એક અવાતર ભેદ (સંગીત)
-પી સ્ત્રીં ગાધાર ગ્રામની એક મૂર્ચના

આલાપણું સંકિં [સ આલાપ] બોલણુ (૨)
આલાપ સાથે ગાણું

આલામત સ્ત્રીં [અ] નિશાની, ઓળખાણ
આલા(-હુ)લીહું વિં [આહુ = ભીનું (સ
ઝોલ કે અર્ધ પરથી ?) સરં હિ આલા+લીહું]
લીહું સૂકું

આલાખાલાં નંખંબં [‘આલા’નું દ્વિત્વ] ખલાના
આલિ(-લી) સ્ત્રીં [સ] સખી (૨) હાડ, આવલી
આલિમ વિં [અ] પડિત, વિદ્વાન
આલિંગન નં [સ.] છાતી સરસુ ચાપણુ તે
આલિંગમંત્રી પું + નાયથ દિવાન
આલિંગણું સં કિં [સ આલિંગ] ભેટણું,
છાતી સરસુ ચાપણું

આલી સ્ત્રીં [સ] જુઓ આલિ
આલી વિં [અ] ઉગ્ય હીચું; લગ્ય ૦જનાખ,
૦હજરત વિં [ફા] મોટી-હીચી પદવીવાળું

૦જહાં, ૦જહુ વિં [ફા] મોટા-હીચા
દરજતવાળું ૦શાન વિં [ફા] આલેશાન જુઓ
આલીગારું વિં આળીગાળું, અટકવાળું
તોડાની

આલીલીલી વિં સ્ત્રીં [જુઓ આલાલીહું]
તાજ, લીલી, ફળદ્રુપ, સમૃદ્ધ

આલીશાન વિં [ફા] જુઓ ‘આલી’ વિંમા
આહુ નં [જુઓ આળ] ખોટો આરોપ, અલ્લેખ
(૨) જુઓ આલુ

આહુંચન નં [સ] માથાના વાળ ખૂટી કાઢવા તે
આહુંલીહું વિં જુઓ આલાલીહું

આહુ નં [ફા] એક મેવો, જગાણુ (૨) [સં]
ખટાટો [આલા, ઉત્તમ, શ્રેષ્ઠ

આલે વિં [અ. આલા] નજીકનું વધુ પ્રિય (૨)
આલેક પું જુઓ આહલેક કે અહાલેક

આલેખ પું [સ] લખાણ (૨) ખત, દસ્તાવેજ
(૩) સનદ (૪) મહોર ‘સીલ’ (૫) ‘ગ્રાફ’
(૬) ચિત્ર ૦ન નં લખણુ તે, લખાણ (૨)
ચિત્ર, (૩) ચીતરણુ તે ચિત્રકામ ૦(-ખિ)ની
સ્ત્રીં જલમ (૨) પીછી

આલે(-ખે)ખણું સંકિં [સ આલિખ] ટોચનું,
રેખા કાઢવી (૨) ચીતરણુ (૩) લખણુ

આલેખિક વિં [સ] આલેખ કરનાર
આલેખિની સ્ત્રીં [સ] જુઓ ‘આલેખ’માં
આલેખ્ય વિં [સ] આલેખવા યોગ્ય (૨) નં
ચિત્ર (૩) લખાણ [તે (૨) આલેખ

આલેપ પું [સ] લેપ, મલમ ૦ન નં લેપ કરવો
આલેશાન વિં [અ આલીશાન] પ્રતિષ્ઠિત, ઉત્તમ
(૨) ખૂબ મોટું (૩) ભલકાદાર, ભવ્ય

આલોક પું [સ] જોણુ તે (૨) દેખાવ, દર્શન
(૩) દષ્ટિમર્યાદા (૪) તેજ, હીમ્નિ

આલોકન નં [સં] આલોકણુ તે
આલોકણું સં કિં [સ આલોક] જોણુ (૨)
અવલોકન કરણુ

આલોચ પું [સ] જોણુ તે, દર્શન (૨) વિચાર,
ચિંતન, મનન (૩) અવલોકન, વિવેચન ૦કે
વિં આલોચન કરનાર, ૦ન નં, ૦ના સ્ત્રીં
અવલોકન, નિરીક્ષણ (૨) જુઓ આલોચણ
[-લેવી = (તેનમાં) સાધુ કે ગૌરવ આગળ પાપ
કમળી પ્રાયશ્ચિત્ત લેણુ આલોચણ લેણુ]

આલોચન સંકિં [સં આલોચ] નેવુ (૨)
 સ્વપનાવી નેવુ, વિચારવુ [કંવુ
 આલોચન નં [સં] હલાવુ, ધ્રુમલુ (૨) મિશ્રણ
 આલોપાલો પું [પાલોનુ દિવ] ઝાડના પાદડા,
 મૂળિયા વગેરે વનસ્પતિ (૨) ગાડાનાં
 મદો બોગક
 આલોચનુ નં [પ્રા આલોચન] આલોચન,
 વિચાર (૨) દેખોતી કળાકાત કરીને પ્રાયશ્ચિત્ત
 લેવુ તે, આલોચના (નૈન) (-લેવુ)
 આલોચ વિં [મ] હાલતુ ક પત્ર (૨) મુખ, વ્યગ્ર
 આવ અીં [સ આપ, પ્રા આવ=પ્રાપ્તિ પંથી ?
 કે 'આવવુ' ?] આવક, આવરો આયાત
 આવડ અીં [નુઓ આવવુ] આવવુ તે (૨)
 ઉત્પન્ન, પેદાશ કમાણી ંચિદી અીં માલ
 મોકલ્યાની અીં પહોચ પાવતી (૨) મર્ગનયુ
 ંલવક અીં આવવુ અને જવુ તે (૨) ઊપન
 ખર્ચ (૩) તેની વાટી ંવેરો પું કમાણી
 ઉત્તરો કર (૨) આયાન યતા માલ ઉપરની નકાત
 આવડાર પું [આવવુ નકાત મ] આવો-પધારો
 એમ કહેવુ તે સ્વાગત, આસ્માન [-આપવો,
 -દેવો=સ્વાગત કરવુ, ભલે પધારો એમ કહેવુ,
 આવકારવુ] ંલું સંકિં આવકાર આવવો
 આવડુ નં [સ આરુપ્ય] આરુપ
 આવડું વિં (કા) નુઓ આગવુ
 આવડી આવડી અીં એક વનસ્પતિ કે એના
 બીજ, વૃક્ષમૃગ્યા [અને જવુ તે
 આવડ, ંવ અીં [આવવુ + જવુ] આવવુ
 આવડે કિં [આવવુ] કરી પવાન્ને એવા
 અર્થનો, જનારને વિદાય આપવાનો બોલ
 -આવડ કૃતમૃત્ય કિં પંથી અીં બનાવે ઉદાં
 બનાવટ, છણાવટ
 આવડવુ અંકિં [સં આવડ, પ્રા આવડ] આવડ
 નીવડવુ (૨) બદલાવુ, કરી જવુ (૩) ચોતર
 વીંટળાવુ (૪) અન્ય પો થવો, મૂઝાવુ
 આવડ, ંત અીં [નુઓ આવડવુ] કુશળતા
 ંત્રેવડ અીં ધન્કામતી વેતરણ કંકસર
 આવડલું અંકિં [સ આવડ, પ્રા આવડ=
 આવવુ, આવી લાગવુ] ની નાણેવા, નુ
 વાકેદ હાવુ. ની કુશળતા હોવી (જેમ કે,

મને ભૂગોળ આવડે છે બાળકને લખતા
 આવડે છે ધં)

આવડુ વિં [સ ક્યત, પ્રા એકડ?] આ
 કંવુ, અમુકના લેવડુ, આટલુ
 આવડુ વિં ['આવડુ' વં કં] આવડામા
 હોય એવુ, આવી મહેલુ, હવે પછી આવનાર
 (આવતી જાલ, આવતો વિવાર ધં)

આવડાની સીં નુઓ આમદની
 આવડનલવન નં [ફિં] આવડ (૨) જનમમણ
 આવડ નં + આવકાર
 આવડરડ (-ખૂ) દો પું આવડદા બુટવો તે,
 આવડદાનો અત, મોત (૨) અહાળો
 ભાગીતરી જવુ તે [અતગય, વિદ્ર
 આવડરણુ નં [સ] આવડદન, પડો (૨)
 આવડદા પું અીં, નં [સ આચુર+દાય]
 આયુષ્ય (૨) નિદગની [આવડદાલું પૂરુ,
 બળિયુ = પૂરા આવડદાવાળુ, ંવવાને
 મર્નયેલુ, નરીબદા -ખડુ લાખો છે =
 કાંઈને મલાગતા તે આવી પહોચે ત્યાં
 બોલાતો ઉદ્ગાર]

આવડદો વિં પું [કા આવડદ] આલેલો,
 આશ્રિત

આવડરુ મંકિં [સ આવડ, પ્રા આવડ] હાકવુ,
 આવડાવુ (૨) વ્યાપવુ (૩) કંધવુ ઘેરવુ
 આવડે પું ['આવડુ' પંથી] આવક (૨)
 [કા આવડદ] માસિક આવકલવકની
 ખાતાવાં નોંધપોથી ંલવરો પું ['જવુ'
 પંથી] આવવુ અને જવુ તે, અવડવર
 (૨) આવડલવક, ઊપનખર્ચ

આવડે (આવ) પું (માદગીમાથી ઊઠ્યા
 બાદ યતો) ખાવાનો ભલહાટ કે લાલસા
 આવડના અીં [સં] મીઝવુ, મનાવવુ
 મન મેળવવુ તે, પળશી

આવર્ત પું [સ] સંગીતમા એક અલકાર
 આવર્ત, ંક વિં [મ] કરી કરી આવડુ -આટા
 ખાતુ (૨) [ગ] 'વિંદિગ' (૩) પું ગોળ
 ફંવુ તે, આટો ચક્રવો (૪) ચક્રી, ભમરી
 (પાણીની) (૫) [સ] ચાર મેવાધેખાનો
 એક ંદશાંશ પું કરી કરી દશાગ આવે

એવી રકમ, 'રિકરિંગ ડેસિમલ' (ગ) ૦૦ નં
ગોળ ફરવુ તે (૨) વારવાર ફરી ફરી કરવુ
તે (પારાયણ) -ત્રીંક પુ. [સ] ફરી ફરી
આવનો આકડો -ત્રીં વિ. [સ] ફરી ફરી
આવવુ (૨) ગોળ ફરવુ

આવર્તણું અં કિં [સ આવૃત્તિ] ફરવું,
ચકાકારે ધૂમવુ (૨) ફરી ફરી આવવુ (૩)
સંકિં ભેટવુ, બાથમાં લેવુ

આવર્તાકે, આવર્તી બુઓ 'આવર્ત' વિંઆ
આવલ નં તાણું પીનેલુ ૩-પોલ

આવલાં નં બં વં ફાફા (૨) ફાસ, વરત
ધ્યાદિ પાણી ખેચવાના સાધન

આવલિ(-લી,-ળિ,-ળી) સ્ત્રીં [સ] હાર
પ કિ (૨) પરંપરા

આવણું અંકિં [સ કાવા, પ્રા કાવ] ફર
હોય ત્યાથી પાસે જવુ — તેવી ગતિ ફરવી,
પહોચવુ જેમ કે, તે ગામમા આવ્યો. (૨) હોણુ,
-ની રિથતિ કે જગા હોવી ઉદા. અમનવાદ
ગુજરાતમા આવ્યું લડન ક્યા આવ્યું ? (૩)
ન હોય ને આવી લાગવુ. કે જણવુ, કે
જન્મવુ કે દેખા દેવી કે ફળવુ ફલવુ જેમ
કે, આખે ફરી આવી, આણ ખેડી સારી
આવી, ગુલાબ હવે આવવા લાગ્યો છે, દાદાને
તાવ આવ્યો. તેના ધ્યાનમા આવ્યું (૪)
(કંપવુ કે ગોપાકની ચીજ) બરોબર બેસવુ
જેમ કે, તેને મારી ટોપી આવે છે ? (૫)
(ટોઈ વસ્તુ) (બરોબર) ઊતરવી, નીપજવી,
બનવી જેમ કે, હવે બરો ઘાટ આવ્યો આ
ચિત્ર બરોબર આવ્યું નથી. (૬) ટોઈ લાવ
ઉત્પન્ન થવો જેમ કે, દયા, ગુસ્સો, ક્રોધ
આવવો (૭) વસુ, હિસાબે ઊતરવુ, સમાવુ,
ગોઠવાવુ માવુ, વળતરપે મળવુ, એવા લાવ
ખતાવે છે જેમ કે, ખર્ચ કેટલુ આવ્યું ?
વાસણવુ વળન બરોબર આવ્યું ઊંચાઈ પ"
આવી આ કપડામા કેટલું આવશે ?
ફિયાણુ કેટલુ શાક આવ્યું ? (૮) શરીરવુ
ટોઈ અંગ આવવુ = તે અંગ ફૂટવુ કે કામ
દેતુ થવુ કે તેવુ દરદ થવુ - એવા અર્થ બુદે
બુદે ઠકણે ખતાવે છે (તેને અંગમા બુઓ)

જેમ કે, બાળકને દાત આવે છે, પગ આવ્યા
છલ આવી, મોઢું આવવુ ઇં (૯) ખીલ
ક્રિયાપદના સહાયકારીપણમા તે ક્રિયાનુ ભૂત-
કાળથી ચાલુપણુ ખતાવે છે જેમ કે આ ભૂલ
થતી આવી છે, આ રિવાજ ચાલ્યો આવે છે
અથવા તે ક્રિયા આવવાની ક્રિયા સાથે સાથે—
ભેગાભેગી થઈએમ ખતાવે છે જેમ કે, હું તેમને
કહેતો (એટલે ભેગાભેગી કહીને) આવ્યો છું,
ફરી કહેવા જવાની જરૂર નથી એમને કહેતો
આવજે (આ પ્રયોગમા પ્રાય વર્તમાન કું
સાથે યોગ આવે છે) અથવા કિં ના અં
ભૂત કું સાથે, તે ક્રિયા થયા બાદ આવવુ
એમ ખતાવે છે જેમ કે, તે તેને પૂછી આવ્યો
અથવા સંભમી વિંઆ સામાન્ય કું જોડે, તે
ક્રિયાક્રવામા પ્રયાણ કે ગતિ થવી, તે કરાવી,
એવો લાવ ને જાહેરાત કરાતા અર્થની છાયા
ખતાવે છે જેમ કે, હવેથી ઠરાવવામા આવે
છે. ગુનેગારને દડ કરવામા આવશે (૧૦)
આવવુ સહાયકારી કિં તરીકે ખીલ કિં
સાથે આવે છે (તારે ડેટલાક કિંઆ ને
આણધારી થવાનો લાવ અર્થ છે) [-આવી
ચડવું=એકાએક આણધાર્યું આવવુ, પહોચવુ
આવી ચૂકવું, રહેવું=પૂર થઈ જવુ (૨)
ખૂટવુ આવી જવું=આવીને ઊભા ઊભા
પાછા જવુ, આરો મારી જવુ (૨) આવી
પહોચવુ ઉદા. તે તરત પાછો આવી ગયો
(૩) બધેએસવુ, ગોઠવાઈ જવુ સમાવું ઇં
(૪) લઈવા તૈયાર થવુ, લડી પડવું આવી
પડવું=આણધાર્યું આવવુ કે માથે આવી
લાગવુ ... તું આવી બનવું=ભારે સકટકે
મગ્નની ધટી આવવી આવી મળવું=
આણધાર્યું એકઠુ થવુ કે પ્રાપ્ત થવુ આવવું
તેવા જવું=ઊભુ ઊભુ આવી જવુ (૨)
તેવા આવવુ તેવા જ (કારને કારા—ધેગર
ઇગદે કે કામ સવાયે—ફેગટ ફેરો ખાઈને,
અથવા જે રસ્તે આવવુ તે રસ્તે) પાછા ફરવુ
આવશ્ય વિં [સ] અગત્યનુ, અનિવાર્ય (૨)
સ્ત્રીં, નં અગત્ય, અનિવાર્ય વરતુ કે ક્રિયા
આવશ્યક વિં [સ] જરૂરી ંતા સ્ત્રીં

આવસથ પુ.ન. [સ] ઘર (૨) ધર્મશાળા (૩)
 અગ્નિશાળા, અગ્નિહોત્ર કરવાનું સ્થાન - ૨૫
 પુ. અગ્નિહોત્રનો અગ્નિ
 આવહુ વિ. [સ] આણનાર, ઉપજાવનાર
 (સમાસને છેડે ઉદા. 'લયાવહ')
 આવળ પુ. ઋ. [સ આમલક] એક વનસ્પતિ
 આવળગોવળ સ્ત્રી. (કા) આળખવ્યા, પરિવાર
 આવળિ (ળા) સ્ત્રી. બુઝો આવલિ
 આળિયો પુ. મનની ધગ્ગા, ઓરિયો (૨)
 એક ઝાડ (આવળ ?)
 આવળી સ્ત્રી. બુઝો આવલિ
 આવંત, -તું કુ. આવતુ (૫)
 આવાગમન ન. [આવ + ગમન] આવવું ને
 જવું તે (૨) અવતરવું અને અરવું તે
 આ વાર અ. આવખતે - સમયે (૨) આ ફેરા
 આવાલ ન. [સ] આલવાલ, કંધારો
 આવાસ પુ. [સ] ઘર, નિવાસસ્થાન, હવેલી
 (૨) ખડ, ઓરડો
 આવાહન ન. [સ] આમત્રણ (૨) દેવને
 મૂર્તિમા આણવા - દેવની પ્રતિષ્ઠા કરવી તે
 -વું સ. કિ. [સ આવાહ] આવાહન કરવું
 આવિહ વિ. [સ] વીધાયેલું
 આવિર્ભાવ પુ. [સ] બહાર નીકળવું કે પ્રગટવું
 તે (૨) અવતાર, જન્મ
 આવિષ્કરણ ન. આવિષ્કાર પુ. [સ] બહાર
 કાઢવું, પ્રગટ - ખુલ્લું કરવું તે
 આવિષ્કૃત વિ. [સ] દેખાડેલું, ખતાવી આપેલું,
 ખુલ્લું કરાયેલું - થયેલું
 આવિષ્ટ વિ. [સ] પેટેલું (૨) વળગેલું, ભરાયેલું
 (ભૂત ધર્યાદિ) (૩) આવેશયુક્ત
 આવું (આ'વું) વિ. [સ. ફેદશ ?] આના જેવું,
 આ જાતનું ૦ક વિ. આપ કાંઈક
 આવૃત વિ. [સ] આવરેલું, ઢાંકેલું (૨) વાપ
 (૩) ઘેરાયેલું, ઢાંકાયેલું
 આવૃત્તિ સ્ત્રી. [સ] ઢાંકવું - ઘુપાવવું તે
 આવૃત્ત વિ. [સ] ચકાકારે કરેલું (૨) પાછું
 આવેલું (૩) વારવાર થયેલું - કરેલું,
 આવૃત્તિ ઋ. [સ] ચકાકારે કરવું તે (૨) પાછું
 આવવું તે (૩) વારવાર થવું - કરવું તે (૪)
 પુસ્તકનું પ્રકાશન, 'એડિશન'

આવેગ પુ. [સ] બુરસો, બેર (૨) ફોલ,
 વ્યથતા, આવેશ (૩) ઉતાવળ, દોડદોડી
 આવેદન ન. [સ] નિવેદન (૨) ક્રિયાદ ૦૫૨
 ન. ક્રિયાદ કે અરજીનો કાગળ
 આવેશ પુ. [સ] બુરસો લીભરો (૨) ગુસ્સો
 -શી વિ. આવેશવાળું
 આવેષ્ટન ન. [સ] વીંટી વળનારી વસ્તુ, વેષ્ટન
 (ગલેફ, પરખીડિયું, કેપર, આચ્છાદન ઇ. ને
 હોય તે) (૨) વાડ, ફેટ
 આવેષ્ટિત વિ. [સ] ઢાંકેલું, વીંટી લીધેલું
 આશ સ્ત્રી. (૫) બુઝો આશા (૨) બુઝો આશિષ
 -આશ પ્રત્યય વિ. પરથી સ્ત્રીનામ ખતાવે છે
 ઉદા. કડવાશ, પીળાશ (તે વિ.ના આછા-
 પણાનો કે થોડી છટાનો લાવ ખતાવે છે)
 આશક [અ આશિક] પ્રેમી (૨) વિ. પ્રેમવશ,
 મોહિત, ફિદા ૦માશૂક ન. અ. ૦વ. વહાલો-
 વહાલી -કી [અ આશિકી] આસક્તિ, પ્રેમ
 આશ(-સ)કા સ્ત્રી. દેવની આત્મી, ભરમ
 ઇત્યાદિ લેવા તે
 આશકાર (-ર) વિ. [ફા] પ્રગટ, અષ્ટ લાહેર
 આશટવું સંકિ. (૫) બુઝો આછટવું, પછાડવું
 આશના પુ. [ફા] લાઈખ ધી, ચાર (૨) સ્ત્રી
 . પ્રિયા, માશૂક ૦ઈ ઋ. લાઈખ ધી, ચારા
 આશય પુ. [સ] મનની ધારણા, ધરાવો, હેતુ
 (૨) ન. આન (૩) પાત્ર (૪) કરેલા કર્મોના
 સંસ્કાર કે તેમનો સમૂહ
 આશરેવું સંકિ. [આશરો પરથી] આશરો લેવો
 આશરો પુ. [સ આશ્રય] આશ્રય, છત્રછાયા
 (૨) આધાર, ટેકા, આલખન (૩) અડસટ્ટો,
 અદાજ, સુમાર [આશરે જવું = આશ્રય
 તળે જવું, શરણ લેવું આશરે ખેસવું,
 રહેવું = ભરોસો રાખી નિશ્ચિત રહેવું, આધાર
 ઉપર ખેડા રહેવું આશરો કરવો, લેવો =
 આશ્રય કે આધાર તળે જવું - કાઢવો =
 અદાજ નક્કી કરવો] -રાગત (-તિયું, -તી)
 વિ. આશરે - શરણે આવેલું -રાપડવું
 વિ. અદાજ કે અટકળ પ્રમાણે -રે અ.
 ગુમારે, લગભગ
 આશક પુ. [સ] આવેશ, શરમાવું તે (૨)
 આશકા -કા ઋ. શકા વહેમ, -કાવું

અં કિં આશંકા થવી, વહેમાવુ -કિત
વિં આશ કાવાળું

આશા(-સા) સ્ત્રીં એક રાગિણી ઠગૈડ પું
એક રાગ ઠભેગી પું એક રાગ ઠમાંડ
પું એક રાગ

આશા સ્ત્રીં [સ] ઉમેદ, ઇચ્છા, ધારણા (૨)
વિશ્વાસ, આસ્થા [-આપવી. -દેવી = ઇચ્છા
ફળશે એવો વિશ્વાસ લય એમ કરવું, ઇચ્છાને
પેાષવી -પડવી = આશા ફળવાને માટે
કારણ મળવું, વિશ્વાસ, સભવ લાગવો, આશા
બધાવી -બાંધવી, રાખવી, સેવવી =
આશા ફળશે એમ માનવું, વિશ્વાસ કરવો
-કરવી = ઇચ્છવું (કાંઈ મળશે એમ)] ઠદશીં
વિં આશાવાદી ઠપૂરી વિં સ્ત્રીં આશા
પૂનારી (૨) સ્ત્રીં (સ) એ નામની માતા
ઠખંધ પું આશાતુ બધન, આશાનો તતુ
(૨) આકીન, વિશ્વાસ (૩) વિં આગાવાળુ
(૪) વિશ્વાસુ ઠખંધુ વિં આશાબ વ,
આશાવાળુ ઠભર્યું વિં આગાથી ભરેલું,
આશાવત ઠભંગ પું આશાતુ લાગી જતુ
તે (૨) વિં ભગ્નાશ, ઠયુક્ત વિં આશાવંત
ઠવંત વિં આગાવાળુ ઠવાદ પું જે
યાય છે તે સારા માટે થાય છે -નિગશ થવા-
પણુ કદી નથી એવો મત ઠવાદી વિં
આશાવાદમા માનનાર (૨) પું એવો પુરુષ
ઠહીન વિં આશા વિનાતું, નિરાશ

આશા(-ષા)ઠ પું [સ આષાઠ] વિક્રમ
સંવતનો દેમો મહિનો, અષાઠ. -ઠા સ્ત્રીં
જુઓ આષાઠા -ઠી વિં અષાઠમા આવતુ
આશાવરી પું એક રાગ [પ્રસાદ
આશિકા સ્ત્રીં સાધુ કે દેવનો કે યજ્ઞની રક્ષાનો
આશિષ સ્ત્રીં [સ] કૃપા, આશીર્વાદ
આશી સ્ત્રીં [સ.] સર્પની દાઢ (૨) જીવલેણ ઝેર
(૩) એક ઔષધિ (૪) વિં ખાનારું (સમાસમા
નામને અતે) ઉઠાં કૃલમૂલાશી

આશીનીશી અં મનમાનની રીતે
આશીર્દાન નં [સં] આશિષ દેવી તે
આશીર્વચન નં [સં] આશીર્વાદ
આશીર્વાદ પું [સં] કૃપા -દાત્રમક વિં જેમા

આશીર્વાદ હોય તેવું. -દાર્થ(-ચે) અં
આશીર્વાદને માટે

આશીર્વિષ પું [સ] સાપ

આશુ વિં [સં] શીઘ્ર, ઉતાવળુ ઠતોપ વિં
જલદી સતુષ્ટ થઈ લય એવું (૨) પું (સં)
એવો દેવ-શકર, મહાદેવ

આશરો પું [અ] તાબૂત છુડાડવાનો દિવસ
આશૌચ નં [સ.] જુઓ આશૌચ

આશ્ચર્ય નં [સ] નવાઈ, અચ્છો (૨) આશ્ચર્ય
કારક બનાવ, ચમત્કાર [-પામરું = ને
આશ્ચર્ય ઊપજવું કે થવું] ઠકારક, ઠજનક
વિં આશ્ચર્ય પમાડે એવું ઠવત્ અં
આશ્ચર્ય પૂર્વક, આશ્ચર્ય સાચે

આશ્રમ વિં [સ] પથ્યગુ બનેલું (૨) પું
એવી કોઈ પણ વસ્તુ. ઠરિક વિં પથરીનું
રોગી (૨) પું પથરીનો રોગ

આશ્રમ પું, નં [સ] વિસામાનુ સ્થાન, રહેઠાણ
(૨) વિશ્રાંતિ (૩) સાધુનો નિવાસ, તપોવન,
પણકુંડી (૪) જીવનનો વિભાગ (બ્રહ્મચર્ય,
ગૃહસ્થાદિ ચાર વિભાગમાંનો કોઈ પણ) (૫)
જાનાલય સાચેની શાળા - મહાશાળા (૬) ગૃહીય
યા ધાર્મિક હિલચાલનું મથક ઠધર્મ પું
આશ્રમવાસીએ પાળવાના ધર્મ - નિયમો તે (૨)
જીવનના ચારમાના ઠરેક વિભાગનો વિશિષ્ટ
ધર્મ - ફરજ ઠધર્મ વિં આશ્રમના ધર્મ
પાળનાર ઠવાસી વિં આશ્રમમા વસનાર
ઠચવસ્થા સ્ત્રીં આશ્રમની - જીવનના
વિભાગની વ્યવસ્થા (૨) આશ્રમની વ્યવસ્થા
ઠસ્થા સ્ત્રીં ચાર આશ્રમની સસ્થા
ઠસ્થાન નં વિસામાનુ ઠેકાણું (૨) મઠ.
-માંતર નં આશ્રમની ફેરવદલી -મિક,
-મી વિં આશ્રમને લગતું (૨) ચારમાના
એક આશ્રમમા રહેનાર

આશ્રય પું [સ.] આશરો (૨) શઠ્ણ - ચાશ્રયી-
ભાવ પું આશ્રય અને આશ્રયીનો સબંધ
-ચાસિદ્ધ પું આશ્રય - પક્ષ અસિદ્ધ હોય
એવો એક હેતુશાસ (ન્યા) - ચી વિં આશ્રય-
વાળુ આશ્રિત. વિં [સ] આશ્રયે રહેલું
આશ્રિષ્ટ વિં [મ] આલિંગાયેલું (૨) એતપ્રેત

આસા, ઝૌડ, ઝમેગી, ઝમાડ જુઓ 'આશા
(-સા)'મા [વિશ્રાતિ

આસાએશ સ્ત્રીં [ફા. આસાઈશ] આતમ,
આસાન વિં [ફા] સહેલું, નરમ ઠંદેદસ્ત્રીં સાદી
કેદ -ની સ્ત્રીં સહેલાઈ

આમામ પું(સ) પૂર્વ હિંદનો એક પ્રાત -મી
પું તે પ્રાતનો વતની(ર) સ્ત્રીં તે પ્રાતની લાપા
'આસામી પું, સ્ત્રીં [અ અસામી] માણસ,
વ્યક્તિ (ર) દેણકાર (૩) ખેસાદર - પ્રતિષ્ઠિત
માણસ(૪) ડરાક, અસીલ ઠવાર અંભાયાદીડ
આસાર પું કાળકા(ર) [સ] આપદ, ભેરદાર વૃષ્ટિ
આસિરુટ વિં [હિં એસિરુટ] મદદનીશ, હાથ
નીચેનું (ર) પું એવી વ્યક્તિ

આસીરિયા પું [હિં એસીરિયા] (સ) પશ્ચિમ
એશિયામાનો એક પ્રાચીન દેશ -ચન વિં
[હિં] આસીરિયા દેશનું(ર) પું તે દેશનો વતની
આસુર(-રી) વિં [સ] અસુર સખ વી, રાક્ષસી,
જ ગલી ઠવિવાહુ પું કન્યાવિક્રયવાળો વિવાહ
આમૂદા(-હુ) વિં [ફા] નિરાતવાળું, મુખી
આસૂ(-સો) દરૌ પું [જુઓ આસત્રો] એક ઝાડ
આસોધ પું [સ] અટક, કેદ

આસોખ નં [ફા] ભૂતપ્રેત
આસો પું [સ આશિવ, પ્રા. આસોઅ] વિક્રમ
વર્ષનો છેલ્લો મહિનો

આસોપાલવ પું [સ અશોક, પ્રા. આસોઅ
+ પલ્લવ] એક ઝાડ

આસોંદ સ્ત્રીં એક ઐપધિ, આસવ
આસોંદરૌ પું [જુઓ આસત્રો] એક ઝાડ
આસકેદ પું [સ] હલ્લો (ર) યુદ્ધ (૩)
તિરંગકાર, નિદા

આસતર પું, ઠણ નં [સ] પાથનું - બિછાવવું
તે (ર) પાથરણુ ગાલીચો (૩) ચાદર (૪)
હાકણ; ઓઢો

આસ્તિક વિં [સ] ઈશ્વર અને પરલોકના
અસ્તિત્વમા માનનાર (ર) શ્રદ્ધાળુ ઠતા સ્ત્રીં,
ઠપણું નં, -કંચ નં

આસ્તે અં [ફા આદિસ્તહ] ધીમે (ર) ઊંછું
રાખો 'ધીસુ કરો' એમ સૂચવનો ઉદ્દેશાર.
[-રહીને=ધીમેથી, જાળવીને (ર) ખાસ જણાય
નહિ એવી રીતે કે યુક્તિથી, ચૂપચાપ]

આસ્થા સ્ત્રીં [સ.] આદર; માન (ર) શ્રદ્ધા, આકીન
(૩) મૂકી, પૂજ. [-ખેસપી=શ્રદ્ધા કે વિશ્વાસ
આવવા કે થવા. -ઊઠવી=શ્રદ્ધા કે વિશ્વાસ
ન રહેવા-જતા રહેવા] ઠવાન, -સ્થિતક વિં
આસ્થાવાળું

આસ્થાનમંડપ પું [સ.] સલામ ઠપ
આસ્પદ નં [સ] સ્થાન, જગા (ર) વિં લાયક,
પાત્ર (સમાસને અતે). ઉદાંશીભાષપદ
આસ્કાલન નં [સ] અકાળાવું કે અકાળવું તે
આસ્કોટ પું, ઠણ (-ન) નં [સ] થાપડવું -
પોલે હાથે (હાથના કોણીના ઉપલા ભાગ પર)
ઠેનુ તે (ર) ઊપણવું તે (૩) પ્રગટ - ભહેર કરવું
તે (૪) લડાકા - ધડાકા સાથે કરવું તે. ઠું સં
હિં ભેરથી અકાળવું

આસ્થ નં [સ] મુખ (ર) ચહેરો
આસ્તવ પું [સ] દુખ, પીડા (ર) સ્થાવ (૩) [નૈન]
કર્મનું આત્મામા દાખલ થવું તે કે તેના
નિમિત્તક પાપપ્રવૃત્તિ

આસ્વાગત સ્ત્રીં + જુઓ આગતારવાગતા
આસ્વાદ પું [સ.] ચાખવું - સ્વાદ લેવો તે (ર)
માણવું તે. ઠક વિં આસ્વાદ લેનાર ઠન
નં આસ્વાદ લેવો તે. ઠું સંહિં [સ
આસ્વાદ] ચાખવું, સ્વાદ લેવો (ર) ભોગવવું,
માણવું -દા વિં આસ્વાદ લેવા યોગ્ય

આહ સ્ત્રીં [ફા ?] (ગ્વં) હાથ, નિસામો
(ર) અં અરે!

આહત વિં [સ] ઈત પામેલું, જખમી (ર)
હણાયેલું (૩) વગાડેલું, વગાડવાથી નીપજવું
આહતિ સ્ત્રીં [સ.] હનન, પ્રાણ લેવો તે (ર) મારવું
તે, કર્તક (૩) [ગ] ગુણવું તે

આહરંડવું સંહિં [સ આહત, પ્રા. આહડ
ઉપરથી ? કે દે. આહડ = સીતકાર પરથી ?]
આસરણ, સડકાની સાથે ખાવું (પ્રવાહી
કે અર્ધપ્રવાહી)

આહરણ નં [સ] હરણ, લઈ લેવું તે
આહવ પું [સ] યજ (ર) યુદ્ધ ઠન નં યજ.
ઠનીય વિં યજને યોગ્ય, હોમવા યોગ્ય (ર)
પું હોમનો અગ્નિ [સૂચવનાર ઉદ્દેશાર
આહા, ઠહા અં આશ્ચર્ય, દુખ આદિ

આહાર પું[સ] ખેતર (૨) ખાવું ને, ખાનપન
 [-હીતરી જવે] = (તબિયત પર માહી અસરને
 લીધે) આહુ ખવાવું - લેવે = ખાવું] બિહાર
 પું આહાર અને વિહાર ંશાસ્ત્ર નં
 આહારનું શાસ્ત્ર ંશુદ્ધિ સ્ત્રી આહારની
 શુદ્ધિ - સ્ત્રી વિં આહાર કંચાર (૨)
 અન્નરાનિયુ - ચં વિં ખાવાલાયક (૨) કૃત્રિમ
 વેગ, અથવા આદિથી કંચેલુ (અભિનય મટે)
 આહાર પું [સ. આચાર] ભગવાંડ, આચી
 ંડી, ંણ, ંણી - રાણી સ્ત્રી અહીરની
 સ્ત્રી ંભદો પું ભગવાંડો દીડો
 આહુત વિં [સં] હોમયુ અલિષ્ઠે અળયેલુ
 આહુતિ સ્ત્રી [સ] હોમકુ તે (૨) હોમવાલુ કચ્ચ-
 વમ્મ, અલિધાન [-આપવી = હોમકુ (૨)
 અલિધાન કંચુ - લેવી = ભોગ કે અલિધાન
 યેલુ, એહિયા કરી જલુ - લકષ્મીને ઊભા
 રહેલું = ખરાય કંચાનો કે નાગનો લગ
 ગોવેલો, તેલુ કંચા તત્ત્વ રહેલુ]
 આહુત વિં [સં] ખેલવેલુ, નિમગ્ન
 આહુતિ પું [સ આગેક, પ્રા આદિ (ંગ, ંચ)]
 શિકાર; ભીલ
 આહુત સ્ત્રી તત્ત્વની ખેલવેલી જમીન (૨)
 [ગ] નરતલુ વખેતર
 આહુતું નં દૈનિક ક્રિયા ચેતુ કામ [સ
 આહુતિક] (૨) (ગ) ખુશામન
 આહુતિક વિં [સં] દૈનિક (૨) નં નિત્યકર્મ:
 આહુત
 આહુલાદ પું [સ] આનદ, હર્ષ ંડ વિં
 આહુલાદ કંચે તેલુ - દિત વિં આહુલાદયુક્ત
 આહુલાન નં [સ] આમગ્ન (૨) પડાર (૩)
 આવાહન (૪) હાજર થવાનો હુકમ, 'સમન્સ'
 આળ સ્ત્રી [ન = હક, ંદ] અટકચાળ
 આળ નં [સ ચલીક કે ચાલ? પ્રા ચાલ?
 કે. ચલગ?] આળ ખેટો આરોપ, તહોમત
 કલક. આરોપ [-હીતરું = કલક ટળલુ,
 આરોપ ખેટો પડો - જવો - ચલું, ચોટું,
 ખેમું = કલક લાગલુ, આરોપ આવવો
 - મૂંડું = આળ ચોટાલુ કે ખેસાલુ -
 આરોપ કંચો]

આળ તં [પ્રા ચાલ?] આહું, આળખંખળ
 - આળ પ્રયથ, નામને લાગતા 'વાળું' અર્થનું
 વિં બનાવે હિંદો શરમાળ. દયાળ
 આળખું સ-હિં [સ. ચાલિત] આરોખલુ
 (પ) (૨) અહલું; પહોચલુ (૩)
 આળખંખળ વિં મિથ્યા (૨) સાચુ નદિ
 એલું, આલુ અવળુ (૩) પટામલુ (૪) નં
 આવાસન (પ) ભૂતપ્રેતાદિ
 આળવલુ નં [લુઓ આળ] ખટો; જનમી
 આળવાળ પું, નં [લુઓ આલવાંડ] ંચો
 આળવીતર વિં મન્નીખો દોદાની - રાઈ
 સ્ત્રી આળવીતરપલુ
 આળવીતું વિં લુઓ આળવીતર
 આળસ સ્ત્રી, નં [ન ચાલ્સ, પ્રા ચાલ્સ]
 એદીપલુ, સુન્ની [-આવવી (-તું) - ચલવી
 (-તું) = આળસ થલુ સુન્ની લાગવી - કરવી
 (-તું) = આળસલુ મંદ કે સુન્ન થલુ - ખાવી
 (-તું) = આળસ પડગ જેલુ - થાડ ખાવો
 - મરલવી = આળસ કંચા શરીર આમ-
 નેમ મરલુ અંગમાથી સુન્ની કાઢવી] ંડું
 અંડિં આળસ કંચી, મંડ પડલુ (૨)
 બવ પડલું, અટકી જલુ - સાઈ સ્ત્રી આળસ
 - સુ વિં આળસવાળુ, મંડ સુન્ન [-નો
 હગલો, -નો પીર = જખર ભારે આળસ]
 આળાહુ ખો પું સ સાગની આગા દપણ, લાલચ
 આળાપલું સંકિં લુઓ આલાપલુ
 આળિયું નં - ચો પું બખેલ, ખાડો (ખાસ
 કરીને કંચાની દીગલમાં)
 આળી સ્ત્રી [સ ચાલી] રોનીની અંગીકી
 મૂંચાની ઊચી ચોટકી [તોદાની
 આળીગાળું વિં આધીગાર, અટકચલુ
 આળું વિં [સ ચાદ્રે પ્રા. ચલ્લ] લીલુ, ભીલુ
 (૨) તાલુ ઉતરડેલું; કાચું (આમડું) (૨)
 જગ અહકવાથી કંખાવાય એલુ (૪) [કે
 ચાલ] નં, પોચુ
 - આળું પ્રયથ, નામને લાગતા 'વાળું' અર્થ મા
 વિં બનાવે છે હિંદો 'હવાળું' [નં બાળક
 આળુ ભોળું વિં ભોળું; નિષ્પાપ, બાલિગ (૨)
 આળે અંડ જેલે (૨) નં + આલય (૫)

આસા, ળૌાડ, ળૌૌગી, ળમાડ ળુઓ 'આશા
 (-સા)'મા [વિશ્રાંતિ
 આસાએશ સ્રીં [ફા આસાડશ] આતમ,
 આસાન વિં[ફા]સહેલુ;નરમ ળકેદસ્રીં સાદી
 કેઠ -ની સ્રીં સહેલાઈ
 આમામ પું(સ) પૂર્વ હિદનો એક પ્રાત -મી
 પું તે પ્રાતનો વતની(ર)સ્રીં તે પ્રાતની લાપા
 'આસામી પું, સ્રીં [જ અસામી] માણસ,
 વ્યજિ (ર) દેણદાર (૩) જેસાદર -પ્રતિષ્ઠિત
 માણસ(૪)પરાક,અસીલ ળવારઅંમાયાદીડ
 આસાર પું કાળત્ર(ર)[સ]ઝાપટ,લેરદાર વૃષ્ટિ
 આસિરુટ વિં[હ એસિરુટ]મદદનીશ,હાથ
 નીચેનુ (ર) પું એવી વ્યજિ
 આસીરિયા પું [ઈ એસીરિયા] (સ)પશ્ચિમ
 એશિયામાનો એક પ્રાચીન દેશ -યન વિં
 [ઈ]આસીરિયા દેશનુ(ર)પું તે દેશનો વતની
 આસુર(-રી) વિં[સ] અસુર સખ ધી,રાક્ષસી,
 જગલી ળવિવાહપું કંઠ્યાવિકથવાળો વિવાહ
 આમૂદા(-દુ) વિં [ફા] નિરાતવાળુ, મુખી
 આસૂં(-સો)દરેપું[લુઓ આસત્રો]એક ળડ
 આસેધ પું [સ] અટક, કેઠ
 આસેખ નં [ફા] ભૂતપ્રેત
 આસો પું [સં આશ્વિન, પ્રા આસોજ] વિક્રમ
 વર્ષનો છેલ્લો મહિનો
 આસોપાલવ પું [સ અશોક, પ્રા આસોજ
 + પલ્લવ] એક ળડ
 આસોંદ સ્રીં એક ઐષધિ, આસવ
 આસોંદરો પું [લુઓ આસત્રો] એક ળડ
 આરકેદ પું [સ] હલ્લો (ર) યુદ્ધ (૩)
 તિરકાર, નિદા
 આરતર પું, ળુ નં [સ] પાથરુ -બિછાવવુ
 તે (ર) પાથરુ ગાલીચો (૩) ચાદર (૪)
 ઢાકણ, ઓઢો
 આરિતક વિં [સ] ઈશ્વર અને પરલોકના
 અરિતવમા માનનારુ(ર)શ્રદ્ધાળુ ળતા સ્રીં,
 ળપણુ નં, -કથ નં
 આરતે અં [ફા આદિસ્તહ] ધીમે(ર) ઊલુ
 રાખો 'ધીમુ રો' એમ સૂચવતો ઉદ્ગાર.
 [-રહીને=ધીમેથી,જાળવીને(ર)ખાસ જણાય
 નહિ એવી રીતે કે યુક્તિથી, ચૂપચાપ]

આરથા સ્રીં [સ.]આદર; માન(ર)શ્રદ્ધા,આકીન
 (૩) મૂડી,પૂજ. [-એસવી=શ્રદ્ધા કે વિશ્વાસ
 આવના કે ચવા. -ઊઠવી=શ્રદ્ધા કે વિશ્વાસ
 ન રહેવા-જતા રહેવા] ળવાન, -સ્થિતક વિં
 આરથાવાળુ
 આરથાનમંડપ પું [સ] સલામંડપ
 આરપદ નં [સ] સ્થાન જગા (ર) વિં લાયક
 પાત્ર (સમાસને અતે). ઉદાંરોશામ્પદ
 આરકાલન નં [સ] અકાળાવુ કે અકાળવુ તે
 આરકોટ પું, ળુ (-ન) નં [સ] થાપડવુ -
 પોલે હાથે (હાથના ટાણીના ઉપલા ભાગ પર)
 ઢોકવુ તે (ર) ઊપણવુ તે (૩) પ્રગટ -જાહેર કરવુ
 તે (૪) લડાકા -ધડાકા સાથે ફટવુ તે. ળું સં
 હિં લેરથી અકાળવુ
 આરથ નં [સ] મુખ (ર) ચહેરો
 આરુવ પું [સં] દુખ, પીડા(ર)આવ(૩)[નૈન]
 કર્મનુ આતમામા દાખલ થવું તે કે તેના
 નિમિત્તક પાપપ્રવૃત્તિ
 આરવાગત સ્રીં + લુઓ આગતારવાગતા
 આરવાદ પું [સ.] ચાખવુ -સ્વાદ લેવો તે (ર)
 માણવું તે. ળક વિં આરવાદ લેનારુ. ળન
 નં આરવાદ લેવો તે ળું સંહિં [સ
 આસ્વાદ્] ચાખવુ, સ્વાદ લેવો (ર) ભોગવવુ,
 માણવુ -ધ વિં આરવાદ લેવા યોગ્ય
 આહ સ્રીં [ફા ?] (સ્વં) હાથ, નિસાસો
 (ર) અં અરે.
 આહત વિં [સ] ઈલા પામેલુ, જખમી (ર)
 હણાયેલું (૩) વગાડેલુ, વગાડવાથી નીપજવુ
 આહતિ સ્રીં [સ.] હનન પ્રાણ લેવો તે (ર) મારવુ
 તે કટકા (૩) [ગ] ગુણવું તે
 આહરેલું સંહિં [સ આહત, પ્રા. આહડ
 ઉપરથી ? કે દે આહડ = સીત્તાર પરથી ?]
 આસરુવ, સડકાની સાથે ખાવુ (પ્રવાહી
 કે અર્ધપ્રવાહી)
 આહરણુ નં [સ] હગણ, લઈ લેવું તે
 આહવ પું [સં] યજ (ર) યુદ્ધ ળન નં યજ.
 ળનીય વિં યજને યોગ્ય, હોમવા યોગ્ય (ર)
 પું હોમનો અગ્નિ [સૂચવનાર ઉદ્ગાર
 આહા, ળહા અં આશ્ચર્ય, દુખ આદિ

આહાર પુનર્[સં] ખોનઝ (૨) ખાવું તે, ખાનપાન
 [-ઊતરી જવો = (તબિયત પર માઠી અસરને
 લીધે) ખોળું ખવાવું - લેવો = ખાવું] બિહાર
 પુન આહાર અને વિહાર ંશાસ્ત્ર નં
 આહારનું શાસ્ત્ર ંશુદ્ધિ સ્ત્રીં આહારની
 શુદ્ધિ - રી વિં આહાર કરનાર (૨)
 અકરાનિયુ - ચં વિં ખાવાલાયક (૨) કૃતિમ
 વેશ, અના આદિથી કરેલું (અભિનય માટે)
 આહાર પુન [સ આમીર] ભગવાડ, રખારી
 ંડી, ંણ, ંણી, -રાણી સ્ત્રીં આહારની
 સ્ત્રી ંભદો પુન ભગવાડનો દીંગો
 આહુત વિં [મ] હોમેલુ, બલિષ્ઠે અપાયેલુ
 આહુતિ સ્ત્રીં [સ] હોમલુ તે (૨) હોમવાનું કવ્ય-
 વસ્તુ બલિદાન [-આપવી = હોમલુ (૨)
 બલિદાન કરવું - લેવી = ભોગ કે બલિદાન
 લેવું, આહિયા કરી જવું - લઈને ઊભા
 રહેવું = ખરાબ કરવાનો કે નાશનો લગ
 ગોવો, તેવું કરવા તત્પર રહેવું]
 આહુત વિં [સ] ખોલાવેલું, નિમત્રેટ
 આહોડી પુન [સ આગેવક, પ્રા. આદેવ (ંગ, ંય)]
 શિકાગી, ભીલ
 આહોડ સ્ત્રીં તત્તની ખેડાયેલી જમીન (૨)
 [સા.] તરતવું વાવેતર
 આહોનું નં દૈનિક ક્રિયા રોજનું કામ [સ
 આદ્યનિક] (૨) (કા) ખુશામત
 આહુનિક વિં [સં] દૈનિક (૨) નં નિત્યકર્મ,
 આહોનું
 આહુલાદ પુન [સ] આનંદ, હર્ષ ંક વિં
 આહુલાદ કરાવે તેવું. -દિત વિં આહુલાદયુક્ત
 આહુથાન નં [સ] આમ ત્રણ (૨) પડકાર (૩)
 આવાહન (૪) હાજર થવાનો હુકમ, 'સમન્સ'
 આળ સ્ત્રીં [મ = હડ, ંદ] અટક્યાળ
 આળ નં [સ અલીક કે આલ? પ્રા આલ?
 કેદે અલગ?] આળ ખોટો આગેપ, તહોમત,
 કલક; આગેપ [-ઊતરવું = કલક ટળવું,
 આગેપ ખોટો પડવો - જવો - ચડવું, ચોટવું,
 ખેસવું = કલક લાગવું, આગેપ આવવો
 -મૂંડવું = આળ ચોટાડવું કે ખેસાડવું
 આગેપ કરવો]

આળ નં [પ્રા આલ?] ચોટું, આળપયાળ
 -આળ પ્રત્યય, નામને લાગતા 'વાળ' અર્થનું
 વિં બનાવે ઉદાં શરમાળ દયાળ
 આળખવું સંકિં [સ આલિયું] આલેખવું
 (૫) (૨) અડવું; પહોચવું (૧)
 આળપંયાળ વિં મિથ્યા (૨) સાચુ નહિ
 એવું, આહુ અવળું (૩) પટામણ (૪) નં
 આદાસન (૫) ભૂતપ્રેતાદિ
 આળવણુ નં [બુઓ આળ] બટ્ટો, બદનામી
 આળવાળ પુન, નં [બુઓ આલવાલ] = ગરો
 આળવીતર વિં મગનીખોગ, તોફાની - રાઈ
 સ્ત્રીં આળવીતગપણુ
 આળવીતું વિં બુઓ આળવીતર
 આળમ સ્ત્રીં, નં [સ આલસ્ય, પ્રા આલસ્ત]
 એટીપણુ, સુગતી [-આપવી (-વું), -ચરવી
 (-વું) = આળસ થવું, સુગતી લાગવી - કરવી
 (-વું) = આળસવું મદ કે સુરત થવું - ખાવી
 (-વું) = આળસુ પડવા રહેવું, થાક ખાવો
 -મરડવી = આળસ દૂર કરવા શરિર આમ-
 નેમ મરડવું, અગમાથી સુગતી કાઢવી] ંવું
 અં કિં આળસ કરવી, મદ પડવું (૨)
 બધ પડવું, અટકી જવું - માર્થ સ્ત્રીં આળસ
 -મુ વિં આળસવાળું, મદ, સુગત [-નો
 ઢગલો, -નો પીર = જખર હારે આળસુ]
 આળાણુ ખો પુન સ સાગની આશા વૃણા, લાલચ
 આળાપવું સંકિં બુઓ આલાપવું
 આળિયું નં. -ચો પુન બખોલ, ખાડો (ખાસ
 કરીને કૂંચની દીવાલમાં)
 આળી સ્ત્રીં [સ આલી] સોનીની અગીલી
 મકવાની ઊચી ઓટલી [તોગની
 આળીગાળું વિં આલીગાર, અટક્યાળું
 આળું વિં [સ આદે, પ્રા અલ્લ] લીલું, ભીનું
 (૨) તાણુ ઉતરડેલું, કાચું (ચામડું) (૨)
 જગ અડકવાથી દુખાવાય એવું (૪) [કે
 આલ] નમ; પોણુ
 -આળ પ્રત્યય, નામને લાગતા 'વાળ' અર્થ મા
 વિં બનાવે છે ઉદાં 'કુવાળ' [નં બાળક
 આળું ભોળું વિં ભોળું; નિષ્પાપ, બાલિય (૨)
 આળે અં એળે (૨) નં + આલય (૫)

આળેખવું સંકિં જુઓ આલેખવું
આળોટવું અંકિં [સ. આલુટ] સૂઈને એક
ઠેકાણેથી બીજે ઠેકાણે એમ ગમડવુ, લોટવુ
-ણુ વિં આળોટવાની દેવવાળુ (૨) નં
આળોટવુ તે, આળોટવાની તલખ
આળોવણુ નં જુઓ આલોચણુ (નૈન)
આં (આં) અં (૨વં) હા, આં (૨) ઠીક, લલે,
વાડુ ધર્યાદિ અર્થ ખતાવતો ઉદ્ગાર
આંકિં (૦) અં (૨વં) એક નકાર કે ના-
પસડગી સૂચક ઉદ્ગાર

આંક (૦) પું [સ અક્] સ ખ્યાની નિશાની (૨)
લાવ, મૂલ્ય (૩) નકાર કે પાતળાઈ નો હિસાબ
[સૂતરનો] (૪) નિશાની (૫) અડસડો (૬)
સીમા, હદ (૭) પું અંવં ઘડિયા; પાડા
[-કરવા = ઘડિયા ગોખીને તૈયાર કરવા
-કાઢવો = સૂતરનો આક નક્કી કરવો (૨)
આક - લાવ કે અડસડો કરવો -પાડવો,
-માંડવો = આક કે કિ મત થી લાવ નક્કી
કરવો -ખોલવા = ઘડિયા (ચાદ કરી જવા
તે) ખોલવા] ંચાળણી સ્ત્રીં જીણા છિદ્ર-
વાળી ચાળણી

આંક (૦) પું [સ અક્] ધરી
આકડિયુ (૦) વિં આકડાવાળુ, નિશાનીવાળુ
આંકડી (૦) સ્ત્રીં એક અથવા બે ને છેડેથી વાળેલો
સળિયો, કડી, 'હૂક' (૨) ગળ (૩) આતરડામા
થતી પીડા, ચૂક (૪) તાણ [રોગ] (૫) [લા]
સખત વાવો, વિરોધ, અણગમો [-આવવી =
તાણ કે ચૂકનું દરદ થવું કે હોણુ -ચડાવવી,
દેવી = કડીથી ખારીખારણુ વાસવું (પેટમા)
-રાખવી = મનમા વાધોવચકો કે હખની
લાગણી સધરવી, જૂપો વાધો વિરોધ સેવવો]
ંધૂકડી સ્ત્રીં આટીધૂરી

આંકડો (૦) પું [જુઓ અ ઝોડો] છેડેથી વાકો
સળિયો, 'હૂક' (૨) માછલી પકડવાનો ગળ
(૩) (લીછી, લમસી ઇંનો) હખ (૪) (મૂજનો)
આકડો પાડેલો વળ [-અધ્ધર ને અધ્ધર,
ઊંચો ને ઊંચો રહેવો = મિલજ કે તોર
નરમ ન પડવો, મગર રહેવું. -મારવો =
હખ મારવો -મૂકવો = મગર છોડવી,

નરમ થવું. આંકડાની સ્ત્રીં જલેખી (પુષ્ટિ-
માર્ગમા) -નમવો = નરમ પડવું, ગર્વ જવો]
આંકડો (૦) પું [સ અક્] સ ખ્યા, સ ખ્યાની
નિશાની (૨) લેણદેણનો હિસાબ-કાગળ (૩)
બિલ (૪) (સું) વરને આપવાનો ચાલો,
પગણ [-કરવો = લેણદારની રકમ નક્કી
કરવી, હિસાબ કરવો -પાડવો = લખવું
(૨) જુઓ આક પાડવો -મૂકવો = આંકડો
કે નક્કી રકમ લખવી, આંકડો પાડવો
જે આંકડા (લાણવા, આવડવા) = થોડુંક
સામાન્ય (લાણવું, આવડવું)] -હાવણી સ્ત્રીં
ભરતિયા નોંધવાનો ચોપડો -હાશાસ્ત્ર નં
હકીકતના આકડા એકત્ર કરવાની, તેનું
વર્ગીકરણ કરવાની અને તેના ઉપયોગ કરવાની
વિધા, 'સ્ટેટિસ્ટિક્સ' -હાશાસ્ત્રી પું આકડા-
શાસ્ત્રનો વિદ્વાન

આંકણુ (૦) નં [આકણુ] આકણુ તે (૨) ઊપણતા
સારુ સારુ અનાજ જુડુ પાડવું તે -ણી
સ્ત્રીં આકવાનુ - લીટી દોરવાનુ સાધન (૨)
કસ - કિ મતનો અડસડો કાઢવો તે -ણું નં
આકવાનુ ઓભર (મુતારી) (૨) હાગીના પર
ચીતરવાનુ સોનીનુ ઓભર

આંકિયું (૦) સંકિં [સ અક્] આંકો, કે
નિશાની પાડવી, (૨) લીટી દોરવી (૩)
કસ - કિ મતનો અડસડો કાઢવો (૪) હામીને
નિશાની પાડવી જેથી ઓળખાય (૫) [લા]
ખાસ કામ માટે નામ પાડી કંડ કે રકમ
અલગ કરવી ('ધયઁ માર્ક'), અક્તિ
કરવું (કંડ) [આંકેલો સાંઠ, ગોથો
= હામની નિશાની કરી હરાયો મૂંઝેલો -
મહાજનિયો આખલો.]

આંકહુ (૦) વિં + જુઓ અ કુશ, દાખ
આંકિક વિં [સ] અ કને લગતુ
આંકો (૦) પું [સ અક્] નિશાનીની લીટી (૨)
અડસડો (૩) હદ, નેક [-પાડવો = આંકો
કે નિશાની કરવી -રાખવો = હદ કે મર્યાદા
લખાવવી.]

આંકોશિયાં (૦) નં અં વં પાસળા (૨)
સખત પ્રયત્ન (૩) એથી ઊપજતો શ્વાસ

આખ (૦) શ્રીં [સ અક્ષિ] ચક્ષુ, નેત્ર (૨) [લા]
 નેવાની શક્તિ, નજર (૩) નિધા, ધ્યાન, દેખરેખ
 (૪) (ઢોઈ ચીઠવું, આખ જેવું) નાનું કાણું, ઊંઘ
 (૫) ખીજની ગાંઠ (જેમ કે શેરડીની) [-આહા
 કાન કરવા=સાલબધુ ન સાલબધુ કરવું,
 અવગણવું. ધ્યાન બહાર કરવું. -આવવી =
 (પશુના બચ્ચાની) આખ કામ કરતી થવી (૨)
 આખ દુખવી (ગરમીથી લાલ થઈને મૂઝવે જઈ)
 (૩) [લા] સમજ દે ગમ પડવી, લાન થવું
 -ઊઘડવી = ખરેખર જણાવું સમજાવું (૨)
 સાવધાન કે સતેજ થવું -ઊઠવી = જુઓ આખ
 આવવી -ઊ ચી કરવી = કામમાંથી આખ
 ખીલ તરફ કરવી, હાથ પર હોય તેથી ખીલવાત
 તરફ ધ્યાન આપવું (૨) ગુસ્સાથી કે રોષમાં
 ભમવું ચડાવવી, ગુસ્સે થવું (૩) આખ ઉઘાડવી
 (જેમ કે માદાએ) -એકડી થવી=આખ સાથે
 આખ મળવી, સામસામે જોવું, તાગમૈત્રક
 થવું -કરવી = આખથી સાન કે ઇશારો કરવો
 (કામ કે ઇશકબાળને અંગે) -કૂટી કરતી
 નથી = (ન મનાય કે ન ખમાય એવું જોવામાં
 આવતા તેનું આશ્ચર્ય કે ઝેર બતાવે છે)
 -કાઢવી = આખ ઊંચી કરી ડરાવવું,
 ધમકાવતી આખ કરવી -કાણી કરવી પણ
 દિશા કાણી ન કરવી=ખાઈએ તેનું ખોદવું
 નહિ, નિમકહરામ કે કૃતમ્મ ન બનવું.
 -ખે ચવી, તાણવી = મહેનતથી-આખોના
 મનાય ખે ચીને-જોવું. -ઘેરાવી = (ઊંઘ કે
 ખીજે કારણે) આખ ભારે થવી, આખમાં ઊંઘ
 ભગવી, -ચડી આવવી = આખ સૂણ આવી
 દુખવી, આખ આવવી -ચડી જવી = ગુસ્સો
 કે ગર્વ થવો. -ચળી જવી = કાટી નળે જોવું
 (૧) (૨) જોઈને લલચાવું, જોઈને મનમાં ઢોઈ
 બિકાર ઊપજવો -ચોરવી = નજર ચુકાવવી,
 ન દેખે તેમ કરવું -જુલાવામાં નાખવું, થાપ
 આપવી -ચોળાવું કે ચોળીને રહેવું =
 હાગીને, થાકીને રહેવું મહેવું, લાચાર કે અફળ
 બનવું -ટાઢી થવી = સતેજ કે નિરાત
 વળવી, જોઈને રાચવું -ઠરવી = આખ ટાઢી
 થવી (૨) ગમવું, પસંદ પડવું -ઠરી જવી =

મગી જવું -ઠરવાની, તરવાની = મનની
 વખતે આખનો ડોળો બદલાવો, મરવાના
 ચિહ્ન આંખ પર દેખાવા -તરવી = (તાવથી
 કે ખીજે કારણે) ગોખલામાંથી આખ ઉપર
 કે બહાર આવવી ને તગતગવી. -તળે
 આવવું = જોવામાં -નજર દે ધ્યાન ચા
 નિધા અદગ - આવવું -તળે કાઢવું = જોઈ
 લેવું, તપાસી કાઢવું -દબાવી = મગી જવું
 -દેખાડવી = જુઓ આખ કાઢવી, બિવડાવવું
 -નીકળી પડવી = આખે કહું ન કરું તેનું
 ન જવું -ન ખમાવું -નું ચણિયારું કરવું =
 વિવેકરૂઢિ સાવ જતી કરવી -નું ચણિયારું
 ખસવું = ગુસ્સાથી આખ કરવી -નું કૂટેણું =
 આંધળું, અણસમજી મૂર્ખ -ની કીકી =
 અતિ પ્રિય -નો પાટો = અતિ અપ્રિય
 -કરકવી = સારા માદા શુકન થવા (જમણી
 કચ્છે તો સારા ને, ડાખી તો માદા મનાય છે)
 -કરવી, કાઢવી = ક્રોધ, શૌર્ય, મરણ ઇંથી)
 આખનું રૂપ બદલાવું, તે પહોળી થવી
 -કૂટવી = આંધળું હોવું કે થવું, ન દેખાવું,
 સમજવું, મૂઝવું -કોડવી = આખ તાણીને
 કે નકામું જોવું -વાચવું (૨) આખને દંભ
 કરી આંધળી કરી દેવી -ખતાડ(-વ)વી =
 જુઓ આખ દેખાડવી -ભરવી = આસુ
 ઢાળવા, આસુ આણવા -ભરાવી = જુઓ
 આખ ઠરવી -ભારે થવી = (ઊંઘ, શ્રમ,
 ગેગ ઇં થી) આખના રનાયુ ભારે લાગવા;
 આખમાં ઊંઘ ઇં ભરાવું -મળવી = ઊંઘથી
 આખો મીચાવી -બધ થવી, ઊંઘ આવવી.
 (૨) જુઓ આખ એકડી થવી (૩) મરણ થવું;
 આખ દબાવી -મારવી = આખ દેકવી,
 કટાક્ષ કે ઇશારો કરવો (આખ વડે) -માં
 આવવું = નજર ચડવું, દેખાવું (૨) અદેખાઈ
 ઊપજવી -માં આંગળીઓ ઘાસવી =
 ધ્યાન પર આણીને, સામે જઈને -ખેવડક
 (સામને) ન ગમવું કે તેને પગે દે હેરાન
 કરે એવું કરવું -માં આંજવું = નજરખથી
 કરવી જોખવું (૨) (પોતાથી રૂપ ગુણમાં કમી
 હોવાથી) ઝાણ પાડવું, ગન્માંવી દેવું -માં

કમળો હોવો=(મનના કાંઈ કારણે) જેવું
 હોય તેવું ન દેખાવું કે સમજાવું, પોતાને દોષે-
 વસ્તુના વાકે નહિ-કાંઈ અવળું કે ખોટું પ્રતીત
 થવું -માં કરકરે આવવી, -માં ખૂંચવું =
 ભેંચું ન જવું, અદેખાઈ આવવી -માં ફૂવા
 પડવા=આખો ખૂબ ઊડી પેસી જવી
 (નખનાઈ કે કોઈ કારણે) -માં ચકલાં
 રમવાં=ચ ચળતાથી આખ ચમકવી, ચ ચળતા
 જણાઈ આવવી -માંડવી=ધાવણુ બાળક
 લગાતાર નજરે ભેટું થવું (૨) ધ્યાન દઈને
 ભેટું. -માં તહતડિયા પડવા=અદેખાઈથી
 ખૂંચવું, ભેંચું ન જવું -માંથી કાળાં કાઢી
 જવાં=ભુઓ આખમા ધૂળ નાખવી, છેતરી
 જવું -માંથી ભાલા કાઢવા=કડી નજરે
 ભેટું કાતડિયા નાખવા -માં ધૂળ નાખવી=
 છેતરવું; ડગવું -માં પાણી આવવું=આમ
 આવવા (ધૂણી, રોગ કે લાગણીથી) -માં
 પિયા આવવા=અદેખાઈ થવી -માં
 ભમરીઓ રમવી=ચંતર તીણી આખ
 હોવી જે ઝટ આમ તેમ ભેંચેલે -માં મરચાં
 લાગવાં=ભુઓ 'આખમા તહતડિયા પડવા'
 -માં મીઠું આંજવું, નાંખવું કે ભરવું=
 રિખાવવું, (લાચાર બનાવી) કનડવું (૨) ઢરાવવું,
 ઉતારી પાડવું (૩) થાપ આપવી, છેતરવું -માં
 મીઠું પડવું, રાઈ ભરાવી=અદેખાઈથી
 બળવું -માં લહેરે આવવી=ઊંઘ ભગવી,
 આખ ઘેનાવી -માં શનિશ્વર હોવો=
 ખીલવું બગાડવાની (દ્રેષ કે જે) વૃત્તિ હોવી
 -માં સાપોલિયાં રમવાં=આખ વિષય-
 વિકાસવાળી થવી. -મી(-મી)ચવી=(ઊંઘ
 કે મરણથી) આખ ખીડવી -મીચીને
 અધારું કરવું=એકદમ-વગર વિચારે-
 આખો માચીને વર્તવું -લાલ થવી, કરવી=
 કોવ આવવો, ગુસ્સે થવું. આંખે અધારી
 બાંધવી=આખમા ધૂળ નાખવી, ભમાવવું
 આંખે આવવું=ભુઓ આખમાં આવવું
 આંખે આંખ મળવી=તાનમેત્રક થવું
 (ઊડીને) આંખે બાઝવું=ખૂબ મુઠું હોવું
 આંખે ચડવું=ભેવામા આવવું, દેખાવું (૨)

એવું દેખાવું કે હોવું જેથી અદેખાઈ થાય
 આંખે તળાવ પાણિયારાં બાંધવાં =
 જરા જગમા આમું પાડવા-ગડવું. આંખે
 પાટા બાંધવાં=અકલ મારી જવી (૨)
 ભોળવવું છેતરવું આંખેથી પાટા છોડવા =
 સાનસમજ ઠેકાણે આણવી, સાવધાન થવું
 આંખો અવળી થવી, ખોચીએ આવવી =
 છેક નખળું, થાકીને લોથ થવું, ખૂબ શ્રમ પડવો
 આંખો ઊંચી કરાવવી=અધીર કરવું. (૨)
 ડુંખડેવું, પોડવું. આંખો ઊંચી ચડવી, જવી,
 જતી રહેવી, ખોચીએ જવી=ગર્વ થવો,
 મગફળીનો પાન નહોવો આખો મીચીને =
 ઊંઘ ધાલીને ભેવા વિચાર્યા વગર, સડોડાટ એ
 આંખની શરમ=ફાટ જે શેહ કે અસર પડવી
 તે.] ઓચાંદલો, ઓચાલો પુ. કડે અવસરે
 સ્ત્રીએને ગાત્રે કે કપાળમા લગાડાતી ટીપકી
 ઓચારી સ્ત્રીંઆણગમતી વસ્તુ ઉપરથી આખ
 ખસેડી લેવી તે(૨)ભેંચું હોય છતાં નથી ભેંચું
 તેવો દેખાવ કરવો તે ઠંઠાંકણી સ્ત્રીંઆખને
 લાળલો (ઘોડા વગેરેના) ઠની આડ સ્ત્રીં
 ગિલ્લીદલાનો એક દાવ, આખી ઠંકુટમણી
 નં આખદુટામણીનું ફળ. ઠંકુટામણી સ્ત્રીં
 ધડવારણનાં વેલો. ઠમ(-મિ, -મી)ચકારો
 પુ. પલકારો (૨) આખથી કરેલી ધશારત
 ઠમિ(-મી)આમણું નં ભેંચું ન ભેંચું
 કરવું તે ઠમિ(-મી)આમણું નં બં વં
 એક બાળરમત (૨) ભેંચું ન ભેંચું કરવું તે
 (૩) ધશારત (આખ મીચીને કરેલી)
 ઠમિ (-મી) આમણી સ્ત્રીં ભુઓ આખ
 મીઆમણા -ખાણુ સિં આખવાણુ (૨)
 ભાણનાર, વિદ્વાન [ખખદની]
 આંખિયુ (૦) નં આખઠાકણી (લાચીના
 આંખિયાં (૦) નં બં વં મૂર્છા (૨) ડોળા
 કાઢવા તે(૩)ઝળઝળિયા [-આવવા = મૂર્છા
 કે ઝળઝળિયા આવવા -કાઢવાં = ડોળા
 કાઢવા, બિવડાવવું]
 આંખી(૦) સ્ત્રીં ભુઓ 'આખની આડ', અખી
 આંગર(૦) સ્ત્રીં[તં અગ] દાગીના, ચેકડ વગેરેનું
 ભેખમ(૨)દાગીના, ચેકડ વગેરે કીમતી વસ્તુ

-રિયો પુઠ આગર લઈ જનારો માણસ,
વિશ્વાસુ નોકર

આંગડી (૦) સ્ત્રી [સ અગ] અંગગમી, અંગરુ
આંગણુ (-ણુ) (૦) નં [સ અગણ] ઘરના
મુખ્ય કાન સામેની પુલ્લી જગા [-છીછી
જવું = ઉચ્છેદિયુ - નિર્વંશ જવુ (૨) પાયમાલ
થવુ - ધરતી નાખવું = ખૂબ વાન શ્રેઃ જવા
આવવાનુ થવુ - જવુ આવવુ]

આંગત (૦) વિં (કા) સુઓ અંગત, પોતાનુ,
અતઃ માલિકીનુ (૨) અંગતુ, નજીકનુ (સચુ)
આંગમણુ (૦) સ્ત્રી કૌવત, ભેર (૨) ભુઓ
આંગમણુ [હૂંહૂં

આંગમણું (૦) સંકિં [સ અગ] ની સામે થવુ,
આંગણુ (૦) નં [સ અગ] ઝલણુ [આગલાં
ટોપી કરવાં = મોસાળમાથી ભાણેજી - ખાળકને
વસ્ત્ર આભૂષણ વગેરે આપવા]

આંગણ (૦) નં [સ અંગુલ] આગળી (૨) આગળી
જેટલી લાખાઈ, તમુ, ધય (૩) દસની સજા
ઠંતોડો પુઠ આગળીએ ચોટી નય એવો
પાણીમા રહેનારો એક જીવડો ૦વા અઠ
આંગણ જેટલુ

આંગણિયાત, આંગણિયું (૦) વિં (૨) નં
[ભુઓ આગળી] આગલા વાણીનુ (આજક)

આંગળી (૦) સ્ત્રી [સ અંગુલિ] હાથપગના પાન
આંગળના પાંચ અવયવોમાંના દરેક અવયવ
[-આપવી = મદદ કરવી, હાથ દેવો (૨)
હનો આપવો, (સાન કરી) ઉચ્છેદવુ, પ્રેરવુ,
ગીભુ કરવુ - છી ચી કરવી = (સમનિ
દર્શાવવા) આગળી છી ચી કરવી, સમત થવુ
(૨) હાથે એક પરમેશ્વર જ છે એમ ખતાવવુ.
એવી દેવાળા કે લાચારીની નિયતિ જણાવવી
(૩) (જરા સરખુય) સામે થવુ, વિરોધ કરવો
-આપના પહોંચી પકડવો, પહોંચી
વળગવુ = થોડી મદદ કરવા આવે તેને આખો
જ પોતાના સ્વાર્થમા કરવા તૈયાર થવુ, જરા
હાથ દેનારનુ ખવુ જ પચાવી પાડવા મથવુ
-કરવી = સાન કરી ઉચ્છેદવુ, ચીકવવુ, છેડવુ
(૨) ચોવવુ, આગળી વડે ખતાવવુ (૩) નિંદવુ,
ક્રોધ કરવુ - ખૂ પવી = પહોંચ કે પ્રવેશ

હેવો કાવવું કે સમજાવવું (સામે) - ધવી =
નિદાવુ, (ખગમ કે નિંદ) ચીવાવુ ક્રોધની
ગવી - ના વેદા પર, -ને દેરવે હોવું =
કીટ હોવુ, ખરોખર મોટે હોવુ, જાન કે
માહિતી તૈયાર હોવા -ને વેટે મણાય
એટલું = સખ્યામા અમુક ચોડુ ન વેટે
ગણી મકાય એટલુ, છુજ -ને દેરવે
નચાવવું, -પર નચાવવું = (કાંઈને) કથાના
કે વશ ગમવુ, પૂર અનુકૂળ વર્તે એમ કરવુ
-પર રાખવું = ભુઓ 'આગળી પર નચાવવું'
(૨) (નેહથી) પામે ને પામે ગમવુ, આખથી
વેગળુ ન કરવુ, લાહ લડાવવા -ખતાવવી =
(આગળીની સજાથી) ધમકી કે વિરોધનો
ઇશારો કરવો, ધમકાવવુ માનની ધમકી
ખતાવવી (૨) (માર્ગદર્શન કરી) મદદ કરવી
દા ત "આગળી ખતાવ્યાનુ પણ પુરુષ છે"
આંગળીથી નખ વેગળા = (નખ આગળી
જોડે હોવા છતાં તે અલગ છે, તેવા મેદભાવનો
અભાવ ખતાવે છે) નખ આગળીની જુદાઈ
જેવી જુદાઈ]

આંગળી-દેખામણુ નં કરેતો, આગળી થવી તે
આંગણુ (૦) નં ભુઓ આગળી [-ખાં
કરડવા = (ખતાવો, આશ્ચર્ય, વિભાસણ,
નિરાશાનો લાવ ખતાવે છે) ચિતામા પડવુ,
આશ્ચર્યચકિત થવુ, ખતાવુ આંગળા ચાટી
પેટ ભરવુ = જગતનુ વડે આખો મનોપ
મેળવવા મથવુ, વ્યર્થ કાન માનવા]

આંગિક વિં [સ] અગ - ગંગી સખથી
આગિરસ વિં [સ] અંગિરસ કપિને લગતુ
(૨) પુઠ (સં) બૃહસ્પતિ

આંગી (૦) સ્ત્રી [સ અંગિકા] પગનાં પુરુષને
મોમાળ તરફથી મળતુ ઓટના વિનાનુ ટોર
વસ્ત્ર (૨) માતાની મૂર્તિને બદલે મુકાની ગ-
બેરગી ધાતુઓના પતરાની તળી (૩)
હનુમાનની મૂર્તિ ઉપરનુ તેલસિદ્ધનુ પડ (૪)
(લેન) મૂર્તિના શાણગાર (૫) આવીથી ચડનો
ધૂળનો ગોટો [-ઉતારવી = હનુમાનનુ ઉપરનુ
પડ હડાવવુ -ચરાવવી = આધારે અગે
માતાનુ પ્રતીક તેની આગળ મૂકુ -પહેરા-
વવી = આંગી વસ્ત્ર આપવુ (ભુઓ આંગી ૧)

આંગ્રમન્યુ પું. (સ) અહરિમાન

આંગ્લ વિ. [ઈ એ ગ્લો પરથી સં ૩૫ આપ્યું છે]

અ ગ્રેલેને લગતું ંદેશ પુ. ૦, ૦ ભૂમિ (-મી)

સ્ત્રી. ૦ અ ગ્રેલેનો દેશ, ઇંગ્લંડ ૦ ભાષા સ્ત્રી. ૦

અ ગ્રેલ ભાષા

આંચ (૦) સ્ત્રી. ૦ [સ અર્ચિસ, પ્રા અર્ચિવ] ઝાળ,

લભકો, સાખત તાપ (૨) દીપ્તિ, શેઠ આખ (૩)

ધમકી, ત્રાસ (૪) ઈર્ષા [-આપવી = ગરમ કરવું

-આવવી, -લાગવી = ઈર્ષા થવી -લાગવી =

ઝાળ અડવી, બળવું -દેવી = ત્રાસ આપવો]

આંચકું (૦) સંકિં ૦ ભેરથી એકેકમ બે ચલુ

આંચકી (૦) સ્ત્રી. ૦ તાણ, આકંડી (૨) હેડકી

[-આવવી = તાણ કે હેડકી ઊપડવી,

થવી] -કો પુ. ૦ ભુઓ આચકો

આંચણી (૦) સ્ત્રી. ૦ બોલના અચકાવુ તે (૨)

વાતચીતમા વારે વારે બોલવાની દેવ હોય

એવા નિર્ઝંક શબ્દો તે (૩) ભુઓ અસ્તાઈ

આંચલું (૦) વિ. ૦ દોહડાલું

આંચળ (૦) પુ. ૦ [સ અંચલ] પશુમાદાના આઉનો

અથભાગ [-આવવો = આચળમા એક

રોગ થવો -ઊડી જવો = આચળમાથી દૂધ

ન નીન્નળ - આવવું અટકવું. -ઝરવો =

આચળમાથી દૂધ ટપકવું -ઢૂઝવો =

આચળના સડાથી દૂધની સાથે લોહી આવવું]

આંચળી (૦) સ્ત્રી. ૦ [સ અંચલ] અચળ, છેડો,

પાલવ [આખની છારી

આંછ (૦) સ્ત્રી. ૦ આખ, આછું સૂઝવું તે (૨)

આંજણુ (૦) ન. ૦ [ભુઓ આંજણુ] અજન કાજળ

(૨) હેતરપિડી, છળ

આંજણિયું (૦) ન. ૦ [દે અંજણિઆ] એક ઝાડ

આંજણી (૦) સ્ત્રી. ૦ [ભુઓ આંજણુ] પાપણના

મૂળ આગળ થતી ફેલ્લી

આંજણી (૦) પુ. ૦ એક ભતનો પાટીદાર

આંજનેય પુ. ૦ [સ] (સ) અંજનાનો પુત્ર-હનુમાન

આંજણું (૦) સંકિં ૦ [સ અંજ] આખમા લગાડવું

(૨) અતિ પ્રકાશથી આખવું તેજ હરી લેવું

(૩) [લા] શેઠમા નાખવું, આખા પાડી દેવું, છક

કરી દેવું

આંજિયું (૦) ન. ૦ ભુવારનો એક રોગ આગિયું

આંજી (૦) પુ. ૦ કૂવાથ લની બે બાબુના સદ

બાધવાના મોટા દોરડા

આંટ (૦) સ્ત્રી. ૦ [મ અટ, આટ, ઢિ] આટી, ગૂચ (૨)

કીનો, વેર (૩) શાખ. આખર (લેવડેવડ અંગે

મુખ્યત્વે) (૪) હથોટી (૫) હાથકામમાટે બોલવા

લાખવામા હોશિયારી, અડપ (૬) અ ગૂંઠા ને

તર્જની વચ્ચેનો લાગ કે જ્યાં કલમ દેકવીને

લાખીએ છીએ (૭) તાકોડિયાપણું, ચોટ.

[-છોડવી = કીનો કે મમત દૂર કરવા -જવી,

-તૂટવી = શાખ જવી, બેઆખર થવી

-બેસવી = હથોટી આવવી (૨) આખર ભમવી]

આટણુ (૦) ન. ૦ (ચામડી પર) ઘસારાનું ચિહ્ન

[-પડવું = આટણું ચિહ્ન ચામડી ઉપર થવું]

આંટવું સંકિં ૦ તાકવું નિશાન માડવું (૨) ટપી જવું

આટિયાણુ (૦) વિ. ૦ આટીવાણુ

આંટી (૦) સ્ત્રી. ૦ ગડ, ગાઢ, ગૂંચ (૨) કાતેલ દોરાની

કરાતી ગડી (૩) [લા] કીનો (૪) કાસ્ત, પેચ,

પ્રપચ (૫) ડોચડો (૬) શાખ. આટ આખર

[-આવવી = ગૂચાવું -ઉકેલવી, કાઢવી =

મુઝેલી કે મૂઝવણ દૂર કરવી -નાખવી =

ગૂચવવું, મૂઝવવું -પડવી = ગાઢ જવું (૨)

અણખતાવ થવો, વેગ બવાવું -માં લેવું,

-નાંખવું, -ભરાવવી, મારવી = દાવમા

આણવું, સપડાવવું -રાખવી = મનમા ગાઢ

રાખવી, અણખતાવ કે વેગુ કારણ લેવવું]

ઠઠુટિયાણુ વિ. ૦ આટીવૂટીવાણુ ઠઠુટી

સ્ત્રી. ૦ દાવપેચ (૨) છળકપટ ઠંડાટી સ્ત્રી. ૦ એક-

બાલમત [એક દાવ

આંટે ટપો (૦) પુ. ૦ લખોટીઓની રમતનો

આટો (૦) પુ. ૦ [મ આટ, સં આટુ પ્રા

આવટ પરથી?] વળ, ચકરાવો ફેર (૨)

ફેરો, ધકો (૩) અટમ [-ખાવો = વળ

પ્રમાણે કે ચકરાવામા ફેરવું (૨) (કામને

ઇરાદો જવું, ફરી આવવું (પ્રાય અફળ)

-મારવો = આટો ખાવો (૨) આમતેમ ખાલી

ફેરવું -લેવો = આટો ખાવો, વળ પ્રમાણે ફેરવું

(જેમ કે સ્કૂ) -રાખવો = ભુઓ 'આંટી

ગખવી'] ઠંડેરો પુ. ૦ આટો અતે ફેરો (૨)

ફેરોફાટો [-કરવો = ફેરોફાટો ખાવો, કાંઈ

આંતર (૦) પું ૦ અંતર [નિ. કંઠ] આંતરે

આંતર (૦) પું ૦ આંતરણી: કિં

આંતર વિભક્તિ આંતરણી આંતરણી

૦૧૨ ૧૦. ૦૬૨૧ ૧૦ આંતર-દશન.

૦ પ્રતીતિ આંતર-સમનાં થતી પ્રતીતિ.

૦ પ્રતીય વિ ૦ બધા પ્રતિ કે તેમના પચ્ચર

સંબંધને લગતું ૦ રાષ્ટ્રિય (ક્રી)ય વિ ૦ સ્વ

૦ પ્રતિ કે તેમના પચ્ચર સંબંધને લગતું.

૦ વિચાર પું ૦ યુક્ત નવ્યે સમૂહના છે તેનાં

આંતર આંતર યુક્ત 'સિવિલ સેર'

આંતર ૦૬ (૦) ૧૦ [સં. ક્ર] પેટમાંના અંતરસને

પચાવી મળતે અહાં કાંઈનાર નાન' આહાન્નો

અવયવ જેટલો ના [આંતરણી ડીંચાં

આવવાં, ગળે આવવાં = ખૂબ મહેનત

૫૬વી આંતરણી (દાઝ, માથા) = ખરા

મળતી. આંતરણી સગાઈ = એક પેટની

— માથી સગાઈ આંતરણી રંગવાં = ખૂબ

માનવ, સતાવવું; દુખ દેવું]

આંતરડી (૦) સ્ત્રી ૦ [લુઓ 'આતર'] દિલ, હૃદય

આંતર-પ્રાંતીય. — રાષ્ટ્રીય, — વિચાર લુઓ

'આતર' [સ] મા

આંતરણું (૦) સં. કિં [સ કવરિ-સંતરવ. પ્રા

અંતર] (વાહ કંઠી કે પહેલા લગીને) જુદા

પાંચુ; પહેલા ભગ્નો (૨) એવું (૩)

અટકાવવું, મનો રોગો

આંતરસી (—સે)વો, આંતરસો (૦) પું ૦ અંતર

આવણ, સીવેલા કપડાને બંધાયેલું સરવા

માટે અંતરથી ભરેલો દોરો

આંતરિક વિ ૦ [સ] અંતર (૨) અંતર હૃદય

આંતરી (૦) સ્ત્રી ૦ યોનિયુ, ખેસ વગેરે કાપડના

વગર વણેલા છેડા તે (૨) દોઢ છેડા પાલવ

(૩) કાપડ — ચોપડીઓમા પડતી એક છવાત

(૪) વહાણની કિનાર (૫) ખાવાના પાનની નસ

(૬) (૭) જાણના આપને વળગેલા રેસા (સુ)

આંતરો (૦) પું ૦ [સ અંતરાય] અંતર; ગાળો (૨)

અંતરપટ, પહેલા (૩) જુદાઈ, ભેદ (૪) ક્રુપદનો

ખીનો ભાગ [—ભરવો = વચ્ચે પડેલો કે

૧૬લી તિયુ ઊભુ કરવું — ચાણી લેવું, જુદા

પાંચુ — રાખવો = ભેદભાવ રાખવો, મન

ખોલીને વાત ન કરવી, પગથુ માનીને વર્તવું]

અંતરિ (૦) પું ૦ અંતર સેનેના સેરણીમાં ખેડો

બે સેરો હોયેમની તે

આંતર વિ ૦ [સ] આંતરણીને લગતું (૨) ૧૦

આંતરણું. ૦૧૨૨ પું ૦ આંતરણીને લગતું.

૦૨૨ પું ૦ આંતરણીને લગતું

આંતરણીના વિ ૦ [સ. આંતરણી] — સંદિ

આંતરણી પું ૦ [સ] આંતરણી, હોલ (૨) વિ ૦

કંઈક (સ્વર) ૦૧ ૧૦ હાલકું તે: સૂલકું

તે (૨) કિલકાલ ૧૫૨૫૫૫ (૩) ગનિમાત

(પ્રેમ) ન-વ — લિત વિ ૦ આંતરણી પામેલું

આંધણ (૦) ૧૦ [કા.] જુઓ આંધણ

આંધણું (૦) વિ ૦ [સ] લેંઘ પ્રા કાલ કાલકા

અવ ન દેખવું (૨) વિચારણી ન-જ નહીં (૩)

અંતર [આંધણા પાટા બાંધવાની સમ-

વણ, આપે પાટા બાંધવા જેટલું આંધણી

ગાય = નિર્દોષ ગરીબ સ્વભવનો માણસ

આંધણું ગૂંમડું = છિદ્ર વગરનું — મો ૧

પડેલું ગૂંમડું આંધણી બહેન કુટાણું =

આવળો ને બહેનો — સરખે સરખા અજાન

કે ગોટાળામા અથડવા ગોટાળો વળી વચ્ચે

ગૂંમડા પડે આંધણી ધ ધો = નફાટક સાન-

ની સૂઝ ન પડે એવો કે મજાતર વગરને

વચો આંધણીયાં કરવાં = આખો મીચીને

સાહસમા ફેલી પડેલું, વગર ભયે વિચાર્યે

કપલાવવું] — ગિયું ૧૦ સાહસ, અવિચારી

કર્મ — ગિયો પોટો પું ૦ આવળો પાટો

—ળી ખિસકોલી સ્ત્રી ૦ એક રમત —ળી

ચાકણ (—ળ, —ળણ) સ્ત્રી ૦ બે મુખવાળો

એક સાપ બધળ, બહીત વિ ૦ છેક આવળું

—ળો પાટો (—ડો), —ળો પોટો પું ૦

એક બાલગમત, હાહીનો ઘોડો —ળો ભોટવો

પું ૦ એક બાલગમત

આધી (૦) સ્ત્રી ૦ [હિ] દિશાઓ ધૂળથી પુરાઈ

ભય એવું સખત વાવાજોડું (૨) અધાપો

[—આવવી, —ચડવી = વાવાજોડું થકું]

આંધ્ર પું ૦ [સ] (સ) તેલગુ પ્રદેશ, તેલગણ

આખર વિ ૦ [મ] અખર, ખાડ (૨) સ્ત્રી ૦ [સ

આખરતક] એક ઔષધિ

આખલિયો (૦) પું ૦ (૫) જુઓ 'આખો મા

આંગ્રમન્યુ પું (સ) અહરિમાન
 આંગ્લ વિં [૩ એ ગ્લો પરથી સં ૩૫ આપુ છે]
 અ ગ્રેલેને લગતું ંદેશ પું, ૦ ભૂમિ (-મી)
 સ્ત્રીં અ ગ્રેલેને દેશ, ઇંગ્લંડ ૦ ભાષા સ્ત્રીં
 અ ગ્રેલ ભાષા
 આંચ (૦) સ્ત્રીં [સ અર્ચિસ્, પ્રા અર્ચિચ] જાળ,
 લભૂકો, સખત તાપ (૨) દીપ્તિ, શેહ અઆખ (૩)
 ધમકી, ત્રાસ (૪) ધન [-આપવી = ગરમ કરવું
 -આવવી, -લાગવી = ધન થવી -લાગવી =
 જાળ અડવી, ખળવું -દેવી = ત્રાસ આપવો]
 આંચકું (૦) સંકિં ભેરથી એકદમ ખેચવું
 આંચકી (૦) સ્ત્રીં તાણ, આકડી (૨) હેડકી
 [-આવવી = તાણ કે હેડકી ઊપડવી,
 થવી] -કો પું ભુઓ આચકો
 આંચણી (૦) સ્ત્રીં ખોલના અચકાણુ તે (૨)
 વાતચીતમા વારે વારે ખોલવાની ટેવ હોય
 એવા નિર્વર્થક શબ્દો તે (૩) ભુઓ અસ્તાઈ
 આંચણું (૦) વિં દોડાણું
 આંચળ (૦) પુર્ [સ અચલ] પશુમાદાના આઉનો
 અચલાગ [-આવવો = આચળમા એક
 ગેગ થવો -ઊડી જવો = આચળમાથી દૂધ
 ન નીડળવું - આવવું અટકવું. -ઝરવો =
 આંચળમાથી દૂધ ટપકવું -દૂઝવો =
 આચળના સડાથી દૂધની સાથે લોહી આવવું]
 આંચળી (૦) સ્ત્રીં [સ અચલ] અચળ, છેડો,
 પાલન [આખની છારી
 આંછ (૦) સ્ત્રીં જાખ ઓછું સૂઝવું તે (૨)
 આંજણુ (૦) નં [ભુઓ આંજણુ] અજન કાજળ
 (૨) છેતરપિંડી, છળ
 આંજણિયું (૦) નં [દે અંજણિયા] એક જાડ
 આંજણી (૦) સ્ત્રીં [ભુઓ આંજણુ] ખાખણના
 મૂળ આગળ થતી ફેલ્લી
 આંજણો (૦) પું એક ભતતો પાટીદાર
 આંજનેય પુર્ [સ] (સ) અંજનાનો પુત્ર-હનુમાન
 આંજણું (૦) સંકિં [સ અંજ] આખમા લગારવું
 (૨) અતિ પ્રકાશથી આખનું તેજ હરી લેવું
 (૩) [લા] શેહમાં નાખવું, જાખા પાડી દેવું, છક
 કરી દેવું
 આંજિયું (૦) નં ભુવારને એક ગેગ આગિયું

આંજો (૦) પું કૂવાઈલની ખે ખાળુના સદ
 બાધવાના મોટા દોરડાં
 આંટ (૦) સ્ત્રીં [મ અટ, આટ, ટિ] આટી ગૂચ (૨)
 કીનો, વેર (૩) શાખ, આખર (લેવડેવડ અંગે
 મુખ્યત્વે) (૪) હથોટી (૫) હાથકામમાટે ખોલવા
 લાખવામા હોશિયારી, અડપ (૬) અ ગૂઠા ને
 તર્જની વચ્ચેનો લાગ કે ન્યા કલમ ટેકવીને
 લખીએ છીએ (૭) તાકોડિયાપણુ ચોટ,
 [-છોડવી = કીનો કે મમત દૂર કરવા -જવી,
 -તૂટવી = શાખ જવી, ખેઆખર થવી
 -ખેસવી = હથોટી આવવી (૨) આખર તમચી]
 આટણુ (૦) નં (ચામડી પર) વસાગતું ચિહ્ન
 [-પડવું = આટણુ ચિહ્ન ચામડી ઉપર થવું]
 આંટવું સંકિં તાકવું, નિશાન માડવું (૨) ટપી જવું
 આટિયાણુ (૦) વિં આટીવાણુ
 આંટી (૦) સ્ત્રીં ગડ, ગાઠ, ગૂચ (૨) કાતેલ દોરાની
 કરાતી ગડી (૩) [લા] કીનો (૪) ફાસો, પેચ,
 પ્રપચ (૫) કોચડો (૬) શાખ. આટ આખર
 [-આવવી = ગૂચાવું -ઉકેલવી, કાઢવી =
 મુઝેલી કે મૂઝવણ દૂર કરવી -નાખવી =
 ગૂચવવું, મૂઝવવું -પડવી = ગાઠ જવું (૨)
 અણખનાવ થવો, વેગ ખવાવું -માં લેવું,
 નાંખવું, -ભરાવવી, મારવી = દાવમા
 આણવું, સપડાવવું -રાખવી = મનમા ગાઠ
 રાખવી, અણખનાવ કે વેરનું કારણ સેવવું]
 ંધૂટિયાણુ વિં આટીધૂટીવાણુ ંધૂટી
 સ્ત્રીં દાવપેચ (૨) છળકપટ ંધૂટી સ્ત્રીં એક-
 બાલરમત [એક દાવ
 આટે ંધૂટો (૦) પું લખોટીઆની મનનો
 આટો (૦) પું [મ આટ, સં આવૃત્ત પ્રા
 આવૃત્ત પંથી ?] વળ, ચક્રાવો ફેર (૨)
 ફેરો, ધકો (૩) અટસ [-ખાવો = વળ
 પ્રમાણે કે ચક્રગવામા ફરવું (૨) (કામને
 ઇરાદો) જવું, ફરી આવવું (પ્રાય અફળ)
 -મારવો = આટો ખાવો (૨) આમતેમ ખાલી
 કરવું -લેવો = આટો ખાવો, વળ પ્રમાણે ફરવું
 (જેમ કે રકૂ) -રાખવો = ભુઓ 'આટી
 નખવી'] ંધેરો પું આટો અને ફેરો (૨)
 રેરોફટો [-કરવો = ફેરોફટો ખાવો, કાઈ
 કામકાજ માટે જવું આવવું]

આંડવા (૦) પું ૦ ય ૦ વ ૦ [સ અઢ] અડ, પેળ
આંનખાર (૦) પું ૦ આડખીલી, વિઘ્ન

આંતર વિં [સ] અદરતુ, માહોમાહેતુ, આતરિક
૦ત્ત ૧૦ ૦દર્શન ૧૦ આતર + દર્શન
૦પ્રતીતિ સ્ત્રી ૦ અફર - મનમા થતી પ્રતીતિ
૦પ્રાંતીય વિં બધા પ્રતો કે તેમના પરમ્પર
મખ વને લગતુ ૦રાષ્ટ્રિ(-ધ્વી)ય વિં સર્વ
ગદ્યોને કે તેમના પરમ્પર સમ્પદને લગતુ
૦વિચિત્ર પું ૦, ૦ચુદ્ધ ૧૦ એકસમૂહના લેણિમા
અદર અદર યુદ્ધ, 'સિવિલ વોર'

આંતર, ૦હુ (૦) ૧૦ [સ સ્વત્ર] પેટમાના અન્નરસને
પચાવી મળને બહાર કાઢનાર નળના આંતરનો
અવધન, પેટનો નળ [આંતરડાં ઊંચાં
આવવાં, ગળે આવવાં = ખૂબ મહેનત
પડવી આંતરડાની (ઢાઝ, માયા) = ખરા
મનની આંતરડાની સ્વાર્થ = એક પેટની
— સાચી સ્વાર્થ આંતરડાં ૨ ગવાં = ખૂબ
માનવુ, સતાવવુ, કુખ દેવુ]

આંતરડી (૦) સ્ત્રી ૦ [જુઓ 'આંતર'] ઢિલ, હૃદય
આંતર-પ્રાંતીય, -રાષ્ટ્રીય, -વિચિત્ર જુઓ
'આંતર' [સ] મા

આંતરડું (૦) સં ૦ [સ અતરિ-અંતરવુ, પ્રા
અતર] (વાડ કમી કે પડતા લરીને) જુદું
પાડવુ, પડદો ભડવો (૨) ઘેરવુ (૩)
અટકાવવુ, રસ્તા રોકવો

આંતરસી (-સે) વો, આંતરસો (૦) પું ૦ અદરતુ
મીવણ, સીવેલા કપડાને બધેસતુ કરવા
માટે અદરથી ભરેલો દોરો

આંતરિક વિં [સ] અદરતુ (૨) અતરતુ, હૃદયતુ
આંતરી (૦) સ્ત્રી ૦ ઘોતિયુ, ખેસ વગેરે કાપડના
વગર વણેલા છેડા તે (૨) કેર, છેડો, પાલવ
(૩) કાપડ - ચોપડીઓમા પડતી એક જવાત
(૪) વહાણની કિનાર (૫) ખાવાના પાનની નસ
(સુ) (૬) જાસના ચાપાને વળગેલા રેસા (સુ)

આંતરો (૦) પું ૦ [સ અતરાય] અતર, ગાળો (૨)
અતરપટ, પડદો (૩) જુદાઈ, ભેદ (૪) ક્રુપદનો
ખીન્ને લાગ [-ભરેવો = વચ્ચે પડદો કે
પડલી તિયુ ઊભું કરવું - ચણી લેવું, જુદું
પાડવું - રાખવો = ભેદભાવ રાખવો, મન
ખોલીને વાત ન કરવી, પગયુ માનીને વર્તવું]

આતો (૦) પું ૦ ત્રણ સેરેનો દોર લાંગતા પહેલી
બે સેરો હોળેળી તે

આંત્ર વિં [સં.] આંતરડાને લગતુ (૨) ૧૦
આંતરડું ૦ત્તવર પું ૦ આંતરડાનો તાવ
૦રસ પું ૦ આંતરડાનો રસ

આંદૂલમાન વિં [સ આદુલ્] + ચલિત
આંદોલ પું [સ] આંદોલન, ડોલન (૨) વિં
કપયુક્ત (૨વગ) ૦ન ૧૦ હાલવુ તે, ઝૂલવુ
તે (૨) હિલચાલ ખળજળાટ (૩) ગતિમાન
(પ્રેરક) તાવ - કિત વિં આંદોલન પામેલું

આંધણુ (૦) ૧૦ [ક] જુઓ આંધણ

આંધળું (૦) વિં [સ અધ, પ્રા અધલ, અધરજ]
અધ, ન દેખતુ (૨) વિચાગ્રહીન, જાનહીન (૩)
અધાર [આંધળા પાટા આંધવા = ભગ્ન-
વણ, આંધે પાટા બધાવવા, છેતરવુ આંધળી
ગાય = નિર્દોષ ગળીય સ્વભાવનો માણસ
આંધળું ગૂમડું = ઊંઘ વગરનું — મો ન
પડેલું ગૂમડું આંધળો બહેર કુટાણું =
આવળો ને બહેરો — સરખે સગા અજ્ઞાન
કે ગોટાળામા અચલાવા, ગોટાળો વળી વધવો,
ગૂચમા પડવુ આંધળો ધ ધો = નકાતુકસાન-
ની સૂઝ ન પડે એવો કે મળતુ વગરનો
ધ વો આંધળીયાં કરવાં = આંધો મીચીને
સાહસમા ફેદી પડવુ, વગર ભોયે વિચાર્યો
જ પલાવવુ] -ળિયું ૧૦ સાહસ, અવિચારી
કર્મ -ળિયો પોટો પું ૦ આંધળો પાટો
-ળી ખિસકોલી સ્ત્રી ૦ એક ગમત -ળી
આંધણુ (-ળ, -ળણ) સ્ત્રી ૦ બે મુખવાળો
એક સાપ ૦ધખ, ૦ભીંત વિં છેક આંધળું
-ળો પાટો (-ડો), -ળો પોટો પું ૦
એક બાલગમત, હાટીનો ઘોડો -ળો ભોટવો
પું ૦ એક બાલગમત

આંધી (૦) સ્ત્રી ૦ [હિં] દિશાઓ ધૂળથી પુરાઈ
નથ એવુ સખત વાવાજોડુ (૨) અધાધો
[-આવવી, -ચડવી = વાવાજોડુ થવું]

આંધ્ર પું [સ] (સ) તેલુગુ પ્રદેશ, તૈલ ગણ
આંખર વિં [મ] અખર, ખાટુ (૨) સ્ત્રી ૦ [સ
આખ્રાતક] એક ઔષધિ

આંખલિયો (૦) પું ૦ (પ) જુઓ 'આખો' મા

આંખલી (૦) સ્ત્રીં [સ અમ્લિકા, પ્રા. ડે દે.

અવિલિયા] આમલી (૨) [ક] આખલીનો

કચ્છા ંપીંપળી સ્ત્રીં એક રમત

આંખળું (૦) સંકિં પહોંચવું, પકડી પાડવું (૨)

[સ અમ્લ, પ્રા અવ] અંકિં અખાલુ,

ખટાઈ જવું

આંખળું (૦) નં, -ળી સ્ત્રીં ભુઓ 'આમળું' મા

આંખળો (૦) પું ભુઓ આમળો

આંખેલ નં [પ્રા અવિલ, આયવિલ સ

આચામ્લ] એક ટંક અલૂણું જમવાનું

મત (જેન)

આંખો (૦) પું [સ આઝ, પ્રા અવ] આમ્રવૃક્ષ;

જેની આંડ (૨) છોકરાંની એક રમત [આંખો

ગોડી નાખવા = આખો ખોદી નાખવા જેવું -

જે સામે ડાઈ ધલાજ પછી ન હોય એવું અસહ્ય

નુકસાન કરવું, થઈ શકે એટલું (કાઈનું) ખરાબ

કરવું આંખે મોર (આશા ખતાવવા માટે,

સારા કળની આશા તરીકે આનો પ્રયોગ આવી

કહેવતોમાં મળે છે) 'આંખે મોર ને વાત કહીશું

પો', 'આંખે મોર ને કલાલે લેણું, જતે દહાડે

કાઈ ન દેખ્યું' - આશા રાખો, કળી તો ખરી,

નહિ તો કાઈ નહિ, એમ અર્થ ખતાવે છે આંખો

લેવો = ફરત' ભમરકાને હથેળીમાં લેવો.]

-ખલિયો પું આખો (પ.) -ખાગળો પું

જેની મોસમ -ખામેર પું આખાનો મોર

(૨) ડાગળની એક ભન -ખાવાડિયું નં,

-ખાવાડી સ્ત્રીં આખાનું વન, અમરાઈ.

-ખાશા(-સા)ખ સ્ત્રીં આખા ઉપર

કુદરતી રીતે પાકેલી જેરી. -ખાહળદર સ્ત્રીં

એક ભતની હળદર ંળિયું નં કાચી

જેરીની મૂકવેલી ચીરી

આખોઈ (૦) સ્ત્રીં ફંટીની નીચેની રંગેલી ગાંઠ.

[-કરાવવી, -ચોળવી, ખેસાડવી =

આખોઈની જગાએ ચોળી કરીને તેને ઠેકાણે

લાવવી -ખસવી, -ટળવી = આખોઈની

ગાંઠ તેને ચ્થાનેથી હઠવાનું દંડ થવું -ખસવી,

ઠેકાણે આવવી = આખોઈનું દરદ મટવું]

આંખોમું (૦) નં સૂકું આલું (૨) મૂકી દ્રાક્ષ

આંખોળિયું (૦) નં ભુઓ 'આખો' મા

આમ (૦) પું [સ અક્ષ] વરી

આંસુ (૦) નં [સ અશ્રુ, પ્રા અસુ] અશ્રુ,

આખોમાથી દ ખ કે હ પ વખતે ટપકતા ડીપા.

[-આવવા, ખરવાં, પડવાં, વહેવાં =

આસુ નીડળવા, રડવું -લૂછવાં -લોહવા =

રડતાને શાત પાડવું (૨) સાત્વન ડે દિલાસો

આપવો -હાળવાં = આસુ પાડવા, રડવું]

ંહાળ વિં આખમાચી આસુ પાડે એવું

(૨) સ્ત્રીં ઘોડાની એક ભન ંપાન પું

અશ્રુપાત

[જોડું

આંહાં (૦) અં (૨૧૦) નકાં ખતાવવો ઉદ્ધાર,

આંહાંતસ (૦) સ્ત્રીં હા ના, ઘડલાગ (૧)

આંહો, ંકણે (૦) અં (૪) અહીયા

૬

૬ સ્ત્રીં [સં] સંસ્કૃત કુટુંબની વર્ણમાલાનો

ત્રીજો અક્ષર, એક અવ (દીર્ઘ ંપ ઈ) (૨)

અં (૨૧૦) કોવ, નિદા, દયા, દુખ, દાઝ

અને વિરમયસૂચક ચિહ્નકાર ંકાર પું [સ]

'ઘ' અક્ષર ડે ઉચ્ચાર ંકારાંત વિં અતે

ઘકારવાળું [ભાગ્ય, આખાદી

ઘકખાત્ર નં [ઝ] કિમ્મત, નસીબ (૨) સંસ્કૃત

ઘકરાર પું [ઝ] હા પાડવી તે, કખૂલાત (૨)

ઢેઢિયન, પ્રતિજ્ઞાપૂર્વક કહેવો અથવા લખાયેલો

મંજૂર, એકરાર (ભુઓ એંગર) ંનામું

નં [ફા] પ્રતિજ્ઞાપૂર્વક કખૂલાતને લેખ,

'એકિડેવિટ'

ઘકોતરી સ્ત્રીં ગણિતના સેળ આક્રમનો એક

ઘકોત(-તે)રો વિં પું ૭૧નો, ૭૧મો (૨)

પું (સ) વિ સ ૧૮૭૧નો દુકળ

ઘકોતેર વિં [સ પક્ષસનિ] ૭૧, એકોતેર

[-કુળ તરવાં = ખધા વડવાઓનો ઉદ્ધાર

થવો] -રો ભુઓ ઘકોતરો

ઘક્કડ સ્ત્રીં [સ ક્કટ, પ્રા] એક વનસ્પતિ (તે એક

કોમળ ઘાસ છે, તેની સાદકી ખતાવાય છે)

ઇલ્લુ શ્રીં [સ] ગેરડી ૦૪૬૬ પું ગેરડીનો
 સાદો (૨) તેની પેઠા ૦૪૬૬ વિં ગેરડીમાંથી
 નીચળુ (ગોળ, ખાડ ઇં) ૦૬ ૬ પું ગેરડીનો
 સાદો ૦૫૬૬ પું ગોળ ૦૫૬૬ નં ગેરડી
 પીવત્તુ યત્ર, હાલ ૦૨૫૬ પું ગેરડીનો ૦૫
 ૦૪૬૬ શ્રીં સાકર ૦૫૬૬ પું ગોળ
 ઇટલાક પું [સ] (સ) સુર્યવરનો આદિ નત
 ઇખલાક પું [અ] વિનય, મળના
 ઇખલાસ પું [અ] સપ દોષની, ઓમલામ
 ઇખિતલાત પું [અ] મેરી મેલ
 ઇખિતલાક પું [અ] વિગત, તુલ ૬૫
 ઇખતેસાર પું [અ] દક્ષિનાર] મળે મા
 ઇયાતું અંદા, -વત્ર મં હિં ઇયતુ તું
 અતુલે ઇમેણ ને ઇમે
 ઇચ્છતું સં હિં [સ] ઇપ્-ચ્છ] ઇં કંવી
 (૨) આશા ગમવી (૩) [સ] ઇપ્, પ્રા ઇચ્છ]
 મેળવવા આશા ગમવી માગવ
 ઇચ્છનધારા શ્રીં [સ] અવિચ્છિન્ન-ગરા] અનૂ
 વાગ, ચાલુ પ્રવાહ (૨) અભિપ્રેક્ષાત્ર
 ઇચ્છા શ્રીં [સ] મં, મિ, પુરી (૨)
 ઉમે, આશા, અભિલાષા (૩) જમના,
 વાસના [-માં આપતું = ઇચ્છા વવી,
 ગમવ, પસદ પડવ] ઇચાર પું એચા-
 ચા ૦ચારી વિં એચાચારી ૦તુચ
 વિં મરણ પ્રમાણેતુ ૦તુસાર અં મરણ
 મુજબ, ૦તુમારી વિં ઇચા પ્રમાણેતુ
 ૦ચાય પું માગ્યો-મનપસદ ન્યાય
 ૦પુરઃસર, ૦પૂર્વક અં ઇચા મુજબ (૦)
 નાણી નેઇને ઇચાપૂર્વક પકલ(-ળ) નં
 ઇચા પ્રમાણે મળતુ-થતુ તે(૨)[ગ] વિરાગિમા
 ઇચિત્ર થોથ પદ, હિસામનો જવાબ ૦ખલ
 (-ળ) નં ઇચ્છીની શક્તિ મનોખળ, સકલ-
 ખળ ૦ભેદી શ્રીં સખત જુલાખની એ
 ઓપધિ ૦ભોજન નં ભાવતુ ભોજન
 ૦મરણી વિં ઇચાનુસાર મગવાની શક્તિ-
 વાણુ ૦વર પું ને પસદ કરેલો વ
 ૦ચાયક વિં ઇચા દર્શવના ૦ચાપાર
 પું ઇચાનો વ્યાપાર ઇચાનુકર્ષ ૦શક્તિ
 શ્રીં ઇચાખલ, સકલખળ -ચાંક પું

ઇચરાણિ, ઇચિતુ ત્રીણ પદ (ગ) -ચિત
 વિં ઇચેલુ. -ચ(૦ક) વિં ઇચાવજો
 ઇચન નં [અ] ઇચ્છ] નેનર, આમચ
 ઇચનેર પું [અ] એન્જિનિયર] આપકાન ઇચાનિ
 ચોજના કરના આદમી(૨)ય વિદ્યા નાનાર
 આદમી -રી વિં ઇચનેર -ઇચનેરના
 ઇચનેર લગતુ (૦) શ્રીં ઇચનેરી કામ કે વિદ્યા
 ઇચલામ શ્રીં [અ] જલમો, સભા, ખેડ
 ૦નિશાન પું [ફા] સમ્ય(૨)નવાઓ તથા એ
 દગમના પુંથોને માટે માનાર્ય વપરાતો મળ
 ઇચજત શ્રીં [અ] પંચાતળી ૦
 ઇચકત શ્રીં [અ] વચારો, ઉમેગ (૨) સમાસ(૩)
 ઇચી વિભક્તિ(૪)મેદી દેવુ તે, ખાલસા ઇચુ તે
 ૦ગામ નં ઇનામી ગામ કે વતન ૦ખાતું
 નં ભેટ નજરાણને લગતુ ખાતુ
 ઇચર શ્રીં [અ] મુન્વાળ લેઈ ૦ખધ પું
 ઇચરતુ તાલુ, કમચ્છો
 ઇચરદાર પું, -રી શ્રીં [ફા] તુઓ 'ઇચરો મા
 ઇચરતુ અંકિં ૬ ખ, સતાપ ઇચે, ૬ ખી થતુ
 ઇચરો પું [અ] ઇચેલી શરત પ્રમાણે કંઈ
 હકનો એકલથુ ભોગવતો હેઠા એવો પટે, ૦ગ
 ઇચવ(૦)મનદી હક [-આપવો = એકલથુ
 ભોગવતો નકી ઇને હક મોપવો -રાખવો,
 લેવો = એવો હક મેળવવો, ખરીદવો,
 ઇ લેવો] -રદાર વિં ઇચના ઇચવના
 -રદારી શ્રીં ઇચરદારનુ કામ, ઇચરદારપણ
 -રાપકતિ શ્રીં ઇચરે આપવાની કે ઇચરે
 આપીને કાર્યવ્યવસ્થા કરવાની પદ્ધતિ
 ઇચજત શ્રીં [અ] આખર (૨) શ્રીં ગિયળ
 [-આપવી, કરવી = માન આપવુ, આખર
 વચાવી -જવી ના કાકરો થવા, -લેવી =
 તુઓ 'આખર જવી, 'વગેરે ૦(-તે)
 આસાર, ૦દાર વિં આખરદાર, પ્રતિષ્ઠિત
 ઇચયા શ્રીં [સ] યજ(૨) પૂ
 ઇચરાયલ વિં [દિવ] ચલ્લી લેકોને લગતુ
 (૨) પું (મ) ચલ્લી લેકોનો એક મૂળ પુર
 ઇચર પું [અ] નાચેર નેનર ૦ કંઈ
 હકીકત, નેનર મ, 'ઇચેરગન(૨)તુખાન
 ૦નવીસ પું ઇચર લખના

ષટાલિયન સ્ત્રીં [ઈં] ઇટાલીની લાખા (૨) પું
 તેનો વતની [જુઓ 'અક્ષા'મા]
 ઇટા(-ટી) સ્ત્રીં કટ્ટી અક્ષા (-કરવી, -થવી
 ઇટોતેર વિં [સ અદ્વસત્તિ, પ્રા. અદ્વત્તરિ] ૭૬:
 અક્ષો(-ઠ્યો)તેર [અદ્વામીઝ] ૮૮, અઠ્યાશી
 ઇઠ્યાશી(-સ્ત્રી) વિં [સ અદ્વાશીતિ, પ્રા
 ઇઠરિયો વિં પું ઇઠરનો(૨) [લા] ઘણો મજબૂત
 -જીતવો મુશ્કેલ (ગઢ) [ગઢ જીતવો = ન થઈ
 શકે એવું પરાક્રમ કરવું (૨) (કટાક્ષમા) મોટી
 ધાડ મારવી]
 ઇડા સ્ત્રીં [સ] યોગ શાસ્ત્રઅનુસાર પ્રાણવાયુની
 ત્રણ નાડીઓમાની શરીરની જમણી બાજુની
 નાડી (ઇડા, પિંગલા અને સુષુમ્ણા)
 ઇટખાર પું [અ] વિશ્વાસ [-કરવો, -રાખવો
 જુઓ 'વિશ્વાસ'મા] -રી વિં ભરોસા લાયક,
 પ્રમાણિક [સરભમ, ગસાલો
 ઇટમામ વિં [અ] તમામ, પૂરેપૂરું (૨) પું
 ઇટરે સં(૨) વિં [સ] અન્ય, બીજી (૩) જાલતુ,
 લિખ(૪) કુલ્લક ૦ત અં બીજેથી, જુદી રીતે
 ૦ત્ર અં અન્યત્ર, બીજે દેકાણે ૦વાચન નં
 અઠ્યાસક્રમ ઉપરાતવું - બહારનું ફાલતું કે
 પાઠ્યપુસ્તક ઉપરાતવું - વાચન
 ઇટરડી સ્ત્રીં હોગના શરીરે વળગતું એક જંતું
 ઇટરાઈ સ્ત્રીં [જુઓ ઇટગણ] આજકલાઈ,
 મિથ્યા મોટાઈ
 ઇટરાજ વિં [અ] હજીરાજ] નાખુશ, ખડા
 -જી સ્ત્રીં નાખુશી, અવકૃપા, ખોદ
 ઇટરાવણું સં કિં 'ઇટરાણું' પ્રેરક
 ઇટરેતર વિં (૨) સં [સ] એકબીજાનું,
 પરસ્પરનું ૦દ્દં ૦ પું દ્વંસમાસનો એક
 પ્રકાર ઉદા. 'હાથીઘોડા' - રાશ્રય પું
 અન્યોન્યાશ્રય
 ઇટલાખ વિં [અ] ફતલાકા] જુદું, છૂદું (૨)
 સરકાર ખર્ચે સરદારો પાસે રહેતા (ફાજનો
 સિપાઈ) (૩) પું છૂદું - મુક્ત કરવું તે (૪)
 છૂટાછેડા આપવું તે
 ઇટવાર પું જુઓ આતવાર, રવિવાર
 ઇટરતત: અં [સ] અહીં તહી, આમ તેમ
 ઇત: અં [સ.] અહીંથી ૦પર અં હવે પછી

ઇતિ અં [સ] આ પ્રમાણે (૨) સમાપ્ત, પૂરું થયું
 એમ ખતાવે છે (૩) સ્ત્રીં સમાપ્તિ ૦કર્ત (-ત્ત) -
 વ્ય વિં વિવિ અનુસાર કરવા યોગ્ય (૨) ફરજ -
 કર્તવ્ય કરી ચૂકેલ, જેનું કર્તવ્ય સમાપ્ત થયું
 છે એવું; કૃતકૃત્ય (૩) નં કરવા યોગ્ય કામ, ફરજ
 ૦કર્ત (-ત્ત) વ્યતા સ્ત્રીં અવશ્ય કરવા યોગ્ય
 કામ (૨) કૃતકૃત્યતા ૦કૃતમ્ અં 'કયુ ઇ એફ'
 (ગ) ૦માત્ર વિં આટલું જ ૦વૃત્ત નં
 બનેલી હકીકતનું ખ્યાન, ઇતિહાસ ૦સ્ત્રી સ્ત્રીં
 સમાપ્તિ ૦સિદ્ધમ્ અં 'કયુ ઇ ડી' (ગ)
 -ત્યક્તમ્ અં [સ] હવે ખસ -ત્યાદિ (૦ક)
 વિં [સ] વગેરે
 ઇતિમાદ પું [અ] વિશ્વાસ, ભરોસો
 ઇતિહાસ પું [સ] તવારીખ ભૂતકાળનું વૃત્તાત
 ૦ક, ૦કાર પું ઇતિહાસ લખનાર પુરુષ
 ૦જ્ઞ, ૦વિદ, ૦વેત્તા પું ઇતિહાસનો જાણકાર -
 વિદ્વાન [ખનાવ, સત્તેગ
 ઇતિદાક પું [અ] એકમતી (૨) સ પ (૩)
 ઇત્યમ્ અં [સ] આ પ્રકારે. ૦ભૂત વિં
 આ પ્રકારે બનેલું
 ઇત્યજ્ઞમ્, ઇત્યાદિ (૦ક) જુઓ 'ઇતિ'મા
 ઇદમ્ સં [સ] આ
 ઇદંતા સ્ત્રીં [સ] મળતાપણું, તાદશતા
 ઇદંતૃતીયમ્ વિં [સ] ધાર્યા કરતા નવું જ -
 જુદું જ (૨) નં ત્રીજું જ - અવનવું જ ૦ ઇક
 ઇધર અં [હિ] અહીં ૦ઉધર, ૦તિધર
 અં [હિ] અહીં તહી
 ઇનકાર પું [અ] ફત્કાર] ઇન્કાર, નિષેધ, મના
 (૨) અસ્વીકાર, નામ ભૂજી [-જણું = નામુંકર
 જણ, ફરી જણ, ઇન્કારણું] ૦વુ સં કિં
 ઇનકાર કરવો -રિયત સ્ત્રીં ઇનકારણું તે
 ઇનસાદ, ૦દાર, -ફિયો, -ફી જુઓ 'ઇન્સાદ'મા
 ઇનામ નં [અ] બક્ષિસ. યોગ્યતાની કદરમા
 મળતી ભેટ [-કાલણું, -રાખણું = ઇનામ
 આપવાનું કાયમ ૦વુ, ફરાવણું ઇનામ આપ-
 વાનું સ્થાપણું] ૦અકરામ નં બક્ષિસ (૨)
 બક્ષિસ અને માન ૦ઇત્તકેત નં ઇનામમા
 વચાગે કરવો તે ૦ચિહ્ની સ્ત્રીં ઇનામની
 સનદ. ૦યોધાર્થ સ્ત્રીં ઇનામી જમીનના

ઉત્પન્નનો સરકારનો ચોયો હિસ્સો ૦દાર વિં
ધનામ મેળવનાર (૨) ધનામી જમીન કે ગામ-
વાળુ (૩) પું એક અટક ૦દારી સ્ત્રીં
ધનામદારની પદવી ૦પટેા(-દો) પું, ૦પત્ર
નં ધનામી જમીન કે ગામનો લેખ - સનદ.
૦ફેઝાખી સ્ત્રીં ધનામી જમીનનો સરકાર-
ધારો. ૦સલામી સ્ત્રીં સલામી દાખલ થોડુ
મહેસૂલ લરણુ પડતુ હોય એવી ધનામી
જમીન -મી વિં ધનામને લગતુ (૨)
ધનામમા મળેલુ (૩) જેમા ધનામ મળે એણુ
ધનાયત સ્ત્રીં [અ] એનાયત, લેટ, બક્ષિસ.

[—ડરણું = આપણુ (પદવી, ખિતાબ)]
ધનિગ સ્ત્રીં [ઈ] કિકેટના કાઈ પક્ષનો
રમવાનો દાવ [આવક વેરો
ધન્કમ ટેક્સ પું [ઈ] આવક પર લેવાતો વેરો —
ધન્કાર [અ], ૦ડુ, —રિયત જુઓ 'ધનકાર'મા
ધન્કિલાખ ઝિંદાબાદ શં પ્રં [ફા] કાતિ
ધણુ જીવો

ધન્શાઅદલાહુ શં પ્રં [અ] ઈશ્વરેચ્છા

ધન્સાન પું, નં [અ] માણસ (૨) માણસ-
નત -નિયત સ્ત્રીં માણસાઈ, સંજનતા

ધન્સાદ પું [અ] ન્યાય (૨) ચુકાદો [-આપણાં =
ન્યાય કરવો, બરોબર તોળણુ -માગવો =
ન્યાય કરવા કહેણુ -વિનતી કરવી] ૦દાર
વિં ધન્સાદ રાખનાર (૨) પું જડજ,
ન્યાયાધીશ -ફિયો પું ધન્સાદ આપનાર
(તુરુકકારમા) -ફી વિં ધન્સાદને લગતુ (૨)
ન્યાયી (૩) સ્ત્રીં ધન્સાદની રીત (૪) અદાલત

ધન્સપેકટર [ઈ] નિરીક્ષક, ફેબરેખ રાખનાર

ધપાણુ (-ન) પું એક વનસ્પતિ

ધપ્પી રોં [તેલુચુ] એક વનસ્પતિ

ધખાદત સ્ત્રીં [અ] લક્તિ, ઉપાસના, સ્તુતિ.
૦ગાહુ સ્ત્રીં, ૦ખાના નં ઉપાસનામદિર -
મસ્જિદ, મદિર વગેરે

ધખારત સ્ત્રીં [અ] (બોલવા લખવાની) ઢબ,
રૈલી [-ગોડવળી = (દસ્તાવેજ કે ડોઈ
કાગળનો) સાર કાઢવો (૨) ખરડો તૈયાર કરવો]

ધખીસ પું [અ] શયતાન (૨) (સં) એ નામતુ
દુષ્ટ ભૂત (મુસલમાનોમા મનાતુ) (૩) વિં
રાક્ષસી નકાત

ધખ પું [સ] હાથી

ધખલો પું [જુઓ અમલો] મખલો (૨) બાધકામ

ધમામ પું [અ] મુસલમાનોના વડો ધર્મગુરુ,
ધર્મધ્યક્ષ (૨) મસીદનો ઉપદેશક યા કુરાન
વાચનારો, મુલ્લા, કાજી (૩) તાબિયાની આગળ
રાખવામા આવતો જુડો (૪) માળનો મેર
૦દાંડગો પું ધર્મને નામે ધતિગ ચલાવનારો
૦ખારા પું મોહરમના દિવસોમા તાબિયો
રાખવામા આવે કે ઉત્સવ ઊજવાય તે મસીદ
૦હુસેન પું (સ) હજરત મહમદ સાહેબના
દોહિત્ર, બાર ધમામોમા ત્રીજ

ધમારત સ્ત્રીં [અ] મોટું મકાન, હવેલી (૨)

[લા] યોજના ૦શાસ્ત્ર નં બાધકામનુ શાસ્ત્ર,
સ્થાપત્ય -તી વિં ધમારતને લગતુ (૨)

ધમારતમા ઉપયોગી

ધમ્મિહાન પું [અ] પરીક્ષા, તપાસ

ધયત્તા સ્ત્રીં [સ] આટલાપણુ (૨) પ્રમાણ,
પરિમાણ (૩) સીમા

ધયળ સ્ત્રીં [સં ઇલિકા, પ્રા ઇલિયા] એક કીડો
-ધયુ નામ પરથી વિં બનાવતો તદ્દિત પ્રત્યય.

'વાળુ, -ને લગતુ, -ની ટેવવાળુ' એવા
અર્થમા ઉદાં ભૂમિયુ, લોભિયુ

ધરાક પું, નં [અ.] (સ) મેસોપોટેમિયા દેશ

ધરાદો પું [અ] ઉફેશ, આશય -દાપૂર્વક
અં ભણીનેઈને

ધલકાખ પું [અ] ખિતાબ

ધલમ પું [અ ડલ્મ] વિદ્યા, શાસ્ત્ર કળા (૨)
ભડ (૩) મેલી વિદ્યા (૪) ઉપાય તજવીજ
૦ખાજ, -મી વિં ધલમ ભણનાર (૨) કાબેલ,
હોશિયાર

ધલા સ્ત્રીં [સ] પૃથ્વી (૨) (સ) પુરુરવાની માતા,
૦વૃત્ત નં (પ્રાચીન આર્ય ભૂગોળ પ્રમાણે)
જ યુદ્ધીપના નવ ખડો પૃથ્વીનો એક ખડ

ધલા અં [મ ઇલાહી] યા ખુદા ! ધલા ધલા
પોકરાવળી = તોખા ત્રાહિ ત્રાહિ પોન્રાવણુ;
જુલમ કરવો

ધલાકો (-ખો) પું [અ] પ્રાત (૨) હકમતનો
પ્રદેશ (૩) હક દાવો લાગતુ વગરનું ને
-કેદાર વિં ધલાકા ઉપર હકમત ચલાવનાર

ધલાજી પુ. [અ] ઉપાય (૨) ઉપચાર, દવા
[-લેવો=ધલાજી અપતિયાર કરવો, ઉપાયકે
દવા કરવી] -છ વિ. ધલાજી ભણનાર (૨)
પુ. વૈદ્ય, હકીમ

ધલાયચી સ્ત્રી. ન. [સ] ફા, કાનડી-ચાલકી,
તામિલ-જાલકી.] એક તેજનો (૦નો) દાણો,
ઠંદોઠો=ધલાયચીનો (છાડા સાથેનો-છડવા
જેવો) કણ કે દાણો

ધલાયચો પુ. ભુઓ અલાયચો

ધલાયદું વિ. [અ] ભુઓ અલાયદું

ધલાહી વિ. [અ] ખુદા-ધર્મર સમધી (૨)
વદનીય ઠસન ઓ અકબર ખાદશાહે શરૂ
કરેલો એક સવત (શાહજહાંએ તે ખધ કરેલો)

ધલ્પી સ્ત્રી. એક વનરપતિ, ધપ્પી

ધલેકિટ્ટ વિ. [ક] વીળળીને લગતું (૨) ઝડપી

ધલિતમાસ સ્ત્રી. [અ] વિનતી, અન્ન

ધલ્લા(-લ્લી) સ્ત્રી. એક ગમત

ધવ અ. [સ] -ની પેઠે, જેમ

ધશઠ, ઠંદારી, ઠંખાજી, ઠંખાજી, -કી ભુઓ
'ધશ્ક'મા -કિયું વિ. ધશ્કને લગતું

ધશારત સ્ત્રી. [અ] સાન, સંજેત

ધશારો પુ. [અ] ધશારત(૨)સૂચન [ધશારામાં
(કરકુ, કહેકુ, થકુ, સમજવું)=ધશારો થતા-
વેત, વિલખ કે વધુ તકલીફ વગર, તરત]

ધશક મુ. [અ] ધશઠ, પ્રેમ, સ્નેહ(૨)કામવિકાર
(૩)ગંગ, આવેશ ઠંદારી સ્ત્રી. પ્રેમીપણ (૨)
કામુકતા, કામીપણ (૩) રહીખાણ. ઠંખાજી
વિ. પ્રેમમાલીન, પ્રણયી ઠંખાજી સ્ત્રી. પ્રેમ-
મગ્નતા, પ્રણયવ્યાપાર, સોગવિલાસ ઠંખાજી
સ્ત્રી. લહેરિપણ, લાલાઈ -શકી વિ. પ્રેમી
(૨) કંકડ છેલ -શકી ટકું ન. ધશ્કખાજી,
વ્યભિચારી કે કામી માણસ -શકેમિલજી
પુ. કેવળ કામવાસના -શકેહકીકી પુ.
ખરો-દૈવી પ્રેમ

ધશ્તેહાર ન. [અ] જાહેરનામું; ઘોષણા

ધશ્યુ પુ. [ક] (અદાલતમાં કેસના) વાદનો
મુદો (૨) ખુદો, તક

ધષિ(-ધી)કા સ્ત્રી. [સ] ધાસનું રાહું (૨)
તીર (૩) એક નાતની શેરકી (૪) સોનું

ધીગળ્યુ કે નહિ તે જોવાની લાકડી અથવા
સળિયો (૫) પીછી

ધધુ પુ. [સ] તીર (૨) પાચની સખ્યા (૩)
[ગ] ઉલ્કમજ્યા; 'વર્ડસાઈન'

ધધ વિ. [સ] ધધેલુ (૨) પ્રિય, મનગમતું
(૩) [ગ] કલ્પેલુ (૪) યોગ્ય (૫) હિતાવહ
(૬) યજ્ઞ વડે પૂજેલુ (૭) ન. ધધ્યા (૮)
અભિહોત (૯) યજ્ઞ ધધ્યાદિતુ પુણ્ય ઠંકર્મ
ન. યોગ્ય - સારું કામ(૨)[ગ] કલ્પિત અક
લઈને દાખલો ગણવો તે ઠંજન પુ., ન. ઠંજન
પ્રિયજન ઠંદેવ પુ., ઠંદેવતા પુ. ઠંખવં
(૨) સ્ત્રી. પ્રિય-પોતાની આમ્યાનો દેવ(૨)
કુળદેવ ઠંમિત્ર પુ. ઘણો પ્રિય મિત્ર ઠંરાશિ
સ્ત્રી. કલ્પેલી સખ્યા ઉપગ્રી ખરો ઉત્ત
ગટવાની ગીત [ગ] ઠંસિદ્ધિ સ્ત્રી. ધધ
વગ્નની પ્રાપ્તિ -ધાપત્તિ સ્ત્રી. ધધિત
ખનકુ તે (૨) [ન્યા] વિરુદ્ધ પક્ષ તરફથી
અનુકૂળ કાર્ય કે દલીલ. -ધાર્થ પુ.
ધધેલી વગ્ન (૨) મનપસંદ અર્થ. -ધાપૂર્ત
ન. [સ] યજ્ઞયાગ અને વાવ, દૂવા ધધ્યાદિ
કરાવવાનું પુણ્યકર્મ [વપરાતી ધટ

ધધ(-ધિ)કા [સ] ધટ (૨) વેદી ચણવા માટે

ધધાવો પુ. ઠટ્ટ, ખાવણી ઠગવ

ધધિ સ્ત્રી. [સ.] ધધ્યા (૨) યજ્ઞ (૩) અમાસને
દિવસે કંગતુ શ્રાદ્ધ

ધધિકા સ્ત્રી. ભુઓ ધધકા

ધધમ પુ. [સ] ભુઓ ધધમ

ધસપન પુ. [ફા] ઇસ્પદ એક વનખનિ રાઈ

ધસપ(-ખ)ગોળ ન. [ફા] ઇસ્પદ(-નો)લ
હી દિયું જરૂ

ધસમ પુ. [અ] ઇસ્ત્રી માણસ, વ્યક્તિ

ધસેસ પુ. એક નાતનો મુદો

ધસોટો પુ. [ધસ'પરથી] લાકડાની નિસરણીનું
પડખાનું લાકડું, જેમા પગથિયા ધાલેલા હોય છે

ધસ્કામત સ્ત્રી. [અ] માલમતા, મિલકત

ધસ્કોતરિયો, ધસ્કોતરો પુ. [વો. એસ્કિ-
ટોરિયા] નાની પેટી

ધસ્કૂ પુ. [હ સ્કૂ] ગોળ આઠાવાળો ખીલો,
'સ્કૂ' [-મારવો, જહવો, ઠાકવો, બેસાડવો,

દેવાવધો = રહેલું સાંવણું. -લીલો હોવો.
 દાસવો = મગલનું દેવપુત્ર ન હોવું કે તેનું
 પ્રતીક થવું. -દેવવો. દાસવો = તપાસવો
 કન્ને (પાંચમી પદ) આદત આવી પ્રેરવું
 ઇન્દ્રાપદી સ્ત્રી [હિ. સ્ત્રી] બાળાપદા ઇન્દ્રાદિ
 બલ કન્ના માટે તેના ઉપર જલવાના આવતી
 ગાંધ-કેની, 'રોપર' [-ખોલવી = ઇન્દ્રાપદીથી
 વહેલું હોય તે ઉગ્રહું - પાલવી મારવી,
 વાસની = ઇન્દ્રાપદીથી બાળાપદા અંચ કરવું]
 ઇન્દ્રની સ્ત્રી [હિ. કસ્તીરી. ન. સં સ્ત્ર
 પદ્યો દિ] ઇન્દ્રી. સદાકાં અથવા કંકકપાલુ લાવવા
 માટે ગ્રેયેલાં કપડાં પર દેવવાનુ અગ્નિ ભરેલુ
 પાત્ર [-કરવી = કપડાને ઇન્દ્રની વડે કંકક,
 નર્યકી વિનાનુ સાફ કરવું. -થવી = ઇન્દ્રની
 કન્ની. ઇન્દ્રની, -વાણું (કપડું) =
 ઇન્દ્રની કરેલું]
 ઇન્દ્રપૂલ નં [તુર્કી] (સ) યુરોપીય તુર્ક-
 નાનનું મુખ્ય શહેર, 'કોન્સ્ટાન્ટિનોપલ' -હી
 વિં ઇન્દ્ર પૂલનું [આદરસતકાર
 ઇન્દ્રિકબાલ પું [જ] સામે લેવા જવું તે,
 ઇન્દ્રિક(-સ્ત્રી)કા પું [જ] રાજનામુ [બોલવું તે
 ઇન્દ્રિકલાહ સ્ત્રી [જ] ૩૬ પ્રમાણે વિવેકસર
 ઇન્દ્રી સ્ત્રીં બુઓ ઇન્દ્રગી
 ઇન્દ્રિપતાલ(-ળ) સ્ત્રીં [હિ હોસ્પિટલ] (રોગી-
 યોને રાખીને ઉપચાર કરવા માટેનું) દવાખાનું
 ઇન્દ્રાયલ વિં (ર) પું [જ] (સં.) બુઓ
 ઇન્દ્રગયલ
 ઇન્દ્રલામ પું [જ] મુસ્લમાની ધર્મ -મી વિં
 ઇન્દ્રલામને લગતું (ર) ઇન્દ્રલામનું અનુયાયી
 -મીયત્વ નં ઇન્દ્રલામીપણું [પૃથ્વી
 ઇહં અં [સ.] અહીં' ઓલક પું આહુનિયા,
 ઇહં અં + અહીયા
 ઇંગલીટિંગલી સ્ત્રીં એક રમત
 ઇંગળા સ્ત્રીં [સં હા, હિ કગળા] ઇહા
 નાહી (યોગ) [અંગારો
 ઇંગાર(-રો) પું [સ કંગાર, પ્રા કગાર, -લ]
 ઇંગિત નં [સ] ઇશારો, સ કેત (ર) મનોવિકારનું
 બાહ્ય ચિહ્ન -ચેષ્ટા (૩) મનની વાત ંજ
 વિં મનોગત ભણી -કળી શકનાર

ઇંગુદી સ્ત્રીં [સં] એક વનસ્પતિ, ઇંગોરી.
 ંતેલ નં ઇંગુદીનું તેલ
 ઇંગોરી સ્ત્રીં. -રિયો પું [સિ ઇંગુદી, પ્રા.
 ઇંગુદી] ઇંગુદી. -રં નં ઇંગુદીનું રૂળ હિંગોર
 ઇન્દ્રિકા વિં [હિ] બુઓ અગ્રેલ
 ઇન્દ્રિજ પું [સિ] અગ્રેજ. -લ વિં (ર) સ્ત્રીં
 બુઓ અગ્રેલ [વિલાયત
 ઇન્દ્રક પું નં [હિ] (સં) અગ્રેલનો દેશ -
 ઇન્દ્ર પું [હિ] તસુ નેટલું અગ્રેલ માપ કૂનો
 ૧૨મો ભાગ. -ચિયું વિં એક ઇચના માપનું
 ઇન્દ્રલ પું [જ અંજલ] બાઇબલ સમજનારો
 પાદરી
 ઇન્દ્રિત નં બુઓ એન્દ્રિત
 ઇન્દ્રલ નં [જ.] ખ્રિસ્તીઓનો ધર્મગ્રંથ;
 બાઇબલનો નવો કરાર
 ઇન્દ્રિ(-તે)બાળ પું [જ] ચૂટણી, ચૂદી
 ચૂદીને કરેલો સંગ્રહ (ર) સાર, મતલબ
 ઇન્દ્રભમ પું [જ] બ દોષસ્ત
 ઇન્દ્રભર વિં [જ] રૂંતિચાર આતુર, અધીર
 -રી સ્ત્રીં આતુરતા
 ઇન્દ્રિરા સ્ત્રીં [સ] લક્ષ્મી
 ઇન્દ્રિ(-લી)વર નં [સ] વિંબુ (ર) ભૂર કંમળ
 ઇન્દ્ર પું [સ] ચદ્ર ંકલા(-ળા) સ્ત્રીં ચદ્રની
 (સોળ) કળા ંકાંત પું એક ભણિ, ચદ્રકાંત.
 ંકાંતા સ્ત્રીં રાત (ર) રોહિણી (નક્ષત્ર)
 ંલ સ્ત્રીં (સ) નર્મદા નદી ંપુત્ર પું
 (સ) બુધ (જ્યો) ંમતી સ્ત્રીં પૂર્ણિમા.
 ંમુખી વિં સ્ત્રીં ચદ્રમુખી ંમૌલી પું
 (સ) શકર, મહાદેવ ંવાર પું સોમવાર
 ંજત નં ચાક્રાયણ વ્રત ંશિખર પું
 (સ) ઇન્દ્રમૌલી, મહાદેવ ંસાર પું અમૃત
 ઇન્દ્ર પું [સ] (સ) જેવોના રાજ. (ર) સમાસમા
 નામને અતે, તેમા એક એવો અર્થ ખતાવે છે
 જેમકે માનવેન્દ્ર, ગજેન્દ્ર ંખીલ પું હાથીના
 સીધા ધસારાથી નગરદ્વારને બચાવવા આડે
 રખાતો મજબૂત થાલલો. ંગોપ પું ચોમા-
 સામા થતુ એક જવડું ંચાપ નં મેધધનુષ્ય
 ંજવ પું કંડુ નામની ઝાડનું બીજ ંલલ
 (-ળ) સ્ત્રીં ભાડ, નજરખ ધી (ર) હાથચાલાકી

(૩) કાવતરું, ઇન્દ્રિયકૃષ્ણ. ઈન્દ્રિય પુ. (સં.) રાજાનો પુત્ર ઇન્દ્રિય (૦૫, ૦૫) નાં મેલધનુષ્ય ઠનીલ પુ. ઠનીલમણિ, ઠનીલ (૨) સંગીતમાં એક અલંકાર. ઇન્દ્રિય પુ. (સ) ઇન્દ્રિયો પુત્ર, નયત (૨) અર્જુન. ઇન્દ્રિય સ્ત્રી. (સ) અમગવતી, ઇન્દ્રિય રાજધાની ઇન્દ્રિય નાં (મ) પાઠોનું પાઠનગર, પ્રાચીન કિલ્લી ઇન્દ્રિય પુ. સ્વર્ગ ઇન્દ્રિય સ્ત્રી એક છદ ઇન્દ્રિય સ્ત્રી એક છદ. ઇન્દ્રિય પુ. નાં [સ ઇન્દ્રિયારણિકા] કૅમ્પીટ જેટલું સુદર તેટલું જ કંઠવું એવું એક કૃષ્ણ (૨) [ના] કૂટુંબ પછ કુટુંબી - કપડી માણસ. ઇન્દ્રિય પુ. એક છદ. - ઇન્દ્રિય સ્ત્રી ઇન્દ્રિય સ્ત્રી - ઇન્દ્રિય નાં [સ ઇન્દ્રિયારણિકા] 'ઇન્દ્રિયારણ' નો વેલો, એક વેલો. - ઇન્દ્રિય નાં વજ, વીજળી - ઇન્દ્રિય નાં ઇન્દ્રિય સિદ્ધાસન - ૫૬

ઈન્દ્રિય પુ. નાં નુઓ ઇન્દ્રિયારણ

ઈન્દ્રિય સ્ત્રી [સ] જ્ઞાન તથા કર્મનું (ઈન્દ્રિય કે આત્મ) સાધન (તથા, ચક્ષુ, કાન, હૃદય અને નાક તથા વાચા, હાથ, પગ, અપહાર અને ઉપરચરિત્ર એ પાંચ અનુક્રમે જાતે ઈન્દ્રિયો તથા કર્મો ઈન્દ્રિયો છે) (૨) જનનેન્દ્રિય ઇન્દ્રિય નાં

ઈન્દ્રિયોનું કર્મ - આપાઃ ઇન્દ્રિય, ઇન્દ્રિયર વિન્દ્રિયોથી લાભી - મમત રાકાય તેવું, પ્રત્યક્ષ ઇન્દ્રિય પુ. ઇન્દ્રિયોનો સમૂહ ઇન્દ્રિય વિન્દ્રિય ઇન્દ્રિયગમ્ય ઇન્દ્રિય વિન્દ્રિય ઇન્દ્રિયો વડે ઊપનય - ઇન્દ્રિય. ઈન્દ્રિય વિન્દ્રિયોને ઇતિનાર. ઇન્દ્રિય નાં ઇન્દ્રિયો પાગ યતુ - મ્યુલ જ્ઞાન ઇન્દ્રિયવાદ પુ. ઇન્દ્રિયજ્ઞાન એ જ અરુ જ્ઞાન એવો મન ઇન્દ્રિય નાં ઇન્દ્રિયોના રસને મારવા તે. ઇન્દ્રિય પુ. ઇન્દ્રિયોને વગ ગાળવી તે સયમ ઇન્દ્રિયપેક્ષ વિન્દ્રિયોની અપેક્ષા ગાળ્યા વિનાનું - તેમનાથી વ્યવસ્થા ઇન્દ્રિય સ્ત્રી ઇન્દ્રિયો દ્વારા મળતું જ્ઞાન ઇન્દ્રિય સ્ત્રી ઇન્દ્રિય માગને યતુ જ્ઞાન ઇન્દ્રિય પુ. ઇન્દ્રિયોનો વિષય ઇન્દ્રિય નાં ઇન્દ્રિયો દ્વારા અનુભવાનું મુખ (૨) વિષયમુખ ઇન્દ્રિય નાં ઇન્દ્રિયોના સ્થાનો - યાત્રીત વિન્દ્રિયોથી પદ, અગોચર - યાત્રીત વિન્દ્રિયોથી - યાત્રી પુ. ઇન્દ્રિયવિષય

ઈન્દ્રિય સ્ત્રી નાં નુઓ ઇન્દ્રિય ઇન્દ્રિયારણ પુ. વાર-વાર પેરાળ ૩૦ જે એવી આવાવ

ઈન્દ્રિય નાં [સ] નુઓ ઇન્દ્રિય

ઈન્દ્રિય નાં [સ] ઇન્દ્રિય, પાળવાનું લાકડું, કાઠી

ઈ

ઈ સ્ત્રી [સ] સ સ્કૃત કુટુંબની વર્ણમાળાનો ચોથો અક્ષર - એક સ્વર (૨) પેસો, સ પત્તિ (૩) અન્તરિક્ષર કે ગુરુસાનો એવો ઉદ્ધાર ઇન્દ્રિય પુ. ઇન્દ્રિય અથવા ઉચ્ચા ઇન્દ્રિયોત વિન્દ્રિય છેડે ઇન્દ્રિયવાળું

-ઈ [સ] સ્ત્રી નો પ્રત્યય ઉદા. 'ઓઝી, મહેતી' (૨) [સ ઇન્] નામને લાગતા, 'ના સંબંધી', 'કરનાર', 'વાળું' એવો અર્થ બતાવતો પ્રત્યય ઉદા. 'કપડી' (આ પ્રત્યય બેવડા અર્થમાં ભૂલથી પણ વપરાતો મળે છે જેમ કે, નિર્વિકારી, સેશ્વરી, ધવાદાળી ઇન્દ્રિય) (૩) વિશેષણ પદથી નામ બતાવતો કાન્તી પ્રત્યય. ઉદા. આપપુદ - આપપુદી

ઈ વિન્દ્રિય [પ્રા ઈન્દ્રિય] + આ અથવા એ (૨) (૩) એ (૩) સં (કા.) એ

ઈન્દ્રિય પુ. [નુઓ ઇન્દ્રિય] એક વનસ્પતિ ઇન્દ્રિય નાં [સ] નેવું તે (૨) આપ ઇન્દ્રિય સ્ત્રી [સ] નજર (૨) નેવું - વિચારનું ને ઇન્દ્રિય વિન્દ્રિય [સ] નેવેવું - વિચારેવું (૨) નાં નજર ઇન્દ્રિય, - રોત [સ] નુઓ 'ઈ' માં [ગિરડીને] રસ ઇન્દ્રિય સ્ત્રી [સ ક્ષુ] ઇન્દ્રિય શેરડી ઇન્દ્રિય પુ. ઇન્દ્રિયકાંડી સ્ત્રી ઇન્દ્રિયની એક રમત ઇન્દ્રિય (ઈ) સંક્રિં કાસીને ખાવું (નિદાયે) (૨) નંડાથી ગળીમાની મોઢને ઉછાળી દૂર ફેંકવી ઇન્દ્રિય સ્ત્રી, ઇન્દ્રિય આસાર, ઇન્દ્રિય વિન્દ્રિયો 'ઇન્દ્રિયત મા

ઈન્દ્રિય સ્ત્રી [જ] પીડા. કષ્ટ (૨) [શારીરિક] વૃક્ષસાન-હાનિ [-પહેરિયવી = ઇન્દ્રિય થવી]

ઈન્દ્રિયકૃષ્ણ નાં [જ] મુસલમાનોમાં લગ્ન કૃષ્ણ હોવાની વચ્ચેનાની લેવામાં આવતી પ્રતિજ્ઞા

ઈરલી પીડલી સ્ત્રી, ઈરિયુ નં, ઈડીપીડી
 સ્ત્રી વગ્ન્યાને નજર ન લાગે તે માટે તેમની
 પર ઉતાગને ફેડી દેવાતી ભીની રાખોડીની
 ગોળીઓ પોખવામા વપરાતી એક વસ્તુ
 ઈતરાણું અંકડિં [હિં ક્તરાના] દેખાડો કરવો,
 ફલ માગવી [ઉપદ્રવ
 ઈતિ સ્ત્રીં [સ.] ગાન્ય વગેરેને વુકસાન પહોચાડના
 ઈશ્વર પું [ફં] એક અનિ સૂક્ષ્મ તત્ત્વ જેમા
 ઇને પ્રકાશના મોત્તને સચાર વાય છે (૨)
 એક પ્રવહી ગ્સાથણ
 ઈદ સ્ત્રીં [જ] મુસલમાનોનો એક તહેવાર (૨)
 ભુગાલીનો દિવસ ગમાલ સ્ત્રીં ઈદ ઊજવ-
 વાની જગા
 ઈદહું નં [મકાસી-ફેડલી] લેવળ
 ઈદશ વિં [સ] આવુ, આ પ્રકારનું
 ઈન ભીન ને (ગ્સાડે) તીન શં પ્રં [સરંમ]
 બૂજ, સંખ્યામા યોહું, હું તુ ને તે ટેટલા જ
 ઈખ્સા સ્ત્રીં [સ] ઇખ્સા
 ઈખ્મિત વિં [સ] ઇખ્લે, (૨) નં ઇખ્સા
 ઈન્દા અં અમા તગ્ક, અહીં (સુ ગ્રામ્ય)
 ઈખક વિં ઇ આગળીવાળુ (માણસ) [તુ] (૨)
 સ્ત્રીં (સુ) હખક, હર
 ઈમ અં + એમ
 ઈમાન પું, નં [જ] આસ્થા, ખદ્દા (૨) વમ,
 તીન (૩) અત કંગ્લ (૪) પ્રમાણિકતા ઠદાર
 વિં ઈમાનવાળુ, પ્રમાણિક ઠદારી સ્ત્રીં
 પ્રમણિકતા -ની વિં ઈમાનવાળુ, પ્રમાણિક
 ઈરખા, ઈખા સ્ત્રીં + ઈર્ખા
 ઈરાન પું [ફા] ઈરાન દેશ -ની વિં (૨)
 પું ઈરાનનું, ને લગતું
 ઈર્ખા (-ખ્યા) સ્ત્રીં [સ] અદેખાઈ ઓખાર
 વિં ઈર્ખા કરવાની દેવવાળુ ંયુ ઈર્ખાવાળુ,
 અદેખુ
 ઈવ સ્ત્રીં [દિવુ, દ] (સ) (ખાજખલ પ્રમાણે)
 આદ્ર સ્ત્રી, આદ્રમની લેડિયલ
 ઈશ પું [સ] વણી, માલેક (૨) પરમેશ્વર (૩)
 મહાદેવ, શિવ (૪) અગિયારની સજા
 ઈશાન સ્ત્રીં [સ] ઉત્તર અને પૂર્વ વચ્ચેની
 દિશા કે ખૂણો (૨) પું (સ) મહાદેવ

ઠકોણુ પું ઈશાન ખૂણો -ની વિં ઈશાન
 દિશાનુ (૨) સ્ત્રીં (મ) દુર્ગા. -ન્ય વિં ઈશાની
 ઈશિતા સ્ત્રીં -ત્ય નં [ન] એક મહાસિદ્ધિ
 (૨) સર્વોપરીપણુ [આદિ પુરુષ
 ઈશુ (-સુ), ઇશ્વર પું (સ) શ્રિન્તીવમ નો
 ઈશ્વર પું [સ] પ્રભુ પરમેશ્વર (૨) સ્વામી,
 માલેક (૩) રાત [-ઉપર ચિહ્ન] = કેવળ
 ઈશ્વરાધાર -કરે (ને) = ઈશ્વરના મળ હોય,
 વાયકે અને તો સાગ, એ ભાવ ખતાવે છે
 ઈશ્વરના ઘરની ચીઠ્ઠી, -ઘરનું તેહું =
 દેવાજા ધની, મોત આવવુ -ના ઘરની
 દોરી = અપગ્દા -ના ઘરનું (માણસ) =
 ભોણુ, સગળ, ચોખ્ખા દિલનું, બોલિયુ માણસ
 -ના ઘરનો ચોર = ઈશ્વર દરખાને હિસાબે
 ગુનેગાર, પાપી (અહીંની માનવ અદાલતમા
 ભલે ચોર ન ગણાય છતાં ચોર એ ભાવ ખતાવે
 છે) -નું નામ લો = રામનું નામ લો એટલુ
 જ, ખાટી બિલકુલ નહિ, વ્યથ -એવો ભાવ
 ખતાવે છે -ને ખોળે ખેસણું = ઈશ્વરગ્રાધીન
 થવુ, ઈશ્વરલેખે રહેવુ -ને સાથે કે વચમાં
 રાખીને = ઈશ્વર સાક્ષી કે એમ, ઈશ્વરનો હં
 રાખીને -ને લેખે, -ના નામ પર, -ને
 ખાતર = ઈશ્વરના સોગનથી, ઈશ્વરને યાદ
 કરીને કે તેના હં રાખીને, ધર્મ કે દયા કે
 સત્યને ખાતર ઈશ્વરે સાચું લેણું = ઈશ્વરે
 દયા કે કૃપા કરવી, મદદે આવવુ] ંકૃત વિં
 ઈશ્વરનું કરેલું, કંદરતી. ંકૃતિ સ્ત્રીં ઈશ્વરની
 કૃતિ -રચના ંતરત્ય નં ઈશ્વરગ્રાધી તત્ત્વ
 ંકૃપા સ્ત્રીં ઈશ્વરની કૃપા ંદત્ત વિં ઈશ્વર
 તપ્ત્રવી મળેલું, કંદરતી ંપ્રણિધાન નં
 ઈશ્વરનું ધ્યાન ઘરણુ તે (૨) ંર્મફળનો ત્યાગ
 પેતાના કર્મ ઈશ્વરને સમર્પણ કરવા તે
 ંપ્રમાદ પું ઈશ્વરકૃપા ંપ્રાપ્તિ સ્ત્રીં
 ઈશ્વરની પ્રાપ્તિ ંપ્રાર્થના સ્ત્રીં ઈશ્વરની
 પ્રાપ્તિના ંપ્રીત્યર્થ (-ચે) અં ઈશ્વરની પ્રીતિ
 માટે, પોતે ફળપ્રાપ્તિની ઇચ્છા રાખ્યા વિના.
 ંપ્રેરણા સ્ત્રીં ઈશ્વરની પ્રેરણા, અતર્જાન
 ંભક્તિ સ્ત્રીં ઈશ્વરની ભક્તિ ંભાવ પું
 ંધૈર્થ્ય (૨) ઈશ્વરના અગ્નિત્વમા શ્રદ્ધા

૦વાદ પું ઈશ્વર છે એવો વાદ ૦ન્દુતિ
સ્ત્રીં ઈશ્વરની સ્તુતિ. -રાધીન વિ ઈશ્વરને
આધીન. -રી વિં ઈશ્વર સંબધી (૨) સ્ત્રીં
દુર્ગા (૩) દેવી -રેચ્છા સ્ત્રીં ઈશ્વરની ઇચ્છા
ઇષણુ સ્ત્રીં [સ ષ્ણણ] વાસના (૨) સ્ત્રી,
પુત્રાદિ પ્રત્યેની આસક્તિ

ઇષત્ અં [સ] જરા, થોડું [વારિયો
ઇષા નં [સ] ગાડી કે ગાડાની ઊધ (૨) હળનો
ઇષ્મ પું [સ] કામદેવ (૨) વસતે ઋતુ
ઇક્ષ સ્ત્રીં [હે] રૂક્ષ (૦જો) = ખીલો? કે સ.
રૂપા?] ખાટલાના પાયાને ભેડતા બે લાખા
લાકડામાનુ ફરેક

ઇક્ષવી વિં [અ] ઇક્ષુ ખિસ્તતુ. ૦સન પું,
સ્ત્રીં ઇક્ષુના જન્મથી ગણાતા સવત (ઈ સ)
ઇક્ષાઈ વિં [અ] ઇક્ષુનુ અનુયાયી, ખિસ્તી
(૨) ઇક્ષુને લગતુ [(સ) ઇશુ
ઇક્ષા મસીહ [અ], ઇક્ષુ (૦ખિસ્ત) પું
ઇક્ષુ વિં + [સ] રૂક્ષા] આણ
ઇક્ષર નં [હ] એક ખિસ્તી ઉત્સવ - તહેવાર
ઇક્ષવી વિં [અ] ભુઓ ઇક્ષવી. ૦સન પું,
સ્ત્રીં ઇક્ષવી સન

ઇહકો પું અફસોસ (૨) લય, ત્રાસ
ઇહા સ્ત્રીં [સ] ઇચ્છા (૨) આશા, ઉમેદ (૩)
ઉદમ - ધ ઘો [પ્રકાર
ઇહામૃગ નં [સ] નાટકનો એક (ચાર અક્ષી)
ઇંગલીલીંગલી સ્ત્રીં છોકરાની એક રમત
ઇંબું સંકિં [સ. યજ્ઞ કે રૂક્ષા - પ્રા રૂક્ષા
પરથી?] અપેણ કરવું, આપી દેવું (૨)

અગિયારીમા અગ્નિની સ્થાપના કરવી (૩)
અભિષેક કરવો (૪) પ્રસન્ન કરવું (૫) તેલ
ઊજવું. ઈંબું. (કર્મ) [શિ] ઈંબવું (પ્રેરક)
ઈંટ સ્ત્રીં [સં] રૂક્ષા, પ્રા રૂક્ષા] ધર ઇત્યાદિ
ચણવામા વપરાતુ માટીનુ ચોસણું ૦બધી
વિં ઇંટોનુ આધેણું (૨) સ્ત્રીં ઇંટુ આધકાન
૦વાડો પું ઇંટો પકવવાનો લઠો -ટાળ
(-ણ) વિં ઇંટુ ખનેણ, ઇંટવાણ -ટાળી
સ્ત્રીં ઇંટો મારી માગીને દેવાતો દડ -સન
-ટાળો પું [પ્રા રૂક્ષા] ઇંટોના કકડો (૨)
ઇંટો ખનાવવાનુ ચોભર -ટોરી (-લ) વિં
ઇંટખી

ઈંટો રે ઈંટો સ્ત્રીં છોકરાની એક રમત
ઈંડું નં [સ] જહ] ખેડું (૨) શિખર પરનો
કળશ [-અડાવણું = મોટું પરક્રમ કે નામના
કરવી, કોઈ ખાખતમા કળશ ચડાવે]
-હાદાવ પું, ૦ઈંડું નં છોકરાની રમત.
-હાળ સ્ત્રીં ઇંડા લઈને જનારી કીડીઓની
હાર (૨) જીણા જીણા ઇંડાનો જથ્થો (૩) [લા]
છોકરાની ધાડ - ભુજરવાડ [-ઉભરાવી =
ઇંડાળ જમીનમાથી બહાર નીકળવી (૨)
(લાલની લાલચે) મોટું ટોણું ભેગુ થવું]

ઈંટોણી સ્ત્રીં ભુઓ ઉઠાણી
ઈંતડી સ્ત્રીં એક જવ, ઇતરડી
ઈંધણ (-ણ) નં [સ] રૂક્ષ, પ્રા. રૂક્ષ
ઇંધન, ખળતણ
ઈંધણધોરી પું ખળદ (૨) ભાર વહેનારો
આદમી (૩) વિં અળદિયા જેવો, ખૂર્ખ

ઉ

ઉ પું [સ] સંસ્કૃત કુટુંબની વણં માળાનો
પાયમો અક્ષર - એક મુખ્ય સ્વર. ૦કાર પું
ઉ અક્ષર અથવા ઉચ્ચાર. ૦કારાંત વિં છેડે
ઉકારવાણુ
-ઉ ક્રિયાપદને લાગતા 'તે ક્રિયા કરનાર' એ
અર્થમાં વિં અનાવતો પ્રત્યય ઉદાં ઉતાર,
ફાડું, ખાઉ [પ્રેરક
ઉકણાવણું સંકિં (કા) ચોખું (૨) ઊકણવું
ઉકમાઈ સ્ત્રીં (કા) ઉત્સાહ, પોરસ

ઉકરડી સ્ત્રીં [હે] ઉવકરડ, ઉવકુરડ, -ડી, -ડિયા]
નાનો ઉકરડો (૨) વિવાહના સમયમા કચરો
પૂં ભે નાખવાની જગા (૩) એક મલિન દેવતા
[-ઉકારડવી = વિવાહ પ્રસંગે સ્થપાતી કચરા-
પૂં ભની મલિન દેવતાને વિદાય કરવી, તેનો
વિધિ કરવો - નોતરવી = તે દેવતાની પ્રતિષ્ઠા
કે સ્થાપન કરવું ઉકરડીને (-ની ભતને)
વધતાં વાર રી? = છોકરી ઝટ મોટી -
પરણાવવાની ઉંમરની થતા વાર નહિ]

-ડો પુ. ગાણ અને પૂનનો ઢગલો: ઉકરો
(૨) [લા.] ગંડું સ્થાન, ગંદવાડો
ઉકરાંટો પુ. ઉકારો, આવેશ, ઉત્કેષણી (૨)
તાણવેલી, વિહ્વળતા
ઉકલાવવું સં. હિં. 'ઉકલવું'નું પ્રેરક
ઉકળાટ(-ટો) પુ. [નુઓ ઉકળવું] ધામ, કઠારો
(૨) ગુસ્સો (૩) સતાપ
ઉકળાવવું સં. હિં. 'ઉકળવું'નું પ્રેરક
ઉકાણવું સં. હિં. ચોરવું, ઉકાણાવવું (મોનીઓ
વાપરે છે) (પ્રેરક ઉકાણાવવું, કર્મણિ ઉકાણાવું)
ઉકાણો પુ. ચોરી
ઉકાર, -રાન્ત [સ] નુઓ 'ઉ'મા
ઉકાળ પુ. + સુકાળ, આખાદી - ચડતીનો કાળ
ઉકાળવું સં. હિં. 'ઉકળવું'નું પ્રેરક] ઉકળે એમ
ન્વ (૨) [લા.] લાલ કરવો, સાર કરવું (૩)
ખગાડવું (કટાક્ષમા) ઉકાળાવવું સં. હિં.
(પ્રેરક) ઉકાળાવું અં. હિં. (કર્મણિ)
ઉકાળો પુ. [નુઓ ઉકાળવું] ઉકાળવું તે (૨)
વનગ્ધનિ, ઓસડિયા કે તેજનાનો કવિ (૩) [દે
ઝકકોલ?] ધામ, ખાદ્ય (૪) કઠાપો, સતાપ
ઉકાંચળી નિં. મીં. [સ ઉત્ + કાચળી] કાચળી
પહેર્યા વિનાની
ઉકાંટવું અં. હિં. કંપવું, ધ્રુજવું
ઉકાંટો પુ. ઉકરાંટો (૨) ખકારી (૩) અલાવાની
લાગણી (૪) અવાવર કિનારો
ઉકાંમણ(-છું) નં. ઉકાસવું તે
ઉકાંચવું સં. હિં. [સ. ઉત્ક્રમ્, પ્રા. ઉત્કસ]
ખોરી કાઢવું, ખહાર કાઢવું (૨) [લા.] ધ્યાન
પર લાવવું, ભુલાયેલું તાણ કરવું (૩) ઉત્કેષણ
ઉકાંમાવું અં. હિં., -વણું સં. હિં. અનુક્રમે
કર્મણિ ને પ્રેરક [દગ] નુઓ ઉકરડો
ઉકરો પુ. [સ ઉત્કર, પ્રા. ઉત્કેર, ઉત્કરડ=
ઉકેલ પુ., સ્ત્રીં સઝ, સમજ (૨) નિકાલ, રસ્તો.
[આપવો, -કાઢવો = તોડ કે ફેંસલો કરવો,
માર્ગ ખતાવવો કે મુજાડવો; ઉકેલવું - પડવો =
મૂંઝવું, ઉકેલ દેખાવો કે મળવો, પતવું, ઉકલવું]
૦ડું સં. હિં. [સ ઉત્કલ? કે ઉત્કલેલાવિય
= ઉકેલાયેલું] ગૂંચ કાઢવી, વળ કાઢવો, ખાવેલું
કે ભરેલું ચા ગૂંચેલું કે વાળેલું (જેમ કે, ખાટલો,

ગાદ, ગદી. ધં. ૦) પાણુ ધૂંદું કરવું (૨) વારવું (૩)
પૂન કરવું - નિકાલ કરવો (૪) ઉવાડવું પુ. કરવું.
૦ણી સ્ત્રીં ઉકેલવું - નિકાલ કરવો ને
-લાવવું સં. હિં., -લાવું અં. હિં. 'ઉકેલવું'નું
અનુક્રમે પ્રેરક અને કર્મણિ
ઉકા વિં. [સ] કહેલું, ખોલેલું. - દિન સ્ત્રીં
કથન (૨) રાજવાલિય, વાક્યાનુય
ઉખડામણ નં. ઉખાડવાનું - ખોદવાનું મહેનતવાળું
ઉખરાવવું સં. હિં. 'ઉખાડવું'નું પ્રેરક, ઉખેડાવવું
ઉખરડું (-છું) વિં. ઉવાડું, ખુલ્લું (૨) નં.
ખીનની વાત ફેંસી દેવી તે
ઉખરડો પુ. એક નતવું ધાસ
ઉખરાણું વિં. (૨) નં. નુઓ ઉખરડું
ઉખરાંડું વિં. ઉખરડું; ઢાંક્યા વિનાનું, ઉધાડું
ઉખરાંટો પુ. ધાનના વાસણ પગે ઓવગળો
ઉખળાવવું સં. હિં. 'ઉખળવું'નું પ્રેરક
ઉખડિયો પુ. [નુઓ 'ઉખડવું'] તવેયો
ઉખાડ પુ. ઉખાડેલું હોય તે, પોપડો (૨) ખાડો
ઉખા(-ખે)ડવું સં. હિં. [સ ઉત્ત્વન્ પ્રા
ઝક્ષણ, ઝક્ષિવણ] 'ઉખડવું'નું પ્રેરક - ઉખડે
એમ કરવું, ચોટેલું જુડ કરવું (૨) મૂળ
ખેચી નાખવું (૩) [લા.] પકર્યુત કરવું
ઉઠાડી મૂકવું (૪) નાશ કરવો
ઉખા(-ખે)ડાવું અં. હિં., -વણું મં. હિં.
'ઉખા(-ખે)ડવું'નું અનુક્રમે કર્મણિ અને પ્રેરક
ઉખાણું નં., -ણો પુ. [સ ઉપાગ્ધ્યાન]
સમસ્થા, કાયડો (૨) કહેવત, દષ્ટાંત
ઉખાક્ષપખાલ સ્ત્રીં ઊલટી અને ઝાડો
ઉખા(-ખે)ળવું સં. હિં. [સ ઉત્ત્વન્, પ્રા
ઝક્ષાલ = ઉખેડવું] (કા) ઉખાડવું (૨) ઉકેલવું
(૩) [લા.] ભુલાયેલું તાણ કરવું, ઉકાસવું
ઉખા(-ખે)ળાવું અં. હિં., -વણું સં. હિં.
તેનું અનુક્રમે કર્મણિ અને પ્રેરક
ઉખેડ વિં. ખેડવાને અયોગ્ય (૨) આખેડેલું
વેરાન (૩) પુ. ૦, સ્ત્રીં ઉખાડ, પોપડો ૦ડું
સં. હિં. નુઓ ઉખાડવું - ઠાણ અં. હિં.
-ઠાવણું સં. હિં. નુઓ 'ઉખાડાણ'મા
ઉખેળવું, ઉખેળાણ, ઉખેળાવવું નુઓ
'ઉખાળવું'મા

ઉગટણું નં પીઠી; ઉગટ
 ઉગમં પું [સં. હદ્ગમ, પ્રા. હદ્ગમ] ઉગમ;
 મૂળ (૨) આરણ; જન્મ (૩) ઉગવુ તે, ઉદય
 ઉગમણુ સ્ત્રીં પૂર્વદિશા -ણું વિં પૂર્વદિશા
 તરફનું [‘ઉગમદાસ્ત’મા
 ઉગમદાસ્ત વિં -સ્ત્રી સ્ત્રીં જુઓ
 ઉગાડવું સંકિં ‘ઉગવુ’નું પ્રેરક, ઉગે એમ
 કરવું. ઉગાડાવું અંકિં, -યણું સંકિં
 ‘ઉગાડવું’નું અનુક્રમે કર્મણિ ને પ્રેરક
 ઉગામણું સંકિં [સં હદ્ગમ] માન્વાઉપાડવું
 ઉગામણું અંકિં, -યણું સંકિં ‘ઉગા-
 મણું’નું અનુક્રમે કર્મણિ ને પ્રેરક
 ઉગાર પું [ઉગારવું] બચાવ, છૂટકો (૨) બચત,
 લાભ. ઠંડું સંકિં ‘ઉગારવું’નું પ્રેરક, ઉગારે
 એમ કરવું, મક્ષણ કરવું; બચાવી લેવું (૨)
 બચત કરવી -રાણું અંકિં, -રાયણું
 સંકિં ‘ઉગારવું’નું અનુક્રમે કર્મણિ ને
 પ્રેરક -રો પું જુઓ ઉગાર (૨) [જુઓ
 ઉગવું] ચોમાસામા થતા નાના છોડોનો સમૂહ
 ઉગારો [ઉગારે પદ્યું = બચત થવી, ઉગારા
 ખાતે જવું] [ચોમાસાના ઉગારો
 ઉગારો પું ઉગવુ તે; ફૂલવું લવું તે (૨)
 ઉગ્ર વિં [સં] આક્રમ, જલદ (૨) કોધી (૩)
 બિહામણું (૪) જખર ઝગધા સ્ત્રીં એક
 તતની ઉગ્ર વાસવાળી વનરખતિ (૨) હિંગ
 ઠાંત્રીં. ઠંડપ વિં ઉગ્ર રૂપવાળું ઠંડામન
 વિં કંકડ આજ્ઞાઓ આપનાર કંકડ અમલ-
 વાળું ઠંડેન પું (સ) કંસના પિતાનું
 નામ -ધા વિં સ્ત્રીં દીક્ષા શ્રુતિનો અવાતર
 ભેદ (સગીત)

ઉધાવણું સંકિં ‘ઉધવણું’નું પ્રેરક
 ઉધરાઈ (-ત) સ્ત્રીં [જુઓ ઉધરાવણું] મહેમૂલ,
 કર, સાથ, ફેરું ઇતી વસ્ત્રલાત કંઘી તે
 ઉધરાણી સ્ત્રીં લેણીની વસ્ત્રલાત (૨) લેણીની
 માગણી, તકાફા [-યડવી = ઉધરાણી વસ્ત્ર
 કંઘાનું કામ થયું એકઠું થવું તે કામ કરવાનું
 બાકી હોવું] -ણિયો પું ઉધરાણી કરનાર
 ઠંપા (-પુ) ધરાણી સ્ત્રીં [દિવ] ઉધરાણીનું
 કામકાજ. -ણું નં લખણી કાળો, ફંડ -ત

સ્ત્રીં ઉધરાઈ. -તદાર વિં ઉધરાતનું કામ
 કરનાર. -વણું સંકિં [સ હદ્ગમ. પ્રા
 હદ્ગમિય = હાથમા લીધેલું] જુદે જુદે
 ઠેકાણેથી મેળવી એકઠું કરવું
 ઉધલાવણું સંકિં ‘ઉધલવું’નું પ્રેરક [વધોડો
 ઉધલાવો પું આનદનો ઉછાળો -ઉતરો (૨)
 ઉધાડ પું [સ. હદ્ગમ, પ્રા. હદ્ગમ] આજ્ઞા
 વાદળા વિનાનું થઈ તરંગ નીકળે તે (ર) [લા]
 ઉદય, લાલ [-નીકળવો = (વાદળા ઇતી
 ઠાકણ ખસીને) તરંગ પડવો] ઠંપણું વિં
 જોડા વિનાનું. ઠંપારું વિં ચોરને ફાંસે એવું,
 ઉધાડું (૨) નં નાકાખારી, નારી છૂટવાનો મ્તો
 ઠંપામ સ્ત્રીં ઉધાડવું અને બધ કંઠું તે ઠંડું
 સંકિં [સ. હદ્ગમ, પ્રા હદ્ગમ] ઉધડે
 એમ કરવું ઉધાડું કરવું, બોલવું (જુઓ ઉધાડું)
 -ધાવણું સંકિં ‘ઉધાડવું’નું પ્રેરક -રાણું
 અંકિં ‘ઉધાડવું’નું કર્મણિ
 ઉધાડું વિં [પ્રા હદ્ગમ, જુઓ ઉધાડવું]
 ખુલ્લું, નહિ ઢાંકેલું, નહિ વાસેલું નહિ બિરાયેલું
 (૨) નહિ ઓઢેલું પહેરેલું કે શણગારેલું -
 (ઓછું કે પૂરું) નાણું (૩) ચોખ્ખું સ્પષ્ટ-સરળ,
 સૌને સમજાય તેવું (૪) પ્રગટ છયોડ નહિ,
 સૌની નજર સામે પડેલું, ખાનગી નહિ નેટા (૫)
 [લા] નિર્લજ્જ, નાણું (જેમકે ઉધાડી ગાળ) (૬)
 અરક્ષિત [ઉધાડા ઢાંકવાં આપવા = ખાનુ-
 માનું કે ઉધાડું કાંઈ આવું (પિરસણ ઇતી)
 (૨) મનની બધી વાત જાહેવી -કરવું, પાડવું =
 ખુલ્લું નહિ કરવું (૨) નહિ-મા બદનામ ગય
 કે સૌ જાણે ને વગોવે તેમ કંઠું, કંઠેત કરવું
 -કહેવું = ખુલ્લું. શન્મ રાખ્યા વિના, સ્પષ્ટ
 કહેવું -થણું, પદ્યું = છત્ર ધવું, બહાર આવવું
 જણાવું (૨) કંઠેત થવું, વગોવાવું -ખોલણું =
 સાફ સાફ, હોય તેવું કહેવું (૨) બેક્ષમ-કાટ્ય
 બોલવું ઉધાડે ચોક, ઉધાડે દોગે ઉધાડે
 બારણે અં બચોક, ખુલ્લી રીતે, નહિ-મા
 ઉધાડે બરડે = પોતા ઉપ જીવવાની તૈયારીથી,
 એકલે હાથે; મદદ વિના ઉધાડે માથે =
 શરમ કે ડર વગર (સારા નરસા બેઉ લાવમા)
 (જેમ કે, ઉધાડું માથું કરીને જમણું =

ગમન વિના (અનુવાદને ત્યાં) જમવ ખેસવું)
ઉધારો હિસાબ = ખુલ્લો, ચોખ્ખો, સ્ત્રી
ગલ મેલ વગરનો હિસાબ, સૌ જોડે સમજ
રાંદે તેવો અધ હિસાબ]

ઉધાહુ પુગાહુ વિં ['ઉધાહુ નુ દિત્વ] સાવ
ઉધાહુ - નાણુ, નાણુ પૂણુ

ઉચકામણુ નં, -ણી સ્ત્રીં ઉચકવાનું મહેનતાણુ
ઉચાણુ સંડિં 'ઉચકણુ'નું પ્રેરક

ઉચણુવણું સંડિં ઉચણુ'નું પ્રેરક
ઉચરાણુ વિં [મં ઉચ્ચ] ઉચા પ્રગરનું શ્રેષ્ઠ શુદ્ધ

ઉચરાણુ સંડિં ઉચણુ'નું પ્રેરક
ઉચણુવાંગડી સ્ત્રીં ટાંગારોણી [પ્રેરક

ઉચણુ(-ગા)વણુ સંડિં 'ઉચણુ(-ગા)વ'નું
ઉચાણુ(-ગા)વ વિં ધારતરં

ઉચાણુ પું [દે ઉચ્ચાણુ=દિનગીર થયું ? ન,
હિ] ચિના દિકર (૨) અધીગઈ [-મા પડણું=

ઉચાણુ, ચિતા' કે અધીનઈ વળી] -ટિયું વિં
ઉચાણુ કયાં કંનુ

ઉચાપત સ્ત્રીં [હિં ન = ઉચાર] ખોટી ગતે
ઉપાડી - ઉપાડી જવુ તે, ઓળવણુ તે

ઉચારણું સંડિં જુઓ ઉચારણુ ઉચારણું
અંડિં (કર્મણિ), -વણું સંડિં (પ્રેરક)

ઉચાણું સંડિં [સ ઉત્તન્નાણુ, જા. ઉચ્ચાણુ ?]
ઉચણુ, તજણુ, ખાલી જણુ ઉચાણાણુ

અંડિં (કર્મણિ), -વણું મંડિં (પ્રેરક)
ઉચાણો પું ધરવાખરો [ઉચાણા ભરવા =

ધરખાર ખાલી કરીને નીકળી જવુ કે ભાગણુ
(૨) જતા રહેણુ, (નોકરીમાથી કે પદથી)

ચલતી પકડણી]
ઉચિત વિં [સ.] યોગ્ય, ધટિત

ઉચે(-ધે)ણું સંડિં [સ ઉચ્ચાટન, પ્રા
ઉચ્ચાટન ?] ઉતેણુ, ઉખાણુ, (જાણ) ઉતારવી

ઉચે(-ધે)ણું અંડિં (કર્મણિ), -વણું
મંડિં (પ્રેરક)

ઉચેણુ પું પાલવ (૨) કહીતો છેડો
ઉચેણું સંડિં + જુઓ ઉચેણુ

ઉચ વિં [સ.] જુઓ ઊચુ (૨) પું ગ્રહના
માર્ગનું ઊચામા ઊચુ બિંદુ ઠક વિં ઉધણું,

ઉચક ંગામિતા વિં ઉચગામી હોણુ તે

ંગામી વિં ઉત્તિ તરફ જનાર ંગાહુ પું
ઉચા આદર્શ ંગાહિણી વિં સ્ત્રીં ઉચા

આદર્શવાળી ંગાહી વિં ઉચગાહવાણુ.
ંતમ વિં સૌથી ઉચ્ચ, ઊચામા ઊચુ.

ંતર વિં વધારે ઉચ્ચ ંતા સ્ત્રીં ંતર
નં ંચણું પું ઊચી વર્ણુ - નાત ંચણું,

ંચણું વિં ઊચી વર્ણુનું. ંવિહારિતા સ્ત્રીં
ઉચ્ચ વિહાર કંવો તે, ઉચગામિતા

ઉચ્ચરણું સંડિં [સ ઉચ્ચર] ઓચરણુ,
ખોલણુ (૨) ઉચ્ચરણુ ઉચ્ચગણુ ંનુ

ઉચ્ચરિત વિં [સ] ઉચ્ચરેણું
ઉચ્ચાટન નં [સ] એક અભિચાર, (મંત્ર-
તત્ત્વથી) ઉચાટ કરાવે તે [ઉત્ત અભિલાષ

ઉચ્ચાભિલાષ પું, -પા સ્ત્રીં [સ] ઉચ્ચ -
ઉચ્ચાર પું [સ] મોખાથી ખોલ કાઢવો તે કે

તેમ કરવાની ઢખ [-કાઢવો = ઉચ્ચાણુ.
-નીકળવો = ઉચ્ચાર થવો, ઉચ્ચાણુ] ંણુ

નં ઉચ્ચાર (૨) કથન ંણું સંડિં [સ
ઉચ્ચાર] ઉચ્ચાણુ ંરણુ (૨) ખોલણુ ંશાસ્ત્ર

નં ઉચ્ચાણુ શાસ્ત્ર

ઉચ્ચાલન નં [સ] ઊચુ કરણુ તે (૨) વજન
ઊચુ કરવાની એક યોજના 'ધીવ' (૩)

કપ, કુખરો
ઉચ્ચાવચ વિં [સ] ઊચુનીચુ, આણસણુ

(૨) નાણુ મોટું (૩) જુદી જુદી જાતણુ
ઉચ્ચીકરણુ નં [સ] ઊચુ ંરણું તે

ઉચ્ચોચ વિં [સ] ઉચ્ચતમ
ઉચ્ચૈશ્વર્યા પું [સ] (સ) ધકનો ઘોડો (ચૌક

રતોમાણુ એક) [ધૂગણું, ઓટણું
ઉચ્છણુ નં [દે અવચ્છ] (ક) ઓટવાણુ

ઉચ્છવ પું [પ્રા] + ઓચ્છવ, જુઓ ઉચ્ચવ
ઉચ્છ (-છ)ગ પું [પ્રા] જુઓ ઉચ્ચગ, ઓળો

-ગા વિં ઉચ્છગને લગણુ
ઉચ્છિન્ન વિં [સ] તોડી નાખેણુ, નિર્મૂળ કરેણુ

ઉચ્છિષ્ટ વિં [સ] એક, ખોટણુ (૨) ખાતા
વધેણુ (૩) નં જાણુ

ઉચ્છિત વિં [સ] ઊચુ કરેણુ - ચડેણુ (૨)
ઉચ્ચ (૩) આખાદાન (૪) મગર [સ્ત્રીં

ઉચ્છ ખલ(-ળ) વિં [સ] ઉચ્છણુ, ઉચ્છ ંતા

ઉચ્છેદ પું [સ] જડમૂળથી ઉઘાડી નાખવું તે,
 સમૂળો નાશ ૦ક વિં ઉચ્છેદ કરનાર. ૦ન
 ઉચ્છેદ કરવો—થવો તે ૦હું સં કિં [સ
 ઉચ્છિદ્ધ] ઉચ્છેદ્ય; ઉચ્છેદ કરવો—દિયું વિં
 વ શ કે વારસ વિનાયુ (૨) ઉચ્છેદક (૩) નં
 નિર્વ શની મિલકત [જવુ તે
 ઉચ્છોષણ નં [સં.] શોષણ, સુકાવું—એ ચાઈ
 ઉચ્છ્રાય પું [સ] ઊંચુ જવુ (અહ ઇત્યાદિય)
 (૨) ઊભું કરવુ—બાધવુ તે (૩) ઊંચાઈ,
 ઉચ્ચતા (૪) મગફરી (૫) [ગ] ત્રિકોણની
 ઊંચી બાબુ
 ઉચ્ચવસન નં [સ] શ્વાસ બહાર મૂકવો તે
 (૨) વરાળ બહાર કાઢવી તે (૩) ઊડો શ્વાસ
 લેવો તે, હાફવુ તે [લેવો
 ઉચ્ચવસનું સંકિં [સં ઉચ્ચવસ] ઉચ્ચવાસ
 ઉચ્ચવસિત વિં [સ] શ્વાસ લેવું—મૂકવું, હાફવું
 (૨) વરાળ બહાર કાઢવું (૩) ઊધડેલું, પૂર્ણ
 ખીલેલું
 ઉચ્ચવાસ પું [સ] શ્વાસ લેવો મૂકવો તે (૨)
 આશા (૩) પ્રકરણ, કાઠ (૪) જાળિયું
 ઉચ્છરંગ પું [પ્રા ઉચ્છલ પરથી ?] આનંદ,
 આનંદનો ઉછાળો—ગી વિં આનંદી, ઉમગી,
 હર્ષયેલુ
 ઉચ્છરાવવું સંકિં 'ઉચ્છરવું'નું પ્રેરક રૂપ
 ઉચ્છળામણી સ્ત્રીં [ભુઓ ઊછળવુ] હરીફાઈ
 (૨) લિલામ, હરાથ
 ઉછળાટ પું ઊછળવુ તે, ઉછાળો
 ઉછળાવવું સંકિં 'ઉછળવું'નું પ્રેરક
 ઉછક(-ખ)ળ(-ખિત) વિં [પ્રા ઉચ્છલ] +
 ભુઓ ઉચ્છૃખલ
 ઉછંગ પું [સ ઉત્સંગ, પ્રા ઉચ્છંગ] ભુઓ
 ઉચ્છંગ ગી વિં ઉચ્છંગી
 ઉછાનીક નં+બાળક પાસું ફેરવવું થાય ત્યારે
 ફરાતી ઉત્સવક્રિયા
 ઉછામણી સ્ત્રીં ભુઓ ઉછળામણી
 ઉછાહ પું [સ ઉત્સાહ, પ્રા ઉચ્છાહ] +ઉત્સાહ,
 ઉમંગ; હર્ષ
 ઉછાળ સ્ત્રીં [ભુઓ ઉછળવું] ઉછળો ૦ણી
 સ્ત્રીં ઉછળવુ તે (૨) ભુઓ ઉછળામણી ૦હું

સં કિં [સં ઉચ્છાલ] ઊંચે ફેરવું (૨)
 ઉપરતળે કરવું (જેમ કે શાક ધં) (૩) (ગમે
 તેમ) ખરચવું, વાપરવું—ખાખંધ અંઉછાળા-
 ભેર, ઉછાળા સથે—ખાખું અંકિં, —ખાખવું
 સંકિં 'ઉછાળવું'નું અનુક્રમે કર્મણિ ને પ્રેરક
 —ખિયું વિં ગમે તેમ ખરચીને ખગાહ કરનાર,
 (૨) નં ખગાહ, ગેરઉપયોગ. [ઉછાળિયાં
 કરવાં=વેહરી નાખવું, ખરખાહ કરવું.]—ખા
 પું ફેટો, છલગ (૨) એકાએક વધારો (૩)
 આવેશ (૪) હુમલો (૫) ઊખડો, ખકારી
 [—મારવો = લોચી ઊછળવું —આવવો =
 એકાએક ઊછળવું, ઊંચે જવું]
 ઉછાંછળું વિં [દે ઉચ્છુચ્છુ? કેસ ઉચ્છુચ્છલ ?]
 અવિચારી, ઉદ્ભવ; તોફાની (૨) લાજ વિનાયુ
 —ખાવેડા પું ખં વં ઉછાંછળું વર્તન—
 રીતભાત
 ઉછીતું(-તું) વિં થોડા દિવસ પછી પાછુ આપ
 વાની શરતે આપેલું—લીધેલું (વ્યાજ ઇત્યાદિ
 આપ્યા લીધા વિના) [—આપવું=(વગર વ્યાજે)
 રકમ આપવી (૨) (પાછી વાળવાની શરતે)
 જાણશ લાવ કે ચીજ આપવી—ફેરવું=ઉછીતું
 લેવું, ફેરવું કરવું—લેવું=(પાછુ આપવાની શરતે)
 મેળવવું] [કાઢવું
 ઉછેદવું સંકિં ભુઓ ઉચ્છેદવું, જડમૂળથી
 ઉછેદિયું વિં (૨) નં ભુઓ ઉચ્છેદિયુ
 ઉછેર પું, સ્ત્રીં [ભુઓ ઉછેરવું] ઉછેરવું તે
 (૨) તાલીમ, ફેળવણી ૦કાળ પું ઉછેરનો સમય
 ઉછેરવું સં કિં [સ ઉત્તમશ્રી, પ્રા ઉચ્છેર]
 પાળીપોષી મોટું કરવું (જાડ, પશુ, બાળક
 વગેરે) (૨) સસ્કારવાળું કરવું; ફેળવવું,
 તાલીમ આપવી ઉછેરાવવું સં કિં (પ્રેરક),
 ઉછેરાવું અં કિં (કર્મણિ)
 ઉજડાવવું સંકિં 'ઉજડાવું'નું પ્રેરક
 ઉજમ(-વ)ણી સ્ત્રીં [સ ઉજાપન, પ્રા ઉજ્જમ
 (-વ)ળ, ઉજ્જાવળ] ભુઓ ઉજવણી [ઉજાપન
 ઉજમ(-વ)ણુ નં [ભુઓ 'ઉજમણી'] મતનું
 ઉજમાવવું સં કિં 'ઉજમાવું'નું પ્રેરક
 ઉજમાણું વિં [ભુઓ ઉજમ] ઉજમવાળું,
 ઉમગી (૨) ઉજળું પ્રકાશમાન

ઉત્તર નં [જ. રૂ] યદ્યપિ (૨) લાચારી
ઉત્તરું નં [બુઓ ઉત્તરું, હિ રૂ, મ.
રૂ] ભરણાખણ; અરણ્ય

ઉત્તર(-અ)રાવણું સં કિં (કા) 'ઉત્તર(-અ)-
રૂ'નું પ્રેરક [(૨) ઉત્તર; ભક્ત

ઉત્તરણી શ્રીં [બુઓ ઉત્તરણી] ઉત્તરણુ તે

ઉત્તરણું નં બુઓ ઉત્તરણુ; મતનુ ઉધાપન

ઉત્તરણવણું સં કિં 'ઉત્તરણવણું'નું પ્રેરક

ઉત્તરણયાત વિં [બુઓ ઉત્તરણ] ઉત્તરણ વણું

ઉત્તરણ વણું ઉત્તરણવણુંનો દોષસમૂહ

ઉત્તરણ વિં [હિ] ઉત્તરણ, ભપકાદાર

ઉત્તરણ પું [સં રૂજાગર, રૂ રૂજાગર?] નમણું નહિ ઉત્તરણું તે (૨) ચિતા, દિકર

ઉત્તરણ વિં [સં રૂજાગર, રૂ રૂજાગર?] નમણું નહિ ઉત્તરણું તે (૨) ચિતા, દિકર

ઉત્તરણ વિં [સં રૂજાગર, રૂ રૂજાગર?] નમણું નહિ ઉત્તરણું તે (૨) ચિતા, દિકર

ઉત્તરણ વિં [સં રૂજાગર, રૂ રૂજાગર?] નમણું નહિ ઉત્તરણું તે (૨) ચિતા, દિકર

ઉત્તરણ વિં [સં રૂજાગર, રૂ રૂજાગર?] નમણું નહિ ઉત્તરણું તે (૨) ચિતા, દિકર

ઉત્તરણ વિં [સં રૂજાગર, રૂ રૂજાગર?] નમણું નહિ ઉત્તરણું તે (૨) ચિતા, દિકર

ઉત્તરણ વિં [સં રૂજાગર, રૂ રૂજાગર?] નમણું નહિ ઉત્તરણું તે (૨) ચિતા, દિકર

ઉત્તરણ વિં [સં રૂજાગર, રૂ રૂજાગર?] નમણું નહિ ઉત્તરણું તે (૨) ચિતા, દિકર

ઉત્તરણ વિં [સં રૂજાગર, રૂ રૂજાગર?] નમણું નહિ ઉત્તરણું તે (૨) ચિતા, દિકર

ઉત્તરણ વિં [સં રૂજાગર, રૂ રૂજાગર?] નમણું નહિ ઉત્તરણું તે (૨) ચિતા, દિકર

ઉત્તરણ વિં [સં રૂજાગર, રૂ રૂજાગર?] નમણું નહિ ઉત્તરણું તે (૨) ચિતા, દિકર

ઉત્તરણ વિં [સં રૂજાગર, રૂ રૂજાગર?] નમણું નહિ ઉત્તરણું તે (૨) ચિતા, દિકર

ઉત્તરણ વિં [સં રૂજાગર, રૂ રૂજાગર?] નમણું નહિ ઉત્તરણું તે (૨) ચિતા, દિકર

ઉત્તરણ વિં [સં રૂજાગર, રૂ રૂજાગર?] નમણું નહિ ઉત્તરણું તે (૨) ચિતા, દિકર

ઉત્તરણ વિં [સં રૂજાગર, રૂ રૂજાગર?] નમણું નહિ ઉત્તરણું તે (૨) ચિતા, દિકર

ઉત્તરણ વિં [સં રૂજાગર, રૂ રૂજાગર?] નમણું નહિ ઉત્તરણું તે (૨) ચિતા, દિકર

ઉત્તરણ વિં [સં રૂજાગર, રૂ રૂજાગર?] નમણું નહિ ઉત્તરણું તે (૨) ચિતા, દિકર

ઉત્તરણ(-અ) પું બુઓ ઉત્તરણ ઉત્તરણ વિં
ઉત્તરણ-ઉત્તરણ કન્નાર, દેદીપ્યમાન (૨) પું
તેજ, ચળકાટ

ઉત્તરણ વિં [રૂ] ઉત્તરણ, વેરાન

ઉત્તરણ નં, ઉત્તરણ(-ચિ)ની શ્રીં [સ]

(સ) માળવામા સિમા નદીના કિનારા ઉપર

આવેલું પ્રાચીન હિંદુ રાજનગર

ઉત્તરણવણું નં [સ] ખગાસુ ખાણ તે (૨)

ધૃષ્ટિ (૩) ઉછાળો, આવેગ, ઉત્કેષણી

ઉત્તરણવણ(-ળ) વિં [સ] ઉત્તરણ, દેદીપ્યમાન

ઉત્તરણવણ વિં [સં] ઉત્તરણ કરેલું

ઉત્તરણવણ વિં બુઓ ઉત્તરણવણ-ખાણું પું

એક ઇં ઉત્તરણ

ઉત્તરણવણું સં કિં [સં રૂજાગર?] નમણી રૂ

ધારવાળા હથિયાર રૂ કળાથી ધસારીને ઉત્તરણવણ

ઉત્તરણવણવણ અંકિં રૂજાગર, -વણું સંકિં પ્રેરક

ઉત્તરણવણ પું ઉત્તરણવણથી થતો દોષ લિંગોદો (૨)

રાગર ઉત્તર નમ, કાટા વગેરેનો લિંગોદો

ઉત્તરણવણ સંકિં બુઓ (કા) ઉત્તરણવણ

ઉત્તરણવણું સંકિં બુઓ ઉત્તરણવણ

ઉત્તરણવણ પું બુઓ ઉત્તરણવણ

ઉત્તરણવણ પું સરળતા (૨) મદદ (સુ) [સુ પુ]

ઉત્તરણવણ નં [સં] ધાસ પાદરૂં નં પર્ણકટિ,

ઉત્તરણવણ પું [સં રૂજાગર] એક વનગળિ

ઉત્તરણવણ શ્રીં [ઉત્તરણવણ] (વાસણ ધર્યાદિ) અન-

વાળવાની રીત (૨) ઉત્તરણવણ મહેનતાણુ

-મણુ નં (વાસણ) અનવાળવામા વપરાતી

વસ્તુ (૨) ઉત્તરણવણ મહેનતાણુ પ્રેરક

ઉત્તરણવણ સંકિં ઉત્તરણવણ એમ કરવું, 'ઉત્તરણવણ'નું

ઉત્તરણ નં [સં] બુઓ 'ઉત્તર'મા [બુઓ ઉત્તર

ઉત્તરણ (-ટા)ગ વિં (૨) નં [હિ ઉત્તરણગ]

ઉત્તરણવણું નં [સં રૂજાગર, પ્રા રૂજાગર, મ રૂજાગર]

શરીરે ચોળવાની યુગલોદો અન્નિતુ મિશ્રણ,

ઉત્તરણવણ, ઉત્તરણ

ઉત્તરણવણ સંકિં 'ઉત્તરણવણ'નું પ્રેરક

ઉત્તરણ (-ટા)ગ વિં ઉત્તરણગ, આધાર વગરનું,

તરંગી (૨) નં આધાર વગરની વાત, ગંધુ

(૩) તરંગ ધ્રુવો

(૩) ઊગેલુ (૪) નં પેદાશ, નીપજ (૫) કમાઈ
(૬) નફે [ખલાક્ષી
ઉત્પલ નં [સ] કમળ -લાક્ષી વિં સ્ત્રીં
ઉત્પાત પું[સ] કુંદુ તે (૨) તોફાન, ધાધલ (૩)
આપત્તિનુ ચિહ્ન (૪) વિનાશકારક આપત્તિ
-તિથુ, -તી વિં જ'પીને ન ખેસે એવુ (૨)
તોફાની, મસ્તીખોગ (૩) ઉત્પાત કરે એવુ
ઉત્પાદક વિં [સ] ઉત્પન્ન - પેદા કરનાર
ઉત્પાદન નં[સ] ઉત્પન્ન કરવુ તે (૨) પેદાશ;
ઉત્પત્તિ (૩) ક્ષણ
ઉત્પાદિત વિં [સ] ઉત્પન્ન કરેલુ [એવુ
ઉત્પાદ વિં [સ] ઉત્પન્ન કરવા યોગ્ય કે કરાય
ઉત્પીડન નં[સ] એકબીજાને કબાવવુ તે (૨)
પીડા કરવી તે (૩) પીડા (૪) સ્પર્ધા
ઉત્પ્રેક્ષા સ્ત્રીં[સ] પારણા, કલ્પના (૨) [કા.શા.]
એક અલકાર જેમા ઉપમેય અને ઉપમાન
કેટલીક આખતોમા મળતા આવતા હોવાથી
વસ્તુતઃ એક જ છે એવી સલાવના કન્વામા
આવે છે -ક્ષિત વિં ઉત્પ્રેક્ષા કંગથેલુ
ઉત્પ્રેક્ષ્ય પું [સ] કુંદકે
ઉત્પ્રેક્ષિત સ્ત્રીં[સ] આરોહ, ઉડુચન
ઉત્પ્રેક્ષ વિં[સ.] ખીલેલુ, પૂર્ણ ખીલેલુ (૨)
વિકસેલુ; ખડોણુ થયેલુ
ઉત્સર્ગ પું [સ] તજ દેવુ તે, ત્યાગ (૨) સમર્પણ
(૩) શરીરમાથી મળમૂત્રાદિ જાડના તે (૪) [વ્યા.]
સામાન્ય લાગુ પડતો જાતેલો નિયમ ('અપવાદ')
થી ઊલટું) ઠકાર્થ નં મળમૂત્ર ત્યાગ
કન્વાનુ કામ ઠતંજ નં મળમૂત્રના ત્યાગને
માટેના અગોની શરીરની યોજના, તે બધા
અગોના કામની વ્યવસ્થા -જન નં તજ
દેવુ તે (૨) ઉપવીન બદલવાની વાર્ષિક ક્રિયા
(૩) વેદાધ્યયન મુલતવી રાખતી વખતે કન્વાની
ક્રિયા (૪) મળમૂત્રનો ત્યાગ કરવો તે
ઉત્સર્પણુ નં [સ] ઊંચે સરવુ -જવુ તે (૨)
તાવુ, ઊંચાનીચા થવુ (૩) ઉદય
ઉત્સર્પિણી વિં સ્ત્રીં [સ.] ઉત્સર્પણ કરનારી
(૨) સ્ત્રીં (જૈન) અવસર્પિણીના જેટલો લાખો
પણ તેથી ઊલટો સમય
ઉત્સવ પું [સ] આનંદનો દિવસ, તહેવાર (૨)
આનંદનો મેળાવડો આચ્છવ

ઉત્સવ પું [સ] ઉજવ, ખોળો
ઉત્સાર પું[સ] ઉત્કેન્દ્રતા, 'એકસેન્દ્રસિત્રી' (ગ)
ઉત્સારક વિં [સ] ખસેડનાર, દૂર કરનાર
(૨) પું પોલોસ, ચોડીદાર, કારપાળ -ણુ
નં ખસેડવુ - દૂર કરવુ તે (૨) મળમૂત્ર,
પરસેવો ઇત્યાદિનો ત્યાગ કરવો તે -ણુ
સ્ત્રીં ઉત્સારણ (૨) 'ખસો, ખસો' એવો
પોકાગ (નાટ્યમા)
ઉત્સાહ પું [સ] હોશ, ઉમગ (૨) આનંદ
હર્ષ (૩) ખત (૪) [કા.શા.] વીરરસનો એક
સ્થાયી લાવ -દહતા [-આણુયો, લાવયો =
ઉત્સાહ પેદા કરવો -આવયો = ઉત્સાહ પેદા
થવો -રેહવો = ઉત્સાહ ફેલાવવો, ઉત્સાહ
પેદા કરવો] ઠક વિં ઉત્સાહી; ખતીલુ ઠમગ
પું ઉત્સાહનો ભગ (૨) વિં ભગ્નોત્સાહ,
નાહિ મત -હિત વિં ઉત્સાહવાળુ -હિની
વિં મીં, -હી વિં ઉત્સાહવાળુ
ઉત્સુક વિં[સ] આતુર (૨) અધીરં ઠતા સ્ત્રીં
ઉત્સેક પું [સ] જાટવું તે (૨) -નો વધારો
થવો -ઊભરાવુ તે -ચન નં ઊભરાવુ તે (૨)
કુવાગની પેઠે ઊંચે ઊડવુ તે
ઉત્સેધ પું [સ] ઊંચાઈ (૨) મહત્તા
'ઉત્સુકુરણુ નં [સ] ચુરણ
ઉત્સેદાટન નં [સ] ચેદાટન, સ્પષ્ટીકરણ
ઉચક વિં અવખેસતુ કે ચોટતુ ન હોય તેવુ
ઉચકાવવું સંકિં 'ઉચકવું'નું પ્રેરક
ઉચકાવવુ સંકિં 'ઉચકવું'નું પ્રેરક, ગમ્મદાવી
દેવુ ઊંચુ ચતુ જરી દેવુ (૨) પદચુત કન્વુ
(૩) ફેરવવુ ઉચકાવાવુ અંકિં (કર્મણિ)
ઉચાપ પું [ઉચાપવુ] ઉચાપવુ -ઉલટાવવુ તે (૨)
સામી થાપ ઠન નં, ઠના સ્ત્રીં [સ] જત્યાપન,
-તા] ઉચાકવુ -જાત કરવુ તે (૨) મદિરમા
દેવવુ ચૂઈ ઊડવુ તે (૩) ઉચાપવુ તે ઠવું
સંકિં [જુઓ ઉચાપવુ] બદલી કે જાડી
નાખવુ રદ કન્વુ (૨) ઉલટાવવુ (૩) ન માનવુ,
અનાદર કરવો, સામા થવુ [-પાવવુ સં
કિં (પ્રેરક). -પાવું અંકિં (કર્મણિ)].
ઉથામવુ સંકિં [ઉથાપવું, પ્રા જ્ઞાનિય =
ઉથાપેલુ] આમથી તેમ ઊંચકવુ ને મૂકવુ,

ઉદાન પુ. [સ] પચ વાયુમાનો એક, જે
ગળા તરફ ઊંચે ચઢીને માથામા નય છે

ઉદામ વિ. + જુઓ ઉદામ

ઉદાર વિ. [સ] સખી દિલનુ, દાનશીલ, ત્યાગ-
શીલ (૨) ખુલ્લા મનનુ, નિખાલસ, સરળ,
નિયત વિ. ઉદાર ચરિત્રવાળુ. નિયત વિ.
ઉદાર-નિખાલસ ચિત્રવાળુ ન્તા સ્ત્રી. ૦. ૦ધી
વિ. ઉદાર ખુદિવાળુ ૦પણું ન. ૦મતવાદ
પુ. સ્થિતિયુક્ત ન રહેતા નવા સુધાગ માટે
મન ખુલ્લું ગમવાનો વાદ. 'લિખરલિઝમ'
૦મતવાદી વિ. (૨) પું. ઉદારમતવાદમા
માનનાર -રાતમા વિ. ઉદાર આત્માવાળુ.
ઉદારચરિત

ઉદાદ્ય. ન. + ખટારોપ, ખાલી લપકો

ઉદાવજ, -તી [સ.] પું. પેટનો એક રોગ, ગોળો

ઉદાસ વિ. [સ] નિરપેક્ષ, તટસ્થ, ખેદિત (૨)
વૈરાગી; વિષય તરફ અપ્રીતિવાળુ (૩) [દે
લ્હાસ=દુઃખ, સતાપ ?] ગમગીન, ખિન્ન -સ્ત્રી
વિ. ઉદાસ (૩) પું. ઉદાસીપથનો સાધુ (૩)
સ્ત્રી. ઉદાસીનતા -સ્ત્રી. વિ. [સ] ઉદાસ,
રસ ન ધરાવનાર, તટસ્થ -સ્ત્રી. નતા સ્ત્રી.,
-સ્ત્રી. પાણું ન. -સ્ત્રી. પંથ પું. શીખ-
ધર્મી સાધુઓનો એક પથ

ઉદાહરણ પું. [સ] દાખલો, દર્શાવ [-આપણું,
દેણું, =દાખલો રજૂ કરવો, કહેવો કે ટાકવો
-લેણું =ધડો લેવો; દાખલા પરથી શીખવુ,
સમજવુ (૨) દાખલા તરીકે ધરવુ, કહેવું]

ઉદાહૃત વિ. [સ] કહેવાયેલું (૨) નામ કઈને
ખોલાયેલું (૩) દર્શાવેલું અપાયેલું

ઉદિત વિ. [સ] ઊગેલું (૨) ખીલેલું (૩) નવત
(૪) ચળકેલું, પ્રકાશવંતું (૫) ખોલેલું (૬) ન-મેલું

ઉદીસણુતાલ પું. [સ] વિલખિત ત્રિતાલ

ઉદીચી સ્ત્રી. [સ] ઉત્તરદિશા, ૦ન વિ. ઉત્તર

તરફનુ -ચ્ય વિ. ઉત્તર દિશામા આવેલું
(૨) પું. (સ) ઉત્તર ગુજરાતમાં સગ્ગવતી

નદીની ઉત્તરે અને પશ્ચિમે આવેલો પ્રદેશ

ઉદીયમાન વિ. [સ] ઊગવું; ઉદિત થવું

ઉદુંખર પું. [સ] જુઓ ઉદખર (૨) પ્રાણભોની
એક નત (૩) એશી રતીનુ એક વજન

ઉદે પું. + જુઓ ઉદય

ઉદેતી વિ. સ્ત્રી. ૦ જે તિથિમા સૂર્યનો ઉદય થતો
હોય તેવી, ઉદયાત, ઉદયવાળી (તિથિ)

ઉદેસાલમ ન. [અ] ઉદુલસલીવ ?] એક ઔષધિ

ઉદો ઉદો શ. ૦ પ્ર. [સ] ઉદયઉદય, મ. હિ.]
ઉદય હો, ઉદય હો, નય હો, નય હો

ઉદ્ [સ] ઉત્સર્ગ સ્થાન, કક્ષા, મન ધં. મા

'ઊંચે કે ઉપર', અથવા અમુકમાથી 'અલગ'

કે 'અહાર', એવો અર્થ બતાવે છે ઉદા. ૦

ઉદ્ગમ. ઉદ્ભવ, ઉદ્ગ્રીવ (૨) 'નકાર કે ખોટું'

એવા અર્થમા નામ પૂર્વે ઉદા. ૦ ઉન્માર્ગ

ઉદ્ગત વિ. [સ] ઉપર ગયેલું, ચડેલું (૨) અહાર

નીકળેલું (૩) ઊગેલું (૪) ઊંચુ -તિ સ્ત્રી. ૦

ઊંચે જવુ -ચડવુ તે (૨) અહાર નીકળવુ -

ઊગવુ તે

ઉદ્ગમ પું. [સ] ઊંચે જવુ -ચડવુ તે (૨) ઊગવુ -

અહાર નીકળવુ તે, ઉત્પત્તિ (૩) ઉત્પત્તિસ્થાન;

ઊગમ (૪) ફણો, પીલો ૦ન ન. ૦ ઉદ્ગમ

થવો -ઊંચે જવુ તે (૨) અહાર નીકળવુ -

દેખાય એવુ થવુ તે

ઉદ્ગાતા પું. [સ] સામવેદની ઋચાઓ ગાનાર

પ્રાણી -ન ન. સામવેદનુ ગાન

ઉદ્ગામી વિ. [સ] ઊંચે જવુ (૨) અહાર નીકળવુ

ઉદ્ગાર પું. [સ] ઉચ્ચાર, ખોલ, શબ્દ [-કાઢવો =

ઉચ્ચારવુ, ખોલવુ (લાવ કે લાગણી સાથે)]

નિહીત ન. લાગણીભર્યો ઉદ્ગાર સૂચવવુ

'૧' આવુ ચિહ્ન

ઉદ્ગીત વિ. [સ] મોટેથી ગાયેલું (૨) પું.

સ ગીતમા એક અલકાર -તિ સ્ત્રી. ૦ મોટેથી

ગાવુ તે (૨) ઉદ્ગીય, સામગાન (૩) આર્યા ઇદનો

એક પ્રકાર -ચ પું. સામવેદની ઋચાઓ

ગાવી તે (૨) સામવેદનો ખીલો લાગ (૩)

આમકાર

ઉદ્ગ્રીવ વિ. [સ] ઊંચી ડોકવાળુ, ઉદ્ગ્રીવ

ઉદ્ધાટન ન. [સ] ખોલવુ તે, ઊંચીથી ઉઘાડવુ તે

(૨) અષ્ટ કરવું -સમજવુ તે (૩) ઉઘાડવાનુ

સાધન (ઊંચી વગેરે) (૪) રેટ ઠંડિયા સ્ત્રી. ૦

પહેલપ્રથમ કાઈ ઉઘાડવાની ક્રિયા -વિવિ

૦મમારંભ પું. તે વિધિને અગેનો ઉત્સવ

ઉદ્ધાટિત વિનંસ] ઉવાડેલુ, ખોલેલુ (૨) અપ
 રેલુ (૩) પુન સંગીતમા એક અલકર
 ઉદ્ધૂય વિનંસ] નીરસ ખૂમ પાડી ગાના
 ઉદ્ધોષ પુનંસ] ઘાટો, પોકાર (૨) દહેડો (૩)
 ગોગખેડો, ઘોઘાટ (૪) શેઠિમા વાત ચાલવી તે
 ઠણુ નં, ઠણુ સ્ત્રી ઉદ્ધોષ થવો - કરવો તે
 કે ૭ વિનંસ] ઉગામેલા દડવાળુ (૨) લય કર
 ઉદ્ધામ વિનંસ] અડધા કે અવન વિનાનુ (૨)
 રવરુદી, ઉરુખલ (૩) ઉચ, જહાલ ઠપકા
 પુન જહાલ પક્ષ

ઉદાલ પુનંસ] રાતા ઘડિ (૨) ટોલગ
 ઉદાલક પુનંસ] (સ) એક ઋષિનુ નામ
 ઉદાંત વિનંસ] નરમ, ગળીખ (૨) ઉત્સાહવાળુ
 ઉદિષ્ટ વિનંસ] અતાવેલુ (૨) ઉદ્દેશ્યેલુ,
 સુખોદાયેલુ (૩) ધારેલુ, ઝગેલુ કન્નાર
 ઉદીપક વિનંસ] ઉદીપન કરનાર, ઉત્તેજિત
 ઉદીપન નં, -ના સ્ત્રી [સ] સળગાવવું -
 પ્રત્નવલિત કરવું તે (૨) ઉત્તેજણી (૩) ઉત્તેજના
 (૪) ઉદીપન વિભાવ વિભાવ પુનંસ
 ઉદીપન કરનાર વિભાવ (કા શા)

ઉદીપિત વિનંસ] ઉદીપુ કંગેલુ
 ઉદીમ વિનંસ] સળગાવેલુ - પ્રત્નવલિત કંગેલુ
 (૨) ઉત્તેજિત થયેલુ ઉત્તેજ્યેલુ

ઉદ્દેશ પુનંસ] હેતુ વાગ્લા, ઘરાણ (૨) ઉલ્લેખ, નામ
 દર્શ અતાવવું - કહેવું તે (૩) ઉદાહરણ (૪) પ્રશ્ન -
 વિચાર, તપાસ, શોધન (૫) [ન્યા] અર્થવા કે
 સમભવવાના પક્ષ કે વાદનુ અવધન - કથન ૦૬
 વિનંસ ઉદ્દેશ અતાવતુ ઉદાહરણ (૨) પુન
 ઉદાહરણ (૩) ઉપદેશક (૪) [ગ] પ્રશ્ન ૦૧ નં
 ઉદ્દેશનુ તે વ્યાદ પુનંસ કુદરતમા અધુ હેતુપૂર્વક
 આયેલુ છે એવો મત, 'દેલિયોલો' ૦૭
 મંડિંસ [સ] ઉદ્દિશ્ન] નામ દર્શને - અનુલક્ષીને
 ખોલતુ - કહેવું - સ્થ વિનંસ ઉદ્દેશવા - વિચારવા
 ચોચ્ય, લક્ષ્ય (૨) નં (વ્યા) જેને ઉદ્દેશીને કંઈ
 કહેનાયું હોય તે, કર્નાપક્ષ (૩) હેતુ, પ્રયોગન
 - સ્થવર્ધક નં ઉદ્દેશના અર્થમા વધારો
 કરના શબ્દ કે ગળદસમૂહ (વ્યા)

ઉદ્ધત વિનંસ] ઉરુખલ (૨) ઊચુ - ઉચી
 (૩) અલ્ય ઠપકા નં, ઠવેડા પુનંસ ૦૦

ઉદ્ધત જેવુ વર્તન - તાઈ સ્ત્રી ઉદ્ધતપણું
 -તિ સ્ત્રી ઉદ્ધાતિ (૨) ઉચ્છતિ (૩) ટેકર
 ઉદ્ધરણુ નંસ] ઉદ્ધાર - છુટકારો કરવો અથવા
 થવો તે (૨) મોક્ષ - હું અંકિં [સ] ઉદ્ધુ
 ઊંકુ અથવા ઉપર જતુ (૨) મુક્ત થવું,
 ઉદ્ધા થવો (૩) સંકળ થવું

ઉદ્ધર્તા વિનંસ] ઉદ્ધારક
 ઉદ્ધવ પુનંસ] (સ) કૃષ્ણના કાકા અને ભત્રી
 ઉદ્ધાર પુનંસ] મુક્તિ, મોક્ષ (૨) છુટકારો (૩)
 મારી રિયતિ થવી તે ૦૬ વિનંસ ઉદ્ધાર કરનાર
 ઠણુ નં ઉદ્ધારણુ તે ઠણુદાર વિનંસ ઉદ્ધારક
 ૦૭ સંકિં [સ] ઉદ્ધાર] ઉદ્ધાર કરવો

ઉદ્ધૃત વિનંસ] અવતરણ તરીકે લીધેલું (૨)
 ઉદ્ધારેલુ, ઉગારેલુ [ઉનંસ]

ઉદ્ધવસ્ત વિનંસ] જડમૂળથી નાગ પામેલુ,
 ઉદ્ધુષ્ટ વિનંસ] ભગત, જગાડેલુ (૨) ઉદીપ, મને
 થયેલુ (૩) અમૃતિમા તાણુ કરેલુ

ઉદ્ધોષ પુનંસ] ભગત થવું તે (૨) યાદ
 આવવું તે ૦૬ વિનંસ ઉદ્ધોષ કરવાના ૦૧
 નંનુઓ ઉદ્ધોષ ઠણુ સંકિં [સ] ઉદ્ધોષ
 જગાડવું (૨) યાદ દેવું

ઉદ્ધલવ પુનંસ] જન્મ, ઉત્પત્તિ પેદાશ (૨)
 મૂળ (૩) [સ] વિષ્ણુનુ એક નામ ૦૭ અં
 કિં [સ] ઉદ્ધમ] ઉત્પન્ન થવું, જન્મવું

ઉદ્ધાવ પુનંસ] ઉત્પન્ન કરવું તે (૨) ઉદ્ધારના
 ૦૬ વિનંસ ઉદ્ધલવ કરનાર, સર્જક ૦૧ નં
 કલ્પના કરવી તે (૨) ઉત્પાદન (૩) ચિતન (૪)
 ઉત્પ્રેક્ષા કરવી તે ૦૭ સંકિં [સ] ઉદ્ધમાવ
 ઉદ્ધલવે એમ કરવું, ઉત્પન્ન કરવું - વિત વિનં
 ઊલુ કંગેલુ, અનાવટી, ઉત્પાદિત (૨) કાલ્પનિક
 ઉદ્ધિભજ નં [સ] વનરપતિ વિદ્યા સ્ત્રી
 વનરપતિશાસ્ત્ર ઓવેતા પુનંસ વનરપતિવિદ્યાનો
 ભાણકા

ઉદ્ધિભિદ પુનંસ] ઉદ્ધિભજ (૨) કુવારો (૩)
 ઝરો - જા વિનંસ ઉત્પન્ન થયેલુ, ખનેલુ (૨)
 અંકુરે નીકળેલું (૩) વિકસેલુ, ખીલેલુ (૪)
 ભેદીને ખહાર આવેલુ, દશ્યમાન ખનેલુ

ઉદ્ધભૂત વિનંસ] જન્મેલુ ઉત્પન્ન થયેલુ (૨)
 દેખાય એવું થયેલુ -તિ સ્ત્રી [સ] ઉત્પત્તિ,
 પેદાશ (૨) ઉદ્ય, આપાદાની

ઉદાન પું [સ] પચ વાયુમાનો એક, જે
ગળા તરફ ઊંચે ચડીને માથામા જાય છે

ઉદામ વિં + જુઓ ઉદામ

ઉદાર વિં [સ] સખી દિલનુ, દાનશીલ, ત્યાગ-
શીલ (૨) ખુલ્લા મનનુ; નિખાલસ, સરળ
અચરિત વિં ઉદાર ચરિતવાળુ. અચિત વિં
ઉદાર-નિખાલસ ચિતવાળુ ઠંડા સ્ત્રીં ઠંધી
વિં ઉદાર ખુદિવાળુ ઠપાણું નં. ઠમતવાદ
પું સ્થિતિયુક્ત ન રહેતા નવા સુધાગ માટે
મન ખુલ્લુ રાખવાનો વાદ, 'લિખરલિઝમ'
ઠમતવાદી વિં (૨) પું ઉદારમતવાદમા
માનનાર -રાતમા વિં ઉદાર આત્માવાળુ,
ઉદારચરિત

ઉદાદ્ય નં + ખટાટોપ, ખાલી લપડે

ઉદાવજ, -તર્ [સ] પું પેટનો એક રોગ, ગોળો

ઉદાસ વિં [સ] નિરપેક્ષ, તટસ્થ, બેફિકર (૨)
વૈગમી, વિષય તરફ અપ્રીતિવાળુ (૩) [દે
હુસ=હુ ખ, સ તાપ ?] ગમગીન ખિન્ન -સી
વિં ઉદાસ (૩) પું ઉદાસીપંથનો સાધુ (૩)
સ્ત્રીં ઉદાસીનતા -સીન વિં [સ] ઉદાસ
રસ ન ધગવનાર, તટસ્થ -સીનતા સ્ત્રીં,
-સીનપાણું નં. -સીપંથ પું શીખ-
ધર્મી સાધુઓનો એક પથ

ઉદાહરણુ નં [સ] દાખલો, દર્શાવ [-આપડું,
દેડું, =દાખલો ન્હૂ કરવો, કહેવો કે ટાકવો
-લેડું =ધડો લેવો: દાખલા પરથી શીખવુ,
સમજવુ (૨) દાખલા તરીકે ધન્નુ, કહેવું]

ઉદાહૃત વિં [સ] કહેવાયેલું (૨) નામ દર્શને
ખોલાયેલું (૩) દર્શાવેલું અપાયેલું

ઉદિત વિં [સ] ઊગેલું (૨) ખીલેલું (૩) નવ્યત
(૪) ચળકેલું; પ્રકાશવતું (૫) ખોલેલું (૬) જન્મેલું

ઉદીક્ષણતાલ પું [સ] વિલખિત નિતાલ
ઉદીચી સ્ત્રીં [સ] ઉત્તરદિશો. ઠન વિં ઉત્તર

તરફનું -ચ વિં ઉત્તર દિશામા આવેલું
(૨) પું (સ) ઉત્તર ગુજગતમા સન્નવતી

નદીની ઉત્તરે અને પશ્ચિમે આવેલો પ્રદેશ
ઉદીચમાન વિં [સ] ઊગતું; ઉદિત થતું

ઉદુંખર પું [સ] જુઓ ઉદુંખર (૨) ખાલણોની
એ-લત (૩) એશી નીનું એક વન

ઉદે પું + જુઓ ઉદય

ઉદેતી વિં સ્ત્રીં જે તિથિમા સૂર્યનો ઉદય થતો
હોય તેવી, ઉદયાત, ઉદયવાળી (તિથિ)

ઉદેસાલમ નં [અ હુલસલીવ ?] એક ઔષધિ
ઉદો ઉદો શં પ્રં [સ હવ્યહવ્ય, મ હિ]

ઉદય હો, ઉદય હો, જય હો, જય હો

ઉદ્ [સ] ઉત્સર્ગ સ્થાન, કક્ષા, મત્ર ધંમા

'ઊંચે કે ઉપર', અથવા અમુકમાથી 'અલગ'

કે 'અહાર', એવો અર્થ બતાવે છે ઉદાં

ઉદ્ગમ-ઉદ્ભવ, ઉદ્ગ્રીવ (૨) 'નદાર કે ખોટું'

એવા અર્થમા નામ પૂર્વે, ઉદાં ઉન્માર્ગ

ઉદ્ગત વિં [સ] ઉપર ગયેલું, ચડેલું (૨) અહાર

નીકળેલું (૩) ઊગેલું (૪) ઊંચું -તિ સ્ત્રીં

ઊંચે જવું -ચડવું તે (૨) અહાર નીકળવું -

ઊગવું તે

ઉદ્ગમ પું [સ] ઊંચે જવું -ચડવું તે (૨) ઊગવું -

અહાર નીકળવું તે, ઉત્પત્તિ (૩) ઉત્પત્તિસ્થાન;

ઊગમ (૪) ક્ષણો, પીલો ઠન નં ઉદ્ગમ

થવો -ઊંચે જવું તે (૨) અહાર નીકળવું -

દેખાય એવું થવું તે

ઉદ્ગાતા પું [સ] સામવેદની ઋચાઓ ગાનાર

બ્રાહ્મણ -ન નં સામવેદનું ગાન

ઉદ્ગામી વિં [સ] ઊંચે જવું (૨) અહાર નીકળવું

ઉદ્ગાર પું [સ] ઉચ્ચાર, ખોલ, શબ્દ [-કાઠવો =

ઉચ્ચારવું, ખોલવું (લાવ કે લાગણી સાથે)]

અચિહ્ન નં લાગણીભર્યો ઉદ્ગાર સૂચવતું

'।' આતુ ચિહ્ન

ઉદ્ગીત વિં [સ] મોટેથી ગાયેલું (૨) પું

સ ગીતમા એક અલકાર -તિ સ્ત્રીં મોટેથી

ગાવું તે (૨) ઉદ્ગ્રીય, સામગાન (૩) આર્યા ઇદનો

એક પ્રકાર -ચ પું સામવેદની ઋચાઓ

ગાવી તે (૨) સામવેદનો ખીલો લાગ (૩)

ઝામકા

ઉદ્ગ્રીવ વિં [સ] ઊંચી ડોકવાળું, ઉદ્ગ્રીવ

ઉદ્ધાટન નં [સ] ખોલવું તે દ્વિચીથી ઉઘાડવું તે

(૨) અપ્પ કરવું -સમજાવવું તે (૩) ઉઘાડવાનું

સાધન (દ્વિચી વગેરે) (૪) રેટ ઠંકિયા સ્ત્રીં

પહેલપ્રથમ કાંઈ ઉઘાડવાની ક્રિયા -વિધિ

ઠસમારંભ પું તે વિધિને અંગેનો ઉત્સવ

દેધાટિન વિં [સ.] ઉવાડેલું, ખોલેલું (૨) ૨૫૪
 ઝેલું (૩) પુ. સંગીતમા એક અલગર
 દેધૂથ વિં [સ.] નારસ બૂમ પાડી ગાના
 દેધોપ પુ. [સ.] ઘાટો, પોતર (૨) ૬૯૨ (૩)
 શોગખર, ઘોઘાટ (૪) ઘેઠામા વાત ચાલવી તે
 ઠણ નં, ઠણા સ્ત્રી. ઉદ્ધોપ યવે - કર્ણોતે
 કેદંડ વિં [સ.] ઉગામેલા દડવાળું (૨) લયક
 કેદામ વિં [સ.] અડગ કે અવન વિનાનું (૨)
 ૨૨૭૬. ઉરૂખલ (૩) ઉગ્ર, જહાલ ૦૫૪
 પુ. જહાલ પક્ષ
 ઉદાલ પું. [સ.] ગતા વહિ (૨) કોદગ
 ઉદાલક પું. [સ.] (મ) એક અણિ નામ
 ઉદાંત વિં [સ.] નમ્મ, ગમીય (૨) ઉત્સાહવાળું
 ઉદિય વિં [સ.] અતાવેલું (૨) ઉદ્દોષેલું,
 અભોધાયેલું (૩) વાગેલું, ડગેલું [કનનારં
 ઉદીપક વિં [સ.] ઉદીપન કરનાર, ઉત્તેજિત
 ઉદીપન નં, -ના સ્ત્રી. [સ.] સળગાવવું -
 પ્રત્યક્ષિત કરવું તે (૨) ઉન્કેરણી (૩) ઉત્તેજના
 (૪) ઉદીપન વિભાવ ંવિભાવ પું. અનુ
 ઉદીપન કરનાર વિભાવ (ના. ગા.)
 ઉદીપિત વિં [સ.] ઉદીપ્ત કરેલું
 ઉદીપ્ત વિં [સ.] સળગાવેલું - પ્રત્યક્ષિત કરેલું
 (૨) ઉત્તેજિત થયેલું ઉન્કેરણેલું
 ઉદેશ પું. [સ.] હેતુ યાચના, કરદા (૨) ઉદ્દેશ, નામ
 દર્ધ અતાવવું - કહેવું તે (૩) ઉદાહરણ (૪) પ્રશ્ન -
 વિચાર, તપાસ, મોત્તન (૫) [ન્યા.] ચર્ચા કે
 સમનવવાના પક્ષ કે વાદનુ પ્રત્યપ-કથન ૦ક
 વિં ઉદેશ અતાવવું, ઉદાહરણ (૨) પું.
 ઉદાહરણ (૩) ઉપદેશક (૪) [ગ.] પ્રશ્ન ૦ન નં
 ઉદેગતુ તે ૦નાદ પું. કુદન્તમા અથુ હેતુપૂર્વક
 ચાલેલું છે એવો મત, 'દેલિયોલોઈ' ૦હું
 સંકિં [સ. હિંજી] નામ દર્ધને - અનુલક્ષીને
 ખોલવું - કહેવું - રૂચ વિં ઉદેશવા - વિચારવા
 ચોચ્ય, લચ્ય (૨) નં (વ્યા.) જેને ઉદેશાને કંઈ
 કહેવાયુ હોય તે, કર્તાપક્ષ (૩) હેતુ, પ્રયોજન
 - રૂચવર્ધક નં ઉદેશ્યના અર્થમા વવારો
 કરનાર શબ્દ કે ગળદસમૂહ (વ્યા.)
 ઉદ્ધત વિં [સ.] ઉરૂખલ (૨) ઊચુ - ઉત્તત
 (૩) ભવ્ય ૦૫૪ ૧૦, ૦વેડા પું. ૦૫૦૦

ઉદ્ધત જેવું વર્તન - તારી સ્ત્રી. ઉદ્ધતપણુ.
 -તિ સ્ત્રી. ઉદ્ધાતિ (૨) ઉત્તતિ (૩) લેક
 ઉદ્ધરણુ નં [સ.] ઉદ્ધાર - છુટકારો કરવો અથવા
 થવો તે (૨) મોક્ષ - હું અંકિં [સ. હદ્યુ]
 ઊકલુ અથવા ઉપ ૦તુ (૨) મુક્ત થવું,
 ઉદ્ધાર થવો (૩) સકળ થવું
 ઉદ્ધર્તા વિં [સ.] ઉદ્ધારક
 ઉદ્ધવ પું. [સ.] (મ) કૃત્તના કાકા અને લકા
 ઉદ્ધાર પું. [સ.] મુક્તિ, મોક્ષ (૨) છુટકારો (૩)
 સાગી રિથિત થવી તે ૦ક વિં ઉદ્ધાર કરનાર
 ઠણ નં ઉદ્ધાર્યું તે ઠણુદાર વિં ઉદ્ધારક
 ૦હું સં કિં [સ. હદ્યાર] ઉદ્ધાર કરવો
 ઉદ્ધૃત વિં [સ.] અવતરણ તરફે લીધેલું (૨)
 ઉદ્ધરેલું, ઉગારેલું [ઉન્નક
 ઉદ્ધવસ્ત વિં [સ.] જડમૂળથી નાગ પામેલું,
 ઉદ્ધુદ વિં [સ.] નમ્રત, જગાડેલું (૨) ઉદીપ્ત,
 સનેજ યથેલું (૩) અમૃતિમા તાલુ કરેલું
 ઉદ્ધોધ પું. [સ.] નમ્રત થવું તે (૨) યાદ
 આવવું તે ૦ક વિં ઉદ્ધોધ કરવાના ૦ન
 નંભુઓ ઉદ્ધોધ ૦હું મંકિં [સ. હદ્યોદ્ય]
 જગારવું (૨) યાદ દેવું
 ઉદ્ધવ પું. [સ.] જન્મ, ઉત્પત્તિ પેદાશ (૨)
 મુગ (૩) [સ.] વિષ્ણુનું એક નામ ૦હું અં
 કિં [સ. હદ્યુ] ઉત્પન્ન થવું, જન્મવું
 ઉદ્ધાવ પું. [સ.] ઉત્પન્ન કરવું તે (૨) ઉદ્ધાગના
 ૦ક વિં ઉદ્ધવ કરનાર, સર્જક ૦ન નં
 સ્થપના કરવી તે (૨) ઉત્પાદન (૩) ચિતન (૪)
 ઉત્પ્રેક્ષા કરવી તે ૦હું સં કિં [સ. હદ્યુદ્ય]
 ઉદ્ધવે એમ કરવું, ઉત્પન્ન કરવું - વિત વિં
 ઊલું કરેલું, અનાવરી, ઉત્પાદિત (૨) કાશ્પનિક
 ઉદ્ધિનજ નં [સ.] વનસ્પતિ ંવિદ્યા સ્ત્રી.
 વનસ્પતિગામ્ય ૦વેડા પું. વનસ્પતિવિદ્યાનો
 ભાણક
 ઉદ્ધિદ પું. [સ.] ઉદ્ધિનજ (૨) કુવારો (૩)
 ઝેડો - જ વિં ઉત્પલ થયેલું, બનેલું (૨)
 અંકુર્યે નીકળેલું (૩) વિકસેલું, ખીલેલું (૪)
 ભેદીને બહાર આવેલું, દમ્યમાન બનેલું
 ઉદ્ધૂત વિં [સ.] જન્મેલું ઉત્પલ થયેલું (૨)
 દેખાય એવું થયેલું -તિ સ્ત્રી. [સ.] ઉત્પત્તિ,
 પેદાશ (૨) ઉદ્ય, આપાદાની

ઉદ્ભેદ પું [સ] (સિદ્ધિને) બહાર આવવું તે,
 ઊગવું ને (૨) વિકસિત થવું તે (૩) દેખાવું તે,
 આવિષ્કાર. ૦કે વિં ઉઠાવવાનું, ખીલી નીકળવું
 ઉદ્ભ્રાત વિં [સ] ગાલર, વ્યાકુળ (૨)
 ખીનેણુ, છળેણુ

ઉદ્ભસ્ત, -સ્તી ખોર વિં [મ] ઉદમસ્ત, સ
 ઉદ્મસ્ત [તોજાની, અતિ મન (૨) કામી
 -સ્તાઈ -સ્તી સ્ત્રીં [તત્પ

ઉદ્યત વિં [સ] ખતીણુ, ઉદ્યમી (૨) નિશ્ચયવાળું
 ઉદ્યમ પું [સ] ચત્ત મહેનત (૨) ઉદ્યોગ, વ્યવસાય
 ૦વંત વિં ઉદ્યમવાળું -મી વિં મહેનતુ,
 ખતીણુ (૨) ધંધાદારી

ઉદ્યાન પું નં [સ] બગીચો, વાડી
 ઉદ્યાપન નં [મ] ધર્મકર્મ -વ્રતાદિની સમાપ્તિની
 વિધિ, તેની ઉજવણી [(૨) તત્પ
 ઉદ્યુક્ત વિં [સ] કામમા પરાવર્થેણું, ઉદ્યમી
 ઉદ્યોગ પું [સ] ધંધો, રોજગાર (૨) કામ (૩)
 મહેનત ૦ધ ધો પું ૦ધ ધો -ગેજગાર, પ્રવૃત્તિ
 ૦મ દિર નં ઉદ્યોગશાળા ૦શાલા (-ળા)
 સ્ત્રીં ૦ળ્યા ઉદ્યોગો શીખવાના હોય તેવી
 શાળા; કલાલયન -ગી વિં મહેનતુ, ખતીણું
 (૨) ધંધાદારી -જકે વિં ઉદ્યુક્ત થનાર કે
 કરનાર

ઉદ્યોત, ૦કાર પું [સ] ઉદ્મ્યોત [પ્રજ્વળતા, તેજ,
 ઉદ્દિગ્ધ પું [સ] અતિશય, અવિંક (૨) દેખાય
 એવું, સ્પષ્ટ [(૨) ચડિયાતાપણું
 ઉદ્દેક પું [સ] વ્યારો, પુકળતા, અતિશયતા
 ઉદ્દેક વિં ઘેટા જેવું મો કરી ગાનાર
 ઉદ્દર્તન નં [સ] કૂકો (૨) ખોટું વર્તન (૩)
 ગગરે તેલ, લેપ, મુગધી વગેરે ચોળવું તે
 ઉદ્ભસ્ત (-સ્ત) વિં + જુઓ ઉદ્ભસ્ત
 ઉદ્ધાહ પું [સ] વિધા

ઉદ્દેગ પું [સ] વ્યાકુળતા, ગલરાટ (૨) ચિતા
 (૩) દુખ ૦કર, -જક વિં ઉદ્દેગ કરાવનાર
 ઉદ્દેશ (-ળ) વિં [સ] હં અહાનું અનિશય
 (૨) છલકાવું, અહાર ઊછળી જવું
 ઉદ્દેશ વિં [સ] ઉવાહું પુગાહું, નવસ્તુ
 ઉદ્દેશ (-ર) કેવું ચાંકિ (હૃદયનું) ૦કરવું, વડકરવું
 ધૂનવું (૨) ઝખકરવું, ચાંકવું (૩) ખી જડ
 (૪) ધૂણવું (ભૂતના પ્રવેશથી)

ઉદ્દિગ્ધ વિં [જુઓ ઊવડું] ઊધડું ગમેણું -
 અપેણું (કામ) (૨) ઊવડું કામ કરનાર (૨)
 [લા] ખેપવાઈથી કરેણું [' ઉદ્ભ્રાત' મા
 ઉદ્ભ્રાત પું, -તિયું, -તી વિં જુઓ
 ઉધરકરવું અંકિં જુઓ ઉધરકરવું
 ઉધરસ માં [સ] ઉધમ્? ઉધરસ કાસો કરે,
 ખાસી [-આવવી = ખાસાવું ખૂખૂ ધણ
 -ખાવી = ખાસવું, (કરે કાઢવા કે ગળું સાફ
 કરવા) ખૂ અવાજ કરવો -થવી = ઉધરસનું
 દરદ થવું]

ઉધરાવવું સંકિં 'ઊવડું તુ પ્રેન્ડ
 ઉધરાવો પું ઉધરવો ઉધાર
 ઉધાન નં [સ] ઉદાન? મ ક્યાળ-ત] ઊધે
 ચડવું તે (૨) એક મેગ દમ (૩) મોટી
 ભરતી (૪) પડાની કામલોગના છંદા (૫)
 ત્રણની સખ્યાનો વેપારી સુ કેત [-ચરણુ =
 મોટી ભરતી આવવી (૨) દમન મેગનો હલ્લો
 વડો] ૦ચકર વિં વાચલ ગાડું ૦પડી
 સ્ત્રીં ઉધાનરોગની પડી -ઔપધી (૨) નેરની
 મખ્યાનો સ કેત વધારું વિં ત્રણ પાયાનું,
 અસ્થિર મનનું, ગાડા જેવું
 ઉધામો પું [સ] ઉદ્ધાવન? પ્રયત્ન (૨) વલણુ,
 ધમપછાડો [-કરવા = ખૂબ ધમ નહાડા કરવા
 ખસે પ્રયત્ન કરવો, વલખા મારવા]

ઉદ્ભેદ પુ. [સ] (બિહીને) બહાર આવવું તે,
 ઊગવું તે (૨) વિકસિત થવું તે (૩) દેખાવું તે,
 અન્નિ-કાર ઠક વિ. ઉઠાવવા, ખીલી નીકળવું
 ઉદ્ભ્રાંત વિ. [સ.] ગાભરું; વ્યાકુળ (૨)
 ખીનેલું, ઇળેલું

ઉદ્મસ્ત, -સ્તી ખોર વિ. [મ] ઉદમસ્ત, સ
 ઉદ્મ+મસ્ત] તોફાની, અતિ મગ્ન (૨) કામી
 -સ્તાઈ. -સ્તી સ્ત્રી. [તત્પર

ઉદ્યત વિ. [સ] ખતીલું, ઉઘમી (૨) નિશ્ચયવાળું,
 ઉદ્યમ પુ. [સ.] ચત્ર મહેનત (૨) ઉદ્યોગ, વધો
 ંવંત વિ. ઉદ્યમવાળું -મી વિ. મહેનતુ,
 ખતીલું (૨) વધાદારી

ઉદ્યાન પું. નં. [સ] બગીચો, વાડી
 ઉદ્યાપન નં. [સ] વર્મકર્મ -મતાદિની સમાપ્તિની
 વિગ્તિ, તેની ઉત્તરણી [(૨) તત્પર

ઉદ્યુક્ત વિ. [સ] કામમા પરોવયેલું, ઉઘમી
 ઉદ્યોગ પુ. [સ] વધો, રોજગાર (૨) કામ (૩)
 મહેનત બંધ થો પુ. બંધ થો -રોજગાર પ્રવૃત્તિ
 ંમ દિર નં. ઉદ્યોગશાળા ંશાલા (-ળા)
 સ્ત્રી. બધા ઉદ્યોગો શીખવાના હોય તેવી
 શાળા કલાલયન -ગી વિ. મહેનતુ, ખતીલું
 (૨) વધાદારી -જક વિ. ઉદ્યુક્ત થનાર કે
 કરનાર

ઉદ્યોત, ંડાર પુ. [સ] ઉદ્મ+દ્યોત] પ્રગટ, તેજ
 ઉદ્વિક્ત પુ. [સ] અતિશય, અવિક (૨) દેખાય
 એવું, સ્પષ્ટ [(૨) અડિયાતાપણું

ઉદ્વેક પુ. [સ] વધારો, પુષ્ટિ, અતિશયતા
 ઉદ્વેક વિ. ઘેટા જેવું મો કરી ગાનાર

ઉદ્વર્તન નં. [સ] ફેંકો (૨) ખોટું વર્તન (૩)
 ગરીરે તેલ, લેપ, મુગધી વગેરે ચોળવું તે

ઉદ્વસ (-સ્ત) વિ. + જુઓ ઉદ્વસન

ઉદ્વાહ પુ. [સ] વિવાહ, લગ્ન (૨) ઊંચે લઈ
 જવું તે (૩) એક જગ્યાએથી ખીને લઈ જવું
 તે ઠક ઉદ્વાહન કરનાર ંન નં. ઉદ્વાહ
 (૨) વિવાહ-લગ્નની ક્રિયા -હિત વિ. પરણા-
 વેલું (૨) ઊંચું કરેલું (૩) પુ. સગીનમા
 એક અલગ

ઉદ્વાહની સ્ત્રી. [સ.] કાઠી

ઉદ્વિગ્ન વિ. [સ] વ્યાકુળ, ખિન્ન, દુખી

ઉદ્વેગ પુ. [સ] વ્યાકુળતા, ગભરાટ (૨) ચિતા

(૩) દુખ ંકર, -જક વિ. ઉદ્વેગ કરાવનાર

ઉદ્વેલ (-ળ) વિ. [સ] હદ બહારનું અનિશય

(૨) ઇતકાનું, બહાર ઊછળી જવું

ઉદ્વેશ વિ. [સ] ઉધાડું પુગાડું, નવનું

ઉધ્વ (-ર) કણ અંકિ (હૃદયનું) ઘડકું, વહકું

ધૂજવું (૨) ઝળકવું, ચોકવું (૩) ખી જવું

(૪) ધૂણવું (ભૂતના પ્રવેશથી)

ઉધ્વિયુ વિ. [જુઓ ઊવર] ઊધડું ગળેલું -

આપેલું (કામ) (૨) ઊવરું કામ કરનાર (૩)

[લા] ખેડવાઈથી કરેલું ['ઉદ્ભ્રાંત' મા

ઉધમાત પુ. -તિયુ, -તી વિ. જુઓ

ઉધરકણું અંકિ જુઓ ઉવડકું

ઉધરસ રાં. [સ] ઉધરસ? ઉધરસ ઠામો કંક,

ખાસી [-આવવી = ખાસાડું. ખૂખૂ થવું

-ખાવી = ખાસડું, (કંક ડાઘવા કે ગળું સાફ

કરવા) ખૂ અવાજ કરવો -થવી = ઉધરસનું

દરદ થવું]

ઉધરાવવું સંકિં 'ઊવરવું નું પ્રેરક

ઉધરાવો પુ. ઉધરાવો ઉધાર

ઉધાન નં. [સ] ઉદાન? મ કથાળ-ન] ઊંચે

ચડવું તે (૨) એક રોગ દમ (૩) મોટી

ભગતી (૪) પશુની કામભોગની ઇચ્છા (૫)

તણની સખ્યાનો વેપારી સ કેત [-ચડવું =

મોટી ભરતી આવવી (૨) દમન ગેગનો હલ્લો

યવો] વ્યક્તર વિ. વાચલ ગાડું. ંપડી

સ્ત્રી. ઉધાનરોગની પડી -ઔષધી (૨) તેની

મખ્યાનો. મ કેત વપાયું વિ. તણ પાયાનું,

અગ્નિન મનનું, ગાડા જેવું

ઉધારમો પુ. [સ] ઉદ્ધાવન? પ્રયત્ન (૨) વલણ,

વમપછાડો [-કરવા = ખૂખૂ ધમન ડાઘા કરવા.

જળરો પ્રયત્ન કરવો વલખા મારવા]

ઉધારેયું વિ. (જુઓ ઊવર) ઊવરવી ખવાયેલું

ઉધાર પુ. (મુ) ઉછેર જુઓ ઉગવું (મુ)

ઉધાર (-રુ) વિ. [પ્રા ઉદ્ધાર] પૈમા આપ્યા

વિના નામે લખાવીને, દેવા કરી લીધેલું કે

આપેલું (૨) ભગવાઈ નહિ થયેલું એક

[-આપણું = મેડા નાણા લીધા વિના નિમત્ત

લેવી બાકી] નાખી આપવું, વેચવું થીરવું

લેટુ (૨) આહુ લેટુ નારાજ (૩) તત્પર, નૈયાર
(૪) આતુર રાહ લેટુ [નિકદન
ઉન્મૂલન નં [સં] જડમૂળથી કાઢી નાખવું તે,
ઉન્મેષ પું, ઠણુ નં [સં] પલકારો, આંખની
ઉગાવાસ (૨) પ્રકીરકાણુ, રુદુનેણુ (૩)
વિકાસ ઓપદતિ સ્ત્રીં 'કોન્સેન્ટ્રિક મેયડ'
* ઓચાજના સ્ત્રીં 'કોન્સેન્ટ્રિક પ્લેન'
ઉપ [સં] ઉપસર્ગ 'પાસે, નડક' એવો અથ
(અખથી હોલટો) બતાવે છે ઉદાં ઉપગમન
(૨) નામની સાથે 'ગોણ, ઊતરતુ' એવા
અર્થમાં ઉદાં ઉપકથા, ઉપનામ [ભાગ
ઉપ-આનો પું પોણી પડી આનાનો યોગમો
ઉપકથા સ્ત્રીં [સં] મુખ્ય કથામાં આવતી
નાની યથા, આડકથા [સાધનસામગ્રી
ઉપકરણુ નં [સં] મદદ કરવી તે (૨)
ઉપકરણું સં કિં [સં] ઉપકાર કરવો
ઉપકલા(=ગા) સ્ત્રીં [સં] ગોણ કથા
ઉપકંઠ વિં [સં] નજીકનું, પડોશનું (૨) પું
પડોશ, નડકનો ભાગ (૩) પરવાડ (૪)
ગળાની નડકનો ભાગ (૫) તમેરી
ઉપકાર પું [સં] બહુ કરેલું તે, કસ્યાણ (૨)
મદદ, મદાય (૩) પાડ (૪) શાણગાં (જેમ કે,
હાં તોગણુ વગેરેથી કનતો) [-અડવો =
ઉપકાર કર્યાનો ભાર લાગવો કે હોવો તેનું નણ
ઇવં પાડ ચડવો. -માનવો ઉપકાર કર્યા માટે

ઉપકોશ પું [સં] નિંદા (૨) હપકો
ઉપક્ષય પું [સં] ક્ષીણ થવું તે, ઘટાડો
ઉપક્ષેપ પું [સં] રત્નઆત, ઉડેળા ગૂંચ
(૨) ધમધી (૩) આગળ
ઉપગતિ સ્ત્રીં, -મન નં [સં] પાસે જડ-
મળવું તે (૨) જ્ઞાન (૩) અગીકાર, અગીકાર
ઉપગા સ્ત્રીં [સં] આપેલા વાકની પાસે તે
પાસે જતી હોવા છતાં, અમુક નિયત કરેલા
અતર મુધીમાં વાકને પહેલે નહિ એવી સ્ત્રી
'એસિમ્પોટ' [ગ]
ઉપગામ નં નાતુ ગામ ગામનું
ઉપગામી વિં [સં] ઉપગમન કરનાર
ઉપગીતિ સ્ત્રીં [સં] એક છદ
ઉપગુણુ પું [સં] મુખ્ય નહિ એવો ગુણ (૨)
[ગ.] 'કોન્સિશન્ટ'
ઉપગુરુ પું [સં] મદદનીશ ગુરુ - શિક્ષક
ઉપગૂહન નં [સં] આલિંગન
ઉપગ્રહ પું [સં] મુખ્ય ગ્રહની આસપાસ
ફરનારો ચક્ર જેવો નાનો ગ્રહ (૨) આકાશમાં
આવેલા નાના ગ્રહોમાંનો દરેક (ધૂમકેતુ, શુક્ર,
કેતુ હત્યાદિ ઉપગ્રહો કહેવાય છે)
ઉપધાત પું [સં] દન, હાનિ (૨) મારી
નાખવું તે (૩) નાશ
ઉપચક નં [સં] મુખ્ય ચક્રને આધારે ફરતું -
નાન ચક્ર (૨) એક પક્ષો

વિં ઉપચાર કરનાર, ચિદ્રિસકં (૨) પું
 સેવક દાસ -રિકા મીં ઉપચારક શ્રી,
 મેવિકા, દાસી -રી વિં ઉપચારક
 ઉપચિત વિં [સં] એકઠું કરેલું, સચિત (૨)
 વેલું, મોટું થયેલું (૩) મળખૂત થયેલું,
 નાનિમા વેલું
 ઉપચિત પું [સં] એક ૭૬
 ઉપચીયમાન વિં [સં] એકઠું થતું, ભેગું થતું,
 વનતું [આળો
 ઉપચીયા શ્રીં [સં] આળાનો આળો, આળો
 ઉપચીત(-ત) શ્રીં સાપનોની છત-પુષ્કળતા
 ઉપચીત પું [સં] પરિવાર (૨) [વ્યા] ઉમેરો
 ઉપચીત વિં [ભુઓ ઉપચીત] ઉપચી કરનાર,
 ઉપચીત (૨) કળકૃત, આગ
 ઉપચીત પું, શ્રીં [સં] એક ૭૬
 ઉપચીત પું સંકિં 'ઉપચીત' પ્રેરક, પેદા
 કરતું જન્મ આપવો (૨) બનાવવું. ઉભું
 કરતું, કરવું -રા(-રા)પું સંકિં(પ્રેરક)
 ઉપચીત શ્રીં [સં] છલના મૂળ પાસેની
 નાની છલ
 ઉપચીત પું [સં] નાનું જીવડું
 ઉપચીત વિં [સં] કોઈની ઉપર જેની આ-
 જીવિકા ચાલતી હોય એવું (૨) પું આશ્રિત
 માણસ દાસ [અવિત, ગુજરાત
 ઉપચીત નં, ઉપચીત શ્રીં [સં] આ-
 ઉપચીત વિં (૨) પું [સં] ભુઓ ઉપચીત
 ઉપચીત શ્રીં [સં] મ્વય પ્રેરણાથી યત્ન જાન
 ઉપચીત નં [સં] જોણ જ્ઞાન, સસારજ્ઞાન
 ઉપચીત પું એક ૭૬
 ઉપચીત(-ણ) નં [ભુઓ ઉપચીત] નહાતા
 નહેતા ગરીરે ચોપડવાનું સુનધી કન્ય, પીઠી,
 ઉપચીત
 ઉપચીત શ્રીં વેવાઈની આગળ વાચવામા
 આવતી કન્યાના સગાઓની યાદી (૨) લક્ષ્મી
 દગવિજ, લક્ષ્મી
 ઉપચીત પું સંકિં 'ઉપચીત' પ્રેરક, આજી કરતું
 (૨) દિલગી કરતું [ઉપચીત મહેનતાણું
 ઉપચીત શ્રીં, -મણ નં, -મણી શ્રીં
 ઉપચીત પું સંકિં 'ઉપચીત', 'ઉપચીત' પ્રેરક,

ઉપચીત-ઉપચીત એમ કરતું; ઉપચીત (૨)
 ઉપચીતમા મદદ કરવી
 ઉપચીત પું સંકિં 'ઉપચીત' પ્રેરક, ઉપચીત
 એમ કરતું (૨) ઉપચીતમા મદદ કરવી
 ઉપચીત નં ઉપચીત સાધન-ટોપણો,
 સપડું જે હોય તે
 ઉપચીત પું [સં] ભાડું, આજી વપરાવાળો જિનારો
 ઉપચીત પું [સં] ઉતાપો, કુખ. પીઠા
 ઉપચીત પું [સં] મદદનીશ તરીકે
 ઉપચીત શ્રીં [સં] તળેશીની-નીચાણની જમીન
 ઉપચીત પું [સં] કરતું તે, કખ(૨)એ જોગ,
 ચાલી [યથેચો હોય તેવું
 ઉપચીત વિં [સં] ઉપચીત (૨) જેને ઉપચીત
 ઉપચીત પું, ના પું, શ્રીં [સં] જોણ-નાનો
 દેવ (યક્ષ, ગધર્વો, અપ્સરા જેવા)
 ઉપચીત પું [સં] શિક્ષણ (૨) બોધ, શિખામણ,
 સલાહ (૩) પાસેનો દેશ ૦૬ વિં (૨) પું
 ઉપચીત આપનાર ૦૬ વિં શ્રીં બોધપ્રધાન
 કવિતા ૦૬ સંકિં [સં] ઉપચીત ઉપચીત
 આપવો-કરવો -શામ્લ નં અમૃત જેવો
 ઉત્તમ ઉપચીત
 ઉપચીત પું [સં] ઉપચીત, ગુરુ, આચાર્ય
 ઉપચીત પું [સં] પગવણી (૨) કીન, પીઠા (૩)
 તાસ, ઉપચીત (૪) સંકેત, આપના ૦૬, ૦૬, ૦૬
 વિં ઉપચીત કરનાર -વી વિં ઉપચીત કરનાર
 ઉપચીત પું [સં] નાનો બેટ [ધાતુ
 ઉપચીત શ્રીં [સં] હલકી-જોણ ધાતુ (૨) મિત્ર
 ઉપચીત નં [સં] ઓશીકું, તકિયો
 ઉપચીત નં [સં] બંધાન, હલકી ભાતનું અનાજ
 ઉપચીત શ્રીં [સં] ચિત્તને એકાગ્ર કરવાનો
 એક પ્રકાર
 ઉપચીત પું [સં] સરકૂત વ્યાકરણ અને
 વર્ણમાળામા પ અને ફ ની પૂર્વે આવતો
 મહાગ્રાણ વિસર્ગ
 ઉપચીત નં [સં] સત્તાવીસ મુખ્ય નક્ષત્રો
 સિવાયનું કોઈ પણ જોણ નક્ષત્ર (એ કુલ ૭૨૬
 કહેવાય છે.)
 ઉપચીત નં [સં] મુખ્ય નગરનું પર્વ, 'સખખ'
 ઉપચીત પું [સં] ઉપચીત (૨) ન્યાયના પ ચાવચવ

વાન્થોમાનુ ચોથું—જેમા સાધ્યથી (વહ્નિ)
 વ્યાપેલુ સાધન(ધૂમ)પક્ષ(પર્વત)ઉપર છે એમ
 ખતાવવામા આવે છે. ૦૧ નંબરનોઈદેવુ તે, તેનો
 સંસ્કાર (૨) જનોઈ [મજ્જરી વગેરેનુ)
 ઉપનામ નં [સ] ખીલુ નામ (લાહ, અહક
 ઉપનાયક પુન[સ] નાર્તા, નાટકાદિમા મુખ્ય નાયક
 પછીનુ ખીલુ પાત્ર (૨) ઉપનિ, ચાર
 ઉપનાયિકા સ્ત્રીં [સ] મુખ્ય સ્ત્રીપાત્ર પછીનુ
 ખીલું પાત્ર
 ઉપનાવણું સંકિં 'ઉપનણુ નુ પ્રેરક
 ઉપનિધિ પુન[સ] થાપણ. આડમા મૂકેલી વસ્તુ
 ઉપનિયમ પુન[સ] પેટાનિયમ
 ઉપનિવેશ પુન[સ] સમ્માન, વસાહત 'કેલોની'
 ઉપનિષ્કાર પુન[સ] ઉપનિષ્કાર કર્તા
 ઉપનિષદ સ્ત્રીં, નં [સ] વેદનો અનગત
 ગણાતો અને તેના ગૃહ અર્થેને ગૃહ કંતો,
 બ્રહ્મવિદ્યાનુ પ્રતિપાદન કંતો તાત્ત્વિક ગ્રંથ
 (૨) વેદ-ગ્રંથ (૩) બ્રહ્મજ્ઞાન (૪) ગ્રંથ
 ઠંકાર પુન'ભુઓ 'ઉપનિષ્કાર' [જવાયેલુ
 ઉપનીત વિં[સ] ઉપનયન પામેલુ (૨) પાસે લઈ
 ઉપનેત્ર નં [સ] ચશ્ત્રુ
 ઉપન્યામ પુન[સ] પાસે—જોડાલેડ મૂકું
 તે (૨) ઉપનિધિ (૩) લખાણ. મૂચના,
 દગ્ધાપ્ત (૪) પ્રત્તાવના, ઉપોદ્ધાત(પ)ઉલ્લેખ
 (૬) જ્ઞાન આખ્યાન (૭) નવલકથા
 ઉપપતિ પુન[સ] ચાર (૨) દિય
 ઉપપત્તિ સ્ત્રીં [સ] સાબિતીમા પ્રમાણો અને
 હાખસા ખતાવવા ને (૨) સિદ્ધિ, યુક્તિ (૩)
 પુગતો પ્રમાણ (૪) ઉપાય, ઇલાજ સાવન
 ઉપપત્તી સ્ત્રીં [સ] મુખ્ય નહિ એવી પત્ની
 (૨) ગમાન
 ઉપપદ નં [સ] પૂર્વે બોલાયેલો અથવા
 આગળ મુખ્યેલો શબ્દ (૨) સમાસનો પહેલો
 શબ્દ (૩) ઉપાવિ, અહકં સમાસ પુન
 ધાનુસાવિત શબ્દ—દૃઢ તની સાથે થતો નામનો
 સમાસ ઉદાહરણ કલકાગ, ધરલેકું
 ઉપપદ વિં [સ] મેળવેલુ; પ્રાપ્ત કરેલું (૨)
 —ની સાથે આવેલુ (૩) યોગ્ય સુસગત (૪)
 સાબિત—સિદ્ધ થયેલુ

ઉપપરિણામ નં [સ] ગૌણ પરિણામ
 ઉપપંથ પુન [ઉપ+પંથ] સપ્રદાયનો કારો
 (૨) નાનો માર્ગ, રેડી
 ઉપપાતક નં [સ] ગૌણ પાપ
 ઉપપાદક વિં [સ] ઉપપન્ન કરનાર વત્ત.
 —ન નં ઉપપન્ન હોવુ કે કરવુ ને
 ઉપપુર નં [સ] ઉપનગર, પર [પુન:
 ઉપપુરાણ નં [સ] મુખ્ય નહિ એવુ—ગૌણ
 ઉપપ્રજુખ પુન [સ] મદદનીશ પ્રમુખ
 ઉપપ્રશ્ન પુન, નં [સ] પ્રશ્ન પરથી નીકળેલો
 પ્રશ્ન (૨) ગૌણ પ્રશ્ન
 ઉપપ્રદાન નં [સ] ભેટ. નજરાણુ (૨) યાચ
 ઉપપ્લવ પુન [સ] સકટ, આક્રમ ઉપાત (૨)
 જુલમ, પીડા (૩) ગ્રહણ કરવુ ને (૪) [સ]
 ગહુ ઠંકારક વિં ઉપપ્લવ કરે એવુ —વી
 વિં ઉપપ્લવવાળુ [આતિગત
 ઉપખર્હણુ નં [સ] એ શીક (૨) ભેટવુ તે
 ઉપખાલુ પુન [સ] કાણીથી નાચેલો હાથ
 ઉપખૂંહણુ નં [સ] વધારો, વધારવુ તે
 ઉપભાષા સ્ત્રીં [સ] મુખ્ય ભાષાનો ગૌણ
 ભેદ બોલી [માલિક (૩) વસ્ત
 ઉપભોક્તા પુન [સ] ઉપભોગ કરનાર (૨)
 ઉપભોગ પુન [સ] ભોગવટો (૨) અનુભવ
 લહવો (૩) માણવુ—મન લેવી ને. ૦૩ મં
 કિં [ઉપભોગ પરવી] ઉપભોગ કરવો —ગી
 વિં ઉપભોગ કરનાર —ગ્ય(—જ્ય) વિં
 ઉપભોગ કરવા યોગ્ય
 ઉપમક પુન [સ] મુખ્ય મઠની શાખા
 ઉપમદ પુન [સ] મદન કરવુ તે (૨) નશ
 ૦૩ વિં ઉપમદ કરનાર
 ઉપમંત્રી પુન [સ] મદદનીશ મંત્રી
 ઉપમા સ્ત્રીં [સ] સરખામણી (૨) મળતાપણુ (૩)
 [કા શા] એક અર્થલ કાર—જેમા ઉપમેય તથા
 ઉપમાનભેદ કાયમ ગાળીને તેમનો સમાન વસ્તુ
 ખતાવવામા આવે છે [—આપવી = સગમાવડ
 (૨) ઉપમા અલ કાર સાધવો —લેવી = દાખલા
 નગેકેકેલુ.] ૦૧ નં જેની સાથે સરખામણી
 હોય ને (૨) [ન્યા.] ચાર પ્રમાણોમાનુ એક—
 પ્રસિદ્ધ વસ્તુના સાવચ્છથી સાધ્ય સિદ્ધ કરવુ તે

ઉપમાતા શ્રીં [સ] ધાવ (૨) અપરમા
ઉપમિત વિં [સ] સગખાવેલુ, ઉપમાવાળુ
૦૨માસ પું પૂર્વપદ ઉપમિત અને ઉત્તરપદ
ઉપમાન હોય એવો સમાપ ઉદા નરસિંહ
-નિ શ્રીં ઉપમા, સરખામણી (૨) [ન્યા]
ઉપમા અથવા સાદૃશ્યથી યતુ જાન

ઉપમેય નં [સ] જેને ઉપમા આપવામા
આવી હોય તે -યોપમા શ્રીં જેમા
ઉપમેયની ઉપમા ઉપમાન હોય અને ઉપમાનની
ઉપમા ઉપમેય હોય એવો અર્થાલ નાર(જા શા)

ઉપયુક્ત વિં [સ] ખરોખર, યાજ્ઞુ યોગ્ય,
અવભેસતુ (૨) ઉપયોગી ંતા શ્રીં
૦તાવાદ પું ઉપયોગી ને જ મારુ એવો
મન, નહોતો સેવાનો એકમાત્ર હેતુ, વધારેમા
વગરે સંખ્યાતુ વધારેમા વગરે લલુ કરંચુ,
એવો મન, યુટિલિટિઝિનિઝમ

ઉપયોગ પું [સ] કામ, વાગ, વપગશ (૨)
ખપ, જરૂરિયાત (૩) (નૈન) ધ્યાન, સામચેતી
[-લેયો=ઉપયોગ કરવો, વાપરંચુ, ખપ
કરવો] ૦યાદ, -ગિતાવાદ પું જુઓ
ઉપયુક્તતાવાદ -ગિતા શ્રીં ઉપયોગીપણુ
-ગી વિં ઉપયોગમા આવે તેલુ, ખપનુ
કામનુ, સાર્થક

ઉપર નં + ઉપગણુ, વહા

ઉપર અં [સ ઉપરિ] પર હાથે ઉદાં
'ઉપર આકાશ ને નીચે ધરતી' (કિં વિં
તરીકે) (૨) ધ્યાન કે કમથી નેતા નીચે કે
પાછળ નહિ પણ એથી ઊલટું (નામયોગી
અં તરીકે) ઉદાં 'વર ઉપર' (૩) -ના કરતા
વધારે ઉપરાત ઉદાં 'સો ઉપર ખર્ચ થશે' (૪)
(-ના કરતા) ચરિયાતુ કે આગળ આવે એમ
ઉદાં 'વર્ગમા તે ઉપર રહે છે' 'વગમા એનો
હાથ ઉપર છે' 'તેનુ રથાન ઉપર છે' (૫)
અગાઉ પૂર્વે ઉદાં 'વેદા હજારો વર્ષ ઉપર
લખાય'. 'ઉપર લખ્યા પ્રમાણે (૬) (કોઈ
ભાવની સાથે શા પ્ર મા) -ની પ્રત્યે ઉદાં
'પણુ ઉપર દયા, કૌલ, કૃતતા' ઇં 'માગી
ઉપર રોક ન માગ, કેધ ન કર' (૭) -ના
આગ્રાએ, -ને લઈને, -ને કારણે ઉદાં

'શા ઉપર આ ફાટફટ છે?' 'આપના પૈસા
ઉપર તાગડવિન્ના ના કંડે' 'એના કલા ઉપર
આટલુ અધુ લાગી નય? (૮) -ની આડવી,
-ને આધારે ઉદાં 'વર કે માલ ઉપર
પૈસા ધીરે છે' (૯) કું માયે આવતા,
તે ક્રિયા થયે કે થાય ત્યારે કે ત્યાં
પછી કે થાય એટલે ઉદાં 'ખખર આવ્યા'
ઉપર હુ જઈ આવીશ 'નેતાઓ પૂરુગા ઉપર
કાઈ થાય' 'તેના આવવા ઉપર સલા મુલતવી
ગાખી' (૧૦) વિષે, બાખતમા ઉદાં 'ગાય
ઉપર નિખવ લખો' 'એના વ્યાખ્યાન ઉપર
મારે કાઈ કહેવાનુ નથી' (૧૧) -ના કિનારા
ઉપર, -ને કિનારે ઉદાં 'કાશી ગંગા ઉપર
છે' 'તે નદી ઉપર ફરવા ગયો' 'તે તળાવ ઉપર
ખેડો છે' (૧૩) -ની લગોલગ ઉદાં તેઓ
મારામાગી ઉપર પહોંચ્યા હવે તે પૂરુ યવા
ઉપર કે (૧૨) -સપાટી ઉપર (પ્રાય
પ્રવાહી સાથે) ઉદાં 'મલક' ઉપર આવી'
'પડ્યો તેવો તો ઉપર આવ્યો, પછી હુખી ગયો'
'છેવટે તે વાત ઉપર આવી (૧૪) (સાતમી
વિભક્તિનો ભાવ બતાવે છે) તે જગ્યાએ ધ્યાને
ઉદાં 'દુકાન ઉપર કોણ ખેસે છે?' 'વર ઉપર
આવતો', 'મન ઉપર અસર યઈ' 'કામ ઉપર
હોઉ ત્યારે' [-કરંચુ=આગળ પડતુ -પહેલું
કરંચુ, નહિંગતમા આણલુ, જશ ગાવો (૨)
ઉપગણુ લેલુ -જલુ=લત-વભાવ કે ખાન
દાનતુ પોત પ્રકાશલુ નીચે પ્રમાણે શા પ્ર મા
આવે છે 'આખર ઉપર ગયો', 'માખહેન ઉપર
ના ના', 'લત ઉપર ગયા વગર રહે?'
-થઈને=ઉપરવટ જઈને, ના ક્રિયા છતાં,
અવગણીને -નીચે કરંચું=તળેઉપર કરંચુ,
સેળસેળ કરંચુ ઉપરનુ નીચે ને નીચેનુ ઉપર
કરંચુ -નીચે થલુ=આતુરતા કે અધી-
રાર્થી કે ઉત્કંઠતાથી વર્તંચુ, (કાઈ ને કાઈ
કરવા) અધીરુ થલુ, ઊચુ નીચુ થલુ.
-ખેસલું, -ને ઉપર ખેસલું=દેખાગેખ
રાખવાનુ કામ હેલુ (કાઈ માણસ કે કામની),
તેનુ ધ્યાન ગાખી સલાળલુ -ને ઉપર
રાખલું=ઉપર કરંચુ, નીચુ ન પડવા દેલુ

(૨) લાડ લડાવવા, ખૂચ સલાણણું
 -પગ મૂકવે = ના માનવું; અવગણણું (૨)
 કચડણું - પડણું = હરીફાઈમાં ઊતરવું,
 વચ્ચે આવવું (૨) - ને આશરે જવું,
 ખોતરૂપ થવું (૩) રૂપ ગુણ ઇન્દ્રિયા મળતું
 આવવું ઉદા. 'એ એના બાપ ઉપર પડ્યો
 છે.' - રહીને = ભત દેખરેખ તળે, લાણી-
 ખૂંજને (-ઊણું રહીને પણ કહેવાય છે.)]
 ૦ ઉપરથી અં. ઊડાણમાં ઊતર્યા વિના (૨)
 માત્ર સપાટી ઉપરથી (૩) સહેજસાજ ૦ ઉપરતું
 વિ. ઉપરચોટિયું. ૦ ચોટિયું. - છણું (-દણું)
 વિ. ૦ છીછરું, ઉપલકિયું. ૦ ટપકે અં. ઉપર
 ઉપરથી (૨) ચોપડામાં રીતસર લખ્યા વિના.
 ૦ દળ નં. જમીનતળ પર કરેલું બાધકામ
 ૦ થી અં. ઉપલે રથાત્રેથી કે સપાટી પરથી
 (૨) બહારથી, બાહ્યત ('અંદરથી' થી ઊલટું)
 ૦ મતું વિ. ઉપરવટ કરતા મતવાળું ૦ વટ
 મીં. ૦ અનધિકાર ઉપરીપણ દાખવવું તે (૨)
 ઉલ્લઘન, અવગણના (૩) વિ. વિરુદ્ધ,
 અવગણતું (૪) ટપે એવું, સરસાઈ કરતું.
 (-જણું, થણું = અવગણીને ચાલવું) ૦ વટણો
 પુ. ૦ અલનો ખતો, વાટવાનો પત્થર ૦ વાસ
 (-સો) પુ. ૦ મેડાનો વાસ ૦ વાસિયો પુ.
 લગી [ઉપર એકવાનું વચ્ચે
 ઉપરણી સ્ત્રી. [સ પ્રાવરણ, પ્રા પાવરણ] એકાંશી,
 ઉપરણું નં. -ણો પુ. [જુઓ 'ઉપરણી']
 ખેસ, પિછોડી, અગવચ્ચે
 ઉપરત વિ. [સ] વૈરાગી, સસારમાંથી જેવું
 ચિત્ત ઊઠી ગયેલું છે એવું (૨) અટકી પડેલું;
 શાત (૩) નિર્વેદ્યુક્ત, કટાણેલું -તિ સ્ત્રી.
 -મ પુ. ઉપરત થવું તે, ઉપરામ
 ઉપરવટ, ઉપરવટણો જુઓ 'ઉપર મા
 ઉપરવાડ સ્ત્રી. [સં. ઉપરિ + વાટ] ઘર, રૂઝિયું કે
 ગામની નજીકનો લાગ પરવાડ (૨) ઘરની વાડ-
 સીમાંત દીવાલની બે બાજુનો લાગ -હિયો
 પું. ઉપરવાડે રહેનારો, આશ્રિત માણસ (૨)
 પાસેના ગામની ખેતી કરનાર ખેડૂત
 ઉપરવાસ અં. પવન કે પાણીના વહનની
 વિરુદ્ધ દિશાએ, ઉપલે લાગે.

ઉપરવાસ (-સો), -સિયો જુઓ 'ઉપર' મા
 ઉપરંગ પું. ગમ્મત [એક, લાગલાગટ
 ઉપરાઉપર, ઉપરાઉ (-છા) પરી અં. એક પછી
 ઉપરાજણું સં. કિં. [સં. ઉપાર્જ] ઉપાર્જન કરવું,
 કમાવું [હુમીનિયન'
 ઉપરાન્ય નં. [સં.] મુખ્ય નહિ એવું રાન્ય,
 ઉપરાણું (-ણું) નં. [હિં. ઉપરાણ, મ ઉપરાણ]
 પક્ષ લેવો તે, તરફદારી [-લેણું = પક્ષમાં જવું,
 તરફદારી કરવી]
 ઉપરામ પું. [સં.] ઉપરમ, નિવૃત્તિ (૨) વિગમ,
 અટકવું તે (૩) સન્યાસ (૪) મૃત્યુ
 ઉપરામણી સ્ત્રી. [ઉપર' પરથી] તફાવત;
 ઠરાવેલી કિમતથી ઉપરતું જે હોય તે
 ઉપરાણું નં. જુઓ ઉપરાણું, તરફદારી
 ઉપ (-દ) રાંડું (૦) વિ. પાસાભેર એવું (૨) બાજુ
 ઉપરતું, સામેતું (૩) ઊણું (૪) અવળું, ઊણું
 ઉપરાંત અં. [હિં, મ] વધારે, વિશેષમાં (૨)
 સિવાય, વળી બીજું (૩) પછી, ઉપરથી
 ઉપરિતન વિ. [સં.] ઉપરતું ઊંચેતું
 ઉપરી પુ. [ઉપર' પરથી] ઉપરનો અધિકારી
 (૨) વિ. ઉપરતું ૦ પાણું નં.
 ઉપ (-ક) રૂ. વિ. [સં. ઉપરિ, પ્રા. ઉપરિ]
 પાસાભેર (૨) ઊણું (જેમ કે ખાટલો ઉકરો કરવો)
 ઉપરો (-ધું) ક્રા. વિ. [સં. ઉપરિ + વક્ત] ઉપર
 કહેલું - જણાવેલું
 ઉપરપક નં. [સં.] નાટકનો એક પ્રકાર
 ઉપર્યુક્ત વિ. [સં.] ઉપર કહેલું - જણાવેલું
 ઉપરોધ પું. [સં.] રોકાણ, પ્રતિબંધ; વિશ્વ (૨)
 ઘેરવું તે (૩) પીડા, દુખ ૦ કં, ૦ થી વિ.
 ઉપરોધવાળું કે કરે એવું
 ઉપક્ષ પું. [સં.] પથ્થર: શિલા, ખડક (૨) રત્ન
 ઉપલક વિ. ઉપર ઉપરતું ઉપચોટિયું (૨) કાલતું;
 વધારાનું (૩) ચોપડામાં ટોચ ખાસ ખાતે નહિ
 નોવેલું એવું [-માંડણું, -રાખણું = ખાસ
 કોઈને ખાતે નોંધ્યા કે પાડ્યા વગર ચોપડામાં
 રકમ લખવી કે ટપકાવી રાખવું] -કિયું વિ.
 ઉપર ઉપરતું, ઉપચોટિયું, અસ પૂર્ણ
 ઉપલક્ષણ નં. [સં.] ચિહ્ન, વિશેષ લક્ષણ (૨)
 ઇશારત સૂચન (૩) [કા. ગા.] એક અર્થાલંકાર,

જેમા વસ્તુના એક ભાગ વડે આખી વસ્તુનો
બોધ કરાવાય છે

ઉપલક્ષિત વિં [સં] ઉપલક્ષણથી સૂચવાયેલું
ઉપલક્ષ્ય વિં [સં] ઉપલક્ષણ કે અનુમાનથી
સમનય એવું (૨) નં ટેકા, આશ્રયસ્થાન (૩)
અનુમાન

ઉપલગ્ધ વિં [સં] મળેલું, મેળવેલું (૨) નજીલું
-ગિય સ્ત્રીં પ્રાપ્તિ, લાભ (૨) બેધ, જ્ઞાન
ઉપલભ્ય વિં [સં] મેળવી-લાણી શકાય એવું
(૨) માનનીય, મુતિપાત્ર ઓમાન વિં મળતું,
પ્રાપ્ત થતું [એક ઔષધિ, અનતમૂલ
ઉપલમ(-સા)રી સ્ત્રીં [સં] ઉત્પલમારિકા]
ઉપલાણુ વિં ઉપરનું, ઉપરના ભાગનું, ઊંચેનું
(૨) નં ઉપલો ભાગ અથવા બાજુ -ણું નં
ભુઓ ઉપલાણ

ઉપલિધુ નં એક રોગ ઉટાટિયું
ઉપલી સ્ત્રીં [સં] ઉપલ પરથી] જમીનમા
દાટેલી ખાડણી, ખાડણિયો
ઉપલુ (હુ) વિં [હિં ઉપલ્લા] ઉપરનું (૨)
આગળ આવેલું કે જણવેલું

ઉપલેટ નં એક વનસ્પતિ-ઔષધિ [લીપણ
ઉપલેપ પું, ૦ન નં [સં] લેપ કરવો તે (૨)
ઉપવન નં [સં] બગીચો, વાડી
ઉપવત્ર નં [સં] અગવત્ર બેસ
ઉપવાત પું [સં] પવન વાયુ

ઉપવાસ પું [સં] વ્રત કે નિયમ તરીકે ન
ખાતું -ઇદિયોના ભોગનો ત્યાગ કરવો તે (૨) ન
ખાતું તે, અનશન -મી વિં ઉપવાસ કરનાર
ઉપવિદ્યા સ્ત્રીં [સં] યૌદ મોટી વિદ્યાઓથી
ગૌરુ વિદ્યા

ઉપવિદોધ પું [સં] જે નિર્દોષોના અમુક અશ
વસ્તુનો વિરોધ, 'સગ-ડોન્ડ્રી એપોઝિગન'
ઉનાં 'કેટલાક માણસ ડાહ્યા છે, કેટલાક
માણસો ડાહ્યા નથી' (-ન્યા)

ઉપવિષ નં [સં] બનાવરીઝર (૨) ઘેનનુઓસક
ઉપવીત નં [સં] જનોઈ [-આપણું, દેણું =
જનોઈ પહેરાવવી, તેનો વિધિ ઉત્સવ કરવો
-પહેરણુ = જનોઈધારણ કરવી, તેનો સરકાર
થવો કે ગ્રહણ કરવો]

ઉપવેદ પું [સં] વેદોમાથી નીકળેલી ગૌણ
વિદ્યાઓ, જેવી કે, આયુર્વેદ, ધનુર્વેદ, ગાધર્વ-
વેદ અને મ્યાપય શાસ્ત્ર

ઉપવેશન નં [સં] બેસવું તે, બેઠક
ઉપશમ પું, ૦ન નં [સં] શાન પડવું -વિગમ
હેવો ને, શમવું તે (૨) શાંતિ નિવૃત્તિ (૩)
સાત્વન ઠું અંકિં [સં] ઉગ્રાસ] શાંત -
નિવૃત્ત થવું, અટકવું

ઉપશય પું [સં] અમુક દવા કે ઔષધોની
અસર પરથી જગતુ નિદાન કે ઉપચાર

ઉપશાખા સ્ત્રીં [સં] મુખ્ય શાખાનો કાટો

ઉપશાસ્ત્ર નં [સં] મુખ્ય શાસ્ત્ર ઉપથી બનેલું
ગૌણશાસ્ત્ર [(કામક્રોવાદિનુ)ગ્રાંત પડવું તે,

ઉપશાંત વિં [સં] શાન -તિ સ્ત્રીં શાંતિ

ઉપશિક્ષક પું [સં] મદદનીશ શિક્ષક

ઉપશ્રુતિ સ્ત્રીં [સં] સાબળવું -કાન માડવું તે
(૨) તથા મુઠી સભળાય તે અતર (૩) એક
અલૌકિક વાણી -વનદેવનાની ભવિષ્યમૂચક
વાણી (૪) વચન, સ્વીકારવું વચન

ઉપસમિતિ સ્ત્રીં [સં] પેટા સમિતિ

ઉપસર્ગ પું [સં] રોગ, માદગી (૨) આનન,
ધનિ (૩) અપશુકન, મરણચિહ્ન (૪) દેવ અને
મનુષ્ય વગેરે તરફની કનડગત (જૈન) (૫)
[વ્યા] ધાતુઓ કે ધાતુ ઉપરથી બનેલા નામોની
આગળ ભેડાનો તથા તેમના મૂળ અર્થમા
વિશેષતા આણતો શબ્દ કે અવ્યય (મ, પગ,
અપ, સમ, અનુ, અવ, નિમ અથવા નિર,
હુસ્ અથવા હુઝ, વિ, આ, નિ, અંબિ, અપિ,
અતિ, મુ, ઉત-દ, અભિ, પ્રતિ, પરિ, ઉપ)

ઉપસ ગ્રહ પું [સં] ખુશ ગમણ -અનુચેદન
આપણું તે (૨) માન આપણું ને (૩) લેણું -
સ્વીકારવું -સંવડવું તે [દીક્ષા

ઉપમ પદ(-દા) સ્ત્રીં [સં] યૌદ્ધ લિહુ થવાની

ઉપસ હાર પું [સં] એકત્ર કરવું તે (૨) સાગશ
(૩) દૂકામા આટોપી લેણું તે

ઉપસાગર પું [સં] પહોળા મુખનો અખાત

ઉપસાટ પું [ઉપમય] ઉપસવું તે (૨) સોજો

(૩) હુલાવો

ઉપસાવણ સંકિં 'ઉપસવું'નું પ્રેરક

ઉપસિદ્ધાંત પુનઃ [સ] મુખ્ય સિદ્ધાંતમાથી સીધી રીતે કલિન થતા સિદ્ધાંત, 'કોમલરી'

ઉપસ્કર પુનઃ [સ] સામગ્રી, સાહિત્ય (૨) વગ્ગરૂપો (૩) સભાગ, મશાલો (૪) શાળાગર, વરેણુ (૫) ઠપકો (૬) મારવું - ધન કરવી તે ંણુ નં ભૂણ - શાળાગર સજવા તે (૨) માટવું - ધન કરવી તે (૩) સગ્રહ (૪) વિકાર, ફેગાર (૫) અપ્યાહાર (૬) ઠપકો

ઉપસ્કાર પુનઃ [સ] પૂર્તિ, પુસ્તણી (૨) વરેણુ (૩) બુઝો ઉપસ્કરણ અર્થ ૧, ૩, ૫

ઉપસ્ત્રી ત્રીં [સ] ગ્માત

ઉપસ્ત્રિ પુનઃ [સ] અનુચર, સેવક

ઉપસ્થ નં [સ] પુસ્થ અથવા ત્રીની ગુરોન્ધિય ંપાથુ પું ગુદા

ઉપસ્થાન નં [સ] દેવની મનુષ્ય પૂત માટે મત્ર દેવનુતિ બોલતા ઊભા રહેવું તે, ઉપાસના, સેવા (૨) અભિવદન, નમસ્કાર (૩) ગ્રહેણ ઉપસ્થિત વિં [સ] નચ્ચ ઊભેલુ, હાનર, ગ્મ (૨) આવી પડેલું (૩) બનેલું (૪) જાત, પ્રાપ્ત -તિ ત્રીં ઉપસ્થિત હોય તે [મૂતિ

ઉપસ્મૃતિ સ્ત્રીં [સ] મુખ્ય નહિ એવી - ગૌણ ઉપહુત વિં [સ] ધન પામેલુ, નથ (૨) ત્રથ, અશુદ્ધ ઉપહુમનીય વિં [સ] ઉપહામને પાત્ર ઉપહાર પુનઃ [સ] ભેટ, અક્ષિસ (૨) પૂતનો સામાન (૩) લવાજમ

ઉપહાસ પુનઃ [સ] મઠ્ઠી, ઠેઠી ંચિત્ર નં ઉપહાસ કરવા દોરાતુ ચિત્ર નર્મચિત્ર -સાસ્પદ વિં (૨) નં ઉપહાસ કરવા જેવું -ચ્ય વિં ઉપહમનીય

ઉપહિત વિં [સ] ઉપાધિવાળુ (વેદાન્ત) ઉપાકર્મ નં [સ] ચોમાસામા વેદોનુ પારાયણ આગ્મતા પહેલા કરવાની એક ક્રિયા

ઉપાખ્યાન નં [સ] નાનુ આખ્યાન ઉપાધ્યાણુ નં [સ] મૂલ્ય કે ચૂમણુ તે ઉપાધ્યાર્થ પુનઃ [સ] મદદનીશ આચાર્ય

ઉપાહ, -હો પું [ઉપાહુ] ઉપસાહ; સોત્રે (૨) હરાઉપણુ (૩) જુગસો, આવેશ (૪) આરભ (૫) કાશિરા, પ્રયત્ન (૬) મૂંડેલા નાણામાથી પાથું લેવું તે; પાછી લીવેલી ચક્રમ (૭) ખપત, ઉઠાવ, માગ.

ઉપાહુ સંકિં [સ] ઉપાહુ પ્રા ઉપાહુ] 'ઉપહુ' નુ પ્રેગ્ક, ઊચુ કરવું - ઉઠાવણુ, નીચેની

ઉપા હેવુ (૨) માથે લેવુ, વહોગ્વુ (૩) મૂળનાથી ખેચી કાઢવું (૪) નાણા મૂંડેલા હોય ત્યાંથી દેખ (૫) ચોરી કરવી (૬) શરૂ કરવુ માલુ ઉપારાવણુ સંકિં (પ્રેગ્ક) ઉપાહાહું અંકિં - (કર્મણી)

ઉપારો પુનઃ બુઝો ઉપાહ (૨) ંગ્કા આખગને વાઢીને કરેલો નયો

ઉપાત્ત વિં [સ] પ્રાપ્ત (૨) ગૃહીત મ્નીકૃત

ઉપાદાન નં [સ] અગીકાર સ્વીકાર (૨) કાગણુ, સમવાથી કાગણુ (૩) જેમાથી કાઢી પણ વસ્તુ બનાવાઈ હોય તે કવ્ય ંકારણુ નં સમવાથી કાગણુ ંલકણુ ત્રીં એક અર્થાલકાન અગ્રહલક્ષણુ (કા મા)

ઉપાદેય વિં [સ] લઈ શકાય એવુ (૨) સ્વીકાર્ય (૩) પસંદ કરવાતુ (૪) ઉત્તમ, વખાણવા જેવું

ઉપાધિ ત્રીં [સ] પીડા, આપદા (૨) જાળ પચાત ચિતા (૩) ચિહ્ન, સજા (૪) પ્રાપ્ત લક્ષણુ, ગુણધર્મ (૫) પડવી. 'હિત્રી' (૯) પ્રિતામ, ધલજામ (૭) અટક, ઉપનામ. [- મા આપણું. આવી પડણું = પીડા કે પચાતની દશા થવી - માં પડણું = પીડા કે પચાતના કસાણુ કે તે માથે વહોગવી - વળગવી = ઉપાધિમા કસાણુ]

ઉપાધ્યક્ષ વિં [સ] ઉપપ્રમુખ

ઉપાધ્યાપક પુનઃ [સ] મદદનીશ અધ્યાપક

ઉપાધ્યાય [સ]. ઉપાધ્યો + પુનઃ શિક્ષક અધ્યાપક (૨) પુરોહિત, ગોત્ર (૩) બ્રાહ્મણોની એક અટક

ઉપાન નં [સ. ઉપાન્તુ] પગરણુ, નેડો

ઉપાય પુનઃ [સ] ંલાજ, યુક્તિ (૨) સાધન ગ્ગો (૩) ચિકિત્સા, ઉપચાર, પ્રયોગ (૪) આન્લ શરૂઆત [-ચાલવો = ઉપાય કાવેલો કે સરળ વલો - લેવો = ઉપાય કરવો - અપતિચાર - વો] [(૨) કમાઈ

ઉપાન્ન નં, -ના ત્રીં [સ] મેળવણુ તે, પ્રાપ્તિ ઉપાન્નિત વિં [સ] મેળવેલુ (૨) વારસામા મળેલું ઉપાન્નું સંકિં [સ ઉપાર્ણ] - માણું (૨) મેળવણું ઉપાલંભ પુનઃ [સ] ઠપકો

ઉખાળું નં તાપોડિયુ, ગૂમડુ

ઉખાળો પું [મ ઉવાઝા] ખાફ (૨) ઊભરો (૩)

ઉચ્ચેરણી, રોષ (૪) હોહા, તોફાન (૫) બળ

તાણ, છાણા (૬) કલ્લો (એકીસાથે ખાળી

ભડકો કરવા જેટલો) [-આવવો = ઊભરાવુ

-ઊકવો = તોફાન કે હોહા મચવી કે ભગવી]

ઉખેતર નં ઉનાળામા ફૂવાના પાણીથી કરેલો પાક

(૨) લમ્પા નોતરે આવેલાએને રત્ન આપવી તે

ઉખેર સ્ત્રીં હળમા દેશને ખેસાડવા માટે માર

વામા આવતી કાચર [૨] ચૂક

ઉખેલો પું ચૂક સાથે ઝાડાની હાજત થાય તે

ઉખે(-ભે)ળાવું સંકિં [સ ઉદ્વલ્, પ્રા ઉવ્વલ=

ઉખેડવું ? હિ ઉમાઢના, મ ઉમારળે] વળ

ઊકલે એવું કરવું (૨) વાલેલું ઉખેડી નાખવું

(૩) ગઈ ગુનરી સંભારવી ઉખે(-ભે)ળાવવું

સંકિં (પ્રેરક) ઉખે(-ભે)ળાવું અંકિં

(કમ ભિ) [જઈ શકે એવું

ઉભચર વિં [સ] ઉભયચર (૨) [ત્રી પુરુષ] ખેઉ

ઉભડ(-ડૂ)ક વિં [‘ઊભુ’ પરથી ? પ્રા ઉવ્કુ-

હુગ ?] અર્થ ઊભુ, ઊભુ (૨) નિરાતે નહિ

ખેડેલું

ઉભડિયો પું મનૂર, દહાડિયો, ઉભેડું

ઉભડૂક વિં ભુઓ ઉભડક

ઉભય વિં [સ] ખને ંચર વિં પાણી અને

પૃથ્વી ખને પર ચાલે એવું ંત અં ખને

ગીતે ંત:પાશ પું ઉભયત પાશમા

પડાય-ફસાઈ જવાય એવી રિયતિ, ‘રાઇલેમા’

ંત.પાશરેજીન્યાય પું નદીન્યાપ્રન્યાય

ંતુ અં ઉભયત ંતોભદ્ર વિં ખને રીતે

ભદ્ર-સાર અથવા શુકનિયાળ ંત અં

ખને ચાને કે પક્ષે ંથા અં ઉભયત

ંવિધ વિં ખને પ્રકારનું ંસંભવ પું

ધર્મસંકટ, ધર્મસંકટ જેવી રિયતિ -યાત્મક

વિં ખને વાળુ, ખનેનું ખનેલું -યાન્વયી

વિં ઉભય (પર અથવા વાક્ય)ને જોડનાર

(વ્યા.) -યાન્વિત વિં ખેતરફથી જોડાયેલું

-યાર્થ વિં દ્વિયર્થી; અસ્પષ્ટ (૨) ખેઉ

રીતે કામ લાગે એવું. -યાલંકાર પું ગળદ

અને અર્થ ખનેના અલંકારવાળો અલંકાર

ઉભરડો પું (સુ.) ઘરનો વચલો ખડ-ઓડો

ઉભરણુ નં [ઉભરણુ] ઊભરો (૨) આથો ચડવો તે

ઉભરણી સ્ત્રીં ભુઓ ઊભણી

ઉભરાટ પું ઊભરાવું તે

ઉભરામણુ નં ઉભરણ, ઊભરો (૨) ઊભગઈને

જે ખહાર નીકળી ગયું હોય તે [પ્રેરક

ઉભરાવણું સંકિં ‘ઊભર(-ગ)ણુ’ ‘ઉભાણુ’નું

ઉભળાવણુ સંકિં ‘ઊભળણુ નું પ્રેરક

ઉખળાવણુ, ઊભળે એમ કરવું

ઉભાણુ સંકિં ઊભણું નું પ્રેરક, ઊભે એમ

કરવું, ઉભાવણુ

ઉભાણુ નં આયો ચડવો તે

ઉભાત વિં [સ ઉદ્ + માત ?] ભાત જતી

ગ્હી હોય - ઝાખી પડી ગઈ હોય તેવું

ઉભાર પું [ભુઓ ઊભરણુ] ઉપરનું મોટા

પહ્યુ કે દેખીતું વજન કે ભાર (૨) ખાલી

દમામ (૩) [ભુઓ ઉભારણુ] રાખમાથી

અગ્નિ ખહાર કાઢવો તે ંણી સ્ત્રીં ઊચાર

ંણું સંકિં રાખમાથી અગ્નિ ખહાર કાઢવો,

ભારેલો ખહાર કાઢવો

ઉભારી સ્ત્રીં પોલી વૂચરી

ઉભાવણું સંકિં ‘ઊભણું નું પ્રેરક. ઉભાણું

અંકિં ‘ઊભણું નું ભાવે [ચકાવ

ઉભાળા વિં ઉખેડું (૨) દાળ પડતું (૩) સ્ત્રીં

ઉખેડું પું ઉભડિયો દહાડિયો, ઊમડ

ઉખેડું (-ફ) વિં ઊભુ હોય એવું, ઉભાળ

ઉખેથા અં + ઉભયથા

ઉખેફં વિં ભુઓ ઉખેડું

ઉખેળણુ સંકિં ભુઓ ઉખેળણુ (૨) હાંગળી

કરડ કરવી ઉખેળાવણુ સંકિં (પ્રેરક)

ઉખેળાવણુ અંકિં (કર્મ ભિ)

ઉખેળો પું કંડ, અર્ધી ખડાયેલી હાગર

ઉમગાવણુ સંકિં ‘ઊમગણું નું પ્રેરક

ઉમચાડો પું (કા.) દખાણમાથી છૂટવાનો-

સત્તાધારી સામે માથું ઊચકવાનો પ્રયત્ન

ઉમટા(-હા)વણું સંકિં ‘ઊમટ(-હ)ણું નું પ્રેરક

ઉમદા(-હું) વિં [ઝ] સાઝ, શ્રેષ્ઠ (૨)

ખાનદાન (૩) કીમતી

ઉમદાઈ સ્ત્રીં ઉમદા હોય તે

ઉમરું વિં ભુઓ ઉમદા

ઉમ(-મ)ર સ્ત્રીં [જ. રૂ] ઉમર, વય.

[—યતી=યતી આવડું. વદ્ય થવું. —સામું

(—મે) જેવું = મેટી ઉમરનો ખ્યાલ કરવો,

તેનો રૂઝ રૂપી ઉમરે પહોંચવું = ઉમર

લાયક —પુખ્ત થયતું થવું] ૦૬રાગ [ફા]

વિં દીર્ઘાં ંલાયકે વિં પુખ્ત વયનું

ઉમરખ પું, સ્ત્રીં અલરખે અલિલાય હોગ

ઉમરહું નં [સિ ઝંઝર, પ્રા ઝવ] ઉમરહાનું

રૂઝ —હો પું એક ઝાડ ઊમરે

ઉમરાવ પું [અ રમ્મ] અમીં (૨) શ્રીમત

બાદી [અ રાત્રહું] સ્ત્રીં ઉમરાવની પુત્રે

બાદો પું ઉમરાવનો પુત્ર

ઉમલાવડું સંકિં 'ઉમલડું'નું પ્રેરક

ઉમલોટિયા પુંખંખં ચટલા (૨) અખમા

ગલી કરવી તે

ઉમળકો પું ['ઉમલડું' પૃથ્વી ?] વહાલ—

મૃતનો ઊભરો [—આણવો, લાવવો=હેત

કે ભાવ પોતામા પેદા કરવો —આવવો=હેત

થવું, લાવ પેદા થવો]

ઉમંગ પું [હિ] ઉત્સાહ, હોશ (૨) આનંદ

હું (૩) ખુશી, ધમ્મા ંવું અંકિં [હિ

ચન્નતા] ઉમગમા આવડું —ગાવડું સં

કિં (પ્રેરક), —ગાડું અંકિં (લાવે) —ગી

વિં ઉમગવાણું

ઉમા સ્ત્રીં [મ] (સ) પાર્વતી બધવ, બપતિ,

—મેશ પું(મ) શકર, મહાદેવ બમહેશ્વર

નંખંખં ઉમા અને મહેશ્વર (૨) મરી

ગયેલાની પાછળ પરણેલા બેડાને આપતું દાન

બમહેશ્વરી વિં બેરગી, મગાજમની

ઉમાર(-હિયું) નં, —હો પું [દે રમ્માહિય]

બુઓ ઉમાહિયું, બોરિયું

ઉમાર્ગ, —રગ પું બુઓ ઉ-માર્ગ [(૨) ઉમગી

ઉમાદી વિં ઉદાર, યે હાયે ખરચનાર (માણસ)

ઉમાસી વિં ઉદાર (૨) હોશીલું

ઉમિયા સ્ત્રીં (સ) બુઓ ઉમા બધીશ,

બર પું (સ) ઉમાપતિ, મહાદેવ

ઉમેદ સ્ત્રીં [ફા] આશા (૨) ધમ્મા, અલિ

લાખા બવાર વિં ઉમેદ રાખનાર (૨) પું

નેરની માટે અરજદાર અધવા નવું કામ શીખ-

નાં આદમી બવારી સ્ત્રીં ઉમેદવાગપણું

ઉમેરડું સંકિં હોય તેમાં બોડું મૂંડું,

નાખડું રેંડું વચાડું (૨) મેળવડું. જેણું

ડંડું (૩) ઉરેડું —ભુ નં બુઓ ઉમેગણી (૨)

અખગમણ —ણી સ્ત્રીં ઉમેડું તે વવારો (૨)

[લા] વવારીને ંહેણું —ઉમેડું તે ઉમેરાવડું

મંકિં (પ્રેરક) ઉમેરાડું અંકિં (કર્મહિં).

ઉમેરો પું વવારો (૨) મેળવણી, લેળવડું તે

ઉમેશ પું [સ] (સ) ઉમાપતિ, શકર

ઉમેળડું અંકિં આમળીને મૂળમાધી ઉપેડી

નાખડું ઉમેળાવડું સંકિં (પ્રેરક) ઉમે-

ળાડું અંકિં (લાવે)

ઉર નં [સ] હૃદય (૨) છાતી (૩) [લા]

ધ્યાન, લક્ષ [ઉરની લાગણી = ખરા મનનો

ભાવ ઉરે ધરવું = ધ્યાનમા લેવું] બજ.

—રોગ પું, નં ચ્તન (૨) [સ] કામદેવ

બમ હલ (—ળ) નં છાતીનો લાગ (૨) સ્તન-

મડળ બમાળ સ્ત્રીં છાતી સુધી ઝૂંચે એવો

હાર બરાગ પું હૃદયનો રાગ પ્રેમ બવલ્લી

સ્ત્રીં દૂટીથી છાતી તરફ જતી વેલ જેવી રુવાડી

(૨) પેટ ઉપર વાટા પડે છે તે, ત્રિવલી બરુ

નં છાતીનું અખતર બ(—ર) રથલ (—ળ) નં

છાતીનો લાગ બહાર પું ઉરમાળ

ઉરગ પું, નં [સ] પેટે ચાલે તે —સાપ બપતિ

પું શેષનાગ બલતા સ્ત્રી નાગરવેલ —ગાદ

પું [સ] (સ) ગરુડ

ઉરઝાવડું સંકિં 'ઊરઝાવડું', 'ઊરઝવડું'નું પ્રેરક

ઉરણિયું વિં [સિ ઝડ + ઋણ] માણ વિનાયું,

માણમુકત

ઉરદૂ સ્ત્રીં બુઓ ઉરૂં

ઉરફે અં બીજે નામે, કિવા, ઉરફે [ઉર મા

ઉરમ હલ (—ળ), ઉરમાળ, ઉરરાગ બુઓ

ઉરવર નં (પ) કમળનું બીજ, કમળકાંકડી

ઉરવલ્લી સ્ત્રીં [સ] બુઓ 'ઉર'મા

ઉરસ પું ચોલિયાની મરણતિથિનો ઉત્સવ,

ઝોરસ (૨) લગ્નનું જમણ

ઉરસ્ર નં [સ] ઉર રથલ (—ળ) નં [સ.]

ઉરહાર પું બુઓ 'ઉર'મા

ઉરાઉર અ: [ઉર'પરથી] (કા) શ્વાસમેર, પૂરપાદ
 ઉરાઉરી સ્ત્રી + હરીકાઈ
 ઉરાડણું સંકિં [ભુઓ ઊડણું] 'ઊડણું'નું પ્રેરક,
 ભુઓ ઊડાડણું ઉરાડાવણું સંકિં ઊડાડાવણું
 ઉરાડાણું અં કિં (કર્મણિ)
 ઉરાગઉરાંગ પું [ઉ ઓરંગ-ઉરંગ મૂળ મલય]
 ઊમે ચાકી શકે તેવા એક ભતનો પ્રાદરો
 ઉરિયાલ નં એક ભતનું શ્વેદ
 ઉરે વિં [સ] વિશાળ (૨) મોટું (૩) ઊંચું (૪)
 ઉમદા કીમતી વ્યક્તિ વિં સ્ત્રી વિશાળ
 ચક્ષુગણી
 ઉરખર અં + ભુઓ રૂપક સન્મુખ
 ઉરેક-ખડી સ્ત્રી વણાટની રેખાથી ત્રાસુ
 વેતરીને કમતા એક પ્રકારના મીચણવાળી ખડી
 ઉરેગામી વિં [સ] પેટે ચાલતું (૨) નં પેટે
 ચાલતું પ્રાણી (સર્પાદિ)
 ઉરોચહ ઉરોધાત પું [સ] છાતીનો એક રોગ
 ઉરોજ પું, નં [સ] ભુઓ ઉરજ (ઉર'મા)
 ઉરોદેશ પું [સ] પેટની ઉપરના ખાડાનો ભાગ
 ઉરોનલ પું [સ] ઉરોદેશ આગળના શરીરની નળી
 ઉરોભાગ પું [સ] ઉરોદેશ
 ઉરોચશ પું [સ] છાતીનો ભાગ
 ઉરોન્ધ્ર નં [સ] છાતીનું હાડકું
 ઉર્ણું નં [સ] ભુઓ ઊર્ણું બનાભ પું કરોળિયો
 ઉર્ડું સ્ત્રી [તુર્કી] ઉત્તર હિંદની એક લાપા કે
 તેની લિપિ
 ઉર્ક'(-કે) અં [જ] ઉરકે
 ઉર્વશી સ્ત્રી [સ] (સ) સ્વર્ગની એક અમર
 ઉર્વાક સ્ત્રી [સ] એક ભતની કાકડી
 ઉર્વી સ્ત્રી [સ] પૃથ્વી (૨) નમીન
 ઉર્સ નં [જ] ભુઓ ઉર્સ [ગુલાટ
 ઉલગુલાટ સ્ત્રી [સ] હદ-ગુલાટ] ગુલાટ અવળી
 ઉલટાણી સ્ત્રી ચામડિયાનું એક ચોળા
 ઉલટાવણું સંકિં 'ઊલટણું'નું પ્રેરક
 ઉલ(-લે)મા' પું [જ] ઈસ્લામી વડિત-ગાસી
 ઉલસાવણું સંકિં 'ઊલસણું'નું પ્રેરક
 ઉલજાવણું (લ') સંકિં 'ઊલજણું'નું પ્રેરક
 ઉલ(-લ)પણું સંકિં [સ] હલણું એળગણું
 ઉપા ધર્મને નવુ, પાટ કું (૨) અનાદર કરવો

ઉલ (-લ) ધાતુ અંકિં, નં સંકિં
 (કર્મણિ ને પ્રેરક)
 ઉલભડો પું [સ. ઉપાલમ] હપટો મોટું
 ઉલાણ (લા') વિં પાછળના ભાગમા વચરે
 વચનવાળું [ભુઓ ઉલાળ]
 ઉલાળ (લા') વિં [ભુઓ ઊલજણું] ઊલજણું
 (૨) પું ગાડા ઇલાદિના પાછળના ભાગમા
 વચરે વચન હોય તે [-પરચો=વાહનને
 પાછળ વચરેપડતું વચન થતું ક લગતું
 ઉલાળે પરણું = પાછળથી કાઢી અગ્રણ
 આવવાથી (કામ) અટકી જવું, બંધ -તું] નં
 સંકિં ઊલજણુંનું પ્રેરક, ઊલજો એમ કરતું
 (૨) ઉલાળણું (૩) અધવચ મૂકી દેવું (૪) બંધ
 કરવું, દેવાણું કાઢવું [-ળાવણું સંકિં (પ્રેરક)
 -ળાણું અંકિં (કર્મણિ)] -ળાકું સ્ત્રી સ્ત્રી
 આગળનો ઉલાળો ઊંચો કરવાની કૃતિ -
 આડી -ળિયું નં ઉલાળણું તે [ઉલાળિયું
 કરણું = વચરેથી બંધ કરવું, દેવાણું કાઢવું]
 -ળિયો પું ઉલાળણું તે (૨) ભુઓ ઉલાળો (૩)
 સ્ત્રી એણું એક વચેણું (કા) (૪) દેવાણું કાઢવું તે
 (૫) વિનાશ [-કરચો = ભુઓ ઉલાળિયું કરવું]
 ઉલાળો (લા') પું [ઊલજણું] ઊંચો આગળો
 (ભૂની ઢખનો લાડકાનો હોય તે) (૨)
 [પ્રા હલલા = એક જગ્યા કાંચના અતણું
 વણ ઊથલો (૩) ઉલાળો, ઊભટો [-પારદા =
 ઉલાળો નીચો કરવો (આગળ વામણ)
 ઉલાગાથી નારણું બંધ કરવું -એચયો =
 આગળ ઉલાડવા ઉલાળો ઊંચો કરવો]
 ઉલાંચો પું આચકો ધક્કો
 ઉલાટ સ્ત્રી ઊલટાઈ નવું -હુલાટ ખાલી તે
 વ્યુલાટ સ્ત્રી મોટીમટું (૨) એક અભ
 ઉલૂં પું નં [સ] તુરક
 ઉલખલ પું ભુઓ ઊલખળ [એક પતની
 ઉલપી સ્ત્રી [સ] (૫) એક નાગરજગ્યા, અર્જુનની
 ઉલેખે અં અરેખે. નકામ ચિત્તરેખો ખત

ઉત્કરવું સંકિં [રવ 'હુશ' + કન્વ ?] આવેશમા
 આવે એમ કરવું, ઉત્કરિત કરવું (૨) ભંભેરવું,
 ચડાવવું - ભુ નં, - ભુ સ્ત્રી ઉત્કરવું તે
 ઉત્કરેટ પું આવેશ, ઉત્કરેણી - વતું સંકિં,
 - ભું અંકિં ઉત્કરેવું નું પ્રેરક અને કમ ભિ
 ઉત્કાસ પું + ભુઓ ઉત્કવાસ
 ઉપ નં [સ] ઉપા ંભુધિ વિં [સ.] મળસડે
 વહેલું ઊઠનાર. - પ કાલ(-ળ) પું ઉપા-
 મળસકાનો સમય - પ કાલીન વિં ઉપ કાળનું
 - ને લાગતું - પા સ્ત્રી પડેઠ (૨) મળસકાનું
 અજવાળું (૩) સાગી જમીન (૪) (સ) ઓખા
 (૫) એક વૈદિક દેવતા
 ઉપીર નં [સ] ઉપીર ભુઓ
 ઉત્ક નં [સ] ગિટ - પિટકા, - પટ્ટી સ્ત્રી ઊટડી
 ઉત્ક વિં [સ] ગરમ ંકટિષ્ઠ પું
 વિષુવત્તથી રડતું અંશ ઉત્તર અને રડતું
 અંશ દક્ષિણ વચ્ચેનો ભાગ ંતા સ્ત્રી ંગમી,
 ઊનાપણુ ંતાનય નં ગરમી વહન કરવાની
 ક્રિયા ંતામાન નં ઉત્કમાન ંતામાપક
 વિં ઉત્કતા માપનાર (૨) નં તેણે યત્ર
 ંતાવહન નં ગરમી વહન કરવી તે ંતાવાહક
 વિં (૨) પું ગમી વહન કરનાર ંતાવાહી
 વિં ઉત્કતાવાહક ંત્ર નં ંમાન નં
 ગરમીનું માપ, ટેમ્પરેચર' - પ્ણાશુ પું
 મૂર્ચ - પ્ણેદક નં ઉત્ક પાણી - પ્ણેપત્રિ
 (-ધી) સ્ત્રી ગરમી આપે એવી દવા
 ઉત્કા સ્ત્રી [સ] ગરમી (૨) હૂં (૩) વગળ
 ંકર પું (વ્યા) શ, ધ, સ, ને હ એમાનો
 કાઈ પણ વ્યજન ંભેદ વિં પ્રકાશમાન
 ગમી વહન કરવાના ગુણવાળું ંમાન નં
 ઉત્કમાન ંમાપકય ત્ર નં ઉત્કા માપનાર
 યત્ર - પ્માંક પું ગરમીનો આક, 'ટલરી'
 ઉત્કપાવણું સંકિં 'ઊત્કપવું' નું પ્રેરક
 ઉત્કરણું સંકિં એકહું કરવું (૨) કંચરો (દૂરકંવા
 કે ક્રેષ્ટી દેવા માટે, જેમ કે ગદ્ય, એઠવાડ
 ધં) વાળી ઝૂંડીને એક કંચું ઉત્કરણવણું સં
 કિં (પ્રેરક) ઉત્કરણવું અંકિં (કર્મણિ)
 ઉત્કરડો પું ઉત્કરડીને એકઠી કરેલી વસ્તુ (૨)
 અચ્ચાણ

ઉત્કરણ નં [ઓસરવું' પરથી] ધટાડો
 ઉત્કરાવણું સંકિં 'ઊત્કરવું' નું પ્રેરક
 ઉત્કવણું (-ણું) નં ઊસનું - ખારવાળું પાણી
 ઉત્કાર પું + ભુઓ ઓસાર, ઓય (૨) હઠવાનો
 અવકાશ
 ઉત્કારવું સં કિં [સ ઉત્ત્સ, પ્રા ઉત્ત્સાર]
 ઉપાડવું (૨) ધમીને ઉત્કરડી લેવું ઉત્કારાવણું
 સંકિં (પ્રેરક) ઉત્કારાવું અંકિં (કર્મણિ)
 ઉત્કાસ પું [સ ઉત્કવાસ, પ્રા ઉત્કાસ] ઊડો
 શ્વાસ
 ઉત્કેટવું સં કિં ભુઓ ઉત્કેટવું, દ્રેષ્ટી લેવું
 ઉત્કેટાવણું સંકિં (પ્રેરક) ઉત્કેટાવું અં
 કિં (કર્મણિ) ભુ ંકુરો ભુ
 ઉત્કેડવું, ઉત્કેડાવું, - વતું ભુઓ ઉત્કેડવું
 ઉત્કરણવું, - વતું ભુઓ [ખરિતું] પાણી
 ઉત્કેવણું નં ભુઓ ઉત્કવણું, ઉત્કેવવા માટેનું
 ઉત્કેવણું સં કિં મૂતર અથવા રેશમને રંગ
 ચડાવવા માટે પહેલા ઊસના - ખારવાળા
 ઉત્કાગામા ઊળા. રાખવું (૨) આદ આપવો ચોવું
 (૩) સેવવું, પરિચીલન કરવું ઉત્કેવાવણું સંકિં
 (પ્રેરક) ઉત્કેવાવું અંકિં (કર્મણિ)
 ઉત્કનવાર વિં [અ ઉત્તુવાર] જળન (૨) ગતી-
 ચત્ર (૩) દં - રી સ્ત્રી મજબૂતી, ડૉલત (૨)
 દંતા (૩) [સરં મ] (સુ) માવજત, ઉપચાર
 ઉત્કતાદ વિં [ફા] કાબેલ, પહોચેલું (૨) પું ગુરુ
 (૩) વિદ્યાગુરુ, આચાર્ય, તબક્કા - દી વિં
 ઉત્કતાદની ઢબનું (૨) સ્ત્રી ઉત્કતાદપણું,
 કાબેલિયત (૩) ચાલાકી, યુક્તિપ્રયુક્તિ કરવાની
 હોશિયાગી
 ઉત્કૂખળો પું [સ ઉત્કૂખલ] ખાડેચિયો
 ઉત્કાર પું 'ઉ' અક્ષર કે ઉચ્ચાર
 ઉત્કર પું [સ ઉત્કર, પ્રા] ઊત્કર [ઉત્કરને
 ઉચ્ચાળો શો? = નેને ધરખાં નથી તેને ચિતા
 શી? 'નાગો નહાય શુ ને નિચોવે શુ?'
 - ખિલાડી જેણું હોણું, - નો મેળ કે સંધ્ય
 હોવો = આદવેર હોણું, સાપ નોખિયા પેડે
 કંટી વેગ હોણું] ંકણિયુ, ંકણી સ્ત્રી
 ઉત્કનિયુ ંક(-કા)-ની, ંકરણી [સ કર્ણી]
 સ્ત્રી એક વનસ્પતિ ંકી સ્ત્રી ઉત્કરની માદા

(૨)નાનો ઉંદર ઠંડો પુઠો નં ઉંદર (૨) મોટો
ઉંદર ઠંડો ઠંડો શ્રી, -રિયુ નં ઉંદર
પડકાવુ પિત્તર ઠંડો પુઠો-રેખાગ
ઉંખોરિયો પુઠો (કા) પહેલેલા લૂગાની પેટુ
ઉંખર વાળેલી ગાંઠ

ઉંખર(-રે) પુઠો [સ ડુવર, પ્રા ડુવર] એક
ગાંઠ, ઉંખરડો(૨) [લુઓ ઉંખર] ઘરનો ઉંખરો
-રી શ્રી ઉંખરડો -રે નં ઉંખરડુ
ઉંખી શ્રી [રિ] ઘઉં, નવ ઇત્યાદિ ધાન્યદુ કૂકુ
ઉંખર, ૦૬૨૦૨, ૦૬૫૪૬ લુઓ 'ઉંખર'મા

ઊ

ઊ પુઠો [સ] વર્ણમાળાનો છઠ્ઠો અક્ષર ઠંડાર
પુઠો ઊ અક્ષર અથવા ઉચ્ચાર ઠંડારાંત વિં
છેડે ઊકારવાળુ

ઊક(-ગ, -પ)ટો પુઠુખતી આખતી એક દવા
ઊકડુ વિં [સં ડુકુર(-ક)ક, પ્રા. ડુકુરુગ, -ય]
(યુ) લુઓ ઉંખરક અધૂરડુ

ઊકડો પુઠો [રે ડુકકાંડા, ડુકકોટા=લાય
પડ્યો ?] વરસૂદ, વર્ષાસન (સિંગની રાતખ કે
સોલુ વરસે ચૂકે કંરવાનો બ દોખત)

ઊકલુડું અંકિં (કા) નામી જલુ
ઊકન વિં તૈયાર, હાજર (૨) (કા) ઉંખર
લાયક વિવાહને યોગ્ય

ઊકલડું અંકિં [સ ડુકકુ? રે ડુકકેલ્લા-
વિવ=ખોલાયેલુ] ગડી કે ચૂચગાહનુ ખૂલુ,
ચૂચગાહ વિનાનુ -મગ્ન કે ચીલુ ખતલુ
(૨) (અક્ષરો કે લખેલુ) વચાલુ વાચી શનાલુ
(૩) મીલુ ઊનરુ. પાર પડલુ, આટોપાલુ,
સધાલુ [(૨) ગુરમે વલુ

ઊકળડું અંકિં [સં ડુકકુ?] ગમ્મ થલુ
ઊખરડું અંકિં [લુઓ ઉંખરડુ] (વળગેલુ કે
ચોટેલુ હોય ત્યાંથી) છૂટું પડલુ, લુદ્ધ થલુ
(૨) જડમૂળથી નીકળી જલુ (૩) [લા] વડી
જલુ. [ઉંખડી પડલું=ઉંખળલુ, ગુરમે
વડ જલુ, લડી પડલું ઉંખડી જલું=સાક
વડ જલુ, પાયમાલ થલુ, ખેડાલ કે દુર્દશા થવી]

ઊખડી શ્રી [લુઓ ઉંખળી] લાકડાનો ખલ
(૨) લુઓ ઉંખર, ખાગરવાળી જમીન

ઊખડેલ વિં [લુઓ ઉંખરડુ] વ ઠેલ

ઊખત (કા), -દ શ્રી નવાઈ, આશ્ચર્ય

ઊખર વિં [સ ડુવર] ખારાટવાળુ (૨) શ્રી
જેમા કાઈ પાકે નહીં એવી જમીન, ખારાટ-
વાળી જમીન

ઊખળ(-ળી-ળુ) નં [સ ડુલ્લલ, પ્રા. ડુલ્લલ,
ડુલ્લલ] ખાડણિયો (૨) ચાગ ખળદવાળા
ગાડાના બે આગળના ખળદનુ ધૂમર

ઊખળડું અંકિં [સ ડુલ્લલ?] વળતુ ઊકલી
જલુ, ઊખળલુ (૨) ઊકળલુ, ગુમ્મામા ખોલલું

ઊખળી શ્રી, -ળુ નં લુઓ ઊખળ
ઊખળો પુઠો [લુઓ ઊખળ] ખાડણિયો (૨)

ઊચા વધવાના ગુણનો-ઉક્ષર છોકરો

ઊગર શ્રી ઊમેલા ગાડી-ગાડાના પેડાની
આગળપાછળ મુઠાનુ અટકણ (૨) ઉગટલુ;

પીડી કે તે ચોળવાની ડિયા [લુઓ ઊકડો
ઊગટો પુઠો (કા) ચોડાના તગતી વાધરી (૨)

ઊગમ પુઠો [લુઓ ઊગમ] ઊગવું તે (૨) મૂળ,

ઉલ્લખ્યાન (૩) ગર્યાત
ઊગમદારત વિં ખતીલુ (૨) કામગર -તી

શ્રી ખત, ચીવટ
ઊગર શ્રી [ઊગરલુ] ઉગાર ખચાવ(૨)ખચત.

ઠડું અંકિં [પ્રા ડુવર?] અથલુ (૨)

ખાઈ રહેલુ -રોલુ અંકિં (ભાવે)

ઊગવડું સંકિં ઊગે એમ કંચુ

ઊગલુ અંકિં [સ ડુલ્લલ, પ્રા ડુલ્લલ]
આગળ અકુર થવા, વલવું ફૂટવું

(ખીજમાથી) (૨) ઉદય થવો (જેમ કે સૂરજ,
ચંદ્ર) (૩) (મનમા) સુગંધ-ઉત્પન્ન થવું (૪)

[લા] કળાવી થલુ, પરિણામરે નીચડું.
[ઊગતા સૂરજને પૂજવું=ચંદ્રના પૂજનમાં

રહેલુ, તેની પુણામન કરવી; ચંદ્રની વાસુએ
જવાની વૃત્તિગમવી ઊગતાં જ આશ્ચર્ય =

નાનપણમાં (કે ઉદય થવામાં હોય તેવામાં)
મગી જલું. ઊગવું તેવું આશ્ચર્ય = સવારથી

સાંજ સુધીમાં કમ્પી ખાસ રિયત ન રહે-
જેવા તે તેના (કમ્પી) રહેલું (કુ ખ કે અરસો

ખતાવામા પ્રયોગ થાય છે) ઊગ્યા આય
ચ્યાની ખખર = શુ અને છે તેની - દુનિયાની
ખખર કે સમજ યા ભાન, સામાન્ય સમજ]
૭૬૫ વિં [૭૬૫] ઉધાડુ, ૨૫૫ (૨) નં
સ્પષ્ટીકરણ, વિવરણ
૭૬૫ સં અંકિં [સ ઉદ્ધર્, પ્રા ઉધાડુ] ઉધાડુ
થવુ, ખૂલવુ (જેમ કે ખારણુ, શાળા, મકાન,
પેટી, વાસણ, [લા] વાત, રહસ્ય, પાપ ઇં) (૨)
ખીલવું, પ્રકુલ થવું (જેમ કે, ફૂલ, કળી ઇં,
[લા.] નસીબ) (૩) સાદ - સ્પષ્ટ થવુ, નીકળવુ
(જેમ કે, રંગ, આકાશ ઇં) (૪) અથો સ્વચો,
કલ્યાણ થવું (જેમ કે, ચોમા તારુ શુ
૭૬૫ ઇં ?) (૫) નવેસર ૭૬૫ (જેમ કે,
નિશાળ ૭૬૫)
૭૬૫ વિં ૭૬૫, ઉધાડુ
૭૬૫ વિં [સ ઉદ્ધર્, પ્રા ઉધર = સન્યાસી]
૫૨ કર્યા વિનાવુ, કુવાર
૭૬૫ સં અંકિં ૭૬૫ (૨) પરણવા (વર-
ઘોડામા) નીકળવુ (૩) [કટાક્ષમા] રજેત થવુ
૭૬૫ અં [ભુઓ ઉગ્યક] ૭૬૫
૭૬૫ સં અંકિં [સ ઉચ્ચ + કુ? મ ઉચ્ચકળે,
હિ ઉચ્ચકના] ૭૬૫ કંવુ, માથે લેવુ (૨)
[લા] ઇંકા આપવો, વમકાવવુ ૭૬૫ સં
અંકિં (કર્મણિ)
૭૬૫ સ્ત્રીં વાધણી, હેડકી
૭૬૫ વિં ઉછીનુ લીધેલુ (૨) નાદાર
૭૬૫ પું ઉચ્ચક લીધેલી - આપેલી રકમ
૭૬૫ પું [હિ ઉચ્ચકા, મ ઉચ્ચકા] ખારકા
માલ ઉપર ચોરની નજર રાખનારો આદમી
(૨) ઠગ, બદમાશ માણસ (૩) છકેલો માણસ
૭૬૫ સં અંકિં [ભુઓ ૭૬૫] ઉધાડુ
૭૬૫ સં અંકિં (કર્મણિ)
૭૬૫ સં અંકિં છૂટ્ટ કરીને ગોડવવુ (રેશમના
તાર ઇંકા)
૭૬૫ સં અંકિં '૭૬૫'નું કર્મણિ
૭૬૫ અં ભુઓ અચખૂચ
૭૬૫ સં અંકિં [સ ઉચ્ચર્] ઉચ્ચારવુ, બોલવુ
૭૬૫ સં અંકિં (કર્મણિ)
૭૬૫ (-ળ)નું સં અંકિં [સ. ઉચ્ચર્] ઉધાડુ

(૨) ઉચ્ચાળો લઈ જતા રહેવુ ૭૬૫ (-ળ)નું
અંકિં (કર્મણિ)
૭૬૫ ૭૬૫ (-લી) સ્ત્રીં ૭૬૫ (૨)
જોડાણી (૩) અશાંતિ [કિં (કર્મણિ)
૭૬૫ સં અંકિં ધીરવુ, આપવુ ૭૬૫
૭૬૫, ૭૬૫ સં અંકિં ભુઓ ૭૬૫
૭૬૫ જનું અંકિં (દોન) વસૂલવુ, ફૂંદ દેવુ
ખવ થવુ [રાક્ષિ
૭૬૫ પું ૭૬૫ - વૃદ્ધિ પામવાની
૭૬૫ અંકિં [ભુઓ ઉછેરવુ] ગાનગોષ્ઠી
ને સલાખથી મોટા થવુ ૭૬૫ (કર્મણિ)
૭૬૫ પાછરેલ, ૭૬૫ પાછર્યું વિં ૭૬૫
મોટુ થયેલુ (ખાળમરણનાથી બચીને)
૭૬૫ અંકિં [સ ઉચ્ચ + શલ્ પ્રા ઉચ્ચર્]
જોયે જવુ - દેકાવુ (૨) ઉછાળો માગવો (૩)
છલગ મારવી, ફૂંદવુ (૪) પૂરે હાથે વધરાવુ
(લાકડી, તલવાર, વસ્તુ ઇંકા) (૫) ખૂબ
વધી જવુ (જેમ કે ભાવ) (૬) કાઈ ભેદ કે
અવેશમા આવવુ, મિનન - ગુસ્સો કરવો
ઉદાં 'શુ નેઈને આમ ૭૬૫ હો?'
'એ તેના પર ખડુ ૭૬૫.' [ઉછળી
ભાંગવું = વગર વિચાર્યું ફૂંદી પરવું - માહસ
ગરી ખેસવુ, હાથે કરીને ગુસ્સાનમા પડવું]
૭૬૫ અંકિં '૭૬૫'નું ભાવે,
૭૬૫ પું ઉછીની લીધેલી રકમ કે ઉછીની
વસ્તુઓની ભરી આપવાની કિંમત
૭૬૫ વિં ભુઓ ઉચ્ચક, વેરાન ઇંકા સ્ત્રીં
અપાડ સુદ લ [ઉચ્ચક થવું]
૭૬૫ સં અંકિં [ભુઓ 'ઉચ્ચક', ઉચ્ચક]
'૭૬૫ નં ઉચ્ચક', ભળભાખળુ પ્રભાત
૭૬૫ પું [સ ઉચ્ચ, પ્રા ઉચ્ચ] જોશ,
ઉચ્ચ (૨) + ઉચ્ચ [ઉચ્ચમા આવવુ
૭૬૫ અંકિં [ભુઓ ૭૬૫] ૭૬૫ -
૭૬૫ (-ઝ)રવું અંકિં (કા) ભુઓ ૭૬૫
૭૬૫ સં અંકિં [પ્રા ઉચ્ચવળ = ઉધાપન]
(મતવુ) ઉધાપન કંવુ (૨) ઉત્સવ ગવો,
જોઈ પ્રસંગ વિવિસર પૂરો કરવો (જેમ કે,
લગ્ન, જન્મતિથિ ઇં) (૩) કનેત કંવુ
(કટાક્ષમા)

બિજવાનું અંકિં 'બિજવાનું' (કર્મણિ)

બિજવું અંકિં દોડવું (કા)

બિજવું વિં [મ ઉજ્જલ, પ્રા. ઉજ્જલ] ધાણ

(૨) ચક્રચક્ર, નેલચી (૩) ચોખ્ખુ, નિષ્કલક,

નિર્મળ (૪) ડાચ વર્ણનુ ઉજગિયાત (૫) રીત-

આને મુવડ (૬) પેસેટકે મુખી સાચ રૂડુ [બિજવા

પગનું, બિજવા પગલાંનું = જેને આવ્યે

આચ્છ ડાચડે એવુ નુનિયાળ (૨) (વ્યગ્યમા)

અ નુનિયાળ બિજવું ડરેલું = ઉત્તળવુ

દીપાવનું (૨) (વ્યગ્યમા) કાણુ ડરુ, બેઆખડ

કંચુ બિજવું વાળનું = કાળદે નહવા બિજળે

મૂગડે (આ પુ) = નેકલેક - આખડમેર, બદનામી

વગર (આવનું) બિજવાં છૂગડા, કપડાં =

સુદ સારી આખડ (જેમ કે, બિજળે ધૂગડે ફરો

જો પણ નળવને, બિજળે લૂગડે ડાચ લાગે]

૦કટ, ૦કટક, ૦ખગ, ૦ખગ જેવું વિં એક-

દમ બિજવું - ગાઈ શ્રીં ઉત્તલ ઉત્તલવળતા

(૨) ચ્ચગના (૩) સસ્કારિના (૪) પેસેટકે

મુખી હોવાનો દેખાવ - ગાઈ પું, - ગામણુ

શ્રી. નં, - ગાઈ શ્રીં બિજવાપણુ

બિજરેલું અંકિં (કા) જુઓ બિજવું

બિજવું સંકિં [સં ઉજ્જ] ત્યાગ કરેલો, છોડવું

ઉદાં 'તેણે બણવાનું બિજવું જે'

બિટ-(૬)કેલું સં કિં માનજુ, અજવાળવું

બિટ-(૬)કાલું અં કિં (કર્મણિ)

બિટણુ નં જુઓ ઉપટણુ, ઉવટણુ

બિટવાનું અં કિં [મ ઉજ્જ, પ્રા ઉજ્જ]

(બિટણુ) ચોખ્ખુ

બિટાફોટો પું ['ફોટ'નું ક્રિત્વ] અનાજને ખાડના,

ખાટકયા પછી રહેલા કેતન

બિટ-(૬) વિં [સ અર્થચતુર્ય, પ્રા અર્થુટ્ટ (ફિં

જ્ઞ-ના) કેકે આઠટ્ટિ 'મ ઓટ' સાકારણગ્ય

બિટમેસ શ્રીં બિટુ અને બેસતુ તે (૨) એવી

કસરત અથવા શિક્ષા (૩) વારે વારે બિટુ અને

બેસતુ તે (અજવાળી કે અજવાળાથી)

બિટું અંકિં [સ ક્રવા, પ્રા ક્રદ્ધ] બિલા થવું

(૨) નગવું અને પથારી છોડી બિલા થવું (૩)

નગવું, માવવ થવું, તેચાં કે બડું વચુ (૪) એકા-

એક ચોથિનું બડું વચુ, આની લાગવું બનવું

(જેમ કે, બ ડ, બૂમ, દરદ, અગન, સાણકો, કોણી

વગેરે) (૫) પૂરું કરીને બિલા થવું (જેમ કે,

સલા, અઢાલત, પંગત, મ ડળી ધં) (૬) ખીલવું,

ખરાખર બિલડું, સ્પષ્ટપણે પરિણમવું (જેમ કે,

છાપ, રંગ, સોળ, બચડું ભરવાથી દાત, દિલમા

ભાવ વગેરે) (૭) (જીવનમા) નીવડવું, નીકળવું

(જેમ કે, છોકરો ખરાખર બિલયો) (૮) (દિલ)

બિનગી જવું, રાગ કે પ્રેમ જતો ગહેવો (૯) (દી કે

દિવસ સાથે) જુઓ તે ગજદમા [બિડતાં બેસતાં

અં હન્દમ, ખવો વખત બિડ પહોણા પગ

પર = હાથે કળીને - જાને પોતાનું બગાડવું,

પોતે જ પોતાના પગ ભાગવા બિડી આલડું =

મગી જવું બિડી જવું = આલડું જવું, જવું ગહેવું

(૨) નિશાળ છોડવી (૩) દેવાણુ કાઢવું, પાથમાલ

વચુ (૪) મરી જવું બિડીને બેસું થવું = મદવાડ-

માથી - ખાટલામાથી બિડવું, સાળુ થવું

ગા)ની બિંચી = તેટલા ગાતું વુજસાન થવું]

બિંચેલ શ્રીં [મ ઉઠાઈ (-કે)વ] સેવાચાકગીમા

આલપાલનો હાજર ને હાજર ગહેવામા પડનો

શ્રમ (૨) વેકપ શ્રમ

બિડાં નંખવં જુઓ બિડાં માકારણના ગુણકાર-

વાળા વહિયા [ગાણાવવાં, ભણાવવાં =

ગાકી જવું, ભરમાવવું, છેતવું] [પતગ

બિડ સોં [બિડવું] બિડવાની નક્કિ-ગતિ બઈ શ્રીં

બિડકેલું, બિડકાલું અં જુઓ બિટકવું

બિડણુ વિં [બિડવું] બિડે એવું (૨) એવી બખાટલી

શ્રીં બિડે એવી ખાટલી, બલૂન બંધિસકોલી

શ્રીં બિડતી ખિસકોલી બેલો શ્રીં ચદનધો

બેલોડો પું ઉડાણધોડો બેલંડ પું બિડી શકે

એવી નહુઈ લાકડી બેલાવ પું કુમ્તીનો એક

માવ બપાવડી શ્રીં (કા) જે પહેલવાથી ઉડાય

એવી નહુઈ પાવડી બમાણલી શ્રીં બિડતી

માણલી બેલાગ પું બિડનો - એવી ગેગ બેશેલ

શ્રીં જુઓ ઉડાનશેલ

બિડજૂડ અં [બિડવું + જૂડવું] બિડુ ઘાલીને, આડું

અવળું, વિવેકવિચાર વિના - બિડું વિં બિડજૂડ

થવું કે કનાર

બિડમૂડ અં એકાએક, છાતુમાત્ર [વિના

બિડમૂડ અં (કા) ભાન ગળ્યા વિના, ખખડાખ્યા

ઊડવું અંકિં [સ ડહી] હવામા અધર જવું
 (૨) જોરથી ચાલવું દોડવું (જેમ કે ઘોડો પવનવેગે
 ઊડ્યો) (૩) જવું, લાગવું, નાસી જવું (જેમ કે,
 અત્યારે તે કયા ઊડ્યો છે? ઊંવ ઊડવી = ઊંવ
 પૂરી થવી) (૪) કીક પડવું અને જવું મહેલ
 (૨) ઇત્યાદિ) (૫) ખપી જવું (વગ્ન માલ
 ઇત્યાદિ) (૬) કલ્પનામા અગવું, ગગનવિહાર
 કરવો (૭) (વાત, ગપ, ખખર ઇત્યાદિ) પ્રસરવું
 (૮) (તલવાર, લાઠી, અંકુર, તોપ, ઇં હથિયાર)
 હવામા ખરોખર ચગવું, વગવું (૯) ચેપ દેલાવો
 (જેમ કે આખે શરીરે ચેપ ઊડવો), રોગ દેલાવો
 (૧૦) ચડી આવવું; વસી જવું, લડવા ફટી પડવું
 (જેમ કે, તેનો શો વાક કે તેના પર તમે ઊડ્યા?)
 (૧૧) (તકગર અધ્યાહાર રહીને સ્ત્રીમાં)
 ઊડવી = તકગર કે લડાઈ થવી, વાઘો પડવો.
 (૧૨) (પરીક્ષામાં) નાપાસ થવું [ઊડતા કાગ
 પાડે એવું = 'વડના વાદરા ઉતારે એવું', ગમે
 તેમ કરીને પહોંચી વળે એવું, ચક્રાર, દાવપેચ-
 વાળું કે યુક્તિખાજ (૨) તોફાની, ઉધમાતિયુ,
 ખૂબ ચચળ ને અટકચાળું. ઊડતાં પક્ષી
 (પંખી) ઝાલવાં = ગમે તેમ કરીને કામ પાડ
 પાડવું, પહોંચી વળવું ઊડતી અદલા (થવી,
 વળગવી) = ઊલટી સામેથી પીડા (આવી પડવી)
 ઊડતો રોગ = ઊડણ - ચેપી રોગ ઊડીને
 આંખે ખાઝવું = એકદમ સુંદર લાગવું.
 ઊડી જવું = અદ્યથ થવું, હવામા જવું રહેવું
 (ગધ, દાડ, કપૂર, પરી, સ્વપ્ન, વાત ઇત્યાદિ) (૨) (દોર)
 વસુકી - ઊંચી જવું ઊડી પડવું = લડી પડવું,
 સામસામે આવી જવું]

ઊડાઊડ (-ડી) સ્ત્રીં ઉપરાષ્ટ્રપરી ઊડવું તે (૨)
 દોડાદોડ, ઘણી જ ઉતાવળ (૩) અવ્યવસ્થા;
 અધાધૂધી, ડિટાલ્મોફાન કે ગાળો

ઊડિયા, સ્ત્રીં [સ ઓઢ, પ્રા ડહી] ઉલ્લંઘની
 - ઓડિસાની ભાષા, ઉલ્લંઘી

ઊડી સ્ત્રીં [સ ડહી] મલખલની એક કસરત
 ઊડેલ (-લું) વિં ચંચળવૃત્તિનુ (૨) ફાટેલું, વડેલું
 (૩) દોર પણ ન ખાય એવું અગડેલું

ઊડ વિં [સ] પરણેલું (૨) લઈ જવાયેલું (૩)
 પું પડેલો માણસ - ડા વિં સ્ત્રીં પડેલી

ઊડણ નં જુઓ ઉડાણ

ઊણ વિં [સ. કન] ઊણું (૨) સ્ત્રીં ઊણ
 ઓપ (-મ) સ્ત્રીં ઓછપ, ખોટ (૨) અપૂર્ણતા
 (૩) ખોડ ઓવું સંકિં વણાટમા ઊણ
 હોય ને પૂરવું. ડણણ - ઊણાણું નં
 ઊણા હોવું ને - ઊણા પેટનું વિં વાત
 પેટમા ન ગમી શકે એવું - ઊણા સ્ત્રીં
 ઊણાપણું - ઊણું વિં ઓછું ભગ્યેલું,
 અપૂર્ણ, ખૂટલું, કમી

ઊતરવું સંકિં જુઓ ઊતરવું ઊતરવું
 અંકિં (કર્મણિ)

ઊતરવડ સ્ત્રીં [ઊતરવું + ચડવું] ઊતરવું
 અને ચડવું તે, ચડઊતર

ઊતરતી ભાંજણી સ્ત્રીં ગણિતની એક રીત,
 ભારે કિમતની સંખ્યાને ઓછી કિમતની
 સંખ્યાનુ રૂપ આપવાની રીત

ઊતરતી શ્રેઢી સ્ત્રીં ગણિતની એક રીત, જે
 હાગમા એક પછી એક ઊતરતી સંખ્યાની
 રકમો મુકાય તે

ઊતરવું અંકિં [સ અવત્, ઉદ્ + ત્, પ્રા
 ઉત્તર] ઉપર કે ઊંચેથી નીચે આવવું [સ.
 અવત્] (૨) [સ. ઉદ્ + ત્] બહાર આવવું,
 નીકળવું (જેમ કે વાહનમાથી, ગાડીએથી
 ઊતરવું; મેશન ઊતરવું ઇત્યાદિ) (૩) પાડ
 કરવું, ઓળંગવું (નદી, પૂલ ઇત્યાદિ) (૪)
 નીચે આવવું, કમી થવું, ઘટવું (જેમ કે,
 વરતુના લાવ) (૫) (આવેશ, અસર, નગો,
 દન્દ, ભાવ, લાગણી ઇત્યાદિ) ઓછું થવું કે
 શમવું (જેમ કે, ઝેર, તાવ કોધ, મોહ,
 માથું ઇત્યાદિ) (૬) (ગુણ, ગ્થિતિ, સ્વલાવમા)
 ઘટવું, ઓછું નીવડવું, ખગડવું (જેમ કે,
 ઊતરેલી ફેરી ઊતરતી કળા, વેળા 'વખત
 જતાં દવાનો ગુણ ઊતરે' ભોગમા પડી તે
 માણસ ઊતરવા લાગ્યો) (૭) (તોલમા)
 આવી મહેલ, ખગેખગ થવું ('શેરના છ
 રીગણ ઊતર્યા') (૮) થવું, નીપજવું, ફળ
 તરીકે હાથ આવવું - મળવું (જેમ કે, પાક
 ઊતરવો, 'આ આખે ૧૦ મણ ફેરી ઊતર્યા'
 'મણ કપાસમાથી ૧૨ શેર ૩ ઊતર્યા' 'પૂગી,

જલેખી, માલપૂઆ હવે ઊનવા લાગ્યાં છે' (૦) (૯) ઊતરો કે મુકામ કવો (જેમ કે તેઓ યાત્રીમા ઊતર્યા) (૧૦) ખગેખઁ આખેહુખ યવું, ખનવુ, આલેખાવુ, વડાવુ, વર પડવ (જેમ કે નકવ, છખી, ચૂડો, ધડો ઇં નો ધાટ, 'આ કામ હીં ના ઊતર્યું.') (૧૧) (ગગત, સપર્ધા, ઝંડો, નાટક, લકાઈ ઇંમા) મામેલ યવું, લાગ લગવવો (૧૨) (કાઈ અગ કે હાડકું) ચોતાને ચાનેવી હંતુ-ચળવું (૧૩) (અહ કે દળા) -ની અમર (માહી)જની, -નો યોગ નુ વવો (જેમ કે પનોની ઊતરી; 'હવે બુધની દરા ઊતરશે') (૧૪) (મો) કીડ પડવુ, લિલાવુ (૧૫) (રંગ) કીકા પડવો, ઊડવો, ધોવાથી નીકળવો (જેમ કે, નપડનો રંગ ઊતરે છે, ને ને ખીલને ન લાગે) (૧૬) (મન, હૃદય, ધ્યાનમા) ખરાખર જતુ, સમન્તવુ, ગમવુ, ઠસવુ (૧૭) (વાળ માટે) ખગી પડવુ, નીકળી જવુ [ઐતરનાં પાણી = વળતા પાણી, ધટનો જનો ભેગ, ભેન, ઊથલિ (૨) ઘડખણ ઊતરી જતું = સડી કે બગડી જતુ (૨) ખરેખર ઊતરવુ ('જવુ' કિં સાથે આપના આ સામાન્ય અર્થ છે જુઓ ઊતરવુ) ઊતરી પડવુ = જટ ઊતરવુ ('પડવુ' માથે 'ઊતરવુ' નો સામાન્ય અર્થ) (૨) ઊડવુ, ઊખડી પડવુ, ગુન્સે ચડે લકવા તૈયાર ચટ્ટ, વટવુ, ઠપકા આપવો ઊતરેલું વિં વાપગમાથી ફૂંડરાયેલું (જેમ કે વપડું), 'મેકન્ડહેન્ડ' ('ઊતરવુ'ના ભૂં કૂં ના સામાન્ય અર્થો માટે તે કિં જુઓ) [('ઊતરવુ' નુ લાવે) ઐતરસુ અં કિં ઊતરનાળી કિયા થવી ઊતરી સ્ત્રીં ગળાનું એક ધરેલુ (૨) વિં ક્રામળ (૨૫૦) ઊતર્યુપાતર્યુ વિં ઊતરેલુ, વપગઈ રહેલુ ઊતરવું અં કિં પાણી કે હવા લાગવાથી (લાંકુ) વાકુ પૂકું થવુ ઊતરુ વિં [સ ઉદ્ + ત્તલ?] ઊડુ નહિ એવુ છીજર [આડે માર્ગે જવુ ઊથડું અંકિં ઉઠે-પડ (૨) ટિચાવું (૩)

ઊથમી છરું નં એક ચૌપવિ
 ઊથમું વિં - ઉત્તમ
 ઊથલ વિં [દિ ઉત્થલિઝ] અરિયર, ઊથલેલુ
 હડીં પાથલ વિં [દિ ઉત્થલ પથલ્લા] ઊધુ-
 ચલુ (૨) સ્ત્રીં ઊંધુ ચલુ થવુ તે, પરિવર્તન
 નભે વિં ભયથી ઊથલેલું - અગિયર.૦ (-લા) ચુ
 અંકિં ઊવા થઈને પડવુ, ઊધુ ચલું -
 ઉપરતળે થવુ, ઊધું કે ઊલટું થવુ
 ઊથલો પું [દિ ઉત્થલ્લા] ઊવાચતા થઈને
 ખીજાનુ પડ પડવુ તે (૨) ગયેલો મદવાડ
 પાછો આવે તે (૩) વલણ (કાવ્યમા) (૪)
 સામો જવાખ [-ખાવો = ઊથલવુ, ઊથલાઈ
 પડવુ (૨) માહગીમાથી ઊડી પાછા પડવુ
 -મારવો = ઊથલાવવુ (૨) પલટો ખાવો,
 ઊથલી પડવુ, જુઓ ઊથલો ખાવો - વાળવો =
 સામો જવાખ આપવો]
 ઊથો પું (૩) કાહવાણ, સળો
 ઊથોદ્યો પું [દ્યો દિત્વ ?] નાની મોટી
 કચુંખ (૨) નકામી મહેનતવુ પરચૂણ નામ
 ઊદકવુ અંકિં [હિં, સ ઉદ્વ ?] + કુલુ (૫)
 ઊદખતી સ્ત્રીં જુઓ ઉદખતી, અગરખતી
 ઊડું વિં [અ. જટ, હિં જટા, ન ઉડી]
 ભૂરુ, ભૂગરા પડવુ
 ઊવ સ્ત્રીં [દિ ઉદિ] ઊવ (ગાડાનો) વોગિયો
 ઊધઈ સ્ત્રીં જુઓ ઉધઈ
 ઊધડ વિં [જુઓ ઉધડ] લાવતાલ કે વળન
 કર્યા વગર એમતુ એમ આપેલુ - રાખેલુ કે
 અદાને ઠગેલુ (જેમ કે, ઊવડ ભાવ, માપ,
 ખરીદી) - કુ વિં ઊધડ (૨) નં જુઓ
 ઉધડો [ઉધડું લેવું] = ખૂબ વઢવુ, સખત
 ઠપકો આપવો] - કો પું ઊધડુ કામ
 ઊધરવુ અંકિં (સુ) ઊછરવુ, મોટું થવુ
 ઊધર (-રા) ચુ અંકિં ઉધાર ખાતે લખાવુ
 (૨) ફર થવુ, ટળવુ (૩) જુઓ ઉધરવુ
 ઊધળવું અંકિં નારી જવુ, પોખારા ગણી
 જવા (ચાર સાથે) (જેમ કે, ઊધળી જવુ)
 ઊન વિં [સં] ઊણ (૨) ઊણપવાણુ ઊતા
 સ્ત્રીં જુઓ ઊણપ ઋ સ્ત્રીં જુઓ
 ઊણપ ઋસિકે વિં મહિનો પૂરો ન

થયો હોય ત્યાર પહેલા કરવાનું હોય એવું.
૦માસીસો પુઠ્ઠુએલાના માસીસા પહેલાંની
કરવાની એક ક્રિયા

ભિન સ્ત્રી, નં [સ. ઝળ, પ્રા. ઝળ] ઘેટાના વાળ
-નોત્સાર પુઠ્ઠુ ભિન કાપી લેવું તે

ભિનડ વિઠ [મ ડનાડ] (કા.) રખડુ (૨) કામ-
ચોર (૩) હુચ્ચુ [બુઓ 'ભિન' [મ] મા

ભિનતા (-મ), ભિનમાસિક, ભિન-માસીસો
ભિનચા (ન') પુઠ્ઠુ [ભિન + ચા - ઝળવાત ?] એક

મૂત્રરોગ [(૨) ઝૂરવું

ભિનવાણું (ન) અઠ કિં ભિના શ્વાસ નાખવા
ભિનું (નું) વિઠ [સ. ઝળ, પ્રા ઝળ] ગરમ,

તપેલું અહ્યે દઝાવાય એવું (૨) તાવલયું

[ભિની આંચ (આવવી, લાગવી) = દાઝવું પડે

એવો - કશું કુકસાન, લય, જોખમ કે બેઆખર

કરે તેવો પ્રસંગ ચા વેળા ભિની વરાળ

કાઠવી = હેયાની બળતળ બહાર જણાવવી,

પોતાનું દુ ખરડવું, દિલની દાઝ કાઠવા બોલવું

ભિનું ખાણું = આપકમાઈનું ખાણું ભિનું

લોહી = નવો જુરસો, નવજીવાનીનું જોમ,

ઉત્સાહ ધન. ભિનો વા વાણો = જુઓ 'ભિની

આચ . . .'] - નાઈ સ્ત્રી ભિન હોવું તે,

ઉણટા

ભિપજ સ્ત્રી [ભિપજવું] પેદાશ (૨) આવક, સળતર

(૩) નફો ૦નીપજ સ્ત્રી ૦તપન અને વૃદ્ધિ

(૨) પેદાશ (૩) ચોખ્ખી આવક ૦વેરો પુઠ્ઠુ

આવકવેરો. ૦વુ અઠ કિં [સ ઉત્પદ, પ્રા

ઝપ્પજ] ઉત્પન્ન થવું, પેદા થવું, જનમવું (૨)

નીપજવું, નીવડવું (૩) મળવું, સંધાવું, મળતર

કે આવક થવી (૪) કિમત તરીકે મળવું

(જેમ કે, 'આ પેન વેચો તો પઠ ૦ભિપજે

એમ છે') (૫) સાધી શકવું, ચલાવું હોવું

(જેમ કે, 'ધનમા એવું કાઈ ભિપજવું નથી')

ભિપટ સ્ત્રી નાણાનો ઉપાડ, દેવું (૨) જુઓ

ભિગટ, ઉપટણ

ભિપટવું અઠ કિં જાણુ પડી જવું

ભિપટો પુઠ્ઠુ જુઓ ભિકટો

ભિપડવું અઠ કિં [સ ઉત્પદ, પ્રા. ઝપ્પડ]

ભિપસવું, ભિચુ થવું (૨) ભિચકાવું (૩) પ્રયાણ

કનું; નીકળવું; ચાલવા માંડવું: જવું (૪)

એકાએક શરૂ થવું (દુ ખ, રોગ ઇત્યાદિ) (૫)

ચોગવું, ઉપાડાવું (૬) નાણા ઉપાડાવા, ઉપાડ

'ધવો (૭) ખપવું, વેચાવું (જેમ કે, 'હમણા ખાદી

ખૂબ ભિપડે છે.') (૮) (એકાએક, એચિત્ત)

શરૂ થવું, ચાલવું (જેમ કે હમણા કાળાના કામ

ધણા ભિપડયા છે) (૯) એકદમ તત્પર થવું,

ધસવું, ફટી પડવું (ઉદા તે એને માનવા

ભિપડયો [ભિપડતીને એણે ગાળ દીધી

ભિપડતાંને થપ્પડ મારી = એચિત્તી એક-

દમ) ભિપડતા ઘાટ = ભિપડેલો, ભિકેલો ઘાટ]

ભિપણવું સંકિં [સ ઉત્-પૂ, પ્રા ઝપ્પળ]

(અનાજને) પવન નાખી ચોખ્ખું કરવું

ભિપણાવું અઠ કિં 'ભિપણવું'નું કર્મણિ

ભિપણું (-ળુ) નં ખાટલાના માથા અથવા

પાગથ આગળનું લાકડું

ભિપનવું અઠ કિં [સ ઉત્પન્ન, પ્રા ઝપ્પળ

પરથી ?] ઉત્પન્ન થવું (૨) જનમવું (૫)

ભિપસ (-સા)વું અઠ કિં [મ ઉપત્તે, ઉમત્તે ?

સ ઉત્તપ, પ્રા ઉત્તપ્પળ ?] બહાર નીકળવું

ભિચુ થવું (૨) ફૂલવું (૩) સોજો આવવો

ભિપળુ નં જુઓ ભિપણુ

ભિકણવું અઠ કિં [ન ઝપ્પળ, પ્રા. ઝપ્પળ, ડે

કે કે ઝપ્પળ ?] (કાંડ, છોક ધન) ફૂલવું

વવવું (૨) મનમા ફૂલવું ભિકણાવું અઠ કિં

ભિકણવાની ક્રિયા પવી (લાવે)

ભિકરું વિઠ જુઓ ઉપ (-ક) ર

ભિખ સ્ત્રી [જુઓ ઉખાણું] દૂગ ઉખાટ

ભિખક સ્ત્રી, -કો પુઠ્ઠુ [મ ઉવક, વિ ઉવક્તા]

બકારી, ભલરી થવાનો ઉછાળો

ભિખટ (-કું) વિઠ [મ ઉવટ] ઉખાઈ - બગડી

ગયેલું (૨) ખોર

ભિખડ મંકાંત 'વળી જવી = બગડી જવું,

ખરાબ થવું, પાચમાલ થવું

ભિખડું વિઠ [વ ઉવડ] અધૂરું, અધ્ધર બેઠું

ઉમડક (૨) (સ) ભિકુ [-રહીને = વાડ

વળીને, જાખ મારીને, પોતાની મેળે જ ઠકાણે

આવીને - સમજીને ગયે]

ભિખવું અઠ કિં જુઓ ઉખાણું, ભિખ લાગવી

૧. બળ પુનઃ [દ્વિ + વળ ?] ઊલટો વળ
 ઊભ(-ભ)ગણું અંક કિં (વળતું) ઊકડી જવું
 (૨) (કે) વળ્યા પછી અથવા મટવા આવ્યા
 પછી) કરી ઊપડવું, ઊપડો ખાવો
 ઊભ, ૦૮ વિં જવડ ઊપડું હોય એવું ઊભ
 ઊભડ પુનઃ મનુષ્ય, દહાડિયો (૨) અસ્થિરવાસ-
 વળે આવડી ઊભેય વિં અસ્થિર; નક્કી
 કર્યા વિનાતું ઊભેય પુનઃ બિનખેડત ઉપર
 રેવાતો કં

ઊભડું વિં જુઓ ઊભ
 ઊભણી શ્રીં [જુઓ ઊભણ] વગ્ના પરચારથી
 મેડા લગીની ઊભાર (૨) ધગ્ના પરચાર,
 ધગ્ના ખેસણી

ઊભર(-ર)ણ અંક કિં [હિ ઉચ્ચ(-ર)તા,
 મ -મરણ, સ -મૃત ?] ગરમીના નેશથી ઊભે
 આગને બહાર નીકળવું (૨) ન માવાથી બહાર
 આવવું-બહારવું (જુરસો બહુ ઊભરાઈ જાય
 છે) (૩) અતિ મોટી સખ્યામાં ટોળે વળવું
 ઊભરો પુનઃ ઉભરાણ, ઊભરાણ તે(૨)લાગણીના
 ઉગળો [-આવડે, ચડવો=ઊભરાણ
 (વરતું કે લાગણી માટે) -કાઢવો, -કાલ-
 વડો=મનની લાગણીનો જુઓ બહાર
 કાઢવો, મનમાં ઊભરાતી લાગણીને બહાર
 રહેવી -ખેસવો, શમવો=ઊભરાતું
 અટકવું (૨) મનનો ઊભરો ઠડો પડવો]

ઊભણું અંક કિં [સ કર્ણ, પ્રા ક્ષમ=ઊપ-
 ઊભ કરવું] ઊભા રહેવું -થવું, ખડું થવું,
 પગ ઉપર ઊંચવું (૨) થલવું (૩) ટકવું, સામે
 ઊભા રહેવું -ટક્કર ઝીલવી

ઊભણતું અંક કિં જુઓ ઊભણું
 ઊભાઊભ શ્રીં ઊભા ને ઊભા રહેવું તે (૨)
 અંક ખેડા વિના, નિરાત વિના; ઊભા ઊભા
 (૩) કપાટામાં [એક નેલશિક્ષા
 ઊભાખેડી શ્રીં ઊભાજ રહેવું પડે એવી ખેડી,
 ઊભ વિં [સ કર્ણ, પ્રા ક્ષમ] ઊભેલું (૨)
 થલેલું, થાલેલું, ચાલતું બધ થયેલું (જેમ કે
 ગાડી ઊભા છે) (૩) ટ્યાર, મીધુ (૪) સીધા-
 એકદમ બહુ ઢાળના ચડાણવાળું (જેમ કે
 ઊભા લેખડ) (૫) અપૂર્ણ, ચાલુ, આગળ

ચાલવાની કે પૂર્વ થવાની વાટ નેત્ર કે પૂર્વ
 કરવાતું બાકી (જેમ કે, આ નામ તો હજી
 ઊભુ છે: ઊભો પાક=લાલવાનો બાકી -
 ખેતરમાં ઊભેલો પાક) (૬) સીધું, આખું
 એક લાખા પટમાં પડેલું (ઊભો રસ્તો, ઊભે
 ખડે ખેલગાવવી ભેઈએ) (૭) હયાત મોનુષ્ય
 (ઊભો ધણી)(૮) સપાટીને લંબ દિશાએ આવેલું
 (જેમ કે ઊભી લીટી ઊભટ -આડી લીટી)
 [ઊભા હાડકાં=નામમાં હાડકા ન વાળે
 એવું, કામતું કાચઃ ઊભી આખરએ=
 આખરભેર, આખર ભેખમાયા વિના ઊભી
 પૂછડીએ નાસવું=ભેગથી (ખીંકના માર્યા)
 લાગવું જીવ લઈને નાસવું (શરીરમાં) ઊભી
 વાટ પડવી=આખું શરીર મોઢેથી ગુદા મુઢી
 પ્રાણસ ચાર માટે એક સીવો રસ્તો બનવો,-
 મરણની દશામાં આવવું ઊભુ કરવું=ખડું
 કરવું, તૈયાર કરવું, બનાવવું, ધડવું, ઉપલવવું,
 વગેરે (પ્રાય ન હોય ને તેમાંથી કરવાનો ભાવ
 બતાવે છે જુડી કે કૃત્રિમ બનાવટનો ભાવ પણ
 બતાવે) (૨) ચૂટણીમાં ચૂટાવા માટે તત્પર
 કરવું ઊભુ થવું=ઊભું કરવું (૨) માતંગીમાંથી
 ઊંચવું (૩) ચૂટણીમાં ચૂટાવા દાખલ થવું
 ઊભું થઈ રહેવું=રાહ ભેટા ઊભા રહેવું (૨)
 ખોટી થવું (૩) અટકી રહેવું, થભવું (૪) ચક્રિત
 થવું, સ્તબ્ધ થઈ ઊભા રહેવું ઊભુ ને ઊભુ
 બાળી કે સળગાવી ચૂકવું=જેમ હોય
 તેમ ને તેમ—એકસપાટે બાળી નાખવું (૨)
 આખે શરીરે જાળ ચડે એવું —ખૂબ રીસ કે
 દાઝ લાગે એવું કહેવું કે કરવું ઊભું ને ઊભુ
 રાખવું=જરા જંપવા ન દેવું, નિરાત ન
 વળવા દેવી, આરામ ન લેવા દેવો ઊભુ
 રહેવું=થોભવું, અટકવું (૨) ખોટી થવું
 (૩) ટકવું, ન ડગવું, ન ચોણું થવું ઊભું
 રાખવું=ઊભુ રહે એમ કરવું (જુઓ
 ઊભુ રહેવું) ઊભુ વરસ=આખું વર્ષ.
 ઊભે ગળે ખાવું=જે આવે તે સીધું ગળામાં
 ઉતારવું, ખા ખા કરવું (ગમે ત્યારે ને ગમે
 તેમ કે ગમે તેટલું) ઊભે પગે=ખડું ને
 ખડું, ઊભુ ને ઊભું, ખેડા વગર સતત રોકા

યેહું (૨) ઝટપટ, વગર વચ્ચે ચોરથે કે વિલખ કર્યે (જેમ કે ઊભે પગે જઈને આંખો ભણે, સવારનો હું ઊભે પગે છું) ઊભે પગે થઈ રહેલું = અધીર, આતુર, ઊંચુનીચુ થયું ઊભો મૂળો = ઊભા હાડકાનો — મૂળા જેવો — કામના કાચર કે આળસુ માણસ માટે વપરાય છે ઊભો રસ્તો દેખાડવો = સીધી વાટ પરખાવવી, ચાલતી પકડાવવી, ચાલ્યા જવાનું કહેવું (૨) ખરતરફ કરવું]

ભિમક સ્ત્રી (કા.) અભિમાન, ગર્વ, તોર

ભિમગણું અંકિં [હિં ઉમગના, મ ઉમગોં, સ ઉમગ, પ્રા ઉમગ્ગ] રુકુરુ, ઉત્પજ થયું

ભિમટ (-હ) ધું અંકિં [મ ઉમટણે, હિં ઉમડના] ઊલટભેર ધસવું એકસામટા જથામા આગળ આવવું (૨) પાકવું, કળ ઊતરવું

ભિમડધૂમડ અંકિં [હિં ઉમડના ધુમડના] ચંદ્રવા જેવું, આકાશ જેવું છવાઈ જઈને (૧)

ભિમડધું અંકિં જુઓ ભિમટવું

ભિમણુ વિં [સ હદ્ + મણા] મણા વગરનું, સુદર

ભિમર પું [દે ઉમ્મર] ઉખરો, ધરનો ભિમરો (પ)

ભિમરો પું [જુઓ ઉખર] ઉખરો (ધરનો) (૨)

ઉખર, એક ફળઝાડ, ઉમરડો (૩) ખે ચાસ વચ્ચેની જગા [ભિમરો ધસવા, ઠેકવા = (વગર કામે) ઘેર ઘેર લટકવું ભિમરાની બહાર જવું = જુઓ ભિમરો ઓળંગવો ભિમરો વચ્ચે ખેસવું = (અવરજવર રોકાય એમ) ભિમગ ઉપર — ખાંદણ વચ્ચે ખેસવું (૨) (તકદો કરવા માટે) લાઘણ કરતા ભિમરા પર ખેસવું, તનહો કરવો. ભિમરે ચડ (-હ) ધું = ધરમા પેસવું, (કાઈને) ઘેર જવું ભિમરો ઊડવો, ઊખડી જવો = નિર્વંશ થવું, નખોદ જવું — ઓળંગવો = ધર બહાર નીકળવું કે જવું (૨) મર્યાદા છેડવી — ખોટી નાખવો = લેણદારે ચાલુ તકદો કરવો — ધસવો, ધસી નાખવો = વારંવાર કાઈને ઘેર જવું — તજવો = ઘેર જવું, ભિમરે ચડવું બધ કરવું (માહુ લાગવાથી કે આણખવા થતા) — મૂંઝી હું ગરે! પૂજવો = ધરનું — નજીકનું અવગણી

ફરનાને માન આપવું — માટી નાખવો = ભિમરો ધસી નાખવો]

ભિમલણું અંકિં [મ ઉમલણે, સં ઉમલી, પ્રા ઉમ્મિલ્લ] ખીલવું, વિકાસ પામવું (૨) [દોરનું] વિચાવાનું થવું (૩) પલળીને ભૂંડા થવું (કળીચૂનાવું)

ભિમસ સ્ત્રીં મૂર્છા, ફેફસ (કા.) [લટકવું, કંકડવું ઊરઝવું અંકિં ઊપસવું, આગળ પડવું (૨) ઊરઝાવું અંકિં [હિં ઊર(-લ)જાના] મૂંઝાવું ઊરવા પુંં બદનામી

ઊર પું [સ] ભધ ઠંદાક નં કેડતું હાડકું ઠંદા પુંં એક રોગ, ભધનો લકવો

ઊર નં કોસ ખેચવા માટે કંદેશો ઢાળ ઓલાણુ ઊર્જાવી વિં [સ] જખર, બળવાન, — સ્વિતા સ્ત્રીં

ઊર્જિત વિં [સ] જખર, બળવાન (૨) ચહિયાતું, ઉમદા, સુદગ; ખાનદાન (૩) મહાન, ભવ્ય ઊર્ણ નં [સ] ઊન (૨) તાગ, તદ્દ (૩) કરોળિયાનું ભણું ંનાભ (-ભિ) પુંં કરોળિયો — જુર્જી સ્ત્રીં ઊન (૨) આખની ભમરો વચ્ચેની વાળની રેખા — જુર્જીયુ વિં ઊનનું (૨) પુંં ઘેટો (૩) કરોળિયો

ઊર્ધ્વ વિં (૨) અંકિં [સ] ઊંચું, ઉપરનું, ગગન તરફનું (૨) સીધું, ટટાર (૩) ઊંચું કરેલું, ઉન્નત ંગતિ સ્ત્રીં ઊંચે જવું તે, આકાશમા ઊંચે ઊડવું તે ંગારી વિં ઊંચે જનાર (૨) [લા] ઉન્નતિ તરફ જનાર ંદેહ પુંં, સ્ત્રીં મરણ પછી થનારો દેહ (૨) મરણ પછી કરવાની એક ક્રિયા ંદિષિ વિં મહત્વાજાક્ષી, મહેઞ્ચાવાળું (૨) સ્ત્રીં આકાશ તરફ જવું તે ંપત્ર (-ત્રી) નં જવડાનો એક પ્રકાર ંપથ પુંં સ્વર્ગનો માર્ગ ંપાણિ, ંપાહુ વિં ઊંચે કરેલા હાથવાળું ંપિંડ પુંં મૂનપિંડ ઉપર આવેલો પિંડ, 'સુપ્રા-રેનલ કેપ્સ્યુલ' ંપુંડ પુંં ઊંચું ટીકું ંભાગ પુંં ઉપરનો કે આગળનો ભાગ ંરેત (-તા, ંસ) જેના વીર્યનું પતન થતું નથી એવું (૨) નિત્ય બ્રહ્મચર્ય પાળનાર ંરોહણ પુંં ઉપર — આકાશ તરફ ચડવું તે (૨) સ્વર્ગમા જવું તે ંલોક પુંં સ્વર્ગ,

ତିପ୍ପଣୀ ଦ୍ଵିତୀୟା ଚାୟୁ ପୁଂ ଶରୀରୀ ଗ୍ରହ
 ଶାମଳୀନା ବାୟୁ (୨) ଶାମଳୀ ଶାମଳୀ
 ଶ୍ରୀଂ ଶାମଳୀନୁ ଶାମଳୀ - ଶାମଳୀନୁ ଶ୍ରୀଂ
 ଶ୍ରୀଂ ଶାମଳୀନୁ ଶାମଳୀ

ઊર્મિ સ્ત્રીં [સ.] તત્ત્વં, મોહુ (૨) પ્રવાહ
 (૩) લાગણીનો તરંગ-ઉઠાણો (૪) મ ગીતમાં
 એક અલગ જર ઠકાવ્ય, ગીત નં ઊર્મિથી
 બરેલુ-રચાયેલુ કાવ્ય કે ગીત, 'લિટ્ડિ'
 અમ્, અમાન વિં ઊર્મિવાણુ (૨) મોત
 જેવા વાકાચૂકા આકાન્તુ (કેશ વિષે) બલ
 વિં લાગણીપ્રાપ્ત, તરંગવશ. બલ્ય નં
 ઊર્મિવશ થઈ-ઝટ કમી નખાતુ લગ્ન બલ
 સ્ત્રીં (સ) લક્ષ્મણની પત્નીનું નામ

કોર્ટ નું [સં] વાદળ (૨) પિતૃઓના એક
વર્ગ (૩) વડવાનલ (૪) સમુદ્ર

ਉਲਕਾ ਸ਼ੀਮ [ਤੇ ਤ(-ਓ)ਲੀ] ਅਲ ਉਪਰਨੇ
 ਮੇਲ ਦੇ ਬਧਨੀ ਗਰੀ [-ਉਤਾਰਵੀ = (ਧਾਨਥਾਨੀ
 ਘੀਰ ਤੇ ਉਲਿਥਾਥੀ) ਅਲ ਪਰਨੀ ਖਾਗੀ ਫੁੱਫੁਕੀ]

ॐ (५) श्री० [हि हुलकी, हुलकना,
 स उद्+वन्, प्रा उक्क?] ॐ, ओऽनु ते
 ॐ [म उक्का?] न० भाक्षी शुभराणी
 नामभाग ने गमगट थनो ते [-प६धुं=
 भाक्षी शुभराणी नामभाग तथा गमगट
 थनो, हो हा थई नवी]

ઊલ્લેખો(-ખો) (લ') પુર્વભુજો હુકલો વ્યયય ?
નાળિયેરનો ગર્ભ કે છોતરા વિનાનો, એક
કાણાવાળો, ખાલી ગોળો, હુકાની ઝાંચલી

विश्वं भूम्भुः [मर हि उल्लङ्घना] गृह्यवा
विश्वं वि० [प्रा उल्ल(-व्य)दृ, सं उद्+वृत्?]]

હિલકુ, અવળુ, પાધુ   ૦૮ પાલે = વળતી
 ૮ પાલે   ૦૮ પામ   સ્ત્રી ૦   પ્રતિપક્ષી   તરફની
 (માક્ષીની)   ૮ પાસ   ૦ પા (-૫) લટ   વિ ૦

અગાસવળી, હિલટમૂલટ (૨) અવ્યવસ્થિત
(૩) શ્રી૦ હિલટપાલટ તપાસ (૪) અવ્યવસ્થા,
ગોરાગો. ૦સવાલ પુ૦ સામે સવાલ

અનુલ ૨, - યાસૂલ ડી વિં અવળાસવળા (૨)
 ડી કુ ચતુ; આહુ અવળુ, તળે ડિપર એવુ

ઉલટ શ્રી ૦ હોશ, ઉમ ગ ૦ભ(-ભે)ર ચ્ય
ઉમ ગભેર, હોશભેર

ઊલટાનું અંકક્રિં [બુએ ઊલટ; ટિ. રુલના,
 ન રુલના] ઊલટથી કંવુ (૨) ધમી આપવું
 (૩) હુમલો કંવો (૪) ઊડું થઈ જવું
 (૫) ફરી થવું પાછું થવું

ઊલટી શ્રીં [હિ, જુઓ ઊલટ વિં] ઓડ્ટુ તે
 ઊલટુ વિં ઊલટ, ઊલુ, અવળુ (૨) વિન્દ,
 આલુ (૩) આમુ, વિપરીત [ઊલટી ગંગા
 વહેવી = અવળાને બદલે અવળુ થતુ, બાલ
 બગડવી ઊલટાણું વિં ઊલટું]

ઊલ્લસું (લ') અઞ્ઞિં (મોમમનુ) ખલામ થવુ
 ઊલ્લસવુ અઞ્ઞિં [સ ડલ્લમ્] ડુએ
 ઉલ્લાસવુ (ર) એકએક ઊભા થવુ, ઊભરાડું

બિલગપુ (બ') અંદો [સં રૂપલ, પ્રા
 રૂપલ, હિં રૂપના] નમી રૂપ, લખી
 પડુ (ર) ગાડા ધત્યાહિતુ આગળવી ઊંચુ

યર્થે જવુ (૩) ઊલટાઈ જવુ (૪) કંદુ (૫)
જવુ રહેવુ, નાશ પામવુ (૬) [લા] હોનામેઁ
ધસવુ - હોવા ને હોવા રહેવુ

બલિયુ નં [પુત્રો બલ] બપ ઉતાવળની ચીપ
 બવટ સીન્ધાપદા (૨) અડચણ હેનનગતિ પીડા
 બશિયુ નં દાનગુ

ઊપર વિ. (૨) શ્રી. [સ] બુદ્ધો ઊખઃ
 ઊપા શ્રી. [સ] બુદ્ધો ઊપા
 ઊખા શ્રી. [સ], ંદર પુ., ંલેચ વિ.,

०भापकय'न न०, -भांकि पु० अनुमे
 'छिभा'भा
 ०म पु० [सं ऊप, प्रा] जेठ द्वार (२) श्री०

[हि ऊल; म.] शेडी
 ॐ मर वि० [स उद् + सट] मरतु नहि अहु, बिभ
 ॐ सपधुं स० डि० [स उन्मय्य प्रा उस्माग,

મ ઉત્તરપર્વે] અહાં જાદવ, ઉદ્દેશ્ય, ખાતી
કરવું (૨) મ્યાનમાથી જાદવ ગ્રામસ્થાનું
અંકિત (ર્ષભણ)

ભિન્નરૂપાદેશો પુનઃ વિનાશ (૦) અપૂર્ણ નિકલન
ભિન્નરૂપું અંકિત પ્રા. ડમ્મર, સં. વસ્તુ, ફિ.
ડમ્મરના ટળણ, જતા નહેવું (૨) નાશ

પામણ, નિકલન નીકળી નવું (૩) [સં. ગ્રંથ
પ્રા. વોમર] ઓસગુ, ઓહ. ધન
૭૬ અ. (૨૫૦) મન્કની, એપ્રા. નિઃસ્કં. અને

ગર્વસૂચક ધ્વનિ(૨)હુ પણનો ઉઠ્ઠગાર ઠંકારો
પુંઠ દીધે નિશાસ, નિસાસો (૨) સાલણું છુ,
ઠીક છે, સ્વીકાર છુ, ઇત્યાદિ દર્શાવનારો ધ્વનિ
(૩)ગર્વનો અને અનાદર કે તુચ્છકારનો ઉઠ્ઠગાર
ઊઠ પુંઠ [સ] તર્ક, કલ્પના (૨) પરીક્ષણ (૩)
અધ્યાહાર -હાપોહ પુંઠ [સ] ચર્ચા
ઊંચાં અં (૨) નં (૨૧૦) તરત જન્મેલા
ખાળકના રહવાનો એવો આવાજ
ઊંઊં અં (૨) નં (૨૧૦) રહવાનો એવો અવાજ
ઊંકરોટો પુંઠ (કા) મનમા થતી ઉત્તજનાનો
અકર (૨) ટાઢિયા તાવમા ગેમાથ સાથે થતો
ઝમઝમાટ

ઊંકારો (ઊ') પુંઠ જુઓ ઊઠકારો
ઊંગ(-જ)ણુ નં જુઓ ઊજણ
ઊગ(-જ)ણું, ઊંગા(-જ)ણું, ઊંગા(-જ)ણુ
જુઓ 'ઊજણુ'મા
ઊંધ સ્ત્રીં [ઊંધણું] ઊંધણુ તે નિદ્રા [-આવવી =
સૂઈ જવાની -ઊંધવાની વૃત્તિ થવી -ઊંધવી
ઊંધી જવી = ઊંધ જતી રહેવી, જગણુ (૨)
આળસ કે અજ્ઞાન ટળણુ, લાન આવણુ.
-ઉતારવી = ચડેલી કે ઉત્તરારથી બાકી ઊંધ
કાઢવી (૨) આળસ કે અજ્ઞાન કાઢણુ
-કાઢવી = ઊંધણુ (૨) ઊંધ ઉતારવી.
-ચડવી = ઊંધ આવી લાગવી, ઊંધ ભરાવી
(૨) ઊંધવાનુ - આરામ કરવાનુ બાકી હોવું
-જવી = ઊંધવું, જગણુ, ઊંધ પૂરી થવી
-ભરાવી = ઊંધ આવવાનુ થણુ, ઊંધ
ચડવી -ઢેવી = ઊંધવું ઊંધમાં જણું =
ગકલત કે અભાજમા જણુ ઊંધમાં પડણું =
ઊંધી જણુ, ઊંધ આવવી ઊંધ વેચીને
ઊભગરો કરવો, વહોરવો = હાથ કરીને
દુખ કે પચાતમા પડણુ, ડોણું ખોઈને ડકેળ
બનવું.]

ઊંધણું, -ટિયું, -રેડું વિં ઊંધમા લગાયેલું
ઊંધણુ સ્ત્રીં ઊંધવું તે (૨) જહુ ઊંધવાની ટેવ
ઠરોગ પુંઠ એક જાતની મધમાખીઓથી
ફેલાતો જલસેણ રોગ ઠરી વિં ઊંધ્યા
કરવાની ટેવજણુ (૨) આળસ, એટી
ઊંધણું અંકિં [પ્રા ઘ] નિદ્રા લેવી (૨) આળસ

થઈને પડ્યા રહેણુ (૩) અભાજમા - અજ્ઞાનમા
રહ્યા કરણુ [ઊંધી જણું = ઊંધમા પડણુ સૂઈ
જણુ (૨) [લા.] (કાઈ બાબત કે કાર્યમાં અસર-
કાગ્જ થણુ) મટણુ, દીસણુ રહેણુ ('ઊંધી જણ
ન આવે તો')
ઊંધાણુ સંકિં ઊંધે એમ કરણું (૨) પડણુ
મૂકણું, શાત પાડણું ઊંધાણું અંકિં
ઊંધવાની ક્રિયા થવી
ઊંધાળા. ઠણું વિં ઊંધણી બહુ ઊંધવારં
(૨) સહેજ સહેજમા ઊંધી જણ તેવું
ઊંધેડું વિં ઊંધટિયુ
ઊંધ વિં [સ ટચ્ચ] ઊંધ ચડિયાટ (૨) ઉમઢા
ઠનીચ વિં ઊંધુ અને નીચુ ઠનીચલાવ
પુંઠ અમુક ઊંધુ ને અમુક નીચુ એવો
ભેદલાવ, અસમાનતાની લાગણી કે માન્યતા
ઠવણી (-ણું) વિં ઠચવણું
ઊંચક (-કા) ઠું (ક', ડ') વિં બહેર (૨)
થાણુ સભળનાર (૩) સાલણું ન સાલણું
કગનાર, ખેદકાર
ઊંચકણું સંકિં [સ. ડચ્ચીદ્ધ] નીચેથી ઊંધુ
કરણુ, ઉપાણુ (૨) હાથ પડેલું (ખોજ) માથા
ઉપર લેણુ, ઉઠાવણુ ઊંચકાણુ અંકિં.
ઊંચકાણુ સંકિં 'ઊંચકણું' અનુક્રમે
કર્મણુ અને પ્રેરક
ઊંચકાણું (કા') જુઓ ઊંચકણું [મહેનત'ણું
ઊંચકામણુ નં, -ણી સ્ત્રીં ઊંચકવાનુ
ઊંચ-નીચ, ઊંચવણું, -ણું જુઓ 'ઊંચ'મા
ઊંચાઈ. -ણુ, જુઓ 'ઊંધુ'મા
ઊંધુ વિં [સં ડચ્ચ] સપાટી કે ખેસણીની
ઉપર ઊભુ આવેલુ કે ઊંધુ ('નીચુ'થી
ઊંધણું) (૨) ઉચ્ચ ચડિયાટ, ઉમઢા (કંઠ,
પ્રમાણ. ગુણ, દગલો ઇંમા વગરે કે
ચડિયાટ જેમ કે ઊંચો ઢગલો, ઊંચો
લાવ, કિમત, મત વગેરે) (૩) અતિ
તાણેલ, લાગેલ (સૂર કે અવાજ) ઊંચા
સ્વર-સંપ્રેક્ષ (સંગીતમા) (૪) જપ, નિગત
કે શાતિ સમાવાન વગરણુ, અભ્યાસવાણુ
(મન, ધ્યાન, જીવ) [ઊંચા ડોળા રાખવા =
સામે ન જોતા ખીજે કે ઊંચુ જોણું, ધ્યાન ન

ગામણ ભિંચી આંખ કરવી = (કામ કે
મેકાણમાથી) ભિંચુ ભેલુ, ધ્યાન બીજે જવા
દેવ (૨) (ગુસ્સા કે વિરોધથી) આખની
મુદ્રા ફેરવવી, સામે થવું, વિરોધ કે ક્રોધ
ખતાવવો ભિંચી આંખો ફેરાવવી
= ખૂબ સહ ભેલડાવવી ભિંચી ચાલ =
એકી ભિંચી રાખી ચાલવું તે ભિંચી મૂછ =
'મૂછ'ના ભુઓ ભિંચું આવવું = (ક્રુષ્ણ,
પીડા, ભાગ ધન માથી) છૂટવું, કંશામા ગરક
વયાનાથી બહાર નીકળવું (દા ત 'હાથ
પગના કાપમાથી ભિંચો આવું ત્યારે નવું લઈ
'તરુ) -ભિંચું ચાલવું = ભિંચી ચાલે
ચાલવું (૨) [લા] ગેદ કે ગર્વથી ચાલવું -
ભિંચું -કરવું = ભોજ ચડાવવો, તે માટે હાથ
દેવો (૨) ભિંચું કે ઉપચિત્ત કરવું, ઉભેળવું
-ચડાવવું = ખોટા વખાણ કરવા, ગર્વથી
કુલાય એમ કરવું, અતિમાન આપવું -જવું =
ચર્ચામા જવું, મરૂવું -ભેલું = કામ કે મેકાણ-
માથી દુરંમદ મળવી કે કાઢવી ('આમાથી એ
ભિંચુ ભેવા પામે ત્યારે ને ?') (૨) નજર કરવી,
સામે ભેલુ, ધ્યાન પડેલું (જેમ કે, ભાઈ તો હવે
ભિંચુભે ભેતા નથી') (૩) ('નાચુ ભેલું' -ગરમાનું
-તેથી ભિલકું) ગરમમાથી મુખ થવું, સ્વમાન
ગમવું (દા ત 'તે દિવસથી તે આર માણસમા
ભિંચુ ભેઈ શકતો નથી') -ને ભિંચુ માથુ
રાખવું = ગર્વથી છટેલું રહેવું -ને ભિંચું
રહેવું = અસ્થિર આસન કે ચિત્તવાળા હોવું,
ગંભીર ન બેસવું, સાતિથી નિગતે (કામ કે ક્રોધ
બાબતમા) ન ગોદવાવું (૨) કામમા ઢેકા ન
નમાવવો, કામમા ન લાગવું (૩) ભુઓ ભિંચુ
ને ભિંચુ માથુ રાખવું -ખેમણું = (શ્રીએ)
વેગળા બેસવું (૨) ભુઓ ભિંચે બેસવું -માથુ =
ભુઓ 'માથુ'મા -મૂકવું, મેલવું = (પરવારી
જવાથી કે વચ્ચેથી કોઈ કારણે) અલગ કે
વેગળું કરવું, છોડવું, વિસારે પાડવું ('આ કામ
હવે તો ભિંચુ મૂકતો સારું' 'હમણા તો એને
ભિંચુ મૂક, પછી ભેઈશું', 'વાચવાણ હવે ભિંચું
મૂકવું છે કે શું ?' 'લાજ ભિંચી મૂકવી') (૨)
સતાડી કે બચાવી ચા સઘરી રાખવું -મોં =

ભુઓ 'મો'મા ભિંચો હાથ = ભુઓ 'હાથ'મા]
-ચાઈ શ્રીં ભિંચાપણું (૨) તેનું માપ -ચાણું
નં ભિંચાઈ (૨) ભિંચી જગા, ટેકરી
ભિંચુંનીચું વિં ભિંચું અને નીચું, ખાડાખેયા
વાળું [-કરવું = કીકડાક ગોઠવવું, સાફસૂક કરી
વ્યવસ્થિત કરવું ('મહિને ઘેર ગયો એટલે ભિંચુ
નીચું કરવાનું તો હોય જ ને ?') (૨) [લા]
ખળલખાટ પેદા કરવો, અજ પો ભિંચો કરવો,
નીચું થાય એમ કંડવું -ચણું = ભિંચેક કરવી,
મથવું ('માથે આવ્યા પછી ભિંચાનીચા થયા
વગર છૂટકો છે ?') (૨) અધીરું થવું, અજ પો
વેવો, આતુર ખનવું તલપાપડ થવું ભિંચો-
નીચો હાથ પડવો = ભિંચાજના કરી નમાવું,
અન્યાયથી ધન કમાવું]
ભિંચે અં ખપડીવી ઉપર ભિંચી -ભિંચાણ-
વાળી જગાએ, ભિંચી દિશામા, માથા ઉપર
[-ચડાવવું = ભુઓ 'ભિંચુ ચડાવવું'
-ખેસવું = કામમાથી દૂર કે અલગ બેસવું
-ભેલું = આગળ તરફ ભેલું -કાઈ જાણું
= ચર્ચામા લઈ જવું ('હત, તને ભિંચે કાઈ
જાણું') ૦થી અં અ' પડ, અહ્યાવિના (૨)
ઉંચી, ભિંચાણમાથી (૩) ભિંચે અવાજે કે
સૂરવી(જ)આકાશમાથી ૦તું વિંભિંચે આવેલું
ભિંજણું નં [ભિંજવું] ભિંજવું ને (૨) ભિંજવાનું
દ્રવ્ય -તેલ, દિવેલ ઈત્યાદિ -ણી શ્રીં
મત્ર ભણીને કપડાના, માવરાણી ધંના છેડાથી
રોગ કે ભૂતને દૂર કરવાની ક્રિયા [-ના બધી =
ભિંજવું, તે ક્રિયા કરવી] (૨) તેલ ભિંજવાની
ક્રિયા] -ખું નં રાજકુમારી કે ગણીનો ગસલો
ભિંજવું સંકિં [સિં સિં, પ્રા ડં = સિંચવું]
તેલ નાખવું -પૂરવું (૨) રોગ કે ભૂત કાઢવા
ભિંજણી નાખવી ભિંજવું યંકિં (પ્રેંગક)
ભિંજવું અંકિં (કર્મણિ)
ભિંટ નં [સ ડં, પ્રા ડં] ગણમા ખૂબ ખપવું
એક ભિંચુ પથુ [-જેવું = ખૂબ ભિંચુ (૨)
ખેવજક, અણસમણ ભિંટનાં શીંગડાં નં
ખંખં વ્યાપુત્ર કે આકાશકુસુમ, અશક્ય
વાત ભિંટનાં અઢારે વાકાં = સ્વભાવે જ
વાકાપણું, અઢારે અગો -ખડુ જ વાકું હોવું

તે ઊંટનું પગલું જાણવું = સહેલી સીધી
 કે ઉઘાડી વાતની ખબર હોવી (નકારમાં પ્રાય
 ખોલાય છે) ઊંટે ચડીને આવવું = (લેણ
 લેવા આવનારે) ખવાને દેખાય એમ - છડેચોક
 આવવું ઊંટે ચડીને ઊંઘવું = એના
 જેવું અશક્ય કે અજાગતું કંવું (એમાં
 નુકસાન જ થાય, એવો ભાવ બતાવે છે)
 ઊંટે કર્યાં દેકા તો માણસે કર્યાં
 કાઠડા = સહેજે કે સીધી રીતે ન પાર પડે તો
 તેને પહોંચી વળવા ઘટતી યુક્તિ કરી લેવી,
 જ્યાં જેવો સંભોગ તેને પહોંચી વળવું] ઠડી
 સ્ત્રીનું સાઠ, સાઠણી, ઊંટની માદા (૨) સોનીનું
 એભર ઠડો પુનઃ ઊંટ (૨) જુઓ ઊંટિયો
 [ઊંટડો કેણી તરફ ખેંચશે? = શું નીપજશે?
 પરિણામ અતે શું હશે?] ઠવૈદ (ઘ) પુનઃ
 ઊંટનો - માણસની દવા કરવાને નાલાયક એવો,
 લેલાયુ વૈદ ઠવૈદુ' નં ઊંટવૈદનું કામ, રાક્ષસી
 ઉપચાર - ટિયો વિન ઊંટ જેવો ઊંચો (૨) પુનઃ
 ઊંટ (૩) મંદબુદ્ધિ ને આળસુ માણસ (૪)
 ભારે વજન ઉંપાડવાનું (ઊંટની ડોક જેવું લાગતું)
 યત્ર (૫) અડો

ઊંટકટો પુનઃ એક વનસ્પતિ
 ઊંટિયા (-ચુ) છરુ નં એક ઔષધિ
 ઊંઠ વિન [જુઓ ઊંઠ] સાડાતણ, સાડાતણ ગણ
 ઊંઠણિયું વિન [ઊંઠણ] ઊંઠણવાળું, ઊંડુ
 ઊંઠણ સ્ત્રીનું [દ હઠલ = સમૂહ] કે દે
 અવહંઠળ = આલિંગન? ખાથ (૨) ખાથમાં
 ભરાય તેટલી વસ્તુ [ચૂકણ
 ઊંઠણ સ્ત્રીનું પેટનો ગોળો - ચૂક [-વળવી =
 ઊંઠણગૂંઠણ નં ગોળો, પિંડાગો (૨) પેટમાં
 ગોળો ચડવો - ચૂક આવવી તે (૩) ઢગધડા
 વગર ખોલવું તે (૪) અનં અવળસવળ, ઢગધડા
 વગર, ગોટાળો થાય એમ

ઊંઠાઈ, -ણ - પણું જુઓ 'ઊંડુ' મા
 ઊંડું વિન [દે હઠ] સપાટીથી નીચે ઊતરવું (૨)
 છછર નહિ એવું, ઘેરુ (૩) અદરથી લાથ - દૂર
 મુઠો અદર ને અદર વિસ્તરવું (૪) ઘાડું, ગીચ
 (જેમ કે વન) (૫) [લા] ગહન, ગંભીર, ન પામી
 શકાય એવું [ઊંઠા પાણીમાં ઊતરવું,

પેસવું = ભેખમ ખેડવું, લખાઈ કે દસાઈ
 પડવાનું વહોરવું ઊંડું ઊતરવું = ઘેરો વિચાર
 કરવો, અદર લાખે મુઠો જઈને વિચારવું કે
 તપાસવું ઊંઠાં મૂળ = જુઓ 'મૂળ' મા - ઠાઈ
 સ્ત્રીનું ઊંઠાપણ, ગહનતા (૨) તેનું માપ - ઠાણ
 નં જુઓ ઊંઠાઈ (૨) નીચાણ - ઠાપણું નં
 ઊંદર પુનઃ ઠંકણિયું, ઠંકણી, ઠંકની, ઠંદરણી,
 ઠંકાની, ઠંવાઈ સ્ત્રીનું જુઓ 'ઉદર' મા
 ઊંદરી સ્ત્રીનું માથાની ચામડીનો એક રોગ
 ઊંધ સ્ત્રીનું અડા અને માથાને સાથતો ગાળનો
 લાગ, ઊંધ ✕ [જુઓ 'ઊંધ' મા
 ઊંધકરમું, ઊંધખોદિયું, ઊંધાઈ, -પણું
 ઊંધાંધણું વિન જાણુ (૨) ચૂખડું (૩) [ન]
 મૂર્ખ (૪) હડાઉ
 ઊંધિયું નં જુઓ 'ઊંધ' મા
 ઊંધું વિન [કર્ચ, પ્રા લટ્ટ] અવળું, ઊલટું,
 નીચે માથું ને ઉપર પગ જેવા આસનનું (૨)
 [લા] આડું, અવળું, સ્ત્રીવા કે સવળાથી સાવ
 ઊલટું - વિરુદ્ધ, ખોટું [ઊંધા પાટા
 ખાંધવા = આડું અવળું સમજાવી ભરમાવવું
 ઊંધાં પગલાંનું = (ઊલટું 'ઊંળળા પગલાંનું')
 કમનસીબ, અપશુકનિયાળ. ઊંધાં વાળ
 વાગવાં = ખાજ ખગડવી, અવળું થવું ઊંધી
 ઇંટ ચણનાર પુનઃ કડિયો ઊંધી પાઘડી
 મૂંકવી = પાઘડી ફેરવવી, દેવાળું કાઢવું - કરવું
 = ઊલટું કે અવળું કરવું, ફેરવી નાખવું
 (૨) જુઓ ઊંધુ મારવું - કરી નાખવું =
 મારીને ગળડાવી દેવું (૨) મૂંઠ ઇંડ મારીને
 પથારીવશ કરી દેવું - ઘાલવું = નીચું નેણ,
 શનમાલુ - ઘાલીને = ખીજે ધ્યાન આપ્યા
 વગર, કામમાં જ નજર રાખીને (૨) ખીજી ત્રીજી
 નેચાવગર, સાહસપૂર્વક, વિચાર વગર - પડવું,
 વળવું = ઉપર માથું નીચે પગ કે ઉપરો લાગ
 નીચે ને નીચેલો લાગ ઉપર થાય એમ પડવું કે
 થવું, ઊલટાઈ જવું (૨) ખગડવું, કથમવું
 - મારવું = ખગડવું, કથાળવું - વળી જવું =
 ખગડી જવું (૨) ખૂખ ચાકીને લોથ વળીને (ઊંધુ)
 પડવું - વાળવું = ઊંધુ મારવું (૨) (ઉત્તમણને
 વિશે) ઊંધુ વાસીક વાળવું (૩) (વાસણક્રમણ

સાથે) ખાઈ પગવાગી વાસણ માળને ઊંધા
પાડવા ખાઈખીને અખોટ ઇંડ પરવારીને નિરાતે
યવું -વેતરવું=ચોડતુ ચોડ કરી ખેસવું,
ભૂલ કરી ખેસવું ઊંધેપાથે=અવળે કે ખોટી
ગ્ને ઊંધે મોઢે પડવું=ચતુ નહિ પણ
ઊંધુ મોઢાં હોય એ દરામા પડવું (ગેમ કે
આગિના પડના), (તાવથી) પવાગીવગ યવુ
મદવાડ ભોગવવો] -ધરરું વિનંતકરમી
(૨) ઊંધા કામ કરનાર -ધખોદિયુ વિનં
ઊંધા કામ કરનાર -ધાઈ સ્ત્રી, -ધાપણું
નં -વિયુ નં અમુક ગતે ખાટેલા મીઠા
કદતુ ખાણુ. -ધી પૂતળીનું વિનં જેની

કીટીમા ઊંધું પ્રતિબિંબ પડતુ હોય એવું(૨)
[લા] વિચિત્ર,અવળી નાનું (માણસ)] ંચ-
(-છ)તું વિનં ઊંધું અને ચતુ, આટુ અવળુ
[-કરવું=વાલમેલ કરવી આમતુ તેમ દેરવું
(૨)ગરખડગોટો વાળવો,ખગાડવું [ખોયાયુ
ઊંધાડિયું નં [જુઓ ઊંધાડિયું] ઊંધાડિયું,
ઊંધેલો પું ઝાંઝની હાજત થાય તે, ચૂક
ઊંધેળવું મંદિનં (૮) આમખવું-ખાંતેજખે
ઊંધુ અં (૨૧૦)દ ખ,તુચકાં કે અભિમાનનો
ઉદ્ગાર ંકારો પું ઊંધુ એવો ઉદ્ગાર
ઊંધું અં (૨૧૦) ંનકાર કે જદ દર્શાવતો
ઉદ્ગાર

૪

ઝ પું [મ] વર્ણમાળાનો આતમે અક્ષર —
એક સ્વર (દીર્ઘચ્ચ ં) (પ્રાકૃતમા આ
સ્વર નથી.) ંકાર પું ઝ અક્ષર કે
ઉચ્ચાર ંકારાંત વિનં છેડે ઝકારવાળુ
ઝક(—અ, —આ) સ્ત્રીં [સ.] ઝવેદ (૨)
વેદનો મત્ર
ઝઝ પું,નં [સ] ગીછ (૨) નક્ષત્ર,તાગ (૩)
ગેગણિક ભૂગોળના સાત પર્વતમાનો એક
ંપતિ, ંરોજ પું ગીછોનો ગત (૨)
ચક —કા પુંખંબં સમર્થિ (૨) સ્ત્રીં
ઉત્તર દિશા —કી સ્ત્રીં ગીછડી
ઝકાગ નં એક ઔપવિ
ઝખિ પું+ઝખિ, ગુરુ
ઝવેદ પું [સ] (સ) ચતુર્વેદમાનો પહેલો
વેદ ંમંદિતા સ્ત્રીં ઝવેદની કચાઓનો
વ્યવસ્થિત સમ્રહ —દી વિનં ઝવેદને
નાણનાર (૨) ઝવેદ લણનાર બ્રાહ્મણોના
કુળમા જન્મેલુ (૩) પું ઝવેદી બ્રાહ્મણ
ઝચ(—આ) સ્ત્રીં[સ] જુઓ ઝક
ઝચીક પું [સ] (સ) જમદગ્નિના પિતા
ઝતુ વિનં [સ] ચરલ, સીવુ (૨) અવુકળ,
નગ્મ, ભલુ ંતા સ્ત્રીં ંચોધી વિનં
સગ્ગ રીને—ફડ વગર લડનાર
ઝજુજડ પું [સ] (સં) આદિ જૈન તીર્થ કર
મખભદ્રેવનો સાધુ

ઝણુ નં [સ] દેવુ (૨) આભારનો ભાગ (૩)
વિનં કણાત્મક જુઓ [ગ, પ વિ] ંચ
નં દેવકણ, ઝખિઝણ અને પિતૃકણ,અથવા
અતિચક્રણ, મનુષ્યકણ અને ભૂતકણ
ંભૂત વિનં ઝણવિદ્યુતથી ભરેલુ (પ વિ)
ંમુકા વિનં ઝણ-દેવામાથી છૂદ થયેલુ
ંમુકિત સ્ત્રીં ઝણમુકા યવુ તે ંવિદ્યુત
સ્ત્રીં ઝણ લીજળી (પ વિ) ંસ ંધ પું
પૂર્વ જન્મનો ઝણાનુબધ —જાચ પું,
નં ઝણ છેડો (પ વિ) —જાત્મક વિનં
'નેગેટિવ' (ગ, પ વિ) —જાનુબધ પું
લેણદેણી —જાનુબધ નં [જ આનુબધ]
ઝણમાથી મુકા થવુ તે, ઝણમુકિત —જાંત
પું (લીજળીના) પ્રવાહનો ઝણ છેડો (પ.
વિ) —જાયુ—જા વિનં ઝણવાળુ
ઝકત નં [સ] સત્ય (૨) નક્ષી અચળ નિયમ,
દૈવી નિયમ (૩) પાણી —ત ભર પું
સત્યને ટકાવી ગાખનાર તે—ઈશ્વર —ત ભરો
વિનં સ્ત્રીં વિપર્યાસ વિનાની, સત્ય (પ્રજા)
ઝતિ સ્ત્રીં [સ] કલ્યાણ (૨) માર્ગ (૩) નિદા
(૪) સ્પર્ધા (૫) ગમન (૬) નગ્મેધનો
અવિષ્ઠાતા દેવ
ઝકુ પું [સ] જુઓ ઝકુકાલ (૨) અડકાવ,
જગ્યાવ (૩) સ્ત્રીં જે મહિનાનો નિયત ગળ
(પદ્મકથ રાજ જુઓ) (૪) [લા] મોસમ

(૫) હવાપાણી [—ભિતરવી = મોસમ પૂરી થવી —ખેસવી = મોસમ આવવી — શરૂ થવી] ઠંડાલ(—ગ) પુઠ્ઠ ગર્ભાધાનનો સમય. ઠંડાશી વિઠ્ઠ ઋતુકાળે જ સંભોગ કરનાર. ઠંડશીન નઠ્ઠ અડકાવતુ દેખાણુ તે ઠંડાન નઠ્ઠ ગર્ભાધાન ધર્મ પુઠ્ઠ ઋતુદર્શન ઠપતિ પુઠ્ઠ ઋતુરાજ વસંત ઠપણુ પુઠ્ઠ (સ) એક સૂર્યવશી રાત્ર ઠપાંડુ પુઠ્ઠ એક રોગ. ઠપ્રાપ્તિ સ્ત્રીઠ્ઠ ઋતુદર્શન ઠભેદ પુઠ્ઠ ઋતુઓનું બદલાણુ તે ઠમતી વિઠ્ઠસ્ત્રીઠ્ઠ રજસ્વલા. ઠરાજ પુઠ્ઠ ઋતુઓમા શ્રેષ્ઠ એવી ઋતુ — વસંત ઠપણુન નઠ્ઠ ઋતુઓનુ વર્ણન ઠશાતિ સ્ત્રીઠ્ઠ પહેલી વાર ઋતુપ્રાપ્તિ થાય ત્યારે કરવાની વિધિ ઠસ ગ્રામ પુઠ્ઠ સુરત સગ્રામ, કામકોડા ઠન્નાતા વિઠ્ઠ સ્ત્રીઠ્ઠ ઋતુરનાન કરી શુદ્ધ થયેલી ઠન્નાન નઠ્ઠ અડકાવ પછી (એથે દિવસે) નાહવુ તે ઋતે અઠ્ઠ [સં] સિવાય, સિવાય કે [પુરોહિત ઋત્વિજ પુઠ્ઠ [સ] યજ્ઞ કરાવનાર બ્રાહ્મણ, ઋદ્ધિ સ્ત્રીઠ્ઠ [સ] વૃદ્ધિ સમૃદ્ધિ (૨) આખાદી

ઉત્કર્ષ (૩) સિદ્ધિ (૪) [સ] લક્ષ્મી, પાર્વતી ઋવાદ પુઠ્ઠ + બ્રહ્મરાક્ષસ (૫) ઋષભ પુઠ્ઠ [સ] આખણી (૨) સ્વરસસંક્રમાને બીજે સ્વર (૩) ઉત્તમ, શ્રેષ્ઠ (સમાસમા છેડે) ઠદેવ પુઠ્ઠ (સ) વિષ્ણુનો એક અવતાર (૨) જૈનોના એક તીર્થ કર ઋપિ પુઠ્ઠ [સ] મત્રદ્રષ્ટા નવુ દર્શન પામનાર પુરુષ (૨) મુનિ, તપસ્વી, સાધુ ઠમણુ નઠ્ઠ ઋષિઓ પ્રત્યેનુ ઋણ ઠકુમાર પુઠ્ઠ ઋષિનો પુત્ર ઠકુલ(—ગ) નઠ્ઠ ઋષિઓનો સમૂહ (૨) ઋષિનો આશ્રમ (જેમા પ્રાચીનકાળમાં વિદ્યા અપાતી હતી) (૩) ઋષિનો વશ ઠતર્પણુ નઠ્ઠ ઋષિઓની તૃપ્તિ માટે જળ આપવુ તે ઠપંચમી સ્ત્રીઠ્ઠ લાહરવા સુદ પાચમ, સામાપાચમ ઠપત્તી સ્ત્રીઠ્ઠ ઋષિની પત્ની ઠચજ્ઞ પુઠ્ઠ ૫ ચમહાભૂતયજમાનો એક જેમા જ્ઞાન દ્વારા ઋષિનુ તર્પણ કરવાનુ હોય છે ઠલોક પુઠ્ઠ સત્યલોકની નજીક કલ્પેટો ઋષિઓનો લોક ઋષ્યશૃંગ પુઠ્ઠ [સ] (સ) એક ઋષિ

ઋ, લૃ,

[નાગરી વર્ણમાળાના આ બે અક્ષરો સંસ્કૃતમા આવે છે ગુજરાતીમા એમનાથી શરૂ થતો કે તે અક્ષરવાળો શબ્દ નથી પ્રાકૃત લાપાઓમા તેમનો લોપ થયો છે]

એ

એ પુઠ્ઠ [સ] વર્ણમાળાનો દસમો અક્ષર — એક સ્વર એ સઠ્ઠ [સ] ઇત્ત, પ્રા ઇઞ] (દર્શક) તે, પેણુ (૨) વર અથવા વહુની સજ્ઞા (હિંદુઓમા) [‘એણે, એને, એમાથી, એનુ, એનાથી, એમા’ ઇઠ્ઠ ઇષોમા (એ) ઉચ્ચાર થાય છે પણ ‘એથી’, ‘એથી કરીને’મા તેમ નથી થતુ] (૩) વિઠ્ઠ પેણુ (૫) અઠ્ઠ [પ્રા, સં. ઇ] ‘અરે’ આ, હે’ આદિ સૂચક ઉદ્ગાર એ ત્રીજ ને સાતમી વિભક્તિનો પ્રત્યય (ગન્તએ હુકમ કર્યો, છાપરે ચડ્યો) એઈ સ્ત્રીઠ્ઠ + મર્યાદા, આમન્યા

એક વિઠ્ઠ [સ] ‘૧’, સખ્યામા પહેલુ (૨) અનેઠ્ઠ અદ્વિતીય, (જેમ કે, ઈશ્વર એક છે, ‘તમે જ એક ખરા, બાકીના ખોટા’) (૩) ગોઈ અમુક, તદ્દન ચોક્કસ નહિ એવુ (‘એક ગણ હતો’) (૪) એકસરણુ, સમાન, મેદ વગરનુ (‘તમે અમે સૌ એક છીએ’) (૫) એક મતનુ, એકતાવાણુ, સખીલુ, એકંદુ (‘બધા પક્ષો એક ન થયા,’ નેતાઓ એક ન થાય ત્યા મુઘી’) (૬) અમુક નિશ્ચિત, બીજુ નહિ (જેમ કે, કહેવુ એક ને કરવુ બીજુ એક વાત કરો તો સમજણ પડે) (૭) સખ્યા વાચક શબ્દને છેડે આવતા ‘આશરે’ ‘શુમારે’

એવો અર્થ બતાવે છે. ઉ-૧૦ પાચેક, સોએક
(૮) 'કાન, માન' તેવો ભાવ બતાવે છે જેમ કે,
એક પિતાના વચનને સાર સમ વનમા ગયા
[અએ સૂરણું] = (કાન વિવેકવિચાર વિના,
બળ ભેડે) એકગર વર્તણુ - આંખ થવી =
આખે આખ મળવી, એકબીજાની નજર
મળવી - આંખ હોવી, આંખે ભેળુ =
એકતરફી - પક્ષપાતી નજર હોવી - આખમાં
હસાવવાં ને એક આંખમા રહાવવા =
ભય ને પ્રીતિ બેઉ બતાવવા, જરૂર પ્રમાણે
હનાવણુ અને રહાવણુ પણ - એકના નાંખા
થૂંકે એવાં = ટોઈથી ગાળ્યું ન જાય - ઊતરે
નહિ એવું, સરણુ પહેલેલ - ઈંદ્રિયનું જ્ઞાન =
એક જ બાજુ કે હેઠળ જ્ઞાન, અધી બાજુનું
નહિ - એકતરફી સમજ - કાનથી બીજે
કાન જણુ = એક પાસેથી બીજા પાસે થતા
વતા વાત કેલાવા - છાની ન રહેવી - કાને
માંભળી બીજે કાને કાઢી નાખણું = સાલ-
ળ્યું ન સાલળ્યું કરણુ, સલાહ કે ગિખામણ
ન માનવી - કાકરે (પચરે) બે પક્ષી
પ બી) મારવા = એક પય ને દો કામ,
એક સાથે બે કામ સાવવા - ગાડે ભેડાય
એવા = બરેબર સગા, એક ભેડીના - ઘાએ
બે કકડા = તડ ને કડ જવાબ કે નિકાલ
- અ દાવા (-વો) ચડે એણુ = ટપી નય એણુ,
ચડિયાનુ - ચૂડી ચલાણે ચડી = એક કામ
પણુ એક જ શુભના ચેલા = (પણુચ
આવડન ઇંમા) કોઈ ટોઈથી ઊતરે નહી
એવા, સગેસગા - ભળામાં સો સાપ =
સાવ ડિગ - ગપ - નાવમાંનું વિં સગ્ગી
હાલત કે સગા વિચારણુ - પછી એક =
વાતારતી અનુક્રમે - પર બે કંણુ = જુઓ
એકડા પગ બગડો કાટવો ભણવાનુ ગર કંચુ
- પાણુ એાછી = પોણા આઠ, બાયણુ
ઢગવડા વિનાનુ - પાચો એાછો હોવો = જગ
ગાણુ - દાધાગુ હોણુ - ભવમાં બે ભવ
કરવા = ધર્મભ્રષ્ટ થણુ, વટણુ, નાતબહાર
થણુ (૨) નાતજ કંણુ - મગની (બે) કાડ
= એક જ માખાપના મતાન, સહોદ

-માખાના મણુકા = સરખેસગા
-મૂડીએ = એક સાથે, સામટ, સાથે લાગુ
એકના એકવીસ - એકાદશી થાઓ =
વસવેલો વચો (એવા આવીર્ષદ) એકનું
એક, એક ને એક = એકસગણુ, એક જ,
દેશગ વિનાનુ એકના તેર કરવા = જગણુ
ગજ કરકુ, વધારી મૂકણુ એકનું બે ન
થણું = મક્કમ રહેણુ, હઠ ન છોડવી, પોતાની
વાતને વળગી જ - રહેણુ - પગ દૂધમા ને
એક પગ દહીંમા = દૂધમા ને દહીંમા બે ને
પક્ષમા, બેઉ બાજુની ઢોલકી (મક્કમના કે
નિશ્ચયનો અભાવ બતાવે છે થા ખવાઈની
કુનેહ) - પથ દો કાજ = એક સાથે બે
કામ સાગવા - મ્યાનમાં બે તલવાર =
એક જ હેતુમા બે સત્તાનો દોર કે ચલાણ
-લાકડીએ હાંકણું = જુઓ એક અએ મૂકણુ
(૨) સગ્ગી રીતે દોર ચલાવવો એકસો
આઠ પેઢી = ખાપદાઓ, પૂર્વભે, વડવાઓ
-હાથે તાળી ન પડે = (કામ કે મોહો પત-
વામા કે ઝવડામા - હરેકમા) એકલાથી
કામ ન થઈ ગદે, સહકાર ભેઈએ - હાથમાં
ગોળ અને બીજા હાથમા ઘી = જુઓ
'એક પગ દૂધમા ને બીજા દહીંમા' એકે કોર
કાચી ન રહેવી = સુખડુ ખના - સાગમાહ
બધા અનુભવ થઈ જવા એકે કોર કાચી
ન રાખવી = મણા ન ગળવી, કંથુ બાકી
ન રહેવા રેણુ] [એક, કમિક
એક એક વિં એથીસાથે એક (૨) એક પછી
એકકસિડ મમીકરણુ નગ [સ] 'ઇકવેશન
એક વી ક્ષર્ટ એર્ડર' (ગ)
એક કતાર [ફિ] ક્વાયતનો, એક કતાર કે
પક્ષિમા થવાનુ કહેવાનો, હુકમ કે બોલ
[-થણુ = મીધીલીટીમા ગોઠવાણુ (ક્વાયત માટે)]
એક કાને અં એકાદ, એકમાન
એકકાલિક, એકકાલીન વિં [રી.] એક જ
સમયનુ, સમકાલીન (૧) નાપોસાધી બનણુ (૩)
સાત એક નાર માન
એકકે'ત વિં [લી] - પક કે'ત માણ
એકપુરી વિં [સ] એક માખડ ખરીસણુ

(બ્રાહ્મી) (૨) નં શસ્ત્રવૈદ્ય એક શસ્ત્ર
એકગર્ભકેશી(-ધી) વિં [સ.] એક જ ગર્ભ-
કેશવાળુ

એક ગાંઠ ત્રીં સપ મેળ, મૈત્રી [એકપ્રેશન]
એકધાતપદી સ્ત્રીં [સ.] (ગ.) 'ધી ક્ષ્ટં ડિગ્રી
એકધાત સમીકરણ નં [સ.] (ગ.) સુરેખ
સમીકરણ, 'લીનિયર ઇક્વેશન'

એક(-કે)ચક્રે અં એકચક્રે, એક જ જાણના
હાથમા બધી સત્તા રાખીને

એકચક્ર વિં [સ.] ચક્રવર્તી. -કી વિં એક
રૈકાવાળુ (૨) ચક્રવર્તી (૩) ત્રીં એક
પૈડાની સાઇકલ -કે અં બુઓ એકચક્રે
એકચિત્ત વિં [સ.] એકાગ્ર, તલ્લીન, ધ્યાનસ્થ
(૨) નં ધ્યાન, એકાગ્રતા

એકછત્ર વિં [સ.] એક રાજવાળુ (૨) નં
કુલ અધિકાર એક જ હાથમા હોય એવી
શાસનપદ્ધતિ. -ત્રે અં એક જ રાજના
અમલ તળે

એકજથે(-થે) અં એકસાથે, એક ઠેકાણે
એકભત વિં એક જ ભતનુ-વર્ગનુ સરખુ
-તીય વિં [સ.] એક વર્ગનુ કે કદખતુ
(૨) એક જ ભતિનુ (નર કે માદા)

એકજીવ વિં [સ.] મનમા પરપર લેફલાવ
વગરનુ; એકરૂપ [(૨) લગકુ]

એકટંબુ, -ગિયુ વિં [એક + ટાંગ] એકપડુ
એકટાણું નં એક ટક જમરુ તે

એકકું વિં [સ. એકસ્ય, પ્રા. એકકું] એકસાથેનુ,
એકત્રિત, લેશુ (૨) અં એક જગાએ -
સાથે [-એસયું, મળયું = સાથે એસવુ ઊઠવુ
કે મળવુ, મેળ હોવો]

એકક વિં કેકની સાથે લળે નહિ એવુ. એકલ
એકકિયાં નં બં વં [એકકો] એકકો બગડો
શીખવાનો બાળપોથીનો વર્ગ; બાળવર્ગ

એકકો પું [સ. એક] એકની સજ્ઞાસૂચક આંકડો
-૧ (૨) સહી (૩) કબૂલાત (૪) જ્ઞાતિનો ગોળ
[એકકા પર બગડો કાઢવો = લાણવાનુ કાઢકે
શક કંકુ, કંકો ઘૂટતા થવુ એકકા વગરનું
મીંકું = લેખામા નહિ એવુ, નકામુ એકકે
એક પું બં વં શરૂનું સપ્યાલેખન (૧થી

૧૦૦ સુધીનુ સામાન્ય રીતે), તે આંક એકકે
એકથી = શક્યાતથી. -કરવો = એકકો
લખવો કે કાઢવો (૨) સહી કે કબૂલાત કે
ગોળ કરવો -કાઢવો = એકકો લખવો
-કાઢી નાંખવો = ગણતરીમાથી કાઢી નાખવુ
સબધ કાઢવો (૨) મમત કે હં જતી કરવી
-કાપવો = ગોળમાથી કે સબધમાથી કૂર
કરવુ (૨) ગણતરીમા ન લેવુ. -પાડવો =
એકકો કાઢવો (૨) સહી કરવી, સમતિ આપવી
-લેવો = સહી કે સમતિ લેવી]

એકઢાળિયુ વિં એક જ બાબુ ઢળતા છાપગ-
વાળુ (૨) નં એવુ મકાન કે એસરી
એકતરફી વિં એકપક્ષી, એક બાબુનુ
એકતત વિં આગ્રહી (૨) પું આગ્રહ -તે
અં માથે મળીને, એકરાગથી (૨) લાગુ
ગીતને, ખત ને આગ્રહથી

એકતંત્ર વિં [સ.] બવાની સમતિવાળુ (૨)
તૂટ પડ્યા વિનાનુ (૩) એક વ્યવસ્થા નીચેનુ
(૪) નં એક સરખી વ્યવસ્થા તે (૫) સર્વાનુમતિ
એકત યે અં એકસાથે સપીને, એક ભૂથમા
[-ઊલુ રહેલું = સપથી સાથે ઢળેને
ભૂથમા રહેલું]

એકતા ત્રીં [સ.] સપ, એકજ
એકતાન વિં (૨) નં [સ.] બુઓ એકચિત્ત
૦ત્ત નં, ૦તા ત્રીં એકતાન હોવુ તે
એકતાર વિં એક તારવાળુ (૨) એકસરખુ
(૩) એકરસ (૪) એકચિત્ત -કું વિં એક
તારવાળુ (૨) એકસરખુ -રો પું એક
તારવાળો તંબૂરો

એકતાસ પું [સ.] જેમા એક જ તાલ આવે
એવો ગગ (૨) સગીતનો એક તાલ (૩)
એકજ (૪) વિં એક તાલવાળુ

એકતાળીસ વિં [સ. એકત્વારિશત] ૪૧
એકતાળો પું માણના એકતાળીસ શેર થાય
એવુ માપ

એકતી(-ત્રી)સ વિં [સ. એકત્રિશત] ૩૧
એકત્ર અં [સ.] એક જગાએ, સાથે (૨) એકદર.
-ત્રિત વિં એકત્ર કરેલુ: એકકું
એકત્રીસ વિં બુઓ એકત્રીસ; ૩૧

એકત્વ નં [સ.] એક હોવાપણુ, એકતા
 એકથંભું વિં [એક+થભ] એક થાલવાવાળુ;
 એક થાલલા ઉપર રચેલુ
 એકદમ અં [એકકે પા વકાન્દમ] તાબડોતોષ
 (૨) સાવ, તદ્દન (એકદમ કાળુ) [દળતુ
 એકદલ(-ળ, -ળિયુ) વિં [સ] એકસરખા
 એકદસ્તી સ્ત્રીં [એક+દસ્ત] કુસ્તીનો એક દાવ
 એકદંડિયું વિં એકયલુ (૨) એકદંડા
 શ્વાસને લગતુ
 એકદંડી પું [સ.] એક પ્રકારનો સન્યાસી, હસ
 એકદંડો પું [એક+દંડ] મરતી વેળા ઊપડતો
 સાસ, એકદંડિયો શ્વાસ
 એકદંત વિં [સ.] એક દાતવાળુ (૨) પું
 (સ) ગણેશ (૩) એક દાતવાળો હાથી
 એકદા અં [સ] એક વખતે (૨) અગાઉના
 વખતમા [મણકાની કડી, મંગળસૂત્ર
 એકદાણિયું નં [એક+દાણિ] એકસરખા
 એકદાણી વિં [એક+દાણિ] યથા દાણા સરખા
 હોય તેવુ (૨) એક કંદુ, એકસરખુ
 એકદિલ વિં જેના દિલમા જીવાઈ નથી એવુ,
 એકજીવ -દી સ્ત્રીં એકદિલ હોવુ તે (૨)
 મનનો મેળ, સપ
 એકદૂધ વિં એક જ દૂધ ધાવેલુ, એક વશતુ
 એકદષ્ટિ વિં [સ] એક આખવાળુ (૨) સ્ત્રીં
 તાકીને ભેઈ રહેવુ તે, સામસામી નજર થઈ
 જવી તે (૩) એક જ -સરખો હેતુ હોવો તે
 એકદેશ પું [સ] એક સ્થળ અથવા જગા (૨)
 એક ભાગ અથવા વિભાગ, એક બાજુ (૩)
 એક આશય કે મહત્વાકાંક્ષા -શાવયવ પું
 એક ન્યાયદોષ, બે એકદેશી નિર્દેશો પરથી
 કાઢેલું નિગમન, 'દેલસી એક પટિક્યુલર
 પ્રેમિસીસ'
 એકદેશી, ંય વિં [સ] એક જ દેશનુ -વતનુ
 (૨) એક દેશ -ભાગને લાગુ પડતુ, એકતરફી;
 એકેન્દ્રિય (૩) અધૂરુ, સકચિત, મર્યાદિત
 -શિતા સ્ત્રીં, ંપણુ નં ંસમાસ પું
 પશીતત્તુરુવનો એક પ્રકાર
 એકધર્મ વિં [સ.] એક જ -સમાન ગુણધર્મ
 ધરાવનાર, એક જ જાતનુ (૨) એક જ ધર્મનું

એકધા અં [સ] એક રીતે (૨) એક હાથે (૩)
 એકદમ, એક જ વખતે (૪) એક વખતે
 એકધારું વિં [એક+ધારા] એકસંગી, દેગદાર
 વિનાનુ [(૨) નં એકાગ્રતા
 એકધ્યાન વિં [સ] એકચિત્ત, ધ્યાનમા એકાગ્ર
 એકનસિયું, એકનસીલુ વિં [એક+નસ] જાકી
 એકનિશ્ચયી વિં [સ] કરેલા નિશ્ચયને વળગી
 રહે તેવુ, દં (૨) સરખા -સમાન નિશ્ચયવાળું
 એકનિષ્ઠ વિં [સ] એકનિષ્ઠાવાળુ. -ષ્ટા સ્ત્રીં
 એકની જ ઉપર નિષ્ઠા -આસ્થા હોવી તે (૨)
 વક્ષાગી (૩) પ્રમાણિકતા
 એકપક્ષી વિં [સ] એકતરફી
 એકપણું વિં [એક+પણ] એક પગવાળુ -જે
 અં અધીરુ, તલપાપક થતુ હોય એમ
 એકપતિત્વ નં [સ] એક જ પતિ હોવો તે (૨)
 પતિ પ્રત્યેની વક્ષાદારી
 એકપત્ની (૦ક)ત્વ નં [સ] એક જ પત્ની હોવી તે
 એકપત્નીપ્રત નં [સ] એક જ પત્ની કરવાનુ પ્રત
 એકપદી વિં [સ.] એક પદવાળુ, 'એનોમિયલ'
 (ગ) (૨) સ્ત્રીં કડી, પગથી
 એકપર્ણી વિં [સ] એક પર્ણ -પાદકાવાળું
 એકપાડી વિં [સ.] એક જ વખત વાચવાથી
 અથવા સાલળવાથી યાદ રાખી શકે એવુ
 એકપુષ્પી વિં [સ] એક બીજકાશવાળું,
 'યુનિલોક્યુલર'
 એકપ્રાણુ વિં [સ.] એકજીવ [અર્થે એવુ
 એકકંસદી વિં [એક+કંસલ] વરસમા એક પાક
 એકપારગી અં [હિં.] એક રીતે, એક બાજુથી
 ભેતા (૨) એક વાર ['ટ્રાન્કરટ'] (ગ)
 એકખંડુક વિં [સ] એક બિંદુમા મળતુ,
 એકખીલું અન્યોન્યવાચક સં (કર્તા વિલક્ષિતમા
 વપરાતું નથી) [(૨) સરખા વિચારવાળું
 એકજુદિ વિં [સ] એક જ પ્રકારની જુદિવાળું
 એકભાવતા સ્ત્રીં [સ] એક સમાન ભાવ કે
 ભાવના હોવી તે [સંગી કિ મતનુ
 એકભાવું વિં [એક+ભાવ] એક જ ભાવનુ,
 એકલુક્ષ, એકલોજન વિં [સ] એક ટક
 ખાનાર (૨) ભેગુ બેસીને ખાનાર (૩) નં એક
 ટક ખાવાનુ પ્રત (૪) ભેગુ બેસીને ખાવુ તે

એકમ પું ગણતરી વગેરે હેતુઓ માટે એક
અને આખી પૂર્ણ માનેલી વસ્તુ અથવા
સમૂહ, 'યુનિટ' (૨) એકડો (૩) સખ્યા-
લેખનમાં જમણા હાથથી પહેલા સ્થાનનો
આકડો (૪) સ્ત્રી ૦ પડવો

એક મગ(-ગા) અં એક બાણુ

એકમજલી વિં [એક + મજલો] એક મજલા-
માળવાળું

એકમત વિં [સ] એક અભિપ્રાયવાળું,
સર્વાનુમત (૨) સમત -તિયું વિં એક જ
મત કે તત્તને વળગી રહેનાર, નિર્દી -તી
સ્ત્રી ૦ યધાનો સરખો મત હોવો તે

એકમન વિં [સ] એકચિત્ત (૨) એક વિચારનું
(૩) નં એકમન હોય તે, મ પ -નું વિં અનન્ય
-એકમનવાળું (૨) સર્વત્ર સમાન લાવવાળું

એકમય વિં [સ] એકમા લીન, એકરૂપ

એકમદ્વલ પું [સ] બુઝો એકલમદ્વ

એકમાત્ર વિં [સ] એકનું એક, ફક્ત એક જ

એકમાર્ગી વિં [સ] એક જ માર્ગને વળગી
રહેનાર (૨) સરખા, સીધે માર્ગે જનાર

એકમુલકી વિં [એક + મુલક] એક જ દેશનું

એકમેક અં [દે એકેએકમ? કે એકમેક =
પ્રત્યેક?] પરસ્પર, માહોમાહે (૨) સં બુઝો

એકબીજું ઠા સ્ત્રી ૦ એકરૂપતા, એકમેક યત્ન તે

એક મેર (મે) અં એક બાણુ

એકમેળ વિં સ પીલુ (૨) પરસ્પર મેળ ખાય

એલું, સંવાદી (૩) પું સ પ, સવાદ, મેળ

એકર પું [ર] ૪૮૪૦ ચોરસવાર જમીનનું માપ

એકરસ વિં [એક + રસ] બરાબર મળી -

પીગળી ગયેલું (૨) શુલતાન ઠા સ્ત્રી ૦

એકરંગ(-ગી) વિં [સ] એક જ સરખા

રંગનું (૨) મળતા સ્વભાવ કે વિચારવાળું

એકરાગ વિં [સ] બુઝો એકરંગી (૨) પું ૦

એકમતી, સં પ, સવાદ

એકરાર પું, ઠા અં નં બુઝો 'ધકરાર'માં

એકરાશ વિં [એક + રાશિ] એક ભાતનું,

એકસરખું, સમાન શુણવાળું (૨) જેમની

મળતી રાશિ હોય એવું (૩) સ્ત્રી ૦ સરખા-

પણ, મળતાપણ (૪) સ પ

એકરાષ્ટ્ર પું, નં [સ] એક અખડ અભિલક્ષ

ગદ્ય, દેશના સૌ મળીને બનેલો એકતાવાળો રાષ્ટ્ર

એકરૂપ(-પી) વિં [સ] એક જ રૂપનું, અલેદ

(૨) સરખા દેખાવનું, બહુરૂપીથી ઊલટું

એકલ વિં [પ્રા દકલ્લ] એકાકી, એકલું ૦ હું

વિં (૫) એકલું ઠોડો(-દો)કલ વિં

એકલું, સોખત - સગાય વિનાનું (અથવા

એકાદ સગાયવાળું) ઠા સ્ત્રી ૦ એકલાપણું,

૦ પીલું વિં નિરાણું, એકલું ૦ પેટું વિં

આપસવાથી ઠોડાકલ વિં એકલું, સાથી

વગરનું (એક બે જણની જ સંખ્યામાં ?)

૦ મદ્દલ પું અદ્વિતીય મદ્દ-કુરતીખાન (૨)

વણો જખરો માણસ (૩) એકો (૪) વિં

અલેદ (૫) એકમાર્ગી ૦ મૂહિયું, ૦ મૂહું

વિં સ્ત્રી, પુત્ર આદિ પરિવાર વિનાનું, એકલે-

એકલું ૦ વાયું વિં એકલું, એકલોકલ (૨)

સ્ત્રી, પુત્રાદિ પરિવાર વિનાનું (૩) આશ્રય વગરનું

૦ વીર પું એકલે હાથે ઝૂંઝનાર વીર ૦ સૂતું

વિં એકલું, સોખત વિનાનું (૨) એકલપેટું,

સ્વાથી ૦ સૂરામાણું નં એકલપેટાપણું

૦ હથુ વિં બુઝો એકહથુ

એકલક ઠોડા પું એક વેસો, શતાવરી

એકલકૂટો પું બુઝો એકલગા

એકલક્ષી વિં [સ] એક જ લક્ષ કે હેતુવાળું

એકલવાઈ સ્ત્રી ૦ સોનીનું એક ચોખર (૨) એક

બાણુ ઊંચો ચીલો

એકલવાયું, એકલવીર, એકલસૂતું, એકલ-

હથુ બુઝો 'એકલ'માં

એકલંગા સ્ત્રી ૦ [દિ, મ એકલગી - એક લગ

= પિડી] કુસ્તીનો એક દાવ [ગોદડું

એકલિયું નં [બુઝો એકલ] એકને સૂવાના માપનું

એકલિંગ વિં [સ] (વ્યા.) એક જ લિંગ - ભતિ

બ્રતાવે એવું (૨) પું (સ) મેવાડના જનપૂતો

વગેરેના કુલદેવ એવા મહાદેવ (૩) કુખે ૦ હ

પું ૦ એકલિંગ મહાદેવ

એકલું વિં [બુઝો એકલ] કાઈના સાથ વિનાનું,

એકાકી, સાવ છૂટું કે અલગ

એકલોહિયું વિં [એક + લોહી] એક લોહી-

વાળું - એક કુળમાં જન્મેલું

એકવચુ' વિ(૨)અં [એક + વગો] એકસાયે -
એકખાલુએ હોય એવુ (૩) સામટુ, એક જથે
(૪) ઓથિતુ

એકવચન નં [સં] કરે નહિ એવુ વચન (૨)
[વ્યા] એક જ વચ્ચુનો બોધ કરે તે -ની
વિં બોધ્યુ પાળે એવુ(૨)[વ્યા.]એકવચનવાળું
એકવટ વિં વટવાળુ, ટેકીલુ

એકવડ વિં [એક + વડ - વડ ?] એકવડુ, એક
પડવાળુ -હિયુ વિં નાલુક - નખળા ખાધાનુ,
મૂકલા - પાતળા કાંઠાનુ -ડુ વિં બુઓ
એકવડિયુ (૨) એક પડવાળુ

એકવર્ણુ વિં [સ] એક વર્ણુનુ - ન્યાનુ (૨)
ન્યાતભતના ભેઠ વિનાનુ(૩)એકરૂગી(૪)એક-
સગ્ધુ ંસમીકરેણુ નં 'સિમ્પલ ઇન્કેવેશન'
(ગ)

એકવાક્ય નં [સ] એકસમાન કે સર્વમાન્ય
મત કે અભિપ્રાય (૨) વિં એકસમાન મત-
વાળું, એકમત ંતા શ્રીં એકસરખાપણું,
સમાનાર્થતા, એકવાક્ય હોવુ કે વચુ ને

એકવાદ પું [મ] એક ભતતુ તથ્યુ (૨)
એકેશ્વરવાદ

એકવાર, -રે અં [સ] એક, અમુક વખતે(૨)
એક ફેરો ંકુ' વિં એક વાગુ, પહેલપ્રથમ
-રિયુ વિં એક વાર બને એવુ, એક વખતતુ
(૨) એક વાગના આપતુ (૩) નં એક વાર
ખાડેલી હાથર, કરડ

એકવિધ વિં [સ] એક પ્રકારનુ
એકવીતીતું વિં [એક + વીતી] એક જ વાર
બને એવુ (ન્યાતતુ જમણ)

એકવીસ વિં [મ] એકવિંશતિ, પ્રા એકવીસા]
૨૧ -સા પું ૦૫૦૦ ૨૧૫૧ થી ૧૦૦ નો ઘડિયો
એકવેણિ(-ણી) સ્ત્રીં [સ] સાદો અખોડો
એકવૃદ નં [સ] ગળાનો એક રોગ (૨) એક
ઢગલો - સમૂહ

એકશાસન નં [મ.] એકહથ્થુ અમલ
એકશ્રુતિ વિં [સ] ઉદાત્ત, અનુદાત્ત ઇત્યાદિ
અરોના વિભાગ કર્યા વિના જ ઉચ્ચારેલુ -
ઉચ્ચારાયેલુ [(૨) પું એક સટ
એકસટ વિં [એક + સટ] એક સટ - જથામાનુ

એકસઠ વિં [સ] એકપટ્ટિ, પ્રા એકસટ્ટિ] ૬૧
એકસત્તાક વિં [મ] એકહથ્થુ સત્તાવાળુ
એકમરણુ વિં સમાન, બધી રીતે સગ્ધુ
એકમરી વિં [એક + મર] એક સેર (૨) સ્ત્રીં

એવુ કાટનુ એક ઘરેણુ [માથી બનાવેલુ
એકસધિ વિં [સં] સાધા વિનાનુ, એક આખા-
એકસંપ વિં એકસખીવાળુ (૨) પું એકંધ્ય,
સપ (૩) બધાએ મળી એકસંગેષો વિચાર

-નિશ્ચય કરવો તે -ખી શ્રીં (૨) વિં
બુઓ એકસપ -ખીલુ વિં એકસંપ
એકસાયે અં [એક + સાય] સૌ સાથે મળીને,
નોડે, એકીવખતે [એકરૂપ

એકસાન વિં [ફા યક્તાન] એકસગ્ધુ;
એકસૂત્ર નં [સ] હાખલુ, હમર

એકસૂર વિં [એક + સૂર] એક - સમાન સૂત્રવાળુ
એકસેર વિં [એક + સેર] એક મેગવાળુ

એકસો, -સે વિં ૧૦૦ [મોનોસિલેબિક]
એકસ્વરી વિં [સ] એક સ્વરવાળું,

એકહથ્થુ (-થ્થુ) વિં [એક + હથ્થુ] એક જ
હાથમા હોય એવુ

એકહઠી પું [હિં] કુસ્તીનો એક દાવ
એક દર વિં [સરં મ] બધુ મળીને વતુ, કુલ

-ર(-રે) અં મામરી રીતે, બધી બાબતોનો
વિચાર કંતા

એકા પું ૦૫૦ ૧ ૧ ૧૦૫૧ નો ઘડિયો
એકએક અં [હિં; મ] એકાએક, પ્રા એકાએક

ઓથિતુ, એકદમ
એકાકાર વિં [સ] એક આકારવાળું, એકરૂપ

(૨) સેળભેળ ંતા સ્ત્રીં ૦૫૫૫ નં
એકાકી વિં [સ] એકલું(૨) નિગ્વાગ -કિતા

શ્રીં એકાકી હોવુ ને -કિની વિં શ્રીં એકાકી
એકાક્ષ(-ક્ષી) વિં [સ] એક આખવાળુ (૨)

કાણુ (૩) પું કાગડો
એકાક્ષર વિં [મ.] એક અક્ષરવાળુ (૨) પું

એક અક્ષર (૩) એવો ચૂઠ મત્ર - ં.
-ની વિં એકાક્ષરવાળુ

એકાક્ષી બુઓ એકાક્ષ
એકાગ્ર વિં [મ.] એકલક્ષી (૨) તલ્લીન.

અગ્રિય વિં એકાગ્ર ચિત્તવાળુ ંતા શ્રીં

એકાચ્ વિં [સ.] એક સ્વરવાળું (વ્યા)
 એકાચાર પું [સ] એકસરખો આચાર,
 એકસરખું વર્તન [૬૧]
 એકાણુ(-ણુ) વિં[સં] એકનવતિ, પ્રા. પ્લાણચ્
 એકાત્મ વિં [સ] પોતાના ઉપર જ આધાર
 રાખનાર; એકલુ (૨) એક - સમાન આત્મા-
 વાળુ. ઠા રીં, ઠભાવ પું આત્મૈક્ય,
 -ત્મિક વિં પર્યાયિક (ગ.)
 એકાદ(-દુ) વિં [મ. એક+અર્ધ] દાદ એક
 (૨) એક અથવા બે (૩) ભાગ્યે એક, વિરલ
 એકાદશ વિં[સ] ૧૧.-શા સ્ત્રીં અગિયારમું
 (૨) અધિયાત્માની ક્રિયા. -રી સ્ત્રીં
 અગિયારસ
 એકાદુ વિં બુઓ એકાદ
 એકાવિક શુણ્ણત્તર પું[સ.] રેશિયો એક ગ્રેટર
 ઇન ઇક્વેલિટી (ગ)
 એકાનએક અં એકાએક
 એકાર્થ(-ર્થ) વિં [સ.] એકસરખા અર્થ કે
 આશયવાળું. -ર્થ નિર્દેશ પું સમાન અર્થ-
 વાળા શબ્દો કહેવા તે [૫૧]
 એકાવન વિં[સં] એકપંચાશત્, પ્રા. પ્કાવન્તાસ
 એકાવલિ(-લી) સ્ત્રીં[સં.] એકસરી (૨) એક
 અર્થાલિંગ - જેમા પૂર્વ પદો સાથે ઉત્તર પદોનું
 વિશેષણ કે સ્થાપન કે નિષેધ દેખાડાય છે
 એકાવળ હાર પું [એકાવલિ + હાર] એક
 ઘરેણુ, એક સેનો હાર
 એકાશ(-સ)ણુ(-ણુ) નં [સ. પ્કાશન,
 પ્રા. પ્કા(-ગા)મણ] એક ટક ખાણ તે
 એકા(-કયા)શી(-સી) [મ. પ્કાગીતિ, પ્રા.
 પ્કાસીઈ] ૮૧
 એકાસણુ(-ણુ) નં બુઓ એકાશણ
 એકાસન નં [સ] એકસરખું આસન
 એકાસૂધ અં દરેકદરેક; તમામ
 એકાંક વિં [સં.] એક આકલવાળું (૨) એક
 અકવાળું (નાટક) (૩) નં એકમ; 'યુનિટ'
 -કી વિં બુઓ એકાંક
 એકાંગ વિં [સ] એક અંગવાળુ (૨) અપંગ;
 ખોડવાળુ (૩) પું અંગરક્ષક (૪) [સ]]
 બુધ નામનો ગ્રહ (૫) નં એક અંગ

અથવા ભાગ. ઠવાત પું એક અંગનું
 રહી જવુ તે, પદ્માધાત -ગી વિં બુઓ
 એકાંગ (૨) એકતરરી. (૩) એકદિય, એક
 વાતને પકડી રાખનાર; હંકીકું. -ગી પણું નં
 એકાંક નં [સં] એક ભતનો ઘોડો (તેના
 અડ ભણે એક હોય એવું દેખાતો)
 એકાંત વિં [સ] કોઈના અવગવર વિનાનુ
 (૨) એકલું, એકાકી (૩) ખાનગી (૪)
 એક જ ખાલુ અથવા વસ્તુને લગતું,
 અનૈકાતથી વિરુદ્ધ એવું (૫) નં, સ્ત્રીં
 ત્યાં દાદ ન હોય એવી - કોઈના અવગ-
 વર વગરની - એકાંત જગા ઠવાદ પું
 એક અમુક જ સાચુ ને બીજું નહિ એવો
 આગ્રહ ઠવાસ પું એકાંતમા રહેવુ તે (૨)
 છૂપી રીતે રહેવુ તે - તિક વિં એક જ હેતુ,
 માણસ કે સિદ્ધાંતને વળગી રહેનાર (૨)
 (સિદ્ધાંત જેવું) દેવટનુ, 'એપ્પોસ્ટ્યુટ'
 -તિકત્વ નં વ્યાધાતવાળી બે વસ્તુમાની
 એક ખરી અને બીજી ખોટી હોવી એકબીજા
 એ નિયમ (ન્યા)
 એકાંતર વિં [સ.] વચમા એક આતરો પડે
 એવુ (૨) દગ ગ્રીને દિવસે આવતુ ઠમ્રમાણુ
 નં 'એપ્લટરને-ડો' (ગ) ઠવુતખંડ પું
 'એપ્લટરનેટ મેગ્નેટ એક એ સર્કલ' (ગ)
 એકાંતરા(-રે) (૦) અં [એક + આતરો]
 એકને આતરે, વચમા એક મૂકી દઈને -રિયું
 વિં એકાંતર. -રિયો પું એક એક દહાડાને
 આતરે આવતો તાવ -રે વિં એકાંતર
 એકાંતિક, ઠત્વ [સ] બુઓ 'એકાંત'મા
 એકાંશ પું [સં.] એક અશ-ભાગ (૨) [ગ]
 'એલીકોટ પાર્ટ'
 એકી વિં [સ. પ્કા] બે વડે નિ શેષ ન ભાગી
 શકાય એવી (સખ્યા) (૨) સ્ત્રીં એકતા
 (૩) [લા] પેશાખની હાજત [-કરવી =
 પેશાખ કરવો -જણું = પેશાખ કરવા જવું
 -થણું = પેશાખની હાજત થવી, પેશાખ
 કરવાનું થવું -લાગવી = પેશાખની હાજત
 થવી -થવી = પેશાખ થવો.]
 એકી વિં એક જ (પ્રાય એકીસાથે જેવા

અં પ્રયોગમા આવે છે જેમ કે—) ૦કલમે
 અં એકીસાથે ૦કશે(-સે) અં એકી
 નજરે, ટગર ટગર ૦વખતે, ૦વારે અં એકે
 ડપાટે ૦સાથે અં એક સાથે, સૌ સાથે થઈને
 એકીકરણ નં [સ] અનેકને એક કરવા તે
 એકીએકી સ્ત્રીં એક બાળરમન
 એકીભવન નં, એકીભાવ પું [સ] અનેકનું
 એકરૂપ થવું તે
 એકીભૂત વિં [સ] એકરૂપ અનેકું; એકત્રિત
 એકેકું વિં [જુઓ એકેકું] + એકએક (૨)
 એક પછી એક
 એકે(-કે) વિં એક પણ
 એકેક વિં [એક + એક] એક એક (૨)
 ટૂંક, નોખુ (૩) અં એકીવખતે એક એમ
 એકેકું વિં [અકેક] એક પછી એક
 એકેચકચે અં એકચકચે
 એકેશ્વરવાદ પું [સ] ઈશ્વર એક જ છે
 એવો મત -દી વિં (૨) પું તેમા માનનાર
 એકાતેર વિં જુઓ ઇકાતેર, ૭૧
 એકાદર વિં [સં] એક પેટનું, સહોદર
 એકાદિષ્ટ વિં [સ] એકને ઉદ્દેશાયેલું (શ્રાદ્ધ)
 એકાનશુભોત્તર પું [સં] 'રેશિયો ઓફ લેસ
 ઇનગ્રેવેલિટી' (ગ.)
 એકે વિં જુઓ એકે
 એકક વિં એકલું રહેવાના સ્વભાવનું, એકાત-
 પ્રિય, એકાદુ મિલનસાગ
 એકો પું ['એક' પરથી] રમવાના પાનામાનું
 એક સજાવાળું પત્તુ (૨) એક બળદ કે
 ગાડાથી ખેંચાતું વાહન (૩) એકતા, સપ
 (૪) [લા] સૌથી બાહોશ અથવા કુશળ
 આદમી, એક પુરુષ
 એકરૂપેસ વિં [કં] ઉતાવળનો(તાર) (૨) સ્ત્રીં
 મેલ પેઠે વેગવાળી ને મોટા રેશનો જ કરતી
 ટ્રેન-ગાડી
 એકચાશી(-સી) વિં એકાશી, ૮૧
 એખરો (એ) પું [સ. ઇશ્વરક] એક ઔષધિ
 (૨) એનું ઝાડ (૩) [લા] કચગપૂલ જેવા માલ
 એખલાસ પું જુઓ ઇખલાસ, દોસ્તી
 એજન અં [અ] એ જ, ઉપર પ્રમાણે

એજન્ટ પું [ક] આહતિયો, મુનીમ (૨) પ્રતિ-
 નિવિ, મુખયાગ -રની સ્ત્રીં આહન (૨)
 આહનની દુકાન (૩) સરકારી એજન્ટની
 હકૂમત નીચેનો (દેશી ગભ્યમાનો) પ્રદેશ
 એજન્ટું સંકિં (કા) અર્શ કંઠે
 એટએટલું વિં એટલું એટલું, એટલું બધું
 એટલું વિં [સ] ઘતાવત્, પ્રા ઘતિલ] બહુવેલા
 માપડેસખ્યાનું એટલા માટે = એકારણસર;
 તેથી કરીને -લામા અં એટલા વખતમા
 એટલું બધું વિં (આગળ આવતા માપનું) બહુ,
 પુષ્કળ (એટલું કે જે બહુ કે ખૂબ છે એવું)
 એટલે અં અર્થાત્ (૨) તેથી, એ ઉપરથી (૩)
 એ જગાએ, ત્યાં મુઘી (જેમ કે, વાત હવે
 એટલે આવી છે) [એટલેથી અં ત્યાથી,
 તે સ્થાનેથી] (૪) (પ.) એ વખતે, એટલામા
 એક (એ) વિં [સ ઉચ્છિદ્ર] એકું (૨) સ્ત્રીં
 એકવાડ ૦વાડ(-ડો) પું ખાવાપીવાથી
 થતો ગદવાડ (એકું વાસણ, છાડણ વગેરે)
 (૨) કચરોપૂળે, મલિનતા [-કાઢવો = એકું
 બૂકું લઈને બધું સાક કચુ (૨) એક વાસણ-
 ફસણ માણ કરીને પરવારણ] -કું વિં જમતા
 વચેલું; ઉચ્છિદ્ર (૨) ખાઈ પી કે અડીને
 ખોટલું કે ખોટાથ એવું (૩) એકવાડથી ગડ
 (૪) નં એકું કે તેવું થાય એવું અબ [એકે
 પાણીએ છાંટે તેવું નથી = બહુ જ ન બૂસ.]
 -કું બૂકું વિં એકું (૨) નં છાડણ, એકવાડ
 એક(-ડી) સ્ત્રીં જુઓ એકી
 એકક પું [સ] ઘેરો. [હુસાડવું
 એકવડું સંકિં અડકાડવું, નેડવું (૨) વાલવું,
 એકી સ્ત્રીં [હિં, મ] પાનીનો છેડો (૨) બૂટની
 એકી (૩) ત્યાં લગાડાતી ઘોડાને મારવાની
 આર-ચકરડી (૪) બીજી, મોનીતુ એક
 આભર [-તળે = કબલમા -દેવી = એકીથી
 દાખવું (૨) એકી મારવી -મારવી =
 સમતિ બતાવવા એકીથી નિશાની કરવી, હા
 લાણવાનો ઇશારો એકી લગાવીને કંઠે (૨)
 ઘોડાને એકીની આર મારવી, ઘોડાને ટોડાવવા
 એકી તેને લગાવવી] ૦દાર વિં એકીવાળું
 એકો વિં પું આડો, ઊંઘો, ખગમ

એડો (એ') પુ. નેડો, રનેહ [મોઠો વઝીલ
એડોએકેટ પું [ફ.] વઝીલ, ધાગરાસ્રી (૨)
એડ સ્ત્રી. જુઓ હેડ

એદી સ્ત્રી. + પેદીની પરંપરા, કમ
એણુ નં [સં] એકે ભતવું કાણું હરણ. -ણી
સ્ત્રી. એની મદા

એણુપ સ્ત્રી. મકરસાશિ
એણી સ્ત્રી. [સં] એણ હગ્ગની માદા
એણી (એ') દર્શક સં [એ'નુ સ્ત્રી.] એ, પેદી
એણી પેર (-રે) (એ, પે) અંએ રીતે, એ પ્રમાણે
એણી કોર, ગમ, મગ, પા અં એ બાળુએ
૦થી અં એ તરફથી ૦નું = તે બાળુનું

એણું નં દોરનું વસૂદી જુતુ તે
એણે (એ') સ- 'એ'નુ ત્રીજી વિભક્તિનું ૩૫
(૨) વિ. + એ [-અવસર = એ વખતે]

એતદાલ વિ. [અ ક્રત્તિદાલ] માફકસરનું
(૨) સમશીતોણ (હવા, પ્રદેશ)

એતદેશી, ૦ય વિ. [સં] એ દેશને લગતું
એતાન પત્રની જૂની શેલીમા શકમા વપસતો શબ્દ.
'એતાન શ્રી ગામ થી લિ. . '

એતું વિ. [સ. પ્તાવન, પ્રા. પ્તાવ] + એટલું
એદી (એ) વિ. [અ અહદી, મ અયદી, પેદી]
પ્રમાદી, આળસુ, સુસ્ત ૦ખાનું નં આળસનું
ધર, એદીનો અખાડો ૦નું પાથરણું નં એદી
પેડે પડી ગ્રહેવું પડે એવી હાલત. ૦નો
અખાડો = એદીખાનું (૨) આળસુનો પીર

એધાણુ (એ) નં, -ણી સ્ત્રી. [સ. અમિજ્ઞાન, પ્રા.
અદિજ્ઞાન] (એળખવા માટેનું) એવાણ, સજ્ઞા,
નિશાની, ચિહ્ન [-આપવી, -કહેવી =
એળખી કે યાદ આવી શકે તે માટે નિશાની
કહેવી, એળખાણનું ચિહ્ન જણાવવું
-માગવી, લેવી = એળખાણ માટે નિશાન
આપવા કહેવું - પૂછવું - મૂકવી = એળખાણનું
ચિહ્ન કરવું કે તે સારુ કાર્યક વસ્તુ મૂકવી]

એન (એ) વિ. [અ] ખરું, અસલ (૨) ખાસ, સુખ્ય
(૩) સરસ, સુદર (૪) [કા] ઠીકઠીક, સામાન્ય
રીતે સારુ (૫) સ્ત્રી, નં શોભા, આખર, શાખ
(૬) અણીનો વખત ૦છાપજ સ્ત્રી. ખાસ -
જમીનની ઊપજ (૨) જમીનનું મહેસૂલ ૦કરજ

નંખર - અસલ દેવું ૦કિ મત સ્ત્રી. ખરી -
મૂળ કિ મત. ૦ખરચ, ૦ખર્ચ પું. નં ખાસ
ખરચ (૨) જમીન પાછળનું ખર્ચ ૦ચોમાસું
નં ખરું - ભરચોમાસું ૦જમા સ્ત્રી. જમીન -
મહેસૂલની આવક ૦જમીન સ્ત્રી. ખાસ -
વાવેતરવાળી જમીન ૦જુવાની સ્ત્રી. ખરી -
ભરજુવાની ૦તક સ્ત્રી. ખરી તક ૦લાવણી
સ્ત્રી. ખરી લાવણી, ૦વાવેતર નં ખર -
અખ ઉત્પન્ન થાય એવું વાવેતર ૦વેળા સ્ત્રી.
ખરી - અણીની વેળા

એન (એ) નં [સર. મ. અર્જન, પેન સાદક] એક
ઝાડ કે તેનું લાકડું

એનઘેન (એ, ઘે) સ્ત્રી. છોકરાની એક ગમત
એનાથી, એનામાં, એનું, એને (એ) સં
'એ'નું અનુક્રમે ત્રીજી, સાતમી, છઠ્ઠી, ચોથી
વિ.નું ૩૫

એનાયત સ્ત્રી. [જુઓ ઇનાયત] આપવું, બક્ષવું
તે, બક્ષિસ - કરવું = બક્ષવું (ખિતાય ઇ)
એનિમા સ્ત્રી. [ક] ખગ્તી, ઝાડો કરવા માટે અપાતી
પિચકારી કે તેનું આભર (-આપવી, -લેવી)

એતું (એ) સં 'એ'નું છઠ્ઠી વિ.નું ૩૫

એપ્રિલ પું. [ક] અ ગ્રેજ વર્ષનો ચોથો મહિનો

એખ (એ) સ્ત્રી. [અ] ખોડખાપણ, ખામી (૦)
દૂપણ, કલક [-ઉઘાડવી = ખોડ ખુલ્લી
કરવી - ખતાવવી (૨) આખર ઉઘાડવી કળેત
કરવું - જોવી = ભૂલ કે ખરાબ જોવું - તે
ધ્યાન પર લેવું - ઠાકવી = શરીરનો ગુલ લાગ
ઠાકવો (૨) એખ ન ઊઘડે એમ કરવું, આખર
સાચવવી - લાગવી = કલક ચોટવું, આખરને
દોષ લાગવો] ૦દાર, -ખિયલ વિ. એખવાળું

એમ પું. [ક] જાપકામ ખાખાના કંદનું એક માપ

એમ (એ) અં [સ. એમ, પ્રા. એમ, એમ] એ
ગીતે, એ પ્રમાણે ૦નું વિ. એ બાળુનું એ
રીતનું, એવું [-કરતાં = એ રીતે, એમ
વર્તવાથી કે બનવાથી (૨) + એમ છતાં, તોપણ
-છતાં અં તોપણ -નું એમ, એમ ને
એમ અં જેમ હોય તેમ, વગર ફેરફારથી]

એમણે (એ) સં 'એણે'નું અંવં [નામ
એમન પું. [દિ, વ. ડમન] સંગીતની એક રીતનું

એમનું (એ') સં'એ'નુ છઠી વિં, ૫૦૦૦ રૂપ
 (ખીન રૂપો એમને, એમનાથી, એમનામા વગેરે)
 એમાન નં ભુઓ આમાખ
 એમાં (એ') સં'એ'નુ સાતમી વિંનુ રૂપ ૦થી
 સં'એ'નુ પાચમી વિંનુ રૂપ
 એરકા નં [સ] એક વનરપતિ
 એર-ગન સ્ત્રીં [ક] દાઢ વિના, હવાના દબાણથી
 દ્રોણ એવી એક ખદ્દક
 એરગેરિયા વિં નામના ટે શૂન્ય સરકારધાગની
 એવી-ધનામી (જમીન)
 એરણુ, -ણી(એર') સ્ત્રીં [કિં] અહરન, -ની મ
 રેરણ]અમુક આકારનુ લોખંડુ ગચિયુ, જેના
 ઉપર સોની, લુહાર વગેરે ઘડવાનુ વડે છે.
 [એરણુની ચોરી ને સોયનું દાન=પાપના
 પ્રમાણમા, તેના પ્રાયશ્ચિત્ત કે, કરાનુ અલ્પદાન
 ટે શુભકર્મ એરણુની ચોરી ને સોયનો
 હામ=ગેરધન્સાક, અન્યાય]
 એરણુકાકડી સ્ત્રીં [સ ઇરહ+કાકડી]પપૈયાનું
 ઝાડ (૨) તેનુ રૂપ
 એરમડી સ્ત્રીં એક ઝાડ -હુ નં એરમડીનુ
 રૂપ(૨)અખોટમા પહરવાનુ ભડું શણિયું, ચીકટો
 એરવાદમ્મ નં એક ભતનુ ખીન-ઔષધિ
 એરંગ સ્ત્રીં [સ] એક ભતની માછલી
 એરડો પું [સ ઇરહ] દિવેલો -દમૂળ નં
 દિવેલાનુ મૂળ.-ડિયું નં દિવેલ [-આપડું=
 રેચ આપવો, ધમકી ટે ખીક ખતાવવી -પીડું=
 (મો ખગડેલુ કે ભીતરેલુ હોય ત્યારે વપરાય
 છે)મો ખગડલુ-ભીતરી જુ, એરડિયુ પીવાની
 અસર મો પર દેખાવી] -ડી સ્ત્રીં નાની
 ભતનો દિવેલો (૨) દિવેલો
 એરડા પું ૫૦૦૦ નહોત, પંત (૨) સ્ત્રીં પકડ
 (૩) અખે, પહોચ
 એરડાં(એરા') અંકિં હેરાન થવું(૨)ચણિયારા-
 માથી ભીતરી જુ, હાલી જુ(૩)ચેરાવુ, વીટળાવુ
 એરિંગ નં [ક ઇયરરિંગ]કાનની ખૂટનુ એક ધગેલું
 એરું (એ') પું [સ અદિ+સ્ત્રુપ] સાપ ૦ઝાંઝર
 (-રું) નં સાપ વગેરે ઝેગી જનવર
 એરો (એ') પું અવરજવર (૨) હવાડો
 એરોએરો પું સોનારૂપાનો લગાર

એરોડોમ નં [ક] વિમાની મથક, ન્યા વિમાનો
 ચડે ભીતરે, વિમાનેનુ મેશન
 એરોડેલેન નં [કં.] વિમાન, હવાઈ જહાઝ
 એલકી સ્ત્રીં (ચ) ભુઓ એલ(-ળ)ચી
 એલચી પું [તુર્કી] એક રાન્યનો ખીન રાન્યમા
 મોકલેલો પ્રતિનિધિ-વકીલ ૦ખાતું નં
 એનુ ખાતુ -કાર્યાલય
 એલ(-ળ)ચી નં, સ્ત્રીં ભુઓ ધલાયચી
 ઠોડો(-દો)ડો પું ધલાયચીના દાણાનો
 ચોપટો -ચો પું એક ભતની મોટી એલચી
 (૨) એક ભતનુ ઝાડ
 એલતેમામ સ્ત્રીં [ભુઓ ઇલિતમાસ] વિનતી
 (૨) રૂમાશ
 એલકેલ (એ. કે) વિં [ફિલ પરથી] આહુ-
 અવળુ, ગમે તેલુ (૨) અવિચારી, ગાડુંધેલુ
 (૩) અસભ્ય (૪) નં નખરું; તોફાન (૫)
 અસખદ -મિથ્યા પ્રલાપ
 એલરવુ (એલ') અંકિં (કિપતરી આવવાને
 ખદ્દલે માખણનુ છારા સાચે) મિશ્ર પ્રવાહી
 થઈ જુ [(હાય, મીઠું ઇંમાથી)
 એલળવું (એલ') અંકિં એસરવુ, પાણી છૂટું
 એલા સ્ત્રીં [સ] ધલાયચીનો છોડ(૨) ધલાયચી
 ઠલતા સ્ત્રીં ધલાયચીનો છોડ-વેલો
 એલા સ્ત્રીં+ધયળ
 એલાહું (લા') નં વરસાદની હેલી
 એલાયચી નં, સ્ત્રીં ભુઓ ધલાયચી. એલચી
 એલી વાર અં આ વખતે (૨) આણ
 એલોખેલો પું (કા) છોકગની એક ગમત
 એલ્યુમિનિયમ નં [ક] એક હલકી ધાતુ
 (જેના વાસણ ખતે છે)
 એવ અં [સ] નિશ્ચિતપણે (૨) જ (૩) રૂક્ષ
 એવડું વિં [સ ઇયત્, પ્રા વ્વડ] એટલા
 કદનુ (૨) એટલુ ખધું
 એવણુ સં (પારસી) એ
 એવમ્ અં [સ] આમ, આ રીતે
 એવાન(એ) નં [અ] ખડ, ખેસવાભીલવાનો ખડ
 એવું (એ') વિં [સ ઈલ્કુ, પ્રા. વ્વહ] એ
 રીતનુ-પ્રકારનુ (૨) એના જેવુ-સગળુ
 -વામાં અં એટલામા -વે અં એ વખતે

એશ (એ) સ્ત્રીં [અ] મોજમજ, સુખચેન, રંગ-
બાજી ઓમારામ પું ઓગવિલાસ, સુખચેન
એશિયા પું, નં [હ] (સ) પૃથ્વીનો એક
મોટો ખંડ ઓધિવિં એશિયાનું
એષણુ નં, -ણા સ્ત્રીં [સ] ઇચ્છા, વાસના
એષણી સ્ત્રીં [સં] લોહાની સળી, ઘા વગેરે
તપાસવાનું શસ્ત્રવૈધનુ એક ઓજર (ર)
સોનીના નખા ત્રાજવા
એસણું નં સોનીની નાની સગડી
એસરણું (એ) અંકિં એલણુ(ર) એસરણું,
ઓણું થલ, સુકાણુ(૩) પાણું વળણું, ઊતરી જવ
એસેસર પું [હ] કોળદારી કોર્ટને સલાહ
આપવા નિમાતો પ્રજાજન
એસિહ પું, નં [હ] એક રસાયની તરવ, અમ્લ
એસોસિયેશન પું [હ] મંડળ
એસ્ટ્રિક્સ પું [હ] આ નામની ઉત્તર ક્રુવ
પ્રદેશની વતની જાતનો માણસ
એસ્ટેકબાલ પું જુઓ ઇસ્ટેકબાલ
એહ વિં [સં. ઈહક, પ્રા ઇહ?] પેહું (ર)
સં એ, તે (૫)
એહમક (એ) વિં [અ.] મૂર્ખ
એહી સં [જુઓ એહ] + એ (ર) વિં + જે
એળ સ્ત્રીં (ય) જુઓ ઇયળ
એળચી નં, સ્ત્રીં જુઓ એલચી
એળિયો પું [મ. ઇલિયા, વિ. ઇલુવા, હ.
(ગ્રીક) એલો, સ ઇલુક?] કુવારના પાકોનો
સૂકવેલો ગલ, એક ઓષધિ
એળે, ઓળે (એ, વે) અં ક્રેકટ; વૃથા (ર)
વગર મહેનતે, સહેજમા [-જણું = નકામું કે
ક્રેગટ થવું]

એળેસેળે (એ, સે) અં [કા] જુકિતી,
બારીકીથી (૧)
એં (એં) અં (રવં) ન સલખાવાથી ફરી
પૂછવા માટે કરવામા આવતો અવાજ, હે
(ર) હા, પછી (૩) ધમકામણીનો અવાજ
(૪) આશ્ચર્ય-ખેડસૂચક ઉદ્ગાર (૫) [ય] ત્યા
એંઘો (એં) પું [‘હિંગ’ પરથી] વાણિયો
(તુચ્છકારમા)
એંચણિયો (એં) પું [એંચણું] પતંગ
ખેચનારો (ર) પતંગના પેચ થતા રીતસર
નહિ રમતા ખેચી પાડવાની ટેવવાળો માણસ
એંચણું (એં) સં કિં [સર હિ એચના]
ઇચણું, નાખણું, કેંકણું (લખેડી ઇં) (ર)
ખેચણું (પતંગ) (૩) હીંચણું
એંચંએંચા, એંચાએંચી (એં) સ્ત્રીં ખેંચ-
ખેંચા(ર) કેંકેકા(લખેડીઓની) (૩) હુંસાણું સી
એંઠ, ઓવાડ, -હું (એં) (ય.) જુઓ ‘એંઠ,
ઓવાડ, -હું’ [એંઠ (ર) બાહું
એંચાતાણુ વિં [હિં એચાતાના] ‘ટૂંકે સુધી કેખે
એંજિન (એ) નં [હ] વેગ આપનાર
યંત્ર, ઇજિન -નિયંત્ર પું ઇજનેર
એંટ (એં) સ્ત્રીં [મ એટ, અયટ, હિ ઇંટ]
મમત, જાદ (ર) આંટ, સાખ (૩) ટેક ઓદાર
વિં એટવાણું ઓં અંકિં ગર્વ કરવો (ર)
જક કરવી -ટાળ, -ટી વિં જક્કી, આહું
એંધરાં (એં) નં બં વં (ય) ઇધણ,
બળતણ, લાકડા
એંધાણ (એં) નં, -ણી સ્ત્રીં જુઓ એધાણ
એંરી(-સી) (એં) વિં [સ અરીતિ, પ્રા-
અરીહ, મ ઇરી] ૮૦

ઐ

ઐ સ્ત્રીં [સં.] વર્ણમાળાનો અગિયારમો વર્ણ -
એક સ્વર ઓકાર પું ઐ ઉચ્ચાર અથવા
અક્ષર. ઓકારાંત વિં છેડે ઐકારવાણુ
ઐકમત્ય નં [સં.] એકમતી, એકમત હોણુ તે
ઐકાગ્ર્ય નં [સં.] એકાગ્રતા
ઐકાત્મ્ય નં [સં.] એકાત્મપણુ
ઐકાંતિક વિં [સં.] એકાંતનું; એકાંતને લગતું

(ર) જુઓ એકાંતિક
ઐક્ય નં [સં.] એકતા [મરજિયાત
ઐચ્છિક વિં [સં.] પોતાની ઇચ્છાનું - ખુશીનું;
ઐહ વિં [હિ હેંહા] આહું, જિદી. ઓંતર
વિં સાવ આહું -ઐહ
ઐતરેય વિં [સં.] ઐતરેયને લગતું - સખધી
(ર) પું ઇતરા (અથવા ઇતર અવિ)નો વ શબ્દ,

જેની દ્વારા ઐતરેય બ્રાહ્મણ અને આરણ્યક પ્રગટ થયા હતા (૩) સ્ત્રીં, નં (સ) એ નામનુ એક ઉપનિષદ (૪) નં અગ્નેલુ એક બ્રાહ્મણ

ઐતિહાસિક વિં [સં] ઇતિહાસને લગતું
૦તા સ્ત્રીં [એક પ્રમાણ]

ઐતિહ્ય નં [સં] પરપરાગત વાત કે વર્ણન
ઐના, ૦જાણ સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ

ઐયામ પું [અ] સમય, પ્રસંગ (૨) ઋતુ, હવા
ઐયાર વિં [અ] ચાલાક, હુચ્ચુ, ઠગ

ઐયો વિં પું આ, પેલો (એક કહેવતમા
'ઐયો વહાલો ઐયો વહાલો, ત્યારે ધાડે
કાને ઘાલો?')

ઐરાવણુ(-ત) પું [સં] (સ) ઇંદ્રનો હાથી
(ઐરામાનુ એક રત્ન)

ઐરાવતી સ્ત્રીં [સં] વીજળી

ઐલવિલ પું [સં] (સ) કુંભે

ઐલ વિં [સં] ઇલાકે પૃથ્વીનુ(૨) પું ઇલાનો પુત્ર
ઐશાની વિં [સં] ઇશાનદેણ સખધી (૨)
સ્ત્રીં (સ) કુર્ગા

ઐશ્વર્ય નં [સં] ઇશ્વરપણુ (૨) સર્વોપગીપણુ
(૩) મોટાઈ, સાહેબી (૪) વિભૂતિ, સપતિ
૦શાલી(-ળી) વિં ઐશ્વર્યવાળુ

ઐષીકાસ્ત્ર નં [સં] ણેષીક+અસ્ત્ર] ખાણ (ઈષુ)
વગસાવતુ અસ્ત્ર (?)

ઐલૌકિક વિં [સં] આ લોક સખધી
ઐહામુખિક વિં [સં] આ લોક અને પંડોલક
સખધી [૦તા સ્ત્રીં]

ઐહિક વિં [સં] સાસારિક, આ લોક સખધી
ઐટ (૦) નં એક વનસ્પતિ

ઐદ્ર વિં [સં] ઇંદ્રનુ, ઇંદ્ર સખધી ૦નલિક
વિં ખોહ, માયાવી, નહુઈ -કી સ્ત્રીં

'ઇદ્રાણી (૨) પૂર્વદિગા [ઇદ્રિયગમ્ય
ઐદ્રિય, ૦ક વિં [સં] ઇદ્રિયોને લગતુ (૨)

ઓ

ઓ પું [સં] વર્ણમાળાનો બારમો અક્ષર-એક
સ્વં ૦કાર પું ઓ અક્ષર અથવા ઉચ્ચાર
૦કારાંત વિં છેડે ઓકારવાળુ

ઓ નામના બહુવચનનો પ્રત્યય (૨) સં (કા)
તે, પેલુ (૩) અં (૨વ) અરેરે, ઓરે

ઓઘયાં (ઓ) અં (૨વં) ઓહકાં આવતા
થતા-કગતા સતોપજનક ઉગ્ગાર (૨) નં
ઓહકાર કે તેનો અવાજ (૩) ગટાપ કરી જવુ,
પચાવી પહલુ-પાહલું તે [-કરણું = જમ્યાના
સતોપનો ઉગ્ગાર કાઢવો, જમી લેવું (૨) લઈ
લેવુ, પચાવી પાહલું]

ઓક નં [સં] ઘર, રહેઠાણ (૨) આશ્રયસ્થાન
ઓક (ઓ) સ્ત્રીં [દે ઓવિકા] ઊલટી, ખકારી.
૦હુ સં કિં ઊલટી કંવી (૨) [લા.] લીવેલું
ખહુ આપલુ (૩) કંહી નાખલુ

ઓકળી સ્ત્રીં [સં ઉત્કલિજા, પ્રા ઉત્કલિજા]
લહરી (૨) લી પણી એક લહેરી જેવી દેખાતી
લાત [-પાહવી = લી પણમા ઓકળી જેવી
લાત કાઢવી]

ઓકા(-ખા)ત (ઓ) સ્ત્રીં [અ] ણુઓ ઓખાત

ઓકાખ નં [અ ઉક્તાવ] એક પક્ષી-મેઘી
નતનુ ગીવ, ગરુડ

ઓકારી (ઓ) સ્ત્રીં [ણુઓ ઓક સ્ત્રીં]
ખકારી, ઊલટી -રો પું ઓકારી (૨) ઊલટી
થતા થતો અવાજ

ઓકાવણું (ઓ) સંકિં 'ઓકવું'નુ પ્રેરક

ઓ.કે. અર્થે ૦ K]આલખેલ, ખહું ખરોખર

ઓકટોખર પું [કં] ઇ. સ નો દશમો મહિનો

ઓખહ(-દ) નં [ઓપધિ]+ઓસહ, હવા (૨)
ધલાજ

ઓખણું અંકિં [સં ઉત્તલન, પ્રા ઉત્તલન]
ખોદી કાઢવું, ઉખેડી નાખવુ (૨) વગોવણુ, ખોડો
કાઢવી, હેરાન કરવુ (૩) [દે ઉત્તલન] ખાહલુ

ઓખદ નં + ણુઓ ઓખહ

ઓખદિયુ નં ણુઓ ઓખહિયુ

ઓખર (ઓ) નં [સ અવકર, પ્રા ઓકરગ =
વિદ્યા] નરક, ગંદવાહ [-કરણું = (ગાય ભે સ
ધં દોરે) નરક ખાવુ, ઓખરણું] ૦વાડો,
-૨૧(વા)ડો પું ઉકરડો, ગંદવાહ -૨૧ચેલું
વિં ઓખર કરેલુ હોય એવુ (દોર) ૦હું

એશ (એ) સ્ત્રીં [અ] મોજમજ, સુખચેન, રંગ-
પાણીં ંઆરામ પું સોગવિલાસ, સુખચેન
એશિયા પું, નં [ઈ] (સ) પૃથ્વીનો એક
મોટો ખંડ. ંઈ વિં એશિયાનું
એષણુ નં, -ણી સ્ત્રીં [સ.] ધચ્છા, વાસના
એષણી સ્ત્રીં [સં] લોહાની સળી; ઘા વગેરે
તપાસવાનું શસ્ત્રવૈધનું એક ઓભર (ર)
સોનીના નખા ત્રાજવા
એસણું નં સોનીની નાની સગડી
એસરહું (એ) અંકિં એલણું(ર) એસરહું;
ઓષ્ઠ થલુ, મુકાવું(૩) પાણું વળકું; ઊતરી જવું
એસેસર પું [ઈ] ફેજદારી કાર્ટન સલાહ
આપવા નિમાતો પ્રભજન
એસિહ પું, નં [ઈ] એક રસાયની તરવ, અમ્લ
એસોમિયેશન પું [ઈ] મહળ
એસ્ટ્રિકો પું [ઈ] આ નામની ઉત્તર ધ્રુવ
પ્રદેશની વતની જાતનો માણસ
એસ્ટેકબાલ પું જુઓ ઇસ્ટેકબાલ
એહ વિં [સં. ફેદ્ક, પ્રા ફદ્?] પેહું (ર)
સં એ; તે (૫)
એહમકે (એ) વિં [અ.] મૂર્ખ
એહી સં [જુઓ એહ] + એ (ર) વિં + જે
એળ સ્ત્રીં (ચ) જુઓ ધયળ
એળચી નં, સ્ત્રીં જુઓ એલચી
એળિયો પું [મ. ઇલિયા, હિ. ઇલુવા, હં.
(ગ્રીક) એલો, સ ઇલુક?] કુવારના પાકાનો
સૂકવેલો ગર્લ, એક ઔષધિ
એળે, ંવેળે (એ, વે) અં ફેકટ, વૃથા (ર)
વગર મહેનતે, સહેજમા [-જહું = નકાચું કે
ફેગટ થયું]

એળેસેળે (એ, સે) અં [કા] જુકિધી,
બારીકીથી (૧)
એં (એં) અં (રવં) ન સંભળાવાથી ફરી
પૂછવા માટે કરવામા આવતો અવાજ, હે
(ર) હા, પછી! (૩) ધમકામણીનો અવાજ
(૪) આશ્ચર્ય-ખેડસૂચક ઉદ્ગાર (૫) [ચ.] ત્યા
એંધો (એં) પું ['હિ ગ' ધરથી] વાણિયો
(તુચ્છકારમાં)
એંચણિયો (એં) પું [એંચણ] પતંગ
જેચનારો (ર) પતંગના પેચ થતા રીતસર
નહિ રમતા જેચી પાડવાની ટેવવાળો માણસ
એંચણું (એં) સં કિં [સર. હિ જેચના]
ધચ્ચું, નાખણું, ફેંકણું (લખોટી ધં) (ર)
જેંચણું (પતંગ) (૩) હીંચણું
એંચંએંચા, એંચાએંચી (એં) સ્ત્રીં જેંચ-
જેંચા(ર) ફેંક ફેંકા(લખોટીઓની) (૩) હુંસાતુસી
એ ઠ, ંવાડ, -હું (એં) (થ.) જુઓ 'એઠ,
ંવાડ, -હું' [ચિણુ (ર) બાહું
એંચાતાણુ વિં [હિં જેચાતાના] 'ફેકે સુધી રહે
એંજિન (એ) નં [ઈ] વેગ આપનાર
યંત્ર, ઇજિન -નિયર પું ઇજનેર
એંટ (એં) સ્ત્રીં [મ ઇટ, અયટ, હિ ઇંટ]
મમત, જીં (ર) આટ, સાખ (૩) ટેક ંદાર
વિં એંટવાણું. ંણું અંકિં ગર્વ કરવો(ર)
જક કરવી -ટાળ, -ટી વિં જક્કી, આણું
એંધરાં (એં) નં બં વં (ચ) ઇધણ,
ખળતાણ; લાકડા
એંધાણુ (એં) નં, -ણી સ્ત્રીં જુઓ એંધાણ
એંશી(-સી) (એં) વિં [સ. અશીતિ, પ્રા.
અસીદ, મ પેશી] ૮૦

ઐ

ઐ સ્ત્રીં [સં] વર્ણમાળાનો અગિયારમો વણ -
એક સ્વર ંકાર પું ઐ ઉચ્ચાર અથવા
અક્ષર ંકારાંત વિં છેડે ઔકારવાળું
ઐકમત્ય નં [સં] એકમતી, એકમત હોય તે
ઐકાગ્રથ નં [સં] એકાગ્રતા
ઐકાત્મ્ય નં [સં] એકાત્મપણું
ઐકાંતિક વિં [સં] એકાંતનું, એકાંતને લગતું

(ર) જુઓ એકાંતિક
ઐકથ નં [સં] એકતા [મરજિયાત
ઐચ્છિક વિં [સં] પોતાની ઇચ્છાનું - યુશીનું,
ઐક વિં [હિ ઈંદ્રા] આહુ, નિદી. ંજંતર
વિં સાવ આહુ - ઐક
ઐતરેય વિં [સં] ઐતરેયને લગતું - સ બધી
(ર) પું ઇતર (અથવા ઇતર ઋષિ)નો વ શબ્દ,

જેની દ્વારા ઐતરેય બ્રાહ્મણ અને આરણ્યક પ્રગટ થયા હતા (૩) સ્ત્રી, નં (સ) એ નામનુ એક ઉપનિષદ (૪) નં ઋગ્વેદનુ એક બ્રાહ્મણ
 ઐતિહાસિક વિં [સ] ઇતિહાસને લગતુ
 ંતા સ્ત્રીં [એક પ્રમાણ]
 ઐતિહ્ય નં [સ] પરપરાગત વાત કે વર્ણન
 ઐના, ંછાલ સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ
 ઐયામ પું [જ] સમય, પ્રસંગ (૨) ઋતુ, હવા
 ઐયાર વિં [જ] ચાલાક, હુચ્ચુ, હગ
 ઐયો વિં પું આ, ચેલો (એક કહેવનમા
 'ઐયો વહાલો ઐયો વહાલો, ત્યારે ધાડે
 કાને ઘાલો?')
 ઐરાવણુ(-ત) પું [સ] (સ) ઇંદનો હાથી
 (ઐદમાનુ એક રતન)
 ઐરાવતી સ્ત્રીં [સ] વીજળી
 ઐલચિલ પું [સ] (સ) કુખે

ઐલ વિં [સ] ઇલાકે પૃથ્વીનુ(૨) પું ંધલાનો પુત્ર
 ઐશાની વિં [સ] ઇશાનકોણ સખધી (૨)
 સ્ત્રીં (સ) દુર્ગા
 ઐશ્વર્ય નં [સ] ઇશ્વરપણુ (૨) સર્વોપગીપણુ
 (૩) મોદાર્ધ, સાહેબી (૪) વિભૂતિ, સપત્તિ
 ંશાલી(-ળી) વિં ઐશ્વર્યવાણુ
 ઐપીકાર નં [સ] ણેપીક+અજ્ઞ] ખાણુ (ઇયુ)
 વરસાવતુ અજ્ઞ (?)
 ઐલ્લૌકિક વિં [સ] આ લોક સખધી
 ઐહામુખિક વિં [સ] આ લોક અને પરલોક
 સખધી [ંતા સ્ત્રીં
 ઐહિક વિં [સ] સાસારિક, આ લોક સખધી
 ઐટ (૦) નં એક વનસ્પતિ
 ઐદ્ર વિં [સ] ઇંદ્રનુ, ઇંદ્ર સખધી ંલલિક
 વિં ખોટુ, માયાવી, ભદુઈ -દ્રી સ્ત્રીં
 ઇદ્રાણી (૨) પૂર્વદિશા [ઇદ્રિયગમ્ય
 ઐદ્રિય, ંક વિં [સ] ઇદ્રિયોને લગતુ (૨)

ઓ

ઓ પું [સં.] વર્ણમાળાનો બીજો અક્ષર-એક
 સ્વર ંકાર પું ઓ અક્ષર અથવા ઉચ્ચાર
 ંકારાત વિં છેડે ઓકારવાણુ
 ઓ નામના બહુવચનનો પ્રત્યય (૨) સં (કા)
 ને, પેલુ (૩) અં (ગ્વ) અરેરે, ઓરે
 ઓઇયાં (ઓ) અં (ગ્વ) ઓકાર આવતા
 ધતો-કગતો સતોપજનક ઉદ્ગાર (૨) નં
 ઓકાર કે તેનો અવાજ (૩) ગટાપ કરી જરૂં,
 પચાવી પડવું-પાડવું તે [-કરવું=જમ્યાના
 સતોપનો ઉદ્ગાર કાઢવો, જમી લેવું (૨) લઈ
 લેવું, પચાવી પાડવું]
 ઓક નં [સ] વર, રહેઠાણ (૨) આશ્રયસ્થાન
 ઓક (ઓ) સ્ત્રીં દિ ઓવિકાજ] ઊલટી, ખકારી.
 ંહું સં કિં ઊલટી કરવી (૨) [લા.] લીધેલું
 પાધુ આપવું (૩) કહી નાખવું
 ઓકળી સ્ત્રીં [સ ઉત્કલિકા, પ્રા ઉત્કલિકા]
 લહરી (૨) લી પણની એક લહેરી જેવી દેખાતી
 ભાત [-પાડવી=લી પણમા ઓકળી જેવી
 ભાત કાઢવી]
 ઓકા(-ખા)ત (ઓ) સ્ત્રીં [જ] બુઓ ઓખાત

ઓકાખ નં [જ ઉક્તાવ] એક પક્ષી-મોટી
 ભતતુ ગીધ, ગરક
 ઓકાગી (ઓ) સ્ત્રીં [બુઓ ઓક સ્ત્રીં]
 ખકારી, ઊલટી -રે પું ઓકાગી (૨) ઊલટી
 થતા થતો અવાજ
 ઓકાવણું (ઓ) સંકિં 'ઓકવું'નું પ્રેરક
 ઓ કે. અં [ઈં O K] આલખેલ, બધું બરોબર
 ઓકટોખર પું [કં] ઈ. સ નો દગમો મહિનો
 ઓખડ(-દ) નં [ઓપધિ]+ઓસડ, દવા (૨)
 ઇલાજ
 ઓખણું અંકિં [સ ઉત્તલન, પ્રા ઉત્તલન]
 ખોટી કાઢવું, ઊખેડી નાખવું(૨) વગોવણું, ખોટો
 કાઢવી, હેરાન કરવું (૩) [દે ઉત્તલન] ખાડવું
 ઓખદ નં + બુઓ ઓખડ
 ઓખદિયુ નં બુઓ ઓસડિયુ
 ઓખર (ઓ) નં [સ અવકર, પ્રા ઓકરગ=
 વિષા] નરક, ગદવાડ [-કરવું=(ગાય ભે સ
 ઇં દોરે) નરક ખાણ, ઓખરવું] ંવાડો,
 -રા(વા)ડો પું ઉકરડો, ગદવાડ -રાચેલું
 વિં ઓખર કરેલું હોય એવું (દોર) ંહું

સંકિં (ઢેરે) ઓખર કરતું, મળમૂત્રાદિ
ગદવાહ ખાવી -રિયું, -રી વિં ઓખર
કરનાર. -રો પું ઓખર
ઓખરાડ સ્ત્રીં એક વનરપતિ
ઓખરાચેલું, ઓખરિયું, ઓખરી, ઓખરો.
(ઓ) ભુઓ 'ઓખર'મા
ઓખરવું સંકિં છાલ ઉતારવી(ર)એકું કરવું
ઓખવાડો (ઓ) પું ભુઓ 'ઓખર'મા
ઓખા (ઓ) સ્ત્રીં [સં ઉવા] (સ) અનિરુદ્ધની
પત્ની-ઉવા (ર) નં ભુઓ ઓખામડળ
ઓખાઈ (ઓ) વિં ઓખામડળતુ, -ને લગતુ
ઓખાણું (ઓ) નં ભુઓ ઉખાણું
ઓખાત(-દ) (ઓ) સ્ત્રીં [ભુઓ ઓકાત]
ગમ્, તાકાત, ગુભશ (ર) મામલત. વિસાત
[-ખગાડી દેવી, નાખવી = ખૂખ મારવું(ર)
ઢાઈને ખરાખ કરી મૂકવું] [એક લાગ
ઓખામડળ (ઓ) નં (સ)) કાઠિયાવાડનો
ઓખાંગણું અંકિં આખલાતુ ખરાડવું;
ખાધવુ [સિકેકા
ઓખી (ઓ) સ્ત્રીં કાઠિયાવાડનો એક અસલી
ઓગ(-ગા)ટ, -ઠ (ઓ) પું, નં ઓગાટ
ઓગણુચાળીસ વિં [एकोनचत्वारिंशत् प्रा,
एगूणचत्तलीस] ૩૯ [પ્રા एगूणतीस] ૨૯
ઓગણુતી(-ત્રી)સ વિં [સ एकोनचत्वारिंशत्,
ઓગણુપચાસ વિં [સ एकोनपचाशत्] ૪૯
ઓગપડાયો, ઓગણુપડો પું પ્રણવમત્ર, ૪૦
ઓગણુસાઠ વિં [સं एकोनषष्टि] ૫૯
ઓગણુ (ઓ) પું ૫૦ ૫૦ ધાણી ગેકતા કે
અનાજ દળતા એમ ને એમ રહી ગયેલા દાણા
ઓગણિયા પું ૫૦ ૫૦ [ઓગણીસ] ૧૬ X ૧
થી ૧૦ નો ધડિયો
ઓગણિયું નં સ્ત્રીઓના કાનતુ એક ઘરેણુ
ઓગણીસ વિં [સ. एकोनविंशति] ૧૯ -સા
પું ૫૦ ૫૦ ઓગણિયા
ઓગણું નં ભુઓ ઓગણિયુ
ઓગણીતેર વિં [ભુઓ અગણીતેર] ૬૯
ઓગણુચાએરી (-સી) વિં [ભુઓ
અગણુચાએરી] ૭૯
ઓગરટ પું [ફ.] ઈ મ નો ટમો મહિનો

ઓગલો (ઓ) પું ગલોકુ (ર) રાધવામા રહી
ગયેલો એક તરફનો કાચો લાગ
ઓગળણું (ઓ) અંકિં [સ અપ(-વ)મ્નાદી]
ઘનતુ પ્રવાહી થવું, પીગળણું (ર) (શરીર)
ગળી જવું સુકાવું (૩) પ્રવાહીમા પ્રવાહી
થઈને સળવું, એકરસ થવું (જેમ કે ખાડ
હજી દૂધમા ઓગળી નથી) (૪) [લા] નરમ
થવું, દયા લાવવી, અસર થવી
ઓગાટ(-ઠ) (ઓ) પું, નં ઓગાટ, ઢેરતુ
છાડવું ઘાસ, ઓગાસ
ઓગાન પું પાણીતુ મોળુ
ઓગા(-ધા)સ (ઓ) પું, નં ભુઓ ઓગાટ
ઓગાર (ઓ) પું [સ ઉદ્ગાર, પ્રા. उगार]
ઓગાટ, ઓગાળ
ઓગાળ (ઓ) પું [ઓગાળણું] ચાવીને રસ
ખનાવેલી વસ્તુ (ર) [સં ઉદ્ગાર, પ્રા. उगाल,
ओगाल] ઓગાટ
ઓગાળણું (ઓ) સં કિં 'ઓગાળણું'નું પ્રેરક
(ર) ધીમે ધીમે-વાગાળતા ભણે-ખાઈ જવું
[પ્રા. ओगाल = वागालणु] (ઉદા. ખેડો ખેડો
ખે લાડુ ઓગાળી ગયો) [જથો
ઓધ પું [સ] પૂરતુ પાણી, પ્રવાહ (ર) ઢગલો
ઓધડ (ઓ) વિં [મ અવવઢ] અણવઢ,
ભોટ, ખોથડ (ર) લાગણી વગરતુ: ભયના
ભાન વગરતુ નનાથ પું ઓધડ માણસ
ઓધરાણુ (ઓ) વિં ઓધરાણાવાણુ -ગો
પું પ્રવાહી ખોરાક પીરસવાનો પહોળા ઊંડો
મોનો અને દૂકા દાડાનો એક ચમચો, દૂધો
(ર) ઓગાળનો ડાઘ, રેલા જેવો ડાઘ [મ
ઓધઠ પ્રા. ओगल?] [આતરી, ઝૂંસ
ઓધરી સ્ત્રીં કપડાને છેડે છૂટા રહેલા તાતણા
ઓધલો પું ભુઓ ઓધો [-ઓધવો,
વાળવો = ઓધો કરવો] -વડું, -વું સંકિં
ઓધો કરવો, ખડકતુ
ઓધામણુ સ્ત્રીં તિરસ્કાર (ર) તાસ
ઓધાવણું સંકિં ઝૂંસ (દૂડા વગેરે) [કા]
(ર) 'ઓધાવું'નું પ્રેરક [દૂધી થવું
ઓધાવું અંકિં અમૂજાવું, ગલરાવું (ર) પીડાવું;
ઓધાસ પું, નં ભુઓ ઓગાટ, ઓગાસ

ઓધો પુ. [સ ઓધ, કે ડવાળ?] ઓધ,
ગળ (૨) ગોઠો, ફગફગતા વાળનો જથ્થો (૩)
જમણ જમનારાનો મોઢો સમૂહ (૪) [નૈન]
ન્યેયણો

ઓધોડોધો પુ. છોકરાની એક રમત
ઓચર(-રિયુ) (ઓ) ન. [ક વાચર?]
ભુઓ ઓચરિયુ [ઉચ્ચન્નુ, ખોલવું]

ઓચરણું (ઓ) સ. કિં [સ ડચર?] (૫)
ઓચરિયુ (ઓ) ન. [ભુઓ ઓચર] બિલ આધાર-
ક (હિસાબી) કાગળ, દસ્તાવેજ 'વાઉચર'

ઓચણુ (ઓ) મ. કિં [સ અવચય, પ્રા
ઓચ્ચય?] ઈચ્છુ, ઠાસીને ખાણુ

ઓચાણુ (ઓ) અ. કિં 'ઓચણુ'નું કર્મણિ,
ખાઈ ખાઈને ઠાસાઈ જણુ, વધુ ખાવા ઉપર
આગમો થઈ જવો

ઓચિતું (ઓ) વિ. અણચિતંયુ (૨) અ.
અણધારી રીતે, એકદમ

ઓચ્છવ (ઓ) પુ. [સ ઉત્તવ, પ્રા ઉચ્છવ]
ઉત્તવ, ઉજવણી (આનંદ કે ખુશાલીના કે
સપરમા દિવસની) (૨) મજરા મુદગ ઇ.
ગાજ સાથે કરાતું ભજનકીર્તન [-થવો =
(વ્યગ્રમા) આવી બનણુ, આદત ઊતરવી]

ઓછ, ૦૫ સ્ત્રી. [ઓછું] ઓછાપણુ, ખોટ
[ઓછ મૂકવી = કસર કે મણા રાખવી, ખાકી
છોડવું] [+ ઉછગ, ઓળો

ઓછંગ (ઓ) પુ. [સ ઉત્તગ, પ્રા ઉચ્છગ]

ઓછાડ (ઓ) પુ. ઢાકવા-પાથરવાનું વસ્ત્ર,
ચાદર (૨) ઓઢો ૦ણું સ. કિં [સ અવ-
ચ્છદ, પ્રા ઓચ્છાવ] ઢાકણુ ઓઢાડણુ (૨)
છાણુ, છાયડો થાય એમ કરવું

ઓછાથો (ઓ) પુ. [સ અપચ્છાવ] છાથો,
પહાથો (૨) સ કાચ, લાજ -ણું અ. કિં
ઓછાથો-છાથો કે પહાથો પાડવો

ઓછાણું અ. કિં [ઓછું] ઓછ થવું (૨)
હલકું - નહાર થવું

ઓછાશ સ્ત્રી. [ઓછું] ઓછપ, ઓછાપણુ
ઓછિયાં ન. અ. વ. અ. ઓછાપણાના કરવા તે,
લાડ [-કરવાં = લાડ લડાવવા]

ઓછિયો પુ. ઓછાથો (૨) મલાળ (૩) લાડ

(૪) [ચ] સાગ અવસરના શુકન સાચવવા
કયાથ રેવા - ફટવા ન જણુ તે

ઓછુ વિ. [કે ઉચ્છ] બેઠેએ તેથી થોડુ,
કમી (૨) અધૂર, ઊણુ (૩) ઊતરણુ, હલકું.

[-આણુણુ = ઓછુ લાવણુ] ભુઓ - આણુણું =

ઓછુ લાગણુ, મન હલાણુ, ખોટું લાગણુ (૨)

પોતાને વિષે કમી કે ઊતરતાપણુ લાગવાની

મન પર અસર વધી હીન લાવ અનુભવવો

-થણું = ટળણુ દીસતું ગેહુ -પડણું = કમી

કે ઓછુ છે એમ લાગણુ તેનું દુખ કે અપ-

માન લાગણુ -પાન = હલકો લાયકાતનું કે

હલકા કુલણુ (૨) પેટમા વાત ન રહે એવું

(૩) અભિમાની, બહાઈખો -લાગણું =

દિલ દુલાણુ, ઓછુ આવણુ -લાવણું = ઓછુ

આવણુ ભુઓ ઓછી પાંમળી = જરાક

ગાડપણુ ઓછે પાટલે ખેસણુ = ગાળ લાડી

ખેસણુ તપી જણુ, ભાત ઉપર જણુ (૨)

સામાની નજરમા હલકા જણાણુ કે ઊતરણુ

ઓછા ઊતરણુ = કસોટીમા કાચુ નીવડણુ

પાણુ પડણુ ઓછુ ઓછુ થઈ જણું = પ્રેમ

કે હવેના લાવથી તરખોળ થઈ જણું] અધિકું,

૦વણું વિ. ઓછુ કે વધારે થોડુ થણુ -છા

પેટણું વિ. ભુઓ ઊણા પેટણુ -છાખોણું

વિ. થોડુ ખોલનાર

ઓજ ન. જમીન કે ચાલતરમાનો અદ્યથી

નીકળતો ભેજ (૨) મરણ સમયે મોનાથી

નીકળી પડણુ રીણ

ઓજ, ૦સ ન. [સ] ભુઓ ઓજસ

ઓજણું અ. કિં [સ ઓજ] વધણુ

ઓજસ ન. [સ] શુક્રધાતુમાથી તરવડે બની

કાતિ ને પ્રલાવડે વિરાજતી શરીરની ધાતુ

(૨) પ્રકાશ, નેજ (૩) બળ, પ્રતિભા, પ્રકાશ

(૪) ચૈતન્ય -સ્વિતા સ્ત્રી. -સ્વિતની વિ.

સ્ત્રી. -સ્વિત વિ. ઓજસવાળુ

ઓજર (ઓ) ન. [અ] રાત્ર, હથિયાર, કાઈ

કરવા માટેનું યત્ર-સાધન

ઓજેશુણુ પુ. [મ] ઓજમનો ગુણ

ઓઝટ (ઓ) સ્ત્રી. તમાચ (સુ)

ઓઝટ (-ડ, -ખ) સ્ત્રી. ઓછાથો (૨) [કે.

ઓજ્ઞ=મેલુ ?] ઝપટ, અઠકટ (ભૂતપ્રેતની)
[—દાગવી=ઓઝટમા આવવું, ભૂતપ્રેતની
ઝપટમા આવવું]

ઓઝડવા પુઠ (ભૂતપ્રેતાદિની) ઝપટનો પવન—
અસર [ન દેખાતું

ઓઝડવાયું વિઠ અરધું દેખાતું અને અરધું
ઓઝણુ (ઓ) નઠ દાયલે, કન્યાને પિતા તરફથી
મળતી સંપત્તિ કે દાસદાસી (૨) ગરાસિયાની
કન્યાને પરણીને તેહી લાવવા માટે જતી ખાડા
સાથેની વહેલ

ઓઝપણું અઠકિઠ સ કોચ આવવો, શરમાવું
ઓઝખ સ્ત્રીઠ ભુઓ ઓઝટ

ઓઝમ (ઓ) પુઠ વણછો

ઓઝરિયું નઠ એક જતવું રેશમી કાપડ

ઓઝરી સ્ત્રીઠ, —કેં નઠ (ચ) [દે ઓજ્જરી]
હોજરી, પેટ

ઓઝલ (ઓ) પુઠ, સ્ત્રીઠ, નઠ [દિ] પડેલો,
ભુરખો (૨) જનાનો. [—વાળવું=લાજ કે
પડદાનો રિવાજ પાળવો, ઓઝલ—પડદામા
રહેવું —રહેવું=ઓઝલમા રહેવું, ઓઝલ
પાળવું (૨) [લા] શરમાવું.] ૦૫૬—(૨)દો
પુંઠ સ્ત્રી પુરુષની ખેડક ભુદી પાડનાર પડેલો
(૨) ધૂમટાનો—લાજ કાઢવાનો રિવાજ. ૦વાયું
વિઠ પડદેનશીન

ઓઝપો પુંઠ સ કોચ, શરમ (૨) અજ પો
ઓઝા પુઠ [સ ઉપાધ્યાય, પ્રા ઉઝજ્ઞાઝ,
ઓજ્ઞાય] બ્રાહ્મણમા એક અટક

ઓઝાડ પુઠ ભુઓ ઓઝાયો

ઓઝો પુઠ [દે. વોજ્ઞ? ભુઓ મ ઓજ્ઞે]
કુંભાર —ઝી સ્ત્રીઠ કુંભારણ

ઓટ પુઠ, સ્ત્રીઠ [સ અપવર્ટ, પ્રા ઓહટ્ટ] ભરતીનું
ઊતરી જવું તે (૨) ઓથુ, પડેલો [દે ઓહટ્ટ, હિં]
(૩) [લા] પડતી (૪) અઠ પરત, વળતું
ઓટ નઠ [હિં] એ નામનું (જવ જેવું) એક
વિલાયતી ધાન્ય [ઓટણ (૨) ઓટાઈ

ઓટણ નઠ ઓટવું તે (૨) અખિયો —ણી સ્ત્રીઠ
ઓટલી સ્ત્રીઠ નાનો ઓટલો —લો પુંઠ ભુઓ
ઓટો [—ઊડવો=ખૂબ તુકસાન થવું, પાયમાલ
થવું (૨) વંશ જવો, નિ સ તાન થવું, ઊમરો ઊખડી

જવો. —ઘસી નાંખવો=‘ઊમરો ધમી
નાંખવો’; વાર વાર ફેરા ખાવા (આછછ કે
પુશામત કરવા). —ખેસવો=ઓટલો ઊડવો
—ભાગવો=ઘરમાં કંકાસ નિપજાવવો વગ
વણસાડવું (૨) નિ દાટે કૂચલી કરવી —વળવો=
ભુઓ ‘ઓટલો ઊડવો કે ખેસવો’ (૨) એક એકના
છાના ઊઘાડા કરી લડી પડવું —વાળવો=
મીડું વાળવું, ખૂબ ખગાડી મૂકવું ઓટલે
ખેસવું = (ઉઘરાણી કરવા) ઊમરગ વચ્ચે ખેસવું,
તગાદો કંચો (૨) ઘરખાર વગરના થવું, હાલ
હવાલ થવા (૩) (વેશ્યાઓ) તેનો વ વો કરવો]
ઓટવું સઠકિઠ અખિયો દેવો કપડાની ડિનારી
અદર વાળીને સીવવું (૨) [દિ ઓટના]
ઉકાળી, ઘસી કે હલાવીને એકરસ કરવું
ઓટાઈ (—મણી) સ્ત્રીઠ, —મણુ નઠ ઓટણ
(૨) ઓટવાનું મહેનતાણું

ઓટી સ્ત્રીઠ [દે ઉઝટી, મ] કમર ઉપનાવણું
વાળીને બધ જેવું કરાતું પડ [ઓટીમાં
ધાલવું=ખરોખર સતાડવું (૨) કાથુમા લેવું]

ઓટીગણુ પુંઠ ઉટીગણ, એક વનરપતિ

ઓટીવાર વિઠ ગુસ વાત બહાગ પાડવાની
આદતવાળું, લડલડિયું (૨) વાતોડિયું; બહુખોલું
ઓટો પુઠ [દિ, મ ઓટા] ઓટલો, ખેડક તરીકે
વપરાય એવી ઘરને અડીને કરાતી ઊંચી જગા

ઓડ (ઓ) પુઠ [સ ઓઘ, પ્રા. ઓટ્ટ] હોઠ
[—ઉઘડવા=મો ફાટવું, ખોલાવું, શખ નીકળવો
—ઉઘાડવા=મો ફાડવું, શખ કાઢવો (સામેથી)
ખોલવું —કરડવા=નિરાશા કે હતાશા થા
પસ્તાવાની લાગણીથી તેમ કરવું, હતાશ થવું,
પસ્તાવું —પીસવા=(કોધથી) ગુસ્સે થવું
—સુધી આવવું=બહાર નીકળવાને માટે—
ખોલાવા માટે શખે તૈયાર હોવા, હમણા
ખોલાય એમ હોવું]

ઓડવડું (ઓ) સઠકિઠ ખોટી વસ્તુ ગોડવી દેવી,
ભૂડું ખોલવું (૨) મૂકવું, ગોડવડું (૩) ચાપીને ખાડ
ઓડ ગણું સઠકિઠ [મ ઓઠાણે] ભુઓ અઠિ ગણ
ઓડ ગિયું, ઓઠિ (—ઈ) ગણુ નઠ [મ ઓઠાણે]
ભુઓ અઠિ ગણ

ઓહું (ઓ) વિઠ [દે ઓત્યજ=ખિબ ?] મીડું,

આથુ(૨)નં [પ્રા. ઓત્યજ=ઢાંડેલું] ? ઓથુ ;
પડદો, આતરો(૩) આતરને લીધે અધારું અને
એકાંત હોય તેવી જગા(૪) છુપાવાની કે આશરો
લેવાની જગા (૫) છાયા, પડછાયા, ઓળો (૬)
હાથો, હાથો (૭) બહાનુ (૮) નમૂનો, બીથુ (૯)
પૂતણુ, ઓડુ (૧૦) મહેલ

ઓડ વિં (૨) પું [કે ઉડું] (ઓડવાનું કામ
ગંગાની) એ નામની જાનનુ (માણસ). ગણુ શ્રીં
ઓડ જાતની સ્ત્રી

ઓડ (ઓ) પું પવન ચેકવાનો પડદો, ઓથુ
ઓડ (ઓડ,) સ્ત્રીં [કે. અવજ્ઞા] બોચી, ગદન
-હિયાં નં અંબંબં બોચી પરના વાળ

ઓડકાર પું [સરં હિ ડકાર] પેટનો વાથુ
મોમાથી નીકળતા થતો ડકાર

ઓડનું ઓડ (ઓ, ચો) વિં [મ ઓંડ=ઊડું ?]
ડેવાનું કેયું, વિચિત્ર, ઊધુ અવળું જ
[-વેતરનું, ઓડને ઠેકાણે ઓડ વેતરનું =
ઓડનું ઓડ કરતું; સાવ ઊંધું કે વિચિત્ર જ
જગી મૂકતું]

ઓડવ વિં [સ] પાચસ્વરવાળો (રાગ)

ઓડનું નં એક કળ (૨) હોડકું (૩) સંકિં
[મ ઓડવળે] સામે ધરતું, ગૂ કંડુ (૪)
[હિ ઓડના] બાળતું, રોકતું (૫) [મ ઓડળે]
બેચનું (૬) અં કિં મુરેડેલીથી બોલતું -
પોતાનો અર્થ સમજાવે

ઓડાટ (ઓ) પું (સુ) ઓડામણ, તકલીક
ઓડામણુ વિં ઉડાટ, દાતાર, મદદગાર (૨) સ્ત્રીં
(સુ) તકલીક

ઓડાનું અં કિં આકર્ષાતું, ધગજતા થતું (૨)
(સુ) તકલીક વેડવી (૩) 'ઓડનું' કર્મણિ
ઓડિયો (ઓ) પું પ્રતિપક્ષી ગમે તેમ વર્તે
તોયે પોતાને જ કવે તેવી યુક્તિ કે જળ

-ચાખાણુ સ્ત્રીં ઓડિયો રચવામા કુશળતા
ઓડું નં [કે અવજ્ઞ] બેતરનો ચાડિયો (૨)
અંકડું, પૂતણુ, કામચલાઉ બોટી ગતે ઊભું
કરેલું નકામું માણસ

ઓડો પું કં ઉદરાવવાનું રગ્તા ઉપરનું થાણું,
ઓટી (૨) [કા] કરસણને - ઝાડને બાળી મૂકે
એવો દક્ષિણનો પવન

ઓડણુ (-ણું) નં [કે ઓડળણ] (સ્ત્રીઓ
અને છોકરીઓનું) ઓડવાનું - પહેરવાનું એક
વસ્ત્ર -ણી સ્ત્રીં (છોકરીનું) ઓડણું. -ણું સં
કિં શરીર કે માથું ઢાકતું, શરીર કે માથા પર
ધાગણું કરતું (૨) [લા] વહોરતું, માથે લેવું (૩)
દેવાણું નાંકતું. [(કાઈ વસ્તુને) ઓડે કે
પાથરે ? = શા ખપની છે ? નકામી છે, કશા
વેતની નથી - એમ બતાવે છે (ચ)]

ઓડાડ પું [પ્રા ઓહાડળ] આગજાદન,
ઢાકણ -ણું સં કિં 'ઓડણું' નું પ્રેરક.

ઓડો પું બુઓ ઓડાડ

ઓણુ (ઓ) અં આ સાલમા (૨) [સ.
અધુના, પ્રા અધુણા] ચાલુ સમયમા -ણું
વિં આ સાલતુ [ઉદ્ગાર

ઓત અં (ગવં) ઓતારી, આશ્ચર્યનો એક
ઓતણી સ્ત્રીં [ઓતણું] ઓતણું તે (૨)

ઓતવાનું પાત્ર (૩) ઓતવાની કળા, ભગતરનું
કામ (૪) ધાતુ ગાળવાની લાઠી (૫)
ઓતવાનું મહેનતાણુ

ઓતઓત વિં [સ] એકબીજામા પરોવાયેલું;
એકબીજા સાથે વર્ણા ગયેલું - મળી લળી
ગયેલું (૨) તક્લીન, તન્મય

ઓતર ગ (ઓ) પું, નં [સ ઉત્તર] બાર-
સાખનો ઉપલો ભાગ

ઓતરાણું (-ણું) (ઓ) વિં [સ ઉત્તર]
ઉત્તર દિશાનું, ઉત્તર તરફનું

ઓતણું સંકિં [મ ઓતણે] ધાતુનું ભગતનું
કામ કરતું [ગૂમ થતું, સગી જતું

ઓતણું (ં) ંકિં ભક્તી જતું (૨) અંકિં
ઓતાડું (ઓ) વિં આડેદેડું, અપરિચિત

ઓતાર (ઓ ?) પું [સ અવતાર] ઉતાર (૨)
[શરીરમા દેવ આવવાથી ઊપજતો] કપ-મૂળ

ઓતારી પું [ઓતણું] ઓતવાનું કામ
કગનાર આદમી

ઓતિયારી પું મહત્, મહાધ્યક્ષ

ઓતુ પું [સ] વાણી (૨) સ્ત્રીં બિલાડી
ઓતર વિં [સ ઉત્તર] + ઓતરાણું (૨) સ્ત્રીં

ઉત્તરદિશા

ઓતારી અં (રવં) અહો ! વાહ રે !

ઓરિસા પું [ઈં, સં ઓઢ્ઢેશ] (સં.) હિંદુ-
સ્તાનનો એક પૂર્વ પ્રાત
ઓરિચો (ઓ) પું ભુઓ ઓરતો (ર) કાઠા
ઉપરનો કૂવો
ઓરી સ્ત્રીં [દે હઝરી?] એક ચેપી રોગ
(ખાળકોનો પ્રાચ)
ઓરું (ર') વિં [સં આરાત?] નજક, પાસે
ઓ રે અં (રવં) દુખનો એવો ઉત્કાર
ઓરે(-રો) (રે') અં પાસે
ઓરેનું વિં (કા.) ઓરથેર; ઓર
ઓરો પું ઓરનાર(ર)(રો') અં ભુઓ ઓરે
ઓઈર પું [ઈં] હુકમ, આજ્ઞા (ર) (માલ કે
હોટેલની ચીજ) ખરીદવા જણાવવું ને.
[—મૂકવો = ખરીદવા માગણી કરવી—લખી
જણાવવું કે કહેવું.]
ઓઈનન્ન પું, નં [ઈં] ધારાસલાની સમિતિ
વગર કરાતો કાયદો—વટહુકમ
ઓલ (ઓ?) સ્ત્રીં નાગર જ્ઞાતિમા વરને માથે
બધાતો રગિત પટકો (ર) [દે. ઓલ્લી] ભુઓ
ઊલ (૩) [સ. ઓલ્લ] ભમિન તરીકે શત્રુનું
માણસ પાસે રાખવું તે
ઓલપાવવું સંકિં (પ.) સ તાડવું, લપાવવું,
હુપાવવું; ઓળવવું [હોલવવું
ઓલવવું (લ') સંકિં [પ્રા ઓલ્હવ] ખૂઝવવું;
ઓલા પું કાચું ચામડું, ખાલ
ઓલાણુ(-ણુ) (ઓ) નં [સં ઓલાન] ડોસ
ખેચતા બળદોને ઊતરવાનો ઢાળવાળો ખાડો
ઓલાણુ(-ણુ) (લા') નં [ઓલવવું] ઓલવવું
તે; હોલાણ
ઓલાદ (ઓ) સ્ત્રીં [અ] સતતિ(ર) વંશ, કુળ
ઓલાહો પું છાયાવાળી જગા, મકપ, માહવો
ઓલાં નંબંબં [સં ઉપલ?] કરા
ઓલિયું (ઓ) વિં [અ] ભોળિયું, નિખાલસ,
ઉદાર (ર) ભકત (-ચણુ વિં સ્ત્રીં) -ચો
પું ઓલિયો આદમી(ર) ખુદાનો બદો, ભક્ત
ઓલિયું(દો) વિં ભોળું અને દોહુ—ઉદાર
ઓલું(-લ્યું) વિં (કા) પેલું ંપેલું વિં
આ અને તે, ફટકળ
ઓલુ દોલું (ઓ દો) વિં ભુઓ ઓલિયુદોલિયું

ઓલો પું [દે હલ્લી] ચૂલાની સાથે જોડેલો
નાનો ચૂલો
ઓલમા પું ભુઓ ઉલેમા
ઓલ્યું, ંપેલું વિં ભુઓ 'ઓલુ' મા
ઓવરકોટ પું [ઈં.] (સૌથી ઉપર પહેરાતો)
મોટો લાખો કંગલો
ઓવરટાઈમ અં [ઈં] નક્કી કરેલા (કામ કે
રોજના) સમય બહાર કે તે ઉપરાંત (ર) નં તે
રીતે કરાતું કામ કે તેનું વધુ મહેનતાણું
ઓવરણુ સ્ત્રીં ભુઓ ઓરવણી, વળગણી
ઓવરસિયર પું [ઈં] બાધકામ ઇંમા દેખ
રેખ રાખનાર, નાના ફરજનો ઇંજનેરી
અમલદાર [વડે ચોખ્ખું કંચુ
ઓવરાળવું સંકિં ઓનાળવું, અનાજને પાણી
ઓવારણું નં [ભુઓ ઓવારવું] અશુભ
અથવા દુખનું વારણ કરવા માટે આશીર્વાદ
આપવાની એક રીત
ઓવારવું સંકિં [સ અપવારય, પ્રા ઓવાર]
ઓવારણા લેવા (ર) વારી નાખવું: કુરખાન
કરવું (૩) [સ અવતાર, પ્રા ઓવાર] [ચાં
ઉપરનું સૂતર] કાળકા પર ઉતાવળ
ઓવારો પું [સં અવતાર, પ્રા ઓવાર]
કિનારો, નાહવાધોવાનો ઘાટ
ઓવાળ પું (કા) નદી કે હરિયાને કિનારે
તણાઈ આવેલો કચરો
ઓવાળવું સંકિં [મ ઓવાળવું] દુખ—
સ કટનું વારણ કરવા થાળીમા સળગતી દિવેટો
તથા પૈસો મૂકી માણસના માથા ઉપર ઉતારવું
(ર) આરતી ઉતારવી (૩) અર્પણ કરવું
ઓવી સ્ત્રીં [મ] મરાઠીમા વપરાતો એક છદ્દ
ઓવે (વે') અં હોવે, હા
ઓશ સ્ત્રીં છાતી
ઓશ(-સ)રી (ઓ) સ્ત્રીં [મ હિં. ઓસારી,
દે ઓસરિયા] અકાળી, માડવી (ર) ઘરનો
શરનો—પરસાળમા જતા પહેલાનો ખુલ્લો
(આગણું પૂરું થતા શરૂ થતો) ભાગ
ઓશ(-સ)લો પું ઓશ, છાતી (ર) શેટલો
(તુચ્છકારમા) [—નો ઓશ(-સ)લો
ફટવો = મર, મૂચ્યા એવી બદલવા દેવી

-કરવો, ધરવો, ટીપવો = રોટલો તૈયાર કરવો
 (૦) સોઈ કરવી, સંધવું (૩) ખૂખ મારવું, પીટવું
 ઓશંક (ઓ) સ્ત્રીં શરમ, સંકાય વડું, -કાણું
 અંકિં શરમાવું, સંકાયું -કા સ્ત્રીં ઓશંક
 ઓશિયાળ વિં [સ. ઓશાલ, સ અવશ ?
 કે અવસિત, પ્રા ઓસિય ?] જુઓ ઓશિયાળ
 (૨) સ્ત્રીં, નં આશ્રય, ઉપકાર કે ગરજને
 લીધે પરાધીનતા કે દીનતા. -જુ વિં
 આશ્રય, ઉપકાર કે ગરજને લીધે પરાધીન-
 ત્વાયેલું (૨) શરમિદુ (૩) નં ઓશિયાળા-
 પણું. -ખાપણું નં
 ઓશિંકળ, ઓશિંગણ (ઓ) વિં આભારી
 ઓશિં(-શીં, -મિં, -મીં)લળું વિં અવડ
 (૨) નં અવડ જગા (૩) અવડ જગામા
 ખાત્રું લળું
 ઓશી(-સી)કું નં [જુઓ ઉશીકું] સૂતી વખતે
 માથા નીચે મુકાતું ટેકણું [-કરણું = ટેકણું
 કે ઓશીકા તગેકે વાપવું. -મૂકણું,
 રાખણું = ટેકણું તરીકે ઓશીકું ગોઠવણું]
 ઓશીં(-મિં, -સીં)લળું વિં (૨) નં
 જુઓ ઓશિલળું
 ઓપધિ(-ધી) સ્ત્રીં [સ] જુઓ ઓપધિ
 -ધીશ પું (સ) ઓપધિઓનો ધીશ-ચક્ર
 ઓપો પું [સ આવિષ્ટ] ગરીરમા ભૂતપ્રેત
 આવ્યું હોય તે
 ઓપ પું [સ] હોઠ -પ્રાધર પું અંબવં
 ઓપ + અધર -પ્રથ વિં હોઠ સખધી
 (૨) [વ્યા] હોઠથી જેનો ઉચ્ચાર થતો
 હોય એવું ('પ'વર્ગનો વ્યંજન)
 ઓસ પું, સ્ત્રીં = [કે] ઝાકળ (૨) મૃગજળ
 [-પરવો, -વરમવો]
 ઓસડ નં [સ ઓપધ. પ્રા ઓસલ] દવા (૨)
 [લા] ઉપાય, ઇલાજ [-કરણું = દવા કે
 ઇલાજ કરવો (૨) કાઈ વિદ્ય ઇં દૂર કરવા-
 નિવારવા મટાડવાનું કરવું. -વાટણું = શિક્ષા
 કરવી (૨) ભૂકું ખોલણું] ઓસડ નં દવાદાર.
 -રિયું નં દવાના ગુણવાળી વસ્તુપતિ
 ઓમણી સ્ત્રીં ઓસાવવાની ક્રિયા અથવા
 કળા (૨) ઉસવણું

ઓસરતી (ઓ) સ્ત્રીં ઓસરવું તે, ઓટ.
 ઓસરણું (ઓ) અંકિં [સ અપસ, પ્રા ઓસર]
 પાછા હઠવું, સંકાયાવું (૨) ઓણું થવું,
 ઘટવું (૩) મુકાવું (૪) શરમાવું
 ઓમરી (ઓ) સ્ત્રીં જુઓ ઓશરી
 ઓસલો પું જુઓ ઓશલો
 ઓસ(-સા)વણું (ઓ ?) સં કિં [જુઓ
 ઓસામણ] દાણો ચકી નય એટલે વધારાનું
 પાણી નિતારી નાખવું
 ઓસવાણું (ઓ ?) અંકિં 'ઓસ(-સા)વણું'નું
 કર્મણિ (૨) (દાણા) ચઠવું, ખડાવું (૩)
 ઘટવું, શોષાઈ ઓણું થવું (૪) [લા] મનમા
 દુખ પામવું; ઓણું લાગવું (૫) શરમાવું,
 સંકાયાવું [વાણિયાની નતવું
 ઓસવાળ વિં (૨) પું એ નામની શ્રાવક
 ઓમણું અંકિં પીગળવું, ટપકવું
 ઓસગ (ઓ) પું [સ હસગ] ઉચ્છગ, ખોળો
 ઓસંગાણું (ઓ) અંકિં ઓસકાણું શરમાવું
 ઓસંગો (ઓ) પું શરમ, સંકાય,
 ઓમંગાણું તે
 ઓસાણું(-ન) (ઓ) નં [સ. અવસાન,
 પ્રા ઓસાણ] (કટોકટી વેળાની) હિમત કે
 જુરસો, ધીંગતા [યાદ આવવું ?]
 ઓસાણું(-ન) નં નિશાન (?) [-આવણું =
 ઓમાક (ઓ) પું [મ] ઢગ, લક્ષણ
 ઓસામણ (ઓ ?) [સ અવસાવળ, પ્રા:
 અવસાવળ] ઓસાવવાથી નીકળેલું પાણી
 (૨) દાળના પાણીની એક વાની
 ઓસાર (ઓ) પું [હિં, મ; સ. અવસાર, પ્રા
 ઓસાર ?] ભીંતની બહાર (૨) સ્ત્રીં [પ્રા
 ઓસાર = ખખટર ?] ઓથ, આશરો, રક્ષણ
 -રો પું (ચ.) ઓમરી જેવી મોટી ખુલ્લી
 અડાળી
 ઓસાર (ઓ) પું [સ અપસાર, પ્રા ઓસાર]
 ઓસરણું-ઓણું થવું તે, સંકાયાવું તે (૨)
 પાછા હઠવું તે (૩) ખસેડવું, દૂર કરવું તે (૪)
 ખીક, નખળાઈ, પોચાપણું [-દેવો = પાછા
 હઠવું, ઓસરણું] -રો પું સંકાય, શરમથી
 પાછા પડવું તે

ઓસારો (ઓ) પું. ભુઓ યને 'ઓસાર'મા
 ઓસાવણું સંકિં ભુઓ ઓસવણું
 ઓસિં(-સીં)ભણું વિ. (૨) નં ભુઓ
 ઓશિંભણું
 ઓસીકું(-સુ) નં ભુઓ ઉશીકું
 ઓસીંભણું વિ. (૨) નં ભુઓ ઓશિંભણું
 ઓસ્ટ્રેલિયા પું [કં.] (સ) પૃથ્વીના પાચ
 ખંડોમાનો એક
 ઓસ્ટ્રેલિયા પું [કં.] (સ) ઓસ્ટ્રેલિયા અને
 એની પાસેના ટાપુસમૂહોનો પ્રદેશ
 ઓહિયા અ. (૨૫૦) ભુઓ ઓહયા
 ઓહિયો પું એક નતનુ દાતરડું
 ઓહો અ. (૨૫૦) આર્થર્થ કેલુટા દર્શાવનારો
 એક ઉદ્દગા [ઓહોમા કાઠણું = અવગણવું,
 ઉપેક્ષા કરવી]
 ઓળ (ળ) સીં [દે ઓલી] હાર, પ કિ (૨)
 ઓળી, વર્ગ (૩) ગદી, રોગ
 ઓળ સ્ત્રીં ઓવાળ, ઉપસાગર અગર અખાતના
 મો આગળ તણાઈ આવેલો કાંદવ
 ઓળ સ્ત્રીં [દે ઓલ્લી] ભુઓ ઓલ, ઊલ
 કે તે ઉતારવાની ચીપ
 ઓળખ સ્ત્રીં [ઓળખણું] ઓળખાણ (૨)
 અહકં (૩) ઓળખવાનું ચિહ્ન - સાધન
 ઓળખ સ્ત્રીં ઓળખ અને પરીક્ષા,
 ઓળખાણ ંણું સં કિં [સ જવ કે
 ડપ + લક્ષ? પ્રા ઓલ્લિખઅ - રપલક્ષિત]
 ભણવું; પિછાનવું - ખાણું (ઓળખાણું)
 ઓ, નં પિછાન, પરિચય (૨) ઓળખવાનું
 ચિહ્ન - સાધન (૩) ઓળખીતા માણસની
 ખાતરી - ખાવણું સંકિં 'ઓળખણું'નું
 પ્રેરક - ખાણું અ. કિં (કર્મણિ) (૨)
 પરખણું, સારાખોટા જણાણું (૩) પ્રસિદ્ધ
 થવું (સારે કે ખોટું કારણે) - ખીતું (ઓળખ-
 ખીતું) વિ. ઓળખાણવાળું. પરિચિત:
 ભણીદું
 ઓળગ સ્ત્રીં [દે ઓલગ્ના યા પ્રા ઓલગ્મ]
 સેવા ચાકરી, ફેરા ચાટા ખાવા તે (૨) દેવને
 સંતોષવા તેને સ્થાનકે - પારે જઈ આવવું તે
 (૩) આશિષ ંણું અ. કિં [સ જવલ્ગ,

પ્રા ઓલગ્મ, મ ઓલગ્મ, કે 'ઓળગ' પરથી ?]
 ઓળગ કરવી, -ને પારે ચાટાફેરા ખાવા,
 સેવા કરવી
 ઓળગાણી સ્ત્રીં લ ગિયાણું - ભો પું [સ
 અવલાગી, પ્રા ઓલગ્મ = સેવા કરનાર:
 ભુઓ ઓળગણું] લ ગી
 ઓળણું પું, સ્ત્રી [ભુઓ ઓળગ] + ભક્ત
 ઓળછોળ અ. (કા) માથે ફેરવીને - ઉતારીને
 ઓળચોળ (ઓ', ખેઉળ), સ્ત્રીં ઓળણું ઓળણું તે
 ઓળછોળ અ. ઓળછોળે
 ઓળતો પું + ભુઓ અળતો
 ઓળપટિયું વિ. ઢીચણ વાળીને ઢીચણ અને
 કેહની ફરતે ખેસ બાધીને ખેહેલું
 ઓળપો પું ભુઓ ઓળપો, ઓળપો
 ઓળવણું સંકિં ખોટી રીતે લઈ લેવું, પચાવી
 પાડવું (૨) છુપાવવું, સંતાડવું. ઓળવાણું
 અ. કિં (કર્મણિ)
 ઓળણું (ઓ') સં કિં (કેશને) કાસકીથી
 સાદ અને વ્યવસ્થિત કરવા, હોળણું ંઓળણું
 સંકિં (માથું - કેશ) ચોળીને વાણું અને
 કાસકીથી સાદ કરવું
 ઓળવો પું ઘર, મકાન (સતાવાની જગા)
 ઓળસણું સંકિં ઓળાસણું
 ઓળંગણું સંકિં [સ ડલ્લવ્] પાર જવું,
 ઉપર થઈને જવું, વટાવી જવું (૨) ફૂટી જવું
 (૩) ઉદ્ધવણું, અવગણના કરવી, લોપણું
 ઓળંડણું સંકિં [પ્રા ઓલંડ, સ ડલ્લવ્,
 ન ઓલંડજો] (અ) ઉપર થઈને - ઓળગીને
 જવું [કડિયાદુ એક ઓલંડર
 ઓળ યો પું [સ અવલવન. પ્રા ઓલંવળ]
 ઓળંભો પું [સ ડપાલમ, પ્રા ઓલમ] ઠપકો
 (૨) ફરિયાદ, રાવ (૩) મજૂરી, ઠકો
 ઓળા પું અ. વં. [દિ હોલા સ હોલક?]
 હીલા ચાણના પોપટા, પોપટા સતી એના
 છોડવાની ખૂંટીઓ (૨) ચાણના શેકેલા પોપટા
 ઓળાઓળ અ. [ઓળ] હારખ ધ (૨) એક
 પછી એક હારમા
 ઓળાણી (ઓ') સ્ત્રીં [ઓળણું] કાસકી
 ઓળામણું નં ઓવારણું (૨) વળામણું

ઓળાઓ (ળા) પું અવાહુ ચિહ્ન', હોળાઓ લુઓ
ઓળાંડુનું સંકિં લુઓ ઓળાડુ
ઓળાંમયું (૦) સંકિં માલિસ કરવું, ઓળવું
(૨) [લા] ખુશામત કરવી

ઓળિયા પું અવં વાલ - કઠોળ
ઓળિયાપટ્ટી(-ટ્ટી) સ્ત્રીં બૂચકે કાટો બગબર
બેમાડના આલુબાલુ વીટેલી (કપડાની) પટ્ટી
ઓળિયું નં (ગોળ વીટાએલો લાખો કાગળ),
બગણુ (૨) ટીપાણુ, પચાગ

ઓળાપો પું [પ્રા ઓલિપ, સ. અવલિપ્? કે
'ઓળ' પરથી?] (કા.) ઓકળી (લોપણની)
ઓળેછાળે અં સૂપડે ને ટોપલે, છૂટે હાથે
ઓળો પું [લુઓ ઓળા] ચણાના પોપટાને
પોક, ઓળા [-પાડવો = ઓળાનો પોક
તેયાં કરવો - ખાળવો = વાન ઉધાડી કરવી]

ઓળો પું પડછાઓ (૨) [લા] સહેજ અપર્શ
કે સખધ (૩) (કા) રક્ષણ, આશ્રય [ઓળે
ઊતરવું = સહેજ છાયામા કે સખધમા જવું,
ઓળો લેવો - પડવો = નિવિદ્યનો પડછાઓ
ઉપર પડવો, એમ થવાથી બગડવું - ન લેવો =
જરાય અપર્શ સખધમા ન આવવું]

ઓળોળો અં (અવં) હાલરડુ ગાતા કરાતો
એક અવાજ

ઓળાણુ (૦) નં (કા) પટે નશીન ગરાસિયાણ
વહેલમા બેસીને જતી આવતી હોય તે (૨)
ઓળાણુ, ગરાસિયાની કન્યાને પગ્ણીને તેડી
લાવવા માટે જવું ખાડા સાયેનું વહેલડું (૩)
ગરાસિયાની પગ્ણેલી કન્યાને તેડી જતું વહેલડું

ઓતાણુ (૦) અંકિં ઠરકાણું, માપમાથી
આણું પાણુ થવું (ઉદાં ઓમાસામા ખાટલો
ઓતાઈ ગયો)

ઓ

ઓ પું [સ] સન્નૃત કટુ બની વર્ણ માળાનો નેરમો
અક્ષર - એક સ્વર (૨) સ્ત્રીં પૃથ્વી ઠંકાર પું
'ઓ' અક્ષર અથવા ઉચ્ચાર ઠંકારાંત વિં
છેડે ઓકાગવાળું

ઓચિત્ય નં [મ] ઉચિતપણું યોગ્યતા [પ્રકાશ
ઓજ્જ્વલ્ય નં [મ] ઉજ્જ્વલતા (૨) અજવાળું,
ઓડવ વિં [સ] પાચ ગ્વરવાળો (ગગ)

ઓઠ વિં [મ] ઓઠ, લુઓ ઊઠ] + સાકાતણ
ઓત્યુકથ નં [સ] ઉત્યુકતા [અકરાતિયુ
ઓદરિક વિં [સ] ઉદર - પેટ સખંવી (૨)
ઓદાર્ય નં [મ.] ઉદારતા

ઓદારીન્ય, ઓદાર્ય નં [સ] ઉદારીનતા
ઓદીચ, -ચ વિં [સ] ઉત્તરદિશા તરડું (૨)
પું એ નામની જાતનો બ્રાહ્મણ ાણુ સ્ત્રીં
ઓદીચ સ્ત્રી [ઉદુંબરના લાકડાનું

ઓદુંબર વિં [સ] ઉદુંબરનું, -ને લગડું,
ઓદ્યોગિક વિં [સ.] ઉદ્યોગને લગડું
ઓદ્ય નં [સ] ઉદ્યતપણું
ઓદ્ય નં [સ.] ઉત્તરતા
ઓપચારિક વિં [સ] ઉપચારને લગડું (૨)
ઉપચાર પૂરતું જ (સાચું નહિ)

ઓપચ્છ દક્ષિક પું [સ] એક વૃત
ઓપદેશિક વિં [સ] ઉપદેશનું, -ને લગડું (૨)
ઉપદેશ આપીને ગુજગન ચલાવનાર

ઓપનિષદ વિં [સ] ઉપનિષદને લગડું (૨)
બ્રહ્મવિદ્યા સખધી (૩) સર્વે ઉપનિષદોએ
ગાયેલ - વણ વેલ (પરમાત્મા)

ઓપપત્તિક વિં [સ] ઉપપત્તિવાળું, નર્મશુદ્ધ
ઓપચ્છેષિક વિં [સ] ઉપચ્છેષ - અડોઅડ
સખધને લગડું [ઉપાધિને કાળે થયેલું

ઓપાધિક વિં [સ] ઉપાધિને લગડું (૨)
ઓરસ (-ચ) વિં [સ] પોતાની પરણેલી સ્ત્રીથી
પેદા થયેલું (સતાન) [ઉચ્ચારાડું

ઓરચ વિં [સ] (ચા) ઉરમાથી - છાતીમાથી
ઓરંગજેબ પું [ફા] (સં) એક મોગલ બાદશાહ
ઓણું વિં [મ.] ઊનનું, ઊનને લગડું, ઊનમાથી

બનાવેલું - હુઈ વિં સ્ત્રીં ઊન જેવા વાળવાળી
ઓર્વેદ (-દૈ) હિક વિં [સ.] ઊર્વેદહને -
મરણક્રિયાને લગડું

ઓશનસ વિં [સ] ઉશાને લગડું, શુકાચાર્ય
ચેલ (અંથ) [૨] ઉશીરનો લેપ
ઓશીર નં [સ.] પખાનો - ચમરીનો ઢાંડો

ઔપધ નં[સ.] ઓસડ, દવા ંશાલા(-ખા)
 સ્ત્રીં, -ધાલય નં દવાખાનુ (૨) દવાઓનુ
 કારખાનુ, 'કામેસી' -ધોપચાર પુંઓસડનો
 ઉપચાર, ઓસડ
 ઔપધિ(-ધી) સ્ત્રીં [સ.] વનસ્પતિ(ર)ઓસડ;
 દવા ંપ ચામૃત નં સૂઠ, કાળી મૂસળી,

ગળોનુ સત્ત્વ, શતાવરી અને ગોખરુ એ પાચ
 ઔપધિઓનુ મિશ્રણ
 ઔપધય વિં [સ] જુઓ ઔપધ
 ઔપધય નં [સ.] ઉષ્ણતા, ગરમી
 ઔસ પુંં નં [કં] એક અથેષ વજન [રતલનો
 સોળમો કે બારમો ભાગ એમ બે જાતનુ છે]

ક

ક પું [સ] કંઠસ્થાની પહેલો વ્યંજન (૨) વિષ્ણુ
 (૩) પાણી (૪) અગ્નિ (૫) સૂર્ય (૬) પ્રાય
 બહુમીઠિ સમાસને અતે, અર્થવૃદ્ધિ કર્યા
 વગર આવે છે) દા ત હિ સાત્મક, કંથેશ
 મૂલક, રાગપૂર્વક (૭) નામ કે વિં ને લગતો
 તદ્વિન પ્રત્યય-અસ્પતા, વહાલ ખતાવે છે,
 નકામો પણ આવે છે દા. ત. બાલક, થોડુંક,
 જગક, ઘડીક, કંકડીક ંકાર પું 'ક' અક્ષર
 કે ઉચ્ચાર ંકારાંત વિં છેડે કંકારવાળુ
 ંવર્ગ પુંં ક, ખ, ગ, ઘ, ઙ એ પાચ અક્ષરો
 કે [સ કુ]નકાર, અયોગ્ય ધત્યાદિ અર્થસૂચક
 પૂર્વગ ઉદાં 'કપૂત', 'કલોડ'
 કે (પ્રશ્નાર્થક પદ સાથે બહુધા લાગતા) તેના
 અથ મા અનિશ્ચિતતા સૂચવતો પ્રત્યય ઉદાં
 ડોક, ક્યારક, ક્યારેક, કંથુક [સમય
 કે અવસર પું કવખત, કંકેડો-કંકેગો-પ્રતિકૂળ
 કેઈ સં (૨) વિં સ્ત્રીં 'કયુ'નુ સ્ત્રીલિંગ
 કેજીતુ સ્ત્રીંખરાખ-અયોગ્ય ઋતુ(ર)અસાધારણ
 કે મોસમ વગરનો સમય
 કે(૦૬)કંકતું વિં(રવં) ઘણુ જ તપી ગયેલુ,
 ઊકળતુ (૨) ચોખ્ખુ અને ધસ્ટીવાળુ (કપડું)
 (૩) આકરી - કુળવે એવી (ટાંઠ)
 કેકંઠધન વિં [જુઓ 'ખખંધન'] મજબૂત
 (૨) અક્કડ, ટટાર (૩) મહાન, ભવ્ય
 કેકંઠભૂસ અં (રવં) કંકડડ એવા અવાજ
 સાથે (ટૂંચુ, પડચુ ઇં)
 કે(૦૬)કંકડું અંકિં(રવં)કંકડડ એવો અવાજ
 કરવો (૨) દાન કંકડે એટલુ ધૂનલુ (૩)
 કંકડડ થાય એટલું ઊકળલુ
 કે(૦૬)કંકાટ પુંં (૨વં) કંકડડલુ તે, કંકડડ એવો
 અવાજ (૨) અં અપાટામધ, વેગભર (૩)

એકસગળી રીતે અટક્યા વગર -ટી સ્ત્રીં
 કંકડડ એવો અવાજ
 કંકડી સ્ત્રીં[જુઓ 'કંકડો'] છેક નાનો કંકડો ંક
 સ્ત્રીં કંકડી જેટલુ, બહુ જ થોડુ
 કે(૦૬)કડીને અં સખત મીને (૨) કંકડડ થઈને
 કંકડો પું [સ સુખ્ધક?] એક ભાગ, ટંકડો
 -કે બચકે અં થોડે થોડે કરીને ંક પું
 નાના કંકડા જેટલુ, થોડુંક ંકોર નં કોરના
 કંકડા જેટલું, વણુ થોડુ
 કે(૦ણ)કણલું, કે(૦ણ)કણાટ(-ટો) જુઓ
 'કણકણલું'મા
 કે(૦ણ)કણો પું થયરાટ, કપ
 કે(૦ર)કરાવલું સંકિં[જુઓ 'કંકર', 'કારકર']
 કંકર કઠાવવા
 કે(૦ર)કરું વિં [સ કર્કર, પ્રા કવ્કર]
 લીમું નહિ - કરકર લાગે એલુ (૨) [લા]
 આકરા સ્વભાવનુ
 કે(૦લ,૦ળ)કલા(-ખા)ણુ નં [સ કલકલ]
 કળકળલું તે, કલ્પાત (૨) યુમરાણ
 કે(૦ળ)કળલું અંકિંકલ્પાત કરલું, જીવ બાળવો
 (૨) [સ કલ] બખડલુ, ગણગણલું (૩)
 ઊકળલુ [કેકળી ઊંકલું = રકારોળ - યુમરાણ
 કરી મૂકલુ (૨) (હિલમા) બળલુ - કુખી થલુ]
 કે(૦ળ)કળાટ પું, -ણુ, -મણુ નં કંનિયો,
 કંથેશ, રકારોળ (૨) યુમરાણ -ટિયુ વિં
 કંકળાટ કરે-કરાવે એલુ, કંનિયાખોર
 કેકારિયો પુંં ચક્રમકનો પથ્થર
 કેકુભ સ્ત્રીં [સ] દિશા (૨) શોભા (૩) એક
 રાગિણી(૪) પુંં ત બૂરાનું વૂખડું (૫) વીણાને
 છેડે હોતો લાકડાનો વાકો ભાગ -ભા સ્ત્રીં
 માલકોશની એક રાગિણી

કક્કો પુઠ ક અક્ષર (૨) મૂળાક્ષરોની આખી
યોગના (૩) કક્કોનો દરેક અક્ષર લઈ ખનાવેલી
કાળ્યની એક રચના (૪) [લા] પ્રાથમિક જ્ઞાન
[—ખરો કરવો = પોતાનો મત કે જીદ ખીલ
પામે સ્વીકારાવવા —ઘૂટવો = મૂળાક્ષર શીખવા,
લખેલા અક્ષર ઉપર લખ્યા કરવું (૨) લખવાનું
શરૂ કરવું (૩) કોઈ વાતમા પ્રારંભિક દશામા
છેલું —ઘૂટ્યા કરવો = પોતાની જીદ વારે વારે
આગળ કરવી —માંડવો = મૂળથી આરંભવું]
—કાવારી સ્ત્રીઠ કક્કોનો અનુક્રમ

કક્કા પુઠ [સ] બગલ, કાખ (૨) પાસુ, પડખું
(૩) [લા.] કદોરો

કક્કા સ્ત્રીઠ [મ] ગ્રહનો આકાશમા ફરવાનો
માર્ગ (૨) રિયતિ, શ્રેણી (૩) કેડ, પડખુ
(૪) કાજી (૫) ઓરડો, ખાનગી ખડ (૬)
અતપુર બધમનિ(—ની) સ્ત્રીઠ કક્કામાની—
પડખામાની ધોરી નસ. ૦૫૨ પુઠ, ૧૦ લગોટ
—માંશ પુઠ [—અગ] ગ્રહના આકાશમાર્ગનો
અંશ — ભાગ

કક્કા સ્ત્રીઠ [સં કક્ષ] બગલનો એક રોગ (૨)
નણખણ, સળી ૦૫૧ પુઠ કૂખનો એક રોગ
કક્કામા(—મા)કડી સ્ત્રીઠ [કંખ+માકડી]
એક જીવડું [ચુરાઈ

કક્કા સ્ત્રીઠ [મ કુ+સ્થાતિ, પ્રા સ્વાઈ] નિહા,
કક્કા, ૦૫૪ પુઠ [સં કપાય] ઉકાળો, કાઠો (૨)
લગવો રગ (૩) અમચ્છતા (૪) મનોવિકાર
(૫) વિઠ તરૂ, કસાણુ (૬) કપાય, લગલુ
ક(૦૨)ગરવું અઠકિં અત્યંત દીનતાપૂર્વક
આજીવ કરવી — કાલાવાલા કરવા

કકરમ સ્ત્રીઠ ધાનુને છોલતા પડેલી ઝીણી રજ,
કરગસ

કકગો પુઠ [સ કાક] કાગડો (૫)
કકા પુઠ [કંખા] ખરાખ—અયોગ્ય વા
કચ પુઠ [સં.] માયાનો કેશ, ચોટલો(૨)પુઠ(સ)
બુકરપનિનો પુત્ર, જે દેવો તરફથી ગદાસોની
નૃપસ જીવની વિદ્યા શીખી લેવા ગયો હોતો
૦ભાર પુઠ કેશભાગ, ચોટલો, અબોડો
કચ સ્ત્રીઠ [સ કચ્] જુઓ કચકચ —ચિયું
વિઠ [નધયુ] કચકચિયુ

કચકચ સ્ત્રીઠ [કચ+કચ] ટકટક, નકામી માયાદોહ
(૨) કબિયો, તકરાર ૦૫૦ અઠકિં કચકચ
કરવી(૨) કચકચ એવો અવાજ થવો (ખાસ
કરીને કાઈ લાગવાનું થવાથી અથવા સાલ
ઢીલા થવાથી) —ચાટ પુઠ કચકચ કરવી તે
(૨) ‘કચકચ’ એવો અવાજ થવો તે —ચાવવું
સઠકિં ‘કચકચવું’નું પ્રેરક (૨) [સ કચ્ =
આધલુ] જોરથી ખેંચીને આધલુ (૩) હેરાન
કરવું —ચિયું વિઠ તકરારી, કબિયાખોર (૨)
માયાદોહિયુ, જિદી (૩) કાઠવ કરે એલુ,
અટક્યા વગર અને ચોડે ચોડે પડતુ (પાણી,
વરસાદ ઇત્યાદિ) —ચિયો પુઠ [નધયો]
એક પક્ષી

કચકડું નઠ, —ડો પુઠ [કચ્છર ઉપરથી]
ગાયખાની પીઠનું હાડકું, કચખડું [તિમ
કચકડકચક અઠ (૨૧૦) કચકડકચક અવાજ થાય
કચક(—૨)વું સઠકિં જુઓ કચરલુ
કચકા(—૨)કચક(—કી, —રી) સ્ત્રીઠ કચરાઈ
જવાય એવી સખત ભીડ

કચકાટ પુઠ કચકાકચક, સખત ભીડ
કચકો વિઠપુઠ [જુઓ ‘કાયુ’] (કા) સુકમાર,
કુમળો

કચપચ સ્ત્રીઠ જુઓ કલખલ(૨)કચકચ —ચિયું
વિઠ કચપચ કર્યા કરનાર
કચખડું નઠ ફેરીનું ગાખચુ —ચીરિયુ (૨)
[જુઓ કચકડું] કાયખાનું હાડકું —
કચ(—ચ)રફૂટ સ્ત્રીઠ કચરલુ અને ફૂટલુ તે
(૨) મહેનત (૩) લડાલડી, મારામારી
કચરપચર વિઠ કાયું ફોર (૨) અપરિપક્વ(મળ)
કચરવું સઠકિં [હિં કચરના] ચગલુ (૨)
છૂલુ (૩) ફૂટો કરવો [કચરી નાખણ =
છૂદી નાખણ(૨)સખત દખાણ કે અકુશ હેડળ
રાખી પાયમાલ કરવું, દખાવી દેવું]

કચરકચર(—રી) સ્ત્રીઠ કચકાકચકી, સખત ભીડ
કચરાપડી(—કી), કચરાપેડી, કચરાવાળો
જુઓ ‘કચરો’મા [ફટો
કચરિયુ નઠ કચરેલુને, તેલી ખીજોનો તેલલયો
કચરુ નઠ [સં કચ્ચરક ગદા, હિં. કચરા, દે. કચવાર]
નકામો કચરો —રો પુઠ નકામું દેહી દેવા જેવું

ઔપધ નં[સ] ઓસડ, દવા ંશાલા(-ળા)
 સ્ત્રીં, -ધાલય નં દવાખાનુ (૨) દવાઓનુ
 કારખાનુ, 'કામંસી' -ધોપચાર પુંઓસડનો
 ઉપચાર, ઓસડ
 ઔપધિ(-ધી) સ્ત્રીં [સ.] વનસ્પતિ(ર)ઓસડ,
 દવા ંપચામૃત નં સૂઠ, કાળી મૂસળી,

ગળોનુ સત્ત્વ, શતાવરી અને ગોખરુ એ પાચ
 ઔષધિઓનુ મિશ્રણ
 ઔષધ વિં [સ] ભુઓ ઔષધ
 ઔષ્ણય નં [સ.] ઉષ્ણતા, ગરમી
 ઔસ પું, નં [કં] એક અગ્રેષ્ઠ વળન [રતલનો
 સોળમો કે ખારમો ભાગ એમ બે ભતતુ છે]

ક

ક પું[સ] ક ઠસ્યાની પહેલો વ્યવન (૨) વિષ્ણુ
 (૩) પાણી (૪) અગ્નિ (૫) સૂર્ય (૬) પ્રાચ
 બહુમીહિ સમાસને અતે, અર્થવૃદ્ધિ કર્યા
 વગર આવે છે) દા ત હિ સાત્મક, જ્યેશ
 મૂલક, રાગપૂર્વક (૭) નામ કે વિં ને લગતો
 તદ્વિન પ્રત્યય-અસ્પતા, વહાલ ખતાવે છે,
 નકામો પણ આવે છે. દા ત. બાલક; થોડુંક,
 નગક, ઘડીક, કંકડીક ંકાર પું 'ક' અક્ષર
 કે ઉચ્ચાર ંકારાંત વિં છેડે કંકારવાળુ
 ંવર્ગ પુંં ક, ખ, ગ, વ, ડ એ પાચ અક્ષરો
 ક [સ. કુ]નકાર, અયોગ્ય ધત્યાદિ અર્થસૂચક
 પૂર્વગ ઉદાં કપૂત, 'કભેડ'
 ક (પ્રસાર્યક પદ સાથે બહુવા લાગતા) તેના
 અર્થ મા અનિશ્ચિતતા સૂચવતો પ્રત્યય ઉદાં
 કોક, ક્યાક, ક્યારેક, કશુંક [સમય
 કઅવસર પું કવખત, કકોડો-કંઠંગો-પ્રતિકૂળ
 કઈ સં (૨) વિં સ્ત્રીં 'કયુ'નુ સ્ત્રીલિંગ
 કન્નતુ સ્ત્રીંખરાખ-અયોગ્યઋતુ(ર)અસાચારણ
 કે મોસમ વગરનો સમય
 ક(ંડ)કંડતું વિં(રવં) ઘણુ જ તપી ગયેલુ,
 ઊકળતુ (૨) ચોખ્ખુ અને ઇસ્ત્રીવાળું (કપડું)
 (૩) આકરી - ધુળવે એવી (ટાઠ)
 કંકડધન વિં [ભુઓ 'ખખડધન'] મનખૂત
 (૨) અક્કડ, ટટાર (૩) મહાન, ભવ્ય
 કંકડભૂસ અં (રવં) કંકડડ એવા અવાજ
 સાથે (વરુ, પડવુ ઇં)
 ક(ંડ)કંડતું અંકિં(રવં)કંકડડ એવો અવાજ
 કરવો (૨) દાન કંકડે એટલુ ધૂનવુ (૩)
 કંકડક થાય એટલું ઊકળવુ
 ક(ંડ)કંડાટ પું(ગ્વં)કંકડકવુ તે, કંકડક એવો
 અવાજ (૨) અં અપાટાખધ, વેગભર (૩)

એકસરખી રીતે અટક્યા વગર -ટી સ્ત્રીં
 કંકડક એવો અવાજ
 કંકડી સ્ત્રીં[ભુઓ 'કંકડો'] છેક નાનો કંકડો ંક
 સ્ત્રીં કંકડી નેટલુ, બહુ જ થોડુ
 ક(ંડ)કડીને અં સખત રીતે (૨) કંકડક થઈને
 કંકડો પું [સ રણ્ઠક?] એક ભાગ, ટુકડો
 -ડે બચકે અં થોડે થોડે કરીને ંક પું
 નાના કંકડા નેટલુ, થોડુંક ંકોર નં કારના
 કંકડા નેટલુ, વણુ થોડુ
 ક(ંણ)કણુવું, ક(ંણ)કણાટ(-ટો) ભુઓ
 'કણકણવુ'મા
 ક(ંણ)કણો પું થયરાટ, ક પ
 ક(ંર)કરાવણું સંકિં[ભુઓ 'કંકર', 'કારર']
 કાંકર કઢાવના
 ક(ંર)કરું વિં [સ કંકેર, પ્રા કવકર]
 લીમું નહિ - કરકર લાગે એવુ (૨) [લા]
 આકરા સ્વભાવનુ
 ક(ંલ, ંળ)કલા(-ળા)ણુ નં [સ કલકલ]
 કળકળવું તે, કલ્પાત (૨) યુમરાણ
 ક(ંળ)કળણું અંકિંકલ્પાત કરવુ, શવ બાળવો
 (૨) [સ કલ્] અબહવુ, ગણગણવુ (૩)
 ઊકળવુ [કકળી ઊકડું = રકારોળ - યુમરાણ
 કરી મૂકવું (૨) (દિલમા) બળવુ - ક ખી થવુ]
 ક(ંળ)કળાટ પું -ણુ, -મણુ નં કળિયો,
 કંચેશ, રકારોળ (૨) યુમરાણ -ટિયું વિં
 કંકળાટ કરે-કરાવે એવુ, કળિયાખોર
 કકારિયો પું ચકમકનો પથ્થર
 કંકુભ સ્ત્રીં [સ] દિશા (૨) શોભા (૩) એક
 રાગિણી(૪) પું ત ખૂરાવુ વખડું (૫) વીણને
 છેડે હોતો લાકડાનો વાકો ભાગ -ભા સ્ત્રીં
 માલકોશની એક રાગિણી

કક્કો પું ૦ ક અક્ષર (૨) મૂળાક્ષરોની આખી યોજના (૩) કક્કોનો દરેક અક્ષર લઈ ખનાવેલી કાવ્યની એક રચના (૪) [લા] પ્રાથમિક જ્ઞાન [-ખરો કરવો = પોતાનો મત કે જીદ ખીન પામે સ્વીકારવાનાં - ધૂટવો = મૂળાક્ષર શીખવા, લખેલા અક્ષર ઉપર લખ્યા કરવું (૨) બણવાનું શરૂ કરવું (૩) કોઈ વાતમાં પ્રારંભિક દશામાં હોય - ધૂટયા કરવો = પોતાની જીદ વારે વારે આગળ કરવી - માડવો = મૂળથી આરંભવું] - ક્કાવારી સ્ત્રી ૦ કક્કોનો અનુક્રમ

કક્કા પું ૦ [સં] બગલ, કાખ (૨) પાસુ, પડખું (૩) [લા.] કદોરો

કક્કા સ્ત્રી ૦ [સં] શ્રદ્ધા આકાશમાં કરવાનો માર્ગ (૨) રિયતિ, શ્રેણી (૩) કંડ, પડખું (૪) કાછડી (૫) ઓરડો; ખાનગી ખડ (૬) અતપુર બધમનિ(-ની) સ્ત્રી ૦ કક્કામાની - પડખામાની ધોરી નમ ૦ પટ પું ૦, ન ૦ લગોટ - કાંશ પું ૦ [-અજ] શ્રદ્ધા આકાશમાર્ગનો અગ - ભાગ

કખ સ્ત્રી ૦ [સં કક્ષ] બગવનો એક રોગ (૨) નણખણ, સળી ૦ વા પું ૦ કખનો એક રોગ કખડમા(-માં) કકી સ્ત્રી ૦ [કુ+ખડ+આકડી] એક જીવડું [ભુરાઈ

કખા સ્ત્રી ૦ [મ કુ+ખ્યાતિ, પ્રા રાઈ] નિહા, કખા, ૦ થ' પું ૦ [સં કખાય] ઉકાળો, કાઠો (૨) ભાવો ૦ ગ (૩) અમરચતા (૪) મનોવિકાર (૫) વિં તૂર, કમાણ (૬) કપાય, ભગલ ૦ (૦૨) ગરવું અંકિં અત્યંત રીનતાપૂર્વક આજીજ કરવી - કાલાવાલા કરવા

કગરમ સ્ત્રી ૦ ધાનુને ઢોલના પડેલી ઝીણી રજ, કંગસ

કગ્ગો પું ૦ [સં કાગ] કાગડો (૫)

કધા પું ૦ [ક+ધા] ખરાખ-અયોગ્ય ધા

કચ પું ૦ [સં] માયાનો કેશ, ચોટલો (૨) પું ૦ (સ) બૃહસ્પતિનો પુત્ર, જે દેવો તરફથી ગદ્ગદોની મૃતસંજવની વિદ્યા શીખી લેવા ગયો હતો. ૦ ભાર પું ૦ કેશભાર, ચોટલો, અખોડો

કચ સ્ત્રી ૦ [સં કચ્] જુઓ કચકચ -ચિયું વિં ૦ [+ય] કચકચિયું

કચકચ સ્ત્રી ૦ [કચ+કચ] ટકટક, નકામી માયાદોડ (૨) કનિયો, તકરાર ૦ પું ૦ અંકિં કચકચ કરવી (૨) કચકચ એવો અવાજ થવો (ખાસ કરીને કાઈ ભાગવાનું થવાથી અથવા સાલ ટીલા થવાથી) -ચાટ પું ૦ કચકચ કરવી તે (૨) 'કચકચ' એવો અવાજ થવો તે -ચાવણું સંકિં ૦ 'કચકચવું'નું પ્રેરક (૨) [સ કચ્ = આધણું] જોરથી ખેંચીને ખાવણ (૩) હેરાન કરવું -ચિયું વિં ૦ તકરારી, કનિયાખોર (૨) માયાદોડિયું, જિદી (૩) કાદવ કરે એવું, અટક્યા વગર અને ચોડે ચોડે પડતું (પાણી, વગસાદ ઇત્યાદિ) -ચિયો પું ૦ [+ધયો] એક પક્ષી

કચકડું ન ૦, -ડો પું ૦ [કચ્છવ ઉપચી] ગયખાની પીઠનું હાડકું, કચખડું [તિમ કચકકચડ અં ૦ (૨ન ૦) કચકકચડ અવાજ થાય કચક(-ર) પું ૦ સંકિં ૦ જુઓ કચરણ કચકા(-ર) કચક(-ડી, -રી) સ્ત્રી ૦ કચરાઈ જવાય એવી સખત ભીડ

કચકાટ પું ૦ કચકાકચક, સખત ભીડ કચકો વિં ૦ પું ૦ [જુઓ 'કાયુ'] (કા) સુકમાર, કુમળો

કચપચ સ્ત્રી ૦ જુઓ કલખલ (૨) કચકચ -ચિયું વિં ૦ કચપચ કર્યા કરનાર

કચખડું ન ૦ કરીનું ગાખચ -ચીરિયું (૨) [જુઓ કચકડું] કાચખાનું હાડકું -

કચ(-ચ) રકૂટ સ્ત્રી ૦ કચરણું અને કૂટણ તે (૨) મહેનત (૩) લડાલડી; મારામારી

કચરપચર વિં ૦ કાયું કોર (૨) અપરિપક્વ (મળ) કચરણું સં ૦ કિં ૦ [હિં. કચરના] ચગલ (૨)

છૂલ (૩) કૂટો કરવો [કચરી નાખણું = છૂદી નાખણું (૨) સખત દખાણ કે અંકુશ હેઠળ રાખી પાયમાલ કરવું; દખાવી દેવું]

કચરાકચર (-રી) સ્ત્રી ૦ કચકાકચકી, સખત ભીડ કચરાપટી (-ટી), કચરાપેટી, કચરાવાળો

જુઓ 'કચરો' મા [કૂટો કચરિયું ન ૦ કચગેલુતે, તેણી ખીન્નેના તેલભર્યો

કચર ન ૦ [સં કચરક ગંડ, હિં કચરા, દે. કચવાર] નકામો કચરો -રો પું ૦ નકામું દે કી દેવા જેવું

તે (ધૂળ, તરણ, વિણમણ ધ) [-કાઢવો,
-વાળવો = સાવરણી વગેરે વડે કચરો દૂર
કરવો] (૨) [દિ. કચ્છર] કાઢવ(૩) ચણતરની
માટી(૪)[લા] ખરાખમા ખરાખ માણસ, ઉતાર
-રાપટી(-ટી) સ્ત્રીં કચરો, પૂત્તે(૨) કચરા-
પૂત્તનો હગલો -રાપેટી સ્ત્રીં કચરો
નાખવાની -લેગો કરવાની પેટી. -રાવાળો
પુંં આહવાળો, ભગી [(અસતોષથી)
કચવલું સંં કિં [સંં કચ્ ?] દિલ દુખવલુ
કચ તાટ પુંં મનનુ કચવાલુ તે, અસતોષ (૨)
અણખનાવ (૩) કચકચાટ, માથાકૂટ -ટિયું
વિંં કચવાટ કરનાર -ણુ નંં ચૂથાઈ જલુ
તે, મેળસેળ, ખરાખી (૨) ગભરાટ, અમૂઝણ
(૩) મન કચવાલુ તે (૪) વણખોલાળ્યા વચમા
ખોલલુ તે -નુંં સંંકિં કચવાય તેમ કચ્વું
-નુંં અંંકિં દિલગીર થલુ, મનમા મૂઝલુ
[અસતોષથી] [ગડખડિયુ
કચલું વિંં સફાઈ વિનાલુ, મેલુ (૨) સેળમેળ,
કચાકચ સ્ત્રીં ભુઓ કચકચ (૨) [૨૧૦] કાઈ
વસ્તુ કપાયાનો એવો અચાજ(૩) અંંકચકચ-
અપાટખ ધ કપાય એમ
કચાકચિ અંં [સ] સામસામા વાળ ખેચીને
(લડવામા) [તકરાર, લડાલડી
કચાકચી સ્ત્રીં [ભુઓ 'કચાકચિ'] સખત
કચાટ વિંં [કચ + આટ?] જિદી(૨) પુંં, સ્ત્રીં
જ્યકચ(૩) ઝઠ (૪) [ભુઓ કચવાટ] મૂઝવણ
-ટિયું વિંં કચાટ કરવાની આદતવાળુ
કચારો પુંં [કુ + ચૂ ?] આચાર, લય કર સ્વંનુ
કચાલ પુંં [કુ + ચાલ] ખોટો રિવાજ(૨) સ્ત્રીં
ખરાખ વત્તણુક(૩) કુટેવ. -લો પુંં કુરિવાજ
કચાશ સ્ત્રીં [ભુઓ 'કાચુ'] કાચાપણુ, અપકવતા
(૨) ન્યૂનતા; કસર [મેળ(૩) ગદુ
કચિનુંં વિંં [કુ + ચિત્ર] ચૂથાઈ ગયેલુ (૨) સેળ-
કચિયાણુ નંં ભીડ, ગરદી
કચિયારો પુંં [સ કચ્] કચજ્યાટ(૨) [કાચુ"
ઉપરથી] કાચી ઈટોનો જયો
કચિયુ વિંં ભુઓ 'કચ'મા, કચકચિયું
કચુખર સ્ત્રીં, નંં [હિં. કચૂમર] ગીણી કકડીઓ
-જાન ગીઓ, છૂટો, કચૂમર

કચૂકો પુંં [ભુઓ 'ચિચૂકો] આંખલીનો ઠળિયો
કચૂકકચૂક અંં (૨૧૦) એવો અવાજ થાય તેમ
કચૂકો પુંં (૨૧૦) હાંચકો, ઝૂંચો
કચૂમર સ્ત્રીં [હિં] કચુખર
કચૂ(-ચો)રો પુંં [સ કચૂર:] ઝેંકચોલું
કચૂદલું સંંકિં [કુ + ચૂદલું(છૂદલું)] અદર પાણી
નાખીને ચોળલુ -ચૂદલુ
કચેરી સ્ત્રીં [સરંમ, હિ કચહરી] કાઈ (૨)
ઓદિસ, જય્યાલય(૩) હીવાનખાનુ [કચેરીએ
ચલ(૬)લું, જલું = કારટમા ન્યાય માગવા જલુ
કચેરીએ ખેસલું = કચેરી પાસે ખેસી દાવા
અરજ વગેરે લખી આપવાનો ધંધો કરવો]
કચેરી સ્ત્રીં [હિ કચૌરી] ખાવાની એક ખનાવટ
કચારો પુંં [ભુઓ કચૂરો] ઝેંકચોલું
કચોલુ નંં [પ્રા કચોલ] ચલાણુ, નાનુ ખ્યાલુ
(૨) કકાંવડી
કચચર વિંં [ભુઓ 'કચરલુ'] કચરાઈ-છૂદાઈ
ગયુ હોય એલુ (૨) લોહી ન નીડળુ હોય
પણ અંંધથી સખત ઈન થઈ હોય એલુ
ઠકૂટ સ્ત્રીં ભુઓ કચરકૂટ ધ્યાણુ પુંં
પૂરેપૂર કચરાલુ -છૂદાલુ તે, પૂણ પાચમાલી.
[-નીકળવો, વળવો = પૂરી ખરાખી -પાચ-
માલી થવી]
કચચર પુંં સ્ત્રીં એક વનરપતિ
કચચું વિંં [હિ ન વજ્જા, વ કાચા] જચુ,
અનુલવ વિનાલુ (૨) નંં કાચકુ -ચ્યાઈ
સ્ત્રીં કાચાપણુ, કચચાખાર પુંં ખંં વંં
પાસાની રમતમા હારના દાવ -ચ્યાખચ્યાં
નંં અંંવં છોકરછેયો
કચ્છ પુંં [સ] કછોટો લગોટ. [-મારવો,
વાળવો] (૨) કાચખો (૩) કિનારો, કિનાર
પરનો પ્રદેશ (૪) હમેશ ન્યા પાણી રહે એ
દેશ (૫) પુંં, નંં (સ) કાઠિયાવાડની ઉત્તરનો
એ નામનો દેશ ૦૫ પુંં [સંં] કાચખો
૦ખી સ્ત્રીં કાચખી -ચ્છાવતાર પુંં
ઈચ્છરના દશમાનો એક અવતાર -ચ્છી
વિંં કચ્છ દેશલુ, -ને લગલુ (૨) પુંં કચ્છનો
રહેવાસી (૩) સ્ત્રીં કચ્છની ખોલી -ચ્છો
પુંં લગોટ, કછોટો

૬૨૭૫ પુ. [સ] અર્ક ગાળવાનું એક યત્ર
 (૨) જુઓ '૬૨૭'મા [(સ) સૂર્ય
 ૬૨૭૫ પુ. (સ.) + કસ્યપ ઓત્ત, ઓત્ત પુ.
 ૬૨૭૫ (-૨૭૭) સી. [સ] ખસ, ખૂળી (૨) ભી ગડ
 ૬૨૭૫ પુ. એક ભત્તની માછલી (૨) જુઓ '૬૨૭'મા
 ૬૨૭૫ વિ. [સ] કચ્છર + કુ. ખદાયક, ખરાબ (૨) નીચ
 ૬૨૭૫ સંક્રિ ૬૨૭ કે કાછડો માંડવો
 ૬૨૭૫ સી. [દિ કચ્છોટી, સ કચ્છ] લગોટી
 (૨) એમાખ ધાતો અવયવ ઓધ વિ. લગોટ-
 ઓધ, પ્રહારી (૨) પુરુષવાર (નોતરા) -ટો
 પુ. ૬૨૭૫, કા. ૭૫ (૨) ૬૨૭મા બધાનો અવયવ
 ૬૨૭૫ (-૨૭) નં. [ક + ડોર] નહાર છોકર
 ૬૨૭૫ સી. [ફા] પરાણો, અકુશ
 ૬૨૭૫ સી. સોગઠારમવાની એક રીત (૨) કનમત
 ૬૨૭૫ સી. જુઓ કન. ૭૫
 ૬૨૭૫ પુ. [સ] કચ્છર એક પખી
 ૬૨૭૫ (-૭૫) પુ. અંકિં ['કાળ' ઉપરથી]
 કંદરુ, રાખથી ઢાંકુ, હરી જલુ, ચોલવાલુ
 (અગાગુ) [ગરુ વિ. યુક્તિખાત્ર
 કન. સી. [જુઓ 'કળા'] યુક્તિ, તદ્દખીર.
 કન. સી. [જ] ડિરમત (૨) આકત, હાણ (૩)
 મોત (૪) [લા] અશુભની આશંકા ગરુ વિ.
 તુકસાનકારક (૨) મૃત્યુ નિપજવે એવું ઠરેલ
 સી. દેવનો કોપ, આકત (૨) મોત [ઝળઝળ એ
 પાળણું = મોત વખતે અમલમા આણવું]
 કન. = પુ. [સુર્વી] લૂટાંગે
 કન. વિ. [ક + નત] હલકા કુટુંબનું, નીચ
 કન. પો. પુ. [ફા] એક પ્રકારનું ઊંટનું પલાણ,
 જેની બને તરફ બેસાય છે
 કન. પો. પુ. [ફા] કકાસ, તકરાર, ટંટો
 [-ચૂકવવો, -પતવવો = કનિયાની માલવાળ
 કંવી -મૂલવી લેવો, -વેચાતો લેવો =
 લાણી ભેંધે તકરામા પડે, -હોલવવો =
 ચણેલો કે સળંગેલો કનિયો પતવી દેવો
 કનિયાનું મોં કાણું કરવું = કનિયો હમેશ
 ખરાબ - કાળા મોનો હોઈ તેનાથી વેગળા
 ગેલું - થવું, તે પતવવાની વલણ હોવી]
 -યાખોર વિ. કનિયો કરવાની રેવણી
 -યાખોરી સી. -યાદલાલ પુ. કોટમા

કનિયા લકવાની ગોઠવણ કરી આપનાર દલાલ
 (૨) [તિરસ્કારમા] વધીલ (૩) કનિયા કરા
 વીને અથવા કરનારાઓનો મધ્યસ્થ બનીને
 કમાઈ ખાનાર આદમી. -ચારુનિયા પુ.
 યાંવં કનિયાકંકાસ, લકાઈ ટ ટો -યાણું
 વિ. કનિયો કર્યા કરનાર
 કન. વિ. [ક + ભેડ] ભેડી ન ભમે એવું,
 અણસરખું (૨) સી. અયોગ્ય ભેડી -હું
 નં. [ક + ભેડ] રવલાવ, રૂપ કે ઉત્તર ધત્યાદિમાં
 અસમાન - અયોગ્ય ભેડું (વરવહુનું)
 કન. વિ. [ક + ભેર] ખોટું ભેર કરનાર
 કન. નં. [પ્રા] + કાર્ય
 કન. ૭૫ નં. [સ] મેશ (૨) કાળજી -હી સી.
 ગધક અને પાગનું એક મિશ્રણ
 ૬૨૭૫ સી. [સ] કટિ, કડ (૨) ધાસની સાદકી
 ૬૨૭૫ સી. [સ] કટ, પ્રા કટ, સ] મહેનત, મલૂરી
 ૬૨૭૫ સી. જુઓ કટા, કટી
 ૬૨૭૫ સી. [સ] કટકા] ૬ કણ, (૨) પર્વતની ધાગ -
 યાણું
 ૬૨૭૫ (૨૫૦) [-દઈને, -લઈને = કટ
 અવાજની સાથે, તરત (લાગી જવું)]
 ૬૨૭૫ પુ. [ફા] કાપ, વેતનવાની રીત (પોશાક)
 ૬૨૭૫ નં. [સ] સૈન્ય (૨) યાવણી (૩) હુમલો
 (૪) કટ, કટુ, ક કણ (૫) કોટલુ (૬) વર (૭)
 કટ; પર્વતની ધાર - કિયો પુ. સૈનિક, લઈવેયો
 -કિયું વિ. સૈન્યને લગતું
 ૬૨૭૫ સી. (૨૫૦) એક કટાણાભર્યો અવાજ
 (૨) કટકટ, ચીડ ચડે એવી ટોક, કનિયો (૩)
 અં. (૨૫૦) કટકટ અવાજ થાય એમ (૪)
 વ્યવસ્થિતપણે પણ વેગથી ઓંડું અં. કિં.
 કટકટ એવો અવાજ થવો (૨) કટકટ-કટકટ
 કંવી તે -ટાવણું સં. કિં. (હાત) કટકટ
 કરવા -ટાટ (-ટો) પુ. કટકટ-ટકટક કંવી
 તે -ટિયું વિ. કટકટિયું (૨) કનિયાઓ
 કટકટિયો પુ. [જુઓ 'કટકટ'] એક પક્ષી (૨)
 [જુઓ કટકિયો] લઈવેયો
 ૬૨૭૫ વિ. કટકટ ને -ઝટ લાગી ભય એવું, ખરડ
 ૬૨૭૫ ૬૮૬ નં. [કટકા + બટક] કટકાબચકુ -
 ચોડાધણ કાષ્ટિકે (ખાલુ તે)

કટકિયું વિં કટકણુ, ખરડ(૨)ભુઓ 'કટક'મા

(૩) [સં કટક] નં છાપર (૪) માળ, મેડો.

કટકિયો પું ભુઓ 'કટક'મા

કટ(-ક)કી સ્ત્રીં ['કટકો' ઉપરથી] નાનો હુકડો

કટકું નં ['કટકો' ઉપરથી] નાનું ખેતર (૨) કટક,

લરકર, છાવણી

કટ(-ક)કો પું [સ કૃત્તક, પ્રા. કટક] હુકડો.

ઠંડારે નં કડોખટકો ંખટકો પું હુકડો,

ખટકુ ભરતા મોમા આવે એટલો લાગ

કટકોલ પું, સ્ત્રીં, નં [સ] પિકદાની

કટખોર નં એક પક્ષી

કટર સ્ત્રીં તાડ કે ખભૂરીના થડની ખનાવેલી હોડી

કટલું નં [સ કટક ?] નાનું ચૂપડું (૨)

ચૂપડાનું ખારણુ (૩) કપાસની સાકીઓનો

ગૂથેલો આડપડો, કંડતલ

કટવું અંકિં [સં કટ ઉપરથી ?] કટુથવુ(૨)

કુમનાવટ કરવી (૩) કોષે લરાણુ

કટાકટ(-ટી) સ્ત્રીં [સં. કટ ઉપરથી] મારામારી,

અપાડપી (૨) જીવલેણ કુમનાવટ (૩) તીવ

હરીદાર્ધ (૪) ભુઓ કટોકટી

કટાક્ષ પું, નં [સ] પ્રેમ, સ કેત કે કોધભરી

વકલ્પિ (૨) [લા] વકોક્ષિ, કટાક્ષકથન

૦ કથન નં કટાક્ષમા-મર્મ મા કહેવું તે-ક્ષિત

વિં કટાક્ષ પામેલું

કટાટ વિં [સ કટ] કળિયાખોર, તકરાવી (કા)

કટાણું વિં [ભુઓ કાટ] કટાયેલું (૨) કાટના

જેવું ખેરવાડ (૩) અગડેલું (મો), અણગમા-

લયું (૪) નં [ક+ટાણું] કવેળા

કટામણું વિં [ભુઓ કાટ] કાટ ચડાવે એવું (૨)

કટાઈ ભય એવું (૩) અગડેલું, કટાણું

કટાર સ્ત્રીં [મ. કિતાર] વર્તમાનપત્રનું કોલમ

કટાર(-રી) સ્ત્રીં [સ કટાર, અપ દે કટાર]

એક બેધારું શસ્ત્ર (૨) [લા.] કટાક્ષભરી દષ્ટિ કે

વચન [-કેડે ખોસવી = કેડે કટાર આધવી]

કટાવ પું [સ કર્ત, પ્રા. કટ, કાટકુ પરથી] એક

છદ (૨) પત્તાની રમતમા અમુક પત્તા ન હોવા

તે (૩) કોટરણી, કલમ કરવી તે (૪) પત મોના

પેચ થવા-કરવા તે ઠંડારે વિં કોટરણીવાળું,

કલમી

કટાવણું સંકિં ['કાટવું' ઉપરથી] કપાવણું

(૨) ['કાટ' ઉપરથી] કાટ ચડે એમ કરવું

કટાવું અંકિં ['કાટ' ઉપરથી] કાટ ચડવો

કટાસણું નં [સ કટાસન] ઊન કે ઘાસ-દર્લતું

આસન

કટાહ પું [સં] કાચખાની પીંડનું કોટલું. ઢાલ

(૨) સ્ત્રીં પેણી

કટિ(-ટી) સ્ત્રીં [સ] કેડ, શરીરનો મધ્યભાગ.

ંખાણુ નં કમચખ (૨) ક દોરો ંદેશ પું

કેડનો લાગ. ંખદ્દ વિં કેડ આધીને ઊમેલું,

તૈયાર ંખંધ પું કમરપટો (૨) [ગરમી તથા

ઠડીનો ખ્યાલ આવવા] પૃથ્વીના ગોળાના

ખતાવાતા પાચ ભાગમાનો કાઈ પણ [ભૂ] (૩)

એક છદ; કટાવ ંમેખલા(-ખા) સ્ત્રીં

ક દોરો ંશ્લક(-ખ) નં કેડનું શૂળ-કુખાવો.

ંશ્વંખલા સ્ત્રીં કમરખધ, ક દોરો ંરુન નં

કેડે આવેલો દોરો (૨) કરતી ંરુનાન નં કેડ

ને તેથી નીચેના ભાગનું સ્નાન, એક કુદરતી

રોગોપચાર

કટુ, ંક વિં [સ] કડવું (૨) તીષ્ણું (૩) [લા]

અપ્રિય ંતા સ્ત્રીં ંપત્ર નં પિતપાપડો.

ંદ્દલ(-ખ) નં કડવું કળ (૨) કારેલું (૩)

ધડવારણું (૪) જેરી નારિયેળ

કટેવ સ્ત્રીં ભુઓ કુટેવ

કટેશ(-સ)રી નં ગળાનું એક ધરેણું

કટોકટી સ્ત્રીં [સ. કટ પરથી] અણીનો-ખારીક

સમય, કટોકટી

કટોદાન નં ડખો, દાખડો

કટોરી સ્ત્રીં [દે કટોરગ, સ. કટોરા] વાડકી

(૨) કાપડાનો સ્તનભાગ ઉપર રહેતો કાપલો

-રો. પું વાડકો

કટર વિં [હિં, પ્રા. કટ] ઘણું સખત (૨) ચુસ્ત,

આગ્રહી (૩) જીવલેણ

કટા(-ટી) સ્ત્રીં [મ કટ, પ્રા કટ (સ કર્ત)]

અકા; દોરતીનો લગ

કટું વિં ભુઓ કટર

કઠ સ્ત્રીં [સ કટ] તાડછાની કાયળી-સાદકી

કઠ સ્ત્રીં [ભુઓ 'કઠવું'] કઠારો, ખઠારો (૨)

આતરિક પીડા, અમૂઝણ (૩) કઠણાઈ

કંઠ પું [મ] (સ) એક ઋષિ (૨) નં. સ્ત્રી
(સં) કંઠાપનિપદ

કંઠ્યુ વિં [સ કઠિન] ઝટ લાગે કે પોચુ નહિ
એવું, સખત (૨) અધરું, મુસકેલ (૩) મજબૂત
(૪) કુ ખદાયક (૫) નિર્દય [-છાતીનું = કુ ખ
દેમ જટ ખમી ગફે તથા તેની સામે થઈ શકે તેવું
(છાતી, હૈયું) કંઠણ કરવું = કુ ખની અસર
મન પર ન થવા દેતા તેને દઢ કરવું] ઓપણું
નં, -ણાઈ (-શ) સ્ત્રી કંઠણ હોય તે

કંઠપંજર નં [કાષ્ટ + પજર] કંઠડો, હોદો
ઝંઝારી સ્ત્રી ['ઝંઝુ' ઉપરથી] અકળામણ,
નૂ જવણ

કંઠલો પુ. ભુઓ ખટલો ૧, ૨

કંઠું અંકિં [સ કાષ્ટ, પ્રા કટ્ટ] કુ ખ થયું;
મૂઝાણ (૨) બકારો મારવો-લાગવો (૩) કંઠણ
લાગવું, ખૂચવું

કંઠવો પું ધી તેલ ભરવાનો ગાંઠવો (૨) [સ કાષ્ટ
ઉપરથી ?] કુવામા બેસાડવું લાકડાનું ચોકડું
કંઠામ નં [ક + ઠામ] ભુઓ ઝંઝાણ
કંઠારો પું ['કંઠવ' ઉપરથી] બકારો, ધામ
(૨) ભુઓ કંઠડો

કંઠિન વિં [સ] કંઠણ. ઠા સ્ત્રી
કંઠિયારી (-રપુ) સ્ત્રી [ભુઓ કંઠિયારો] કંઠિ-
યાનની સ્ત્રી (૨) કંઠિયારાનું કામ કરતી સ્ત્રી
-ર નં કંઠિયારાનો ધવો -રો પું [સ
કાષ્ટદાર, પ્રા કટ્ટદાર] લાકડા કાપી વેચવાનો
ધવો કરનારો

કંઠિયો પું પૈસો, દોહિયું
ઝંઝાણું નં [ક + ઝંઝાણું] કુમળી જગા,
દેખાડના શરમ આવે એવી જગા (શરીરની)
(૨) મરામ - કથોલી જગા, કંઠામ

કંઠેરો (-રો) પું [પ્રા કટ્ટદાર ? ફિ કટ્ટદાર ?
ન કઠાઢા - કઠઢા] ખાગી, અગાસી, દાઢરો
ઇ યાદિ સ્થાનોએ પડી ન જવાય તે માટે કરેલી
આડ (૨) ગોખ, ઝંઝો (૩) ખટારો, મોહુ
ગાહુ -ડી સ્ત્રી નાનો ઝંઠો

કંઠાડી સ્ત્રી, -હિયું નં નાનું કંઠાડું
કંઠાડું નં [સ કાષ્ટ માળક] મસાલો રાખવાની
ખાતાવાળી લાકડાની પેટી; લકડિયું

કંઠાડો પું [ભુઓ કંઠેરો] ગોખ (૨) વહાણનો
પાથલો ભાગ [એક ઝેગ

કંઠાદર નં [કંઠ (કંઠણ, કંઠવું) + ઉદર] પેટનો
કંઠાર વિં [સ] કંઠ શ (૨) કંઠણ (૩) નિર્દય
ઠા, -રાઈ સ્ત્રી, ઓપણું નં

કંઠાળ નં [સ કઠોળ] દાળ પડે એવું - દિદલ
અતાર [કંઠ - હિયું નં કંઠિયું.

કંઠ (કં) સ્ત્રી [સ કાટિ, પ્રા કઠિ] (કા) કમર,
કંઠ સ્ત્રી એક વાગ આડેલી ડાગર, કંઠ (૨) ગાણીને
અપાતી વસ્તુ ઉપર એ કંઠે અપાતો વવારો, કંઠ
કંઠ, કંઠ અં (૨વં) એવો અવાજ કરીને
ઠંઠતું વિં ભુઓ કંઠડું ઠંઠતું અંકિં

ભુઓ કંઠડું ઠંઠાટ પું (૨) અં ભુઓ
ઝંઝાટ ઠંઠાટી સ્ત્રી ભુઓ કંઠાટી (૨)
અં કંઠાટ કરીને [-ખેલાવવી = રૂઆખ
ખેસાડવો, સખતાર કરવી] ઠંઠાવવું મંકિં
ઝંઠાવવું. ઠંઠિત વિં ઝંઠેલું, કંઠ (૨)
સઠાઈ બધ, ઇસ્રી બધ ઠંઠીને અં ભુઓ
કંઠીને (૨) ધસારાખ વ, ઘણા જ જોશમા

ઠંઠાવડી સ્ત્રી ખાતા કંઠડે એવી વડી ફૂલવડી
કંઠક વિં [૨વં] બહુકો ખોલે એવું (૨) [સ કવલટ]
કંઠણ, આકર (૩) કાચુ, અપગ્નિકવ (૪)
કંઠાકાવાળું, ભૂખ્યું, ઉપવાસી (૫) [સ લલક]
સ્ત્રી કાનવું એક ઘરેણું (૫) તખતી (ખારીની)
ઠંખાળી વિં સાવ ખાલી - નિર્ધન - કાઈ,
-કાશી સ્ત્રી કંઠકતા (૨) નાણાની તાણ

કંઠકા-ખાલૂસ વિં ભુઓ 'કંઠકો'મા
કંઠકાવણું સંકિં [૨વં] વગાડવું (પડવમ ઇત્યાદિ)
કંઠકિયું નં [ભુઓ 'કંઠક' ઇથો] પુરુગતા
કાનવું ઘરેણું

કંઠડી સ્ત્રી [ભુઓ કંઠડી-કો] કંઠડી -કો પું
ઝંઠો -કાખાલૂસ વિં ભુઓ કંઠક્ય ગાળી

કંઠ (-ર) કોચલી સ્ત્રી કરચલી, કરચોલી
કંઠખેદ પું [ફિ કટ્ટલેત] કંઠખો ખોલનાર ભાટ
કંઠખો પું [ફિ] કંઠા જેવી એક પીરસાની રચના
કંઠછી સ્ત્રી [ફિ. કંઠચ્છુ] રસોઈ હલાવવાઠે
પીરમવાનું છેડે વાડી જેવું પાળી ઢાંડીનું એક
માધન -છા પું મોટી કંઠછી. [-હલાવવો =
ઘાલમેલ કરવી, ઢાળા દેવી; મારું મારવું.]

કડછલ પું [મ કઢ્ઝીલ] સતાર ખીન જેવા
વાધોમાં પડ્યો હોતો તાર [અવાજ
કડક, ઠકડક અં (૨૧૦) દૂટવા કે કરડવાનો
કડકડ અં (૨૧૦) ઠબૂસ જુઓ કડકઠૂસ
કડ(-ઠ)ણ સ્ત્રીં [સ કટક] કરાડ (૨) કોસની
કાંખી (૩) [સ.કટ = રૂઢિ ઉપરથી] આદત, લઢણ
કડતલ સ્ત્રીં જુઓ કરતાલ (૨) [કા] નકામી કૂથડી
કડતલું નં [જુઓ 'કટલું'] કપાસની સાંઠીઓનો
ગૂથેલો પડદો, કટલું
કડદો પું ઓછું આપણુ તે (૨) ભેગ (૩) કટલું.
[-કરવો = છૂટ મૂકીને ઓછામાં આપી દેવું
(૨) વાવો પતવી સોદા નકરી કરવો]
કડપ પું જુઓ કરપ (૨) સ્ત્રીં જુઓ કડખ
કડપણુ નં [કડપ + ણ] છોડને કાપી કાપીને
ખેતરમાં થોડે થોડે અતરે ઢગલા કરવા તે (૨)
[?] શવેલાનો વાસણમાં ચોટેલો પોપડો, ખખડું
કડખ સ્ત્રીં [સ કઢવ] જાળખાજીની ત્રાકા સાકા
કડલી સ્ત્રીં [સ કટક] હાથનું એક ધરેણું, કઢી
-લું નં પગનું એક ધરેણું, કલું
કડલું વિં [સ કઢક, પ્રા. કઢમ] કરિયાતાના
સ્વાદ જેવું, કડ (૨) અપ્રિય (૩) નં [સ
કઢવકમ] એક જ રાગના કાવ્યની કેટલીક
કડીઓનો સમુદાય [કડવી અંખ = નાપસંદગી
કે અર્પાની નજર કડવી જીભ = અપ્રિય લાગે
તેણે ખોલણુ તે] ઝેર, વખાળ વિં ઝેર જેવું -
ખૂખ કડવું -વટિયું નં એક દવા -વાટ
પું, સ્ત્રીં કડવો સ્વાદ (૨) [લા.] લાગણીઓની
-સખંધની કટકા -વાટલું સં કિં કડવું
ઓસડ આપણુ -વાણી સ્ત્રીં કડવી દવા
-વાળોલું વિં કડવું ખોલણુ, મીઠાળોલું
નહિ એવું. -વાશ સ્ત્રીં [+ આગ] કડવાપણુ
-વી સ્ત્રીં એક વેલ, ગણો [લોટો
કરવો પું [જુઓ 'કરવો'] કરવડો, નાળચાવાળો
કડવો પું પાટીદારની એક જાતનો માણસ
કડમલો પું પડખાંતિયુ
કડા પું એક જાતની હાગર -ચોખા (૨) [સં
કુટજ] કડો ઠંડાલ સ્ત્રીં ધટ્ટાવના ઝાડની છાલ
કડા (-ઠા) સ્ત્રીં [સં કઢાહ, પ્રા કઢાહ]
તળવાનું વાસણ, પેણી (૨) ચર ઠંઈ સ્ત્રીં પેણી

કડાક અં (૨૧૦) કડાક એવો અવાજ કરીને
કડાકડ અં (૨૧૦) કડાકડ એવો અવાજ સાથે.
-કી સ્ત્રીં [જુઓ કટાકટી] હરીશાઈ, ચડમા-
ચડસી (૨) સખત બોલાબોલી, તડાતડી (૩)
ધડાધડી, માગમારી (૪) શત્રુવટ (૫) જુઓ
કડાકો ૨ [માથાકોઢિયુ કટાળાલરેડું
કડાકટ સ્ત્રીં, -ટો પું માથાકટ -ટિયું વિં
કડાકો પું [૨૧૦] કડાક એવો મોટો અવાજ (૨)
નકોરડો ઉપવાસ, લાલણ [કડાકા ફોરવા =
આગળી ખેચી દેવાળીને કડાક અવાજ કરવો
કડાકા પડવા, થવા = ખાવા ન મળવું,
ઉપવાસ થવા] [સન્ન
કડાજૂડ, કડાખીડ અં અડાખીડ, ધમવેકાર.
કડાનું વિં [સ કુન, પ્રા. કઢ + નું] (કોઈને
માટે) અંજિત કરાયેલું, -ને યોગ્ય; -ને માટેનું
ઉદાં 'આ અનાજ ફૂતરાના કડાનું છે' 'કોઈના
કડાનું હોય તો મને ન ખપે' [દૂધી ખ ફૂડ
કડા (-રા) ખીન સ્ત્રીં [તુ કરાવીન] એક નાની
કડા (-ઠા) યુ નં [જુઓ કડા] મોટી કડાઈ, પેણી
કડાર વિં [સ] માજર (૨) અહકારી
કડાસન નં [સ કટાસન] હાંનું આસનિયુ,
ધાસની ચટાઈ
કડિયા (-ચો) કોટ પું મોઈદાની એક મત
કડિયાળી વિં સ્ત્રીં કડિયાળી (હાગ)
કડિયું નં [જુઓ કંડ = કેડ] જુઓ કેડિયુ (કા)
કડિયો પું [દિ. કઢકમ] છોવા ચણવાનું કામ
કરના કાગીચર. -યણુ સ્ત્રીં કડિયાની સ્ત્રી
-ચાકામ નં છોવા ચણવાનું કામ
કડિયોકોટ પું જુઓ કડિયાકોટ
કડિંગધીન અં (૨૧૦) એવો અવાજ કરીને
કડી સ્ત્રીં [સ કટક, દે કઢા] આકડી, 'હક'
(૨) ગોળ વાળેલો તાં કે સળિયો (૩) કાનનું
એક ધરેણું (૪) ખેડી (૫) કવિતાનું પદ, ચગણ (૬)
ઓળ, હાર (૭) ખારણાની આકડી માકળ
[-કરવી = ખેડી પહેરાવવી -દેવી, મારવી
= સાકળ વાસવી] ઠોઠા વિં કડી અથવા
સાકળ તોડે એવું (૨) મજબૂત ઠબડ, ઠખંવ
વિં ઠાગંધ (૨) સાકળરૂપે ગઢેલું [ઐષધિ
કડું નં [સ. કઢક પ્રા કઢુ] એક વનસ્પતિ-

કહું નં [સં કટક, પ્રા કડક] ગોળ વાળેલો
ધાનુનો સળિયો, મોટી કહી (૨) હાયતુ એક
ધરેલુ

કહૂખલો પું [સં કટક+લો] ખૂલો, કાલો
કહૂચુ વિં [સં કટુ ઉપરથી] કહવારાપડતુ, જરા
કહવા જેવા સ્વાદતુ

કહે અં [મ] કને, પાસે (૨) તરફ
કહેટાટ અં [વં] સપાટાખંધ
કહેથડે અં (૨વં) ધમધોકાર, બહુ સારી રીતે
કહો પું [જુઓ 'કહા'] એક વનસ્પતિ, ધદ્રજવતુ
ઝાડ [એક ઓત્તર

કહોકંદ્ર નં ચક્રમક અને દોરીતુ દેવતા પાડવાનુ
કહોળ વિં [ક+હોળ] ખેડોળ, કદરુપુ

કહણ વિં જુઓ કહણિયુ (૨) સ્ત્રીં જુઓ
કહણ(૩)વાની(મુ) (૪) નં ['કહવુ' ઉપરથી]
મસાલાવાળુ ઓમામણ -ણિયું વિંચીહિયુ,
- કહાપો ઝવ્વાના સ્વભાવવાળુ -ણું સંકિં
[મ. કથ, પ્રા કટ] ખૂબ ઉકાળવુ (૨) અંકિં
કહાપો કન્નો, ઊકળવું

કહંગ પું [ક+ઠંગ] કચાલ, ગેવર્તણૂક -ચું
વિં ઠંગ વગરનુ, ખેડોળ

કહા, ઠંધ સ્ત્રીં જુઓ 'કહા'મા
કહાણુ (-ચેલુ) વિં ['કટવુ' ઉપરથી] કટિયલ
(૨) કહણિયુ

કટાપો પું ['કહવુ' ઉપરથી] કહારો, ધામ (૨)
જ્યેશ, પરિતાપ (૩) કદી (તિરસ્કારમા)

કહામ નં ઘોડા અને બળદને પલોટવાનુ લાકડાનુ
રિકાણ ચોકું

કહાયુ નં [સં કટાહ] મોટી કહાઈ
કટાચેલું વિં જુઓ કહાણુ

કહાનં નં [જુઓ 'કાહાર'] દોઢ બાધવાની
પડળી - ઘર, કાઢિયુ

કહારો પું ['કાહવુ' ઉપરથી] ઊચક વસ્તુ લેવી
તે ઊધડ ઇતરો

કહાવણું મંકિં 'કહવુ', 'કાહવુ'નુ પ્રેરક
કહાણું અંકિં 'કહવુ', 'કાહવુ'નુ કર્મણિ

કહાળ વિં [ક+હાળ] ખગમ ઢાળવાળુ (૨)
પું છીડ, ખોડીખાત [ઉકાળેલુ

કટિયલ વિં ['કહવુ' ઉપરથી] કહેલુ, ખૂબ

કદી સ્ત્રીં [કે કઢિલ, જુઓ કહવુ] ખાવાની
એક વાની -દો પું જુઓ કહાપો ૨, ૩(૨) કાઠો

કણ પું [સ] કણો (૨) ઘણો નાનો ભાગ,
પરમાણુ (૩) કાગરી (૪) [લા] બ્રાહ્મણ કે
અભ્યાગતને આપેલુ ભિક્ષાન ૦૬૧૨ વિં
દાણાદાર(૨) કાગરીવાળું ૦ખીઠ સ્ત્રીં દાણાખીઠ
કણ(-ણ) પ્રત્યય કિંને લાગતા 'તે કિયા
કરનાર', તેની દેવવાળુ 'એ અર્ચનુ વિં બનાવે
ઉદાં ખીકણ, -ણું, લડકણુ

કણક વિંકડક, જરા કાચુ (૨) સ્ત્રીં [મ કળીક]
આથેલો લોટ(૩) [સ કળિકમ્] કણ, ભિક્ષાન
[-કરાવવી = ભિક્ષાન આપવુ -કેળવવી,
ચૂંદવી, દૂ પવી, આંધવી = (રોટલી પૂરી
ઇંનો) લોટ પાણી નાખી, ચૂદીને તૈયાર કરવો]

કણકણુ સ્ત્રીં [કે] (૨વં) કણકણાટ ૦હું
અંકિં દુ ખ અથવા અસતોપને લીધે
ગળામાથી અમ્પટ અવાજ કાઢવો, ઝીણું રોલુ
-ણા(-ણી) સ્ત્રીં થયરાટ, ક પારી, કમકમાટ
(૨) કટાળો -ણાટ પું કણકણુ તે -ણા
પું થયરાટ, ક પ [(હિ ચકાતુ)

કણકણું અંકિં [સ કર્ણ] કચૂડ કચૂડ થલુ
કણકી સ્ત્રીં [સ કળિક] ચોખાનો ભાગ (૨)

ઝીણો કણ ૦૬૧૨ વિં [તદાર] કણકીવાળુ,
દાણાદાર

કણુ સ્ત્રીં [મં કરજા] એક ઝાડ -જુ નં
કણજનુ બી -જિયુ નં કણજના બીનુ તેલ

કણજો પું જુઓ કણેજરો

કણ(-ણો, -ણાય)તું નં ['કણ' ઉપરથી]
દરમાયા તરીકે અપાતુ અનાજ

કણદાર, કણખીઠ જુઓ 'કણ'મા

કણદિયો પું [સ કળ (ના ઝાકાતુ) + દીપ?]
સ્ત્રીં જોના હાયતુ એક ઘરેલુ

કણખી વિં [સ કુટુમ્બિન્ પ્રા કુટુવિ] એ
નામની એક જ્ઞાતિ (૨) પું એ જ્ઞાતિનો
માણસ (૩) [લા] તાખેદાર આદમી, ગુલામ
-ખણુ સ્ત્રીં કણખીની સ્ત્રી

કણમણુ અંકિં જુઓ કણકણુ
કણમણાટ પું જણમણુ તે

કણચરી સ્ત્રીં [સ કનક, પ્રા કળય પરથી]
+ સોનાનુ એક વરેલુ

તે ઠદાર વિં કદરવાળુ ંયું સં કિં
 [કદર' પરથી]કદર કરવી [(૩)કૂપ(?)
 કદરજ વિં [સ કદર્ય] કબૂસ (૨) પાણ, કુદ્ર
 કદરદાર વિં, કદરયું સંકિં ભુઓ 'કદર'મા
 કદર(-ર)યું અંકિં [કજળયુ' ઉપરથી]ઓલ
 વાલુ, યુગાલુ (દીવાનુ કે દેવતાનુ)
 કદરી વિં કદરજ, કૂપણ (૨) કદર ભણનાર
 કદરયું વિં [સ કદ્રપ] કૂખડુ, ખેડોળ
 કદવા સ્ત્રીં [ક+કવા] કદવા, શાપ
 કદવાન વિં [ક+વાન] કદવાળુ, કદાવર
 કદયું સંકિં [સ કદ્] મારણ, ધન કરવી
 કદશના [કદ્+અશના] ખેદરકારી, ધ્યાન ન
 આપવું તે (૨) ચિતા કાગળ
 કદદી(-ળી) સ્ત્રીં [સ] કળ ંનાલ(-ળ)
 સ્ત્રીં કળના થડની અદરનો સુંવાળો ભાગ
 ંયુષ્ય નં કળનુ ફૂલ ંકલ(-ળ) નં
 કળુ. ંવન નં કળોનુ વન, કળો બધા ઘણી
 હોય એવી જગા ંદત ભયુંકળનો થાલલો
 કદહાડો પું [ક+હાડો] કમોસમ(૨) દુખનો
 દહાડો [ભુઓ 'કદદી'મા
 કદળી, ંનાળ, ંયુષ્ય, ંકળ, ંવન, ંદત'ભ
 કદ ભ નં [સ] એક ફૂલગ્રહ, કદમ
 કદા અં [સ] ક્યારે (૨) કાઈ સમયે, કદાય
 ંય અં દેવયોગે, રખેને (૨) કાઈ વાર
 (સભવ ખતાવવા) ંચિત્ અં [સ] કાઈ
 વખતે, ક્યારેક, કદી ંપિ અં [સ] કદાચિત
 (૨) કાઈ દહાડો પણ, હરગિજ
 કદાગરે પું કનિયો (૨) અદાવત, અટસ
 કદાવર વિં [ફા કદાવર] મોટા કદ અથવા
 આકૃતિવાળુ (૨) મજબૂત
 કદાસણુ સ્ત્રીં વઢકારી સ્ત્રી
 કદી અં [કો+દી?] કદાપિ, ક્યારેય પણ
 (૨) કાઈકે વેળા ંક અં જવલ્યે, કાઈકે જ
 વાર. ંકદી અં કાઈ કાઈ વા
 કદીમ(-મી) વિં [અ] અસલી, પ્રાચીન,
 ભૂના જમાનાનું [ને કાઈ વાર
 કદીમદી અં [કદી+મદી (દિ)] કદી નહિ
 કદીમી વિં ભુઓ કદીમ
 કદીર વિં [અ] શક્તિમાન, સર્વશક્તિમાન

કદુવા સ્ત્રીં [ક+કવા] કદવા, શાપ
 કદૂરત સ્ત્રીં [અ] મલિનતા, કહોળાપણુ (૨)
 અસ્વસ્થતા (૩) શકા
 કદષ્ટિ સ્ત્રીં ભુઓ કદષ્ટિ
 કદુપું [ફા કદ્] કૂધી (૨) [લા] ખતો, દૂ કો
 ભડો ને મજબૂત લાકડાનો દડો (૩) ઘોકણુ
 કદુ પું [સ] (સ) કચ્છપ મથિની સ્ત્રી -
 નાગલેકોની માતા ંકુમાર, ંચુત પું નાગ
 કદૂપ(-પુ) વિં [સ] કૂખડુ, કદચુ
 કધાન નં [કુ+ધાન્ય] હલકી ભતનુ અનાજ
 (કાદરા, ખદી ધં) (૨) ખગડેલુ અનાજ
 કધોડું, -ણુ વિં [ક+વોડુ, વોણ] કંથોણુ
 -ણી સ્ત્રીં લાખો વખત ચીજ ન વોવાથી
 થતી એની ગાઢ મેલભરી સ્થિતિ (ખાસ કરીને
 કપડાની) -ણું, -તું, -વણુ વિં વોયુ
 ઘોવાય નહિ એટલુ મેલુ
 કનક નં [સ] સોનુ (૨) ધન, ફોલત (૩)
 કંતૂરો ંપાટી સ્ત્રીં સોનાનો પટો ંકલ
 નં સોનાનું ફૂલ (૨) કાનનું એક ઘરેણુ
 (૩) ધતૂરાનુ ફૂલ ંચુદ્રા સ્ત્રીં સોનામહોર
 ંવણું વિં સોનાના રંગનુ ંસારિકા સ્ત્રીં
 એક પક્ષી -કાચલ(-ળ) પું (સ) સુમેરુ
 કનકવી સ્ત્રીં [હિ કનકૌવા] નાની પતંગ
 -વો પું પતંગ [-અપાવવો, -ચુકાવવો =
 પતંગને ઊડતો કરવા ખીજએ દૂર સુધી લઈ
 જઈ છોડવો, છૂટુ અપાવવી -ચુકાવવો પતંગ
 ઉડાડવો, ઊંચે ચડાવવો]
 કનજર સ્ત્રીં [ક+નજર] કુંદષ્ટિ
 કનકયું સંકિં દુખ દેવું, પજવવુ -ગત સ્ત્રીં
 કનકયુ તે, હેરાનગતિ
 કનકાટ પું કનકયુ તે
 કનફૂલ નં [સ કર્ણોત્પલ, પ્રા કણ્ણવ્પલ? કે
 કણ + ફૂલ?] જાનનુ એક ઘરેણુ, કનકફૂલ(?)
 કનવા, ંર સ્ત્રીં દરકાં, ચિતા
 કન(-ના)સ્તર નં [ક કેનિગટર, દિ.] વાસ
 કે ઘાસની ચીપોની ટોપલી કે કડિયો (૨)
 શીંકી (પડિયાની) (૩) દીનના પતરાનો કબ્બો
 કનાઈ (ના') પું [હિ કન્હાઈ, સ. કુળ્ણ]
 (સં) +કનૈયો, કહાન (૫)

કેનાત શ્રીં [સ] તબૂની ઝપડાની લીંત (૨)
ભડા ઝપડાનો પડદો

કેનાસ્તર નં બુઝો કનસ્તર

કનિષ્ઠ વિં [સ] ઉમ્મરમા સૌથી નાનું (૨)

સૌથી નાનું (૩) છેક ઊતરતું, હલકામા હલકું.

૦તા શ્રીં ૦પકા પું છેક ઊતરતો પક્ષ

(૨) હલકી ગત -છિડા શ્રીં ટચલી

આગળી(૨)વિં નાની (બહેન) [આવે છે

કની અં 'કે નહિ?' એ અર્થમા વાક્યમા

કનીનિકા શ્રીં [સ] આખની કીકી

કને અં [સં કર્ણે] પાસે

કનેરા શ્રીં [સ] વેસ્થા (૨) હાથણી

કનેગી શ્રીં ['કણ' ઉપરથી] ચોખાની કાછ(૨)

['કિનારી' ઉપરથી] કિનારી,કેર(૩)કાગગી(૪)

ખારી પૂરી (૫) [હ કેનેરી] એક પક્ષી

કનેરુ નં ['કિનારો' ઉપરથી] કિનારો, કેર(૨)

અં બુઝો કને, પાસે

કનેવાળિયો પું [કને + વાળિયો(વાળો)](કા)

મકાનમા ઘૂસેલા ચોરનો ખહાર ઊભેલો સાથી

કનેાછ શ્રીં[હિ કનૌજ, સ. કાન્યકુબ્જ, પ્રા

કન્નડજ્જ] મધ્ય ગંગાચમુના અને ઉત્તર

પ્રદેશની એક હિંદીની ખોલી

કનેૈયો પું[સ કૃષ્ણ,પ્રા કણ્ઠ-ન્ઠ,હિ કન્ઠૈયા]

(હસ્તુતિ ખોલવામા લોપાઈ ગઈ છે) (સ)

કૃષ્ણ કેનાઈ

કનેાચાં નંબંબં [સ કર્ણ, પ્રા કણ -ન્ન

પન્ધી? કે કણાલાસ?] કાનની ખૂટો

કનેાછા નં એક પ્રનરપતિ

કેન્ના શ્રીં[હિં,મ સ. કર્ણ, પ્રા કન્ન પરવી?]

કન્યા, (ઊડવા માટે) પતંગના ઢૂંઢા અને કમાન

સાથે બવાતી દોરીની ચોળના [-ખાવી =

પતંગે એક બાબુ કંજાતું ઊડતું -ખાંવવી =

કંજાની ચોળના કન્વી, તે દોગી ખાધવી] ૦હું

અં કિં એક બાબુ નમતું રહેલું, ગિજાતું

(પનગતું) -ત્રી શ્રીં કંજાતી ચોળી જરવા

માટે પનગને છેડે ચોડાની પૂછડી (૨) [?

નાની પતંગ

કન્યકા શ્રીં [સ] નાની કુવારી છોકરી

કન્યા શ્રીં[સ] કુવારી છોકરી(૨)પુત્રી,દીકરી

(૩)એક મણિ(૪)મોટી ઇલાચચી(૫)[સં]દુર્ગા,

પાર્વતી [-ઊતરવી =કન્યા જવી લગ્નવહેવાર

બધાએ,ખેડીવહેવાર હોવા] ૦ઉતાર પું ૦કન્યા

ઊતરવી અપાવી તેકે તેનો વ્યવહાર, ૦કેળવણી

શ્રીં ૦કન્યાઓની કેળવણી; શ્રીકેળવણી

૦કાળ પું કુવારાપણનો સમય (૨) કન્યાને

પરણાવી દેવાનો સમય ૦કુખ્ત પું (સ)

એ નામને કનોજની આબુબાલુનો એક

પ્રાચીન દેશ ૦કુમારી શ્રીં(સ) હિંદુસ્તાન

ના દક્ષિણ છેડાની ભૂશિર(૨)દુર્ગા ૦ગત નં

શ્રીવન,પક્ષુ(૨)કન્યા રાશિમા ગ્રહની ગિયતિ

૦મહાણુ નં કન્યાને પરણવું તે, લગ્ન ૦ચૂડી

શ્રીં પગણતી વખતે કન્યાને પહેગવવાની

ચૂડી ૦દાન નં કન્યાને વિગિપૂર્વક પરણાવવી

તે(૨)તે વખતે અપાતી પહેગમણી ૦દાયો

પું કન્યાને અપાતો દાયત્તે -પહેરામણી

૦ધન નં કન્યાસ્વી ધન ૦પુત્ર પું કુવારી

કન્યાને થયેલો પુત્ર(૨)લાણે ૦રાશિ વિં

શ્રીના જેવા ગુણવાળું, ખાયલુ(૨) શ્રીં એક

રાણી ૦ધય નં કન્યા તરીકેની ઉમર

૦વસ્થા શ્રીં કન્યા તરીકેની અવસ્થા

૦વિકચ પું કન્યા દેવા ખદલ પૈસા લેવા તે

૦શાળા શ્રીં છોડીઓની નિશાળ

કન્યા શ્રીં બુઝો કંજા

કન્યાણુ નં વીંગો

કપ પું [મ, સ કાર્પાસ પરથી?]ભમગરી, કંદ

(૨) [હ] ખાલો

કપચી શ્રીં[મ કો કપચી,સ કવચ?]મડક

પૂગવાનો પથ્થર (૨) પથ્થરનો ભૂંડો

કપટ નં[સ] છળ,પ્રપચ (કુરુણું, -ખેલણું,

-રમણું) ૦કેટ પું ઠગવા માટે ઊભો કરેલો

ખનાવડી કોટ (૨) ઢોગનો પડદો ૦ખેર વિં

કપટી, ઠગ ૦નિદા શ્રીં છેતરવા માટે કરેલી

કોઈની નિદા ૦પ્રખ ધ પું કપટની ચોળના

૦ખાજ વિં કપટખેર ૦ખાછ શ્રીં ઠગાઈ,

ધૂર્નતા(૨) કપટની ભળ ૦ભાવ પું કપટની

વૃત્તિ ૦ચુદ્ધ નં કપટભૂંડું કે કપટથી લડાતું

ચુદ્ધ ૦કપ વિં કપટી રૂપવાળું, ઠગાર ૦વધ

પું કપટ કરીને મારી નાખવું તે ૦વિદ્યા

શ્રીં કપટ કરવાની વિદ્યા ંવેશ પું ભૂદો-
બનાવટી વેશ, સોગ -ટી વિં કપટવાળુ,
કપટભયું (૨) કપટ કરનાર

કપ(મ)કાળ શ્રીં ભુઓ કમકાળ
કપડછાણુ વિં [હિ કપડછાણ, ભુઓ કાપડ +
છાણુ] કપડાથી ચાળેલુ (૨) કપડામા સીવી
લઈ છાણમાટીથી લીપેલુ (૩) નં કપડાથી
ચાળેલુ તે

કપડમટ્ટી શ્રીં [હિ કપડમિટ્ટી, ભુઓ
કાપડ + માટી] હવા ન પેસે તે માટે, કપડા અને
માટી વડે ડાટો મારવો કે કપડુ લપેટી માટીનો
લેપ કરવો તે

કપડું નં [સં કર્પટક, પ્રા કપ્પડ] કાપડ,
લૂગડુ (૨) પહેરવાનુ લૂગડું - વસ્ત્ર - હાલત્તાં
નં અંબં [મ, હિ કપડાલત્તા] પહેરવાના
લૂગડાલત્તા [વગેરેનુ (૨) ગાયત્રુ, ડગળુ
કપનરું (-ળું) નં છાલ, છોતર (કેરી, કૂધી
કપના શ્રીં [સં] કીડો

કપરું વિં [દે ચ્વપર] મુસ્કેલ, અવરુ (૨)
વસમા - કડક સ્વભાવવાળુ (૩) ખાપરુ, લારે
પહોચેલુ

કપરોડ શ્રીં અખોલ, અખોલમા અખોલ
કપટિકા શ્રીં [સં] કોડી (૨) છેકે હલકી
ડિમનુ નાણુ

કપાટ નં [સં] કમાડ, ખારણુ (૨) કપાટ
અંખધ પું ચિત્રકાવ્યનો એક પ્રકાર

કપાણુ નં લૂ લાગવી તે (૨) [ભુઓ કાપ્પ -
કપાણુ] કાપણુ - કપાણુ તે

કપાતર વિં ભુઓ કપાત્ર

કપાલ(-ળ) નં [સં] ભમરની ઉપરનો અને
માથાના વાળની નીચેનો મોઢાનો લાગ, લલાટ
(૨) ખોપરી (૩) [લા] લાગ્ય ંપદી વિં (૨)
નં કપાળમા પગ હોય એવુ (છવડુ). -લિકા
શ્રીં કીકરું (૨) દાંતનો મેલ -લી પું
ખોપરીનો હાર રાખનાર - મહાદેવ, શિવ (૨)
એક જાતનો અથોરી ખાવો - શિવલજા (૩)
હલકી વર્ણનો માણસ (માછીથી બ્રાહ્મણીને
પેટે ઉત્પન્ન થયેલો) -કી વિદ્યા શ્રીં
અથોરીની વિદ્યા

કપાશિ(-સિ)યું વિં [ભુઓ કપાસ] જેમા
કપાસનો પાક થતો હોય એવું -ચો પું
કપાસનુ ખી (૨) પાકેલા ગૂમડા, ખીલ ઇલાદિ-
માથી નીકળતો ગંઠાચો દાણો

કપાશી(-સી) શ્રીં [ભુઓ 'કપાશિયો']
(પગની) કણી, આંટણ

કપાસ પું [સં કાર્પાસ, પ્રા કપ્પાસ] કપાસનો
છોડ (૨) ખી સાથેનુ ઃ

કપાસિયુ, -ચો ભુઓ 'કપાશિયુ'મા

કપાસી શ્રીં ભુઓ કપાશી

કપાળ નં ભુઓ કપાલ [-કૂટણું = શોક
વગેરેના આવેશમા કપાળે હાથ પછાડવા (૨)

સખત મગજમાની કરવી (૩) હતાગ થયુ
-ધોઈ આવણું = લાયક થયુ, વિદ્યાતાના લેખ

દૂર કંવા -કૂટણું = કમનસીબી થવી, લાખા
વખતની આશા ધૂળ મળવી કપાળે કંકુ =

ધનભાગ્ય, નશ -ળે કાળળ, -ળે મેશનો
આંદલો અપજશ -ળે ચોટણું તિરંગરમાં

આપણુ (૨) માથે પડે તેવી નકામી વસ્તુ
આપવી -ળે ચોટણું = માથે પડેલુ પાલવે

પહું -ળે હામ દેવો = કંશુ જ ન આપણુ
-ળે હાથ દેવો = ખિખ નિગશ થયુ] ંકૂટ

શ્રીં માથાકોડ, મગજમારી ંકૂટિયુ, ંકૂટું
વિં માથાકોડિયું, કટકટ કરતુ (૨) ઘણી મગજ-

મારી કરાવે એવું ંકૂટો પું કપાળકૂટ
-ળિયો પું કપાલી (તુચ્છકારથી)

કપિ પું [સં] વાંદરો (૨) શ્રીં (કા) એક જાતની
ચોડી ંકવજ પું (સં) અભુન. ંતાન વિં

વાંદરા જેવુ, તોફાની ંસુખ નં વાંદરાનુ મો
(૨) વાંદરાના જેવુ મો

કપિલ વિં [સં] ઘેરા બદામી રગનુ (૨) પું
(સ.) સાખ્ય દર્શનના પ્રણેતા ઋષિ -લા

વિં શ્રીં ઘેગ બદામી રગની (૨) શ્રીં ઘેરા
બદામી અથવા તદ્દન કાળા રગની ગાય (૩)

તદ્દન એક રગની ગાય (૪) એક જાતનો લાલ
સુગંધી ભૂકો (૫) [સં] ઇશાન કોણના પુડરીક

નામના દિગ્ગજની પત્ની (૬) કામવેનુ -લા પટ્ટી
શ્રીં લાદરવા વદ છઠ, હસ્ત નક્ષત્ર, વ્યતિપાત

અને મંગલવાર. એ ચોગવાળો દિવસ

કપિ-જલ નં [સ] તેતર (૨) ચાતક (૩)
પું (સ) [કાદબરીમાં] જ્વેતકેતુ ઋષિને

પુત્ર -લા સ્ત્રી (સ) એક નદી

કપીથ નં [સં. કપિથ] + કાઠું કે કાઠી

કપીશ પું [સ] (સ) કપિ-વાનન્તો ઈશ,
હનુમાન [એવો પુત્ર

કપૂત પું [સ. કુપુત્ર] ખગબ-નામ બેબે

કપૂર નં [સ કર્પૂર. પ્રા કર્પૂર] એક મુગધી
દાર્ધ. ૦૦૦ વૈતરુ નં આનદદાયક કામકાજ

[કપૂરે કોગળા કરવા = સુખવૈભવ માણવો]

૦કાચરી(-દી) સ્ત્રી [+ (હિ) કચરી]

એક મુગધીદાર મુળિયુ ૦ચીની સ્ત્રી

[ન કાપૂરચીની] એક ઐપધી (૨) ચિનાઈ

સાકર ૦તેલ નં કપૂરતુ તેલ ૦મધુરી સ્ત્રી

કપૂની સોડમ માગ્તો એક છોડ -રિયાં

નં ૦૦૦૦ કપૂની પાન (૨) કાચી કેગના

લાખા ચીરિયા -રી વિં કપૂરના જેવું, સફેદ

(૨) એ નામની જાતનું (નાગવેલનું પાન)

કપેચાં નં ૦૦૦૦ [કપચી (ગાખચુ, ચીં) ?

કે 'કવચા' ઉપરથી ?] એક વસાણુ

કપેચું વિં [ક + પેચ] અટપડું, અધરું

કપોદી સ્ત્રી -કું નં સરખાવો મ. કર્પ (-પ)ટ]

પોપડી (રોટલા, રોટલી ઇલાહિની) (૨) પાતળી

છાલ, ઝીણું પડ

કપોત નં [સં] કપૂતર (૨) હોલો ૦ક નં

નાનું કપોત (૨) સાજખાર (૩) મુરચો

૦ની, -તિની, -તી સ્ત્રી ૦કપોતની સ્ત્રી

કપોલ(-ળ) પું [ન] ગાલ (૨) વાણિયાની

એક જાતનું ૦કદિપત વિં ૦ખનાવડી, ઓઠવી

કાઠેલું, આકાશપુષ્પ જેવું ૦કદપના સ્ત્રી ૦પાયા

વિનાની -ખોડી કદપના

કપોળુ નં કપાળ ઉપરના વાળ બોડાવી કરાતી

અર્ધ ચક્રાકાર હાલમત

કપોતાન પું [પો] આગેવાન, વડો-ઉપરી

અમલદાર (૨) ટડેલ, વહાણ કે આગળોટનો

ઉપરી (૩) પલટણનો કે કોઈ દુઝીનો ઉપરી

(જેમ કે કિટ્ટનો)

કપ્પડ નં [સ કર્પટ, પ્રા] કાપડ ૦કણુથ

[પ્રા, સં કનક] નં + ધણુ ક્રીમતી કાપડ

કપર સ્ત્રી (ક) ભેખડ, નદીની કગડ (૨)

વિં બુઓ કપર

કપ્પી સ્ત્રી, -પ્પો પું બુઓ 'કપ્પી'મા

કક પું [સ] આયુર્વેદ પ્રમાણે શરીરની ત્રણ

ધાતુમાની એક, શ્લેષ્મ (૨) ખાસી, ઉવગ્મ

(૩) ગળદો, બળખો (૪) ચક્રમકના તાણખા

ઝીલવાનું રૂ, ભમગરી, કપ ૦ક્ષય પું

કેકસાનો ક્ષય, એક રોગ ૦નવર પું કેકના

વિકાને લીવે આવતો તાવ ૦સ્ત્રાવ પું

કેકનો એક રોગ -કેદાર નં [+ ડર]

કેકના વિકારને લીવે થતો પેટનો એક રોગ

કેકન નં [મ] શયને ઓઠાહવાનું લગડું (૨)

[ક કેદિન] શય મૂકવાની પેટી -ની સ્ત્રી

[મ] કેડીનું કુલુ, કડીરનો વેશ (૨) ટૂકી

ખાચનું લાણુ પહેગણુ [(૨) મગમત

કેકલાત સ્ત્રી [મ કપાલત] ચૂનાની ગાંઠ, છો,

કેકા વિં [ફા સ્વફા] ખફા, કોધાયમાન,

નાખુશ ૦મરણ સ્ત્રી નાખુશી, ઇતરાણ

કેકાત સ્ત્રી [મ કપ્પારહ] ઇસ્લામી શબ્દિત

પ્રમાણે પાપનિવાણાર્થે કરેલું પુણ્યદાન,

પ્રાયશ્ચિત્ત(૨)નુકસાન, હાનિ(૩)કલિયો, ટટો

કેકેડું વિં [ક + કેડ (નિકાલ)] વિષમ,

વિપરીત (૨) કઠણુ, કલાણુ (૩) મુઝેલ

કપક પું [ફા] એક પક્ષી

કપજ વિં [મ કવજ] કપજમા કે તાખામા

હોય એવું (૨) [મ કવજ] બ વકેશવાણુ

-ભગીરો પું મિલકતનો કપલે આપીને

તે ઉપર વ્યાજે નાણા લેવા તે -જાન પું

[મ કવજહ] કપલે, હવાલો -જિથ(-યા)ત

સ્ત્રી [મ કવિજયત] રોકાણ અટકાવ (૨)

બ ધકોશ, મળાવરોવ, એક રોગ -જેદાર

વિં કપલે ધરાવનારું (૨) પું તેવો માણસ

કપલે પું [મ] તાખો, હવાલો, ભોગવટો (૨)

દયાણ, પકડ (૩) ખાચ વગરનું અથવા ટૂકી

ખાચનું બદન (૪) ચોળી [-કરવો = તાખામાં

લેવું, હાથ કંટુ -મેળવવો, લેવો = કાચદેસર

ભોગવટો લેવો] ૦ભોગવટો પું કપલે તેમ

જ ભોગવટો

કપડ વિં [પ્રા કવ્વડ = કનગનું પરથી ?] મૂર્ખ,

ભોટ. ગામડિયુ (૨) નં [સ કપાટ] નાનુ
તાકુ, લ ડારિયુ
કપડવું સં કિં હેરાન કરવુ
કપડાવું અંકિં માદુ પડવુ, શરીરનુ કથળવુ
કપર સ્ત્રીં [અ કમ] કપ્ર, ઘેર(૨)તેમા મહું
દાદી ઉપર કરેલુ ચણતર [(હથિ)કપર ખોદવી
= પોતાનુ મૃત્યુ થાય, કે પોતાને અતિ નુકસાન
થાય તેવુ જાતે કરવુ] ંસ્તાન નં [+ (કા.)
સ્તાન] મુસલમાનો યા ખ્રિસ્તીઓનુ અશાન
કપરી સ્ત્રીં [સં] ચોટલો, વેણી
કપલ અં [અ. કવલ] પહેલા
કપંધ પું, નં [સ] માથા વિનાનુ શરીર(૨) [સ]
ગહુ(૩) એક રાક્ષસ (૪) [જપ વ] ખરાખ બધ
કપા સ્ત્રીં [અ.] ઝભો (અમીરી) કુત્ય
કપાણ સ્ત્રીં [જ+ખાણ] ઉઘોધ ધો મૂખાઈબર્યુ
કપાટ પું, નં [સ કપાટ] સરં મ, ૩ કવોઈ ?
વગ્નુઓ મૂકવાની ખાનાવાળી એક ખનાવટ
કપાડ વિં કદરુપુ, ખરાખ, દુષ્ટ (૨) પું
[સરં હિ, મ] વાસનો ભોર, ગણ (૩)
નં ઇમાગતી લાકડુ ંકં સ્ત્રીં [+સં કષ્ટ,
મ કવાઢકષ્ટ] ખૂખ સખત કે હલકી મજૂરી,
ગધ્ધાવૈતર -હિયું વિં જહુ અને જોરવાળુ
(૨) કપાડી -ડી વિં કપાડા કરનાર (૨)
પું ઇમારતી લાકડાનો વેપારી (૩) કડિયારો
-હું વિં બેડોળ, કઢયું, કદરુપુ (૨) નહાર .
દુષ્ટ, વ્યભિચારી (૩) નં તેવુ કામ
કપાખ પું [ફા] માસનુ મૂઠિયુ-ભજિયું
ંચીની સ્ત્રીં એક ઐષધિ
કપાલો પું [અ] સાદુ (૨) સાદાનો કરાર (૩)
વાયદે નાણા આપવાના કરારથી કરેલી ખરીદી
કપી અં [હિ. કમી] કપૂ; કદી
કપીર વિં [અ] મહાન, મોટુ (૨) પું ભાટ,
કવિ (૩) [સ] પ્રસિદ્ધ લક્ષ્મકવિ અને જ્ઞાતી
ંય થ પું કપીર પાછળ ચાલેલો પથ ંય થી
વિં કપીરપથનુ (૨) પું તેનો અનુયાયી
-રે પું કપીરપથીઓનુ પહોળા મોનુ ભિક્ષા-
પાત્ર; કટોરો (૨) ઇસ્લામી શરેહ પ્રમાણેનો
મહા અપરાધ [કપીલાવાળો
કપીલદાર વિં [અ કવીલહ+દાર (ફા)]

કપીલો પું, [અ] બૈગઢોકરા(૨) કુટુંબ, પરિવાર
કપીસો પું [અ] પારસી વર્ષ પ્રમાણે છેલ્લા
માસના પાચ દિવસોનો સમૂહ (૨) ચાદ્રવર્ષ
કરના સૌરવર્ષમા આવના વધારાના ૧૧
દિવસોનો સમૂહ
કપુલાવણું સં કિં, કપુલાવું અં કિં
'કંબુલવું' પ્રેરક ને કર્મણિ
કપુદિ સ્ત્રીં [ક+પુદિ] કપુદિ
કપૂ અં [હિ કમ] + કદી, કોઈ વા
કપૂતર નં [ફા] એક પખી ંખાતું નં
કપૂતરો રાખવાનુ પીળર (૨) [લા] નાના
નાના ઘણા ખાનાવાળુ એવુ કપાટ (૩) ગંદી
જગા -રી સ્ત્રીં કપૂતરની માદા
કપૂદ નં [ફા] એક પક્ષી
કપૂધ સ્ત્રીં કપુદિ -ધિયું વિં [+ધયુ]
કપુદિવાળુ
કપૂલ વિં [અ] મંજૂર, માન્ય [-થયું, -રાખયું
= કપૂલ કરવુ માનવુ] ંણી સ્ત્રીં કપૂલાત
૦(-લા)ત સ્ત્રીં કપૂલવુ તે [-આપવી,
-કરવી = કપૂલવુ (૨) કપૂલાતપત્ર લખી
આપવુ -માગવી = કપૂલ થવા કહેવુ, માન્ય
કે મજૂર છે કે કેમ તે પૂછવુ -લેવી =
મજૂરી કે સ્વીકાર મેળવવો] ૦(-લા)તનામું
નં, ૦(-લા)તપત્ર પું કપૂલાતનો લેખ,
કરારનામુ ંમ મજૂર વિં કપૂલેલુ મજૂર થયેલું
-કરેલુ ંમ મજૂરી સ્ત્રીં ંવુ સંકિં હા
પાડવી સ્વીકારવુ (૨) કપૂલાત આપવી
કપૂલી સ્ત્રીં [અ] ચણાની દાળની ખીચડી
કપેલું નં [જુઓ 'કવલુ'] કાળુ મોટુ નળિયુ,
મોલારિયું (૨) ઘાટ વગરનુ હીકર (૩) મોટી
બેડોળ ડીખ
કપોલ પું [ક+ખોલ] કુખોલ, કુવેણ
કપ્ર [અ], ંસ્તાન [ફા] જુઓ 'કપર'મા
કલા પું [અ. કવા] જરીનો નમો, વાંદો ંય
પું કલા (૨) ઓઢો (૩) સ્ત્રીં ખાય
કભારેભ સ્ત્રીં કુલાંગલ કર્કશા સ્ત્રી
કભાવ(-વો) પું [જ+ભાવ] અપ્રીતિ, કટાંગો,
તિરસ્કાર [મેલુ, કવોણ
કભોહું વિં [ક+ભોહું] ધોયુ વોવાય નહિ એવુ

કમ વિં [ફા] ઓહુ (૨) ખરાખ અમલકલ
વિં ઓહી બુદ્ધિવાળું, મૂર્ખ (૨) સ્ત્રી ઓહી
અમલ અમલકલ વિં કમનત, ગડના-
ગ ખેલીના પેટનું અમાવર(વત) સ્ત્રી ઓહી
આવડત ૦૮૬૨ વિં ૮૬૨ વગરનું (૨) સ્ત્રી
ઓહી ૮૬૦ ઠકૈવત વિં કમતાકાત, દુર્બળ
ઠકૈવતી સ્ત્રી દુર્બળના, અશક્તિ અર્થ
(-રથ) પુંઝોહું અર્થ અર્થ(-રથ)ળ
વિં ઓહુ અર્થળ અર્થળ(-ખાન) વિં
એ પ્રભોહુ (૨) અહાના કાઢયા વિના હુકમ
માનના, આજાકિત (૩) નોતહુ (૪) ભૂહા-
ખોહુ (૫) સ્ત્રી ગાગ, અપરાધ ૦ળત વિં
કમઅસલ ૦ળદે વિં ઓહુ વત ૦ળેર
વિં કમતાકાત, દુર્બળ, ૦ળેરી સ્ત્રી અશક્તિ
૦ળેશ(-સ) વિં નેશ ભુન્સા વિનાહુ (૨)
નમાહુ ૦તર વિં [+ (ફા) તર] વધારે ઓહુ
-હીતનું ૦તરીન વિં [- (ફા) તરીન] સૌથી
ઓહુ - હીતનું ૦તાકાત વિં કમનેર
૦તાકાતી સ્ત્રી કમનેગી ૦તી વિં [+ (ફા)
, ઈ] ઓહુ ૦તોહલ વિં તોહમા તોહલ કંતા
ઓહુ (૨) નેનો કાઝો ભાગ - વઢર ન પડે
એવું ૦નજર સ્ત્રી મહેન્ખાનીની ઓહપ,
અવકૂપા ૦નસીખ વિં દુર્ભાગી (૨) નં
દુર્ભાગ્ય ૦નસીખી સ્ત્રી દુર્ભાગ્ય ૦કુરમદ
વિં ઓહી નવરાગવાળુ (૨) સ્ત્રી ૦મકુન્સદી
૦કુરસદી સ્ત્રી નવરાગની ઓહપ અખત
(-ખત) વિં કમનમીખ (૨) ધૂર્ત, અદમારા
અખતી(-ખતી) સ્ત્રી કમનસીખી (૨)
ધૂર્તા, અદમાશી ૦ખેશ વિં ઓહુ વતુ
૦સમજ વિં ઓહી સમજવાળુ (૨) સ્ત્રી
ઓહી સમજ

કમકમહું અંકિં [સ કમ્] ધૂજવ કપાગી
ખાતી કમકમાટ પું, -દી સ્ત્રી કમકમહુ
તે, કમકમી (૨) ત્રાસ (૩) ભુગુખા

કમકમાં નત્ય ૦વં ધુનગી, કપાગી [-આવવાં,
-ખાવાં, -છૂટવાં] -મી સ્ત્રી કંક પાગી (૨) સગ
કમખો પું [ફા કમલાવ પરથી] કાપડુ,
કાચળી -ખી સ્ત્રી ૦નાતો કમખો -ખાચોળી
સ્ત્રી કમખાધાટની ચોળી

કમચી સ્ત્રી ૦[તુ] ચાથુ = તોરડો (૨) ચાથુ = ની રોની
કમજરે અં [ક + મજરે] એજે, ખખ્યાઃ
કમક પું [તં] કાચખો (૨) વાસ -હી સ્ત્રી
ગચખી [તરીને વાસવું]

કમકાહું નં [સ કમઠ ઉપરથી] ખખટિયુ (ખાસ
કમકાહુ નં [સ કર્મસ્થાન પ્રા કર્મદ્વાજ ?]

મોટો ખટયો, ગસાલો (૨) વાખરો, મગસામન
(૩) દેગવટા વગરની કે ખાલી મોટી રથના

કમકાચો પું [સ કર્મઠ ? ભુઓ કમકાણ પણ]
ખાવકામનો સારો અતુલવી મિત્રી, ગિફી

કમકાણ સ્ત્રી [‘કમક’ ઉપરથી] ચિતાગ,
કાંડેલું લાડકું [કણકણલું]

કમકણું અં કિં [ભુઓ કણલું] કચવાલુ,
કમત સ્ત્રી [ભુઓ કમતિ] કંચુદિ -તિયું

વિં કમતવાળુ [‘કમ મા

કમતર, -ગીન, કમતી વિં [ફા] ભુઓ

કમન નં [ક + મન] અપ્રીતિ, અલાવ

કમનીય વિં [સ] ચાહવા-ધરખવા યોગ્ય
(૨) મુદઃ મરેનું [કમ’મા

કમખખત, -ખતી, [ફા] -ખત, -ખતી ભુઓ

કમખેશ [ફા] ભુઓ ‘કમ’મા

કમર સ્ત્રી [ફા] કમર, કેક [-કસવી,

-ખાવવી = હિમન લીડવી, તૈયાર થવું

-ભાગવી -તૂટવી = હતાશા થવું, હીસા થવું

-તોહવી, -ખેસવી = સખત મહેનત કરવી (૨)

ખીનતી હિમત તૂટી જાય તેમ રરૂ -પર

કાકરો મૂકીને (કામ કંવું) = જગ્ય ચગ્યા

વિના] ૦કસ વિં (+કસવું) કમર કસનાર,

ભેન્નું કામ કન્નાર (૨) પું લડવૈયો, વીં પુરુષ

(૩) નં કેડને મજબૂતી આપનાર એક

ઔપચિ ૦તૂટ, ૦તોહ વિં કમર તોડી નાખે

તેવું અવર (કામ) ૦નું હીલું વિં હીલી-

નખળી કેડનું (૨) હિમત વગરનું, પોટુ,

કાચર ૦મા ભેર પું તાકાત, હિમત

૦પટી(-ટી) સ્ત્રી કમર અથવા કાંઈ પણ

ચીજના મધ્યભાગમા ખાવવાની પટ્ટી ૦પટો

(-ટો) પું કેડે ખાધવાનો પટો ૦ખ ધ

પું કમખટો (૨) વિં મુસનજ, સાવધ,

તપર ૦વા પું કમનો વા, એક રોગ

કમરક(-ખ) નં [સ કર્મર] એક ખાદુ કળ.

-ખી સ્ત્રીં એતુ ઝાડ

કમરીક નં [કેવિક] એક ભત્તુ કાપક

કમલ નં [સ] એક ફૂલ, કમળ (૨) ગર્ભ-

સ્થાન ૦ળ સ્ત્રીં લક્ષ્મી ૦(-ળ)તંતુ પું

કમળનો રેઓ ૦દલ નં કમળની પાદડી

૦(-ળ)નાળ સ્ત્રીં કમળની દાડી. ૦પત્ર

નં કમલદલ ૦પત્રાક્ષ વિં [પત્ર+અક્ષ]

કમળદલ જેવી આખવાળું ૦ભૂ, ૦યોનિ

પું બ્રહ્મા ૦મુદ્રા સ્ત્રીં આગળાને કમળના

આકારેવાળવા તે -લા(-ળા) સ્ત્રીં વિષ્ણુની

પત્ની, લક્ષ્મી (૨) સુદરી, સ્ત્રી -લાકર

પું [+આકર] કમળનો સમુદાય (૨)

કમળનું તળાવ-સરોવર -લાક્ષ વિં,

-ક્ષી વિં સ્ત્રીં કમળ જેવી સુદર આખ-

વાળુ -લા(-ળા)પતિ પું વિષ્ણુ -લા

(-ળા)સન પું [+આસન] બ્રહ્મા -લિની

સ્ત્રીં કમળની વેલ કે તેવી ભરપૂર તળાવ

-લોદ્ભવ વિં [પદ્મવ] કમળમાથી

ઉત્પન્ન થયેલુ (૨) પું બ્રહ્મા

કમળ નં જુઓ કમલ ૦કાકડી સ્ત્રીં કમળનું

ખીન ૦કોશ(-ધ) કમળના ફૂલનો ડોડો

૦તંતુ, ૦નાળ જુઓ 'કમલ'મા ૦પૂલ સ્ત્રીં

કમળ ચડાવીને પૂલ કરવી તે (૨) જેમા

દેવને મરતક ચડાવાળ છે એવી પૂલ ૦ખંધ,

૦ખંધ પું એક ચિત્રકાવ્ય ૦ભૂ વિં

કમળમાથી ઉત્પન્ન થયેલુ (૨) પું બ્રહ્મા.

૦મુદ્રા સ્ત્રીં કમલમુદ્રા ૦વેલ સ્ત્રીં એક વેલ.

-ળા, ળાપતિ, -ળાસન જુઓ 'કમલ'મા

કમળી સ્ત્રીં એક ફૂલ (૨) એક રોગ -ળા પું

[સ. કમલા] એક રોગ (૨) [લા] વિકૃત દષ્ટિ

કમલકુ(-ળુ) નં [સ] સન્યાસીનું જલપાત્ર

(૨) એક ધાતુપાત્ર (પીરસવાના કામનું)

કમ હળ નં જુઓ કમલકુ [કમાલુ

કમાઈ સ્ત્રીં 'કમાલુ' કમાણી -ઉ વિં ગળતુ,

કમાચણ સ્ત્રીં [સ કાનાચારિણી] જિનાળ, વેશ્યા

કમાડ નં [સ કપાટ] ખારણુ [(-દેઉં,

-નાસપું = ખારણુ ખધ કરતુ -ભાગવા =

વારવાર આવતુ -જવુ (ઉધરાણી ધં માટે)]

કમાડું નં ['કમાડ' પરથી] ક્યારામા પાણી

આવવા કે આવતુ ખંધ કરવા માટે નીકમા

કરાતી-તોડાતી નાની પાળ [વિં કમાઉ

કમાણી સ્ત્રીં 'કમાલુ' રળતર, કમાઈ -તલ

કમાન સ્ત્રીં [ફા] કામકુ, ધનુષ (૨) કામકને

આકાર, એ આકારની કોઈ પણ રચના

મહેરાખ (૩) સ્થિતિસ્થાપક ગુણવાળુ ગૂંચળુ

'રિમગ' [-કાઠવી = કમાનનો આકાર કને

(ખાધકામમા) -ચલાવવી = ધનુષ્ય વાળીને

પણજ ચડાવવી. -છટકવી = (રિમગ) વૂટી

થઈ જવી (૨) મિલજ જવો -નાખવી.

-ખેસાડવી = છટકેલી કમાનને ફરી ગોઠવવી.

કે ન હોય ત્યા નવેસર મૂકવી] ૦કાંટો પું

એક ભતનો તોળવાનો કાટો ૦ગર પું

કમાન ચણનારો કારીગર (૨) ચિતારો (૩)

હાડવૈધ ૦દાર વિં કમાનવાળુ (૨)

અર્ધગોળાકાર

કમાલ વિં [અ] સ પૂર્ણ (૨) ઉત્કૃષ્ટ ઘણુ સફ

(૩) મુદ્ર (૪) સ્ત્રીં હદ, પગાંઠા. [-કરવી =

હદ કરવી, કાઠકે ભારે પગકંમ કરવું]

કમાલિ(-ળિ)યો પું [કમાલ' પરથી] હીજડો

ફાતડો (૨) નપુસક, વ્યહળ (૩) [લા] પુરુષના

જેવી સ્ત્રી, ઊચી અને અસુદર અથવા લગ્ન

વિનાતી સ્ત્રી

કમારગ પું [ક + માગ] જુઓ કુમાર્ગ

કમાવતર નં ૦ખંવં [ક + માવતર] માત્રાપના

આલાવિક ગુણ વિનાના -છોકરાનું ભૂડું કંઠે

એવા માળાપ

કમાવડું સંકિં [હિ કમાના, વ કામાન. મ

કના-ળે] (ચામડું) કેળવવું, સાક અને સુ વાળુ

કરવું (૨) 'કમાલુ'નું પ્રેરક, કમાણી કરાવવી,

ગાવવું કમાવાડું અંકિં (કર્મણિ)

કમાવીસદાર પું [ન] જુઓ કુમાવીસદાર

કમાડું સંકિં [હિ કમાના] પેદા કરવું, રળવું

કમાળિયો પું જુઓ કમાલિયો

કમિટી સ્ત્રીં [ઈ] સમિતિ

કમિશન નં [ક] દલાલી, હકસાઈ (૨) નિયુક્ત

જન, પચ, નપાસપ ચ (૩) અખત્યારનામું, સનદ

(૪) અખત્યાર, અધિકાર ૦ર પું અગ્રેણ

ગન્યનો એક અમલદાર, સમૂહો (૨) ખાસ
કામ માટે નિમાયેલા માણસ એજન્ટ પું
[ક] દલાલ
કમી વિં [ફા કન] કમ, ઓછું (૨) ઊંચું, અધૂરું
(૩) શ્રીં [ફા] ઓછપ, ઊણપ [-કરકું = ૨૬
કરુ (૨) ખતરું કરુ] બલતી વિં
ઓછુ વતુ
કમીન વિં [ફા] નીચ, હલકા મનુ (૨) મેલા
મનુ, કપડી - ના શ્રીં [ફા] ઓછપ, ખોટ - નું
વિં [ફા કમીનહ] કંગાળ, પામર, હલકું
કમુરત નં [ક + મુરત] અશુભ મુહૂર્ત, અયોગ્ય
સમય - તાં નંખંબં કમુરતવાળા દિવસો
કમૂળ વિં [ક + મૂળ] ખગમ મૂળવાળું (૨) કુળને
એખ લગાડે એવું
કમોત નં [ક + મોત] અસ્વાભાવિક મોત
- તિથુ વિં કમોતે મરેલું (૨) કમોતે મરે
નેવું (૩) [લા] સાહસિક
કમોદ શ્રીં [સ કુમુદા] એક ભતની હાગર
[-આપવી = સાગી પેઠે માગ મારવો]
ઠંડો પું એનાથી ઊતરતા પ્રકારની હાગર
- દિથુ વિં [ક + ધથુ] જેમા કમોદ પાડી હોય
એવું (૨) [લા] સુગંધીદાર
કમોસમ શ્રીં [ક + મોસમ] કમતુ, કવખત
કમ્મર શ્રીં જુઓ કમ
કચડો પુંખતગનો ઢઢો (૨) [સ કટકી] કરડો,
વીટલો (૩) [જુઓ 'કરકુ'] કવાથ, ઉકાળો
કયામત શ્રીં [અ] જુઓ કયામત
કયામ પું (૫) + જુઓ કયામ
કચકું નં [જુઓ કરકુ] માદાને કે સુવાવડીને
આપવાની એક રાખ
કચુ સં (૨) વિં [સ કવર, પ્રા કવર?]
(શ્રીં કરક) કાણ, શુ (પ્રશ્નવાચક) [કચે
મેઠે = શી આખરથી કે હકકાવાથી ?]
કર પું [સ] હાથ (૨) વેરો, મહેસૂલ, નકાત
(૩) લાગો (૪) કિરણ (૫) સૂઠ (૬) ખેની
સજા [-ચાલવો, -નાખવો, -ખેસાડવો,
-ઠોકવો = વેરો લાગુ કરવો - ભરવો = વેરો
આપવો] ઠક કણુ ન્યાય પું કેડમા છોકરું ને
ગામ દૂદે એવો ન્યાય, ઠકોશ (-૫) પુંખોખો,

અંજલિ ઓહ પું પાણિગ્રહણ, લગ્ન (૨)
આશ્રય આપવો તે ઓચાડી વિં આશ્રય
આપનારું (૨) પું હાથ ઝાલનાર - પતિ (૩)
વેરો ઉત્તગવના અમલદાર ઠત્ક (-ખિયું)
નં હયેળી ઠત્કગત વિં હયેળીમા હેય
એવું ઠત્કભિક્ષા શ્રીં હયેળીમા માથ તેડી
ન ભિક્ષા લેવાનું વ્રત ઠત્કાસ્થિ નં હયેળીનું
હાકડું ઠત્કી શ્રીં હયેળી, ઠતાલ (-ખ)
શ્રીં હાથ વડે નાળી આપવી તે (૨) કામી-
તેડા, ઝાડ ઠન્યાસ પુંમત્ર લણીને કં આસિ
વિભાગો ઉપર જુદા જુદા દેવનું રથાપન કરુ
તે ઠપકલવ પું પંજો, પહેચો (૨) દાવપી
પક્ષ (૩) કોમળ હાથ (૪) આગળી ઠપકલવી
શ્રીં હાથના - આગળીએના આળાથી વિચાર
નણવવા - સમજાવવાની વિધા (૨) હાથનો
ધરાગો - સંકેત ઠળીદન નં જુઓ કરકહ
ઠપુટ પું નમસ્કાર મારે હાથ જોડવા તે
(૨) ખોખો ઠપુટ નં હાથનો પાછલો - અવગો
ભાગ ઠખદર નં હાથમા રહેલું ખેર
ઠખદરવત્ અંખદર પેઠે ખેરખેર
તખમી - લાણી શંકાય તેવું ઠભાગ પું કર
કપે આપવાનો રાન્યનો ભાગ ઠભાર પું
કવેગનો ભર - ખોત્તે ઠખપણુ નં હાથનું
વજેણું (૨) પતિ (૩) દાન ઠમાળા શ્રીં
નપમાળા ખેરખો (૨) હાથની આગળીએ
કપી નપમાળા ઠલભમણુ વિં હાથ લાતવે
એવું ઠસ પાત પું હાથનો ધખો ચોલ.
ઠસ પુટ પું, નં જુઓ કરકુટ (૨) વચ્ચે
પોલાણુ જે એમ હાથ ઉપર હાથ ગામવો તે
ઠત્રુવ (-વા) પું નાનો ત્રુવ - ચાટવો
કરકટિયો વિં [સ કરકટ = કહિત, ૫૨૫ ૫૨૫ી ?]
ખખતરધાની
કરકટી શ્રીં [કે કરકટી = વધ્ય પુરપને
પહેગવવાનું વસ્ત્ર] હાકડી [જોળ
કરકટોળ નં [કિંગ (કિ) - જોળ ૫૨૫ી ?] ૫૨૫૨
કરકટી શ્રીં + કરકટી - ડો પું + કરકટી
કરકર શ્રીં [સ કરકટી ઝીણી કાકરી (૨) ખેચ,
ખાગ - રાવણુ સંકિંકરનકુ કાક - ઠાવવા
- રુ વિં ઝીણી કાકરી જેવું લાગડું, કરક

કરકરિયાવર પુઠ [કર + કરિયાવર] કરનાના લભ

પ્રસંગે કરેલો આપલેનો ઠરાવ, પહેરામણી, રીત
કરકશા વિઠ સ્ત્રીઠ બુઝો કરકશા

કરકસર સ્ત્રીઠ [કર + કરસર] નકરી ખર્ચ ન કરવું -

થનાદેવ તે, વેવડ -રિયું વિઠ કરકસર કરનાર
કરકાટક નઠ [મ કર્કાટક, સ કર્કાટ] વર્તુલ
દોરવાનુ ભેશીઓનુ ઓભર

કરકાટિયુ વિઠ હાડપિઠર જેવુ, સુકલકડી

કરકું નઠ [સ કર્કર? કરક?] હાડકું (?)

કરકોચલી સ્ત્રીઠ [મ કરકોચી] કરચોલી; કરચલી

કરકોલણું સઠકિં ધીમે ધીમે કોતગ ખાવુ

કરકોસર (-સી)ર સ્ત્રીઠ [કર + કોસર] કરકસર,
વેવડ

કરખ પુઠ કુખ; શોક (ર) તાણ, મુઠેલી

કરખી પુઠ [સ કર્ખિન] + ખેડૂત, કપા

કરગરવું અઠકિં બુઝો ગરવુ

કરગરાટ પુઠ, સ્ત્રીઠ કરગરવુ તે [કરચ

કરગસ સ્ત્રીઠ [બુઝો 'કરગમ'] રજ, કરકર (ર)

કરચ સ્ત્રીઠ [હિં કિરચ] છેક નાની પાતળી કકડી

-ચાણું અઠકિં કરચો પડે એમ થવું-નપાવુ,

કરચ કચ થઈ નવુ

કરચલિયો પુઠ [કરચલો' ઉપરથી] એક પક્ષી

કરચ (-ચો)લી (-ળી) સ્ત્રીઠ [સ કર્ચ ઉપરથી ?]

કોઈ મુવાળી સાદ વરતુ સ કોચાવાધી એમા

પડતી રેખા

કરચલી સ્ત્રીઠ કરચલાની માદા -લુ નઠ, -લો

પુઠ [દે કુલચિલ્લ] એક જળચર પ્રાણી

કરચળી સ્ત્રીઠ કરચલી, કરચોલી -ળિયાળુ

વિઠ કરચળીવાળુ [કરચાવું] વુ પ્રેરક

કરચાવણું સઠકિં ચીડવણુ, ખીજવણુ (ર)

કરચાણું અઠકિં બુઝો 'કરચ'મા

કરચો પુઠ [બુઝો 'કરચ'] સાઠ ન મૂડાયાથી

આછા કેશ રહી નથ તે, ખૂપરો (ર) ખેવકું -

અલણ ગામડિયો

કરચોલી (-ળી) સ્ત્રીઠ કરચલી

કરજ [અ કર્જ] દેવ, નાણ [-કાઠણું = કરજ

કરક, કરજે કાઠણુ -ચૂકવણું, -પતવણું =

દેવ બગપાઈ કરવુ કરજે આપણું, લેણું,

કાઠણું = કરજ તગેકે આપણું, લેવુ દે કાઠણું]

ઠદાર, -જી વિઠ દેવાદાર ઠદારી સ્ત્રીઠ કરજ-

દારપણુ -ભઉ વિઠ કરજે લીધેલુ, વ્યાબુકું

કરજળી સ્ત્રીઠ [સ કજ્જલ ઉપરથી] મેશ

પાડવાનુ કોહિયુ (ર) ધુમાડિયુ

કરક સ્ત્રીઠ [મ, કા, સ કહ = કોતરા કાઠવા]

હાગરનુ એકવારિયુ -ભરડીને કાઠેલો દાણો

તે ઠપાંચમ સ્ત્રીઠ શ્રાવણ સુદ પાંચમ (સ્ત્રીઓ

કરડની ખીચડી તે દિવસે જમે છે.)

કરક સ્ત્રીઠ [બુઝો કરકણુ] કખ, કરકેલુ તે (ર)

કરકણુ તે, ચૂટ, ખૂજલી

કરક સ્ત્રીઠ ચૂલામા બળેલી માટી (ર) કળા ઢેરી

ધંની ખરીદી પરસે કડે અપાતો છૂટો વધારો

કરક કરક અઠ (રવઠ) (કરકવાનો અવાજ)

[-ખાણું = તેવો અવાજ કરતા કરતા ખાણું]

કરકકણું વિઠ [કરકણુ] કરકવાની દેવવાળું.

-ણાપણુ નઠ

કરકણું સઠકિં [સ કર્ક? કહ?] કખ, ખચક

ભરવુ; કાતથી કાપણુ (ર) ખાણુ (વરજકારમા)

(૩) [લા.] તીનપણુ ખૂચણુ [કરકવા ધાણું =

સામે તકણુ -છ છેકણુ

કરકવો પુઠ + બુઝો કરકવો

કરકાકી (-ગી) સ્ત્રીઠ [બુઝો 'કરકુ] (વાણીની)

વકતા, કટાક, માર્મિકતા (ર) છેલાઈ, અઠકાઈ (૩)

કકકાઈ, સખતાઈ ઠખાર વિઠ કરકાકીની

આદત કે સ્વભાવવાળુ. -ટ પુઠ, -શ સ્ત્રીઠ

કરકાપણું [મીનીનુ એક એભર

કરકાપાટી સ્ત્રીઠ ['કરકો' + પાટી, મ કરકાપટ્ટી]

કરકું વિઠ [દે કુલક, તૈ કરક, મ કરકા]

આકર, સખત (ર) કકોર, નિર્ધય (૩) [સ કહ

ઉપરથી] સહેજ કડણુ, ખેરવાડ (૪) નઠ [સ

કરક? કુરંટ ?] શ્રીઓના કાનનુ એક ઘરેણુ

કરકૂઓ પુઠ + બુઝો કરકવો

કરકો પુઠ [સ કરક] આગળીએ ઘાલવાનો

સોનારપાનો આમળાવાળો વીટલો (ર) [મ

કરકા] સોનીકું એક એભર

કરણ નઠ + બુઝો કિરણ (ર) બુઝો કર્ણ, કાન (પ.)

કરણ નઠ [સ] કારણ, હેતુ (ર) કોઈ પણ ક્રિયાનું

માધન (૩) ઝડિય (૪) [વ્યા.] ત્રીજી વિલક્ષિથી

મૂંચવાનો અર્થ (પ) [ત્રયો] ત્રીસ ઘડીનો કાળ

(ક) ઝંબુ તે, કમ (૭) 'ઓપરેશન' (ગ)
 ૦હાર વિં (પ.) કન્નાર -ણાર્થક વિં
 [+ સ અર્થક] [વ્યા] કરણના અર્થવાળુ
 કરણ પું (સ) શુભગતનો એક સ્વપૂત મન
 કરણાટ નં [સ કર્ણ + વૃત્તિ ઉપરથી ?]
 કાનના ઘાટનું એક વાતુ, મોઢું તવડું
 કરણી [સ કરણ] ક્રિયાણ, કરતુ (૨)
 આચરણ (૩) કહિયાતું એક ઓનર, થાપી
 (૪) [સ] ચમત્કાર, લક્ષ -ણી (૦ગત)
 વિં [સ] (ગ) બરાબર મૂળ ન નીકળી શકે
 એવી, 'સડ' (કમ) -પ્રયાત્મક વિં
 મૂલભૂત, 'રેડિકલ' (ગ)

કરણીય વિં [સ] કરવા બેસુ
 કરત સ્ત્રીં [ક + રત] કસતુ [સ્ત્રીંચ(૨)લક્ષ
 કરતમ નં [દિ કરત્ત્વ, મ કર્તવ્ય] કાર્ય,
 કરતાર પું જુઓ કન્તાર, કર્તા
 કરતાં અં ધી, વકી (નુજના મૂલ્યવવાના અર્થમાં)
 કરતું નં + કૃત્ય, કમ
 કરતુંકારતું વિં [કરતુ - કારવતુ] કર્તાહર્તા
 મુખ્ય, અમોગન, ચલાણવાળુ, ગણાગી
 કરતુક(ત) નં [સ કર્તૃત્વ] કૃત્ય, કરણી (૨)
 વર્તણૂક, આચરણ (ખગમ)
 કરપ(ખ) પું કંડપ, દાખ, ધાક, અ ટુશ, વજન
 [-ખેસાડયો = વાક વર્તે એમ કંટુ - રાખયો
 = અ ટુગમા કે કાખમા ગખલુ, વશ રહે એવી
 વાક ખેસાડવી [એવુ કળ

કરપટ્ટી સ્ત્રીં [સ કર્પટક] એક ઝાડ -કું નં
 કરપત્ર નં [સ] કરવત (૨) જળકીડા
 કરપણું નં લીડળ (લાલમા)

કરપણું સંકિં [સ કૃત્વ, પ્રા કવ્ય] થોડું
 થોડું કરકણ, કાપણ કે કારણ (૨) [જુઓ
 'કલપણ' સંકિં] 'મન્નાના પુણ્યાર્થે પહેલી
 ઉતરાણ ને દરેઆકમે દાન આપણ

કરપી સ્ત્રીં [કરપણ] રાપડી
 કરપી વિં [મ કૃપણ] કૃપણ, કંભૂમ
 કરપીણ વિં કમકમાડીલર્યું, નિર્દય
 કરપીકન નર્વસ [જુઓ 'કર'મા [કરેકે માળો
 કરપો પું (કા) એતગમા પખી ઉડાડવા માટે
 કરખ પું [અ કર્ષ] જુઓ ઝંપ

કરખડી સ્ત્રીં [જુઓ કંખી] ગપડી (૨) [સ
 કરપત્રિન્ ?] પખીઓને ચણ નાખવા ટીગા-
 વેલુ શીકું

કરખદર, ૦વત [સ] જુઓ 'કર'મા
 કરખણું સંકિં કરખડી - ગપડી જેવી કળખણું (?)
 કરખોરું નં [કર + ખર] એક ભતનું ખર
 કરખ પું [સ] હાથીનું ખચ્ચુ, નાનો - જુવાન
 હાથી (૨) કાણીથી કાઠા સુધીનો હાવનો ભાગ
 (૩) હથેળીનો પાખો ભાગ (૪) ઊંટ, ઊંટનું
 ખચ્ચુ (૫) હાથીની મૂઠ (૬) [લા] ઊંટની
 જેમ ઊંચે ઉડે ગાનાર. -ભોર(-ક) સ્ત્રીં
 [+ સ. ક્ષ(ક)] સૂઢના જેવી જ ધાવાળી સ્ત્રી
 -બી સ્ત્રીં ઊંટડી (૨) નાની - જુવાન હાથણ

કરખીર પું [સ.] સિહ
 કરમ નં [સ કર્મ] કર્મ, કૃત્ય (૨) કર્મ,
 કૂં કર્મ (૩) નસીખ, વિવાતા [-ઉધડણું =
 નસીખ ખૂલણ, સાન સત્તેગો મળવા, -કૂંટણું
 ઝમનસીખી આવવી. કરમના કાળા હાથ =
 ભૂડું નસીખ ૦ના ભોમ (પું ૫૦ વં)
 પાછલા કર્મના કળ, મર્જિત ૦નું આગળ વિં
 લાગ્યશાળી (૨) [લા] કમનસીખ ૦નું બળિયું
 વિં નસીખદાર ૦નું કૂંટણું વિં અલાગિયુ
 -આવવાં = આગલા જન્મમા (મામ) કળ
 ભોગવવા પડે તેવા કામ કરવા કરમ કેડણ
 ને કાયા સુ વાળી = પાછલા કર્મ (નસીખ)
 આરામ - મુખ આપે તેવા ન હોય, ને શરીર
 સુકુમાર હોય તેવી ક્રિયતિ. (કરમ કહે કોલીમા
 પેસુ, ને મન કહે માળવે લઈ ')] ૦કથા,
 ૦કહાણી સ્ત્રીં વીતક કથા ૦કૂટ સ્ત્રીં
 નકામી મહેનત, માયાકેડ(૨) એકની એક વાતનું
 પીજણ ૦વેરો પું માયાવેરો, જનિયવેરો
 (૨) નસીખમા લખાયેલી વેડ - માધર્મી
 (-રમી) વિં કર્મધર્મ અનુસારનું, લાગ્યને
 આવીન - માણું વિં કર્મવાળુ -મી
 વિં નસીખદાર (૨) ધનાઢ્ય

કરમ સ્ત્રીં [અ] ઉદાપતા (૨) કૃપા, મહેનતાની.
 ૦ખસિસ સ્ત્રીં લાગ્યશાળીપણ (૨) કમા-
 શીલતા, રહેમિયત (૩) સખાવત, ઉદારતા.
 ૦ખખરી સ્ત્રીં મહેનતાની કરવી તે

કરમ(-મિયો) પુ. [ભુઓ કિરમ] કૃમિ, પેટમા
થનો એક જીવ

કરમકલો પુ. [ફા] એક શાક, કેળી

કરમજ, -જ ભુઓ 'કિરમજ'માં

કરમણું અંકિં ભુઓ કણમણું, કચવાડ

કરમદી સ્ત્રી, -દો પુ. [સ કરમદ, પ્રા.

કરનદ] એક કણકાક -દુ નં એટુ કણ

કરમલડો, કરમલો(-ળો) પુ. [સ કર +

મિલ?] સાથવો, કુલેર (૨) ભુઓ કરમો

કરમવેરો પુ. ભુઓ 'કરમ'મા

કરમાણી અજમો પુ. [ફા. કર્માન, કર્માન]

ઉપરથી] કિરમાણી અજમો, એક વસાણુ

કરમાણું અંકિં [સ કુન્મલાન? હિ.

કુમ્હલાના, મ કરમળે] ચીમળાણુ. વિલાણુ

કરમાણું, કરમી ભુઓ 'કરમ'મા

કરમો પુ. [સ કરમ્મ] દહી તથા જીરુમીકું

નાખેલા લાતણુ માતાણુ નૈવેદ્ય [કરમોડાણુ]

કરમોડ સ્ત્રી કરમોડાણુ તે, લચક [-ખાવી=

કરમોડ(-ડિયો) પુ. ઢોરનો એક રોગ

કરમોડણું સંકિં [કર-મોડણુ] મરડણુ;

લચકાવણું (૨) કરમોડણુ; સહેજ પલાણુ

કરમોડાણું અંકિં લચકાણું, મરડાણું

કરમોડિયો પુ. ભુઓ કરમોડ (રોગ)

કરમોડી સ્ત્રી (ચ) ઢોરના શીગડાનો રોગ

કરમો(વ)ણું સંકિં [કર-મોણું] સહેજ

પ્રવાહી સાથે ભેળવણું-મસણણુ; કરમોડણુ

કરલ નંકોટીણુ ઝાડ(૨)ચીકણી અને કંઠણ માટી

કરલભણું વિં ભુઓ 'કર'મા

કરલી સ્ત્રી [સ. કુલિકા] એક વનસ્પતિ

કરવડુ નં [સ કરક, પ્રા. કરવ] નાળણું -ડી સ્ત્રી

નાળચાવાળી લોટી, ઝારી -ડો પુ. એવો લોટો

કરવત સ્ત્રી, નં [સ કરપત્ર, પ્રા કરપત્ત]

લાકડા વહેવાણુ એક ઓળ. [-મેલાવણું,

સુકાવણું (જાશીમા) = ખીલ નન્મમા ઘચેણુ

પ્રાપ્તિ કરવા, કરવત વડે શરીર વહેરાવીને

પ્રાણત્યાગ કરવો] -તિયો પુ. કરવતથી કામ

કરનારો; વહેરણિયો -તી, સ્ત્રી નાનુ કરવત

(૨) સોનીનુ એક ઓળર (૩) એક નાતની

ઘોડાગાડી -તી દાવ પું કુતીનો એક દાવ

કરવરું વિં ઓછા પાકવાણુ (વર્ષ) (૨) નં

ખરડિયુ, નાનો કુકાળ

કરવાલ સ્ત્રી [હિ; સ કરવાલ], -ણું નં

તલવાર, ખડ્ગ [(૨) તેણુ ફૂલ

કરવીર નં [સ] એક ફૂલકાક, વોળી કરેણુ

કરણું સંકિં [સ ક્રા. પ્રા. કર] આચરણુ, ખના

વણુ, ચોળણુ, ઘડણુ, ઉપજવણુ વગેરે (૨)

અન્ય કિં સાથે આવતા તે ક્રિયામા ખીજ

આણુગિક ક્રિયાઓનો લાવ ઉમેરે, ઉદાં

'ભેણુ કરણુ', 'પૂછણુ કરણુ' (૩) કિંના

ભૂતકાળના રૂપની સાથે વપરાતા સાતત્યનો

લાવ ખતાવે ઉદાં 'ભેણુ કરણુ', 'ખોલ્યા

કરણુ' કરણું કારવણું સંકિં સાગોપાગ

કરણુ (૨) ક્રિયાથી બધી રીતે પરવારણુ [કરી

ભેણું = અજમાવણુ; પ્રયોગ કરવો કરી

લાવણું = તૈયાર કે પૂર્ણ કરીને લાવણુ]

કરવો પુ. ભુઓ કરવડો

કરવૈયો પું [કરણુ] કરી ભણનારો, કરનારો

કરશણુ નં [ભુઓ કણસણું] ફૂડું (૨)

વાવેતર, મોલ (૩) [સ કર્ષણ] ખેતી -ણી

પું ખેડૂત [હૂઓ-દાટો (૨) ચીથરુ

કરસક સ્ત્રી [અ કર્સક] શાહીના ખડિયાનો

કરસપાત, કરસપુટ, કરસુવ(-વા) [સ]

ભુઓ 'કર'મા

કરસાંડી સ્ત્રી કરાંડી (સુ)

કરસાંડો પું (સાવરણના કામનો) કરાંડીનો

ઝૂડો [મડકુ શખ

કરંક પું, નં [સ] હાડપિંજર (૨) [લા]

કરંજ નં [સ] એક ઝાડ, કણજ

કરંભે પું [ફા કારંજ] ફુવારો

કરંડ, ઠંક સ્ત્રી [સ] કરંડિયો -ડિકા સ્ત્રી

નાનો કરંડિયો -ડિયો પું કરંડિયો

કરંડુ વિં [પ્રા કરનકું ?] કરે એણુ, ઉધોગી

કરા પું અંબંબં [સ કર. ઠંક. પ્રા કરસા]

આકાશમાથી પડતા કુદરતી અગ્નિના કંકડા

[-પડવા = કરાનો વરસાદ થવો]

કરાધયત સ્ત્રી [અ કરાધિયત] સૂગ, અણગમે

કરાઈ પું [કરવત ઉપરથી, હિં કરાતી] કરવતિયો

(૨) સ્ત્રી [ન] ખોદવાની કાશ (૩) પરાઈ

કરોખી સ્ત્રી સીવણમા વળણના ભાગે (જેમકે
મગલ) આગળ મુકાતી ત્રિકોણાકાર કાપલી, કાખી
કરોડ સ્ત્રી [દિ કરાર] ખડક(૨) ઊંડા ખાડાની
ઊંડી કેળ ભેખડ(૩) પર્વતની ખો (૪) પુઠીયા
ગેલ(ક) - કી સ્ત્રી પર્વતની સાડી ને ઊંચી
નં, ખો (૨) વરો(૩) નદીના ભેખડવાળો ગઠો
(૪) સોનીનું એક ચોતર - ડો પુઠી ચુઓ
ગાંડ ૧, ૨ (૨) જે આડા લાકડા ઉપર
વહેવાનું લાકડું મુકાય છે તે

કરોરા (રા') પુઠી [સ] એક મહાગાથી ગ્રાહણ લાતિ
કરોડો (ગ') પુઠી (ચુ) [મ કુદાઈ] કુહાડી
કરોણી પુઠી [સગખાવો મ કરાતી] વહાણનો
નિરીક્ષક, વહાણનો ગરકુન કે ભડારી (૨)
વિઠ કમ્બુ ગરવતુ, કરી લાણે એક

કરોણ સ્ત્રી [ક + ગણ] નાપુરો
કરોખીન સ્ત્રી [તુ] જુઓ નાખીન, બટક
કરોમણ નં, -ણી સ્ત્રી ['કમ્બુ'] કરવાની
મનુરી (૨) કરવાની આવડત - ખૂખી (૩)
['કમણ' કે 'કમમન' ઉપરથી ?] નહ

કરોમન સ્ત્રી [જ] કારીગરી (૨) કળા કસખ
(૩) હિકમત, યુક્તિ (૪) ચાતુરી, ખૂખી (૫)
ખનાવટ (૬) ચમત્કાર, નહ. -તી વિઠ
[+ક] કમમતવાળુ

કરોચુ નં જુઓ કંચુ - મોતીનું એક ચોતર
કરોચુ (ગ') નં જુઓ કંચુ - ચણત

કરોર પુઠી [જ] કબૂલાત, ઠગવ (૨) દુખની
નાનિ નિરાત, આરામ ૦૬૧૬ પુઠી [+ ફા
ગાંડ] કબૂલાતનો કાગળ (૨) મુલેહશાનિની
અનન ૦નામું, ૦પત્ર નં ઠરાવપત્ર, લખત,
દગતવેન (૨) સવિપત્ર

કરોદ (-ળ) વિઠ [સ] ભયકર, બિહામણ
(૨) ઉચ્ચ, તીવ્ર (૩) ઊંચુ (૩) સ્ત્રી નાળી
નુળમી (૫) પુઠી કમ્બુરીમગ - લિની સ્ત્રી
દુર્ગાનું એક ભયકર સ્વરૂપ (૨) ભયકર સ્ત્રી
-લી વિઠ ભયકર મો કાડીમે ગાનાર (સંગીત)

કરોળિયો પુઠી [ફા સ કુલાલ] માટીના
વાસણ વેચનારો, કરોળિયો

કરોળ સ્ત્રી કરોળુ તે ૦ઠું અઠકિં ઝાડે કરતા
ગુદાને ભેર આપવું (૨) ઘણા ભેરથી ખોલવું

કરોડ (રા') નં (ચ) જુઓ કંદેડ, ખંદેડ
કરોડી સ્ત્રી સાહી; ન્યાસ તુવેરની સૂકી સોટી
-હું નં સાહી - કરોડીનો ભાગ, સાહી

કરોંશી સ્ત્રી મુતારનું એક ચોતર

કરિણી સ્ત્રી [સ] હાથણી

કરિયાણું નં [મ કિરાણા, દિં કેરાના, સં
કયાણ, પ્રા કિરિયાણ] ગાધીને છેડ મળતું
ચોસડ, મચાલો વગેરે (૨) ગાધિયાદું

કરિયાતું નં [મ કિરાત, દિ કિરવાત, મ
કિરાઈત] એક ચોપલિ

કરિયાવર પુઠી [સ વર + ક્રિયા ?] કમ્બિયા-
વર, પહેગમણી, રીન

કરી પુઠી [સ] હાથી

કરી સ્ત્રી [જુઓ 'ચરી'] પથ્થ, પંહેલ
(૨) અણૂને (૩) એક વનમ્પતિ [-પાળવી
= પથ્થ ગખરી] [-ગણે

કરી, ૦ને અં ['કમ્બુ' પંથી અંદુ] - નેલીવે,
કરીને અં જુઓ કરી (૨) નામે (જેમકે દશમ્ય
ગીને એક ગત હોતો)

કરીમ વિઠ [જ] દયાળુ, ઉદાર

કરીર પુઠી [સ] એક વનમ્પતિ કેરડો

કરુણ વિઠ [મ] દયાળનન, શોકકાંડ (૨)
પુઠી [કા શા] અધરસમાનો એક ૦તા સ્ત્રી
૦પરિણામક વિઠ 'દૂલિક', કરુણ પશ્ચિમ-
વાળુ ૦પ્રશસ્તિ સ્ત્રી કરુણરસથી ભરેલી
પ્રશસ્તિ કાવ્યનો એક પ્રકાર, 'એલીલ'
૦રસિક વિઠ કરુણમનુ, -વાળુ

કરુણા સ્ત્રી [સ] દયા, અનુકંપા [-આણવી,
-આવવી, -કરવી, -લાવવી] (૨) વિઠ
સ્ત્રી શ્રુતિના પાત્ર પ્રકારોમાનો એક (દીપ્તા,
આયના, મુદ્, કરુણા, મધ્યા) ૦કર વિઠ
[+ આત્મ] દયાનિધિ, દયાળુ ૦નિધિ પુઠી
દયાનો લડા ૦પાત્ર વિઠ [+ પાત્ર] દયા-
યોગ્ય (૨) નં દયાયોગ્ય મનુષ્ય ૦દ્ર વિઠ
[+ આત્મ] કરુણથી આર્દ્ર, દયાથી ગદગદ
૦ધુ, ૦ચંત, ૦ળ (-ળુ) વિઠ દયાળુ

કરુણાશ સ્ત્રી ૦રણતા

કરુણાંત વિઠ [સ કમ્પન + જત] ૦રણ અતવાળુ
(૨) નં 'દૂલેડી' ૦ક નં 'દૂલેડી'

કરુવરુ અં કટકટ કટુ તે
 કરુપ(-પુ) વિં [ક+કપ] કટકપુ
 કરેકું(-કું) (રે?) નં બુઓ ખરેકું(ર)ધીમાની
 છારા (૩) [સ કર ઉપરથી] દેવીને અપાતી
 વાર્ષિક ભેટ
 કરેહી સ્ત્રીં બુઓ કળોહી
 કરેહું વિં[બુઓ 'કરહું']ગેઆદ [ચાલલી
 કરેહો પું [બુઓ 'કરહો'] રેદિયાની ઊભી
 કરેણુ સ્ત્રીં, -ણુ પું [સ કરેણુ] એક કૂલ-
 ઝાડ. -ણું નંખંવં કરેણના કૂલ
 કરેણુ(-ણુ) પું[સ] હાથી (ર) સ્ત્રીં હાથણી
 કરેપ પું [હિ કરવ, ક્રેપ] એક ભત્તર
 રેશમી કાપડ - સાડી
 કરેળી સ્ત્રીં [સ કરાલ ઉપરથી?] મોટી ખૂમ;
 ચીસ (ર) કોવ, કોળી ઝાળ
 કરેથુ (રે) નં ['કરો' ઉપરથી] મોભારાની
 ખનેમાની કાઈ પણ એક બાબુના કરાનુ
 હાળપડતુ ચણતર
 કરેથું નં સોનીનુ એક હથિયાર
 કરો (૨) પું [સ કરટ] ધરની બાબુની દીવાલ
 કરોચ પું + કૈચ (ર) તેતર
 કરોચળી સ્ત્રીં બુઓ કરચલી
 કરોટ(-ટિ) [સ], -ટી સ્ત્રીં ખોપરી
 કરોડ સ્ત્રીં [હિ કરૌટ, કરવટ] શરીરનુ પાસુ
 (ર) [બુઓ 'કરોહી'] બાધા, મત
 કરોહી સ્ત્રીં બાધા, મત [આહુ
 કરોહું નં પરપરા, ચાલ, ઝિવાળ (ર) મટ,
 કરોહ પું [કિ, મ] કાટિ. સો લાખ
 નં(-હાધિ)પતિ પું કરોહ કપિયાનો
 આસામી - ધણી
 કરોહ સ્ત્રીં [સ ક્રોહ] અગાની ઊભી હાડ-
 માળા, પૃષ્ઠવશ (ર) અગો ઋજુ સ્ત્રીં
 કરોહમાથી પસાર થતું જાનતત્તુ રાનુ
 કરોચલ પું [બુઓ 'કળાયલ'] મોર [ભાલ]
 (ર) સ્ત્રીં બુઓ કૈચલ
 કરોળિયો પું [સ. કૌલિક, કે કોલિય]
 એક છવડુ (ર) ચામડીનો એક રોગ (૩)
 એક વનસ્પતિ, કાગડોળિયો (૪) [બુઓ
 કરોળિયો] માટીના વાસણ વેચનારો

કર્ક પું [સ] કરચલો (ર) એક રાશિ (૩)
 વોળો થોડો ઋજુ સ્ત્રીં વિષુવવૃત્તની ઉત્તરે
 ૩૩° ૨૭' અક્ષાંશની ગોળ રેખા વર્તુલ
 (-ળ), વૃત્ત નં કર્કરેખાનુ વર્તુલ -કર્ક
 પું [+અર્ક] કર્કગરિનો સૂર્ય
 કર્કટ ઋક પું [સ] બુઓ કર્ક ૧ ૨ -ટી
 (-ટી) સ્ત્રીં કરચલી
 કર્કટિ(-ટી) [સ] કાકડી
 કર્કટી સ્ત્રીં [બુઓ કરકટી] હાકડી
 કર્કર વિં [સ] કહણ (ર) પું હાકડુ,
 (ખોપરીનો) હાકડનો ટુકડો
 કર્કશ વિં[સ] કઠોર આકર (ર) કહવાબોલ
 (૩) ઘાતકી, નિર્ધય -શા વિંસ્ત્રીં ક કાસિ-
 વણ, વઢકારી
 કર્કધુ(-ધૂ) સ્ત્રીં [સ] ખોગડી ['કર્ક'મા
 કર્કકર્ક પું [સ] કર્કરાશિનો સૂર્ય બુઓ
 કર્કટ, ઋક પું [સ] (સ) નાગોનો એક નાયક
 કર્ણ પું [સ] કાન (ર) [ગ] કાટખૂણ-
 ઝિલાણમા કાટખૂણાની ઝામેની બાબુ (૩)
 મુકાન (૪) [સ] કુતીનો સૂર્યથી વચ્ચે
 પુત્ર ઋકટું(-ઠોર) વિં જનને વટ -કઠોર
 લાગે એવુ. ઋકટું(-હૂ) પું કાનનો એક
 રોગ ઋગોચર વિં સલખાય એવુ ઋછેદ
 પું કાન વીધવા કે કાપવા તે ઋધાર પું
 મુકાની, નેતા. ઋપટલ નં કાનનો પડદો,
 'હૂમ' ઋપાક પું કાન પાકવો તે, એક
 રોગ ઋપાકી સ્ત્રીં કાનની ખૂટ ઋપ્રદેશ પું
 કાનની બાબુબાબુનો શરીરનો ભાગ ઋનૂલ
 નં કાનમા પહેવાનુ કૂલ સ્ત્રીઓનુ એક ઘરેણુ
 ઋમૂલ(-ળ) નં જાનના મૂળ આગળનો
 શરીરનો ભાગ ઋરેખા, ઋલીટી સ્ત્રીં બુઓ
 કર્ણ [ગ] ઋવેધ પું કાન વીધવો તે
 ઋશક્તિ સ્ત્રીં સાબળવાની શક્તિ ઋશક્ત
 (-ળ) નં કાનમા થતુ શૂળ -સણકો ઋન્નાવ
 પું કાનગાથી પર ઋવુ તે -ણુકિણિ
 અં [સ] એક કાનેથી બીજા કને એમ કંવુ
 -ણુટિ નં કાનના આકારનુ એક વાનિત્ર
 કર્ણટિ નં [સ] (સ) કર્ણટિક પ્રાન (ર) એક
 - વનસ્પતિ (૩) બુઓ 'કર્ણ'મા

કર્ણાટક પુ. ૦, નં (મ) દક્ષિણ હિંદુતાનનો
એક પ્રાંત - કી વિ. ૦ કર્ણાટકનું, તે સખધી
(૨) મી. ૦ કર્ણાટકની આ

કર્ણાટક પુ. ૦ [સ] માછલા તથા તેવા પ્રાણી
આના કાનમાંનો એક પથ્થર જેવો અવયવ
કર્ણાર્થ નં [સ] કાનનું અને કર્ણપ્રદેશનું હાડકું
કર્ણિકા સ્ત્રી. ૦ [સ] કળી, બીજકોશ (૨) હાથીની
મૂઠની અણી (૩) વચલી આગળી (૪) લેખણ
કર્ણિકાર પુ. ૦ [સ] એક દ્વિઝાલ, કંગેણ
કર્ણુની સ્ત્રી. ૦ [સ] ગર્ભાશયનો એક રોગ
કર્ણુન્દ્રિય સ્ત્રી. ૦ [સ] માલખવાની ધ્વનિ, કાન
કર્ણુપિન્દુર્ણુ (-ર્ણુ) અ. ૦ [સ] જુઓ કર્ણકર્ણ
કર્ણ તી વિ. ૦ [સ] કાપવા માટે લેઈતા તીક્ષ્ણ
દાન કે દાનાવાળું (૨) નં એક પ્રકારનું પ્રાણી
કર્ણન નં [સ] કાપણ કે કાતરણ તે (૨) કાતણ તે
કર્ણપ્રયોગ પુ. ૦ [સ] જેમા ક્રિયાપદ કર્તા
પ્રમાણે નિતિ અને વચન લેતું હોય તેવા
પ્રયોગ [વ્યા]

કર્તા સ્ત્રી. ૦ [સ] કાતર

કર્તા (-ર્તા) અ. વિ. ૦ [સ] કરવા યોગ્ય, કરવાનું
(૨) નં કામઃ કર્મ (૩) કર્મ (૪) વર્તન
તા સ્ત્રી. ૦ કર્તાવ્યુદ્ધિ ઓધુરા સ્ત્રી. ૦
કર્તાવ્યની રૂસરી ઓનિષ્ટ વિ. ૦ કર્તાવ્યપરાયણ
ઓનિષ્ટતા, ઓનિષ્ટા સ્ત્રી. ૦ કર્તાવ્યમા નિષ્ઠા,
કર્તાવ્યપરાયણતા ઓપરાયણ વિ. ૦ પોતાના
કર્તાવ્યમા પરાયણ - મહત્ત્વ રહેનાર ઓપરા-
યણતા સ્ત્રી. ૦ ઓપાલન નં કર્તાવ્યનું પાલન
ઓધુદ્ધિ સ્ત્રી. ૦ કર્તાવ્યની ભાવના કે સમજ
ઓમાન નં કર્તાવ્યનું લાન ભૂમિતિ સ્ત્રી. ૦
(૫) 'પ્રેક્ષિકલ જ્યોમેટ્રી'

કર્તા (-ર્તા) વિ. ૦ [સ] કરનાર, બનાવનાર
(૨) પુ. ૦ કરનાર - બનાવનાર માણસ, વ્યયિતા
ઓર્તા (-ર્તા) પુ. ૦ સરજનાર અને નાશ
કરનાર (ધર્મ) (૨) સર્વોપરી સત્તા વગવનાર
પુરુષ, મુખ્ય ધણી - તારિ પુ. ૦ કિંતાર, સહા
કર્તા વિ. ૦ (૨) પુ. ૦ [સ] જુઓ કર્તા ઓત્ત
નં કરવાની - રચવાની શક્તિ (૨) કર્તાપણ
ઓત્તગણિત સ્ત્રી. ૦ ઓત્તચ વિ. ૦ [વ્યા]
જેમા કર્તાનું પ્રાધાન્ય હોય એણે (વાક્ય)

કર્તાવ્ય, ઓતા, ઓધુરા, ઓનિષ્ટ, ઓનિષ્ટતા, ઓનિષ્ટા,
ઓપરાયણ, ઓપરાયણતા, ઓધુદ્ધિ, ઓપાલન,
ઓમાન નં જુઓ 'કર્તાવ્ય મા

કર્તા વિ. ૦ (૨) પુ. ૦, ઓર્તા પુ. ૦ [સ] જુઓ
'કર્તા'મા - મી. ૦ કર્તાનું સ્ત્રીલિંગ

કર્મ પુ. ૦ [સ.] કાલ્પ, કીચડ ઓભૂમિ સ્ત્રી. ૦
કાલ્પવાળી જમીન [જૂનો ગાલો

કર્પટ નં [સ] કાપડ કર્પટ (૨) ચીથર;

કર્પર નં [સ] ખોપરી (૨) કલ્પેટ હીમ,
હીકર [(૨) હીકરી

કર્પરી સ્ત્રી. ૦ [સ] એક ઔષધિ ખાપરિયુ

કર્પાત્ર પુ. ૦ [સ] કર્પાસનું ઝાડ (૨) કર્પાસ

કર્પૂર નં [સ] કર્પૂર

કર્ણુર વિ. ૦ [સ] કાચર, કાચરચીતર

કર્મ નં [સ] ક્રિયા, કાર્ય, કામ (૨) વૃત્તિ;

ધર્મો હિંદો વૈશ્યકર્મ (૩) આચરણ, ધર્મ-

કર્મ (નિત્યાદિ) (૪) [લા] કર્મ, નસીબ,

પૂર્વજન્મના કર્મ (૫) કર્તાવ્ય (૬) કુકર્મ,

પાપ (૭) જેની ઉપર ક્રિયા થતી હોય તે

(વ્યા) [-આધર્મ, -અધર્મ] = જેમનું સારું

માફ રૂપ ભોગવણ પરે તેવા કર્મ કરવા

કર્મના ભોગ પુ. ૦ અંબં દેવયોગ, પ્રાગ્જ

કર્મનાં કાળા, -ના કુંડાળા નં અંબં

નસીબના ભૂડા લેખ] ઓત્યા સ્ત્રી. ૦ જુઓ

કર્મકથા ઓકપાટ નં નસીબનું ખાણું

ઓર વિ. ૦ કર્મ કરનાર (૨) પુ. ૦ કામ કરનાર

મજૂર ઓર્તા પુ. ૦ કર્મકર્તા કર્તા (વ્યા)

ઓર્તા (-ર્તા) વિ. ૦ મજૂરમા આવે ત્યા

પગલું લગીને ઓદાવતા જેનાથી સેનામહેસેની

કંઠા નીકળે તેણે (માણસ) ઓકાર (-ર્તા) પુ. ૦

કામ કરનાર, કાર્ય કર્તા (૨) મજૂર (૩) કાગીગર

(૪) લુહાર (૫) અખત ઓકાડ નં ધર્મ

ક્રિયાઓ અને ધર્મ કર્મોને લગતો વેદનો ભાગ

(૨) એમા બનાવેલી વાર્ષિક ક્રિયાઓ અને

કર્મો ઓકાંડી વિ. ૦ કર્મકાંડને અનુસરનાર

ઓકટ સ્ત્રી. ૦ કર્મકાંડી કંડાકટ ઓકૌશલ નં

કામ કરવામા કુશળતા ઓક્ષેત્ર નં કર્મભૂમિ

(ભાગ્યવર્ધ) ઓગતિ સ્ત્રી. ૦ કર્મની ગતિ,

નસીબ ઓચ ટાળ પુ. ૦ કર્મનો ચડાણ;

અવર્મી, દુરાચારી ંચોર વિં (૨) પું
કામમા ચોરદાનનનું ંજ વિં કર્મમાથી
નીપટેલું (૨) પું કળિયુગ (૩) વડ ંક
આહ્નિકકર્મમા ચુત્ત કર્મનિષ્ઠ (૨) કર્મ-
કુશળ (૩) બાહ્ય આચારમા આગ્રહી ંતા
શ્રીં ંતત્ર નં કર્મનું તત્ર ંદંડ પું
કર્મની સન્ ંદોષ પું કર્મનો દોષ-ભૂલ
(૨) કર્મનું માહું પરિણામ (૩) પાપ, દુર્ગુણ
ંધાર્ય પું [વ્યા] જે તત્પ્રમ્ય સમાસમા
બન્ને પદો સમાનાવિકરણ હોય તે સમાસ
ઉદા. મહાગજ ંનિષ્ઠ વિં કર્મકાકમા
આરધવાળું-ચુત્ત(૨)કર્તવ્યપરાયણ ંનિષ્ઠા
શ્રીં પોતાના કર્મોમા અવવા શાસ્ત્રવિહિત
કર્મોમા નિષ્ઠા ંન્યાસ પું કર્મ ંધ્વને
અર્પણ કરી દેવા તે ંપાક પું કર્મનું
પાકવું તે, કર્મકળ ંપાશ પું કર્મબંધન.
ંકલ(-ળ) નં કર્મનું કળ-પરિણામ ંપાધ
પું કર્મનો બાધ-દોષ ંબંધ પું કર્મનું
બંધન ંભૂમિ શ્રીં કર્મ કંવાનું ક્ષેત્ર (૨)
વર્મકર્મ કરવાનો દેશ (ભાગવતવર્ણન એક
વિશેષણ) ંબ્રષ્ટ વિં કર્તવ્યકર્મથી બ્રષ્ટ-
વિમુખ થયેલું ંમાર્ગ પું કર્તવ્યકર્મથી અથવા
કર્મકાકને અનુસરવાથી મોક્ષ મેળવવાનો માર્ગ
ંમીમાંસા શ્રીં કર્મની કિલસૂરી, કર્મ સંબંધી
વિચારણા (૨) પૂર્વમીમાંસા ંચોગ પું કર્મ-
માર્ગની સાધના (૨) નસીબનો ભોગ ંચોગી
પું કર્મયોગનો સાધક ંરેખા શ્રીં ભાવિસૂચક
રેખા-આંક (૨) નસીબ ંવત્તા શ્રીં [સ
વત્તત્તા] ક્રમ કરનારા હોય તે ંવશ વિં
નસીબને આધીન એવું ંવાદ પું કર્મને
લગતો વાદ (૨) પ્રારબ્ધવાદ, દૈવવાદ ંવાદી
વિં (૨) પું કર્મવાદમા માનનાર ંવિપાક
પું કર્મપાક ંવીર વિં કર્તવ્ય કર્મ
કરવામા વીર—બહાદુર(૨) પું એવેમાણસ
ંવ્યતિહાર પું ક્રિયાનું સામસામે થવું તે
(૨) [વ્યા] સમાસની એક ભત ઉદાં ચુક્ત-
ચુક્તી ંવ્યતિહારવાચક વિં કર્મવ્યતિહાર
બનાવનાર ંરીલ વિં પ્રવૃત્તિશીલ, ઉદ્યમી
ંસગ પું સાસારિક કર્મો અને તેના કળો

પ્રત્યેની આસક્તિ ંસંભોગ પું લાભિને
યોગ, નસીબનો તાકડો ંસંન્યાસ પું કર્મનો
ત્યાગ (૨) કર્મકળનો ત્યાગ. ંસંન્યાસી
પું કર્મસંન્યાસ કરનાર ંસાક્ષી પું
કર્મને ભોનાર પુરુષ (૨) કર્મના પરિપાકનો
અનુલવ લેનાર પુરુષ ંસાધન નં કર્મ
સિદ્ધ કરવા જરૂરી સાધન ંસિદ્ધિ શ્રીં
કર્મકળની પ્રાપ્તિ(૨)કાર્યમા સફળતા ંસ્થાન
નં કાર્યાલય, કામધવો કંવાની જગા.
ંહીણ(-ણ) વિં અભાગિયું, કમનમીય
-મર્તીત વિં [+અતીત] કર્મથી અતીત-
પર -મર્ધિકાર પું [+અધિકાર] ધર્મકર્મનો
અધિકાર-યોગ્યતા -મર્ધીન વિં [+અધીન]
કર્મવશ, દૈવાધીન -મર્તુરૂપ વિં [+અનુરૂપ]
કર્મને અનુરૂપ, જેવા કર્મ કાર્ય હોય એ
પ્રમાણેનું, નસીબ પ્રમાણેનું -મર્તુષ્ઠાન નં
[+અનુષ્ઠાન] પોતાના કર્મધર્મ કંવા તે
-મર્તુસાર અં [+અનુસાર] કર્મને અનુ-
સરીને -મર્તુસારી વિં કર્મને અનુસરતું.
-મર્તર નં [+અતર] શુભ કાર્યમા અને
ખાસ કરીને અધરણીમા વિધિયુક્ત જે કર્મ
ગોર કંગવે છે તે (૨) ખીણ કામ (૩) યજ્ઞાદિ
ધર્મવિધિ બંધ હોય ત્યારનો નવગરાનો વખત
કર્મણિ વિં [સ] (વ્યા) કર્મ પ્રમાણે ભતિવચન
ધં લેનાર ંદિતીયા શ્રીં કર્મ અર્થે વપગતી
ખીણ વિલક્તિ ંપ્રયોગ પું જેમા કર્મ
પ્રમાણે ક્રિયાપદ ભતિ અને વચન લેતું હોય
એવો પ્રયોગ ંવાચ્ય વિં કર્મ પ્રમાણે
ભતિ અને વચન લેનાર

કર્મણ્ય શ્રીં [સ] મનોરજન

કર્મણ્ય વિં [સ] કુશળ, હોશિયા (૨) નં
ઉદ્યોગ પ્રવૃત્તિ ંતા શ્રીં કુશળતા

કર્મરી શ્રીં [સ] એક વનગતિ, વશલોચન

કર્મિષ્ઠ વિં [સ] કર્મ કરવા પર પ્રતિવાળુ
(૨) કાર્યકુશળ

કર્મિ વિં [સ] નસીબદાર (૨) ઉદ્યોગી

કર્મેદ્રિય શ્રીં [સ] મ્યૂળ કામો કંવાની
દ્રિય (ભુઓ 'ઈદ્રિય મા)

કર્વનક નં એક પક્ષી

કર્ષ પું [સ] એક પ્રાચીન તોલ (૨) ખેંચાણ
 ૦૦ વિં [સ] ખેંચે-આકર્ષે એવું (૨) પું
 ખેંદૂન ૦ણુ નં [સ.] ખેડ, ખેતી (૨) ખેચ
 તાણ (૩) આકર્ષણ [(૨) પું] ખેંદૂત
 કર્ષી વિં [સ] ખેચનાર (સમાસમા અતે)
 કલ પું [સ.] એક અવાજ, ગુનન (૨)
 કળા, માત્રા (પિંગળ) ૦કલ પું પક્ષીઓનો
 કલરવ (૨) ગુનરવ (૩) કલખલ, મનુષ્ય
 થા પશુપક્ષીઓનો મિશ્ર ધ્વનિ ૦રવ પું
 મધુર ધ્વનિ (ખાસ કરીને પખીઓનો)
 કલ(-ળ)કલ(-ળ)કું અંકિં ભુઓ કંકળુ
 કલકલાટ પું [સ કલ્ ઉપરથી] ઘોવાટ
 કલકલા(-ળા)ણુ નં ભુઓ કંકલાણ
 કલકલિયો પું એક પક્ષી ૦કોરિયા પું
 એક પક્ષી

કલકલાણુ નં ભુઓ કંકલાણ
 કલકો પું [સ કલ્ ઉપરથી] ઘોવાટ, શોરખટોર
 કલખણુ વિં [ભુઓ કલક્ષણુ] અપલક્ષણવાળુ
 કલખાપરી સ્ત્રી, -રો પું [સ કલ્ય +
 વર્ષ, ન] પકવેલી અથવા ખાળેલી માછીની
 એક ઔષધિ (૨) જસતનો એક છાં

કલખખણુ નં ભુઓ કલક્ષણ
 કલગી સ્ત્રી [તુર્કી] મુગટ અથવા મન્તક પર
 મૂકવાનો એક ગણગાર; મજરી (૨) ફૂલોનો
 ગોટો (૩) એક ગાંઠ લાવણી ૦દાર વિં
 [ફા] કલગીવાળુ

કલગેર (ગે?) સ્ત્રી [કલગીદાર?] એક
 કીમતી રેશમી વસ્ત્ર, બાટ

કલ(-ળ)ભુગ પું ભુઓ કળિયુગ

કલ(-ળ)ણુ નં [‘કળત્ર’ ઉપરથી] કળી -
 ભિત્તી જવાય એવી પાણીપોથી કાઢવાની જગા

કલત્ર નં [સ] વહુ, પત્ની

કલદાર વિં [કલા + દાર] હુબર - કળાવાળું
 (૨) [હિ, મ.] અથેલ ચલણુ (નાણું)

કલન નં [સ] કળી જવું - સમજવું તે (૨)
 પડવું - ઝાલવું તે (૩) ગર્ભાવાન થયા પછીની
 ગર્ભની ગચ્ચાતની સ્થિતિ, ‘આધગોટ’

કલના સ્ત્રી [સ] સમજણ, ગ્રહણ (૨)
 અહસકો (૩) પિછાન

કલપ(-ક) પું [અ કલ્પ = મો પડ પડતા હાથ]
 વાળ ગંગવાની એક અનાવટ

કલપકું અં કિં [સ. કલ્? લ્પ? કે શુ
 કલ્પાત ઉપરથી?] ઝૂંચુ (૨) રહવું કલ્પાત
 કંચુ (૩) મંકિં [સ કલ્પ ઉપરથી]
 સારુ (શાહ), મરનાર વામે પુણ્ય કંચુ કરપકું
 કલપાંત પું, નં + ભુઓ કલ્પાત

કલકાત નં [જ] વહાણના પાટિયા અગળ
 ખેસાડી કંચા હવા કે પાણી પેસી ન શકે
 એવું કંવાની ક્રિયા

કલખલ સ્ત્રી [સ કલ્ ઉપરથી] વાનચીતથી
 થનો આઝો ઘોવાટ; શોરખટોર (૨) ન
 મમજય તેવું બોલવું તે - કાટ પું ઘોઘાટ,
 શોરખટોર

કલમ સ્ત્રી [અ, સ] લેખણ (૨) દસ્ત (૩)
 ચિત્રાગની પીછી (૪) [લા] લેખનશક્તિ,
 ચીતરવાની છટા (૫) કલમની પેઠે ગ્રામી
 કાપીને રોપવાને ડગતી ઝાડની હાળી (૬)
 કંકિત, લખાણમાં પડેલો કમિક ભાગ (જેમ કે,
 કાચદાની કલમ) (૭) કંગાની શરત (૮) [લા]
 લાખા કે લિપિ ઉદાંત્રણ કલમ લખનાર
 [-કપાવી = આખર જવી (૨) અન્તરક થવું
 -કરવી = સાગી ભતના ઝાડની હાળી ખીન
 ઝાડ ઉપર બાધવી (૨) લાખી હાળીને જમીન-
 મા દાખવી, જેથી ત્યાં મૂળ નાખી નવો છોડ
 તૈયાર થાય -કરવું = કાપી નાખવું, ખડિત
 કરવું -કપવી = લેખણમાં કાપ મૂકવો (૨)
 અન્તરક થવું -કલવી = લખવા માટે છોડીને
 તૈયાર કરવી. -ચાલવી, -ચલાવવી = વગર
 રોકાયે સાગી રીતે લખાણ, લખવું -રોપવી =
 કલમ કરેલી હાળી જમીનમાં વાવવી -લાગવી
 = (કાચદાની કલમ) લાગુ પડવી -થવી, તે
 પ્રમાણે કામ થવું] ૦કશ વિં [ફા] લેખણ
 વાપરી લખનાર (૨) પું લહિયો (૩) લેખક,
 કુશળ લેખક, મુસદ્દી ૦કરી સ્ત્રી ૦કલમ
 વાપરવી તે, મુદત છટાદાર લખાણ કરવું તે.
 ૦કસાઈ પું કોર લેખક ૦ચેર વિં છૂપું
 લખનાર ૦તરાશ પું [ફા] કલમ ઘડવાનો
 ચાપુ (૨) કલમ ઘડનાર આદમી ૦નાંસ વિં

કલમની માફક ત્રાસુ ંદાન(-નિયુ) નં
કલમ રાખવાની ભૂગણી-પેટી ંખ દી સ્ત્રીં
કલમવાર-પેરા પાકીને કરેલુ ચોક્કસ લખાણ
(૨) ટાચ, જતી (૩) જમ કરેલી વસ્તુઓની
ચાદી (૪) કોઈ પણ લાગતી વ્યવસ્થા કે કામ-
કાજનુ યોગ્ય ખતાવતી તપસીલ (૫) કોલકંગર,
શરત ંખાજ વિં કલમ વાપરવામા કુશળ,
૦વારે અં દરેક કલમ-ફકરાના કમથી કે
તે પ્રમાણે -મી વિં કલમ કરીને ઉગાડેલુ
(ઝાડ)

કલમલડો, કલમલો પું કમલડો (૧)

કલમી પું [સ પ્રા. કલમ] એક નતના ચોખા
(૨) વિં જુઓ 'કલમ'મા

કલમી, ંન સ્ત્રીં વહાણની ડોલકાઠી, નાનો સઢ
કલમેશરીક પું જુઓ કલામેશરી, કુરાન,
કલમેશરીક

કલમો પું [અ.] કુરાનનુ મૂળ સૂત્ર-ફરમાન,
ધસ્લામનુ દીક્ષા વાક્ય [-પદવો=(વિવિસર
કલમો ખોલીને) મુસલમાન થયુ]

કલરવ પું [સ] મધુર ધ્વનિ, જુઓ 'કલ'મા
કલરોળ પું ઘોવાટ, મોટો કલખલાટ (૨)

કલરવ, મધુર અવાજનો સમુદાય

કલવડું સંકિં ખીજવડુ

કલવારે સ્ત્રીં દૂધિયા સોપારી

કલવું સંકિં [સ કલ] કળવુ, સમજવુ

કલવો પું [સ કલ્યવર્ત, પ્રા કલ્લવત્ત] કવલ,
કોળિયો (૨) પરણવા આવેલા વરને ઊધવતા
પહેલા કન્યાપક્ષ તરફથી મોકલાતો કાચો
કસાર-ખાવાનુ

કલશ વિં [સ] કળશ, લોટો (૨) દહેરા ઉપર
મુકાતુ ઘડાના આકારનુ ધાતુ કે હેતુ
શાખર-ટોચ [મધુર શોર

કલશોર પું [સં કલ+ફા. શોર] કલરવ,
કલહ પું [સ] કલિયો કકાસ, લડાઈ ંપ્રિય

વિં કલહ જેને વહાલો છે એવુ -હાંતરિતા
વિંસ્ત્રીં [+અતરિતા] ઘણી સાથે કલહ કરી
ફસણુ લઈ ખેડેલી(સ્ત્રી)(૨) પતિનો અનાદર
કરી ંસાયા પછી શોક કરતી(નાયિકા)[જ શા]

કલહ સ પું [સ] હસ (૨) એક છદ

કલકે નં [સ] કાઘ, લાછન, છુટ્ટો (૨) આગ
[-ઉતારવું, -ઘોઈ નાખવું=આળ-ખદ
નામી દૂર કરવા -ચડવુ, -ચોટવું, -ખેસવું,
-લાગવું=લાછન લાગવુ]-કિત વિં [સ]
કલકવાણુ, કલક પામેલુ -કિની વિં
સ્ત્રીં [સ] કલકવાળી -કી વિં કલકવાણુ
(૨) પું ચદ [અવતાર

કલકી, -ગી પું [સ કલ્કી] જુઓ કલકી -
કલક વિં +જુઓ કલાક

કલદર પું [અ] એક નતનો કદીર (૨)
નિસ્પૃહ માણસ (૩) મદાગી (૪) વણસર
આદમી

કલા(-ળા) સ્ત્રીં [સ] કોઈ પણ વસ્તુનો એક
ભાગ (૨) ચદ્રનો સોળમો ભાગ (૩)
'મિનિટ', ડિગ્રીનો સાઠમો ભાગ (૪)
(૪) કાલમાન (૫) યુક્તિ, હિકમત (૬)
હુન્નર, કસબ (૭) સૌદ્ય યુક્ત રચના કે તેવી
હિકમત ંકાર પું કલાયુક્ત રચના કરનારો
પુરુષ (કવિ, ચિત્રકાર, શિલ્પી ઈત્યાદિ)
ંદોશદ્ય નં કળાની આવડત-હોશિયારી
(૨) હુન્નર ઉદ્યોગની આવડત ંધર પું
મોર (૨) ચદ્ર (૩) કલાકાર ંનાથ પું ચદ્ર
ંનિધિ પું જુઓ કલાધં ંખ ધ પું
ઉચ્ચારણના કાલમાનને આધારે રચાતુ પદ
કે પ્રત્યવ વગેરેનો વર્ગ ંભયન નં હુન્નર
કળાની શાળા ંભડાર નં કલાકૃતિઓનો
લડાર કે સંગ્રહસ્થાન ંરસ પું કલાનો
રસ ંવતી વિં સ્ત્રીં કળા-કાલિ વાળી (૨)
નૃત્યાદિ કળા નાણનારી (૩) સ્ત્રીં એક વીણા
ંવત વિં કલા નાણનાર, ંવતી વિં
સ્ત્રીં નૃત્યાદિ કળા નાણનારી ંચન વિં
કળા નાણનાર -કળાવાણુ (૨) પું ચદ્ર
ંવિધાન નં કલાની રચના-સર્જન
ંવિધાયક વિં કલાવિવાન કળનાર

કલાઈ સ્ત્રીં [સ કલાચિકા, પ્રા કલાઙ્કા=
કોણીથી કાઢા બેટલો હાથ દિં કલાઈ=કાદું]
મગદળ-જેડીની એક કમરન

કલાઈ સ્ત્રીં [અ] એક વતુ (૨) વાસણ પં
ચડાવાનુ કલાઈનુ પાતળુ પદ [-કેરાચવી=

[લા.] ખગ વાળ મૂલવી માયુ કલાઈ ઝગ્યા
 જેવું કંટુ] ગરે, ગગાર(-રે), ગગાળો
 પું વાસણની ક્લાઈ કગારો ંસકેતો
 (-રે) પું કલાઈની ગખ
 કલાક પું [ક વર્લોક ઉપગ્રી ? મ] કં મિનિટ
 જેટલો સમય ંસીસી સ્ત્રીં રેતી ગરવા
 પગથી સમય ભેવાની શીશીનુ ચત્ર
 કલા(-ખા)કાર પું [સ] જુઓ 'કલા'મા
 કલાણુ વિં [ક + લાગ] સારા લાગ-મોખ
 વગરનુ કયોલુ
 કલા(-લે)કુ (લા', લે') નં જુઓ કલેંદુ
 -કી સ્ત્રીં નાનુ કલાકુ
 કલાદ પું [સ] સોની [જુઓ 'કલા'મા
 કલા(-ખા) ંધર, ંનાય, ંનિધિ [સ]
 કલાપ પું [મ] સમૂહ (૨) મોગના પીઝનો
 સમૂહ (૩) લાયો (તીંગનો) (૪) ધરેલુ (૫)
 મ્યાન (૬) ચદ્ર -ખી પું [સ] મોર
 કલાપીટ સ્ત્રીં [સ કલ્ + પીટ (પીટકુ)]
 મોરખકોર (૨) રડારોળ
 કલા(-ખા)ખ પું [સ] જુઓ 'કલા'મા
 કલાફલ નં [સ કર્ણ + ફલ ?] ઝાનતુ એક
 ધરેલુ, કોરરુ
 કલાખૂત પું [ખા કલાનૂત] કસખ, સોનેરી
 અથવા કપેરી નારવી લી રેલો રેશમનો તા
 કલાખો પું [ખ. કુલવહ] ખાચનો કાપ (૨)
 બે છેડા સાવવા વચે નખાતી લોટાની કંડી
 કલાલવન, કલાભંરાર જુઓ 'કલા'મા
 કલામ સ્ત્રીં [લ] વાણી, વાચ્ય, વાળદ (૨)
 કંડી, કંકરો (૩) લખાણ
 કલામે શરીક પું [ખા] કુરોન
 કલાર (લા') પું; નં [વેમકે ખોડિયો ક્લાગ]
 એક વનપતિ
 કલાલ પું [વિ પ્રા કર્ણાલ, સ કર્ણાલ]
 દારૂનો કુકાનદાર ંખાનું નં દારૂનુ પીકું (૨)
 -[લા] વ્યસનીઓને ભેગા થવાનું ંજા'યુ ંણુ
 (-ણી) સ્ત્રીં કલાલની સ્ત્રી -સી સ્ત્રીં
 કલાલનો -દાર વેચવનો ચ ગે
 કલા(-ખા)વતી [સ] જુઓ 'કલા'મા [પટાવતુ
 કલાવડું, ંપટાવડુ સં કિં કળવી સનનવડુ,

કલાંકલાં અં [સ કલ્ ઉપરની ?] સપૂર્ણ
 ખાલેલુ હોય એમ
 કલાઈ વિં [ક + લાઈ] લાઈ, તોડાની અને હુચ્ચુ
 કલાંકી સ્ત્રીં પાંમળી (૨) ખાસુ, ઝોહી
 કલિ(-ખિ) પું [સ] ટટો; ંજિયો(૨)ઝડાઈ,
 યુદ્ધ (૩) ંજિયુગ (૪) [સ] ંજિયુગનો
 અધિષ્ઠાતા પુરુષ-અસુર (૫) [લા] બાપની
 બુદ્ધિ ંકાલ(-ખ) પું ંજિયુગનો સમય.
 ંમલ પું કલિનો મેલ-ખગખ અસુર, પાપ
 ંયુગ પું ચાં યુગમાનો છેલ્લો યુગ,
 અવસાનો સમય (જુઓ યુગ)
 કલિકા સ્ત્રીં [ન] અણખાલેલુ ફૂલ, ંળી
 કલિન વિં [સ] ંખાયેલુ, ભણેલુ, સમનયેલું
 કલિકા વિં [સ] -થી ઢકાયેલુ; -થી ભરેલુ
 (૨) મિશ્રિત (૩) અમેઘ (૪) ગહન (૫)
 નં ગોટાળો
 કલિગ નં [સ] એક પક્ષી (૨) પું (સ)
 પ્રાચીન ભારતનો એક પ્રાન, ઓઁસા
 કલિં(-ખિ)ગહ(-કું) નં [ન કાર્ગિન]
 કાલિગકું તલખૂચ
 કલિદ પું [સ] (સ) એક પવંત (૨)
 સૂર્ય (૩) એક વનગપતિ ંકન્યા સ્ત્રીં
 (મ) ચમુના, કાલિદી
 કલુપ વિં [સ] કાઢવવાળુ, મેલુ, ગદુ (૨)
 કુટ, ચાતકી (૩) પાપી (૪) નં કાઢવ, મળ
 (૫) પાપ -પિત વિં જુઓ કલુપ (૨)
 કચવાયેલુ, ંસાયેલુ [અમલદાર
 કલેંટર પું [ક] જિલ્લાનો વડો મહેસૂલી
 કલેંજુ નં [સ કાલેય, પ્રા કાલિજ્જ] પિત
 ઉત્પન્ન કગારો અને ગિગઓમાનુ લોટી
 સાક કગારો એક મોટો મામલ અવયવ,
 કાળજી (૨) [લા] હુદય(૩)મન, અત કંગણ
 કલેંકી સ્ત્રીં [કે કાઢી ? જુઓ કલેંકી]
 કલોદી, એકે વેતર ન થયેલી ગાય કે ભે સ
 કલેંકી (લે') સ્ત્રીં [ક કાહલી] નાનુ કલેંકુ,
 -કું નં ગેટલા ગેકવાનુ ગાણુ -કીકં
 કલેંવર નં [સ] શગર, ખોળિયુ
 કલેંસર નં એક પક્ષી
 કલેંદુ પું [સ] ખીંગનો ચદ્રમા

કલો(-ળો) (લો', ળો') પું[મ. કલ્હો, -લ્હો]

જુઓ કલહ (૫)

કલોચડી ત્રીં જુઓ કચડી કરોચડી

કલોહું નં જુઓ કરોહું [ગાય, કલેડી

કલોડી (લો') ત્રીં[કે. કલ્હોડી] વાછડી, નાની

કલોપનતા સ્ત્રીં [સ કલ્પનતા? હિં]

મધ્યમ ગ્રામની એક મૂર્ખના (સંગીત)

કલોલ પું જુઓ કલ્લોલ

કલોંજ સ્ત્રીં [હિં કલોંજી] કાળીજની

કલ્ક વિં[સં.] પાપી (૨) પું પાપ (૩) કલ, -

જેતવિંડી (૪) કીચડ, કચરો (૫) વાદીને

ખનાવેલો લોલો, લૂગરી (ઔષધ વગેરેના)

(૬) જાનના મેલ [હિંસો અવતાર

કલ્ક(-લ્ક) પું [સં.] વિષ્ણુનો દશમે અને

કલ્પ પું [સં.] બ્રહ્માનો એક હહાડો, અર્થાત્

૪.૩૨૦,૦૦૦,૦૦૦ વર્ષોના સમય (૨)

વર્મકર્મના વિધિ (૩) વિહિત વિકલ્પ (૪)

આચાર (૫) એક વેદાંગ, જેમા યજ્ઞક્રિયા

ક્રિયાદિનો ઉપદેશ છે (૬) સંકલ્પ (૭) અભિપ્રાય

(૮) શબ્દને અર્થે 'લેલુ, સદ્દશ'ના અવમા

(ઉદાહરણ દ્રીપકલ્પ). ઠક પું કલ્પના કરનાર,

શોધક ઠકતા સ્ત્રીં ઠતર, ઠદ્રુમ નં

કલ્પવૃક્ષ ઠત નં કલ્પવુ તે. ઠના ત્રીં

નવું ચિતવી કે ઉપજવી કાઢવાની શક્તિ

(૨) હરેમ વાતની મનમા જે પ્રથમ રચના

થાય તે (૩) ધાનણ, ખ્યાલ (૪) તરંગ,

જુદો ઠનાચિત્ર નં કલ્પના વડે ખડુ

રેલુ ચિત્ર ઠનાખલ (-ળ) નં

કલ્પનાનુ ખળ ઠનાવાદ પું કળા એ

અનુભવ કરેલી કલ્પના છે એવો વાદ

ઠનાશક્તિ ત્રીં નવું ચિતવી કે ઉપજવી

કાઢવાની શક્તિ. ઠનાશીલ વિં કલ્પના

કરવાના વલણ-સ્વભાવવાળુ ઠનામૃષ્ટિ

ત્રીં કલ્પનાની મૃષ્ટિ, મનોરાત્ય ઠનીય વિં

કલ્પી શકાય એવુ ઠલતા ત્રીં કલ્પવૃક્ષ ઠવું

સંકિં કલ્પના કરવી. ઠવૃક્ષ નં નીચે ખેસનાર

જેનો સંકલ્પ કરે તે વસ્તુ આપનાર સ્વર્ગ-

માનુ એક કાલ્પનિક ઝાઝ ઠસૂત્ર નં વૈદિક

કર્મોના વિધિઓનુ શાસ્ત્ર, એક વેદાંગ (૨) [જૈન]

સાધુઓના આચાર વર્ણવતુ ધર્મપુસ્તક.

-લ્પાંત પું કલ્પનો અ ત. ગતનો પ્રલય-ળ

(૨) નં ઠહારણ, અતિશય રહતુ - શોક ઠવો

તે -લ્પિત વિં [સં.] કલ્પેલુ. (૨) ભેડી

કાઢેલુ, ખોટુ (૩) નં કલ્પેલ વસ્તુ, કલ્પના

યુક્તિ -લ્પ્ય વિં [સં.] કલ્પનામા આવે એવુ

કલ્મષ પું, નં [સં.] મેલ, કાળાશ (૨) ખાપ (૩)

[સં.] એક નર

[સં.] કલમેશરીક પું [અ કલમેશરીક] કુન.

કલ્યાણ નં [સં.] ગુણ, આભારી (૨) શ્રેય કુશળ

(૩) પું એક ગંગા ઠકર વિં કલ્યાણ રે

એવું ઠકતા વિં (૨) પું જુઓ કલ્યાણ કરી

ઠકારી વિં કલ્યાણ કરે એવુ (૨) પું કલ્યાણ

કરનાર પુરુષ ઠમૂર્તિ (-તિ) વિં કલ્યાણની

મૂર્તિ લેલુ (૨) ત્રીં કલ્યાણરૂપ - કલ્યાણની

મૂર્તિ -ણી ત્રીં કલ્યાણ કરનારી દેવી (૨)

સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી [આશીર્વાદ

કલ્યાણમસ્તુ [સં.] 'કલ્યાણ ધાઓ' એવો

કલ્પા પું ૫૦૫૦૦ [ફા = જડતુ ગયોટુ, ન.] ગાલ

લમણા ઉપરના વાળ (યોલિયાથી જુદા)

કલ્લી ત્રીં [જુઓ કલ્લી, -લુ] હાથના ઠાકાનુ

એક ઘરેલુ -લ્લુ નં સ્ત્રીના પગનુ એક ઘરેલુ

કલ્લી ત્રીં નાનો કલ્લો (૨) હાથની આગળાઓ

વડે (નોતિયા કે સાડી જેવા કપડાને વાળીને

મૂકવા માટે) કરાતી ગડી [-કલ્લી,

-પાલવી = તેમ ગડી કરી કપડુ બંધે ખગ

લપેટલુ -વાળલુ] -લ્લો પું (ધાસ ઠવો)

હાથમા માથ એટલો. જથો, ઝોળિયું (૨)

પ્રસવમા મદદ કરવા માટે તે વખતે સ્ત્રીની

કેડના ભાગ ઉપર હાથથી કે પાટાથી કંવામ

આવતુ દખાણ [-કલ્લી = હાથથી વાસ ઠવો

એટલું કરવુ (૨) પ્રસવમા કલ્લાથી મદદ કરવી]

કલ્લું નં જુઓ 'કલ્લી'માં

કલ્લો પું જુઓ 'કલ્લી' (ગડી)મા (૨) [સં.

કલ્લ, પ્રા કલ્લ, મ કલ્લા] લોઘાટ, શોખરો

કલ્લોલ પું [સં.] મોજુ, ઘોડો (૨) આનંદ,

આનંદથી ઊલસાવુ તે ઠક, -લી વિં

કલ્લોલ કરનાર, કલ્લોલ કરતું - ખોલતુ (પક્ષી).

ઠવું અંકિં કલ્લોલ કરવું -લિની સ્ત્રીં નદી

કલ્હાર નં ભુઓ કલ્હાર

કવ અં [સ કદા, પ્રા કઠ, હિં કવ] + અચારે
(૫) [અયોગ્ય - અશુભ સમય

કવખત પું, સ્ત્રીં [ક + વખત] ખગળ -
કવચું વિં [ક + વગ] વગ - સગવડ વગરનું

(૨) કચોલુ [ખરાબ લત્તો

કવગો પું ચસક, આકડી (૨) [ક + વગો]

કવચ નં [સ] અખતર (૨) તાવીજ, ભૂત પિશાચ

કે મૂંચોટથી શરીરનું રક્ષણ કરતો મનાતો મન

કવચ સ્ત્રીં [સ. કપિકચ્છ, પ્રા કવિક (ગ, ય) ચ્છ, મ

કવચ - કુઢરી] એક વનસ્પતિ, કૌવચ

ખીજ, -ચું નં એનું ખીજ

કવચન નં [ક + વચન] કવચન

કવચી નં [સ] અખતર જેવી કહણ ચામડીના

કોટલાવાળું પ્રાણી

કવચુ નં ભુઓ કવચ ખીજ [સમય

કવચટ સ્ત્રીં મહેનત, ચૈતર (૨) અનુકાળ અટકાવતો

કવહું અંકિં [ક + વહું (વહું)] ખગડવું, વહું

(૨) તુલા ખડવું [અમર (રેવાકાઠા તરફ)

કવડી સ્ત્રીં [મ, ભુઓ કોડી] કોડી (૨) મોઢાં-હાની

કવણુ સં [પ્રા] ભુઓ કોણ, કયુ (૫)

કવન નં [સ] કવિતા કરવી તે (૨) કવિતા - ની

પું કવિતા કરનાર પુરુષ, કવિ, ભાટ (૩)

સ્ત્રીં કહેતી, કહેવાની ઢાળ - ચિત્રી સ્ત્રીં

[મ] સ્ત્રી કવિ

કવર નં [ક] પરખીડિયુ

કવર નં [સ] મીઠું (૨) પું પાઠક, વજ્રા

(૩) વિં વિચિત્ર; કાચરચીતર

કવરક પું [સ] કેદી, બીવીવાન

કવરકુ વિં [સં કુ + વૃત્ત] વાકુ, તીક્ષ્ણ,

કટું (વચન) [હોવા તે

કવરાપ સ્ત્રીં [ક + વગપ] જેનીમા વરાપ ન

કવરાવું સંકિં કાવર - કાચર કરવું, હેરાન

કંકુ, (૨) [ભુઓ 'કવચું'] વર્ણન કે કવિતા

જાવવી, 'કવચું'નું પ્રેરક

કવગી સ્ત્રીં [સ] કવગી [કવગ (૧)

કવર નં [સ કુ + વર] કંતોડું (૨) વિં ભુઓ

કવરો પું [ક + વરો] અણધરનો વરો - અર્થ

કવર્ગ પું [સ] ભુઓ 'ક' મા

કવર્ણ સ્ત્રીં [ક + વર્ણ] હલકી વર્ણ - ભતિ
(૨) વિં તેવી ભતિતુ

કવલ (-ળ) પું [સ] કાળિયો, ગ્રાસ

કવલું નં [મ કૌલ, હિં કવલ] નળિયુ

(૨) મોલાદિયું

કવલે સ્ત્રીં [ક + વલે] ખરાબ વલે - દશા

કવલું સંકિં [સ કુ, પ્રા કવ] કવિતા કરવી

(૨) સ્તુતિ ગાવી, વખાણવું (૩) વર્ણવવું

કવલું અંકિં [ક] જળનું થવું

કવશ વિં [ક + વશ] તામેદાર, પગધીન (૨)

સ્ત્રીં ઓપડી, અડચણ

કવળ પું ભુઓ કવલ, કાળિયો

કવા, ઓયુ પું [ક + વાયુ] પ્રતિકૂળ પવન

(૨) પ્રતિકૂળ સમય, સભેગ કે વાતાવરણ

[- પેસવો (શરીરમા) = શરીર ખગડવું]

કવાટ સ્ત્રીં [ક + વાટ] કુમાર્ગ

કવાણુ નં [ક + વાણ] ખોડખાપણ, લાજન

-ણું વિં કવાણવાણુ (૨) નં ખોડખાપણ

કવાળ પું [ભુઓ કવાળ] માસનું ભનિયુ -

મૂઠિયુ

કવાયત સ્ત્રીં [અ કવાઈ ઉપરથી] ફિલ,

લશ્કરી તાલીમ, પરેડ (૨) તરતીય, તાલીમ

કવાયતી વિં [ભુઓ કવાયત] કવાયત પામેલું,

તાલીમવાળું

કવાયુ પું ભુઓ કવા

કવાયું વિં [ભુઓ 'કવા'] પ્રતિકૂળ, કવાવાળું

કવાર પું [ક + વાર] અશુભ દિવસ - સમય

-રે અં અશુભ દિવસે કે સમયે

કવારી સ્ત્રીં અપકીર્તિ

કવા (-વા)લ પું [ભુઓ 'કવાલ'] ગવૈયો

(૨) એક ગગ - સ્ત્રી સ્ત્રીં ગગ્રલ (ખાસ

કરીને સૂરીવાદની) (૨) ખ્યાલટપ્પાનું ગાણું

કવાણું અંકિં ['કવા' ઉપરથી] શરીરમા કવા

પેસવો, શરીર ખગડવું (૨) કચળવું, વણસવું

(૩) વચ્ચી જવું (૪) વગોવાવું, નિદાવું

કવાણું અંકિં 'કવચું'નું કર્મણિ

કવાસ પું [ક + વાસ] કંકાણું, કુચાન (૨)

સ્ત્રીં નહાગી વાસ - ગવ [પેચ

કવાસ સ્ત્રીં જવ, મન અંતે મીઠાની મેળવણીનું

કવિ પુ. [સં.] કાવ્ય-કવિતા કરનાર (૨) ભાટ.
 ઠકલિપત ન્યાય પું. કાવ્યસૃષ્ટિનો ન્યાય
 ઝનન પુ. ધ. વ. કવિલોક, કવિઓ ઠત
 ન. એક ભતની કવિતા, મનહર છદ ઠતા
 સ્ત્રી. કાવ્ય (૨) પદબદ્ધ (૩) કાવ્યનો ગુણ
 ઠત્વ ન. પદ-કાવ્ય રચવાની શક્તિ (૨)
 કવિપણું (૩) કાવ્યનો ગુણ ઠત્વરીતિ સ્ત્રી.
 કવિતા દ્વારા ભાવ પ્રગટ કરવાની રીતિ
 ઠત્વશક્તિ સ્ત્રી. કવિતા રચવાની શક્તિ
 ઠયણુ સ્ત્રી. + કવચિત્રી ઠરાજ પુ. મોટો-
 ઉત્તમ કવિ ઠવર પુ. શ્રેષ્ઠ-ઉત્તમ કવિ
 -વીશ્વર, [+ઈશ્વર], -વીદ્ર પું. [+ + ઇન્દ્ર]
 સૌથી મોટો કવિ -વીશ્વરતા સ્ત્રી.
 કવિધા સ્ત્રી. [ક + વિધા] ખોટી વિધા, ઠગાઈ
 (૨) મેલી-મત્રત્રની વિધા
 કવીશ્વર, કર્વીદ્ર પુ. [સ] જુઓ 'કવિ'મા
 કવેણુ ન. [ક + વેણ] ખોટું-અધટિત વેણ,
 અપશબ્દ
 કવેણા સ્ત્રી. [ક + વેણા] કવખત
 કંથ ન. [સં] પિત્તને આપેલ પિડ, મોજન ધં.
 કંઠાલ પુ. [અ] કવાલ, કવાલી ગાનારો -હી
 સ્ત્રી. જુઓ કવાલી
 કશ (શ, ?) સ્ત્રી. [સ કુશી, કોશ] નરાશ, ઝોશ
 (૨) [સ કશા] વરત
 કશ(-સ) સ્ત્રી. ઠણુ ન. [સ કશ] અગરખું,
 ખંડી વગેરે ભીડવાની નાની દોરી હોય છે તે
 (ખટનને બદલે)
 કશ(-સ)ણું ન. જુઓ કણસણું, ઠૂંડું
 કશાલો પુ. અયો, ભીડ (જેમ કે, 'ધરમા કામનો
 કશાલો બહુ પડે છે')
 કરાી (-સી)દો પું. ધટ અથવા નળિયાને ખૂબ
 તપવીને તેના રસનો બનાવેલો ધોટો (૨) [અ]
 જરીતું ભરતકામ [-કાઢવો, -ભરવો =
 જરીતુ ભરતકામ કરવું]
 કથું [હિં કઠુ; સ કીદશ? કિચિત્?] સ.
 (૨) વિ. કાઈ, કાઈ (અનિશ્ચિતાર્થક) ઠક
 સ. (૨) વિ. કાઈકે, કાઈકે
 કરો(-સે)ર પુ. ન. ઠકા સ્ત્રી. [સ] કરોડ
 (બરહાની) ઠનલિકા સ્ત્રી. કરોડરજજી

કશમ(-સમ)લ વિ. [સ] ખરાબ, ગદું (૨) નામોશી
 ભરેલું (૩) ન. પાપ (૪) દુ ખ, ઉદાસી
 કશયપ પુ. [સ] કાચખો, કશપ (૨) (સ)
 એક ઋષિ (દેવો, દાનવો ધંના પિતા) ઠતન,
 ઠસુત પુ. (સ) સૂર્ય
 કષ(-સ)ણી સ્ત્રી. [સ કષ, પ્રા કસ = કસણ]
 કસોટી (૨) કસોટીની વેળા, આપત્તિ, દુ ખ (૩)
 [જુઓ 'કશ' (સ્ત્રી.)] નાસળી, પૈસા ભરવાની
 લાખી, કેડે બધાય એવી ઝોથળી
 કષાય વિ. [સ] જુઓ કષાયિત (૨) પુ.
 કવો, ઉકાળો (૩) કરાણો - કંઠ્યો સ્વાદ (૪)
 ગેરવો - ભગવો રગ (૫) કાટ, મેલ, કાલપ (૬)
 પાપ (૭) [જૈન] કોધ, માન, માયા, અને લોભ
 એ ચારમાત્ર કાઈ પણ -ચિત વિ. રંગેલું,
 રંગવાળું થયેલું (૨) ભગવું (૩) કસાણું,
 ખેરવાદ (૪) કષાય - વિકારવાળું
 કષ્ટ ન. [સ] મહેનત, શ્રમ (૨) દુ ખ, સતાપ.
 ઠકથા સ્ત્રી. દુ ખની વાત ઠકારક વિ. કષ્ટ
 કરે એવું ઠકાલ (-ળ) પુ. કષ્ટનો સમય
 ઠતા સ્ત્રી. કષ્ટ હોવા તે, તેવી દશા ઠદાયક,
 ઠપ્રદ વિ. કષ્ટ આપે એવું ઠમોચન વિ.
 કષ્ટમાથી ઉગારે એવું (૨) ન. કષ્ટમાથી ઉગારવું
 તે ઠવું સંકિં. કષ્ટ આપવું, પીડવું ઠસાધ્ય
 વિ. કષ્ટથી સધાય એવું ઠટારી વિ. કષ્ટ હરે
 એવું -ધાર્તવ ન. સ્ત્રીઓનો એક રોગ, જેમા
 આર્તવ - રજસાવમા બહુ કષ્ટ થાય છે -ધારું
 અ. કિં. દુ ખ પામવું, પીડાવું (૨) પ્રસવની
 પીડ-વેણ આવવી -ધિ સ્ત્રી. [સ] જુઓ
 કષ્ટ -ચિત, -ધી વિ. કષ્ટવાળું, દુખી
 કષ્ટે. સ્ત્રી. [સ કાષ્ટ] શેણા પેટે આપવાનો હપતો
 કસ પુ. [સ કષ, પ્રા કસ] કસોટી ઉપગ્રથી
 નક્કી કરેલો સોનારૂપાના ભાવનો આક (૨)
 કસોટી (૩) [ફા કશીદન, સ કર્ધ = ખેચવું]
 સાર, માલ સરવ (૪) બળ, ભેર [-કાઢવો,
 ભેવો, લેવો = કસવું માપ કે પ્રમાણ કાઢવું
 કરી ભેવું -કાઢવો = અડઘણો કાઢવો
 સખત મહેનત કરાવવી -ચોરવો = કસનો
 પૂરો લાભ ન આપવો કસ પર આવવું, કરો
 આવવું, કરો ચલવું, કરો ભરાવું = ચડસે

ભરાઈ, રસાકસીમા આવી જઈ] ૦૬૨ વિં
 કસ - સર્વવાળું (૨) રસાળ (૩) ધનવાન (૪)
 કસોટીમાંથી પાર ઊતરે એવું, ઓગરવી
 કસ ઓં ભુઓ કસા, ૦૬ [-ચોડવી, ટાંકવી =
 કપડાને કસ સીવવી - લગાવવી - ખાંચવી =
 ડપડું કસ વડે લીડવું]
 કસકસ ઓં [ભુઓ કસક] ખૂબ ખેચીને
 બાંધવાથી થતો અવાજ. ૦૬ વિં ખૂબ
 ખેચીને બાંધેલું (૨) પગણે બગળું ખેસતું થતું
 ૦૬ અંકિં ખૂબ ખેચાલું (૨) પગણે બધ-
 ખેસતું થતું (૩) સંકિં ખૂબ ખેચીને બાંધવું
 - સાવડું અંકિં કસકમે તેમ કંવું
 કસટિયો પું [સ કટ] જેકના સવાયા કરનારો
 - માલ ધરાણે લઈ પૈસા ધીરનારો આદમી
 કસડો પું [કસ + ડો] કમરખંધ, કંદારો
 કસણુ નં [ભુઓ કસણ] કસ
 કસણુ (-ણી) ઓં ભુઓ કપણી
 કસણું સંકિં [સ કણ] ચોળી મસળીને
 એક કરવું, ગૂંદવું, કેળવવું
 કસણી ઓં [સ કાસ] નાના ઢોકરાને થતા કંક
 કે શ્વાસનો એક વેગ
 કસણુ વિં [સ કજ ૧] નિર્જળ, દુર્ગળ (૨) નં
 [ભુઓ 'કણસ'] કસણુ, ઝણસણુ
 કસતું વિં [ભુઓ 'કસક'] પરાણે ખેસતું થતું,
 તણાવું (૨) ઓછું મેટું
 કસદ પું [જ કસ્ટ] મકસદ, હેતુ (૨) કોશિશ
 કસદાર વિં ભુઓ કસ' પું મા
 કસખ પું [જ કસ્ટ] ધવો, રોજગાર, કામ (૨)
 હુબર, કંળા, કારીગરી (૩) કંળાકુશળતા, નિપુણતા
 (૪) અનીતિનું કામ ૦ચોર પું પૌતાનો
 હુબળીખને ન દેખાડે એ, આવડ સતાકના
 આદમી (૨) ધંધામા હગારો ૦ચોરી ઓં
 કસખચોનું કામ ૦ણુ, -ખાતણુ ઓં વેસ્થા
 -ખી વિં ઝગાકુશળ, નિપુણ (૨) પું હુબર-
 કંળા લણના, કારીગર
 કમખ પું (લગતકામ, વણાટમા વપરાતો)
 સોનાચપાનો ખારીક તા - ખી વિં કસખવાળુ
 કમખાતી વિં [ફા] કસખામા રહેનાર. - તણુ
 ઓં કમખાતી ઓ (૨) ભુઓ કસખણ

કસખી વિં ભુઓ 'કસખ' (ખેઉ)મા
 કસખો પું [જ] મુસલમાનોની વિશેષ વસતી-
 વાળુ ગામ (૨) મોટું ગામ
 કસમ પું (ખં વં) [જ] સોગન [-આપવા,
 દેવા, ખવડાવવા = સોગન લેવડાવવા.
 -ખાવા = સોગન લેવા] ૦નામું નં સોગદ-
 નામુ, 'એદિડેવિટ' [સમજ
 કસમજ ઓં [સ + સમજ] ખોટી - અયોગ્ય
 કસમય પું [ક + સમય] કસમો, કવખત, કવેળા
 કસમસ ઓં ['કસગેના દિર્લાવ] કમકસ થતું તે
 કસમો પું [ક + સમો] કસમય, કવેળા
 કસમોહા પું (ખં વં) [સકવ + મોહક] અગ
 મરોહવાના ઉકાટા આવવા તે (૨) પ્રસવ વખતનું
 શરીરનું કુખરૂ ને આકડી - વેણો આવવી તે
 [-ખાવા = કસમોહા આવવા (૨) વકાણુ,
 વચકાણુ] ૦વું અંકિં કસમોહા ખાવા
 -હું વિં કસમોહાચુક (૨) વાડ, ચિહ્નિયલ
 કસર ઓં [જ કસ્ટ] વટ, ખોટ (૨) કચારા,
 અપૂર્ણતા (૩) ખામી, કસૂ (૪) કરકસ (૫)
 ગુસ્તાન [-આપવી = ખિલ ચૂકવી વખતે
 ચોડી છૂટ મૂંવી
 -કરવી = કરકસર કંવી, (૨) ઓછું કંવું
 -રાખવી = કંમી કે ખામી રહેવા દેવી,
 ખાકી ગખવું - કાઢવી = (ભૂલનો કે ખોટનો)
 ખગ વાળવો - ભરપાઈ કરી લેવી] -રિયું
 વિં કરકસરિયું
 કસરત ઓં [જ કસ્ટ = ખડુલના, હિં]
 વ્યાયામ (૨) અભ્યાસ, મહાવરો, તાલીમ
 [-આપવી = (કોઈ અગને) કસરત કરાવવી]
 ૦ખાજ વિં કસરતી, ડસગતના ગોખવાળુ
 ૦ખાણુ ઓં ૦શાળા ઓં કસગત કરવા -
 શીખવાનું મકાન, વ્યાયામશાળા - તિયું, -તી
 વિં ડસગત ડગનાર, ડસગતખાજ
 કમરાઈ અંકિં [ભુઓ 'કમર'] તાવ આવે એવું
 અથવા માટા પડાગે એવું લાગવું, અડીક લાગવું
 કમલી ઓં ભુઓ ડળગલી
 કસકુ નં ભુઓ કણમકુ
 કસવાટ નં [ડસવાટ ૧] વાણીમાનુ આટાવાળું
 ચોંદુ, જેમા યકે નેલ ખહાર આવે છે

કસવાડો પુઠ હળપૂણીને ચવડામા બરાબર
બેસાડવા માટે વપરાતી લાકડાની લાખી
મેખ — કાચર [બેચેની

કસ(-સુ)વાણુ સ્ત્રીં [ક+સવાણ] માદગી,
કસવું સંકિં [ફા કશીદન? સ કપ્, પ્રા
કમ] ખૂબ બેચવુ, સખત બાધવુ (૨) કસોટી
કરવી, અન્નમાવવુ (૩) મહેનત આપવી,
રગડવુ (૪) પીડવુ; સતાવવુ (૫) ઓછું
આપવાનો પ્રયત્ન કરવો [કસ્તીને આપવું—
લેવું = ભાવતાલ વગેરે બાબત બહુ ચત્રાસીને
આપવું—લેવું. કસ્તીને કામ લેવું = બને તેટલુ
વધુ કામ કરાવવુ કસ્તીને કામ પાડવુ =
કસોટી કર્યા પછી કામનો પ્રસંગ પાડવો]

કસાઈ પું [સ કપ્, પ્રા કસ=હર મારવુ
કાનિ = મારનાર? સગ્ગ અ કસ્તાવ] પશુઓને
માગીને તેવુ માસ વેચવાનો ધવો કન્નાર,
ખાટકી (૨) ગળકટ્ટો, ખૂની. ંખાતું નં
કસાઈવું કર્મ કરવાની જગા ંખાડો પુઠ
કસાઈઓને રહેવાનો લત્તો

કસાકસ(-સી) સ્ત્રીં [જુઓ 'કસવું']
ગ્માકસી, ચડસાચડસી

કસાણુ વિં [સ કપાય, પ્રા કસાય] કાટના
સ્વાદવાળુ, કટાણુ, બેરવાદ

કસાયેલું વિં [જુઓ 'કસવું'] પલોટાયેલું,
અનુલવી (૨) [જુઓ 'કસાણુ'] કટાયેલું
કમાર પું [દે] (ચ) જુઓ કંસાર

કસાંજણુ નં [કાસુ+અજન] આખવુ એક
ઔષધ — અજન

કસ્તીદો પુઠ જુઓ કશીદો (૨) [અ.] કાચનો
એક પ્રકાર, મુતિ — પ્રગંસા કરવાને માટે
લાખાયેલું કાચ

કસુતર(-ર) વિં [ક+સુતર(-ર)] સુતર
નહિ એવુ, મુશ્કેલ (૨) કસોજ, બગડી
ગયેલું (૩) આડુ, વાડું [બેચેની

કસુવાણુ સ્ત્રીં [ક+સુવાણ] કસવાણ માદગી,
કસુવાવડ સ્ત્રીં [ક+સુવાવડ] ગર્ભવુ તેના
નિયત મમય પહેલા ગળી જવુ તે

કસુ(-સૂ)ખી વિં [સં કુસુમ] કસુખલ(૨)
સ્ત્રીં કસુખાન ફૂલનો રગ(૩) કસુખાવુ ખીજ

—બગર પુઠ કસુખાનો રગ ચડાવનાર

—ખલ(-લુ) વિં કસુખાના ફૂલના રગતુ, લાલ

કસુ(-સૂ)ખો પુઠ [સ કુસુમ] એક વનસ્પતિ(૨)

એના ફૂલમાથી નીકળતો રગ(૩) એ રગતુ કપડુ

(૪) પાણીમા ઘેબેલુ અરીણ કે તે મિથે થતો

મેળાવડો (જેવો કે, અમુક જ્ઞાતિમા લક્ષવેળા)

[કસુખાપાણી કરવાં, કસુખો કરવો =

અરીણ ઘેબાળીને (લગ્ન વગેરે પ્રસંગે) એકબીજાને,

પાવુ (૨) (લક્ષનો) મેળાવડો કરવો — ગાળવો,

—ઘાળવો = અરીણ પલાળીને રસ કરવો

—ચડવો = અરીણતુ ઘેન ચડવું — કાઢવો,

ગાળવો = કસુખાના ફૂલનો રગ કાઢવો

—ચડાવવો, —દેવો, —મૂકવો = કસુખાનો

લાલ રગ ચડાવવો — પીવો, —લેવો =

કસુખાવુ પાણી પીવું]

કસૂજ સ્ત્રીં [ક+સૂજ] કસમજ

કસૂર સ્ત્રીં [અ] ખામી, ભૂલચૂક, વાકેશનો

ઠદાર વિં કસૂર કરનાર

કસૂખલ(-લુ), કસૂખી, કસૂખો જુઓ

'કસુ ખલ, —ખી, —ખો'

કસેર, ંકા [સ] જુઓ કશેર

કસોજ(-જુ) વિં [ક+સજ્જ કે સોતુ ?]

બગડી ગયેલુ, કસુતર [ઝટકામણ; કચરો

કસોજણુ નં ['સોતુ' = ઝાટકવું ઉપગ્રી]

કસોટી સ્ત્રીં [સ કસપટ્ટિકા, પ્રા. કસપટ્ટિય]

સોનાનો કસ ભેવાની પથરી(૨) રસ કાઢવાની

રીત; પરખ (૩) કડક તપાસ — પરીક્ષા.

[કસોટીએ ચડાવવું, કસોટીમાં લેવું =

(સોનાને) કસોટી ઉપર ઘસી ભેઈ તેનો કસ

ભેવો(૨) આકરી પરીક્ષા—તપાસ કરી ભેવી;

કસોટી કરવી(૩) કસ કાઢે એમ કામમા લેવું.

કસોટીમાં ઊતરવું = કસોટી કરાવવા તત્પર

થવુ, તેમા દાખલ થવુ]

કસ્તર નં [સ કુશ+તુલ (તણખલું) ઉપરથી ?

પ્રા કસટ્ટ] તણખલુ, રજ, કચરો (૨) [સ

કસ્તીર ઉપરથી, મ] કંસારા લોહો સાધવાના

વાસાણને જે લેપ કરે છે તે

કસ્તી સ્ત્રીં [ફા] પાગસીની જનોઈ કે તે દેવાનો

સરકાર [-કરવી = મત્રો લાણીને અપવિત્રતા

કું કરવી (પાઠસી પૂનવિવિ) -આપવી,
દેવી = કર્મની પહેગવવાનો સંસ્કાર કરવો]
કસ્તુ(-સ્ત્)રિકા, ઋમૃગ[સ.] જુઓ 'કસ્તુરી' મા
કસ્તુરી બિલાડી સ્ત્રીં [કસ્તુરી + બિલાડી] એક
જાતની બિલાડી

કસ્તૂરી, -રિકા સ્ત્રીં [સ] અમુક જાતના
હજારની કૂટીમાંથી મળતો એક મુગધી પદાર્થ,
મૃગમદ ઋમૃગ, -રિકા મૃગ પું જેની
કૂટીમાંથી કસ્તૂરી મળે છે તેવું હરણ
કસ્તુરિયો બાંટ પું એક વનસ્પતિ

કસ્તૂરો પું એક પક્ષી
કસ્મલ નં (૨) વિં [મ] જુઓ 'કસ્મલ'
કહાણી (૨) સ્ત્રીં [સ કથાનક, પ્રા. કહા-
ણ્ય, હિં] વાર્તા, દતકથા (૨) કહેવત
કહાન(-નો) (૨) પું [સ કૃષ્ણ, પ્રા કળ્હ]
(સ) કૃષ્ણ

કહાર વિં [અ] નિહાર, કું [ઊંચકનારો
કહાર પું [હિ, દે. કાહાર] મોઘ, મ્યાનો - પાલખી
કહાવણું સં કિં [સ કયય, પ્રા કહાવ]
'કહેવું' નું પ્રેરક, કહેવાવણું, સદેશો મોકલવો
કહાં અં [પ્રા. કહિ, કહિ, (સ ક?) હિં
કહાં] ક્યા, ક્યે કોકાણે (પ્રશ્નચક્ર) ઠક અં
ક્યાક ઠકહીં અં કંટલેક રથળે, ક્યાક ક્યાક
કહેણ(-ણું) (કહે) નં [જુઓ 'કહેણ'] કહેવ-
ગણુ ને, સ દેગો (૨) હુમ (૩) વેણ,
વચન (૪) તેડું; નોતર [~મોકલણું =
કહેવગણુ (સ દેશો, નિમત્રણ ઇં)] -ણી
સ્ત્રીં કહેવત (૨) કહેવું તે, કહેવાની રીત
(૩) કહાણી (૪) લોકાપવાદ, દોષ -તી
સ્ત્રીં કહેવત (૨) કહાણી (૩) લોકાપવાદ
કહેર અં + ખેહદ, ભારે, અપાઠ
કહેવણ(-રા)વણું (કહે) સં કિં કહાવણુ (૨)
'કહેવું' નું પ્રેરક

કહેવત (કહે) સ્ત્રીં લોહિતિ(૨) દષ્ટાત, ઉદાહરણ
(૩) ઉપાણી (૪) કહેવરામણ [દોષ
કહેવરામ(-વ)ણું (કહે) નં કહેવાપણું, બદનામી,
કહેવાપણું નં કહેવું પડે એવું હોવું તે, ખામી
કહેવું (કહે) સં કિં [સ કય, પ્રા કહ] બોલવું,
જણાવણુ (૨) સમજવું (૩) શિખામણ

આપવી (૪) આજ્ઞા કરવી (૫) હપ્પે આપવો
(૬) નામ આપવું [કહી આપણું = તત્કાળ
અસર થવી (૨) ગુપ્ત કે ભવિષ્યની વાત
કહેવી કહી છૂટણું = માને ન માને પણ
કહેવાની ફરજ બાજવી દેવી કહી દેણું =
ગુપ્ત વાત જાહેર કરવી કહી બતાવણું,
કહી મંભળાવણું = પહેલાની વાત કે
પહેલાનો આભાર કહીને મહેણું મારવું]

કહ્યાગરું વિં [કહું + ગર (સ કૃ = કરવું)]
જહું કરે એવું, આજ્ઞાકિત
કહું નં કહેવું તે, વચન શિખામણ, આજ્ઞા
[-પાળણું = બોલેણું વચન પાળવું -માનણું =
કહેલી શિખામણ કે આજ્ઞા પ્રમાણે વર્તવું
આજ્ઞાકિત થવું -હોવું કહ્યામાં રહેવું =
ગાઠવું, માનવું આમન્યામા રહેવું]

કહેલાર નં [સ] વેણ કમળ, કહેલાર
કળ સ્ત્રીં [સ કલા? કીલ? હિં, મ] પેટી
વગેરેને જડેણું યત્ર, જેમાં કૂચી ફેગવવાથી
તે વસાય ઉધાણય છે (૨) યત્રની ચાવી, ચાપ
(૩) [લા] લાગ યુક્તિ, કમમત, કીમિયો
[-દબાવવી, -દાબવી, -કેરવવી,
-મરવવી = ચાપ દાબવી (જેથી યત્ર ચાલે કે
બંધ થાય) (૨) બગબગ યુક્તિ કરવી જેવી
ધાયુ થાય -બતાવવી = ખરી ચાવી કે
ચાપ થા ઉપાય બતાવવો -મારવી,
વામવી = ચાવી કે ચાપ દેરવી બંધ કરવું]

કળ સ્ત્રીં [મ] એકદમ (વાગવા વગેરેથી) થતું
તીક્ષ્ણ કે સતત હુ ખ કે તેથી આવતી મૂર્છા
[-આવવી, -ચડવી = એકદમ હુ ખ ઊપડવું,
તેથી તમ્મર કે મૂર્છા આવવી -ખાઈ ને =
તમ્મર કે મૂર્છાની સાથે, કળ ચડે એમ (જેમ
કે, -પરણું, -રોણું = ખૂબ રોણું -હમણું =
ખૂબ હસણું) -ઊતરવી, -વળવી = કળવું
હુ ખ બેસવું, નિરાત કે શાંતિ થવી]

કળ પું [પ્રા કલ] કાલ (ઝીણા ચીજો
કાપ જેવો), કળી જવાય એવી જમીન, કળણ
કળ સ્ત્રીં [સ કલ્ જુઓ કળણ] અટકળ,
સમજ (૨) (૫) માત્રા (?) [કલાણ
કળકલા(-ળા)ણું નં [સ કલ્ ઉપરથી] જુઓ

કળકળ સ્ત્રીં [સં કલ્ ઉપરથી] કળકળાટ (૨)

(૨) ટિટિયારો, માથાઝીક (૩) પખીનો

કલરવ - કલકલ (૪) [મ] તાલાવેલી ઠબું

અંકિં ભુઓ કળકળ - ખાટ પું ભુઓ

કળકળાટ. -ખાણુ નં ભુઓ કળકળાણુ

કળાછા સ્ત્રીં [સ કલિ=કલહ ઉપરથી ?]

આણનાવ, કળિયો

કળજ(-ભુ)ગ પું ભુઓ કલિયુગ [-આવયો,

-એસવો]=[લા] માણસોની વૃત્તિઓ પાપી -

અધર્મી થઈ જવી.]

કળણુ નં [ભુઓ 'કળણુ'] જેમા પગ મૂકતા

કળી જવાય એવી જમીન - જગા (૨) ભણુ

તે, સૂઝ, સમજ, જ્ઞાન -ણા સ્ત્રીં + સૂઝ-

સમજ, જ્ઞાન -તર નં શરીરની અદર થતી

પીડ -વેદના (૨) ગણતરી, અટકળ, અદાજ

(પાકનો) (૩) ભુઓ કળણ ૧ (૪) કોસનુ

સાધન (વરત ચાક ઇત્યાદિ) -તર પું

પાકનો અદાજ કરનાર -તાણુ નં પાકનો

અડસડો કાઢવાનુ મહેનતાણુ (૨) આના-

વારી વખતે ઘણો ઓછો પાક થયેલો

જણાતા ખેડૂતને મળતી રાહત

કળત્ર નં + ભુઓ કલત્ર

કળથિયું વિં ['કળથી' ઉપરથી] કળથીનુ (૨)

કળથીના ખીજના રગનુ

કળથી સ્ત્રીં [સ કુલત્થ, હિં.] એક વનરપતિ

(૨) એક ભતનુ હલકું કઠોળ

કળપણું સં કિં [ભુઓ કલપણું] મૂએલાને

નામે સકલ્પ કરી દાન આપણુ (૨) [ભુઓ

'ક'(-ળ)ખણુ'] રાપડી ફેરવવી (૩) અંકિં

[સ કલ્પ ઉપરથી] ખપણુ, ઉપયોગમા આપણુ

(૪) [ભુઓ 'કલપણુ'] ઝૂરણુ, રહણુ

કળપી સ્ત્રીં કરપી, રાપડી

કળખ સ્ત્રીં મોટી રાપડી ઠબું સં કિં રાપડી

દેવી - ફેરવવી

કળલાવી સ્ત્રીં એક વનરપતિ

કળન(-વિ)કળ સ્ત્રીં ભુઓ કળવિકળ -ળિયુ

વિં કલવિકળવાળું, યુક્તિખાજ

કળવળ સ્ત્રીં કલખલ (૨) દાવપેચ ઠબું અં

કિં કલખલ કરવી

કળવિકળ સ્ત્રીં યુક્તિ, તદખીર (૨) યુક્તાયુક્ત

વિચાર (૨) ચેન, શાતા (૩) સૂઝ, સમજ

કળણું સં કિં [સ કલ્] સમજણુ(૨) ઠબું,

ધારણુ, અટકળ કરવી, હિસાબ કે અદાજ

કાઢવો (૩) અંકિં કુખણું, કળતર થણુ (૪)

[સ પ્રા કલ = કીચક ઉપરથી] કાદવમા

ઊતરી જણું, ખૂતી જણુ [-કળી જણું = સમજ

જણુ (૨) કાદવમા ખૂતી જણું]

કળશ પું [સ કલશ] એક વાસણ, લોટો (૨)

મદિરના શિખર તરીકે મુકાતો ઘાટ, ધૂમટની

ટોચ, કલશ [-અડાવવો = સિદ્ધિની

પરાકાષ્ટાએ પહોચણું [લા] કળશે(-શિયે)

જણું = ટટી જણુ, ઝાડે ફરવા જણુ]

૦(-સ)લી સ્ત્રીં લોટી -શિયો પું લોટો

(૨) ઝાડો (રોગ) -શો પું (કા) લોટો

કળશી સ્ત્રીં સોળ (કાચા) મણનુ માપ

કળસલી સ્ત્રીં ભુઓ કળશલી, લોટી, કસલી

કળહીણુ વિં [સ કલાહીન] કળાહીન (૨)

કળ -ચાપ વગરનુ (૩) [સ કુલહીન] કળહીન

કળળણું અં કિં [સ. કલ્] મોટેથી ખૂમ

પાડવી; અવાજ કરવો

કળા સ્ત્રીં ભુઓ કલા (૨) (મોરની) કળા -

કલાપ ફેલાવવો તે [-કરવી = યુક્તિ કે ઇલાજ

કરવો (૨) સૌદર્ય યુક્ત રચના કરવી (૩) મોરે

ખીછા ઊભા કરી ચંદ્રાકારે ફેલાવવા

-પાડવી = શરીરની કાતિ કે રૂપ કાઢી નાખણુ,

(વેશપલટાથી) ઢાંકણુ.] ૦કર પું મોર

૦કુશળ, ૦કૌશલ્ય, ૦ધર, ૦લવન, ૦વંત,

૦વ તી(-તણી), ૦વાન ભુઓ 'કલા(ળા) મા

કળાઈ સ્ત્રીં [ભુઓ 'કલાઈ'] કાણીથી કાઢા

સુધીનો હાથનો ભાગ

કળાણુ નં [ભુઓ 'કળણુ'] કાદવ - ગારાવાળી

જગા (૨) [સ કલન] સૂઝ, સમજણ

કળાપો પું [ભુઓ 'કળા'] રહારોળ (૨) કઠાપો

કળાણું અં કિં [સ કલ્] પ્રતીત થણુ, દેખાણુ,

લાગણુ [એવો (મોર)

કળાયલ વિં ['કળા' ઉપરથી] કળા કરેલી હોય

કળાહોળ પું ભુઓ 'કલાહલ'

કળિ, ૦કાળ, ૦યુગ ભુઓ 'કલિ(-ળિ)'મા

કળિયું વિં [સ કુલ ઉપરથી] કળવાણુ -ચો.
પું કળવાન પુરુષ

કળિયો પું [નુઓ 'કળી'] કળિયો (૨) ડોડો

(૩) દાડમનો દાણો (૪) નુઓ 'કળિયું' મા

કળિંગહું નં [નુઓ 'કલિંગહું'] તડખૂચ

કળી સ્ત્રીં [સં કલિ] અણખીદ્યું કૂલ, કલિકા
(૨) છૂટો મોતીચૂર (૩) અગરખાને કે પહેરણની
અમુક ઢબને સીવતા બગલ આગળ કરાતું

• સીવાણુ [-ખીલવી = હૃદયની કળી ઊઘડવી,
(માણસે) ખીલવું - પ્રકુલ થવું - પાડવી =
છૂટો મોતીચૂર પાડવો, એ નામની ગાગડી
આકારની વાની બનાવવી (૨) ગડી પાડવી,
ગોઠવવી]

કળીચૂનો પું [કળી+ચૂનો] વિશુદ્ધ કરેલો ચૂનો
કળું (હું) વિં ['કળવું' ઉપરથી] માટી-
કાઢવાણુ [પ્રયુક્તિથી, સમનવટથી

કળે કળે, કળે વળે અં ['કળ' + 'વળ'] યુક્તિ-
કળેળું અંકિં કળકળવું

કળેળી સ્ત્રીં કરેળી, કળેળવું તે

કળો પું [નુઓ કલો] કલોષો (૨) [નુઓ 'કળ'
(નમર)] આવેગ

કળોઈ વિં (કા) [નુઓ કળ - કળ] ગાઢ

→ મબધવાણું (૨) નં તેવું માણસ, સબધી
કળોડી (-ડી) સ્ત્રીં [સ કલ (નાનો કલ)
ઉપરથી ?] એક ભતતી સફેદ રેતી, સાથિયા
પૂવાની ભૂધી (આગસ વગેરે પથ્થરની)

કંઈ અં [નુઓ 'કહી'] (ય) કયા ઠક અંકયાક

કંઈ વિં (૨) સં [સં કતિ, પ્રા કઢ ?]

(અનિશ્ચિતાર્થ, પ્રશ્નાર્થ તથા નકારાર્થ મા

મુખ્યત્વે વપરાય છે) કંઈ, અમુક, કશું ઠક

વિં (૨) સં કશુંક, કાઈકે [નિશ્ચયાર્થ ને

હજાર્થ મા વપરાય] [કંઈ કંઈ થયું = ભત

ભતની અવર્ણનીય લાગણીઓ કે મૂઝવણ

યા પીડા થવી કંઈ નહિ = ફિકર નહિ, ચિંતા

નહિ, એવો ઉદ્ગાર કંઈ નહિ તો = ખીલુ

કે વધારે નહિ તો; ખીલુ બધું જવા દઈને

કંઈતું કંઈ = શુંતું શું, ધારેલા કે જાણે એવાથી

ખીલુ - ઊંડું; અવળું (કંઈતું કંઈ જોણી જવું,

થઈ જવું, કરી બેસવું ઇં), કંઈ હોય, હવે કે

હોતું તેઈએ તેને બદલે ખીલુ કંઈક, કંઈ ને
કાવશ = કશું પણ નહિ]

કંઈ વિં (૨) સં [સં કતિ, પ્રા કઢ, વિ. કઈ]

અનેક (ઉદા 'તમારા જેવા તો કંઈ આવી

ગયા') ઠક વિં (૨) સં કેટલુંક થોડુંક

કંઈ અં [સં. ક્વચિત્, પ્રા કઢ ?] વાક્યમાં

પ્રશ્નાર્થવાચક ને નકારસૂચક ઉપયોગ ઉદાં

'કંઈ માગથી જવાય ?'

કંક પું [સ] જેની પાખમાથી શરૂં થાય છે

તે પખી (૨) બગલો (૩) પીંછાણુ તીર (૪) નામ-

ધારી બ્રાહ્મણ (પ) [સ] યુધિષ્ઠિરે વિગટ ગત્તને

ત્યા ધારણ કરેલું નામ

ક કણ નં [સ] કાગરાવાળી ચૂડી - બ ગડી (૨)

કાચની કે સોનાની બ મઠી (૩) ક કણદોરો

ઠોરો પું - લગ્નવિધિ શરૂ કરતા વરકન્યાને

કાઠે બધાતુ મીઠળ અને લાલ દોરો, કાણ-

દોરો - ભૂકાર, - ભૂકૃતિ વિં [+ આકાર,

આકૃતિ] ક કણના આકારતુ [ખગ્નાસગ્રહણ

માટે], 'એન્ડુલર' - છુડી સ્ત્રીં કાગરીવાળી

સોનાની બ ગડી, કાંકણી (૨) ધૂધગીઓવાળો

ક દોરો

કંકણી સ્ત્રીં [નુઓ 'કણકણી'] ક પારી,

કમકમી (૨) નુઓ 'કંકણ' મા

ક કરે પું [સ કર્કર, પ્રા. કવકર; હિ કકઢ,

મ] કાકરો. નાનો પથ્થર (૨) કાકરી, મગડિયો

ક કલોહ નં [પ્રા = એક ભતતુ લોહું] એક

પ્રકાન્તુ ઘોડાતુ જન (?) ('પ ચવાણું તેજ

પાખરિયા, ક કલોહ પ્રમાણ' - પશ્ચનાલ)

ક કાચુ પું [સ કક્ક, પ્રા કંક ઉપરથી] એક

ભતતો પાણીનો સાપ [કંકેલ કાંકળ

કંકાલ (-લી) સ્ત્રીં કાટાળી એક વનમ્પતિ,

કંકાલ નં [સ] હાડપિંજર - લી પું કંપાલી.

શિવ (૨) શિવલક્ષ

કંકાવટી સ્ત્રીં [સં કુંકુમવર્તિ] ક ક ગખવાની

પ્યાલી (૨) [વ્યગમા] ગાળે કૂંકવાની ચલમ

કંકાસ પું [ફા કગાગ ઉપરથી] કંકિયો, જ્વેશ

ઠણું વિં કંકાસ કરે એવું. - સિયણુ વિં

સ્ત્રીં, કંકાસિયા ચલવાવની - સિયુ વિં

ક કાસણા ચલવાવનું

કંકાળી વિં [સ કકાલી] માગણ લાટની એક
 ભતવુ (૨) પું એ ભતનો લાટ
 કંકાળી સ્ત્રીં ભુઓ કંકાલ(-લી) (૨) વિં
 [કા] કબિયાખોર, નાના કબિયાને મોટુ રૂપ
 આપી બુમરાણ મચાવી મૂકનારું
 કંકુ નં [સ કુકુમ] ચાલ્લા ઇંમા વપરાતુ લાલ
 કવ્ય, કંકુમ [-છાંટણું = કંકુ છાટીને મગળ
 કાર્યના શુકન કરવા કંકુના કરવા =
 મગળ કાર્ય આરંભવુ (૨) કામમા ક્ષેત્ર
 મેળવવી [લા] કંકુના કોગળા કરવા =
 જીવનમા સુખવૈભવ હોવા કંકુનાં પગલાં =
 સુખવૈભવના શુભ શુકન કંકુનાં પગલાં
 કરવાં = આગમનથી ધરને સુખી કરવું
 કંકુને પગલે = ભાભી આપણે] ૦૫ડી
 સ્ત્રીં કંકુની પડી-પંડીમી ૦૫ડો પું
 કંકુનો પડો-પડિયો-પડીકું
 કંકેડો પું [ભુઓ 'કનકવો'] પતંગ
 કંકેલ સ્ત્રીં [ભુઓ 'કંકેલ'] ચિનીકખાલા
 કંકેડી સ્ત્રીં [સ કકોંટકી, પ્રા. કકોંટ]
 કંકેડાની વેલ(૨) [સ. કકોલી ?] સૂતક કાઢવા
 માટે સ્નાન વખતે માથામા ન ખાતી એક ભૂકી.
 -કું નં કંકેડાનુ શાક-ફળ
 કંકેડાતરી, કંકેડી સ્ત્રીં [સ કુકુમપત્રિકા]
 લગ્નાદિ શુભ પ્રસંગની આમંત્રણપત્રિકા (૨)
 (વ્યગમા) ન ગમતુ નોતરુ કે ખખરની ચિઠ્ઠી
 કંકેલ પું [સ] એક ઔષધિ, ચિનિકખાલા
 કંકેલું વિં ભુઓ 'કેકરવળુ'
 કંકણુ, -ન નં, -ની સ્ત્રીં ભુઓ કંકણ
 કંકધર નં સફેદ કલગીવાળુ જુલજુલ
 કંકન નં [હિ] કંકણ -ની સ્ત્રીં કાસકી
 (૨) [હિ] કંકન
 કંકવો પું [સ. કકત, હિ. કગુવા, મ કગવા]
 કાસકી
 કંકાલ(-ળ) વિં [હિ સ કકાલ ઉપરથી ?]
 છેક ગરીબ, દીન (૨) દરિદ્રી, નિર્મલ્ય, તુચ્છ
 (૩) રસકસરહિત ૦તા, -લિ(-ળિ)યત
 સ્ત્રીં અત્યંત ગરીબી, દીનતા(૨) કંકાલ દશા
 કંકુરો પું [ફા] કાગરો, દાતો, અણી
 (૨) [ભુઓ 'કંકર'] કાકરો

કંચન નં [ભુઓ 'કાચન'] ચોખ્ખુ સોનુ (૨)
 ધન, દોલત -ની વિં સોનાનુ [ગણિકા]
 કંચની સ્ત્રીં [હિ, 'કચન' ઉપરથી ?] કળાવંતણી,
 કંચવો પું [સ કંચુક] કાચળી
 કંચાણું અંકિં [સ કંચ=આધણુ ઉપરથી ?]
 ઠગાણું (૨) હેરાન થવું
 કચુક પું [સ] કાચળી, કંમખો (૨) સાપની
 કાચળી (૩) ખખ્ખર -કી સ્ત્રીં કાચળી
 (૨) પું જનાનખાનાનો ચોખ્ખા
 કંચાણુ(-ણુ) નં એક સુગંધીદાર વનસ્પતિ
 કંજ પું [સ] બ્રહ્મા (૨) નં કમળ
 કંજક પું [સ] એક પક્ષી
 કંજન પું- [સ] કામદેવ (૨) સ્ત્રીં મેના
 કંજર પું [સ] બ્રહ્મા (૨) હાથી (૩) નં પેટ-
 કંજ(-ઝ)રી સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ (૨) [સ
 કજ્જ (એક પખી) ?] એક પંખી (૩) [સ
 જર્જરી] ઝાઝ, ખજરી(૪) [સ કંચુલી] કાચળી
 કંજૂસ વિં [હિ, મ કજૂશ(-ષ)] અતિશય-
 વનારેપડતી કરકસર કરે એવું, કૃપણ; પાછ
 -સાઈ સ્ત્રીં કંજૂસપણું
 કંઝરી સ્ત્રીં ભુઓ 'કંઝરી'
 કંટક પું [સ] કાટો, કાસ (૨) આકડો;
 ગલ (માછલા પકડવાનો) (૩) રોમાચ (૪)
 [લા] નડતર, દબલ (૫) હુસ્મન ૦કીટ
 પું શરીરે કાટા કાટા હોય તેવો એક કીડો.
 ૦ચર્મી વિં કાટાળી ચામડીવાળુ (પ્રાણી)
 -કિત, -કી વિં કાટાવાળુ (૨) મુશ્કેલ
 (૩) રોમાચિત -કીલ વિં કાટાળુ
 કંટલ વિં [સ] કાટાળુ (૨) પું કાટાવાળુ
 ઝાડ (ખાવળિયો ઇં)
 કંટવાડ સ્ત્રીં [સ કટ કે કંટક + વાડ]
 કાટાની વાડ
 કટારિયુ નં [સ. કટ = રમશાન ઉપરથી ?]
 શખ ઉપરનુ કપડું
 કટાણુ સ્ત્રીં [સ] રીગણી (૨) ખાવળ
 કટાણું અંકિં [ભુઓ 'કટાળો'] કટાળો
 ચડવો-આવવો
 કટાળી વિં સ્ત્રીં [ભુઓ 'કટાણુ'] કાટાવાળી
 (૨) સ્ત્રીં [દે કટાલી] હાથિયો થોર, થોરી

કંટાળું વિં [સં કટાલું] કટાવાળું
 કટાળો પું [મ કટાળા, સ કટ, કટાલું પરથી ?]
 અવિવિવતા કે થાકથી ઊપજતો અણગમો
 કંટિયું નં [બુઝો 'કટી'] ફૂડું [રહેડું તે
 કંટિયો પું ભારે જમણને ખીને દિવસે ભૂખ્યા
 કટી સ્ત્રીં ['કણ' ઉપરથી ?] ફૂડામાના
 ખાત્રીકં જણ (૨) ફૂડું (૩) તાલ હાગ
 કટી(-ટે)વાળો પું [કટી+વાળો ?] ચૂલે
 ચલાવવાના વાસણને બહારની ખાત્રીએ
 કંગતો માટીનો લેપ [મિનજી
 કંડું વિં [સ કંડું ઉપરથી ?] કંડકં, ઉચ
 કંડું નં ખરેડું
 કંડુદિયો પું ખાળકોને રમવાની કુલડી
 કંટેવાળો પું બુઝો 'કટીવાળો'
 કંટેસરી સ્ત્રીં [બુઝો 'કટેસરી'] ગળામા
 નાખવાનું એક ધરેણું (૨) એક વનસ્પતિ,
 ઝાટાસળિયો
 કંટોદિયું નં [કાટિયો (જળજ) ઉપરથી ?]
 ઉત્તરકાનો-કચરોપૂળે નાખવાનો ખાડો (૨)
 અચણખાડ [વેલો, કંટોડી
 કંટોડી(-ળી) સ્ત્રીં [બુઝો 'કંટોડી'] એક
 કંટોડું (-ળી) નં [દે કંટોલ] કંટોડું
 કંટાકંટ, -ટ પું [કં કાન્ટ્રેક્ટ] કરાગથી કરવાનું
 જામ, ઠંડો (-આપવો-રાખવો, -લેવો)
 ઠંડ, -ટી પું કંટાકંટ રાખનાર, ઠંડેહાર
 કંટોલ પું [ક] કાખૂ, નિયમન
 કંક પું [સં] ગળું, ડોક (૨) હેડિયો (૩)
 કંકમાથી નીકળતો અવાજ, સૂર, સાદ (૪)
 કંકો-કાલો (૫) [દે કંક=મર્ચાંદા ?]
 કંકો, કિતારો [-ખૂલવો=અવાજ સાંક
 નીકળવો -ટૂંવો=હેડિયો કે ઘાટી
 ટૂંવી, અમુક વયનું યવુ, યુવાવ્યથામા
 આવવું (૨) પક્ષીને કંકવો આવવો
 (૩) વાચા આવવી -ખેસવો, -ખેસી
 જવો=રવો ખુલ્લો ન નીકળવો (કંક
 વગેરેથી) -ભરાવો=લાગણીથી ગફગફ થઈ
 જવું, ખેલવી ન રાકવું -૩ વાવો=ગૂગળાવું
 -સુકાવો=ખૂમતરસ લાગવી. કંકે કરડું=
 મોઢે કરડું, ગોખી લેવું, કંકે કાટા પડવા,

કંકે સોસ પડવો=પાણી વિના ગળું સુકવું
 કંકે ખાણુ આવવા=મરવાની તૈયારી
 થવી (૨) ઘણી જ મુસીબત પડવી કંકે
 હોપું=મોઢે હોપું, યાદ હોપું] ઠંચ થિ
 સ્ત્રીં કંકમા આવેલી એક ગ્રથિ, 'યાચગેઇડ
 યેન્ડ'. ઠંકાર નં ગળાનું ખાત્રી
 ઠંનાળ સ્ત્રીં ગળાની નળી ઠંનીલક પું
 મોઢો દીવો, મશાલ ઠંપાશ પું ગળામા
 નાખવાનો દોરડાનો ગાળો-કામો (૨) ગલપકો
 (૩) કંકાલેપ ઠંમણિ પું કંકીમાનો હીંગો
 (૨) હેડિયો (૩) [લા] અત્યંત પ્રિયજન
 ઠંમણિન્યાય પું બુઝો કરકં જણન્યાય
 ઠંમાધુર્ય નં કંકના અવાજની મહુન્તા
 ઠંમાળ સ્ત્રીં ગળાનો એક રોગ ઠંમૂત્ર નં
 કંકી મ ગળસૂત્ર (૨) ગળામા પહેરવાનું ઘરેણું
 ઠંચ વિં કંક-મોઢે-યાદ હોય તેવું (૨)
 કંકમાની (વ્યજન) ઠંચાન નં કંકની
 જગા ઠંચાની વિં કંકમાથી ખેલાતો
 (વ્યજન) -કાચ પું, નં [+અચ] કંકનો
 આગળનો ભાગ (૨) અં મોઢે -કાભરણ
 નં [+આલગણ] કંકનું વરેણું, ગળચવો, છડો
 -કાવરોધ પું [+અવરોધ] કંક કાવો તે
 -કાવરોધી વિં કંક કેવે એવું -કાસલેપ પું
 [+આપલેપ] કંકે વળગવું -આલિ ગન દેવું તે
 કંકાર(-ળ) [બુઝો 'કંક'] સ્ત્રીં દિગ્ધિયો કંકો,
 કિતારો [(૪) [લા] કંકલ
 કંકલ નં [ત] મૂરણ (૨) કંકાળી (૩) લકાઈ યુદ્ધ
 કંકાળ સ્ત્રીં બુઝો 'કંકાર' (૨) [પ્રા કંકાલ=મોઢા
 ગળાવાળું ?] ઘોડા અવવા ગરેડા ઉપર માલ
 લાદવાની ખેપાસિયા ગૂણ (૩) વામણ ભગવાનો
 કંચળો (૪) [બુઝો 'કંકાળ'] ચીતળ (લાડકાની)
 કંકિયું વિં ['કંક' ઉપરથી] ગળું પડે એવું,
 ગળે ઊતરતા વસતું લાગે એવું, લૂપું
 કંકી સ્ત્રીં [સં] ડોડનું એક વરેણું (૨) કંકમા
 પહેરવાની ગુરુએ બધાવેલી માળા (૩)
 [અ ગરખાના] ગળા આગળના ભાગ ઉપરનું
 શેલીયુ ચીવણ કે ભરતકામ [-ખાંધવી=
 શિષ્ય કંકો કે શિષ્ય યવુ -ખ ધુ વિં એક
 કંકી બાવનાર-સમાન ગુરવાળું (૨) વૈષણવ]

૦પગલું=વિશ્વના પગલાની ચક્રતીવાળી
કઠી. -ઠો પું હાર, મોટા માણકાની માળા

(૨) કઠી ૩ જુઓ

કંઠય વિં [સં] કંઠુ-સંઘ ધી(૨) કંઠયાની

કંઠ પું [કંઠ]કંઠ(૨) કૂવો ચણવાની વાકી ઇટ

કંઠાર પું [જુઓ 'કંઠારુ'] (કા) નકસી,

ઝોતરણી (૨) આલેખ, ચિત્રકામ

કંઠારવું સં કિં [સ.ઉત્+કૃ, પ્રા. કઠાર]

ઝોતરવું, નકસી કરવી

કંઠિકા સ્ત્રીં [સં.] નાનું પ્રકરણ (૨) વેદની

ઋચાઓનો સમૂહ (૩) ફરો

કંઠિયો પું જુઓ 'કંઠિયો'

કંઠી પું [સં કંઠિન્] વાદી, કરડિયામા સાપ

લઈને ફરનારો મદારી

કંઠી(-ઠી)લ નં [જુઓ 'કંઠીલ'] દીવો કરવાનો

કાચનો ખાલો, હાડી (૨) ફાનસ -લિયું નં

દીવાદાડી (૨) દીવાને પવન ન લાગે તેમ રાખવાને

બનાવેલું નાનું માટીનું વાસણ [ખૂનલી

કંઠું(-ઠું) સ્ત્રીં [સં] ચળ, ખજવાળ (૨) ખસ,

કંઠૂચન નં [સં.] ખંજવાળવું તે

કંઠ [સં કાન્ત, પ્રા. કંઠ] + જુઓ કંથ

કંઠરેહ પું [કુ + તરેહ ?] આણબનાવ, કુસપ

કંઠા સ્ત્રીં એક છદ

કંઠાઈ(-મણી) સ્ત્રીં, -મણ નં [જુઓ 'કંઠાઈ']

કંઠવાનું મહેનતાણું

કંઠાન નં [ઝ કંઠા(-તા)ન = ખહુ જ

ખારીક કંપડું ?] શણવું કંપડું, શણિયું (૨)

ગૂણપાટ, ટાટિયું

કંઠામણ નં, -ણી સ્ત્રીં જુઓ 'કંઠાઈ'

કંઠારી પું ખરાદી

કંઠાઈ અંકિં 'કંઠાઈ'નું કર્મણિ (૨) પાતળું

થવું, સુકાવું (૩) ઓછું થવું [ભરથાર

કંથ પું [જુઓ 'કંથ'] કાન્ત, પિયુ (૨) પતિ,

કંથવો પું [સં કંથા + વહ] કંથાધારી, વેરાળી,

ખાવો (૨) અત્યંત ગરીબ-નિર્ધન માણસ (૩)

[પ્રા કુંયુ] ચોમાસામાં થવું એક નાનું જીવડું

કંથા સ્ત્રીં [સં] ચીથરાનું બનાવેલું વસ્ત્ર (૨)

ગોદડી ંધારી પું કંથવો, કંથા પહેરનારો,

સાધુ, યોગી

કંથાર નં, -રી સ્ત્રીં [સં], -રો પું એક
વનસ્પતિ -ફં નં એનું ફળ-ખી

કંથારિયા પુંનાગર બ્રાહ્મણની એક નાતમા અટક

કંથાળ સ્ત્રીં જુઓ 'કંઠાળ' ૨

કંઠ પું, નં [સં] જેમા ખાવાનો ગર હોય

તેવું મૂળ, સૂરણ, બટારા ધં (૨) મૂળ,

કારણ (સમાસને અંતે) ઉદાં આન દકંઠ.

૦મૂલ(-ળ) નં કંઠ તથા મૂળ (ખવાય તેવી)

કંઠર નં, -રા સ્ત્રીં [સં.] શુક્ર, ખે; ખખોલ

કંઠર્પ પું [સં] કામદેવ

કંઠીલ નં [ઝ], -લિયું નં જુઓ 'કંઠીલ' મા

કંઠુક પું [સં] રમવાનો હડો, હડી

કંઠો પું [જુઓ 'કંઠો'] બઢકનો હાથો

કંઠોઈ પું [સં કાદવિક, પ્રા કંઠવિય,

કદુઝઝ] મીઠાઈ બનાવનાર તથા વેચનાર

આદમી, સુખડિયો -ચણ સ્ત્રીં કંઠોઈની સ્ત્રી

કંઠોરી સ્ત્રીં નાનો કંઠોરો -રો પું [કંઠિ+

ઠોરો] કમરે પહેરવાનો કોઈ પણ ઠોરો કે સે

(સૂતર, સોનારૂપા વગેરેનો) (૨) ભીતમા ચણેલી

ઘટની કિનારી (૩) આકા, લીટો. -રાખંધ

વિં કંઠોરો પહેરનાર -પુરુષ પૂરવું (નોતર)

કંઠપ પું + [જુઓ કંઠર્પ] કામદેવ

કંઠ સ્ત્રીં [સં સ્કંધ] ખભો (૨) ભાર વહેનાર

પશુઓની ખાધ-ખોચી (૩) નાગરમોચ

કંઠર, -રા સ્ત્રીં [સં] ડોક, ગરદન

કંઠોડું નં [જુઓ 'કંઠુ'] ખેડવા માટે

અમુક શરતે ઢોર ભાડે રાખવું તે

કંઠોતર પું પાટવી પુત્ર

કંઠોલુ નં [જુઓ 'કંઠ'] ખભો (૨) ખાધ, ગરદન

કંપ પું [સં] કંપારો ક્રુનરો ૦ન નં કંપવું

તે ૦ના સ્ત્રીં કંપન (૨) કંપસહિત વાદ્ય

વગાડવું તે ૦માન વિં [સં] ક્રુનવૃ; થરથરનું

૦વા, ૦વાયુ પું જેને લીધે શરીર કે શરીરનો

કોઈ ભાગ કંપે એવો એક રોગ

કંપની સ્ત્રીં [ઙ] ટોળી, મડળી (૨) ભાગીદારો

મેળવીને કાઢેલી પેદી કે મંડળી ૦સરકાર સ્ત્રીં

(સં) એક વખત હિંદના રાજવહીવટ કરતી

કંપની, 'ધરિત ધન્વિયા કંપની' [ખીવું કરવું

કંપવું અંકિં [સં. કપ્] ધૂનવું, થરથરવું (૨)

કંપાઉંડ નં [ઈ, મૂળ મલયા] ઘડકે મકાનની
ચોતગદની આતરી લીધેલી જમીન, વાડો
કંપાઉંડર પુઠું [ઈ] ઠાકર કહે તે હવા-દવાનું
મિશ્રણ તૈયાર કરી આપનારો તેનો મદદનીશ
કંપાણ (લા.) સ્ત્રી [મ. કંપણ] એક ભત્રીજો
કાટો, ધાતુની તુલા -ણી પું. કંપાણથી
તોળવાન્તે ખવાનો ધવો કરનારો આદમી, તોલાટ
કંપાયમાન-વિં [સ] કંપાણ, કાપણ (૨)
અરિયર, ચલિત

કંપારી સ્ત્રી, -રો પુ. [સ. કંપ] કુળગી, કમકમી
(૨) કમકમાટી [કંપારી આવવી, -છૂટવી,
-વછૂટવી = કુળગી કે કમકમાટી ઊપજવી]

કંપાર્ટમેન્ટ નં [ઈ] આગગાડીના કાપાનું ખાતું
કંપાસ પુ. [ઈ] હોકાયત્ર (૨) વર્તુળ દોરવાનું ચત્ર
કંપિત વિં [સ] કંપેલું, કંપમાન

કંપિલો પુ. [સ કંપિલ્લ] એક ઔષધિ
(ગડગૂમડની) [દંડી (૩) ભુઓ કંપો

• કંપુ સ્ત્રી, નં [ક કંપની] ટેળા, ભૂય (૨) કોળની
કંપો પુ. [ભુઓ 'કેમ્પ'] પડાવ, કંપુ, છાવણી
કંપોઝીટર પુ. [ઈ] છાપખાનામાં ખીખા
ગોઠવનારો માણસ [એક, ચલ

કંપ્ય વિં [સ] કંપિત થાય કે કરી શકાય
કંપ્ય પુ. [સ] કામળી (૨) ગાયબળદની
ગોઠડી - ગરદન નીચે લટકતી લડી આમડી
કંપ્યા સ્ત્રી [સ કંવી] વાસની ચીપ (૨)
મુનારનો ગમ

કંપુ પુ. નં [સ] શંખ (૨) શંખની બગડી
(૩) દશ લાખની સખ્યા

કંપુ(-ખો)જ પું. ભુઓ 'કંખોજ'

કંખૂ વિં [સ] ચોટ્ટું, ઠગાર [વનસ્પતિ

કંખાઈ સ્ત્રી [સ કાવોજ, પ્રા. કવોય?] એક

કંખોજ પુ. [સ] શંખ

કમ પુ. [સ] (સ) કૃષ્ણભો માઓ

કમ પુ. ભુઓ 'કૈસ'

કસાર પુ. [ઈ] એક ખાવાની વાની [-ચોળવો =
કસારમાં ધી મેળવણી (૨) [લા] કસાર ને
હીટુ જમણ હોટ]

કંસારિ પુ. [સ] કંસનો અરિ-શત્રુ, શ્રીકૃષ્ણ

કસાગી સ્ત્રી [દિ] એક જીવડું

કંસારો પુ. [સ કંસકાર] ધાતુનું વાસણ ઘડવા-
વેચવાનો ધવો કરનારો પુરુષ -રણ સ્ત્રી
કસારાની સ્ત્રી

કસીકંદણ નં [કંસ ઉપરથી] કસ-કૈસમાં
મૂકવું તે (ગ)

કાઈ(-ય)દે-આઝમ પુ. [ફા] મોટો-મહાન
નેતા કે આગેવાન

કાઈ સ્ત્રી [ભુઓ 'કાયા'] શરીર (૨) પાતણ
પડ-આચ્છાદન, આવગણ

કાઈલ સ્ત્રી [દિ કવલિ] શેરડીનો રસ કાઢવાની
મોટી કંઠાઈ

કાઉ પુ. [કાક? મ કાક; પ્રા કાઈ = કાગડી,
રવં?] કાગડો ૦ કા(-વા)ઉ અં (રવં)
ગરબડાટલયું અને ન સમભય તેમ (૨) સ્ત્રી
એકસામટા થણા માણસો ખોલાખોલી કરે તે
કાઉન્સિલ સ્ત્રી [ઈ] વારાસખા [-માં ઊભું
રહેવું = તેના સહય થવા ઉમેદવાગી કંવી.
-માં જવું = તેનો સહય ખનવું]

કાઉવાઉ અં ભુઓ 'કાઉ'માં

કાઉસગ પુ. [પ્રા, સ કાયોલ્સર્ગ] ગાગરિક
વ્યાપારો છોડી એક આસને ધ્યાન કરવું તે [નૈન]

કાક પુ. [સ] કાગડો ૦ કપિ પુ. એક પક્ષી,
કંકડિયો કુલાર ૦ તાલીય વિં કાગનું
તાક પર ખેસવું અને અન્નમાં તાકકળવું
પડવું થાય એક, અણધાર્યું, ઓચિતું
૦ તાલીય-ન્યાય પુ. કાકતાલીય એવો ન્યાય
૦ દષ્ટિ સ્ત્રી કાગડાના જેવી ચ ચલ-છિદ્રાન્વેષી
દષ્ટિ ૦ નાગ સ્ત્રી એક ઔષધિ, નસોતર
(૨) કાગનું જાડ ૦ પક્ષ પું વાળેલા વાળનો
કાગડાની પાખ જેવો શુન્દો, કાનછેચિયા
૦ પત્ર(-દ) નં કાગડાના પગના આકારનું
ચિહ્ન, હસપદ (૨) ચાર લઘુ માત્રા જેટલો
સમય (સગીત)

કાકચી સ્ત્રી ભુઓ કાચકી -ચુ નં કાચકું

કાકડ નં [ભુઓ 'કાકડી'] ચીખડું

કાકડકો પુ. છોકરાની એક રમત

કાકડાશા(-મી)ગ સ્ત્રી [મ કાકડશિંગી, દિ.

કાકડાસીંગી, સં કર્કટશ્રીંગી] એક ઔષધિ

કાકડિયું નં ['કાકડો'પરથી] એક ભત્રીજો રેરામ

કાકડી સ્ત્રીં [સં કર્કટી, પ્રા. કવ્કઢી] આરિયું,
ચીલડુ (૨) [બુઓ 'કાકડો'] ચીથરાને વળ દઈ
બનાવેલી દિવેટ [-મૂકવી = કાકડીથી શગડી
કે ચૂસો સળગાવવો] -કો પુંં ચીથરાની મોટી
કાકડી (૨) [મ કાકઢા, સં કુકાટક (ગળુ) ?
કાકલક?] ગળાની ખારીની આસપાસનો એક
અવયવ, ચોળિયો (૩) પડછલ [-હા ઉતારવા
= ખળતા કાકડા ફેરવી ભૂત વગેરેની અસર
કાઢવી -હા કેરાવવા = ગળાના ફૂંચેલા
ચોળિયા દખાવી લોઢી કઢાવી નાખવું -હા
કપાવવા = ચોળિયાની વાઢકાપ કરાવવી
-હા ના(-નાં)ખવા = રમવામા કોણ દાન
આપે તે નકી કરવાહાય ચત્તા-ઉંધા કરવાની
રમત -હા કાકવા = મોમા ખળતા કાકડા
ઘાલવા -હા ફૂલવા = ચોળિયા સૂજવા -હા
ખાળવા, -મૂળગાવવા = બુઓ કાકડા
ઉતારવા -હા મળી જવા = કાકડા ફૂલી
જવા]

કાકડેળ નં કાકમારીનુ-ફળ

કાકનાલીય, કાકદષ્ટિ, કાકનાસા, કાકપક્ષ,
કાકપત્ર [સ.] બુઓ 'કાક'મા

કાકખ પું [દે કવ્કવ, મ કાકવી] ગોળ કે
મહુડાની રસી (તમાકુ આધવામા વપરાય છે તે)

કાકમ પું [બુઓ 'કાકમ'] પ્રવાહી ગોળ જેવો
ચાય ત્યા સુધી ઉકાળેલો શેરડીનો રસ

કાકમારી સ્ત્રીં એક વેલ

કાકર પું [સ કર્કર ઉપરથી] દાત, ૬ વૃશળ
(મૂવરાદિ પ્રાણીના) (૨) કરવતનો દાતો (૩)
આમકીમા પડેલો કંઠણ ચીરો ૦ડી સ્ત્રીં
ઘણા ઝીણા દાતાની ધાર ૦ણી સ્ત્રીં કાનસ,
અતરડી ૦ણું સંકિં કરવતના કાકર કાઢવા-
તીક્ષ્ણ કરવા (૨) ઉચ્છેરવું, મમત પર ચઢાવવું
(૩) ઘીરે ધીરે ખોતરી ખોતરીને ખાવું -રી
સ્ત્રીં નાના દાતાવાળી ધાર

કાકર પું [સ. કર્કર] ઠળિયો (૨) કાકરો -રિયા
પું ૦ ૦ ૦ ૦ અઠર ચાણા મગફળી વગેરે રાખી
લોટગોળની બનાવેલી એક વાની-ગોળીએ
-રિયું વિં કાકરાણુ -રી સ્ત્રીં નાનો કાકરો
(૨) કરકર, રેતી

કાકર સ્ત્રીં પી જણને છેડે તાતની નીચે રહેતી
આમડાની અકડ કકરી પટી

કાકરિયા કુંભાર પું એક કલગીદાર પક્ષી

કાકરી સ્ત્રીં બુઓ બેઉ 'કાકર' પું મા

કાકરો પું [બુઓ 'કાકરો'] (ચ) કાકરો (૨)
હચકુ (જેમ કે હુગળીનું) [બળિયા કાકા

કાકલિયા પું ૦ ૦ ૦ ૦ ['કાકા' પરથી] શીતળા,
કાકલી વિં [સ.] કામળ ને મધુર

કાકલૂદી સ્ત્રીં [સ કાકલી પરથી, મ કાકલૂત]
દયા ઉપલવે એવી આજીજી, કાલાવાલા, ૦બેડા
પું ૦ ૦ ૦ ૦ કાકલૂદીભયું વર્તન

કાકવ ઝા, -ધ્યા [સ] સ્ત્રીં એક જ વાર ફળનાર
વનસ્પતિ (૨) એવી સ્ત્રી

કાકવી સ્ત્રીં [બુઓ 'કાકમ'] ગોળની રસી

કાકશિખ હ પું [સ] ખાખરી [શબ્દ

કાકા (કા-કા) અં (૨૫૦) કાગડાની વાણીનો

કાકા પું ૦ ૦ ૦ ૦ [ફા = મોટો ભાઈ] 'કાકો'નું

માનવાચક ૩૫ ૦છ, ૦સસરો પું સસરાના .

ભાઈ, કાકાસસરો (માનવાચક) [ભતનો પોપટ

કાકાકૌવો પું [મલાવી કાકાતુલા] એક

કાકાપુરી વિં [ફા કાકા=ધરનો ઘરડો ગુલામ +

પુરી (ગામનું ?) તકલાદી, નિર્માલ્ય (૨) ભરજ

(૩) પું ગુલામ [બળિયાકાકા, શીતળા

કાકાબળિયા [કાકા + બળિયા] પું ૦ ૦ ૦ ૦

કાકાખાસી નં એક ભતનું હલકું મોતી

કાકાભાઈ પું [માનાથે] બુઓ 'કાકો' ર

કાકી વિં [સ.] કાગડા જેવા ફૂર અવાજથી

ગાનાર [કાકાજની સ્ત્રી

કાકી સ્ત્રીં કાકાની સ્ત્રી ૦છ, ૦સાસુ સ્ત્રીં

કાકીડો પું [દે કવ્કિઢ, કિવ્કિઢ] કાચડો

કાકીસાસુ સ્ત્રીં બુઓ 'કાકી' સ્ત્રીં મા

કાકુ પું [સ] કુખ, લય, કોધંથી સ્વરમા

પડતો ફેર (૨) કરડાકીમા કે વ્યગમા ખોલવું તે

કાકુ પું કીકો (ભાટિયા લોકોમા)

કાકુત્તય પું [સ] (સ) રામ

કાકો પું [બુઓ 'કાકા'] ખાપનો ભાઈ (૨)

(પિતાને સંખોધન કરવામા વપરાય છે)

પિતા, કાકાભાઈ (૩) [વ્યંગમા] હુસ્મન.

[કાકા મામા કરવા = ખુશામત કરવી કાકો

લાગે છે? = સગો થાય કે બેથી વગ કરશે?]

૦સમરો પુ. કાકાજી

કોકોદર કોકોલ પુ. [મ] સાપ

કોકોલી વિ. [સ] કાગડા જેવો (સ્વર)

કાખ, ૦લી સ્ત્રી. [સ કક્ષા, પ્રા. કક્ષા]

ખગલ. [કાખમાં રાખવું, -લેવું = મતા

નીચે ગમવું, પક્ષમાં લેવું કાખલી કૂટની =

આનંદમાં આવી જવું કાખલીમાં દૂવ

આવવું = હરખ ઊભરાઈ જવો] ૦ખલાઈ,

૦ખિલાડી સ્ત્રી. ખગલમાં થતું એક ગૂમડું

ખામલી -ખી સ્ત્રી. અગરખા કે પડાની

ખગલની જગખી -ખું પું. કાખનો વાળ

-ખોવાઈ સ્ત્રી. લુઓ કાખખલાઈ

કાખા સ્ત્રી. [સ કાક્ષ?] નકત (તવામાં પ્રતિ

પક્ષને હગવવા માટે આણેલી)

કાખાઈ સ્ત્રી. કાસકી (વરમપુર-વાસવાડાના

ભાક્ષોમાં)

કાખી, -ખુ, -ખોવાઈ લુઓ 'કાખ'માં

કાગ પુ. [મ] કાક, કાગડો [-તું પીંછ થવું,

-નો વાથ કરવો = ગરુ ગર કરવું, નજીવી

વાનને મોઢું કે આપવું -તું બેસવું ને

તારતું પડવું = જે બે બનાવો વચ્ચે કાર્ય-

કાગણ સખવ નથી, તે છે એવો ભ્રમથાય

એવો આકર્ષિત બનાવ બનવો -ને ડોળે

રાહ નેવી = ખૂબ આનુગાથી ગહ બેવી]

૦ઢોળ વિ. દેવ્યુ ૦ઢોળિયું વિ.

જાગડાના ડોળા જેવું, એકાલી (૨) નં

અન્ન રેચક વનસ્પતિ ૦ણુ સ્ત્રી. જાગડી

૦નો વાથ પુ. ગરુ ગર ૦માળ વિ.

જાગડાના માળા જેવું, ખાખાવીળી ૦માળો

પુ. જાગડાનો માળો ૦વાશ (ગ.) સ્ત્રી.

[સ કાગ + વાજ = ખોલવું, ખોલાવવું ?]

શ્રાદ્ધને દિવસે પિતૃનિમિત્તે જાગડાને ખલિ

નાખતી વખતનો ઉદ્ગાર (૨) એ ખલિ

૦ત્રિદ્યા સ્ત્રી. પશુપત્નીની ભાષા મમજવાની

વિદ્યા -ગાનોદર સ્ત્રી. [કાગ + નિદા]

જાગડાના જેવી, ૪૮ ઊડી નય એવી ઊવ

-ગારોળ પુ. [જાગ + રોકકળ] ગેકકળ (૨)

ગરખડ

કાગજ, -ઝ [જ] -ળ પુ. વાસ, ઘાસ, ધાગા

૦માવી કરાતી લખવા વગેરેના કામની

એક બનાવટ (૨) પત્ર, પત્રિકા

કાગડો પુ. [મ કાગ] કાક, એક કાણુ પક્ષી

(૨) (લા) ચાલાક હુમ્મુ પ્રાણી [કાગડા

ઊડવા = ઉત્તર ૬ ખ ખ થવું (૨) નસ તાન જવું,

-૯ કકળવા = સત્યાનાશ જવું, ખરાબીના

ચિહ્ન બજવા -૯ની કોટે રતન = અણ-

ઘટવું નેહાણ, અપાત્રને દાન -૯ની કોટે

૬ કોતરી = પેટમાં વાત ન રહેવી -૯ની

નજરે નેતું = ખૂબ સાવચ રહેવું -૬

દહીંચરું લઈ ગયો = સારી વસ્તુ નહાગને

હાથ ગઈ] -૯કામકી સ્ત્રી. ઇતરાળ (૨)

અણવિશ્વાસ -૬કેરી સ્ત્રી. અપાકડાનું ડોહવું

-૯ટો પી સ્ત્રી. કાગડા જેવી દેખાતી લાખી

પૂછડીવાળી ટોપી -૯સાણુળી (-સ્ત્રી)

સ્ત્રી. વાતુ ગાળવાની કુલકીને પડવાની

સાણુમી -ડિયો પુ. પતંગ, ઝનકેલ -કી

સ્ત્રી. કાગડાની માદા (૨) ગાડાની બે ઊંચેની

પિનજથી જડેલી અણી

કાગડી વિ. [ફા] પાતળી ધાલવાણુ (નેમકે લીખું)

(૨) નકલાદી (૩) પુ. જાગળ બનાવનારો કારીગર

(૪) જાગળ વેચનારો અથવા ચોપડા ઇં

બાવનારો વેપારી ૦ચલાણુ નં કાગળનું ચલાણુ

કાગળ પુ. લુઓ કાગજ [કાગળની કોથળી =

ખહું નાણુક, વડુ ભરતા દારી નય એવું

-નાખવો = જાગળ-પત્ર ટપાલમાં રવાના કરવો

-કોહવો = પરખીડિયું કાઢી જાગળ કાઢવો

(૨) પારકાનું પરખીડિયું કાઢી અદરની વાત

છૂપી રીતે જાણી લેવી -ખીહવો = લખેલો

જાગળ પરખીડિયામાં ખવ કરવો, અથવા તેમ

કરીને ટપાલમાં રવાના કરવો -માગવો,

-લાવવો = ભલામણ કે ઓળખાણની ચિઠ્ઠી

માગવી કે લાવવી -લખવો = ખખ અ તર

ટપાલ વગેરે કાગ લખી જણાવવા -વાચવો =

જાગળમાં લખેલું ઉકેલવું] ૦દાખણિયું નં

કાગળ દાખવાનું વજન -વસ્તુ ૦પત્ર (-તર)

પુ. ચિઠ્ઠીચપાટી કે ટપાલનો પત્ર -ખિયું નં

કાગળનો કટકો (૨) ચલાણુ નોટ, લોન, હૂડી અને

શેર જેવો-જેનાં નાણા થાય તેવો કાગળ
[કાગળિયાં કરવાં=લખાણ કે તુમાર કરવો.
કાગળિયે ચડવું=અતરિયાળ મરી જવું(૨)
ભહેરમા આવવું(૩)કારદે જવું(૪)લખાપટ્ટી
યવી,તેમા પડી અટવાવું]-ગિયો પું કાગળ
લઈ જનારો કાસદ [‘કાગ’મા

કાગાનીંદર સ્ત્રી, કાગારોળ પું જુઓ
કાચ પું [સ] રેતી અને ખારવાળી માટી
ઓગાળીને બનાવાતો એક પદાર્થ (૨) દર્પણ
(૩)પાસાદાર, ચળકતી ભિશ્રધાતુ(૪)નિર્મળ કે
ક્ષણભંગુર એવી ઉપમા આપતા વપરાય છે,
જેમ કે-કાચ જેવું પાણી, કાચતુ વાસણ,
કાચનો દૂધો ઝમેળિયો પું શુદ્ધ કરેલો
એળિયો. ઝચુહ નં કાચતુ બનાવેલુ ઘર
ઝમણિ પું કાચ જેવો એક હલકો મણિ(૨)
કાચ ઝરસ પું કાચનો રસ (૨) આખના
ડોળામાનો કાચના રસ જેવો પદાર્થ ઝલવાણુ
નં કાચ બનાવવામા વપરાતો કાચ -ચિયો
પથથર પું જેમાથી કાચમણિ નીકળે છે
એ પથથર

-કાચકી સ્ત્રી કાકચી, કાકચ એક વનસ્પતિ
(૨) ગળાની બારી આગળ થતો એક રોગ
(૩) સંકટામણ, મુશ્કેલી -કુ નં, -કો
પું કાચકીતુ કળ, કાકચુ

-કાચહ સ્ત્રી [કાચુ ઉપરથી] ગૂમડાની આબુ
બાબુનો સ્નેહો ભાગ

-કાચખી સ્ત્રી [જુઓ કાચખો] કાચખાની માદા
(૨) એક રોગ,કાચકી -ખો પું[સ કચ્છપ]
એક જળચર પ્રાણી [-ખાની આંખે જોવું=
તીક્ષ્ણ કે ધર્ષાની આંખે જોવું]

-કાચર સ્ત્રી [જુઓ કરચ] કકડી ઝકચર
નં પરચૂરણ ખાદ્ય વસ્તુઓ (૨) પરચૂરણ
ભાગીતરી વસ્તુઓનો સમૂહ -રી સ્ત્રી
મીઠામા આવેલી કળની -શાકની કાકડી,
મુકવણી. -રું નં ચીરિયુ, કકડી

-કાચલી સ્ત્રી [સ. કવચ ઉપરથી] નાળિયેરનું
ભાગેલું કોટલું (૨) [દિ કચ્ચરા] શાકની-
ખાસ કરીને કોઠમડાની મુકવણી [-માં પાણી
લઈ ઢૂંધી મર] =ખીબુ શક્ય ન હોય તો

એવા અશક્ય ઉપાય વડે પણ શરમાઈને મરી
નાં કાચલાં ફૂટવાં=મિથ્યા મહેનત કરવી
કાચલાં જુદાં થઈ જવાં=કોઈ પણ સખત
કોટલાવાળી વસ્તુના બે ફર્યાદિયા થઈ જવા
(જેમ કે માથાની ખોપરીના પણ)] -હું નં
નદીના ભાડાની ખેડેલી જમીન (૨) નાળિયેરનું
ભાગેલું કોટલું (૩) [લા] કોઈ પણ ભાગેલું
અર્થગોળ જેવું કઠણ કોટલું ઉદા. ‘ઠીખ’
(૪) એવો વાડકો

કાચંડી સ્ત્રી કાચંડાની માદા [પ્રાણી
કાચ (-ચિં, -ચી)કોપું[જુઓ ‘કાકીડો’] એક
કાચું વિં [જુઓ ‘કચ્ચુ’] પાકેલું નહિ એવું
(કાચી કેરી) (૨) ખરાખર નહિ સીકેલું, પક-
વેલું કે રધાયેલું (કાચી ચાસણી, કાચી માટલી,
કાચો ભાત) (૩) શેકેલું રાંધેલું નહિ એવું
(કાચી સોપારી, ચણા, અનાજ ઇં) (૪) કંચા
સરકાર ન કરાયેલું -કંદરતી રિયનિમા હોય
એવું (કાચો માલ, કાચી ધાતુ) (૫) તકલાદી,
મજબૂત કે ટકાઉ નહિ એવું (કાચી સડક,
કાચુ સૂતર, કાચો રંગ) (૬) નાદાન, બિન-
અનુલવી, અધૂરું, અધકચર (માણસ, જ્ઞાન,
આવડત, ઉંમર, ઇં) (૭) અધૂરું, અપૂર્ણ
(કાચું કામ, કાચી બુદ્ધિ, કાચો વિચાર, કાચી
વાત, કાચો ગાઉ ઇં) (૮) કામચલાઉ, છેવટનું
નહિ એવું (કાચો હિસાબ, દગ્તાવેજ, ખરડો
ઇં) (૯) પોચું; નરમ (કાચા કાળજનું.
હૈયાતું =ખીકણ) (૧૦) ખારદાન ઇં સાથેનું
કામચલાઉ કે અંદાજ (વજન, માપ) (૧૧)
પાકું -ખ ગાળી નહિ, તેથી અડધા વજનનું
(શેર, મણ ઇં વજન). (આમ આ શબ્દ
અધૂરાપણું, અધકચરાપણું, ઇં અનેક લાવો
લક્ષણાથી ખતાવે છે) (૧૨) નં કચાર, કસર,
અધૂરાપણું [કાચા કાનનું વિં ખીબના
કહેવાથી ભરમાઈ શકે તેવું કાચી કેદ સ્ત્રી
આગેપીને કેસ પહેલા ને તેદરમિયાન કરાતી
કેદ કાચી ભુદી, માચા સ્ત્રી જેતરાઈ બચ
એવું ભોળું માણસ (નકારમા આવે છે ઉદા.
‘એ કોઈ કાચી માચા નથી’ અને તમે
કાચી માચા માનો છો?’) કાચું કઢાવડું =

દેવાળુ કઠાવણ. -કાપણું=અધૂરી તૈયારીમાં
 કે ક્વખને કે એવી કાઈ કચાશ છતા વર્ગુ,
 નાઈ કરવું (૨) જામ તેથી કરીને કથાળણ,
 આદરુ (૩) (કામ, વિચાર ઇત્યા) ઉતાવળ
 કરી નાખવી -ખાણું=ભીડ કે તગી પડવી.
 -પાડણું=કાચો ગર્ભ પાડવો, ગર્ભ પાત કરવો
 કાચો કચિયારો, કખીલો=સમગ્રણો
 ન થયેલો-કાચી કે નાની ઉંમરનો પરિવાર
 (તે મૂંછીને મરી ગયું, એમ પ્રયોગમાં
 આવે છે) કાચે ઘટે પાણી ભરણું=મિથ્યા
 પ્રયત્ન કરવો] ઠકુંવારું વિં કાચી વયનું
 અને અવિવાહિત. ઠકારું વિં નહિ ગવેલું
 અને લૂણુ ઠનચ વિં સાવ કાચુ ઠપાકું
 વિં કંઈક કાચુ અને કંઈક પાકું એણ,
 અર્થદ્વય ઠપોચુ વિં અનુભવ અને
 હિમન વગરનું, ભોણુ, અકુશળ કાચો
 દુષો પું છેવટનો ખાટી ગ્રહેલો ભાગ

કાછ પું ભુઓ 'કાછડો'

કાછઈ સ્ત્રીં [મં કચ્છ=કાઠો, પ્રા કચ્છ=
 નદી પાસેની નીચી જમીન (૨) મૂળા ઇંની
 વાડી] નદીનું બાહું (ખેતર કચ્છું) (રેવાકાઠા)
 કાછડી સ્ત્રીં [ભુઓ 'કાછડી', ક. કચ્છડી]
 કાછડાની રીતે પાછળ ખોમેલો ચોતિયાનો એક
 ભાગ [-છૂટી જવી=ડરી જવું. -ઝાલીને,
 પકડીને દોડવું=ખીડથી ખાવરા ખની
 દોડવું કાછડીને છૂટો=ભુઓ 'કાછડી-
 છૂટો'] ઠછૂટો વિં પું વ્યભિચારી -કો
 પું ચોતિયુ કે સાલ્યો ઈચો લઈ બે પગની
 વચ્ચેથી પાછળ ખોસવો તે, તે રીતે ખોમેલો
 વસ્ત્રનો ભાગ [-મારવો, -વાળવો=કાજકા-
 ની રીતે વસ્ત્ર પહેવું -મારીને, વાળીને
 (કામ કરવું)=ઠમર કસીને, ખગેખન ખતથી
 તે ભેંભેં] -ણું અંકિં + ભુઓ 'કાછડું'

કાછર નં એક ભતનું ઘાસ (ધરમપુર)

કાછલી સ્ત્રીં, -ણુ નં(ચ) ભુઓ કાચલી, -ણુ
 કાછડું અંકિં ભુઓ 'કાછડી'માં

કાછિયો પું [હિં મ કાછી, સ શાકિક?]]
 શાક વેચવાનો ધવો કરનાર આદમી (૨) એ
 જાતિનો માણસ -ચણુ સ્ત્રીં કાઝિયાની સ્ત્રી

કાછી પું ભુઓ કાછિયો ['કાછડી'
 કાછો, ઠોડી પું ભુઓ કાછોડો, ઠડી સ્ત્રીં ભુઓ
 કાજ નં [સ કાર્ય, પ્રા કજ્જ] કામ (૨) કારણ,
 પ્રયોજન ઠકારું વિં કામ કરે એણ; કાખેલ
 (૨) કામગર ઠગરું વિં શક્તિવાળુ, કાખેલ
 (૨) ભુવાનભેવ, તરણ (૩) ઘાણું પ્યાન,
 માનીનું, લાડકું (૪) નાણુક, તકલાદી

કાજળ નં [સ કજ્જલ] મેશ (૨) આખમા
 આજવાની મેશ [-આજણું, -સારણું=
 આખમા મેશ આજવી -ની કોટડી=
 સહેજમાં કંક ક ખેસે તેણુ-સલાળથી રહેવા
 જેણુ સ્થાન] ઠકડું નં અંબવં(સૌભાગ્યવતીના
 શણગાનના) કાજળ ને કંક ઠરાણી સ્ત્રીં
 કાજળી ત્રીજ ઠલટોરી સ્ત્રીં એજ પકી
 ઠણું અંકિં [સં કજ્જલ પરથી, હિં. કજ-
 લાના, મ કાજરૂણે] કાજળ-મેશ વળવી
 (૨) કજળી જણુ, એલવાણુ -જિયો પું
 (કા) ખોવાયેલી વસ્તુ શોધી આપવા કે બનેલો
 બનાવ જણાવવા ખીન માણસને ખેસાડી તેલ
 કે શાહીના ટીપામાં બધુ બતાવનાર આદમી
 કાજળી સ્ત્રીં ['કાજળ' ઉપગ્રંથી] મેશ(૨) ગખનું
 પડ(૩) કાળી દુગ(૪) મેશ પાડવાનું કાઢિયુ(૫)
 ગાય પૂજવાનું સ્ત્રીઓનું એક વ્રત (શ્રાવણ
 માસમાં) (૬) [કા] કાજળિયાની વિદ્યા
 ઠગોકરેણુ નં એક વનરપતિ ઠગીજ સ્ત્રીં
 શ્રાવણ વદ ત્રીજ, કાજળગણી

કાલ સ્ત્રીં [ભુઓ 'કાજ' કાર્ય, કરજ, જામ
 ઠગરું વિં કામગર (૨) કાયદાકારક

કાજ, -ઝી [જ.] પું ઇસ્લામી ન્યાયાધીશ (૨)
 ઇસ્લામી વિદ્વાન-પડિત ઠજ પું 'કાજ'
 [માનાર્યો] [-ની કૂતરી=મોટાની નાની
 વસ્તુ પણ મોટી ગણવી પડે એ]

કાજુ વિં સાર, ખાસુ (૨) વિનથી (કા)
 કાજુ પું [મલાવી કાચુ, મ કાજુ] એક સૂકો
 મેવો ઠકળિયા પું અં વં કાજુ (૨)
 સાકરિયા કાજુ

કાજે અં [ભુઓ 'કાજ'] માટે, વારને
 કાજે પું [દિં કજ્જવ] કચંગે, પૂળે
 કાઝગી સ્ત્રીં [મ કાજગી] લગામ

કાટ પુઠ [પ્રા. કિટ્ટ] ધાતુને લાગતો મેલ કે તેનો
વિકાર (૨) [લા.] નકામો ભારૂંપ ઉતાર કે મેલ
[-ખાવો, -ચડ(-ઢ)વો, -વળવો = કટાણ
(૨) નકામું અવાવરુ પડી રહેલું, તેથી (વસ્તુ કે
માણસનું) હીર કે પાણી ઊતરી જવું, બગડવું
-ઉતારવો, -કાઢવો = ચડેલો કાટ દૂર કરવો]

કાટ પુઠ [સ કાષ્ટ, પ્રા કટ્ટ] ઇમારતી લાકડું
[-નાખવો = ઘરનું છાપર મોલ વળી ઇંઠું કાટ
વડે જડવું] ઠંદુટ સ્ત્રીં તુલેલો કૂટેલો સરસામાન
(૨) મકાનના બાંધકામનો માલ ઠપાટિયો
પુઠ [સ પીઠ?] ઇમારતી લાકડાનો વેપારી
ઠમાળ પુઠ જૂનનું પચ્યૂરણ ઇમારતી લાકડું
(વળી, વાસ ઇંઠું)

કાટ પુઠ [‘કાટવું’ પરથી?] (કાવો કાપવા) સામે
મહાતો ઘવો, પ્રતિકાર (૨) (૮) સ્ત્રીં ગજામા
અમુક લાત નહોતી - કાપતું હોય તો ઠંછાંટ
(૮) સ્ત્રીં કાપફૂપ - ટેસર પુઠ બંબં પત્તા
રમતા પહેલી જે લાત કપાય તે પરથી સગ પડે
એવી સરખાણ

કાટ પુઠ [‘કાટો’ પરથી?] કાટો, નડતર આડ વિઘ્ન
[-કાઢવો = નડતર દૂર કરવું (૨) કાસળ કાઢવું
(‘જયસિંહનો કાટ કાઢ્યા વગર . . .’, ‘પછે
કાઠો સેનાનો કાટ.’) [-ખાડવું ટીચવું તે
કાટફટ સ્ત્રીં [કાટવું + ફટવું] કાપવું અને ફટવું
કાટકો પુઠ [જુઓ કડાકો] મોટી ગર્જના
કાટખૂણ પુઠ તેવું અશનો ખૂણો (૨) એ
માપનું કંડિયા-સુતારનું ઓભર ઓંચાખૂણ પુઠ
ચાર કાટખૂણાવાળો ચતુકોણ ઠંત્રિકોણ પુઠ
કાટખૂણાવાળો ત્રિકોણ -ણ પુઠ કાટખૂણ
કાટછાંટ સ્ત્રીં [દિ] કાપફૂપ, સુધારોવધારો
કાટફળ નં એક વનસ્પતિની છાલ
કાટરડો પુઠ [સ કિટ્ટાલ] ઠંરેલો કચરો, પ્રવાહી
વસ્તુનો મેલ (૨) કટાઈ - બગડીને ખરાબ થઈ
ગયેલો માલ; નકામો રફી સરસામાન ઇંઠું
કાટલિયો પુઠ [જુઓ ‘કાચલિયો’] કાઠી
કાટલું નં વજન અમુક નક્કી વજનનું તોલવાનું
માધન (૨) સુવાવડમા સ્ત્રીઓને અપાતું
શુદ્ધ વગેરેનું વસાણું (૩) [દિ. કાસના
‘કાટવું’ પરથી?] ઓછું કરવું તે, કાપી

લેવું તે (૪) કાટ, કાટો; નડતર; બલા.
[કાટલાં ફટવાં = બર્થ પ્રયત્ન કરવો, કાચલા
ફટવા - ફૂંચામાં નાખવાં = ગઈ ગૂંચી ભૂલી
જવી કાટલાં સાંખવાં = જોખ મેળવી જવા,
ખરોખર વજન તપાસવું. કાટલું કાઢવું =
આડખીલી દૂર કરવી (૨) મારી નાખવું - કરવું
= જુઓ ‘કાટલું કાઢવું’ (૨) ઓછું આખી-
કરીને પતવવું, ઓછાથી પતાવટ કરી લેવી]
-લાંદાસ પુઠ વચમા પડી કાટલું કરના -
ઓછું આખનાર આદમી છાપેલું કાટલું નં
સગરી છાપવાળું કાટલું (૨) તે રીતે બધે
નામીયુ માણસ [કરડવું (૩) જેતરવું
કાટવું સંકિં [સ કર્ત, પ્રા કટ્ટ] કાપવું, છેલ્લું (૨)
કાટવું વિં [જુઓ ‘કાટ’] કાટના રંગનું -યો
પુઠ શોકનો કાટવો સાલેલો [‘કાટવું’મા
કાટવો પુઠ એક ઔષધિ - વનસ્પતિ (૨) જુઓ
કાટકાટ સ્ત્રીં [જુઓ ‘કાટવું’] કાપાકાપી (૨)
કંતલ (૩) અટસ, અદાવત
કાટોડો પુઠ ચન્મક (૨) જુઓ ‘કાટરડો’ (૩)
કાચી વાતુમાથી લોહું કાઠી લીધા પછી લકીમા
રહેતો અવશેષ [દે કરદટ્ટ] કાચલિયો
કાઠી સ્ત્રીં જુઓ ‘કાચલું’ (૨) પુઠ [સ કરદ;
કાઠ વિં ધૂત, પહેલિય (૨) પુઠ [સ કાષ્ટ] કાષ્ટ
(૩) ઇમારતી કાટ (૪) કાઠડો (૫) હેડબેડીનું
ચોકડું, હેડ બગડ પુઠ લાકડાનો ગઠ
કાઠકી સ્ત્રીં નાનો કાઠડો -કું નં, -કો પુઠ
ઊંટ વગેરે જનવરની પીઠ પર મુકાતું લાકડાનું
આસન
કાઠલો પુઠ [કઠ + લો] કન્યાને પરણાવના
પહેલા ચડાવાતું વરેણું [(બદિ)
કાઠા વિં (બંબં) લાલાશ પડતા એક જાતના
કાઠાડલી સ્ત્રીં [જુઓ ‘કાઠડો’] કાઠડા પર
નાખવાની ધાખળી - ગોઠકી [વાળું (કા)
કાઠાળું વિં [જુઓ ‘કાઠું’] કઠાવર, કાઠા - બાથા-
કાઠિન્ય નં [સ] કઠિનતા (૨) કઠોરતા
કાઠિયાણી સ્ત્રીં કાઠી સ્ત્રી
કાઠિયાવાડ પુઠ નં [કાઠી + [સ] વાટ] (સન્)
શુજરાતનો એક ભાગ - કી વિં કાઠિયાવાડનું,
-સખધી (૨) પુઠ કાઠિયાવાડનો ગહીશ

કાઠિયો પુંવ[સં કાષ્ઠ પરથી] ગાડાનો લાકડાનો
મામાન - ખોખુ (કા)

કાઠી વિં (૨) પું કાઠિયાવાડની એક અસલી
નળતુ (માણસ)(૩)શ્રીં [સં કાષ્ઠ] ખાળવાનું
લાડુ (૪) જમીનનું એક માપ (૪૦૦ કાઠી =
વીધુ) (૫)લાકડી, દડો, વાસ (૬)કાઠું (શરીરનું)
કાઠું વિં [સ કઠિન, પ્રા. કઠિણ] ગદ્ય, આકર
(૨)કોર (૩)ક નૂસ (૪)ખરાખ, માહુ (૫)નં
[સ કાઠ પંથી] કલેવર, શરીરનો ખાચો (૬)
ખોખુ (ઢોલ, રૂંધ ધત્યાદિનું), આકાર (૭)કાઠો
(૮)કાંચ ચોડવાની હોય એવું સાક્ષાત્ કપડું

કાઠવાલ (દ, લ,) શ્રીં કાઠવુ ને ધાલવુ તે
કાટવું સંકિં [સં કૂટ, પ્રા કટ્ટ] (હોય ત્યાથી
કે અદરથી) બહાર ખેચવું - લાવવું - લેવું -
મોકલવું (જેવા ભાવો બતાવે છે) (૨) અલગ
ગરુ, ફર કરવું, છૂટું પાડવું (૩) રઠ કરવું
(‘આ રાખ કાઠો તો લખાણ મળુ છે’) (૪)
[પ્રા કટ્ટ = રેખવું] આણખવું, દોરવું (જેમ કે
અક્ષર, ચિત્ર, વેલ, રંગ ઇં) (૫)કહેવું, ખોલવું
ઉચ્ચારવું (જેમ કે અવાજ, ખોલ, વાત, સાં,
ઘટો ઇં) [પ્રા. કટ્ટ, સ કથૂ? = કહેવું, ઉચ્ચાર
ગંવો] (૬) આપવું, નવું ખોલવું, ગર કરવું
(જેમ કે, નિશાળ દુકાન, કાગળાનું, કપની, કામ
ઇં) (૭) ગણી કાઠવું, ગાળની કરવી (જેમ કે,
ભાવ, માપ, વ્યાજ હિમાખ કે તેનો જવાબ,
અદાન ઇં કાઠવા) (૮) બહેરમા બહાર આણવું
(જેમ કે નામ, આખર, દેવાણું કાઠવું) (૯)
અંદરનો સાર કે અમુક લાગ અલગ કરવો,
મૂંઝવે કે છૂટો પાડવો [લુઓ અર્થ (૨)] જેમ
કે, માં કાઠવો, મલાઈ કાટવી, તેલ કાઠવું, ઇં,
‘નેણે ૫૦૦ રૂા આ ખાતે કાઠયા’ (૧૦) કમાવું,
મેળવવું, ભેગ કરવો (‘દુકાન ભાડુય કાઠતી
નથી.’ ‘દુકાન માથી રોટલો કાઠવાનો છે’
‘અમુય અર્થ પગાર માથી જ કાઠવાનું’ (૧૧)
ખીન કિં સાથે, તે ક્રિયા પૂરી કરી દેવી,
પતવવી, એવો ભાવ પ્રેરે છે. જેમ કે, ‘એણે આખું
ખેતર ખોદી કાઠ્યું’ ‘આટલું જરા નેઈ
કાઠગો?’ [કાઠી જવું = મડદાને ચેન્થી બહાર
કાઠી આળવા - દાટવા લઈ જવું (‘એમને ક્યારે

કાઠી ગયા?')] કાઠી નાંખવું = રઠ કરવું
(જેમ કે અરણ્ય, માગણી ઇં) (૨) નાખાસ કરવું
(‘એને પરીક્ષકે સામા કાઠી નાખ્યો?'), ગણ-
તરીમા ન લેવું (‘મને તો તમે સાવ કાઠી જ
નાખ્યો કે શુ?') કાઠી લેવું = છાનુમાનુ લઈ
લેવું (૨) પતાવવું, પાર પાડવું (કામ કાઠી લેવું
‘એને ત્યા રકમ છે તે હવે કાઠી લેવી નેઈએ’)
કાઠી મૂકવું, મેલવું = હાકી કાઠવું (૨) રાત
આપવી, ખરતગર કરવું (૩) કાઠીને મૂકવું -
અલગ કરવું (જેમ કે, લૂગડા), સાચવીને ગખવું
(કાસીએ જ પહેલેથી કાઠી મૂક્યા છે’)

કાઠો પું [સ વ્વાથ, પ્રા કાઠ] ઉકાળો, કાવો
કાઠો પું [‘કાઠવું’ પરથી] ખેતગ્રામથી વધારાનું
પાણી કાઠી નાખવા કરાતી નીં

કાણુ, ંમેકાણુ (ણ,) શ્રીં [સં કણ, મહા +
કણ?] મરણ પાછળ રોણ, દૂટવું અથવા લોકિતે
જવું તે [-ડરવી, માંડવી = મરનાર પાછળ
રોવું - દૂટવું (૨) [લા] કાઈએ બગાડેલા કામને
સંભાળવું કાણુ જવું = કાણુ કરવાને માટે
જવું (પરગામ)] -ણિયત, -ણિયુ વિં
કાણુ કરનાર

કાણુ કાઠી શ્રીં છોકરાની એક રમત
કાણિયત વિં લુઓ ‘કાણુ’મા [‘કાણુ’મા
કાણિયુ વિં લુઓ ‘કાણુ’મા (૨) લુઓ
કાણીબગલુ નં એક ભતનું બગલું
કાણું વિં [સ કાણ] વેહ - છિંવાણુ (૨) એક
આખવાણુ (૩) નંવેહ, છિં, બાકું [-પાંડવું =
કાણું કરવું] -ણિયુ વિં કાણુ

કાત શ્રીં પેટું (કા) (૨) તાકાત, કૈવત (૩) [સં.
કૂત્-કર્તની] સોનીનું એક ઓતર

કાતડી શ્રીં [મ, સં કૃત્તિ, પ્રા કત્તિ] ચામડી
કાતણુ શ્રીં [‘કાતવું’ પંથી મ. કાતણ]
કરોળિયા જેવું એક છવડું [કાકડી (કા)
કાતણી શ્રીં [‘કાતવું’ ઉપરથી] કાતેલા સૂતરની
કાતર વિં [સ] ખીંચણ, કાચર (૨) ડું ખી, બચબીત
(૩) કંતરાણ, વાકું

કાતર શ્રીં [સ કર્તરી, પ્રા કત્તરી] કાતરવાનું
ઓતર (૨) ગાળ ખરી પડવાનો નળવરનો એક
ગેગ (૩) કાતરના જેવી મારવાળી પાતળી ઠીકરી,

પતર ઇં. [-ચંદાવળી, -ફેરવળી, -મૂકળી
= કાપકૂપ કરવી] ંણી સ્ત્રીં કાપવુ તે,
કાપવાની રીત (૨) કાતર (૩) કરસણ કાપી
લીધા પછી ખણુ કરતી વખતે બ્રાહ્મણોને જે
લાગ આવે છે તે

કાતરણું સં કિં [સ કૃત્] કાતરથી કાપવું
(૨) કાપવુ, કરડવુ (૩) બોણુ કરવુ (૪) ખોતરવુ,
ખણવુ (૫) [લા] ઘસાવુ બોલવુ

કાતરિયું નં [કાતરણું] છેક છાપરાની નીચેનો
નીચો મોડો (૨) લાકડાનુ એક બેગર ચમ્ર
(૩) દીવાલ કાચવાનુ ચોન્નુ એક બોલર (૪)
બે ચૂડીની વચ્ચે પહેન્નુ પાતળી ચીપનુ
કકણ (૫) બેળુ (૬) કટાક્ષ, કરડી આવે
જેવુ તે (૭) રહેઠેનો ભાગેલો મોટો હુકડો
[-ગોપ(-ખ) = ગાહુ; ચસકેલ - મૂકણું = ઘર
ફોલુ, ચોરી કરવી, કાતરિયાં ખાવાં,
-નાંખવાં = રીસમા ત્રામુ જોવુ, ચિડાઈને
જોવુ, કટાક્ષ ફેકવા]

કાતરી (-ળી) સ્ત્રીં જુઓ 'કાતળી'

કાતરો પું [સ કૃત્ = કાતરણું પરથી, સરખાવો
'કાતળી'] ચપટું, લાથું ને વાકું કળ ઉડાં
આમલીનો કાતરો (૨) એને મળતા આકારનુ
એક ઢાંખાનુ (૩) એક જવડો [એ ઊગતા
અનાજના છોડ કાતરી ખાય છે] (૩) ઢાલીની
બ ને બાળુ રખાતા વાળના લાખા કાકડામાનો
પ્રત્યેક (૫) [સુ] ફેળાની લૂમ [કાતરો
પડવા = ખેતરમા કાનરા જવડા થવા.]

કાતળ સ્ત્રીં અકવા, ગપ (કા) (-મારવી)

કાતળિયા પું એક ભતના ચોખા

કાતળી સ્ત્રીં [સ કૃત્, પ્રા કત્તરિજ, મ.
કાત્ત્વ] પાતળી, ચપટી કકડી

કાતળું નં [જુઓ 'કાતળી'] બહી ચીરી -

ગાખચુ (૨) ગડેરી (૩) મોટો બેડોળ કકડો

કાતિલ વિં [જ] કતલ કરનાર - કરે એવું

(૨) ઘાતક (૩) મર્મવેલી

કાતી સ્ત્રીં [સ કૃત્ પરથી] છરી (૨) કરવતી

(૩) [લા] ઈગો [(પેટમા) કાતી હોવી,

-રાખવી = મનમા દગો હોવો કે ગાખવો]

કાતું નં [જુઓ 'કાતી'] ખૂઠી છરી - પાળી

કાત્યાયન પું [સ.] (સ) એક ઋષિ (૨)
એક વૈયાકરણી (૩) નં નિઃદન [-કાઠણું =
નિકંદન કાઠણ]

કાત્યાયની સ્ત્રીં [સ.] (સ.) દેવી - કુર્ગા (૨)
યાજ્ઞવલ્ક્ય મુનિની પત્ની ંદ્રત નં
ઇચ્છેલો પતિ મેળવવા કન્યાઓ કાત્યાયની
દેવીને ઉદ્દેશી કરે છે તે મત

કાથ નં [પ્રા કાથ?] જુઓ 'કથન'

કાથ પું નં [સ કાથ] સરવ, પાણી, દૈવત
(૨) [કા] મનખો, જવતર (૨) સ્વાર્થ

કાથાકબલા પું અંબં [કાથ ('કથ' પરથી)
કે કબલા (કલબલ?)] કૃષ્ણી, સાચાનૂઠા
(૨) નકામી ભાજગડ, નજવી તકરાર

કાથિયુ વિં [જુઓ 'કાથો'] કાથાના નંગુ
(૨) કાથીનુ દોરકું (૩) કાથીની સાદકી (૪)
કાથીનુ બનાવેલુ પગલુછણિયુ

કાથી સ્ત્રીં [મ કાથા, -ઘ્યા] નાળિયેરના
છોડાના રેસા કે તેની દોરી (કાથી જેવા રગની)

કાથો પું [સ કાથ, હિં. કાથા] ખેરની છાલનુ
સરવ (૨) જુઓ 'કાથી' - થાગોળી સ્ત્રીં
મસાલાવાળી કાથાની ગોળી - થાદોરી
સ્ત્રીં કાથાની દોરી

કાદર વિં [જ કાદિર] શક્તિમાન

કાદવ પું [સ કર્દમ, પ્રા કદમ] ધૂળ -
મટોડીમા પાણી મળીને બનતો ગારો, કીચક
[-ઉડા(-રા)ડવો, -કેંકવો = ખોટી નિદા
કરવી - ખૂદવો = વ્યર્થ મહેનત કરવી]

કાદવ-કીચક પું ખૂબ કાદવ [પ્રાચીન કાળથી
કાદોકદમી અં [કાદો (?) + કદમી] અતિ
કાદંબરી સ્ત્રીં [સ] કાકિલા (૨) મેના (૩)
(સ.) સરસ્વતી (૪) બાણકૃત મુપ્રસિદ્ધ કથા
(૫) તે કથામા આવતુ એ નામનુ મુખ્ય
સ્ત્રીપાત્ર (૬) [લા] નવલકથા

કાન (કા) ? પું [સ કર્ણ, પ્રા કર્ણ] સાલળવાની
ઇન્દ્રિય (૨) [લા] લક્ષ, ધ્યાન (૩) નાકું,
છિદ્ર [-આવણું = જુઓ 'કાને આવણું'
-આવવા = સાલળવા - સમજવાની શક્તિ
આવવી - આમળવા = (હપકો આવવા -
શિક્ષા કરવા) કાનપટ્ટો પકડવી - ઉઘાડવા =

ચેતવણ, ખખડ પડે કે જાણે એમ કરવું
-શિવરવા=માગી બિનિ સમજવી, ખખડ
પડવી -કોભા કરવા=જુઓ 'કાન માડવા'
-કરવા=પુસપુમ મસલત કરવી
-કાપવા=આડુ અવળું સમજતી લેવું (૨)
ના કન્ટા ગણિયાના વડુ-જાતવું -ખોતરવા
=કાનમાથી મળી વગેરે વડે મેલ
કાઢવો (૨) પોતાની ભૂતથી સરમાવું -કાન
પડવા -ખોલવા=જુઓ 'કાન ઉઘાડવા'
-પણા હોવા=જેવું તેનું સાબળી ભોળવાવું,
ગયા કાનના હોવું -પરેણું મૂકવા=
ખરેજ વધુ, ન સામગ્રી -ઝાલવા=
જુઓ 'કાન પડવા' -તળે કાઢવું, તળેથી
કાઢી નાખવું=સાબળ્યા ઉપર લક્ષ ન
આપવું, સાબળ્યું ન સામગ્રી કરવું -દેવા,
જરવા=ધ્યાનથી માલજવા પ્રયત્ન કરવો
કાનના કીડા ખદખદવા કે ખરવા=
અખગળદા મામળી કમઝમાટી ખૂટી -તીચે
કાઢી નાખવું=જુઓ 'કાન તળે કાઢવું'
કાનની ખૂટ પકડવી=ભૂલ કબૂલ કરવી
કાનનું કાચું વિં બરેજ (૨) ખીનતું
સાબળી ઝટ ભરમાનિત્ય તેવું -પકડવો=
ભૂલ ખનજવા-સાનમાં લાવવા કાન ઝાલવો
(૨) પોતાની ભૂલ કબૂલ કરવી -કાનની ખૂટ
પકડવી કૂટવા=(કાન કૂટી જાય-ખરેજ
થઈ જાય તેવો) અમલ થોરાટ લાગવો (૨)
(કાનનો પડદો કૂટના) ખરેજ વધુ -કૂટવા=
જુઓ 'કાનમાં કૂક મારવી' (૨) લભેવું (૩)
મત કહીને ચેલો બતાવવો -ફોડવા, -ફોડી
નાખવા=ભાગે થોરાટ કરવો -ભરવા,
લભેરવા=ખોટું કહી લમાવવું, ચાકીચૂલલી
કરી ઉઠેવું -મરવા=કપડો આપવો
કાનમાં આંગળીઓ ઘાલવી =ન સાબળવું
કાનમાં કહેવું=કાનની ગતે જહેવું (૨)
(દવા ઇંતી) તત્કાળ અસર થવી -માં
કાઢવા ઘાલવા=કાઢવા રાખી કાન ચાખોગવા
(૨) સાબળ્યું ન સાબળ્યું કરવું કાનમાં
ફૂંચા મારવા=ન સાબળવું (૨) શિખામણ
ન માનવી -માં ઝેર રેલું=કન લભેરવા,

ખોટી ઉઠેરણી કરવી કાનમાં કૂક મારવી=
ખોટું આપવો (૨) છૂપી મસલત કરવી (૩)
લમાવવું લભેવું કાનમાં મંત્ર મૂકવો=
ઉપદેશ કરવો (૨) ભોળવાવું; કહ્યું ખખડ માને
એમ કરવું -મારવા=માલજવા ધ્યાન
આપવું -વીંધવા=કાનના અર્લંગ પહેરાવવા
કાન કાચવા. -વીંધી નાખવા, વીંધાઈ
જવા=સામળતા હૈયું પીગળી જવું -મૂંઠા
થઈ જવા=ખરેજ વધુ (૨) કઠોર -અખગળદ
મામળવા કાને આપવું=(કોઈ વાતનું) કાન
મુઠી પહેરાવવું, સાબળવામાં આવવું કાનેથી
કાઢી નાખવું=સાબળ્યું ન સાબળ્યું કરવું.
કાને પડવું=કાને આવવું, માલજવામાં
આવવું કાને દાટા મારવા=જુઓ 'કાનમાં
ફૂંચા મારવા' કાને ધરવું=કથા ઉપર લક્ષ
આપવું, ધ્યાનમાં લેવું કાને નાખવું=
ખખર આપવી, જણાવવું કાને હાથ દેવા,
ધરવા, મેલવા, મૂકવા=કંઈ ખખર નથી
એમ જણાવવું (૨) ન ગણકાવું, નણી
જોઈને ખરેજ થવું] ઠકટું] વિં કપાયેલા
કાનવાળું ઠક(ઠક)રિયું નં છોકરાની એક
ગમત (૨) એક જાનતું ચામાચીહિયું
ઠકેચિયું નં કાનમાં વેલ પાડવાનું ચોનત.
ઠકેચિયો પું કાન વીંચવાનો ધધો કન્ટારો
આદમી ઠકોરણી સ્ત્રી કાનમાનો મેલ
કાઢવાનું ચોનત (૨) કાન કરવા-કાનની
ઉઠેરણી કરવી તે ઠખજૂરો પું [સ
સર્જર=વીંછી] ઘણા ગવાળો એક જવડો
ઠખોતરણી સ્ત્રી મેલ કાઢવાની કાનકોણી
ઠચિમોની નં વાગોળ ઠચિમરિયું નં
વાગોળ (૨) ચામાચીહિયું ઠકે(-શે)રિયાં
નં ખં વં કાન ઉપરના વાળના ગુરજા,
કાકપક્ષ [-અમળાવા, -ખરવા=ભૂડા
શબ્દો સહન ન થવાથી કમઝમાટી ખૂટવી]
ઠટાપી, ઠઠાકણી સ્ત્રી કાન ઢકાય
એવી ટોપી ઠપટી(-ટો) સ્ત્રી કાનની કોર
કે ખૂટ [-પકડવી=જુઓ 'કાન પડવો']
ઠપટો(-ટો) પું કાન ઢકવાનો પડો ઠકટો
પું [કાન + ફટો (કાઢવું પરથી)] કાનમાં

મોઢ કુડળ - કડું પહેરનાર સાધુ, ગોરખપથી
 વેરાળી ઠંદું વિં બહેર ઠંદૂસિયાં નં
 બં વં કાનલંભેરણી. ઠંદૂસિયુ વિં યુગલ-
 ખોર (૨) કાન લભેરનાર (૩) નં એવુ
 માણસ કે એવી વાત કરવી તે ઠંદોડિયુ
 વિં [ઘોડયુ' પરથી] કાન ઢોડે એવુ (૨)
 ધ્યાન ખેચવા ગરબડ કરનાર ઠભભેરણી
 સ્ત્રીં કાન લભેરવા તે, કાઈનુ કાઈ કહી ઊંધી
 દોરવણી કરવી તે ઠમૂળિયુ નં કાનના
 મૂળમા થનો એક રોગ ઠશિયાળ નં એક
 જવડુ ઠશિયાં, ઠશેરિયાં, ઠસિયાં નં બં
 વં કાનઢેરિયા ઠશૂલ (-ળ) નં કાનનો
 હુખવો -ને(-નો) કાન બં બુઢા બુઢા
 કાને થઈને (૨) યુદ્ધ પોતાના કાનથી
 કાનડી [સ કર્ણટ, પ્રા કળ્ણાઢ = કર્ણટક]
 ણર્ણટકનું -ને લગતુ (૨) સ્ત્રીં કર્ણટકી ભાષા
 કાનડું નં વણકરતુ એક ઓળર [એક રાગ
 કાનડો પું [દ્વિ કાન્હડા, મ. કાનહો, કાનડી ?]
 કાનઢાંકણી સ્ત્રીં બુઢો 'કાન મા
 કાનન નં [સ] વન, જગલ
 કાન ઠપટી, ઠપટી, ઠંદો, ઠંદું, ઠંદૂસિયુ
 (-યાં), ઠંદોડિયુ, ઠભભેરણી બુઢો 'કાન'મા
 કાનમ (ન') સ્ત્રીં [સ કૃળ્ણમૂમિ, પ્રા કળ્ણમૂમ,
 કાન્હન] કાળી જમીન (૨) નં (સ') વડોદરા
 અને લગ્ન વચ્ચેનો પ્રદેશ ['કાન'મા
 કાન ઠમૂળિયુ, ઠશિ(-સિ)યાં, ઠશૂલ બુઢો
 કાનસ સ્ત્રીં એક ઓળર, અતરડી [મ]
 (૨) ઘરના મેઢાની આગલી પાટકી ઉપર
 ગોઠવવામા આવતો ખીલો નાનો પાટો
 કાનસીલ(-ળ) (કા') પું [સ કર્ણશિરસ, મ
 કાનસીલ] કાનનો બહાર પડતો ભાગ (કા)
 કાનસૂરી (કા') સ્ત્રીં [સ કર્ણશ્રી ?] કાનનો
 વળોટ; કાન મહેવાની સ્વાભાવિક રીત [કોર
 કાની સ્ત્રીં [કાન' પરથી] ઊંચા લીધેલા કપડાની
 કાનીન વિં [સ] કન્યાનુ, -ને લગતુ
 કાનુડો પું [સ] કહાનો, કૃષ્ણ (હસ્તિ લોપાઈછે)
 કાનું નં [ગિવા કોઢો ? મ કાનૂત] એક વાળું
 કાનૂગો પું [ફા. કાનૂનગો] કાચો ભણના
 પુરય ગા પું (બ્રહ્મજિયોમા) એક અટક

કાનૂન પું [જ] કાચો, 'નિયમ (૨) ધારો-
 રિવાજ ઠભંગ પું કાનૂનો - કાચાનો
 ભગ. -ની વિં કાનૂનો લગતુ
 કાને(-નો)કાન (કા') બં બુઢો કાન'મા
 કાનો (કા') પું [સ કર્ણ] લિપિમા 'આ'નુ '૧'
 આવુ ચિહ્ન (૨) વાસણની કોર ઠકાન બં
 [વાસણના] કાના સુધી (૨) બુઢો 'કાન'મા.
 ઠમાતર પું બં વં, ઠમાત્રા નં બં વં
 '૧' આવુ ચિહ્ન
 કાન્યકુળ પું, નં [સ] (સ) કનોજ
 કાપ પું [કાપણ] કાપણ તે (૨) કાપવાથી પડતો
 આકે, વાઢ, કાપો (૩) સ્ત્રીઓના કાનનુ એક
 ઘરેણું (૪) કાપવાની -વેતરવાની રીત, ખૂબી
 [-કાઢવો = કપડુ વેતરવુ. -મૂકવો = કાપવુ
 (૨) કાપી લેવું, કમી કરવુ, કાઢી નાખવુ] ઠકૂપ,
 -પાકૂપ (-પી) સ્ત્રીં થોડુ ઘણુ કાપણ
 -ઘટાણુ તે (૨) સુધારોવધારો (૩) કરકસર
 કાપટથ નં [સ] કપટ, કપટતા
 કાપડ નં [સ કર્પટ, પ્રા કપ્પઢ] કોર કપડું
 -ડિયો પું કાપડ વેચનાર -ડી વિં
 કાપડનુ, ને લગતુ (૨) સ્ત્રીં નાનુ કાપડ -હું
 નં સ્ત્રીઓનુ છાતીએ પહેરવાનુ એક પ્રકારનુ
 વસ્ત્ર, કાચળી
 કાપરી(-ડિયો) પું [સ કર્પટિક, પ્રા કપ્પટિક]
 કર્પટિક, સાધુસ ન્યાસી (૨) બુઢો 'કાપડ'મા
 કાપણી સ્ત્રીં [સ કલ્પની, પ્રા કપ્પણી]
 કાપવાની રીત (૨) પકેલા અનાજને કાપણુ
 તે, લણણી (૩) પતરા કાપવાનુ ઓળર, કાતર
 કાપતું વિં [બુઢો 'કાપણુ'] 'કાપણુ'નુ વં કૃષ્ણ
 મોટી રકમમા નાની સમાવીને ગણાતુ (બ્યાજ)
 કાપલી સ્ત્રીં [કાપણુ] કાગળ કે કપડાનો નાનો
 કકડો -લો પું કાગળ કે કપડાનો કકડો
 -લાકૂપલી સ્ત્રીં કાપલા અને કાપલી
 કાપણું સં ડિં [સ કૃપ (?) પ્રા કપ્પ, કે
 કપ્પરિસ, મ કાપણું] વાઢવુ, વાઢી બુદ્ધ પાડવુ
 (૨) વટાણુ (૩) દૂર કરવુ, ફેડવુ (૪) [ગ જાકાની
 રમતમા] ચીપ્પા પછી પાના વહેંચતા પહેલા
 અધ્ધર અમુક ભાગ ઉઠાવવો (૨) રમાતી
 ભાતનુ પતુ ન હોય તો હુકમનુ પાનુ ઊતરવુ,

કાટવું [કાપું વ્યાજ = જેમા અમુક
દિવસોનુ વળતર અપાય છે તેવુ વ્યાજ]

કાપાકાપ(-પી)સ્ત્રીં [કાપવુ-દિવ] એક બીજને

સામસામે કાપી નાખવુ તે, કતલ, ખૂનરેણ

કાપાકાપ(-પી) સ્ત્રીં બુઓ 'કાપ'મા

કાપાલ(-લિક) પું [સ] બુઓ 'કપાલી' ૧,૨

કાપુરુષ પું [સ.] બાયલો માણસ (૨) અધમ -

તુચ્છ માણસ

કાપો પું [કાપવુ] આકો, લીટો, છેકો (૨) ચીરો, કાપ

કાફર વિં [અ કાફિર] મુસલમાની ધર્મને

નહિ માનનાર, નારિતક, અધર્મી (૨) હુચ્ચુ,

હગમખોર (૩) જગલી (૪) પું આફ્રિકાની

મૂળ વતની ભતનો માણસ -રી પું એથિ-

સીનિયાનો મૂળ વતની, હબસી (૨) સ્ત્રીં

હબસણ -રો પું દક્ષિણ આફ્રિકાનો મૂળ

વતની કાફર [હાયાક વહાણનો સમૂહ

કાફલો પું [અ કાફિલ્હ] સમુદાય, સઘ (૨)

કાફિયો પું [અ] અનુપ્રાસ

કાફી સ્ત્રીં [ફિં, મ] એક રાગિણી (૨) [ક.

કાફી, પ્રો કાફી, અ કહવહ પરથી] છુદ

દાણમાથી બનાવાતુ એક પીણુ (૩) [અ]

વિં પૂરતુ, જર જેટલુ

કાખર સ્ત્રીં [મ કર્કુર, પ્રા કર્કુર ?] એક પખી

(૨) [લા] કચનચિયણ સ્ત્રીં ઝકલહ સ્ત્રીં

ઝમજોનો કલહ (૨) [લા] ખોલાચાલી -ઝઘડો,

કચકચાટ ંચીતરુ વિં ચિત્રવિચિત્ર, તરેહવાર

ગગનુ -રિથુ, -રો વિં [સ કર્કુરો રગ

ખેરગી, કાખરચીતરુ -રી સ્ત્રીં કંસૂખીનુ

(૨) કાખરચીતરુ ચોળા અને કાળા ગગની તલી

કાખમ પું તેલનો (તળે હરતો) કચરો

કાખા પું [અ કાખવહ] (સ) મક્કામા આવેલુ

મુસલમાનોનુ એક ભાતનુ રવાન

કાખિય પું [અ] કખજેદાર, મલિક

કાખુલ નં [ફા] (સ) અક્ષધાનિરતાનનો એક

પ્રાત (૨) અક્ષધાનિરતાનનુ પાટનગર -લી

વિં કાખુલનુ -ને લગતુ (૨) પું કાખુલનો

વતની, અક્ષધાન, પહાણ

કાખૂ પું [તુર્કી] સત્તા, અખત્યાર (૨) અંકુશ

(૩) કખત્તે (૪) વજન, વગ [-જમચો,

-ધરાવચો, -માં લેહું, -માં રાખહુ,

-રાખવો સાથે શ પ્ર થાય છે] ંદાર વિં

કાખૂ ધરાવનાર

કાખેલ વિં [અ કાવિલ] પહોચેલુ હોશિયા

(૨) પ્રવીણ, બાહોશ -લિયત સ્ત્રીં [અ

કાવિલિયત] કાખેલ હોવાનો ગુણ -લેખર-

દાશ (-મ) વિં [+વરદાન પ્રા] અરદામ

કરી શકાય -સહી શકાય એવુ

કાખો પું [પ્રા કર્કવહ = ડનગરનો રહેવાસી

તે પરથી ?] કચ્છ તરફ વસતી એક હુદાર

અને ચાચિયા ભતનો આદમી, લૂટારો (૨)

વિં પું [કાખિલ પરથી ?] કાખેલ, પક્ષો

કાભા સ્ત્રીં બુઓ કુલારત્ન

કામ પું [સ] ઇચ્છા, વાસના (૨) ચાર

પુરુષાર્થોમાનો એક (૩) ઇદ્રિયસુખ, વિષયસુખ,

મૈથુનેચ્છા (૪) [સ] કામદેવ, મદન (૫) એક

છદ ંકામી વિં વિષયસુખની ઇચ્છાવાળુ

ંકેલિ (-લી), ંકીડા સ્ત્રીં સ્ત્રીં પુરુષની ઝમ-

વાસનાપ્રેરિત રમત (૨) સભોગ, મૈથુન

ંકુમાર, ંકુંવર પું (સ) પ્રધુમ્નનો

કુંવર -અનિરુદ્ધ ંચુણુ પું શબ્દાદિ પાચ

વિષય ંચર, ંચાર (-રી) વિં સ્વચ્છદી

(૨) પું સ્વચ્છદ (૩) સ્વચ્છદી આદમી

ંજિતુ વિં વિષયવાસનાને જોણે જતી છે

એવુ ંજવર પું તીવ્ર વિષયવાસના,

મૈથુનેચ્છાફૂળી નવર -તાવ ંદ વિં મનકામના

પૂરી કરનાર (૨) પું ઇન્દ્ર (૩) કાર્તિક-

સ્વામી ંદા વિં સ્ત્રીં કામદ (૨) સ્ત્રીં

કામચેતુ (૩) નાગચેલ ંદુધા, ંદુર્ગા સ્ત્રીં

કામચેતુ, ંદૂતી સ્ત્રીં મદનફૂતી, કોયલ ંદષ્ટિ

સ્ત્રીં વિષયવાસનાવાળી નજર ંદેવ પું

કામવાસનાનો કલ્પિત દેવ, મદન ંધુક,

ંધેતુ સ્ત્રીં મનકામના પૂરી કરનારી એક

કલ્પિત ગાય ંબાણુ નં કામદેવનુ બાણ

(અરવિંદ, અશોક, આમ્ર, નવમલિકા અને

નીલોત્પલ) (૨) નેત્રકટાક્ષ ંભાવ પું કામ-

વાસના ંભોગ પું કામવાસના ભોગવવી-

પૂરી કંવી તે. ંમીમાસા સ્ત્રીં કામ-

શાસ્ત્ર (૨) એને લગતી તાત્વિક ચર્ચા ંરૂપ

વિં ઇચ્છામા આવે એવું ૩૫, વગ્નાર (૨)
 સુંદર, મોહક (૩) પું (સ) આસામ દેશના
 એક ભાગનું પ્રચીન નામ ઠરૂપી વિં કામ-
 ૩૫ ંવતી વિં સ્ત્રીં વિષયેચ્છાવાળી - કામી
 ંવશ વિં કામવાસનાને વશ અનેહું ંવશના
 સ્ત્રીં વિષયેચ્છા ંવિકાર પું વિષયેચ્છાને
 લીધે થતો મનોવિકાર ંવિજ્ઞાન નં કામ-
 વાસનાનું વિજ્ઞાન કામશાસ્ત્ર ંવૃદ્ધિ સ્ત્રીં
 કામનું - વિષયેચ્છાનું વધવું તે ંશર પું; નં
 કામપ્રાણ, ંશારૂ નં કામભોગનું શાસ્ત્ર
 ંસૂત્ર નં (સં.) કામશાસ્ત્ર નિરૂપતો વાત્સ્યાયન
 મુનિએ રચેલો સૂત્રગ્રંથ ંહીણુ વિં નપુસક
 કામ નં [સ કર્મ, પ્રા કમ્પ] કર્મ, કૃત્ય (૨)
 નોકરચાકરનું કામ જેમ કે કામ કરનારી (૩)
 કર્તવ્ય (૪) વ્યવસાય, ધર્મ (૫) જરૂર, ખર્ચ,
 ઉપયોગ (૬) કેસ, મુકદ્દમો (ઉદા. એના ઉપર
 કામ ચલાવવું લેઈએ) (૭) અં કાલે, માટે
 (શું કામ ?) [-આવડું = કામમા આવડું,
 ઉપયોગી થવું (૨) યુદ્ધમા ખપી જવું -કરડું,
 -કરી છૂટડું=ખદલાની આશા વિના કામ કરવું
 -કાઠી લેવું, કાઠડું=યુક્તિથી સ્વાર્થ સાધી
 લેવો -ચાલડું=અદાલતમા મુકદ્દમો ચાલવો
 -થડું=કાચે પાર પડવું -તમામ થડું=
 મરણ પામવું -દેહું=ઉપયોગી થવું કામનું
 ચોર=જુઓ 'કામચોર' -પરડું=(તો)ઉપયોગ
 કે જરૂર હોવા (૨) (-ની સાથે) પ્રસંગ પડવો
 -મળડું=રોજગારે લાગવું, વંચે ચડવું કામમાં
 આવડવું=ઉપયોગી થવું કામમાં કામ કરી
 લેવું=એક કામ કરતાં ભેગું બીજું કામ કરી
 લેવું કામ લાગડું=જુઓ 'કામ આવડું'
 -સરડું=કામ સફળ થવું, ધાર્યું પાર પડવું
 કામે લાગડું=ઉદ્યોગ કરવા મડી જવું]
 ંકર દુ વિં કામ કરે એવું, કર્તવ્યનિદ (૨)
 મહેનત ંકાજ નં નાનુમોદ કોઈ પણ કામ,
 વ્યવસાય (૨) ધર્મ, રોજગાર ંગ(-ગી)રી
 સ્ત્રીં નોકરી, ચાકરી (૨) અધિકાર, સત્તા
 (૩) નોકરીને અંગે કરવાનું કામ ંગરું વિં
 કામમા મર્યુ ગહેનાર, ઉલોગી ંગાર વિં
 કામ - મહેનત મજૂરી કરનાર (૨) પું કામદાર,

મજૂર. ંગીરી સ્ત્રીં કામગરી ંચલાઉ વિં
 કામ ચલાવવા પૂરતું જ હોય એવું (૨)
 કાચમીથી ઊલટું, હામી ંચોર પું યોતાને
 સોપાયેલું કામ ખરાબ નહિ કરનાર - હાડકાનો
 આખો એવો આદમી (૨) કસબચોર ંચોરી
 સ્ત્રીં કામચોરનું કર્મ ંએગ(-ગુ) વિં
 કાર્યપૂરતું ંથ ધો પું કામ અને વલો,
 વેપારરોજગાર ંસર અં કામને માટે -
 અંગે ંસાધુ વિં સ્વાર્થસાધુ આપમતલબી
 (૨) પું તેજો આદમી

કામદુ વિં [સ કામ પરથી] + કામી
 કામઠ પું [સ કમઠ] કાચખો
 કામઠિયો પું [જુઓ 'કામઠી'] તીર મારનારો
 પુરુષ, ધનુર્ધાર
 કામઠી સ્ત્રીં [સ કમઠ=વાસ] નાનું કામદુ;
 સાદુ ધનુષ્ય (૨) કામઠીવાળો માણસ, લીલ.
 -હું નં ધનુષ
 કામડકોટિયું વિં [કામડ (સ કમઠ=વાસ)
 પરથી] કામડાનું બનાવેલું (૨) ભાણુ ભાણું
 થઈ રહેલું (૩) નંકામડા બાંધીને બનાવેલું ઘર
 કામડી(-હું) વિં [સ કમઠ=વાસ] નખળા
 બાવાનું, સુકલકડી (૨) ['કામ' પરથી] કામ
 કરદુ -ડી સ્ત્રીં. -હું નં [સ કમઠ=વાસ]
 વાસની ચીપ

કામદુ વિં જુઓ કામકરદુ'
 કામણુ નં [સ કાર્વણ પ્રા કમ્મણ] વશીકરણ,
 મોહિની લગાડવી તે (૨) વનસ્પતિ, દુષ્ટમ-
 ંગાર વિં [+ ગાર] કામણ કરે એવું,
 મોહક ંદૂમણુ નં કામણ અને બીજા
 દુષ્ટકા ધતરમતર ંદૂમણિયુ વિં કામણ-
 દૂમણ કરનાર ંહું સં કિં કામણ કરદુ
 કામતાઈ સ્ત્રીં [સ કામ પરથી] + વિવચલ પટતા,
 કામીપણુ [સ] 'માં

કામદ, કામદા વિં સ્ત્રીં [સ] જુઓ 'કામ
 કામદાની સ્ત્રીં [કામ + દાની (ફા)] એક
 પ્રકારનું લૂગડું
 કામદાર પું [કામ + દાર (ફા)] અમલદાર,
 અધિકારી (૨) કારભારી દીવાન (૩) કામ
 કરનાર - નોકરિયાત માણસ અથવા મજૂર.

૦૫૩ પુ. કામ કરનારાઓ - મનુષ્યોનો પક્ષ
 ૦૫૪ પુ. કામ કરનારાઓનો - કામદારોનો
 સઘ - રી શ્રી. કામદારપણું
 કામ ૦ડુધા, ૦ડુર્ગા, ૦ડૂતી, ૦દેવ, ૦ધુક,
 ૦ધેનુ જુઓ 'કામ [સ]'મા [અલિલાપા
 કામના શ્રી. [સ] વાસના, મનોલાવ(ર) ઇચ્છા,
 કામ(-મિ)ની શ્રી. [સ] કમિની કામ-પ્રેમ-
 હેતુ ગાખનારી શ્રી (ર) સુદર્ગી
 કામડ પુ. [સ] કામરૂપ[મ] કામરૂપ દેશ ૦૫
 નું [ન] જુઓ 'કામ [સ]'મા
 કામલેટ શ્રી. [ઈં કૅમલેટ?] એક નાનું ઊનનું
 કંપડું, કાચલેટ
 કામલુ સંકિં [સ] કામ પરથી ઇચ્છા કરવી
 (ર) મેળવવું, સપાદન કરવું, કરવા [મેલ
 કામસ પુ. સી. ગેઠીના રમતો કચરો, ગોળનો
 કામળ(-ળી) શ્રી. [જુઓ 'કામળ'] ઊનની
 વાખળી. -ળિયો પુ. ચોમાસામા થતો એક
 રૂનાવાળો છવડો -ળો પું. ધાખળો, મોટી
 કામળી
 કામા શ્રી. [સ] કામિની સુદર શ્રી (ર) [૧]
 પુ. એક પારમી અટક
 કામાક્ષી વિ. શ્રી. [સ] વિષયી આખવાળી
 શ્રી (ર) શ્રી. (મ) તનો પ્રમાણે દેવીની એક
 ભૂતિ (૩) દુર્ગાતુ એક નામ
 કામાક્ષિ પુ. [સ] કામવામનાદેવી અક્ષિ
 કામાટી(-ટી) વિ. [સ] કામાટી એ નામની
 હિંદુ જાતિ (૨) પુ. એ જ્ઞાતિનો ખાણસ(૩)
 ઝંડૂક કરનાર નોકર, પઠાવાળો -ટ(-ઠ)ણ
 શ્રી. કામાટીની શ્રી
 કામાતુર વિ. [સ] વિષયેચ્છાથી આતુર બનેલું
 કામાદાર પુ. + કામદાર, કારભારી [કામાક્ષિ
 કામાનસ(-ળ) પુ. [સ] કામરૂપી અનસ,
 કામાયુધ નં. [સ] કામદેવનું આયુધ -ખાણ
 કામાર્ત(-ર્ત) વિ. [સ] કામવાસનાથી આર્ત -
 પીડિત [એવું, કામી
 કામાર્થી વિ. [સ] વિષયભોગ લેના હેતુ છે
 કામાર્થ વિ. [સ] કામ + અર્થ (સ અર્થિન)]
 કામગર, ઉધોગી
 કામાયેશ પુ. [સ] વિષયેચ્છાનો આવેશ - પુરસ્સો

કામાસક્ત વિ. [સ] વિષયાસક્ત - જિ. શ્રી. ૦
 વિષયામત્તિ [એક આસન
 કામામન નં. [સ] કામવાસનાને ઘ્યાવવાનું
 કામાન્ત્ર નં. [સ] કામનું અન્ત્ર - ખાણ
 કામાંધ વિ. [સ] કામાવેશથી આધળું બનેલું.
 ૦તા શ્રી. [શ્રી. કામી
 કામિની શ્રી. [સ] જુઓ 'કામની' (૨) વિ.
 કામી વિ. [સ] વિષયી, વિષયાસક્ત
 કામુક વિ. [સ] ઇચ્છુક (૨) વિષયી, કામી
 (૩) પુ. ચાર (૪) કામી પુરુષ - કા. વિ.
 શ્રી. કામી (શ્રી) [વ્યાપાર, ક્રિયા
 કામું નં. [જુઓ 'કામ'] કામ, કાર્ય (૨)
 કામેચ્છ શ્રી. [સ] કામની - વિષયભોગની
 ઇચ્છા - રજુ વિ. કામુક
 કામેશ્વર પુ. [સ] વિષયવાસના પર કાબૂ
 મેળવનાર પુરુષ (૨) [સ] મહાદેવ, શિવ
 - રી શ્રી. એવી શ્રી (૨) [સ] પાર્વતી
 કામે પુ. ['કામ' ઉપરથી] ખઠાડીનું કામ,
 પરાક્રમ (કા.) [એક ગગણી
 કામેદ પુ. [સ] એક રાગ - દી શ્રી. દીપકની
 કામેરો પુ. કામદાર (કા.)
 કામ્ય વિ. [સ] ઇચ્છા કરવા યોગ્ય (૨)
 ગમનાથી - ઇચ્છાથી કરેલું (૩) મુદ્
 કાચ નં. જુઓ 'કાચકળ'
 કાચ શ્રી. [સ] રાગી ૦કેટ નં. કાચાતુ કંટ
 (૨) તપાદિથી દેહનું દમન કરવું તે (૩)
 શારીરિક કામ - મહેનત ૦કેટી વિ. કાચકંટ
 કરનાર ૦ચ વિ. [સ] એ નામની જાતિનું,
 કાચ (૨) પુ. એ જાતિનો પુરુષ
 ૦ચિકિત્સા શ્રી. શરીરની ચિકિત્સા - વૈદકીય
 તપાસ અને સાધવા ૦દ ૬ પુ. દેહદમન
 ૦રોગ પુ. શારીરિક રોગ
 કાચ્ય વિ. (૨) પુ. + કાચરથ (જુઓ 'કાચ'મા)
 કાચ(-ર)ક નં. [સ] કરટ કે કરટ્ટ મનાના
 અગિયારમાને દિવસે કરવામા આવતી ક્રિયા કે
 જમાણ [-કરડું = અગિયારમું કરવું.
 -ખાણવું = અગિયારમું જમાડવું - સરાવડું
 કાચટાની ક્રિયા કરવી] - ટિયો પુ. કાચક
 કરવાનાર બ્રાહ્મણ

કાયદે આઝમ પું૦ જુઓ કાયદે આઝમ
કાયદો પું૦ [જ] નિયમ, ધારો (૨) સરકારી
કાનૂન (૩) ઘોડાના ચોકડા સાથે સબંધ ગખતી
દોરી, જે તેની ડોકની હાસડીના આકડામા
ભેરવાય છે [-ઉતારવો, -ચલાવવો =
લગામ કાઢવી ઘાલવી -ચલાવવો = કાયદાનો
અમલ કરવો (૨) આપખુદી ચલાવવી
કાયદામા લેવું, સપડાવવું = ગુના કે તહો-
મનસર પકડવું, કાયદાના સંકલમા લેવું]
-દાખાલક વિં કાયદા પાળનાર, કાયદા
અનુસાર વર્તન રાખનાર -દાખાલ વિં
કાયદાની ઝીણવટ ભણનાર, કાયદાની આવડ-
વાળું. -દાભંગ પું૦ કાયદો તોડવો તે.
-દાશાસ્ત્રી પું૦ કાયદાનો ભણકાર, ધાગશાસ્ત્રી
-દા(-દે)સર અં કાયદા મુજબ

કાયનાત્ર સ્ત્રીં [અ.] પૂછ, વિસાત
કાયપત્રી સ્ત્રીં એક વનરપતિ
કાયફળ નં [હિ મ, સ કફળ, પ્રા. કફળ ?]
એક ઔષધિ-ફળ -ળી સ્ત્રીં કાય-
ફળનું ઝાંડું.

કાયમ વિં [અ] સ્થિર, ટકે એવું (૨) હમેશ
માટેનું : સ્થાયી, કામચલાઉથી ઊભરું (જેમ
કે નોકરી) (૨) મનૂર, બહાલ. [-રાખવું =
મનૂર ગખવું (૨) જેમનું તેમ રહેવા દેવું]
૦ખરડો પું૦ ખેતર તથા ખાતેદારને લગતી
કાયમની વિગતવાળું તલાટીનું ફક્તર ૦દાયમ,
-ખી વિં હમેશ માટેનું, સ્થાયી, નિત્ય

કાયર વિં [સ. કાતર, પ્રા.] નાહિ મત, ડરકણ,
ખાયલુ

કાયર(-ર) (કા') વિં [અ. કાહિલ = મુસ્ત]
કામથી કટાળી નય એવું, આળસુ (૨)
થાકી - કટાળી ગયેલું (૩) [સ કાતર, પ્રા.
કાહલ] નાહિ મતવાન, ડરકણ, ખાયલુ
[-કરવું = કટાળો આપવો, પળવીને હેરાન
કરવું -થવું = કટાળવું, હેરાન થવું, ત્રાસવું]

કાયલી (કા') વિં [અ. કાહિલ] કાહલી, માહું;
માહલુ (૨) મદવાહથી કાયર બનેલું

કાયા સ્ત્રીં [સ કાય] શરીર [-કસવી =
શરીરનું પૂરું બળ વાપરવું (૨) કસરતથી

ખસતલ બનાવવું -કસવી = શરીર ઘટવું
કે બગડવું, રોગ થવો -દેખાહવી, -ઉઘાડી
કરવી, -ઠાંકવી ઇં કિંભેડે કાયા = કાયાનો
ગુસ્ત કે વિવેકથી ન દેખાડાય એવો ભાગ, એમ
અર્થ થાય છે -પહવી = દેહ જવો મરવું.]
૦કંપ પું૦ વૃદ્ધ કે અશક્ત શરીરને નહું તાણુ
કરવાનો એક ઔષધ ને ચિકિત્સાનો વિધિ
૦કંપ નં, ૦કંપિ સ્ત્રીં તપ, ત્રતાદિ અર્થે
શરીરને કષ્ટ આપવું તે (૨) કુખ પીડા.
૦પલટો પું૦ શરીરની ફેરબદલી, નવો
અવતાર લેવો તે (૨) બાહ દેખાવની -વેશની
ફેરબદલી

કાયાફટી સ્ત્રીં એક વનરપતિ
કાયિક વિં [સ] કાયા-શરીરને લગતું : શારીરિક
કાયા પું૦ એક ભતની પીળી માટી (કા)

કાર પું [સ] ક્રિયા, કાર્ય (૨) નિશ્ચય (૩) યત્ન
(૪) સંબંધ, વ્યવહાર, (૫) વક્ત્ર, શાખ (૬)
ગળુ (૭) ફેરફાર [-જવો = આપઝ -વક્ત્ર
જવા -પહવો = ભાર-શેહ પહવાં -પહોંચવો
= શેહ પહોંચવી] ૦કે વિં કરનાર - કરાવ-
નાર (સમાસને છેડે) ઉદાં 'સુખકાંક' (૨)
નં (બ્યા) વાક્યમાં નામ અને ક્રિયાપદ અથવા
એની સાથે વિભક્તિનો સબંધ ધરાવતા શબ્દો
વચ્ચેનો સબંધ (૩) પદવિન્યાસ ૦કે વિભક્તિ
સ્ત્રીં ૦છઠી સિવાયની કોઈ પણ વિભક્તિ

-કાર પું [સ] એક અનુગ નામને અતે 'કરનાર'
એવા અર્થમા ઉદાં 'ચિત્રકાર' (૨) વર્ણને
અતે 'તે વર્ણ' કે તેનો ઉચ્ચાર' એવા અર્થમા
ઉદાં 'ટકાર' (૩) રવાનુકારી શબ્દ અતે 'તે રવ'
એવા અર્થમા ઉદાં દુતકાર, હુકાર, આપનાર
કાર પું [ફા] કાર્ય, કામ (૨) કામકાજ, ધવો
૦કંઈંગી, ૦કિર્દી સ્ત્રીં [ફા] કારભાર ફર-
મિયાનનો સમય (૨) અમલ દરમિયાનમા કરેલું
કામ-કાજ, વહીવટ, ૦કુન પું [ફા] ગુમારતો;
મહેતો ૦કુની સ્ત્રીં કારકુનનું કામ.
૦ખાનદાર પું કારખાનાનો માલિક.
૦ખાનદારી સ્ત્રીં કારખાનાદારપણું ૦ખાતું
નં [ફા] ન્યા હુજરઉધોગનું કામ થતું હોય
તે મકાન (૨) કોઈ પણ મોટા કામકાજનું

ખાતુ વ્ય(-ચા)ખી સ્ત્રીં [ફા] લાકડા
 ઉપગત કોતરકામ (૨) એક જાતનું જડી ભૂત-
 નામ. ઠાણ પુ. [ફા] કામકાજની વ્યવસ્થા
 કરનારો ઠાણ સ્ત્રીં કારણનામ (૨) કામ
 સુધારવા માટે મૂકેલો અવજ, અનામત કે
 ઠસ્તાન નં. [ફા] પ્રપચ, લુચ્યાઈનું કામ (૨)
 નોકાન, મસ્તી ઠસ્તાની વિ. કારસ્તાન કરનાર
 ઠગવાના -રોખાર પુ. [ફા] કારખાર.
 -રોખારમંડળી સ્ત્રીં કાર્યવાહક સલા
 -રોખારી વિ. કારોખારનું, -ને લગતું (૨)
 સ્ત્રીં કારોખારી સમિતિ [પ્રાય]
 કાર સ્ત્રીં [કં] મોટરગાડી (ખાનગી માલખીની
 કારખત સ્ત્રીં તરફી (કા)
 કારખાનીસ પુ. [ફા] કારખાનું + તવીસ]
 કામખાનાનો -કામકાજના ખાતાનો વડો (૨)
 એક મરાઠી અટક
 કારગત સ્ત્રીં શક્તિ, કૌવત (૨) વગ, ચલાણ
 (૩) કામ, અર્થ (૪) કામમાં આવવાપાણી.
 [-ચાલવી, -પહોંચવી = અસર - વગ
 પહોંચવી]
 કારજ નં. [સ કાર્ય] કામ, કાર્ય (૨) વિવાહ
 કે મૃત્યુ સંબંધી (અર્ચનો) પ્રસંગ -વરો
 [-કરણું, -ચણું = તે પ્રસંગનું અર્ચ વગેરે
 કરણ કે થણ, તેનો વિધિ ધન કરવા] ઠંડારી
 વિ. એવાલાવી, પરોપકારી
 કારકું નં. -દિયો પુ. ભુઓ 'કાયકું, -દિયો'
 કારકન નં. [કં.] મળક કે ઠેકડી યા કટાક્ષ ધન
 કવા માટે દોરાતું -નર્મ સૂચક ચિત્ર, હાસ્યિત્ર,
 નર્મચિત્ર
 કારકિયો પુ. એ જાતનો એક રજપૂત
 કારકો પુ. + ક્યારકો (૨) ભુઓ 'કરવકો'
 કારણ નં. [સ] કાર્યની ઉત્પત્તિ કે પ્રવૃત્તિનું
 મૂળ -ખીજ, સમય (૨) હેલું, ઉદ્દેશ (૩)
 જરૂર, ગરજ (૪) ભૂત, પ્રેત, મૂઠ ઇત્યાદિથી
 જે વ્યથા થાય તે (૫) અનં કારણ કે ઠંકે
 અનં એટલા વારતે કે, સમય કે, કેમ કે
 અવતાર પુ. અમુક નિશ્ચિત કાર્ય કરવાને
 સાન ઇશ્વર જે અવતાર લે છે તે ઠંદેહ,
 ઠંશરીર પુ. નં. સ્થૂલ -સૂક્ષ્મ શરીરના

મૂળ કારણરૂપ (અવિદ્યા શક્તિરૂપ) દેહ (વેદાત)
 (૨) લિ ગદેહ ઠભૂત વિ. કારણ -સાવનરૂપ
 બનેલું રૂપ વિ. કારણભૂત (૨) નં
 બધા રૂપોના મૂળખીજરૂપ શ્રેષ્ઠ રૂપ ઠાણ
 સ્ત્રીં એક અર્થાલ કાર (કા શા) વ્યવસાય
 અનં કારણને લીધે વાદ પુ. કારણ વિના
 કાર્ય ન જ હોઈ શકે એવા વાદ -મત (૨)
 રચિયાદ (૩) અપીલ વાદી વિ. કારણ
 વાદમાં માનનાર (૨) પુ. રચિયાદી. ઠંસર
 અનં -ના કારણથી, ને લીધે -છોત્તર પુ. નં
 કારણ દર્શાવતો ઉત્તર (૨) પ્રતિવાદીનો ગદ્યો
 કારણી વિ. સ્ત્રીં [સ કારિણી] યોજનારી, કરનારી
 કારતક પુ. [સ કાર્તિક] વિક્રમ મવનનો
 પહેલો મહિનો -કી વિ. એનું, એને લગતું
 કારત્તમ સ્ત્રીં [વો] ખૂબ ધનમાં ભરી કોલવાની
 રોટી ભેવી બનાવટ
 કારદાન નં. [જા કારદાન = હુનરમંદ, તદખીર-
 વાગો ઉપરથી] + તદખીર, યુક્તિ (૨) કળા,
 યોજના
 કારભાર પુ. [જા કારોવાર, સ કાર્યનાર]
 કારોખાર, વ્યવસ્થાનું કામ (૨) એકાકા મોટા
 કામનો વ્યવસાય ઠણ સ્ત્રીં કારભાર કરનારી
 સ્ત્રી (૨) કારભારીની સ્ત્રી -રી પુ. કારભાર
 કરનારો, વ્યવસ્થાપક, પ્રધાન -ને નં
 કારભારીનું કામ, પ્રધાનવદું
 કારકું વિ. ભય કર (૨) [સ કાર્મિક, કે. કારિમ]
 કૂટ સ્વરૂપવાળું, અદ્ભુત (૩) દેવી, સુંદર
 કારમોક અનં એકદમ, એચિતું (કા)
 કારવ પુ. [સ] કાગડો -વી સ્ત્રીં કાગડી
 કારવણું સંકિં [સ. કારવ, પ્રા કારવ] ખીલ
 હિં સાચે વપરાતા તેમા ઇત્યાદિનો ભાવ ઉમેરે
 છે ઉદા. નેઈકારવીને, કરીકારવીને
 કારવહેવાર પુ. [કાર (કાર્ય) + વહેવાર
 (વ્યવહાર)] કામકાજ અનં રીતભાત,
 સામાજિક વહીવટ અને વ્યવહાર
 કારવા પુ. આચર, પ્રતિષ્ઠા (૨) ભુઓ 'કવા'
 કારવી સ્ત્રીં ભુઓ 'કારવ'મા (૨) [સ કારવી
 = અજમો, સુવા, કાણુ જરૂર, હિંગના ઝાડની
 ધાલ પરથી?] અધગધા (૩) મેથી (૪) કારેલી

કારવો પુ. [હિ. કાહરવા, મ. કારવા] એક
તેરેહનો નાચ-ટંગો(૨)કેરવા વખતે ગાવાનો
રાગ (૩) ['કાર' પરથી?] અવસર, તક
કારસાગ પુ. -૭ સ્ત્રી. બુઓ 'કાર[ફા]'મા
કારસિયો પુ. હીચકાની સાકળ કે સળિયો
ભરવવાનો આકડો, કંડુ

કારસી સ્ત્રી. મોટો કાટો, કપાણ [મનસૂબો
કારસો પુ. યુક્તિ, હિકમત(૨)ખેત, પ્રખ(૩)
કારસ્તાન ન. -ની વિ. બુઓ 'કાર[ફા]'મા
કારજ, -જો પુ. [મ કારજે] કુવારો (૨)
કુવારાવાળો બાગ

કારંડવ ન. [સ] એક જળચર પક્ષી-ખતક
કારંડચૂહ પુ. [સ] (સ) એક બૌદ્ધ સાધુ
કે શાસ્ત્ર

કારાખડિયો પુ. [સ કાલાક્ષર પરથી]
અશુભ ખખર-કાળોતરી લાવનારો માણસ
કારાગાર ન. [સ] કેદખાનું ંવાસ પુ.
કાગગારમા રહેવું તે [કારાગારવાસ
કારાચૂહ ન. [સ] કારાગાર ંવાસ પુ.
કારાપારા પુ. ચૂચાચૂચ (૨) વકાઈને કોઈનું
ભૂડું બોલવું તે, બાણીબોઈને દોષ કાઢવા
તે, કારીપેગ

કારાવાસ પુ. [સ] બુઓ 'કાગગાવાસ'
કારિકા સ્ત્રી. [સ] શ્લોકબદ્ધ વ્યાખ્યા કે
વિવરણ (૨) નટી
કારિકા સ્ત્રી. ભોળગીગણી (૨) ઊંટડી, સાંઢણી
-કાગી વિ. [સ] 'કરનાર, કરે એવું' એ અર્થમા
સમાસને અને ઉદા. સુખકારી -રિણી
વિ. ત્રી. કારી

કારી વિ. [સ કાર=ખૂન, કતલ?] કારમુ, કારણ
(૨) ધાતક, મારક(૩) સ્ત્રી. [૧] યુક્તિ, તદબીર
કારીગર પુ. [ફા] હાથની કારીગરીમા પ્રવીણ
માણસ(૨) યત્રાદિ ચલાવી બાણનાર(૩) કોઈ
પણ કળામાં કુશળ-હોશિયાર માણસ, ઉસ્તાદ
કારીગ(-ગી)રી સ્ત્રી. [ફા] કારીગરનું કલાત્મક
કામ, રચના(૨) કળાકૌશલ્ય, ચતુરાઈ, ઉસ્તાદી
કારીયા(-યે)રી સ્ત્રી. [કાગી(યુક્તિ) ઉપરથી]
દ્વિઅર્થી બોલી, દ્વેષીભાવ, કહેવું કંઈક ને
કંવું કંઈક એવી વર્તણૂક (૨) ત્યા એક

જવાબ બોધ્યો ત્યા બે જવાબ આપવા તે
(૩) બાણી બોઈને દોષ કાઢવો તે, કારાપારા
કારુ વિ. [સ] કરનાર, બનાવનાર (૨) પુ.
કાગીગર-શિલ્પી(૩) એ કામ કરનારી એક ભત
કારુણિક વિ. [સ] કરુણાવાળુ (૨) કરુણાજનક
ઠ્ઠા સ્ત્રી.

કારુણ્ય ન. [સ] કારુણિકતા, કરુણા
કારન પુ. [અ] (સ) એક પ્રખ્યાત કંબૂસ ધનિક
કારેલી સ્ત્રી. [સ કારવેલ્લ, કે કારિલ્લી]
કારેલાનો વેલો -હુ ન. [બુઓ 'કારેલી',
કે કોરેલ્લ] શાક તરીકે વપરાતું એક ડડલુ કળ
-કારો પુ. [સ. કાર] બુઓ 'કાર'. ઉદા. ભકારો.
દેકારો, તુકારો, હુકારો

કારોતર પુ. [સ] દાક ગાળવાની વાસની ચીપોની
ચાળણી (૨) દાકનુ કીણ (૩) દૂંગો

કારોબાર [ફા], ંમ હળી, -રી બુઓ 'કાર
[ફા]'મા

કાર્ડ ન. [ક] ટપાલનું પત્ર (૨) પોતાના નામનું પત્ર
કાર્ડિનલ પુ. [ક] ખ્રિસ્તીધર્મમા એક ઊંચી
પદવી ધરાવતો પાદરી કે ધર્મશુર

કાર્તવીર્ય પુ. [સ] (સ) કૃતવીર્યનો પુત્ર.
સહસાબુન

કાર્તિક પુ. [સ] ભેશી

કાર્તિક પુ. -કી વિ. [સ] બુઓ કારતક, -કી
કાર્તિકેય પુ. [સ.] (સ.) મહાદેવનો પુત્ર

કાર્પટ ન. [સ] ભૂનો કાપલો, જર્ણ વસ્ત્ર -ટિક
પુ. કાન્ડી, સન્યાસી, ચીથરેહાલ યાત્રી, બાલો

કાર્પુચ્ય ન. [સ] કૃપણતા દૈન્ય

કાર્પન પુ. [ક] એક રસાયણી તત્વ (૨) બુઓ
'કાર્પન-પેપર' ંપેપર પુ. [ક] નકલ કરવા
માટે વપરાતો શાહીવાળો ખાસ બનાવાતો
કાગળ [-મૂકવો = નકલ કરવા માટે બે કોરા
કાગળ વચ્ચે કાળ ન ગોઠવવો]

કાર્બોનિક વિ. [ક] કાર્બનનું, તે સ અધી-મિશ્રિત
ંએસિડ ગેસ પુ. [ક] પ્રાણીમાથી બહાર
નીકળતો કાર્બોનિક વાયુ

કાર્બોલિક સાધુ પુ. [ક] કાર્બોલિક + સાધુ]
નાહવાનો એક જટુ વિનાશક સાધુ

કામુકે ન. [સ] ધનુષ્ય (૨) વાસ (૩) ધનરાશિ

કાર્ય નં[મ] કરવાનું હોય તે, કામના (૨) પ્રયોજન. હેતુ(૩)કુળીમાનુદશમુ રથાન(૮) કાર(૫)પાત્ર અર્થપ્રકૃતિમાની છેલ્લી(ખીજ, ખિડ, પતાકા, પ્રકાશ ને કાર્ય) ૦કર, ૦કાગી વિં ૦કમકાગ કન્નાર-કરે એવુ (૨) અસ-કારક ૦કર્તા(-ત્તિ) પુ ૦ કામ કરનારો, સચાલક ૦કારણભાવ પુ ૦ કાર્ય અને કાગલ વચ્ચેનો સબધ ૦કુશલ(-ળ) વિ ૦ કાર્યનિપુણ ૦(-ચત્તિ)કમ પુ ૦ કરવાના કાર્યોનો અનુક્રમ-નિયતક્રમ ૦ક્ષમ વિ ૦ કામમા ધીજી રાખે એવુ (૨) કાય કરી શકે એવુ, પાવરવુ. ૦ક્ષમતા સ્ત્રી ૦ ક્ષેત્ર નં ૦ કામકાજનુ ક્ષેત્ર ૦આહુકે, ૦આહી વિ ૦ કામગરું ૦આહુકતા સ્ત્રી ૦આહિણી વિ ૦ સ્ત્રી ૦કામગી ૦દક્ષ વિ ૦ કાર્યનિપુણ ૦દક્ષતા સ્ત્રી ૦નિપુણ વિ ૦ કાર્યો કરવામા હોસિયા-પાવરવુ, કામની આવડવાળુ ૦નિપુણતા સ્ત્રી ૦ ૦પદ્ધતિ સ્ત્રી ૦ કાર્ય-કામ કરવાની પદ્ધતિ ૦પ્રકાશ પુ ૦ કથા, નાટ્ય વગેરેમા કાર્યનુ આગળ વધવુ તે ૦પ્રદેશ પુ ૦ કાર્યક્ષેત્ર ૦પ્રયોજન નં ૦ કાર્ય કે પ્રયોજન, મતલબ (૨) લગ્ન વગેરેનુ કાર્મ ફૂડો અવસર ૦પ્રવણુ વિ ૦ કાર્યમા લાગેલુ ૦પ્રવીણુ વિ ૦ કાર્ય-નિપુણ ૦વાહુકે વિ ૦ કારોબાર કન્નાર (૨) પુ ૦ કાગ્ગારી ૦વાહુકસભા સ્ત્રી ૦ કાર્ય-વાહુકેનુ મહળ ૦વાહી સ્ત્રી ૦ કાર્ય ચલાવવાની રીત, 'પ્રોસીજર' (૨) કાર્યક્રમ ૦વ્યવસ્થિતિ સ્ત્રી ૦ કાર્યો કરવામા વ્યવસ્થિતતા ૦શક્તિ સ્ત્રી ૦ કાર્ય કરવાની શક્તિ ૦સરણિ(-ણી) સ્ત્રી ૦-કાર્ય કરવાની સરણી-પદ્ધતિ ૦સજ્ઞા સ્ત્રી ૦ કાર્ય બે ભાવની વચ્ચે અમુક મધ્યવ, કાર્ય વગેરે ખતાવવા નક્કી કહેલી સજ્ઞાઓ (ન્યા) ૦માધક વિ ૦ કાર્ય માટે-પાટપાડે એવુ ૦માધકસ ખ્યા સ્ત્રી ૦ મહળનુ કાર્ય કરવાને જરૂરી(સભ્યોની)નાનામા નાની સખ્યા, 'કોમ' ૦મિદ્ધિ સ્ત્રી ૦ કાર્યની મિદ્ધિ, કામ પાટ પાટવુ તે ૦સૂચિ(-ચી) સ્ત્રી ૦ કામની ચાહી ૦સ્થાન નં ૦ કાર્ય કરવાની જગા, કાર્યાલય (૨) કાગ્ગાન -ચત્તિકમ પુ ૦

[+અનુક્રમ] કાર્યક્રમ -ચાર્ચી વિ ૦ [અર્ચી] કાર્ક કામ સાર આવેલુ, કામ કરવા કે કમવવા ૦રજુ -ચાર્ચય નં [અલય] કામ કરવાની જગા, 'ઓફિસ' -ચાર્ચિ(-લી) સ્ત્રી ૦ કામની ચાહી, કરવાના કાર્યો તે કાલ (લ), સ્ત્રી ૦ [સ કલ્પ, કલિલ, પ્રા કલ્લ] ચાલતા દિવસની આગળ કે પાછળનો દિવસ (૨) અં ૦ ગઈ જાણે અથવા આવતી કાલે (૩) [લા] હમણા, થોડા દિવસ ઉપર કે પછી [-ઊડીને=ભવિષ્યમા, આગળ જતા -ઉપર રાખવું=મુલતવી રાખવુ, હીલ કંચી]-લે (લે), અં ૦ [મ કલિલ, કલ્ચે, પ્રા કલિલ] જુઓ કાલ અં

કાલ [સ], -ળ પુ ૦ સમય, વખત (૨) સમયનુ માપ, વેળા (૩) મોત, નાશ (૪) મોસમ, અતુ (૫) બ્યાદોડે ન આવે એવુ માનુ રવાન(સ ગીત) ૦કા સ્ત્રી ૦(સ) જાગકા ૦કેટ નં હલાહલ જે (૨) અકીણ (૩) સમુદ્ર મથનને અંતે નીચેલું અને રીવે પીવેલુ તે હલાહલ ૦(-હાનુ)કમ પુ ૦ વખતનુ જલુ -વહેવુ તે (૨) કાળગણનાની યમિકતા ૦(-હાનુ) કમદોષ પૂ ૦ જાગની કમગણનામા કે મમજમા દોષ, 'એનેકોનિઝમ' ૦કમણુ નં વખતનુ જલુ તે (૨) વખત કાટવો-આળમમા વિનાવવો તે ૦ક્ષેપ પુ ૦, ૦ક્ષેપણુ, ૦ખેપન નં વખત ગુમાવવો તે. હીલ-વિલખ કરવો તે ૦ખ ૬ પુ ૦ પિત પેદા કરનારો અને રાગઓનુ મેલુ લોહી શુદ્ધ કરનારો એક મોટો મામત અવયવ ચક્રત ૦ખેપન નં જુઓ કાલક્ષેપણુ ૦ચરત વિ ૦ જાળનો ગ્રાસ વઈ ગયેલુ, જુનું થયેલુ, 'ઓખોલીટ' ૦(-ળ)ચક નં કેળવુ ચક-પેડુ (૨) [લા]ભાગ્યનું ચક, નિદગીના વાગફેગ(૩)મોટી આટન ૦(-ળ)ચિહ્ન નં મોતની-વિનાશની નિશાની ૦જ વિ ૦ કાલને-મમયની યોગ્યાયોગ્યતાને લાલનાર (૨) પુ ૦ લેશી ૦(-ળ)જર પુ ૦ કાગ્ગેપ જર, મોત નિ નવે એવો તાવ ૦ચય નં તણે જાળના-ભૂત, ભવિષ્ય અને વર્તમાનનો સમુદ ૦દોષ પુ ૦ મમયનો દોષ(૨)કાળવ્યુત્ક્રમ ૦પર્મ પુ ૦

સમયનો યોગ્ય એવો ધર્મ, કર્તવ્ય કર્મનો માર્ગ
 (૨) સમયનો ધર્મ - ગુણ - નિયમ (૩) મોત,
 યમ નિદ્રા સ્ત્રીં મોતની નિદ્રા નિર્ણય
 પું સમયનો નિર્ણય કરવો તે. નેમિ પું
 (સં) એક ગદ્યસ, ગવણનો મામો (૨) હિરણ્ય-
 કર્શિપુનો પુત્ર ૦ પાશ પું યમનો કાસો
 ૦ (-ળ) પુરુષ પું (સ) યમરાજા. ૦ (-ળ) બલ
 (-ળ) નં સમયનું બળ ૦ બંધ પું કાળપાશ
 ૦ માન નં સમયનું માપ (૨) સમય -
 સંલેગોની યોગ્ય યોગ્યતાની ગણતરી (૩)
 મૃત્યુ - વાતાવરણનું આકલન કરવું તે
 ૦ માપક વિં સમયને માપે એવું (૨) નં
 કાળમાપક ચત્ર ૦ (-ળ) યવન પું (સ))
 દાનવોનો એક રાજા ૦ (-ળ) રાત્રિ (-ત્રી) સ્ત્રીં
 ઘોર અધારી રાત (૨) કાળકૃપી ગત્રી,
 જગતના નાશની રાત્રી, બ્રહ્માની રાત
 (૩) કાળીના જન્મની રાત્રી (૪) ૭૭ વર્ષ
 આવતી આસો સુદ આઠમ કે શ્રાવણ વદ
 આઠમની રાત (૫) યમરાજાની બહેન ૦ વિષ-
 ચર્મિ પું કલકમદોષ ૦ વિવર્ત પું કાલનું
 કરવું - બદલાવું તે, વારોદેરો. ૦ યુક્તમ પું
 કાલકમદોષ. ૦ સિદ્ધ વિં કાળની કરોડીએ
 છોતરેલું - લાગરું પું, નં (+ અગરું) કાળ
 અગરું - લાગ્નિ પું [+ અગ્નિ] કાલરૂપી અગ્નિ,
 પ્રલયાગ્નિ - લાતિકમદોષ પું [+ અતિ-
 કમદોષ] કાલકમદોષ - લાતીત વિં [+ અતીત]
 કાલથી અતીત - પર (૨) વીતી ગયેલું (૩) જૂનું
 થઈ ગયેલું - લાનુકમ પું [+ અનુકમ]
 કાલકમ - લાવધિ પું [+ અવધિ] કાલની
 અવધિ, નક્કી કરેલો સમય - લાદમી સ્ત્રીં
 [+ અદમી] કાર્તિક વદ ૮ - લાંતરે અં
 [+ અતરે] કાળાતરે

કાલકલાઈ સ્ત્રીં બચપણ, નાનપણ

કાલચૂરી નં એક પક્ષી

કાલપણ નં કાલાપણ, કાલા થવું તે

કાલખૂત નં [ફા કાલવુદ] જોડાની અદર

ટોકવાનો લાકડાનો પગનો ઘાટ (૨) ઘાટ; ખીચું

(૩) પાયો, ઓઠું (કબિયાનું)

કાલની સ્ત્રીં ઘાસની ચોખડી ચાકી - ગજ

કાલવણું સંકિં [દે કલ્લવિણ, મ. કાલવણે] ✽

પ્રવાહી સાથે મેળવી વૂટવું ['કાલ' [સ] મા

કાલાશિ, કાલાતિકમ, કાલાનુકમ, [સ] જુઓ

કાલાપણું નં [કાલુ] જુઓ કાલપણ

કાલાવધિ [સ] જુઓ કાલ [સ] મા

કાલાવાલા પું ૦ ૦ ૦ ૦ કરગરવું તે, આછછ

કાલાં (-ળાં) તરે અં [મ] જુઓ 'કાલ' મા

કાલિક વિં [સ] કાલ - સમયને મળતું

કાલિકા સ્ત્રીં [સ] (કાળા) વાદળાનો સમૂહ (૨)

[સ] ચહિકા, કાલી ૦ છંદ પું એક છંદ

કાલિ (-ળિ) દાસ પું [સ] (સ) સરકૃત

લાખાનો પ્રખ્યાત કવિ [(૪) છાયા

કાલિમા સ્ત્રીં [સ] કાળપ (૨) અધાર (૩) કસંક

કાલિય પું [સ] શ્રીકૃષ્ણે નાયેલો કાળિનાગ

કાલિ (-લી) ગડું નં [સ] કાર્લિંગ ઉપન્યાસ]

કલિગડ, તલબૂચ (૨) ભૂગડોળું (?)

કાલિં (-લી) ગડો પું [સ] કાર્લિંગ] એક ગગ

કાલિંગી સ્ત્રીં [સ] એક ભતની કાકડી (૨)

કલિગ દેશની સ્ત્રીં [પટરાણી

કાલિંદી સ્ત્રીં [સ] યમુના નદી (૨) કૃષ્ણની એક

કાલી સ્ત્રીં [સ] (સં) કાળી, કાળકા

-કાલીન વિં [સ] (અમુક) સમય સમયની

(સમાસમા) ઉદાં તત્કાલીન

કાલીપાટ પું એક વેલો

કાલીયક નં [સ] કાલાગરનું લાકડું (૨) એક

ભતની હળદર (૩) પીળું ચદન (૪) કાલાગર

(૫) કેસર

કાલુ પું, સ્ત્રીં દરિયાઈ ખડક (૨) કાલુમાઠી

૦ માછલી સ્ત્રીં એક ભતની માછલી, મોતી

બનાવનારી માછલી

કાલું વિં બાળકની વાણી જેવું, લાગ્યું વૂટ્યું અને

મધુર (૨) તોતણું (૩) બાલિશ, અણસમજી

(૪) [સ કલક] કપાસનું છંદુ - લાં નં

૦ ૦ ૦ ૦ કાલપણ [-કાલવાં = કાલપણ કરવું]

કાલાંબાખડાં નં ૦ ૦ ૦ ૦ કાલી ને બોખડી -

લાગીવૃત્તી વાણી

કાલો (લો) અં જુઓ 'કાલ' અં

કાલેરો પું એક ગગ, કાલિગડો

કાલોર સ્ત્રીં ઘાસની ગજ

કાવ્યનિક વિં [સ] કવ્યનાથી ઉત્પન્ન થયેલું;
સાચુ નહિ એવું, કવ્યેલું

કાવ્ય પું [ન ?] યુક્તિ, કાવો ? [-કાઠી લેયો =
યુક્તિથી (કાવાદાવાથી ?) કામ સાધી લેવું]

કાવડ (-ડી) સ્ત્રીં [દે] ખાધે બોલે ઉપાડવાને
ખનાવેલી વૃક્ષા

કાવડિયું નં [સ કપર્દિકા પ્રા ક્વત્તિયા
ઉપગ્ધી ?] પૈસો

કાવડિયો પું [દે કાવડિય] કાવડ ઊંચકનારો
કાવડી સ્ત્રીં [બુઓ કાવડ -હું નં કાવડનું લાકડું

કાવડું વિં [દે. કાઠલ] ધૂર્ન; ઠગાર (કા)

કાવતરું નં [કાવો' મરખાવો] છળ પ્રત્ય,
કારગ્નાન (ર) ગુપ્ત અને કપટપૂર્ણ યોગના
-રોખોર, -રોખાજ વિં કાવતરું કવન

કાવરાન નં [સગખાવો મ. કાવ(-આ)ર =
તૈકાકામમા વપગતી કાચર] વગરે માલ
ભરવાની વહાણની આનરી ઉપર ગમખવાનું
પાટિયું [બગડી (મુ)

કાવરી (-લી) સ્ત્રીં [બુઓ 'કાવલું'] કાચની
કાવરુંં બાવરું વિં [મ કાવરા, બાવરા, દે.
કાવરિય = અસહિષ્ણુ ? પ્રા કાઠલ = કાચ ?],
બાવરું, બેખાકળું

કાવડી સ્ત્રીં [બુઓ 'કાવલું'] કાવળી, બગડી
કાવલું વિં [સ કોમલ ? કે દે કાઠલ ? મ
કાવલું] નાણું અને શીશીનું, ખલ તકલાલી
કાવડી નં [સ અવકાશ] ખાલીપાણું, શૂન્યતા
કાવડશા, કાવડિયો પું [બુઓ 'કાવલું' વિં] કપટ, પ્રત્ય
કાવળી સ્ત્રીં પાણી, દૂધ ઇત્યાદિ પં તરતું
પાતળું પડ (ર) બુઓ 'કાવરી'

કાવાદાની સ્ત્રીં [કાવો + દાની, ફા કહવહ્વાની]
કાવો કવવાનું વાસણ, કીટલી

કાવાદાવા પું [અંવં [મ] છળપ્રત્ય, કપટબાહ્ય
કાવું નં છાપરા ઉપરની નળિયાની ઓળ (ર)

[મ] ખાટલાની પાડીનો આઠો (૩) અંકિં
' [મ કાવળો] કટાણણ, કાચ થઈ જવું

કાવેરી પું [સ] એક ગગ (ર) દક્ષિણ હિંની
એક નદી [કિકળો, કાદો

કાવો પું [ફા કહવહ્] કુંદાણનો ઉકાળો (ર)

કાવો પું [દિં, મ] ઘોડાને ગોળ ચક્કર ફેરવવો
તે (ર) [મ, ફા. કાવહ ?] છળ, પ્રત્ય

કાવ્ય નં [સ] કવિતામા જે કલાત્મક ગસવું
તત્ત્વ હોય છે તે (ર) ગસાત્મક વાક્ય કે પદ્ય
(૩) પદ્ય, કવિતા ઠકલા (-ળા) સ્ત્રીં કાવ્યની
કળા ઠકારું પું કવિતા કરનાર, કવિ ઋમય
વિં કાવ્યથી ઓતપ્રોત થયેલું ઋમીમાંસા
સ્ત્રીં કાવ્યશાસ્ત્ર (ર) કાવ્યની શાસ્ત્રીય ગસચર્ચા.
ઠરચના સ્ત્રીં કાવ્યની ગ્યના ઠરસ પું
ગવ્યથી અનુભવાતો રસ ઠરમિક વિં
કાવ્યમા જેને ગસ છે એવું ઠશક્તિ સ્ત્રીં
કાવ્યની શક્તિ (ર) કાવ્ય ગવાની આવડત -
વિદ્યા ઠશાસ્ત્ર કાવ્ય - કવિતાનું શાસ્ત્ર
-આનંદ પું કાવ્યનો આનંદ

કાશ (-સ) પું, નં [સ] એક ઘાસ (ર) નં
એવું કૂંડ (૩) પું [સ કાસ] ખાસી, ઉવરસ
કાશ (-સ) સ્ત્રીં [બુઓ 'કાસળ'] આડખીલી
[-કાઠવી, -જવી] (ર) [બુઓ ગગમ]
ચીકણાશ, ચોળાચોળ (ચ) (-કરવી)

કાશ ડી (-દી, -દી) સ્ત્રીં (કાશીની બનાવટનો)
મોટા પેટનો પડચીવાળો લોટો

કાશિયા નં એક પક્ષી

કાશી સ્ત્રીં [સ] (મ) પ્રસિદ્ધ નગરનું ગ્થળ,
વારાણસી [કાશીએ સ થ પહોંચ્યો =
કનેહમ દીથી પાડ પડવું, સકળ થવું કાશીનું
કરવત = નવા જન્મમા ઇચ્છિત કળ મેળવવા
કાશીમાં જઈ કરવતથી ગમી વહેગવવું તે.
-તું, મરણુ = પવિત્ર તીર્થમા મૃત્યુ થવાથી
સદ્ગતિ થવી તે, ઉત્તમ મરણ]

કાશ્મીર સ્ત્રીં [સ] એક નતનું ઊનનું કપડું
(ર) નં કેસ (૩) સુખડ (૪) પું, નં (સ.)
હિંદુતાનની છેક ઉત્તરમા આવેલો એક દેશ
-રી વિં કાશ્મીરનું, કાશ્મીર સ યથી (ર)
કાશ્મીરની ભાષા

કાશ્ય વિં [સ] કાગ ઘાસનું

કાશ્ય પું [સ] (મ) એક પ્રસિદ્ધ ઋષિ (ર)
કણદ્યુતિ -ખી સ્ત્રીં કાશ્યપની કે કાશ્યપ
કુળની સ્ત્રી (ર) પૃથ્વી

કાપાય વિં [સ] ભગવું (ર) નં ભગવું વસ્ત્ર

કાષ્ટ નં[સ] લાકડું (૨) કાઠી, બળતણ [-ભક્ષ કરવો, -ભક્ષણ કરવું = ચિતા સળગાવી બળી મરવું, સતી થવું.] ૦કેશ્રીં છોડવાઓનું નકર કાઠું બનાવનાર પદાર્થ (૨) અગ્રનું લાકડું ૦કીટ પું લાકડું ફેરી ખાનાર કીટો ૦કૂટ પું એક પક્ષી, લક્ષ્મણે ૦ઘંટા સ્ત્રીં તોળાની પશુને ગળે બાંધવામા આવતું લાકડું, ડેરો ૦મય વિં તદ્દન લાકડાનું, લાકડાથી ભરપૂર (૨) લાકડા જેવું, સુકલકડી (૩) [લા] અસર-લાગણી વગરનું (૪) મજબૂત કંઠણ ૦મૈન નં લાકડાના જેવું મૈન ૦વત્ વિં (૨) અં લાકડાના જેવું

કાષ્ટા શ્રીં [સ] દિશા, પ્રદેશ (૨) હઠ, સીમા (૩) એક નાનું કાલમાન

કાષ્ટિક પું [સ] લાકડા વહી જનારો; કઠિયારો કાષ્ટૌષધિ(-ધી) સ્ત્રીં [સ.] વનસ્પતિની દવા કાસ પું [સ.] ભુઓ 'કાન' ઠંડો પું કાશ ધાસ ૦કદ પું, નં કાસ-ઠાસાના રોગ પં વપરાતું એક કદ-ઔષધિ

કાસદું નં કાચદું

કાસદ પું [અ કાસિદ] સ દેશો-કાગળ લાવનાર લઈ જનાર આદમી, ખેપિયો -દિયું નં કાસદું (૨) વિં એ કામ કરનાર (કખૂતર) -દું નં કાસદનું કામ

કાસની શ્રીં [ફા.] એક વનસ્પતિ-ઔષધિ કાસવાસ પું [સ કામ+શાસ] ધાસ, દમ કાસળ નં [સં. કાસ્તલ (પાપ)?] આકબીલી, નકતર, પીકા [-કાદબું = નકતર કે પીકા દૂર કરવી (૨) વચ્ચેથી ખતમ કરવું -જયું = પીકા કે બલા વચ્ચેથી ટળવી]

કાસાર પું નં [સ] સરોવર, તળાવ કાસિયું નં [સ કાસ] એક ભતનું ધાસ કાસીદોરિયો પું [કાસી + દોરિયો] એક ભતનું સુતરાઉ કાપડ

કાસૂંદ્રા સ્ત્રીં, -દ્રો પું એક વનસ્પતિ કાહર પું [દે કાહાર] કહાર, કાવડિયો કાહળ પું નં [સ કાહલ] + રણગીચું, તવડું (૨) ગાયનું શીંગડું (૩) [સ કાહલા] મોટું દોલ (લસ્કરનું)

કાહિલી વિં [અ કાહિલ] આળસુ કાચર (૨) આભરી, માદુ (૩) સ્ત્રીં [ફા] આળસુ-પણું, કાચરતા (૪) મદગી (૫) તલગરમી કાહુ વિં [ફા કાહિલ] ચિડાયેલું (૨) થાંદેલું, કાચર (૩) આભરી, માદુ

કાળ પું ભુઓ 'કાલ' અર્થ ૧ થી ૪ (૫) દુકાળ (૬) કોષ [-આવવો = કોવ ચડવો (૨) મોત આવવું -કરવો = દેહત્યાગ કરવો, મળ પામવું -કાઢવો = વખત વિતાવવો (૨) દુકાળનો દોહલો વખત ગાળવો -ખૂટવો = આવી બનવું, મરણ પાસે આવવું -ચડવો = ગુસ્સો આવવો -થવો = મોત થવું -દેખવો = ચમકૂત ભેવો કે ચમકૂત ભેવો માનવો, -ધરવો = કોષે લગવું, ગુસ્સે થવું કાળમાંથી આવવું = ભૂખે મરતા હોવું, ખાઉ ખાઉ કરવું, ખૂખ ભૂખુ હોવું] ૦કરાળ વિં કાળ જેવું લય કર (૨) મૃત્યુ. ૦કૂટ નં કાલકૂટ ૦ગળામણું વિં કાળ ગાળવામા સાધનભૂત એવું ૦ચક નં કાલચક (-કરવું) ૦ચંદ્ર પું નુકસાનકાંક-ધાતક ગણાતી રાશિનો ચંદ્ર ૦ચિહ્ન નં કાલચિહ્ન ૦ચોધડિયું નં નુકસાનકાંક-ધાતક ચોધડિયું ૦છલું વિં કાળ જેવી નુકસાનકારક-ધાતક છલવાળું ૦જૂતું વિં કાળ જેટલું અતિ જૂનું, પુરાણું ૦જવર પું કાલજવર, ૦વલેણ તાવ ૦ઝાળ વિં કાળની ઝાળ જેવું ૦ના કોદરો પું ૦બંબં ઘણી જૂની ખાખત [-કાદવા = નિદા માટે જૂની વાનો ઉમેળવી -ખાધા હોવા = બહુ જીવીને અનુલવથી રીકા બનેલા હોવું] ૦તું વરસ નં દુકાળનું વરસ ૦નિદ્રા સ્ત્રીં કાલનિદ્રા (૨) ગાઢ નિદ્રા ૦પુરુષ પું (સં) ચમરાજ ૦ખળ નં કાલખળ ૦ભાતિ વિં કાળ જેવું ચમત્કર્ય ૦ભૈરવ પું મહાદેવ ૦મીઠ વિં ઘણું જ કાળ (૨) નિહંકર (૩) પું એક ભતનો ઘણો કંઠણ અને કાળો પથ્થર ૦મુખુ વિં કાળના જેવા મોવાળું ૦મૂર્તિ (-ત્તિ) વિં કાળના જેવી મૂર્તિવાળું (૨) સ્ત્રીં શરીરધારી કાળ પોતે (૩) કાળના જેવી લય કર આકૃતિવાળો આદમી.

કે હસીલો માણસ -યો સરસ પું એક
વનસ્પતિ-ઐષધિ
કાળિં'યુ' નં બુઓ કાલિ ગડુ
કાળીં વિં સ્ત્રીં [કાળુ] કાળા રંગની સ્ત્રી (૨)
સ્ત્રીં કાળી છાપવાળી ગજકાના પત્તાની એક
ભત (૩) [સ] કાલિકા ઠંદટકી સ્ત્રીં એક
વનસ્પતિ ઠંદકી, ઠંગાંડી સ્ત્રીં [સ કલ્પ-
કઠિકા] સ્ત્રીઓની કોટનુ એક ધરેણુ.
ઠંદાદશ-(સ) સ્ત્રીં આસો વદ ૧૪ [-નો
કેકળાટ કાઢવો = તે દિવસે બેવો ગઢવાડો
ફર કરવો] ઠંછરી સ્ત્રીં એક ઐષધિ-બી ૪
ઠંદીલી સ્ત્રીં કલક, લાછન. ધામણી
સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ ઠનાગ પું કાળો નાગ-
સાપ (૨) બુઓ કાલિય ઠપરજ સ્ત્રીં દૂબળા
વગેરે કાળા રંગની ભતિ ઠપહાડ, ઠપાટ
સ્ત્રીં એક વેલો ઠરેટી' સ્ત્રીં માલપૂઓ
ઠરેળી સ્ત્રીં રેળીકાળી-સાજનો વખત
કાળુ' વિં [સ કાલ] મેશના રંગુ (૨) [લા]
નહાર, દુધ, અઘોર, અનીતિમય (જેમ કે કાળુ
કામ, બજાર ઇં) (૩) વસમું, સખત, કારમુ
ઇં લાવવાળુ (જેમ કે કાળો ચોર, કાળી
મનૂરી) [કાળા અક્ષરને ફૂટી મારવા =
છેક અલાણ-નિરક્ષર હોવુ કાળા અહદ
ચોરવા = લય કર પાપ કરવુ કાળા કાળા
મ'કોડા = કેવળ નિરક્ષર (હોવુ) કાળા
ગયા ને ધોળા આંચા = બુવાની (કાળા
વાળ) ગઈ ને ઘડપણ આંચું કાળો ચોર =
ભારે હોશિયાર-ખૂની કે હાથ આવવો મુઝેલ
માણસ ('કાળાચોરના લાવી આપ' = ગમે તેમ
કગીને ભાગતું ચૂકવ). કાળા તલ ચોરવા =
પાપ કરવુ કાળાના ધોળા થયા = ઘડપણ
આવવુ. કાળા પાણીએ કાઢવું = દેશ-
નિકાલની સત્ત થવી કાળા માથાનો
માનવી = માનવભત, મનુષ્ય (સામાન્યપણુ
બતાવવા આમ કહેવાય છે) કાળાં પાણી
ઓળંગવાં = ફૂં દરિયાપારના દેશમા જવુ.
કાળી ટીલી = અપજશ; કલક (-ચોટવી,
-લાગવી) કાળી નાગણુ સ્ત્રીં ઘણી ઝેરીલી
સ્ત્રી કાળી રાત સ્ત્રીં મવરાત, ઘોર-અધારી

રાત. કાળુ' કરવું = કલકિત કરવુ (૨) ટળવુ,
મો બાળવુ; દીસતા રહેવુ કાળુ' ફૂતરું =
શુદ્રમા શુદ્ર પ્રાણી-એ લાવ બતાવે છે.
-ગોરું કહેવું, -ધોળું કહેવું = ખરાબ
હેતુનો આરોપ કરવો -પહવું = અખવાઈ
જવુ -પહેરવું = શોકના કપડા પહેરવાં -મોં
કરવું = મો સતાહવુ, શરમાવુ] ઠંકટ વિં
સાવ કાળુ ઠંહણુક, ઠંરિયાંગ વિં અતિશય
કાળુ ઠધોળું નં ખરાબ કામ ઠખલક
વિં કાળુ કાળુ ભૂત જેવુ ઠપાણી નં
દેશનિકાલ, જન્મટીપ ઠખભર નં છાનુમાનુ
ચાલતુ ગેરકાયદે નકાબોરીનુ બજાર-વેચાણુ
ને ખગીઠ ઠભમ્મર વિં ભમરા જેવુ ખૂબ
કાળુ ઠમેશ વિં મેશ જેવુ કાળુ

કાળૂખડો પું એક વનસ્પતિ
કાળો કાયદો પું ખૂબ અકારો બુલમી કાયદો
કાળો કામણુગારો પું (સ) શ્રીકૃષ્ણ
કાળોતરિયો પું [બુઓ 'કાળોતરી'] કાળોતરી
લઈ જનારો ખેપિયો
કાળોતરી, કાળોત્રી સ્ત્રીં [સ કાલપત્રિકા]
મરણના સમાચારની ચિઠ્ઠી -રું વિં કાળુ.
-રો પું કાળો નાગ, ફણીધર
કાં અં બુઓ 'કેમ?' (૨) ઝિવા, કાંતો કાં કે,
કાં જે અં કેમ જે, કારણ કે કાંતો અં
અથવા, અગર તો ઠરે અં કેમ રે (ઉડ્ડગાર)
કાંઈ, ઠંક (૦) બુઓ 'કઈ, ઠંક' [કાંઈ ને
કાવશ = ખાલીખમ, કાઈ કશુય નહિ]
કાંઈ (૦) અં + બુઓ 'કેમ
કાંકય (૦) પું, -હ નં કાકચી, એક વનસ્પતિ
-ચિયુ નં કાંકચુ કળ, કાચુ
કાંકડુ (૦) નં એક પક્ષી [ક કણદોરો -ણી
કાંકણુ (૦) નં [સ કકળ] બગડી ઠદોરો પું
કાંકણુ (૦) નં + બુઓ કાગડુ (૨) કાળું
કાંકરી (૦) નં સ્ત્રીં [બુઓ કાકર, -રી]
ઝીણી કાકરો (૨) રેતી, પથરી (૩) એ નામનો
રોગ (૪) કાંકરીદાવની ફૂટી [-મારવી =
દાવની ફૂટીને સામાવાળે પકડી પાડી રમતમા
ફર કરવી-હરાવવી] -રાળું, -ચિયું વિં
કાકરીવાળુ -ચિયાળું વિં કાકરીવાળુ (૨)

[લા] ખૂચે એવું. ંચાળો પું કાંઈના પર મચકરીમા કાકરી નાખવી તે ૦૬૧૫ પું છોકરાની એક રમત

કાંકરો (૦) પું [લુઓ 'કાંકર'] ઝીણો પથ્થર (૨) કાંઈ પણ કંઠેણ પદાર્થનો નાનો ગાગડો (૩) કંટક, કામ નહતર (૪) રાકા, વહેમ, ખટકો, મનની લાગણી (૫) ખીલ (આખમા થતો) [કાંકરો પડવા = કાંકરા નાંખવા, બહેનમા ઝિટકાર થવો - કાંટવો = પગ કાઢવો, નહતર કાઢવું - કાઢી નાખવો = રખ કે સહેક કાઢી નાખવો, ખટકો ટાળવો (૨) નહતર ફર કરવી (૩) ગાલતરીમા ન લેવું - ખૂંચવો મનમા ખૂંચ્યા કરવું]

કાંકળ (૦) ંચી, કાંકેલા (-ળ) [સ કાંકોલી] એક કાટાકાટાવાળી વનસ્પતિ

કાંક્ષા ંચી [સ] આકાંક્ષા, ઇચ્છા, -ક્ષિત વિં ઇચ્છિત -ક્ષી વિં ઇચ્છા કરનાર (સમાસમા અંતે ઉદાઁ દર્શનકાંક્ષી)

કાંગ પું, ંચી [સ કાંગુ] એક ભતવું ધાન્ય ંવો (૦) પું તેની એક વાની

કાંગડ (૦) પું વણકરતું એક ંચાન

કાંગડું (૦) નં [પ્રા. કાંગડુમ] અનાનખાનો ગાગડુ દાણો, ડોળ

કાંગણિયું (૦) નં એક ભતવું સુતરાઉ લૂગડું

કાંગરતું (૦) અંકિંડિંડિં યુએ થવું, યોસે લગડુ (કા)

કાગરી (૦) ંચી [લુઓ કાગરો] દાતા જેવી હાર-લાત (૨) દાર ધાર

કાંગરો (૦) પું [ફા કાગરા, લુઓ કંચુરો] દાનો (૨) શિખર (૩) કાટની દારણ ઉપરનું એક ચણતર (૪) મોટા દાતાની કાગરી (૫) ભગત ભરવાની એક તરેહ - રીદાર વિં કાગરાવાળું

કાંગડુ (૦) વિં લુઓ કાંગુ

કાંગવો (૦) પું લુઓ 'કાંગ'મા

કાંગરી (૦) ંચી એક વનસ્પતિ (૨) [સં. કાકરી, કે કાકરી] કાસથી

કાંગારું નં [ક] એક ચોપડું ગ્રાણી

કાંચું (૦) વિં [કાગલ' ઉપરથી ?] નિર્માલ્ય, રાંક (૨) [મ. કાગાવ] કાચર, ગેતડું - ગાઈ ંચી,

-ગાવેલા પું બં વં કાગાપચું

કાંચન નં [સ] સોનું (૨) પન; દોલત ૦ક પું એક ફૂલઝાડ (૨) એક ધાન્ય (૩) નં હડનાલ, હરિતાલ ંગિરિ પું (સ) મેરુ પર્વત ંકાલ ંચી એક વેલી ંલતા ંચી કાંચનઝાલ. -ની વિં સોનાનું, સોનેરી

કાંચનાર (-લ) પું [સં.] એક ઝાડ

કાંચળી (૦) ંચી [સં કાંચુલી] કાપડું, કમખો (૨) સાપે ઉતારી દીધેલી ચામડી - ખોળ [-ઉતારવી, -કાઢી નાખવી = નૂની ખોળ ઉતારી દેખી દેવી - પહેરવી = નામદાઈ ખતાવવી (૨) ખેડીનો વેશ કાઢવો] - ણિયા પંથ પું એક પથ, જેમા ધર્મને નામે અભિચાર પોષાય છે - ણિયો પું ંચીપાઠ ભજવનારો ભવેયો

કાચિ (-ચી) ંચી [સ] ધૂધગવાળો ંદારો (૨) [સં] દક્ષિણમા આવેલું હિંદુઓનું એક પવિત્ર ધામ

કાંચીળાં (૦) નં બં વં (કા) આતરકા

કાંછ (૦) ંચી [સ] રાખ (૨) લાહી (૩) ખેળ (૪) કાછખોરાક. ંખોરાક પું ખોરાકમા અતિ ખારી કાછ જ મળે તે (એક જેલશિક્ષા)

કાં જે (૦) અં કેમ જે, કારણ કે

કાંટ (૦, ૧) ંચી (કા) [લુઓ 'કાટો'] કાટાવાળા વૃક્ષોની ગીચ ઝાડી [-ઔષધિ

કાંટાઅરો (-સા) ણિયો (૦) પું એક વનસ્પતિ

કાંટાકેાળું નં એક ભતવું કાળું (બલિ તરીકે યજ્ઞમા વચેરાય છે) [પાણીદાર

કાંટાદાર (૦) વિં [કાટો + દાર] લુગસાવાળું,

કાંટારખું (૦) નં [કાટા + રખ (ર રસ્સ)] કાટાથી રક્ષનાર તે - પગરખું [મેળો

કાંટાસરિ (-ળિ) યો (૦) પું એક વનસ્પતિ (૨)

કાંટાળું (૦) વિં [કાટો' ઉપરથી] નાટાવાળું

કાંટિયું (૦) નં [કાટો' ઉપરથી (મઃ કા ઉપરનું કપડું કાટા ઉપર ભરવવામા આવતું હોવાથી ?)

કે સ કટ = રમશાનું ઉપરથી ?] મહા ઉપર નાખવાનું કપડું (૨) [લુઓ કાંટિયું] સહાસ

કાંટિયો (૦) પું [લુઓ કાંટિયો] સહાસ, નનર

(૨) [લુઓ કાટો] અંદસ - વેર રાખનારો માણસ

કાંટી (૦) સ્ત્રી ૦ [કાંટો' ઉપરથી] એક ભતની
માછલી(૨)નાનો પાતળો કાંટો - કંટક ઝપાણું
વિં ૦ નાના - પાતળા કાંટાવાળું
કાંટું (૦) નં ૦ [સં કંઠ પરથી ૧] ખટનનું કાણું;
નાકું (૨) ઘાગીનામ શૂની બરવાનું ઘર
કાંટું (૦) નં ૦ માલ આપવા લેવાની ગોઠવણ -
કસાર; એટા (પ્રાય અણાગ-નો) (૨) કસોળા
પાદડા રાંખળા ઇલાદિનો ભૂંડો, ગોતર
કાંટો (૦) પુ ૦ [સં કંઠ] કેટલીક વનસ્પતિ પર
ઊગતો વહણ અણીના સીંગે કે વાકો અંકુર;
શૂળ(૨)એના જેવા આકાંટી મધિપણ વરનું
(વડિયાળનો કાંટો વીંછીનો કાંટો - કાખ,
માડીનો કાંટો - અણીના હારકું, માછલી
પકડવાનો કાંટો - ગલ ઇં) (૩) યુગેખી ટમે
જમના વપરાતુ માતાળું, ચમચા ધાટનું સાવન.
ઉઠાં ૦ કાંટો(૪) તોલ કંવાનું યન, કંપાણ
ઇં(૫)નાકે પહેરવાનું સ્ત્રીઓનું એક ધરણ(૬)
પોપટના ગળામાં થતો એક રોગ (૭) [લા]
રોમાચ (૮) નહતર, કાસ (૯) અટસ, કીનો (૧૦)
વહેમ, શાક (૧૧) તુરસો, પાણી (જેમ કે કાટાદા
માણસ) (૧૨) ટેક મમન [(કંઠ) કાંટા પરવા =
કંઠે શોષ પડવાથી ગળામાં કાટા ભોંચ્ય એવું
જે થતુ કાટામાં આવી પરણું = ચુલ્લેલીમા
કસાતુ કાંટા વેરવા, વાવવા = કુમનાવટ
ઊંચી કરવી કાંટો કાઢવો = નહતર ફર કરવી
(૨) મનનો ખટકો ફર કરવો - મારવો = કાખ
માવો (વીંછીએ) (૨) અડચણ નાખવી.
-વામવો = કાટો ભોકવો (૨) કાખ લાગવો]
કાંઠલી (૦) સ્ત્રી ૦ [સં કંઠ ઉપરથી] સ્ત્રીઓના કંઠનું
એક ધરણું, હાસડી (૨) વાણનો તાર તાણામાં
નાખવાનું વણકરનું એક ઓળર, કાંઠો
કાંઠો (૦) પુ ૦ [સં કંઠ] ગળાને બેસતો આવતો
અગરખાનો કાપ (૨) પોપરને કંઠે કાણું
વર્તુલ હોય છે તે (૩) જુઓ કાંઠી (૪)
ઘડા, ગાગર વગેરેના પેટાની ઉપરનો - કંઠના
ભાગનો ગોળ ભાગ; કાંઠો (૫) ઘાટ, કિનારો
કાંઠિયું (૦) નં ૦, -યો પુ ૦, કાંડી સ્ત્રી ૦ [કાંટો'
ઉપરથી ૧] એક ભતનું ભજર, કંટણ
કાંઠો (૦) પુ ૦ [દે કંઠ = મર્યાદા] કિનારો, તટ,

ઘાટ (૨) અત; છેડો (૩) [સં. કંઠ] ઘડો,
ગાગર, કૂવો ઇંની છેક ઉપરનો વનું લાકાં ભાગ
કાંઠો (૦) વિ ૦ [કાંટો' પરથી] નાકા મુધી
ભરેલું; શાગ વગરનું
કાંટ પુ ૦ [સં] પ્રકરણ: વિભાગ (૨) કાંટની બે
ગાંઠ વચ્ચેનો ભાગ - પેની (૩) ઢાળી (૪) તીર
કાંટણી, -ની [સં] સ્ત્રી ૦ એક વનસ્પતિ
કાંટર નં ૦ એક ભતની મચમાખી [માથી ઊગતુ
કાંટરહું વિ ૦ [સં] પેગાઈ કે ઢાળીની ગાંઠના ભાગ-
કાંઠિયું (૦) નં ૦ [કાંટું' પરથી] સ્ત્રીઓનું નાકે
પહેરવાનું ધરણું (૨) ખમીય ઇંનો નાકા
આગળનો ભાગ [કાંઠિયાં કરવાં = આંખે
હિલે નાકવાને ખરે ભાગ નાકા મુધીનો ભાગ
જ રોલો]
કાંટી (૦) સ્ત્રી ૦ [સં વાડી] દીવાસળી કે તેની
પેટી (૨) જુઓ કાંટું
કાંટું (૦) નં ૦ [સં કાળડ] ન્યા હાથનો પલ્લે
ભેડાયેલો છે તે ભાગ [કાંટાં કલમ કરવાં =
(ગુનેગારી બદલ) કાંટા નાખવા કાંટું
કાંટી આપણું = મનુ કંઠી આપવી લેખિત
કળુલન આપવી (જેથી ફરી જવાનો મનો
બંધ થાય) કાંટું પકડણું = [લા] પગલું
(૨) આશ્રય આપવો] - ડાચરિયાળ સ્ત્રી ૦
કાંડે પહેરવાની ઘડિયાળ, 'કિરટલોચ' - ડા-
(૦) છાંડ વિ ૦ ગમે તેણ સખત પકડેલું કાંટું
છાંડવી નાખે એવું - બળવાન (૨) નાડાબળની
રમત (૩) ચડસાચડસી, હુ સાતુ સી. - ડાબળ
નં ૦ કાંટાનું - હાથનું બળ - ડાબળિયું વિ ૦
કાંડાના બળવાળું, મનબળ
કાંત વિ ૦ [સં] ઇન્દ્રિય, પ્રિય (૨) મનેનું અનુકૂળ
(૩) સુહર, મનોહર (૪) પુ ૦ પ્રીતમ (૫) વગ;
પતિ (૬) ચક્ર (૭) કીમતી પથ્થર. હીરો
(સમાસમાં છેડે) ઉઠાં સૂર્યકાંત (૮) ઓસડ
(૯) નં કેસર (૧૦) કંકુ (૧૧) એક પ્રકારનું
લોહ. ઝપડી નં ૦ મોર ઝપાયાણુ પુ ૦
ચક્રમકનો પથ્થર (૨) લોહનું બક (૩) એક
ભતનું - ખર લોહું ઠોલું નં ૦ લોહનું બક
કાંત (૦) સ્ત્રી ૦ + નાક
કાંતણુ (૦) નં ૦ કાંતણુ તે, કાંતવાની ક્રિયા

કાંતવું (૦) સંકિં [સ કર્ત્વ; પ્રા કર્ત] વળ
છને તાર કાઢવો (૨) પાતળું કરવું, ઘટાડવું
[કાંતેલું કાંતવું=કરેલું કામ કરી કરવું, નકામી
મહેનત કરવી કાંત્યાં કોકણ કપાસ
થયાં, કાંત્યું પોંજ્યું કપાસ થવું=કર્ત્યું-
કરવું ધૂળ મળવું, મહેનત નકામી જવી]
કાંતા સ્ત્રી [સ] પ્રિયા (૨) મુંદર સ્ત્રી (૩) પત્ની
(૪) પૃષ્ઠી [દુર્ગમ માર્ગ]
કાંતાર નં [સ] મોટું કે નિર્જન જંગલ (૨)
કાંતિ સ્ત્રી [સ] શોભા, સૌંદર્ય, મનોહરતા (૨)
તેજ, નૃત્ય, દીપ્તિ (૩) ચહેરાનું તેજ ઝમ્મતી
વિં સ્ત્રી નાતિવાળી ઝમાન વિં કાતિવાળું.
ઠોઠું નં કલાઈ ચડાવેલું લોહાનું પતર
(૨) લોહનું પત્ર

કાં તો (૦) અં અથવા, અગર તો

કાંદડું (૦) નં ચમરણ (૧)

કાંદો (૦) પું [સ. કદ] ડુંગળી (૨) કદ,
હરોઈ વનસ્પતિના મૂળની ગાઠ-જડ (૩)
[લા] લાલ, ફાયદો (શ પ્ર કાદો કાઢવો)

કાંધ (૦) સ્ત્રી [સ સ્કવ, પ્રા કર્ત] ખભો (૨) આધ,
ધૂસરીનું આટણ [-આપવી=ખાવે લઈ,
ઊંચકવામા મદદ કરવી -આપવી=ગરદન કે
આધ આગળની ચામડી મોઢાઈને ચોળે
આવવો -પડવી=ખાવ પડ જૂસર
રહેવાથી આટણ પડી ત્યાની ચામડી રીઠી ને
ખડતલ થવી -મારવી=ખાવે લેવામા મદદ
કરવી] -ધાખત નં હપતા પ્રમાણે દેવું ભરી
દેવાનું લખત -ધાણું વિં મોટું, મોટાઈવાળું
-ધાંપાંજરાં નં અં અંવં કરેલા કાંધા ચૂકતે ન
થાય તો વ્યાજ સાથે તેના કરી કાંધા કરવા તે
-વિચો પું ખલા ઉપર લાગે ઉપાડના મનર
(૨) બળદ (૩) મુઠક ઊંચકનાર આદમી
[નાચિયા કરવા = કાચિયાએને ક્રિય પ્રર્થ
વખતે જમાડવા] (૪) કાંધાખત જરી તાણા
ધીરનાર આદમી (૫) સાગરીત] -ધી સ્ત્રી
પથ્થરની ઝાજલી (દીવાલમા કરેલી) -ધું નં
હપતા પ્રમાણે ભરી દેવાની રકમ, હપતો [કાંધાં
કરવાં = હપતે હપતે ક્રિયા ભરવાની ગોઠવણ
કરવી કાંધે કાઢવા (ક્રિયા) = હપતે હપતે

આપવાની ખોલીથી ક્રિયા લેવા કાંધું ચરવું
= હપતાની રકમ ભરવાનો વખત વીતી જવો
કાંધું પડવું = હપતાની રકમ વખતસગ ન ભરી
શકવી કાંધું ભરવું = હપતો ભરવો] -ધેલી
સ્ત્રીં મૂસરી -ધેવણિયો પું નાકેદાન, દાણ-
ચોટી ઉપનો અમલદાર. -ધેવાણિયો પું
મોટો છોકરો; ધરનો ભાર વહેનાર દીકરો (૨)
સાધી -ધો પું બુઝો કાધું

કાંપ (૦) પું [સ પ્ક (વ્યત્યયથી) ? સ કર્દમ ?]

કાળો -ચીકણો ઠરેલો કાઢવ (૨) 'કમ્પ' [ક]

કાપ (૦) પું અં પ, ક પારો અં અંકિં [સ કંપ]

કં પવું, ધૂનવું (૨) ભયથી ધૂનવું

કાપો (૦) પું અંકિં, ઊંડળમા માથે એટલો જથો
(૨) એક માણસ ઊંચકી શકે એટલો ખોલો (કા)

કાંખ (૦) સ્ત્રીં [બુઝો કંખા] વાસની ચીપ
(૨) વાસનો ગળ, આકંણી. ઠંડી સ્ત્રીં
વાસની ચીપ, કામડી

કાંખલેટ (૦) સ્ત્રીં [બુઝો કામલેટ] એક ઊંચી
ભતતુ ઊંચું કંપડું, કામલેટ

કાંખળ (-ળી) (૦) સ્ત્રીં [સ કમ્વલ] કામળી.
-ળો પું વાખળો, કામળો

કાંખી (૦) સ્ત્રીં [સ કવી] સ્ત્રીઓના પગનું એક
ધરણ (૨) કાસના મોનો કાંલો (૩) ચામડાની
ડોલ (૪) સાગળગાઠ દખાવવાનો કંદારો

કાશિયાં (૦) નં અં અંવં [બુઝો કાશિલેડ] મછગ

કાંસ (૦) પું [મ. કર્વ ઉપન્ધી ?] પાણી લઈ
જવાને બનાવેલી નાની નહેર (૨) પાણી વહી
જવાને માટે કરેલી નીક, ગટર

કાસકી (૦) સ્ત્રીં [સ કક્તિકા, કે કક્સી]
વાળ ઓળવાનું એક સાધન (૨) એક વનસ્પતિ
-કો પું વાળ ઓળવાની મોટી કાસકી

કાંસડો (૦) પું તળાવનો સામો કાઠો

કાંસલું (૦) નં [બુઝો કાસ] કાસાનું એક
ખૂબ પહોળા મોનું વાસણ, તાસળું

કાંસવું (૦) અં અંકિં [સ કાસ્] ખાસવું (૨)
ખોખારવું (૩) હાકવું, ફેફડે કરવું (૪) સંકિં
[સ] કાસવું, ચગરીને લગવું

કાંમ (૦) પું અં અંવં [સ કાશ ?] નીદી કાઢેલું
ધામ

કાંસાર (૦) પુ+ [સં કાસ્યકાર] કાસુ ધરનારો
(૨) કસારો

કાંમિયો (૦) પું+ [કાસુ' ઉપરથી] પિત્તળની
કંકણી (૨) ભુઓ 'કાસુ' માં (૩) ભુઓ કાસકો
કાંમું (૦) ન+ [મ કાસ્ય] તાણુ, જસત અને
કલાઈથી બનતી એક મિશ્રધાતુ -સાફટ
સ્ત્રીં કાસાના વાસણનો ખડખડાટ (૨) કાસાનો
ભગાર -સાણું ન+ કાસાનું બનાવેલું મોટું
કીર્તનિયુ -સાં ન+ બ+ વ+ કાસીનેડ.
-સિયો પુ+ કાસાનો મોટો વાડકો -તાસણુ
-સી (૦નેડ) સ્ત્રીં -સીનેડું ન+ (જહુ
વચનમાં) કાસાની બનાવેલી મોટી ઝાઝ, કાસાનું
છબછબિયુ. [કાસીનેડાં વગાડવાં = (ધન
વગેરેનું) ખૂટી જવું (૨) ભીખ માગવી (૩) કામ-
ધધા વિનાના થવું]

કાંચ ન+ [સ] કાસુ ઠકાર પુ+ કસારો
કિકલાવડું સ+ કિં 'કીકલાવ'નું પ્રેરક
કિકિયાણુ ન+ [રવ+] એકસામટા ઘણા મોટા
તીણા અવાજો ધવા તે

કિકિયારી સ્ત્રીં [રવ+] તીણી, કારમી ચીસ
-રો પુ+ મોટી કિકિયારી [હળિયો
કિચૂકો પુ+ [ભુઓ ચિચૂડો] કચૂકો, આમલીનો
કિચૂડ અ+ (રવ+)] તેવો અવાજ થાય તેમ
(જેમ કે કાસના ચાકળાનો)

કિચૂડિયો પું+ છોકરાની એક રમત
કિચૂ-ચોડો પુ+ [ભુઓ ચિચૂડો] કિચૂકો
(૨) ['કિચૂડ' ઉપરથી] કિચૂડ કિચૂડ થતો
અવાજ (૩) નાનો ચગડોળ

કિતવ પુ+ [સ] ભુગારી (૨) કપડી, હાગે કુતારો
કિતાબ સ્ત્રીં [જ] ચોપડી; અંથ. ઠાણું ન+
અથલહાર, પુરતકાલય. ઠપરસ્ત વિ+
ચોપડીચુંબક

કિતો પુ+ [જ કિતવહ = 'તેણે કા'યુ' ઉપરથી]
ભડા કાપની કલમ -લેખણ (૨) સારો લખેલો
ખરડો -નમૂનો (૩) ખેતરનો કંકડો -વિભાગ
(૪) અ+ એનુ એ જ, એજન

કિનખાખ પુ+ [ફા કમ્ખાવ] જરીણાના
વણાટનું એક ભાતનું કાપડ (૨) કંસખ

કિનાર (-રી) સ્ત્રીં [ફા] ધારનો ભાગ, કોર

(૨) વચ્ચે પર મૂકવાની કોર (૩) કિનારો
-રો પુ+ કાઠો, તટ

કિન્નર પું+ [સ] એક ભતનો દેવ, કુખેરનો ગણ.
ઠકંઠ વિ+ ઠકંઠા (-ઠી) વિ+ સ્ત્રીં કિન્નર
જેવા મધુર કહવાળી. -રી સ્ત્રીં કિન્નરની
સ્ત્રી (૨) સાગળી -રેશ પુ+ (મ) કુખેર
કિન્નો, -નાખોર ભુઓ કીનો. -નાખોર
કિકાયત સ્ત્રીં [જ] અચત (૨) વિ+ ભુઓ
કિકાયતી [-પહું = સગત પહું] -તી વિ+
કાયદા પહત, સગત

કિમ અ+ [સ.] ભુઓ કેમ -મે અ+ કેમેયે
કિયું વિ+ (૨) સ+ કયુ ? (ચ) [કિયે મોઢે =
શું જોઈને ? શી આખર કે શોભાથી ?]
કિરકોલ (-ળ) વિ+ [મ] પરચૂરણ (૨) અ+
છૂટક, થોડે થોડે કમીને

કિરણુ ન+ પુ+ [સ] તેલની રેખા, રક્તિ
ઠમચ વિ+ કિરણોથી ભરેલું, જળકટું. ઠમાલી
પુ+ (સ) સૂર્ય ઠવંતું, -ણાળ વિ+
કિરણવાળુ [કર્તાર

કિરતાર પુ+ [સ કર્તા] સ્થિતો કરનારો -સપ્રા;
કિરપા સ્ત્રીં ભુઓ કૂપા (૫)

કિરપાણુ સ્ત્રીં [સ કૂપાળ] (શીખો ધર્મ-
વિહન તરીકે રાખે છે તે) એક હથિયાર

કિરમ નર્ગિ, મ, સ કુમિ, જા કિર્મિ કમ
કિરમજ પુ+ [અ કિર્મિજ, હં કિર્મિજન, સ

કુમિજ ?] એક ભતનો કાંડો (૨) એમાથી
નીકળતો કિરમજ -રાતો રગ અને હવા -છ

વિ+ કિરમજના ગગનું, ઘેરું લાલ [કિરમાણી
કિરમાણી (-ની) અજમો પુ+ ભુઓ 'અજમો

કિરમાણી પું+ પીલુ રાગ

કિરાત પુ+ [સ] પહાડી જગતી લોકોની એક
ભાત (૨) એ ભતનો માણસ, ભીલ. -તિની

સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ, જટામાસી -તી સ્ત્રીં
કિગતવીં સ્ત્રી; ભીલકી (૨) [સ] પાર્વતી, દુર્ગા

કિરાયું ન+ [જ] ભાડું -ચાદાર વિ+ ભાડે
રહેનાર -રાખનાર (૨) પું+ ભાડૂત

કિરીટ પું+ [સ] મુગટ, તાજ (૨) એક નક્ષત્ર
-ટી વિ+ કિરીટવાળુ (૨) પું+ રાત (૩)
[સ] અર્જુન

કિર્ વિં [ન, (૨૫૦)] વાસની ઝાડીવાળું, ગીચ
 (૨) અં પક્ષીનો એવો અવાજ
 કિલ અં [સ] ખરેખર
 કિલકાર પું [સં, કિલ + કાર, ઠિં.] આનંદ-
 ભર્યો કલઅલાટ (૨) આનંદની કિલકારી ઠંડું
 અં કિં કિલકાર કંઠે -રી સ્ત્રીં ભુઓ
 કિલકાર (૨) તીણી ચીસ કે પોકાર [કિલ-
 કારીઓ કરવી = કોઈની મનકના આનંદમાં
 કિલકારુ કિલકારી પાડવી, મારવી =
 (નેરથી) કિલકારુ - ચીસ પાડવી]
 કિલકિલ સ્ત્રીં [સ] (-વં) પક્ષીઓ એકીસાથે
 બોલવાથી થતો કિલકિલ એવો હર્ષભર્યો
 અવાજ ઠંડું અં કિં [સ કિલકિલાય,
 પ્રા કિલકિલ] કિલકિલ અવાજ કરવો (૨)
 આનંદમાં આવવું ઠંડું (-લા)કાર પું કિલ-
 કિલાટ (૨) શોરખકોર, કોલાહલ -લાટ (-ર)
 પું પક્ષીઓનું કિલકિલ એમ કરવું તે (૨)
 હર્ષવનિ [હાવભાવ
 કિલકિ ચિત્ત નં [સ] નાચિકાના શૃંગારનો એક
 કિલામના સ્ત્રીં [સ કલમના, પ્રા કિલામણા]
 ખીસા દુખ (નૈન)
 કિલાવો પું [ફા કલાવા] હાથીને ગળે લટકવું
 દોરવું, જેના ગાળામાં પગ ભેરવીને મહાવત
 હાથીને ચાલવા વગેરેનો ઇશારો કરે છે
 કિલેવર સ્ત્રીં [ઈ ફલાવર ઉપરથી? સરં
 મ કિલાવર = કાળીનું પત્તું કે કલવ?]
 ગણકના પાનાની આગમાંથી ફૂલની ભાન
 કિલ્ખિ (-લ્ખિ) પ [સ], કિલ્ખિ (પ) નં પાપ
 (૨) અપરાધ, દોષ (૩) ગેગ, માદગી [કિલકાર
 કિલ્લાણુ નં [૨૫૦, મ] પક્ષીનો હર્ષધ્વનિ,
 કિલ્લી સ્ત્રીં, ઠંદાર પું ભુઓ 'ખીલી, ઠંદાર'
 કિલ્લું નં [સ કીટ + લ] અનાજમાં પડતું
 એક જીવડું, ભોટવું
 કિલ્લો પું [અ કિલજહ] કોટ દુર્ગ -લ્લેદાર
 પું કિલ્લાનો ઉપરી અમલદાર (૨) કિલ્લાનો
 કબજે ધરાવનાર કે તેનું રક્ષણ કરનાર સૈનિક
 -લ્લેખ દી (-ધી) સ્ત્રીં શત્રુની સામે રક્ષણ
 મળે એવું બાવકામ -કિલ્લો કરવો તે (૨)
 કિલ્લાનું બાવકામ

કિલ્લિય નં [સ] ભુઓ કિલ્લિય
 કિગોર વિં [સં] નાની ઉંમરનું, સગીર (૨)
 પું ૧૧ થી ૧૫ વર્ષ સુધીની ઉંમરનો છોકરો.
 -રાવસ્થા સ્ત્રીં કિશોર વય કે સ્થિતિ -રી
 સ્ત્રીં કુમારી, ૧૧ થી ૧૫ વર્ષની છોકરી
 કિશોર યુગળ પું એક યૌવવિ
 કિગોરી, -રાવસ્થા સ્ત્રીં [સ] ભુઓ કિશોરમાં
 કિશત (-સ્ત) સ્ત્રીં [ફા] શેતર નનો એક દાવ,
 શેહ (૨) ખેતી, વાવેતર
 કિસ્તી (-સ્તી) સ્ત્રીં [ફા] હોડી
 કિષ્ટિ વા સ્ત્રીં [સ] (મ) સુશીલની રાજધાની
 કિસ સં [હિ] + કોણ ? શુ ? (આય પં)
 કિસખત પું [આ] મસક ઊંચકતા સિરતીઓ
 પોતાની હાખી કેડ અને થાપા ઉપર પહેરે છે
 એ ચામડું
 કિસમ સ્ત્રીં [અ કિમ્મ] ભત, પ્રકાર, રીત
 કિમમિસ સ્ત્રીં [ફા કિમિમજ] નાના દાણાની
 એક ભાની સૂકી ટાક
 કિસલય નં [સ] દુપળ
 કિમાન પું [હિં, સ કુમાણ] ખેડૂત
 કિસ્ત સ્ત્રીં [ફા] મહેસૂલ વગેરેનો હપતો (૨)
 મહેસૂલ, કીસ (૩) ખડણી, કર (૪) ભુઓ
 કિસ્ત ઠંધી સ્ત્રીં નંધા કરવા -કિસ્તથી
 રકમ આપવી તે
 કિસ્તી સ્ત્રીં ભુઓ કિસ્તી
 કિસ્મત નં [અ] નસીખ
 કિસ્મો પું [અ] કહાણી, અદ્ભુત કથા -ખનાવ
 (૨) કલ્પિત વાર્તા [-ઉકાવવો, જોડાવવો =
 યુક્તિ કરવી, બુદ્ધી કાઢવો -કિસ્મો = યુક્તિ
 રચવી]
 કિહાં અં (પ) ભુઓ ક્યા
 કિંકર પું [સ] ચાકર ઠંધ નં
 કિંકરી સ્ત્રીં [સ] દાસી, ચાકરી
 કિંકર્ત (-ર્ત) વ્યતા સ્ત્રીં [સ] કર્તવ્ય સું છે તેવો
 પ્રશ્ન ઊઠે એવી દશા -મૂઠ વિં કિંકર્ત વ્યતાથી
 મૂઠ -મૂઝાયેલું
 કિંકિણી સ્ત્રીં [સ] નાની વટકી, વૂંચરીવાળો
 કંઠારો, કાચી (૩) કે કણ, કાગડવાળું વલય,
 ૧ -ણાટ પું કિંકિણીના જેવો ખણખણ અવાજ

કિંગલાલું અંકિં [બુઓ કીકલાલું] આનદમાં
આવી જતુ, ખૂબ ખુશી થતું -હુ નં
કિંગલાલું તે (૨) કિંગલાલાનો હર્ષધ્વનિ
[કિંગલાલું ચડતું = આનદ મસ્તીમાં આવી
જતુ]

કિચિત્તુ વિં [સ] થોડુંક (૨) અં સહેજ, જરા
-કર વિં કિચિત્તુ કરે એવું ઓમત્ર વિં
(૨) અં કિચિત્તુ જ

કિ હરગાર્દન નં [જર્મત] ગમ્મત સાથે જ્ઞાન
આપવાની બાળશિક્ષણની એક પદ્ધતિ

કિંતુ અં [સ] પરત્ત, તોપણ

કિંપુરુષ પું [સ] કિભર (૨) પ્રાચીન કાલની એક
જગલી નતનો પુરુષ (૩) વર્ણસક - નીચ -
તુરંગ માણસ

કિંબહુના અં [સ.] વિશેષ (કહેવા)થી શું ?
કિંમત સ્ત્રીં [બુઓ કીમત] મૂલ્ય, બદલો, વળતર
(૨) કર, ખૂબ લેખુ [-આંકની = મૂલ્યની
અટકળ કે આકળી કરવી -કરવી = મૂલ્ય
દેરવલુ (૨) કંઠ કંઠી - થવી = પરીક્ષાથી મૂલ્ય
નક્કો થવુ (૨) [કટાક્ષમાં] આખર ઓછી થવી,
પોત જણાઈ આવતુ -પહવી, -ખેમ્પવી =
મૂલ્ય આપવાનું હોવુ, કિમત હોવી -મૂકવી =
કિમત હાવવી કે વગર પર લખવી, કિમત
પાડવી]

કિ વદંતી સ્ત્રીં [સ] લોકવાયકા અશ્વ

કિયા અં [સ] અથવા

કિયુક પું [સ] ખાખરો

કીકરો પું [ન કિંકરો] કરસી ટાકણું, વીજણું [કા]

કીકરો પું (રાનીપગમાં) મહેમાન

કીકલાલું અંકિં [સ કિલકિલ પરથી] કિંગલાલું

કીકલી સ્ત્રીં, -લો પું નાનો કીકો ને કીકી

કીકી સ્ત્રીં નાની બાળકી (૨) [સ કીકા ? પ્રા.

કીવા] આખની પૂતળી -કો પું નાનો બાળક

કીય. ૦૬ પું [હિં, મ કિચડ, સ ચિકિલ ?]

કાદવ [રાતનો સાળો]

કીયક પું [સ] પોલો વાસ (૨) [સં.] વિરાટ

કીયડ પું [બુઓ કીય] કાદવ

કીયે [સ ક્રૂત, પ્રા. કિન્નિજમ] કરવામાં આવે;

કરો (વિચર્ય ૩૫) (૫)

કીટ વિં [પ્રા કિટ્ટ = કહેતુ, વર્ણવતુ ?] બરાબર
પાઠે - મોઢે કરેલુ (૨) પૂરુ માહિતગાર, કાબેલ
(પ્રાય કિંવિં કે કિયાપૂર્તિ તરીકે આવે છે.
જેમ કે કીટ કરતુ; -હોલું, -થણું)

કીટ પું [મ કિટ્ટ] મેલ, કાટ (૨) કચરો, કસતર;
કીટ (૩) ગઢો, ગાઠ

કીટ, ૦૬ પું [સ] કીડો, જતુ ૦ (-૬) ખડુ વિં
કીડાથી ખવાયેલુ ૦૬ વિં કીડાઓનો નાશ
કરે એવું ૦ભોજ વિં કીડા ખાઈને જીવનારું
(૨) પું તેવું પ્રાણી ૦ખમર (-રી) ન્યાય પું
કિવદંતી પ્રમાણે ભમરીના હાખના લયથી
કીડો તેવું સ્મગલ ચર્ચા કરીને ભમરી થઈ જાય
છે તે ન્યાય, જે વગરનું વધારે ચિતન થાય તે
વસ્તુના ગુણ આપણમાં આવે જ એ ન્યાય
૦માર પું જેના ફલમાં કીડાઓને મારવાનો
ગુણ છે એવી એક વનસ્પતિ

કીટલી સ્ત્રીં [હ] ચાદાની

કીટિયુ નં [સ કાટ ઉપરથી] લાકડાની ચીપટ
(૨) વિં બુઓ 'કીટી મા

કીટી સ્ત્રીં [બુઓ કીટ પ્રા કિટ્ટી] કમા જે
(સામિયાની કચ્ચ કે પાદડીનો ભૂંડો ઇં) કરતર
વળગી રહેલું હોય તે -ટિયુ વિં કીટીવાળું
કીટું નં [સ કિટ્ટ] ધીને તાન્યા પછી નીચે
ભરતો કચરો

કીટો, ૦૬ પું [સ કિટ્ટ] કીટો કે નળિયા
પકવતા પીગળીને ગઢો ચડ ગયેલી માટી (૨)
બળી - પીગળીને હરેલો કાઢી જતું કચરો (૩)
ધાતુના પદાર્થો, ઘણા તાપથી રસરૂપ થઈ બંધ
લયકે તે (૬) આવળના લાકડાનો ગાંઠવાળો કંડો
કીડ સ્ત્રીં [સ કીટ, પ્રા કીડ] કીટ, ઉવ (૨) એ
રોગ, દાદર, ઊંદરી ઇત્યાદિ (૩) ખજવાળ, ચળ
૦ખડું વિં બુઓ 'કીટ' મા

કીડિયારુ નં [કીડી ઉપરથી] કીડીઓનું દં
[-ઊભરાવું = કીડીઓ મોટી સંખ્યામાં એકઠી
થવી કે દરની બહાર આવવી (૨) [લા] લોકોના
ટોળેટોળા ભમવા -પૂરતું = કીડીઓના દર
આગળ લોટ પૂરવો]

કીડિયુ નં [કીડી ઉપરથી ? કે કીડ પરથી ?]
ખૂબ નાનો કાચનો મણકો -ચાસેર સ્ત્રીં

મેઁ - કહી -યાહાર પુંઁ પ્રીતિયાના હાર
 દીડી સ્ત્રીં [સં કીટિયા, પ્રા. કીટી, કીટિયા]
 એઁ પ્રીતિયા હવ-નુ પ્રીડીઓ ઊભરાવી
 = અમ પ્ય માણસો ટોળે વળવા. પ્રીડીઓ
 ચરવી=(કામ કરતા) કટાળો ચઢવો, અણગમે
 હોવો પ્રીડી ઉપર કટક=નાના હેતુ માટે
 મોટો ખટાટોપ, નકામે ને વધારેપડતો ખોટો
 પ્રયત્ન દીડીના મોંને(-માં) કાલિંગહું
 =માથા કળતા પાપડી મોટી લેવા અર્થમાં,
 ગન બહારનું પ્રીડીને પાંખો આવવી=
 વરગાદની આગાહી થવી (૨) નવી શક્તિ
 આવવી દીડીનો કુંજર, વાધ=૨૪૫ ગ૪
 (કવ), ઝાગનો વાન કવો.] ઠક થવો પુઁ
 પ્રીડી, ટવો કે નેના જેવો ટવનુ ઠમ-
 (-મ)કોડી સ્ત્રીં પ્રીડી, મોકોડી ઇત્યાદિ
 હવનુ ઠવેગ પુઁ પ્રીડીના જેવો-પ્રીમો વેગ
 પ્રીડો પું [સં કીટ, પ્રા. કીટ] પેટે ચાલનારો
 નાનો ટવડો [દીડા પરવા=પ્રીડા પદા થવા,
 સહુ દીડા સળવળવા = [લા] બોલ્યા
 જિનાન રહેવાવું] - હામાર(-રી) સ્ત્રીં એઁ
 પાખી (૨) એક વનસ્પતિ, પ્રીડમાઁ
 પ્રીધ સં કું (૫) બુઓ પ્રીધ, ક્યું
 પ્રીધ મંડિં [સં. જૂત] ક્યું ('કરુ'ના ભૂત
 ઝાગનુ એક રૂપ, બહુધા સુત નક)
 પ્રીધું સંકિં [મ કીર્તિયુ, પ્રા. કિત્ત=કહેલું
 ઉપરથી ?] ક્યું ('કહેલું'ના ભૂતઝાળ માટે
 વપરાનુ એક રૂપ [ગપે એલુ, દશીલુ
 પ્રીનો પુઁ [ફા] વિઁ, અટસ -નાખોર વિંકીનો
 પ્રીખરી સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ
 પ્રીમ નં એઁ પખી
 પ્રીમત સ્ત્રીં [અ] બુઓ કિમત (શં ૫૦ ઇં
 માટે પણ) -તી વિં [ફા] ભારે કિમતનું
 પ્રીમિયો પુઁ [અ કીમિયા] હલકી ધાતુને
 પ્રીમતી બનાવવાની શુભ રસાયણવિદ્યા (૨)
 [લા] ઇલમ, યુક્તિ(૩)સહેલાઈથી ધણુ કવ્ય
 મળે અથવા કાયદો થાય એવો ઇલમ-ધવો
 અથવા વસ્તુ -યાગર પુઁ [ફા] પ્રીમિયો
 ઝગી ભાણારો આદમી (૨) કળાવાન-
 યુજિયાન આદમી (૩) ધુતારો

પ્રીર પુઁ [સં, કે.] પોપટ [સગીન
 પ્રીર્ય સ્ત્રીં [હિં] કર્ય, ઘણો નાનો કકડો(૨)
 પ્રીરત સ્ત્રીં (પ.) બુઓ પ્રીર્તિ ઠન બુઓ
 પ્રીર્તન. ઠનિયાં નં બં વં કાસીમેહ,
 પ્રીર્તન કરવાના હખછખિયા ઠનિયો પુઁ
 પ્રીર્તનકાર
 પ્રીરદમન નં [હિં] એક ઝેંગ વનસ્પતિ-
 ઔપધિ
 પ્રીર્ત(-ર્ત)ન નં [સં] યગોગાન, શુણુપ્રીર્તન
 (૨) ગાયન અને સંગીત સાથેનું ઈશ્વરનું
 શુણવાર્ણન ઠકાર પુઁ પ્રીર્તન કરનારો આદમી,
 હરદાસ
 પ્રીર્તનીય વિં [ન] વખાણવા જેલુ
 પ્રીર્તિ, -ર્તિ સ્ત્રીં [સ] ખ્યાતિ, નામના
 ઠ(-ર્તિ)ર વિં ખ્યાતિ કળના ઠત વિં
 [સ] પ્રખ્યાત, નાણીલુ ઠ(-ર્તિ)વજ પુઁ
 પ્રીર્તિરૂપી ધન ઠ(-ર્તિ)માન વિં પ્રીર્તિવાળું,
 નામાઝિત ઠ(-ર્તિ)વત વિં પ્રીર્તિમાન
 ઠલેખ પુઁ પ્રીર્તિનું મૂલ્ય કે વર્ણન કરતો
 લેખ ઠ(-ર્તિ)સ્થંભ પુઁ પ્રીર્તિ કળા (કે
 કાયમ ગળખા) માટે રોપેલો કે ચણેલો મ્તભ
 -મિનારો, મમણસ્તભ
 પ્રીલ પુઁ (ગાકાની) મળી (૨) [સ] મેખ, ખૂટો
 (૩) દોઝ બાધવાનો ખીલો. ઠક નં મેખ,
 ખૂટો(૨)દોઝ બાધવાનો ખીલો(૩)એક તાત્ત્વિક
 દેવતા(૪) મગ્નો મધ્ય ભાગ(૫)સામા મગ્નો
 શક્તિ કે પ્રભાવનો નાશ કરનારો મગ્ન(૬)
 ન્યોતિય પ્રમાણેનો એક સ્વત્સંગ, જેમા
 બધા અમગલોનો નાશ થઈ સર્વત્ર મગલ
 અને સુખ થાય છે (૭)એક રતોત્ર(૮)ધરી
 ઠકાસ્થિ નં જેની વચ્ચે કરોડરતનુ હોય
 છે તે કરોડની હાડમાળાનો બીજો ભણકો
 પ્રીલવો પુઁ [બુઓ પ્રીલ] પ્રીલીનાર
 પ્રીલી સ્ત્રીં [સ કીલ, પ્રા. કીલ ઉપરથી ?]
 પ્રીકી -લો પુઁ પ્રીકી
 પ્રીલી સ્ત્રીં [હિં, સં કીલ=મેખ ઉપરથી]
 ક્યી (૨) તિન્નગ, નાણાની પેટી ઠકાર પુઁ
 જેની પાસે ક્યી રહેતી હોય (કિલો, તિન્નેરી,
 ઇત્યાદિની) તે આદમી, કિલીદાર

કીશ પું [સ] વાહરો (૨) સૂર્ય ૦પણું પું
 એક વનસ્પતિ, અપામાર્ગ [ભન્ન]
 કીસ સ્ત્રી [ભુઓ કિસ્ત] મહેસૂલ, સરકાર
 કુ અં [સ] નામ પૂર્વે આવતા 'અરામ, હલકું,
 નિહિત, પાપી' એવો અર્થ સૂચવે ઉદાં
 કુમાર્ગ (૨) સ્ત્રી પૃથ્વી
 કુકરેકુંક નં ભુઓ કુંકરેકુંક [કુકર્મ કરનારું
 કુકર્મ નં [સ] ખોટું-અરામ કર્મ -મર્મિ વિં
 કુકરપના સ્ત્રી [સ] ખોટી-અરામ કલ્પના
 કુકવિ પું [સ] અરામ કવિ
 કુકુંટ પું [સ] કુંકો
 કુક્ષ(-ક્ષિ) સ્ત્રી [સ] કૂખ
 કુખ પું [ભુઓ 'કુશ'] + ક્ષ (કૂખ નહિ)
 કુઆમ નં [સ] રામ, બ્રાહ્મણ. નદી ઇં
 વિનાનુ કે જરૂરિયાતની વસ્તુઓ જ્યાં ન મળે
 એવું અરામ - નકામું ગામ [ઊલટું
 કુધડ વિં [કુ (સ) + (સ વટ)] સુધડથી
 કુચ પું [સ] સ્ત્રીની છાતી, સ્તન
 કુચકુચ સ્ત્રી (૨વં) ગુચપુચ કાનમાં વાત કરવી તે
 કુચાલ સ્ત્રી [કું + ચાલ] કચાલ, અરામ વર્તણૂક
 કુચિત્ર વિં [સ], -ત્રું વિં કંદરુ
 કુચુમાર પું [સ] (સ) એક પ્રાચીન કામરાસી
 કુચિયો પું [સ] કુચ પરથી] સ્તન ઢાંકનારો
 વસ્ત્રનો લાગ [ચેષ્ટા
 કુચેષ્ટા સ્ત્રી, -ષ્ટિત નં [સ] ખોટી-અરામ
 કુચિત, કુછીત વિં + ભુઓ કુચિત
 કુછંદ પું [સ] અરામ છંદ-વ્યસન કે ચસકો,
 લ'પટપણુ -દાઈ સ્ત્રી + કુછંદીપણું -દી
 વિં કુછંદ ચડેલું
 કુજ પું [સ] એક ગ્રહ; મગળ (૨) જાડ(૩)
 [મં.] નરકાસુર. ૦વાર પું મંગળવાર
 કુજાગ સ્ત્રી [કું + જાગ (જગા)] નહારી જગા
 કુજોગ પું [કું + જોગ] કુયોગ
 કુટજ પું [સ] એક જાડ
 કુટારો પું ભુઓ 'કુટાવું' મા
 કુટાવું અં કિં [ભુઓ કૂટવું] 'કૂટવું' તું
 કર્મણિ (૨) ટિચાવું, અથડાવું (૩) [લા] સજ
 ન પડવી, કુટારો થવો [કુટાઈ જડું = માર
 ખાવો (૨) અથડાવું ટિચાવું. કુટાઈ મરડું =

નકામા અથડાવું-ટિચાવું] -મણુ નં કુટાવું
 તે, ટિચામણ -રે. પું કુટામણ (૨) [લા]
 માયાકૂટ, પંચાત -વર્ણ સંકિં -કૂટવું તું પ્રેરક
 કુટિ(-ટી), ૦ર સ્ત્રી [સ] ઝૂપડી
 કુટિલ વિં [સ] વાકું, વળેલું (૨) હઠીલું (૩)
 છળવાળું, કપટી ૦તા, -દાઈ સ્ત્રી, ૦પણું નં
 કુટી, ૦ર સ્ત્રી [સ] કુટિ. ઝૂપડી
 કુટુંબ નં [સ] એક આપનો પરિવાર-વંશ
 (૨) બૈરી, છોકરા વગેરે થરના માણસોનો
 સમૂહ (૩) બૈરીછોકરાનો સમૂહ ૦કબીલો
 પું કુટુંબ અને કબીલો. ૦કલહ પું
 કુટુંબમાં કાંસ ૦પરિવાર પું કુટુંબ
 અને પરિવાર -ખિની સ્ત્રી [સ] કુટુંબી
 સ્ત્રી. -ખી વિં કુટુંબતું (૨) કુટુંબવાળું
 (૩) નં, પું કુટુંબતું માણસ
 કુટેવ સ્ત્રી [કું + ટેવ] નહારી ટેવ-આદત
 કુટણી [પ્રા], -ની [સ] સ્ત્રી ફૂટણી
 કુટમિત નં [સ] પ્રીતમતા પ્રેમાલિંગનની ઉપર
 ઉપરથી આવહેલના કંઠી તે
 કુટિમ વિં [સ] નાના પથરાઓ પૂરી ટીપી
 પાકું કરેલું (૨) લાદીથી અથવા રંગબેરંગી
 ચોરસામા જડેલું (૩) પું, નં એવી રીતે
 જડેલી જમીન
 કુકામ નં [કું + કામ] અરામ કે અયોગ્ય કામ
 કુકાર પું [સ] કુહાડો (૨) ફરસી. -રે. પું +
 કુહાડાવાળો, કહિયાણો
 કુહ(-ર) પું નં [ભુઓ કુરતું] પહેરાણ
 કુહપ(-વ) નં [સ] ૧૨ મૂઠી અથવા ૧૬
 તોલાવું એક માપ [નં કુહલું
 કુહલી સ્ત્રી [સ] કુદ, પ્રા કુહ] કુલડી, કુહલી -લું
 કુહવ નં [સ] ભુઓ કુહપ
 કુહ તર પું [સ] કુહવ, પ્રા. કુહુ + સ્વતર] લીતનો
 આતરો, કુહાતરો
 કુહાપો પું ભુઓ કહાપો
 કુહાંતરો (૦) પું ભુઓ કુહંતર (જૈન)
 કુહમલ નં [સ] કળી [કું + મલ
 કુહ ગિયુ [કું + દગ ઉપરથી] અરામ દગવાળું;
 કુણ સં - ભુઓ કોણ? [ગિકાયેલું
 કુણિત વિં + [કુંકિત ઉપરથી] અતરાયેલું;

કુણિયાટવું સંકિં (ચ) જુઓ કુણિયાટવું
કુત(-દ)કું નં [તુ કુતક] હંધુ, ખૂધુ, દંદુ
કુતરિયું નં એક ધાસ, કુતરી
કુતકું પું [સ] ખોટો તકું (૨) ખરાખ વિચા
ઠશાસ્ત્રી પું કુતક કરવામા પ્રવીણ પુરુષ
ઠવારી, -કી વિંકુતકવાળુ કુતકે કર્યા કરનાર
કુટુખ પું [અ કુત્ત] ઘડીના ખીલડો (૨)
કુવતારો ઠવુમા નં [ફા] હોકાયત્ર
કુટુમરા નં એક પક્ષી
કુટુલ નં [સ] અમુક વગુ - નવી વરતુ
જેના ભણવાની ઉત્કેહા, કૌટુક (૨) નવાઈભરી
વગુ - કી વિં કુટુલવાળુ
કુનેલી સ્ત્રી એક વનરપતિ, કુનગી (?)
કુર્તી સ્ત્રી (સુ) દેરની દાતી (૨) જુઓ
'કુતો'મા [-દેવી = દાતી કરવી]
કુત્તો પું [તે કુત્ત] કુત્તો - ત્તી સ્ત્રી [તે] કુતગી
કુત્તિત વિં [સ] વિકારના યોગ્ય, નિહિત (૨)
નીચ, નહાત, અધમ (૩) મેલુ, ગદુ
કુથ પું [મં.] હાથી ઉપર નાખવાની ઝૂલ (૨)
સાદકી, શેતરજી (૩) કથા
કુથો પું ગગળ ખાનારો એક જીવડો
કુદકારો પું ['કુદકુ' ઉપધી] કુદકો
કુદકું નં જુઓ કુતક
કુદરત સ્ત્રી [અ] કુદરતી શક્તિ, નિસર્ગ પ્રકૃતિ (૨)
નતિગ્વલાવ (૩) જોડ, તાકાત - તી વિં
કુદરત સધધી, નૈસર્ગિક, સ્વાભાવિક
કુદાણું અં કિં, -વણું સં કિં અનુક્રમે
'કુદકુ' કમંણિ અને પ્રેરક
કુદાળિયાં નં અંવં નૈયાઓને ખપોરે અપાતુ
(દાગભાતતુ) ભોજન (૨) ભજેયાઓને અપાતુ
ખપોરનુ ભોજન
કુદયિ સ્ત્રી [સ] ખોટો મન - કલ્પના (૨)
ખોટા - ખગખ ખ્યાલથી જોયે તે
કુદ પું + જુઓ કુદો
કુધાન નં [ક + ધાન્ય] હલન પ્રકારતુ ધાન્ય
કુધારો પું [ક + ધારો] ખોટો - ખરાખ વિશી
(૨) મુધારાથી વિરુદ્ધ એવી ખોટી દિશામા
ગતિ [-પડવો = ખોટો વારો ચાલુ થવો]
કુનક્ષત્ર નં [સ] ખરાખ - અપશુકનિયાળ નક્ષત્ર

કુનારી સ્ત્રી [સ] ખરાખ કે કનિયાખોર સ્ત્રી
કુનીતિ સ્ત્રી [સ] ખરાખ નીતિ - પદ્ધતિ કે
આચરણ
કુનેહ સ્ત્રી [અ કુનહ] કુક્તિ, હિંમત (૨) ચતુરાઈ
કુમી સ્ત્રી (ક) હાલ્લી
કુપથ પું [સ] ખરાખ - અનીતિનો માર્ગ
ઠગામી વિં કુપથે જનાર
કુપથ્ય વિં [સ] પથ્ય નહિ તેવુ, આરોગ્યને માફક
ન આવે એવુ (૨) નં પડેજી - કરી ન પાળવી તે
કુપાત્ર વિં [સ] નાલાયક, અનવિકારી (૨)
એઅદ્ય, છધી ગયેલુ (૩) નં ખગખ વાસણ
(૪) કુપાત્ર માણસ ઠગા સ્ત્રી
કુપિત વિં [સ] કોપેલુ, કોવે ભરાયેલુ
કુપુત્ર પું [સ] કપૂત, પુત્ર નામને લખે એવો
દીકરો [પું કંદુ
કુપ્પી સ્ત્રી [સ કૂપી, કૂપી] નાનો કુપ્પો - પો
કુદર નં [અ કુદ] નાસ્તિકતા, કાકંપલુ
કુદરાન નં [અ] કુદર (૨) ખોટું તહોમત, આળ
(૩) ધાધળ, તોફાન
કુખલ સ્ત્રી [જુઓ કુખલ] કૂખડી સ્ત્રી (૨)
ખગખ સ્ત્રી
કુબુદ્ધિ સ્ત્રી [સ] નહારી બુદ્ધિ, જુઆઈ, કપટ
કુબેર પું [સ] (સ) ઇંદ્રના વનનો ભાડાગી - એક
દેવ
કુબોધ પું [સ] નહારી શિખામાણ
કુબજ વિં [સ] ખૂધુ - કૂબડું - બળ વિં
સ્ત્રી ખૂધી - કૂબડી (૨) સ્ત્રી (સ) કૈકેયીની
દાસી - મથરા (૩) કૂબડીની કૂપાપાત્ર કે સની
એક દાસી
કુભારલ સ્ત્રી [કુ + માર્યા] નહારી સ્ત્રી (૨)
કનિયાખોર સ્ત્રી, કંકશા (૩) કૂવડ
કુભાવ પું [સ] જુઓ કભાવ
કુભાંડ નં [સ કુ + મઢ, ઉપધી] જૂઠું
તહોમત, આળ (૨) તરકટ ઠખોર વિં કુભાંડ
કર્યા વિના જોને ચેન ન પડે એલુ, કુભાંડી - ડી
વિં ઢોળી, વેવધારી, તરકટ કરનાર (૨) ખોટો
આરોપ મૂજનાર
કુમ સ્ત્રી [તુર્કી] મદદ [કુમકે આપણું =
મદદ કરવા પહોચવું કુમકે ઊભા રહેણું =

પડખે મદદમા રહેલું] ૦પત્ર નં ભલાભાણ-
 પત્ર -કી વિં કુમક સખધી
 કુમકુમ નં ભુઓ કુકુમ, કકુ
 કુમતિ સ્ત્રીં [સ] નહારી મતિ
 કુમરકલા નં એક પક્ષી
 કુમળું વિં [સ કોમલ]ભુઓ કોમળ ૦કલાર
 જેહું = ખૂબ કોમળ -ખાશ સ્ત્રીં કુમળાપણું
 કુમાતા સ્ત્રીં [સ] ખરાય માતા, સતતિ પ્રત્યે
 વાતસલ્ય કે કુશળના લાન વિનાની માતા
 કુમાન નં [સ] અપમાન
 કુમાર પું [સ] પાંચ વર્ષની ઉમ્મરનો બાળક
 (૨)યુવાવસ્થા અથવા એની પહેલાની અવસ્થા-
 વળો છોકરો(૩)પુત્ર(૪)રાજપુત્ર ૦પાલ(-ળ)
 પું (સં) યુજરાતનો ચાહુચવંશી રાજા
 [આચાર્ય હેમચંદ્રના ઉપદેશથી તેણે જૈન
 ધર્મનો અગીકાર કર્યો હતો] ૦મ દિર નં
 પ્રાથમિકકેળવણીની શાળા -રિડા, -રી સ્ત્રીં
 બાર વર્ષ સુધીની કન્યા (૨)કુંવારી કન્યા(૩)
 રાજકુંવરી (૪) પુત્રી
 કુમાર્ગ પું [સ.] નહારો-આહો રમ્મો (૨)
 અધર્મ(૩)કુછદ -ર્ગી વિં કુમાર્ગે જનાર
 કુમારિસદાર પું [મ કમાવીસદાર] મહેસૂલ
 ઉવરાવનાર આદમી, મહેસૂલી અમલદાર,
 મહાલકારી
 કુમાશ સ્ત્રીં[જ] સુવાળપ, નરમાશ (કાપડની)
 (૨) સદાઈદાર વણદ
 કુમિત્ર પું [સં] નહારો-મિત્રધર્મથી ઊલટો
 ચાલનાર મિત્ર
 કુમુદ નં [સ.] ઘોણું કમળ; પોચાણું ૦નાથ,
 ૦પતિ, ૦ખધુ પું ચંદ્રમા -દિની સ્ત્રીં
 કુમુદના ફૂલનો વેલો (૨) ઘણા કુમુદવાળી
 જગા-પુષ્કરિણી ધં. -દત્તી સ્ત્રીં ભુઓ
 કુમુદિની (૨) વિં સ્ત્રીં આચતા શ્રુતિનો
 એક પ્રકાર (સગીત)
 કુમુદ્રા સ્ત્રીં [સં] ખોટો સિક્કો
 કુમેદ પું [જ કુમેત, હિ કુમેત, મ.
 કુમારેત, કુમેત] કાળાશ પડનો ઘેરો લાલ ઘોડો
 કુમેર પું [સ] દક્ષિણ ધ્રુવ ૦જ્યોતિ પું,
 સ્ત્રીં દક્ષિણધ્રુવમા જોવામા આવતી જ્યોતિ

કુયોગ પું[સ] (અહનો) ખરાબ યોગ(૨)કવખત
 કુરકુટ પું + [ભુઓ કુકુટ] ફૂંકો
 કુરકુર પું [પ્રા (રવં)]કુરકુરિયાને ખોલાવવાનો
 ઉદ્ગાર (૨) દાત વડે થોડું થોડું કરડવાથી
 જે અવાજ થાય છે તે -રિથુ નં[સ કુર્કો]
 કુતરાતું નાનું બચ્ચું, ભટોળિયું
 કુરઘોડી સ્ત્રીં છોકરાની એક રમત
 કુરતની સ્ત્રીં [ભુઓ કુરત] મુસલમાન
 સ્ત્રીઓનું કુરતુ (૨) મચ્છરદાની
 કુરતુ નં [હિં] કુરતુ, પહેરણું
 કુરન(-નિ)સ સ્ત્રીં [ભુઓ કુર્નિશ] નમીને
 -જૂકીને સલામ કંબી તે
 કુરખ(-વ)ક નં [સ] એક ફૂલઝાડ
 કુરખાન વિં [જ] બલિદાન તગકે સમર્પેલું
 (૨) ન્યોછાવર ફૂલ -ની સ્ત્રીં કુરખાન થયું
 કે કરવું તે, બલિદાન [ટિટોડી
 કુરર પું [સ] એક પખી, ટિટોડો -રી સ્ત્રીં
 કુરવક નં [સ.] એક ફૂલઝાડ, કુરખક
 કુરસીનામું નં [પા] પેદીનામું
 કુરગ પું [સ] હરણ, મૃગ ૦છી, -ગી સ્ત્રીં
 હગણી, મૃગી
 કુરાજ, -જથ [સં.] નં ખરાબ ગત્ય
 કુરાણ સ્ત્રીં [ક + રાણ] ભુઓ કરાણ નાખુગી
 કુરાન નં [જ] મુસલમાનોનો મુખ્ય ધર્મગ્રંથ
 ૦(-ને)શરીક નં કુરાન (માનવાચક)
 ૦ખાની સ્ત્રીં કુરાન વાચવું તે -ની વિં
 કુરાનતું, કુરાન સખધી (૨) કુરાન ઉપર
 વિશ્વાસ કરનાર (૩) પું મુસલમાન
 કુરીતિ સ્ત્રીં [સ] ખોટી ગીત
 કુરુ પું [સ] (સ) પાડવઢોરનો પૂર્વજ(૨)
 અર્ચાચીન દિલ્હીની આબુબાલુના પ્રદેશનું
 પ્રાચીન નામ ૦ક્ષેત્ર નં (સ) દિલ્હીની
 પાસે આવેલું એક વિશાળ મેદાન જ્યાં પાડવ
 ઢોરનો વચ્ચે યુદ્ધ થયું હતું
 કુરુપ વિં [સ.] કદરુ. ૦તા સ્ત્રીં -પી વિં
 કુરુપ [સલામ, કુરનિસ
 કુર્નિશ સ્ત્રીં [તુર્કી] નમીને-જૂકીને કરેલી
 કુલ વિં [જ કુલ] એકંદર, બધું મળીને થાય
 એટલું (૨)તમામ ૦કુલાં વિંકુલઅખત્યાર

ભોગવતુ (૨) અંગત, ખાસ (૩) અં કુલ
અખત્યાર સમેત ૦ઝપટ અંબધુ મળીને કુલ
કુલ [મ]—ખ નં કુટુંબ, વગ(૨)ખાનદાની,
કુલીનતા(૩)ટોળું, ભૂથ(૪)અસીલ (વધીલનો)
૦(-ખ)મર્યાદા સ્ત્રીંકુલની મર્યાદા—લભ્ય
૦ક્ષય પું કુળનો નાશ ૦ચુરુ પું કૌટુંબિક
અચરા વશપરપરાના ચુરુ ૦ક્ષ વિં કુળનો
નાશ કંઠે એવુ ૦(-ખ)દીપક પું કુળને
દીપવનારો પુરુષ (૨) પુત્ર ૦(-ખ)દેવ પું,
૦(-ખ)દેવતા પું ખં વં, સ્ત્રીં કુળનો
ધટદેવ ૦(-ખ)દેવી સ્ત્રીં કુળની ધટદેવી
૦(-ખ)વમ પું વગપરપરાથી ચાલતો
આવેલો વિરાટ વમ—આચાર ૦નાયક પું
કુલપતિથી ખીન નખરનો વિદ્યાપીઠનો
અધિકારી, 'વાઇસ—એસેલર. ૦પતિ
કુટુંબનો—કુળનો વડો(૨)૧૦,૦૦૦ ગિળ્યોને
ખવાડનાર અને ભણાવનાર અધિ (૩) વિદ્યા
ખી.ને. મેટ્રામા મેટ્રો પદવીમાગી, 'એસેલર'
૦પર્વત પું જુઓ કુલાચલ. ૦યોગિની
સ્ત્રીં પત્ની ૦વધુ સ્ત્રીં સાગ કુટુંબની વધુ
—સ્ત્રી ૦વિજ્ઞાન નં પ્રાણી અથવા વનરપતિ-
વિગેમનો ભત્રીય વિકાસક્રમ અથવા ઇનિટાસ,
'કાઇલોપેની' ૦મત નં કુળનું વિરાટ મત
૦સ પ્રદાય પું કુળમા વગપરપરાની ચાલતો
અવેલો સ પ્રદાય—ગીત કે આચાર ૦હીન
વિં કુળ વિનાનું, અકુલીન
કુલ(-ખ)કણી પું [મ] જુઓ કુળકણી
કુલકણી નં [મ] અપલક્ષણ, ખોડ(૨)કુટુંબ
—છુ વિં કુલક્ષણવાળું
કુલકા સ્ત્રીં [સ] ખરાબ ચાલની સ્ત્રી
કુલકી (લ) સ્ત્રીં [દે કુલક] કુલકી જેવું નાનું
માટીનું વાસણ, ચડવો(૨)સોનું કેપુ ગાળવાનું
એક પાત્ર(૩)ચુદનો ભાગ (જેમાંથી મળ ખહાર
આવે છે) [કુલકીમા ગોળ ભાગવો =માલો-
માલ્ય સમગ્ર લેવું (રાહિતને લેખત્યા વિના)]
કુલકી સ્ત્રીં [હિ] ધીન અગર ખીલ કોઈ ધાતુ
અથવા માટીની ભૂગળીમા ભરી ખરકમા
હારેલું કુંથ, મલાર્ક, અથવા રાખત
કુલંગ નં [મ કુલિંગ?] એક પક્ષી

કુલંજન નં એક વનરપતિ—ઔષધિ
કુલાચલ(-ખ) પું [સ] મુખ્ય પર્વત (મહેન્દ્ર,
મલય, સહ્ય, શક્તિમાન, અક્ષ, વિંધ્ય અને
પરિયાત એ સાત)

કુલાચાર પું [સ] કુલધર્મ, કુળનો આચાર
કુલાધીશ પું [સ] કુળનો મુખ્ય પુરુષ
કુલાઓ પું [અ ?] ભૂશિરની જમીન(૨)ખોયનો
કાપ [અભિમાન
કુલાભિમાન નં [મ] પોતાના કુળ વિષેનું
કુલાલ પું [સ] કુભાર
કુલાગના સ્ત્રીં [મ] કુલીન વરની (મુશીલ) સ્ત્રી
કુલાગાર પું [સ] કુળમા અગાર જેવો નીવડેલ
આદમી

કુલિર પું [સ] કરચલો
કુલિ(-કી)શ નં [સ] ધંદુ અમ—વજ
કુલી પું [તુર્કી] લાઠી બીચકનારો, મનુ
કુલીન વિં [સ] ઊંચા કુળનું ખાનદાન ૦તા
સ્ત્રીં, ૦પણુ નં [એક દે
કુલો(-કલો) અં [અ કુલ્લ] જુમલો, મન્વાળો,
કુલેર (ગે) સ્ત્રીં [કે કુલ્લરી] ધીંગાળ સાથે
એળેલો બાજરી વગેરેનો કાચો લોટ—એક ખાદ્ય
કુલોડેટ પું [મ] કુલનો ઉચ્છેદ—નાશ
કુલોદ્ધાર પું [મ] કુલનો ઉદ્ધાર—ઉત્કર્ષ
કુલ્યા સ્ત્રીં [સ] મુશીલ સ્ત્રી (૨) નાની નદી,
નહે અથવા ઝગલુ

કુલ્લી (કુ) સ્ત્રીં જુઓ કુલકી (૨) નાનું કુલ્લ
—કુલ્લ નં ધીતેલ ભરવાનું ચામડાનું મોટું
પાત્ર [કુલ્લામાં હાથ સુકાવવો, મેલા-
વવો = મોટી લાલચો આપી ભોળવવું]

કુલ્લે અં જુઓ 'કુલે'
કુલચન નં [સ] અપરાધ; ગાળ (૨) કડલ
વેણ. —ની વિં કુલચન બોલનાર
કુલકય નં [સ] ભૂત કંમળ—પોચણુ —ચા-
પીડ પું (સ) એક રાક્ષસ, જેને કંમે કૂંણ
તથા બળગમને મારવા યોગ્યેલો

કુલાકય નં [સ] કુલચન, ગાળ
કુલાચરો પું [ક + વાચર] ખગળ—પ્રતિકુળ
પવન

કુવાલી સ્ત્રીં ['કુવો' પગથી] નાનો કુવો, કુંઈ

-ખોળણુ = કુળની આઅરને ખટ્ટો લગાડવો.]

ંગાર પું વશપરપરનો ગોર, કુલચર
નારક વિં કુળને તારે એવુ ંદીપક.
નીચો, ંદેવ, ંદેવતા, ંદેવી, ંધર્મ
માટે ભુઓ 'કુલ[સં]'મા ંરીત સ્ત્રીં કુળની
નીત, કુળનો ગિવાઝ ંલભમાણુ વિં કુળને
લભવે એવુ ંવંતી વિં સ્ત્રીં, ંરત
ંચાત વિં કુલીન ંચાટ સ્ત્રીં કુળીન
ંહીણુ(-ધુ) વિં ભુઓ કુલહીન

કુળ=ણી પું[મ] તલાદી(ર)મરાકી એઝ અટક
કુંકુમ નં [સ] કુંકુમ, કંકુ ંપત્રિકા સ્ત્રીં
કંકેતરી

કુંજ સ્ત્રીં [મ] ઝાડ અથવા વેલાના પાઠાથી
થયેલી વટા, લતામ ડપ ંએઝદરી સ્ત્રીં
ંગણુ મુઝ ૧૧ ંગલન [પ], ંગલી સ્ત્રીં
કુંજમા થઈને જતો સાકડો માળે (ર)
સાકડો અને ડાચાવાળો ગીચ વનમાર્ગ (૩)
[સ] વૃદાવનની પ્રાચીન કુંજગલી, જેનું
સ્થાન યાત્રાકેપ ગણાય છે ંભવન નં કુંજ
કુંપી ભવન ંમ ડપ પુંકુંજકુંપી મંડપ ંડી
સ્ત્રીં એઝ પદ્મા કુંજડી (ર) નાની કુંજ,
કુંજગલી ંહું નં એક પક્ષી ંડો પું
[મ, હિં કુજડા] કાઢિયો (ર) માળી (૩)
એઝ પક્ષી ંવિ(-ચિ)હારી વિં કુંજમા
વિહાર કરનાર (ર) પું (સ) કુંપણ

કુંજડો પું [ન કુજડા] કંજૂસ આદમી (ર)
ભુઓ 'કુંજ'મા

કુંજર પું [સ] હાથી (ર) હંત નક્ષત્ર ંકાળ
પું કુંજરનો કાળ - સિહ [ગળખીપર
કુંજરખીપર(-ળી)સ્ત્રીંલાળી અને મોટી ખીપર,
કુંજરાણું અંકિં [સ કુજ પરથી?] ખીલતું
અટકણુ અટકુ અને આણખીલ્યુ રહી જણ
(ર) અતરમા અળણ

કુંજર વિં ['કુંજ' પરથી] કુંજ જેણુ, ઘટાદાર
કુંજે પું [ખુઓ કુંજે] ભોટવો અણ

કુંજન નં [સ] કુંહિત હેણુ તે ંકારી વિં
કુંહિત કરે એવું [અટકી પડેણુ

કુંહિત વિં [સ] ખૂંડ, ખાંડ (ર) રંધાયેણુ,
કુંડ પું [સ] જમીન ખોદી બાધેલો ખાંડો

(યજ માટેનો), વેદી (ર) પાણી માટેનો પાંડો
પગથિયાવાળો હેજ (૩) કુંડના આકારનું પાત્ર
(૪) અલિ આપવાની જગા (પ) કૂડી, નાનો
હવાડો (૬) ખાંડો ંકુંવર, ંપુત્ર પું
વ્યભિચારથી દિવસ થયેલો પુત્ર

કુંડલ(-ળ) નં[સ] કાને પહેરવાનું એક ઘરેણું
-લિની સ્ત્રીં મૂલાધારમા મુદમ્ભા નાડીની
જડનીનીચે ગ્રેહી મનાતી એક સર્પાકાર શક્તિ,
જેને જાગ્રત કરવી એ યોગીઓનો એક મહા
પુરુષાય ગણાય છે -લ્લી(-ળી) સ્ત્રીં નાનું
કુંડણુ (ર) લાંડી ભાલા વગેરેને છેડે વસાતી
વાતુની ખોળી (૩) [નયો] ગ્રહ વગેરેની
ગણતરીનું ખાનાવાળું એકકું કે અકકું

કુંડળ નં ભુઓ કુંડલ -ળિયો એઝ છંદ
-ળી સ્ત્રીં ભુઓ કુંડલી

કુંત પું[સ] ભાલો (ર) જીવડ
કુંતલ પું[સ] માથાના વાળ, જીલકુ, લટ(ર)હળ
કુંતા સ્ત્રીં [હિ : સ કુતી] (સ) પાડગાળની
સ્ત્રી પાડવોની માતા

કુંતી સ્ત્રીં[સ] (મ) કુતા. ંસુત પું (સ)
કુંતીનો પુત્ર-પાડવ ંસોજ પું(સ)કુંતીનો
પાલક પિતા

કુંદ વિં [જા] તેજ વગનું ખૂંડ
કુંદ પું, નં[સં] એક જાતનો મોગરો કે એનું ફૂલ
કુંદ વિં[ન] ઠાસાઈ-ભગઈ ગયેણુ, રંધાયેણું
(ર) તેવો અવાજ કરતું

કુંદન નં શુદ્ધ સોણ
કુંદી સ્ત્રીં[હિં] ચોથેલા કપડાને ટીપીને સફાઈદાર
કરવાનું એક ચોળા, લાકડાની મોગરી (ર)
ચોથેલા કપડાને સફાઈદાર કરવાની ડિયા (૩)
ટીપણુ-માણુ તે [-કરવી = ચોથેલા કપડાને
સફાઈદાર કરવા(ર)[લા]વમધમાવણુ, ટીપણુ]
ંગાર પું કુંદી કરનારો ંપાક પું માર
ઠાક. [-આપવો = ખૂળ ઠાકણુ, માણું.
-ખાવો = માગ મળવો]

કુંડે નં કુંદો (જરા તુચ્છકાંગમા)
કુંડે(-દ) ર પું[સં] એક જાતનો શુદ્ધ(ધૂપ તગકે
વપરાતો) [અંદરનો ભડો છેડો
કુંદો પું [જા] કુંડો, ચોકો (ર) લાંડી અથવા

કુંભ પું [સ] ઘડો (૨) હાથીના માથા ઉપર બે
બાજુ ઊપસી આવેલો ભાગ, ગંડસ્થળ (૩) એક
ગણિ (૪) ચૌદ શેરનુ એક વજન - માપ
[-મૂકવો = ઘરમા વાસ કરતી વખતે પ્રથમ
ઘડો નાળિયેર મૂકવા] ઠંકણું પું (સં)
રાવણનો ભાઈ [નની ઊંઘ = લાખી ને ભારે
ગાઠ (૭ મહિનાની) ઊઘ] ઠંકાર પું કુંભાર.
ઠમેળો પું મોટો મેળો (૨) દર બાર વરસે
ભરાતો એક હિંદુ મેળો. ઠંચલ (-ળ) નં
જુઓ કુંભાર [૩મી રાખવો તે
કુંભક પું [સ] પ્રાણાયામ કરતા શ્વાસ લઈને
કુંભાર (૦) પું [સં કુમકાર, પ્રા] માટીના
વાસણ ઘડનાર એક જ્ઞાતિનો માણસ (૨) [લા]
અણઘડ અથવા મૂર્ખ માણસ ઠણુ સ્ત્રી
કુંભારની સ્ત્રી ઠવાડો પું કુંભારો રહેતા હોય
તે વાસ -રિચું વિં કુંભારનું; કુંભારના જેવું
(૨) માટીનું બનાવેલું, પીઢેરી (૩) ખરાબ, કંકરુ
કુંભી સ્ત્રી [સં કુંમક] કુંભી, થાલલા નીચેની
પથ્થર અથવા લાકડાની બેસણી (૨) મકાનનો
થાલલો (૩) ચાર વર્ષે ભરાતો નાનો કુંભમેળો.
-લિચો પું જુઓ કુંલિચો
કુંભી સ્ત્રી [સ] નાનો કુંભ - ઘડો (૨) નાનું કુંલું
(મશાલમા તેલ પૂરવા માટે) ઠપાક પું એક
નરક (૨) માર, ઠોક
કુંવર પું [સ કુનાર] કુંવારો છોકરો (૨)
રાજકુંભાર (૩) પુત્ર - લાડકો પુત્ર ઠપછેડો
પું (કા) રાજકુંદુબમા સત્તાન જન્મે તે
પ્રસંગે રાજ્યને અપાતી ભેટ. -રી સ્ત્રી
[સં કુનારી, પ્રા કુઝરી] કુંવાગી કન્યા (૨)
રાજકુંભારી (૩) દીકરી, લાડકી દીકરી
કુંવાર સ્ત્રી [સં કુમારી, પ્રા કુંવારી] એક
વનસ્પતિ - ઓષધિ. ઠ (ઠું) પાડું નં એ
વનસ્પતિનો ખરછી જેવો શેગો (આમાથી
ઓળિયો બને છે)
કુંવારકા (૨) સ્ત્રી [સ કુમારિકા] કુંવારી
કન્યા (૨) સમુદ્રને મળતી ન હોય એવી નદી
કુંવારકું નં [સ કુમાર ઉપરથી] નાના બાળકના
મરણ પાછળ બાળકને અપાતું લોજન
કુંવારું વિં [સં કુમારકું] નહિ પરણેલું -રી વિં

સ્ત્રી [સ કુમારી] સમુદ્રને નહિ મળતી (નદી)
કૂઈ સ્ત્રી [સ કૂપી, પ્રા કૂઝા] નાનો કૂવો
કૂક નં (૨૫૦) કૂકડી કૂક (૨) એ જિનની સિસોડીનો
અવાજ ઠગાડી સ્ત્રી આગઠાડી (બાળભાષા)
કૂકટ નં [સ કુલકુટી, પ્રા કુલકુઝ] લ, દોગ
ઠઠમ નં ભૂંડા સોગન ખાવા તે, ભૂંડાણુ
કૂકડપાડું નં કૂકડવેલતું દંળ, કૂકડવેલ
કૂકડભાગે અંઅર્થોઅર્થ - અરાખર સરખે ભાગે
કૂકડવેલ સ્ત્રી, -લો પું [હિ કુલકુલ, પ્રા.
કુલકુલ?] એક વેલ -લુ નં કૂંડપાડું
કૂકડાં નં ખં વં [સ કુલકુલ, પ્રા કુલકુલ]
મન્ધા બનકા વગેરે
કૂકડી કૂક અં (૨૫૦) સ તાકૂકડીની રમતમા
કરાતો અવાજ
કૂકડી સ્ત્રી [સ કુલકુટી, પ્રા કુલકુઝી] મદધી.
-ડે (-રે) કૂક નં (૨૫૦) કૂકડાના બોલવાનો
શબ્દ. -ડો પું [સ કુલકુલ] મરઘો
કૂકર પું [સ કુલકુર] કૂતરો (૨) [ક] રાવવાનું
એક ખાસ પાત્ર
કૂકરી સ્ત્રી [સ કર્કરી] નાનો કૂકો, રમવાની કાકરી
કૂકરી સ્ત્રી હળમા મારેલી ફાયર (૨) ગુરખાઓનું
એક છરા જેવું શસ્ત્ર
કૂકરેકૂક નં જુઓ કૂકડેકૂક, કૂકડેકૂક
કૂકરો પું [સ કૂક = ગળુ ઉપરથી?] હેડિયો
કૂકવા પું ખં વં + આનાજાનીના અવાજો
કૂકવો પું (૨૫૦) મરનારને નામે પુરુષો શિષ્ટા
ચાર ખાતર રડે તે [-કરવો = મરનાર પાછળ
રહતું (૨) [લા] અવસરે ખચ કરવા
આનાજાની કરવી]
કૂકી સ્ત્રી નાનો કૂકો
કૂકું નં, કૂતર (બાળભાષા)
કૂકો પું [જુઓ કૂકરી] ઠીકરીનો ગોળ કકડો
(૨) પથ્થરનો ગોળ કાકરો
કૂખ સ્ત્રી [સ કુલ્લિ, પ્રા કુલ્લિ] પેટનું પડખું
(૨) [લા] પેટ, ગર્ભાશય [-કાલ્પી = સતતિ
થવી - માંલ્પી = સ્ત્રીને પ્રથમ ગર્ભ રહેવો.
-રહેવી = ગર્ભ રહેવો -લાજવી = માને એખ
લાગવી કૂખે આંગળી કરવી = કૂખમા ગલી-
પચી કરવી કૂખો નિચોવવી = મહા દુખ

વેલુ -ખિયો પુંં સ્રીઓના કબલનો કૃષો
હાકનો લાગ

કૃગલો પું + જુઓ કાગળો

કૃચ સ્રીં [ફા] રવાના થયુ-મુકામ ઉપાડી
ચાલતા જયુ તે (૨) લક્ષ્મી ઢળની ચાલ

કૃચ સ્રીં છૂપી વાત, ગહચ (૨) (૦ડો) પું
[જુઓ કૃત્રો] ભોટવો

કૃચડી સ્રીં [સ કુર્ચ, પ્રા કુર્ચ]નાનો કૃચડો.
નકા વાળની ધોછી -ડો પું વાસણને અકરથી
માનવાનો એક છેડે કૃચાવાળો લાકડાનો કકડો
(૨)ચોળવા માટે બનાવેલો લીંડી કે મુજના
ચેસાનો ઝૂડો-સાવરણો(૩) વણાટમા પવાયત
વખતે વપરાતુ એક સાધન (૪) [જુઓ કૃચ =
કૃત્રો] ભોટવો [-ઘસવે = વાસણ માનવા
અકર કૃચકાથી વસતુ -ફેરવવે, મારવે =
કૃચકા વડે કામ કરતુ (જેમ કે વણાટમા
પવાયત ઉપર, ચોળવા માટે)]

કૃચહુ પું [ફા] મહેલો, ગલી
કૃચાપાણી વિં (૨) નંબંબંબં જુઓ 'કૃચી'મા
કૃચી સ્રીં, -ચો [ફા] પું જુઓ કૃચહુ
કૃચી સ્રીં [સ.] કૃચડી -ચો પું [સ કુર્ચ,
પ્રા કુર્ચ ઉપરથી] કચરાવાથી અથવા
ચવાવાથી જેના રેસેરેસા જુદા થઈ ગયા હોય
એવી વસ્તુ(૨)જુઓ કૃચડો ૧,૨(૩)પ્રવાહીની
નીચે-હરેલો નચરો અથવા અણગળેલી
જૂથા જેવી વસ્તુ(૪)[લા]વારવાર કહેવાયેલી-
સત્વહીન થઈ ગયેલી વાત (૫) પૂરી સમજ
વિચારી લીધેલી વસ્તુ (૬)[જુઓ કૃચ = છૂપી
વાત][નિદા [-કરવે = [લા.]એકની એક વાત
કર્થ કરવી -કાઢવે = હૂસ કાઢી નાખવી.
-વાળવે = (બોલવામા) લોચા વાળવા, સ્પષ્ટ
ન બોલાવુ]-ચાપાણી વિંડૂચા અને પાણી
જેવું, એકરસ નહિ થયેલું એવુ (૨) નંબંબંબં
કૃચા અને પાણી(૩)[લા] સત્વહીન વસ્તુઓ
કૃચડો પું ['કૃત્રો' ઉપરથી] માટીના વાસણ
વેચનારો

કૃચન નં [સ] કૃચું તે -કું અં કિં

[સિં કૃચ] મધુર શબ્દ કરવો, મધુ ગાવુ

કૃચિત નં [સ] કૃચન

કૃત્રે પું [ફા] ભોટવો, ચયુ

કૃટ વિં [સ] ન સમન્નય કે ન વચાય એવુ (૨)
ભેદ અથવા ગૂંચવણભર્યું (૩) જૂઠું; કૃત્રભર્યું
(૪) (સંગીતમા) સપૂર્ણ કે અસપૂર્ણ
મૂર્છનાને ઊલટી રીતે લેવાથી થતુ (તાન)
(૫) પું; નં કૃં, ઠગાઈ, છેતરપિંડી (૬)
પર્વતની ટોચ; શિખર (૭) ટગલો (૮) ન
સમન્નય એવુ જે ગઈ હોય તે (ગહચ, કોયડો
ઇત્યાદિ) ંપ્રક પું કૃટ એવો પ્રક, ટાગટો
ંચુક નં જૂઠી લડાનુ -અર્થ યુદ્ધ, ંપટ-
યુદ્ધ ંચોધી વિં કૃટયુદ્ધ લડનાં ંલિપિ
સ્રીં ન વચાય સમન્નય એવી લિપિ. ંસમી-
કરણુ નં 'ઇન્ડિયનિન્ટ ઇન્વેશન' ંચ
વિં ટોચ પર -ઊંચામા ઊંચા મથળે ઊભેલું
(૨) શ્રેષ્ઠ (૩) સર્વકાળે એકરૂપે રહેનાર,
અચળ (૪) પું પરમાત્મા

કૃટ સ્રીં [જુઓ કૃટયુ] કંકાટ (૨) બગાડ

કૃટણુખાતું નં [કૃટણુ + ખાતું] વેચાચુદ

કૃટણું નં બંબંબંબં ['કૃટયુ' ઉપરથી] કૃટની
વખતે બોલવાના બોલ, ગળિયા (૨) માથા-
ઝીક, કંકાટ

કૃટણી સ્રીં [જુઓ કૃટણી] અનીતિના કામમા
હલાલુ કનાર કે કૃટણખાતુ ચલાવનાર સ્રી
-ણુ નં લડવાઈ -ણો પું કૃટણીનું કામ
કરનાર આદમી

કૃટણું નં [કૃટણુ પંચી] મરણ પાછળ પૂટું
તે (૨) તેવો પ્રસંગ (૩) જુઓ પૂટણી'મા
કૃટણું સં કિં [સ કુર્ચ] મારુ, ઠોકુ, ધીચુ
(૨) ખાહુ (૩) મૂએલાની પાળ છાતી
પીટવી [કૃટ પાંચરોરી = ૨ માયાકોઠ (૨)
કોયડો, ઉખાણુ] [ખૂબ

કૃટકૃટ સ્રીં [કૃટયુ] ઠોકઠોક(૨) મૂએલા પાછળ
કૃટિયું નં [કૃટયુ] માર, ઠોક(૨) ખાનગીને ખાડીને
કરેલી એક વાની [-કરકું, -કાઠકું, -કંગી,
કાઠી નાંખકું = સાગી પેઠે ઠોકકું, પીટકું]

કૃટી સ્રીં સોકટી, કૃંગી [-ખાવી, મારવી =
ખાતમા સોકટીને પડી પાડી તેને સમતમાથી
ખાતલ કાઢવી -ખેમવી = ખાતમા ગમવાને
માટે પ્રવેશ મળવો (પો ખેસવાથી)]

ફેટો પુ. ['ફેટલું' ઉપરથી] કચરાયેલું -
ખડાયેલું હોય તે ભંગાર ભૂકો (૨) માર;
ઠોક [-કરવો, -વાળવો]

ફેડ ન. [સ કૂટ, પ્રા] કપટ, ઠગાઈ (૨) વાધો;
વચ્ચે ઠકપટ નંદગોફટો, છલપ્રપચ. -હિયું
વિ. ફેડકપટવાળું -ફું વિ. ફેડવાળું, કપટી
(૨) વાકું (૩) નં વાધાવચ્ચે (ખાસ કરીને
દેવીને કે માતાને પડે તે) [-પડવું = દેવ દેવીના
અપરાધ થવો, તેવું કામ થવું] -હાપાડું વિ.
વાધાવચ્ચે પાડનાર [છ જેડણું

ફેડવું અ. ફિ. [ભૂઓ ફેડ] ચિડાવું કંઠવું,
ફેડાપાડું, ફેડિયું, ફેડું ફુંમા

ફેણી (ફું) સ્ત્રી. [દિ. કુહળી, હિ કુહની] (ચ)

ભૂઓ ટોણી

ફૂલું વિ. [ભૂઓ ફૂળ] કમળ -ભૂપ, -ભૂરા
સ્ત્રી. ફૂણપાથુ

ફૂત (-દ) કું [તુકી કુત્કાદ] કંતક, હફલું, ખૂડું
ફૂકા [હિ સ પથુ

ફૂતરખડિયું ન. (ફૂતરા મારી ખાનાર) એક
ફૂતરી સ્ત્રી. એક વનસ્પતિ (૨) એની ચમરી
(૩) ભૂઓ 'ફૂતર'મા

ફૂતરું ન. [સ. કુવકુર, દે. કુત્તા] એક પથુ, ધાન
[ફૂતરા જેવું = ભટકતુ (૨) ભસતુ ને કંડવળું
-નું મોં બિલાડીએ ચાટયું = 'ને નૈસેકો
મિલા તૈસા'ના અર્થમા. -ને નાખવું =
[લા] ફેગટ ગુમાવવું -ને મોતે મરવું =
ખૂરે હાલે મરવું -ની ઊંધ = જટ ભગી
જવાય તેવી ઊંધ -રાં બિલાડાં જેવું = સાથે
ઊભા રહે ન બને તેવું (૨) નિરાત વિનાનુ, રમવાયું
(છવન). ફૂતરું કાન કરે છે = અપશુકન થાય
છે (ફૂતરું કાન ફફડાવે તે)] -રી સ્ત્રી. એની
મદા -રો પુ. એના નર -રાનો કાન પું,
-રાની ટોપી સ્ત્રી. ઉકરડા અથવા લીની
જગામા થતી એક છત્રાકાર વનસ્પતિ, શિલીધ્ર

ફૂથ વિ. (કા) સુદર, નાળુક

ફૂથલી સ્ત્રી. [સ કુત્સ પરથી] નિદા, ખોટી ચકચાર
ફૂથલો, ફૂથો પુ. ['ફૂથળવું' પરથી] ગરબડગોટો,

ગૂથવાડો (૨) કડાકૂટ (૩) [સ કુર્વ] ફૂથો (૪)
ભૂઓ ફૂથલી, નિંદા

ફૂંડું ન. ભૂઓ કંતક

ફૂંડકો પુ. ['ફૂંડવું' ઉપરથી] ઠેકડો, છલંગ

ફૂંડન સ્ત્રી. [ફૂંડવું પરથી?] બેઠકની કસરતને
એક પ્રકાર

ફૂંડવું અ. ફિ. [સ. કુર્દ? હિ. કૂડના, મ કૂડો] ગલ
છલંગ મારવી, ઠેકડો મારવો (૨) [લા.] ગલ
ઉપરવટનો ભાપકો - ખર્ચ કરવો, [ફૂંડી જવું =
ઓળગી જવું (૨) ગાયમેં સવું] દોહતા દોહતા
વચ્ચેથી દોહવા ન દેવું ફૂંડી પડવું = ઝપલાવવું
(૨) સાહસ કરવું. ફૂંડી રહેવું = તલપાપડ થવું
(૨) (આધળા ખર્ચ કરવા) તપર રહેવું]

ફૂંડ ફૂંડા (-ટી), ફૂંડાફૂંડ સ્ત્રી. વારવાર ફૂંડવું તે
(૨) [લા.] વજ્રવલાર (૩) હદથી ભયદિ ખર્ચવું તે
ફૂંડ વિ. નવ (વિપારીનો સ કેત)

ફૂંપ પુ. [સ] ફૂંપો ઝમ્ફું પુ. વ્જામાનો દેડકો
(૨) [લા.] ખૂમ સકુચિત દષ્ટિવાળો આદમી

ફૂંપી સ્ત્રી. [સ] નાનો ફૂંપો -પો પુ. [સં. કૂપક]
ફૂંડેલા પેટનું અપને સાકડા મોતું ચામડાનું
પાત, કુલ્લુ (૨) એ ધાટનો કાચનો શીશો

ફૂંબડું વિ. [દે કુવ્વડ] કંદરુ

ફૂંપો પું. એક છોડ (૨) [ઝ કુવ્વહ = છુમ્મટ]
પક્ષીએ આવેલો માગો (૩) છુમ્મટવાળું ઘાસનું
જૂંપડું (૪) [ફા કૂવ્વહ = મોગરી] છો - કાકરેટ-
વાળી જમીન, રથથડ (૫) તે ટીપવાનું લાકડાના
કે લોહાના વજનદાર હથકામા લાકડી ખોસી
બનતેલું સાવન -ખાવાળી સ્ત્રી. ફૂંપો
(વનસ્પતિ) વેચનારી સ્ત્રી (૨) ફૂંપાથી જમીન
ટીપનાગી સ્ત્રી

ફૂંચી સ્ત્રી. [ભૂઓ કમચી] (કા) ચાલુક

ફૂંર પું. [સ] ભાત, રાંધેલા ચોખા

ફૂંરિયો પું. [સ કૂર પરથી] ભુગાને મોટી મોટી
ભરડીને બનાવાતી એક વાની (૨) ભુવારનો
પોક (૩) ભુવારના દોહા (૪) ચોખા

ફૂંચ પું. [મં] માથું (૨) ઘાટી (૩) ફૂંચડો, પીંછી
-ચો પું. હાડકાના સાધા પરનો દોરી જેવો બંધ

ફૂંમ પું. [સ] કાચબો -મં. વિતાર પું. કાચબા-
રે પે વિશુદ્ધો એક અવતાર

ફૂંલ પું. [સ] ડિનારો

ફૂંલો પું. [દે કુલ્લ] ધગડો [ફૂંલે કોદરા

ભરડવા=મહાકૃપાભોગવતુ કૃતો પાનીઓ
 વગાડવી=શક્તિ ઉપરાત કાળ ભન્વી (૨)
 આનદમાં આવી જવું કૃતો ગોઠવવો=
 ઠગને ખેમતુ કૃતો ભાંગવા=(કૃતો પર)
 ખૂબ મારવું, ટીપવું કૃતો ભારે થવા=(ખેડા-
 ખેડ કે આળસથી) શરીર વધવું
 કૃત નં + ભુઓ કૃત્વન, કૃત્વન
 કૃત્વ ભ પું ભુઓ 'કૃત્વ'મા
 કૃતો પું [સ કૃપ, પ્રા કૃવ]જમીનમાંથી પાણી
 કાઢવા માટે ખેલેલો ખાડો (૨) કૃત્વ ભ
 [-કરવો, -પૂરવો, કૃત્વો હવાડો કરવો=કૃત્વ
 હવાડામાં હૂંથી મગી આપવાનું કરવો કૃત્વમાં
 ઉતારવું, કૃત્વમાં નાખવું=ખૂંપવું આનમાં
 ઉતારવું, સાવવું, કૃત્વમાં નો દેડકો=પોતાની
 નાની મરુથિત દુનિયાને આણું જગત માનનાગે
 મૂર્ખ મિથ્યાભિમાની કૃત્વે, કૃત્વમાં પડવું=
 આપવાનું કરવો (૨) સાદમ કરવું]-વાથં ભ
 પું વહાણના વથલા સહનો થાભલો
 કૃત્વમાં નં [સં] કૃત્વમાં; કાળ
 કૃત્વ નં ભુઓ કૃત્વ(૨)ગભાગ્ય(૩) [સં કૃત્વ
 ઉગ્રથી ?] કાળો, પીલો
 કૃત્વ વિં ભુઓ કૃત્વ, કૃત્વ
 કૃત્વ વિં [કે. કૃત્વ=કૃત્વ] + કૃત્વ
 કૃત્વ પું [ભુઓ કૃત્વ] (સુ) સુન્ત નગ્ની
 એક રત્નીપગ્નને આશ્રમ
 કૃત્વ શ્રી [સં કૃત્વ=કૃત્વ] ખોચલો
 કૃત્વ શ્રી [સં કૃત્વ] ચાવી (૨) [લા] ઉપાય
 (૩) રહસ્ય ભાવવાનું સાનન [-કરવો=
 તાણુ ઉચાડવા કૃત્વ વાપરવી (૨) [લા] યુક્તિ
 કરવી (જેથી કામ આગળ ચાલે કે ઠીકે),
 ઉપાય કરવો -ખેમતી, લાગવી=તાળાને
 ઉપાડે એવી કૃત્વ હોવી]
 કૃત્વ શ્રી [સ કૃત્વ ઉપરથી] એક પક્ષી,
 કૃત્વ -કૃત્વ નં એક પક્ષી, કૃત્વ
 કૃત્વ પું [ભુઓ કૃત્વ] કલ્પસ આદમી
 કૃત્વ પું અંકિં ભુઓ કૃત્વ -વધું સં
 કિં 'કૃત્વ'નું પ્રેર ૩૫
 કૃત્વ પું [મ કૃત્વ] ચડેલા મોનો-શુભે
 થયેલો આદમી (૨) ખાગલો આદમી

કૃત્વ શ્રી (ખી) શ્રી ભુઓ કૃત્વ -ખિયો પું
 ભુઓ કૃત્વ
 કૃત્વ નં [સ કૃત્વ] વર્તુલ, ગોળ આકૃતિ
 [કૃત્વ કરવાં, -ખી વાળવાં=ગોઠાણા
 કરવા કૃત્વ કરવું, કાઢવું=મીડું -
 વર્તુલ કરવું, દોરવું -વાળવું=દેવાળું કાઢવું
 (૨) વસીને ના કહેવું]-ખી શ્રી નાનું કૃત્વ
 કૃત્વ શ્રી [સ કૃત્વ ઉપરથી] કૃત્વ જેવો નાનો ખાડો
 (૨) પટ્ટાળા મોતુ નાના કૃત્વ વાસણ (૩)
 નાનો હવાડો (૪) વીમની સખ્યાનો સંદેહ (૫)
 ગળી ૦૬૧ પું ભમગાની એક રમત -કૃ
 નં કૃત્વ જેવું પટ્ટાળા મોતુ નાનું મોટું શકાર
 (૨) કૃત્વ વાવવાનું એવું પાત્ર (૩) કૃત્વ
 [કૃત્વ નાખવું, -પાડવું, કરવું=ગોળ
 કેવલ (૨) આડે રમે દોરવું]
 કૃત્વ વિં ગૂંછળા જેવા વળાકવાળુ (ગીગરું)
 કૃત્વ વિં ભુઓ કૃત્વ -ભુપ, -ભુશ શ્રી
 કૃત્વ શ્રી [સ. કૃત્વ ઉપરથી] સામેલાને
 છેડે લગાવેલું ગોળ લોહુ
 કૃત્વ સંકિં [ભુઓ કૃત્વ] કૃત્વ કરવી (૨)
 કૃત્વ નં ભુઓ કૃત્વ કૃત્વ સં કિં (પ્રેરક)
 કૃત્વ અંકિં (કર્મણ)
 કૃત્વ (-ધ) પું નં વાસની ગણ -પો પું કૃત્વ
 (૨) લાકડાનો ઢગલો
 કૃત્વ શ્રી [સ કૃત્વ, પ્રા કૃત્વ] કૃત્વ -
 નવું કૃત્વ પાડવું -ખી પું કૃત્વ કૃત્વ-ખી
 કૃત્વ શ્રી [પ્રા કૃત્વ] ભુઓ કૃત્વ -પો પું
 ભુઓ કૃત્વ
 કૃત્વ પું [ભુઓ કૃત્વ] થાલલા નીચે મુકાતો
 ઘડેલો પથ્થર
 કૃત્વ શ્રી ભુઓ કૃત્વ
 કૃત્વ નં લગભગ એક નેટલું જમીનનું માપ
 કૃત્વ નં ઘઉંનું પરાળ
 કૃત્વ શ્રી નં એક વનરપતિ-છોડ
 કૃત્વ વિં [સ કોમલ] કૃત્વ, કૃત્વ
 કૃત્વ શ્રી (-સ) પું [સ] કાચિડો
 કૃત્વ વિં [સં] કૃત્વ પડે એવું (૨) પું કૃત્વ (૩)
 પ્રાયશ્ચિત્ત, તત્ત ંચાંદ્રાયણ નં વણા કરે
 થાય એવું એક પ્રાયશ્ચિત્ત-તત્ત

કૃત વિં [સ] કરેલુ, બનાવેલુ (૨) પું કૃતયુગ
 (૩) નં કર્મકાં (૪) ચારની સખ્યા ૦ક વિં
 કૃતિમ. ૦કાર્ય, ૦કૃત્ય વિં પોતાનુ કાય,
 પોતાની કર્મ પૂરી કરી ચૂક્યુ હોય એવુ (૨)
 તેના સતોષવાળુ ૦દ્વ(-ફી) વિં કરેલો
 ઉપકાર ભૂતી જાય એવુ, નિમકહરામ ૦દ્વતા
 શ્રીં ૦દ્વ(-ફી) વિં કરેલા ઉપકારની કદર
 કરનાર, નિમકહલાલ ૦દ્વતા શ્રીં ૦નિશ્ચય
 વિં નિશ્ચય કરી ખેડેલુ ૦યુગ પું સત્યયુગ
 ૦વર્મા પું (સ) ડોરવ પક્ષનો એક ચોક્કો
 -તાપરાય વિં [+અપગધ] ગુનેગાર
 -તાર્થ(-ર્થી) વિં [+અય(-ર્થી)] કૃતકૃત્ય
 -તાર્થતા શ્રીં -તાં-જલિ વિં [+અર્થતા,
 +અ-જલિ] હાથ ભેડી અ-જલિ કરેલી હોય
 એવુ -તાંત પું (સ) [+અંત] યમ (૨)
 કાળ, મૃત્યુ (૩) [ગ] કૃત્ય
 કૃતિ શ્રીં [સ] કાર્ય, કામ (૨) ગ્યના, સર્વ ન (૩)
 આચરણ, કરણી ૦ચૈર્થ નં (સાહિત્ય-
 કળાદિની) કૃતિ ચોરવી તે, તદ્દગી, 'પ્રેગિયા-
 રિઝમ' ૦સ ગ્રહ પું લખાણોના સગ્રહ
 કૃતી વિં [સ] કૃતકૃત્ય (૨) લાગ્યશાળી (૩)
 પ્રવીણ, કુશળ (૪) વિદ્વાન (૫) ધાર્મિક, ધર્મને
 અનુસંગનાર
 કૃતપ્રત્યય પું [સ] ધાતુને લાગી નવો શબ્દ
 બનાવતો પ્રત્યય (વ્યા) જેમ કે, અક (મારક)
 આમણુ (ડરામણુ) ઇં
 કૃત્તિકા શ્રીં [સ] ત્રીજુ નક્ષત્ર
 કૃત્ય નં [સ] કાર્ય, કામ (૨) આચરણ (૩)
 ભૂમિતિમા રચના કરવાને અગેના સિદ્ધાંત;
 'પ્રોબ્લેમ' [ગ]
 કૃત્યા શ્રીં [સ] મેકી દેવી, મેલડી (૨) ડાકણ,
 વતરી, ચુડેલ (૩) જાડુ કન્નારી શ્રીં (૪)
 કંકશા, શખાણી
 કૃત્તિમ વિં [સ] બનાવડી. ૦તા શ્રીં. ૦પણુ નં
 કૃત્તન વિં [સ] બધુ: આણુ, સમગ્ર
 કૃદ ત પું. નં [સ] ધાતુને કાળ કે અર્થવાચક
 પ્રત્યય લાગવાથી બનતુ અપૂર્ણ અર્થવાચક
 રૂપ જેમ કે કરતુ, કરનાર, કરત, કરેલુ ઇં
 કૃપ, -પાચાર્ય પું [સ] (સ) દ્રોણનો સાળો

કૃપણ વિં [સ] કબૂસ ૦તા શ્રીં
 કૃપા શ્રીં [સ] મહેરબાની (૨) દયા ૦દષ્ટિ
 શ્રીં કૃપાની દષ્ટિ, રહેમનગર ૦નાથ પું
 કૃપા કરવી જેના હાથની વાત છે એ ૦નિધાન
 નં, ૦નિધિ પું કૃપાનો લકાર તે ૦પત્ર
 પું, નં (વિવેકની લાપમા) પત્ર, કાગળ
 ૦પાત્ર વિં (૨) નં કૃપાને યોગ્ય હોય તે
 ૦વત, ૦વાન વિં કૃપાળુ ૦સિ ધુ પું
 કૃપાનો સાગર તે ૦ળ(-ળુ) વિં દયાળુ
 કૃપાણુ પું [સ] તરવાર, ખડ્ગ
 કૃમિ પું [સ] કીડો (૨) પેટમાનો એક છવ,
 કરમિયો ૦દ્વ વિં કૃમિનો નાશ કરે એવુ
 કૃશ વિં [સ] કુખળ, સૂકું (૨) પાતળુ, નાજુક.
 ૦તા શ્રીં -શાંગ વિં [+અગ] કૃશ અગ -
 શરીરવાળુ -શાંગી વિં શ્રીં કૃશ - નાજુક
 શરીરવાળી [વાની (૨) ખીચડી
 કૃશ(-સ)ર પું [સ] દૂવ, તલ અને ભાતની એક
 કૃશાનુ પું [સ] અગ્રિ
 કૃશાંગ, -ગી જુઓ 'કૃશ'મા
 કૃશોદરી વિં શ્રીં [સ] પાનળી કુડવાળી
 કૃષિ શ્રીં [સ] ખેતી ૦ક પું કૃષિકાર ૦કર્મ
 નં ખેતીનુ કામ ૦કાર' પું ખેડત ૦દાસ
 પું ખેતીને અગે રાખેલો ગુલામ, 'સર્ક'
 ૦દાસત્વ નં ખેતીને અગેની ગુલામી,
 'સર્કડમ' ૦યત્ર નં ખેતીનુ યત્ર (હળ
 ઇલાદિ)
 કૃષીવલ પું [સ] ખેડૂત
 કૃષ્ટ વિં [સ] તાણેલુ, ખેચેલુ, ખેચી કાઢેલું
 (૨) આકર્ષાયેલું (૩) ખેડેલુ
 કૃષ્ણ વિં [સ] શ્યામ, કાળુ (૨) પું (સ)
 વિષ્ણુનો આડમો અવતાર ૦પક્ષ પું, નં
 અધાત્રિય ૦પદ્મી શ્રીં એક પદ્મી ૦મંડલ
 (-ળ) નં આખની કીકીની આજુબાજુનો
 વર્તુલાકાર કાળો લાગ ૦મુખ વિં શ્યામ
 મુખવાળુ ૦લવણુ નં એક ક્ષાર, સચળ
 ૦વલ્લ્લી શ્રીં કાળી તુલસી ૦શૃંગી શ્રીં
 કાળા શીંગવાળી તે-જે સ ૦સાર પું
 કાળિયાર, મૃગ -જણા શ્રીં (સ) દ્રોપદી
 (૨) દક્ષિણ હિંદની એક નદી -જણાગર(-ર)

[+અગર (-ર)], -કૃષ્ણાગાર નં [+અગાર]
કાણુ અગર -કૃષ્ણાગાર નં [+અગાર]
કાળિયારનુ ચામડું -કૃષ્ણાર્પણ નં [+અર્પણ]
કૃષ્ણ ભગવાનને અર્પણ કરતુ તે, ઈશ્વરાર્પણ
-કૃષ્ણાગાર પું [+અગાર] વિષ્ણુનો
આહમો અવતાર -કૃષ્ણાદમી સ્ત્રીં [+
અદમી] કૃષ્ણની નમતિયિ, શ્રાવણ વદ ૮
કૃષ્ણસ નં [સં] રતી, ગુનસલ
કૃષ્ણમાર, કૃષ્ણા, કૃષ્ણાગાર, કૃષ્ણાગિન,
કૃષ્ણાર્પણ, કૃષ્ણાગતાર, કૃષ્ણાદમી
ભુઓ 'કૃષ્ણ'મા
કૃષ્ણી સ્ત્રીં [મ] અવાગી ગત
કૃસર પું [મ] ભુઓ કૃશ
કે (કે) અં [ફા. કિ] અથવા, યા, વા (૨)
આકાશામૃતક ઉભયા-વથી ઉદાં 'મે' એને
કહ્યું કે આવ, કારણ કે, જેમ કે, કેમ કે' (૩)
વાચ્યને અતે આવતા પ્રશાર્થમૃતક. ઉદાં
કહ્યું કે? (૪) નિર્વચક મળવડ 'જે' સં
આગળ આમ વપગય છે. 'નળ ગત, કે
જેને નનવાસ ભોગવવો પડ્યો હતો. તે .'
(૫) એટલે, એથી નગ્ન ઉદાં 'વહુનુ જરાક
કાઈ કહીએ છીએ કે ચાટકો ચઢે છે'
કેક સ્ત્રીં [કે] વિશાયતી ઢાંચે કરાતી, કચોળી
જેવી એક વાતી-મીઠાઈ [રાત
કેકય પું [સ] (સ) એક પ્રાચીન દેશ (૨) ને દેગનો
કેકર વિં [સ] ખાડુ
કેકા સ્ત્રીં [સ] મોરની વાણી ઠંદવ પું
કેકાનો અવાજ, ટહુકાં ઠંદવ (-ળ) પું મોર
ઠંદવ (-લી) સ્ત્રીં મોગના ટહુકાંની હાં -
પંપરા. -ઝિન્, -ઝી પું મોગ [શિવાઈ
કેકાણુ પું [મ મ. કૌંકાણે] થોડો (૨) [રવં]
કેટલું વિં [સ કિયત્, પ્રા કેત્તિલ] (માપ,
સંખ્યા કે કદમા) શા માપનુ -પ્રમાણુ ?
(પ્રશાર્થક) [કેટલી વીંશીએ -કેટલે વીંસે
સો થાય છે? -કેટલી મહેનત પડે છે,
(કોઈ વાતમા) કેટલી પચાત ને શ્રમ કંવાના
રહેલા છે તે ખ્યાલ] ઠં, ઠંએક વિં અમુક
માપ કે પ્રમાણુ (અનિશ્ચિતાર્થક) કેટલું
અનુ, કેટલુંય વિં થોડું કે સામાન્ય નહિ,

પણ અનિશ્ચિત છતા પ્રમાણમા ઘણું (માપ,
સંખ્યા કે કદ)
કેક (કેક), સ્ત્રીં [સ. કાટિ, પ્રા કાટિ] શરીરનો
મધ્ય ભાગ, કમર [-ઝાકવી = શરણુ લેવું
(૨) કેકે વા આવવો કેક (-રો)ના કટકા
થવા = કેકમા સખત હુ ખતુ, ખૂમ થાક લોગ-
વાથી કેક હુખવી કેકના મ કોડા ભુદા થઈ
જવા, વછૂટી જવા = (માગી કે યાકથી)
કેકો ભાગી જવી કેકપોતિયું કરવું = કેક
મુધી નાહવું કેક (-રો) ભાગવી = ખૂમ
માગવું (૨) (ટાટર રહી ન શકે - કરી ઊભુ ન
થાય તે ગીને) ભુગસો તોડી નાખવો, મૂગ
ભેર ન મ્હેવા દેવું, ખર ભેર તોડી નાખવું
(૩) અંકિં કેક નખળી થવી, તેનુ ભેર
વટવું -મરડવી = નીચા નમવું -મરડીને
ઊભા રહેવું = નારાજ પતાવવી, પૂઠ દેરવવી
કેકમાં લાકડું ઘાલ્યું હોયું = શરીર વાળી
ન શકવું (જેમ કે યાકથી કે અન્ધાર્ય નવાથી)
કેકે તેડવું, લેવું = કેક ઉપર ખેસાડવું, ઊચકવું
(જેમ કે ખાળકને)] ભાગલું, ઠંડું (-રો)
ભાંગલું વિં કેકમાથી ભાગી ગયેલું -વળી
ગયેલું, ટાટા ન મ્હી ગઈ તેવું (૨) [લા] સુરત,
આણસુ ઠવા અં કેક મુની આવે એમ
(૨) પું એક રોગ, કેકનો વા
કેક સ્ત્રીં ભુઓ કેકો, પીછો, પૂઠ [-મૂકવી,
-પકડવી, -લેવી = ભુઓ 'કેકો'મા]
ઠવો પું વાગસ, કરજન -કે અં પૂઠ,
પાછળ
કેકિયું (ક) નં [કેક પરથી] કેક મુધી આવે
એવું ખદન, ખડી +
કેકી સ્ત્રીં [કેકો પરથી] સાકડો વગરગ્નો, પગથી
કેકે અં [કેક પરથી] પૂઠ, પાછળ [-પકડુ,
ભાગલું, ભાગલું, મ ઠંડું = પાછળ ને પાછળ
મહ્યા રહેવું (૨) પચવડ, મનાવડ]
કેકો પું પગગ્નો (૨) પીછો, પૂઠ (૩) છેડો,
અત (૪) [લા] સતામણી [-મૂકવો =
પાછળ ભાગવાનુ નુ કરવું, પીછો છોડવો.
-પકડવો, લેવો = પીછો પકડવો, પાછળ
પકડવું કે ભાગવું (૨) સતામ્યા ઠંડુ]

કેણી (કે), ઓમ, ઓપા, ઓમ(-ગા) અં
[જુઓ કાણ] કઈ બાણ ?

કેતક પું [સ] એક વનસ્પતિ, કેવડો (૨)
અખોડા પર ખોસવાનું એક ઘરેણું -કી
સ્ત્રીં એક ફૂલઝાડ (૨) એ ઝાડનું પાન
-કીપ્રખધ પું એક ચિત્રકાવ્ય

કેતન નં [સં] ચિહ્ન (૨) ધન (૩) ઘર;
નિવાસસ્થાન

કેતુ પું [સ] એક ગ્રહ; ધૂમકેતુ (૨) ધન,
નિશાન ૦૬૦ પું ધનનો કારો ંમાળ
પું (સ) નવ ખડોમાનો એક, જાણીપનો
પશ્ચિમ ભાગ (૨) એક છદ. ંમુખ નં
ધૂમકેતુનું મો [+ કેટલુ

કેતુ (-તુ) વિં [સ કિયત્, પ્રા કેત(૦અ)]
કેતલિક વિં (૨) પું [ક] એ નામના એક
ખ્રિસ્તી સંપ્રદાયનું (માણસ)

કેઠાં(-થે) અં [સ કુત્ર, અપકેત્યુ] (સુ)
કથા (૨) કોઈ પણ જગ્યાએ (૩) કોક જગ્યાએ
કેથે પું [ક] (સં) પૂર્વ ચીનનું પ્રાચીન નામ
કેદ (કે) વિં [અ] બધનયુક્ત (૨) સ્ત્રીં એવી
ચિત્તિ (-કંઠુ, પકંઠુ, -મા ખોસવુ,
નાખવું) ંખાનું નં જેલ, કારાગાર,
તુરગ -દી વિં કેદમા પડેલુ (૨) કેદ કરેલું
(૩) પું કેદ કરેલો માણસ, બંદીવાન

કેદાર પું, નં, [સં] ખેતર(૨) પું હિમાલયનું
એક શિખર ંનાથ પું (સ.) શિવ (૨)
હિમાલયનું એક યાત્રાસ્થાન

કેદાર(-રે) પું [સ] એક રાગ [કેદારે]
કરવો = મોટું પરાક્રમ કરવું; મોટું ભેર મારવું
(૨) [લા] લગાના લાઈ જેવું કંઠુ બાંધવું
કે દી અં [કે=કયે, દી=દિવમે] (કા, સુ)
કયે દહાડે? કયારે?

કેદી (કે) વિં (૨) પું જુઓ 'કેદ'મા
કેનું વિં કેનું?

કેન્ચામ [ક] નં એક ભતનું ભડું કપડું

કેપ્ટન પું [ક] જુઓ કપ્તાન

કેક(કે)પું સ્ત્રીં [ફા] નશો, ઘેન [-છિતરવો =
નશો દૂર થવો નશામાથી પાછું ંકાણે આવવું
-કરવો = કેરી ચીજ ખાવી પીવી (તેની

આદત હોવી) -ચકવો = નશાની અસર
થવી. કેદમાં પડવું = કેરી બનવું, તેના
બધાણી થવું] -કી વિં કેકવાણું; કેક ચઢે એવું
કેન્ચિત (કે) સ્ત્રીં [અ] અવિકારી આગળ
રજૂ કરાતી હકીકત

કેખાલા નં [હિંદુ] ચહૂટી વિક્રાનોમા પ્રચલિત
એવું ગુપ્તજ્ઞાન [આગખોટની]

કેખિન સ્ત્રીં [ક] નાની ઓરડી (જેમ કે
કેમ (કે) અં [સ કિમ્? કયમ્? અપ કેમ]
શા કાણે? શા માટે? (૨) કેવી રીતે? (૩)
પ્રશ્નાર્થસૂચક અવ્યય. 'તમે જશે કેમ?'
[કેમે કરતાં, કેમે કરીને = કોઈ પણ
ઉપાયે કેમ છે? = શી ખબર છે? (ખબર-
અતઃ પૂછવાનો સામાન્ય કુશળપ્રશ્ન.)

કેમ કે, કેમ જે અં કાણ કે

કેમ રે અં (ધમકાવવા માટે) કેમ અલ્યા?

કેમેરા પું [કે] ફોટો પાડવાનું યંત્ર

કેથૂર નં [સ] બાણબધ, ખેરખો

કેર (કે) પું [અ કહ] મહા નાશ - જુલમ;
ગજબ [-ચર્તવો = જુલમ થવો બધે જુલમ
ફેલાવો] [એની હાર

કેરખી સ્ત્રીં કાગરી (૨) સોનાની ગોળ રીપકી

કેરડી (કે) સ્ત્રીં, -ડો પું [મ ક્રકર, પ્રા

કયર] એક વનસ્પતિ. -ડું નં તેનું ફળ ફેર

કેરખો (કે) પું એક નાચ કારવો (૨) એમા

ગવાનું ગાયન (૩) એનો ગગ (૪) [ફા

કહત્તવા] સુગંધી ગુદર જેવો એક પદાર્થ

(તેના પાગ ફીંગે રાખે છે)

કેરમ નં [કે?] (લખોદીદાવ જેવી) પાટિયા

પર રમાતી એક રમત

કેરલ(-ળ) પું [સ] (સ) મલખાર પ્રાત

કેરાર સ્ત્રીં ઘોડાની એક ભત (૨) નં પૂજા

કે દવાના ઉપયોગમા આવતી વનસ્પતિના

તંતુની એક વસ્તુ (૩) પુષ્પની અદરના તંતુ

કેરાંખોરાં (કે) નં અં વં [લા] કેરાંખોર

જેવું નજીવું - માલ વગરનું, લાજમૂળા (ચ)

કેરી (કે) સ્ત્રીં [મ કૈરી = કાચી કેરી પ્રા

કયર = કેરે પરથી?] આખાનું ફળ ંગાળો

પું કેરીની મોસમ

કેરું (કે) નં [જુઓ કેરડી] કેરડીનું ઝળ
કેરું [કે કર] (પ) નું (છઠ્ઠી વિભક્તિનો અર્થ
ખતાવે છે)

કેરૂલ નં એક પક્ષી

કેરેાસીન નં [કે] આસનેલ

કેલ વિં એક (વેપારીનો સંકત) (૨) પું
[ન કેલ=કેળવણી ઉપરથી] કેળવેલો ચૂનો,
છેનો કાલ. [-દેવો=ભીતને ચૂનાનું પક
ચઢાવવું. કેલનો પાયો મજબૂત પાયો]

કેલપડી વિં અગિયાર (વેપારીનો સંકત)

કેલિ (-કી) સ્ત્રીં [સ] કીધ, ગમત (૨) ગતિ-
કીધ, મૈથુન

કેવડુ વિં [સ. કિયત્, ગ્રા કેવડ્ય; અપ
કેવડ, મ કેવડા] (માપ, ૬૬ કે વયમા)
કેવડુ મોટું ? ૦૬ વિં આશરે કેવડું ? ૦૫
વિં અનિશ્ચિત છતા પ્રમાણમા મોટું

કેવડો પું [સ. કેવક] એક ઝાડ (૨) એનો
ડોડો -કિયું વિં કેવડામા ગળેલું, કેવડાની
સુગંધીવાળું

કેવરી સ્ત્રીં એક પક્ષી

કેવલ(-ળ) વિં [સ.] શુદ્ધ, નિર્મેળ (૨) માત્ર,
કક્ષ(૩)એકમાત્ર (૪) અં સાવ, છેડે ૦જાન
નં બ્રાનિશ્ચય, વિશુદ્ધ જ્ઞાન ૦વામ નં
મુક્તિપદ, ૦ચતિરેડી વિંમાત્ર વ્યાપિરેક-
વ્યાપ્તિવાળું (સાવન કે અનુમાન) [ન્યા]
-લાઠૈત પું [+મઠૈત] ગ કરાચાર્યે રચાયેલો
છવ અને બ્રહ્મના અદ્વૈતનો સિદ્ધાંત -લાઠૈત-
વાદી વિં (૨) પું કેવલાઠૈતમા માનનાર
-લાન્વચી વિં માત્ર અન્વયવ્યાપ્તિવાળું
(સાવન કે અનુમાન) [ન્યા]. -કી(-ળી)
વિં કેવલાઠૈતમા માનનાર (૨) [નૈન] કેવલ-
જ્ઞાન જેને પ્રાપ્ત થયું હોય તે (૩) સ્ત્રીં ચેતન
અને અચેતનની એકતાનો સિદ્ધાંત

કેવળ વિં (૨) અં જુઓ કેવલ ૦પણું નં
કેવલ્ય ૦પ્રયોગી વિં (વ્યા) કેવળ ઉગાર
દર્શાવેનો (અવ્યય) -ળી વિં જુઓ કેવલી
કે વારે અં ક્યારે ? (સુ)

કેવાળ સ્ત્રીં મકાનની મેડીનો નાનો ન્વેગ

કેવું વિં [સ કોઈશમ્ ? અપ કેહ ?] ક્યા

પ્રકારનું ? (પ્રશ્નાર્થક કે ઉત્તરગ્વાચક) ૦ક વિં
કેવું ? (પ્રશ્નાર્થક ને સંબંધક અનિશ્ચિતાર્થવાચક)
૦ચ વિં અજ્ઞાત અનિશ્ચિત પ્રકારનું

કેશ પું ૫૦ ૧૦ [સ] વાળ [-ઉતરવાવા,
કટાવવા=વાળ કપાવી નાખવા મૂલવવું
-કાપી લેવા]=[લા] છેતરી જવું નુસાન
જવું -રાખવા=વાળ વધારવા (હનમન ન
ગંગવતી)] ૦કલાપ પું કેશનો સમૂહ (૨)
અખોડો, વેણી ૦નકિડા સ્ત્રીં વાળ જેવી
પાતળી ઝાવાહિની, 'કેપિલરી' ૦યાશ પું
વેણી, ચોટલો ૦ભાર પું કચભાર, અખોડો,
ચોટલો ૦રે ધ્ર નં વાળનું છિદ્ર ૦રાજ પું
એક પક્ષી ૦હુ ચન નં વાળ ખૂટી ગઈવા તે
૦વાહિની સ્ત્રીં કેશનલિકા ૦સાધન નં
માયું ઓળવું-વેણી ગૂંથવી તે -શાકર્પણ
નં [+આકર્ષણ] કેશવાહિનીમાનું (પ્રવહી
પદાર્થનું) આકર્ષણ-ખેચાણ -શાકેશિ અં
[સ] સામસામાવાળની ખેચાખેચી કરીને
-શાળ વિંકેશવાળું -શિની સ્ત્રીં [સ] એક
વનસ્પતિ, જડામાસી (૨) સુ દરલાખા કેશવાળી
સ્ત્રી (૩) [સ] હર્ગા. -શી પું [સ] સિદ (૨)
ઘોડો (૩) [સ] કુખે સહાંગેલો એક ગદ્યમ
કેશ(-સ)ર નં [સ] જુઓ કેસર -રી વિં
(૨) પું જુઓ કેસરી

કેશવ પું [સ.] શ્રીકૃષ્ણ

કેશવાહિની સ્ત્રીં [સ] જુઓ 'કેશ'મા

કેશવાળી સ્ત્રીં સિદ્ધેઘોડાની ગરદન ઉપરના ટેંગ

કેશાકર્ષણ નં [સ] જુઓ 'કેશ મા

કેશાકેશિ અં [સ] જુઓ 'કેશ મા

કેશાળ, કેશિની, કેશી જુઓ 'કેશ મા

કેસ પું [સ] મુકદ્દમે, કામ (૨) દલી કેતને વિધેની
હકીકતનો દવાખાનામા કમ્તો કાગળ (૩) કાર્ધ
અમુક બાખત કે કિમ્તો યા તે સખધમા
આવની વ્યક્તિ [-ચાલવો=મુકદ્દમાનું કામ
ચાલવું. -માલવો=કેસ કંવો, કામ ચલાવવું,
દરિયાદ અદાલતમા દાખલ કરવી]

કેસર નં [સ] એક વનસ્પતિ (૨) તેના ફૂલની
અંદર વચ્ચે કીંગનો મુગધીકાંડેંગો -નહુ (૩)
હરકોઈ ફૂલની અંદર થતો તલુ (૪) રંગ વાળ

ખ

ખ પું [સ] કંઠસ્થાની ખીજો વ્યંજન (૨)
 સૂર્ય (૩) નં પોલાણ, આકાશ (૪) શૂન્ય,
 મીઠું (૫) મીઠાનો સંકેત (પદ્યમા) (૬)
 હરકોઈ નક્ષત્રથી દસમું નક્ષત્ર ઠકારાંત વિં
 છેડે ખકારવાળું ૦ખખુ નં + ખકાર. ૦ખખો
 પું ખકાર (૨) (તોછડાઈમા) બ્રહ્મક્ષત્રિય
 કામનો માણસ ંચુણુ પું 'ઝીરો કેક્ટર'
 [ગ] ંચુપ નં આકાશકુસુમ, મિથ્યા
 કંધના ંમધ્ય નં આકાશનું માથા ઉપરનું
 બિંદુ ંસ્વસ્તિક પું ક્ષિતિજ [ખાઈ
 ખઈ પું + [સ ક્ષય, પ્રા. સ્વયં] ક્ષયરોગ (૨) ભુઓ
 ખખ વિં ખખળી ગયેલું, જીણ
 ખખડધન વિં [સ સ્વસ્વડ + ધન] (ખાસ
 કરીને વૃદ્ધ છતાં) મજબૂત પાંધાનુ (૨) દમામ-
 દાર, લંચ [અવાજ થવો
 ખ(૦૬)ખડવું અંકિં (૨વં) ખડખડ એવો
 ખ(૦૬)ખડાટ પું (૨વં) ખખડવાથી થતો
 અવાજ -ચું સંકિં ખડખડ અવાજ કરવો
 (૨) [લા] ધમકાવવું (૩) મારવું (જેમ કે ધોલ)
 ખખરખખર અં [ખખર (ખખળવું) + વખર
 (સ વિકિર્ = વેરવું)] ઠાંણુ હોય એમ,
 આમ તેમ પડ્યું હોય એમ
 ખ(૦૨)ખરવું અંકિં લાગવું, બળાપો - શોક
 થવો, સાલવું (૨) ખૂચવું (આખમા) (૩)
 ખખળવું ૩ ભુઓ (૪) ખરખર એવો અવાજ
 થવો (૫) સંકિં કુ ખ દેવું
 ખ(૦૨)ખરી સ્ત્રીં [૨વં] ગળામા ખાંડેલો કંક
 કે ખાંધેલી વસ્તુનો લાગ (જેનાથી અવાજ
 ખોખરો થાય છે) (૨) ગાતી વખતે સૂર
 ક પાવવો તે (૩) મૂર. અવાજ (૪) ચિતા
 ચટપટી [-ખાજખી = ગળામા કંક લરાવો]
 ખ(૦૨)ખરો પું [૨વં] શોક, સતાપ (૨)
 પસ્તાવો, પશ્ચાત્તાપ (૩) શક, અ દેશી
 [-કરવો = શોક કરવો (૨) લૌકિકે જવું
 -કાઢી નાખવો = સ દેહ દૂર કરવો -થવો =

પસ્તાવો થવો. ખખરે જવું = ખરખરો કરવા
 જવું, લૌકિકે જવું]
 ખ(૦ળ)ખળતું વિં [ખખળવું નું વંકું] ખૂબ
 ઊતું, ઊકળતું (૨) ખળ ખળ કરતું વહેતું
 ખ(૦ળ)ખળવું અંકિં (૨વં) ખૂબ ઊતું થવું;
 ઊકળવું (૨) વહેતા ખળખળ અવાજ કરવો
 (૩) [સ સ્વર્, પ્રા સ્વલ?] ખાધાનું હાલી
 ઊઠવું: ખખ - જીર્ણ - અશક્ત થવું
 ખખખાવવું સંકિં 'ખખળવું'નું પ્રેરક (૨)
 (૨વં) ઘણા પાણીથી ઘોણું (૩) (નાણું)
 કઠાવવું, પટાવી લેવું
 ખખખુ નં, -ખખો પું ભુઓ 'ખ'મા
 ખગ પું [સ] પક્ષી (૨) ગ્રહ (૩) તારો (૪)
 સૂર્ય (૫) દેવ (૬) નવની સંજા ંપતિ પું
 પક્ષીઓનો રાત્રી - ગરુડ (૨) હસ ંવાહન
 પું (સ) વિંબુ - ગાકાર વિં [+ આકાર]
 આણું, ચડિત (૨) મુદર - ગાધિપ, - ગેશ,
 - ગેન્દ્ર પું (સ) [+ અધિપ, ધીશ ધન્દ્ર] ગરુડ
 - ગાસન પું [+ આસન] (સ) ઉદ્યાયલ
 (૨) વિંબુ
 ખચુણુ પું [સ] ભુઓ 'ખ'મા
 ખગોલ(-ળ) પું [સ] ગગનમંડળ. ંગણિત
 નં ખગોળના પદાર્થોની ગતિ વગેરેનું ગણિત.
 ંવિદ્યા સ્ત્રીં ગ્રહનક્ષત્ર ઇત્યાદિ સમધી શાસ્ત્ર
 ંવેત્તા, ંશાસ્ત્રી પું ખગોળવિદ્યાનો નાણકાર
 ંશાસ્ત્ર નં ખગોળવિદ્યા [તરવાર
 ખગ્ગ નં ંરીસ્ટ્રીં [સ સ્વદ્ગ, પ્રા સ્વગ] + ખડ્ગ,
 ખગ્ગા પું + [ભુઓ ખગ] પક્ષી (૫) (૨)
 'આકાશ [પૂર્ણ ગ્રહણ
 ખગ્રાસ પું [સ] સૂર્ય, ચંદ્ર કે કોઈ પણ ગ્રહનું
 ખચ(-ચ) અં [સ સ્વચ્ = ખેચી ખાધવું]
 ખેચીને, સખત રીતે (૨) [૨વં] અંદર પેસી
 જવા કે ભોંકવાનો કે તેથી ઊલટી ક્રિયાનો
 ૨વ (ખચ દર્ધને સ ગીન પેસી ગયું, ખચ દર્ધને
 ખેચી કાઢવું)

અચકાવણું સંક્રિં [અચ (૨૧૦) ઉપરથી]
 અચ દ્યને ખોસી દેવુ
 અચકાવું અંકિં [‘અચકા’ ઉપરથી] અચકાવુ,
 અટકવુ (૨) પાછા પડવુ
 અચકા પું [અચ (૨૧૦) ઉપરથી] સપાટી પર
 પડેલો ખાડો - ખાચો (૨) અટકાવ; અતરાય
 અચઅચવું અંકિં [૨૧૦] અચ અચ એવો
 અવાજ થવો કે કંગ્વો (૨) [ભુઓ અચ] ખીચો-
 ખીચ લરાવુ, લિહાવુ
 અચર નં અચર -રી સ્ત્રીં અચરની માદા
 -ને નં નિર્માલ્ય - અચર જેવું થોડું (૨)
 વિં ઘડું, નખણુ [ભુઓ ‘અચર’ મા
 અચર નં ભુવાનવુ મરણ (૨) વિં (૩) નં
 અચવુ સં કિં [સ સ્વજ્ ઉપરથી] જહવુ,
 ખેસાડવુ (૨) ખીચોખીચ લરવુ - લાહવુ
 અચાઅચ અં [૨૧૦] અચ અચ (૨) ખીચોખીચ
 અચાઅચી અં અચીત, અવન્ય (૨) સ્ત્રીં
 ગિરદી, લીડ
 અચિત વિં [સ] જડેલુ, ખેસાડેલુ
 અચીત અં [મગ્ ન સ્વચિ (ચી)ત] જરે,
 અવન્ય - તાઈ સ્ત્રીં ખાતરી, ચોકસાઈ
 અચૂક અચૂક અં અહૂકઅહૂક, ઊછળતુ અને
 ધીરુ ચાલતુ હોય તેમ (ચોડાની ચાલ માટે)
 અચોઅચ અં [ભુઓ અચ] ભચોઅચ (૨)
 ખીચોખીચ
 અચ્ચ અં ભુઓ અચ
 અચ્ચર નં [હિં] થોડો અને ગવેડુ એ બનેલી
 મિશ્ર જાતિતુ પ્રાણી [ખંજવાળવુ
 ખજવાળ સ્ત્રીં ભુઓ ખજવાળ ઠવું સંક્રિં
 ખજનચી પું [ફા] ખજનાનો ઉપરી, કાપાધ્યક્ષ
 ખજનદાર વિં ખજનાવાળો
 ખજ(-છ) ને પું [સ] નાણુ રાખવાની જગા,
 ભંડાર (૨) [લા] વન, દોલત (૩) હથિયાં લરવાની
 ખેલ કે ખાકાવાળો પટો (૪) ખંદૂક માનુ ગોળી
 લગવાનુ ખાનુ (૫) ચલમમા ગડાકું મૂકવાનો
 ખાડો (૬) મીઠું પકવવાનો અગર [ખજને
 પડવું = વખારે પડવુ, કોઈ લાવ પૂજે નહીં -
 ચિંતા કરે નહીં તેવી સ્થિતિમા પડવુ (૨) ઠેકાણે
 પડવુ, જગાએ ગોઠવાઈ જવું.]

ખજૂર નં [સ સ્વજૂર, પ્રા સ્વજૂર] એક ફળ,
 જે સુકાવાથી ખારેક અને છે [-ટોપર કંરવા =
 (ખાખરને) પીઠ પર લઈ ખજૂર ટોપરા વેચના
 હોઈએ એમ રમત કે ખેલ કરવો] -રી સ્ત્રીં
 ખજૂરુ ઝાંડ (૨) [સુ] ખજૂર -રી લાત
 સ્ત્રીં ખજૂરીના પાઠાની લાત -ને નં
 ખજૂરીની ભતવુ ઝાંડ, જે માથી તાડી નીકળે છે
 ખજૂરી સ્ત્રીં [સ. સ્વજૂ, પ્રા. સ્વજૂ] ખજવાળ
 લાગે એવા નાના નાના કાટા (૨) ખજવાળ (૩)
 [‘ખજૂર’ ઉપરથી] એક મીઠાઈ (૪) ભુઓ
 ‘ખજૂર’ મા ખજૂરુ નં ભુઓ ‘ખજૂર’ મા
 ખજૂરો પું [સ સ્વજૂ + સ્વજૂરકા] + કાનખજૂરો
 ખટ વિં [સ પટ] છ ઠકરેમ, ઠકરેમ નંખં
 વં બ્રાહ્મણે કરવાના છ ધર્મકર્થો (ચજન,
 ચાજન, અધ્યયન, અધ્યાપન, દાન અને
 પ્રતિગ્રહ) (૨) ધર્મ સખધી નિત્યકર્મ
 ખટ પું [સ જઠ, મ] ડગ, લખાડ આદમી (૨)
 [મ.] એક રાગ (૩) અં [વં]
 ખટક સ્ત્રીં [ભુઓ ખટકવુ] ખટકો (૨) ચાનક
 ખટક ખટક અં [૨૧૦] ખટ ખટ અવાજ થાય
 એમ
 ખટકવું અંકિં [૨૧૦, પ્રા. સ્વટક્કય, હિં સ્વટકના,
 મ સ્વટકળે] કાકરીની પેઠે ખૂચવુ, ભોકાવુ,
 સાલવુ (૨) અદરથી લાગવુ, પશ્ચાતાપ થવો
 ખટકો પું [ભુઓ ખટકવુ] ખટકવુતે કે તેનો
 અવાજ ચાપીટા (૨) હરકત, નડતર (૩) રાંક,
 અદેશો (૪) ચાનક, કાળજી [-આવવો = નડવુ,
 ખટકવુ, ખટકો લાગવો કે વલો - રાખવો =
 મનમા અદેશો કે કશુ ખટકે એવુ હોવુ (૨)
 ચાનક કે ચિતા ગખવી]
 ખટખટ સ્ત્રીં [૨૧૦, સરં હિ, મ] ખટ
 ખટ એવો અવાજ (૨) હરકત, નડતર (૩)
 પચાત, માથાફટ -ટારો પું કટાળો આવે
 એવી માથાગીક, કચકચાટ
 ખટગુણ પું ખં વં [સ પટ + ગુણ] છ ગુણ
 (ઉદ્યોગ, સાહસ, ધૈર્ય, બળ, બુદ્ધિ ને પરાક્રમ)
 ખટચક, નંખં વં [સ પટ + ચક્ર] [યોગ]
 શરીરની અંદરના છ ચક્રો (આવાર, લિંગ
 નાભિ, અનાહત, કંઠ અને મૂર્દા)

ખટદર્શન ન૦ખ૦વ૦ [સ. ષટ્+દર્શન] જુઓ
ખટશાસ્ત્ર [પ્રપંચી]

ખટનટ વિ૦ [જુઓ ખટ+નટ, મ.] નટખટ,

ખટપટ સ્ત્રી૦ [રવ૦? સ. ઘટપટ? સર૦ મ, ઠિં]

યુક્તિપ્રયુક્તિથી કામ સાધી લેવાની તજવીજ,

પ્રાપ્તિ ક્રિયા ગોઠવણ (૨) ગોઠવણ (૩) કડાકૂટ,

પ ચાત [ખટપટમાં પડવું=ખટપટ કરવામા

રોગાતુ કે ફસાતુ યા માથુ મારવું.] ૦વું

અંકિ૦ ખટપટ કરવી -ટિયું વિ૦ ખટપટ-

વાણુ, કડાકૂટિયુ (૨) ખટપટી, કારગ્તાની

-ટી વિ૦ ખટપટિયું, કારસ્તાની

ખટપટ પું૦ [સ ષટ્+પટ] છ પગવાળા પ્રાણી-

ઓનો વર્ગ (૨) ભમરો (૩) મધમાખ (૪) જી

ખટખાકી સ્ત્રી૦ [ખટ-શઠ+ખાકી?] વસૂલ

ન આવી શકે એવું લેણું (૨) મહેસૂલમાની

વસૂલ ન થાય એવી ખાકી રકમ

ખટમધુર(-રું) વિ૦ [સ. શટ, કે. યદુ+મધુર]

કંઈક ખાટા અને કંઈક મીઠા સ્વાદવાળું

ખટમલ પું૦ [હિં, મ, પ્રા યદુમલ્લ પરથી?]]

માકડ [આવતું, છમારી

ખટમાસી વિ૦ [સં યદુ+નામ] છ મહિને

ખટમીઠું વિ૦ [સં.શટ, કે. યદુ+મીઠું] ખટમધુર

ખટરસ પું૦ખ૦વ૦ [સ ષટ્+રસ] છ સ્વાદ

(ખાટા, ખારો, કઠવા, તૂરો, તીખો અને ગળ્યો)

(૨) વિ૦ છ રસ-સ્વાદવાળું, અથવા રસવાળું

ખટરાગ પું૦ [સ ષટ્+રાગ] છ રાગ (એક

મન પ્રમાણે હૈરવ, માલકાશ, હિંડોળ, શ્રીરાગ,

કેદાર અને મલાર) (૨) [?] કનિયો, આણ-

ખન'વ (૩) સાસારિક જ જળ, કડાકૂટ -ગી

વિ૦ કનિયાખો (૨) જ જળી

ખટલો પું૦ [સર૦ મ યદુલા, યદુલે, કા કટલે]

કૂટ ખટખીલો, પરિવાર, રસાલો (૨) સગ્ગમાન,

સરભમ (૩) મુકદ્દમો (૪) ગૂચવાળાણુ -

મુસ્કેલ કામ

ખટવવું સં કિં [કે યદુ=ખાટું ઉપરથી]

ખટાશ ચડે એમ કરવું (૨) 'ખાટવું' ત્રેરક,

ખટાવવું [લાભ મેળવવો

ખટવું સંકિં [સર૦ હિં યદુના]+ખાટવું,

ખટશાસ્ત્ર ન૦ખ૦વ૦ [સ ષટ્+શાસ્ત્ર] હિં

તત્ત્વજ્ઞાનના છ શાસ્ત્રો-દર્શનો (સામ્ય, યોગ,
ન્યાય, વૈશેષિક, મીમાંસા અને વેદાંત)

ખટાઈ સ્ત્રી૦ [કે. યદુ, હિં, મ] ખટાપણુ

(૨) ખાટી વસ્તુ [કેરે એવું

ખટાઉ વિ૦ ['ખાટવું' ઉપરથી] ખટાવે-લાલ

ખટાઉ પેદાશ સ્ત્રી૦ હરાયા હોરની હરાણુમાધી

થતી પેદાશ

ખટાખટ અંકિં [રવ૦]-ટ(-ટી) સ્ત્રી૦ ખટાખટ

એવો અવાજ (૨) [લા] કનિયો, તકરાર

ખટાટોપ પું૦ [મ., સ યદુટોપ?, ખટ(-વ૦)+

સ યાટોપ?] આઠખર, (ખેટો) મોટો દેખાવ,

જના સગ્ગા કામની જગાએ ભારે કડાકૂટવું

તોસ્તાન થવું તે [કનિયો, તકરાર

ખટાપટી સ્ત્રી૦ ['ખટપટ' ઉપરથી] ગરખડ (૨)

ખટારો પું૦ [સર૦ મ] ભાર લગવાતું ગાડું

(૨) તેના જેવું મોટું ડોઈ વાહન, ભારની

'મોટર-લોરી' (૩) [લા.] કર્કશ અવાજ કરે

એવું-ખરાબ વાહન (૪) ઘરવાખરો

ખટાવવું સંકિં 'ખટાવું', 'ખાટવું' ત્રેરક

ખટાવું અંકિં ['ખાટું' ઉપરથી] ખટાશ ચડવી,

ખાટું થવું (૨) 'ખાટવું' ત્રેરક કર્મણિ

ખટાશ સ્ત્રી૦ [કે યદુ=ખાટું ઉપરથી] જુઓ

ખટાઈ (૨) [લા] આણખનાવ

ખટુંખટું, ખટુંખટું પું૦ ['ખાટું' ઉપરથી]

થોડુંક ખાટું [એક શસ્ત્ર

ખટવાંગ પું૦ [સ.] ખેપગીના મૂકાવાળું શિવતું

ખડ ન૦ [સ યદુ-હ, કે] વાસ, કડખ (૨) ખેતરમા

ઊગેલું નકામું ધાસ નોંદામણ

ખડક પું૦ [સ?] પાણીમાનો કે જમીન ઉપરનો

પથ્થરનો ટેકરો (૨) ખરાબો ધાગદાર ભેખડ

ખડક(-ગ) પું૦ (ચ) એક પ્રકારની ચૂડી

ખડકલો પું૦ ['ખડકવું' ઉપરથી] ખડકેલી

ચીજોનો જથ્થો; ઢગલો

ખડકવું સં કિં ['ખડક' ઉપરથી] તેના જેવા

આકારે ગોઠવણ ઉપરાઉપરી ગોઠવણ, સીચણ

ખડકી સ્ત્રી૦ [કે સ યદુવકી] ઘર આગળની

ખાવેલી-ખારણાવાળી છૂટી જગા, ડેલી (૨)

ખે અથવા વધારે ઘર આગળની એક સામાન્ય

દરવાજાવાળી ગલી કે રોડી (૩) એવી જાતની -

હરવાલવાળી રચના અથવા એની ઉપરની ડેલી
ખડકું નં [નુઓ ખડકું] નાનો ખડક (૨)
પથ્થરનો કે લાકડાનો - શલ્યા કે પાટલા જેવો
- લૂગડા ચોવામા વપરાતો નાનો ઝકડો [સુ., કા.]

ખડકો પુ. નુઓ ખડકો

ખડખડ અ. (૨૧૦) [સ. સ્વત્સ્વટ, પ્રા. સ્વકસ્વટ]

ખડખડ એવો અવાજ કરીને (હસવું) (૨)

શ્રીં એવો અવાજ (૩) ખટખટ, ડખલ, પીડા,

ઉપાધિ (૪) તકગર, ખટપટ ઓહડહડ અ.

ખડખડ ભડભડ એવો અવાજ કરીને (૨)

શ્રીં એવો અવાજ (૩) ગરખડ ઓભેગ પુ.

ટટાનો પ્રસંગ ઠું વિ. ખડખડ અવાજ

કરતું (૨) નં સૂકું ન ગિયેર (૨) [લા.] અરનરક

થતું તે [-આપડું = રત આપવી, કાઢી મૂકવું.

-મળડું] ઠું અંકિં ખડખડ અવાજ થવો

-રાટ પું. ખડખડ એવો અવાજ (૨) અં

એવો અવાજ કરીને (હસવું) -હાવડું સં

કિં નુઓ ખડખડવું -હિયું વિ. (૨) નં

નુઓ ખડખડતું [-આપડું, -મળડું] (૩)

નસાય ખોલાય એવી નાના નાના પાટિયાની

ખાગીખારણામા મુકાતી રચના (૪) એક ખાવાની

વાની, -હિયાં નં અં વં ઝાઝ

ખડગ નં [નુઓ ખડગ] તલવાર (૨) ગેડાનું

શિ ગડું (૨) નુઓ ખડક (૫)

ખડગું નં બિલાડીની નતનું એક હિ સક પ્રાણી

ખડધૂમ નં એક પખી [નતનો ચપો

ખડચપો પુ. [તે સ્વહુ = મોટું - ચપો] એક

ખડણુ વિ. ['ખડકું' ઉપરથી સરં મ] આખા

-હરામ હાડકાનું આળસુ (૨) [સુ.] ખડતલ

ખડનર (-લ) વિ. [સં. સ્વરત્તર?] હા ખ ખમી

શકે એવું ખરવાણ (૨) મહનતું (૩) મજબૂત

ખાડાનું (૪) ટુચ

ખડતાલ શ્રીં [સ. પટ + તાલ] છ તાલ [સંગીત]

(૨) કરતાલ, કાસીનિહ (૩) લાકડાની ફેડતાલ

ખડતાલ શ્રીં [સ. સુર + તાલ] લાત, પાટું

ખડતાલ (-ળ) ડું સંકિં [નુઓ 'ખડતાલ' =

લાત] ખરી વડે ઠોકડું - ખોદવું (૭) મીન

ખડતું, -તૂમ નં ખડખડતું, રખ, ખડતરફી

ખડકું નં [તે સ્વહુ = મોટું ઉપરથી?] ખડકું,

પ્રવાહી પદાર્થનું નામેલું ચોસલું (૨) [ખડકાલું
ઉપરથી?] ખૂચરું, છિટ, દોપ

ખડધાન નં ['ખડ જેવું 'ધાન' વગર ખેડે ઊગતું]

ખેડ્યા કે વાવ્યા વિના થતું ધાન (સામે, મણકી

વગેરે) (૨) હલકી નતનું અન

ખડધામણી શ્રીં એક વનગપતિ

ખડધાયેલું, ખડધાલ વિ. [નુઓ ખડગણું]

ચાહા, ખૂચલી ઇત્યાદિ થવાથી ખરાબ

યયેલું, કીડ પડી હોય તેવું, ખવાયેલું (૨)

ખરડાયેલું; મેલું (૩) ઘસાયેલું, નખળું

ખડ (-૨) પડું સંકિં [નુઓ ખડકું] ખોતગી -

ઉમેડી કાઢવું સોગું

ખડપિયું નં (૫) ગાડાનું પછીતિયું

ખડપુ નં [નુઓ ખૂચી] ખડપવાનું ઓતર,

-પો પુ. નુઓ ખરપો, ખરપડો

ખડ (-૨) ખચડું વિ. ખાડાખેયાવાળું, ઊચુ-

નીચું -હાઈ શ્રીં

ખડકું નં [તે સ્વહુ = મોટું ઉપરથી?] નમી

ગયેલા પ્રવાહીનું ચોસલું, ખડકું, -ખાદાર

વિ. ખડખા નીકળે એવું

ખડખૂચ (-ચુ) નં [સ. સ્વર્ણ, ફા. સ્વર્ણ] એક

ફળ, તરખૂચ -ચી શ્રીં તેનો વેલો, તખૂચી

ખડભડ શ્રીં [૨૧૦] એવો અવાજ (૨) ગખડ,

ધાધલ (૩) કનિયો, ખોલાખોલી (૪) હાલ ઠું

અં કિં ખડભડ અવાજ થવો (૨) ખોલા-

ખોલી થવી -હાટ પું ખડભડ અવાજ (૨)

ગરખડ, ધાવલ

ખડમા (-મી) કડી શ્રીં [તે સ્વહુ = મોટું +

માકડી? કે અડ = ઘાસ + માકડી?] એક છવડું

ખડખોસાળ નં [તે સ્વહુ = મોટું + ખોસાળ]

માનું કે આપનું ખોસાળ

ખડવડું વિ. [ખડ + વાઢવું] ઘાસ વાઢનાર

ખડવેવાઈ પું [તે સ્વહુ = મોટું + વેવાઈ]

વેવાઈનો આપ -ણ શ્રીં વેવાઈની મા

ખડકું સંકિં ['ખડકું' ઉપરથી?] ચોપડું, લેપ

કરવો (૨) ખડકું, ડાલ લગાડવો (૩) સડોવડું,

આળ મૂકવું (૪) નકારા કામમા સામેલ કરવું

ખડકું અં કિં [સરં હિં સ્વહા, સં સ્વહક =

ચાણું, ગિયર પરથી?] અટકવું, રોકાવું, થલી

જવુ (૨) હાથપગ ઇંડં અવયવ ઊતરી જવો
 (૩)આખડી પડવું, પડી જવુ [સરં મ સ્વડગે]
 (૪)(૨ગ)ઊડી જવો, આખુ પડવુ [ખડી પડવું,
 ખેસવું = અટકી પડવુ, રોકાઈ જવુ ખડતું
 મૂકવું = રહેવા દેવું, અવગણવું]
 ખડશિ (-શી)ંગી નં [દે સ્વડુ = મોટું + શીંગ]
 એક મોટું ઝાડ, જેની લાખી લાખી શિંગોનું
 શાક તથા અથાણુ થાય છે
 ખડશિંગી સ્ત્રીં [સ સ્વડગશિવી?] એક વનસ્પતિ
 ખડસમેરવો પું એક વનસ્પતિ
 ખડસલ પું મકાનનો પાયો [પાપડો
 ખડસલિ(-ળિ)યો પું એક વનસ્પતિ, પિત-
 ખડંગ અં [રવં] ખડંગ એવો અવાજ કરીને
 ખડા સ્ત્રીં [સરં હિ. સ્વડાઈં મ સ્વડાવા, કા
 કડાવ] પાવડી, આખડી (૨) [૧] જોડાની એડી.
 ઠંડિતાર વિં જોડા ઉતારતા વેત-તરત
 રવીકરાય એવી (હૂડી) ઠંડિપાડ વિં ઊભા
 ખડાનો-ચપસીને ખેસતો (જોડો)
 ખડાઈ સ્ત્રીં વાછરી [કા] (૨) [જુઓ ખટ =
 શક] શકતા, કામચોરી
 ખડાઉ સ્ત્રીં [જુઓ ખડા] પાવડી, આખડી (૨)
 [જુઓ ખડ] સૂકું કાસ [ઉતાવળથી
 ખડાખડ અં [રવં] એવો અવાજ થાય એમ (૨)
 ખડાખાટ, -સડુ નં [સ ષ્ઠ+અટ] જ્યોતિષમા
 છ અષ્ટકવર્ગો યોગ(જે બે માણસો વચ્ચે આ
 યોગ આવે તેમને બને નહિ - આજીવનાવ રહે
 એમ કહેવાય છે)
 ખડાખાટુ (-ષ્ટકું, -સડુ) નં જુઓ ખડાખાટ
 ખડાયતા વિં બ્રાહ્મણ કે વાણિયાની એ નામની
 એક જાતનું -તો વિં પું
 ખડારી સ્ત્રીં [સરં મ સ્વડારી] ગાવાની એક
 ખાની - ક્રુપક પદ્ધતિ (તે ગાનાર પ્રસિદ્ધ ગાયક
 રાજ સન્મુખ સિંગના ગામ 'ખડાર' પરથી)
 ખડાવો પું [જુઓ ખડાઉ] લાકડાનો જોડો
 ખડાસન પું એક વનસ્પતિ-ઔષધિ
 ખડિયાખડખડ વિં [રવં] સખજડખજ,
 ખખળી ગયેલુ, જર્ણ (૨) સ્ત્રીં ભાગીદારી
 હાલત (૩) જ જળ, માથાફેડ
 ખડિયાટ પું તળાવમા ઊતરવાની, ઢાળ પડતી

પણ ખરસી ન પડાય એવા અણતરવાળી,
 એકળીખધ રચના
 ખડિયુ નં [જુઓ ખરડિયુ] સુકવણુ (૨)
 સુકવાથી તડો પડી ગઈ હોય તેવી જમીન
 (૩) ચોમાસામા કેટલાક દિવસ વરસાદ ન
 પડવાથી જે તાપ પડે છે તે (૪) ['ખડુ'
 ઉપરથી] ખાજમા છેવટની કૂકી ઘરમા ખરાખર
 પહોંચે એથી વધારે ઢાણ પડતા તેણે ખહાર
 નીકળવુ પડે તે (૫) [જુઓ ખડિયો વાધ]
 ચિત્તો, વાધ (૬) જોડડુ, જુવાન ભેંસ
 ખડિયો પું [દે સ્વડિજ] લખવાની ગાહી
 રાખવાનું પાત્ર (૨) દીવો કરવાનો નાનો ડબો
 (૩) ઘણા પડવાળી ઝાળી, ખલાની બે તરફ
 ઝૂલતો નખાય એવો કાષળો (૪) ખલતો, વાટવો
 [-ભરવો = ખડિયામા શાહી ભરવી (૨)
 ખડિયામા વાસતેલ ભરવુ ખડિયા ભરવા,
 ખડિયા પોટલાં ખાંધવાં = ઉચાળા ભરવા,
 ઉઠાતરી કરવી]
 ખડિયો ખાર પું ['ખડિયો' = 'ખડી' જેવો +
 ખાર] એક જાતનો ક્ષાર, ટકણખાર
 ખડિયો વાધ પું [સરં મ સ્વડ્યા વાધ (સ્વડ્યા =
 નાનો)] ચિત્તો દીપડો
 ખડી સ્ત્રીં [સં, પ્રા] ખડીમાટી (૨) રસ્તા પર
 નખાય છે એવા પથ્થરના કાકરા - મરડિયા (૩)
 [જુઓ ખડિયુ] વગર વિચાયેલી ભેશ
 ખડી ફેજ સ્ત્રીં ['ખડુ' + ફેજ] કાચમી લશ્કર
 ખડી ખોલી સ્ત્રીં ['ખડુ' + ખોલી] (દિલ્હી
 પાસેની - પશ્ચિમી) હિંદી-હિંદુ તાની લાખા
 ખડી માટી સ્ત્રીં ['ખડી' + માટી] એક જાતની
 ઘોળી માટી, ખડી [સાકર
 ખડી સાકર સ્ત્રીં ['ખડી' + સાકર] એક જાતની
 ખડુ વિં [હિ સ્વડા પ્રા સ્વડુક્ક = પ્રગટવુ;
 ઊપજવુ પરથી ?] ઊભુ (૨) તત્પર (૩) નં [મ
 સ્વડા = નાનું ઢેકું (સ સ્વડ)] પાણી ચૂમી લે
 એટલું ઇંટું ઢેકું, ઠીકર (૪) જુઓ ખડિયુ
 ૪ અથ [-કરવું = સામે રજૂ કરવું, લાવીને
 સામે ઊભુ કરવું (વસ્તુ, વાત કે માણસ),
 ઉપસ્થિત કરવું -યવું = ખડુ કરાવું, સામે
 આવીને ઊભુ રહેવું, હાજર થવું.]

ખડેખાંગ અમં [‘ખડે ખડો’?] (કા) ટહાર
ખડેવાટ વિમં [‘ખડુ’ + ઘાટ] ભટ્ટીમા આક્યા
વગર થોયેલું (કપડું) (૨) અમં ટહાર, મગર
રીતે (૩) સન્ન; તત્પર

ખડે ચોક અમં [ખડું + ચોક] છડે ચોક; છચોક,
ખડેર રીતે [આવતાવેંત તરત

ખડે ભેડે અમં [ખડું + ભેડો] ભેડે ભેડે,
ખડેલી સ્ત્રી (કા) ભેટકી ભેમ; ખડી

ખડો પુમં [ભુઓ ખડા] ભેડાની ખડા-ખેડી
(૨) કૂકડા કે કબૂતરને ગામવાતુ પિન્ન

ખડગ નમં [સ] ભુઓ ખડગ

ખડુ વિમં [દે ચટ્ટુ = મોટું] અનુભવી (૨)
હોશિયાર, ચાલાક (૩) વયોવૃદ્ધ (૪) [ભુઓ
ખાડુ] અપગ

ખાડુ અમં [ખાડુ] વલ્લ, ચળ, ખંજવાળ (૨)
[૧] એક ભતની ગણેળી (૩) પુમં [મ]

ટેખાલતુ કે કખાલતુ ખાતુ

ખાલુ સ્ત્રીમં + ક્ષણ, ખાલુ

ખાલુકો પુમં [વમં] એક અવાજ, ગણકો (૨)
[ભુઓ ખાલકો] શૂનતા થોડે નેવી વેદના મણકો

ખાલુખાલુ અમં [વમં] ખાલુખાલુ અવાજ વાથ
એમ ઠંડું અમંકિમં [પ્રા. રણક્ષણ] ખાલુ
ખાલુ અવાજ થવો -ભાટ પુમં ખાલુખાલુ
અવાજ -ભિયાં નમંખમં ખાલુખાલુ એવી
નાની નાની વૃધરીઓ કે કાસીનેડ જેવા પતરા
(૨૫ ઇંચાદિના) (૨) કાસીનેડ, છચબિયા
-ભુવિંખૂખ શોકાયેલું, ખરુ થયેલું, ખૂખતપેલું

ખાલુખોજ (-ત, તર, -દ, -ળ) સ્ત્રીમં [ખાલુ +
ખોજુ, ખોતરુ, ખોલુ, ખોળવું] બારીક
નગમ -શોધ (૨) [લા] કાદનાદોષ શોધ્યા-
ક દયા કરવા તે, નિદા કર્યા કરવી તે -દિયુ
વિમં ખાલુખોલ કરવાની ટેવવાળુ

ખાલુચલુ નમં [‘ખાલુ’ પરથી?] પાવડો

ખાલુજ સ્ત્રીમં ખજવાળ, વલ્લર, ચળ

ખાલુલુ સમંકિમં [સ ચન્, પ્રા ચળ] કિરકલુ,
ખોતરુ (૨) ખોલુ (૩) વલ્લરુ, ખજવાળલુ
(૪) ચીમટી ભરવી (ચૂટી ખાલવી)

ખાલુસ સ્ત્રીમં [દે ચળુમા] શકા, અદેશો (૨)
અટસ, વેરઝેર (૩) ખત, હોરા (૪) ઝાડા-

પેમાખની શકા -હાજત (૫) આદત, ટેવ
[-થવી = ઝાડાની હાજત થવી ખાલુસે
ભરાણું = ચડસે ભગલુ, અટસ ભરાવો]
-સાણું અમં કિમં વહેમાણું (૨) ઢાંઢે ખળલુ
(૩) હાજત થવી

ખાલુકે વિમં + ક્ષણિક

ખાલુ નમં + ક્ષણ, ઠખાલુ અમં ક્ષણે ક્ષણે

ખાલુર પુમં એક વનખતિ, અગ્ગેર

ખત નમં [જ] લેખ, લખત, દસ્તાવેજ ઠખત
(-તર) નમં ખત કે તેને લગતા કાગળિયા
[-કરણું = દસ્તાવેજ કરવો, લેખિત કગર કરવો
-નાટણું = દસ્તાવેજ રદ થવો (૨) ખવન કે
ખરચમાથી ખચી જલુ (જેમકે કન્યા શુભરી
જવાથી)]

ખતમ અમં [અ ચત્તમ] ખલામ, સમાપ્ત [-કરણું
= પૂરુ ઠંડું (૨) મારી નાખલુ -થણું]

ખતરવટ અમં આગ્રહપૂર્વક, જલપૂર્વક (૨)
સ્ત્રીમં + ઠગીવટ [-થઈને લાગણું = ખરાખર
કેડે પડણું] ઠવેર નમં (મુ) હાલવે

ખતરણુ સ્ત્રીમં [ભુઓ ખતરી] ખતરીની સ્ત્રી
ખતરિયાંવટ સ્ત્રીમં + ભુઓ ઠગીવટ

ખતરી વિમં [સ ક્ષત્રિય] ક્ષત્રિયની એક ભતલુ
(૨) કાલડ વણવાનો ધવો કરતી એક ન્યાતલુ
(૩) પુમં એ ન્યાતનો માણસ

ખતરું નમં [ભુઓ ખતરો] અઠચણ, આકેત
(૨) [ભુઓ ખૂધર] ખોડ, છિદ્ર [ખતરું
ખોળવાં = છિદ્ર ખોળવા - નેવાં]

ખતરો પુમં [જ] ભય, નેખમ (૨) અદેશો,
સંદેહ [-મટાલયો = શકા ક- કરવી (૨)
હાજતની શકા પૂરી કરવી, ઝાડે કરવા જલુ
-પાડવો = વાધો પાડવો]

ખતવણી સ્ત્રીમં ખતવણુ તે

ખતવણું સમંકિમં [ભુઓ ખાતુ] રોજમેળ-
માની રકમની ખાતાવાઝ નોવ કરવી

ખતા (-તા) સ્ત્રીમં [જ] વુકસાન, ઠેકર (૨) ચૂક (ક) ન
[-ખાવી = ઠાકર વાગવી, વુકસાન થવું]

ખતાખ સ્ત્રીમં [જ ચતા + દેવ (જ)] ભૂલ, ખામી
(૨) આરોપ, દોષ દેવો તે (૩) શાપ, ખલુવા
ખતિયો પુમં એક પક્ષી

અતીથ પું [જ] ઉપદેશક, વ્યાખ્યાતા

અત્તા સ્ત્રીં ભુઓ અતા

અત્તો પું કામળો ધામળો [કા] (૨) [ભુઓ

અત્તા] ઠોકર (૩) ધપ્પો. [અત્તા ખાવા=ધપ્પા

કે ઠોકર વાગવી (૨) ભૂલ કરી તુકસાન વેહવું]

અત્રી વિં (૨) પું ભુઓ અતરી - ત્રાણી સ્ત્રીં

તેની સ્ત્રી, અતરણ

અદઅદ અં (૨વં) અદઅદ એવો આવળ થાય

તેમ ઠહું અં કિં અદઅદ થવું (૨) અદઅદ

અવાળ સાથે ઠોકળવું

અદ(-દે) ઠહું સં કિં ખૂખ દોહાવવું, તગેહવું

(૨) ફેરા ખવડાવવા, અથડાવવું (૩) ખૂખ

મહેનત આપવી

અદહામણ સ્ત્રીં અદહવું કે અદહાવું તે

અદહુક અદહુક અં [૨વં] એવો અવાળ

કર્મને (ખૂખ દોહવાનો અવાળ, પ્રાય ઘોડાનો)

અદહું વિં [હિં સ્વદરા=શુદ્ર, હલકું, નકામું?]

દે સ્વદ=મોટું, ખૂખ પરથી? ઘટ પોતવું

ભડું (કપડું) ફેરવવાની [રાહવો (કા.)

૧૭૬૫ અદહો પું [હિં સ્વદરા (સ શુદ્ર) ?] હીજડો;

અદઅદ અં (૨વં) અદઅદ કરતું સંદેહુ હોય

- ક્રીડાઓથી તળેઉપર થતું હોય એમ ઠહું

અંકિં અદઅદ થવું [પૈસા અદઅદવા =

ખૂખ પૈસા હોવા ને તેનો સળવળાટ મનમા

લાગવો]

૧૬૭૬ અદઅદિયાં નં અંવં (સુખી રિયતિ, મોજ

નાવત) મન એ અર્થમા વપરાય છે) *

અદહું અં કિં ચાલવું : આગળ વધવું (૨)

આમતેમ નકામા દોહવું [કાથો

અદિર પું [સ] ખેરવું ઝાડ ઠસારે પું ખેરસાર,

અદિરિ(-રી)કા સ્ત્રીં ડિસામણીનો વેલો (૨)

લાખ [પહેલી પત્ની

અદીળ સ્ત્રીં [જ] (સં) મહંમદ પેગમ્બરની

અદુક(-શ) અદુક(-શ) અં (૨વં) અદહુંક

અદહુંક; દૂધ હાથે ઘોડું ગવેડું ચાલે તેમ

અદેહુંક સંકિં [સરંહિં. સ્વદેરના] ભુઓ અદહુંક

અદહ વિં ભુઓ અદહુંક

અદોત પું [સ] આકાશમા તેજ કરે તે =

આગિયો, તારો, સૂરજ વગેરે

અધરાહું અંકિં [ખાહું, ખાહુ ઉપરથી ?]

સપાટી પરથી ખવાણ - ખરખચકું થવું

અધ્યા સ્ત્રીં [દે સ્વદ = ભૂખ્યું] + ક્ષુધા, ભૂખ

(૨) (ચ) વારંવાર ખાવાની વૃત્તિ [-ઉપરથી =

ખા ખા કરવાનું મન થવું કે ખા ખા કરવું.]

અનક પું [સ] ઘર કાઠનારો (૨) ખાણ ખોદનારો

અનઅન સ્ત્રીં છદ, વ્યસન (૨) ખંત (૩) તપાસ;

ખણખોદ (૪) શક, હાજત (ઝાડાપેશાબની);

ખણસ

અનત નં [સ] ખોદવું તે

અનિ(-ની) સ્ત્રીં [સ] ખાણ. ઠજ વિં

ખાણમાંથી નીકળેલું, જમીનમાંથી ખોદી કાઢેલું

(૨) નં તેવી ધાતુ (સોતુ, લોહુ વગેરે)

અનિત્ર નં [સ] ખોદવાનું એનાર; દોઢાળી

અની સ્ત્રીં, ઠજ વિં (૨) નં [સ.] ભુઓ 'અનિ મા

અનું નં અથાણુ (ભીલોમા)

અપ પું ['અપહુ' ઉપરથી] વાવર, વપરાશ (૨)

ઉપયોગ અગત્ય, જરૂર (૩) તળી, ખોટ (૪)

માલનો ઉપાડ, અપત [-આવણું = ઉપયોગી

થવું (૨) અભિમાનમા મરાણું - ભગવો =

ઉપયોગ શરૂ થવો માગણી વધવી અપમાં

આવણું = ઉપયોગી થવું. અપ પરવો = નરૂ

પડવી, ઉપયોગ નાણવો અપ લાગણું =

ઉપયોગી થવું, કામમા આવણું] ઠજેણું વિં

ઉપયોગ પૂરતું, ભેઠવું ઠજ સ્ત્રીં વેચાણ,

ઉપાડ ઠહું વિં વપરાય એણું ઉપયોગી (૨)

વેચાય એણું (૩) વ્યવહારમા ચાલે એણું, લેવાય

ખવાય એણું ઠહું વિં ઉપયોગી

અપરડી સ્ત્રીં [પ્રા સ્વપ્પર = દુકાનો ?] નાનો

અપરડો (૨) અપેડી. -ડો પું વાસની ચીપોતી

સાદી - ટટી [નળિયાથી છાયેલું

અપરેલ (-હું) વિં [સરંહિં સ્વપ્પર = નળિયું]

અપણું અંકિં [સ ક્ષપ્] વેચાણ, ઉપાડ હોવો

(૨) વપરાણું, ખરચાણું, ખતમ થવું (૩) ક્ષેપણું,

ગણણું (૪) વહેવારમા અપણું હોણું (૫) ભેઠવું,

કામ લાગણું [અપી જણું = વેચીદ જણું (૨)

યુદ્ધમા કામ આવણું, મરી જણું - ખલાસ થઈ

જણું (કોઈ કામ કે પ્રયત્નમા)] [શસ્ત્ર

અપ(-પૂ)વો પું [આપણું ઉપરથી ?] એક ભતવું

અપાટ સ્ત્રીં [સ ક્રપાટ ઉપગ્રથી] કામહુ,
વામની-લાકડાની ચીપ -ટિયું નં અપાટ,
વાસની ચીપ(૨)વાસનું-લાકડાનું કાઢિયું(૩)
એક વનગપતિ

અપાર(-વ)નું અંકિં 'અપલુ'નું પ્રેરક
અંપુમાનું, -વનું 'અપૂમલુ'નું અનુક્રમે કર્મણિ
ને પ્રેરક

અપુષ્પ નં [સ.] જુઓ 'અ'મા
અપૂકલી સ્ત્રીં (કા) જૂપડી -હું વિં નાજુક,
મુકલકડી (૨) નં જૂપડુ

અપૂવો પું જુઓ અપવો

અપૂ(-ખૂ)મનું અંકિં [દે સુપ્તસા=જૂનું
પરથી] અતથી પાછળ લાગલું -મરલુ એક-
વાન થયું (૨) સં કિં મારલું જૂલુ (કા)
[આઈ અપૂ(-ખૂ)રીને લાગલું=કાઈ
કામ પાછળ અતથી લાગલું.]

અપેડી સ્ત્રીં ઊગતા છોડ ખાઈ જનારું એક
છત્રડું (૨) છોડું; પોપડો (૩) ગૂચ

અપેડો પું અપડો વાસની ટટ્ટી (૨) પાલખમા
વપરાતો વાસનો ત્રાણ

અપોટી(-ડી) સ્ત્રીં [દે સપ્પુર=ક્ષ? સરં
મ સ્વપુ(-પો)ટી] એક ભતની રેતી(૨)ભિગું,
પોપડી(૩)કપોટી -હું નં પાતળું છોડું ભિગું
અપર નં [સ સ્વર્ણ, પ્રા સ્વર્ણ] એમા આવેલું
ખત્રુ નારા પામે એવું પાત્ર (દેવીનું) (૨) જેગી
નાઢિયેળીનું કે ખીનું કાઈ પણ લિલ્લાપાત્ર
[-મરલું=(માનાને) ભોગ ધરાવે ગળ કરવી.
અપરમાં આવલું=ભોગ થઈ પડલું, -નો
ભોગ બનલું અપરમાં દેલું=ભોગ લેવો]

અફગી સ્ત્રીં [ફા] અફાપલું, નાપુશી, ઇતરાણ;
ગપ (-ચહેરવી; -વેઠવી)

અઝા વિં [જ.] નાપુશ, કેધાયમાન

અખકાવનું સંકિં ચોરલું, ઉચાપત કર્ણું(કા.)

અખખખ અં [રવં] ખટ્ટકખટ્ટક ઠું અં
કિં અખખખ અવાજ થાય એમ દોલુ

અખ(-ખખ)ડ વિં ભડું, ઘટ્ટ (ઉદાં દૂધ)

અખહ(-ર)દાર વિં જુઓ અખરદાર.-રી સ્ત્રીં

અખહું નં [જુઓ ખહયુ, સરં મ સ્વર્ણ]
ભડું પડ કે ધર-અપોટ્ટ (ચ.)

અખર પું અંબંબં, સ્ત્રીં [જ] સમાચાર, ખાતમી
(૨) સ દેગો, કહેણ (૩) ભણ જ્ઞાન, લાન (૪)

નજર, સલાળ [-આપવી=ભણ કરવી.
-કરવી=ભણ કરવી (૨) અખર કાઢવી

-કાઢવી=અખર મેળવવી -પડવી=

ભણવું, માહિતી મળવી (૨) વીનવું અનુભવમા

આવલું -રાખવી=સલાળ રાખવી -લેવી=

માહિતી મેળવવી (૨) વેગ કાઢવું, વિતાડવું

-લઈ નાખવી=અગવર ખતાવી આપવું,

વિતાડવું] અંબ તર પું અંબંબં, સ્ત્રીં માહિતી,

સમાચાર (૨) તપિયતના સમાચાર ઠંદાર

વિં હોશિયાર, કાબેલ (૨) સાવધ (૩) અં

'સાવધ ગ્રહો, ચાદગમે' એવા અથના ઉદ્ગાર

ઠંદારી સ્ત્રીં ઠપત્ર પું, અખઅમ તં કે

જાગળખ (૨) અખર દેતો પત્ર ઠપટ્ટી પું

(છાપામા) અખર મોકલનાર

અખાખખ અં [ગવં] થોવાટ-ધાટાવાટ થાય

એમ (૨) સ્ત્રીં થોવાટ, ધાવલ (૩) વાટાવાટ,

તકરાર ખોલાખોલી

અખકાવનું સંકિં 'અખહું'નું પ્રેરક

અખુમાલુ અંકિં, -વલુ સંકિં 'અખૂસલુ'નું

કર્મણિ ને પ્રેરક

અખૂકનું અંકિં [ગવં?] દીઠા વિના ફટ્ટી પડલું

અખૂંડિયું નં અખૂંડું તે

અખૂતર નં કખૂતર ઠખાનું નં કખૂતગખાનું

-રી સ્ત્રીં કખૂતરી

અખૂસલું સંકિં જુઓ અખૂસલું

અખેડલું સંકિં (કા) ગમે તેમ ખૂંડલું

અખખડ વિં જુઓ અખડ

અ(ઠળ)ભળલુ અં કિં [ગવં] અળભળ

અવાજ થયો (૨) હાલી ઊઠલું, તળેઉપર થયું

(૩) [લા] મનમા અજ પો થયો, ગભરાલું

અ(ઠળ)ભળાટ પું જુઓ અળભળાટ

અભો પું [દે સ્વયં?] ધડ ને હાય ત્યા

ભેલાય છે ને અવયવ [-ચરાવવો=ના

કહેવી; આનાકાની કરવી -કોટવો, -ચાખ-

હવો=શાખાશી આપવી -દેવો=ઉંચક-

વામા મદદ કરવી]

અમ સ્ત્રીં [ફા.] અહું (કગ્ની વખતે જે ભાગ

થાખડવામા આવે છે તે) (૨) તે લાગતો રનાયુ,
'બાધસેખસ' [-કોકવી = કુસ્તી પહેલા હાથના
રનાયુ થાખડવા]

અમઅમ અમ [રવં] ૦હું અંકિં અમઅમ
અવાળ થવો (૨) ['અમવુ'નું ક્તિવ] અમી
લેવું, સહી કે વેઠીને ચૂપ રહેવું - માટ પું
અમઅમવાનો અવાળ, (૩) ૧૧, ૧૨, ૧૩, ૧૪, ૧૫

અમચ(-ચા)હું અંકિં ખંચાવું, અટકવું
અમણ નં છીણીને કરેલો છૂટો (૨) અમણ
ઢોકળા ઠોકાકડી સ્ત્રીં અમણી શકાય એવી
કાકડી (૨) [સં મ] નાળિયેરનું અમણ
(દાળિયા અતે મરીમીકું નાખી કરે છે તે)
ઠોકાકળાં નંખંખં એક ખાવાની વાની,
અમણવાળા ઢોકળા ૦હું સંકિં છીણવું
અમણા સ્ત્રીં + ક્ષમા

અમણી સ્ત્રીં અમણવાનુ ઓભર, છીણી
અમતખામણુ નં [પ્રા રમ = ક્ષમવું + રામણા
= માસી માગવી તે] ભણે અભણે થયેલા
દોષની ક્ષમા માગવી તે (જૈન) [કરનાર
અમતલ વિં ['અમવુ' ઉપરથી] અમનાર, સહન
અમતીધર વિં ['અમવુ' + 'ધરવુ ઉપરથી']

અમતુ (૨) સંધર, પૈસાદાર
અમતું વિં ['અમવુ' ઉપરથી] અમી શકે એવું
(૨) ગભ પ્રમાણેનું (૩) સંધર, પૈસાદાર
અમધ્ય નં [સ] આકાશનું - માથા ઉપ-નું
મધ્યખિંદુ

અમદી સ્ત્રીં વ્યાયામમા બેઠકનો એક પ્રકાર
અમવુ સંકિં [સ ક્ષમ, પ્રા રમ] સહન કરવું,
સાખવું (૨) ક્ષમા કરવી (જૈન) (૩) [કા]
અમણવુ (૪) અંકિં થોલવું [અમી જવું =
થોલી જવું] ૦ખમાવવું સંકિં [પ્રા
રમાવિય, સ ક્ષમિત] પરપરદોષો માફ કરવા
કરાવવા (જૈન)

અમા સ્ત્રીં [સ ક્ષમા, પ્રા.] ક્ષમા (૨) સખૂરી
(૩) અંકિં અમા [રાગ
અમાચ(-ચી, -જ) પું [મ. રમાજ, -સ] એક
અમાર પું [અ રમ્માર] દાર ગાળનારો
અમાર પું અમા અભાર (ઉ શુ)
અમાવવુ સંકિં ['અમવુ' ઉપરથી] અમે એમ

કરવું (૨) [પ્રા રમાવણા] [જૈન] ક્ષમા માગવી
અમાસાથું નં ['અમાવવું' પરથી] ક્ષમા માગવી
તે (૨) [જૈન] જૈન સાધુને વદન કરવાની ક્રિયા
(૩) તે વખતે બોલાતા સૂત્રનું નામ

અમીર નં [અ.] ખટાશ કે આયો ચકાવનાર
તરન (૨) ખટાશવાળું ઉભરણ (૩) જોશ,
તાકાત -રી વિં અમીરવાળું

અમીરો પું [અ] એક જાતની સુગંધીદાર તમાકુ
અમીસ [અ કમીસ] એક જાતનું પહેરણ
અમ્મા અંકિં 'ક્ષેમકુશળ રહો - દુખ ન થાઓ'
એવું બતાવતો ઉદ્ગાર

અખાલ પું [અ] ખ્યાલ
અર પું [સ] ગધેડો (૨) [સ] ગવાણનો ભાઈ
(૩) વિંડોડ, મૂર્ખ (૪) [રવં] ખોખર (૫)
[સ રવર] તીક્ષ્ણ (૬) કઠોર

અરક(-અ)લો પું [ભુઓ ખડકલો] ઢગલો
અરખડિયું નં ભુઓ ખડખડિયું
અરખખર પુંખંખં, સ્ત્રીં સમાચાર -
અરખર સ્ત્રીં ભુઓ અરખરી(૨) અંકિં ['અરવુ'
ઉપરથી] એક પછી એક ખરતું હોય એમ
(આસુ), સપાટાખવ

અરખરહું અંકિં ભુઓ ખખખરહું
અરખરાજાત સ્ત્રીં પરચૂણ અર્થ (૨) ઘટ;
ખાધ, તુકસાન [અખરો
અરખરી સ્ત્રીં ભુઓ ખખખરી -રો પું ભુઓ
અરખલો પું [ભુઓ ખડકલો] અરકલો
અરખોટી સ્ત્રીં એક વનરપતિ

અરંગધ નં જગલી ઘોડો
અગોશ(-સ) નં [ફા] સસલું

અરચ નં, પું [ભુઓ અર્ચ] વાપર(૨) કિમત;
લાગત(૩) મોટી રકમ વાપરવાનો સાગે નરસો
અવસર [-કરહું(-વો) = વાપરવું(૨) નાતવરો -
કરવો -કાઢવું = અરચ જોગું મેળવવું (૨)
નાતવરા જેવા અર્ચને પહોંચી વળવું -ખાતે
નાખવું = અરચના હિસાબમા ગણી લેવું
-પાડવું = અરચ ખાતે નાખવું] ૦ખૂટણ
નં પરચૂણ -કાલનું અર્ચ (૨) અવસર
વખતે કરવાનું અર્ચ, વરો ંખાણી નં
અરચીપાણી [-કરવાં = પ્રસંગ ઊજવવો,

જમણવાર કરવો (૨) છૂટથી ધન વાપરવું.
-ખૂટવાં=પૈસાની તાણ પડવી. નિર્વાહના
સાસા પડવાં] ૦હું સં કિં અર્થ કરવું,
વાપરવું -ચાઉ(-ળ,-ળુ) વિં અર્થ કરે
એવું, હાથવું છૂટું (૨) મોઢું. -ચી સ્ત્રી
અરચવાને માટે ભેઈતી રકમ (૨) ગુજરાતનું
સાધન -ચી ચૂનો પું મરામત જેવા
સાધાગણ કામમા લેવા જેવો-સામાન્ય
પચ્ચારણ ચૂનો -ચી પાણી નં અરચી,
ગુજરાતનું સાધન, પરચૂરણ અરચ

અરચુ નં [ફા ર્લર્ચ] ઝાડે જવું તે; મળતાગ
[-જર્ચું = જર્ચ જર્ચું] ૦ પાણી નં અરચુ
અરચો પું ભુઓ અર્થ (૨) [ભુઓ કરચો]
આપો (વાળનો કે છોડનો) (૩) પતરાળા સીવ-
વાની રાહની સળી

અરજ પું [સ પઙ્ગ] ૫૬૪-સા મ્વર (સગીત)
અરજ સ્ત્રીં [સં ર્લર્ચ] ચામડીનો એક રોગ (૨)

અજવાળ [એક રોગ
અરજવું નં [સ ર્લર્ચ ઉપરથી] ચામડીનો
અરડ સ્ત્રીં [અરડવું ઉપરથી] ભડા ગાડનો લેપ
અરડકું નં [સં. ક્ષર્ ઉપરથી] (કા) વહેળિયું
અરડવું સં કિં [પ્રા ર્લર્ચ] અરડ-લેપ કરવો
(૨) અરાખ-મેલું કરવું, અગાહવું (૩) [લા]
સ ડોવવું, લખવાવું

અરડિયું નં [ત્રે ર્લર્ચ = ર્ચુ, સ્કું]
સુકવણું, હુકાળ જેવું વર્ષ
અરડો પું [અરડવું ઉપરથી] ઘૂટવાના અક્ષરોનો
કાગળ (૨) કાચુ લખાણ, મુસફો (૩) ચાદી
(૪) અરડ, લેપ

અરણેર નં [સ. ક્ષીરિણી] એક વનસ્પતિ, ખણેર
અરતરગચ પું [સ] જૈન સાધુઓનો એક વર્ગ
અરપડી સ્ત્રીં [ભુઓ ખૂરખી] અરપવાનું ઓખ.
-ડો પું મોટી અરપડી (૨) મોટો તવેચો (૩)
એ જિનની આગળનું પાટા પર થોડું ઊંચું
રહેતું અરપી જેવું તે (૪) ચામડા ઉઝરડવાનું
ઓખ (૫) કમઅક્ષલ ગામડિયો, ગમાર માણસ
અરપચી સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ
અરપડું સં કિં ભુઓ ખડપડું [ખ વી
અરપાડું અં કિં [અરપડું ઉપરથી] ખોટ

અરપી સ્ત્રીં ભુઓ ખૂરખી -પિચો પું
મોટી અરપડી -પો પું ભુઓ અરપડો
અરખચડું વિં ભુઓ ખડખચડું -હાઈ સ્ત્રીં
અરમચી સ્ત્રીં, -ચો પું આપત, દેવ (કા)
અરચાન નં [મ] ગવેડો નેડેલું વાહન
અરરર, ૦ખટ અં (રવં) કપાટાખ વ અરે તેમ
(જેમ કે તારો) [વાટવું]

અરલ પું [હિં] ભુઓ ખલ [-કરડું = ખલમા
અરલ વિં ભુઓ ખલ [એક રોગ
અરવટ પું [અરી ઉપરથી] પશુઓની અરીનો
અરવડ સ્ત્રીં [ત્રે ર્લર્ચ પચી ?] કાહની છાલ
ઉપરનો સુકાયેલો ભાગ (૨) [મ] (ભાત દૂધ
ઇંમા) નીચે દાઝીને વળતું ખખડું, અરેટો
અરવા પું [અરી + વા] પશુઓની અગીમા
કીડા પડીને થતો એક રોગ

અર(-રા, -ળા) ત્રાડ સ્ત્રીં [ખળું + વાડ]
ગામનું પાદર, ત્યા અળા કંગય છે
અરવાણ વિં [અર + વાન ?] હું ખ અમી શકે
એવું, ખડતલ

અરવાસ પું [અગી ઉપરથી] ભુઓ અરવટ રોગ
અરવું અં કિં [સ ક્ષર્, પ્રા ર્લર્ચ] ઉપરથી
નીચે પડવું (૨) સુકાઈને પડી જવું, ગરવું (૩)
[લા] હાગને ફૂં થવું -જતા રહેવું [અરવું
કરવું, મૂકવું = પડવું મૂકવું, વહેવું મૂકવું
અરતા તારા દેખાડવા = (દિવસે) ઠાર કરવું,
મળતોલ કરવું] [તકલાદી

અરમટ વિં અરખચડું, અરછટ (૨) [કા] અરડ,
અરસણ નં એક વનસ્પતિ
અરસલી સ્ત્રીં પશુઓને ખાવાનું ઝીણું મૂકું
ધાસ, ખસલી [તાણખલું
અરસલું નં ખસલું, વાસ કે તેનું પાન ચા
અરસવું નં ભુઓ અરજવું (૨) એક ભતનું કંક
અરમાણી, અરસાંડી સ્ત્રીં [સ ર્લર્ચોત્તિ]
એક વનસ્પતિ (પાન વગરની ને તેમાથી દૂધ
નીકળે છે)

અરમૂરુ (-કું) વિં [ખારું ઉપરથી] જગ ખારૂ
ખાઈ સ્ત્રીં [સગું હિં, મ] માહળી વખતે
ઢીલા ન થઈ જતા સહનરીલતા ગખવી તે
અરાખર અં [અર ઉપરથી] નકી, અરેખર

-રી સ્ત્રીં ખરાપણું, સમ્યાઈ (૨) સાબિતી
(૩) [લા] સકટવેળા, ખારીક વખત

ખરાભત સ્ત્રીં [અ અચરાજાત] મલૂરી કે બગાડને
કારણે માલ પાછળ થતુ અર્થ

ખરાડ સ્ત્રીં ['ખરુ' ઉપરથી 'પર' ને ચરાટ,
-ટા] ગરેલા સૂકા પાનડા હાખળા વગેરે (૨)
ખોટ, ઘસાગે, ઘટ (કા.)

ખરાદ સ્ત્રીં [ફા. સર્પાદિ] લાકડું. હાવીદાત
વગેરેનો ઘાટ ઉતારવાનુ યત્ન, સઘાડો ઠપુ
સંકિં ખરાદીકામ કરવુ -દી પું ખરાદથી
ઘાટ ઉતારનારો ઝારીગ

ખરાખ વિં [અ] (કોઈ ખાખતમા) સારુ નહિ
તેવુ, નહાર (૨) અતીતિમાન અથ [-કરું =
બગાડવુ (૨) કુમારો ખરચવા (પૈસા) (૩)
પાયમાલ કંચુ; કોંતુ ભૂંડુ કરવુ -થવું =
બગડવુ (૨) પાયમાલ થવુ] ખરત (-સ્ત્રી)
વિં અત્યંત ખરાખ, પાયમાલ થયેલુ -ખી
સ્ત્રીં બગાડ, નુકસાન (૨) નાશ, પાયમાલી
-ખીનો ખાટલો પુંડુ ખ, પાયમાલી

ખરાખો પું [ફા] પાણીથી ઢાંચેલો ખડક
(૨) ખરાખ -ખેડવા લાયક ન હોય તેવી
જમીન [ખરાખાની જમીન = ખેડવા
લાયક નહી તેવી જમીન, ખરાખો પડવું =
ખરબાદ થવુ (૨) વહાણ ખાગી જવુ]

ખરાખોલુ વિં જુઓ 'ખર' મા

ખરાવાડ વિં જુઓ ખરવાડ

ખરાવાદી વિં જુઓ 'ખર' મા

ખરી સ્ત્રીં [સ હુર] કેટલાંચ ચોપગા પ્રાણીઓને
પગના આંગળાને ઢેકાણે જે આખા કે કાંઠવાળા
નખ હોય છે તે

ખરીખો સ્ત્રીં છોકરાની એક રમત

ખરીતો પું [અ] સરકારી કાગળિયાના લખોટો-
થેસો (૨) ખસીતો

ખરીદ સ્ત્રીં [ફા] ખરીદી, ખરીદવુ તે ંદાર
વિં ખરીદનાર ંવું સંકિં [ફા ચરીદન]
વેચાતુ લેવુ -દાવણું સંકિં, -દાવું અં
કિં અનુક્રમે 'ખરીદવુ'ના પ્રેક્ષક ને કર્મણિ
-દિયો પું ખરીદ કરનારો -દી સ્ત્રીં
ખરીદવુ તે

ખરીપટ્ટી સ્ત્રીં ગામને દેવામાથી મુક્ત કરવા
માટેનુ ઉધરાણુ

ખરીફ સ્ત્રીં [અ] ચોમાસુ પાક

ખરું વિં [સરં મ, હિં સ્વગ સ સર?]
સત્યુ, 'ખોટું' થી ઊલટું, યથાય, જેવુ હોય
તેવુ (જેમ કે, હિસાબ, વાત, ઇં) (૨) શુદ્ધ,
નકંદી કે ખનાવડી નહિ એવુ, જેવુ હોય
જેવું એ તેવુ, અસલ (જેમ કે, ખરે રૂપિયા,
સોનુ, લોહુ, ખરો કાનિય ઇં) (૩) સાચા-
ખોલુ, ઇમાનદાર (માણસ) (૪) શેકીને કડક
કરેલુ કે વચેલુ (ખરી રોટલી, શાક ઇં) (૫)
પાકુ, ખરેખર, ઊણપ વગરનુ (જેમ કે ખરી
મલૂરીતુ કામ છે, ખર ખપોર, ખરા પરસેવાનુ
ઇં) (૬) આશ્ચર્યના ઉત્થાનનો ('લહુ'
'ખરોખર' જેવો) ભાવ અતિવે છે - (જેમ કે, તમે
તો ખરી વાત કાઢી! આ તો ખર કામ આન્યુ!
ખરા છો તમે તો! (અગ) તમે તો ખર
કર્ચુ!) (૭) અં [સ જલુ?] 'અહા, હા -
સાચુ, વારુ, અલખત', જેવા અથનો ઉગાર
સૂચવે છે (જેમ કે, ખર, ખર! પણ જ તો
ખરો, વગર ગયે શી ખર પડે? જો ખર
ને! ઇં) [ખરા કરવા = મદવાડમાથી
ખેડા થવુ ખરા પરસેવાનું = સાચી
મહેનતનુ હકથી મેળવેલુ ખરા ખપોર =
ખરેખર મધ્યાહ્નનો સમય ખરું કરેવુ =
પાકુ કંચુ (૨) ખાતરી કંવી, પુરવાં કંચુ
-ખોડું કરાવવું = સાચુ શુ ને ખોટુ શુ તે
મોઢાનોઢ નક્કી કરાવવુ -પડવુ = સાચુ
હેલુ કે તેવુ પુરવાં થવુ ખરે ખાંડો =
છેવટનો નમ્રી કરેલો આંડો] -રાઈ સ્ત્રીં
જુઓ તેના કંમમા -રાપણું નં ખર હોય
તે -રાખોલુ, -રાવાદી વિં સાચાખોલુ
ંલોહુ નં પોલાદ -રે અં સાચે, ખરેખાત
(૨) નક્કી -રે (-રો) ખર, -રેખાત અં
સાચે (૨) ખચીત -રેખરુ વિં સાચેસાચુ
ખરેટું સંકિં વેચવુ (કા) [જમીન
ખરે (-રે) ડી સ્ત્રીં કાદવ સુકાઈ કાટી ગયેલી
ખરે (-રે) ડું નં ંડેટું તત્તવ વિચાયેલી ગાયલે સનુ
દ્વ (૨) [દેવને] વાકુ - ફંડુ પડવુ તે [-પડવું]

ખરેટો પું. ઓઘરાળો; રેલાનો ડાઘ (૨) (સર
 ન ચરોહા) ઢાંઝી ગયેલા અન્નનો પોપડો
 ખરેડી સ્ત્રી. [જુઓ ગરેડી] ગરગડી
 ખરેડી સ્ત્રી. [રવં] ખખગી (૨) ગળામા ખર-
 ખર થયું તે
 ખરેરે (રે) પું. [હિ ચરહરા, ચરેરા] ઘોઘ,
 ખળદ વગેરેની માલિસ કરવાનું ચોળર
 [-રરે = ખરેરાથી માલિસ કરવી]
 ખરેંડી (૦) સ્ત્રી, -હું નં જુઓ ખરેટી, -હું
 ખરે પું. જોડાની એડી
 ખરેખર અં. જુઓ ખરેખર [જૂની લિપિ
 ખરેખરી સ્ત્રી. [સ. ? હિ ચરોઈરી, -ઈરી] એક
 ખર્ચ [અ], ૦ખૂટણ, ૦હું, -ચાઉ(-ખ, -ખુ)
 જુઓ 'ખર્ચ'મા
 ખર્ચ પું. [સ] હજાર કરોડ (૨) વિ. ખોડીકુ,
 અપગ અધૂર (૩) વામન, ઠીંગાણું
 ખર્ચટ નં. [સ] પર્વતની તળેટીનું ગામ (૨)
 આસપાસના તાના ગામો વચ્ચે આવેલું મોટું-
 અન્નનું ગામ
 ખલ પું. [સ] ઔપધ વગેરે કચવાનો કે
 ઘૂટવાનો ખાઠાવાળો વડેટો પયરો ૦ખતો
 પું. ખલનો ખતો, ઉપરવટણો (૨) ખલ
 અને ખતો
 ખલ(-ખ) વિ. [સ] શઠ, ઘૂત
 ખલક સ્ત્રી. [અ. ચલક] જગત, દુનિયા (૨)
 માણસનાત, સંસાર
 ખલકો પું. [અ ચિર્ક] ક્ષીરનો લેગ્રાસ, ૦ થા
 ખલખણ પું. ગળાનો એક રોગ
 ખલતો પું. [ફા ચલીતહ] ખાનાખાનાવાળી
 ચેક્કી, મોટો વાટવો
 ખલખત સ્ત્રી. [અ ચલવત = એકાત] ખલવત,
 છૂપી મસલત; ખાનગી ખેડક
 ખલખતો પું. જુઓ 'ખલ'મા
 ખલ(-લો)લ સ્ત્રી, નં. [અ.] હરકત, અડચણ (૨)
 નુકસાન [-નાંખણું, પહોંચાણું, પાડણું =
 હરકત કે નુકસાન થાય એમ કરવું -પડણું,
 પહોંચણું = હરકત કે નુકસાન થયું]
 ખલવાં નં. ખં. વં. લાગ્યા
 ખલણું સં. કિં. [સરં મ ચલણે, 'ખલ' પરથી]

ખળવું, ખન્લ કરવું, ખલમા ઘાલીને ઘૂટવું -
 ખારીક કરવું (૨) નં. [૧] ગાડાના પાજરા
 ટેકવવા માટે ઘલાતો લાકડાનો ઠાંયો, આડું
 (૩) કિંકટમાં રોપાતો દાડિયો, રટપ'
 ખલા પું. [અ] જ્યાં કોઈ ન હોય એવું સ્થળ
 ખલા(-ખા)પું. અં. કિં. [સ મ્વલ, પ્રા ચલ]
 અટકી ગયેલું (૨) 'ખલવું'નું કર્મણિ
 ખલાસ વિ. [અ] સમાપ્ત, પૂર
 ખલાસ(-ચી) પું. [અ, સં. કે ચલ્લાસવ]
 ખારવો -સણુ સ્ત્રી. ખલાસીની સ્ત્રી
 ખલિત વિ. + અલિત, ખરી પડેલું
 ખલી સ્ત્રી. ખિસકાલી (૨) છોકરાની એક રમત
 ખલી(-ખી) સ્ત્રી. [સ ચલ] ખણુ (૨) કોળની
 ઢાળ કરવાની જગા
 ખલીચક નં. છોકરાની એક રમત, ખલી
 ખલીતો પું. [ફા] લખોટો, પરખીડિયું
 ખલીટ(-ફા) પું. [અ] મહમદ પેગંબર
 પછી ઇસ્લામી ધર્મનો વડો, ધર્મશૂક -કાત,
 -ફી સ્ત્રી. ખલીટપણુ (૨) ખલીટની ગાદી
 અથવા સત્તા
 ખણુ અં. [સ] જરૂર, નકાં
 ખણ્લો પું. છોકરાની એક રમત, ખલી
 ખલેચી સ્ત્રી. [ફા ચલીતહ ઉપરથી] ખાના
 વાળી ડોચળી, ચેક્કી
 ખલેલી(-ચી) સ્ત્રી. ['ખલી' ઉપરથી] ખિસકાલી
 ખલેલ સ્ત્રી, નં. જુઓ ખલલ [ખજૂરી
 ખલેલુ (-ચુ) નં. [કા] ખાગેક (૨) ખજૂર (૩)
 ખલે(ળી)ખણું અં. કિં. [પ્રા ચલિર = રખલન
 કરનાર પરથી ?] (જ) ખૂતરું
 ખલો પું. [દે ચલ્લય] જોડો [કા] (૨)
 [૧] એક બાળરમત
 ખલક સ્ત્રી. [અ] જુઓ ખલક
 ખલકા(-ચી)વણું સં. કિં. 'ખાણું'નું પ્રેરક
 ખલણું અં. કિં. [દે ચલ્લિચ = કુદક પરથી ?]
 ભોય, બિયાના પર આળોટવું (૨) વધૂરું
 (૩) ખળલણવું
 ખવાલ(-ચી)વું સં. કિં. ખવડાવવું
 ખવાખ પું. [જુઓ ખવાખ] રવંખ
 ખવાણુ અં. કિં. 'ખાણું'નું કર્મણિ (૨) [સં.

ક્ષપિત, પ્રા ચવિઝ, પરથી ?] (ખ'?) કાઠ કે
સડો લાગવો, ક્ષીણ થવું
ખવાસ વિં [ઝ] સેવાચાકરીનો ધંધો કરતી
એક જાતનું (૨) પું તે જાતનો માણસ (૩)
હજારિયો (૪) ચીજની ખાસિયત, પદાર્થનો
ધર્મ (૫) સ્વભાવ મિલજળ ંણ(-ણી), -સી
સ્ત્રીં દારી (૨) ખવાસની સ્ત્રી
ખવીસ પું [ઝ] એક જાતનું ભૂત-પ્રેત (૨) રાક્ષસ
ખશકુંડું વિં (કા) ઠીંગણું
ખશિ(-સિ)યાણું વિં (કા) [જુઓ
ખસિયાણું] છોણું, ઝખવાણું [-પડવું =
છોણું થવું, ઝખવાણું]
ખષ્ટ વિં [સ] છોણું; ખસિયાણું
ખસ સ્ત્રીં [સ ચસ, દે. ચસ] ચામડીનો એક
રોગ ંણું, -સિયું, -સિયેલ વિં ખસના
રોગવાળું
ખસ સ્ત્રીં [ફા.] વીરણનો વાળો
ખસકુંડું અંકિં જુઓ ખીસકુંડું
ખસકો પું [જુઓ ખચકો] ખાચો
ખસખસ સ્ત્રીં [સ ચસચસ] અરીણનો છોડવો
(૨) એ છોડવાનું ખીજ -સારલ પું ખસ-
ખસનો અચ્છ -સિયું, -સી વિં ખસ
ખસના જેવું ઝીણું (૨) ખસખસના જેવા
ઘોળા રગવાળું
ખસહકંડક અં (૨વં) (૨) ઘસડાતું હોય તેમ
ખસખો, ંધ સ્ત્રીં [જુઓ ખુશખો] સુગંધ
ખસમ પું [ઝ ચસમ] પતિ, ધણી
ખસર સ્ત્રીં [સ કર્ષ ઉપરથી?] નાનો ખસરડો
ંકો પું લીટો, ખચકો (૨) ઉઝરડો, કાપો ંધું
સંકિં ક્યારા કરવા, જુદું જુદું વાવેતર કરવા
ખેતરમા લાગ પાડવા (૨) નિશાની કરવી,
ખસરડો પાડવો -રિયો પું ખસરડો પાડવાનું
ઓજર(સુતાનું) -રો પું લીટો, આકો (૨)
ઘસરડો, કાપો [સ્વભાવ
ખસલત સ્ત્રીં [ઝ] આલત (૨) ખાસિયત (૩)
ખસલી સ્ત્રીં [સ. ઘાસ ઉપરથી?] પશુને ખાવાનું
ઝીણું સૂડું ઘાસ ખરસલી
ખસલું નં [સ ઘાસ ઉપરથી?] ઘાસ કે તણખલું
(૨) વિં જુઓ 'ખસ'મા

ખસલું અંકિં [દે. ચસ] સરકુંડું, આવા થવું
(૨) લપસવું (૩) [લા.] કરાર, મત, માન્યતા, કંથન
ધંથી ફરી જવું (ખસી જવું)
ખસિયાણું વિં [જુઓ ખસિયાણું]
ખસિયાણું, છોણું [રોગવાળું]
ખસિયું (-ચેલ) વિં [સ. ચસ ઉપરથી] ખસના
ખસી(-સી) સ્ત્રીં [ઝ] અડ -વૃણ પર
ઉપચાર કરી નિરુપયોગી કરવા તે [-કરવું =
પશુના અડ નકામા કરવા, તેને નપુસક કંથવું]
ખસૂસ, ંન અં [ઝ] ખચીત, જરૂર (૨)
ખાસ કરીને
ખસેડવું સંકિં ['ખસલું' ઉપરથી] દૂર કરવું
ખસોટી સ્ત્રીં, -ટો પું [ખોસવું પરથી?] એટી
ખસોટવું સંકિં [કા] ખસેડવું
ખસત વિં [ફા] વેરણછેરાણ, અમતવ્યરત
ખસવસ્તિક પું [સ] ક્ષિતિજ, જુઓ 'ખ'મા
ખસસી સ્ત્રીં જુઓ ખસી
ખળ વિં [જુઓ ખલ] શક, ધૂત. ંતા સ્ત્રીં,
ંપણ નં, -ખાઈ સ્ત્રીં
ખળકુંડું અંકિં શોભવું, ઠીપવું (૨) [૨વં]
ખડખડવું
ખળકો પું [સ. ચલ] ઉચ્ચક રકમ, અમુક
સ ખ્યા(૨) જથો, સમૂહ (૩) [૨વં] ખળ કરતો
ધસતો પાણીનો પ્રવાહ -જયો
ખળખળ અં [૨વં] ખળખળ અવાજ થાય
એવી રીતે (૨) સ્ત્રીં, નં ખળખળાટ, ંતુ વિં
જુઓ ખખળાટ, ંધું અંકિં [સ ચલ-
ચલાવ] જુઓ ખખળાટ -ખાટ અં ખળખળ
અવાજ સાથે, અટક્યા વગર વહેતું હોય એમ
(૨) પું એક અવાજ -ખિયો પું ખળખળ
વહેતો પ્રવાહ
ખળખળ સ્ત્રીં [સ છુસ્ ઉપરથી? દે ચલમલિય]
ગડખડ, ઘોવાટ (૨) મનનો અજ પો, ગલરાટ ંધું
અંકિં જુઓ ખળખળ [ખળખળી
ઊંડું = સોલ થવો (૨) કપી - ગલરાઈ ઊંડવું]
-ખાટ પું સોલ, ગલરાટ (૨) ગરખડ, કોલાહલ
(-કરવો, -કરી મૂકવો)
ખળવું અંકિં [સ સ્વલ્, પ્રા ચલ]
અચકાવું, અટકવું (૨) સંકિં ['ખેળ' ઉપરથી]

એળ ચડાવવી (૩) ['અલ' ઉપરથી] અલસુ,
લસોટવું; ઘૂટવું
અળળઅળ અં [રવં] સપાટાખધ, સતત(ર)
અળળઅળ અવાજ કરીને
અળાઈ સ્ત્રીં ભુઓ 'અળ'મા [અરાવાડ
અળાવાડ સ્ત્રીં [અળ પરથી] અળુ સવાની જગા,
અળાણું અંકિં ભુઓ 'અલાણું'
અળાંદળાં અં [અળું + દળવું પરથી] (કા) અળા
હિલગઈ નય એમ; પુઝળ છત હેય એમ
અળિયાણું નં કંકળાટ, તોફાન [અળી
અળી સ્ત્રીં ભુઓ અલી (ર) [પાદરાતરફ] કૂંધની
અળું નં [સ લલ] કણસલાં ચૂદીને કે ઝૂંડીને
અનાજ કાઢવાની જગા [અળાં માગવાં =
અળે જઈને અનાજની લીખ માગવી અળું
ડરડું = અળામા અનાજ કાઢવાની ક્રિયા કરવી]
અળેળણું અંકિં ભુઓ અલેળવું, મૂતરવું
અં અ વિં [સરં હિં, સ વક્ક ?] ખાલી
(ર) ખોખા જેવું નકામું (૩) ધનહીન
[ખાલી અ અ = છેક જ ખાલી]
અ અ પું અગ, અદલો (ર) પાચમાલી (૩) સ્ત્રીં
અ ત (૪) ઇંછા, ભૂખ [-ભા (-લાં) ગવી =
ભૂખ દૂર કરવી, હાવી -વાળવો = અગ
વાળવો, અદલો લેવો, ખાલી ન રાખવું (ર)
ઉજાડ કરી દેવું] [ખાખરોટવું
અં ખરોટવું સં કિં જરાતના ચોપડવું,
અં અ (-ગા)ળાણું સંકિં અખટાળીને ઘાવું,
અ ખાળવું [ખોખારવું
અં ખારવું અંકિં [હિં હિં (-લ)ખારના] +
અ ખા (-ગા)ળણું સંકિં [હિં જગાલના, સ.
ક્ષાલ, પ્રા જાલ પરથી ? રવં ?] પાણીમા
અખટાળીને અંને હલાવીને વોવું, પાણી વડે
ખૂખ વોવું - સાફ કરવું (ર) પાણીના કોગળા
કરી (મો) ખૂખ સાફ કરવું
અં ખરોટવું સંકિં ['ખરોટ' પરથી ?] ખેરવી
નાખવું (ર) ઝાટકેણી કાઢવી, ધમત્રાવડ, મારવું
અ ખરોટવું સંકિં ['ખરોટ' પરથી ?] વેગી
નાખવું વીખી નાખવું (ર) નખ વતી ખોતરવું
(૩) ['ખરોટ' ઉપરથી] સ ડોન્કુ, ખોરવું (દેવતા)
અ ખોળણું સં કિં [હિં જાજોરના] વેળ

છેળ કરી નાખવું ચથી નાખવું (ર)
ખોળવું પરથી] ખૂંખોથેરે શોધવું (૩)
ભુઓ અ ખાળવું
અં ખોખા પુંખવં, -ખાંતંખવં ['ખોળવું'
ઉપરથી] ખોળખોળા
અં ખોળિયાં નં અં વં ['અં ખાળવું' ઉપરથી,
સરં હિં જગાલના = ખાલી કરી દેવું] પાણીથી
નવાડવું તે (નવાડાં પછી વધેલું પાણી એકી-
સાથે ખાળકના માથા પર રેડતી વખતે મા
આ શબ્દ ખોલે છે)
અ અ પું અરકલો, ઢગલો (ર) દાઝ, વેં (૩) અ ખ,
અદલો (૪) અ ત, ખાત [-વાળવો = ઢગલો
કરી દેવો (ર) દાઝ કાઢવી, વેં લેવું (૩) ભરપાઈ -
ડરવી, અદલો મેળવી લેવો]
અં ગ વિં [ભુઓ અળ] વિં લૂલ
અ ગળાણું સં કિં ભુઓ અ ખાળાણું
અં ગાળણું સં કિં ભુઓ અ ખાળવું
અ ચાણું અં કિં [પ્રા જાલ = ખેચવું પરથી ?
સ જાલ = લગડાણું ?] અમચાણું અટકવું,
ખાણા પડવું - મણ સ્ત્રીં અ ચાણું તે
અં ગ વિં [સ] લગડું, લૂલ
અં જ ન નં [સ] એક પક્ષી (ર) [?] હસતા
ગાલમા પડતો નાનો ખાડો
અ જર નં [ફા] કટાર જેવું, સીધું બેધાજું
એક શસ્ત્ર [નાની નગારી-ડંક
અં જરી સ્ત્રીં [હિં] એક વાદ્ય, ધૂલરીઓવાળી
અ જવાળ સ્ત્રીં [સ જાલ + સ જાલ] ચામડીનો
એક ગેગ, લૂખસ, ચૂટ (ર) ચળ, વલૂ.
[-આવવી = અ જવાળવા જેવું થવું કે લાગવું,
અ જવાળ થવી] ઠંડું સં કિં વલૂરવું
અ જ છંદ પું [સ] એક છંદ
અં જોળણું સંકિં ભુઓ અ જવાળવું (ર) [ચ]
હળવેથી વલૂરતા હાથ દેવવા, પ પાળવું
અં ટાણું અં કિં સમાવું પોપાવું
અં ડ પું [સ] લાગ, કંકડો (ર) ભૂથ, સમૂહ
(ર) કે તરખાડ, પુરતકના પ્રવેશોનો અ ડ)
(૩) પ્રકરણ (૪) એક ચોળી કે કાચળી ધાથ
નેટલું મોળિયા સાથે વણેલું કપડું, રેતો (૫)
વગેરે એક લાગ, ઓરડો (૬) પૃથ્વીના પાચ મોટા

ભાગોમાનો એક(એશિયા, અમેરિકા, આફ્રિકા, યુરોપ અને ઓસ્ટ્રેલિયા) (૭) વિં વિભાગ-વાળુ (૮) નાનુ ટૂંકું [-પાડવા = વિભાગ કરવા (૨) ઓરડા બનાવવા. એકમાથી લુહા ઘર કરવા — આતરા ભગને કે બીજી રીતે] ૦૬થા સ્ત્રીં નાની — ટૂંકી વાર્તા. ૦૬૦થ નં નાનુ કાચ(૨)અનેક છદવાળુ કાચ ૦ભતિ સ્ત્રીં પાચ કે પચમારા માતાના ખડવાળા તાલની જતિ. ૦ધારા સ્ત્રીં કાતર ૦પરશુ (સં) શિવ. ૦મંડલ વિં બરાબર વર્તુલ નહિ એલુ (ચદ્ર માટે વપરાય છે). ૦શિખરિણી પું, સ્ત્રીં એક છદ ૦હરિગીત નં, પું એક છંદ

ખંડણી સ્ત્રીં [સ સ્વદ્, પ્રા. સ્વદ્ = હગવડુ, લુઓ ખંડણી] તાબેદાર ગભ્ય ઉપરી રાત્ર્યને લે રમ દર વર્ષે ભરે તે [-ભરવી = ખડણી આપવી, તાબેદારી સ્વીકારી તે પેટે રકમ આપવી]

ખંડન નં [સં] તોડવુ તે (૨) દલીલ કેવાદને તોડી પાડવો-ગભ્યો આપવો તે. પ્રત્યાખ્યાન. ૦મંડન નં તોડવું અને માડવુ તે (૨) ચર્ચામા વાદને તોડવો અને માડવો તે

ખંડણું સંકિં [સ સ્વદ્; પ્રા] તોડવુ, કંકડા-વિભાગ કરવા (૨) માગતા પેટે અમુક ઓણુ આપી પતાવવુ (૩) સામટો લાવ ઠરાવીને સોધામા ખરીદવુ. [ખંડી આપણું = જથાખ ધ માલ ઓછી કિંમતે આપવો (૨) દેવા પેટે અમુક કિંમત ઠરાવીને વરતુ આપવી ખંડી મૂકણું, ખંડી રાખણું = પહેલેથી જથાખ ધ માલ સરંતી કિંમતે લઈ રાખવો ખંડી વાળણું = જથાખ ધ માલ ઊચક કિંમતે લઈ લેવો]

ખંડખંડી સ્ત્રીં [ખાડણું ઉપરથી] ઉપરાઉપરી ખાડવુ તે (૨) ખંડાખંડી

ખંડાખંડી સ્ત્રીં [સરં પ્રા સ્વદાસ્વદિ, ખંડવું પરથી] કચર કચરા, ભીડાભીડ

ખંડાવણું અંકિં 'ખાડવું', 'ખંડવું'નું પ્રેરક ખંડાણું અંકિં 'ખાડવું' 'ખંડવું'નું કર્મભિ (૨) નુકસાનમા આવવુ (૩) પીડાવુ, ભીડમા હેગન થવુ

ખંડિત વિં [સં] ભાગેલુ, ખાડું -તા સ્ત્રીં અદનાયિકામાની એક (પોતાનો પ્રીતમ સપત્નીને ત્યાં ગૃહી આવેલો લેઈને મનમા બળી નય તે)

ખંડિયું વિં [લુઓ ખડણી, સરં પ્રા મહિય = પરાગિત] ખડણી બરનાર; તાબેદાર (૨) ખડિત ખડિયેર નં [સં] રાગિત પ્રા સ્વદિય પરથી] ભાગીદારી ઇમારત, પડી ગયેલા વસ્તુ ખોખુ

ખંડુ વિં + ખડિત

ખંડૂરિયું વિં [મ કણ્ડુ ઉપરથી] ખાતા વચ્ચે એલુ - જંગલી (મૂરણ)

ખંડેર નં લુઓ ખંડિયે

ખત સ્ત્રીં [સં] ક્ષાન્તિ, પ્રા સ્વદિ પરથી? ચીવટપૂર્વક લાગ્યા - મડયા મહેવાનો ગુણ (૨) ચીવટ, કાળજી. -તી, -તીકું વિં ખંતવાળુ

ખંધ પું [સં] સ્કંધ, પ્રા સ્વદ્ + ખજો ખાવ ખંવાઈ સ્ત્રીં [લુઓ 'ખધુ'] હુચાઈ, ધૂતતા ખંધાડિયો પું [ખધ પરથી?] ધરજમાઈ (સુ) ખધું વિં [સરં મ સ્વદા, કા સ્વદ. 'હુચ્યું, ધૂત' [ખજો, ખાવ

ખંધોલુ નં, -લો પું [સ. સ્કંધ, લુઓ ખધ] ખ પાડી(-ળી) સ્ત્રીં [ખાપાવાળી] કે 'ખાપવું' ઉપરથી? ખેતીનું એક ઓભર, પજેદી ખંભ(-ભો) પું [સ સ્તમ, પ્રા સ્વન] થાલલો, સ્તલ

ખભાતી વિં (મૂળ ખભાતમા બનતુ) એક મજબૂત ભતવુ (તાળુ) [-ને છેગ ખંભાતી તાળુ વસાણું = નખખોદ જવુ]

ખભાવતી સ્ત્રીં માલકોશની એક રાગિણી ખા અં [ખાલુ' ઉપરથી] વાન્તા છતાં ન માને ને નિષ્ફળતા મળે ત્યારે કટાક્ષનો ખોલ 'લેતો ભ' [-લાડવો] = લેતો ભા/ ખાતો ભ' શો કાયદો કાઢ્યો? (૨) સ્ત્રીં ખેતરમા જનાવરો પાક ખાઈ નય તે

ખાઈ સ્ત્રીં [સ સ્વદિ, પ્રા સ્વદ્, ૦ઓ] ખાણ લીડો ખાડો (૨) કોદને ફરતી ખાડી (૩) ગામનુ પાણી જવા ખોદેલો કાસ (૪) [ખાલુ' ઉપરથી, પ્રા સ્વદ્, સ સ્વદિત]

ખાવાની ચીજ આલવિકાનું સાધન ઓખંધી
 સ્ત્રીં સ્ત્રાણાયે ખાઈઓ ખોદવી તે
 ખાઈખપૂસીને અં [ખાણું + ખપૂસણું]
 ખત અને એનાગ્રતાથી
 ખાઈખીને અં [ખાણું + ખીણું] ખાઈખપૂસીને
 ખાઈખદેણુ વિં [ખાણું + ખદણું] પહોચેલ,
 પાકું, યુક્તિપ્રયુક્તિ વગેરે પામી ગયેણુ
 ખાઉ વિં [ખાણું ઉપરથી] ખાનારું, સહન
 કન્નાર, એવા અર્થમાનામને છેડે વપગય છે
 ઉદાં 'લાલખાઉ', 'મારખાઉ' (૨) નં
 [સગ્ગન લાલ] ખાવાનું, ખાણું ૦૬૯(-ણું)
 વિં ખાઉધર ઓખી સ્ત્રીં લાય (૨) ખોગકી -
 [-કરવી = ખાવાની ચીજ ચોરવી (૨) લાય
 લેવી] ૦૬૪(-રું) વિં [ખાણું + ધરાણું]
 ખાખા કરનાર, ખાતા વગથ નહિ એણુ (૨)
 લાયથિયુ ઓવરાવેડા પુંખંખંખં ખાઉવરાપણું
 કરણુ તે ઓખા વિં લોભી (૨) લાયથિયુ
 ખાએશ સ્ત્રીં [ફા લાદિશ] ડગલ, અલિલાયા
 ખાડ(-ખ) સ્ત્રીં [ફા] રાખ ધૂળ(૨) મારેલી
 ધાણુ (૩) નોરા, પાયમાલી
 ખાકટી સ્ત્રીં, -કું નં [મરંમ લાકટ, -ટા
 = કાઈ કુમળું ફળ-મરવો] કેરીનો મરવો,
 ખાખડી
 ખાકસાર વિં [ફા] પગની ગળ જેણુ તાખેદાર,
 નમ્ર (૨) પામર, અધમ (૩) પું (સ) એક
 રાજદારી મુસલમાની સધનો સભ્ય -રી સ્ત્રીં
 ખાકાન પું [તુર્કી] સુલતાન, પાદશાહ -ની વિં
 ખાદશાહી, શાહી
 ખાટી(-ખી) વિં [ફા] ખાખવાણુ, ગખોડી
 ચોળનાર (૨) રાખોડિયા ગગનુ (૩) ઘેગ પીળા
 રગનુ (૪) [લા] એહિક
 ખાખ સ્ત્રીં જુઓ ખાક
 ખાખટી સ્ત્રીં એક પક્ષી [મરવો
 ખાખડી સ્ત્રીં જુઓ ખાકટી -હું નં ખાકટ,
 ખાખણુ નં એક વનસ્પતિ
 ખાખર પું [દે લલ્લ] એક ઝાડ, જેના પાનના
 પતંગયા થાય છે (૨) જોના તરીકે દેગ ખાખ
 તે) તુલેની સૂકી પાટી -ની સ્ત્રીં નાનો
 ખાખરો (૨) ગેટલાં (૩) ન ખાકના સુકાર્ડ ગયેલા

પતંગ સૂકો -રો પું જુઓ ખાખર (૨)
 [દે. લલ્લ] રોષીને કડક કરેલી રોટલી
 ખાખરોટણું સંકિં [રવં ?] ખાખર ને જરા
 તરા ચોપડે તે પરથી ? (કા) ખખરોટણુ,
 જરાનરા ચોપડણુ
 ખાખમૂસ અં [જુઓ ખમૂસ] ખચીત
 ખાખાવીખી વિં જિલલિલ (૨) કુખી, હેરાન
 (૩) સ્ત્રીં પાયમાલી, ધૂળધાણી
 ખાખી વિં જુઓ ખાટી (૨) ખાટી, નિધન (૩)
 નં ખાખી ગગનુ લૂગડું ઓખાટી (-ખી)
 વિં ખાટી ખિસે કસકથઈ ને કરનારં ઓખાવો
 પું રાખ ચોળનારો ખાવો [ખાલસ)
 ખાખર વિં (૨) પું કાકી લોભીની એક તતનુ
 ખાખ નં [સ. લાલ, પ્રા લલ્લ] ખાધ (૨)
 ખાખુ (૩) સ્ત્રીં [સં લલ્લ, પ્રા લલ્લ ઉપરથી]
 ખૂજળી, ખજવાળ
 ખાખલી સ્ત્રીં [જુઓ ખાખ] નાનુ ખાખુ,
 એક ખાવાની વાની -હુ નં ખાખુ (૨)
 ચકરડું, ફાણુ
 ખાખણુ અં કિં [જુઓ ખાખ] ખજવાળ
 ઉત્પલ કરવી -વણી સ્ત્રીં ખજવાળ
 ખાલસરા પું [ફા લાલહસરા] હીજો, અંધળ
 ખાખુ નં [જુઓ ખાખ] એક ખાવાની વાની
 ખાટ સ્ત્રીં [સ લલ્લ, પ્રા લલ્લ] હીડોળાખાટ
 (૨) [જુઓ ખાટણું] ખાટણુ તે, લાલ
 ખાટકી પું [સ લલ્લ] કસાઈ ઓખાણું નં
 કતલખાણુ ઓવાડો પું કસાઈવાડો
 ખાટખડુંખા પું એક વેણો -ખડું વિં
 ખટમધુર (૨) નં ખાટખડુંખાણુ ફળ
 ખાટખટમડું વિં જુઓ ખાટખટખડુ -ડો
 પું ખાટખટખો
 ખાટલાવરા વિં જુઓ 'ખાટલો'મા
 ખાટલી સ્ત્રીં [જુઓ ખાટ] નાનો ખાટલો,
 માચી (૨) [સ લલ્લ] લાટી
 ખાટલો પું મુવાનો ખાટ, માચો, ચા-પાં
 (૨) [લા] મરવાડ (૩) પ્રમુતિ [ખાટલો
 પરણું = માદા પરણુ ખાટલેથી ખાટલે ને
 ખાટલેથી ખાટલે = ખાખ અને કીડવાનિ વચ
 વીચ કડી મહેનત ન લેવી પડે તેની દિલિ

ખાટલો આવવો = સુવાવડ આવવી - ઉપ-
 (-ક)રો થવો = (માદગી જવાથી ખાટલા
 ઉપરથી કાચમની પથારી ઉપાડી લઈ) ખાટલો
 ઊભો કરવો. - ઢાળવો = (રૂવા ખેસવા માટે)
 ખાટલો ચાર પાયા પર ષરોખર ગોઠવીને
 મૂકવો (૨) ખાટલા પર પથારી કરવી કે બિછાતુ
 મૂકવું - ઊભો કરવો = 'ખાટલો ઢાળવો'થી
 ઊલટું - કરવો = મદવાડ આવે એવું કરવું,
 મદવાડ આણવો. - ખેંચવો, - તાણવો =
 ખાટલાનું પાટી કે વાણતુ ભરત ખેંચીને તગ
 કરવું - થવો = મદવાડ આવવો. - પાથરવો =
 ખાટલો ઢાળી બિછાતુ કરવું - ભરવો =
 ખાટલાના ચોકડાને પાટી કે દોરી વીટવી -
 ચૂથવી - ભોગવવો = માદગી ભોગવવી.
 - હોવો = માદગી હોવી (૨) સુવાવડ હોવી]
 - લાવશ વિં (સુવાવડ કે સખત માદગીથી)
 પથારીવશ

ખાટલું સંકિં [સ લટ = 'ધરંડું' ઉપરથી ?]
 કાચદા મેળવવો [ખાટી જંતું = કમાઈ જવું (૨)
 ચચણી ઊઠવું, લાગી આવવું, ચડલડાટ થવો]
 ખાટસવાડું (-દિયું) વિં પોતાના સખધ
 વિનાની નગમી વાતમા રસ લેનાર

ખાટાઈ સ્ત્રીં ભુઓ 'ખાટું'મા
 ખાટિયું નં [ખાટું ઉપરથી] ખાટું, પ્રવાહી શાક
 (૨) કાચી કેરીને બાફીને બનાવાતી પ્રવાહી વાની
 ખાટીમીઠી સ્ત્રીં [ખાટું + મીઠું] ખટમધુરી
 ખાવાની ચકતી કે ગોળી, 'પેપરમિટ'

ખાટું વિં [સ જટ, દે લટ] ખટાગવાળું (૨)
 કચવાયેલું, નારાજ. [-ખારું ચાખવું =
 દુનિયાના સુખદુ ખતો અનુભવ લેવો - થવું =
 બગડી જવું, ઊતરી જવું (૨) [દિલ, મન]
 નારાજ થવું - મોળું થવું (થઈ જવું) =
 બગડી જવું વણસવું (કે જેથી મિત્ર / ખોઈ
 ખેસાય)] બચડ, ચરડ, બચેડ (ચ.), બપડસ
 (-ચ), બચૂના જેવું વિં એકદમ ખાટું
 - ટાઈ સ્ત્રીં ભુઓ ખટાઈ

ખાટું વડું નં છોકરાના લગનની નાત (લગ્નને
 આગરે દિવસે) [ખાટી લાણ
 ખાટોડી સ્ત્રીં [ખા, ' ઉપરથી] એક ભતની

ખાડ સ્ત્રીં [ભુઓ ખાડો] ખાઈ - ડી સ્ત્રીં
 દરિયાની ભરતી પહોંચે ત્યા સુધીનો નદીનો
 ભાગ (૨) જમીનમા ગયેલો દરિયાનો સાકડો
 પ્રવાહ (૩) ગટર, મોરી

ખાડાબજર, ખાડાળું ભુઓ 'ખાડો'મા
 ખાડું નં [સ લટ = સમૂહ ?] લેસોતુ ટોણું
 ખાડો પું [દે લટ] ખાધરો, જમીનમા
 ખોદાણ (૨) ખોટ, તુકસાન [ખાડામાં
 ઉતારવું, ખાડામાં નાખવું = તુકસાનમા
 ઉતારવું (૨) ખાયમાલ કરવું ખાડામાં
 પડવું = ભૂલ કરવી (૨) તુકસાન વહોરવું
 (૩) દેવું કરવું ખાડો પડવો = તુકસાન
 આવવું, તગી પડવી - પૂરવો = ખોટ
 પૂરવી; દેવું વાળવું (૨) આપઘાત કરવો]
 - ડાબજર નં ખાડા ઉપર ગોઠવાતું ફરતું
 ભજર - ડાળુ વિં ખાડાવાળું બખિયો,
 બખેયો પું ખાડો કે ખાધરો

ખાણુ (ણ) સ્ત્રીં [સ લાનિ, પ્રા લાણિ] ખનીજ
 પદાર્થો કાઢવા માટે ખોદેલો ખાડો, કે તેવા
 પદાર્થો ખોદતા મળી આવે તેવું મળ - 'પૂપો
 ભડાર [-જડવી, -નીકળવી, -મળવી] (૨)
 જેમાથી બહાર નીકળાય તેવો ઊડો ખાડો
 (ઉઠા નરકની ખાણ), અખૂટ ભડાર (૩)
 અનાજ ભરવા માટે બનાવેલું ભોયર; ભડાર
 (૪) ઉત્પત્તિસ્થાન (૫) ધારવાળી વસ્તુની ધારમા
 પડેલો ખચકો [-કાઢવી, -કાઢવી =
 ધારનો ખાડો ઘસીને દૂર કરવો - કરાવો
 - પડવી = ધારમા ખચકે થવો] (૬) નં [સ
 લાલન, પ્રા] હોગને ખાવાતું અનાજ કે ગોતું
 [-પૂરવું હોરને ખવરાવવું, કે ગોતું ખાટી
 વખતે તેમા ઉમેરવું] - લિયો પું
 ખાણનો મનૂર

ખાણુકી સ્ત્રીં એક ભતનો ઘડેલો ૫૮૮૦
 ખાણું નં બંબંબં [સ લ્યાન, પ્રા લ્યાણ] ખાળ-
 ઉખાણ - સવાલ જવાબકે ખોલવાની કડીઓ
 ખાણિયો પું ભુઓ 'ખાણ'મા
 ખાણી સ્ત્રીં [ભુઓ ખાણ] ખાણ, ઉત્પત્તિસ્થાન
 (૨) ભડાર [ખાનપાન
 ખાણીપીણી સ્ત્રીં ખાવા પીવાતું, ખોરાકપાણી,

ખાણું નં [સન્ન હિં. જ્ઞાના] જમણ, ભોજન
(૨) મિજાની (૩) (ખાવા પીવામા પળાનો)
મંજુનો શોઃ [-આપણું = નોતરીને જમાડવું,
માનમાં ભોજન આપવું. -ખરાળ થયું =
આઝિકા વટવી (૨) વચમા વિધન પડવું
-પાળણું = મરણ પાછળ ખાવાપીવાની
ખાખતમા શોક પાળવો.]

ખાન વિં [મં] ખેદેલુ ંમુરત, ંમુદૂત
નં આધકામનો પાયો નાખવાનો મગળ
સમય કે તેનો વિધિ [વર્ણન
ખાન મીં [મં ર્યાન ?] + ઉલ્લેખ, લખાણ,
ખાતમે પું [અ. સ્થાતિમત્] અત, છેડા (૨) મોત
ખાનર નં [દિ નત્ત] ખેતર મુધારવા સાર
તેમા નખાતા છાણ, કાપ, દીડી વગેરે પદાર્થો,
નેંબા બીને રસાયણી પદાર્થ. ંણી મીં
છાણાની બરેલી ગાડી (૨) તેમાથી છાણાં પડી
જતા ંકરા કરેલી આડ, પાજરી [-ઉપર
કે પાછળ દિવેલ = ગુજરાનમા વધુ ગુજરાન
-નાખણું = જમીનને ખાતર આપવું -બરણું
= (ખેતરમા) વાદન વાટે ખાતર વહી જવું]
ંપૂતે પું ખાતરમા કામ આવે એવો પૂતો,
ધાસ, છાણ, વાગીકું વગેરે કચરો.

ખાતર નં [કે નત્ત] ચોરે ભીતમા પાડેલુ
ખાડું (૨) ચોરી [-પરણું = ચોરી થવી પાડવું =
ચોરી કરવા ભીત કાચવી (૨) ચોરી કરવી]
-પડો, -પાડું પું ખાતર પાડનાર, ચોર.
-રિયુ નં [મન્ન સં રાત્ર = ખોદવાનું
હથિયાર] વગેરે કાચવાનું ચોરનું હથિયાર -રી
પું ચોર

ખાતર મીં [ફા સ્થાતિર] ચાકરી, ખરદાશ,
મરબગ (૨) તરફદારી (૩) અંભાટે ંજમા,
બનિશા મીં ખાતરી, સાખિતી ૦દાર વિં
ચાકરી ખરદાશ કરે એવું (૨) તરફદાર
૦દારી મીં ખરદાશ, ચાકરી (૨) તરફદારી,
પક્ષ. ંખરદાશ (-સ) મીં આગતાસ્વાગતા,
સરલરા

ખાતરણી મીં જુઓ 'ખાતર' નં (પહેલા)મા
ખાતરણું સં કિં [ખાતર' ઉપરથી] જમીનમા
ખાતર નાખવું (૨) ગાળ લાડવી

ખાતરિયુ નં જુઓ 'ખાતર' નં માં
ખાતરિયો પું [જુઓ અખતર] મેલી વિદામા
પ્રવીણ માણસ, ભૂવાનો સાથી
ખાતરી મીં [અ સ્થાતિર] ભરેસો, પતીજ (૨)
નિશંકપણ, ચોકસાઈ (૩) સાખિતી, પ્રમાણ
(૪) પું જુઓ 'ખાતર' નંમા [-પડવી =
ખાતરી થવી, વિશ્વાસ ઊપજવો] ૦દાર વિં
ખાતરીવાણું ંપૂર્વક, ંખંધ અં ખાતરીથી
ખાતા પીતાં અં કું નિર્વાહતું ખર્ચ કાઢતા
ખાતું નં [ફા રત્ત] આસામીવાર અથવા
આવકખર્ચની વતવાર જમે - ઉવારનો
હિસાબ (૨) લેણાદેણીનું લખાણ (૩) વિષય,
પ્રકરણ (૪) કામકાજની ફળવણીનું અગ
ઉદા 'ફળવણીખાતુ' 'ધનસાકખાતુ'
[-ઉધાડણું, -ખોલણું = કામકાજનો નવો લાગ
શરૂ કરવો (૨) [ખેંકમા કે શારાકને ત્યાં] નવું
ખાતુ પાડવું -શરૂ કરવું (પૈસા વ્યાજે મૂકીને
કે લઈને) -ચલાવણું = લેવડદેવડ રાખવી.
-ચાલણું = લેવડદેવડ હોવી (૨) અલગ લાગ
તરીકે કામ ચાલવું -ચૂકતે કરણું, ચૂકવી
દેવું = કરજ પત વધુ, છેવટનો હિસાબ સમજ,
લેણું પતવી દેવું -પડાવણું, -પડાવી લેવું =
લેણા બાબત દેણદારની કબૂલાત લખાવી લેવી
-પાડવું = ચોપડામા કાઢના નામનો હિસાબ
નવેસર ઉધાડવો (૨) લેણાના કરાર પડે સહી
કરવી -માડી વાળણું = ખાકીની રકમ ગુજ-
રાની ખાતે સમજ, લેણદેણનો હિસાબ બધ
કરવો -ખંધ કરણું = લેવડદેવડ બધ કરવી
(૨) ખાતામા જે નાણા નીકળતા હોય તે
ઉપાડી લઈ, લેવડદેવડ બધ કરવી (૩) છેવટનો
હિસાબ કાઢી, નવી ખાતાવહીમા લઈ જઈ,
ચાલુ હિસાબ બધ કરવો (૨) કામનું ખાતુ
બધ કરવું. -મરબગ કરણું = જમે ઉધારના
બંને આકડા બરાબર કરવા] -તાખ ધી મીં
જમીનમહેસૂલની રૈયતવારી પદ્ધતિ -તાખાકી
મીં ખાતે ખાકી નીકળે તે -તાવહી મીં
ખાતાવાર હિસાબ નોંધવાનો ચોપડો -ચોપડી.
-તાંપોતા નં અં ૦વં હિસાબકિતાબ ંપણું
નં લેવડદેવડ (૨) લેણદેણને લગતું લખાણ

ખાતું પીતું વિં [‘ખાતું પીતું’નું કું] ઠીક
ઠીક ગુજરાનના સાધનવાળું

ખાતૂન સ્ત્રીં [તુર્કી] મોટા ઘન્ટી સ્ત્રી, બેગમ
ખાતેદાર પું [ખાતું+દાર] સરકારના મહેસૂલી
કે કોઈના ખાનગી ચોપડે ખાતાવાળો

ખાદી સ્ત્રીં હાથે કાતેલા સૂતરનું હાથે વણેલું
કાપડ, ંકાર્યાલય નં ખાદીનું કામ કરતું
દફતર ંકેન્દ્ર નં ખાદી કામ કરનાર મથક
ંસેવક પું ખાદીકામ કરનાર સેવક ંફેરી
સ્ત્રીં ખાદી વેચવાનીકળણું તે ંભ હાર પું
ખાદીની દુકાન [નં ખાવાનું

ખાધ વિં [સ] ખવાય એવું, ખાવા યોગ્ય (૨)

ખાધ (ધ.) સ્ત્રીં [સ] રાદ્ ખેરાક, આહાર (૨)
ખોટ, નુકસાન (૩) ખોડ, આપણ (જેની કે હીરા
મોતીમાં) ંખોરાકી સ્ત્રીં ખાધાખોરાકી ંફે
વિં ખાઉવરું, ખાઉ ખાઉ કરનાર ંરો પું
હોડો ખાડો (૨) નુકસાન -ધા ખર્ચ (-રચ)
નં, -ધા ખાઈ, -ધા ખોરાકી સ્ત્રીં ભરણ-
પોષણ માટે જરૂરી રકમ -ધાગળો પું
સારુ સારુ ખાવાનો ભાવ (૨) ખાઉવરાવેકા

ખાધાધેધ પું, સ્ત્રીં શત્રુવટ, વે

ખાધાળું વિં ખાવ - ખોડ કે નુકસાનીવાળું

ખાધું સંકિં [દે સ્વદ્] ‘ખાધું’નું ભૂતગળ
-ધેલ (-હું) ભૂંકું, -ધેલ પીધેલ વિં
ખાધેપીવે સુખી (૩) માતેલું હૃષ્ટપુષ્ટ
[ખાધું પીધું ઝેર થઈ જતું. ‘ખાધેલું’
ફૂતરાને નાખવું = (રોગ કે ચિતાથી)
ખાવાપીધાની અસર શરીર ઉપર ન થવી]

ખાન પું [ફા] શાહનશા, અમીર, ગૃહસ્થ
વગેરેને અપાતુ મુસલમાની ઉપનામ ંખાના,
ંખાનાન વિં ખાનના ખાન-સૌથી મોટા
ખાનનો ંલકાખ ધરાવનાર ંદાન વિં [ફા]
સારા ધરનું, કુળવાન (૨) પ્રતિષ્ઠિત (૩) નં
કુટુંબ. કુળ ંદાની સ્ત્રીં ખનદાનપણું,
કુલીનતા (૨) સન્નતતા ંખહાદુર વિં
(૨) પું ‘ખાનખહાદુર’નો ંલકાખ ધરાવનાર
ંસાહેબ વિં (૨) પું ‘ખાનસાહેબ’નો
ંલકાખ ધરાવનાર. -નાઈ સ્ત્રીં ખાનપણું (૨)
ખાન તરીકે - ખાનની જેમ સત્તા દાખવવી તે

ખાનગી વિં [ફા.] પોતીક, અગત (૨)
ભહેર નહિ એવું, ગુપ્ત

ખાનદાન, -ની બુઓ ‘ખાન’ મા

ખાનપાન નં [સ] ખાતુપીતું તે કે તેની વસ્તુ

ખાનખહાદુર બુઓ ‘ખાન’ મા

ખાનસામા પું [ફા] (મુસલમાન અને અગ્રેજ
ધરમા) રસોઈ વગેરેનો કારભારી

ખાનસાહેબ, ખાનાઈ બુઓ ‘ખાન’ મા

ખાનાખરાખ વિં [ફા] સંત્યાનાશ વાળનાર
-ખી સ્ત્રીં સંત્યાનાશ [મા હડકુ તે

ખાનાજ ગી સ્ત્રીં [ફા] ધરમા - આપસઆપસ

ખાનાબદ વિં [ફા] ધરમા જન્મેલું અને

હોછરેલું (૨) પું એવા ગુલામ, ગુલામનો દોકરો

ખાનાખાદ પું [ફા] એક આશીર્વાદ (વન્કુદૃખ
આખાદ હો) [(વસ્તીની) ગણતરી

ખાનાશુ (-સુ) મારી સ્ત્રીં [ફા] ધરોની

ખાનિ સ્ત્રીં [સ] ખાણ

ખાતું નં [ફા] ધર ધરનો ભાગ, ખડ (૨) સહાર.

નિવિ (૩) પેટીપટારો કે મેજ, કખાટ વગેરેમાં

વસ્તુ મૂકવા કરેલો વિભાગ (૪) લખાણ માટે

અલગ પડાતો વિભાગ કે કોડો [-કંઠું, -મૂઠું,

-રખું = પેટી - કખાટ વગેરેમાં ખાનાની

ગોઠવણ કરવી -ખાડું = પત્રકમાં કોડો દોઢો]

ખાનેઆખાદ વિં [ફા] પૈસેટકે - ખાવેપીવે

સુખી ધરનું -દી સ્ત્રીં ખાનેઆખાદ હોવું તે,

ધરનું સુખ

ખાપ સ્ત્રીં [સ] કર્ફર ઉપરથી] દર્પણ (૨) અખ-

ગમની પતરી ંતું ભરત = કાચ અથવા

અખરખની નાની દીલીઓ મૂકીને કરાતુ ભન્ત

ખાપડું નં [સ] સર્પર, પ્રા સર્પર] ઠીકરું (સુ)

ખાપર નં એક વનસ્પતિ, સાટોડો

ખાપરિયુ નં બાળકને આપવાનું એક ઔષધ

(૨) [સ સર્પરી] આખનું એક ઔષધ

ખાપરી સ્ત્રીં [સ] કર્, પ્રા સર્પર] લીટની

પોપડી, ગૂચુ

ખાપરું વિં [સ સર્પર = ધૂત] ગાળથું ન ભય

એકું, ખડુ જ પહોંચેલું, કપરું -રો કોરિયો

પું એકખીલથી ંગાય નહિ એવા બે ધૂતે

નાનો એક (૨) સમાન હરીફ. -રો ઝવેરી

પુઠં ચાપાનેરનો એક પ્રાચીન, મહા કાબેલ અને
ધૂર્ત ઝવેરી (૨) [લા] મહા દગ (૩) હીરાનો
હોશિયાર પારખ

ખાપવું સઠં જિઠં ખાપવુ, થોડું યોડુ સોરવું
ખાખ પુઠં [ફા રવાવ] ઊંધ(૨) વખ ઠગાહ
શ્રીઠં મૂવાની જગા

ખાખકણું અઠંડિઠં [રવઠં] (કા) [વાણીમા] ઊંચિથી
પડવુ (૨) [લા] વચ્ચે ખોલી ઊંડવુ

ખાખડ નઠં (પ) ખાખડુ ઠખખડ વિઠં [સરઠં
હિ, મ] ખાડાખેચાવાળુ -ડુ નઠં નાનુ
ખાખોચિયુ

ખાખોચિયુ નઠં પાણીથી ભરેલો નાનો ખાડો

ખામ પુઠં [સં સ્કમ] ટેકા, થાભલો (૨) [સ સ્કવ]
ખભે (૩) વિઠં [ફા] કાચુ, અધૂરુ

ખામચીશ્રીઠં [ખમચાવુ ઉપરથી] ખામોશી (કા)
ખામચું વિઠં [ખમચાવુ ઉપરથી] (કા)

કાળવવાળુ (૨) અઠં કાળજીથી

ખામણિયુ નઠં [ખામણુ' (ફૂવાનુ) પરથી]
વરત, નાચે ખામણા પર રહેલુ ડોસનુ દોડુ

ખામણુ નઠં [ખામુ' ઉપરથી] (પાણિયારા
વગેરેમા) વાસણ મૂકવા સારુ કરેલી ખેસણી

(૨) છછરે કચારો [ઝાડનો] (૩) ખામુ, કંઠ

ખામણો પુઠં ખાનુ, ખડ (કચ્છી) (૨) ઠીંગણો

માણસ (૩) લડવો

ખામી શ્રીઠં [ફા] ખોડાખાણ, ડસર, ઊણપ

(૨) ખોટ, વટ (૩) ભૂલ, દોષ [-આવવી =

(કશામા) ખોડ કે ખોટ જણાવી, ખૂટતુ રહેવુ

-રહેવી = ખોટ કે ઊણપ હોવી, ખૂટ થવામા

ખામી રહેવુ]

ખામુખા અઠં [ફા રાહમુલાહ] ઇચ્છાએ કે

અનિચ્છાએ, નાછૂટે, અવચ્ચ (૨) ખાસ

કરીને (૩) જાણીએઈને

ખામું નઠં આકાર, કંદ (૨) અનુકૂળ જગા વા

દિશા (કા) (૩) ખાખડુ [અર્થ નો ઉદ્ગાર

ખામોશ અઠં [ફા] સખૂર, યોજો, શાત' એ

ખામોશ (-શી) શ્રીઠં [ફા] સખૂરી, ધીરજ

[-પકડવી, -રાખવી = ધીરજ ધરવી]

ખાચકી શ્રીઠં [ખાવુ' ઉપરથી] પેદાગ, મળતર

(૨) દોઈનુ છાનુ ખાનુ - મેળવવુ તે

ખાચો પુઠં [ફા] અદ, વપણ

ખાર પુઠં [ફા] કાટો (૨) વેઠ દેવ (૩) ઈર્ષા

અટેખાઈ [-રાખવો = વેર ગખવુ ખારે

જડું = ઈર્ષ્યાળુ થવુ ખારે ખળવું = ઈર્ષ્યાથી

ખળ્યા કરવુ]

ખાર પુઠં [સ કાર, પ્રા રાર] ખારાશવાળો

પદાર્થ કાર ઠપાટ પુઠં નઠં ખાન્વાળી -

જેમા મીઠુ પાકતુ હોય એવી જમીન

ઠપાટિયું વિઠં ખારપાટવાળુ ઠલ જણુ નઠં

હૂ ગણ (૨) મો રવાદિષ્ટ કરવાને જે ઈ ખાનુ તે

ખારવાં નઠં અઠં વરસાદને અખાલે મુકાઈ

જતી ભરખાજરીના ખેચી લીધેલા સાહા

ખારવું નઠં [સરઠં હિં ચારઘાં, -ગ, ન ગારવાં -

'ખાર' પરથી ? ફા. ચારા = એક ખતનુ

કાપડ ?] ખોળિયું (તળાઈ, ગોઠડા ઇત્યાદિનુ

લાલ રંગેલુ આવે છે તે)

ખારવો પુઠં [સ કાર + વહ] ખલાસી, વહાણ

ચલાવનારો (૨) સચાગે (૩) ખારાટવાળો

ગોળ - વણુ શ્રીઠં ખારવાની શ્રી

ખારસ્તી વિઠં [સરઠં મ] કંદણ દીલનુ, કૂં

ખારાઈ, -ટ, -શ જુઓ 'ખાર' મા

ખારિયું વિઠં [ખાર' ઉપરથી] ખારવાળુ (૨)

ખાગીલુ (૩) નઠં મીઠુ ચડાવેલો ચીલડાનો

કંકડો (૪) [?] ભૂખે મરવુ તે, ભૂખ્યા ગ્રહેવુ

પડે તે [ખારિયાં થવાં = ભૂખે મરવુ]

ખારી શ્રીઠં [ખાર' ઉપરથી] ખારવાળી માટી

કે જમીન (૨) ખારાશવાળી એક ભાજ

ખારી શ્રીઠં [સ] એક વજન (દોઢ માણ)

ખારીખ (-વ) લા નઠં એક પક્ષી [ગખનાર

ખારીલું વિઠં [ખાર' ઉપરથી] દ્વંધીલુ, વેરઝેર

ખારીવલા નઠં જુઓ ખાગીખલા

ખારું વિઠં [ખાર' ઉપરથી] મીઠા જેવા રવાદનું

(૨) મીઠામા આવેલુ, મીઠુ ચડાવેલુ (ઉદાઠ

ખારી મૂંડ) (૩) ખાન્વાળુ ખાગીલુ (ઉદાઠ

ખારોગ્વલાવ) [ખારી દાઢ થવી = ખાળની

ઇચ્છા કચ્વી (૨) લાચ લેવી (૩) નદો મેળવવો

ખારી પૂરી શ્રીઠં મીઠા મસાલાવાળી પૂરી -

એક વાની ખારી માટી થવી = ખગડવુ,

પાયમાલ થવુ, નાશ પામવુ ખારી માટી =

ખાર જેમા હોય એવી માટી] ૦અગર,
 ૦ભીસ, ૦દવિં એકદમ ખાર -રાઈ સ્ત્રી ૦
 ખારાપણુ -રાટ પુ ૦ સહેજસાજ ખારાઈ.
 -રાશ સ્ત્રી ૦ ખારાટ (૨)[લા] અણખનાવ
 ખારૂઈ સ્ત્રી ૦ [સ ક્ષીરોદક?] વિધવાને
 પહેરવાનું એક જાતનું વસ્ત્ર
 ખારેક સ્ત્રી ૦ [દે શાગ્નિક] સૂકવેલું ખજૂર
 ૦કોપરં=ન ૦ ખ ૦ વ ૦ હોળીના તહેવારે
 કન્યાના સાસરેથી કન્યા માટે મોકલાતી ભેટ
 -કી વિ ૦ ખારેક જેવું કે જેવડું
 ખારો પુ ૦ [સ. ક્ષાર] એક ક્ષાર, સચોરો,
 પાપડખાર [ધં માટે]
 ખારોડ વિ ૦ [ખાર ઉપરથી] ક્ષારવાળું (જમીન
 ખારો પાટ પુ ૦ [ખાર (મીઠું) પકવવાનો + પાટ
 (પટ)] એક રમત, અગરપાટો (૨) ખારપાટ
 ખારોલો ન ૦ (ક) મોળું લોહું
 ખાલ, ૦ડી સ્ત્રી ૦ [દે. સ્વહા] ચામડી (૨) છાલ
 ૦પી સ્ત્રી ૦ [ખાલ + સ પૂ = સાફ કરવું]
 ચામડિયાણું ૦પો પું ૦ ચામડિયો
 ખાલવડું સન્ક્રિં ૦ [ખાલી ઉપરથી] ખાલી કરવું
 ખાલસા વિ ૦ [ફા સ્વાલિસહ] પોતાની કુલ
 માલિકીનું, આગલું (૨) સરકારના વહીવટનું,
 મરકાગી (૩)[સ] ગુરુ ગોવિંદસિંહે શીખોમા
 જે નવું વિધાન પ્રવર્તાવ્યું તેને અનુસરનાર.
 [-કરેવું -સરકારે કબજે કરેવું, જપ્ત કરેવું
 -થવું=જપત થવું]
 ખાલિક પુ ૦ [અ] સર્વનહાર
 ખાલિસ વિ ૦ [અ] શુદ્ધ (૨) ફૂંકપટ વિનાનું
 ખાલી વિ ૦ [અ, દે સ્વહા, સ્વહા] ઠાણું, કંથુ
 ભર્યા વગરનું (૨) નિર્ધન, ગરીબ [-કરેવું=
 અદરની વસ્તુ કાઢી લેવી (૨) મકાનમાંથી
 વસવાટ લઈ લેવો (૩) નિર્ધન કરવું -જગા,
 જમીન=અદર કંથુ ન હોય તેવી -વપરાશ
 વિનાની જગા કે જમીન -થવું=વસવાટ કે
 વાપર વગરનું થવું (૨) પૈસે ટકે તગીમા
 આવી જવું -પડવું=વાસ કે વપરાશ
 વગરનું થવું (૨) પુરાણા-ભરાયા વગરનું ગ્રંથેવું
 (૩) શરીરે નબળું થઈ જવું -હાથે=ચથુ
 લીધા-કમાયા વિના (જેવા આપ્યા હતા તેવા)]

(૩) સ્ત્રી ૦ લોહીનું ફેવું બધ પડી જવાથી
 અગ જણાવે તે, જણાવણી. [-ચરવી =
 અગ અકકાતા જણાવણી થવી.] (૪) સંગીતના
 તાલમા તાળી ન આપતા હાથ છૂટા પાડવા તે
 કે તેવું સ્થાન (પ) અં ૦ અમથુ, વ્યથ (૬)
 માત્ર, ફક્ત ૦ખમ, ૦ખ ખ વિ ૦ તફન ખાલી,
 ઠાણું ઠમ ૦પીલી અં ૦ વગર કારણે, અમથુ
 ખાણું નં ૦ [ખાલ ઉપરથી] જોડાનું ઉપલું
 ચામડું (૨) [ખાલી ઉપરથી] વાણાની કાકડી
 ભરવાનો નેતર કે બરનો પોલો કકડો (૩)
 ખજાના અનાજ ઉપર ઢાકવાનું ઘાસ [ખાલાં
 વાળવાં=તેમ ઘાસથી ઢાકવું] (૪) પડતર
 રાખેલું ખેતર (૫) [પ્રા સ્વહા] ક્યારો (ઉદાં
 તમાકુનું ખાણું)
 ખાવટી સ્ત્રી ૦ [ખાણું પરથી] શાહુકાર કે
 ધણિયામાને ત્યાથી ઉછીનું લેવાનું અનાજ
 (૨) નિવાઈ
 ખાવડી સ્ત્રી ૦ છોકરાની રમત, નિસરણી
 ખાવરું વિ ૦ [ખાણું ઉપરથી] ખાઉધર
 ખાવ (-વિ)ંદ પુ ૦ [ખા] માલિક, રોઠ (૨)
 પતિ (૩) ઈશ્વર
 ખાણું સન્ક્રિં ૦ [સ સ્વાદ, પ્રા સ્વા] અખ લેવું,
 જમવું (૨) વેઠવું, ખમવું (ઉદાં માર ખાવો), (૩)
 વાપરવું, ભોગવવું (ઉદાં હવા ખાવી) (૪) લેવું,
 ખર્ચ કરાવવું, ખર્ચ તરીકે કઢાવવું (ઉદાં
 'આ મકાને સો રૂપિયા ખાધા', 'આ કામે બહુ
 દહાડા ખાધા' (૫) વગર હકે લેવું, ચોરીછૂપીથી
 લેવું (ઉદાં ઘણા પૈસા ખાઈ ગયો) (૬) 'દમ,
 છીંક, બગાસુ, ઉદરસ' ધં ૦ સાથે વપરાય છે-
 શરીરથી તે ક્રિયા કરવી કે થવી, એ અર્થમાં
 (૭) નં ૦ પકવાન (૮) ખાવાની ચીજ, ભાથુ-
 (ઉદાં ખાણું બધાવવું) (ભુજો ખાઉ).
 [ખાઈ જવું=પેટમા ઉતારી દેવું (૨) ઉચાપત
 કરી જવું. ખાઈ જોવું=ખાઈને સ્વાદ
 તપાસી લેવો ખાઈને ખોદવું=નિમક-
 હરામ થવું ખાઈથી ઊતરવું=સસારના
 સુખોપભોગ કરીને પરવારવું ખાઈપીને
 મંડવું, ખાઈપીને પાછળ પડવું, ખાઈ
 ખપૂસીને મંડવું=ખંતપૂર્વક મંડવું, ટેડો

ન છોડવો. આઈ ખગાડું = નિમકહગમ થવું (૨) ખાવાખીવા છતાં માફ કે નિર્બળ રહેવું. આઈ લેવું = ખાવતું કામ આટોપી લેવું આઈ ખાઈ કરવું = ઝટ આઈ લેવાની ઇચ્છા દાખવવી ખાતાં પીતાં = મ સાગના સુખ ભોગવના (૨) આધાર્ય ઉપરાત ખાતું ધન = જેની પાછળ વારવાર ખર્ચ કરવું પડતું હોય તેવી મિલકત ખાતું પીતું = સાધારણ રીતે સુખી; ખાવાખીવાના પૈસાની ટાય ન પડતી હોય તેવું ખાવા ધાતું = ખીક લાગે તેવું નિર્જન હોવું. ખાવા ખીવાનો દહાડો = ભક્તનો દિવસ (૨) આખાદીનો વખત ખાતું તેતું ખોદવું = ઉપકાર કરનાર ઉપર અપકાર કરવો, નિમક-હરામી કરવી ખાતું પીવું = સુખે જીવવું]
ખાવો પુ. ખેતરમાં થતું ઊંડા મૂળનું એક ઘાસ ખાશ સ્ત્રી. [ખાણું ઉપરથી] ખાવાની શક્તિ (૨) ખાવાનો નથો

ખામ વિ. [જ] પોતીક, અગત, (ઉદા. 'ખાસ માણસ') (૨) વિરાધ, અસાધારણ (૩) ખરું, અસલ (ઉદા. 'ખાસ માલ, ખખર') (૪) અમીંગ (ઉદા. દીવાને ખાસ) ઓખાસ પુ. ખાદશાહનો અથવા અમીંગ ઉમરાવનો નોકર ઓત, ઓગી વિ. પોતાનું, અગત (૨) ખાનગી, શુભ (૩) અગત્યનું, સુદાનું ઓદાન નં. પાનનો ટપ્પો, પાનદાની ઓદાર પુ. સેવક, હાથુરિયો (૨) થોડાની ચાકરી કરનાર, અશ્વપાલ ઓનવીસ પુ. ખાનગી લહિયો - મત્રી, 'પ્રાધવેટ સેક્ટરી' ઓખલર = મોટું - મુખ્ય ખનન ઓખરદાર પુ. સરદારના હથિયાર લઈ સાથે ફરનાર, અનુચર

ખામડું નં. [સરંમ જાસહ] જૂનું, જોડો (૨) [લા] ઠપકો [ખાસડા રાત = ખાસડું ઊંચનાર, તુચ માણસ (ઉદા. 'મારે ભણે ખાસડારાત' અર્થાત મને તો ભણવાની કાંઈપડી નથી) ખાસડાં ખાવાં = ખતા ખાવા, સખત ઠપકો ખાવો ખાસડાને તળિયે મારી = ધૂળ નાખી, ધર્યું રહ્યું, એવા વિકારના અર્થમાં ખાસડાની (-ને) તોલે વિ. તદન વિસાત

વિનાનું, તુચ. ખાસડાં મારવાં = સખત ઠપકો આપવો (૨) અવગણવું ખામડે માર્યું = મૂકે, વર્ચું રહ્યું - એવા તુચકારના અર્થમાં (-તુ શુ) ખાસડું ફાટી જવું? = શુ ગયું? ખગડ્યુ? એવા અર્થમાં ખાસડે દાળ વહેંચવી = ભૂડી રીતે કે સારે પ્રસંગે લડી પડવું] - ઠકુટું, - ઠકુટું વિ. જેને ખાસડા પડે - વારવાર ઠપકો મળે એવું - ઠાટવું સં. હિં. ખાસડે ખાસડે મારવું - ઠાં નં. ખં. વં. [લા] ઠપકો - ઠાં ખાઉ વિ. ખામડકુટું - ઠાખોર વિ. ખાસડા ખાવાની આદતવાળું, સખત ઠપકો મળે પણ સીધું ન ચાલે એવું - ઠાંખાણ સ્ત્રી. એકખીન પર ખાસડા ફેંકી ગમ્મત માનવી તે ગધ્વામત્તી (૨) [લા] અસભ્ય લડાઈ - ડિયું વિ. ખાસડાના જેવું (૨) એક હલકી નળનું (કેળું) - ડી સ્ત્રી. સ્ત્રીનું પગરખું

ખાસદાન, ખાસદાર, ખામનવીસ, ખાસ-ખરદાર, ખાસ ખખર જુઓ 'ખાસ મા ખામાતું ખીડું નં. [જ. જાસ્મહ] ઠકોટું કે મહાગજ માટેનું ખાસ પાનખીડું (પુષ્ટીમાર્ગીય) ખાસાખીસી સ્ત્રી. [રવં?] [કા] છાની છાની વાતો કરવી તે

ખાસામંડળી સ્ત્રી. [ખાસ' જુઓ] અમીર-ઉમરાવોની મહળી, શાહી મિજલસ

ખાસાંજળ [જ. જાસ્મહ] નં. ખં. વં. ઠાકરજીના ઉપયોગનું ખાસ જળ (પુષ્ટીમાર્ગીય)

ખાસિયત સ્ત્રી. [જ.] સ્વભાવ, પ્રકૃતિ (૨) વિરાધ ગુણધર્મ (૩) આદત [પીસી કંઘી તે

ખાસિયાં નં. ખં. વં. (કા) કાનમાં ખાસા ખાસિયું નં. ગધાડા ઉપર લાદવાની બે પાસિયા-

વાળી ગૂણ (૨) તેની નીચે મૂકેલી ગાદલી-ગોદડી, આછર

ખાચું વિ. [જ. જાસ્મહ] રૂડું, મજેડું, સુદર; ખરોખર યોગ્ય (૨) અં. વાહ, શાખાગ (૩) સુંદર ખેશ ખરાખર [-દીવા જેવું = તદન સ્પષ્ટ]

ખાળ પુ. સ્ત્રી. [દિ. જાલ] મેલા પાણીના નિકાલ માટેનો નળ - નીક (૨) ખાળવાળી

ચોકડી. [-કાઠવે = મોરી સાફ કરવી આળે
જવું, આળે બેસવું = પેશાબ કે ટટ્ટીએ જવું.
આળે દાટા ને દરવાજા કે ખારણાં
ઉઘાડાં = ખોટી કરકસર, ન્યાન કરવી જોઈએ
ત્યા કરવી અને કરવી જોઈએ ત્યા ન કરવી]
ઠકવે પુ. બાળતુ પાણી જેમા છોડાતુ હોય
તેવો બિડો ખાડો-કૂવો (૨) જાન્ય માટે કરેલો
કૂવો ઠકી સ્ત્રી બાળના મેલા પાણીની કૂડી
ખાળવું સંકિં [સ સ્વલ્લ, પ્રા. સ્વલ્લ ઉપરથી ?]
અટકાવવું, રોકવું (ખમણું નું પ્રેન્ક)
ખાળાચાળા પુ. (કા) ખટપટ, ફાવપેચ, પ્રપચ
ખાળું નં જમાની, આહુધરી (કા)
ખાળો પુ. [‘ખાળવું’ ઉપરથી] અટકાવ, રોકાણ
(૨) વાર, વિલય (૩) અંદર (૪) મુકામ,
વિસામો [સ્વર
ખાહુલ પું કંદોષથી બિપજનો કામળ, મધુર
ખાં પુ. [નુઓ ખાન] મુસલમાન ગૃહસ્થ વા
અમીરને બોલાવવાનો માનવાચક શબ્દ (૨)
ઉત્તાહ, ખૂન જાણનાર
ખાંખરિયું (૦) વિ. [રવ. ૦] ઉધરમવાળું, હાસાથી
પીડાતુ (૨) નં ઉધરસ, હાસો
ખાંખણું ઠતેલ (૦) નં શરીરે ચોળવાની એક
ઔષધિ, વરખડીનું તેલ
ખાંખણી (૦) સ્ત્રી કોવચન, કોવલરી વાણી (૨)
કોધ (૩) [રવ. ૦] [સુ] ખખડે એવી સૂઝી પદામ
ખાંખત (૬) (૦) સ્ત્રી [નુઓ ખણખોદ] ઊંડું,
જીણું કુત્હલ (૨) ચીવટભરી ખત (૩) અણ-
ગમો મૂગ - તી વિ. ખાખતવાળું
ખાંખનેલ (૦) નં નુઓ ખાખણ તેલ
ખાંખરોટવું (૦) સંકિં [નુઓ ખાખરોટવું]
તેલ થોડું થોડું ચોપકવું
ખાંખાં (૦) નં ખં ૦ ૦ (કા) કાકા
ખાંખાંખોળા (૦) પુ. ૦ ૦ ૦ ૦ [ખાખા + ખોળા
(ખોળવું)] ખૂણે ખાચરે ખૂખ ખોળાખોળ કરવી
તે - નુ વિ. ખાખાખોળા કરે એવું
ખાંખ (૦) પુ. બાગડો, કૂકો (૨) અતિ ગરમીથી
પીગળી ગયેલો ઇંટ કે નળિયાનો કકડો, કીટો
ઠડ, ઠડકો પુ. ઇંટ નળિયાનો ભાંગેલો કકડો
(૨) નુઓ ખાગ

ખાંખરિયું (૦) નં [‘ખાગડો’ ઉપરથી] ખાગડામા
રહેતો જીવડો
ખાંખડી (૦) સ્ત્રી નાનો ખાગડો
ખાંખડો (૦) પુ. સીપ, શ ખલો, કાકી ઇત્યાદિ
જીવડાનું ઘર (૨) કૂકો (રમવાનો)
ખાંખુ (૦) પુ. જાણમેદ, જાણસ (૨) ખાડો
ખાંખું (૦) વિ. કારવંકુ [રમતમા પાસો કે
કાકી] (૨) નં (ટેખલતુ) ખાનુ
ખાંખ (૦) સ્ત્રી ખાચો, નાનો ખાડો-કાંપ (૨) સાકડ;
જૂચવણ (૩) ખોટ; તોટો (૪) આચકો (૫) જમે
ઉધારનો તાળો નહિ મળવો તે વધઘટ ઠકો
પુ. ખાચો (૨) આચકો ૦ ખૂંચ સ્ત્રી નાની-
મોટી ખોડખાપણ (૨) જીણવટ ઠડ સ્ત્રી
ટેકરીની પડખેનો સાકડો માર્ગ (૨) ખીણ ઠડો
પુ. નાનો ખૂણો, ખાચો - આખૂ ચી સ્ત્રી
નાનો ખાડો ખેંચો, ખૂણો - ખાચરો (૨) ગલીકૂચી.
-આળું વિ. ખાચાવાળું - ચો પુ. એક-
સરખી ધાગ, સપાટી અથવા લીટીમા પડતો કાંપ,
ખાડો કે વાક (૨) સાકડો રસ્તો, ગલી (૩) ખૂણો
(૪) [લા] વાધો, હરકત, અટકાવ [-આવવો =
વાધો - હરકત આવવા (સૂતક વગેરેથી)
-કરવો = સપાટીમા ખાચો કે વાક થાય તેમ
કરવું - કાઠવો = વાધો કાઠવો કે બિમો કરવો
(૨) ખૂણો કે વાક કરવો (શરી - રસ્તા વગેરેમા)
-પડવો = વાધો પડવો (૨) રસ્તા એકદમ વાકમા
આવવો (૩) સૂતક વગેરેથી વિજ્ઞ આવવું.
-પાડવો = વાધો પાડવો (૨) ખાચો કરવો
-રાખવો = ખાચો રહે તેમ કરવું (૨) વાધો કે
વહેમ રાખવો]
ખાંખવું (૦) સંકિં [પ્રા સ્વલ્લ] ખેચી ગમવું,
પાછું હાવવું (૨) અંકિં ખમચાવું, અટકવું
ખાંખ (૦) નં [સ સ્વલ્લ ઉપરથી] લગડાપણું
ખાંખણું (૦) સ્ત્રી [દે. સ્વલ્લ = કાઠવ પરથી ?
સગ્ મ સ્વાજન] ન્યા દરિયાનું પાણી આવી
ભરાઈ રહેતું હોય એવી જગા, ભાંભાની
જમીન (૨) (સુ) ખાડી
ખાંખરું (૦) નં ખૂણો; ખૂણે પડતું - નહેર નહિ
તેવું સ્થળ (૨) કૂંચણીનું ઘર, કૂંચણાનું (૩)
[સુ] અનાજ સ ઘરવાની જગા. કોઠાર (૪) [કા]

માસ [ખાંજરે નાખણું = ખૂણે નાખી મૂકણું,
દગ્ગર ન રાખવી ખાંજરે પડણું = ખૂણામા
પડણું, જ્યાં કોઈનું તેના ઉપર લક્ષ ન ગ્રહે,
હીલ કે બેપરવાઈમા જડું.]

ખાંટ (૦) સ્ત્રીં એક ભતિ (૨) વિં પડકું, ધૂર્ત
ખાટું (૦) વિં ખાટ, પડકું, પહોચેલ

ખાડ (૦) સ્ત્રીં [મં સ્વણ, પ્રા સ્વણ] એક
ગળથો પાત્રી [-ખાવી = વધારેપડતુ સારુ કે
ગળ થવા જેવુ માની લેવું ખાંડણું નાખિયેર
નં જેમાથી કોઈ ભાગ કાઢી ન નાખવો પડે
તેવી વસ્તુ કેવલ -પાથરવી, -પીરસવી,
-ભભરાવવી, -ભરવી, -વાપરવી =
મીઠું મીઠું બોલી ખુશામત કરવી] ૦ખાણું
નં ખાડ પાચેલ ખાણું

ખાડકૂટ (૦) સ્ત્રીં ખાડવું કૂટવું તે, ખાડવા
કરવાનું પરચૂણ કામ (૨) [લા] મૂઝવણ,
અકળામણ, અજંપો

ખાડણિયું (૦) નં [ખાડવું ઉપરથી] સાબેલું
-ચો પું અનાજ કે ખીલ ચીજ
ખાડવા માટે બનાવેલું લાકડા કે પથ્થરનું
સાધન-પાત્ર [ખાડણિયામાં ઘાલીને
ખાંડણું = પોતાના પાત્રમાં લઈ જીવન ગુજારવો
ખાડણિયામાં સાચું મૂકીને સૂણું =
જોખમ વચ્ચે રહેવું]

ખાંડણી (૦) સ્ત્રીં ['ખાડવું' પરથી] ખાડવાનું
પાત્ર, નાનો ખાડણિયો ૦પરાઈ સ્ત્રીં ખાંડણી
ને પનાઈ =ચુ નં ખાડવું તે (૨) ખાડવાની
વસ્તુ, ખાડવાનું કામ (૩) ખાડવાનું સાધન, સાબેલું
ખાંડવ નં [સં] (સ) કુરુક્ષેત્ર પાસેનું એક વન,
જેને અર્જુને બાળી મૂકવું હતું

ખાંડણું (૦) સંકિં [સ કઢ] કૌતરા જીલ્લા કંવા
કૂટવું (હાગર વગેરેને) (૨) [સં સ્વ] કચરવું,
કૂટવું (૩) કકડેકકડા -ચૂરેચૂરા કરવા, નાનું કરવો

ખાંડાજીંગી ખાંડાધર જીંગો 'ખાડુ' મા

ખાંડિયું (૦) વિં [ખાડુ પરથી] ખડિત થયેલું,
ખોડખાપણવાળું, ભાગલા શીંગડાનું (૨) નં
ભાગલા શીંગડાવાળું ઢોર (૩) ભેસ, પાડું
[એકવચનમા વપરાય છે]

ખાંડી (૦) સ્ત્રીં [કે સ્વડિયા] ૨૦ કાચા મણનું

તોલ-માપ ૦અથ વિં ખાંડીને દિસાબે
મપાય એટલે, પુઠકળ (૨) અંખ ખાંડીને દિસાબે
(૩) જ્યાંઅથ [ભાગેલું

ખાંડું (૦) વિં સ સ્વડિયન] ખડિત, ખાણ પડેલું,

ખાંડું (૦) નં [સ સ્વડિય, અપં સ્વડિ] સામાન્ય

કે બેધારી તલવાગ (૨) [લા] વરને બદલે એનું

ખાડું લઈને ગયેલી ભન [-મોકલણું = વરને

બદલે ખાડું લઈને ભન મોકલવી] -હાજ ગી

સ્ત્રીં [ખાડુ + જંગ] તલવાગનું યુદ્ધ-અપા-

અપી -હાથર વિં [ખાડુ + વગ ('ગાંડુ')]

ખાડુ ગલનાર અર્થાત્ વાપરી નાણનાર

ખાંડેરું (૦) નં [જીંગો સાદું] ઊંટ

ખાત (૦, ૧, ૨) સ્ત્રીં [જીંગો ખત] (૨) દોશ, ઉમંગ

(૩) લાલસા, દાણા -તીલું વિં ખાતવાળું

ખાંવ (૦) સ્ત્રીં [સ સ્કવ, પ્રા સ્વવ] ખભો (૨)

પશુની ગરદન (૩) ભાર વહેતા પશુની ગરદન

પર પડતું આટણ [-આવવી = પશુની ગરદન

આગળની ચામડી જોલાઈને પાકી જવી

-આપવી = કંઈ જાચકવામા ખભો ધરી

મદદ કંઘી -પડવી = ભાર વહેવાથી ગરદન

પગ આટણ પડવું -મારવી = જીંગો ખભો

આપવો] -ધિયો પું ખાવે ચડાવી લઈ

જનારો, મુડદું જીંચકનારો (૨) મદદ કરનારો,

સાથી (૩) ખુશામતિયો -ધી વિં ખાધવાળું

(૨) પું બળદ

ખાંધું (૦) નં [ખાં ઉપરથી] કાકું હપતો

ખાપો (૦) પું જીંગો ડાંદવ

ખાંપ (૦) વિં લાણુ છટ થઈને પડેલું -સૂતેલું

(૨) સ્ત્રીં લાખાછટ થઈને પડતું -ચુ તે,

મણામ

ખાપ, ૦ણુ (૦) સ્ત્રીં ખામી, ખોડ, એથ (૨)

તુકસાન (૩) [કે સ્વપગવ = વજ્ર, કપડું]

મુડદા ઉપર જોડાડવાનું ડાંડું, કંકન (૪)

દવાના ઉપયોગ માટે દોટલાવાળા અમુક

બિયામાથી નહેલું નેલ

ખાપવું (૦) સંકિં [ખાપો પંથી] મોરડું, ખાપા

કાઢી નાખવા (૨) થોડું થોડું ખોડવું, પાવડાથી

(દગલામાથી લઈ) આમનેમ દેવવુ

ખાપો (૦) પું [ખૂં પડતું પગી] કાપ્યા પછી રહેલું

ચોકડી [-કાઠવો = મોરી સાફ કરવી ખાળો
જવું, ખાળો ખેસવું = પેશાબ કે ટૂંટીએ જવું.
ખાળો દાટા ને દરવાજા કે ખારણાં
ઉઘાડાં = ખોટી કરકસર, જ્યાં ન કરવી જોઈએ
ત્યાં કરવી અને કરવી જોઈએ ત્યાં ન કરવી]
ઠંકૂવો પુ. ખાળવું પાણી જેમા છોડાવું હોય
તેવો ઊડો ખાડો-ફૂવો (૨) જાળવું માટે કરેલો
ફૂવો ઠંકૂડી સ્ત્રી. ખાળના મેલા પાણીની ફૂડી
ખાળવું સંકિંસ સ્વલ્લ, પ્રા. સ્વલ્લ ઉપરથી?]
અટકાવવું, રોકવું (ખાળવું નુ પ્રે.ક)
ખાળાચાળા પું. (કા) ખટપટ, દાવપેચ, પ્રપચ
ખાળું નં જમાની; આહુધરી (કા)
ખાળો પું. [‘ખાળવું’ ઉપરથી] અટકાવ, રોકાણ
(૨) વાર, વિલંબ (૩) અદર (૪) મુકામ;
વિસામો [સ્વર
ખાહુલ પું. કંદોષથી ઊપજતો કામળ, મધુર
ખાં પું. [જુઓ ખાન] મુસલમાન ગૃહસ્થ વા
અમીરને બોલાવવાનો માનવાચક શબ્દ (૨)
ઉત્તાદ, ખૂન જાણનાર
ખાંખડિયું (૦) વિ. [સ્વ.] ઉધરસવાળું હાસાથી
ખીડાવું (૨) નં ઉધરસ, હાસો
ખાંખણું ઠંતેલ (૦) નં શરીરે ચોળવાની એક
ઔષધિ, વરખડીતું તેલ
ખાંખણી (૦) સ્ત્રી. કોવચન, કોવલરી વાણી (૨)
કોથ(૩) [ગવં] [સુ] ખખડે એવી મૂંઝી બદામ
ખાખન (-દ) (૦) સ્ત્રી. [જુઓ ખણખોઠ] ઊંડુ,
ઝીણું કુતહલ (૨) ચીવટભરી ખત (૩) આણ-
ગમો. સૂગ - તી વિ. ખાખતવાશુ
ખાંખનેલ (૦) નં જુઓ ખાંખણ તેલ
ખાંખરેટવું (૦) સંકિં. [જુઓ ખાખરેટવું]
તેલ ચોડું ચોડું ચોપડવું
ખાંખાં (૦) નં ખં. વં. (કા) કાફા
ખાંખાંખોળા (૦) પું. ખં. વં. [ખાખા + ખોળા
(ખોળવું)] ખૂણેખાચરે ખૂન ખોળાખોળ કરવી
ને - જુ વિ. ખાખાખોળા કરે એવું
ખાંખ (૦) પું. ખાગડો, ફૂંકો (૨) અતિ ગંભીરી
પીગમી ગયેલો દંડ કે નળિયાનો કડકો, કીટો
ઠંડ, ઠંડકો પું. ઠંટ નળિયાનો ભગોડો કડકો
(૨) જુઓ ખાગ

ખાંખરિયું (૦) નં [‘ખાગડો’ ઉપરથી] ખાગડામા
રહેતો જીવડો
ખાંખડી (૦) સ્ત્રી. નાનો ખાગડો
ખાંખડો (૦) પું. સીપ, શ ખડો, કોડી ઇત્યાદિ
જીવડાં ઘર (૨) ફૂંકો (રમવાનો)
ખાંખુ (૦) પું. જાણભેદ, જાણસ (૨) ખાડો
ખાંખું (૦) વિ. કારવકુ [રમતમા પાસો કે
કોડી] (૨) નં (ટેબલનું) ખાનુ
ખાંચ (૦) સ્ત્રી. ખાચો, નાનો ખાડો-કાંપ (૨) સાકડ,
ગૂચવણ (૩) ખોટ, તોટો (૪) આચકો (૫) જમે
ઉધારનો તાળો નહિ મળવો તે વધઘટ ઠંકો
પું. ખાચો (૨) આચકો ઠંખૂંચ સ્ત્રી. નાની-
મોટી ખોડખાણ (૨) ઝીણવટ ઠંડ સ્ત્રી.
ટેકરીની પડખેનો સાકડો માર્ગ (૨) ખીણ ઠંડો
પું. નાનો ખૂણો, ખાચો - આખૂ ચી સ્ત્રી.
નાનો ખાડો ખેંચો ખૂણો - ખાચરો (૨) ગલીફૂચી.
-આખું વિ. ખાચાવાળું - ચો પું. એક-
સખી ધાર, સપાટી અથવા લીટીમા પડતો કાંપ,
ખાડો કે વાક (૨) સાકડો રસ્તો, ગલી (૩) ખૂણો
(૪) [લા] વાલો, હરકત, અટકાવ [-આવવો =
વાલો - હરકત આવવા (સૂતક વગેરેથી).
-કરવો = સપાટીમા ખાચો કે વાક થાય તેમ
કરવું - કાઠવો = વાલો કાઠવો કે ઊભો કરવો
(૨) ખૂણો કે વાક કરવો (શરી - રસ્તા વગેરેમા)
-પડવો = વાલો પડવો (૨) રસ્તા એકદમ વાકમા
આવવો (૩) સૂતક વગેરેથી વિદ્ય આવવું
-પાડવો = વાલો પાડવો (૨) ખાચો કરવો
-રાખવો = ખાચો રહે તેમ કરવું (૨) વાલો કે
વહેમ રાખવો]
ખાંચવું (૦) સંકિં. [પ્રા. સ્વલ્લ] ખેચી રાખવું,
પાછું હાલવું (૨) અંકિં. ખમચાવું, અટકવું
ખાંખ (૦) નં [સ. સ્વલ્લ ઉપરથી] લગડાપણું
ખાંખણું (૦) સ્ત્રી. [ત્રે. સ્વલ્લ] = કાદવ પરથી?
સરં મ. જાજળ] જ્યાં દરિયાનું પાણી આવી
ભરાઈ રહેતું હોય એવી જગા, ભાંભાની
જમીન (૨) (સુ) ખાડી
ખાંખરું (૦) નં ખૂણો. ખૂણે પડતું - નહેર નહિ
તેવું સ્થળ (૨) ફૂંકણીનું વડ, ફૂંકણખાનું (૩)
[ચ] અનાજ સઘરવાની જગા, કોઠાર (૪) [કા]

માસ [ખાંજરે નાખવું = ખૂણે નાખી મૂકવું;
દરજા ન રાખવી ખાંજરે પડવું = ખૂણામાં
પડવું, તથા કોઈનું તેના ઉપર લક્ષ ન રહે,
હીલ કે બેપરવાઈમાં જવું]

ખાટ (૦) સ્ત્રી ૦ એક ભતિ (૨) વિ ૦ પકંડ, ઘૂર્ત
ખાટું (૦) વિ ૦ ખાટ, પકંડ, પહેચેલ

ખાંડ (૦) સ્ત્રી ૦ [સં સ્વણ, પ્રા સ્વણ] એક
ગળ્યો પદાર્થ [-ખાંપી = વધારેપડતું સાત કે
ગળ થવા જેવું માની લેવું ખાંડનું નાખિયેર
ન ૦ જે માથી કોઈ લાગ કાઢી ન નાખવો પડે
તેવી વસ્તુ કે વત - પાથરવી, -પીરમવી,
-ભભરાવવી, -ભરવી, -વાપરવી =
મીઠું મીઠું બોલી ખુશામત કરવી] ૦ ખાલું
ન ૦ ખાડ પાચેલું ખાલું

ખાંડકૃટ (૦) સ્ત્રી ૦ ખાડવું કૃટવું તે, ખાડવા
કરવાનું પચ્યૂંજી કામ (૨) [લા] મૂઝવણ,
અકળામણ, અજાણ્યો

ખાંડણિયું (૦) ન ૦ [ખાડવું ઉપરથી] સાબેલું
-ચો પુ ૦ અનાજ કે ખીજ ચીજ
ખાડવા માટે બનાવેલું લાકડા કે પથરાનું
સાધન - પાત્ર [ખાંડણિયામાં ધાકીને
ખાંડવું = પોતાના પંજમા લઈ જીવન ગુજારવો
ખાંડણિયામાં સાથુ મૂકીને સૂવું =
જોખમ વચ્ચે રહેવું]

ખાંડણી (૦) સ્ત્રી ૦ ['ખાડવું' પરથી] ખાડવાનું
પાત્ર નાના ખાંડણિયો ૦ પર્યાઈ સ્ત્રી ૦ ખાંડણી
ને પગઈ - છુ ન ૦ ખાડવું તે (૨) ખાડવાની
વસ્તુ, ખાડવાનું કામ (૩) ખાડવાનું સાધન, સાબેલું
ખાંડન ન ૦ [સં] (સ) કુરુચ્છેત્ર પાસેનું એક વન
જેને અર્જુને બાળી મૂકવું હતું

ખાંડવું (૦) સં ૦ [સ કઢ] કૌતરા જીવ કંવા
કૃટવું (લાગ વગેરેને) (૨) [સ કઢ] કંચરવું,
કૃટવું (૩) કંકડેકંકડા - ચૂરેચૂર કરવા, નાજ કરવો
ખાંડાજી ખાંડાધર જીવો 'ખાડુ' મા

ખાંડિયું (૦) વિ ૦ [ખાડુ પરથી] ખડિત થયેલું,
ખોડખાપણવાળું, ભાગલા શીંગડાનું (૨) ન ૦
ભાગલા શીંગડાવાળું ઢોર (૩) ભે સ, પાડુ
[એકવચનમાં વપરાય છે]

ખાંડી (૦) સ્ત્રી ૦ [કે સ્વહિવા] ૨૦ કાચા મણવું

તોલ - માપ ૦ અથ વિ ૦ ખાંડીને હિસાબે
મપાય એવું, પુઠ્ઠળ (૨) અ ૦ ખાંડીને હિસાબે
(૩) જથ્થાઅથ [લાગેલું

ખાંડું (૦) વિ ૦ સ સ્વણિટ] ખંડિત, ખાણ પડેલું,

ખાંડું (૦) ન ૦ [સ સ્વણ, અપ ૦ સ્વણ] સામાન્ય
કે બેધારી તલવાર (૨) [લા] વરને બદલે એવું
ખાડુ લઈને ગયેલી જન [-મોકલણું = વરને
બદલે ખાડુ લઈને જન મોકલવી] - હાજગી
સ્ત્રી ૦ [ખાડુ + જગ] તલવારનું યુદ્ધ - અખા-
અખી - હાથર વિ ૦ [ખાડું + ધર ('વાંચુ')]]
ખાડુ જાલનાર અર્થાત્ વાપરી નાણનાર

ખાંડેર (૦) ન ૦ [જીવો સાદ] ઊંટ

ખાંત (૦, ન,) સ્ત્રી ૦ [જીવો અંત] (૨) હોશ, ઉમગ

(૩) લાલસા, વૃથા - તીજી વિ ૦ ખાતવાળું

ખાંવ (૦) સ્ત્રી ૦ [સ સ્કવ, પ્રા સ્વં] ખજો (૨)

પશુની ગરદન (૩) ભાર વહેતા પશુની ગરદન

પર પડતું ચાટણ [-ખાંવવી = પશુની ગરદન

ચાગળની ચામડી ઢોલાઈને પાકી જવી,

-ખાંવવી = કંઈ ઊંચકવામાં ખજો ધરી

મદદ કરવી - પડવી = ભાર વહેવાથી ગરદન

પર ચાટણ પડવું - મારવી = જીવો ખજો

આપવો] - ધિયો પુ ૦ ખાંવે ચડાવી લઈ

જનારો, મુડકું ઊંચકન રો (૨) મદદ કરનારો,

સાચી (૩) યુગામતિયો - ધી વિ ૦ ખાંવવાળું

(૨) પુ ૦ બળદ

ખાંધું (૦) ન ૦ [ખાંધ ઉંચી] કાધું, હપનો

ખાંધો (૦) પુ ૦ જીવો કંદવ

ખાંપ (૦) વિ ૦ લાથુ છટ થઈને પડેલું - સૂતેલું

(૨) સ્ત્રી ૦ લાખાછટ થઈને પડવું - સવું તે,

પ્રણામ

ખાંપ, ૦લુ (૦) સ્ત્રી ૦ ખામી, ખોડ, એથ (૨)

ગુસ્સાન (૩) [કે સ્વપણ્ય = વસ્ત્ર, કપડું]

મુડકા ઉપર ઓઢાડવાનું કંકડું, કંકન (૪)

દવાના ઉપયોગ માટે દાંટલાવાળા અમુક

બિયામાથી જાટેલું તેલ

ખાંપવું (૦) સં ૦ [ખાંપો પરથી] સોંપવું; ખાંપા

કાઢી નાખના (૨) થોડું થોડું ખોડવું, પાવડાથી

(દગલામાંથી લઈ) આમનેમ દેરવવું

ખાંપો (૦) પુ ૦ [ખૂંપવું પરથી] કાપ્યા પછી રહેલું

અણખોદાયેલું જડિયુ (૨) લાગેલી ડાખળીનું
ચકને વળગી રહેલું ઢૂંઢૂં (૩) ક્રોધપણ સપાટી
ઉપર રહી ગયેલો કરચો, ખૂપરો (૪) ખાંપ,
ખોડ, ખામી (૫) [લા] રાણી

ખાંભ (૦) પુઠું [સ સ્કમ, પ્રા. સ્કમ] ચાલેલો
-ભી સ્ત્રીં પાળિયો, રમણગતંભ (૨) ખોલણ,
પાટિયા ખેસાડવા લાકડામા પાડેલી ખાચ
-ભો પુઠું સીમાડાની હલ બતાવતો પથ્થર
(૨) ખાલી, પાળિયો

ખાંભું (૦) નં ખાતગૂળે નાખવાનો ખાડો

ખાંભવું (૦) અંકિં [સ કાસ્, પ્રા. સ્વાસ] ખાસી
ખાવી - ખાંસી સ્ત્રીં [પ્રા. સ્વાસિજ] ઉવરસ,
હાસો [ભેળસેળ (૨) ખીચડીના કામનું

ખિચડિયુ વિં [‘ખીચડી’ ઉપરથી] પચરાઉ,
ખિજવાટ પું [જુઓ ખીજવું] ખિલવું તે,
ગુરસો, કોધ

ખિજ(-દ)મત સ્ત્રીં [અ સ્વિદમત] સેવાચાકરી,
તહેનાત ળગાર પું સેવક, નોકર, ચાકર.
ળગારી સ્ત્રીં ખિદમતગારપણ, સેવા

ખિજવણી સ્ત્રીં ખીજવવું તે
ખિજવું અં કિં, -વવું સં કિં [જુઓ
ખીજવું] ‘ખીજવું’નું કર્મણિ ને પ્રેરક

ખિડકી સ્ત્રીં [દિ] ખારી
ખિણ સ્ત્રીં [દિ સ્વિત્, મ] + ક્ષણ
ખિતાબ પું [અ] ઇલાકાબ

ખિદમત સ્ત્રીં [અ], ળગાર પું, ળગારી સ્ત્રીં
જુઓ ખિજમત’મા

ખિજ વિં [સ] દિલગીર, ગમગીન બતા સ્ત્રીં
ખિજી સ્ત્રીં [સ ક્ષીરિણી, દિ સ્વિરની] નાયલ
ખિમા સ્ત્રીં ક્ષમા લેન

ખિયાનત સ્ત્રીં [અ] ખેડમાની
ખિરાજ સ્ત્રીં [અ સ્વરાજ] ખડણી

ખિરોયું વિં નં [સ ક્ષીર = દૂધ] દુધાળ(હોં)
ખિલકોડી સ્ત્રીં [સ્વં ય] ખિસોડી, ખિલોડી
ખિલખિલ અં (સ્વં) ખિસોડીનો રવ (૨)

ખૂખ હસવાનો રવ [પોશાક, સિરપાવ
ખિલ(-દલ)ત સ્ત્રીં [અ સ્વિલજ્ઞત] માનનો
ખિલવટ, -ણી સ્ત્રીં ખીલવવું તે -દો પું
ખીલવનારો

ખિલવત સ્ત્રીં [અ] એકાત(૨)જુઓ ખલખત
ખિલાફ વિં [અ] વિરુદ્ધ -કી સ્ત્રીં વિરુદ્ધતા
ખિલાફત સ્ત્રીં [દિ.] જુઓ ખલીફત
ખિલાવવું સંકિં (‘ખીલવું’નું પ્રેરક) ખીલે એમ
કરવું -ટ સ્ત્રીં ખિલવટ

ખિલાવું અંકિં [જુઓ ખીલો, પ્રા. સ્વિલ્લ =
રોકવું પરથી] ભીએ અટકી રહેવું, ભરાઈ જવું;
દિ ગાવું (૨) અંકિં ‘ખીલવું’નું ભાવે ને કર્મણિ

ખિલોડી સ્ત્રીં જુઓ ખિલકોડી
ખિલોણું (લો) નં [સરં દિ સ્વિલોના] રમકડું
ખિલલત સ્ત્રીં જુઓ ખિલત

ખિસકાવવું સં કિં ‘ખીસકવું’નું પ્રેરક
ખિસકોડી સ્ત્રીં એક જનાવર, ખિલકોડી
ખિમિયાણું વિં [સરં દિ સ્વિસિયાના, મ

સ્વિસાળા] ખસિયાણું, અખવાણું
ખિરસું, -રસાકાતર -રસાખર્ચ (-રચ),
-રસાભર જુઓ ‘ખીસું’મા

ખિડ સ્ત્રીં [મ] ખીણ
ખીખી અં (સ્વં) એવા અવાજ કરીને (૨) સ્ત્રીં
ખીખી હસવું તે (હાસીમા)

ખીચ વિં [જુઓ ખીચાખીચ] ગીચ, ભરચક
(૨) સ્ત્રીં [દે સ્વિચ્ચ] ખીચડી
ખીચગાડવું નં [ખીચ + ગાડવું] માલ ભરવાનું

મોઢું ગાડું, ખટારો
ખીચડી સ્ત્રીં [સ કૃશર, દે સ્વિચ્ચ] એક
ખાવાની વતી [-ખવરાવવી = ભરણપોષણ

કરવું -ખૂંચવી = ખીચડી પકવવા માટે ચૂલે
ચડાવવી -ખૂંચવી = ખાવાનું ખૂંચવું] ં ખાઉ
વિં ખીચડી ખાનાર, હલકી પકિતનું -હું

નં ખીચડી (સુચકારમા) -હો પું આખા
મગ ને ચોખાની અથવા આખા ઘઉં ને દાળની
ખીચડી (૨) ખીચડું (૩) [લા] ગોટાળો,

સેળસેળ તે
ખીચા (-ચો) ખીચ અં [જુઓ ખચાખચ]
ગીચોગીચ ભરચક, હાસી હાસીને

ખીચી સ્ત્રીં જાર ચોખાનો ખાદ્યલો લોટ
ખીચોખીચ અં જુઓ ખીચાખીચ
ખીજ સ્ત્રીં [દે સ્વિજ્જિજ, જુઓ ખીજવું]

ચીડ, ગુરસો (૨) ખીજવવા માટે પાડેલું નામ;

જેનથી ખિનય તે. [-કાઠવી = એક પરનો
ગુપ્તો ખીત પર કાઠવો -પડવી = ખીજતું
નામ પડતું]

ખીજડો પુ. [સ. સદિર] એક ઝાડ, સમડો
ખીજતું સંકિં [બુઝો ખીજતું] ખીજે એમ
કંડું, ચીડવણ ખીજવાણ અંકિં (કર્મણિ)
ખીજતું અંકિં [સ સિદ્ધ, પ્રા સિદ્ધ] ગુપ્તે
થતુ (૨) સંકિં ડાટતું; વઠતુ

ખીજુ સ્ત્રીં [બુઝો ખીડ] બે ટેકરીઓ વચ્ચે
આવેલો સામડો માર્ગ (૨) પર્વતના બે ઊંચા
ભાગ વચ્ચેનો પ્રદેશ

ખીમણું ન. [ખામુ, -માણુ પરથી ?] નગની
'એસણી (૨) વાળી કે નથમાં જડેલુ નગ

ખીમો પુ. [અ. કીમક] માસનો છૂંદો

ખીર વિ. [સ ક્ષર ઉપવી] સારહીન, નકામુ
(૨) સ્ત્રીં [સ ક્ષીર, પ્રા સ્ત્રીર = દૂધ ઉપરની,
પ્રા સ્ત્રીરી] દૂધભાતની એક વાની (૩) + ક્ષીર;
દૂધ (૪) ન. [?] એક પક્ષી -ર ન. લોટ
અને ગણીને અડવાળી કચેલા રંગડો (પૂડા,
ભજિયા ઇં બનાવવા) (૨) ખમીર ચડાવેલા
આયો (જલેખી ઇં નો) (૩) એક ભતની કુમળી
કાકડી (૪) એક ભતતુ ભડું કાપડ -રોટ ન. ન
બુઝો કીરોટક (૨) એક બોણુ રેશમી વસ્ત્ર

ખીસ પુ. [કે સિલ્લ] બુવાનામા મોપર થતી
ફાલ્લી (૨) [સ કીલ, પ્રા સ્ત્રીલ] આખના
પોપચા પર થતી લોહી માસની ગડી (૩)
વડીનો ખીલડો ંખીસમાંડવે પુ. છોકરાની
એક રમત (૨) ખીલમાકડા ંગોટીલો પુ.
છોકરાની એક રમત (૨) વડીનો ખીલડો ંડો
પુ. [સ કીલ્ક, પ્રા સ્ત્રીલ] વડીના હેઠલા
પડમા વચ્ચેવચ આવેલી ખીલી, જેના પર
ઉપલુ પડ ફરે છે. ંદટ્ટો પુ. છોકરાની એક
રમત ંમા(-માં) કડાં ન. ંવંવં છોકરાની
એક રમત ંમા(-માં) કડી સ્ત્રીં વડીના
ઉપલા પડિયાની વચ્ચેવચતુ લાકડું, જે
ખીલડામા પડેવાય છે (૨) ખીલડો અને માકડી
ખીસતું સ. કિં ખીલે એમ કરતુ (૨) ખીલતુ,
કાટ, મીવતુ (ધામળા ચોકાળના બે પાટ પેડે)
ખીસવાણુ અંકિં (કર્મણિ)

ખીસતું અંકિં કિં [કિં. સિચના] ફૂલતુ કાલતુ;
વિક્રમતુ (૨) ગોલતુ, ટીપતુ (૩) યુથીમા
આવતું ગરમને ચડતુ (૪) ચગતુ, ઉંઢેરાતુ.
વીરતુ (૫) સંકિં [સ કીલ, કિં કીલના]
(ચાકાળ, કામળા ઇં ને વચ્ચે) બખિયા ઢધં ને
મીવતુ, કાટતુ ખીલવતુ

ખીસાઉપાડ, ખીસાપાટી, ખીસામૂળ,
ખીસારણુ બુઝો 'ખીસો'મા

ખીસી સ્ત્રીં [બુઝો ખીસો, પ્રા સ્ત્રીસિયા] નાનો
ખીચો, ચૂક [-ચોડવી, -કોડવી, -મારવી =
ખીલી પેસાડવી (૨) [લા.] પડાવ નાખવો (૩)
વિત્ર નાખતુ] ંખટકો પુ. ખીલી ખૂચવા
જેટલી પીડા, ઇં ન, હંકત (૨) અરચણ, વિત્ર
ંપખિ(-સિ)યારાં ન. ં વં ખીલી
અને પસિયારા (કંલા, સાકળાના)

ખીસો પુ. [સ. કીલ્ક પ્રા સ્ત્રીલ્ક] ખૂટો
મેખ (૨) [લા.] છકાપ ભના બુગારમા પૈમાની
હાડ લાગે તે લેનાગે મધ્યગ્ય બુગારી.
[-ચોડવો, -કોડવો, -મારવો = ખીસો
પેસાડવો ખીસે બાંધતું = ખીલાની સાથે
બાંધતુ (૨) ગાયમતુ જોડી દેલુ (૩) [લા.]
પરણાવી દેલુ (કિં. જોડી ખીસે બાધી સાગી)]
-સાઉપાડ અંકિં જડમૂલથી, નિર્વશ યાય
એવી રીતે -સાપાટી સ્ત્રીં પેચ પાડવાનું
-રૂં બનાવવાનું ચોળા -સામૂળ ન.
મુખ્ય મૂળિયુ -સારણુ વિં અમુક ખીસે
જ બવાવાની આદતવાણુ (૨) બહાર ચરવા
નહિ જતા ઘેર ખીસે બાંધ્યુ રહેવાની ટેવવાણું
(૩) ઊપસેલા -ખીલા જેવા ઘાટતુ

ખીસ(-સ)ર પુ. [અ સિલ્લ = ગરતી] ઠંડીનો
દિવસ (૨) પુ. સ્ત્રીં મકરસંક્રાંતિ, ઉત્તરાયણ
ખીસકતું અંકિં કિં [કિં. સિમ] ખસકતુ,
સરકતુ, લપસતુ

ખીમું ન. [ફા કીનક] ગજતુ [-તર હોતું = પૈસા
માગ હોવા ખીમાતું તર વિં મારા પૈસા
વાણુ ખીમામાં ઘાલતું. મૂકતુ = પોતાની
મતા હેઠળ મૂક (૨) લેખામા ન લેલુ
ખીમા તર કરવાં = ખૂબ પૈસાએટલું કરવા
ખીમુ ભરતુ = લાગ આપવી કે લેવી ખીમે

ખાલી વિં નિર્ધન, ગરીમ] -સાકાતરુ
 વિં ગજવાકાતરુ, ખીસુ કાપીને ચાનનાર
 -સાખરચ, -સાખર્ય પું સામાન્ય ખરચ
 માટે ખીસામા રાખવાનું નાણું (૨) પસદ
 પડતી બાબતમા વાપરવા મળેલું -ખાસ ખરચનું
 નાણું -સાભરુ વિં લાચિયું (૨) લોભિયું
 ખીંટી સ્ત્રીં નાનો ખીટો (૨) કપડાં ભરવવા
 ભીતમા જડેલું (લાડકાનું) ટેકણ [ખીંટીએ
 પોતિયું હોયું = ચિતા કે જવાબદારીમાથી
 છૂટા હોયું ખીંટીએ મૂકયું = ભીયું મૂકયું,
 દૂર કર્યું] -ટહિ(-ળિ)યાણું વિં અણીદાર
 (૨) આકડીવાણું (૩) વાકું વળેલું -ટો પું
 [જુઓ ખૂટો] ખીસો, મેખ
 ખુટાડયું સં કિં [જુઓ ખૂટયું] ખૂટે
 એમ કર્યું, ઘટાડયું (૨) પૂરું કર્યું
 ખુટામણ સ્ત્રીં [‘ખૂટયું’ ઉપરથી] ખોટ, ઘટ
 (૨) [કા] ફૂટ દગો
 ખુદ(-ર)દો પું [ફા. હુદ્દહ] મોટા સિકાની
 કિમતના નાના સિકા તે, પરચૂરણ(૨) [લા]
 ઝકડેકકડા, ભૂકો [-કરવો = ખચીને ખલાસ
 કર્યું (૨) ભાગીને ભૂકો કરવો. -કાઢવો,
 -કાઢી નાખવો = ભાગીને ભૂકો કરવો]
 ખુડી અં (૨વં) બાળકને ઉવરસ ચડે ત્યારે
 વાસે હાથ ફેરવતા બોલાતો શબ્દ
 ખુણિયાણું વિં [ખૂણો’ પરથી] ખૂણાવાણું
 ખુતબો પું [અ. સુતવા] તાગી, પ્રશસા(૨)
 જુમાને દિવસે નમાજ વાખતે પઢાતો ખાસ
 સ્તુતિપાઠ [પ્રેરક ને લાવે
 ખુતાડયું સં કિં, ખુતાડુ અગ્નિં ‘ખૂટયું’
 ખુદ વિં [ફા] અસલ, શુદ્ધ(૨)સં પોતે, ભતે
 અખત્યારી સ્ત્રીં પોતાનો કાખૂ હોવો તે
 ઝકાશ્તા(-રતા) વિં [ફા] ભતે ખેડેલું
 ઝકુરી સ્ત્રીં [ફા] આપઘાત ઝગરણ વિં
 [ફા] ત્રવાઈ, આપમતલખી(૨)સ્ત્રીં આપ-
 ગરણપણું ઓપસંદગી સ્ત્રીં પોતે જ સાગ
 એવો ભાવ, અહાર
 ખુદા પું [ફા] ઈશ્વર પ્રભુ [-કરે ને = પ્રભુની
 મન્થ હોય તે] ંઈ વિં ઈશ્વરનું -ઈશ્વરને
 લગતુ(૨) પવિત્ર (૩) કંદરતી, દૈવી (૪) [લા]

ભોળું (૫) સ્ત્રીં ઈશ્વરપણું (૬) સૃષ્ટિ ંતાલા
 પું [ફા.] મહાન પ્રભુ ંપરસ્ત વિં પ્રભુપરા-
 ચણ, આસ્તિક ંવંત(-દ ફા) વિં ઈશ્વરતુલ્ય
 (સાહેબ, અખલાતા ંં જેમ રાખગણી કે
 માલિકને સંબોધનરૂપે). ંહાફેજ શંખ્રંજ
 હાફિજ = રક્ષણ કરનાર પ્રભુ તમારું રક્ષણ કરો
 ખુદી સ્ત્રીં [ફા] હુંપણું, હું પદ, ગર્વ
 ખુનશી સ્ત્રીં [ફા] ઘેન, તદા [કાપી
 ખુનામરશી સ્ત્રીં [ખૂન + મરશી] ખૂનરેણ, કાપા-
 ખુનસ સ્ત્રીં, નં [જુઓ ખૂનસ] ખૂનકરંવે એવી
 જેરી લાગણી વેરજેર [-રાખયું = વેગલાવ
 સેવવો, ખુનસે ભરાયું = વેગ લેવાની લાગણી
 ખરોખર વ્યાપવી કે ભગવાં] -સી વિં
 ખુનસવાળું
 ખુપાણું અં કિં, -વણું સં કિં ‘ખૂપણું’
 અનુક્રમે કર્મણિ અને પ્રેરક
 ખુફિયા વિં [અ] શુભ, છૂપું
 ખુબાફાડ નં [ખુબા(મ = એક છીપ) + ફાડ
 (ફાડનાર)] (સીપો ફેડી ખાનાર) એક પક્ષી
 ખુમારી સ્ત્રીં [અ] આખમા દેખાતો નશો ઘેન,
 મરતી (૨) ઘન, વૈભવ, ઓધ્યા વગેરેનો ગર્વ
 [-રાખવી = ગર્વ ધરવો]
 ખુમાવતી વિં [સ ક્ષમાવત] ક્ષમાવત
 ખુર [સં], -રી સ્ત્રીં ખરી ંશબ્દ પું
 (ચાલતા) ખરીનો અવાજ [અવાજ
 ખુરખુર નં, -રાટ પું (૨વં) ખુર ખુર એવો
 ખુરચન નં [હિ] ઉખાડીને -ઉઝરડીને એકું
 કરેલું ખાવાનું, ખપોટી(૨) કચું ખર, નાચું કાન
 ખાવનું -ની સ્ત્રીં સોચીનું એક ઓભર
 (ચામડું ઉઝરડવાનું)
 ખુરણ સ્ત્રીં [ફા. હુરજીત] (સવારીમા સાથેનો સ-
 રસામાન રાખવાની ઘોડેસવારની) થેલી ઝોળો
 ખુરદો પું [ફા] જુઓ ખુદો -દિયો પું
 નાણાનો ખુદો -પરચૂણ વેચનાર આદમી
 ખુરખટો પું એક ભતનો શખેલો
 ખુરસુ નં [ફા] એક નતની મીઠાઈ
 ખુરશી(-સી) સ્ત્રીં [અ. જુર્ની] એક ભનડ
 આસન(૨) [લા] માનડ કે પદ યા અમલનું
 સ્થાન [-આપવી = ખેસવને ખુરશી આપવી,

એ ગતે માન આપવું. -ખાલી કરવી =
૫૦ કે અમલની જગા છોડવી]

પુરગેદ પુઠ્ઠા [પૂર] મૂર

પુરસી સ્ત્રીં જુઓ પુરસી. -મું નં માટીનું
ખેસણું, અગીડી મૂકવાની એટલી(૨) પુરસી
(નુકલકારમા)

પુરામાન પુઠ્ઠા [સં, કા] (સ) ઈરાન દેશનો
એક લાગ

પુરામાની વિઠ્ઠા [કા] ઈરાન દેશમા આવેલા
પુરામાન નામના પ્રદેશનું કે તેને લાગ
અમામો પુઠ્ઠા એક ઔષધિ

પુરી સ્ત્રીં [જુઓ પુર] ખરી

પુલા(-લા)ણુ નં [જુઓ પુલ] હવા
અજવાળાની છટવાળી પુલ્લી જગા

પુલાણું અઠકિં, -વણું સઠકિં [જુઓ પૂલણું]
'પૂલણું' હાલે ને પ્રેરક

પુલામાવાર અઠ પુલામા માયે

પુલાસો પુઠ્ઠા [અ] સ્પષ્ટીકરણ, ચોખવટ (૨)
સાર, લાવાય (૩) નિકાલ, મતો (૩) મોક-
ળાશ (૫) [લા] દસ્ત, ઝાડો [-આપવો,
-કરવો] = સમજૂતી આપવી -વવો સ્પષ્ટતા
થવી (૨) દસ્ત આવવો -પૂછવો, -માગવો,
-લેવો = વિગતવાર જવાબ ને સ્પષ્ટીકરણ
માગવા પુલાસીને, પુલાસે (૦થી) ઝાડો
થવો = સાક ઝાડો આવવો.]

પુલ્લુ વિઠ્ઠા [અ. સ્ત્રી] ઉધાડુ (૨) નિખાલસ,
ચોખ્ખુ (૩) સ્પષ્ટ (૪) નાચુ, ઢાકેડુ નહિ
તેડુ (૫) છૂપુ નહિ - નહેર (૬) અસમ્ય
(૭) અણધેરાયેલું (૮) ઘેર નહિ - આણુ.
[પુલ્લી આંખે = નરી આંખે (૨) દેખતા
છતા, જાણી જોઈ ને પુલ્લી રીતે = છચોક,
ઉવાડી ગતે પુલ્લી હવા = ગામ બહારની
ચોખ્ખી હવા પુલ્લું કરવું = ઉધાડુ (૨)
ઉધાડુ પાડવું, પ્રકટ કરવું - પાડવું = છૂપુ
પ્રગટ કરી દેવું - મૂકવું = ઉધાડુ મૂકવું,
ઉધાડન વિવિધકવી (૨) ખેલીને કે પુલ્લામા
મૂકવું પુલ્લે ચોક(-કે) = ઉવાડેછોગ
પુલ્લો કાગળ = જાહેરમા (વર્તમાનપત્રકાર)
લખેલો કાગળ (૨) બીડ્યા વગરનો કાગળ]

-દલ પુલ્લા અઠ પુલ્લેપુલ્લી ગતે -દલે-
પુલ્લું વિઠ્ઠા માવ પુલ્લુ

પુવાર વિઠ્ઠા [કા સ્વાર] અનિ દુખી દેશન
(૨) પાથમાલ -રી સ્ત્રીં

પુશ વિઠ્ઠા [કા] આનદી, હર્ષિત, પ્રસન્ન (૨)
તદુગ્ત [-કરવું = પ્રસન્ન કરવું (૨) [લા]
અક્ષિસ આપવી -રહેવું = પ્રસન્ન કે તદુગ્ત
રહેવું] ઠપુશાલ વિઠ્ઠા તદુગ્ત તેમ જ પુન,
પૂખ પુગ ઠપુશાલી સ્ત્રીં પુગણાણા પુ
ઠદિલી સ્ત્રીં આનદીપણુ ઠનવીમ વિઠ્ઠા
મારા-સુદર દુગ્ત લખનાર ઠનમા વિઠ્ઠા
સુદર, અભણિય ઠખખતી, ઠખખતી સ્ત્રીં
[કા] સદ્ભાગ્ય (૨) પુશાલીની બેટ - અક્ષિસ
ઠખો (ઠઈ) સ્ત્રીં સુગલી ઠખોદાર વિઠ્ઠા
સુગલીદાર ઠખિભાજ પુઠ્ઠા સારો - આનદી
અભાવ (૨) વિઠ્ઠા પુશમિનજી ઠખિભજી
વિઠ્ઠા પુશમિનજવાણુ, આનદી (૨) સ્ત્રીં
આનદી હોણુ તે -રી સ્ત્રીં આનદમગ્નતા,
હર્ષ (૨) મરજી, ઇચ્છા, મરિ (૩) વિઠ્ઠા પુશ,
ગજી [પુશીની વાત = હર્ષ - પુશાલીની
વાત પુશીનો સોદો = મરજીની વાત]

પુશાલી સ્ત્રીં [કા] જમીનમાર્ગ

પુશાહાલ વિઠ્ઠા, -લી સ્ત્રીં [કા] જુઓ 'પુશાહાલ'મા
પુશામત, -દ [કા] સ્ત્રીં સ્વાયં માટે કરેલા
હલ બહારના વખાણ, પળશી, હાજી હા
[પુશામતનું ખોળિયું = ભારે પુશામતિયો]
ઠ(-દ)ખોર વિઠ્ઠા પુશામતની દેવવાણુ, પુશા-
મતિયુ -તિયુ વિઠ્ઠા પુશામત કંનાર
-તિયો પુઠ્ઠા પુશામતિયો આદમી

પુશાલ વિઠ્ઠા [પુશાહાલ ઉપરથી] પુશાહાલમા
હોય એવું, સુખી (૨) કુળન તદુગ્ત -લી સ્ત્રીં
પુશી સ્ત્રીં [કા] (૨) વિઠ્ઠા જુઓ 'પુશ'મા
પુસરો વિઠ્ઠા પુઠ્ઠા અડમ્મો

પુસિયો પુઠ્ઠા [અ] થપણ (૨) વિઠ્ઠા પુઠ્ઠા અડમ્મી
કરેલો [મુકાતી પોક, હરવો

ખૂખવો પુઠ્ઠા [અવ] (કા) અગાર પાળ
ખૂજલી(-ળી) સ્ત્રીં [મં અર્થ. મા નાજી] અગ
વપૂર, ખજવળ (૨) આનદીના એક નેમ
(૩) ને લાગવાની ખજસાગવું પડે ને, ખપૂરી

ખૂટ સ્ત્રીં ખોટ, ખૂટકો (૨) છાપખાનામા ખીખા
ગોઠવતા ખૂટતા ખીખા ઠંકો પું [‘ખૂટવું’
ઉપરથી] ખોટ, ઘટ; ઓછપ

ખૂટકું નં ખોરણુ, ખોચણુ -કો પું અ ગારો,
ખોટારો (૨) ખૂટકું, ખોચણું [સ્ત્રીં
ખૂટલ વિં(કા) અપ્રામાણિક, ખોટાખોટું -લાઈ
ખૂટવું અંકિં [દે સુદ્ધ] ઓછું થવું, ઘટવું
(૨) પૂરું થવું (૩) [કા] ખૂટલ થવું

ખૂટેલ(-હું) વિં [‘ખૂટવું’ ઉપરથી] ખાલી
થયેલ ક ગાલ, દેવાળિયું (૨) ફૂટેલું,
વિશ્વાસઘાતી

ખૂડ સ્ત્રીં (કા) અગાસી ધાણુ

ખૂણુ સ્ત્રીં [બુઝો ખૂણો] દિશા (૨) [મ]
નિશાની, ચિહ્ન -ણિયુ વિં ખૂણાવાળું,
-ણેખાંચરે અં કાઈ ખૂણામા -ખૂણાપડતી
અપરિચિત જગાએ

ખૂણો પું [સ કોળ] જ્યાં બે દિશા કે હીડી
મળતી હોય તે જગા, ફાણ, ખાચો [ખૂણામાં
પડી રહેવું = અધારમા - અપ્રગટ પડ્યા
રહેવું, પ્રકાશમા ન આવવું ખૂણામાં હોવું,
ખૂણે પેસવું, ખૂણે હોવું = તરતના વૈધવ્યને
કારણે ધરખૂણો છોડી બહાર ન નીકળવું ખૂણો
પાળવો = વૈધવ્યનો શોક પાળવો ધરખહાર ન
નીકળવું -ઝાલીને બેસી કે બેઠા રહેવું =
ઘરમા ભરાઈ રહેવું -પડવો = આકાર કે
રચનામા ખૂણાનો ઘાટ આવવો કે થવો
-મૂકવો = શોક પાળવાનું પૂરું કરવું]

ખૂણોખાંચરે પું ખૂણો કે ખાચો, ખૂણા પડતી
કે ખાચામા આવી જતી = ઓછી ભહેર - જગા
ખૂન સ્ત્રીં [‘ખૂતવું’ ઉપરથી] હરકંત, અડચણ;
વાધો (કા)

ખૂતવું અંકિં [દે સુદ્ધ] બુઝો ખૂતવું

ખૂદ(-ધ)રું નં [સ છુદ્ધ, પ્રા સુદ્ધ પરથી?] ખોત-
ત્વું, દ્રેષ ખાતર કાઢેલી ભૂલ, વાધોવચકો, છિદ્ર
ખૂન વિં [ફા] લોહી (૨) ખૂનની -વેરની તરસ,
ખૂનસ (૩) હવથી ચારી નાખવું તે, હત્યા.
ખૂરાખો પું [+ ખરાખો (ફા) ચરાવી]]
મારફાડ ખૂાર વિં [ફા] લોહી રેડાય એવું
(ઉઠાં બુદ્ધ) (૨) ઘાતકી, ખૂની ઠેરે સ્ત્રીં

[+રેછ (ફા. રેજી)] લોહી રેડવું તે, કાપા-
કાપી, કતલ (૨) લોહી રેડાય એવી - ખૂનખાર
મારામારી -ની વિં ખૂન કરે એવું, વાતકી
(૨) ખૂન કરનાર, હત્યાક

ખૂનસ સ્ત્રીં નં [‘ખૂન’ ઉપરથી] ખૂનની -
વેરની તરસ, ખુબસ [ખૂનસે ભરાવું = વેર
લેવાની લાગણી બરાબર વ્યાપવી કે ભરવી]
ખૂપવું સંકિં [બુઝો ખૂપવું] બરાબર
ગોઠવવું, જમાવવું (‘દેશ દેશ નવી દુકાન
ખૂપવે, ત્યાં મુનીમ છે ઘણા’ . .)

ખૂપવું અં કિં [પ્રા. સુખ] ખૂપવું; ઊંડું
ઊતરવું, ભોંકાવું (૨) કળી જવું; અંદર ઊતરી
ચોડી જવું, ખૂતવું.

ખૂખ વિં [ફા] સાર, સુદર (૨) વાણું, પુઠ્ઠળ,
[-કરી] = ‘ભારે મારું કે જખરું કર્યું’, ‘વાહવાહ’
-એવો પ્રશંસાયક ઉદ્ગાર] ઠંસૂરત વિં
કપાણું, ફૂટલું ઠંસૂરતી સ્ત્રીં ફૂટકાપણું, સૌદર્ય.
-ખી સ્ત્રીં ખાસ ગુણ, રહસ્ય (૨) મન,
લિનજત (૩) ચતુર્માઈ (૪) સૌદર્ય, ચમત્કાર
(૫) લલાઈ -ખીદાર વિં ખૂખીવાળું

ખૂમચો પું [ફા. સ્વાન્વહ] ઢંગતા કાનાનો
છાછરો થાળ (૨) વેચવાની વસ્તુઓથી ભરેલો
ખૂમચો (૩) એમા ભરેલી વસ્તુ, ભેટની
વસ્તુ -ચાવાળો પું ખૂમચામા ભરીને
વસ્તુઓ વેચનારો દેરિયો

ખૂરપી સ્ત્રીં [સ છુરપ, પ્રા છુરપ્પ] ખરપડી
ખૂલતું વિં [ખૂલવું] ખલ્લુ કે પહોળું, લીસાવું-
ત ગ નહિ એવું (૨) ઊઘડવું .

ખૂલવું અંકિં [‘ખૂલવું’ ઉપરથી] ખુલ્લું થવું,
ઊઘડવું (૨) ખીલવું [ફૂલ] (૩) દીપવું,
શોભવું (૨ગ)

ખૂશર સ્ત્રીં નં [હિ સૂમર] એક પક્ષી, ચીબડી
ખૂખારવું અંકિં [રવં] ખૂખૂ અવાજ કરવો
(૨) (અમુક અવાજ કરી) ગળું સાક કરવું (૩)
હાલહાલવું (૪) પોતાની હાજરી મરદાઈ કે
બડાશ બતાવવા) ખૂખાગથી અવાજ કરવો
ખૂખારો પું [રવં] ખૂખાવું તે (૨) ખૂખા-
વાનો અવાજ [અવાજ
ખૂખું નં [રવં] (ખૂખારવાનો કે ખાસીનો)

ખૂંચ, ંખાંચ સ્ત્રીં ખાચ, ખૂણો, ખાચો (૨)
 ખૂચવાની અસર; ભોક (૩) [લા.] લાગણી,
 અસર (૪) મનમા ખૂચવું તે, ખાર, દાઝ, વેર
 (૫) ખારીક સમજ (૬) ખોડખાપણ, વાતોવચકો
 ખૂંચવણું સંકિં [ખેચવું ઉપરથી?] ખેંચીને
 લઈ લેવું [ખહુધા 'લેવું' કિં સાચે]
 ખૂચવાણું અં કિં 'ખૂચવણું' કર્મણિ
 ખૂચવું અં કિં [લુઓ ખૂપણું] નહુ,
 ભોકાણું (૨) મનમા ખટકવું, હુખવું (૩)
 લપટાણું, બવનમા પડવું, ખૂપણું
 ખૂચાવણું સંકિં ખૂચવી લેવું, ઝંડી લેવું
 (૨) 'ખૂચવું'નું પ્રેરક
 ખૂંટ પું આખણો, સાઠ (૨) સ્ત્રીં [લુઓ
 ખૂટી] જમીનની હલ બતાવવો પથ્થર, હલવું
 નિશાન (૩) અં ખરાબર માપસર, પૂરેપૂરું
 ખૂટકી સ્ત્રીં [સરં મ સુટળી] એક જગલી
 ઝાડ (૨) ['ખૂટી' ઉપરથી] પગની આગળીઓ
 ઉપર વીટીઓ પહેર્યા પછી તે નીકળી ન જાય
 તે માટે આગળ પહેરાતી હલકી કિમતની
 વીટી, ઠેમણિયું
 ખૂંટકું નં [ખૂટણું ઉપરથી] ખૂટવાનું ઓભર,
 ખૂટણું (૨) [સરં ખૂટ] [કા] બળદ (૩)
 [ઈ] (સુ) ખૂટકું, ખોલિયું (૪) ઝાડનું
 ફૂંડું, ખૂંડું [ચીપિયો
 ખૂંટણું નં ખૂંટણું તે (૨) ખૂટવાનું ઓભર,
 ખૂંટણું સંકિં ['ખૂંટો' ઉપરથી? સરં મ
 સુટળી] મૂળ સાચે ખેંચી - દૂ પી કાઢવું, નિર્મૂળ
 કરવું, નિકદન કાઢવું (૨) ચૂંટવું, દૂ પવું
 ખૂંટાઉ, ખૂંટિયું નં ખૂંટકું; બળતા લાકડાનો
 કકડો, ખોયાનું [ભદ્રગર
 ખૂંટિયો પું ખૂંટ, સાઠ (કા) (૨) [સુ] ખાણગર,
 ખૂંટી સ્ત્રીં [કે લુંટ] ખીટી (૨) લાકડાની મેખ
 (૨) કપાળની ખે બાલુએથી વાળ દૂ પાવીને
 કરાવેલો ખૂણો (૪) અગજાની કળી (૫)
 [નિવવાધમા] તાર લપેટવાની ખીટી -કું
 નં ઝાડ કાપતા રહેલું ફૂંડું; કુંચો -ટો
 પું ખીચો (૨) ખૂંડ (૩) અદરમા વહાણો
 ઉપર લેવાનો કું (૪) ખટ્ટીનો ખીલડો
 [-ધાલવો = પગ પેસાડવો (૨) પાયો નાખવો.

-અખરો હોવો = પીડમળ - આધાર સમજ
 હોવા -ટોકવો = એક ટોકણે ઠમને ગહેડું
 (૨) તોડ લાવવો (૩) પાયો નાખવો -ટીલો
 થવો કેપડવો = મગફળી - તોર ઓળ પત્તા]
 ખૂંતણું અંકિં [કે તુત્ત = નિમગ્ન] ખૂપણું
 કાઢવમા ઊતરી જવું ણણ (૨) અદર બર
 ચોટી જવું
 ખૂંતા સ્ત્રીં મન ગાતિ, સુખસમાવાન (૨) દદના,
 ખત (૧)
 ખૂંતાહણું સંકિં 'ખૂંતણું'નું પ્રેરક
 ખૂંટણું નં ['ખૂંટણું' ઉપરથી] ફૂંટા ફૂંટા
 ફરવું તે (૨) ધમ્માચકડી, વિંગાણું, મગની
 ખૂંટણું સંકિં [શૌરં લુંટ] પગ વડે ગદડડ,
 ગૂંટવું, કચરવું (૨) ફૂંટા ફૂંટા ગરબે ગમવું
 (૩) હેરાન કરવું વિતાડવું
 ખૂંટાખૂંટ સ્ત્રીં ['ખૂંટણું' ઉપરથી] ગૂંટાગૂંટ,
 ચગદાયગદી (૨) ફૂંટાફૂંટ, ધમ્માચકડી
 ખૂંટાવણું સંકિં, ખૂંટાણું અંકિં, 'ખૂંટણું'
 નું અનુક્રમે પ્રેરક અને કર્મણિ
 ખૂંટાણણું અંકિં ખાઈ પીને મોજ કંચી
 ખૂંધ સ્ત્રીં [લુઓ ખાધ] (પશુના) વામા પડે
 હોતો ઢેકો (૨) વાસો વળી જવાથી થતો ઢેકો
 (માણસને) -ધિયું, -ધું વિં વાચે ખૂંધ
 વાણું (માણસ)
 ખૂંપ પું [સ ગુમ્ફ ઉપરથી? કે લુંપા ?]
 ખરલવા જતા વરને પહેંચવાનો ફૂલનો એક
 શણગાર
 ખૂંપકી સ્ત્રીં [કે લુંપા] નાનો ખૂપડો -ટો
 પું વરસાદથી બચવા મહુડાના પાદરોનો કરેલો
 છત્રીનો ઘાટ
 ખૂંપકું નં [લુઓ ખૂંપરો] ખાપો
 ખૂંપરો પું [લુઓ ખાપો] (ઝાડ - ઝોડ કાપ્યા
 પછી રહેલું) જડિયું, ખાપો (૨) ખીલો કે
 ખાપો લગવાથી કપડામા પડેલી કાટ કે ચીરો
 (૩) હલમત કરતા રહી ગયેલા ખાપા જેવા વાગ
 ખૂંપણું સંકિં (૨) અંકિં લુઓ ખૂંપણું
 ખૂંપ(-પા)વણું સંકિં (પ્રેરક)
 ખૂં પું સ્ત્રીં [સ કુંટ, પ્રાગ્ગ] નં કુંટ
 તે ક્ષય (૨) નાશ ંનિધિ સ્ત્રીં કુંટનિધિ

ખેકડો પુ. [મ લેકડ, ઢા, -ઢે, સ કર્કટક]

ખેકડો, કરચલો (સુ)

ખેચર વિ. [સ] આજાશમા ફરનાર (૨) નં
પક્ષી (૩) ભૂતપ્રેતાદિ (૪) પુ. તારા, ચંદ્ર,
ગ્રહ ઇત્યાદિ (૫) દેવ ંદિષ્ટ સ્ત્રી. ઊડતી
નજર (આકાશમાથી નાખેલી), 'અર્ધજ-
આર્ધવ્યુ' -રી સ્ત્રી. દેવી, ભૂતડી, ભેગણી
(૨) પખિણી, સમડી (૩) એક યોગમુદ્રા

ખેટ નં [સ] ખેડ ગામડું (૨) પુ., નં
શિકાર ંક પુ. શિકારી (૨) નં વ્યસન,
ચડસ (૩) વહેમ, વળગાટ (૪) નતું ગામડું.
ંષ્ટી પુ. શિકારી (૨) ખેડૂત

ખેટલી સ્ત્રી. સેથી

ખેડ સ્ત્રી. ['ખેડવું' ઉપરથી] ખેતી (૨) [?]
કાટાવાળી એક વનરૂપિતિ (૩) નં [ભુઓ
ખેટ] ગામડું ંણુ નં ખેડવાની ક્રિયા (૨)
વિ. ખેડનાર (ઉદા. રથખેડણ) ંણુહાર
પુ. ખેડૂત(૨)હાકેડુ ંતર વિ. ખેડાય-ખેતી
યાચ એવું ંવાયો પું. ખેડૂત ંણું સંકિં
[પ્રા લેઢ] જમીનને હળ વડે ખોદી, ચાસીને
પોથી જરવી(૨)[લા.]સુધારવું, કેળવવું(૩)[પ્રા
લેઢુ=રમવું, ખેલવું પરથી ?](સાહસ કે વેપાર-
ધવો)કરવો(૪)[સુસાહરી]કરવી(૫)[સ લેટ,
પ્રા લેઢ=હાંકવું]ચલાવવું, હાંકવું ંહક(=ક)
પું. ખેડવાનો હક [વનરૂપિતિ

ખેડાક ખોઈ સ્ત્રી. [ખેડ+કખોઈ?] એક

ખેડાણુ વિ. ['ખેડવું' ઉપરથી] ખેડેલું, ખેડાણું
હોય એવું(૨)નં ખેડેલી-ખેડાતી હોય એવી
જમીન(૩)ખેતી (૪)ખેડવું તે [ખેડૂત

ખેડુ વિ. ['ખેડવું' ઉપરથી] ખેડનારો (૨)પુ.

ખેડૂત પુ. [ખેડવું પરથી] ખેડવાનો ધધો કરનાર
(૨) તે વગનો આદમી [(૩) લાલો

ખેડું નં [સં. મેટ] ગામડું (૨) ગેડાની ઢાલ

ખેડો પુ. [પ્રા. લેઢુ, લેઢુ=કીડા] નટ

ખેત નં [સ લેત્ર, પ્રા લેત્ર] ખેતી માટેનો

જમીનનો ઢુકડો ંર નં ખેત (૨)+ક્ષેત્ર

ંરપાદર નં સ્થાવર મિલકત ંરપાળ

પું. [+પાલ] ખેતરનું રક્ષણ કરનાર દેવ(૨)

ગ્રામદેવતા ંરના અં એક ખેતર જેટલો

અતરે. ંરાઈ સ્ત્રી. એક રોઢે-એકજથે

આવેલા ખેતરોનો સમૂહ, પાટ ંરાઉ(-હ)

વિ. ખેતરનું-ને લગતું(૨)ખેતર વચ્ચે થઈને
જતો (માર્ગ)

ખેતિથિ સ્ત્રી. 'ખે'મા ભુઓ

ખેતી સ્ત્રી. ['ખેત' ઉપરથી] જમીનમા-અનાજ

વગેરે પકવવા માટે કંવાનું જામ ંકાર પુ.

ખેતી કરનાર, ખેડૂત ંવાડી સ્ત્રી. ખેતર અને

શાકલાલ કે ફળદ્રુપાદિની વાડી (૨) ખેડૂતનો
કામધવો

ખેદ પુ., ંના સ્ત્રી. [સ] શોક, સતાપ દિલગીરી

(૨) થાક ંયુક્ત, -દિત વિ. ખેદવાળું,

ખેદથી ભરેલું

ખેદાનખેદાન (ખે મે) વિ. તારાજ, પાયમાલ

ખેદીવ પુ. [ક; અ લ્લવીવ] મિસરનો રાજ

ખેદો(-ધો) પુ. [સ લેદ=પ્રયત્ન ઉપરથી ?]

કેડો; પીછો [-છોડવો, -મૂકવો, -લેવો]

ખેન (ખે) નં [સરં મ લેન] ક્ષયરોગ (૨)

કટાળો આપે-માથુ ફોડાવે એવું માણસ કે

કામ, નડતર, પીડા (૩) મુસીબત, વિપદ.

[-પડવું=ભારે મહેનત પડવી, દમ નીકળવો

-વળગવું=લપ વળગવી, માથાફોડિયું માણસ

કે કામ વળગવું] ંખાટલો, ંનો ખાટલો

પુ. ક્ષયરોગ (૨) માથાફોડિયું માણસ

ખેપ સ્ત્રી. [સ લેપ] ભાર લઈને કાઈ ફરતી

જગાએ જઈ આવવું તે, આટો, ફેરો(૨)લાખી

મુસાફરી, સફર (૩) ફેરાનું મહેનતાણું (૪)

વોખીને વોવા આપેલા લૂગડાની ગાસડી (૫)

વેપારની વસ્તુનું એક દેશથી બીજે દેશ આવવું

તે(૬)પછવાડે લાગવું તે, ખત(૭)હપતો વારો.

[-કરવી=ફેરો કરવો-ખાવો]

ખેપટ સ્ત્રી. ધૂળ, કચરો [કા](૨)અં મૂડીઓ

વાળીને, ઝપાટાળ ધ(જેમ કે દોડવું) [-પડવું,

-પડી જવું=મૂડીઓ વાળીને નાસી જવું,

સીધા રસ્તે પડવું]

ખેપન નં [સ લેપન] બહાર કાઢવું-નાખી

દેવું તે (૨) દુખ, પીડા

ખેપાની (ખે) વિ. તોડાની (૨) યુક્તિખાજ

ખેપિયો પુ. ['ખેપ' ઉપરથી] દૂત, કાસદ

ખેખી વિં [સ ક્ષિપ્ ઉપરથી] આક્ષેપ કરનાર

(૨) ['ખેપ' = ખત ઉપરથી] ચાનકવાળું

ખેમકુશળ (ખે) વિં (૨) નં બુઓ ક્ષેમકુશળ

ખેમટા પું [મ, હિં] (સંગીતમાં) એક તાલ (૨)

એ તાલમાં ગવાતુ ગાયન

ખેર (ખે) નં [સ સ્વદિર, પ્રા સ્વર] એક

ઝાડ ઝાડા (-લ) પું [+ સાર (-લ) = જાલ]

ખેરના લાકડામાંથી નીકળતો પદાર્થ (૨) કાચો

ખેર [ખે] અં [અ] ભલે, હજો, ફિર નહિ

(૨) શ્રીં ખેચિત [-ચુકરી = પીડા ગઈ,

ખલા ટળી]

ખેર શ્રીં [સરં મ કેર, લેર] ધૂળ, ખેરો

ખેરખટ અં એકદમ, જોતજોતામાં (કા)

ખેરખાહ (ખે) વિં [ફા] ભલુ ચાહનાર,

શુભેચ્છક -હી શ્રીં

ખેરવડું સં કિં ['ખરવુ' ઉપરથી] ખરી પડે

એમ કરું, ગેવડુ (૨) ખમેડુ, દૂર કરું,

કાઢી મૂકું (૩) પગવડુ, માથુ ફોડાવડુ

ખેરવેલ શ્રીં એક વનસ્પતિ

ખેરસદ્દા (ખે) શ્રીં [અ સૈરસચાહ] સમાધાન,

સુખરૂપતા, સુલેહશાતિ (૨) અં ખેર, હશે,

ખંધુ, એવો મન વાળવાનો ઉદ્ગાર [-કરડું

= ઉડાવી દેવું, ખચી નાખવું]

ખેરસાર (-લ) (ખે) પું 'ખેર નં' મા બુઓ

ખેર ચો (-ટા) પું ['ખેર' ઉપરથી] નર, ધૂળ

ખેરાત (ખે) શ્રીં [અ] દાન, પુણ્ય, સખવત

-તી વિં ખેગત માટે કાઢેલું, વર્માદાનુ

(૨) ખેરત કરે એવું [હિવડુ તે

ખેરિયત (ખે) શ્રીં [અ.] સુખરૂપ-ક્ષેમકુશળ

ખેરિયું (ખે) વિં છિલ્છિલિય થયેલું, વીખરાયેલું

(૨) નન્ન ખુઝાર્થ; નય એવું (૩) [લા]

માલ વગરનું

ખેરી (ખે) વિં ['ખેર' ઉપરથી] ખેરના લાકડા-

માંથી કાઢેલું (૨) ખેરના લાકડાનું બનાવેલું

(૩) પું [ધિવેરો (૪) [હિ સૈર, -ગ, મ સૈરા?]

એક પક્ષી (૫) શ્રીં કંસારી (૬) લગ્નકામાં

-કામળમાં પડતી એક છાત

ખેગી શ્રીં ['ખેર' ઉપરથી] ખેરો, નર (૨)

દાન ઉપર બાજતી પોપડી

ખેરીચો પું [અ સરીજ = પચ્ચૂણ ઉપરથી]

પચ્ચૂણ ચીજોનો હાખડો

ખેરીજ વિં [અ સ્થારિજ] વધાગતુ, અદ્ય

આવી ગયેલું ન હોય તેવું (૨) અં વિના,

સિવાય, વધાગમાં

ખેરું, ઠખેરું વિં બુઓ ખેચિયુ

ખેરો (ખે) પું [સરં ખેરીચો] ગૂલીને બનાવેલો

ટારીઓનો નળીદાર ચેલો-ઝેળી

ખેરો (ખે) પું ['ખેળ' ઉપરથી] ચોખાના લોટની

વડી (૨) ['ખેર' (સ સ્વદિર) ઉપરથી] પોખ

પાડવાનો હાડયો (૩) ['ખેર = ધૂળ ઉપરથી]

અહયાનો ભૂંડો, ગોર (૪) ગેરો, ભૂંડો (૫)

[સરં હિં સૈરા] હાગરના ડૂહાનો એક રોગ

ખેરો પું [સરં ખેરી પું] બાજ, સિચાણો

ખેલ પું [મ] અત (૨) તમાસો, જોવાનું નાટક,

લવાઈ (૩) [લા] અથવા લીલા [-કરવે =

કીડાકંવી, અતરમવી -કાઢવે = નો તમાસો,

-નું નાટક લગવું -ખેલવે = અતરમવી]

ખેલખાના પું [ફા લેલ = લગ્ન + જાનહ,

મ] લગ્નકંનો અસખાખ (૨) અતરવ્યગત પડેલો

સામાન, ગોટાળો (૩) ખગળી, પાયમાલી

ખેલણી શ્રીં ['ખેલવું' ઉપરથી] ઢીગલી -ણુ

(-વણુ) નં અમકડું, ખિલોણુ

ખેલદિલી શ્રીં [ખેલ + દિલ + ઈ] દિલમાં ખેલ

કે અતનો પ્રસન્ન લાવ હોવો તે

ખેલન નં [સ] ખેલવું-રમવું તે (૨) તમાસો,

ખેલ -ના શ્રીં ખેલવું તે

ખેલવણું નં અમકડું, ખિલોણુ

ખેલવું અં કિં [સ લેલ] અમકડું, ગેલગઅત

કંવી (૨) યુક્તિ કે પ્રપચથી કાર્ય કરવું

ખેલાડી વિં રમતમાં કામ કાઢી લે એવું ચતુર,

મુતસદી (૨) પું ખેલ કરે-અતરમે તે, નટ

ખેવણું નં -હું વિં ખેલાડીના રવલાવડું

ખેવ પું, શ્રીં [સ મ] + (૫) ક્ષણ, પળ;

(૨) અ [સ ક્ષિપ્ર, પ્રા સ્વિચ્ચ, મ સ્વેચી]

તતખેવ તત્ત

ખેવટ (-ટિયો) પું [હિ] માર્ગદર્શક, નેના (૨)

સુકાની -હું નં સુકાનીનું -હોડી હકાવાનું

ગમ વહાણવડું

ખેવડો પુ. [હિ લેવ?] એક ભતનુ ઘાસ
ખેવના સ્ત્રી. [સ ક્ષેપણ પ્રા લેવણ પરથી?]

કાળજી, ચાનક, સલાણ

ખેશ બિરાદર પુ. [ફા] સગુ વહાલુ

ખેસ પું. [હિ લેસ, મ લેસ] ખભે નાખવાનું
વસ્ત્ર, દુપટ્ટો [-ખ ખેરવે, -ખ ખેરીને
ચાલના થવું -ખ ખેરી નાખવો =
જવાબદારીમાંથી છૂટો છુ -એમ ભહેર કરવું,
અને આજ્ઞા જવું -નાખવો = ખભે દુપટ્ટો
પહેરવો ખેસે વળગવું, ખેસ પકડવો =
આશરે પડવું (૨) ન છૂટે એવું લકર વળગવું]

ખેસર પું. [સ] ખચ્ચ

ખેસવર્ણ સંક્રિં. [ખસવું ઉપરથી] ખસેડવું
ખેસિયું નં. ખેસ તરીકે ચાલે એવું વસ્ત્ર, ખેસ
(૨) જુઓ 'ખેસી' મા

ખેસી વિ. [ફા લેશ = પોતાનું] નજીકનું, અતરનું.
-મિથું નં. નજીકનું સગું [ક્ષય

ખેહ સ્ત્રી. [કે] ધૂળ, રજ (૨) પું. [સ ક્ષય ઉપરથી]

ખેળ (ખે) સ્ત્રી. [સ. ક્ષીર?] લાહી, આર, કાજી
ખેળો પું. ['ખેલ' ઉપરથી?] નાટક કે લવાઈમા
સ્ત્રીના વેષ લેનાર પુરુષ, ભવૈયો

ખેકડો પું. [જુઓ ખેકડો] કરચલો

ખેખલી (ખેં) વિ. [ખે ખે ઉપરથી] ખવાઈ
-ખખખળી ગયેલું, અત્યંત અશક્ત

ખેખે (ખેં) અં. (૨) સ્ત્રી. (૨વં) ઉવરસનો
અવાજ

ખેંગાણું નં. (કા) બદલો, ખગ

ખેંગાર (ખેં) પું. [પ્રા લંગાર] (સં)
જૂનાગઢનો પ્રખ્યાત રાજ (૧૨મી સદીનો) (૨)
ગ્રામીનું એક વિશેષ નામ

ખેંચ (ખેં) સ્ત્રી. [પ્રાં લેંચ = ખેચવું] ખેચાણ,
તાણ (૨) આગ્રહ (૩) તગી, તાણ. બતાણ સ્ત્રી.
ખેંચાખેચ (૨) [લા] આગ્રહ ઠંડું સંક્રિં.
[પ્રા લેચ, સ લુચ] પોતા તરફ આણવું,
આકર્ષવું તાણવું (૨) કસવું, તગ કરવું (૩) આગ્રહ
કરવો, આગ્રહથી વળગી રહેવું (૪) શોષી લેવું,
ચૂસવું [ખેચી ઝાલવું, પકડવું, રાખવું =
ખેચીને સંજડ પકડવું (૨) નમવું ન મૂકવું,
આગ્રહને વળગી રહેવું] બતાણ, બપકડ સ્ત્રી.

ખેચી કે પકડી નખવું તે, આગ્રહ -ચં ખેચા

સ્ત્રી. તાણં તાણા. -ચાખેંચ (-ચી) સ્ત્રી.

તાણાતાણ (૨) આગ્રહ -ચાણુ નં. જુઓ

ખેચ, -ચાતાણુ સ્ત્રી. ખેચાખેચ -ચોટો

પું. એકદમ ખેચવાથી લાગતો આચરો

ખેડ સ્ત્રી. [જુઓ ખડિયું] પાણી ન પાવું -

સુકાવા દેવું તે (૨) સુકવણું, સૂક (૩) દોરડીને વળ

ચડાવવાનું ઓભર [-વાળવી = ખેતરમાં સૂક

ન પડવા દેવી -પાણી પાવું] -દિયુ વિ.

[જુઓ ખરડિયું] પાણી વિનાનું, નીક કે નહેર

ધત્યાદિથી જેને પાણી ન પવાતું હોય તેવું

(ખેતર) (૨) નં. સુકવણું ખરડિયું (-પડવું).

ખેડિયો ગવાર = સમભવ્યો ન સમજે તેવો

જડસો આદમી

ખો (ખે) સ્ત્રી. [ફા લુ] ટેવ, આદત (૨) ખાફ,

દ્વેષ, વેર [-લુલાવવી = ટેવ કાઢે તેમ કરવું,

પાઠ શીખવવો -ભૂલી જવી = (નિ દગીનો)

પાઠ મળવો -રાખવી = દ્વેષ કે વેર હોવું]

ખો (ખો) સ્ત્રી. [જુઓ ખોહ] ખાઈ, ખીણ, કાતર

ખો સ્ત્રી. એક રમત (૨) (ખો) (૨વં) ખોખો

રમતનો ખોલ [-આપવી = 'ખો' કંહી

ખીલને રમવા ઉડાડવો]

ખો (ખો) પું. વશ, મૂળ [-કાઠી નાખવો =

ખોડો કાઢી નાખવો ખલાસ કરી દેવું, જડ

મૂળથી નાશ કરવો]

ખોઈ સ્ત્રી. [જુઓ ખોળો] ખાળકને સુવાહવા

માટે કરેલી કે આંધેલી જોળી (૨) [કા] ખોળો

-ધથું નં. ઘોડિયાની ખોઈ ખોયુ (૨) ઘોડિયું

ખોખ નં. [જુઓ ખોખું] મોટા કદનું પાણ

ખાલી ખોખું હોય તે

ખોખરાટ પું. ખોખરાપણું

ખોખરી સ્ત્રી. ડાગર (વેળાચોળોનો સંકેત)

ખોખરું વિ. [૨વં] જડો ને પોલો અવાજ

નીકળે એવું (૨) અડધું પડધું ભાગેલું ન કૂટેલું

[કરવું = માર માંવો -નાળિયેર = કાયદો

ન હોય તેવું -નકામુ કામ]

ખોખડી સ્ત્રી. [જુઓ ખોખલું, સરં મ

લોકડ (સ ક્રોળું) ઘડી શિયાળ (૨) પડી

ગયેલા દાતવાળી વૃક્ષ -હું વિ. [ખોખું

ઉપરથી] ખખળી ગયેલુ; વૃદ્ધ(૨) ઉધરસ ખાનુ
-લો પુ. [મ] ઉધરસ, ઠાસો(૨) ['ખોળુ'
ઉપરથી] વૃદ્ધ-ખખળી ગયેલો આઠમી
-લો પંડ્યો પુ. વૃદ્ધ ખખળી ગયેલો ગોર
(૨) ઘરડો મહેતાજી

ખોખાલું અ. કિ. ખો-વેર રાખવું
ખોખું ન. [સં શુષ્ક, હિં શુષ્કવ] અંદરથી
પોલુ ને સાર-ગર કાઢી લીધેલુ જે કાંઈ હોય
તે(૨) માલ કાઢી લીધો હોય તેવી ખાલી તકલાદી
પેટી, હલકી ખનાવટની પેટી (૩) કાગળ અને
લૂગડું લાડીથી ચોપડી ખનાવેલો પાવડીનો
આકાર, કંટાઓની ખનાવેલી પાંધડી (૪)
ભરપાઈ થઈ ગયેલો હૂંડીનો કાગળ (૫) નમૂનો,
ખીચું (૬) કાચુ લખાણ, મુસદ્દો (૭) કલેવર,
હાડપિંજર

ખોખો સ્ત્રી. [સ. મ.] એક રમત, ખો
ખોગીર ન. [ફા] ઘોડા ઉપર મૂંઝવાની ઊનની
ગાદી, જન
ખોચર (ખો) વિ. ['કોચરુ' ઉપરથી? સર. મ
મ ચોત્ત(વર)જે] પોલું (૨) ખાચાવાળુ (૩)
ન. [જુઓ કાનગ] ખો (૪) [સ. કુચર] ભૂનો
જમાનો -રેલ વિ. ખાડાખેયાવાળું જેમ
કે તેવો રૂપિયો

ખોચરે (ખો) અ. ખૂણે, ઝટ ધ્યાન ન પડે તેવી
જગ્યાએ [-પડવું=ઝટ ધ્યાનમાં ન આવે
તેવી જગ્યાએ પડવું, ઉવેખાવું] - [ખૂણો
ખોચરો પુ. ['ખોચર' ઉપરથી?] ઝોકાણું;
ખોજ (ખો) સ્ત્રી. [જ. સોજ, સર. હિં સોજ]
તપાસ, શોધ, ખોજ ંડું સ. કિ. [હિં.
સોજના] ખોજ કંઘી, ખોજુ

ખોલો વિ. [ફા સ્વાજહ] હિંદુમાંથી મુસલમાન
બનેલી એક ભતનુ (૨) પુ. એ ભતિનો
પુરુષ (૩) [ફા સોજહ] વ્યંજન, હીજડો;
જનાનખાનામાં સ્ત્રીઓની તહેનાતમાં રહેનારો
નયુસક નોકર

ખોટ સ્ત્રી. ['ખૂટવું' ઉપરથી] વટ, ઓછાપણુ,
અપૂણતા (૨) નુકસાન, ગેરલાભ (૩) ભૂલ,
ચૂક (૪) નાની ભરતી (ઉવાનથી-ઊલટા
પ્રકારની) [-આવવી, જવી = ગેરલાભ થવો,

નુકસાન થવું -આવી = નુકસાન સહન કરવું.
-પડવી = ની નડર-ભીડ પડવી (૨) વટ
પડવી. -લાગવી = ખોટ પડવી -લાગવી =
ખાધ મેળવી લેવી (૨) ભીડ ભાગવી ખોટનું
છોકરું = મોટી ઉંમરે થયેલું બાળક (૨) જેને
છોકરા જીવતા ન હોય એવું જીવેલું છોકરું]

ખોટક (-કા) પુ. અ. કિ. [મ. લોટ = લગણવું
ઉપરથી] અટકવું, અચકાવું

ખોટકો પુ. [નુઓ ખોટ] ઘટ (૨) ખોટનાવું તે
ખોટાઈ સ્ત્રી. ['ખોટ' ઉપરથી] 'દૂધાપણું',
અસત્યતા (૨) હનમીપણુ, આગચુપણુ

ખોટાખોલું વિ. ખોટુ ખોલે તેવું, ખોલોને ફરી
જાય એવું [ગખોનો ગોરો

ખોટારવો પુ. છાણ બળી ગયા પછી નહેલો
ખોટાકું વિ. ['ખોટ' ઉપરથી] 'દૂધ' (૨) બહુ,

ખોટું (૩) ન. દૂધાણુ (૪) તત્કર

ખોટારો પુ. ઝિતો કકડો, પપોથો (૨) અગારો,
લાળો (૩) ['ખોટ' ઉપરથી] નખર

ખોટી અ. વિલખ-દીલ થાય એમ, નડામુ
થોભી રહેવું પડે-વખત જાગે એમ (૨) સ્ત્રી
(મુ) વાર, વિલખ [-કરવું = ગહ ભેવલાવવી,
મોહુ કંઠુ -થવું = વાટ નેવી, ચોખવું]

ખોટીપો પુ. ખોટી થતુ તે, રોકાણુ

ખોટીલું વિ. ['ખોટ' ઉપરથી] આખાહાડનટ,
આળસુ (૨) ખોડવાળુ (૩) ન. નિસતાનને
વણ વખત ખાઠ થયેલુ-ખોટીનું બાળક

ખોટું વિ. [સ કૃત ઉપરથી? સર. હિં, ન
સોટા] 'દૂધ', અસત્ય (૨) ભૂલચૂકવાળુ (૩)
ખરામ, નહારું (૪) ફરી જાય એવું, ખેવડા (૫)
ન. નુકસાન, અન્યાય, ખોટું કામ (ઉદા.
કાંઈનું ખોટું કરવામાં આપાને શો લાભ?)
[ખોટાં હાડકાંનું વિ. આળસુ હનમખોઃ
ખોટી ચાલ = બચાલ, વ્યભિચાર ખોટી
નજર = કુદષિ 'ખોટું' કરવું = ન કરવા
યોગ્ય કંઠુ (૨) અન્યાય કરવો (૩) નીકળના
પૈસા ન આપવા (૪) યુમાવટ -કાટવું =
કામમાં ન લેવાય તેવું-ઓછા વળવટ કરવું
(૨) [લા] મદવારમાંથી ન ઉઠે તેવું ખાંડ
-થવું = ખેદનક બતાવ જતો (૨) નાહું -

લેણુ ઠૂલ થવું -લાગવું = માહુ લાગવું
ખોટો રૂપિયો = ખનાવડી રૂપિયો (૨) ભુઓ
ખોટું કાટણું]

ખોડ (ક.) સ્ત્રીં ખો આદત, કુદેવ (૨)
[સિં જોડ = લગડું] શારીરિક ખામી (૩)
ભૂલ, ખામી, કલક, લાજન (૪) નં [દે
જોડ] ખોડસુ [-આવવી = ખામી - કચાશ
રહેવી - કાઢવી = ભૂલ કાઢવી, ખામી યતા
વવી (૨) નિદા કરવી - ભાગવી = નહારી
દેવ હોડાવવી. -ભુડાવવી = પાઠ શીખવવો,
ખો ભુડાવવી - રહી જવી = ખામી રહી
જવી] ૦ ખાંપણ સ્ત્રીં ખોડ કે ખામી

ખોડસું સં કિં [સિં જોડ = હાથી આધવાનો
ધામલો, દે. જોડ = સીમાકાષ્ટ - તે ઉપરથી,
સરં ખોડસું] દાટકુ (૨) રોપકુ, ઊણુ કરવું
(૩) ['ખોડું' ઉપરથી] તોડવું લાગડું [કા]
(૪) ખોડું કરવું

ખોડસું નં [ભુઓ 'ખોડ' (નં), 'ખોડસું']
ખોટું લાકડું - ઠૂણકું. ઝાડનું ઝૂનુ થયિયું
ખોડંગ(-ગા)યું. ખોડાનું અંકિં [સિં જોડ]
લગડાડું, ખોડું ચાલવું

ખોડિયું વિં ['ખોડ' ઉપરથી] ખોડવાળું, અપગ
-ચો પાડો પું હોકગની એક રમત
ખોડીખમચી સ્ત્રીં ખોડંગતા ચાલીને ગમવાની
હોકરાની એક રમત

ખોડીખાનું નં [લાકડા 'ખોડી'ને કહેલું ખારું]
ખેતરમા જવા આવવા માટે એ પાખિયાવાળું
લાકડું ધાકી ગવામા આવતો રંગતો - છીડું
ખોડીયું વિં ખોડવાળું ખોડિયું

ખોડું વિં [સિં જોડ] ખોડિયું (૨) લગડું (૩)
ગ્વર વિનાનું (અક્ષર માટે)

ખોડો (ખો) પું [સરં મ જવડા, ઠિ જોરા,
સિં જોડ ઉપરથી] માથાની ચામડી પર આઝતો
એક મેલ (૨) માથાની ચામડીનો એક રોગ
(૩) [૧] સહાર; નાશ [-કાઢવો, -કાઢી
નાંખવો = સંહાર કરવો -નીકળી જવો =
અતિ સંહાર થવો]

ખોલિયું નં [સિં કોળ ઉપરથી] (કારીગરનો)
કાટખૂણો (૨) [૧] ખોલણું

ખોતરણી સ્ત્રીં ['ખોતરવું' ઉપરથી] દાત ખોતર-
વાની સળી (૨) ખરપડી (૩) કોતરવાનું
ઓતર, ટાકણુ (૪) કોતરણી: નકશીકામ
-હું નં ટાકણુ (૨) ખરપડી (૩) ખોતરવાનું
સાધન (૪) ખૂંધર દોષ

ખોતરવું સં કિં [ભુઓ કોતરવું] આણું
આણુ ખોદવું; ખણવું (૨) [લા] ખયમાલ
કરવું, (કોઈનું) ખોદવું [મહેનતાણું

ખોતરમાણુ નં ['ખોતરવું' ઉપરથી] ખોતરવાનું
ખોતરું નં [ખોતરવું' પદ્યી ?] બહાનું

ખોદકામ નં [ખોદવું' ઉપરથી] ખોદવાનું કામ
(૨) કૂવા, તળાવ વગેરે ખોદવાનું કામ (૩)
કોતરકામ

ખોદણી સ્ત્રીં ['ખોદવું' ઉપરથી] [લા] ખણ-
ખોદ, નિદા; અદખોઈ [-કરવી, -ખોદવી =
દોષ ભેગા કરવા, નિદા કરવી]

ખોદવું સં કિં, અંકિં [સિં જોડ, પ્રા
જોડ પદ્યી ? સરં હિં જોડના મ જોડવું]
ભોય ઉખાડવી, ખણવું (૨) કોતરવું, નકસી
પાડવી (૩) [લા] ખોદણી કરવી

ખોદાઈ, -મણી સ્ત્રીં, -મણુ નં [ખોદવું'
ઉપરથી] ખોદવાનું મહેનતાણું

ખોદાખોદ સ્ત્રીં ['ખોદવું' ઉપરથી] વાગવાર
ખૂખ ખોદવું તે (૨) ખોદણી

ખોદાણુ નં ['ખોદવું' ઉપરથી] ખોદાડું કે
ખોદવું તે, ખોદકામ (૨) ખાણીના ભેગથી
ખોદાયલી જમીન

ખોડું (-ધું) નં [દે જોડ પદ્યી ?] લાકડાનો
ભડો - ભારે કકડો (૨) વિં મૂઠ, દૂ એવકું

ખોપ પું નેતર, બર [સરં મ જોડ સ્ત્રીં]
(૨) વાણુ (૩) [કા] દેવું [ખોરડું

ખોપડું નં [પ્રા જુપ, સરં મ જોડવું] ખપરી,
ખપરી સ્ત્રીં [સિં જોડ] માથાનું પેડી જેવું હાકડું,

જેમામગન છે તે [ખોપરી માં પચન ભરાયો,
હોયો = મિતલ વચ્ચે ગર્વ થવો (એક)

ખોપરી હોયું = ખાસ વિશેષતાવાળું મગન
ધરાવતું (ઉદાં 'એ પણ એક ખોપરી જ છે')

ખોપી, બુંડું વિં ખટપટિયું [લયાનક
ખોક (ખો) પું [જ] હર (૨) ગુસ્સો નનાક વિં

ખોખલો, ખોખો પું [સં. લ=ખાડો +
ઝમવ = ખ ને હાથ] ખે હાથ છતા નેહવાથી
બનતો પાત્રનો આકાર, પોશ (૨) તેમા માય
તેટલુ માપ [-ભરવો = ખોખામા માય
તેટલું લેવું]

ખોખ પું [સ ક્ષોમ, પ્રા] + ક્ષોલ
ખોખણ (-ણી) (ણ) સ્ત્રીં [સ ક્ષુમ્?મ. સ્ત્રોવળ]
ખો, ગુફા (૨) કોતરની ખે ખાલુને ખાચો (૩)
ખાડો (ખાસ ઠેમ, ચાપ કે ઉલાળો અટકે એવો)
ખોખના સ્ત્રીં [સં ક્ષુમ્?] ખોડ, ખાપણ
ખોખરણ સ્ત્રીં (કા.) ઢીલ, વિલખ -કું
અન્કિં ખેટી થવું, ગહ નેતા રહેવું, ચોલવું [કા]

ખોખળો પું (કા) સળગ કહણ પડ
ખોચણી (ખો) સ્ત્રીં [ખોરવું પરથી? સગ્
કં છોલિસ, ફોલિસ = વધારેલું] વધાર
ખોચણું (ખો) નં બળવું લાકડું કે સળેખડું
(૨) નમગરી (૩) [લા] ચાલવું, ઉચ્છેદ્ય
ખોચલ નં મોચીનું એક ઓતર
ખોચાણું નં છાંડી ખો-ખોખણ
ખોચું નં બુચો ખોચું

-ખોર વિં [ફા] 'ખાનાર', '-ની દેવવાણું', 'ખાઉ'
એવા અર્થમા પ્રાયઃ નામને અ તે (અનિષ્ઠ
લાવ સૂચવે છે) ઉદાહરણ મોગ, શગખખોર
ખોર (પ.), -કું નં [સગ્ મ ચોરઢા, સ
કુટીર?] ખૂપડું, માટીની જોતનું નાનું ઘર
ખોરડું નં (સુ) ખોલી, ચોટી
ખોરણું નં [ખોરવું ઉપરથી] હોલવાઈ ગયેલું
ને હોય તે (૨) ખોગવાનું સાવન

ખોરણી સ્ત્રીં [ખોરવું ઉપરથી] ખોરવું તે (૨)
ઉચ્છેદ્ય (૩) ખોચણી

ખોરાણું નં બુચો ખોચણું
ખોરવાવું અન્કિં [ખોરવું ઉપરથી] વેગવેગે
થઈ જવું; વૃદ્ધી પડવું

ખોરવું સન્કિં [સરં મ ચોરણે, હિં ચોરની]
(દિવતાને સતેજ કરવા કે અજાતાને જલદી બળવા)
ખ ખોરવું - તળે ઉપર કરવું [ત્રિપાઈ

ખોરવું નં [બુચો ખુલ્લું] ત્રણ પાયાની થોડી,
ખોર ચે અન્કિં [ખોચરે? કે 'ખોર' ચો' પરથી?]
ખૂણે ખોચરે, નિકાલ ન થાય એવે ઠંકાણે

ખોર' ચો પું નહતર, અતગચ
ખોરાક પું [ફા ચુરાક] ખાવાનો પદાર્થ (૨)
[લા] બેનાથી કોઈ વાતનો નિર્વાહ થાય તે - કી
સ્ત્રીં ખોરાક, ગુજનની વગ્ન (૨) તેનું ખગ્ન.
-કી પોશાકી સ્ત્રીં [ફા] અન્નવચ્ચ (૨)
તેનું ખરચ [ખોચણું ચ]

ખોરિયું નં [ખોરવું ઉપરથી] ઉલાડિયું;
ખોરીક વિં (ખાવામા) જખર કે ગોખીન
ખોરું (ખો) વિં [પ્રા મગરિય = મેલું કહોળું?]
બૂનું વચાથી ખેગાદ -૨૧૮ પું, -૨૧૯
સ્ત્રીં ખોગપણું

ખોલ સ્ત્રીં [કં ચોલ, ચોલ] ખામી કરચલી,
ચોલાણું (૨) ઊતરી ગયેલી ઊર્ણ ચામડી (૩)
સાપની કાચળી (૪) ખોળી (૫) ખોળ, ગાદી
તકિયા વગેરેનું ઉપલું પડ (૬) નં બુચો
ખોચલ [-આવવી, પડવી = (ગીચણ, માલ્લો
ખાધો ઇંઆ) કપડું ઢીલું રહેવું - તગ,
ખેસતું ન આવવું - ઊતરવી, ઊતરી જવી
= ચામડી કે કાચળી ઊતરવી - નીચળી જવી
- ચડાવવી = પડ - ગલેફ ચડાવવા - ભરવી
= કપડાનો ઢીલો પડેલો લાગ ચીવી લેવો]

ખોલકો પું [કં ચોલ] ગવેડો - કી સ્ત્રીં
ગવેડી -કું નં ગવેડાનું નાનું ખચ્ચું

ખોલણું હાર (-ર) વિં ખોલનાં
ખોલવણું નં [ખોલવું ઉપરથી] કસાગતું
એક ઓતર (૨) કૂંદે વગવાનું ઓતર, પેચિયું
ખોલવું સન્કિં [બુચો ખુલ્લું] ઉલાડવું (૨)
કાઢવું, ચાપન કરવું

ખોલી સ્ત્રીં [સ ચોલિ] ખોળી (૨) [કં
ચુલ = કુટીર] ચોટી (૩) [બુચો ખોલકો]
ગવેડી -લો પું ગવેડો [ચ]

ખોલું (ખો) નં ખીચડી વગેરેના ઢાંચે પોપડો
ખોલકા (-ર) વડું સન્કિં 'ખોલ' નું પ્રેર.
ખોવાવું અન્કિં 'ખોલ' નું કર્મણિ

ખોલું સન્કિં [સ. કષ્ટ, પ્રા ચ્ચ] શમાવડ (૨)
ગેલાલ દ્વા [ખોઈનાં ખડું = જેનું ખોઈ
ખેસવું = શમાવડ (૨) હાજી જવું]

ખોસવું મન્કિં [સરં મ ચોખે] ભેગી
દાખલ કરવું, ધાલવું, ધોચવું

ખોહ સ્ત્રીં [સં. ગોહ] ખો, કોતર, ખીણ
 ખોહાણુ પું [જુઓ ખોહ] નદીની બેખડ
 ખોહો પું ['ખોસવું' ઉપરથી] ખોસનારો (૨)
 [સં. કુસીદ = આળસુ ? દે. ગોહ = ગમાર કે
 કોટવાળ જેવો કૂર પન્થી ?] લઠી ગો, લઠ પણ
 આળસુ માણસ [તેને રવાને જુઓ]
 ખોળ સ્ત્રીં જુઓ ખોલ ર થી પ -ખિયું નં
 ખોળ (ખો) પું [દે. જોલ] તેલ કઢી લીધા
 ખાદ રહેતો તેલી ખીનો કૂચો
 ખોળ (ખો) સ્ત્રીં [દે. જોલ = જસૂસ પરથી ?]
 તપાસ, શોધ ંધું સંકિં શોધવું, તપાસ
 કરવી, ઢૂંઢવું. -ખં ખોળા, -ખાં ખોળ (-ખી)
 સ્ત્રીં શોધાશોધ [ખૂબ ઢૂંઢવું તે (૧)]
 ખોળાદ'દોળા (ખો) પું ખંખંવં ખોળાખોળ,
 ખોળંખો (-ખો) પું [મ જોઝવા] વિલખ,
 ઢીલ. [ખોળંખે નાખવું = ઢીલમા નાખવું
 ખોળ ખે પડવું = ઢીલમા પડવું]
 ખોળાધર (ખો) પું [ખોળો + ધરવો] જમીન
 -રી સ્ત્રીં જમીનગીરી [અધરણી
 ખોળાબરણુ (ખો) નં [ખોળો + બરણુ] સીમત,
 ખોળાંખંખોળાં, ખોળાંખાંખાં (ખો) નંખં
 વં ખૂબ ખારીક તપાસ
 ખોળિયું નં [સં. જોલિ] ગોઢડા વગેરે ભરવાનો
 એઢો (૨) શરીર, કલેવર [-ચડાવવું =
 એઢો ધાલવો - પહેરાવવો ખોળિયામાં જીવ
 આવવો = નિરાત વળવી, ચિતા દૂર થવી
 ખોળિયામાંથી જીવ ઊડી જવો = કાળ
 પડવી, ભારે ગલરાટ - ચિતા થવા]
 ખોળી સ્ત્રીં [સં. જોલિ] વસ્ત્રના રક્ષણ માટે
 છેડા ઉપર ગોઠવેલું ઢાકણ (જેમ કે લાકડીને)
 ખોળો (ખો) પું [સં. કોઢક] પલાઠી મારી
 ખેસતા બને જાવ ઉપરની વૂટણ લગી થતી
 આસન જેવી જગાનો લાગ (૨) એ લાગ
 ઉપરના વસ્ત્રને (તેમા કાંઈ લેવો) જોળી પેઠે
 કસાય છે તે [ખોળામાં ધાલવું = પહાલથી
 ખોળામા લેવું (૨) આશ્રય આપવો ખોળો

ધાલવું = દીકરી સાસરે જતી હોય ત્યારે
 સગાવહાલાએ તેને પૈસા ભેટ આપવા ખોળો
 ખેસાડવું = લગ્ન વખતે કન્યાને સાસુ-
 સસરાના ખોળામા ખેસાડવી (૨) દત્તક લેવું (૩)
 વિશ્વાસ આપવો ખોળો માયું મૂકવું = શરણે
 જવું ખોળો લેવું = દત્તક લેવું (૨) માન્ય
 કવું ખોળો રોંપવું = ભાગવણી કરવી.
 ખોળો પાથરવો = કરગરવું, વિનંતી કરવી
 -ભરવો = સીમત કરવું -ધરવો, વાળવો
 = ખોળાની જોળી જેવું કપડું વાળીને કાઢી
 તેમા લેવા માટે તૈયાર થવું (૨) માગવું]
 ખોંખારવું (ખોં) અંકિં જુઓ ખૂખારવું
 ખોંખારો પું (ખોં) જુઓ ખૂખારો
 ખોંચ (ખોં) ઓં [જુઓ ખાચ] ખાચો, ખોલાણ,
 ખાણ (૨) કમર, કમીના (૩) [જુઓ ખૂચ]
 વાધો, અડચણ (૪) મુઝેલી, ચૂચવણ
 ખ્યાત વિં [સં] પ કાયેલું, નામીયું (૨) સ્ત્રીં
 [પ] ખ્યાતિ, કીર્તિ (૩) નં કંચન -તિ
 સ્ત્રીં પ્રસિદ્ધિ, કીર્તિ (૨) પ્રતીતિ, જ્ઞાન
 -પન નં, -પના સ્ત્રીં જાહેરાત (૨) કંબૂલાત
 ખ્યાલ પું [જુઓ ખ્યાલ] તર્ક, વિચાર, કલ્પના
 અમરણ (૨) છાલ, કેડો (૩) એક જાતનું
 ગાયન [-કરવો = વિચાર - કલ્પના કરવા
 -છોડવો = વિચાર તજવો (૨) છાલ મૂકવો
 -ખાંધવો = કલ્પના કરવી -રાખવો =
 ધ્યાન કે અમરણ રાખવું ખ્યાલમાં હોવું =
 વિચારવું, ધ્યાન પર લેવું] ંટપો પું ખ્યાલ
 ને ંટપો, ગાયનનો એક પ્રકાર -લિયો પું
 ખ્યાલટપા ગાનારો -લી વિં તરંગી (૨)
 ખ્યાલ -લાવણી જોડનાર
 ખિસ્ત પું [ગ્રીક - ચિસ્તોસ] (સ.) જુઓ
 ઈસુ -સ્ત્રી વિં ઈસુ સબ ધી, ઈસુના ધર્મનું
 (૨) પું એ ધર્મ માનનારો માણસ
 ખ્યાખ પું, નં [ખા] ખાખ, સ્વપ્ન -ખી વિં
 સ્વપ્નનું, તે સબ ધી (૨) સ્વપ્ન રચ્યા કરનાર,
 સ્વપ્નશીલ, તરંગી

૩૧

ગ પુ. [સ] કંઠસ્થાની ગ્રીને વ્યનન(૨)ગંવા
સ્વગ્ની સજા ઠકાર પુ. ગ અક્ષર અથવા
ઉચ્ચાર. ઠકારાંત વિ. [સં] છેડે ગકારવાળુ.
૦૨૩ નં + ૦૨૦૧ પુ. ગકાર

-ગ [સ] [મમાસને અતે] 'જતુ' ચાલતુ' એવા
અર્થમા ઉદા. ખગ, ઉગ

ગ ૭ દશાશ્રમા 'ગુરુ' અક્ષરનુ દ્વંકુ ૩૫

ગર્થ 'જતુ'નુ ભૂતજાણતુ સ્ત્રી ૦૩૫(૨) (ભૂંકું) વિ.
ગયેલી, વીતેલી [-તે ગર્થ = ભણે સકાને
માટે ચાલી ગર્થ, ફરી આવી ન નહિ] ઠકાલ
સ્ત્રી. આનની પહેલાંના દિવસ (૨) અ.
બુઝો 'ગર્થ કાલે' ઠકાલે અ. આનની પૂર્વેના
દિવસે; કાલે (૨) [લા.] હમણા ન ૦૩૫ ગરી
સ્ત્રી. બની ગયેલી - ભૂતજાણની હકીકત

ગ(૦૬)ગહરું અ. ૦૬ [સર] કે ગહરહ, વ. ૦
ગહગહ અવાજ કરવો, ગાજતુ

ગ(૦૬)ગહાટ પુ. ગહગહ એવા અવાજ (૨)
અ. સપાટાખ વ, વગર હરકતે - વહું સંકિં
ગહગડે એમ કરતુ (૨) ઝપાટાખ વ - અટક્યા
વગર કામ ચલાવતુ (જેમ કે વાચનનુ)

ગ(૦૬)ગણતું અ. ૦૬ [રવં] ગણગણ એવા
અવાજ કરવો (૨) નાકમા બોલતુ (૩) [લા.]
પોતાની નામરજી અસ્પષ્ટ રીતે બતાવવી (૪)
સંકિં મનમા બધરું ગણાના કહેતુ

ગ(૦૬)ગણાટ પુ. ગણગણતુ તે

ગગન નં [સ] આકાશ, આલણ [ગગનનાં
કુંચુમ વીણવાં, ગગનનાં પક્ષી ઝાલવાં,
ગગનનાં ફૂલ વીણવાં = અસભવિત કામ
કરતુ, કે તેમ કરવાનો પ્રયત્ન કરવો ગગનમાં
ઊડતુ = અલોપ થઈ જતુ (૨) નિર્યંક જતુ
(૩) ફૂલાતુ ગગનમાં ગાજતુ = ઘણે ઊંચે
ગર્જના થતી (૨) મોટાઈમા રહેતુ ગગનમાં
ચડાવતું = વખાણ કરી ઊંચે ચડાવતુ ગગને
ચડતું = ફૂલાતુ, તોર કરવો (૨) પોતાની
કિ મન વણી વધારી મૂંઝવી - સાથે વાતો
કરવી = બહાઈઓ મારવી (૨) આકાશને અડે

તેટલું - વાણું ઊંચું હોતુ.] ગગામી વિ. ગગનમા
જનારું ગગાંઠિયા પુ. ૦૫૦૦૦ એક મીઠાંડ,
ઘઉંના લોટના ચાસણી પાયેલા ગાઠિયા ંચર
વિ. ગગનમા ફગનારું (૨) નં ૫ ખી, દેવ, ભૂત-
પિશાચ, નક્ષત્ર, ગ્રહ વગેરે ંચું બિત, ંચું ખી
વિ. આકાશને ચુ બતુ, બહુ ઊંચું ૦૫૮ પુ.
ગગનરૂપી પર, આગાને વિસ્તાર બેઠેલી વિ.
ગગનને ભેદે એતુ મોટું (અવાજ કે નાદ)
બિહાર પુ. આકાશમા વિહાર (૨) [લા.]
બહુ ઊંચા ઊંચા ખ્યાલો ંવા તે બિહારી
વિ. ગગનવિહાર કરનારું ંરૂપશી વિ.
આકાશને અડે એતુ, બહુ ન ઊંચું

ગગરી સ્ત્રી. [મ ગર્ગરી, પ્રા ગર્ગરી] નાનો ગગરો
ગગરું વિ. [બુઝો કંકરું] ભભર, દાણાદા
ગગરો પુ. [બુઝો ગગરી] વાતુનો વડો
[-કેરવવો = લીખ માગવી (૨) ઉપર થી
પીરસાય એવો વરો કવો]

ગ(૦૬)ગળતું અ. ૦૬ [ગળતુ] ? સ ગદગદ,
પ્રા ગગર ? દીલા થઈ જતુ (આન્ધી, વમકીથી
કે એવી કોઈ લાગણીથી) (૨) રીકા પડી જતુ
ગ(૦૬)ગળું વિ. [બુઝો ગળગળ] દીલુ. દીન
(૨) પાકવા ઉપર આવેલુ. [-થઈ જતું =
ગદગદ કે રુડ રુડ થઈ જતું]

ગગા સ્ત્રી. (બાળલાવા) બાળકતુ ઝબલુ
ગગો પુ. ૦૬૦૬૦, દીકરો - ગી સ્ત્રી ૦૬૦૬૦, દીકરી
ગગુ, - ગગો બુઝો 'ગ'મા
ગચ અ. [રવં ? સરંઈ] ગચ [-દઈને =
ગચ, ફચ અવાજની સાથે, ઝટ (અદર ધૂમ્મી
કે પેસી જતુ)] [થતુ]

ગચ કિંવિ. પસદ, માકક [-આવતુ = માકક
ગચ સ્ત્રી. [ફા] ચૂનો, કેલ [તે
ગચ કિંવિ. નં [રવં] (ફૂપતા) તગડિયા મારવા
ગચકું, ગચકિયું નં [રવં] ગચકિયું (૨)
ગચરક [કસાઈ ગયેલું]

ગચન વિ. [ગચ ઉપરથી] મરત (૨) ભરાઈ -
ગચરકું નં, -કો પુ. [બુઝો ગચ] ખારો

ઉપરી પડતો મુક્તીના માર(ર)[ગપ ઉપરથી]
 ગપની પરપરા [ગપી
 ગપાટો પુઠ ગપ -ટી વિઠ ગપાટા હાકનાર,
 ગપાણું અઠકિં [સ ગુર્] ચુપચાપ કે જાનામાના
 થૂસવુ -વણું સઠકિં પ્રેરક [ગપ
 ગપાટક નઠ [ગપ+સ અટક] ખોટા તડાકા,
 ગપોડશ ખ પુઠ ગપીદાસ
 ગપોડું નઠ, -ડો પુઠ [‘ગપ’ ઉપરથી] ગપુ
 ગપોલિયું નઠ [સ ગુર્ ઉપરથી] કશામાથી
 છટકી જઈને ભરાઈ ખેસવુ તે (ખાસ કરીને
 નિશાળમાથી) (ર) વ્યલિયર -કરણું =
 (નિશાળમાથી) છટકી જઈ કયાક લપાઈ રહેવુ
 કે સેગી જવુ
 ગપેયું નઠ ભુઓ ગપ -પી વિઠ ગપા મારે
 એવુ -પીદાસ પુઠ ગપ મારવાની આદત-
 વાળો માણસ
 ગદલત સ્ત્રીં [જ] ખેદરકારી, અજ્ઞાવધતા (ર)
 ભૂલ [ગદલતમાં રહેણું = ખેદરકાર રહેવુ,
 અજ્ઞાપમા ભૂલ થવી -ભૂલ ખાવી]
 ગદલતિયું, -તી વિઠ ગદલત કરનાર
 ગદલું વિઠ [ભુઓ ગભર] મુંદર અને હૃષ્ણુષ
 ગદા સ્ત્રીં + ગુદા
 ગદર વિઠ [જ] દયાળુ
 ગદર પુઠ [રવઠ] ઉતાવળમા -ગપ હઈને ભરેશે
 મોટો કોળિયો -ખૂંડો
 ગખ અઠ [ભુઓ ગપ અઠ] ઝટ, ચટ ઠકાવણું
 સઠકિં ભુઓ ગપકાવણુ ઠગખ અઠ ટપોટપ
 (ર) સ્ત્રીં ખીભની વાતચીતમા વચ્ચે ખોલવુ તે
 ગખડગંદ(-હું) વિઠ [ગરખડિયુ + ગાડું]
 દાધાગું; મૂખ [અવ્યવસ્થિત
 ગખડગંદુ વિઠ [ગરખડિયુ + ગદ] ગદ અને
 ગખડણું અઠકિં [ભુઓ ગઠખડણું] તળે ઉપર
 થતા સરવુ(ર) આળોટવુ(૩)[લા](વગર વાધે કે
 વિધે) ચાલી કે નહી જવુ, આગળ વધવુ
 ગખડી(-રડી) સ્ત્રીં [‘ગખડુ’ ઉપરથી] એકદમ
 દોડી જવુ તે [-મારવી]
 ગખ(-ભા)ર વિઠ [સગં હિં. મ ગવલ; ફા
 લૂલ પરથી ?] ભુઓ ગભર
 ગખાગખ અઠ [રવઠ] ગખગખ, ટપોટપ(ર) સ્ત્રીં

ઘોળાઘોળ -ખી સ્ત્રીં મુક્કામુક્કી(ર) ખોલાખોલી
 ગખાર સ્ત્રીં [સ ગહર, પ્રા ગમ્મર ?] ખાડો
 (ર) -ખખોલ
 ગખારો પુઠ [જ. ગુવારહ] નાવુ ખલૂ (ર)
 હવઈ, હવામા ઊંચે જઈ દૂરે એવુ એક
 ભતવુ દાડખાણું
 ગખી સ્ત્રીં [સ ગર્મ, પ્રા ગમ્મ ?] લખોટી કે
 મોઈદાની રમતમા ઝરાતો નાનો ખાડો
 ગખો(-ખખો) પુઠ [જ ગવી = મૂરખ ?] મૂરખો,
 રાતો
 ગખોગખ અઠ [રવઠ] ગખગખ, ઉપરાઉપરી
 ગખોળો પુઠ ભુઓ ગપગોળો (ર) ભવાડો
 ગખખર વિઠ [સરઠ હિ મ] સગીન(ર) પૈસાદાર
 (૩) જખર
 ગખખર પુઠ [સ ગહર, પ્રા ગમ્મર = ગહન
 વિષમ જગા] (સ) અખાજ પાસેનો એક
 (ચડવામા કંઠણ) હુગરો
 ગખખો પુઠ મોટી ગખી (ર) [?] શેરડીની ગાહ
 (૩) [રવઠ] ધખો (૪) ભુઓ ગખો
 ગભરાટ પુઠ [‘ગભરાણું’ ઉપરથી] ગભરામણ
 ઠણું અઠકિં + ગભગણુ -ટિયુ વિઠ ગભરાટ-
 વાળુ, ગભરાટના સ્વભાવનુ -મણુ સ્ત્રીં
 અકળામણ, મૂઝવણ (ર) ભય [-થંવી]
 -ણું અઠકિં [હિં ઘવાના, મ ઘાવરણે]
 ગૂચાણુ, મૂઝાણુ, કંટાણુ (ર) ખીણ
 ગભર વિઠ [ભુઓ ગમ્મર] ગાલલા જેવુ, ગોર
 અને માસલ (ર) નિર્દોષ, ભોળુ
 ગભરિન પુઠ, સ્ત્રીં [સ] કિરણ
 ગભા પુઠ અઠવઠ [સ ગર્મ, પ્રા ગમ્મ] ગખકા
 ગભા(-મા)ણુ સ્ત્રીં [સ ગવાદની] ઢોરના
 નીરણુ માટે, ચાડુ લ કડુ રાખી કરેલી જગા
 ગભાણુ નઠ [સ ગવાદની] ગામના પાદર પરની
 ગોચર જમીન, ચરો
 ગભાર(-રો) પુઠ [સ ગર્માગાર] મદિરની
 અદરનો ભાગ [ગભાર ઠી સ્ત્રીં
 ગભાર વિઠ [સ] ઊડુ (ર) ધાડુ (૩) ભુઓ
 ગમ સ્ત્રીં [સ ગમ્ ઉપરથી] ખાણુ (ર) મનનુ
 વલાણુ (૩) ગનિ પ્રવેશ(૪) સૂઝ [-પડવી =
 સૂઝ -સમજ પડવી -હોવી = સૂઝ -સમજ

હોવી] (૫) પું બ્રુઓ ગમા (-ભાગવા)
ગમ સ્ત્રીં [ઝ] શોક, ક્રુખ (૨) ગમખારી
[-ખાવી = ખામોશી રાખવી, એકદમ ઊછળી
ન જતા રોકાવું - મનને રોકવું] ંખાર વિં
[ફા] ગમ ખાય એવું, ખામોશ સહનશીલ.
'ખારી સ્ત્રીં ખામોશી, ગમ ખાઈ જવી
તે ંગીન વિં ખિલ, ઉદાસ ંગીની સ્ત્રીં
[ફા.] ગમગીનપણું. ંચુસાર વિં [ફા.]
ક્રુખ દૂર કરનાર, દિલાસો આપનાર (૨)
પું મિત્ર

ગમક પું [સ] સ્વગ્ને ક પાવીને ગાવું તે (સગીત)

(૨) એક છંદ [ગતાગમ

ગમગત સ્ત્રીં [ગમ + ગત (ગતિ)] બ્રુઓ

ગમચાં નંખંબં [૨વં] ખોલતા ખોલતા અચ-

કાવું તે (લાગણી વિચાર કે નામરજીથી)

[-ખાવાં = ખોલતા અચકાયા કરવું]

ગમત સ્ત્રીં ['ગમવું' ઉપરથી] વિનોદ, મન,

આનંદ. -તી વિં વિનોદી (૨) આનંદી

ગમન નં [સ] જવું - ચાલવું તે (૨) ચાલ,

ગતિ (૩) સ્ત્રીસગ. ંશીલ વિં 'કાઇનેટિક' -

ગતિવાળું (ગ)

ગમવું અંકિં [સં. ગમ્, મ ગમળે] મનને સાર

લાગવું; ગોઠવું (૨) પસંદ પડવું [ગમવું

ઘડાવવું = ગમવું (જેમકે ઘરેણું) કરવું - કરાવવું

(૨) [કટાક્ષમા] ગમાડ્યા સિવાય છૂટકાનહોવો]

ગમા પુંખંબં શક્તિ (૨) શરીરના સાધા,

[-ભાંગવા = પગ ભાગવા, ચાલવાની શક્તિ

જતી ગ્રહેવી]

ગમાણ સ્ત્રીં [સ ગવાદનિકા] બ્રુઓ ગલાણ

સ્ત્રીં. -ણિયું નં આહું લાકડું

ગમાનક નં [બ્રુઓ ગવાનિક] ગોઆસ

ગમાર વિં [દે] અણસમજી, મૂખ (૨) રોચું,

ગામડિયું

ગમાવવું સંકિં [સ નિર્ગમ્ય] ગાળી નાખવું,

ખર્ચી નાખવું (૨) શુભાવવું, ખોવું

ગમી સ્ત્રીં [ઝ ગમ ઉપરથી] દિલગીરી (૨)

અં [સં. ગમ્ ઉપરથી] (સુ) તરક, લાણી

ગમે તે સં (૨) વિં કાઈ કે કશું પણ (૩)

રહિ કે ઇચ્છા મુજબનું

ગમે તેમ અં રહિ મુજબ, ઇચ્છા પ્રમાણે (૨)

કાઈખ ધનકે મર્યાદા વગર; નિરકુશ, ઉચ્છૂખલ

રીતે (૩) અવ્યવસ્થિત રીતે [-કરીને = કાઈ

પણ ઉપાયે કે રીતે]

ગમો પું ['ગમવું' ઉપરથી] ગમવું તે, રહિ

ગમ્મત સ્ત્રીં બ્રુઓ ગમન, ગમત

ગમ્ય વિં [સં] જવાય - પહોચાય એવું કે જવા

ધારેલું તેવું (૨) સમભય એવું (૩) ઔષધિ

ઇત્યાદિથી મટાડી શકાય તેવું, સાધ્ય (૪)

સ્ત્રીસગ - ગમનને યોગ્ય ંમાન વિં

જણાવું, સમભવ

ગયવર પું [પ્રા; સ ગજવર] + મોટો હાથી

ગયંદ પું [પ્રા, સ ગજેન્દ્ર] + હાથી

ગયાવ (-વા) ણ પું [હિં ગયાવાલ] ગયાનો પડો

ગયું [સં ગત, પ્રા ગય કે ગય = મૃત] 'જવું'નું

ભૂતકાળનું રૂપ (૨) વિં ગયેલું, વીતેલું, ભૂત-

કાળનું (૨) મરી ગયેલું (જેમ કે ગયું તે

ગયું, ના ગયું થનાર છે?) -યેલું' વિં

'જવું'નું ભૂં કું

ગર પું [સ ગર્મ] ફળની કે ઝાડના થડની

અદરને ગર્ભ (૨) [લા] મનનો ભેદ, મમ

ગર પું [સ] ઝેરી અધાર, ગલ

-ગર [ફા] 'કરનાર' એવો અર્થ સૂચવતો પ્રત્યય

ઉદાં 'સોદાગર', 'કારીગર' -રી સ્ત્રીં

ગર પું બ્રુઓ ગીર ઉદાં કેશવગર

ગરક વિં [ઝ] ડૂબેલું (૨) મગ્ન, લીન ંખારી

સ્ત્રીં છટકવાની ખારી ંકું, અંકિં કળી -

ખૂપી જવું (૨) ડૂબી જવું (૩) મગ્ન - લીન થઈ

જવું. -કાવ વિં ગરક, મશગૂલ

ગરગટ પું ગદો - ઠીંગણો આદમી

ગરગટિયું વિં ભૂત ને જીર્ણ

ગરગડવું અંકિં ['ગડગડ' ઉપરથી] ગડગડ

અવાજ થવો (૨) ગળડવું [રખસત

ગરગડિયું નં [૨વં] ખગખડિયું, પાણીયું,

ગરગડી સ્ત્રીં ['ગડગડ' ઉપરથી] દરે તેવું નાનું

પૈડું (૨) દારાની ગગડી, 'રીલ'

ગરગર અં [૨વં] ઝપાટાખંધ, એક પછી એક

ગરે એવી રીતે

ગરજ સ્ત્રીં [ઝ] ખપ, જરૂર (૨) સ્વાર્થ. [-પડવી

=જર જણાવી, ખપ હોવો -સરવી=સ્વાર્થ
પૂરો થવો] ંમતલખી વિં સ્વાર્થી ંવંત,
ંવાન, -ભઉ, -જિયું, -છ, -છલું, -જી
વિં ગરજવાળું. ંસવાદી વિં ગરજમતલખી

ગરજણુ સ્ત્રીં [સ ગર્જન] એક પખી
ગરજનતેલ નં ગર્જન ઝાડમાથી મળતુ તેલ
ગરજવું અંકિં [સં. ગર્જ] ગર્જના કરવી,
ગાજુ (૨) મોટેથી ખરાડવું, તડકવું
ગરજ-સવાદી, ગરજઉ, ગરજિયું, ગરજ
(ંલું), ગરજુ વિં જુઓ 'ગરજ'મા
ગરજે પું કણગો, અડર(૨)કાટો, ઊભો ખીલો
(૩) ખૂપરો (૪) એક અણિયાળું હથિયાર
ગરડગપ(-દ) અં [રવં] ગડડગદ, ઝટ
દઈને, અચાનક

ગરડવું સં કિં [જુઓ ઘસડવું, સ ઘર્ષ]
(અક્ષર) ઘૂટવા (૨) અંકિં ['ઘર' ઉપરથી
રવં] ગળામા ખોલવું (૩) અવાજ ખેચવો
ગરડો પું [જુઓ ગરડવું] ઘૂટવાના અક્ષરોનો
કાગળ, ખરડો

ગરણુ નં એક ઝાડ
ગરણી સ્ત્રીં [સં. ગિરિકર્ણિકા] એક ઔષધિ
ગરણી સ્ત્રીં [સ ગુર ઉપરથી] સ્ત્રી-ગુર, (૨)
ગરણીછ. ંજી સ્ત્રીં [જી માનાથે] જૈન સાધ્વી
ગરણું નં એક જાતની ધાર્મિક ક્રિયા
ગરથ પું [સ ગ્રથ=ધન ?] નાણુ, પૈસો [-વેચી
ઘેલા થયું=ગાઠતુ ખોઈને ગાંડા બનવું. પૂરી
મૂર્ખાઈ કરવી]

ગરદ સ્ત્રીં [ફા. ગર્દ] ધૂળ, (૨) વિં લિઠાયેલું;
સાકડમા આવેલું; દટાયેલું

ગરદન સ્ત્રીં [ફા. ગરદ, ગળથી, ખોથી [-કાંટા
ઉપર ન હોવી=ઉદ્ધતાઈ ને મગફરીનો
પાર ન હોવો -નમવી=નીચાભેણુ થવું,
આખડ જવી (૨) નુકસાન થવું (૩) મરણવેળા
ડોક લયી જવી -નાખી દેવી=મરણવેળાએ
ડોક લયી જવી-ડોક લૂલું પડી જવું
-મારવી(-વું)=ડોક પી જીવું કરી નાખવું
(૨) પાપમાલ કરવું]

ગરદા સ્ત્રીં [ફા. ગર્દ] ધૂળ

ગરદી સ્ત્રીં ગિરદી, બીડ

ગરદો પું [ફા. ગર્દ] તમાકુના પાદડાનો ભૂદો, જરદો
ગરનાળ સ્ત્રીં [પો ગાર્નેલ, હિ. મ. ગરનાલ]
છરાના ગોળા લરવાની, ખાડણી જેવી તોપ
ગરનાળું નં [ગર(ગળવું)+નાળું] પાણી આવવા
જવા માટે ખાધેલો સાકડો માર્ગ, નાળું
ગરખડ, ંગોટો, ંલું, ંસડ(-ર)ખડ, -ડાટ,
-હિયું જુઓ 'ગડખડ'મા

ગરખી સ્ત્રીં સ્ત્રીઓના ગંગામા ગાવાની એક જાતની
કવિતા ંભટ પું ગરખીઓ ગાનારો, બૈરાનો
રાગ તાણનારો ગ્રાહણ (૨) [લા.] વિં રાડવું
ગરખો પું નોરતામા અથવા માતા વાવે છે તે
પ્રસંગની જાણવાળી માટલી જેમા આલુ ઘીનો
દીવો રખાય છે તે (૨) દીવા કે માડવીની
આસપાસ ફરતા ફરતા તાળીઓ પાડીને ગાવું
તે (૩) મોટી ગરખી, રાસડો [ગરખા ગાવા
= રાસડા ગાવા (૨) ગરખે રમવું (૩) નામદંતુ
કામ કરવું ગરખે રમવું=ગરખો ગાતા,
નૃત્ય કરતા ગોળ ફરવું ગરખો કોરાવવો
=માતાનો માનેલો ગરખો મહાવો -ખૂ દવો,
-રમવો=જુઓ ગરખે રમવું]

ગરભ પું [સ ગરમ, ગર્મ] જુઓ 'ગર્ભ'માં,
ંછાંટ સ્ત્રીં છરા લરેલો દારૂનો ગોળો (૨)
ગરનાળ ંસુતરાઉ, ંસૂતર વિં તાણામા
રેશમ અને વાણામા સૂતરના વણાટવાળું
ગરભાણું અંકિં [સ. ગર્મ] ગર્ભાણું, ગરભ રહેવો
(૨) ખગડવું ખેરવાદ થવું [ડોડો
ગરભોળું નં [સ ગર્મ પરથી] મકાઈનો દૂધિયો
ગરમ વિં [ફા. ગર્મ] ઊતુ (૨) શરીરમા ઉજ્જ્વલતા
પેદા કરે-વધારે તેવું (૩) [લા.] જ્વેસમા
કે કોથમા આવેલું [-આગ, લાય=ઘણું જ
ગરમ (૨) ખહુ જ તીખું -કપડાં=ઊનનાં
કપડા. -કરવું=ફટકાવું (જેલણાયા) -પડવું
=ગરમીની અસર થવી, શરીરમા ગરમી
દાખવવી (ઉઠાં દવા ગરમ પડી)] ંમમાલો
પું તજ, લવિગ ઇત્યાદિ ગરમ તેજનાનો
ભૂકો [સેવાચાકરી

ગરમકર સ્ત્રીં [ગર (ગડ) + મહારવું] ખરદાસ;
ગરમર સ્ત્રીં, નં [સર મ] એક વનસ્પતિ
(તેના મૂળતુ અથાણુ થાય છે)

ગરમાગરમ વિં [ભુઓ ગરમ] ગરમ ગરમ,
 ઊતુ ઊતુ. -મી સ્ત્રીં ગરમાગરમ હોતુ તે
 ગરમાડો(-વો) પું ગરમી, ઉષ્ણતા, તપારો
 ગરમાળો પું [સ કૃતમાલક] એક ભતનો
 છોડ -ખાનો ગોળ પું તેની સી ગમાથી
 નીકળતો ગોળ જેવો રેચક પદાર્થ

ગરમી સ્ત્રીં [ફા] ઉષ્ણતા, તાપ (ર) ગરમી-
 ચાદી કે પગમિયાનો રોગ [-આવવી =
 ઉષ્ણતા કે ભગૃતિ આવવી -ચવી = તાપ
 થવો (ર) તાપ લાગવો -નીકળવી, -કૂટી
 નીકળવી = સરીરે તાપોડિયા નીકળવા]

ગરમી સ્ત્રીં માપસર આક પાડવા માટેનું
 સુતાનું એક ઓળંગ (-મારવી, લગાવવી)
 ગરમું નં તપેલી જેવો પડધી વિનાનો મોટો
 વાડકો [એક વનસ્પતિ

ગરમેલ સ્ત્રીં [ભુઓ ગરમ, મ ગરમલ]

ગરવ પું [સ ગર્વ] ગર્વ, અહંકાર

ગરલ નં [મ] વિષ, ઝેર

ગરલું વિં [સ ગુરુક, પ્રા. ગરજ] મોટું, મહાન;
 ગૌરવવાળું (ર) અં કિં [સ ગલ્] ખરડું,
 પડવુ (૩) [ભુઓ ગડવુ] વીરે ગહીને
 અદર પેસેવુ

ગરાડ વિં [સ ગુરુ ઉપરથી] મોટું (ર) પું
 [ભુઓ ગરાડો] ખાડો

ગરાડી વિં [ઈં ગરાઢી (ધરેડી, ગરગડીનો
 ખાડાવાળો ભાગ જેના ઉપર દોરડું રહે છે) =
 ધરેડમા પડી ગયેલો ?] બધાણી, ભાગ,
 અરીણ કે ગાને વગેરેના વ્યસની

ગરા(-રે)ડો પું [સરં મ ગરાઢા = ચીતો]

ધમારતનો પાયો નાખવા માટે ખોદેલો ખાડો

ગરાશિ(-સ)યો પું [‘ગરાસ’ ઉપરથી] ગરાસ
 ખાનારો (ર) ગરાસ ખાનારો રજપૂત, ગજવંશી
 લાયાત (૩) કોઈ પણ રજપૂત - એક ભત -
 -ચણુ (ણ) સ્ત્રીં ગરાગિયાની સ્ત્રી

ગરામ પું [સ ગ્રામ] ગામનું વૃક્ષણ કરવાના
 બદલામા કાઢી આપેલી જમીન અથવા ઊચક
 ગકમ (ર) ગુજગન માટે આપેલી જમીન
 (રાજવંશીઓને) [-જવો = [લા]] મોટું
 નુકસાન થવું -અં વાવવો, -અ ધાવી દેવો =

મોટોલાલ ખટાવવો કે કરી આપવો] બણુ(ણ),
 બણી સ્ત્રીં ગરાગિયાની સ્ત્રી (ર) ગરાગિયા
 ભતિની સ્ત્રી. ૦૬૧૨ વિં ગરાસ ધરાવનાર.
 ૦૬૧૨ી સ્ત્રીં ગરાસદારપણુ -સિયણુ
 -સિયો સ્ત્રીં ભુઓ ‘ગરાગિયો’મા

ગરિમા સ્ત્રીં [સ] મોટાઈ, પ્રૌઢતા (ર) ધચ્છા
 પ્રમાણે ભારે થઈ જવાની યોગની એક સિદ્ધિ

ગરિયો પું [‘ગરવ’ ઉપરથી] લમરડો (કા)

ગરિય વિં [સ] ભારેમા ભારે (ર) સૌથી વધુ
 અગત્યનું [છાણેનો ગોળો

ગરીડું નં [‘ગરવ’ (ખરેલું - છાણુ) ઉપરથી ?]

ગરીય વિં [અ] નિર્ધન, ક ગાલ (ર) બાપડું,

કુખી (૩) [લા] નમ્ર, સાલસ-સાક ગંગ-

(-ચ)રણું નં [અ ગરવા -ગરીયનું બંવન]

ગરીય અને ક ગાલ માણસ ૦૦(-નિ)વાન

વિં [નવાલ (ફા)] ગરીય પં રહેમ ગાયે-

ગરીયનું પોપણ કરે એવું ૦૫૨૫૨ વિં

[+ ફા પરવર] ગરીયને પાળનાર -ખાઈ,

-ખી [ફા] સ્ત્રીં નિર્ધનતા, ક ગાલિયત (ર)

નમ્રતા, સાલસાઈ

ગરીયસી વિં સ્ત્રીં [સ] ગૌવંશાળી, મહાન

ગરડ પું, નં [સ] એક પક્ષી (ર) [સ]

કથ્યપનો વિનતાથી થયેલો પુત્ર, વિંણુનું વાહન.

ગગામી પું (સ) વિંણુ ૦૬૧૪ પું

(સ) ધન પર ગરડના ચિહ્નવાળા વિંણુ

૦૦ચૂહ પું એક ભતનો ચૂહ (ચુહનો)

-હાડક વિં [+આરુઢ] ગરડ પર ખેંદેલું

-હાસન નં [+આસન] ગરડના જેવું એક

ઘોગિડ આસન -હાસન નં [+અલ્] ગરડનું

(એક દિવ્ય) અશ્વ

ગરડપાણુ નં [મ] એક ભતનું લીલમ

ગર(-રે)ડો પું [સ ગુરુ પરથી] ભુઓ ગંગેડો

-ગરું [સં વર? ફા ગર?] વિંબનાવતો પ્રત્યય.

ઉદા કામગરું, કધાગરું [સ્ત્રીં મગરૂરી

ગરૂર વિં [અ ગુરૂર = અભિમાન] મગરૂર -રી

ગરૂં વિં + ગરૂ

ગરેડી સ્ત્રીં [રવલ] ગરગડી [પડેલો ખાડો

ગરે પું [ભુઓ ગરગડ] ચોમાસના પાણીથી

ગરેડો પું [ભુઓ ગરડો] ઢેડનો ગો

ગરોદર વિન્ સ્ત્રીન્ [સ. ગર્મ + ડર] સગર્ભા;
 ગર્ભિણી [ઝેરી જનાવર
 ગરોળી (રો?) સ્ત્રીન્ [દિ ઘરોલી] ઘરોળી, એક
 ગર્ગ, -ગર્ગ્યાય પુન્ [સં] (સં) એક પ્રાચીન
 નવિ (ર) યાદવોના પુરોહિત
 ગર્જન નન્, -ના સ્ત્રીન્ [સ] ગર્જનુ તે (ર) એથી
 થતો અવાજ [ગરજન-તેલ
 ગર્જન નન્ [સરન્ હિં] એક ઝાડ. ઓતેલ નન્ બુઓ
 ગર્જનું અન્ કિન્ બુઓ ગરજવુ. -ન્ત વિન્
 ગર્જનુ (પ)
 ગર્હર પુન્ [હં] લોખંડનો પાટડો (નાનો કે મોટો)
 ગર્ત પુન્, નન્ [સં] ખાડો, ખાણ
 ગર્થ પુન્ [સ ગ્રથ?] + ગરથ
 ગર્દ સ્ત્રીન્ [ફા] ધૂળ, ~
 ગર્દભ પુન્ [સ] ગવેડો -બી સ્ત્રીન્ ગધેડી
 ગર્ધ્ય પુન્ બુઓ ગર્દભ
 ગર્ભ પુન્ [સ] માતા પેટમાં રહેલુ જનનુ રૂપ
 (ર) ગર, અ દરનો માવો (૩) કોઈપણ વસ્તુનો
 અ દરનો લાગ (૪) નાટકની એક સવિ
 [-પડવો = ગર્ભપાત થવો, કસુવાવડ થવી
 -પાડવો = ગર્ભપાત કરાવવો -મૂકવો,
 -મેલવો = ગર્ભધાન કરવું -રહેવો =
 સગર્ભા થવું. -હોવો = સગર્ભા હોવું] ઠંડાલ
 (-ળ) પુન્ ગર્ભ ધારણ કરવાનો સમય (ર)
 ગર્ભ રહે ત્યારથી જન્મ થાય ત્યા સુધીનો
 સમય (૩) નાટકની પાંચ સધિમાંની મધ્યતે,
 જ્યારે કથાની ફલપ્રાપ્તિનો નિશ્ચય નથી થતો -
 ગર્ભમા હોય છે ઠંડાશ (-પ) પુન્ ગર્ભાશય
 ઠંડુ નન્ મકાનની અ દરનો લાગ (ર) ગભાર
 ઠંધાતી વિન્ ગર્ભનો વાત કરનાર, ગભ પાતી
 ઠંચેર પુન્ ગર્ભ માધી - જન્મથી ચેર ઠંજલ
 (-ળ) નન્ ગર્ભ અને ચેર વચ્ચેનું પાણી
 ઠંજેગી પુન્ (સ) શુક્રદેવ ઠંદાર નન્
 મ દિરનો છેક અ દરનો લાગ, ગભાર ઠંધારણુ
 નન્ ગર્ભ ધારણ કવો - રહેવો તે ઠંનાડી
 સ્ત્રીન્ ગર્ભાશયની એક નાડી, જેનાથી ગર્ભ
 ધારણ થાય છે ઠંધાત વિન્ ગર્ભનું પાડવું -
 પડવું તે ઠંપાતી વિન્ ગર્ભપાત કરનાર
 ઠમ દિર નન્ ગભાર ઠંધાતના સ્ત્રીન્ જવને

ગર્ભદશામા પડતુ દુ ખ. ઠવચન નન્ ગર્ભ-
 યાતનામાથી છૂટવા માટે જવે ઈશ્વરને આપેલુ
 વચન (હું તારી ભક્તિ કરીશ ઇ) ઠવ (-વ) તી
 વિન્ સ્ત્રીન્ સગર્ભા (ર) સ્ત્રીન્ ગર્ભિણી ઠવામ
 પુન્ ગર્ભનો ઉદરમા વાસ ઠવિધા સ્ત્રીન્ ગર્ભ
 અ જેની વિદ્યા, 'એમ્મિયોલોહ' ઠશ્રીમત્તા
 સ્ત્રીન્ ગર્ભશ્રીમ તાઈ ઠશ્રીમંત વિન્ ગર્ભથી
 -જન્મથી પૈસાદગ; શ્રીમ તને ઘેર જન્મેલુ
 ઠશ્રીમંતાઈ સ્ત્રીન્ ગર્ભશ્રીમત હોવું તે
 ઠસ્થાન નન્ ગર્ભાશય ઠન્નાવ પુન્ ગર્ભનું
 સ્ત્રવી - ગળી જવું તે, ગર્ભ પાત
 ગર્ભાગાર પુન્, નન્ [સ.] ગર્ભાશય (ર) અ દરનો
 ખાનગી - સૂવાનો ચેરડો (૩) મ દિરનો ગભાર
 - અ દરનો મૂર્તિવાળો લાગ
 ગર્ભાત્મા પુન્ [સ.] ગર્ભ માનો જવ
 ગર્ભાધાન નન્ [સ.] ગર્ભ મૂકવો તે (ર) ગર્ભધારણ
 કરવું તે (૩) એ નામનો એક સસ્કાર. ઠનિરોધ
 પુન્ ગર્ભાધાન થતુ અટકાવવું તે, 'કેન્દ્રાસેપાન'
 ગર્ભાશય નન્ [સ] સ્ત્રીશરીરમા ગર્ભ રહેવાની
 જગા - તે અવયવ ઠઅધુદ નન્ ગર્ભાશયની
 અ દર થતુ ગૂમડુ - ચાદુ. ઠઅંચિ સ્ત્રીન્
 ગર્ભાશયમા થતી ગાઠ ઠઅંશ પુન્ ગર્ભાશયનું
 પડી જવું - ઊધુ થઈ જવું તે ઠવકતા સ્ત્રીન્
 ગર્ભાશયનું વોકા વળી જવું તે - એક રોગ
 ઠવિવર્તન નન્ ગર્ભાશયને દેરવી નાખવું તે
 ગર્ભાંતુ અન્કિન્ બુઓ ગરલાંતું
 ગર્ભિણી સ્ત્રીન્ [સ.] સગર્ભા સ્ત્રી
 ગર્ભિત વિન્ [સં] જેના ગર્ભમા - ઊડાણમા કઈ
 ખીજ વસ્તુ, અર્થ કે લાવ રહેલો હોય તેવું, ધૂંધું
 ગર્વ પુન્ [સ] અભિમાન, ગુમાન [-આવવો,
 -ચડવો = ગર્વ થવો - ઊતરવો, ગળવો =
 ગર્વ દૂર થવો, અભિમાન ટળવું] -વિંત (-ધ),
 -વીં, -વીંલુ વિન્ ગર્વવાળું, અભિમાની
 ગર્હિણુ નન્, -ણુ સ્ત્રીન્ [સ] નિદા - છૂંચ વિન્
 નિદા, તિરકરણીય [વિન્ નિદા
 ગર્હી સ્ત્રીન્ [સ] નિદા - હિંત વિન્ નિદિત - હર્
 ગદ્ય પુન્ [સ] ગૂ = ગળવું ઉપરથી] માછલા પકડ-
 વાનો આકડો (ર) લાય, લાલચ (૩) [સં ગર્મ] ગુપ્ત
 વાત, પાતમી (૪) ગર, માવો (૫) કૂવામા પડેલી

ચીજ કાઢવા માટેના આકડીઓનો ઝૂમખો;
બિલાડી(૬)[સં ગલ્=ખરવું]ગર,ઝેરી અધાર-
લાળ(૭)અત્તીનો મોગરો(૮)[સરં હિં ગુલ]
પિવાઈ ગયેલી-અળી ગયેલી ચલમમાની ગડાકુ
(૬)[ફા ગુલ] ગુલખાસ [-આપવો = મનની
વાત કહેવી (૨)લાલચ આપવી(કસાવવામાટે)]
ગલકંબલ પુઠં [સ] ગાય-અળદને ગળે લટકતી
ગોઠડી જેવી ચામડી [નં ગલકીનુ ફળ
ગલકી સ્ત્રીં [પ્રા ગલઈ ?] શાકંતો એક વેલો -કું
ગલખોડ પુઠં નિવેડો; ઉકેલ, અત (૨) ગલખોડી
ગલખોડી સ્ત્રીં [ગળે + ખોડુ ?] અછોડેકે ઢોરને
ગાળિયે ઘાલેલો મોઈના આકારનો લાકડાનો
કંકડો

ગલગલામણી સ્ત્રીં એક ખાળરમત (કા)
ગલગલી સ્ત્રીં, -લિયાં નં બં વં, [રવં ?
સરં પ્રા ગુલગુલ] ગલીગલી, ગલીપચી.
[-ચનાં = ગલીપચી થવી (૨) મનમાં
આનંદના તગ્ગ ઊઠવા]

ગલગડુ નં [સં ગલગઢ] ગળાનો એક રોગ
ગલઢું વિં (કા) ઘડુ, વઢ, મોટું
ગલગોટો પુઠં [ગલ(ગુલ) + ગોટો] એક ફૂલનો
છોડ (૨) તેનું ફૂલ

ગલચશ્મ નં [ફા ગુલ + ચશ્મ] એક પક્ષી
ગલ(-ળ)છભી સ્ત્રીં [સ ગોજિહા] એક વેલો
ગલઢેરો પુઠં [‘ગલઢું’ = મોટું, વઢ ઉપરથી]
કાઠી ગરાસિયો (કા) [ચૂક

ગલત વિં [અ] ભૂલભરેલું ભૂઢું -તી સ્ત્રીં ભૂલ,
ગલત ડાં નં ભુઓ ગલગડુ

ગલ(-ળ)તકેઠ, ગલતકુષ [સ] પુઠં લોહી કે
ગ્સ ટપકયા કરે એવો કોઢનો રોગ

ગલ(-ળ)થૂથી સ્ત્રીં [ગલ (સ. ગુલ = ગોળ)
+ થૂથી (યૂયો) = પૂમડું] ભુઓ ગળથૂથી
ગલધાણી સ્ત્રીં [ગલ (સં ગુલ = ગોળ) + ધાણી]
ગોળ અને ધાણીની બનાવેલી એક વાની

ગલપાપકી સ્ત્રીં [સ ગુલ ગલ (ગોળ) + પાપકી]
ભુઓ ગોળપાપકી [વોટવાનો પટો, ગલખ ધ
ગલપટો(-પટો) પુઠં [સ ગલ + પટો] ગળે
ગલખા પુઠં બં વં [ફા ગલવા ? કે ગુલવાગ ?
સરં મ] કટકા, ટેટા

ગલથું નં [ફા, ગુલવાગ ?] ગુલખાન, ખૂમ,
શોરખકાર (૨) ગુલથુ, ગપાટો, ગલખો
ગલખો પુઠં [ભુઓ ગલથુ] ગપાટો, ગપ (૨)
[ફા ગુલવત] એક ફૂલઝાડ
ગલમેંદી સ્ત્રીં [ગુલ (કા) + મેંદી] એક વન-
સ્પતિ, મોટી મેંદી

ગલવિદ્રધિ પુઠં [સં] ગળાનો એક રોગ
ગલચેલ સ્ત્રીં [સરં મ ગુલ્લેલ] ભુઓ ગળો
ગલથુ કી(-કિકા) સ્ત્રીં [સ] છલનો પાછલો
લાગ, ગળાનો કાકડો (૨) કાકડા ફૂલવાનો રોગ
ગલસ્તન પુઠં, નં [સ] (બકરીનો) ગળાનો
આચળ (૨) [લા] નકામી વસ્તુ -તી સ્ત્રીં
ગલસ્તનવાળી બકરી

ગલસ્થલ નં [સ] ગણ (૨) [સ ગલ્લ્થલ]
ભુઓ ગળસ્થળ કૂં ગળયૂથી
ગલ(-ળ)હૂતી સ્ત્રીં [સ ગલ + હુતિ] ભુઓ
ગલિત વિં [સ] પડેલું, ટપટેલું (૨) ગળી ગયેલું
ગલી સ્ત્રીં [સરં દે ગજોલિલ] ભુઓ ગલીપચી
ગલી સ્ત્રીં [હિં] સાકડી વાટ - રોગી ઠકું (-કું) ચી
સ્ત્રીં [+ ફા કૂચહ] ગલીઓમાનો આડો-
અવળો અને સાકડો ભાગ

ગલીગલી સ્ત્રીં [ભુઓ ગલી] ગલીપચી
ગલીચ વિં [અ ગલીચ] ગંઢુ -અતિ ગંઢુ.
-ચી સ્ત્રીં ગલીચપણ, ગંઢવાડ

ગલીચો પુઠં ભુઓ ગાલીચો

ગલીપચી સ્ત્રીં [ભુઓ ગલી] શરીરના અમુક લા-
ગમા સ્પર્શથી થતા સળવળાટની મજેદાર અસર
ગલ્લૂડ ગલ્લૂડ અં [રવં ?] નાણે ગબડતું હોય તેમ
(ચાલતુ-અળદ ઇં નુ) [ઘણુ નાનુ બચ્ચું

ગલ્લૂડિયુ નં [ભુઓ ગલ્લૂડ ગલ્લૂડ] લટોળિયુ,
ગલ્લૂબ દ(-ધ) પુઠં [ફા ગુલ્લૂવંદ] ગલપટો
ગલેગંડ નં [સ] એક પક્ષી

ગલેક પુઠં [અ ગિલાફ] ગાદીતકિયા વગેરેની ખોલ
ગલેકી સ્ત્રીં [ગલેક ઉપરથી] એક ભતનુ ભળિયું
ગલેલી સ્ત્રીં [‘ગર’ કે ‘ગલ’ ઉપરથી] તાડના
ફળની અંદરનો ગર-ગર્લ

ગલોટિયું નં [ભુઓ ગુલાટ] ગોટીમડું
ગલોટું (-કું) નં [‘ગાલ’ ઉપરથી ?] ગાલ
નીચેનો મોની અંદરનો ભાગ

ગલોલ શ્રીં [સરં મ ગલ્(-જો)લ, હિં.
ગુલેલ બુઓ ગલોલો] ગોફળ જેવું ગલોલા
ફેકવાનું એક સાવન (૨) તેના વડે ફેંકતો
ગલોલો -હી શ્રીં નાનો ગલોલો -લો પું
[અ. ગલ્લહ, હિં ગુલેલ] ગલોલ વડે મારવાનો
ગળ કાકગે કે પથરો

ગલ્લ પું [સ] ગાલ ઋચલ(-ળ) નં ગાલ,
ગાલનો ભાગ

ગલ્લોતલ્લો નંબં વં [રવં] ગાગાલ્લો;
બહાના, આનાકાની [-કરવાં = સીચોજવાળ
ન આપવો. છટકવા બહાના બતાવવા;
આનાકાની કંચી]

‘ગલ્લો પું[ગુલક(લુકી)અથવાફા, ગુલ્લહ-
દાન] નાથુ રાખવાનું હામ-ખનનો (૨)
પચૂચળ વકરાનું નાથુ નાખવાનું પાત્ર
ગવડા(-રા)વડું સં કિં [બુઓ ગાલું]
‘ગાલું’નું પ્રેરક

ગવન નં [ક ‘ગાલન’] એક ભતનો સાલ્લો

ગવન ન [સં ગમન] + ગતિ, ચાલ

ગવરાવડું સ કિ. બુઓ ગવડાવડું

ગવરી શ્રીં ગાય (૨) વિં શ્રીં [સ ગૌરી]

ગૌરી, ઘોળી ને સહેજ લાલધાખાવાળી (ગાય)

ગવરીકંદ પું એક વનખતિ

ગવર્નર પું[કં] ઇલાકનો વડો હાકેમ (૨)

સાઈકલનોહાથો ઝગતરલ પું વડો ગવર્નર

ગવલી(-ળી) પું [મ ગવ્લી] ગોવાળિયો (૨)

દોર રાખનાર અને દૂધ વેચનાર (સુખઈમાં)

ગવંહર પું [પો] ગવર્નર - હાકેમ

ગવાસ પું [સ] બાકુ, ભળિયુ

ગવાહડું સંકિં બુઓ ગવહાવડું

ગવાનિ(-ને)ક નં [સ ગવાલ્લિક] જમતા

પહેલા ગાયને માટે બુદ્ધ કાદેલ અન્ન

ગવાર પું [કે ગવર?] એક વનરખતિ, ગુવાર

(૨) તેની શીંગ અને ખીજ ઠકળી, ઠશિં

(-શીં.-સિ, -સીં)ગ શ્રીં ગવારની શીંગ

ગવારા વિં [ફા.] કંબૂત કરેલું, ફાવત

ગવાલું અંકિં [બુઓ ગાલું] ‘ગાલું’નું કર્મણિ

(૨) [લા] નિદાલું, ફેરેત થવું

ગવાલંલ પું [સં.] ગાયનો વવ (યજ ઇંમા)

ગવાહ પું [ફા] સાક્ષી પૂનાર સાક્ષી -હી
શ્રીં સાક્ષી, પુરાવો [ગ્રામ્ય જનો

ગવાળાં નંબં વં [કે ગવાર, બુઓ ગમાર]

ગવાળો પું [મ. ગવાલ્લે] સરસામાન વગેરેનો

પરચૂચળ ઢગથો (૨) એ ભરવાનો ઢાથળો

ગવેન્દ પું [સ] (સ) વિખ્યુ

ગવેષક વિં [સ] અન્વેષક -ણુ નં, -ણુ

શ્રીં અન્વેષણ

ગવેહ શ્રીં વેર, ખાર (કા)

ગવૈયો પું [‘ગાલું’ ઉપરથી] ગાનારો, ગાવામા

ઉત્તાદ -ચણુ શ્રીં શ્રી ગવૈયો

ગચ નં [સ.] ગાયમાથી નીપજતુ ફૂંધ, દહીં,

ધી, છાણ, મૂત્ર વગેરે

ગશ્ત(-સ્ત) શ્રીં [ફા] રોન, ચોકી, પહેરો

ગહન વિં [સં] ઊડું; ગાઢ (૨) હુર્ગમ;

હુર્લેધ (૩) અક્ષળ, ગૂઢ

ગહિરગ ભીર વિં [કે ગુહિર = ઊડું + ગ ભીર]

ગહન અને ગંભીર, ઊંડાણ અને ગંભીરતાવાળું

ગહેકલું અંકિં મહેકલું

ગહવર નં [સ] પહાડની અઠની બખોલ, ગુફા

ગળ શ્રીં બુઓ ગલ

ગળકબેળિયું વિં [ગળક (ગળકા) + બેળિયું

(બેળિયું)] ગળા સુધી ઊડું (પાણી)

ગળકાં નંબં વં [બુઓ ગળ] ડૂબકા, ડૂબતી

વખતના કસકા [-ખાવાં = ડૂબકા ખાવા]

ખળકેરી શ્રીં [સ ગુજ-ગળ (ગાળ) + કેરી]

ગાળકેરી, ગાળમા આથેલી કેરી

ખળકો પું એક વાર આથેલી વસ્તુનો રહી ગયેલો

સ્વાદ (૨) રચિ, લાવ, ચસકા

ખળખળડું અંકિં [‘ખળખળ’ ઉપરથી] ખળ-

ખળું થવું (૨) [‘ખળખળ’ ઉપરથી] દહડવું

ખળખળું વિં [સ ગલ્ત-ગલ્ત] પાણીપોચું;

ઢીકું (૨) [સગં પ્રા ગમર-સ ગદ્ગદ]

હુ બથી કે લાગણીથી હેયું વા કંઠે ભરાઈ

જવાથી યાચ એક -ખિયું વિં ખળખળતું

ખળગોટો, -ટડો, -ટિયો વિં પું ગાળમટોળ

ખળચકું નં બુઓ ગચકું

ખળચકું વિં [ખળ (ખળ્યું) + ચકું (ચાટવું)]

જરા ખળપણના ચાટવાળું

ગળગ્યવાં નમ્બંવં ગૂચવાઈને ખોત જેવા
ભાભા રહેલું કે ખોલતા અચકાઈ તે [-ખાવાં =
ખોલતા અચકાવું (ખોતની પેઠે)]

ગળગ્યલું સંકિંં ['ગળું' ઉપરથી] ગળા સુધી
ઈચ્છું, ખૂબ ખાણું [એક ઘરેણું

ગળગ્યવો પુંં ['ગળું' ઉપરથી] પુરવણું ગળાનું
ગળગ્યિયું વિંં ['ગળું' ઉપરથી] ગળા સુધી આવે
એટલું (૨) નંં બુઝો ગળગી (૩) ડૂખતા
માણસનું ઉપરનીએ આવવું તે, ડૂખકા ખાવા
તે [ગળગ્યિયાં ખાવાં = ડૂખકા ખાવા]

ગળગી સ્ત્રીં [ગળ (મ. ગલ) = ગળું + ચું
(ફા) વેહ લઘુત્વવાચક પ્રત્યય)] ગળું;
ખોચી -ચું નંં ગળું (તિરકારમા)

ગળગીભી સ્ત્રીં બુઝો ગલગીભી, એક વનસ્પતિ
ગળગી સ્ત્રીં ['ગળગું' ઉપરથી] ગળગવાનું છિદ્રાળું
સાધન [ગળગવાનો કપકાનો કંકડો

ગળગી નંં ['ગળગું' ઉપરથી] પાણી ધત્યાદિ
ગળગકોઠ પુંં બુઝો ગલતકોઠ

ગળગી સ્ત્રીં [સ ગલ્તી] જેમાથી ઠીપે ઠીપે
પાણી ગળ્યા કરે એવું વાસણ, શિવલિગ પગ
લટકાવાનું તેવું વાસણ

ગળગૂથી સ્ત્રીં [બુઝો 'ગલગૂથી'] તન્ત
જ-મેલા ખાળકને આપવાનું ગોળ, ધી તથા
પાણીનું મિશ્રણ. [ગળગૂથીમા મળણું = છેક
ખાળપણથી મૂળથી મળવું ગળગૂથીમાંથી =
છેક ખાળપણથી, મૂળથી.]

ગળગરી, ગળગાઈ, ગળગી સ્ત્રીં [સ ગલ
(ગળું) + ઘાઈ] પિત્તવિકારથી ગળું બળવું
તે, અખનળની બળતગ

ગળગણું નંં [ગળું પરથી] ગળગો સ્વાહ (૨) ગોળ
ખાઈ જેવી ગળી વસ્તુ [ગળગધ

ગળગધ પુંં [ફા. ગલગ્ધ] ગળાનું એક ઘરેણું,
ગળગો પુંં ['ગળું' ઉપરથી] જે કંક મોમા
આવતા થૂંકીએ છીએ તે, બળખો [-આવવો,
કાઢવો, નીકળવો, પડવો] [પિય

ગળમાણું નંં ['ગળું' ઉપરથી] એક વાની-ગળું

ગળગાઈ સ્ત્રીં [સ ગુલ-ગોળ' ઉપરથી] તૈયાર
ધણેલા ગોળના માટલા રાખવાનું ખળાવાઈ જેવું
સ્થાન

ગળગું સંં કિંં [સંં ગિલ્] ગળામા ઉતારી
જવું (૨) ગળગુ, શુદ્ધ કરવું (૩) અંં કિંં
[સ ગલ્] ઝમવું (૪) ઓગળવું (૫) ઠીકું થવું,
ખકતું (૬) અંં ઉતારી જવું, કળવું [ગળગી
ગોઠડીએ = વીણે મોઢે, લીણે તોરણે. ગળી
જવું = ગળામા ઉતારી દેવું (૨) ગમ ખાઈ જવી
(૨) ઉતારી કે ઓગળી જવું] [તિ

ગળગૂણું નંં [ગળું + ગૂણવું] ગળું ગૂણ આવવું
ગળગથળ નંં [સંં ગલ્થળ] ગાલ

ગળગૂતી સ્ત્રીં બુઝો ગલગૂતી-ગળગૂતી

ગળાદૂપો પુંં [ગળું + દૂપો] ગળું દખાવી
મારી નાખવું તે [-દેવો = ગળું દખાવી દેવું]

ગળાકાંસો પુંં [ગળું + કાસો] ગળે કાસો
ખાવો-દેવો તે [એવું, ગળગિયું

ગળાખૂડ વિંં [ગળું + ખૂડ (ખૂડવું)] ગળું ખૂડે

ગળામણું ['ગળગું' ઉપરથી] ગળગવાની ગીત કે
મહેનતાણું (સોનું રૂપ ધંં) (૨) ગળગતાનીકંજોક્ષો
કચરો-ણી સ્ત્રીં ગળગવાનું મહેનતાણું

ગળાવણું સંં કિંં 'ગળણું', 'ગળગું'નું પ્રેરક

ગળિયાગોટી સ્ત્રીં છોકરાઓની એક રમત

ગળિયારો પુંં [ગળી + કાર (મ)] ગળીથી
કપકા સૂતર વગેરે રગનારો

ગળિયું વિંં [સ ગલ્ ઉપરથી] બેઠું ઊઠે નહીં
એવું (૨) [લા] નિર્માલ્ય કે જાક્કી

ગળિયેલ વિંં ['ગળી' ઉપરથી] ગળીનાર ગળું, નીલું

ગળિયો પુંં કાઠાનો ભારો (૨) ['ગોળો' ઉપરથી]
માટીનો પિડો (૩) અરીણની ગોળી

ગળી સ્ત્રીં [સરં મ ગુક્કી] એક વનસ્પતિ (૨)

એના પાઠકામાથી કઠાતો નીલો ગંગ (૩) [મ]

અવાજ, સૂર, ગળું [-ખાવી = અરીણ વગેરેના

સકામા તેણ-મઠી ઉપગ અમુક વક્રમ લેવાની

એક પ્રકારની શરત માગવી-કરવી, નાંખવી

= વોઈને કપકાને ગળીના રંગવાળું કરવું]

ગળું નંં [સ ગલ્] ગળીનું એક અંગ (૨)

અવાજ, સૂર [-આવણું = ચોળિયા ઊપકવા

-કરવું = છેતરવું (૨) નાનાખાળકનું ગળું પડવું

હોય તે મટાડવા તેના ગળા ને માથાની અમુક

નસો પકડી, ઝોલા ખવડાવવા -કાપણું =
વિશ્વાસઘાત કરવો, દગો રમવો -પકડણું =

ગળુ પડવું (૨) [અમુક ખાવાથી] ગળા
પર માઠી અસર થવી - ગળુ ખેસી જવું.
-પડવું=ગળુ ખેસીજવું(૨)આળસને ગરમીવી
કે ગળુ મચકોડાવાથી થતો એક રોગ.
-ખ'ધાવું=ગળુ રૂધાવું(૨) મુસીબત થવી
-ખેસી જવું=અપાત્ર મદ થવો, ગળુ
અદરથી ફૂલી જતા અવાજ ખેસી જવો
-રહે'મણુ, -રે'મણુ=જુઓ 'ગળુ કાપવું'
ગળા ઉપર છરી ફેરવવી=[લા] વિશ્વાસ-
ઘાત કરવો, ફગોરમવો ગળાના સમ ખાવા=
છવનાસોગતખાવા ગળામાં છલ ધાલવી=
બોલતુ અટકવું ગળામાં બેતરું ધાલવું,
વળમાડવું=જાળમા નાખવું, પીદા
વળગાડવી(૨)પરણાવીનેદુનિયાદારીની માયા-
ફટમા નાખવું ગળા લગી, ગળા સુધી=
મનમાન્યુ, પૂરેપૂરું. ગળે આવવું=છવ ઉપર
આવી જવું (૨) આવર થઈ જવું (૩)
મુસીબત પડવી ગળે ગળું મળી જવું=
તરસથી ગળું સુકાઈ જવું ગળે ધાલવું=
[કટાક્ષમા] પોતાના ઉપયોગમા લેવું ઉદા.
“મારે શું ગળે વાલવું છે?” (૨) ગળે
વળગાડવું, જવાબદારી ઓઢાડવી ગળે છરી
ફેરવવી=જુઓ 'ગળા ઉપર છરી ફેરવવી'
અથે જલાવું, (-જલાઈ જવું)=મુશ્કેલ
સ્થિતિમા મુકાવું ગળે ટાંટિયા આવવા,
ગળે ટાંટિયા ભરાવા=મુશ્કેલ સ્થિતિમા
મુકાવું ગળે દોરી આવવી=ગૂંગળાઈ
જવું (૨) મહામુશ્કેલીમા આવી પડવું ગળેથી
દોરી કાઢી નાખવી=માયેથી લેખમ ઉતારી
નાખવું. ગળે નખ દેવો; ગળે નખ
મારવો=ગળે દૂ પો દેવો, ગૂંગળાવીને મારી
નાખવું. ગળે નાખવું=માયે નાખવું, જવાબ-
દારી ઓઢાડવી ગળે પડવું=આળસવાવડ;
માથે નાખવું (૨) કાલાવાલાની જખરદસ્તી
કરવી ગળે પવિત્રાં આવવાં=જુઓ 'ગળે
ટાંટિયા આવવા' ગળે પાણી ન પડવા દેવું=
નાસ ગુભરવો ગળે બાજવું, વળગવું=
ગળે પડવું (૨) ગળે ન બીતરવું (શોક આદિથી
અન આદિતુ) ગળે વળગાડવું=જુઓ

'ગળે નાખવું', ગળે હાથ મૂકવો=ગળાના
સોગત ખાવા. -જૂષ'ધ પુ. ગળાનુ એક
ધરેણુ -જોદૂ'પો પુ.ગળાદૂ પો -જોપડુવિ.
પાછી વસ્તુ બધાવી પડનાર (૨) બોટો આરોપ
મૂકનાર. ગળેચી સ્ત્રી દોડનો એક રોગ
ગળો સ્ત્રી [સં. ગુદૂચી, પ્રા ગઝોઈ] એક વેલ
ગળો પુ. રેવ, લત
ગળુ વિ. [સં. ગુલ્ય] ગોળ સાકરના લેવા
સ્વાદવાળુ, મીઠું ઠમથ, ઠસાકર વિ. મ.,
સાકર જેવું - બહુ ગળુ
ગંગ સ્ત્રી [પ્રા ; મં. ગંગા] (સ) ગંગા નદી(૨)
પુ. (સ) એક હિંદી રૂવિ
ગંગચીલ નં. [ગંગ+ચિહ્નો (સ)] એક પક્ષી
ગંગમેના સ્ત્રી એક પક્ષી [એક સગડી
ગંગરી સ્ત્રી કાંમ્બીમાઠ'કીમાંગળામા ગળવાની
ગંગા સ્ત્રી [મં.] (સ.) હિંદુઓની પવિત્ર નદી,
લાગીરથી (૨) [લા] ગંગાજળ [-કરવી=
નાહવું (બાળબાપા), -નાહવી=છૂટક, મુક
થવું (પાપમાથી; તેમ જ (લા) લપમાથી;
જવાબદારીમાથી] ગંગાનો પ્રવાહ=(પવિત્ર
ને પાવન કરનારી વસ્તુ માટે વપરાય છે) (૨)
નિર્મળ તથા અરખલિત (વાણીનો) પ્રવાહ]
ગંગાળી સ્ત્રી ગંગા જેવી પવિત્ર ગાળી (જે
ગાળીમાથી બોટલે વાસણે જ કાઢીને પાણી
પિવાય છે તેને એમ મરકરીમા કહે છે)
ગંગાપ વિ. વચમા મૂળ અને તળે ઉપર ટીકા
છાપી હોય તેવું (મુદ્રણ) ગંગમની વિ. બે
બાલુ બુદા બુદા રગવાળુ (૨) બુદી બુદી
ધાતુઓનુ બનેલુ ગંગા નં. ગંગા નદીનુ
પાણી જળિયું વિ. ગંગાજળ જેવું ગંગાળી
સ્ત્રી ગંગાજળ રાખવાનું વાસણ (૨) તાબા-
ફૂડી જળું વિ. ઘોડાની એક ભતતુ ધર
પુ. (મ) શિવ ઠપૂજન નં. ગંગાચાર્ત્રા કરી
ઘેર ગંગા લાવે ત્યાં કરાતો પૂજનવિધિ-
વરો ગંગતરણ નં. [ત અવતરણ] ગંગાનો
પૃથ્વી પર અવતાર થયો તે ઠસ્તાન નં. ગંગા
નદીનુ (પવિત્ર) સ્નાન ઠસ્વરૂપ વિ. પવિત્ર
(વિધવાના નામ આગળ માનાર્થે વપરાતું ગં.
સ્વ. વિરોધણ). -ગોદક નં. ગંગાજળ

ગંગે(-જે)ટી સ્ત્રીં એક ઝાડ, ગંગેટી, નાગબલા
 ગંગેટું નં ગંગેટીનું ફળ
 ગંગેટું નં એક ઝાડ [ખાવાનું પાન
 ગંગેરી પાન નં [‘ગંગા’ ઉપરથી] એક ભતનું
 ગંગોત્રી સ્ત્રીં (સ) ગંગા નદીનું મૂળ-એક
 તીર્થ (૨) એક વનસ્પતિ
 ગંગોદક નં [સ] ગંગાજળ
 ગંગ પું [ફા, સ] ઢગલો (૨) એક ભતની
 એકબીજામા બેસતી વસ્તુઓની ઉત્તરક
 [-મારવો=મોટો ઢગલો કરવો કે ખડકવો]
 ગંગન નં [સ] જીલમ (૨) ચડિયાતાપણું
 (૩) વિં જીલમી (૪) ચડિયાતું [કરવો
 ગંગતું સંકિં [જીલમી ગંગન] પીડકું, જીલમ
 ગંગવર વિં [ફા] ઘણું મોટું [છાલિયું
 ગંગિયું નં [જીલમી ગંગ] ગંગમાનું એક પાત્ર,
 ગજ સ્ત્રીં [જીલમી ગંગ] ઘાસનો ઢગલો, ઓઘો
 ઠનો ફૂતરો પું ખાચ નહીં ને ખાવા ને નહીં
 એવો અદેખો માણસ ઠનો સાપ પું છૂપો
 દુઝમન
 ગંજકરાક નં [ફા, ક્રોક ઉપરથી] શરીરે ચપટ
 આવી રહે એવું ગૂથેલું બદન
 ગંજકો પું [ફા] રમવાના પાનાનો જથ્થો
 ગંજેટી(-રી) વિં [‘ગાલ’ ઉપરથી] ભાગ-
 ગાલનો વ્યસની (૨) જીલમી ગંગેટી
 ગંઠણ નં જીલમી ગાંઠણ
 ગંઠાઈ સ્ત્રીં, -મણુ નં [‘ગાંઠ’ ઉપરથી]
 ગાંઠવાનું મહેનતાણું (૨) ગાંઠવાની રીત અથવા
 કળા. -મણુ સ્ત્રીં ગાંઠવાનું મહેનતાણું
 ગંઠાવતું સંકિં ‘ગાંઠવું’નું પ્રેરકરૂપ
 ગંઠાવું અંકિં ‘ગાંઠવું’નું કર્મ [લિપ્ત (૨) [લા.]
 વધતું અટકવું (ગંઠાઈ જણું)
 ગંઠિયું વિં [સં ગ્રય (પ્રા ગઠ) = દુષ્ટ હોવું કે
 સ ગ્રયિ પરથી જીલમી ગંઠિયું] ઠંગ, ધુતાર
 (૨) ખીસાકાતર
 ગંઠીછોડ(-ડો) પું [સં. ગ્રયિ, પ્રા ગઠિ + છોડ
 (છોડવું)] ગાંઠે આવેલું છોડી લેનારો; ગંઠિયો
 ગંઠેર નં એક વનસ્પતિ
 ગંઠો પું [સં ગ્રયિ, પ્રા. ગઠિ] કાચે પહેરવાનું
 એક ગાંઠેલું ધરેણું, કંઠો (૨) દાખીને આવેલી

ગાસડી (૩) આઠ ફૂટની લખાઈનું માપ
 (૪) ગાંઠિયો
 ગંઠોડો પું [‘ગાંઠ’ ઉપરથી] સ્ત્રીના પગનું એક
 ધરેણું (૨) હાથનું સોનાનું સાકણું (૩) [સ.
 ગ્રયિ=ગાંઠ ઉપરથી] એક વનસ્પતિનું મૂળ,
 ઔષધિ
 ગંડ પું [સ] ધમણો (૨) ગાલ (૩) ગાલ ને લમણા
 સહિત ચહેગની એક બાલુ ઠમાળ સ્ત્રીં
 કંઠમાળ ઠમચલ (-ળ) નં (હાથીનો)
 લમણાનો લાગ, કુલગ્ધ (૨) ગાલ
 ગંડક વિં [જીલમી ગાંઠ] ઘેલું (૨) પું [સં] ગેડો
 ગંડકી સ્ત્રીં [સ] (સ.) પટણા પાસે ગંગાને
 મળતી હિમાલયની એક નદી
 ગંડવો પું ગાંઠો આઠમી (૨) [‘ગાંઠ’ ઉપરથી]
 લડવો [ગાંઠુ
 ગંઠિયું, ગંઠું વિં [‘ગાંઠ’ ઉપરથી] ગાંઠિયું,
 ગંઠૂપ પું [સ] કોગળો
 ગંડેરી સ્ત્રીં [કંઠ ગંઠેરી] જોલેલી શેરડીના કંઠડા
 ગંઠકી સ્ત્રીં [જા. ગંઠકી], -વાડ પું, સ્ત્રીં,
 -વાડો પું વાસ મારતો કચરોપૂલો અથવા
 મળમૂત્ર (૨) અસ્વચ્છતા
 ગંઠું વિં [ફા ગંઠ] ગંઠકીજાણું, મેલું ઠંગાબરું
 વિં ગંઠ. -દાઈ સ્ત્રીં
 ગંધ પું, સ્ત્રીં [સં. ગંધ, વાસ (૨) ગંધ (૩) સુગંધી
 પદાર્થ, ચંદન (૪) તિલક, ચાલો (૫) [લા.] મિથ્યા-
 લિમાન (૬) અણગમો (૭) (જરા પણ) સહવાસ,
 નિકટતા ઉઠાં ‘મારે એની ગંધ ન લેઈએ’
 [-આવવી = દુગંધ માલૂમ પડવી, નાકે
 સોડાવું -મારવી = ગંધાવું, દુર્ગંધ કાઢવી]
 ઠંગ પું સારામા સારી ભતનો હાથી ઠંગાણું
 સ્ત્રીં નહારી વાસનું ચોપાસ ફેલાવું તે ઠંગ
 નં સુગંધી પદાર્થ ઠંગત ગ નં એક પાખી
 ઠંગુષ્પ નં ઠંગુષ્પ ચંદન અને ફૂલ ઠંગાદન-
 ગિરિ પું (સ.) મેરુની પૂર્વે આવેલો સુગંધી-
 દાર જંગલોવાળો એક પર્વત ઠંગતી વિં
 ગંધવાળી (૨) સ્ત્રીં પૃથ્વી (૩) મદિરા (૪)
 નવમાલિજા (૫) [સ] મસ્તકધાર (૬) વાણી
 નગરી ઠંગ (-વા) હ પું વાણુ ઠંગાર પું
 સુગંધીવાળી વસ્તુ, અત્તર (૨) સુખડ

ગંધક પું [સ] એક ખનિજ પદાર્થ -કાન્દલ
પું[+અમ્લ]નેના અમ્લ-તેનખ -કાયિત
વિં 'સલ્ફાઇટ' -દ્વિત વિં 'સલ્ફેટ'

ગંધના સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ
ગંધખરેડો પું (કા) પતો, ખરખખર
ગંધખિરોડો પું એક વનસ્પતિ, ખેરને
ગંધર્વ પું [સ.] સ્વર્ગનો ગવૈયો ઝનગર નં
ગવર્વોની કલ્પનિક નગરી(ર)[લા] મુગજળ
ઠલસ નં, ઠવિવાહુ પું વિવાહનો એક
પ્રજાર, જેમા વરકન્યા પોતાની મેળે છાની રીતે
પગ્ણે છે ઠવેદ પું સંગીત વિષે ચર્ચા કરતો
એક ઉપવેદ, સંગીતશાસ્ત્ર

ગંધવા પું [ગવ+વા] સહવાસ, સોખત
ગંધાક્ષત [સ] પું ધવંચં ચંદન અને ચોખા
ગંધાણુ નં ['ગધાણું' ઉપરથી] ગધાતુ હોય તે
ગધાર પું [સ.] (સ) હિંદુસ્તાન અને ઈરન
વચ્ચે આવેલા દેશનુ પ્રાચીન નામ (હાલનુ
કંદહાર)(ર)[પ્રા ગંધાર] ગાધાર - 'ગ' સ્વર
ગંધાણું અંકિં [સ ગંધ, દે. ગંધિજ=ખરાખ
ગધવાણું] ગધ-ખદ્યો મારવી (ર) ડેવાણું
ગંધીણું વિં ['ગધ' ઉપરથી] વાસ મારતુ(ર)
[લા] અદ્યેયુ (૩) ક કાસિયુ (૪) અતિશય
ચીકણા સ્વભાવનુ

ગંધેલી સ્ત્રીં [સ ગંધ ઉપરથી] એક ફૂલઝાડ
ગંભીર વિં[સ] ઊડુ (ર) અહોભાવ ને માન
ઉપનિવે તેડુ, પ્રૌઢ (૩) પુષ્પ, ઠરેલ, વજનદાર
(માણસ, વિચાર વગેરે) (૪) ધીર, સહનશીલ
(સ્વભાવ). ઠ્ઠા, -રૌઈ સ્ત્રીં

ગમત સ્ત્રીં ભુઓ ગમ્મત
ગા સ્ત્રીં ભુઓ ગાય
ગાઉ પું [સ. ગચ્ચૂત, પ્રા. ગાઝ] અતગ્નુ એક
પરિમાણ (દોઢેક માઈલ)
ગાગર (ર) સ્ત્રીં[સ ગર્ગરી, દે ગગરી] સાકડા
મોનુ પાણી ભરવાનુ વાસણ અમુક ઘાટનો ઘડો
(ર)હળનો વચ્ચેનો ભડો ભાગ(ચ) ઠપેડિયું
નં ખેત્રણ ગાગરોની ઉત્તર ઠની માનતા
સ્ત્રીં માતાને વધામણુ દેવાની એક રીત
-રિયો ભટ પું માણભટ
ગાજ(-ઝ) પું, નં ભુઓ ગાઝ

ગાજ પું [કં ગોઝ] ખોરિયું ધાલવાનુ નાકું(ર)
સ્ત્રીં [ભુઓ ગાજણું] ગર્જના
ગાજર પું, નં [સ, દે ગજ્જર] એક વનસ્પતિ
તથા તેતું કદ -રિયું નં, -રિયો પું[લા]
મોટું ઊભુ ધીલુ. [-ખેંચણું, તાણુણું=
મોટું ઊભુ ધીલુ કચ્ચું]
ગાજવીજ સ્ત્રીં [ગાજ+વીજ] વાદળાની
ગર્જના અને વીજળી
ગાજણું અંકિં[સ ગર્જ, પ્રા ગજ્જ]ગરજણું
(ર) [લા] જહેર થકુ, નામના થવી
ગાછ, -ઝી [ઝ.] વિં ધર્મને માટે લડનાર કે
મગ્નાર વીર ઠ(-ઝી)મદઈ(-રદ) પુંખહાકુર
લકરૈયો-ખહેલવાન
ગાઝ નં [ક ગોઝ] રેશમ, સૂતર કે તારની એક
જળીદાર કે પાતળા પોતની ખનાવટ
ગાઝી, ઠમદઈ(-રદ) [ઝ] ભુઓ 'ગાછ'માં
ગાઝણું અંકિં[ગાઝું પંચી ?] ઠગાણું, જેતરાણું
ગાઝુઓ પું+ગઠિયો [પડેણું (ર) હારેણું]
ગાઝુ વિં [સ ઘૂણ, પ્રા ઘટ્ટ] ધસાયેણું, નખણું
ગાઝર(-ર) નં [સ ગઝુર; સરંદે ગઝુરી=ઘેડી
ભુઓ ગઝરિયો] ઘેડું, મેડું -રિયુ વિં
ગાઝરને લગતુ(ર)[લા.]ગાઝરની જેમ-આધળી
રીતે અનુસરતુ, ગતાનુગતિક [ગાઝુ]
ગાઝલી સ્ત્રીં['ગાડી' ઉપરથી]ગાઝલી -ણુ નં
ગાઝણું સંકિં [સ ગર્ત, પ્રા ગઝુ ઉપરથી,
હિં ગાઝના] ખાડો કરીને દાટણું
ગાઝવો પું ['ઘડો' ઉપરથી] ઘૂડા જેવું વાસણ
(ધી-તેલ ભરવાનું)
ગાડી સ્ત્રીં[પ્રા. દે ગઝી]એક વાહન(રેલ-ગાડી,
મોટર-ગાડી, ઘોડા-ગાડી ઇં) [ગાડી,
વાડી ને લાડી=વાહન, ખેતર, ને સ્ત્રી ત્રણે-
અર્થાત સર્વવૈલવ(હોવા) ગાડી ઘોડો લેવો,
ગાડી ઘોડો ફરણું=સારા સાધનવાળા હોતુ
-ચૂકવી=મોડા પડવાથી રેલગાડીમા ખેસી
ન શકાણું ગાડીમાં ધાલણું=વાહનમા
ઊચકાને ખેસાડણું કે મૂકણું (જેમ કે માફ)
-કરવી=લાડાની ગાડી શેકવી] ઠત(-વાન,
-વાળો) પું ગાડી હાંકનાર ઠલાડું નં
ગાડીનું લાડુ, વાહનખર્ચ

માહુંન[પ્રા કે ગઢુચ] એક વાહન [-ગખડાવણું.
ચલાવણું=વ્યવહાર ધીરજથી નલાવવો.
-છાડણું=ગાડે ભેડેલા બળદને બૂસરીએથી
છોડવા (૨) મુસાફરીમા વિસામો ખાવો
-ભેડણું=ગાડે બળદ ભેનરવા -ધપાવણું,
હાંકણું=બુઓ, ગાહું ગખડાવણું ગાહાના
પૈડા જેવો=મોટો, ગોળ(ફિયો) ગાહાના
અડા જેવું=ઘણુ મોટું, આગળ તરી
આવતુ (નાકા) ગાડે ઘાલણું=(ચાલવાને
અશક્ત હોવાથી) ગાહામા બેસાડવુ ગાડે
ચડીને=બુદ્ધી રીતે- ઉવાડે છોગ(૨) એકા-
એક, જલદી (મોત, આવણુ) ગાડે ચડીને
અહણુ ભેણું=(અહણુએલા છોકરાની માવિષે
બોલના) આતુરતાપૂર્વક સૌથી પહેલા અહણુ
ભેણુ ગાડે ભેડાણું, ભેતરાણું=સાસારિક
વ્યવહારમા-જાળમા પડવુ] -હાચીલો.
પુન ગાહાનો ચીલો -હામાર્ગ, -હાવ(-વા)ક
ચીંમ ગાહાનો માર્ગ -હાખેડુ પું ગાહું
ચલાવનારો, ગાહાનો હાંકેડુ ંગરીકુ નંગાહું
અને એવુ બીજુ, ગાહું વગેરે
ગાહ(-હું) વિં[સં] ઘટ્ટ, ઘાહુ(૨) અત્યત, ઘણુ
(અજ્ઞાન, અધાર) (૩) ભારે, ઘોર (નિદ્રા)
ગાણુપત્ય પું[સં] ગણપતિનો પૂજક (૨) નં
ગણેગપૂજ (૩) સરદારી
ગાણુનિક વિં[સં] ગણિતને લગતુ
ગાણુ નં [સ ગાયન; પ્રા ગાળ] ગાણુ તે (૨)
ગાયન, ગીત
ગાત નં +, ૦૨ (૫) બુઓ ગાત
ગાતડી સ્ત્રીં [સ ગાત્ર] વગર સીવેલુ કપડુ
એાદીને ગળે વાળેલી ગાહ
ગાતર નં ૫૦૫૦ [સં ગાત્ર] શરીરના અવયવ,
માત્રા [-હીલોં યઈ જવાં=(ઘડપણ કે થાક
કે તેવા કાણે) શક્તિ ચાલી જવી]
ગાત્ર નં[સં] શરીર(૨) શરીરનો અવયવ-ભાગ
૦૧ ગ પું ગાતરદીલા થઈ જવા તે ૦શોષણુ
નં ગાત્રો શોષાઈ-સુકાઈ જવાં તે ૦સૌષ્ઠવ
નં ગાત્રોની સુદરતા ૦વણું પું સ ગીતમા
એક અલકાર
ગાથા સ્ત્રીં[સં] કથા(૨) જંદખદ વાર્તા(૩) જોલક

(ઉદાં બૌદ્ધ ગાથા) (૪) એક પ્રાકૃત બાપા
ગાદણુ નં [હિં મ. ગેટલા] ખૂમ કથી ભરેલુ
ગાદણું -કી સ્ત્રીં નાની(આસન જેવી) ગાદી
ગાદી સ્ત્રીં [સરં હિં ગદી, મ] બેસવાના
માપનુ નાનુ ગાદણું (૨) શેઠ કે મોટા માણસ
કે મહત ઇંનુ આસન કે પદ (૩) ગતનુ
તપ્ત, સિંહાસન [ગાદીએ આવણું કે
બેસણું=ગંગાદી મળવી, ગત થવું]
૦તકિયો પું ગાદી અને તકિયો (૨) [લા]
આરામ અને સુખની વ્યતિ ૦નરીન વિં
ગાદીએ આવેલુ, ગાદી પર બેઠેલુ ૦પતિ
પું ગત (૨) ગાદીનો વાગમ
માધ વિં[મ] છછરુ, ઊડુ નહિ તેલુ, પાં
જી શકાય એલુ
ગાવિ(-ધી) પું [સં] (સ) વિશ્વામિત્રન
પિતા ૦ચુત પું (સ) વિશ્વામિત્ર
ગાવ નં [સં] ગાવુ તે, ગાયન, ગીત ૦તાન
નં ગાવુ બનવણુ તે (૨) [લા] ચેનખા
માપ(-ખ) ચી સ્ત્રીં, -ચું નં[બુઓ 'ગાખચી']
યુક્તિભેર કાઢી કે નીકળી જવુ તે [-મારવી,
મારણું=(કામકાજમાથી કે મહામાથી)
યુક્તિભેર છાનામાના નીકળી જવુ, છટકી જવું]
ગાપ(-ખ) ચુ નં હગણુ, હળદાર હંકડો.
[-નીકળી જવું=હગણુ અલગ પડવું]
ગાકે(-કે)લ વિં [વ ગાફિક] અસાધ
૦પણું નં, -લાઈ સ્ત્રીં બુઓ ગાકેલી
ગાકેલ, -લાઈ બુઓ 'ગાકેલ'મા -લિયત,
ગાકેલી સ્ત્રીં ગાકેલવણુ, અમાવધાની
ગાખચી સ્ત્રીં, -ચુ નં [ગેવ(કા) + ચેદ
(કા) ?] બુઓ ગાપચી [-મારવી (-ચું)]
ગાખલ-ગૂખડ નં ૫૦૫૦ નાનામોટા પચ્યૂગ
ગાખડ
ગાખડી [સં] [સ ગર્મ ?] કાણું (૨) નાનો
ખાડો(ઉદાં ગાખડીના ફિયો) [-મારવી =
બુઓ ગાપચી મારવી] -હું નં ખાકું;
કાણુ (૨) ખાડો (૩) [લા] નુસાન ખાટ
ગાભ પું[મ ગર્મ] ગર્ભ (પશુની માદાનો). ૦ણ
નં બુઓ ચિંગેડી (૨) વિંસ્ત્રીં ગભણી.
૦ણી વિંસ્ત્રીં [મ ગર્મિણી] ગર્ભવાળી

(પશુની માદા). [-ઘડોડી જેવી = ખૂન સુરત અને ભારેવાન (સી)]

ગાભરું વિં [સરં મ ઘાવરા] ગભગપેલું માલલી સ્ત્રી સોનીતુ એક ઓતર

ગાભરું વિં [સં ગર્ભ ઉપરથી] નરમ, પોચું (૨) નં પોંચેલા રેના પોલ (૩) વાદળનો નચો

ગાભારૂ થા પુંખવં [ગાભો + ચૂથા (ચૂથત)] રફી કાગળ કે કપડાના ડૂચા-ગાભા

ગાભો પું [સં ગર્ભ, પ્રા ગમ્] જેનાથી વસ્તુની અદન્તુ પોલાણ પૂંવામા આવે ને (૨)

પાધડીનું ખેતાનું (૩) ધરેલાની અદન્તો તાબાધિતગતો સળિયો (૪) અદરનો ગર-

ગરભ (૫) રફી કપડું - રૂચો [ગાભેગાભા કાઢી નાખવા = સખત માર મારવો (૨)

આટો કાટી નાખવો ગાભા નીકળી જવા = સખત માર પડવો (૨) આટો નીકળી જવો]

ગામ નં [સં. ગ્રામ, પ્રા.] માણસના વસવાટનું સ્થળ (બહુવા શહેન્ધી નાના પાયા પરનું) (૨)

વતન ગેહાણ [-માંડું કે ઘેલું કરવું = ૩૫-ગુણથી ગામને વરા કરવું - મોહિત કરવું

ગામનું પાપ, ગામનો ઉતાર = ગામનું સૈધી ખરાબ માણસ ગામ માથે કરવું =

આખા ગામમા મોઘાશોષ કરવી - રીતે દિવાળી = સ્થળના રીતરિવાજ મુજબ ચાલવું

-હલાવી નાખવું કે મારવું = આખા ગામને તળે ઉપર કરી દેવું - ઉચ્છેદવું. ગામે

ગામનાં પાણી પીવાં = ખૂન મુસાફરી કરી અનુલવી થવું ગામમાં ઘર નહીં ને

સ્ત્રીમમાં ખેતર નહીં = કંઈ પણ સ્થાવર મિલકત વિનાનું - ખેજવાળદાર માણસ

ગામ વચ્ચે રહેવું = સૈની સાથે આખર-લે - શોકવ્યવહાર લાંબવીને રહેવું] ૦ઈ વિં

આખા ગામનું, -ને લગતું ઝગરાસ પું રાત્રે બહિસ આપેલી જમીન (૨) ગામ કે

જમીનની આવકરૂપી આજીવિકા (૩) ગામ કે ગગસ, માલમિલકત ઝગરાશિ(-સિ)યો

પું ગામગરાસવાળો. ૦ઠાણુ નં [+ સ્થાન] જેની પર ગામ વસ્યું હોય તે જમીન કે સ્થળ

૦ઠી વિં [+ સં સ્થ] ગામડાનું, -ને લગતું (૨)

[લા] ગ્રામ્ય, ગામડિયું ઠરિયાનું સ્ત્રી ગામડિયા સ્ત્રી ઠરિયુ વિં ગામડાનું, -ને

લગતું (૨) [લા] તેવી રીતસાનનું, મેથા જેવું, પ્રાકૃત. ઠરિયો પું ગામડાનો પ્રાકૃત

માણસ. ૦ઠું નં [પ્રા ગામડ] નાનું ગામ ૦(-મો)તરું નં [સં. ગ્રામાન્તર] એક ગામ

દોડી ખીતે ગામ જવું - ગ્રામાન્તર કરવું તે ૦દેવી, ૦દેવતા સ્ત્રી લુઓ ગ્રામદેવતા.

૦લોક પું ૦વં ૦ગામની બધી વસ્તી - સમાન ૦વખો પું [+ વખો (વિખૂટા

પડતું)] ગામનો વિયોગ (૨) નેતુ દુખ (૩) આખાગામ સાથેલકાઈટો ૦સ(-સા)રણી

સ્ત્રી આખા ગામને જમાવવું તે, ગામેકં ગામાત વિં [ગામ' ઉપરથી] લુઓ ગામકં

ગામી પું [સં ગ્રામિક, પ્રા ગામિક] ગામનો માલિક (૨) મુખી (૩) દિ. કમ્હિજ] માખી

ખાખી વિં [સં] (સમામને અને) 'જતુ, પડોચતુ' એવા અર્થમા ઉદાઝ ક્ષેત્રગામી

ખામેતી પું [સં ગ્રામપતિ] ગામનો મુખ્ય માણસ, મુખી (૨) [કા] ગામનો રમવાળ

ગામેન' નં(ચ) આખા ગામને જમાવવું તે - મોટો વરો (૨) ગામ (અમદાવાદ જિલ્લામા)

ગામેટ વિં [ગામ' ઉપરથી] ગામનું (૨) ગામડિયુ (૩) પું ગામનો ગોઠ - ટી પું

ગામેટ - ઠું નં ગામનું ગોરપડું ગામેતર પું [સં ગ્રામ + ઉત્તર] ગામનો

બહાનવટિયો ગામેતરું નં લુઓ ગામતર

ગાય સ્ત્રી [સં ગો, પ્રા ગોઈ] દૂધ દેતુ એક ચોપણુ [- (ધર)ખાંધવી = ગાય પાળવી

-ના ભાઈ જેવું = મૂર્ખ, આખલા જેવું - પછવાડે વાછડું = બાગકતુ માની પછવાડે

પછવાડે જ ચાલવું. -વહેલી વિયાવી ખીલ કરતા પહેલું જમી લેવું -વિનાનું

વાછરડું = અનાથ મા વિનાનું] ૦મત નં ગાય પૂજવાનું કુમારિકાઓનું એક મન

ગાયક પું [સં] ગાનારો, ગવૈયો - કા સ્ત્રી [સં] ગાનારી, ગાયક સ્ત્રી

ગાયકવાડ પું (સં) વડોદરાના રાતની અટક

કે તે રાત્રી -ડી વિં ગાયકવાડને લગતુ કે
તેના જેવુ
ગાયત્રી સ્ત્રીં [સ] એક વૈદિક છંદ (૨) એક
વૈદિક મત્ર ૦પુરુષરણુ નં [સ.] સવા
લાખ ગાયત્રીનો વિવિધપૂર્વક જપ
ગાયન નં [સ] ગાતુ તે (૨) ગાવાની ચીજ
૦વાદન નં ગાતુ બલવતુ તે ૦શાસ્ત્ર નં
સંગીતશાસ્ત્ર
ગાયખ વિં [અ ગાઢવ] ગેખ અલોપ
ગાયખગલું નં [હિં ગાયવગલા] એક પક્ષી
(પ્રાય ઢોર પાસે રહી તેના છવડા ખાય છે)
ગાયમ પુંવહાણના પાછલા લાગનો એક ચાલકો
ગાયિકા સ્ત્રીં [સ] ગવૈયણ
ગાર (૨) સ્ત્રીં લીપવા માટે બનાવેલો છાણ-
માટીનો ગારો [(ઠંડુ ગાર)
ગાર વિં [મ.] (પ્રાય 'ઠંડુ' સાથે) ઘણુ ઠંડુ
-ગાર વિં [ફા, સરં પ્રા ગાર, સં કાર]
'કરનાર' એવા અર્થનો તદ્દિત -નામને લાગનો
પ્રત્યય (ઉદાં મદદગાર)
ગારત(-દ) વિં [અ.] જે, મૃત્યુવશ
ગારદી પું [હ ગાર્ડ, સરં મ., હિં. ગારદ]
ગાર્ડ, પહેરેગીર ચોટીદાર
ગારવો પું [સં ગૌરવ, પ્રા ગારવ=અભિમાન;
મહત્તા]+ગર્વ
ગારા પું એક રાગ
ગારાળું વિં ['ગારો' ઉપરથી] ગાગવાળુ
ગારિયું નં ['ગાર' ઉપરથી] ગૂદીને ગાર કરવા
છાણમાટીનો કરેલો ગોગો (૨) રાધેલુ અખ
ઠાકવાતુ ટોપલા જેવુ માટીનુ કામ
ગારિયો પું [ગારોપરથી] ગારો વહેનારો મનુર
ગારહતમ્ર નં [સ] મદારીની તત્રવિદ્યા
ગારહી પું [ન ગારહિક] મદારી (૨) સાપનો
મત્ર લણનાર (૩) લદુગર ૦વિદ્યા સ્ત્રીં
ગારહીની વિદ્યા
ગારો પું [હિં. ગારા] કાદવ, કીચડ (૨)
ચાણતરમા વાપરવા કરેલી તૈયામ માટી (૩) કેલ
માર્ગી સ્ત્રીં [સ] (સ) ઉપનિષદોમા પ્રમિદ્ધ
એવી બ્રહ્મવાદિની સ્ત્રી [પટ્ટી
ગાર્ડર નં [હં] મોત્ર પં બાધવાની (રખતી)

ગાર્ડ પું [હં] (લખ્કરી) પહેરેગીર, રક્ષક (૨)
આગગાદીને સલાળીને હંકાવી જનાર
ગાર્ડ પું [પો] બુઓ ગારદી (૨) એક પારસી
અટક
ગાર્ડપત્ય પું [સ] (સ) હિંદુ ધર્મશાસ્ત્ર
પ્રમાણે ગૃહસ્થે ગામવાના ત્રણ અભિમાનો એક
(૨) નં બુઓ ગૃહસ્થી
ગાર્ડમેધ પું [સ] ગૃહસ્થે રોજ કરવાના પાત્ર
મહાયજ્ઞો [ગાર્ડમેવ
ગાર્ડસ્થ નં [સ] ગૃહસ્થાશ્રમ (૨) બુઓ
ગાલ પું માણસના મોની બે બાબુનો ભાગ.
[-ઉપર ગાલ ચઢવા=ગાલ બહુ જડાયવા]
૦પચોરિ(-ળિ)યાં નં બં વં કાકડા કે
ચોનિયા ફૂલવા તે. ૦દ્વાડિયું નં એક જાતની
હળદાર પૂરી ૦મશ્ન(-સૂ)રિયું નં [+સં.
મસૂરક=ચોસીકું] ગાલ તળે રાખવાતુ મશરુતુ
કે કાષ્ઠપણ નાતુ ગોળ ચોસીકું ૦માર વિં
બકાઈખોર, ગપાટા હાકનાર
ગાલાવેલું વિં (કા) અર્થુ ગાલુ, દાવારણુ
માલિ સ્ત્રીં [સ] ગાળ ૦પ્રદ્યુન નં ગાળ
આપવી-ભાડવી તે
ગાલીચો પું [ફા] ઊનતુ એક જાતનુ પાથરણુ
ગાલોહું નં ['ગાલ' ઉપરથી] ગલોહું, ગાલનો
અદરનો લાગ, ગલોહું
ગાલ્લી સ્ત્રીં [બુઓ ગાલ્લી] નાતુ ગાલ્લુ
(ભારતુ કે વાહનતુ) (૨) એક પરિમાણ. ત્રીસ
મણતુ માપ -લ્લું નં ગાલુ
માવડકું નં ચૂવરતુ પાદુ
માવડી સ્ત્રીં [સ ગો, પ્રા ગાવી, સરં ફા ગાવ,
મ ગાવલી] ગાય ['ટોપ મારટ'
માવડોલ પું ['ડોલ' ઉપરથી] મુખ્ય ફૂવાસ્થ લઃ
માવડી વિં [સરં મ., હિં] ગાબુ, ગડ (૨)
આણસમણુ, મૂખ (૩) જગદી
માવડી સ્ત્રીં [હિં] દલાલી, કમિશન [-કાઠવી=
દલાલી કાઠવી -કાઠી જડું=ગાળિયુ કાઠી
જડુ કામ કે જોખમમાથી છટકી જડુ]
માવડુ (કાઠવુ) નં ગાવડી કાઠી જડુ. માથે
આવેલા કામમાથી જટકતુ તે
ગાવી પું [હિં, મ] ગાવડોલ ઉપર ચડાવેલો સદ

ગાવું સંકિં [સ ગૈ, પ્રા ગા] સુરેલ અવાજ
કાઢવો, સગીતમા બોલવું (ગીત વગેરે) (૨) [લા]]
વખાણ કરવા (૩) એકની એક વાત વારવાર
કહેવી [ગાયા કરવું] = (એકની એક વાત)
વારવાર કદા કરવી ગાવું = ગાયા
પ્રમાણે ગાવું (૨) આધળું અનુકરણ કરવું,
હાઠ હા કરવી]

ગાશા, -શિયો [અ] પું બોડાની પીઠ
ઉપર નાખવાની ડળી, શાશિયો, ગાશિયો
ચુંડાળવો [મ ગુંડાળવું] = ઉચાળા ભરવા,
ભાણા પોટલા ખાવવા, નાસવું

ગાસ(-હ) પું ['ધાસવું' ઉપરથી ?] ધાણીની
આસપાસનો બળદ નીચે વટાયેલો કચરો (૨)
તુવે, મગ ઈત્યાદિના જીણા છોડા

ગાળ પું ['ગાળવું' ઉપરથી] ગાળતા નીકળેલો
કચરો (૨) સ્ત્રીં [સ ગાલિ] અપશબ્દ
[-ખાવી = ગાળ સાલળવી -આપવી,
ચોપડવી, ચોપડાવવી, દેવી, ભાંડવી,
ખોલવી, સંભળાવવી = અપશબ્દ કહેવા
ગાળે ચડવું = ગાળ લાડયા કરવી] -ખંગાળા
(-ળી), -ળાખાળી સ્ત્રીં પરસ્પર ગાળો દેવી
તે. [-ઉપર આવવું કે ચડવું = સામસામી
ગાળો દેવા માડવી]

ગાળવું સંકિં [સ ગાલ્ય, પ્રા ગાલ] કચરો
કાઢી શુદ્ધ કરવું (ફેવો પાણી ધો) (૨) આચ
દઈઓગાળવું (વાત ધો) (૩) શોષવું, ઓછું કરવું
(૪) વિતાવવું; પસાર કરવું

ગાળિયું નં [ભુઓ ગાળો] દોઢને બાંધવાનું
ગાળાવાળું દોરડું (૨) [લા] કામનો બોલો,
જવાબદારી (૩) ગળણી (૪) ભુઓ ગાળ ૧
ગાળી સ્ત્રીં [ભુઓ ગાલિ] ગાળ (૨) [ગાળો
પરથી] પર્વતો વચ્ચેનો સાકડો માર્ગ, ખીણ
ગાળો પું [ભુઓ ગાળ] સરકાવી જવાય એવું
નાડું; ફાસો (૨) અમુક સમય (૩) મોસમ ઉઠાં
કેરીગાળો (૪) વરનો વિભાગ, ખડ (૫) ખે રથળ
કે કાળ વચ્ચેનું અંતર (૬) પહોળાઈ, પનો (૭)
અમુક જગા, પ્રદેશ (૮) જળણ ઓરવાનું ઘડીનું
મોં (૯) અગીનો વ્યાસ (૧૦) શરીરનો ખાવો
(૧૧) [સરં ન ગાલ્] મીઠી ગાળી, ખીણ (૧૨)

['ગાળવું' ઉપરથી] દેર, વટાવ (૧૩) પેટમા
ગળાઈને ભમેલો મળ (૧૪) [સરં મ ગાલ્]]
સ્ત્રીને પહેરવાનું એક ભતતુ વસ્ત્ર (ગળણા જેવું
ખારીક ?) [ગાળા નરમ થઈ જવા = હાળ
ગગડી જવા ગાળો ગળી જવો = શરીર
ઊતરી જવું પાતળું થઈ જવું -કરવો =
દોરડાનો ફાસો કરવો -કાઢવો = ઘંટીના
ગાળામા છેવટે રહેલા વગર જળાયેલા દાણાદળી
કાઢવા -કાઢી નાખવો = લાવદેર મટાડી
દેવો -કાઢી લેવો = વટાવ કાઢવો -થવો =
પેટમા મળનો ભરવો થવો -પડવો = (વચમા)
સમયનું અંતર પડવું -પડવો = સમયનો
વખડો પાડવો (૨) દોરડાનો ફાસો કરવો
-રાખવો = વટાવ રાખવો (૨) વચ્ચે અંતર
રાખવું -વાળવો = દોરડાનો ફાસો કરવો]

ગાંગડી (૦) સ્ત્રીં ભુઓ 'ગાંગડો મા

ગાંમડું (૦) વિં [સ. કાઠ્ઠક પ્રા કંકડુમ] ન
પલળે અને ન બદાય એવું (૨) પું પલાળવા
કે બાકવા છતાં નરમ ન થાય એવો દાણો
[-રહેવું = બકવા મૂકેલા દાણાનું કાચું રહેવું
(૨) નહિ સુધરવું (૩) ખેડ પક્ષમા અગ્રિય થવું]
ગાંગડો (૦) પું [ભુઓ કાકરો] વરતુનો બાઝી
ગયેલો નકર કકડો -કાકરો (૨) નહિ ફાટેલું
કપાસનું જીડવું -ડી સ્ત્રીં નાનો ગાંગડો

ગાંગરવું (૦) સંકિં [રવં, સરં મ. ગાગરવો]
ખરાડવું (ઊંટનું)

ગાંગલું (૦) વિં [રવં] કાગલું, નકામું (૨) નં
ગણગણાટ (૩) આનાકાની (૪) બડબડવું -
ફરિયાદ કરવી તે

ગાંગાતલ્લાં (૦) નં બં વં [રવં] ભુઓ
ગલ્લાતલ્લા [રાક

ગાંચું (૦) વિં [ભુઓ ગાંગલું] ડાચું, નમાલું;

ગાંચેય પું [સં] (સ) ગગાના પુત્ર -ભીખ

ગાંગેરિયું નં એક પક્ષી [આમલીનું ખીજ

ગાંગેરક નં [સગં હિ ગાંગેરક] ગોરખ

ગાંગો (૦) પું [ગગાસ ?] ઘેરઘેર ફરીને તેલ

દિવેલ ધં વેચનારો (૨) ગગખ -રાક માણસ

ગાંચ્ય વિં [સ] ગગાને લગતું

ગાંછો (૦) પું [સગં હિ ગાંછતા = ગૂથવું]

વાસકેડો, વાસની ચીપટોના ટોપલા-ટોપથી
ચૂંપનારે

ગાંજીવું (૦) સંકિં [સ ગંજિત, પ્રા. ગંજિત =
ગાંજી સં ન ગાંજી] છેતરવું, ફોસલાવવું
(૨) હરાવવું [ગાંજીવું જીવું=છેતરાવું (૨)
ગેહના દયાવું] [‘ગાંજી’મા

ગાંજી-કચુ, ઝંખાર(-રિયુ) (૦) બુઝો
ગાંજી(-જી, -ડિ, -ડી)વધનના, ગાંજી(-જી,
-ડિ, -ડી)વધાણિ પું [સં ગાંજીવ ધનના,
-વાળિ] (સ.) અર્થુન

ગાંજી (૦) પું [સ પ્રા ગજી] એક હોડ અથવા
તેની કળી (નેને ચલમમા પીવાથી નશો ચડે
છે) -ભકચુ, -ભખાર(-રિયુ) વિં
ગંજેરી [‘એનો ગાંજી નાનો છે’

ગાંજી (૦) પું [સરં મ] બાગે, કંદ ઉદાં
ગાંડ (૦૬,) સ્ત્રી [ન ગ્રથિ, પ્રા ગઠિ] આડીવાળો
બધ, ગ્રથિ (૨) જાડને લ્યાવી હાળા ફૂટે છે
ને લાગ (૩) લાકડામાનો ભમરાવાળો ગાંધ
ગયેલો ભાગ (૪) મૂળનો ગઠા જેવો ભાગ
(જેને વાવવાથી ફૂલો ફૂટે છે) (૫) શરીરમા
હોલી ગાંધ જી બાંહેલી ગોળી (૬) એક
રોગ, પ્લેગની ગાંડ (૭) [લા] અટસ, કીનો
(૮) સપ [-એગળી જીવી=ગાંડ શરીરમાં
ને શરીરમા સમાઈ જીવી -કરવી=છાના
પૈસા સચવા (૨) સપ કરવો (૩) અદાવત
હોવી કરવી -થવી=ગાંડ નીકળવી, પ્લેગ
થવો (૨) દોષ્ટી થવી (૩) સપ થવો -ઘાલવી=
હોલી બધાઈ જીવું (૨) વેળ ઘાલવી (૩) ડોઈ
લાગ સૂચ આવવો -નીકળવી=પ્લેગ થવો
ગાંડનું ઉમેરવું=મીઠું મગ્યુ લલગવીને-
પોતા તરફથી વધાગને વાત કહેવી
ગાંડનું ગોંપીચ દન કરવું કે ઘસવું=
પોતાનુ તાણું ખચી પોતાના જ ગેરફાયદાનુ
કામ કરવું -પડવી=આડીવાળો બધ પડવો
(દોગ-દોરીમા) (૨) ગંધાઈ જીવું (૩) મૈત્રી
બધાવી (૪) વેર બધાવું -પાડવી=ગાંડ
મારવી -બાંધવી=ગાંડ મારવી (૨) નિશ્ચય
કરવો (૩) અમગ્નમા રાખવું (૪) અટસ
રાખવો (૫) છાનુમાનુ ધન સધરવું -ખેસી

જીવી=ગાંડ એગળી-ખેસી જીવી-વાળવી=
ગાંડ બાધવી ગાંડે કરવું=બુઝો ગાંડ
કરવી ગાંડે બાંધવું=પોતાની પાસે કબજામા
લેવું, પોતાનુ કરવું.] ૦(-ઠો)ગળકે પું
ગાંડ કે કોનો ફેલો (સૂતરના તાગમાનો) (૨)
ખટકે, સંશય ઠડી સ્ત્રી ગાસડી (૨) ધન,
સપત્તિ ઠડો પું મોટી ગાંડી, ગાસડો
ઠણુ નં સાવો (૨) ખે તારને ભેડતી ગાંડ (૩)
ગાંડના દોગ (૪) ગાંડવાની દબ-કંગા
ઠદાર, -ઠાણુ, -ઠિયું વિં ગાંડવાળુ ઠણું
વિં ખાસ પોતાનુ, પદરનુ -ઠે (ઠે,) અં
પાસે, કબજામા

ગાંડવું (૦) મંકિં [સ ગ્રથ, પ્રા ગઠ] મણકા
કે એવી વેહવાળી વસ્તુને દોગમા પડેલી ગાંડ
વાળી એકબીજા સાથે ચૂંથવું (૨) દોગી, તાર
વગેરેને એકબીજા સાથે ગાંડ વાળીને બાધવું
(૩) તાંબે રહી હુકમ માનવો, બદલું (૪)
ગાંડે કરવું, મેળવવું

ગાંડાણું, ગાંઠિયું વિં બુઝો ‘ગાંડ મા
ગાંઠિયો (૦) પું [‘ગાંડ’ ઉપરથી] સૂકેલી
હળદરનો કાકરો (૨) ચાણાના લોટની એક
તળેલી વાની (૩) મોટી ગાંડ (૪) વિં ગાંડ સાથે
સંબધવાળુ જેમ કે ગાંઠિયો તાવ પું ગાંડ
નીકળીને આવતો તાવ ઠવા પું જેમા શરીરમાં
ગાંઠો બાજી ભથ છે એવો વા-એક રોગ

ગાંડી (૦) સ્ત્રી [સ કળિકા] એક ઘરેણું

ગાંડે (૦૬,) અં બુઝો ‘ગાંડ મા

ગાંઠો (૦) પું [‘ગાંડ’ પરથી] મોટી ગાંડ, પેરાઈ
આગળનો ભાગ ઝંખકે પું બુઝો ‘ગાંડ’મા
માંડ (૦૬,) સ્ત્રી [દે સ્વહી=નાનુ અપકાર મ,
હિં] (અણિષ્ટ પ્રયોગ) ગુદા (૨) કશાયની
ખેસણી -ખૂધુ. [-ગોંડવવી=આરામથી
ખેસવું -તળે રેલો હોવો=પોતાની ભત
સરોવાયેલી હોવી, પોતાને પણ લાગુ પડવું
હોવું -ના વેહ લગી=ઉપરથી નીચે સુધી,
પૂરેપૂરું -બળવી=માહું લાગવું -માં
પેસવું કે ભરાવું=(તિગ્ગમા) બીજાની
પ્રશામત કરવી -માં છાણુ હોવું=તાકાત
હોવી, સામથ્ય હોવું -વગરનું હોવું,

-વિનાનો ગોળો = કશા નક્કી નિર્ણય વગરનું
માણસ, ઝટ ઝટ વિચાર કે પક્ષ બદલે તેવું
-વધારવી = આણસુ પડી રહી ભત વધાર્યા
કરવી ગાંડે મરવા લાગવાં = ખોટું લાગતું
ગાંડે ભમરો હોવા = હરીને એક ઠેકાણે સ્થિર
ન ગળે એવો વ્યભાવ હોવો] ંગમચાં નં
ખંબં [+ જ રમ્મજહ] ચામોદિયા, મગસટ,
આનાકાની ંશુલામી સ્ત્રીં હલકા પ્રકાંની
પ્રુશામત
માંડછાં (૦) સ્ત્રીં, -પણુ નં, ગાડાઈ સ્ત્રીં
['ગાડુ' ઉપચી] ગાડાપણુ [ગાડપણુ
કાઠવું = ઘેલછા કરવી; મૂરખાઈ બતાવવી]
ગાદિયુ (૦) વિં ગાડુ, ગાડા જેવું
ગાંડિ(-ડી)વ નં [સિ] (સ) અર્ણુ નં ધનુષ્ય
(૨) [લા] [ગોઈ પાલ ધનુષ્ય. ંધન્વા, ંપાણિ
પું (સ) અર્ણુ નં
ગાંડી (૦) સ્ત્રીં ['ગાડુ' નુ સ્ત્રીં] બાલમા અવળી
ચાલે ચાલતી ફૂટી [-કાઠવી]
ગાંડું (૦) વિં [હિં ગઢૂ, ગાંડૂ] ઘેલુ, અણ-
સમણ, નાદાન, મગજનુ ચસકેલુ (૨) નં
ગાડુ કામ કે વર્તન (૩) બાલમાં અવળી
ચાલે ફૂટી ચારવાનુ રમવું તે ંધેલું વિં ગાડુ
ંવૂર [+ જાતુર (સ)] છેક ગાંડુ [ગાંડાં
કાઠવાં = ગાડાની માકક વર્તણુ ગાંડું ગાંડું
થઈ જવું = ખુબ ખુશાલીમા આવી જવું
ગાંડું કાઠવું = ગાડુ વર્તન કરવું (૨) બાલમા
અવળી ચાલે ફૂટી ચારવાનુ રમવું]
ગાંડફં (૦) નં, -રો પું [સ ગ્રામદ્વાર ?
ગ્રામોત્તર = ગામનો બાહ્ય ભાગ] ગોદફં,
ગામના દોર ઊભા રહેવાની ભાગોળ પાસેની
જગા (૨) ગામની ભાગોળ
ગાંડળું (૦) નં (કા) ડગળુ (૨) કાઈ વસ્તુનો
વચ્ચે સરખો ને ભડો ભાગ (૩) ધૂંદ પડેલુ
ડગળુ (ખડક કે ભેખડનું)
ગાંધર્વ વિં [મ] ગંધર્વોને લગતું (૨) પું,
ંનગરે નં, ંલગ્ન નં, ંવિવાહ પું બુઓ
'ગંધર્વ'મા -ર્વો સ્ત્રીં ગાંધર્વ સ્ત્રી (૨) વિં
ગંધવનુ -ને લગતું
ગાંધાર પું [સિ] સંગીતના સાત સ્વરમાનો એક

- 'ગ' (૨) (સં) બુઓ ગંધાર -રી સ્ત્રીં (સ.)
ગાંધાર દેશના રાજાની પુત્રી - ધૃતરાષ્ટ્રની પત્ની
ગાંધી (૦) પું [સં ગાંધિક] કરિયાણુ વગેરે
વેચનારો વેપારી (૨) એક અટક [ગાંધીનો
ગાંધી ને પોઠીનો પોઠી = શેઠનો ગેઠ, ને
નોકરનો નોકર, એક પંથ દેા કાજ] -ધિયાદુ
(-ણું) નં બુઓ ગાંધીવટું (૨) [લા] [મિળસેળ,
ગૂંચવાડો, ંટેાપી સ્ત્રીં ખાદીની મદદે લાખી
ટોપી ંવટું નં, ંવટો પું ગાંધીના ધવો (૨)
[લા] બધી બાબતોનુ થોડું થોડું જ્ઞાન હેલુ તે
ગાંધીવાદ પું સત્ય અને અહિંસાના પાયા પર
આખી સમાજવ્યવસ્થા તથા માનવજીવનની
ગાંધીજીએ યતારેલી દષ્ટિ કે દિલસૂરી -દી વિં
(૨) પું [દાણો]
ગાંતું (૦) નં (ચ.) (ગેગધી) ગહાઈ ગયેલો તુલેનો
ગાંભીર્ય નં [સિ] ગભીરતા
ગાયજો (ગાં) પું [દે. ગંજ્જજો] વાળદ (૨)
[લા] [ટચાક માણસ. -જણુ, -જ સ્ત્રીં વાળદણ
ગાંસડી (૦) સ્ત્રીં [બુઓ ગાંસડી] અનેક
વસ્તુ એકઠી બાધી કરેલો બોત્તો, પોટલી
-ડો પું મોટી ગાસડી, પોટલો [ગાંસડાં
પોટલાં બાંધવાં = ઉચાળા ભગ્વા, ધરવખરી
લઈ કરીને ચાલી જવું]
ગિગલાવણું મં કિં 'ગીગલાવું'નું પ્રેરક
ગિટકીડી સ્ત્રીં [વં ? હિં. ગિટકિરી, મ
ગિટકીડી] અરોને જલદી જલદી ઉચ્ચારાતાં
ઊપજતો અલકાં [ઘિટાતું ખચ્ચુ
ગિદરડું નં [દે ગઢૂરી, મ ગઢૂર પરધી ?] (કા)
ગિદડ વિં [સ ગૂદ, પ્રા ગિદ્ધ = લુબ્ધ] સુસ્ત
ભારે (ધણુ બાધાથી) (૨) નં [હિ ગીદડ]
સિયાળ [હાજરી લેવી તે
ગિતતી સ્ત્રીં [હિં, પ્રા મિળ = ગણકું] ગણતરી,
ગિની સ્ત્રીં [કિં] બુઓ ગીની
ગિજાણું અં કિં ['ગિજી' ઉપચી] (પતંગનું)
એ બાલુ નમતુ - કંતગતુ રહેવું (૨) ગિસાણુ
ગિજી સ્ત્રીં [હિ] ચક્કર ખાણુ - ખવરાવણુ તે
ગિખાણું સં કિં 'ગીખણું'નું પ્રેરક
ગિખાણું અં કિં 'ગીખણું'નું કર્મણિ
ગિર(-રિ)બ સ્ત્રીં (સ) પાર્વતી

ગિરજા, ધર નં [પો. ઈંગ્રિજિવા] ધિરતી
દેવળ, 'ચર્ચ'

ગિરદી સ્ત્રીં [ફા.] બીડ [ખલિહારી

ગિરદેશી સ્ત્રીં [ફા ગર્દિશ] કેશ્વર; કાતિ (૨)

ગિરદો પું[ફા ગર્દે]નીચે ઠરેલો કે ગહેલો કચરો

ગિર(-રિ)ધર, ગિર(-રિ)ધારી [સ ગિરિ +
ધર, ધારી] (સ) શ્રીકૃષ્ણ

ગિરનાર પું (સં.) કાઠિયાવાડનો એક પર્વત.

-રો પું ગિરનાર પાસે મૂળ રહેતી બ્રાહ્મણની

એક જાતનો આદમી

ગિરકતાર વિં [ફા. ગિરિફતાર] પકડાયેલું (૨)

તલ્લીન -રી સ્ત્રીં કેદ પકડાવુ તે, બધન(૨)

તલ્લીનતા

ગિરમીટ સ્ત્રીં [ઈ ઇમીમેન્ટ] હિંદ બહાર

સંચાનોમા મનૂરી માટે લઈ જવાતા મનૂરો

પાસે કંગવી લેવાતુ કંગપત્ર -ટિયું વિં

ગિરમીટનું -ને લગતુ -ટિયો પું ગિરમીટથી

બધાયેલો મનૂર [ઓભર, સારડી

ગિરમીટ નં [ઈ ગિમ્લેટ] છેદ પાડવાનું એક

ગિરવાવણું સંક્રિં 'ગીરવણું'નું પ્રેરક

ગિરવી, ઠંદાર [ફા.] જુઓ 'ગીરવી'

ગિરા સ્ત્રીં [સં] વાણી (૨) ભાષા

ગિરિ પું [સં] પર્વત ઠંદર(-રા) સ્ત્રીં

પર્વતની શુદ્ધા. ઠંલ સ્ત્રીં (સં) પાર્વતી

ઠંલપતિ, ઠંલવર પું (સ.) મહાદેવ ઠંલસુત

પું (સં) ગણેશ . ઠંલનયા સ્ત્રીં (સ)

પાર્વતી ઠંડુર્ગ પું પહાડ ઉપરનો કિલ્લો

ઠંધર, ઠંધારી પું (સ) ગિરધર કૃષ્ણ. ઠંધજ

નં (સં) મગધદેશનું રાજનગર -રીશ પું

(સં) [+ ર્દેશ] મહાદેવ (૨) હિમાલય

ગિરેખાજ નં [ફા.] એક જાતનું કબૂતર

ગિરેખાન પું [ફા] ગલપટો

ગિરો અં (૨) પું [ફા] જુઓ ગીરો

ગિલતાન પું મોલ વગેરેને નિશ્ચલાકાર ટેકો

મૂકવામા આવે છે તે (૨) ફડેતાલ જડતાં

માડવીમા પાટડી ઉપર મુકાતી બીજ એ

ચીતરેલી પાટડીઓમાની પહેલી

ગિલા(-દલા)ખોર વિં [ફા]ચાહિયું, નિદાખો

ગિલ્લી સ્ત્રીં [સરં હિં, મ] મોઈ(૨)ગડગૂમડ

કે ખીલ દરદને લીધે આવતો સોલો, વેળ

ઠંદો પું મોઈ ને દડો કે તેની રમત

ગિલેમાર નં એક પક્ષી

ગિલો પું [ફા. ગિલહ] વ્યાળ, વ્યાજેપ, નિદા

[ગિલ્લા ઉડાવવા, -કરવા, -ગણવા =

ખોટી વાત ઉડાવવી, નિદા કરવી] -દલાખોર

વિં જુઓ ગિલાખોર

ગિરત વિં [ફા. ગિરત?] નિષ્કળ, ફેગટ(૨)

સ્ત્રીં [જુઓ ધીસ] ફોજ

-ગી એક ફારસી તદ્ભવ તદ્દિત પ્રત્યય વિં

પરથી ભાવવાચક નામ બને છે ઉઠાં માદગી,

પસદગી [કિ ગલાવું] ખુશ થવું

ગીચલાણું અંકિં અંકગણ, ગલરાણું(૨) [જુઓ

ગીગો પું [જુઓ ગગો] નાનો છોકરો, કીકો

-ગી સ્ત્રીં નાની છોકરી, કીકી

ગીચ વિં [સ લચ્?] પાસે પાસે સંક્રાંતિ

આવી રહેલું -ચોગીચ અં ખીચોખીચ,

* બીડ -ગઢી થાય તેમ (૨) વિં ખૂબ ગીચ

ગીત નં [સં.] ગાયન(૨) અવસર પર ગવાતું ગાણું.

[(-તું ગીત) ગા ગા કરેલું = વાર વાર કહે કહે

કરવું (૨) વારંવાર કહી બતાવવું] ઠંક નં

ગીત, નાનું ગીત. ઠંકાંચ નં કાંચના ગુણવાળું

ગીત, 'લિરિક' ૧

ગીતા સ્ત્રીં [સ] કેટલાક ધાર્મિક પદ્યશ્રીઓ

આપવામા આવેલું નામ ઉઠાં 'શિવગીતા'

'રામગીતા' 'લગવદ્ગીતા' પરંતુ ખાસ કરીને

તે નામથી લગવદ્ગીતા જ ઓળખાય છે.

ઠંકાર પું ગીતા રચનાર, કૃષ્ણ ઠંચંતી

સ્ત્રીં લગવદ્ગીતા કહેવાયાના દિવસનો ઉત્સવ

(એક મતે, માગશર સુદ અગિયારશ) ઠંજ

સ્ત્રીં (સ) લગવદ્ગીતા ઠંજન નં

ગીતામા ઉપદેશેલું આદર્શ જીવન

ગીતિ સ્ત્રીં [સં] એક જદ [પક્ષી

ગીધ નં [સ ગૃધ્ર, પ્રા ગિદ્ધ] એક મોટું માસાહારી

ગીની સ્ત્રીં ગિની, સોનાનો એક બ્રિટિશ સિક્કો

ગીબત સ્ત્રીં [જ] બદખોઈ, નિદા (૨) વ્યાળ,

તહોમત (૩) ચાકી ઠંખોર વિં ગીબત

ઠંખાની ટેવવાળું

ગીબધું અંકિં [રવં] ગડદાર મારવા, ધીબધું

ગીઓગીબ અં[રવં] ધીઓધીબ, ઉપરાઉપરી
ગીમ સ્ત્રીં[ર મેમ] ગજીના પત્તાની એક રમત
ગીર પું [સં. ગિરિ] (ગીસાઈની એક ભતના
નામને અ તે વપરાય છે) (ર) (સં) ગિરનારનો
ગિરપ્રદેશ

-ગીર [ફા] એક પ્રત્યય 'વાળુ', 'ઝાલનાર' એવા
અર્થ મા નામને અ તે ઉદાંબહાગીર, દરતગીર
-રી [ગીર + ઈ] સ્ત્રીં નામ ખનાવતો પ્રત્યય
ઉદાંબ નહાગીરી, ગુમાસ્તાગીરી, ગુ હાગીરી
ગીરચોંદિયા નં એક પક્ષી

ગીરભ નં એક પક્ષી
ગીરભી સ્ત્રીં[મ] યત્રથી ચાલતુ કારખાનુ, મિલ
ગીરદ સ્ત્રીં [ફા મદ] ધૂળ, રત્નકણ; રત્નેટી
ગીરવહું સંકિં [બુઓ ગીરો] ગીરો -
ધરેલે મૂકવું ગીરવાહું અંકિં (કમંભિ)
ગીરવી અં [ફા. ગિર્વી] ગીરવેહું, ધરેલે
ઠદાર વિં ગીરો રાખનાર
-ગીરી [ફા] એક પ્રત્યય બુઓ 'ગીર' માં
ગીરો અં [ફા ગિરો] ગીરવી (ર) પું
ગીરવહું તે, દેવા પેટે આહમા કાઈ મૂકવું તે
[-મૂકવું = ગીરવી મૂકવું, ધરેલે મૂકવું
-રાખવું = ગીરામા લેવું] ંખત નં ગીરો
મૂકયાનુ ખત - લખાણ [સરકૃત

ગીર્વાણ પું [સં.] દેવ, સુર ંભાષા સ્ત્રીં
ગીલી સ્ત્રીં, ંદ ડો પું બુઓ 'ગિલી' મા
ગીમ સ્ત્રીં [અ ગીમ = નકારાપણ] ચોરી
[-પહવી = ખોટ જવી (ર) ચોરાવું (૩)
હારવું, પાછા પહવું -મારવી = ચોરવું]
ગીમહું નં [બુઓ ધીસહું] જે સહો (કા)
[ગીમલે ધક્કાવું = જે સહો ભેડાવું, સ સારની
રંગપટ્ટીમા પહવું]

ગુચપુચ (-છ) અં[રવં] ગુસપુસ, છાની રીતે,
ટોઈ સાલળી ન ભય એમ (ર) એકમેકમા
ગૂચવાતુ ગયેલુ હોય તેમ, અસ્પષ્ટ (લખાણ)
(૩) સ્ત્રીં એમ કરેલી વાત

ગુચપુચિયું વિં અસ્પષ્ટ, ગુચપુચ હોય એવું
ગુચ (-રછો) પું [સ] ગોટો, કલગી (ર)
વાળનો જ્યો - બુલકું -રછો (-રછો) દાર
વિં ગુચાવાળુ

ગુજર સ્ત્રીં [ફા.] ગતિ; પ્રવેશ
ગુજરહું નં ગણપતિ આગળ મૂકવાનુ માટીનુ
વાસણ (ર) ગારાની ગાબર લેવી આકૃતિ, લે
માગલિક પ્રસંગે વેદી ઉપર મૂકવામા આવે
છે -હાંગોરમટી સ્ત્રીં ગુજરહું ને ગોરમટી,
તે લાવવાનો લગ્નનો એક વિધિ

ગુજરહું અંકિં [ફા ગુજર ઉપરથી] જવું,
વહો જવું (ર) વીતવું, માથે આવી પહવું (૩)
સંકિં જવું કરવું, દરગુજર કરવું [ગુજરી
જહું = મરી જવું]

ગુજરાત પું, સ્ત્રીં, નં [સ ગુર્જરત્તા, પ્રા
ગુજ્જરત્તા] (સ) ગૂજરાત ંણુ સ્ત્રીં ગુજરા-
તની રહેવાસી સ્ત્રી -તી વિં ગુજરાતનુ, -ને
લગતુ (ર) સ્ત્રીં ગુજરાતી ભાષા (૩) પું
ગુજરાતનો રહેવાસી

ગુજરાન નં [ફા] નિર્વાહ ગુભરો
ગુજરી સ્ત્રીં સ્ત્રીના હાથનુ એક ધરેણુ (ર)
લૈરવ રાગની એક રાગણી (૩) [ફા. ગુજર]
શહેર -કસખામા ભરાતુ ખતર [-ભરાવી]

ગુજર નં બુઓ ગુજરહું
ગુભરટોલ્લો પું મોઢદહાની એક રમત
ગુભરત સ્ત્રીં ['ગુભરવું' ઉપરથી] દરખાસ્ત
કરવી -રખર કરવું તે, સાક્ષી

ગુભરહું સંકિં [ફા ગુજાર્દન] નિર્ગમન
કરવું, ગાળવું (ર) રત્નું કરવું, દાદ માગવી
(૩) માથે નાખવું, વિતાડવું

ગુભરો પું [ફા ગુજારહ] નિભાવ, નિર્વાહ,
ગુજરાન [-કાદવો = ભરણપોષણ ભેગ
મેળવવું -ચાલવો = નિર્વાહ થવો]

ગુજર વિં [સ ગુર્જર, પ્રા] સુતાર, વાણિયા,
આહીરો ને કાનિયોનો એક ભેદ (ર) પું એક
ભતનો ગુહર (૩) એક ભતનો ખાવળ
ગુટકો પું [સં ગુટિકા, હિ, મ ગુટકા] ઘણી
ઓછી લખાઈપહોળાઈની ભટ્ટી ચોપડી
ગુટપુ (-સુ) ં અંબરોબર ઓઢી કરીને (સૂવા
માટે), ગોટપોટ

ગુટિકા, ગુટી સ્ત્રીં [સ] ગોળી (દવાની)
ગુટી સ્ત્રીં માટીનો ગોળો બાધીને (છોડની કે
ઝાડની) કલમ કરવાની રીત, અથવા એવી

ગુણોત્તર પુ. ૦, નં. [સ] ખે રકમ વચ્ચેનું પ્રમાણ,
'રેશિયો' (ગ)

ગુણપેત વિ. [સ] ગુણવાળુ

ગુણુ' નં ગુણુ, પાપહની કણકનો લુઓ

ગુણ્ય વિ. [સ] ગુણવાળુ (ર) [ગ.] જેને
ગુણવાનુ હોય તે (રકમ), 'મલ્ટિપ્લિકન્ડ'
-લુયાંક પુ. ગુણ્ય આકડો (ગ)

ગુત્તો પુ. [હિં ગુત્તા: સ ગુપ્ત, પ્રા ગુપ્ત પરથી ?]
એકહથ્થુ વેપાર, ઇન્દો

ગુદરણું અંકિં + [સરં હિં. ગુદરતા, મ ગુદરળે,
ફા ગુજર પરથી] ગૂદરક, ગુજરણુ [સાલ]

ગુદરત વિ. [ફા ગુજરત્તહ] ગત, પાછલુ (વરસ,

ગુદા સ્ત્રી. [સ] શરીરમાથી વિદ્યા નીકળવાનુ
દા. ૦ વર્ત [+ આવર્ત] પુ. ગુદનો એક
રોગ ંચિય [+ અચિય] નં માણસના
શરીરમા કરોડને છેડે આવેલુ ત્રિકોણ હાડકું,
'કિસ્કસ' [રાગણી

ગુનકલી સ્ત્રી. [સ ગુણકલી] માલકોશની એક

ગુનો (નો') પુ. [ફા] અપરાધ, વાક, તકસીર

[ગુનામાં આવણું = અપરાધી થકુ, વાક કરેલો

હોવો] -નેગાર વિ. ગુનો કરનાર, અપરાધી

-નેગારી સ્ત્રી. ગુનેગારપણુ [-કરવી =

ગુનો કરવો, વાકમા આવણુ]

ગુપ વિ. + ગુપ્ત (પ)

ગુપયુષ અ. [ગુપ + યુષ] યુપચાપ, છાનુમાનુ

ગુપ્ત વિ. [સ] છુપાવેલુ; સતાડેલુ (ધન વગેરે)

(ર) છાનુ, ગૂઢ (વાત વગેરે). [-ગંગા સ્ત્રી. ૦

જેનુ મન કળી ન શકાય તેવી જાંડી સ્ત્રી]

૦તા, -માઈ સ્ત્રી. ગુપ્તપણુ. ૦ચર પુ. ૦

ભસૂસ ૦ચર્યા સ્ત્રી. બુઓ અજ્ઞાતચર્યા ૦દાન

નં છૂપુ દાન -મા સ્ત્રી. એક પરકીયા

નાયિકનો ભેઃ (પ્રેમીના પ્રેમ, આલિંગન

વગેરે ગુપ્ત રાખે તે) -મિ સ્ત્રી. [સ] રક્ષણ

ગુપ્તી સ્ત્રી. [સ ગુપ્ત] લાકડીની અદરગુપ્ત - છૂપુ

ગહે એવું એક અણીદાં સળિયા જેનુ હથિયાર

ગુદા સ્ત્રી. [સ ગુદા] પહાડની બખોલ - જીંડુ

કેતર, ગુહા [ગુજ

ગુદત(-તે)ગો સ્ત્રી. [ફા] વાતચીત, મસલત,

ગુદતાર સ્ત્રી. [ફા] વાણી

ગુદતેગો સ્ત્રી. બુઓ ગુદતગો

ગુપારો પું. બુઓ ગપારો

ગુમ વિ. [ફા.] ખોવાયેલું [-કરણું = છૂપાવણું,

ઉપાડી જવુ -થણું = ખોવાણું] ૦રાહ વિ.

રત્નો ભૂલેલુ [ગુપયુષ

ગુમસૂમ અ. [ગુમ + સૂમ (સ જૂલ્ય)] સૂમસૂમ,

ગુમાન નં. [ફા] અભિમાન, ગર્વ. [-ધરણું,

-રાખણું = અહ કાર કરવો -હીતરણું =

અહ કાર દૂર થવો -ઉતારણું = અહ કાર દૂર

કરાવવો, નમાવણું] -ની વિ. અભિમાની

ગુમાવણ (-રા)વણું સંકિં [બુઓ ગુમાવણું]

ખોવાડાવણુ

ગુમાવણું સં. કિં [ફા ગુમ ઉપરથી, હિં

ગુમાના] ખોવ (ર) ધૂળધાણી કરવુ, ઉડાવી દેવુ

ગુમાસ્તો પું. [ફા ગુમાસ્તહ] કારકુન, મહેતો

-સ્તાગીરી સ્ત્રી. ગુમાસ્તાનુ કામ, મહેતા-

ગીરી. -સ્તી સ્ત્રી. ગુમાસ્તાગીરી

ગુરમો પું. [રવં] મુઝી [વતની

ગુરખો પું. [સરં હિં. ગોરખા] નેપાળદેશનો

ગુરગુરણું અંકિં [રવં] ગુરગુર એવો અવાજ

કરવો ગુરગુરાવણું સં. કિં પ્રેરક

ગુરજ સ્ત્રી. [ફા ગુર્જ] ગદા; મુદ્ગર

ગુરથમાની વિ. મરહૂમ, સ્વર્ગવાસી

ગુરદો પું. [ફા ગુર્જ] ગુરજ, લોહાનો મગદળ

(ર) [ફા] મૂનપિડ, 'કિહની'

ગુરાખ નં. [સરં હિં, મ, ફા ગુરાવ, ઇ ગ્રેવ]

એક ભતણુ વહાણ

ગુરુ વિ. [સં.] મોટું (ર) ભારે (૩) દીર્ઘ (૪)

પું. શિક્ષક (૫) પુરોહિત, ગોર (૬) [સ.]

એ નામનો ગ્રહ, ધૃતરુપતિ (૭) ગુરુવાર

૦કસ પું. [ ] આવો મોટો કૌસ ંકિદ્દલી

સ્ત્રી. ગુરુચી ૦કુલ(-ળ) નં. ગુરુને રહેવાનું

ઠેકાણુ, બ્યા વિદ્યાર્થી એને રાખીને તે શિક્ષણ

આપે છે (ર) તે પદ્ધતિને અનુસરતી

શિક્ષણસ રથા ૦દ્દચી સ્ત્રી. અનેક તાળાને

લાગુ પડે એવી હંચી, 'માસ્ટર-ચી' (ર)

[લા] ગમે તેવા સન્નેગોમાંથ કામ દે એવી

યુક્તિ, ઉપાય, સાધન ઇં. ૦કોણુ પું. કાટ-

ખૂણાથી મોટો ખૂણો, 'ઓળટ્યૂસ એગલ'

[ગ]. ંગમ સીં ગુરુ પાસેથી મેળવેલું જ્ઞાન ંગમ્ય વિં ગુરુ દ્વારા જ સમનય એલું. ંગ્યર્થાં શ્રીં ગુરુની સેવા. ંગન પું, નં બંવં વહીલવર્ગ (આપાપ, શિક્ષક ઇત્યાદિ) ંતદ્વપગ(—ગામી) વિં ગુરુપત્ની સાથે સજોગ કરનાર ંતા સીં, ંતવ નં ગુરુપણુ (૨) મોટાઈ, ગૌરવ (૩) ભારેપણુ. ંતવકેંદ્ર નં બિહુથી વજનનુ સમતોલવણુ થતુ હોય તે, 'એન્ડર એન્ડ્રે ગ્રેવિટી' ંતવમધ્યબિહુ નં બુઓ ગુરુવકેન્દ્ર ંતવરેખા(—પા) શ્રીં ગુરુત્વકેન્દ્રના આકર્ષણની ક્ષીટ્ટી યા વિશારેખા ંતવાકર્ષણુ નં ભાગનુ પૃથ્વીના કેન્દ્ર તરફ ખેંચવુ તે 'ગ્રેવિટેશન' ંદશિણુ શ્રીં અચ્ચાસ પૂરો કર્યા પછી ગુરુને આપવાની દશિણુ ંદાસ વિં પું ભલો બાગો (—દાક્ષમા) ંદ્રોહ પું ગુરુનો દ્રોહ ંદ્રોહી વિં ગુરુનો દ્રોહ કરનાર ંપત્ની શ્રીં ગુરુની પત્ની. ંપદ નં ગુરુનુ પદ—પદવી ંપૂત શ્રીં ગુરુની પૂત—આદરમાન ંખ હુ પું એક ગુરુનો શિષ્ય, મહાધ્યાથી ંબક્તિ સીં ગુરુ પ્રત્યે ભક્તિ ંભાઈ પું ગુરુખ હુ ંભારે પું ગુરુ તરીકેની જવાબદારી. ંમ ય. પું ગુરુએ આપેલો મત્ર (૨) [લા] 'ધૂપી મલાહ, શિખવણી [—આપવો, —મૂકવો = ધૂપી શિખવણી આપવી —લેવો = કાઢીની શીખ સ્વીકારવી, બીનની શિખવણી મારહેવું] ંમાન નં વહીલ પ્રત્યેની અદ્વ્ય (૨) રસણુ, રસણાનુ કટાક્ષ ંમુખ વિં ગુરુના મોઝેથી મગેલુ (૨) મનસ્વી નહિ પણ નીક્ષિત—ગુરુના બે ધ્રુવે અનુસરનારું (૩) નં ગુરુનુ મુખ ંમુખી વિં ગુરુના મુખનુ (૨) શ્રીં શીખોમા શરૂ થયેલી પત્તબની એક લિપિ ંરેખા શ્રીં મહારેખા, (—) આત્રુ વિશમચિહ્ન ંવારે પું અઠવાડિયાનો એક દિવસ ંવારું વિં ગુરુવારે આવતુ—શરૂ થતુ—રૂપસદન નં [+ ઉપમદન] ગુરુ પાસે જવુ તે (૨) ગુરુના ચરણોમા પડવુ—શિષ્ય બનવુ તે ગુરુરે વિં [સં] ગુરુરાતનુ (૨) પું ગુરુજર તત (૩) ગુરુરાત (૪) ગુરુરાતનો વતની. —રી

શ્રીં ગુરુરાતણુ (૨) રચારણુ, ગોવાળણી (૩) એક ભૂનો ગુરુગતી ગસ (૪) રાગની એક ઢબ (૫) ગુરુગતી ભાષા કે ગુરુરાત રૂપી દેવી (૬) વિં ગુરુરે—ગુરુરાત દેશને લગતુ

શુલ નં [ફા] ફૂલ (૨) શુલાબનુ ફૂલ (૩) [લા.] ખત્તી ઉપરનો બગેલો ભાગ, મોગરો [—કરેલું = હોલવી નાખવુ, —થડું = હોલવાણુ] ંકંદ પું [ફા.] શુલાબની પાખડીઓને સાકરનો મુરબો ંખાર પું [ફા ગુલશૈરુ] આસમાની લાલ રંગ ંખેરી (ખે) વિં [ફા ગુલશૈરુ] શુલખાનું ગંગતુ ંચરમ નં [ફા] એક પક્ષી ંછડી શ્રીં એક ફૂલઝાડ (૨) તેનુ ફૂલ (૩) શુલાખનો ગોટો અથવા તોરો (૪) એક ઘરેણું ંછણું પું, નં [ફા ગુલશૈરુ] એક ફૂલઝાડ ંભન વિં શુલાખના આત્મા જેવુ, સુદર, મોહક ંભ (—ઝા)ર પું [ફા] શુલાખની વાડી, ફૂલવાડી (૨) વિં મનોહર, સુદર ંતરાશ શ્રીં [ફા.] ખત્તીનો મોગરો કાપવાની કાનર ંતોર પું [+ (ઘ.) તુર્ગ] એક ફૂલઝાડ ંતોરો પું ગુલાખનો ગોટો—ગજરો (૨) એક ફૂલઝાડ ંદસ્ત પું [ફા] ફૂલનો ગોટો—તોરો ંદાન નં [ફા] ફૂલદાની ંદાવદી (—રી) શ્રીં [ફા ગુલિ (—તે) દાઢવી] એક ફૂલઝાડ (૨) તેનુ ફૂલ ંતાર નં દાડમ ંખાસ નં [+ ઝ. ઝવ્વામ] એક ફૂલઝાડ (૨) તેનુ ફૂલ ંમેર (મો.) શ્રીં [ફા ગુલેમુહ] એક ફૂલઝાડ (૨) એનુ ફૂલ ંશન નં [ફા] શુલિસ્તાન

શુલશુલાટ પું [સ્વં]

શુલશુલાટિયો પું છોકરાની એક રમત શુલચરમ, શુલછડી, શુલછણુ, બુઓ 'શુલ'મા શુલછાય નં એક વનસ્પતિ ['શુલ'મા શુલભન, શુલભ (—ઝા)ર, શુલતરાશ બુઓ શુલતાન વિં [ફા] મરાગૂલ, તલ્લીન શુલતોર, —રો, શુલદસ્ત, શુલદાન, શુલદાવદી (—રી) બુઓ 'શુલ'મા શુલખ કી પું એક ફૂલ શુલખાન નં [ફા ગુલ્લામ] શોરખકાં (૨) આન દની—હકામચકરીની વાત (૩) ગામ-ગપાટો, તકાકા

શુદ્ધાસ, શુદ્ધસેર જુઓ 'શુદ્ધ'મા
 શુદ્ધુ નં [ફા, ગુલવાળ] ગપાટો, ગપગોટો
 શુદ્ધમહેરી સ્ત્રીં એક જળચર પક્ષી
 શુદ્ધશન નં [ફા] જુઓ 'શુદ્ધ'મા
 શુદ્ધશામ નં એક વનરપતિ
 શુદ્ધીં સ્ત્રીં એક વનરપતિ
 શુદ્ધાખ નં [ફા] એક ફૂલઝાડ (૨) તેનું ફૂલ
 ઝળળ નં શુદ્ધાખની ખુશબોવાણું પાણી
 ઝળળુ નં [હિં ગુલાવજામુન] એક મીઠાઈ
 ઝદાન નં [ફા], ઝદાની સ્ત્રીં [ફા] શુદ્ધાખ-
 જળછાટવાની શિરોધના આકારની ઝારી -ખી
 વિં [ફા] શુદ્ધાખના રગતુ(ર) મીઠું, મજેદાર
 (ઉદાં ઊંધ સ્વલાવ) (૩) સ્ત્રીં શુદ્ધાખના
 જેવો રાતો રગ -ખી તૂરી સ્ત્રીં એક પક્ષી
 -ખી ચેના સ્ત્રીં એક પક્ષી
 શુદ્ધામ પું [અ] ખરીદ કરેલો ચાકર, લૂડો
 (૨) [લા] પરવશ-પરત્ર માણસ ઝખત
 નં શુદ્ધામ તરીકેના વેચાણનું લખત(ર) પરત્ર
 ખનવે એક લખાણ-કાર ઝગીરી સ્ત્રીં
 [ફા] જુઓ શુદ્ધામી ઝડી સ્ત્રીં ખરીદ કરેલી
 દાસી-લૂકી ઝદાર પું શુદ્ધામનો ધણિ-
 ચામો -ખી સ્ત્રીં [ફા] શુદ્ધામપણુ (૨) વણી
 હલકી તાબેદારી (૩) પરાધીનતા
 શુદ્ધાલ પું, નં [હિ, જુઓ શુદ્ધાલા] એક
 રાતા રગનો સહેજ મુગધીદાર ભૂંડો
 (આનંદોત્સવ, ખાસ કરીને હોળીના દિવસોમા,
 એ ખૂબ વપરાય છે)
 શુદ્ધા(-લ્લા)લા પું, નં [ફા ગુલેલાલહ, સરં
 હિ, મ] એક ફૂલ
 શુદ્ધાંટ સ્ત્રીં [ટે ગુલુથ (છ)] ગોટીમડું
 (૨) [લા] ઊલટું ફરી જતું તે [-ખાવી
 -મારવી, -લગાવવી = ઊલટું ફરી જતું]
 શુદ્ધિસ્તાન નં [ફા] શુદ્ધશન, ફૂલવાડી, ખાગ
 શુદ્ધ પું, સ્ત્રીં [સં] વૂટી, વૂટણ (૨) ઢીંચણ
 શુદ્ધમ નં [સ] ગોળાનો રોગ (૨) ગાઠ (૩)
 ઝુડ, ઝાડી -લમેદર નં [સ +હદર]
 ખરેખરો એક રોગ
 શુદ્ધર નં [હિ, જુઓ શૂલર] ઉમરડો
 શુદ્ધાલા પું એક ફૂલ, જુઓ 'શુદ્ધાલા'મા

શુદ્ધુ' નં [જુઓ શૂલ] પાપહની કણકનો
 લૂઓ, શૂલર [-પાડણું = તે લૂઓ ખનતવો]
 શુવરહારી સ્ત્રીં ગાવાની એક ખાની
 શુવાર, ઝકળી, ઝકિ'(-શી, -સિ', -સી)ગ
 જુઓ 'ગવાર'મા [-મસલત
 શુસપુસ સ્ત્રીં [રવં] ગુચપુચ, છાની વાતચીત
 શુસલ નં, ઝખાણું નં જુઓ 'શુસ'મા
 શુસ્તાખાના વિં [ફા] અસત્ય, ખેત્તમખીભયું
 શુસ્તાખી સ્ત્રીં [ફા] ખેશરમી, અસત્યના,
 ખેત્તમખી [નાહવાની યોગડી
 શુસ્લ(-સલ) નં [અ] સ્નાન ઝખાણું નં
 શુસ્સો પું [અ] કોથ [-ખાવવો, -ચલવો =
 ગુસ્સે થતું ગુસ્સે કરવું = કોથ લગત એમ
 કરવું કે વર્તવું, ચીડવવું ગુસ્સે થવું,
 શુસ્સામાં ચાવવું, ગુસ્સે ભરાવું = કોથ
 કરવો, કોપવું]
 શુહા સ્ત્રીં [સ] શુદ્ધ
 શુહા વિં [સ] છૂપું, છુપાવવા યોગ્ય (૨) નં
 રહત્ય મર્મ (૩) છૂપી વાત
 શુહક પું [સં] દેવોનો એક વર્ગ, કુખેરનો અનુચર
 શુંગ(-શું) વિં [ફા સ] જુઓ 'ગુ' વિંમા
 શુંજ પું, ઝન નં [સ] ગણગણાટ ઝકરે પું
 ગુજન કરનાર, ખ્રમર
 શુંજણું અંકિં [સં ગુજ] ગણગણવું, શુંજ કરવો
 શુંજ નં [સ ગુહ] છૂપી વાત, ભેદ (૨) સ્ત્રીં
 જુઓ ગુલ(૩)ગાઠ, ગૂચ, આટી ઝવટ સ્ત્રીં
 છાની છાની વાત
 શુંલ સ્ત્રીં [સ] ચનોલી કે તેનું ઝાડ (૨) ચનોલી
 જેટલું વજન, રતી ઝકલ(-ખ) નં ચનોલી
 ઝરવ પું [સ] જુઓ શુંલર
 શુંલશુંજ સ્ત્રીં [જુઓ શુંજ] ભારે શુંલરવ
 શુંલર(ઝવ) પું [સરં હિ] ગુજવાનો અવાજ
 (૨) [લા] અવ્યક્ત મધુર અવાજ
 શુંલશ સ્ત્રીં [ફા ગુજાહજ] ગજુ, તાકાત
 શુંન્યત્વ નં, -તા સ્ત્રીં [સ] ગુજન થઈ શકે
 એક હેલુ તે [લગાડવું તે
 શુંઠન નં [સ] ઢાંકવું -છુપાવવું તે (૨) ચોપડવું -
 શુંઠો પું [હિ Gunter - એક જળનું નામ
 તેની સાકળ માપમા લેવાતી તે પદ્ધતી, સરં

મ. ગુડા] જમીનનુ એક માપ (એકરનો
૪૦ મો ભાગ ૧૧ X ૧૧ ચોરસ વાર)
ગુંદ, -ડો [સરં હિં. ગુડા] વિં જમજમનીના
કામ કરનાર બદમાશ હાડ (૨) પું એવો
આત્મી -રાશાહી સ્ત્રીં ગુંદાએનો અમલ
-હાગીરી સ્ત્રીં ગુંદાપણુ, ગુંદા જેવુ વર્તન
ગુંદ, ૦ર પું [હિં. ગોડ] મટલાક જાડમાથી
જન્મે ચીકણો રસ (૨) ચોટાડવાનો કામમા
આવનો નેવોખાવળનો રસ ૦ર પાક પું ગુંદર
નેડવીને બનાવેનું વસાણુ (૨) એક મીઠાઈ
(૩) [લા.] મારં રિયુ નં પલાળેલો ગુદર
સામવાનુ પાત્ર (૨) ક્ષર, ડાળો આવે તેય ન
ખસે એવું -ચોટલુ વૃત્તિનુ માણસ [-ચોટલું
= વપ વળગવી: લરુ વળગતુ] -દિયુ નં
ગુદરનુ પાત્ર, ગુદરિયુ [ગૂથણી
ગુદ પું [સં] ગૂથણ (૨) ગૂમણું. ૦તા સ્ત્રીં
ગુદિત વિં [સં] ગૂથિયું
* ગુબજ પું [જા ગુંદ] ધૂમટ
ગૂ નં [સં] વિડા, મગ ૦ખાટ(-ડી, -ણ)
સ્ત્રીં અવણખાડ
ગૂઈ સ્ત્રીં ગમી, બદી (૨) [કા] અણચી
ગૂખાડ, -ડી, -ણુ જુઓ 'ગૂ'ગા
ગૂગળ પું [સં ગુગુલ] એક ફંગરી જાડનો ગુદર
(નેડવાના તેમ જ ધૂપ કરવાના કામમા આવે
છે) -ખિયું વિં ગૂગળને લગતુ ગૂગળવાણુ
(૨) નં ગૂગળ ગમવાનુ પાત્ર
ગૂગળી વિં (૨) પું ઓખામડળના બ્રાહ્મણોની
એક નતનુ (૨) [લા.] કીણુ, કજૂસ [-જેલું =
ગોળું, ગડું]
ગૂન(-અ) સ્ત્રીં [સં ગુણ, પ્રા ગુજ્ઞ] ગુપ્ત વાત,
રહસ્ય (૨) બે બાજુ અણીવાળો (પાટિયા
નેડવાનો) ખીલો (૩) વિં ગુધ, ગુપ્ત
ગૂજરાત, ૦ણુ, -તી [સ ગૂર્જરા] જુઓ
'ગુજરાત'મા
ગૂઝ સ્ત્રીં જુઓ ગુજ [સૂચણી, લેંધી
ગૂડકી સ્ત્રીં ['ગૂડો' = પગનો નળો પરથી ?]
ગૂડલું નં [સં ગૂડ = દડો] ગુલુ
ગૂડલું સંકિં [સં, પ્રા સુદ્ ઉપરથી ?] કાપડું,
વાઢુ (૨) [જુઓ ગોડલું] ખોઢુ

ગૂડાલાકડી સ્ત્રીં ગોળ લાકડી, એક પ્રકારની
નૂની સળ-રિખામણી [વચ્ચે ભાગ
ગૂડિયા પું (કા) ગાડાના પૈડાનો આરાવાળો
ગૂડી સ્ત્રીં [મ ગૂડી (કાનડી 'ગુડિ = વજ) હિં.
ગુડી = પતંગ] ઉત્સવને દિવસે ઊભો કરેલો
ઝડો, માણેકનળ ૦પડવો પું ચૈત્ર સુદ પડવો
ગૂડું વિં [સગં મ ગુડા] પાંડુ હુચ્યુ, ગઢ
ગૂડો પું [સરં મ. ગુડી = મૃત્યુના સમાચાર]
મગનામે ગેવા જુડુ તે, કાણ
ગૂડો પું [સરં કે ગોડ = પગ, હિ ગુડી, મ
ગુડવા = ઢાંચણી, સિવી ગુટ] (ચ) પગનો
નળો (૨) [લા.] બળ, ગતિ, હાન [ગૂડા
ભંગવા = (અંકિં) પગ ભાગી જવા,
ગતિ ન રહેવી (૨) મંકિં પગ ભાગી
નાખવા, ગતિ ખતમ કરી દેવી]
ગૂડ વિં [સં] ગુદ, ગુનું (૨) ન સમનય એવુ, ગહન
(૩) ઇદ્રિયાતીત, 'મિન્ટિક' ૦જુ વિં [મ]
હામડી ન દેખાય તેવુ માસલ, હૃદયુદ્ધ. ૦તા
સ્ત્રીં, ૦પણુ નં ૦મણિ પું મતાડેલી
ઝકરી ખોળવાને મળતી એક પ્રાચીન રમત,
૦વાદ પું વમ્મ ગૂડ હોઈ ચ્વાનુભવનો જ
વિષય છે એવો તરવજાનનો વાદ, 'મિન્ટિ-
સિત્રમ' ૦વાદી વિં (૨) પું ગૂડવાદમા
માનના -હાક્ષર પું ગૂડ અક્ષર
ગૂણુ (ણ) સ્ત્રીં [સ ગોળી] થેલો, કાથળો (૨)
છાલકુ (ગવેડા વગેરે ઉપગુ) (૩) ચાર મણુ
માપ. ૦પાટ નં શણકે ચૂતળીનુ વણેલું તાપડું,
ટાટિયુ (૨) નં ૦ખં ૦વં તેના વસ્ત્ર કે ને પહેવાની
જેલશિક્ષા -લિયુ નં ગૂણપાટનો બનાવેલો
થેલો. -લિયો પું તાખાનો વડો (૨) થેલો, ગૂણ
(૩) અમુક વજનનુ માપ (૪) [સરં હિં ગુ(-તો)
નિવા, મ. ગુણ્યા] પું કાટખૂલો (કાગરનો)
ગૂણુચુ વિં [જુઓ ગૂણ] નડુ અને હીંગણુ
ગૂણિયું, -ચો જુઓ 'ગૂણ'મા
ગૂધ વિં [સં ગૂધ = રમતુ ઉપરથી] ગમતિયાળ
(૨) [સ ગૂધ = કામડું ઉપરથી] કામી (૩) સ્ત્રીં
[જુઓ 'ગૂથ', પ્રા ગુધ] (ચ.) (ધ.) ગૂમડું
મથે રહેલુ ચિહ્ન -ખાડો
ગૂમડ(-ડું) નં [સ ગુલ્મ, પ્રા ગુમ્મ (૦ઢ) ?]

શરીરે ઊઠતો ફેલ્યો - ટેટા જેવો ગફો [ગૂમડે
ધસીને ચોપડવા જેવું = નકામું, જરૂરને
વખતે કામ ન આવે તેવું]

ગૂમૂતર નં [ગૂ + મૂતર] મળમૂત્ર [-ઉથામવાં,
-કરવાં = મળમૂત્ર સાફ કરવા (૨) માવજત
કરવી (બાળક કે માદાની)]

ગૂર સ્ત્રીં [‘ગર’, ‘ગર્લ’ ઉપરથી] હાડકાની
અંદરનો ગર ‘મેરો’

ગૂરછ પું [સરં મ. ગુરજી] એક ભતતુ પુંકળ
વાળવાળું ઠીંગણું ફૂતર

ગૂરા પું બં વં [ભુઓ ગૂઠા] પગ

ગૂર્જર વિં(૨) પું, -રી સ્ત્રીં ભુઓ ‘ગૂર્જર’ મા

ગૂલર નં [હિ] ગુલર, ઉમરડો (૨) ઉમરડુ (૩)

કાનતુ એક ધરેણું -રું નં [ભુઓ ગૂલ]]

પાપડનો લૂઓ (૨) ભુઓ ગૂલર (૩) ઘોડિયે

લટકાવવાતુ એક લાકડાતુ રમકડું -રો પું

ઉમરડો [કાબરુ ધર

ગૂધી સ્ત્રીં ગળી(૨) છવડાએ બનાવેલુ વોળું કે

ગૂલું નં એક પક્ષી

ગૂવાળણ, ગૂસૈણું નં [ગૂ + વાળણ (વાળવ),

+ સૈણું - (ઉસરડવ)] ગૂ ઉસરડવાતુ સાધન

(લીકર, પતર)

ગૂંગણું વિં [સ ગુમ] નાકમાથી બોલતુ

ગૂંગળાણું અંકિં [‘ગૂંગૂ’ અવાજ ઉપરથી

રવં] હવાની ખોટ કે અટકાયતને લીધે અમૂ-

જાતુ, શ્વાસ રૂધાવો -મણુ નં, સ્ત્રીં ગૂંગળાણું

તે, -વડું સંકિં ‘ગૂંગળાણું’નું પ્રેરક

ગૂંગું વિં [સ ગુંગ] નાકમાથી બોલતુ, ગૂંગણું

(૨) મૂંગું(૩) નં નાકના મળનો બધાઈ ગયેલો

પોપડો -ગાવેડા પું બં વં ગૂંગાના જેવું

વર્તન -ચાળા, ગૂંગાપણું (૨) કોઈ કામમા

ચીકાશ કર્યા કરવી તે (૩) વગર આવડ્યે

કામમા ચૂંચણાં કરવા તે -ગો પું (નાકમાતુ)

ગૂંગું (૨) એક ભતનો છવડો

ગૂચ સ્ત્રીં [સ. ગુચ્છ, પ્રા ગુંછ?] (દારા

વગેરેતુ) ગઠાઈ જવું તે (૨) [લા] આટીધૂટી,

મુરેલી [-આવવી = ગૂચ પડવી. -ઉકેલવી

= આટી ઉકેલવી (૨) મુચ્કેલીનો તોડ કરવો

-પડવી = આટી પડવી (૨) ગૂચવાવું (૩)

મૂંઝાવું, મુરેલી પડવી] બવણું (-ણી) સ્ત્રીં

ગૂચાઈ જવું તે (૨) જેમાથી ઉકેલ કાઢવો મુચ્કેલ

થઈ પડે એવી પરિસ્થિતિ બવણીયું વિં

ગૂચવાણવાળું બવણું સં કિં ગૂચવાણમા

નાખતુ બવાડિયું વિં ગૂચવાડાવાળું. બવાડો

પું ભુઓ ગૂચવાણ બવાણું અંકિં ગઠાવું

(દારા વગેરેતુ) (૨) [લા] સપડાવું; ઉકેલ ન સૂઝવો

(૩) [લા] મૂંઝાવું, ગભરાવું બ(-છ) ધિયાળું

વિં ગૂછળીવાળું બ(-છ) ધી સ્ત્રીં દારાની

અટેરીને કરેલી આટી કે ગોળો બ(-છ) પું નં

ગોળ આકારમા વળેલું કે બીટેલું હોય તે

ગૂંચાણું અંકિં ભુઓ ગૂંચવાણું

ગૂંછળી, -ધિયાળું, -પું ભુઓ ‘ગૂંચ’ મા

ગૂંચિયું નં [ભુઓ ગૂંચ] ગભરાવું (૨) [?

ધુમાતો દેવતા

ગૂંચું (-ચું) નં [સ ગુચ્છ, પ્રા ગુચ્છ] ગભરું

ગૂંતો પું [સરં મ ગુત્ત] ગૂંચ(૨) વાધો, શકા(૩)

કલક [-પડવો = વાધો પડવો. -પાડવો =

વાધો પાડવો (૨) શક લાવવો (૩) ભુદા પડવું,

ભુદો મત ધરાવવો]

ગૂંચ (થ,) સ્ત્રીં [ભુઓ ગૂંચવું] (કા) ગૂંમકાં

વગેરે રજાતા ત્યાં ગાઠ જેવું રહે તે, ગૂંચ

ગૂંચણું નં [‘ગૂંચવું’ ઉપરથી] ગૂંચવું તે (૨) ગૂંચવાતુ

કામ (૩) ગૂંચવાની કળા -ણિયાળું વિં

ગૂંચણવાળું, ગૂંચેણું -ણી સ્ત્રીં ગૂંચણતુ કામ

(૨) ગૂંચવાની કળા કે આવડત (૩) ગૂંચામણી

ગૂંચવું સંકિં [સ ગ્રથ, પ્રા ગુંથ, ગુંથ પરથી]

દારો કે સેરને આટી પાડી પાડીને સાકળવું -

ભળીદાર રચના કરવી ગૂંચાવણું (પ્રેરક)

ગૂંચાણું (કર્મણિ) [ગૂંચવાતુ મહેનતાણું

ગૂંચામણું નં, -ણી સ્ત્રીં [‘ગૂંચવું’ ઉપરથી]

ગૂંદડો પું [દિ ગુદ?] એક ઘાસ

ગૂંદરવું સં કિં [ભુઓ ગૂંદરવું] + ભુઓ

ગૂંદરવું સંકિં [ગુલાબલણું

ગૂંદવડું નં [દે ગુંદવડય] એક મીઠાઈ;

ગૂંદણું સંકિં [ભુઓ ખૂંદણું] પગ તળે કચરડું;

ખૂંદણું (૨) દાખી મસળીને નરમ કરવું (૩)

[લા] મારતુ, ઠોકવું

ગૂંદા(-દી) પાક પું એક મીઠાઈ (૨) [લા] માર

ગેય વિં [સ] ગવાય એવું કે ગાવા જેવું બતા
શ્રીં, બંચ નં

ગેર(-રો) પું [‘ગરવ’ ઉપરથી] ગરેલો ભૂકો

ગેર (ગે) [ફા] ‘નિષેવ અભાવ, ખોટું’ એવા અર્થ

દર્શાવનાર પૂર્વગ ંચાખરૂ શ્રીં અપેક્ષિત,

બદનામી ંધન્સા(-નસા)રૂ પું અન્યાય

ંઉપયોગ પું દુરપયોગ ંકાયદે વિં

(ર) અં [ફા] કાયદા વિના; કાયદા વિરુદ્ધ

ંકાયદેપણું નંકાયદા વગર કે સામે હોય તે

ંકાયદેસર અં ગેરકાયદે. કાયદા પ્રમાણે

નહિ ંશુરી શ્રીંનાગણ ંદાયદો પુંગેર-

લાલ ંખ દોખરૂત પુંઅવ્યવસ્થા ંમરૂછ

શ્રીં નારાજ ંસહેરખાની શ્રીં અવકુપા

ંમાહિત(ંગાર) વિં અભાણ બિનવાકેક

ંમાહિતી(-તગારી) શ્રીં અભાણપણું

ંસુનાસ(-સિ)ખ વિં ગેવ~ખી ંરૂતે

અં ખોટી રીતે, બેકાયદે ંરીત શ્રીં ખોટી

રીત ંક્ષાલ પું ખોટ, નુકસાન (ર) ખોટો

લાગ ંવત્તેલૂક શ્રીં ખરાખ રીતભાત-

વત નંબદેલે અં [જ વળા પરથી] ન્યાયી

ન જડે એવી જગાએ, ખોટી જગાએ. [-જડું,

-પડડું = યોગ્ય ઠેકાણે ન પહોંચડું(ર)ખોવાય]

ંવહીવટ પું અવ્યવસ્થા, અંબેર ંવાજખી

વિં અયોગ્ય, અધારિત ંવાટે ંશિરૂતે

અં આડે-અનીતિને માર્ગે ંચવસ્થા

શ્રીં ગેરવહીવટ, ગોટાળો ંશિરૂતો પું

ખોટી રીત ંસમજ(-ભૂત, -ભૂતી) શ્રીં

ખોટી સમજ ંસાવધ વિં અસાવધ, ગાફલ

ંસોઈ શ્રીં અગવડ, સોઈનો અભાવ

ંહાજર વિં હાજર નહિ તેવું ંહાજરી શ્રીં

ગેરત (ગે) શ્રીં [જ] માન-આખરૂત ભાન,

લાજશરમ

ગેરવડું સંકિં [‘ગરવ’ ઉપરથી] પાડડું, ખખેરડું

ગેરવો પું [બુઝો ‘ગેર’. સરં મ ગેરવા, હિ

ગેરુઆ] ઘઉંના ખેતરમા થતો એક રોગ

[-આવવો = એ રોગ લાગુ પડેવો]

ગેરિયત શ્રીં [જ. ચેરન] બુઝો ગેન્ત

ગેરૂ પું, નં [સ ગૈરિક, પ્રા ગેરુઆ] એક ભતની

લાલ મટોડી (ર) બુઝો ગેરવો

ગેરુઓ(-વો) પું [‘ગેર’ બુઝો] ગેરનો-
ભગવો રગ

ગેરો પું [‘ગરવ’ ઉપરથી] ગરેલો ભૂકો, ગેર

ગેલ (ગે) નં [સ કેલિ?] લાડ (ર) લાડલચેઈ

ખેલ, રમત(ર)શ્રીં [સરં હિં ગૈલ] ગલી,

વાટ રૂતો (ર) [?] શુવરતુ પાકું પાન જે સ્લેટ

ઉપર ઘસાય છે (પ) (પ) અં કેડે, પાછળ

ગેલન પું [કં.] પ્રવાહીનું વિભાયતી માપ

(આશરે દશ ગેર)

ગેલરી શ્રીં [કં.] એક પછી એક હાર ઊંચી ઊંચી

ગોઠવી હોય એવી ખેડક (નાટકશાળામા હોય

છે તેવી) (ર) છબુ

ગેલડું (ગે) અંકિં ગેલ કરડું, લાડચી ખેલડું

ગેટી શ્રીં [કં.] (છાપખાનામા) ગોઠવેલા ખીખાના

ચોકકાને મૂકવાનું લખચોગસ પતર કે પાટિયું

(ર) [લા] ગેલીપૂક [-કાઠવી = ગેલીપૂક

છાપીને તૈયાર કરડું] ંપૂક નં ગેલીના ખીખા

પરથી કઢાતુ પૂક [-કાઠડું = ગેલી છાપી પૂક

તૈયાં કરડું] [કઢાતો બળે એવો વાયુ

ગેસ પું [કં.] વાયુરૂપી પદાર્થ (ર) કોલસામાથી

ગેસાળી શ્રીં [બુઝો ગેસુ] ધૂળ

ગેસુ પું [ફા. ગેસ] વાળની લટ, બુલકું (ર)

[?] ગેસુડી ંડી શ્રીં ધૂળ, જેહું (ન ચ)

ગેહું નં [સ] ઘં ંગોધા શ્રીં ગૃહગોધા,

ગરોળી ંપતિ પું ગૃહપતિ. ંલદશી પું

ગૃહલક્ષ્મી

ગેહવાલ નં એક પક્ષી

ગેહિની શ્રીં [સં] ગૃહિણી [ગાશું

ગે શુ (ગેં) વિં [રવં] સહેજમા રડી પડે એવું,

ગેંગાટ (ગેં) પું [રવં] ભારે શોક

ગેઘટ (ગેં) વિં ચકચૂર, મસ્ત

ગેડી (ગેં) શ્રીં [બુઝો ગેડો] ગેડાની માદા.

-ડો પું [સ ગંડક, પ્રા ગંડય] એક જ ગલી

ભનવર [ગિંડા જેવું = ભડું અને મજબૂત]

ગેંદ (ગેં) શ્રીં [સ ગેંદુક, પ્રા ગેંદુજ, હિં]

દડી (ખાસ કરીને ફૂલ કે રેશમની) [સમૃદ્ધ

ગેંદલ (ગેં) વિં [બુઝો ગેંદલ] (કા) મોઢું,

ગેંદાલ (ગેં) વિં (ચ) ભડું ભારે બાધાનું

(આણસ) (નામ પણ આ હોય છે)

ગો સ્ત્રીં [સ] ગાય (૨) ધદિય (૩) વાણી (૪)
 પૃથ્વી(૫)આકાશ ઠકણું પુંગાયનો કાન(૨)
 ખચર (૩) સાપ (૪) અગૂઠાથી અનામિડા
 મુધીના લિસ્તારતુ પ્રમાણ(૫)એક ભતનો મૃગ
 (૬) ગાયના કાનના આકારમા વાળેલો હાથ
 (૭)નં એક વાળુ ફૂલ (૮) [સ] દક્ષિણમા
 આવેલુ શિવનુ એક પ્રસિદ્ધ તીર્થ ઠકણુંસ્થિ
 નં ગાયના કાનના આકારનુ હાલકું, 'મ્હેજોઈક
 ખોત' ઠકણું સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ દુર્ગ ઠકશી
 સ્ત્રીં ગોવવ ઠકળાઆઠમ સ્ત્રીં શ્રાવણ વદ
 અઠમ કૃષ્ણની જન્મતિથિ ઠકળગાય સ્ત્રીં
 ચોમામામા યતુ એક લાલ અને સુવાળુ જવડું,
 ઇડગોપ (૨) શિંગડાવાળુ એક જવડું (તેને
 પરમેશ્વરની ગાય પણ કહે છે) ઠકળિયું નં
 ગોટુળ(લાલિત્વવાચક) (૨)વિં ગોટુળનુ. —ને
 અંગેનુ ઠકળગાંડું વિં ગોટુળની ગોપી જેવુ
 ગાડુ, સાવ લાન વગરનુ ઠકળી પું ગાયોનો
 ગોવાળ, રખારી(કા) ઠકિ(—કી)ક નં બુઓ
 ગોપીલ

ગોપીરો પું ગોવ્યકાર, ઘોષાટ [મુસળ
 ગોપીકા નં[સ] હળ(૨)જેનરમા ઢેકા ભાળવાનુ
 ગોકુલ(—ળ) નં[સ] ગાયોનુ ટોળુ (૨)[સ]
 મથુરા પાસેનુ, કૃષ્ણ તથા ઊજ્યાં હતા ને ગામ
 ઠગદ, ઠનાથ પું(સં) કૃષ્ણ ઠપુરી સ્ત્રીં
 (અ) ગોકુળ ગામ(૨) [લા] બધી બાબતોમા
 મુખી એવુ કદબ કે ગામ (૩)અતિ આનંદ
 —ખિચો રોગ પું વિરહને કારણે થતો રોગ
 ગોખ (ગો) પું[સ] ગવાક્ષ, પ્રા ગવક્ષ]જબુ,
 જખો (૨) ગોખલો

ગોખણુ નં ['ગોખવ' પરથી] ગોખવુ તે
 ઠપટી સ્ત્રીં ગોખી પાડવુ તે —ણિયુ વિં
 ગોખી પાડનાર કે ગોખણપટ્ટીનુ

ગોખર પું [સ] ગાયોમા ઊછરેલો ગવેડો
 ગોખરવા પું બં વં ['ગોખર' પરથી ?]
 (ચ) બહુ પાકી ગયેલા ઇંદોના કંકડા (ઇંદ-
 વાડામા નીચે હોય છે તેવા)

ગોખર પું, નં [સ] ગોધુર, પ્રા ગોવ્ધુરવ] એક
 વનસ્પતિ (૨) એનુ કાટાવાળુ બીજ (૩) એક
 તરેહની શીન

ગોખલો (ગો) પું [બુઓ ગોખ] ગોખ, તાકું.
 —ણિયું નં મવપૃકાનુ ખાનુ —ક્ષી સ્ત્રીં
 નાનો ગોખલો

ગોખલું સંડિં [સ છુટ, સગું હિં ઘોલના, મ.
 વોકળે, મોલળે] (મેઢે કરવા) વાદવાં બેલકુ
 [ગોખી કાટલું, નાખલું, પાડલું, મારલું =
 મેઢે કરી દેવુ ગોખી રાખલું = મેઢે કરી
 રાખલુ (૨) પાડું ચાદ રાખલુ] [ગંબુ

ગોખાટલું સંડિં [ગોખવુ પરથી] ગોખ ગોખ
 ગોખો (ગો) પું પક્ષીનો માળો
 ગોગડું વિં [ગૂગળુ ?] (કા) અમ્પથ ઉચ્ચાર-
 વાળુ, તોળુ

ગોગળો પું [ગળુ ખંથી] (કા) હકપચીની
 નીચેનો ગળા તરફ લચી પડેનો ભાગ (૨) જોટ
 સમીમા આવે ત્યારે મોમાથી હલતી પાછળથી
 તાળવાનો ભાગ બહાર કાઢે છે તે

ગોગું વિં માલ વગરનુ (૨) આવડ વગરનુ
 ગોગ્રાસ પું [સ] જમતા પહેલા ગાયને માટે
 બુકું કાઢેલુ અન્ન, ગવાનિં

ગોચર વિં [સ] ધદિયગમ્ય (૨) નં ગોચર, ચરો
 ઠતા સ્ત્રીં —રી સ્ત્રીં બિદા

ગોચલુ નં ['ગૂછળુ' ખંથી] વર્તુલાકારમા
 એકઠા થવુ તે, ટોળુ [ગોચલાં ગણુવાં =
 વાસાટામા કરવા, ખચકાવુ, (કરાનો) ખર ન
 મૂકવો—ગૂચવાયા ગંબુ]

ગોજ વિં [સ] ગોહસાર, ગાય માનનાર,
 ગોજુ વિં [કા ગોજ = વાછૂટ પંથી ?] ગદ
 ગોજાર સ્ત્રીં [સ ગુહ્યાર] બુઓ ગલં
 ગોજાર વિં (સ ગો + હસાર (સ હવા))

ગાયની હત્યા કનાર, પાપી (૨) ત્યા હત્યા ઘઈ
 હોય એવુ, અપવિત્ર —રો પું ગોજર (૨) હસારો
 ગોટ પું [પ્રા ઘોટ ?] ઘૂટડો (૨) [બુઓ ગોટો]
 ગોટો (ધુમાડાનો) (૩) [સગું મ] બેરા તથા
 છોકરને હાય પહેગવાનુ એક ધરેણુ (૪) [હિં]
 બીન ગળા કપડાને ઓટીને મૂકેલી કિનાર
 (જેમ કે, બનૂસ, સ્ત્રીના કપડાને)

ગોટપીટ નં [રવં] અગ્રેજ કે તે બોલકુ તે
 (કાકામા) [—કરલું = અગ્રેજ (જન ગેકધી
 કે ભાગ્યુ વધુ) બોલકુ]

ગોત્ર સ્ત્રીં ['ગોત્ર' ઉપરથી] ગોત્ર; યોજ
(૨) + નં [જુઓ ગોત્ર, પ્રા. ગોત્ર] કુળ
ગોત્ર સ્ત્રીં ગણ

ગોત્ર પું [સ.] (સ) એક અપિ અહલ્યાના
પતિ(૨) ન્યાયદર્શનના સંસ્થાપક અપિ, -મી
સ્ત્રીં (સ) અહલ્યા

ગોત્ર નં + ગોત્ર, કુળ ૦૪ પું; સ્ત્રીં
ગોત્ર જુઓ ૦૬ નં ગોત્રજની પૂર્ણ માટે
આણેલી માટી અથવા વસ્તુ જેને લાવવાનો
સમારભ (લગ્નમા મગળ તરીકે કમય છે)
-રી વિં જુઓ ગોત્રી

ગોત્ર (ગો) નં [સરં મ, જે ગવત્, સ
ગો + ત્વ] કંઠાળની શિગોના ફોનરાં અને
પાદડાનો ભૂકો (ઢોરતુ ખાણ)

ગોત્ર સંકિંદિ વૃત્તિજ (ગોત્રેલુ) ઉપરથી]
ગોત્ર, યોજ. -વણ સ્ત્રીં ગોત્ર, યોજ
ગોત્રગોત્ર સ્ત્રીં યોજાં યોજા

ગોત્રીત વિં [સ] અગોત્ર, ધડિયાતીત
ગોત્ર (ગો) નં [જે ગવત્ = ધાસ] ઢોળને માટે
બાંધેલુ ખાણ (૨) [લા] ગમે તેમ રાંધેલુ કે
ટાકુ ને સ્વાદ વગરનુ અન્ન

ગોત્ર નં [સ] વંશ; કુલ, 'ટ્રાઈબ' (કોઈ ખાસ
મુનિથી શરૂ થયું). ૦૪ મન નં સગોત્ર સાથે
લગ્ન કે શરીરસંબંધ. ૦૪ વિં ગોત્રમા
જન્મેલુ (૨) પું, સ્ત્રીં કુલદેવતા, ગોત્ર-૪.
[-ખેસારવી(-વા), -માંડવી(-વા)] =
ગોત્ર-૪ની સ્થાપના કરવી (લગ્નસમારંભની
શરૂઆતમાં) ૦૪ ઘડો પું ગોત્ર-૪નું જેમા
ગથાપન થાય તે વડો ૦પતિ પું ગોત્રનો મુખ્ય
પુરુષ ૦સમાસ પું જુઓ જુઓ ગોત્રોતુ
લગ્નને ૦રખલન નં ભૂલથી ખીલતુ નામ
ખોલાઈ ૪તુ તે. ૦હા પું (સ) ઘડ -ત્રી,
૦ત્રીય વિં એક ગોત્ર

ગોત્ર વિં ચાં (વેપાગી મંદિતની ભાષામા)
ગોત્ર (ધ.) સ્ત્રીં [જ ગોત્ર = રૂપ] ઊ ને સાથે
ફરી ૪તુ તે; ગુલાટ (પતંગની) (૩) [લા] બૂલથાપ,
ગોત્ર [-ખાવી = ગુલાટ ખાવી, ઊંચે માથે
ફરી ૪તુ (૫૧ ગે) -ખવડાવવી, -મારવી =
ગુલાટ ખવડાવવી (પતંગને) -મારીને મૂંઢ

૪તુ = ઊંધું ખાણું ફગીને પડી નેત્રુ]

ગોત્રજ પું ધૂમરી નાટકનો ખીટો
ગોત્રપડી વિં [જુઓ 'ગોત્ર' વિં મા] ગોત્ર
(વેપાગીઓનો મંદિત)

ગોત્રાટકું સંકિં [જુઓ ગોત્ર] ગોત્ર ગોત્રે
મારતુ

ગોત્રાટકું અંકિં [જુઓ ગોત્ર] ગોત્ર ખાવા-
ગોત્ર ખાતા અંકતુ

ગોત્રિક સ્ત્રીં [કે] પ્રાચીન ગોત્ર લોહની બનાવેલી
ગોત્ર નં [જુઓ 'ગોત્ર'] માણ નીચે દેખાય

તેની શરીરની મિતિ(૨) ગુલાટ(૩) માં ૪તુ અંકતું
તે. [-ખાણું = છેતરાણુ (૨) ગમડી ૪તું (૩)
ઊંડું ફરી ૪તુ, ગુલાટ ખાવી -મારતું =
માયુનીચું નમાવીને મારતું (શીંગાળા પ્રાણીઓ)]
(૪) [ખંવં] નકામા ફાન (૫) [લા] ભૂલથાપ
[-ખાવાં = ફાન મારવા]

ગોત્ર (ઘ.) સ્ત્રીં [સ કોઈ?, સરં રિ] જે ગો
(૨) [જુઓ 'ગોત્ર'] વાંવાં દોકયા કરતુ તે
(૩) હખલ, અતગય [-ધાલવી = હખલ
ઊભી કંચી, -વજગાડવી -માં ધાલતુ,
-માં લેણું = યોગામા ખેસારતુ -ગુલાટ (૨)
સભાળ કે રક્ષણ લેણુ લેણુ]

ગોત્ર વિં [સરં મ, 'ગોત્ર' ઉપરથી] ખડ-
ખચકુ (૨) ગોત્રાઈઓની એક નતન

ગોત્રિયું વિં ['ગોત્ર' ઉપરથી] ખડખચકુ
તે જલકુ (૨) ગોત્રીમા દોષો ને થતુ -ગતુ
(અહલ) (૩) પામે માત્ર ફાટેલી ગોત્રી કે સીપર્ગ
ગમનાર (ખાવો, સાણુ) (૪) નં એક જાનનો
શીનળાનો રોગ - ઝોરી

ગોદાટું સંકિં [‘ગોદો’ ઉપન્થી] ગોદા મારવા

(૨) [લા] વારવાર કદા કરવું, ટોકવું

ગોદાન નં [સ] ગાયત્રી દાન(૨) કેશ કપાવાનો સન્કાર-વિધિ

ગોદાસ સ્ત્રીં, નં [હિ, સન્કં ગોદાડન] ગોદી ગોદાવરી સ્ત્રીં [સ] (સ) દક્ષિણની એક નદી (૨) વિં ખાર (સ કેતમા)

ગોદાવરું સં કિં ‘ગોદાવરું’ પ્રેરક (૨) ગોદો મારવો(૩) [લા] ટોક્ષીને ભયત કે સતેજ કરવું ગોદી સ્ત્રીં [હિ, મ] અંદર પાણી કઢાય ધલાય એવી સવડવાળું, વહાણો બાધવાનું અને ઊભા રાખવાનું બર (૨) ગોડાઈન

ગોદો પું ગોદાવે-ખૂંચે યા ભોકાય એવું ઊપસેલું તે (૨) મુકો, દોસો (૩) [લા] ખોટ, તુડસાન [-આવયો -લાગવો, -વાગવો = ખોટ આવવી, તુડસાન થવું -ઘાલવો = જવાબદારી -ખચ કે લય વળગાડવા -મારવો = દોસો મારવો(૨) તુડસાન કરવું]

ગોધણુ નં [લુઓ ગોધન] ગાયેતુ ટોળું ગોધન નં [સ] ગાયોદપી ધન -દોલત(૨) ગોધણુ ગોધરિયું વિં [સ] ગોધ-વર = પર્વત] ગોધરા તરકું(લાકડું) [-તેલ = ગોધગ તરફનું હલકી ભતતુ તેલ -વાળું = મૂખાંચિતુ ટોળું]

ગોધલિયુ નં [‘ગોવો’ ઉપન્થી] નાનો બળદ, વાછરડો

ગોધાઈ સ્ત્રીં એક ભતતી ભૂતડી

ગોધુલગન નં [લુઓ ‘ગોધૂલિક’ (લગ્ન)] ગોદર -સમીસાનું લગ્ન

ગોધુ(-ધૂ)મ પું બંબં [સ] ઘઉં

ગોધું નં લુઓ ગોવલિયુ

ગોધૂમ પું બંબં [સ] ગોધૂમ, ઘઉં [(લગ્ન)

ગોધૂલિ(-ળિ)ક વિં [સ] ગોદર -સમીસાનું

ગોધૂળિયું નં લુઓ ગોધુલગન [કંઠેલો બળદ

ગોધો પું [સ] ગો + ધવ] આંખલો, ખરસી નહિ

ગોપ પું [લુઓ ગોક] (પુરુષનું) કોટનું એક

ઘરેણું બહાર પું (સ્ત્રીનું) તેવું ઘરેણું

ગોપ પું [સ] ગોવાળિયો બંકાવ્ય નં ગ્રામ

જવન વણવતુ કાવ્ય, ‘વેગોરલ’ બળ સ્ત્રીં

ગોપક-યા, ગોપી

ગોપદ નં [સ] ગાયત્રી પગલું, ગોપદ

ગોપન નં, -ના સ્ત્રીં [સ] સરક્ષણ(૨) ગ્રામ ગખવુ તે

ગોપનીય વિં [સ] ગોપ્ય, ગ્રામ રાખવા યોગ્ય

ગોપવડું, ગોપવું સં કિં [સ] ગુપ્ ઉપરથી] સતાડવું, છુપાવવું

ગોપાલ(-ળ), બંક પું [સ] ગોવાળિયો(૨) રાત

(૩) [સ] કૃષ્ણ -લિકા, -કી સ્ત્રીં ગોપી

(૨) એક વનરપતિ

ગોપાટ્ઠમી સ્ત્રીં [સ] કારતક સુદ ૮

ગોપી, -પિકા સ્ત્રીં [સ] ગોવાળણ(૨) વૃદ્ધાવનની

કૃષ્ણભક્ત ગોપી બંબં સ્ત્રીં બંબં ગોપીલોક

ગોપીચંદન નં ટીલું કરવામા વપરાતી એક

પીળી માટી [(ગાંઠનું) ગોપીચંદન કરવું =

(ગાંઠનો) પૈસા બગાડવા, (ભને) તુડસાનમા

ઊતરવું] [(૨) મુખ્ય દ્વાર

ગોપુર નં [સ] શહેરનો કે મંદિરનો દરવાજો

ગોપતા પું [સ] રક્ષક, વાલી

ગોપ્ય વિં [સ] ગ્રામ રાખવા યોગ્ય, ગોપનીય

ગોક પું [સ] ગુમ્ફા] કોટનું એક ઘરેણું (૨)

હાથનું એક ઘરેણું (૩) રાસ રમતાની સાથે

હાથમાના રગબેરગી દોરડા ચૂંચાતા ભય છે

તે રમત [મ સરં]

ગોકણુ સ્ત્રીં [દે ગુફળ, દે ગોફળા, સ.

ગો + ફળા] ગોળા -પથરા ફેંકવાનું જેતર જેવું

સાધન -ણિયું વિં ગોકણના કામનું, કંઠણ

(પથવર) (૨) ચોડા ધીના કંઠણ (નાના લાકડું)

-ણિયો પું ગોકણમા ફેંકવાનો ગોળો(૨)

[લા] લાકડું (વ્યગમા)

ગોકણુડો પું, ગોકણી સ્ત્રીં [સ] ગુફ કે

ગોફળા પરથી ? અ ખોડે લટકાવવાનું સ્ત્રીઓનું

એક ઘરેણું

ગોકણો પું લુઓ ગોકણી(૨) તુગા પર બંડેલો

લાકડાનો એક ભાગ

[ભૂડો

ગોખર નં [દે ગોવર] (ગાયત્રી) છાણ(૨) છાણાનો

ગોખર પું [લુઓ ગોખર] ગોરી, એક ભતતી

શીતળા ગોદહિયુ

ગોખર વિં [‘ગોખર’ ઉપન્થી] ગુદ(૨) નં ગોખર

ગોખરો પું ધૂસરી બાધવાની હળની ઢાકી

ગોખાલું અઠકિં 'ગોખો'મા જુઓ

ગોખો પું ૦ પછડાયાથી ધાતુની બનેલી વસ્તુની
સપાટીમા પડેલો ખાડો [-ઉપાડયે=ગોખાને
ખગેખર કરવો -પડયે=ગોખાનો ખાડો
થવો] -ખાલું અઠકિં ગોખો પડવો

ગોખાહિણુપ્રતિપાલ(-ળ) વિં(૨) પું[સ]]
ગાય ને બ્રાહ્મણનો મ્લક (રાત)

ગોમ ત્રીં [સગ્ં હિ , મ] ખોડ (ખાસ કરીને
ઘોડાની) (૨) આનાકાની

ગોમટો પું [સરં મ ગોમટા] વણાટમા નેગ
પાડવા કરાતી રચના, રાચ

ગોમય(-ળ) નં [સ] ગાયતુ છાણ

ગોમ હલ(-ળ) નં[સ.] પૃથ્વીનો ગોળાકાર-ચક

ગોમાયુ નં [સ] શિયાળ

ગોમાંસ નં [સ] ગાયતુ માંસ

ગોમુખ નં [સ] ગાયતુ મોઢું (ખાસ કરીને
પથ્થર વગેરેમાથી બનાવેલું) (૨) એક ભાતનું
નગારું. -ખી સ્ત્રીં સાળા જપવાની ગાયના
મુખના આકારની કાથળી

ગોમૂત્ર નં[સ] ગાયતુ મૂતર, ગોમૂત્ર -ત્રિકા
સ્ત્રીં ગાયના મૂતરની ધાર જેવી આકૃતિ (૨)
એક પ્રકારનું ચિત્રકાવ્ય

ગોમેદ પું [સ] એક ભાતનો હીરો, પોખરાજ
ગોમેધ પું[સ.] જેમા ગાયનો ભોગ આપવાનો
હોય તેવો યજ્ઞ

ગોયણી (ગો) સ્ત્રીં ['ગોર'યુ સ્ત્રીલિંગ] ગોરાણી
(૨) [સ ગૌરી ઉપરથી] સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી(૩)
વ્રત નિમિત્તે જમવા બોલાવેલી સૌભાગ્યવતી
સ્ત્રી [-કરવી, -જમાડવી = (બાધા અંગે)
મોહાગણને જમવા બોલાવવી -માનવી
મોહાગણને જમાડવાની બાધા રાખવી
-વાળવી = ગોયણી જમાડવી]

ગોયરો (ગો) સ્ત્રીં [સ. ગૌરી] ગોરમાનું વ્રત

ગોર (ગો) પું [ફા] વિચાર, મનન

ગોર પું ['ગરવ' ઉપરથી ?] (છાણનો) ભૂકો,
ગરો (૨) [જુઓ 'ગ્રોગી' હોતો સમૂહ

ગોર (ગો) પું [સ ગુરુ] પુરોહિત (૨) પડો
(૩) સ્ત્રીં ['ર'મા યશુતિ] જુઓ ગોરમા ૦પડું
નં યજમાનવૃત્તિ, ગોરનું કામ

ગોરક્ષ વિં [સ] ગાયોતુ મ્લક કરનાર (૨)

ઋદ્રિયોને કખરે રાખનાર. ૦ક પું ગાયોતુ

મ્લક કરનાર, ગોવાળ ૦ણુ નં, -ક્ષા સ્ત્રીં

ગાયોતુ મ્લક ૦ણી વિં ગોરક્ષણને લગતું

ગોરખ વિં [સ ગોરક્ષ] ઋદ્રિયોને સ્વાધીન

ગખનાર, સયમી (૨) પું શિવમાર્ગી

સાધુઓનો એક પ્રકાર (૩) પું (સ)

મત્સ્યેન્દ્રનો પ્રસિદ્ધ શિષ્ય ગોરખનાથ [આગે

આગે ગોરખ ત્વગે = આગળની વાત આગળ

ભેવાગે 'મો થગે' - વખત આગ્યે કાઠં

જડશે - એવો ભાવ] ૦આમક્ષી, ૦આખક્ષી

આં એક જાડ (૨) એતુ કળ ૦ધ ઘો

પું ગોરખપથી રાખે છે એતુ એક યત્ર (૨)

[લા] એકના એક કામનું નિર્ઘ્યંક પુનરાવર્તન

૦પંથ પું ગોરખ સાધુઓનો પથ ૦પથી

વિં ગોરખપથનો અનુયાયી ૦ગાંત્રે, ૦યુક્તી

પું એક વનરપતિ ૦મૂંડી સ્ત્રીં એક

વનરપતિ

ગોરજ સ્ત્રીં [સ.] ગાયોના ચાલવાથી ઊડતી

રજ-ધૂળ (૨) [લા] સમીસાજ ૦ક્ષત્ર નં

સમીસાજનું લક્ષ [ધર્મેષ્વરશક

ગોરજ (ગો) પું [સ ગુરુ+જ] જૈન સાધુ-

ગોરટ, -ટિથુ, -કં વિં [સ ગોર, પ્રા ગોર]

ગોર, ગોગટ

ગોરડ, -ડિથો બાવળ પું એક વનરપતિ

ગોરણી (ગો) સ્ત્રીં જુઓ ગોયણી

ગોરતો (ગોર) પું [સ ગૌરી ઉપરથી]

સૌભાગ્યવતી સ્ત્રીઓને જમાડવાનું એક વ્રત

ગોરધન પું (સ) જુઓ ગોવર્ધન

ગોરપડું (ગો) નં [મ ગુરુ+પડ] 'જુઓ

'ગોર [ગો] 'મા

ગોરખસરા નં એક પક્ષી

ગોરમટી સ્ત્રીં [સ ગોરમટિકા] કાલ-પીળા

માટી, મટોડી

ગોરમા (ગોર) સ્ત્રીં [સ ગોરી+માતા] ગૌરી,

પાર્વતી (૨) કુમારિકાઓનું ગૌમપૂજનનું વ્રત

ગોરલ વિં વહાણ, પ્રિય

ગોરવ પું [સ ગૌરવ, પ્રા. ગોવ્વ = બહુમાન,

આદર] વર અને એના સગાનું ગૌરવ-માન

વધાવવા કન્યાપક્ષ તરફથી કરાતુ જમણ
[-દેવા, નોતરવા = ગોરવતુ જમણ
આપણ]

ગોરસ નં [સ] દૂધ, દહી વગેરે (૨) તે રાખવાતુ
પાત્ર, ગોરસી ઠંડું નં ભુઓ ગોરસુ ંશાન્ત્ર
નં ગોરસ અંગેની વિદ્યા, 'ડેગીધગ' ંશાન્ત્રી
પું ગોરસશાસ્ત્રનો વિદ્વાન -સિયુ' વિં ગોરસ
વાણુ (૨) નં ભુઓ ગોરસ -સી સ્ત્રીં, -સું
નં દહી દૂધ રાખવાતુ માટીતુ વાસણ, દોણી
ગોર'ભ(-ભા)પું અંકિં [સ વોર + માર્વ]
ધનધોર થતુ (વાદળાથી આકાશતુ) (૨) ધુમાડુ
(૩) સૂઝ ન પડવાથી ગૂચવાડુ

ગોર ભો પું ગોર ભાણુ તે, ગૂચવાણ(૨) ઘેરો (૩)
વાદળા ચડી આવવા તે [-વાલવો = વાદળ
ચડી આવવા (૨) ધૂધવાતુ -ચડેલુ મો કરડુ
(૩) મુશ્કેલીમા મૂકડુ]

ગોરાટ વિં ભુઓ ગોરાટ [જમીન]

ગોરાટ(-ડું) વિં [સ ગૌર ઉપરથી] પોચી, રેતાળ
અને લાલાશ વા પીળાશ મારતી (માટી વા

ગોરાણી (ગો) સ્ત્રીં [ભુઓ 'ગોર' તેતુ સ્ત્રીં]
ગોરની સ્ત્રી (૨) ગુરુપત્ની કે સ્ત્રીગુરુ

ગોરાદે, ગોરી સ્ત્રીં [સ ગૌરદેહિની, ગૌરી]
ગોરા દેહવાળી સ્ત્રી

ગોરિયો પું [સ ગૌર, પ્રા ગોર ઉપરથી]
વાછડો (બહુધા ગોરો)

ગોરી સ્ત્રીં [સ. ગૌરી, પ્રા] ભુઓ ગોરાદે

ગોરીલો પું [ઈ] એક ભતનો મોટો વાદરો

ગોરચંદન નં ભુઓ ગોરોચન

ગોરું વિં [સ ગૌર, પ્રા ગોર] સફેદ - ઊજળા

રંગતુ -રાશ સ્ત્રીં ગોરતા ંગદ, ંગદાક

એકદમ ગોરું. -રો પું ગોરી ચામડીનો

પન્દેશી(યુરોપ અમેરિકા વગેરે દેશોનો) માણસ

ગોરોચન નં, -ના [સ] સ્ત્રીં ગાયના માથા-

માથી મળતી કે તેના પિત્ત યા મૂત્રમાથી

બનાવાતી એક ઔષધિ

ગોલ પું [ઈ](ફૂટાંબલ વગેરે રમતોમા) પોચુ.

[-કરવો = તે રમત છતવી, પોચું કરડું]

ગોલ(-ળ) વિં [સ] વર્તુલના -ટકાના આકારતુ

(૨) પું ગોળ આકાર -લા(-ળા)ધં પું

[+અર્ધ] અર્ધગોળ (૨) પૃથ્વીનો અર્ધો
ગોળો. -લીય વિં ગોળાકાર, ગોળને લગતુ,
સ્ફેરિકલ' [ગ]

ગોલક પું [સ] ગોળો (૨) વિધવાને ભર-
કર્મથી થયેલો પુત્ર (૩) ગોલો (૪) નં
ધદ્રિયોતુ અધિગ્ઞાન -જે દ્વારા તેતુ કામ થાય
છે તે જગા.

ગોલક પું [ફા ગુલક] જેસા નાખવાનો
ગલ્લો -પેટી [-માં નાખવું, -માં મૂકવું =
ગલ્લામા નાખવુ; સ ધરો કરવો.]

ગોલાણુ, -વાડ ભુઓ 'ગોલો મા

ગોલમાલ પું [હિ] ગરબડગોટો, અવ્યવસ્થા

ગોલવું (ગો) સંકિં પગ વડે ખૂદી નાખવુ

ગોલ દાજ પું [ફા] તોપચી

ગોલાપો પું ભુઓ 'ગોલો'મા

ગોલાખારડ પું [ફા ગોલહ + વારુદ (કા)]

દાડગોળો [[સ]મા

ગોલા(-ળા)ધં, ગોલીય [સ] ભુઓ 'ગોલ'

ગોલો પું [સ ગોલ, -લા] એ નામની જ્ઞાતિનો

માણસ(૨) જનતાખાતાનો નોકર(૩) ગજકાતુ

એક પત્નુ -લણુ સ્ત્રીં ગોલાની સ્ત્રી, ગોલી.

-લવરડ સ્ત્રીં ગોલાઓનો વાસ -લાપો પું

ગોલાપણુ, દાસત્વ -લાં નંખવં જનતા-

ખાતાના હલકા દરજ્જાના દાસદાસી -લી

સ્ત્રીં ગોલાણ (૨) વહારણ [સ્થાન

ગોલોક પું [સ] (સ) વિષ્ણુ વા કૃષ્ણતુ નિવાસ-

ગોલ્લેયો પું [ભુઓ ગોલ્લેયો] વગર નોતરે

જમતો ફરતો આદમી

ગોલ્લો પું [સ ગો ઉપરથી] વાછડો (૨)

માતાનો ચુસ્ત ભક્ત(૩) ભુઓ ગોલ્લેયો (૪)

['ગુલામ' કે 'ગોલો' ઉપરથી] ગજકાનો ગોલો

-એક પાતુ

ગોવધ પું [સ] ગાયનો વધ

ગોવર પું [દે ગોવર] ગોર, છાણનો ભૂકો

ગોવર નં [સરં મ ગોવર, કા. ગોવર] (સ)

ગોખર, ઓરી, શીતળાની ભતનો એક રોગ

[-આવડું = ઓરી નીકળવી]

ગોવર્ધન પું [સ] (સ) વૃદાવનમા આવેલો

એક ડુગર ંધર. ંધારી પું (સં) કૃષ્ણ

ગોવર્ધન સંક્રિં [સરં મ ગોવર્ણે, પ્રા. ગોવ =
 હુપાવર્ધન પરથી ?] કસાવતુ
 ગોવ શ પું [સ] ગાયત્રી ઓલાદ, બળદ
 ગોવા નં(સ) પોહુંગીઝોનાતાખાનુ શહેર [-તું
 ગડગરિયું = (લા) શ્રીકળ, પાણીયુ, રત]
 ંગ(૦૨)ણુ સ્ત્રીં ગોવા તરફની સ્ત્રી. ંગરું
 વિં ગોવા તરફનુ, ગોવાનુ ંગરણુ સ્ત્રીં
 બુઓ ગોવાગણ
 ગોવારું નં[સ ગો + વૃદ] ગાય - હોરનુ ટોણું
 ગોવાલ(-ળ)ણી સ્ત્રીં [સ ગોપાલિની, પ્રા
 ગોવાલિણી] ગોવાળણ
 ગોવાલું અંકિં વગોવાલુ(૨) ગોવલું કર્મણિ
 ગોવાળ, -ળિયો, -ળો પું [સ ગોપાલ, પ્રા
 ગોવાલ, ગોવાલ(-લિ)ય] ગાય - હોર ચરાવ
 નારો ંણુ(-ણી) સ્ત્રીં ગાય - હોર ચરાવનારી,
 ગોવાળની સ્ત્રી ંખકરી સ્ત્રીં છોકરાની એક
 રમત. -ળી સ્ત્રીં, -ળું નં ગોવાળનો ધધો
 ગોવાંદરું(૦) નં [સ ગોવૃદ] ગોદરું, પાદર
 ગોવિંદ પું [સ.] (સં) કૃષ્ણ
 ગોવૃંદ નં [સ] ગાયેનુ ટોણુ
 ગોવ્રજ નં [સ] ગાયેને બાધવોનો વાડો (૨)
 ગાયેને ચારવાની જગા (૩) ગાયેનુ ટોણુ
 ગોશપેચ વિં[ફા] કાન ઢાકી દેતેવું(પાઘડીમાટે)
 ગોશા પું[ફા.] ખૂણ, એકાતરયાન ંનશીની,
 -શેગીરી સ્ત્રીં અલગ રહેવું તે, એકાતવાસ
 ગોશાલકં પું[સં] (સ.) મહાવીરનો એક
 સમકાલીન અને પ્રતિસ્પર્ધી - આજીવક
 ગોશાલા(-ળા) સ્ત્રીં [સં] બુઓ ગોશાળા
 ગોશાસ્ર નં[સ.] ગોપાલનનું - ગોરક્ષાનુ શાસ્ર
 ગોશીતલા સ્ત્રીં [ગો + શીતલા] શીતલા
 ગોશત નં [ફા] ગોસ, માસ
 ગોષ્ટ પું [સ] ગાયેનો વાડો (૨) લરવાડવાડો
 ગોષ્ટિ(-ષ્ટી) સ્ત્રીં [સં] વાતચીત, ગોઠડી (૨)
 મસલત, છૂપી વાતચીત(૩) એક પ્રકારનુ એક-
 અ ધી નાટક ંવિનોદ પું ગોષ્ટિ અને વિનોદ
 ગોષ્પ(-ષ્પા)દ નં [સ] ગાયન પગલુ
 ગોસ વિં [સરં હિં.] જમણી બાલુનુ (સુકાન
 કેરવવા વિધે)(૨) નં સદની નાથનુ દોરડું (૩)
 [ફા ગોવત] માસ(૪)[જ] શ્રેષ્ઠ પદવીનો પીર

ગોમંચ્ય પું[સં.] ગોવાળ
 ગોસાંધ(૦) પું[સં] ગો + સ્વામી - પ્રા સામિ]
 એક ભતનો સાધુ - વેરાગી(૨) મૂળ ગોસાંધ પણ
 હાલ ગૃહસ્થીમા રહેતી એક નાત ૦૭ પું
 બુઓ ગોસ્વામી, -ધ્યણુ સ્ત્રીં ગોસાંધની સ્ત્રી
 ગોસેવા સ્ત્રીં [સ] ગાય ને તેના વરાની સેવા,
 -વક પું ગોસેવા કન્નાર [એક અડક
 ગોસ્વામી પું[સં] વૈષ્ણવોનો આચાર્ય (૨)
 ગોહ સ્ત્રીં [સં], ૦૨ પું [સં ગૃહર ?] શુકા
 ગોહત્યા સ્ત્રીં[સં] ગાયને મારી નાખતી તે(૨)
 તેનુ પાપ. ૦૨ વિં ગોહત્યા કરનાર (૨) ગોઝાં
 ગોહાલું અંકિં [શુકા] ઉપરથી ? કે સં ગુહ
 ઉપરથી ? અધારે અટવાવુ, ચૂચાવું
 ગોહિલ પું [દે ગોહ = ચોક્કો, ગામનો મુખી,
 કાટવાળ ઉપરથી ?] એ નામની ભતનો કે
 અડકનો ક્ષત્રિય ંવાડ પું; નં (સ)
 કાઠિયાવાડનો એક લાગ
 ગોળ વિં (૨) પું બુઓ ગોલ(૩) પું પરસ્પર
 કન્યાની લેવડદેવડ માટે નક્કી કરેલુ નાતીલા-
 ઓનું ન્યૂ [-તોડવો = બેઠીવહેવારના ગોળ
 બહાર જવુ - બાધવો = કન્યાની લેવડદેવડ
 માટે નાતીલાઓ કે ગામેનુ ન્યૂ બાધવું
 -લમરદા જેવું = મોટા મીઠા જેવું, શુન્ય,
 બોહું.] ંગોળ વિં અસ્પષ્ટ, ઉકાઉ ંમટોળ
 વિં બરાબર ગોળ(૨) [લા] હુથપુથ ંલાકડી
 સ્ત્રીં બુઓ ચૂકાલાકડી - બાઈ સ્ત્રીં ગોળપણુ.
 -બાકાર વિં ગોળ - બાકૃતિ વિં ગોળાકાર
 (૨) સ્ત્રીં ગોળ આકૃતિ - બાઈ પું ગોલાઈ
 ગોળ (ગો) પું [સ ગુહ, ગુલ] શેરડીના રસને
 ઉકાળીને બનાવાતુ એક ખાદ્ય [-ખાવો,
 -ખાઈ લેવો = મવાઈ સાધવો - તું ગાહુ-
 (-દુહું), -તું માહુ] = અતિપ્રિય - ગમતી
 વસ્તુ - ને પાણીએ નાહું, નાહી
 નાખવું = આશા છોડી દેવી (૨) છેતરાડું.
 ગોળે વોંટાળેલી વાત = ઉપચી મીઠી
 લાગે-ગમે તેવી વાત] ંકેરી સ્ત્રીં ગોળવાણું
 કેરીનુ એક અથાણું ંગોળ વિં ંગમ, પૂણું
 રીતે ચડી ગયેલુ (૨) [લા] જેનુ મન ખીગળી
 ગયું હોય - પૂણું મને અદ્વૈત ધર્મ ગયું દોય

એવું ૦ચું નં જેમા ગોળતુ પ્રમાણ વધારે
હોય એવું અથાણું. ૦ધાણા પું ૦ ૫૦ વં
ગોળ સાથે ભેળવેલા ધાણા (માગલિક અવસરે
વહે ચાય છે). ૦પાપડી સ્ત્રીં એક મીઠી વાની,
ચુખડી [-આપવી = માર મારવો]
ગોળમેળ વિં (૨) સ્ત્રીં ગોળ મેળને ફરતા
બેસીને ભરાતી (પરિવહ)
ગોળવા પું ૦ ૫૦ ૦ ૫૦ ['ગોળ' ઉપરથી] સ્ત્રીઓનાં
હાથના સોનાના કડા (૨) તેવા ઘાટની કાચની
અંગડી
ગોળવો પું ['ગોળ' ઉપરથી] ગોફણ વડે
ફે કવાનો ગોળો (૨) ફૂંકા અને ગોળ મોલિયાનો
કકડો (૩) ગોળો, ગોળ આકૃતિ [મા
ગોળાઈ, -કાર, -કૃતિ, -ધં જુઓ 'ગોળ વિં'
ગોળિયા કેરી (ગો) સ્ત્રીં [ગોળ + કેરી] એક
જાતનું કેરીનું અથાણું [ખાલી દુઆટણું
ગોળિયો (ગો) પું ['ગોળ' ઉપરથી] ગોળતુ
ગોળી સ્ત્રીં [સં. ગુલી, ગુલિકા, ઢે ગોલિયા]
કોઈ નાની ગોળ વસ્તુ (૨) દવાની ગોળી, ગુટિકા
(૩) બદ્ધક કે પિસ્તોલમા ભરીને મારવાની
(સીસાની) ગોળી (૪) પાણી ભરવાની માટલી
(૫) [સરં દે. ગોલી = રવૈયો] દહી વઢોવવાનું
ગોળ વાસણ (૬) અ હકાવ (૭) [?] નુકસાન; ખોટ
(-આવવી, બેસવી, વાગવી = ખોટ
જવી, નુકસાન થવું) [-આવી = દવાની ગોળી
ખાવી (૨) લાકુની ગોળી ખાવી (૩) બદ્ધકની
ગોળી (સામે મોઢે) જાત પર ઝીલવી - વાગે
એમ કરવું - છૂટવી = બદ્ધકમાંથી ગોળી
નીકળવી, બદ્ધક ચાલવી - છોડવી, -મારવી
= બદ્ધક ચલાવવી, ગોળીમાર કરવો. -વાગવી
= બદ્ધકની ગોળીથી ધવાવું કે તેના જેવું દરદ
થવું (૨) કામના ફળવી, સફળ થવું - વાળવી
= ગોળી કરવી - બનાવવી ગોળીનું પાણી
ચુકાવું = (પૈસાનું કે બીજું) નુકસાન થવું
૦ડું નં વઢોવવાની ગોળી (૧). ૦ખાર પું
બદ્ધકમાંથી કે પિસ્તોલમાંથી ગોળી છોડવી તે
ગોળો પું [સ ગોલક, પા. ગોલહ] ક્રોધ પણ
ગોળ વસ્તુ, પિંડો (૨) ગોફણથી મારવાનો પિંડો
(૩) તોપથી મારવાનો પિંડો (૪) પાણી ભરવાની

મોટી ગોળી (૫) પેટનો વાયુનો એક રોગ
(૬) ગપગોળો (૭) કાનસનો કે વીજળીના
દીવાનો પોટો [-ચડવો = પેટમા વાયુ ચડવો
-ગપહાવવો = ગપ હાકવી (૨) અડચણ
નાખવી ગોળો ને ગોફણ સાથે જવાં =
અલાખલા - નડતર દૂર થવી] ૦પિં (-પી')-
હાળો પું ગોટાળો, સેળભેળ [-વાળવો =
ગોળ ગોળ, અસ્પષ્ટ - મુદ્દા બહાર ખોલવું]
ગોંગડો (ગોં) પું + જુઓ ગાંગડો
ગોંડ પું [સ, ઢે ગોંડ = જ ગલ] વિધ્ય પ્રાતની
એક રાત્રી પરજની જાતનો માણસ [ગાદરો
ગોંદફં (ગોં) નં જુઓ ગાદફ - રો પું જુઓ
ગોંદળી (ગોં) સ્ત્રીં ગોળ. જાડું લાકડું
ગોંદો (ગોં) પું ['ગૂંદવું' ઉપરથી] ગૂંદો - રસોઈની
બધી વાનીઓના ખીચડો [-કરવો, = બધાનો
ખીચડો - લોહા કરવો (૨) ગોંદો વાળવો]
ગોંધવું (ગોં) સંક્રિં બધા જગામા પૂરવું, કેંક કરવું
ગોંધળ (ગોં) પું સેળભેળ, ખીચડો (૨) [સરં
મ] ગોટાળો
ગોંધિયારું (ગોં) વિં ['ગોંધવું' ઉપરથી] ગોંધાઈ
મરાય એવું બધિયાર (૨) નં ઘોલકું
ગો સ્ત્રીં [સ ગો, પ્રા. ગડ] ગાય. ૦ગોટો
પું જુઓ ગોરોચન. ૦ચાસ પું જુઓ
ગોચાસ ૦ચર નં ગોચર, ચરો ૦ચારેણુ
વિં (૨) પું ગાયો ચારનાર ૦દાન નં ગાયતુ
દાન ૦ધન નં ગાયોફી ધન ૦ધ્રાહ્યેણુ-
પ્રતિપાલ (-ળ) વિં ગાયો અને બ્રાહ્મણોનું
પાલનપોષણ કરનાર (રાજ) ૦સુખ નં ગાયતું
મો, ગોસુખ. ૦સુખિયું વિં કેમીતુ ગાયના
મો જેવું - દીન સુખવાળું ૦સુખી સ્ત્રીં
જુઓ ગોસુખી ૦સુખું વિં જુઓ ગોસુખિયું.
૦સુખોવાધ = બહારથી ગરીબ પણ અંદરથી
ફૂં ૦મૂં નં ગાયતુ મૂંત ૦રેક્ષણુ નં,
૦રેક્ષા સ્ત્રીં ગાયની રક્ષા ૦શાલા (-ળા)
સ્ત્રીં ગાયો રાખવાનું મકાન અથવા વાડો
(૨) કુચાલય ૦શીતળા પું (ગાયની) રસી
મૂંકીને કાઢેલા બળિયા
ગોડ પું [સ] બંગાળનો એક પ્રાચીન વિભાગ
(૨) એક રાગ (૩) વિં ગોડ - બંગાળને લગત.

બંગાળી પું ભૂગર ભલાર પું મલાર
રાગનો એક પ્રકાર ભસારંગ પું સારંગ
રાગનો એક પ્રકાર, ભસારન્વત વિં(૨)પું
એ નામની બ્રાહ્મણની એક ભત -ડી સ્ત્રી
ગોડ પ્રાતની સ્ત્રી(૨)એક બોલી(૩)ગોળમાથી
કાઢેલો દાર(૪)એક રાગિણી -ગોડી (૫) [કા.
શા] એક પ્રકારની કાવ્યસીતિ
ગૌડિયો પું [ગૌડ' ઉપરથી] ગારુડી, મદારી
ગૌણ વિં[સ] મુખ્ય નહિ એક, પેટામા આવતુ
ભવ નં, ભતા સ્ત્રી
ગૌતમ પું[સં] (સ) યુદ્ધ લગવાન (૨) ન્યાય-
દર્શનના સ્થાપક (૩) કૃપાચાર્ય -મી સ્ત્રી
(સ) કૃષ્ણી, ક્રોણાચાર્યની પત્ની (૨) ગોદાવરી
નદીનું એક નામ
ગૌત્રા(-તરા)ટ નં [સ ગો + ત્રિરાત્ર] ત્રણ
ગત પાળવાનું ગૌપૂજનનું સ્ત્રીઓનું એક વ્રત
(ભાદરવા સુદમા)
ગૌર વિં[સ] ગૌર, ભવણ વિં ગૌરા રગનું
(શરીર માટે) -રાંગ વિં [+ અગ] ગૌરા
અગવાણુ (૨) પું (સં) ચૈતન્ય -રાંગિની
વિંસ્ત્રી (૨) સ્ત્રી [+ અંગિની] ગૌરી સ્ત્રી,
યુરોપિયન સ્ત્રી
ગૌરવ નં[સં] ભાર, વજન(૨) મોટાઈ, મહત્તા(૩)
આદર. ભસાલી(-ળી) વિં ગૌરવવાણુ
ગૌરાંગ, -ગિની [સં] જુઓ 'ગૌર'મા
ગૌરી સ્ત્રી [સં] પાર્વતી (૨) આઠ વર્ષની
બાળા (૩) સ્ત્રીઓના નામ સાથે માનાર્ય
વપરાતો એક શબ્દ ઉદાં 'વિમળાગૌરી' (૪)
પું એક રાગ ભજ પું (સ) કાર્તિકેય (૨)
નં અખરખ ભન દન પું (સ.) ગણેશ
ભુવન પું (સ) કાર્તિકેય(૨) ગણેશ ભૂજન
નં પાર્વતીની પૂજા(૨) એક વ્રત ભક્ષણ નં
એક ક્ષણ. ભશ પું [+ ર્શ] (સ) શિવ
ભશિખર, ભશંકર નં (સ) હિમાલયનું
ઉંચામા ઉંચું શિખર
ગૌહત્યા સ્ત્રી ભુઓ ગૌહત્યા
ગ્યાસતેલ નં ભુઓ ઘાસતેલ
અથન નં[સં] ભુઓ અથન(૨) વાડું થઈ જવું
-ગાહા પડી જવા તે

અથલ વિં [સ. અથ ઉપરથી] ચકિત, આભુ
અથલું સંકિં [સં. અથ] ગૂંથલું, ગાંઠ (૨)
રચવું, લખવું
અથિત વિં[સ] અથેલું
અસન નં [સ] અસવાની ક્રિયા
અસલું સંકિં [સ અસ] પકડવું(૨) કાળિયો
કરવો, ખાવું (૩) સૂર્યચંદ્રને રાહુએ ઘેરવું
અસિત વિં[સ] પકડાયેલું
અન્ત વિં[સં] અસાયેલું -સ્ત્રીસ્ત્રી પું[+અન્ત]
અહણ છૂટ્યા પહેલા સૂર્યચંદ્રનું આથમી જવું
તે -સ્ત્રીસ્ત્રી પું [+ ઉદય] અહણની
દશામા સૂર્યચંદ્રનું ઉગવું તે
અહ પું [સ] (પ્રાચીન વ્યાખ્યા પ્રમાણે) સૂર્ય,
ચંદ્ર, મંગળ, બુધ, શુક્ર, શુક્ર, શનિ, રાહુ અને કેટલું
એ નવમાનો એક (૨) [અર્વાચીન વ્યાખ્યા
પ્રમાણે] સૂર્યની આસપાસ ફરતો આકાશીય
ગોળો (ઉદાં બુધ, શુક્ર, પૃથ્વી વગેરે) (૩)
અહલું તે, અહણ (૪) પૂર્વઅહ (૫) ગીતના
આરભમા જેનો પ્રયોગ થાય તે સ્વર (૬)
[લા] ભાગ્ય, નસીબ [-કંઠણ થવા = ભાગ્ય
પ્રતિકૂળ થવું. -કંઠણ હોવા = ભાગ્ય પ્રતિકૂળ
હોવું. -ગામ જવા, -ઘરેણે ચૂકવા =
સિતારો પાસરો ન હોવો (૨) અક્ષલ કે શુદ્ધિ
ન હોવી -પાધરા હોવા = નસીબ પાધર -
અનુકૂળ હોવું -મળતા આવવા કે હોવા
= વરકન્યાની અહદશા મળતી આવવી
-વાંક હોવા = નસીબ વાકું હોવું -સીધા
હોવા = નસીબ અનુકૂળ હોવું] ભાગ્યુત
નં અહોના ચલન ઇંબુ ગણિત ભદશા સ્ત્રી
અહોની ત્રિયતિ(૨) તેને કારણે થતી મનુષ્યની
લક્ષી કે ખૂરી અવસ્થા (૩) [લા] કુર્શશા
(-એસવી). ભદાન નં અહની નહારી અસગ
મટાડવા માટે અપાતુ દાન ભનિરીક્ષા સ્ત્રી
અહોનું નિરીક્ષણ ભપીડન નં, ભપીડા સ્ત્રી
અહની અસરથી થતું કુખ બળ(-ળ) નં
અહનું ભેર -સારી માઠી અસર ભાપ પું
અહથી થતી અસર, અહનું ક્ષણ. ભમખ પું
અહની શાંતિ અર્થે કરવાનો ચણ ભમંડલ(-ળ)
નં અહોનું મહળ -માળા -ચકં યોગ પું

અહનો યોગ, સન્નેગ ૦રાજ પું સૂર્ય
૦શાંતિ સ્ત્રી૦, ૦શાંતિ(=તે)ક નં કોઈ પણ
મગળ કાર્યની શરૂઆતમા અહોની માહી
અસર નિવારવા માટે કરાતી ધાર્મિક ક્રિયા
૦સંગમ પું અહોનો યોગ થવો - એકઠા થવું
તે - હેશ પું [+ ફેશ] સૂર્ય

અહણુ નં [સં] લેવું, પકડવું તે(ર) સમજ(૩)
[ન્યો.] સૂર્ય અને પૃથ્વી વચ્ચે ચંદ્રના
આવવાથી કે સૂર્ય અને ચંદ્ર વચ્ચે પૃથ્વીના
આવવાથી સૂર્ય અને ચંદ્રનું ઘેરાવું - અસાવ
તે [-કાઠવું = અહણથી લાગતી આલકછેટ
ફૂર કરવા ધરમાથી એ ઠવાડો કાઢી નાખવો,
તેમ જ રસોડું - વાસણ વોઈ કાઢવા - છૂટવું
= સૂર્ય ચંદ્રે ગ્રાસમાથી છૂટવું, અહણ પૂર થવું
- વખતે સાપ કાઢવો = છેલ્લી ધડીએ પચાત
છાલી કરવી, કવેળાએ કામ કાઢવું - વખતે
સાપ નીકળવો = એકમા બીજી મુઝેલી
છાલી થવી, કવેળાનું કામ નીકળવું - લાગવું
= અહણની અસર થવી, તે શરૂ થવું] ૦શીલ
વિં અહણ કરવાના સ્વભાવનું; 'રિસેપ્ટિવ'
૦શીલતા સ્ત્રી૦

અહડું સંકિં [સં ગ્રહ] લેવું, પકડવું (ર) સમજવું
- વાડું અંકિં અહડું (કર્મણિ)

અહીતા પું [સં] અહણ કરનાર, અહનારો
અહશાંતેક(૦) નં, અહેશ પું જુઓ 'અહ'મા
અંથ પું [સં] પુસ્તક (ર) [ખનીસ અક્ષરનો
ખનેલો] અનુકૂળ હદનો શ્લોક (૩) બધન
૦કર્તા પું પુસ્તક રચનાર ૦કર્તા સ્ત્રી૦
પુસ્તક રચનાર સ્ત્રી ૦કાર પું અથકર્તા.
૦ન નં, ૦ના સ્ત્રી૦ ગૂથણ, ગઠણ(ર) પુસ્તક
રચવું - લખવું તે ૦પાલ(-ળ) પું પુસ્તક-
લયમા પુસ્તકોની રક્ષા અને આપવા લેવાની
વ્યવસ્થા કરનાર ૦માળા સ્ત્રી૦ અથોની માળા
૦સં અહ પું પુસ્તકાલય ૦સાહેબ પું
(સ) શીખ લોકોનો ધર્મ અથ ૦રથ વિં
અથમા આવવું - થાલય નં [+ જાલય]
પુસ્તકાલય - થાવલિ(-લી, -ળિ, -ળી)
સ્ત્રી૦ [+ જાવલિ] અથમાળા - થાવલોકન
નં [+ જવલોકન] પુસ્તકના શુદ્ધિપત્ર અવ-

લોકન - થાપણુ નં [+ જર્પણ] અથનું
અર્પણ કરવામા આવે છે તે - થાંતર નં [સં]
ખીજો અથ (ર) લાપાતર
અંથિ સ્ત્રી૦ [સં] ગાઠ(ર)સાવો ૦લ વિં [સં]
અંથિવાળુ ૦વાત પું સધિવા
અંથિત વિં [સં] અંથિત, સકળાયેલું
અંથિલ, -વાત જુઓ 'અંથિ'મા
આન્ટ સ્ત્રી૦ [ક] મદદ તરીકે અપાતી રકમ
આમ નં [સં] ગામ, ગામડું (ર) મૂર્છનાના
આશ્રયરૂપ સ્વરસમૂહ (૩) સમૂહ ૦ઉદ્યોગ,
- મોઢોમ પું ગામડામા ને તેની અર્થનીતિની
દૃષ્ટિએ કરી ને ખીલવી શકાય એવો ઉદ્યોગ-
ધધો, 'વિલેજ ઇન્ડસ્ટ્રી'. ૦દેવતા પું ૦બંબં
ગામનું રક્ષણ કરનાર દેવતા (ર) સ્ત્રી૦ ગામની
ઇષ્ટ દેવતા ૦પંચાયત સ્ત્રી૦, ૦સંડળ નં
ગામનો વ્યવહાર ચલાવનાર પચાયત ૦વૃત્તિ
સ્ત્રી૦ (શહેર નહિ, પણ) ગામડા તરફનું મનનું
વલાણ, ગ્રામસંગઠનના કામમા પડવા ને
ફાવવામા અનુકૂળ વૃત્તિ. ૦સંગઠન નં
ગામડાના આખા જીવનનું સંગઠનકામ
૦સુધાર પું ગામડાના આખા જીવનને
સુધારવું તે ૦સિહ પું ફતોરો ૦સેવક પું
ગ્રામસેવા કરનાર ૦સેવા સ્ત્રી૦ ગામડાઓની
સેવા - માંતર નં [સં] ખીજું ગામ - ખીજું
વિં [સં] ગામડાનું - ને લગતું (ર) પું ગામડિયો
(૩) ફતોરો (૪) કાગડો (૫) ભૂક, સૂવર
આમોફેન નં [ફ] થાળી ચડાવીને વગાડવાનું
એક વિલાયતી વાજુ
આમ્ય વિં [સં] જુઓ ગામડિયું. ૦તા સ્ત્રી૦
આવા પું [સં] પધ્ધત, ખડક - વીંચ સ્ત્રી૦ એક
ધાતુ, 'લીથિયમ'
આસ પું [સં] કાળિયો (ર) અહણને લીવે સૂર્ય-
ચંદ્રનો ઘેરાયેલો લાગ [મગરી
આહ પું [સં] અહણ, પકડ(ર) મગર - હા સ્ત્રી૦
આહક વિં [સં] અહણ કરનાર; સમજનાર
(ર) પું ધરાક (૩) અહણ કરનાર ૦ત્વ નં,
૦તા સ્ત્રી૦
આહા સ્ત્રી૦ [સં] જુઓ 'આહ'મા
આહી વિં [સં] અહણ કરનાર (સમાસને અતે)

ઉદાઁ ગુણગ્રાહી (૨) ગુણમા દમ્ત રોકનારં
 (૩) પુઁ એક છદ
 આદ્ય વિઁ[સ] ગ્રહણ કરવા યોગ્ય ંતા સ્ત્રીઁ
 ગ્રીક વિઁ[ક] ગ્રીસ દેશનુ(૨)પુઁ ગ્રીસનો વતની
 (૩) સ્ત્રીઁ ગ્રીસની ભાયા
 ગ્રીવ પુઁ સગીતનો એક અલકાર
 ગ્રીવા સ્ત્રીઁ [સ] ગરદન, ડોક
 ગ્રીષ્મ પુઁ, સ્ત્રીઁ[સ] (છ ઋતુમાની) ગરમીની
 મોસમ(જેઠ અને અષાઢ) ંવર્ગ પુઁ ગ્રીષ્મ
 -ઉનાળાની રત્નઓમા ચલાવવામા આવતો
 શિશુઓનો વર્ગ [એક જાત
 ગ્રેટ પ્રાઇમર પુઁઅંવં[ક] ટાઈપ કે બીબાની
 ગ્રેન્યુએટ પુઁ [કં] યુનિવર્સિટીનો ગ્નાનક

(બી. એ, બી ટેમ ઇં કોઈ પદવીવાળો)
 ગ્રેન પુઁ [ક] એક ઘણું નાનું વળન (ચોખા-
 કે જવ-ભાર જેવું)
 ગ્રોમ્સ નઁ [કં] ખાર કઝન-૧૪૪ની સખ્યા
 ગ્લાન વિઁ[સ] થાકેલુ(૨)ઉત્સાહ વિનાનુ, ખિજ
 -નિ સ્ત્રીઁ થાક (૨) અનુત્સાહ, ખિજતા (૩)
 ગ્લુખ, અણગમો
 ગ્લાસ પુઁ [કં] કાચ (૨) કાચનો પ્યાલો (૩)
 ગ્લોમ્સ અને લામો કોઈ પણ પ્યાલો
 ગ્વાલ પુઁ[કિં] ગોવાળ ંન સ્ત્રીઁ ગોવંદણ
 -ળ પુઁ ગ્વાલ [ભાષા કે બોલી
 ગ્વાલેરી વિઁ ગ્વાલિયનુ(૨)સ્ત્રીઁતે નામની એક
 ગ્વાળ પુઁ જુઓ ગ્વાલ

ધ

ધ પુઁ[સ] કંઠસ્થાની ચોથો વ્યંજન ંકાર પુઁ
 વ અક્ષર અથવા ઉચ્ચાર ંકારાંત વિઁ
 ઇડે ધંકાન્વાણુ ંધ્યુ + નઁ ધંકાર ંધ્યો
 પુઁ ધંકાર (૨) ઘોઘો -ઠાઠ કે ખેવકૂ માણસ
 ધઈ પુઁઅંવં[સ] ગોધૂમ, ફા ગદુમ, પ્રા
 ગોહૂમ, હિં.ગેહૂં એક અનાજ ંહુ વિઁવઈ
 જેવું (ગમ્યા) ંલો પુઁ એક જાનનો સુગંધી
 ખદ્ય (૨) એકવાસ ંવાણું વિઁ ધઈ જેવા
 ંગનુ
 ધખણું સઁકિં વઢેલું
 ધચરણું નઁ ધચરણુ, નાતર. -ણું અંકિં
 ધચરણુ. નાતરે જણું (૨) [૨૧૦ સ ધર્વર, પ્રા
 ધચરણુ] ગળામાથી ધચર અવાજ થવો
 ધચો પુઁ ંજો (કા)
 ધદ્યુ નઁ, -દ્યો પુઁ જુઓ 'ધ'મા
 ધચ, ંકે અં (૨૧૦) ગચ (ભેંકાવાનો ૨૧)
 [-દઈને, દેતાકને = ધચ અવાજ સાથે,
 ંટપટ] [થાય એમ
 ધચ(-ચા) ૧૪ અં (૨૧૦) ગચ ગચ, ઉપરાઉપરી
 ધચઃ ધચઃ અં (૨૧૦) (વચકવાનો ૨૧)
 ધચ(ંર)કણું સઁકિં (૨૧૦) 'વચક વચક' થાય
 એમ જોરથી હી ચોળણુ (૨) કચકણુ, ભીકણુ
 ધચ(ંર)રાધચ(ંર)ક(-ડી) સ્ત્રીઁ [જુઓ

ધચકણુ] ભીકાભીક, કચકાકચકી (૨) જોરથી
 હી ચોળવાની ક્રિયા
 ધચરક નઁ, -કો પુઁ જુઓ ગચરક.
 -કાવિકાર જુઓ ગચગાવિકાર
 ધચરકણું સઁકિં જુઓ વચકણુ
 ધચરકાધચરક(-ડી) સ્ત્રીઁ જુઓ ધચરાધચક
 ધચાધચ અં (૨૧૦) જુઓ ધચવચ
 ધચૂમ પુઁ [જુઓ ધૂમચો] ધચૂમલો, નૂય ંક
 વિઁ ધચૂમલાવાણુ (૨) સ્ત્રીઁ ધચૂમલો ંલો
 પુઁ નૂય, જોલુ (૨) ગૂચવાડો, અવ્યવસ્થા
 ધચેટો પુઁ જુઓ ગચેટો
 ધટ (ટ,) સ્ત્રીઁ ['ધટણું ઉપન્ધી] ધટણુ તે, ધટાડો
 (૨) ખોટ [-આવવી, જવી, પલવી =
 ધટણુ, ધટાડો કે ગુસ્સાન વચુ]
 ધટ વિઁ જુઓ ધટ
 ધટ પુઁ[સં]વડો(૨)શરીર(૩)હૃદય, મન ંક
 વિઁવસ્તુના અશરૂ (૨) ચોજનાર, ન્યનાર
 (૩) પુઁ વસ્તુનો અંગભૂત અવયવ, 'યુનિટ'
 ંકર્ષર પુઁ ધડાનુડી કર ંકાવયવ પુઁ [સં
 ઘટક+અવયવ] અંગભૂત અવયવ ંજ વિઁ
 ધડામાથી જન્મેલુ (૨) પુઁ (સં) અગરત્ય
 મુનિ ંના સ્ત્રીઁ [સં] રચના, ખનાવટ (૨)
 ખનાવ (૩) કારીગરી ંપાટ પુઁ દંઢ અ.સન.

૦માન વિં [સં] બનતુ, થતુ (૨) બને એવુ;
સંભવિત(૩)યોગ્ય, ઘટતુ. ૦માણ સ્ત્રીં રેટમા
ગોઠવેલી ઘડાની હાર (૨) કંમ, પ્રણાલી.
૦સ્થાપન નં નવા ઘરમા વસતા પહેલા ત્યા
પાણીનો ઘડો મૂકવાની ક્રિયા (૨) નવરાત્રિના
દિવસોમા ઘડા દ્વારા માતાજીની સ્થાપના કરવાની
ક્રિયા ૦સ્ફેટ પું મહાદેવે બાળી ચિતા છાટયા
પછી છેલ્લી વાર તે તરફ મો ફેરવી ઘડો ફેરી
નાખવો તે (૨) [લા] હ મેશ માટે સ અ ચ તોડી
નાખવો તે (૩) તોડ, નિકાલ (૪) છૂપી વાતનો
લેદ લાગી જ્ઞાનાખવો તે -ટાકાશ નં
[+ આકાશ] ઘડામાનુ આકાશ - ખાલી જગા
-ટાટોપ પું [+ આટોપ] ચારે બાજુ ઢંકાઈ
ભય તેવી ઘટા(૨) તેવું ઢાંકણ(૩) આંદોશ, ભપંકા
ઘટક વિં (૨) સ્ત્રીં [સં] જુઓ 'ઘટ' [સં] મા
(૩) અં (૨વં) પેચ ગળતા થતા અવાજની
જેમ [-લઈને = એવો અવાજ થાય તેમ (૨)
ઝટ, એકદમ] ંઘટક અં (૨વં) -કાવડું
સંકિં ઘટક ઘટક - ઝટ પી જડું - ઝી સ્ત્રીં
નાનો ધૂટો
ઘટકો પું (૨વં) સાણકો, ખટકો [ઘટકા
નાખવા, ભરવા = સાણકા આવવા]
ઘટજ વિં (૨) પું [સં], ઘટના સ્ત્રીં [સં]
જુઓ 'ઘટ' [સં] મા
ઘટતું વિં [ઘટતું વંકું] યોગ્ય, વાળખી (૨)
કમી, ખૂટતુ
ઘટપાટ, ઘટમાન, ઘટમાળ જુઓ 'ઘટ' [સં] મા
ઘટું અં કિં [સં. ઘટ, સરં મ ઘટળે, હિં
ઘટના] યોગ્ય હોય, છાજડું (૨) બેસતુ આવવુ,
લાગુ પડવું (પ્રેરક ઘટાવવું) (જેમ કે શ્લોકનો અર્થ)
ઘટું અંકિં [સરં હિં, મ, પ્રા. ઘટ = ઘસવુ
(૨) ભ્રષ્ટ થવુ, એ ઉપરથી ?] આણુ કે કમી થવું
(૨) (કપડું) ચડી જવું (પ્રેરક ઘટાડવું)
ઘટસ્થાપન, ઘટસ્ફેટ [સં] જુઓ 'ઘટ' [સં] મા
ઘટા સ્ત્રીં [સં] જમાવ, ઝુંડ, સમૂહ (ઝાડ, વાઘળા
વગરનો ંદાર વિં
ઘટાકાશ, ઘટાટોપ [સં] જુઓ 'ઘટ' [સં] મા
ઘટાડવું સંકિં 'ઘટવું' (આણું થવું) પ્રેરક
ઘટાડો પું કમીપણું, ઘટ

ઘટારત વિં [સં ઘટિતાર્થ] યોગ્ય, ઘટતુ
ઘટાવડું સંકિં [ઘટવું વંકું] બેસતુ કરવુ,
લાગુ પાડવુ (ઉદાં શ્લોકનો અર્થ ઘટાવવો)
ઘટિત વિં [સં] યોગ્ય, ઉચિત
ઘટી (-ટિકા) સ્ત્રીં [સં] ઘડી, ૨૪ મિનિટ જેટલો
વખત (૨) ઘડી માપવાનો વાડકો ંય ત્ર સ્ત્રીં
ઘડી માપવાનુ ત્ર [થયેલો પુત્ર
ઘટોત્કચ પું [સં] (સ.) ભીમસેનને હિંદી બાધી
ઘટોદ્ભવ વિં (૨) પું [સં] (સં) જુઓ ઘટજ
ઘટ વિં [પ્રા] ઘાટ, ઘાડું ંપણું નં
ઘડઘડ અં (૨વં) ંકું અંકિં 'ઘડઘડ' એવો
અવાજ થવો -ડાટ પું ઘડઘડ અવાજ
ઘડણુ નં ['ઘડવું' ઉપરથી] ઘડતર (૨) વિં ઘડનાર
ઘડતર નં ['ઘડવું' ઉપરથી] ઘડીને - ટીપી ટીપીને
કરેલી બનાવટ (૨) ઘડવું - ગ્યવું કે બનાવવું તે કે
તેની રીત (૩) ઘડામાલ (૪) કેળવાઈને તૈયા થવુ
તે, કેળવણી (૫) વિં ઘડીને - ટીપીને થતુ (સરં
ભરતર) (જેમ કે લોખંડ)
ઘડપણુ નં ['ઘરડું' ઉપરથી] વૃદ્ધાવસ્થા
ઘડભાંગ (-જ) સ્ત્રીં ['ઘડવું' + 'ભાંગવું'] ઘડવું
અને ભાંગવું તે (૨) [લા] વિચારેનુ ડામાડોળપણું
ઘડમથલ સ્ત્રીં ['ઘડવું' + 'મથલ'] જુઓ ગડમથલ
ઘડમાંચી સ્ત્રીં [ઘડો + માચી] પાણીની ગોળી
મૂકવાની ઘોડી
ઘડવી સ્ત્રીં [જુઓ ઘડવો] નાનુ ટાકું
ઘડવું નં [જુઓ ઘડવો] ગોળનો ગાડવો
ઘડવું સંકિં [સં ઘટ, પ્રા ઘટ] ઘાટ - આકાર
આપવો (૨) બનાવવુ, રચવુ, લખવુ (જેમ કે,
દાગીનો, ખુરશી ઇં) (૩) ગોઠવવુ, સંકલના
કંઘી (૪) ટીપવું (જેમ કે ઘાટ) (૫) ખરડો તૈયાર
કરવો (જેમ કે ઠગવ, અરજ, ચોજના, મુસદ્દો ઇં)
(૬) [લા] કેળવીને તૈયાર કરવુ (૭) મારવું
[ઘડાઈને કેડાણે આવવું = અનુભવથી -
ખત્તા ખાઈને પાસરા થવુ ઘડી નાખવું =
ખૂબ મારવુ ઘડી કાઢવું = બનાવી કે ગોઠવીને
કે લખીને તૈયાર કરવું]
ઘડવો પું [સં ઘટ, પ્રા ઘટ પરથી] ઘડાના
ઘાટનો લોટો [ઘડવાનુ મહેનતાણુ
ઘડાઈ, -મણી સ્ત્રીં, -મણુ નં ['ઘડવું' ઉપરથી]

ધડાખૂડ વિં [ધડો + ખૂડું] ધડો ખૂડે એટલું
 ઊંડું (પાણી) [પાકુ થયેલું
 ધડાયેલું] વિં [‘વડું’નું બૂંદું] [લા] અનુભવથી
 ધડિયાળ સ્ત્રી, નં [દિ. ઘડિયાલ, મ ઘડ્યાલ,
 સ ઘટિકાલય, પ્રા ઘડિયાલય] વખત
 જણાવનાર યત્ર (૨) કાસાનો ગોળ સપાટ ઘટ, જે
 ઝાલર. [-ચા પીએ છે = ધડિયાળ કામ નથી
 કરતી, અથવા ખોટો વખત બતાવે છે] -ળી.
 પું ધડિયાળો વેચનાર તથા દુરસ્ત કરનાર
 -ળું નં અમુક વખતને આતરે વગાડાતી
 ઝાલર [(લાખી ડોકનો) ધડો
 ધડિયું નં [‘ધડો’ ઉપરથી] તાડી ઝીલવાનો
 ધડિયો પું [સ. ઘટિત, પ્રા ઘટિય પરથી ?]
 આકનો પાડો, ગડિયો
 ધડી સ્ત્રી [સં ઘટી, પ્રા ઘટી] જુઓ ધડી
 (૨) [લા] ક્ષણ (૩) વક્ર, પ્રસંગ [-માંડવી =
 વખત ગણવા માંડવો ધડીઓ ગણવી =
 (-ની) તૈયારી હોવી (૨) આવી બનવું, મોતની
 તૈયારી હોવી ધડીએ ઘૂટ ભરાવી =
 વિલમ્બ દુ સહ હોવો (૨) મરણની અણી ઉપર
 હોવું ધડીના છટ્ટા ભાગમાં = જોતજોતામાં,
 ક્ષણમાં જ ધડી ધડીના રંગ = પ્રતિક્ષણ
 બદલાતા વિચારો કે પરિવર્તિ] -ડિયું
 લગન નં ગમે તે વખતે થતું અથવા વિવાહ
 અને લગ્ન બધું સાથે થાય તેવું લગ્ન (બહુધા
 બહુવચનમાં) ધડી ધડી અં ધડીએ ધડીએ,
 વાર વાર, હરવડી ઓતાળ, ંસાધ અં
 મરવાની અણી પર ંભર અં એક ધડી
 સુધી, થોડી વાર
 ધડુડાટ પું [રવં] ધડડડ અવાજ
 ધડુ નં [‘ધડો’ ઉપરથી] અનાજ કે પાણી
 લગવાની મોટી ટાઠી
 ધડૂડ ધડૂડ અં [રવં]
 ધડૂડું અં કિં વડૂડ ધડૂડ અવાજ કરવો
 ધડૂડી સ્ત્રી [‘ધડો’ ઉપરથી] નાનો ધડૂલો
 -લો (-લિયો) પું ધડો (કવિતામાં) (૨)
 ચોથું ચરણ દૂકાવેલો દુહો
 ધડો પું [સં ઘટ, પ્રા. ઘટ] ધાતુ કે માટીનું
 પાણી ભરવાનું પાત્ર [ધડાના કળશિયા

(કે ધાણિયા) કરવા = ખોટનો ધધો કરવો,
 નકામી લાગકોડ કરી નુકસાન વેઠવું. ધડો
 ગાગર થવી = સારો નરસો નિકાલ આવવો,
 જે તે પરિણામ આવવું. -ધાટ કરવો = મારી
 નાખવું (૨) પાયમાલ કરવું -હોળવો = જેવું
 તેવું સ્નાન કરવું (૨) નાહી નાખવું, સગાઈ -
 સબધ તોડી નાખવો (૩) ની જવાબદારી માયે
 ઓરાડવી -ફૂટવો = ઉવાડું પડી જવું, ભૂલે
 થવું (૨) મોટું નુકસાન આવવું (૩) મરી જવું.
 -ભરાવો = આવી બનવું (પ્રાય પાપનો)]
 ંધાટ પું નિકાલ, ફે સંલો. [-કરવો = મારી
 નાખવું (૨) પાયમાલ કરવું]
 ધડોલાડવો પું મહાને બાળ્યા પછી
 રમશાનમાં લાડવાવાળો ધડો લાગવો તે
 [-આપવો = શ્રાદ્ધ પછી ઘડા ઉપર લાડવો
 મૂકી બ્રાહ્મણને દાન કરવું -કરવો = નિકાલ
 લાવવો, ગમે તેમ કરી, ઠેકાણું પાડવું -થવો =
 જે તે નિકાલ આવવો (૨) મોત થવું (૩) મોટું
 નુકસાન આવવું [વાસ
 ધડાણુ નં [ગાડું રાત ?] ગઢાણુ -ખીડતું ઊણુ
 ધણુ પું [સ ઘન, પ્રા ઘણ] મોટો ભારે હથોડો
 (૨) [સં ઘુણ] લાકડાના થતો એક કીડો
 ધણુ ધણુ અં [રવં] -ણાટ પું બણણણ
 અવાજ
 ધણુણુણુ અં [રવં] (ધાતુનો કે તેવો અવાજ)
 ધણુધણુ (-ણી) સ્ત્રી [‘વણુ’ ઉપરથી] ઘણો
 રનેહ, ગાંઠ સબધ
 ધણું વિં [સ ઘન, પ્રા ઘણ, હિં ઘના] બહુ,
 ખૂબ, પુંકળ [-કરવું = બનતું બધું કરવું (૨)
 બહુ બહુ રીતે સમજાવવું (૩) કરકસરથી અથત
 કરવી -કરીને = ઘણું ખરું, પ્રાય; બહુધા
 -કહેવું = ખૂબ કહેવું -સમજાવવું, વીનવવું,
 કપકો આપવો -થવું = બહુ થવું પૂરતું થવું
 (કાઈને) -હોડું = મદદાડ વધારે હોવો
 ધણાં ધણાં વાનાં કરવાં = અનેક ઉપાય
 લેવા (૨) ખૂબ સમજાવવું ધણાં થોડાં
 કરવાં = કરકસર કરવી] ંક વિં (‘વણુ’ થી
 જગત ઓણુ એવો અર્થ બતાવે છે). ંખરું
 અં બહુધા, મોટે ભાગે ંય વિં (‘વણુ’ થી

-ભરડું=(પારકાનુ લૂંટીને) પોતાના ઘરને સમૃદ્ધ બનાવવું -ભાણું ને આપણે બહા = ઘરની બહાર ન નીકળવું (૨) પારકી પચાતમા ન પડવું. -ભાગણું=પતિપત્ની વચ્ચે કુસ પ થવો કે કરાવવો (૨) લગ્ન વટણ કે તોડવું (૩) પત્ની ગુજરી જવી (૪) ઘરના આધારરૂપ માણસ ગુજરી જવું (૫) ઘરની ખરાબી થવી (૬) કુટુંબનું નિર્વાશ થવું -ભારડું=ઘરની ખરાબી કરવી (૨) વ્યભિચાર કરવો -માથે કરડું=આખા ઘરમા શોધી વળવું -માંડણું=લગ્ન કરવું (૨) ઘરસ સાર ચલાવવો -માં ઘંટ ફરવો, વાગવો=ઘરમા કોઈપણ જરૂરી ચીજ ન હોવી, અતિ ગરીબાઈ હોવી -માં ઘોડા ફેરવવા=અછકલાઈ કે અવિવેક કરવા -માં ને ઘરમાં=વરના જ માણસો સાથે (૨) પોતાના જ ઘરમા -માં બાર હાથનો (૦વાંસ) ફેરે, ભૂત ભૂસકા મારે, શ ખ વાગે, હનુમાન હડીઓ કાઢે, હાંકલાં કુરતી કરે=ઘર ખાલીખમ હોવું, અત્યંત ગરીબાઈ હોવી. -રાખણું=ઘડવેચાનુ કે ભાડે રાખવું (૨) પોતાનું સભાળવું, સ્વાર્થ સાધવો -લાગણું=એકનો એક પુત્ર મરી જવો (૨) ઘરને આગ લાગવી (૩) ઘર પાચમાલ થવું -વસાવણું=ઘર મેળવી, તેનું સાધન કરવું (૨) પરણવું. -વિચારડું=પોતાનું ગજી તપાસવું. -સૌને લાગ્યું છે=સૌને કુટુંબવ્યવહારને બોલે ઉઠાવવાનો હોય છે -સંભાળણું=પોતાનો સ્વાર્થ સભાળવો ઘરે તાણુ દેવાણું=નિઃસતાન થવું (૨) અદાલતના હુકમથી ઘર ઉપર જપ્તી બેસવી] ઝાંગણુ નં ઘરનું આગણુ (૨) [લા] અતિ પરિચિત પાસેનું સ્થાન [-કરડું=અતિ આતુરતાથી રાહ જોવી-અદર જવું ને બહાર આવવું] ઝાજ-(મ) નં ઘરનું સાધારણ કામકાજ ઝૂકડી-(કિયું) વિંધરમા ને ઘરમા ભરાઈરહેનારું ઝૂકડીપણું નં ઝખટલો પું ઘરને લગતો સરસામાન, ઘરવાખરો (૨) સ સારવહેવારનું કામકાજ (૩) સ્ત્રી, છોકરા વગેરે સમુદાય ઝખરચ, ઝખચ પું, નં ઘરચલાવવામા થતો ખચ ઝખિયું

વિં ઘરફકડિયુ (૨) ઘરખૂણે પડી રહેલું, અપ્રસિદ્ધ (૩) ઘરગથું. ઝખણુ અં ઘરને ખૂણે, ખાનગીમા ઝખાદું વિંધરનું ખગાડનાર. ઝખાધું વિં ઘરનું બુચે એવી શુદ્ધિવાળું ઝખતું(-ધુ-થ્યુ) વિં જેની ઉત્પત્તિ કે વપરાશ ઘરમા જ હોય તેવું (૨) વેચવા માટે નહિ કરેલું (૩) ખાનગી ઝખાટી સ્ત્રીં ઘરમા જમની વખત પહેરવાનું વસ્ત્ર, અખોટિયુ ઝધર અં ઘેરઘેર ઝધરણું નં [ગ્રહણ ?] નાતર, ઘધરણુ ઝધરણુ અં કિં ઘધરણુ, નાતર કરવું. ઝધરાઉ વિં માહોમાહેનું, ખાનગી ઝધાણુ વિં ઘર ઘાલે એવું-પોતાના જ ઘરને નુકસાન પહોચાડનાર (૨) ખરચાળ (૩) દગાખાજ. ઝચાણું નં સ્ત્રીઓને પહેરવાનું એક રેશમી વસ્ત્ર ઝખમાઈ પું સસરાને ઘેર સ સાર માડી રહેનારો જમાઈ [-થણું, -થઈને રહેણું=(લા) (અકારા થઈ) માથે પડવું] ઝણી સ્ત્રીં ઘરણી, ગૃહિણી ઝધિયણી સ્ત્રીં ઘરધણીની પત્ની (૨) ઘગની માલિક, ઘરવાળી ઝધણી પું ઘર ચલાવનારો મુખ્ય પુરુષ (૨) ઘરનો માલિક. ઝધંધો પું ઘરને લગતું કામકાજ ઝધાવડું વિંવડીણીની પૂંછ પર છવનાર (૨) નિરુધમી ઝધાણી સ્ત્રીં ઘરનાં કપડાલત્તા ધોવાનું કામકાજ ઝંડું વિં પોતીડ; પોતાના ઘર જેવું, ખાનગી ઝખવેશ પું બુચો ગૃહપ્રવેશ ઝધાડું વિં ઘર ફાડીને ચોરી કરનાર, ખાતર પાડનાર ઝખાર નં ઘર, રાચરચીણું, માલમિલકત વગેરે(૨)કુટુંબકમીણો ઝખારી વિંવરખારવાળું (૨)મ સારી ઝખાણુ વિં ઘરને બોળે -બેઆખર કે પાચમાલ કરે એવું ઝભંગ પું(સ્ત્રી મરવાથી) ઘર લગણુ તે (૨) વિં તેવી દશામાં અવિડું ઝખાડું પું ઘરનું ભાડું ઝખેડું વિંપોતાના ઘરનો ભેદ ભાણનાર કે બહાર પાડી દઈ દગો દેનાર. ઝમેળે અં માહોમાહે સમજને (ગીત પક્ષ પાસે ગયા વિના) (૨) મિત્રતાની રીતે ઝખાણું વિંવરફકડિયુ ઝખાધું (મો ?) વિં ઘ તરફ મોવાળું કે વળેલું ઝખુ વિં ઘરની સંભાળ રાખે એવું. ઝખખરી સ્ત્રીં બુચો

ધરવાખરો ૦૧ખુ વિં ધરની ચાહતાવાળુ,
 ધરમોહુ ૦૧૪ સ્ત્રીં એક ધરના હોય તેવા
 ગાઠ સખધ (૨) વિંધર જેવા સખધવાળુ
 ૦૧ણાઉ વિં ધર વણેલુ ૦૧હુ' વિં ધર
 પ્રત્યે મમતાવાળુ ૦૧ાખરો પુંધરને લગતો
 સરસામાન, રાયરચીલુ ૦૧ાસ પું ધર
 કરીને મ્હેવુ તે, ગૃહસ્થાશ્રમ ૦૧ાળી સ્ત્રીં
 ધરધણિયાણી. ૦૧ાળો પું ધરવણી ૦૧ેરો
 પું ધર ઉપર લેવાતો કર ૦૧૬૬ નં વરગથુ
 વૈદુ ૦મ સાર પુંગૃહસ્થાશ્રમ (૨) સંસાર-
 વહેવાર ૦સ સારી વિં ધરસંસારવાળુ,
 ગૃહસ્થાશ્રમી (૨) ધરસ સારને લગતુ ૦સાડી
 સ્ત્રીં ધરમા પહેરવાની સાડી ૦સાંતિક નં
 ભુઓ પ્રહગાનેક ૦સૂત્ર નં ભુઓ ધરસ સાર
 ૦સેવા સ્ત્રીં ધરના કામકાજ તથા કુળે
 વગેરેનુ પાલન -૨૧ઉ વિં ધરનુ, ખાનગી,
 અંદર અંદરનું -રેખારે અંધ ધરખાગવાળુ
 હોય તેમ (૨) વરમા કર્તા હતાં-આપખખત્યાર
 હોય તેમ [-થહું (વહુએ કે દીકરીએ) ધર-
 ખારની ખાખતમા સુખી થવું (૨) વરખારમા
 ચલણવાળા થવું -હોણું=સુખી પત્ની અને
 માતા હોણ (વહુએ કે દીકરીએ)] -રેાધર
 અંધ ધર ધર

ધરકહું સંકિં [ભુઓ ધરકહું] ખીજવુ
 ધરજિયુ નં જાહિયુ, ધુરજિયું
 ધરગતુ(-થુ, -થુ) વિં ભુઓ 'ધર'મા
 ધરધર અંધ [રવં] ૦હું સંકિં (ગળામાના
 જેવા) ધરવં અવાજ થનો (૨) ભુઓ 'ધર'મા
 -૨૧૪ પું ધરધર અવાજ, ધરવરવુ તે
 ધરડ સ્ત્રીં [કે ધરટ્ટ પરથી ? સરં મ ધરડ]
 ચીલો (૨) [લા] ચાલુ પ્રણાલી કે રૂઢિ
 [-પડવી = ચીલો કે રૂઢિ દાખલ થવા -માં
 પડવું = ચીલે પડવું, એકધાર ચાલતુ થવું]
 (૨) રૂઢિઅસ્ત કે ચીલેચાલુ થવુ (૩) [?]
 આમડીની મૂકી છાલ(૪)અંધ[વં](જેમ કે,
 ગળામા ધરડ ધરડ બોલે છે વડીનો રવ)
 ધરડહું સંકિં [રવં] ધસકાતુ ખેંચવું (૨)
 જોરથી વલ્લવું, ધવલવું
 ધરડાપો પું [ભુઓ ધરડ] ધડપણ (૨)

[લા] ધરડાના જેવું ડહાપણ, દોઢડહાપણ
 -અંધ વિં ધરડુ દેખાય એવુ, ધરડાને ચોખ્ય.
 ધરડાવું અંધ કિં ['ધરડુ' પગથી] ધરડુ થવું
 ધરડિયો પું [રવં] તળાતી વસ્તુ દેરવવાનુ
 લાકડાનુ એક સાધન (૨) નાનુ ધાસ કાપવાનુ
 એક ભતતુ દાતરડુ (૩) વાર કાઢવાનો પથ્થર
 (૪) ગળામા બોલનો શ્વાસ (ખાસ કરીને મરતા
 માણસનો) (૫) ભુઓ 'ધરડુ'મા
 ધરડું વિં [સ જરઠ, કે જરઠ] પાકી ઉમ્મરે
 પહોચેલુ, મોટી વયનુ (૨) પુરાણુ, જૂનુ (૩)
 પાકી ગયેલુ, કંઠણ [ધરડામાં ખપવું =
 વૃદ્ધ કે અનુભવી ગણાવુ ધરડું પાન = ધણુ
 ધરડું માણમ (ગમે ત્યારે ગુજરી જાય તેવું)
 ધરડે ધડપણુ = ધડપણમા, વૃદ્ધાવસ્થામા]
 ૦ખખ વિં સાવ ધરડુ - ખખળી ગયેલુ
 -રિયું વિં ધરડુ, વૃદ્ધ -રિયો પું ધરડો -
 વડીલ માણસ ૦ઠરચર વિં સાવ ધરડું
 (તિરકારમા) -ડેફં વિં વરડુ, વડીલ
 ધરણુ નં [સં ગ્રહણ] સૂર્યચંદ્રનુ ગ્રહણ (૨) ૦
 પ્રં ભુઓ 'ગ્રહણ'મા) ૦ઘેલુ વિં અર્ધું
 ગાડુ (ગર્ભવતી સ્ત્રીએ ગ્રહણ જોયુ હોય તો
 તેનુ ખાળક ગાડુ થાય એવી માન્યતા પરથી)
 ધર(-૩)ણી સ્ત્રીં [પ્ર' વર(-રી)ણી] ભુઓ
 ગૃહિણી
 ધરધન નં ગીધની ભતતુ એક પખી
 ધરાઉ વિં ભુઓ 'ધર'મા
 ધરાક પું, નં [સ ગ્રાહક] ખરીદનાર (૨)
 ખૂખી પિછાંતનાર -શ્રી સ્ત્રીં વરાકપણુ (૨)
 ખરીદનાગનો આવરો (૩) ખપત, ઉઠાવ
 ધરા(-રે)ણિયાત વિં [ભુઓ વરેણે] ધરેણે
 લીવેલુ કે આપેલુ
 ધરાણે અંધ ભુઓ ધરેણે [ખોખુ - ધર
 ધરં નં ['ધર' ઉપરથી] કોઈ વસ્તુ રાખવાનુ
 ધરણી સ્ત્રીં ભુઓ ધરણી, ગૃહિણી
 ધરેડ સ્ત્રીં ભુઓ વરડ (૨) કૃવા પરના પથ્થર
 ઉપર દોઢડાના ધસારાથી પડેલો ખાડો
 ધરેડી સ્ત્રીં [ભુઓ ધરડવું] ગગડી (૨) [રવં]
 ધરડ ધરડ એમ બોલનો -મરતી વખતનો
 શ્વાસ, ધરડિયો

ધાટ પું [સ ઘટ ઉપરથી] આકાર, દેખાવ(૨)
 [દે ઘટ, સં.] ખાવેલો આરો, ચોવારો (૩)
 [૧] સ્ત્રીએને પહેરવાનું એક રેશમી વસ્ત્ર (૪)
 [સરં હિ. ઘાટી, મ] પહાડી રસ્તો (૫) (સ)
 સહ્યાદ્રિનો પહાડી પ્રદેશ (૬)[લા] પ્રસંગ, લાગ
 (૭)યુક્તિપ્રયુક્તિથી કામ કાઢી લેવાની યોજના,
 તજવીજ(૮)રીત; લક્ષણ, શોભા [-આવવો=
 ભેઈતો આકાર આવવો (૨) લાગ મળવો
 -આણવો = ભેઈતો આકાર આણવો-(૨)
 લાગ મેળવવો -ઉતારવો, -કરવો = ઘાટ
 પ્રમાણે આકાર તૈયાર કરવો (૨) ધારેલુ થાય
 એમ કરવું, ચોકડું ખેસાડવું (૩)[લા] બરોબર
 પાર પાડવું, -કામ કે યોજનામાં ખેસતું કરવું
 -ખાવો = લાગ મળવો, તક મળવી -ઘડવો =
 આકાર કરવો(૨)યુક્તિ કે પ્રપચ કરવા(૩)મન-
 સૂચો કરવો(૪)લાગ સાધવો(૫)ઘણુ નુકસાન
 કરવું (૬) ભારી નાખવું -ઘાલવો = ઢેકાણુ
 પાડવું (૨) મ ગળપ્રસંગે (સ્ત્રીએ) સદેહ ગાળો
 પહેરવો -ખેસવો = બરાબર ગોઠવાઈ જવું,
 ધાર્યા પ્રમાણે થવું -રચવો = ભુઓ ઘાટ ઘડવો
 -લાવવો = ભુઓ ઘાટ આણવો. ઘાટમાં
 ઘાલવું = ફસાવવું, દાવમાં લેવું. ઘાટ ઘાટનાં
 પાણી ખીવાં = દેશ દેશનો અનુભવ લેવો]
 ૦૬૨ વિં સારા ઘાટવાણુ; રૂપાણુ

ઘાટડી સ્ત્રીં [ભુઓ 'ઘાટ' ૩] રાતા રગતુ
 બાધણીની ભાતતુ સ્ત્રીએને પહેરવાનું રેશમી
 વસ્ત્ર, ચૂંદડી (૨) ગાતડી [ઘાટડીએ જવું =
 સુવાસણને વેશે મરવું -ઘાલવી = મરનાર
 સુવાસણને પિયર તરફથી ચૂંદડી ઓઢાડવી
 -બીડવી = ગાતડીની ઢબે લૂગડું પહેરવું(૨)
 મહેનતનું કે મરદાનગીનું કામ કરવા માટે
 સ્ત્રીએ પોતાના લૂગડાના ઝૂલતા છેડાઓ ખોસી
 ગાંઠ મારવી (૩)સ્ત્રીએ મહેનત કે મરદાનગીનું
 કામ ઉપાડવું] [ભતનુ રેશમી કપડું
 ઘાટપોત નં [ભુઓ 'ઘાટ' (૩) + પોત] એક
 ઘાટી વિં ['ઘાટ' (૫) ઉપરથી] દખ્ખાણના
 ઘાટમાં રહેતી એક ભતિનુ(૨)પુંં તે ભતનો
 માણસ -ટણુ સ્ત્રીં ઘાટીની સ્ત્રી [રૂપાણુ
 ઘાટીલું વિં [ઘાટ = આકાર ઉપરથી] ઘાટદાર,

ધાટું(-ડ, -ડું) વિં [સં. ગાઢ] ઘટ, લયકાદાર
 (૨)ખીચોખીચ (૩) પુષ્કળ; ગાઢ (૪) કંઠણ,
 સગીન [-વો પું ભુઓ ગાલવો
 ઘાલવું નં[ઘડો' ઉપરથી]ગોળ ભરવાનું માટલું
 ઘાટું વિં ભુઓ ઘાટું
 ઘાણુ પું [દે] એક ફેરે રધાય, તળાય કે
 કચરાય, ખ ડાય એટલો જથો, આખા જથાનો
 લાગ (૨) સહાર, ખરાબી (૩) [પ્રા ઘણ, સં
 ઘન] મોટો હથોડો, ઘણ (૪) [સં ઘુણ] લાકડું
 કોરી ખાનાર એક કીડો (૫) સ્ત્રીં [સ પ્રાણ,
 પ્રા] ગધ, બદખો [-કાઢવો = ભય કર
 સહાર કરવો (૨) તળવા - ખાડવા વગેરે માટે
 નાખેલો લાગ તૈયાર થતા ત્યાથી બહાર કાઢવો.
 -ઘાલવો, -નાખવો = આખા જથાનો પેણી
 - ખાણિયા વગેરેમાં નાખી શકાય તેટલો
 લાગ તૈયાર કરવા નાખવો -નીકળી જવો =
 ભય કર સંહાર થઈ જવો, પાયખાલી થઈ જવી.
 -પેસવો = જીવલેણ વિકાર કે રોગ થવો (૨)
 કુસંપ થવો -વળવો = ઘાણ નીકળી જવો
 -વાળવો = ઘાણ કાઢવો]

ઘાણી સ્ત્રીં [દે ઘાણ] તેલી ખી ખીલવાનું યંત્ર.
 [ઘાણીએ ભેડવું = કંટાળાભરેલા કામમારોકડવું.
 ઘાણી કરવી = ઘાણી ચલાવવાનો ધવો કરવો.
 ઘાણીનો બળદ = ઘાણી ચલાવનારો બળદ
 (૨)[લા] કંઠણ ને કંટાળાભર્યું કામ કે વૈતરં
 કર્યા કરનાર (૩) ઘાણી ખેચવા જેવા કામ
 સિવાય બીજી કોઈ ગતાગમ વિનાનો માણસ
 ઘાણીમાં ઘાલીને તેલ કાઢવું, ખીલવું =
 સખતમાં સખત વૈતર કરાવવું (૨) સખતમાં
 સખત શિક્ષા કરવી (૩) રિખાવવું]

ઘાત પું[સ] ઝટકે, ઘા (૨) નાશ, ખૂન (૩) [ગ]
 'પાવર'(૪)'હિઝી એન્ડ એન એકરપ્રેશન' (૫)
 'ઈન્વોલ્યૂશન'(૬)(ત, ?)સ્ત્રીં અકાળ મૃત્યુની
 ઘાટી [-જવી = મરતા બચવું] ૦૬ વિં મોત
 નિપળવે એક, નાશકંદ્ર[ગ] 'મોલ્યુલસ' ૦કી
 વિં ખૂની(૨)કૂર, નિર્દય ૦ચ દ્ર પું(ભયો)
 નુકસાન કરે તેવા ઘરનો ચદ્ર ંતિથિ સ્ત્રીં,
 ૦દિવસ પુંં (ભયો) નુકસાન કરે એવી તિથિ
 ૦નક્ષત્ર નં (ભયો) નુકસાન કરે તેલુ નક્ષત્ર

૦મકાશકે પુ. 'એક્કયોનન્ટ' (ગ.) ૦વાર
પુ. ધાતતિથિ ૦વિધિ પુ. સ્ત્રી. (ગ.) 'ઇન્વો-
લ્યૂશન' ૦ન્ધાન નં ૨મશાન(૨)કંતલખાનુ
(૩) વધસ્થાન (૪) [તયો] વુકસાન કરે તેવુ
ગ્રહાદિનુ સ્થાન -તાવરોહ પુ. [+ આરોહ]
(ગ.) 'એસેન્ડિંગ એર્ડર' -તાવરોહ પુ. ૦
[+ અવરોહ] 'ડિસેન્ડિંગ એર્ડર' (ગ)
-તિની વિ. સ્ત્રી. [સ.] હત્યારી, ધાતકી -તી
વિ. [સ.] હત્યા -ખૂન કરનારો (૨) પુ. ૦
કસાઈ -વુક વિ. [સ.] ધાતકી

ધાતેલ, ધાપહાણુ, ધાખાજરિયુ લુઓ 'ધા'મા
ધાગ્રીય નં એક છોડ

ધામ પુ. [સ. વર્મ, પ્રા વર્મ] તાપ (૨)
ઉકળાટ, બક્ષારો (૩) પરસેવો (-થવો; હોવો)

ધામચ (-છ, -ટ) વિ. ['વામ' ઉપરથી, સરં
ન ધામટ-ડ, હિં ધામડ] પસીનાથી ગદુ
થયેલુ (૨) નં પરસેવો (૩) [સરં મ ધામત]
તડમા થઈને વહાણમા ભગયેલુ પાણી

ધામતટ્ટી સ્ત્રી. [લુઓ 'ધામચ' (૩)] વહાણમાં
પેસતા ધામચની ટૂંકી [ધામ થવો

ધામયું અંકિં ['વામ' પરથી; સરંમ ધામેળે]
ધાયક વિ. + [સં. વાતક, પ્રા ધાયગ] ધાતક

ધાયડમલ (-લ્લ) વિ. [પ્રા. ધાયગ = હિંસક
+ મલ પરથી ?] પહેલવાન, શૂરવીર

ધાયપાત પુ. [સરં મ] એક ભતનો રેસા-
દાર છોડ [(ધાયપાત ને આ એક ?)

ધાયમારી સ્ત્રી. [સરં મ] એક જાડ (૧)
ધાયલ વિ. [હિં, 'વા' ઉપરથી, સરંમ ધાયાલ]

જખમી (૨) [લા] કામ કે પ્રેમથી પીડિત
ધાયાંખૂડયાં, ધાયાંપડધાયાં વિ. ૦કમેતે મરેલા

(૨) નં ૫૦ ૧૦ ધવાયા, ખૂડવા વગેરેથી
કમેતે મરેલા માણસ

ધાયો વિ. પુ. ['વા' ઉપરથી] ધાયલ થયેલો
(૨) વાયલ થવાથી મરી ગયેલો (૩) પુ.

[પ્રા ધાયગ, -ય = ધાતક ?] હિલ પર અસર
કરે એવુ માર્મિક લખાણ (૪) [સં વાત]

કાગળનો ધા
ધારણુ નં [પ્રા.] ઘેર નિદ્રા (૨) ઊવથી

ઘોરવુ તે (૩) ઊવ લાવે એવુ ઔષધ

[નાંખણું = ઊઘમા પડી નય તેમ (ઔષધથી)
કરવું]

ધારી સ્ત્રી. [દે. ધારિયા] એક મીઠાઈ (૨)
અહક કે મગની દાળનુ વડુ (૩) ચોટલીની

ચારે બાજુએ રાખેલા કેશનું ચકરડુ (૪)
પાણીમા છન્ટી ઠીકરી મારવાથી પાણીમા

થતુ ચકરડુ ૦પૂરી સ્ત્રી. ધારી
ધારું નં ['વા' ઉપરથી ?] રોગથી શરીરમા

પડેલુ નાર [-પડણું = નાર થવું] (૨)
[કા] ઘેરીનુ અચ્ચુ

ધાલ (લ.) સ્ત્રી. સાથે જમવા ખેડેલાઓની હાર-
ઓળ (૨) તેમનો આખો સમૂહ (૩) ['વાલણુ'

ઉપરથી, સરં મ] વુકસાન, ખાધ [-ઊકવી =
પક્તિ જમી પરવારવી -પરવી, -ખેસવી

= જમનારની પક્તિ પડવી] ૦ખાદ (-ધ)
સ્ત્રી. લુઓ ઘલાત ંધુસેડ સ્ત્રી.

૦ધૂસણુ નં કાઢવાલ ૦મેલ સ્ત્રી. ['વાલણુ'
+ 'મેલણુ'] કાઢવાલ, ગડખડસડખડ (૨)

પચાત, ધમાલ (૩) ખટપટ, પ્રપચ ૦મેલિયું
વિ. ઘાલમેલ કરે એવુ [દવાળિયો.

ધાલણુદાસ પું લેકોના નાણા ધાલી જનારો;
ધાલણું સં કિં [પ્રા. ઘલ્લ] ખોસણુ, અદર

મૂકણુ (૨) પહેરણુ (૩) [લા] નાણા ખાઈ
જવા (૪) બગાડણુ, પાયમાલ કરણુ ઉદાં

ધર ઘાલણુ (૫) પ્રસંગે ભેટ તરીકે પહેરાવણુ.
ઉદાં 'મે કન્યાની કોટમા અછોડા ધાલ્યો'

(૫) અદર નાખવા - મૂકવાની રીત સૂચવનાર
સહાયકારી ક્રિયાપદ સાથે વપરાય છે, જેમ કે,

'ખોસી વાલણુ', 'ચગઢી વાલણુ'

ધાવ પુ. [સ વાત; પ્રા ધાય] ધા, જખમ
(૨) સમસ્થા

ધાવર નં ઝાકળ (સુ)
ધાવેડી વિ. ચતુર, ચચળ (કા)

ધાસ નં [સ] ખડ, ચાર [-કાપણું = નકાસું,
લેખામા ન લેવા જેવુ, તુચ્છ કામ કરણુ,

ફાગટ મહેનત કરવી. -ખાણું = પશુ પેટે
વર્તણુ, માણસની ગણનામા ન રહેણુ -ચવ

હાવણું = અપમાનિત કરણું] (૨) સ્ત્રી. [પ્રા, સ
ઘર્ષ] ઘસારો (૩) ખોટ, ઘટ [-કાપવી =

કુ

ઘટના ખટલામા કઈ મળરે લેવું -ખાખી =
ખોટ ખાખી -જખી, પડખી, લાગખી = ઘટ
આવખી, વસારો પડવો] ંચારો. પું ઢોરતુ
ધાસ, ચારો વગેરે ંદાણો પું ધાસ અને
દાણો (પશુઓને ખવાડવાનો) (૨) તેવા ધાસ
અને દાણારૂપે લેવાતી ખંડણી ંપૂંએ પું
કચરોપૂંએ, વાસીડું.

ધાસણી સ્ત્રી, ['ધાસવ' (ધસાવ) ઉપરથી ?
સ કાસ = ખાસવ ઉપરથી ?] ક્ષયરોગ
ધાસતેલ નં [ઈ ગેસ + તેલ] ગ્યાસતેલ, ધાસલેટ
ધાસલેટ નં [સરં મ, 'ધાસતેલ' પરથી]
બાળવાનું એક ખનીજ પ્રવાહી, ગ્યાસતેલ
-ટિયુ વિં [લા.] હલકા પ્રકારનું -ટિયો
પું ધાસલેટ વેચનારો (૨) [લા.] દારૂડિયો
ધાસવું સંકિં [પ્રા ધાસ, સ ઘૃષ્, સરં
મ વાસળે] ભુઓ ધસવ (૨) અંકિં ધસાવ
[ધાસી ધૂટવું = ધસાઈ ધૂટવ (૨) કામ કરી
ધૂટવું] [ઊગેલુ

ધાસાણું વિં ['ધાસ' પરથી] ધાસવાણું, ધાસ
ધાસિયું વિં ['ધાસ' ઉપરથી] જેમા ધાસ
નીખજતુ હોય તેવું (૨) ધાસમાથી ઉત્પન્ન થતું
(૩) [લા.] સત્ત્વ વગરનું, હલકું (જેમ કે,
ધાસિયુ ધી, સોતું) (૪) નં એક પક્ષી
ધાસિયો પું ['ધાસ' ઉપરથી] સાથરો, ધાસનો
ખયરો (૨) ધાસ કાપનારો (૩) ભુઓ 'ગાશિયો'
ધાસે (-સો) ટિયું નં ['ધાસવ' ઉપરથી] ધરમા
પહેરવાની (સામાન્ય) ચૂડી

ધાંધરડવું (૦) અંકિં [રવં] ભારે ઘાટો કાઢીને
— ખૂમ રોલુ (૨) આરડવું (જેમ કે પાડીતું)
(૩) [લા.] મોટું આવળું બોલવું

ધાંધરી (૦) સ્ત્રી એક ભતતુ વાળું
ધાંધણું (૦) નં ઓવારણું (ઉદાં ધાધલા લેવા)
(૨) [અપ ધંવલ = ગભરાટ ?] ગાડા જેવું
આચરણું (ઉદાં ધાધલા કાઢવા)

ધાંધું (૦) વિં [અપ ધંવલ પરથી ?] (કા.)
ઉતાવળ (૨) ગભરાયેલું

ધાંચ (૦ચ,) સ્ત્રી ['ગૂચ' કે 'ખાચ' ઉપરથી]
ચીલામા પડેલો ખાડો, ખાડો (૨) ગૂચ, મુશ્કેલી
ધાંચી (૦) વિં [દે ઘાળ (ધાણી) + ચી (વાળો) - કા]

અથવા દે વચિવ] ધાણી ચલાવી તેલ કાઢવાનો
ને તેચા દૂધ વેચવાનો ધંવો કરતી ન્યાતવું (૨)
પું તે ન્યાતનો માણસ. [-ખૂટવો = દીવામાં
તેલ ખૂટવું -ની ધાણી જેવું = ખૂખ મેલુ,
ચીકટું -ની ધાણીએ ભેડાવું = કંટાળા
ભરેલા વૈતરામા ભેડાવું -નો ખળદ =
કંટાળાભર્યું એકનું એક કામ ફટનારો (૨)
મૂર્ખ માણસ] -ચણ સ્ત્રી ધાંચી સ્ત્રી
ધાંચો (૦) પું વાસકોડો, ટોપલા, સાઠડી વગેરે
ખનાવનાર (૨) ધાચી (રીસ કે તિરકારમા)
ધાંટી (૦) સ્ત્રી ધાટા કે કંઠની - પડછલની જગા,
હૈડિયો (૨) અવાજ; સર (૩) ઘાટ, બે પર્વતની
કે ડુંગરાની વચ્ચેનો સાકડો રસ્તો (૪) [લા]
મુશ્કેલીનો ખારીક સમય (૫) હુકત, અડચણ
[-આવખી, પડખી = મુશ્કેલીનો ખારીક
સમય આવવો. હરકન આવખી - ફૂટખી =
ભુવાની આવખી (૨) ઘાત આવખી (૩)
મુશ્કેલી આવખી]

ધાંટીધૂટી (૦) સ્ત્રી [ધાટી + ધૂટી] આટીધૂટી-
વાળો માર્ગ (૨) [લા] મુશ્કેલી કે મુશ્કેલીનો સમય
ધાંટો (૦) પું [સ. ઘટ = બોલવું] કંઠ, સાઠ (૨)
મોટો સાઠ, ખૂમ (૩) ખિલઈને કાઢેલો સાઠ
(૪) [ભુઓ ઘાટ] મોટી ઘાટી - ડુંગરાળ રસ્તો.
[-ઊધડવો = સારો સ્પષ્ટ સાઠ નીકળવો
-કાઢવો = તાણીને મોટેથી બોલવું (૨)
હપકો દેવો, ધમકાવવું - નીકળવો = અવાજ
નીકળવો - ખૂલવો = ઘાટો ઊધડવો - પાડવો
= ખૂમ પાડીને બોલાવવું (૨) ખિલવું, ધમકાવવું
- બેસવો = સાઠ ભડો - મોઢરો થવો, ગળાએ
કામ ન કરવું] - ટાધાંટ સ્ત્રી ખૂમાખૂમ
ધાંસી (૦) સ્ત્રી (કા) ખોરડી વગેરે કાટાળી વન-
સ્પતિનો ઢગલો

ધિમેલ સ્ત્રી [સ ઘટેલી ?] એક ભતતુ લાલ
રંગનું મકોડાની ભતતુ જીવડું

ધિયાળ વિં, ધિયો પું ભુઓ 'ધી'મા

ધિલેરી નં એક પક્ષી

ધિલોડી સ્ત્રી ભુઓ ઘલોડી - ડું નં ઘિલોડીનું
ફળ-ઘલોડું [કર્મણ ને પ્રેરક

ધિસાવું અંકિં, -વવું સંકિં, 'ધીસવ'નું

ધિસોડી સ્ત્રીં વૃચિયાનો વેલો. -હું નં વૃચિયું
 ધિરમો પું ['ધિસાહ' ઉપરથી]એકદમ ભેરથી
 પડેલો થસરકો (-દેવો,-પડવો,-મારવો)
 ધી નં [સં છત, પ્રા વિમ્]નૂન, વૃષ [-દહ્યું
 તેા ખીચડીમાં =દેખીતુ ટુકસાન છતા સર-
 વાળે તેનો કાયદો જ થઈ રહેવો. ખળતામાં ધી
 હોમહું =ચાલુ ઉચ્છેરણીમા વધુ કારણ ઉમેરતુ]
 -ધિયાળ વિં વધારે ધી આપે એવુ (દોર -
 ગાયલે સ) -ધિચો પું ધી વેચનારો ઠંકાંટો
 પું ન્યા ધી ભેખાતું,વેચાતુ હોય એ નગા,
 ધીનુ ખનર ઠંકેળાં નંખંવંવી અને કળા
 (૨) [લા] ભારે લાલ ગળાણી સ્ત્રીં ધી
 વગેરે ગાળવાની ઝીણી ગળાણી ંચોપડ નં
 ધી ને તેવો ચીકટ પદાર્થ. ંતાવણી સ્ત્રીં
 માખણ તાવવા માટેનું વાસણ. ંતેલુ નં
 પોચણીના મૂળમા થતી ગાઠ (?)
 ધીચ વિં ભુચો ગીચ -ચોધીચ વિંગીચો-
 ગીચ. ખીચોખીચ
 ધીમ પું વહેમ, શકા [કા] (૨) સ્ત્રીં [સ
 ગ્રીષ્મ, પ્રા. વિં] હોળી પછીને દિવસે કરવામા
 આવતી એક ક્રિયા
 ધીસ સ્ત્રીં [ફા ગત્ત] રેન (૨) [સ. ગ્રીષ્મ,
 પ્રા વિંસુ પરથી ?] હોળીનો વરઘોડો (૩)
 ['ધીસહ' ઉપરથી] માર, ઠાક (૪) ['ધિસાહ'
 ઉપરથી] ધિસો (૫) ભુચોગીસ [ધીસનો
 વરરાખ = મચ્છગીતુ ખાન ધીસ મારવી =
 ચોરી કરવી -પડવી =કાવણ, લાલ થવો (૨)
 ટુકસાન થલુ; પાહું પડલુ (૩) માર પડવો]
 ધીસરું નં ધૂસરું [જે સલો
 ધીસહું નં ['ધીસાહ' ઉપરથી] ભુચો ગીસહું,
 ધીસહું સં કિં [સ ઘૃષ્?મ વિસળે] ધુમ્મા
 લગાવવા, ધીખણ, ઠાકણ (૨) [સરં હિં.
 વિસના]ધસહું [કન્નિયો(૩)ધમાચકડી
 ધીસાધીસ સ્ત્રીં ['ધીસહ' પરથી] ઠાક ઠાક (૨)
 ધીંધ, ંર સ્ત્રીં મોહું, સેકડોનુ ટોણુ
 ધીંસરું નં જેંસલો, ધીસર
 ધુધરવટ સ્ત્રીં [ધૂવગી + વૃત્તિ] ધાવગના ઘેરની
 નીચેની ધૂધરીઓવાળી ઝૂલ (૨) પું ઝૂલ
 પર ધૂધરીઓની હાર હોય એવો ઘાઘરો

ધુધરાવણું સંકિં [રવં] 'ધૂધરહું', 'ધૂધરાહું'
 પ્રેરક
 ધુધવાવણું સંકિં [રવં] 'ધૂધવહું'નુ પ્રેરક
 ધુધરિયાણું વિં ધૂધરીઓવાળુ
 ધુધવાટ(-ટો), ધુધાટ પું ધૂધવહું તે
 ધુધાર પું + ધૂધરો, ધૂધરી
 ધુરચો પું ભુચો ધુમ્મો
 ધુણ પું [સ] લાકડું કોરી ખાનારો એક ક્રીડો.
 -ણાક્ષર પું ધુણના કોરવાથી લાકડામા
 અથવા પોથીના પાનામા પડેલો અક્ષર જેવો
 આકાર -ણાક્ષરન્યાય પું ધુણાક્ષરની
 જેમ વગર ધરદે ખનાવ ખનવો તે
 ધુમહાવણું સંકિં 'ધૂમહહું'નુ પ્રેરક
 ધુમરહહું સંકિં ધુમરડી ખવહાવવી
 ધુમરહિચો પું ['ધુમરડી' ઉપરથી] ગોપીને
 વેરો ઘેર ઘેર લિક્ષા માટે ફરતો સાધુ
 ધુમરડી સ્ત્રીં ['ધૂમહ' ઉપરથી] ચકાકારે ફરવું-
 નાચલુ તે, ફૂફડી (૨) ફેર, ચક્કર (૩) પકડનારને
 ચુકાવી દેવા ધૂમી જલુ-કરી જલુ તે (૪)
 હીચોળણુ તે
 ધુમરાઈ સ્ત્રીં ['ધૂમરાહ' ઉપરથી] મગરૂરી, ગર્વ
 ધુમરાવણું સંકિં 'ધૂમરાહ'નુ પ્રેરક
 ધુમાવણું સંકિં, ધુમાહું અંકિં 'ધૂમહ'નુ
 પ્રેરક ને લાવે
 ધુમ્મર સ્ત્રીં ['ધૂમહ' ઉપરથી] ચક્રચૂક
 ધુમ્મો પું [રવં] ગુમ્મો, ધીખકો, મુકો
 ધુરકાવણું સંકિં 'ધૂરકહું'નુ પ્રેરક
 ધુરકિયું નં ['ધૂરકહું' ઉપરથી] ધૂરકવાનો
 અવાજ (૨) છાછિયુ, ગુરસાનો ખોલ (-કરહું)
 ધુરધુર અં [સ, રવં] -રાટ પું તેવો અવાજ
 ધુરહું અંકિં [સ. ધુર] ધૂરકહું, ભસહું
 ધુવહ પું, નં [સ ધૂક, પ્રા. ધૂજ, સગં મ.
 ધુવહ] રાત્રે જ દેખી શકતુ એક પક્ષી
 ધુસણિયું વિં ['ધૂસહ' ઉપરથી] ગમે તેમ
 કરીને ધૂસનારું, તેવા રવલાવણુ
 ધુસપુમ અં (૨) સ્ત્રીં [રવં] માહોમાહે ગુપચુપ
 ધીમી વાનો કન્વી તે, ગુસપુસ
 ધુસાહવું સં કિં ['ધૂસહ' ઉપરથી] પેસાહવું,
 દાખલ કરવું (વગર અન્ય કં હકે)

ધુસાવું અં કિં, -નું સં કિં 'ધૂસવું' લાવે ને પ્રેરક

ધુમટ પું [ફા. ગુલદ] દેરા અથવા મકાન ઉપરનું છત્તાકાર ધાણું, ગુબજ (૨) ધુમટ નીચેનો દેરાનો અદરનો લાગ

ધૂક નં [સ] ધુવડ

ધૂધર સ્ત્રીં જુઓ ધૂધરી (૫) ઠમાળ સ્ત્રીં (બળદને કાટે બાધવાની) ધૂધરાની માળા

ધૂધરવું અંકિં ['ધૂધર' ઉપરથી] ફૂલીને મોટા થવું; પાકવું (જેમ કે સૈયડનું)

ધૂધરાવું અં કિં ['ધૂધરો' ઉપરથી] ગુરસાથી ડોળા કાઢવા

ધૂધરી સ્ત્રીં [સ ધર્વરી] ધાતુના પતરાની પોલી ખણખણતી ગોળી (૨) સ્ત્રીઓના હાથનું ધુધરિયાણું એક ધરેણું (૩) એક રમકડું, નાનો ધૂધરો (૪) [સરં મ ગુગરી] બાંદેલી નર-બાજરી વગેરે [-બાંદવી = નરબાજરી બાંદવી ધૂધરીઓ લટકવી = પહેરેલાકાદેલા કપડાની ચી હડીઓ ધૂધરીઓ લટકે તેમ ફરફર થવી (કટાક્ષમા)] -રો પું અદર કાકરા જેવી વસ્તુ સ્ત્રીને કરેલો ખખડે તેવો ધાતુ વગેરેના પોલો ગોળો (૨) તેવું એક રમકડું (૩) એક મીઠાઈ (૪) ધૂધરીઓના ઝૂમખો (૫) ઢાળ પાડવા માટે પલાળીને સૂકવેલું કંઠોળ (૬) ચૂનો બનાવવા માટે પકવેલા મરડિયા (૭) [ચ] વછોણાનો ઢાંડો ધૂધરા જેવા જે ઘાટમા ફરે છે, ને જે ગોળીને મોઢે ગોઠવાય છે તે ગોળ ઘાટ. [ધૂધરા જેવું = સુંદર, મજેનું (૨) ગમતી (૩) બોલકણ ધૂધરા બાંધવા = નાચવું (૨) નિર્ભય થવું ધૂધરા સુકાવવા કે ચૂકવા = ધૂધરીઓની શોભા કરવી ધૂધરા બનવું = રમકડા જેવા થવું (૨) ખુશખુશાલ થવું (૩) વશ થઈ રહેવું (સ્ત્રીને)]

ધૂધવવું અં કિં [રવં] 'ધૂ' એવો અવાજ કરવો (૨) ગર્જવું

ધૂધવાવું અં કિં ધૂ ધૂ અવાજ થવો
ધૂધુ અં [રવં] (રેલગાડી, સમુદ્ર વગેરેનો રવ)
ધૂડ પું, નં જુઓ ધુવડ
ધૂણિયો પું દેગડો

ધૂનો પું ખાઈ (કા)

ધૂમ અં [ફા. ગુમ, પ્રા. ગુમ્મ] (તકં માં) ગત્ક-લીન (૨) [નશાથી] ચકચૂર - ખેલાન ધૂમચી સ્ત્રીં ['ધૂમવું' ઉપરથી] ધુમરડી, ચકાકારે ફરી વળવું તે [જયો, સમૂહ

ધૂમચો પું [ફા ગુલ્લ = પાંદડીઓના જયો]

ધૂમટ પું [સરં મ ધુમટ] જુઓ ધુમટ.

-ટી સ્ત્રીં ધુમટ જેવી નાની આકૃતિ (૨)

[લા] માથું અને પીઠ ન પલળે એવી ઘાસ કે વાસની ચીપો વગેરેની બનાવેલી બોચલા જેવી છત્રી

ધૂમરો પું [સરં હિં ધુમરો] ધૂધટ. [-કરવો, ખેંચવો, તાણવો, વાળવો = માથા ઉપરનો સાલ્લાનો લાગ આગળ ખેંચી, લાંબકાઢવી]

ધૂમડવું સં કિં ['ધૂમવું' ઉપરથી] હાંચીળવું (૨) ચકર ચકર ફેરવવું

ધૂમડાવું અંકિં 'ધૂમડવું'નું કમણિ

ધૂમડી(-ણી) સ્ત્રીં ['ધૂમવું' ઉપરથી, પ્રા ગુમ્મણ] ધુમરડી -ણ નં ધૂમવું કે હોચવું તે

ધૂમરાવવું અં કિં ['ધૂમવું' ઉપરથી] રીસમાં મો ચડવું, ધૂધવાવું (૨) ધૂમરી ખાવી (૩) વરસાદનું ચડી આવવું (૪) હોળાણવું

ધૂમરી સ્ત્રીં ['ધૂમવું' ઉપરથી] વમળ, લમરો (૨) ધૂમડી, ધુમરડી (૩) તોર કે અભિમાનમા (મઢની પેઠે) આખો ચકળવકળ થવી.

[-આવવી = (પીણીમા) વમળ ચડવો

-ખાવી = (આખોતું) તોરમા ચકળવકળ થવું (૨) ધુમરડી ખાવી, ચકર ફવું]

ધૂમવું અં કિં [સિં ધૂર્ણ, પ્રા ગુમ્મ] ગોળ ફરવું

(૨) રખડવું (૩) [લા] મોટો કારભાર કરવો; મહાલવું (૪) મર્યા રહેવું [દોડધામ

ધૂમાધૂમ(-મી) સ્ત્રીં ['ધૂમવું' ઉપરથી] હરફર,

ધૂરકડું અંકિં [દે. ધુલ્લક, (૨૧૦)] ધુરધુર

કરવું (૨) જોરથી લસવું (૩) [લા]

ગુરસામાં ઘાટો પાડવો; તડકવું

ધૂરકાધૂરકી સ્ત્રીં સામસામે ધૂરકવું તે

ધૂરકાવું અં કિં ('ધૂરકડું'નું લાવે) ધૂરકવાની ક્રિયા થવી

ધૂણીયમાન વિં [સ.] ચકાકારે ધૂમટ

धूलर, -रं न०, -रं पु० लुओ 'गूलरमा
धूस पु० [स गुहाशय ? सर० हिं, म] [ड'र, ड'ण
धूसण न० धूसवु ते, वगर हकनो प्रवेश (२)
वि० वूसणियु

धूसवुं अ० डि० [दे वुसिणिअ=गवेधेवु;
शोधेवु पन्थी ? सर० म. वुसणें, हिं वुसना]
नेरथी के गमे तेम करी पेसी नवु [धूसी
नवुं=लेग्थी, वगर हके के गमे तेम करीने
हाअल थरं नवुं.]

धूसियुं न० ['वूस' = उ६२] उ६ग्यु
धूसियुं भव न० ['वूसवु' उपरथी] (आडवगेरेनी
अभोलभा धूसीने आधेला भवपूडानु) अक
नननी जीली भाओये अनावेवु भव
धूधट (-टो) पु० [हिं] धूमटो, स्त्रीओ मो पर
कपडु दाके छे ते

धूट पु० [दे वुट, प्रा घोट्ट] धूटो (२) बाटो,
= ठ (३) स्त्री० (७वतु) धूटावु - गूगणावु ते.
[-भरानी = गूगणावु] ठो पु० गणा वाटे
ओथी वपते ओतरी सके तेठयो प्रवांही पदार्थ
धूटडे धूटडे = धीमे धीमे, अक पछी अक
धूटहाथी धूटो ओतरवे = धूटो गणा-
माथी नीये नवो (२) समजवु, गगे ओतरवु
-भरवे = धूटहा जेठवु मोभा लेवु - पीवु.]

धूटणु, -णियुं न० [स वुट] दीयाणु. [धूटणु
(-णिये) पडवुं = आणके दीयाणु वडे आलवुं
(२) [ला] पगे लागवु (३) करगवु धूटणियां
भरवां = आणके दीयाणु वडे आलवुं.
-भांगवां, भांगी नवां = पग नग्म थरं
नवा, (काभमा) पाछा पडवु - हारवु - भांगी
नांभवां = हारवु, पाछु पाडी देवु]

धूटवुं स० डि० [सर० हिं घोयना, म घोयणें, दे
वुट्टा = वासण पर पडेवुं धायु भसवानो
पथर] असोठवु, पीसवु (२) वेरवु, रोधवु (आसने)
(३) अलयासथी - पुनगवत नथी पाकु करवु
उहा० अक्षर धूटवा, राग धूटवा

धूटावुं अ० डि०, -वुं स० डि० 'धूटवु' नु
कर्मणि ने प्रेरक

धूटी स्त्री० पगनी पाटली अने नणाने नेडनार
साधा आगणनु डाडवु (२) ['धूटवु' उपरथी,

सर० म वुटी, हिं वुटी] गणथी (३) [सर०
'धाटी'] गूयवाण, लसार्थ पहाय ओवी मुस्केली
धूटो पु० ['धूटवु' उपरथी] धूटीने अनावेवो
लोहा (२) धूटवानुं - लसोटवानु साधन (३)
धूटवाथी आवेवो ओप

धूणु स्त्री० [सं.] निररकार (२) दया, अनुक पा
धूत न० [सं] धी

धेधूर वि० भरत, अक्यूर

धेडं न० जेना गरीर उपर ओन थाय छे ते
प्राणी [धेडांनुं टोणुं = गाडरियो प्रवाह.
धेडां अकरां = सामे न थाय तेवा गरीय
प्राणी.] - टी स्त्री० धेटीनी भादा - टो पु०
धेटीनी नर [दोयकुं

धेस स्त्री० ['धेसो' उपरथी ?] नानो धडो, लोह,
धेन (वे) न० [म चौन] नशी, डेक, सुरती (२)
भद, अलिमान [-ओतरवुं = नशी के भद
नवो - अरवुं = नशानी असर थवी - भां
पडवुं = नशा के सुस्तीने वश थवु]

धेअ (-व) र, -रं न० [सं. वृत्तपूर, दे धेउ (-व) र]
अक वानी - पडवान, -रियुं वि० धेअरना
जेवु स्वादिष्ट

धेर (वे) अ० ['धर' परथी] धरे, धरमा, धर
तरद. [(ने) धेर ओठनी = नी अछत के
ताण पडवी (२) अर्थना गोहा के नुकसानमा
पडवु; -ने धेर ओसवी (जेम के 'आमा तो
ओने डा. १००ने धेर ओठी'. - करवुं = (दीवो)
ओलववो - राखो करवो. - कांटा पडवा = धर
ओलववुं, निर्वेश नवु - गोणी ओसवी
= नुकसान थवु - अणुं = (दीवो) ओलववो
(२) कांठ कांठ के कशामाथी अणुं, टणुं,
वखेथी हकनुं, ओवा लावमा जेम के, न
क्षे तो नय धेर - ताणुं देवावुं = धर सत्या-
नाश के नि सतान नवु (२) धर पर टाय
आववी - ओठां = धर पहार के दूर परगाम
क्याय गया (विना, धरआगले (२) [ला] वगर
आसु महेनते, सहेने - ओठां गंगा
(आववी, थवी) = सहेने - अनाथासे मोटो
लाल (-ने) धेर ओसवी = -नो गोहा के
नुकसान आववु (२) (स्त्रीओ नी साथे)

નાતન કરવું - ખેસવું = ખેકાર બનવું (૨)
અરતરફ થવું, રાત્રી મળવી (૩) [તગાઈ કરવા]
ધરણુ લઈને ખેસવું - મૂકવું = સાથે ન
રાખવું, ફૂર કરવું (૨) ધરણે મૂકવું]

ધેર પું [ધેરવું ઉપરથી ?] ધેરાવ, 'સર્કમ્પ્લેન્સ'
(૨) સમૂહ, ટોળી (૩) (૨) સ્ત્રી સાર પરનો ભાગ
[-બાધવી] (૪) ચોટલીની આસપાસ રાખેલી
ધારી (૫) ધેરૈયાનું ટોળું, હોળી ખેલવા નીકળેલી
ટોળી ઠંકા પું જ્યો, સમૂહ ઠંકા સ્ત્રી
ધેરી લેવું તે, ધેરો (૨) ધારણ ઠંકાર વિં
ધેરવાળું (કપડું) (૨) ખૂલતું, ચપસીને નહિ એવું
ધેરગળીરું, ધેરગળીર વિં [ગાહીર ગંભીર]
ધેનં અને ગંભીર, અતિ ગાઢ

ધેરવું સંકિં [સરં હિં ધેરના, મ ધેરળેં સ
ગ્રહ, પ્રા ધે પરથી ?] ચારે તરફ વીટળાઈ
વળવું (૨) (પથુને) પાણી પાવું ધેરી લેવું =
ધેરીને કબજામાં લેવું, ધેરો ધાલવો]

ધેરાવ, -ધેા પું ધેર, ચારે તરફનો વિસ્તાર (૨)
ધેરવું તે, રોકાણ, અટકાયત

ધેરાવું અંકિં 'ધેરવું' કર્મણિ (૨) સપડાવું;
ધેરામા આવી, જવું (૩) [ધેર] 'ધેર' ઉપરથી ?
ધેર થવું, વ્યાપવું (જેમ કે આખ નશા કે
ઊંઘથી, આકાશ કે ચક્ર વાદળથી, વાદળ
કાળાશથી)

ધેરિયા નં એક પક્ષી

ધેરી સ્ત્રી ['ધેર' ય ઉપરથી] માથા પરની ધારી
ધેરુ નં [બુઓ ગેરો, સરં મ ધેરુ] કીડાએ
કારવાથી ગરેલો લાકડાનો લોટ

ધેરું (ધે) વિં [સ ગમીર, હિં. ગહરા] ગાઢ,
પાકું (રંગના સંબંધમાં), ઘણી માત્રામાં રંગ-
વાળું (જેમ કે ધેરો લાલ) (૨) ઊંડું, ગહન (૩)
ચકચક, ખુમારીવાળું (આંખના સંબંધમાં)
ધેરૈયા પું ['ધેર' (૨) ઉપરથી] હોળી ખેલવા
નીકળેલો, ધેરમાનો માણસ [ધેરૈયા રમવા =
ધેર બાધી હોળીનું નૃત્ય કરવું] -યા ચૌદશ
સ્ત્રીં કાગણ સુદ ચૌદશ

ધેરો પું ['ધેરવું' ઉપરથી] ધેરી લેવું તે
[-ધાલવો, નાખવો, ઊઠવો] (૨) રોકાણ,
અટકાવ (૩) સમૂહ; ધયૂમલો (જેમ કે ઝાડનો)

(ધેલચંદ્ર(-દ્રુ), ધેલછા, ધેલાઈ બુઓ 'ધેલુ' માં
ધેલું (ધે) વિં [સ ગ્રહિલ, પ્રા. ગહિલ] ગાહું;

અકલ વગરનું (૨) નં ગાડપણ [-કરવું =
નાદ કે ધૂન લગાડવી -થવું = ગાડા પેઠે
વળવું, ગાડી વાત કરવી -લાગવું, -વળગવું =
ગાડપણ વળગતું (૨) ધૂન લાગવી ધેલાં
-કાઢવાં = ગાડા કાઢવા ધેલીનો ગવાળો =
અવ્યવસ્થિત ગાસડા-પોટલા] -લચંદ્ર(-દ્રુ)
વિં જેની ધેલછા ચંદ્રના ક્ષયવૃદ્ધિની પેઠે
પાક્ષિક હોય એવું, વખતે હાલુ અને વખતે
ગાહું થઈ જતું હોય એવું -લછા સ્ત્રીં
ગાડપણ (૨) ધૂન [-આવવી, -લાગવી,
-વળગવી = કશાકની ધૂન વળગવી, -કરવી,
-કાઢવી = ગાડા પેઠે વતવું, ગાડા કાઢવાં]
-લાઈ સ્ત્રીં ધેલાપણુ, ગાડપણ ઠંકાર વિં
ગાહું વર, સાવ ધેલુ

ધેવર સ્ત્રીં + ગહવર, શુક્ર

ધેવર(-રું) નં [ટે] -રિયુ વિં બુઓ 'ધેવર' મા
ધેંધટ (ધેં) વિં ઊંઘ કે કંઈથી ધેરાયેલું (૨)
સ્ત્રીં વરસાદ અંધારો હોય એવી આકાશની
સ્થિતિ

ધેંધાટ (ધેં) પું + બુઓ ધોધાટ

ધેશ(-સ) (ધેં) સ્ત્રીં ખાવાની એક હલકી
વાની-ભરકડું [ધેંશમાં ધી = અઘટિત અર્થ]

ધેયું નં [સ ગહર] ખાડો, ખાધરો

ધો સ્ત્રીં [સ ગોધા] ગરેળીના આકારનું એક
ઝેરી પ્રાણી

ધોગંધારી સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ - ઔષધિ

ધોધર પું [સ ધુવર ?] ભારે માથાનો જ ગલી
બિલાડો (૨) બાળકને બિલાડાવાનો હાઉ
(૩) નં એક પક્ષી બિલાડો પું બુઓ
ધોધર અર્થ ૧ ઠંકા પું ધોધરોનો રાત્રી,
મોટો ધોધર (નવગત્રીમાં 'માતાજીનો ધાચી'
નામની એક મોટી અને બિહામણી પુરુષાકૃતિ,
જેની આગળ બાળકો રમે છે)

ધોધરુ વિં [સરં મ ધોધરા, કા. ગોગર-
રવં] ખોખર - ભારે સાદવાળું

ધોધરો(-ગો) પું [રવં] ભારે સાદ, ઘાટો
(૨) ગળાના જે ભાગમાંથી અવાજ નીકળે

છે તે [-કાઢવો = ઘટો કાઢવો; મોટીથી
ખેલવું -કાઢવો = ગળેથી પકડવું, ટોટો
પકડવો -તાણવો = સાદ ખેચીને ગાવું
-પકડવો = જીવો ધોધરો ઝાલવો ધોધરે
ખાજડું = ગળુ પકડવું (૨) ન લાવવું ધોધરે
સિ દૂર દેવું = ઘાટો ખેસી જાય એમ કરવું
(૨) ખડું ન ખોલે તેવું કરવું] [અટક
ધોધારી વિં ધોધા બઢરવું-નરકવું (૨) પું
ધોધો વિં પું [મરં મ. ઘોગ્યા] અલણ,
મૂખ માણસ (૨) પું [?] સાપ (૩)
મોમાથુ ઢકાય એમ ઓઢવું તે, ધધોલિયું
(-કરવો)

ધોધોઈ નં એક પક્ષી
ધોધોરોણો પું જીવો ધોધરોણો
ધોચ સ્ત્રીં ['વચ્ચ' -રવં] ધોચવું -ધોચાવું
તે, ધોચાયાની અસર ઓપરોણી સ્ત્રીં,
ઓપરોણો પું જીવો ધોચપરોણો.
ધોચવું અંકિં ધોચવું, ભોંકવું ધોચી ઘાલવું,
દેવું = ઝટ ખેસવું, ભોંકવું, પેસાડવું કે ઘાલવું
ધોટ પું [દે વુટ, પ્રા વોટ્ટ] ધૂટો
ધોટક પું [સં] ધોટો
ધોડાદામણ અં વારાદસ્તી
ધોડદોડ (દો) ['ધોડો' + 'દોડવું'] ધોડાઓની
દોડવાની હરીફાઈ (૨) એને માટેનું મેદાન
અથવા રસ્તો [પલટણ
ધોડપલટણ સ્ત્રીં [ધોડા + પલટણ] ધોડેસવારની
ધોડમાત સ્ત્રીં [ધોડો + માત] શેતરજમાં રાજ
ધોડાની ગેહથી માત યાય તે [મોવાણ
ધોડમુખું વિં [ધોડો + મુખ] ધોડાના જેવા
ધોડવહેલ (વહે) સ્ત્રીં [ધોડો + વહેલ] ધોડા
જોડવાની વહેલ, ધોડાગાડી [ગાડી
ધોડાગાડી સ્ત્રીં [ધોડો + ગાડી] ધોડાવડે ખેચાતી
ધોડાગાંઠ (ઠ) સ્ત્રીં ખેવડી સૈંકડગાંઠ
[-નાળવી, પાડવી, પડવી ઇં સાથે પ્રયોગ]
(૨) શેતરજમાં ખે ધોડાને એકમેકના જોરમાં
રાખવા તે [એક બ્રિટિશ સિકો
ધોડાગીની સ્ત્રીં ધોડાની છાપવાળી ગીની, સોનાનો
ધોડાઘાટડી સ્ત્રીં ધોડે ખેંઢેલી કન્યાને વર તરફથી
માથે ઓઢાડાતી ચૂંઢી

ધોડાધાસ પું ધોડાને ખાવાનું એક ખાસ ધાસ
ધોડાચડ(-ઢ) પું ધોડે ચડનારો -વર(૨) સવાર
ધોડાચિયો પું એક જાતનું ધાસ
ધોડાપૂર નં ધોડાની જેમ એકદમ ધસી આવવું
મોટું પૂર (૨) અં તેની જેમ, જોશથી
ધોડામૂઈ સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ, ઔષધિ
ધોડાર (૨) સ્ત્રીં [ધોડું + સ. અગાર] ધોડા
ખાધવાની જગા, તખેલો -રિયો પું ધોડારની
સાફસૂદ રાખનારો, ઠાણિયો
ધોડાલિયું નં વાસની ચીપમાથી બનાવેલું
એક વાળું [વનસ્પતિ -ઔષધિ
ધોડાવજ સ્ત્રીં [સરં હિં ઘોડાવજ, મ] એક
ધોડાસમેરવો પું એક ઝાડ
ધોડાસર (૨, ?) સ્ત્રીં [સરં મ ઘોડસાલ,
ઘોડગાઠ, ઘોડસર] ધોડાર
ધોડાસૂત નં એક વનસ્પતિ
ધોડિયાટ પું ['ધોડી' ઉપરથી] મોલને
ટેકવાનું ત્રિકોણિયુ
ધોડિયુ નં ['ધોડી' ઉપરથી] એક જાતનું
પારણુ (૨) તાડછાનો દાડો [ધોડિયામાંથી
ઝડપાવું = ખાલ્યાવચ્ચામાંથી જ લખતું માણું
આવવું ધોડિયુ બ'ધાવું = સતત થવી
ધોડિયે ધર મૂકવું = નાના છોકરા મૂખીને
શુભરી જવું ધોડિયુ બાંવડું = ખોયું કે તેવું
કપડું બાધીને તૈયાર કરવું] -યા ખાતું નં
મોટા કારખાનામાં કામ કરતી સ્ત્રીઓના
બાળકો રાખવા કરવાનું ખાતું
ધોડી સ્ત્રીં [સ ઘોટિકા, પ્રા ઘોડી] ધોડાની
માદા (૨) જેની ઉપર કોઈ વસ્તુ મુકાય અથવા
ગોઠવાય કે ટગાવાય એવી લાકડા કે ધાતુની
ખનાવટ (૩) જેનો ટેકો લઈ ચલાય એવી લાકડી
(૪) ઊંચે ચડવાની નિસરણી જેવા પગથિયા
વાળી ખનાવટ. [ધોડીએ ચડ(-ઢ)વું = ઘોડી
પર સવારી કરવી (૨) કેં કરવો (૩) લહેન્માં
આવવું ધોડી કુદાવવી = ધોડીને ઠેકાવવી
(૨) લાકડીના ટેકાથી ચાલવું, લગડું ચાલવું
-ખેલાવવી = ધોડી પર ખેસી તેને નચાવતા
-ફૂંવતા ચલાવવી -ફૂટી કે ઘોડો ફૂટ્યો =
કોને ખબર કે શું થયું ? -ઠાણે આવવી =

ઘોડી ઋતુમા આવવી. -ને ઠાણુ દેવું = ઘોડીને ઘોડો દેખાડવો. -પલાણુવી = ઘોડી પર સવારી કરવી -પ્રસવી ને વાત પ્રસરી = પાયા વિનાની મોટી ગપ ચાલવી (કાળી) ઘોડી = અરીણ (લીલી) ઘોડી = લાગ (લાલ) ઘોડી = ઠાડ (કાળી, લાલ, કે લીલી) ઘોડીએ ચડવું = નસી કરવો]

ઘોડું નં [સં. ઘોટ(ઠ્ઠ), પ્રા. ઘોઢ(ઠઠ, ઠ્ય)] ઘોડો અથવા ઘોડી (૨) નાનું અથવા દુર્બળ ઘોડું; ટૂંકું (૩) હથેળ, ઘોડાનો સમૂહ -ડેસવાર પું ઘોડા ઉપર સવારી કરનારો મણસ કે સિપાઈ

ઘોડે અં (કા) ગોડે, પેઠે

ઘોડેસવાર પું ભુઓ ઘોડું'મા -રી સ્ત્રીં ઘોડેસવાર થવું તે

ઘોડો પું [ભુઓ ઘોડું] સવારીનું એક પશુ, અથ (૨) નદી કે દરિયાનું મોટું મોલુ, લોઢ (૩) ઘોડા જેવા આકારની નદી નકશીદાર ખીટી(૪)ચાપ - કળ (જેમ કે બદ્ધનો) (૫) મોટી ઘોડી, કોઈ વસ્તુ મૂકવા માટે બનાવેલું ઉમેરું ચોકડું(૬)ચાર પાખડીનું કપાસનું કાણું (૭)અ ગૂંઠાની પાસેની આગળી ઉપર પહેરવાનું એક રૂપાનું ઘરેણું [(વ્યાજના) ઘોડા પર ઘોડા વધવા = વ્યાજનું વ્યાજ ચડવું. -જેવું = ટટાર, મજબૂત. રક્તિવાળું -ચાકી જવા = ચાકી જવું (૨) હારી જવું, આગળ વધવાની હિમત ન હોવી -દોડાવવા = ખાલી મનોરથ - શેખચલ્લીના વિચાર દોડાવવા -ગાઉ = ખૂબ લાખા લાખા ગાઉ -નહીં પહોંચવા = પગે કંઠું ન કરવું, ચાકી જવું(૨)શક્તિ કે ગતિ ન હોવું -ખાંધવા = ભુઓ ઘોડા દોડાવવા ઘોડા લે' = બહાર-વઠિયા પકડો(એક ધમકી) ઘોડાવેગે = બહુ ઝડપથી. (-નું) ઘોડું ચડતું હોવું = ભુસ્સામા હોવું, ચડતો ભેશ હોવો ઘોડું દોડવું = ચોચ વખતે કામ દેવું (ઉદાં દશરાએ ઘોડું ન દોડે ત્યારે શું કરવાનું ?) ઘોડું પાડવું = બહુ ખરચ કરી નાખવું (કોઈને) બોલરૂપ થવું ઘોડે ચડવું = આગળ પહોં, અગ્રેસર

થવું(૨)વરરાત્રી થઈ ઘોડા પર બેસવું(૩)ફોત થવું(૪) તત્પર થવું ઘોડે ચડીને આવવું = ઉતાવળ કરતા આવવું, (૨) ઇડે ચોક આવવું ઘોડે ચડીને ઊતરવું = મૂર્ખ ઠરવું (૨) પરતાવો કરવો ઘોડે પલાણુ નાખવું, માંડવું = ઘોડા પર જીન નાખવું - બાધવું (૨)તૈયારી કરવી, તત્પર થવું(૩) લડવા જવું. ઘોડે બેસવું = ઘોડા ઉપર સવારી કરવી ઘોડે બેસી ગાંસડી માથે મૂકવી = મૂખ જેવું કામ કરવું ઘોડે બેસીને આવવું = ભુઓ ઘોડે ચડીને આવવું, ઘોડોખ(ગા) ઠવો = મસલત કરવી, ખાનગી ચર્ચા કરવી -ચડાવવો = બદ્ધની કળ ઊંચી કરવી (૨) તાજવાની દાડીમા કડી ચડાવવી, જેથી કરીને એણુવતું લેખાય -ભેર પર હોવો = ભુસ્સામા હોવું (૨) શરતમા જીતે એવું હોવું -ઝાડ થવો = ઘોડે પાછલા પગ પર ઊભા થઈ જવું -દેખાડવો (ઘોડીને) = ઘોડા ઘોડીને સંભોગ માટે લેગા કંવા -પાડવો = બદ્ધ કંદેહવા તેની કળ પાડવી -ફેંકવો = ઘોડો મારી મૂકવો ઘોડો ખાંધ!, ઘોડો ખાંધી રાખ! = જરા થોભ, ઉતાવળ ન કર! -બેસી જવો = થાકી જવું, હારી જવું -મારી મૂકવો = ઘોડો પૂરપાટ દોડાવવો (૨) ઉતાવળે નાસી જવું]

ઘોણિયું નં ઢોલ, બાથુ

ઘોણિયો પું મોટી તાખાની વટલોઈ (કા.)

ઘોનારવું સંકિં (કા) મારવું

ઘોયરુ (વો) નં ગોતુ બાધવાનો ચૂલો [તિ

ઘોયુ નં જખમ(૨)કોઈવાતમા નિરર્થક લખવું

ઘોર વિં [સં] બિહામણુ (૨) કમકમાટી

ઉપભવે એવું(૩)ગાઢ, અત્યંત (પોતપોતાની

માનામા) (જેમ કે નિદ્રા, વન, અધારુ, અજ્ઞાન)

ઘોર પું [સરં મ] ઘિાર અવાજ કે રણકો(૨)

તખૂરા ઇંમા ખરજ સ્વરના તારનો ઘોર

અવાજ કે રણકો (૩) (૨.) સ્ત્રીં [ઘોરવું

પરથી] ઊઘમા નાક બોલવાનો અવાજ.

[ખોલાવવી = ઘોરવું, નસદોરા બોલાવવા]

ઘોર સ્ત્રીં [ફા ગોર] મહકું દાટવાનો ખાડો,

કખર [-ખોદવી = મહડુ દાટવાનો ખાડો
ખોદવો(૨) વિનાશની તૈયાગી કરવી - ચણવી =
ધોર ઉપર કખર ચણવી રેન્ને બાધવો.]
ખોદિયો પુ. ધોર ખોદનારો (૨) ધોર ખોદી
મહદા કાઢી ખાનાર એક પ્રાણી. (૩) [લા]
હીણુ કામ કરનારો ખોદુ વિ. ધોર ખોદિ
એવું, વિનાશક

ધોરખર નં ભુઓ ખરખધ ધોરખોદિયો
ધોરખોદું નં [ધોર + ખોદું] એક પ્રાણી,
ધોરણુ નં [‘ધોર’ ઉપરથી] ધોરવુ - ખૂખ
હી ધવું તે (૨) નસકોગ ખોલવા તે, એથી થતો
અવાજ

ધોરવું અંકિં [સ ગુરુ, પ્રા ધોર] (હી ધમા)
નસકોરાથી શબ્દ કરવો (૨) ધસધસાટ હી ધવું
(૩) ધોગ - અવાજ કરવો [ગજવડું

ધોરવવું સંકિં (અવાજનો) ધોર કરવો,
ધોરલ(-ભા)વું અંકિં [ધોગ + લાવ ઉપરથી?]

ગોર ભાવું, વાઢળા ચડી આવવા, ધોરાવું
ધોર ભો પુ. ભુઓ ગોર ભો

ધોરા સ્ત્રીં [સં] રાત્રિ [ને ઠાઠાઠાડી
ધોરાધોર સ્ત્રીં [‘ધોર’ રવં ઉપરથી] ખૂમાખૂમ
ધોરી વિં [‘ધોરવું’ ઉપરથી] હી ઘણથી (૨) પુ.

[૧] ઠોરવું ટોણું (ચગવા માટે જતું આવતું).
[-છૂટવો = ઠોર ચરવા જવા ધોરથી છૂટવા
(૨) ઠોરને ને માટે છોડવા વખત થવો]

ઠોરો પુ. [‘ધોરાવું’ ઉપરથી કે ‘ધોગ’ ઉપરથી?]
(કા) વરસાદનો ધોર ભો (૨) કે કાસ

ઘોલ વિં નરમ-કમતાકાન (કા) [વર, ‘મલમ’
ઘોલક(-કી) સ્ત્રીં, -કું નં સાવ નાનું અધાર
ઘોલવું નં માછીની જળ નાળી રાખવાનો ચાલો
ઘોલી સ્ત્રીં બિલોડીનો વેલો

ઘોલું નં બિલોડું (૨) [લા.] આડખીલી, ડખલ
[-ઘાલવું = ફાસ મારવી, ડખલ કરવી]

ઘોલો પુ. ભુઓ ઘોલૈયુ - ઘોલો
ઘોલૈયુ વિં વગરનોતરે જમવા જનાર
ઘોલયુ નં ખરસી નહિ કરેલો એવો નાનો બળદ
ઘોલ્યુ વિં ઘોલૈયુ [ઘોલ્યા મહાજન બે
પતરાળી = વગર નોતરે આવવું અને ઉપરથી
તોફાન.] -લો પુ. વગર નોતરે જમવા જનાર

માણસ (૨) એક જાતનું ઘોલૈયું

ઘોષ પુ. [સ] મોટો ધ્વનિ, અવાજ (૨)
ગોખવું તે (૩) ઢંઢેરો (૪) ગોવાળિયાનું ગ્રેહાણ,
ઝૂંપડું (૫) [વ્યા] મૂઢુ વ્યંજનના ઉચ્ચારણનો
બાધ પ્રયત્ન ંણુ નં, ંણુ સ્ત્રીં જાહેરાત
(૨) ઢંઢેરો [-કરવી = જાહેરાત કરવી, ઢંઢેરો
પીટવો.] ંવતી વિં સ્ત્રીં ઘોષ-ધ્વનિ કરતી.
ંવ્યંજન પુ. [વ્યા] કામળ, મૂઢુ વ્યંજન
(ગ, જ, ડ વ, ઝ ધં)

ઘોળ પું. ગલરાટ [-ઘાલવો = ગરબડ મચા-
વવી - પડવો = વાવો પડવો]

ઘોળવું સં કિં [સ ઘોલયુ, પ્રા. ઘોલ]
કરતેથી દાખીને નરમ કરવું (૨) ઓગાળવું
(૩) મેળવવું (૪) જોરથી વૂંમડવું [ઘોળીને
પી જવું, ઘોળી પીવું = ન ગણનારું,
ન બદલું, ન ગાંડવું]

ઘોળાઘોળ(-ળી) સ્ત્રીં ખૂખ ઘોળવું તે (૨)
[લા] મનમાં વિચાર ઘોળાયા કરવો તે, મનની
અનશ્ચિત રિયતિ

ઘોળાવું સં કિં ‘ઘોળવું’નું કર્મણિ [ઘોળાયા
કરવું = ઘોળાવોળામ રહેવું, ખોડી થવું (૨)
વાત કે વિચારનું મનમાં આમ તેમ ઘૂંટાયા
ધુમાયા કરવું]

ઘોળયુ વિં ઘોળેલું-ઘૂંટેલું (૨) [કા] બળ્યુ,
મૂઢું (એવા અર્થમાં શં પ્રં મા) ઉઢાં
‘ઘોલ્યો ખગારા’

ઘોકવું ઘોં (ભુઓ ‘ઘોચવું’) કાણી કે ગોઢો
મારવો (૨) ઘોચવું

ઘોકો ઘોં [‘ઘોકવું’ ઉપરથી] કાણીનો ગોઢો
ઠોસો (૨) મુઝો [છવડો

ઘોંધા ઘોં નં શખના જેવો પાણીમાનો એક
ઘોંધાટ ઘોં પું [રવં] શોરખકાગ, ગરબકાટ

ઘોંચ ઘોં સ્ત્રીં ચીલામા પડેલો હીડો ખાડો
(૨) ભોકાવાથી પડેલો ખાડો-ધાકે તેની અસર.

(૩) [લા] નુકસાન [-માં પડવું = ચીલામા
પડી જઈ ધીમી ગતિ થવી, અટવાવું]
ંપરોણો પુ. વારે વારે પરોણો ભોકવો તે.
[-કરવો = વારેવારે ગોઢાવ્યા કરવું, -ટોકવું,
-સતાવવું] ંણુ સં કિં ભોકવું, -ચાટવું =

સં કિં વારવા ધોયવુ -ચાવું અંકિં
લોકાવું.

ઘોંટવુ (ધોં) અં કિં ઘોરવું, ઊઘવુ
(તુચ્છકારમા)

મ્ન વિં [સ] હણનારું-નાશ કરનાર (સમાસને

-અતે) ઉઠાં શત્રુમ્

ધ્રાણુ નં [સ] વાસ, ગંવ (૨) નાક. -ભ્રુદ્રિય

સ્ત્રીં [નદ્રિય] વાસ લેવાની ધ્રિય-નાક.

-તિ સ્ત્રીં [સ] ભ્રુઓ ધ્રાણ

ધ્રાણુ સં કિં [સ ગ્રા] સંઘવુ (૨) ચુંબવુ

૬

હં પું કંઠસ્થાની અનુનાસિક (આ વ્યજનથી
શરૂ થતો શબ્દ નથી તથા આમેય ગુજરાતીમા

તે ઓછો જ દેખાય છે.)

ચ

ચ પું [સં] -તાલુસ્થાની પહેલો વ્યજન (૨)
અં અને, વળી ંકાર પું ચ અક્ષર કે
ઉચ્ચાર ંકારાંત વિં છેડે ચકારવાળુ ંચો
પું ચકાર ંવર્ગ પું ચ, છ, જ, ઝ, બ,
એ પાચ તાલુસ્થાની વ્યજનોનો વર્ગ ંવર્ગિય
વિં ચવર્ગને લગતુ

ચક પું [ચિક (તુકી)] ખારણા પર નાખવાનો
સળીઓનો પડદો, જળીદાર અતરપટ.
[-નાખવો=પડદો નાખવો, અતરપટ કરવો
(૨) વેશ્યાનો ધધો કરવો]

ચક પું [સરં હિં] (સ્ત્રીઓનું) એક ધરેણુ

ચક પું [સ ચક્ર, પ્રા. ચક્ક] (કચ્છ) કુહારનો
ચાક (૨) બચકુ

ચકચક અં [ભ્રુઓ ચકચકવું] ચળકતું હોય
તેમ(૨)[રવં] (ચકલાનો અવાજ કે નકામો
લવારો મૂચવે). ંવુ અંકિં [રવં] 'ચકચક'
એવો અવાજ કરવો (ચકલાએ) (૨) [સ
ચક્; પ્રા ચિકચિકાય] ચળકાટ મારવો;
ઝળકવું -કાટ પું ચળકાટ -કિત વિં
ચકચકતું, ચળકતું (૨) નિર્મળ, સ્વચ્છ

ચકચાર સ્ત્રીં પડપૂછ, ચર્ચા, વાતની ઊહા-
પોહ (૨) તપાસ. [-જગવી=ચર્ચા કે
પૂછપરછ ને ઊહાપોહ થવા, વાતની ભારે
ચોળાચોળ થવી]

ચકચૂર વિં તલ્લીન, ગરક, મસ્ત (જેમ કે,
દાર કે કેફી) (૨) અં [સરં મ, હિં
ચકનાચૂર] ચૂરેચૂર

ચકચૂંચ (નધ) સ્ત્રીં [ચૂંચવું] ઉપરથી ચૂંચાચૂંચ,

ચોળાચોળ, નકામો ચર્ચા

ચક(-ગ)કોહ(-ળ) પું [સ ચક્ર+કોહ]
પારણા જેવી ડોળીમા ખેસીને ગોળ ફરવાનો
ફાળકો (૨) ફેર, ચકરી (૩) નં એક પક્ષી.
[ચકકોળે ચકવું=ચગડોળમા ખેસી હોયવું
(૨) કેફ ચકવો (૩) ગોઠાવું, ગૂંચવાવું (મન,
વાત) (૪) વખતોવખત મુલતવી રહેવું]

ચકતી સ્ત્રીં નાની ચપટી ગોળ તકતી ંદાર વિં
ચકતું વિં [ચકવું ઉપરથી] સાવધ, સાવચેત(૨)

નં [સ ચક્ર? સર હિ, મ ચકતી] ગોળ કે
ખૂણાદાર ચોરસ ઢેકું, જડું ફળદાર પડ (૩)

[સરં હિ ચકત્તા, મ ચગદા] [લા] ચકામુ
ચકખંડૂ(-ધૂ)ક સ્ત્રીં [સં ચક્ર+ખંડૂક] એક

જાતની જૂના વખતની બટૂક

ચકભિલ્લુ નં [સ ચક્ર+ભિલ્લુ] એક રમત

ચકભૂલ સ્ત્રીં [સરં મ] ખેશુદ્ધિ

ચકમક પું [તુકી] એક જાતનો પથ્થર (તેની
સાથે લોખંડ અક્ષળવાથી અગ્નિ ઝરે છે) (૨)

સ્ત્રીં તણપો (૩) ચમક, ઝલક (૪) [લા]
તકરાર, કબિયો [-ઝરવી=કબિયો થવો,

તકરાર કરવી]

ચકમંડળ નં [સ. ચક્ર+મંડલ] ઉપર ચકર

ચકર ફરવું તે, તેમ ફરતી વસ્તુઓનો સમૂહ

(૨) અતિ ખટખટથી વધી ગયેલી અન્યવસ્થા

(૩) મનકં-મસ્કરી કરવાને મળેલી ટોળી

ચકમો પું [ફા.] જડું ઊનું કપડું; બનાત

ચકરચકર અં [સં. ચક્ર ઉપરથી] ફરતાચકની

માફક ગોળ ગોળ

ચક્રરહી સ્ત્રીં [સ. ચક્ર ઉપરથી] કૂંદડી (૨)
 રેર, ચક્રી (૩) ચક્રર ફરતી ચકતી, ફરકડી
 (૪) એક ચક્રર ફરે એવું રમકડું [-આવવી
 =ચક્રી આવવી. -ખાવી=કૂંદડીએ ફરવું
 -ફેરવવી, -રમવી=ચક્રરહીના રમકડા વડે
 રમવું. -ખવડાવવી=ભુલાવવું, ભમાવવું
 -રમવી=એ નામની રમત રમવી -રમા-
 ડવી=ભુલાવવું, ભમાવવું] ૦ભમરહી સ્ત્રીં
 કૂંદડી ફરવાની એક રમત -હું નં ચક્ર (૨)
 ફુંડાણુ; મીડું (૩) ચક્રી પાઘડી (તિરસ્કારમા)
 [ચક્રરહા જેવો રૂપિયો=રોકડો કલદાર
 રૂપિયો ચક્રરહું કરહું=મોટા મીંઠા જેવું
 કરવું, શૂન્ય પરિણામ લાવવું]

ચક્રરદા વિં [સ ચક્ર ઉપરથી] હુટપુટ, ગોળ
 મટોળ (પુરવ માટે)

ચક્રરભમર અં [+મ્રમર] ફરતા ચક્રની જેમ
 ચક્રરમકર નં [સરંમ, ચક્ર + મકર=ફરેળ ?]
 કાવતર, તરકટ

ચક્રરવકર અં ચક્રી આવવાથી બેલાન
 [(આખો) ચક્રરવકર થવી=આખ આખ
 તેમ ફરવી ને વકાવી]

ચક્રરવો પું [સ ચક્ર + વ્યૂહ ?] ફેરવો (૨)
 ઘેર, પરિઘ (૩) કોઠાયુદ્ધ, ચક્રંચુદ્ધ [-ખાવો,
 ચક્રરવામાં પડવું=ફેરમા જવું; લાખો
 રસ્તા પકડવો, વર્તુલાકારે ફરવું]

ચક્રરી વિં [સ ચક્ર] ગોળ આકારનું (જેમ
 કે ચક્રી પાઘડી=ગોળ દક્ષિણી પાઘડી)(૨)
 સ્ત્રીં ફેર, તમ્મર [-આવવી -ખાવી=
 ફેર આવવા, તમ્મર આવવી] (૩) નાનું ચક્રર
 ચક્રડી -ફું નં જડો રોટલો, રોટલાનો
 ગોળ કંકડો (તિરસ્કારમા) (૨) [તુચ્છકારમા]
 ચક્રી પાંદડી

ચક્રહી સ્ત્રીં ['ચક્ર' રવં ઉપરથી અથવા સં.
 ચટકા, ચટિકા] ચક્રહાની માદા (૨) [લા]
 પાણીનો નળ ખોલવાની ચાવી (૩) પાણીનો
 નળ [-ખોલવી, -ફેરવવી=પાણી આવે
 માટે નળની ચાવી મરડવી ચક્રહી નાની ને
 ફેંદકો મોટો=ગળ ઉપરાતની વાત-ડકસ]
 ૦ભટ પું ગરીબ પ્રાણણ

ચક્રહું નં ચક્રહીનું નં ૩૫ (૨) કોઈ નાનું
 પખી (જેમ કે, ચક્રહા બહુ ખાઈ જાય છે)
 [-ફેરકેહું=(નકારના લાવ સાથે વપગય છે)
 કોઈ પણ પ્રાણીનો અવરજવર હોવો ચક્રહાં
 ચૂંચવાં=નજવા કામમા ખાલી માથું મારવું
 -ચૂથાચૂથ કરવી] -લો પું નર ચક્રહું,
 એક પખી

ચક્રહું નં [ફે ચક્રકાલ પરથી ?] મહોલ્લા
 આગળની છૂટી જગા (૨) ચાર રસ્તા મળતા
 હોય એવું નાકું -લેદાર પું ચક્રહાનો
 રખવાળ-પોલીસ -લો પું ચક્રહું કે ચક્રહા-
 મા બેસતું ખજાર [ચક્રહામાં જવું =
 વેશ્યાગમન કરવું ચક્રહામાં બેસવું, ચક્રલે
 બેસવું, ચક્રલે દુકાન કાઢવી કે માંડવી =
 વેશ્યાવૃત્તિ કરવી ચક્રલે મૂકવું =જાહેર કરવું
 (૨) ચક્રહા વચ્ચે ઉતાર મૂકવો ચક્રલે વાત
 થવી=લેગિમા નિદા થવી ચક્રલો ઠેકાણે
 ન હોવો=અકલ ન હોવી]

ચક્રહું વિં [સ ચક્ર (ચક્રિત) ઉપરથી] લાગ
 નેતું બેઠેલું, તત્પર (૨) અં કિં લાગ જોતા
 બેસવું (૩) તકાસવું

ચક્રવે અં [સ ચક્રવર્તી, પ્રા ચક્રવર્દ ઉપરથી]
 ચક્રવર્તીપણે ('એકચક્રવે' શ પ્ર મા)

ચક્રવો પું [સ ચક્રવાક, પ્રા ચક્રવાગ(-ચ)]
 એક પખી, ચક્રવાક -વી સ્ત્રીં ચક્રવાની માદા

ચક્રગવ(-વિ)કળ વિં [સ ચક્ર (ચક્રિત) +
 વકળ (વ્યાકુળ)] (૨) અં આકુળવ્યાકુળ

ચક્રદહ પું [સરં મ ચક્રદલ] ફેલ્લો

ચક્રહું વિં ['ચક્રહું' ઉપરથી] કોઈનું ગાળવું
 ન જાય એવું [સ ચો

ચક્રંદો પું ચગદીને રૂની ગાસડીઓ બાંધવાનો
 ચક્રા સ્ત્રીં [જુઓ ચક્ર] સરકટ કે સાંઠાની ચીપ

ચક્રાચક્ર અં [સ ચક્ર=પરિવૃત્ત થવું] ભરપટ્ટે,
 પેટ ભરીને, ખૂબ [ચાહું

ચક્રાચું(-ચું) નં ચામડી પર પડેલું ચાકું કે
 ચકાર પું [સં] 'ચ' અક્ષર કે ઉચ્ચાર [-પણું
 ન ખોલવો=એક અક્ષર પણ ન ખોલવું]

ચકારી સ્ત્રીં [સરં મ] પીઠ પાછળ બૂંડું
 ખોલવું તે

ચકાસવું સંકિં તપાસીને જોવું(૨)અનંકિં

[સ ચકામ્] પ્રકાશવું [પામેલુ
ચકિત વિં [સં] છક ચઈ ગયેલુ; આશ્ચર્ય
ચકી, ઓપાઈ સ્ત્રીં ચકલી પક્ષી (ખાળલાવામા)

-કારાણા, -કો પું ચકલો (ખાળલાવામા)
ચકોતરું નં, -રો પું [સરં મ, હિં.

ચકોતરા]મોટા લીધુ જેવું એક દળ, પપનસ
ચકોત્રા નં એક પક્ષી

ચકોર વિં [સ ચકોર પખી જેવું ?] તરત
ચેતી નય એવું, ચાલાક (૨) પું, નં [સ]
એક પક્ષી ઓપાણું નં -રી સ્ત્રીં ચકોરની
માદા

ચક્કર વિં [સં ચક્ર ઉપરથી]ગાડુ, ચસડેલુ (૨)
નં ચક, પૈડું (૩) (જેલનો) ચકાકાર ગોઠવણમા
મકાનોનો વાડો (૪) ગોળ ધારવાળું એક
હથિયાર (૫) ચકરી, તમ્મ -આવવાં = કેર
ચહવા (૨) તમ્મર આવવી. -ખાલુ = ગોળાકારે
ફરવું (૨) ફેરો મારવો, આવી જવું (૩) લાખે
રસતે પહોંચું -ફરવું = ચકાકારે ફરવું (૨) વિચાર
ખહલાવો (૩) ઊધલપાથલ થવી (૪) નસીબ
ખહલાવું, ફાવવું -મારવું = જુઓ ચક્કર
ખાલુ (૨) ફરવું, આટા મારવા -માં પહોંચું
= ગૂચવાવું, સપહાવું (૨) વિલખમા પ્રહવું (૩)
તુકસાનમા આવવું ઉદા. 'સો રૂપિયાના
ચક્કરમા આવી ગયો' -લેવું = ચક્કર મારવું
ચક્કરે ચહવું = વિલખમા પહોંચું]

ચક્કી સ્ત્રીં [સ ચક્કિન્, પ્રા ચક્કી] ઘટી (૨)
ધાણી. [-ચાલવી = ચક્કી ચાલુ થવી (૨)
ચાવવાનું -ખાવાનું શરૂ થવું, ખા ખા કરવું]

ચક્કું નં જુઓ ચાક, ચપ્પુ

ચક નં [સં] પૈડું (૨) ધારવાળું એક ગોળ
હથિયાર (૩) વિષ્ણુનું એક હથિયાર - સુદર્શન-
ચક (૪) ફંડાળું, ગોળાકાર (૫) ઘણું મોટું રાત્ર્ય
(૬) સમૂહ, સમુદાય, મહા (૭) તત્ત્વમા વર્ણવેલા
ગુણથી તાળવા સુધીમા આવતા છ રથાનોમાનું
કોઈ પણ ઠક પું [સં] અન્યોન્યાશ્રય જેવો
એક હેવાભાસ (ન્યા) ગતિ સ્ત્રીં ચક જેવી
ગોળ ગતિ ંગોલ (ખ) પું લેછમની એક
કસરત (૨) ડોઈન; ચકચૂહ. ૦૬૬ પું એક

નતના દડની કસરત. ંધર વિં ચક ધારણ
કરનાર (૨) પું (સ) વિષ્ણુ ંધારી સ્ત્રીં
પૈડાનો પરિઘ - ઘેરાવો, ંધારી વિં ચક
ધારણ કરનાર (૨) નં પાણીમા થતું એક સૂક્ષ્મ
જટું ંનાલિ સ્ત્રીં ચકની નાલિ - મધ્ય-
ભાગ, જેમા આરા ખોસેલા હોય છે, નાયડી.
ંનેમિ સ્ત્રીં ચકનો પરિઘ - ઘેરાવો. ંપાણિ
પું (સ) વિષ્ણુ ંપાદ પું હાથી (૨) રથ.
ંખંધ પું ચકના આકારમા વચાય એવી
એક કાવ્યરચના ંમ પું [સ ચક્રન્ ?]
ગાડો - ચક્કર માણસ ંમુદ્રા સ્ત્રીં ગોળ
આકારનો સિંકો (૨) વિષ્ણુના ચકની છાપ
ંવર્તિત્વ નં ચકવર્તીપણું ંવર્તિ વિં
એચકે રાત્ર્ય કરનાર, સાર્વભૌમ (૨) પું
સાર્વભૌમ ગળ (૩) એક વનસ્પતિ; જટામાસી
ંવાક પું એક પક્ષી, ચકવો ંવાકી સ્ત્રીં
ચકવાકની માદા ંવાત (ચુ) પું વટોળિયો
ંચુદ્ધિ વિં મુદ્દલ સાથે વ્યાજનું પણ વ્યાજ
ગણતું હોય તેવું (ગ) ંચૂહ પું ચકાકારે
ગોઠવેલી સૈન્યરચના. -કાકાર વિં [+ આકાર]
ચકના આકારનું (૨) પું સગીતમા એક
અલંકાર -કાકૃતિ વિં [+ આકૃતિ] જુઓ
ચકાકાર -કાભાસ વિં [+ આભાસ]
'સાધકલોહક' (ગ) -કાંકિત વિં [+ કંકિત]
જેણે ચક્રમુદ્રા શરીર ઉપર લગાવી હોય
તેવું -કાંગ નં [+ અંગ] ચકવો, ચકવાક
(૨) રથ -કી વિં [સ.] ચકવાળું (૨)
સાર્વભૌમ (૩) પું સાર્વભૌમ ગળ,
ચકવર્તી (૪) [સ] વિષ્ણુ (૫) કુભાર
-કીય વિં [સ] ચકની પેઠે ક્રમમા આવતું,
'સાધકલક ઓર્ડર' (ગ.) -કીય ક્રમ પું
'સાધકલક ઓર્ડર' (ગ)

ચકમ પું [સ ચક્રમ્ ?] ચક્કર-ગાડો માણસ
ચકાકાર, ચકી ચકીય જુઓ 'ચક'મા

ચક્ષ (અ) નં [સં ચક્ષ] આખ (પ)

ચક્ષુ નં [સ.] આખ. ંગોચર વિં આંખથી
દેખાય એવું. -ક્રુઃશ્રવા પું આંખથી સાંભ-
ળનાર-સાપ ંખાન વિં દેખતું, આખોવાળું
(૨) [લા.] યુદ્ધ; જ્ઞાની

ચક્ષુરરાગ પું. [સ] આખોની લાલાશ (૨)

આખો વડે દેખાડતો રાગ-પ્રેમ

ચક્ષુરરાગ પું. [સ] આખનો રોગ

ચખ નં. [સ ચણ] ચક્ષુ. આખ (૫)

ચખાડવું સં. કિં. 'ચાખવું'નું પ્રેરક

ચખાર પું. દગલખાજ, ચાલાક ? (ચાર સાથે

વપરાય છે - 'ચોર-ચખાર')

ચગડોળ નં. ભુઓ ચકડોળ

ચગદયું સં. કિં. [સ ગદ્ (ગદા) ઉપરથી ?]

પગ તળે કચરવું, ભેરથી દાખવું (૨) 'એને

તે ત્યા ચગદવો છે ?' - એવી ઉદ્વિગ્નતા 'વધ

કરવો, ચકાવવો' એવા લાવમા વપગય છે

ચગદાવું અં. કિં. 'ચગદવું'નું કર્મણિ રૂપ

ચગદોળવું સં. કિં. ચગદવું, ચગદોળવું

ચગમગવું અં. કિં. 'ચગવું' ઉપરથી ચગવું;

રંગમા આવવું

ચમયું અં. કિં. [સ ચક્ષુ ઉપરથી] આકાશમા

-ભિંચે ભિંડવું (૨) આણસારામાં સમજી જવું

(૩) [લા] રગમા આવવું, ખીલવું

ચમળવું સં. કિં. [ચગદવું + ગળવું ?] ધીમે

ધીમે ચાવવું, મમળાવીને ખાવું

ચશુ વિં. [સ. ચતુ ? સગં મ ચગ, ચચ, હિં

ચગડ = ચાલાક] ચ ચળ, ચાલાક (૨) સજાથી

-ધશાગમા સમજી નય એવું

ચચું નં. ધસડાઈ આવીને ઠરેલો કાદવ, કાપ

ચ(૦ણ)ચણવું અં. કિં. [રવં] બળતરા

થવી, લાય બળવી (૨) [સગં સ ચણ]

ચાણ ચાણ થઈને બળવું (૩) [લા] મનમા

ફૂખી થવું - બળવું

ચ(૦ણ)ચણાટ પું. ચચણવું તે, લાય

ચ(૦ર)ચરવું અં. કિં. [રવં] બળતરા થવી,

લાય બળવી

ચ(૦ર)ચરાટ પું. ચચવું તે, બળતરા

ચચૂકો (-કો) પું. [સ ચિંચા = આખલી ઉપરથી]

ચિચૂકો, કચૂકો, આખલીનો ઠળિયો

ચચચાર વિં. 'ચાર' ઉપરથી ચાર ચાર

ચટ પું. [સં કટ ઉપરથી ? સરં મ] શ્રાદ્ધમા

દેવને રથળે મુકાતી ગાઠ વાળેલી દાલની સળી

(૨) સ્ત્રીં. [ભુઓ ચટક] કાળજી, ચાનક

(૩) છદ, હઠ (૪) અં. [રવં ? સ. ચટ =

પડવું, વટવું પરથી ?] ઝટ, ચપટીની સાથે

[-દઈને, લઈને = ઝટ, તરત] (૫) ('કરવું,

કરી જવું' સાથે) (ખાવાનું) ખતમ, પૂરું

[સરં મ, હિં, દે ચટ = ચાટવું (૨) ભૂખ ?]

ચટક પું. [સ] ચટકો

ચટક વિં. [સ ચટ પરથી ?] (ગતુ ચટકં

એમ પ્રયોગમાં આવે છે) ખૂબ રાતુ-આખે

ખાઝે એવું દીપવું [સરં મ પિવજાચટક]

(૨) સ્ત્રીં. [દે ચટ = ભૂખ, સરં મ] લહેજત,

સ્વાદ (૩) [સ ચટ = ભોક્ષુ] ચટકો, હ ખ

(૪) [લા] ચાનક, લાગણી ંચાંદની સ્ત્રીં

ઘણી સ્વરૂપવાન સ્ત્રીં ૦ (-કં) તું વિં. ભપકાદાર,

ચટકદાર ૦દાર વિં. સ્વાદિષ્ઠ, લહેજતદાર

(૨) ભોક્ષક, ચિત્તાકર્ષક (૩) મનમા હ ખે તેવું

(૪) લાગણી ઉઠેરે એવું (લખાણ, લાપણ)

૦મટક વિં. કાકડું, નખરાખાજ (૨) સ્ત્રીં

વરણાગિયો-નખરાખાજ દેખાવ કે ચાલવાની

રીત ૦ણું સં. કિં. ચટકો ભન્વો (૨)

[લા] મનમા ચટકો લાગવો (૩) અં. કિં.

(આદનીવું) દીપવું, ખીલવું -કાટવું સં. કિં.

ચટકો ભન્વો -કાવવું સં. કિં. હ ખ મારવો,

કરડવું (૨) મનમા ખૂ ચટ [ચટકાવી જવું =

ચટ કરી જવું, બધું ખાઈ જવું] -ક્રી સ્ત્રીં

તીન લાગણી (૨) ચૂટી, ચપટી (૩) મોહિની

(૪) ખૂલતો લાલ રંગ -ક્રીદાર વિં. ભુઓ

ચટકદાર ૧ થી ૩ -કું નં. ટીપુ, છાટો -કો

પું. ૦દશ, હ ખ (૨) [લા] મનની તીન લાગણી

(૩) સ્વાદ, લહેજત, ચસકો [-દેવો,

-ભરવો, -મારવો = ચટકાવવું, હ ખવું

-લાગવો = હ ખાવું, હ ખ ખેસવો (૨) મનમાં

ચટકો-લાગણી થવી (૩) લહેજત લાગવી,

સ્વાદ આવવો]

ચટ (-ટા, -ટો) ચટ અં. [ભુઓ 'ચટ' અં.

ઝટઝટ, સપાંટામા

ચટણી સ્ત્રીં. [દે ચટ = ચાટવું ઉપરથી] વાટીને

બનાવાતી એક ચટકદાર વાતી [-કરવી, -કરી

નાખવી = વાટીને લૂગદી જેવું બનાવવું (૨)

ખચવું, વાપરી નાખવું દિહાં 'સો રૂપિયાની

ચટણી કરી ?-યર્થ જવું, -ની પેટે ઊડી જવું
= નેત્રનેતામા ખવાઈ, ખરચાઈ કે વપરાઈ
જવું. -માં કાઢી નાખવું = લેખામા ન
લેવું -માં જવું = ઉપલક્ષ્ય ખરચાઈ જવું (૨)
લેખામા ન લેવાવું.] ૦ખાઉ વિં ચટણીવું
શોખીન

ચટપટ ચં [રવં; સરં મ, હિં.] તાખડતોખ,
અટપટ (૨) વિં ચાપવું, હાણવું

ચટ(-ટા)પટી સ્ત્રીં [‘ચટપટ’ ઉપરથી] અતિ
ઉત્સુકતા; તાલવેલી (૨) અકળામણ, સતાપ
ચટપટિત વિં [‘ચટપટ’ ઉપરથી] ચટાપટાવાળું
ચટવું અંકિં [સ ચટ] દિલ પર ચોટ લાગવી.
[ચટી જવું = હૃદયમા ભોંકાવું, ખરોખર લાગવું]
ચટાઈ સ્ત્રીં [સ કટ, હિં] સાદી. ૦ની સ્ત્રીં
વડી (પુષ્ટિમાર્ગીય)

ચટાકો પું [સં ચટ, દે ચટ = ભૂખ] ચટકો;
તીવ્ર લાગણી (૨) સ્વાદ

ચટાચટ ચં ચટચટ, અટઅટ
ચટાહવું સંકિં ‘ચટવું’નું પ્રેરક
ચટાપટા પું અંકિં [‘પટા’ ઉપરથી] રગબેરગી
આહાઅવળા પટા

ચટાપટી સ્ત્રીં જુઓ ચટપટી
ચટાં ચં જુઓ ચટા
ચટિયું વિં [‘ચટ’ સ્ત્રીં ઉપરથી] જિદ્દી, હઠીયું.
-ચણુ વિં સ્ત્રીં હઠીલી, જિદ્દી

ચટીયું વિં [જુઓ ચટિયું] ચટવાળું
ચટ્ટું વિં [‘ચટવું’ ઉપરથી] ખાધાનું લાલચુ
(૨) લાચિયું [તાખડતોખ

ચટોચટ(-દ) ચં [‘ચટ’ ચં ઉપરથી]
ચટ ચં જુઓ ચટ -દાં ચં જુઓ ચટ,
ખતમ, ઓહિયા [જલદીથી

ચડ ચં [‘ચટ’ ચં ઉપરથી] નેત્રનેતામા,
ચડ(-હા, -ઢ, -ઢા) ઊતર(-રી) સ્ત્રીં [સરં
દે ચડુત્તરિયા] ચડવું અને ઊતરવું તે

ચડચડ ચં [રવં, પ્રા] (ખળવાનો રવ)
૦વું અંકિં તતડવું (૨) ચડચડ એવા
અવાજ સાથે ખળવું. -હાટ પું તતડાટ

ચડ(-ઢ)ણુ (હં) નં [‘ચડવું’ ઉપરથી] ચડાવવાળો
માર્ગ; ચડાવ -તી સ્ત્રીં ઉત્તિ (૨)

ખડતી; વૃદ્ધિ -તી પડતી સ્ત્રીં ચડવું અને
પડવું તે, અસ્તોદય -તું વિં વધવું, ઊંચે
જવું (૨) ચડિયાતું. [ચડતા દહાડા હોવા =
સગર્ભા અવસ્થા હોવી ચડતા પગારે = પગાર
ચાલુ રહે એવી રીતે ચડતી કળા, ચડતી
કમાન = આખાદીનો વખત ચડતી પાર્યંતરી
= વધારે ઊંચે હોવો. ચડતી ભાંજણી =
નાનામાથી મોટા પરિમાણમા રકમ ફેરવવી તે
(ગં) ચડતી શ્રેઢી = સરખા ઉત્તરની
અથવા સરખા ગુણોત્તરની વચતી સખ્યા-
ઓનો હિસાબ ગણવાની ગત (ગ) ચડતી
હાલત = આખાદી સ્થિતિ ચડતું ંચાજ =
ચક્રવૃદ્ધિ વ્યાજ ચડતો દહાડો = વધતો
દિવસ (૨) ઊગતો સૂરજ (૩) આખાદીને
વખત (૪) [સ્ત્રીની] સગર્ભા સ્થિતિ ચડતો
પહોર = સૂર્યનો તાપ વધતો જતો હોય
એવો દિવસનો વખત ચડતો પાસો =
આખાદી] -ન નં ચડવું તે, ચડતી

ચડપ, ંચડપ ચં ઉતાવળથી, ત્વરાથી ૦વું
સંકિં જુઓ અડપવું

ચડપાટવું સંકિં જુઓ ચપડાવવું અર્થ (૨)
ચડભડ સ્ત્રીં [રવં, સરં મ ચડફડ, દે
ચડપડ] ચડભડવું તે ૦વું અંકિં ગુરસે
થવું, ખીજવું, લડી પડવું, ઊંચાનીચા થવું
-હાટ પું ચડભડ

ચડ(-ઢ)વું સંકિં, અંકિં [પ્રા ચડ-ઢ]
નીચેથી ઉપર જવું (ઉઠાં પગચિયા ચડવા)
(૨) વચવું, ઊંચે જવું (ઉઠાં ભાવ, રેલ;
સૂર, અવાજ, પૂર, સોને ઇં) (૩) સવાર
થવું, ખેસવું (ઉઠાં ઘોડે ચડવું) (૪) ચડાઈ
કઠ્ઠી (ઉઠાં ગુજરાત ઉપર ચડી આપ્યો)
(૫) ખડાવું, રધાવું (ઉઠાં ભાત ચડી
ગયો છે) (૬) ગર્વથી ફૂલવું (૭) ગુરસે થવું
(ઉઠાં ચડી ચડીને ખોલે છે) (૮) સકોચાવું;
દૂકું થવું (ઉઠાં કપડું ચડી ગયું) (૯) -ના
કરતા શ્રેષ્ઠ ઠરવું (૧૦) -નો નશો કે ખૂબ અસર
કે પાસ લાગવો (ઉઠાં અડીણ, દારૂ, ઇં તથા
ચાક, કોધ, ઘેન, ગર્વ, કાટ, રગ ઇં ચડવું) (૧૧)
[લા.] (સરં અર્થ ૩) -ની લતમા કે નાદમા

કસાવું (ઉદાં નાદે, લતે, ચડસે, હઠે ચડવું) (૧૨)
 [કોઈ વસ્તુની ખાકી] વધવી, ચૂકને કે અદા
 કરવાનું એકદૂ થવું (ઉદાં કામ, ઉધરાણી,
 ઊધ, થાક, પગાડ, રત્ન, દેવુ, ઉપકાર ઇં ચડવા)
 (૧૩) [સરં પ્રા વ્હુ = મર્દન કંવુ, ચોળવું]
 લેપ કે અર્ચા થવી (ઉદાં હુતમાનને તેલ
 ચડવું, પીડી ચડવી) (૧૪) નૈવેદ્ય ઇં તરીકે
 અપાવું (ઉદાં દેવને ફૂલ, નાળિયેર ચડવું -
 ચડાવવું) (૧૫) -ના ઉપર ઢાંકણ કે ગલેક પેઠે
 આવવું (ઉદાં પૂહું, ગલેક, ખોળ ઇં ચડવા)
 [ચડ ચૂલા ખાઉં = રમોઈ તૈયા પણ ન
 થઈ હોય ત્યારથી ખાવાની ઉતાવળ કરવી
 ચડી આવવું = આક્રમણ કરવું, હુમલો લઈ
 ધસી આવવું. ચડી જવું = સ કોચાવું, દૂડ
 થવું (૨) (૨૬તા) કળ ન વળતા શ્વાસ રૂધાઈ
 જવો (૩) ગુરસે થઈ જવું (૪) [લા]
 શરીરે સુકાવું (ઉદાં એના વગર શુ ચડી
 ગયો હતો ?) ચડી ખેસવું = સવા થવું (૨)
 સન્નેરી કરવી (૩) મર્યાદા મૂખી વર્તવું,
 આજ્ઞા ઉલ્લંઘવી ચડી વાગવું = ખહેડી જવું,
 મર્યાદા ન માનવી ચડયે ઘોડે આવવું =
 અતિશય ઉતાવળ કરતા - એકશ્વાસે આવવું
 ચડયું ખાતું = અવિવેકી અને અમર્યાદિ
 વર્તન.]

ચડવો પું માટીની નાની લોટી

ચડ(-ર)સ પું [સરં હિં. વ્રસ] એક માફક
 પદાર્થ (૨) વ્યસન, ચડકા, લત (૩) મમત
 [ચડસે ચડ(-દ)વું = મમતે ચડવું] -સા-
 ચડ(-ર)સી સ્ત્રીં હરીકાઈ -સીલું વિં
 લતવળું (૨) મમતી, હઠીલું

ચડચું નં [‘ચડવું’ ઉપરથી] પાણી ઊંચે
 ચડાવવાનું એક યત્ર

• ચડા(-દા)ઈ (કા) સ્ત્રીં [‘ચડવું’ ઉપરથી]
 લગ્નકરી આક્રમણ, હુમલો -ઉ વિં ફૂલણ
 (૨) ઝટ ગુરસે થઈ નય એવું (૩) જમીનને
 માફક એવું, ગ્રાણકારી (૪) ચડવા -સવારી
 કરવા ચોગ્ય -ઊતર(-રી) સ્ત્રીં ભુઓ
 ચડઊતર -ચડ(-ડી, -દ, -દી) સ્ત્રીં હુ સા-
 લુસી, સરસાઈની ગ્રધર્ધા -ણ નં ચડાવ,

ચડાવવાળો માર્ગ. -વ પું ઊ ચાણ(૨)ચડતા
 ઊ ચાણવાળી જગા (૩) તેવો માર્ગ (૪) વૃદ્ધિ;
 વચારો (૫) ચડાઈ -વચું સં કિં ‘ચડવું’નું
 પ્રેરક [ચડાવી મારવું, મૂકવું = ઉચ્છેદી
 મૂકવું (૨) લાડ લડાવી ખહેકાવી મૂકવું.
 ચડાવી જવું [સરં પ્રા વ્હુ = ખાણ] =
 ખાઈ જવું, આરોગી જવું] -વો પું ભુઓ
 ચડાવ (૨) ઉચ્છેદણી

ચડિ(-દિ)યાતું (ડિ) વિં [‘ચડવું’ ઉપરથી]
 વધારે સરસ; ચડતું -તાપણું નં

ચડી વિં તીમ (૨૬૦)

ચડીચોટ અં એકદમ, સપાટાળ ધ

ચડીમાર પું + [હિં. ચિલિમાર, ચિલિયા + માર]
 પારખી

ચડે(-રે)કાટ અં [૨૬૦] મોટે અવાજે (કાટવું)

ચડી સ્ત્રીં [ક્ષા, સરં હિં, મ] અર્ધ પાટલૂન,
 લ ધિયો

ચડઊતર સ્ત્રીં ભુઓ ચડઊતર

ચડન નં ભુઓ ચડન -વું ભુઓ ચડવું
 ચડાઈ, -ઉ, -ઊતર(-રી), -ચડ(-દ, -દી),
 -ણ, -વચું, -વો ભુઓ ‘ચડાઈ’મા

ચડિયાતું, -તાપણું ભુઓ ‘ચડિયાતું’મા

ચણ (ણ) સ્ત્રીં પ ખીઓને ચણવા માટે
 નખાતું અનાજ (૨) [ભુઓ ચીણ] કરચલી-
 વાળી કપડાની સીવણી

ચણક પું [સ] ચણો

ચણકચીભડી સ્ત્રીં (કા.) ટોકરીઓની એક ગમત

ચણકખાખ પું ભુઓ ચિનીકખાલા

ચણ(-ણ)ખાર પું ભુઓ ચણખાર

ચણચણ અં [૨૬૦] ‘ચણણ’ થાય એમ.

ંમોગરી સ્ત્રીં એક ખેડી રમત ંવું અં

કિં ભુઓ ચણણવું -ણાટ પું ચણણાટ

ચણતર નં [‘ચણવું’ પરથી] ચણવું તે, ચણવાનું

કામ (૨) એની ગત

ચણભણ અં [‘ચણચણવું’ + ‘ભણવું’ પરથી ?]

ધીમે અવાજે (૨) સ્ત્રીં (કા) ધીમે અવાજે

ચાલતી લોકચર્ચા

ચણવું સંકિં [મ ચિ, પ્રા ચિણ] (છટ ઇં

વડે) દીવાલ, મનન વગેરે ખનાવવું (૨) [સં

જણ ઉપરથી] વીણીને ખાણું (પક્ષી માટે)
ચણિયારું (ણિ) નં જે ખાહામા ટેકાવાધી
ખારણુ ફરે છે તે [-ખસી જણું=હાગળી
ચસકી જવી (૨) નુકસાન થવું (ઉદાં એમા
તારુ શુ ચણિયારુ ખસી ગયું ?) ચણિયારાં
ટેકાણે રાખવાં=લાન ન ભૂલવું, સયમ
રાખવો. ચણિયારાં નચાવવાં=આખો
મારવી, કટાક્ષ નાખવા]

ચ(૦૨)ણિયો પું [સરં સ. ચલની, દે
ચલ્લણગ] ધાધરો

ચણીકખાલા પું ભુઓ ચિનીકખાલા

ચણો પું[સ.વળક,પ્રા.વળ(૦અ)]એક કઠોળ
[ચણા કરવા, કરી જવા=વગર વિચારે
ખર્ચવું (૨) વટાવી ખાવું, છેતરી જવું (ઉદાં
'મને વેચીને ચણા કરી ગયો') ચણા ચવ-
રાવવા=છેતરવું (૨)સતાવવું (૩) ત્રાશ ત્રાશ
પોકરાવવી (ઉદાં 'લોહાના ચણા ચવરાવ્યા').
ચણાના ઝાડ ઉપરથી ફૂટવું=ખોટી હાસ
મારવી ચણા મમરા ફાટીને રહેવું=
લૂણુ સૂકું ખાઈને જેમ તેમ દહાડા કાઢવા]
-ણાખાર પું ચણાના છોડ ઉપરથી મળતો
ફાર -ણાદાળ સ્ત્રીં ચણાની દાળ
-ણાપણી સ્ત્રીં ચણાનો પોપટાવાળો છોડવો
(૨) તેવા છોડની ઝૂડી. -ણાપાપડી સ્ત્રીં
ચણાની દાળમા ચાસણી મેળવી બનાવેલી
એક મીઠાઈ.-ણી સ્ત્રીં નાનો ચણો,ચણાની
એક ભત -ણીખોર નંચણા જેવું નાનું ખોર
ચણો-(નો)ડી સ્ત્રીં [દે.વિળોટ્ટી] એક વેલો
(૨)તેવું ફળ (૩) વાલના ત્રીભાગનું વજન,
રતી. બહાર વિં બહુ થોડું [-નાં ચીર=
ચળકતા લાલ રંગના વસ્ત્ર]

ચતરંગ વિં ભુઓ ચતુરંગ (૨) નં એક
ભતવું વાજુ (૩) એક ભતવું ગીત

ચતરાવણું સં કિં ચળાવણું (કા)

ચતરભલિ સ્ત્રીં[સં]ચાર કે ચતુર્થાશ માત્રાના
ખડવાળા તાલની ભલિ

ચતુર વિં [સં] ચાલાક, હોશિયાર -રા સ્ત્રીં
ચતુરસ્ત્રીં બપણું નં -રાઈ સ્ત્રીં [-કરવી,
ચલાવવી, વાપરવી=ચાલાકી કે હોશિ

ચારીથી વર્તન કરવું, યુક્તિ લઘવવી]

ચતુર વિં [સં] ચાર (સમાસમા પૂવપદ
તરીકે) -રન્ન વિં [સં] ચોખ્ખણિયુ.
-રન્નાચિય નં 'દૂપેઝોઈ ખોન'. -રંગ
વિં [+અગ] ચાર અગવાળું (૨) પું
શેતરજ -ર ગિણી વિં સ્ત્રીં હાથી, ઘોડો,
રથ અને પાંચદળ એ ચાર અગવાળી (સેના)
-રંગી વિં ચતુરંગ -રંત વિં [+અત]
ચાર છેડવાળું -રાનન પું [+અન્ન]
(સ) ચાર મુખવાળા-બ્રહ્મા -રાશ્રમ પું
[+અશ્રમ] ચાર આશ્રમ (બ્રહ્મચર્ય, ગૃહસ્થ,
વાનપ્રસ્થ અને સન્યસ્ત) -રુણવિંચારગાળું.
ચોગણું -ર્ધાતિ પું અમુક સખ્યાને તેની
તે જ સખ્યાએ ત્રણ વાર ગુણતા આવે તે
ગુણાકાર(૨૪=૧૬)[ગ] -ર્ધાતિસમીકરણ
નં 'ખાઈકોડેટ્રિક ઇન્વેશન' (ગ) -ર્થ
વિં [સં] ચોથું -ર્થક વિં ચોથું (૨) પું
ચોથિયો તાવ -ર્થસમીકરણ નં ભુઓ
ચતુર્ધાતિસમીકરણ (ગ) -ર્ધાશ્રમ પું ચોથો
આશ્રમ-સંન્યસ્તાશ્રમ -ર્થાશ પું ચોથો
ભાગ -ર્થી સ્ત્રીં ચોથ (૨) ચોથી વિલક્તિ
[વ્યા] -ર્થિકર્મ નં લક્ષ પછી ચોથે દિવસે
કરવાનો વિધિ -ર્દશ વિં ચોઠ -ર્દશી
સ્ત્રીં ચોઠશ -ર્દળ વિં ચાર પાખડીવાળું.
-ર્દિશ અં ચોતરફ -ર્દિશા સ્ત્રીં ચારે
દિશા -ર્ધા અં [સં] ચારે પ્રકારે-રીતે
-ર્જુજ વિં ચાર હાથવાળું (૨) હાથ પાછળ
ખાવેલા હોય તેવું-તેવી રીતે કેઃ પકડેલું
(૩) ચાર ખૂણા કે બાલુઓવાળું (૪) પું
ચાર બાલુઓવાળી આકૃતિ (૫) આગસુ
માણસ (૬) [સં] વિષ્ણુ -ર્મસ પું બં
વં ચાતુર્મસ (દેવપોદીથી દેવભીડી એકાદશી
સુધીના) [-કરવા, -રહેવું=સાધુસન્યા-
સીએ ચોમાસાના ચાર માસ એક ઠેકાણે
ગળવા (૨) ચોમાસાનું મત કરવું] -ર્મખ
પું (સ) બ્રહ્મા -ર્મૂલ(-ળ) નં 'દ્વેર્થ
રૂં' (ગ) -ર્મુગ પુંબંબંબં ચાર યુગ (સત્ય,
ત્રેતા, ક્ષપર અને કલિ) -ર્ગ પુંબંબંબં
ચાર પુરુષાર્થ (વર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષ)

-જાણું પુ. ૦ ૫૦ વ. ૦ ચાર વર્ણ (બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય, વૈશ્ય અને શૂદ્ર) -વિંધ વિ. [સ.] ચાર પ્રકારનું. -વેંદ પુ. ૦ ૫૦ વ. ૦ ચાર વેદ (ઋગ્વેદ, સામવેદ, યજુર્વેદ અને અથર્વવેદ) -વેંદી વિ. ૦ ચારે વેદ જાણનાર (૨) બ્રાહ્મણોની એક જાતનું. -ચૂંદ પુ. (સ) વાસુદેવ, સંકર્ષણ, પ્રદ્યુમ્ન અને અનિરુદ્ધ એ ચાર વ્યૂહ -રૂપ ધારણ કરનાર -વિગ્ધ -કલ વિ. [સ.] ચાર કલાવાળું -વેદાણુ વિ. ૦ ચાર ખૂણાવાળું (૨) ચાર ખૂણાવાળી આકૃતિ, 'કેવેલિયેટરલ' [ગ.] -ધ્ય વિ. [સ.] ચાર લાગવાળું (૨) ચાર પ્રકારનું (૩) નં ચારનો સમુદાય -ધ્ય પુ. ૦ ચાર રસ્તા એકઠા થતા હોય એવી જગા -ચકલુ -ધ્ય (-ધ્યા) દ વિ. ૦ ચોપણુ (૨) નં ચોપણુ પ્રાણી. -ધ્યદ્વી સ્ત્રી. ૦ ચાર પદની બનેલી કંડી -ધ્વલક, ચતુર્ધલક નં ચાર બાજુવાળી આકૃતિ, ત્રિકોણ બાજુવાળો શકું, 'ટેટ્રાહેડ્રોન' [ગ.]. ચતુર્સ્ત્રીમા સ્ત્રી. ૦ ચાર બાજુની સીમા-ખૂટ ચતુરસ્રવરી વિ. ૦ ચાર સ્વરવાળું ચતુર્-(-તુર્) વિ. ૦ જુઓ છતુ ૦ (-તુર્) પાટ વિ. ૦ છતુપાટ, -તાપાટ અ. ૦ છતાપાટ [લહેર ચનમનિયાં નં ૫૦ વ. ૦ ગદ્યબિંદ્યા (૨) ચેનબાજ, ચનિક વિ. ૦ + ક્ષણિક ચનોહી સ્ત્રી. ૦ જુઓ ચણોહી ચપ અ. ૦ [રવ. ૦] ચટ લઈને, એકદમ [-દઈને] ૦ (-પા, -પો) ચપ અ. ૦ ઝટ ઝટ ચપકલું વિ. ૦ [સ ચપ્ = છેતરવું ?] દગાવાળું (૨) નં અડપલું, ચાલુ (૩) [જુઓ ચપણું] માટીનું પાત્ર, નાનું ચપણું ચપ (-બ) કાવડું સંકિર્ણ [સરં હિં ચપકાના] ઊતુ કરી ચાપડું (૨) ચોટાડું (૩) [સરં મ. ચપકા = વચાર] વચાર કરવો ચપ (-બ) કો પું. ૦ [ચપકાવડું ઉપરથી] હામ (૨) [લા] મહેણુ (૩) મહેણાનો હામ. [ચપકા દેવા, ચોટવા = મહેણા મારવા] ચપચપ અ. ૦ [સરં મ, રવ. ૦] (૨) ઝટઝટ ૦ડું અ. ૦ કિં [સરં મ ચપચપો] ચપચપ અવાજ કરવો (૨) (ચાસણી તપાસતા) તા. ૦ નીકળવા

ચપચપું વિ. ૦ [જુઓ 'ચપચપું' (૨)] ચીકણું અને જીનું; ગદગદ ચપટ વિ. ૦ [સ. ચિપટ, મ ચપટા, હિં. ચિપટા] ચોટેલું, ચપટું; ચપટ. [-ચઈ જણું, થવું = જમીનદોસ્ત થવું, નાશ થવો -ખેસડું = બરાબર ગોઠવાઈને ખેસડું (૨) સાવ પાચ-માલ થવું -વળડું = ખેવડ વળડું (૨) નાશ પામવું (૩) ખૂબ ખાધ આવવી] ૦ડું સંકિર્ણ સર્જક કરવું, ચપસીને ખેસાડવું -ટાડું અ. ૦ કિં ચપટ થવું, દખાવું (૨) [લા] નુકસાનમા આવવું ચપટી સ્ત્રી. ૦ [મ. ચપ્પટિકા, પ્રા. ચપ્પુલિયા, ચપ્પુડી] હાથનો અ ગૂઠો અને આગળી લીકલા તે (૨) તેમા પકડાય તેટલું માપ (૩) તેમ કરીને કરતો ચટ એવો અવાજ (૪) એ અવાજ કરતા લાગે એટલો સમય, જગ વાર (૫) પકડ; ચીમટી [-આવવી = ચપટીમા પકડાવું, લેવાવું -ચાંગળું = ચોડું વણું. -માં = જરા વારમા -માં આવડું = દાવમા આવવું, ફસાવું -માં ઉડાવડું = ન લેખવડું, અવગણવડું (૨) મસ્કરીમા ઉડાવડું -માં લેવડું = દાવમા આવણું, સપડાવડું. -ભરવી = ચપટીમા આવે એટલું પકડવું (૨) ચીમટી ભરવી, ચૂટી ખણવી -ભરવી = ચીમટી ભરાવી -લેવી = ચૂટી ખણવી. -વગાડવી = ચપટી વડે ચટ એવો અવાજ કરવો. -ટો પું. ૦ મોટી ચપટી [ચોટેલું ચપટું વિ. ૦ [જુઓ 'ચપટ'] ખેટેલું, દખાયેલું, ચપટે પું. ૦ જુઓ 'ચપટી'મા [-ભરવો, લેવો = મોટી ચપટી જેટલું લેવું] [કરવું ચપડું સંકિર્ણ 'ચપટ' ઉપરથી] ધીપીને ચપટું ચપડાલાખ સ્ત્રી. ૦ [ચપટ' ઉપરથી + લાખ, સરં હિં ચપટા] લગડી બનાવેલી ચોખ્ખી લાખ ચપડાવડું સંકિર્ણ [ચપટું ઉપરથી] ચપટું કરવું (૨) [ચપડ' ઉપરથી] સપાટામધ ખાઈ જવું (૩) ચોરી જવું ચપડિયો પું. ૦ [ચપડું ઉપરથી] મોનારપાના તાર ચપડનારો [લાખ (કા) ચપડી સ્ત્રી. ૦ [જુઓ ચપડાલાખ, સરં મ]

ચપડું વિં [ભુઓ ચોપડું] ચાર પડવાળું
 ચપણુ, -ણિયું, -ણું નં [સરં હિં ચપની,
 મ. ચપળી, સં. ચપ્=ચૂડણું] ચપણ, શકારં,
 ખટરં (૨) લિસાપાત્ર [કકડી
 ચપ(-પો)તરં નં [પનરં-પત્ર પરથી] કાગળની
 ચપર ચપર અં ભુઓ ચખડ ચખડ
 ચપરાસ સ્ત્રીં સિપાઈના પટાની પિત્તળની તખતી
 (૨) મિલગર (૩) ખડાઈ, પતરાળ [ચપ-
 રાસો ફટવી=પતરાળ કરવી (૨) કાખલીઓ
 ફટવી.] -સી પું [હિં; ફા. ચપ=ડાળ +
 ફા. રાસ્ટ=જમણું] ચપરાસવાળો-પટાવાળો
 (૨) સ્ત્રીં ખડાઈ (૨) બાંધણી પાંખાં
 ચપલ(-ળ) વિં [સ] ચ ચત્ર (૨). હોશિયાગ,
 ચાલાક ઠા સ્ત્રીં -લા(-ળા)સ્ત્રીં ચપળ
 સ્ત્રી (૨) વીજળી (૩) લક્ષ્મી (૪) એક છદ
 ચપસડું અંકિં [ફા. ચસ્પીદન] દાખડ; ભેરથી
 દાખડું (૨) ચપ દઈને ખરાખર ખંવબેસતું
 ચપળ, -ળા, ઠા, ઠપાણું, -ળાઈ ભુઓ
 'ચપલ'માં [મિચ મણા, કટાક્ષ
 ચપળાં નં અંબં [સ ચપલ ઉપરથી] આખ-
 ચપા(-પો)ચપ અં [રવં] ભુઓ 'ચપ'માં
 ચપાટ અં સાક, ચટ (૨) સપાટ. [ચાખણું
 ચપાટ કરી મૂક્યું=ચોખણું ચટ કરી મૂક્યું.]
 ચપાટડું સં કિં [સરં મ ચપાટણે, 'ચપ'
 ઉપરથી?] સપાટાખ ધ ખાણ, ચટ કરી જતું
 ચપાટી(-તી) સ્ત્રીં [સ. ચર્પટી, હિ મ., ચપાતી]
 ચર પડવાળી રોટલી (૨) ભડી રોટલી
 ચપેટ(-ટી) સ્ત્રીં [સ ચપેટ, ચપેટિકા] અપોટ,
 તમાચો(૨) સકંચો, કમજો(ખાસ કરીને ભૂતના
 વળગણ માટે) (૩) નુકસાન, આફત
 ચપેટે પું [ભુઓ ચપેટ] તમાચો
 ચપોચપ અં [રવં] ભુઓ 'ચપ'માં
 ચપોતરં નં [ભુઓ ચપતરં] કાગળની કકડી
 ચપ્પટ વિં [ભુઓ ચપટ] ખરાખર ચોટીને
 ચપ્પણુ(-ણિયું) નં ભુઓ ચપણ [ઓભર
 ચપ્પુ પું, નં [સરં મ ચાપુ] ચાકુ, કાપવાનું
 ચપ્પો પું [સરં હિં ચપ્પા=ચાર આગળી]
 લખોટીની ગતમા સામાની લખોટીને તાકવી
 તે [-મારવો=લખોટીને તાકીને ચોતાની

લખોટી ફેકવી(આંગળીઓ વડે) -વામવો=
 લખોટી ખરાખર તાકવી.] -પો શખ્ખો=
 ચપ્પો વાગે તો તે મારનારને એક શખ્ખો
 આપવાની શરતથી રમાતો લખોટી-દાવ
 ચખકાવડું સં કિં ભુઓ ચપકાવડું
 ચખકાણું અં કિં ભુઓ ચપકાણું
 ચખકો પું ભુઓ ચપકો [આવે એમ
 ચખડચખડ અં [રવં] ચપચપ (૨) મનમા
 ચખરકી(-ખી) સ્ત્રીં [વરં=પાનુ, પત્ર ઉપરથી]
 કાગળનો નાનો કકડો
 ચખરાક વિં [ફા. ચાવક=ચાલાક, ચર્વ=ચપળ;
 તેજ] ચપળ, ચાલાક (૨) [સરંમ ચવરા, -રટ]
 ખોલવામાં કુશળ, વાચાળ. -કિયું નં દૂકી
 ચખરાક ઉક્તિ -કી સ્ત્રીં ચખરાકપણું
 ચખડું અંકિં [સં ચપ્, પ્રા ચપ્પ=દખાણું]
 ખાડો પડે એમ ચોટવું -દખાણું
 ચખાવડું વિં [સરં ચવા ચવાકે=ચાવી ચાવીને
 વાત કરવા કે 'ચખા' ઉપરથી?] દોઢકાણું
 ચખાં અં [જખાન' ઉપરથી?] મોમાથી
 ઉચ્ચાર નીકળતો હોય તેમ [-કરડું=ચૂકે
 ચા કરવું, કાંઈ પણ ખોલવું] (૨) સ્ત્રીં જલ.
 [-ઉપરથી=જખાન ઉપરથી, શખ્ખ પણ
 ખેલવો]
 ચખૂતરી સ્ત્રીં નાનો ચખૂતરો, પરખડી -રો
 પું [હિં] પોલીસચાણુ, 'જોટ'(૨) કર લેવાની
 ચોકી નાક (૩) ચોતરો (૪) પંખીઓને માટે
 દાણા નાખવાની જગા, પરખડી. [ચખૂતરો
 લઈ જવું=પોલીસચોકીએ લઈ જવું, ફરિયાદ
 માલવી]
 ચખૂરિયો પું હીચકો (૨) હિ ડોળાખાટ
 ચખોલા પું અંબં સામસામે મારેલા ટોણા,
 ટપાટપી, ચાખખા [ખોલવું, ગાળ દેવી
 ચખોળડું સંકિં ['ચખોલા' પરથી?] ખરાખ
 ચલડચલડ અં [રવં] (ચાવવાનો અવાજ),
 લચડ લચડ [પું ચડલડાટ
 ચલડડું અં કિં ભુઓ ચડલડડું ચલડાટ
 ચમક સ્ત્રીં ['ચમકડું' ઉપરથી] ચમકારો (૨)
 ધુનરી-તાણ આવવી તે (૩) તાળુખી,
 આશ્ચર્યની ચોક(૪) પું લોહચુખક [-પેસવી,

-પેસી જવી = ચોંક પેસી જવી] ંચાંદની
સ્ત્રીં બનીઠનીને રહેતી ફરતી દુશ્વરિત સ્ત્રી
૦પથર, ૦પહાણુ પું, ૦ખાણુ નં
લોહચુંબક (૨) ચક્રમક ૦વા પું એક રોગ
૦હું અં હિં [પ્રા. ચમક્ક (સ ચમત્કૃ?)]
બુઓ અખૂકુ(૨) ચોંકુ(૩) વઠી જુ [ચમકી
ઊઠું = લાડી ઊઠું, એકાએક બી જુ (૨)
આશ્ચર્યચકિત થઈ જુ] ૦વો પું ચમક-
વાણુ લટકું -કાટ પું ચમકારો, અખકારો
(૨) વાઈ નો આવેશ (૩) વઠી જુ તે -કાર-
(-રો) પું [પ્રા ચમક્કાર, સં ચમત્કાર]
અખકારો(૨) ચમક, ક પારી (૩) ચમચમ થતો
અવાજ -કાવડું સં હિં 'ચમકડું' પ્રેરક
(૨) સપાટકુ, મારેકુ -કિત વિં ચમકેલુ,
ચકિત(૨) ચમકતુ -કી સ્ત્રીં ચમચમે એવી-
નેતરની સોડી

ચમચળી સ્ત્રીં [ચ પક + કળી ઉપરથી] સ્ત્રીઓતુ
કાટતુ એક ધરેલુ

ચમચખજ નં એક પક્ષી

ચમચમ અં [૨વં] ચમચમે એમ ૦હું
અં હિં 'ચમચમ' એવો અવાજ થવો (૨)
તીવ્ર બળતરા થવી. -માટ પું ચમચમકુ તે
ચમચી સ્ત્રીં [બુઓ ચમચો] નાનો ચમચો
(૨) [મ ચચી] પાનસોપારી ધં રાખવાની
ખાસ ક્રેયળી

ચમચો પું [તુર્કી ચુમ્મહ, સ, પ્રા ચમસ]
રમોઈ મા તથા ખાવાપીવાના કામમા આવતુ
એક કડછી જેવુ સાવન

ચમકપોસ પું [ચમક (ચમ્મક, ચામકુ) + પા.
જોશીદત્ત] ચામકાનુ ઠાકણ, ઓઢો

ચમકી સ્ત્રીં [હિં] ચામકી [ચમકી તૂટે પાણુ
દમકી ન છૂટે = જીવ ભય પાણુ પૈસો ન છોડે
(તેવા સ્વભાવના માણસ માટે)

ચમત્કાર પું [સં] આશ્ચર્ય, આશ્ચર્યકારક
બનાવ-દેખાવ (૨) કરામત, અલૌકિક ક્રિયા.
[-દેખાડવો, બતાવવો = અલૌકિક કે
અદ્ભુત કામ કરી દેખાડવું (૨) પ્રભાવ કે
બળપડે એમ હાથ કે પગે બતાવવો] ૦ક,
-રિક, -ગી વિં [સં] ચમત્કારવાળુ

ચમત્કૃતિ સ્ત્રીં [સં] બુઓ ચમત્કાર
ચમન પું, નં [પા] બાગ(૨) આનંદ, મોજ-
મજ. ૦ખંદી સ્ત્રીં બાગખાની
ચમર પું ધૈર્ય, હામ (ખંવંમા વપરાય છે.
ઉદાં ચમચ્ચધીના ચમર વછોડે તેવું)
ચમર સ્ત્રીં [સ ચમર = ચમરી] વાળ કે પીછા
(૨) સ્ત્રીં, નં બુઓ ચમ્મર
ચમરકડા પું ૦ખંવં એ નામના ઘઉં
ચમરખું નં [સ ચર્મ, પ્રા ચમ્મ + રાખકુ
પરથી સરં હિં ચમરખું] રે ટિયાની ત્રાક જેમા
રખાય છે તે (ચામકાની કકડો) [ચમરખા
જેવું શરીર = સુકાયેલું, ચડી ગયેલું શરીર]
ચમરખ ધ પું [સ ચર્મ + ખ ધ] ચામકાની પટો
-ધી વિં કેડે ચમરખ ધવાળુ (૨) શૂરવીર અને
ઐર્યવાન (૩) પું ચમરખ ધી માણસ (૪) સત્તા-
ધીશ, રાજા જેવો માણસ [-ના ચમર વછોડે
તેવું = ભારે હિંમતવાળુ]

ચમરાળ વિં ['ચમર'વાળુ] ચમરખ ધી
ચમરી સ્ત્રીં [સં] રેસાવાળી ફૂલની માજર મજરી
(૨) ફૂલની મંજરીના આકારની રેશમ કે
ઊનની બનાવટ (૩) મચ્છર વગેરે ઉડાડવાની
ચોડાના વાળની બનાવેલી ચામર ંગાય સ્ત્રીં
એક પ્રકારની પહાડી ગાય, જેના પૂછડાના
વાળની ચામર બને છે [ચજ્જળત્ર
ચમસ પું [સં] સોમરસ પીવાનો પ્યાલો, એક
ચમાર વિં [સ ચર્મકાર; પ્રા ચમ્માર] ચામ-
કિયાની જ્ઞાતિનુ (૨) પું તે જ્ઞાતિનો માણસ,
ચામકિયો. ૦કામ નં ચમારનુ કામ ૦ણુ
સ્ત્રીં ચમાર સ્ત્રી. ૦દૂધી સ્ત્રીં એક વેલો
(ચમાર લોહો તેનો ઉપયોગ ચામકાના વાળ
ઉતારવામા કરે છે)

ચમૂ સ્ત્રીં [સં] મેના ૦પતિ પું મેનાપતિ
ચમેડ સ્ત્રીં એક છોડ - ચિમેડ ૦-હિયું નં
ચમેડ જેવી શીંગાવાળો એક છોડ
ચમેલી સ્ત્રીં [સ ચપક + વેલી? સરં હિં,
મ.] એક ફૂલવેલ, ચપેલી, ભઈ (?)
ચમ્મક વિં [સ ચર્મ ઉપરથી] ચામકા જેવું,
ઝટ તૂટેકાંટે નહિ એવું (૨) [લા] કૂપણ,
કળૂસ ૦તોડ વિં કળૂસ

ચમ્મર સ્ત્રી, નં [સં ચમર] ચમરી ગાયના કે
 ખીલ વાળની અને ક્ષી ચમરી, ચામર [-ઢોળવાં
 = (દેવ કે રાજા જેવા મોટા માણસ આગળ)
 ચમરી ફેંવવી, પખા પેઠે આસપાસ વીંચવી]
 ચય પુ. [સ] ઢગલો, રાશિ (૨) વધારો (૩)
 'ઢોમન હિનોમિનેટર' (ગ.) ૦ શ્રેણિ (-ણી)
 આં (ગ.) 'એસ્થિમેટિકલ સીરીઝ' ૦ શ્રેણિ
 (-ણી) મધ્યમ પુ. 'એસ્થિમેટિકલ સીન'
 ચર વિ. [સ.] ચચળ, અસ્થિર, ફરતું (૨)
 ફરનાર (સમાસને ડેડે) ઉદા. 'જલચર,
 ખેચર' (૩) પુ. જલસૂત, ખાતમીદાર (૪)
 મેપ, કંક, તુલા ને મંકર રાશિઓ, અથવા
 સ્વાતી, પુનર્વસુ, શ્રવણ, ધનિષ્ઠા અને શત-
 તામ્બકા એ નક્ષત્રો (૫) નં (જ્યો) વ્યૂમધ્ય-
 રેખાથી ચામ્યોત્તર અતઃ, જેને કારણે દિવસ
 લાંબોટૂંકો થાય છે.
 ચર પુ. હોમ નિમિત્તે રાધેલું અન(૨) સ્ત્રી. [મ]
 જિલ્લાની આસપાસ ખોદેલી ખાઈ (૩) ચૂલ,
 તમાણ (કા.) (૪) અ. [રવં] કપડું વગેરે
 ફાટવાનો અવાજ [-દઈને, દેતું(૦ક)ને =
 ચરર અવાજ સાથે]
 ચરક નં [સ ચક્ર ? ફા ચર્ચ ? સરં મ]
 શેરડીનું કોલુ (૨) [કડી કાં તરફ] છોકરાની
 એક રમત (ચકલિલ્લુ ?) (૩) સ્ત્રી. ['ચરકડું'
 પરથી] પખીની અવાજ [વૈદકશાસ્ત્રી
 ચરક પુ. [સ] ફૂત, કાસદ (૨) [સ.] પ્રસિદ્ધ
 ચરકણુ વિ. ['ચરકડું' ઉપરથી] ચરક્યા કરતું
 (૨) બીકનું માર્ગ ચરકી જાય એવું, ડરકણ
 -ણું વિ. વારંવાર ચરકી જાય એવું (૨)
 નં (બાળક, દોર વગેરે) વારંવાર ચરક્યા
 કરે એવો રોગ
 ચરકડું વિ. ['ચરકડું' ઉપરથી] ચરકણુ (૨)
 નં ચકડું, ચલ્લુ
 ચરકડું અ. કિં ['ચર' રવં પરથી ? સરં
 મ ચરકણે, કે ફા. ચરકા = પર, પર વહેતો
 જામ, શરીરનો મેલ એ પરથી ?] થોડું
 પ્રવાહી જેવું અથવા (ખાસ કરીને પક્ષી માટે)
 ચરકીડો પુ. [સં ચક્ર, ફા ચર્ચ] + ચરણો
 (૨) ખરા; સઘાડો

ચરકુ (-ખું) વિ. [ફા ચરકા = નાનો ઘા
 ઉપરથી ?] સહેજ તમતમુ તથા કડ્યુ, ખેરવાદ
 ચરખિયું, ચરખી જુઓ 'ચરખો' મા
 ચરખું વિ. જુઓ ચરકુ
 ચરખો પુ. [ફા] કપાસ લોઢવાનો સચો (૨)
 મિલ (૩) ખરાદ, સઘાડો (૪) [હિ] રેટિયો
 [-ચલાવવો = જ્યારે ત્યારે ખાખા કરવું (૨)
 રેટિયો ચલાવવો (૩) એન્ધ્યાનથી સતત
 કામે લાગવું] -ખિયું વિ. ચરખામા-
 મિલમા કામ કરવા જતું (૨) ચરખાને લગતું
 -ખી સ્ત્રી. નાનો ચરખો (૨) પવનચક્કી
 ચરચર અ. [રવં] બળવાનો અવાજ (૨)
 ઝડપથી, જલદીથી (૩) સ્ત્રી. 'ચરચર' એવો
 અવાજ (૪) ધીમી બળતન, ચચરાટ (૫) [લા]
 ચિતા, ક્રિકર ૦ હું સં કિં જુઓ ચચગુ
 -રાટ પુ. જુઓ ચચગટ -રી સ્ત્રી.
 બળતરા, ચિતા
 ચરચડું સં કિં [સ ચર્ચ ઉપરથી] (ચદન
 વગેરેનો) લેપ કરવો, અર્ચા કરવી
 ચરડ અ. [રવં] કપડું વગેરે ફાટતા થતો
 અવાજ (૨) જોડામાંથી નીકળતો અવાજ
 [-દઈને, દેતું(૦ક)ને = ચરડ અવાજ સાથે,
 એકાદમ (ફાટવું) ૦ કો. પુ. ચરડ થતો
 અવાજ (૨) [લા] ફિલ ચિરાય એવી લાગણી,
 ઉંચ ચિતા, ધ્રાસકો ૦ હું સં કિં 'ચરડ' થાય
 એવી રીતે ચીરવું. -ડા હું અ. કિં ચરડ દઈને
 ફાટવું [રવાનું એક ચત્ર
 ચરડૂકિયો પુ. (કા) લાકડા ધમીને અગ્નિ ઉત્પન્ન
 ચરણ પુ. નં [સ] પગ (૨) ટૂંક, કંડી
 (કવિતાની) [-ધરીને ખેસડું = જુઓ ચરણ
 સેવવા -ધોવાં = પગ પખાળવા, પૂજનીયનું
 સ્વાગત કરવું -ની રજ હોડું = દાસાનુદાસ
 હોડું -પડવા = જુઓ ચરણ સાહવા
 -પૂજવા = વદના કરવી (૨) આજ્ઞાનિત ધર્મ
 રહેવું -સાહવાં = પગ પૂજવા (૨) તાબેદાર
 થઈને રહેવું -સેવવાં = ચરણનો આશરો
 લેવો, ચરણ પકડવા ચરણે પડવું, લાગવું
 = પગે લાગવું (૨) નરગરતુ વિનતી કરવી
 (૩) તાબેદાર થઈને રહેવું] ૦ મર્દન નં

પગચાપી ૦૨૪ સ્રીં પગની રજ-ધૂળ
 [-લેખી=લક્ષિપૂર્વક વંદના કરવી ચરણ-
 સ્પર્શ કરી, તે હાથ માથે લગાડવો] ૦૨૫વા
 સ્રીં પગચાપી (૨) લક્ષિનો એક પ્રકાર
 ૦૨૫ર્શ પું પગનો સ્પર્શ. -ણામૃત નં
 [+અમૃત] ચણોદક (૨) દૂધ, દહીં, ઘી
 મધ અને પાણી વગેરેનું મિશ્રણ, જેના વડે
 દેવમૂર્તિને સ્નાન કરાવ્યું હોય તે -ણારવિદ
 નં [+અર્ચવિદ] ચરણકપી અન્વિદ-કમળ
 -ણોદક નં [+ હલક] દેવ, ગુરુ વગેરેના
 ચણ ચોથેણ પાણી
 ચરણુ સંકિં [લુઓ ચચચરતુ] હામતુ
 (૨) અંકિં દિલમા બગતુ (૩) દુ ખને
 ટહકારો કરવો (૪) ઊંઘમા દાત કચડવા
 ચરણાકુલ(-ળ) પું એક જાડ [ધાવરો
 ચરણુ નં, -ણિયો, -ણો પું [લુઓ ચણિયો]
 ચરપણુ નં [સં. કૃપણ] કૃપણતા, કંભુસાર્ધ
 ૦૨૬ પું અં વં કંભુસેના જેવું વર્તન
 -ણુ, ચર પી વિં કંભુસ
 ચરખી સ્રીં [ફા] પ્રાણીઓના માસમાં
 રહેલો તેડી પદાર્થ(૨) [લા] મદ, અભિમાન
 [-કરવી -કરવી=મદમા આવી જઈ,
 ચાલવા કરવા, મિત્રજ યા ભેર દાખવવું
 -ચરવી, -વધવી=મદ-અભિમાનમા જીકી
 જવું] ૦૬૧ વિં ચખીવાણુ
 ચરભક્ષ નં [સં ચરભક્ષ] હોમ માટે રાચેણુ
 અન્ન વગ્ગચાએ એડખીનને ખવડાવવું તે,
 હામને ખીજે દિવસે કંગાલી એક ક્રિયા
 ચરમ નં + [લુઓ ચર્મ] ચામડું
 ચરમ વિં [મ] અતિમ, છેવટનું ૦૫ થી
 વિં અતિમ માર્ગે ચાલનાર
 ચરમ નં [?] મુદ્દાર, મગદળ
 ચરર, ૦૨ અં [રવં] (કપડું વગેરે કાટવાના
 અવાજ માટે)
 ચરવાદાર પું ઘોડાની ચાકરી કરનારો, ગવન
 ચરવી સ્રીં [સ ચર ઉપચી] નાનો ચર, ટેગડી
 ચરતું અંકિં [સ ચર્] ચલતુ કંચુ (૨) [મ
 ચર્, ફા ચરીવન] ચામ, દાણો વગેરે કંચીને
 ગોલી ખાવો (પશુ પખીઓ) (૩) ગળતુ, પેદા

ચરુ [ચરી ખાણું=રખડી ખાણુ, ગમે તે
 રીતે પેટ ભરવું (૨) લાચરચન લેવી]
 ચરમ -માચરસી, -સીણુ લુઓ 'ચર(-)
 સ'મા [(૨) નં જનવં, પશુ
 ચરંદુ વિં [જા ચરિંદહ] ચનાર -વાસ ખાનાર
 ચરાઈ સ્રીં ['ચગવતુ' ઉપચી] ટોર વગેરે
 ચારવાનું મહેનતાણુ -ઉ વિં ચરવા માટે
 ચોગ્ય, ચરા તરીકે વાપવાનું (૨) નં ચરો -કા
 સ્રીં ઠોરને ચરવાની જમીન -ણુ નં ચરો,
 ગોચર(૨) ચગમણુ -મણુ નં, -મણી સ્રીં
 લુઓ ચગઈ
 ચરાચર વિં [સ] ચ અને અચ, ચેતન અને
 જડ, ચાવ અને જગમ (૨) નં આખી ચૃષ્ટિ
 ચરાણુ, -મણુ, -મણી લુઓ 'ચગઈ'મા
 ચરાવણું સંકિં 'ચરવું'નું પ્રેરક (૨) [લાચ]
 આપવી
 ચરાણ વિં જોઈએ તે રતા ઊંચુ -ઉમેકુ
 (જેમ કે, હળપૂણી ચરાણ છે) (૨) સ્પર્શની
 લાગણી ન ચાય એવું -ભૂકું (જેમ કે ચગળ
 ચામડી)
 ચરિત નં [સ] આચરણ, વર્તન (૨) જીવનચરિત્ર.
 -તાર્થ વિં [+અર્થ] કૃતકૃત્ય, કૃતાર્થ (૨)
 સ્વર્ણ (૩) પું નિર્વાહ (૪) સાતાર્થ
 ચરિત્ર નં [સ] લુઓ ચરિત (૨) [લા] કપટ,
 પાખડ, કાવાલાવા, ઠકાર પું જીવનચરિત્ર
 લખનાર ઠડીર્ત (-ત) ન નં (જીવન)
 ચરિત્રનું ગુણગાન ંનિરૂપણુ નં જીવનનું
 વર્ણન, જીવનકથા
 ચરી સ્રીં ખેહડ ખેહલા ઠોરને ઊંચુ રાખવાની
 લાકડાની થોડી (૨) [સ ચર્ચી] કરી, પંરે
 ચરુ પું [સ.] એક પહેળા મોતુ વાસણ,
 ટેગ (૨) હોમનો ચર [-ચરાવવો=જમણ
 આપવું (૨) જમણ આપવાની હરીકાંઠા
 ઊતરતું] ૦૬૨ણુ નં હવિચાલ ખાતુ તે
 ચરલક્ષ ઠડી સ્રીં નાનો ચર, ટેગડી ૦૬૧
 પું ચરવો, માટીનો લોટો
 ચરેહાટ અ- [રવં] લુઓ ચરેહાટ
 ચરેહો (-રો) પું [રવં] ચરહો, યાચો (૨)
 ચીરો

ચરેરાટ પુ. [રવં] ચરેડો, ધ્રાસડો (૨) ચર
એવો અવાજ

ચરો (રો) પુ. [ચરવું ઉપરથી] જોયર તરીકે
ઇલાચદી રાખેલી પડતર જમીન

ચરેતર નં. [સં.] મહી અને સાથર એ બે
નદીઓ વચ્ચેનો ગુજરાતનો પ્રદેશ. -રિયું,
-રૂ વિ. ચરેતરનું -રી વિ. ચરેતરિયું
(૨) સ્ત્રી ચરેતરની બોલી

ચર્ચ નં. [ફા.] એક પક્ષી, બાજ

ચર્ચ નં. [હ.] ખ્રિસ્તીઓનું પ્રાય ના કરવાનું મંદિર
ચર્ચક વિ. [સ.] ચર્ચા કરનાર

ચર્ચરી (-રિકા) સ્ત્રી. [સ.] આનંદ, ઉત્સવ
(૨) એક છદ્દ (૩) નાટકમાં પ્રવેશ પૂરો થાય
ત્યારે મૂકવામાં આવતું ગીત

ચર્ચવું સં. કિં. [સં. ચર્ચું] ચર્ચા કરવી (૨)
ફૂથલી કરવી (૩) ચરચવું લેખ કરવો

ચર્ચા સ્ત્રી. [સ.] વાદવિવાદ (૨) ફૂથલી (૩) લેખ.
બમક વિ. [સ.] ચર્ચા કરેલું, ચર્ચાથી ભરેલું
ચર્ચા જગવે એવું (જેમ કે, નિબંધ, વાત, મુદ્દો
ઇ.) બપૂ નં. ચર્ચાક વિવેચનનો છાપામાં
આવેલો પત્ર - લખાણ બપૂની પુ. ચર્ચાપત્ર
લખનાર બપરિષદ સ્ત્રી. ચર્ચા કરવાની
પરિષદ - સલા બપાત્ર વિ. ચર્ચા થાય તેવું
(૨) ચર્ચા કરવા યોગ્ય. બું. અં. કિં. 'ચર્ચવું'નું
કર્મણિ બં. પદ વિ. [+ સ. આસ્પદ]
ચર્ચાને જેમાં સ્થાન હોય તેવું, ચર્ચાપાત્ર

ચર્ચિત વિ. [સ.] ચર્ચયિલું

ચર્પટ પુ. [સં.] ચર્પક, ચેલ

ચર્મ નં. [સ.] ચામડું ત્વચા બકાર પુ.
ચામડિયો (૨) મોચી બીલ પુ. મસો બચ્છુ
નં. ભૌતિક - કુદરતી આખ (જ્ઞાન ચક્ષુથી
બિલકું) બદલ નં. ચૂમડું. બપૂ નં. ચામડાના
જેવો મજબૂત કાગળ બવાલ નં. ચામડાનું
વાદ ઉઠાવેલો - મર્ષિય નં. [સરં હિં]
ચામડીનો એક રોગ - કોદનો એક પ્રકાર
- મર્ષિય નં. [સં.] ચામડાનું કારખાનું, 'ટેનરી'

ચર્ચા સ્ત્રી. [સ.] કામકાજ; વ્યવહાર (૨) રીત
બાત વર્તણૂક (૩) સેવા (૪) અદરનો
ભાવ સમભય તેવો દેખાવ - ચહેરો

ચર્ચણ નં. [સ.] ચાવણ - વાગોળવું તે (૨)
[લા] મનન [ઉપભોગ]

ચર્ચણા સ્ત્રી. [સં.] ચર્ચણ (૨) આરવાહ,
ચર્ચિત વિ. [સં.] જેનું ચર્ચણ થઈ ગયેલું છે
એવું. બચર્ચણ નં. એકની એક વાત ફરી
કહેવી તે, પુનરુત્થિ

ચલ (-ળ) વિ. [સ.] ચાલવું હાલવું (૨) અસ્થિર,
ચલાયમાન બચિચલ (-ળ) વિ. અસ્થિર,
કામગાતુ - લા વિ. સ્ત્રી.

ચલકચલાણું નં. (કા) હોકરાની એક રમત,
'ખાઈ ખાઈ ચાળણી'

ચલણ નં. [સ, ચલન, પ્રા] ચાલવું તે, અમલ;
સત્તા (૨) ચલણી નાણું, 'કરન્સી' (૩)
ધારો, રિવાજ [-થઈું = સત્તા ચાલવી (૨)
કારભાર મળવો, ચલણું] -ણી વિ. બચ-
હારમાં પ્રચલિત - વપરાતું હોય એવું

ચલણીવલણી સ્ત્રી. બુઓ ચલનવલન

ચલતી સ્ત્રી. સંગીતની એક ટૂંપ, જેમાં ગાનને
પ્રવાહ બહુ ઝડપથી ચલાવવામાં આવે છે

ચલથાટ પુ. [ચલ + થાટ] ફેરવવાની બજ
રહે એવો - ઓછા પડકારવાળો થાટ (સતાર માટે)
ચલન વિ. [સ.] હાલવું, કપવું (૨) નં. ચાલવાની
ક્રિયા બક પવા પુ. એક રોગ બચલન નં.
હાલવું ચાલવું તે, હરફર, ગતિ બશાસ્ત્ર નં.
ગતિશાસ્ત્ર બરીલ વિ. હાલવાના સ્વભાવ-
વાળું

ચલમ સ્ત્રી. [ફા] તમાકું વગેરે પીવા માટેનું
માટીનું એક પાત્ર [-પીવી = હૂકા કે ચલમમાં
તમાકું પીવી - ભરવી = હૂકાની ચલમમાં
તમાકું મૂકી તેમાં દેવતા ભરવો (બિલકું
- હાલવવી)]

ચલવવું સં. કિં. બુઓ ચલાવવું

ચલવું અં. કિં. + ચાલવું જવું

ચલ (-ળ) વિ. ચલ (-ળ), ચલા બુઓ 'ચલ'માં
ચલાઉ વિ. ચાલી શકે - નબે એવું

ચલાખાચલિયારો પુ. સહિયાગમાં કે વેપારી-
મણ માટે કંડેલી માલની ખરીદી

ચલાખી સ્ત્રી. નાનો ચલાખો - ખો પુ.
પુ. સમચારસ કપડાનો (મોટો) કંકડો

(ચરેતરમા ખેડૂનો પાક ઇં બાધી લાવવા
પણ એ વાપરે છે)

ચલાણી સ્ત્રી નાનુ ચલાણ (૨) 'બાઈ બાઈ'
ચાણણીની રમત - છુ' નં પડધીવાળી
નાની પ્યાલી

ચલામણી સ્ત્રી ['ચાલતુ' ઉપરથી] લગ્ન થઈ
રધા બાદ છેલ્લે દિવસે કન્યાપક્ષ તરફથી
ચરપક્ષને સગપણ પ્રમાણે અપાતી બક્ષિસ

ચલા(-ળા)ચમાન વિં[સં] હાલતુ (૨) રંતુ,
બદલાતુ

ચલાવતુ સ.કિં ચાલતુ'નું પ્રેરક [લાવે
ચલાતુ અંકિં ચાલવાની ક્રિયાયવી, 'ચાલતુ નું
ચલાતર નં [સં] 'વેરિયેશન' (ગ)

ચલિત વિં[સં] ચળેતુ, સ્થાનબદ્ધ(૨)અસ્થિર
(૩) સંગીતનો એક અલગર ઠંડુ (-દ્) હલી
(-ળી) સ્ત્રી ચલિત ગ્રહ બતાવનારી ડુંડળી
(ન્યો)

ચલિયુ નં [જુઓ ચલ્લુ] ચકલુ, એ જાતનું
નાનુ પખી [ચલિયા ઉરાડનાં=પાકનું
રખોપુ રંતુ, ચલાને પાડ ઉપર ન ખેસવા
દેવા (૨) રમત કરવી, ખેસી ગેહુ ચલિયું
ફરંડું=કોઈએ પાંચ અવરજવર કર્યો (પ્રાય
નગરના-નિર્ન હોતુ-એ લાવમા)

ચલ્લું નં [સં ચર્લ] કચોલુ, પ્યાલી (૨)
માટીના લોટી, લોટુ

ચલેથો પું કહો (ચુ) [(આજાર્યરૂપ)
ચલો અં કિં [હિં] ચાલો, તૈયાર ચાઓ
ચલોડો પું ખેમ, ઉપરણો

ચલ્લુક વિં [સરં પાલી ચુલ, દે. ચુલ=નાનું,
લયુ] + હલક, માલ વગરનું, છુલ્લક

ચલ્લુ નં [સરં દે ચિલ્લા, સ ચિલ્લી]
ચલાની જાતનું નાનું પખી, ચકલુ. -દલો
પું ચકલો -દલી સ્ત્રી ચકલી

ચલ્લુ નં [સં. ચુલુક] ચાળુ, અજલિ
ચવ પું, સ્ત્રી [મ] મેલીનું એક તોલ, ટકો
(રતી=૧૩૩૩ ટકો)(૨) હેરા, રામ, સકાર (૩)
આવડત, ગમ (૪) ઢંગ, ઠેકાણું (૫) [સરં હિં.
ચાવ] રવાદ, લહેજત ઠંદાર વિં [મ]
રવાદવાળુ, લહેજતદાર

ચવડ પું એક જાતનો ચવડ વેલો

ચવચવ વિં [સરં મ, પ્રા = એક રવ રવં?]]
પરચૂણ, કુટકળ (૨) સ્ત્રી જુદે જુદે ઠેકાણેથી
ચૂરી કાઢેલી - કુટકળ બાબતો

ચવડ વિં [જુઓ ચિવ્ડ] મુઠ્ઠેલીથી વટે
ઠંદે ક ચવાય એવું

ચવડા(-રા)વડુ સંકિં 'ચાવડુ'નું પ્રેરક
ચવડુ વિં ચવડ (૨) નં હળનો ચાણીદાર
દાનો, જે ભોયમા થેસે છે

ચવલિયુ, ચવલું વિં પાપણે ચોળા વાળવાળું
(ઉદાં 'ચવલિયો બળદ')

ચવલી સ્ત્રી [મ] ખેઆની
ચવલો(-ળો) પું જૈન જાતિના રત્નેચણ (૨)
શેરકીમા ચતો એક રોગ

ચવડુ સંકિં [પ્રા ચવ = કહેવું (૨) ચવડુ;
જન્માતર પામડુ] કહેવું, વર્ણવડુ (૫) (૨)
અં કિં ચવડુ, પડતુ (ઉદાં દેવલોકમાથી
ચવડુ) (જૈન)

ચવવેરો પું ધર તથા જમીનનો વેરો
ચ(ળા)વળડું અં કિં [જુઓ ચળવળડું]
સળવળડું, ચળ આવવી [તનમનાટ

ચ(ળા)વળાટ પું ['ચવળડું' પરથી] ચળ (૨)
ચવળો પું જુઓ ચવલો

ચવાઈ સ્ત્રી મરકી, ઠંકડી

ચવાણું નં [સં ચર્વણ] કાચ કાઠ કે શેકેલું
ખાવાનું (ચાણી, ચણા, મમરાશેવ વગેરે)

ચવાણુ અંકિં 'ચાવડુ'નું કર્મણિ (૨) [સરં
શો ચર્વ = ચર્ચવું, દે ચર્વેણ = લોકાપવાદ.
હિં ચર્વાઈ, -વ = બદનામી] [લા] વગોવાવડ;
લોકમા ગવાવડ

ચવૈયા પું અં વં ચાળા પાડવા તે
ચવો પું પગને તળિયે ચયેલો દેવલો

ચરમ સ્ત્રી [ફા] આખ ં(-સમ) પેારી
સ્ત્રી દીકું અદીકું કરતુ તે, આખ આડા કાન
કરવા તે -રમી વિં સ્ત્રી આખના આકારની
(કાર) -રમું નં આખે બરાબર દેખાય તે
માટે પહેરવાનો કાચ (પ્રાય અં વં મા).
[ચરમ આંચવાં = થોડું દેખાવું, આખને
ચઆની જરૂર પડે એમ થવું (૨) અભિમાન

નહતુ. -ઊતરી જવાં = અસ્ત્રાંતી નેર ન
 નેવી - અહાવવાં, ઘાસવાં = અસ્ત્રાં પહેવા
 -ઠેકાણે ન હોવાં = મિત્રજ ઠેકાણે નહવાં
 -ફરી જવાં = ગુરૂને વતુ (૨) ખરી વરતુ ન
 દેખાય એવું થતુ - એસવાં, લાગુ પડવાં =
 ભેવા માટે અનુકૂળ (ભેદના ન ખરના)
 અસ્ત્રા મળવાં. અસ્ત્રાંતો નાંખર કાઢવો =
 આખને કયા અસ્ત્રા એસમે તે તપાસતુ, કયા
 નખરને અસ્ત્રાંતો કાચ જડી છે તે જોણી
 કાઢતુ અસ્ત્રમે છુલછુલ, અસ્ત્રમે સુલાખ =
 આધણું; ચોખુ ભેળું. -અસ્ત્રમેધ વિ.
 આધણુ વધ, સાન ન દેખતુ (અસ્ત્રા વગર ન જ
 દેખાય એવી આખોવાણુ)

અસ્ત્રમે(-સમે) પુ. [પા] પાણીનો ઝગે
 અપક પુ. [સં] મથ; દાર (૨) તે પીવાનું પ્યાલું
 અસ ન. [સં] જવ, પ્રા. અસ = ખાણ; લાવણું
 અતિ ભાવ - પ્રેમ, વસકો

અસક સ્ત્રી. [અસકતુ] ઉપરથી, સરં હિં]
 (નસ કે સાવાના રનાયુના એકાએક) અસક-
 વાધી થતું દુ.ખ. (-આવવી, -મારવી)

અસકતું અ. કિં [સગં અસકતુ; રવં]
 પકડમાથી અથવા એકાદા રયાનમાથી ખસતુ
 છટકતું (૨) ગાડા થતુ, મગજ ઠેકાણે ન રહેતુ
 અસકાતું અ. કિં અસકતુ, મરણતુ, અસક આવવી
 અસકે પુ. [અસકતુ] ઉપરથી] અસક, સગક
 (૨) [ભુઓ અસ, સરં હિં] તલથ, ભાવ,
 અડસ (૩) લત, ખો (૪) નખગખાણ
 [-આવવો, નાંખવો, મારવો = ભુઓ અસક
 આવવી - કરવો = રવાદ કરવો, શોખ કરવો
 -પહવો = -નો શોખ વવો, -નો રવાદ ખૂખ
 ગમી જવો - લાગવો = નાદ કે લત પડી જવી]

અસઅસ અ. [સરં કસતુ, રવં] અસે નહિ
 તેમ ઠણું અ. કિં તગ હોતુ, જકડાતુ
 (૨) સં કિં અસઅસાવણું, બરાબર ખેચીને
 પીતુ - સાટ અ. અસી ન ભય તેમ - તગ
 (૨) સપાટાખંધ (પીતુ) (૩) પુ. તગ હોતુ
 ને. -સાવણું સં કિં તગ કરતુ (૨)
 અપાટમા કે બરોબર પીતું

અસમ પુ. [હિં] રેશમના દોરાની ગૂછણી

અસમપોરી સ્ત્રી. ભુઓ - અસમપોરી

અસમું ન. ભુઓ અસું

અસમે પુ. ભુઓ અસમે

અસકું અ. કિં [સગં અસકતું] અગતુ અસકું
 (૨) [સગં અસઅસતુ, હિં. અસના] દખાઈને
 ખેસી જતુ (પૂણા, કદમ) (૩) ધણી જતુ
 (૪) વુકસાનમા આવવી પડતુ

અસાચરે સ્ત્રી. અડસાચરે, ૨૧૪

અહાલિ(-ળિ)યું વિ. ગ્વાલીયુ

અહુ વિ. [મ. અતુ, મગં હિં, મ અતુ, પ્રા
 અહ] + ચાર ઠદા, ઠદિશ અ. + ચારે
 દિશાએ, બધી બાજુ

અહેખે પુ. [ફા અહવ-અહ] લીલ અને
 વનસ્પતિથી ભરપૂર હોજ

અહેરો પુ. [ફા. અહરહ] મેનિ ઘાટ, શિકલ.
 અસ્ત (૨) કપાળ પરની એક હલમત.
 [-ઉતરાવવો, -કઢાવવો, -કરાવવો =
 કપાળ પરના વાળની હલમત કરાવવી નેધી
 અહેરો શોભે - ઊતરવો, ઊતરી જવો =
 મો લેવાઈ જતુ - પડી પડી જતુ - કાઢવો =
 અહેરો કઢાવવો (૨) તેવી હલમત કરી
 અહેરો વાટીલો બનાવવો (૨) આકૃતિ પાડવી-
 ચીતવવી - પડવો, પડી જવો = મો ઊતરી
 જતુ] -રાદાર વિ. વાટીલુ મુદં

અળ વિ. [સં અળ] અરિયર અવિઅળ વિ.
 ભુઓ અલવિઅલ - બાઅળ વિ. [અઅઅળ]
 અરાઅર, અળ અઅળ

અળ (ળ) સ્ત્રી. ખૂંલી ખજવાળ (૨) [લા]
 અજપો અટપટી [-આવવી, -થવી = ગટ
 પડી થવી (૨) ખૂંલી થવી - ગટપી
 -ભાગવી = અટપટી દૂર કરવી, અજપો દૂર
 કરવો - રાખવી = અજપો સેવવો]

અળક સ્ત્રી. અળકાટ (૨) અળકતી કીકી અળક
 અ. અળકે - તેજ મારે તેમ ઠણું અ. કિં
 [સરં હિં અળકના] તેજ મારતુ, અળકતુ.
 -કાટ પુ. અળકાટ, પ્રકાશ [-મારવો =
 ખૂંખ અળકતુ] -કારો પુ. પ્રકાશનો અમ-
 કારો. અળકારો - કી સ્ત્રી. અળકાટ (૨)
 અળકાગ મારતી વરતુ છાટણું (ઉદાં

કપડા ઉપર અળપ્પી છંટાવી છે - ક્રીઅંધ
 વિં અળપ્પીવાળુ, અળકતુ (નવા સિક્કા માટે)
 અળઅળપું અંકિં [સં ચલ્ કિપરથી] અળવુ,
 અસ્થિર થવું
 અળવણી સ્ત્રીં બુઝો ચાળવણી
 અળવળ સ્ત્રીં [સં ચલ્ + વલ્ (સં), સરં મં]
 ચટપટી, અન્ન પો, વલોપાત (ર) હિલચાલ,
 પ્રવૃત્તિ, આદેશન ઇં અંકિં ૪૨૧ હાલવુ,
 સળવળવુ (ર) કંઈકે કરવાને ઊંચાનીચા
 થવુ (૩) મનમા ખૂચવુ - ખાટ પું અળ-
 વળવુ તે(ર)તલસાટ, વલવલાટ(૩)ખજવાળ
 -ખિચુ વિં અળવળ જગાડવાના સ્વભાવવુ,
 વમાલિયુ
 અળવું અંકિં [સં ચલ્] કંગડુ, ખસવુ (ર)
 [લા] પતિત થવુ, સ્વવવુ
 અળાઈ સ્ત્રીં [‘અળવુ’પરથી]અળામણી -મણુ
 નં અળામણી (ર) ચાળતા નીકળેલુ ભૂસુ -
 કચરો -મણી સ્ત્રીં ચાળવાનુ મહેનતાયુ
 અળાયમાન વિં બુઝો ચલાયમાન
 અળાવવું સંકિં ‘અળવુ’, ‘અળવુ’નુ પ્રેરક
 અળાવું અંકિં ‘અળવુ’નુ ક્રમણિ (ર)
 ‘અળવુ’નુ ભાવે
 અળાંક વિં [સરં કળાક] વઠી -બહેત્રી ગયેલુ
 અળિત વિં બુઝો ચલિત -
 અળિયાં નં અંવં [‘અળવુ’ ઉપરથી] લાડુના
 અળામણના કંકડા (કા)
 અળિયાંપુતળિયાં નં અંવં [અલિયુ + પૂતળું]
 (ધકિ, જવની) ઊખીએ
 અળુ નં [મં ચુલુક, પ્રા ચુલુચ]હાથમા પાણી
 લેવા હથેળીને પાત્રાકાર કરવામા આવે છે તે
 (જમી ઊઠી હાથ મો ચોતી વખતે) [-કરવું
 = જમીને હાથ મો ચોવા. -લેવું = અળુ
 કરવા અળુ મા પાણી લેવું] ંપાણી નં
 અળુ લેવાનુ પાણી [(૪) પુન્કળ
 અંગ વિં [સં] સ્વરં(ર) મજેદાર(૩)તદુરત
 અંગ પું [ફા] મોથી પકડીને વગાડવાનુ એક
 વાલુ, મોરચગ (ર) વગાડવાની પિતળની
 તકતી, તાળ (૩) પતંગનુ પૂછડુ (૪)ગંજકાની
 એક રમન(પ) નં ઘટ

અંગી, ભંગી વિં [અંગ + ભંગ (ભાગ)]
 ભાગભાગમા મરત રહેનાર, વ્યસની (ર)
 કાછડીગૂં
 અંગુ વિં [બુઝો અંગ] નીરોગી, નદુરત
 અંગૂલ નં [સરં હિં ચંગુલ, ફા ચુગલ?]
 પક્ષીનો પત્તે
 અંગોટી સ્ત્રીં [મરં મ ચિગુટી] સૂતા મોઢે
 માથે એઢેલુ લૂગડું [ટોપકી
 અંગોટી સ્ત્રીં [૩ ચંગરી = ઢૂલની નાની છાપકી]
 અંગ(-ચુ, ચુ) [સં] સ્ત્રીં ચાચ
 અચરી પું [સં] ભમરો (ર) એક છંદ (૩)
 સ્ત્રીં ભમરી ંકે પું ભમરો
 અચલ(-ળ) વિં [સં] કંગમગતુ (ર) અવીન
 (૩)કણિક, કાની(૪)ચકોર, ચાલાક. ં(-ળ)તા
 સ્ત્રીં -લા(-ળા) સ્ત્રીં અચળ સ્ત્રી (ર)
 લકમી(૩) વીજળી(૪)એક છંદ -લાયમાન
 વિં અચલ -ળાઈ સ્ત્રીં અચળતા
 અંગવાળવું સંકિં [અંગ (સં ચુચુ)ઉપરથી]
 ચાચમા આવે તેટલુ થોડુ થોડુ મોમા લઈને
 મમળાવવુ (ઉદાં મોમા ચાચનો ગાને
 અચવાળ્યા કરે છે ?) (ર) [લા] ઝટ પાં ન
 આણવો (૩) પપાળ્યા કરવુ, હાથ ફેરવવો
 અંગુ(-ચુ) સ્ત્રીં [સં] ચાચ ંપાત, ંપ્રવેશ
 પું ચાચ બોળવી તે (ર) [લા.] પ્રવેશમાત્ર,
 અસ્થ પરિચય ંસૂચી નં એક પખી
 અંક વિં [સં] ગરમ (ર) ડોધી (૩) લયકર.
 ંકરેણુ પું (સં) સૂચે ંનેત્રી સ્ત્રીં એક
 ભતની માખ ંસરંટ નં પ્રાચીન કાળનુ
 વરોળીના આકારનુ એક રાક્ષસી પ્રાણી
 -હા(-હિકા, -હી) સ્ત્રીં ઉચ્ચ સ્વભાવની સ્ત્રી
 (ર) [સં] દુર્ગાદેવી -હાંશુ પું [+ અશુ] સૂચે
 અંકાલ(-ળ) વિં [સં] નિર્દય, ઘાતકી (ર)
 પાપી, નીચ(૩)પું એક ભતનો અત્યન્(૪)
 મારો, જલ્લાદ (પ) [લા] નીચ-ઘાતકી કમ
 કરનાર પુરુષ -ળચક નં અનર્થની કે
 અનિષ્ટની પરપરા-ચકક, ‘વીશિયમ ચકલ’
 -ળચેકડી સ્ત્રીં કાળા કામ કરનારાઓની
 ટોળી -ળણુ(-ણી) સ્ત્રીં અંકાળ સ્ત્રી (ર)
 અંકાળની સ્ત્રી -ળપણુ નં

ચંદિ, ૦કા, -ડી સ્ત્રી [સં] જુઓ ચડા
ચંડીપાઠ પુનં [સં] દુર્ગાદેવીનું સ્તોત્ર-સમશતી.

[ચંડરાવવો = (માનતાને અંગે) તે સ્તોત્રનો
પાઠ પુરોહિત પાસે કરાવવો]

ચંડૂલ પુનં [સરં હિં ચંડૂ, મ ચંડોલ]
અદીણનું સર્વ (અલમમા પિવાય છે)

ચંડોલ(-ળ) પુનં [સરં મ ચંડો(-દો)લ, હિં
ચંડૂલ] એક પક્ષી (૨) ચંડકોળ

ચંત પુનં [‘ચતવડું’ ઉપરથી] આશંક (૨)
સ્ત્રી + જુઓ ચિતા (૩) નં + ચિત

ચતવડું સંકિં [સં ચિત] ચિતવડું, વિચારવડું (૫)
ચંતની સ્ત્રી [જુઓ ચત] માશક, પ્રિયા

ચંતો સ્ત્રી + જુઓ ચત, ચિતા
ચંદ વિં [ફા] કટલુક, ચોડું, જૂન

ચંદ પુનં [સ; પ્રા] ચંદ્ર (૨) ચાક્ષા તરીકે
કપાળે ચોડવાની ટીકી

ચંદન નં [સ] સુખડનું ઝાડ-લાકડું (૨)
સુખડનો લેપ (૩) ટીલું, તિલક [(ચોખ્ખું)

ચંદન જેવું = એકદમ ચોખ્ખું] ગિરિ
સ્ત્રી ન્યા સુખડના ઝાડ થાય છે એવા એક

પર્વત, મલયાચલ. ઓઘા પુનં [સરં હિં.
ચંદનગોદ] જુઓ ઊલ્લંઘા ઓઘી સ્ત્રી

[?] નક્ષીદાર ચૂડી ઓઘાર પુનં [સરં હિં,
સ ચંદ્રદાર?] સ્ત્રીઓની કાઠનું એક ઘરેણું

ચંદની સ્ત્રી [દે ચંદિણ = ચંદ્રિકા, સરં દે.
ચંદની = ચંદ્રની પત્ની] ચાદની (૨) [સ.

ચંદ્ર ઉપરથી] ચંદરવો, છત (૩) [‘ચંદન’
ઉપરથી] ચંદન ભરવાની કંદોરી (૪) [‘ચંદ્ર’

ઉપરથી?] એક વનસ્પતિ - ખારમાસી
ચંદરવું સં કિં પાત કઠાવી લેવી (૨) છેતરવું

ચંદરવો પુનં [સ. ચંદ્ર પરથી, સરં હિં ચંદવા,
પ્રા ચંદાવવ, ચંદાયવ] છતનું રંગબેરંગી

કપડું (૨) છત; ચંદની [-ખાંધવો = માડવો
ખાંધવો (૨) જાહેર કરવું (૩) ક્રમેથી ઉડા

ડવી (૪) કીર્તિ ગાળવવી.]
ચંદા સ્ત્રી [સ ચંદ્ર; પ્રા. ચંદા] ચંદ્ર (૨)

ચંદની, ચાદરણું. ઓવત વિં એ નામની
ક્ષત્રિયોની એક પેટા નાતનું (૨) પુનં એ

નાતનો માણસ (૩) રાજ્યનો મોટો સામંત

ઠવા વિં [+વત (સ.)] ચંદ્રના જેવું-
જેટલું (૨) જેની ઉપર ચંદ્રની આકૃતિ કાઢેલી

કે ભરેલી હોય તેવું [કાઢવાણ લાગતું
ચંદાણું અં કિં [‘ચાદ’ ઉપરથી] ચાદ પડવું,

ચંદી સ્ત્રી [સરં મ] ઘોડાકે બળદને અપાતો
સૂકો દાણો (૨) [લા.] (લશ્કરના વાહનને ચંદી

રૂપે) ખડણી (૩) લાંચરશવત. [-ચંદની =
ચંદીનો દાણો કે લાચ મળવી (૨) ખાઈ

પીને ઘોડા જેવા થવું - આપની = ખાવાની
ચંદી મૂકવી (૨) ખડણી આપવી]

ચંદેરી સ્ત્રી (૨) વિં [દે = એક નગરી સરં
હિ, મ] એ નામનું એક જૂનું ગામ (ગ્વાલિયર

રાજ્યમાં) કે ત્યાંનું બનેલું કે તેને લાગતું (જેમ
કે, ચંદેરી શેલું, પાઘડી ઇં કાપકામ)

ચંદેલ વિં (૨) પુનં [સ ચંદ્ર, સરં હિં]
ક્ષત્રિયોની એ નામની પેટા નાતનું

ચંદો પુનં [સ ચંદ્ર] ચાદો (૨) ધાતુના પતરા
ઉપર લખેલું બક્ષિસનામ (૩) ચહેરો, સુખ-

વટો (૪) ચંદ્રમા જેવો ગોળ આકાર (ટાપીનો
ચંદો) (૫) ચાલો (૬) મહોર, છાપ

ચંદ્ર પુનં [સ] ચાદો (૨) ઉપગ્રહ (જેમ કે,
શનિને અમુક ચંદ્ર છે) (૩) છૂદણું, ટપકું (૪)

ચાલો (૫) એકની સજ્ઞા ઠંક પુનં ચાલો
(૨) મોરના પીંછાની ટીલડી (૩) મહોર છાપ

વાળો સિક્કો, બિલો (૪) ચંદ્રના જેવો
આકાર ઠંકલા(-ળા) સ્ત્રી ચંદ્રની કળા,

બિખનો સોળમો ભાગ (૨) એક જાનની
સાડી (૩) ચંદ્રનું કિરણ (૪) અખોડાનું

એક ઘરેણું, ચાક ઠંકાંત પુનં એક જાનનો
મણિ, જેના ઉપર ચંદ્રના કિરણ પડતા તેમાંથી

પાણી ઝમે છે ઠંકાંતા સ્ત્રી સંત્રી (૨)
ચાદની (૩) પુનં એક જંદ ઠંકીડા પુનં

એક જંદ ઓઘણું નં ચંદ્રનું ગ્રહણ ઓઘડ
(-ડામણિ) પુનં (સ.) શિવ ઓઘાતિ

સ્ત્રી ચાદની (૨) એક જાનનું દારૂખનું.
ઠંદારા સ્ત્રી યં વં [સં] સત્તાવીસ

નક્ષત્ર (તે ચંદ્રની પત્નીઓ મનાય છે).
ઠંનાડી સ્ત્રી ઇંડા ઠંખલા સ્ત્રી ચાદની

ઠખિંદુ નં અનુનાસિક અવાજની (ં)

આવી નિશાની ંબિંબ પું ચ દ્રનો ગોળો
 ંમણિ પું ભુઓ ચ દ્રકાત. ંમંડલ(-ળ)
 નં ચદ્ર અને તેની આસપાસનુ ફંડાળુ
 ંમુખી વિંસ્રીં ચ દ્રના જેવા મુખવાળી(ર)
 સ્રીંચ દ્રના પ્રકાશમા ખીલતા ફૂલની એક વેલ
 ંમૌલિ પું (સ) મહાદેવ ંરે(-લે)ખા
 સ્રીં ચ દ્રની કળા(ર) એક વનસ્પતિ (૩)
 એક છં ંવર્ત્મ પું એક છં ંવાર
 પું મોમવાર ંશાલા(-ળા) સ્રીં અગાથી
 ંશેખર પું (સ) મહાદેવ ંહાસ પું
 ચકચકની તલવાર (ર) [સ] રાવણની
 તલવારનુ નામ (૩) એક પૌરાણિક રાજ
 અંદમા પું [સં] ચદ્ર, ચાદો
 ચ દ્ર(-દ્ર)સ પું [સરં હિ ચદ્રમ, મ ચદ્ર
 (-દ્ર, -દ્રો)સ, અ સુદર્ભ?] એક જાતનો
 સુગંધીદાર ગુદર, ગંધબિરોજો
 ચ દ્રાયન પું [સ ચદ્ર ઉપરથી] એક છં
 ચ દ્રાવળા પું [સ ચદ્ર ઉપરથી] એક છં (ર)
 એક જાતની કાવ્યરચના. [ગીત
 ચ દ્રાવળી સ્રીં [સં ચદ્ર ઉપરથી] એક જાતનુ
 ચ દ્રિકા સ્રીં [સ] ચાહની
 ચ દ્રી સ્રીં ચ દ્ર (૫)
 ચ દ્રૂસ નં ભુઓ ચ દ્રસ [-દ્રવા
 ચંદ્રોદય પું [સ] ચ દ્રનો ઉદય(ર) એક ઔષધિ
 ચ પક પું [સં] ચ પો ંમાદા(-ળા) સ્રીં
 એક છં ંવાર્ણુ વિં ભુઓ ચ પાવર્ણુ
 ચ પન વિં [સરં હિં, મ, સ ચપ્=જડ]
 ભાગનુ, નાસી છૂટુ [-થણું=નાસી છૂટુ,
 ચલતી પકડવી.]
 ચ પક્ષ પું [સ્રીં, નં [સરં હિં, મ ચપ્પલ]
 ઉપર ખોલ વગરનુ એક પ્રકારનુ પગરણુ
 ચ પાવડુ સં કિં 'ચાપડુ'નુ પ્રેરક
 ચ પાડું અં કિં 'ચાપડુ'નુ કર્મણિ રૂપ (ર)
 ગદ્યકીમા પગ પડેલો
 ચ પી સ્રીં ['ચાપડુ' ઉપરથી, કે ચંપિચ=
 આકંમણ, દખાવ] મસળવુ-દખાવવુ તે
 ચ પૂ સ્રીં, નં [સ] ગલ અને પલ બંનેવાળી
 માહિત્યકૃતિ [ફૂલવેલ
 ચ પો(-ખે)લી સ્રીં [ભુઓ ચમેલી] એકે

ચ પો પું [સં ચપક, પ્રા ચપા] એક ફૂલગ્રહ
 -પાવર્ણુ વિં ચ પાના ફૂલના રંગનુ
 ચંથુ પું [સરં હિં, મ ચેવૂ, કા] ભોટવા-
 ઘાટનુ એક વાસણ (ર) ફૂલો, ભોટવો
 ચ ખૂડિયો પું ઊંચા ઘાટનો લોટો
 ચ ખૂડી સ્રીં નાનો ચથુ
 ચ ખેલી સ્રીં ભુઓ ચ પેલી
 ચા (ચા) પું, સ્રીંચીની-ચા, ત્જા] એક છોડ
 (ર) તેના પાનનુ પીણુ [-ખીવી=(ઘડિયાળ)
 બંધ રહેવું ઉદાઘડિયાળ ચા પીએ છે] ંખાતું
 નં ચાની દુકાન, 'હોટેલ' ંદાની સ્રીં
 ચાની કીટલી ંપાણી નં અંબં ચા કે ચા
 સાથેનો નાસ્તો [-કરવાં=ચા પીવી, ચા
 સાથે નાસ્તો કરવો (ર) ચાપાણીની મિજલસ
 કરવી ચાપાણીમાં=પરચૂરણ ખર્ચ મા
 (ચાપાણી વગેરેના)]
 ચાહર, ચાઓળા નં [સરં મ ચાવ(-હૂ)ર]
 વાવણી માટે અનાજ ઓરવાનુ એક ઓભર
 ચાહમ પું [તુર્કી ચાવૂજ] લશ્કરમા ડકા,
 નિશાન વગેરેની ટુકડીનો જમદાર [-જેણું
 મોં=મુકામેલુ ને ઊતરી ગયેલુ મો]
 ચાક વિં [તુર્કી] તફરન, અરોખર તૈયાર(જેમ
 કે તમિયત એની ચાક છે) [-ડરણું=તેજ
 કરવુ, ચકાવવુ(જેમ કે દીવો ચાક કરો)-થણુ
 =સ્ફુર્તિ કે તેજમા આવવુ, જાત કે સાવધાન
 થવુ] (ર) [ફા] કાટેલુ, ચીરેલુ (૩) પું [ફં
 ચૌક] એક જાતની ચોળી પોચી માટી, ખડી
 ચાક પું [સં ચક્ક, પ્રા ચક્ક] ખેડુ, ચકર (ર)
 ફુલારનુ ચક, ચાકડો (૩) ચકની ગોળ ગતિ,
 ચકર ચકર કરવુ તે, ધૂમરી (૪) અખોલામા
 ઘલાતુ એક ગોળાકાર બિલ્લા જેવુ ધરેલુ
 [-આપવો, દેવો=ગોળ ગોળ ફેરવવુ,
 ધુમાવવુ -ચડવો=ચકર ચકર ગતિમા
 આવવુ -લેવો, ખાવો=ગોળ ગોળ ફરવુ
 ચાકે ચડણું=ચાક ખાવો, ગોળ ગોળ ફરવુ
 (ર) ફુલારના ચાકડા પર ચડવુ કે મુકાવુ (૩)
 [લા] (વાત) જગજગીશીએ ચડવી, ખૂબ ચર્ચા
 કે ચેળાચોળા જગવી, વગોવાલુ, ફેરત થવુ
 (૪) મદ કે મરતીમા આવી જવુ, માતવુ

(જેમ કે, હમણાનો એ બહુ ચાટે ચડ્યો છે)]
 ચાકચકચ નં [સ] ચકચકાટ, ઉત્તરવલતા
 ચાકટ(-ણ,-ળ,-ળણ) સ્ત્રી[દે ચકચકાટ]
 જે મોહાનો આપણો સાપ
 ચાકડો પું [સ ચક] કુભારનો ચાક
 ચાકણ (ણ) સ્ત્રીં ભુઓ ચાકટ
 ચાકખાક વિં [ભુઓ ચાક તુર્કી, સરં મ.
 ચાકપાક] હોશિયાર, ચાલાક, પહેચેલ
 ચાકર પું [ખા] ઠાસ, નોકર ંડી સ્ત્રીં
 ચાકરતુ કામ કરનાર સ્ત્રી -રિયાત વિં
 ચાકરી કરનારં (૨) ચાકરિયુ (૩) પું
 નોકર, ચાકર -રિયુ વિંચાકરી પેટે મળેલુ
 -રી સ્ત્રીં ચાકરતુ કામ(૨)સેવા, સારવાર
 (૩) ચાકરતુ મહેનતાણુ (૪) નોકરી
 [-કાઠવી = ચાકરી કરવી, આવજત-
 સાગવાર કરવા -એ જણુ = નોકરી કરવા
 જણું -એ રહેણું = નોકર તરીકે રહેણું]
 ચાકલો પું કાચળી ઉપર પાડેલી રેશમ કે
 સંખની ભાત
 ચાકળ, ંણ (ણ) સ્ત્રીં ભુઓ ચાકટ
 ચાકળી સ્ત્રીં નાની ગાગર
 ચાકળો પું [દે ચકચ] આખળિયો, ચાકણી
 (૨) કાસની મોટી ગરગડી (૩) ગોળ કે
 ચોગસ નાની ગાદી (ખાસ કરીને ચામડાની)
 ચાકી સ્ત્રીં [સ ચક ઉપરથી] ખીલા રકૂવગેરે
 સાથે વપરાતી પેચવાળી કે પેચ વિનાની ચકતી
 (૨) ગોળ ગાઠડી (૩) ગોઠવીને કરેલો ઢગલો
 [-કાઠવી = રકૂ ધં ની ચકતી હાલવી લેવી
 ('વાલવી થી હાલટું) -ચાકાવવી, ખેસાડવી
 = તે ચકતી તેની જગાએ બરોબર ગોઠવવી
 -મારવી = એક પર એક બરોબર ગોઠવીને
 ઢગલો -ચાકી કરવી]
 ચાકું(-કું) પું, નં [ભુઓ ચાકું] ચરપુ.
 [-ચસણું = ચાકુની ધાર કાઢવી -કાઠણું,
 -દેખાડણું = મારવા માટે ચાકુ કાઢી તૈયાર
 કરેલુ, તેમ કરીને ઠરાવણું.]
 ચાકું નં [સ ચક ઉપરથી] ચકતુ (૨) ગચિયુ
 (૩) ખજૂરતુ વાઢિયુ -ચૂણ
 ચાકું પું, નં [ખા] ચાક, ચરપુ

ચાકુપ વિં [સ.] ચકુ -આખ સખધી (૨)
 આખધી ચતુ (૩) પ્રત્યક્ષ
 ચાખડી સ્ત્રીં પાવડી
 ચાખણું નં ['ચાખડ' ઉપરથી] (મુ) અચાણુ
 ચાખડુ સં કિં [સ ચપ્, પ્રા ચક્ચ] જલધી
 ગ્વાઃ ભોવો (૨) [લા] જરા -થોડું કખાતુ
 ચાખળિયો પું [ભુઓ ચાકળો] આખળિયો
 ચાખાતું નં ભુઓ 'ચા'મા
 ચાગ પું (કા) લાહ, પ્યાર
 ચામણું(-ણું) વિં ['ચાગ' ઉપરથી] (કા) પવિત્ર
 હોવાનો ઢોગ કરતુ (૨) મૂર્ખ છતા અતુર
 હોવાનો ઢોગ કરતુ (૩) પ્યાર કે લાહ ચાહતુ
 ચાગચૂચુ વિં ['ચાગ' પરથી] ખેલકૂદ (કા)
 ચાચર પું [સ ચત્તર, પ્રા ચચ્ચર] મકપની
 બહારનો ખુલ્લો ચોક (૨) ચાર રગનાતુ ચકલુ
 (૩) હીપચદી તાલ (૪) સ્ત્રીં ચકલાની દેવી
 ચાચરિયાં નંખંબં ['ચાચર' પરથી] ચકલા-
 ની દેવીના ગણ
 ચાચરં નં [ચાચર ઉપરથી ?] (કા) કપળ
 ચાચા [આનાથ], ચાચો પું ભુઓ કાકો
 ચાટ પું [સ] વિશ્વાસ ઉત્પન્ન કરાવી ચોરી
 કરનાર (૨) વિં [?] ભોહું, શરમિકુ
 [-પડણું, -ખનણું સાથે]
 ચાટ (ટ) સ્ત્રીં ['ચાટુ' પરથી ?] કૂતરાને
 ખાવાતુ નાખવાતુ કામ (૨) [દે ચટ્ટ = ભૂખ
 પરથી ? કે ચાટુ ?] ખાવાનો ચસકો, લાલસા
 ચાટ સ્ત્રીં [રવં ? સ ચટ્ પરથી] લપડાક,
 તમાચો (૨) મહેણુ, ટોણો
 ચાટકો પું [ભુઓ ચાટ] મનમા લાગતો ચટકો
 (નવલરામ)
 ચાટણુ નં ['ચાટુ પરથી] ચાટવુ તે(૨) ચાટવાની
 ઝોલધિ -ણિયુ વિં ચાટવા -ખાવાની
 લોહપતાવાળુ -ણુ નં ભુઓ ચાટણ (૨)
 ચાટણુ નં ઈર્ષણ -લો પુંરપિયો(તિરકાન્મા)
 ચાટણું સં કિં [દે ચટ્ટ] જલ વતી ચડીને
 વરતુને સ્પર્શવી, તે પર ફેરવવી કે તે વડે
 ચાખણું, ચૂસવુ કે ખાવુ [(૨) હલેણુ
 ચાટવો પું [દે ચટ્ટ(ંચ)] લાકડાનો કકણો
 ચાટી સ્ત્રીં ['ચાટ' ઉપરથી] લપડાક

ચાટુ વિં [મ] પ્રિય, મીઠું (વચન) (૨) સ્ત્રી
પ્રિય લાગે તેવું વાક્ય - વાત - દ્વિતી ઓ
[+સ ઉક્તિ] પ્રિય લાગે તેવું કથન -

ચાટુડી સ્ત્રી નાનો ચાટવો (૨) કાટામા નગ
ખેસાડવાનું ઘર (૩) કાનનો મેલ કાઢવાનું ઓભર
ચાટુડું વિં ['ચાટુ' ઉપરથી] દોઢડાણું, ચખા
વણ (૨) ['ચાટવું' ઉપરથી] ચાટણિયું (૩)
લાચિયું (સરં મ ચાટું)

ચાટો પું ['ચાટવું' ઉપરથી] ચાટણ, ચાટણ
ચાટું નં ચામટું, હાથ, ચકામું

ચાડ સ્ત્રીં [સરં મ ચાડ, દે ચાર = ધન્યા]
ચીવટ, ચાનક, કાળજી (૨) [કા] સપર્શ, ચડસ
ચાડખું નં ['ચાડી' પરથી ? સ ચારક ?]
ભસૂસ, ખાતમીદાર, ચાડીકા (૨) ખવાળ, પગી
ચાડસરી સ્ત્રીં (કા) તંબૂ ખાધવાની ખૂટી
ચાડિયું વિં [જુઓ ચાડી] ચાડી ખાનાર
-ચણું વિં સ્ત્રીં. -ચો પું ચુકલકડી માણસ
(૨) પખી, વાદન વગેરેને બિવરાવવા માટે
કરેલો માણસ જેવો આકાર (૩) ગામ -
ગેગીનો નહાગે માણસ (૪) નિઠાપાત્ર માણસનું
પૂતળું (૫) વિં પું

ચાડી સ્ત્રીં [સરં મ ચહાડ, ચાડી, કા
ચાડિ, દે ચાડ = માયાવી] એડની વાત
ખીલને કહી દેવી તે [-કરવી, ખાવી]
(૨) [જુઓ ચાડું] જેમા ગોળો મુઝાય
છે એ ગોળનો ભાગ ઠંડો પું [ન. ચારક ?]

(કા) [લૂટારા કે બહારવટિયાની ટોળી માનો]
મટુની ચોટી કરતો માણસ ંખેર વિં
ચાડિયું, ચાડી ખાવાની આદતવાળું ંચુગલી
સ્ત્રીં [સરં મ ચહાડીચુગલી, કા -ચાડિ-
ચુકાળિ] ચાડી, ચુગલી [-કરવી, ખાવી]

ચાડીકું વિં [જુઓ ચાડ] (કા) ચાડ ગખ-
નાર, ખખટાર (૨) ચડસીકું

ચાડું નં [દે ચહું] ગોઠણની ચાડી (૨) ખાડા-
વાળું દીવો મૂકવાનું ચોકડું (૩) મોં, હાથ
(નુચકાગ્રમા) (૪) ખામણું

ચાણક્ય પું [સ] (સ) અર્થશાસ્ત્રનો પ્રસિદ્ધ
લેખક - કૌટિલ્ય

ચાણાક વિં [મ] ચટું ચાલાક, પહોચેલ

ચાણુરે પું [સ] (સ.) કસના દગ્યાગ્રનો મક્ક
ચાતક પું, નં [સ] એક પખી (તેને વિષે
એમ કહેવાય છે કે તે વગસાદના ટીપા ન પીને
રહે છે) [ચુકાળિ]

ચાતરમ નં (મુ) પંચાયત લવાટી (૨) લવાડોનો
ચાતરનું મંડિં [સ ચત્ત-ચાતયતિ = લકડાવી
લગાડી મૂકવું] ચુપચાપ સરકાવી લેવું (૨)
છુપાવગવવું (૩) ખસેડવું [(રે ટિયાની)]

ચાતરી સ્ત્રીં [દે. ચત્ત = તાક, મ ચાત] તાક
ચાતુર વિં [સ] ચતુર -રી સ્ત્રીં [સ] ચતુરાઈ

ચાતુર્માસ પું બં વં જુઓ ચતુર્માસ.
[-કરવા = એક ઠંડાણે ચોમાસાના ચારમાસ
ગ્રહેવું (સન્યાસીઓ) (૨) ચોમાસામા એક-
ઠાણાનું મત કરવું] -ચું નં ચતુર્માસ,
ચોમાસુ -રથ નં [સ] દર ચોયે મહિને -
કાનક, ફાગણ અને અષાઢ માસની રાત્ર
આતમા - કરવાનો એક યજ્ઞ

ચાતુર્થ નં [સ] ચાતુરી, ચતુર્ગઈ
ચાતુર્વર્ણ્ય નં [સ] ચાતુર્વર્ણ -બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય,
વૈશ્ય, અને શૂદ્ર (૨) ચારે વર્ણના ધર્મ કે
તે પ્રમાણેની સમાજવ્યવસ્થા

ચાતુર્વેદ વિં [સ] ચાર વેદો કે જ્ઞાનશાખાઓ-
વાળું, -ને લગતું -દી વિં ચાર વેદ ભણનાર
ચાત્ર નં [સ] યજ્ઞનો અગ્નિ પ્રગટાવતા વપગનો
ખેગના લાકડાનો કંકડો

ચાથી સ્ત્રીં મલમવાળી પટી

ચાદર સ્ત્રીં [ફા] ઓછાડ (જેમ કે, ઓઢ
વાની, પથારીની, મડદાકે કંકનની) [-ઓઢવી
= ચાદર શરીર (માયે) ઓછાડવી (૨) દેવાળું
કાઢવું -ઓઢાડવી = ચાદરથી ઢાકવું (૨)
મહતના ગુર્જ્યા પછી તેમના વાગસને ગાદીએ
થાપવો (૩) પાયમાલ કરવું, દેવાળું કઢાવવું]
ંપાટ પું ચાદરો કંવા લાયક કપડાનો તાકો
-ર નં ચાદરથી મોટું અને ંગેલું પંથરણું
કે ઓછાડ

ચાદાની (ચા) સ્ત્રીં જુઓ 'ચા'મા
ચાનક સ્ત્રીં [મ ચાળક્ય, પ્રા ચાળક પંચી ?
મગં મ ચુળૂક, ચાળૂક] કાળજી (૨) ચેતવણી
(૩) ભગ્નિ, ચાલાકી [-આપવી = ચેતવવું

-આવવી, લાગવી = ચેતવું, કાળજી રાખતા થવું -રાખવી = ચેતતા રહેવું (૨) કાળજી રાખવી]
 ચાનકી સ્ત્રીં ['ચાદ' ઉપરથી ?] નાનો રોટલો કે લાખરી
 ચાનકું નં ભુઓ ચાનકી (૨) નાનું છોકરું
 ચાનસ નં [ઈં ચાન્સ] પત્તાની એક રમત
 [-તૂટવું = એ રમતમા ભેદિત થાનું નીકળી આવતા ઢાવ લાગવો -તોડવું = તેવો ઢાવ ખેલવો]
 ચાપ નં [સ] ધનુષ્ય (૨) [ગ] 'આક' એક એ સકલ', વર્તુલ-ખડ
 ચાપ(-પા)ચીપ સ્ત્રીં [સરં મ ચાપચોપ, ચાપ (મ ચપ્પે) = ચાપવું + ચીપવું] ટાપટીપ (૨) ચીકણાઈ, દોઢડહાપણ -પિયું વિં ચાપચીપ કરવાવાળું
 ચાપટ સ્ત્રીં [સરં મ, સ ચપેટ] લપડાક, તમાચો (૨) ચં ['ચપટ' ઉપરથી] પલાઠી વાળીને (ખેસવું)
 ચાપટિયું નં ['ચપટ' ઉપરથી] એક જાતનું ચપટું નંગ (ખડવા ખીળા રંગનું)
 ચાપડો પું [સરં મ ચપડા, હિ ચાપના, મ ચાપળે = ઢાખવું] સત્તજડ રાખે એવો ખવ-પટો(૨) ['ચપટ' ઉપરથી ?] કણકના ખે લૂઆને ભેગા કરી એક ખનાવેલો લૂઓ(૩) ગોળ નહિ પણ ચપટા પત્તા પર વીટેલો દોન(પતંગનો)
 ચાપણિયું નં [ભુઓ ચાપણિયું] ગમખાતર
 ચાપલ નં [સં] ચાપલ્ય
 ચાપલૂસી સ્ત્રીં [ફા] ખુશામત (૨) ચીપી ચીપીને ખોલવું તે ચાખવાલાપણું [કામ
 ચાપલ્ય નં [સં] ચપળતા(૨) સહસ, અવિચારી
 ચાપવું નં ચાપુ, હાથ કે પગનો આગળીઓ-વાળો લાગ(૨) કાનની ખૂટ(૩) કાનનું એક ઘરેલું
 ચાપાચીપ, -પિયું ભુઓ 'ચાપચીપ' મા
 ચાપાણી (ચા) નં ખં વં ભુઓ 'ચા' મા
 ચાપીય વિં [સં] ધનુષાકાર, ગોળાકાર. ઠકોણું પું 'સ્કેલિકલ એન્ગલ' (ગ)
 ચાપુ નં ચપ્પુ, ચાકું
 ચાપું નં પગનું ચાપવું [ચાપ્પું (ચ)]

ચાખ(-ચુ)ક પું સ્ત્રીં [ભુઓ ચાખુક] પાતળી દોરીનો દોરડો
 ચાખખો પું [ફા. ચાખુક ઉપરથી] દોરડો(૨) [લા] અસરકારક -માર્મિક વચન [ચાખખા મારવા = માર્મિક વેણ કહેવા]
 ચાખુક પું [ફા] ચાખક, દોરડો બખાણ સ્ત્રીં ચાખુકની લડાઈ બસવાર પું ઘાડો
 ચાખવનારો ^{ચાખવનારો} ભુખે ચાખવનારું
 ચામ નં [સ. ચર્મ, પ્રા ચમ્મ] ચામડી, ચામડું
 ંચિમહિયુ વિં જેની ચામડી ચડી ગઈ હોય એવું(૨) ચૂક -ખખળી ગયેલું(૩) નૂસ (૪) નં ચામાચીડિયું ંચોરી સ્ત્રીં વ્યભિચાર બલૂ સ્ત્રીં ચામડી પર ચોટતી બૂં ંરસ પું સભોગમુખ
 ચામખેડું નં [ચામ + ખેડું (સ લેટ = ઢાલ કે ચામડું) ?] મહારીની ઝોળી નહુગની પેટી
 ચામચોરી, ચામભૂ ભુઓ 'ચામ' મા
 ચામડું વિં ['ચામડું' કે 'ચામડ' ઉપરથી] ભૂલો ભેનાર, વાવાખોરિયું(૨) દોઢડાણું (૩) છદીલું (૪) નં ચાકું, સોળ, ^{વાવાખોરો} ^{ચામડું} ^{ચામડું}
 ચામડ વિં [ચામડું' ઉપરથી, સરં મ ચામડ] ચામડા જેવું ચીકણું
 ચામડિયણું સ્ત્રીં ચામડિયાની સ્ત્રી
 ચામડિયો પું ['ચામડું' પરથી] ચામડા ઉતાવળા -ફળવવાનું કામ બનાવે કે તેની નાતનો, ચમાર
 ચામડી સ્ત્રીં [ભુઓ ચામ] ત્વચા (શરીર પરની). [-આવવી = ફક્ આવવી, ઘા ઉપર નવી ચામડી આવવી -ઊતરેડી નાખવી = સખત માર મારવો -કાઢવી = છોલવું, છાલા ઉખેડવા -ચૂથવી = વગોણું કરવું -જવી = રોગથી ચામડી ઊતરી જવી (૨) ઘણો શ્રમ કે માગ પડવો, -તોડી નાખવી = ખૂબ માનવું. -તું નાણું = કન્યાવિકંચનું નાણું.] ંચોર પું કામમા પોતાની જાત સલાબ્યા કરે તેવું, કામ ન કરવાર
 ચામડું નં દોરની ઉતારેલી ખાલ (ફળવેલી કે ન ફળવેલી) (૨) ચામડી (તુલ્યકારમા). [ચામડાનાં નાણાં ચલાવવાં = જખર-

દરની કરવી અન્યાય કરવો, -ની જીલ છે = જીલમા હાડકું ન હોવાથી અન્યાયતા ગમે નેમ હાડી - ખોલી ખેસે । ચામડા નાણું = વેચ્યાવૃત્તિથી કમાણી કરવી (૨) ઉપરી અમલદારને વ્યભિચાર માટે સ્ત્રીઓ પૂરી પાડવા રૂપી લાય ચામડાનું તાણું = જીવના - નગત માણસની રખવાણી (૨) ધનુ વરડુ માણમ (૭) હંમેશ ધરમા ગૂંદી રખવાણી કરે) ચામડાં રંગવાં = સાખત માં માંચો ચામડું ખરાણ થયું = માં ખાવો - ચીરી નાખયું = ખૂબ માંચુ - ચૂ થયુ = ખાલી મહેનત કરવી (૨) વ્યભિચાર કરવો (૩) કનેતી કરવી - ચૂ થાયુ = રાય ગળયુ (૨) વ્યર્થ મહેનતમા પડયુ (૩) [સ્ત્રીની] લાજ જવી (૪) અપકીર્તિ થવી - તોડી ટોડી નાખયુ, રંગી નાખયું = સાખત માં માંચો]

ચામર પુઠ, નં [સં] ચમર, ચમરી (૨) એક છદ

ચામરમ પુઠ જુઓ 'ચામ'મા

ચામાચીદિયુ નં [સં. ચમચિકા? સઠં ફિ

ચનગ દડ, પ ચમચિકડી] વાગોળની નતનુ

એક નાનુ પ્રાણી

ચામાચેણુ સ્ત્રીં [જુઓ ચેણ] છકુદ (૨)

જુઓ ચામાચીદિયુ

ચામીકર નં [સ] મોનુ (૨) ધનુરો

ચામુડા સ્ત્રીં [સ] ડુર્ગાનુ એક રૂઢ સ્વરૂપ

ચામોદિયુ વિં નખરાખોર (૨) અડપલુ ચાનુ

(૩) નં નખર (૪) અડપલું

ચામોદી સ્ત્રીં નખરાખોરી (૨) ચામો વલ્લાવ

ચાર પુઠ [સ] લમૂસ (૨) ખેપિયો ઠક વિં

ચલાવનાર (૨) પુઠ ગોવાળ ંચકુ પું

લમૂસની આખે ભેતો - ગળ

ચાર (૨) સ્ત્રીં [પ્રા. ચારિ] લીલુ ઘાસ, ચારો

ચાર વિં [સ ચન્વારિ, સઠં ફા ચહાર] '૪'

(૨) થોડુ ઘણુ, કાઈક ગણનામા લેવા જેટલુ

(જેમ કે તે ચાર પૈસા કમાયો છે, આટલાથી

ચાર માણમમા આખર ગૂંદી) (૩) થોડુ, અલ્પ

(જેમ કે ચાર દિવસનુ ચાદરુ) [-આંખ =

ચારે ખાનુ ભેથા કરતી આખ - દોખરેખા;

સલાળ - આંખ કરવી = ગુરસે પડે,

-આંખો થવી = ક્રોધ થવો (૨) સામસામી

આખો મળવી (૩) ઘેલછા થવી, -કાનની

વાત = ખે જાણે અંદરોઅંદર કરેલી વાત

(જ કાને ન જાણી ભેઈઓ) -ખાણુ [સં

સાનિ = આકર] પ્રાણીઓના ચાર મોટા વિભાગ

(અડ, ઉંભિજન, રવેદન, નરાયુજ) [જૈન]

-ખૂટ = ચારે ખૂણા (૨) આખી પૃથ્વી

-દહાડાનું = ક્ષણિક - દાણા = થોડુ અનાજ

-દાણાય ન હોવા = થોડી પણ અક્કલ ન

હોવી -ધામ = હિંદુઓમા ચાર મુખ્ય

તીર્થો - જગન્નાથપુરી, સેતુબ વ ગમેશ્વર,

ક્ષત્રકા, ખર્ગી - કેહા - પદાર્થ = જીવનના

ચાર મુખ્ય પુરુષાર્થ - ધર્મ, અર્થ, કામ મોક્ષ

-પૈસા થવા = ઠીક ઠીક પૈસા થવા -ખોલ

કહેવા = જગ ગિખામણ કે કપકો આપવા

-મુકિત = સાત્રોક્ય, સાયુભય, સાદૈય, સામીપ્ય

-લોકમા મણાણું = સર્વવ પ્રતિષ્ઠિત - આખર

દાર લેખોનુ - વર્ણુ = બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય, વૈશ્ય,

શૂદ્ર -વાત કહેવી = જુઓ ચાર ખોલ કહેવા

-હાથ કરવા = કામ કરવામાં હલથી વધારે

ઉતાવળ કરવી (ઉતાંતારે માટે ચાર હાથ કરે ?)

ચારે ચોદે = પ્રસંગ આવ્યે (૨) જ્યારે ત્યારે

ચારે હાથ = કૃપાદષ્ટિ ચારે હાથ હેઠા

પડવા = કઈકે આધાર કે ઉપાય ન રહેવો]

ચારકણું નં [ચાર + કણ] ભરડેલુ અનાજ

(દોષના ખાણ માટે)

ચારખાની સ્ત્રીં [ફા. ચારલાનહ] એક

નતનુ ચોકડિયા ભાતનુ કપડું

ચારખૂણિયુ વિં ચાર ખૂણાવાળુ

ચારખૂટ વિં (૨) અં ચોખૂટ

ચારચકુ વિં [સ] જુઓ 'ચાર[સ]'મા

ચારભમો પુઠ [ફા] ઘોડા પર નાખવાની

કૂમનાવાળી ડળી

ચારટ (-ઠ) સ્ત્રીં [હં ચેરિયટ?] ચાર પૈસાનો

ગ્ય, ખગી

ચારણુ વિં ['ચારણુ' ઉપરથી] ચારનાર (૨)

[મ] ગળના ગુણકીર્તન અતે વખાણ કરવાનો

પાસો કરનારી એક નતિનુ (૩) પુઠ એ

જાતિનો ગાણસ ઠકાવ્ય નં 'ખેલડ' - જુાઈ

સ્ત્રીં ભાટાઈ, ખુશામદ -ણિયાણી સ્ત્રીં
ચારણ સ્ત્રી -ણી વિં [સ ચારણ ઉપરથી]
ચારણનુ, -ને લગતુ (૨) સ્ત્રીં ભાટચારણની
કવિતાની ભાષા (૩) ચારણિયાણી (૪)
[‘ચારવુ’ ઉપરથી] ઢોરની ચરામણી. -ચું
નં ચારવાનુ સાધન

ચારપાઈ સ્ત્રીં [હિં] ખાટલો

ચારવાલી સ્ત્રીં ચાર વાલના વજનનુ માપ
ચારવું સં કિં [જુઓ ચરવું] (ઢોર) ચરાવવુ
(૨) સોગદુ ચલાવવુ [‘૪૦૦’

ચારસે’(-સો) વિં [ચાર + સો (સ. જત)]

ચારિત્ર(-ચ) નં [સ] આચરણ (૨) શીલ,
સદાચાર, ંગકન નં ચારિત્ર ઘડવુ તે ંખળ
ચારિત્રનુ ખળ ંખીમાંસા સ્ત્રીં નીતિશાસ્ત્ર
‘એથિક્સ’ ંવત્સલ વિં સદાચાર વિષે અનુ-
રાગવાળુ ંશીલ વિં સદાચારી

ચારિયાળુ નં [જુઓ ચારિયુ] ચારિયાળખીન;
ખીડ

ચારિયું વિં [‘ચાર’ ઉપરથી] જેમા માત્ર ચાર
થતી હોય તેવું (ખેતર) (૨) દક્ષ ચાર ખાનારા
ઢોરનુ [ધી] (૩) નં ચાર વાઢી લાવનાર
માણસ (૪) ચાર ખાધવાનુ વસ્ત્ર

ચારી સ્ત્રીં [જુઓ ચર] ચૂલ

ચારુ વિં [સ] સુદર, મનોહર. ંગાત્રી વિં
સ્ત્રીં સુદર અવયવોવાળી. ંતર વિં વધારે
સુદર. ંતા સ્ત્રીં, ંત્ર નં ંમતા વિં
સ્ત્રીં એક માસ ઉપવાસ કરનારી સ્ત્રી

ચારું નં ખોદીને પડતું રાખેલુ ખેતર (૨)
વારવાર ચાર ભોઠાવાથી પડેલુ આટણ (૩)
[‘ચારવુ’ ઉપરથી] ખીલ ઢોર સાથે ભેગુ
ચરવા જતુ પ્રાણી

ચારે અં ચારેય, અધુ ંગમ, ંતરદ, ંપાસ,
ંખાળુ(-ખૂ) અં ચોતરફ, અધી કોર
ચારે વેળા સ્ત્રીં દિવસનો ચોથો-છેલ્લો
પહોર, સમીસાળ

ચારો પું [‘ચરવુ’ ‘ચારવુ’ પરથી] પશુપખીનો
ખોરાક લક્ષ [-ચરવે]

ચારો પું [ફા] ઇલાજ, ઉપાય (૨) [લા]
સત્તા ચલણ [-ચાલવો, હોવો]

ચારોળી સ્ત્રીં એક સૂકો મેવો. -જુ નં
જેમાથી ચારોળી નીકળે છે તે ફળ (૨) ધૂળ
ચાર્વંગ વિં [સ.] સુદર અગવોળુ -ગા.
-ગી વિં સ્ત્રીં

ચાર્વકિ પું [સ] (સ) નારિતક મતનો પ્રવતંક

(૨) દુર્યોધનનો એક મિત્ર-એક રક્ષક

ચાર્વી સ્ત્રીં [સ] (સ) કુખેની પત્ની

ચાલ પું [‘ચાલવુ’ પરથી] રિવાજ (૨) (લ.) સ્ત્રીં

ચાલવાની પદ્ધતિ, હીડછા (૩) ચાલવાની ગતિ

(૪) [રમતમા] ફૂટી વગેરે ચલાવવી તે કે તેનો

દાવ (૫) ચાલચલગત, વર્તણૂક (૬) જુઓ

ચાલી [-ચલાવવો, -પાડવો, -ખાંધવો

=રિવાજ, શિરસ્તો શરૂ કરવો-ચાલુ કવો

-ચાલવી = ફૂટીનો દાવ ખેલવો, ફૂટી ચલાવવી

(૨) ચાલચલગત રાખવી (૩) હીડછા રાખવી

-ની ચાલે ચાલવું -ની ગતિ-હીડછા મુજબ

ચાલવુ (૨) ને અનુસરવું ંચલગત સ્ત્રીં,

ંચલણુ નં વર્તણૂક (૨) ચારિત્ર, શીલ

ંચલણિયું, ંચલાકિ વિં કામચલાકિ

ંચાલાડી સ્ત્રીં ંડપ (૨) હોશિયારી

ંખાળુ સ્ત્રીં ફૂટી ઇં ચલાવવાની રીત કે

હોશિયારી (૨) [લા] પ્રપચ, યુક્તિ, ચાલાકી

ચાલક વિં [સ] ચલાવનાર, પ્રવતંક, નિયતા

ચાલણુગાડી સ્ત્રીં [‘ચાલવુ’ + ‘ગાડી’] જોકરાને

ચાલતા શીખવવાની ગાડી

ચાલણુચૂલો પું [‘ચાલવુ’ + ‘ચૂલો’] ફરતો-

કામચલાકિ ચૂલો

ચાલતી સ્ત્રીં ચાલતા થવુ તે [-પકડવી =

ચાલવા માલવુ, પલાયન કરવું] -તું વિં

ચાલુ, વર્તમાન (૨) ગતિમાન (૩) કામ દેતુ;

ઉપયોગી [ચાલતી ગાડીએ ખેસવું =

ચાલતામા લળી જતુ ચાલુ કે ચલણવાળી -

મોટાની ખાંતુ પકડવી ચાલતી ખાંતુ ભેઈને

વનવુ. (ઉપરાંત જુઓ ‘ચાલવુ’ માં)] -તા લગી,

સુધી અં ખનતા લગી, શક્ય હોય ત્યા સુધી

ચાલન નં [સ] ચલાવવાની ક્રિયા એક વસ્તુને

એક જગાએથી ખીજ જગાએ લઈ જવી -

મૂકવી તે (૨) હલાવવુ તે ંહાર વિં

ચલાવનાર (૨) ચાલનાર

ચાલની અસ્થિ નં [સં ચાલની+અસ્થિ]
નાકના મૂળમા આવેલું ચાળણી જેવું હાલડું,
'એવમોષ્ઠ યોન'

ચાલણું અં કિં [સં ચલ્] હીલુ (૨) કોઈ
યંત્ર ગતિવાળું કે ક્રિયાવાન થવું (જેમ કે,
કાગખાનું, સચો, એનિન, રેટ ચાલે છે)
(૩) નિર્વાહ થવો, નહવું (ઉદાં આમ
આપણું કયા સુધી ચાલશે ? તાગ વિના
મારે ચાલશે) (૪) ટકવું, પહોંચવું (ઉદાં
આટલા ઘઉં ઘણા દિવસ ચાલશે) (૫)
કંઠાનો અમલ થવો, સત્તા હેવી (ઉદાં
એવું ઈ ચાલતું નથી) (૬) વર્તવું, ચલુ-
સગવું (ઉદાં મારા કંઠા પ્રમાણે ચાલશે, તો
સુખી યગો.) (૭) અસ-પૂરતું વધુ (ઉદાં આમા
આટલું દૂધ ચાલશે) (૮) [લા] કોઈ પણ પ્રવૃત્તિનું
ગતિમાન વધુ કે હોવું (ઉદાં અહીં અત્યારે
મસલત ચાલે છે) (૯) અવહારમા-ઉપયોગમા
હોવું (ઉદાં અહીં આ પુસ્તક નથી ચાલતું,
અહીં આખાળી રૂપિયો ચાલે છે) [ચાલતો
પ્રવાહ=રૂઢિ, પ્રણાલિ ચાલતા બળદને
આરે ખોસવી=કામ કન્ટા માણસને ખોટી
સત્તામણી કરવી ચાલતો રોજગાર=કમાણી
કરવો વધો, ચાલુ ધવો ચાલતાં, રસ્તે
ચાલતાં=વિના કારણે, એમ ને એમ (કનિયો
વહોવો.) ચાલતાંનાં વધામણાં=પૈસા-
દારના ગતિ ગાવાં, ઊગતા સૂરજને પૂજવો
ચાલતાં ખોલતાં=કોઈ ખીમારી વિના-
શરીરની ઠીક હાલતમા (મરી જવું) ચાલતી
ગાડીએ (-વહેલો) ખેસણું, ખેસી જણું=
મોટાના કે વિજીના પક્ષમા પેસવું ચાલતી
સેર=વહેતો ઝરો (૨) ચાલુ આવક ચાલતી
સેરમાં પગ દેવો=કોઈની ચાલુ રોજમાં
વિન નાખવું ચાલતું ડરણું=શર કંચુ
(૨) જમવાનું શર કંચુ ચાલતું થણું=
ચાલ્યા જવું (૨) ચાલુ થવું ચાલતું વલણ
કરણું=શક્તિ પ્રમાણે કામની વ્યવસ્થા કરવી
ચાલતો કનિયો વહોરવો, ચૂલવવો=
પારકો કનિયો માથે વહોરી લેવો.]

ચાલિત વિં [સ] સ ચાલિત, ચલાવાયેલું

ચાલાડ વિં [ફા] ચલુ, હોરાચાર (૨) ધૂત
-કી સ્ત્રીં ચાલાડખણુ

ચાલી સ્ત્રીં [સગં મ ચાલ] ખાલકીખને ખાલેલી
અનેક ઓરડીઓવાળી ઇમારત (જેમ કે
સુખધર્મા) [(૨) ચાલતું, બરી

ચાલુ વિં ['ચાલવું' ઉપરથી] હાલતું, વર્તમાન
ચાલકી વિં [બુઝો ચાલડો] ચાલડાઓનું, -ને
લગતું (૨) સ્ત્રીં ચાલડા વશની રૂપૂતાણી

(૩) [ચાર+વાટ, સગંમ] પોલીસવાળું ગેટ
ચાલડું વિં [બુઝો ચાલણું] વાતોડું (૨)
ખોલવામા અગ્ર (૩) [બુઝો ચાલણું] નં

અનાજ વાવવા-ઓગવાનું સાધન, ચાહો
ચાલડો પું [સ ચામુંડ, પ્રા ચાલડ પરથી?]
ચાલડા વશનો રૂપૂત [કે જલ્યા

ચાલણિયાં નંબંબંબં ['ચાલવું' ઉપરથી] દાઢ
'ચાલણું નં કાચુ કોર ખાવાનું, ચાલણું
ચાલરો પું [મ ચાવળે-ચાવરા પરથી?] માંજણ

(સું) [ચાખા
ચાલણ પું બંબંબં [કે ચાલડ, ચલડ, હિં]
ચાલણાં નંબંબંબં ['ચાલણું' ઉપરથી? કે

સ. ચાપલ, પ્રા ચાવલ?] નખગ, હાવલાવ
(૨) મજાવડા

ચાલણ મં કિં [સ ચર્વ, પ્રા ચાવ] (અખને)
ખાવા માટે દાત વતી જયરણુ [ચાવીને
દૂધો કરવો=ખવો રસકંસ ચૂસી લેવો (૨)

સારી પેટે જાણી-સમજ લેવું, અભ્યાસ કરવો
(૩) કટાળો ચડે એટલી લાખી ચર્ચા કરવી
ચાવી ખાવું, નાખણું=કરડી ખાવું (૨)

વગોવવું ચાવી ચાવીને ખોલણું=ચીપી
ચીપીને ખોલવું]

ચાવળ પું [મ] રૂડે, વાવણિયો
ચાવણુ વિં [સરં મ ચાવળે] =ખોલડું,
બળડું, સ ચાવળ, પ્રા ચાવલ? દાઢહાપણ

કરનાર (૨) ચાપણું, ચિખાવણું
ચાવી સ્ત્રીં [પો] કૂચી (૨) [લા] ઉપાય

[અપયી=યંત્ર ચાલે તે માટે ચાવી ફેરવવી
(ઉદાં વહિયાળને) (૨) ઉપાય-રહસ્ય ખતાવવા
(૩) ચાવી ચલાવવી (૪) ચૂટી ખાણવી
(ચાવી પેટે આમળીને) -ઊકલવી, ઊતરવી

=ચાવી આપી હોય તે નીકળી જવી
 -ચડાવવી=ઉચ્છેરવું, ચડાવવું -છટકવી
 =એકદમ ચાવી ઊતરી જવી, તેથી ચાવી તૂટી
 જવી. -જડવી, મળવી=રહસ્ય કે ઉપાય
 જડવાં-મળવા -ખેસવી=ચાવી લાગુ થવી,
 ચાવી (તાળા વગેરેમાં) અદ્ય પેસીને કળ
 ફેરવી શકે તેમ હોવું-થવું -મરડવી=યુક્તિ
 કરવી -લગાડવી=ચાવી ખેસે છે કે નહી
 તે ભેવા તેને અદર (તાળા વગેરેમાં) નાખી
 -ફેરવી તેવી (૨) યોગ્ય ઉપાય અજમાવવો
 -લેવી=ચૂંચવે ચાવી આપી શકાય એવું હોવું]

ચાપ(-મ) પુ. [સ] એક પક્ષી

ચાસ પુ. [દે ચાસ] ખેડવાથી પડતો લાખો
 આકા (૨) સ્ત્રી. [?] ખોટ (૩) બુઝો
 ચાસણી [-આપવી, દેવી=ખોટ આપવી
 -ખાવી=ખોટ ખાવી.] [ઘટ ૦

ચાસકો. પુ. (કાં) ખૂમ, રાહ (૨) સ્ત્રી. નુકસાન,
 ચાસણી સ્ત્રી. [ફા. ચાશની=શરખત કે ખાવાની
 ચીજનો નમૂનો.] ઉકાળીને કરાતું ખાડતું
 પ્રવાહી (૨) [?] કસોટી (૩) નમૂનો (૪)
 [ચાસવું ઉપરથી] ચાસવાની ક્રિયા

ચાસ(-હ)ન વિધેય વિ. (૨) અબુઝો ચાહન
 ચાસવું અંકિ. [દે ચાસ=ખેડેલી ભૂમિરેખા]
 ચાસ પાડવા

ચાસું અં. બુઝો ચાહન

ચાસિયા વિ. અં. [ચાસ' ઉપરથી] પાણી
 / પાયા વગર ઊગેલા (ઘઉં)

ચાહ પુ. ૦, ના સ્ત્રી. [ચાહવું પૃથ્વી] પસદગી,
 ઇચ્છા (૨) પ્યાર, હેતુ ૦ વિ. ચાહનાર, હેતાળ
 ૦તું સં. કિ. [પ્રા. ચાહ] ઇચ્છવું (૨) પ્રેમ
 કરવો. -હેહુ [ક્રિ. ત] -હુ [ભૂતકાળ]
 ૦તું [વં. કૃં.] [નં

ચાહન વિ. (૨) અં. ભહેર-ઉવાહું ૦ પાણી
 ચાહે [સરં હિ, ચાહવું પરથી] ઇચ્છા મુજબ,
 મરજીમાં આવે તેમ ('ચાહે તે કર' ઇં
 પ્રયોગમાં)

ચાળ સ્ત્રી. [ચાળવવું ઉપરથી, સરં મં.]
 અગરખાનો છાતી નીચેનો ઘેં(ર) ચાળવવું તે
 ચાળક નં. (કા) ટોળું (બકરા-ઘેટા કે ઊંટનું)

ચાળણ નં. બુઝો ચળામણ

ચાળણી સ્ત્રી. [સ ચાલની; પ્રા. ચાલણી]
 ચાળવાનું બારીક છિદ્રોવાળું સાધન [-માં
 પાણી ભરવું=વ્યર્થ પ્રયત્ન કરવો] -ભો.
 પુ. મોટા છિદ્રવાળી કે મોટી ચાળણી

ચાળવણી સ્ત્રી. ચાળવવું તે

ચાળવવું સં. કિ. [ચાળવું'નું પ્રેરક] અવારનવાર
 ઉચલાવવું -ફેરવવું કરવું (૨) સ ચારવું (છાપરું)
 (૩) એક ઉપર બીજું દોઢવાતું આવે એમ
 ગોઠવવું કે સીવવું (૪) બુદ્ધી બુદ્ધી રીતે ઉપયોગ
 કરવો (૫) ચારવું (ખાજીમાં), ફૂટી ચલાવવી
 ચાળવું સં. કિ. [સ ચાલન] ચાળણી વડે
 ચોખ્ખું કરવું (૨) [સ ચાલ=છાપરું]
 ઉપરથી ? સ ચારવું (છાપરું) (૩) સાર માહું
 વીણી અલગ કરવું જેમ કે ચાળી ચાળીને લેવું

ચાળા પુ. અં. ૦ મરંજરી ખાતર કોઈનું અનુ
 કરણ -નકલ કરવી તે (૨) હાવભાવ, નખરા,
 અગચેષ્ટા (૩) અડપલા, તોફાન [-કરવા=
 મરંજ હોવા છતાં આનાકાની કરવી (૨) નખરા
 કરવા (૩) અડપલા કરવા -પાડવા=કાળી
 નકલ કરવી -માંડવા=અડપલા-તોફાન
 કરવા (૨) લાડમાં હા-ના કરવી] ૦ ખોર વિ.
 ચાળા પાડવાની આદતવાળું ૦ ચસકા પુ.
 ૫૦ વં. નખરા, હાવભાવ (૨) આનાકાની
 ૦ ચંદૈયાં નં. અં. ૦ ચાળાચસકા ૦ લખણું
 વિ. ચાળાખોર (?)

ચાળી સ્ત્રી. બકરી -ળુ નં. બકર (કા)

ચાળીમ વિ. [સ ચત્વારિશન, પ્રા. ચાલી(૦સ)]
 '૪૦' [-મું નાહવું=સ્ત્રીએ પ્રસવને ૪૦ મે
 દિવસે નાહી-બોઈ શુદ્ધ થવું] -માં નં.
 ૫૦ વં. ચાળીસ વધે આવતા ચરમા કે તેવી
 આખની રિધતિ [-આવવાં=તેવા ચરમાની
 જરૂર પડવી આખનું તેજ મદ થવું -ઊતરવાં
 =ચાળીસા ફર થવા-તેની જરૂર મટવી]

ચાળો પુ. ચાળાનું એવં (૨) લક્ષણ, નિશાની,
 એધાણ (૩) છાપર ચાળનારો, સ ચારો
 ચાંઈ (૦) વિ. શરમિકુ (૨) સ્ત્રી. નાનો ચાલ્યો
 ચાંદિ કરવું, કરી જવું=પચાવી પાડવું, અયોગ્ય
 રીતે લઈ લેવું -ખાઈ જવું

ચાંખડ (૦) વિં (કા) ગરીબ, દીન - કાઈ, - કી
 સ્રીં ગરીબી, નિર્ધનતા (૨) ગરીબીના ઢોંગ
 ચાંગળું (૦) નં [ચાર + ચાંગળા ઉપરથી]
 ચાર ચાંગળાની ચાંજલિ [ચાંગળુ પાણીયે
 ન પાય એવું = જરાય લાવ ન પૂછે - આગતા-
 સ્વાગતા ન કરે એવું (૨) ખૂબ કંઠસ.]
 ચાંગી (૦) વિં [દે વગ] એ નામની ઊંચી
 જાતનું (ધોડા માટે)

ચાંગેરી (૦) સ્રીં એક છોકરો

ચાચ (૦) સ્રીં [સ ચચુ] પક્ષીઓનું અભિયાળુ
 મો(૨) તેના આકારની વસ્તુ ઉદા. પાવડીની
 ચાચ [-ઊંધડવી = ચપચપ ખોલવા માંડવું.
 -ખૂ પવી, ટૂંખવી, ખૂડવી = નજર પહોંચવી,
 સમજ પડવી, કરવા શક્તિમાન થવું. -ખોળવી
 = સહેજ ચાખી લેવું. -મારવી = સહેજ સાજ
 કરવું (ઉદા. ઉઠે કપડાને ચાચ મારી છે)
 (૨) ચાચાટવું (૩) ખીલના કામમાં માથું મારવું
 (૪) ઉપલક્ષ્ય જ્ઞાન મેળવવું - માં લેવું =
 સખત પકડવું, શેઠમા લેવું ચાંચે ચડવું =
 ગવાવું, નિદાપાત્ર થવું]

ચાંચડ (૦) પું એક જાત [-જેમ ચોળી
 નાખવું = નિષ્કૃતતાથી ખગેબર મસળી
 નાખવું - મારી ખતમ કરવું] ઝમારી સ્રીં
 એક વનસ્પતિ (તેની ઉંચ વાસથી ચાચડ
 નાસી જાય છે) ંવત્ અં ચાચડ પેઠે

ચાંચડ્ય નં [સ] ચચળતા

ચાંચડું (૦) નં ['ચાચ' ઉપરથી] ચાચવાળું,
 અનાજમા પડતું એક છવડું (૨) વિં બહુ
 ખોલ ખોલ કરનાર

ચાંચવો (૦) પું ['ચાચ' ઉપરથી] જમીન
 ખોદવાનું હથિયાર, તીકમ

ચાંચાટવું અંકિં ['ચાચ' પરથી] ચાચો મારવી

ચાંચિયું (૦) વિં ['ચાચ' પરથી] ચાચવાળું,
 ચાચના આકારનું

ચાંચિયો (૦) પું [ચાંચ = અગ્રખી મમુદ્રનો
 એક ખેટ, સગં મ ચાંચ, ચાંચા, કે સં
 ચાંચા = ખરાબ માણસ માટે ગાળ ઉપરથી] ૧
 દરિયાઈ છુટારો (૨) ['ચાચ' ઉપરથી] લાખી
 ચાચની પાવડી પહેરનારો

ચાંટ (૦) સ્રીં તળલાની કિનારનો ભાગ

ચાંટી (૦) સ્રીં (કા) ચૂટી (૨) ખાલી બહાર

ચાંડાલ(-ળ) વિં(૨) પું[સ.] લુઓ ચડાળ
 -ળાણ(-ણી) સ્રીં ચડાળણ

ચાંદ (૦) પું [સ ચંદ્ર, પ્રા ચંદ્ર] ચાદો (૨)

ચડક, બિલ્લો ંખીજ, ંરાત સ્રીં સુદ ખીજ

ચાંદની (૦) સ્રીં [લુઓ ચંદની] ચંદનો

પ્રકાશ (૨) ચંદનો [-ખીલવી = ચંદનો

પ્રકાશ બરાબર પડવો - નીકળવી = ચાંદની

ચાચ એમ ચંદનો ઉદય થવો - ચટકવી =

ચાંદનીની અસર મન પર થવી] ંરાત સ્રીં

ચાંદનીવાળી - અજવાળી રાત

ચાંદરમંદાડું (૦) નં ચાદરડું (૩) લુઓ

ચાંદરડું(-ણું) (૦) નં [મ ચદ્ર ઉપરથી] તારા-

ઓનો ઝાંખો પ્રકાશ (૨) ચાંદની (૩) ઝીણા

કાણામાંથી પડતું અજવાળાનું ચાદુ - છુટી

વિં ચાદરણવાળી (૨) સ્રીં તારો (૩) ચાદરણું

ચાંદરો (૦) વિં ['ચાદુ' ઉપરથી] લોળા

ચાદાવાળું (૨) [લા] [સ ચદ્ = રાજ્ય થવું,

મકલાવું?] નિરકુશ, મસ્તાની

ચાંદલાવહેવાર (૦) પું [ચાદલો + વહેવાર]

શુભ પ્રસંગે નાણાની ભેટ આપવા લેવાનો

વહેવાર - મ બધ, ચાદલાવહેવાર

ચાંદલિયો (૦) પું ['ચાદો' ઉપરથી] ચાદો (૫)

ચાંદલી (૦) સ્રીં ['ચાદ'વાળી?] (કા)

ઘોડીની એક જાત

ચાંદલો (૦) પું ['ચાદ' ઉપરથી] ચાલ્લો

[ચાંદલે ચોંટવું = નસીમમા લખાવું, પાલવે

પડવું (ઉપરાંત લુઓ 'ચાલ્લો'મા)]

ચાંદવું (૦) વિં [લુઓ ચાદર (૨)] અડપલા-

ખોર, અટકચાળુ (૨) ન અડપલું અટકચાળુ

ચાંદાયેલું (૦) વિં ['ચાદ' ઉપરથી] કાઢવાનું

કે ગૂમડાના ચાદાવાળું

ચાદિયો (૦) વિં પું ['ચાદ' ઉપરથી] ચામડી

પર ચાદા પડી જાય એવો (વાનો રોગ)

ચાંદી (૦) સ્રીં ['ચાદ' ઉપરથી] સગં મ,

હિં] એક વાત, શુદ્ધ રૂપ (૨) ['ચાદ'

પરથી] એક ચોખી ઢોંગ (૩) ન્યાયી

ખાલ ખસી ગઈ હોય કે ઊપસી હોય એવું

ચાદુ, ધારં [(ચોખ્ખુ) ચાંદી જેવું = તદન ચોખ્ખુ, હાથ વગરનું. -કરવી = સમૂળગો નાશ કરવો, બાળીને ખાખ કરવું. -થવી = ચાદીનો રોગ થવો (૨) ચાદી પડવી. -પડવી = ખાલ ખસી - ઊપસી જવાથી ચાદું થતું.]
 ઠકામ નં ચાદી ઉપરની નક્શી
 ચાંદું (૦) નં ['ચાદ' ઉપરથી ?] ચાદી (૩) જુઓ (૨) ચાદાનો હાથ, ચાદું (૩) [લા] લાછન, હાથ (૪) હિંદ્ર; દોષ [ચાંદા જેવાં, ખેળવાં = હિંદ્ર શોધવા, દોષ ખેળવાં.]
 ચાંદુડિયાં (૦) નં ૦૫૦૦૦ [જુઓ ચાદુ] ચાદવા
 ચાંદો (૦) પું [સં ચન્દ્ર, પ્રા ચન્દ] ચંદ્ર (૨) તેના જેવો ગોળ આકાર
 ચાંદ્ર વિં [સ.] ચંદ્રતુ, ચંદ્રને લગતું ઠમાન નં ચંદ્રની ગતિ પરથી કહાતું સમયનું માપ ઠમાસ પું ચાંદ્રમાન પ્રમાણે ગણાતો માસ ઠવર્ષ નં ચાંદ્રમાનથી ગણાતું વર્ષ - દાયણ નં ચંદ્રની કળાની વધવટ પ્રમાણે રોજ ખાવાનો કોળિયો વવાગતા ઘટાડતા જવાનું એક મત
 ચાંપ (૦) મીં [જુઓ ચાપતું] ડોર્ડ પણ યત્ર કે યુદ્ધિને ચાલુ કે બધ ડગવાની કળ, પેચ (૨) નાનો ઉવાળો (૩) પૈસાનું પાકીટ (સુ) (૪) [લા] દાખ, ધાક (પ) સાન ચેતવણી (૬) કાળ [-ઉધાડવી = કળ ભેંવી દીધી હોય તે છૂટ્ટી કરવી (જેથી ઢાકીણ ખુલ્લુ થઈ શકે) (૨) [સુ] પૈસા ખરચવા -કરવી = દબાણ કરવું (૨) દાખ બતાવવો -ચડાવવી = દાખવા માટે કળનો ઘોડો ઊંચો કરવો (૨) ઉચ્છેરણી કંવી -દેવી = ચાપ પાડવી, બધ કરવું (૨) ઉચ્છેરવું -દાખવી, -દબાવવી = કળ દેરવવી જેથી ક્રિયા ચાલુ થાય ચાંપથી ચાલવું = ઉતાવળે ચાલવું -મરડવી = કળ દેરવવી -મરડી નાખવી = કળ વાળીદેવી-ખગાડી નાખવી -રાખવી = દાખ રાખવો (૨) કાળ રાખવી -માં રાખવું, -માં લેવું = અકુશમા રાખવું, રોહમા લેવું] ઠણુ-ઠણી સીંચાપવું-દાખવું તે (૨) ઉચ્છેરણી (૩) અકુશ, દાખ (૪) કળ, જેને દાખવાથી ગતિ અટકે તેવી થોભણ,

'બ્રેક' ઠણુયું વિં લાચ આપવાની ટેવ-વાળું (૨) નં ખાગણના ચોકકાતું ઉપડું લાકડું. ઠણું નં સાળમા તાઠ ઊંચાનીચા કંવાની પાવડી [ચેતવણી
 ચાંપતી (૦) મીં [જુઓ ચાપતું] તાકીદઃ
 ચાંપતું (૦) વિં [જુઓ ચાપતું] સખત, આક્રં (૨) ઝટ અસર કરે તે [ચાંપતી ઉધરાણી = ઉપગળાપરી, ઝડકપણે કંગતી ઉધરાણી આપતો ઇલાજ, ઉપાય = તાકીદનો - કડક ઇલાજ કે ઉપાય]
 ચાંપતું (૦) વિં [જુઓ ચાપલૂસી] દોઢાલું, ચિખાવલું. -લાવેલા પું ૫૦ વં ચાપતું વર્તન, દોઢકહાપણ -લાશ સીં
 ચાંપવું (૦) સં કિં [દે. ચપ] ઠપાવવું (૨) લગાડવું, દઝાડવું (૩) [લા] લાચ આપવી (૪) ઠાસવું [ચાંપી ઘાલવું = બળતું શરીરે લગાડી દેવું, હામ ઢઈ દેવો (૨) ખૂણમા ધકેલી દેવું, દાખી દેવું ચાંપી દેવું = દઝાડવા કે બાળવા બળતું લગાડવું -તાખવું ચાંપીને અં વસાઈને (૨) જલદીથી (ઉદાં ચાપીને ચાલવું) (૩) કડકાઈથી (ઉદાં ચાપીને ખેલવું) (૪) દાખી દાખીને અકરાતિયાપણે (ઉદાં ચાપીને ખાતું)
 ચાંપાચાંપી (૦) મીં ['ચાપતું' ઉપરથી] વારવાર દાખવું તે
 ચાંપું (૦) નં [સરં મ. ચાપે] કણસની પેશી (૨) [જુઓ ચાપો] નાકની નથમાનો એક ભાગ (૩) માથાનું એક ઘરેણું (૪) ચપનું ફૂલ (૫) ચપો
 ચાંપો (૦) પું [સરં મ. ચાપા] + જુઓ ચપો -પલિયો પું ચપો (લાલિત્યવાચક)
 ચાંસાં (૦) નં ૫૦ વં ચાદા
 ચાંલ્લાવહેવાર પું જુઓ ચાલ્લાવહેવાર
 ચાંલ્લૈયો પું ['ચાલ્લો' ઉપરથી] ચાલ્લો કરી ખાનારો લિલ્લુક ગ્રાહણ (૨) મીનાકારીના ચાલ્લા બનાવનાર (૩) વિં પું ચાલ્લો આપીને વહોરેલો (વર)
 ચાંલ્લો પું [જુઓ ચાલ્લો] કપાળે કંગતું (કંકુતું) ગોળ ટપકું (૨) તેની ઉપર ચોહવાની

૮૫૩ (૩) શુભ પ્રસંગે અપાતી નાણાની
ભેટ (૪) બરાબર નહીં ગળેલો (ઢાળનો) ઢાણો
(ઉઠાં ઢાળમાં ચાડલા રહી ગયા છે) [-અમર
રહે] = (સ્ત્રી) સૌભાગ્ય અખડ નહે
-કરવો = વામ્હાન કરવું, સગાઈ કરવી (૨)
નકામુ આપી દેવું (૩) લગ્ન નોઈ વગેરે
શુભ પ્રસંગે ભેટ અપવી (૪) હંડ કરવો,
નુકસાન કરવું -ચોટવો, થવો = એટલા
રૂપિયાનું નકામું ખર્ચ થવું (૨) એટલા
રૂપિયાનો હંડ થવો -ચોટવો = એટલા
રૂપિયાના હંડની સન્ન કરવી (૨) એટલા
રૂપિયાના નુકસાનમાં ઉતારવું]

ચિકિત્સાવલું સં કિં 'ચીકિત્સા'નું પ્રેર
ચિકિત્સ [ફા ચિકિત્સ] ભરતકામ ઠોઠા પું
ભરત ભગનારો

ચિકિત્સાઈ સ્ત્રીં જુઓ શિકાકાઈ
ચિકાર વિં (૨) અં [સર મ] નગ ખાલી
ન હોય એક, ભરપૂર

ચિકારહું નં એક નંગલી ભનવર
ચિકારી નં [સ ચીત્કાર, પ્રા ચિકારકારપરથી ?]
એક વાજિત્ર (૨) [મ] સતારના સાત
તારમાંનો કેટલો - સાતમો તાર

ચિકિત્સક વિં [સ] ચિકિત્સા કરનાર (૨) પું વૈદ્ય,
હકીમ - નીચ વિં ચિકિત્સા કરવા યોગ્ય
ચિકિત્સા સ્ત્રીં [સ] વૈદકનો ઉપચાર (૨) શુભ-
દાય પ્રાગ્મવાની શક્તિ (૩) ટીકા, દોષદર્શન
ઝંખાર વિં ટીકાખોર, ખણખોર કરનાર,
ઝંખાર નં રોગના ઉપચારનું શાસ્ત્ર

ચિકીર્ષા સ્ત્રીં [સ] (કર્મ પણ) કરવાની ઇચ્છા
ચિકેટી સ્ત્રીં [મ] કાઠાની પકડ
ચિકેટી સ્ત્રીં મેથી ઉકાળેલું પાણી (સોની
કામમાં વપરાય છે)

ચિકેર વિં [મ] ઉદત, બટકખોલું
ચિકેરવું સંકિં [જુઓ ચિકેર] ટોકવું,
કરી કરીને કહેવું

ચિકેરી સ્ત્રીં [ફ] જુદાણા સાથે દળવામાં
આવતું એક જોડતું ભૂખિયું (કોનીને બદલે
પણ ચાલે છે) [ચિમ્હ] કાઠવ
ચિખ (-ખખ) ધ પું [સ ચિકિત્સ, કે ચિકિત્સ,

ચિગોટી સ્ત્રીં મોઢેમાથે ઝોઢીને સુત તે
ચિચરવટી સ્ત્રીં [સરંમ ચિરોટી] નમીનનો
સાકડો અને લાખો કકડો -ટો પું નમીનનો
લાખો કકડો

ચિચરવટી સ્ત્રીં [રવં, જુઓ ચચરાટ] તીખી
કેંડી વગુ ખાતા કે પીતા પડનો ગેરો (૨)
ધ્રાસકો, ઢાળ (૩) પ્રીતિનો જુગસો, -ટો પું
ધ્રાસકો, ઢાળ (૨) ગૂંચવણ

ચિચરડો [રવં ?] પિયકારી (૨) હીચકો (૩)
ચીચવો [(૨) ટળવળાવવું

ચિચવાવવું સં કિં [રવં] ચીસ પડાવવી
ચિચાડી સ્ત્રીં [રવં] ચિચિયારી

ચિચાવવું મંકિં 'ચીચવું'નું પ્રેર [દિચિયારી
ચિચિયારી સ્ત્રીં [રવં] (દુખ કે ભયની) ચીમ,
ચિચૂડો (-ટો) પું [સ ચિંચા = આમલી પગ્વી,
સરંમ ચિંચોકા] આમલીનો ફળિયો

ચિચોટિયું નં, ચિચોટો પું [રવં ?] હૈથિયો
ચિચોડો પું [સરંમ ચિચોગ] જુઓ
ચિચૂડો (૨) [રવં] ગેરડીનું કોણું

ચિટનનીસ પું [ચિટ (હિં = ચિટ્ટી) + નવીસ
(ફા.)] જુઓ ચિટનીસ

ચિટનીસ પું [જુઓ ચિટનવીસ] મત્રી,
અવલગારકુત -સ્ટી સ્ત્રીં ચિટનીમતુ કામ
(૨) તેનું પદ

ચિટ્ટી સ્ત્રીં [સરંમ હિં, મ, મં ચિટ્ટ = મોકડને
કામ પર મોકલવો] થોડી મતલબનો નાનો
કાગળ કે કાપડી (૨) કાળેતરી (૩) ભલામણ
પત્ર [-ઉપાડવી = જુદા જુદા નામ નંખર
લખેલી અનેક ચિટ્ટીઓમાંથી અંધર એક
ઉપાડીને તેમાં જે નામ નંખર નમીય ભેગે
આવે તે પરથી કાઈ નજો કરવાનું હોય
તે કરવું -નાખવી = ચિટ્ટી ઉપાડવાને ન્યાયે
નિર્ણય કરવો કે તે માટે ચિટ્ટીઓ લખી ભેગી
મૂકવી -નો ચાકર = કેવળ ચિટ્ટી લાવનાર
લઈ જનાર, તેથી વિશેષ કાઈ નહિ તે, કહે
તેમ ચૂપચાપ કરનાર -કાટી નવી = કન્યા
કુવારી મરી નવી, તેના લગ્નનું ખર્ચ અચૂક
-લખવી = કામકાજ અંગે કે કાળેતરીનો
પત્ર લખવો] અપાટી [જુઓ અપટ ?],

૦પત્રી સ્ત્રીં કાગળપત્ર. ૦દોરો. પું ભૂત
પિશાચનુ વળગણ દૂર કરવા બાધવામાં
આવતો મતરેલો દોરો કે ચિટ્ટી. [-કરાવવો =
વળગણ દૂર કરાવવા જતરમતર કરાવવા.]

ચિટકણું વિં [ભુઓ ચિટાણું] ચીડિયા રવલાવનુ
ચિટાણુ અંકિં [સરં હિ ચિટના, મ. ચિટ
(-ટ)જો] ખીજવાનું, શુરસે થવું

ચિરિયલ વિં ચીડિયુ

ચિડિયાનું નં (ચ) માટીમાથી ઝમતા
પાણીને ઝીલવા નીચે મુકાવ (માટીનું) વાસણ
ચિટ્ટી સ્ત્રીં સ્ત્રીઓને પહેરવાનું એક લગનું લૂગડું
(૨) ખેડગમણીમાથી વરપક્ષને મળતો ભાગ
(૩) [હિં, મ ચિટ્ટી] ચકલી

ચિટાણું વિં ચીકટવાણુ અને વાસ મારતુ
ચિણું(-ન)ગી(-ગારી) સ્ત્રીં [સરં હિં.
ચિનગી, -ગારી, મ ચિણકા=કોચામિ,
ઠિણગી=તણખે] તણખો -ગારો પુંમેટી
ચિણગારી [કર્મણિ અને પ્રેરક
ચિણાણું, -વણું સંકિં 'ચીણવું'નું અનુક્રમે
ચિત નં [સં] જાન, ચેતના (૨) ચિત (૩)
ચેતન્ય, જાનરવરૂપ બ્રહ્મ ઓચોર પું ચિત
ચોર ઠું નં ચિત (૫)

ચિતણિયો પું [પ્રા ચિત્ત, હિં ચીતન] =
ચીતરનું] ધાતુ પર ઘાટ ચીતરનારો

ચિતરામણુ નં ['ચીતરણુ' ઉપરથી] ચિત(૨)
ચીતરવાની ક્રિયા (૩) ભુઓ ચિતરામણી
-ણી સ્ત્રીં ચીતરવાનું મહેનતાણુ

ચિતરાવણું સંકિં 'ચીતરણુ'નું પ્રેરક રૂપ

ચિતવાવણું સંકિં 'ચીતરણુ'નું પ્રેરક

ચિતા સ્ત્રીં [સ] મહડ બાળવા ગોઠવેલી
લાકડાની ચોખી, ચેહ [-ખડકવી = ચિતાના
લાકડા ગોઠવવા, ચિતા તૈયાર કરવી] ૦રોહણુ
નં ચિતા પર ચડવું, -મા પ્રવેશ કરવો તે

ચિનાકું પું ગળાનું એક ઘરેણું (ખેડવાળામાં
પહેરાય છે)

ચિનાર પું ['ચિત' ઉપરથી] ચિત (૨) આખે
હૂખ વર્ણન. [-આપવો = આખેહૂખ વર્ણન
કરવું. -આપવો = બરોબર સમજાવું, સ્પષ્ટ
દેખાવું]

ચિનારો પું [સ ચિત્રકાર] ચિત્રકામ કરનારો
ચિનાણું અંકિં, -વણું સંકિં 'ચીતણું'નું
કર્મણિ અને પ્રેરક [દ્વાયરો]

ચિતાળ સ્ત્રીં ચીરેલા લાકડાનો કંકડો, ચીનળ,
ચિતકાર પું [સં] ચીસ, ચીતકાર

ચિત નં [સં] અતકણ, મન (૨) [લા]

લક્ષ, ધ્યાન (જેમકે, એનું કશામાં ચિત નથી)

[-ધાલણું, -ચોટાણું, -દેણું, -પરોવણું.

-લગાણું = બગબગ લક્ષ આપવું -ચોરણું

= મન હરાવ કરવું -ઠેકાણું રાખણું = રવ

સ્થાના લળવી રાખવી (૨) પૂરેપૂરું લક્ષ

આપવું -ઠેકાણું હોણું = મનની સ્વચ્છતા

હોવી (૨) ભાન હોવું (૩) ધ્યાન રહેવું]

૦ક્ષેપ પું ચિત્તની અસ્વચ્છતા -અન પો

૦ક્ષોભ પું ચિત્તનો ફોલ, ૦ગત વિં

ચિતનુ ચિત્તની અટક રહેલું ઓચોર પું

ચિત ચોરી જતાં -વરા કરતાં ૦બ્રમ

પું ઉન્માદ (૨) બ્રમ ૦વૃત્તિ સ્ત્રીં ચિત્તની

વૃત્તિ ૦વેધક વિં ચિત્તને વીધી નાખે તેવું

૦શુદ્ધિ સ્ત્રીં ચિત્તનાં મેટો-નામાદિ વિકારો

તથા વૃત્તિઓની શુદ્ધિ -મદાર્થ ૦શાસ્ત્ર નં

માનમશાસ્ત્ર; 'માઇત્રેલોહ' -તાકર્ષક વિં

ચિત્તને આકર્ષે એવું, મનોહર [વાધ

ચિત્તો પું [સં ચિત્રક પ્રા ચિત્ત] એક લતનો

ચિત્ર નં [સં] ચીતરેલું તે, છબી (૨) જે અક્ષરમાં

જે પ્રશ્ન થયા હોય તેજ અક્ષરોથી તે પ્રશ્નનું

ઉત્તર મળે એ કાવ્યની ખૂબી (કા શા)

[-ઠાઠણું, -ચીતરણું, -દોરણું, -પાણું =

છબી ચીતરવી -ઊણું કરણું, -ખડું

કરણું = આખેહૂખ-તાદર્શ વણન કરવું]

૦ક પું ચિતારો (૨) [ગ] અજ્ઞાત ચિહ્ન,

'અનનોન સાધન' ૦કલા (-ળા) સ્ત્રીં ચિત્ર

દોગવાની કળા ૦કંઠ નં કપૂતનું ૦કામ

નં ચિત્રનું કામ, ચિતારાનો ધવો ૦કાર

પું ચિત્ર દોરનારો ૦કાચ નં ચિત્રના

આકારમાં લખેલી કવિતા ૦કૂટ પું (સ)

પ્રયાગ નજીક આવેલો એક પર્વત ૦શુભ

પું (સ.) હવેના કર્મો નોધી રાખનાર

ચમરાળનો સેવક ૦ચીવ નં ભુઓ ચિત્રકંઠ

૦ણુ ન૦ ચીતરવુ તે ૦પટ પુ૦; ન૦ જેના
પર ચિત્ર દાયું હોય તે કપડુ કે પાટિયુ
(૨) પડદો (૩) સિનેમાની 'ફિલ્મ' ૦પદા પુ૦
એક છંદ ૦ફલક ન૦ ચિત્ર કાઢવાનું પાટિયુ-
નલક ૦ભાનુ પુ૦ સૂર્ય (૨) આકડો (૩)
અગ્નિ (૪) એક વનસ્પતિ, ચીતરો ૦મંજૂપા
શ્રી૦ ચિત્રોના સંગ્રહની વહી, 'આલ્બમ'
૦લિપિ (-પી) શ્રી૦ સાંકેતિક ચિત્રોની બનેલી
લિપિ ૦લેખા શ્રી૦ તસવીર, છબી (૨)
વિદ્યાતા (૩) [સ] ઓખાની સખી, ૦વત્
અં ચિત્ર જેવું, અગ્ધ ૦વતી શ્રી૦ ગાધાર-
ગ્રામની એક મૂર્તિ ૦વાચન ન૦ ચિત્રને
સમજવું કે સમજાવવું તે ૦વિચિત્ર વિ૦
ગંગેરગી (૨) વિચિત્ર, વિલક્ષણ, ૦વિદ્યા
શ્રી૦ ચિત્ર દોરવાની વિદ્યા-કળા ૦શૈલી શ્રી૦
ચિત્ર રચી કરી દે-ચિત્રની જેમ કામ કરે
એવી લેખનની શૈલી ૦શાલા (-ળા) શ્રી૦
ચિત્રો કાઢવાનું અથવા કાઢતા શીખવાનું સ્થાન
ચિત્રા શ્રી૦ [મ] ચૌદસુ નક્ષત્ર (૨) એક છંદ
(૩) જુઓ ચિત્રવતી

ચિત્રાકાર વિ૦ [ન] ચિત્રવત, અગ્ધ
ચિત્રાર્પિત વિ૦ [મ] ચીતરેલું, ચિત્રમા ઉતારેલું
ચિત્રાલય ન૦ [સ] ચિત્રાળાનું સંગ્રહસ્થાન
ચિત્રાંગદા શ્રી૦ [સ] (મ) અર્જુનની એક
પત્ની, બહુવાહનની માતા
ચિત્રિણી શ્રી૦ [સ] ચતુર, સુદૃઢ અને શુશ્રુવાન
શ્રી (પત્રિની, ચિત્રિણી, હસ્તિની અને ગમિની
એ ચાર પ્રકારમાની) [ચિત્રવિચિત્ર
ચિત્રિત વિ૦ [સ] ચીતરેલું (૨) રંગબેરંગી,
ચિત્રો પુ૦ જુઓ ચીતરો
ચિ-પાવન પુ૦ [સ] દક્ષિણી બ્રાહ્મણોનો એક ભેદ
ચિત્રાગ્નિ શ્રી૦ [સ] ચૈતન્ય
ચિત્તવૃત્ત ન૦ [મ] પગબ્રહ્મ
ચિત્તરિયુ વિ૦ જુઓ ચીતરેહાલ, ચીતરિયુ
ચિદાકાશ ન૦ [મ] શુદ્ધ બ્રહ્મ
ચિદાત્મા પુ૦ [મ] ચૈતન્યસ્વરૂપ પરબ્રહ્મ
ચિદાભામ પુ૦ [સ] જીવ [પુ૦ બ્રહ્મ
ચિદ્ધન વિ૦ [સ] જ્ઞાનથી ભરેલું જ્ઞાનસ્વરૂપ (૨)
ચિદ્રૂપ વિ૦ [સ] જ્ઞાનસ્વરૂપ

ચિદ્વિલાસ વિ૦ [સ] જ્ઞાનમા જ વિલાસ છે
જેનો એવું (૨) પુ૦ પગબ્રહ્મમા ગમણ (૩)
ચિત્તવૃત્ત ઈશ્વરની માયા-લીલા
ચિનગારી શ્રી૦ [હિ] જુઓ ચિણગારી -રો
પુ૦ જુઓ ચિણગારો
ચિનગી શ્રી૦ [હિ] જુઓ ચિનગારી
ચિનાઈ વિ૦ ચીનમા બનાવેલું ચીન દેશનું (૨)
ચિનાઈ માટીનું બનાવેલું (૩) તકલાલી, આર્ય કે
પણ ટંક નહીં તેવું (૪) શ્રી૦ એક જાતની
રેશમી સાડી [-માટી શ્રી૦ એક જાતની સફેદ
માટી, જેના વાસણ વગેરે થાટ બનાવાય છે
-મિ (-મી) ગ શ્રી૦ શેરલી કે મીઠે પામેલી
મગજળી]

ચિનાર પુ૦ [ફા] એક જાતનું ઝાડ
ચિનારું અં કિં, -વડું સં કિં 'ચીનરું'નું
કર્મણિ ને પ્રેરક
ચિનિક્યાલા પુ૦ એક વનસ્પતિના ખીજ ઓપવિ
ચિન્મય વિ૦ [સ] જ્ઞાનમય, બ્રહ્મમય (૨) ન૦ બ્રહ્મ
ચિન્માત્ર વિ૦ [સ.] જુઓ ચિન્મય (૨) ન૦
શુદ્ધ જ્ઞાન [કર્મણિ ને પ્રેરક
ચિપાડું અં કિં, -વડું સં કિં 'ચીપડું'નું
ચિપામિયું વિ૦ કબૂસ (૨) વાતને ચોળીને
ચીકણું કગવાની દેવવાણું, ચીકણું ને દીર્ઘમૂત્રી
ચિખાવડું વિ૦ જુઓ ચખાવડું -કાશ શ્રી૦
ચિખાવલાપણું
ચિયુડ શ્રી૦ [સ] હડપ્પી, દાદી [ચીખોળવું
ચિખોળવું સં કિં [સરંગ મર્ચિવળણ] જુઓ
ચિમરાજ ન૦ એક પક્ષી [પ્રેરક
ચિમખાવડું સં કિં 'ચીમખાવડું', 'ચીમખડું'નું
ચિખાડું અં કિં ચુમાવું, અમુક વસ્તુ પોતાની
પામે નહિ હોવાથી મનમા બળવું કે શસ્ત્રાવું
(૨) તે મેળવવાની ઇચ્છાથી તાકીતાકીને જેવું
-વડું સં કિં 'ચિખાવડું' પ્રેરક

ચિમે (-મે)ડ શ્રી૦ એક વનસ્પતિ -ઝોપવિ
ચિમોડી (-ડી) શ્રી૦ ગળથી ડોક, બોચી
ચિમોડ શ્રી૦ જુઓ ચિમેડ
ચિમોડિયું ન૦ નિગોડો (સુ)
ચિમોડી શ્રી૦ એક જાતના વેલાના બિયા (૨)
જુઓ ચિમોડી (૩) જુઓ ચિમોડિયું

ચિન્મય-વિં ભુઓ ચિન્મય

ચિર વિં [સ] લાણુ (સમય માટે) (૨) લાખા
વખતનુ(૩)અં લાખા વખત સુધી ંકારિતા
શ્રીં ચિરકારીપણું ંકારી વિં દીર્ઘસૂત્રી,
ટાહું, ધીમુ ંકાલ(-ળ) પું લાખો સમય
ંકાલીન વિં લાખા વખતનુ-જૂનુ ંચાચી
વિં દીર્ઘકાળ સુધી ટકી રહે એવુ
ંચમરણીય વિં ચિન્કાળ યાદ રાખવા
યોગ્ય -રંછય(-વી) વિં લાખા આવરદા
વાળુ (૨) પું પુત્ર -રંછવિની વિં શ્રીં
લાખા આવરદાવાળી (૨) શ્રીં પુત્રી -રંતન
વિં ચિરકાલીન, જૂનુ, પ્રાચીન -રાયુ વિં
લાખા આવરદાવાળુ, દીર્ઘાયુ

ચિરાઈ, -મણી શ્રીં, -મણુ નં [ચીરકું
ઉપરથી] ચીરવાનુ મહેનતાણુ [ન્યોત
ચિરાગ પું [ફા] દીવો, ખત્તી (૨) શગ, દીવાની
ચિરાડો પું ભુઓ ચીરો
ચિરામણુ નં, -ણી શ્રીં ભુઓ ચિગઈ
ચિરાણું અં કિં, -વણું સં કિં 'ચીરકું'નું
કર્મણિ અને પ્રેરક

ચિરટ પું, શ્રીં [ઈ] તમાકુના પાનનો જ વાળેલો
મોટો ટોટો-એક પ્રકારની બીડી

ચિરેટી શ્રીં [મ] એક પકવાન
ચિરેડી પું એક ભતનો પોચો પથ્થર
ચિલખત નં [ફા ચિલ્લકદ] ખખતર
ચિલગોભ નં [ફા] એક મેવો -ફળ
ચિલાણું અં કિં [ઈ ચિલાના] વેદનાથી
ખૂમો પાડવી [ચિવટ] ભુઓ ચવડ
ચિવડ વિં [સરં ચિન્મય-ચન્મય, કે મ
ચિટાં નં ખંખં [સરં છીલટા] નાળિયેરના
છોતરાના રેસા [ચઈ ગયેલુ

ચિપડું વિં [સરં છીલટું] સુકાઈને ચવડ
ચિહ્ન નં [સ] નિશાની (૨) [ગ] 'સાધન'
ંનિરપેક્ષ વિં 'એન્સોલ્યૂટ'(ગ) -હાંતર
નં ચિહ્નોની દેરકારી, 'ચેન્સ' એક સાધન-સ'
(ગ) -હિત વિં ચિહ્નવાળું

ચિંગટ વિં [ભુઓ ચેગટ] આપચીપિયુ,
ચીકણું, ચેગટ [(૨) મીંદુ
ચિંગુ (-ગૂસ) વિં બહુ કરકસરિયુ, કંબૂસ

ચિંત(-તા) શ્રીં [ભુઓ ચિતા] ફિકર (૨)
વિચાર [વિચારક; ફિલસૂફ

ચિંતક વિં [સ] ચિંતન કરનાર (૨) પું
ચિંતન નં [સ] વિચાર મનન ંશીલ વિં
ચિતન કરવાના સ્વભાવવાળુ -નાત્મક વિં
વિચાર-મનનથી ભરેલુ -નીચ વિં ચિતન
કરવા બેસુ

ચિંતન નં [ભુઓ ચિતવડ] ચિતન
ચિતવડું સંકિં [સ ચિત્, પ્રા. ચિત્તવ]
મનન કરસુ, વિચારસુ

ચિંતા શ્રીં [સ] ફિકર (૨) વિચાર ંશીલ
વિં ચિતા કરવાના સ્વભાવવાળુ ંકુલ(-ળ)
વિં ચિતાથી આકુળ થયેલુ -ગભગયેલુ.
ંચૂરણી વિં શ્રીં ચિતાને ચૂલું કરનારી
ંતુર વિં [+આતુર] ચિતાથી આકુળ.
ંમણિ પું ચિતવેલુ આપે તેવો મણિ.
[-કરવા = માત્રીના શિવ બનાવી તેમને નિત્ય-
નિયમથી આરાધવા.] નિત વિં [સ] વિચારેલુ.
ધારેલુ -ત્ય વિં [સ] ચિતનીય

-ચી [તુર્કી] 'વાળુ' એ અર્થનો નામને લાગતો
પ્રત્યય ઉદાં મસાલથી, તોપચી

ચીક પું, શ્રીં [ભુઓ ચીકણું, સર મ]
વનસ્પતિના ફળ, કાખળા વગેરેમાંથી નીકળતુ
ચીકણુ પાણી અથવા દૂધ

ચીકટ વિં [ભુઓ ચીકણું] ચીકણુ (૨) તેલ
ઇલાદિના પાસવાળુ (૩) નં, શ્રીં ચીકાશ
(૪) ચીકાશવાળી વસ્તુ (ધી તેલ વગેરે) ટે
પદાર્થમાં હોતુ તેલી તત્ત્વ 'ફેટ' -ટાકુ
અંકિં ચીકટવાળુ થયું, તેલ વગેરેથી ખગડાવુ
(૨) ચીકટવાળો પદાર્થ ખાવામાં આવવાથી રોગ
કે ગૂમકાનુ વીકરુ (૩) [સરં મ. ચિકટણે]
ચોટલુ -ટું વિં ચીકટવાળુ

ચીકટો પું શણુક કપડું-મુગટો [સરં હિં, મ.
ચિકટા] (૨) પચાસ વાર લાખો કસબી તાર
(૩) [સરં મ ચિકટા] એક ભતનુ ઘાસ
ચીકણુ શ્રીં [સરં મ ચિકાળ કાકડી, 'ચીકણું'
પરથી] એક ભતની કાકડી

ચીકણું વિં [સ ચિકાળ] ચોટી રહે તેલું (૨)
[લા] ચિગૂસ, કંબૂસ (૩) આપચીપિયુ,

દોટકાણું. [-એઈને લપસી પડવું = કંઈક
 વાદ કે સત્ત્વ તેઈ લોભાવુ, રૂપ કે ધન
 તેઈને મોહી પડવું] -ણાઈ (-શ) શ્રીં
 ચીકણાપણું ૦૬૧૮, ૦૬૧૯ વિંચ્ચનિ ચીકણું
 ચીકાર પું [રવં] 'ચી ચી' એવો અવાજ
 ચીકારા શ્રીં ['ચીકણું' ઉપરથી] ચીકણાઈ
 ચીટી શ્રીં [મ ચિકી, દે. ચિક્ક = થોડું પગથી]
 નાની ચકતી પેઠે (ગોળ ખાડની આસણીથી
 કરાતી) એક મીઠાઈ
 ચીકુ નં એક કળાકાંડ (૨) એનું કળ
 ચીગચી શ્રીં એક પક્ષી
 ચીચવાટો (-ટો) પું [ગ્વં] ચીસ, છુમાટો
 ચીચવાણું અં કિં [ગ્વં] ટળવળવું
 ચીચવું અં કિં [ગ્વં] ચીસ પાડવી, ચી ચી
 અવાજ કરવો
 ચીચવો પું [રવં, ભુઓ ચી ચી] અણીદાર
 ઊભા લાકડા પં એક આડી મૂંઠી હોંચાતા
 ગોળ કરવાનું રમતનું સાધન
 ચીચી અં [સગં પ્રા ચિચિ] (ગ્વં) [લાગ
 ચીચુ નં ગેરડીના સાહનો દોચ તગ્ગનો કુમળો
 ચીચો પું કાકો (૨) એક કાળો કાણું પથ્થર
 ચીચ (-જ) [ફા.] શ્રીં વસ્તુ (૨) સગ્ગ ગાયન
 વસ્તુ શ્રીં બધી ચીત્તે, સગ્ગમાન
 ચીટકવું સંકિં ['ચીકટું' કે 'ચોટવું' ઉપરથી]
 વળગણ, ચોટવું
 ચીટકી શ્રીં [ગ્વં? સરં હિં ચિટકના] ચપટી
 ચીટિયું નં ['ચીપટ' ઉપરથી?] લાકડીની ચીપ -
 ચીપટ (૨) ઘરમા પહેગ્વાની નાની પટ્ટીની ચૂડી
 ચીટું વિં ['ચીકટું' ઉપરથી?] ચીકણું,
 ચીકટવાળું (૨) નં થી તાવ્યા પછી નીચે
 ઠંતો કચરો - જાશ ધર્યાદિ કીટું
 ચીડ (ડ) શ્રીં [સરં હિં ચિદ] ગુપ્તો, રીસ
 (૨) સખત અણગમો [-કાઢવી = ગુપ્તસાથી
 વતવું, (ખોલી કે કાઈ કરીને) ગુપ્તસાનો વેગ
 બહાર કાઢવો - ચડવી = ગુપ્તો થવું, ગુપ્તો
 મનમા આવવો (ઊલટું) - ઊતરવી = ગુપ્તો
 નતો રહેવો, ગમવો]
 ચીડવાણું (ડ) સંકિં [સરં હિં ચિડચિડાના,
 ચિડાના] ગુપ્તો કરવું, ખીજવું

ચીડવાણું (ડ) અં કિં ખિલવું, ચિડવું
 ચીડવું (ડ) અં કિં [સગં હિં ચિડના]
 ચિડવું, ગુપ્તો થવું
 ચીડિયું (ડ) વિં મહેજમા ચિડાઈ જતું (૨)
 નં જાણિયું, છણે [ચીડિયાં કરવાં = ચિડાવું,
 છાળિયા કરવા (૨) સહેજસાજમા ચિડાઈ જતું
 ચીડિયાં નાંખવાં = ચિડાવું, છણકા કરવા]
 ચીડિયું નં [હિં ચિડિયા] ચકલું, પક્ષી
 ચીણુ શ્રીં [ભુઓ ચીણુ] શ્રીઓની કોટનું
 એક ભતનું ઘરેણું (૨) ધાધગના નેફા
 આગળની કચ્ચડીઓ (૩) [પ્રા. ચિણ, ચણ]
 પખીઓનો ખોરાક, ચણ (૪) નં માટી,
 મીઠું વગેરે ખોદવાનું એક ઓતર
 ચીણુ (-ન) ગી શ્રીં ભુઓ ચિણગારી - ગો
 પું ચિણગારો
 ચીણુ (-ન) માળા શ્રીં ['ચીણ', 'ચીણુ'
 ઉપરથી?] એક ભતનું કોટનું ઘરેણું
 ચીણુવું સંકિં [સં ચિ, પ્રા ચિણ] ચીણ
 ભરવી (૨) કણે કણે ખાવું, ચાચ વડે ખાવું
 ચીણિયું નં (ચ) ચીણનું પરાળ [અનાજ
 ચીણું પું [પ્રા ચીળ, હિં ચેના] એક ભતનું
 ચીત વિં [સગં હિં ચિત] પીઠ પર પડેલું,
 ચત્ત (કુખીમા) [-કરવું, -થવું] (૨) નં
 [સ ચિત્ત] ચિત્ત ૦૬૧ નં ચિત
 ચીતરવું સંકિં [સ ચિત્ત ઉપરથી] ચિત કાઢવું
 આલેખવું (૨) જેમ તેમ લખી કાઢવું
 ચીતરાણું અં કિં (કર્મણિ)
 ચીતરી (-ળી) શ્રીં સૂગ કે અણગમાની કંપારી
 [-ચડવી = સૂગથી કંપારી આવવી]
 ચીતરો પું [સં ચિત્રક, પ્રા ચિત્ત] એક વન-
 સ્પતિ (૨) ચિત્તો, વાવ જેવું ચટાપટાટાર પ્રાણી
 (૩) [ભુઓ ચીતળો] એક ભતનો સાપ
 ચીતવણું સંકિં [સં ચિત્ત ઉપરથી] ચિંતવણું
 (૨) ચીતવું ચીતવાણું અંકિં (કર્મણિ)
 ચીતવું સંકિં [સ ચિત્ત] ધારવું, કંપવું
 (૨) ધરવું
 ચીતળ શ્રીં [ભુઓ ચીતળો] એક ભતનો
 માપ (૨) [ભુઓ ચિતાળ] લાકડાનો કાચરો
 (૩) [ઈ શ્રીઓની કોટનું એક ઘરેણું (૪)]

ચપટી પહોળી ખંગડી; પાટલી (૫) નં [સ.
ચિત્તલ, પ્રા ચિત્તલ] એક જાતનું હરણ
ચીતળો પું [પ્રા ચિત્તલ] એક જાતનો સાપ, ચીતરો
ચીત્કાર પું [સં] ચિત્કાર. ચીસ
ચીથડું, -તું નં [સરં હિ. ચિથડા; મ. ચિથડી]
ચીથર. -રી સ્ત્રી ચીથરી -રે હાલ વિં
ચીથરેહાલ
ચીન પું [સ] (સ) હિંદુસ્તાનની ઉત્તરે
આવેલો એક દેશ [ચીનનો માલ = ચીનની
ખનાવટનો માલ (૨) [લા] તકલાહી માલ
ચીનનો શાહુકાર = ચોર; શહ]
ચીનગી સ્ત્રી, -ગો પું જુઓ 'ચીણગી' મા
ચીનમાળા સ્ત્રી જુઓ ચીણમાળા
ચીનવું (ન') સં કિં [સરં હિં ચીન્હના;
સં ચિહ્ન પરથી?] ચોળખતુ, જાણવું
ચીનાંશુક નં [સ] ચીનનું રેશમી કાપડ
ચીની વિં [ચીન' ઉપરથી] ચીન દેશનું, -ને
લગતુ (૨) સ્ત્રી એક જાતની સફેદ માટી
(૩) ચીન દેશની ભાષા ઠકામ નં ચીની
માટીનું કામ (૨) કાચનું કામ ઠખાતું નં
દાખખાતું -નો પું ચીન દેશનો વતની
ચીપ સ્ત્રી [જુઓ ચીપતુ] લાખી ચપટી પટ્ટી,
ચીપટ (૨) પટ્ટા ચીપવાનું કામ કે તેની
વારી ઠટ સ્ત્રી ચીપ, પટ્ટી
ચીપટી સ્ત્રી [જુઓ ચપટી] ચપટી -ટો
પું જરા મોટી ચપટી, ચપટો
ચીપડું નં [સરં હિં. ચીપડ; મ. ચિપડ, પ્રા.
ચિપ્પડ = ચપડું] મુકાઈ ગયેલો આખનો
મેલ; ચીપડો -ટો પું આખનો મેલ, પીયો
ચીપણી સ્ત્રી, -ણું નં [ચીપતુ' ઉપરથી]
પતાની ચીપ (કંઈક તુચ્છકારમા)
ચીપવું સં કિં [દે ચિપ્પ, સરં સ. ચિપિટ
= ચપડું (નાક, કે ચોખા)] લાખી જે ચીને
ચીપ ખનાવવી (૨) સફાઈથી ઠીક કરીને
ગોઠવતુ (જેમ કે, ઘોડાંની પાટડી, ગંજાકા-
ના પાના, ખોલવાની દબ ધં) (૩) ગજીકાના
પત્તાને છૂટા પાડવા ઉપરતળે કરવા (૪) [વાતને]
ચોળીને લાખી કરવી [ચીપવાની ક્રિયા
ચીપાચીપ સ્ત્રી [ચીપતુ' ઉપરથી] વારવાર

ચીપાસોતું નં [ચીપ + સોતું] પાટનું સોતું;
છાંચા ટચનું સોતું
ચીપિયો પું [ચીપ' ઉપરથી] દેવતા વગેરે
જાણવાની પકડ, ચીમટો
ચીખડી (-રી) સ્ત્રી [રવં] એક પક્ષી
ચીખડું વિં જુઓ 'ચીખુ' મા
ચીખું વિં [સ ચિપિટ = ચપડું નાક, સરં
કે. ચિપ્પ = ઢાખતું, કે ચિત્ત (૨) = ચીખું
મ. ચિવકા] નેઠેલા - ચપટા નાકવાળું -ખડું
વિં ચીખુ, ચપડું
ચીખડી સ્ત્રી [સં ચિર્મટિકા, પ્રા ચિર્મટિકા]
એક વેલો -ડું નં [સ ચિર્મટિ, પ્રા ચિર્મટ]
એતુ ફળ [ચીખડા-ચોર, ચીખડાનો ચોર
= નાની નજીવી ચીખ ચોરનાર, નજીવો ગુનેગાર]
ચીખટી સ્ત્રી [દે ચિપ્પ] ચીપટી (૨) ચૂટી
[-ખણવી, ખાંડની, ભરવી = ચૂટી ખણવી]
-ટો પું ચીપટો (૨) ચૂટલો (૩) ચીપિયો
ચીખડી સ્ત્રી, -ડું નં કાપણી થઈ ગયા ખાંડ
જુવાર ખાજરીના ખેતમાં રહેલા કુમળા
ગેપ-છોડવા
ચીખની સ્ત્રી [કં] કુમારિયુ (૨) કાનસની
ખતીનું રક્ષણ કરનારી કાચની નળી - ગોળો
ચીખળવું સં કિં [સરં મ ચિવલળે, ચિમલળે]
ચીખોળતુ, ચીમળતુ (કાન)
ચીખળાવું અંકિં [ચીખળતુ' ઉપરથી] કરમાવું
(૨) મનમાં ખળ્યા કરતુ, જૂરવું (૩) ચીમળતુનું
કર્મણ [એક જાતનું ઘાસ
ચીચો પું એક કાળો કઠણ પથ્થર; ચીચો (૨)
ચીર સ્ત્રી [સરં સ. ચીર્ણ = ચીરેલું? પ્રા.
ચીર = હુકડો] ચીરી (૨) ફાડ, તરડ
ચીર નં [સ] સ્ત્રીચોતુ એક રેશમી વસ્ત્ર (૨)
વલકલ (૩) કોઈ કીમતી વસ્ત્ર (પ્રાય કટાક્ષમા)
ઠાં નં ખં વં ગરાસિયા કે પટેલે વેચી
દીવેલા જમીનના નાનકડા કંકડા ઠપટો પું
નં ફાટેલું કપડું (વ્યગમા)
ચીરવું સં કિં [સ ચીર્ણ? સરં હિં ચીરના,
મ ચિરણે, (વેદ) સં ચિરિ = મારતુ, નુકસાન
કરતુ] ફાડતુ કાપતુ (૨) વચ્ચેથી ખે ભાગ કંવા;
સોસરુ કે આરખર જાય એમ કરતુ (જેમ કે,

ચીગને જતુ (૩) [લા] વરાક પામેથી ખૂમ
ભાવ લેવો [ચીરી નાંખવું = કાકી - રહે ચી
નાખતુ (૨) (આમકુ ચીરી નાંખતુ) ખૂમ
મારતુ (૩) ખૂમ ભાવ લઈ પાડવો]
ચીરાખંધ વિં [સરં મ. ચિરેવરી, ચિરા =
અમાગી પથરો] ઈટો કે પથથથી જડેલુ
ચીરિયું નં [નુઓ ચીર] કાક, ચીરી (૨) (પ્રાય
કેમનો) અથાણનો કડો -યાં નં ખંચવં
કેમની ચીગતુ અથાણુ [-નાખવાં = ને
અથાણુ તૈયાર કરતુ - ખનાવતુ]
ચીગી શ્રીં ચીર, નાની પાતળી કાક - કકડો
ચીરો પું ભાષો પાતળો કકડો (ચીગને પાડેલો)
(૨) કાક, નંક, કાપ (૩) [સરં મ ચિગ = કાપેલો
ચીર] ઓવારો, વાટ
ચીલ શ્રીં [સરં મ ચિલ = એકદમ કૂટી
કૂટી મેગ] વનરપતિમાધી કૂટી ચીકણો
અ, ચીક (૨) [મ = એક લાભ] એક
વનરપતિ (૩) [મ ચિલ, ઃ ચિલા] એક પખી,
અમડી, ૦૪૬૫ મીં ૦ અમડી પેડે ૪૮ ૪૮૫૫૫૫ તે
ચીલચીલ નં એક પક્ષી
ચીલો (ચી) પું [કે ચિલ્હય] ગાડવાટ -
કંક (૨) [લા] ગિવાજ, રૂઠિ [ચીલે ચીલે
ચાલ્યા કરવું = ચતવત રૂઠિને આધીન ગળી
વર્તતુ ચીલે પડવું = રસ્તે પડતુ, સરાણે ચડતુ,
ગે પડતુ ચીલો કાપવો = ગાડવાટ છોડીને
હાલતુ (૨) ચાલુ રિવાજથી બુલ પડતુ - પાડવો
= નવો શિરગતો - પદ્ધતિ શરૂ કરવા]
ચીવટ શ્રીં [સરં મ ચિવટપણા] કાળ
ચીવર નં [સ] વત્ર, કપડુ (૨) કાટેલુ કપડુ, કયા
(૩) બિલુઓનુ અગવસ - રી પું બૌદ્ધ બિલુ
ચામ શ્રીં [કે ચીહાટી, હિં ચીહ] તીણી
ખૂમ, નાક [-ખાઈ જવું, -ખાવી = ત્રાસી
જતુ, ખો ભૂલી જવી, કૂરી તેમ કન્વાની હિ મત
નંકેવી - નાખવી, પાડવી = ખૂમ પાડવી]
૦૮૨ પું, ૦૨૧૫ નં, -મચીસ શ્રીં
ઉપગઉપગ ચીમો પાડવી તે
ચીમપટ્ટી શ્રીં શ્રીઓનુ કાટનુ એક વરેણુ
ચીસુ વિં દોઢાણુ, ચીકણુ (૨) કનૂસ
ચીંગડી શ્રીં વહાની ભતનુ એક ઘવડુ

ચીંચીં અં [રવં]
ચીંડોરા નં એક પક્ષી
ચીંથરું નં [નુઓ ચીંથર] કાકી, ગણેલુ કપડું
કટુડો [ચીંથરાં વીણવાં = તેમ કરતુ પડે
એવી ગરીમ દશા થવી] -રિયું વિં કાટયા
વટયા વત્ર પહેર્યા હોય તેવુ (૨) [લા] માલ
વગરતુ (૩) નં માલ વગરતુ વરતુ કે લખાણ
[ચીંથરિયા મામા = વગડામા ઝાડ કાઠ
ઝાપી ન જાય તે માટે ઊભું કરાતુ ભૂતનુ
પ્રતીક] -રી શ્રીં નાનુ ચીંથર, ચીંદંડી.
-રેહાલ વિં કાટયાતુથાં વત્ર પહેર્યા
હોય એવુ (૨) [લા] છેક જ ગરીમ
ચીંદરડી શ્રીં [નુઓ ચીંથર, સરં મ
ચિવટી, કા ચિદી, હિં ચિદી] કૂગડાની
લાખી પડી -કું નં સાકડો પણ લાખો
કૂગડાનો કાપલો -ડો પું મોટી ચીંદરડી
ચીંદરી શ્રીં નુઓ ચીંદરડી
ચીંધતુ સંકિં [સ ચિદન, પ્રા ચિંધ] અમગળા
કેમને દેખાડતુ (૨) કરમાવતુ -ણુ નં ચીંધતું
તે ચીંધાણુ [કર્મણિ], -વતું [પ્રેંક]
ચીંખાળતું સંકિં [નુઓ ચીંખાળતું] આમળકુ,
ચીંખી દેવી ચીંખાળાણું અંકિં, -વતું
સંકિં અનુક્રમે કર્મણિ ને પ્રેંક
ચુકાદો પું ['ચૂકવતુ' ઉપચી, સરં હિ
ચુકોતા] દેસલો [-આપવો, સ ભળાવવો]
ચુકાણું અંકિં -વતું સંકિં 'ચૂકવતુ
કર્મણિ ને પ્રેંક
ચુગલ વિં [તુ ચુગલ, કા ચુગલ] ચુગલખોર
(૨) શ્રીં પીઠ પાછળ ડેલી નિંદા ંખોર
વિં ચુગલી કર્યા કરનાર -લી શ્રીં ચુગલ
-લીખોર વિં ચુગલખોર
ચુગાણું અંકિં -વતું સંકિં 'ચૂગવતુ'
કર્મણિ ને પ્રેંક
ચુચવાવણું મંકિં 'ચૂચવતુ' પ્રેંક
ચુચુક, ચુચૂક [સ] પું; નં સ્તનની કીટડી
ચુડિયાણા (-ળા) પું એક છંદ
ચુડેલ શ્રીં [હિં. ચુડેલ, સં ચુડા = શિખા
પંચી ?] કાકણ [કર્મણિ અને પ્રેંક
ચુણાણું અંકિં, -વતું સંકિં 'ચૂણવતુ'

ચુનવણી સ્ત્રીં [મ] ચૂનાતુ પાણી
ચુનંદા(-દુ) વિં [ફા] ખાસ પરાં કરેલું, ઉત્તમ
ચુનાઈ વિં [‘ચૂનો’ ઉપરથી] ચૂનાતું; ચૂના
સખધી -ર નં ચૂનાતો કેલ ભરવાનું તગાર.
-રેા પું ચૂનો પકવનાર (૨) ચૂનાથી
ઘોળનાર, કંડિયો (૩) ચુનારાની ન્યાતનો
માણસ -રણ, -રી સ્ત્રીં ચુનારાની સ્ત્રી
-ળવો પું ચૂનો ઘાલવાની ડબી. -ળું
વિં ચૂનો દીઘેલું. ઘોળેલું (૨) ચૂનાતું (૩)
નં કંડિયાનું એક ઓળર-લેલું

ચુનાતું અંકિં, -વણું સં કિં ‘ચૂનવું’
કર્મણિ ને પ્રેરક

ચુનાળું, -ળવો ભુઓ ‘ચુનાઈ’મા
ચુપ વિં [હિ, સ ચુપ ચૂપડીથી ચાલવું] શાત.
કે મૂક (૨) અં ગાત કે મૂક રહેવા સૂચવતી
નિશાની કે ઉદ્દેશાર [-કરં=નાક પર
આગળી મૂકી ચૂપ થવા સૂચવવું (૨) બોલવું
ખ વ કરવું (દલીલ કે દાખથી)] ંટી, ંટીદી
સ્ત્રીં શાતિ, મૌન ંચાપ, -પાચુપ અં
કંઈ પણ અવાજ કર્યા વિના, છાનામાના
ચુપાણું અંકિં, -વણું સંકિં ‘ચૂપવું’ લાવે
ને પ્રેરક

ચુખીનો સ્ત્રીં [ફા ચૂવીના=લાકડા જેવું
પરથી (?), સરં મ ચોવીના=લાકડકામ]
એક પ્રકારની હોડી

ચુમાવણું સંકિં ‘ચૂમવું’ ‘ચુમાવું’નું પ્રેરક
ચુમાણું સંકિં ચિમાવું, મળ્યું વિરુદ્ધ શાત
થવું (૨) મનમા બળવું (૩) ‘ચૂમવું’નું કર્મણિ
ચુરાંકો પું [‘ચૂગે’ ઉપરથી] ઈંટોનો ભૂંડો કે
નાની કરચો (૨) ચૂરો

ચુરાણું અંકિં, -વણું સંકિં ‘ચૂરવું’
કર્મણિ ને પ્રેરક

ચુલલુલિયું વિં [હિં ચુલલુલા=નટખટ, ચંચળ,
સ. ચુલ્લ=રમડું, ખેલડું] રમતિયાળ, મોજડું
ચુલેતરું નં એક પક્ષી (૨) પાટલીને જડેલી
ધારિયા-ધાટની પાળી, ચૂલિયું -રેા પું કેરી
કાપવાનું ઓળર, ચૂડો

ચુલ્લિકા સ્ત્રીં [સ] ચૂલો [પ્રેરક
ચુવડા(-રે)વણું, ચુવાડણું સંકિં ‘ચૂવું’

ચુવાવું અંકિં ‘ચૂવું’નું ભાવે
ચુમણિયું વિં [‘ચૂસવું’ ઉપરથી] ચૂસવાના
સ્વભાવવાળું (૨) બાળકને ચૂસવાનું રમકડું;
ધાવણી

ચુસાડ(-વ)ણું સં કિં ‘ચૂસવું’નું પ્રેરક
ચુસાણું અંકિં ‘ચૂસવું’નું કર્મણિ
ચુસ્ત વિં [ફા] આગળી દઢ (૨) તંગ, સક્કસ
ચુંગ(-ગા)લ સ્ત્રીં [ફા] પળે (૨) [લા]
એની કે એવી મજબૂત પકડ, સકચો

ચુંગા સ્ત્રીં પળે, સકચો
ચુંગી સ્ત્રીં તમાકું પીરાની નળીના આકારની
ચલમ (૨) [હિ] દાણ, જકાત

ચુંખક વિં [સ] ચુંખન કરનાર (૨) પોતાની
તરફ આકર્ષનાર (૩) નં ચુંખક વસ્તુ ઉદાહરણ
લોહચુંખક (૪) કળૂસ -ન નં બચ્ચી -ણું
સં કિં [સ ચુવું] બચ્ચી કચ્ચી

ચુંખિત વિં [સં] ચુંખેલું
ચુંમાળા નંબંબં ૪૪ વર્ષની ઉંમર થતા
આખે જાખ પડવી-નંખાઈ આવવી તે:
ચૂવાળા [-આવવાં] -ળીસ વિં [પ્રા.
ચડઆલીસ, ચોમાલા, સ ચતુશ્ચત્વા-
રિશત] ૪૪, ચૂવાળીસ -ળું વિં ૪૪
શેરનો મણ ગણાય તેવું, ચૂવાળું (નોલ)

ચુંમેતેર વિં [ભુઓ ચૂમેતેર] ‘૭૪’
ચૂઆખોર પું [ચૂઓ + ખોર ?] એક પક્ષી
ચૂઈ સ્ત્રીં માછલાની શ્વાસ લેવાની ઇંદ્રિય (૨)
કેટલાક પંખીની ચાચ નીચે લટકતી લાલ ચામડી
ચૂઓ(-વો) પું [હિં ચૂઈ, ‘ચૂ’ રવં ઉપરથી]
ઉદર

ચૂક સ્ત્રીં [‘ચૂકવું’ ઉપરથી] ભૂલ, કસર [-આવવાં,
પડવી = ભૂલ થવી]

ચૂકણ પું દરજી (લાલમા)
ચૂકતું વિં [‘ચૂકવું’ ઉપરથી] ચૂકવી દીધેલું
(ઉદાહરણ) -તે અં ચૂકતું હોય એમ
[ચૂકતું(-તે) કરણું, ચૂકતે આપણું = ચૂકવણું;
હિસાબ કરી છેવટનું પતની દેવું, કંઈ માગતું
બાકી ન રાખવું ચૂકતું(-તે) થયું = માગતું
પાત્ર, ચૂકવાણું]

ચૂકર પું + ચાકરનોય ચાકર

ચૂકવણું સંકિં [‘ચૂકવ’ ઉપરથી] ભુલાવણું,
ચૂકવણું (૨) પનાવણું (કનિયો, દેવું)

ચૂકવણું અંકિં ‘ચૂકવણું’ કર્મણિ રૂપ
ચૂકવણું અ-કિં [પ્રા ચુકવ=અં કિં ભૂલણું
(૨) વચિત થયું (૩) સંકિં નાશ કરવું,
અં હિં ચૂકના, મ ચુકર્ણે] ચૂક-ભૂલ કે
ગત્તવ્ય કરવી ભૂલણું, કસર રાખવી (૨) સં
કિં ખોલુ(જેમ કે વાખત, ગાડી, તક, આણી,
નિશાન વગેરે ચૂકવું) (૩) અંકિં ચૂનતે થયું,
વતણું (જેમ કે દેવું, કનિયો) (૪) બીજા
ક્રિયાપદની મહાયમા આવના, તે ક્રિયા કરી
પરવાણુ, એવો અર્થ બતાવે છે જેમ કે
મારી ચૂકરો, લખી ચૂક્યો છું

ચૂકો સ્ત્રીં [મ ચુક મ ચુકા, હિ ચૂકા]
એક ભતની ભાવ

ચૂગડી સ્ત્રીં ચપડી (૨) એક ઘરેણું - જોડણું
ચૂગડો પુ. [સરં મ. ચુગડા] મોતીના હાથની
પોટકી

ચૂગણી સ્ત્રીં [‘ચૂગણું’ ઉપરથી] પક્ષીઓનો ખોગક
ચૂગણું સંકિં [હિ ચુગણા] (પક્ષીનું) ચાથ વડે
ખાવું [પૈડા વગેરેએ]

ચૂચવણું અંકિં [રવં] ચૂચ આવના કરવું
ચૂચકી સ્ત્રીં ચપડી [-વગાડવી] -કો પુ. ટૂંક
પણ અસંકારક લાપણું (૨) હુચકો, ભડ (૩)
લહેરો, છાટો

ચૂક સ્ત્રીં [દે] આડી, પકડ (સાપની)
[અરવવી -ભરાવવી, -ભેરવવી,
-મારવી] (૨) વિધવા પહેરે છે તે ચૂકાના
આકાન્ત ધરેણું (૩) મોતી જોડણું હાથનું ધરેણું
(ઝાકરા માટે) (૪) [કા.] અગરખા વગેરેમાં
ભગતી ઝીણી કરચકી (૫) [‘ચૂક’ ઉપરથી]
ચૂકેલ (૬) ગઠની ભડી દીવાલ ઉપરની ઝાગરા
અને ખાકાવાળી નાની દીવાલ

ચૂક(-કી)ગર પું. [ચૂક, -કી + ગર] ચૂકી વહેગના
-ઉતારનાર, મણિયાર

ચૂકલો પું. જુઓ ચૂકો

ચૂકા સ્ત્રીં [સ] ચોટકી (૨) મસ્તક (૩) રાખર,
ટાય ઠંડરણું નં સોળ સરકારમાનો એક,
મૂંણ - વાળ ઉતારવા તે ઠંડક નં ચૂકાકરણું

(૨) ગવવાનું - જૈગનું કામ (તિરસ્કારમાં)
ઠમણિ પું. સુગટમાં જોડેલો મણિ
ચૂકાઉતાર વિં. ચૂકાદાન નં જુઓ ‘ચૂકો’ મા
ચૂકી સ્ત્રીં [દે ચૂક] નાનો ચૂકો (૨) આમે-
કેનની ભૂની ચૂકી-દમની રેકડં [-ચકાવવી =
આમેકેન ઉપર રેકડં વગાડવી ચૂકીઓ
પહેરવી = નામદં થયું ચૂકી ચલાણે
ચકવી = કામ પતવું] ઠંડરમ નં પતિનું
મગ્ન થતા સ્ત્રીના હાથની ચૂકીએ ભાગવી તે
ઠંડર પું. જુઓ ચૂકગ

ચૂકો પું. [દે ચૂક] સ્ત્રીઓના કાકાનું એક
વરેણું [(-ના ઘરનો)] ચૂકો આવવો = -ના
તરફથી સ્ત્રીને નાતર કરવાનું કહેણ આવવું
-ઉતારવો = સગણે ચકાવી ચૂકો તૈયા
કરવો (૨) ચૂકો કાઢી નાખવો (૩) ચૂકો ફેંકી
વિધવા થયું - ઘાલવો = જુઓ ચૂકો પહેરવો
ચૂકો, ચોટલો ને ચાંદલો = સ્ત્રીનું સૌભાગ્ય
-પહેરવો = હાથ ઉપર ચૂકો ચકાવવો (૨)
સ્ત્રીએ વગ - નાતર કરવું (૩) નામદં થયું (પુરુષે)
-કોડવો = સ્ત્રીએ પતિ મરી જતા ચૂકો તોડી
નાખી, વિધવા થયું] -કાઉતાર વિં. ચૂકી
પેઠે એકએકથી એક નાનું હોય એવું -કાદાન
નં ઘણીને રોગમાત્રી બચાવી સ્ત્રીને ચૂકીઓ
-સૌભાગ્ય આપવું તે (વૈદ્ય માટે)

ચૂચ સ્ત્રીં [‘ચૂચવ’ ઉપરથી] ખોરાકની શોધ
(પક્ષીની) (૨) ચૂચી ઠંડું સંકિં [સ ચિ,
પ્રા ચુણ] જુઓ ચીણવું -ચૂચી સ્ત્રીં ખાચની
કચકી, ચીણ

ચૂન પું. [સં] આખો

ચૂનકો વિં. પું. (ક) કજસ

ચૂન પું. [સ ચિ ઉપરથી] (ક) ખોરાક (૨)
[સ ચૂર્ણ, પ્રા ચુણ (-ન્ન) ઉપરથી] ચૂનો
ઠખડી સ્ત્રીં ચૂનો બનાવવાની કાકરી, મરડિયો
ચૂનચૂની સ્ત્રીં [જુઓ ‘ચૂન’ (૨)] એક ભતની
ખાડ, ખૂર [પચક કરવું]

ચૂનણું સંકિં [જુઓ ચૂચવ] વીણવું, ચૂટવું (૨)
ચૂનાગરચી (-ચી) સ્ત્રીં જુઓ ‘ચૂનો’ મા
ચૂની સ્ત્રીં [જુઓ ચૂન (૨)] હીંગકણી (૨)
ચૂનીવાળી નાકની નાની જડ

ચૂનું નં [બુઓ 'ચૂન' (૨)] કોળ ભરડતા
પડેલો જીણો ભૂંડો

ચૂનો પું [બુઓ 'ચૂન' (૨)] મકાનાદિ ચણ-
વામા વપરાતો પથ્થર મરડ વગેરેનો ભૂંડો
[ખાટું ચૂનો = ચૂના જેવું (અતિશય) ખાટું
-ચોપડવો = ઘોળવું (૨) જડ કાઢી નાખવી (૩)
ખુશામત કરવી - છાંટવો, -દેવો, -લગાડવો
= ઘોળવું - મારવો = ઘોળવું (૨) ચૂનાનું
ખાટું કરવું] -નાગચી (-ચી) સ્ત્રી

ચૂનાના ફેલની જમાવટ, ચૂનાનું મજબૂત
ચણતર કે તેની બનાવેલી અગાશી - ધાણુ

ચૂપ, ંકી, ંચાપ, -યા ચૂપ અંબુઓ 'ચૂપ' મા
ચૂમવું સંકિં [સ ચુવ] અચ્ચી કરવી

ચૂમી સ્ત્રી અચ્ચી [એક સુગંધીદાર પદાર્થ
ચૂચો પું [સ શ્વત્, પ્રા ચુઅ = ટપકવું ઉપચી?]

ચૂર પું ['ચૂરવ' પંથી] ચૂરો, ભૂંડો ંબુ નં
ભૂંડો, ચરો (૨) ઔષધિને ભૂંડો ંબુ નં

[૩ ચૂરિમ] મોજનની એક વાની - છટો લાડુ
ંબું સં કિં [સ. ચૂર્ણ, પ્રા ચૂર] ભૂંડો

કરવો - રી સ્ત્રી ચૂર, જીણો ચૂરો (જેવી કે
સોપાની) - રો પું ભૂંડો

ચૂણું વિં [સ] ચૂરો થયેલું (૨) નં ચૂણ [સાર
ચૂણું કા સ્ત્રી [સ] કવિતાનો ગદ્યમા સમન્વેલો

ચૂલ (ચૂલ) સ્ત્રી [સ ચુલિ] રસોઈ માટે ખોદેલો
મોટો ચૂલો તમણ [લેવાતો કર

ચૂલાવેરો (ચૂ) પું [ચૂલો + વેરો] ચૂલા દીઠ
ચૂલાશ (-સ) ગ (-ધ) ડી (ચૂ) સ્ત્રી [ચૂલો +

સઘડી] ચૂલાની ણણ ગરજ સારે એવી શગડી
ચૂલિકા સ્ત્રી [સ] રંગભૂમિ ઉપર ન લવાય

તેવા બનાવનું નેપથ્યમા ઊભેલા પાત્રો દ્વારા
સૂચન કરવું તે (નાટ્યશાસ્ત્ર)

ચૂલિનપૈશાચી સ્ત્રી [સ] અધ્ધાનિરનાન
નેપાળ, બાલ્હિક વગેરે પ્રદેશોમા ખોલતી એક
પ્રાચીન પ્રાકૃત

ચૂલિયું નં શાક સમારવાનો નાનો સૂડો, ચુલેતર
ચૂલિ (ચૂ) સ્ત્રી [સ ચુલિ, -છી] નાનો ચૂલો

કે ચૂલ -લો પું સંધવા વગેરે માટે બળતાણ
ગોઠવવા કરાતી જગા કે ગોઠવાણ [ચૂલા

અખોટ કરવાં = ચૂલાને તથા સંધણિયાને

અખોટ કરવો (૨) સંધવા જમવામાથી પરવા-

રવું, ચૂલા ઉપર (ચૂલે) ચડી બેસવું =

સંધવાના કામમા અશક્ય ઉતાવળ કરવી
કરાવવી ચૂલાનું ક ઈ મેં દુખે છે ? = સંધતા

થી વાર ? હમણા ખાવાનું થઈ જશે ચૂલામાં
ઘાલવું = ચૂલમા નાખી બાળી નાખવું (૨)

કાઈને ગંધવા બેસાડવું ચૂલામાં જ - પડ,
-પેસ = ક્ષેવે તેમ કર - દેવતામા પડ ! (કોધાદ્-

ગાં) ચૂલામાંથી નીકળવું, પરવારવું =
ગંધવાના કામમાથી નીપજવું ચૂલામાં નાખ

= બાળી મૂક (૨) દીસતું મ્હે એમ ંબુ
(કોધાદ્ગાર.) ચૂલામાં પેસવું = સંધવા પેસવું

ચૂલામાં બિલાડાં આળોટવાં = ચૂલો ન
મળગાવી શક્ય તેવી ગરીબાઈ - તગી હોવી

ચૂલામાં ટાંટિયો ઘાલુ ? = શેનાથી રાધુ ?
બળતાણ તો છે નહીં ! ચૂલા-મેંનું = બળ્યા

મેનું, બળેલા સ્વભાવનું ચૂલાસગડી મળ-
ગવી = મનમા ભાગે ચિતા થવી ચૂલે ચરા-

વવું, મૂકવું = સંધવા ચૂલા પગ ગોઠવવું
ચૂલો કડો હોવો = સંધવાનું ન હોવું (૨)

ગરીબાઈ હોવી ચૂલો પાડી નાખવો =
પારકે ઘેગ જમવાનું ગામવું ચૂલો ફૂંડવો =

ફૂંડીને ચૂલાનો અગ્નિ સતેજ કરવો (૨) નતે
સંધવું (પીડાનો ભાવ બનાવે છે) ચૂલો

ભભડવો = કાઈ મહેમાન આવશે એવી
એધાણી થવી ચૂલો મળગાવવો = ચૂલામા

અગ્નિ મળગાવવો - ગંધવાની તૈયારી કરવી]
ચૂવાચંદન નં [મ ચુવા, હિં ચૌઆ ('ચૂવ'

ઉપરથી) + ચંદન] એક ભતની સુખડ
ચૂવું અં કિં [સ ચ્યુત્, પ્રા ચુઅ] ટપકવું;

ગળવું (હિદ્રમાથી) [ચૂઈ જવું = બગડવું
(હિદાં તારુ શુ ચૂઈ ભય છે ?)]

ચૂવો પું [હિં ચૂહા] ચૂઓ, હિદ (૨) ['ચૂવ'
ઉપરથી] પાણી ચૂએ એવું છાપગમાનું ંણુ

(૩) લાકડું કે કાચડી બાળતા નીકળતો ગસ
ચૂસ સ્ત્રી [ચૂસવું ઉપરથી] ચૂસી ખાવું તે,

શોણણ, 'એકર' પોષ્ટેશન'
ચૂસણ નં ['ચૂસવું ઉપરથી] ચૂસ (૨) વિં
ચૂસનાર ંપદ્ધતિ સ્ત્રી પારકું ચૂસી ખાવાની

પદ્ધતિ, 'એક્સપ્લોરેશન' - છી સ્ત્રીનાં ધાવણી
(૨) ચૂસી ખાણુ તે

ચૂમણું સં કિં [સ ચૂષ્] મોવડેસ ખેચવો
(૨) [લા] નિ સરવ કરણુ [ચૂસી ખાણું =
ચૂસીને નિ સરવ કરણુ]

ચૂ (૦ચૂ) [રવં] ઉદરનો અવાજ ચૂં કે ચા ન
કરણું = હરક સરખો ન ખોલવો, તદન ચૂપ
રહેણુ, જરા પણ આનાકાની ન કરવી

ચૂક સ્ત્રી [સં ચુક્ક] પેટની આકડી (૨)
નાની ખીસી, રેખ [-આવવી = પેટમા ચૂકણુ
(૨) માહું લાગણુ, વાકું પડણુ (૩) ગુપ્ત વાચો
હોવો - ધાણવી = ખીસી જડવી (૨) રિધન
નાખણુ (૩) એ આકારનુ વરેણુ નાં પહેણુ.
-જડવી, ઠાકવી = ખીસી માગવી - મટા-
ડવી = પેટમા થતુ દર્દ દૂર કરણુ (૨) આના-
કામીનુ કારણ - વાચો દૂર કરવા - મારવી =
ખીસી જડવી (૨) કાસ મારવી, વિન નાખણુ
(૩) હ મેરા માટે ખવ કરણુ] - કાણું અંકિં
(પેટમા) ચૂક આવવી (૨) [લા] મનમા
ગુપ્ત વાચો હોવો - ના ગમણુ ચૂકાવણુ
સંકિં [પ્રેરક]

ચૂ ખડું (-ખુ), ચૂચ (-ચ) ખુ વિં [સં મ
ચોલકળે = દૂકણુ, બારીકાઈથી જોણુ, હિં ચુષા]
(નેજથી અનર્થ નથ તેવી) ઝીણી આખો-
વાણુ, મદ દહિણુ

ચૂચાં નં [રવં] ચૂ કે ચા - જગ પણ ખોલણુ તે,
સામે જવાખ આપવો તે (૨) આનાકાની
[-કરણું] [ડીટડીઓ (૨) સ્તનો

ચૂચિયાં નં ખંખં [જુઓ ચૂચી] સ્તનની
ચૂચી સ્ત્રી [સં ચુચિ = સ્તન, સં ચુચિકા]
સ્તનની ડીટડી (૨) સ્તન

ચૂચુ નં [રવં] ઉદાં ઉદરનુ ચૂચુ (૨) વિં
જુઓ ચૂખણુ

ચૂંટ સ્ત્રી [જુઓ ચૂટી] ખજવાળ, વણૂ
ઠણી સ્ત્રી ચૂટણુ તે, પસંદગી (૨) પ્રતિનિધિ
ને ચૂટવો તે, 'ઇલેક્શન' ઠણી સ્ત્રી
ચૂટી ઠણી પું મોટી ચૂટી ઠણું સંકિં
[સં પ્રા ચુટ્] તોડણુ, ટૂં પડણુ (૨) પસંદ કરણુ
[ચૂટી કાઢણું = વણામાથી વીણી કાઢણું -

પસંદ કરણુ ચૂંટી ખાણું = એકસામટા
ધણાએ ઠપકો આપવો કે ટીકા કરવી ચૂંટી
નાખણું = તોડીને ફેંકી દેણુ ચૂંટી લેણુ =
તોડી લેણુ (૨) પસંદ કરી વીણી લેણુ] - ટાવણું
સંકિં, -ટાણું અંકિં 'ચૂટણું' પ્રેરક ને
કર્મણિ - ટિયાટણું સંકિં ખડુ ચૂટીઓ
ખણવી - ટી સ્ત્રી [કે ચહુતિયા, સં ચુંટ્ =
કાપણુ, ટૂં પાડણુ] ચીમટી [-ખણવી, -દેવી,
-ભરવી, -લેવી]

ચૂથ સ્ત્રી [ચૂથણું ઉપરથી] ચૂથારો - ખીસા
ઠણું સંકિં [સં મ ચુથણું] આમ તેમ
અસ્તવ્યસ્ત કરીને ચોળી નાખણુ, દેદણુ, કંમ કે
વ્યવસ્થા ઇં ખગાડી નાખવા - થાચૂથ
સ્ત્રી ફરી ફરીને ચૂથણુ તે - થાણુ નં ચૂથાણુ
તે, ચૂથારો - થારો પું ચૂથાઈ ગયેલી
વરણુ (૨) શરીરમા થતુ કળાણુ (૩) ચૂથાચૂથ (૪)
હૃદય ચૂથાણુ હોય એવી ખીસા, ગલરામણ
-થાવણું સં કિં 'ચૂથણું' પ્રેરક - થાણું
અંકિં 'ચૂથણું' કર્મણિ રૂપ (૨) [શરીરમા
કે મનમા] ચૂથાગે થવો - થો પું રોળાયેલો
ચોળાયેલો રૂથો

ચૂદડી સ્ત્રી [હિં ચુનરી, ચૂંદરી] એક નતણુ
ભાતીગર રેશમી લૂગણુ - ડિયાળી વિં
સ્ત્રી ચૂદડીવાળી

ચૂધણુ વિં [સરં હિં ચુષા, ચૂંધલાના] જુઓ
ચૂખણુ

ચૂધી સ્ત્રી ખણખોદ, ટીકાખોર દહિ ંખોર
વિં નકામી ખણખોદ કરવાના સ્વભાવનુ

ચૂપણું સં કિં [મ ચોપણું] (કા) પ્રવાહી
પદાર્થને જરા જરા લઈને પીવો

ચૂવાળ પું (સ) અમદાવાદ, પાટણ અને કડી
વરચેનો ૪૦ ગામોનો અમુક જથ્થો - પ્રદેશ

ચૂવાળાં, -ળીસ, -ળું જુઓ 'ચુમાળા'મા
ચૂવોતેર વિં [પ્રા ચઝહત્તરિ, ચોવત્તરિ, સ
ચતુ સપત્તિ] ચુમોતેર, '૭૪'

ચેક પું [ફ] એક નતણુ ચોકડી ભાતણુ કાપડ
(૨) એકમાથી નાણા ઉપાડવાની ચિઠ્ઠી
[-દાડવો, -લખવો = ચેકથી નાણા આપવા
-વટાવવો = ચેકના નાણા મેળવવા]

ચેર'ચેર (ચે) સીં, -રા પુંઅંબં, ચેરાચેર

સીં [જુઓ ચેરજી] છેકાછેક; ખૂબ ચેરુ તે

ચેરીચેરી સીં [કં ?] બક્ષિમ

ચેરો (ચે) પું [જુઓ ચેરજી] છેકા

ચેલ નં [સં] વસ, કપડા

ચેલડી સીં [કે જેલ] છેડી (વહાલમા) -કં

નં હોર -કે પું છેકે

ચેલિયુ નં [કે જેલ] તાજવાનુ પડુ

ચેલિયો પું [મં. જેલ પગથી] (કા) છેકે

સૂતરનો કોરો

ચેલો પું [કે જિ(-જે)જી] શિખ [-મુંડવો

= શિખ બનાવવો] -લી સીં શિખા

ચેવડો પું [મં ચિવડા, મં ચિવિટ=પૌઆ]

એક ચવાપુ [ગામતુ (પાન, સોપારી)

ચેવડી વિં ચેવડ નામના દાકણમા આવેલા

ચેવડું સંકિં [મગમ જેવળે, જેવળે] શેકુ,

ગરમ કરકુ (જળતા કે મીઠી)

ચેટ વિં [સં] ચેટા કરનાર

ચેટન નં [મં] ચેટા કરવી તે (ર) ગતિ (૩) પ્રયત્ન

ચેટા [મં], ંઈ સીં જુઓ ચાળા (ર) છેકો,

મચ્કરી ંખેર વિં ચેટક, ડીખળી, તોડાની

ળી સીં છેકડી, મચ્કરી

ચેસાંતરું (ં) વિં ચમકી ગયેલુ

ચેહ (ચે) સીં [મગ પ્રા. ચિઆ(-ચાગા)]

મહાની ચિતા [સંગીત]

ચેહાલક વિં ફરથી સભળાય તેવો વન(વગ)

ચેહેન (ચે) નં + જુઓ ચેન, ચિદ્ન

ચે' (ચેં) અં [રવં] [ચાપથી પિયુ

ચે'ગટ વિં [મં] ધીમુ; ઢીલુ (ર) ચીકણુ,

ચે ચી (ચેં) સીં (સુ.) મકાનના મોભારાને

છેડે કે છાપરાની ટોચે જડાતુ ચાચદાર લાકડું

ચે'ચી (ચેં) સીં [રવં] ચે'ચું કરકુ તે (ર)

[લા] પતગણ, ગર્વ

ચે'ચું (ચેં) અં (ર) નં [રવં] જુઓ ચૂચા

ચે'ચે' (ચેં) સીં [રવં] ચી ચી, પક્ષીઓને

કલખલાટ (ર) કચ

ચે'ચે'ચે' (ચેં પેં) અં [ચે'ચે' ઉપરથી]

ખાનગી રીતે, માહોમાહે (ર) સીં, નં આના

કાની (૩) બહાલ

ચે'હલ નં [સરં ચ ડોળ] એક પક્ષી

ચે'હ પું [મ સરં સ. મેંડુક] રમવાનો દડો

ચે'હ પું ચે'હ (ર) હાથીદાતનો મત્તે

ચે'પે' (ચેં પેં) અં (ર) નં જુઓ ચૂચા

ચે'ખડી (ચેં) સીં ચીમડી (ચ)

ચેતન્ય નં [સં] ચેતના, ચેતનપણુ (ર) સમજ,

જ્ઞાન (૩) આત્મા (૪) પરમાત્મા (૫) બળ,

પગકમ (૬) પું (સં) પ્રસિદ્ધ બગાળી જે'ણવ

સત વધન વિં જ્ઞાનથી ભરેલું, જ્ઞાનવરૂપ

(ર) પું બ્રહ્મ ંદાથી વિં ચેતન કે બળ

-પગકમ આપનાર ંખેરક વિં ચેતન કે

બળ-પગકમ ખેરનાર ંવાદ પું જડવાદથી

ઉલટો - આત્મા છે એવો - વાદ

ચેતર પું ચેત માસ

ચેત્ય નં [સં] હલ બતાવવો પચર (ર) સમરણ-

મ્તલ, પાળિયો (૩) દેવાલય (૪) ધુલુ દેવના

અવશેષ ઉપર આવેલો મિનારો, યૌદ્ધ મંદિર

(૫) દેરાસર (જૈન) ંવ દન નં ચેત્ય - દેરા-

મગમા જઈ પૂત વગેરે કગવા તે

ચેત્ર પું [સં] વિક્રમ સવનનો છકો મામ ંરથ

પું [સં] (સ) કુખેરનો બાગ - ત્રી વિં

ચેત્રનુ, ચેત્રથી શક થતુ (ર) સીં ચેત્રની પૂતમ

ચેચું નં ખાટલાની દોરી - વાણ

ચેલ નં [સં] ચેલ, વચ્ર

ચો પું, સીં અભરખો, ચડસ

ચો (ચો) વિં [સ ચતુર્ પ્રા ચો, ચર]

(સમાસની શરૂઆતમા) 'ચાર' એક બતાવવો

પૂવગ ઉદાં 'ચોતરક'

ચોક (ચો) વિં ['ચોકવું' ઉપરથી] રિયર, વશ

ચોક(-કુ) (ચો) વિં [જુઓ ચોક પું] ચાર

ગણુ (આકમા, જેમ કે ચાર ચોક ૧૬)

ચોક (ચો) પું [સં ચતુર્ક, પ્રા. ચરક ઉપરથી]

વં વચેની ચોખ હી ખુલ્લી જગા (ર) આગણા

આગળની ખુલ્લી જગા (૩) વસતી વચેની

ખુલ્લી જગા (૪) બત્તર, ચુજરી (૫) પળ, કાણ

(૬) ચાર કડાઓની ટૂંક (૭) [પાસાની રમતમા]

ચારનો હાવ [-પૂરવા=ચોકમા માથિયા પાડવા

(ર) મ ગળકાર્ય કરકુ (૩) શેખચલીના વિચાર

કગવા] ંખેર પું એક ચિત્રકાવ્ય

ચોકડું (ચો) નં [પ્રા ચઝકટ્ટી(સ ચતુર્ + કાષ્ટી)] આરી કે આરણ ખેસાડવા ચાર લાકડા સાલવીને કરેલો ચોખડો ઘાટ (૨) એવો કોઈ ચોખડો ઘાટ, 'ફેમ' (૩) [લા] યુક્તિ, બાળ. [-ખેસડું, -ખેસી જડું = સાવે સાવો ખરાખર મળી જવો (૨) (યુક્તિ - બાળ ગોઠવાઈ જવી (૩) વિવાહ ગોઠવાવો, મેળ ખાવો ચોકડે ચડડું = ઉમરે ચડડું, ઘેર જવું (૨) સખધ રાખવો] (૪) [પ્રા ચઝક પરથી] શેરી કે પોળનું ચકલું - ચોગાન ચોકડી (ચો) સ્ત્રીં [સ ચતુષ્ક, પ્રા ચઝક ઉપરથી] X આવી આકૃતિ (૨) ચોરડામા (સામાન્ય ગીતે તેના ખૂણામા) પાણી ઢોળવા કરવામા આવતું ખાળવાણું કડિયા કામ (૩) ચારની ટોળી ઉદાં ચડાળ - ચોકડી (૪) ચાર યુગનો સમુદાય [-કાઢવી = ચોકડીનો આકાર ચીતરવો (૨) ખાળ કે મોગીને માટે ચોકડી કરવાની જગા રાખવી કે તે કરવી - પડવી = લખાણ ખોટું હોવાથી તેના ઉપર પરીક્ષે ચોકડી ખે ચવી, નપાસ થવું - મૂકવી = ખોટું ઠરાવવું, નં કરવું (૨) નપાસ કરવું (૩) ગેરહાજરીની નિશાની કરવી (શાળા વગેરેના હાજરીપત્રકમા)] - હિયુ વિં ચોકડીઓનાળું, ચોકડી ભાતતુ (૨) નં તેવું સ્ત્રીનું વસ્ત્ર ચોકડું (ચો) નં [સ. ચતુષ્ક ઉપરથી] કાનનું એક ધરેણું (૨) ગાડા ઉપર માલ લગ્વા મૂકવામા આવતુ લાકડાનું પાજર (૩) ચોકડાના મોમા રહેતો લગામનો લોહનો ભાગે (૪) ચોકડી X (તુચ્છ કારમા) (૫) [લા] લગામ, અ કુશ, દાખ (૬) કેશમના ભરતની એક તરેહ (૭) ચારનો સમુદાય ચોકડિયું (ચો) વિંચિા (સં ચતુર્ = ચાર) + કલા] ચાર કલા - માત્રાવાળું (પિ ગળ) ચોકવટી (ચો) સ્ત્રીં ચિકન્વટી (સં વર્ત્મન્ = રસ્તો)] ચાર રસ્તા મળતા હોય એવું મ્થળ-ચકલું ચોકડું (ચો) અં કિં બુઓ ચોકડું (૨) સં કિં [?] માપવું (૩) ઊભું કરવું, રોપવું ચોકસ (ચો) વિં [સરં હિ, મ ચૌકસ, સ. ચતુ + કષ્?] ચોકસ, નક્કી, ખગખર (વરતું) (૨) સાવધાન (૩) ખાતરીદાર (ભાણસ) (૪) અં

નક્કી, અવસ્થા ૦ પાણું નં - સાઈ સ્ત્રીં ચોસ-પાણું (૨) ખાતરી (૩) સાવધાની, ખખર-દારી [-રાખવી = સાવધ રહેવું] - સ્ત્રી પું સોનારપાનો કસ કાઢનાં (૨) સોનારપાનો ધ ચો કરનાં (૩) એક અટક (૪) સ્ત્રીં બુઓ ચોકસાઈ ચોકાધર્મ (ચો) પું [ચોકો ઉપરથી] રસોડાના ચોકાના - ખાનપાનાદિના નિયમો વગેરે પાળવા તે કે તેટલામા મનાતો ધર્મ ચોઝિયાત (ચો) પું [ચોકો ઉપરથી] ચોકી કરનાર, રખવાળ [ખળદનુ ગાડું ચોકિયું (ચો) નં [સ ચતુષ્ક ઉપરથી] ચાર ચોકી સ્ત્રીં [પ્રા કે ચઝકિયા, સ ચતુષ્કિકા સં હિ. ચૌકી] રખેવાળને રહેવાનું સ્થાન; 'ગેટ' (૨) રખેવાળી (૩) તપાસ, સ ભાળ (૪) [જકાત લેવાનું] નાકું (૫) એક ભતનું ધરેણું (૬) નાનો ખાજક [-ઉપર હોણું = ચોકીના કામ ઉપર હોણું - કરવી = ચોકીનું કામ કરવું, દેખરેખ ગખવી - પર લઈ જડું = પોલીસ-ગેટ] કરિયાદ કરવા લઈ જડું - ખાંધવી = દેવદેવીની દેખરેખના પ્રતીકરૂપ તાવીજ ખાધવું - ભરવી = રખેવાળી કરવી - રાખવી = ચોકી કરવી] ૦ દારપું ચોકિયાત, રખેવાળ ૦ દારી સ્ત્રીં રખવાળી ૦ પહે (હે) રોપું ચોકી અને પહેરો, સખત ભપતો ચોકી-પહેરામાં મૂકડું, રાખડું = સખત ભપતા હેળ રાખતું ચોકીપહેરો રાખવો = ભપતો ગખવો ચોકીપહેરો મૂકવો, ગોઠવવો = ચોકી અને પહેરાનો ભપતો કરવો] ૦ ખંધ પું એક ચિત્રકાવ્ય ૦ વાળો પું ચોકિયાત ચોકો (ચો) પું [સ ચતુષ્ક] ચાગ ખૂણાવાળી જગા (૨) ચોઈ કરવા અખોટ કરેલી કે મરનારને સુવાડવા લી પી તૈયાર કરેલી જગા [ચોકા પર લેણું, ઉતારડું = મરણપથારીએ સુવાડવું ચોકેથી ઊડડું = મરણની અણીએ પહોચી સાલ થવું ચોકે નાખડું = મરણ-પથારીએ સુવાડવું ચોકે પડડું = મરવાની તૈયાગીમા હોણું ચોકે લેણું = બુઓ ચોકે નાખવું ચોકો કરવો = રસોઈ કરવાની જગામા અખોટ કરવો (૨) મરનારને સુવાડવા ગાયના

છાણનો હાથ ફેરવી જગા તૈયાર કરવી.
 ચોકા દેવો, -વાળવો = અખોટ દઈ ચોકા
 કરવો (૨) ગોટાળો કરવો, કામ ખગાડવું]
 ચોકા(-કેા) (ચો) પુ. [સ ચતુષ્ક] ચારની
 સજાવાળુ ગછકાનુ પત્તું
 ચોક્કસ, ઓપણું ભુઓ 'ચોક્કસ'મા
 ચોખ વિ. [સં. ચોક્ષ, દે ચોક્ષ] ચોખ્યુ (૨)
 સ્ત્રી. ચોખ્યાઈ (૩) [લા] નિકાલ ઠડિ(-લિ)
 યાત વિ. વટાળ વિનાનું ઠડિ(-લિ)યાવેહા
 પુ. ૫૦૦૦ વટાળ બહુ પાળતા હોઈએ એમ
 ખનાવતુ તે ઠડિ(-લિ)યું વિ. [સર. ૬
 ચોક્ષલિ] ચોખલિયાત (૨) શુદ્ધિ કે નીતિનો
 અતિ આશ્રય રાખનાર ઓવટસ્ત્રી. ચોખ્યાઈ,
 પવિત્રતા (૨) સ્પષ્ટતા (૩) [લા] નિકાલ, ખુલાસો
 ચોખ્યું (ચો) ન. [ચિ = ચાર + ખ્યું ?] ગામડાનો
 સમુદાય (૨) પરગણું
 ચોખંડ (ચો) વિ. ભુઓ ચોખંડુ (૨) પુ.
 ચોખડી આકૃતિ (૩) [ચિ = ચાર + ખડ] ચારે
 ખડ (પૃથ્વીના) -કું વિ. ચાખ્ખુણિયુ (૨)
 ચોરસ (૩) ચાર ખડવાળું
 ચોખા પુ. ૫૦ ૧૦ [દે ચોક્ષ ૫૦થી ?]
 (હાગર ભરડીને કઢાવું) એક અનાજ
 [-ચોરવા = સધવા માટે ચોખા આવણમા
 નાખવા -ઊભા રહી જવા = ભાતમા અમુક
 દાણા કાચા રહી જવા -ચરવાવા = દેવ-
 મૂર્તિની ચોખા વડે પૂજા કરવી (૨) ખુશામત
 કરવી (૩) ચોખા મૂકવા, નોતર દેવું
 -ચવરાવવા = મંતરેલા ચોખા ચવરાવી
 શુનેગાર પકડવાનો પ્રયોગ કરવો -ચોરવા =
 કપાળે અક્ષત કંકુ ચોરવા (૨) કલ્યાણ ધરવું
 -નાખવા, -ચેરવા = સ્ત્રીએ નોતર કરવું (૨)
 ખોળો ભરવો, સીમત કરવું -મૂકવા =
 આમંત્રણ આપવું -મૂકવા જવું = નોતર
 આપવા જવું -ભેગી ધયળ = મોટા ભેગ
 નાનું તારા ચોખા ખાઈ, -ખાકું, -રંધિ =
 તુ મરે ! (એક ગાળ)] ઓપર વિ. એક
 ચોખા જેટલું (માપ કે વજનમા) (૨) [લા]
 જગક ઠભાર વિ. એક ચોખાના વજન
 જેટલું (૨) [લા] જગક ઠવા વિ. ચોખા

જેટલું (માપમા). -ખો પુ. ચોખાનો દાણો
 ચોખાની (ચો) સ્ત્રી. [ચિ = ચાર + ખાનું] એક
 ભતનું ભાતીગર લૂગડું
 ચોખામું વિ. [ચોખ્યું' ઉપરથી] ભુઓ
 ચોખલિયાત; વટાળ વિનાનું
 ચોખાળવું સં. કિં. [ચોખ્યું' ઉપરથી] સાદું
 કરવું (૨) ચોખ્યું -ખુલ્લું -સ્પષ્ટ કરવું
 ચોખિયાત વિ. ચોખલિયાત (?)
 ચોખું વિ., -ખાઈ સ્ત્રી., ઓવટ વિ., ઠંકૂલ
 વિ. ભુઓ 'ચોખ્યું'મા
 ચોખ્યું(-ણિયું) (ચો) વિ. [ચિ = ચાર +
 ખ્યું] ચાર ખૂણવાળું
 ચોખૂટ (ચો) વિ. [સર. પ્રા. ચતુષ્કટ્ટ હિં.
 ચૌલ્લૃટ] ચારે દિશાની મર્યાદામા આવતું -
 તમામ (૨) અ. ચારે ખૂણાઓમા -ચારે બાજુ
 ચોખ્યું વિ. [દે ચોક્ષ] સ્વચ્છ (૨) ભેળ
 વગરનું (૩) સાચું; પ્રમાણિક (૪) ખુલ્લું, સ્પષ્ટ.
 [-કરવું = સાદું કરવું (૨) સ્પષ્ટ કરવું (૩) ગોટાળો
 કાઢી નાખવો (૪) ખતમ કરવું -કહેવું =
 માફસાદ કહેવું, ખેલકડું કહેવું ચોખ્યો હાથ,
 ચોખ્યો માણસ = પ્રમાણિક - ઘાલમેલ ન
 કરે તેવો માણસ ચોખ્યો હિસાબ =
 સ્પષ્ટ કે ગોટાળા વિનાનો હિસાબ. -ખખાઈ
 સ્ત્રી. સ્વચ્છતા; શુદ્ધતા (૨) પ્રમાણિકતા,
 નિખાલસતા ઓવટ વિ. બિલકુલ ચોખ્યું
 ઠંકૂલ વિ. કૂલ જેવું -ખૂબ ચોખ્યું
 ચોગઠ (ચો) સ્ત્રી. [ચિ = ચાર + ગંઠ (ગાઠ)]
 ચોરીની આસપાસ આવેલી દોરીની ગાઠ (૨)
 ચારે છેડે ગાઠાવું તે, લગનની ગાઠ
 ચોગડો (ચો) પુ. [સ ચતુર્, પ્રા ચતુ ઉપરથી]
 ચારનો આકડો, '૪'
 ચોગણું (ચો) વિ. [સ ચતુર્ણ] ચાર ગણું
 ચોગમ(-રદમ) (ચો) અ. [ચિ = ચાર + ગમ,
 કે ગદમ (ગિર્દ ફા)] ચારે દિશામા; ચોમેર.
 -મા અ. + ચોગમ
 ચોગાન (ચો) ન. [ફા.] ખુલ્લી જગા, મેદાન
 ચોગો પુ. [તુ ચૂગા? હિં. ચોગા] ઝરૂઓ
 ચોધડિયાં (ચો) ન. ૫૦૦૦ [ચિ = ચાર + ધડી]
 ચાર ચાર ધડીને આંતરે વગાડાતા નગારાં.

[-વાગવાં=[લા] -ની તૈયારી થવી -નુ
ખનવુ નથક હોણ]
ચોથાઈયું (ચો) નં [ચા=ચાર + થઈ] ચાર
થઈ જેટલો વખત (૨) મુરત [-જોણું=મુરત
ખોળવું-નક્કી કરવું] [પટેલ(૨)નાતનો પટેલ
ચોથાઈ (ચો) પું [સરં મ ચૌણ] ગામડાનો
ચોથ નં [સં] વડકલ, ઘાલ
ચોજ સ્ત્રી (કા) તર્ક, દલીલ, સુદ્ધિની સૂક્ષ્મતા
-ભણું વિં ચોજવાણ
ચોજવો (ચો) પું [ચો=ચાર + નવા]
જાતથી આવતી ચાર તેજનાની વસ્તુઓ-
લવિંગ, ઇલાયચી, નજ અને જયફળ(૨)ગરમ
મસાલો, તેજનો
ચોટ સ્ત્રી [હિં, સં. ચુટ=તોડી પાડવું] આવત;
પ્રહાર, મુક્તી(૨)દાવ, લાગ(૩)એક જાતનું જાડું-
માણ, મૂંઠ (૪) નિશાન (તીર, ગોળીનું)
[-આવવી=વાગવું, ઘા થવો, મચકોડાવું
-મારવી=ઝડપ મારવી (૨) વા કંગો (૩)
નિશાન મારવું (૪) મૂંઠ વગેરે મારી જવ લેવો
-વાગવી, -લાગવી=ધાર્યો ઘા થવો, દાવ
ફાવવો (૨) જુઓ ચોટ આવવી] ૦૬૨ વિં
ચોટવાણું, તાકેડું [મળવિકાર રહેતો]
ચોટ (ચોટ), સ્ત્રી ચોટવું તે. [-રહેવી=ખાળકને
ચોટકું, -ફૂક, -ણ (ચો) વિં [‘ચોટવું’ ઉપરથી]
ચોટી રહે - ખસે નહિ એવું
ચોટાણું (ચો) વિં [‘ચોટવું’ ઉપરથી] ચોટ
એવું; ચીકણું (૨) નં ચોટલી વસ્તુ
ચોટલી સ્ત્રી [‘દે ચોટ્ટી’ શિખા(૨)નાળિયેગના
ઉપરના રેસા. [-ઝીભી થઈ જાય એવું=
અતિશય ખાટું કે તીખું -પકલવી=ખસે
નહી એમ કબજામાં લેવું (૨) કાન પકલવો,
કબૂલ કબવું -મંતરવી=દાવ પેચથી
હરાવવું -લઈજવી=છેતરવું -હાથમાં
આવવી=ખરાબર કબજામાં આવવું] -લો
પું વેણી અખોડો [-ગૂ થવો, -વાળવો]
ચોટવું (ચો) સં કિં [‘દે ચુટ્ટું=ચોટલું’]
ચીકણને લીધે વળગવું (૨) [લા] આગ્રહપૂર્વક
વળગવું અહો નમાવવો (૩) અંકિં ખેસવું
(તિરંગકારમાં) .

ચોટાડવું સંકિં ‘ચોટવું’નું પ્રેરક રૂપ
ચોટી પું [‘ચોટ’ ઉપરથી] ચોટ-નિશાન-
તાકનાર (૨) સ્ત્રી [‘દે ચોટ્ટી’ ચોટલી (૩)
મળને ત્રીજે દિવસે દિલાસો દેવાની એક વિધિ
ચોટું વિં [જુઓ ચોટવું] ચોરી કરવાની
ટેવવાણું (૨) હુસ્તુ -દાઈ સ્ત્રી
ચોડ (ચો) સ્ત્રી [જુઓ ચોડો] વસ્તુઓનો
જથો (૨) વિં [જુઓ ચોડું] પહેાણું.
[-વળવું=પાયખાલ થવું] -દાઈ સ્ત્રી, -દાણ
નં પહેાળાઈ
ચોડાણું (ચોડ) નં [‘ચોડવું’ ઉપરથી] (જા)
ચોડવાનું તે (ચાડલો, ટીલડી ઇં)
ચોડવણું સં કિં ૪ (૧) પકવવું; ચડવવું
ચોડવું (ચોડ) સં કિં [સરં ‘ચોટવું’]
ચોટાડવું (૨) નડવું ખેસાડવું (જેમ કે ખીલી)
(૩) લગાવવું, ઢાકવું (જેમ કે સોટી, ગેલ)
(૪) બરોબર લાગે તેવી સચોટ આકરો
ખાલ કહેવો, જેમ કે કડક વેણ, ગાળ
ચોડાવણું (ચોડા) સંકિં ‘ચોડવું’નું પ્રેરક રૂપ
ચોડું (ચો) વિં [‘દે ચોટ્ટી’ પહેાણું (૨) ચાર
પડવાણું, ચોવડું
ચોડો (ચો) પું એક ઉપર એક વસ્તુઓનો ખરકલો
ચોટરફ (ચો) અં [ચો=ચાર + તરફ]
ચારે બાજુ
ચોટરો (ચો) વિં [સ ચત્તર] મોટો ચોટલો,
ચખૂતરો (૨) પોલીસચોટી, ચાવડી
ચોટારો (ચો) વિં [ચો=ચાર + તાર] ચાર
તારવાણું -રો પું ચોટારા વણાવવું કપડું
ચોટાલ (જા) (ચો) વિં [ચો=ચાર + તાલ] ચાર
તાલ-ડાકવાણું (ગાયન) (૨) પું સંગીતમાં
એક તાલ -કું(-ણું) વિં ચોટાલ
ચોટીસ (ચો) વિં [સ ચતુર્સિરત, પ્રા
ચક્તીસ] ‘૩૪’ -સા પું ૦૫૦૦ ચોટીસ
સાથે ૧ થી ૧૦ મુગીની સખ્યાના ગુણા-
કારનો વડિયો
ચોથ (ચોથ), સ્ત્રી [સ ચતુર્થ, પ્રા ચક્ત્ય] પખ-
વાડિયાની ચોથી તિથિ (૨) વડ ચોથે કંગવાનું
એક ત્રત (૩) જુઓ ચોથાઈ (૪) નં કહાના
પખિયારાનો નાનો લાગ -થાઈ સ્ત્રી ચોથો

ભાગ(૨)ખંડણી તરીકે આપવાનો મહેસૂલનો ચોથો ભાગ. -થિયું વિંચોયે દિવસે આવતું (૨) નં ચોથો ભાગ (૩) નાના બાળકના મરણ પાછળ ચોથે દિવસે કરાતી ક્રિયા કે ભોજન -થિયો (૦તાવ) પું ચોથે દહાડે આવતો તાવ -થું વિં કમમા ત્રીજ પછીનું ચોદ(-દિ)શ (ચો) અં [ચિ = ચાર + દિશા] ચાગે દિશાઓમા, ચોતરફ

ચોધરી (ચો) પું [હિં. ચૌધરી, સ ચતુર્ + હરીણ?] મુખ્ય ગાદીત- સારથિ(૨) સીમનું રક્ષણ કરવા બદલ પસાયતું ખાનાર(૩) જ ગલી ડુંગરાઓમા વસતી એક કોમ -રો પું પોલીસપટેલ; ગામનો પટેલ (૨) ચોધરી કોમનો પુરુષ

ચોધાર (ચો) વિં (૨) અં [ચિ = ચાર ધાર] પુષ્કળ (૩) વિં ચોવારં. -રી સ્ત્રીચાર બાલુઓવાળી એક સીંગ -રું વિં ચાર ધાગ્વાળું (૨) નં ચાર ધાગ્વાળું એક હથિયાર

ચોધારો પું એક વનગપતિ

ચોપ સ્ત્રીં [સરં 'ચાપ'] ખત (૨) ઉત્સાહ (૩) ભુઓ ચોખ [તચારે બાલુએ

ચોપએ (ચો) અં [ચિ = ચા + પખ (પક્ષ)] ચોપખ(યુ) (ચો) વિં [ચિ = ચા + પગ] ચાર પગવાળું (૨) નં જનવર, પશુ

ચોપચીની સ્ત્રીં [ફા ચોવચીની] એક ઔપવિ ચોપ(-પા)ટ (ચો) સ્ત્રીં સોગટાની રમત (૨) તે રમવાનું કપડું કે પાદ્રિયુ [-ખેલની, -ઢાળવી, -માંડવી = ચોપાટનું કપડું પાંચરી તે રમત શરૂ કરવી]

ચોપડ નં [પ્રા ચોખ્ખડ, 'ચોપડવું' ઉપરથી] (ચોપડવાનું) ચી (૨) [ચો] વિં [ચિ = ચા + પડ] ચા પડવાળું

ચોપડવું સં કિં [પ્રા ચોખ્ખડ] લગાડવું, લપેડવું ચોપડાવવું સં કિં 'ચોપડવું' પ્રેરક ડપ (૨) ગાળ કે અપશબ્દ કહેવો

ચોપડી (ચો) સ્ત્રીં [ચિ = ચાર + પડ] પુસ્તક ંચુંબક વિં ચોપડીઓમા મશગૂલ રહેનાર -ડું વિં [ચિ = ચા + પડ] ચા પડવાળું (૨) નં ચાર પડવાળી ગેટલી (૩) ચોપડી

[તિરસ્કારમા] [ચોપડાં કાઢવાં = ચોપડી ખૂબ વાચવી-લાણવી (વ્યંગ કે તુરચકારમા)]

-કો પું હિસાબ લખવાની વહી. [-ઉકેલવો, -કાઢવો = વિગતવાર નોંધ કાઢવી, ઇતિહાસ

કાઢવો. -રાખવો = વિગતવાર હિસાબ રાખવો (૨) વિગતે નોંધ રાખવી -વાંચવો = વિગતવાર ગુણદોષ કહેવા (૨) ભાગવત વગેરે મોટા ગ્રંથ વાચવા] [ખવગવડું]

ચોપડું વિં ચીકટું. [-કરડું = ધી કે ચીકટ ચોપણ સ્ત્રીં [ભુઓ ચાપણ] કળ, યુક્તિ (૨) નં ભૈય ટીપવાનું લાકડું [પ૪]

ચોપન (ચો) વિં [સં ચતુ વજ્રાચર, પ્રા ચપ્પન] ચોપડું સં કિં [સગં મ ચોપળે, ભુઓ ચાપડું] ખોસડું, રોપડું (૨) ટીપડું (૩) મારડું, ઠોકડું

ચોપાઈ (ચો) સ્ત્રીં [સ ચતુષ્પદી, પ્રા ચપ્પડયા] એક છંદ (૨) ચાગપાઈ, ખાટલો

ચોપાટ (ચો) સ્ત્રીં [ચિ + પાટ] ભુઓ ચોપટ (૨) સરખી મુધરેલી જમીન, ચોગાન (૩) પગસાળ જેવા બેઠકનો ભાગ, ચોપાડ

ચોપાડ (ચો) સ્ત્રીં [સરં હિં ચોપાલ = ખુલ્લી બેઠક] પરસાળ

ચોપાનિયું (ચો) નં [ચિ = ચા + પાન] બે પાચ પાનાનું પતાકડું, 'ચેમ્ફલેટ' (૨) નાનકડું જાહેરાતનું (૩) વર્તમાનપત્ર [એક છંદ

ચોપાયા (ચો) પું બંબંબં [ભુઓ ચોપાઈ] ચોપાચો (ચો) પું [ભુઓ ચોપાઈ] ખાટલો, ચાગપાઈ [(પાસુ)] ચારે બાજુ

ચોપામ (ચો) અં [ચિ = ચા + પાસ] ચોપાળી (ચો?) સ્ત્રીં ચાગડામ નાળા કે ખાડામાથી પાણી લાવવાની એક ગથના

ચોપાળો (ચો) પું [સગં મ ચોપાળા, હિં ચોપાલ ચો + સ ફલક] હાંડોળાખાટ ચોપાળ (ચો) પું [ચિ = ચાર + કાળ] જાડી

ચોપી પિછોડી [-ઝોઢવો = પોક મૂકીને ચેતુ (૨) દેવાળું કાઢવું, પાયમાલ થઈ જવું] ચોફૂલ (ચો) નં [ચિ = ચાર + ફૂલ] ચોડકી,

X + * આવડ ચિહ્ન ચોફૂલો (ચો) પું [ચિ = ચાર + ફૂલ = ખાનું?

કે સ ફલક ?] પાનસોપારી વગેરે મૂકવાનો દાખડો [ચારે બાબુ
 ચોરેર(-રી) (ચો) અં [ચિ = ચાર + રેર]
 ચોખ સ્ત્રીં [ફા] નાની લાકડી, દંડુર(ર)ડી
 (૩)તબૂનો વચસો વાસ. ૦૬૧૨ પું છડીદાર
 ચોખગણુ (ચો ?) નં [સરં હિં ચૌવગલ =
 કુરતા વગેરેમા ખગલની નીચે અને કળીની
 ઉપરનો ભાગ] એક જતનો ટૂંકા ડગલો
 ચોખચીની સ્ત્રીં [ફા] ચોખચીની [(કા)
 ચોખડું સંકિં [સરં ચાપડુ, હિં ચોમા] ડમડુ
 ચોખદી (ચો) વિં [ચિ = ચાર + ખ ધ ?] ચાર
 પડવાણુ (ર) નં ચાર પડવાણી કાગળની
 આકૃતિ [ચોપાસ, ચારે બાબુ
 ચોખાબુ(-ભૂ) (ચો) અં [ચિ = ચાર + બાબુ]
 ચોખિયો પું [સરં મ ચોવા = ગડો, ગોળો]
 કસુબી રંગ ગળનો સુવાળો પિંડો
 ચોખો પું [હિં ચોવે, સં ચતુર્વેદી, પ્રા ચરવેવ]
 મથુગ તરફનો બ્રાહ્મણ (ર) [ફા ચોવ] ઢોલ
 વગાડવાનો દંડુન (૩) ઢોલ ઉપર પડેલો
 દંડુનનો સોળ (૪) [‘ચોખડુ’ ઉપરથી]
 ચપટો, ડામ (૫) છૂદણું
 ચોખોલો (ચો) પું [ચિ = ચાર + ખોલ] ચાં
 લીટીનો એક પદખધ
 ચોખીલુ વિં [ભુઓ છોખીલુ] ભોહું
 ચોખગ (ચો) અં [ચિ = ચાર + ગમ (વ્યત્યયથી),
 અથવા ચો + મગ (માર્ગ)] ચોપાસ, ચોમેર
 ચોખટિયું (ચો) વિં [ચિ = ચાર + મૂઠ ?] ચારે
 છેડે પહેરેલુ (વસ્ત્ર)
 ચોખાસુ (ચો) વિં [સ ચાતુર્માસિક, પ્રા
 ચરમાસિક] ચોખાસામા થતુ -સું નં
 વરસાદના ચાર મહિના, વર્ષાઋતુ
 ચોખુખ(-ખુ) (ચો) વિં [ચિ = ચાર + ખુખ]
 ચાં મો, બાબુના કે બાબુઓવાળુ
 ચોખુખી (ચો) સ્ત્રીં [ભુઓ ચોખુખ] લાઠીની
 એક કસરત
 ચોમેર (ચો) અં [ચિ = ચાર + મેર] ચારે તરફ
 ચોર પું [સ] ચોરી કરનાર માણસ, ડુંગો
 [-કેઃ૮વાળને દંડે = ગુનેગાર છતાં સામને
 ગળે પડતુ - તેના પર આક્ષેપ કરવો - ખેસવો

(શરીરમાં) = શરીરમાં ભારે રોગ દાખલ થવો.
 ચોરનો ભાઈ ધંટી-ચોર = ચોર કે તેનો ભાઈ
 કહો, બધા સરખા, કાંઈ કાંઈથી ઊતરે નહિ,
 (સરખુ જ આક્ષેપને પાત્ર હોય, ત્યારે આમ
 કહેવાય છે) ચોર(૦નાર)ને ચાર આંખ
 હોય = ચોર ચારે બાબુથી સાવધ રહે છે]
 ૦આંડ પું માલ ઉપર લખેલો મૂળ કિંમતનો
 છૂપો આકડો ૦કડી સ્ત્રીં છૂપી કડી - નાનો
 આકડો. ૦ખદી સ્ત્રીં ઉપરથી દેખાય નહિ
 નેવો ડૂપો ખાડો (પ્રાણીઓને ફસાવવાનો)
 ૦ખડ પું, ૦ખાતું નં (કપાટ પેટી ધંતુ)
 છૂપુ ખાતુ ૦ખીલી સ્ત્રીં છૂપી ખીલી -
 ચૂક ૦ખીસું, ૦ખજડું નં છૂપુ ગજડું
 ૦ગડી સ્ત્રીં તાંકિ વાળવામા તગ્ન ન પકડાય
 એમ વચ્ચે નાની ગડી કરી હોય તે (ગડી
 પચી તાંકાનુ માપ ગણનાર હેતુસય તે પચી)
 ૦ગદી સ્ત્રીં છૂપી ગલી ૦ગાંડ સ્ત્રીં ન
 સમજાય - ન છૂટે તેવી ગાંડ ૦ચંખાર પું
 [મરં હિં ચોર-ચકાર] ચોર વગેરે, ચોર ખેર.
 ૦દલાલ પું ચોરનો દલાલ. ૦દાનત, ૦દષ્ટિ,
 ૦નજર સ્ત્રીં ચોર જેવી ઝીણી છૂપી નજર
 (ર) [લા] ખોટી દાનત, અપ્રમાણિકતા
 ૦દાનસ નં પ્રકાશ શુભ રાખી શકાય તેવું
 કાનસ ૦ખનર પું સ્ત્રીં, નં તથા ચોરીનો
 માલ વેચાતો હોય તેવું ખનર ૦ખતી સ્ત્રીં
 ચોરકાનસ ૦ખાતમી સ્ત્રીં છૂપી - જસૂસ
 કાગ મળેલી ખાતમી ૦ખાગી સ્ત્રીં છૂપી
 ખારી ૦ખાટ સ્ત્રીં છૂપો રસ્તો. ૦ખાડો પું
 ચોરો રહેતા હોય એ કત્તો ૦વિધા સ્ત્રીં
 ચોરી કંવાની વિધા
 ચોરઆમલી, ચોરઆંખલી સ્ત્રીં એક જતની
 આખલી [જનનાં આમળા
 ચોરઆમળાં, ચોરઆંખળાં નં ૦ખંવં એક
 ચોરડુ વિં [‘ચોરડુ’ ઉપરથી, હિં ચોરડા]
 ચોડું - ટાઈ સ્ત્રીં ચોડાઈ
 ચોરણી સ્ત્રીં [સરં સ ચલની, ચલનક, દે.
 ચલ્હનગ = ચલિયો] લેધી મૂથણી - છો પું
 સાથળ આગળ ખૂલતો હોય એવો લેધો (ર)
 -મોટી ચોરણી

ચોરતું સંક્રિં [સ ચુર] પાંગાનુ છૂપી રીતે
લઈ ૪૩(૨) પૂરેપૂરું કામ ન દેવું, કસર મળવી
(જેમ કે હાથ પગ કે મન ચા કામ ચોરતું)

ચોરસ (ચો) પું [સ ચતુરસ, પ્રા ચરસ્સ]
ચારે સરખી બાનુ તે સરખા ખાણાની ચતુષ્કોણ
આકૃતિ (૨) વિં તેવા આકારતું, 'રકવેર'
(૩) -સાવતું સંક્રિં ચોરસ કરતું -સી
શ્રીં ચોરમ આકારની તખી (૨) સુતાનુ
એન્ ઓનર (૩) શ્રીઓની કોટનુ ઘરેલુ -
ચોપી (૪) ચોખડું છત્તુ. -ચું નં ચોખ ડો
કકડો -સો પું નહા કાપડના ચોરમ કકડો
(૨) વિગેષ પહોળા એક પિછોડી

ચોરાઉ વિં ['ચોર' ઉપચી] ચોગચેલુ
ચોરાચોર(-રી) શ્રીં ['ચોર' ઉપચી] ચોર-
ચોરા, વાગ વાગ ત્યા ત્યા ચોરતુ તે (૨) માણેમાણે
અરમપરસ ચોરી થયા કચી તે
ચોરાણુ(-ણ) (ચો) વિં [સ ચતુર્ + નવતિ,
પ્રા ચગગગ] '૬૪'

ચોરાશી(-શી) (ચો) વિં [સ ચતુર્ગીતિ,
પ્રા ચગગમી] '૮૪' (૨) શ્રીં બ્રાહ્મણોની
ચોગશી-અધીનાતોનુ જમણુ [-કરવી, જમ-
દની = બ્રાહ્મણે ની અધી નાતોનુ જમણુ કરતુ
-નો કેરો = ૮૪ લાખ ચોનિમા જમવાની
ઘટમાળ (૨) જેનો છેડો ન આવે એનુ કામ
-અ દરનો વાવટો = વેપાનુ બહુ મોટુ મથક.
-અ દરનો વાવટો ઊડવો = દેશદેશાવર
વેપાન કરી બહુ ધન મેળવતુ]

ચોરિયુ વિં ['ચોર' ઉપચી] ચૂટનાર (વહાણોને)
-ચો પું ચાચિયો

ચોરી શ્રીં ['ચોર' ઉપચી] ચોરતુ અથવા
ચોરાતુ તે (૨) ચોરનો વહો [-ઉપર
શિરભેરી = ભુઓ ચોર કોટવાળને દેડે
-તું મો કાણુ = ચોરીના વનથી નવગર ન
થાય, છેવટે ચોરીથી નુકસાન જ થાય
-નો માલ = ચોગચેલો માલ] ઓચપાટી
શ્રીં ચોરતુ-છીનવી લેવુ તે (૨) કાઈ ભતની
ચોરી અથવા ગુનો ઓછૂપી શ્રીં ચોરી કે
ગુમના [જેમ કે ચોરીછૂપીથી]

ચોરી (ચો) શ્રીં [કે ચઢરી] માથર, વરકચા

પગણવા બેસે છે તે મડપ [ચોરીમાથી
દાંત કકડાવવા, કચડવા = લગ્ન થતા વેત
અણખનાવ થવો (૨) શરૂઆતમા જ ઝવડો
થવો ચોરીમાંથી રંદાવો = લગ્નમડપમા
જ પતિ ગુજરી જવો (૨) વેપાર માહતા જ
દેવાણુ નીકળતુ] ઠેરો પુંખંખં ચોરીમા
વરકચાને દેરવાતા દેરા

ચોરો (ચો) પું [કે ચઢચ] ગામમા સહુને
બેસવાની જગા (૨) પોલીસથાણુ, 'ગેટ' (૩)
મોરો ચોટલો

ચોલ શ્રીં [સ] મઝ (૨) પું (સ) કોગે
મડપ ડિનારાના એક પ્રદેશનુ પ્રાચીન નામ
-લેયુ વિં ચોલ તરફ થતુ (નાગરવેલનુ પાન)

ચોલમોગરો પું એક વનરપતિ

ચોવટ (ચો) પું, નં [ચો = ચાર + વાટ] ચડલુ,
બળર, ખુલ્લી જગા (૨) પથનો નિર્ણય-
ચુકાદો (૩) અં ભુઓ ચોવાટ. [-વળડું =
બગડતુ, પાથમાલ થતુ] (૪) શ્રીં પચાત,
(લાખી દોઢકાલી) ચોળાચોળ -ટિયણુ
વિં શ્રીં દોઢકાલી -ટિયુ' વિં દોઢકાલુ
(૨) નં પથનો ચુકાદો -ટિયો પું ચોરે
બેસનારો, આગેવાન પુરુષ, પચ

ચોવટી શ્રીં ખુડાની (કા ?)

ચોવડુ (ચો) વિં [ચો = ચાર + પડ?] ચાર
પડવાણુ (૨) ચાર ગણુ

ચોવાટ(-ટે) (ચો) અં [ચો = ચાર + વાટ]
ચોનરફ, બધી બાબુએ

ચોવાડ (ચો) વિં [ચો = ચાર + વાડ] ચારે
બાબુએ વાડવાણુ (૨) પું, નં તેવુ ખેતર
(૩) પું [૧] ચોરાશીનુ જમણુ

ચોવાડો (ચો) પું [ભુઓ ચોવાડ] ઢોર
બકરા ચરતા હોય તે સ્થળ [પત(જેન)

ચોવિહાર (ચો) શ્રીં સૂર્યાગત પછી નહિ જમવાનુ
ચોવીસ (ચો) વિં [સ ચતુર્વિગતિ, પ્રા
ચઢવીસ] '૨૪' [૫૫કામા]

ચોવું સં કિં ઘોચવુ, ખોસવુ (કાઢવા કે
ચોશિયુ (ચો) નં સાર્વના દાણા જેટલુ વજન
ચોપ પું [સ] રોષ; દાહ (૨) સોળે (વૈદકમા)
(૩) ચૂસવુ તે

ચોષણ નં[મ] ચોષણ તે ૦ખંખ પું ચોષણ
કરનારં ચત્ર

ચોષણું સં કિં [સં. ચૂષ] ચૂસણું
ચોષ્ય વિં [મ] ચૂસવા લાયક(ર)નં ચૂસીને
ખાવાનું ખાધ [૬૪]

ચોસઠ (ચો) વિં [સં ચતુષ્ઠિ, પ્રા. ચત્સઠ્ઠિ]
ચોસર (ચો) વિં [ત્રે ચત્સર] ભુઓ ચોસેન
(૨) સ્ત્રીં ચાર દોરીવાળો ગળચલો (૩) ચાર
સેતુ ભરત - ગૂથણ (૪) સોગટાં વડે રમતી
એક બાજુ (૫) ચારની ભેડ (બળદની)

ચોસણ (ચો) નં [‘ચોસ’ ઉપરથી ?] ગચિયુ
ચોસિયું (ચો) નં સોળ મળીનું વળન (કા)
ચોસેરું (ચો) વિં [ભુઓ ચોસર] ચારસેરવાળું
ચોહદ (ચો) સ્ત્રીં [ચિ = ચાર + હદ] ચારે હદ
ચોહાણ (ચો) પું [સરં હિં ચૌહાણ, પ્રા
ચાહુઆણ] ભુઓ ચૌહાણ

ચોળ વિં [ભુઓ ચોલ = મજા] (‘રોતુ’ અને
‘લાલ સાથે ખૂબ’ એ અર્થમાં) (૨) સ્ત્રીં
[‘ચોળણ’ ઉપરથી] ચોળવાની ક્રિયા ૦વચોળ
સ્ત્રીં મનની ચોળાચોળ

ચોળ(-ળાઈ, -ળી) (ચોળ,) સ્ત્રીં [ભુઓ
ચોળા] ચોળાની સીંગ

ચોળણું સંકિં ધસણ - મસણણ (૨) [લા]
ચૂથણ, વારવાર ઉપલાવણ, ખગાડણું [ચોળીને
ચીકણું કરણું = ચોળાચોળ કરીને ખગાડણું
- લખાવણું] ચોળંચોળા સ્ત્રીં ચોળાચોળ

ચોળા (ચો) પું ૦ખં ૦વં [ત્રે. ચવલય] એક
કંદોળ ૦ઈ, ૦ફલી, -ળી સ્ત્રીં ચોળ

ચોળાઈ (ચો) સ્ત્રીં ભુઓ ચોળ

ચોળાચોળ(-ળી) સ્ત્રીં [‘ચોળણ’ ઉપરથી]
વારવાર ચોળણ - ચૂથણ તે

ચોળિયા પું ૦ખં ૦વં ગળાના કાંકડા (૨) એ
ફૂલવાધી યતુ દર્દ

ચોળિયું (ચો) નં [‘ચોલ’ = મજા ઉપરથી]
(કા) કાઠિયાવાડી સ્ત્રીઓમાં વપરાતુ લાલ કપડું

ચોળિયું (ચો) નં [ચોળા ઉપરથી ?] એક
ભનની કાંકરા

ચોળી સ્ત્રીં [સ. ચોલી] સ્ત્રીઓને દૂધી ખાયનો
કબજો [-પહેરવી = [લા] ખાયણુ યણુ]

૦ખં ૦ પું ચોળીનું લૂગડું. ૦માર્ગ પું
કાચળિયો પંથ, વામમાર્ગ. ૦માર્ગી વિં (૨)
પું વામમાર્ગી

ચોળી (ચો) સ્ત્રીં ભુઓ ચોળ સીંગ
ચોળારોટલો પું [‘ચોળણ’ + રોટલો] [કા.]
દૂધમાં ચોળેલો રોટલો

ચોળો પું [‘ચોળણ’ ઉપરથી] પ્રવાહીમાં ચોળીને
કે ઉકાળીને ખનાવેલું પેય (૨) વિચારોની
ધડભાગ (૩) [મ જોલ, હિ જોલ] અગ
ખાનો કોહો (૪) (સાધુ કૃષ્ણે હીલો ખૂલતો
પહેરે છે એવો) એક ભતનો ગ્રંખો

ચોંક (ચોં) સ્ત્રીં [સ ચમત્ક, પ્રા ચમક = ચમકણુ,
સરં હિં. ચૌક] ચોંકણુ તે. [-ખાવી = ચોંકણુ,
ચમકી જણુ] ૦ણું અંકિં ભડકણુ, ચમકણુ
ચોંચલાં નં ૦ખં ૦વં [હિ ચોંચલા, ચોંચલા
ન ચોંચલા] નખરા (૨) હાસી, મસ્કરી
ચોંચણું વિં [ભુઓ ચોંચલા] ઉછાછણું,
તોફાની (૨) ચૂખણું

ચોંટણું (ચોં) સંકિં [ભુઓ ચોંટણું] વળગણુ

ચોટાડણું (ચોં) સંકિં ચોટાડણું

ચોંટિયો (ચોં) પું, ચોંટી સ્ત્રીં [ત્રે ચહુતિયા]
ચૂટી ચોંટિયાટણું સંકિં ચૂટિયાટણું

ચોંડુ નં [સં ચતુર્વર્ત્તકન ?] ખનર
ચોંડ(-લ), ૦કર્મ નં [સ] ભુઓ ચૂંડાકર્મ

ચોંદ વિં [સં. ચતુર્દશ, પ્રા ચત્તદ(૦સ)] ‘૧૪’
[-ચોંકડીનું રાત્રીય = ચિરકાલ પહોંચે એવું
વિશાળ રાત્રીય - ભુવન એક થવાં = ગાખ
થવો, પ્રલય થવો] ૦મું વિં કંમમાં ૧૩
પછી આવે એવું (૨) નં માણસના મગ્જને
ચોંદમે દિવસે કરાતો જમણવાર ૦મું રત્ન
(-તન) નં અમૃત (૨) [લા] માર, દડ
૦ભ(-ભ)વન, ૦લોંક પું ૦ખં ૦વં ભૂલોંક,
ભુવલોંક, સ્વલોંક, મહલોંક, જનલોંક, તપોલોંક
સત્યલોંક વા બ્રહ્મલોંક, અતલ, વિતલ, સતલ,
રસાતલ, તલાતલ, મહાતલ અને પાતલ
(૨) સમગ્ર બ્રહ્માંડ, આણુ વિશ્વ ૦રત્ન
નં ૦ખં ૦વં સમુદ્રમંથનમાંથી નીકળેલા ચોંદ
રત્ન (લક્ષ્મી, કૌસ્તુભ, પારિભતક, સુરા,
વન્વતરી, ચદ્રમાં, કામદેવ, ચૈરાવત, રભા,

સાનમુખી ઘોડો, ઝેર, સારગ વનુષ, પાચનન્ય
શખ, ને અમૃત) ંવિદ્યા સ્ત્રીં પ્રાચીન
ચૌદ વિદ્યાઓ - ચાર વેદ, ૭ વેદાંગ, ધર્મ,
પુણ્ય, ન્યાય ને મીમાંસા. ૦૨૧-(અ) સ્ત્રીં
અમૃતવિદ્યાની ચૌદમી તિથિ
ચૌદશિયો પું (અ. ૧) વિનસતોષી માણસ
ચાર પું [સં] ચોં ૦તા-રી સ્ત્રીં, -ચં
નં ચોરી

ચૌદ, ૦૬મી નં [સં.] જુઓ ચૌદ
ચૌદાણ પું [જુઓ ચૌદાણ] એ નામની
ગ્રંપૂત શાખાનો પુરુષ
ચ્યવન પું [સં.] (સ.) એક ઋષિ (૨)
પતન. બ્રહ્મા
ચ્યવતું અંકિં [સં. ચ્યુ] પડતુ, ચ્યુતિ થવી
ચ્યુત વિં [સં] પડેલુ; બ્રહ્મ થયેલુ -તિ સ્ત્રીં
પતન (૨) ખામી (૩) રખલન, ભૂલ

છ

છ પું [સં] તાલુખાની ખીન્ને વ્યવન. ૦કાર
પું [સં] છ અક્ષર અથવા ઉચ્ચાર ૦કારાંત
વિં છેડે છકારવાળું.

છ અં [સરં મ] [અં] છિ', 'છટ' એવો
તિરસ્કારવાચક ઉદ્ગાર

છ વિં [સં પદ્, પ્રા. છ] '૬'. [-પાંચ કરી
જહું = નાસી -છટકી જહું] ૦આંગિયુ
વિં (હથિ કે પગે) છ આગળીવાળું. ૦એક
વિં આગરે છ ૦કાય સ્ત્રીં [પ્રા. છક્કાવ]
[નૈન] છ જાનના છવ (પૃથ્વીકાય, અપકાય,
તેજકાય, વાયુકાય, વનસ્પતિકાય અને
અમકાય). ૦ખૂણ (-છિયુ) વિં ૦ખૂણાવાળું,
પદ્દેણ

છક અં [સરં મ છક; સં. ચકિત?] દિગ્મુદ,
ચકિત [-કરહું, -ચહું] (૨) પું છક, તોર

છક નં [સં પદ્, પ્રા છક] (આક્રમા) છનો
મમ્હ (એક છઠ છ, બે છક બાર)

છકછકટ પું [સરં 'ચકચકટ'] ભાખેડો, ઠાઠ
(૨) છક, તોર [સુધી નાખેલુ

છકછૂં વિં [સરં 'ચકચૂંથ'] એકહું કરી
છકછોળ અં (૨) સ્ત્રીં જુઓ છકમછોળ

છકડી સ્ત્રીં [સં પદ્, પ્રા છક્ક પઘ્થી] છ
કાગળની ચોકડી -હું નં, -ડો પું ૦છતો જ્યો

છકડો પું [સં ગજદ, સરં મ છકડા] ગાહુ;
ખડારો (૨) જુઓ 'છકડી'મા

છકખૂંક સ્ત્રીં (કા) લૂટકાટ

છકહું અંકિં [સં. ચક્, સરં હિં. છક્તા]
ખહેકી જહુ, વઠી જહુ

છકાઈ સ્ત્રીં [સં. પદ્ક, પ્રા. છક્ક ઉપઘ્થી] છ
ઉપવાસનુ એક નૈન મત

છકાય સ્ત્રીં જુઓ 'છ'મા

છકાર, -રાંત [સં] જુઓ 'છ'મા

છકિયુ' નં [સં. પદ્ક, પ્રા છક્ક ઉપઘ્થી] છ
ખળદ લેડેલુ ગાહુ

છક્ક સ્ત્રીં [સરં મ] તમાચ, થપ્પડ(૨) ભૂલથાપ.

(૩) પું ૦છકડિયો. [-આપવી, ખવરાવવી
= નમાચ માગવી (૨) થાપ ખવગવવી, છેતરતુ

-ખાવી = થાપેટ ખાવી (૨) ફસાહું, છેતગહું

-દેવી = જુઓ છક્ક આપવી -મારવી,

લગાવવી = લપ્પડ લગાવવી (૨) નુકસાનમાં
ઉતારતુ (૩) છેતરતું, થાપ આપવી (૪) સ્પર્ધામાં

ચડી જહુ. [છ આગળીવાળો માણસ

છકડિયો પું [સં પદ્ક, પ્રા છક્ક પરથી]

છક્કલ સ્ત્રીં મોગટા રમવાની એક રીત છ.

છકો પું [સં. પદ્ક, પ્રા. છક્ક] છ ચિહ્નવાળું
ગજહાનુ પતુ (૨) છ દાણવાળો પાસો [છક્કા

છૂટી જવા = નાઉમેદ થઈ જહુ, નરમ પડી
જહુ, હિંમત હારી જહુ, (પાચ જ્ઞાને દ્રિય ને મન

એ છ ઉપરથી) ૦પ લે પું સફાનો એલ કે
ગજહાની એક રમત (૨) જુગાર (૩) [લા]

દાવપેચ, દગલખાણ [છકે પ લે દોઢસો =
પાંદડે પૈસે પરમાનદ છકો પ લે રમવો =

જુગાર-સરો રમવો -રમી જવો=દાવપેચ
કરી જવો, દગલખાજ કરી જવી.]

જાખૂણ, -ણિયું વિં જ ખૂણા કે ખાજીવાળું
(વટકાણ)

જગ પું [સં] બકરો, જાગ [દયુપયુ
જગડગ વિં ['ડગલું' ઉપરથી] સગડગ, અસ્થિર,
જગડો પું [સ ષટ્, પ્રા છ(ગ)] જનો આકડો
જગન પું [સરં હિ = પ્યાર નાનું ખાળક]
(સ.) એક નામ (પુરુષનું)

જગલ પું [સં] જગ, બકરો (૨) નં ભૂર વસ્ત્ર
જગાર સ્ત્રીં ટોચ, મથાળું

જગોડું સ્ત્રીં જગાર. ટોચ (ચ)

જયોડક (યો) અં જડેયોડક, ખુલ્લી રીતે, નહેરમા
જયોર પું [સરં મ છવોર=ખદશ્વેલવાળું,

હલકટ, સ છિત્તર પરથી ?] નાણીતો ચોર
જહઈ સ્ત્રીં વાવેતર થાય તેવી દરિયાકાઠાની જમીન

જ(ંણ) જણવું અં કિં [રવં] જણજણ
અવાજ કરવો (૨) ગણગણવું (૩) ઊકળવું

(ખાણી) (૪) [લા] ગુરસે થવું [ગુરસો
જ(ંણ) જણાટ પું ખણખણાટ (૨) મિતળ,

જહરું વિં [જુઓ છીહરું] ઊડું નહિ તેવું
જહું (-હું) દર (-રું) નં [સં છહુંદર, દે

છહુંદર] ઉદરના જેવું એક પ્રાણી (૨) એક
નતનું દારૂખાનું (૩) વિં [લા] અડપલાખોર,

તોફાની [-છોડવું = ગપ મારવી, ડિંગ હાકવી
-જેવું = અડપલાખોર -પકડવું, ગળવું =

ના અધવચ મુકાય કે ના પૂરું કરાય, તેવી
સ્થિતિમાં આવવું (સાથે જહુંદર ગળ્યા જેવી

સ્થિતિ)] -રી સ્ત્રીં જહુંદરની માલ. [-નાં
જયે સરખાં = કોઈમા કરો ફરક નહીં]

જહોકાઈ સ્ત્રીં સુઘડતા, ચોખ્ખાઈ
જહોરું વિં છોકરવાદ ખાળક બુદ્ધિનું, નાહાન

-રાઈ, -રી સ્ત્રીં

જહુંછો પું ['જ' ઉપરથી] જકાર જ અક્ષર
જહવટી સ્ત્રીં ['જહું' ઉપરથી] જલ ઉપરનું

નાનું જાપરું, વાજ ટિયું

જહવડું સંકિં 'જાજવું'નું પ્રેરક (૨) જહું
કાઠી વરને શોભાવવું (૩) ['જાજ' ૧ ઉપરથી]

જાપર બનાવવું, જાજ ન ખાવું

જહું નં [પ્રા છજ્જ = જાજવું, શોભાવું, કે દે
છજિજા = જહરી જામડી ઉપરથી] ઝરખો

જટ અં [રવં] ધુત્કારસૂચક ઉદ્ગાર, છીટ
જટ સ્ત્રીં [સરં છીટ = સૂગ, જટારો = દુર્ગંધ,

જટ (ધુત્કાર) ઉપરથી ?] (ક) ગધ ંકારવું
સં કિં જટ કહેવું, ધુત્કારવું

જટકવું અંકિં [સરં હિ. છટકના, પ્રા છુટ્ટ,
સ છુટ્ટ = છૂટવું ઉપરથી ?] એકદમ છૂટવું -

ખસવું (૨) [લા] નાસી જવું, સટકવું
જટકિયું નં ['જટકવું' = જાટવું ઉપરથી] દંડક

માટે રાખવામાં આવતો બીનો રૂમાલ
જટકું નં ['જટકવું' ઉપરથી] દાવપેચ, જળ

[-માંડવું = જળ ગોઠવવી, ફસાવવા કાવતરું
રચવું]

જટા સ્ત્રીં [સં] શોભા, કાતિ (૨) રીત, ખૂબી (૩)
જુઓ અર્થાં ંદાર વિં જટાવાળું

જટાજટ અં [રવં]

જટારો પું [જુઓ 'જટ' સ્ત્રીં] દુર્ગંધ
જટાંક નં [જ + ટાંક (સ ટંક)] નવટાંક

જટેલ વિં [સરં મ, 'જટકવું' પરથી ?] જહેલ;
વઠેલ

જઠ સ્ત્રીં [જુઓ જઠી] પખવાડિયાની જઠી
તિથિ (૨) પું [સ ષટ્, પ્રા છટ્ટ] એકસાથે

જટક ન ખાવાનું મત (જૈન) -કિયાત પું = જહું
મત કરનારો (૨) [લા] તેને અપાતુ જમણ

(જૈન) -કિયાતી સ્ત્રીં જહું મત કરનાર સ્ત્રી
(જૈન) -કિયું નં ['જઠી' ઉપરથી] જઠીને

દિવસે ખાળકને ઓઠાડવામાં આવતું લૂગડું
-ઠી સ્ત્રીં [સ. ષઠી, પ્રા છઠ્ઠી] ખાળકના

જન્મ પછીના જહો દિવસ (૨) તે દિવસે કરવામાં
આવતી ક્રિયા [જહીના લેખ = વિધાતાના

લેખ, ભાવિ, નિર્માણ જહીનું ઊખડેલું =
જન્મથી જ ઉદ્ભવે ને વઠેલું જહીનું ધાવણું

કાઠડું, કાઠી નાખવું = ખૂબ ઊલટી થવી (૨)
મરણતોલ માર મારવો] -ઠું વિં [સ ષટ્,

પ્રા. છટ્ટ] કમમાં પાચ પછીનું
જહ પું [હિ] લાખો ખર (૨) લાલાનો દાડો

(૩) વાસ (૪) ['જહવું', 'જાડવું' ઉપરથી ?]
ઝાડની ઝાલ (૫) [૧] તાણ, પ્રવાહનું ભેર

(કા)(કે)(કઃ) શ્રીં [‘છડવું’ પરથી] ‘છડવું’ તે
 છડકવું સંકિં [‘હિં છડકના’] છાટુ
 છડવું સંકિં [‘દે છડિય=છડેલું; ખાડેલું’]
 ખાડીને છોડા બુદ્ધા કરવા (૨) [લા] મારવું, કોકવું
 [છડી ના ખડું=મારવું, કોકવું (૨) ખૂબ પૈસા
 (છેતરીને) લેવા છડયાતું છડામણુ=
 મહેનતનો બદલો છડી લેવું=છેતરીને કે
 ‘નુજાનખરીથી કઠાવી લેવું’]
 છડા પુંખંબં (ક કુના) થાપા મારવા તે [છડા
 દેવા=ક કુના થાપા મારવા]
 છડા પુંખંબં [સગં પ્રા છડા=પરપરા,
 ન =અજોડો, સાકળી] (શ્રી કે બાળકનું)
 ખડુ એક વરેણુ
 છડાણુ નં [‘છડવું’ ઉપરથી] છડતા નીકળેલો
 ભૂંગે, ડુશાકી -મણુ નં છડવાનું મહેનતાણુ
 (૨) છડાણુ -મણુ શ્રીં છડવાનું મહેનતાણુ
 છડિયાત વિં બુઓ છડું
 છડિયુ નં બેલગાડીમા જનાર, મુસાકર, ઉતાર
 છડી શ્રીં [બુઓ છડ, સરંમ, સ યદિ?]
 આધી પાતળી મોટી (૨) રાજચિહ્ન તરીકે રાજ
 આગળ ગમતો દડ [પોકારની = નેકી
 પોકારની] (૩) ગુલછડીનું ફૂલ (૪) સળી
 ઉતર ફૂલ બાવી કંગેલો ગોથો, કલગી. ૦દાર,
 ૦ધર, ૦વાન વિં છડી ઝાલનાર (૨) પું
 નેકી પોકારનાર, ચોખદા [એકલી
 છડીઠાંટ વિં શ્રીં [છડું=છાડેલું?] છડેછડી,
 છડીલો પું [‘હિં. છડીલા, સ કૈલેય પરથી’]
 એક વનસ્પતિ
 છડીખવારી શ્રીં [છડું + સવાગી] છડા-સાવ
 કે રસાલા વગર-એકલા જવુ તે
 છડું વિં [પ્રા છડું=છોડવું, તજવું પરથી]
 એકલું, સાથ વિનાનું (૨) [લા] કવાર (૩)
 છોકરાછેયા વિનાનું ૦ડેછડું વિં સાવ છડું
 છડેચોક અં [છડું (-નતે) + ચોક=ભહેર
 જગા] ખુલ્લી રીતે, ભહેરમા
 છડો પું ‘છડા’નું એવંબં (બુઓ છડા)(૨) મોતીનો
 કોકો (૩) [પ્રા છડું=છોડવું?] છટકાવ
 છલકછલક અં [રવં]
 છલકછોથું નં (કા) ઝલકો

છલકપાટુ શ્રીં. નં છલકો અને પાટુ (૨)
 [લા] છલકો, તંગોડ
 છલકવું, છલકારવું સંકિં [રવં?] છલકો
 કન્નો, ગુરસામા બોલવું, તંગોડવું (૨)
 સૂપડા વડે ઝાટકવું
 છલકારો પું બુઓ ઝલકા (૨) છલકો; તોર
 છલકો પું [રવં] ગમ્મ તેલમા પાણીનો
 છાટો પડવાથી થતો અવાજ (૨) ગુરસાનો
 બોલ, ગુરસો (૩) તુરુકા, તંગોડ (-કરવો)
 ૦છાકોટો પું છલકો, ગુરસાનો બોલ, તંગોડ
 છલુછલુ અં [રવં] ૦ડું અંકિં બુઓ
 ‘છલુછલુ’ -છાટ પું બુઓ છલુછાટ
 છલુછલુ અં [રવં]
 છલુછુ સં કિં [‘દે છાળળ=ચાળવું કે ગાળવું
 તે] બાગીક કપડાથી ચાળવું કે ગાળવું (૨)
 [લા] બારીક તપાસ કરવી (૩) [પ્રા છળ,
 સ ક્ષળ] ખલુ, નખથી વડૂવું (૪) [લા]
 દબાઈ ગયેલી વાતને ફરી ઉખેળવી -ડેલી
 છલુણી, છલુવાટ શ્રીં છલુ તે
 છલુ વલુ અં (કા) ઝિજલિજ
 છત શ્રીં [સ સત્ત] હોવાપણુ. હમ્ની (૨)
 પુકંગપણુ ભગ્તી (૩) [સ છત્ર પ્રા છત્ત]
 એરડા કે મકાનના છાપરાનો અદગ્ને ભાગ-
 ‘સીલિગ’, અદગ્ને, વિતાન (૪) વાણુ અગામી
 [-જડવી=છાપગની અદગ્ને છત-‘સીલિ ગ’
 (ગોમે એવી કારીગરીવાળી) કરવી] ૦દાથું
 વિં છતુ, ખુલ્લુ, ચાહન ૦વ ત(-તુ) વિં ૦વ-
 વાણુ, પુકંગ (૨) પેસાદા ૦વાડ શ્રીં ૦તહોલી
 તે, પુકંગપણુ -તાણુ વિં છતવાણુ
 છતારું વિં [છ + તાર] છ તારવાણુ (૨) નં
 છ તારવાણુ એક વાદ્ય [છતા પણુ
 છતાં અં [સ સત્ત ઉપરથી] તોપણ ૦ય અં
 છતું વિં [સ સત્ત ઉપરથી] છવતુ, વિદ્યમાન
 (૨) ચતુ, સવણુ (૩) મીલુ પાસર (૪)
 દવાડું, ભહેર [-રાખવું=વંશવેલો ચાકુ
 ગખરો (૨) બધું કીક નળવી ગખરુ]
 છતું (-તા, -તુ) પાટ વિં ચતુ, ચતુપાટ
 છતે અં એક નકામે વપગતો ‘શબ્દપ્રયોગ
 (જેમ કે, છતે તમે ક્યારે આવશે ?) (૨)

‘છતુ’નું ‘સતિ સક્તમી’ પ્રયોગનું રૂપ (જેમ કે છતે હાથે લૂંટો છુ.)

છત્તર નં ભુઓ છત્ર

છત્તા(=તુ)પાટ વિં ભુઓ છતુપાટ

છત્ર નં [સ] મોટી ભારે છત્રી (૨) રાજચિહ્ન તરીકે વપરાતી છત્રી (૩) [લા] રક્ષણ કરનાર, પાલક. [-ધરણું=(રાજચિહ્ન તરીકે) છત્રને માથા ઉપર રાખવું-ખીલચે ઓઢાડવું] ૦૬ વિં છત્રીના આકારનું (૨) નં બિલાડીનો ટોપ, કાગછત્તર ૦છાયા સ્ત્રી ૦છત્રી છાયા (૨) [લા] આશ્રય ૦ધર, ૦ધારી પું ૦ માથે છત્રવાળો, રાજ ૦પતિ પું ૦ રાજ શહેનશાહ ૦પલંગ પું ૦ છપ્પરપલંગ ૦પ્રખધ, ૦ખંધ પું ૦ છત્રના આકારમા વંચાય એવી કાવ્ય-રચના ૦ભંગ પું ૦ રાજ્ય ખોલુ તે (૨) પરતંત્રતા (૩) વિધવાપણ -ત્રાકાર વિં છત્રના આકારનું -ત્રી સ્ત્રી ૦ તાપ તથા વરસાદથી બચવા માથે ઓઢવાનું એક સાધન (૨)ગાડી, પલંગ વગેરે પર હોતી છત-ઢાકણ [-ધરવી=માથે છત્રી ઓઢાડવી]

છત્રીશ(-સ) વિં [સં ષ્ઠ+ત્રિંશત્, પ્રા છત્તીસ] ૩૬ -શી(-સી) સ્ત્રી ૦ ૩૬ નો સમૂહ -શે(-સે)ક વિં આશરે છત્રીસ છત્ર નં [સ] ૭૫૬ પટ (૨) બનાવટ, ઢોંગ; બહાનું છત્રછત્ર અં [રવં].-નિત વિં છત્રછત્ર કરતું છનાછની સ્ત્રી ૦ [રવં] ઉપરાઉપરી છત્ર છત્ર અવાજ થયા કરવો તે (૨) [લા] પૈસાની રેલ છેલ. [-થઈ રહેવી સાથે પ્રયોગમા]

છત્ર વિં [સ] ૬ કયેલું

છન્નુ(-ન્નું) વિં [સં ષણ્ણવત્તિ, પ્રા છણ્ણ-(-ન્ન)ઝ] ‘દ૬’ [વિં પું ૦ વ્યભિચારી છપચું [છ+પગ] છ પગવાળું, છપાહ -ગો છપડી સ્ત્રી ૦ હુઆઈ; ઠંગાઈ

છપડું વિં [છ+પડ] છ પડવાળું

છપતરું વિં [‘પતરું ઉપરથી? સરં ‘અપતરું’] છાછર (૨) ઘસાઈને પાતળું થઈ ગયેલું (૩) નં એવું વાસણ કે સિક્કો

છપ(-પ)ય પું [સ ષ્ઠ્વદ્] છપ્પે

છપ(-પ)ર નં [હિં, મં; દે. છિપ્પિર=ઘાસ

(છાપરે ઢાકવાનું) ઉપરથી ?] છાપર ૦ખાટ સ્ત્રી ૦, ૦પલંગ પું ૦ (મચ્છરદાનીની) છત્રીવાળો પલંગ ૦પચું વિં ચાલતા જેનું જમીન પર આખું પગલું પડે એવું (તે અભાગીનું ચિહ્ન મનાય છે). ૦ખંધ વિં [સરં હિં છપરવહ] છાપરાવાળું (૨) પુ ૦ છાપર બાધતાગે દે છાનારો છપણું અં કિં [સરં હિં છપના, મ. છપળે] છુપાવું, સંતાવું -વણું સં કિં (પ્રેરક) છપાઈ(-મણુ, -મણી) સ્ત્રી ૦ [‘છાપચું ઉપરથી’] છાપવાનું નહેનતાણું (૨) છાપ, છાપણી, -ણુ નં છાપવાની ક્રિયા કે રીત -ણુકામ નં છાપકામ

છપાદ(-યુ) વિં [છ+પાદ પ્રા છપ્પય] છ પગવાળું [ચોપાનિયું] છપાનિયું નં [છ+પાન] છ પાનાનું પત્તાકડું, છપાવણું સં કિં ‘છપવું’, ‘છાપવું’નું પ્રેરક છપાણું અં કિં ‘છાપવું’નું કર્મણિ (૨) છપવાની ક્રિયા થવી, ‘છપવું’નું ભાવે (૩) [પતંગનું] એકદમ નીચે પડવું

છપ્પન વિં [સં ષ્ઠ્વદ્ પચાશત્; પ્રા છપ્પણ-(-ન્ન) ‘પ૬’ (૨) પ૬ દેશ, પ૬ ભાષા ને પ૬ સંસ્કૃત કોશ છે એ સમજ પરથી] વણુ, અનેક, બહુ, બધું [-ઉપર ભૂંગળો વાગવી = ખૂબ પૈસો હોવો (૨) બિલકુલ ધ્યાન ન જવું, નચિત-પણે ઘોરવું -દેશનું પાણી પીણું = દેશ-દેશાતરમા મુસાફરી કરવી, જાતમતના અનુભવ હોવા -ના વિતાડવા = ખૂબ પળવણું, ત્રાસ આપવો -ની છિનાળી કાઢવી = બધા છાના કામ ઉઘાડા પાડી ફેળેતી કરવી -નો દેવાળવો = હ મેશનો -નામીયો દેવાળિયો -મે પાને અં છેક અભાણી અને ઓતાડી જગાએ -વખારી, -વેપારી = ઘણો વ્યવસાયી માણસ -વેપારી ને ભારો ફૂંચી = ઝવું કઈ નહીં ને દમામ ઘણો -શાહ = ભુઓ છપ્પન વેપાગી] ૦ભોગ પું ૦ ઠાંદારજીને ધરાવવાની છપ્પન પ્રકારની રસોઈ (૨) [લા] દુનિયાના બધા ભોગવિલાસ -નિયો પું ૦ વિં સ. ૧૯૫૬મા પડેલો મોટો કાળ (૨) તે કાળના વખાનો માર્યો વટલાઈને થયેલો ખિસ્તી.

(તુરંકારમા) [છપ્પનિયામાંથી આવેલું =
અનિભૂપ્યુ; કુકળિયુ]

છપ્પય પું ભુઓ છપ્પો [‘છપર’મા
છપ્પર, ૦ખાટ, ૦પલંગ, ૦પગુ, ૦ખ ધ ભુઓ
છપ્પો પું [પ્રા છપ્પય] છ પદનો એક છંદ
છપ્પોસાત પું પાસામા છ ને તેની પો એમ
સાન પડે ને

છખ, ૦છખ, ૦ક છખક અં [રવં] પાણીમા કાઈ
અફગાવાનો અવાજ. ૦છખતું અંકિં
‘છખછખ અવાજ થવો. ૦છખાવતું સંકિં
‘છખછખ’ કરવું (૨) તેમ કરતા કપડું ધોવું
૦છખિયું નં ‘છખછખ’ કરે એવું એક
ખખલાવવાનું વાદ્ય ૦છજી વિં છજર, માત
તળિયુ ઢકાય તેટલું

છખ(-ખો)તરું વિં છીછરું(૨)ગડ, ચૂથાયેલું
(૩)નં છપતરું, ઘસાયેલું પતરું(૪)ચૂથાયેલો
કાગળનો કંકડો, છખોતર

છખદાર વિં ભુઓ છખીદાર

છખરડો પું [સ. ગવલ ઉપરથી ?] ગોટાળો,
અવ્યવસ્થા, કામ કે કળને નામે મીડું
[-વાળવો = ગોટાળો કરવો.]

છખલીકાં નંખંવં [રવં] કાસા, છખછખિયા
[-વગાડવાં = રેમેટક ખાલી થઈ જવું]

છખતું અંકિં [સ. કુર્=અડકવું] પહોંચવું,
અડકવું (૨) [ભુઓ છખતું] છુપાવું

છખ(-ખી) સ્ત્રીં [ભુઓ છખિં] તસવીર
[-ઉતારવી, -પાડવી, -લેવી] (૨) કાતિ,
સૈદ્ધર્થ ૦દાર વિં ધાડીલું, સુંદર -ખીલું
વિં મોહક છખીવાળું, ચાળું

છખોતરું વિં (૨) નં ભુઓ છખતર

છમ, ૦ક છમક અં [રવં] ૦કલી સ્ત્રીં (કા)
દહી વડોવવાની ગોળી ૦કલું નં અટક્યાળું,
ચાદવું (૨) નાનકડું તોફાન ૦કતું અંકિં
છમક છમક થવું (જેમ કે, ધૂલરીનું) (૨) ઠમકા
કગને ચાલવું ૦કાટ(-ર) પું છમકતું તે
૦કારતું સંકિં છમ અવાજ કરવો(જેમ કે,
ઊની વગુ પાણીમા ખોળીને) ૦કારો પું
છમકારવાનો અવાજ ૦કાવતું સંકિં
ધમકાવવું (૨) ‘છમકવું’નું પ્રેરક. ૦છમ અં

[પ્રા. છમચ્છમ = છમછમ કરવું, સરં હિં,
મ] એવો અવાજ કરીને (૨) [લા] મદમા.
૦છમનું વિં છમછમાટ કરવું ૦છમાટ પું
‘છમછમ’ અવાજ (૨) [લા] તોર, મદ
૦છમિયાં નંખંવં કાસીભેડા(૨)ઝાઝરિયા
છમછગી સ્ત્રીં ભુઓ સંવત્સરી(૨)પલ્લસણનો
છેલ્લો દિવસ

છમના સ્ત્રીં એમ લતની માછલી
છમાસિક વિં [સ ષમાસિક; પ્રા છમાસિવ]
છ મહિને થતું (ખાસ કરીને પરીક્ષા માટે)

છમાસિયો પું ભુઓ છમાસી
છમાની સ્ત્રીં [ભુઓ છમાસિક] મગલ પછી
છ અમે કંગતી ક્રિયા [-વાળવી]

છર પું [‘મત્સર’ ઉપરથી ?] તોર, મદ (૨)
મગ્તી, તાન (૩) [સ છુર] અસ્રો (૪) સ્ત્રીં
[સ. જર] બરની સોટી. [-ઉતારવો = મદ
દૂર કરવો(૨) અસ્રાની ધાર કાઢવી -ઊડવો,
ઊડવો = અસ્રાનો ચેપ લાગવો -આવવો =
મદ થવો. -કરવો, -કાઢવો = મદ કરવો,
અહુકવું(૨)અત્યાનંદમા આવી જવું -ચડવો
= મદ આવવો -ફેરવવો = અસ્રાથી ખેડી
કાઢવું (૨) નાગ કરવું -ખેમવો = હાલમત
કળા અસ્રાનો કાપ થવો]

છરતું વિં [‘છર’ અવાજ કરતું] આડું, ઢળતું
(૨) કતરાતું [યનો અવાજ -સરરર

છરર ૦ર અં [રવં] વગુ છરતી જતા કે પાતા
છરવું (-વિં) પું વિં [છ + વાકું] છરવાળું;
મદમરન, અભિમાની

છરાયું (-યેલું) વિં [‘છર’ ઉપરથી] માતેલું,
ઝટેલું -વણું સંકિં [પ્રેરક], -ણું અંકિં
તોર કે મસ્તીમા આવવું, કાટવું

છરી સ્ત્રીં [મ. હુરિકા, પ્રા હુરિયા, હુરી]
પાળી, કાતું [-ઊછળવી = છરીઓ વડે
માગમાગી થવી -ચાલવી = છેદ મુકાવો,
કપાઈ જવું(૨) છગથી કપાવાનું કામ બરાબર
થવું -જેવી જાલ = આકરી -નિહું ખેડી;
મામાની લ’ગણીઓની જરા પણ પરવા ન કરે
તેવી તાળી વાણી -મૂકવી = કંતલ કરવી
(૨) ખગળ કરવું ખાયાલ કરવું]

છરેલ વિં['છર' ઉપરથી]છર-મહવાળું, છરાયેલુ
છરો પું [સં છુર, પ્રા છુર] મોટી છરી (૨)
સીધો જમૈયો (૩) બઢૂકના બારમા ઊડે
એવા ખીલા કાકરા ઇં - રાવીટી સ્ત્રી
'બોલ-બેરિંગ', પૈડું બરાબર ફરવા માટે વીટીમા
છરા ગોઠવી તે ધરી કે લાટ પર બેસાડાય
છે તે ચોળના (જેમ કે સાઇકલમા)

છદિં સ્ત્રી [સ] અધઝોક કે બકારીનો રોગ
છલ પું, નં [સ] છળ છેતરપિટી, કપટ (૨)
ખોટો વેશ (૩) બહાનુ. ૦૧ નં, ૦ના સ્ત્રી
[સ] છળવુ-છેતરવુ તે ૦ખલ નં [છલ'નો
દિલ્લિ ?] છળકપટ, પ્રપચ

છલક સ્ત્રી ['છલકાવું ઉપરથી] છલક (૨)
પાણીનું ખેડું (૩) અં છલક વાગતી હોય
એમ ંછોઈયાં અં છલકાવું હોય એમ
-કાવું અંકિં [સરં હિં છલકના, જુઓ
છલાછલ] (હાલવાથી) પ્રવાહી પદાર્થનું ઊછળી
બહાર પડવું કે ઊભગવું (જેમ કે વરસાદથી
તળાવ છલગાઈ ગયા) (૨) [લા] અલિ
માનથી ટુલાવું

છલર સ્ત્રીં શ્રી, દૂર્વા [છળકપટ, છુચ્ચાઈ
છલ(-ળ)વિછલ(-ળ) સ્ત્રીં [જુઓ છલ]
છલ ગ સ્ત્રીં [સરં હિં છલગ] ઠેકડો, ફલગ,
ફદો [-ભરવી, મારવી = ફદવું]

છલા વિં 'દ' (સાકેતિઃ)
છલા(-લો)છલ અં [દે છલ્લુચ્છલ = છલ-
ગડ, ઊછળવું]છલકાય તેમ-છેક મુધી(ભરેલું)

છલાવું અંકિં જુઓ છલકાવું
છલિ(-ળિ)ત વિં [સ] છેતગયેલુ (૨) ['છળવું'
અં કિં ઉપરથી] છગેલું ચમડેલું

છલી સ્ત્રીં [દે છલી = ત્વચા] ચામડીનો એક રોગ
છલ્લી સ્ત્રીં [જુઓ છાલુ] નાનું છાલિયું, નાની
વાહડી

છલો(-લો) પું [સરં હિં, મ છલા] એક
નતની વધૂરીઓની વીટી (૨) લગ્ન વખતે
પહેરવાની વીટી (૩) [૧] પૂલના સામાનની
છાખડી [-ભરવો = પૂલપાના સામાનની
છાખડી ભરી, દેવીના માનમા ભોજન
આપવું તે]

છલોછલ અં જુઓ છલાછલ
છલ્લા સ્ત્રીં [જુઓ છલો] કાનનો વેહું વધારવા
વલાતી કડી (૨) પું ૦ખં ૦વં જુઓ છલ્લો
છલ્લાં નં ૦ખં ૦વં [જુઓ છલો] છલ્લા - વીટીઓ
છલ્લો પું જુઓ છલો (૧, ૨ અર્થો બહુવા
ખં ૦વં તરીકે)

છલ્લેયું નં [દે છલી ઉપરથી] સાવ ઘસાઈ
ગયેલું છલ્લું (૨) છાલ કે લાકડાની ચૂડી
છલાવું (છ') અંકિં [દે છલ્લિ = છલાયેલું]
'છાવું'નું કર્મણિ - ઢ કાવું, ઘેરાવું (૨) દેલાવું
છવિ સ્ત્રીં [સ] જુઓ છખી

છવીટિયાં નં ૦ખં ૦વં [છ + વોટી] સ્ત્રીઓના પગની
આગળીએ ઘાલવાનું એક વરેણું - જોડવા

છંવીશ(-સ) વિં [સ છ્ + વિશતિ, પ્રા.
છવ્વીત્] '૨૬'

છસે'(-સો) પું ૦ખં ૦વં [છ + સો] '૬૦૦

છળ પું, નં જુઓ છલ [-કરવું, -રમવું]

ંકપટ નં પ્રપચ, દગોફટો ંગારી વિં
કપટી, દુખ દેનાર ંના સ્ત્રી છલના છળ
કવું તે. ંપ્રપચ પું દગોફટો, છળકપટ

ંભેદ પું છળપ્રપચ ંવિછળ સ્ત્રીં છળકપટ,
છુચ્ચાઈ ંવિઘા સ્ત્રીં ચનુરાઈથી છેતરી જવું તે

છળકો પું [જુઓ છલક] પાણીની ડોળ - છાલક
છળવું સંકિં [સ છલ્] છેતરવું, ઠગવું (૨)

અંકિં [સ. ઉચ્ચલ્ = ઊછળવું ?] ખીડથી
ચમકવું, હાનવું

છળિત વિં જુઓ છલિત

છળો (છ) પું રગડો (દહો વગેરેનો)

છ છલ્લું અંકિં જુઓ છલ્લછલ્લ

છ છલ્લાટ પું જુઓ છલ્લછલ્લાટ

છ છેલ્લું સં કિં [જુઓ છેલ્લું] ચીડવવું,
સળી કરવી [છાટવું તે

છંટકાવ પું [પ્રા છટ્ = છાટવું, દે છંટ = છાટો]

છટકોર પું [જુઓ છટકાવ] છટકોરવું તે
ંવું સંકિં છટકાવ કરવો, છાટવું (૨)

પાણી છાટી ઓલવવું

છંટાવ પું જુઓ છટકાવ

છંટાવવું સંકિં 'છાટવું'નું પ્રેરક

છંટાવું અંકિં 'છાટવું'નું કર્મણિ (૨) છાટા

ઊડવા, છાટાથી ભીનડુ (૩) ગામણુ થતુ
(ગાય ભેસ ધર્યાદિતુ)
છંડાવણું અંકિં 'છાડુ'નુ પ્રેર -
છંડાવણું અંકિં 'છાડુ'નુ કમ્ભેણિ (૨) છણાવુ,
તપાસ થવી, ધનસાદ થવો
છ દ પુનં [સ] અક્ષર કે માત્રાના મેળ - નિયમથી
અનેલી કવિતા, વૃત્ત (૨) લા, વ્યસન [-લાગવો,
છંદે ચડવું = લન કે લેહ લાગવી, વ્યસન
વળગવું] (૩) અમુક ભતની ચૂંદીઓ ૦ (-દો)
અક્ષર વિં પદ્યરૂપે ગોલવેલુ - અનાવેલુ ૦ (-દો)
ભગ પું છંદ - વૃત્તનો ભગ ૦ વૃત્ત નં
છ દ કે વૃત્ત, કવિતાનુ માપ અથવા રાગ
૦ (-દ) શાસ્ત્ર નં વેદના છ અગમાનુ એક
(૨) પિગળ. ૦ શાસ્ત્રી શ્રીં છંદશાસ્ત્ર
ભણનર - દી, - દીલું વિં મોઝ. શેખીન
(૨) અમુક ભતવાણુ. - દોવની શ્રીં [સ]
મધ્યા શ્રુતિનો એક અવાનતર ભેદ (સગીત)
છંદો (અક્ષર, છંદોભંગ, છંદોવતી [સ] બુઓ
'છંદ'મા
છાં પુનં [સ] હિં, મ. છાકળે 'છકતુ' પરથી ?
કે સ જાક્ત ?] નશો કેક (૨) નોર, મિલન (૩)
શ્રીં [?] દુર્ગંધ [-મારવી = વાસ નીકળવી,
અદ્ભો છૂટવી છાકે ચડવું = છાકટુ થતુ
શરીરનુ લાન ન રહેવું] ૦૨ વિં છાકટુ
૦૨ાઈ શ્રીં, ૦૨ાપણું નં ૦૬ વિં
[બુઓ છાક, મ. છાકટા] દાર પીને લાન
ભૂરેલુ ૦૨ે પું દાદડિયો
છાકમછાળ અં [છાળ' ઉપરથી, છાળો ઉપર
છાળો વાગે એમ (૨) શ્રીં પુનંજતા
છાડુ અંકિં [બુઓ છકતુ] છલકાઈ - ટૂલાઈ
જવું (૨) ખહેડી - વહી જવું
છાકોટા પું [બુઓ છાક] ભારે છાકભર્યો
છણકો - તિરકક, છાછિયુ
છાગ પું [સ] છગ, અકરો
છાગળ પું [સ છાગળ] અકરો (૨) શ્રીં પાણી
ભગવાની ચામડાની બતક
છાગળિયુ વિં ઉડાઉ (૨) નં (પ્રાય અંવંભા)
ઉડાઉપણુ (૩) પાણી ભરવાની બતક, છાગળ
છાગળિયો પું [હિ છાગળ] કાટવાળી ધૂમગી

છાછરે શ્રીં ['છાછર' ઉપરથી ?] તાસક (૨)
['છર' રવં પન્થી ?] પાણીની સપાટી પર
છરર કરતુ ભય એવી રીતે, કાઈકે કતુ તે.
[-મારવી] (૩) વિં છાછર. -કે (-કે) વિં
બુઓ છીછરં
છાજ નં [સ છાદ ઉપરથી] છાપગમા વાસ,
પાટિયા કે વાસ વગેરેનુ કંગતુ આપજાદન કે
તે વસ્તુઓ (૨) ['છતુ' ઉપરથી] અભગઈ
છાજડી શ્રીં ['છતુ' ઉપરથી] છલ ઉપરની
નાની અગાસી (૨) નાનું છતુ (૩) અભગઈ
છાજડું સંકિં [સ છાદ ઉપરથી] છાજથી
ઠાડવું છાડ (૨) છવાઈ રહેવું (૩) [સરં હિં
છાજના, પ્રા છજ્જ] લાયક હોવું (૪) સાર
દેખાવુ શોભવું (૫) થણો વખત નભવું, ટકવું
(ઉદાંતક હાથે રે, ગતન ચડવું છાજ્યુ નહિ.)
છાજિયુ નં શોકના અવિશમા છાતી ફૂટવી
તે [છાજિયાં લેવાં = મન્સ પાછળ નામ
લઈ છાતી ફૂટવી (૨) [લા] શ્રીઓ વિકારના
ઉદ્ગાર તરીકે - મર મૂઆ - એવા લાવમા
વાપરે છે]
છાજુ નં ['છાજ' ઉપરથી] છાજ નાખી કંગતુ
એકાગિયુ [લાળો પહેળો કકડો]
છાટ શ્રીં ટાકાની અદરની છત (૨) પથ્થરનો
છાણુ નં [કે] ગાયભેસનો મળ, ગોબર
[-કરવું = (ગાયભેસે) પોઢળો કન્વો - દેવું =
અખોટ કરવો, લીપડુ - હોવું = દમ હોવો,
હિ મત હોવી - પૂજવું = છાણ એકટું કરવું
- માં તરવાર મારવી = દારદમામ બહુ પણ
કરવું કાઈ નહિ, કાયર પેઠે વતવું] ૦ પૂજે પું
કચરો પૂજે - શિયુ વિં છાણ જેવું, પોયુ,
દમ વગનુ (૨) છાણ ખાઈને રહેનાર (૩) નં
છાણમાટીનુ અનાવેલુ ટોપલું - છુ નં [કે
છાળી] ખાળવા માટે છાણને ચાપીને સૂવેલુ
ચકરકું
છાણવું સંકિં [સરં હિં છાનના, મ છાનળે,
કે છાળળ] ખારીક રીતે ચાળવું (૨) છણવું
છાત નં [સ છત્ર, હિં છાતા] (૫) છત, છત્રી
છાતરં શ્રીં મેટો ફેંકો, કાળ (ચોટાની)
છાતરં સંકિં ખેચવું, અહાર કાટવું

છાતી શ્રીં [સરં મ; હિં] શરીરનો પેટથી ઉપરનો પહેળો ભાગ (૨) [લા] હૈયુ, હિલ (૩) હિંમત [-ઉપર એસવું=સામેએસીને કામ કરાવવું, રૂબરૂ હાજર રહી કામની ઉતાવળ કે ચોકસાઈ કરાવવી -ઉપર મૂકવું=તદન નજીક કે સામે મૂકવું (કટાણનો ઉદ્ગાર) -ઉપર હાથ મૂકવો=હિમત રાખવી (૨) હિમત આપવી (૩) છાતીમા રહેલા ઈશ્વરની સામે (માયુ કહેવું). -ઊભરાવી=શોક કે આનંદથી હૈયુ ભરાઈ આવવું -ખૂબ લાગણી થવી -ઊંચી આવવી=ખૂબ હરખ કે આનંદ થા ગર્વ થવા છાતીએ ચાંપવું=વહાલમા હૈયા સરસુ દબાવવું -એ હાથ લાગવો, રહેવો=હિલમા દુઃખ કે વેરની લાગણી થવી -એ ધરવું=છાતીસરસુ લેવું -એ વળગાડવું=છાતી સરસુ ચાપવું(૨)પાસે ને પાસે રાખવું (૩) ધવરાવવું. -એ કંથુ' કરવું=ધીરજ કે હિંમત રહેવી. -કાઢીને ચાલવું=હિમતભેર કે દમામથી ચાલવું -કૂટવી=શોકકોચના આવેગમા છાતી ઉપર હાથના પાન પછાડવા (૨) પગતો કરવો -ખાલી કરવી=જુઓ છાતી ઠાલવવી -ચલાવવી=હિમત દાખવવી -ચાલવી=હિમત રહેવી -ટાઢી થવી=સંતોષનો આનંદ થવો -ટાઢી હોવી=હિલમા કંઈ બળતરા કે દુખ ન હોવા. -ઠરવી=સંતોષ અને આનંદ થવા -કાલ-વવી=હૈયાની વરાળ કાઢવી, સુખદુખના ઊભરા કાઢવા -ઠોકવી=હિમત આપવી (૨) શાખાશી આપવી -ઠોકીને કહેવું=વિદ્યાસને હિમતપૂર્વક કહેવું -તોડવી=સખત કામ કરવું -થાખડવી=ઉત્સાહ, હિમત કે શાખાશી આપવી છાતીનું આધું=સાહસિક, હિમતવાન -તું કંઠણું-તું ઘાડું=છાતીવાળું, હિમતવાન -નોઘા=મરમનો ઘા (૨) સ્વપરાક્રમ -પર પથ્થર મૂકવો=શોકનો ડૂમો દબાવવો, હિમતપૂર્વક સહન કરવું -પર રાખવું=લાડથી ઉછેરવું પાસે જ રાખવું -પાકવી=મતન ઉપર ગૂમડું થવું (૨) ઢોઢરા'નંદાન

નીકળવા (૩) છાતીમા કંઈ પાકી જવો -પીગળવી=લાગણી થવી, દયા આવવી -ફાટ રહવું=પુષ્કળ ને મોટેથી રહવું -ફાટી જવી=ભારે દુખથી કાળજી વીવાઈ જવું -ફૂલવી=આનંદ કે ગર્વ થવો -બળવી=હિલ ઠાઠવું (દુખ કે અદેખાઈથી) -એસી જવી,-ભાગી જવી=દુખ શોકથી હિમત હારી જવું -ભરાઈ આવવી=લાગણીના આવેશથી રડી જવાવું -ભેર ચાલવું=અકડ-દમામભેર ચાલવું -માં ઘાલવું=વહાલમા છાતી સરસુ ચાપવું -સરસુ' રાખવું=લાડથી પોતાની પાસે રાખવું. -હાથ ન રહેવી=લાગણીથી ઉરકેરાઈ જવું (૨) હિમત જતી રહેવી], ૦=હું વિં બહાદુર, પ્રાણવાન બચ્છું' વિં હિમતવાન ૦પૂર વિં છાતી સુધી આવે એટલું ૦ફાટ અં છાતી ફાટી નથ એન, ખૂબ લાગણીથી ૦ભેર અં હિમતથી (૨) [ઊંચું ચડતા] છાતી ભરાઈ આવે-દમ ચડે તેમ છાત્ર પું [સ] વિદ્યાર્થી ૦પતિ પું ગૃહપતિ ૦વૃત્તિ સ્ત્રીં જુઓ શિષ્યવૃત્તિ. -ત્રા સ્ત્રીં વિદ્યાર્થીની -ત્રાલય નં છાત્રોને રહેવાનું સ્થળ, 'ખોડિંગ', 'હોરેલ' [વસ્તુ છાદન નં [સ] ઠાકવું કે આદવું તે કે તે આદવાની છાદિત વિં [સ] આઆદિત, ઠંકાયેલું છાત્રગપતિયાં નંબંબં [છાત્ર + ગ્રુષ] (કા) છાત્રી વાતો [ગુરુનેગો(૨)અં છાત્રી ગીતે છાત્રાછાત્રી શ્રીં ['છાત્ર' ઉપરથી] છાત્રી વાત, છાત્રું વિં [સં જ્ઞ] ગ્રુષ (૨) મૂંચ. [-રહેવું, -રાખવું સાથે] ૦છપતું(-તું) વિં છૂપું,કેઈ જાણે નહિ તેવું. ગ્રુષ ૦માતું વિં છાત્રછપતું (૨) ગ્રુષગ્રુષ

છાપ સ્ત્રીં ['છાપવું' ઉપરથી] એક વસ્તુ ખીલ પર દબાવાથી તેની આકૃતિ પડે તે (૨) આકૃતિ પાડવાનો સિકા (૩) પતંગ છપાવી ને (૪) [લા] મન ઉપર થયેલી અસર-બાધેલો અભિપ્રાય (૫) શોક, દાખ, પ્રભાવ (૬) છાપવાની સકાર્થ [-ઊડવી=છાપવામાં બગાળેર આકૃતિ પડવી -ખાવી=પતંગ

છપાવી - એકદમ નીચે પડવી - પડવી =
શેહ અસર પડવી - ખેસારવી = પ્રભાવ
પાડવો (૨) સારી નરસી શાખ ખનાવી
-મારવી = સિકો-મહોર દખાવવા (૨) હક-
દાવો હોવો ("એ ચીજ ઉપર તમારી છાપ
માની છે શું?") -વાળવી = છાપનો સિકો
પડવો] ંખાતું નં છપાણ થતુ હોય ને
ચળ, મુદ્રાલય ંગર પું છપો
ંજ (-ય)ત્ર પું છાપવાનુ યત્ર

છાપટ સ્ત્રીં પાણીની ઝાલક, છાળ (૨) [દે
છમ્મત્તિઆ] થાપટ, લપડાઁ

છાપણી સ્ત્રીં ['છાપણુ' ઉપરથી] છાપવાની રીત
કે તેની સફાઈ, છાપ

છાપત સ્ત્રીં [છાપ ઉપરથી] શાખ, આખત
છાપભૂલ સ્ત્રીં [છાપ + ભૂલ] છાપવામા
થયેલી ભૂલ

છાપર સ્ત્રીં વાટવાનો મોટો ચપટો પથ્થર

છાપરું નં [ભુઓ છ'પગ] મકાન પર કરેલુ ઠાકણ

(૨) ંજ (૩) ંપડુ [છાપરાં ઠેકવાં = ઉદ્ભવ

વેડા કરવા (૨) અતિશય આનંદ દેખાડવો

-ઉકેલવું = છાજ ખટલવા નળિયા ઉતારવા

-જડવું, ઠોકવું = ઘર પર છાપર ખનાવવુ (૨)

ંપડુ ઊભુ કરવુ -વધવું = કંપાળ આગળ

કે માથે હનમત વધી જવી -સડવું = છાપરાનુ

છાજ કોહવુ છાપરે ચડવું = મોઢા થતુ

મગફરીમા ફુલાવુ છાપરે ચડાવવું = ખૂબ

વખાણ વડે ફુલાવી મૂકવુ છાપરે ખેસવું =

ભુઓ છાપરે ચડવુ] -રિયું વિં છાપગનુ,

-ને લગતુ -રિયો પું ભાવનગર તમ્કની

વાણિયાની એક જાતનો માણસ. -રી સ્ત્રીં

નાનુ છાપર (૨) [લા] ંપડી

છાપવું સંકિં [સરંઈ, ન, જા. ચ્સ્પીદન્

કે સં ચ્વ, સ્વાન્ ઉપરથી ?] ખીઆ વડે

છાપ-આકૃતિ પાડવી

છાપુ નં ['છાપણુ' ઉપરથી] વર્તમાનપત્ર (૨)

ખીયુ (૩) [?] આમાગેણ

છાપેલ કાટલુ નં [છાપેલુ + કાટલુ] [લા]

પહોચેલ, ખવા તરીકે પકાયેલો માણસ

છાપો પું [છાપણુ' ઉપરથી] આચિતો હુમલો

(૨) છાપ વડે કરેલુ ચિહ્ન (૩) લાગો, વેરો

(૪) + બધા છાપા, 'વિ પ્રેસ' [-મારવો =

એકાએક હુમલો કરવો -ભરવો = વેગે

ભરવો છાપાનું ભૂત = ('પ્રિન્ટર્સ ડેવિલ')

છપાણમા રહેતી ભૂલ, છાપભૂલ]

છાખ ંડી સ્ત્રીં, -કું નં [દે. છઞ્વ (ંગ)]

છાખડી, વાસની છાછરી ટોપલી [-કળપવી

= મૂએલાના આદમ કળકળાદિની છાખડી

બ્રાહ્મણેને આપવી -મોકલવી = ભેટ

મોકલવી. -વાળવી = સ્ત્રીના મગજ પછી

તેના પિયરિયાએ છેલ્લી ક્રિયાના કપડા વગેરે

એક છાખડીમા ઘાલીને આપવા.]

છાચલ (છા) નં [સઁં દે. છાજ્જ = સુંદર,

પ્રા. છાચળ = વસ્ત્ર] એક જાતનો છાપેલો સાલ્લો

છાયા સ્ત્રીં [સ] પડછાચો (૨) [લા] આશ્રય;

આથ (૩) અસર, છાપ [-કરવી = છાચડો

કરવો (૨) આથ આપવી -જેઠું = સદા

જેઠાચેલુ (૨) પકડના હાથમા કંઈ ન આવે

તેવુ, દેખાવમાત્ર -પડવી = ંજો પડવો (૨)

શેહ પડવી -મારવી = ચિત્રમા પ્રકાશ અને

ંજોનો ઉકાવ આવવો. છાયામાં રહેઠું =

આથ - આશ્રયમા રહેવુ. -લેવી = છાચડો

લેવો (૨) અમુકને મળતુ આવે એવુ કરવુ -

થતુ] ંકાચ્ય નં ખીન કાચ્યની છાયાવાળું

કાચ્ય ંચિત્ર નં કેવળ છાયા - ંજોજો

આલેખાયેલુ ચિત્ર ંનટ પું એક રાગ

ંનુવાદ પું મૂળની છાયા ઉતારતો અનુવાદ,

લાવાનુવાદ ંપુરુષ પું તડકામા અથવા

ચાદરણમા ઊભા રહીને પોતાની છાયા તરફ

ઘણીવાર નેચો કર્યા પછી એકદમ આકાશમા

જેતા ઊંચે જે પુરુષ આકૃતિ દેખાય છે તે

ંચત્ર નં છાયા ઉપરથી વખત નાણવાનુ

યત્ર, 'સન-હાચલ' ંલન વિં ગગને મનોહર

ખનાવવામા ખીન રાગના સ્વરની છાયાવાળું

છાચો (ઁ) પું [સ છાયા, પ્રા છાઘા-

(-દિયા), ફા સાચલ] ંચો, પડછાચો, ંજો

છાર (છા') પું, સ્ત્રીં [સં જાર, પ્રા] ંટનાડનો

ભૂકો (૨) ંૂળ (૩) ંૂળ (૪) રાંખોડી (૫) છાજ

(૬) પું [પ્રા] મન્સર, અભિમાન

છારવું (છા') સંકિં [‘છર’ ઉપરથી] ખાળીને
ખાખ કંચું (૨) છારું દયાવણુ (૩) માઢી
વાળણુ, ધાવણુ [છારી વાળણું = ધાવરી
વાળણુ] (૪) [રવં] હમકારણુ
છારા(-રોડિયા) (છા') વિં [સં ક્ષાર, પ્રા છાર
ઉપરથી] (અં વં ૩૫) પિત્તવાળા તીખા
(ઓહકાર) [(તુચ્છકાન્મા)
છારાં (છા') નંઅંવં છારા ભતિના માણસ
છારિયુ (છા) નં સાકડા મોના વાસણ ધસવા
માટે વપરાતો કૂચડો
છારી (છા') સ્ત્રીં વસ્તુ પર બાઝતો આઢો થ
[વળવી] (૨) છાગ ભતની સ્ત્રી
છાફં (છા') નં [જુઓ ‘છાર’ પું, સ્ત્રીં] ઈટો,
મટોડી અને ચૂનાવળો ભૂઢા
છારો (છા') પું એ નામની એક જિપ્સી જેવી
ભતનો પુરુષ [(ઓહકાર)
છારૈયા (છા') વિં [‘છારા’ વિં ઉપરથી] છારા
છારોડિયા (છા') વિંઅંવં જુઓ છારા -યા
નંઅંવં મરનારના તેમને દિવસે ચકલામા
પીળુ ઓઢાડીને મુકાતા તણ ઘડા
છાલ (લા) સ્ત્રીં [સ છાલ, દે. છલિ, છલી]
ત્વયા (ઝાડની) [-પાડવી = ઉપર ઉપરથી
મેરણુ - છાલણુ (૨) મહેણા મારવા]
છાલ પું જુઓ ખ્યાલ (૨) ટેડો, પીગ
[(-નો છાલ) છોડવો, -મૂકવો = ટેડો
મૂકવો, જલ કરવું]
છાલક સ્ત્રીં [સ શ્રાલ્ ઉપરથી] પાણીની છાળ.
[નાગવી, -મારવી] ંખાજ સ્ત્રીં સામ-
સામી પાણીની છાલકો મારી ગભરાવવાની રમત
છાલકું વિં [‘છાલક’ ઉપરથી] છાજરુ. ઊનળ
(૨) [લા] આહકંલુ, પાળ, હલકું (૩) નં [‘]
ગવેસા ઉપર નાખવાની એ પાસિયાવાળી ખુદ્દી
ગૂણ(૪) ચર મણેના સતોલો [છાલકામાં
પાણી ભરવું = ખોટો ડોળ કરવો. છાલકા
પાણીમાં કરવું = પતરાજી કરવી, છલકાઈ
જવું] -કાપણું નં
છાલાં નં અં વં [દે છલી, સ છાલ] શેતરા,
છોડા(૨) ચામડી પરના લિંગસા [-કૂટવાં =
રેસાવાળા છોડા કૂટી રેસા છૂટા પાડવા (૨)

પાણી વલોવણુ, શેગટ મહેનત કરવી -પડવાં
= શેડલા ઊઠવા (જેમ કે જલ પર છાલા
પડ્યા છે) -પીણવાં = શેગટ ફાકા મારવા]
છાલિયુ નં [સરં હિં છાલિયા] પહેળા
મોની વાડકી, છાલુ
છાલી સ્ત્રીં નં છાલુ; વાડકી (૨) ચૂડી
છાલુ નં વાડકો (૨) [‘છાલ’ સ્ત્રીં ઉપરથી]
ધટીમાધી લોટ વાળવાનું નાળિયેરનું છોડું (૩)
‘છાલા’નું એવં
છાવણુ (છા') નં [મં પ્રા. છાવણ, ‘છાવું’
ઉપરથી] છાવાનું સાધન, છાવ
છાવણી સ્ત્રીં [દે. છાવણી, છાવણિયા] (લસ્કરી)
પડાવ કે મથક [-નાખવી = લસ્કરી મથક
કરવું (૨) પડાવ કરવો -ઓલવી = (લસ્કરુ
કે લસ્કરી) મથક મ્યાપણુ]
છાવર (છા) પું [જુઓ છાવું] ઢાકણ (૨)
[લા] ઢાકપિઝોડો ંધું સંકિં ઢાક-
પિઝોરો કરવો
છાવું (છા') સંકિં [સ છાવણ, પ્રા છાવ દે
છવિય = (અદિત), સ ચ્છાવું] ઢાવણુ (૨)
છાવ વડે ઢાકવું
છાશ(-સ) (છા) સ્ત્રીં [દે છાની] દહી મથી
કરાવુ પ્રવાહી -શિ(-સિ)યું વિં છાશવાળું
છાશ જેવું (૨) [લા] હલકી ભતવું (૩) નં
સંચાથી દૂધ પીલતા છૂટું પડતું પ્રવાહી,
‘સેપ્ટેટ (૧) [-પીવા ટાણુ = (કા) સવાન્નો
(નાસ્તાનો) વખત -પીવી = (કા) નાસ્તો
કરવો -ખાકગા થણુ = ખાટું થઈ જવું,
ખગડી જવું (૨) [લા] મો પડી જવું -ઊનરી
જવું. -માં પાણી ઉમેરવું = અત્યુક્તિ કરવી;
વાત વનાગને કહેવી -કરવી = દહી લાગીને
છાસ બનાવવી] [છપાશી
છાશી, -સી વિં [સ પડગીતિ, છાસીઈ] ‘૮૬’
છાસટિયો પું (છાસક દિવસમા તૈયાર થતી)
પાણી પાઈને ઉગાડેલી જુવાર
છાસક વિં [સ પર્ષદિ, પ્રા દસદિ] ‘૬૬’
છાસી વિં જુઓ છાશી
છાળી સ્ત્રીં [સ છાળી, પ્રા છાળી] બરો
-જો પું [સ છાગ પ્રા. છાલ] બકરો

છાંઈ (છાં) સ્ત્રી ૦ બુઝો છાયા
 છાકું (-કું) (૦) વિ ૦ તડાકિયુ, ગપ્પી
 છાંગળ (૦) પું ૦ ઘંટના રસનો ગફો, કીટો
 છાંછતું (૦) વિ ૦ ઉછાછતુ, ઉદ્ધત (૨) ન ૦
 છાછિયુ, છાછે [ઉપલગ્નિયુ
 છાંછળમાંછળ (૦, ૦) વિ ૦ (૨) અ ૦ ઉપર-ઉપરનુ,
 છાંછળુ (૦) વિ ૦ [બુઝો ઉછાછળુ] છાકરવાદ
 (૨) આછકલુ [છાછકેકેકુરકિયુ
 છાંછિયુ (૦) ન ૦ [રવ ૦] રોપ કે તિરસ્કારયુક્ત
 છાંછુ (૦) વિ ૦ ગદુ, મેલુ (૨) વગર સમતે
 માથુ મારે એવું (૩) મૂઝ (૪) ન ૦ મત્ર લાણીને
 માલેલી કૂંક
 છાંટ (૦) સ્ત્રી ૦ [કે છટ] થોડા ઝીણા ઝીણા
 છાટા, કપર (૨) [૧] ઝડપ, ઉતાવળ (૩) [‘છાટવ’
 ઉપરથી] ગપ્પુ, બડાઈ (૪) ઉપર ઉપરથી કાપના
 પડેલા કકડા [-નાખની = પાણીના છાટા
 નાખી પવિત્ર કરવું -મારવી = ગપ હાકવી
 (૨) હકાસ માંડવી -લેવી = છાટા ન ખાવી
 સ્પર્શ દોષથી મુક્ત થવું -નાં ભગિયાં =
 મેથીની ભાજ સાથે કેળાના ભેગવાળા ભગિયા
 (મુ)] ૦છી સ્ત્રી ૦ છાટવુ તે, છાટવાની ક્રિયા
 ૦છું ન ૦ (કકુ -કેમર વગેરેથી) છાટવુ તે
 (૨) [કપકમા, -પર] છાટાની ભાત
 છાંટતું (૦) સ ૦ કિ ૦ [‘છાટ’ ઉપરથી]
 વિખેરાઈને પડે એમ નાખવું (૨) [લા] ગપ -
 બડાઈ હાકવી (૩) લાચ આપવી ઉદા ૦ જનને
 છાટવો (૪) [હિ છાટના] ઉપર ઉપરથી કાપવું
 છાંટા (૦) પું ૦ બંધ ૦ [બુઝો છાટો] થોડો
 છાટા જેવો વરસાદ, છાટી [-થવા, પડવા]
 છાટિયું (૦) ન ૦ [‘છાટો’ ઉપરથી] માત્ર છાટા
 નાખ્યે ચાલે એવું, દૂરના સગાના મરણનું સૂતક
 (૨) સ્ત્રીઓનું કાટનું એક ઘરેણું
 છાંટી (૦) સ્ત્રી ૦ [કે છટ, -ટા] નાનો છાટો-ટીપુ
 (૨) વરસાદની ઝીણી કપર [-થવી, પડવી]
 છાકું (૦) વિ ૦ [‘છાટવ’ ઉપરથી] ગપ્પી; છાકું
 છાંટો (૦) પું ૦ [કે છટ] ધુંદ, ટીપુ (૨) [લા]
 હાથ, કલક (૩) સ્પર્શસ્પર્શ કે ખાવાપીવાનો
 સ બંધ (૪) થોડુંક, ચપટીક (જેમ કે, એનામા
 છાંટો અકલ નથી) [છાંટા ઊડવા = સ્પર્ગ-

દોષ લાગે તે ભતના પાણીના છાટા ઊડવા (૨)
 નહારી સોખતની અસર થવી -આપવો લેવો
 = અનપાણી આપવા લેવાનો વ્યવહાર હોવો
 -નાખવો = થોડું આપવું -પીરસવું (૨) થોડું
 ધી -અન પવિત્ર કરવા -પીરસવું (૩) સ્પર્ગ
 દોષનું નિવારણ કરવા, નાહવાને બદલે (સોને
 અડકાડીને) થોડું પાણી છાટવું -પીરસવો,
 ચૂકવો = અન પવિત્ર થાય તે માટે થોડું ધી
 પીરસવું -ખંધ થવો, કરવો = અન પાણી
 આપવા -લેવાનો વ્યવહાર બંધ થવો, -કરવો
 -લેવો = ચોપડ -બી લેવું (૨) -ના પાણીના
 છાટાનો સ્પર્શ દોષ ન હોવો (ઉદા ૦ બ્રાહ્મણનો
 છાટો લેવામા વાલિયાને કંઈ વાવો છે?) રોટી-
 વહેવા હોવો] -ટાભાર વિ ૦ છાટા જેટલું -
 થોડું. ૦પાણી ન ૦ [લા] કાઠ [-લેવાં]
 છાંડણુ (૦) ન ૦ છાંડવું તે (૨) છાંડવું અન
 છાંડવું (૦) સ ૦ કિ ૦ [પ્રા છટ્ટુ, છટ] તજવું (૨)
 કારગતી આપવી (૩) ભાણામા પડી રહેવા દેવું
 છાંડી (-ડેલી) (૦) વિ ૦ સ્ત્રી ૦ [‘છાંડવ’ ઉપરથી]
 ધણીએ તળેલી -કારગતી આપેલી
 છાંદસ વિ ૦ [સ] વેદ ભણેલું
 છાંદણું (૦) સ ૦ કિ ૦ [સ છટ્ટુ = છાંદવું, લેપવું]
 છાદાથી થેપવું -ભડું લાપડ (૨) [બુઝો
 છાંડવું] (૪) ભાણામા છાંડવું
 છાંદો (૦) પું ૦ છાણમાટીનો લોહો, ભડું લીંપણ.
 [-દેવો, -મારવો = છાંદવું, થેપવું] (૨)
 જમવાની વાનીઓનો ભેગો ચૂરો. [છાંદો
 ઘાલવો = બધા પ્રકારનું ભોજન અડવાણીને
 ગવાનિક કરવું અને પછી જાતે જમવું
 -મૂકવો = છાંદવું (ભાણામા)]
 છાંય, ઠંડી (૦) સ્ત્રી ૦, ઠંડો, -ચો પું ૦ બુઝો છ યા
 છિ. અ ૦ [સ, રવ ૦] વિષ્ણુ કે તુરંગકાર બતાવતો
 ઉદ્યાર
 છિછકલું, છિછલું વિ ૦ [બુઝો આછકલું
 તથા છીછર] આછકલું, ઉછાછળુ (૨)
 છાંડવાદ (૩) મગ્તીબોગ
 છિટ, ઠિટ અ ૦ [રવ ૦] બુઝો છટ
 છિટકેરવું સ ૦ કિ ૦ [બુઝો છટકેરવું] ઝાગીથી
 પાણી છાટવું

छिण्वां अ० कि०, -व० सं० कि० 'छीण्वां'नु
कर्मणि ने प्रेरक

छिद० सं० कि० + लुओ छेदु

छिद० न० [सं] काण्, भाकु, नाकु (स्त्रे) ला द्वाय,
भाभी. [-काठवां, लेवां, शोधवां = दाय
शोधवा] -दान्नेषणु न० [सं.] पीनना दाय
गोधवा ते. -दान्नेषी वि० [सं.] पीनना दाय
शोधना -दानु वि० छिद्रवाणु -द्रित वि०
[सं.] छिद्रवाणु, छिद्र पाडेवु

छिनवाव० सं० कि० 'छिनव०'नु प्रेरक

छिनाव० (-२) व० सं० कि० 'छिनाव०'नु प्रेरक
छिनाव० सं० कि० लुओ छिनव० (२) 'छिनव०'नु
प्रेरक

छिनावा० अ० कि० 'छिनाव०'नु कर्मणि

छिनाव० अ० कि० 'छिनव०'नु कर्मणि

छिनाण वि० [सर० म, हिं छिनाल, दे छिण्णाल
= लर, छिण्णा = कुलटा, दे छिन्नाल = हलकी
लतनु परथी] छिनाणु (२) (ण, ?) स्त्री० [दे
छिण्णाली] व्यलियारिणी, कुलटा व्यसदा
पु० अ० व० छिनाणना (नेवा) आणा, अप-
लक्षण ० वाडो पु० वेस्थावाडो, भाजर.
० वुं वि० व्यलियारी -णी स्त्री०, -णुं न०
लरकर्म, व्यलियार

छिन्न वि० [सं] छेदु, लुङ पाडेवु ० लिन्न
वि० लागीतरी गयेवु (२) अस्तत्यस्त ० म्रणु
पु० कपावाथी पडेवो अमम

छिपकणी स्त्री० [सर० हिं छिपकली (चिपकना
उपरथी ?)] अक लतनो साय

छिपाव० सं० कि०, छिपाव० अ० कि० 'छिपव०'नु
कर्मणि ने प्रेरक

छिपोली स्त्री० लुओ छीप

छियाडी स्त्री० [दे लेह = धूण, रग] पवनथी
छिडीने पडेली धूण -डो पु० पवनथी छिडीने
पडेलो क्यरो

छिरकाव० सं० कि० 'छिरक०'नु प्रेरक

छिलाव० अ० कि०, -व० सं० कि० 'छिलव०'नु
कर्मणि ने प्रेरक

छिलेडुं न० [लुओ छिलटु] छोटु, छोटर
छिल्लर न० [दे.] तूरी गयेवु तणाव (२) भाभायिं

छिल्लो पु० [फा. चिल्ल] पीरनु स्मारक
छी स्त्री०, न० [लुओ छि, सर० हिं छिया =
मण] गदी वरु (२) [भाणलापा] मण,
मणत्यागं [-ग धावी = भाणक नेवा अण-
समलु यव (२) मेवु टोभावु]

छी, ० छी अ० [रव०] लुओ छि (२) गदडीमयक
उद्गाग [० व० का०]

छीये अ० कि० 'होवु'नु प्रथम पुरुष अ० व०
छीयी स्त्री० (य.) भीयडी (भाणलापा)

छीछर० अ० कि० छीछर यव

छीछरं वि० [सर० दे छिल्ली = नानो नल-
प्रवाह, हिं छिल्ला-छिल्लोरा] थोडी छिडावाणु
छीट अ० [रव०] छिट (२) स्त्री० सुग, अणगमे,
छीट [छीटु]

छीटु न० [सं छिद्र, प्रा छिडु ?] दाय, अडावु,

छीणुं सं० कि० [लुओ छणुं] गाणवु (२) [सं
छिद्र, छिन्न, प्रा छिण ?] छीणी उपर धसवु,
छूटो पाडवो (३) मोणवु, समारवु (शाक)

छीणी स्त्री० ['छीणु' उपरथी] छीणवानु साधन
(२) लाकडा दावामा वपराती छोडानी दावर
(३) मातु कापवानु छोडानु वीधणु [-भूकवी
= कापी नाभवु (२) अरभाड करवु -मारपी =
कापी नाभवु (२) दास भाग्वी]

छीत स्त्री० [लुओ छीट] सुग (सु.)

छीतरी स्त्री० अे वर वरयेनु नवेणियु, छीडी
छीतव० अ० कि० छीछरा पाणीमा वडाणु नमीन
साथे थोटवु

छीदरी स्त्री० [सं छिद्र उपरथी] छीपकी छीपकी-
वाणो अक लतनो साव्वा (२) गाणवु वेरावु -
दरेडो यवो ते [-करवी = दरेडो करवो, आम
तेम वेरावु नाभवु]

छीदरं वि० [सर० हिं छिद्रा] लुओ छीछरं
छीनडी स्त्री० [सर० दे छिण्णा] छिनाण
छीनव० सं० कि० [सं छिद्र, हिं छीनना]
मूटवी लेवु (२) छेतरी लेवु

छीनवाव० अ० कि० 'छीनव०'नु कर्मणि
छीनव० सं० कि० [सं छिद्र उपरथी] + कापवु, छेदुं
छीप स्त्री० [सं शुक्ति, प्रा सिपि, हिं छीप]
अक लतनी भाडकीनु छोटवु - धर, सीप

છીપણી સ્ત્રીં['છીપણ' ઉપરથી]પાણી છીપણું -
છાટણું તે -છું નં પાણી છીપવાનું લોઢી
જેવું પાત્ર

છીપર સ્ત્રીં પથ્થરની છાટ, સિલા [છાટ-પથરો
છીપરું વિં ગદું, ગોલુ(૨)નં (કા)વોપીની
છીપણું અં કિં [પ્રા ધિપ્-વૃષ્થ યતુ, સ
ત્વૃ?] શમણ, શાન યતુ (નસનુ) (૨) [હિં
છિપના]સંતાણ, લપાણ(૩)સંકિં [સ કિપ્
નીપણ; છાટણ (૪) લાગણુ (વહાણને)

છીપો પું [દે છિપ્]કપડા છાપનારો, છાપગર
-પાનામું નં ગમે તેવો આવડત વિનાનો
હિસાબ

છીણું નં [દે છવ્વ] તપેલીનું ઢાંકણું, તાસક
છીરકણું સંકિં [હિ છિડકના]છાટણ, છટકાવ-
થી નવગણુ છીરકણું અંકિં [કમણિ]
છીલકું નં [દે છલી] છિલેટ, છોડ, છોતરું
છીલણું સં કિં [સરં હિં. છીલના] છોડા
કાઢવા, છોલણુ

છીં અં [રવં] છીકવાનો અવાજ
છીંક સ્ત્રીં [દે છિક્કા] છી કરીને જોરથી ધાસ
બહાર ફેકવો તે [-આવવી = છીકવાનું યતુ
(૨) [લ] અપથુકન યવા, -આવી = છીકવું
(૨) છીંકવાથી અપથુકન કરવા છીંકો આવે
તેણું = તદ્દન સ્વચ્છ (સ્વચ્છતા બતાવવા)]
છીંચી સ્ત્રીં મૂઠવા માટે ધૂરીને તૈયાર કરેલી
તમાકુ ઠંડું અંકિં છીંક ખાવી [છીંકતાં
છીંડું મડણું = સહેજ સાજા મા વાકું પડવું - માકું
લાગણુ છીંકતાં દડણું = નજવા કાગણસ
દડ કરી પાડવો, આપણુદ - જીલમી અમલ
ચલાવવો]

છીંકારકું નં ['છીંક' ઉપરથી] કાચડા જેવું
એક ઝેરી પ્રાણી, જેની છીંકનો વાયુ ઝેરી
માનવામા આવે છે(૨) [છીંક જાતનું નાનું હરણ
છીંકારણું નં ['છીંક' પગથી] એક જાતનું હરણ
(૨) વિં વારે વડીએ - વણી છીંકો ખાનાર
છીંકારું નં છીંકાણું - રી સ્ત્રીં છીંકારાની
માત્રા (૨) હરણની ચીસ

છીંટ સ્ત્રીં [સરં હિં. છીંટ, મ છીંટ, સં વિત્ર
પગથી] એક જાતનું રંગિત, ભાગીગર કપડું

છીંટલો પું કાટાનો ભારો ઉપાડવાની બે
પાખિયાવાળી લાકડી, છેટલો

છીંડી સ્ત્રીં [દે. છેંડી] સાકડી ગલી-નવેળિયુ
(૨) [દે છિંડિયા, છીંડી] નાનું છીડું - હું
નં [જીઓ છીંડી, સરં સ છિંટ, પ્રા. છિંટ]
વાડમા રાખેલું બાકુ - માર્ગ (૨) [લા] દાપ(૩)
બહાણુ. [-પાડણું = વાડમા બાકુ કે માર્ગ
પાડવો(૨) દાપ કાઢવો(૩) છટકવાનો રસ્તો કાઢવો
છીંડિ ચઢણું = છીંડામાથી આવણુ (૨)
છીંડામાથી આવતા પકડાણુ (ઉદાં છીંડે
ચઢયો તે ચોર)]

છુકછુક અં [રવં] એ જિનનો અવાજ ઝાડી
(બાળભાવામા) રેલગાડી (૨) તેની બાળ રમત
છુકકારણું સંકિં [રવં, સરં પ્રા છુકકાર, હિ
કુછકારના] કરવા કે પાછળ પડવા
ઉત્કરણુ (હતરોને) [-છીપણું નં
છુકછું વિં [જીઓ છિંકણું] આછકણું, છીંકરું
છુટકારો પું ['છુટણું ઉપરથી] મુક્તિ, છૂટકો, અત
છુટાણું અં કિં ['છુટણું ઉપરથી] છૂટવાની ક્રિયા
યવી, 'છૂટણું' લાવે

છુટી સ્ત્રીં ['છૂટણું ઉપરથી] છૂટી, રત્ન(૨) નવર સા.
[-પડવી = રત્ન મળવી]

છુટું વિં જીઓ છૂટ
છુપછુપામણુ સ્ત્રીં ['છુપાણું ઉપરથી] સતાકુંડી
જેવી એક રમત [યુસ ગખણુ
છુપાડ(-વ)ણું મંકિં ['છૂપણું ઉપરથી] સંતાડણુ,
છુપાણું અંકિં [જીઓ છૂપણું] સંતાણ, છૂપણુ
છુમ, છુમ અં [રવં] ઝકાર, ઝકો પું છુમ
એવો રવ (જેમ કે વધારનો)

છુરી(-રિકા) સ્ત્રીં [સં] છૂરી, છગી
છુવડાવણું, છુવાડણું સંકિં 'છૂડું' પ્રેમક
છુવારી અજમોદ પું [સરં હિં છુવા(-હારી)
મજવાયન] એક વનસ્પતિ

છુવાણું અંકિં 'જુડું' ઝમણિ [(વંકાં)
છું અંકિં 'હોણું' પ્રથમ પુરુષ એકવચન
છૂ નં સરકી જતુ-જાત જેવું તે [-સરી જણું,
થઈ જણું = નાસી જતુ, સગી જણું] (૨)
અં (રવં) દુનગને કાઈની પાછળ પડવા
ઉછેડવાનો - છુકકારવાનો ઉદ્ગાર

છૂછ સ્ત્રીં એક છોડ

છૂટ(૮) સ્ત્રીં ['છૂટ' પરથી] મોકળાશ (૨) રત્ન,
પરવાનગી(૩) છોડી દીધેલી-જતી કરેલી ગુન્મ
(૪) ઊડવા માટે પત ગને દૂંથી, ઊડે એમ
ભાંચી કંગી, છોડવી તે (૫) છૂટાપણ, સ્વતંત્રતા
(૬) ત ગી કે સખતાઈ, સકાય યા મનાઈનો
અભાવ (શંખાંસા આ ભાવ આવે છે)
[-અપાવવી = પતંગની છૂટ આપવી
-આપવી = રત્ન કે સ્વતંત્રતા યા મોકળાશ
આપવી (૨) પતંગની છૂટ આપવી -કરવી =
ખધી કે મના હોય તે દૂર કરવી, રત્ન આપવી
-ધવી = રત્ન મળવી(૨) ખધી કે મના દૂર થવી
(૩) તંગી ન રહેવી -મૂકવી = મોકળાશ રાખવી
(૨) નાણાની છૂટ આપવી -અમુક રકમ જતી
કરવી (૩) જુઓ છૂટ આપવી -સુકાવવી =
પતંગની છૂટ અપાવવી -લેવી = ખધી કે
મનાને ન ગાંઠવું, મોકળાશથી વર્તવું (-ની
સાથે છૂટ લેવી = ની જોડે વધારે પડતું કે અઘટિત
વર્તન કરવું) (૨) પતંગની છૂટ લેવી ('છૂટ
આપવી'થી ઊલટું. ઉડાડનાર છૂટ લે.)]

છૂટક વિં છૂટ છૂટ (૨) અં જથાખ ધ નહિ
તેમ ંખારી સ્ત્રીં નાસી છૂટવાની ખારી-
રખો ંખારો પું છૂટકારો, મુક્તિ -કો પું
છૂટકારો, મુક્તિ [-કરવો = છોડી મૂકવું, જવા
દેવું(૨) નિકાલ કરવો. પાર ભાવવો(૩) ગલં વતીને
ખાળકનો પ્રસવ કરાવવો -થવો = છૂટવું, મુક્ત
થવું (૨) પ્રસવપીડામાંથી છૂટવું, ખાળક જન્મવું
(૩) નિકાલ થવો] ંછાટ સ્ત્રીં છૂટ, મોકળાશ
છૂટવું અંકિં [સ હુટ, પ્રા હુટ] ખધનમાંથી
છૂટ થવું (૨) (એકાએક કે ભેરથી) ખહાર
નીકળવું (જેમ કે, પરસેવો, દુર્ગંધ, ખાણ વા
તોપ-અંદકનો લડાકો ધં) (૩) પાસેથી જવું
કે નીકળવું (જેમ કે, ચમડી વટે, દમડી ન છૂટે)
(૪) [જવાને માટે] છૂટકે રત્ન મળવી (જેમ કે,
ઘોરી, સલા, નિશાળ, કચેરી ધં છૂટવું) (૫)
વછૂટવું, ઊકલવું (જેમ કે ગાંઠ) (૬) કોઈ ભાવ
કે લાગણી એકદમ પ્રગટવી (જેમ કે, ગુસ્સો,
દયા લાજ, કમકમાડી છૂટવી) (૭) ખીન કિં
જોડે સહાયમાં આવી, તે કિંયા કંગી નાખી ને

તેમાંથી છૂટ્યો, એવો ભાવ ખતાવે છે (જેમ કે,
લખી છૂટ્યો હું તો કહી છૂટ્યો, તેને કાંવે તે હવે
કરે.) [છૂટી પડવું = જવાખદારીમાંથી ન મુકર
જવું - ખસી જવું છૂટી જવું = કેક કે ખધન-
માંથી મુક્ત થવું (૨) અદાલતમાં નિર્દોષ હતું]
છૂટાછેડા પું અં અં વં કારગતી, લગ્નના ખધનમાંથી
છૂટકારો [-આપવા, કરવા, લેવા] (૨)
ખાળકનો પ્રસવ [-થવા]

છૂટી સ્ત્રીં જુઓ છૂટી

છૂટું વિં [પ્રા હુટ જુઓ છૂટું] ખધન વિનાતું
(૨) [નોકરી કે કામ યા કોઈ રોજાણમાંથી] કારેગ,
નવર, ખતરંક થયેલું યા કરાયેલું (૩) અલગ,
જુદ, કોઈ સાથે ભેજું સધાયેલું કે ગોઠવાયેલું
યા મુકાયેલું નહિ એવું (૪) લલર (૫) મોકળું,
વચમાં અં તગ હોય તેવું (૬) નં પચ્ચાણ
(નાણાતું) (૭) [લા] (ચ) ચુચું [છૂટી ચાલે
(ચાલવું) = નિરકુશપણે (વર્તવું) છૂટું મારવું
= (કશાથી) હાથ વડે કે કીને માંવું -મૂકવું =
ખધનમુક્ત કરવું (૨) રખડવું મૂકવું ('મો છૂટું
મૂકવું' = મોટેથી રડવું, 'જોયળી છૂટી મૂકવી' =
ખૂખ વાપરવું, ઉડાવવું] છૂટે છેડે, છૂટે
દુપટે = નિભંચપણે (૨) છડું - એટલું,
સરસામાન વિના છૂટે મોંઝે = મોંઝે રોચ્યા
વિના - જેમ ખોલાય કે અવાજ કરાય તેમ
છૂટે હાથ = ઉદાગતા ખરચાળપણ (૨)
વાન વાતમાં મારવાની ટેવ] -ટાપાણું નં
ંછવાયું વિં અલગ અલગ, વેરાયેલું, આણું
છૂટઅછૂટ સ્ત્રીં [પ્રા હુત્ત(સ હુત્ત) = રપૃષ્ઠ દે
હુત્તિ = અશૈચ] અમુકને અડાય અમુકને
ન અડાય એવી અરપૃષ્ઠતાની માન્યતા
છૂપવું અંકિં [સ ચુપ્ = ચૂપકીથી સરકવું ?
સ ગુપ્ ?] સતાવું, છુપાવું
છૂપાછૂપ અં છૂપી રીતે
છૂપું વિં ગુપ્ત, છાપું [-રાખવું, -રહેવું]
દ્વિમંતર નં [છૂ(રવં) + મતગ(સ મત્ર)] નહ,
જતરમતરનો પ્રયોગ [-કરવું કરી દેવું =
(હાથચાલાકી કે નહુથી) વરતુને છૂ કરી
દેવી - ઉડાડી દેવી -થઈ જવું, થવું = (તે
રીતે) વગ્ન ઊડી જવી - અદૃશ્ય થવી]

હૂરી(-રિકા) શ્રીં [સં] છરી, હુરી
 હૂરું સંકિં [સરં હિ હૂના, પ્રા. હુઅ(-વ),
 સ. હુપ્] અહુ, છેવું
 હૂંછાં નંબંવં [બુઓ હૂહુ] ઇછા, વણતા કે
 ખીને કાળે ગૂડી ગયેલા તારના છેડા
 [-નીકળવાં=છણ થઈ યથા નીકળવા]
 હૂહું નં [સગં રહુ, અથવા સં તુચ્છ, પ્રા.
 હુચ્છ?] હાથ, મો (નિરસનરમા)
 હૂદાણી સ્ત્રીં [હૂદુ' પરથી] રૂંદુ ને-હૂ નં
 [સ કોદનક?] શરીર પર પૂદીને પાડેલુ
 ટપડું-ગાહ કે આકૃતિ (-હૂદાવતુ)
 છદું સંકિં [સં હુદ્, પ્રા હુદ ઉપરથી]
 મોય દે તેવા અભીલાષા હવિયાર વડે દોષ્ય
 (૨) ખારીક કચરુ, છૂદા જેવુ બનાવતુ
 છૂદાવું અંકિં, -વતુ મંકિં 'હૂદુ'નું
 અનુક્રમે ક્રમેણ ને પ્રેરક
 છૂંદો પું [હૂદુ' ઉપરથી] છૂદી-છૂદીને બતાવેલો
 લેવો (૨) છીલેલી કેમીનું અથાણું
 છૂશ સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ
 છે [સ અસ્ના રૂપ ઉપરથી] 'છાવુ'નું ત્રીં પું,
 વં કાંનુ રૂપ
 છેડ અં [ર હેઝ(-ગ)=અત, પ્રાત, પર્યંત]
 તદન, સાવ (૨) પું (પ) અંત, હઠ
 છેડણી શ્રીં [છેડવું પરથી] છેડવું તે (૨) લખેલુ
 છેડી નાખવાનું એભાગ. -હૂ નં છેડવાનું
 સાધન -પું સંકિં [સગં મ હેઝ, મ
 હિદ્, પ્રા હેઝ પૃથી?] ચેડક, લખેલુ ન છે
 એમ જણાવના ઉપર લીટો ખેંચવો (૨) લખેલુ
 કાઠી નાખવું-ભૂસી નાખવું
 છેકાછેક(-કા) શ્રીં ન્યાયા છેકા-લીટા કરવા
 ને, ચેરાચેર
 છેકાછેડ અં [બુઓ છેક] છેક, તદન
 છેકાનુપ્રાસ પું [સં] અનુપ્રાસનો એક પ્રકાર
 છેકાપહુનુતિ સ્ત્રીં [સં] અપહુનુતિ અલકાનો
 એક પ્રકાર (કાશા)
 છેડો પું [છેડવું ઉપરથી, સગં મ. હેઝ] છેકવા
 માટે દારેલો લીટો [-મૂકવો, -મારવો=
 છેડક, લખેલુ રહ કરુ.]
 છેડાનું અંકિં બુઓ છેડાવું

છેડી શ્રીં નાની પોતડી
 છેડું વિં [પ્રા હેઝ=ક્ષેત્ર ઉપરથી? સરં હિ
 હેઝા] વેગળુ, દર (૨) નં ખે જગા વચ્ચેનું
 અતર(૩) અશક્યતા (પ્રાય બં વંમા ઉદાં
 પૃથ્વીમા આના જેવી અન્ય નેવી, તેના નો
 છેડા જ) [-પડવું=અતર વધવું (૨) મન
 ગુણ થવા -ભાગવું=અતર ઓહુ કરુ
 -એમવું=અડકાવ આવવો]
 છેટે અંકિં, અથે [-એસડું=(શ્રીએ) અલહાવું]
 છેડ શ્રીં [છેડવું ઉપરથી] વાઘ પં લેવાનો
 ગગનો આલાપ, નેડકામ (૨) [ચ] [છેડો'
 ઉપરથી] હળમા વચ્ચે હોતો લાખો દાડો
 છેડ, બહી સ્ત્રીં [છેડવું ઉપરથી] ખીજવું તે-
 ખજવાણી (૨) ખીજ
 છેડતી સ્ત્રીં [છેડવું ઉપરથી] છિદ્ર, દોષ (૨)
 અકપલ, અટક્યાળુ [-શોધવી=છિદ્ર
 શોધવું, પૃવવાનો લાગ જેવો]
 છેડલો પું છેડો (લાલિત્યવાચક)
 છેડવું સંકિં [હિ હેઝના, મ હેઝને] અટક-
 ચાળું કરવું, ખીજવું (૨) [સરં હિ છિઝના]
 ટોરવું, જરા હળવો સ્પર્શ કરવો (જેમ કે
 વીણાના તાર છેડવા, વાત છેડવી)
 છેડાછેડ(-ડી) સ્ત્રીં વારવાર છેડવું તે, મતામણી
 છેડાછેડી શ્રીં [છેડો' ઉપરથી] વરના નામા સાથે
 વહુની ઘાટીની ગાઠ આથે છે તે
 છેડાખાંધણ, -હું બુઓ 'છેડો'મા
 છેડાવું અંકિં [બુઓ 'છેડવું] ખીજવાવું
 છેડો (કે) પું [કે હેઝો, કે સ જોય] અતનો
 ભાગ અત (૨) હઠ, સીમા (૩) પાલવ(૪) [લા]
 આશરો, મઠ (૫) છેડો વાળવો-મરણ પાછળ
 છેડો વાળીને ચેલું તે [છિડા ગાંઠવા, ખાંધવા=
 વગવધૂના વસ્ત્રોના છેડા એકબીજા સાથે બાંધવા,
 પસ્તલું(૨) સંબધ બાંધવો છેડા છોડીના ખવા
 =હિંમત હારી જવી (૨) સંબધ તોડી નાખવો
 છેડે ગાંઠ વાળવી = [લા] યાદ ગમવું,
 નિશ્ચય કરવો છેડે બાંધવું=શિખામણની
 વાત યાદ ગામવી (૨) સંધરો કરવો, પોતાના
 કબજામાં લેવું (૩) બોલ પાછો ખેંચી લેવો
 (૪) વ્યસન વળગવું છેડે બાંધી જવું=સાથે

પરલોકમા લઈ જવું. છેડો આવવો = પૂરું થવું - કાઢવો = લાન કાઢવી ધૂધટ તાણવો - છોડવો = નિકાલ કરીને દૂર મૂકવું - છોડવો = દાગગતી આવવી - કાલવો = શરણ લેવું (૨) સાથે ભેડાવું - બવાવું (૩) મુદ્દામાલ સાથે પકડવું (૪) પાછળ પડવું, આગ્રહ કરી વળગવું - તાણવો = ધૂધટ તાણવો, લાન કાઢવી (૨) સ્ત્રીની છેડતી કરવી - પાથરવો = કાલાવાલા કાઢવા, વિનંતિ કરવી - દાડવો - દાડી આવવો = છેડો છોડવો, તલાક આવવી - માથે નાખવો = લાન છોડવી, નિર્લજ્જ થવું - મૂકવો = સદતર સબવ છોડી દેવો (૨) અત લાવવો, છોડી દેવું (૩) મોઢાકીને ગેનારે ચપ થવું - લાવવો = હેવટ આણવું - વાળવો = (મળણ બાદ) મોઢે માથે ઓઢીને લાખે ઘાટે મડવું (૨) અંત આણવો - સાધવો, - સાહવો = આશ્રય લેવો - શોધવો = આશ્રય શોધવો] - ડાગાંઠણ - (-ણ) નં વરક-ચાના છેડા ગાંઠવાનું વસ્ત્ર - ડાણૂકા પું ૫૦ ૫૦ ૫૦ છૂટાછેડા, તલાક [-કરવા] - ડાખ ધન, - ડાખાંધણ (-ણ) નં ભુઓ છેડાગાંઠણ

છેતરપિડી, છેતરખાણ સ્ત્રીં ['છેતરવું' પરથી] છેતરામણી, ઠગાઈ [ઠગવું, છળવું] છેતરવું સંકિં [સ છિત્તર = ભુઓ ઉપરથી] છેતરામણ નં, -ણી સ્ત્રીં છેતરાવાપણ -ણું વિં છેતરી લે એવું છેતાળીસ (૭) વિં [સ પ્ત્ત્વાંરિશત, પ્રા છાયાલીસ, સરં ચત્તાલીસ = ૪૪] '૪૬', છેતાળીસ

છેદ પું [સ.] કાપો, ચીરો (૨) છિદ્ર (૩) [ગ] છેદનારી - ભાગનારી સંખ્યા (અપૂર્ણા - કમા લીટી નીચે લખવામા આવે છે તે) (૪) નાશ [-ઉડાડવો = (ગ) અપૂર્ણા કમા અંશ છેદને સરખા ગુણકથી ભાગી તેને સાદુ રૂપ આપવું (૨) દૂંડ કરવું (૩) કાપીને વેગણું કરવું - કાઢવો = ભાગીને ઓછું કરવું (૨) નાશ કરવો - મૂકવો = કાપીને દૂર કરવું, અત કે ઉકેલ લાવવો]

૦ક વિં છેદનાર - કાપનાર (૨) [ગ] ભાગનાર (૩) પું ભુઓ છેદ ૦ગમ પું છેદશુદ્ધિ: 'કલીઅરિંગ ઓફ ક્લેન' (ગ) ૦ન નં છેદવું - કાપવું તે ૦નખિંદુ નં નયા બે અથવા વધારે લીટીઓ એક બીજીને કાપી - મળતી હોય તે બિદુ (ગ) ૦નભેદન નં પૂરેપૂરો નાશ ૦નરેખા, ૦નલીટી સ્ત્રીં વર્તુલને છેદનારી લીટી, 'સીડન્ટ'. ૦શુદ્ધિ સ્ત્રીં, ૦દાપગમ પું [+ અપગમ] છેદ ઉડાડી દેવો તે, છેદગમ (ગ)

છેદવું સંકિં [સં છિદ્ર] કાપવું (૨) છિદ્ર - કાણ પાડવું (૩) નિકેદન કાઢવું (૪) [ગ] છેદ રૂપે થઈને ભાગવું

છેદશુદ્ધિ, છેદાપગમ ભુઓ 'છેદ'મા છેખા નં ૫૦ ૫૦ ૫૦ [સરં હિ. હેવ ?] છિદ્ર છેર (છે) સ્ત્રીં [સરં હિ હેહર = ઘા જખમ] ભુઓ છેરંટો; ખેર

છેરવું (છે) અંકિં [રવં ? સરં મ ગેરજો, હિં હેરના] પાતણ અથવું [છેરી જવું. દેવું, પડવું = ડરી જવું, નાહિ મત થઈ જવું] છેરંટો (છે) પું છેગમણ, પાતળો ઝાડો (૨) [ભુઓ ખેરંટો] ધૂણ, કચરો [પાતળો ઝાડો] છેરંટો (છે) પું, - માણ નં, સ્ત્રીં છેવું તે, છેલ (છે) પું [સ હેક, હેમિલ પ્રા હ્ઠલ: મ હેલા, હિ. હૈજ] વરણાગિયો માણસ. ૦કડી સ્ત્રીં પુરુષને કાને પહેરવાનું એક ધરેણું ૦કાંટો પું સ્ત્રીને કાને પહેરવાનું એક ધરેણું ૦છખીલું વિં મોઢક ને રૂપાણું. ૦છટાકિયું વિં છેલખટાઉ ૦ડ (-ડો) પું છેલ ૦ડી (-ણ) સ્ત્રીં વરણાગિયણ સ્ત્રી. ૦ખટાઉ પું વરણાગિયો - લહેરી જવાન છેલછેલ્લું વિં ['છેલ્લું'નો દ્વિર્લાવ] છેલ્લામાં છેલ્લું સૌથી છેલ્લું, છેલવેલ્લું છેલક, -ડી, -ડો, -ણ ભુઓ 'છેલ'મા છેલપડી વિં '૧૬' (વેપારીઓનો સ કેટ) છેલખટાઉ પું ભુઓ 'છેલ'મા છેલવહેલું, છેલવેલ્લું વિં ભુઓ છેલછેલ્લું છેલાઈ (છે) સ્ત્રીં [ભુઓ છેલ] છેલી, છેલપણું - -ણી પું છેલ, સહેલાણી

છેલારવું સંકિં ચોરવું, લૂટવું
 છેલી (છે) સ્ત્રીં ભુઓ છેલાર
 છેલો પું [દે વેલ્] છોકરો, છેલો
 છેલ્લુ (છે) વિં [દે છિલી(-હેલી)] = શિખા
 કે દે છેલ + લુ ઉપરથી ૧] છેવટુ [છેલ્લા
 પ્રણામ = છેવટના રામગમ છેલ્લા પ્રણામ
 કરવા = છેવટની વિદાય લેવી, સદા માટે છૂટા
 પડવું મરણ પામવું છેલ્લી ઘડી = મરણની
 તૈયારીનો સમય (૨) આખરનો સમય છેલ્લી
 ઘડી જવી = મરણ તદ્દન નજીક હોવું છેલ્લી
 સનદ = છેવટનો જન્મ, મનુષ્યાવતાર છેલ્લી
 સલામ = ભુઓ છેલ્લા પ્રણામ. છેલ્લુ ધર
 = રમશાન (૨) બાળમા છેવટનું ખાનુ (૩)
 નાતરિયા નાતમા કંગીને નાતર ન થાય એટલી
 મોટી ઉમરે કરેલો સસાર. છેલ્લે ક્યારે
 પાણી = ઘડપણના છેવટના હહાડા (૨)
 છેવટની હદ છેલ્લે પગથિયે = છેક છેલ્લી
 હદ છેલ્લે પાટલે બેસવું = જીન કે સ્વભાવ
 ઉપર જવું (૨) અતિમ હદે જવું છેલ્લે
 રવિવારે = કદી નહીં (વાયનામા) છેલ્લે
 મરવાળો = છેવટે છેલ્લો અક્ષર = છેવટની
 શિખામાણ (૨) રામનામ છેલ્લો પદોણો =
 મગ્નને કાઢે આવી પહોંચેલો માણસ - શ્યામ
 મૂકવો = મરણની આખરી ઘડી આવવી]
 છેવટ (છે) સ્ત્રીં, નં [દે છેલ + ટં સં જોષ ?
 સગં મ જોવટ, પ્રા છેલ્લ = પૂછડી] અત,
 છેડો -ટ(-ટે) અં અતે, છેડે
 છેવાડું (છે) વિં [ભુઓ છેવટ] છેલ્લુ, છેડા ઉપર
 છેવાણું (છે) અંકિં [દે છેલ, છેલ પરથી]
 છેલ્લુ - મોડા આવવું - પડવું (૨) મોડા પડવાથી
 શરમાવું, છેલ્લા પડવું
 છેલ પું [સ છેલ, પ્રા છેલ ?] જો, વિશ્વાસઘાત
 [-દેવો.] (૨) ત્યાગ (૩) [દે છેલ] છેવટ, અત
 છેટલી (છે) સ્ત્રીં [સરં હિં છીટા = વાસની
 ચીપોનો ગૂંચેલો ટોપલો] છાણ વીણવા કરવાની
 રહો વૂંટીકરી ટોપલી (ચ) (૨) [લા] તેવી
 ગદી ટોપી (તિરસ્કારમા 'છેટલું')
 છેંટલો (છે) પું ભુઓ છીટલો
 છેટાવવું (છે) સંકિં છેટાય એમ કરવું, છેડવું

છેંટાવું (છે) અંકિં [ભુઓ છેટાવું] રિસાઈને
 અળગા ચાલવું, છેડાવું
 છેટાળીમ (છે) વિં [ભુઓ છેટાળીમ] '૪૬'
 છેંચું નં [સરં હિં છેંચા] છેકરું - યાંછેકરું
 નંબંબંબંછેકરું, આળકો, સંતાન કે પરિવાર.
 ંછેકરું = સતાન બાળક - ચો પું છેકરો
 છો (છે) સ્ત્રીં [સ સુવા, પ્રા હુહા] ચૂનાનો
 ફલ [-કરવી, -દેવી = છેતુ ૫૭ ચડાવવું
 -ફેરવવી, -વાળવી = વૂળવાણી કરી નાખવું,
 પાણી ફેંવવું] ંબ ધ વિં છેવાણું
 છો [છે] અંકિં [સ અસ્ ના રૂપ પરવી
 આસ્તામ્, સરં વં આછો] 'છોડું' પીને પુરુષ
 અંબં, વર્તમાનનું રૂપ (૨) અં બલે
 છોઈ સ્ત્રીં [દે છોઈમા] સાહા ઉપરની પાતળી
 ચીપ, છાલ (૨) પતરાળા કંવાની સળી
 (૩) ભુઓ છો
 છોકરમત વિં [ભુઓ છોકરું] બાળક જેવી
 અલ્પબુદ્ધિનું કે હડીલુ (૨) સ્ત્રીં બાળક જેવી હડ
 છોકરવાદ વિં [ભુઓ છોકરું] થોડી અક્ષલનું
 ઉછાછળું, અવિવેકી (૨) સ્ત્રીં તેવું વર્તન - દી
 સ્ત્રીં છોકરવાદપણું
 છોકરિયું વિં છોકરવાદ
 છોકરી સ્ત્રીં [દે છોક્કરી] સ્ત્રીનાનિતુ છોકરું
 (૨) કન્યા, દીકરી (૩) (વ્યંગમા) નામદં
 [-આવવી = કન્યા જનમવી]
 છોકરું નં [ભુઓ છોકરી] સતાન, બાળક (૨)
 નાનો છોકરો કે છોકરી. [-આવવું = પ્રત્યુત્તિ
 થવી, બાળક જનમવું - થવું = જણવાવું થવું]
 છોકરો પું [ભુઓ છોકરું, છોકરું] નરનાનિતુ
 છોકરું (૨) નાની વયનો - ૧૬ વર્ષ સુધીનો
 માણસ (૩) દીકરો [-આવવો = દીકરો
 જનમવો]
 છોગડ નં એક પક્ષી
 છોગલો પું 'છોડું' ઉપરથી લૂગડાનો કંકડો,
 અગૂછો
 છોડું નં [સ ગુચ્છક] કલગીની જેમ ખોસેલો
 ભડનો કે ઝૂંચતો દેડા - કાળિયાનો છેડો (૨)
 પાલડીમા ખોમેલો ફૂલનો તોરો [ઉઘાડે છોગે
 = નહેર રીતે, ખુલ્લ ખુલ્લા - મૂકવું = દેડાનો

છેડો છોગાતરીક રાખવો] -ગાળ(-ળુ) વિં
 છોગા રાખનારું, છેલછપીલું, ફક્ક
 છોછ સ્ત્રીં [સ શૌંચ, કે દે. છૂત્તિ?] ચોખ્ખાઈ
 કે આચારની ચટ - તીમ લાગણી; છોત
 [-ચરવી, -રાખવી = છોછ હોવી]
 છોછત સ્ત્રીં ભુઓ છોછ (ર) ખણખોદ
 છોછુ વિં [સ તુચ્છ, પ્રા કુચ્છ] ઊણપવાળુ,
 ચોછુ (ર) અસહાય, એકલુ
 છોટાધૂંધ નં એક પક્ષી
 છોડું વિં [દે છુટ્ટ, હિ. છોટા] નાનુ
 છોડું [છો] નં [દે છો(ંર)આ = છોડું + ડું]
 છોડિયુ (ર) બીડીનું ફેલું, રેસાદાર એવી લટ
 (૩) પેગડાનો ચામડાનો પટો
 છોડપું [સ છુદ્ર, પ્રા કુદુ, દે છોડય = છોડું?] રોપો, છોડવો
 છોડ (છો) નં [દે છવડી = ચામડી, સરં દે
 છવડ = ફરી] સુકાઈને થયેલુ છોડું (ર) સુકાઈ
 ગયેલો ગર્લ (૩) નાકમા ખાજતુ લીટ ઇંનુ
 સૂકું પડ (-ખાજવું, વળવું)
 છોડણહાર વિં (ર) પું [‘છોડવું’ ઉપરથી]
 છોડાવનાર - મુક્ત કરનાર
 છોડ(-ડા)વણુ સંકિં [‘છોડવું’ ઉપરથી] -
 બંધનમાંથી છૂટ કરાવણુ
 છોડવળગ સ્ત્રીં છોડવું ને વળગવું તે
 છોડવું સંકિં [સ છોટ્ય પ્રા છોટ] છૂટે એમ
 કરવું (ભુઓ ‘છૂટવું’ના અર્થો) (ર) તજવું,
 ત્યાગ કરવો
 છોડવો પું છોડ, રોપો
 છોડિયું (છો) નં [ભુઓ છોડું] છાલ કે તેનો
 કકડો (ર) લાકડાનો પાતળો કકડો (ભૂકરી)
 [છોડિયા જેવું] = છેક સૂકું - પાતળું છોડિયાં
 ઉતારવાં, કાઢવાં, કાઢી નાખવાં,
 પાડવાં = ઝાટકવું, ઠપકો આપવો, કડક ટીકા
 કરવી (ર) મારવું]
 છોડી સ્ત્રીં [દે છોડિ = નાની] છોકરી
 છોડું (છો) નં [ભુઓ છોટું] ભુઓ છોડિયુ (ર)
 ભુઓ છોતરું [છોડાં ઉતારવાં, ઉખાડવાં,
 કાઢી નાખવાં, પાડવાં ભુઓ ‘છોડિયું’માં
 છોત સ્ત્રીં ભુઓ છોછ

છોતરું (છો) નં [દે છોઝ?] છોડું; કોતર, પડ
 છોતે(-તે)ર (છો) વિં [સ ષટ્સપતિ, પ્રા છહત્તર,
 છાહત્તરિ, છાવત્તરિ] ‘૭૬’, છોતેર
 છોતો (છો) પું [સરં છોટું નં] વાસણ ધોવાનો
 ફૂચડો (ર) ભુઓ છોચો
 છો ને (છો) અં ભલે ને
 છોભાણું અંકિં [સ છુમ્, પ્રા કુમ્ પરથી]
 છોભુ - ખસિયાણું પડવું - ટ પું છોભાણુ તે
 છોભીણું, છોભુ વિં [ભુઓ છોભાણુ]
 ખસિયાણું, ઝખવાણું, શરમિંદુ
 છોચણું નં [‘છો’ ઉપરથી] ચૂનાવાળી ઇટ
 [છોચણું ફટવું = નકાસુ પિષ્ટપેષણ કર્યા કરવું
 છોચલો ફૂવો = આહાઅવળા મળતર વિનાનું
 -માત્ર મભૂરી મળે તેવું કામ]
 છોચો પું [ભુઓ છોઈ] શેરડી વગેરેના સાઠા
 ઉપરથી ઉતારેલી છાલ
 છોર પું [સ છુર] ઇર, અસ્રો
 છોરવું સંકિં [પ્રા છુર = કાપવું ઉપરથી]
 છોરિયા વડે ખોદવું
 છોરિયું નં [ભુઓ છોરવું] લાખા હાથાને ફળવાળી
 કાઠાળી (વાવેતરમાંથી ઘાસ કાઢવાની)
 છોરી સ્ત્રીં [ભુઓ છોરો] છોકરી, છોડી - રૂ(-રૂ)
 નં છોકર - રો પું [દે. છોય(-હ)ર, હિ.
 છો(ંહ)રા] છોકરો
 છોલ [છો] પું, સ્ત્રીં [ભુઓ છાલ] વનસ્પતિ
 ઉપરની ત્વચા (સુ)
 છોલ પું, સ્ત્રીં [‘છોલવું’ ઉપરથી] (લાકડાના)
 છોલવાથી પડતા છોલા, (ફળ, શાક ઇંને)
 છોલતા પડે તે ંણી સ્ત્રીં છોલવાનું ઓઝર
 (ર) છોલવાની રીત - આવડત
 છોલદારી સ્ત્રીં [સરં મ, હિ] નાનો ત ખૂ
 છોલવું સંકિં [પ્રા છોલ્] ઉપર ઉપરથી
 ઉમેડવું (ર) [ફળની] છાલ કાઢવી (૩) [લાકડું]
 ઘડવું (૪) [વ્ય ગમા] અણઆવડતથી કે ખરાબ
 સાધનથી હામમત કરવી (૫) સખન ઠપકો
 આપવો, ઝાટકવું, છોડા ઉતારવા
 છોલાટણું સંકિં [‘છોલવું’ ઉપરથી] ખૂબ
 છોલ છોલ કરવું (ર) [લા] સખન ઠપકો આપવો
 છોલાણું (છો) નં [ભુઓ છો] છોળવ કામ

છોલાવું અંકિં 'છોલવું'નું કર્મણિ
છોલાં (છો) નં અં વં [ભુઓ 'છોડું' (છોડા)]
છાલા [પ્રેરક, છો કરાવવી
છોવડા (-રા)વવું (છો) સંકિં 'છોવું'નું
છોલાવું (છો) અં કિં 'છોડું'નું કર્મણિ
છોવું સંકિં [ભુઓ છૂડું] અડકવું, અડકીને
અપવિત્ર કરવું (ર) અંકિં અડકવાથી
અપવિત્ર થવું (૩) (છો) સંકિં 'છો' ઉપરથી
(વર વગેરેને) છો કરવી [વિયોગ
છોહ પું [પ્રા છોહ = દેકવું તે] ભુઓ છેહ (ર)

છોળ (છોળ,) શ્રીં ['ઊછળવું' પંથી ?] તંગ,
મોભુ (ર) છલકાવું તે, છાલક (૩) [લા] પુષ્કળ
પણ [-મારવી = મોભુ ઊછળવું, છલકાવું.
-વાગવી = ઊછળવું, છલકાવું (કોઈ
વસ્તુની) છોળો વાગવી = તેની પુષ્કળ થત
હોવી, છલકાઈ જવું]
છોળવું (છો) અંકિં [ભુઓ છોળ] (ખાળે)
(વધારેના) ધાવણની ઊલટી કરવી
છોતેર (૦) વિં [ભુઓ 'છોતેર' '૭૬'
છયા (-શી) રી વિં ભુઓ છાશી, '૮૬'

જ

જ પું [સં] તાલુમ્યાની ત્રીને વ્યજન (ર)
સમ મને ડેડે 'જ-મેલું, ઉત્પલ યયેલું' એવો
અર્થ ખતાવવું પદ ઉદાં 'વશજ' ૦૬૨
પું જ એવો અક્ષર કે ઉચાર ૦૬૨
વિં છેડે જકારવાળું ૦૭૧ પું જકાર
જ અં [સરં પ્રા જિજ, જેજ, જ્જેજ, અપ
જિ, ઉદાં તાસુ જિ = તેનો જ, શૌ જિજ, મ
જ, સં જ્જ] વાક્યના પદ પાછળ આવના
તેને અગે મહત્ત્વ, અનન્યતા, નિશ્ચય,
ખાનગી વગેરે ખતાવે છે (અને તેની આગળના
ગળને એવો અક્ષર ભારથી બોલાય)
ઉદાં આવીશ જ', 'ત્યા જ' (ર) (કાવ્યમા)
પાદપૂર્તિ માટે વપરાય છે
જર્જક વિં [જ] વદ્ (ર) અશક્ત - શ્રી
શ્રીં વડપણ (ર) અશક્તિ
જડ (જ) શ્રીં [હિ જક, જક] જડ, હડ
(ર) રકજડ, પચાત (જેમ કે, લેવું હોય
તો લે, નકામી જડ જોડ) [-પકડવી, -લેવી
= હડ કરવી (ઊલટું) -જોડવી = હડ કે
પચાત મૂટી દેવી]
જડક શ્રીં [હિ] જકડવું તે, પકડ, સક તે
૦૭૪ અં ખૂમ જકડીને, ચસડે નહિ
એમ ૦૫૧ અં જકડીને (આધવું)
જડકવું સંકિં [હિ જકડના] ખેચીને -
ચસડે નહિ એમ, સખત બાવવું - પકડવું
જકાત શ્રીં [જ] નાકાવેરો દાણ (ર) (ધરણામમા)
દાન, ખેરાત (આવકનો ૪૦ મો ભાગ ધર્માદા

કરવાની આજ્ઞા) [-નાંખવી = નાકાવેરો
દાખલ કરવો, જકાત લેવાનું કરવું - ભરવી
= જકાત આપવી, ચૂકવવી.] ૦૬૨ પું
જકાત લેનારો અમલદાર, નાકાદાર ૦૫૧
નં દાણ - જકાત - મહેસૂલના દગ્ગી યાદી
૦૫૨ શ્રીં જકાત ભરવામાથી મુખિ - તી
વિં જકાતવું, -ને લગતું (ર) જકાતને પાત્ર
(૩) પું જકાતદાર
જકિયું વિં જકી, હકીલું
જકું (-યું) પું [તિલુ ૭ ઉપગ્રંથી સરં મ.
જક્ક] મોઈકાની રમતનો એક દાવ
જક્કી વિં જક કરનાર, જકિયું (ર) નં [હિ]
એક પક્ષી [યક્ષણી
જક્ષ પું ભુઓ યક્ષ ૦ (-ક્ષ)ણી શ્રીં ભુઓ
જખ (જ) શ્રીં [સ યક્ષ, પ્રા જક્ષ, મ જપ =
માણસ, કે પ્રા જલ્ = રડવું એ પંથી ?]
(જખ મારવી' = પસ્તાવું, વાકા રહીને ઠેકાણે
આવવું, એવા અર્થમા શંખ ૦૫૦)
જખમ પું [ફા જલમ] ધા - માણું અં
કિં જખમી - ધાયલ થવું - મી વિં [ફા]
જખમ થયો હોય એવું, ધાયલ
જખવું સંકિં [સ જક્ષ] ખાઈ જવું
જખીરો પું [જ] જયો, સમૂહ
જખખડ વિં [સરં ધગડ] સહેલાઈથી
કાટેતૂટે નહિ એવું - મજબૂત (ર) જડકું
જગ નં [મ જગત્, પ્રા જગ] જગત (ર) શ્રીં
[ભુઓ જગા] જગા (૫) [-છતવું =

પૂરેપૂરું સકળ નીવડતું (ઉદાઁ 'આમ થાય એટલે જગજીવ્યા') ૦કર્તા(-ર્તા) પું જગતનો કરનાર - ઈશ્વર ૦ભહેર, ૦પ્રસિદ્ધ વિં જગમાખ્યે જાણીતું ૦જીવન પું જગતના જીવનરૂપ - પરમેશ્વર ૦ત્રય નં સ્વર્ગ, મૃત્યુ ને પાતાળ એ ત્રણે જગ, જગત્રય ૦પતિ પું જગતનો પતિ - ઈશ્વર ૦ખત્રીશી(-સી) સ્ત્રી ૦લોકવાયકા. ૦મોહન વિં (ર) પું જગતને મોહ પમાડનાર (પ્રભુ) ૦મોહના વિં સીં (ર) સ્ત્રી ૦ જગમોહન (દુર્ગા) ૦રાય પું જગતનો રાજા - પ્રભુ જગત નં [સ] સૃષ્ટિ, વિશ્વ (ર) દુનિયા, પૃથ્વી (૩) [લા.] લોકો, લોકમત (જેમ કે, જગત ત્રિતાયુ નથી) [-જીવજીવ = જીવો જગજીવ જગતનો વા વાચો = જગતના સુખદુખનો અનુભવ થવો (ર) જગતના પ્રપત્યનો ચેપ લાગવો] - રચક્ષુ પું [સ] જગતની આખરૂપ સૂર્ય - રજાક્ષી પું [સ] સૂર્ય (ર) પરમાત્મા ૦(-જ) જનની સ્ત્રી ૦ જગ-ખા-દુર્ગા ૦(-જ) જેતા પું જગત જીતનાર, આલમગીર ૦ભમ પું જગતને નિયમમા રાખનાર-ઈશ્વર ૦પાણી નં ગાળેપાણી, રગપાણી. ૦(-ત) પ્રસિદ્ધ વિં જીવો જગજીવે ૦ભવાડો પું જગતમા ફેરેતી કે બદનામી થવી તે -તી સ્ત્રી [સ] જીવો જગત (ર) એક જદ -તીસુર પું ભૂદેવ, બ્રાહ્મણ -ત્રય નં ત્રણે જગત -સ્વર્ગ, મૃત્યુ અને પાતાળ -તપતિ પું જગતનો સ્વામી - પરમેશ્વર -ત્રસિદ્ધ પું જગતહેર -દ'ખા(-ખિકા) સ્ત્રી ૦ [+ જંવા] જગતની માતા-દુર્ગા, -દાત્રી પું જગતનો આત્મા - પરમેશ્વર -દાધાર પું જગતનો આધાર - પરમેશ્વર -દાભાસ પું જગતનો આભાસ માત્ર (સાચુ નહિ) -દીશ(-શ્વર) પું જગતનો ધણી-પરમેશ્વર -દુદાર પું જગતનો ઉદ્ધાર -દુદારક વિં જગદુદાર કરનાર, તારણહાર -દેકવીર પું [+ દેકવીર] જગતમા એક અત્તેહ વીં -દૂરુ પું આખા જગતનો ગુરુ (ર) શાકર મતના મુખ્ય

આચાર્યની ઉપાધિ (૩) [સ] મહાદેવ -દરે પું [+ ધર] જગતને ધાળુ કન્યા - પરમેશ્વર. -દ્વાતુ સ્ત્રી ૦ [+ ધાતુ] જેમાથી જગત ઉત્પન્ન થયું છે એ ધાતુ, મૂળતત્ત્વ -દ્વાત્રી સ્ત્રી ૦ જગતની ધત્રી - જગદ ખા -દ'દનીય, -દ'દ વિં આખા જગતને વદન કરવા યોગ્ય -નાય પું [+ નાય] જગતનો નાય - પરમેશ્વર (ર) વિજીતો એક અવતાર (૩) જગન્નાથપુરીમા આવેલી એ નામની મૂર્તિ (૪) [સ] એક સ રૂકૃત કવિ [- (૦જી) નો પ્રસાદ = જગન્નાથ જીના મદિત્તમા અપાતો પ્રસાદ (ર) વર્ણ-શ્રમનો ભેદ મૂકીને ખર્ષ શકાય તેવી પ્રસાદી - (૦જી) નો રથ = જગન્નાથજીના જગી રથની પેડે આજીવ્યાજીના સૌની પરવા કર્યા વિના આગળ વધતું - ગયકતુ કામ કે તત્ર] -ત્રિયંતા પું જગતનો નિયંતા - પરમેશ્વર. -ત્રિવાસ પું જગતમા વ્યાપી રહેનાર કે જગતનો નિવાસ - આધારસ્થળ - દ'વર. -ત્રિંદ વિં બધા વડે નિહાતુ કે નિહાવા યોગ્ય -ન્માન્ય વિં [+ માન્ય] સૌએ માન્ય કંવા યોગ્ય કે માન્ય કરેલું -ન્મિત્ર પું આખા જગતનો મિત્ર, વિશ્વમધુ જગણુ પું [સ] 'જ' સજ્ઞાથી યોગખાતો જે લગ્ન વચ્ચે એક ગુરુ એવા ત્રણ અક્ષરનો ગણ (છંદશાસ્ત્ર) જગતી, જગદાધાર ઇં જીવો 'જગત'મા જગત્ર(-ત્ર)ય જીવો 'જગ', 'જગત'મા જગદ'ખા(-ખિકા) જીવો 'જગત'મા જગદાત્મા, -ધાર, -ભાસ જીવો 'જગત'મા જગદીશ(-શ્વર) જીવો 'જગત'મા જગદ્દર, જગદ્દાતુ, -ત્રી જીવો 'જગત'મા જગદ્ધી સ્ત્રી ૦ [સ જગ, -નિષ ઉપનથી] (તિરસ્કાર-વાચક) એકરી -હું નં છોકરું -ધો પું છોકરો જગન પું જીવો યજ્ઞ (ર) [લા] અતિ મુશ્કેલ કે મોટું કામ ૦ભહાકો પું અતિ મુશ્કેલ કામ જગન્નાથ પું [સ] જીવો 'જગત'મા જગન્નાથપુરી સ્ત્રી ૦ [સ] એક પ્રખ્યાત તીર્થ-

અથ -રિયુ' વિં ચુરન સનાતની નહિ
એવુ બૌદ્ધ અસંગ્રાણું

જગન્નાથ-રાયણ પું [લા] (જગન્નાથ જેવું)
સહનશીલ દોલુ માણસ [કાપડ

જગન્નાથી સ્ત્રીં એક ભતતુ ઝીણુ મુતરાઉ
જગન્નિય તા, જગન્નિવાસ, જગન્નિય, જગ-

ન્માન્ય, જગન્નિમત્ર [સ] ભુઓ, 'જગત'મા
જગખત્રીશી(-સી) ભુઓ 'જગમા'

જગખી નં [સગં કે જંગા] ધાસ ઉગાડવા
રાખેલી જમીન, ખીડ

જગરે નં એક પક્ષી (૨) [સ] અખતઃ
જગા(-અથા) સ્ત્રીં [ફા જાયગાહ] સ્થળ,ઠેકાણુ

(૨)ખાલી જગા (૩)નોકરી (૪) સાધુ ખાવાનો
મઠ [-આપવી = ખેસવાનુ ન્યાન આપવું(૨)

નોકરી આપવી -કરવી = ખીનને માટે
અવકાશ કંગો (૨) નોકરી ઊભી કરવી

-પૂરવી = ખાલી પડેલી જગાએ ડોઈને રાખી
લેવું -લેવી = નોકરીમા ભેડાવું (૨) જમીન

ખરીદવી(૩)-નુ મ્યાન સભાળવું]બધારી વિં
જગા-મકવાણુ [કું'તુ પ્રેરક ને ભાવે

જગાડ(-વ)કું સંક્રિં, જગાકું અંકિં 'ભગ-
જશુ પું ભુઓ જડ

જગો સ્ત્રીં ભુઓ જગા ઝગઝગ અંકરકરકર,
બધી જગાએ, સર્વત્ર [(૨) ભધ (૧)

જઘન સ્ત્રીં, નં [સ] શરીરનો થાપાનો આગ
જઘન્ય વિં [સ] હલકું, કનિષ્ઠ(૨) અતિમ,

જેલું (૩) પું શૂદ્ર
જઘાત સ્ત્રીં, -તિયાં નંખંવં [સં વાન

ઉપરથી?]માળકોતયા કું વાગના શ્રાદ્ધની નિયિ,
ભાદરવા વદ તેરગ -તિયું વિં(૨)નં બાળ

પણમા અથવા કુંવાર મરી ગયેલુ માણસ
જ(૦૧)જ પું [સ] ન્યાયાધીશ

જજમાન પું ભુઓ યજમાન ઋત્વિ સ્ત્રીં,
-નિયુ વિં, -નિયો પુંભુઓ 'યજમાન માં

-ની સ્ત્રીં જજમાનવૃત્તિ
જજિયાવેરો, જજિયો પું [જ જિજ્ઞહ =

હેડિયો, હિં, મ જજિયા] મુસલમાની રાજ્યમા
મોટી ઉમંગના (હેડિયાવાળા) પરધર્મીઓ

પાસેથી લેવાતો માથાવેગ

જટ,૦લ વિં[સ જટ=પરધી ?]હકીલુ, અનાદી
જટા સ્ત્રીં [સ.] ખાવાઓ માથે ગમે છે તે

કે તેવુ કેશનુ છુડ (૨) અવ્યવસ્થિત લાંબા
વાળ (૩) વડપીપરના લાંબા લટકતા મૂળિયા,

વડવાઈ ઓ (૪) વેદમત્ર લાણવાનો-પાઠ
કરવાનો ચાગ્માનો એક પ્રકાર (૫ઠ, હમ,

જટા અને ઘન) [-છોડવી = ખાવેલી જટાના
વાળ છૂટા કરવા -પછોડવી = ગુસ્સે થકું,

ઉઠેકઈ જવુ (ખાવાનુ, કે ખાવાની પેટે) (૨)
તપ વગેરેને લગના મતોનો ત્યાગ કંગો

-ખાધવી = (વડ વગેરેના દૂધથી) જટા
આમળીને વાળની ગાઠ મારવી (૨) પ્રતિજ્ઞા

લેવી -રખવી, -રધારવી = વાળ જટા પેટે
વધાવવા]બહુ પું [ન જટા + સ જુલકું]

જટાનો ભારો બધર, બધારી વિં માથે જટા
હોય એવુ (૨) પું ભેગી; તપસ્વી (૩) [સ]

ગિવ (૪) વડતુ ઝાડ બપાડી પું ૫૬, હમ
અને જટા એટલે સુધીની વેદમત્રોના પાઠ

કંગવાની રીતો નાણનાં બમાસી સ્ત્રીં [સ]
એક વનસ્પતિ-ઔષધિ બળુ વિં જટાવાળું

જટાથુ પું [સ] (સ) ગમાથણમા આવતો
એક ગુધરાજ

જટાળું વિં ભુઓ 'જટા'મા
જટિ(-દી) સ્ત્રીં [સ] જટા (૨) સમૂહ (૩)

જટામાસી -દિલ વિં [સ.] બાઝી -અદર
અદર ગૂચવાઈ ગયેલુ -દિયુ નં વાળની

છૂટી કે ગૂચવાયેલી લટ -દિલ વિં [સ.]
જટાવાળુ (૨) ગૂચાયેલુ અટપટુ (૩) પું

તપસ્વી (૪) બ્રહ્મચારી -દિલતા સ્ત્રીં
અટપટાપણુ

જઠર નં [સ] પેટ, હોજરી ઋત્મ પું જઠમા
ઝમનો પાચક રસ, 'ગેસ્ટ્રિક ન્યૂમ' -રોગિ

પું [+અગ્નિ] ખાપેલુ પચાવનારો જઠનો
અગ્નિ -જઠરની ગકિ

જઠ વિં [સ] ઝવ વિનાનુ (૨) [લા] લાગણી.
બુદ્ધિ કે મૂર્તિ વિનાનુ ઠતા સ્ત્રીં, ઠત,

બપાણુ નં ઠત્વાકર્ષણુ નં ગુરુત્વાકર્ષણુ.
ઠેદુ પું રથૂગ શગર બુદ્ધિ વિં મંદ

બુદ્ધિનું. બભરત વિં અણસમળુ, મૂર્ખ (૨)

પુ. (સ.) એ નામનો એક યોગી ૦૨૫ વિ. ૦
જડ જેવું, મૂખ, ઠોઠ ૦વાદ પુ. ૦ જગતનું
મૂળ જડ પદાર્થ છે, ચેતન નહિ, એવો
વાદ, 'મટિરિચેલિઝમ' ૦વાદી વિ. ૦ જડવાદનું,
ને લગતુ (૨) જડવાદમા માનનાર (૩) પુ.
એવો પુરુષ

જડ શ્રી. ૦ [સર. ૦ હિ, મ, સ જટા, પ્રા જટ ઉપરથી]
જુઓ જડમૂળ (૨) ખીલી, મેખ (૩) સ્ત્રીઓના
નાકનું એક ઘરેણું [-ઉખેડવી, -કાઠવી
= નિકંદન કરવું, મૂળમાથી કાઢી નાખવું
-ધાલવી = ઊડે સુધી મૂળિયુ રોપાવું-ચોટવું
-ધાલ્લી ખેમણું = સ્થિર થવું, ચોટવું -નાખવી
= જડ ધાલવી -પકડવી = મુખ્ય મુદ્દો પકડી
પાડવો -પહેરવી = (નાકમા) જડ (ઘરેણું)
ખોસવી -ખાઝવી = બરાબર મૂળિયુ લાગવું,
સ્થિર થવું] ૦ મૂળ, -ગિયુ ન. ૦ મુખ્ય મૂળિયુ

જડજ પુ. ૦ [કં જજ] ન્યાયાધીશ, જજ
જડતર વિ. ૦ ['જડવું' ઉપરથી] જડાવકામનું, -ને
લગતુ (૨) ન. ૦ જડવું તે, જડવાની રીત,
જડાવકામ (૩) મળતર, પ્રાપ્તિ

જડતું વિ. ૦ ['જડવું' ઉપરથી] બરાબર જડી
શકાય એવું, બધેએસતું [મૂળાડિયુ
જડથું ન. ૦ ['જડ' પરથી] અનેક મૂળવાળું મોટું
જડથું ન. ૦ દાતવાળો મોનો નીચેનો લાગ (૨)
તે લાગતું હાડકું, 'જો ખોન' [-તોડી નાખવું
= મો ઉપર માર મારવો -ફાટવું = મો
પહોળું થવું (૨) ખોલાવું -ખેસાડવું =
બનાવટી દાતનું ચોકકું ખેસાડવું -ભાગી
નાખવું = મોમા મારવું -વધવું = હદ ઉપરાંત
ખેલવું, વગર વિચાર્યો ખેલવું] -ખા (-ખા)
તોડ વિ. ૦ ઉચ્ચાર કરતા મુશ્કેલી પડે તેવું
(૨) જડથું તોડી નાખે એવું, સચોટ
-ખા (-ખા) ફાડ વિ. ૦ જુઓ જડખાતોડ (૫)
જડખેસ (-સુ) લાક (-ખ) અ. ૦ [જડ + ખે =
નહી + સુલાખ (સરાખ ફા = કાણુ)]
સજજડ, મક્કમ

જડવું સં. ૦ કિં [પ્રા જડિમ (સ જટિત) =
જડાયેલું. સર. ૦ હિં જડના, મ જડળે]
સજજડ ખેસાડવું -જેડવું (જેમ કે, ખીલો,

નરમાદા ધં ૦ જડવા, ખેસાણીમા નગ ગોહવવું)
(૨) અંકિં [સર. ૦ હિં જુડના] હાથ
લાગવું, મળી જવું (૩) ખોવાયેલું ફરી મળવું
જડસુ વિ. ૦ [સ જટ] શરીરે મોટું પણ અક્લમા
ઓછું -સાઈ સ્ત્રી. ૦ જડસાપણું
જડાઈ સ્ત્રી. ૦ ['જડવું' ઉપરથી] જડવાની-
ખેસાડવાની રીત (૨) જડવાનું મહેનતાણું
-ઉ (-વ) વિ. ૦ જડેલું - ખેસાડેલું, જડતર
-મણુ (-ણી) ન. ૦ જુઓ જડાઈ -વ વિ. ૦
જડાઉ જડિત (૨) પુ. ૦, ન. ૦ જેમા હીંગમાણેક
વગેરે જડયા હોય તેવા દગીને

જરિત (-ત) વિ. ૦ [જુઓ જડવું] જડેલું, ખેસાડેલું
જડિમા પુ. ૦, સ્ત્રી. ૦ [સ] જડતા
જડિયું ન. ૦ ['જડ' ઉપરથી] મુખ્ય મૂળિયુ જડ
જડિયો પુ. ૦ ['જડવું' ઉપરથી] હીંગમાણેક
વગેરે જડવાનું કામ કરનાર, પચીગર (૨)
[કા] અડવો

જડી સ્ત્રી. ૦ ['જડ' ઉપરથી] ઔષધિના ગુણવાળું
મૂળિયુ ૦ જુદી સ્ત્રી. ૦ જડિયું ગુણવાળી જડી
[-સૂ ધાડવી = જડિયું અસર તથા આણવું,
ભોળવવું, ભમાવવું]

જડીભૂત વિ. ૦ [સ] જડ, જડરૂપ બનેલું
જણુ પુ. ૦, ન. ૦ [પ્રા, મ જન] પુરુષ વ્યક્તિ, આદમી
જણુતર [જણવું ઉપરથી] જણવું તે પ્રસવ
(૨) બાળક (૩) ઓસાદ [મા, જનેતા
જણુતી સ્ત્રી. ૦ ['જણવું' ઉપરથી] જન્મ આપનારી
જણુ (-ણા) વડું સંકિં 'જણવું' તું પ્રેરક (૨)
ખતાવવું, દેખાડવું (૩) ['જણવું' ઉપરથી]
જણવાના કામમા મદદ કરવી, પ્રસવ કરાવવો
જણવું સંકિં [સ જન્, પ્રા જળ] (અચ્ચાને)
જન્મ આપવો

જણુસ શ્રી. ૦ [મ જિન્સ] વસ્ત્ર, ચીજ (૨)
માલ, સોદો (૩) સિલક (૪) વેણું (૫)
અરીણ (૬) નવની સજા (સ કેતની ભાપામા)
૦ભાવ શ્રી. ૦, ન. ૦ દરદગીનો, કીમતી
સરસામાન -સાઉ વિ. ૦ જણુસ ઉપર
આપવા લેવાનું અથવા આપેલું લીધેલું
-સી. શ્રી. ૦ રોકડ નાણું
જણાવવું સંકિં જુઓ જણવવું

જાણીવું અં [હિં 'જાણું', 'જાણું' ક્રમેણિ

(૨) દેખાવું (૩) બહાર પડવું

જણી સ્ત્રીં [જુઓ જણ, પ્રા] સ્ત્રી-વ્યક્તિ
-ણું નં મનુષ્ય-વ્યક્તિ

જન અં [સ વત્ત] 'જન લખવાનું કે' એમ
પત્રનો મનુષ્ય લખતા શરૂઆતમા લખાય છે
જતન નં, -ના સ્ત્રીં [મ વન્ન, -ત્તન]
સલાણ સાચવણી

જતરડું નં, -ડો પું [જુઓ જતરડું]
માતાજીના નાર ખે ચવાનું એક સાધન (૨)
[લા] સડતો, ચુગલ [જતરડામા ઘાલવું

=સાવવું સકળમા લેવું જતરડામા

ઘાલીને ખે ચડું, તાણું=જતરડા વડે

ના ખેચવા (૨) સકળમા લઈ કામ

કગવવું જતરડામાથી નીકળવું =મહાન

સન્દામણમાથી છૂટા થવું, ચુગલમાથી છૂટું

જનિ પું[સ વત્તિ] જનિ(૨) જૈન સાદુ, ગોરજી

જતીમતી સ્ત્રીં [સરં મ, સ જુનિમતિ?]

દેકની જુદી કે સામગ્રી - સહિયારી જે જવાબ-

દારી તે (કાયદામા)

જતુ સ્ત્રીં [સ] લાખ. ૦મણિ પુંલાખ ૦રમ

પું જુઓ અળનો ૦વણું વિં લાખના

૦ગતું લાલ

જતતત્ર અં + [સ વત્રત્ર] ત્યા ત્યા

જતુ નં સ્ત્રીં [સ] ગણાની હાસડી કાઢે

જથરપ(-વ)થર વિં ત્યા ત્યા, ક્યાનુ=ના હોય

એવું આમ તેમ ખસી ગયેલું, અત્યવશિત

જથા અં [સ વથા] જેવી ગીતે

જથારથ વિં +, જથાર્થ વિં [સ વથાર્થ] ચેચ્ય

જથો(-થો) પું [સરં હિં, મ જથા, સ વ્યથ?]

જૂથ સમૂહ, સમુદાય -થા(-થો) બધ

અં જૂક નહિ પણ એકસામટું

જદ(-ધ)પિ અં [સ વદપિ] નોકે

જદા અં [સ વદા] જે વખતે ૦તદા અં

ત્યારે ત્યારે, કોઈ પણ સમયે

જદુ પું [સ વદુ] (સ) થઈ ૦નાથ, ૦પતિ,

૦રથ, ૦વીર પું (સ) યાદવોના સ્વામી -

કૃપા ૦વંશ પું યાદવવંશ ૦વ શી વિં

થડવશનું

જકાતકા અં [સ. વદાતકા] આમ તેમ, ગમે

તેમ, ખેકામ, ઠેકાણા વગર

જન પું[સ] માણસ (એવં ૦મા સામાન્ય રીતે

સમાસમા, ઉદાં પ્રજાજન, સ્વજન, પ્રિયજન)

(૨) જનતા, લોકોનો સમુદાય (જેમ કે, જનને

દાંડ્યું નહિ, સાલણીએ જનતું, કરીએ મનતું)

(૩) સાત લોક મનાય છે તેમાનો પનો, જનલોક.

૦કથા સ્ત્રીં લોકોમા ચાલતી આવેલી કે

ચાલતી વાન ૦ચર્ચા સ્ત્રીં લોકોમા ચાલતી

ચર્ચા-વાત ૦પદ પું, નં દેશ ૦પદધર્મ

પું દેશાચાર, દેશની રૂઢિ ૦પ્રિય વિં લો-

પ્રિય ૦પ્રવાહ પું લોકોનો પ્રવાહ-ટોણું

(૨) [લા] લોકાચાર, રૂઢિ ૦જુદિ સ્ત્રીં

સામાન્ય માણસની જુદિ ૦ભાષા સ્ત્રીં

લોકભાષા (નવલરામ) ૦મ રજ(-ળ) પું

જનસમુદાય ૦લોક પું ગૈરણિક સ્વપના

પ્રમાણેના સાત લોકમાનો પાંચમે લોક

(જુઓ લોક) ૦વાદ પું અકવા(૨)લોકોમા

અપકીર્તિ ૦વાર્તા સ્ત્રીં લોકવાર્તા, લોકકથા

૦વિચાર પું લોકોનો-આમ વિચાર

૦વિશેષભાવ પું માણસમા કોઈ સંજુ

નથી એવો ભાવ, ઊચતીચત્રાવ ૦શ્રુતિ સ્ત્રીં

અકવા ૦સમાજ પું જનતા, જનસમૂહ

૦સમુદાય, ૦મમૂહ પું લોકોનો સમૂહ

૦સામાન્યભાવ પું બધા મનુષ્યો સરખા

છે એવો ભાવ, 'ધરંગોલિટી એક મેન'

૦સુખવાદ પું જનતાના-બને તેટલા

મોટા ભાગના લોકનું સુખ સાચવું, એ સામાજિક

હિંદુવાળો વાદ, 'યુટિલિટિયનિઝમ'

૦સુખવાદી વિં (૨) પું જનસુખવાદમા

માનનાર ૦સ્વભાવ પું માણસનો કે

જનતાનો સ્વભાવ ૦હિત નં લોકોનું હિત.

૦હિતકારી વિં જનહિત કરનાર ૦હિત-

વાદ પું જુઓ જનસુખવાદ ૦હિતવાદી

વિં(૨)પું જનહિતવાદમા માનનાર -નેધર

પું [+ઈશ્વર] સન્ન -નોપયોગી વિં

[-ઉપયોગી] લોકોપયોગી

જનક વિં [સ] કલ્પવૃક્ષ કરનાર, પેદા કરનાર

(પ્રાય મમામને અતો) (૨) પું ખાપ (૩)

જમજમા સ્ત્રીં [અ જમજનો દિલ્લાવ, સરં મ]
 ત્વરોને જલદી જલદી ઉચ્ચારતા ઊપજતો
 અલકાર (સંગીત)
 જમજોહર નં [હિ જમજોહરા] એક પક્ષી
 જમજુ નં [જમજુ પરથી] જમજુ તે, મોજન
 (ર) નાતવરો વ્હાર પું, સ્ત્રીં નાતવરો
 (ર) એનો દિવસ
 જમજુ વિં [સરં સ વામી, પ્રા જમી, હે
 જેમળય] પૂર્વાભિમુખ થતા દક્ષિણ તરફ
 [અંગ જમજો હાથ = મુખ્ય મદદગાર
 માણસ જમજો હાથ ઝાલવો પડવો =
 મદદ કરવી] [પાપ
 જમદગિ પું [સ] (સં) એક ઋષિ-પરશુરામના
 જમના સ્ત્રીં [સ યમુના] (સ) ગગને
 મગનારી એક નદી, કાલિદી નોત્રી સ્ત્રીં
 જમના નદીનું મૂળ
 જમરૂખ નં [સરં હિં, મ જમરૂઢ] જમરૂખ
 ઠડી, -ખી સ્ત્રીં જમરૂખનું ઠાંડ [(ર) અંસાથે
 જમજુ વિં [સ યમલ = ભેડુ] + ના સાથવાળું
 જમલો પું + જુઓ જુમલો
 જમજું સંકિં [સ જમ] વિજન કરતું, ખાતુ (ર)
 [લા] લાલતુ, ખાટતુ (વ્યગમા) (ઉદાં શુ
 જમવા ત્યા ગયાંતા) [જમીને જખ
 મારવી = ખાઈને મુરઠેલીમા ઊતરતુ (ર)
 જમ્યા પછી એકવાડ કાઢવાનું થતું]
 જમશેદી નવરોજ પું [ફા] એક પારસી
 તહેવાર (રરમી માથે)
 જમા વિં [અ] એકઠું થયેલું, એકઠું (ર) જમા
 બાળુનું. (૩) સ્ત્રીં આવક, ઊપજ, વસૂલ (૪)
 સંગવળો જુમલો [-આપવું = જમા બાળુ
 લખતુ, (ર) લેણુ પાકુ આપતુ - કરવું =
 જમા પાસે નોવતુ - થવું = એકઠું થતુ (ર)
 જમા પામે નોવાતુ - માંડવું = જમા બાળુ
 લખતુ (ર) વ્યાજે રકમો રવીકારવી - લેણુ =
 જમા બાળુ લેણુ (ર) વસૂલ કરતુ] ઠંધાર નં
 જમા અને ઉચાર-આવક-લવકનો હિસાબ
 [-કરવું = જમા અને ઉચાર બાળુએ રકમો
 નાખવી, હવાલો નાખવો] ઝખર્ચ (-રચ)
 પું નં ઊપજ અને ખર્ચ [-નાખવું,

પાડવું = આવી-ગઈ-રકમોની વ્યવસ્થા કરી
 નાખવી (ર) આવકલવકતુ તારણ કાઢવું]
 ઠત સ્ત્રીં (એક નાતના કે પથના હોડિનો)
 સમુદાય, સમૂહ (ર) બાવાઓનો સમૂહ ઠતી
 વિં જમાતતુ - ને લગતુ ઠદાર પું સિપાઈ
 ઓની નાની ઢુકડીનો ઉપરી (ર) [લા] ઉપરી-
 પણ કે પ્રભાવદાખવે એણે માણસ (કટાક્ષમા)
 ઠદારી સ્ત્રીં જમાદારનું કામ - ૫૬ ઠનોંધ
 સ્ત્રીં ખરીદનો માલ નોધવાનો ચોપડો ઠપાસું
 નં ઠખાણુ (-જૂ) સ્ત્રીં ચોપડામા (ડાણુ)
 પાસુ, જ્યા જમા રકમ લખાય છે ઠખ દી
 (-ધી) સ્ત્રીં જમીન માપી તત વગેરે તપાસી
 કરીને તેનું સરકાર-ભગત આકારતુ તે, 'લેન્ડ
 ડેવ-યુ - સેટલમેન્ટ' ઠવસૂલ સ્ત્રીં, નં
 મહેસૂલની ઊપજ ઠવહી સ્ત્રીં જમાનોવ
 જમાઈ પું [સ જમાનું, પ્રા જમાઈ (-ડ), હિં.
 જમાઈ] દીકરીનો વર
 જમાડતુ સં કિં 'જમજુ'નું પ્રેરક રૂપ
 જમાત [અ જમાજત], -તી જમાદાર, -રી
 [ફા] જુઓ 'જમા'મા
 જમાદિલ અવલ પું [અ જમાદિલ અવલ]
 અરખી - મુસલમાની પાચમો મહિનો
 જમાદિલ આખર પું [અ જમાદિલ આખરહ]
 અરખી - મુસલમાની છઠો મહિનો
 જમાન પું [અ જામિન] જમીન ઠખત નં
 જમીનખત
 જમાની સ્ત્રીં [જમાન ઉપરથી] જમીનગીરી
 જમાનો પું [ફા] યુગ, લાખો સમય (ર) દેશ-
 કાળની, આચારવિચારાદિની અમુક સ્થિતિ કે
 તેનો સમય - નાજુનું વિં જમાનાઓથી
 ચાલતુ આવેલું; પ્રાચીન - નાનું ખાધેલ વિં
 પહોચેલ, અનુલવી, પાકું
 જમાનોંધ, જમાપાસુ, જમાબાળુ, જમા-
 ખ દી (-ધી) જુઓ 'જમા'મા
 જમાલ પું [અ] મૌર્ય
 જમાલગોટો પું [હિ] જુઓ નેપાળો
 જમાવ પું [જુઓ જમા, 'જમજુ' પરથી]
 ભરાવો, ભીડ ઠત સ્ત્રીં જમાવતુ તે (ર)
 બંધબેસતી મેળવણી - મિશ્રણ

જમાવણું સંહિત 'જમાવણું' પ્રેરક ક્રમ
જમા-વસૂલ, જમા-વહી જુઓ 'જમા'માં
જમિયત સ્ત્રી [જ જમીન] સમૂહ, મંડળ
જમીન નં એક પક્ષી

જમીન સ્ત્રી [ફા] ભોય (૨) ખેતર તરીકે
વપરય તેવી જમીન(૩)વા રજાવાધી આવતી
નવી ચામડી [-આવવી=કા આવવી
-આસમાન એક હોણું=અતિશય મગફરી
હોવી (૨) અનિશય વરસાદ વરસાવો.
-આસમાનનું છેડું=ધણો મોટો તકાવત
-કરવી=કિનારે ઊતરવું, સફર પરથી પાછા
ફરવું (૨) જમીન વેચાતી લેવી (૩) ભોયને
લીંપી-યાપી સગખી કરવી.-ખણવી,-ખોત-
રવી=લગત-પશ્ચાત્તાપ કે અપમાનની અસ-
રથી નીચું જોવું -છોડવી=જ-મભૂમિ છોડી
પરેશ જવું -ને આસમાન એક થવું=
પ્રલય થવો(૨)મોટો અનર્થ થવો -પર પગ
ન મૂકવો=ખૂબ ઉતાવળ ચાલવું(૨)ગર્વથી
બહેકી જવું -મરવી=જમીનનો રસકસ
જવો (૨) ધામા કોહવાણ વધી સડો ઊડો
ઊતરવો (૩) નદીના વહેણથી જમીન કપાયા
કરવી -માપવી=ટોકડા ખાઈ ગયેલી પહોળું
(૨) નાસી જવું જમીનમાં ખેસવું=ઊંચા ન
વધવું,હીંગણા રહેવું(૨)ખૂબ શરમ આવવી(૩)
ઠાઈ જવું (૪)મરી જવું -સૂંધવી=રસકસ
તપાસવો] ૦૬૧૨ વિં જમીનની માલિકીવાળો
(૨) પું જમીનનો માલિક (૩) લાટખધ
જમીનનો માલિક ૦૬૧૨ વિં જમીનદારનું,
-ને લગત(૨) સ્ત્રી જમીનદારખણું ૦૬૧૨
પદ્ધતિ સ્ત્રી મહેસૂલ માટે સીવો ખેડૂત
સાથે વ્યવહાર રાખવાને ખરે જમીનદાર
પાસેથી જ મહેસૂલ લેવાની પદ્ધતિ ૦૬૧૨
વિં (લાંગીતોડી)જમીનસરખું કરેલું;પાયમાલ
જમે વિં (૨) સ્ત્રી [જ જમણ] જુઓ જમા
જમેયો પું [સર મ જમણ] કટાર જેવું એક
હથિયાર
જમેર (મો)પું ૦૬૧૨, સામુદાયિક આત્મહત્યા
-રિયો પું જમેર કરનાર [કર
જમેર પું [જુઓ જમેર] મોટું કાખ, કાળો
જો-૩૦

જય પું, સ્ત્રી [સ] જીત, ક્ષેત્ર ૦૬૨૧
સ્ત્રી [સરં હિં] એક છદ, જેકરી ૦૬૧૫
પું, ૦૬૧૫ણા સ્ત્રી જય મળવાથી
કરેલો પોકાર (૨) જય થયો છે એવું જણા-
વતો ઢંઢેરો ૦૬૧૫ પું જયજયકાર (૨)
અં જેલે (કાઈને સામા મળતા કે છૂટા
પડતા બોલાતો શબ્દ), ૦૬૧૫કાર પું જયજી
ખુશાલીનો પોકાર ૦૬૧૫વંતી સ્ત્રી એક
ગગિણી, જેલેવતી ૦૬૧૫ વિં જયપુર
ગહેરતું, તરફત (૨) સ્ત્રી ૦૬૧૫તાનાની એક
પ્રાતિક બોલી ૦૬૧૫(-ળ) પું નાનને
ખેસવાનો હાથી, ઉત્તમ હાથી (૨) નં જય
અને મગળ ૦૬૧૫ સ્ત્રી વિં જયના
અભિન દનાર્ય ગણામા નાખવાનો ફૂલહાર.
૦૬૧૫(-ળી) વિં વિં જયવંત, ક્ષેત્રમદ
૦૬૧૫ પું, સ્ત્રી વિં જયની દેવી (૨) એક
રાગિણી ૦૬૧૫ સ્ત્રી જયગાત્ર મહાકાવ્ય,
'એપિક' ૦૬૧૫ પું ક્ષેત્રની યાદગીરીમા
હોતો કરેલો ગતલ -યંતી સ્ત્રી [સ] મહાન
વ્યક્તિનો જન્મદિવસ (૨) વિં જયનો વાવટો
-યા સ્ત્રી (સ) દુર્ગા -યાચાર પું
[+ યાચાર] જય મળે એવો આચાર, જય
પ્રસંગે કંગતો આચાર -યાજય પું
[+ જયજય] જયને અજય, હારજીત -યાન દ
પું [+ જાનદ] વિં જયનો આનદ -યિની
વિં સ્ત્રી [સ] જય મેળવનારી -યી વિં
[સ] જય મેળવનાર, વિં જય -યી પછું નં.
-ય વિં [સ] જીતવા જેવું કે જિતાય એવું
જર સ્ત્રી [સં જરાયુ?] જો, મેલી (૨)
[સં જલ્લા?] [ક] જળો (૩) વિં [સં]
જર્ણ, જર્જર
જર પું [ફા] પૈમો, નાણું, સોત (૨) કસખ
(સોના-રૂપાના તાર) કે કસખનું વણતર.
૦૬૨૧ પું [+ ફા કાજ] સોનારૂપાનો તાર,
કસખ ૦૬૨૧ વિં [ફા] કસખી, કસખના
લગનવાળું ૦૬૨૧ પું [ફા] જુડો-હલકો
કસખ ૦૬૨૧ વિં જુડો-હલકો કસખવાળું
૦૬૨૧ વિં [ફા] વેચાતી લીવેલી (વરડા)
૦૬૨૧ વિં [ફા જરમેજ] કળકળ. ૦૬૨૧

નં પૈસા, ઘરેણા વગેરે ક્રીમની વસ્તુઓ(૨)
કસખી ભરતકામ ૦જોખમ નં પૈસા વગેરે
જોખમની વસ્તુઓ. ૦દોજ પું [ફા] કસખ
ભરનારો. ૦દોજ સ્ત્રીં કસખ ભરવાનું કામ
- વિદ્યા, કસખી ભરતકામ

જરખ નં [પ્રા જરગ; સરં હિં. ચરખ, સ.
જરફ, પ્રા. તરચ્છ] ઝરખ, એક જગદી
પ્રાણી, ધારખોદિયો; તરસ

જરગો વિં પું [સં. જરત્ક, પ્રા. જરગ](કા)
વરડો, ઠચરો [ધસાઈ ગયેલું

જરજરિયું વિં [સં. જર્જર] જર્ણ થઈ ગયેલું;

જરજરિયાન, જરજોખમ નં જુઓ 'જર'મા

જરક વિં [સ] વૃદ્ધ, ઘરડું(૨)કઠણ ૦તા સ્ત્રીં

જરથુ વિં [સ] ઘરડું(૨)નં જરણા. -ણા

સ્ત્રીં વૃદ્ધાવસ્થા [ધમસસ્થાપકં

જરથુક પું [અવસ્તા] (સં.) પારસીઓના

જરથોસ્તી વિં જરથુદ્રનું, -ને લગતું (૨)

જરથુદ્રનું અનુયાયી (૩) પું પારસી

જરક વિં [ફા. જર્દ] પીછું, આખું પીછું

જરદાહુ(-ણ) નં [ફા. જર્દ પરથી] એક સૂકો

મેવો, આહુ

જરદી સ્ત્રીં [ફા] પીળો પદાર્થ

જરદો પું [ફા] તમાકુનો ભૂકો

જરખ પું [અ. જર્વ] ગ્રાસ, દહેશત, ધાક

જરજર વિં [ફા. જરા ઉપરથી] જરા, સહેજ

(૨) અં જરાતરા, સહેજસાજ

જરવાળિયું વિં [સરં 'જળવાળા, -ળિયું']

પાખું (૨) જર્ણ (કપડું)

જરવું અંકિં [સં જૂ. પ્રા. જર] જર્ણ થવું;

ધસાઈ જડું (૨) પચડું, હજમ થવું (૩)

પાખું કે છૂટું થવું

જરા સ્ત્રીં [સ] વૃદ્ધાવસ્થા(૨)સાપની કાચળી

જરા વિં (૨) અં [અ] લગાર, થોડું ૦એક,

૦ક વિં (૨) અં થોડું, લગાર. ૦તરા

અં થોડું-નહિ જેવું [જરા જરામાં,

જરાતરામાં અં સહેજ સહેજમા, ખાસ

કારણ વિના(૨) ઝટ, જરા વખતમા

જરાયત વિં [જુઓ જરાયત] વરસાદના

પાણીથી થતું (ખેતી કે પાક માટે) (તેનાથી

ઊલટું) આગાયત-ફવાના પાણીથી થતું

જરાથુ નં [સં] ગર્ભને વીટળાયેલું પાતળું

પડ, ઓર. ૦જ વિં જરાથુમાથી જન્મતું

(ધિકામાથી નહિ) [સસરો

જરાસંધ પું [સં.] મગધદેશનો રાજા; કસનો

જરિત વિં [સં] જર્ણ, ખખખો ગયેલું

જરિયાન વિં [ફા. જરીન] જરીતું, કસખી

(૨) નં સોનાકપાનાં ઘરેણા

જરી સ્ત્રીં [ફા. જર] કસખ, કસખી માલ(૨)

વિં કસખ સાથે વણેલું, કસખી. ૦કામ

નં કસખી ભરતકામ. ૦પટકો પું કસખી

વાવટો(૨)પેશવાઈમા લગ્નકરી સરદારને કમરે

ખાધવાનો કસખી પટકો

જરી વિં(૨)અં [જુઓ જરા] થોડું, લગાર.

૦ક વિં(૨)અં સહેજ થોડુંક

જરીપુરાણું વિં [સં જરિન+પુરાણ] જૂનું;

ફાટીતરી ગયેલું, ઘણું જૂનું

જરીક સ્ત્રીં [ફા જરીવ=જમીન માપવાની

સાકળ] જમીનમાપણીનું કામ(૨) પું એ

કામ કરનારો, મોજણીદાર(૩)વિં[અ જરીફ]

વિનેદી, મસ્કર (૪) જુલિયાન સમજદાર.

૦ખરડો પું મ.પણીનું પત્રક

જરીમરી સ્ત્રીં [સરં મ; પ્રા જર=તાવ

+મરક=મરકી] ભારે ચેપી રોગ, કોગળિયું;

(ખાસ કરીને) કોલેરા. (આ રોગની દેવી

હોવાનું મનાય છે)

જરખો પું જુઓ ઝરખો

જરર સ્ત્રીં [અ] જુઓ જરરત (૨) અં

અવસ્થ, નકો, અલખત. [-ઊઊ થવી,

ભગવી, પડવી=જરર લાગવી, જરરી અનનું]

૦ત, -રિયાન સ્ત્રીં અગત્ય, આવશ્યકતા,

ગરજ, હાજત -રી વિં જરરત, અગત્યનું

જરેજર અં [સરં અ જરા, કેરજેરજ પરથી]

જરો પણ છોકરા વગર, અધું જ, રજેરજ

જજર(-રિત) વિં [સ] જર્ણ થઈ ગયેલું

જર્મન વિં [ઈ] જર્મની નામના દેશનું (૨)

પું તે દેશનો વતની (૩) સ્ત્રીં ત્યાની ભાષા

જર્મનસિદ્ધર નં [ઈ] એક મિશ્ર ધાતુ

જલ(-ળ) નં [સ] પાણી ૦કસલ નં

કમળ ૦ગરિયો પું મદિરમા કોઠારજની

પૂજા માટે પાણી લાવી આપનારો ઠકિયા
 સીંઝો બુઝો ઉદકેદિયા ઠચર વિંઝો પાણીમા
 ચાલનાર (ર) નંઝો પાણીનુ પ્રાણી. ઠચર વિંઝો
 [સ] પાણીમા ઉત્પન્ન થતુ (ર) નંઝો કંઝળ
 (૩) શાખ ઠ(-ળ)જલ(-ળ)ખંખાકાર અંઝો
 બુઝો જલમય ઠ(-ળ)જલુ પુંઝો, નંઝો
 પાણીનુ જલ (ર) માછલું ઠળ સીંઝો [સં.]
 (સ) લક્ષ્મી. ઠલત નંઝો [સ] કંઝળ, જલજ
 ઠ(-ળ)તરંગ પુંઝો પાણીનુ મોલુ (ર) નંઝો
 (ચલાણમા પાણી. લરીને ચોતલુ) એક
 વાઘ ઠતાડન નંઝો [સં.] [લા] પાણીને
 મારવા પેઠે ફોગટ ફાફા, અકળ પ્રચન,
 ઠ(-ળ)તુલા સીંઝો જળની મહદથી વજન
 કરવાનુ ત્રાજુ; 'હાઇડ્રોટેટિક બેલ-સ'
 ઠલ પુંઝો [સ] વાઘ, મેઘ. ઠલાગમ પુંઝો
 [જલદ + આગમ] વર્ષાકાળ, ચોમાસું. ઠ(-ળ)-
 દંહુ પુંઝો શખને બાળવાને બદલે પાણીમાં
 વહેતુ મૂકતુ તે ઠ(-ળ)દીક્ષા સીંઝો જળથી
 અપાતી શ્રિગતી ધર્મની દીક્ષા; 'બેપ્ટિઝમ'
 ઠ(-ળ)દેવતા પુંઝો અંઝો વંઝો, સીંઝો જળની
 દેવી; પાણીની પરી ઠ(-ળ)ધર પુંઝો [સં]
 મેઘ, વાઘ (ર) સમુદ્ર. ઠ(ઠનિ)ધિ પુંઝો [સ]
 સમુદ્ર ઠ(-ળ)નીસિ(ઠકા) સીંઝો સેવાળ
 ઠ(-ળ)પતિ પુંઝો [સ] સમુદ્ર (ર) વરણ
 ઠ(-ળ)પાન નંઝો પાણી પીતુ તે ઠ(-ળ)-
 પ્રપાત પુંઝો પાણીનો વોવ ઠ(-ળ)પ્રલય પુંઝો
 ભારે વરસાદ કે પૂરથી નાશ થવો તે ઠ(-ળ)
 પ્રવાસ પુંઝો જળ ઉપર-વહાણમા કરેલી
 મુસાફરી ઠ(-ળ)મય વિંઝો અથવા પાણી પાણી
 થઈ ગયુ હોય એવુ ઠ(-ળ)માર્ગ પુંઝો જળ
 ઉપર-વહાણમા બેસીને જવાનો રસ્તો (ર)
 નહેરુ, વહેણો ઠ(-ળ)યત્ર નંઝો જળના ભેગથી
 ચાલતુ ચંત્ર(ર) કુવારો(૩)રેટ ઠ(-ળ)યાત્રા
 સીંઝો જળપ્રવાસ (ર) એક તહેવાર ન્યારે
 ઠકારછને જલવિહાર કરાવવામા આવે છે
 ઠ(-ળ)યાન નંઝો [સ] જળપર જવાનુ વાહન,
 વહાણ, મથેરા ઠ(-ળ)યુદ્ધ નંઝો પાણી ઉપર
 -વહાણમા ઘડીને કરેલુ યુદ્ધ ઠ(-ળ)સમાધિ
 સીંઝો પાણીમા કરેલો પ્રાણત્યાગ (જેમ કે

સન્યાસી માટે) (-લેવી). ઠન્ધિતિશાસ્ત્ર
 નંઝો 'હાઇડ્રોટેટિક્સ'. -સં(-ળ)દ(-ધ)ર નંઝો
 [સં જ્યોત્સ્ન] એક ઉદરરોગ. -લાગાર નંઝો
 [સં.] પાણીનો દોહ, ટાકી -લા(-ળ)રાય
 નંઝો [સં] ફૂલો, તળાવ વગેરે પાણીનુ રચળ.
 -લાંગલિ સીંઝો [સં] પાણીની અજલિ(ર)
 પિત્તઓનુ તપાલ કરવા અપાતી જલાંજલિ.
 -લો(-ળ)દર નંઝો [સં] બુઝો જલદર
 જલદ વિંઝો [ફા. જલ્દ] ઉગ્ર; આકર, તેજ
 જલદી સીંઝો [પા] ઉતાવળ, ત્વરા (ર) અંઝો
 ઉતાવળથી, ઝડ, સત્તર
 જલસો પુંઝો [જ] આનંદ યા ઉત્સવનો
 મેળાવડો (ર) સંગીતનો મેળાવડો
 જલા(-ળ)ખુ પુંઝો [સં] એક જળચર પ્રાણી
 જલાલ વિંઝો [જ] અગઝગતુ, ઉત્તમવળ. -લી
 જલની અગઝગતુ, ભપકો; ઠાંઠાં, પ્રવાય
 જલેખ સીંઝો [જ. જલવા?] ઠાંઠાં, બલકો
 જલેખી સીંઝો [સરં હિં, મ. જિલ્લી (હિં
 જલ્લવ = આયો, ખીર)] એક મીઠાઈ
 જલપ પુંઝો [સ] કથન, કહેલુ ને (ર) બકવાદ,
 લવારો(૩)ન્યા [તત્ત્વનિર્ણયની ઇચ્છાથી નહિ
 પણ પરપક્ષખડન અને સ્વપક્ષ-સ્થાપનની
 ઇચ્છાએ કરેલો વાદ ઠક વિંઝો [સં] બકવાદ-
 લવારો કરનાર. ઠલુ અંઝો હંઝો [સં. જલ્દ]
 બળકડુ-લવારો કરવો
 જલ્લાદ પુંઝો [જ.] ગરદન મારનાર, શિરચેદ
 કરનાર (ર) કસાઈ -લી સીંઝો જલ્લાનુ
 કામ, જલ્લાદપણુ
 જવ પુંઝો [સ વવ, પ્રા] એક ધન્ય (ર) જવ
 નેટલી લખાઈ અથવા વજનનુ માપ [-તલ
 મૂકવા = શ્રાદ્ધ મગવડુ -તલ લાવવા =
 મગલના ચોકાની નૈયાગી કરવી] ઠખાર પુંઝો
 [+સં. ક્ષાર] જવનો ખાગ-ક્ષાર
 જવ પુંઝો [સં.] વેગ, ત્વરા, ઝપટ (ર) સંગીતમાં
 એક અલકાર
 જવ અંઝો [સરં હિં જવ] (૫) ન્યારે
 જવઈ સીંઝો એક નાનનો (ખરનો) દોહ
 (જવઈના બરની કલમ થાય છે)
 જવખાર પુંઝો બુઝો જવમાં

જવન પું. જુઓ યવન(ર)ખાટખી -ની સ્ત્રી
 જવની(-નિકા) સ્ત્રી. [સં] પડેહો, ચક
 જવરઅવર સ્ત્રી. [જવ+આવડું ઉપરથી]
 વારંવાર જવું આવડું તે, અવરજવર
 જવલો પું. ['જવ' ઉપરથી] જવના આકારનો
 સોનાનો મણકો (?) [કવચિત; લાગ્યે
 જવડું વિ. કોઈકે જ, વિરલું -હલે અ.
 જવડું અ. કિં. [સ જન્-જા?] (ફળ માટે)
 ખેસડું, ફળ થવું; ઉપરથી થવું જેમ કે, ફૂલ ખેસે
 પછી સોંગજે (ર) (ફળ કે કશામાં) ઇવ પડવા.
 જવશીર પું. [સર. હિં જવાશીર, ફા.
 જાવશીર] એક વનસ્પતિ (અંધબિરોડા જેવી)
 જવાન વિ. (ર) પું. [ફા] જુઓ જુવાન.
 ઠપકો પું. મજબૂત બાધાનો જવાન -ની
 સ્ત્રી. જુવાની [-આપવી, ફૂટવી=જુવાનીની
 શરૂઆત થવી-તેનાં ચિહ્ન દેખાવાં.]
 જવાખ પું. [જ] ઉતર [-આપવો=ઉતર
 આપવો (ર) ઉપયોગી થઈ પડવું (૩)
 જવાખદાર થવું (૪) સામું ખોલવું (૫) કહી
 આપવું, સાક્ષી પૂરવી -આપવા જવું=
 ઇશ્વરને પોતાના સુકૃત-કૃષ્ણતનો હિસાબ
 આપવા જવું-મરી જવું -દેવો=જુઓ
 જવાખ આપવો -લેવો=ખુલાસો પૂછવો
 -મેળવવો, તપાસ કરવી (ર) સક્ષી કહે
 તે લખી લેવું] ઠદાર વિ. [ફા] જવાખદારી
 વાળુ ઠદારી સ્ત્રી. જવાખ દેવાનું જોખમ
 અથવા ફરજ, જુએદારી-જોખમદારી -ખી
 વિ. [ફા] જેનો જવાખ માગેલો હોય
 એવું (ર) જેના જવાખનું અર્થ લાગેલું હોય
 એવું (જેમ કે, પોન્ટકાર્ડ, તાર) -ખી હૂંડી
 સ્ત્રી. સ્વીકારાયેલા જવાખ મળ્યા પછી જ
 જેનાં નાણાં ભરવાના હોય એવી હૂડી
 જવારણુ ન. [જવાર પડથી] મેળવણું -ડું
 સંકિં. ['જવડું'નું પ્રેરક ?] આખરડું
 જવારા પું. અ. અ. [દે જવરય; જવારય]
 જવ વગેરેનાં નાનાં -તાનાં ઊગેલાં અંકુરો
 [-વાવવા=દેવીના પૂજન-અનુષ્ઠાનની જવ
 વાળી સ્થાપના કરવી]
 જવાલું અ. કિં. જવાની ક્રિયા થવી, 'જવું'નું લાવે

જવાસો પું. [સ યવાસ, પ્રા. જવાસ] એક
 વનસ્પતિ
 જવાહિર ન. [જ.] હીરામાણેક વગેરે ઝવેરાત
 ઠપકો ન. રત્નો વગેરે-ઝવેરાત જેમાં
 રખાતું હોય તે જગા
 જવાળી સ્ત્રી. ['જવ' ઉપરથી] અગૂઠા ઉપરની
 જવના આકારની એક રેખા (ર) જમના
 જેવા સોજાના દાદાની માળા
 જવાંમદ પું. [ફા] બહાદુર, વીર -દી
 સ્ત્રી. જવામદ પણુ, પીરતા
 જવું અ. કિં. [સ વા, પ્રા. જા] (તેના કપો-
 ભઈ, ભય, ભ, ભયો, જવું, ગયુ, ગઈ,
 જઈશ ઇ. થાય છે) ગતિ કરવી, ખસવું
 (ર) પાસેથી ખસવું, ઓછું થવું (૩) ઘટવું;
 તુકસાન થવું, નાશ પામવું (૪) વીતવું, પસાર
 થવું (૫) અન્ય કિં. સાથે આવતા તે ક્રિયા
 બરોબર થા ચોક્કસ થવાનો કે ચાલુ રહેવાનો
 લાવ ખતાવે ઉઠાં નાસી જવું, ખાઈ જવું.
 કરતા જવું વગેરે [જઈ ચડવું=અણધાર્યું
 ઓચિતું જવું-પહોંચવું જઈ મળવું=પકડી
 પાડવું (ર)-ના પક્ષમાં સામેલ થઈ જવું ઉઠાં
 પોતાના પિતાના શત્રુને જઈ મળ્યો. જવું
 આવતું થવું=આવવા જવાનો વહેવાર થવો;
 પરિચિત થવું. જવું કરવું=મૂકી દેવું; માફ
 કરવું (ર) દોડી મૂકવું જવું રહેવું=પાસેથી
 ચલ્યા જવું, ખેલાવું (ર) નાસી જવું (૩)
 પરપુર સાથે સ્ત્રીનું નાસી જવું (૪) સાધુ-
 વેરાળી થઈ જવું જવા ખેસવું=જવાની
 તૈયારીમાં હોવું (ર) મરવાની તૈયારી હોવી]
 જશ(-મ) પું. [સ યજ, પ્રા. જસ] કીર્તિ.
 [-ઉપર જૂતિયાં=કંદરને બદલે તિરકકાર.
 -ગાનાં=સારું ખોલવું, શુણ ગાવા જશના
 થવા=ફોહ મળવી, હક વાગવો; સારું
 કહેવું -મળવો=વખાણ થવા કંદર
 થવી] ઠનામી વિ. કીર્તિમંત ઠવંત વિ.
 જશવળુ, યશવંત
 જશન ન. [ફા જજન] ઉત્સવનો કે આનંદનો
 દિવસ (પારસી)
 જશનામી, જશવંત જુઓ 'જશ'માં

જશો(-સો)દા સ્ત્રી (સં) યશોદા-શ્રીકૃષ્ણનાં મા
જસ પું ભુઓ જશ
જસત નં [સ, પ્રા જસદ] એક ધાતુ
જસતા પુંઅવંવં ડાધા
જસું વિં [સ. યાજ્ઞ, પ્રા જહસ, હિં, જસ;
જેસા] જેવુ, મળતુ આવતુ (પ)
જહતી વિં સ્ત્રીં [સ] તજતી (લક્ષણા).
-તરવાર્થા વિં સ્ત્રીં (કા. શા) જેમા શબ્દના
વાચ્યાર્થનો ત્યાગ થતો હોય તેવી (લક્ષણા)(૨)
સ્ત્રીં તેવી લક્ષણા. -દજહલક્ષણા સ્ત્રીં
જેમા વાચ્યાર્થનો કેટલેક અંશે ત્યાગ નેમ
કેટલેક અંશે તેનુ ગ્રહણ થતુ હોય તેવી
લક્ષણા (કા. શા)
જહમમ નં [અ] નરક, દોનખ
જહલક્ષણા સ્ત્રીં [સ] ભુઓ જહલ્લવાર્થા
જહાજ નં [અ] મોટુ વહાણ. -છ પું
જહાજ ચલાવનારો (૨) વિં જહાજનુ, -ને લગતુ
જહાન સ્ત્રીં [ફા] જહા, દુનિયા, આલમ
જહાનમ નં [ભુઓ જહમમ] નરક [-માં
જહુ = દીસતુ ગહેવુ, મરતુ, ગમે નેમ (ખરાખ)
થતુ (શાપ કે કુત્કાર ખતાવવા વપરાય છે)]
જહાલ વિં [મ, સરં અ. જહલ, જાહિલ =
નાદાન] ઉદામ, આકળુ (ઊનદુ 'મવાલ')
જહાં સ્ત્રીં [ફા] દુનિયા, જહાન ગંગીર પું
દુનિયાનો જીતનારો (૨) [સ] એક મોગલ
ખાદશાહ ગંગીરી વિં જહાગીનુ, -ને
લગતુ (૨) [લા] આપખુદ, જોડુ-મીશર્યુ (૩)
સ્ત્રીં જોડુમી, આપખુદી (૪) અમીરી ઠદીદા
વિં [ફા] દુનિયાના અનુભવવાળું -ચાલાક
ખપના (૦હ) વિં (૨) પું [ફા] જગતનુ
ચક્ષુ કરનાર (ખાદશાહ) ંસોજ વિં
[ફા] દુનિયાને ખાળનાર
જહોં અં [સં યત્ર, પ્રાં જહ(-હિ, -હિ), સરં
હિં જહોં] જ્યા, જે ઠેકાણે
જહુ સ્ત્રીં + ભુઓ જેહુ
જહેજ નં [અ જિહેજ] કન્યાદાન કંવુ તે
જહેમત સ્ત્રીં [અ જહમત] મહેનત, શ્રમ
જહુતુ પું [સ] (સ) એક પ્રાચીન રાજ.
ંકન્યા, ંભ, ંસુતા સ્ત્રીં (સં) ગંગા નદી

જળ નું [સં. જલ] પાણી. [-જ'પહું = નીરવ
શાંતિ દેલાવી -પોતિયાં કરવાં = વોતિયુ
માથે બાધી નાહવુ -મૂકું = પ્રતિજ્ઞા કરવી
-ભરું = પાણી વહેવું (૨) આખમા આસુ
લાવવા -રેલું = પાણી કરી વળવા -લેવું
= જળ મૂકવુ -શમું = રેલના પાણી
ઓસરી જવા.] ંઆગિયો પું એક વનરપતિ.
ંઆમળું નં એક ભતતુ કળ ંકમળ
નં ભુઓ જલકમલ. ંકીડો પું પાણીનો
કીડો ંકૂંકી સ્ત્રીં એક જળચર પક્ષી ંકૂં
નં ચક્રની આનુબાલુ આછા પાણીભર્યા
વાદળાને લીધે દેખાતુ કૂંડાળુ ંકીડા, ંકેલિ
સ્ત્રીં પાણીમા ખેલતુ તે. ંકોડો પું એક
પ્રાણી, 'હિપોપોટેમસ' ંચક્રી સ્ત્રીં પાણીના
ભેરથી ચાલતી ચક્રી ંચર વિં (૨) નં ભુઓ
જલચર. ંજળું વિં આસુથી ભરાયેલુ
(લોચન). ંજ તુ પું, નં ંજ'(-ચ)ત્ર,
ંભત, ંભ(યા)મા ભુઓ 'જલ'મા
ંભ'બુવો પું નદીના કિનારા પર થતી એક
વનરપતિ ંકીડાણા (-ણી) વિં સ્ત્રીં (લાદરવા
સુદ અગિયાર) ંતરણુ પું એક છદ.
ંતરંગ પું (૨) નં, ંતુલા, ંદાહ, ંકીડા
ભુઓ 'જલ'મા ંદૂધી સ્ત્રીં એક વનરપતિ.
ંદેવતા ભુઓ જલદેવતા ંધમણુ સ્ત્રીં
જળના ગળથી ચાલતી વમણુ ંધર, ંનીલિ-
(ંકા) ભુઓ 'જલ'મા ંનેવરી સ્ત્રીં એક
વનરપતિ ંપતિ, ંપાત્ર, ંપાન ભુઓ
'જલ'મા. ંપાલો પું પાણીમા ઊગતો પાલો
ંપાપાત પું, ંપ્રલય પું, ંપ્રવાસ પું
ભુઓ 'જલ'મા ં(ંજળ)ખ ખાકાર,
ંખ ખોળ વિં (૨) અં જલજલખ ખાકાર,
જલમય ંખિલાડી સ્ત્રીં એક જળચર પ્રાણી.
ંમય ભુઓ જલમય ંમાણુસ નં જેવુ
નીચલુ અર્ધું અંગ માછલી જેવુ હોય છે તેવું
પાતાળના પાણીમા રહેતુ મનાતુ વેતિયુ માણસ.
ંમાર્ગ, ંચ ત્ર, ંયાત્રા, ંયાન, ંયુદ્ધ ભુઓ
'જલ'મા ંવાસ પું પાણીમા ડૂબી મરતુ તે.
ંશાથી વિં [સ] પાણીમા રાચન કરનાર -
ડૂબી જનાર ંસમાધ(-ધિ) ભુઓ જલ-

સમાધિ. ંસંપ્રદાયક પું જળદીક્ષા
 આપનાર, 'એપિસ્કૉપ', ંસ્થિતિશાસ્ત્રે જુઓ
 જલસ્થિતિશાસ્ત્ર [(૨) બાતરા થવી
 જળજળપું અંકિં ['જળવું' ઉપરથી] બળવું
 જળજળું વિં જુઓ 'જળ'માં
 જળણ નં ['જળવું' ઉપરથી] બળતણ, લાંકડા
 જળવાણું અ કિં, -નું સંકિં 'જળવણું'નું
 અનુક્રમે કર્મણિ ને પ્રેરક [સળગવું
 જળવું અં કિં [સ જ્વલ, પ્રા. જલ] બળવું,
 જળસ નં [દે. જલ્મગ?] ઝાઝા વારે પડતો
 પર જેવો ચીકણો પદાર્થ [-પડવું=જળસ
 નીકળવાનો રોગ થવો]
 જળસોઈ સ્ત્રીં [સ જલશયન? જલ+પ્રા. સો
 =સુત્ર?] (બાળવા કે દાટવાને બદલે)
 જળમા સુવાડવું-કુખાડવું તે (સન્ધ્યાસીને)
 (-કરાવવી.)
 જળદ(-ધ)ર જુઓ જલદર [(લાકડું)
 જળાઉ વિં ['જળવું' ઉપરથી] બાળવાના કામનું
 જળાખુ પું જુઓ જલાખુ
 જળામાર નં [સ જલામાર] પાણીનો હોજ, ટાકી
 જળાતિસાર પું [સ જલ+અતિસાર]
 વારવાર પેશાબ કરવો પડે તેવો એક રોગ
 જળાધારી સ્ત્રીં [સ જલાધાર ઉપરથી] જેમા
 શિવલિંગ ખેસાડવામા આવે છે તે ક્યારા
 જેવો ઘાટ (૨) શિવલિંગ ઉપર ટગાતુ નીચે
 કાણાવાળું જળપાત્ર
 જળાપો પું ['જળવું' પરથી] બળાપો, કઠાપો
 જળાભાસ પું [સ જલ+આમાસ] મૃગજળ
 જળાશય નં જુઓ જલાશય
 જળો સ્ત્રીં [સ. જલૌકા, પ્રા જલ(-લો)યા.]
 પાણીમા ગહેતો એક જીવડો (ખરાખ લોહી ચૂસી
 લેવા તેને ચામડી ઉપર વળગાડવામા આવે છે)
 [જળોની પેઠે વળગવું=આગ્રહપૂર્વક
 ચોટવું-મૂકવી=જળો વળગાડી નહાર લોહી
 ચુસાવી લેવરાવવું] [નાખવું તે
 જળોજથા સ્ત્રીં સસારની જળળ(૨) વિખેરી
 જળોદર નં જુઓ જલદર
 જળોચુ નં શૂમડું મટી ગયા પછી રહેલું ચાકું
 (૨) મેડો જડતી વખતે પીઢો ઉપર પાટિયા

જડે છે ત્યારે તેની તડ પૂરવા નીચે મુકાતી
 પાતળી ચીપટ
 જઈ પું પૈસો, દાદિયુ [જળુ; ગીચ ઝાડી
 જંબજળ સીં ['જાખરા+જળુ'] ગ્રોશિ-
 જંગ પું [ફા] મોટી લકાઈ, યુદ્ધ (૨) [લા.]
 ઝવડો, કકાસ [-મચવે=ખૂખ લકાઈ ભમવી]
 ંખહાદુર વિં એક ઇલકાખ
 જંગહિયો પું સરકારી તિભેરીના નાણા એક
 ગામથી બીજે ગામ લઈ જતી વખતે રક્ષક
 તરીકે જતો લશ્કરી સિપાઈ
 જગમ વિં [સ] એક ઠંકાણેથી બીજે ઠંકાણે
 ખસી શકે એવું (સ્થાવરથી ઊલટું) (૨) પું
 એક પ્રકારનો શિવલિંગ પૂજ્યક જોગી
 જંગમો પું લાઠીની એક કસગ
 જંગલ નં [સ, ફા] વન [-જલું=ઝાડે
 ફરવા-હાજરે જલું-થલું=માણસની વસ્તી
 વિનાતુ થવું-વેરાન થવું-વૃક્ષાવણું, -સેવણું
 =વનવાસ કરવો(૨) વાનપ્રસ્થ થવું]-લિયત
 સ્ત્રીં જગલીપણું-દી વિં જગલનું, રાની(૨)
 ખેડ્યા વિના ઊગેલું (૩) [લા] સુધારો, સરકાર
 કે બિવેક વિનાતુ [-રોઝ જેવું=સાવ જગલી]
 -દીજટ વિં [સરં મ જંગલજટ] સાવ
 જગલી, આણધડ, રોચુ
 જગલો પું એક રાગ
 જંગાલ પું [ફા જગાર, સરં હિ, મ]
 તાખાનો કાટ-દી વિં જગાલનું, -ને લગતું
 જંગી વિં [ફા] જંગ-લકાઈને લગતું (૨)
 [લા] મોટું, જખર, (૩) સ્ત્રીં કિલ્લાની
 ભીતમાત્રુ ત્રાસુ બાકું (૪) પું લહવેયો
 જંગોદો પું ખાખી ખાવાઓની ગોફણ જેવી
 લગોટી (?) [જંગોડો
 જંગોડો પું જુઓ જિંગોડો-દી સ્ત્રીં નાનો
 જઘ(-ઘા) [સ] સીં ભઘ, સાથળ
 જઘડિયાં નં બં વં ચોઘડિયાવાળા, ઢોલ-
 ડૂમકા વગાડનાર
 જઘા સ્ત્રીં [સ.] જઘ, ભઘ ંસારણુ સ્ત્રીં
 ભઘનો એક રોગ ંસ્થિ નં [+અસ્થિ]
 ભઘનું હાડકું
 જંનર(-લ) સ્ત્રીં [સરં મ જજ્યાઠ, હિં

જેજાલ એક ભતની નાની તોપ, જાખૂરો
જાનળ સ્ત્રી [સરં હિં. જેજાલ (જન કે
જગ + જાળ ?)] ઉપાધિ; ખટપટ [-માં પડું
=(લમ, કુટુંબ કે ધધા ધંતી) પંચાત
વહોરની-ફસાવું, જાનળી થવું -ગી વિં
જાનળવાળું [-થવું=પરણવું, સસારી થવું
(૨) ખૂબ કામધંવામા રોકાવું]

જાજર સ્ત્રી [ફા] સાકળ (૨) બેડી (૩)
ધડિયાળની કમાન (૪) ઝાઝર [-દોહવી=
પોતાની સગથઈ માખિત કરવા લાલ
તપવેલી સાંળ ઉપર હાથ ફેરવવો, દિવ્યનો
એ પ્રયોગ કરવો] ઠનો ગોળો પું [સરં
હિં જજીરી ગોળા] સાકળથી ભેડેલા નોપના
ગોળા (તે સાદા ગોળાથી ભયંકર ગણાય
છે) -ફ નં સાકળના જેવું ઘરેણું

જાજરો પું [જ જજીરજ] પાણીમા આવેલો
કિલ્લો (૨) ટાપુ, બેટ (૩) [ભુઓ 'જાજર']
જાખૂરો, એક ભતની પૈડાવાળી નાની તોપ
(૪) [૧] હનુમાનની સાધનાનો મત્ર, જતર
(૫) [ફા જજીર=સાકળ (ના આકારનું)]
કસળી કિનાર

જાંત પું ભુઓ જતુ

જાંતર પું, નં [સ યત્ર, પ્રા. જત] તાત્રિક
આકૃતિ (૨) તેની આકૃતિ કે અક્ષરવાળો
કાગળ કે પતર, તાવીજ (૩) ભટ્ટ

જાંતરડું નં [સ યત્ર, પ્રા. જંત, સરં જિં
જંતરી (યંત્ર, પ્રા. જંત=જકડવું) પરથી]
ભુઓ જાંતરડું

જાંતરમંતર પું, નં જાંતર અને મત્ર
જાંતરડું સંકિં જાંતર કરવું, (તાવીજને)
ભટ્ટ અસર આપવી

જાંતુ પું, નં [સ] નાતુ જવડું. ઠમ, ઠનાશક
વિં જાંતુઓના નાશ કરે એવું ઠવિધા સ્ત્રી,
ઠનાશ નં 'બેક્ટીરિયોલોજ'

જાંત્ર [સ. યંત્ર] નં ભુઓ છાયાયંત્ર (૨) એક
ભતનું તત્ત્વવાધ (૩) પું; નં ભુઓ જાંતર.
જાંત્રમધ્યાહ્ન = ખરો ખપોર (છાયાયંત્ર
પ્રમાણે પૂરેપૂરો)

જાંત્રી પું ['જાંત્ર' ઉપરથી] જાંત્ર વગાડનાર (૨)

ભટ્ટગર, બેલાડી (૩) સ્ત્રી [સરં મ] સૂચિ,
અનુક્રમણિકા, સાકળિયુ (૪) જતરવાનું તાવીજ
(૫) તૈયાર ગણતરીનો કોઠો, કોષ્ટક

જાંદો પું ફક્ક પુરુષ (લવૈયાઓનો એક
વેષ) (એ નામના એક છેલ રાત્ર ઉપરથી
ભુઓ જાંદીલાણ)

જાંપ (જાં) પું [પ્રા જાપૂ = ઢાકવું ઉપરથી ?
સરં હિં જાપના, જાપના, મ જાપણે] શાતે,
નિગંત (-જાપયો). ઠવું અં કિં નિગત
વાળવી, શાત પડવું (૨) જરા ઊંઘવું —
આખ મળવી (જાંપી જાંવું) (૩) તોફાન,
ધમાચકડી, ધંમથી રોકાવું, તે ખવ કરી શાત
થવું -પાડું અંકિં જાંપવાની ક્રિયા થવી

જાંપાર નં [સ] એક વનરપતિ, એક ભતની
લિખેઈ [જાળી

જાંપીલ સ્ત્રી [ફા] ખનૂંગના પાદડાની શૂચેલી
જાંપુ(-ખૂ) નં [સ] ભથ

જાંપુ(-ખૂ)ક પું, નં [સ] શિયાળ
જાંપુ(-ખૂ)ખડ, જાંપુ(-ખૂ)દીપ પું [સ]

(સ) (પૌરાણિક ભૂગોળ પ્રમાણે) મેરુ
પવતની આબુખાબુ આવેલા સાત ખંડભતિ
એક(૨) [પૌરોહીની માન્યતા પ્રમાણે] ભારતવર્ષ

જાંપૂર નં [સરં મ જવોરા, હિ જવૂર(-રા)
(અ જવૂર=લમરો ઉપરથી ?)] ખીલા ખેચી
કાઢવાનું ઓભર — એક ભતની પકડ

જાંપૂરિયો પું ['જાખૂરો' ઉપરથી] નાનો છોકરો

જાંપૂરો પું [ફા] એક નાની તોપ (૨) [અ.
જંવૂર=જમર ? સરં હિં જામૂરા] ખાંભરનો
મદદનીશ છોકરો

જાં જાં જાં અં 'જાં અં જાં. જાં અં જાં'
એવો પોકાર [-કરવું=ખેજવાબદાર નાચક
કે ખર્ચ કરવું (૨) [લા] અવ્યવસ્થિત રીતે

ગમે તેમ વર્તવું જેથી કાંઈ ભલીવાર ન આવે
ભાવાવ સ્ત્રી જાં ને આવવું તે, આવલ

ભાઈ વિં સ્ત્રી ['ભાડું=જાંભડ, 'ભાડું' ભૂં
કું ઉપરથી] જાંભી, જાંભેલી (૨) સ્ત્રી પુત્રી
(૩) [સ જાતિ, પ્રા જાડ] એક ફૂલની વેલ

(માલતી ?) કે તેનું ફૂલ [ખં વં
ભાંભો ('ભવ' ભેડણી નહિ) 'જાંડું' આપાર્ય

ભક્ત પું (કા) બળનો ધક્કો (૨) ઘસારો (૩)
વળવળુ દબાણ (૪) વ્યવહારનો બોલો (૫)
ખર્ચનો ભાર
ભક્તરોનીકડ, -હું વિં [જકડાલુ + સકડાલું
ઉપરથી ?] નબળા બાધાલુ. વારવાર માફ
પડયા કરતુ
ભકાર (-રો) પું ['ભ' + કાર] 'ભઓ' એવો
ઉદ્ગાર, અસતકાર [વસ્ત્ર, વાસકાટ
ભકીટ નં [ફૂ. જેકેટ] એક પ્રકારનું પહેરવાનું
ભગ પું [સ યાગ, પ્રા] યજ્ઞ (૨) સ્ત્રીં [?]
રત્નાદે (જવારા) (૩) [બુઓ 'જગા' જગા (૪)
['ભગવુ' પરથી] ભગવુ તે, ભગુતિ [ભગ
વાવવા = જવારા વાવવા કે માતા વાવવાં,
રત્નાદેનું આઠ દિવસનું અનુષ્ઠાન કરવું]
ભગતું વિં બીધતું નહિ તેવું, ભગત (૨) સાવધાન.
-તી ભેત વિં સ્ત્રીં જેની ભ્યોતિ-શક્તિ
ભગત હોય-તરત પારખુ બતાવતી હોય તેવી
(દેવી) [-ભૂતરતું = ભણીબૂણને બગાડવું
ભગતો દહાડો = આબાહીનો વખત (૨)
ખરાબ-લડવાડનો દહાડો] ભળેધ વિં તરત
પારખુ બતાવે-શિક્ષા કરે તેવું (દેવ, દેવી)
ભગરણુ નં [સ.] ભગવુ તે, ઉભગરો (૨) ભગુતિ
[-કરતું = ભગતું. કોઈ મત કે ભગન નિમિત્તે
ઉભગરો કરવો.] -ણિયો પું ભગરણુ કરનારો
ભગરિત વિં [સ] ભગેલુ, ભગત
ભગરિયો પું [પ્રા જાગરિય] બુઓ ભગરણિયો
(૨) ભૂતનો સાથી-હાકલું વગાડનાર
ભગરક વિં [સ] ભગત (૨) સાવધ
ભગર્તિ સ્ત્રીં [સ] ભગતુ તે (૨) સાવધપણુ
ભગવું અંકિં [સ. જાગ, પ્રા જગ] બીધમાથી
બીધું, ભગત થવું (૨) પ્રમાદમા ન પડવું, ભગત
રહેવું (૩) ભગતા હોવું (૪) ફરી બીધવું, તાણુ
થવું (જેમ કે, વાત પાછી ભગી છે) (૫)
અજ્ઞાનમાથી નીકળવું, જ્ઞાન પામવું [ભગી
જવું = ઓચિંતા બીધમાથી ભગવું; ભગત
થઈ જવું] -વણું સં કિં + જગાડવું
ભગામીડું વિં થોડુંક ભગતુ અને થોડુંક બીધતું
ભગીર સ્ત્રીં [ફા] સરકાર તરફથી બક્ષિસ
તરીકે મળેલી જમીન કે ગામ ૦૬૧૨ વિં

ભગીર ધરાવનાર (૨) પું ભગીરનો ધણી.
૦૬૧૨ સ્ત્રીં ભગીરદારપણુ. -રી વિં
ભગીરને લગતુ (૨) સ્ત્રીં ભગીરદારી
ભગુત વિં [સ. જામત્ પરથી અશુદ્ધ રૂપ સરં
મ] ભગેલુ, ભગતુ, ભગત ૦૬૧૨ સ્ત્રીં, -તિ
સ્ત્રીં બુઓ ભગર્તિ; ભગતાપણુ (૨) [લા]
ચપળતા, ચેતન
ભગો વિં પું ['ભગવુ' ઉપરથી] ભગનારો
(૨) ભગત, સાવધ, અપ્રમાદી
ભગત વિં [સ] ભગતુ (૨) હોશિયાર, સાવધ.
-દવરથા સ્ત્રીં [+ અવસ્થા] ભગુતિની
અવસ્થા (૨) ચિત્તની ત્રણ હશામાની એક
ભચકે પું [સ. યાચક], ૦૬૧૨ સ્ત્રીં, -ના
સ્ત્રીં, -હું સંકિં [સ યાચ] બુઓ અતુકમે
યાચક, યાચકટાત યાચના, યાચવું
ભચું વિં ['ભચવુ' ઉપરથી] કટાળો આવે તેટલા
કાલાવાલા કરનારું (૨) માગેલું. -ચાવેડા
પું ૫૦ ૫૦ માગણના જેવું વર્તન, દૈન્ય
ભચું વિં [સ જાત્ય, પ્રા. જન્ન = કુલીન, શ્રેષ્ઠ]
અભિભત, ઉત્તમ
ભજમ સ્ત્રીં [તુર્કી, હિં જાજિમ, મ જાજ,
જાજીમ] પહેણુ, ભડું એક પાથરણુ
ભજરમાન વિં બુઓ ભજવલ્યમાન (૨) તરત
પારખુ દેખાડે એવું (૩) કરડા મિભજતુ,
રૂઆબદાર, તેજલુ
ભજરું વિં [સ જર્જર, પ્રા જજ્જર] તરત નાશ
પામે એવું, બિચાર, પામર (૨) જરી ગયેલું,
પાખા વણટતુ
ભજરું પું, નં [ફા જાયેજર] સંકાસ, પાથખાતુ
ભજુલમાન વિં + [સ જાજ્વલ્યમાન]
બુઓ ભજરમાન
ભજવલ તી વિં સ્ત્રીં [સ] ચળકતી, ભજવલ્યમાન
ભજવલ્યમાન વિં [સ] પ્રકાશથી ઝગઝગતું,
દેહીચમાન
ભટ વિં [પ્રા જટ, સરં હિં, મ] રજપૂતોની
એક ભતતુ (૨) પું તે ભતનો આદમી (૩)
સ્ત્રીં ઘેટાખકરાના વાળ
ભક સ્ત્રીં, ૦૫૧૫ નં, -હાઈ, -હાશ સ્ત્રીં
[બુઓ 'ભડું'] ભડાપણુ. -ડિયું વિં ભડું

(૧૨) કંઠાક્ષમા) ઓધરું વિં બડ, બડી કે મેલાગ્ર બુદ્ધિવાળુ

બડું વિં [મ જડ, પ્રા જડુ, સરંમ જાડ(-ડા)]
બદાર (૨) ચરખીથી લારેલું (૩) વાડું (૪)
તીણુ નહિ એવું (૫) ખોખર; બારે (૬)
[લા] મદ બુદ્ધિવાળુ (૭) અશિષ્ટ, ગામડિયું
(૮) ઓછી ઝીણવટવાળું (જેમ કે, એવું કામ
બગા બડું હોય ખર.) [-ખદડ=ઠાસીને
વણેલું, બડું (બડા સૂતરનું). -ધખખડ=
બડું ને મજબૂત -પાતળું=બડું કે પાતળું
ગમે તેવું, જેવું હોય તેવું કે તેટલું -ખખખડ
વિં બડું, ધદ (દૂધ માટે)] ઓખ(-ભ)મ
વિં ખૂબ બડું. ઓરે(-રે)ડ વિં રગડા
જેવું બડું -ધટ

બડેબે પું ૨૦૫ પૂતોની એક ભતનો માણસ
બડથ નં [સ] બડતા (બુદ્ધિની)
બણુ વિં ['બણુ' ઉપરથી, સ જાનજ, પ્રા]
બણનાર(૨)ઓખાણવાળુ, પરિચિત ઓપણુ
(-ણું) નં માહિતગારપણુ (૨) આવડ, જ્ઞાન
બણુ (ણ) સીં [બણુ પરથી] બણુ તે,
જ્ઞાન, માહિતી(૨)ઓખાણ ઓકાર વિં (૨)
પું બણનાર ૦(-ન)પિછાણુ(-ન) સીં
ઓખાણપિછાન [બણનાર

બણુણુ(-ન)હારે(-રે) વિં ['બણુ' ઉપરથી]
બણુતલ વિં ['બણુ' ઉપરથી] બણુકાં
બણુમેદુ વિં [સ જ્ઞાન, પ્રા. જાણ + મેદુ ?]
વાતનો બેદ બણનાર, અદરની વાત બણુ
બણુતું સંકિં [સ. જ્ઞા, પ્રા જાણ] (કશા વિથે)
ખખર, માહિતી, સમજ, જ્ઞાન, આવડ કે
પરિચય વગેરે હોય કે પામવું (૨) [સરંમ હિં
જાનના] માનડ, કલ્પવું (જેમ કે, હું બણુ
કે તે કાગે) [બણી બેઈ(બને), બણી
ખૂણ(બને)=ભણતા છતાં, ધરાદાથી]

બણુતું વિં [સં. જ્ઞાત, પ્રા. જાણિ] ઓખખીતુ
(૨) અનુભવી (૩) પ્રસિદ્ધ

બણુ, બણુ કે અં [સરંમ અપ જણિ(-ણુ),
મ જણુ=સ કવ] 'એવું જ હોય ને' એવી
ઉપેક્ષા ખતાવતો શબ્દ (૨) [સ જાને, પ્રા
જાણ] 'માનો કે' એવો ભાવ ખતાવતો શબ્દ

બણુ(-ણુ)અબણુ(-ણુ) અં ભણતા કે
અભણતા; વગર ધરાદે

બળ વિં [સ] બળમેલું, ઉત્પન્ન થયેલું ઓ
નં ભતકર્મ (૨)બળમાસર, બળમડુંડળી (૩)
બુદ્ધ ભગવાનના પૂર્વજન્મની કથા, ભતકકથા
ઓકર્મ નં(બળમવેળા કરાતો)સોળ સરકાર-
માનો એક ઓમૃત વિં મરેલું અમૃતવેલું

ભાત (ત.) સીં [સ જાતિ] ભતિ, વર્ગ (૨)
ખાનદાન કુલ (ઉદા તુ તારી ભત ઉપર
ગયો) (૩) નાત, જાતિ (૪) પડ, દેહ [સરંમ
અ જાતિ] (૫) [લા] મૂળ સ્વભાવ (૬)
[સમાસના પૂર્વપદ તરીકે] 'ભતલુ-પોતાલુ',
'આપ' એ અર્થમા [-ઉપર બડું=ભતિ-
સ્વભાવ કે મૂળસ્વભાવ દાખવેલો (૨) મિત્ર
કરવો -ચોરવી=કામ કરવામા પૂરી શક્તિ
ન વાપરવી (૨)ન્યાત છુપાવવી -જણાવી=
મૂળ ભતિ કે કુલના સ્વભાવનું લક્ષણ પ્રગટ થવું,
પરખાવું, પોત પ્રકાશવું -ભતલું=વિવિધ,
અનેક ભતલું, ચિત્રવિચિત્ર -તોડવી=
તનતોડ મહેનત કરવી -તું અડધું=તકલાદી
શરીરનું, તખળાબાધાતું -ઓખાવી=બ્રહ્માચાર
કરવો (૨)વટલાવું -માં લેવાવું=ખાનદાનીની
દૃષ્ટિએ પ્રતિષ્ઠાને હાનિ ન પહોંચે માટે
તુકસાન વેઠવું ભતે ને છવે=એક પોતે જ,
એકલું, એ ભાવ દર્શાવે જેમ કે, ભતે ને
છવે જે કહો તે એ છે] ઓમનુભવ
પું પોતાનો જ અનુભવ. ઓકમાઈ સીં પોતે
ભતે કરેલી કમાણી ઓખાત સીં આખી
નાતની જમાન-સમૂહ ઓતું વિં ભતે,
ભતિથી. (ઉદાં ભતનો કોણ છે એ ?)
ઓબુદ્ધિ સીં પોતાની બુદ્ધિ (પારકાની
શિખવણી વિનાની) ઓભાઈ પું ભતિભાઈ
ઓમહેનત સીં ભતે કરેલી મહેનત, સ્વાશ્રય
(૨) શરીરશ્રમ. ઓમુચરકો પું પોતે જ
પોતાના ભગિન યવૃ તે ઓમુ વિં ભત
સાચવનાર, સ્વાર્થી. ઓલખાણુ નં પોતે
લખેલું લખાણુ ઓવંત, ઓવાન વિં ઊંચા
ખાનદાન કે ઓલાદનું ઓસ્વભાવ પું ભતિ-
સ્વભાવ, કુળનો-આપદાદાનો સ્વભાવ

નતર સ્ત્રીં [સ યાત્રા] વાઘરી ઇત્યાદિ પાઠા,
 બકરનો કર વધ કરી દેવીનો ઉત્સવ કરે છે
 તે (ર) [ક] નત્રા, નત્રાનું નામ
 નતકાર પું + ઝાતકાર, ઝગઝગાટ
 નતવેદ(-દા) પું [સં] અગ્નિ
 નતિ સ્ત્રીં [સ] કુળ, વર્ણ કે નાત તથા યોનિના
 ભેદસૂચક વર્ગ. સમુદાય ઉદા. 'મનુષ્યનતિ,'
 'આર્યનતિ,' 'ક્ષત્રિયનતિ'(ર)[વ્યા] જિગભેદ-
 સૂચક વર્ગ(૩)[ન્યા] અમુક વર્ગની ભુદી ભુદી
 વ્યક્તિઓમા રહેલો સમાન ધર્મ(૪)માત્રામેળના
 બધારણવાળો એક છદવિભાગ ૦દ્રેષ પું
 નતિ નતિ વચ્ચેનો દ્રેષ ૦ધર્મ પું દરેક
 નતિની વિશિષ્ટ ફરજે(ર)એક આખી નતિનો
 વિશિષ્ટ સ્વભાવ ૦ભાઈ પું એક ન નતિ કે
 જ્ઞાતિનો હોઈ ભાઈ ૦ભેદ પું નતિ નતિ
 વચ્ચેનો તફાવત. ૦જ્ઞપ્તિ વિં નતિમાથી જ્ઞપ્તિ
 થયેલું, ન્યાત બહાર ૦જ્ઞંશ પું નતિજ્ઞપ્તિ થવું
 તે ૦મીમાંસા સ્ત્રીં નતિઓના ગુણધર્મ
 ચર્ચાતુ શાસ્ત્ર, 'એથોલેલ' ૦લક્ષણુ નં
 નતિનું લક્ષણ-વિશિષ્ટતા. ૦વહેવાર પું
 જ્ઞાતિ જ્ઞાતિ વચ્ચેના ખાધાપીધાનો વ્યવહાર.
 ૦વાચક વિં નતિ બતાવનાર (વ્યા) ૦વાદ
 પું નતિ વ્યક્તિથી ક્ષિત રહી રહે છે તેવો વાદ,
 'રિયેલિઝમ' (ન્યા) ૦વિશિષ્ટ વિં અમુક
 વ્યક્તિનો ખેલ કરાવવા સાથે ન તે વ્યક્તિમાં
 રહેલી નતિનો પણ ખેલ કરાવે તેવો (શબ્દ)
 [ન્યા] ૦વિશિષ્ટવ નં નતિલક્ષણ,
 'કોનોટેશન' [ન્યા] ૦વિશેષ પું (૫ વિ)
 અમુક ખાસ નતિભેદ, 'સ્પીશીઝ' ૦વેર નં
 કુદરતી વેર. ૦ચવહાર પું ભુઓ નતિ
 વહેવાર. ૦શબ્દ પું નતિવાચક શબ્દ,
 સામાન્ય નામ ૦ન્દમર વિં [સ] નતિરમરણ-
 વાળું ૦ન્દમરણુ નં પૂર્વજન્મનું રમરણ
 ૦ન્દભાવ પું નતિ કે કોમનો વિશિષ્ટ
 સ્વભાવ (ર) પોતાનો સ્વભાવ
 નતીય વિં [સ] નતિનું, -ને લગતુ(ર)સ્ત્રીપુરુષ
 સંબંધને લગતુ, 'સેક્સ્યુઅલ' [રવનતીય
 નતીયું વિં [નતિ ઉપરથી] પોતાની નતિનું,
 નતુધાન પું [સં] રાક્ષસ

નતુષ વિં [સ] લાખનું બનાવેલું કે તે વડે રસેલું
 નતે (તે), અં [નત' ઉપરથી] પોતે, પડે (ર)
 નતિથી, નતિ પ્રમાણે (ઉદા. તે નતે કાણ છે?)
 નત્ય વિં [સ] મૂલકાણીય, 'રાઈટ એન્ગલ' (ગ)
 (ર) ભુઓ નત્ય ૦પ્રક્ષેપ પું 'એથેગિનલ
 પ્રોનેક્ષન' (ગ). ૦પ્રતિષ્ઠાપક પું
 'રેક્ટે ગ્યુલર કો-ઓર્ડિનેટ્સ' (ગ). ૦ચતુ
 પેકાણુ પું લંબચોરસ 'રેક્ટેન્ગલ
 નત્યંધ વિં [સ] નન્મથી આધણું
 નત્યભિમાન નં [સ] પોતાની નતિનું અભિમાન
 નત્રા સ્ત્રીં [સં યાત્રા] તીર્થોની મુસાફરીએ
 જતુ તે (ર) દેવ કે મહાપુરુષને નિમિત્તે થતો
 મોટો સમારંભ કે મેળો (૩) હરણપોષણનો
 માર્ગ ૦ળુ પું (ર) વિં નત્રા કરવા નનાર
 નત્યુ(-થૂક) અં [સરં મ જાથૂ] હમેશ રહે-
 ચાલ્યા કરે એમ
 નદર નં [દે જહર] એક નતનુ ઘોળુ રેશમી
 કપડું [-નું કપડું = કન્યાને પરણાવતાં
 પહેરાવાય છે તે - નદર]
 નદરિયું નં ભુવાર કે ઘઉંના પોકનો લાડુ
 નદવ પું ભુઓ ચાદવ ૦રાય પું (સ)
 શ્રીકૃષ્ણ. -વાસ્થયી સ્ત્રીં નદવોની અદર
 અદર થયેલી લડાઈ (ર) [લા] એક વગનાં
 માણસોની માહોમાહોની લડાઈ -વી સ્ત્રીં
 ચાદવી, નદવાસ્થયી (ર) (સ) દુર્ગા
 નદી સ્ત્રીં [ફા] દીકરી (જેમ કે, શાહનદી)
 નદુ, -દૂ [ફા] પું; નં મત્રત્ર કે હાથ-
 ચાલાકીનું કામ ૦(-દૂ)ઈ વિં નદુથી થયેલું,
 ચમત્કારી, વિલક્ષણ ૦(-દૂ)કપટ નં નદુ
 અને કપટ ૦(-દૂ)ખોર(-રો) વિં પું
 નદુ ભાણનાર, નદુગર ૦(-દૂ)ગ(-ગી)ર પું
 નદુનું કામ કરનાર. ૦(-દૂ)ગ(-ગી)રી સ્ત્રીં
 નદુની વિદ્યા (ર) નદુનું કામ ૦(-દૂ)ગારું
 વિં નદુઈ અસર કરે એવું, માયાવી, મોહક.
 ૦(-દૂ)ટોણું નં ૫૦ વં નદુ - મંતરન તર-
 ના નાના નાના પ્રયોગો ૦(-દૂ)મંતર પું
 નદુનો મંત્ર
 નદે વિં [અ ચિયાદહ] ન્યાહા, વધારે
 નદો પું [ફા] દીકરો (જેમ કે, શાહનદો)

જાન સ્ત્રીં [દે જન્ના, જાણણ] લગ્નમા વર સાથે
જનારાઓનો સમૂહ [-જોડવી -મેળવવી,
-સૂંઢાડવી = જાનને તૈયાર કરી લઈ જવાની
ધામધૂમ કરવી જાનમાં જહું, જાને જહું
= વર પરણાવવા જહું જાને આવહું =
જાનેયા થઈને આવવું (૨) [લા] આગતા-
સ્વાગતાની અપેક્ષા મનમા રાખવી (જાનેયા
પેઠે)]

જાન નં [ફા ચિયાન? સગ્ગ મ] તુકસાન,
હાનિ (-કરહું, -ચહું) (૨) પું [ફા] જીવ,
પ્રાણ. (૩) [લા] પ્રાણપ્રિય માણસ (૪) દમ;
શક્તિ [-આપવો = જીવ આપવો, -ને ખાતર
પોતાનો જીવ જતો કરવો જાનથી બેજાન
કરહું = મારી નાખવું, બચ કર તુકસાન કરવું
-પર આવહું = જીવ પર જોખમ આવવું (૨)
મરણિયા થવું -પર કરહું = જીવના જોખમે
કરવું -લેવો = મારી નાખવું] જગરું વિં
તુકસાન કરનાર (૨) જાન દીવે યા તુકસાન
ખમ્મે મળે એવું ઓનસાર વિં [ફા] પ્રાણને
હોગે સેવા કે ભક્તિ કરે એવું ઓદિશાની
સ્ત્રીં [ફા] પ્રાણાર્પણ ઓમાલ પું જીવ અને
માલમતા ઓવર નં [ફા] જનાવર, પશુ (૨)
[લા] વાધવરુ જેવું હિંસ પશુ [રામ

જાનકી સ્ત્રીં [સ] (સ) સીતા ઓનાથ પું (સ))
જાનપદ વિં [સં] ગામડાતુ, -ને લગતુ (૨)
પું ગામડિયો (પૌરથી ઊલટો) (૩) દેશ
જાનપિછાણ (-ન) સ્ત્રીં જીઓ જાણપિછાણ
જાનદિશાની સ્ત્રીં [ફા.] જીઓ 'જાન' [ફા] મા
જાનરડી સ્ત્રીં ['જાન' ઉપરથી] જાનમાની સ્ત્રી
જાનવર નં [ફા] જીઓ 'જાન' [ફા] મા
જાનાં સ્ત્રીં [ફા] માશૂક, પ્રિયા
જાની વિં [ફા] જાન સમુ પ્રિય (૨) જીવલોણ
જાની પું [સ યાજિકો] યજ્ઞ કરાવનાર, પુરોહિત
(૨) એક બ્રાહ્મણ અટક

જાનીવાસો પું [જાન + વાસો, સરં મ જાન
(-તિ)વસા, હિં જનવાસ] જાનનો ઉતારો.
[-કાણો થવો = મનગતિયાઓમા કાટકૂટ પડવી,
ધરની એખ બહાર આવવી]

જાતુ સ્ત્રીં [સ] ધૂણ

જાનેવારી પું જીઓ જાન્યુઆરી
જાનેયો પું ['જાન' ઉપરથી] જાનમાં જનાર પુરુષ
જાનેનાર [સરં દે જન્ના] સ્ત્રીં જાન (લગ્નની)
જાન્યુઆરી પું [ક] ખ્રિસ્તી પહેલો મહિનો
જાન્યરિય નં [મ] જાતુ હાકક, હાકણી,
'ની-કેપ' [કન્નારો જાપિયો
જાપ પું [સ] જાપ ઓક [સં], -પી પું જાપ
જાપનો પું [જ જાન્નાદ] પોદો બદોખરત,
જાપો, કાખૂ; તકેદારી [-મૂકવો = ચોખી
પહેગ જેવો બદોખરત કરવો કે ગોઠવવો.
-રાખવો = કાખૂમા રાખવું, બદોખરત કરી
સલાખવું જાપતામાં રાખવું = અકુશ કે
કાખૂમા રાખવું, સાચવવું]

જાપાની વિં [ક Japan મૂળ 'નિપ્પોન
= સૂર્યોદય' ઉપરથી] જાપાન દેશતુ કે તેને
લગતુ (૨) [લા] તકલાદી (૩) સ્ત્રીં
જાપાનની લાખા (૪) પું જાપાનનો વતની

જાપી પું જીઓ 'જાપ' મા
જાપેતો પું જીઓ જાપનો [ઉત્તરથી
જાકત સ્ત્રીં [જીઓ નિયાકત] મિજાપાની,
જાકરમાની વિં ['જાકગન' ઉપરથી, સગ્ગ મ
જાફરમાના (-તી)] કેસરના રંગતુ

જાકરાન નં [જ] કેસર
જાકરાખાદી વિં જાકગખાક શહેરતુ કે તેને
લગતુ (સે સ, ધી ધં મ કે મુખ્યત્વે વપરાય છે)
જાકરાં (-રિયાં) નં જાગવં ['જાકગન' (કેસરના
તાતણા) ઉપરથી ?] લાખા કેશ (ખાસ કરીને
અત્યવરિયત) (૨) ખાખગ -કેં, -રિયું,
-રિયાણું વિં જાકગણ

જાકાટ નં બેકરકારી
જાખજ અં [ફા.] ઠેઠેકણે જહીં તહી (૨)
અતિશય, વધારેપડતુ

જાખર વિં (કા) મરવા પડેલુ, વહ
જાખાલિ પું [સં] (સ) એક જાપિ
જામ પું, નં [ફા.] ખાલો

જામ પું [ફા જામહૂ પરથી ?] જામસાહેબ-
જામનગરના ઘઘારનો ઇલકાખ (૨) [સં. વામ]
એક પહેાર (૩) [?] જામકળ
જામગરી સ્ત્રીં [સરં હિં. જામગી (-ગીરી), મ-

જામણી, ફા જામણી પરથી ?] બહુકે તોપના દારને સળગાવવા માટેની કાકડી - પક્ષીતો
[-ચાંપવી, -મૂકવી, -સળગાવવી = તોપ
બહુકેના પક્ષીતો સળગાવવા (૨) (લા)
ઉશ્કરણી કરવી, -સળગાવવું]

જામણ નાં [જામણુ' ઉપરથી] જામણું - બધાવું તે
(૨) અધકરણ, મેળવણ [પરશુરામ
જામદગ્ન્ય પુત્ર] (મં.) જામદગ્નિના પુત્ર -
જામદાની સ્ત્રી [ફા. જામહ + દાની (ફા)]
એક જાતનું લાગીગર સુતરાઈ કપડું (૨)
ચામડાની થેલી

જામદાર પુત્ર [ફા જામહ + દાર (ફા)] જામદાર-
ખાતાનો ઉપરી. ૦ ખાતું નાં જવાહિર, દાગીના,
રોકડ વગેરે કીમતી વસ્તુઓ રાખવાની જગા
જામ(-મિ)ની સ્ત્રી [સં. યામિની, પ્રા જામિણી]
રાત [જામદગ્નનું ઝાડ (૨) તેની વાડી
જામદગ્ન નાં એક કળ - જામદગ્ન. -ળી સ્ત્રી
જામણું અંકિં [જાં જમજ પંથી] એકડું થવું,
છૂટા છૂટા તરતોનું એકત્ર થવું (જેમ કે ટોણું
જામણું, કચરો, મેલ જામણું) (૨) ઘન થવું, ડરતું,
બાજવું, બધાવું (જેમ કે દૂધ, અગ્નિ જામવો)
(૩) સ્થિર કે દૃઢ થવું (જેમ કે ખીલો જામવો)
(૪) બરોબર ચાલવું, પૂરું રંગમાં આવવું,
પુરખદાર થવું, મચવું (જેમ કે મૈત્રી, ધંધો,
યુદ્ધ જામવો) [જામી જુવી = ડેરની, ઝંબડો
થઈ જવો, લડી પડવું]

જામાતા(-તા, -ત્ર) પુત્ર [સ] જમાઈ
જામિની સ્ત્રી [સં યામિની] જામની, રાત્રિ
જામિ(-મિ)ન પુત્ર [જ] ખીલની જોખમદારી
પોતા પર લઈ તે વિષે કબૂલાત આપનારો
[-આપવા = ખાચધરી આપવી -થયું =
ખીલની જોખમદારી પોતા પર લેવાની કબૂલાત
આપવી -પર છૂટવું = જામીન આપીને
(અટકાયતમાંથી) છૂટવું -માગવા, -લેવા =
ખાચધરી લેવી -માગવી.] ૦ ખત નાં જામીન
તરફેનો લેખી કરાર. ૦ ગીરી, -ની સ્ત્રી
જામીન થવું તે, ખાતરી આપવી તે
જામો પુત્ર [ફા] મોટા ઘેરવાળો ઘણો જ નીચો
એવો એક જાતનો અગરબો

જામકો પુત્ર [જ જામકો] સ્વાદ; લહેજત
જામદાદ સ્ત્રી [ફા] માલમિલકત, જામીર
જામનશીન પુત્ર [ફા] હકદાર, ગાદીએ બેસનાર
જામપત્રી સ્ત્રી [સરં હિં, મ, સ જાતિપત્રી]
જામદગ્ન ઉપરનું સુગંધીદાર છોડું, જામગી
જામદગ્ન નાં [સ જાતિકલ] એક કળ - તેજાનો
જામો સ્ત્રી [સ] સ્ત્રી, પત્ની ૦ પતિ(-તી) નાં
બંધન પતિપત્ની, કંપતી

જામું વિં ['જામું' = જામણું ઉપરથી, સ જાત,
પ્રા. જાય] જામણું (સ્ત્રી ૦ જામ) -યો પુત્ર
પુત્ર (૨) વિંપુ ૦ જણેયો, જામણે
જામ (૨) સ્ત્રી [કે જુઝારી, જોઝારી] એક
અનાજ, જુવાર ૦ ખાજરી સ્ત્રી [લા] જામણ-
પેણણ [-થઈ જવું = સોણ સરતુ થઈ જવું,
મહરવ થઈ જવું]

જામ પુત્ર [સ] પરસ્ત્રી સાથે પ્રીતિ કરનાર, યાર
૦ કર્મ નાં વ્યભિચાર ૦ કર્મી વિં ૦ વ્યભિચારી.
૦ જ વિં ૦ વ્યભિચારથી જામણું ૦ પ્રીત સ્ત્રી
જામ સાથેની પ્રીતિ

જામણ(-ણ) નાં [સ] માણસ રોગી થઈ જાય
તેવો મન-પ્રયોગ (૨) વશીકરણ
જામત સ્ત્રી [જુઓ જિયારત] મુસલમાનોમાં
મરણને મીઠો દિવસે કરવામાં આવતી
ઉત્તમણની ક્રિયા

જામણું સંકિં [સ જૂ-જારવ પરથી] છૂટું કરવું
જામણી સ્ત્રી [સ] વ્યભિચારિણી

જામી(-મી) અં [જ] ચાલુ
જામી સ્ત્રી [સ જાર ઉપરથી] જુઓ જામકો.
૦ જિજારી સ્ત્રી ૦ પકડાય નહિ અથવા શક
ન પડે એવો વ્યભિચાર

જામ અં [જ જારી] જામી, ચાલુ
જામું નાં [સ જાર ઉપરથી] જુઓ જામકો
જાલ(-ળ) સ્ત્રી [સં] માછલા, પખી વગેરે
પકડવા માટેની જાળી (૨) ઘણી વસ્તુઓ
ગૂચવાઈને થયેલું જાલું (૩) [સરં હિં, જ
જાલ] કાંદો, કચેર [જાળમાં ફસાવું = છેત-
સવું, કપટમાં સપડાવું -ગોઠવવી, -નાંખવી,
-પાથરવી, -ફેલાવવી, -ખિછાવવી =
પશુપખી પકડવાને જાળ તૈયાર કરવી (૨)

કમાવવા માટે પેતરે ગ્યવો, ફાસલો ગોઠવવો]
 નલગદર્ભ નં [સં] એક ચામડીનો રોગ
 નલમ વિં ભુઓ નલિમ ઠમેર વિં ભુલમ
 કરવામાં પૂર, -મી સીં કુગા, નલમપણ
 નલિમ વિં [જ.] ભુલમી, નિર્ગ ૦પાયુ નં
 નલતી વિં [રિં; ભુઓ 'નલ' (૩)] કપડી,
 ખનાવડી, ભૂકું
 નવ સીં [સં. ગપવ, પ્રા. જાવ, ભુઓ જવ,
 સરં મ જાવ] જાની ક્રિયા ૦ગ્યાવ સીં
 [+ આવવુ] નગ્યાવ
 નવક વિં [ભુઓ નવ] બહાર જવ કે મોકલાવ
 (૨) સીં બહાર મોકલેલુ તે (૩) ખરચ,
 ઉપરેલી મકમ(૪)પું [સં ચાન્ક] (લાખિયો)
 લાલ રંગ ૦ખારતીની સીં [સગં મ]
 નવક પત્રોની મોઢોળી [નિર્ગની પથ ત
 નવલપ અં [સં વાવજીવ પ્રા -ગવીવ]
 નવરલાવડ અં જેવુ તેવુ, અધૂર, નકલાદી
 નવત અં [સ યાગત] ત્યા સુધી ૦ચ દ-
 દિવાકરોગ ૦ ભુઓ ચાવચ્ચદિવાકરો
 નવરી સીં [સં જર પગી ર] ચેતના અને
 દાખવુ (માદાવુ પથ) એક દલદુ ખાલું
 (મેટા તાવમા ભલામણ કે છે)
 નવરું(-પુ) વિં [સં કૂ] ભુ. ધમ્મ ૦ગેલુ
 (૨) દાનભુર (૩) નાનુક
 નવલી સીં [ભુઓ આવલી] ખાનુદીના
 પાંદડાની સાદી [પક, કાળી
 નવળું વિં ભુઓ નવર (૨) નં મળવુ પાનળ
 નવ સીં(-તરી) સીં [સગં હિં જાવિતી, મ
 જાવતી] ભુઓ નવપત્રી
 નવા નં (સ) હિંદી મહાસાગરનો એક એટ
 નળું અંડિં [સ યા, પ્રા જા] જવ (કા.)
 નળું અં કિં [મ. જન્, પ્રા જા] જન્મવું
 (૨) સંકિં જન્મ દેવો, જાણુ
 નવેદાન વિં [પ્રા. જાવિદાન] હમેશતુ, કાયમી
 (૨) અં હમેશ (૩) સીં પરલોક -ની
 સીં કાયમીપણ, નિત્યતા
 નલક વિં પુકળ, ભેઈએ તે કંતા વધુ
 નલ(-હ)ક્રિયાં નંઅવં પુકળતા [-હિંકાં
 = ખૂબ ખચ પાણી થવું.]

નમસ વિં (કા) માલુ; કુર્બાન, તકલાદી
 નમસેલુ સીં [સં જપાસુમન, પ્રા જાસુમળ]
 ભુઓ નમુ
 નમ્યા(-હી)ચિહી સીં નમાતુ કારણ દર્શાવતી
 ચિહી [-ખાંચી = નસાની ચિહી છાનીમાની
 ક્યાય લગાવવી, મૂકવી]
 નમુ, નરકદ(-દી) સીં [ભુઓ નમસેલુ,
 સરં મ જાસુદ(-દી)] એક ફૂલઝડ
 નમૂમ પુ [જ] ગરુની છૂપી ગીતે બાનમી
 નણી લાવનાર (૨) કાસદ -સી સીં છપી
 બાનમી લાવવાનુ કામ
 નસો(-હી) પુ ૦ અગત વેર વાળવા તોડા પર
 કંગાતી જખરદરતી (૨) તેને માટે અપાતી છૂપી
 ધમટી (-કરવો)
 નસત વિં [મ.] ભેઈએ તેના કંતા વધ.કે.
 -સતી વિં ભુઓ નસત (૨) સીં ભુલમ,
 જખરદરતી [- ચુભરવી = બખારકાર -
 અસાચાર કરવો] [નમૂદીનુ ફૂલ
 નસવદ નં [ભુઓ નમસેલુ, સરં મ]
 નહક્રિયાં નંઅવં ભુઓ નસક્રિયા, પુકળતા
 નહરે અં + ત્યારે (પ.)
 નહાચિહી સીં ભુઓ નસાચિહી
 નહિ(-હી)દ વિં (૨) પુ [જ] લક્ષ, તપગી
 નહિલ વિં ભુઓ નહેલ
 નહેદ ભુઓ નહિદ
 નહેર વિં [જ જાહિર] શુભ નહિ એકું,
 લોકને નણીતુ (૨) સાર્વજનિક [-માં આવકું
 = પ્રસિદ્ધ કે નણીતુ થવુ (૨) ખુલ્લુ પડકું,
 બહાર પડવુ] ૦ખખર સીં સૌ કોઈની નણ
 માટેની ખખર (૨) તેને માટે લખાણ છપાણ
 વગેરેનુ લેવાતુ સાધન [-આપવી, -લેવી,
 -મૂકવી, -મોકલવી (છાપામાં).] ૦દારી
 સીં નહેરમા દેખાડો કરવો તે, ઠાક, દબ.
 ૦નામું નં નહેર ખખર, દહેજે [-કાદકું
 = તે બહાર પાડવુ, નહેર કરવુ] ૦સભા
 સીં નહેર જગાએ અને સૌને માટે થતી
 સભા ૦સેવા સીં લોકસેવા
 નહેરાત સીં [જ જાહિરાત] નહેર કરવાની
 ક્રિયા, પ્રસિદ્ધિ (૨) નહેરખખર (૩) અં

છડેચોક, ચાહુન. ૦૬૧૨ પું પ્રસિદ્ધિ કરવાનું
કામ કરનાર, 'પષિલસિટી ઓફિસર'
જાહેલ વિં [લુઓ નહાલ] ઉચ્ચ, આકળુ,
ઝટ તપી નય એવું
જાહેલ પું લુઓ તમે [યૈલવ
જાહેલજાહલી સીં [ફા.] જાહલો, આખાલી,
જાહલી સીં [સં] (સ) ગગા નરી
જાળ સીં લુઓ તલ (ર) ભમરડો ફેગવાની
દેરી ઝાહલ સીં તળાજાખરા ઇં
જાળક પું ['જાળવતુ' ઉપરથી] + જાળવનારો
જાળવણી સીં [દે. જાલવણી] જાળવણુ તે,
મલાળ, સાચવણી [સાચવણું
જાળવણું મંકિં [લુઓ જાળવણી] સંભાળવું;
જાળવાળિયું નં વણું નીપી કપડું (ર) જાળિયું
જાળવાળા વિં અગ દેખાય એવા આજા
વણાટવાળું (ર) જરી ગયેલુ
જાળિયું નં [સં જાલ] એક વનસ્પતિ - ઝાપધિ
(ર) મકાનમા અજવાળા માટે મૂકેલું બાકુ (૩)
જાળીદાર ખુમાલિયુ [એક જાળીદારધરેણુ
જાળિયો પું [લુઓ જાળિયુ] કોટમા પહેરવાનું
જાળી સીં [સં. જાલ] વચમા કાણા રહે એવી
ગૂથણી કે તેવી બનાવટની વસ્તુ (ર) તેવી
ગૂથણીવાળા વાળાથી કે સળિયાથી બનેલું
ખારીખારણાનું કમાડ કે ભીંતનું જાળિયુ (૩)
ભમરડાની જાળ [-પાદવી, -ભરવી
(ભગ્વા-ગૂથવામા), -મૂકવી (ભીંતમા)]
૦૬૧૨ વિં જાળીવાળુ
જાળું નં [સં જાલ] એકબીજા સાથે ગૂથવાઈ
કે ગૂંથાઈને બનેલું કોકડું, કુચુ (જેમ કે હોડ
વેલા ઇંનું) (ર) કરોળિયાનું બાણ [-ખાઝવું
(ધરમા, કરોળિયાનું)] (૩) આખતી છારી.
[-વળવું(આખમા)] (૪) જાળ. ફાસલો(જેમ
કે, કપટનું જાળુ). -ખાંડાંખરાં નંખંખં
જાળા અને જાખરા
જાંગલ (૦) વિં [મ, સરં હિં જાકહ] જોવા
દેખાડવા, મૂક્ય આપ્યા કે સોદા કર્યા સિવાય,
લીધેલુ(ર) અં [ગ્વં?] ખૂબ ઘેરા અવજાથી
જાંગર (૦) સીં [મ ગૃ ઉપરથી?] શિયાળનું
ખોલવુ તે, લાળી

જાંગલો પું [મરંમ જાગલા, સં જાલ પરથી?]
જોરે; ટોપીવાળો (કાંઈક તુચ્છકારમા) (ર)
જગલી [મોટું ટેલ (ર) ચીચેલો
જાંગી સીં ['જંગ', 'જગી' ઉપરથી, સરંહિં]
જાથ (૦) સીં [મં જવા, સરં હિં.] નાથગ,
જાથા [-ઉધારી કરવી = હાથે કરીને પોતાની
એથ ઉધારી કરવી] -ધિયો પું જાથ
દંકય એવડો તંગિયો -ચણી
જાંદર, બણી (૦) સીં લુઓ નતરડી
જાંથુ (૦) નં [સં. જતુ] જાંથુજાનું ફળ ઓરિયું
વિં જાંથુના રંગનું ઠંડું વિં જાંથુના
રંગનું (ર) નં જાંથુ ઠંડો પું જાંથુનું ઝાંક
ઠવાડિયું નં, ઠવારી સીં જાંથુજાની વાડી
જાંથુ(-ગૂ)ક પું, નં [મં. જતુ(-ગૂ)ક] શિયાળ
(ર) પું એક જાતની ભૂતચોગિનું માણમ.
જાંથુડી સીં લાકડાની ધાવણી (સ)
જાંથુવતી સીં [ન. જાંથવતી] (સ) શ્રીકૃષ્ણની
એક રાણી [સિનાનો એક વાનર
જાંથુવાન પું [સં. જાવજાનું] (મ) રામની
જાંથુક પું (ર) નં જાંથુ જાંથુક
જાંથુનંદ નં [સં] જોનું
જિંકર સીં [લુઓ જક] આગ્રહ, હંક, મમત
(ર) [અ ચિક્ર] કથન, વાતચીત
જિંગર નં [ફા.] દિલ, હૈયુ. (ર) [લા] દિલોનન
દેસત. [-હોણું=હિ મત હોવી]
જિંગીપા સીં [સં] જાતવાની ઇચ્છા. -પુ વિં
[સં] જિંગીપાવાળુ
જિજિવિષા સીં [સં] જીવવાની ઇચ્છા
જિજાસા સીં [સં] જાણવાની ઇચ્છા, જ્ઞાન-
પ્રાપ્તિની ઇચ્છા -ચુ વિં [સં] જિજાસાવાળું
જિત વિં [સં જિત] જીતનાર (સમાસને
અતે) ઉદાં 'ઇત્રજિત'
જિત વિં [સં] જિતાયેલુ -તાત્મા વિં જાતને
-પોતાની વાસનાઓને જીતી હોય એવું.
-તેન્દ્રિય વિં ઇદ્રિયોને જીતી હોય એવું
જિતાડ(-વ)વું સં કિં, જિતાવું અં કિં
'જીતવું' કમંભિ ને ગ્રેરક
જિદ સીં [અ] જહ, હં. [-પકડવી=હંક
કરવી (ઊલટું-છોડવી)] -દી વિં જહી

જિન નં [કં] કપાસ લોઢવાનું કારખાનું
જિન વિં [સ] [ગગદ્રેણાદિ ઉપર] ન્ય મેળવનારું
(૨) પું બુદ્ધ (૩) જૈન તીર્થંકર (૪) વિધ્યુ. ઝનન
પું જૈન ધર્મ પું જૈન ધર્મ. ૦૫૬ નં
જિન નગરેતુ પદ. ૦૬૬ દિર નં જૈન મદિર.
-નેશ્વર, -નેન્દ્ર પું જૈન તીર્થંકર, જિન
(૨) બુદ્ધ ભગવાન

જિનત નં, ૦૦૨૧ીન વિં જુઓ 'જનત' મા
જિનસી વિં (૨) પું [કં] એ નામની એક
રખડાદિ ભતતું માણસ

જિભાળ (-ળું) વિં [છબ ઉપરથી] બહુબોયુ,
અસહ્ય (૨) ભૂંડું (શબ્દ-વેણ)

જિમ અં + જેમ (પાં)

જિમખાતું નં [કં. જિમજ્ઞાના, સરં ફા.
જમજ્ઞાના=મોટી શેતરણ] (મેદાની) રમન
ગમનની મહાળીને ખેતવાની નગા

જિયાકત સ્ત્રીં [જ] નક્ત, મિજખાની

જિયારત સ્ત્રીં [જ] જુઓ ભરત

જિયાવર પું વરરાત

જિરવાવડું સં કિં 'છરવડું'નું પ્રેરક

જિરાં નં [કં, જ જરાજ્ઞ] આફ્રિકાનું એક
જગલી પશુ

જિરાયત વિં [જ] જુઓ જરાયત

જિર્ગા પું [ફા] (સરહદ પ્રાતની કામે-ના) પચ,
પરિવહ, સમેલન

જિલકદ પું [જ. ચિલ્કજેઢહ; સરં મ
જિલકાદ] મુસલમાની ૧૧મો મહિનો

જિલહજ પું [જ. ચિલ્હિજ્ઞહ, સરં મ
જિલ્હેજ] મુસલમાની ૧૨મો મહિનો

જિલાયત વિં [જુઓ જલ્લો] જિલાનું, -મા
હોય એવું [વસાયણ]

જિલેટીન નં [કં] એક પ્રાણી ચીકણો પદાર્થ

જિલ્દ સ્ત્રીં [જ] પુસ્તકનું ચામડાનું પૂઠું (૨)
પુસ્તકનો જુદો ખાવેલો વિભાગ

જિલ્લો પું [જ. ચિલ્લ] વિભાગ (૨) કલેઝરની
હકૂમત નીચે મુકાતો દેશનો ભાગ

જિવાઈ સ્ત્રીં [છબ ઉપરથી] જીવનનિર્વાહ પેટે
બાધી આપેલી રકમ કે જમીન - ગગસ. ૦૬૧૨
વિં જિવાઈ ધરાવનાર

જિવાઈણુદાર વિં જિવાઈનાર [(૨) પોષકું
જિવાઈણું સં કિં જીવતું કરતું, મરતું બચાવકું

જિવારી સ્ત્રીં [સરં જિવાળી] તપણું

જિવારો પું [છબ ઉપરથી] જનમારો

જિવાણું અં કિં 'જીવ'નું લાવે

જિવાળવિં [જીવ ઉપરથી] જીવવાળું, સચેતન

(૨) ધનવાળું (૩) દમ - નેજવાળું

જિવાળી સ્ત્રીં [સરં જિ. જવારી, મ જિજ્ઞાલી]

તખલાના ચામડા ઉપરનું કાણું વર્તુલ (૨)

તખૂના ઝારા પર તારને લગાડાના દોગ (તેને
લઈને સૂર બરોબર મળે તે રણકે છે)

જિખણ પું [મ] (સ) ઇંડ (૨) વિંણુ (૩)

વિં ક્ષેત્રમદ, વિજથી

જિસમ નં [જ. જિત્ત] શરીર

જિસસ, ૦૬૧૨૨ પું [કં] (સં) ઇંથુ શ્રિમત

જિહાદ સ્ત્રીં [જ] જુઓ જેહાદ

જિહાન સ્ત્રીં + જહાન

જિહોવા પું [કં] ઇશ્વરનું ચહૂદી નામ

જિહ્વા સ્ત્રીં [ત] જીવ અં પું, નં [વજ્ર]

જીલનુ ટેન્ડુ ઓદા પું જીમી - વાચાની

ભૂલ ૦મૂલ (-ળ) નં જીલનુ મૂળ ૦મૂલીય

વિં જીલતા મૂળમાથી બોલાવું ઓદાદય નં

જીલની ચપળતા - લોહપતા ંળી સ્ત્રીં જાસ-

નળીના આદિમા આવેલું સૂતું નિયમન

કરનાર વાચાનું શ્વર, 'ગ્લોટિસ'

જિગા નં [સં જિગદ, મ જિગા, હિં જિગા]

કાચખાની પેઢે કહણ કાચલાવાળું એક પ્રાણી

જિગોડો પું ફૂતગ, ગાય, બેસ ઇસાદિ

પુત્રોના કાન વગેરે અગો પગ બાઝતો જીવ;

જગોડો - કી સ્ત્રીં નાનો જિગોડો - કું નં

જિગોડો (૨) [લા] નાતુ છોકર

જિજર પું [કં] આદુના રસવાળું એક પીણું

જિંદગાની સ્ત્રીં [ફા] જનમારો, જિંદગી

જિંદગી સ્ત્રીં [ફા] જીવન (૨) આયુષ્ય.

[-માંથી નીકળી જતું = ખરાબખરાત થઈ

થતું] ૦ભર અં આખી જિંદગી સુધી

જિંદાન નં [ફા] બદીખાતું [અલ્લો]

જી પું (ચ) જઈ, પૈસો (જેમ કે ખેજ,

જી અં કાવ્યમા પદપૂર્તિ માટે વપરાય છે

૭ સ્ત્રીં [પ્રા જીવા, સ જ્યા ?] માતા, બા
 ૭ અં [સં 'જીવ', પ્રા. જીવ = ઘણુ જીવો, -
 અથવા સ. જયિન્ - પ્રા જઈ ઉપરથી ? સરં
 હિં, મ] 'આ રહો', 'વારુ' વગેરે અર્થ
 બતાવનાર માનવાચક ઉદ્દગાર (પ્રશ્નાર્થક કે
 'હા'નો નિશ્ચયાર્થક, જેમ કે, 'હ' = 'શું' ? 'હ'
 = હા, હીક) (૨) નામને જોડાતો માનવાચક
 શબ્દ ઉદા. 'પિતાહ'. ૦કાર પુ. 'હ' બોલવું
 ૭ તે ૦સાહેબ અં એક માનવાચક ઉદ્દગાર, ૭
 ૭૭ સ્ત્રીં [ભુઓ ૭] બા (૨) મેંડી મા, દાદી
 ૦ખહેન, ૦બા સ્ત્રીં મેડી નણ્દ. ૦મા સ્ત્રીં
 ઘરડી મા, દાદી - જો પુ. દાદો (૨) [સરં રિં
 જીજા] (સુ) બનેવી
 ૭૭૭ સ્ત્રીં, નં [સરં ટે સ્ત્રીં = અગ] કેરીમા
 ગોટલી પરનુ રવાદીવાળુ સખત પડ [-ખાઝવું
 = કેરીના મરવાનુ જીવનુ પડ કઠણ થવું]
 ૭ન સ્ત્રીં ['જીવ' ઉપરથી] ક્ષેત્ર, વિજય (૨)
 પુ. સગીનનો એક અલકા [રમત
 જીવખોટો પુ. [જીવ + લખોટો ?] એક બાલ
 જીવું સં કિં [સ જિ સં પ્રા જિત્ત =
 જિતાયેલું] ક્ષેત્ર મેળવવી [તિમાનુ બીજ
 જીવું નં [ભુઓ ધીતેલું] એક રૂળ અને
 જીવ સ્ત્રીં ભુઓ જિવ
 ૭ન પુ. [મ જિત્ત] એક જીવનુ ભૂત (૨) નં
 [ફા. જીન, પ્રા જીન] ઘોડાનુ પલાણ ૦ગર
 પું ૭ન બતાવનાર ૦ચેશ નં ૭ન ઉપર
 નાખવાનુ કપડું
 ૭ન નં [સરં મ] એક જીવનુ જડું મિલનુ કપડું
 ૭નો પુ. [ફા] દાદરખારી, અલગ કાઢેલી સીડી
 ૭૯ સ્ત્રીં [સ જિહ્વા, પ્રા જિન્મ] બોલવાની
 કર્મેન્દ્રિય (૨) વાચા, વાણી (૩) રવાદની ધ્રિય
 (જેમ કે, જીભ કેકાણે રાખો) (૪) જોડા પહેરવા
 માટે એકી આગળ વપરાતી પટીનુ સાધન (પ)
 ટાક, અણિયુ [-અટકવી = બોલતા તોતડાવું
 -આડી વાળવી = વાકું બોલવું (૨) બોલતા
 અટકવું -આવવી = બોલના આવડવું, જીભ
 છૂંવી (૨) જીભ ઉપર ગરમી ફૂટી નીકળવી
 -છીપરવી = છૂટી બોલાવું, બોલવાની હિંમત
 ચાલવી -ઓવારવી = કુરખાન થવું -કરવી

= બહુ બોલવું, સામુ બોલવું -કઠાવવી =
 બહુ હેરાન કરવું (૨) અચેબો ઉપભવવો.
 -કરડીને મરવું, મરીજવું = (પ્રાયઃ
 શરમના માર્યા) આપઘાત કરવો, -કસોહ
 કરવી = ગદા-અપશબ્દ બોલવા, -કાઠવી =
 ચાળા પાડવા (૨) અચેબો પામવું -કાપવાના
 સમાચાર = ઘણાં માહા સમાચાર -કાપવી =
 જીભે કાપ પડવો (૨) બોલતુ બંધ થવું (૩)
 બોલતુ બંધ કરવું -કસાઈ જવી = કહી
 કહીને થાકી જવું, -ચલાવવી = બહુ બોલવું,
 ફાવે તેમ બોલવું -ચોટવી = બોલતા તોતડાવું
 -છૂટવી = બોલતા ફાવવું કે આવડવું -છૂટી
 હોવી = ગમે તેમ -બહુ બોલવું -ઝાલાઈ
 જવી = બોલી ન શકાવું -ઝાલવી = બોલતુ
 રોકવું કે રોકાવું -ઢૂંકી કરવી = ગમ ખાઈ
 જવી, ન બોલવું -ઢૂંકી થઈ જવી = (મરતા
 પહેલાં) વાચા જતી રહેવી, ન બોલાવું -દોડવી
 = ગમે તેમ અકુશ વગર બોલવું -ન હોવી =
 મૂંઝુ હોવું, બોલી ન શકાવું (૨) બોલતા ન
 આવડવું -ના કકડા કરવા = રપષ્ટ ઉચ્ચા-
 રણનો પ્રયત્ન કરવો -ના કકડે કકડા થઈ
 જવા = કહી -કહી, સમજવીને થાકવું -ની
 છૂટ = વાચા જતા -તું કરવું = આકર
 બોલનાર -તું જૂઠું = જૂઠું બોલનાર -તું
 સાચું = સાચું બોલનાર -ને ટેરવે = મેઢે;
 પાઠે, યાદ -નો ફૂચો કરવો, વળવો =
 કહી કહીને થાકી જવું -બંધ કરવી =
 બોલતુ બંધ કરવું -થવું, નિરતર થવું -કરવું.
 -મોંમાં ઘાલવી, વાળવી = બોલતા અટકવું
 -કાળી હોવી = બોલકણ હોવું (૨) નકાચુ
 કંકડું બોલવું -વધવી = બહુ ને નિરર્થક, કે
 સમજ્યા વિના બોલબોલ કરવું -વળવી =
 શુદ્ધ ઉચ્ચાર થવા -વાઢયા જેવી હોવી =
 ગમે તેવું જૂઠું બોલનાર હોવું -વાળવી =
 શુદ્ધ ઉચ્ચારનો મહાવરો પાડવો -હલાવવી =
 બોલવું (૨) લલામણ કરવી (૩) માત્ર મોંએ હુકમ
 કર્યા કરવા -હોવી = બોલતા આવડવું જીભે
 કાંટા ઊગે, પડે = (આમ ખરાબ બોલનારને
 શાપ - ગાળ દેવાય છે) જીભે કાંટા પડવા =

તરસથી જાલ લૂપી પડી જવી જાલે કામ
 દે = જાલો જાલે કાંઠા ઊગે જાલે ચઢવું =
 મોઢે ચડી જવું, કઠરથ કે યાદ થવું (૨) ગવાવું,
 વગોવાવું જાલે લોચા વળવા = વપટ કે
 જલદી ન ખોલી શકાવું, જવાબ આપતા ગદ્દા
 તક્ષા કરવાં. જાલે મરચવતી હોવી = ભારે
 વિદ્વાન હોવું] ઠડી સ્ત્રીં જાલ (તુચ્છકાર),
 [-કરવી = ખડુ ખોલ ખોલ કરવું કાસ
 કરવો] ઠડકી સ્ત્રીં (કામળ લલિનભાવ)
 જાલ -ભાગેડી (-રી, -ળી) સ્ત્રીં ખોલા-
 ખોલી, તકરાર -લિયા રમ પુંં ખોલાખોલી
 કરવાની હોમ -ભી સ્ત્રીં જાલના આકારનો
 વહાણનો આગળનો ભાગ (૨) દેશી વહાણો
 માના ત્રાણાનો વચલો સદ (૩) ઊલ
 ઉતારવાની ચીપ કે પટ્ટી, ઊલિયુ
 જામી સ્ત્રીં (કા) ધાધારને બઝેલે કાઠી સ્ત્રીઓ
 કર્યાઈ રગતું જે કપડું પહેરે છે તે
 જામૂત પુંં નં [મ.] મેઘ, વાદળ. વાહન પુંં
 (સ.) જામૂત. જામૂત. જામૂત. જામૂત. જામૂત.
 જામૂત વિં જામૂત જામૂત જામૂત જામૂત
 જામૂત સંકિં [પ્રા. જીરવ, સં જૂ પ્રા જીરવ
 પ્રેરક] પચવવું, હજમ કરવું (૨) સાખવું, વેંડવું
 જામૂત અંકિં 'જામૂત' નું કર્મીણ
 જામૂત નં [સ. જીર(-ર)ક. પ્રા જીરવ, ફા
 જીરવ] એક મસાલો. -રાકેરી સ્ત્રીં જામૂત
 સાથે આથેડી કેરી -રાસાળ સ્ત્રીં એક
 નતની ડાગર -રિયા કેરી સ્ત્રીં જામૂત જેવી
 વાસવાળી કેરી
 જામૂત વિં [સ] છેક જામૂત, ધસાઈ કે ખવાઈ
 ગયેલું જામૂત પુંં માલુમ ન પડે એવો
 શરીરમા રહેતો ઝીણો ધીમો તાવ -જોડિયાર
 પુંં [+ ઝદાર] જામૂત ધયેલાને સમરાવવું તે
 -જોડિયાર પુંં સંકિં જામૂત કરવો
 જાલખે અં [જ + અ લઘ્વેક = હાજર જુ
 ઉપરથી ?] અતિશય તાબેવારી સૂચવતો
 ઉદગાર [-કરવું = જ, જ કહીને પડતો ખોલ
 ઉપાડી લેવો, ખુશામત કરવી.]
 જાલ પુંં [સ] શરીરનું ચેતનતત્ત્વ પ્રાણ (૨)
 પ્રાણ (૩) મન, દિલ (૪) [લા] પૃથ્વ, દોલત (૫)

દમ, સાર(ક)કાળજી, લક્ષ. ઉદાં 'ધધામા જાલ
 ગખવો', 'જાલ રાખીને કામ કરવું' [-અકારો
 કરવો = મરવા સુધીની તત્પરતા દાખવવી
 -અરધો કરવો = અધમૂર્તિ -કાયર કરવું (૨)
 પોતાની પછી શક્તિ ખરચવી -અરધો થઈ
 જવો = માલસ કે બાવલું થઈ જવું (૨)
 પ્રિયજન માટે ખુશ ખુશ થવું, કુરબાન વચા
 તત્પર થવું -અરધો થવો (ભય કે ધાકથી)
 અધમૂર્યા જેવું થઈ જવું -અધર થવો =
 ચિતાથી વિહ્વળ થવું, મન ન લાગવું -અધર
 કરવો = ધ્યાન ન ચોટવું (૨) જાલે નિરાત ન
 હોવી -અધર રહેવો = નિરાત ન હોવી,
 ઉચાટ હોવો -અધર લટકી રહેવો = આતુર
 કે અધીરા થવું. -અધી અધી થઈ જવો =
 ખુશ ખુશ થઈ જવું, પ્રિયજન માટે ગમે તેટલો
 ભોગ આપવા તત્પર થવું -આપવો = આપ-
 ધાન કરવો (૨) કુરબાન થવું -આવવો =
 સચેતન થવું (૨) શાંતિ થવી -આવવો ને
 જવો = મરણકાળની કપારીઓ આવવી.
 -ઉપર આવી જવું = મરણિયા વડું -ઉપર
 આવી પડવું = જાન જોખમમા મુકાવો -ઊડી
 જવો = ધ્રાસકો પડવો (૨) મરી જવું. -ઊંચો
 થવો = ઉચાટ થવો (૨) દિલ ન લાગવું -ઊંચો
 રહેવો = ઉચાટ -અશાંતિ રહેવા (૨) દિલ ન
 લાગવું -એક હોવો = મેળ -દિલોળની
 હોવી -કઈ પાંખડીએ ગયો છે, કયે કોઠે
 ગયો છે? = ચિત્ત કયા ભાગે છે? મિત્ર જોડકાણે
 છે કે નહીં? -કપાઈ જવો = હૃદય વીધાઈ
 જવું (દુખ -ગોકથી) -કછું કરતો નથી =
 દિલ માનતું નથી -કાઢવો = આપવાત કરવો
 (૨) તનનોડ મહેનત કરવી (૩) અત્યંત પત્તવણી
 કરવી. -ખાટો થવો = મન ઊડી જવું, મન
 ખગડી જવું -ખાવો = પજવવું, કટાણો
 આપવો -ખાટો થવો = મૂંઝવું (૨) છાતીમા
 ચૂથારો થવો -ખાલવો = લક્ષ દેવું -ખાંડીમાં
 આવી રહેવો = પ્રાણ નીકળવાની તૈયારી
 હોવી (૨) બાવલું બની જવું -ઘેરાવો = જાલ
 મળવો, મેલ થવો -અગડોળે ચઢવો =
 અરવગથ થવું, મૂંઝવણમા પડી જવું

-ચલાવવો=હિંમત કરવી -ચાલવો=હિંમત ચાલવી (૨)ઉદાર થઈ શકાવું -જતો રહેવો,-જવો,-નીકળી જવો=મરી જવું (૨)ખૂબ પગવણી કે વેદના થવી -જેવો=મન જેવું -ઝાલ્યો ન રહેવો=મન કાખૂમા ન રહેવું, લલચાઈ-ખેંચાઈ જવું -છોડવો=કેડો મૂકવો, ન પગવવું -ટશુમશુ થવો=મરવાની તૈયારી હોવી (૨)અત્યંત આતુરતા કે આક્રીંધી બાવર થવું.-ટંગાઈ રહેવો=આતુર કે બાવરા હોવું -રહેવું -ટાઢો પડવો=ઉદ્વેગ રામવો, શાંતિ થવી -ટૂંકો કરવો, થવો=કરકંસરિયા-કંભૂસ થવું. -હડો-ળાવો=ઊલટી થાય એમ થવું, ખૂબ ખેંચેની લાગવી. -હરવો, ઠરીઠામ ખેસવો=શાંતિ થવી -ઠેકાણું ન રહેવો=મન અમ્વચ્ચ થવું, ઉચાટ થવો -ઠેકાણું રાખવો=મનને કમળે રાખવું(૨)ચિત્તને સ્થિર રાખવું -તાળવે ટંગાવો=જાણે હમણા જીવ જશે એવી સ્થિતિમાં હોવું(૨)ભારે ઉચાટ થવો -તોડવો=જાતને ધસી નાખવી. -થર પડવો=શાંતિ થવી -થવો=મન થવું(૨)સારી પૂંજ થવી -થી જવું=મરણ પામવું -થી મારવું=પૂરેપૂરું મારી નાખવું -થોડો થોડો થવો=નખળાઈ આવવી (૨) કાલાવાલા કરવી (૩) નાઉમેદ થવું, હિંમત હારી જવી. -દાઝવો=મન બળવું, ચિંતા થવી, લાગણી થવી -દોડીએ ટંગાવો, વીંટાવો=જીવો જીવ તાળવે ટંગાવો. -ધરવો=માહગીમાથી સાલ થવું (૨)ધીરજ રાખવી. -ધરીને=જીવ કે લક્ષ રાખીને. -ના સમ='હું મરું' એવા અર્થના સોગમ -નાખીને=જીવ લગાડીને -નાખી દેવો=કરખાન થવું. -નીચે ખેસવો=ટાઢક વળવી, શાંતિ થવી -તું તરત્યું=હું ખ દેનારું, પગથ્યા કરવું. -ને જનાખ નીકળી જવી=મહા મુશ્કેલી પડવી. -ને ટાઢક થવી, વળવી =મનને શાંતિ થવી -પડીકે બંધાવો=જીવ નીકળી જવા જેવું થવું, ભારે ઉદ્વેગ થવો, ભારે ચિંતા કે ઉચાટ થવા -પર આવવું=મરણિયા થવું (૨) આપવાત કરવા

તત્પર થવું. -બગાડવો=મન મેલું કરવું, દાનત બગાડવી. -બળવો=સંતાપ થવો. -ભડકે બળવો=અતિશય સંતાપ થવો -ભરાઈ રહેવો=વાસના રહી જવી. -મળવો=મન એક થવાં -માનવો=મન કખૂલ થવું -માં જીવ આવવો=ચિંતા દૂર થવી, શાંતિ થવી -મેટો કરવો કે રાખવો=ઉદાર થવું -રાખવો=લક્ષ દેવું; ધ્યાન આપવું -લઈને નાસવું=જીવ બચાવવા ધણી જ ઉતાવળે દોડવું -લગાડવો=ધ્યાન આપવું. -લખૂક લખૂક થવો=ખીક કે હરથી બાવર બનવું -લાગવો=પ્રીતિ બંધાવી -લેવો=કટાળો આવવો(૨) મારી નાખવું -વહાલો કરવો=મરણના લયથી પાછા પડવું -હેઠો ખેમવો=નિરાત થવી જીવે ધરવું, જીવે બાંધવું=પ્રાણપ્રિય કંચુ જીવે લાગવું=પ્રાણપ્રિય થવું] ઠંકાળો પું બળાવો, ક્લેશ. ઠનંત(-તુ) પું; નં જીવડું ઠનન વિં અત્યંત વહાલું ઠડું નં કંદમા નાનું જંતું ઠોડો પું જીવ, આત્મા(૨)કીડો ઠોડો વિં અતિશય મહેનત કરાવે એવું (કામ) ઠદયા સ્ત્રીં જીવો-પ્રાણીઓ પર દયા ઠદશા સ્ત્રીં જીવની અજ્ઞાન દશા ઠદાર વિં યોગ્ય (૨) ઠમકા(૩) મજબૂત ઠદેહ પું સ્થૂળ શરીર ઠધારી વિં જીવવાળું(૨) પું પ્રાણી. ઠંબલ (-ળ) નં જીવવાની શક્તિ, પ્રાણ ઠરખું વિં જીવને સાચવનારું ઠલગ વિં પ્રાણપ્રિય ઠલેણુ વિં મૃત્યુ નિપત્તવે એવું ઠલોક પું મૃત્યુલોક. ઠવિધા સ્ત્રીં, ઠશાસ્ત્ર નં જીવોના ભૌતિક જીવનનું શાસ્ત્ર, 'બાયોલોજી' ઠશેષ વિં માન જીવ બાકી રથો હોય એવું(૨) પું ભૂતકાળના પ્રાણી કે વનસ્પતિના પૃથ્વીના પડમાથી મળી આવતો અવશેષ, 'ફોસિલ'. ઠસટોસટ અં જીવને જોખમે ઠહટ્યા સ્ત્રીં પ્રાણીની હત્યા -વાણુ પું, નં [+ ઘણું] અણુ જેવડો જીવ, સૂક્ષ્મ જંતું -વાત્મા પું જીવ, જીવદશાવાળો આત્મા -વારોપણુ નં જીવનું આરોપણ, સહવારોપણ -વાંતક પું [+ અત્તક] પારધી(૨) મારો, ખૂની

અવણ, ૦૭ પુ. [સં. જીવન, પ્રા. જીવણ]

અવનનો સ્વામી; પતિ

અવત નં [સં. જીવત પરથી ? કે જીવિત ?]

અવિત, અવતર. ૦ક્રિયા, ૦ચર. સ્ત્રી. પોતાના મરણ પાછળ કરવાની ક્રિયા(વરો વગેરે)અવતા જ કરવી તે ૦ભગત અ. હયાતી સુધી ૦દાન નં આક્રમ મા સપડાયેલાને કે પોતાના સકલમાં પડેલાને ન મારવો - પ્રાણુ હાન - રક્ષણ કરવું તે, અવિતહાન

અવતર નં જન્મારો, જિ હગી

અવતું વિ. [અવણુ વંકું] અવવાણુ, અવન-શક્તિવાણુ, સઅવ ('મરેલું' થી ઊલટું) (જેમ કે, અવતો માણસ, નખ, અવતી પૂછડી ઇ.) [અવતી હાકણુ=સાક્ષાત હાકણુ જેવી ખરાબ સ્ત્રી અવતી માખ મળવી=(હરામખોરીનું કે અનૂતનું લીવેલું) પાછું] ઓકી કાઢવું, ન અવવાવું. અવતું પાણી કાઢવું=પાતાળ ક્ષેત્રને પાણી કાઢવું. અવતું મારવું=હાલ કરવા, રીખવું અવતો કોયડો, લાળો=સળગતો અગારો. અવતું ભગતું=અવતુ ને પૂર સાવધ, અવંત ને પ્રાણવાન

અવન નં [સં.] અવણુ તે(રૂ) આયુષ્ય, જિ હગી (૩) અવનશક્તિ, પ્રાણ. ૦ક્રિયા સ્ત્રી. જિ હગીનુ વૃત્તાત ૦કલહ પુ. જીઓ અવનસંગ્રામ ૦કલા(-ળા) સ્ત્રી. અવન અવવાની કળા ૦કાર્ય નં જિ હગીનુ મુખ્ય કાર્ય ંગાળો પુ. અવન ગાળવાનું - ગુનરવાનું સાધન ૦ચરિત(-ત્ર) નં જિ હગીનુ વૃત્તાત ૦દષ્ટિ સ્ત્રી. અવન વિષેની દષ્ટિ-દષ્ટિકાણ ૦ દોરી સ્ત્રી. અવનરૂપી દોરી, આયુષ્ય (૨) [લા.] અવનનો મુખ્ય આધાર ૦નિર્વાહક વિ. અવનનો નિર્વાહ કરનાર ૦પદ્ધતી પું. આખા અવનમા થતો પલટો, 'કોન્વર્ઝન' ૦યુદ્ધી સ્ત્રી. [સર. ૦ દિ. જીવનવૃદ્ધી] સઅવન કરી દે એવી યુદ્ધી, સઅવની ૦મત્ર પુ. અવનનો મુખ્ય ધ્યાનમત્ર ૦મૂળી સ્ત્રી. [સર. ૦ દિ. જીવનમૂરિ] અવનનું મૂળ, અવનાધાર ૦રસાયન નં પ્રાણીના શરીરની ધાતુઓનું રસાયનશાસ્ત્ર, 'ખાયોકેમિસ્ટ્રી' ૦શક્તિ સ્ત્રી.

અવનની મૂળ શક્તિ, 'લાઇફ-એનર્જી'

૦શાસ્ત્ર પુ. સમગ્ર અવનને વિચારતું શાસ્ત્ર (૨) અવશાસ્ત્ર, 'ખાયોકેમી' ૦સખી સ્ત્રી. સહધર્મચારિણી, પત્ની ૦મ્મ ગ્રામ પુ. અવતા રહેવા માટે પ્રાણીઓને કરવો પડતો સગ્રામ, 'રટ્ટગલ કોર એક્ઝરટન્સ'. ૦સાદૃશ્ય નં જિ હગીની સફળતા ૦સિદ્ધાંત પુ. અવનનો ખાસ સિદ્ધાંત; અવનમત્ર ૦સ્ત્રૂમ નં જીઓ અવનદોરી (૨) અવનમત્ર. ૦સ્મૃતિ નં રમરણરૂપે લખાયેલી આત્મકથા, 'રેમિનિસન્સીઝ.' -નોપાય પુ. [+ઉપાય] ગુજરાનનું સાધન

અવન્મુક્ત વિ. [સ.] છતે દેહે માયાના બંધનો

માંથી મુક્ત -ક્તિ સ્ત્રી. અવન્મુક્ત દશા

અવરૂ વિ. ['અવ' ઉપરથી] (કા) ચાલાક, ચપળ, ચમરાક

અણુલેણુ વિ., અવવિધા સ્ત્રી. જીઓ 'અવ'મા અવણું અ. કિં [સ. જીવ] અવનક્રિયાઓ કરવાની શક્તિ હોવી, પ્રાણ ધરવા, શ્વાસ ચાલવો (૨) અવતુ હોલુ કે રહેલું, હયાત હોલું કે રહેલું (જેમ કે, હણ તે હવે છે) (૩) અવન ગુનરવું (જેમ કે, ગુલામીમા અવવા કરતા તો મરવું સાર) ['અવ'મા

અવશાસ્ત્ર નં, અવહત્યા સ્ત્રી. [સ.] જીઓ

અવંત વિ. [સ.] અવતુ, પ્રાણવાન

અવા સ્ત્રી. [સ.] વતુખની દોરી (૨) [ગ.]

'ઝોફ ઓફ એન આર્ક'

[આવાર

અવાઅવ પુ. [અવ+અવ] અવનો અવ, અવનનો

અવાણુ પુ. નં [સ.] 'અવ'મા જીઓ

અવાત સ્ત્રી. ['અવ' ઉપરથી] અવહા કે ક્ષીણનો

સમૂહ (જેમ કે, અનાજ કે ઘામા પડતો)

[-પરવી = સહુ, સળો પેસવો] ૦ખાતું નં

પાજરાપોળમા અનાજ વગેરેમા પડેલા અવહાના

રક્ષણ માટે રાખેલું સ્થાન [ળનેલું, મૂલગત

અવાતુભૂત વિ. [સ.] અવાતુ-અવિતત્વરૂપ

અવાતમા પુ. [સ.] જીઓ 'અવ'મા

અવાદોરી સ્ત્રી. [અવ+દોરી] જીઓ અવનદોરી

અવારોપણુ નં, અર્વાતક પુ. [સ.]

'અવ'મા જીઓ

અવિકા સ્ત્રીવ[સ] આઅવિકા, શુજરાનતુ સાધન
 અવિત વિં [સ] અવતુ (૨) નં અવતર,
 નિંદગી. ઠકાણ(-ળ) પુંનિ દગીનો સમય,
 આયુષ્ય ઠદાન નં ભુઓ અવતદાન -તેશ
 પું [નિંદગી] અવતનો સ્વામી
 અવિતવ્ય વિં [સ] અવવા યોગ્ય (૨) અવી
 રકિ એવુ(૩)નં આવરદા(૪)અવવાનુ પ્રયોજન
 અવી વિં [સ] (સમાસને અતે) અવનાર;
 નલનારં ઉદાં 'અમઅવી'
 અવી સ્ત્રીવ[સ, પ્રા જીવા=દોરી (અનુચની)?]
 મુજ વગેરેથી ખાટલો ભરતા વચમા જે ખે
 સેરો વારાફરતી ખુડાડે છે અને તારે છે તે
 અ હવું નં [દે જિહ્વ=ગોળો; કંકુક પરથી ?]
 છાડતો દોરલાવાળો ખીજકોષ(૨)[લા] નેડકું.
 [અ હવે આવેલું = નેડકામા જન્મેલ
 અ હવાતું છાડકું=નેડકામા ખાળકોમાનુ એક]
 અથરાં નં અવંવં ભુઓ અથરા -રિયું વિં
 અથરાવાળુ
 ભુઆ(-વા) નં [સ દ્યુત, પ્રા જૂઝ(-વ), સરં
 હિં, મ] અવુ, ભૂગટું ઠખાતું નં ભુગાર-
 ખાતુ ઠખાર પું ભુગારી
 ભુઆ(-વા)નું નં સ યુક્ત કુદુંખમાથી છૂટા
 પડી નેરો માડેલો ગૃહસ સાર, ભુજવારો,
 ભુગલધાર [ઝાર
 ભુઆ(-વા)ળ પું [સરં હિં, જ્વાર] ભરતી,
 ભુઓ સંકિં 'ભેવું'નુ આજ્ઞાર્થ ખીજે પુરુષ,
 અવંવં [અનુકૂળ
 ભુક્ત(-ગત) વિં [સ યુક્ત] નેડેલું(૨)યોગ્ય,
 ભુક્તિ(-ગત, -ગતિ) સ્ત્રીવ[સ યુક્તિ] ઉપાય,
 કરામત તકબીર (૨) રીત, પ્રકાર
 ભુગ પું [સ યુગ] જમાનો(૨)નં [સ યુગમ]
 નેડ, ભુગલ ઠ(-ગો) ભુગ અવં દરેક યુગમા
 ઠખેર, ઠખળ નં યુગતુ -સમયનુ અળ
 ભુગટિયું વિં [ભૂગટું ઉપરથી] ભૂગટું રમનારં
 (૨) નં ભૂગટું
 ભુગટિયો પું [ભૂગટું ઉપરથી] ભુગારી
 ભુગત વિં, -ત(-તી) સ્ત્રીવ[સ ભુક્ત, ભુક્તિ
 ભુગતું વિં [સ. યુક્ત] અંધખેસત, યોગ્ય.
 -તાઈ સ્ત્રીવ ભુગત હોય તે

ભુગદાધાર પું (૫) ભુઓ જગદાધાર
 ભુગમ નં [સ. યુગમ] યુગલ, નેડ
 ભુગલ નં [સ યુગલ] નેડું ઠકિરોર પું
 (સ) કૃષ્ણ ઠનેડી સ્ત્રીવ[સ યુગલ, નેડી ઠખારં
 નં (કા) ભુઓ ભુવાર
 ભુગાર પું [ભુઓ ભુગારી, સરં મ] ભૂગટું;
 ધૂત (-ખેલવો, -રમવો) ઠખાતું નં
 ભુગાર રમવાનુ રથળ-ધર -રિયો પું
 ભુગારી -રી વિં [સ દ્યુતકારિન્, પ્રા
 જૂઝારિ] ભુગાર રમવાની લતવાળુ (૨) પું
 ભુગાર રમનારો
 ભુગુ'સા સ્ત્રીવ[સ] નિદા(૨)ચીતરી, સખત
 અણગમો -ખિન્ન વિં [સ] નિદિત (૨)
 ચીતરી ચડે તેલુ
 ભુગમ નં ભુઓ ભુગમ [ભુઆર
 ભુજવારો પું [ભૂજવું પરથી ?] (કા) ભુઓ
 ભૂકું વિં ભુઓ ભૂકું ૧ થી ૩
 ભુત વિં [સ યુત] નેડાયેલુ હોય તેવુ (૨) નં
 અળદની નેડ [કમંભિ ને પ્રેરક
 ભુતાતું અં કિં, -વડું સં કિં 'ભૂત'નુ
 ભુદાઈ(-ગીરી) સ્ત્રીવ[સ] ભુદાપણુ
 ભુદું વિં [ફા જુદા] છૂદ, અલગ, વેગળુ (૨)
 અનોખુ, અસાધારણ [-કરં=છૂદ પાડવુ
 (૨) તોડી નાખવુ (૩) સહિયારા કે ભેગામાથી
 આગલુ કરવુ -અણું=નોખુ પડવું, વ્હી જવુ
 (૨) અલગ વસવાટ કરવો (૩) અળગુ થવુ,
 આગલુ કરવુ -પડવું=અળગું થવું (૨) વ્હી
 જવુ (૩) ભિન્ન મત ધરાવવો (૪) આગલુ કરવું
 -પાડવું=અલગ પાડવું, છૂદું કરવું -રહેવું
 =સ્વતંત્ર વસવાટ કરવો (૨) ન લળવુ -રાખવું
 =ન ભેળવવુ]
 ભુદ્ નં [સ ચુદ્] લડાઈ. ઠપતિ પું સેનાપતિ
 ભુધરાણુ નં ['ભુદ્' ઉપરથી] લડાલડીનુ
 ભુમરાણ
 ભુનવટ સ્ત્રીવ[સ] ['ભૂવું' ઉપરથી] ભૂનાપણુ,
 ભુનવાણીપણુ
 ભુનવાણી વિં ['ભૂવું' ઉપરથી] ભૂનુ (૨) ભૂના
 વિચારનું, 'ઓથેલિકસ'
 ભુનાડ વિં ભુનવાણી (ચ)

જુથાન સ્ત્રીં જુથો જુથાન -ની સ્ત્રીં ખોલીને
જણવેલી હકીકત, સાક્ષી [(-આપવી,
-લેવી.)-પડવી = સાક્ષીમાં હકીકત તરીકે
રહ્યું થયું.] જુથાં સ્ત્રીં જુથો જુથા
જુમલો પું [જ] એકદર આકડો, સરવાળો
જુમા પું [જ જુમલહ] શુક્રવાર ૦મસી-
(-રિજ)દ સ્ત્રીં (શુક્રવારની તમાજ પડવાની)
મેટી મસીદ

જુમેરાત સ્ત્રીં [જુમા + ગત] શુક્રવાર
જુમ્મે પું [જ જિમ્મહ] જોખમદારી,
જવાબદારી -મેમેદા(-વા) ૨ વિં [ફા]
જોખમદાર, જવાબદાર -મેમેદાની સ્ત્રીં
[ફા] જોખમદારી, જવાબદારી

જુરત, જુરિયત સ્ત્રીં [જ જુરજત] છાતી,
હિમત, ધૈર્ય

જુલકું નં [જુઓ જુલકું] વાળની લટ -ગૂછું
જુલમ પું [જ. જુલમ] જખમદારી, ખળાત્કાર
(૨) અત્યાચાર, અન્યાય (૩) કેઈવાતમાં
અતિશયતા કરવી કે ખબ કરી નાખવું
એવો લાવ ખતાવે છે. ૦ગાર વિં જુલમી.
-માટ પું જુલમ -મી વિં [ફા] જુલમ
કરનાર, જુલમગાર (૨) જેમાં જુલમ હોય
તેવું, જુલમભરેલું

જુલાઈ પું[ડં] ખિસ્તી સનનો સાતમો મહિનો
જુલાખ પું [જ જુલ્લાખ] ઝાડા થાય એવું
ઝોસડ, રેચ (૨) ફત્ત, ઝાડો. [-આપવો =
ઝાડાનું ઝોસડ આપવું (૨) [લા] સખત
ધમકાવવું ખરોખર ગભરાવવું. -થઈ જવો =
ગભરાઈ જવું. -લાગવો = રેચની અસર થવી,
દરત થવા લાગવો -લેવો = ઝાડાનું ઝોસડ લેવું]

જુલકે નં [ફા] જુઓ જુલકું
જુલમ પું [જ] જુઓ જુલમ
જુવડું નં + [જુઓ જુવું] ભૂગદ
જુવતી સ્ત્રીં જુઓ યુવતી
જુવા, ૦ખાતું, ૦ખેર જુઓ 'જુઆ'માં
જુવાન વિં (૨) પું જુઓ જવાન, યુવાન.
૦જોધ વિં ભરજુવાન (૨) મજબૂત, કઠાવર
-નિયાવાળું નં જુવાન સ્ત્રીપુરુષોત્તે ટોણ
(૨) [લા] તોફાની કે અતિ સાહસવાળું ટોણ.

-નિયુ વિં જુવાન -નિયો પું જુવાન
-ની જુઓ યુવાની [અનાજ, ભર
જુવાર સ્ત્રીં [રે. જુવારિ, જોવારિ] એક
જુવારું નં, જુવારો પું(કા) જુઓ જુવારું
જુવાળ પું [જુઓ જુવાળ] ભગતી, આ
જુવું નં [જુઓ જુવા] ભૂગદ, જુગાર
જુરનેજુ(-બૂ) સ્ત્રીં [ફા. જુમ્તોજૂ અથવા
જુસ્તજૂ] શોધખોળ, ખારીક તપાસ
જુરસો પું [જુઓ જોશ] ઊભરે, જોસ (૨)
લાગણીનો જુરસો(૩)જોમ, ખળ -રમાદાર
વિં જુરસાવાળું

જુહાર પું [રે જોહાર] 'નમસ્કાર' 'સલામ'
એ લાવ ખતાવતો શબ્દ ૦પટોળા નં ૫૦
૫૦ ખેસતા વષને દિવસે આશીર્વાદ લેવા
જુહાર કરવા તે ૦હું સંકિં [રે જોહાર
કિં] જુહાર કરવા [ચાલાકી, ચતુરાઈ]
જુગાઈ સ્ત્રીં [જુઓ જુગુ] મજબૂતી (૨)
જુગિત પું[સ] ઉચ્ચ સ્ત્રી સાથે નીચ પુરુષના
વ્યભિચારથી જન્મેલો પુરુષ [ચાલાક, ચતુર
જુગુ વિં જખર મજબૂત (૨) [સગં મ]
ભૂ સ્ત્રીં [સ. ચૂકા, પ્રા જૂકા] માથામાં કે ચામડી
પર પડતું એક જટું. [-જેલું = ચોટથું ત્યાથી
ઊખડે નહીં તેવું -પડવી = (માથામાં વગેરે)

જુઓ થવી] [ફૂલેલ
જૂઈ સ્ત્રીં [સ ચૂયિકા, પ્રા જૂહિયા, જૂમિ] એક
ભૂગદ નં જુઓ ધૂત, જુગાર
જૂજ વિં [સરં ફા જુજ = ટુંકડો, મ] ખડું
થોડું, જરા ૦ભજ વિં વાણ થોડું, જરાતગ
જૂજું વિં [અપ જુમજુમ] જુક નોખું
જૂટ પું [સ] (વાળનો) ઝૂડો, સમૂહ (૨) ઠંડનો
એક પ્રકાર (વ્યાયામ)

જૂડી સ્ત્રીં [સરં મ, સં જૂટ, પ્રા જૂઢ] ઝૂડી
-ડો પું સાવગણી (૨) ઝૂડો

જૂડ નં [રે. જુટ્ટ] ભૂકાણું ૦ણ નં [સં જુટ્ટ,
પ્રા જુટ્ટ = મેલિત, સરં હિં જુટ્ટ] અછંડવાડઃ
એકું, છડામણ (૨) પું [જુઓ જૂઠ] ગંગે
વિદ્યુત્ (ભવાઈમાં) ૦ણવેરા પું ૫૦ ૫૦
ભૂણના એક વન નકરું તે -કાણું, -કાણું
નં ભૂડી વાન

જૂઠાખોલું' વિં જૂઠું ખોલવાની ટેવવાળું
જૂઠું' વિં [જુઓ જૂઠું] અસત્ય, જૂઠું (૨)
કૃત્રિમ, ખનાવડી (૩) રહી ગયેલું—જૂઠું (અંગ)
(૪) [સં. જુદા, પ્રા. જુદા] અજુઠું, એકું
[—પડવું = અસત્ય ઠરવું (૨) (અંગ) રહી
જવું] [ખળદ વગેરે]

જૂતણું સં કિં [પ્રા. જુત્ત] જોડણું, (ગાડું,
જૂતી સ્ત્રીં [સ. યુક્ત, પ્રા. જુત્ત પરથી?]
જૂતિયું, ખાસડું —તિયું, —તું નં [સરં
મ જુતા, હિ જૂતા] જૂતું, પગરણું, ખાસડું
[જૂતા ખરાખર = તુરંજ, તિરસ્કારને પાત્ર
જૂતિયાં પડવાં = માર પડવો (૨) અપમાન
કે તિરસ્કાર થવો, કાઢી મુકણું જૂતું ખાડું,
પડવું = ખાસડાનો માર પડવો (૨) અપ-
માનિત થવું —મારણું = ખાસડું મારણું
(૨) કાઢી મુકવું, ધુત્કારી કાઢવું. જૂને માર્યું
જણું = ગયાની પરવા ન કરવી ('હાલે ગયું'
'મૂકે ગયું તો' — એવો ભાવ ખતાવે છે)]
જૂતીખોર વિં હ મેશા ખાસડા—ઠપકા ખાતું

જૂથ નં [સ. યૂથ] ટોળું, સમૂહ
જૂન પું [હં] ધિરતી સનનો ફહો મહિનો
જૂનાગઢી વિં જૂનાગઢ શહેરનું, —ને લગતું
જૂનું વિં [સ. જીર્ણ, જૂર્ણ, પ્રા. જુળ્ણ] પુરાણું
પ્રાચીન, અગાઉનું (૨) જૂનું રિત, જૂથું (૩)
ઘણો વખત થયેલું (જેમ કે જૂનો ગોળ,
જૂનો મિત્ર), ઘણો વખત ત્રાપરેલું (જેમ કે,
જૂનું વાસણ ઇં) (૪) [સરં દે જુળ્ણ =
દક્ષ, નિપુણ] રીઠું; નામીયું, અનુભવી
(જેમ કે, જૂનો ચોર, જોગી, પાપી ઇં)
[જૂનો જોગી = (કાઈ ક્ષેત્રમાં) જૂનેથી કસાઈને
તૈયાર થયેલ વ્યક્તિ (તેને માટે આ પ્રયોગ
કરાય છે)] ૦ખખ વિં છેક જૂનું, ખખળી
યયેલું ૦ખાડું, ૦પુરાણું વિં ઘણું જૂનું ૦પૂનું
વિં ગમે તેવું જૂનું, ફાટયું તૂટયું, જૂથું
જૂનેથી અં ઘણા જૂના વખતથી, ખહું
પહેલેથી [મહદ કરનારું પય

જૂરી સ્ત્રીં [હં] કે સસો આપવામાં ન્યાયાધીશને
જૂથો પું [સં યૂક] ઢોરના શરીર પર ચોટવું
એક જવડું

જૂઠું અંકિં [સરંમ. જૂઠોપણે; સં જૂઠું] (સુ.)
ખેડા ખેડા જોડા ખાવા [જૂઠું રાવણું પ્રેરક]
જૂઠણું અં કિં ['જૂઠું' ઉપરથી] જૂઠસરી
વડે જોડણું [જૂઠણાવણું પ્રેરક]
જૂઠકાજો નં [સ] શત્રુને ઊંધમાં નાખી દે
તેણે અસ

જે (જે) સં (૨) વિં [સ. યદ્, પ્રા. જ પરથી?
કે અપં જેહ = જેણે પરથી?] ('તે' સાથે
સંબંધમાં વપરાય છે) (તેના રૂપો—જેણે,
જેને, જેણે ઇં નો 'જે' ('જે') પેઠે ઉચ્ચારાય છે)
જે જે સં દરેક, હરકાઈ જે જે તે સં
ગમે તે દોષ

જે અં + [પ્રા. જે (પાદપૂર્તિ) માટેનું અં)
પરથી?] કે (વાક્યના બે વિભાગને જોડતું
અપેક્ષાપૂરક અં) (ઉદા. તેનું કારણ એ
છે જે (કે) .)

જે ('જે') પું, સ્ત્રીં [સં જય] + ક્તેહં ૦કરી
પુંએક છંદ ૦ગોપાલ (—ખ) પું ૦ખંવં
'જયગોપાળ' (નમસ્કાર કરવાનો એક વૈષ્ણવ
ઉદ્ગાર) ૦જે પું જય જય, વદન (૨) અં
વદનસૂચક ઉદ્ગાર ૦જેકાર પું, સ્ત્રીં જુઓ
જયજયકાર ૦જેવંતી પું સ્ત્રીંએક રાગિણી
જેઓ (જે) સં ['જે'નું ૦ખં વં] [તેના રૂપો—
જેમનું, —નાથી ઇં નો 'જે' ખહોળો 'જે'
(હથુતિ સાથે) ખોલાય છે]

જેટણું ('જે') વિં [સ. યાવત્ પ્રા. જત્તિય, જેત્તિઅ
જેત્તિલ, હિં જિત્તના] ('જેટણું'ના સંબંધમાં
વપરાય કદ, સખ્યા, વજન ઇંનું માપ કે
મર્યાદા સૂચવે છે) —લે અં ('જેટણે' સાથે
સંબંધમાં) જેટલે અતરે, હદ કે મર્યાદા ઇં
મા (૨) જે વખતે, જ્યારે (૫)

જેઠ પું [સ. જ્યેષ્ઠ, પ્રા. જેઠ્ઠ] વરનો મોટો ભાઈ
(૨) વિક્રમ સવતનો આઠમો મહિનો (૩)
વિં જુઓ જ્યેષ્ઠ —ઠાણી સ્ત્રીં [પ્રા. જિઠ્ઠાણી]
જેઠની વહુ —હી વિં જેઠ મહિનાનું, —ને
લગતું (૨) સ્ત્રીં જેઠ મહિનાની પૂનમ.—હી પુત્ર
પું પહેલા ખોળાનો અથવા વડો પુત્ર
જેઠીમધ નં [સ. યષ્ટિ (પ્રા. જઠિ) મધુ] એક
વનસ્પતિ; ઐષધિ [—નો શીરો = જેઠી-

મધમાધી બનાવાતી-તેના સત્ત્વની એક
ઔપધિ.]
જેડીમલ(-લ) પું. [સ. જ્યેષ્ઠમલ] વડો મલ
(૨) મોઢા બ્રાહ્મણની એક ભત્તનો આદમી
જેઠો પું. ચૂદી કાઢયા પછીનો કસુબાનો રંગ
(૨) જુઓ જેડીપુત્ર [અપાતુ જમણ
જેઠોળું નં લગ્ન પછી કન્યાને ત્યા વરપક્ષને
જેડલ સીં (ક) સહિયર
જેણા સીં (ક.) ધીરજ
જેણી (જે) સં'જે'નું સીં (તેણી) સખધમા
(ભત્તા પધમા, કે હાલ મુખ્યત્વે પારમીઓમા)
(૨) વિં સીં જે ંગમ અં જે તરક
જેણે (જે) સં 'જે'નું તૃતીયાતુ ૩૫
જેતશી (જે) સીં [હિ જૈતશી(સ. જયતિશી)]
દીપકની એક ગણણી
જેતા પું. [સ] છત મેળવનાર, વિજેતા
જેત્ત (જે) નં [અ] એક નેલી બી, 'ઓલિવ'
જે તે સં (૨) વિં ગમે તે કાઈ (૨) કાલતુ;
સામાન્ય ઉદાહરણ આ કાઈ જે તે માણસથી
ન બને)
જેદર નં થેદુ
જેખ પું, સીં [ફા] ખીસુ (૨) [ફા જેવ]
શોભા, સુંદરતા. [-આપધો (-પી) = ગોભાવતુ.]
જેખ પું, સીં જુલમ (?)
જેમ (જે) અં [અપં જિથ (-મ), જેમ, સ
યથા, સરં હિં જિમિ] જે રીતે જેમ કે
અં દાખલા તરીકે ંતેમ અં ગમે તેમ,
હરકાઈ રીતે, મુશ્કેલીથી
જેમતું (જે) સં અં વં જેઓતુ (-ને,
-નાથી, -નામાં ધં ૩૫ પણ 'જેઓ'ના છે)
(૨) વિં જે પ્રમાણેનું, જે રીતનું, જેવું (૩)
[જુઓ જેમ] જે બાણુ કે તરફનું
જેર અં [ફા.] વશ, તાબે, પરાજીત [-કરવું,
થવું] ંકડી સીં ઘોડાના ચોકડાની કાટા-
કાટાવાળી કડી. ંદસ્ત વિં [ફા] આધીન,
કમજોર, નબળું. ંખંદ (-ધ) પું [ફા]
લગામને તગ સાથે ભેડનારી ચામડાની કે
ભડી બનાતની પટ્ટી(૨) ચામડાનો કોરડો, સાટકો
જેરશી સીં (સુ.) સવારનો કુમળો તાપ

જેરણું (જે ?) નં ['જેરો' ઉપરથી ?] ઘાસ
સાથે મસળીને બનાવેલું છાણુ (અ ૩૫ જેયણું)
જેરો પું. [સરં 'ગેરો'] ગરેલો ભૂકો, ભૂકો(૨)
ત બાકુનો ભૂકો, જરેલો (૩) ['ઘેરો' પરથી ?]
ધચૂમલો, ટોળે વળવું તે (૪) [?] આગ, લાય
જેલ સીં [ફા.] કેડખાતુ (૨) જેલની સભ, કેડ.
[-તોડવી = બધનો તોડી જેલમાથી છટકી
જવુ. -કૂદવી = જેલની દીવાલ કૂદવી (નાસી
છૂટવા માટે).] ંભ (-યા)ના સીં જેલમા
જવુ તે ં(ંનિ)વાસ પું જેલમા જવુ તે.
ંર પું [ફા] જેલનો વ્યવસ્થાપક -કી વિં
જેલનુ, -ને લગતુ (૨) પું કેદી
જેવડું વિં [અપં જેવડ] ('તેવડું' સાથે
સખધમા) અમુક કંદ કે માપતુ
જેવર નં [ફા] અલકાર, દાગીના
જેવરી સીં [ફા] (સં જ્યા, જીવા)] ટોગ ટોગી
જેવાણી નં ગોડાતુ એહું પાણી
જેવારો પું [જયતનારો] જયનો વાગે-વાખત
જેવું (જે) વિં [અપં જિવૈ, જેવૈ પંથી ?]
(તેવું) સાથે સખધમા વપગથ) અમુક ભત
રીતકેશુર - લક્ષણુ [જેવા આઁયા તેવા
અથા = (જગથ દેરદાર પામ્યા વિના, વધ્યાધટયા
વિના). જેવો આઁયો, તેવા વૂટી પડયા =
(આઁયો કે તરત જ વૂટી પડયા)] ંતેવું વિં
સાધાણુ (૨) ગમે તેવું -વે અં જે વખતે,
ન્યારે
જેષ્ટિકા સીં [સ] લાકડી, સોદી
જેહ સં [સરં અપ જિહ, જેહ] (૫) જે
જેહાદ સીં [અ જિહાદ] ધર્મ ખાતર કરેલું
યુદ્ધ, 'કુસેડ'
જેહુ સીં [દે સેહ] ધૂળ, રત્ન
જેળ નં [સ જ્વલ ? સગં જેરો = આગ] તેજ;
પ્રભાવ, દેવત [જેળ ગયું = બધુ બગડ્યું]
જે સલી (જે) સીં [સરં ઘીસલું] નાનો
જે સલો (૨) ખેતીનું ચામ પાડવાનું ઓભર.
-લો પું પૈડા વગરનું બળદ પડોટવાનું વાહન
જૈન વિં [સ] (સ) જિને (તીર્થંકરે) પ્રવર્તાવેલું
(૨) જૈન ધર્મને લગતુ (૩) પું જિનનો
ઉપાસક, શ્રાવક

જૈનેતર વિં [સ] જૈન સિવાયતુ યીજી
જૈમિનિ પું [સં] (સ.) પૂર્વભીમાસાન્શનના
પ્રવર્તક અર્થિ

જે અં [સ યદિ, પ્રા જઙ, સરં હિં જો]
(સ શય કેશરત યતાવે છે 'તો' સાથે વપરાય છે)
જેઈએ 'જેઈવુ નુ વંકાંનુ રૂપ' ('જેઈએ છે'
= જરૂરનું છે એ અર્થ) મા વપરાય છે. બાકી
અપૂર્ણ કિં છે) (૨) ખપ કે જરૂર યા ઇચ્છા
હોય તેમ — એવા ભાવ યતાવે છે [જેમ કે,
-એમ = ખપ કે જરૂર મુજબ -ત્યારે =
ખપ પડે તે વખતે -તેટલું = મગો તેટલું,
જરૂર હોય તેટલું -ત્યાં = ગમે ત્યાં, જ્યાં કહો
ત્યાં — જ્યાં જરૂર હોય ત્યાં] (૩) ['જેવુ'નું
પહેલો પુરુષ અવંતુ વંકાંનુ રૂપ]

જેઈતું વિં [જેઈવુ'નું વં કૂં] જેઈએ તેટલું,
જરૂરી ઠકરતું ઠકારવતું વિં જરૂરી, ખપતું
જેઈતું અં કિં [સ યોજ્ય, પ્રા જોઝ પરથી?]
ખપ જરૂર કે ઇચ્છા હોવી (૨) સામાન્ય કૃદ ત
જેડે વપરાતા 'તે ક્રિયા કરવાની જરૂર કે ફરજ
હોવી' એમ અર્થ થાય છે ઉદા. તમારે જવું
જેઈએ [આ કિં અપૂર્ણ છે જેઈએ,
જેઈતું, જેઈશે એ ત્રણ રૂપે જ સામાન્યપણે
જેવા મળે છે સુગત બાજી 'જેઈવાનું' રૂપ પણ
વપરાય છે જેમ કે, કાલે મારે આ ચોપડી
જેઈવાની છે = જેઈશે.]

જેઈએ 'જેઈવુ'નું લવિચ્ચ કાળનુ રૂપ
જેક(-ખ) સ્ત્રીં [સ જલૈકમ્, પ્રા જલુગા,
હિં જોક, જોક] જળો (૨) [જ] ઢોરનો
વાડો, જોક (૩) (ઢોરનું) નૂથ

જેકેર પું [કં] ગજનમા આવતુ એક પતુ
જેકે અં [ત્રિ+કે] અગરજે (વિરોધી શરત કે
વિધાન યતાવે છે) 'છતા' અથવા 'પણ'
સાથે સઅધમા વપરાય છે (જેમ કે, જેડેતમે
કહો છો તે ખરું હશે, પરંતુ મને નથી
લાગતું) (૨) 'બલ્કે'થી ઊલટો ભાવ યતાવવા
(બે વાક્યો વચ્ચે) વપરાય છે (જેમ કે, તેણે
આપવા કહ્યું, જેડે એનું મન નથી)

જેખ પું [સં જોષ] મુખ, આનંદ (૨) સ્ત્રીં
જુઓ જેક (૩) નં ['જેખવું', ઉપરથી]

જેખવાનુ કાટલુ (૪) જેખવાની રીત, તોલ
(૫) તાજવું

જેખમ નં [સં કિ, મ જોલ(-લિ) મ]
લવિચ્ચમા થવાના નુકસાનનીં ધાસ્તી (૨)
નુકસાન, વેકા (૩) જેમા નુકસાનની ધાસ્તી
હોય એ, સાહસ (૪) જુમ્મો, જવાબદારી.
[-ખેડવું = સાહસ કરવું, જેખમવાળા કામમાં
પડવું -ઉઠાવવું, માથે લેવું, બહોરવું =
જેખમવાળું કામ હાથ ધરવું, જવાબદારી
માથે લેવી -માં ઊતરવું = નુકસાનીમાં
ઊતરવું, નુકસાનીની ધાસ્તીવાળા કામમાં પડવું
-માં નાખવું, મૂકવું = ખોટ -હાનિના
લયમા મૂકવું -વેઠવું = જેખમ માથે લેવું
(૨) નુકસાન વેઠવું] ઠકારક, ઠકારી
વિં જેખમવાળું, જેખમ પહોચાડે એવું.
ઠકાર વિં જુઓ જવાબદાર ઠકારી સ્ત્રીં
જુઓ જવાબદારી

જેખમાય નં જેખવું અને માપવું તે (૨)
જેખવાનુ કાટલુ અને ભરવાનું માપ

જેખમાવું અં કિં [જુઓ જેખમ] જેખમમાં
આવવું, જેખમ કે નુકસાન થવું

જેખવું સં કિં [હિ જોલના, સં જુષ-જોષતિ
ઉપન્થી ?] તોળવું, વજન કરવું (૨) [લા]
મનમા તોળીને વિચારી લેવું (જેમ કે, તે રાખે
જેખીને વાપરે છે)

જેખસે (જે?) અં [હિ (જ. જૌક = ખુશી +
હિં સે)] અલખત, અવસ્થ, ઘણી ખુશીથી
જેખામણ નં, -ણી સ્ત્રીં જેખવાનુ મહેનત છું

જેખિયો પું જેખનામે, તોલાટ
જેખો પું જુઓ જેખિયો (૨) [જુઓ જેખ]
મુખ, મન (૩) ['જેખમ' પરથી] (કા)
જેખમ

જેગ(-યુ) વિં [સ યોગ્ય, પ્રા જોગ] નિયુ;
લાયક, છાજતું (નામ કે ક્રિયા સાથે નામયોગી
અં પેઠે વપરાય છે જેમ કે, લખવા જેગ,
(આખત), ખાવા જેગ (ફળ), તમારા જેગ
(કામ)) (૨) માટેવું, ના તરફવું (જેમ કે,
શાહ જેગ, નામ જેગ (હૂડી) (૩) અં પ્રતિ,
તરફ (જેમ કે, ના તરફ જેગ રૂં પેઠે)

लोग पु० बु० यो० (२) लोगवार्ध (३) (वाल्मीकि
ताण्ड्याना) कभवार तार तगे उपर करी सधनी
योक्की लेवी आशीनी यो०ना. [-आववे।
-मेभवे। = सलोग आववे, लाग भणवे।
-आवे। = योग थवे, मेलाप थवे -पा०वे।
= वल्मीकि ताण्ड्याना ता०मा ले० आवे ओम
करुं, ले० साधवे। -भणवे। आववे।
= भनावने भेण थवे (२) अडो भणता आववा
-लेवे। = स सारत्याग करी योगसाधना करवी
-वडेवा = लैन साधुने पवित्रता अपर्पती
ऐक क्रिया करवी -साववे। = तकरे लाव
देवे। (२) योगनी साधना करवी] ओटी
श्री० साधुडी, आवी (तु० श्कारमा) ओटी
पु० लेगी, आवी (तु० श्कारमा) ०ण
श्री० लुओ योगिनी (२) आवानी श्री,
साधुडी ०ण श्री० ईश्वरश्रितना कल्पेला
६४ श्री०पोमानु करेक ०देव पु० मोटी
लेगी-सन्ध्यामी ०निद्रा श्री० योगयुक्त
निद्रा-अवी छवनी ने अर्थी सभावनी
स्थिति (२) युगने अते विष्णुनी निद्रा (३)
अह्मानी निद्रा (ले वभते प्रलय थाय छे)
०पति पु० (स) योगीश्वर-शिव ०माथा
श्री० सृष्टिने उत्पन्न करतारी ईश्वरनी मोटी
शक्ति; जगतना कारणरूप धरि माथा (२)
कुर्गा ०पटे। पु० लेगीपणुं, सन्ध्यास
-लोगवत्तुं स० कि० [स०० हिं लोगवना, स
योन्व, प्रो जोअ] लोग अवराववे भेण
कगववे, गोडवत्तुं (२) विवेकधी लोगवत्तुं,
भाणवु, साधवीने काममा वेत्तुं
लोगवार्ध श्री० गोडवणु, अद्वैतवत
लोग०दर पु० [स. योगी + इन्द्र] योगी०
ले गाणु न० घोडा अणद वगेरेने भावानु अनान
लेगानलेग अ० [स योग + अनुयोग] लेग
आवी भणवाधी, अनवाकण होवाधी, सलेग-
वशात्
लेगिये। पु० ऐकलतने गग (२) लुओ 'लेगी' मा
लेगी पु० लुओ योगी (२) जैवपथी भाणी
आवे (३) ऐक राग (४) ऐ नामनी लत,
सवणियो -गियो पु० योगी ०आशावरी

पु०, श्री० ऐक गगिणी
लेशुं वि० लुओ लेग वि०
लेगे। पु० [स योगेश] (स) महादेव
लेगन पु०, न० [स योगन] यार गाडु
अतर [लुवान-पडेवतरी ले स
लेटी श्री०, -हुं न० [दे जोटी] जोटी,
लेटीकां (-वां) न० अ० व० [सर० म जोडवें,
'लेटी' परधी] पगनी आगणीओ उपर
पडेवतना लीओना धरेण
लेटिंग पु० [स] शिवतु ऐक नाम (२)
आकगमा आकरी तपस्या करनार तपस्वी
लेकुं न० लुओ लेकु
लेटी पु० [म गोटक, हि जोटा] ऐ सगणी
वस्तुनी लेड कडां 'वोनीलेटी' (२) ऐक
वस्तुने अनी रीने भणनी आवती पीछ वस्तु
लेड श्री० [अप जोड = लेडी, युग्म, लेटी,
सर० हिं, म] ऐ सरणी वस्तुओनी लेडी
(२) डरीक्षार्थे सरभामणीमा अराअ० छितरे
तेवी पीछ वस्तु (३) तभूतना यार तारमाना
वयला ऐ ता० (४) सगति, सोमन, लेडाण
०कणु न० गमे तेम लेडी काडेकु गीत के
कविता (२) लेडी काडेवी वात ०काम न०
लेडवानु काम के रीत ०कुं न० ऐकपीअनी
साथे वणगेडी वस्तुओ (२) लेडे अवतरला
ऐ अणक (अ० व० मा)
लेडणी श्री० [लेडु] उपरधी लुओ लेडकाम
(२) शण्ड लभवा अक्षरौने लेडवानी रीत,
'रथेलिग' ०काश पु० लेडणीनी शुद्धि
अर्थे रथेलो के शुद्ध लेडणीवाणो शण्डकाश
लेडला वि० आर (वेपारीओना स डेत)
लेडुं स० कि० [म जुड = पावड, प्रा जोड
(स योग्य) = स युक्त करु] लुडी वस्तुओनी
स अ व करेवो-साधवी, लुजुं करु, वणगाडु (२)
छूटा ल गो के घट्टाने सेगा करी ऐक आणी
रचना करी (जेम के, वचन के कविता लेडवी,
साधल के य व लेडु) (३) (वाडन के काममा)
लगाडु, लेगु (जेम के, गाडीअ अणद घोडा
लेडवे, छे के वाणुं ऐ अणद लेडवे) (४)
वाडनने के ओन्वने अणद घोडा लेतीने

તૈયાર કરવું (જેમ કે, ઘાચી ઘાણી લેડશે, હળ
 લેડોએટલેજઈએ ગાડા લેડીનેસૌનીકળ્યા)
 (૫) ખોટ કેતુકસાન આવે ત્યારે ભરી આપવું,
 ખૂટતુ પૂર કરી આપવું, ભરવાઈ કરવી
 (જેમ કે, મારે એમા ધરના સો લેડવા પડ્યા.)
 (૬) એક સાથે બીજને તેના અનુસધાનમા
 લગાડવું, સાથે સાધવું (જેમ કે, ગાડીને એ'બિન
 કે હયા લેડવા, પુસ્તકને અતે સૂચિ લેડવી,
 'ક' ને 'ખ' લેડવાથી ક્ષ થાય; ઇ) (૭) રચવું,
 ઘડવું (જેમ કે, પ્રીત લેડવી, વાત લેડવી) (૮)
 સાથે કરવું; એકઠું કરવું (જેમ કે, 'તેણે ખૂબ
 પૈસા લેડ્યો છે, 'પુણ્ય લેડવું') (૯) એક
 સાથે બીજને ભેગું કરવું (જેમ કે, હાથ લેડવા).
 [લેડી કાઢવું = કલ્પનાથી રચીને તૈયાર
 કરવું, બનાવટી કે ખોટું બિલુ કરવું]
 લેડવું નં [ભુઓ લેડ, સરં હિ જોડવાં, મ
 જોડવે] લેડુ. લેડક
 લેડાક્ષર પું [લેડવું + અક્ષર] બે વ્યથવા વધારે
 અક્ષરો લેડવાથી બનેલો એક સયુક્ત અક્ષર
 લેડાલેડ અં [લેડે લેડે] પાસેપાસે, અડોઅડ
 લેડાણું નં ['લેડવું' પરથી] સાવો, સધાન (૨)
 એકઠું કરવું, ભેગું કરી દેવું (૩) એકઠા થવું,
 લેડાવું તે (ઉદાં બે રાજ્યોનું લેડાણું) -મણ
 નં, -મણી સ્ત્રીં લેડવાનું મહેનતાણું
 -વાડો પું લેડકણું કરવું તે
 લેડિયું વિં ['લેડ' ઉપરથી] સાથે રહેનાર (૨)
 બેની લેડમાનું એક (૩) લેડાક્ષરનું (છાપવાનું
 બીજું) -ચણુ વિં સ્ત્રીં ભેડે રહેનારી,
 સાથી -ચા પું સાથી
 લેડી સ્ત્રીં [ભુઓ લેડ] બે સરખી વસ્તુઓની
 લેડ (૨) નાના છોકરાનું -નાનું પગરખું ૦૬૧૨
 પું સાથી (૨) પ્રસાધરિયો -હું બે નં વસ્તુઓની
 લેડી (૨) વસ્તુની લેડ (૩) ખાસકું -ડે
 અં સાથે, લેડમા (૨) પાસે, નજીક -ડો પું
 પગરખું (૨) ભુઓ ભેડો (૨) [લેડા ખાવા =
 ખાસકાને માર ખાવો (૨) ઠપકો ખાવો (૩)
 તુકસાન કે ખોટ વેઠવા. -ઘસવા = ફાઈને
 ત્યા વાર વાર ધક્કા ખાવા -ચડાવવા = લેડા
 પહેરવા -પડવા = લેડાને માર પડવો (૨)

ઠપકો મળવો -પહેરવા = પગમાં લેડા
 ચડાવવા -ફાટવા [લા] લેડા ઘસાઈને ફાટે
 એટલા બધા ફેરા થવા -મારવા = ખાસકાને
 માર મારવો (૨) સખત ઠપકો આપવો]
 લેડથાખોલ પું [લેડવું + ખોલ] + લેડકણાં
 ભેણું નં [લેડવું ઉપરથી] ભેડું તે (૨) તેમાસો,
 ફેરોતો [શિખા
 ભેત સ્ત્રીં [સં જ્યોતિ] તેજ, પ્રકાશ (૨) દીવાની
 ભેતભેતાં, -તામાં અં ક્ષણમા, પલકે વારમા
 ભેતર, -રં નં [સ ચોક્ત્ર, પ્રા જોત્ત (વ્ય)]
 ધૂસરીની સાથે બળદને લેડવાનો પટો.
 [-ઘાલણું = બળદને ધૂંસરે લેડવો (૨) નવા-
 સવા કામમા પહેલવહેલું નાખવું (૩) પીડા
 વળગાડવી. -વળગાડવું = ભેતરું ઘાલવું;
 જૈરી પરણાવવી, સ સારની ધૂસરીમા લેડવું
 ભેતરે લેડાવું = કટાળા ભરેલા કામમાં
 ગૂથાવું (૨) સંસારની ધૂસરીમા લેડાવું]
 ભેતર-ઢાળો પું ભેતર છોડી બળદને આરામ
 આપવો તે [સાથે લેડવું
 ભેતરવું સં કિં ભેતર વડે પશુને ધૂંસરી
 ભેતિક પું [સ જ્યોતિપિક] + ભેધી
 ભેતી પું મહદનીશ પુરોહિત (પારસી)
 ભેદો, -ધ પું [ભુઓ થોદો] લડવૈથો.
 -ધારમલ (-લ) પું [ચોદ્ધ + મલ] બપોરો
 અને શૂરવીર મર્દ
 ભેબન નં [સ ચૌવન, પ્રા. જોવ્વળ] ભુવાની.
 ૦૧ તું વિં ભેબનવાળું ૦૬૧૨ વિં યુવાન
 -નિયુ નં ભેબન (૧)
 ભેબર પું [ઈ] મભૂરો લાવી આપી તેમના કામ
 પર દેખરેખ રાખનાર મિલનો એક નોકર
 ભેબા (-ભા) પું અંકિં [ભુઓ ભેબો] ભેબો
 આવવો, મરણઘાટીમા સપડાવું
 ભેબો (-ભો) (ભે') પું જીવ બી'ડો બિતરી
 જીવો -બેલાન થઈ જવું તે, તમ્મર [-આવવો
 = તમ્મર આવવી, બેલાન થઈ જવું]
 ભેમ નં [સરં મ, હિં, જ. જગમ] ભુસ્સો,
 બળ, શક્તિ ૦૬૧૨, -મી વિં ભેમવાળું
 ભેર નં [ફા] બળ, શક્તિ, કૌવત (૨) શ્રમ, મહેનત
 (ઉદાં એટલું કરત તો શુ ભેર પડત ?) (૩)

વશ, કામ્ય, ચલાણ (ઉદા. મારુ એના ઉપર કાંઈ
લેગ છે કે માને ?) (૪) ચડતી, તેજ, ભેમ, વેગ
(ઉદા. લાઈનુ કામ કાઈ ભેરમા દેખાય છે ।
તાવતું ભેર ઇં) (૫) ઘાખ, ભાર, વજન (ઉદા.
આ બળદ નાનો હોવાથી તેને વધારે ભેગ આવે
છે) [-કરવું = બળ વાવરવું, મહેનત કરવી (૨)
આગ્રહ કરવો; દબાણ કરવું - કાઢવું = શક્તિ
ખચવી (૨) પૂરો કામ્ય કે અધિકાર યા વેગ
વાપરવો (ઉદા. કયાય નથી ચાલતું ત્યારે ધગમા
ભેગ કાઢે છે). -ચરવું = ચરખી ચડવી, ભેગથી

માનવ - ચાલવું = બળ કે શક્તિની અસર
થવી, ભેર કાવવું - પકડવું = ભેરાવ -
બળવાન થવું, વધારે મજબૂત થવું - મારવું =
ખૂબ બળ કે શક્તિ વાપરી કાઈ કરવું (૨) અપાઠો
કે વેગ કરવો - ચર, -મા ચાલવું = બળ
થવું, વધવું, ભેર પકડવું] ૦૬૨ વિં કસગ્તી,
કસાયેલું (૨) ભેર કરવું પડે - ભેરની કસોટી
થાય એવું ૦૪૪ ખરાઈ, ૦૪૫ ખરી સીં [ફા]
બખરગ્તી, ભુલમ ૦ ભુલમ પું બળાકાર,
ભુલમ ભલખી સીં [ફા] ખડણી ૦૬૨
વિં ભેરવાળું, ભેર અં ભેગવી, ૦૪૫ ન વિં
ભેરવાળું - રાણુ વિં ભેરવાન - રાવર
વિં [ફા] ભેરવાળું; બળવાન. - રાવરી સીં
[ફા] બખરગ્તી, બળાકાર - રાણ (-ણ)
વિં ભેરવાળું - રાણાચણું નં

ભેરી વિં ['ભેર' ઉપરથી] ભેને ખીનવું ભેર -
મદદ હોય એવું (શિતર જમા) (૨) સીં
ગેતર જની ગતનો એક પ્રકાર
ભેરુ સીં [રિ.] બેરી; વહુ
ભેરો, ભેરો પું ['ભેર' ઉપરથી] ઘાખ, દબાણ,
અખતી ['ભેરુ'નું પ્રેરક ને કર્મણિ
ભેવડા (-રા) વહું સંકિં, ભેવાવું અં કિં
ભેવું સંકિં [પ્રા જો, જોય, જોવ] દેખવું,
આખ વડે ભણવું (૨) [લા] તપાસવું, વિચારવું,
ધ્યાન આપવું (૩) વાચવું, અભ્યાસ કરવો
(ભેમ કે પ્રક્ર ભેવા, કામના કાગળો ભેવા ઇં)
(૪) અખતરે કરવો પ્રયોગ કરવો (ભેમ કે, ભેવું
હોય તો આવી ના.) એ અર્થમાં ખીન ક્રિયા-
પદો સાથે સહાયકારક તરીકે વપરય છે.

ભેમ કે કહી ભેવું, બોલાવી ભેવું, કરી ભેવું.
ભેઈ ભેઈ ને = ખૂબ તપાસીને (૨) લાખો
વિચાર કરીને ભેઈ ને ચાલવું, ઠગણું
ભરવું = વિચારીને કાઈ કરવું ભેઈ લેવું =
વિચારી લેવું (૨) મારવાની ધમકી આપવી;
ખખર લેવી ભેવા ભેવું = ભેવા લાયક, સુદર
(૨) કળેત થવા ભેવું, મારામારી થઈ બેસે એવું,
ખરાખ (આ અર્થમાં 'ભેવા ભેવું' પણ
વપરય છે)]

ભેશ (-પ) પું [સ જ્યોતિષ, પ્રા જોડસ]
જ્યોતિષનું જ્ઞાન, ગ્રહ, ગ્રહકેળ વગેરે ભેવું ને.
[-ભેવા = ગ્રહ વગેરેના રથાન તપાસી કળ -
ભવિષ્ય કહેવું]

ભેશ (-સ) પું, નં [ફા] ઉછાળો ઊભરો (૨)
ભુમ્મો (૩) વેગ, ભેર ૦૬૨ વિં ભેશવાળું;
ભેશીલું

ભેશન નં [ફા જોજન, 'ભેશતાન'] ચોપડીઓ
વગેરે રાખવાની વિધાથીની કાથળી - ખાટી
(૨) હાથે પહેવાતું એક ધરેલું

ભેશી (-પી) પું [ભુઓ ભેશ] ભેપ ભેનારો
ભેશી (-સી) કું વિં ['ભેશ' (ફા) ઉપરથી]
ભેશવાળું, ભેસદાર

ભેપ પું ભુઓ ભેશ - પી પું ભુઓ ભેશી
ભેસતા (-દા) ન નં [જ જુજદાન] ભુઓ ભેશન
ભેસરો પું + ભુમ્મો

ભેહાકી સીં [જ જહ્વાક - એક ભુલમી
પાદશાહ ઉપરથી] ભેહુકમી

ભેહુકમ પું ભુલમ, દોગ (૨) અં હુકમ પ્રમાણે -
-મી સીં ભેહુકમ, આપણુદી (૨) વિં
ભેહુકમવાળું

ભેળ સીં [સ યુગલ, પ્રા જુગલ, જુવલ] સાથે
અવતરેલા બાળકનું ભેહુ - ભેહુ - બિચું
વિં સાથે અવતરેલું હોય એવું (પ્રાય
૫૦ વંશ)

ભેસો (૦) પું [ભુઓ બેસો] ઠપકા
ભેહર નં [જ, સં મ. જોહાર] સામુદાયિક
આત્મહત્યા, જમો

ભેહર નં [જ] જવાહર, એરાત
જ (મ) પું [સ] જુમના ભેહાણ (૨) વિં
ભાણનારું (સમાસને છેડે) ઉદા. 'સર્વજ'

શ્રુતિ સ્ત્રીં [સ] જાણવું તે (૨) બુદ્ધિ
જ્ઞાન વિં [સ] જાણેલું ઓય વિં [સ]
જાણવા યોગ્ય -તા પું [સ] જાણનાર
જ્ઞાતિ સ્ત્રીં [સ] -જ્ઞાત, નાત ઓય હુ પું
નાતબાઈ ઓમાસિક નં જ્ઞાતિવિષયક કે
જ્ઞાતિવુ માસિકપત્ર
જ્ઞાન નં [સ] જાણવું તે, જાણ, (૨) અખર,
માનિતી (૩) જ્ઞાન; પ્રતીતિ (૪) સમજ કે
સમજવા જેવી વસ્તુ ('એતો જ્ઞાન મને ગમતુ
નથી') (૫) પ્રજ્ઞાજ્ઞાન [-જ્ઞાત્રું=સમજતુ,
જ્ઞાન વતુ -પાત્રું=જ્ઞાન થતુ, અખર પડવી
(૨) પ્રજ્ઞાજ્ઞાન થતું] ઠંકડ પું જ્ઞવાન્મા -
પરમાત્મા સજ ધીના તત્ત્વજ્ઞાનને લગતો
(વેદનો) વિભાગ. ઠંકડાશ(-પ) પું અધી
જાતના જ્ઞાનના—માહિતીના સગ્રહરૂપ મોટો
ગ્રંથ, 'એન્સાયકલોપીડિયા'. ઓખળ પું
જૂઠો—ઢોળી પડિત બની ખેંડેલો તે ઓચ્છુ
વિં જ્ઞાનરૂપી આખવાણુ (૨) નં જ્ઞાનરૂપી
ચક્ષુ — આંખ (ચર્મચક્ષુથી ઊલટું) ઓતંતુ
પું જ્ઞાનેન્દ્રિયોને મગજ સાથે સાંધતો તંત્ર,
'નવ' ઓતંતુ ઓચ્છુદ્ધાર સ્ત્રીં જ્ઞાનતંત્રોની
રચના, કામ વગેરેનું તંત્ર, 'નર્વસ સિસ્ટમ'
ઠંકડ વિં અરધાપરવા જ્ઞાનને કારણે વિપરીત
બનેલું ઠંકીપ(ઠંક) પું જ્ઞાનરૂપી દીવો ઓધન
વિં જ્ઞાનરૂપી ધનવાણું (૨) નં જ્ઞાનરૂપી
ધન ઓપરંપરા સ્ત્રીં એક ઉપરથી બીજી,
બીજી ઉપરથી ત્રીજી, એ રીતે મળતી જ્ઞાનની
હાર ઓપંચમી, ઓપંચમ સ્ત્રીં કારતક સુદ
પાચમ ઓપ્રક્રિયા સ્ત્રીં જ્ઞાન નીપજવાની
પ્રક્રિયા, 'એપિસ્ટેમોલોજી' ઠંકડાર પું
પુનઃકાલય ઓમય વિં જ્ઞાનથી ભરેલું ઓમાર્ગ
પું જ્ઞાન દ્વારા મોક્ષ મેળવવાનો રસ્તો. ઓચ્છ
પું જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ કે જ્ઞાનરૂપી યજ ઓયોગ
પું શ્રવણ, મનન ને નિદિધ્યાસનના સાધનવાળો
એક યોગ ઠંકડ સ્ત્રીં જુઓ જ્ઞાનતંત્ર
ઠંકડ સ્ત્રીં એક વેલો (૨) લાગ ઓજ્ઞાન
વિં જ્ઞાનવાણુ ઓચાચુ પું મગજનો એક
રોગ (તેથી માણસ મોટી મોટી—જ્ઞાનની વાતો
સંભ્યા કરે છે) ઠંકડ જ્ઞાન નં સામાન્ય બને

વિશેષ બધું જ્ઞાન (૨) પ્રજ્ઞાજ્ઞાન ઠંકડારોગ્ય
પું જ્ઞાન વડે ઉત્પન્ન થયેલો વૈરાગ્ય -ની વિં
જનવાણું. -નીશ્વર પું [જ્ઞાની+ઈશ્વર]
જ્ઞેષ્ઠમા જેષ્ઠ જ્ઞાની -નેન્દ્રિય સ્ત્રીં [જ્ઞાન+
ઈન્દ્રિય] (જુઓ ઇન્દ્રિય) જ્ઞાન ગ્રહણ કરનારી
ઇન્દ્રિય -નોદય પું [જ્ઞાન+ઉદય] જ્ઞાનનો
ઉદય, જ્ઞાન પ્રગટવું તે -નોપાસના સ્ત્રીં
[જ્ઞાન+ઉપાસના] જ્ઞાનની ઉપાસના
જ્ઞાપક વિં [સ] જણાવનાર (૨) પું ગુરુ,
શિક્ષક (૩) નં (વ્યા) અપનાવતું સમર્થક.
-ન નં જણાવતું તે (૨) નહેરાત. ઠંકડેરો
જ્ઞાપિત વિં [સ] જણાવેલું
જ્ઞેય વિં [સ] જાણવા યોગ્ય ઠંકડ સ્ત્રીં
જ્યેષ્ઠાં અં (૫) જુઓ જહી, જ્યા
જ્યા અં [સ] ધનુષ્યની પાલુ -ઢોળી (૨)
માઇન (ગ) ઠંકડેરો (-જુ) સ્ત્રીં 'સાઇન
સીરીઝ' (ગ)
જ્યાદા (-દે) વિં [અ] વધારે
જ્યારે (જ્યા) અં જે વખતે -દેથી અં
જે સમયથી -દેતું વિં જે સમયનું. -ર લગી
અં જે સમય લગી, જ્યા લગી ઠંકડારે
અં કોઈને કોઈ વખતે (૨) ગમે તે વખતે
જ્યાં (') અં [જુઓ જહી] જે જગાએ ઠંકડાં
અં જહીનહી દરેક જગાએ (૨) સુરેલીથી
(૩) કોઈ પણ રીતે
જ્યુબિલી સ્ત્રીં [કં] મહેત્સવ (અમુક વર્ષ
વીત્યાનો) (૨) [લા] પરીક્ષ મા નાપાસ થઈ
તેના તે વગ મા રહેવું તે (-કરવી, થવી)
જ્યેષ્ઠ વિં [સ] મોટું. સૌથી મોટું, વડું (૨)
પું જેઠ મામ -ધા વિં સ્ત્રીં જ્યેષ્ઠ (૨)
સ્ત્રીં અદારસુ નક્ષત્ર
જ્યોતિ પું, સ્ત્રીં [સ] જુઓ જોત (૨) ચૂર્ચ,
ચંદ્ર, તારા વગેરે આકાશના તેજસ્વી પદાર્થ.
ઠંકડ પું જ્યોતિ ધારણ કરનાર, પ્રકાશ
દેલાવનાર (ખાસ કરીને જ્ઞાનનો). ઠંકડ વિં
તેજસ્વી ઠંકડ હલ (-જા) નં તારા નક્ષત્રો
વગેરેનો સમૂહ ઠંકડ ગ નં ખાર મુખ્ય
શિવસિંગોમાતુ દરેક ઠંકડ પું જ્યોતિર્વિદ્યા
જાણનારો ઠંકડા સ્ત્રીં જ્યોતિ શાસ્ત્ર
ઠંકડ નં ગ્રહમહળ, રાશિચક્ર ઠંકડ નં

ભુઓ ન્યોતિ શાસ્ત્ર(૨)વેદના અગોમાતુ એક
 ૦૫ભણુ પુઠ ન્યોતિષ ભણનારો,ભેશી ૦પી
 પુઠન્યોતિષ ભણનારો ૦ષ્ટેભ પુઠ[સ.]એક
 થજ ૦મની વિઠ સીઠ તારા અને નક્ષત્રોના
 પ્રકાશવાળી (રાત) ૦મમાન વિઠ પ્રકાશમાન,
 કાંતિમાન -તિપુ જ પુઠ નક્ષત્રસમૂહ
 -તિ:શાસ્ત્ર નઠ ગ્રહોની મુદ્યની નિયતિ
 ઉપર થતી શુભાશુભ અસર ભણવાનુ તાસ્ત્ર
 (૨) ખગોળશાસ્ત્ર
 ન્યોતરના(નિરનન) સ્ત્રીઠ [મ] ગદની,
 ચાદમ્યુ
 નરર પુઠ[સ] તાત ૦મ વિઠ નવગવિનાયક

-રંકુશ પુઠ[+લંકુશ] તાવની એક દવાનુ
 નામ -રંશ પુઠ [તજશ] થોડોવણો-
 સહેજસાજ તાવ
 નવસન નઠ [સ] ખળતુ ને (૨) પુઠ અગ્નિ
 નવસત વિઠ[સ]ખળતુ(૨)પ્રકાશમાન,ખળહળતુ
 (૩) [લા] ઉધાડુ, રપદ
 નવસિત વિઠ[સ] સળગેલુ (૨) પ્રકાશિત
 નવાલા(-ખા) સ્ત્રીઠ [સ] અગ્નિની રાખા
 ઓઝાડી વિઠ સળગી ઊઠે નેલુ ઠસુખ નઠ
 નવાલામુખી પર્વતનુ મો ઠસુખી વિઠ(૨)
 પુઠ નેતા મુખમાથી નવાલા નીકળે છે એવો
 -ખળતો (પહાર)

ઝ

ઝ પુઠ [સ] તાલુસ્થાની ચોયો વ્યજન ઠઠાર
 પુઠ ઝ અક્ષર કે ઉચ્ચાર ઠઠારાંત વિઠ જેને
 છેડે ઝકાર હોય એવુ ઠઠઠુ નઠ +, ઠઠઠો
 પુઠ ઝકાર
 ઝઠઠોલ(-ખ)પું સઠકિઠ [દે જલ્લોજ્જહિય
 = પરિપૂર્ણ, ભરપૂર, સરઠ હિં. જ્ઞાજ્ઞ નના]
 રેલઠેલ કરવી
 ઝઠઠોળા વિઠ [ભુઓ ઝઠઠોળા] મશાનુન (૨)
 સ્ત્રીઠ રેલઠેલ (આનદની) ઠઠું સઠ કિઠ
 ભુઓ ઝઠઠોલપું -
 ઝઠ્ઠપ ઝઠ્ઠયાં અઠ[રવઠ]મુઠગને એવો અવાજ
 ઝઠ્ઠપ ઠઠું અઠકિઠ (કા) ઝૂકુ, લળી પઃવુ
 ઝઠાર સ્ત્રીઠ [હિં] પવનમા કઠકરુ ને (૨)
 ઝઠઠોળ (આનદની) (૩) નઠ ગાડુ, ખટારો
 (૪) ગાલ્લી (તારાનુ ઝૂમખુ)
 ઝઠોળ સ્ત્રીઠ ઝઠાર, કરકરાટ(૨)પવનનુ વાતુ તે
 ઝઠ્ઠી સ્ત્રીઠ એક ભાતનુ પક્ષી
 ઝખ સ્ત્રીઠ [સરઠ મ જક] ભુઓ જામ,
 [-મારવી, મારીને રહેલું.] (૨) નઠ [સં
 જા] માછલુ
 ઝગઝ(-મ)ઝ અઠ [પ્રા જગજગ, હિં જગમગ
 (વવઠ)] ખૂબ તેજ મારતુ હોય તેમ ઠઠું
 અઠ કિઠ [સરઠ મ જગજગાયતે] ઝગઝગ
 થતું -ગાટ પુઠ ઝગઝગ થતો પ્રકાશ
 -ગિયું નઠ એક ભાતનુ કસખી કાપક

ઝગર વિઠ [સ જ=વિનષ્ટ, વિનાશિત ઉપગ્રી?]
 ઉત્તરક, નિર્જન
 ઝગરેલુ નઠ [ભુઓ 'ઝગર' અથવા 'ઝવડતુ']
 ઝવડો, પચાન, ટટો
 ઝગરું અઠકિઠ [સ જગજગાયતે, પ્રા જગજગ]
 ઝગમગ થતુ
 ઝગાર(-રે) પુઠ ઝગઝગાટ [ઝગારે જલું=
 ઝગઝગતુ 'અનવાળા ઝગારે નય છે']
 ઝઘરલું અઠકિઠ [દે જ(-જ)ગઢ] લડલુ, ટટો
 કઠ્ઠો, સામે ખોલાખોલી કઠ્ઠી
 ઝઘડાઝઘડી સ્ત્રીઠ ખૂબ ઝઘડો
 ઝઘડો પુઠ [દે જગઢ] લડાઈ, ટટો -કાખોર
 વિઠ ટટાખોર, ઝવડવાના સ્વભાવનુ
 ઝઘર વિઠ [સરઠ 'ઝગર' નચ્ચ (૨) જડ
 ઝઝલું નઠ [ભુઓ ઝગઝળ] સધ્યાનો પ્રકાશ
 ઝ(ઠણ) ઝણાટ પુઠ [ભુઓ ઝણઝણાટ] મોટો
 ઝણકારો (૨) ઝમઝમાટ, ખળતરા(૩) ધમઝમાટ
 ઝ(ઠણ) ઝણી સ્ત્રીઠ [ભુઓ ઝણઝણી] ખાલી
 (૨) કોવ કે રીસની લાગણી, ઝાઝ [-ચડવી]
 ઝઝૂમપું અઠ કિઠ [દે જુનળા=પ્રાલબ, કે
 જુજ્જ=ઝૂકુ પગ્રી?] ઉપર લચી પડેલુ,
 ખટાર કે ઉપગ્રી ઝૂકુ (૨) [લા] ટમટમી
 રહેલુ, ભેર કર્યા કરુ [ખેરક-ઝઝમાપડું]
 ઝટ અઠ [સ જટિતિ મરઠ હિં, મ] તત્તલ,
 તાપડતાપ ઠપટ, -ટોઝટ અઠ ઝટ ઝટ

અમઝમ યવું. રણકું (૨) ઝીણું ઝીણું અળવું.
ચયરવું - માફ પુઠ અમઝમવુ તે
અમર પુઠ ભુઓ અમોર, ભૈકર
અમર(-ર)ખ નઠ ['અમરખ' ઉપરથી] ઊંવા
અમરખ જેવા વ્યાકારવું શોભા માટે ટાળેના
બિલોરી કાચના લોલકાવાળો કાચની હાડીઓના
દીવો; ઝુંમર [ધર્મ ને બહાર કરવું
અમરું અઠકિં [રવઠ?] પ્રવાહીનુ નગ નર
અમાઝમી સીઠ [સરઠ મ ક્રમાઝમી=અઘડો]
હાથના ચાળા સહિત ખોલખોલી(ર)ઝગઝખી,
અઘડો [અમોર કરનાર
અમોર પુંઠ ભુઓ નમોર -રિચો પુંઠ
અરખ નઠ ભુઓ નગખ
અરઠ અઠ [રવઠ] લૂગડું ફાટતા થતો અવાજ
(૨) સીઠ અરઠના કંકડા ઠકી સીઠ (કા)
ધમકી ઠકો પુંઠ ભુઓ ઝડકો ઠકું સઠકિં
[રવઠ]અરઠ એવા અવાજ સાથે કાઠવું (કપડું)
-હું નઠ ઝાખર, કાટવાળું ઠાળુ [-ઝાલી
કે પકડી રાખવું = નજીબ બાબતનો ખોટો
આગ્રહ રાખવો (સુ.)]
અરણ(-ણું) નઠ ['અરણ' ઉપરથી સરઠ સ જાર]
નમીન કે પહાડમાંથી અરતો પાણીનો વહેળો
-ણી સીઠ નાનુ અરણું [ઓગળી જવું
અરપડું અઠ કિં ધીમે ધીમે અરવું, અમવું (૨)
અરમર નઠ [ભુઓ અરવું] સ્ત્રીની કોટનું એક
સોનાનુ ઘરેણું (૨) સ્ત્રીઓના પગનુ એક
ઘરેણું (૩) એક ભતવું ઝીણું લૂગડું (૪)
સીઠ વરસાદની ફરફર (૫) અઠ ઝીણું ઝીણું
છાટે (વરસવું) ઠઝરમર અઠ ઝરમર ઠકું
અઠ કિં ઝરમર ઝરમર પડવું -રિચું નઠ
ભુઓ ઝરમર ૧, ૩, ૪
અરવું અઠકિં [સં ક્ષર્, પ્રા ક્ષર્ કે સ ક્ષર્?]
(પ્રવાહીનુ) ધીમે ધીમે બહાર નીકળવું,
પ્રવવું
અરસ નઠ એક વનરપતિ
અરસાટવું સઠકિં(સુ) અરેરવું, સખત ઠપકારવું
અર(-રે)ણી સીઠ ભુઓ અરણી, ખાલી
અરામણ નઠ ['અરણુ' ઉપરથી] આરવું તે (૨)
આરવાનુ મહેનતાણું (૩) આરેલો ભાગ (૪)

['અરણુ' ઉપરથી] અરેલું પ્રવાહી -ણી સીઠ
અગમણ ર ભુઓ
અરી સીઠ [સ] ઘણું નાનુ અરણ (૨) રેલો
અરખો પુઠ [સરઠ હિ જારોલા, મ જાર(-રો)-
કા(-સા)] બારી બહાર કાઢેલું અઝમવું
આધકામ, છબું; નરખો
અરેર નઠ એક વનરપતિ [(૨) તાવધી
અરેળી સીઠ [ભુઓ અરેણી] કુનરી, ક પારી
અરે(-ળે)ળો પુંઠ [સરઠ ઝાળ] ચામકી
બળવાથી ઊઠેલો ફેલો [-ઊઠવો = બળવાથી
ફેલો થવો] [એક છવડો
અરે પુઠ [સ જાર] ભુઓ અરણ (૨) [૧]
અર્જર(-રી) સીઠ [સ] એક વાઘ
અર્ધ વિઠ [ફા] પીણું, નરઠ (૨) રીક -દર્
સીઠ ભુઓ નરદી
અલ પુઠ; નઠ [સ જાલા] એક ઊંડો છવડો
અલ(-ળ) સીઠ [સ જાલા, સરઠ મ, હિ, દે,
જુલુહ = યોગિતો પ્રકાશ] યોપ, ચળકાટ.
ઠદાર વિઠ ચળકવું ઠકું અઠ કિં તેજ
મારવું, ચળકવું (૨) [લા] પોત પ્રકાશવું
અલકાવું અઠ કિં અલકવું. તેજ મારવું (૨)
છલકાવું [અળકવું અળહળવું
અલઅલવું અઠકિં [પ્રા જાલજાલ (સ જાજલ)]
અલવું અઠ કિં [સરઠ અલઅલવું] અલકવું, શોભવું
અલાવું અઠકિં 'અલવું'નું કર્મણિ (૨) અઠક
યર્ધ જવું હલનચલન- બધ ચક્ર, ગડી જવું
(જેમ કે, વાથી અગ અલાય ધં))
અલું વિઠ તૈયાગ, તત્પર (સેવા કરવામાં) [અલાં
ને અલાં રહેવું = (સેવામાં) તત્પર રહેવું]
અલે સીઠ [અ જિલહ? સ જાલા?] અલક
ઠદાર વિઠ અલકવાળું, તેજ મારવું ઠસલે
સીઠ તેજસ્વિતા, શોભા
અલો પુંઠ (કા) વિટ બણા, મુરકેલી
અલક નઠ [સં] કાસીભેડ
અલેરી સીઠ [સં] અંજ, મંજરા [દાઝવું, બળવું
અલિણું અઠ કિં [સ જલ, સરઠ અળ]
અવડું નઠ (કા) ઝીણું ટપકું
અવડું અઠ કિં [સરઠ અમવું] (કા) ટપકવું
અવેર નઠ [અ જોહર] નવાહિર (૨) [લા]

પાણી, દમ ૦ખાનું નં ભુઓ જવાહિરખાનુ
 -રૈત નં [અ જૌહારત] હીંગ, માણેક,
 મોતી (૨) જલાવ હાગીના (૩) [લા.] બળ;
 સરવ, દમ -રૈ પું અવેરાતનો વેપારી
 અષ નં [સં] અખ માણુ
 અહીન વિં [અ] ચાલાક, સમચુ
 અળકે સ્ત્રીં [ભુઓ અલક] ચળકાટ. [-મારવી
 =અળકવુ.] ૦હું અંકિં ભુઓ અલકવુ -કાટ
 પું અળકવુ તે -કારો પું તેજનો અળકારો
 -કી સ્ત્રીં અળક, લખક (૨) કોઈ પણ અસર
 સહેજસાજ જણાવી તે ઉઠાંતાવની અળકી,
 'ઠાઠની અળકી'. -કો પું ઓપ, ચળકાટ
 અળઅળ અં [ભુઓ અલઅલવુ] તેજથી અળકતુ
 હોય તેમ ૦હું અં કિં અળઅળ થવુ (૨)
 [લા] આજ નાખવુ. -ખાટ પું અગાગાટ
 (૨) અં અળઅળ થઈ રહે તેમ -ખિયું નં
 આખમા અમતુ પાણી-આસુ (૨) અળઅળ.
 [અળઅળિયાં આવવાં (-આવી જવાં) =
 આખમા આસુ આવી જવા, ભાવવશ થઈ
 રોવા જેવું થઈ જવુ -હું નં સૂરજ ઉઝ્યા
 પહેલાનુ અને આથમ્યા પછીતુ ઝાપુ અજવાળુ
 અખમ (-હ)ળ અં ભુઓ અળઅળ (૨) વિં
 ચળકતુ, પ્રકાશમાન ૦હું અં કિં ખૂબ
 તેજ મારવુ-પ્રકાશવુ -ખાટ પું અળઅળાટ
 અળળા, ૦ળ અં તેજથી અળકતુ હોય તેમ
 અળાંજ (-મ)ળાં (૦) અં અળઅળાટ [-થઈ
 રહેવું = તેજતેજનો અખાગ થઈ રહેવો]
 (૨) નં ૫૦ વં તેજ તેજનો અખાર
 અળેળો પું ભુઓ અરેલો
 અંકાર પું, અકૃતિ સ્ત્રીં [સ] (૨૧૦) અણકાર
 અંખના સ્ત્રીં [ભુઓ અખવુ] આતુરતાપૂર્વક
 રટન, વારંવાર સ્મરણ (૨) ચિતા, ધખારી
 અંખવાણું વિં ['અખ' ઉપરથી] ભોહું;
 ખશિયાણુ [-પહવું = ખશિયાણા થઈ જવુ.]
 અખવાણું અં કિં [ભુઓ ઝાપુ] ઝાપુ
 પહવુ (૨) ભોહુ પહવુ
 અંખવું સં કિં [પ્રા જ્ઞ] અખના કરવી
 અંખા સ્ત્રીં (૫) અંખના
 અંખાણું અંકિં અખવાણુ (૨) તેજથી અનલ

જવુ (૩) 'અખવું', 'અખવું' કર્મણિ
 અંઝટ સ્ત્રીં [હિ, સરં પ્રા જ્ઞા = અંઝટો
 (૨) વ્યગ્રતા] અંઝટો, પચાત, નકામી પીડા
 અંઝા સ્ત્રીં [સ] પવનને કુટે પવન સાથે પડતા
 વગસાદનો સુસવાટ ઓનલ [+ અનિલ],
 ૦વાત પું વરસાદ ને વટોળિયાનુ તોફાન
 અંઝેટો પું એક વનરપતિ, અંઝેટો (૨)
 ['અંઝેટુ' ઉપરથી] ઠપકો-ધમકી
 અંઝેટું સં કિં [સરં હિ જ્ઞોડના, સં.
 જ્ઞા ઉપરથી ?] ખૂબ હલાવણું કે ઝૂલવું (અડને)
 (૨) તરછોડી નાખવુ, ખૂબ ધમકાવવુ
 અંઝ પું [ફા જિંદ ?] એક ભૂત, જન (૨) વિં
 [?] અલમસ્ત, માટેલુ (૩) હુચ્ચુ; મસ્તરાણું
 અંઝૂલણુ સ્ત્રીં; નં લવાઈમા (જદાનો)
 એક વેશ
 અંઝાધારી વિં ['અંઝો' ઉપરથી] હાથમા
 ઝડાવાળું (૨) [લા] ઝુડો-ઝુબેશ ઉઠાવનાર
 અંઝિયું વિં ['અંઝ' ઉપરથી ? સરં વે. જિરિંદ
 = ભૂનો પુરાણો ફૂવો] ખૂબ ઊડું, પહેણુ
 અને બિહામણુ (ફવા માટે)
 અંડી સ્ત્રીં [ભુઓ અંડો] નાનો અંડો
 અંડો પું [સરં હિ, મ. જૈંઠા, સ ધ્વજદઢ,
 પ્રા જ્ઞજદઢ પરથી ?] ઝુડો, ધ્વજ (૨) [લા]
 ઝુબેશ (૩) પક્ષ કે તેની આગેવાની કે દોરવાણી.
 [-ઉઠાવવો, ફરકાવવો = ની ઝુબેશ ઉપાડવી
 (૨) નો વિનયવાવડો ફરકાવવો -ઉઠાવવો =
 ની ઝુબેશ ઉપાડવી -રોપવો = ઝુબેશનુ
 મહાણુ કરવુ (૨) સત્તા કે આદર્શના પ્રતીકરૂપે
 ધ્વજ ફરકાવવો -લેવો = આગેવાન થવુ]
 અંદ સ્ત્રીં [ફા; સગં સ હંદ] ઈરાનીઓની
 પ્રાચીન ભાષા (જેમા પારસી ધર્મગ્રંથના ભાષ્ય
 લખાયા છે). ૦અવ (-વે) સ્ત્રીં [+ ફા.
 હસ્તા] પારસીઓનો મુખ્ય ધર્મગ્રંથ
 અંપલાવણું અંકિં [સં જ્ઞ] ચાહોમ કરીને
 ફૂદી પહવુ -સાહસ કરવુ
 અંપા સ્ત્રીં [સં] ફૂડો ઓતાલ પું અપતાલ
 (સગીત) ૦પાત પું ઓચિતુ ફૂદી પહવું
 તે (૨) [લા] આધળિયુ
 અપાન સ્ત્રીં (૧) [હિ, સરં પ્રા જ્ઞવળ = બ્રમણ]

ઝાળી જેવું એક પહાડી વાહન (માણસો તે
ભી ચકાને ચાલે છે)

અંપાવણું અંકિં ભુઓ અંપલાવણું

અંપાવણું અંકિં સ કચ પામણું (?)

અંમર પું ભુઓ અંમર, જમર

ઝાઈ પું [સ ધ્યાવિન, પ્રા જાઈ=ચિતન
કરનાર, કે હિં. જાઈ=છાયા ઉપરથી] આશ્રય-
દાતા, રક્ષક

ઝાઉ પું [સરં મ જાઝ] એક વનસ્પતિ
ઝાકઝમાક પું ['ઝમક' ઉપરથી] ઝળક, લપક
ઝાકઝમાળ વિં [સરં ઉંમાળ] ઉત્તનવલ;
ઝગઝગતુ, દેદીપ્યમાન

ઝાકઝઝાળ વિં ['ઉત્તનવલ' ઉપરથી] રવચ્છ
અને સુસ્પષ્ટ (૨) પું મહાલવું તે, આનદ
ઝાકરિયો પું નાતુ પહોળા મોતુ માટીનુ વાસણ
ઝાકળ સ્ત્રીં નં (ચ મા પું) ઝોસ, ટુપાર
[-ઊહાડવું=સુસ્તી ઊહાડી દેવી(૨)ધમકાવણું
-ઉતારવું, કાઢી નાખવું=ધમકાવણું, ખચર
લઈ નાખવી -ઊહવું=સુસ્તી દૂર થવી
-પહવું=ઝોસ પહવું] ઝભયું વિં-લીલુ,
તાલું (૨) [લા] ઉત્સાહી. -ળિયુ વિં
ઝાકળવાળુ (૨) ઝાકળની મઠથી પાકવું -ળી
વિં ઝાકળવું, -ને લગવું

ઝાઝુ વિં [સરં ન્યાદા, સ જ્યાવસ?]
પુકળ -ઝેરુ વિં ઝાઝુ (લાલિત્યવાચક)
ઝાટ(-હ)કઝૂટ(-હ)ક, ઝાટ(-હ)કઝૂમક(-હ)
નં ['ઝાટકવું, ઝાટકવું' ઉપરથી] (દાણાફૂળી
વગેરે) ઝાટકી કરીને સાફ કરવું તે
ઝાટ(-હ)કણુ નં ['ઝાટકવું-ઝાટકવું' ઉપરથી]
ઝાટકતા નીકળેલો કચરો ઝટકામણ
ઝાટકણી સ્ત્રીં ['ઝાટકવું' ઉપરથી] ઝાટકવું-
સૂપડા વડે સોણુ તે(૨) ઝાટકવાનું મહેનતાણું
(૩) [લા] સખત ઠપકો [-કાઠવી=સખત
ઠપકો આપવો.]

ઝાટ(-હ)કવું સંકિં [પ્રા જાઢળ, જાઢાવળ
(સ. જાઢન) ઉપરથી] સૂપડા વડે ઊપણવું-
સોણુ(૨) ભેરથી ખખેચવું, ઝાપટવું (૩) [લા]
ખૂબ ઠપકો આપવો
ઝાટકો પું ભુઓ ઝટકો [-નાખવો=વેદના

થવી, કુ ખડું. -મારવો=ધા કરવો(૨)વેદના
થવી-લાગવો=ધા થવો(૨)તીવ્ર વેદના થવી]
ઝાહ નં [પ્રા., સં જાટ] વૃક્ષ (૨) દાણખાનાની
એક ચીજ [-ઉપર ચઢવું, ચઢી બેસવું
=(બગમા) કુલાઈ જવું -ઊગવાં, -થવાં
(દુઃખનાં)=કુ ખની પરાકાષ્ટા થવી -થવું
(ચોરાવું)=બે પગે ઝાહ જેમ (ઊભું) થવું
-ફેહવું=દાણખાનાનું ઝાહ સળગાવવું]
ઝંચાણું વિં વાદરા જેવું અટકચાણું.
ઝંપાન નં, ઝંપાલો વનસ્પતિમાત્ર. ઝંપીહ
નં ઝાહ અંને ધાસથી ભરેલો પ્રદેશ
ઝાહકઝૂટ(-હ)ક, ઝાહકઝૂમક(-હ) નં ભુઓ
ઝાટકઝૂટક [ભુઓ ઝાટકવું
ઝાહકણુ નં ભુઓ ઝાટકણુ -વું સંકિં
ઝાહઝૂહ નં [ઝાહવું+ઝૂહવું] વાળઝૂહ, સાફસફ
ઝાહપટોળાં નં ઝંખંવં(ચ) ભુઓ ઝાહપટોળા
ઝાહપટી સ્ત્રીં [ઝાહવું+પીટવું (કે ઝાપટવું?)]
મારવું-પાસર કરવું તે [-કરવી]
ઝાહપીપળી સ્ત્રીં આખલીપીપળીની રમત
ઝાહવું નં ['ઝાહ' ઉપરથી] નાતુ ઝાહ(૨)સંકિં
[સ શદ્, પ્રા જાહ, પ્રા જાઢળ, મ. જાઢળે,
હિં જાઢના] ઝાડુથી વાળવું, કચરો કાઢવો
(૩) ઝાટકવું, ખ ખેરવું (૪) ઊંજણી નાખવી
(૫) [લા] ઠપકો આપવો
ઝાહાવાટ સ્ત્રીં [ઝાહ+વાટ] શુદ્ધ
ઝાહિયું નં ['ઝાહ' ઉપરથી] ઝાહના ચિત્રવાણું
એન વસ્ત્ર [જ ગલ
ઝાહી સ્ત્રીં ઝાહ, વેલા, ધાસ ઇં નો લગવો(૨)
ઝાહુ નં [ભુઓ ઝાહવું, સરં હિ, મ. જાહુ]
મેટો સાવરણો (જેવો કે લગી વાપરે છે)
(૨) [હિ] સાવરણી (૩) [લા.] ઝાટકણી,
ઠપકો, અપમાન, અનાદર. [-કાઠવું, દેવું,
વાળવું=કચરોપૂતો કાઢવો, વાળીઝૂહીને
સાફ કરવું -ખાવું=નિષ્ક્રિય થવું, પાણુ પહવું,
ખનવું(૨) અપમાન થવું ઠપકો મળવો -પહવું
=ઠપકો મળવો, અપમાન થવું -મળવું=ઝાડુ
ખાવું, ખનવું(૨) ઝાડુ પહવું અપમાન થવું]
ઝંપાળી સ્ત્રીં, ઝંપાળો પું ઝાહુ લઈ(રસ્તો)
વાળનાર કામદાર, લગી

આડો પુનઃસરં હિં, ન. જ્ઞાહા] વિષા (૨) દસ્ત;
 જુલાય (૩) [જુઓ ઝડતી] બારીક તપાસ
 (૪) ઝડવું - ઊંચી નાખવી [આડે જડું,
 કરવા જડું = અથવા જડુ. આડે કરડું,
 બેસડું = અથવા આડો આવવો, ઊતરવો
 = દસ્ત થવો. -કળજ હોવો =
 કળનિયાત હોવી છૂટી જવો, થઈ
 જવો = દસ્ત થઈ જવો (૨) બી જડુ. -થવો =
 દસ્ત ઊતરવો (૨) વારવાર દસ્ત થવો
 (બહુધા બં વંચા આડા થવા, થઈ જવા)
 -લાગવો = દસ્તની હાજત થવી (૨) વારવાર
 દસ્ત થવો. -ભેવો, લેવો = ઝડતી લેવી,
 ચાપતી તપાસ કરવી - તપાસવો = (દરદીની)
 વિષાની હાજત તપાસ કરવી - નાંખવો =
 (મોરના પીછાથી) ઝડવું (આ અર્થમાં
 આડોઝપડો, આડોપીછો (કરવું સાથે)
 પણ વપરાય છે)] ઝપડો પુનઃ સવારની
 શૌચવિધિ વગેરે (૨) જુઓ 'આડો' (૪) મા
 [આડેઝપડે જડું = આડે કરી કરીને દાતણ-
 માણ વગેરે કરવું] બેશાળ પુનઃ શૌચ,
 મળની ઉત્સર્ગક્રિયા

આતકાર વિન [સરં ઝળઝળાટ] ઝળઝળવું,
 ચકચકિત (૨) પુનઃ ઝળઝળાટ (૩)
 ભગ્નિ, તેજ

ઝાનમ નં જુઓ જહજમ

ઝાપટ સ્ત્રીં [જુઓ ઝપટ] અડકટ (૨) ભૂત
 પિશાચની ઝપટ [-લાગવી, -માં આવવું]
 ઝંપટ સ્ત્રીં ધૂળ ઝાપટી નાખવી તે ઝડ
 સં કિં કપડાની ઝાપટથી સાફ કરવું (૨)
 કટકાવવું, મારવું (૩) (સુ) રાગાવવા માટે
 ઝાપટિયાથી પવન નાખવો (૪) [લા] ખૂબ
 ખાવું - ટિયું નં ઝાપટીને સાદસૂદ કરવા માટે
 લાકડાની ટોચે કપડું બાધીને બનાવેલી એક
 બનાવટ (૨) (સુ.) વાસની ચીપનો પગો
 -ટિયો પુનઃ ઝાપટ મારનારો (વૈશ્વવ મહિમા
 લીડ બોધી કરવા) -હું નં ચોરા સમય માટે
 વગસાદુ એકદમ ઘૂટી પડવું તે. [-આપડુ,
 પડવું = ઝાપડુ થવું; એકદમ વરસવું]

ઝાપોટ સ્ત્રીં જુઓ ઝાપટ

ઝાળ સ્ત્રીં જુઓ ઝાળ (૨) [જુઓ ધાળું]
 કૂંડ ભરવાનું મોટું વાસણ
 ઝાળો(-ભો) પુનઃ [સરં હિં, મ. જ્ઞાહા] કુદામા
 તેલ ભરવાનું લાખા મોવાણું નાળયું
 ઝાલ પુનઃ ખેતર વચ્ચે ખાલી ભરતું રહે તેવી
 ખાલવાળી જગા, ડોંગ
 ઝાભો પુનઃ જુઓ ઝાભો
 ઝામ, ઝૂમ સ્ત્રીં મમય
 ઝામણ નં [જુઓ ભમણ] મેળવણું, અધરકણ
 ઝામર પુનઃ [દે જ્ઞામલ] માથા અને આખનો
 એક રોગ
 ઝામરોઝાલ(-ળ) વિન [ઝૂમવું+ઝૂલવું] હામગતુ.
 પડુ પડુ થઈ રહેલું (૨) પુનઃ ડોળ, આડબં
 ઝામરં ઝીકવા = માથાકૂટ કરવી (ચ)
 ઝામરી સ્ત્રીં [દે જ્ઞામ = હાજત] હચેળીમા દે
 પગને તળિયે ધતો દ્રોણો [-નીકળવી]
 ઝામરો પુનઃ જુઓ ઝામરી (૨) [દે. જ્ઞામલ =
 કાળું પરથી?] ચામડીનો એક રોગ (૩)
 [સં જ્ઞામક, હિં જ્ઞામ] બહુ પાકેલી-દાઝેલી
 ધરનો કકડો (રાગરે ઘસવા - મેલ વચ્ચે
 કાઢવા એ વપરાય છે.)

ઝામરું સં કિં [પ્રા. જ્ઞામ (સં વહ)] તપવેલી
 ધર - કીકગી વડે પાણી કે એમક છમકાવું
 ઝામોરીન પુનઃ [હિં] ગલીકટના ગળનો ધલકાળ
 ઝામોરો સ્ત્રીં બં વં કુમળી હાળીઓવાળો
 આલની ટોચનો ભાગ

ઝાયલ વિન [જુઓ લહેલ] હિં, તામચી (૨)
 ['ઝાલવું' હિપચી] ઝાલીને બેમી રેતા-
 હિં 'થયા પથારીઝાયલ'

ઝાર પુનઃ [જુઓ જુવાળ] ભની
 ઝાર પુનઃ [જુઓ રાગાના રાગનો ધલકાળ] ઝારની
 સ્ત્રીં ઝારના જેવો જુલમી અમલ
 ઝારણ નં [પ્રા. જ્ઞામ (સં જ્ઞા) હિપચી? મંચ

પાણીની ધાર વડે ઘોલુ કે શેકું (૨) ધીમે ધીમે સિંચન કરવું (૩) [બુઝો ઝારણ] ઝારણ વડે ધાતુના વાસણને સાધવું; ઝાળવું (૪) ['ઝાલવું' ઉપરથી ? સરં હિ. ઝારના] નકામા ડાળા કાપી નાખવા, છાટવું

ઝારી સ્ત્રીં ['ઝરવું' ઉપરથી, સરં હિ., મ] નાળચાવાળી ટોચલી (૨) પેણામાથી તળેલી વસ્તુઓ કાઢવાનું તવેથા જેવું કાણાવાળું ઓલર ઝારું નં મોટું ડાળું (૨) ધાકું, ટોળું

ઝારો પું [બુઝો ઝારી] મોટી ઝારી (બુઝો ઝારી ૨) (૨) (બાગમા કે જમીન પર) પાણી છાટવાનું નાળચાવાળું વાસણ (૩) [સરં મ., રવં ?] ત બૂગના તાર નીચે ઘોડી ઉપર મૂકવામા આવતો દોરો, નિવાળી (૪) ત બૂરાનો પિત્તળનો તાર, ખરચ-રવરનો તાર

ઝારોળો પું એ નામની બ્રાહ્મણ, વાણિયાની ભતનો આદમી

ઝાલ સ્ત્રીં કાનનું એક ઘરેણું

ઝાલક સ્ત્રીં [સરં છાલક] છોળ

ઝાલ(-ળ)ણુ નં [બુઝો ઝાળ, ઝારવું] ઝારણ, રેણુ (૨) તેનાથી કરેલું ધાતુનું સાધણ (૩) ['ઝાલવું' ઉપરથી] મોલ, પાટડી

ઝાલર પું એકે કઠોળ-વાલ (૨) સ્ત્રીં [સં. સ્લહરી, સરં હિ., મ. જાલર] ઝૂલ, કોર (૩) મોગરાથી વગાડવાની ઘડિયાળ (૪) [?] માછલા વગેરે જળચરોનો શ્વાસ લેવાનો અવયવ

ઝાલરી સ્ત્રીં [સં. સ્લહરી] વગાડવાની નાની ઝાલર ઝાલવું મંડંકં [સં. ઘૂ-ધારયું પરથી ?] હાથમા લેવું, પડવું, ગ્રહવું (૨) કેંદ્ર કરવું, પકડી રાખવું, બંધનમા લેવું (૩) જડવત રહી ભય તેમ કરવું (જેમ કે વાઝે કાલથી કેડાલી છે) [ઝાલી રાખવું = આગ્રહપૂર્વક વળગી રહેવું, ન માનવું કે જવું કરવું ઝાલી પડવું = આગ્રહથી વળગવું (કોઈ વાતને) વળગી પડવું.]

ઝાલાં નં બંધન મહેણા, ટોણા [-ઝાલાવાં = મહેણા વેઠવાં]

ઝાલા, -લો પું [સરં હિ.] એ નામની ભતનો રજપૂત. -લી સ્ત્રીં ઝાલાની સ્ત્રી

ઝાવલી (-ળી) સ્ત્રીં [સરં ભવલી, મ

ઝાવલી] નાળિયેરી અને ખભૂરીની સૂઝી ડાખળી (૨) પાઢાની ગૂથેલી સાઢડી, ટટ્ટી ઝાવસોઈ સ્ત્રીં [જ યા હુસેન] 'યા હુસેન' એવો મોહરમમા હુસેનના મૃત્યુના શોકમા કરવામા આવતો પોકાર (૨) [લા.] તેવી ગીતે ઝનૂનમા ફૂલું અને બૂમો પાડવી તે; હોહા, તોફાન, દગો [-ઊઠવી = માગમારી થવી; દગલ મચવી -કરવી = ઢેકાણા કે વિચાર વગર ગમે તેમ વતવું -ફૂટવી = 'યા હુસેન' એવા પોકારો સાથે મોહરમમા ફૂટવું (૨) મોટેથી રકારોળ કરતા ફૂલવું]

ઝાવળી સ્ત્રીં બુઝો ઝાવલી

ઝાવાં નં બંધન હૂમતા માણસના તરફડિયા; વલખા [-નાખવાં = વલખા મારવા, આધાર કે આશરો માટે આમતેમ ખાલી મથવું.]

ઝાવું નં બચકું (મોહાસા તરફ)

ઝાહી વિં [પ્રા જ્ઞાહ, (સં ધ્યાયિન; બુઝો ઝાઈ)] શુભેચ્છક (૨) હેતાળ

ઝાળ સ્ત્રીં [સં જ્વાલા] જવાલા; તેની આમ્ (૨) [લા.] કોપનો આવેશ [-ઊઠવી, લાગવી = સખત બળતરા થવી (૨) (લા.) ખૂબ ગુસ્સો ચડી આવવો, રીસ ચડવી, એકદમ ઉશ્કેરાઈ જવું

ઝાળણુ નં બુઝો ઝાલાણ

ઝાળવું સંકિં [બુઝો ઝારવું] રેણુ વડે સાધવું

ઝાંઈ (૦) સ્ત્રીં [સરં હિ.] ઝાખી

ઝાંક(-ખ)કું (૦) નં ['ઝાણું' ઉપરથી] ઝાખો દિવસ (વરસાદ કે ધુમ્મસથી)

ઝાંખ, ૦ખ (૦) સ્ત્રીં ['ઝાણું' ઉપરથી] ઝાખા-પણુ (૨) [લા.] ખટ્ટો, લાછત [-આવવી (આંખે) = ખરાબર ન સૂઝવું, ઝાણુ સૂઝવું -મારવી = ઝાણું થવું (૨) ઝાંખ આવવી. -વળવી = આખે ઓણુ દેખાવું ઝાંખખ લાગવી = ખટ્ટો લાગવો] ૦ખું સંકિં [સરં હિં જાંકના, સં. ચક્ષુ ?] ઝાખી કરવી (૨) છાનુમાનું સતાર્થને ભેવું (૩) અંકિં ['ઝાણું' ઉપરથી] ઝાખા પડવું. -ખાશ સ્ત્રીં ઝાખાપણું -ખી સ્ત્રીં ['ઝાખવું' (સં કિં) ઉપરથી, હિં જાંકી] ઝાખો ખ્યાલ કે દર્શન (૨) છાનુમાનું ભેવું તે (૩) લાવપૂર્વક દર્શન [-કરવી =

દર્શન કરવા -થવી = આખો ખ્યાલ કે દર્શન થવું] -ખું વિં [સરં મ. જ્ઞાતિ] અસ્પષ્ટ, આધુ(ર)ઓછા પ્રકાશવાળું, નિસ્તેજ (-થવું, પડવું)

ઝાંખરું (૦) નં [દે જાલર] કાટાવાળું ડાખળું [ઝાંખરાં ઝાંટવાં = આખરા ખડકવા. ઝાંખરું વળગવું = લફર લાગવું, લપ વળગવી.]

ઝાંઝ (૦) સ્ત્રીં [સ જ્ઞજ્ઞ, પ્રા જ્ઞજ્ઞર] છબીકા, કાસીનેડ (ર) [પ્રા. જ્ઞજ્ઞ] ગુસ્સો, રીસ [-ચડવી = ગુસ્સે થવું, રીસ ચડવી]

ઝાંઝર (૦) નં [જુઓ ઝાંઝ] સ્ત્રીઓનું પગલું એક ઘરેણું, નૂપુર (ર) [લા] ખેડી, જીર -રિયાળ(-ખું) વિં ઝાંઝરવાળું, -રિયાં નં ખંવં જુઓ ઝાંઝ -રી સ્ત્રીંખાળકનું ઝાંઝર (ર) ધૂધરી ખાધેલી લાકડી (જે ખખડાવાય છે) (૩) નાનું ઝરણું

ઝાંઝવાં (૦) નં ખં વં [સ, પ્રા જ્ઞજ્ઞ] મૃગજળ (ર) તેજથી કે આસુથી આખને પડતી ઝાખપ -વાતું જળ, -વાતું નીર નં મૃગજળ [જય તેવું -ચીડિયુ

ઝાંઝી (૦) વિં [‘ઝાંઝ’ ઉપરથી] ઝટ ચિહ્ન ઝાંઝુ (૦) નં [દે જાટી, સરં હિ., મ જ્ઞાટ] ગુદ્ય લાગતો વાળ (ર) [લા] નકામી વસ્તુ વસ્તુ (શામ્ય)

ઝાંપ (૦) [પ્રા જ્ઞપ = ઢાકવું] સ્ત્રીં આખ. [-પડવી, વળવી = જુઓ ‘આખ’મા] (ર) નાની છાખડી, આખ

ઝાંપડી (૦) સ્ત્રીં [‘ઝાંપો’ = લાગોળ (ત્યા રહે તેવી ?)] લગિયણ (ર) ભૂત થયેલી લગડી, એક મલિન ભૂત [-મૂકવી, મેલવી = ઝાંપડી (ભૂત) વડે મારણ પ્રયોગ કરવો, મારવા તેની મેલી વિધાનો પ્રયોગ કરવો] -ડો સ્ત્રીં લગી (ર) ભૂત થયેલો લગી

ઝાંપલી સ્ત્રીં [જુઓ ઝાંપો] નાનો ઝાંપો (પ્રાય વાડ કે ખેતરનો)

ઝાંપી સ્ત્રીં [પ્રા. જ્ઞપ = ઢાકવું] ઝાપ, વાસ કે ખજૂરીની પાતરીનો ગૂથેલો ઢાખડો કે ઢાખડી ઝાંપો (૦) પું [પ્રા જ્ઞપ = ઢાકવું] (શેરી, વાડ

વગેરેનો) દરવાને (ર) ગામની લાગોળ [ઝાંપે નોતરાં = જાહેર - સાર્વજનિક આમ ત્રણ -ઝૂડવો = પોતાની એકની એક વાત લખાવ્યા કરવી]

ઝાંખક પું કપાળ, મો અને ગણાની નમો ખે ચાચ અને ફૂલો એવી રીતે ગાનાર

ઝાંચ (૦) સ્ત્રીં [સરં ઝાંચ] પ્રતિબિંબ, પડછાયો (ર) ઝવક, તેજ

ઝાંસો (૦) પું [સરં હિં જ્ઞાસા] જુઓ ભસો, ભહો (ર) હઠ, ત્રાગુ (૩) મહેણું -સાચિફૂં સ્ત્રીં જુઓ ભસાચિફૂં

ઝાંહે (૦) અં [જ જ્ઞાઝ] નકામું - ખરાબ થાય તેમ [-જવું = નકામું જવું]

ઝિકાવું અં કિં, -વવું સં કિં ‘ઝીકવું’નું કર્મણિ ને પ્રેરક

ઝિકાળો, -ળવો પું ઇટ -રોડાનો ભૂકો, ઝીકો ઝિપાવું અં કિં, -વવું સં કિં ‘ઝીપવું’નું કર્મણિ ને પ્રેરક

ઝિમેલ સ્ત્રીં જુઓ ધિમેલ

ઝિયાણું, ઝિયા(-રા)પણું નં [સ દુહિતા (પ્રા વીજા) + (આ)ત્તવન ?] પહેલી સુવાવડ પછી દીકરીને ખાળક સાથે વળાવવી તે કે તે વેળાનું આણું કે કરાની રીત (-કરવું)

ઝિલાણિયું વિં (ર) નં ઝીલનાર (?)

ઝિલાવું અં કિં, -વવું સં કિં ‘ઝીલવું’નું કર્મણિ ને પ્રેરક

ઝિલિલ(-લકી) સ્ત્રીં [સં] તમઝ

ઝિ દાદિલી સ્ત્રીં [ફા] હૃદય જીવતું ભગતું - ઉત્સાહિત હોવું તે

ઝીક સ્ત્રીં [સરં મ] કસખી તાગતું ભગતું વ્યળક સ્ત્રીં ભગવામા વપગતા સોનારપાના તાર, ટીપકી વગેરે ંટીકડી, ંટીકી સ્ત્રીં ભરવામા વપરાતી સોનારપાની ગોળ ટીપકી

ઝીક સ્ત્રીં ઝીક, ઝીકવું તે - પછાડ [-ખાવી = પછાડ ખાવી -ઝીલવી = ટકવું ઝીલવી -પડવી = ઝીકવું -મારવી = ઝીકવું, ઝીકીને વોડું (કપડું)] ંણુ નં પજવણી, માધાઝીક ંણુ નં ઝીકવું - પછાડવું તે (ર) તારેતાર મેળવી સાધવું તે, વણવું તે ંણું અં કિં

ભેરથી કે કલુ - પહાડવુ (૨) પાડી નાખવું,
હરાવવુ
ઝીણુ સ્ત્રીં ['ઝીણુ' ઉપરથી] ભુઓ ઝેણ ૧, ૨
ઝીણુ' વિં [સ ક્ષીણ, પ્રા. જિણ, જિણ્ણ] પારીક,
નાતું (જેમ કે, ઝીણુ કાણુ) (૨) તીણુ;
અણીદાર (ઝીણી અણી, દાર ધં) (૩)
પાતણુ, પારીક (ઝીણુ કપડુ) (૪) નાળુક,
ઝીણવટ અને સલાળની જરૂરવાળુ (જેમ કે
ઝીણું કામ, ઝીણી વાત) (૫) (અવાજમા)
ધીસુ ને પાતણુ, મંદ, ધીસુ (જેમ કે, ઝીણુ
ઝીણુ ખોલવુ) (૬) [લા.] ઝીણવટભેર વર્તનાર-
કામ કરનાર (માણસ) [જેમ કે, અહીં ઝીણા
માણસનું કામ છે] (૭) બહુ કરકસરિયુ,
કનૂસ જેવુ [-કાતણુ = કાંઈ કામ કે વાતમા)
ઊંડુ ઊતરવુ, અતિ પારીકાઈથી તપાસવુ, ઝીણુ
ઝીણુ ભેટુ (૨) ભારે કરકમર કે કનૂસાઈ
કરવી] -ણુવટ, -ણુશ સ્ત્રીં પારીકી
(૨) ચતુરાઈ, કઠાપણુ [આવ્યા કરતો તાવ
ઝીણા તાવ પું [સં જીર્ણ ?] ધીમો પાણુ ચાલુ
ઝીપડું નં ઝીપટાનુ ફૂલ -ટો પું એક
વનસ્પતિ, ઝી ઝરટો (એના ફૂલ - ઝીપટા -
ઝપાટ લાગતા લૂગડે ચોટી ભય છે)
ઝીપણું સં કિં ભુઓ ઝીલવુ
ઝીમી સ્ત્રીં [સરં દે જ્ઞામિય = કાણુ કરેલું]
એક ભતની કાળી સાડી
ઝીરિયા સ્ત્રીં એક પક્ષી
ઝીલ સ્ત્રીં [પ્રા જિહ્વી ?] એક વનસ્પતિ (૨)
['ઝીલવુ' ઉપરથી] સામો લાણવાનુ વાસતું
એક એભર (૩) ત ખૂરાનો તાર (૪) લાખેલી
મોટી ખરણી (૫) [સરં હિં જીલ = સરોવર]
ઊડા પાણીની જગા (૬) [દે જિહ્વી] છાળ, છાલક
ઝીલણુ નં ઝીલવુ તે (૨) ઝીલેલુ તે (પ્રવાહી)
(૩) સ્ત્રીં (મહેસાણા બાજુ) સાળાવેલી
ઝીલણુ સં કિં [દે. જિલિય = ઝીલેલું] પકડી
લેવુ, ઝીપણુ (૨) [સરં મ જીલ દેણે] એક
જણનુ ખોલવુ કે ગાવુ ખીભએ ઉપાડી લેવુ
(૩) [પ્રા જિહ્વ = નાહવું] નાહવુ, જળક્રીડા કરવી
ઝીણું નં ['ઝીલવુ' ઉપરથી] લટકતા સૂપડા
બાધી નીચેથી ઉપર (ખેતરમા) પાણી ચલાવ-

વાની એક રચના [(અનાજ ભરવાનું)]
ઝીલો પુર્વ ['ઝીલવુ' ઉપરથી] માટીનુ મોટું વાસણ
ઝીક, ંણુ, ંણુ ભુઓ ઝીક, ંણ, ંણુ
ઝીંકણુ સં કિં [સરં હિં. જીકના] ભુઓ
ઝીંકણુ ઝીકાણું (કર્મણિ) ઝીંકાવણું (પ્રેરક)
ઝીંકો પુર્વ ભુઓ ઝીકાળવો
ઝીંઝરટો, -વટો પુર્વ ઝીપટો
ઝીંઝર નં (કા) ચણાનો પોપટા સાથેનો છોક
ઝીંઝો પુર્વ એક ભતનુ ધાસ
ઝીંઝી સ્ત્રીં [દે જિહ્વીની (-રી) ?] એક જાડ
(એના પાના ખીડી વાળવામા વપરાય છે)
ઝીંઝોટી સ્ત્રીં એક રાગિણી
ઝીંટ સ્ત્રીં, નં નકામી ખીડા, લકર ંણું
સં કિં [સરં હિં જીટના] (કાંઈક કાટાણું -
ઝરડું કે એના જેવું) ઝીટ વળગાડવુ, ખાડવું
(૨) ખડકવુ [ઝીંટી લેણું = ઝીટાથી ધીકું કે
બાકાર પૂરવું - બધ કરવું] -ટાવણુ (પ્રેરક),
-ટાણું (કર્મણિ) -ટું નં [સરં સ જિટી
= એક ભતનુ ઝાખર કે છોક] ઝાખર (૨)
ભુઓ ઝીટ
ઝીંથરકાં નં બંબં (કા) ઝીથરા [છૂટા વાળ
ઝીંથરાં નં બંબં માથાના અવ્યવસ્થિત અને
ઝુકારણું સં કિં ['ઝુકાવણું' પરથી ?] (ઊંટને)
ખેસાડવુ ઝુકારાવણું (પ્રેરક) ઝુકારાણું
(કર્મણિ)
ઝુકાવણુ સં કિં નમાવણુ (૨) ઝંપલાવણુ;
ચાહોમ કરવું -ટા પુર્વ બંબં વં ઝુકાવણુ -
ઝંપલાવણુ તે [ભાવે
ઝુકાણુ અંકિં ઝૂકવાની ક્રિયા થવી, 'ઝૂકવું'નું
ઝુકાર વિં પુર્વ [સ. ચુટ, પ્રા. જુજ્ઞ = 'ઝૂકવું'
ઉપરથી, સરં મ જુજ્ઞાર] ઝૂકનારો, લડવેયો
ઝુકાવણુ સં કિં 'ઝૂકવું'નું પ્રેરક (૨) હંકાવણુ;
ચકવણુ
ઝુકાણુ અંકિં 'ઝૂકવું'નું ભાવે
ઝુકાણું અંકિં, -વણું સં કિં 'ઝૂકવું'નું
અનુક્રમે કર્મણિ ને પ્રેરક
ઝુણઝુણ અં (૨) નં [રવં]
ઝુમખડું નં વૃથાની ભતનુ એક ફળ (૨)
[ભુઓ ઝૂમખું] સમૂહ

કુમાવું અંકિં, -વતું સં કિં 'જૂમવું'નું
ભાવે ને પ્રેરક [વિયોગદ ખ

કુરાપો પું ['જૂસ્વ' ઉપરથી] જૂણ, કલ્પાત;
કુરાવું અંકિં, -વતું સં કિં 'જૂસ્વ'નું ભાવે
ને પ્રેરક [એક જૂલતુ ઘરેણું

કુલણિયું વિં ['જૂલવું' ઉપરથી] જૂલતુ (૨) નં
કુલાવનહાર વિં ['જૂલવું' ઉપરથી] કુલાવનારું
કુલાવું અંકિં, -વતું સં કિં 'જૂલવું'નું
ભાવે ને પ્રેરક

કુરતી સીં [સરં મ જૂસ = લડાઈ] લડાઈ, ટોડો
કુંડ નં [સં કૃત્ય પરથી? સગં મ, હિં] નૂપ,
ટોણ [કડધારી

કુંડો પું ભુઓ કુંડો -કાધારી વિં ભુઓ
કુંબેશ સીં [ફા જુંવિશ = ગતિ, હલનચલન]
નેશપૂર્વકની ચળવળ - હિલચાલ

કુંમર નં ['જૂમવું' પરથી ?] ભુઓ કુંમગમ
જૂકતું અંકિં [સગં હિં જુકના, મ જુકળેં]
નમતુ, લચી પડતુ, લટકતું

જૂંક સીં જૂંકતું ને ંતુ અંકિં [સં કૃત્ય,
પ્રા. જુજ્જ, જૂજ] મચ્ચા રહેતુ (૨) ભેગથી લડતુ
જૂંક નં [સરં હિં જૂજ] હાઉ, નરે એવું ઘવડું
(બાળકને બિવડાવવા બાળલાપાપા)

જૂંડ નં મોટો મગર (૨) ચૂડ, મજબૂત પકડ (૩)
એન નતતુ ભૂત - જોડ ૦ઝા પટ નં જોડજૂંડ,
ઝાપટજૂંડ ંતું સં કિં [દે જોડ] ચોકા કે
ખૂંધા વડે ઠોકતું (૨) ઝાપટ, ખ ખેરતું - હિયું
નં જેનાથી કુડાય એવું સોટું - ખૂધું
[જૂરિયાં પડવાં = કુડાવું માર ખાવો (૨) [લા]
ખાસડા ખાવા, અપમાન ને નિરસકાંથી પાછા
પડતું - ખાવાં = કુડાવું, માર ખાવો] - હિયો
પું જૂંડવાનો દ હૂંકા, જૂંડિયું

જૂંડો પું [સં જડ, પ્રા જૂઠ] ઘણી ચીજોનો સાથે
બાવેલો જ્યો, જૂંડો - કી સીં નાનો જૂંડો, નૂંડી
જૂંપડી સીં [સરં મ જોપળેં] ઝોક, ડોલું
જૂંમ વિં ધૂમ, ઘણું (૨) જૂંમખાની પેઠે એકકું
થયેલું (૩) સીં જામ, સમય (૪) કેક, નશો (૫)
જૂંમવાની તાકાત, ભુઓ જેમ

જૂંમ સીં, પું ['જૂમવું', (સગં લૂમવું) ઉપરથી]
જૂંમણું ૦ખજૂંમણું, ૦ખું નં, ૦ખો પું

[સરં મ જુમકા] અનેક વસ્તુઓનો જથ્થો;
લૂમણો

જૂંમણી સીં ['જૂમવું' ઉપરથી] એક નાનો હાર
(એમા વચમાં પાઈના આકારતુ ચકતુ હોય છે)
જૂંમણું નં ['જૂમવું' ઉપરથી] એક નાનું ઘરેણું
જૂંમણું અંકિં [સગં દે જુંવણ = પ્રાલબ,
સગં હિં જુમના] ભુઓ જૂંમવું (૨) લટકતું;
દિગાતુ (૩) આતુન્નાથી ટાપી ગહેતુ

જૂંરણ નં ['જૂરવું' ઉપરથી] ભુઓ કુરાપો
જૂંરણું અંકિં [પ્રા જૂર = ચાદ કરતું (૨) જૂરવું,
સુકતું હિં જુરના] - ને માટે તલસતું - કલ્પાત
કરતુ (૨) કલ્પાતથી કીણ થતુ

જૂંલ સીં ['જૂલવું' ઉપરથી] ગોભા માટે રાખેલી
જૂંલની કિનાર, ચીણવાળી કાં (૨) કવિતામાં
(લાવણી ઇંભા) આવનો આવતો (૩) બળદ
કે ઘોડાને પહેરાવાતો એટો

જૂંલડી સીં ['જૂલવું' ઉપરથી] જૂલતુ નહે એવું
બાળકતુ ખૂલતુ પહેરણ
જૂંલણુહાર વિં ['જૂલવું' ઉપરથી] જૂલનાર,
હોંચકા ખાનાર

જૂંલણા પું [દે જુહળ] એક છદ
જૂંલણું નં ['જૂલવું' ઉપરથી] જૂલતું તે, હોંચકા
(૨) પાગળ (૩) ગાવાતુ હાલરડું

જૂંલતું વિં ['જૂલવું' ઉપરથી] જોલા ખાતુ, લટકતુ.
-તું અંકિં [પ્રા જુલ્લ (મં દુલ્)] હીડાળે
કે પાણે હોંચતુ (૨) લટકતુ

જૂંલો પું ['જૂલવું' ઉપરથી] જેમા જૂંકી ગકાય
તે, હોંચકો (૨) [લા] તુકસાન ખાધ [જૂંલા
ખાવા = હોંચકા ખાવા (૨) આમ નેમ
અવડાયા કરતુ]

જૂંક સીં [ભુઓ જૂંકતું] (૨) એકાએક
આખમા કાઈ ઝપટતુ તે, જોક [-નાગવી,
-લાગવી = જૂંકતુ. -ઉતારવી = જૂંક લાગી
હોય તેની વેદના મટાડવા કૂક વગેરે મારવી]
-કાણું અંકિં ['જોકતું' પરથી] જૂં = લાગવી
-કાવતું સં કિં (પ્રેરક)

જૂંટ સીં જૂંટવી લેવું તે [-મારવી = જૂંટતું]
૦(-ટા)વતું સં કિં 'જૂંટતું'નું પ્રેરક ંતું
મંકિં કડપ માગી ખૂંચવી - પડાવી લેવું

-ટઝૂંટી, -ટાઝૂંટ સ્ત્રીં સામસામે ઝૂંટ
ચલાવવી તે -ટાણું અંકિં 'ઝૂંટણું'નું કર્મણિ
ઝૂંપ(-પી) સ્ત્રીં ચિતા
ઝૂંપડી સ્ત્રીં, -ડું નં [દે. કુપડા] ધાસ, સાલી,
છાજ વગેરેથી બનાવેલું છાપર - ઘર
ઝૂંપી સ્ત્રીં ચિતા, ઝૂંપ
ઝૂંફ સ્ત્રીં, ંણુ નં ઝૂંફણું - જોકા ખાવા તે
ઝૂંફણું અંકિં [ભુઓ ભૂંફણું] (સુ.) જોકા
ખાવા ઝૂંફાવણું (ખેરક)
ઝૂંસરી સ્ત્રીં ભુઓ ધૂંસરી - નં નં પુરા, ધૂંસરું
ઝેણુ (ઝેણા) સ્ત્રીં ['ઝીણુ' ઉપરથી] ઝીણુ,
ઝીણી રમેટી(જેમ કે પીળતા ફળી, તમાકુની)
(૨) વરસાદની ફરફર, પાણીની છાટ (૩)
[સરં ઝઝણી] કોવની ધુભરી - કમકમી
ઝેખઝેખાં, ઝેખેઝેખ અં (૨) નં યં વં
પરસેવાના રેલા પર રેલા
ઝેર સ્ત્રીં [ભુઓ ઘેર] ઊંચી જગા કે બેઠકની
ધાર, ઘરની ઓઠલી કે તેની ધાર (ચ) (૨)
નં, સ્ત્રીં ઝાઝર
ઝેર (ઝે) નં [ફા જહર] વિષ(૨) ઈર્થ્યા(૩) વેર
[-આપણું, દેણું = ઝેર ખવડાવવું - આપણું =
ઈર્થ્યા. થવી - ઉતારણું = ઝેરની અસરથી મુક્ત
કરવું - ઊતારણું = ઝેરની અસરથી મુક્ત થવું
- કાઠણું = વેર વાળવું; ઠાઝથી બદલો લેવો.
- ખાણું = ઝેર વડે આપવાત કરવો (૨)
અઘાવત રાખવી - ચડણું = ઝેરની અસર થવી
(૨) વેર કે ઈર્થ્યાની લાગણી થવી - થણું = ઝેર
જેવું થઈ પડવું (૨) વેર ઈર્થ્યા કે અણબનાવ
થવો - વરસણું = વેરની લાગણી (આખમાથી)
ઊભરાવી - વાવણું = કબિયાતા બી વાવવા.
- વાળણું = ઝેર ઉતારવું (૨) વેર લેવું,
વાળણું. ંકચૂરો (-લો) પું, ંકચોટું,
ંકોચલું નં [ફા કુચ્છલું] એક કંડવું
થી - ઝોખણું ંકાજળી સ્ત્રીં પરસેવા વાટે
બહાર આવતું શરીરમાત્ર વિષ (૨) મરણ
વખતનો પરસેવો ંમહોરો પું કશના
વિષને ચૂસી લે એવો સાપના તાળવામા થતો
એક ચપટો પદાર્થ [સમૂહ (ચ)
ઝેરકો પું [ભુઓ જેરો ૩, ઘેરકો] મોટો જથ્થો,

ઝેરણી સ્ત્રીં ['ઝેરણું' ઉપરથી] હાહી વલોવવાની
નાની હાથ-રવાઈ [હાહી વલોવવું
ઝેરણું સં કિં [ઝરર રવં ?] નાની રવાઈ થી
ઝેરી, ંણુ (ઝે) વિં ['ઝેર' પરથી] ઝેર-વિષવાણુ
(૨) અઢેણુ, અટસુરોએ એવું ંનાંણિયેર
નં એક દરિયાઈ વનરૂપનિતુ ફળ (જેના
મોટલાનું સાધુનું કમડળ બનાવાય છે)
ંમા(-મં)ખ સ્ત્રીં એક ભતની માખ
ઝેર (ઝે) નં [સ ક્ષર્, પ્રા જર્ ઉપરથી] ઝાપડું
ઝોક પું, સ્ત્રીં ['ઝૂંકણું' ઉપરથી] વાક, વલાણુ,
ઝકવાપણુ (૨) [ભુઓ ઝૂંક] આખમા કઈ
ઝપટણું તે, ઝૂંક (૩) નુકસાન (૪) (ગ)
સુરેખાનો ઢોળાવ - 'ધન્વિસેરાન'
ઝોક પું, ંકું નં [ભુઓ ઝોક] ગોષ્ઠ, ગાય
કે ઘેટાબકરાનો વાડો
ઝોકણું સંકિં [ભુઓ ઝોકણું] એકદમ ફેકવું,
નાખણુ (૨) અંકિં ['ઝૂંકણું' ઉપરથી, સરં
મ જ્ઞોકણે] વળણુ, ઝૂંકણું (૩) યાહોમ કરીને
પડણુ (૪) ઊઘમા જોકા ખાવા
ઝોકકા પું યં વં ['ઝોકણું' ઉપરથી] ખૂબ
ઈર્થ્યાને તથા ખીણ રીતે નિરંકુશ માણવું તે
ઝોકાર વિં (કા) ઝાકમઝોળ
ઝોકારણું સં કિં ભુઓ ઝોકારણું (૨) ઝોકાવણું
ઝોકાવણું સં કિં ભુઓ ઝોકાવણું
ઝોકાણું અં કિં [ભુઓ ઝોકણું] એકદમ
ફેકવું (૨) ['ઝૂંકણું' ઉપરથી] લટકવું, ઝૂલવું
ઝોકું નં [ઝોકણું' ઉપરથી] ઊંઘ કે ઘેનનું ડોલું
[-ખાણું, ઝોકાં ખાવાં = ઊંઘ કે ઘેનના
ડોલા આવવા, ઝોકણું]
ઝોકો પું ['ઝોકણું' ઉપરથી] હેલો, હડસેલો (૨)
આખની ઝોક (૩) તાજવા ખોટાં નમાવવાની
યુક્તિ. [-ખવડાવણું = હડસેલો મારવો (૨)
હડસેલો મારી તાજવા એકખાણુ ખોટા
નમાવવા]
ઝોટ(-ટી, ંડી) સ્ત્રીં, ંકું, -ટું નં [દે જ્ઞોટી]
ભુવાન ભેસ
ઝોટિ ગ પું [દે, સ જોટિંગ ઉપરથી ? સરં
મ, હિં] એક પ્રકારનું (મુસલમાનનું) ભૂત
(૨) મેલું કે રખડતું દાઢ માણસ (૩) અસાજક

દશા. ૦પાઠશાલી સ્ત્રીં [સરં મ] અધા-
વૂધીની રાજગા

ઝોડ નં ભુઓ 'ઝોટ'મા

ઝોડ (ઝો) નં [દે કોટ=ભૂત ઝાડ. ભૂત ત્યા
રહેતુ મનાય તે પૃથ્વી?] જૂડ, વળગણ ૦ઝપટ

સ્ત્રીં ભૂતપિશાચાદિની અડકટ, વળગાડ

ઝોખા(-લા)કું, ઝોખા(-ભો) પું ભુઓ
નેખાવુ, નેખો

ઝોયલો પું (ય) ભુઓ ઝોલણ

ઝોલ સ્ત્રીં ['ઝૂલકું' ઉપરથી] ઢીલાશને લીધે
નારતુ વચ્ચેથી ઝૂલી જતુ તે

ઝોલ(કળ)ણી સ્ત્રીં[ભુઓ ઝોળી] ખાનાવાળી
કાથળી, ખડિયો -લો પું મોટી ઝોલણી

ઝોલકું અં કિં [ભુઓ ઝૂલવુ] ડોલવુ (ર)
ઝોકા ખાવા

ઝોલુ [ઝો] નં ઝુડ, ટોણુ

ઝોલુ નં ['ઝોલવુ' ઉપરથી] ઝોકુ, ડોલુ. -લો
પું ઝૂલો, હિ ડોળો (ર) હેલો, હીંચકાનો

એકઝોક(૩) ઝોલ [ઝોલા ખાવા=હી ચકુ
(ર) અનિશ્ચિત સ્થિતિમા આમથી તેમ ડગલુ

-આપકલુ] [(સુ.) ઝોક, વળગણ

ઝોળ (ઝો)સ્ત્રીં[સુ જ્વાલા]ઝાળ,ભવાલા(ર)નં

ઝોળણી સ્ત્રીં, -લો પું ભુઓ 'ઝોલણી'મા

ઝોળકું સંકિં[ભુઓ ઝોલવુ]ઝુલાવકુ,હાથોળવુ
(ર) આમતેમ હલાવી રગડી નાખવુ -રોળવું

ઝોળાવો પું['ઝોલવુ' ઉપરથી]ખાડખેયાવાળો
જમીનનો ભાગ(ર)ઢોળાવ(૩) ઝૂલેલો -નીચો
નમેલો લાગ

ઝોળાશેક પું [ઝોળા+શેક] ઔપધિથી ભરેલી
કાથળી વડે કરેલો શેક

ઝોળી સ્ત્રીં [દે કોલિલા]કપડાના ચાર છેડા
પકડીને ઝૂલતુ પાત્રાકાર કરાય છે તે ઉદાં

'શાકની,સાવુની ઝોળી'(ર)ઝૂલતી ઝલાતી ચેલી
(૩) બાળકની ખોઈ [-ફેરવવી = ભિક્ષા

માગવી,દાન માગવુ -માંથી ઝડપાવું=છેક
બાળપણમાંથી સગાઈચવી -લેવી=ભિખારી

યતુ -ભરવી=માગનારને આપીને તેની
ઝોળી ભરવી, મળણી પૂરી કરવી] ૦પોળી

સ્ત્રીં બાળકને નામકરણવિધિ કરતા પારણામા
ધાલી હાથોળવાની ક્રિયા -ળો પું ઝોલો,

નમી પડવુ તે(ર)મોટી ઝોળી [પટકલુ

ઝોકકું (૦) સં કિં [હિં કોકના] ઝોકકુ,

ઝોકો (૦) પું ભુઓ ઝોકો

ઝોટ(૦)સ્ત્રીં ઝૂટ, ઝડપ ૦કું સંકિં ઝૂટકુ,
ખૂચવી લેવુ

ઝોંસકું (૦) સં કિં [દિ કોસ=નાખકુ,
ફેકકુ]ગસથી-અલાવથી આપલુ - નાખકુ

ટે મૂકવુ -પટકલુ (ર) ઠાસીને ખાવુ-ગળચકુ

ઝોંસો પું [ભુઓ ઝોસકું, સરં નેસો]
હડસેલો, ધક્કો

ઝ

ઝ ('ય' (૦) પેઠે બોલાય છે)પું[સં] ચવગ નો
અનુનાસિક એથી ગર થતો એકે શબ્દ નથી
ચચલ, જમનળ જેવા શબ્દોમા સ સ્ફુટ ઢળે

ટ

ટ પું [સ] મૂંડ સ્થાની પહેલો વ્યંજન ઠકાર
પું ટ અક્ષર કે ઉચ્ચાર, ઠકારાંત વિં છેડે

ટકારવાણુ ઠકો પું ભુઓ ટકાર

ટઈ પડકું અં કિં ભરછક ભરાઈ જતુ (ખસ,
દોલ્લા ધં થી)

ટક અં [રવં, સરં હિં. મ] ટકાવાથી
થતો અવાજ, યા ખટ ઢઈને થતો અવાજ

લખવામા આવી શકે પણ ગુજરાતીમા એમ
કાઈ ભાગ્યે લખે છે, અનુસ્વાજ ન મોટે ભાગે
લખાય છે

(જેમ કે, ઘડિયાળનો, કેમેરાની કળનો) (ર)
[લા] 'ફેલો બન્યો।' એવો ભાવ બતાવતો

ઉદ્દગાન (ફેલો પાડવા જેવુ મો યાય તે પરથી)
[-પડકું, પડી જવું=બનવું]

ટકટક અં [રવં, ભુઓ ટક] સતત ટક ટક

અવાજ યાય તેમ (જેમ કે ઘડિયાળનો) (ર)

ટગર ટગર (તેવુ) (૩) સ્ત્રીં ભુઓ ટકટકારો

ટકટકાટ(-રૌ) પું ૦ ટકટક અવાજ(૨)ક ઠાળો
આવે તેવો નકામો લવારો

ટકટકિયુ વિ ૦ ટકટક કર્યા કરતુ

ટકવું સં કિં [સ તક્, સરં હિં ટિક્તા, મ
ટિક્કો, ટ્કવો] લાખા વખત સુધી ચાલવું-
નલવું (૨) એક રથળે લાખો વખત થાલવું

ટકાઉ વિ ૦ ટકે-રહે તેવું; મળખૂત.-વ, -વો
પું ૦ ટકાઉપણું, મળખૂતાઈ, ટકવું તે

ટકાર, -રાંત [સ] જુઓ 'ટ'મા

ટકાવારી સ્ત્રી ૦ ટકા પ્રમાણે ગણતરી, 'પગ્મેન્ટેન';
સાચે કટલા તેવું પ્રમાણ. [-કાઢવી = ટકા
ગણી કાઢવા]

ટકો પુ ૦ [સ. વિક] ત્રણ પૈસા (૨) [સં ટક]
ફિથો, નાણું(૩)સેંકડાના પ્રમાણમા ગણતરી,
'પગ્મેન્ટેન' (૪) [ન ટક્કલ (ટક ટકારો વાગે
એવું તે પરથી ૧)] ટકો; સાવ બોહુ -કેશરહિત
માથુ [ટકા ઉધરાવવા = લીખી ખાવું
ટકા કરવા = રોકડે વેચી સિફનાણું બેગુ
કરવું ટકા ચડવા = વ્યાજ વધવું ટકા
ચડાવવા = વધારી વધારીને કહેવું(૨)અસલ
કિમત ઉપર દલાલી વગેરે ઉમેરી લાવ
વધારવો ટકાની પીંજરી = માલ વિનાતુ
માણસ. ટકાવું ત્રણ શેર = તફન સરતુ
ટકાવું માણસ = હિસાબમા ન લેવા જેવું-
તુચ્છ માણસ ટકો કરાવવો = માથુ સાવ
બોહુ કરાવવું]

ટકાર સ્ત્રી ૦ [સરં હિં, મ, સ ટકાર પરથી ?
કે હે. ટક્કર પરથી ટુટકારવું -ટોકતુ તે, ધીમેથી
ગોઠાવવું તે (૨) સહેજ ધશાગે કે સૂચના (૩)
વ્યંગ કે મરોડમા કહેવું તે, મીઠી ટીકા, વકોક્તિ
ટકારખાતું નં [સરં હિ ટકોર = નગારા પર
હાડિયો મારવો તે કે તેનો અવાજ. જુઓ
ટકોર] ચોષડિયા કે તે વગાડનારને ખેંસવાની
જગા. [-ખેસાડણુ = ચોષડિયા વગાડનારા
રોકવા, ચોષડિયા વગાડાવવા.]

ટકોરવું સંકિં ૦ [જુઓ ટકોરો] ટકોરો મારવો
(૨) [જુઓ ટકોર]ટોકતુ, ગોઠાવવું, ટકાર કરવી
ટકોરો પુ ૦ [દે. ટક્કર, રવં] રણકે એમ
વાગતો ઠોક (૨) ઠોકનો રણકો. [-મારવો =

રણકે તેવો ઠોક મારવો -મારી ભેવો =
તપાસ માટે ઠોક મારી ખાતરી કરી ભેવી.
-મારે એવું = આટ્ટે તેવું, ચડિયાતું.] -રી
સ્ત્રી ૦ નાનો ટકોરો (૨) નાની ઘડિયાળ
(મોગરી વડે વગાડવાની)

ટકર સ્ત્રી ૦ [દે] ઠોકર, પ્રહાર(૨)અથહામણ,
સામનો [-ખાવી = અથહાવું -ચડવી = માથું
દુખીતમ્મર આવવી -ઝીલવી = હુમલાસામે
ટકી રહેવું -મારવી = ચડિયાતું હોવું
-લાગવી = ઠોકર વાગવી, -લેવી = પાછા ન
પડવું; સામનો કરવો.]

ટકો પુ ૦ જુઓ ટકો (૪)

ટગ ટગ અં ૦ જુઓ ટગર ટગર

ટગમગ વિ ૦ જુઓ હગમગ, ટગમગ (૨) અં
ટગર ટગર

ટગરટ(-મ)ગર અં ૦ [સ ટગર ઉપરથી] એકી-
નજડે, મીટ માડીને

ટગલી સ્ત્રી ૦ (કા) પાતળી ઊંચી હાળી

ટગમગ વિ ૦ જુઓ હગમગ, ડોલવું (૨) અં
ટગમગ હોય એમ

ટચ વિ ૦ ઊંચી જાતવું(૨) પુ ૦ [હિં] સોનાના
કસનો આક (૩) અં [રવં; સગં મ]
ટચાકનો અવાજ (૪) જગી વારમા, ઝટે
(-લઈને, દઈને)

ટચકડી સ્ત્રી ૦ [ગવં] ચપટી

ટચકાટવું સંકિં ૦ [જુઓ ટચકો] ટચકે ટચકે
કાપવું, ટચકાવવું

ટચકાર પુ ૦ + [રવં] હાડેહુનો ડચકારો

ટચકારી સ્ત્રી ૦ [રવં] ટચઝડી, ચપટી

ટચકાવવું સં કિં ૦ ['ટચકો' ઉપરથી] ટચકો
માગીને કાપવું

ટચકિયુ નં ૦ ઝમ્મચી રહી જવું તે

ટચકું નં ૦ [જુઓ ટોચકું] ટેગુ (૨) [જુઓ
ટાણુ ટચકું] નાનો પ્રસંગ

ટચકો પુ ૦ [દે ટચ્ચક, રવં] ઝટકો, ઘા (૨)
તેનો અવાજ (-મારવો, વાગવો, લાગવો)

ટચ ટચ અં ૦ [રવં] ટચકાનો રવ

ટચરું વિ ૦ [જુઓ ટચરું] અતિ ઘરડું - જુહું
(તુચ્છકાન્માં)

કુંભારનુ ટપલુ (૩) [લા] મહેણું, આસેપ
(-ખાવો, પડવો, મારવો)

ટપવું સંકિં [હિ ટપના] ફદી જવુ(૨) [લા]

વધુ - ચડિયાતુ થવુ

ટપસ ટપસ અં [૨વં] જુઓ ટપૂસ ટપૂસ
પ(-પૂ)સિયાં નં બં વં [ટપ (૨વં)]

ફાટયાટયા - ઘસાઈ ગયેલા ખાસડા

ટપાટપ અં [જુઓ ટપ] ઝટપટ (૨) સ્ત્રીં,
-ખી સ્ત્રીં બોલાબોલી લડાલડી [-ઉપર
આવી જવું = બોલાબોલી કે મારામારી કરવા
સુધી જવું]

ટપા(-પે)રવું સંકિં ['ટપ' (૨વં)] મારવુ,
ઠોકવું (૨) [લા] વારવાર કહેવુ. ટોર કંઘી

ટપાલ સ્ત્રીં ['ટપો' ઉપરથી, સરં મ ટપા
(-પ્પા)જીક, પોસ્ટ [-આવવી = કાગળપત્ર
વહેચાવા - કાઢવી = રવાના કરવાના પત્રો
ધં (પેટીમાંથી) લઈ જવુ - નીકળવી =
પત્રો ધં જવું - રવાના થવુ - નાંખવી = પત્રો
ધં (ટપાલપેટીમાં) નાખવુ, તેને સ્થાને
પહોંચાડવુ] ઝંઝાંઝિસ સ્ત્રીં ડાકઘર, પોસ્ટ-
ઝોન્સિ. ઝખર્ચ નં ટપાલનુ ખર્ચ. ઝવાળો
પું ટપાલ વહેચનારો - લી પું ટપાલવાળો
ટપૂસ ટપૂસ અં [૨વં] ધીરે ધીરે, ઘસડાતુ
- ઘસડાતુ [-કરવું = ધીરે ધીરે કે ઘસડાતા
ઘસડાતા કાંઈ કરવુ (જેમ કે, કિંટકમાં રમનારો
ખડુ રત ન કરે ને રમ્યા કરે તે)]

ટપૂસિયાં નં બં વં જુઓ ટપસિયા (૨)
દક્ષિણી ઘાટની સપાટ (૩) અનાજ ઝાટકતા
સૂપડાને મરાતો ઠોક [ઘસડાતુ જવુ
ટપૂસિયુ વિં ટપૂસ ટપૂસકવુ (૨) ધીરે ધીરે
ટપેરવું સં કિં જુઓ ટપારવુ
ટપોટપ અં [જુઓ ટપ] એક, પછી એક
(૨) જલદીથી, તરત જ

ટપાવાળો પું ટપો દેરવનારો - હાકનારો

ટપો પું [હિ, મ., કા ટપ્પા] અમુક લખાઈ નો
આતરો (૨) મુસાફરી, મજલ, વિસામો (૩)
ઘોડા કે બળદનુ વાહન (૪) [સરં ટપથી,
ટપ] ગપ્પું (ઉઠાં ટોળટપો) [-મારવો =
ગપ એકવી] (૫) [હિ., મ ટપ્પા] સગીતનો

એન પ્રકાર (ખીલ બે તે ક્રુપદ ને ખ્યાલ)

ટપ નં [ઈ] ઘણુ પહોણું લાકડાનું અથવા
પતરાનુ એક વાસણ

ટપકલુ નં + ટપક (૨) વિં જુઓ ટપકલુ

ટપકિયુ નં જુઓ ટપકિયુ

ટપન નં એક વનસ્પતિજન્ય પદાર્થ, ગટાપરચા

ટપાટોચ અં ઠેઠ ટોચ સુધી, છલકાઈ ભય એમ

ટપારો પું [સરં હિં ટવ્વર(પભળ) = કુટુંબ]

ઘરખર્ચ (૨) ઘરગથુ સરસામાન (૩) અચો,

ઘચૂમલો

ટપુકરિયું નં ધીમા કાલવેલો જલેખી જે લાડુનો

ભૂજા [સાવ નાનુ

ટપૂકડુ વિં [સ વટુક + હું વ્યત્યય થઈ ને]

ટપૂકલુ નં ટાઢોડુ

ટપૂડી સ્ત્રીં [જુઓ ટપૂકડુ] નાની લોટી, ઝસલી

ટપો પું [સં ટિપ્પણી, પ્રા ટિપ્પણ્ય ઉપરથી]

પાનાના હાસિયામાં લખેલી ટીકા - અર્થ (જૈન)

ટમકવું અંકિં [સરં ચમકવું, દમકવું, ધમકવું]

(કા) ધીમે પ્રકાશ આપવો (૨) દૂરથી જીણો

પ્રકાશ દેખાવો [પ્રકાશ

ટમકું નં (કા) ટમકવુ તે, દૂરથી દેખાતો જીણો

ટમટમ સ્ત્રીં, નં [હિં] (ઉત્તર હિં દની) એન

પ્રકારની ઘોડાગાડી [આતુર થઈ જવુ

ટમટમવું અંકિં [૨વં] પડુ પડુ થઈ રહેવુ (૨)

ટમટમાટ પું ટમટમવુ તે, ઉતાવળ

ટમલર નં [ઈ ટલ્લર] એક ભતતુ (વિલાયતી

ઘાટનુ) ખાલા જેવુ વાસણ

ટમેકુ નં, -ટો પું [ઈ] એક શાકફળ

ટર(-ખ)કવું અંકિં (૨) વિં, -વાવેડા પું

બં વં જુઓ 'ટળકવું' મા [પ્રેરક

ટરકાવવું સંકિં જુઓ ટડકાવવુ(૨) 'ટરકવું' નુ

ટરપરવું અંકિં [સરં હિં તરપર] વરતુની

લાલચથી ફાંસ મારતા ઊભા રહેવુ, આવાપાછા

થયા કરવુ

ટરપરિયું નં [જુઓ ટરપરવું] તરફડિયુ

(ખડુધા બં વં મા) [બનતુ તેલ

ટપેન્ટાઈન નં [ઈ.] અમુક ઝાડોના ગુદરમાંથી

ટલ્લો પું [૨વં, સરં હિં. ટલ્લા] ધકો,

આઘાત(૨) દેરો, આટો; ધકો(૩) માથાનો ટકો

[८६६] अवशेषवचन = द्वेष अवशेषवचन ८६६
 यथावत् = चारवार धक्का आया करवा पडे
 ओम कामने लटकतु के धकेल्ये राखतु, राखवतु
 ८६६। भारवा = धक्को भारवा, आधार करवा
 (२) ८६६ यथावत्]

८१० पुं [स] ८, ६, ६, ६ ओ पाय व्यजनो
 ८(००) वणवत् अंकिं [८६६] वलभा -
 तरुडिया भारवा (२) आतुरताथी लंभु -
 भूख (३) पीडव

८१(-२) स्त्री० भीट, अनिमेव नजर (६६०
 ओधीटशे, टशे ने टशे)

८१(-२) स्त्री० [प्रा टसर = ओक प्रकारतु
 सूतर] तसर, आधारमा देभाती मीणी लाल
 रंग (२) टसिया

८११० पुं [लुओ टशः] उल्लसमा के गीरा-
 माथी लोही अमी आवतु ते, तेनी रेभा
 ८२ स्त्री० लुओ टश. ०८२ अं टगर टगर,
 टसे ने टसे

८२२२ अं [२५०, २२० हिं. टम] काटु काटु
 यथं लय तेम ०८० अंकिं तसतसतु काटु
 काटु यथं रडेवु - साट पुं ८२२२२ ते
 ८२२ स्त्री० लुओ टशर(२) [सरं हिं, म, ई,
 स तसर] अंक लतनु रेशम के तेतु कपडु, तसर
 ८२ ल अं [स त्रि-संध्या] संध्याकाण, समीसा
 ८६६६ पुं [सरं हिं. टहक, २५०] कुभने
 लावे थतो उद्गार

८६ ८६ अं [लुओ टश] ओधीननरे. भीट
 भाडीने, टशे ने टशे

८६६ पुं [८६. टया] कायल के मोरनी
 ओलवानो अवाण (२) काधने ओलाववा
 हीथेला लाणो साह, रैडा (३) यालती वातमा
 हानियो पूरवा ते, कुं करो [-करवा = कायल
 के मोर ओलवु (२) ओलाववा माटे उद्गार
 करवा, ओलाववु, साह पाडो - पूरवा = हानियो
 लाणवा, कुं करो देवा] - कुं अंकिं (मोर
 के कायले) ओलवु. - कार पुं (कायल के
 मोरनी) ८६६

८६६ स्त्री० [लुओ टहेलवु] मागवा नता
 लयक रोज सलावे छे ते उक्ति - कहेण

(२) [ला.] ओकनु ओक वार वार कहेवु के ध्या
 ५० नाभवु ते [-नाभवु = ओकनी ओक वा
 वार वार कहेता कहेता] र्था करवुं] ०८६६
 ०८६६ पुं टापु (२) देभरेभ. ०८६६ (-६
 पुं ८६६ नाभनारो लिखुक आलाण ०
 अं किं [हिं. टहलना, न ट(-दे)हलणे
 आला भारवा, आम तेम करवु (२) गाम
 ८६६ नाभवु - लिथो विं पुं (२) पुं
 ८६६ नाभनारो

८६ विं [टणवु] टणवार, नाशवत
 टणवु अं किं [सरं (६६६) 'अणवु'.
 ललववु (२) विं लालवु - वावेडा पुं अं
 वं लालवुवेडा [पुं टणववु ते
 टणववु अंकिं लुओ टणवु टणववु
 टणवु अं किं [मरं हिं टलना के टलि
 = टणे] दूर थवु, भसवु, छं वु (२) आला
 वु, भवु (तुलकादमा जेम के, टणने
 अलीथी) (३) मटवु, सानु थवु (जेम के, ओतु
 कुं अं टणु)

८६६ विं [लुओ टणवु] यसकेल, यसर
 टंके पुं [स] आप भारेला सिक्की, टंके (२)
 पैसालार, टंके (३) स्त्री० नक्की वेणा - वभत
 (जेम के भावानो के होहवानो). ०८६६ स्त्री०
 [+ शाला] अलाणी सिक्का पाडवानु कारभावु.
 ०८६६ पुं टंकाणनो टपरी, टंकाणनो
 टंकेणार पुं [स टंकाणनो] ओक लननो क्षार
 टंकाणन, -णी लुओ 'टंका' भा

टंकाभणु नं, -णी स्त्री० [टंकावु] टपरी

टाकवानु भहेनताणु
 टंकार [स], ०५ पुं धनुष्यनी पणनो अवाण
 टंकारी विं [स] टंकार करे ओवु
 टंकारो पुं [टंकावु] टपरी, सरं म टकारी
 टाकनार (जेम के धंतीने) [न प्रेरक
 टंकावु अंकिं, -वुं संकिं 'टाकवु' कुं कर्मणि
 टंकिं स्त्री० [सरं हिं टकी, म टंकी (०का)]

श्रीरागनी ओक रागणी
 टंका पुं [स टक] अलाणी सिक्को, नाणु (२)
 [सरं व. टका] इपियो
 टंकि विं [स] टाकवु

ટકે(-કે)ટક અં [જુઓ ટક] હરેક ટકે(ર)
બરાબર નિયત સમયે, યોગ્ય વખતે જ (૩)
ટાય સુધી, છલાછલ

-ટગ સ્ત્રીં [સ. ટગા] ટાગો, પગ

ટંગડી સ્ત્રીં [જુઓ ટગ] ટાગો, તગડી (ર)
ટાગાથી મારેલી ઠોકર કે આઘી (કુસ્તીમાં)
• [-ઊંચી કરવી, કે રાખવી = હાર્યા છતા
ન હાર્યાનો દમામ રાખવો.]

ટંગાડ(-વ)વું સંકિં [જુઓ ટાગવું] લટકાવવું
ટંગાવું અં કિં [‘ટાગવું’નું કર્મણિ] ટિગાવું;
લટકાવું [કે, ટચ માલ એ ખાય]

ટચ વિં [સરંહિં = તૈયાર] ટચ, ઉત્તમ (જેમ
ટટો પું [સરં હિં ટટા] કંજિયો, નકરાર
-ટાખેર વિં ટટો કરવાની આદતવાળું
ઠંદિસાદ પું [ખં. ફસાદ] ટટો-તકરા
ટટેલ પું [સરં હિં. ટડ(-કે)લ] વહાણનો
મુખ્ય ખલાસી-સુકાની (ર) [લા] ઊંચો
માણસ કે કાઈ વધારે ઊંચુ લાગે તે (જેમ
કે ઊંચી ટટેલ સ્ત્રી, ખુરશી ધં)

ટપાવું અં કિં, -વવું સં કિં ‘ટાપવું’નું
કર્મણિ ને પ્રેરક

ટાઇપ પું [ઇ] (છાપનાનું) બીથુ. ઠરાઇટર
નં [ઈ] છાપ જેવા અક્ષરોમાં લખવાનું યત્ર
-ટાઇપ્રેસિંગ પું [ઈ] એક જાતનો (આતરડાને
કારણે થતો) મુઠતિયો તાવ [શાળાનું ધં]
ટાઇમટેબલ નં [ઈ] સમયપત્રક (રેલગાડીનું,
ટાઈ સ્ત્રીં [ઈ] જુઓ નેકટાઈ (-ખાંધવી)
ટાઉ ટાઉ અં [રવં] (ર) નં લવારો, બકવાદ

(ર) ફૂતરાનું નિરર્થક લસ લસ કરવું તે
ટાઉન-હોલ પું [ઈ] ગામનો સાર્વજનિક
હોલ - સભા ધં માટેનું મકાન

ટાકર સ્ત્રીં [ટે ટક્કર] હલકો આઘાત-ટકોરી
(ર) વિં [સરં ટે ટેક્કર = પ્રદેશ, મ. ટક્કલ]
(જા.) સાફ ઉત્તર, વેરાન ઠડી સ્ત્રીં ટાકર
(ર) કંઠણ-રણધી જમીન [પરચૂરણ

ટાયકડુચર વિં [‘ટચકો’ ઉપરથી] છૂટું છવાયું,
ટાયકાડુચકી સ્ત્રીં [‘ટચકો’ ઉપરથી] મતગ-
જ તરના દુચન કગવા તે [નારાની મહળી
ટાયકાટોળી સ્ત્રીં [ટાયકો + ટોળી] તડાકા માર-

ટાયકો પું [રવં] ટચકો, સાધાનો કડકો(ર)
ઘોડિયે લટકાવાતું ઝૂમખું-રમકડું(૩) ખોદું
લાગવું-રીસ ચડવી તે. [ટાયકા ફેડવા =
સાધાના કડાકા ફેડવા (ર) નિદા કરવી
ટાયકો ચડવો = રીસ ચડવી, ખોદું લાગવું]

ટાટ નં [સરં હિ, મ તાટ, બ ગાળી પાટ =
શણ] શણની દોરીઓના વણાટનું જડું કપડું
ટાટ પું [સરં મ તાટ; કાનઢી તેટે] મોટી
તાસકના ઘાટની છછરી થાળી (ર) અં સાવ,
તદન ઉદાં ‘લૂખોટાટ’, ‘નાગુટાટ’ (૩) વિં
[ઈ. ટાટટ?] સળજડ, કડક, સકસ (૪) મસ્ત,
ચકચૂર ઠપટી (-ટ્ટી) સ્ત્રીં ટાટ (કપડું)
ટાટલું નં [જુઓ ટાટ] વાસણ, ઠામ [-કરવું
= એઠા વાસણ માનવા]

ટાટવું નં [સરં ટટું] ટટવું, હલકી જાતનું ઘોડું
ટાટિયું નં [‘ટાટ’ ઉપરથી] ટાટનો કંકડો (કપડું)
ટાટિયાં નં અં અં વં [જુઓ ટાટું] ગાડાના પાજરા
(ર) કામડાંના બારણા

ટાટું નં [જુઓ ટટી] કામડાની ચીપોની
ગૂથેલી સાઠડી, ભોત કે ઝાપો (ર) ટાટાનું
બનાવેલું ઝૂંપડું (૩) જુઓ ટાટવું(૪) [ટાટ =
અરીણ ધં ના નશામાં ચકચૂર ઉપરથી] રખપૂત
કે ગરાશિયો(તુચ્છકારમાં) ઉદાં “લાટા. ટાટા,
ને બામણા, વહે ચણ થોડી ને વઢવા ઘણા”.

ટાઢ સ્ત્રીં [જુઓ ટાઢું] ઠંડી [-ચડવી = ઠંડી
લાગવી, ટાઢે ધૂંજું(ર) તાવની કણકણી આવવી
(૩) [લા] (અમુક કામ કરવાનું આવે ત્યારે)
અણગમો થવો - પડવી = ઠંડી પડવી - ફેરડા
મારે છે = ઠંડીનું કચું ચાલતું નથી - લાગવી,
-વાવી = ઠંડી લાગવી, ટાઢથી ધૂંજવું [ઠંકે સ્ત્રીં
ઠંક (ર) [લા] નિરાત [-વળવી, -થવી =
બળતરાશમવી, શાંતિ થવી] ઠંકિયું નં ઠંક
માટે વપરાતું ભીનું કપડું કે પીણું (ર) પાણી
ઠંડું થાય તેવું વાસણ ઠંટકો = સુખદુઃખ,
તડકો છાયડો - ઢિયો(ઠતાવ) પું ટાઢ
વાઈને આવતો તાવ - ઢી સ્ત્રીં મડદાની
રાખ, વાની [-વાળવી = ચિતાની રાખને
પાણી છાટી, વાળી કરીને પાણીમાં ધૂંગવવી]
ટાઢાશ સ્ત્રીં [જુઓ ટાઢું] ટાઢાપણું

ટાઢી શિયળ, ટાઢી શીળી સ્ત્રીં શ્રાવણ સુદ
 કે વદ સાતમનો દિવસ, શીતળાસાતમ
 ટાઢું વિં [પ્રા. ઠઠ્ઠ (સ્તબ્ધ) = કુઠિત, જહ-
 સહ ઉપરથી] શીતળ, ઠંડુ (૨) વાસી (૩)
 [લા] ધીમુ, મદ (જેમ કે કામમા) (૪) ઝટ
 ઉરકેરાય નહિ એવુ, શાળ સ્વભાવનુ [ટાઢા
 પહોરેતું વિં નવરાશના વખતનુ, ગપ જેવુ
 (-ની સ્ત્રીં ગપ) ટાઢા(-હે) પાણીએ
 ખસ જવી = વગર મહેનતે પીકા ટળવી
 ટાઢા સમ = બહારથી ઉગ્ર ન લાગતા પણ
 અસરે ઉગ્ર લાગે તેવા સમ (દેવમૂર્તિ આગળ
 ના ફૂલ લઈને કે મૂર્તિને પગે હાથ અડકાડીને
 લીધેલા સમ) ટાઢાંઊના નંબંબં
 = ધરવટના ખાતપાન (૨) [લા] સસારના
 સુખદુખ ટાઢાં ગાળવાં, ઢાળવાં = જુઓ
 ટાઢો ઢાળવો (૨) આળસ કરવી ટાઢાં
 પાટિયાં કરવાં = ખાઈ પીને નિરાત કરવી
 ટાઢી રસોઈ = [લા] બાપદાદાથી ઊતરી
 આવેલી મિલકત ટાઢું કરવું = ઠંડુ પાડવુ
 (૨) શાત કરવુ - ચાર, ઘોર = વણુ જ
 ઠંડુ - ઝમ કરવું = પચાવી પાકી ઠેકાણે કરવુ
 -ટપ = તદ્દન શાત કે ઠંડુ -થવું = ઠંડુ થવુ
 (૨) શાત થવુ -નાખવું = મુલતવી રાખવુ,
 વિલખ કરવો -પડવું = શાત થવુ -પડી
 જવું = તેજ આસરી જવી (૨) શરીરની ગરમી
 એકદમ ઘટી જવી (મરવાની ઘડીની જેમ)
 -પાડવું = શાત પાડવુ, શીમાવવુ (૨) (આગને)
 ખુબાવવુ -પથરા જેવું = ઘણુ ઠંડા સ્વભાવનુ
 -પાડી પટાળવું = શાત કઠી, સમજાવવુ
 -પાણી રેડવું = આશા કે ઉત્સાહ ઠંડા પડી
 નય એમ કરવુ, ના પાડવી -પેટ = નિગત,
 નિશ્ચિતતા -ખોળ = ઘણુ ઠંડુ -લોહી =
 નિશ્ચિતતા, શાંતિ ટાઢો માર = બહારથી
 અસર દેખાય નહી પણ અંદરથી સાલે એવો
 મૂઠ કચર માર ટાઢો હામ = મહેણુ ટાઢો
 ઢાળવો = આગમ -વિસામો લેવો] -હુ
 પથરો વિં કામમા અત્યંત ઢીલ કરનાર
 -હું શીળુ વિં ટાઢુ અને વાસી -હુ હિમ
 વિં હિમ જેવુ ટાઢુ, ઘણું ઠંડુ

ટાઢો પું [ટાઢુ ઉપરથી] ટાઢો હામ, અંદરથી
 બાળી મૂકે એવું મર્મવચન
 ટાઢોડિયું નં [‘ટાઢુ’ ઉપરથી] જુઓ ટાઢકિયુ
 (૨) જુઓ ટાઢોડું
 ટાઢોડું નં [‘ટાઢુ’ ઉપરથી] ચાલુ વરસાદને
 લીધે હવામા થયેલી શરદી
 ટાઢોડો પું જુઓ ટાઢો. [ટાઢોડા દેવા =
 મહેણા મારવા]
 ટાણું નં [સરં મ ટાળે, સરં ટાકણું (ટક)]
 સારોનરમો પ્રસંગ - અવસર (૨) સધિ, લાગ
 [-આવણું = અવસર આવવો -મરિયુ =
 મગળ પ્રસંગ ઊત્તરવો] ઠટચકું નં [સિં
 ટ ઉપરથી ? સરં ટચૂકું] વારતહેવારનો
 પ્રસંગ - અવસર
 ટાપટીપ સ્ત્રીં [સરં મ] વ્યવસ્થા, સુવસ્તા (૨)
 મરામત (૩) ઉપરનો લાલકો - શાણગાર, ચાપ
 ચીપ -પિયું વિં ટાપટીપ - શાણગાર કર્યા
 જવાની દેવવાળુ
 ટાપલી સ્ત્રીં [રવં, સરં મ. ટાપરી] ટપકી
 ટાપરી (-સ્ત્રી) સ્ત્રીં [‘ટપ’ (રવં)] ચાલતી
 વાતમા પુરાતો હાજિયો (-પૂરવી)
 ટાપી સ્ત્રીં [રવં] ટપકી (૨) છો ખેસાડવા
 ટીપવાનુ આનંદ
 ટાપુ પું [સગં હિં, મ ટાપૂ] ખેટ, ક્રીપ
 ટાપુવો, ટાપો પું [‘ટપ’ (રવં)] રોટલો
 [ટાપુવો ટીપવો = રોટલો ઘડવો ટાપા
 ટીપવો = રોટલા ઘડવા]
 ટાપટો પું [‘ટપ’ ઉપરથી] બહુ વાચાળ માણસ
 ટાપોટો પું [‘ટપ’ રવં] હથેળી પર હથેળી
 અઝાળી કહેલો અવાજ, તાપોટો [ટાપોટા
 ફટવા, પાડવા = પહેળો પળે તાળીઓ
 પાડવી (હીજકાઓ કરે છે તેમ) (૨) [લા]
 નામદ - કાયર બનવુ]
 ટાભાટેભા પુંબંબંબં [જુઓ દેભો] યાગહ-
 થીગડ (૨) જખમના ટાકા -બી સ્ત્રીં
 ટાભાટેભા કરવા તે
 ટાયડી સ્ત્રીં [જુઓ ટારડી] નાની ઘોડી -હું
 નં નાનુ ઘોડું -ટો પું નાનો ઘોડો
 ટાયર નં [ટં] સાધજલ, મોટર વગેરે વાહનને

હોતી રખરની વાટ

ટાપલું (ટા') નં [સરં ડાલલું] વગર જરૂરની
દોઢડોપણની અથવા આપવડાઈની વાત
કે વચન (-કરવું)

ટારડી સ્ત્રીં [દે ટાર=ટુક, હલકી ભતવું ઘોડું]
(કા) નાની-માલ વગરની ઘોડી

ટાલ સ્ત્રીં વાળ જતા રથા હોય એવો માથાનો
ભાગ, તાલ [-પડવી=માથાના વાળ જતા
રહી, માથું સાફ ટાલકી જેવું થવું]

ટાલકી સ્ત્રીં ભુઓ તાલકી, તાળવું, -કું નં
ભુઓ તાલકું [ભુઓ ટાળવું

ટાલવું સં કિં [સરં હિ ટાલના] + (પ)

ટાલી સ્ત્રીં [સરં હિં, મ] અર્થો રૂપિયો
(વેપારીઓનો સ કેત) (ર) [ભુઓ તાલું]

ચ હરવામા સાધેલા ભુલા ભુલા રંગના કંકડા
(૩) [ટાલ' કે ટાળવું] દાલડા વગેરેની જડ
ખાઝવાથી ખેડવામાં ન આવતો ખેતરનો ભાગ

ટાલું નં ભુઓ ટાલ

ટાવર નં [ઈ] ઊંચા મિનારા જેવું (ખડુધા
વહિયાળવાળું) એક બાધકામ

ટાળ સ્ત્રીં ['ટાળવું' ઉપરથી] નિવારણ કરવું
-ટાળવું તે ઠક વિં ટાળનાર ંણુ,
ંણુટોળણુ નં (ચળામણ, ઝટકામણ જેવો)
ટાળી મૂકેલો નકામો ભાગ

ટાળવું સં કિં [ભુઓ ટાળવું] દૂર કરવું;
નિવારવું (ર) સારું કાઢી લઈ ખરાબ છોડવું

ટાળી અં ['ટાળવું' ઉપરથી] વિના, સિવાય
ટાળો પું ['ટાળવું' ઉપરથી] વાચદા કર્યા કરવા

તે (ર) ભુદાઈ-અ તર ગણવું કે રાખવું તે (૩)
લેલ, ખેલ, ચમત્કાર (૪) [સ તાલ] સભોગ,
તાકડો, તાળો [ટાળા દેવા=વાચદેચડાવવું
ટાળો મળવો=ભોગ આવવો, તાકડો ખેસવો
(ર) હિસાબ ખરો હોવો]

ટાંક (૦) પું [સ ટંક] ગેરનો ડરમો ભાગ (ર)
મોતી તોળવાનું એક વજન-તોલ (૩) ['ટાકવું'
-ટાકી (નોધી)રાખવું ઉપરથી] લખત, લખાણ
(૪) સ્ત્રીં ['ટાકવું'-(ધડવું) ઉપરથી] ઘડેલી
કલમની અણી (૫) અણિયું, 'નિખ' (૬)
[સ ટંક ઉપરથી] ટક, વેળા

ટાંકટ (-ર) (૦) વિં [સ. ટાકર] હુમ્મુ, લક શુ,
રડીઆજ

ટાંકણી (૦) સ્ત્રીં ['ટાકવું' ઉપરથી] કાગળ
ધત્યાદિમા ખોસવાની માથાદાર ઝીણી સળી (ર)
સુતારનું એક ઓભર (૩) [ભુઓ ટાંકણી] વાર-
વાર ટાંકવું તે [-ખોસવી. મારવી=ટાંકણી
ખોસીને (કાગળને ખીલ કાગળ સાથે) ભેડવું]

ટાંકણું (૦) નં [સ ટંક ઉપરથી] ટાંકવાનું ઓભર
(ર) ભોગ, પ્રસંગ (૩) રૂઠો અવસર, ટાણું

ટાંકલી (૦) સ્ત્રીં [ભુઓ ટાકી] નાનું ટાકું (ર)
['ટાકવું' ઉપરથી] ખોસવાની ટાંકણી (૩)
[ભુઓ 'ટાંક' અર્થ ૧.] પળી

ટાંકવું (૦) સં કિં [સ ટંક] ખણવું, ડોતરવું
(ર) ટાકા ભરવા, સાવવું (૩) સાથે ભેડવું (૪)
ઉતારો કરવો, અવતરણ આપવું

ટાંકાખારી (૦) સ્ત્રીં [ભુઓ ટાકું] કંદેલી
દશામાથી છટકવાની-નીકળી જવાની ખારી

ટાંકી (૦) સ્ત્રીં [ભુઓ ટાકું] [દે ટંક=ખેડેલું
જલારાય, સરં હિં, મ] પાણી ભરવાનો છોખ ધ
કેલોખડનો ડોઢો (ર) નાનું ટાંકું (પાણીનું) (૩)
[સ ટંક=ચીરો, કાટ] ચાલીનો રોગ (૪)
['ટાકવું' ઉપરથી] ટાંકવાની-ડોતરવાની
ક્રિયા (૫) [લા] કાચદો-અસર (દવાની).
[-લાગવી (દવાની)=અસર થવી]

ટાંકું (૦) નં [ભુઓ ટાકી] વરસાદનું પાણી
ભરી મૂકવાને જમીનની અદર બનવેલો
છોખ વડો (ર) [જમવા માટે] પાણીથી ઠારેલું
ધી (૩) [ભુઓ ટાકું] મોટો ગોખલો

ટાંકો (૦) પું [સરં હિં, મ ટાકા, ભુઓ
ટાંકવું] બળિયો સીવણ [-દેવો, ભરવો,
મારવો=સીવવું]

ટાંગ (૦) સ્ત્રીં [ભુઓ ટાંગો] પગ [-મારવી=
કુસ્તીમા ટાંગ ભેરવીને પાડી નાખવાનો-ટગડી
દાવ અજમાવવો] ંતોલ સ્ત્રીં ખેલકની
કસગતનો એક પ્રકાર

ટાંગણ (૦) નં [સરં હિં. ટાંગણ] ટકું, નાનું ઘોડું
(ર) ઘણું ઠીંગણું માણસ

ટાંગવું (૦) સં કિં [સ ટંક, હિં. ટાંગના;
મ ટાંગણે] લટકાવવું, ટગાડવું

ટાંગો (૦) પુઁ [સં. ટંગા] ટાગ, ટાટિયો (૨)
[સરં હિં, મ ટાગા] ઘોડાગાડી; ટપ્પાગાડી.
[ટાંગા તોડવા = નકામી રખડપટ્ટી - ખગને
ચાલવાની પીડા - ઉડાવવી ટાંગો કરવો =
ગાડી ભારે કરવી.] - ગાટોળી સ્ત્રીં
[ટાંગો + તોળણ] ટાટિયો અને હાથ જાલી
લખડતુ ઉપાડતું તે. - ગાતોડ સ્ત્રીં [ટાંગો +
તોડણ] રખડપટ્ટી

ટાંચ (૦) સ્ત્રીં [સં ટંક્, સગં મ] જપતી (૨)
[જુઓ ટાચણ] કલમની અણીનો ત્રાસો કાપ(૩)
ટચકો (૪) ઘટ, ખોટ [-આવવી, -સાવવી,
-ખેસાડવી = જપતી કરનારે આવવું કે
તેને આણવો - ઊડી જવી = જપતી દૂર થવી,
જપતીમાંથી મુક્ત થવું. - પડવી = ઘટ પડવી]
૦ણુ નં [સરં મ] ટૂંકી નોધ ૦ણુ સ્ત્રીં
[સરં મ] ટાચણ (૨) ટાકણી. ૦મ સ્ત્રીં
ઘટ, ઓછપ ૦ણું સં કિં [સરં ટાકણ,
મ ટાચણે = ટાકણ (૨) ટાચ પડવી] ટાકા
મારવા (૨) ખોરાણ, ઘોચણ (૩) કલમની
અણી કાપવી (૪) કરકસર કરવી, ખર્ચ
કમી કરવું - ચુ વિં ૦ણું, ઓણું, ખૂટણ
(૨) નં ૦ણપ, ઘટ. [-પડવું = ઓણુ પડવું]

ટાંટિયો (૦) પુઁ પગ (તુગ્ગકારમા) [ટાંટિયા
આવવા = ચાલતા આવડવું (૨) લત ઉપર
ઊભા રહેવાની કે ખીલનો સામનો કરવાની
શક્તિ આવવી ટાંટિયા કહ્યું કરતા નથી =
થાકથી પગ ચાલતા નથી ટાંટિયા કાપવા =
મૂળ કાપવા, આધાર ઉડાવી દેવો ટાંટિયા
ગળે આવવા = અતિ મુશ્કેલી પડવી
ટાંટિયા ભેરમાં હોવા = ઉમંગ ને ઉત્સાહ
હોવો ટાંટિયા તૂટવા, કાટવા = પગમાં
કળતર થવું ટાંટિયાતોડ = ખૂબ ચાલવું પડવું
(૨) ફેગટ ધકફેગ ટાંટિયા તોડવા = ફેગટ
ફેગ ખાવા ટાંટિયા નરમ થઈ જવા = થાકી
જવું (૨) નિરસાહ થવું (૩) પૈસા યોવા, તુક-
સાની આવવી ટાંટિયાનાં તોરણ કરવાં =
અતિશય રખડપટ્ટી કરવી ટાંટિયાનું આખું =
કામચોર. ટાંટિયાનું ભાગેલું = અતિ શ્રમ ન
કરી શકે તેવું ટાંટિયા પહોળા થઈ જવા =

અતિ ખર્ચ કે કામના ભારથી ભાગી પડવું.
ટાંટિયા ભાગવા = પગે નખખાઈ આવવી
(૨) હિં મત હારી જવી (૩) (સામાના) મૂળમા
ધા કરવો ટાંટિયા મળવા = હિંસાળના પાસા
સરખા થવા ટાંટિયામાં ગજ ધાક્યા
હોવા, ગજવેલ ધાલી હોવી = ગમે તેટલું
ચાલવા છતાં થાકે નહીં એવું હોવું ટાંટિયા
મેળવવા = હિંસાળના ખે પાસા સરખા કરવા
ટાંટિયા રહી જવા = પગે વા આવવી પગ
અકડાઈ જવા (૨) ખૂબ ચાલવાથી પગ
અકડાઈ જવા ટાંટિયા રંગવા = ટાંટિયામાં
માર મારવો (૨) ખૂબ માર મારવો ટાંટિયા
સામાના મળામાં નાંખવા, ભેરવવા
= સામાને લિહામણમા - મુશ્કેલીમા મૂકવો.
ટાંટિયો કાઢવો = અવરજવર બધા કરવો
-ટકવો = (એક જગ્યાએ) સ્થિર થવું
-વાળવો = થાક ખવો, વિસામો લેવો, જ પડું]

ટાંડ (૦) સ્ત્રીં [સરં હિં.] ટાડુ; ધાડું
ટાંડર (૦) સ્ત્રીં તકરાડ, કબિયો (૨) કુતરી,
કપ [-આવવી = કુતરી ચઢવી] ૨.
ટાંડી (૦) સ્ત્રીં (ક.) (દીવાસળી
ટાંડું (૦) નં [સરં હિં ટાઢા] પોઠ, વણતર
(૨) ટોણ, ધાડ (૩) [સં તુડ સરં ટોડો]
ટોચ, શિખર
ટાંડેમંડિ (૦) અં લગોલગ, છેડે (?)
ટાંડો (૦) પુઁ દેવતા, અગ્નિ (ક) (૨) [જુઓ
ઢાંઢો] ખળક (૩) (સુ) જુઓ ટાડું ૧, ૨
ટાંપ (૦) સ્ત્રીં, નં [સરં મ, દે ટિપ્પી]
વાક્યમા આવવું વિગમચિહ્ન(૨) પૂર્ણ વિરામ;
ટાંપણી (૦) સ્ત્રીં ટાપી રહેવું તે - ઇં સંકિં
[સરં હિં. ટાપના, સ તપ્ ઉપરથી ?] ટાપી -
તલપી રહેવું [ઘાટ વિનાનું ચઈ ગયેલું
ટાંપાટરડું (૦) વિં [ટાપું + ટેડું] રાફ, વળીને
ટાંપું નં [સરં ટપો, હિં. ટાપા] મળવા જવું
તે (૨) ફેરો, આટો ઠઠેયું નં ફેરો - આટો
ખાવાનું કામ

ટાંભરવાયું વિં (કા) સહેજ બીનાશવાળું
ટિકટિકી નં એક પક્ષી [કર્મણિ ને પ્રેરક
ટિકાવું અં કિં, -વડું સં કિં 'ટીકવું'નું

ટિકા(-લા)યત વિં [જુઓ ટિકો, સરં મ.
ટિકાર્ત] પાટવી, વડુ (૨) પું પાટવી કુવર
ટિકિટ સ્ત્રીં [ઈ] પ્રવેશવા, જવા તથા મોકલવા-
કરવાના પરવાનાનો કાગળ કે પૂઠાનો કકડો.
(-કઢાવવી, કરાવવી, કાઢવી, લેવી).
[-પડવી, ખેસવી = ટિકિટ ખરીદવાની જરૂર
હોવી, -મારવી = ટિકિટ ચોટાડવી -લાગવી
= ટિકિટ પડવી (૨) લોટરીમા ટિકિટ ઊપડવી,
ધનામ મળવું (૩) [લા] નસીબ ભેગે લાલ
થઈ જવો, ટિકી લાગવી] ૦મારતર પું ટિકિટ
આપનાર કામદાર. ૦કલેકટર પું ટિકિટ
લેનાર કે તપાસનાર કામદાર
ટિક્કડ પું [જુઓ ટિકો, સરં હિ] તિક્કડ,
જડો રોટલો [-ઠોકવા = રોટલા ઘડવા (૨)
રોટલા જમી જવા, -ચઢાવવા = રોટલા ખાવા]
ટિક્કી સ્ત્રીં [સરં ટિકો, મ ટિકી] સફળતા
(૨) લાગવગ, સિદ્ધારસ (૩) ટીપકી - ટીલકી
[-લાગવી = સફળ થવું.]
ટિક્કો પું [દે ટિક્ક] ચાલ્લો, મોટું ટીલુ (૨)
[લા] હામ, હિગો. [-કરવો = હામ દેવો (૨)
હિગો ખતાવવો, ના કહેવા અગૂહાની એક
સૂચક સુદા કરવી, ના પાડવી]
ટિચકારી સ્ત્રીં [રવં, સરં હચકારી] મશ્કરી,
મજાક, તોફાન -રો પું ['ટીચવું' ઉપરથી]
ટીચવાનો અવાજ (૨) [જુઓ ટિચકારી]
મસ્તી; તોફાન
ટિચાવવું સંકિં 'ટીચવું' પ્રેરક
ટિચાવું અંકિં અકળાવું, કુટાવું (૨) નકામા ફેરા
ખાવા (૩) 'ટીચવું' કર્મણિ [ટિટોડી
ટિટિ(-ટિ)ભ પું [સં] ટિટોડો -બી સ્ત્રીં
ટિટિયાણુ નં, -રો પું [સરં દે ટિટિયાવ,
હિં ટિટિહા+રોર, રવં] કકલાણ, કકળાટ, કકાસ
ટિટોડી સ્ત્રીં [સ ટિટિમી, સરં મ ટિટવરી]
એક પક્ષી -ડો પું ટિટોડીનો નર
ટિટોડી સ્ત્રીં સૂકા ટુવેરના દાણાનું ખૂબ પાણી-
વાળું કરાવ શાકં (સુ)
ટિટિભ પું, -બી સ્ત્રીં [સં] જુઓ 'ટિટિભ'મા
ટિણ્ટિણી સ્ત્રીં [રવં] એક પક્ષીનો ધોયો
અવાજ

ટિન નં [ઈ] એક ધાતુ -કલાઈ (૨) ટિનના
પતરાનુ વાસણ ૦પાટ [ઈ પોટ] નં હળલુ
(૨) [લા.] તેના જેવું તુચ્છ માણસ [-આપવું
= રત્ન -રખસત આપવી] ૦પાટિયું વિં
ટિનપાટ જેવું, તુચ્છ, પામર. નકાસુ
ટિપણિયો પું ['ટીપણુ' ઉપરથી] ટીપણુ ભેઈ
લવિચ્છ લાખી ખાનારો
ટિપાઈ સ્ત્રીં જુઓ ત્રિપાઈ
ટિપાવું અંકિં, -વડું સંકિં 'ટીપવું' તુ
કર્મણિ ને પ્રેરક
ટિપણુ નં, -ણી (-ની) સ્ત્રીં [સ] સમજૂતી
માટે લખેલી નાની ટીકા (૨) ટાચણ, ટૂંક નોવ
ટિપણી (-ની) સ્ત્રીં [સરં સ તિપ્, મ ટિપ્ણે
= ટીપે ટીપે પડવું] પાણીની તાણ પડવી તે (૨)
['ટીપવું' ઉપરથી] સારી પેઠે ટીપવું -ટીપી
ખેસાડવું તે (૩) [સ] જુઓ ટિપણ
ટિપો પું ['ટીપવું' ઉપરથી, સરં મ ટિપ્ણે]
લખોટી કે લખરડા વડે રમતમા ખીણ લખોટી
કે લમગાને મારવો તે (૨) ટપલો (૩) મહેણુ
(-મારવો)
ટિફિનબોક્સ સ્ત્રીં [ઈ] ખાવાનુ લાવવા લઈ
જવામા ફાવે તેવું એક પાત્ર [ટિકાયત
ટિકાયત વિં (૨) પું ['ટીલું' ઉપરથી] જુઓ
ટિલોર નં એક પક્ષી
ટિળક પું [મ] (સ) લોકમાન્ય તિલક
ટિળાણું અંકિં જુઓ ટિગાલુ
ટિંગાટોળી સ્ત્રીં જુઓ ટાગાટોળી
ટિગાલ (-વ) પું સંકિં 'ટિગાલું' પ્રેરક
ટિગાલું અંકિં [જુઓ ટિગાલું] ટગાલુ, લટકાલુ
ટિબ પું [ટિબો કે સ ટિવ = ધડું પરથી ?]
અનુસ્વાર (૨) ટપકા જેવું -પૂર્ણ વિરામનુ ચિહ્ન
ટિંબરુ નં, -રવો પું [દે ટિવર (૦ઝ)]
એક ઝાડ -રવું નં તેનુ ફળ
ટિબો પું [જુઓ ટીબો] ટેકરો
ટીકડી સ્ત્રીં [સરં ટીકી] નાની ચપટી ચક્તી
ટીકડું સંકિં [સ ટીક્] તાકી તાકીને જેવું
(૨) ટીકા કરવી
ટીકા સ્ત્રીં [સ] સમજૂતી આપવા કરેલું વિવરણ
(૨) ગુણદોષની સમાલોચના (૩) નિદા, વગોવણી

૦કાર પુઠ ટીકા કરનાર, વિવેચક ૦જોર
 વિઠ ટીકા-નિદા કરવાની આદતવાળુ
 ટીકી સ્ત્રીં [કે ટિક્કા] સોનેરી કે રૂપેરી ટપકી
 (૨)ઝીણો ચાહ્યો, ટીલકી (૩) નજર [-કરવી
 = ઝીણો ચાહ્યો કરવો -ચોડવી = ટીલકી
 ચોટાડવી -મારવી = આખમી ચામણી કરવી]
 ટીકો પુઠ જુઓ ટિહો (-કરવો)
 ટીખળ નં [સરં મ ટિક્કલ, ટિંગલ] આનંદ
 ખાતર કરેલી મરકગી -મનક -તોફાન
 ટીખળી વિઠ ટીખળ કરે એવુ, મગ્કર
 ટીચકું વિઠ [સરં મ ટિચકા, સં તુચ્છક?]
 ટીગણુ (૨) નં [જુઓ ટોચકું] નાકનુ દેરુ
 ટીચકુ સંકિં [ટચ(રવં), મ ટિચળે] ઠાકકુ,
 ટીપકુ, ધૂલુ
 ટીચો પું [‘ટીચકુ’ ઉપરથી] ગોખો
 ટીકું વિઠ [સરં ટાકુ, ટકું] -જિદી
 ટીપ સ્ત્રીં [સં ટિપ્પણ] યાદી, નોધ (૨) ઉવરાણીનો
 કાગળ, લખણી (૩) [‘ટીપકુ’ પરથી] કેદની સન
 (૪) પાણીની તંગી, ટિપ્પણી (૫) [?] ઘણો જ
 ડોચો સૂઝ (ગાવામા) (૬) [‘ટીપકુ’ ઉપરથી]
 થાબડી, ટીપણી [-કરવી = ચારી કરવી
 (૨) લખણી કરવી -દેવી = સાવાઓમા ચૂનો
 પૂગી (ભીંત વગેરે) મજબૂત કરુ -ફેરવવી =
 ફાળો ઉવરાવવો, લખણી કરવી -ભરવી =
 જુઓ ટીપ દેવી (૨) ફાળો કંચો -મારવી =
 ટીપ દેવી (૨) કેદની સન ફરમાવવી-]
 ટીપકી સ્ત્રીં [કે ટિપ્પી] સોનેરી કે રૂપેરી ટપકી
 ટીપણી સ્ત્રીં જુઓ ટિપ્પણી
 ટીપણું નં [મ ટિપ્પણી] પચાગ [-ઉકેલકું =
 ગઈજીવની બાબતો કાઢી અંધડો વધાવે
 -જેલું = ટીપણા વડે મુહૂર્ત વગેરે નક્કી
 કરવા -પાણીમાં ઘોળકું = ટીપણુ જુકું
 પડવાથી તેને નકાસુ ગાણી દેકી દેવુ (જુકા
 જોશીને મહેલુ દેવામા) -વાંચકું = લાણું
 પીનણ કરવું] [માપિયુ
 ટીપરી સ્ત્રીં [સરં મ ટિપરી] અર્ધા શેગુ
 ટીપકું સંકિં [સં ટિપ્ = કેંકડુ? સરં હિં.
 ટીપના, મ. ટિપળે] કંણ વસ્તુથી થાબડી
 માગવી -ઠાકકુ (જેમ કે જમીન ચૂનો ઇં) (૨)

ધડીને આકાશ બનાવવો (જેમ કે લોહુ ટીપકુ,
 હાલકુ કુંભાર ટીપે) (૩) મારકુ, ઠાકકુ (જેમ કે,
 બધાએ મળીને ચોરને ટીપ્યો) (૪) ટીપ કરવી,
 ટાકી - નોધી રાખકું (જેથી જુલાઈ ન જાય)
 (૫) સન ઠાકવી, ટીપ મારવી (જેમ કે, એને ૧૦
 વર્ષની સન ટીપી) (૬) [લા] એકનુ એક ઠાક્યે
 રાખકુ, એક પર જ જોર દેલુ (જેમ કે, તુ તાર
 જ ટીપ્યે રાખે તો નહિ ફાવે) [ટપકું
 ટીપું નં [જુઓ ટપકું, સરં મ ટિપ્કા] પ્રવાહીતુ
 ટીપ નં એક જાતનુ ભરત
 ટીપકું નં [સરં ટીમ; ટીમકું] (કા) પાલકી ને
 પાટકા વચ્ચે મુકાતો ઘાટવાળો લાકડાનો કંકડો
 ટીમ નં ગચિયુ, ટીમકુ (૨) સ્ત્રીં [કં] ખેલાડી-
 ઓની (જેમ કે કિંદેટની) હકડી
 ટીમકુ નં [સરં પ્રા તીમળ] નારતો (૨) લાથુ
 (૩) લમ્પને આગલે દિવસે સગાસબધીને
 અપાતુ જમાણ
 ટીમર સ્ત્રીં [સરં મ ટિંવર] ટિહો, દેકરો
 ટીમર નં (ચ) જુઓ ટિયર [-ની ખીડી =
 ટીમરના પાનની વાળેલી ખીડી]
 ટીમકું નં ગચિયુ (૨) (પાપડ ટીપવા માટેનું)
 લાકડાનું ટીમકુ - ટીમ
 ટીલકી સ્ત્રીં [જુઓ ટીલુ] કપાળે ચોડવાની
 ટીપકી (૨) નાનો ચાહ્યો (૩) મોરના પીછાની
 આખ - ચ દ્રકં
 ટીલકું વિઠ [‘ટીલુ’ ઉપરથી] ટીલાવણુ (૨) નં
 બ્રાહ્મણ (તિરસ્કારમા) -ચો પુઠ ટીલિયો (૨)
 ટીલાવાળો (જેમ કે ટીલવો ફૂંડરો) (૩) ટીલા
 ટપકા કરનારો (તુચ્છકારમા જેમ કે ખવો)
 ટીલિયો પુઠ ટીલુ કરનારો, ટીલાવાળો ૦ ભગત
 = (નર્ચા ટીલા કરીને) ભક્તિનો આડખર નરનાર
 ટીલી સ્ત્રીં [જુઓ ટીલુ] ટીલકી -કું નં
 [સ. તિલકમ] તિલક [-ચાટી જકું = સામાનું
 ખાઈ જકુ, જાતે મજબૂત ચૂસ રહેલુ ને સામાનું
 ટીલુ પણ ચાટી જવા જેટલુ પાછપણું દાખવવુ
 -તાણકું = લાણુ તિલક કરવુ (બહારથી
 ધાર્મિકતાનો દેખાવ કંચો, અને આચરણ તેથી
 ઊલટું રાખવુ, એ પ્રકારનો તુચ્છકાર બતાવવો)]
 -લો પુઠ ઊલું ટીલુ

દીપ્તિ (-સી), દીપ્તિ સ્ત્રીં [સરં હિં
દૂસી = કળી] અંકુર, કપળ(ર) અણ્ણીદાર કળી
(સૂત્રી) (૩) [દિ] ટોચ, શિખર (૪) [સરં મ.
દેસ] શેખી, પતંગ

દીપ્તિ (-સી) ખેર વિં શેખી ખેર

દીપ્તિ નં એક પક્ષી

દીપ્તિ, ૦ ખેર જુઓ દીપ્તિ, ૦ ખેર

દીપ્તિ પું ગેડીદાની એક રમત (સખેડા તરફ)

દીપ્તિ પું [રવં] જુઓ દિગા (‘લેતો ભ’,
‘કેવો બન્યો’ એ ભાવનો ઉદ્ગાર)

દિગાખાણું અંકિં [જુઓ દિગાણું] લટકવું

દિગાટોળી સ્ત્રીં દિગાટોળી, દાગાટોળી

દિગાહ (-વ) પું સં કિં જુઓ દિગાહવું

દિગાહું અંકિં જુઓ દિગાહ

૩. ૨. ૨. દીપ્તિ અં [રવં]

દીપ્તિ નં એક શાક-કળ [‘દિખર’ મા

દીપ્તિ નં, -રવો પું, -રવું નં જુઓ

દીપ્તિ પું [સરં હિ દિવરી, દીવા (-લા), મ.

દિવા] દિપો, દેકેરા

દુક પું [સં સ્તોક? સરં હિં, મ દુક, કા.

દુકિ = સારાશી] દુકડો (૫)

દુકડાખાઉ, દુકડાખેર વિં [દુકડો + ખાણું,

ખેર] દુકડા માગીને જીવનાર; લિખારી

દુકડી સ્ત્રીં [જુઓ દુક] ટોળી

દુકડો પું [જુઓ દુક સરં હિ દુકડા, કા

તુકડિ, મ. તુ (-ક) કડા] નાનો ભાગ, કકડો

(૨) [લા] ખાવાનો કકડો [દુકડા ઉધરાવવા

= લીખ માગવી દુકડો નાખવો, ફેંકવો =

દયાદાનમા ને તુછકારથી આપવું]

દુકલ સ્ત્રીં, પું [હિં તુકલ] મોટો પતંગ

દુચ્છી સ્ત્રીં જુઓ ચપટી (૨) [જુઓ તુક્કો]

+ નાનો તુક્કો ખૂટું તીર

દુચ્છો પું [સરં ટચ્છું કે ટીચ્છું] રસ

ઊપળે નેવી દૂકી વાત કે વાક્ય (૨) [સરં

હિં દુટકા, ટોટકા] મતરનંતરને લગતું નાનું

વાક્ય કે પ્રયોગ (૩) અણસારો, સંકેત [-કરવો

= મતરનંતરનો પ્રયોગ કરવો]

દુમદુમ્મી સ્ત્રીં [રવં] નાનું નગારું કે થાળી

(ઢંઢેરો પીટવાનો)

દુવાણું અં કિં [જુઓ દૂવો] (રેશમી કે ગરમ

કપડાને દૂવે ખાવાથી) કાણા પડવા

દુવાણ પું [હિં ટોવેલ] અગૂણો

દુહું અં [રવં] કાચલના ટહુકાની જેમ ૦ક

(-કાર) પું જુઓ ટહુકો, ટહુકાર

દુંકાર, -રો (૦) પું જુઓ તુકાર ૦વું સંકિં

દુંકારો કરવો

દુંઓ પું [દે દુવ્ય] ટોણો, મહેણું

દુંક સ્ત્રીં ટોચ; શિખર (૨) [જુઓ દુંક]

કવિતાની અમુક કડીઓનો સમૂહ, તૂક

દુંકું વિં [દે. દુટ = દુંકું, સં ૦ પ્રા દુટ =

વટકું] દુંકું, હાથની ખોડવાળું

દુંધપ્રશ નં [હિં] કાતધસવાની પીછી જેવી ખનાવટ

દુંમણ નં [કામણ નો દિર્ભાવ ‘કામણદુંમણ’]

ધ તરમ તરનો દુચ્છો (૨) ઓછપત્ર વાકુ પડવું -

રીસ ચડવી તે (૩) [જુઓ દૂ પણ] કણક

ગઢવાનું ધી કે તેલ

દુંકું વિં (ચ) ઢીલું, પોચું

દુંવો પું [‘દેણ’ ઉપરથી] ખાડો, ગાળો (૨) ઢીલું

દર, નાર (૩) ટપકું, બિડ (૪) પાણી દેણ તે

(તમાકુ વગેરેને) (૫) જેના વડે દૂવા મુકાય તે,

પેલ (૬) ચૂટલો (૭) મહેણ (૮) એક ભતનું છવડું

(૯) એક પળી [દૂવા દેવા = ચૂટલા ખાણવા

(૨) મહેણા મારવા, દૂવા મૂકવા = ટીપા

પાડવા (૨) દૂધ ધી ધત્યાદિના પેલ મૂકવા

દુંવો પડવો = ખાડો પડવો; નાર પડવું]

દું અં [રવં, સર હિં] વાછૂટનો અવાજ

દુંક સ્ત્રીં [‘ટોકણી’ - ટોકવાની અસર] સ્વમાનની

ટેક - લાગણી (૨) [જુઓ દુક] કવિતાની દુંક

(૩) વિં જુઓ દુંકું ૦ ભંડોળિયું વિં

દુંક - અલ્પલડોળવાળું - કાક્ષરી (૦ લિપિ)

સ્ત્રીં દુંકામા - ઉતાવળે લખવાની લિપિ,

“શોટહે-ક”. -કાણુ નં દુંક કે દુંકાવણુ

તે -કાવણું સં કિં દુંક કરવું -કું વિં

લાણુ કે વિસ્તૃત નહિ એણુ [-કરણું = થોડામા

પતાવણુ -પડણું = પૂરા માપનું નહોતું, ખૂટણું,

નાનું પડણું] -કુંટય વિં ખૂબ દુંક

દુંકે (-કા) માં અં થોડામા; સારાશે

દુંકું વિં દુંકું, નાનું

દ્ર.કાક્ષરી, દ્ર.કાણુ, દ્ર.કાવણું, દ્ર.કું, દ્ર.કુંટચ
જુઓ 'દ્ર.ક'મા

દ્ર.કમૂટ વિં [જુઓ દ્ર.કું] લાગેલુદેલુ
દ્ર.કુંટલ(-ળુ) વિં [દે દુટ] જુઓ દ્ર.કું
દ્ર.કિયું નં [સરં સ દુટક=નાતુ; દે દુટ
=દ્ર.કો] કોકડું વળીને સૂત્ર તે (-વાળું)
(૨) એક પ્રકારનો તાવ, 'ધન્નુલે-ઝા'
[-વળીને, વાળીને=હાથપગ સ કાચીને
-કોકડું વળી કે વાળીને (સૂત્ર)]

દ્ર.કું(-કું) વિં [દે કુંટ] દ્ર.કું, દ્ર.કું (૨)
[સ દુટક] કુષ્ઠ, કંઠોર, નીચ

દ્ર.કી સ્ત્રીં કુવાની અદરની દ્ર.કી, કંઠો
દ્ર.કું વિં જુઓ દ્ર.કું (૨) કુષ્ઠ; નીચ
દ્ર.કો પું [જુઓ દ્ર.કું] દ્ર.કા હાથવાળો પુરુષ
દ્ર.પ, -પેદ્ર.પ વિં સાધામાથી રહી ગયેલુ,
અકકાઈ ગયેલુ (-રહી જવું)

દ્ર.પાણુ નં ['દ્ર.પડું' ઉપરથી] મૂળમાથી
ચૂટી નાખતુ તે (૨) ની દણ (૩) ખૂબ ગૂઢવુ-
મસળતુ તે (૪) દ્ર.પવાનુ ધી કે તેલ, દ્ર.પાણુ
દ્ર.પાણું નં ['દ્ર.પડું' ઉપરથી] દ્ર.પડું તે (૨)
દ્ર.પવાનુ ઓળર

દ્ર.પડું સં કિં [સરં ચૂટક, સ. તુપ્=ધન
કરવી] મૂળમાથી ખેચી નાખતુ, ખૂટક, તોડી
નાખતુ (૨) રૂને કાલામાથી ચૂટી છૂટ કરતુ (૩)
(મહેણાથી) પીંખી નાખતુ, શરમિદ કરવું
(૪) મસળીને ગઢવુ, કણસવુ [દ્ર.પી ખાણું,
દ્ર.પી નાખણું=મહેણા-ટોણાથી ચૂટી ખાણું]

દ્ર.પામણુ નં દ્ર.પડું તે કે તેનુ મહેનતાણુ
દ્ર.પાવણુ સં કિં ['દ્ર.પડું' પ્રેરક. દ્ર.પાણું અં
કિં તેનુ કર્મણિ (૨) ગળે ભીંસાવુ

દ્ર.પિયો પું ['દ્ર.પો' ઉપરથી] ગળામા પહે-
રવાનુ એક ધરેણુ (૨) ['દ્ર.પડું' ઉપરથી]
વાળ દ્ર.પવાનુ ઓળર

દ્ર.પો પું ['દ્ર.પડું' ઉપરથી] ગળુ દબાવતુ તે,
કાસો (૨) હૈડિયો [-ખાવો=નતે કાસો
ખાવો. -દેવો=ગળુ દબાવતુ]

દ્ર.પો પું [જુઓ દ્ર.પો] મહેણું, ટોણું
ટેક પું, સ્ત્રીં [જુઓ ટેકતુ, સરં હિ, મં.]
મણ, નિશ્ચય (૨) શાખ, આખર (૩) ટેકા

(૪) કવિતાનુ ધ્રુવપદ. [-છોડવી(-વો)=
નિશ્ચય મૂકી દેવો -જવી(-વો)=શાખ જવી.
-રહેવી (-વો)=સકલ્પ જળવાવો (૨)
આખર રહેવી -રાખવી(-વો)=નિશ્ચયને
વળગી રહેવુ, પણ પાળતુ (૨) સામાની સાખ
કે બોલ રાખવો] [આધાર

ટેકણુ નં ['ટેકતુ'. સરં હિ ટેકન, મ] ટેકા,
ટેકરી સ્ત્રીં [દે ટેકર] ઊચી જગા (૨) ડુંગરી,
નુનો પર્વત -રો પું મોટી ટેકરી
ટેક(-કા)વણું સં કિં ['ટેકા' ઉપરથી] ટેકા-
આધાર આપવો

ટેકણું અં કિં [સરં હિ ટેકના, મ ટેકળે, સ
ટીકળું] ટેકા-આધાર લેવો

ટેકાવણું સં કિં જુઓ ટેકવણુ

ટેકા સ્ત્રીં ['ટેકા' ઉપરથી] નાનો ટેકા (૨) જુઓ
ટીકા [-લાખવી=સારી અસર થવી (૨)
સકળ થવુ] [ંપાણું, ંલાપાણું નં

ટેકા, ંલું વિં ['ટેક' ઉપરથી] ટેક-વટવાણુ.
ટેકો પું [સરં મ ટેકા, હિં ટેકુઝા] આધાર,

આશ્રય(૨)આધારની વગતુ, ચાલસો (૩) ઠંગવતુ
સમર્થન કે અનુમોદન [-આપવો=આધાર
આપવો, મદદ કરવી (૨) અનુમોદન આપવુ
(કરાવને)-કરવો=ઉપકાવણુ(૨)મદદ કરવી
-દેવો=મદદ કરવી(૨)અઠિ ગવુ, નો આધાર
લેવો -મળવો=આધાર મળવો -રાખવો
=આધાર રાખવો, ટેકવાને માટે કાઢકે મૂકવું]

ટેચ સ્ત્રીં [રવં] કચકચ, તકરાં (૨) અહ તા, ગવ
ટેટી સ્ત્રીં એક ફળ-સકરટેટી(૨)નાનો ટેટો-કટાકટો
ટેકું નં બરતુ મૂળ (૨) પગની ધૂટી અને ઢી ચણ
વચ્ચેનો ખાસલ અવયવ

ટેટો પું વડતુ ફળ (૨) દાડખાનાનો કટાકટો
ટેકવા પું બંબં ઠાંઠા, ધૂધરી, કઠોળતુ ખાફણુ
ટેકું વિં [સરં હિ ટેટા] વળેલુ, વાકું, આડું
(૨) [લા] મિઝણ, આડું -કાઈ સ્ત્રીં
ટેકાપણુ (૨) [લા] આડાઈ, ગર્વ

ટેનિસ નં [હં] એક અગ્રેણ રમત

ટેન્ક નં, સ્ત્રીં [હં] પોલાદી બખતવાણુ, યુદ્ધતુ
એક નવીન વાહન રણગાડી

ટેખલ નં [હં] મેજ (૨) કોઠો, કાષ્ટક ંકલોથ

નં [ઈં] ટેબલ પર પાથરવાનો રમાલ કે કપડું
 ટેલો પું ટાકો, સાધો (-ટેવો, મારવો)
 ટેમ્પરેચર નં, સ્ત્રીં [ઈં] (તાવ કે હવાની)
 ગરમીતુ માપ [(૨) લલામાણ કરવી
 ટેરવણું સં કિં [ભુઓ ટેરવણું] બેસતુ કરવું
 ટેરવું નં [સરં હિં ટેરવા] પાતળો છેડો, અણી
 (૨) સં કિં [ઈં] હરાવણુ
 ટેરો પું પડકો, અ તરપટ (૨) પથ્થર જેવી કઠણ
 ચીજ (૩) વડનો ટેટો [દોરાની એક જાત
 ટેલર (ટેલ) નં [ઈં Tailor પરથી] મતંગના
 ટેલિગ્રાફ પું [ઈં] વીજળીથી તાર મારફત
 સંદેશો મોકલવા તે -મ પું તાર [-કરવો,
 મૂકવો, મોકલવો=તારથી સંદેશો મોકલવો.]
 ટેલિફોન પું [ઈં] વીજળી દ્વારા દૂર વાત કરવાનું
 યત્ર કે તે દ્વારા કરાતી વાત [-આપવો=
 તે યત્રથી વાત કરનાર કે વાત આપવી -કરવો
 =ટેલિફોનથી વાત કરવી -પર બોલાવવું=
 ટેલિફોનથી વાત કરવા બોલવું]
 ટેવ સ્ત્રીં [સરં હિં, મ]લત; બો [-કાઠવી=
 ટેવ દૂર કરવી, છોડવી -છૂટવી=આદત ન
 રહેવી -પડવી=આદત પડવી, મહાવરો થઈ
 જવો] ઠા(-ર)વણું સંકિં [‘ટેવાણું’
 પ્રેરક] ટેવ પહાવવી
 ટેવરાવણું સંકિં ભુઓ ‘ટેવ’મા [અટકળ
 ટેવણી સ્ત્રીં [‘ટેવણું ઉપરથી] (કા) અનુમાન;
 ટેવણું સંકિં જોયા કન્નુ (૨) ધારણું, અટકળ
 કરવી (૩) [‘ટેવ’ ઉપરથી] સહવાસ કરાવવો.
 પરિચયમાં લાવણુ [પરિચિત થવું
 ટેવાણું અં કિં [‘ટેવ’ ઉપરથી] ટેવ પડવી,
 ટેવાળણું સં કિં એકદમ પી જવું [ટેવાળી
 જવું=ઉતારી જવું, પી જવું]
 ટેસ (ટે) પું [ઈં. ટેસ્ટ?] ત્યાદ, લિજ્જત(ઉદાં
 દારૂનો ટેસ) [-પડવો=સ્વાદ આપવો, લિજ્જત
 આપવી] ઠંદાર વિન્સ્વાદવાણુ કે લિજ્જતદાર
 ટેસી (ટે) સ્ત્રીં દીશી, શેખી (-મારવી)
 ટેસુ વિં [સરં ટસટસ] પાકીને ફાટ ફાટ
 થઈ ગયેલું
 ટેટ (ટ) અં [રવં] યાકીને લોથપોથ
 ટેંકાવણું (ટે) સં કિં આશા આપી આપીને

આતુર-અધીર કરવું, ચિચવાવવું (ચ)
 ટેંગરો (ટે) પું [સરં ટેટે] નાસણથી કટાણું
 કરેલુમોહુ (૨) પતરાણ [-ઊતરી જવો=
 ગેખી ચાલી જવી, નામોશી લાગવી.
 -ચડાવવો=મો કટાણુ કરવું]
 ટેંકું (ટે) વિં [સરં ટેટા=ભુગારનો અણો]
 ટે-કે થઈ ગયેલું (૨) અશીણથી બેહાલ-ચકચૂર
 (૩) નં અશીણિયો, ફરિદી (૪) રજપૂત
 (તિરકારમા) (૫) [સ ટુટુક] એક ઐષધિ
 ટેંટે (ટે) અં [રવં] (૨) સ્ત્રીં પતંગણ (૩)
 અણગમાનો અબકાટ
 ટૈડ સ્ત્રીં [સરં ટેડાપણુ, ઠંડ] (ચ) મિલન,
 શેખી, ટેડાપણુ. ઠપૈડ સ્ત્રીં ભુઓ ટડપડ
 ટૈડકો પું [ભુઓ ટૈડ] (ચ) ટણકો, રીસ (૨)
 છણકો [-ચડવો=રીસ ચડવી, છણકાવું]
 ટોક, ઠણી સ્ત્રીં, ઠણું નં [‘ટોકવું ઉપરથી]
 વારવાર કહેવું-ઠપકો આપવો તે (૨) નજર
 લાગવી-ટોકાવું તે
 ટોકડાર નં એક પક્ષી
 ટોકણી સ્ત્રીં, -ણું નં ભુઓ ‘ટોક’મા
 ટોકરી સ્ત્રીં [સરં ટેટકાર] ઘટકી (૨) ઘટકીનું
 લોલક -રો પું મોટી ટોકરી, ઘટ
 ટોકણું સં કિં [સરં હિં ટોકના; ટાકવું]
 વારવાર કહેવું-પૂછવું-ઠપકો ટેવો (૨) નજર
 લાગે એમ કહેવું
 ટોકળો પું મોટી ભૂ, ટોલો [સિનેમાઘ
 ટોકી સ્ત્રીં [ઈં] સિનેમાનું બોલતુ ચિત્રપટ કે
 ટોચ સ્ત્રીંછેક ઉપરનો લાગ, શિખર (૨) [ભુઓ
 ટોચવું ભોક (૩) મહેણું, ટૂં બો
 ટોચકી સ્ત્રીં [‘ટોચ’ ઉપરથી] નાનું ટોચકું
 ટોચકું, -કું [‘ટોચ’ પરથી] નં ટોચનો નાનો
 પાતળો કે ગોળ લાગ
 ટોચણું સં કિં [ભુઓ ટોચવું સરં મ ટો-
 (-ટો)વળે] ભોકવું (૨) [લા] વારંવાર કથા
 કવું, ઠપકો આપવો [[લા] મહેણું ટૂં બો
 ટોચો પું [‘ટોચવું ઉપરથી] ગોદો, તેનો ઘા (૨)
 ટોટી સ્ત્રીં [સરં હિં ટોટી] કાઈ પણ વસ્તુ
 ઉપર બેસાડવાનો બોળી જેવો ઘાટ (૨)
 કાનનું એક ઘરેણું

ટોટો પું મોટી ટોટી (૨) ગળાનો હૈડિયો (૩)

[હિ ટોટા] એક દાઢખાતું, મોટો ટોટો (૪)

વિલાયતી મોટી બીડીનો ટોટો [-ઝાલવો,

પકડવો, પીસવો = હૈડિયો દબાવવો

-છોડવો, ફેંડવો = ટોટો-કટાકટો ફેંડવો]

ટોડર પું [દે. તોડર] ડમરો, ડમરાની મળગી
(૨) કલગી

ટોડલો પું ભુઓ ટોલ્લો

ટોડાગરામ પું ગરાસ પેટે સરકાત તરકથી

લિચક મળતી વાર્ષિક રકમ

ટોડી સ્ત્રીં [સરં હિં; મ. તોડી. સ ત્રોટક,

પ્રા તોલવ પરથી ?] નોડી, એક રાગિણી (૨)

ટોડા ભતના રજપૂતની સ્ત્રી

ટોડો પું [સરં હિં, મ તોડો] તોડો, પગે

પહેરવાનું એક ઘરેણું (૨) બંદૂક સળગાવવાની

ભડી લાખી ભમગરી (૩) એક હલગ રૂપિયા

કે તેની બારેલી કોથળી (૪) ટોડાગરાસ (૫)

ટોલ્લો (૬) મિનારો (૭) મોખવો, ભાગોળ (૮)

સતાર ધં વાઘોમા અલંકાર તરીકે વગાડતો

અવસરૂહ

ટોણું (-ણું) નં, ટોણો પું [ફા. તાનહ] મહેણું

મર્મવચનનો ઠાક (૨) [અગં હિ, મ ટોળા]

નહટોણાં [ટોણો મારવો, ટોણાં મારવાં

= મહેણાં મારવાં. ટોણાહુચકા કરવા =

મતગતર કરવા]

ટોપ પું [દે ટોપિયા; ટોપ્પર] શોદાની લગ્ગરી

ટોપી (૨) વરસાદ વખતે ઓઢવાની બનાતની

ટોપી (૩) મોટી છત્રી (૪) રાધવાનું મોઢું તપેલું

(૫) બિલાડીનો ટોપ

ટોપચું (-ચું) નં [ભુઓ ટોપ] સાહેબની

ટોપી (૨) તે પહેરનારો (નિરકાગ્રમા)

ટોપરું નં ભુઓ ટોપરું. -રોપાક પું ભુઓ

કોપગપાક

ટોપલી સ્ત્રીં [સરં હિ. ટોપ (-ફ) રી, મ ટોપલી]

વાસ કે ઘાસ ધંની, પાત્ર લેવી બનાવટ -લો

પું મોટી ટોપલી

ટોપચું નં ભુઓ ટોપચું

ટોપી સ્ત્રીં [દે ટોપિયા] માથાનો એક પહેરવેશ.

(-પહેરવી, ચૂકવી, મેલવી, ઘાલવી,

કાઢવી સાથે) [-આવવી, બેસવી = માથે
માપસર બધ બેસવી.] વાળો પું યુરોપિયન,
ગારો (૨) વેરાગી

ટોપું નં આખની ભમર (૨) ટોપી (૨) (અકારમાં)

ટોપો પું મોટી ટોપી, ટોપ

ટોયલી સ્ત્રીં [સરં મ ડોયલી] લોટી; કસલી

-કું નં પહેળા મોતુ ધીતેલ ભરવાનું વાસણ

ટોયું નં ઢાણાનું માપિયું [પખી ઉડાડનારો

ટોયો પું [ટોય ઉપચી] બૂમો પાડી ખેતરમાંથી

ટોચ સ્ત્રીં [કં] સાથે ગળી ફરાય એવી

વીજળીની એક પ્રકારની બત્તી કે દીવો

ટોચાંડો સ્ત્રીં [કં] વહાણ પર ફેંડવાનું એક

દરિયાઈ અસ્ત્ર જે તેને અડધે ફૂટે છે

ટોલ પું [કં] નં, ઢાણ, વેરો (૨) એ લેવાનું

અથળ, નાક

ટોલ પું (કં) ઘરેણું [ટોળી

ટોલકું નં (સુ) લાકડાનો ફાડયા વિનાનો કંકડો,

ટોલકું [ટો] નં બોહું માથું, ટાલકું

ટોલું નં, -લો પું (ટો) બોહું માથું.

[-કરાવણું (-વે) = માથું બોહું કમવણું.]

ટોલો પું ટોલો, મોટી ભૂ

ટોલ્લો પું બાગસાખના ઉપલા લાકડા આગળ

ગ્રહોતો છેડો (૨) [ભુઓ ટલ્લો સરં મં ટોલા,

કિં ટોલળોં] ટલ્લો, વાયદો (૩) ઉડાડવું -ઉછાળવું

તે (૪) મોઈને દંડાનો ફૂટેલો મારી ઉડાડવી તે

કે તેથી થતો અવાજ [ટોલલે ચડાવણું = ટલ્લો

ચડાવણું, વાયદે ચડાવણું, લીલમા નાખણું. ટોલલે

મૂકણું = ભીંચે મૂકણું, વિસારી જવું ટોલ્લો

દેવો = બોહું કહીને ઉડાવણું, ટોલ્લે ચડાવણું

-મારવો = ભુઓ ટોલ્લો દેવો (૨) દંડાનો

ફૂટેલો મારવો (મોઈને)] -લ્લી સ્ત્રીં કિંકટમા

બોલને ટોલ્લો મારવો લેથી બે કે વધુ ગત

મળી જાય, 'બાઉન્ડરી'

ટોલરટોય પું [સ] એક પ્રખ્યાત રશિયન

સાહિત્યકાર અને વિચારક

ટોવાણું અં કિં ['ટોય' ઉપરથી] વગોવણું,

નિદાણ (૨) 'ટોય'નું કંમણિ

ટોણું સં કિં [દે ટગ્યા (ગવં)] બૂમ પાડી

પક્ષી ઉડાડવા (ખેતર સાચવવા) (૨) [શીપે

શીપે પાણી પાડવું

ટોરટ પું[ફ.] પાઉની કાતળી કરી તેને સોઝીને
તૈયાર કરાતો કકડો

ટોળ (ટો) પું, સ્ત્રી, નં હસવું આવે એવી
ક્રિયા અથવા બોલ, મશ્કરીઠકો. ૦ટપો પું
મશ્કરીઠકોની વાત ૦ટીખળ નં ટોળ અને
ટીખળ ૦ખાણ સ્ત્રી ઠકામશ્કરી
ટોળક, -કિયો પું એ નામની બ્રાહ્મણની એક
જાતનો માણસ

ટોળકી સ્ત્રી ['ટોળ' ઉપરથી] ટોળી
ટોળટીખળ, ટોળખાણ જુઓ 'ટોળ'મા
ટોળવડું સં કિં ['ટોળ' ઉપરથી] ટોળે કરવું
ટોળવાડું અંકિ ટોળે વળવું, એકડું થવું
ટોળિયો (ટો) પું ['ટોળ' ઉપરથી] મશ્કરો,
વિદૂષક [જુઓ ટોલક (સુ)]

ટોળી સ્ત્રી [જુઓ ટોળ] મળી (૨) [૧] (થ))
ટોળી [ટો] વિં ['ટોળ' ઉપરથી] મશ્કર

ટોળું નં [દે ટોલ] સમુદાય, સમૂહ [ટોળે
વળવું = એકઠા થવું, ટોળ થવું] -ખાધર્મ
પું પોતાના જ ટોળા -વર્ગ માટે લાગણી કે તે
પૂરતી ધર્મ લાવના. -ખાધર્મી વિં ટોળા-
ધર્મવાળું -ખાશાહી સ્ત્રી ટોળાની શુદ્ધશાહી

ટોળો જું ['ટોળ' ઉપરથી] ટોળ
ટોંચ (ટોં) સ્ત્રી [જુઓ ટોચવું] ટોચવાથી પડેલો
ખાડો (૨) ફાયર; ફાસ (૩) મહેણું, ટોણ (૪)

ઠ પું [સ] મૂર્ધરયાની બીજો વ્યજન ૦કાર
પું ઠ અક્ષર કે એનો ઉચ્ચાર ૦કારાંત વિં
છેડે ઠકારવાળું ૦ઠો પું ઠકાર
ઠકઠક અં [રવં] ઠોકાવાનો રવ
ઠકરાઈ સ્ત્રી [સ ઠક્કર ઉપરથી] ઠકારપણું
(૨) શેઠાઈ, મોટાઈ -ણાં નંખં વંઠકારની
સ્ત્રી (માનાર્થ) -ણા પું ઠકાર -ણી સ્ત્રી
ઠકારની સ્ત્રી -ત સ્ત્રી જુઓ ઠકરાઈ (૨)
ઠકારની હક્કમતની જગીર -ગરાસ -તી વિં
ઠકરાતને લગતું -ણું નં ઠકારનું ગામ કે નાનું
રાજ્ય -ખાં નં ખં વં જુઓ ઠકરાણા
ઠકાર, -રાંત [સ.] જુઓ 'ઠ'મા
ઠક્કર પું ભાટિયા કે લોહાણામા એક અટક

ઠપકો, ગોઠ ૦ણું નં ટાચવાનું ઓળર, ટાકણું.
૦ણું સંકિં [જુઓ ટાચવું, સરં હિં ટોચના
પણ] જુઓ ટાચવું

ટૌકાર (૦વ) પું જુઓ ટહુકાર

ટૌકો પું જુઓ ટહુકો

ટચૂળ સ્ત્રી [ફ] ટાચર નીચે રહેતી, હવા ભરવાની
રખરખી ગોળ નળી જેવી બનાવટ (સાઈકલ, મોટર
ધં ની) (૨) ગોળ નળી જેવી કાચની શીશી
ટ્રટ નં [ફ] ન્યાસ, સુપરત (૨) સાચવણી અને
વ્યવસ્થા માટે સુપરત કરેલા પારકા માલ-
મિલકત [-કરવું = ટ્રસ્ટી નીમી તેમને કાયદેસર
સુપરત કરવું.] -ટ્રટી પું જેને ટ્રસ્ટ સોંપવામા
આવ્યું હોય તે, વાલી [પેટી

ટ્રંકે સ્ત્રી [ફ] (મુસાફરીમા ચાલે એવી) પતરાની
ટામ (ંગાડી) સ્ત્રી [ફ] (ઘોડાથી કે ઘણે ભાગે
યાત્રિક બળથી ચાલતું) એક વાહન

ટ્રેકટર નં [ફ] જમીન ખેડવા માટેનું યંત્ર
ટ્રેડમાર્ક પું, સ્ત્રી [ક] જે નિયત છાપ કે
નિશાની સાથે વેપારી પોતાનો માલ બજારમાં
મૂકે છે -ચાલુ કરે છે તે મારકો

ટ્રેન સ્ત્રી [ફ] રેલગાડી

ટ્રેનિંગ ડોલેજ સ્ત્રી [ફ] શિક્ષણની તાલીમ
આપી શિક્ષકો તૈયાર કરનારી ડોલેજ;
અધ્યાપન મંદિર

ઠ

ઠક્કર પું [સ.] ઠકાર

ઠગ વિં [સં સ્વયં, પ્રા ઠગ, દે ઠગિય = ઠગાયેલું]
ઠગાર (૨) એ નામની લૂંટારાની એક જાતનું
(૩) પું એક જાતનો માણસ (૪) ઠગાર.
૦ણું વિં ઠગાર; હુચ્યું ૦ખાટણું નં
[ઠગ + પત્તન(સ)] ઠગોનું ગામ [-તું
રહેવાસી = તે ગામનું -હુચ્યું, ધુતારું.]
૦ખાણ સ્ત્રી ઠગાઈ, પ્રપચ ૦વિદ્યા સ્ત્રી
ઠગવાની વિદ્યા -કળા (૨) ઠગખાણ ૦ણું સંકિં
ભોળાવીને છેતરવું, ધૂતવું ૦વેડા પું ખં વં
ઠગ જેવું વર્તન; ઠગાઈ ૦વેદ પું જુઓ વેદ
-માઈ સ્ત્રી ઠગવાની ક્રિયા, ઠગખાણ, પ્રપચ
-ગારક વિં ઠગે એવું -ગી સ્ત્રી ઠગાઈ, ઠગવિદ્યા

ઠગઠગાવણું સંકિર્ણવં, સરંહિં. ઠકઠકાના,
મ ઠકઠકળે ગોઠવાઈને વધુ માય તે માટે
પાનને ઠંડેરુ

ઠચરી સ્રીં [દે હહુર = વૃદ્ધ પરથી ?] ઠચરી;
ઠોસી - રો પું ઠોસો - રૂ વિં અતિ વૃદ્ધ,
ખખળી ગયેલું (મણે તિરકારમા વપગય છે)
ઠચર વિં [ભુઓ ઠચરી] ઠચર, ખલુ ધરડું
ઠચૂડ, ઠંચૂડે અં [રવં] (ખચકાતી મંદ ગતિ
સૂચવે છે)

ઠં સ્રીં [દે યદુ, સરં હિં ઠડ, -ટ્ટી ભીડ;
ગિરદી, જમાવ [-જમખી, ખાઝખી,
ભરાખી, મળખી = ભીડ થવી]

ઠંકારણું સંકિં [રવં] ઠંકો દેવો, ધધડાવલુ,
ઠપકારલુ [અવાજ થવો]

ઠં(ભણ)ઠણું અં કિં [રવં] ઠણણ એવો
ઠંમ(-વે) ઠ સ્રીં [ઠં(ઠાં)નો દ્વિર્ભાવ, ઠં(ઠાં)
+ વેડું] ચાકરી, ખરદાર, મહેમાનગીરી, ઠાં
ઠંરણું અંકિં [ભુઓ ઠાં, સરં હિં ઠડના]
ઠાંવાણુ - દેખાવડુ બનવુ (ર) [ભુઓ થયરવુ,
હિં ઠિઠરના] (ઠાં) થયરવુ, ધૂનવુ

ઠંભણું અંકિં [રવં ? સરં 'ઠાં' ન બદલાતા
અક્ષરખા કરવુ [દાણા માટે] (ર) [રવં, સરં
ઠાં, હિં ઠિટ(-ઠ)રી = હાડપિંજર] ખખળી જવુ

ઠંકારણું સંકિં [સરં હિં ઠડના = અડી જવુ
ઠડના = ઠાંકવું] અડાડી - ઘુસાડી દેવુ
ઠંકારણું સં કિં ['ઠાં' ઉપરથી] ઠાં કરવો,
ખૂખ શણગારવુ ઠંકારો પું ઠાંમાઠ

ઠંકોરી(-ળી) સ્રીં [સ ટટ્ટરી, હિ ઠઠોલી]
ઠંકોળી; મજક, મજકરી

ઠંકો પું ભુઓ 'ઠ'મા (ર) [ભુઓ ઠંકો, સરં
મ ઠટ્ટા, યદુ] મજકરી, ઠેકડી - ઠાંખોર વિં
ઠંકામજકરી કરવાની આદતવાળું - ઠાંચિત્ર નં
નર્મચિત્ર, 'ઠેરિચર' - ઠાંખાણ, - ઠાંમજકરી
સ્રીં ઠાંખીખળ

ઠંચુ વિં [સ સ્યા] (કા) નિરર્થક રહી ગયેલું
ઠંચુક સ્રીં [રવં] એવો અવાજ - રણકો (ર)
પગતા ભેટવા હણકે એવી ચાલ ઠંચું અંકિં
હણક અવાજ થવો, રણકવુ (ર) રણકે એમ
ચાલવું (૩) રહી ગઈને રોવુ - કારણું અંકિં

હણક અવાજ કરવો (ર) હણકે એમ ચાલવું
- કારો પું હણક અવાજ - કો પું હણકારો
(ર) ઠમકો (૩) ઠાંની ધુભરી, કપ

હણકણુ અં [રવં] (ખાલી વાસણના ભેવો
અવાજ) ઠપાક પું માર ઠપાળ [સરં મ],
ઠગોપાળ [સરં હિં ઠનઠનગોપાળ] પું
કઈ પણ સાધન કે છુદ્ધિ વગરનો આદમી ઠંચું
અંકિં ભુઓ ઠંચુ - હણક, ઠંચુકાર
[સરં મ] પું હણકણ એવો અવાજ

ઠપ અં [રવં] ઠક(-કા) ઠંચું અંકિં ઠપ
એવો અવાજ થવો (ર) પછડાવુ, ઠોકાવુ ઠકાર
પું ઠપકવાનો અવાજ ઠકારવુ સંકિં ઠપકે
એમ કરવુ, પછડાવુ (ર) ઠપકો દેવો (૩) મારવુ

ઠપકો પું [સરં હિં ઠપકા = વક્રોઠેસ મ
ઠપકા = કલક] દોષ બદલ ધમકાવલુ - વઠવુ તે
કે તેના વેણ (ર) [ભુઓ ઠપ] ઉધરસનુ ખાખા,
ઉધરસ (ઉધરસનો ઠપકો પણ કહેવાય છે) (૩)

દોષ, વાક, કલક (જેમ કે, ઠપકો નહિ આવવા
હઉ ભેળે કરી ઠપકો ઠેસ ન આવે) (૪) [રવં,
ભુઓ ઠપકવું] ઠપ, ઠપ એવો ઠોકરનો અવાજ

[ઠપકામાં આવવું = ઠપકો મળે તેવી સ્થિતિમા
- અપરાધમા - આવવું - આપવો, દેવો =
દોષ બદલ વઠવુ - આપો, મળવો, સાંભળવો
= ઠપકાપાત થવુ, ઠપકામા આવવુ]

ઠપ અં [રવં] ઠપ એવો અવાજ, ઠપ ઠક(-કા)-
ણું અંકિં ભુઓ ઠપકવું ઠકાર પું ભુઓ
ઠપકા ઠકારણું સંકિં [સરં મ ઠપકારણું]
ભુઓ ઠપકારવુ ઠકો પું ઠકારવાનો ઠકારનો

ઠપ એવો અવાજ, ઠપકો ઠંખાવલુ સંકિં
ભુઓ ઠગઠગાવલુ ઠલાણું અંકિં કુટાવુ,
અક્ષણાવુ, ટિયાવુ

ઠપણું અં કિં [રવં, સરં પ્રા ઠવ (સં
સ્થાપ્ય)] ઠાંકવુ, ઠપકવુ

ઠમ અં [રવં] (ચાલ - ગતિને અગેવપરાય છે)
ઠમક સ્રીં [રવં] ચાલવાની છટા (ર) ઠમકની
ચાલ ઠંમક અં (રવં) (ર) [લા] વરણાગી-

મા ઠંદીવી સ્રીં ઠમકતી ચાલની સુદર સ્રી
ઠંચુ અં કિં ઠમક ઠમક એવો અવાજ થવો
- કવો (ર) તેવો અવાજ ચાલ તેવી ચાલે

ચાલવું. -કારો, -કો પુ. ક્રમકરુ તે (૨)
લટકો [-કરવો = લટકો કરવો, શણગાર
સજી ક્રમકતી ચાલે ચાલવું.]

ક્રમક્રમ અ. [રવ. ૦] ૦છું અ. કિં ક્રમક્રમ
એવો-અવાજ થવો-કરવો-માટ પુ. ક્રમ,
ક્રમવું તે (૨) [લા.] ખાલી લલકો

ક્રમ(-વ)ણી સ્ત્રી[સ. સ્થાપય, પ્રા ઠવ(ઠવણી)]
વાચતી વખતે પુસ્તક મૂકવાની ઘોડી

કરકરાવ પું. [કરવું+કરાવ] પાકો-છેલ્લો કરાવ
કરકરામ, કરકેકાણું ન. [કરવું+કામ, કેકાણું]
કરીને રહેવાતુ-નક્કી કેકાણું

કરક સ્ત્રી. [સર. ૦ દે. થરથર, થરથર = થરથરવું ?]
જુઓ કરકાટ. [-કાટવી, -કાઠી નાખવી =
(ત્રાક વગેરેમાથી)વાકાપણુ ટીપીને કાઠી નાખવું
(૨) [લા.] મારી મારીને સીધું કરી દેવું (૩)
કામ લઈ લઈને કૂસ કાઢવી-ચકવી દેવું
(ઊલટ, -નીકળવી)] ૦છું સ. કિં [સર. ૦
હિં ઠારી = જાડું સૂતર] ખે કે વધુ દોરાને
ભેગા વળ દેવો-આમળવું -કાટ પુ. વકતા;
વાકાપણુ (૨) [લા.] મિલન, તોર -કાણું
અ. કિં વાકું વળકું, મરકાવું (૨) 'કરકવું'નું
કર્મણિ (૩) [લા.] વંકાવું, રિસાવું -કું વિ. ૦
કરકવાણું, વાકું

કરકું અ. કિં [સ સ્થિર, પ્રા ઠિર, યિર ? સર. ૦
હિ ઠરના, ઠરના (= ટાઢે કરક), મ ઠરળે =
કરાવ થવો (૨) રહેવું, થાલવું સ્થિર થવું, થાલવું.
(જેમ કે, કરીકામ થવું) (૨) નક્કી થવું; નિશ્ચય પર
આવવું (જેમ કે, લાવ, મહુરત, કોઈ વાત કે
વિચાર ધ. ૦) (૩) જામવું, તળિયે ખેસવું (જેમ
કે, ધીમાં બગરુ કરે; પાણીનો કચરો કરે) (૪)
કડીથી જામીને બાઝવું કે ઘટ થવું (જેમ કે, ધી
કરે, લાકું કરે, બરફ કરે) (૫) કડું થવું (જેમ
કે લાત કરી ગયો) (૬) ટાઢે મરવું, ટાઢ વાવી
(૭) (અગ્નિ કે દીવો) ઓલવાવું, બુઝાવું (૮)
[લા.] કડક કે શાતિ કે વૃત્તિ થવી (જેમ કે
છાતી, આતરડી, આખ કરવી) (૯) (આખ)
મીચાવી, ઊઘ આવવી (જેમ કે, આખ જરા
કરી ત્યાં તો ગરબડ થવા લાગી). [કરી જવું
= ઊઘમા પડી જવું (૨) મરી જવું]

કરાવ પું. [જુઓ કરવું] કરવેલી-નક્કી કરેલી
વાત (૨) કોઈ બાબતનો-નિશ્ચય કે તોડ

કરાવવું સ. કિં ['કરવું'નું પ્રેરક] નક્કી કરવું,
નિશ્ચય પર આવવું (૨) કરાવ કરવો

કરીકામ અ. [કરવું+કામ] મૂળ-અસલ કેકાણું
(૨) નિરાતે. [-થવું, ખેસવું = સ્થિર થવું;
ચ ચળતા તણ દેવી (૨) થાકીને હેઠું ખેસવું]

કરેલ વિ. ['કરવું' ઉપરથી] પુખ્ત વિચારવું,
કાણું, શાણું ઠટા સ્ત્રી, ૦ પાણું ન. ૦

કલવવું સ. કિં [દે ઠલિય = ખાલી] જુઓ
કલવવું

કલવાવું અ. કિં 'કલવવું'નું કર્મણિ

કવણી સ્ત્રી. જુઓ કમણી

કસ વિ. [સર. ૦ હિં, મ] કાસીને-સજ્જડ
ભરેલું (૨) સજ્જડ, અક્કડ (૩) આશ્ચર્યચક્તિ
(૪) અ. ૦ કસેકસ (૫) [રવ. ૦]

કસક, -કો પુ. [સર. ૦ મ, હિ ઠસક] કરસો,
લલકો, રોફ (૨) ક્રમકો, લટકો બખાજ વિ. ૦
ચાલાક, ચકોર (૨) પ્રકાશિત, શોભવું (૩)
કસાવાણું -કાદાર વિ. ૦ કસકાવાણું

કસણિયું ન. [સર. ૦ 'કસવું'] અટકણ, કેસી
-યો પુ. ઉલાગો, મોટી ઠસ

કસવું અ. કિં [મ ઠસળે (સં સ્થા)] મનમા
ઊતરવું - સમજમા આવવું

કસા(-સો)કસ અ. [જુઓ કસ સર. ૦ હિં,
મ ઠસાઠસ] કાસી કાસીને લગવું હોય એમ,
સજ્જડ કબાવીને

કસાવવું સ. કિં 'કસવું'નું પ્રેરક

કસો પુ. [હિ ઠસ્ટા] લલકો (૨) રોફ (૩)
લટકો. -કસાદાર વિ. ૦ કરસાવાણું -કસાખંધ
અ. ૦ કરસામા, કરસાભેર

કળક સ્ત્રી. [રવ. ૦] ૦છું અ. કિં કળક એવો
અવાજ થવો [કકણ બીજ

કળિયો પું. [સ જણિલ, સર. ૦ ઠીલો] કળવું
ક ગરાવું અ. કિં જુઓ ઠીગરાવું

કઠેરવું સ. કિં [રવ. ૦] ખૂબ હલાવવું (૨)
ખૂબ વઢવું -કપકો દેવો

કઠોરવું સ. કિં [રવ. ૦, સર. ૦ કાકા] કાકાં
લાગી નાખવા (૨) [સર. ૦ કઠોરી] છેતરવું

ઠંઠાળી સીં [બુઓ ઠંઠારી] મનક, હસણી
ઠંઠ(-ડી) સીં [સગં પ્રા. ઠઠ્ઠ=જડસહ(સ
સ્તવ્વ); મ થઢ, હિં ઠઢ(-ઢ)] ટાઢ (૨)
શીતળતા (૩) શઘ્ઠી

ઠંઠકે સીં [બુઓ ઠંઠ] શીતળતા (૨) [લા]
શાતિ [-વળવી = ઠંઠુ કે શાત થવું.] -કિયું
વિં ઠંઠકે કરે એવું (૨) નં ઠંઠકે કરે એવું
બીવુ લગડું કે પીણું

ઠંઠાઈ સીં [બુઓ ઠંઠ] શીતળતા ઠંઠાપણુ
(૨) [સરંહિં. ઠંઠાઈ] ઠંઠકવું પીણુ (૩) [લા]
ધીમાશ, સુસ્તી

ઠંઠાશ સીં બુઓ ઠંઠાઈ ૧, ૩

ઠંઠિલ નં [સ સ્થિલ, પ્રા. ઠઠિલ્લ] હવન
કરવાની નાની ઓટલી, વેદિ (૨) શૌચ જવાની
જગા [જેન] [-જણું = ઝાડે કંવા જતું]

ઠંઠી સીં બુઓ ઠંઠ

ઠંઠું વિં [બુઓ ઠંઠ] ટાઢ, શીતળ (૨) વાસી
(ગેાઈ)(ડ)ધીસુ, મઢ, સુગત(જેમ કે, સ્વલાવ,
ખલર ધં)(ડ)શાત, ઝટ કેવે ન ભગય એવું
(જેમ કે માણસ) (પ) ગતિ, ક્રિયા વેગ ધંમા
સામાન્ય કરતા ઓછું, ઠીલું, નમ્મ (જેમ કે ઠંઠું
લોહી) (ક) નિરાતવાણુ (જેમ કે ઠંઠું પેટ)
[ઠંઠી મશ્કરી = ઠાવકુ મો રાખી કુચેલી
મશ્કરી, બેઠી મશ્કરી. ઠંઠું પઢવું = શીતળ
થવું (૨) ઉકળાટ શમવો, મિલજ-તોફાન-
તકરાં શાત થવા -પાણી રેઠું = શાંત
પાડવું(૨) નાઉમેઢ કંવુ, ઉત્સાહ હોલવી નાખવો
ઠંઠે પેટે = નિગતે, જાને કઈ લાગણી કે
સંકેત અનુભવ્યા વગર.] ગાર વિં ખૂબ ઠંઠું
ઠંસાડું અં કિં, -વણું સં કિં 'ઠાસવું'નું
કર્મણિ ને પ્રેરક [ઠંઠકાણુ

ઠા પું [સ સ્થા ઉપરથી પ્રા ઠાય] રિથગતા(૨)
ઠાકલીક અં બુઓ ઠીકઠાક

ઠાકર પું [સ ઠવકુર] બુઓ ઠાકાર(૨) એક
અડક(પ્ર હાણીમાં) ઠડી સીં ઠાકરકાની સ્ત્રી
ઠડો પું નાનો ઠાકાર (૨) [જરા માનાર્થ]
ધારાળો, ઠાકાર -રં નંખં વં રજપૂત,
ગરાશિયા, ભીલ વગેરે લોકો (૨) ઠકરાણા
-રિચો પું ઠાકાર(૨) વરણાગિયો (૩) એક

જાનનો વીંછી -રી સ્ત્રીં ઠાકારની સ્ત્રી કંકગણી
ઠાકરી સીં (પ) ઠકરાત (ઉદાં 'ધન જોખન
ને ઠાકગ')

ઠાકોર પું [સ. ઠવકુર] ગામ કે ગગસનો ધણી,
નાનો રાત(૨) ઠાકોર(૩) એક અટક(જેમ કે,
બ્રહ્મજનિયમા) (૪) ઠાકગડો, ધારાળો (માન-
વાચક). ઠછ પું દેવની -વિષ્ણુની મૂર્તિ

ઠામલી સીં ઉઠાડેલી મોઈને નીચે પડે તે
પહેલા ડડો મારવો તે (-મારવી, -વાળવી)

ઠાગાઠૈયા પું ખં વં [મરં ઠાગુ = ઠગાઈ]
કામ કરવાનો દેખાવ કરીને વખત ગાળવો તે
(-કરવા)

ઠાગું નં બુઓ ઠાગુ

ઠાગો પું છૂપી રીતે એકઠા થવા કરેલી સતલસ
(૨) ઠગાઈ(૩) બુઓ ઠગલી(૪) ઠાડિયો [ઠાગા
રમવા = ઠાડિયાગસ રમવો -મારવા = બુઓ
ઠગલી મારવી]

ઠાઠ, ઠમાઠ પું [કે યટ્ટ = ઠાઠ] બપડો,
શોખા (-રચવો, કરવો)

ઠાઠંડી સીં [સરં હિં. ઠાટર, ઠાઠ ઉપરથી]
શખને લઈ જવાની વાસની એક બનાવટ

ઠાઠમાઠ પું બુઓ ઠાઠ

ઠાઠિયું વિં ['ઠાઠ' ઉપરથી] ઠાઠા જેવું -છર્ણ
થઈ ગયેલું, ખખળી ગયેલું(૨) નં તેણ વાહન
[-એટી જણુ, -ભાગી જણુ = હણમણ
ચાલતું ખાતું બધ પડકુ, જેને આધારે કામ
નક્કયે જણુ હોય તે પડી ભાગવું (૨) કંકશામા
આવી જણુ]

ઠાઠી, ઠણુ વિં ['ઠાઠ' ઉપરથી] ઠાઠવાણુ
ભપકાદાર(૨) [લા] બહાનનો દેખાવ કરનાર,
દાલિક

ઠાહું નં [સગં હિં ઠટ્ટી, ઠઠરી = ઠાહકાટ
માળણુ ઠાટ = ખોણુ] ઠાહપિજર (૨) છાતી
અને થાપાના ઠાહકા(ખં વં મા) (૩) ખોણુ,
કોઈ પણ છર્ણ થઈ ગયેલી વસ્તુ(૪) ખાગીવૃદ્ધી
ઠાલ(પ) [શિ] વરસાદની સખત ઠડી, હીકળ(ક)
બે વાંઘ છડેલી બાજરીના ચોખ્ખા દાણા.
[ઠાહં બેસવાં, બેમી જવાં = પડતી દગા
આવવી (૨) નાઉમેઢ થવું ઠાહં ભાગવાં,

રંગવાં, વેરી નાખવાં=હાહકા ભાગી
જય તેવો પુષ્કળ માર મારવો.]

કાઠો સ્ત્રીં ઉદ્ધેલ; હઠમઠ, સેવાચાકરી

કાણુ નં[સં સ્થાન, પ્રા. ઠાળ(-મ)]સ્થાન, જગા,
હામ(ર) [સરં મ] તખેલો (૩) [લા ?] ઘોડીની
ઋતુ-દશા (જેમ કે, -દેવુ = ઘોડીને ઘોડો
ખતાવવો ઘોડી હાણુ આવવી = ઘોડી ઋતુમા
આવવી) (૪) સ્ત્રીં [સરં પ્રા ઠાળ=શુણ,
ધર્મ, મ = કાઠું, ખાધો, હિં ઠામ=ખાધો (ર)
શરીરના હાલવાચાલવાની ઢબ] પ્રકૃતિ, રીત
દમ, શરીરનો હાલવાવ ('ઉતાવળ હોય પણ તુ
તો તારી હાણમા ને હાણમા')

કાણુચો પું તખેલો સાદ કરનારો, રાવતૂ(ર)
ઉંચી જાતનો ઘોડો (૩) જર (માણસ)

કાલ વિં જાણીતુ; માલૂમ હોય એવુ

કામ પું, નં[સં સ્થાન, પ્રા થામ, અપ ઠામ(-ય)]
(રહેવાનું) સ્થાન, ઠેકાણુ (ર) નં આસન,
ખેસવાની જગા(૩) [સરં મ ઠાય] વાસણ.
[હામઠીકરં ઉપાડવાં=ઉચાળા ભરવા,
ધરવખરી ઉપાડીને લઈ જવી. હામઠેકાણુ
વિનાનું=ધરખાર વિનાનું, રખડુ (ર) પાયા
વિનાનું (૩) અવ્યવસ્થિત, ગોટાળા ભરેલું.
કામ ખેસવું=ખોવાયેલું જડવું (ર) રડાયેલી
સ્ત્રીએ નાતરે જવું (૩) હારી થાકીને ખેસવું (૪)
થાળે પડવું -શોધવું=નાતરે ખેસવાનું સ્થાન
શોધવું] ઠાણું નં વાસણ ઠપલટો, ઠપલટો
પું સ્થાનદેર, હવાદેર, રહેવાસવાની જગાનો
દેગદાર ઠપાટલો પું હામ, પાટલા મૂકવા
વગેરે ભોજનની તૈયારી (ર) હામપલટો (૧)
[હામપાટલા કરવા=ભોજનની તૈયારી કરવી]

કામ(-મ્)કું અં [સરં મ ઠામ] સાવ, તદ્દન
કામણું નં હામ, વાસણ [જગાએ, ઠેર ઠેર
કામે(-મે) હામ અં ['હામ' ઉપરથી] દરેક
કાચું વિં [સરં મ ઠામ] ઠેલ ઠાવકું, કાણુ
હાર પું સુતાં (માનાર્થક)

કાર પું, નં[સં] એસ, ઝાકળ(ર) ટાલી હવા,
હીકળ(-પડવો) (૩) [હરવું ઉપરથી ?] હામ,
ઠેકાણુ [પ] (૪) અં [સરં મ] ઠેર-મરે
એમ, ખરોખર ઉઠાં 'હાર માનવું-કરવું'

હારક વિં ['હારવું ઉપરથી] ઠારે-શાંતિ પમાડે
એવુ (ર) સ્ત્રીં (કા) સતોષ, નિરાત, ઠાહક
-કો પું સતોષ, શાંતિ [-હારવો=સતોષ
આપવો]

હારવું સં કિં ઠેર એમ કરવું [ઠેર ઠેર
હારેહાર અં ['હાર'=હામ-ઠેકાણુ ઉપરથી]
હાલવવું સં કિં ['હાલું ઉપરથી] ખાલી કંવુ
હાલિયું નં ['હાલું ઉપરથી] કપાસ કાઢી
લીધેલું કાલુ

હાલું વિં [દે. ઠાણું] ખાલી, નહિ ભરેલું (ર)
નકામુ, ધધા વિનાનું (૩) નહિ વાસેલું, ખુલ્લું
(૪) અં નાહક, દ્રેગટ [-હોવું=(ભેસ કે
પાડીનું) સગર્લ નહોતું] ઠઠમ, ઠમાણુ વિં
તદ્દન કાલુ-ખાલી

હાવકું વિં [સરંમ ઠાજક(-કા), પ્રા ઠાવય,
(સં સ્વાપક) ?] ગભીર, કાણુ, વિવેકી -કાઈ
સ્ત્રીં, -કાપણું નં [વાસણ, થાળી
હાંગરું (-કુ) (૦) નં ['હાચું ઉપરથી] ભાણાનું
હાંચું (૦) નં [સરં ઠાણુ] હાચુ, છળકપટ
(ર) [સરં હામ, મ ઠાય=ભોજનપાત્ર]
જુઓ હાંગર

હાંકું (૦) નં ખીટી, ખૂટો

હાંસ (૦સ,) સ્ત્રીં ['હાસવું ઉપરથી] વણાટની
ધક્તા (ર) [સરં ઠરસો] ખાલી દમ, શેખી,
અહાઈ(૩) લૂખી ઉધરસ, હાસો [-મારવી=
શેખી કરવી] ઠું સંકિં [સરં મ હિ.
ઠાંસના] હાસવું. દાખીદાખીને ભરવું(ર) દાખી-
દાખીને ખાલુખીવું (૩) મનમા ઉતારવું, હાસાવવું
(૪) અં કિં ઉધરસ ખાલી -સ્ત્રી સ્ત્રીં
ખાસી -સો પું લૂખી ઉધરસ (ર) ગોદા.
ચુકો, હાસો [-ખાવો=ઉધરસ આવવી (ર)
હૂસો-ચુકો મળવો -મારવો, લગાવવો=
ચુકો-ગોદા મારવો] [ન પ્રેરક

કિંલવું અં કિં, -વણું સં કિં 'હીજવું' નુ લાવે
કિંકિ(-સિ)યારી સ્ત્રીં [રવં] મસ્કરી; મલક
કિંકોળી સ્ત્રીં [જુઓ દોરી] મલક, ઠ કોળી
કિંસિયારી સ્ત્રીં જુઓ કિંકિયારી
કિંચુણ, -ચી વિં (ર) વિં [સરં મ ઠિંગૂ,
ઠેંગૂ(-નોજી)] વામન, કીગણુ (માણસ)

હીક વિં [સરં હિં, મ] સારું; યોગ્ય, લેઈએ તેવું, યરોયર (૨) બહુ સારુ કે નહારુ નહિ એવું (માત્રામાં) સાધારણ (૩) અં 'સારુ, વારુ, ભલે, એવો' અર્થ બતાવતો ઉગ્ગાર [-કરણું=લેઈએ તેવું-ઘટતું કરણું (૨) મટાડતું, સુધારતું, ફરતું કરણું. સમાગણું (જેમ કે, ઘડિયાળ, વર, કપડું, તબિયત ઇં આ ને નહારુ કે અનિષ્ટ હોય તે ફર કરણું) -યણું=હીક કરણું(જુઓ હીક કરણું) -પડણું=પસંદ પડતું, ગમતું, અનુકૂળ આવતું -લાગણું=સારુ -યોગ્ય છે એમ જણાવું (૨) સારુ દેખાવું; શોભવું (જેમ કે આ ટોપી તમને હીક નથી લાગતી.) હીક છે='સારુ, લેઈશું' અથવા 'લેઈ લઈશ, ખબર લઈ નાખીશ' એવા ભાવનો ઉગ્ગાર]

હીકઠાક અં ['હીક'નો દ્વિર્ભાવ, સંઘં મ ટિક-ઠાક, ઠાકઠિક] યરોયર, વ્યવસ્થિત ગોઠવેલું હોય એમ (-કરણું)

હીકાહીક વિં(૨)અં[હીક+અહીક ? કે 'હીક'નો દ્વિર્ભાવ] લેવું તેવું, કામચલાઉ, માડ નભેએવું હીકરનાથ પું ગોસાઈની એક ભત

હીકરી સ્ત્રીં નાનું હીકરુ

હીકરું નં ['દે ટિકરિઆ] માટીના વાસણનો બાગેલો કંકડો (૨) [લા] માટીનું વાસણ [હીકરનામાં ધૂળ પડવી=ખાધુ પીધું] ધૂરી પડવું-વ્યર્થ જવું(૨)ચાલતું શુભગત અટકી પડવું હીકરનામાં ધૂળ નાખવી=ખાધુ પીધુ ખરાબ કરવું (૨) ચાલતું શુભગત અટકાવવું. હીકરું ફોટવાં=નોકરી છોડી દેવી ઠેર ઠેર હીકરું ફોટવાં=નોકરી મળવા છતાં ત્રિયર ન થતું હીકરું ફેરવણું=લીખ માગવી]

હીજણું અંકિં [જુઓ થીજણું] ઠરી જવું હીકિયું વિં ['હીકું' ઉપરથી] ભાંગ્યુત્તર્યુ, છણું (૨) નં તેવું ઘડ

હીકી અં [વં] (મેટીથી હસવાનો અવાજ) હીકું નં [વં, સરં ઠાકું] લાગીવૃત્તિ-છણું અને અવાજ ચીજ, ઠાકું હીજ સ્ત્રીં ભાગેલ' હાસ્યાનો તળિયાનો ભાગ, મોહું હીકનું

હીજું નં માટીનું હામ -ખડું(-હું) નં હીજું (નિગ્ગકાગ્યા)

હીલો પું [મં. ઝણીલ] હળિયો

હીસરું નં [જુઓ હિસિયાગી] જુઓ હીસરું (૨) હીકું -રો પું મસ્કરી, ચેષ્ટા

હીકરુ નં જુઓ હીકરુ -રી સ્ત્રીં નાનું હીકરું હીગણું વિં [તિં ટિંગના, મ. ટિં(-ઈ)ગ્યા] પ્રમાણનાં એાછી હી ચાઈનું-મડ, હિજુજ હીગરાણું અંકિં [સરં હીગા, હિજુજ] ખૂબ ઠંડી લાગવી-ઠરી જવું (૨) ઠરીને ચાસલું ખાટી જવું (૩) [લા] ગહાઈ જવું-વગતા અટકી જવું હીગરાવણું મંકિં (પ્રેરક)

હીગાઠાળી સ્ત્રીં [વં] હાખાજ, અડખા કરી મસ્કરી કરવી તે

હુઠવાવણું સંકિં 'હુઠવાવ'નું પ્રેરક

હુગો પું જુઓ હુગા

હૂઠવાણું અં કિં [દે દુઠ=હૂઠ] યરોયર અકકાઈ જવું-ધૂલવું; હૂઠવાણું

હૂઠવો પું [વં] એકદમ મોટીથી મંડ પડવું તે [-મૂકવો=હૂઠ અવજ કરી એકદમ નેઠી પોક મૂકી ગણ]

હૂણકું નં [સરં મં સ્થાણુ પ્રા ઠાણુ, દે દુઠ] હીમથું, લાકડાની ભારે ગાહ

હૂમકી સ્ત્રીં [સરં હિં] (પનગને મગનો) ધીમે આચકો (-મારવી)

હૂમકો પું [મરં હિં] નેઠી માટેલી હૂમકી

હૂમરી સ્ત્રીં [સરં હિં, મ ટુમરી] એક તરેતની ગાયનપદ્ધતિ [ભરતુ ભરતુકું

હૂમરો પું પંથગનો મારકો(૨)[મરં ન ટુંરા]

હૂશ(-સ) સ્ત્રીં [વં] જમ, અડદાગો(-કાટવી; -નીકણવી)(૨)વિં નકાનું નખણું નિ મરવ

હૂમક(-કી) સ્ત્રીં [વં, મરં હિં. ટુમ્પી] વાજૂતો અવાજ [કાસણું વેણું (-મૂકણું)

હૂમકું નં [વં] હૂઠવો મૂકીને મેવ તે (૨)

હૂગણું નં, -છી સ્ત્રીં (અકીના ખાખા પં) કાચુકોર ખાવાણું

હૂગણું મંકિં હામીને ખાણું (૨) હૂમ કરવું

હૂગાવણું મંકિં (પ્રેરક) હૂગાવણું અંકિં (કર્મણિ)

હૂંગાપાણી નંબંવં હૂં ગણ. [-કરવાં, લેવાં
= હૂં ગણ કરવું]

હૂંગાર, હૂંગો પું હૂં ગણ [સંકિં(પ્રેરક)
હૂંકવાણ અંકિં ભુઓ હૂંકવાણ હૂંકવાણ
હૂંકું વિં [દે. ઠુઠ; સરં હિં. ઠૂઠા] આગળાં
વિનાના કે થોડાધણા કપાઈ ગયેલા હાથવાળું
(૨) નં હાળા વગરનું ઝાડનું થડિયું કે એવું નાચું
ઝાડ(૩) ખીડી પિવાઈ રહ્યા પછી રહેલો લાગ(૪)
[લા] મૂળનું અપગ કપાતર [હૂંકામાં ઠેલણું
= ન લેખવણ, ન ગણકારણ.]

હૂંડી સ્ત્રીં [સરં હિં. ઠુઠી, ઠોઠી] હડપચી
હૂંખરો પું ભુઓ હૂંમરો

હૂંમચું વિં પ્રમાણમાં લખાઈ કરતા ભડાઈમાં
વણુ એણુ [(—મારવી)]

હૂંશ(-સ) સ્ત્રીં [ભુઓ ઠાસ] ખોટો ગવ ઠાસ
હૂંસો(-સલો) પું [રવં, સરં મ. કુસા,
ઠો(-ઠો)સા] ઠાસો, ગોઠા મુકો

ઠેક સ્ત્રીં [ભુઓ ઠેકો] તાલ (૨) [ભુઓ ઠેકવું]
ફૂંકો, છલગ, થેક [મરકરં

ઠેક, ઠી સ્ત્રીં મરકરી. ઠંડિયું વિં ઠેકડી કરનાર;
ઠેકઠેકાણે અં [‘ઠેકાણું’ ઉપરથી] ઠેકાણે
ઠેકાણે, જ્યાં ત્યાં

ઠેકડો પું [‘ઠેકવું’ ઉપરથી] ફૂંકો, છલગ થેકડો
ઠેકવું સંકિં [ભુઓ થેકવું] ઠેકડો મારી

ફૂંડી જણ (૨) ઠેકવું (૩) [વચ્ચ] ખીખાથી છાપણ
ઠેકાણું નં [હિં. ઠિકાના, મ ઠિકાણ(-ણા)]

ગહેવાની જગા, મુકામ (૨) સ્થાન; સ્થળ (૩)

(નાગળનું) સરનામું (જેમ કે કાગળ પર ઠેકાણું
કરવાનું - લખવાનું ખાકી છે) (૪) કામધંધાની

જગા (જેમ કે, ઠેકાણું કરવું, ઠેકાણે પાડવું
ભુઓ; સારે ઠેકાણે ગોઠવાઈ ગયો) (૫) [લા]

અમુક નક્કી દશા કે સ્થિતિ, સ્થિરતા, નિશ્ચય
(જેમ કે, એ માણસનું કંઈ ઠેકાણું નહિ; રસોઈનું

ઠેકાણું નથી) (૬) ઢખ, વ્યવસ્થા, ઢગધડો.
[-કરવું = વગે પાડવું, ખરોખર ગોઠવણ (૨)

કામધંધાની જગા શોધવી (૩) સરનામું લખવું
(૪) તુકસાન કરવું કે માગવું; એમ કરી ઘાટ

ઘડવો (૫) કન્યાને ઠીક ઘેર - સારી જગાએ
પગલાવવી - પડણુ = ખરોખર ગોઠવાણ; થાળે

પડણુ (૨) ઠેરવું, નક્કી કે નિશ્ચિત થવું ઠેકાણે
આણુણું = ભુઓ ઠેકાણે લાવણું ઠેકાણે

આવણું = પાસારું થવું, સીધા થવું (૨) સ્થાને
આવણું, ખરોખર થવું ઠેકાણે કરવું = નિયત

સ્થળે મૂકવું (૨) સંતાડવું (૩) મારી નાખવું.
ઠેકાણે થણું = નિશ્ચિત જગાએ જણું ઠેકાણે

પડણું = નોકરીઘરે વળગણું (૨) મુકામે
પહોંચવું (૩) નિયત સ્થળે મુકાવું (જેથી હાથ ન

લાગે કે ખોવાય નહીં) ઠેકાણે પાડણું = નોકરી
વધે વળગાડવું (૨) સંતાડી દેવું, ગોઠવી દેવું (૩)

મારી નાખવું ઠેકાણે રહેવું = વિવેકમર્યાદામાં
રહેવું. મિલનમાં રહેવું ઠેકાણે રાખણું =

નિયત સ્થળે રાખવું, ગ્રામ થવા ન દેવું (૨)
મર્યાદામાં રાખવું ઠેકાણે લાવણું = પાસારું

કરવું, સમજાવવાને રસ્તા પર લાવણું, સુધારણું]
ઠેકાણે અં બદલે; જગાએ

ઠેકો પું નરઘા કે હડ ઉપર જોરથી દેવાતો તાલ
(૨) ધંભરો - કુદાર પું ધંભરદાર

ઠેક અં [સરં હિં.] છેડા લગી [-પહોંચવું
= ગુજરી જણું (૨) જવાને નિશ્ચિત સ્થાને

પહોંચવું. -પહોંચ્યાડણું = લઈ જવાની
છેલ્લી હડે લઈ જણું.] ઠંડું વિં છેવટ સુધીનું

(૨) પૂર પહોંચેલ, ભેદ, ધૂર્ત

ઠેકુ પું વાટપાડુ, ચોરના મળતિયો
ઠેપણું સંકિં [સરં મ ઠેપણું (સ સ્વાપણ)]

અડાડવું (સુ.). ઠેપાઠેપ અં અડોઅડ
ઠેણું નં [સરં મ ઠેપ] પગની ઠેસ, ઠાકર

[ઠેણે અડાવણું = ભુઓ ઠેસે અડાવણું]
ઠેર (ઠે) અં [સરં ઠેરવું; હિં ઠેરના, મ ઠેરણ]

ખરી જગાએ; અસલ ઠેકાણે (૨) ઠાક [-કરવું,
મારવું = જાનથી મારવું] ઠેર અં સ્થળે

સ્થળે, જ્યાં ત્યાં

ઠેરવણું સંકિં [‘ઠેરવું’ ઉપરથી] નક્કી કરાવણું,
ઠરાવણું (૨) સ્થિર કરવું, હાલી જાય નહિ એમ

કરવું (૩) અટકાવણું, રોકવું

ઠેરવું (ઠે) અં કિં [સરં ઠેરવું] બનણું, થવું (૨)
રહેવું, થોભણું [લડાઈ ઠેરવી = લડાઈ શરૂ થવી

-જામવી ઠેરી જણું = (સ્ત્રીં રૂપમાં) લડાઈ
ઠેરવી (જેમ કે, તે બે વચ્ચે ખરી ઠેરી ગઈ)]

ઠેરાણું (ઠે) નં ['ઠરવું' ઉપરથી] ઠેકાણું, મુકામ
 ઠેરાવ પું ઠરાવ (મુ., પાગસી)
 ઠેરાણું (ઠે) અં કિં ['ઠગવું' ઉપરથી] ગિર
 થતુ (લખવામાં હાથતુ) (ર) નક્કી થતુ
 ઠેલણુગાડી સ્ત્રીં [ઠેલણું+ગાડી] ઠેલીને
 ચલાવવાની ગાડી, ઠેલો (ર) ચાલણુગાડી (૩)
 બાબાગાડી
 ઠેલ(૦૫)ણું સંકિં [સગં હિં ઠેલના] હડસેલતુ,
 ધકેલતુ (ર) આગળ ધકેલતુ - કરતુ (જેમ કે
 કેસ કે મુદત ઠેલવી)
 ઠેલંઠેલ(-લા), ઠેલાઠેલ સ્ત્રીં ['ઠેલવું' ઉપરથી]
 ઉપરાઉપરી - સામાસામી ઠેલતુ તે
 ઠેલો પું [ભુઓ ઠેલતુ] હડસેલો (ર) ઠેલીને
 લઈ જવાની ગાડી
 ઠેશ(-મ) સ્ત્રીં [સગં હિં ઠેસ, મ ઠેસ, કિં
 અનુક્રમે ઠેમના, ઠેસણે] ઠાકર(ર) હલકી લાત
 (૩) નાનું અટકણ - ઉલાળી (૪) નાની ફાયર
 [-ખાવી = ઠાકર લાગવી (ર) લાત ખાવી (૩)
 ઠપકો ખવો - મારવી = ઠાકર - લાત મારવી
 (ર) ટુપકાગું - વાગવી = ઠેસાતુ. ઠાકર
 લાગવી ઠેસે ચડાવણું = લાતે ચડાવતુ (ર) ગમે
 તેમ નાખવું - ગઢોળાતુ (૩) ઠડેલે ચડાવતુ -
 વિલબમા નાખવું.] - ઠી (-સી) સ્ત્રીં ફાયર
 (ર) ઉલાળી - સણિયું નં અટકણ, ઠેસ
 - સણું સં કિં ઠાકર માગવી (ર) નં
 પગની ઠાકર - લાત [-ખાણું, -ભરણું = ફેરો
 ખાવો, કામ કરવું]
 ઠે (ઠેં) અં સ્તંબ, છક (ર) ધરાઈ ગયું હોય
 એમ (૩) લોથપોથ, થાકી ગયું હોય એમ,
 ટે (-થઈ જણું) [ન્યાના ત્યા
 ઠેંઠણે (ઠેં) અં ઠેરના ઠેર, મૂળ ઠેકણે,
 ઠાક પું, સ્ત્રીં ['ઠાકવું' ઉપરથી] પ્રહાર, ગડદો
 (ર) ઠપકો (૩) ટોણો [-દેવા, પાડવા,
 મારવા = ઠપકો આપવો, મહેણા મારવા]
 ઠાકઠાક સ્ત્રીં ['ઠાકવું' ઉપરથી] આમ તેમ
 ઠાકવું તે
 ઠાકર સ્ત્રીં [સરં ટે ટકર, મ, હિ ઠોકર]
 ઠેસ, ચાલવામા પગતુ વરતુ સાથે ટિચાતુ તે
 (ર) [લા] ભૂલ(૩) ખોટ [-ખાવી = ઠાકરાણું,

અથડાઈ પડવું (ર) ભૂલ કરવી (૩) મુકસાનમા
 આવવું - મારવી = લાત મારવી (ર) અવગણવું
 (૩) વચમા ફાયર મારવી - મુકેલી નાખવી
 - મારીને = અડચણ છતાં (ર) યોડી મહેનતે,
 પણ અચૂક - લાગવી, - વાગવી = ધક્કો
 વાગવો, અથડાવું (ર) મુકસાન પહોચવું
 ઠાકરે ચડવું = વચ્ચે આવવું, અફળાવું (ર)
 હીલમા પડવું] - રાણું અં કિં ઠાકર ખાવી
 ઠાકણું સં કિં [રવં ? સરં પ્રા ટુક = છોડવું,
 હિં ઠોકના, મ ઠોળણે] એક વસ્તુ પર બીજી
 વસ્તુ ભેરવી ટીચવી - અફળાવી (જેમ કે,
 ખીલો, ખારણું, ધં)(ર) માગ માગવો; પીટવું,
 લગાવવું (૩) ગપ મારવી (જેમ કે, આ તો
 તેણે ઠાકી જ લાગે છે) (૪) ખૂબ ખાવું (૫)
 બગબગ, સચોટ, ને ધકેલી દેતા હોઈએ એમ
 કાઈ કરવાનો લાવ બનાવવા વપરાય છે જેમ
 કે, તાગ ઠાકવો, અરજ કે હાલો ઠાકવો (૬)
 તણુ ઠાકવો = તણુ ખાધવો કે રોપવો
 [ઠાકી ઘાલવું = ઠાકીને ઘાલવું - અઠર લાખલ
 કરવું (ર) ઢેમા નાખવું - પૂરી દેવું ઠાકી
 બેસાડવું = યુદ્ધિ કે બળથી ગોઠવી દેવું,
 બરોબર કે બબેસતુ કંગુ (ર) ખોટું માયે
 ઓઠાડવું ઠાકી પાડવું = બરોબર પૂરું કરવું
 (જેમ કે, કલાકમા એ કામ ઠાકી પાડો) (ર)
 મારી નાખવું, ખતમ કરવું ઠાકી મારવું =
 ગમે તેમ કરીને ધકેલી દેવું - કરી પાડવું
 ઠાકચે રાખવું = ગમે તેમ કરીને ધકેલ્યા
 કરવું - ચલાવવું, હાકચે રાખવું (ર) ગપ્યા
 હાક્યા કરવા]
 ઠાકઠાકા સ્ત્રીં ['ઠાકવું' ઉપરથી] વારવાર - ઉપરા-
 ઉપરી ઠાકવું તે (ર) તેની ગરબડ
 ઠાકાટ પું ['ઠાકવું' ઉપરથી] ઠાકો, ઠાકવું તે કે
 તેનો અવાજ ઠણું સંકિં ખૂબ ઠાકવું, ઠાકારવું
 ઠાકાઠાક સ્ત્રીં ભુઓ ઠાકઠાક
 ઠાકારણું સં કિં ['ઠાકવું' ઉપરથી] ઠાકીને
 બેસાડવું, ઠાકવું [તેનો અવાજ
 ઠાકો પું ['ઠાકવું' ઉપરથી] ઠાક, ફટકો (ર)
 ઠાક વિં [સરં હિં ઠોટ] ઓછી અક્કલ -
 સમજવાણું, જડમું. ઠડાઈ સ્ત્રીં (કા.)

ઠાઠપણું. ૦૬૯ વિં (કા) ઠાઠ [વવેરના]
 ઠાઠા પું ૫૦ વં બાઢેલા આખા દાણા (ધઈ)
 ઠાઠિયું (ઠા) વિં [દે ઠુંપરથી ?] ભુઓ ઠાઠિયુ
 (૨) નં કુસ્લાનુ કુશશિયુ [રદી વસ્તુ
 ઠાઠું (ઠા) નં [ભુઓ ઠાઠિયુ] જાણું, કમતાકાત
 ઠાણુ સ્ત્રીં વ્રાધો, નુકસાન
 ઠાખરું (-લું) વિં ઘાટ વિનાયુ, કઠરું (૨) નં
 ઘાતુ અથવા માટીનુ વાસણ [મૂખ, ઠાઠ
 ઠાખારી વિં [સરં મ ઠોવ, ઠોવા, ઠોવ્યા]
 ઠાચો પું ખાપો, સપાટી પર નીકળેલો ગોઠા
 નેવો ઠોચો [ઠાચા નેવું = ખોત નેવુ, હાલ્યા-
 ચાલ્યા વિનાનુ જડ નેવુ, વચ્ચે સ્થિત ઊભેલુ.]
 ઠાર (ઠા) પું [હિં] એક મિઠાઈ (૨) નં
 [હિં ઠૌર] ઠામ, ઠકાણુ (૩) અં + ઠર, ઠાર
 ઠખુવા પું ૫૦ વં [+ હિં ચોવા = માવો] *
 માલમલીદા
 ઠારમૂઠી સ્ત્રીં નાના છોકરાની એક રમત
 ઠારણું સંકિં ગેમૂઠીની રમતમા મૂઠી ઉપર
 મૂઠી માંડવી [ઠારી લેણું ખૂચવી લેવુ(૨)
 જીતી લેવુ]

ઠાલણું સંકિં ચૂરી-તોડી ખાણું
 ઠાલિ(-ળિ)યું (ઠા) વિં [સરં મ. ઠોલ્યા
 (-જ્યા)] ભુઓ ઠાળિયુ
 ઠાણું સંકિં રોકણું -વાણું અં કિં,
 -વડાવણું સં કિં 'ઠાણું'નું કમંજિ ને પ્રેરક
 ઠાળિયું (ઠા) વિં મૂખ; ઠાઠ(૨) ઠ ગંધકા વગરનુ,
 અરોળકાટલા નેવું (૩) નં સ્ત્રીઓના કાનનુ
 એક ઘરેણુ -લોળિયુ
 ઠાળિયો પું (ઠા) [ઠોળ' પરથી ?] ઠકા કરનારો
 માણસ (૨) [ઠાળિયુ' ઉપરથી] ઠાઠ -ઠાળિયો
 માણસ [ઠાળિયાખાણ = ઠકાખાણ
 ઠાળિયાવાળું = ઠાળિયાઓની મહળી]
 ઠાંકર (ઠાં) સ્ત્રીં (ચ.) ઘરિાનનો પવન
 ઠાંસણું (ઠાં) અંકિં ઠાસણુ, ખાસણુ (૨)
 સંકિં ઠાસણુ, ગઢડીને ભરણુ
 ઠાંસો, (ઠાં) પું [સરં મ. ઠો(-ઠો)સા] ભુઓ
 ઠાસો [-ખાવો = ગડઠો ખાવો (૨) નુકસાન
 ખમણુ -મારવો, લગાવવો = ગડઠો મારવો]
 -સાઠાકર સ્ત્રીં ઠાસો અને ઠાકર -સાખાણ
 સ્ત્રીં સામસામે ઠાસા મારવા તે

૩

૩ પું [સં] મૂઢંરથાની ત્રીજો વ્યંજન ઠકાર
 પું ૩૬૦, ૩ અક્ષર કે એનો ઉચ્ચાર(૨) [૨૫૦,
 સરંહિ, મ] ઓઠકાર (-આવવા) ઠકારાંત
 વિં છેડે ઠકારવાળુ ઠકો પું ૩ અક્ષર
 ૩૬૩૬ અં [૨૫૦]
 ઠકાટી સ્ત્રીં [હિં ઢકૈતી, સરં હં. ઢકૌઈટી]
 ઠકો મારવો તે, લૂટકાટ, ઠકાટી
 ઠકારી સ્ત્રીં [૨૫૦] ઓઠકાર (૨) [સં ઢકારી
 ઉપરથી] વીણનો અવાજ. [-આવવી,
 ઊપડવી, થવી = ઓઠકાર આવવા -
 ઊપડવા]
 ઠકાળ પું + ભુઓ ઠકાળ
 ઠકો પું [હં ઢોક, સરં 'ધકો' પણ વહાણનો
 માલ ચડાવવા ઉતારવા આવેલો ઘાટ, કુરળો(૨)
 દરિયા કે નદીના પાણી સામે રક્ષણ માટે બાંધેલો
 બંધ -ઠકાવાળો પું ઠકોનો માલિક
 ઠખ નં [ઉચ પરથી ઢં ઢક; સરં હિં, મ. ઢક]

એક ભતનુ ભડું કંપડું (તેનો ઢોટ બનાવે છે)
 ઠખલ સ્ત્રીં ભુઓ ઠખલ -લિયું વિં ભુઓ
 ઠખલિયુ
 ઠખળિયું નં [ઠખો' ઉપરથી] શાક નાખીને
 કરેલી દાળ કે કંઠી [કરેલી દાળ
 ઠખુ નં [ઠખો' ઉપરથી] શાક વગેરે નાખી
 ઠખો પું [૨૫૦ ?] ભુઓ ઠખુ (૨) [લા] ગોઠાળો,
 ખીચડો (૩) વાવો, અઘડો [-ઘાલવો = વાધો
 -અઘડો નાખવો, ઠખો કરવો -પડવો = અઘડો
 પડવો, વાધો પડવો, ઠખો થવો] -ખાઠખ
 સ્ત્રીં ઠખલ, ઠખો
 ઠખોળણું સં કિં [૨૫૦ ?] ઠહોળી નાખણુ
 ઠગ સ્ત્રીં [ભુઓ ઠગણુ] ઠગણુ તે, અસ્થિરતા
 ઠગ, ૦૬૯ નં [સરં હિં, મ ઢગ] પગણુ(૨)
 તેનુ અતર [-ઢેણું, ભરણું = પગણુ ભરણુ -
 ઉપાણુ (૨) પગરણ કરણુ -માંડણું = ઠગ
 ભરણુ (૨) ઠગણું ભરતા શીખણુ.]

ડગડગ વિં[સરં હિ ડગડગાના, મ ડગડગો]
 લુઓ ડગમગ, ડગડગુ ૦હું અંકિં આમ
 નેમ ડોલણ - હાલણ (૨) [લા] નિશ્ચયમાથી
 દયુપયુ થણ - હાલણ - ગો પું મનનો
 ડગમગાટ (૨) ડગડગો, ગકા, સશય (૩)
 અવિશ્વામ, વહેમ

ડગમગ વિં, ૦હું અંકિં [કે. ડગમગ]લુઓ
 ડગડગ, ૦હું. - ગાટ પું ડગડગણુ તે
 ડગર શ્રીં [સરં હિ] વાટ, રાહ(૨)વગડ, ચીકો
 ડગરી શ્રીં લુઓ ડોકરી, ડોશી - રં નં
 [સરં કે ટિપર, મ ડગમગરહું; ડોસણું - રો
 પું ડોકરો, ડોમો

ડગલી (ગ?) શ્રીં[તુ ડગલ, સરં હિ ડગલા,
 મ ડગલા, - લે]નાણુ ડગણુ - હું નં પહેગવાણુ
 કપડું - તડું બદન કે અંગરણુ - લો પું
 મોટો અંગરણો કે કોટ, ઓવરકોટ

ડગલી શ્રીં[લુઓ 'ડગ' નં]નાણુ ડગણુ-પગણુ.
 - હું નં લુઓ ડગ પગણુ (-દેણું ભરણું,
 માંહણું) [-ઓળખણું = પગણુ પારખણુ(૨)
 વણણ કે વૃત્તિ નાણવા] [ડગમગણુ

ડગણું અંકિં [સરં હિ, મ]લુઓ ડગડગણું,
 ડગશ (ગ,) શ્રીં (ચ) [સરં કે ડગલ = ધટ
 પચરનો ટુકડો] મોટો પચર

ડગણણું સં કિં ['ડગણુ' ઉપરથી] લુઓ
 ચગણણુ (૨) ધગણુ; જે તે ખાયા કંચું
 ડગણાટણું મંકિં ['ડગણુ ઉપરથી] ડગણે ને
 ડગણે ખાણુ, બચકાટણુ

ડગણી શ્રીંનાણુ ડગણુ(૨)ડગણી, સમજશક્તિ.
 [-ખમચી, ખમ્મી જમી = ગાડું થણ, બાન
 જતુ ગહેણુ - ખમચી, લખાચમી = ડગણી
 વડે કાણુ પૂંચુ]

ડગણું નં [કે ડગલ = કળનો ઝકડો] નાડો,
 મોટો કકડો અથવા કાકિયું

ડગમગણુ વિં(૨) અં[લુઓ ડગમગ]અન્યિયર
 દધાણું અં કિં ગમગાટથી મતપ્થ થઈ જવું
 (૨) ['ડગ' ઉપરથી] ડાપ પડવો (ઉત્તમ
 દધાગેલી કેમ)

ડઢો પું[સરં મ ડગા, સં ઢકા, પ્રા ઢક્કા]
 બાણુ નગ્યાની નેડમાંણુ નાણુ

નો-૩૪ ૬

ડચ પું [કે] વલદો, હોલડનો વતની(૨)શ્રીં
 નેની બાપા (૩) વિં તે દેશને અંગેણુ

ડચ અં [વં] (૨) ટચકો ખારતા કપાઈને
 લુકુ પડવાનો અવાજ (ઉદાં 'ડચ દઈને લુકુ
 પડે') (૩) નંજીબ થડકાવીને કંગતો નકાર-
 સૂચક અવાજ (૪) બળદ વગેરે હાકતાં કંગતો
 અવાજ ઠકારણું અંકિં ડચ એવો અવાજ
 કંગતે પ્રેરવું - હાકણુ ઠકારી શ્રીં, ઠકારો.
 પું ડચ એવો અવાજ (હાકવાનો કે નકારનો)
 કંગતે ઉત્તેજણું, ઉત્તેજણુ ને [-કરવી, -વો]

ડચક અં [વં] -કિયુ, -કુ નં પાણીમાં
 ગૂંગળાતા કેડતા કે મુઝેલીથી ગળતા ગળાની
 યાગીમાથી થતો 'ડચક' એવો અવાજ.
 [-ખાણું = પાણીમાં ગૂંગળાતા ડચક અવાજ
 કંગતો ધાસ લેવો, ફેંકા ખાવા]

ડચકું નં[લુઓ ડચકિયુ (૨) [લુઓ ડચ]
 (ડચ દઈને કપાઈને પડેણું) શ્રીં, કકડો
 (કુગળીનો)

ડચકો પું [લુઓ ડચકું = ચીર] ઓગળ્યા
 વગંગતો કે બકાયા વગરનો ગાગડો, લોહો (૨)
 કુગળીનો કાકરો કે ટુકડો

ડચરો પું[સરંડૂઓ] ગળા કે છાતીમાં ધામણ
 [-ખાણવો, ભરાવો = ગળા કે છાતીમાં કાઈ
 ભાગવાથી ધામણ થવી]

ડચો પું [લુઓ ડૂઓ] ડૂઓ, ડૂડો
 ડઝન વિં [કે] બાર (૨) નં ખાંગનો મમ્હ
 (જેમ કે દીવાસળીણુ) ૦ખંધ વિં ડઝનોથી
 ગણતરી થાય એવી સંખ્યાવાણુ

ડટ(-ક)ણુ વિં [સરં દાટણુ] દટાયેણુ;
 જમીનની અદરણુ (૨) નં દટણુ ખાળફેવો.
 ૦ફેવો, ૦ખાળ પુંખાળફેવો ૦બજરે પું
 દટણફેવા પર કંગેણુ નબર

ડટ તર નં ['દાટ' ઉપરથી] દુનિયા દટાઈ
 નય એવો ઈશ્વરી કોપ, મહાવિનાશ

ડટણુ વિં (૨) નં લુઓ દટણુ

ડટો પું [લુઓ દાટો] દાટા તરીકે વાપડેલો
 ડૂઓ (૨) ખાણુ ઉધાડું ગ્હે માટે સાખ સાથે
 લગાડતો બિનગરવાળો લાકડાનો ટુકડો -
 અટકણ (૩) મોટેસોરી બાળમંદિરના એક

સાહિત્યમનિ હાટા જેવો દરેક નળાકાર (૪)
 કેલે-હરની તારીખોની આવેલી થોડકી - 'બલોક'
 હકર વિં [સરં હિં. હકર] લાગણી વગરનું,
 બુદ્ધ [-અશક્ત થવું
 હકરનું] અં કિં [સરં મ. હકર] દોષ
 હક વિં મૂખ
 હકરે સ્ત્રીં [રવં] (કા.) સિંહની ગર્જના. ંબુ
 અં કિં (કા.) (સિંહ) ગર્જના કરવી
 હકરું નં [સરં 'હકરું' અથવા 'હકર' રવં]
 નકુ હકર (૨) તોફાની ગાયબે સના ગળામા
 નખાતુ લાકડું, ડેરો
 હપ(-બ)કા પું. બં વં [બુઓ હપકો]
 દોહવાના અતમા કહાતી સેરો (૨) ચાણાના
 લોટનું એક-રસાદાં શાક
 હપ(-બ)કાણુ, -મણુ(-ણુ) નં ['હપકો'
 ઉપરથી] હપકાવનું તે -વનું સંકિં [સરં
 મ દવજાવિળે] હપકાવનું, ધમકાવનું
 હપ(-બ)કી સ્ત્રીં [રવં] હૂમકી [-ખાવી,
 મારવી = હૂમકી મારવી (૨) એ-દમ નજર
 બહાર ચાલ્યા જવું] -કું નં હૂમકું, હૂમકી
 (૨) ટપકું
 હપ(-બ)કો પું. [રવં] પ્રવાહીનો મોટો છાટો
 (૨) ધાણુ, ધાણ(૩) [લા] વહેમ, શકા(૪) ધાણ;
 ત્રાસકો (૫) એકલા લોટનું જ કરેલું લગ્નિયુ
 [-પરવા = ધાણ પડવો (૨) મોટું ટપકું પડવું
 (૩) વહેમ પડવો (૪) ધાણ પડવી]
 હપટ વિં [બુઓ હપટ] બેવડું, દોપટ (૨)
 સતાડેલું ંબું સંકિં હપટવું, સતાડવું (૨)
 હુરચાઇથી હાથ કરી લેવું, દખાવી બેસવું.
 [હપટી દેલું = સતાડી દેલું]
 હપેટો પું [સરં રપેટો (ફા રફતન) હિં હપટ]
 ખૂબ જોરમા દોડવું તે [પડવાળો ગ્રંથળો
 હપેટો પું [દુ+પટ] ખાડ વગેરે ભરવાનો બે
 હક સ્ત્રીં, નં [ફા. દફ] એ-વાઘ(૨) અં [રવં]
 ંબુ (ઉદાં હક દધને, હક લધને)
 હકલાવનું અં કિં [સરં મ. હકલાવળે] હકારવું
 [હિડીવાળાઓની બોલીમા] (૨) દખલાવનું.
 ધમકાવનું ✕
 હકડું નં નાનું હક (૨) હકણું

હકણું નં [દે. હપ્પા] નાનો, નહોતો હકડો-
 ઘેણો - હુપટવું સંકિં ખૂબ હકણાવનું.
 -હુપટવું સંકિં હકણા વડે મારવું
 હકલાવનું સંકિં [હક રવં? સરં હકલાવનું]
 હચમચાવી દેલું (૨) હેરાન કરવું
 હકંસ (સા.) સ્ત્રીં ખોટી બહાર, હકસ
 (-મારવી, હાંકવી)
 હકેળ વિં [સરં હિં હપોરસલ] જડવું;
 બેવડું [(એક ગાળ)
 હકેળ શ ખ પું [સરં હિં હપોરસલ] મૂર્ખ
 હકંદલ વિં વાથી ફૂલી ગયેલું
 હખ અં [રવં] હૂમવાનો અવાજ (૨) ટપ, ંબુ
 ંબુ અં [રવં] (૨) ંબુ ંબુ, એક પછી એક
 (જેમ કે આસુ પડવા, કાળિયા મોમા મૂકવા;
 ચપચપ લેવું ધં)
 હખકચૂરી સ્ત્રીં એક પક્ષી
 હખકડોયાં નં બં વં [રવં] પાણીમા હૂમકા
 (૨) [માટલીમા] પીધેલા વાસણની બોળાબોળ
 હખકડું અં કિં [રવં સરં હિં હમકના]
 હૂમના ખાવા
 હખકા પું. બં વં બુઓ હપકા [હુ'મા
 હખકાણુ, -મણુ(-ણુ), -વનું બુઓ 'હપકા-
 હખકી, -કું બુઓ 'હપકી'મા -કો બુઓ હપકો
 ંબાળ સ્ત્રીં, ંબાળો પું (કા.) હૂમકી
 માનવાની રમત
 હખગર પું [ફા દફગર. હિં હવગર, હવ =
 કુપા બનાવવાનું ચામડું (બુઓ હખડું)]
 નગામ પગ ચામડા મદનારો (૨) [સરં હિં હોવર]
 છત્રી ધ્યાદિ પર રગરોગાન કરનારો
 હખહખ અં બુઓ 'હખ'મા. -ખાટ પું પેટ
 ચલવું તે (૨) [કા] ગ્રંથ બોલવું હોય તેમા વગેરે
 બોલ બોલ કરવું તે (૩) વગર કામે વચારાપડવું
 બોલવું તે (૪) મર્યાદા છોડીને સામું બોલવું તે.
 -ખો પું હખહખાટ; પેટ ચલવું તે
 હખકી(-રી) સ્ત્રીં [સરં મ હવહી] નાનું હખડું
 હખડું (-ર) નં [ફા દવ્વહ, સરં હિં હવ, મ
 દવહા] ચામડાનું કુલું (ધી-તેલ ભરવાનું).
 -કો પું મોટું હખડું
 હખરી સ્ત્રીં બુઓ હખડી

હમરું વિં[સરં મ ડવરા, હિ ઢખૂ-ફૂલેલું]
ફિલું, ડેફગયેલું (૨)મદ, જડ, સુરત (૩) નં
જુઓ હમડું

હમરો પું [જુઓ હમો] તાખાપિતળનો હમો
હમહરોટી સ્ત્રીં[‘હમલ’ (ફ.)+રોટી (હિં)]
એક પ્રકારની દડા જેવી ફૂલતી રોટી, પાઉ
હમલું નં [જુઓ હમડું] ચામડાનું કુલ્લુ(૨)
વગર પકવેલું હાલ્લુ, લોટું (૩)[‘હમો’ પરથી]
પતંગનું લોટું, ટિનપાટ

હમહમ અં [રવં] હમહમ (આસુ પાડવા)
(૨) સ્ત્રીં જુઓ હમહમાટ ૨ અને ૩
હમી(-ખમી) સ્ત્રીં [જુઓ હમો] દાખડી
હમીર પું [અ ઢવીર, સરં મ] મહેતો,
હિસાખ લખનારો

હમું નં [સરં હિ ઢખૂ] કહી, ફૂલો
હમૂક અં [રવં] હમવાનો અવાજ [-દઈને,
લઈને=એવા અવાજની સાથે, તરત]. ૦હું અં
કિં હમક મારવું -હમું નં હમતાનું હમક
[-ખાહુ=હમવું, હમવામા ઉપ-નીચે થવું]
હમૂચો પું જુઓ હૂચો

હમૂચું નં, -સો પું[સરં મ ઢવસા, હિ,
ફા ઢવસા] વહાણનો પાછગનો લાગ
હમો(-ખમો) પું[ફા ઢવહ, સરં હિ, મ.
ઢવ્વા, મ ઢવા, ફા ઢવ્વી] વાતનું એક પાત્ર,
દાખડો (૨) રેલગાડીનો હમો (૩) ઘડિયાળનો
હમો (૪) એક જાનનું કાનસ (૫) હરાયા
ઢોર પૂરવાનો વાડો (૬) ટીનનો હમો (૭) પાથડી
(તુરછકારમા) (૮) [‘હમ’ રવં ઉપગ્રી ?]
કાળિયો, ગદ્ગદો. [-મારવો=એકદમ ખૂંકડો
ભરવો (૨) નાસી જવું]

હમોહમ અં [રવં] જુઓ હમહમ
હમોવવું સં કિં [‘હમ’ રવં, હિ. ઢવોના]
હમોવવું, અખડાણવું

હમોળવું સંકિં [‘હમ’ રવં] જુઓ હમોવવું
(૨) અપવિત્ર કંચુ [પું જુઓ હમો
હમી સ્ત્રીં [જુઓ હમો] હમી, દાખડી.-ખમો
હમાયલું નં [સરં પ્રા દમણ, હમવું] હામ
દેવાનું યોજાર-સાધન, (૨) [?] ભયનું ઝેકાણું
હમક અં [રવં] હમરનો રવ ૦હું અં કિં

[સરં સં દમ] (હમરનું) વાગવું
હમકો પું [રવં] હકો (૨) [જુઓ હમુ
(સુ) હૂચો -કારો પું હકનો અવાજ

હમખળ નં [રવં] તોસ્તાન, ધમાલ (સવારીની)
હમહમ સ્ત્રીં [રવં] હકનો અવાજ (૨) [સરં મ]
ગરબહ, તોફાન (૩) [સરં મ. દમ] હકો જેવું
એક લશ્કરી વાદ્ય -માક પું હમહમનો અવાજ
હમકોળ વિં [જુઓ હામાકોળ] અન્યથા (૨)
અપૂર્ણ, અધૂર

હમણી સ્ત્રીં, -હમુ નં [સરં મ દમણી=કપડા
ચોવાનો ચોષ્ટા, સરં હમણું, હમુ] નાની લાકડી
(૨) શેરડીનો કકડો (૩) હમણિયું. -હમિયું
નં [સરં મ દમણી] બે ખળદની નાની ગાદી
હમર(-રી) સ્ત્રીં (કા) જુઓ હમર
હમરવું અંકિં [સ. ઢવર ?] વનપતિનું ફાલવું
-નવા પાન આવવા

હમરાણુ નં (કા.) જુઓ હમર
હમરી સ્ત્રીં જુઓ હમર
હમરો નં [સં] એક વાદ્ય, હાકલું
હમરો પું [સરં સં. દમનક, પ્રા દમનક
(-ના, -ય), હિં ઢોના, મ ઢવણા] એક
સુગંધીતંત્ર વનસ્પતિ [વિં હમાકવાળું
હમાક પું [અ. દિમાગ] રોફ, ભપકો, ઠાઠ ઠઠાર
હયાળ નં એક પક્ષી

હર પું [સ ઢર, પ્રા ઢર] ભય, ખીક [-રાખવો=
ખીક, હરવું -લાગવો=ભયની અસર થવી]
૦કણ, ૦કું, ૦ખી, ૦પોક [સરં હિ, (પોકના
=હરવું)] વિં ખીકણ. ૦પ(-પા)વું [સરં
હિં ઢરપના, ઢરપાના], ૦હું અં કિં [પ્રા
ઢર કિં] ખીક -રામણી સ્ત્રીં ધમકી, મીક,
સતામણી -રામણુ વિં હર લાગે એવું,
ભયાનક (૨) નં હમણી -રાવવું સંકિં
‘હરવું’ પ્રેરક (૨) દાટી-વમકી દેખાડવી કે
આપવી -રો વિં હરી કે છળી ગયેલું (૨) હરકણું
હલી(-ળી) સ્ત્રીં [સરં હિં. ઢરી=ગેનગલ,
મ ઢલ્લી] ઘોડાની પીઠ પર જાનની નીચે
નાખવાની ઊનની ગોઢી
હદલો પું જુઓ દલ્લો
હવડ નં એક પક્ષી

ડવારો પું [રવં] (સુ) ઘોઘાટ, લવારો
ડસ પું [પ્રા ડસ(સં દંશ)] ૬૧, વેરની લાગણી
ડસક ડસક અં [રવં] ડસકા ખાતુ હોય એમ

(૨) રહી રહીને

ડસકલું નં ડસક (લાલિત્યવાચક)
ડસકલું નં બેડી; હેડ (૨) બેડી જેવું-ભારે
ભડું હાથપગનુ ધરેણુ. -લો પું ભારે-
વજનદાર બેડી [ખાવા

ડસકલું અંકિં [રવં, હિં. ઢહકના] ડસકા
ડમકું નં જુઓ ડસક (ખાવું)
ડસડસકું અં કિં [ડસકું] ઉપરથી ડસકાથી
૩ ધાવું (૨) મનમા અકળાઈ રહેવું

ડસલું સં કિં [પ્રા. ડસ, સ દશ] કરડવુ, ૬૧
દેવો -ણુ નં ડસલુ તે [છલકાઈ જવું (૧)
ડહેં કલું અંકિં [હિં. ઢહકના] (કા.) બીલરાવું;

ડહાપણુ (૬) નં ['હાણુ' ઉપરથી] હાણાપણુ;
શાણપણુ. [-કરડું, ડહોળાણું = વચમા વગર
સમત્વે પોતાની વાત કે હાપણુ ઉમેરવા]
ઠહાણું (-હાણુ) વિં ઠાઠહાણુ. ઠદાર વિં
હાપણવાણુ

ડહોળાણું (ડહો) સંકિં [સ ઢવલ? સરં મ
ઢહુલ્લે-ઢવલ્લે] (પ્રવાહીને) હલાવડું, ધ્રુમરડવુ
(૨) [આખ લાલ થાય ત્યા સુધી] ચોળવી (૩)
[લા] ખૂજ કામોમા પડવુ, અનેઝમા માણુ
માવુ (કાઠકે નિદાત્મક અર્થમા)

ડહોળું (ડહો) વિં [સરં મ ઢહુલ્લ] ડહોળાણેલું
-ગો પું ડહોળાણેલું પ્રવાહી (૨) અરીણનો
રસ -ગાણુ અંકિં 'ડહોળવુ તુ કર્મણિ (૨)
આખ લાલ થયી (જેમ કે ચોળાવાથી) (૩) [લા]
હાલી જ'ને અનિયત થવુ, ગૂચવાઈ જવુ,
વધારેપડતી ચોળાચોળ થવી [નીકળે એમ
હળક હળક અં [રવં] કૈરા રૂપે એક પછી એક
હળકલું અંકિં ['હળક' 'હળક' પાણી છૂટવું-
(મોંપા) - એ પરથી ?] લલચાવુ, દાંડ સળકવી
હળવું અંકિં [સરં હળવું] સડી જવુ, ખોખાં
થઈ જવા (૨) લાલસામા લીન થઈ જવું (૩)
ભાગી પડવુ - ઢગલો થઈ જવુ, ઢળી પડવુ

હળી સીં જુઓ હલી

હળું નં [દે ઢલ, હિ, મ ઢલા] હળળી, કૈડલું

ડંકલું અં કિં (કા) પ્રાણ જવામા વિલખ
થવો (૨) હેલ્લા શ્વાસ લેવા (૩) [દે ઢક = હખ]
[નેહાણુ] હખવુ

હંકાપદલવી સીં [હંકા+પદલવ] હંકા વગાડી
હુકમ આપવાની લખકરી સાટેતિક લાખા

હંકી સીં [હં હોંત્કી પપ, સરં મ. હંકીણ]
પાણી ખેચવાનો ૫૫-સંચો

હંકો પું [સરં હિ, મ ઢકા, સ ઢકા, પ્રા.
ઢવક] નગાન, ઢોલ (૨) ઘોડાની પીઠ ઉપર બે
ખાણુ લટકાવેલા ઢોલ (૩) [કા] ટકારો (૪) [લા]
ફતેહનો અવાજ ફતેહ [હંકા પડવા = ટકારા
થવા. -કરવો = જયજયકાર કરવો, નામના
મેળવવી (૨) હોકામા ભહેર કરવું -થવો
= હંકો વાગવો -દેવો = નગાર વગાડવું (૨)
વિજયસવારીએ ચડવુ (૩) ઉત્સાહભેર કોઈ
કાર્ય કરવા ઉપડવું -મારવો = ટકારો વગાડવો.
-વાગવો = વિજયટકાર થવો (૨) નામના
નીકળવી (૩) હોકામા ભહેર થવું. -જગાડવો
= જુઓ ડકા કરવો]

હંખ પું [દે હંખ(સં દશ)] ચટકો, ૬૧ (૨)
ધાનનો દાણો સડવાથી પડવુ છિદ્ર (૩) આકાંડો,
ઝેરી કાટો-આણી (૪) [લા] કીનો, વેર.
[-રહેવો = હંખ કે વેરની અસર રહેવી
-રાખવો = કીનો-વેર રાખવું -લાગવો =
દાણામા છિદ્ર પડવા (૨) મનમા ચટકો લાગવો.
રીસ ચડવી] ઠલું સંકિં ડસલુ, ૬૧ દેવો;
આકાંડો મારવો, કરડવુ (૨) નેડો ઘસાઈ પગને
દંભ થવી (૩) [લા] મનમા ખટકવું -ખાણું
અં કિં 'હંખલું' કર્મણિ (૨) ધાનના
દાણાને હંખ લાગવો -ખીણુ વિં હંખવાણું

હંગેલુ નં હાડવો-એક વાની (સુ)

હંગોરિણુ વિં [હંગોરો પંચી] હંગોરાથી કામ
લે એણુ, મારામારી કરે એણું

હંગોરું નં, -રો પું [દે ઢગા] ઢાગ જેવી
ભડી ઢૂકી લાકડી, ઘેડો

હંડાટલું, હંડાખાણુ જુઓ 'હંડા મા

હંડાશણુ' નં મોરના પીછાનો ખનાવેલો સાવરણો
હંડી (-હૂ) કો પું [જુઓ હંડો] નાનો હંડો હંડૂકો
હંડો પું [સ ઢલ, પ્રા. હંલ] ભડી, ઢૂકી લાકડી;

હગોરો - હાટણું સંકિં હડે હડે મારું
 - હાખાણ સ્ત્રીં હહાથી મારામારી
 હંદો પું + [દે હંડયા] રસો, મહોલો, શેરી
 હંદાણુ +, -દા, -સ સ્ત્રીં જુઓ હકાસ
 હકાસિયું વિં હંકાસ હાંકતુ, ખેડશીખોર
 હખક નવ(?) [સરંપ્રા હવં, સ દમ] +દંભ, દોગ
 હંખર પું [સ] આડંખર, બાહ્ય ભલકો
 હંખેકસ પુંખંખવં [કં] હંખની કસગતુ એક
 સાવન [-કરવા=અંખેસથી કસગ કરવી]
 હંભારણુ નં [પ્રા હમણ] હભાયણું, હાખવાનુ
 સાવન(ર) [લ] મર્મમાવાગે એક કટાક્ષવચન
 હંભાવણું સંકિં, હભાણું અંકિં હાલતુનું
 પ્રેરક ને કમણિ [ગોટાનો સમૂહ
 હંમર પું [સં હવર] (કા) હવામા ઊડતી ધૂળના
 હાધનેમે પું [રં] વીજળી ઉત્પજ કંવાનું
 એક પ્રકારનુ યત્ર [-ખૂકયો=તે યત્ર ગોઠવતું]
 હાધેરકર પું, -રી સ્ત્રીં [રં] જુઓ હિરેકર, -રી
 હાઈ સ્ત્રીં સુલેહ, સવિ (?)
 હાક સ્ત્રીં [હિ] ટપાલ (ર) મુસાફરો, ટપાલ
 વગેરે હઈ જવા માટેની ટપાઓની ગેઠવણ
 (૩) હાકનાડી (૪) નં [સરં મ.] જુઓ
 હાકણુ. ઝગાડી સ્ત્રીં ટપાલ હઈને જનાગી
 ગાડી, 'મેલ' ંધર નં ટપાલ એફિસ ંચોડી
 સ્ત્રીં હાકની સલામતી માટે રાખેલી ચોક્કી
 ંખંગલો પું (સરકારી) મુસાફરી ખગલો
 હાકડમાક પું [જુઓ હમાક] હાકમાક, ભલકો
 હાકડમાળ પું ઘરનો ભૂનો પરચૂરણ સામાન
 હાકણુ (ણ) સ્ત્રીં [મ હાકિની] એક ભતની
 ભૂતડી (ર) મેલી વિદ્યા ભણનારી સ્ત્રી (૩)
 જેની નજર લાગે એવી સ્ત્રી (૪) ગાનરનુ
 હીટુ અને અંદરનો કહણ રેસો. ંફું હાણું,
 ંફું હું નંઉતારની આસપાસ કરેલું પાણીનુ
 ફું હાણુ ંકોઠો પું છોકરીઓ ધૂળની પાળ
 વડે સાન કાઠા પાકી જે રમત ગમે છે તેમાનો
 દરેક ંકોઠો. -ણી સ્ત્રીં હાકણ, પિશાચણી.
 -ણું વિં હાકણ જેવું, ખાઈ ભય એવું -ણી
 પું એક ભતનુ ભૂત (પુરુષ)
 હાકખંભલો પું જુઓ 'હાક'મા
 હાક(-ખ)લી સ્ત્રીં નાનુ હાખણુ (ર) સાપનુ

ખોલતુ(૩) જડણુ [-પહોળી થઈ જવી =
 મરી જવું. -વગાડવી = સાપે મો વડે અમુક
 ભતનો ચાલુ અવાજ કરવો.] -હું નં [પ્રા હક્ક]
 એક ભતનુ વાઘ, હુગહુગિયુ [-ખેમાહણું =
 ભૂતો ધુણાવવો (ર) નવરાત્રી વખતે માતાના
 સ્થાન આગળ હાખણું વગાડવું] -લિયો પું
 હાખણુ વગાડનારો - ભૂતાનો સાથી
 હાકાટી સ્ત્રીં [હિ હકૈતી] હાકો, ધાક
 હાકિની સ્ત્રીં [સ] હાકણી [માણસ
 હાકિયુ વિં જુઓ હાકણું -ચો પું ખાકિરો
 હાક પું [હિ] લૂટારો, ધાકપાકુ
 હાક વિં અપમાનિત, ખટ્ટો લાગેલું [-પરણુ =
 ભોહુ પડતુ અપમાનિત થતું]
 હાકો પું [જુઓ, હાક] લૂટારો, ધાકપાકુ (ર)
 [હિ હાકા] ધાક [હાકડી]મા
 હાખડી સ્ત્રીં, -લિયો પું, -હું નં જુઓ
 હાગણું અં કિં નોવડુ, ટપકાવી ં લખી
 લેતુ (કોટ મા વપરાય છે)
 હાગળી સ્ત્રીં [જુઓ હાગણુ] વીંગડી, ડગળી
 (ર) માથુ, મગજ (૩) [લા] સમજરાક્તિ.
 [-દેવી, મારવી=થીંગડી મારવી -ખસવી,
 ચસકવી, છટકવી=મગજ ખસી જવું
 -ગાડ થતુ. -હેકાણુ હોવી=ભાન હોતું]
 હાગળો પું વિદ્યવક, રંગલો (ર) [જુઓ હાગળી]
 હાટો, હૂચો [ખાની
 હાગોર સ્ત્રીં [સરં મ હાગોર] ગવાની એક
 હાથ પું [પા ઘાણ] (ગંદા દેખાય એવો) હપકો
 (ર) [લા] કલક, ખટ્ટો(૩) + [સ ઘાણ પંથી ?]
 કીનો, ખાટ [-પડવો=હાથો-હપકો પડવો
 તેથી ગદ્દ થતું. -રાખવો=કીનો ગખવો,
 -લાગવો=ખટ્ટો લાગવો] -ધાડૂધી સ્ત્રીં
 હાથ હાથ, હાના પડીને થતી અવગણતા
 -ધી, -ધિયું વિં ખારીલુ, વેગ ગયે એવું
 (ર) કાકી ખાય તેવું, વિકરાળ -ધિયો પું
 હાધિયો ફૂતરો. -ધુ પું [જુઓ દાધ] નડદાને
 ખાળવા લઈ જનારો. ખાધિયો (પ્રાય બં વં
 મા જયાવાચક અથર્મા વપરાય છે) હાધુમાં
 જવું = રમશાનયાત્રામાં જવું] -ધેલ વિં.
 [જુઓ હાધ] હાવાવાણુ (ર) [હા પંધી ?]

ખારીલું (૩) બળેલું; દઝાયેલું. -ઘો પુ. હાથ
(૨) જુઓ હાથો -ઘોડૂઘો પુ. રહ્યોખડ્યો
એકાદ હાથો (એકાદપણુ ખતાવવા)
હાથું નં [સરં 'ચાડું' (દે. 'ચટ્ટ') તેના ઉપરથી ?]
જડથુ (૨) મો (નિરરકારમા) -ચાક્રટ સ્ત્રી
નકામુ ખોલ ખોલ કરવું તે -લવારો -ચાક્રટિયું
વિં હાથાકટ કરે એવું -ચાખળ નં ખોલવાનું
જોર -ચાખળિયું વિં હાથાખળવાળું;
હાથાકટ કરતો થાકે નહિ તેવું
હાટ પુ. [જુઓ હાટ] ભારે નાશ, ખુવારી
[મોઘ] હાટ = ભારે (મોઘ), ઘણું (મોઘ).
-વળવો = ભારે ખુવારી થવી]
હાટણું નં [હાટવું ઉપરથી] ખાગસાખની ઉપરનું
દાખણિયું, 'લિન્ટેલ' (૨) હાટો
હાટવું સંકિં જુઓ હાટવું (૨) સતાડવું (૩)
[સરં હિં હાંટના] ધમકાવવું
હાટી સ્ત્રીં [સરંમ હાટી = જીડ, હાટા = ધમકી]
હાટી, જીડ, ગિન્દી (૨) [જુઓ હાટવું] ધમકી.
[આપવી, દેવી = ધમકી આપવી.]
હાટો પું [સરં મ. હાટા, હિ. હાટ] હાટો, સાકડા
મોના પૂત્ર (બરણી, શીશી જેવા) નું મો ખંધ
કરવાનું સાધન, ખૂચ [હાટા કરવા = ઉપવાસને
આગલે દિવસે હાસીને ખાવું હાટો દેવો,
મારવો = હાટા વડે ખંધ કરવું]
હાડહણું અંકિં [હાડ ઉપરથી ?] આજીજી કરવી
હાડહિયું નં, હાડું સ્ત્રીં [જુઓ હાડહણું]
આજીજી, વિનંતિ
હાડથું સંકિં [પ્રા હડ્ડ (સ. દગ્ધ) પરથી ?
સરં હિ. હાહના = ખાળવું] (કા) કટાક્ષ કરવો
હાફર સ્ત્રીં, -રિયું નં, હાફોળ (ખ.) [જુઓ
હાફું] નકામું આમ તેમ જોવું -ખાલાં માગવા
તે. [હાફરો - હાફોળો મારવી, હાફરિયાં
મારવાં = આમ તેમ જોવું -ખાલાં મારવાં]
હાફોળ સ્ત્રીં કશામા વચ્ચે પડી હાપણ
હાપણવું તે (-કરવી)
હાફું નં [મો ફાડવાના 'હફ' રવં પરથી ?]
કરડવા પહોળું કરેલું મો. [-મારવું = માથું
મારવું (૨) ખચકું ભરવું.]
હાફોડિ(-ળિ)યું નં [હાફું ઉપરથી] હાફરિયું

હાફોળ (ખ.) સ્ત્રીં જુઓ 'હાફર' મા
હાખકો પું [રવં] દાખવાથી થતો અવાજ (૨)
[દાખવું ઉપરથી] દાખીને માટીથી લીપવા જેવી
સપાટી કરવી તે [સ્ત્રીં જુઓ દાખડી
હાખડો (-લો) પું જુઓ દાખડો -ડી (-લી)
હાખણિ (-રિ)યું નં [જુઓ દાખવું] દાખવાના
કામમા લેવાતું વજન; દાખવાનું યત્ર (૨) ખાર-
સાખના ચોક્કા ઉપરનું દખાણ રાખનાર વજન
(૩) [હાખડો, હખો ઉપરથી ?] એક પહોળા
મોનું વાસણ
હાખલિયાળ (-ળું) વિં [દાખવું ઉપરથી]
જેમા દખાણ માટે 'રિમંગ' - કમાન હોય એવું
હાખલી જુઓ 'હાખડો' મા -લો પું જુઓ
દાખડો (૨) ઘોડાના પગનો નાળ
હાખાજમણી (-ણું) અં [હાખું + જમણું]
હાખી અને જમણી બંને બાજુએ (૨) વારાફરતી
બંને બાજુએ (૩) હાખાનું જમણું ને જમણાનું
હાખુ થાય તેમ (૪) [લા] પક્ષપાતથી. [હાખા-
જમણી કરવું = પક્ષપાત કરવો (૨) આખ
ઓડા કાન કરવા.]
હાખિયેળ વિં જુઓ હાખોડિયું
હાખું વિં [દે હવ્વ, હાવ = હાખો હાથ]
જમણાનું ઊલટું (૨) [લા] અળખામણું;
અળખું [હાખા પગનો અગારો = નજર
ઉતારવા દીડારને માંકપાળે હાખા પગની ધૂળથી
જે નિશાની કરે છે તે હાખી આંખ ફરકવી
= પુરુષને માટે અશુભ અને સ્ત્રીને માટે શુભ
સૂચવતું નિમિત્ત થવું હાખું કરવું = હાખી
બાજુએ નાખવું (૨) ભૂટી જવું (૩) અળખા-
મણું કરવું -મૂકવું, મેલવું = ભૂટી જવું,
ન જડવું (૨) અળખામણું કરવું હાખે
હાથે મૂકી દેવું = એવું મુકાઈ જવું કે જેથી
ઝટ જડે નહીં]
હાખેરી, હાખો (-ખો) હિયું, હાખોડી વિં [જુઓ
હાખું] હાખે હાથે કામ કરવાની આદતવાળું
હાખ, હાખો પું [સિં હર્મ, પ્રા હવ્વ] એક જાતનું
વાસ - દલં ઝમૂળિયું નં એક જાતનું વાસ
હાખો પું [સરં મ હાવ, હામા] એક જાતનું
શાક - લાજ

હામોહિયુ' વિં જુઓ હામોહિયું
 હામ (હા') પું [સરં પ્રા. હમણ=હામવાનું
 ઓભર, સરં હિ દાગ, મ. હાગ]ગરમ ગરમ
 વરતુ ચામડી ઉપર ચાપી દેવી તે; ચપકો (ર)
 [લા.] હાથ, કલક, લાછન(૩)કંઈ નહિ; ટીકો
 (જેમ કે, લે હામ !) [-ચાંપવો, દેવો =
 હામવું, ચપકો ખેસાડવો (ર) કાઈ ના આપવું;
 ટીકો બતાવવો (ઉદાહરણ એને શુ હામ દે ?).]
 હામકી વિં [સરં હમામ કે દભ] + આહંખરી,
 દભી, બહારની ટાપટીપવાળું
 હામચિયો પું ['માચી' ઉપરથી ? સરં હિં.
 હામચા=ખેતરનો માચો]ગોઠડા વગેરે મૂકવાની
 થોડી (ર) હાસ, મજ્જર
 હામણુ નં [જુઓ હામણ] ઘોડાગધેડા નાસી
 ન નય તે માટે નેમના પગને જકડવાનું દોરડું
 (ર)રે ટિયાના પૈડાના પાખિયા બાધવાની દોરી
 (૩)[પ્રા હામન] અંગરખાના છેડાનું ઓટણ
 (૪)['હાથુ' ઉપરથી ?]વહાણ જમણી તરફ
 વાળવા] સુકાન હાખી તરફ દેખવું તે
 હામર પું[સરં હિ . મ.]ઝાલટાર,કોલસામાથી
 મળતો એક કાળો પદાર્થ
 હામરો પું અં ૫૦ ૫૦ (અ) દોસનો ચાકળો જે
 ખે લાકડાને આધારે ખેસાડાય તે તે લાકડા
 હામરેજ નં [કે હિમરજ] રેલવેમા આવેલો
 માલ વખતસર ન લેવા જવાથી બરવી પડતી
 દહની રૂઝમ [-ચડવું=માલ વખતસર ન
 લેવાથી દહ બરવાનો થવો -બરવું=તે દહ
 ચૂકવવો]
 હામથું (હા') સં કિં [જુઓ હામ] હામ
 દેવો (ર) મહેણુ મારવું (૩) [જુઓ હામણ]
 હામણ બાવવું
 હામાડોળ વિં [સરં હિં હાંવાહોલ (હોલના)
 મ હામાહલ(-ઝ)]અસ્થિર ડોલતું, હગમથુ
 હામીજ(-મ) વિં [કે હેમેજ્ડ ?] શુનેગાર
 તરીકે પ કાયેલું, બદમાશ
 હામું નં ['હામ' ઉપરથી] હામ્યાનું કે હામ્યા
 જેવું ચિહ્ન (ર) કાળો હાથ
 હામેલ (હા') વિં ['હામ' ઉપરથી] હામેલું
 હાયરી સ્ત્રીં[કે રોજનીશી, તે નોધવાની ચોપડી

હાયરો પું[અ. દાઝરહ]નાત,જમણ(રજપૂતોમાં)
 (ર)ધરડા અને અનુલવી લોકોનો સમુદાય-
 ગવણુ, હાયરો (૩) [કા] અંગત માણસોનું
 મ હળ, કાઠી-ગરાસિયાનું મ હળ
 હાયલ પું [કે] ધડિયાળનો અંકવાળો ગોળ
 ભાગ, જેના પર કાટા કરે છે
 હાર નં (કા) ભૂડનાં બરયાનું ટોણું (ર) પું
 ['હર' ઉપરથી] ધમકી ૦થું સં કિં
 ['હાર' ઉપરથી] હરાવવું, ધમકી દેવી (ર) મના
 કરવી, અટકાવવું -રો પું ધમકી, હપકો
 (-દેવો). -રોહકારો પું (કા.) સામાને ધાક
 રહે એવી ચેષ્ટા
 હાકી સ્ત્રીં [સ હલ્કા, પ્રા., દે. હલ્કી] ટોપકી (ર)
 ભેટના ફૂલફળાદિની ટોપકી -હું નં દોરનો
 ખાણનો બરેલો ટોપલો (ર) વાસ કે ઘાસનો
 ઊભો કડિયો
 હાહી વિં સ્ત્રીં [અ હાહી] 'હાહુ'નું સ્ત્રીં
 ૦નો ઘોડો પું એક બાલરમત
 હાહ્યહું વિં ['હાહુ' ઉપરથી] દોઢહાહુ, ચાપલું
 હાહુ વિં [અ હાહી] હડાપણવાળું, સમજી.
 ૦હમ, ૦હમકું વિં [હાહુ+હમર (હામર-
 હામોહર-એક ઇતિહાસપ્રસિદ્ધ હાહો શુજરાતી
 રાજપુરુષ)] બહારથી હાહુ અને હાવકું દેખાતું
 (ર) તફન હાહુ, શાણુ
 હાળ સ્ત્રીં, નં [દે હાલ] હાળું. ૦ખી સ્ત્રીં,
 ૦ખુ નં, -ખી સ્ત્રીં[દે. હાલી] નાની હાળ.
 -ખુ નં મુખ્ય યડનો કાટો, શાખા. [હાળો
 વળગણુ =આશ્રય મળવો (ર) ધધે વળગવું
 હાળાંપાંખડાં જુદાં કરવાં=સાચાસબધ
 જુદા પાડી નાખવા, કુટુંબસબધીને વેરવિખેર
 કરી નાખવા, પાચમાલ કરવું (-નું) હાળું-
 પાંખડું ન જાણવું =-થી અજાત હોવું]
 હાંજ(-ખ) (૦) પું [સરં હાસ] હાલી, મોટી
 માખ (ર) [સરં હિ હાંક, મ હાક] ન ગની
 નાચે તેનો પ્રકાશ વધે તે માટે સુકાતી
 ચક્રચકિત પતરી (૩) [સરં મ હાક] ધાનુના
 સાચા પૂરવામા વપરાતો પદાર્થ
 હાંખકું (૦) વિં [સુ] હિંમતખાજ, મજિયું
 હાંખળી (૦) સ્ત્રીં, -ખું નં [સરંમ હાલક]

હાળમાથી ફૂટેલી નાની હાળી, હાળખી
 હાંગ (૦) સ્ત્રીં [દે હાંગ] હાળખી મજબૂત
 હાકડી -ગાટવુ સં કિં હાંગે હાંગે મારવુ
 હાંગ નં [સરંમ હાંગ, હિ હાંગ, દે હું (-હો) ગર]
 હાડીવાળો હુંગરી પ્રદેશ (જેમ કે હાંગવુ જંગલ)
 હાંગ (-ગે) ર સ્ત્રીં [સ. કહગર = પરાળ ?] એક
 ધાન્ય, જેમાથી ચોખા નીકળે છે
 હાંહુ (૦) નં (કા) કહણ હાખળી
 હાંહ, ઠથુ (૦) વિં [સ. હંહ, પ્રા હંહ] છડુ,
 ખેરીછોકંગ વિનાવુ (૨) હાડથી કામ લેનાર,
 હાહ (૩) નાથુ, હાયાહ, હુપ્પુ. ંગાઈ, ંગી,
 -હાઈ સ્ત્રીં હાકપણુ, નાગાઈ, હાહાઈ
 હાંહલી (૦) સ્ત્રીં [જુઓ હાંહી] ઝીણી હાળી
 (૨) પાનની હાખળી (૩) નાનો હાથો -લો
 પુંમોટી હાહલી (૨) ઘરેણાનો આકડો (જેમ
 કે વાળીનો)
 હાહિયાદાસ (૦) પું હાહિયાથી રમવાનો રાસ
 હાંહિયુ (૦) વિં [હાહ' ઉપરથી] હાહાઈ કરનાર,
 હાહ (૨) નં [દે હહ, -હો = સીવેલુ જણુ યા
 જોહિયુ વસ્ત્ર] લૂગાહોને જરેલો-દાટેલો ભાગ
 વચ્ચેથી કાઢી નાખી ખે છેડા સાધી પહેરવા
 હાયક કરેલુ કપડું
 હાંહિયો (૦) પું [જુઓ હાહ] હાહ આદમી
 (૨) [જુઓ હાહી] દાહી પીટનાર, રોન ફરનાર
 (૩) નાનો પાતળો દડો
 હાંહી (૦) સ્ત્રીં [સ. હાંહ, પ્રા હંહ ઉપરથી,
 સરં હિ] હાંહી, નાની હાકડી, હાથો કે દડો
 (૨) જેને ખે છેડે તાજવાના પક્ષા ખધાય છે તે
 હાકડી (૩) હાહિયાથી વગાડવાનુ એક વાદ્ય (૪)
 વહાણને નિશાની ખતાવવા સારુ ઊંચી ટેકરી
 ઉપર રોપી રાખેલુ હાકડુ (૫) દીવાદાંડી (૬),
 [દે હહય = રસ્તો ઉપરથી ?] સીધી કિનારી -
 લીટી (નાકની) -હો પું દૂકો દડો (૨) હાથો
 (૩) ફણો, ગરબો
 હાંહે પહણું [હાહો (દે. હહય = રસ્તો) = રસ્તો
 પકડેલો, ચાલતા થયું] [હાંરુ તે
 હાંદ્ર (૦) સ્ત્રીં, હાંકું નં (કા) મોટું પગલું
 હાંભણું (૦) સં કિં [જુઓ હાંમણું] દહાંહણું
 હાંભો (૦) પું [જુઓ હાંભો] એક જાતની

વનસ્પતિ - ભાજી [અ-કુર (૨) હાથો
 હાંદલો પું [હાહો' ઉપરથી] હાંદલો, વનસ્પતિનો
 હાંસ (૦) મીં [પ્રા હસ (સ. હંસ) = હાવથી
 કાપવુ, કરડવું] (કા) માદા માણસને એગ્રહ
 ચીજ ખાવાની રચિ થવી તે
 હાંસ (૦) પું [સં હંસ, પ્રા હસ, સરં હિં, મ.]
 એક જાતનો મચ્છર - સિચ્છ મા (-નાં) ખ
 સ્ત્રીં હાસ જેવી કરડતી માખ
 હાંસુ વિં [સ. હંસ, પ્રા હસ = કરડવું (ગળે
 ચોટવું)] અપારપકન રવાહવાળુ (રાયણને માટે)
 હિંકટેશન નં [હિં] શ્રુતલેખન
 હિંચી સ્ત્રીં [હિં] અશ (જેમ કે તાપના, ખૂણાના)
 (૨) પદવી, ઉપવિ (૩) પ્રેસમા ટાઇપ સજ્જડ
 ગોહવા ન ખાતી પતંગી
 હિંપોઝિટ નં [હિં] બેન્ક કે કોઈ પાસે મૂકેલી
 અનામત (૨) બાનાં તરીકે અપાતી રકમ
 હિંપોટી પું [હિં હંપુટી સરં મ હિંપોટી]
 શાળાએ તપાસનાર સરકારી નિરીક્ષક (૨) વિં
 મહંનીશ (જેમ કે હિંપોટી રેશન - ખાસતર)
 હિંદાવણુ સંકિં, હિંદાણુ સંકિં 'હાંકણુ'નું
 પ્રેરક ને કર્મણું
 હિંમાક વિં [જુઓ હાંમાક] + હંલી, હાંમકી
 હિંનેકટર પું [હિં] (વિપારી ક પનીનો) સ ચાલક,
 વહીવટદાર (૨) (કેળવણી ખાતાનો) સ ચાલક
 હિંનેકટરી 'સ્ત્રીં [હિં] વ્યક્તિઓ, વિષાં ધં અંગે
 નામકામ વગેરે માહિતી આપતી ચોપડી
 હિલ નં [સરં હિં હોલ કે ફા દિલ] શરીર (૨)
 [ફા દિલ] + દિલ, મન. [-ઊતરી જણું =
 શરીર સુકણુ, જલપણુ ઓછું થયું - હાંરાણું =
 તાવ આવવો, તાવની શરૂઆત થવી. - હાંરે
 થયું = જુઓ હિલ હાંરાણુ (૨) શરીર વળનદાર
 થયું - હોવાણું = શરીર સુકણુ - હોણું. હિલે
 હાંરાણું = શરીરે પુથ થયું]
 હિંવિહંડ નં [હિં] ક પનીના રોર દીઠ મળતો
 નફોનો ભાગ કે તેની રકમ યા ટકા
 હિંસમિસ કિં વિં [હિં] ખરતરફ, રહ, કાઠી નાખેલું
 કે મૂકેલું (-કરણું; -થણું)
 હિંન્દિકટ પું [હિં] જિલ્લો (૨) સરકારી
 અમલદારે તપાસ માટે પોતાના વિભાગમાં

ફરુંતે(-માં જણું, નીકળણું). ૦ઝોડી સીં
[કં.] જિલ્લાની મેટ્રી અદાલત બધા અપીલ
ધં જિલ્લાના કેસ ચાલે છે. ૦ગગ પું [કં]
તે અદાલતનો મુખ્ય ન્યાયાધીશ. ૦મેનિરેટ્ટેટ
પું[કં.] જિલ્લાનો મેનિરેટ્ટેટ, કલેક્ટર ૦ઝોડકલ
ખોડી નં [કં.] જિલ્લાના રજતા, દવાખાના,
વજેરેનો વહીવટ કરતું પ્રતકીય મહળ ૦રેટ્ટેલ
ખોડી નં [કં.] જિલ્લાના શિક્ષણ (આયમિક)નું
કામ કરતું પ્રતકીય મહળ

દિસે બર પું[કં.] (પ્રિયતી સનનો બારમો મહિનો
રિંગ સીં, નં [સરં હિં ટીંગ] ખોડી-ખનાવથી
વાત, ગપ [-મારવી = ગપ મુરવી] ૦માર
લિં રિંગ મારનાર, ગપીદાસ

દિંગરી સીં [મ] મૂળની શિંગ, મોગરો
રિંગલું નં [‘ટિંગ’-લડીને (સ્વં) કાપી નખાય
તેવા લાગીટોચનો લાગ-કંડો, નવો દૂધસર્યો
અકું (ર) ચોરિયાનો કંડો (ર) [લા] માલુ
(૪) [સુ] સળીકે કાખળી જેવા લ કંડોનો કંડો
(જેમ કે, હીનાસળીનું દિગલું) [-ઉકાડી
મૂકલું = ઝંઝામે કાપીને વેગણું કરતું]

૧૬ ગળ નં [લુઓ દિગ] મૂડો તડાકો (ર) [સરં
હિં ટિંગ] પિંગળના ઠેકાણા વિનાનું લાલું
લેકકણ

દિગો પું અમૂડો બનાવી ના કહેવું તે ટીકા.
[-ખતાવવો = ના કહેવું, ચાલ પાલું
(‘લે, દિગો’-એમ વપરાય છે)]

દિદિમ પું, નં [સં] એક ભતતું નાનું નગાર
દિંબ નં [સં] નાનું છોકરું, બાળક (ર) બચ્ચુ
-દી નીં ૦ પ્રત્યય (પું ડો, નં હું) નામને લાગતા
(૧) લધુના કે લાલિત્ય યા પ્રેમ ખતાવે છે-
માળીડો, વહાલુડો, રસિકડો (ર) રૂઝતા ખતાવે
છે-લુહારડો, ઝમોહડો, હુનમડો

દીચકું નં [લુઓ દીચકો] હીટ (ર) ટોચકું,
ટેરવું (ર) નાનો દીચકો -કેા પું [લુઓ દીચકો]
ઊપસી આવેલો ગાઠ જેવો ભાગ, ગાદિયો
દીચી સીં [‘દીચકું’ ઉપચી] નાનું હીટ (ર) નાનું
ટોચકું (ર) હીટી

દીચું નં લુઓ દીચકું
દીચો પું [સરં ન ટીચા] એક ભતતું પક્ષી

દીટ, ઠડી, -દી સીં [લુઓ દીટ] રનનુ
ટોચકું, હીટી -ટીચું નં નાનું હીટું (ર)
હીટિયુ, રીંગણુ -હું નં જેનાથી કળ શાખાને
વળગી રહે છે તે ભાગ, હીટ

દીકણું સંકિં [‘દીકું’ ઉપચી] હીદાની મારવું
(ર) મડા મુલેલીમા પૂરું કરવું

દીકું નં [સરં રકલું] નાની નાડી લાકડી
કંણી (ર) [સુ] લાકડાનું હીમચું, ટોલકું
દીચું નં [સરં સ કિં = ગેગો પ્રા કિં =
વિન] ગાઠ, ઢેક; હીમણું

દીખો પું [લુઓ દીચું] દૂમે (ર) મોટો લખોટો
દીમચું નં લાંડાનું કૂણકું હીમચું
દીરિયો પું (ચ) એ નામનું એક જાલ

દીચી, -ચું લુઓ દીચી-ચું [રિચકું, હીટી
હીટ, ઠડી, -દી સીં [લુઓ દીટ] હીટ, રનનુ
હીટ, -હું નં [લુઓ હીટ] (કળનું) હીટ.

[-કાલકું = મૂળ કાલકું -ગણ = ૧૬ મૂળથી
નાશ થવો] ૦હું નં હીટ, અથ ભાગ, ટોચકું
૦રેડી સીં નાનું હીટું (ર) હીટી ૦હું
સંકિં કીટામાધો નોરણું (ર) [રળને લાગી
રહેલી] લાખળી પાખડી લોડી નાખવી -ટીચું
નં લુઓ દીટિયુ

દીલવાણું નં ગેરવહીવટ, અવ્યવસ્થા, અગેર
[આલણું, ચલાવણું = અગેર ચાલણું, ચલાવણું]
દીલણું નં [સરં છ હણું] માવનાણું કળ, ટોલણું
દુકાવણું સંકિં, હુંકાણું અંકિં [‘દુ-વં’નું
પ્રેરક ને ભાવે [એક પશુ-ભૂદ

હુંકર નં [સરં સં જાકર, મ જુમ (-જા) જ]
હુંમહું અંકિં [સ્વં] હાખલાનો અવાજ -ગિયું
નં હાકલું -ચી સીં નાનું હાકલું
હુંગી સીં [અંકિં હિં] (૦૦૦) હુંગહી
હુંચાણું અંકિં, -વણું સંકિં ‘દુરવું’નું કંઈ
ને પ્રેરક [અણી પ-

હુંખહુંખા અંકિં [દુખણું ઉપચી] દુખ દુખું દુખવાની
હુંખહુંખી સીં એક પક્ષી
હુંખાદ (-ચ) સંકિં ‘દુખણું’નું પ્રેરક
હુંખાદૂખ લિં [‘દુખણું’ ઉપચી] હુંખાદૂખ પડ
રહેવું (ર) સીં ધાંધર દુખ ને ખડક
આવણું ને

હુખામણું વિં હૂખી જવાય એકું
હુખાવણું સંકિં, હુખાણું અંકિં 'હૂખણું'નું
પ્રેરક ને લાવે

હુખાસ પુર્ણા દુ(સ દિ.)+માપા ? વહાણનો
દલાલ - મારફતિયો (૨) એક પારસી અટક
હુખાસી નં એક પક્ષી

હુમકલાસ નં લારે વજનો ઊચકવાનું ચંત્ર
હુમકાગડો પુર્ણ [સ. દ્રોણકાક] કાગડા જેવું
એક પંખી

હુમહુમ અં [૨૫૦] [ટોલકનો અવાજ]
હુમાસ નં [કં ઢમાલક ?] એક ભતનું કાપક
હુલાવણું સં કિં હુલાણું અં કિં 'હૂલણું'નું
પ્રેરક ને લાવે

હુંગર, -રો પુર્ણ [દે હુગર, સરં (દે) મ. હોગર,
હિ હૂંગર] નાનો પવત (૨) મોટો ઢગ [હુંગર
ટાટો પાડવો, નવહાવવો, માનવો = હુંગર
ઉપરની વનસ્પતિ યાળી મૂકવી, દવ લગાડવો
(ભીંયોની એક આધા).] ઓટ વિં પહાડી,
હુંગરાળ (૨) પુર્ણ હુંગરમાનો રસ્તો -રાળ
વિં જેમાં ઠેકઠેકાણે હુંગરા હોય એવું -રી
વિં હુંગરમા થતું -નીપજતું (૨) હુંગરને
લગતું (૩) સ્ત્રીં નાનો હુંગર, ટેકરી

હુંગળી સ્ત્રીં એક શાક -કદ, હૂંગળી
હુંગો(ઘો) પુર્ણ હૂંગો, ચોર, દૂંગો (૨) [જુઓ
હૂંગો] માટીનો હુકો

હૂકરો પુર્ણ [જુઓ હૂકર] હૂકરનો નર -ભૂક
-રી સ્ત્રીં તેની માઠા

હૂકણું અંકિં ચાકણું (૨) ઝી જેવું, બધ પહલુ
(૩) આવક ખૂટી જવી (૪) હારણ (૫)
[સરં હિં હૂકના] ભુલાવામા પહલુ

હૂઘો પુર્ણ [દે. હુવો, હિં. હૂંગા] દૂંકા દાડાની
એક મોટી કંઠી-દૂવજાક વગેરે પીરસવાના
કામમા વપરાતી (૨) [લા] ઉપસેલો હાકક-
વાળો કહણ લાગ

હૂયણું સંકિં [જુઓ હૂયો] હોઠ અડકાડી
પીવું (૨) મોટે કાળિયે ખાવું; હાસીને ખાવું
(૩) હૂયો -દાટો દેવો

હૂયો પુર્ણ [દે હુજય = વસેનો હૂકડો] નકામા
કાગળ કે કાપડનો પિંડો (૨) એનો દાટો (૩)

મોટો કાળિયો(૪) [લા.] અસરકારી માણસ,
રાભો (૫) ચોખાઈ કરીને ગમે તેમ મોટો થઈ
ગયેલું વસ્ત્ર. [હૂયા કાઢવા, કાઢી નાખવા =
ઘણી મહેનત કરાવી થકવી દેવું, હૂશ કાઢવી.
હૂયા ઊડી જવા = કંકડે કંકડા થઈ નાશ
પામવું, લાગીને ભૂકો થઈ જવું હૂયો મારવો.
= હૂયાથી કાણુ કે મો બધ કરવું.]

હૂખકાં નં અંવં [હૂખણું ઉપરથી] હૂખકિયા,
-કી સ્ત્રીં, -કું નં પાણીમાં પેસવું -હૂખવું
તે. [હૂખકી ખાવી, મારવી = પાણીની
અદર પેસવું (૨) નજર ચૂકવી સટકી જવું
હૂખકી મારી જવું = અદોષ થઈ જવું, સટકી
જવું (હૂખકું ખાવું, -મારવું, -મારી જવું.)
હૂખકું મારી આવવું = જરા વારમા જઈને
પાછા આવવું]

હૂખણું અંકિં [હૂખણું (પ્રા લુહું)નો વ્યત્યય]
પાણીની અદર જવું (૨) હૂખીને મરણ પામવું (૩)
ક્ષિતિજમા હૂખી અસ્ત પામવું (જેમ કે સૂર્ય ચંદ્ર
ઇં) (૪) [લા] દેવાળુ કાઢવું (૫) લીન થઈ જવું

હૂખાહૂખ વિં (૨) સ્ત્રીં જુઓ હૂખાહૂખ
હૂમકો પુર્ણ [૨૫૦] નાનું ઢોલ. નગાર
હૂમચી સ્ત્રીં [ફા. દુમચેહ] સાજ ખસી ન જાય
એ માટે ઘોડાની પૂછડીમા લરાવાતી દોરી (૨)
ઘોડાનો થાપો

હૂમળ નં [અ દુવલ] એક ભતનું ચૂમડું
હૂમી વિં મીઠું, કપટી

હૂમો પુર્ણ [જુઓ દૂમો] લાગણીના અવેશથી
છાતીમા લરાતો હૂમરો (-ભરાવો)

હૂર નં પગળ, હાગરનું ઘાસ
હૂરી સ્ત્રીં એક ભતનું પક્ષી

હૂલ વિં [સ દુલ્, પ્રા હૂલ] હૂલેલું (૨) નં એક
કાનનું ધરેણું (૩) એક ઘાસ [-કરણું =
ઓવારી નાખવું, ખોવા તૈયાર રહેવું. -થણું =
ખોવું, શરતમા હારવાથી સામાને કબજે
જવું (૨) ફોગટ જવું ઉદાં બાળ હૂલ થઈ]

હૂલણું અં કિં [જુઓ હૂલ] હૂમવું, ગરક થવું (૨)
ખુવાર થવું, દેવું કાઢવું (૩) કાઈ વિસાતમા નહોવું
હૂવો પુર્ણ [સરં 'હોવું'] રગડો (૨) નીચે ઠરેલો
કચરો (૩) જુઓ હૂવો

હૂશ સ્ત્રીં [જુઓ હૂશ] અહવા; હૂશ
(-કાઠવી, કાઠી નાખવી, નીકળવી,
નીકળી જવી)

હૂસકું નં [રવં, જુઓ હસકું] રહતા રહી
રહીને ભેગથી ખેચાતો ધ્વાસ

હૂખ સ્ત્રીં [સરં મ હેલ, ફલ] પળ આગળ
કટતો ભાગ

હૂખરાવણું સં કિં વઢવ, ધમકાવણું

હૂંગળાણું અં કિં (છોડ, વેલા કે કળણ) વધતા
અરકણ, હજગણ

હૂંગળી સ્ત્રીં જુઓ હૂંગળી

હૂંગો(-ઘો) પું જુઓ હૂંગો

હૂદી સ્ત્રીં [સ જુગિં] દૂદી, નાલિ [-હું હસકું
= અતરનો ભાવ વ્યક્ત કરતું, હાસ્ય - નો
ઉમળકો = હૃદયનો ઉમળકો.] -ટાણું વિં
હૂરાવાણું -ટો પું મોટી દૂદી(ર) હૂરા બેવો
ઊપસી આવેલો ભાગ

હૂડી સ્ત્રીં [સગં વ હુડુઅ, હુંડુવકા, સ હુડમ,
હુડું] જાહેગત કરવા વગાડવાની નાની નગારી
કે વાળી [-પિટાવવી, -પીટવી = તહેર
કરવું, પ્રસિદ્ધ કરવું] [હજમત વધવી]

હૂંડું નં કણનો ડોહો - કણસણ [હૂડું વધવા =
હૂંડો પું [મ] નમૂનો, કરમો(ર) જુઓ હૂંડો(ર)
મોટું હૂંડું [સજગતી સળી

હૂંભાગણું નં [જુઓ હલાયણ] ઊખાડિયું,
હેક નં [ક.] વહાણનું વૃત્તક

હૂંચુદેશન નં [ઈ] કરી વાત બેને માટે યોગ્ય
અવિનારી આગળ નભૂ કરવા માટે મોકલવામા
આવતું પ્રતિનિધિ-મંડળ [યુક-ડોપો]

હૂંપો સ્ત્રીં [ઈ] ભંડાર, ડોહાર, વખાર (જેમ કે,
ડેન્ડારું અં કિં [જુઓ હેકર] પેટ ઊપસકું
(ર) દેકર ચડવી (ર) રીડું પડી જવું

હેકરું નં [સરં મ હેમરા, હેવરા (સં ઢિવ =
કાદ)] મોટું ઊપચેલું પેટ [પીઠનો ભાગ

હેલું નં [સ ઢિવ ઉખંધી] કમંધી નીચેનો
હેમી વિં [ઈ] (છાપવાના) કાગળનું એક નં

હેર પું [જુઓ હેરો] વહોણાની ગોળીના કાઠા
, પરતુ લાકડું, જેમા ગ્હી રવાઈ ફેર છે
હેરાણું અં કિં (આખેલું) ઊધથી ઘેરાયું

હેરો પું [હિં હેરા] તંખૂ (ર) [લા.] પડાવ.

[-કરવો = મુકામ કરવો, પડાવ નાખવો]

હેરાતંખૂ પું અં વં હેરો કે તંખૂ ચા
નાખેલો પડાવ. [-ઊઠવા = મુકામ ઉઠાવો;
પડાવની જગા ખાલી થવી]

હેરો (હે) પું તોફાની હેરને ગળે બધાતું
લાકડું - હકણ

હેરી સ્ત્રીં [ઈ] દુગ્ધાલય

હેરી (હે) સ્ત્રીં [જુઓ હેરી] અહમી, પડાળી
(ર) પોલીસચોક્કી

હેલું (હે) નં [મ દેહલી ઉપરથી? સરં હિં.

હેહરી, -લ] મોટા પહેળા ખારણાવાળું મકાન
(ર) મકાનનો અહમી બેવો મોટો દરવાજો (ર)

[અ.] રાપના દાડાની લાખી વળી. -લો પું
હેલું ૧, ૨ જુઓ [વિરામચિહ્ન

હેશ સ્ત્રીં, નં [ઈ] (-) આલુ એક (અથેળ)

હેહકાણી પું [જ દિહકાન] ગામડિયો, ગલો

હેહકું (હે) નં [સ હુડમ? સગં હિં હેહકા]
પાણીનો નાનો સાપ (ર) અં કિં [રવં]
જુઓ હેહકું'મા

હેહકું (હે) નં [રવં] હેહકાનો અવાજ - હેહકું
અં કિં હેહકું કરવું

હેયું નં જુઓ હિંગો

-હો પ્રત્યય પું અકને લાગતા તે અકનો
આકડો કે સજા બતાવે છે જેમ કે, એકડો,
નવડો ઘં [કાડાનું એક વાસણ

હોઈ સ્ત્રીં [સરં હિં, જુઓ હોયો] લાખા
હોક સ્ત્રીં [જુઓ હોકું] ગણુ; કાટ, ગરદન.

[-ઊંચી કરવી = કામના દખાણમાંથી કે
મુશ્કેલ પરિસ્થિતિમાંથી બહાર નીકળવું (ર)
માથું ઊંચું કરવું, સામાયતું. -ભાગી જવી,
-મરડાઈ જવી = મરણ નજીક આવવું]

હેકર નં [મ હોક?] એક ભતતું પક્ષી

હેકરું વિં (વુછકારમા) ઘરડું. -રી સ્ત્રીં

[દે હોક્કરી, સરં હિં] ડોસી - રો. પું ડોસો

હેક(-ખ)લી સ્ત્રીં [સગં હોકું કે હોઈ]

(ધી - તેલ કાઢવાની) વળી

હેકણું અં કિં [હોકું ઉપરથી] હોકું કાઢીને
બેવું, ડોન્ચું કરવું

ડોકાખારી સ્ત્રીં [ડોકુ + ખારી] મોટા દરવાજામાં
-રાખેલી નાની ખારી [ખહાર કાઢીને જોવું
ડોકા(૦૩)કું અં કિં [‘ડોકુ’ ઉપરથી] ડોકું
ડોકિયું નં [ડોકુ ઉપરથી] ડોકું ખહાર કાઢીને
કે લખાવીને જોવું તે [-કરકું = જોવું, નજર
નાખવી (૨) [પ્રાચ. ૫૦ ૦૦ માં] ડૂખી રીતે-
છાતુમાનું જોઈ લેવું (જેમ કે, પરીક્ષામાં આમ
તેમ ડોકિયા ન કરવા) (૩) જરા આટો મારતા
જવું — મળના જવું (જેમ કે, આખાજી આવો
તો અમારે ત્યાં ડોકિયું કરતા જાને)]

ડોકી સ્ત્રીં [સરં મ હોંકોં] ડોક [-ધુણાવવી =
ના કહેવું -ભાગી જવી, -મરણી જવી =
જીવો ડોક ભાગી જવી થં] -કું નં માયું
(૨) ડોકિયું [-આપકું = પ્રાણ આપના -ઊંચું
કરવું = જીવો ડોક ઊંચી કરવી -કાઢકું =
આથિતા આવીને હાજર થવું -કાપકું = ગળુ
કાપવું (૨) વિશ્વાસવાત કરવો -ખોપકું =
જીવ ખોવો -ધાલકું = વચ્ચે માયું મારવું;
દખત કરવી -ધરકું = વચ્ચે અડચણ નાખવી
(૨) પ્રાણ આપના તૈયારી ખતાવવી -ધુણાવકું
= ના કહેવું -મૂંકકું = જીવ જવાની દરકાર ન
રાખવી -પહકું = નાના છોકરાને થતો એક
રોગ થવો]

ડોકો પું કંડખનો સાહો

હોકાર પું [હં] દાહર, વિધાયતી પદ્ધતિથી
વેડું કરનાર (૨) વિધાની -પડિતાઈની પઠવી
(ટૂંકમાં હોં લખાય છે) -રી વિં દાહારને
લગતું કે તેની વિધા સમંધી (૨) સ્ત્રીં દાહારની
વિધા કે તેનો ધંધો

હોખલ સ્ત્રીં નાના ખાળકાનું ટોળું, ભૂજરવાડ
હોખલી સ્ત્રીં જીવો ડોકલી, પળી

હોધલી સ્ત્રીં નાનું ડોધલું, ડોચકી -કું નં
પહેળા મોનો ઊંચા ઘાટનો ઘડો, ડોચકું (૨)
વિં ડોધું [હોધલાં ઊંડી જવાં = સાવહારકું
-નાસીપાસ થઈ જવું]

હોધું વિં સાખડખોયું, ખોચડ, ડોધલું

હોચકું નં [‘ડોકુ’ ઉપરથી, સરં મ હોંચકી, -કોં]

માયું (૨) ડોચકું; ડોચ

હોઝ પું [હં] એક વેળા લેવાની દવાની માત્રા

કે તેટલી દવા [-લેવો = તેટલી દવા ખાવી કે
પીવી] [પેટ, હોઝર (તિરકારમાં)

હોઝું નં ડોઝરું (૨) જીવો જાલ -ઝરું નં
હોટી સ્ત્રીં [સરં મ હુટી, હં હવોટા] એક
જાતનું જાડું કાપડ

હોટો પું ફટકો; દહાને ગેડીનો માર

હોડ પું મરડાટ, રીસ(૨) મોટી મોટી ધરજી, કોડ
હોડકું નં એક જાતનું સાકરું [હોડકાં છોલવાં
= કામચંદો ન હોવો (૨) નકામો વખત
ખગાડવો]

હોડલો પું હોડો (લાલિત્યવાચક)

હોડકું નં [જીવો હોડો] ફળ અથવા કણસલા
વાળો ગોટો, હોડો (૨) જીડકું, કંલું (૩) એક
જાતનું હોડકા જેવું ફળ -વો પું ફળ, ફૂલ
કે કણસલાવાળો વગર ખીલેવો ગોટો -હોડો
હોડળકું નં [‘હોડો’ ઉપરથી] ફૂટી ગયેલું
આખનું પોપચું

હોડાકું, હોડાળું જીવો ‘હોડો’ મા

હોડી સ્ત્રીં [સરં હિ] એક વનરપતિ -વેટો
-હું નં હોડીનું ફળ

હોડો પું [જીવો હોડો] ફળફૂલના ગર્જવાળો
નવો ફૂટતો ગોટો (૨) ઘણા ભરેલું મકાઈનું
હુંડું -હાકું અં કિં હોડો આવવો, કણસલું
નીકળવું -હાળું વિં હોડાવાળું

હોટી સ્ત્રીં [જીવો દોટી, હિ હોટી] પહેગ-
વાળાને ખેસવા કાટેલી પડળી -હેલી

હોખર નં [સરં ‘હોખરું’] લાગેલું -ફૂટેલું
મોટીનું વાસણ (૨) રાત્રીપરજનું એક વાદ્ય

હોય પું નં કંઈ ન સમજે એવું, સાવ ખોચડ (૨)
નં [સરં મ હોવડ, -ર] ભેસ [હોખાં

આરવાં = અજાણ રહેલું હોખાં મૂંડવાં =
હોડકા છોલવા, નકામો વખત ખગાડવો.] -ખો

પું મૂર્ખ, મૂંઢણદિ માણસ

હોયલું નં [‘હોયો’ ઉપરથી] હોરણું; ખોઈ
ખાવવાનું ઘોડિયાનું આહું લાકડું

હોયો પું [દે હોમ] નાળિયેરને ઢાતરીને કરેલું
વાસણ (૨) નાળિયેરનું ખોખું, જેમાં હૂકાનો મેર
ધલાય છે (૩) હોઈ (૪) [સરં હોયો] મોટો
ખીલો, ગરને

ડોરણું નં બોરિયું (૨) જુઓ ડોરણું
 ડોલ સીં [સં. દુલ ઉપરથી? સરં હિં, મ]
 બાલદી, પાણી નુ એક વાસણ(૨) પું વહાણનો
 ફવાથલ [કાચ ડો
 ડોલકાચ (-ચિ, -ચી) ડો પું રાતા ગળાનો
 ડોલકાદી સીં વહાણનો ફવાથલ, ડોલ(૨) તે
 પરના નિશાનની કાઠી
 ડોલચી સીં [ડોલ + પા ત્રી (ત્રેહ)] નાની
 ડોલ (૨) ચામડાની ડોલ (૩) પું ડોલ વડે
 વહાણમાથી પાણી ઊલેચનાર
 ડોલચુ નં [જુઓ ડોલચી] ડોલ(૨) ચામડાની
 ડોલ [અરિયર
 ડોલણ (-ણિયુ) વિં [ડોલણ ઉપરથી] ડોલણ,
 ડોલન નં [ડોલણ ઉપરથી, સરં મ ટોલન]
 ડોલવાની ક્રિયા (૨) તાલ અને ખાન ઇંથી
 ડોલાવે એવો શખ્દાલ કાર, 'રીધમ' ંદૌદી
 સીં ડોલન જેની મુખ્ય વસ્તુ છે એવી શૈલી
 ડોલડોલા પું બંબં [ડોલણ ઉપરથી] આમ
 તેમ ડોલણ - જૂલણ તે [ચાદીના સિક્કો
 ડોલર પું [ઈ] અમેરિકાનો સોનાનો નવા
 ડોલર (-રિયો) પું એક ફૂલકાડ, ખટમોગરો
 ડોલણ અંકિં [પ્રા ડોલ(સ દોલચી)] જૂલણ,
 આમ તેમ હાલણ (૨) ડગણ ચળણ ડગમંગણ
 ડોલું નં [ડોલણ ઉપરથી] ડોલ (૨) ગોથુ,
 ઇકડ [ડોલુ ખાણું = ડોલણ, હાલણ, ખવ(૨)
 ઊંવનું ડોલુ આવણું ડોલાં આવવાં = ડોલા
 ખાવા, ઊધ આવે એમ થણ, લિધી કે નક]
 ડોલો પું [ડોલણ ઉપરથી] ત ખૂત, તાજિયો
 (૨) [દે ડોલ] ખાનો, પાલખી
 ડોલું (ડો) સંકિં હલાવી ભેળવી દેણ, શીણણ
 ડોલાણું અંકિં 'ડોલ' નુ કર્મણ [જીવ
 ડોલાવો = ચૂથાણ, ઊલટી થવાની હોય એવી
 છાતીમા ગભરામણ થવી.] ડોલાવણું (પ્રેરક)
 ડોશી (-રી) સીં ધરકી સી [ડોશી (૦મા)
 નો રે'ટિયો = ધીરેથી - ધીમી રવાલથી પણ
 રિધર ચાલતુ કામ]
 ડોમલાં નં બંબં પાસીઓમા મરી ગયેલા
 માટે દરવર્ષે કરાતી ક્રિયા. [ડોમલાં ખેસવાં =
 પડી લાગણ, નરમ થઈ જવું (૨) દેવાણું નીકળણ.]

ડોસી સીં ડોશી. -સું નં ધરકું - નમાલુ
 માણસ - સું ડગલું નં [ડોસુ + ડગલ (દે
 ડિપ્પર ધરકું) ધરકું - વૃદ્ધ માણસ. -સો પું
 ધરકો માણસ
 ડોહ પું [સ દ્રહ? સરં મ] ઊડા પાણીનો
 ખાડો, ધરો
 ડોળ પું [સરં મ] કઠોળ ભરહતા આખો
 રહી ગયેલો દાણો (૨) [દે ડોલ] મહુડાનુ
 ખી [ડોળ કાઢવા = આખા દાણા જુદા
 કાઢવા (૨) થકવી નાખણ, ડગલ કાઢી નાખવી.]
 ડોળ, ંયા પું બંબં [જુઓ ડોળ] ધાણી માં
 ફૂટયા વગર રહી ગયેલા દાણા
 ડોળ [ડે] પું, નં [સરં મ, હિં ડોલ] આકાર,
 ધાટ (૨) બહારનો દેખાવ, ડોળ ંયાલુ વિં
 ડોળી, દળી ંડ (-દ) માક પું ભલકો;
 હાક ંદાર વિં ધાટીલુ, દેખાવકુ
 ડોળચાળણી સીં (લગડયા પછી ડોળ જુદા
 નાકવાની) દાળ ચાળવાની ચાળણી
 ડોળવણું [ડો] સંકિં [જુઓ ડોળ] આકાર
 કરવો, ધાટ લાવવો
 ડોળવા પું બંબં જુઓ 'ડોળ' મા
 ડોળણું નં નાનુ લાકડું - બળતણ
 ડોળિયું નં [ડોળ ઉપરથી] મહુડાના ડોળનુ
 તેલ [નમૂનો, મુસદ્દો
 ડોળિયું [ડો] નં [ડોળ ઉપરથી] ફરેખા;
 ડોળિયો વિં પું લાખા શીગડાવાળો (બળદ)
 ડોળિયો પું [ડોળી ઉપરથી] ડોળી બી ચકનાર,
 ભોઈ
 ડોળી [ડો] વિં [ડોળ ઉપરથી] ડોળવાણ, દળી
 ડોળી સીં [દે ડોલ] જૂલતી ડોળી, માચી
 (જેવી કે માદાને લઈ જવાની - 'મ્દેચર') (૨)
 માહી ખખર, મોકાણ. [-આવવી = માહા
 સમચાર આવવા. ડોળીઓ વળવી = ભારે
 નુકસાન થણ [બદલવા] (૩) જુઓ મહુડાની
 ડોળ
 ડોળો પું [દે. ડોલ = આખ સરં મ ડોલ]
 આખનો કાચ - ગોળો (૨) આખ (૩) [લા]
 નજર, ધ્યાન (૪) મોરના પીછાનો ચાલો
 [ડોળા ઊઘડવા = ચ નક, લાગવી, અકલ]

આવવી. -ઉંચે ચડી જવા=તોર કે ગર્વ
આવવો (૨) આશ્ચર્ય પામવું. -કાઢવા=
ધમકાવવું; ગુરસો બતાવવો -એંચાવવા=
રાહ લેવાવવી -દેખાડવા=ડોળા કાઢવા
-દાડવા=તાકીને નેવું(૨)ધમકાવવું -ફૂંટવા=
આધળું થવું, ન દેખવું -ફેડવા=લેવું, ધારી
ધારીને લેવું ડોળો ખૂંપવો=કાવવું (૨)
લલચાવું -ચમકવો=લલચાવું -ડૂબવો=
મન માનવું -કટકી જવો=આખ ફારી જવી,
મરણ સમીપ આવવું (૨) આશ્ચર્યચકિત થવું
(૩) ઈર્ષા થવી. -ફરવો=ચક્કર આવવા
(૨) ઢાકડું કે ઘેલું થવું -ફરી જવો=મરણ
સમીપ હોવું (૨) ગુરસો થવું (૩) ઈર્ષા આવવી
-ફેરવવો=ગુરમો ફરવો -રાખવો=સંભાળ
રાખવી, તકેદારી રાખવી]
ડોળો (ડો'?) પુઠ્ઠ સ દોહલ, પ્રા. ડોહલ, સરં

મ. ડોહલ, હિં ડોલ] ગર્ભવતીના દોહલ
(૨) પહેલું આણું
ડોંચવું સંકિં(કા.) ખે ચવું, ખે ચીને અટકાવવું,
(૨) ટોકવું [ખાણ-રમત
ડાંફટ સ્ત્રીં [ક] ફૂંકાથી રમાતી એક અગ્રેજ
ડાંઈં, ઠાંઈં અં [રવં] દેહકાનો અવાજ
ડાંધવર પું[ક] (રેલવે ઇન્જિન કે મોટર) હાકનાર
ડાંમ પું [ક] પ્રવાહીનું એક અગ્રેજ માપ
(જેમ કે, દવામા ચાલે છે લગભગ એકાદ
આનીલાર જેટલું) [કવાયતનો શિક્ષક
ફિલ સ્ત્રીં [ક.] કવાયત. ઠમાસ્તર પું
ફેસ પું [ક] પોશાક, પહેરવેશ
ફેસિંગ નં [ક] ઘા, ફેડા ઇં ઘોઈ મલમરટી
ઇં કરવા તે (-કરવું, -કરાવવું)
ફોઈંગ નં [ક] ચિત્રકામ, રેખાથી આકૃતિ
ચીનરવી તે ઠમાસ્તર પું ચિત્રકામનો શિક્ષક

૬

ઢ પું[સ] મૂંચેસ્થાની ચોચો વ્યજન(૨)[સરં
મ] સાવ અજ્ઞાન-ઢાઠ માણસ ઠકાર પું
ઢ અક્ષર કે એનો ઉચ્ચાર ઠકારાંત વિઠ[સ]
છેડે ઢકાંવાણું ઠકા પું ઢકાર(૨)ઢાઠ માણસ
ઢકેલ સ્ત્રીં [સરં હિં ઢકેલના, મ ઢકલળેં=
ધકેલવું] કુમ્તીમા એક દાવ
ઢગ પું [સરં મ ઢગ, ઢીગ] ઢગલો, ગજ
[-મારેયો=ઢગલો કરવો] (૨) સ્ત્રીં (કા)
આણું, આણામા આવેલા માણસો ઠ(ઠલા)-
ખાણ સ્ત્રીં પત્તાની એક ખાણ
ઢગર નં, -રો પું [જુઓ ધગડો] ફૂંલો
ઢગરો પું [જુઓ ધગડું] હલકા પગારનો
સિપાઈ (૨) જુઓ 'ઢગર'મા
ઢગલો પું ['ઢગ' ઉપરથી] પુજ ખડકલો
[-થઈ જવું=સાવ ઠીલું કે અશક્ત થઈ જવું,
નાસીપાસ થવું -વળી જવો=એકસામઢું
ભેગ થઈ જવું(૨)ઢગલો થઈ જવું]-દાખ'ધ
વિં(૨)અં ધણ, પુંકળ -લી સ્ત્રીં નાનો
ઢગલો -લેઢગલો પું અં વં ઢગલો ને
ઢગલો, અતિ-ખૂબ હોવું તે
ઢગો પું બળદિયો(૨)ઢ-મૂર્ખ-ખેવકૂદ આદમી

ઢચક ઢચક અં [રવં, સરં દે હગહગા]
જેમ કે પાણી પીવાનો અવાજ
ઢચરો પું [જુઓ ઢચર સરં ટચરો, હિં.
ઢચર] ડોકરો -રી સ્ત્રીં ડોકરી
ઢચુપચુ વિં [રવં? સરં મ ઢગ(-ગા)
ઢગ(-ગા)] અનિશ્ચિત, ડચુમચુ
ઢચૂકે ઠઢચૂકે અં [રવં]
ઢચર વિં[સરં હિં ઢચર, જુઓ ટચર; દે.
ઢચર=૫૬]બહુ ઘરડું, ખોખા જેવું-છણું
ઢઢ અં [રવં] ધડ-આધાતનો અવાજ (ઢઢ
છંનિ ચોડી ઢીધી)
ઢઢકો પું [રવં] ઢૈડકો
ઢ(ઠણ)ઢણવું, ઢ(ઠણ)ઢણાવવું, ઢ(ઠણ)-
ઢણાટ જુઓ 'ઢણદણ'મા
ઢઢમઢુ વિં [સરં મટેલું] ચારેખાનુથી ચોઢેલું
એવું(કા) ઉદાઠ એાદીને ઢઢમઢુ થઈને ખેડા.
ઢઢો પું જુઓ 'ઢ'મા (૨) [સરં હિં ઠઢા,
ઢઢા ઢ ઠઢઢ=જડ, સ્તબ્ધ; મ. ઢઢા=
મોરો પતંગ]પતંગ વચ્ચેની ઊભી ભડી અક્ષક
સળી કે ચીપટ (ખીણ તે કમાન)
ઢણક(-કા)વું અં કિં [રવં, અથડાવા કે

અમરજાવાનો અવાજ વગર કામે રખડુ, રઝળું
દહણકો પું [સરં દળડું] (સુ) ઊંઘતુ ઝાકું
દહણદહણ અં [રવં, સરં મ.] ઠણું અંકિં
[સરં પ્રા દળિય, સ ધ્વનિત; મ. દળદળણે]
દહણદહણ એમ વાગવું (૨) નેશથી બધુ એકસાથે
હાલી ઊંડતુ, ધણધણતુ. -ણાટ પું દહણદહણ
અવાજ. -ણાવણું સં કિં (પ્રેરક)

દખ ત્રીં + [સરં મ] દખ

દદ અં [રવં] [પડવાનો અવાજ]

દખ ત્રીં [સરં મ, હિં.] રીત, પદ્ધતિ ઠણખ
ત્રીં રીતભાત, પદ્ધતિ, છટા. ઠદાર વિં દખ-
વાણુ (૨) છટાદાર

દખ અં [રવં] પડવાનો અવાજ [દખ દઈને
પડવું] (૨) શૂન્ય, ધખ ઠઠખણું અંકિં એવો
અવાજ કરવો (ઉદાં તરવામા) ઠઠણિયાં
નંખંબંબં દખ દખ કરવું તે, ઠણું અં કિં
દખ દખ એવો અવાજ કરવો (૨) હૂખતુ, ખૂદી
જતું (૩) ધખી જતું, મરી જતુ

દણુ (-ખૂદી) ત્રીં [ભુઓ દખૂદો] ઢાંગલી
દણુ (-ખણુ) પું [સરં મ, દવું (-ઝૂ), કા દવું,
તે દવું] દણુવો, ખેવડિયો પૈસો (૨) ભુઓ દખો
દણુવાવણું સં કિં દખૂકણું પ્રેરક

દણુદા (-ર) વણું સં કિં, દણુદા (-ર) ટું
અંકિં 'દખૂકણું' પ્રેરક ને કમંણિ
દણુવો પું [સરં હિં દવુઆ] ખેવડિયો પૈસો
(૨) [સરં ન દવુઓ] ભુઓ દખો

દખૂકણું અં કિં [રવં] દોલતુ વાગવું (૨)
પાણીમા હૂખકા ખાવા

દખૂક (-ર) ટું સં કિં ['દખ' કરવું] બરાબર
ઓઢાકીને સુવાડવું (૨) થાપડવું (વહાવમા) (૩)
વીખતુ, મારતુ

દખૂદી ત્રીં [ભુઓ 'દખુ' ત્રીં] ઢાંગલી
દખૂરણું સંકિં ભુઓ દખૂકણું
દખૂદો પું [સરં મ દવુઆ] ઢાંગલો (૨) ઠાઠ-
ભાટ આઠમી

દખો (-ખખો) પું ['દખ' = શૂન્ય ઉપરથી ? મ.
દખો, હિં દખ્ખુ] ખેવડૂક આઠમી (૨) બાથલો
-નામદ આઠમી

દમ અં [રવં] (૨) નં (બાળલાપ્રામા) દોલ

દમક, ઠદમક અં [રવં] દોલનો અવાજ. ઠણું
અં કિં દમ દમ થતુ -કારો, -કો પું
દોલનો અવાજ

દમદમ અં [રવં] દોલનો અવાજ
દમદોલ વિં દોલ બેતુ ફૂલેલુ, ખૂખ બહું દેખાતુ
દમાક અં (૨) પું [રવં] દોલનો અવાજ
દરદકો પું [રવં] દરડવાનો અવાજ (૨) ભુઓ
દૈકો [મૂકવો]

દરડણું સંકિં [રવં] દસડવું; ધસડવું (૨) દૈકો
દરડો પું ['દસડવું' ઉપરથી] દસરડો, વેઠ,

અરસિક વૈતર [વપરાય છે દીલુ દસ
દસ વિં [પ્રા દમ = દસી પડતુ] 'દીલુ' બેડે
દસ (૦૨) ટણું સંકિં [ભુઓ દસડવું] જમીન
સાયે ખે ચતુ, ધસડવું (૨) [લા] વેઠ ઊતારવી
(૩) ગમે તેમ લખી કાઢવું (૪) કાઈ કામ ગમે
તેમ ખેચી નાખવું

દસ (૦૨) દો પું ['દસડવું' પરથી] -દસડાવાથી
થયેલો ધસરડો (૨) ભુઓ દરડો

દસણું (-ણું) વિં [ભુઓ દસ, સરં મ
દસણું આળસુ, સુગ્ન (૨) કાચા કાનતુ -ભોણું
દસણું, દસણણું અંકિં [પ્રા દસ, સરં હિ
દહતા, મ દમકણે] દગલો થઈને (જેમ કે
મકાન, ભોત, ભેખડ ઇં) પડી જતુ

દસું નં દહ, જીણી રેતી [દસલુ
દસોર વિં નહોર લાગણીદીન (૨) એદી, આળસુ;
દળકણું અંકિં [ભુઓ દળણું] દળતુ, નમતુ
ઠહેતુ (૨) નમતુ રહેવાથી સુ દર દેખાતુ

દળણું અંકિં [દે દલ] આહું થવું, એક બાળુ
નમતુ (૨) પ્રવાહી પ્રદાર્યનુ બહાર નીકળી જતુ
(૩) ખીખામાં રેહઈ તે ઘાટના થતુ (૪) [લા]
અમુક વલણ તરક વળતુ [દળી પડવું =
ખેહોશ થઈ કે મરણ પામી ગયકી પડવું (૨)
એ નિશ્ચયમાથી ખીજ બાળુ નમી જતુ]

દળાવણું સંકિં 'દળણું' અને 'દાળણું' પ્રેરક
દળાણું અંકિં 'દાળણું' નું કમંણિ ને 'દળણું' નું લાવે
દળિયાં નં બંબં સાડાપાચતા આક
દળિયુ નં [સરં હિં દેલા] દેકું (૨) રોહ
દળ્યા અં ['દળણું' ઉપરથી] ('મૂઆ' ની જેમ
મા છોકરોને કહે છે)

દંકાવું અં કિં [જુઓ દાંકણું] 'દાંકણું'નું
કર્મણિ [દંકાચેલો હીરો = પ્રસિદ્ધિમાં ન
આવેલો, દૈવતવાળો માણસ દંકાચેલી પીઠ =
દાખડીખડ નભી રહેલી કીર્તિ] -વડું
સંકિં 'દાંકણું'નું પ્રેરક

દંગ પું [સરં હિં, મ] વર્તન, રીતભાત (૨)
ચેનચાળો, દાળો (૩) રીત, દખ, પ્રકર [દંગે,
દંગમાં રહેલું = વિવેક મર્યાદામાં — ઘટની
ગીનભાનથી વર્તવું, સારો દંગ રાખવો. દંગમાં
આવવું = કાંઈકે કીક કે ચોગ્ય ગણાય એવી
દગામાં આવવું] ઠાળ પું દંગચડો, દંકાણું
(૨) યાદ, આકાર ધડો પું દંકાણું વિશ્વાસ
પડે એવું વર્તન

દંદ વિં [સરં કે દદ = દલી] (પોલું) નેડે
વપગય છે — પોલું દદ સાવ પોલું

દંદા(-દે)ર વિં ['દમદોલ'ની જેમ પોલાપણનો
રવં] ગભવર, મોદું

દંદેરો પું [સરં મ દાદોરા, હિં દંદોરા] નહેર-
નામુ (૨) સરકારી જહેરનામુ [-પીટવો =
જહેર કરવું, જહેરનામું 'હાર પાડવું]

દંદોળવું સંકિં [પ્રા દદોલ્લ = ધૂમતું ફૂલું]
(જગાડવા માટે) ખૂબ હલાવવું

દાકદોળ પું [સરં દાળો] ડોળ, ઘાટ

દાકળો પું [જુઓ દાળણ] રીતભાત, દંગ
(૨) ડાકપણ, સમજાવણી (૩) વિવેક, નમ્રતા,
લાજ (૪) દંગ, લલીવાર

દાકોદું(-દૂ)મો, દાકોદૂમો પું ['દાંકણું'
પરથી] વેલું ખાવાનું કે ઘરમાં ઉઘાડું હોય
તે તપાસી કરીને દાંકણું — બધ કરવું તે

દાચણું નં બહકું (રાત્રી-રજ લોકોનું)

દાદી પું [હિં] એક જાતનો માગણ (૨)

[દે. દદદ = મેરી] શરદાઈ વગાડનારો

દાદા સીં [સં] પ્રહાર — ઝટકે. ઝીલવાનું ચામડાનું
એક સાધન (૨) [લા.] રક્ષક વસ્તુ ઝગર પું
હાલ જનાવનાર ઝગરવાડ સીં, ઝગરવાડો
પું ઠાલગર લોકોનો મહોલો

દાળ પું ['દાળવું' ઉપરથી, સરંદે દાલ = દાળવું]
દોળાવ, ઉતાર (૨) ગીત દખ દાળો, દંગ (૩)
ગાવાની દખ (૪) સંબંધ, ઘરોઓ (૫) ખેતરના

પાકનો અદાજ [-ઉતારવો = ઘાટ ઉતારવો
(૨) બરાબર દળતુ રાખવું (૩) દળતો રસ્તો
પર કરાવવો (૪) સરખું કરવું -ઉતારવો =
ભોગ આપવો (૨) દોળાવ ઉપરથી નીચે ઊતરવું,
દોળાવ પાર કરવો -પડવો = એક તરફ
દળતુ રહેતું દાળમાં ગાવું = રાગ પ્રમાણે -
દંગમાં ગાવું. દાળો પાડવું = રાગે પાડવું
અવરિયત ચાલે તેમ કરવું.]

દાળકી સીં [દાળવું પરથી] ધાતુને ગાળીને
પાડેલી લગડી -કો પું મોટી દાળકી (૨) દંગ,
વતેલૂં (૩) કામકાજની સફાઈ -આવડ,
ભક્ષીવાર (૪) સમજણ [-આવવો = ભક્ષીવાર
આવવો] -છાં સીં કાપણી (૨) ધાતુ દાળવાની
ક્રિયા કે રીત (૩) ખીખા દાળવાની આવડત

દાળદાર વિં દાળ - દોળાવવાળું

દાળતુ સં કિં [ક. દાલ = નીચે નાંખવું (૨)
આમર કે તા દોળવો. સરં હિં દાલના, મ
'દાલણે'નીચે નાંખવું, નમાવવું (જેમ કે આખ)
(૨) પાથરવું (જેમ કે ખાટલો) (૩) દીપાં રૂપે
પાડવું, ગેરવવું (જેમ કે આસુ) (૪) પાકની
કાપણી કરવી (૫) પાકને અદાજ કાઢવો
(૬) ગાળીને દાળકી પાડવી, ખીખામાં રેડવું
(૭) નં દાળી વગેરેના બેરા સાદલા ઉપર જે
લૂગડું આવે છે તે

દાળિયુ વિં દાળવાર (૨) નં દાળકી (૩)
દાળવાળું ખેતર કે જમીન (૪) એક જ દાળ -
ખાણવાળું છાપર (૫) દાળવાર મેજ. -ચો
પું કાપણી કરનારો માણસ (૨) ખેતરમાં
પાણી લઈ જવાનો આવેલો દાળદાર માર્ગ (૩)
દાળેલો પાસલો — ઘાટ

દાળો પું આરામ વિશ્વાસિ (૨) દંગ, રીતભાત
(૩) પદ્ધતિ દખ [-કરવો = મુસાફરીમાં થાક
ખાવા મુકામ કરવો (૨) બપોરે જમીને આરામ
કરવો (ઉત્તર ગુજરાત).]

દાંકણ (૦) નં [જુઓ દાંકણું] દાંકણ (૨)
સરક્ષણ (૩) દાંકણુ તે -ણિયું વિં દાંકે
એલું (૨) નં જુઓ દાંકણું -છાં સીં નાનું
દાંકણું (ખાસ કરીને હાટલીનું) (૨) ધૂંટણ
ઉપરનું હાડકું [દાંકણીમાં પાણી ઘાલી

ખૂડી મરણું = લાજના માર્યા મો ન બતાવવું.]
-ણું નં વરુને દાંકવા તેને ખેસતો કરેલો
કાઈ પણ ઘાટ (૨) દાંકનાઈ કાઈ પણ
દાંકણિયો (૦) પું જેના પૂછડાના ગુચ્છાની
અદર વોળા વાળ હોય એવો બળદ
દાંકપિછેડો, દાંકપિછેડો (૦) પું (દાંકવું +
પછેડો, પિછેડો) દોષ છુપાવવાની યુક્તિ -
બહાનું (૨) ટપલાખાજી છોકરાની એક રમત
[-કરવો = છુપાવવું; છુપાવવા માટે બહાનું
આગળ કરવું]

દાંકણું (૦) સં કિં [દે લક્ક] કશા વડે
વરુને આવરવી - તેની ઉપર ગોઠવવું, મૂકવું
કે પાથરવું (૨) સંતાડવું, ગુમેરાખવું. [દાંકયાં
ઉઘાડાં જેવાં = સારાનરસાં કાર્યની ખણ-
ખોત કરવી.]

દાંકેલદૂંકેલ (૦) વિં [દાંકવું ઉપરથી] દાંકેલુ-
દખૂરેલુ, ગુમેરાખેલુ [દાંકોડુંખો
દાંકોડું (-દૂં)ખો, દાંકોડૂમો પું ભુઓ
દાંકયું વિં [દાંકવુંનું ભૂં કું] દાંકેલુ, ગુમે
(૨) નં ઘેર પહોચાડેલું પિરસણ. ઓધીકયું વિં

અતરની ગુમે ચિતાથી બળી રહેલું - કુખી
દાંગળું (૦) નં મોટી નડી કાકડી, આરિયુ
દાંકું (૦) નં મરી ગયેલું દોર
દાંકો (૦) પું [સરં મ ઘાઢા] મોટો બળદ
દિગાર પું [સરં મ] ઢગ; ઢગલો
દિયાવણું સંકિં, દિયાણું અંકિં 'દીયણું'
પ્રેરક ને કર્મણિ [કર્મણિ ને પ્રેરક

દિયાણું અંકિં, -વણું સંકિં 'દીયણું'નું
દિમરિયો પું ભુઓ દીમડો [દિંગલી'માં
દિંગલી સ્ત્રી, -ણું નં, -લો પું ભુઓ
દીક સ્ત્રી, ંણું વિં ભુઓ 'દીક'માં
દીકલી સ્ત્રી પથરા મારવાનું લીટડા જેવું એક
પ્રાચીન યત્ર [કાપાટુ

દીકો પું, -કાપાટુ સ્ત્રી, નં ભુઓ દીકો,
દીય વિં ભજખૂત, દંદ
દીયણું સં કિં ભુઓ દીયણું
દીય પું મોટો પથરો (૨) અં [રવં] ધીય ંણું
સંકિં ધીયણું, માર મારવો
દીમ સ્ત્રી; નં સોનાની લગડી

દીમયું (-યું) નં [સરં હિં. હીમ] દીમયું
(૨) માટીની નડી કોડી (૩) [લા] ગદું છોકરું
(૪) માયું

દીમડું (-ણું) નં [સરં મ. હિમા] ભુઓ દીમણું
દીમડો પું એક વનરપતિ
દીમણું નં ગાઠ, જેવો કંઠણ સોલો (૨) જેના
ઉપર મૂકીને જૂંદાય તેવો લાકડાનો કંકડો, દીમણું
દીમર પું [સ. ધીવર, સરં મ હિં (-હી) વર]
માણી (૨) ખારવો

દીમયું નં ભુઓ દીમયું
દીમું નં દીમણું, ગૂમડું

દીલ સ્ત્રી [દે. દિલ્હ, સરં હિં, મ] નાર, નિલંખ
(૨) તંગથી ઊલટું - શિથિલ હોવાખણું (૩)
[લા] ખેદરકારી. [-પડવી = દીલુ થવું, તંગ
મટી જવું - મૂકવી = દીલુ કરવું, તંગ ન
રાખવું (૨) પતંગની દોરી તે ખમે તેથી વધારે
છોડવી દીલમાં પડવું = વિલખ થવો (૨)
ખેદરકારીમાં જવું ંગડું વિં બીકણ, ખાયલુ

દીલું વિં [ભુઓ દીલ] ખેચમા શિથિલ, તંગ
ન હોય એવું (૨) કંઠણ નહિ એવું, પોચું (૩)
[લા] હિં મત વિનાનું (૪) કમભેર (૫) સુરત, ધીરું,
મદ [દીલી છાતીનું = કમભેર, બીકણ
દીલી દાળનું ખાનારું = કમભેર, પોચું
દીલી દોરી મૂકવી = રહેમનજર રાખવી,
છૂછાટ આપવી દીલુ પડવું = દીલુ થવું.
દીલું મૂકવું = નમલ મૂકવું; રાહત આપવી;
છૂછાટ આપવી] ંદસ વિં સાવ દીલુ

દીક સ્ત્રી [રવં] ધીયકો, ધરપો (-મારવી)
દાંકણી સ્ત્રી [સરં હિં. હેંકલી, હેંકી] પૌવા
ખાડવાની મોટી ખાડણી

દીકણું વિં [સરં હિં ફલાના હિમકા]
ફલાણું, અમુક ('ફલાણું' સાથે એ વપરાય છે,
એકલુ નહિ)

દીકવો પું [દે હેંકા] નદી કે તળાવના સૂકા
તળિયામાં પાણી માટે ખોદેલો ખાડો

દીંકૂડી સ્ત્રી નાનો દીકવો

દીકો પું [રવં] દીકો, મુકો; ગડો, ઠોસો.
-કાપાટુ નં બંબં [દીકો + પાટુ] ધીયકા
અને લાતોથી કરેલી મારામારી, મરતી

દોંગદોંગી સ્ત્રીં [રવં] એક ભત્તુ વાઘ - નગારં
 દોંગદોંગી સ્ત્રીં નારીરૂપની પૂતળી (૨) [લા.]
 દોંગદોંગી પેઠે બનેલી ઠનેલી નાના બાધાની સ્ત્રી,
 નાની શણગાર સનેલી સ્ત્રી - છું નં પૂતળું -
 રમકડું. - લો. પું નરરૂપની પૂતળી
 દોંગ સ્ત્રીં [ભુઓ દીચણુ] પીવાનુ અકરાતિયાપણું
 દોંગણુ પું ધૂટણ, પગનો ઢાકણીવાળો સાધો
 - લાગ [-ભાંડવા = (બાળકે) ચાલતા શીખવું
 - લાગવા સંકિં = ધૂટણ ઉપર માર મારીને
 પાગળ કરવું (૨) અંકિં હિ મત હારી જવી
 (૩) જીવનનો આધાર જવો, પાયમાલ થવું -
 દોંગણુ પડવું = દીચણુથી નમીને પગે લાગવું]
 ંપૂર વિં દીચણુ સુધી આવે એટલું - [ચુચું
 વિં દીચણુ જેટલું ઊંચું (૨) જેટલું પૂછડું
 દોંગણુ અડતુ હોય એવું (૩) નં દીચણુ
 નીચે મૂકવાનું ટેકણ (૪). દીચણુ, ધૂટણિયુ
 દોંગણું સંકિં [રવં ? સરં હિં. લોકના]
 હૃદયી વધારે પીલું (૨) પીલું (તિરસ્કારમાં).
 (૩) [લા.] દાઝ પીલો. દોંગાવણું (પ્રેરક)
 દોંગાણું (કર્મણિ)
 દોંગાં નં બં વં [સરં હિં લોંચા, પ્રા
 બહ્વ = અર્થ + ચર = ચાર] સાહા ચારનો
 આક, દૂંચા [પ્રેરક ને ભાવે
 ઢુકાવણું સં કિં, ઢુકાણું અં કિં 'ઢૂકણું'નું
 ઢૂકણું વિં [ભુઓ ઢૂકણું] નણક
 ઢૂકણું સં કિં [ભુઓ ઢૂકણું] નણક જવું
 ઢૂવો. પુંંરણમાં રેતી ઊડીને થતો ઢગલો (૨) ઝાડી
 ઢૂસ વિં [રવં] નકામું, રફી (૨) સ્ત્રીં [ભુઓ
 ઢૂસ] દમ
 ઢૂંકઢૂંકાં અં [ભુઓ ઢૂંકઢૂંકાં] પાસે, બહુ પાસે
 ઢૂંકઢૂંકાં વિં [ભુઓ ઢૂંકઢૂંકાં] ઢૂંકઢૂંકાં, નણક, ફર
 નહિ એવું
 ઢૂંકણું અં કિં [સં લોંક, પ્રા. હુવ્કા] ઢૂંકણું,
 નણક જવું. ઢૂંકાવણું (પ્રેરક) ઢૂંકાણું (ભાવે)
 ઢૂંકું વિં ભુઓ ઢૂંકણું; ઢૂંકણું
 ઢૂંગણું નં [સરં ધૂચું] રોપાની આસપાસ
 કરાતી વાહ, વાડોલિયું
 ઢૂંગણું સંકિં [સરં ઢૂંગણું] ખાણું. ઢૂંગાવણું
 (પ્રેરક). ઢૂંગાણું (કર્મણિ)

દૂંચું નં (રમતમાં) બે પક્ષમાંનો એક (૨)
 ઘાસ કે ચારાનો ભારો (સુ)
 દૂંચાં નં બં વં ભુઓ દીચા
 દૂંઢણી સ્ત્રીં એક રમત, ખોલિયો પાડો
 દૂંઢણું સંકિં [સં હુંઢન; હિં હુંઢના, દે. હુંઢણી]
 શોધવું, ખોળવું. દૂંઢાવણું (પ્રેરક). દૂંઢાણું
 (કર્મણિ)
 દૂંઢ(-ણુ)નું નં કણસલામાંથી બાજરીના દાણા
 કાઢી લીધા પછી રહેલું ક્રોતર, દૂંઢું
 દૂંઢિયો પું [‘દૂંઢણું’ ઉપરથી] જૈન ધર્મનો
 એક સપ્રધાય (૨) એ સપ્રધાયનો આદમી
 દૂંઢી સ્ત્રીં એક રમત; ઘડીખીલડો
 દૂંઢ(-ણુ)નું, -સું નં ભુઓ દૂંઢણું
 દૂંસો પું ઘઉંનો ભડો મોટો લાખરો (૨)
 ધૂસો, ભડો કામળો
 ઢેક વિં ઢેક, છેલ્લું (રમતમાં વપરાય છે)
 ઢેકબગલો પું [સ ઢેક + બગલો] એક પક્ષી
 ઢેકલી સ્ત્રીં નાનો ઢેકો - ગાઠ (૨) નાની ઢેકરી
 ઢેકલો(-વો) પું મોટી ઢેકલી, ઢેકા, ખૂંધ
 ઢેકવો પું ઢેકલો (૨) [સ. ઢેક ઉપરથી, હિં.
 ઢેકલી] દ્વામાંથી પાણી બેચવાનું એક ચત્ર
 ઢેકાઢળિયા, ઢેકાઢૈયા પું બં વં [ઢેકા +
 ઢળિયા (ઢળણું ઉપરથી)] ઊંચીનીચી
 - અસમાન જમીન, ખાડાઢેકરા
 ઢેકૂટ સ્ત્રીં માથાકૂટ, કંડાકૂટ
 ઢેકૂડી સ્ત્રીં ભુઓ ઢીકૂડી
 ઢેકો પુંંઉપસેલો લાગ, ઢેકરો (૨) [શ. પ્ર. મા]
 શરીર પર ઢેકા પેઠે દેખાતો હાડકાવળો લાગ
 (જેમ કે કંક, પીઠ). [-નમવો = હાડકા
 વળવા, નીચું નમી કામ કરવું]
 ઢેખલો, ઢેખાળો પું [સરં હિં ઢેલા] ઇંટનો
 કંકડો. રોડું. [ઢેખલાની પેઠે અથડાણું =
 અર્થ વિના અહી તહી રખડવું - ટિચાણું]
 ઢેખાળી સ્ત્રીં નાનો ઢેખાળો (૨) ઇંટનો ભૂંડો
 ઢેહ(-ઢ) પું [સરં હિં. ઢેહ] એ નામની એક
 અત્યંત જાતનો આદમી. ંચું જરાતી સ્ત્રીં
 અંગ્રેજી બિઝાણવાળી ગુજરાતી ંણુ સ્ત્રીં
 ઢેહની કે ઢેહ ભત્તની સ્ત્રીં ંદેજેતી સ્ત્રીં,
 ંદેજેતો પુંંભહેર રહેતી; ખરાખમા ખરાખ

ફેલી ૦વાડો પું દેડ લોકોનો લતો (૨)
[લા.] ગદી-અરવચ્છ જગા; ગદકી. -હા-
(-હા)ઉ વિં દેડુ, -ને લગતુ (૨) દેડુ
વણેલુ. -હિ(-હિ)યું વિં દેડાઈ. -હિ(-હિ)યો
પું દેડ. -હી, -હ(-ય)હી સ્ત્રીં દેડણ -હું
વિં દેડાઈ (૨) નં એઠવાડ લૂટી ખાનાર
હલકી વણેલુ દોળુ. -હો પું દેડ(વચ્છકારમા)
દેપલી સ્ત્રીં [બુઓ દેપુ] નાનુ-ચપટું દેડું;
થેપલી -લું નં રોડું, દેપુ (૨) ચોસલુ, દગડું
દેપું (-હું) નં [સરં મ દેપ, હિં. હેવ] બુઓ
દેપલું [-કાદી નાખલું = માર મારી હલકું
કરુ દેપાં ભાંગીને ધૂળ કરવી = નકામા
ટાટિયા તોડવા, નકામી મહેનત કરવી.]
દેખરું નં [દેપુ' પંથી ? સરં મ દેવ(-મ)રું]
એક ખાવાની વાની. [દેખરું બાંધીને = સાથે
ભાથુ લઈને (૨) [લા.] બરોબર નિરાત કરીને.
દેખરું બંધાવવાં = રવાના કરવું (૨)
રખસત આપવી -બાંધવાં = જવુ (૨)
રખસત મળવી] -રિયું વિં દેખરા બાંધીને
નીકળેલુ (સઘ માટે)
દેખો પું સોલો, ગડખ, દેકો (૨) દેસલો
દેમણો પું એક વનરપતિ-ઓપવિ
દેર પું [હિં.] દગલો -રી સ્ત્રીં દગલી
દેલ, ઠડી સ્ત્રીં [પ્રા. દેળિયાલિયા] મોરની માદા
દેસકું નં એક ઘરેલું (૨) મડોરોલો (૩) પોહળો
દેસરો (-લો, -ળો) પું પોહળો. [-મૂકવો =
પોહળો મૂકવા પેઠે અઘલુ]
દેક (દેં) વિં દેક (૨) તફન હલકી કોટિનુ
દેંગી (દેં) વિં આળસુ, એદી [માદા
દેંચલો (દેં) પું એક પખી -દી સ્ત્રીં તેની
દેંચલો (દેં) પું એક પખી
દેઠ નં [રવં] વાછૂટનો અવાજ. ઠડું નં,
ઠેકો પું દેઠ અવાજ સાથેની વાછટ.
[-મૂકવો = દેઠ અવાજથી વાછૂટ કરવી.]
દેયું નં મોહું દેડું
દેયો પું દગલો, દેકરો
દેકળિયું વિં વચનાથી ભડું (વેલણ) (૨)
નં પગમા ગોટલા ચડે એવુ ઢઢ
દેકળી સ્ત્રીં ખાવાની એક વાની

દેકળું નં [સરં મ. દોકળા] ખાવાની એક
ખનાવટ-વાની
દેચકી સ્ત્રીં નાનુ દોચકું
દોચકું નં માકડા મોનો માદીનો ઘડો (૨)
[લા.] દોચકું; માથુ. [-ઊહલું, ઊડી જલું =
માથુ કપાઈ જવુ (૨) સાવ હારવુ] (૩) વિં
[લા.] દોચકા પેઠે અસ્થિર બેસણીનુ કે તેવા
મનનું, દોળણું
દોટો (-ટો) પું વાણો ભરવાની કાકડી
દોર નં [સરં હિં, મ] પશુ, ગાય, બે સવગેરે
ચોપણું પ્રાણી. [-જેલું = જડ; મૂરખ -ચારી
ખાવાં = બુદ્ધિ વાપરવી ન પડે તેવું કામ કર્યા
કરવું] ઠંઠાંક, ઠંઠાંક (-ખ)ર નં બંબં
દોર વગેરેનો સમૂહ ઠમાર પું દોરને પડે
એવો સખત માર. ઠશાઈ વિં દોરના જેવુ
દોરો પું [સરં ઘોરો] ઊપસેલી જમીન, દેકરો
દોલ પું, નં [સં.] એક વાદ્ય, નગાર [-દૂટલું =
ખરખોટું સમજ્યા વિના હાલિયો ભણવો
-ખોલ્યા કરવુ. (-લું) દોલ દૂટયા કરવું =
-ના વખાણ કર્યા કરવા -ભાટાઈ કર્યા કરવી,
-પીટલું, -વગાડલું = નહર કરવું.] ઠક
નં, ઠકી સ્ત્રીં નાનુ દોલ, પખાજ. (-ની) દોલકી
દૂટવી; ખાલવવી = ની ભાટાઈ-પ્રશંસા
કર્યા કરવી (૨) -તો પક્ષ તાણ્યા કરવો; ની
પ્રશામત કર્યા કરવી] ઠકું નં દોલ, ઠવમડું
વિં દોલકી વગાડનાર, ખીલ આગળ કાઈના
શુણગાન કર્યા કરનાર
દોલ પું + દોલિયો
દોલકી (-ણ, -ણી) સ્ત્રીં [સરં હિં. દોલકી]
નાનો ખાટલો, પલંગડી
દોલણ પું પહેરવાનુ લૂગડું (૨) સ્ત્રીં દોલકી
દોલિયો પું ખાટલો, પલંગ
દોલી પું [સં દોલ] દોલ વગાડનારો [(--ને ઘેર)
દોલી બેસવા, બેસાડવા = મગળપ્રસંગ
હોવો]
દોલો પું [દં. દોલ; સરં હિં. દોલ] વર,
ધણી (૨) [દોલ = નગાર ઉપરથી] મડો,
એદી, મૂખ માણસ
દોળ પું ઓપ, ધાતુને રસવી તે

દોળનાંખ સ્ત્રીં દોળવુ નાખવું તે
 દોળફોડ સ્ત્રીં દોળવુ ફોડવુ તે
 દોળવું સં કિં [દે. ઢલ=દળવું] રેહવું (૨)
 ગબડાવવું(૩) [સરંદે. ઢાલ=ચામર દોળવુ]
 પખો નાખવો (૪) નં બેસણી વગરનુ
 વાસણ (૫) [લા.] બને બાબુ ઢળી પડે તેવો
 માણસ. [(-ને માથે) દોળવું, દોળી પાડવું=
 (-ને માથે) જવાબદારી નાખવી] -વી સ્ત્રીં
 નાનુ દોળવું (વાસણ) [ઢાળ
 દોળાણુ નં, -વ, દોળો પું [બુઓ ઢળવુ]
 દોંમ (દો) પું [સરં મ., હિં.] ખોટો દેખાવ;
 ઢલ. [-કરવો, ચલાવવો, માંડવો=
 ખોટો દેખાવ કરવો..] ંધતૂરો પું [સરં

હિં. દોગધતૂર, મ દોંગધતૂરા, સ ધૂર્ત?] ખોટો
 ઢલ ને છેતરપિંડી, ઢગાઈ. ંરં, -ગીહું-ગી
 વિં દોગથી લરેહુ, ઢભી
 દોંચ વિં જીર્ણ, ખખળી ગચેહુ
 દોંચરં (દોં) વિં ગોતા બેઝુ, બેરવાહ (૨) નં
 ગોતુ; દોરનુ ખાણ
 દોંડફોડો (દોં) પું પથર ફોડનારો, સલાટ
 દોંડો (દોં) પું [મ ધોઢા] પથર, પહાણો
 (૨) [લા.] ધૂર્ખ-જડસો આદમી
 દોંણું નં બુઓ ડોચણુ
 દોંઓ(-વો) પું [સરં મ ઢવાં, સ ધવ=પતિ]
 બેરીને કબજે નરાખી શકે એવો પુરુષ, લડવો,
 નામદ આદમી -આ(-વા)પણું નં

ણ

ણ [સં] ૮ વર્ગનો-મૂર્ધસ્થાની અનુનાસિક
 (આ અક્ષરથી શરૂ થતો શબ્દ લાવામા નથી).
 ંકાર પું ણ અક્ષર કે ઉચ્ચાર. ંકારાંત
 વિં છેડે ણકારવાળું
 -ણ(-ણુ) નં બનાવતો કૃતપ્રત્યય [બુઓ અણ]

(આ પ્રત્યય અતે અ સિવાયના સ્વરવાળા
 ધાનુને લાગે છે.) ઉઢાં ખાણુ, પીણું, લેણદણ;
 ભોણુ, મોણ ધં
 -ણુક કૃતપ્રત્યય સ્ત્રીં બનાવે છે ઉઢાં વર્તાણુક,
 નિમણુક

ત

ત પું [સં.] ૬ તસ્થાની પહેલો વ્યંજન ંકાર
 પું ત અક્ષર કે ઉચ્ચાર ંકારાંત વિં
 છેડે તકારવાળું. ંતો પું તકાર
 તક સ્ત્રીં [સરં દે. થક=અવસર] અતુકૂળ
 વખત-પ્રસંગ, લાગ
 તક(-ગ)તક(-ગ) અં [સરં ચકચક, મ.]
 તકતકે એમ ંહું અં કિં [સરં મ તક-
 તકર્ણે] ચકચકલુ; તેજ મારહું
 તક(-ખ)તી સ્ત્રીં [બુઓ તખતી] કાચ કે
 ધાતુની ચાર ખૂણાવાળી ચકતી(૨) એક ધરેણું
 [-મૂઁવી=હાતાનુ નામ કાચમ રહે તે માટે
 તેના નામવાળી ચકતી લીંતમા ચણવી લેવી]
 -તો પું મોટી તકતી (૨) અરીસો (૩) (ચ)
 મહેલું ચિત્ર કે ફેરો
 તકદીર નં [જ.] નસીબ, કિસ્મત
 તકબજુર નં [જ.] હુ પદ, ગર્વ, તકોબરી
 તકમરિયાં નં બં વં [બુઓ તકમરિયા]

એક જાતના બિયા-ઐષધિ
 તકરાર સ્ત્રીં [જ.] ઝઘડો, કલ્લિયોટ્ટો(૨) વાઘો;
 ખાચો [-ઉઢાવવી=વાઘો ઉઢાવવો. -ઊભી
 થવી, -પડવી=તકરાર થવી -સાંભળવી
 =તકરારનાં કારણો સાલળી લેવા (ફે સલો કે
 ઢાઢ આપતા પહેલાં)] -રિયું વિં તકરાર
 કરવાની ટેવવાળુ (૨) તકરારવાળુ -તકરાર
 કરવી પડે તેવુ -રી વિં બુઓ તકરારિયું
 (૨) તકગરને લગતુ, તકરારનો વિષય બનેહુ
 તકલા(-લો)દી વિં [જ તક્લીદી=નકલી;
 બનાવટી] મળબૂત અને ટકાઉ નહિ તેવું, નાબૂક
 તકલી સ્ત્રીં [સં તર્કુ, પ્રા તક્કુ, સરં હિં]
 નીચે ગોળ ચકતીમા ઊભા સળિયાની ઢાડીવાળું
 કાતવાનુ એક ચોલર. [-કાંતવી=તકલી વડે
 કાતવુ] -લો પું મોટી તકલી
 તકલીફ સ્ત્રીં [જ.] તરદી, અમ; કષ [-આપવી
 =તકલીફ વેઠવી પડે એમ કરવું, તરદીનુ કામ

કહેવું -ઉઠાવવી, લેવી=કાઈ કામને
'માટે કષ્ટ વેઠવું. -પડવી=કષ્ટ વેઠવાનું થવું
-માં પડવું=કષ્ટમાં ફસાવું -ભોગવવી,
વેઠવી=ફાંસ સહન કરવું]

તકલેદી વિં ભુઓ તકલાદી [ભાગીદાર
તકરીમ સ્ત્રીં [અ] વહેચણી ૦૬૧૨ વિં
તકરીર સ્ત્રીં [અ] ભૂલ; કસૂર ૦૫૧૨ વિં
તકરીરવાળું [આપતી ઉધરાણી

તકાલે(-દો) પું [અ. તકાજહ] તગાદો,
તકારે, -રાંત [સ] ભુઓ 'ત'માં
તકાવ પું તાકવાનુ લક્ષ્ય, તાક, નેમ
તકાવવું સં કિં [ભુઓ તાકવું] ભુઓ

તકાસવું (૨) [નિશાન] 'તાકવું'નું પ્રેરક
તકા(-ગા)વી સ્ત્રીં [અ.] સરકાર તરફથી
ખેડૂને ધીરવામાં આવતા નાણા

તકાસવું સંકિં [ભુઓ તકાવવું] લાલચથી
તાકીને ભેવ (૨) ધમ્મવું

તકિયો પું [ફા.] પાછળ અઢેલવાનું મોટું
ઓશીકું (૨) ઓટલી પર કરાનું તેવા ઘાટનું
ચાણતર (૩) ફકીરને રહેવાનું સ્થાન

તકે(-કે)તક અં [તક ઉપરથી] સંધિ ઉપર
જ, બરાબર વખતે

તકેદારી સ્ત્રીં આપ, ભપતો, દેખરેખ

તકોતક અં તકેતક, બરોબર તાકડે

તકોબરી સ્ત્રીં [ભુઓ તકબુર] અહકાર,
અલિમાન [પું ભુઓ તકતો

તક્તી(-ક્તી) સ્ત્રીં ભુઓ તક્તી -ક્તો(-ખતો)

તક સ્ત્રીં, નં [સં.] તાક, ઇશ ૦૩મેહ પું
પેશાબનો એક રોગ

તક્ક પું [સં] (નાટકનો) સુવધાર(૨) સુતાર
(૩)(સ) તાગલોકનો એક આગેવાન, સર્વસત્ર
વખતે આસ્તીકે બેને અચાચો હતો (૪)
દેવાનો શિલ્પશાસ્ત્રી

તક્ષણ નં [સ] બરાદીકામ-ફજમાની એક કળા
તક્ષશિલા સ્ત્રીં [સ.] (સ) પંલખનું એક
પ્રાચીન નગર(પ્રસિદ્ધ બૌદ્ધ વિદ્યાપીઠની જગા)

તખત નં [ભુઓ તખત] સિંહાસન; રાજગાદી
તખતી સ્ત્રીં ભુઓ તક્તી, -તો પું ભુઓ

તબો (૨) મંચ; રગભૂમિ, 'પ્લેટફોર્મ'

તખલુસ નં [અ.] ઉપનામ (જેમ કે, લેખકો
ધારણ કરે છે તે, 'કલાપી' 'દ્વિરેક' ઇં)

તખ નં [ફા] ભુઓ તખત. ૦૧૨૧૧૧ વિં
તખત ઉપર બેઠેલું

તખી સ્ત્રીં, -ખતો પું [ફા.] ભુઓ 'તક્તી'માં
-ખતેતાહિસ નં (સ) શાહજહાન મયૂગમન,

-ખતેશ પું [તલ્ત + સં ફંજ] રાત

તગડ સ્ત્રીં [ફા તગડવ] દોડધામ (૨) રગડપટ્ટી,
અયકામણ

તગ(-ગે)ડવું સં કિં [ભુઓ તગડ, સગ
મ. તગડવે] ખૂબ દોડાવવું(૨) ચકવું -રખડાવવું

તગડિયું વિં [સ ત્રીક, પ્રા તિગ ઉપરથી] ત્રણ
સેરોના ભરતવાળું

તગડું વિં [સગ હિં. તગડા, મ દગડા (કાનડી
'દક્કક' = મજબૂત)] ખૂબ ભડું, હુલ્લુપુલ્લુ

તગડો પું [સં. ત્રિ, પ્રા તિ ઉપરથી] ૩-ત્રણની
સંજ્ઞા [માત્રાવાળો ગણ

તગણ પું [સં.] બે ગુરુ પછી એક લઘુ
તગણું વિં [સ ત્રિ + ગુણ] ત્રણ ગણ

તગતગ અં ભુઓ તકતક. ૦૮૫ અં કિં
ભુઓ તકતકવું

તગર સ્ત્રીં, નં [સ] એક વનસ્પતિ (સુગંધ
માટે તથા ઔષધિમાં ખપ આવે છે).

૦૧ ઠોડા પું ૦૧ ૦૧ [ચકચકવું

તગવું અંકિં [ભુઓ તગતગ] તગતગવું;
તકાદો પું [ભુઓ તકાલે] આપતી ઉધરાણી

તગાર નં [ફા તગાર] છામડા ઘાટનું લોઢાનું
એક પાત્ર, તખાહર (૨) [લા] પેટ (તિરકારમાં

ઉદાં તગાર ભરવું -વધવું)

તગાવી સ્ત્રીં ભુઓ તકાવી

તગેહવું સં કિં ભુઓ તગડવું તગેડો પું
ભુઓ તગડ [(ગાંડની છાલ એ છે)

તજ સ્ત્રીં, નં [પ્રા. તજા, સં તજ્જ] એક તેલનો
તજગરો પું [અ. તજકિરહ] નપાસ (૨) દિસાબની

તપાસ [-લેવો = દિસાબની તપાસ કરવી.]

તજવીજ સ્ત્રીં [અ.] તપાસ, શોધ (૨) યુક્તિ,
કસમત (૩) કોલિસ; પ્રયત્ન (૪) ચોક્કસી,

સંભાળ (૫) વ્યવસ્થા, બદોબસ્ત, ભોગવાઈ.
[-રાખવી = તપાસ રાખવી, સંભાળ રાખવી.

-માં રહેલું = ભોગવાઈ કરવાના પ્રયત્નમાં રહેલું
 (૨) કોશિશ કરવી ૦ દાર પું ૦ તજવીજ-તપાસ
 રાખનાર-અમલદાર. ૦ દારી સ્ત્રી ૦ તજવીજ-
 દારતુ કામ-પદ -જિથું વિ ૦ તજવીજ
 કરનાર, સર્વ પ્રકારની તજવીજની શક્તિવાળું
 તજવું સં કિં [સ ત્યજ] છોડવું; તજવું
 તજગરમી સ્ત્રી ૦ [પ્રા તજા(સ ત્વજ્) + ગરમી]
 ચામડીનો એક રોગ
 તજજન્ય વિ ૦ [સ] તેમાંથી ઉત્પન્ન થયેલું
 તજજ વિ ૦ [સં] (અમુક વિષયનો) જાણકાર,
 વિદ્વાન, તદ્વિદ
 તટ પું ૦ [સં.] કિનારો; કંઠો ૦ રથ વિ ૦ નિષ્પક્ષ
 (૨) પક્ષપાત રહિત; નિરપેક્ષ. ૦ રથેશ્વરવાહી
 પું ૦ ઈશ્વર તટસ્થ છે એવા વાદમાં માનનાર
 તટિની સ્ત્રી ૦ [સ.] નહી
 તડ અં [રવં, જુઓ તડતડ] તરડાવાનો અવાજ.
 [-દઈને = તડ અવાજની સાથે, ઝટ.]
 તડ સ્ત્રી ૦ [રવં? સરં મ. તટા] તરડ; ફાટ,
 ચીરો [-પડવી = તરડાવું; ફાટવું.]
 તડ નં [સં તટ, પ્રા તટ, સરં મ, હિ] પક્ષ;
 ભાગલો (૨) રણમાં અવિલી ઝાડપાણીવાળી
 જગા [-પડવું = ભાગલા પડવા (પ્રાય
 ૫૦ વંમાં -પડવાં ખોલાય છે, ૫૦ વં
 (ચ) 'તડા)] ૦ ભેડ સ્ત્રી ૦ જુઓ તેના કમમાં
 તડક સ્ત્રી ૦ [જુઓ તટક, સરં હિ] (પાકેલા
 અગમાં) તટકાટ; સણકો, ઝાટકો (૨) ફાટ, તડ
 તડકેલું અં કિં [સરં હિ તટકના, મ
 તટકર્ણે] તડ-ફાટ પડવી (૨) ડરવું, ગભરાવું
 તડકાવવું સં કિં 'તડકવું'નું પ્રેરક (૨) (તારને)
 ગરમ કરી ખેતીને સીધું કરવું ['તડકો' પરથી ?]
 તડકું નં (સુ) તડકો
 તડકો પું ૦ [સરં હિ તટકા] તાપ, સૂર્યનો
 ગરમ પ્રકાશ [-આવો = તડકામાં ખેસી તેની
 ગરમી લેવી -થવો = ખેપોર થવી, તાપ પડવો.
 (-આવવો, -પડવો, -જવો)] ૦ છાંયડો,
 ૦ છાંયો, ૦ શીળો પું ૦ તડકો અને છાંયડો (૨)
 છોકરાની એક રમત (૩) [લા] સુખકુખ
 -છીછાંયડી સ્ત્રી ૦ જુઓ તડકો છાંયડો ૧, ૩
 તડલેલ વિ ૦ ગાડું

તડભેડ સ્ત્રી ૦ [તડ + ભેડવું, સરં મ.] તડો
 વચ્ચે સમાધાન-સલાહ સપ
 તડતડ અં [રવં, સરં પ્રા. તટતટ] ફાટવાનો
 અવાજ (૨) ઝટ ઝટ [-ખોલવું = સામું
 ખોલવું, ઝટ સામે જવાખ આવવો (૨)
 ઝટ ઝટ ખોલવું.] ૦ જુ અં કિં તડતડ અવાજ
 થવો (૨) ફાટ ફાટ થવું, તસતસવું (૩) [લા]
 ગુસ્સાથી ખોલવું -ફાટ પું ૦ તડતડવાનો
 અવાજ (૨) અં અપાટાખધ. -હિથું વિ ૦
 તડતડ અવાજ કરે એવું (૨) નં અળતા તડ-
 તડ અવાજ કરે એવું લાકડું -હિથો પું ૦
 દેવતાની ચિનગારી (૨) એક દારૂખાનુ (૩) એક
 જવડું (૪) તડતડ થઈને પડતી ફાટ
 તડ ને ફ(-ભ) ૬ શં ૩૦ [તડ(તડક) દઈને] + ફડ
 (ફાટી જાય નેમ), લડ લડક દઈને -લડકા
 થાય તેમ અથવા તડનો દિર્ઘાવ જુઓ તડફડ.
 [-કરેલું = તડ ને ફડ કહી દેવું, સાદ કહી દેવું;
 તેમ કરી વાતનો ઝટ ફેંસલો લાવવો]
 તડપડાટ પું ૦ જુઓ ટડપડ(૨) ચાલાકી, ચપળતા
 તડપવું અં કિં જુઓ તલપવું
 તડફ(-ભ) ૬ અં [જુઓ તડ ને ફડ] લાગલું
 જ, ઝટ (૨) મોઢામોઢ, ખુલ્લેખુલ્લું
 તડ(-ર)ફડવું અં કિં [દિ. તટફડ] તડફડિયા
 મારવા (૨) હાફડ (૩) [લા] વ્યર્થ પ્રયત્ન
 કરવો -ફાંકા મારવા
 તડ(-ર)ફડાટ પું ૦ તડફડવું તે
 તડ(-ર)ફડિયાં નં ૫૦ વં ૬ ખમા હાથપગના
 પછાડા (૨) વલખા, ફાંકા (-મારવાં)
 તડફડ અં કિં તડફડવું
 તડ(-ર)ખૂચ નં [ફા. તરવુજ] એક કળ.
 [-જેલું = પહોળું -જડું -ચ ચળાઈ વગરનું
 (૨) જડ, ખૂચ] -ચી સ્ત્રી ૦ તડખૂચનો વેલો
 તડભડ અં જુઓ તડફડ
 તડવી પું ૦ ['તડ' ઉપરથી] તડ-પક્ષનો આગેવાન
 તડવું અં કિં [સ તડ?] મારવા કે ઝલડવા
 માટે સામે ધસવું
 તડગ નં તરવારનું મ્યાન (૨) અં જુઓ તડિગ
 તડ(-ડિ)મધૂમ અં [રવં] ઢોલકનો અવાજ
 તડંતડા સ્ત્રી ૦ ['તડવું' ઉપરથી] તડાતડી, ખોલા-
 ખોલી (૨) મારામારી

તડાક અં [૨૫૦, સરં જ. તરાક, હિં. તડાક]
વૃત્તાનો અવાજ (૨) એકદમ, તરત જ
(-દર્દને) ંછીંકણી સ્ત્રીં બેનાથી ઉપરા-
ઉપરી છીંકા આવે તેવી સૂંઘવાની ભૂધી]
૦(૦ને)ભડાક અં [સરં હિં. તડાકપડાક]
બુઓ તડકક

તડાકો પું [૨૫૦, સરં હિં, મ તડાકા] ભૂધી
વાત-ગપ (૨) એકાએક ધસારો કે વૃદ્ધિ યા
લાલ [તડાકા મારવા = ગંધા મારવા, હિંગો
હાકવી તડાકો પડવો = એકાએક સારો
લાલ થવો] -કાખોર, -કિયું, -કી વિં તડાકા
મારનારું -તેવી દેવવાણુ. -કીદામ પું
તડાકી -ગંધી માણસ

તડાગ નં [સં] તળાવ
તડાઝીક સ્ત્રીં [તડકું + ઝીકું] તડાપીટ, મારપીટ
તડા(-ડો)તડ અં [૨૫૦] ઝટઝટ, ઉપરાઉપરી
તડાતડ(-ડી) સ્ત્રીં [બુઓ તડ તડા] બોલાબોલી;
મારામારી (૨) ચડાચડી; અર્ધા (૩) ઉતાવળ,
ધમાચકડી

તડાતૂમ અં [તડ(તસતસીને વૃત્તાનો રવ +
તૂમ (તુખડાની જેમ)? કે જ. તલાતુલ = મોઢું
મોભું ઉપરથી? કૂલીને વૃહં વૃહં થાય -
તસતસે એમ

તડાપીટ સ્ત્રીં [તડકું + પીટકું] ખૂબ મારપીટ
તડામાર અં [તડકું + મારકું] ધમધોકાગ,
ઝપાટાખ ધ -ર(-રી) સ્ત્રીં ઉતાવળ; ત્વરા
તહિત સ્ત્રીં [સં] વીળળી

તહિયું વિં [સ નટ પ્રા. તહ] તટ પૂ આવેલું
તહિગ અં [૨૫૦] (-દર્દને) ંધૂમ અં [૨૫૦]
બુઓ તડગધૂમ [ભડો-હુધપુષ્

તહિંગો વિં પું [તડ (તમતસતુ) + અંગ]
તડી સ્ત્રીં [સ તહ ઉપરથી, સરં હિં. તહી = ધોલ]
ઝડી, દરોડો (૨) મારની ઝડી [-દેવી = ઉપરા-
ઉપરી સામત, માગુ કે ભાડુ -પડવી =
માર કે ગળો યા ઠપકાની ઝડી વરસવી.]

તડકાવડું સંકિં, તડકાડું અંકિં 'તડકવું' તુ
પ્રેરક ને લાવે [કર્મણિ ને પ્રેરક

તડસાવું અંકિં, -વડું સંકિં 'તડસવું' તું
તડકું અંકિં [૨૫૦ સરં હિં. તહકના, દે.

શુક્રિકિય = ગુરસાવાળો ચહેરો થવો તે] ઘટ્ટો
કાંઠવો, ગર્જવું

તડૂકો પું તડૂકવાનો અવાજ
તડૂશ તડૂશ અં [૨૫, સરં ટપૂસ ટપૂસ]
ધીમે ધીમે; રહી રહીને

તડૂસવું સંકિં [સ તહ] મારવું (૨) ખૂબ ખાડું
તડેહાટ પું (૨) અં બુઓ તડતડાટ
તડેમંકેડે અં [તડ(ખે ચાયેલા-તસતસતા)
+ મંકેડા (સાધા)] એકપગે; આતુરતાથી

તડોતડ અં બુઓ તડાતડ
તડોવડ(-ડી) સ્ત્રીં [સ તુલ્યવત ઉપરથી] +
સરખાપણ, સમાનતા

તણખ(-છ) સ્ત્રીં [સ તન્, પ્રા તળ તણાવું
ઉપરથી] બળતરા સાથે સાણકાની વેદના (૨)
બેસ બળદની એક ખોડ -લ ગડાપણુ -ખિ-
(-છિ)યો પું તણખને હાથે લગડો બળદ

તણ(-ર)ખલું નં [સ તળક, પ્રા તળ ઉપરથી]
તરણું, ઘસની સળી. [તણખલાને તોલે =
તણખલા જેવું તુચ્છ] -હી સ્ત્રીં નાનું
તણખલું, સળી

તણખી સ્ત્રીં નાનો તણખો
તણખો પું દેવતાની ચિનગારી કે અગારો
[તણખા ઊડવા = લાગતામાથી તણખા
નીકળવા (૨) ચોડીઘણી અસર કે તુકસાની
પહોચવી તણખા નાખવા = (શગરે)
ચસકે આવવી (૨) બળતગ થવી (૩) રીસમાં
-છણકા કરીને બોલવું]

તણછ (છ) સ્ત્રીં એક ભતપુલાકું [સ તનિશ ?]
(૨) એક ભતને ઊડણ સાપ (૩) બુઓ તણખ.
-છાવું અંકિં અવથવ તણાવો (૨) લ ગડાવું
(૩) સાણકા નાખવા. -છિયું વિં તણખ -
સાણકા નાખવું. -છિયો પું બુઓ તણખિયો

તણાવું અંકિં [સ. તન્, પ્રા તળ] 'તાણવું' તુ
કર્મણિ; ખે ચાવું (૨) ગભ ઉપરાતના કામના
બોલ તળે કે ખર્ચમા આવવું. [તણાઈ જવું
= ખે ચાઈ જવું (૨) તવાઈ જવું (૩) ખર્ચ ના
ખાડામા ઊતરી પડવું. તણાઈ મરવું =
ગભ ઉપરાત ખર્ચ કરવું, વાદે ચડી તુકસાનના
ખાડામા ઊતરવું]

तण्णवे। पुं [स तन् उपरथी; स० म तणाव,
-वा, हि. तनाव=दोरी. अ. तनाव=रस्सी]
रथनी सागी नीयेनो दोर

तण्ण स्त्री० [लुओ तण्णवे] कुडाणाभा इरे ते
भाटे णणकनी नाथे आयेली राश-दोरी

तण्णुं न०, -ण्ण स्त्री०, -ण्णो पुं० [दे. तणय] छड़ी
विलज्जितो प्रत्यय (५.)

तत् स. [स.] ते -तकाळ, -तक्षण, -तण्व
[तत्+ण्व(प्रा खेव, स क्षेप)के सं तत्क्षणमेव]
अ० ते न वभते 'तरत न' (५)

ततड्डुं अ० किं [रव०] लुओ तड्डुं
ततडाट पु० ततड्डु ते ततडावड्डुं स० किं
(प्रेरक) (२) [ला] धमकावड्डु

ततड्डुं वि० ['ततड्डु' उपरथी] णणता तड-
तड्डा छडे ओवु (लाकड्डु, कोलसो ध०)

ततड्डुये पु० ['ततड्डु' उपरथी] तण्णो,
तड्डुड्डुये

ततथेधं अ० [रव०, सर० हि. ततताथेधं]
लवाधना ताननो ओल; ताताथेधं

ततपीर स्त्री० [सर० हि, म]+लुओ ततपीर
ततवाध न० [स.] लुओ ततवाध

ततः अ० [स.] पछी, तो पछी. ओं'वाड पु०
वरुके धरनानु, तत कि -पछी शु, ओम पूछी,
आगणनु आगण परिणाम के निष्पत्ति
शोधनी ते

ततूडी स्त्री० [रव०] नातु ततूडुं (-डूंकपी) -डूं
न० ओक लतुं रणसि शु [-डूंकड्डुं=लहेर
करवुं (२) देवाणुं काठवुं]

ततकाळ(-ण) अ० [सं] ते न वभते, तरत न
ततकाळीन वि० [सं.] ते समथनु

ततक्षण अ० [सं] ते न क्षण, ताणडोताण, ततक्षण
तरव न० [स.] कोर् वरुणु भूण असल के

वास्तविक उप(२)सार, रहस्य(३)प यभूतमानुं
दरेक(४)सांभ्यता २५ तत्वोमानुं दरेक-प य-
भडाभूत, पंथ विषयो, दस द्रवियो, मन, बुद्धि,
अहंकार, प्रकृति अने पुरुष ० आहिष्णु वि०
स्त्री०, ० आही वि० तरव ग्रहण करना.
० चित्त न० तरव विषे विचार करवो ते
० ज्ञ वि० तरवने जाणुनार (२) पु० द्विलसूत्र

० ज्ञान न० तरव सप्रधी ज्ञान, द्विलसूत्री
० ज्ञानी वि० (२) पुं० तरवज्ञ ० तः अ०

तरवनी दष्टिओ, भरी रीते. ० दर्शन न० तरव-
ज्ञान, द्विलसूत्री ० दर्शी वि० (२) पुं० तरव

जेनार पुरुष ० दष्टि स्त्री० तरव तरद वणेदी
तरवआही दष्टि ० निष्पत्ति पुं० तरवने निष्पत्ति;

द्विलसूत्री. ० निष्ठ वि० तरवमा निष्ठा-आस्था-
वाणु ० निष्ठा स्त्री० तरव परनी आस्था.

० न्यास पु० विष्णुपूजनी ओक विधि.
० भीमांसा स्त्री० 'भेडाजिजिंसा'. ० वेत्ता

पुं० तरवज्ञानी, द्विलसूत्र ० शान्तेरी पुं०
द्विलसूत्र -त्वार्थ पुं० भूण सत्य, पर तरव

तरवमस्ति श० प्र० [स.] 'ते(भूण तरव-अक्ष)
तु न छे' ओवु यल्लुवेदु ओक भडावाक्य

तरवद न० [स] ते -अक्षनु पद; परमपद; मोक्ष
तरवदार्थ पुं० [स] अक्ष, परमात्मा

तरपर वि० [स] परापर परेवायेदु, ओकध्यान
(२) तैयार, सज्ज (भाणस) ० त स्त्री०.

तरपरायण वि० [सं] तरपर
तरपरुष पुं० [स] परमात्मा (२) [व्या]

समासना चार मुख्य प्रकारमानो ओक, जेमा
पूर्वपद उत्तरपद साथे विलज्जिताना सप्रधधी

जेडाय छे
तत्र अ० [सं.] त्या. ० त्य वि० त्यानु-त्यां

नमेदुं के त्यानु वासी. ० द्य वि० त्या रहेंदु
के आवेंदु, त्यानु -नापि अ० त्यां पण

तत्सम वि० [स] भूण प्रमाणेनु -अरापर(२)
भूणलावामाअने प्राकृतमासरणेओवो(शष्प)

तथा अ० [स] अने (२) ते प्रमाणे, तेम ० गत
वि० परमपद पहोयेदु (२) पु० (स.) युद्ध(३)

ज्ञानी. ० पि अ० [सं] तोपण ० लूत वि०
ते प्रमाणे अनेदु. ० दतु श० प्र० [सं] अस्तु]

'तेम थाओ', 'ओवुं हो' -थ्य वि० (२) न०
सत्य, सायु

तथा स्त्री० [सं] तथा उपरथी ? सर० दे. तत्ति=
थिता, विचार(२) कार्य, प्रयोजन ध०, म. तथा

=शंका] रूढा, तमा (२) विस्तार, लणण
[-करवी=रूढा करवी, पगवा राअवी (२)

विस्तार-धीणण करवु]

તથાસ્તુ, તથ્ય જુઓ 'તથા' [સ] મા
 તથ્યાંશ પું [સં] તથ્ય — સ્વત્વનો અંશ,
 મહત્વનો લાગ કે સારાશ
 તદનંતરે અં [સં] ત્યાર પછી, તે પછી
 તદનુરૂપ વિં [સં.] તેના જેવું, તેના રૂપ
 તદનુસારે અં [સં.] તે પ્રમાણે
 તદપિ અં [સં.] તોપણ
 તદબીર સ્ત્રીં [જ] યુક્તિ
 તદર્થે અં [સં] તેને માટે, તેને ખાતર
 તદર્તગત વિં [સં.] તેમા આવેલું — સમાયેલું
 તદા અં [સં] ત્યારે, [(૨) તન્મય, લીન
 તદાકાર વિં [સં.] તેના જ આકારનું, તદ્વચ
 તદાકાળ અં + તે વખતે
 તદુપરાંત, તદુપરિ [સં.] અં તે ઉપરાત,
 વિશેષ, વળી ['એનોટોની'
 તદેવતા સ્ત્રીં [સં] એ જ હોયા કરવું તે;
 તદૈક્ય નં [સં] તાદાત્મ્ય, એકતા
 તદ્વગત વિં [સં] તેને લગતું; તેમા સમાવ (૨)
 તેમા ચિત્તવાળું; તત્પર
 તદ્વશુલ વિં [સં] તે કે તેના ગુણવાળું (૨)
 પું તેના ગુણ (૩) એક અર્થાલકાર, જેમા
 વસ્તુ પોતાના ગુણધર્મ પાસેની ખીલ ઉત્તમ
 વસ્તુના ગુણધર્મ લેતી વર્ણવાય છે (કા શા)
 તદન અં [સં] સરંમ તદંત [ખિલકુલ, છેક, (૨) નર્થ
 તદ્વિત પું [સં.] (વ્યા) મૂળ નામ, સર્વનામ,
 વિશેષણ કે અવ્યયને લાગીને નવો શબ્દ
 બનાવતો પ્રત્યય (૨) વિં તે પ્રત્યયો લાગીને
 બનેલું. — તાંત વિં છેડે તદ્વિતવાળું
 તદ્ભવ વિં [સં] તેમાથી થતું — જન્મતુ (૨) મૂળ
 લાખામાથી પ્રાકૃતમા આવેલો અપભ્રંશ (શબ્દ)
 તદ્ભિન્ન વિં [સં] તેનાથી ભિન્ન
 તદ્ભૂપ વિં [સં] તેના જેવું, તદાકાર ઠતા સ્ત્રીં
 તદ્ભૂપ અં [સં.] તેની જેમ
 તદ્વિદ વિં (૨) પું [સં] જુઓ તલજ
 તન પું [સં. તનય] પુત્ર, દીકરો (૨) નં [ફા,
 સ. તત્તુ, સરં હિ, મ] શરીર, રહે [-થી,
 -તોડીને, -દઈને = ખૂબ મહેનત લઈને,
 ખરા દિલથી.] ઓમનધન નં બં વં સર્વસ્વ;
 બધી શક્તિ, સાધન વગેરે

તનક વિં [હિ. તનિક; ફા તનુક; સ. તનુ]
 થોડું (૨) નાનું, નાનુક
 તનખ સ્ત્રીં જુઓ તણખ
 તનખાવતું સં કિં પચવતું, હેરાન કરવું (૨)
 — ની ઉપર ગુસ્સે થવું
 તનખો પું [ફા. તનલાહ] પગાર
 તનત્રાણ નં [તન + ત્રાણ (સં)] બખતર
 તનબદન વિં [તન (ફા.) + બદન (ફા)]
 જીવલન, અતિ પ્રિય (૨) વિશ્વાસુ; વફાદાર
 તનમન અં [તન + મન] ખૂબ આતુરતાથી—
 અધીરાધથી — નાટ પું આવેશ, જુસ્સો,
 અધીરાઈ
 તનમનિયું નં એક ભતલું ફૂલ (૨) કાનતું એક
 ઘરેણું
 તનય પું [સં.] પુત્ર — યા સ્ત્રીં પુત્રી
 તનહા વિં [જુઓ તન્હા] એકલું (૨) અં ફક્ત
 તનિયો પું [તન — તત્તુ ઉપરથી કે તન્ (સં)
 ઉપરથી] વાધો, અગરખુ, ઝંભલું
 તની પું [જુઓ તણાવો] દોરો, તાર (૨) ભદ્રમત્ર,
 ધંતરમત્ર [નાતુ (૪) સુદર
 તત્તુ વિં [સં] કૃશ, પાતળું (૨) થોડું (૩)
 તત્તુ (— ન) સ્ત્રીં, નં [સં] શરીર બજ પું
 પુત્ર. બજ સ્ત્રીં પુત્રી. બજ પું વાળ, રોમ
 તનોડો પું સ્ત્રીને કાને પહેરવાનું એક ઘરેણું
 તન્મય વિં [સં] એકાગ્ર, લીન ઠતા સ્ત્રીં
 તન્માત્ર વિં [સં] માત્ર એ જ, શુદ્ધ (૨) અં
 તલમાત્ર, સહેજ સાજ (૩) નં પચ મહાભૂતોતુ
 શુદ્ધ — સૂક્ષ્મ રૂપ
 તન્માત્રા સ્ત્રીં જુઓ તન્માત્ર
 તન્વંગી, તન્વી સ્ત્રીં [સં] નાનુક સુકુમાર સ્ત્રી
 તન્હા વિં [ફા] જુઓ તનહા
 તપ નં [સં] ઇદ્રિયમન, તપસ્યા (૨) [લા]
 લાભો વખત રાહ ભેવી કે બેઠા રહેવું પડે તે,
 તપવું પડે તે (૩) સ્ત્રીં તપત બગચા પું
 જૈન સાધુઓના એક વર્ગ ઠતા સ્ત્રીં ગરમી;
 સહેજ સાજ તાવ બન નં તપતુ તે (૨) તાપ,
 ગરમી (૩) પું સૂર્ય (૪) એક નરક. બગચા
 નં સૂર્ય મુખી ફૂલગાંઠ. બ (— પો) લોક પું
 ગાન યોગમાંનો છકો — તપસ્વીઓના લોક.

૦શ્ચર્યા સ્ત્રીં [સ] તપ કરવું તે; તપસ્થા.
 ૦સ્ત્રી(-સ્ત્રી) વિં(૨)પું [સ] તપ કરનાર
 તપ(-પા)વણું સં કિં 'તપણું' પ્રેરક
 તપણું અં કિં [સ. તપ] ઊતું-ગરમ થવું(૨)
 તપ કચ્ચુ (૩) [લા.] લાખો વખત સહ ભેતા
 ઊભા રહેવું; ખોટી થઈ (૪) ગુસ્સે થઈ
 તપખીર સ્ત્રીં [મ. તપકીર, -લ, તપલીલ, સં.
 ક્ષારપત્રા] છીંકણી (૨) કંઠના-શિંગોડાનો
 લોટ. -રિયું, -રી વિંતપખીરના રંગનું
 તપશ્ચર્યા. તપસ્ત્રી બ્રુઓ 'તપ'મા
 તપ(-ક)સીલ સ્ત્રીં [બ્રુઓ 'તક્સીલ'] વિગત,
 બુદ્ધિ બુદ્ધિ હકીકતના ફેરફાર અં
 વિગતવાર
 તપસ્થા સ્ત્રીં [સં.] તપ, તપશ્ચર્યા
 તપસ્વી વિં (૨) પું [સં] બ્રુઓ 'તપ'મા
 -સ્વિતા સ્ત્રીં -સ્વિની વિં સ્ત્રીં (૨)
 સ્ત્રીં 'તપસ્વી'નું સ્ત્રીલિંગ
 તપાહ(-વ)ણું સંકિં 'તપણું' પ્રેરક
 તપાસ, બ્રુઓ સ્ત્રીં [અ. તપ્તહુસ, મ] તપાસવું
 તે [-મળવી લાળ મળવી, પતો ખાવો.]
 ૦નીગ(-સ) વિં તપાસનાર
 તપાસરાવણું સં કિં તપાસાવું
 તપાસણું સં કિં શોધવું ખોળવું (૨) ચોક્કસી
 કરવી; ઊંડા ઊતરીને ભેડવું (૩) સ્વલાળવું;
 તલવીજ રાખવી
 તપાસ-સમિતિ સ્ત્રીં તપાસ કરનાર સમિતિ
 તપિત- વિં [સ] બ્રુઓ તપ
 તપિયું વિં [તપ' ઉપરથી] તપ કરનાર, તપસ્વી.
 તપી પું [તપ' ઉપરથી] તપસ્વી
 તપેલી સ્ત્રીં [સ તપ્ પરથી? સરં હિં
 પત્તીલી, સં પાતિલી = માટીનું વાસણ, મ
 પતેલી] પહોળા મોનું એક વાસણ -છું નં
 મોટી તપેલી
 તપેશરી વિં (૨) પું [તપ + ઈશ્વર, અથવા
 [તપસ્વી?] બ્રુઓ તપસ્વી
 તપો- [સં] (સમાસમાં પૂર્વ પદે ધોષવ્યંજનપૂર્વે)
 ૦ધન વિં તપ એ જ જેનું ધન છે એવું (૨)
 બ્રાહ્મણોની એ નામેની ભતનું (૩) પું તપસ્વી
 (૪) તપોવન જ્ઞાતિનો બ્રાહ્મણ. ૦ખલ(-ળ)

નંતપનુ બળ, તપનો પ્રભાવ ૦ભૂમિ(-મી)
 સ્ત્રીં તપથી પ્રવિત્ર થયેલી ભૂમિ, તપોવન.
 ૦લોક પું બ્રુઓ 'તપ'મા તપલોક. ૦વન
 નં તપસ્વીનું નિવાસસ્થાન ૦વૃદ્ધ વિં
 તપને કારણે શ્રેષ્ઠ
 તપ વિં [સં.] તપેણું કે તપાવેણું. ૦ચુદ્રા સ્ત્રીં
 વિષ્ણુનાં આયુષોની છાપો તપાવીને દીધેલાકામ
 ત(૦૨)ફડણું અં કિં બ્રુઓ તડફડણું
 તફડેચી, -ખાણ સ્ત્રીં [બ્રુઓ તફડેચી] પારકાના.
 માલ કે કૃતિની ઉચાપન; ચોરી
 ત(૦૨)ફડાટ પું બ્રુઓ તડફડાટ
 તફડાવણું સં કિં તફડેચી કરવી, ચોરી જવું
 તફરકે અં [અ. તપ્તકહ] ચોગઈ, વેરાઈ કે
 ઉચાપત થયું હોય એમ
 તફસીલ [અ], ૦વાર બ્રુઓ 'તપસીલ'માં
 તફારીકે વિં [અ] વધારાનું, ફાલતું
 તફાવત પું [અ] ફરક, ઓછાવત્તાપણું [-કરવે
 = ભુલઈ ગણવી, ભેદ રાખવો -પડવો = ફરક
 -અસમાનતા હોવી]
 તફો પું [અ તાફફહ] જથ્થો, વિભાગ
 તખક સ્ત્રીં [અ] રકાખી, તામક, છીયુ (૨) માળ,
 મજલો ૦ચો પું નાનો યાળ, યાળી ૦ડી
 સ્ત્રીં ૦નાની તખક-રકાખી ૦ડું નં એક ભતનું
 છીયર વાસણ [પ્રકાશ આવવો
 તખકણું અંકિં (કા) ગાઢ અધકારમા આવો
 તખકો પું [અ તવકહ] મજલો, માળ (૨) ત્રિયતિ;
 ૬શા (૩) પાયરી, ચોરણ (૪) વિભાગ, ખર
 તખરક, ૦તોઈ અં [રવં] [ઘોડાની દોડનો
 અવાજ] -કી સ્ત્રીં ઘોડાની દોડનો પગવ
 (૨) ફાલ [-મૂકવી = દોટ મૂકવી -વાગવી =
 ઘોડાના હાથલાનો અવાજ થવો] -કો પું
 અપાટો, સપાટો વેગ
 તખડાવણું સંકિં [રવં] દોડાવણું (૨) ખર-
 ખડાવણું (૩) દખડાવણું, ધમકાવણું
 તખડૂક વિં [તુખડું] ઉપરથી? ભોટ, કમઅકલ
 (૨) મૂંઢ; અવાક (૩) ફૂલેલા શરીરનું, ચૂલકાય
 (૪) તફન નવરત્ન. ઉલાં નાચુ. તંખડૂક
 તખદીલ વિં [અ] ખદલાયેલું, ફેરેલું
 તખલચી પું [કા.] તખલાં-નરધા વગાડનાર

તખલી સીં [અ. તવલ; મ.] વાધના તુંબડા

ઉપરનો સપાટ લાકડાનો લાગ

તખલીધ સીં [અ.] શુદ્ધિ, ધર્મીત્વ

તખલું નં [અ. તવલહ] એક વાધ, નરધું

નખરકું પું [અ. તવલ્લક] હરગાહ, ધર્મકથા

વગેરેમા વહેચાતો પ્રસાદ

તખાહરું નં (ચ) તગારા બેલું એક પાત્ર

તખિયત સીં [અ.] મનની રિયતિ—કુમિલજ

(૨) શરીરની હાલત (તંદુરસ્તી કે માદગી બાબતની) [-લાગવી = મન ચોટવું.] -તી

વિં તરંગી, ઠેકાણા વગરનું, ધૂની

નખીખ પું [અ.] વૈધ, હકીમ. -ખી વિં

તખીખને લગતુ (૨) સીં વૈદ્ય

તખેલો પું [અ. તવીલહ] ઘોડો. બળદ ધં કે

ગાડી રાખવાનું હેલું કે મકાન

તખો પું [બુઓ તવો] (ચ) ચલમનો તવો

તખખલ નં [અ તવલ] તાલકું, માથું. [-કરાવવું

= માથે ટકા કરાવવો]

તમ નં [સં] અધારું (૨) તમોગુણ (૩) પ્રત્યય

વિંને લાગતા 'સૈમા શ્રેષ્ઠ' એમ અર્થ બતાવે.

ઉદાં ગુરુતમ

તમ સં તમે (૫)

તમક પું [સં.] હમના રોગનો એક પ્રકાર ૦શ્વાસ

પુંબધુ ઉતાવળો અને ગૂચવાતો શ્વાસોચ્છવાસ

તમ(-મે)ણ સીં [દે. તમળ] ભોથ બોદીને

કરેલો ચૂલો

તમણું વિં [બુઓ તમણું] ત્રણ ગણું, ત્રમણું

તમતમણું અંકિં [રવં] (તમગને અવાજ)

તમતમું વિં [સરં હિં. તમતમાના] બહુ તીખું.

-માટ વિં તમતમુ (૨) પું તીખાશ

તમ(-મે)ને (મ', મે') સં 'તમે(-મે)'નું

બીજ કે ચોથી વિં નું રૂપ

તમન્ના સીં [અ] ઇચ્છા, આતુરતા

તમર(-રિયું) નં એક ભતનું બાળવાનું લાકડું

તમરી સીં [સં. તિમિર] બુઓ તમ્મર

તમરું નં [સં. તિમિર = અધારું પરથી ?

કે તેવશ ?] રાતે તીણા અવાજથી બોલતું

એક જીવડું

તમસ નં [સં] અધારું (૨) અજાન (૩) તમોગુણ

તમચો પું [તુર્કી] ખિસ્તોલ

તમા સીં [અ.] પરવા, હરકાર (૨) કમીના, ખોટ

તમાકુ સીં [પોર્ટુગીઝ તબુકો] તંબાકુ

તમાચો પું [ફા] થપ્પડ, લપડાક. [-ખાવો

= વોલ વાગવી -ખેચી કાઢવો, ચોડવો,

ચોડી દેવો, મારવો = લપડાક લગાવી

દેવી. -પડવો, વાગવો = તમાચાનો માર

પડવો (૨) જીકડ ખાવી -મારી મોં કે ગાલ

રાતો કે લાલ રાખવો = ન કાચ્યા છતાં કાચ્યાનો કે સુખી હોવાનો ઢોંગ કે દેખાડો કાઢવો]

તમામ વિં (૨) અં [અ] બધું; સં પૂર્ણ

તમામી સીં [ફા ? સરં હિં, મ.] તમામ -

પૂર્ણ પણે રેશમ ને કસબની સાડી

તમારિ પું [સં.] (સ) સર્થ ૦તનયા સીં

(સં) ચમુના નદી

તમારું (મા') સં [અપં. તુમ્હાર, પ્રા. તુમ્હકર]

'તમે'નું છઠ્ઠી વિભક્તિ નું રૂપ (ખીન્) રૂપો -

તમારે, તમારાથી ધં)

તમાલ પું [સં] એક ઝાડ ૦પત્ર નં તમાલ-

વૃક્ષનું પાંદડું ૦પત્રી સીં તમાલપત્ર

તમાસો(-સો) પું [ફા. તમાસા] ઘણા હોડો

ભેવા મળે એવો ખેલ કે રમત (૨) [લા] ક્ષેત્રી.

જેમ કે, તમાસો કરવો, ભેવો. -શ(-સ)ગીર,

-શ(-સ)ખીન પું તમાસો ભેનાર, પ્રેક્ષક

(૨) તમાસો કરનાર -શ(-સ)ગીરી, -શ-

(-સ)ખીની સીં તમાસાગીરનું કામ

તમિર નં [સં] અધકાં

તમે(-મે) (મે', મે') [પ્રા. તુમ્હ] ખીન્ને પુરુષ

સં, 'તું'નું બં ૦

તમેણ સીં બુઓ તમાણ

તમોગુણ પું [સં] પ્રકૃતિને એક ગુણ (૨) ક્રોધ;

આક્રોધ અલાવ -છી વિં તમોગુણવાળું

તમ્મર સીં [મ તિમિર] આખે આવતા ચક્રર

-અધારા [-આવવી, ખાવી, ચડવી]

તર વિં [ફા] ચક્રસથી ભરેલું, તાણુ (૨)

ધરાયેલું, વૃક્ષ (૩) પૈસાદાર (૪) મન્ત, ચક્રચૂર

તર સીં [દે.] હલોદ્ધ પગની મલાઈની પોપડી

(૨) [બુઓ તરકુ] નાની ખાડી

તર સીં [સં] પહોળી હોડી, તરાપો

-તર પ્રત્યય, કિં ને લાગતા નં બનાવે છે ઉદા
 ધડતર, જણતર (૨) [સં, ફા] વિં ને લાગતા
 'તેથી અવિક-વિશેષ' અર્થ સચવે ઉદા
 અવિકતર, અદતર

તરક, ઠડે પું, [ફા, તુર્ક, દે તુર્ક] મુસલમાન
 (નિરકારમા) ઠડી સ્ત્રી

તરકચો પું [સરં તચકો] ટપકું (૨) કુવારો
 તરકટ નં [સરં મ.] પ્રપચ, કાવતરું. [-રચકું
 = તરકટ કરવું] ઠોર વિં તરકટ કરવાની
 આવતવાળુ -ટી (-ટિયું) વિં [સરં મ]
 તરકટ કરે એવુ પ્રપચી

તરકડિયો પું [ફા તુર્ક પરથી ?] એલકેલ
 બોલનારો, ભાડ, વિદૂષક

તરકડી, તરકડો જુઓ 'તરક'મા
 તરકડું અંકિં [સ. તર્ક] તર્ કરવો, અટકળ
 કરવી [તીરનો ભાથો

તરકસ નં [સરં હિં, મ; ફા. ત(-તી)રકશ]
 તરકારી સ્ત્રી [હિં, મ; સરં ફા તર] શાક-
 ભાજ, ભાજપાલો (૨) ખાવા યોગ્ય માસ

તરકીખ સ્ત્રી [ઝ] યુક્તિ

તરકોશી નં ત્રણ યાંલલાનું વહાણ

તરખડ સ્ત્રી માવજત, સભાળ (૨) લાજગડ;
 પચાત

તરખલી સ્ત્રી જુઓ તણખલી -હું નં તણખલું

તરખાટ પું [સરં ફા તર્સ] ડર, ભીતિ, ત્રાસ
 (-અચ્ચો, અચ્ચવો) [ખૂણાવાળું

તરખૂણિયું વિં [તર (સં ત્રિ) + ખૂણ] ત્રણ
 તરગાળી સ્ત્રી તરગાળાની સ્ત્રી

તરગાળો પું ગાવા નાચવાનો ધંધો કરનાર
 એક ન્યાતનો માણસ

તરઘટ પું ઊમરો, તળવટ

તરઘાથો પું પહેળા મોનો જખરો દેગ (૨)
 મોટું પહેળુ ઢોલ (૩) [લા] મોટી બેડેળ

આકારની વસ્તુ [અહકાર

તરછ સ્ત્રી [ફા તર્સ=કોથ પરથી ?] મદ,

તરછટ અં છક, સાવ, તફન

તરછોડ પું, સ્ત્રી જોરથી વીઝવાથી-તરછોડવાથી
 જતી અસર (૨) તિરસ્કાર; છિત્તાર ઠું
 સં કિં જોરથી આચ્છે મારવો (૨) તિરસ્કાર-

પૂર્વક કાઢી મૂકવું (૩) તુચ્છકારણ, વિકારણ
 -ડો પું તરછોડ

તરજ પું ત્રાસ; લય (૨) જોર, આવેશ (૩)

સ્ત્રી [જુઓ તર્] ગાવાની ઢબ

તરબત વિં હલકી ભતવું (૨) સ્ત્રી હલકી ભત

તરજુમો પું [ઝ.] ભાષાતર -મિયું વિં
 ભાષાની છટા કે ભાવ વિનાયુ, માત્ર શબ્દિક
 સમાનતાવાળુ (ભાષાતર)

તરડ સ્ત્રી [રવં] તડ, ફાટ, ચીરો ઠ (-ડા) પું
 અંકિં તરડ પડવી, ફાટવું (૨) વાકું-ત્રાસ

થવું (૩) વંકાઈને વિરુદ્ધ ચાલવું [તરડાઈને
 બોલણું = ગુરસે યઈને બોલવું] -ડાટ પું

તરડાવું -ફાટવું તે (૨) અભિમાન, મરડાટ
 -ડિયા ગુવાર પું જં વં અડાઉ ગુવાર

તરડું વિં તરડાયેલું

તરણુ નં [સ] તરવાની ક્રિયા (૨) તરવાનું
 સાધન, હોડી ઠતારણુ વિં (૨) પું

તારણતરણ, ઉદ્ધારનાર

તરણુ નં + [જુઓ વણ] તરણુ

તરણિ પું [સં] સૂરજ ઠતનયા સ્ત્રી (સ.)
 યમુના નદી [હોડી

તરણિ (-ણી) સ્ત્રી [સ] તરવાનું સાધન, ત્રાપો;

તરણુ નં [જુઓ વણ] તરખલું [તરણુને
 તોલે = તુચ્છ, કશી વિસાતમા નહોં એમ.

તરણુનો મેરુ કરવો = રજવું ગળ કરવું

તરણાં ચૂ થવાં = નજવી ચૂથાચૂથ કે મહેનત
 કરવી [ઉપાય

તરણોપાય પું [સ] તરી જવાનો-અચવાનો

તરત અં [સ ત્વરિત, પ્રા તુરંત] એકઠમ, ઝટ,
 ઠંથુદિ વિં હાજરજવાળી બુદ્ધિવાળું (૨)

સ્ત્રી શીઘ્ર કામ દે એવી-સમયસૂચક બુદ્ધિ
 તરતપાસ સ્ત્રી [તર (દ્વિર્ભાવ) + તપાસ]

બારીક તપાસ-શોધ

તરતમ વિં [સં, પ્રા] ઓછુ વતુ

તરતવ નં [તરવ પરથી ?] સાર, મુખ્ય અર્થ

તરતી સ્ત્રી એક વનસ્પતિ, ૨૪૨ ૨૫૫-૨૫૬

તરતીય સ્ત્રી [ઝ] આચાર, રીતભાત વગેરેનું
 શિક્ષણ (૨) વ્યવસ્થા, ગોઠવણ (૩) સંભાળ,
 માવજત

તરધારું વિં [તર (ત્રિ) + ધાર] ત્રણ ધારવાળું
 (૨) ત્રણ સરખા ભાગમાં બનેલું
 તરપંખું વિં [તર (ત્રિ) + પાખ] ત્રણ પાખિયા
 -પાખડીઓવાળું
 તરપં(-પિં)ડી સ્ત્રીં [સં. ત્રિ + પિંડ કે તુપ્તિ
 + પિંડ] મરનારની વરસીને દિવસે કરાતી
 શ્રાદ્ધક્રિયા
 તરપણું વિં દૂબણું, પાતણું
 તરપિંડી સ્ત્રીં બુઓ તરપંડી
 તરપે(-ભે)ટ સ્ત્રીં બુઓ તરભેટ
 તરફ સ્ત્રીં [જ] બાણુ, પક્ષ (૨) તરુવાઘના
 મુખ્ય તારની નીચે, ગલકવા માટે રખાતા
 તારનો સમૂહ કે પ્રત્યેક તાર (૩) અં બાણુ,
 ભણી. ૦૬૧૨ વિં તરફેણ કરતું, પક્ષવાળું
 ૦૬૧૨ સ્ત્રીં પક્ષપાત, ઉપરાણુ. -કી વિં
 (સમાસમાં) તરકું ઉર્ધ્વ એકતરફી
 તરફકડું, તરફકાટ, તરફકડિયું બુઓ 'તરફકડુ'માં
 તરફણુ સ્ત્રીં [સં ત્રિ + ફળા] દાણા વાવવાનું
 એક ઓનર, ત્રણ દાતાનો નાનો વાવણિયો
 તરફાળ સ્ત્રીં [તર (ત્રિ) + ફાળ] ત્રણ જળવાળી
 પિછોડી
 તરફીટ સ્ત્રીં ઝીક
 તરફેણુ (ફે) સ્ત્રીં [અ. તરફનું બં વં તરફનું]
 બાણુ; પક્ષ (૨) તરફઠારી
 તરફેણકું સંગડિં [રવં] છણકા-છકોટા કરવા
 તરફેણકો પું [રવં] છણકો, છકોટો; ક્રુતકાર
 [તરફેણકો કરવા]
 તરખણકું અં કિં [રવં] ખદખણુ (૨) લડણુ,
 તરભડણુ [તરખોળ
 તરખતર [ફા] ખૂબ તર, પ્રવાહીથી ભરેલું,
 તરખિયત સ્ત્રીં [જ] તાલીમ, કેળવણી
 તરખૂચ નં, -ચી સ્ત્રીં બુઓ 'તરખૂચ'માં
 તરખોળ વિં [તર (ફા) + ખોળ (ખોળણ)]
 તફન પલળી ગયેલું
 તરભડ સ્ત્રીં [રવં] બોલાબોલી, તકરાર ૦હું
 , અં કિં આવેશપૂર્વક બોલવું, કબિયો કરવો
 તરભાણું નં [સં તામ્રમાલ] ધમવિધિમાં
 વપરાતી તાબાની તાસક -ણી સ્ત્રીં નાનું
 તરભાણું

તરભેટ(-ટો) પું [બુઓ ત્રિભેટો] ત્રણ ગામના
 સીમાડા કે રસ્તા ભેગા થતા હોય એવી જગા
 તરમરિયું નં બુઓ તનમનિયું
 તરમરી સ્ત્રીં એક ભતતું ધરેણું
 તરલ વિં [સં.] ચપલ, અસ્થિર (૨) પું હારતું
 વચ્ચેનું રત્ન ૦તા સ્ત્રીં, ૦૮૫ નં ૦નચન
 પું એક ૭૬ -લિત વિં તરલ થયેલું, અસ્થિર
 તરવર અં [સં ત્વર, કે ત્વ ઉપરથી ?] ત્વરાથી
 તળે ઉપર -સળવળ થતું હોય એમ ૦હું
 અં કિં ઉપર તળે થતું, સળવળવું (૨)
 ત્વરાથી અધીરા થવું -૨૧૮ પું ધમપછાડ;
 અધીરાઈ, ચચળતા. -રિયું વિં ચચળ,
 ચપળ, અધીરું
 તરવ કે નં [તર (ત્રિ) + વક (વાક)] વકતા
 તરવાડી પું [બુઓ ત્રવાડી] ત્રિવેદી, એક અટક
 તરવાડો પું [સં. તલ (તાલ) + વાડો (વાડવું)]
 ખલૂરા છેદનારો, તાડી કાઢનારો (સુ. ૧)
 તરવાયો પું [તર (ત્રિ) + વાલ (સ)] ત્રણ
 પાયાની ઘોડી, માચી
 તર(-લ)વાર સ્ત્રીં [સં તરવારિ, ફા તલવાર]
 સમરોર, ખડગ [-ચલાવવી = તરવાર વડે
 કાપાકાપી કરવી. -ઝાલવી, પકડવી =
 હાથમાં તલવાર લઈ સામે થતું -ખાંધવી =
 કહે તલવાર લટકાવવી, લડવૈયા થતું (૨) યુદ્ધમાં
 ઊતરવું તલવારની ધાર ઉપર રહેવું,
 ચાલવું = જીવસંટોસર -પૂરી જોખમઠારીથી,
 સાવધાનીથી વર્તવું] -રી (-રિયો) વિં
 પું સહેજ સહેજમાં તરવાર ખેંચે એવો
 (૨) તરવાર વાપરી નાણનારો; ચોદો
 તરવારડી સ્ત્રીં [દે તરવટ ? હિં તરવર, મ
 તરવટ ?] એક વનરપતિ
 તરવાણું અં કિં કાચો ગર્ભ પડવો (દોર માટે)
 તરકું સં કિં [સં તુ. પ્રા] ઓળગણુ, પાં કરવું
 (૨) અં કિં ડૂબ્યા વિના પાણીમાં ઉપર
 રહેણ કે ખસવું (૩) [લા] બચવું [તરી
 ઊતરવું, તરી જવું, તરી પાર ઊતરવું =
 સામે પાર જવું (૨) મુઝેલી વડાની જવી
 (૩) જિદગીની જવાબદારી કે બંધનમાંથી
 મુક્ત થવું]

તરશ(-સ) સીં [સ તર્ષ, તૃષા] પાણી પીવાની
ધમ્મ, ધ્યાસ(ર) [લા] તીમધમ્મ, -રથું(-રથું)

વિં તરસવાળુ, ધ્યાસુ

તરસ સીં ભુઓ તરશ (ર) નં [સં. તરસ, પ્રા.
તરચ્છ, મ] એક જ ગલી જનવર — ઝરખ
(૩) પું [સરં તરછ] કોધ

તરસતિયું નં અઘરણિયાત સ્ત્રીએ પહેરવાનું
માથાનું એક ધરેણું

તરસ(-સા)યું અંકિં ['તરસ' પરથી, સરં
હિં તરસના] તલસડ, આટલ રહેવું

તરસાડ સીં [સ. તલ(તાડ)+સાડ (પ્રા સાડ
= વસ; અથવા સાડળ = છેદન)] તાડનાં પાદડાં;
જલપી [તલસાવડ

તરસાવડું સંકિં ['તરસવું' ઉપરથી] ઝુરાવડું;
તરસાયું અંકિં ભુઓ તરસવું

તરસાળું નં તળિયુ, છેડો (ર) અંદાજ
તરસાળો પું તરસાળું, અંદાજ, તળિયાનો

શુમાર-અત

તરસાંજ સીં [સ. ત્રિસંધ્યા?] (સુ) સાજ
તરસયું વિં ભુઓ તરસ્યુ

તરગ પું [સં] પાણીની લહેર, મોભું (ર)
કંપના, બુદ્ધો ંવતી વિં સીં તરગ-
મોભાંવાળી -ગિણી સીં નદી. -ગિત વિં
લહેરો ખાતુ, હાલતુ —ગી વિં મનના તરગ
પ્રમાણે વર્તનારું (ર) તરગો - કંપનાઓ
કર્ચા કરનારું

તરંતરા અં [ફા તર ઉપરથી] તરખતર, ખૂખ
તર (ર) સીં ['તરવું' ઉપરથી] ખૂખ તરવું તે
તરાઈ સીં [હિં] પહાડની તળેટીનો પ્રદેશ
તરાડ પું લાગ, લેગ. [-ખાવો, જમવો,
ખાજવો=લેગ ખેસવો, લાગ કાવવો.]

તરાડ (ડ,) સીં [રવં] કાટ, ચીરો
તરાણા, તરાનો પું [ફા] એક તરેહનું ગાયન
તરાપી સીં [સરં હિં] છલગ (ર) એકદમ
મારેલી ખૂટ. (-મારવી)

તરાપો પું [સરં સ તપ્ર, પ્રા. તપ્પ=નદીમા
દૂરથી વહી આવતો કાષ્ઠસમૂહ, હિં તરાપા,
મ. તરાપા] વાસ કે લાકડાને એકબીજાની સાથે
ખાધીને બનાવેલો પાણીમા તરે તેવો પાટ જેવો

ઘાટ; ત્રાપો. [-ભાગવો, વેરાવો=કુટુંબ-
મંડળ વીખરાઈ જવું (ર) સ સાર લાગી પડવો,
મુખ્ય માણસ જતુ રહેવું]

તરામણું વિં ['તરવું' ઉપરથી] તરીને જતુ પડે
એટલું (ર) તરી શકાય તેટલું

તરિ(-રી) સીં [સ.] હોડી

તરિયું વિં [સ ત્રિ ઉપરથી] ત્રણ જતવું (ર)
ત્રીભુ. -યા(-યાં?) તોરણું નં (બંવં?)

ત્રણ જતના (આસોપાલવ, આખાના પાન,
નાળિયેર) તોરણ, જેમા સાથે કસબના તારનું
(કપકાનું) તોરણ પણ અધિક શોભા માટે
હોય છે

તરિયો પું [ભુઓ તરિયું] એકાતરિયો તાવ
(ર) [સ તૂર્વ] ચોથિયો તાવ (૩) ગ છકાનું ત્રણની
સજાતું પતું; તીરી (૪) ['તરવું, તરી આવવું'
ઉપરથી] ચોખામા રહેલો હાગરનો ફાણો

તરિંગ નં (કા.) થોડાનું ડેથું - પલાણની પાછળ
ખુલ્લો રહેતો પીઠનો લાગ

તરી સીં [દે. તરિયા, ભુઓ તર] મલાઈ (ર)
કાપ (૩) ઉપર તરતી કાઈ પોપડી - ચર (૪) વિં

[સં. ત્રિ ઉપરથી] ત્રણ ગથું (આકમા) (૫) સીં
[સ.] હોડી, તરિ (૬) [ફા.] જળમાર્ગ

તરીકે અં [ભુઓ તરીકો] -ની માફક, પ્રમાણે,
પેઠે, રૂપે

તરીકો પું [અ.] રસ્તો; માગ (ર) રીત
તરીમતરાક સીં [અ. તુમ્તુરાક] ધામધૂમ
તરીર અં અતુકમે

તરી(-રે)યું નં વધારાનું ધૂસરું (બે ભેડ
બળક સાથે ભેડાતી વખતે નં ખાતું (ર) [લા.]
ઘરસ સારનો બોલે [તરેલાં તાણવાં=
સ સારનું ધૂસરું વેઠવું.]

તરે નં [સ.] ઝાડ ંવર નં મોટું ઝાડ
તરેણું વિં [સં.] ભુવાન (ર) પું ભુવાન પુરુષ.

-ણાઈ, -ણાવરુથા સીં ભુવાની. -ણી
વિં સીં યુવાનીમા આવેલી (ર) સીં

યુવાન સીં, યૌવના

તરેરાટ (રે) પું [સરં હિં તોરના, અ. તારારી
વાટો તરડાઈ જાય એવી ખૂમ (ર) કોધનો
આવેશ

તરેરી (રે) ઓં [લુઓ તરેરાટ] ગુસ્સાના
આવેશની ધ્રુવરી [-ખાવી = ગુસ્સાથી ધ્રુવ
ઊઠવું] -રું વિં તરેરીથી ભરેલું, કાપાયમાન
તરેલું નં લુઓ તરીલુ

તરેહ ઓં [જ તરહ] રીત; પ્રકાર (ર) ભાત,
ભાત ૦૬૧ (-વા)રે વિં ભાત ભાતનું; વિવિધ
(ર) વિચિત્ર

તરે પું (કા) માર્ગ, મોકળાશ
તરેદત(-દ) ઓં [જ તરદુદ] કળા; હિક્મત
(જેમ કે ખેતી સુવારવાની. મહેસૂલ ખાતામા
એમ વપરાય છે)

તરેપણુ નં સુતારવું એક ઓભર
તરેપો પું (સુ) નાળિયેર
તરેવડ વિં સરખેસરખુ; સમોવડ (ર) ઓં
ખુલાસો, સમજૂતી, ત્રેવડ
તરેવું ઓં કિં તરવાવું

તર્ક પું [સ.] અનુમાન, કલ્પના (ર) વિચાર-
પ્રક્રિયા(૩) સહવિત ખુલાસો, 'હાઇપોથેસીસ'
(૪) તર્કશાસ્ત્ર, ન્યાયશાસ્ત્ર [-ઊઠવો = વિચાર
આવવો; વુઠો ઊઠવો; -ચલાવવો = કલ્પના
કરવી, છુદ્ધિને ઉપયોગ કરવો] ૦૬૧ પું
વિચારદોષ, વિચારપ્રક્રિયાનો દોષ ૦ખામાણુય
નં તર્કમા - વિચારપ્રક્રિયામા પ્રમાણુછિ
૦ખામાણુયવાદ પું 'સૈનલિઝમ.'
૦ખામાણુયવાદી વિં (ર) પું 'સૈનલિસ્ટ'
૦ખાજ વિં તર્કમાં કુશળ ૦વાદ પું
તર્કને આધારે રચાયેલો વાદ. ૦વિતર્ક પું
ઊહાપોહ (ર) ગમે તેમ વિચાર દોહાવ્યા કરવા
તે ૦શક્તિ ઓંતર્ક કરવાની શક્તિ ૦શાસ્ત્ર
નં ન્યાયશાસ્ત્ર, 'લોજિક' ૦શાસ્ત્રી પું
તર્કશાસ્ત્રનો વિદ્વાન ૦શુદ્ધ વિં તર્કદોષ
વિનાશ ૦સરણિ(-છી) ઓંતર્કની પરપરા
૦સિદ્ધ વિં તર્કથી સુરવાર થયેલું -કિંત
વિં તર્ક કરેલું -છીં વિં તર્ક કરનાર

તર્જ ઓં [જ] તર્જ, ગાવાની ઢખ
તર્જન નં, ના ઓં [સં] ઠપકો, ધમકી (ર)
તરછોડ; તિરકાર
તર્જની ઓં [સં] અગૂહા પાસેની આગળી
તર્જવું સં કિં [સં. તર્જ] ઠપકો આપવો,

ધમકાવવું (ર) તરછોડવું, હુતકારવું
તર્જણુ નં [સં.] વૃત્તિ (ર) લુઓ જલાજલિ.
-ચીય વિં વૃક્ષ કરી શકાય કે કરવા ચોચ્ય
તર્જવું સં કિં [સ તર્જ] વૃક્ષ કરવું, સતોપવું
તર્જિત વિં [સં] વૃક્ષ થયેલું
તલ પું [સ. તિલ] એક તેલી બી કે તેનો છોડ.
તિલ (ર) એને મળતો ચામડી ઉપરનો હાથો
તલ(-ળ) નં [સં] તળિયું (ર) નીચેનો પ્રદેશ,
તળેટી (૩) સપાટી ઉદાં 'ભૂતલ'

તલક ઓં [હિં] સુધી લગી
તલકછાંયડો પું તલકાછાંયડો, એક રમત
તલખ વિં [ફા તલખ] તીન, તીખું, તેજ(ર)
ઓં [લુઓ તલસડું] ઝખના, ઇતેજરી
(૩) વ્યાકુળતા (૪) તરસ. ૦વલખ ઓં
[સ વિલ્લુ ઉપરથી] પાણી ન મળવાથી
અસ્વસ્થ ૦હું ઓં કિં [લુઓ તલસડું]
ઝખવું -ખાં નં ૦વં ૦વં ૦ઝખના, પ્રાપ્તિ માટેની
વ્યાકુળતા. [-મારવાં = ઝખવું; ઝૂંવું]
તલપ ઓં [સરં તરાપ] ફૂંકો; છલગ (ર)
[લુઓ તલખ] (પ્રાય વ્યસનની ચીજની)
ઉત્કંટ ઇચ્છા, તાલાવેલી [-આવવી =
તલખથી -ચૂકવી = ધારેલી છલગ ભરવામા
નિબ્ધ થવું (ર) તલખની વેળા વધી જવી
-મારવી = છલગ મારવી (ર) તલખને દાખી
દેવી] ૦હું ઓં કિં એકદમ તલપ -ફૂંકો
મારવો ૦(-ફૂં)હું ઓં કિં [સરં હિં. તલખના,
મ. તલખણ] આહુરતાથી ટમટમવું, તલસડું
તલપાપડ વિં [તળે ઉપર? તલપવું + પડવું] ?
આહુર; અધીર

તલપૂર વિં તલ જેટલું (ર) સહેજ ખણ
તલકવું ઓં કિં લુઓ 'તલપ'મા
તલખ ઓં [જ] ઉત્કંટ ઇચ્છા, તલપ
તલખાવળ પું એક વનરપતિ [તલપૂર
તલમાર, તલમાત્ર વિં તલ જેટલું, સહેજ,
તલમીજ પું [જ] શિષ્ય
તલવટ પું તલની બનાવેલી એક મીઠાઈ (ર)
ઉંખરો; તળવટ
તલવણી ઓં એક વનરપતિ
તલવાર ઓં લુઓ તળવાર
તલસરું નં તલ ખ ખેરી લીધા પછીનો તલનો

છેડ (ર) [પ્રા. તિલસગલિયા] જેમા તલ થાય
છે તે શીંગ

તલસવલસ અં બુઓ તલખવલખ

તલસહું અંકિં [સ ત્વ] અતિ આતુર હોવું;

આતુરતાથી તરફડું [તરફડાટ

તલસાટ પું [બુઓ તલસહું] આતુરતા,

તલસારો પું ['તલસહું' ઉપરથી] તલસાટ;

તરફડાટ

તલસાંકળી સ્ત્રીં [પ્રા તિલસવલિયા (સં.

તિલસવલિકા)] તલની બનાવેલી એક વાની

તલસ્પર્શ પું [સ] તળિયાનો સ્પર્શ (ર)

સપાટીનો સ્પર્શ -શિંતા સ્ત્રીં -શીં વિં

તલસ્પર્શ કરતુ (ર) મૌલિક, વસ્તુના તળિયા

સુધી ઊંડે જઈ વિચારતુ

તલા(-લ્લા)ક સ્ત્રીં [જ] છૂટાછેડા, ફરગતી.

(આય મુસલમાન લગ્ન અંગે) [-આપવી=

લગ્નપ્રથમાંથી છૂટું કરવું; છૂટાછેડા કરવા

-મળવી=છૂટાછેડાના ભોગ બનવું -મેળ-

વવી, -લેવી=છૂટાછેડા સાધવા, લગ્ન-

પ્રથમમાંથી છૂટું થવું]

તલાટી પું [સરંદે. તલાર=ઝાટવાલ, અથવા

દે. તલ=ગામડાનો મુખિયો મ. તલાઠી,

તલાટી(-ઠી)] મહેસૂલ વસૂલ કરનાર સરકારી

મહેતો. -કું નં તલાટીનું કામકાજ કે પદ

તલાતલ નં [સ] સાત પાતાળમાનું એક

તલાખત સ્ત્રીં [જ તલાવત] બરાબરી, સ્પર્ધા

તલાલીન વિં[સં.]તળિયે જઈ બેઠેલું(ર)તલીન

તલા(-ળા)વ નં [પ્રા. તલાવ, તલાય, તલાગ

(સં. તલાગ), સરંદે. તાલાવ]એક જળાશય;

નાનું સરોવર [તળાવ (-વે) જહું=ઝાડે

ફરવા-શૌચ જવું] ઠડી સ્ત્રીં, ઠડું નં

નાનું તળાવ

તલાશ સ્ત્રીં [ફા] શોધ; તપાસ. [-રાખવી,

લેવી=સંભાળ રાખવી; ધ્યાન રાખવું]

તલી સ્ત્રીં ઝીણા તલ (ર) શેરડીનો એક રોગ

(૩) બરોળની ગાઠ [કસખી છેડો

તલો પું [જ તલ (સોતું) ઉપરથી] પાંદડીનો

તલપ નં [સં] શય્યા, પથારી

તલ્લાક સ્ત્રીં બુઓ તલાક

તલ્લીન વિં[સ.]ગરક; લીન, એકાકાર. ૦તા સ્ત્રીં

તવ સં (પ) તાર [સં] (ર) અં [હિં.

તવ] (પ) ત્યારે

તવખીર નં એક વનસ્પતિ

તવન નં બુઓ રતવન (જૈન)

તવર નં એક વનસ્પતિ

તવરહું અંકિં બુઓ તરવરહું

તવંગર વિં[ફા તુવાંગર] પૈસાદાર, તાલેવત

તવાઈ સ્ત્રીં ['તવાઈ' ઉપરથી, અથવા ફા

તવાહી? સરં મ. તવઈ, તવાઈ] કમખખતી;

આફત; ધાડ (ર) તાકીક; ધમકી

તવાબે પું [જ. તવાજહ] પેશાણચાકરી

તવારાં અં + તે વારે -વખતે

તવારીખ સ્ત્રીં [જ] ઇતિહાસ ઝનવીસ પું

ઇતિહાસ લખનારો

તવાહું અંકિં [સ તપ્, પ્રા. તવ] 'તાવ'નું

કર્મણિ. [તવાઈ જહું=તાપ કે ચિંતાથી

શોષાઈ જહું-શરીરે ઓગળી જવું]

તવેથો પું[સ તપ્, પ્રા. તવ પરથી]રસોઈમા ઉપર

તળે કરવાનું કે ઉચલાવવાનું એક સાધન, તાવેથો

તવો પું [પ્રા તવય]શેટલા શેકવાનું એક પાત્ર,

મોટી લોદી (ર) ચલમમા મૂકવાની ગોળ

ચપટી ઠીકરી [તવાજેહું=બિલકુલ સાફ,

ચોખ્ખું ચટ (ર) ખાલી કે સાફ થયેલું,

પ્રાયમાલ] -વી સ્ત્રીંનાનો તવો, લોદી

તશરીફ સ્ત્રીં [જ] મોટાઈ; મહિમા, શ્રેષ્ઠતા

(મોટા માણસને, 'પધારો' એમ કહેવામાં

વપરાય છે-તશરીફ લાવો)

તસ સ્ત્રીં ન દેખાય એવી ખારીક ફાટ

તસકો પું તસકો, તુચ્છકાર (ર) ઠોક ઠપકો.

[-તોડવો=ઠપકો આપવો] [ટસટસહું

તસતસહું અંકિં [રવં] લચકાવું; તણવું;

તસતસાટ પું ['તસતસહું' ઉપરથી]ટસટસાટ

તસખી(-વી) સ્ત્રીં [જ.] (જપવાની) માળા,

બેરબો

તસમો પું [ફા] ચામડાનો પટો, તગ

તસર સ્ત્રીં [સં ત્રસર, પ્રા ટસર સરંદે, મ.

તસર]રંગની તીણી રેખા (ર) નં ટસર; એક

જાતનું કપડું

તસલમાત વિં [અ. તસ્લીમાત] વચગાળાનું;
 ઉપલક્ષિયુ (જેમ કે, તસલમાત-ઉપલક્ષ્યાણુ)
 (૨) તાબાનું (૩) સ્ત્રીં કબજો, ભોગવટો
 તસલ્લી સ્ત્રીં [અ] આશ્વાસન; ભરોસો, વિશ્વાસ
 તસવી સ્ત્રીં ભુચો તસખી
 તસવીર સ્ત્રીં [અ] છબી, ચિત્ર
 તમિયો પું [‘તસ’ ઉપરથી] તરક, ફાટ(૨)લીટી,
 આકો(૩) [આખમા] રાતી રેખા, તસર, ટશિયો
 તસુ પું, સ્ત્રીં [સરં હિં, મ તમૂ, અ. તસલ્લહ] ધ્વિ જેટલું માપ [તસુ ભોંય ન સૂઝવી =
 કશું ન સૂઝતું, મૂઝાઈ જતું.]
 તસુ વિં [અપં તહસ, સં તાહસ] (પ.) તેતુ
 તસોતસ અં [‘તસતસવું’ ઉપરથી] તસતસે
 એમ, તગ
 તસકરં પું [સં] ચોર ૦હું સંકિં ચોરવું -રી
 સ્ત્રીં ચોરતું કામ, ચોરી
 તસત, ૦રં, -સ્તાલું નં [ફા. તજત, ૦રી; સરં
 મ. તસ્ત] મળમૂત્ર ઝીલવાનું વાસણ(૨) કોગળા
 વગેરેનું પાણી ઝીલવાનું વાસણ
 તસદી સ્ત્રીં [અ. તસ્દીઅ] શ્રમ, મહેનત,
 તકલીફ [-લેવી, આપવી]
 તહ પું, સ્ત્રીં, નં [ફા] સુલેહ, સધિ.
 તહકીખ વિં [અ. તહકીફ] ચોક્કસ; નક્કી
 તહકું(-ફ)ખ વિં [અ. તવક્કુફ = લીલ, સરં
 મ ત(૦હ)ફૂબ] મોફકું; મુલતવી (-કરવું,
 રહેવું, રાખવું). -ખી સ્ત્રીં તહફૂખ રાખવું
 તે; મોફરી
 તહનામું નં [ફા.] સુલેહનો કાલકરાર-લેખ
 તહસીલ સ્ત્રીં, નં [અ] જમીનમહેસૂલ (૨)
 તાહુકો ૦દાર પું તાહુકાનું મહેસૂલ વસૂલ
 કરનાર અમલદાર, મહાલકારી ૦દારી સ્ત્રીં
 તહસીલદારનું કામ કે પદ ૦નામું નં
 જમાખ ધીનો ચોપડો
 તહાં અં [સરં હિં.] (પ) ભુચો તહી
 તહીં અં [પ્રા તહિ, તહિં.] લાં, ત્યહા
 તહનાત (તહે) સ્ત્રીં [અ. તવચ્યુનાત, સરં મ.
 તેનાત, હિં તજનાત] સેવાચાકરી કરવા માટેની
 હાજરી (૨) સેવાચાકરી, તાખેદારી
 તહેવાર(તહે) પું [સરં હિં તેહવાર, ત્યોહાર, સં

તિયિ, પ્રા તિહિ+વાર] ટાણુ, ખુશાલીનો દિવસ
 તહેામત નં (તહેા) [અ. તુહમત] આરોપ;
 આણ [-આવણું = આરોપ થવો -મૂકણું =
 આરોપણું; આણેપ કરવો.] ૦દાર વિં આરોપી.
 ૦નામું નં આરોપ મૂક્યા બાબતનું લખાણ
 તળ નં ભુચો તલ (૨) મૂળ (૩) પાયો (૪)
 જન્મસ્થાન ૦ધટ પું ૦ ભિમરો, ઉંબર ૦ જમીન
 સ્ત્રીં તળિયાની જમીન ૦ધર વિં દેવાદાર
 (૨) [લા] દયાયેલું -ઓશિયાણું (૩) પું
 વસવાયો (૪) સાથી, ખેડૂત. ૦પદ નં ગામ-
 તળની જમીન(૨) અસલ-મૂળ જગા(૩) સપાટ
 જમીન (૪) જેનું પૂર મહેસૂલ લેવાતું હોય
 એવી -ખાલસા જમીન ૦પદું વિં સ્થાનિક,
 મૂળ વતનનું (૨) ગામઠી, દેશી ૦વટ સ્ત્રીં
 પગના તળિયાનું તળવાણું તે (૨) તળિયું (૩)
 જમીનની સપાટી, તળાવટ(૪) ભિમરાનું ઘડેલું
 લાકડું (૫) [સરં મ. તુલ્લટ = પાટડો] છાપરાના
 મોલને ટેકવવા સામસામી ભી તો પર ગોઠવીને
 રખાતું ચાકું લાકડું
 તળવાણું અં કિં [તળણું (તળિયું) પરથી ?
 સં હિં. તરવાના] વધારેપડતા ઘસાગથી
 કે તાપથી પગના તળિયાનું ચાણુ થતું
 તળણું સં કિં [પ્રા તલ] કંકડાવેલા ધીતેલમા
 પકવણું (૨) નં [સં. તલં, મ તલ્લા] તળિયું
 તળાઈ સ્ત્રીં [દે. તલ, તલ્લ = ગોઠડું; બિછાડું]
 ખૂબ ફેલેલું ગાઠલું (૨) પું [પ્રા. તલ =
 તાડનું ઝાડ] તાડનું (નર) ઝાડ
 તળાતળ નં ભુચો તલાતલ
 તળાતાંદળા પું ૦ખં ૦વં [તળા (તળણું) + તાંદળા
 (સ તાદુલ)] શેકેલા ચોખા-મમરા (૨)
 અં છૂટેછૂટે; લગારે વળગણું ન રહે એમ
 તળાવ નં, ૦ડી સ્ત્રીં, ૦હું નં ભુચો ‘તલાવ’ મા
 તળાવટ સ્ત્રીં હોંગ, યુક્તિ (૨) [‘તળ’, ‘તળવટ’]
 જમીન કે તેની સપાટીનો પ્રકાર
 તળાવિયો પું એક ભત્તો કોળી
 તળાવો પું [ભુચો ‘તળવટ’ અર્થ ૪-૫]
 ગાડાની ખીંજણી તળેની આડી
 તળાંસવું(૦) સં કિં [સ તલસ્વરી પરથી ?]
 ધીમે ધીમે ચાપડું, ચપી કરવી

તળિયું નં [સ. તલ] છેક નીચેનો ભાગ; તળ
(૨) પગનું તળિયું (૩) તડખૂચ. [-આવડું =
સાવ ખૂદી પડવું. -ટાડું કરવું = જુઓ
તળિયાર ટાડું કરવું. -દેખાડું = ખૂદી પડવું,
પાસેનું પૂર થવા આવવું -ન દેખાડું = પાર
ન પામી શકાય -ઝાડવું = સાફ કરી નાખવું,
ખાલીખમ કરવું (૨) ખૂબ ધમકાવવું.]
-ચાઈટે, -ચાઝાટક અં તળિયું ખુલ્લું
થઈ જાય તેમ, ખુલ્લેખુલ્લું, પૂરેપૂરું ખુવાર.
-ચારું નં તળિયું [-ટાડું કરવું = પોતાની
સ્થિતિ સ્થિર-નિશ્ચિત કરી લેવી.]

તળી સ્ત્રીં [જુઓ તળિયું] જોડામા પગના
તળિયાને અડીને રહેતી ચામડાની પટ્ટી,
સખતળી. [-પડવી = ખુલ્લે પગે ચાલવાથી
પગના તળિયાની ચામડી કંઠણ કે ન ફાળે
એવી થઈ જવી] [આવડું]

તળું નં જુઓ તળિયું [-આવડું = તળિયું
તળે અં [સ. તલ] નીચે, તળિયે ૦ ઉપર અં
ઊંચું નીચું, તળે કે ઉપર(૨) [લા.] તલપાપક;
અધીરું [ખાલુનો નીચાણનો પ્રદેશ

તળેડી સ્ત્રીં [દે. તલહટ્ટિયા] પર્વતની આબુ-
તળચુંતાંચું વિં તળેલું અને તાવેલું(૨) [લા.]
અલકાય નહિ એવું -શુદ્ધ

તઈ અં [સં. તત્તઃ, પ્રા તપ, સં નદા, પ્રા. તઙ્ઠ]
(કા) જુઓ તૈયે, તો પછી; સારે

તંગ વિં [ફા] લિડાવું, ચપરીને આવી રહેલું
(૨) તાણેલું, કસેલું (૩) છૂટ વગરનું (નાણા
કે વેપારની આખતમા) (૪) કાચર, કંઠાળેલું
(૫) પુંં ઘોડાનું જન ખસી ન જાય તે માટે
પેટને કસીને બાંધેલો પટો

તંગડી સ્ત્રીં [જુઓ ટંગડી] ટાટિયો (૨) [ફા
તંગ, કે તુંગહ પરથી ?] ટૂંકી ચોરણી -લેઘો

તંગલ નં, સ્ત્રીં છોકરાને કાને પહેરવાનું કુંડળ

તંગાશ સ્ત્રીં [ફા. તંગ ઉપરથી] તંગી; અછત

તંગિયો પુંં [જુઓ તંગડી] નાની સૂચણી

તંગી સ્ત્રીં [ફા.] તાણ, ન્યૂંસા, અછત

તંઝીમ સ્ત્રીં [અ.] એકસર કરવું તે, સગઈન

તંડુલ પુંં [સં.] તડુલ; ચોખા

તંત પુંં [સં તંતિ કે તંતુ] તાર, તાંતણો (૨)

કોઈ ઘટના કે વાતની પરંપરા — તેનો લાભો
તાંતણો (૩) ચર્ચા, વાદવિવાદ, પંચાત (૪)
છાલ, કેડો (૫) મમત, નિદ, હઠ. [-તાણવો,
બાંધવો = વાદ કે ચર્ચામા બિચારું; તંત કરવો.
-પકડવો = કોઈ વાત કે ઘટનાનું મૂળ રહસ્ય
સમજવું, લક્ષમા લેવું (૨) હઠ લેવી, જીદ
પકડવી -મૂકવો = હઠ છોડવી; છાલ છોડવો,
કોઈ વાતની પંચાત કે ચર્ચા છોડવી -લેવો
= ચર્ચા ચલાવવી]

તંતની સ્ત્રીં [૨૧૦] જુઓ તુનતુની

તંતરવું સં કિં [સ તંત્ર ઉપરથી] છેતરવું;
ધૂલી લેવું, ભોળવવું

તંતુ પુંં [સ.] તાર, તાંતણો, રેસો કે પાતળી
નસ [-કામે લખાડવા = ખનતુ બધું કરવું
(કોઈ કામ સાધવા માટે).] ૦ કીટ પુંં રેશમનો
કીડો વ્યંક નં તંતુનું જાણું. ૦ માર્ગ પુંં
તંતુ જેવો બારીક માર્ગ. ૦ વાદ્ય નં તંતુથી
વાગતુ વાજિત્ર

તંતે(-તો)તંત અં [જુઓ તત, સરં સ.
તંત, તંતોતંત] એક કેડે બીજું એમ, લગાતાર
(૨) બરોબર, પૂરેપૂર

તંત્ર નં [સં.] હિંદુઓના એક પ્રકારના શાસ્ત્રો
(તેમા મનો, પ્રયોગો અને ક્રિયાઓ ઉપર વધુ
ભાર મૂકેલો છે) (૨) વ્યવસ્થા; પ્રબંધ (૩) તેની
ચોળનાપૂર્વક ગોઠવાણુ, આયોજન (૪) [ન્યા.]
સિદ્ધાંત ંનિષ્ઠ વિં તંત્ર - વ્યવસ્થાને વફાદાર.
ંનિષ્ઠા સ્ત્રીં તંત્ર - વ્યવસ્થા પ્રત્યે વફાદારી
-ત્રી પુંં તંત્ર ચલાવનાર, અધિપતિ (૨)
છાપાનો સપાઠક (૩) સ્ત્રીં તંતુવાદનો તાર
(૪) ધનુષ્યની દોરી, પણ (૫) એક તંતુવાદ

તંદુરસ્ત વિં [ફા તંદુરસ્ત] નીરોગી, સ્વસ્થ
-સ્ત્રી સ્ત્રીં આરોગ્ય

તંદુલ પુંં [જુઓ તંદુલ] ચોખા, તાડુલ

તંદોડો પુંં સ્ત્રીના કાનનું એક ઘરેણું

તંદ્રા સ્ત્રીં [સ.] આળસ; સુસ્તી, ઘેન(નિદ્રાના).

૦ જુ(-જુ) વિં તંદ્રાવાણું

તંત્ર પુંં [સ. તંત્ર] ચૂલો

તંબાકુ, —૬ સ્ત્રીં [જુઓ તમાકુ] એક વનસ્પતિ,

જેના પાંદડાં એક વ્યસનની ચીજ છે

તંબુ(-બૂ) પુ. [સર. હિ, મ.] દોરડા અને ચાલવાને ટેકે તાણેલું છત્રીધાટનું લૂગડાનું ધર [-ઠાકવો=તંબુ છેડી નંખાવો. -ઠીવો, ખડો કરવો=તંબુ બાંધવો. -છોડવો=ખાવેલો તંબુ ઝાડી નાખવો, તંબુ ઠાકવી લેવો -ઠાકવો, તાણવો, મારવો=(ચાલવા ઠાકી દોરડાં તાણી) તંબુ રચવો-બાંધવો કે ખડો કરવો.]

તંબૂરો પુ. [જ તંબૂર] એક તબલાવાદ્ય. [તંબૂરો જેવું=રથૂળ ને બેડોળ] -રાપેટી સ્ત્રી સૂરપેટી -રી સ્ત્રી નાનો તંબૂરો

તંબોળ પુ. [ફા તબૂલ, સં. તામ્બૂલ] નાગર-વેલનું પાન (૨) તેની બીડી-બીડું (૩) ઘાડો લાલ રંગ(૪) ગળાનો એક રોગ [-છાંટવો, -નાખવો=લગ્ન વખતે વરકન્યાએ એકબીજા પર પાનની પિચકારી મારવી -વહેંચવો=લગ્ન જનોઈ વગેરે પ્રસંગે સ્ત્રીઓને ખારેક પતાસા વગેરે આપવા] ંબુ સ્ત્રી તંબોળીની સ્ત્રી -ગિયું વિ. તંબોળ કે તંબોળીને લગતું -ગિયો ક્ષય પુ. એક જાતનો ક્ષયરોગ -ગિયો માપ પુ. નાગરવેલના પાનમા થતો એક ક્રીડો -ળી પું. પાનસોપારી વેચનારો (૨) તે ધવો કરનારી ન્યાતનો માણસ

-ત: [સં.] નામને લાગતા 'માથી' 'ની દષ્ટિએ' એવા અર્થનું અવ્યયનાવે. ઉદા. મૂલત, તત્વત

-તા [સં] લાવવાચક નામ(સ્ત્રી) બનાવતો પ્રત્યય તા પુ. [ફા.] એક કાગળ, તાવ (૨) [સં. તાપ, પ્રા તાજ] ગરમી

-તા 'તારીખ'નું ટૂંક રૂપ

તાઈ પુ. મુસલમાનની એક નાત, પોળરો, વણકર (૨) સ્ત્રી એક વસ્ત્ર [મિલજનું તાઉ વિ. [પ્રા તાજ પરથી?] ગરમ-આકળા તાઊસ પુ. [જ તાવૂસ] મોર (૨) નં એક છેડે મોરનો આકાર હોય એવું વાદ્ય. બખાજ વિ. તાઊસ વગાડી જાણનાર -સી વિ. મોરના રંગનું (૨) તાઊસબાજ

-તાક સ્ત્રી [સં તક્, પ્રા તક્, સર. મ] છાશ તાક સ્ત્રી [બુઓ નાકડું] નેમ, ચોટ(૨) પુ. લાગ, તાકડો ંડો પુ. તાક, લાગ(૨) [બુઓ

નાગડો] તાગડો, દોરો. ંબુચું વિ. તાકેડું. ંબું સંકિં [સં તર્ક, પ્રા. તર્ક અથવા સં તર્ક] એકીનજરે જોયા કરતું (૨) નિશાન બાંધવું (૩) ધમધમ [તાકેડું તીર લાગવું =ધાર્યું થવું.] [એ. ઓમર

તાકેડું નં [નાક' ઉપરથી] સોનીનું નાક જેવું તાક(-કા)ત સ્ત્રી [જ] શક્તિ; સામર્થ્ય, મગદૂર તાકીદ સ્ત્રી [જ] ઉતાવળ (૨) આજ્ઞા, ફરમાન, તરત કરવાની જરૂરિયાત(૩) ચેતવણી, ધમકી. [-કરવી=ઉતાવળ કરવી -આપવી=ચેતવણી આપવી] ંચિદ્દી સ્ત્રી, ંપત્ર પુ. નં ઉપરી અમલદારના હુકમનો તાકીદનો કાગળ [સર. મ.]

તાકું નં [જ તાક] ગોખલો, હાટિયું તાકેડું વિ. [તાકવું ઉપરથી] તાકેડું નિશાન પાકનાર, તાકણિયું

તાકો પુ. [જ] ફાક્યા વિનાનું લાથું એક સરખું લૂગડું, ચાન (૨) [બુઓ તાકું] ગોખલો

તાકોડી વિ. બુઓ તાકેડું

તાગ પુ. [સં. સ્વાઘ, દે. ધ્રુવ, સર. મ તાગા, તાજ=છોડી ચલાવવાનો વાસ જે દ્વારા ઊંડાણ પણ મપાય છે] છેડો અત, નિવેડો (૨) [સં. ત્યાગ ઉપરથી? સર. હિં તાગ(-ગા)] પરણીને વિદાય થતા વર તરફથી ભાગીને કન્યાપક્ષના ભાટપ્રાહણોને અપાતી કદિણા કે ભાગો [-આણવો, -લાવવો=પાર લાવવો, ધરવારવું. -કાઢવો, -લેવો=ઊંડાઈ માપવી (૨) અંદાજ કાઢવો.]

તાગદિષ્ટા પુ. બં. વં [રવં] મોજમજ; ચેનબાજ (-કરવા)

તાગડો પુ. [બુઓ તાગડો] તાતણો (૨) [તાકવું ઉપરથી] તાકેડો, લાગ

તાગડું અં. કિં [બુઓ તાગ] તાગ કાઢવો; માપ કાઢવું(૨) પરવારવું, તાગ આણવો, છૂટા થવું (૩) સં. કિં [બુઓ ત્યાગવું] છેડી ફેડું તાગિયો પુ. [બુઓ તાગડો] રેશમને તાણનાર -સુધારનાર કારીગર

તાછ સ્ત્રી [સં તક્ષ] પથ્થર ઠાકતા પડતો કચરો -છોલ (૨) (હાગીનાને) છોલતા પડતો કરચો

તાણાવો પું [સ તન્ ઉપરથી; સગ્ગમ તળાવ,
-વા, હિં. તનાવ=દોરી. અ. તનાવ=રસ્તી]
રથની સાગી નીચેનો દોર

તાણી સ્ત્રીં [જુઓ તાણાવો] કુઠાળામા ફરે તે
માટે બળકની નાથે આવેલી રાશી-દોરી
તાણું નં.-ણી સ્ત્રીં,-ણો પું [દે. તળાવ] છઠી
વિભક્તિનો પ્રત્યય (પ.)

તત્ સ. [સ.] તે -તકાલ,-તક્ષણ,-તજોવ
[તત્+ખેવ(પ્રા સેવ, સ ક્ષેપ)કેસં તત્ક્ષણમેવ?]
અં તે જ વખતે 'તરત જ (પ)

તતડણું અં કિં [રવં] જુઓ તડતડણું
તતડાટ પું તતડણુ તે તતડાવણું સંકિં
(પ્રેરક) (ર) [લા] ધમકાવણુ

તતડિયું વિં ['તતડણું ઉપરથી] બળતા તડ-
તડિયા ઊડે એવુ (લાકડું, કાલસો ઇં)

તતડિયો પું ['તતડણું ઉપરથી] તણખો,
તડતડિયો

તતથેઈ અં [રવં, સરં હિ. તત્તાથેઈ]
ભવાઈના તાનનો બોલ; તાતાથેઈ

તતખીર સ્ત્રીં [સરં હિ, મ]+જુઓ તતખીર
તતવાધ નં [સ.] જુઓ તત્વાધ

તતઃ અં [સ.] પછી, તો પછી. ઠંકિંવાદ પું
વસ્તુકે ઘટનાનુ, તત કિ -પછી શુ, એમ પૂછી,
આગળનુ આગળ પરિણામ કે નિષ્પત્તિ
શોધવી તે

તતૂડી સ્ત્રીં [રવં] નાનુ તતૂડું (-ફૂંકવી) -ફું
નં એક જાતનું રણસિંચુ [-ફૂંકણું=જાહેર
કરવું (ર) દેવાણું કાઢવું]

તતકાલ(-ળ) અં [સં] તે જ વખતે, તરત જ
તતકાલીન વિં [સં] તે સમયનુ

તતક્ષણ અં [સં] તે જ ક્ષણે, તાબડોતોબ, તતક્ષણ
તત્ત્વ નં [સં] કોઈ વસ્તુનુ મૂળ અસલ કે

વાસ્તવિક રૂપ(ર) સાર, રહસ્ય(૩) પચ્ચભૂતમાનું
દરેક(૪) સાંખ્યના રૂપ તત્ત્વોમાનુ દરેક-પચ્ચ-
મહાભૂત, પંચ વિષયો, દસ ઈન્દ્રિયો, મન, બુદ્ધિ,
અહ કાર, પ્રકૃતિ અને પુરુષ ંઆહિણી વિં
સ્ત્રીં, ંઆહી વિં તત્ત્વ ગ્રહણ કરનાર.
અંચિ તન નં તત્ત્વ વિષે વિચાર કરવો તે
જ્ઞા વિં તત્ત્વને જાણનાર (ર) પું ક્ષિલસૂત્ર

જ્ઞાન નં તત્ત્વ સંબંધી જ્ઞાન, ક્ષિલસૂત્રી
જ્ઞાની વિં (ર) પું તત્ત્વજ્ઞ ંતઃ અં
તત્ત્વની દષ્ટિએ, ખરી રીતે. ંદર્શીન નં તત્ત્વ-
જ્ઞાન, ક્ષિલસૂત્રી ંદર્શી વિં (ર) પું તત્ત્વ
જ્ઞેનાર પુરુષ ંદષ્ટિ સ્ત્રીં તત્ત્વ તરફ વળેલી
તત્ત્વગ્રાહી દષ્ટિ ંનિર્ણય પું તત્ત્વનો નિર્ણય;
ક્ષિલસૂત્રી. ંનિષ્ઠ વિં તત્ત્વમા નિષ્ઠા-આસ્થા-
વાણુ ંનિષ્ઠા સ્ત્રીં તત્ત્વ પરની આસ્થા.
ંન્યાસ પું વિષ્ણુપૂજની એક વિધ,
ંમીમાંસા સ્ત્રીં 'મિટાફિક્કિસ'. ંવેત્તા

પું તત્ત્વજ્ઞાની, ક્ષિલસૂત્ર જ્ઞાત્રેત્રી પું
ક્ષિલસૂત્ર -ત્ત્વર્થ પું મૂળ સત્ય, ખરુ તત્ત્વ
તત્ત્વમસિ શંખં [સ.] 'તે(મૂળ તત્ત્વ-બ્રહ્મ)

તુ જ છે' એવુ ચતુર્વેદનુ એક મહાવાક્ય
તત્પદ નં [સ] તે-બ્રહ્મનું પદ; પરમપદ; મોક્ષ

તત્પદાર્થ પું [સ] બ્રહ્મ, પરમાત્મા
તત્પર વિં [સ] બરાબર પરીવાયેલું, એકધ્યાન

(ર) તૈયાર, સજ્જ (માણસ) ંત્તા સ્ત્રીં.
તત્પરાયણુ વિં [સં] તત્પર

તત્પુરુષ પું [સ] પરમાત્મા (ર) [વ્યા]
સમાસના ચાર મુખ્ય પ્રકારમાનો એક, જેમા

પૂર્વપદ ઉત્તરપદ સાથે વિભક્તિના સંબંધથી
જોડાય છે

તત્ર અં [સં] ત્યા. ંત્ય વિં ત્યાનુ-ત્યાં
જન્મેલું કે ત્યાનુ વાસી. ંદ્ય વિં ત્યા રહેલું

કે આવેલું, ત્યાનુ -ત્રાપિ અં ત્યાં પણ
તત્સમ વિં [સ] મૂળ પ્રમાણેનુ-બરાબર(ર)

મૂળભાષામા અને પ્રાકૃતમા સરખો એવો(શબ્દ)
તથા અં [સ] અને (ર) તે પ્રમાણે, તેમ ંગત

વિં પરમપદે પહોંચેલુ (ર) પું (સ.) બુદ્ધ(૩)
જ્ઞાની. ંપિ અં [સં] તોપણ ંભૂત વિં

તે પ્રમાણે બનેલું. ંદ્વુ શંખં [સં અસ્તુ]
'તેમ થાયો', 'એવું હો' -અથ વિં (ર) નં

સત્ય, સાચુ

તથા સ્ત્રીં [સં તથા ઉપરથી ? સરં દે. તત્તિ=
ચિંતા, વિચાર(ર) કાર્ય, પ્રયોજન ઇં, મ. તથા
=શંકા] સ્પૃહા, તમા (ર) વિસ્તાર, લખાણ
[-કરવી=સ્પૃહા કરવી, પગલા રાખવી (ર)
વિસ્તાર-ચોંજણ કરવું]

તથારતુ, તથ્ય જુઓ 'તથા' [સ] મા
 તથ્યાંશ પું [સં] તથ્ય — સત્યનો અંશ,
 મહત્વનો ભાગ કે સારાશ
 તદનંતર અં [સં] ત્યાર પછી, તે પછી
 તદનુરૂપ વિં [સં.] તેના જેવું, તેના રૂપનું
 તદનુસાર અં [સં.] તે પ્રમાણે
 તદપિ અં [સં.] તોપણ
 તદબીર સ્ત્રીં [સં] યુક્તિ
 તદર્થે અં [સં] તેને માટે, તેને ખાતર
 તદર્થત વિં [સં.] તેમા આવેલું — સમાયેલું
 તદા અં [સં] ત્યારે, [(૨) તન્મય, લીન
 તદાકાર વિં [સં.] તેના જ આકારનું, તદ્દર્શ
 તદાકાળ અં + તે વખતે
 તદુપરાંત, તદુપરિ [સં.] અં તે ઉપરાત,
 વિશેષ, વળી ['મોનોટોની'
 તદેવતા સ્ત્રીં [સં] એ જ હોયા કરકું તે;
 તદૈક્ય નં [સં] તાદાત્મ્ય, એકતા
 તદ્ગત વિં [સં] તેને લગતું; તેમા સમાવું (૨)
 તેમા ચિત્તવાણું; તત્પર
 તદ્ગુણ વિં [સં] તે કે તેના ગુણવાણું (૨)
 પું તેનો ગુણ (૩) એક અર્થાલંકાર, જેમા
 વસ્તુ પોતાના ગુણધર્મ પાસેની બીજી ઉત્તમ
 વસ્તુના ગુણધર્મ લેતી વર્ણવાય છે (કા શા)
 તદ્વન અં [સં] સરંમ તદ્વંતિ બિલકુલ, છેક, (૨) નર્થ
 તદ્વિત પું [સં.] (વ્યા) મૂળ નામ, સર્વનામ,
 વિશેષણ કે અવ્યયને લાગીને નવો શબ્દ
 બનાવતો પ્રત્યય (૨) વિં તે પ્રત્યયો લાગીને
 બનેલું. — તાંત વિં છેડે તદ્વિતવાણું
 તદ્ભવ વિં [સં] તેમાથી થતું — જન્મતું (૨) મૂળ
 લાખામાથી પ્રાકૃતમા આવેલો અપભ્રંશ (શબ્દ)
 તદ્ભિન્ન વિં [સં] તેનાથી ભિન્ન
 તદ્ભૂપ વિં [સં] તેના જેકું, તદાકાર વ્તા સ્ત્રીં
 તદ્ભૂપ અં [સં.] તેની જેમ
 તદ્વિદ વિં (૨) પું [સં] જુઓ તદ્વિ
 તન પું [સં] તનય પુત્ર, દીકરો (૨) નં [ફા,
 સ. તનુ, સરં હિ, મ] શરીર, દેહ [-થી,
 -તોડીને, -દર્ધને = ખૂબ મહેનત લઈને,
 ખરા દિલથી.] ઝમનધન નં બં વં સર્વસ્વ;
 બધી શક્તિ, સાધન વગેરે

તનક વિં [હિ. તનિક; ફા તનુક; સ. તનુ]
 થોડું (૨) નાનું, નાનુકું
 તનખ સ્ત્રીં જુઓ તણખ
 તનખાવણું સં કિં પચવણું, હેરાન કરવું (૨)
 —ની ઉપર ગુંસે થવું
 તનખો પું [ફા. તનલાહ] ખગાર
 તનખાણું નં [તન + ત્રાણ(સં)] બખતર
 તનખદન વિં [તન (ફા.) + ખદન (ફા.)]
 જીવન, અતિ પ્રિય (૨) વિશ્વાસુ; વફાદાર
 તનમન અં [તન + મન] ખૂબ આતુરતાથી—
 અધીરાઈથી —નાટ પું આવેશ, જુસ્સો,
 અધીરાઈ
 તનમનિયું નં એક ભતવું ફૂલ (૨) કાનનું એક
 ધરેણું
 તનય પું [સં] પુત્ર —યા સ્ત્રીં પુત્રી
 તનહા વિં [જુઓ તનહા] એકલું (૨) અં કુદત
 તનિયો પું [તન — તનુ ઉપરથી કે તન્ (સં)
 ઉપરથી] વાઘો, અગરખુ, ઝંલણું
 તની પું [જુઓ તણાવો] દારો, તાર (૨) ભદ્રમત્ર,
 ધંતરમત્ર [નાનુ (૪) સુદર
 તનુ વિં [સં] કૃશ, પાતળું (૨) થોડું (૩)
 તનુ(-નુ) સ્ત્રીં, નં [સં] શરીર ઝા પું
 પુત્ર. ઝા સ્ત્રીં પુત્રી. ઝા પું વાળ, રોમ
 તનોડો પું સ્ત્રીને કાને પહેરવાનું એક ધરેણું
 તન્મય વિં [સં] એકાગ્ર, લીન વ્તા સ્ત્રીં
 તન્માત્ર વિં [સં] માત્ર એ જ, શુદ્ધ (૨) અં
 તલમાત્ર, સહેજસાજ (૩) નં પચ મહાભૂતોનું
 શુદ્ધ — સ્પષ્ટ ૩૫
 તન્માત્રા સ્ત્રીં જુઓ તન્માત્ર
 તન્વંગી, તન્વી સ્ત્રીં [સં] નાનુકું સુકુમાર સ્ત્રી
 તન્હા વિં [ફા] જુઓ તનહા
 તપ નં [સં] ઇન્દ્રિયદમન, તપસ્યા (૨) [લા]
 લાખો વખત રાહ બેવી કે બેઠા રહેવું પડે તે,
 તપવું પડે તે (૩) સ્ત્રીં તપત ઝગચ પું
 જૈન સાધુઓનો એક વર્ગ વ્તા સ્ત્રીં ગરમી;
 સહેજસાજ તાવ ઝા નં તપવું તે (૨) તાપ,
 ગરમી (૩) પું સૂર્ય (૪) એક નરક. ઝા રચદ
 નં સૂર્ય મુખી ફૂલઝાડ. ઝા (-પો) લોક પું
 સાત લોકમાંનો છઠ્ઠો — તપસ્વીઓનો લોક.

૦શ્ચર્યા સ્ત્રીં [સ] તપ કરવું તે; તપસ્યા.
 ૦સ્ત્રી(-રવી) વિં(૨)પું [સં] તપ કરનાર
 તપ(-પા)વતું સં કિં 'તપવું'નું પ્રેરક
 તપવું અં કિં [સં. તપ્] ઊનું-ગરમ થવું(૨)
 તપ કરવું (૩) [લા.] લાખો વખત શહ જોતા
 ઊભા રહેવું; ખોટી થવું (૪) ગુરસે થવું
 તપખીર સ્ત્રીં [મ. તપકીર, -લ, તપલીલ, સં.
 ક્ષારવત્રા] છીંકણી (૨) કંઠનો-શિંગોડાનો
 ઘોટ. -રિયું, -રી વિંતપખીરના રંગનું
 તપશ્ચર્યા. તપસી જુઓ 'તપ'મા
 તપ(-ક)સીલ સ્ત્રીં [જુઓ 'તકસીલ'] વિગત,
 જુહી જુહી હકીકતનો ફેડ ૦વાર અં
 વિગતવાર
 તપસ્યા સ્ત્રીં [સં.] તપ, તપશ્ચર્યા
 તપસવી વિં (૨) પું [સં] જુઓ 'તપ'મા
 -રિવતા સ્ત્રીં -રિવની વિં સ્ત્રીં (૨)
 સ્ત્રીં 'તપસવી'નું સ્ત્રીલિંગ
 તપાહ(-વ)વું સંકિં 'તપવું'નું પ્રેરક
 તપાસ, ૦ણી સ્ત્રીં [અ. તપહહુસ, મ] તપાસવું
 ને [-મળવી લાળ મળવી, પતો ખાવો.]
 ૦નીગ(-સ) વિં તપાસનાર
 તપાસરાવવું સં કિં તપાસાવવું
 તપાસવું સં કિં ગોધવું ખેળવું (૨) ચોકસી
 કરવી; ઊંડા ઊતરીને જોવું (૩) સલાળવું;
 તળવીજ રાખવી
 તપાસ-સમિતિ સ્ત્રીં તપાસ કરનાર સમિતિ
 તપિત-વિં [સ] જુઓ તપ
 તપિયું વિં [તપ' ઉપરથી] તપ કરનાર, તપસવી.
 તપી પું ['તપ' ઉપરથી] તપસવી
 તપેલી સ્ત્રીં [સ તપ્ પરથી? સરં હિં
 પતીલી, સં પાતિલી = માટીનું વાસણ, મ
 પતેલી] પહેળા મોનું એક વાસણ -હું નં
 મોટી તપેલી
 તપેશરી વિં (૨) પું [તપ + ઈશ્વર, અથવા
 [તપસવી?] જુઓ તપસવી
 તપો- [સં] (સમાસમા પૂવ પદે ઘોષવ્યંજનપૂર્વે)
 ૦ધન વિં તપ એ જ જેનું ધન છે એવું (૨)
 બ્રાહ્મણોની એ નામની ભતનું (૩) પું ૦તપસવી
 (૪) તપોવન જ્ઞાતિનો બ્રાહ્મણ. ૦ખક્ષ(-ળ)

નંતપનુ બળ, તપનો પ્રભાવ ૦ભૂમિ(-મી)
 સ્ત્રીં તપથી પવિત્ર થયેલી ભૂમિ, તપોવન.
 ૦લોક પું ૦ જુઓ 'તપ'મા તપલોક. ૦વન
 નં તપસવીનું નિવાસસ્થાન ૦વૃદ્ધ વિં
 તપને કારણે શ્રેષ્ઠ
 તપ્સ વિં [સ.] તપેલું કે તપવેલું. ૦મુદ્રા સ્ત્રીં
 વિજ્ઞાનાં આયુષોની છાપો તપાવીને દીધેલા હાથ
 ત(૦ર)ફડવું અં કિં જુઓ તફડવું
 તફડે સ્ત્રીં, -ખાજ સ્ત્રીં [જુઓ તફરકે] પારકાના
 માલ કે કૃતિની ઉચાપન; ચોરી
 ત(૦ર)ફડાટ પું ૦ જુઓ તફડાટ
 તફડાવવું સં કિં તફડે સ્ત્રીં કરવી, ચોરી જવું
 તફરકે અં [અ. તપ્સકહ] ચોગઈ, વેરાઈ કે
 ઉચાપત થયું હોય એમ
 તફસીલ [અ], ૦વાર જુઓ 'તપસીલ'માં
 તફારીક વિં [અ] વધારાનું, ફાલતું
 તફાવત પું [અ] ફરક, ઓછાવત્તાપણું [-કરવે
 = ભુદાઈ ગણવી, ભેદ રાખવો -પડવો = ફરક
 - અસમાનતા હોવી]
 તફો પું [અ તાફહ] જથો, વિભાગ
 તખક સ્ત્રીં [અ] રકાખી, તાસક, છીધુ (૨) માળ,
 મજલો ૦ચો પું નાનો યાળ, યાળી ૦ડી
 સ્ત્રીં ૦નાની તખક-રકાખી ૦હું નં ૦એક ભતનું
 છીજર વાસણ [પ્રકાશ આપવો
 તખકવું અં કિં (કા) ગાઠ અધકારમા આઝો
 તખકો પું [અ તવકહ] મજલો, માળ (૨) ગિયતિ;
 હશા (૩) ખાચરી, ચોરણ (૪) વિભાગ, ખડ
 તખડક, ૦તોઈ અં [રવં] ઘોડાની ઢોડનો
 અવાજ -કી સ્ત્રીં ઘોડાની ઢોડનો પગગવ
 (૨) ઢોડ [-મૂકવી = ઢોટ મૂકવી -વાગવી =
 ઘોડાના ડાળલાનો અવાજ થવો] -કો પું
 ઝપાટો, સપાટો વેગ
 તખડાવવું સં કિં [રવં] ઢોડાવવું (૨) ખડ-
 ખડાવવું (૩) દબાવવું, ધમકાવવું
 તખડૂક વિં [તુખડું] ઉપરથી ૧] ભોટ, કમઅક્કલ
 (૨) મૂઠ; અવાક (૩) ફૂલો શરીરનું, સ્થૂલકાય
 (૪) તફન નવરત્ન. ઉઠાં નાથ. તખડૂક
 તખદીલો વિં [અ] બદલાયેલું, ફરેલું
 તખલચી પું [ફા.] તખલાં-નરધા વગાડનાર

તખલી સીં [અ. તવલ; મ.] વાઘના તુંબડા

ઉપરનો સપાટ લાકડાનો લાગ

તખલીધ સીં [અ.] શુદ્ધિ, ધર્મીત્વ

તખલું નં [અ. તવલહ] એક વાઘ, નરથું

તખરક પું [અ. તવર્લક] ઠરગાહ, ધર્મકથા
વગેરેમા વહે ચાતો પ્રસાદ

તખાહરું નં (ચ) તગારા બેલું એક પાત્ર

તખિયત સીં [અ.] મનની રિયતિ—મિલન

(૨) શરીરની હાલત (તંદુરસ્તી કે માદગી
બાબતની) [-લાગવી = મન ચોટવું.] -તી

વિં તરંગી, ઠેકાણા વગરનું, ધૂની

તખીખ પું [અ.] વૈધ, હકીમ. -ખી વિં

તખીખને લગતુ (૨) સીં વૈદ્ય

તખેલો પું [અ. તવીલહ] ઘોડો. બળદ ધં કે
ગાડી રાખવાનું હેલું કે મકાન

તખો પું [બુઓ તવો] (ચ) ચલમનો તવો

તખખલ નં [અ તવલ] તાલકુ, માથું. [-કરાવલું
= માથે ટંકા કરાવેલો]

તમ નં [સં] અધારું (૨) તમોગુણ (૩) પ્રત્યય
વિંને લાગતા 'સૌમા શ્રેષ્ઠ' એમ અર્થ બતાવે.

ઉદાં ગુરુતમ

તમ સં તમે (પ)

તમક પું [સં.] હમના રોગનો એક પ્રકાર ૦શ્વાસ

પુંબહુ ઉતાવળો અને ગૂચવાતો શ્વાસોચ્છવાસ

તમ(-મે)ણ સીં [દે. તમણ] ભોય બોદીને
કરેલો ચૂલો

તમણું વિં [બુઓ તમણું] ત્રણ ગણું, ત્રમણું

તમતમણું અંકિં [રવં] (તમગનો અવાજ)

તમતમું વિં [સરં હિં. તમતમાના] બહુ તીખું.

-માટ વિં તમતમુ (૨) પું તીખાશ

તમ(-મો)ને (મ', મો') સં 'તમે(-મો)'નું
બીજ કે ચોથી વિં નું રૂપ

તમન્ના સીં [અ] ઇચ્છા, આતુરતા

તમર(-રિયું) નં એક ભતનું બાળવાનું લાકડું

તમરી સીં [સં. તિમિર] બુઓ તમર

તમરું નં [સં. તિમિર = અધારું] પગથી ?
કે તેવશ ? રાતે તીણા અવાજથી બોલતું
એક જીવડું

તમસ નં [સં] અધારું (૨) અજાન (૩) તમોગુણ

તમચો પું [તુર્કી] ખિસ્તોલ

તમા સીં [અ.] પરવા, ઇસ્કાર (૨) કમીના, ખોટ

તમાકુ સીં [પોર્ટુગીઝ] તબાકુ

તમાચો પું [ફા] થપ્પડ, લપડાક. [-ખાવો

= વેલ વાગવી -ખેચી કાઢવો, ચોડવો,

ચોડી દેવો, મારવો = લપડાક લગાવી

દેવી. -પડવો, વાગવો = તમાચાનો માર

પડવો (૨) જીકડ ખાવી -મારી મોં કે આંધ

રાતો કે લાલ રાખવો = ન કાચ્યા છતાં

કાચ્યાનો કે સુખી હોવાનો ઢોંગ કે દેખાડો કવો]

તમામ વિં (૨) અં [અ] બધું; સંપૂર્ણ

તમામી સીં [ફા ? સરં હિં, મ.] તમામ -

પૂર્ણપણે રેશમ ને કસબની સાદી

તમારિ પું [સં.] (ચ) સર્ચ ૦તનયા સીં

(સં) ચમુના નદી

તમારું (મા') સં [અપં તુમ્હાર, પ્રા તુમ્હકર]

'તમે'નું છઠી વિલક્ષિત નું રૂપ (બીન્ રૂપો -

તમારે, તમારાથી ધં)

તમાલ પું [સં] એક ઝાડ ૦પત્ર નં તમાલ-

વૃક્ષનું પાંદડું ૦પત્રી સીં તમાલપત્ર

તમારો(-સો) પું [ફા. તમાશા] ઘણા લોકો

ભેવા મળે એવો ખેલ કે રમત (૨) [લા] ક્ષેત્રી.

એમ કે, તમાસો કરવો, ભેવો. -શ(-સ)ગીર,

-શ(-સ)બીન પું તમારો ભેનાર, પ્રેક્ષક

(૨) તમાસો કરનાર -શ(-સ)ગીરી, -શ-

(-સ)બીની સીં તમાશગીરનું કામ

તમિર નં [સં] અધકાર

તમે(-મે) (મે', મો') [પ્રા. તુમ્હ] બીન્ પુરુષ

સં, 'તું'નું બં વં

તમેણ સીં બુઓ તમાણ

તમોગુણ પું [સં] પ્રકૃતિનો એક ગુણ (૨) ક્રોધ;

આક્રોશ મ્વલાવ -ણી વિં તમોગુણવાળું

તમ્મર સીં [મ તિમિર] આખે આવના ચક્કર

-અધાગ [-આવવી, ખાવી, ચડવી]

તર વિં [ફા] ચક્રસથી ભરેલું, તાબુ (૨)

ધરાયેલું, વૃક્ષ (૩) પૈસાદાર (૪) મન્ત, ચક્રચૂર

તર સીં [દે.] હલોદ્ધ પગની મલાઈની પોપડી

(૨) [બુઓ તરડું] નાની ખાડી

તર સીં [સં] પહોળી હોડી, તરાપો

-તર પ્રત્યય. કિં ને લાગતા નં બનાવે છે ઉદાઃ
ઘડતર, લખતર (૨) [સં, ફા] વિં ને લાગતા
'તેથી અવિક-વિશેષ' અર્થ સૂચવે ઉદાઃ
અવિકતર, અદતર

તરક, ૦ડો પું, [ફા. તુર્ક, વે તુરક] મુસલમાન
(નિન્કારમા) ૦ડી સ્ત્રી

તરકચો પું [સરં તચકો] ટપકું (૨) કુવારો
તરકટ નં [સરં મ.] પ્રપચ, કાવતરું. [-રચકું
= તરકટ કરકું] ૦ખીર વિં તરકટ કરવાની
આદતનાણુ -દી (-દિયું) વિં [સરં મ]
તરકટ કરે એવું પ્રપચી

તરકડિયો પું [ફા તુર્ક પરથી ?] એલકેલ
ખોલનારો, ભાડ, વિદૂષક

તરકડી, તરકડો ભુઓ 'તરક'મા

તરકકું અંકિં [સ. તર્ક] તર્ કરવો, અટકળ
કરવી [તીરનો ભાથો

તરકસ નં [સરં હિં, મ; ફા. ત(-તી)રકશ]
તરકારી સ્ત્રીં [હિં, મ; સરં ફા તર] શાક-
ભાજી, ભાજીપાલો (૨) ખાવા યોગ્ય માસ

તરકીખ સ્ત્રીં [જ] યુક્તિ

તરકોશી નં ત્રણ ચાંલલાનું વહાણ

તરખડ સ્ત્રીં માવજત, સ ભાળી (૨) ભાળગડ;
પચાત

તરખલી સ્ત્રીં ભુઓ તણખલી -કું નં તણખલું
તરખાટ પું [સરં ફા તર્સ] ડર, ભીતિ, ત્રાસ
(-મચવો, મચાવવો) [ખૂણવાણું

તરખૂણિયું વિં [તર (સં ત્રિ) + ખૂણી] ત્રણ
તરગાળી સ્ત્રીં તરગાળાની સ્ત્રી

તરગાળો પું ગાવા નાચવાનો ધધો કરનાર
એક ન્યાતનો માણસ

તરઘટ પું ઊમરો, તળવટ

તરઘાથો પું પહેળા મોતો જખરો દેગ (૨)
મોટું પહેળું ઢોલ (૩) [લા] મોટી બેડોળ
આકારની વસ્તુ [અહ કાર

તરછ સ્ત્રીં [ફા તર્સ = કોષ પરથી ?] મદ,
તરછટ અં છેક, સાવ, તફન

તરછોડ પું, સ્ત્રીં ભેરથી વીજવાથી -તરછોડવાથી
અતી અસર (૨) તિરકાર; છિત્તાર ૦કું
સં કિં ભેરથી આચકો મારવો (૨) તિરકાર-

પૂર્વક કાઢી મૂકું (૩) તુચકારવું, ધિકારવું
-કો પું તરછોડ

તરજ પું ત્રાસ; લય (૨) ભેર, આવેશ (૩)

સ્ત્રીં [ભુઓ તર્] ગાવાની ઢબ

તરભત વિં હલકી ભતવું (૨) સ્ત્રીં હલકી ભત

તરભુમો પું [જ.] ભાષાતર -મિયું વિં
ભાષાની છટા કે ભાવ વિનાયુ, માત્ર શાબ્દિક
સમાનતાવાણુ (ભાષાતર)

તરહ સ્ત્રીં [રવં] તહ, ફાટ, ચીરો ૦ (-હા)કું
અંકિં તરહ પડવી, કાટવું (૨) વાકું-ત્રાસુ
થકું (૩) વંકાઈને વિરુદ્ધ ચાલવું [તરહાઈને

ખોલકું = ગુરસે ધઈને ખોલવું] -હાટ પું
તરહાવું-ફાટવું તે (૨) અભિમાન, મરહાટ
-દિયા ગુવાર પું ૦ વં અહાઉ ગુવાર

તરહું વિં તરહાયેહું

તરણુ નં [સ] તરવાની ક્રિયા (૨) તરવાનું
સાધન, હોડી ૦ તારણુ વિં (૨) પું
તારણતરણ, ઉદ્ધારનાર

તરણુ નં + [ભુઓ વણ] તરણુ

તરણિ પું [સં] સૂરજ ૦ તનયા સ્ત્રીં (સ.)
યમુના નદી [હોડી

તરણિ (-ણી) સ્ત્રીં [સ] તરવાનું સાધન, ત્રાપો;

તરણુ નં [ભુઓ વણ] તરખલું [તરણાને
તોલે = તુચ્છ, કશી વિસાતમા નહીં એમ.
તરણુનો મેરુ કરવો = રજતુ ગજ કરકું

તરણું ચૂ થવાં = નણવી ચૂથાચૂથ કે મહેનત
કરવી] [ઉપાય

તરણીપાય પું [સ] તરી જવાનો -અચવાનો

તરત અં [સ ત્વરિત, પ્રા તુર્ત] એકદમ, ઝડ.
૦ શુદ્ધિ વિં હાજરજવાળી શુદ્ધિવાણું (૨)

સ્ત્રીં શીઘ્ર કામ દે એવી -સમયસૂચક શુદ્ધિ
તરતપાસ સ્ત્રીં [તર (દ્વિર્ભાવ) + તપાસ]
બારીક તપાસ-શોધ

તરતમ વિં [સં, પ્રા] ઓછું વસ્તુ

તરતવ નં [તરવ પરથી ?] સાર, મુખ્ય અર્થ
તરતી સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ, રંગે અમર-પા

તરતીય સ્ત્રીં [જ] આચાર, રીતભાત વગેરેનું
શિક્ષણ (૨) વ્યવસ્થા, ગોઠવણ (૩) સંભાળ,
માવજત

તરધારું વિં [તર (ત્રિ) + ધાર] ત્રણ ધારવાળું
 (૨) ત્રણ સરખા ભાગમાં બનેલું
 તરપંખું વિં [તર (ત્રિ) + પાખ] ત્રણ પાખિયા
 - પાખડીઓવાળું
 તરપં(-પિં)ડી સ્ત્રીં [સં. ત્રિ + પિંડ કે તૃપ્તિ
 + પિંડ] મરનારની વરસીને દિવસે કરાતી
 શ્રાદ્ધયા
 તરપણું વિં દૂખણું, પાતણું
 તરપિંડી સ્ત્રીં જુઓ તરપંડી
 તરપે(-ભે)ટ સ્ત્રીં જુઓ તરભેટ
 તરફ સ્ત્રીં [જ] બાણ, પક્ષ (૨) તત્તુવાદના
 મુખ્ય તારની નીચે, ચાલવા માટે રખાતા
 તારના સમૂહ કે પ્રત્યેક તાર (૩) અં બાણ,
 લણી. ૦૬૧૨ વિં તરફેણ કરતું, પક્ષવાળું
 ૦૬૧૨ સ્ત્રીં પક્ષપાત, ઉપરાણું. -ડી વિં
 (સમાસમાં) તરફનું ઉનાં એકતરફી
 તરફેણું, તરફેણાટ, તરફેણું જુઓ 'તરફેણું' મા
 તરફેણું સ્ત્રીં [સં ત્રિ + કળા] દાણા વાવવાનું
 એક ઓળર, ત્રણ કાતાનો નાનો વાવણિયો
 તરફાળ સ્ત્રીં [તર (ત્રિ) + કાળ] ત્રણ નળવાળી
 પિછોડી
 તરફીટ સ્ત્રીં ઝીક
 તરફેણું (ફે) સ્ત્રીં [જ. તરફનું અં ૧૦ તરફનું]
 બાણ; પક્ષ (૨) તરફેણરી
 તરફેણું સંક્રિં [રવં] છણકા-છણકા કરવા
 તરફેણાડો પું [રવં] છણકા, છણકા; ધ્રુતકાર
 [તરફેણા કરવા]
 તરખણું અં કિં [રવં] ખદખણ (૨) લણકું,
 તરખણું [તરખોળ
 તરખતર [ફા] ખૂબ તર, પ્રવાહીથી ભરેલું,
 તરખિયત સ્ત્રીં [જ] તાલીમ, કેળવણી
 તરખૂચ નં, -ચી સ્ત્રીં જુઓ 'તરખૂચ' મા
 તરખોળ વિં [તર (ફા) + ખોળ (ખોળવું)]
 તદ્દન પલળી ગયેલું
 તરભડ સ્ત્રીં [રવં] બોલાણેલાલી, તકરાર ઠંડું
 , અં કિં આવેશપૂર્વક બોલવું, કનિયો કરવા
 તરભાણું નં [સ તામ્રમાહ] ધમ વિધિમાં
 વપરાતી તામ્રની તાસક -ણી સ્ત્રીં નાવું
 તરભાણું

તરભેટ(-ટે) પું [જુઓ ત્રિભેટો] ત્રણ ગામના
 સીમાંકા કે રસ્તા ભેગા થતા હોય એવી જગા
 તરમરિયું નં જુઓ તનમનિયું
 તરમરી સ્ત્રીં એક નતનું ઘરેણું
 તરલ વિં [સ.] ચપલ, અસ્થિર (૨) પું હારતું
 વચ્ચેનું રત્ન ૦૮૧ સ્ત્રીં, ૦૮૧ નં ૦૮૧યન
 પું એક છદ્ -લિત વિં તરલ થયેલું, અસ્થિર
 તરવર અં [સં ત્વર, કે તૃ ઉપરથી ?] ત્વરાથી
 તળે ઉપર - સળવળ થતું હોય એમ ઠંડું
 અં કિં ઉપર તળે થતું, સળવળવું (૨)
 ત્વરાથી અધીરા થવું - ૨૧૮ પું ધમપછાડ;
 અધીરાઈ, ચચળતા. -રિયું વિં ચચળ,
 ચપળ, અધીરું
 તરવ કે નં [તર (ત્રિ) + વ કે (વાકું)] વકતા
 તરવાડી પું [જુઓ ત્રવાડી] ત્રિવેદી, એક અટક
 તરવાડો પું [સ. તલ (તાલ) + વાડો (વાલું)]
 ખનૂરા છેદનારો, તાડી કાઢનારો (સુ. ?)
 તરવાયો પું [તર (ત્રિ) + પાલ (સ)] ત્રણ
 પાયાની ઘોડી, માચી
 તર(-લ)વાર સ્ત્રીં [સં તરવારિ, ફા તલવાર]
 સમશેર, ખડગ [-ચલાવવી = તરવાર વડે
 કાપાકાપી કરવી. -જાલવી, પકલવી =
 હાથમાં તલવાર લઈ સામે થતું - ખાંધવી =
 કેડે તલવાર લટકાવવી, લડવૈયા થતું (૨) મુદ્દમાં
 ઊતરવું તલવારની ધાર ઉપર રહેવું,
 ચાલવું = છવસટોસટ - પૂરી જોખમહારીથી,
 સાવધાનીથી વર્તવું] -ડી (-રિયો) વિં
 પું સહેજ સહેજમાં તરવાર એવે એવો
 (૨) તરવાર વાપરી ભણનારો; ચોદો
 તરવારડી સ્ત્રીં [તે તરવટ ? હિં તરવર, મ
 તરવટ ?] એક વનરપતિ
 તરવાણું અં કિં કાચો ગર્લ પડવો (દોર માટે)
 તરવું સં કિં [સં તૃ, પ્રા] ઓળગવું, પાં કરવું
 (૨) અં કિં ડૂબ્યા વિના પાણીમાં ઉપર
 રહેવું કે ખસવું (૩) [લા] ખચવું [તરી
 ઊતરવું, તરી જવું, તરી પાર ઊતરવું =
 સામે પાર જવું (૨) મુઝેલી વડાની જવી
 (૩) જિલ્લીની જવાબદારી કે બંધનમાંથી
 મુક્ત થવું]

તરશ(-સ) સ્ત્રીં [સ તર્ષ, ત્વષ] પાણી પીવાની
ધૃત્ત, ધ્યાસ(૨) [લા] તીવધૃત્ત, -શ્યું(-શ્યું)

વિં તરસવાળુ, ધ્યાસ

તરસ સ્ત્રીં ભુઓ તરશ (૨) નં [સં. તરસ, પ્રા.
તરચ્છ, મ] એક જ ગલી જનવર — ઝરખ
(૩) પું [સરં તરછ] કોષ

તરસતિયું નં અધરણિયાત સ્ત્રીએ પહેરવાનું
માથાનું એક ધરણુ

તરસ(-સા) પું અંકિં ['તરસ' પરથી, સરં
હિં તરસના] તલસવુ, આટલ રહેવું

તરસાડ સ્ત્રીં [સ. તલ(તાડ) + સાડ (પ્રા સાહ
= વસ; અથવા સાહણ = છેવળ)] તાડનાં પાદડાં;
જવલી [તલસાવવુ]

તરસાવવું સંકિં ['તરસવું ઉપરથી] ઝુસાવવું;

તરસાવું અંકિં ભુઓ તરસવું

તરસાળું નં તળિયુ, છેડો (૨) અંદાજ

તરસાળો પું તરસાળુ, અંદાજ, તળિયાનો
શુમાર — અત

તરસાંજ સ્ત્રીં [સ. ત્રિસંધ્યા ?] (સુ) સાજ
તરશ્યું વિં ભુઓ તરશ્યુ

તરગ પું [સં] પાણીની લહેર, મોજું (૨)
કલ્પના, બુદ્ધી ંવતી વિં સ્ત્રીં તરગ —
મોજાવાળી — ગિણી સ્ત્રીં નદી. — ગિત વિં
લહેરો ખાતુ, હાલતુ — ગી વિં મનના તરગ
પ્રમાણે વર્તનાર (૨) તરગો — કલ્પનાઓ
કર્તા કરનાર

તરંતર અં [ફા તર ઉપરથી] તરખતર, ખૂબ
તર (૨) સ્ત્રીં ['તરવું ઉપરથી] ખૂબ તરવું તે
તરાઈ સ્ત્રીં [હિં] પહાડની તળેટીનો પ્રદેશ
તરાડ પું લાગ, ભેગ. [-ખાવો, જમવો,
ખાઝવો = ભેગ ખેસવો, લાગ ફાવવો.]

તરાડ (ડ) સ્ત્રીં [રવં] ફાટ, ચીરો

તરાણા, તરાનો પું [ફા] એક તરેહનું ગાયન
તરાપ સ્ત્રીં [સરં હિં] છલગ (૨) એકદમ
મારેલી ઝૂટ. (-મારવી)

તરાપો પું [સરં સ તપ, પ્રા. તપ્પ = નદીમા
દૂરથી વહી આવતો કાષ્ઠસમૂહ, હિં તરાપા,
મ. તરાપા] વાસ કે લાકડાને એકબીજાની સાથે
ખાધીને ખનવેલો પાણીમા તરે તેવો પાટ જેવો

ઘાટ; ત્રાપો. [-ભાગવો, વેરાવો = કટુંખ -
મંડળ વીખરાઈ જવું (૨) સ સાર લાગી પડવો,
મુખ્ય માણસ જવું રહેવું]

તરામણું વિં ['તરવું ઉપરથી] તરીને જવું પડે
એટલું (૨) તરી શકાય તેટલું

તરિ(-રી) સ્ત્રીં [સ.] હોડી

તરિયું વિં [સ ત્રિ ઉપરથી] ત્રણ જતવું (૨)
ત્રીજી. — યા(-યાં?) તોરણુ નં (ખંબં?)
ત્રણ જતના (આસોપાલવ, આપાના પાન,
નાળિયેર) તોરણુ, જેમા સાથે કસખના તારનું
(કપડાનું) તોરણુ પણ અધિક શીલા માટે
હોય છે

તરિયો પું [ભુઓ તરિયું] એકાતરિયો તાવ
(૨) [સ તૂર્ય] ચિથિયો તાવ (૩) ગજાનું ત્રણની
સજ્જાનું પતુ; તીરી (૪) ['તરવું, તરી આવવું'
ઉપરથી] ચોખામા રહેલો ડાગરનો દાણો

તરિંગ નં (કા.) થોડાનું ડેબુ — પલાણી પાછળ
ખુલ્લો રહેતો પીઠનો ભાગ

તરી સ્ત્રીં [દે. તરિયા, ભુઓ તર] મલાઈ (૨)
કાપ (૩) ઉપર તરતી કાઈ પોપડી — ધર (૪) વિં
[સં. ત્રિ ઉપરથી] ત્રણ ગણું (આક્રમા) (૫) સ્ત્રીં
[સં.] હોડી, તરિ (૬) [ફા.] જળમાર્ગ

તરીકે અં [ભુઓ તરીકો] — ની માફક, પ્રમાણે,
પેઠે, ફેપે

તરીકો પું [ઝ.] રસ્તે; માગ (૨) રીત
તરીમતરાકે સ્ત્રીં [ઝ. તુમ્તુરાક] ધામધૂમ
તરીર અં અનુક્રમે

તરી(-રે)લું નં વધારાનું ધૂસર (ખે ભેડ
ખળદ સાથે ભેડાતી વખતે નં ખાતુ (૨) [લા.]
ધરસ સારનો બોલો [તરેલાં તાણવાં =
સ સારનું ધૂસરું વેઠવું.]

તરે નં [સં.] ઝાડ ંવર નં મોટું ઝાડ
તરેણુ વિં [સં.] ભુવાન (૨) પું ભુવાન પુરવ.
— ભુાઈ, — ભુાવશ્યા સ્ત્રીં ભુવાની. — થી
વિં સ્ત્રીં યુવાનીમા આવેલી (૨) સ્ત્રીં
યુવાન સ્ત્રી, યૌવના

તરેરાટ (રે) પું [સરં હિં તોરના, ઝ. તરારી
વારો તરડાઈ જાય એવી ખૂમ (૨) કોધનો
આવેશ

તરેરી (રે) ઓં [બુઓ તરેરાટ] ગુસ્સાના

આવેશની ધ્રુવરી [-ખાપી = ગુસ્સાથી ધ્રુવ
ઊઠવું] -ફેં વિં તરેરીથી બરેલું, કાપાયમાન

તરેલું નં બુઓ તરીલુ

તરેહ ઓં [જ તરહ] રીત; પ્રકાર (ર) ભાત,
ભત ૦૬૧ (-વા)રે વિં ભાત ભાતવું; વિવિધ
(ર) વિચિત્ર

તરો પું (કા) માર્ગ, મોકળાશ

તરોદત(-દ) ઓં [જ તરદુદ] કળા; હિક્મત
(જેમ કે ખેતી સુવારવાની, મહેસૂલ ખાતામાં
એમ વપરાય છે)

તરોપણુ નં સુતારવું એક ઓળર

તરોપો પું (સુ.) નાળિયેર

તરોવડ વિં સરખેસરખુ; સમોવડ (ર) ઓં
ખુલાસો, સમજૂતી, ગ્રેવડ

તરોવું અં કિં તરવાવું

તર્ક પું [સ.] અનુમાન, કલ્પના (ર) વિચાર-
પ્રક્રિયા(૩) સહવિત ખુલાસો, 'હાઇપોથેસીસ'
(૪) તર્કશાસ્ત્ર, ન્યાયશાસ્ત્ર [-ઊઠવો = વિચાર
આવવો; ટુકો ઊઠવો; -ચલાવવો = કલ્પના
કરવી, બુદ્ધિને ઉપયોગ કરવો] ૦૬૧ પું
વિચારદોષ, વિચારપ્રક્રિયાનો દોષ ૦ખામાણુય
નં તર્ક મા - વિચારપ્રક્રિયામાં પ્રમાણબુદ્ધિ
૦ખામાણુયવાદ પું 'રેશનલિઝમ.'
૦ખામાણુયવાદી વિં (ર) પું 'રેશનલિસ્ટ'
૦ખાળ વિં તર્કમાં કુશળ ૦વાદ પું
તર્કને આધારે રચાયેલા વાક. ૦વિતર્ક પું
ઊહાપોહ (ર) ગમે તેમ વિચાર દોહાવ્યા કરવા
તે ૦શક્તિ ઓંતર્ક કરવાની શક્તિ ૦શાસ્ત્ર
નં ન્યાયશાસ્ત્ર, 'લોજિક' ૦શાસ્ત્રી પું
તર્કશાસ્ત્રનો વિદ્વાન ૦શુદ્ધ વિં તર્કદોષ
વિનાનુ ૦સરણિ(-ણી) ઓંતર્કની પરપરા
૦સિદ્ધ વિં તર્કથી ચુસ્તવાર થયેલું -કિંત
વિં તર્ક કરેલું -ઓં વિં તર્ક કરનાર

તર્જ ઓં [જ] તર્જ, ગાવાની ઢખ

તર્જન નં, ના ઓં [સ] ઠપકો, ધમખી (ર)
તરછોડ; તિરકાર

તર્જની ઓં [સ] અગૂણ પાસેની આગળી
તર્જવું સં કિં [સં. તર્જ] ઠપકો આપવો,

ધમકાવવું (ર) તરછોડવું, હુતકારવું

તર્પણુ નં [સં.] વૃષ્ટિ (ર) બુઓ જાણવિ.
-ચીય વિં વૃષ્ટ કરી શકાય કે કરવા યોગ્ય

તર્પવું સં કિં [સ તર્પ] વૃષ્ટ કરવું, સતોપવું

તર્પિત વિં [સં] વૃષ્ટ થયેલું

તલ પું [સ. તિલ] એક તેલી બી કે તેનો છોડ-
તિલ (ર) એને મળતો ચામડી ઉપરનો હાથો

તલ(-ળ) નં [સં] તળિયું (ર) નીચેનો પ્રદેશ,
તળેરી (૩) સપાટી ઉદાં 'ભૂતલ'

તલક અં [હિં] સુધી લગી

તલકકાંચડો પું તલકાંચડો, એક રમત

તલખ વિં [ફા તલખ] તીન, તીખું, તેજ(ર)

ઓં [બુઓ તલસવું] ઝખના, ઇતેનરી
(૩) વ્યાકુળતા (૪) તરશ. ૦વલખ અં
[સ વિલ્લ ઉપરથી] પાણી ન મળવાથી
અસ્વસ્થ ૦વું અં કિં [બુઓ તલસવું]
ઝખવું -ખાં નં ૦ખં ૦વં ઝખના, પ્રાપ્તિ માટેની
વ્યાકુળતા. [-મારવાં = ઝખવું; ઝૂંચવું]

તલખ ઓં [સરં તરાપ] કૂંદકો; છલગ (ર)

[બુઓ તલખ] (પ્રાય વ્યસનની ચીજની)

ઉત્કંટ ઇચ્છા, તાલાવેલી [-આવવી =

તલખ થવી -ચૂકવી = ધારેલી છલગ ભરવામાં

નિષ્ફળ થવું (ર) તલખની વેળા વધી જવી

-મારવી = છલંગ મારવી (ર) તલખને ઢાખી

દેવી] ૦વું અં કિં એકદમ તલખ -કૂંદકો

મારવો ૦(-કે)વું અં કિં [સરં હિં. તલખના,

મં. તલખળે] આતુરતાથી ટમટમવું, તલસવું

તલખાપડ વિં [તળે ઉપર?] તલખવું + પડવું ?]

આતુર; અધીર

તલપૂરે વિં તલ જેટલું (ર) સહેજ પણ

તલકવું અં કિં બુઓ 'તલપ'માં

તલખ ઓં [જ] ઉત્કંટ ઇચ્છા, તલખ

તલખાવળ પું એક વનરપતિ [તલપૂર

તલભાર, તલમાત્ર વિં તલ જેટલું, સહેજ,

તલમીજ પું [જ] શિષ્ય

તલવટ પું તલની બનાવેલી એક મીઠાઈ (ર)

ઉંખરો; તળવટ

તલવણી ઓં એક વનરપતિ

તલવાર ઓં બુઓ તગવાર

તલસરં નં તલ ખ ખેરી લીધા પછીનો તલનો

છેડ (ર) [પ્રા. તિલસગલિયા] જેમા તલ યાય
છે તે શીંગ

તલસવલસ અં બુઓ તલખવલખ

તલસહું અંકિં [સ વૃષ્] અતિ આતુર હોવું;
આતુરતાથી તરફડાટ [તરફડાટ

તલસાટ પું [બુઓ તલસવું] આતુરતા,
તલસારો પું ['તલસવું' ઉપરથી] તલસાટ;
તરફડાટ

તલસાંકળી સ્ત્રીં [પ્રા તિલસવકુલિયા (સં.
તિલશક્કુલિકા)] તલની બનાવેલી એક પાની
તલસ્પર્શી પું [સ] તળિયાનો સ્પર્શ (ર)
સપાટીનો સ્પર્શ -શિંતા સ્ત્રીં -શીં વિં
તલસ્પર્શ કરવું (ર) મૈલિક, વસ્તુના તળિયા
સુધી ઊંડે જઈ વિચારવું

તલા(-લા)ક સ્ત્રીં [જ] છૂટાછેડા, ફરગતી.
(પ્રાય મુસલમાન લગ્ન અંગે) [-આપવી =
લગ્નપ્રધમાંથી છૂટું કરવું; છૂટાછેડા કરવા
-મળવી = છૂટાછેડાના ભોગ બનવું -મેળ-
વવી, -લેવી = છૂટાછેડા સાધવા, લગ્ન-
પ્રધનમાથી છૂટું થવું]

તલાટી પું [સરંદે. તલાર = કાટવાલ, અથવા
દે. તલ = ગામડાનો મુખિયો મ. તલાટી,
તલાટી(-ઠી)] મહેસૂલ વસૂલ કરનાર સરકારી
મહેતો. -કું નં તલાટીનું કામકાજ કે પદ

તલાતલ નં [સ] સાત પાતાળમાનું એક
તલાબત સ્ત્રીં [જ તલાવત] બરાબરી, સ્પર્ધા
તલાલીન વિં [સં.] તળિયે જઈ ખેડેલું (ર) તલ્લીન
તલા(-ળા)વ નં [પ્રા. તલાવ, તલાય, તલાગ
(સં. તલાગ), સરંદે. તાલાવ] એક જળાશય;
નાનું સરોવર [તળાવ (-વે) જવું = ઝાડે
ફરવા - શૌચ જવું] ઠંડી સ્ત્રીં, ઠંડું નં
નાનું તળાવ

તલાશ સ્ત્રીં [ફા] શોધ; તપાસ. [-રાખવી,
લેવી = સંભાળ રાખવી; ધ્યાન રાખવું]

તલી સ્ત્રીં ઝીણા તલ (ર) શેરડીનો એક રોગ
(૩) બરોળની ગાઠ [કસળી છેડો

તલો પું [જ તલા (સોનું) ઉપરથી] પાંધડીનો
તલપ નં [સં] શય્યા, પથારી

તલાક સ્ત્રીં બુઓ તલાક

તલ્લીન વિં [સં.] ગરક; લીન, એકાકાર. ૦તા સ્ત્રીં
તવ સં (૫) તાર [સં] (ર) અં [હિં.

તવ] (૫) સારે

તવખીર નં એક વનસ્પતિ

તવન નં બુઓ રતવન (લૈન)

તવર નં એક વનસ્પતિ

તવરહું અંકિં બુઓ તરવરહું

તવંગર વિં [ફા તુવાંગર] પૈસાદાર, તાલેવત
તવાઈ સ્ત્રીં ['તવાઈ' ઉપરથી, અથવા ફા

તવાહી? સરં મ. તવઈ, તવાઈ] કમખખતી;
આકૃત; ધાડ (ર) તાકીક; ધમકી

તવાબે પું [જ. તવાજહ] પરોણાચાકરી

તવારાં અં + તે વારે - વખતે

તવારીખ સ્ત્રીં [જ] ઇતિહાસ ંનવીસ પું
ઇતિહાસ લખનારો

તવાહું અંકિં [સ તપ્, પ્રા. તવ] 'તાવહું'નું
કર્મણિ. [તવાઈ જવું = તાપ કે ચિંતાથી
શોષાઈ જવું - શરીરે ઓગળી જવું]

તવેથો પું [સ તપ્, પ્રા. તવ પરથી] રસોઈમા ઉપર
તળે કરવાનું કે ઉથલાવવાનું એક સાધન, તવેથો

તવો પું [પ્રા તવય] શેટલા શેકવાનું એક પાત્ર,
મોટી લોહી (ર) ચલમમા મૂકવાની ગોળ
ચપટી ઠીકરી [તવા જેવું = બિલકુલ સાફ,
ચોખ્ખું ચટ (ર) ખાલી કે સાફ થયેલું,
પ્રાયમાલ] -વી સ્ત્રીંનાનો તવો, લોહી

તશરીફ સ્ત્રીં [જ] મોટાઈ; મહિમા, શ્રેષ્ઠતા
(મોટા માણસને, 'પધારો' એમ કહેવામાં
વપરાય છે - તશરીફ લાવો)

તસ સ્ત્રીં ન દેખાય એવી ખારીક ફાટ

તસકો પું તસકો, તુચ્છકાર (ર) ઠોક ઠપકો.

[-તોડવો = ઠપકો આપવો] [ટસટસહું

તસતસહું અંકિં [રવં] લચકાવું; તણવું;
તસતસાટ પું ['તસતસહું' ઉપરથી] ટસટસાટ

તસળી(-વી) સ્ત્રીં [જ.] (જપવાની) માળા,
બેરબો

તસમો પું [ફા] ચામડાનો પટો, તગ

તસર સ્ત્રીં [સં તસર, પ્રા ટસર સરંદે, મ.
તસર] રંગની ટીણી રેખા (ર) નં ટસર; એક

બતવું કપડું

तसलमात वि० [अ. तस्लीमात] वयगाणानु;
 उपलक्ष्यु (नेम के, तसलमात-उपलक्ष्य भाषु)
 (२) ताणानु (३) श्री० कणले, बोगवटो
 तसल्ली श्री० [अ] व्याधासन; लरोसो, विधास
 तसपी श्री० जुओ तसपी
 तसपीर श्री० [अ] छपी, चित्र
 तमियो पुं० [तस' उपरथी] तरङ्क, दाट(२)दीदी,
 व्याडो(३) [व्याभमा] राती रेभा, तसर, रशियो
 तसु पुं०, श्री० [सर० हिं, म तमू, अ. तसज्वह]
 धिय नेटुं भाप [तसु बोअं न सूअपी =
 कथुं न सूअपु, भूआर्धं नवु.]
 तसु वि० [अप० तहस, सं ताहस] (प.) तेवु
 तसोतस अ० [तसतसवु' उपरथी] तसतसे
 ऐम, तग
 तसर्कर पुं० [सं] योर ०हुं स० किं योरवु -री
 श्री० योरनु काम, योरी
 तसत, ०रं, -स्तालं न० [फा. तसत, ०री; सर०
 म. तस्त] भणभूत श्रीलवानु वासण(२) डागणा
 वगेरेनु पाणु जीलवानु वासण
 तसदी श्री० [अ. तस्दीज] श्रम, भडेनत,
 तक्षीक्ष [-लेपी, आपपी]
 तह पुं०, श्री०, न० [फा] सुलेह, सधि.
 तहकीय वि० [अ. तहकीक] योअस; नकी
 तहकु(-ह)य वि० [अ. तवक्कुफ=दील, सर०
 म त(०ह)कूव] मोहक; मुलतपी (-करुं,
 २हेरुं, राभरुं). -पी श्री० तहदूय राभरुं
 ते; मोहरी
 तहनामुं न० [फा.] सुलेहनो डालकरार-लेभ
 तहसील श्री०, न० [अ] नमीनभेसल (२)
 ताहुडो ०दा२ पुं० ताहुकानुं भेसल वसुल
 करार अमलहार, भहालकारी ०दारी श्री०
 तहसीलवारु काम के पद ०नामुं न०
 नभाप धीनो योपडो
 तहं अ० [सर० हिं.] (प.) जुओ तही
 तहं अ० [प्रा तहि, तहिं] त्यां, त्याडा
 तहनात (तहो) श्री० [अ. तवय्युनात, सर० म.
 तैनात, हिं तडनात] सेवायाकरी करवा भाटेनी
 डावरी (२) सेवायाकरी, तापेदारी
 तहवार(तहो) पुं० [सर० हिं] तेहवार, त्योहार, सं

तियि, प्रा तिहि+वार] धालू, भुशाक्षीनो द्विवस
 तहोमत् न० (तहो) [अ. तुहमत] आरोप;
 व्याण [-आवपुं = आरोप धवा -भूअपुं =
 आरोपपुं; आक्षेप करवा.] ०दा२ वि० आरोपी.
 ०नामुं न० आरोप भूअया भापतनु लभाण
 तण न० जुओ तल (२) भूण (३) पायो (४)
 नभरथान ०धट पुं० छिमरो, छिमर ० नमीन
 श्री० तणियानी नमीन ०धर वि० देवाहार
 (२) [ला] इयायेलु -ओशियाणु (३) पुं०
 वसवायो (४) साथी, भेदूत. ०पद न० गाम-
 तणनी नमीन(२) अमल-भूण नगा(३) सपाट
 नमीन (४) नेनु पूर भेसल लेवातु होय
 ओपी -आलसा नमीन ०पदुं वि० स्थानिक,
 भूण वतननु (२) गामरी, देशी ०वट श्री०
 पगना तणियानु तणवाहुं ते (२) तणियु (३)
 नमीननी सपाटी, तणावट(४) छिमरातु धडेलु
 लाकडु (५) [सर० म. तुळवट=पाटडो] छापराणा
 मोलने टेकववा सामसामी ली तो पर गाठवीने
 रभातु ग्राहु लाकडु
 तणवाहुं अ० किं [तणहुं (तणियु) परथी ?
 स० हिं. तरवाना] वधारेपडता धसागधी
 के तापथी पगना तणियानु ग्राहु थवु
 तणहुं स० किं [प्रा तल] कंकडवेला धीतेलभा
 पकववु (२) न० [सं. तलं, म तळवा] तणियु
 तणाधि श्री० [दे. तल, तल्ल=गोहडुं; पिछातु]
 भूय ३ लरेलु ग्राहलु (२) पुं० [प्रा. तल =
 ताडनु आड] ताडनु (न२) आड
 तणातण न० जुओ तल्लतल
 तणातांण पुं० ०य० ०व० [तणा (तणहुं)+ताण
 (स ताहुल)] शेकला योभा-भमरा (२)
 अ० छूरेछूडुं; लगारे वणगालु न रहे ऐम
 तणाव न०, ०डी श्री०, ०हुं न० जुओ 'तलाव' भा
 तणावट श्री० होंग, युजि (२) [तण', 'तणवट']
 नमीन के तेनी सपाटीनो प्रकर
 तणावियो पुं० ऐक लतने कोणी
 तणावो पुं० [जुओ 'तणवट' अर्थ ४-५]
 गाडानी पीछणी तणेनी आडी
 तणांसुं (०) स० किं [स तल्लवट परथी ?]
 धीमे धीमे आपहुं, य पी करवी

તળિયું નં [સ. તલ] છેક નીચેનો લાગ; તળ
(૨) પગનું તળિયું (૩) તલખૂચ. [-આવડું =
સાવ ખૂટી પડ્યું. -ટાડું કરડું = ભુઓ
તળિયારુ ટાડું કરડું. -દેખાડું = ખૂટી પડ્યું,
પાસેનું પૂરુ થવા આવડું -ન દેખાડું = પાર
ન પામી શકાય -ઝાડડું = સાફ કરી નાખવું,
ખાલીખન કરડું (૨) ખૂચ ધમકાવડું.]
-ચાઈદે, -ચાઝાટક અં તળિયું ખુલ્લું
થઈ જાય તેમ, ખુલ્લેખુલ્લું, પૂરેપૂરું ખુવાર.
-ચારું નં તળિયું [-ટાડું કરડું = પોતાની
સ્થિતિ સ્થિર-નિશ્ચિત કરી લેવી.]

તળી સ્ત્રીં [ભુઓ તળિયું] જોડામા પગના
તળિયાને અડીને રહેતી ચામડાની પટ્ટી,
સખતળી. [-પડવી = ખુલ્લે પગે ચાલવાથી
પગના તળિયાની ચામડી કઠણ કે ન ઢાંજે
એવી થઈ જવી] [આવડું]

તળું નં ભુઓ તળિયું [-આવડું = તળિયું
તળે અં [સ. તલ] નીચે, તળિયે ઠંડપર અં
ઊંચું નીચું, તળે કે ઉપર(૨) [લા] તલપાપડ;
અધીરું [ખાલુનો નીચાણનો પ્રદેશ

તળેટી સ્ત્રીં [દે. તલહટ્ટિયા] પર્વતની આભુ-
તળ્યુંતાંબું વિં તળેલું અંને તાવેલું(૨) [લા.]
અલડાય નહિ એવું -શુદ્ધ

તંઈ અં [સં. તત્ત; પ્રા તણ, સં તદા, પ્રા. તદ્] (કા)
જુઓ તૈયે, તો પછી; ત્યારે

તંગ વિં [ફા] લિડાઉ, ચપસીને આવી રહેલું
(૨) તાણેલું, કસેલું (૩) છૂટ વગરનું (નાણા
કે વેપારની ખાખતમા) (૪) કાયર, કંઠાળેલું
(૫) પુંં ઘોડાનું જીન ખસી ન જાય તે માટે
પેટને કસીને બાંધેલો પટો

તંગડી સ્ત્રીં [જુઓ ટંગડી] ટાટિયો (૨) [ફા
તંગ, કેલુંગહ પરથી?] ટૂંકી ચોરણી -લેઘો
તંગલ નં, સ્ત્રીંએકરને કાને પહેરવાનું કુહળ
તંગાશ સ્ત્રીં [ફા. તંગ ઉપરથી] તગી; અછત
તંગિયો પુંં [જુઓ તંગડી] નાની સૂચણી
તંગી સ્ત્રીં [ફા.] તાણ, ન્યૂસ્ટા, અછત
તંગીમ સ્ત્રીં [અ.] એકસૂત કરડું તે, સગઠન
તંડુલ પુંં [સં] તડલ; ચોખા
તંત પુંં [સં તંતિ કે તંત્ર] તાર, તાંતણો (૨)

કોઈ ઘટના કે વાતની પરંપરા — તેનો લાભો
તાતણો (૩) ચર્ચા, વાદવિવાદ, પંચાત (૪)
છાલ, કેડો (૫) મમત, નિર્દ, હઠ. [-તાણવો,
બાંધવો = વાદ કે ચર્ચામા બિગ્ડાઈ; તંત કરવો.
-પકડવો = કોઈ વાત કે ઘટનાનું મૂળ રહસ્ય
સમજવું, લક્ષમા લેવું (૨) હઠ લેવી, જીદ
પકડવી -મૂકવો = હઠ છોડવી; છાલ છોડવો,
કોઈ વાતની પંચાત કે ચર્ચા છોડવી -લેવો
= ચર્ચા ચલાવવી]

તંતની સ્ત્રીં [૨૧૦] જુઓ ટુનટુની
તંતરડું સં કિં [સ તંત્ર ઉપરથી] છેતરડું;
ધૂતી લેડું, ભોળવડું

તંતુ પુંં [સ.] તાર, તાંતણો, રેસો કે પાતળી
નસ [-કામે લખાડવા = ખનતુ બધું કરવું
(કોઈ કામ સાધવા માટે).] ઝાકી પુંંરેશમનો
કીડો બચક નં તંતુનું જાણું. ઝાકી પુંં
તંતુ જેવો બારીક માર્ગ. ઝાકા નં તંતુથી
વાગતુ વાજીત

તંતે(-તો)તંત અં [જુઓ તંત, સરં મ.
તંત, તંતોતંત] એક કેડે ખીજું એમ, લગાતાર
(૨) બરોબર, પૂરેપૂરું

તંત્ર નં [સં.] હિંદુઓના એક પ્રકારના શાસ્ત્રો
(તેમા મત્રો, પ્રયોગો અને ક્રિયાઓ ઉપર વધુ
ભાર મૂકેલો છે) (૨) વ્યવસ્થા; પ્રબધ (૩) તેની
ચોળનાપૂર્વક ગોઠવણ, આયોજન (૪) [ન્યા.]
સિદ્ધાંત ંનિષ્ઠ વિં તંત્ર - વ્યવસ્થાને વકાહાર.
ંનિષ્ઠા સ્ત્રીં તંત્ર - વ્યવસ્થા પ્રત્યે વકાહારી
-ત્રી પુંં તંત્ર ચલાવનાર, અધિપતિ (૨)
છાપાનો સપાઠક (૩) સ્ત્રીં તંત્રવાદનો તાર
(૪) ધનુષ્યની ઢોરી, પણ (૫) એક તંત્રવાદ
તંદુરસ્ત વિં [ફા તંદુરસ્ત] નીરોગી, સ્વસ્થ
-સ્ત્રી સ્ત્રીં આરોગ્ય

તંડુલ પુંં [જુઓ તંડુલ] ચોખા, તાડુલ
તંદોડો પુંં સ્ત્રીના કાનનું એક ઘરેણું
તંદ્રા સ્ત્રીં [સ.] આળસ; સુસ્તી, થેન (નિદ્રાના).

ંહુ(-ખુ) વિં તંદ્રાખુ
તંદૂર પુંં [અ. તંદૂર] ચૂલો
તંબાકુ, -૬ સ્ત્રીં [જુઓ તંબાકુ] એક વનસ્પતિ,
જેના પાંદડાં એક બચસનની ચીજ છે

તાંબુ(-બૂ) પુ. [સરં હિ, મ.] દોરડા અને થાલલાને ટેકે તાણેલું છત્રીધાટનું લૂગડાનું ધર [-ઊઠવો=તણુ છોડી નાખવો. -ઊઠો, ખડો કરવો=તણુ બાધવો. -છોડવો= બાવેલો તણુ ઝાઢી નાખવો, તંબુ ઉઠાવી લેવો -ઠોકવો, તાણવો, મારવો=(થાલલા ઠોકી દોરડાં તાણી) તણુ રચવો-બાધવો કે ખડો કરવો.]

તાંબૂરો પુ. [સ તંબૂર] એક તણુવાદ્ય. [તાંબૂરો જેવું=રચૂળ ને ખેડોળ] -રાપેટી સ્ત્રી સરપેટી -રી સ્ત્રી નાનો તંબૂરો

તાંબોળ પુ. [ફા તંબૂલ, સં. તામ્બૂલ] નાગર-વેલનું પાન (૨) તેની ખીડી-ખીડું (૩) ઘાડો લાલ રંગ(૪) ગળાનો એક રોગ [-છાંટવો, -નાખવો=લગ્ન વખતે વરકન્યાએ એકબીજા પર પાનની પિચકારી મારવી -વહેંચવો= લગ્ન જનોઈ વગેરે પ્રસંગે સ્ત્રીઓને ખારેક પતાસા વગેરે આપવા] ંણુ સ્ત્રી તંબોળીની સ્ત્રી -ખિયું વિ. તંબોળ કે તંબોળીને લગતું -ખિયો ક્ષય પુ. એક જાતનો ક્ષયરોગ -ખિયો આપ પુ. નાગરવેલના પાનમા થતો એક કીડો -ખી પું. પાનસોપારી વેચનારો (૨) તે ધવો કરનારી ન્યાતનો માણસ

-તા: [સ.] નામને લાગતા 'માથી' 'ની દષ્ટિએ' એવા અર્થનું અન્યનાવે. ઉદા. મૂલત, તરવત

-તા [સં] ભાવવાચક નામ(સ્ત્રી) બનાવતો પ્રત્યય તા પુ. [ફા.] એક કાગળ, તાવ (૨) [સ. તાપ, પ્રા તાજ] ગરમી

-તા 'તારીખ'નું દેહક ૩૫

તાઈ પુ. મુસલમાનની એક નાત, પીબરો, વણકર (૨) સ્ત્રી એક વસ્ત્ર [મિલજનું તાઉ વિ. [પ્રા તાજ પરથી ?] ગરમ-આકળા તાઊસ પુ. [સ તાવૂસ] મોર (૨) નં એક છેડે મોરનો આકાર હોય એવું વાદ્ય, ંખાજ વિ. તાઊસ વગાડી જાણનાર -સી વિ. મોરના રંગનું (૨) તાઊસખાજ

તાક સ્ત્રી [સ તક્ક, પ્રા તક્ક, સરં મ] ઘાશ તાક સ્ત્રી [બુઓ તાકડું] નેમ, ચોટ(૨) પુ. લાગ, તાકડો ંડો પુ. તાક, લાગ(૨) [બુઓ

નાગડો] તાગડો, દોરો. ંણિયું વિ. તાકડું. ંડું સંકિં [સ તર્ક, પ્રા. તર્ક અથવા સં તર્ક] એકીનજરે જોયા કરવું (૨) નિશાન બાધવું (૩) ધ્વજવું [તાકડું તીર લાગવું =ધારું થવું.] [એ. ચોમર

તાકડું નં [ત્રાક' ઉપરથી] સોનીનું ત્રાક જેવું તાક(-કા)ત સ્ત્રી [સ] શક્તિ; સામર્થ્ય, મગદૂર તાકીદ સ્ત્રી [સ] ઉતાવળ (૨) આજ્ઞા, ફરમાન, તરત કરવાની જરૂરિયાત(૩) ચેતવણી, ધમકી. [-કરવી=ઉતાવળ કરવી -આપવી= ચેતવણી આપવી] ંચિટ્ટી સ્ત્રી, ંપત્ર પુ. ; નં ઉપરી અમલદારતા હુકમનો તાકીદનો કાજળ [સરં મ.]

તાકું નં [સ તાકું] ગોખલો, હાટિયું તાકેડું વિ. [તાકડું ઉપરથી] તાકેડું નિશાન પાડનાર, તાકણિયું

તાકો પુ. [સ] કાકયા વિનાનું લાણું એકસરણું લૂગડું, ચાન (૨) [બુઓ તાકું] ગોખલો તાકોડી વિ. બુઓ તાકેડું

તાગ પુ. [સં. સ્વાઘ, દે. ધવઘ, સરં મ તાગા, તાગ=હોડી ચલાવવાનો વાસ જે દ્વારા ઊંડાણ થણ મપાય છે] છેડો અત, નિવેડો (૨) [સં. ત્યાગ ઉપરથી ? સરં હિં તાગ(-ગા)] પરણીને વિદાય થતા વર તરફથી ભાગોળે કન્યાપક્ષના ભાટબ્રાહ્મણોને અપાતી દક્ષિણા કે ભાગો [-આણુરો, -લાવવો=પાર લાવવો, પરવારવું. -કાઢવો, -લેવો=ઊંડાઈ માપવી (૨) અંદાજ કાઢવો.]

તાગડધિત્રા પુ. ં. વં [રવં] મોજમજ; ચેતબાજ (-કરવી)

તાગડો પુ. [બુઓ ત્રાગડો] તાતણો (૨) [તાકડું ઉપરથી] તાકડો, લાગ

તાગડું અં કિં [બુઓ તાગ] તાગ કાઢવો; માપ કાઢવું(૨) પરવારવું, તાગ આણવો, છૂટા થવું (૩) સં કિં [બુઓ ત્યાગડું] છોડી દેવું તાગિયો પુ. [બુઓ તાગડો] રેશમને તાણનાર -સુધારનાર કારીગર

તાછ સ્ત્રી [સં તક્ષ] પથ્થર ટાંકતા પડતો કચરો -છોલ (૨) (ઘાગીનાને) છોલતા પડતી કરચો

(૩) ઓપ, ચકચકાટ. [-મારવો=ઓપ
રવો, ચળછી આણવી.] ૦(-સ)વું સં
કિં ટાકણાથી છોલવું, છોલીને ચકચકત
કરવું (૨) તાછિયુ કરવું—કપવું (સુ.)
તાછું નં ભુઓ તાસું
તાછિયું નં [ભુઓ તાછ] કલમ જેવો ત્રાસો
કપેલો સાહનો હુકડો (સુ.)
તાજ પું ભુઓ ત્યાગ (પ.)
તાજ પું [ફા.] મુગટ, રાજમુગટ(૨)ગજકાનું
તેવા ચિહ્નવાળું પાનું. ૦ખાનું નં સહાસ
૦પોરી સ્ત્રીં તાજ પહેરવાની—ગાદીએ
આવવાની ક્રિયા. ૦મહાલ પું (સ.)
આગ્રાની સુપ્રસિદ્ધ ધમારત
તાજગી સ્ત્રીં [ફા.] તાજપણું (૨) તેજ, સ્ફૂર્તિ
(૩) તડુરતી
તાજણ સ્ત્રીં [ભુઓ તાજ] ઘોડી
તાજણું પું [ફા. તાજિયાનહ] સાટકો, ચાખુક
તાજમ સ્ત્રીં ભુઓ તાજમ (૨) [સુ.] રચિની
આખતમા વધારેપડતુ ઝીણાપણુ કે આળાપણુ.
-મી વિં માન-મોટાઈ આપેલી હોય તેવું
તાજવું નં ભુઓ ત્રાજવું (૨) સંકિં + (પ.)
ભુઓ ત્યજવું
તાભ(-જે)કલમ સ્ત્રીં [ફા.] (દૂંકમા લખાય
છે તા.ક) મુખ્ય લખાણ પૂરુ થયા પછી
તેની નીચે ઉમેરેલું લખાણ
તાભતવાના વિં [ફા.] તાભું અને શક્તિમાન
તાજિયો પું [જ.] તાખૂત. [તાજિયા કાઢવા=
તાખૂત સાથે તેનું સરઘસ કાઢવું(-નીકળવા).
-હૂખવા, ઠંડા થવા=તાખૂતને પાણીમા
હુમાડવાનો-ઠંડા કરવાનો સમારંભ પૂરો
થવો (૨) [લા.] હતાશ કે નિરસાહ થવું.
-ગૂલ થવા=હતાશ થવું, પાછા પડવું]
તાજિર પું [જ.] વેપારી
તાછ વિં [ફા.] અરખી—ઉત્તમ પ્રકારનો (ઘોડો)
તાજમ સ્ત્રીં [જ.] વિવેક, અદ્ય, માન આપવાની
રીત [-લેખી=સલામી લેવી, માન આપવું.]
તાભુથ વિં [જ.] આશ્ચર્યચકિત, દગ -ખી
સ્ત્રીં આશ્ચર્ય
તાભું વિં [ફા. તાજહ] નકું, તરતરું (૨) થાક

ઊતરી જઈને સ્ફૂર્તિમા આવેલું (૩) પૈસાથી
ભરેલું, તર-ઉતમ વિં એકદમ તાભું
તાભૂડી સ્ત્રીં ભુઓ ત્રાભૂડી
તાજેકલમ સ્ત્રીં ભુઓ તાભકલમ,
તાજેતર વિં [ફા. તાજહ + જ. તર] તાજેતાભું,
તરતરું ૦માં અં હમણાજ, થોડા વખત પર
તાજેસ નં પ્રાયશ્ચિત્ત -
તાટ વિં [ઈં ટાટ] તગ, સકસ; અકક
(૨) પું [ભુઓ ટાટ] છાછરી મોટી થાળી
(૩) નં શણવું કપડું, ગૂણપાટ
તાટસ્થ નં તટસ્થપણું
તાટી સ્ત્રીં [દે તટી] કામકાનો પડદો; ટટી
તાટું નં [દે. તટી] વાસ-ધાસની નાની
ચટાઈ કે પડદો
તાડ પું [સં. તાલ, -હિ, -હી, પ્રા. તાહ, -હી,]
એક ભતવું ઝાંઝ (૨) [ભુઓ તાડો] તતકાટ.
[તાડ જેવું, -નો ત્રીજો ભાગ = અહુ ઊંચું,
ટડેલ] ૦ગોળ પું તાડ ખજૂરાના તાભ રસ
-તારાનો બનાવાતો ગોળ ૦ગોળો પું
તાડનું ફળ ૦છું, ૦પત્ર નં તાડનું પાદડું.
૦પત્રી સ્ત્રીં તાડના પાનનું છાજ (૨) [સરં
ઈં ટારપોલિન, મ] વરસાદમા રક્ષણ કરે એવી
શણની એક મોઢ -ડિયું નં તાડના પાનનો
કકડો (૨) રેંટિયાનું પાખિયું -ડિયો પું તાડનું
ઝાડ -હી સ્ત્રીં તાડ -ખજૂરા વગેરેનો કેરી રસ
તાડકડું અંકિં તડકડું (?)
તાડકા સ્ત્રીં [સં.] (સં.) એક રાક્ષસી-
રાવણની બહેન
તાડગોળ, તાડગોળો ભુઓ 'તાડ'મા
તાડછું (તાડ + ફા. ચેહ પરથી) ભુઓ 'તાડ'મા
તાડન નં [સ] તાડવું તે; માર -નીચ વિં
મારને ચોચ્ય
તાડપત્ર, -ત્રી સ્ત્રીં ભુઓ 'તાડ'મા
તાડવું સંકિં [સ. તાહ] મારવું (૨) ભુઓ તાડવું
તાડિયું, -યો, તાડી ભુઓ 'તાડ'મા
તાડકાવડું સં કિં, તાડકાવડું અં કિં
'તાડકડું'નું પ્રેરક ને કર્મણિ
તાડકડું અંકિં તડકડું, તાડવું
તાડૂકો પું તડૂકો, તાડ

તાડો પું. ['તતડ્ડુ' ઉપરથી, અથવા સ તાઢ ઉપરથી] સોળને લીધે ચામડી તાણાઈ થતી પીડા, તનડાટ (૨) ખૂનો ઝવડો (૩) આગ્રહ, હઠ તાણુ (ણ.) સ્ત્રી. [તાણુ પંચી] શરીરની -રંગોની ખેચ (૨) તંગી, અછત (૩) આગ્રહ, ખેચ [-આવવી = વાઈ આવવી (૨) રંગો ખેચાવી. -પડવી = ટાચ પડવી, અછત પડવી.]

તાણુ નં. ખાણીના વહેણનું -તાણી જવાનું ભેર તાણુ પું. સં. કિં. [સ તન, પ્રા તણ] ખેચવું (૨) ધસડવું (૩) લાણુ યાય તેમ ખેચવું કે કોઈ ક્રિયા ચલાવવી (જેમ કે, રાગડો, લહેડો ઇં) (૪) પક્ષ કરવો. ઉદા. 'કોઈનું તાણવું'. [તાણી કોઢેલું = કુબંધ તાણી નાખવું = અવગણવું (૨) મૂઆ પછી ચોગ્ય સન્માન ન કરવું, માત્ર મડક બાળી નાખવું (શ્રાદ્ધ, વરો વગેરે ન કરવા) તાણી ને = લાખો અવાજ કરીને, મોટેથી, ભેરથી (૨) આગ્રહ પૂર્વક તાણીને લાંબુ કરવું = લંબાવી લખાવીને બગાડવું તાણી લાવવું = આગ્રહ પૂર્વક લઈ આવવું, પકડી લાવવું (૨) વગર હકે ઉપાડી લાવવું (૩) બળજબરીથી ખેચી લાવવું] તાણું તાણુ (-ણી), તાણાતાણુ (ણ.) સ્ત્રી. ખેચાખેચ, આમ ને તેમ કે ઉપરાષાપરી તાણવું કે તાણવું તે તાણીયો પું. ધાતુના તાર તાણનારો (૨) છાપરા કંઠેગ ઇલાદિને તાણી ઝાલવા મુકાતો સળિયો (સ્થાપત્યમાં), 'એકેટ'

તાણીત્ત (-તો) રી (૦ને, -સી, -સીને) અ. ખૂબ ખેચીને, માદીમચડીને, મુસીબતથી તાણી સ્ત્રી. જુઓ તાણો (૨) વણવા માટે તૈયાર કરેલો તાણો (પવાયત સાથ સાથેનો)

તાણુ (-ણું) વિ. [જુઓ ત્રાણુ] 'હડ' તાણો પું. [જુઓ તાણવું] વણવા માટે તાણેલા લાખા-ઊલા તાર (આડા તાર તે વાણો). ઠવાણો પું. તાણો અને વાણો

તાત પું. [સ.] પિતા, બાપ (૨) [ખાસ કરીને હાથ નીચેના માણસો, શિષ્યો કે બાળકો માટે] વહાલનું એક સંબોધન

તાતા પું. [રવં] શેટલો (બાળકોની લાખામાં) તાતાથેઈ અ. [સરં હિં] [વં] (૨) સ્ત્રી,

તાતાથેયા અ. (૨) પું. અ. વં. [સગં મ તાતકચચ્યા] નાચવાના તાનનો એક બોલ, તતથેઈ (૩) નાના બાળકને ઊણું થતા શીખવતાં વપરાતો શબ્દ [કે તેનો વતની

તાતાર પું. [ફા] મધ્ય એશિયાના એક દેશ તાતું વિ. [સ તત્ત, પ્રા. તત્ત] ખૂબ ગરમ -તપેલું (૨) આકળા સ્વભાવનું, ગરમ મિલનનું (૩) તરતનું, તાણું (૪) તેજસ્વી [તાતે ધાએ અ. એકે તડકે, એકદમ.]

તાતું માતું વિ. [તાતું + માતું] લહેલું - પુષ્પ તાતકાલિ (-ળિ) કે વિ. [સ.] તે કાળ - સમય, સખધી કે તે પૂરવું (૨) તરતનું તાસ્તિકે વિ. [સં] તરવને લગતું (૨) યથાર્થ તાતપર્થ નં. [સ.] લાવાર્થ, મતલબ, સાર (૨) હેતુ, વાગણા

તાતપૂરવું વિ. [મ. તાતપુરતા] તે વખત પૂરવું, તેટલા કે તે કામ પૂરવું

તાથેઈ અ. જુઓ તાતાથેઈ

તાદર્થ્ય નં. [સ.] 'તેને માટે હોવાપણું' બતાવતો ચોથી વિલક્તિનો અર્થ [વ્યા.] (૨) હેતુ, ધારણા

તાદાત્મ્ય નં. [સં] સમાનતા, એકતા [સ્ત્રી. તાદશ વિ. [સં] તેના જેવું જ, આબેહૂબ ઠતા

તાન સ્ત્રી, નં. [સં] ગાયનમાં લેવાતા પલટા, આલાપ (૨) ધૂન, લેહ, લગની (૩) મસ્તી,

તોફાન [-ચડવી (-ડું) = ધૂન લાગવી (૨) મસ્તીએ ચડવું -મારવી = ગાયનમાં આલોપ-પલટા લેવા -લાગવી = ધૂન લાગવી

-લેવી = જુઓ તાન મારવી. તાનમાં આવવું = તાન ચડવી (૨) મસ્તીમાં આવવું]

ઠપૂરો પું. [સરં હિં] ગાયનમાં તાન પૂરવું વાલ, તખ્તો [તરાણા

તાનારીરી સ્ત્રી. [હિં] ગાયનની એક તરેહ; તાનાબાજ સ્ત્રી. [ફા] તાના મારવા તે

તાનો પું. [જ] ટોણો, મહેલું. (-મારવો) (૨) કોધ

તાપ પું. [સ] તડકો (૨) ગરમી, આચ (૩) [સરં મ] જ્વર, તાવ (૪) રૂઆબ, કંડકાઈ

(૫) કરપ, ધાકે (૬) કુખ, સતાપ [-કાઠવો, -નીકળવો = (વરસાદ વાદળાં રહ્યા બાદ)

સૂર્યનો તાપ નીકળવો કે પડવા લાગવો; સૂર્યે ઉવાડ કાઢવો. -આવો = તાપ વેઠવો; તાપમા નપત્ર -થવો = સૂરજ તપવો, બપોરનો વખત થવો -પડવો = તપવું; ગરમી થવી -માથે લેવો = બપોરનો તાપ વેઠવો તાપે નાંખવું, મૂકવું = સૂકવવું] ૦૮ વિં તેજ, ગરમ મિતજનો (ધોડો). ૦(-પો)હિયું નં ભુઓ તાપોહિયુ

તાપણી સ્ત્રી, -ણું નં [ભુઓ તાપણું]તાપવા માટે દૂસ વગેરેના લગાડેલો અગ્નિ તાપત્રય પું[સ] આધિ, વ્યાધિ અને ઉપાધિ અથવા આધ્યાત્મિક, આલૈભૌતિક, અને આધિદેવિક એ ત્રણ ભતના કુખ -સંતાપ તાપકું નં[સરંહિં ટાપર] ગણતુ ભડું કંપકું તાપકું અં હિં [મ ત્ત્વ] અગ્નિથી ટાઢ ઉડાવવી (૨) સંકિં (તપ સાથે) તપ કરવું તાપસ વિં [સં] તપ કરનાર (૨) પું તપસ્વી તાપસી સ્ત્રી [સં] તપસ્વી સ્ત્રી તાપી સ્ત્રી [સં] (સં) ગુજરાતની પ્રખ્યાત નદી [-કૂવો કરવો = કૂબીને આપઘાત કરવો] તાપોટો પું[તાપ'પરથી] સખત તાપ, કઠારો (૨) તાપને લીધે થતો ફેલ્લો -હિયું નં તાપોટો (૨) ભુઓ તાપહિયુ [ટાફેટો (૧) તાફેતો પું [ફા] એક ભતતુ રેશમી કાપડ, તાપહતોખ અં [સરં હિં. તાવડતોઢ, મ.] તરત જ; જરા પણ વિલખ વગર તાખૂત પું, નં [અ.] મહદા-પેટી, જનાલે, ખાસ કરીને ધરલામી શહીદ હુસેનની યાદ-ગીરીમા મહોરમના દિવસોમા કબર જેવા ઘાટ કાઢે છે તે, તાળિયો (૨) [લા] બાધુ કે શૂદ્રમૂઢ જેવું થયેલુ માણસ (તાખૂત જેવું = બાધુ) [-કાઢવું = ભુઓ તાળિયા કાઢવા. -ફટકું = તાખૂતની ચોતરફ ફરતા 'ચાહુસેન' કરતા ફટકું -હુખાહુકું, ઠંહું કરકું = તાખૂતને સરથસમા ફેરવી છેવટે પાણીમા પધરાવવું -નીકળવું = તાળિયાતુ સરથસ નીકળવું]

તાપે અં [અ] તાખામા, હુકમ તળે. ૦૬૧૨ વિં હુકમમા રહેનાર આજ્ઞાકિત (૨)

પરાધીન. ૦૬૧૨ સ્ત્રી તાખિદારપણું. [-ઉડાવખી = તાખામાં રહેવું, પરાધીન થવું] તાપો પું [ભુઓ તાપે] કખલે, હવાલો તાપોટો પું ભુઓ ટાપોટો તામળન પું [હિં] એક ભતની પાલખી કે ખુરશીઘાટની ડોળી તામકી સ્ત્રી [સં. તાત્ર પરથી] ભુઓ તાખકી. -કો પું ભુઓ તાખકો તામરસ પું [સં] એક છદ તામસ વિં [સં] તમેગુણને લગતુ(૨)અંધાર : તમસતુ બનેલું(૩)પું ગરમ મિતજ, ગુરસો. -સિક વિં કોધી, તામસી. -સી વિં કોધી (૨) સ્ત્રી કુર્ગતુ એક નામ -સી વિદ્યા સ્ત્રી ઊઘમા નાખવાની વિદ્યા તામિર નં [સં] ઘોર અધારવાણુ એક નરક તામિલ સ્ત્રી [સરં પ્રા. દમિલ (સં. દ્રવિડ)] તામિલનાડ પ્રાતની, એક દ્રાવિડ ભાષા ૦નાડ-(-હુ)પું[નાડ = દેશ] (સં) મદ્રાસ આસ-પાસનો તામિલ ભાષાભાષી પ્રદેશ [પણુ તામીલ સ્ત્રી[અ] હુકમનો અમલ, આજ્ઞાકિત તામ્ર નં [સં] તાણુ ૦કાર, ૦ફટ પું તાખા ઉપર કામ કરનારેક સારો ૦પટ(-ત્ર) પું, નં તાખાતુ પતરું (૨) તેના પર લખેલો લેખ ૦ભરમ સ્ત્રી તાખાની ભગ્ન -એક ઔપચિ ૦વણું, ૦વણું વિં તાખાના રગતુ -લાલચોળ તાયફા પું [અ] ટોળી, સમૂહ. મંડળ (૨) ગાવા બલવવાતુ કામ કરનાર રામબણી અને તેના સાથીઓનો સમૂહ -ફાવેડા પું ૦ખંબં ભુઓ ઝાંકા(૨)ઉડાઉપણું, વહી ગયેલા જેવું • વર્તન -ફાવાળો પું હિંદુસ્તાન અને અરધાનિગ્તાનની વચ્ચેના ભાગમા રહેતા તાયફાનો આદમી

તાયલુ સં તાર (પ) તાર પું (ધાતો) તા, એક કાગળ તાર પું[ફા] તત્ત્વ, દોરો, રેસો(૨) [સં] ધાતુને; ખેતીને બનાવેલો તાર (૩) તાર મારફતનો સંદેશો(૪)[લા.] કેફની ખુમારી(૫)એકલગન, તલ્લીનતા. [-કરવો = તાર મારફત સંદેશો મોકલવો. -કાઢવો = રેસો કાઢવો(૨)કાતીને

રૂમાથી સૂતરનો તાંતણો ખેંચવો. -છોડવો,
 ઠોકવો = એકદમ તાર ચૂકવો - વૂટવો =
 સંપ કે તલ્લીનતા વૂટવી (૨) તારના દોરડા કે
 સ દેશામા બગાણ પડવું - મળવો = તાર દ્વારા
 સ દેશો મળવો (૨) મેળ ખાવો, સ પ રહેવો.
 -ચૂકવો, -મોકલવો = તાર દ્વારા સ દેશો
 મોકલવો - સંધિવો = સખધમા પહેલું બંગાણ
 દૂર કરવું (૨) વૂટેલો તાંતણો સાધવો. તારમાં
 ને તારમાં રહેવું = ધૂનમાં ને ધૂનમાં રહેવું]
 ઓએફિસ સ્ત્રીંતારથી સદેશો લેવા મોકલવાનું
 કાર્યાલય ઠંકસ પુનં [+ ફા.કશ] નાવુંના તાં
 ખેચનારો (૨) સોનાચાદીનો કસખ કરનારો
 ઠંકસખ પુનં સોનાચાદીના તાર તથા કસખ
 ઠંકસખવાળો પુનં તારકસખનો ધધો કરનાર
 ઠંકીટ પુનં એક જાતનો વાળા જેવો કીડો
 ઠંધર નં તારઓફિસ ઠંદાન નં તંતુવાધનો
 ખૂટીએ વીટેલો તાર કાણામા ધધને જે પટ્ટી
 ઉપરથી પસાર થાય છે તે પટ્ટી. ઠંભાનુતર
 પુનં તારના સાચા પર સંદેશા લેવા મોકલવાનું
 કામ કરનાર અધિકારી. ઠંવાળો પુનં તારનો
 સંદેશો પહોચાડનારો ખેપિયો કે પટાવાળો
 તાર વિનં [સ] ઉત્તમ (૨) તીણો કે ઊંચો (સ્વર)
 (૩) પુનં કિનારો, સામો કાઠો (૪) અત, છેડો,
 મુક્તિ (૫) તરી શકાય તેવી સ્થિતિ (પાણીની).
 ઠંતમ વિનં [સ] વધુમા વધુ તાર (સ્વર). ઠંતર
 વિનં [સ] તાર સ્વરથી ચડતું
 તારક વિનં [સ] તારનાર, ઉદ્ધાર કરનાર (૨) પુનં
 તારો (૩) (સ) એક રાક્ષસ ઠંતોડી સ્ત્રીં એક
 રાગ ઠંમત્ત્ય પુનં, સ્ત્રીં, નં એક જાતની
 માછલી - કા સ્ત્રીં તારો. -કિત વિનં [સ]
 તારાઓથી ભરેલું - ખચેલું
 તારક પુનં + તાર્ક; ગરક
 તારણ નવં [સ.] પાર ઉતારવું તે, ઉદ્ધાર (૨) તારવી
 કાઢેલું તે, સાર, તાર્પર્ય (૩) કરજ કરવામા મૂકવી
 પડતી માલની કે રોકડની અનામત (૪) વસ્તુ
 તારવી કાઢ્યા પછી રહેલું પ્રવાહી [-આપવું
 = ખાતરી આપવી (૨) ટૂંક સાર આપવો
 -કાઢવું = ટાંચણ તૈયાર કરવું (૨) સારદોહન
 કરવું તારણમાં કાઢી આપવું = જમીનગીરી

બદલ આપવું.] (૫) વિનં. ઠંતરણ, ઠંદાર
 વિનં (૨) પુનં ઉદ્ધારક
 તારતમ વિનં [સ] જુઓ 'તાર' વિનંમાં
 તારતમ્ય નવં [સ.] લાવાય, સારાશ (૨) યોજા-
 વતાપણ; ફેર (૩) ગુણ, પ્રમાણ વગેરેનો
 પરસ્પર મેળ
 તારતર વિનં [સ] જુઓ 'તાર' વિનંમાં
 તારલો, -લિયો પુનં (૫) તારો (લાલિત્યવાચક)
 તારવવું સં કિં ['તરવું ઉપરથી] કષાઈ
 ગયેલી વસ્તુને ઊંચી ચાલવી (૨) ઉપર
 ઉપરથી લઈ લેવું (૩) ધૂટું કરી પાણી સોસર
 કાઢી લેવું - બોળી કાઢવું (૪) જમાઉધારનો
 ચાકડો ખાતાવાર નક્કી કરવો (૫) નફોતોડો
 કાઢવો. -ભૂ સ્ત્રીં (હિસાબ) તારવવો તે
 તારવું સં કિં ['તરવું ઉપરથી] તરે એમ
 કરવું; ઉદ્ધારવું; ઉગારવું, દૂધતુ બચાવવું
 તારા સ્ત્રીં [સ.] ચાકાશમા ઝબૂકતો ગોળો, તારો
 અથવા ગ્રહ (૨) [સ] વાલીની સ્ત્રી ઠંકૃતિ
 વિનં [+ જાકૃતિ] તારાની ચાકૃતિવાળું ઠંપકી
 સ્ત્રીંચાલ્લા તરીકે કે ભરતમાં વપરાતી ધાતુની
 ચકચકિત ટીપકી ઠંપતિ, ઠંપીડ પુનં ચદ્ર
 ઠંમતિ સ્ત્રીં (સ) એક સતી, રાજ હરિશ્ચંદ્રની
 પત્ની. ઠંમંડલ (-ળ) નં બધા તારાઓનો
 સમૂહ (૨) એક જાતનું દારૂખાતું ઠંમૈત્રક,
 ઠંમૈત્રી, ઠંલગ્ન નં સ્ત્રીં આખેઆખ મળવી
 તે, નેત્રપલ્લવી (૨) તેનાથી થયેલી પ્રીતિ.
 ઠંન્નાન નં મળરકે તારા અદૃશ્ય ન થાય
 તે પહેલાં કરાવું ચાકાશ નીચે ર્નાન
 તારાજ વિનં [ફા.] ખેદાનમેદાન, જમીનદોસ્ત, કના
 તારો ઠંપકી, ઠંપતિ, ઠંપીડ, ઠંમતિ,
 ઠંમંડલ (-ળ), ઠંમૈત્રક, ઠંમૈત્રી, ઠંલગ્ન,
 ઠંન્નાન જુઓ 'તારા'મા
 તારિકા સ્ત્રીં [સ] તારો
 તારીખ સ્ત્રીં [જ.] એક આખો દિવસ (ઈસ્વી
 કે મુસલમાની મહિનામા) [-નાખવી = (કશા
 માટે) તારીખ નક્કી કરવી - પડવી = (મુક-
 દમાની) મુદત પડવી] -ખિયું નં તારીખનો
 સિકો (૨) તારીખ નાણા કરેલી ચોળના,
 'ફેલે-હર'

તારીજ સ્ત્રીં [જ] જમાઉવારતું તારણ [-કાઠવી
= તારીજ તૈયાર કરવી]

તારીફ સ્ત્રીં [જ.] વખાણ; પ્રશંસા

તારીમારી (તા' મા') સ્ત્રીં [તાર + માર],

અધમ પ્રકારની ગાળાગાળી; મરમોચરચો,

તારણી સ્ત્રીં [સં] તરણી; જીવાન સ્ત્રી

તારણ્ય નં [સં] તરણાવસ્થા, જીવાની

તારું (તા') સં [સરં તમારું, તમે-તુમ્હ,

અપં તુમ્હાર, પ્રા. તુમ્હકેર] (ખીલે પુરુષ

એવં, છઠ્ઠી વિલક્તિ)

તારો પું [જુઓ તારા] આકાશમા ઝખૂકતો

ગોળો (ર) આખની છીછી (૩) ['તરતું'

ઉપરથી] હોશિયાર તરનારો [-અસ્ત થયે=

પહતી દશા આવવી (ર) મોટા માણસનું

અવસાન થવું. -ખરવો=તારો કોઈકોઈ વાર

ઝખૂકતો નીચે પડતો દેખાય છે તેમ થવું]

તારો તાર અનંતાતલેતાતણ છૂટાથાય તેમ (ર)

[લા] તફન ઇમલિન

તારકિંક વિં [સં.] તર્કને લગતું (ર) પું તર્કશાસ્ત્રી

તાર્ક્ય પું [સં] (સ) ગરુ

તાર્તીયક વિં [સં] તૃતીયને લગતું; ત્રીજું

તાલ પું [સં] ગાયનનાં ઠોકતું માપ (ર) મન;

રંગ, રસ (૩) લાગ, યોગ્ય સમય (૪) તાલ (૫)

[સરં મ] કાસીનૈક (૬) યુક્તિ, ખેલ, પ્રપચ

[-આપવો=સંગીતમા યોગ્ય મપે ઠોક

આપવો -આવવો=મજા પડવી (ર) લાગ

આવવો -કરવો=તમારો કરવો (ર) ગમ્મતની

યોજના કરવી -દેવો=તાલ આપવો -લેવો=

તમારો લેવો -પડવો=મજા પડવી.

-ખેસવો=લાગ ફાવવો, મેળ આવવો

-મચાવવો=તાલ કરવો. -મેળવવો=

સંગીતમા તાલનો લગ ન થવા દેવો] ંધટના

સ્ત્રીં તાલની-ચટના ંધટના નં તાલ આપવો

તે ંધટ, ંધ ધ વિં (ર) અં પદ્ધતિસર

(ર) સંગીતમા તાલ પ્રમાણે ંમેળ પું

તાલનું મળવું તે ંવાદન નં વાઘ પર તાલ

વગાડવો તે. ંસંચો પું યુક્તિપ્રયુક્તિ

તાલ સ્ત્રીં [સરં મ ટાલ] માયાની ટાલ.

[-પડવી=માયાના ઉપલા લાગના વાળખરી

બંધેખાલી જગા થવી (ર) ખૂબ દુખ સકટ

વેક્યા હોવા] ંઠી સ્ત્રીં તાળવું; તાલકું (ર)

છોકરાની એક જતની ટોપી. ંકું નં માયાનો,

વચલો અને સૌથી ઉપરનો લાગ; ટાલકું

તાલમેલ સ્ત્રીં [તાલ+મેળ, સરં મ. તાલમેલ,

હિં] ટાપટીપ; અચ્છી તરેહથી કરેલી ગોઠવણ

(ર) ઉપર ઉપરનો લપકો-સકાર્થ -લિયું

વિં તાલમેલવાળું

તાલવ્ય વિં [સં] જુઓ તાલુસ્થાની

તાલાવેલી સ્ત્રીં [દે. તલોવિલ્લિ, સરં હિં

તલ(-લા)વેલી] આતુરતા, ચટપટી, ધાલાવેલી

[-થવી, -લાગવી]

તાલિખ વિં [જ] ઇચ્છનારો, ઇચ્છા રાખનાર

તાલીમ સ્ત્રીં [જ] કેળવણી; શિક્ષણ (ર)

અગકસરતવું શિક્ષણ (૩) શિક્ષત [-આપવી,

-લેવી, -મળવી, -પામવું] ંખાતું નં

તાલીમ આપવાનું સ્થાન ંખદ વિં તાલીમથી

વ્યવસ્થિત થયેલું ંખદતા સ્ત્રીં ંખાજ

વિં કસરત જાણનારો, કસરતી (ર) ધૂર્ત,

ખેલાડી ંખાજ સ્ત્રીં ંગખાજ, ધૂર્તતા

તાલીશ(-સ)પત્ર નં [સં] એક વનસ્પતિ

તાલુ સ્ત્રી, નં [સં.] તાળવું ંપાકે પું તાળવાનો

કોઈ લાગ પાકવો તે ંચૂલ(-ળ) નં

તાળવાના મૂળનો લાગ. ંચુલાન નં તાળવાનો

પ્રદેશ ંચુલાની વિં તાલુસ્થાનમાથી

ઉચ્ચારાતું, તાલવ્ય

તાલુકે પું [જ તલ્લુક] સમય, લાગતું-

વળગતું (ર) માલમિલકત, ગરાસ (૩) તાલુકો.

ંદાર પું નાના ગરાસનો વણી (ર) તાલુકાનો

-ગામનો વહીવટ કરનાર સરકારી અમલદાર

ંદારી વિં તાલુકદારને લગતું (ર) સ્ત્રીં

તાલુકદારનું કામ કે પદ -કો પું નિહાનો

નાનો લાગ, પરગણું [એક કસબી કંકડો

તાલુ નં [અ. તલ =સોનું] કાપડામા મુકાતો

તાલે નં [અ. તાલિય] નસીબ; પ્રારબ્ધ ંવર,

ંવ ત, ંવાન વિં નસીબદાર, લાગ્યશાળી

(ર) પૈસાદાર, તવંગર [કાગળ

તાવ પું [જુઓ તા] (આખા ધામાથી) એક

તાવ પું [સં તાવ, પ્રા.] જવર; શરીરની ગરમી

વધવાનો એક રોગ [-આવવો = તાવથી શરીર
તપવું - ઊતરવો = તાવની ગરમી ઓછી
થવી, તાવ જવો - ચડવો = તાવથી શરીરની
ગરમી વધવી - યવો = તાવ મટવો, તાવ
ઊતરવો (મૂછ પર) તાવ દેવો = [સરં હિં
તાવ = અભિમાન, મ તાવ દેવો] રોડ કે ગર્વ મા
મૂછ પર હાથ ફેરવવો]
તાવડી સ્ત્રીં [તાવડી] તાવડીની પીત્તરની
- ડો પુંં ખૂખ મોટી પેણી, કંઠાય
તાવણું (-ણી) સ્ત્રીં [તાવણું] તાવવાની -
કંકાવીને શુદ્ધ કરવાની ક્રિયા (૨) [લા]
કસોટી ~~કસોટી~~ તાવણું રોગ
તાવતરિયો પુંં [તાવ + તરિયો] તાવ વગેરે
તાવદાન નં [ફા. તાવદાન] ખારીનો કાચ (૨)
[તાવ + દાન] કાગળો ગખવની ખાનાવાળી
પેટી (૩) ખુસ્તીવાટની પાલખી
તાવરખું વિં [તાવ + રખું = રાખનાર ?]
તામસી, આકળા સ્વભાવનું
તાવરેસું નં નવી ખેડાયેલી જમીનનું પ્રથમ
વર્ષ (૨) વિં, પ્રથમ ખેડતું (ખેતર)
તાવેલું વિં તાવવાળું (માણસ)
તાવડી સ્ત્રીં ચોડો વીમો તાવ, વીકડી
તાવડું સં કિં [સં તાવ, પ્રા તાવ] શુદ્ધ
કરવા માટે ખૂબ તપાવવું (૨) ઓગાળવું (૩)
[લા] કસડું [શુદ્ધ (૨) કલઘર (નાણું)
તાવિત વિં [સં. તાવિત, પ્રા તાવિય] તાવેલું,
તાવી સ્ત્રીં [લુઓ તવી, પ્રા તાવિયા] નાનો
તવો, હોદી [માઠળિયુ
તાવીજ નં [અ] મતરજ તરનો દોરો અથવા
તાવેયો પુંં લુઓ તવેયો
તાસ સ્ત્રીં [અ] તાસક, તાટ (૨) પુંં (વડિયાળ)
કાલર (૩) કલાક (સરં મ.) (૪) લુઓ
તાસનો (૫) ઓપ, ઓપવાળો કસખ (૬)
સ્વાદ, મજ, રંગ (૭) [સં તક્ષ] તાજ (૮)
સં (૫) તેવું [સરં હિં તાજી]
તાસક સ્ત્રીં [ફા] ધાતુના પતરાની છાછરી
થાળી, ઠડી, - કી સ્ત્રીં નાની તાસક, તખકડી
તાસતો પુંં [લુઓ 'તાસ' = કસખ] એક ભતવું
રેશમી કાપડ

તાસતો પીજન નં છોકરાની એક રમત
તાસડું સં કિં લુઓ તાજડું
તાસીર સ્ત્રીં [અ] લક્ષણ, ગુણ, છાપ, અસર
(૨) રૂપ, ઘાટ - રો પુંં તાલ; ઘાટ, મળ
તાસુળી સ્ત્રીં [અ તમસ્સુવ] ધર્માન્યતા
તાસું નં [અ તાસ] એક ભતવું નગારું
તાળ પુંં, સ્ત્રીં [લુઓ તાલ] ઝાઝ, મજરા
તાળડું નં [સ. તાલ] મોની ખખેલનો ઉપલો
ધુમટ જેવો ભાગ (૨) માથાનું તાલકું
તાળાકું સ્ત્રીં તાળુ અને કૃત્રી (૨)
છોકરાની એક રમત [-કરવી, તાળાકું સ્ત્રીં માં
મૂકડું, રાખડું = ખરાખર બધ કરડું, પાકા
કખનમા રાખડું]
તાળાખોલામણી સ્ત્રીં [તાળુ + ખોલવું] કરજે
રૂપિયા આપવા પેટીનું તાળુ ખોલવાને નામે
લેવાતો શગડી લાગો
તાળિયું વિં [તાળી] ઉપરથી] તાળી પાડી વેગળું
રહે એવું (સચું, મિત્ર કે સાથી માટે)
તાળી સ્ત્રીં [સ તાલ] ખે હાથ અક્ષાળી કરતો
અવાજ યા સંગીતનો અપાતો તાલ [-આપવી
= સંમતિ કે હવ દર્શાવવા સામાની હથેલી મા
પોતાની હથેલી ઠોકવી (૨) કોલ આપવો (૩)
સંગીતનો તાલ આપવો. -ઝીલવી = સંગીત-
મા તાલ જળવવા તાળીનો અવાજ આપવો
-ચડવી = તાળીનો અવાજ થવો (અભિન દન
કે હર્ષ દર્શાવવા) (૨) ફેલેતી થવી -લાગવી =
એકતાન થવું, તાલ મળવો -લેવી = સામાની
મજકરી કરવી (સોખતીના હાથ વડે પોતાના
હાથમા તાળી વગડાવીને)]
તાળું નં [સ તાલક] બારણા, પેટી વગેરે બધ
કરવા માટે વપરાતી કળવાળી એક ખનાવટ
[-ઠોકડું, દેડું, મારડું, લગાવડું, વાસડું,
સાચવડું = તાળા વડે બધ કરવું -દેવાડું =
તાળુ મરાવું, બધ થવું (૨) નસતાન જવું
(૩) અવદશા થવી ('નસીખમા')]
તાળેબ દ(-ધ) પુંં [તાળો + બધ, સરં મ]
ખાના પાડી કરેલી હિસાબની રનૂઆત
તાળો પુંં [મ તાજા (સં. તાલ)] મળતું-બધ-
ખેસતું હોવાપણું (૨) હિસાબ ખરો છે કે

ઓટો તેની તપાસ [-મળવો, ખેસવો =
હિસાબ ખરો જણાવો]

તાળોટા પુંખંબવં [તાળી' ઉપરથી] વાહવાહની
તાળીઓ (૨) તાળોટા [-પાડવા]

તાંડવ, ઠંડવ નં [સ] શિવનું નૃત્ય

તાંત (૦) સ્ત્રીં [સ તત્તુ, સરં હિં.] ચીકણા
પદાર્થનો તત્તુ; ચીકણો તાર (૨) આતરડાની
ખનાવેલી દોરી (૩) એક ભતનો જડાવ દાગીનો
[-જેવું = ખૂબ ચીકણુ, તણાતા લાથું] યાચ
પણ વટે નહીં તેવું. -તૂટવી = આશાનો કે
સંપનો તત્તુ વટેવો]

તાંતણો (૦) પું [જુઓ તત્તુ] તાર, દોરો [તાંતણે
જીવ ટંગાવો = મરણની છેલ્લી ધડીએ હોવું
(૨) જીવ ઊંચો રહેવો, ઘણું જ આતુર રહેવું]
તાંતરડી (૦) સ્ત્રીં [જુઓ તાત] દોરડી જેવું -
સુકલકડી અને ખેડોળ શરીર

તાંતરડું (૦) સં કિં [જુઓ તતરડું] વશ
કરડું (૨) [તંતુ' ઉપરથી] તત્તુ વડે ભણું કરવું
તાંતો (૦) પું [સ તંતુ, હિં. તાતા] તાતણો,
તાં (૨) પક્તિ, હાર (૩) ખેસેરી વણેલી
દાગને ઉભેળા તેમા ત્રીજા સેર મેળવવી તે

તાંત્રિક વિં [સ.] તત્રશાસ્ત્રને લગતું (૨) પું
મંત્રતંત્રાદિ ભાણનારો (૩) તત્રશાસ્ત્રને માનનારો

તાંદળળે (૦) પું [પ્રા. તંદુલેજ્જય, સરં મ
તાદુલજા] એક ભતની વનરપતિ - લાજ

તાંદળા (૦) પું ખંબવં [જુઓ તાદુલ] કાગ,
ખાવટો, કાદરા વગેરેમાંથી છડીને કાઢેલા દાણા

(૨) ભરડેલા મરી

તાંદળિયો (૦) પું જુઓ તાદળળે [તાદળા
તાંદુલ પુંખંબવં [સ તદુલ] તંદુલ; ચોખા (૨)

તાંખડ નં [તાણુ' ઉપરથી] તરણાણુ
તાંખડ (-ડું) (૦) વિં [તાણુ' ઉપરથી, સરં

મ તાવડા] તાખાના રગતુ, સહેજ રાતુ
તાંખડી (૦) સ્ત્રીં [તાણુ' ઉપરથી] નાનો તાખડો,
તામડી, વટલોઈ -ડો પું તામડો; પાણી

ભરવાનું મોટું વાસણ
તાંણુ' (૦) નં [સં તાત્ર, પ્રા. તંવ] આછા રાતા
રંગની એક ધાતુ. [-ખાણું = તાંખાની ભરમ,

ખાવી, તે ખાઈને શક્તિ મેળવેલી હોવી]

-ખાણુંડી સ્ત્રીં નાહવાનું પાણી લેવા વપસતું
તાખાપીતળનું પહોળા મોનું એક વાસણ

-ખાનાણું નં તાખાનો સિકો -ખા-
મહોર સ્ત્રીં તાખાની સીલ. -ખારાચ સ્ત્રીં

રેણવા માટે તાંખાની રજની મેળવણી.
-ખાસાળ સ્ત્રીં કાગરની એક ભત, -ખિયો

પું તાખાનો લોટો, વાડકા કે સિકો
તાંખૂલ નં [સં] નાગરવેલનું પાન (૨) પાનખીડું

-લી સ્ત્રીં નાગરવેલ [ભતનું જીણું] રેશમ
તાંમણિયું (૦) નં [જ. તાસ ઉપરથી] એક

તાંમળી (૦) સ્ત્રીં [પ્રા. તરત? સરં હિં
તસલા, મ. તરસાલે, તસરાલે] નાનું તાસણું.

-ળું, તાંસિયું નં, તાંસિયો (૦) પું
કાસાનો પહોળો મોટો વાડકા

તાંહાં (૦) અં + (પ.) ત્યા
તિક્કમ નં [મ તિકકે પરથી] (જેલમા) ચોરી;

નિયમ ઇં માથી છટકવાની યુક્તિ કે ચાલાકી
તિક્કડ પું [જુઓ ટિક્કડ] ભડો રોટલો

તિક્કો પું ગજાને તરિયો - તેનું ત્રણનું પાનું
તિક્કા વિં [સ] તીથું (૨) કડકું (૩) નં મરી

તિખારો પું [તીથું ઉપરથી] તણ્યો
તિગ્મંશું પું [સં] (સ) સૂચ

તિનેરર પું [હિં. દેજ્જાર કે 'તિનેરી' ઉપરથી]
કાપાધ્યક્ષ, ખાલનચી

તિનેરી સ્ત્રીં [હિં દેજ્જારી: સરં મ] નાણાં,
કીમતી માલમતા ઇં રાખવાની લોખંડની

મજબૂત પેટી. ઠંકારકું પું સગકારી
તિનેરીનો કારકુન - [છિકરવાદ, નાદાન

તિતાલી (-લિયું) વિં [ત્રિ + તાલ] ઉજાજળું,
તિતિક્ષા સ્ત્રીં [સ] સુખદુખ આદિ દ્વંદ્વોનું

ધારજથી સહન, સહનશીલતા - ક્ષુ વિં
તિતિક્ષાવાળું

તિત્તિર નં [સં] તેતર પક્ષી
તિથિ સ્ત્રીં [સ.] હિં ક મહિનાનો દિવસ, મિતિ

(૨) સવત્સરીનો દિવસ [-સાચવવી =
(શ્રાદ્ધાદિની) ઊજવણીને દિવસે યોગ્ય ઊજ-

વણી કરવી] ઠંક્ષય પું તિથિનો ક્ષય -
ગણતરીમા ન આવવું કે (ખે સૂર્યોદયમા ત્રણ

તિથિઓ આવે ત્યારે જે તિથિ સૂર્યના ઉદય-

કાળમાં ન આવે તેનો ક્ષય ગણાય છે.) ૦૫૪
નં જેમાં તિથિઓની વિગત લખેલી હોય
એવો કાળ કે ચોપડી, ૫ ચાગ ૦૫૪ નં
કેઈ ખાસ તિથિ કે પર્વનો દિવસ ંવૃદ્ધિ
સ્ત્રીં તિથિનો વધારો (જે તિથિમાં એ સૂર્યોદય
આવે તે તિથિ એ વાર ગણાય છે)

તિળખતી વિં [હિ] તિળખત-ટિખેટ દેખતુ
તિખેટ પું (સં.) ટિખેટ, હિમાલયની ઉત્તરનો
એક દેશ

તિમંગળ, તિમિંગલ(-ળ)[સ] પું મગરમચ
તિમિર વિં [સ] અધાર (ર) નં અધાર
તિરકસ(-સિયુ) વિં [સરં હિં, મ, સ.
તિર્યક્, પ્રા. તિરિક્વ?] ત્રાસુ, તીરથુ (ર)
નં ભીતમા આડી-વાડી ઇંટો મૂકીને
બનાવેલું નાનું ભળિયુ

તિરસ્કરણીય વિં [સ] તિરસ્કારને પાત્ર
તિરસ્કરિણી સ્ત્રીં [સ] પડેદાં ચક્ર, કનાત
તિરસ્કાર પું [સ] તુરચકાર, અનાદર, ધિક્કાર.
૦૫૪ નં અં તિરસ્કારથી ૦વાચક વિં
તિરસ્કાર દર્શાવનાર. ૦હું સં કિં તિરસ્કાર
કરવે [અનાદર

તિરસ્કિયા સ્ત્રીં [સ] તિરસ્કારકુ તે, તિરસ્કાર,
તિરસ્કૃત વિં [સં] તરછોડી કાઢેલું
તિરોધાન પું [સ.] અદૃશ્ય થતું તે(ર) આરંભાદન
તિરોધાન પું [સ] અદૃશ્યતા [હકાયેલું
તિરોભૂત, તિરોહિત વિં [સ] અદૃશ્ય (ર)
તિર્યંક વિં (ર) અં [સ] વાક, ત્રાસુ. -ચોનિ
સ્ત્રીં [+ચોનિ] પશુ, પક્ષી વગેરે જીવે. -ઐયા
સ્ત્રીં [+રેખા] આડી લીટી, 'ટ્રાન્સવર્સલ'(ગ)
તિર્યંક(-ચ) નં [સ] મનુષ્યથી હલકી ભતનાં
પ્રાણી

તિલ પું [સ] જુઓ તલ ૦૫૪ નં 'ટર્પેન્ટાઈન',
એક તેલ. ૦પૂર, ૦પ્રાય, ૦માત્ર વિં જુઓ
તલપૂર, તલમાત્ર

તિલક નં [સ] ટીલુ ૦૫ ચાંગ નં તિલક
મહારાજે શર કરેલું ૫ ચાગ. ૦કામોદ પું
એક રાગ -કા સ્ત્રીં એક છદ-વ્રત -કાલક
પું શરીર પર થતો તલ. -કિયું નં તિલક
-ટીલ કરવાનું ખીયુ

તિલવાડો પું [સરં મ તિલવાડા] એક તાલ
(સંગીત) [અચ બાની વાત

તિલસ્માત પું [જ. તિલ્લિસ્માત] ચમત્કાર,
તિલંગ પું એક રાગ

તિલાટ વિં [સ તિલક પરથી, સરં તિલ્કાયત]
ગાદીનું વારસ

તિલાણો પું [રવં ? સરં હિં તિલ્લાના, મ
તિલ્લાણા] જેમાં ત, લ, ન, મ, દ, ર એવા
કેમળ અને રણકો કરતા અક્ષર કે કેમળ
સ્વરો વારે વારે આવ્યા કરે તેવું ગાયન

તિલાંજલિ સ્ત્રીં [સ] જુઓ તિલોદક (ર) રખસદ
તિલોત્તમા સ્ત્રીં [સ] (સ) એક અસરા
તિલોદક નં [સ.] મૂએલાંને અર્પાતા તલ
અને પાણી [પું કલિયુગ

તિથ્ય નં [સં.] આક્રમ-પુથ્ય નક્ષત્ર ૦ચુગ
તિસમારખાં વિં [સરં મં તિસ્મારખાં,
તીસમારકા. તીસ (ત્રીસ) + માત્રુ + ખા]
ગરમ મિલજનુ (ર) બહાઈખોર (૩) પું
મોટાં પરાક્રમોની બકાશો મારનાર આદમી
તિસ્ત્રભતિ સ્ત્રીં [સ] ત્રણ કે વૃત્તીયાંશ માત્રાના
બહવાળા તાલની ભતિ

તિહારી સ્ત્રીં એક ભતનું પક્ષી
તિહાં અં (પ) જુઓ ત્યા, ત્યાહા [શાક
તિતુડો પું (સ) આખા ચણાનું પાણીવાળું
તીકમ પું જમીન ખોદવાનું એક ઓભર (ર)
(સ.) જુઓ ત્રિકમ

તીક્ષ્ણ વિં [સ] આગિક ધારવાળું (ર) આક્ર,
તીથું (લાવણ) (૩) ચકાર, ચપળ, કુશાગ્ર
જુદિતુ ંતા સ્ત્રીં

તીથું વિં [પ્રા. તિક્વ (સ તીક્ષ્ણ)] ધમધમાટ;
જલ ચચરે એવું (ર) પાણીવાળું, તેજ, જલદ
(૩) ઉગ્ર, ગરમ મિલજનુ (૪) નં ખરું લોટુ;
પોલાદ [-આગ = આગ જેવું - ખૂબ તીથું
(ર) ખૂબ ઉગ્ર. -મરિયું, મરી = મરીના
જેવું તીથું -ગરમ મિલજનુ] -ખટ વિં
તીખા સ્વાદનું (ર) નં તીખાશ આવે
એવો મશાલો -ખાટ પું તીખો સ્વાદ (ર)
[લા] સ્વાલાવની ઉગ્રતા -ખાસ સ્ત્રીં
તીખાપણુ -ખાં નં અં વં મરચા (ર)

મરી -ખી સ્ત્રી (કા) ઘોડીની એક ભત
 ભતમ(ભતમું) વિં ખૂખ તીર્થુ [-ભુ
 તીર્થ સ્ત્રી, -ભુ વિં [પ્રા તીર્થ] ભુઓ તીર્થ.
 તીર્થ નં [સરં મ.] મેશ, કાળળ
 તીર્થ નં [દે તિહુ] એક ભતનો પાખાળો છવ
 [-પરવાં=તીર્થુ ટોળુ ચડી આવવું, એક-
 અપાટે હક્કો થવો.]
 તીર્થુ વિં [સં તીર્થ, પ્રા. તિર્થ] જીણી
 ધારવાળુ (૨) જીણી અણીવાળું (૩) સૂક્ષ્મ
 પણ તીર્થ (સૂ) [(તડકા માટે)
 તીર્થ વિં [સં તિર્થ, પ્રા. તિર્થ] આકર; સખત
 તીર્થ પું [સરં હિ] ભુઓ તિર્થ, તેતર
 તીર્થ સ્ત્રી [સરં] ચકલી, પંખી (ખાળખામા)
 ઓઢો પું એક ભતવું પાખાળુ છવડું.
 [તીર્થોઢા જેવું = ખાલી ઘાઘળ કરનાર
 (૨) અસ્થિર મનનુ, ચંચળ]
 તીર્થ પંચ સ્ત્રી [સરં હિ] ટડકડ, શેખી, મિનાજ
 તીર્થ નં [સં] કાઠો, કિનારો (૨) [સં, ફા] બાણ
 (૩) [ફા] પારસી ચોથો મહિનો (૪) [લા]
 (છાપરાનો) ઊંચો ટેકો ઠંડા પું બાણનો
 ભાથો. ઠંડા [ફા] બાણ બનાવનારો
 તીર્થુ વિં [સં તિર્થ, પ્રા. તિર્થ] વાડું,
 આડું; કતરાડું
 તીર્થ નં, ઠંડા સ્ત્રી વિં ભુઓ તીર્થ, ઠંડા સ્ત્રી
 તીર્થ અં [તીર્થ વા] બાણ ભથ એટલે
 અંતરે (૨) બાણ એટલુ લાંબું કે ઊંચું. -ઘો
 પું તીર્થ જઈ શકે તેટલુ અંતર
 તીર્થ દાજ વિં [ફા] તીર્થ મારવામા કુશળ,
 નિશાનખાજ. -છ સ્ત્રી તીર્થ દાજખણ
 તીર્થ બાજ વિં [તીર્થ+ફા વાજ] તીર્થ મારવામા
 કુશળ -છ સ્ત્રી તીર્થ મારવાની વિદ્યા (૨)
 અપરાધીને થોડો જમીનમા દાટીને તીર્થો
 મારવાની એક કૂંડ શિક્ષા [પતુ
 તીર્થ સ્ત્રી [સં તિર્થ] નાણી સજ્ઞાનું ગંછકનુ
 તીર્થ નં [સં] ઘાટ, પાર ઊતરવાનો માર્ગ (૨)
 કોઈ પવિત્ર કે ભગ્નની જગા. [-કરવું = ભગ્ન
 જવું તીર્થ મૂંડાવું = ભગ્ન ઘટિત હોય ત્યા
 તે કાર્ય કરવું (૨) ખીજે નહીં પણ અમુક ઠેકાણે
 પરવશતા કે લાચારીથી કરવું પડવું.] ઠંડા

વિં તીર્થયાત્રી. ઠંડા સ્ત્રી તીર્થયાત્રી
 ઠંડા પું (સ) તીર્થયાત્રી -પ્રયાગ.
 ઠંડા (૨) પું પૂજ્ય; પવિત્ર
 (વડીલોને માટે પત્રમા વપરાતો માનસૂચક
 શબ્દ). ઠંડા સ્ત્રી વિં તીર્થયાત્રીમાં રહેનાર.
 ઠંડા સ્ત્રી વિં તીર્થયાત્રી યાત્રા કરનાર ઠંડા
 નં તીર્થ કરવા જેવી -પવિત્ર જગા, યાત્રાનુ
 ધામ -થઈ કર પું [સં] જૈનધર્મનો પ્રવર્તક
 (તે રજ છે) -થઈ નં [સં અર્થ] તીર્થ-
 યાત્રા -થઈ પું [સં] તીર્થયાત્રી (૨).
 સ પ્રદાયનો પ્રવર્તક, તીર્થ કર -થઈ નં
 [સં અર્થ] તીર્થયાત્રી -પવિત્ર નદી કે
 ધામનું જગ
 તીર્થ વિં [સં] તીર્થ (૨) આકર, સખત.
 ઠંડા સ્ત્રી -મા સ્ત્રી દીક્ષા શ્રુતિનો એક
 અવાતર ભેદ (સંગીત)
 તીર્થ વિં [સં તિર્થ, પ્રા. તીર્થ] તીર્થ, ઠંડા.
 -મા પું ૫૦૫૦ ૩૦ X ૧ થી ૧૦ નો ઘડિયો
 ઠંડા [સં] કિટ, પરટુ [(૩) વંશ, કુળ
 ઠંડા (-ખ) નં [ફા તુલમ] ખીજ (૨) બીર્થ
 ઠંડા મરિયાં નં ૫૦ ૫૦ [તુલમ (ફા.) + રૈહી
 (જ)] તકમગિયા; એક ઔપવિ
 ઠંડા સ્ત્રી [સરં મ, હિ] ઠંડા, મોટી
 પતંગ (૨) પું પતંગ ચકાવીને પછી જે
 કાગળનુ કાનસ ચકાવે છે તે (અમદાવાદ)
 ઠંડા પું [સરં હિ, મ તુલકા, ફા તુલકા] નાની
 વાત, ઠંડા (૨) મનનો તરંગ (૩) ખૂંડ
 તીર્થ, માથે ધગોર ઘાલેલુ તીર્થ [-ઠંડા =
 મનમા ઓચિત્તે કોઈ ખ્યાલ આવવો.
 -કે કવે, લગાવે = કોઈ વાત કે ખ્યાલ ચા
 ચુકિત વહેતી મૂકવી, 'વાચ્યું તો તીર્થ નહિ તો
 ઠંડા' -એ લાગ્યો કોઈ વાત કે કામ કરવું]
 ઠંડા નં ભુઓ ઠંડા
 ઠંડા વિં [સં] ઠંડાકારને પાત્ર (૨) નજીવું,
 માલ વગરનુ (૩) અતિ અલ્પ ઠંડા,
 ઠંડા પું [સં કાર] અનાદર; તિરસ્કાર.
 ઠંડા પું સંકિં [ઠંડાકાર ઉપરથી] ઠંડાકાર
 કરવો [(૫) તને
 ઠંડા સં [સરં મ] (૫) તારં ઠંડા સં

તુણા(-ના)ઈ સ્ત્રીં વણવુ તે કે તેનુ મહેનતાણુ
તુણા(-ના)વણું સં કિં, તુણા(-ના)વું

અંકિં 'તુણ(-ન)વું' પ્રેરક ને કર્મણિ
તુણિ(-નિ)યાટ(-ર) પું ભુઓ તુનિયાટ
તુતંગ નં [ભુઓ તુત] બનાવટી વાત, તરકટ
તુનતુની સ્ત્રીં એક પક્ષી (ર) [રવં] એક વાઘ
તુનાઈ સ્ત્રીં ભુઓ તુણાઈ

તુનારો પું ['તુનવુ' ઉપરથી] તુણવાનુ કામ
કરનારો, તુનિયાટ ['તુણાવવુ મા

તુનાવણું સં કિં, તુનાવું અં કિં ભુઓ
તુનિયાટ (-ર) પું ['તુનવુ' ઉપરથી] તુનારો

(ર) પરચૂરણ વેપાર કરનારો આદમી (૩)
[લા] તુચ્છ માણસ

તુખા સ્ત્રીં [રં 'તુક્તી' એક ભતની માછલી
તુકંગ સ્ત્રીં [ફા] બદ્ધક

તુકેલ (કે) સ્ત્રીં [જ] વસ્તીલો, આસારો
તુમાખી વિં મિભલ (ર) સ્ત્રીં તુમાખીપણું.

૦પાણું નં [સુરવાળ
તુમાન સ્ત્રીં [ફા તુવાન] ચોરણો, મોટી ઢીલી

તુમાર પું [જ તૂમાર] બે પક્ષ વચ્ચેનો લાખો
પત્રવ્યવહાર [-ચાલવો, ચલાવવો = કંગાને

અંગે પત્રવ્યવહાર લખાવો કે લખાવ્યા કરવો
તુમારે અહું = પત્રવ્યવહારના કાગળિયા થયા

કંગવા, પરતુ નિર્ણય ન આવવો] -રી વિં
તુમારને લગતુ

તુમુલ વિં [સ] થોઘાટ અને ધમાચકડીવાળું
(ર) દારણ (યુદ્ધ) (૩) નં થોવાટ, ધાધલ

તુરક પું [ફા તુર્ક, સરં પ્રા તુત્તક] એ નામની
ભતનો માણસ, તુર્કસ્તાનનો રહેવાસી

તુર(-ર)ંગ પું [સ] થોડો
તુર(-ર)ત અં [ભુઓ તુરત] તરત

તુરતોતુરત અં તરતોતરત, તરત જ
તુરખત સ્ત્રીં [જ.] થોર, કંચર

તુરંગ [પો.] ૦ખાતું નં કેદખાનુ; જેલ (ર)
ભુઓ 'તુરંગ' પું મા

તુરંગ પું [સ] થોડો(ર) [લા.] વિચાર. ૦ખાતું
નં થોડાનો તખેલો ૦મ પું થોડો

તુરંત અં [પ્રા તુર (સ ત્વર્) પુ વં કું] તરત
તુરાઈ સ્ત્રીં [સ તૂર્ધ] કૂકીને વગાડવાનુ એક

વાઘ; શરણાઈ (ર) [ભુઓ તૂરી] સાળવીનુ
એક ઓળંગ

તુરાની વિં [ફા] તુરાન દેશનુ કે તેને લગતુ
તુરિ(-રી) સ્ત્રીં [સં.] તૂરી, સાળવીનો કાઠલો

કે કૂચડો (ર) પું [સરં હિં. તુરા, -રી,
સ તુરા, પ્રા. તુરય?] થોડો

તુરીય વિં [સ] ચોથું (ર) નં ચોથો લાગ
(૩) ભુઓ તુર્યાવસ્થા ૦પદ નં તુર્યાવસ્થાનુ

પદ. -ચાતીત વિં ચોથી અવસ્થાને પસાર
કરી ગયેલુ (ર) પું બ્રહ્મ -ચાવસ્થા સ્ત્રીં

ભુઓ તુર્યાવસ્થા
તુર્ક પું [ફા] ભુઓ તુરક ંસ્તાન પું, નં

તુર્ક લોકોનો દેશ -કી વિં તુર્કતુ, -ને લગતુ
(ર) નં તુર્કસ્તાન (૩) સ્ત્રીં તુર્કી લાપા

-કી ચાલ [સરં મ] થોડાની એક ચાલ
તુર્થ વિં [સ] ભુઓ તુરીય -ર્થા, -ર્થાવસ્થા

સ્ત્રીં [+ અવસ્થા] ચોથી અવસ્થા (ભગ્વત, સ્વપ્ન,
સુષુપ્તિ અને તુર્થા) જેમા સમસ્ત બેદજ્ઞાનનો

નાશ. થઈ આત્મા બ્રહ્મ બની નય છે
(વેદાંત)

તુલના સ્ત્રીં [સં] સરખામણી. ૦ત્મક વિં
[+ આત્મક] 'કમ્પેરેટિવ'. ૦વાચક વિં તુલના

બતાવનાર. -વું સં કિં + તોલવુ
તુલ(-ળ)સી સ્ત્રીં [સ] એક વનસ્પતિ (ર)

તુશી ૦કચારો પું તુલસીનો કચારો ૦પત્ર
નં તુલસીનુ પાંદડું (ર) સહામા બે પક્ષના

મત સરખા થતા મુકાગાંઠ ઊભી થાય, ત્યારે
પ્રમુખ જે મત આપી શકે છે તે મત;

'કારિટગવોટ'. ૦પાટિયાં નં ૫૦ વં ભુઓ
તુશીપાટિયા. ૦વિવાહુ પું તુલસીને વિંધુ

સાથે પગણવાની ક્રિયા (કારતક સુદ ૧૧)
તુલા સ્ત્રીં [સં.] તાળવુ; કાટો (ર) સાતમી

રાશિ (૩) [લા] તુલના, સમાનતા (૪) ભુઓ
તુલાદાન [-કરોવવી = તુલાદાન માટે પોતાની

ભારોભાર કાઢી મીની ચીજ બોખાવવી] ૦દાન
નં પોતાની ભાગેભાર વરતુ દાન ૦સં પાત

પું મૂર્ચને તુલા રાશિમાં આવવાનો કાળ
(ત્યારે દિવસરાત સરખા થાય છે) -લિત

વિં તોળાયેલુ, બરોબરીનુ

પુસ્તક વિન્[સ] સરખુ. ૦ભતિ વિન્ મળતી-
 સરખી નતિવુ છાડવો
 પુવ(-વે)ર સ્ત્રીન્[સ] એક કઠાળ (૨) એનો
 પુશી સ્ત્રીન્[સ] ૦ મ ટુશી સ્ત્રીઓનુ એક
 ઘરેણું? ૦(-સ્ત્રી)પાટિયાં નંબંબંબંબંબંબંબં
 પાટિયા, સ્ત્રીઓની કાટનુ એક ઘરેણુ
 પુષ પુન્, નં [સ] ડાગર ચોખા ઉપરનું કાતરું
 પુષમાન વિન્ પુષ્યમાન
 પુષાર નં [સ.] હિમ; બરફ (૨) ઓસ, ઝાકળ.
 ૦કાલ(-ળ) પું શિયાળો. ૦ગિરિ, ૦પર્વત
 પું (સ') હિમાલય
 પુષિત નં [સ'] (સ') એક સ્વર્ગ
 પુષ્ટ વિન્ [સ.] સપુષ્ટ; પ્રસન્ન થયેલું. -ષ્ટિ
 સ્ત્રીન્ સતોષ; વૃત્તિ, પ્રસન્નતા. -ષ્ટિદાયક,
 -ષ્ટિપ્રદ વિન્ પુષ્ટિ આપનાર
 પુષ્યમાન વિન્[સ.] પુષ્યમાન, સંપુષ્ટ, પ્રસન્ન થયેલું
 પુહિન વિન્ [સ] શીતળ (૨) નં હિમ, બરફ
 (૩) ઝાકળ. -નાચલ(-ળ) પું [+અચલ]
 (સ') હિમાલય [ભુઓ 'પુલસી'મા
 પુળસી, ૦ક્યારો, ૦પત્ર, ૦પાટિયાં, ૦વિવાહ
 પું સં [સ. ત્વન્] (ખીજો પુરુષ એન્ ૦)
 ૦કાર(-રો) પું ૦ કહીને બોલાવણુ તે,
 હકારો ૦કારકું સંકિન્ ૦કારો કરવો,
 ૦અકારકું ૦તાં નંબંબંબંબંબંબંબંબંબં [સરન્ ૦. તુર્મતુર્મ]
 ૦ ૦-૦કારો કરવો તે
 પુંગ વિન્ [સ] ઊચુ (૨) પું પર્વત (૩)
 ટોચ, શિખર. ૦ભદ્રા સ્ત્રીન્(સ') એક નદી.
 -ગા પું એક છદ. -ગોતુંગ વિન્ [+લતુંગ]
 ઉત્તરોત્તર ઊચું
 પુંચુ વિન્ [ફા તુગ] નકું, ભરાઈ, સ્થૂલ (૨)
 નંબંબંબંબંબંબંબંબંબંબંબંબંબંબંબંબંબંબંબં
 પેટ (૪)[લા.]રીસથી ચડેલુ મો. [-ઊતરકું =
 રીસ દૂર થવી; મો પરથી તેનો લાવ હડવો.
 -ચડકું = રીસથી મો ચડકું - મો પર રીસનો
 લાવ આવવો. -ભરકું = બરોબર ખાકું.]
 પુંડ-કું, -દ, -દું વિન્ [ફા તુદ] ચડાઈ,
 વૃમાખી, ઉદ્ધત. ૦(-દ)મિલન પું ચડાઈ-
 ગરમ મિલન ૦(-દ)મિલન વિન્ ૦૬
 મિલનવાળું -ડા(-દા)ઈ સ્ત્રીન્ ઉદ્ધતાઈ,

વૃમાખી. -ડા(-દા)ઈ ખોર વિન્ વૃદાઈની
 આદતવાળુ [-ડી પું ગણપતિ
 પુંડ નં [સ] સુખ; મો (૨) ચાચ (૩) સૂઠ.
 પુંતાં નંબંબંબંબંબંબંબંબંબંબંબંબંબંબંબંબંબંબંબં
 પુંદ નં [સ] કુદ, કૂલેલુ પેટ (૨) વિન્ [ફા.]
 પુંદ [ફા.], ૦મિલન, ૦મિલન, -દાઈ,
 -દાઈખોર, -દું ભુઓ 'પુંડ' વિન્ માં
 પુંખ [સ], ૦કું નં વૃખડીનુ કળ (૨) તેનુ
 બનાવેલુ પાણી ભરવાનું પાત્ર (૩) [લા]
 માયુ (તિરસ્કારમા). [પુંખડાં ચલાવવાં,
 લડાવવાં=સાચાનું કરી, બે પક્ષોને
 લડાવી મારવા] ૦કી વિન્ વૃખડા જેવું ગળુ
 કુલાવી ગાનાર. ૦ડી સ્ત્રીન્ એક વેલો (૨)
 નાનુ વૃખડું. [-ઝાલવી=લિશ્કુક થવું. -માં
 કાંકરાં=ન સમભય તેવી લાપા (૨)અર્થહીન
 બખડાટ -રહી જવી=ખૂબ બોલને લીધે
 ડોક રહી જવી.] ૦ર એક નતનુ તત્ત્વવાદ
 પુંખ(-ચુ)ક પું [સ] (સ) એ નામનો
 એક ગધર્વ
 પુંખિ(-ખી) સ્ત્રીન્ [સ.] વૃખડીનો વેલો (૨)
 વાદનુ વૃખડું ૦પાત્ર નં વૃખડાનુ બનાવેલું
 પાણી ભરવાનુ પાત્ર ૦કલ(-ળ) નં વૃખડું.
 -ચુ નં (તંખૂરાનુ) વૃખડું (૫.)
 પુંચુક પું [સ] (સ) ભુઓ વૃખક
 વૃઈ સ્ત્રીન્ [સરન્ હિં, મ તુર્કી] તોઈ, શીત (૨)
 [?] એક નતનુ પખી [કંકી
 વૃક સ્ત્રીન્ [સરન્ હિ તુક, મ., કા] દૂક, કવિતાની
 વૃટ સ્ત્રીન્ [વૃટક પરથી] વૃટી જવું તે, લંગાણ
 (૨) અણબનાવ, વિરોધ (૩) ખોટ, તંગી.
 [-પડવી] ૦ક વિન્ છૂટ પડી ગયેલુ (૨)
 ખંડિત, અપૂર્ણ (૩) અં છૂટક, કંકડે કંકડે.
 ૦કાટ સ્ત્રીન્ કાટકૂટ, અણબનાવ (૨) કાટ.
 ૦મૂટ વિન્ લામ્યુવૃથુ
 વૃટકું અંકિન્ [સં કુદ, પ્રા. તુદ] હકડા થવા,
 લાગવું (૨) [લા] લાગલા પડવા, લગ થવો
 (જેમ કે મૈત્રી, સગાઈ ઇન્) (૩) દેવાળું કાઢવું
 (૪) લંગાણ પડવું, નાસલાગ થવી [-ની ઉપર
 વૃટી પડવું = (કોઈ કામમા) નેરથી અને
 નિશ્ચયથી વળગવું - ઝૂકવું]

તૂટીચાર વિં નિર્ધાન, અશક્ત (૨) પું
 [વૃથું + ચાર] પાસાની રમતમા એક દાવ
 (૩) [વૃથું + ચર્ચા] અલ્પનાવ
 વૃથુંફૂથું વિં [વૃથું + ફૂથું] વૃથુંફૂથું,
 ભાગ્યવૃથું; રેંછપેંછ [થું, ફૂંડું
 વૃથું અં કિં [સ. તુષ્ટ, પ્રા તુટ્ટ] પ્રસન્ન
 વૃથું નં [સં.] તીર રાખવાનું બોધુ, ભાથો
 વૃથું(ન)કું સં કિં [પ્રા. તુળ્લણ = વૃણું
 -રં કરતું તે] કપડામાં ન્યાંધી દોરા ઘસાઈ
 તણાઈ ગયા હોય ત્યા દોરા લરી લેવા (૨)
 [સરં સ તુન્ત] કો પોખી રેસા તાણી પૂણી
 બનાવવા માટે હાથથી પોંચું
 વૃણીયો પું [વૃણું] ઉપરથી વૃણવાનું કામ
 કરનારો, વૃણિયાર
 વૃણીર પું [સં.] વૃણ; ભાથો
 વૃત નં બનાવડી વાત, ભૂહાણું; ગપ(૨) તરકટે,
 પ્રપચ, ભળ (૩) ચેષ્ટા, નખરા. [-ચલાવવું =
 બનાવડી વાત કે તરકટે ઊભું કરી દેલાવતું]
 વૃતકે સ્ત્રી, નં વહાણના ઉપલા ભાગમા કરેલી
 સપાટી - અગાસી [આહમી
 વૃત્તિયો પું [વૃત્ત] ઉપરથી] કાવતરાખોર, તરકટી
 વૃત્તી સ્ત્રી [પ્રા] પોપટ કે તેની માદા (૨) મેના
 (૩) બુઓ તવડી
 વૃત્ત અં [રવં] કૃતરાને બોલાવવા માટે વપગનો
 ઉદ્દગાર (૨) નં કૃતરં (બાળભાવામાં)
 વૃત્તેવૃત નં વૃત પર વૃતની પરપરા(૨) સાવ વૃત
 વૃતનું સં કિં બુઓ વૃણું
 વૃત્તી સ્ત્રી એક પખી
 વૃથ નં [સ., દે. તુપ્પ, મ.] ધી [બુઓ
 વૃમડી સ્ત્રી, -કું નં 'વૃમ' મા 'વૃમડી, -કું'
 વૃર નં, સ્ત્રી [સં. તૂલ] સીમળો, આકડો,
 ડોડી ઇંના હૂંડાનો બારીક રે જેવો પદાર્થ(૨)
 [સં.] સ્ત્રી શરણાઈ, દુરાઈ (૩) નં [સરં
 દે. તુલ] એક વાધ (કુખળા લોકનું)
 વૃરા પું બં વં [સ. તુરં] તોરા, છોગા (૨)
 [સ તુવર] દુવેગના દાણા
 વૃરાટ પું, -શ સ્ત્રી વૃરાપણું
 વૃરાવાળો પું વૃરા ગાનારો, તોરાવાળો
 વૃરિયું નં [સરં દિ. તુરં] એક શાક-ફળ

વૃરી સ્ત્રી [સં. તૂર્ય, પ્રા. તુરિય, તૂર] એક
 વાધ; દુરાઈ (૨) [બુઓ વૃરી, સરં મ. તૂર]
 સાળવીનો કાંઠો કે કૂચડો (૩) બે છેડે અણી-
 વાળો ખીલો (૪) પું [બુઓ વૃરી] ઘોડો
 વૃરં વિં [સં. તુવર] આખળાના જેવા સ્વાદુ
 વૃરો પું બુઓ તોરો (૨) [સરં મ. તુરા]
 એક ભતતુ શુંગારી ગાયન
 વૃર્યં નં [સં.] એક ભતતુ વાધ
 વૃલ નં [સં.] કરસણ; મોલ (૨) ર
 વૃલું(-ણું) વિં નં કપડી, ભોળું
 વૃવર સ્ત્રી [સ તૂવરી; પ્રા તૂવરી] બુઓ દુવેર
 વૃંબડી સ્ત્રી બુઓ તુબડી -કું નં તુબડું
 વૃણ નં [સં.] તરણ, ઘાસ; ખડ ભવત અં
 તરણા જેડું, હલકું, લેખા વગરનું ભાથરો
 પું ઘાસની બનાવેલી પચારી
 વૃતીય વિં [સં.] ત્રીજું ભં નં બુઓ ઇંદુતીયમ.
 -યા વિં સ્ત્રી ત્રીજી (૨) સ્ત્રી ત્રીજી (૩)
 ત્રીજી વિલક્તિ (બા.), -યા-તરપુરુષ પું
 વૃતીયાના સળ ધવાળો તરપુરુષ સમાસ (બા.).
 -યાંશ પું [+ જશ] ત્રીજો અશ - ભાગ
 વૃત્ત વિં [સં.] ધરાયેલું, સદૃષ્ટ. -મિ સ્ત્રી [સં]
 ધરાયાપણું, સતોષ - મિદાયક વિં વૃત્તિ
 આપનાર
 વૃપા સ્ત્રી [સં.] તરસ, ખાસ(૨) [લા] ત્રીજી ધર્યા-
 આકાક્ષા. ભુર, ભર્ત (સં.) વિં [+ સારુ,
 + જર્ત] તરસથી પીહાડું; તરસ્યું. ભુલું(-ણું),
 -વિત [સં] વિં તરસ્યું
 વૃષ્ણા સ્ત્રી [સં.] વૃષા, તરસ (૨) ધર્યા;
 કામના ભક્ત્ય પું વૃષ્ણાનો ક્ષય. ભુલું(-ણું)
 વિં વૃષ્ણાવાળું [વિં એ
 તે સં [સ. તદ્] (ત્રીજો પુરુષ એં વં) (૨)
 તેખ, ભં સ્ત્રી તળવીજ; ખોલ (૨) ખંત (૩)
 જેવડ, કરકસર (૪) બુઓ તેખડું
 તેખડું(-ણું) નં [સં. વિક ઉપરથી] ત્રણની
 ટોળી-સમૂહ (૨) તણ ભણ વચ્ચે કરાયેલું
 કન્યાનું સાહું
 તેગ(-ગા) સ્ત્રી [પ્રા] નાની તલવાર, કટાર
 તેગાર પું ધન; વિત [ચળ, સ્કૃતિ વાળું
 તેજ વિં [પ્રા.] તીક્ષ્ણ(૨) ઉઝ, આકર, તીક્ષ્ણ (૩)

તેજ ન૦ [સ. તેજ, તેજસ] પ્રકાશ (૨) પ્રભાવ;
પરાક્રમ (૩) પચમહાભૂતોમાનું અગ્નિતત્ત્વ
[-પહુલું=પ્રકાશ મારવો (૨) શેહમા દબાવું
-મારહું=પ્રકાશવું (૨) રૂઆળ પડવો]
૦દાર પું૦ તેજસ્વી

તેજણુ સ્ત્રી૦ [ભુઓ તાજણ] ચપળ ઘોડી
તેજબળ ન૦ એક છોડ
તેજસ્વ ન૦ [સં] તેજનો ગુણ
તેજસ્વિતા સ્ત્રી૦ [સં.] તેજસ્વીપણુ
તેજસ્વિની વિ૦ સ્ત્રી૦ [સ] તેજસ્વી (૨) સ્ત્રી૦
તેજસ્વી સ્ત્રી (૩) ચાહની રાત
તેજસ્વી વિ૦ [સ] પ્રકાશવાળું (૨) પ્રભાવ-
શાળી; પરાક્રમી

તેજપુંજ પું૦ [સ] પ્રકાશનો સમૂહ-ઢગલો
તેજનો પું૦ [ફા.] તજ, લવિંગ ધ૦ ગરમ મસાલો
તેજબ પું૦ [ફા] એસિડ -ખી વિ૦ તેજબને
લગતુ કે તેના જેવી અસરવાળુ

તેજબ(-બુ) વિ૦ ['તેજ' ઉપરથી] તેજવાળુ
તેજિત વિ૦ [સ.] તેજયુક્ત (૨) ઉત્તેજિત
તેજિષ્ટ વિ૦ [સ] તેજસ્વી
તેજ સ્ત્રી૦ [ફા] તેજસ્વિતા, ચળકાટ (૨)

લાવ-કિંમતમા વધારો (૩) હોંશ; ઉત્સાહ;
સ્ફૂર્તિ (૪) ચડતી, આબાહી (૫) પું૦ [ભુઓ
તાજ] ઘોડો; તેજ સ્વભાવનો ઘોડો (૬) વિ૦
તેજ ૦મંદી સ્ત્રી૦ લાવની ચડહીતર ૦હું
વિ૦ તેજ, તેજવાળુ

તેજે- [સ તેજસ] (સમાસના પૂર્વપદે, ધોષ-
વ્યજનાદિ શબ્દ પહેલાનું અંગ) ૦ભંગ પું૦
તેજ-માનપ્રતિષ્ઠાનો લંગ ૦મથ વિ૦
તેજસ્વી, તેજથી ભરેલું. ૦મંદલ(-ળ) ન૦
તેજનું ફુંડાણું. ૦મૂર્તિ(-તિ) વિ૦ તેજની
મૂર્તિ જેવું (૨) પું૦ સૂર્ય. ૦રાશિ પું૦ તેજનો
રાશિ, તેજ પુ. ૦રૂપ ન૦ પ્રહ. ૦વધ
પું૦ તેજેલંગ

તેટહું વિ૦ કદ, સંખ્યા, અંતર, જગા, સમય
વગેરેમા અમુક જેટલું-અમુક બરાબર -લે
અં૦ તેટલામા, તે વખતે, જગાએ, અંતરે ધ૦
(૨) તેટલાથી -લામાં અં૦ તેટલા વખતમાં;
દરમિયાન

તેડ (તેડ,) સ્ત્રી૦ [સ તટ, પ્રા. તટ? સર૦ મ.]
તટ; કાઠો (૨) બાળુ; તરફ (૩) [ચ] લાણી કે
ચાળીની બાળુ ન્યાં શાક ચટણી ધ૦ મુકાચ
છે તે કે [લા] તે વરતુ

તેડહું સં૦ ફિ૦ [દે તેડ] નોતરહું (૨) [?]
[બાળકને] ઊંચકું-કેડે બેસાડવું [તેડવા
જહું, તેડી લાવહું=લેવા-બોલાવવા જહું,
લઈ આવવું (જેમ કે, વહુને) તેડી જહું=
સાથે લઈ જવું] [કરનાર

તેડાગર વિ૦ [તેડું+ગર] તેડી લાવનાર, તેડાં
તેડાતેડ સ્ત્રી૦ ['તેડવું' પરથી] ઉપરાઉપરી -ખૂબ
વાર તેડવું તે [બોલાવવું

તેડાવહું સં૦ફિ૦ 'તેડવું'નું પ્રેરક (૨) નોતરહું;
તેડું ન૦ ['તેડવું' પરથી] નોતર; લેવા-બોલાવવા
આવવું તે [-આવહું=નોતર આવવું, લઈ
જવા આવવું -કરહું=નોતરહું; સાથે આવવા
કહેવું કે તેમ કહેવા માણસ મોકલવું.]

૦હકારું ન૦ હોકારીને બોલાવવું તે
તેણી (તે) સં૦ ['તે' ઉપરથી] (ત્રીજે પુરુષ
એ૦ વ૦નું સ્ત્રી૦ રૂપ. બહુધા પારસીઓમા
વપરાય છે). ૦ગમ, ૦મેર અં૦ તે તરફ, તે
બાળુ ૦વાર અં૦ તે વખતે

તેણે (તે) સં૦ ('તે'ની ત્રીજી વિલક્ષિત અં૦વ૦)
તેતર, ૦ડો પું૦ [સં તિતિ(-ત્તિ)ર, પ્રા. તેત્તિર]
તીતર; એક ભતતું પક્ષી

તેતાલી(-ળી)મ (તે) વિ૦ બુઓ તેતાળીસ
તેત્રીસ વિ૦ [પ્રા તેતી (-ત્તી)સ, સં. ત્રયચ્છિન્નત્
'૩૩'. -મે. વિ૦ પું૦ તેત્રીસની આલનો (ફકાળ)
તેથી, ૦કસીને અં૦ ['તે'ની તૃતીયા વિલક્ષિ]
માટે; તે કારણે, તેટલા સાર

તેનાહું અં૦ફિ૦ પાકવું, તૈયાર થવું
તેહું (તે) સં૦ ('તે'નું છઠ્ઠી વિલક્ષિત અં૦વ૦)
તેપન (તે) વિ૦ [પ્રા તિપન્ન, તેવન્ન (સં ત્રિપન્ના-
શ્વત્)] 'પ૩'; ત્રેપન

તેમ (તે) અં૦ [અપ તિમ] તે રીતે-પ્રમાણે
તેમણે (તે) સં૦ ('તે'નું ત્રીજી વિલક્ષિત અં૦વ૦)
તેમહું (તે) સં૦ ('તે'નું છઠ્ઠી વિલક્ષિત અં૦વ૦)
તેર વિ૦ [સ ત્રયોદશ, પ્રા તેર(૦સ)] '૧૩'.
૦તાંસળી સ્ત્રી૦ જેને પરસ્પર લાણવહેવાર

નથી એવી જુદી જુદી જ્ઞાતિના લોકો. ઓમું
વિં કમમા બાર પછીનું (૨) નં માણસના
મૃત્યુનો તેરમો દિવસ કે તે દિવસે કરાતો વરો
૦૨(-સ)(,) સાંપખવાડિયાની તેરમી તિથિ
તેરીખ સ્ત્રીં [અ. તારીખ ?] વ્યાજ ગણવાનો
દિવસ (૨) વ્યાજનો દર [-ચઢવી = વ્યાજ
વધે જવું -દેવી = વ્યાજ આપવું -લેવી =
વ્યાજ લેવું]

તેરીજ સ્ત્રીં [સરં મ.] જુઓ તારીજ
તેરીમેરી સ્ત્રીં [હિં; સરં અપ તેર + મેર]
ગાળાગાળી, તારીમારી [(સં. ૧૯૧૩ ?)
તેરે. પુંં [તેર' ઉપરથી] તેરની સાલનો દુકળ
તેલ નં [સ તૈલ, પ્રા] તલ વગેરેમાથી કહાતો
ચીકણો પ્રવાહી પદાર્થ (૨) તેલમા કાઢેલું સરવ
(૩) [લા.] અકદાળો, દમ, [-ઊંજું = ઘસારાના
લાગમા તેલ પૂરવું -કાઢવું = ઠૂશ કાઢવી;
દમ કાઢવો (૨) સરવ કાઢવું -જેલું, તેલની
ધાર જેવી = પૂરી ચોકસાઈ કરવી -ધાલવું
= મરનાર પછીનો શોક વિધિસર છોડવો
(સ્ત્રીઓએ) -નીકળવું = ઠૂશ નીકળવી.
તેલપળી કરવી = જેમ તેમ કરીને જીવન
ચલાવવું -પૂરેલું = તેલ મૂકવું -આજવું કેલરવું.
-રેડાવું = ફાળ પડવી (૨) અદેખાઈ થવી.
તેલમાં માખ ખૂડવી = શરમાઈ -સકેચાઈ
જવું.] ૦જી સ્ત્રીં તેલીની સ્ત્રી; ધાંચણ ૦દાણા
પુંં ૦૦૦૦૦ તેલી બિયા -લાણું વિં તેલવાણું,
તેલથી ચીકણ બનેલું

તેલ(-ણું) જી સ્ત્રીં તેલ ગણના લોકોની લાખા
તેલંગણ પુંં [પ્રા તેલંગ (સ. તૈલંગ)] (સં)
ઓરિસાથી કક્ષિણના સમુદ્રકિનારા પરના
પ્રદેશનું પ્રાચીન નામ, આદ્ર દેશ

તેલાં નં ૦૦ ૦૦ ૦૦ [તેલ' ઉપરથી] નવરાતરના
દિવસમા તેલની કરી પાળી કરવાનું ગ્રણ
ઉપવાસનું મત

તેલિયું વિં [તેલ' ઉપરથી] તેલવાણું, તેલથી
ચીકણ -યા ચક્કી સ્ત્રીં તેલ કાઢવાની
ચક્કી -મિલ. -યા બાવા નં એક નતનું
પંખી. -ચો રાબ પુંં તેલથી નાહનાર -
તેલથી તરબોળ વસ્ત્રો પહેરનાર અને તેલમા

ભેઈ જીજરેલી વાત કહેનારો -તાત્રિક
તેલી વિં [તેલ' ઉપરથી] તેલવાણું; તેલિયું (૨)
પુંં ધાથી (૩) એક અટક
તેલુચી સ્ત્રીં જુઓ તેલજી [જૂમખુ
તેલું નં જુઓ તેલાં (૨) [ત્રણ' પરથી] ત્રણું
તેવડું વિં [અપ તેવડ, સરં મ તેવડા, -હા]
તેના જેવડું. -તેવડું વિં તેવડું તેવડું,
સરણેસરણુ

તેવરો પુંં [હિં. તેવરા] સગીતનો એક તાલ
તે વાર(-રે) અં તે સમયે -પ્રસંગે; ત્યારે
તેવીસ વિં [પ્રા. તેવીસ (સ ત્રયોવિંશતિ)]
૨૩, ત્રેવીસ. -સા પુંં ૦૦ ૦૦ ૦૦ ત્રેવીસા
તેલું (') વિં [સં તદ્ + વત્, સરં પ્રા.
તેવું (૦૬); અપ તેહ, મ. તેવિ (-વી)] અમુકને
મળતું; અમુક જેવું. -વામાં અં તે વખતે
-વે અં તે સમયે; ત્યારે (૫.)

તેસઠ (તે) વિં [પ્રા. તેસઠિ (સ. ત્રિષઠિ)]
'૬૩'; ત્રેસઠ

તેહ સં [સરં અપં = તેલું] (૫) તે
તે' (તે') સં ('તું' ત્રીજી વિભક્તિ, એં ૦૦)
તેંગળ પુંં, નં એક ઘરેણું
તે'તાલી(-ળી)સ (તેં) વિં [પ્રા તેમાલીસ
(સં ત્રિચત્વારિંશત્)] '૪૩'

તેંસઠ (તેં) વિં જુઓ તેસઠ [(૩) તેજરવી
તૈજસ વિં [સં] તેજ સં'બધી (૨) તેજનું બનેલું
તૈયાર વિં [અ] રજૂ કરવા કે ઉપયોગમાં લેવા
યોગ્ય, પરિપૂર્ણતાએ પહોંચેલું, તરત હાજર
કરાય કે કામ દે એવી રિયતિવાળું (૨)
સનજ, તરપર -રી સ્ત્રીં તરપરતા, સનજ હોવું
તે. [(માલ) તૈયારીમાં લઈ જવો = ઉતાર-
ઓની ગાડીમા લગેજ કરવો.]

તૈલ નં [સં] તેલ. -લાલચંગ પુંં [+ અમ્યગ]
શરીરે તેલ ચોળવું તે -લી વિં તેલવાણું (૨)
ચીકટું (૩) પુંં તેલી, ધાથી

તૈલ ગ(૦જી) પુંં [સં] તેલ ગણ, પ્રાચીન તૈલ ગદેશ
તૈલંગી વિં તૈલ ગ દેશને લગતું

તૈંથે અં (કા) તઈ, ત્યારે, તો પછી
તો અં [સ. તદા, પ્રા. તો, સરં મ તોં,
હિં] ('તે' સાથે કે એકલું, શરતી વાક્યમાં

વપરાય છે) ઉદાહરણે આવશે, તો નહિ. (૨)
[સં તુ] 'તોપણ'ના અર્થમાં ઉદાહરણે તો
નહિ. (તુ નહીં આવે તોપણ). (૩) [સરં
પ્રા. તમો, તો] 'તો પછી'ના અર્થમાં. ઉદાહરણે
તો ના. (૪) 'ખીચું કાઢી નહીં, તો આપણું
તો' એ અર્થમાં. ઉદાહરણે તો ખરા, પાસે
તો આવ (પ)ભાર મૂકવા માટે. ઉદાહરણે 'તુ ગયો તો
નહી ન'! 'ખા તો ખરો.' [તો તો = તો (વિશેષ
આગ્રહ સૂચવે છે). તો પછી અંતોતો; ત્યારે.]
તોઈ સ્ત્રીં [સરં હિં. મ.] વધી; કસખની કિનારી
તોકે (તોં ?) સ્ત્રીં [અ. તૌં] ગળામાં નાખવાની
વજનદાર ખેડી (૨) કોશ; હળપૂણી
તોકણું સંકિં [હિં.] ઊંચકણું (૨) ભેખડું
તોકણું પું [અ. તવકુલ] ધંધર પરની આસ્થા
તોકાર સ્ત્રીં [અ.] આખર; ધનજત
તોખમ નં; સ્ત્રીં + જુઓ તુખમ
તોખાર પું [દે. તુલ્કાર, તોલ્કાર] ઘોડો
તોજડું વિં [સં. તુલ્ક] અસંય, ઉદ્ધત (૨)
ટુંકું; ઓહુ. - કાઈ સ્ત્રીં તોજડાપણું
તોજ (તો ?) સ્ત્રીં [અ. તૌં] વિધોડી, સાંધ
(૨) સાર, સત્ત
તોટક પું [સં. તોટક, પ્રા. તોટક] એક જં
તોટાણું અંકિં [તોટો] ઉપરથી] ખૂટી પડકું,
તોટો પડવો
તોટો પું ['તોટું' ઉપરથી (સં. તુટ)] ઓટ,
તુકસાન (૨) [જુઓ તોટો] હરડિયો
તોડ પું ['તોડું' ઉપરથી] નિકાલ, ફડચો,
ફેંસલો. [-આણુવો, -કરવો, -કાઠવો,
-પાડવો, -મૂકવો, -લાવવો.] (૨) [સરં
મ.] સોગડામાં સામાની સોગડી પહેલી મારવામાં
આવે છે તે, કે જે પછી ચોતાની સોગડી ઘરમાં
લઈ નઈ રાકાય [-પડવો = એ રીતે સોગડી
મરાય એવો કાવ પડવો] (૩) સ્ત્રીં [સં. તોટ,
પ્રા.] પગના માસલ લાગમાં થતી પીડા
ઠંડેડ સ્ત્રીં તડંડેડ, સમાધાન. ઠંડેડ સ્ત્રીં
તોડવું ફેડવું તે
તોડણુહાર વિં તોડનાઈ
તોડકું સંકિં [સં. પ્રા. તોડ] ભેડાયેલું કે
વળગેલું ચા લાગેલું હોય તેને ભેર વાપરીને

છૂટું કરવું જેમ કે ઝાડની ડાળ; ફેરી આબેથી
તોડવી (૨) ચૂટવું; ચૂટીને અલગ લેવું;
ઉતારવું. જેમ કે ફૂલ, શાક ઇં (૩) લાગવું;
ફેડવું. જેમ કે કાચ, લમણો, હાથ ઇં (૪)
અલગ બે લાગ કરવા; ઢુકડો કરી નાખવો.
જેમ કે વાળ, તાર, દોરો (૫) [લા] લંગ
કરવો; લંગાણું પાડવું. જેમ કે, વચન, મૈત્રી
ઇં. [તોડી નાખવું = ભાંગી નાખવું (સખંધ
કે કાઢી રચાવું કે રચાવું હોય તે) (૨) નાસ્તી-
પાસં - વેરણછેરણ કરી દેવું તોડી પાડવું =
તોડી નાખવું; પાડી નાખવું]
તોડી સ્ત્રીં [સરં મ.] એક રાગિણી - ટોડી
(૨) નાનો તોડો - પગતુ સાકળું (છાકરીતુ)
તોડેમ કોડે અં એકપગે
તોડો પું [સરં હિં, મ. તોડો, દે. તોડર]
ટોડો, પગતુ સાકળું (૨) હળર રૂપિયાની થેલી
(૩) [જુઓ તોડવું] પૂણીઓ કાંતતાં પડેલો
ફેલો (૪) કાચુ તોડેલું ફળ (ફેરી, કોડું વગેરે)
(૫) [જુઓ ટોડો] ટોડલો (૬) મિનારો;
શિખર; કાંગરો (૭) વાવની ઉપરની દીવાલ (૮)
ચણતરમાં દીવાલની નકાઈની ફિશામાં મુકાલી
ઘટ (દીવાલની લખાઈની ફિશામાં મુકાલીને
'પટ્ટી' કહે છે) (૯) [જુઓ ટોટો] ખટ્ટકની
ભભગરી [ખોલતા છલ ચોટવી
તોતડા (-ળા) પું અંકિં [તોતડું] ઉપરથી]
તોતડું વિં [સરં હિં. તોતલા, મ. તોતરા (-ઝા),
રવં ?] ખોલતા તોતડાણું - કાપણું નં
તોતરંગી સ્ત્રીં [સરં હિં.] એક ભતવું પક્ષી
તોતણું (-ળું) વિં જુઓ તોતડું (૨) અડધા
અને કાલા ખોલ ખોલતુ
તોતળાણું અંકિં જુઓ તોતડાણું
તોતળું વિં જુઓ તોતડું; તોતલું
તોતાચરમી સ્ત્રીં [પ્રા. પોપટની આંખની જેમ
ફેરી બેસવું તે, બદલાઈ જવું - સખંધ તોડી
નાખવો તે [તોસતાન
તોતિંગ વિં (કા) ખહુ મોટા કહવું; મોટું
તોતેર (તો) વિં [પ્રા. તેવ (-હુ) તરિ] '૭૩';
તોતેર
તોતો પું [પ્રા.] પોપટ

તોદરી સ્ત્રીં [ફા ; સરં હિં] દીવાલ પર ઊગતું
એક જાતનું ફૂલ

તોપ સ્ત્રીં [તુર્કી] દારૂગોળો ફેંકવાનું સાધન(ર)
[લા.] મોટી ગપ. [-ચલાવવી = તોપ કામમાં
લેવી, તોપ ફેંકવી, તોપમારો કરવો (ર) ગપ
ફેલાવવી - છોડવી = તોપ ફેંકવી (ર) ગપ
લગાવવી (૩) [લા.] વાછૂટ કરવી - ફેંકવી =
તોપ સળગાવવી, તોપનો ગોળો મારવો(ર) [લા.]
ભારે કંઈ પરાક્રમ કરવું - ભરવી = તોપમા
દારૂગોળો ભરી તે ફેંકવા તૈયાર કરવી
-મારવી, -લગાવવી = તોપ ફેંકવી, ગોળો
મારવો(ર) ગપ ઠોકવી] ૦ખાતું નં તોપ તથા
એનો સરંજમ રાખવાની જગા (ર) તોપ અને
એનો સરંજમ. ૦ગોળો. પું તોપનો ગોળો
(ર) [લા.] મોટી ગપ [-છોડવો = તોપ ફેંકવી,
તોપનો ગોળો મારવો (ર) ગપ ઠોકવી.] ૦ચી
પું તોપ ફેંકનારો માણસ, ગોલ દાન(ર) [લા.]
ગપ્પી માણસ. ૦મારો. પું તોપના ગોળાનો
મારો ચલાવવો - ગોળા પર ગોળા છોડવા તે.
[-ચલાવવો = તોપના ગોળા ખૂણ છોડવા]

તોપણુ (તો) અં છતા, તેમ છતા; તથાપિ
તોફા વિં [અ તુલ્લુફ] સર્વોત્તમ, સરસ, કીમતી
તોફાન નં [અ. તૂફાન] ભરતી, પાધલ(ર) લડાઈ,
મારામારી -ની વિં તોફાન કરનાર
તોફારી વિં ['તફારીક' પરથી ?] ભેળસેળિયુ,
પરચૂરણ, કુટકળ

તોખરો પું [ફા] ઘોડાને ચઢી ખવડાવવાની
ચામડાની કાથળી(ર) [લા.] રીસથી ચડેલું મો
[-ઊતરવો = મો પરથી રીસ દૂર થવી.
-ચડવો = રીસથી મો ચડવું. -ચલાવવો =
ઘોડાને મોએ તોખરો બાધવો (ર) રીસથી
મો ચડાવવું]

તોખા અં (ર) સ્ત્રીં [અ.] 'હવે હદ થઈ' એવો
અર્થ બતાવતો ત્રાસ કે કંટાળાનો ઉદ્ગાર.
[-પોકારવી = ત્રાસી જવું, કંટાળવું
-પોકરાવવી = ત્રાસી જાય એમ કરવું]
૦ખત નં બળભેરીથી લખાવેલું ખત
તોખર નં [સં.] લાલા જેવું એક આયુધ (ર)
એક છંદ

તોય નં [સં.] પાણી, જળ. ૦જ નં પોયણું;
કમળ. ૦દ (-ધર) પું; નં વાદળ ૦(૦નિ)ધિ
પું સમુદ્ર તરેય - તરેય :

તોર (તો) પું [અ. તૌર ? કે તુર્કી તોરહ =
ભુલમી હુકમ ઉપરથી ?] મિલજ, અહ કાર
(ર) સ્ત્રીં [દે. તરિયા] તર, મલાઈ

તોર (તો) પું સાળનો રોલર; તે ગોળ લાકડું
જેની પર કપડું વણાય તેમ વીંટાય છે

તોરણુ નં [સં.] મુખ્ય દરવાજો; કમાનવાળો
દરવાજો(ર) શોભા માટે બંધાતો કાગળ, પાન
વગેરેનો હાર [તોરણુ આવવું, તોરણુ
ચઢવું = વરતુ પરણવા ચોરીની નજીક આવી
પહોંચવું (ર) [લા.] કાંઈ કામ તેની છેલ્લી
કોટીએ આવી પહોંચવું] ૦ઘોડો. પું વરનો
ઘોડો તોરણુ આવે ત્યારે બારોટને અપાતો
એક લાગો

તોરત નં [ભુઓ તૌરાત] ચઢીઓનું ધર્મ-
પુસ્તક, બાઇબલનો 'જૂનો કરાર'

તોરાવાળો. પું [ભુઓ તોરો] લાવણી ગાનારો,
ત્રાવાળો (ર) માથે તોરાવાળો માણસ

તોરી (તો) વિં તોરાવાળું; મિલજ (ર) સ્ત્રીં
તોર; મિલજ (૩) રીસ, ઝાઝ

તોરી સ્ત્રીં કસારીના જેવું એક જીવડું (ર)
પું ભુઓ તુરી, ઘોડો

તોરું વિં તારું (પ)

તોરો પું [અ તુરહ] ઊગું, પાલવ, શિરપેચ(ર)
પાધડીનો કસળ(૩) ફૂલનો ગોટો - કલગી (૪)

[ભુઓ તૂરો] લાવણીનો એક ભેદ

તોરો (તો) પું ભુઓ તોર, મિલજ, દમામ
તોરોખલો પું એક પક્ષી

તોલ પું, નં [સં] વજન(ર) વજન કરવાનું કાટલું
(૩) [લા.] કિંમત, કદર (જેમ કે તોલ કરવો,
થવો) (૪) ભારખોજ, વફર, પ્રતિષ્ઠા. ૦દાર
વિં વજનદાર, ભારે

તોલકું (તો) નં [ભુઓ તોલું (-લકું)] માથું
તોલડી સ્ત્રીં [ભુઓ તોલું] રાધવાનું માટીનું
વાસણ (ર) રમશાનમાં લઈ જવાની દેવતાની
હાલ્લી. -કું નં નાનું માટીનું વાસણ, હાલ્લું
(ર) લિક્ષાપાત્ર

તોલન નં, -ના સ્ત્રીં [સં.] + તોળવું તે (૨)
 દુલના, સરખામણી [તોળવું
 તોલ(-ળ)વું સંક્રિં [સં તુલ્, પ્રા. તોલ] બ્રુઓ
 તોલ(-ળા)ટ પું [તોળવું] પરથી] તોળનારો,
 તોળવાનું કામ કરનારો [(૨) ધીવું ખાટું
 તોલું નં [દે. તોલ(સં. તુલ)] દશ શેર વજન
 તોલું, -લું (તો) નં [સં. તાલુકું] માથું
 તોલે અં [તોલ] ઉપરથી] સરખામણીમાં;
 દુલનામાં, ખરેખર
 તોલો પું [સં. તોલ] રૂપિયાભાર
 તોશાખાલું નં [ફાં. તોશહ + જાનહ] ભડાર,
 સામાન મૂકવાની જગ્યા
 તોષ પું [સં.] સતોષ. ઠું સંક્રિં સતોષવું
 તોશતાન નં [ફા. તોશહ + દાન પરથી] સરં
 મ. તોસદાન, તોસ્તાન] કાઈ પણ મોટી-
 તોતિગ ચીજ કે ઘટના
 તોસદાન નં [ફા. તોશદાન] ઘાફગોળો રાખવાની
 સિપાઈની ખલેથી (૨) દફતર; જોસ્તાન
 તોળવું સંક્રિં [બ્રુઓ તોલવું] જોખવું, વજન
 કરવું(૨) ઉપાડવું; બીજકવું(૩) દુલના-વિચાર-
 કિંમત કરવી [ફેરવી તોળવું = જોલીને
 ફરી જવું; ફેરવી વાળવું]
 તોળા પું બ્રુઓ દુલ
 તોળાટ પું બ્રુઓ તોલાટ -મણુ નં,
 -મણી સ્ત્રીં તોળવા-જોખવાનું મહેનતાણું
 તોતેર વિં [બ્રુઓ તોતેર] '૭૩'
 તોરાત નં [હિન્દૂ તોરત] બ્રુઓ તોરાત
 તોલોદ સ્ત્રીં [જ] (ધૈશ્વર્ય) એકપણ
 ત્યક્ત વિં [સ.] તળયેલું -કતા વિં સ્ત્રીં
 તળયેલી (૨) સ્ત્રીં પતિએ તળેલી સ્ત્રી
 ત્યજવું સંક્રિં [સં ત્યજ્] તળવું, છોડવું,
 ત્યાગ કરવો
 ત્યમ અં (૫) બ્રુઓ તેમ; તે પ્રમાણે
 ત્યહાં અં (૫) બ્રુઓ ત્યા
 ત્યાખ પું [સં.] તળવાની ક્રિયા(૨) સન્યાસ(૩)
 દાન(૪) લગ્નપ્રસંગે અપાતો બારેટનો લાગો,
 તાગ. ંપ્રધાન વિં ત્યાગ જેમા પ્રધાન છે તેવું
 ંમૂર્તિ સ્ત્રીં ત્યાગની મૂર્તિરૂપ માણસ (૨)
 [લા] હિંદુ વિધવા. ંડું સંક્રિં બ્રુઓ

ત્યજવું, ંશીલ વિં દાનશીલ, -ગી વિં
 ત્યાગ કરનાર (૨) પું સંન્યાસી (૩) દાતા
 ત્યાન્ય વિં [સ] તળવા યોગ્ય કે તળ શકાય તેવું
 ત્યાર કેડે, ત્યાર પછી અં તે વખત પછી
 ત્યારથી અં તે વખતથી
 ત્યારે અં [બ્રુઓ તે વારે] તે વખતે (૨) તે
 સ્થિતિમા તો પછી [૧૮૩]
 ત્યાશી(-સી) વિં [પ્રા. તેયાસી(સ વ્યસીતિ)]
 ત્યાં (૧) અં તે ઠંકણે (૨) તે સંજોગમા,
 ંકણે(-ણિયે) અં ત્યા (ઉ શુભરાત) ત્યાં
 તો અં એટલામા તો, એટલું થયું તેટલામા
 તો ત્યાં સુધી, લગી અં તે રયાન,
 સમય કે સંજોગ સુધી
 ત્રગણું વિં ત્રણ ગણું
 ત્રચકો પું [સરં તરકચો, ત્રસકો (ફા.
 તર્ક = છોડવું + વેહ ?) (કા) પ્રવાહીનક
 કાથ પડે તેવા જોરથી ઊડેલો છાટો
 ત્રટ(-ઠ) પું + તટ
 ત્રણ વિં [સં. ત્રીણિ] '૩'. [-પાયાલું = ઠંકણા
 વિનાવું, ગાડું. -ટકાલું, બદામણું = ત્રચ્ચ;
 લેખા વિનાવું] ંપગી સ્ત્રીં બે જણે પોતાનો
 એકેક પગ સાથે બાધી દોડવાની રમત. -લેક
 વિં આશરે ત્રણ
 ત્રપત્રપત્રું વિં [સ્વં] તરખોળ; ટપકવું; ત્રસત્રસતું
 ત્રપા સ્ત્રીં [સં.] લત્તમ, શરમ
 ત્રમઝટ, ત્રમઝીક અં પુષ્કળ, ઘોષમાર
 (વરસવું) (૨) સ્ત્રીં ઝડી
 ત્રમણું વિં તમણ, ત્રગણ
 ત્રય વિં [સં] ત્રણ (૨) નં ત્રણનો સમૂહ.
 -યાનન પું [ત્રાનન] (સ.) ત્રણ મુખ-
 વાળા-દત્તાત્રેય -યા સ્ત્રીં [સં] ત્રણવું ભૂથ
 (૨) ઝક, સામ અને યજુર્ એ ત્રણ વેદનો
 સમૂહ. -ચોદશ વિં [સં.] '૧૩' -ચોદશા
 (-શી) સ્ત્રીં તેરશ
 ત્રવડું નં [સં. ત્રિ + વર્ત્તન્] બ્રુઓ ત્રિલેટો
 ત્રવાડી પું [ત્રિ + વેદ ઉપરથી] ત્રિવેદી,
 એક અટક [પ્રાણીઓનો સમૂહ
 ત્રસ વિં [સં] જંગમ, ચલ (૨) નં વન (૩) ત્રસ
 ત્રસકો પું છાટો, કથકો (૨) ફાટ, ચીરો (૩)
 નિસાસો (૪) નિરાત, જંપ

ત્રસત્રસવું અંકિં (કા) ઝરડું, નીતરડું, વરસવું
 ત્રસરેણું નં [સં] અણ, પ્રકાશમાં ઊડતું
 દેખાતું રજકણ
 ત્રસિંગ પું (કા) સિંહ
 ત્રસ્ત વિં [સં.] ડરેલું; ભડકેલું (ર) ખીકણ
 ત્રંબક પું [સ.] જુઓ ત્રંબક
 ત્રંબાળું વિં [‘ત્રામ્ર’ ઉપરથી] તાંબાનું (ર)
 [‘ત્રંબક’ ઉપરથી] ત્રંબકનું (૩) નં મહાદેવે
 જનકને આપેલું અને રામે આગેલું ધનુષ્ય (૪)
 એક ભતનું વાદ્ય [ત્રિ સોયો
 ત્રાક સ્ત્રીં [સં. તર્કુ] જેના પર સૂતર કે તાંબા છે
 ત્રાગ, ઠોડા પું [‘ત્રાક’ ઉપરથી?] તાગડો, તાતણો
 ત્રાગડ વિં (ર) પું સોનીની એક ભત
 ત્રાગડું નં [‘ત્રાક’ ઉપરથી] તળેલી વસ્તુ
 ચેણીમાથી કાઢવાનું એક ચોભર, સોયો
 ત્રામડો પું તાતણો, તણ (ર) જનોઈ (૩) વળ
 દેવાની ફરકડી [તાગ] તાગ લેવો
 ત્રાગડું સં કિં (કા) ત્રાણું કરવું (ર) [જુઓ
 ત્રાણું નં [‘ત્રાગ’ ઉપરથી?] ખીજને ઠંકાણે
 લાવવા પોતાના ઉપર કરેલી જખરહરતી (ર)
 હં, જહ -ગાળું વિં ત્રાણું કરનાર
 ત્રાગો પું જુઓ ત્રાગડો
 ત્રાજવું નં [પ્રા. ત્રાજ્ઞ] જુઓ ત્રાજૂડું [-ઉંચું
 ચઢવું=વધવું; બઢતી થવી -નીચું નમવું
 =લાલ થવો, આખાદીના દિવસો આવવા
 -ભારે થવું=અભિમાન આવવું ત્રાજવાં
 દૂંપાવવાં=છૂંદણા છૂંદાવવાં]
 ત્રાજૂડું નં જોખવાનું બે પલ્લાવાળું સાધન;
 ત્રાજવું (ર) શરીર ઉપર છૂંદાવેલું છૂંદણુ. -ડી
 સ્ત્રીં નાનાં ત્રાજવાં
 ત્રાટક પું [સં] તાકીને એક જ રથાને જોઈ
 ચિત્ત એકાગ્ર કરવાની યોગની એક ક્રિયા
 ત્રાટકવું અંકિં [‘ત્રાટક’ કે ‘ત્રાડ’ ઉપરથી]
 (કા) અણધાર્યો ધસારો કરવો, છાપો મારવો
 ત્રાટી સ્ત્રીં, -ડું નં [જુઓ તટ્ટી] તાટું;
 કામકાને પડદો, ટટ્ટી
 ત્રાડ (ત્રા) સ્ત્રીં [સરં મ ત્રાહર્ણે] મોટી
 ખૂમ, ગજના (-નાખવી, પાડવી). ૦ન
 નં ત્રાડવું તે

ત્રાડવું (ત્રા) અં કિં ગર્જના કરવી
 ત્રાડો પું જુઓ તાડો
 ત્રાણ નં [સં] રક્ષણ, બચાવ (ર) શરણ
 ત્રાણુ(-ણુ) વિં [પ્રા. તેણહ (સ ત્રિણવતિ)]
 તાણુ -‘હૃડ’
 ત્રાતા પું [સં] રક્ષણ કરનાર, બચાવનાર
 ત્રાપક સ્ત્રીં (કા) અકરાતિયાપણું
 ત્રાપો પું જુઓ તરપો
 ત્રાયમાણુ(-ન) નં [સં] એક વનસ્પતિ-વેલ
 ત્રાસ પું [સં] જુલમ(ર) પજવણી; કે ટાળો(૩)
 કમકમાટી (૪) ધાક, ખીક [-આપવો,
 ઉપભવવો, કરવો, દેવો = જુલમ કરવો,
 સતાવવું, હેરાન કરવું, પજવવું. -પામવું =
 હેરાન થવું, ત્રાસવું -વર્તવો = જુલમ થવો]
 ઠંદાયક, ઠંદાચી વિં ત્રાસ આપનાર.
 ઠંદા પું ત્રાસ દેલાય એમ કરવાથી ક્વાય
 છે એવો રાજકીય મત, ‘ટ્રેરિઝમ’. ઠંદાની
 પું તે મતમા માનનાર ઠંડું અંકિં ત્રાસ
 પામવું, કે ટાળવું (ર) ખીક
 ત્રાસું વિં [જુઓ ત્રાસું] તિરકસ, વાકું
 ત્રાહિ અં (ર) સ્ત્રીં [સં] ‘રક્ષણ કરો -
 બચાવો’ એવો ઉદ્દગાર [ઠંદાહિ = બચાવો.
 બચાવો. ત્રાધ ત્રાહ, એવો ઉદ્દગાર] ઠંદામ
 શંખ્રં ‘મારું રક્ષણ કરો’ એવો ઉદ્દગાર
 ત્રાહિત વિં [સરં મ તિરાહીત, તિહારીત]
 અભણુ(ર) તટસ્થ (૩) પું ત્રાહિત આઠમી
 ત્રાહ અં (ર) સ્ત્રીં જુઓ ત્રાહિ [ઠંદાહિ =
 ત્રાહિ ત્રાહિ -પોકારવી = ત્રાસી જડું.
 -પોકારાવવી = ભારે ત્રાસ વર્તાવવો]
 ત્રાંબટ વિં [સ ત્રાંત્ર ઉપરથી] તાખાનું (ર) નં
 તાંખાનું પાત્ર, ત્રાસ
 ત્રાંચું નં [સ ત્રાંત્ર] જુઓ તાચું
 ત્રાંસ પું ત્રાસાપણું, વાક (ર) કાસ, કાસો (૩)
 વજન, કાટલું (૪) તાખાની રકાખી, તાસક
 [-દેવો = કાસો દેવો (ર) છેલ્લે દેવો] -ત્રિચો
 પું જુઓ ત્રાસ (ર) જુઓ તાસિયો -સું
 વિં [સ ત્ર્યસ ૧] વાકું, કેટરાતું
 ત્રિ વિં [સ] ત્રણ ૦કે નં ત્રણનો સમુદાય.
 ૦કટું નં સૂંઠ મરી અને પીપરનું ચૂર્ણ.

૦કમ પું (સ) જુઓ ત્રિકમ
ત્રિકાલ(-ળ) પું [સં.] ભૂત, ભવિષ્ય અને
વર્તમાન એ ત્રણે કાળ(ર)સવાર, બપોર અને
સાંજ એ ત્રણે સમય. ૦જ્ઞ(-જ્ઞાની) વિં ભૂત,
ભવિષ્ય અને વર્તમાન ત્રણે કાળનું જ્ઞાન
ધરાવનારું ૦દર્શિ વિં ત્રણ કાળ ભેદ શકનારું;
ત્રિકાળજ્ઞાની -લાખાધ(-ધિત) વિં [+
અવાધ(-ધિત)] ત્રણે કાલથી અખાધ એહું,
કાલાતીત

ત્રિકાંડ વિં [સં.] ત્રણ કાંડ-વિભાગવાળું
ત્રિકૂટ વિં [સં.] ત્રણ શિખરવાળું -ટાચળ
પું (સ) લંકામાં આવેલા એક પર્વત
ત્રિકોણ પું [સં.] ત્રણ ખૂણાવાળી આકૃતિ(ર)
વિં ત્રણ ખૂણાવાળું ૦ભિતિ સ્ત્રીં ત્રિકોણનું
ગણિત; 'ટ્રિગોનોમેટ્રી' (ગ) -ણાકાર વિં
[+ જાકાર] ત્રિકોણ -ણાકૃતિ વિં
[+ જાકૃતિ] ત્રિકોણના આકારનું (ર) સ્ત્રીં
ત્રિકોણ આકૃતિ

ત્રિખંડિયું વિં ત્રણ ખૂણાવાળું, ત્રિકોણાકાર
ત્રિગણ પું [સં.] સસારી જીવનના ત્રણ
પુરુષાર્થ. ધર્મ, અર્થ અને કામ, ત્રિવર્ગ
ત્રિગત પું [સં.] (સ) પંખના એક પ્રદેશનું
પ્રાચીન નામ

ત્રિગુણ વિં [સં.] ત્રણ ગણ, ત્રેવડું(ર) પું ૦ખં
વં સત્, રજ અને તમ એ ત્રણ ગુણો -ણા
સ્ત્રીં માયા(વેદાતમા). -ણાત્મક, -ણી વિં
ત્રિગુણનું બનેલું

ત્રિઘાતપદી સ્ત્રીં [સં.] ત્રણ ઘાત સુધીના પદવાળી
રકમ, 'ક્યૂબિક એક્સપ્રેશન' (ગ)

ત્રિજગત નં, ત્રિજગતી સ્ત્રીં [સં.] ત્રણે
દુનિયા (સ્વર્ગ, મૃત્યુ ને પાતાળ)

ત્રિજટા સ્ત્રીં [સં.] (સ) અગોઠવનમાં સીનાની
ચોકી કરનારી રાક્ષસી

ત્રિજ્યા સ્ત્રીં [સં.] વર્તુલના મધ્યબિંદુથી પરિધના
કાંઈ બિંદુ સુધીની સુરેખા કે તેનું અંતર,
'રેડિયસ' (ગ) ૦કેાણ પું ૦મધ્યબિંદુ આગળ
ત્રિજ્યાનેવડાચાપથી થતો ખૂણો; 'રેડિયન' (ગ.)

ત્રિતોપ પું ૦ખં વં [સં.] જુઓ તાપત્રય
ત્રિતાલ પું [સં.] સંગીતનો એક તાલ

ત્રિદશ પું [સં.] દેવ

ત્રિદંડ પું, નં [સં.] વાગ્દંડ, મનોદંડ અને
કાયાદંડ એ ત્રણ સંયમ ધારણ કર્યાની
નિશાનીરૂપ સંન્યાસીનો દંડ. -ડી પું ત્રિદંડ
ધારણ કરનાર, સંન્યાસી

ત્રિદોષ પું [સં.] વાત, પિત્ત અને કફ એ ત્રણ
દોષના પ્રકોપથી થતો રોગ, સનેપાત ૦જ
વિં ત્રિદોષમાથી થયેલું [-શિવ

ત્રિદશ પું [સં.] (સ.) ત્રિનેત્ર, ત્રણ આંખવાળા

ત્રિધા અં [સં.] ત્રણ પ્રકારે, ત્રેવા

ત્રિનયન, ત્રિનેત્ર પું [સં.] (સ.) મહાદેવ

ત્રિપક્ષી નં [ત્રિ+પક્ષ] ત્રણ પખવાડિયા બાદ
મરનાર પાછળ કરવાનું શ્રાદ્ધ

ત્રિપથ પું ૦ખં વં [સં.] સ્વર્ગ, મૃત્યુ અને
પાતાલ (ર) નં ત્રણ રસ્તા જ્યાં મળે એ
સ્થળ ૦ગા સ્ત્રીં [સં.] (સ) ગંગા

ત્રિપદા સ્ત્રીં [સં.] એક છંદ

ત્રિપદી સ્ત્રીં [સં.] ત્રણ પાયાની ઘોડી, ત્રિપાઈ
(ર) એક છંદ (૩) હાથીનું પલાણ બાધવાનું
ટોડું (૪) વિં ત્રણ પગ કે પદવાળું

ત્રિપરિમાણ નં [સં.] લંબાઈ, પહોળાઈ અને
ઊંચાઈ કે લઘાઈ એ ત્રણ માપ જે દરેક
પદાર્થને હોય તે; 'ટ્રી ડાઇમેન્શન્સ' (ગ)

ત્રિપાઈ સ્ત્રીં [ત્રિ+પાદ] ત્રિપદી, ત્રણ પાયાની
ઘોડી; ટિપાઈ

ત્રિપાડી પું [સં.] વેઠનો પાઠ કરવાની સહિતા,
પદ અને ક્રમ એ ત્રણે રીતો ભણનારો બ્રાહ્મણ
(ર) એક અડક

ત્રિપાદ વિં [સં.] ત્રણ પગવાળું

ત્રિચિટક પું [સં.] સુત, વિનય અને અલિધમ્મ
એ ત્રણ પ્રકારના બૌદ્ધ ગ્રંથોનો સમૂહ

ત્રિપુટ વિં [સં.] ત્રણ પુટવાળું. -ટી સ્ત્રીં
ત્રણનો સમૂહ, ત્રિક

ત્રિપુર નં [સં.] મયે રાક્ષસો માટે આકાશ,
અતરિક્ષ અને પૃથ્વી ઉપર બાધેલા સોના,
ચાંદી અને લોખંડના ત્રણ શહેર (ર) પું
(સં.) શિવ મારેલો એક રાક્ષસ -રારિ પું
[+ સં. કરિ] (સં.) શિવ

ત્રિપુંડ, -ડૂં(૦ક) નં [સં.] ત્રણ લીટીનું તિલક

ત્રિક્ષા(-ળા) સ્ત્રીં [સ.] હરકાં, બહેકાં ને
આમળાનું ચૂર્ણ-એક ઔષધિ
ત્રિક્ષું વિં ત્રણ રૂપા-પાનાવાળુ
ત્રિભંગ(-ળી) વિં [સ.] ત્રણ ઠંકાણે વળેલું
(૨) પુંં એક છંદ
ત્રિભાગકું સંકિં ત્રણ સરખા ભાગ કરવા
ત્રિભાગક વિં ત્રિભાગનાર (૨) 'દ્રાધસેકટર' (ગ)
ત્રિભુજ પુંં, નં [સ.] ત્રિશણ
ત્રિભુવન નં [સ.] સ્વર્ગ, મૃત્યુ ને પાતાળ
એ ત્રણે ભુવન-લોક ંપતિ પુંં(સં) શિવ
(૨) ધ્વજ
ત્રિભેદો પુંં ન્યાં ત્રણ રસતા મળે તે જગા, ત્રિપથ
ત્રિભોમ સ્ત્રીં [ત્રિ + ભૂમિ] ત્રિભુવન, સ્વર્ગ,
મૃત્યુ અને પાતાળ
ત્રિભોયું નં [ત્રિ + ભૂમિ-ભોય] + ત્રીજે માળ
ત્રિભૂતિ(-સિં) સ્ત્રીં [સ.] બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને
મહેશવત્રી ત્રિકે
ત્રિયા સ્ત્રીં [સ. સ્ત્રી, સરં દ્વિં.] સ્ત્રી ંરાન્ય
નં સ્ત્રીઓનું રાજ (જુઓ કામરૂ) (૨) સ્ત્રીનું
ચલણ હોલું તે
ત્રિયામા સ્ત્રીં [સં] રાત્રી
ત્રિરંગી વિં ત્રણ રંગનું (૨) પુંં સફેદ, લીલો
અને કેસરી એ ત્રણ રંગવાળો રાષ્ટ્રધ્વજ
ત્રિરાશિ સ્ત્રીં [સ.] આપેલી ત્રણ સંખ્યા કે
રાશિ યા ૫૬ ઉપરથી ચોથી સંખ્યા કે ૫૬
કાઢવાની રીત (ગ) [-ભાંડવી = દાખલા
કે હિસાબને ત્રણ પદોમાં ગોઠવી ત્રિરાશીની રીતે
ગણવો, ત્રિરાશીની રીતે ગણતરી કરવી.]
ત્રિલિંગી વિં [સં ત્રિલિંગ] (વ્યા.) ત્રણ લિંગવાળું
(વિશેષણ) [પુંં ધ્વજ (૨) શિવ
ત્રિલોક પુંં, -કી સ્ત્રીં [સ.] ત્રિભુવન. ંનાથ
ત્રિલોચન પુંં [સ.] (સ) શિવ
ત્રિવટ પુંં [મ] ત્રિતાલ
ત્રિવર્ગ પુંં [સ.] ત્રણે સમૂહ ધર્મ, અર્થ
અને કામ (૨) ક્ષય, રિથતિ અને વૃદ્ધિ (૩)
સંગીતમાં એક અલકાર
ત્રિવર્ણ પુંં [સ.] સંગીતમાં એક અલકાર
-ણી વિં ત્રણ રંગનું, ત્રિરંગી
ત્રિવલિ(-કી) સ્ત્રીં [સ.] પેટ ઉપર પહોતી

ત્રણ વલિ-વાટા કે કરચલી
ત્રિવિક્રમ પુંં [સં.] (સ.) વિષ્ણુ
ત્રિવિધ વિં [સં] ત્રણ પ્રકારનું
ત્રિવેણિ(-ણી) સ્ત્રીં [સ.] ગંગા, યમુના અને
સરસ્વતી (૨) તેમનો ન્યા સંગમ થાય છે તે
ધામ-પ્રયાગ (૩) ઇંદા, પિંગલા અને સુપુમ્ણા
એ ત્રણ નાહીઓનો સમુદાય (૪) શ્રી ગંગાની
એક રાગણી. ંસંગમ પુંં જુઓ ત્રિવેણી
૧ અને ૨ [અમકં, તરવાડી
ત્રિવેદી પુંં [સ.] ત્રણ વેદ ભણનારો (૨) એક
ત્રિશંકુ પુંં [સ.] (સ.) અયોધ્યાનો રાજ,
હરિશ્ચંદ્રનો બાપ [ત્રિશંકુની રિથતિ, દશા
= અધવચ-અંતરિયાળ લટકી રહેલું તે, નહીં
અહીંનું, નહીં ત્યાંનું એવી ગિથતિ]
ત્રિશિખ નં [સ.] ત્રિશૂલ (૨) (ત્રણ ટોચવાળો)
તાજ; મુગટ, કલગી (૩) કોણી અને ખલા
વચ્ચેનો હાથનો એક રનાયુ, 'દ્રાધસેપ'
ત્રિશિર નં [સં] જુઓ ત્રિશિખ ૧, ૨-૨૧ પુંં
(સ) રામે મારેલો એક રાક્ષસ
ત્રિશૂલ(-ળ) નં [સં] ત્રણ અણીઓ-ફળાં-
વાળું એક હથિયાર. ંપાણુ(-ણિ) પુંં
(સ.) હાથમાં ત્રિશૂલવાળા-શિવ
ત્રિષ્ટુક પુંં [સ] એક છંદ
ત્રિસંધ્યા સ્ત્રીં [ત્રિ + સંધ્યા] સવાર; બપોર અને
સાંજ એ ત્રણે સમયનો સંધિકાળ કે તે વેળા
કરાતો સંધ્યાવિધિ
ત્રિસેધિયા (સં) પુંં [ત્રિ + સેધી] એક ધરણુ
-દામણી [એ ત્રણ ધામ
ત્રિસ્થલી(-ળી) સ્ત્રીં [સ.] કાશી, પ્રયાગ, ગયા
ત્રિસ્વર વિં [સં] ત્રણ સ્વરવાળું
ત્રીજ સ્ત્રીં [સં. તૃતીયા] તીજ, પખવાડિયાની
ત્રીજ તિથિ [પછીનું
ત્રીલું વિં [સ તૃતીયા] તીજ, કંઈમાં ખીલ
ત્રીક સ્ત્રીં પીક, કુખ
ત્રીશ(-સ) વિં જુઓ તીસ -શા(-સા)
પુંં ૫૦૫૦ ૩૦ × ૧ થી ૧૦ નો ઘડિયો
ત્રુટ સ્ત્રીં ત્રુટી ંવું અંકિં [સં ત્રુટ] ત્રુટ
-ટિ(-ટી) સ્ત્રીં [સ.] જીણપ, ખામી, દોષ -ટો
પુંં તોટો, ખોટ

ચક(-કા)વડું સં કિં 'યાકવું' પ્રેરક
ચકવું અંકિં [દે યક્ક, હિં. યક્તા]+યાકવું
ચકાર, -રનાત [સં] જુઓ 'ય'મા
ચકાવડું અં કિં જુઓ ચકવડું
ચકિત વિ[સં. સ્થગિત, પ્રા. યગિય, સરંહિં, મ]
ચકિત; હિંમૂઠ (૨) [સરં પ્રા. યક્ક] ચિયર
યથેસુ (?)

ચક્રી અં [જુઓ ચક્ર] (૫) જુઓ થી
ચક્રું અં [સં. સ્થિત, પ્રા. યક્ક પરથી ? સરં
જૂનો એક પ્રત્યય યક્ક] -ને લીધે, -ની વતી
ચક નં [દે. શુઠ] ઝાડનો મૂળ નડો લાગ,
જેમથી આગળ ડાળાપાખડા ફેરે છે(૨)[લા]
વશશક્તિ યક (૩) [લરત કે ગીતમા] મંડાણ
(૪) ઉત્પત્તિસ્થાન, પ્રારંભસ્થાન [-થી પાંખડા
સુધી = આદિથી અંત સુધી ચક ખાંચવું =
શરૂઆત કરવી, મંડાણ કરવું]

ચક અં [રવં] ઠોકવાનો, પડવાનો કે અથડાવાનો
રવ [-દઈને = ચક અવાજની સાથે]

ચકક સ્રીં [રવં, સરં મ] ખીક, ધુભરી (૨)
ખોલતાં જીભ ચોટવી તે ૦(-કા)વું અંકિં
ખોલતા જીભ ચોટવી કે મૂળવી, ચકકા સાથે
ઉચ્ચારણ થકુ (૨) ધકકવું; લયથી ક પકુ (૩)
ઊછળવું, ધખકવું. -કાર પું ચકકવું તે
-કાર(-રો) પું ચક એવો અવાજ (૨)
ચકકા. -કો પું ચકકારો (૨) ખોલવામાં
અક્ષર પર પકવું જોર [(૨) મૂળવું]

ચકચકવું અંકિં [રવં] ચકચક અવાજ થવો
ચકચકાટ પું [રવં] ચકચકવાની ક્રિયા
ચકમાં અં નછક [ઉપર ચક અવાજથી
ચકાચક અં [રવં] અથડાવાનો અવાજ, ચક
ચકિયું નં ['ચક' ઉપરથી] ચક કે ચકનો મૂળ
આગળનો લાગ (૨) વશશક્તિ (પેટા) ચક
ચકી સ્રીં [દે ધક = ભૂય, સમૂહ, સરં મ]
ધખી, ગળ

ચકું નં જુઓ ચકિયું
ચકોચક અં અડોઅડ(૨)[રવં] જુઓ ચકાચક
ચકાચકવું સંકિં [રવં] ધમકાવડું, ધધાકાવડું
ચકરડો પું [જુઓ ચકેડ] નડો લેપ-ચર,
ચકેડો

ચ(૦૨)ચરવું અંકિં [દે યચર] ક પડું, મૂળવું
(૨) [લા.] ખીકું, ત્રાસવું ચ(૦૨)ચરાટ પું
ચચરવું તે

ચ(૦૨)ચરાવડું સંકિં 'ચ(૦૨)ચરવું' પ્રેરક
ચથેડવું સંકિં ['ચર' ઉપરથી] નડો ચર થાય
એમ લખેલું, ચથેડાવું અંકિં (કમ લિ)
ચથે(-થે)કો પું જુઓ ચથરડો
ચથેથો પું [રવં] નાચનારો
ચથ્યો પું ચકાર

ચનક, યનક અં [રવં] નાચવાનો અવાજ
ચનગન, યનગન અં [રવં] નાચવાનો અવાજ,
[-કરી રહેવું = આનંદમા ફેરવું (૨) કશું
કરવાની કે ઊપડવાની અધીરાઈ દાખવવી]
૦વું અંકિં યનગન નાચવું કે ચાલવું -નાટ
પું યનગન ચાલવું તે (૨) જુરસો; તાન,
ચનચનાટ

ચનચન અં [રવં] નાચવાનો અવાજ [-કરી
રહેવું = આનંદમા ફેરવું, ૦વું અંકિં યનચન
નાચવું -નાટ પું જુરસો, તાન, યનગનાટ
ચપડાક, ચપાટ સ્રીં [રવં] લપડાક, તમાચો
ચપેલી સ્રીં ['ચાપડ' ઉપરથી, પ્રા. યપ્પિજ =
સ્થાપિત] ચાપીને કરેલી નડી પૂરી -લો પું
ચાપીને બનાવેલો રોટલો

ચપોડું (-લિયું, -લું) નં, -લી સ્રીં [જુઓ
ચપેલી] હાથથી ચાપીને કરેલી ચીજ -ધાટ
ચપ્પડ સ્રીં [રવં, અથવા પ્રા. યપ્પણ (સ
સ્થાપત) = ચોડી ધાલવું, લગાવવું] તમાચો,
ચપડાક. [-ખાપી = તમાચ, ખાપી (૨) માર
પડવો (૩) ટુકસાન થવું, છેતરાવું (૪) પાઠ
શીખવો, અનુભવે સાન ઠેકાણે આવવી.
-ચોડી દેવી, મારવી, લગાવવી]

ચપ્પી સ્રીં [પ્રા. યપ્પ (સ સ્થાપ્) ઉપરથી] એક
ઉપર એક ગોઠવીને કરેલો ગચ. [-મારવી,
લગાવવી = ચપ્પી કરવી] ૦ચોડી સ્રીં
એક રમત

ચપ્પો પું [સરંહિં ઠપ્પા] લપ્પો, (સાડી કબજા
પર લગાવતો) કસબવાળો વણાટ (-મૂકવો)

ચખકાક અં [રવં] ઠોકવાનો અવાજ
ચખચખવું અં કિં [રવં] ચખ ચખ થવું

થમણી સ્ત્રીં [સરં પ્રા. થવણિયા] થાપણ, મૂડી
 થયું અં કિં 'થયું'નું ભૂં કાંનુ નં (થઈ
 સ્ત્રીં, થયો પું) (૨) અં બસ, પૂરતું
 થર પું [સં. સ્તર] પડ, વળું (૨) એકસરખું
 બાંહેલું કે ચોપડેલું તે, ચોપડો [સર. દે થર =
 દહીંની તર] (૩) [સરં દે. થઈ] ચડતી
 ઊતરતી ચૂડીઓના જથ્થો. [-ઉતારવો = ચણ-
 તરની એક હાર તોડી પાડવી (૨) પડ કાઢવું
 (૩) ચડઊતર ગાળાની ચડીઓ બનાવવી.
 -ચૂડાવવો = ઊ ચણમા ચણતરની એક હાર
 વધારવી (૨) છોં કરવી (૩) ચડઊતર ચૂડીઓ
 પહેરાવવી -દેવો = થર મારવો. -પહેરવો =
 ચડઊતર ચૂડીઓ પહેરવી (૨) સ્ત્રીની જેમ
 વર્તવું -મોરવો, દીવાલ વગેરે ઉપર છોં કરવી]
 -લેવો = ચણતરમાં થર ચડાવવો. (૨) થર
 મારવો] [કં પારી, મુલરી
 થરકે સ્ત્રીં [સરં થરથરવું, થડકં] ખીક, ધાક (૨)
 થરકવું અં કિં થડકવું; લયથી કં પવું
 થરકાંકણુ નં બં વં [થર + કાંકણ] લગ્ન
 વખતે કન્યા પહેરે છે તે ચૂડીઓ -થર
 થરથર અં [દિ. થરથર, થરથર, થરહર] ધૂને
 -કપો, એમ ઠવું, -રાટ-રાવવું બુઓ
 'થથરવું'મા -રાટી, -રી સ્ત્રીં થરથરાટ, કં પ
 થરથરી સ્ત્રીં કંબૂતરની એક ભત (૨) બુઓ
 'થથર'માં [ધરાવું
 થરપવું અં કિં [સ. તર્પ] (કા.) વૃષ્ટિ પામવું;
 થરપાનેતર નં થર અને પાનેતર
 થરમો પું એક ભતનું કપડું; દુપોટો
 થરમોમિટર નં [ઈ] ગરમી માપક યંત્ર [-મૂકવું
 = તાવ ભેવા તે યંત્ર મો કે બગલમા મૂકવું,
 તેનાથી તાવ માપવો]
 થરમોસ નં [ઈ] પોતાની અંદરની વસ્તુની
 ગરમીઠી સાચવી રાખે એવી એક કાચની
 શીશી જેવી બનાવટ
 થરવું સં કિં ['થર' ઉપરથી] થરચડાવવો (૨)
 બાણમાં અનાજ ન બગડે એ માટે નીચે
 અને ચોમેર બુવારબાજરીના પૂળા લરી લેવા
 (૩) [જડના] છેકાને ટીપીને નીકળી ન ભય
 એવો કરવો

થરી સ્ત્રીં કાચી કોઠીના પડની નીચેની સામ
 સામી બાબુએ હોય છે તે ઊંડો કાપો
 થરેરવું (રે') અં કિં [દે. થરહર] થરથરવું;
 નાસવું. થરેરી (રે') સ્ત્રીં થરથરાટ, નાસ
 થવાવું અં કિં 'થયું'નું લાવે રૂપ
 થયું અં કિં [સ. સ્થા, પ્રા. થા] બનવું;
 અસ્તિત્વમા આવવું, કાંઈ બનવું -રચાવું કે
 તેની તૈયારી ચાલવી (કાંઈ પદાર્થ, પ્રસંગ કે
 લાવ માટે વપરાય છે ઉદાહરણો થઈ, બળવો,
 કોથ, મોહ થવો) (૨) નીપજવું, પેદા થવું (જેમ
 કે, કંદો કશું નહિ થાય, ઝાડે ફળ થાય, ઉધરસ
 થવી ઇ) (૩) (અમુક સમય, અંતર, વજન, ઇં
 પરિમાણ) અસ્તિત્વમા આવવું, માપમા હોવું;
 ગુજરવું (સમય); (વજનમા) ઊતરવું, ઇં
 (જેમ કે કલાક થયો; વખત થાય છે. એક
 ગાઉ થાય. શાક ભણ થયું) (૪) લાગવું, પ્રતીતિ
 પડવી (જેમ કે, મને એમ થાય છે કે જઈ
 આવું.) (૫) અનુભવમા આવવું, લાગુ પડવું
 (જેમ કે, મને કુખ થાય છે; એને રોગ થયો
 ઇ) (૬) વર્તમાન કૂંની સહાયથી, તે ક્રિયા
 કરવા માડવી એવો અર્થ બતાવે છે (જેમ કે
 ખાતો થા, લાણી થા). [થઈ ચૂકવું, રહેવું
 (બુઓ 'થઈ'મા). થઈ જવું = પૂર થવું (૨)
 સહેજે -આપોઆપ કે અભણતા બનવું (ભૂલ
 થઈ ગઈ. કહ્યું એટલે થઈ ગયું ?) (૩) થઈને
 ગુજરવું -વીતી જવું (અકબર એક રાત્ર થઈ
 ગયો). થતું નથી = બનતું નથી, બની કે થઈ
 શકતું નથી (૨) (સ્ત્રી) અટકાવમા હોવું]
 ['થાત', 'થાય', 'થા' તેના કેટલાંક રૂપો છે]
 થળ નં [પ્રા થળ] બુઓ ચળ ઓચર વિં (૨)
 નં બુઓ સ્થળથર ઓચર નં જમીનમાર્ગ
 થળવું અં કિં જમીનતળ પર રેતી ફરી વળવી
 થળી સ્ત્રીં સોની -કંસારાતું એક ચોભર (૨)
 [પ્રા થલી] બુઓ સ્થળી
 થંભ પું [પ્રા.] સ્તભ; ચાલેલો ઓ નં થલવું
 તે. ઠવું અં કિં [સ. સ્તમ્, પ્રા થંમ] થોભવું
 (૨) વિસામો ખાવો
 થાકે પું [બુઓ થાકવું] શ્રમ; થાકવું તે.
 [-ઉતારવો = આરામ લેવો. -ઊતરવો =

આરામ થવો, તાલ ધવું -ખાવો=આરામ લેવો -ચરવો=શ્રમની અસર થવી] ૦લો પુ. આરામ; વિસામો [-ખાવો, -લેવો=વિસામો લેવો] ૦ડું અ. ૦ કિ. [દે ધક્ક] કામ કર્યાને લીધે શિથિલ થવું (૨) [લા.] કંટાળવું હારવું [થાકયાના ગાઉ=થાકલાને અતિશય લાખા-વસમા લાગતા ગાઉ.] -કચું પાકચું વિ. ધણુ થાકી ગયેલું ધાગ પું. [દે. ધાવ] + ભુઓ થાહ, તાગ [-લાગવો=અદા-યા પત્તો મળવો] ધાગડથી(-ધી)ગડ ન. ભુઓ ધીંગડધાગડ થાટ પું. [દે. ધટ્ટ=સંમૂહ?] રાગને ઉત્પન્ન કન્વાની શક્તિવાળો સ્વરસમુદાય (સંગીત) ધાણુ(-ણે)દાર પું. [યાણુ + દાર (ફા)] ધાણુનો અમલદાર(૨) દેાજદાર -રી સ્ત્રી. ધાણુદારનું કામ -હોદ્દો થાણું ન. [સં સ્થાન, પ્રા. ધાળ] પડાવ કેન્દ્ર (૨) [દે. ધાળવ=ચોક્કી ધાણુ] પોલીસચોક્કી, દેવકી (૩) [પ્રા. ધાળવ (સ્થાનક) =ક્યારો] ખામણુ (વાવવા માટે). -ણેદાર પું. ધાણુદાર ધાથડવું સંકિ. ભુઓ ધથેડું ધાથડો પું. ધથેડો ધાથાધાખડી સ્ત્રી. [યા, થા(સ્વ.)+થાખડવું] ધખડી -પખાળીને શાત ગખવુ તે (૨) [લા.] આળખપાળ, પટામણી ધાન ન. [સર. ૦ ન] તકો(૨) [પ્રા. ધળ, સ સ્તન]સ્તન(૩)[સ સ્થાન, પ્રા ધાળ]રથાન(૪) [યાણુ] ઉપરથી]તક. ૦ક ન. સ્થાન, રહેડાણુ ધાનેલો પું. [યાન, સ્તન] (કા) સ્તન, ધાઈ થાપ સ્ત્રી. [સ્વ. ૦] થાપટ (૨) ભૂલથાપ, ધાપ, છેતરપિટી(૩)[સ સ્થાપ, પ્રા ધપ્પ]થેપ, ગથડ (૪) નરથાનો વચણો કાળો ભાગ કે નેના પર વગાડતો ઠોકો (૫) + દારવ. [-ખાવી=ભોળવાવું, ભૂલમા પડવું, છેતરાવું -દેવી, -મારવી=થાપટ મારવી (૨) છેતરવું (૩) તખલા ઉપર ઠોકો મારવો (૪) થેપ દેવી. -મારી જવું=છેતરી જવું] ધાપટ સ્ત્રી. [સ્વ. ૦] હાથના પંજનો પ્રહાર ૦ધાપટ અ. ભુઓ ધાખડયાખડ

થાપડી સ્ત્રી. [થાપવું પરથી] ધીપવા માટેનું કહિયાનું એક એાનર (૨) થપેલી (૩) થાપટ થાપડો પું. [થાપવું] ઉપરથી]હોડીમા માલ કે ભનવર ચડાવવાનું પાટિયુ (૨) હોડી (૩) એક ભડી પૂરી (૪) (થારનો) ફાફડો (૫) ભડો થેપ થાપણુ સ્ત્રી. [સ. સ્થાપન, પ્રા. ધપ્પણ, ધાવણ] મૂકી, પૂંજ(૨)ધીપણ(૩)ન્યાસ. [-ઓળવવી =કોઈએ મૂકેલી થાપણ ખાઈ જવી, -મૂકવી =ન્યાસ તરીકે સોપવું -રાખવી=ખીનના ન્યાસ સાચવવા લેવા, તે રીતે કોઈ વસ્તુ રાખવી -સાચવવી] ૦હાર -વિ. ૦ સ્થાપનાર થાપન ન. [ભુઓ થાપણ] સ્થાપન, સ્થાપવું તે થાપના સ્ત્રી. ભુઓ સ્થાપના થાપવું સંકિ. [સ. સ્થાપ, પ્રા ધપ્પ] સ્થાપવુ(૨) થેપ -સ્થડ કરવો(૩)પહોળા હાથે દાખી દાખીને ચપટો આકાર ધરવો (૪) [સ્વ. ૦] + થાખડવું ધાપાફુંડું ન. (ચ.) (મોટી ખેઠકને પહોળા મોંનું) રગરેજનું મોટું ફુંડું (૨) [લા.] તેના જેવો ખેઠક કે આંખનું આણસ થાપી સ્ત્રી. ભુઓ થાપડી [તકું] કપડું થાપેડું ન. [થાપો] ઉપરથી] કમ્મરે વીંટવાનું થાપો પું. [થાપવું પરથી] પૂઠનો ભાગ, દગરો (૨) મોભાગિયુ (૩) કકુલાળા પત્તની છાપ ધાખડયાખડ અ. ધીરે ધીરે થાખડીને, થાપટ થાપટ થાખડવું મ. ૦ કિ. [સ્વ. ૦] ધીમે હાથે ઠોકવું; પખાળવું -હળવે હળવે થાપવું થાખડી સ્ત્રી. થાખડવાની ક્રિયા(૨)ભુઓ થાપડી થાલ પું. (કા.) રકમ વ્યાજે લેતા આડખાં મુકાતી માલમિલકત થાવર વિ. [પ્રા] ભુઓ સ્થાવર થાહ પું. [દે ધગ, સર. ૦ હિં] હોડાઈ કે કોઈ પરિમાણની હદ, તળિયુ, છેડો [-રહેવો=હદ કે માપમા રહેવું કે હોવું] થાળ પું. સ્ત્રી. [સ સ્થાલ, પ્રા. થાલ] મોટી થાળી(૨)ઠાકારજના નૈવેદનો થાળ -પ્રસાદ(૩) એ ધરાવતી વખતનું સ્તોત્રગાન. [-કરવો, -ધરવો=ઠાકારજને પ્રસાદ ધરવો -માનવો =અમુક કામ સિદ્ધ થાય તો નૈવેદનો થાળ ધરવાની બાધા રાખવી]

થૂવર પુ; સ્ત્રીં [ભુઓ થુવેર] એક કાટાળી
વનરપતિ, થુવેર

થૂળ વિં ભુઓ થૂલ

થૂંકે નં [પ્રા. થુક, સ. થૂકૃત] થૂંકરી મોમાથી
દેંકાતી લાળ(ર)મોમા ઝરતી લાળ [-આવડું
= મોમા લાળ ઝરવી -ઉડારડું = ખાલી
બકવાડ -લવારો કરવો] ંદાની સ્ત્રીં થૂક
વગેરે ઝીલવાનું પાત્ર ંડું સંકિં [સ થૂક, પ્રા. થુક] થૂક બહાર દેકડું [થૂંકેલું] મળડું,
-ચાટડું = ખોલેલું વચન ન પાળવું]

થેઈ, ંથેઈ અં [રવં, સરં મ થેઈ (ંયા), હિં]
નાચનો અવાજ(ર)ખાળકને ઊભું કરતા ખોલાતો
ઉગાર, ંકાર પું ંયેકાર, નાચના તાનનો ધ્વનિ
થેક(-ગી) સ્ત્રીં [દે થેગ?] એક છોડના મૂળમાથી
મળતો ભુવાર જેવો ખાવાનો પદાર્થ (ર) ફૂદકો
થેકડો પું ફૂદકો, ઠેકડો

થેકડું અંકિં થેક-છલંગ મારવી(ર)સંકિં
ઠેકડું, -ને ફૂદી પાર કરડું (૩) બીખાથી ઠેકડું
થેગી સ્ત્રીં ભુઓ થેક

થેપ સ્ત્રીં [‘થાપવું’ ઉપરથી] ભડૂ લીપણ, ભડો
લેપ ંડો પું ભડો થેપ(ર) ઊખડેલા લેપનું
ચોડું, ચોપડો (૩) લાઠમાટીનું કે ભારનું ફૂડું.
ંણી સ્ત્રીં થેપવાની ક્રિયા કે રીત ંલી સ્ત્રીં
લોહાને થેપીને બનાવેલી થપોલી ંણું નં
થેપીને બનાવેલી ચીજ, થપોણું(ર) એક વાની.
ંણું સંકિં ભડૂ લીપડું, થેપ કરવો (ર)
લોહાને ધીમે દબાવી દબાવીને ઘાટ કરવો

થેપાડું નં [સરં મ ઠેપાડું, -વૂ= પીતાખર]
ઘોતિયું (સારી ભતવું) [થેપોલી
થેખડી સ્ત્રીં છાછરી વાડખી(ર) [‘થેપડું’ ઉપરથી]
થેખો પું થોલિયો (ર) [સ સ્ત્રી, પ્રા યંમ
ઉપરથી] થાલલો, ઠેકો

થેર પું [પ્રા] ભુઓ સ્થવિર, વૃદ્ધ (બૌદ્ધ)
થેરી સ્ત્રીં [પ્રા.] સ્થવિર, લિધુણી (બૌદ્ધ)
થેરું અં ભણી, તરફ (ર) પાસે
થેલી સ્ત્રીં [દે યહિયા, સરં મ થૈલી] કાચળી
થેણું નં [સરં દે. યહ=ટોણું] ટોણું, ઝોડું
થેલો પું [ભુઓ થેલી] મોટી થેલી, કાચળો
થેકાર પું [સં] થેકાર

થોક પું, સ્ત્રીં [દે. થવક] જથો, ઝૂડો, ખરકલો.
ંડી સ્ત્રીં નાનો ખરકલો ંડો પું મોટો
ખરકલો ંખંધ વિં જથાખંધ, પુષ્કળ
-કેથોક(-કે) અં થોકખંધ, જથાખંધ
થોડું વિં [સ. સ્ત્રી, પ્રા થોક(-વક, -ગી)]
અલ્પ(‘ધણ’થી ઊલટું) [થોડા દહાડાનો,
થોડી ઘડીનો પડોણો = મરણને કાઠે
પહોચેલું] -હાથોડું વિં થોડું ખોલનાર.
ંક વિં જરાક, થોડું ંધણું વિં થોડુંક,
આણુંવતું -ડે થોડે અં ધીમે ધીમે. -ડેરું
વિં (પ.) થોડું

થોથ સ્ત્રીં [સં તુલ્લ? સરં હિં થોથ = ખોણું
હોણું તે] પોથ, કણ વગરની હાગર
થોથડી સ્ત્રીં અગારામા શેકેલી નાની બાટી
થોથર સ્ત્રીં [સ સ્ત્રી? સરં મ થોત(-થ)લી]
મો પરનો સોજો અંને દિકારા

થોથવાણું અંકિં [રવં] તોતણડું [થોથ
થોથારિયું નં [‘થોથ’ ઉપરથી] નકામું પુરતક;
થોથું નં [ભુઓ થોથ; હિં. થોથા] પોલો
સળેલો કણ (ર) ફાટેલુંવડેલું કે લખાણની
દષ્ટિએ નકામું પુરતક (૩) ખૂડું તીર

થોથો પું (સુ) પાદહા વગરનું કેળનું થડ
થોભ પું [સં સ્ત્રી, પ્રા. થોમ] અટકવાપણું;
અત ંણુ સ્ત્રીં, નં ટેકણ, અઠિંગણ ંણું
અંકિં કોઈ ક્રિયા કરતા અટકડું; વિરામક
(ર) રાહ ભેટા ઊભા રહેલું, ખોટી થવું (૩)
‘વિરામ પામવું, થોભ આવવો

થોભા(-ભિયા) પું ંયં વં [મ. થોવ; (સ.
સ્ત્રીં) મૂળના બંને છેડા-આગળ ગાલના
ભાગ ઉપર વધારેલા વાળના ગુચ્છ(ર) સ્ત્રીઓના
કલ્લાના ટેકણ

થોર (થો) પું [દે થોર] એક કાટાળી
વનરપતિ, થૂવર-રિથો પું થોરનું એક ખૂડું
ડિગલું-ટકડો [થોરિયા રોપવા = કબિયા
કે અણબનાવના બીજ રોપવા, અથડાનું કારણ
ઊભું કરવું] -રી સ્ત્રીં એક ભતનો થોર;
ફાડો(ર) તે થોરના ખૂંડ કે તે ઊગેલી જગા
થોરો પું [સરં સ સ્થવિર, મ. થોર?] ંગ, રીત
થોલ (થો) પું [સરં દે થોલ = વચનો એક

થાળી સ્ત્રી[સ સ્થાલી, પ્રા. થાલી] એક વાસણ
(૨) ગ્રામોદ્દેશની થાળી [-જેવડું કપાળ =
મોડું કપાળ (૨) સદ્ભાગ્ય, નસીબવાન હોવા-
પણું. -ઠોકવી, -પીટવી = થાળી વગાડીને
નહોર કરવું (૨) નહોર કરવું. -ફેરવવી =
થાળી પીટવી (૨) થાળી લઈને ઉવરાવવું.
-મૂકવી = લાણુ મૂકવું, પીરસવું (૨) ગ્રામો-
દ્દેશ પર વગાડવા થાળી ગોઠવવી.] ૦વાળું
નં ૦ 'ગ્રામોદ્દેશ'

થાળું નં ૦ [સં. સ્થાલ, પ્રા. થાલ પરથી] ઘટીનું
ચોકડું (૨) કૂવાના મોં ઉપર ચણીને બનાવેલી
પાનાકાર જગા (૩) મૂળતા ગાંઠાવાળો
થડિયાનો લાગ

થાળે પહડું = વ્યવસ્થિત પાયા ઉપર આવડું,
બરોબર ગોઠવાઈને ચાલતુ થવું, રાગે કેઠેકાણે
પહડું] [સરં દે. થાલા = ધારા]

થાળો પું ૦ [સ સ્થાલ] મોટી થાળી; ખૂમચો
થાંથું (૦) વિં ૦ મંદ, સુસ્ત (૨) મેલું, ગંદ
થાંદલો (૦) પું ૦ ['કાંદલો' ઉપરથી] કાંદ (૨)

[સં. સ્તન, પ્રા. યળ ઉપરથી] દોરનું બાવલું
થાંભલો (૦) પું ૦ [સ સ્તંભ] લાકડાનો ઊભો
ટોક, સ્તંભ. -શ્રી સ્ત્રી ૦ નાનો થાંભલો

થાંભો (૦) પું ૦ ભુઓ સ્તંભ (૨) વરકન્યાને
સ્નાન કરાવતા ચારે બાજુ ચાર હાથેથી
ઉતારે છે તે [પ્રેરક ને લાવે

થિલવડું સંકિં, થિંલવડું અં કિં 'થીજવડું'નું
થિગાડિયું વિં ૦ [થીગડું પરથી] થીગડાવાળું;
થીગડિયું

થિથેટર નં ૦ [ઈ.] નાટકશાળા, રંગભૂમિ
થિયોસોફી સ્ત્રી ૦ [ઈ] ઈશ્વર સખધી એક
જ્ઞાનદષ્ટિ-તત્ત્વવિચાર -ફિટ્ટ પું ૦ [ઈ]
તેમા માનનાર વ્યક્તિ

થિરથિરા સ્ત્રી ૦ [સરં હિં] એક પક્ષી
થી [ભુઓ થકું; અપ હોન્તડ પરથી ?] ત્રીછ
અને પાંચમી વિભક્તિનો પ્રત્યય

થીગડથાગડ નં ૦ ભુઓ થીગડથાગડ
થીગડી સ્ત્રી ૦ [દે યિગલ] ભુઓ થીગડી -ડું
નં ૦ થીગડું [થાપડી દુરસ્ત કરવું તે
થીગણુ નં ૦ [દે યિગલ અથવા સ સ્થગ] ગાર

થીજવડું અં કિં [પ્રા. થિજ્ઞ થેજ્ઞ, (સ સ્થેયે)
પરથી, સરં મ થિજ્ઞે] ઠરી જડું; નામડું
થીતું વિં ૦ [સં સ્થાન, પ્રા. થીળ, થીળ = કંઠણ,
નમેલું] થીજેલું; ઘટ

થીર વિં ૦ [પ્રા. થિર] સ્થિર ૦તા સ્ત્રી ૦ સ્થિરતા.
૦થાવર વિં ૦ [થીર + થાવર; સરં મ.] સ્થિર
અને સ્થાવર; અચળ અને અમર

થીરથૂમડું નં ૦ [ભુઓ થૂમડું] કણસલાનો જથ્થો
થીવર વિં ૦ ભુઓ સ્થવિર, વૃદ્ધ (જૈન)

થીંગડું નં ૦ [દે. યિગલ] કાંદેલી જગા પર
મૂકેલો બીજો કંકડો [-દેવું, મારવું = થીંગડું
લગાવડું, સીવડું] -કથાગડ નં ૦ ઊખડેલા
કે કાંદેલાની દુરસ્તી (૨) [લા] જેવો તેવો -
કામચલાઉ ઉપાય, -કામારુ વિં ૦ થીંગડાં
મારી ચલાવી લેનાર. -હિયું વિં ૦ ભુઓ
થિગડિયું -ડી સ્ત્રી ૦ નાનું થીંગડું

થુતકાર પું ૦ [સં] થૂ અવાજ (૨) [લા] ફિટકાર
થુવેર પું ૦, સ્ત્રી ૦, -રિયો પું ૦ [દે. થોદર]
થોરિયો, થૂવર

થૂ, ૦થૂ અં ૦ [પ્રા, સરં દે નિર્દુહિજ = થૂકું,
-રવં] થૂકવાનો અવાજ. [-કરડું = થૂકડું;
તિરસ્કાર દર્શાવેલો]

થૂઈ સ્ત્રી ૦ [થૂ ઉપરથી] રમતમા, થૂ કરીને,
તેમાથી વિરામ બતાવતો ઉદ્ગાર, તેવો
વિરામ [-કરવી, -હોવી]

થૂથો પું ૦ [સં. તુસ્તં] કૂથો (૨) રંધું

થૂમડું નં ૦ [સં સ્તવ = કણસલ, પ્રા. યંવ] ભુઓ
થીરથૂમડું [સ્થૂળ, નડું, મોડું]

થૂલ(-ળ) વિં ૦ [સ સ્થૂલ, પ્રા. થુલ્લ, થૂલ]
થૂલ નં ૦ [સ તૂલ] બાજરી વગેરેના કણસલા
ઉપર થતી નાના કૂલોની ક્વાદી

થૂલિયું નં ૦, -થો પું ૦ [ભુઓ થૂલ નં ૦]
બાળકની જાલ પર થતો એક રોગ

થૂડી સ્ત્રી ૦ [પ્રા થુલ્લી, ભુઓ થૂલ વિં ૦] ઘઉં
વગેરેના ભરડેલા કંકડા કે તેની પાની

થૂડું નં ૦ [ભુઓ થૂલ] લોટને ચાળવાથી નીકળેલો
છાલા વગેરેનો ભૂકો [-કાંદડું = દાણામાથી
છાલા વગેરેનો ભૂકો ભુટ્ટો કાંદેલો (૨) ખૂબ થકવી
નાખવું (૩) માર મારી હલકું કરી નાખવું.]

થૂવર પું; સ્ત્રીં [ભુઓ થુવેર] એક કાઠાળી
વનરપતિ, થુવેર

થૂળ વિં ભુઓ થૂલ

થૂક નં [પ્રા. થુક્ક, સ. થૂક્કત] થૂ કરી મોમાથી
કેંકાતી લાળ(ર) મોમા ઝરતી લાળ [-આવડું
= મોમા લાળ ઝરવી - ઉઠાડવું = ખાલી
બકવાડ - લવારો કરવો] ઠઠાની સ્ત્રીં થૂક
વગેરે ઝીલવાનું પાત્ર ઠડું સંકિં [સં થૂક્ક,
પ્રા. થુક્ક] થૂક બહાર કેકું [થૂંકેલું] ગળવું,
-ચાટવું = બોલેલું વચન ન પાળવું]

થેઈ, વેઈ અં [રવં, સરં મ. થેયેં (વ્યા), હિં]
નાચનો અવાજ (ર) બાળકને ઊલું કરતા બોલતો
ઉગાર. ઠકાર પું યેકાર, નાચના તાનનો ધ્વનિ
થેક(-ગી) સ્ત્રીં [દે યેગ?] એક છોડના મૂળમાંથી
મળતો ભુવાર જેવો ખાવાનો પદાર્થ (ર) ફૂંકો
થેકડો પું ફૂંકો, ઠેકડો

થેકડું અંકિં થેક-છલંગ મારવી(ર) સંકિં
ઠેકડુ, -ને ફૂંકી પાર કરવું (૩) બીઆથી ઠેકડુ
થેગી સ્ત્રીં ભુઓ થેક

થેપ સ્ત્રીં [‘થાપડ’ ઉપરથી] ભડુ લીપણ, ભડો
લેપ ઠડો પું ભડો થેપ(ર) ઊખડેલા લેપનું
પોડું, પોપડો (૩) લાઠમાટીનું ક લારતું ફૂડું.
ભણી સ્ત્રીં થેપવાની ક્રિયા કે રીત ઠલી સ્ત્રીં
લોહાને થેપીને બનાવેલી થપોલી ઠલુ નં
થેપીને બનાવેલી થીજ, થપોલું(ર) એક વાની.
ઠડું સંકિં ભડુ લીપડું, થેપ કરવો (ર)
લોહાને ધીમે ઢખાવી ઢખાવીને ઘાટ કરવો

થેપાડું નં [સરં મ ઠેપાડ, -વૂ = પીતાબર]
થોતિયું (સારી ભતરું) [થપોલી
થેખડી સ્ત્રીં જાછરી વાડકી(ર) [‘થેપડ’ ઉપરથી]
થેભો પું થોલિયો (ર) [સ સ્તંમ્, પ્રા થંમ
ઉપરથી] થાલભો, ટેકો

થેર પું [પ્રા.] ભુઓ સ્થવિર, વૃદ્ધ (બૌદ્ધ)
થેરી સ્ત્રીં [પ્રા.] સ્થવિરા, ભિક્ષુણી (બૌદ્ધ)
થેરું અં ભણી, તરફ (ર) પાસે
થેલી સ્ત્રીં [દે થલિયા; સરં મ ચેલી] કાથળી
થેલું નં [સરં દે. યદ્ધ = ટોળ] ટોળુ, ઝોલુ
થેલો પું [ભુઓ થેલી] મોટી થેલી, કાથળો
થેકાર પું [સં.] થેઈકાર

થોક પું, સ્ત્રીં [દે. થવક્ક] જથો, ઝૂડો, ખરકલો.
ઠડી સ્ત્રીં નાનો ખરકલો ઠડો પું મોટો.
ખરકલો. ઠખંધ વિં જથાખંધ, પુખંખ
-કેથોક(-કે) અં થોકખંધ, જથાખંધ
થોડું વિં [સ. સ્ત્રીં, પ્રા થોક(-ક્ક, -ગ)]
અલ્પ(‘ધણ’થી ઊલટું) [થોડા દહાડાનો,
થોડી ઘડીનો પરોણા = મરણને કાઠે
પહોચેલું] -હાથોડું વિં થોડુ બોલનાર.
ઠક વિં જરાક, થોડું ધણું વિં થોડુંક,
ઝોડુંવતું -કેથોડે અં ધીમે ધીમે. -કેરું
વિં (પ.) થોડુ

થોથ સ્ત્રીં [સં. તુસ્તં? સરં હિં થોથ = ખોથું
હોવું તે] થોથ, કણ વગરની હાગર
થોથડી સ્ત્રીં અંગારામાં શેકેલી નાની બાટી
થોથર સ્ત્રીં [સ સ્તર? સરં મ થોત(-થ)લી]
મો પરનો સોને અંને ફિકાશ

થોથવાડું અંકિં [રવં] તોતડાણ [થોથ
થોથારિયું નં [‘થોથ’ ઉપરથી] નકાસુ પુસ્તક;
થોથું નં [ભુઓ થોથ, હિ. થોથા] પોલો
સળેલો કણ (ર) ફાટેલુ વડેલું કે લખાણની
દષ્ટિએ નકાસુ પુસ્તક (૩) ખૂડુ તીર

થોથો પું (સુ) પાઠડા વગરનું ફેળનું થડ
થોભ પું [સં સ્ત્રીં, પ્રા. થોમ] અટકવાપણું
અત ઠણુ સ્ત્રીં; નં ટેકણુ, અઢિંગણુ ઠડું
અં કિં કોઈ ક્રિયા કરતા અટકડું, વિરામક
(ર) રાહ ભોતા ઊભા રહેડું, ખોટી થડ (૩)
વિરામ પામવું, થોલ આંખવો

થોભા(-ભિયા) પું બં વં [મ. થોવ, (સં.
સ્ત્રીં)] મૂંછના બંને છેડા-આગળ ગાલના
ભાગ ઉપર વધારેલા વાળના ગુચ્છ(ર) સ્ત્રીઓના
કલ્લાના ટેકણ

થોર (થો) પું [દે થોહર] એક કાઠાળી
વનરપતિ, થૂવર-રિથો પું થોરનું એક છૂટું
હિંગલું-હકડો [થોરિયા રોપવા = કબ્રિયા
કે આણબનાવના બીજ રોપવા, ઝવડાનું કારણ
ઊભુ કરવું] -રી સ્ત્રીં એક ભતરો થોર;
ફાડડો(ર) તે થોરના મૂંડ કે તે ઊગેલી જગા
થોરો પું [સરં સ સ્થવિર, મ. થોર?] ઠગ, રીત
થોલ (થો) પું [સરં દે થોલ = વસનો એક

પાવવું નં સંકિં + [સ. પ્રાવ્; પ્રા. પાવ]
મેળવવું [(૨) વરસાદ

પાવસ નં [સં. પ્રાવ્; પ્રા. પાવસ] ચોમાસુ

પાવણું નં [જુઓ પળી] નાની પળી

પાવિચ્ય નં [સ.] પવિત્રતા [મેળવવું, પાવવું

પાવું સંકિં [સં. પા] પિતૃકાવણ (૨) [દિ.]

પાવે સ્ત્રીં, ંથો પું હીજડો, નપુસક

પાવો પું [દિ. પાવય] એક જાતની વાસળી

(૨) આગબોટનું જીગણ વાગે છે તે-

તેની સિસોટી [બંદી સ્ત્રીં નાની પાશ

પાશ પું [દ. પાસ, સરં મ પાસ] પાશિયુ

પાશ પું [સ.] કાસો: ગાળો (૨) પશુપક્ષી-

એને કસાવવાનું શિકારીનું સાવન (૩) [સ.]

વરણનું આયુધ (૪) [લા.] કસાવવાની યુક્તિ

પાશવ(-વી) વિં [સ.] પશુનું; પશુના જેવું

પાશ(-સ)મ પું [જુઓ પાસ ગ] નાજવાનો

ધડો કાઢવા એક તરફ રખાતું વજન

પાશા પું [તુર્કી] હાકેમ (૨) તુર્કીરાતનાનો

ઊંચા ફગાવેલો અમલદાર

પાશિયું નં [દિ. પાસ] પાશ, કરમડી કે

રાંપડીમા મુકાતું ધારવાળું લોખંડનું કળ

(૨) રાંપડી

પાશુપત પું [સં.] એક પ્રાચીન શૈવ સંપ્રદાય

(૨) તેનો અનુયાયી (૩) નં શકરના

તેજનું દિવ્ય અસ્ત્ર

પાશેર પું [પા+શેર] શેરનો ચોથો ભાગ

-રી સ્ત્રીં પાશેરનું માપિયું કે વજન -રો

પું પાશેર વજનનું કાંટલું [પાશેરામાં

પહેલી પૂણી=તદન શરૂઆત]

પાશ્ચાત્ય વિં [સં.] પશ્ચિમનું, પશ્ચિમમા

આવેલું [વનસ્પતિ

પાષાણ પું [સં.] પથ્થર બંધેદ પું એક

પાસ પું [સં. સ્પર્શ, પ્રા. ફાસ, પાસિય=સ્પૃષ્ટ]

સ્પર્શથી પટ કે રગ બેસેલા તે (૨) [લા.]

સોખતની અસર (૩) સ્ત્રીં [સં. પાર્શ્વ,

પ્રા પાસ] બાજુ, પાસું (૪) અં (૫) પાસે

[~બેસેલો, લાંબેલો=સ્પર્શથી રગ લાગેલો

(૨) સોખતની અસર થવી]

પાસ વિં [દ.] પસાર, ફેરવવું; સંકળ (૨)

મંજૂર, પસંદ (૩) પું ૨૯ કે મંજૂરીની

ચિઠ્ઠી [-કાઢવો=પાસ લખી આપવો

-પડવું=ગમવું, પસંદ આપવું] ંપોટ

પું દેશાનર જવા માટેનો પરવાનો ંધુક

સ્ત્રીં બેંક સાથેની લેવડદેવડની નોંધની

ખાતેદારને મળતી ચોપડી

પાસ(-હ)ટવું સંકિં [સ પ્ર+આ+શટ]

પછાડવું [પાહડી નાખવું=પછાડી નાખવું.]

પાસલો પું [સ. પાસ, પ્રા પાસ] પાસ, જળ

(૨) [જુઓ પાસો] પાસાના આઠારનો ધાતુ

વગેરેનો લંબચોરસ કકડો (૩) સોનીનું

એક ચોત્તર

પાસવાન પું [ફા પાસવાન] હજૂરિયો, નોકર

પાસવું સંકિં [સ. સ્પર્શ, પ્રા ફાસ, જુઓ

પાસ] રગ બેસાડવા સાક પ્રથમ ખટાશ

વગેરેનો પાસ દેવો

પાસંગ પું [ફા] જુઓ પાસંગ

પાસાખેલ પું [પાસો + ખેલ] જુગાર

પાસાતાણિયો પું [પાસો + તાણવું] સોના-

ગાના પાસલાને બેચી બેચી તાર બનાવનારો

પાસાખંડી સ્ત્રીં [પાસ + ખંડી] બે બાજુ

કસો બાધવાની એક જાતની બંડી

પાસાશૂળ નં [પાસ + શૂળ] પડખામા કૂટવું

શૂળ (૨) [લા.] હંમેશાની નજીકની ઉપાધિ

કે નડતર

પાસિયું નં જુઓ પાશિયું

પાસું નં [સ. પાર્શ્વ, પ્રા. પાસ] પડખું, બાજુ

(૨) પક્ષ [પાસામાં ઘાલવું=એળવવું

(૨) હૂંફ આપવી, આશરો આપવો પાસું

દેવું=પડખાનો ભાર મૂકવો (૨) સાથ કે

મદદ આપવી -ફેરવવું, બદલવું=પડખું

બદલવું (૨) પક્ષ બદલવો (૩) ફેરવી

તોળવું. -મરડવું=પડખું બદલવું (૨)

વલણ ફેરવવું -વાળીને સૂવું=નિરાતે

મૂવું -સેવવું=તાબેદારી ઉઠાવવી; સેવા

ઉઠાવવી]

પાસે અં [સ પાર્શ્વ] નજીક (૨) પડખે,

બાજુમાં (૩) તાબામાં, કબજામાં (૪)

સામે, આગળ

પાંખડી પું. [સં પાશક; પ્રા પાન્નગ] ચોપટ
મવામા વપરાતા અંક પાડેલા લંબચોરસ
કદામાનો એક (૨) ધાતુનો તેવા પાસેથી
૩) [સ. પાર્શ્વ] સૂપકામા સોવાની રીત;
પુઓ પાહોટો (૪) [ભુઓ પાહો]
ધને (દોરે) આંબળમા આવવા દેવુ તે
પાસા અવળા પડવા = તરીકા પ્રતિકૂળ
વુ; નિષેધતા મળવી - ઢાળવા = ભુગારની
મતમાં પાસા નાખવા, શરૂઆત કરવી.
નાખવા, ફેંકવા = પાસા ઢાળવા (૨)
વ-તરીકા-તરીકા અમાવી ભેવાં.
પોખારપડવા = ધારેલું સિદ્ધ થવું, સફળ
વું - સવળા પડવા = તરીકા અનુકૂળ
વું, સફળ થવું પાસે રમવું = ભૂગડું
મવું પાસે ચડવો = ચડતી કળા થવી;
પાગ્યેલ્ય થવો. - જાણવો = કપટયુક્ત શુષ્ક
વળા સમજવી - નાખવો = ભુઓ પાસા
ખવા. - મૂકવો = ભુઓ પાહો - પાગસો
ફેંકવો. - સમજવો = ભુઓ પાસો જાણવો]
ટકું સંકિં ભુઓ પાસટકુ
ટો પું. [ભુઓ પાહટકુ] સૂપકામા સોવાની
ઝાટકવાની એક રીત. [-કરવો]
ભુ વિં. (પાકની ઝાટુ વીત્યા) પછી,
પાડેથી થતુ (પાક માટે)
વે અં. [સ પાર્શ્વ] બાજુએ, એકતરફ (ચ)
ક, ૦ પાહિ શં પ્રં. [સ] 'રફાલુ કરો'
વેવો ઉદ્ગાર
પાંખડી પું. [ભુઓ પાહટો] ઝાટકવું તે. [-કરવો]
પાંખડી પું. (ચ) ભુઓ પારસો. [-મૂકવો]
પાંખડી (ળ) સ્ત્રીં. [સં પાલિ] નળાવ કે સરો-
વરનો કિનારો (૨) પ્રવાહીને વહી જતુ
મટકાવવા કરેલી આડ [-તોડવી = મર્યાદા-
લાલંગ કરવો (પહેલા) પાળ બાંધવી
= અગાઉથી ઉપાય કરવો. - બાંધવી =
મર્યાદા બાંધવી (૨) ઉપાય વિચારવો]
પાંખડી નં. [?] ગાયોના ટોળામા લળીને આવતુ
પાડપાડુઓતુ ટોળું [પારણું
પાણુ નં. [સં. પાલન ઉપરથી] પાવણું,
પાણું સં. કિં. [સં. પાલન] રક્ષણ કરવું

(૨) ભરણપોષણ કરવું (૩) પોષણ અને કેળવણું
(૪) લમ ન કરવો, - ની પ્રમાણે વર્તવું, માનવું
(વચન, આજ્ઞા, નત, રત અણોભો)
પાળિયું નં. [પાળ ઉપરથી] પાળ બાંધી
એક ચોરિયા વડે પવાતા કંચારાનો સમુદાય
પાળિયો પું. [સ પાલિ = પ્રશસા (૨) ચિહ્ન]
રમાગ તરીકે ઊભો કરેલો પથરો, ખાલી
(૨) [પાળ ઉપરથી] ચોરિયો
પાળી સ્ત્રીં. [સ. પાલિકા] છરી (૨) [સ પાલી
= પંક્તિ] વારો (૩) પાકી (૪) ભુઓ પાળ
(સ્ત્રીં)
પાળું વિં. (૨) નં. [સ પાદ ઉપરથી] પગે
ચાલનારું. - યો પું. પગપાળો મુસાફર
(૨) પેઢળ, મુલકી કે લશ્કરી સિપાઈ (૩)
પાંઉં (૦) પું, નં. [પો], ૦ રોડી સ્ત્રીં
ડબલ રોડી
પાંકડ (-ફું) (૦) વિં. [સ. પક્ષ પરથી?] ગાજણ
થવાની ઉંમર છતા ન થયું હોય એવું (ઢોર)
પાંકડું (૦) સંકિં. [સરં મ પાગ = ઉત્કટ
ધરણી] ધરણ, ધારવું (૨) [સરં મ પાગળે]
ધરવું, પકડવું
પાંખ (૦) સ્ત્રીં. [સ વજ્ર] પક્ષીનો ઊડવાનો
અવયવ (૨) લશ્કરની બે બાજુમાની એક
(૩) છાપગનો બે તરફનો બહાર પડતો ભાગ
(૪) [લા] અશ્રય, પડણુ [પાંખમાં ઘાલવું
= આશરો આપવો, છૂંદ આપવી પાંખમાં
ભરાવું = સોડમા ભરાવું, આશરો લેવો.
પાંખમાં લેવું = પાખમા ઘાલવું. પાંખો
આવવી = ઊડતા શીખવું (૨) પુખ્ત ઉંમરનું
થવું, પોતાનું સંભાળી શકાય એટલી શક્તિ
આવવી (૩) ઊડી જવું, નારી જવું, અદશ્ય થવું.
પાંખો કાપી નાખવી = અસહાય બનાવી
દેવ પાંખો ફેંકવાવવી = ઊડવાનો પ્રયત્ન
કરવો (૨) છૂટવાના ફાફા મારવાં. પાંખો
વિસ્તારવી = ફેલાવું, પહોળા થવું (૨) વસેલો
વધવો]
પાંખડી (૦) સ્ત્રીં. [દિ. પંહેડી, સરં હિં. પાવડી,
મ: પાકઝી, પાકઝી; કા. પકઝી] કળી ખીલતા
છૂટા પડતા અવયવોમાનો દરેક

પાવવું નં સંકિં + [સં. પ્રાવ્; પ્રા. પાવ]
મેળવવું [(૨) વરસાદ

પાવસ નં [સં પ્રાવ્; પ્રા. પાવસ] ચોમાસુ
પાવળું નં [ભુઓ પળી] નાની પળી

પાવિચ્ય નં [સ] પવિત્રતા [મેળવવું, પાવવું
પાવું સંકિં [સ. પા] પિવસવવુ (૨) [દિં.]

પાવે સ્ત્રીં, ંયો પું હીજડો, નપુંસક
પાવો પું [દિં પાવય] એક જાતની વાસળી

(૨) આગબોટવુ ભુગળુ વાગે છે તે-
તેની સિસોટી [બંદી સ્ત્રીં નાની પાશ

પાશ પું [દિ. ગસ, સરં મ. પાસ] પાશિયું
પાશ પું [સ] કાસો ગાળો (૨) પશુપક્ષી-

એને દસાવવાવુ શિકારીવુ સાધન (૩) [સ]
વરુણુ આયુધ (૪) [લા.] દસાવવાની યુક્તિ

પાશવ(-વી) વિં [સ] પશુવુ; પશુના જેવું
પાશ(-સ)મ પું [ભુઓ પાસંગ] ત્રાજવાનો

ધડો કાઢવા એક તરફ રખાવુ વજન
પાશા પું [તુર્કી] હાકિમ (૨) તુર્કસ્તાનનો

ભિંચા હરજાલનો અમલદાર
પાશિયુ નં [દિ. પાસ] પાશ, કરમડી કે

રાપડીમા મુકાવું ધારવાળુ લોખણવુ ફળ
(૨) રાંપડી

પાશુપત પું [સં.] એક પ્રાચીન શૈવ સપ્રકાય
(૨) તેનો અનુયાયી (૩) નં શકરના

તેજવું દિવ્ય અસ્ત્ર
પાશૈર પું [પા+શૈર] શૈરનો ચોથો ભાગ

-રી સ્ત્રીં પાશૈરવું માપિયુ કે વજન. -રો
પું પાશૈર વજનવુ કાટવું [પાશૈરામાં

પહેલી પૂણી=તદન શરૂઆત]
પાશ્ચાત્ય વિં [સ] પશ્ચિમવું, પશ્ચિમમા

આલેલુ [વનસ્પતિ
પાપાણુ પું [સં.] પથ્થર બેઠ પું એક

પાસ પું [સં સ્પર્શ, પ્રા ફાસ, પાસિય=સ્પૃષ્ટ]
સ્પર્શથી પટ કે રગ બેસવો તે (૨) [લા]

સોબતની અસર (૩) સ્ત્રીં [સં પાર્શ્વ;
પ્રા. પાસ] બાજુ; પાસું (૪) અં (૫) પાસે

[-બેસવો, લાગવો=સ્પર્શથી રગ લાગવો
(૨) સોબતની અસર થવી]
પાસ વિં [દિં.] પસાર, ફેરવવું; સફળ (૨)

મંભૂર, પસંદ (૩) પું ૦ રત કે મંભૂરીની
ચિઠ્ઠી. [-કાઠવો=પાસ લખી આપવો

-પડવું=ગમતુ. પસંદ આપવું] ૦પોટ
પું દેશાનરે જવા માટેનો પરવાનો. ૦બુક

સ્ત્રીં બેક સાથેની લેવડદેવડની નોંધની
ખાનેદારને મળતી ચોપડી

પાસ(-હ)ટવું સંકિં [સ પ્ર+આ+શરૂ]
પગલવુ [પાહડી નાખવું=પછાડી નાખવું.]

પાસલો પું [સ. પાસ, પ્રા પાસ] પાશ, જળ
(૨) [ભુઓ પાસો] પાસાના આકારનો ધતુ

વગેરેનો લ'બચોરસ કંકડો (૩) સોનીવુ
એક બોલ

પાસવાન પું [ફા. પાસવાન] હાજૂરિયો, નોકર
પાસવું સંકિં [સ. સ્પર્શ, પ્રા ફાસ, ભુઓ

પાસ] રંગ બેસાડવા સાક પ્રથમ ખટાશ
વગેરેનો પાસ દેવો

પાસંગ પું [ફા] ભુઓ પાશંગ
પાસાબેલ પું [પાસો + બેલ] ભુગાર

પાસાતાણિયો પું [પાસો + ત'ણવું] સોના-
ફાના પાસલાને બેચી બેચી તાર બનાવનારો

પાસાખંડી સ્ત્રીં [પાસુ + ખંડી] બે બાજુ
કસો બાંધવાની એક જાતની બડી

પાસાશૂળ નં [પાસુ + શૂળ] પડખામા ફૂટવુ
શૂળ (૨) [લા] હાથેશની નજીકની ઉપાધિ

કે નડનર
પાસિયું નં ભુઓ પાશિયુ

પાસું નં [સ પાર્શ્વ, પ્રા પાસ] પડણુ. બાજુ
(૨) પક્ષ [પાસામાં ઘાસવું=બોળવું

(૨) હૂંફ આપવી, આશરો આપવો પાસું
દેવું=પડખાનો ભાર મૂકવો (૨) સાથ કે

મદદ આપવી -ફેરવવું, બદલવું=પડણુ
બદલવું (૨) પક્ષ બદલવો (૩) ફેરવી

તોળવુ -મરડવું=પડણુ બદલવુ (૨)
વલણ ફેરવવુ -વાળાને મૂવું=નિરાંતે

સડું. -સેવવું=તાબેદારી ઉઠાવવી; સેવા
ઉઠાવવી]

પાસે અં [સ પાર્શ્વ] નજીક (૨) પડબે,
બાજુમાં (૩) લાગામાં, કંબલમા (૪)

સામે, આગળ

પાસો પું [સં પાસક, પ્રા પાસગ] ચોપટ
રમવામા વપરાતા અંક ખડેલા લંબચોરસ
કંકડામાંનો એક (૨) ધાનુનો તેવો પાસલો
(૩) [સ. પાશ્વ] સૂપડામા સોવાની રીત,
લુઓ પાહટો (૪) [લુઓ પાહો]
ફૂંધને (દોરે) આચળમા આવવા જેવું તે
[પાસા અવળા પડવા = નસીય પ્રતિકૂળ
યત્ર, નિષ્ફળતા મળવી - દાખવા = ભુગારની
રમતમા પાસા નાખવા, રાગઆત કરવી.
-નાખવા, ફેંકવા = પાસા દાખવા (૨)
દાવ-નસીય-તરડીય અનમાવી ભેવાં
-પોખારપડવા = ધારેલું સિદ્ધ થતુ સફળ
થતું - સવળા પડવા = નસીય અનુકૂળ
થતુ, સફળ થતુ. પાસે રમતું = ભૂગડ
રમતુ પાસો ચડવો = ચડવી કળા થવી;
લાગ્યોદય થવો - લાણવો = ટપટપટ ગુસ્સે
ધારણા સમજવી - નાખવો = લુઓ પાસા
નાખવા. -મૂકવો = લુઓ પાહો - પાસો
મૂકવો. -સમજવો = લુઓ પાસો નાણવો.]
પાહટલું સંકિં લુઓ પાસટલુ
પાહટો પું [લુઓ પાહટલુ] સૂપડામા સોવાની
-ઝટકવાની એક રીત [-કરવો]
પાહણુ વિં (પાકની ઝડુ વીત્યા) પછી,
મોડેથી થતુ (પાં માટે)
પાહવે અં [સ પાશ્વે] બાલુએ, એકતરફ (ચ)
પાહિ, ૦ પાહિ શં પ્રં [સ] 'રક્ષણ કરો'
એવો ઉદ્ગાર
પાહો પું [લુઓ પાહટો] ઝાડકતુ તે [-કરવો]
પાહો પું (ચ) લુઓ પાસો. [-મૂકવો]
પાળ (ળ,) શ્રીં [સ પાલિ] તળાવ કે સરો-
વરને કિનારો (૨) પ્રવાહીને વહી જતુ
અટકાવવા કરેલી આડ [-તોડવી = મર્યાદા-
નો ભંગ કરવો (.. પહેલા) પાળ બાંધવી
= અગાઉથી ઉપાય કરવો - બાંધવી =
મર્યાદા બાંધવી (૨) ઉપાય વિચારવો.]
પાળ નં [ઈ] ગાયોના ટોળામા લળીને આવતુ
ઘાડપાડુઓનું ટોળું [પારણું]
પાળણું નં [સં. પાલન ઉપરથી] પાલણુ,
પાળણું સં કિં [સ પાલ્ય] રક્ષણ કરતુ

(૨) લરણ્યોપાણ કરતુ (૩) પોષણું અને કેળવણું
(૪) લંબ ન કંઠે, -ની પ્રમાણે વર્તવું; માનવ
(વચન, આજ્ઞા, વ્રત, ગતિ અણોભો)
પાળિયું નં ['પાળ' ઉપરથી] પાળ બાધી
એક ચોરિયા વડે પવાતા ક્યારાનો સમુદાય
પાળિયો પું [સ પાલિ = પ્રશ સા (૨) ચિહ્ન]
ગ્માનક તરીકે ભોમો કરેલો પથરો; ખાલી
(૨) ['પાળ' ઉપરથી] ચોરિયો
પાળી શ્રીં [સ પાલિકા] છરી (૨) [સ પાલી
= પક્તિ] વારો (૩) પાકી (૪) લુઓ પાળ
(શ્રીં)
પાળું વિં (૨) નં [સ પાટ ઉપરથી] પગે
આલનાર. -ગો પું પગપાળો મુસાફર
(૨) પેદળ, મુલકી કે લશ્કરી સિપાઈ (૩) પૂ.
પાંઉ (૦) પું, નં [પો], ૦ રોડી શ્રીં
ડખલ રોડી
પાંકડ (-કું) (૦) વિં [સં. પક્વ પરથી] ગાલણુ
થવાની ઉંમર છતા ન થયુ હોય એવુ (દોઢ)
પાંકડું (૦) સંકિં [સરં મ પાળ = ઉત્કટ
ધરણી] ધરણુ; ધારણુ (૨) [સરં મ પાળે]
ધરણું, પડણુ
પાંખ (૦) શ્રીં [સ પક્ષ] પક્ષીનો ઊડવાનો
અવયવ (૨) લશ્કરની બે બાલુમાંનો એક
(૩) છાપગનો બે તરફનો બહાર પડતો ભાગ
(૪) [લા] આશ્રય, પડણુ. [પાંખમાં ઘાલણું
= આશરો આપવો, દૂંધ આપવી પાંખમાં
ભરાણું = સોડમા ભરાણુ, આશરો લેવો.
પાંખમાં લેણું = પાખમા ઘાલણુ પાંખો
આવવી = ઊડતા શીખવુ (૨) પુખ્ત ઉમરનુ
થતું, પોતાનુ સંભાળી શકાય એટલી શક્તિ
આવવી (૩) ઊડી જતુ, તાસી જતુ, અદરય થતું.
પાંખો કાપી નાખવી = અસહાય બનાવી
જેવુ પાંખો ફેડવાવવી = ઊડવાનો પ્રયત્ન
કરવો (૨) છૂટવાના કાઠા માગવા. પાંખો
વિસ્તારવી = ફેલાવુ, પડોળા થતુ (૨) વરાળેલો
વધવો]
પાંખડી (૦) શ્રીં [દિ. વલ્લુડી, સરં દિં. પલ્લડી,
મ પાકઝી, પાકઝી; કા પકઝી] કળી ખીલતાં
છૂટ પડતા અવયવોમાંનો દરેક

પાંજર (૦) નં [સ પંજર; સર૦ મ પાંજરા,
 હિં પાંજર] પશુપક્ષીને પૂરી રાખવા બનાવેલું.
 સળિયાનુ ઘર(૨)તેવેઝાઈપણ ઘાટ(૩)પાંજરી
 (૪) અદાલતમાં ન્યાયાધીશ સામે જવાબ
 આપવા ઊક્ષા રહેવાની પાંજરા જેવી જગા
 [પાંજરાનો પોપટ = પરાધીન માણસ, જેમ
 બેલાવે તેમ બેઠે એવો તાબેદાર પાંજરામાં

ઊંચું રહેવું = ગુનેગાર કે સાક્ષી તરીકે
કાર્ટની તપાસમાં ઊંચા રહેવું પાંજરામાં
ઓલાવવું = કાર્ટમાં કાયદેસર તપાસ માટે
ઓલાવવું - રાપોળ સીં [સગં મ.
પાનર (રા) પોલીસ અગત્ય વરણાદોરને રાખવાનું
ધર્મના રથાન ૦૨૧ નંબર ૦૦૦ જુઓ કાધા-
પાનગ - રિયું વિં પાનરીવાળું (૨) નં
પાનર, બંદીખાતુ (૫) - રી સીં [સરં મ]
કગંડી ગૃધીને કરેલી ગાડાની વાડ

પાંછ (૦) સીં પાંછણી, દેવ
પાંદરું (૦) [જુઓ પાડું] ઘોળુ ફિક્કું
પાંદવ પું [મં.] (૨) પાડુનો દીકરો
પાંદિત્ય નં [મં] પડિતાર્થ [પિતા
પાંદુ વિં [સ] રીકું (૨) પું (મ.) પાડવોનો
પાંદુર વિં [મં] રીકું; ઘોળુ. ૦તા સીં
પાત (૦ત,) સીં [મં. પંક્તિ, પ્રા પંતિ સગં
ન. પાતિ] હાં; પગન

પાંતરી (૦) સીં [સં પંક્તિ] પક્ષ; ખાતુ (૨)
રીત; માર્ગ (૩) ભાગ, કિરસો (૪) પંખાણના
નિભાગ ખાડીને હિસાબ ગણવાની ગણિતની
એક મીત (૫) જુઓ પાથી. મેથી

પાંતરીશ(-સ) (૦) વિં [મ પંચર્ચિનમ્, પ્રા
પળતીન] '૩૫'

પાંચ પું [મં] મુસાદર ૦ક વિં મરનાગ્ને
અપાતો (હાંઓ પિહ)

પાંથી (૦) સીં [દિ. પંતિ = દેશરચના] સેથી
[-પાંદવી = વાળમા સેથી પાંદવી. -પૂરવી =
મેંથામાં સિંદૂર વગેરે ભરવું]

પાંદડી (૦) સીં [મ પળ] જુઓ પાનડી - હું
નં પર્ણ. [-દરવું = ભાગ્ય બંડલાણુ, ભાગ્યોદય
થેલો પાંદડે પાણી પાણું = ઘણું દુખ
આપવું, રિખાવવું] જિ ૭૫૮૫૮૫૮

પાંપણ (૦) સીં [મગં મ. પાપણ (સ જન્મનું)]
પોપથાની કિનારી ઉપરના વાળ - જિયું નં
(કા) આમુ (૨) ઘડિના ખેતરના બે શેડા,
જ્યાં બંદી સહેજ આજા ઊગે કે

પાંપણું (-ણ) વિં [જુઓ પાપણું] નિર્બળ,
પેચું (૨) બાપણુ, કાચર, -ળાં નંબર ૦૦૦
કુર્બાળ પ્રયત્ન

પાંશ(-સ) (૦) વિં [સ શશ = તીર પંથી?]
સીધું; હાથું, પાથરું. [-કરવું = મારીને-ઠોકીને
સીધું કરવું - ઊતરવું = અનુકૂળ બનવું
-પરવું = અનુકૂળ થવું] ૦દોર વિં [પાગરું
+ દોર] સીધું દોર, આડાઈ વગરનું

પાંશુ(-ચુ) સીં [સ] ધૂળ. ૦હ વિં ધૂળ-
વાળુ (૨) ભ્રષ્ટ; દુરાચારી [‘દુપ’

પાંસક (૦) વિં [સ પચ્છપિ, પ્રા પ્ણપિ, વળસપિ]

પાંસરું, ૦દોર જુઓ ‘પાશરું’ મા

પાંસળી (૦) સીં [પ્રા પાસલ (સ પાશ્વ) હિં.
પાસુરી] છાતીના માળાના ખતે ખાતુના હાડકા-
માનુ દરેક [-ખસવી, -ચસકવી = ચેલા
થતુ, હાગળી ચસકવી. -ઠેકાણે ન હોવી =
અનકેલા હોણું. -ણું નં જુઓ પાસળી.
[પાસળાં ખોખરાં કરવાં, ભાગવા =
સખત માગ મારવો.]

પાંચુ, ૦હ [મં] જુઓ ‘પાશુ’ મા
પિક પું [સં] કોકિલ, કાયલનો નં
પિક સીં (૨૧૦ ?) [સરં [હિં વીક] ચૂક,
પીક (૨) પાનતુ ચૂક કે તેની પિચકારી.
૦દાની સીં ચૂકનાની

પિદેટિમ નં [ક] પહેરો, ચોટી
પિખાડો પું [‘પીખવું’ ઉપરથી] (સુ) વગો-
વણી, લોકમા વાત થવી તે [પ્રેરક
પિખાવું, -વવું ‘પીખવું’નું અનુક્રમે કર્મણિ ને
પિખાણાવવું સંકિં ‘પીખણવું’ પ્રેરક
પિચકારી સીં [પિચ (૨૧૦) + કારી] પાણીની
સેક (૨) સેક છોડવાનું ભૂગળી લેવું એક
સાધન [-આપવી = ગુલામવાટે પાણી ચડાવવું;
‘એનિમા’ આપવો - છોડવી, -મારવી =
પિચકારીથી છાટવું. -લેવી = ‘એનિમા’ લેવો.]

પિચંડ નં [સ] પેટ

પિચોડી સીં [પ્રા પેચાયેનાક] આખોઈ

પિચ્છ નં [સ] પીંછું

પિછવાઈ સીં [સગં હિં] એક ભતતુ કપડું

પિછાણ (-ન) સીં [સ પ્રત્યખિજ્ઞાન, હિં.
પહિજ્ઞાન] માહિતી (૨) ઓળખાણ ૦હું
સંકિં ઓળખવું

પિછોડી સીં [હિં પિછોરી] જુઓ પહેડી.

[-ઓઠવી=દેવાળું કાઢવું. -ઓઠાઠવી=
 ભુઓ 'અંધારપછેડી ઓઠાઠવી'. પિછોડીમાં
 પથરો લઈને કૂટવું = મુઠો મૂકી ગને
 તેમ ઓલવું] -ડો પું ભુઓ પછેડો
 પિછોળિયું નં તીત્ર દંશવાળું એક ઊડતું
 ઝીણું જડ [કર્મણિ ને પ્રેરક
 પિટાવું અંકિં, -વણું સંકિં 'પીટવું'નું
 પિત્તકોડી સ્ત્રીં એક પક્ષી
 પિતપાપડો પું [સં પીત (પીણું) + પાપડી]
 ખાખરાની શિંગ; પલાશપાપડો
 પિતર પું [ભુઓ પિત્] મૃત પૂર્વજ
 પિતરાઈ પું ભુઓ પિત્રાઈ
 પિતરાણુ સ્ત્રીં ભુઓ પિત્રાણ
 પિતવાડો પું [પીત + વાડો] કૂવાનાં પાણીથી
 ન્યા દર વર્ષે શિયાળું-ઉનાળું વાવેતર થતું
 હોય તેવું ખેતર
 પિત(-ત્ત)ળિયું નં ['પિતળ' ઉપરથી]
 પિતળનું નાનું વાસણ; છાલિયું
 પિતા પું [સં.] યોષ ૦૭, ૦શ્રી પું (આનારથી)
 ૦મહ પું દાદા (૨) બ્રહ્મા. ૦મહી સ્ત્રીં
 દાદી -તુ પું (પ.) પિતા; બાપ
 પિત્ પું [સં] બાપ (૨) પું ૦વં ૦વં પૂર્વજ;
 મરી ગયેલા બાપદાદાઓ. ૦ત્તુણુ નં
 પિત્તો પ્રત્યેતુ દેવું (ભુઓ અણનય) ૦ઘાત
 પું પિતાનો વધ. ૦ઘાતક, ૦ઘાતી વિં
 પિત્તઘાત કરનાર. ૦તર્પણુ નં પિત્તોનું
 તર્પણ કરવા આપેલી જલાજલિ. પિત્તયજ્ઞ
 (૨) તર્જની અને અંગૂઠા વચ્ચેનો મધ્યભાગ
 ૦દેવ પું પિતરો (૨) વિં પિતાને દેવ
 તરીકે પૂજનાર ૦પક્ષ પું શ્રાદ્ધપક્ષ
 (ભાદરવાનું કૃષ્ણપક્ષ) (૨) બાપ તરફનાં
 સગાસબધી. ૦ભક્તિ સ્ત્રીં પિતા પ્રત્યેનો
 ભક્તિભાવ ૦ભૂમિ સ્ત્રીં વતન, સ્વદેશ
 (સરખાવો માવભૂમિ) ૦યજ્ઞ પું પિત્તર્પણ
 (૨) ગાય મહાયજ્ઞોમાનો એક ૦લોક પું
 મરણ પામેલા પિત્તે રહે છે એ સ્થાન
 ૦વ્ય વિં પિતા સબધી (૨) પું પિત્રાઈ
 (૩) કાંઈ ૦હત્યા સ્ત્રીં ભુઓ પિત્તવધ
 પિત નં [સં] કલેભમા પેદા થતો રસ, જે

આતરહામા ઊતરી ખોરાકને પચાવે છે (૨)
 પેઠક પ્રમાણે શરીરની ત્રણ ધાતુઓમાની
 એક (કફ, પિત્ત અને વાયુ). [-ઊતરવું =
 ભુઓ પિત્ત બેસવું -ચડવું = પિત્ત વધી
 ગયાની (માથામા) અસર થવી -માથે
 ચડવું = માથામા પિત્ત વધવાની અસર થવી
 (૨) ગુરસે થવું, ચિડાવું. -બેસવું = પિત્તની
 અસર મટી જવી (૨) ક્રોધ શાંત થવો.]
 ૦નવર પું પિત્તપ્રદોષથી થતો નવર.
 ૦પાપડો પું પિતપાપડો (૨) પિત્તનવરને
 મટાડનાર એક જાતનું ઘાસ ૦પ્રકૃતિ વિં
 શરીરમા પિત્તના પ્રાધાન્યવાળું (૨) સ્ત્રીં પિત્તનું
 પ્રાધાન્ય (૩) [લા] આકળો-ગરમ ચિત્તજ.
 -ત્તાશય નં [+આશય] શરીરનો પિત્તનો
 અવયવ -તો પું [સં પિત્ત] પિત્ત (૨)
 [લા] ક્રોધની તીવ્ર લાગણી. [-ઊછળવો,
 ખસવો, હાથમાંથી જવો = ગુરસે થઈ જવું]
 પિત્તળ નં [સં, પ્રા પિત્તળ] તાપા અને
 જસતની મિશ્ર ધાતુ
 પિત્તળ સ્વભાવનું વિગ્ 'પિત્ત' પરથી શીચીડિયું;
 સહેજમા તપી નય એવું (૨) ઓછું પાત્ર
 પિત્તળિયું નં છાલિયું, પિત્તળિયું
 પિત્રાઈ પું [સં પિત્તવ્ય] કાકાના હોકરા;
 સાનમી પેડી સુધીમા એક બાપનો વશજ
 (૨) વિં પિતા સબધી -ણુ વિં સ્ત્રીં
 પિત્રાઈને ત્યા જન્મેલી -ણુ(-ણી) સ્ત્રીં
 પિત્રાઈની વહુ
 પિત્રો પું મરણ પામેલો પૂર્વજ, પિતર
 પિધાન નં [સં] બધ કરતું તે (૨) દાકી દેવું
 તે. ૦યુતિ સ્ત્રીં, (પૃથ્વી સિવાયના) ગ્રહોનું
 પરસ્પર ટકાવું તે
 પિન સ્ત્રીં [ઈ] ટાકણી (૨) સ્ત્રીઓ વેણી કે
 સાલ્લો સકેલવામા વાપરે છે તે બનાવટ
 પિનાક નં [સં] (સ.) શિવનું ધનુષ ૦પાણુ
 (-ણિ), -કી પું (સ.) શિવ [મીઠી
 પિપરમીટ સ્ત્રીં [ઈં પીપરમિટ] ભુઓ ખાટી-
 પિપાસા સ્ત્રીં [સં] તરસ -સુ વિં તરસ્યું
 પિપીલિકા સ્ત્રીં [સં] કીડી ૦માર્ગ પું
 ધીમે ધીમે પણ ખતથી અચૂક કામ કરવાની

રીત. ંવૃત્તિ સ્ત્રીં સંશ્લ કરવાનું વલણ
પિપ્પૂડી સ્ત્રીં[રવં] કૃંદીને વગાડવાની ભૂગળી,
પીપી [-વગાડવી=પીપી કૃંદીને વગાડવી
(૨) એકની એક વાત કહ્યા કરવી - ગાયા
કરવી (૩) ખુશામત દાખલ સૂર પુગવવા,
હ હ હા જાવી]

પિપ્પલ પું [સં] પીપ્પો [(વતેમાન કું)
પિપ્પું વિં [સં, પિવન્ત ઉપરથી] + પીપ્પ
પિપ્પળાટ પું [‘પીપ્પળ’ ઉપરથી] સુવાસ
પિપ્પળાવણું મંકિં ‘પીપ્પળ’નું પ્રેરક રૂપ
પિપ્પ(-ચે)ર (પિ) નં [સં પિન્નુલ પ્રા પિન્નુર]
સ્ત્રીના માખાપતુ ઘર

પિપ્પરપનાતી (પિ) વિં સ્ત્રીં પિપ્પરના લાઈ-
ભાંગવાળી -રિયું નં પિપ્પરનું સચું

પિપ્પળ સ્ત્રીં [સં, પીત, પ્રા, પીંચલ ઉપરથી]]
પીપ્પળ, કપાળમા કહેલી કુંડની અર્ચા

પિપ્પાળ નં [ફા] કાળે, કુગળી

પિપ્પાણુ નં ભુઓ પ્રયાણ

પિપ્પાતો પું [કં] એક વિદેશી વાનર

પિપ્પાતું સિં [પાણુ’ ઉપરથી] + પાપકુ (૨)

[અપ વિચાર(સ પ્રિયતર)] ખાકે [પ.]

પિપ્પાવો પું [પિપ્પાવ’ ઉપરથી] પાણી પાયાનું

પિપ્પું [અપ પિપ્પાવ(સં પ્રીણયિત્ત)] પતિ

પિપ્પેર, -રિયું (પિ) નં ભુઓ ‘પિપ્પ’મા

પિપ્પસણુ નં [સં પરિવેષણ, પ્રા પરિવેષણ]

પીપ્પસુ તે (૨) પીપ્પસુ બાણુ (૩) નાત

વગને અગે થે બાણુ પીપ્પસુ તે. [-મોક-

લણુ=તે અગે થે બાણુ’ ઢાકણુ] -છી સ્ત્રીં

પીપ્પસુ તે. -છું નં પીપ્પસવાનુ પાત કે સ્ત્રીં

પિપ્પસાવણુ સંકિં ‘પીપ્પસુ’નું પ્રેરક

પિપ્પાઈ સ્ત્રીં ભુઓ પેગઈ

પિપ્પામિડ પું [કં] પ્રાચીન મિસરી રાજના

મૃતદેહ ઉપર બાંધેલી મોટી શકુ આકાંતી

મુખાધિ-કપર (૨) શકુ આકાર

પિપ્પી સ્ત્રીં [સં પર્વન્, સરં મ પેર] + પેર,

પ્રકાર (૨) ભુઓ પેરી

પિપ્પેન, -હ(-હું) ભુઓ ‘પીપ્પેન’મા

પિપ્પાઈ સ્ત્રીં [‘પીપ્પ’ ઉપરથી] પીપ્પુ તે (૨)

તેનું મહેનતાણુ -મણુ નં, -મણી સ્ત્રીં
પીલવાનું મહેનતાણુ

પિપ્પાવણું સંકિં, પિપ્પાણું અંકિં ‘પીલવું’નું
પ્રેરક ને કર્મણિ [નો પીપ્પો

પિપ્પોરિયુ નં [‘પીપ્પો’ ઉપરથી] ભુવાન્માનરી-
પિપ્પું નં [‘પિપ્પ’ ઉપરથી] નોટીને કરેલો

હો-ગોટો [પ્રેરક ને કર્મણિ

પિપ્પાવણું સંકિં, પિપ્પાણું અંકિં ‘પીપ્પ’નું

પિપ્પા વિં [સં] બદામી રગનું

પિપ્પાચ પું; નં [સં] અવગતિયો છવ, પ્રેત

(૨) ભૂતપ્રેત જેવી એક હીન યોનિ ભણી,

-ચી સ્ત્રીં પિપ્પાચ સ્ત્રી

પિપ્પાત નં [સં] માસ [ંતા સ્ત્રીં

પિપ્પાન વિં [સં] કોર (૨) નીચ (૩) ચાહિયુ.

પિપ્પ વિં [સં] ફેરણુ, પીપ્પેણુ (૨) પું ભૂકો,

લોટ બપથુ પું; નં પથુને બદલે લોટની

કાંકના પિપ્પા બળિદાન બપેથણુ નં

પુનરુદ્ધિ, એકનું એક ફરી ફરી કહેલું તે

પિપ્પર પું [ફા] છોકરો, હીકરો

પિપ્પાવણું સંકિં, પિપ્પાણું અંકિં ‘પીપ્પ’નું

નું પ્રેરક ને કર્મણિ [પળ્યાલીસ] ‘જપ’

પિપ્પાણીસ વિં [સં પવચત્વારિશત્, પ્રા.

પિપ્પું નં [ફા] પપ્પ, એક મેવો

પિપ્પોલ સ્ત્રીં [વો] નાની બંદક તમ ચો

પિપ્પિત વિં [સં] બંધ કરેલું (૨) ઢાકણું;

હુપાવણું

પિપ્પિરણુ નં [ભુઓ પહિગવણુ] + પે’શાક

પિપ્પેડા પું [કે પિપ્પુલ] પીપ્પેલો

પિપ્પેર નં + પિપ્પેર [પ્રેરક ને કર્મણિ

પિપ્પાવણું સંકિં, પિપ્પાણું અંકિં ‘પીપ્પ’નું

પિપ્પાલ(-ળ) વિં [સં] લાલાશ પડતા પીળા

રંગનું (૨) નં છદશાસ (૩) [લા] અત્યંત

વિરતાર [-કરણું=લાણુ લાણું ટાયણુ કરકું;

અતિશયોક્તિથી વધારણુ-લ બાણુ કરકું]

કોર પું પિંગલ બનાવનાર -લા(-ળા)

સ્ત્રીં હઠયોગમા માનેલી તણુ પ્રધાન નાકીઓ-

માની એક (ધડા, પિંગળા, અને સુધુમ્ણા)

(૨) વિં સ્ત્રીં લાલાશ પડતા પીળા રંગની.

-ળાક્ષી વિં સ્ત્રીં કોવે પિંગળ આખવાળી

-ખા બેશી(-ખી) પું૦ માત્ર સાર સાર કહે
એવો બેશી. -ખું વિ૦ બુઓ પિગલ
પિંગળા બી૦ [સ. પિંગ (કેસર, કંડુ)] કંકણી
(૨) કુપેલની વાડથી
પિંગર ન૦ [સ.] પગર, પાગર
પિંડ પુ૦ [સ.] ગોળો (૨) પિતૃઓ નિમિત્તે
લોટ કે ભાતનો વાળેલો ગોળો (૩) શરીર
[-આપવો = પિંડ મૂકવો. -પડવો = ગુજરી
જવું. -મામવો = મગ્ગ બાદ પોતાની સંતતિ
દ્વારા શ્રાદ્ધાદિ ક્રિયામા પિંડ અપવો -મૂકવો
= મગ્ગ પામેલા પાછળ પિંડ વગેરે વડે
શ્રાદ્ધ કરવું. -વહેરવો = શ્રાદ્ધક્રિયામા પિંડના
બે લાગ કરવા. -વાળેવો = શ્રાદ્ધમા અર્પણ
કરવા ભાતના ગોળા બનાવવા. -રથાપવો =
શ્રાદ્ધક્રિયામા પિંડનું સ્થાપન કરવું] ૦દાન ન૦
શ્રાદ્ધમા પિંડ અર્પણ કરવો તે. ૦પોચું
વિ૦ સ્વાર્થી. ૦હું ન૦ બુઓ પિંડુ. ૦લો
પુ૦ પિંડો [પિંડર (તુષકારમા)
પિંડાર(-રો) પું૦ [સ.] લગ્નવાડ -રિયો પુ૦
પિંડી સી૦ [સ. પિંગિકા; પ્રા. પિંડિયા] પગના
નળાની પાછળનો માસનો લોચો (૨) શિવલિંગ
પિંડું ન૦ [સ. પિંડ ઉપરથી] પિંડુ -ડો
પુ૦ વાટેલો કે વાળેલો ગોળો -ગોટો (કણક,
માટી, દોરા ઇત્યાદિ) [-કરવો, -વાળવો]
પિંડોળિયું, પિંડોરી વિ૦ (૨) ન૦ [પ્રા. પિંડવર
(સ. પિંડગૃહ)] પીંડેરી, માટીની ભીંતોતુ (ધર)
પી અ૦ [સ્વ૦] તિરસ્કારાર્થ ઉદ્ગાર હુરિયો (૨)
પિપ્પડીનો રવ [-કરવી, -જોડાવવી
= હુરિયો કરવો]
-પીઉ વિ૦ [પીવું ઉપરથી] (રુમાસને અંતે)
પીનાર
પીક ન૦ [મ.] પાક, મોલ (૨) સી૦ બુઓ પિક
(૩) તેની પિચકારી
પીગળું સંક્રિં [સ. પ્રેક્ષ, પ્રા. પિક્ષ (પ્રેક્ષા
કરવી)] (સુ.) વગોવણી કરવી, નિહવું
પીગળવું અંક્રિં [સર૦ મ પચ્છણે (સ.
પ્રગલ્ભ)] ઓગળવું, પ્રવાહી થવું (૨) [લા]
(દયાથી) ઠીકું -નરમ થવું
પીછ ન૦ [સ. પિચ્છ] પીછુ. -છી સી૦ [સ.

પિચ્છિકા, પ્રા. પિચ્છી] વાળ, પીછા કે તેવી
ખીજ વસ્તુની હાથાવાળી બનાવટ (માઓ
ઉરાડવાની, ચીતરવાની, ઘરેણા ઘોવાની વગેરે).
-છીડી જણી સી૦ બુઓ પીછીડી જણી
-છું ન૦ પીછ (૨) તેની કલમ. [પીછાનું
પારેવું કરવું = રમવું મગ કરવું પીછાંનો
કાગડો = રમવું મગ.]
પીછેહઠ સી૦ [હિં] પાછા હઠકું કે પડકું તે, હાર
પીછો ન૦ [સર૦ હિં : પ્રા. પિચ્છ = પૂછવું] કેડો,
પૂઠ. [-પડકવો, -લેવો = પાછળ પડવું, કેડો
લેવો (૨) ખણ્ણોદ કર્યા ૨૨વી (૩) સતાવવું]
પીટ સી૦ [પીટવું ઉપરથી] માર [-પડવી =
માર પડવો (૨) પસ્તાળ પડવી]
પીટવું સંક્રિં [પ્રા. પિટ્ટ] ખૂબ મારવું (૨)
મૂચેલાની પાછળ ફૂટવું (૩) ઠોકવું, વગાડવું
(હાડી) -ણી સી૦ પીટવું તે, માર (૨) ફૂટવું
તે પીટવું વિ૦ મૂઠિં (સીઓમા ગાળ તરીકે)
પીઠ ન૦ [સ.] (દેવ, આચાર્યાદિનું) સ્થાનક (૨)
સી૦ બળર (૩) બળરભાવ [-ઊઘડવી =
બળરભાવ મહાવો -ટકી રહેવી = બળરભાવ
ટકી રહેવો]
પીઠ સી૦ [સ. પૃથ, પ્રા. પિટ્ટ] વાસો [-આવવી
= વાસો છોલાઈને પાકવો. -ઉઘાડી પડવી
= પીઠબળ ન રહેવું. -ઊપડવી = પીઠ
આવવી -ચોરવી = પાછું પડવું; ખીતું
-ઠોકવી, ચાખડવી = પ્રેતસાહન આપવું,
મદદ કરવી -ઠાંકવી = ઉઘાડું ન પડવા દેવું;
મદદ કરવી -દેખાડવી = પાછું પડવું,
હાર ખાઈ નાસવું -દેવી = મદદ કરવી
-ધરવી = મદદ કરવી (૨) માર ખાવા
માટે પીઠ રમૂ કરવી. -પર હાથ
ફેરવવો = આધાસન આપવું (૨) ઉત્સાહ
આપવો. -પાછળ મૂકવું = રાખી મૂકવું,
ઉપયોગમા ન લેવું (૨) સતાડવું, ઓળખવું
-પાડવી = સવારીમા પળોટવું -પૂરવી =
પાછળ રહી મદદ કરવી -ફેરવવી = તથ
દેવું; તરછોડવું -ખતાવવી = લુઓ પીઠ
દેખાડવી -ભાગવી (કામની) = અધર કામ
કરવા માડીને તેનું અધરાપણું તોડી નાખવું.

-લેવી=પૂઠ પકડવી, પાછળ પડતું (૨)
આગ્રહથી માગતું (૩) કુખ દેવું (રોગે,
ખોલએ). પીઠતું જોર=પીઠબળ પીઠ
કાળજી હોણું=ખડાદુર હોણું પીઠ
ચેટ ચેટણું=ભૂખે મરવું(૨) મુકલકડી યજ્ઞ
જવું] ઠબળ નં પાછળ રહીને જોર દેવું
બળ [-હોણું=પાછળથી ખીલ લોકોનું બળ
મદદમા હોણું.] ઠમદા(-૨૬) પુઠ+નાયકને
મદદ કરનાર [વાની
પીઠકું નં [મ, સં પિટ્ટ] ચણના લોટની એક
પીઠિકા સ્ત્રી[સં] બાજક(૨)મૂર્તિ કે ચાલકાની
એક-આધાર (૩) વંશાવલિ (૪) ભૂમિકા(૫)
પ્રકરણ, ખડ
પીઠી સ્ત્રી[સં પિટ્ટ, પ્રા. પિટ્ટ] લગ્નપ્રસંગે વર
કન્યાને શરીરે ચોળવાનો પીળો સુગંધી
પદાર્થ. [-ચડવી, -ચોળવી]
પીઠું નં [સ પીઠ] બાજર કે કુકાન (ખાસ
કરીને લાકડાનું અને દારૂતાકીનું) (૨) [સ
પિટ્ટ, પ્રા. પિટ્ટ] અડધની વાટેલી દાળનું ખીર
(૩) અડધ, ચણા કે ચોળાના લોટનું ખીર
(૪) પીઠલુ
પીઠ સ્ત્રી[સં પીઠા] પીઠા; કુખ (૨) ચૂડ,
આકડી (૩) વેણ, પ્રસવવેદના (૪) ઢાલે
મૂકવાના ગંગી લૂગડી
પીઠક વિં[સં] પીઠા કરનાર [દાખલુ તે
પીઠન નં [સં] પીઠા (૨) પીઠતું-પકડતું કે
પીઠતું સંકિં[સં પીઠ] કુખ દેવું (૨) પકડણુ,
ઝાલવું (૩) ચાપવું, દાખવું
પીઠા સ્ત્રી[સં] કુખ (૨) નડતર. ઠકારક,
ઠકારી વિં પીઠા કરનાર. ઠકરણી વિં
સ્ત્રી પીઠા કરનારી ઠશામક વિં પીઠા
શાત કરનાર. -હિત વિં પીઠા પામેલુ
પીઠાડુ અંકિં 'પીઠકું'નું કર્મણિ
પીઠિત વિં [સ] જુઓ 'પીઠા'આ
પીઠ વિં ['પીઠ' સ્ત્રીઉપરથી] મોટી ઉંમરનું,
હરેલ (૨) સ્ત્રી [દે. પીઠી, સ. પીઠિકા, પ્રા.
પીઠિકા] જેના ઉપર મેડાના પાટિયા જડવામાં
આવે છે તે લાખુ લાકડું -વળી. -દિયું નં
પીઠ (૨) દાઢનો દાત (૩) અવાણ; પેઢ

પીણું નં ['પીઠું' ઉપરથી] પીવાની વસ્તુ, પેય
પીત નં[સં પીત] પાણી પાઈને ઉછેરેલો મોલ
(૨) વિં[સં] પીણુ
પીતળ નં જુઓ પિત્તળ
પીતાંબર નં [સં.] પીણું કે કોઈ પણ રેશમી
અખોટિયુ (૨) વિં પીળા વસ્ત્રવાળુ -રી
સ્ત્રી નાનું પીતાંબર
પીતું નં લખોટી નાખનારને ઊભા રહેવાનું
ફુંદાણું (૨) પેલુ, કાંતળી -તો પું પેતા;
પાતળો કકડો, કાંતળી
પીધ નં, પીધા સ્ત્રી એક પક્ષી
પીધું સંકિં 'પીધું'નું ભૂતકાળનું રૂપ. -ધેલ
(-લુ) તેનું ભૂં કું (૨) વિં દારૂના
નશાવાળુ, ઝાકડું
પીન વિં [સં] જાડું, પુષ્ટ, માલુ
પીનસ નં [સ] સખત સળેખમ
પીપ નં [હિં] ગૂમડાનું પર [વાસણ
પીપ નં [પો પીપા] લાકડાનું કે ધાતુનું નળાકાર
પીપર સ્ત્રી[સં પિપ્પલી] એક વસાણાની
ચીજ-વનસ્પતિની સીંગ. -રી(-ળી)મૂળ
નં પીપરના છોડના મૂળ, ગઠોડો
પીપર(-ળ) સ્ત્રી [જુઓ પીપળ] પીપળાની
જાતનું એક ઝાડ
પીપળ(-ળી) પું [સં. પિપ્પલ] એક ઝાડ,
અર્થતઃ [પીપળે દીવો કરવો=ખરે જાહેર
કરી દેવું પીપળે પરણાવવું=ઉમરડાના
ઝાડ સાથે કન્યાના લગ્ન કરી, કુવાગ-મહેણું
લાગવું પીપળો ઊગવો = નસંતાન જન્મ.
પીપળો ફાટવો = ઘણા બ્રાહ્મણોનું એકઠા
થવું (૨) દરોડો પડવો]
પીપળી સ્ત્રી નાનો પીપળો
પીપળીમૂળ નં જુઓ પીપરીમૂળ
પીપળો પું જુઓ પીપળ [ખૂમ
પીપિયો પું [રવં] ખૂમ; ચીસ (૨) તંગીની
પીપી અં (રવં)(૨) સ્ત્રી કૂકીને વગાડવાની
ભૂગળી; (ગાજર કે પાદડાની) પિપૂડી (૩)
'પી' બોલાય તે, કળેલી (૪) (બાળલાવા)
પિપરમીટ જેવી ગાળી [સુગંધ કેલાવી
પીમળ સ્ત્રી[સં. પરિમલ] સુગંધ. ઠું અંકિં

પીયળ સ્ત્રીં જુઓ પિયળ

પીયૂષ નં [સ] અમૃત

પીયો પું [સ પીત, પ્રા પીવ = પીળા રગનું
પરથી?] આખને ખૂણે બાઝતો ચીકણો પદાર્થ

પીર પું [ફા] મુસલમાનોમા પવિત્ર ગણાતો
પુરુષ [-આવવા = શરીરમા પીરનો પ્રવેશ
થવો (જેથી અગમ્ય વાતો ભણી શકાય છે)]

બ્લદો પું પીરનો છોકરો. ૦મદ પું
ધરડો માણસ -રાઈ સ્ત્રીં પીરપણું.

-રાનપીર પું પીરનો પીર, મોટો પીર

પીરમહું સંકિં [સ પરિવિષ્] જમવા માટે

ભાણામા મૂકવું પીરસાડું અં કિં કર્મણિ

પીરોજ પું [ફા.] એક રતન -છ(-જી)

વિં પીરોજના રગનુ, આસમાની

પીલવું સંકિં [સં પિહ્ય, પ્રા. પીલ] ક્ષાઈ

-ક્યગઈ નિચોવાય એમ કરવું (૨) [લા]

હુ ખ દેવું; કનકવ (૩) લોઢિય (કપાસ) (૪)

અં કિં ['પીલો' ઉપરથી] (સુ) પીલા

નીકળવા, પાગરવું

પીલવો પું [જુઓ પીલ] એક ઝાડ

પીલુ પું [સં] એક ઝાડ, પીલુડી (૨) એક

રાગ (૩) પીલુડું ંડી સ્ત્રીં પીલુ ઝાડ ંડું

નં તેનુ ફળ

પીલું નં [દે પીલુજ = બચ્ચું] મરદીનું બચ્ચું

પીલો પું [જુઓ પીલુ] યહ કે મૂળમાંથી

ફૂટેલો ફળગો

પીલું સંકિં [સ પા, પ્રા પિવ] પ્રવાહી પેટમા

લેવું (૨) પ્રવાહીને પોતામા શમાવવુ કે શોષવું

(૩) [ધૂમ્રપાન] કરવું [પી જલું = ન ગાઠવું

(૨) સહન કરી જવું.]

પીશવી સ્ત્રીં [મ.] થેલી

પીશવી સ્ત્રીં મુસલમાન સ્ત્રીનો સુરવાળ, પેશાવાજ

પીમણી સ્ત્રીં ['પીસવું' ઉપરથી] ઘટ્ટી (૨)

ચીપવાનો વારો -ઢાવ

પીમહું સં કિં [સં. પિષ્; પ્રા વિસ] હળવું

(૨) લસોટવું; ઘૂંટવું (૩) ચીપવું (ગજાને)

પીસ(-હ)વો પું સિસોટી [-વાગવો,

-વમાહવો; -તાણવો = મોટેથી રડવું]

પીહુર નં + [પ્રા. પિજહર] પિયર -રિયું નં

+ પિયરિયુ

પીહુડો પું [દે પિંહુલ] જુઓ પીસવો, પિહુડો

પીળ સ્ત્રીં જુઓ પિયળ

પીળું વિં [સ પીતક; પ્રા. પીમલ] હળદરના

રગનુ, પીત -ળક સ્ત્રીં પીળાશ; શીકાશ.

-ળચડું વિં આછુ પીળુ -ળહું સંકિં

ક કુથી રગવુ (૨) પીળું કરવુ. -ળાશ સ્ત્રીં

પીળાપણુ -ળિયું નં લક્ષપ્રસંગે કન્યાને

ખહેરવાનુ હળદરથી રંગિયુ પીળું વસ્ત્ર (૨)

પીળી -કાઈક કાચી છટ. ૦દમ્મક વિં +

ધમકદાર પીળુ ૦પચ વિંસાવ પીળુ -રીકું.

૦રમ્મક, રહેચક વિં ખૂપ પીળું

પીંખડું સંકિં વિખેરી નાખડું (૨) ચૂટી નાખડું.

[પીંખી ખાડું = મહેલાટોણાથી કાયર કરી

દેડ (૨) તોડી -ચૂધીને ખાઈ જવુ પીંખી

નાખડું = ફાડી-ચીરી ટૂં પીને છૂટેછૂટે કરી દેવું

(૨) મહેલાટોણાથી કાયર કરી દેડ.] -છી

સ્ત્રીં, -છુ નં પી ખડુ તે, ચૂથણુ

પીંખાડું અં કિં, -વડું સંકિં 'પી ખડું'નુ

કર્મણિ ને પ્રેરક

પીંગળું વિં [સ પિંગલ] પીળચડું; માજર

પીંછ નં [જુઓ પીંછ] પીછુ. -છાળું વિં

પીંછાવાળુ -છી સ્ત્રીં જુઓ પીંછી.

-છી ઊંજણી સ્ત્રીં પીંછીથી કંગતી ઊંજણી

(જુઓ ઊંજણી ૧) -છુ નં જુઓ

'પીંછ'મા

પીંજણુ સ્ત્રીં [સ પિજ] પીંજવાનુ સાધન (૨)

નં પીંજવુ તે (૩) [લા.] (વાતને) નકાચું

ચૂથવુ - લખાવવું તે (૪) પગનું એક ઘરેણું.

-છી સ્ત્રીં પીંજણ (૨) પીંજવુ તે (૩)

પેદા પરનુ ઢાકણ (રચના પેદા પર હોય છે તે)

પીંજનું નં જુઓ પિંજર, પાંજરું -રાગાહી

સ્ત્રીં પીંજરાવાળી ગાહી

પીંજવું સંકિં [સં પિંજ] ફના રેસા છૂટા

પાડવા (૨) [લા] પીંજણ કરવું -લખાવવુ

પીંજમણુ નં, -છી સ્ત્રીં પીંજવાની મળરી

પીંજરો પું પીંજવાનુ કામ કરનારો -રણુ

સ્ત્રીં પીંજરાની વહુ (૨) પીંજવાનુ કામ કરતી

સ્ત્રી -રી સ્ત્રીં પીંજણ (૨) એકભતનુ પક્ષી

પીંબવું અંકિં, -વણું સંકિં 'પીંબવું'નું
કર્મણિ ને પ્રેરક [આહીર; ભરવાડ
પીંહાર(-રો) પું [સ પિંહાર; દે. પેંહાર]
પીંહાળો પું ભુઓ પિ હો . [ભતનો માણસ
પીંદારો પું [મ પેંદાર] લૂંટારની એક પ્રસિદ્ધ
પીંદેરી વિં [ભુઓ પિ દેરી] માટીની ભીતોવાળું
પુકાર પું [પ્રા પુકાર] પોકાર, ખૂમ ઠણું સં
કિં પોકારવું(ર) પોકારીને કહેવું નહેર કરવું
પુખ્ત વિં [ફા] પાકું પાકટ(ર) ઠરેલ બપણું
નં -ખતાઈ સ્ત્રીં

પુગાડવું મંકિં 'પૂગવું'નું પ્રેરક, પછોગાડવું
પુગાવું અંકિં 'પૂગવું'નું ભાવે
પુથકારી સ્ત્રીં [વં] બાળકને શાત કરવા
ઝાક વચ્ચેથી કરેલો મુઠું અવાજ

પુચ્છ નં [સ] પૂછડી
પુછડિયું વિં [પૂછડી ઉપરથી] પૂછડીવાળું
-ચો તારો પું ધૂમકેતુ
પુછાવું અંકિં, -વણું સંકિં 'પૂછવું'નું
કર્મણિ ને પ્રેરક

પુટ પું [સ] પડિયા(ર) પડિયા જેવો કોઈ પણ
ઘાટ (૩) આચ્છાદન, ઢાંકણ (૪) કુલડી કે
શકારામા ધાતુ કે ઔપધ મૂકી ઉપર ઢાંકણ કે
બીજી શકારું મૂકી કપડછાણ કરી કરેલો ઘાટ,
સંપુટ(પ)ને લઢીમા મૂકી ઔપધને આપેલી
આંચ (૬) પટ, પાસ [-આપવો, -દેવો =
પાસ આપવો] બપાક પું પુટમા મૂકી
લઢીમા ઔપધિ -ધાતુ પડવવી તે

પુઠેવાળ વિં ['પૂઠ' ઉપરથી] પાછલી વચમા
જન્મેલું; પૂઠેવાળ, [પુઠેવાળનું છોકરું] =
પાછલી વચમા થયેલું બાળક.]

પુઠે અં [મ] (પ) આગળ, મોખરે
પુણ્યવદ્ધ વિં [પોણા ક્રોડ ઉપરથી ?] ફરી-
ફેરવીને બોલેલું, અસત્ય, વાકું, પોણ્યવદ્ધ
પુણ્ય વિં [સ] પવિત્ર (ર) પુણ્ય પ્રાપ્ત થાય
એવું (૩) ધર્મ્ય (૪) નં સત્કર્મ (૫) તેલુ ફળ
[-પરવારણું = પુણ્ય ખૂટી જવું, બગડવા કાળ
આવવો] ઠકર્મ નં સત્કર્મ. ઠકાલ(-ળ)
પું પવિત્ર સમય ંતિથિ સ્ત્રીં (મહા
પુરુષના) મરણની નિથિ કે તેની ઉજવણી

ઠદશી વિં પુણ્ય વિશે જેની દષ્ટિ છે એવું.
ઠદાન નં ધર્મદાન. ઠપકોપ પું (પાપ
કે અન્યાય સામે) ધર્મક્રુદ્ધિને લીધે ઊપજેલો
ક્રોધ. ઠવરો પું પુણ્યદાનનું ખચ્ચ ઠવાન
વિં પુણ્યદાન કરનાર, ધર્મિષ્ઠ ઠશાલી(-ળી)
વિં પુણ્યવાન (ર) પૂર્વ જન્મના સુકૃતવાળું.
ઠલોક વિં રૂડી કીર્તિવાળું (ર) જેનું નામ
દેવાવી પુણ્ય થાય તેવું (૩) પું તેવો માણસ.
-પુયાત્મા વિં (ર) પું પવિત્ર મનનું (માણસ).
-પુયાહ નં [+અહ] 'દિવસ માગલિક
હો,' એવું આરાવીવચન -પુયાહવાચન
નં પુણ્યકાર્યને આરભે બ્રહ્મણેને મુખે ત્રણ
વાર 'પુણ્યહ' ઓમ કહેવરાવવું તે

પુતળિયું નં ['પૂતળી' ઉપરથી] પૂતળીની
છાપવાળી સોનામહોર

પુત્ર પું [સ] દીકરો ઠક પું પુત્ર (વહાલમા).
બવતી વિં સ્ત્રીં પુત્રવાળી બવધૂ સ્ત્રીં
પુત્રની વહુ બવાસના સ્ત્રીં ભુઓ પુત્રેણા
-પ્રાયિત વિં [સ] પુત્ર મેળવવાની વાસના-
વાળું -પ્રિકા, -પ્રી સ્ત્રીં દીકરી -પ્રિયુ
વિં સ્ત્રીં પુત્રવતી. -પ્રીય પું પુત્રોના પુત્ર;
દૌહિત્ર -પ્રેષ્ટિ સ્ત્રીં [સ] પુત્રની કામનાથી
કરેલો યજ્ઞ -પ્રેષણ સ્ત્રીં પુત્રપ્રાપ્તિની તીવ્ર
કામના-વાસના [(૩) આત્મા

પુદ્ગલ નં [સ] પરમાણુ (ર) શરીર (ઔદ)
પુનમિયું વિં ['પૂનમ' ઉપરથી] પૂનમને લગતું
(ર) પૂનમથી શરૂ થતું (૩) ૬૨ પૂનમે,
ભત્રાએ જનાર

પુનરે અં [સ] ફરીથી (ર) સમાસમા પૂર્વપદ
તરીકે 'ફરીયું', 'ફરી થતું' એવા અર્થમા -રપિ
અં [+અર્પિ] ફરીને, વળી -રવલોકન
નં ફરી નેઈ જતું તે -રાવર્તન નં પાછા
કે ફરી આવવું તે (ર) ફરી વાચી -લેઈ જતું
તે (૩) એકની એક વાન ફરી કરવી તે
-રાવર્તિ વિં પાછું ફરનાર; ફરી ફરી
આવનાર -રાવૃત્ત વિં ફરીનું પાછું આવેલું
(ર) ગોખેલું, વારવાર થાક કરેલું. -રાવૃત્તિ
સ્ત્રીં પુનઃવર્તન (ર) બીજી વારની આવૃત્તિ
(પુનઃકની) -રુકિત સ્ત્રીં એકની એક વાત

પુ'કેસર નં [સં] ફૂલની અંદરનો નરખીજ-
વાળો રેસો.

પુ'જ પું [સં] ઢગલો. [(સં) વિષ્ણુ

પુંડરીક નં [સં] ઘોણું કમળ -કાફ પું

પુંડ પું, નં [સં] ચંદન વગેરેનું તિલક

પુંક્તિ(-લિલ)ંગ નં [સં] નરભતિ (વ્યા)

પુંથ્રી સ્ત્રી [સં] વઠેલ સ્ત્રી

પુ સવન નં [સં] પુત્રપ્રભ ઉત્પન્ન કરવા માટે

ગર્ભાવાનથી થોથે મહિને કરવાનો સંસ્કાર

પુંસ્તવ નં [સં] પુરુષાતન, મરદાઈ

પૂ નં[રવં] પેશાબ (ખાળબાધામા) (ર) અં

હુરિયો[-કરવું] ઠંકાર પું તિરસ્કારનો ધ્વનિ

પૂગ પું [સં] સમૂહ, ઢગલો (ર) મઝળ (૩)

સોપારી કે તેનું ઝાડ

પૂગણું અંકિં પહોચવું

પૂગીન્દ્ર(-ળ) નં [સં] સોપારી, પૂગ

પૂછ, ઠું નં [સં: પ્રા પુચ્છ] પુચ્છ, પૂંછડું

પૂછડી સ્ત્રીં ભુઓ પૂંછડી

પૂછડું નં ભુઓ પૂછ. [પૂછડામાં પેમણું

= ખુશામત કરી વળગતા જતું તાબેદારી

ઉકાવવી પૂછડાં આમળવાં=ખળક કે ઢોર

હાંકવાં(ર) અણઆવડતનું કામ કરવું પૂછડાં

વધવાં=[કટાક્ષમા] નામને છેડે ઇલકાળો કે

ઉપાધિઓનું લખાણ થવું પૂછડું એકવું

આંધ્રી છે=છેક જાનવો જેવો મૂંઝાણ છે પૂછડું

છૂટી જવું=ઝાડા થઈ જવા(ર) કરી જવું

-પંકડણુ=કેડે પકડવું (ર) હક પકડવી.

-પછાડણુ=ગુસ્સાના બખાળા કરવા -દાડણું

=ધારતી, લાગવી -બળણું=રીસ ચડવી,

માડું લાગવું -મળણું=(કટાક્ષમા)

ઇલકાળ મળવો. પૂછડે તણાણું=કાઈની

પાછળ પાછળ ખેંચાણું]

પૂછમા(-પા)છ, પૂછપરછ સ્ત્રીં, પૂછપુછારણુ

નં [પૂછડું ઉપરથી] (માહિતી ખાતર)

પૂછડું કરવું તે

પૂછડું સંકિં [સં પ્રુચ્છ, પ્રા પુચ્છ] સવાલ કરવો,

જવાબ મળવો (ર) તપાસ કરવી (૩) સલાહ

લેવી (૪) લેખામાં લેવું ંમાછડું સંકિં

પૂછડું કરવું. પૂછીને બેસીબર તપાસ કરવી

પૂછા સ્ત્રીં [સં. પ્રુચ્છા, પ્રા પુચ્છા] તપાસ.

પૂછાપૂછ(-છી) સ્ત્રીં [પૂછડું પરથી] વાર વાર

કે અનેક જણને પૂછડું તે

પૂછેવાળ વિં ભુઓ પૂઠેવાળ

પૂજક પું(ર)વિં [સં] પૂજ કરનાર -ન નં

પૂજ (ર) સમાન, સત્કાર -નિક વિં પૂજને

પાત્ર -ની વિં+પૂજનીય -નીય વિં પૂજ્ય

પૂજડું સંકિં [સં પૂજ] પૂજ કરવી (ર)

સેવવું; ભજવું

પૂજ સ્ત્રીં [સં] પૂજન, આગવના; ઉપાસના(ર)

પૂજનની સાધનસામગ્રી (૩) [લા] માર

[-કરવી = ઉપાસના કે આરાધના કરવી (ર)

સન્માન કરવું(૩) વમકાચી કાઢવું. માર મારવો.

-લેવી = દેવપૂજનનું મત સ્વીકારવું (ર) પૂજ -

સત્કાર સ્વીકારવા, -વાળવી = પૂજ કરવાના

મતની પૂર્ણહુતિ કરવી] ંપાત્રી સ્ત્રીં પૂજ

(ર) પૂજપો (૩) [લા] માર ંપો પું [સં

પૂજોપસ્કાર] પૂજનો સામાન ંરણુ, ંરિણી

સ્ત્રીં પૂજ કરનાર સ્ત્રી ંરી પું પૂજ કરનાર

પુરુષ ંહું વિં [અર્ધ] પૂજ્ય ંવડું સંકિં

'પૂજડું' પ્રેરક ંવડું અંકિં 'પૂજડું'

કર્મણિ (ર) સત્કાર પામવો -નિત વિં

[સં] પૂજયેણું -જય વિં પૂજવા યોગ્ય (ર)

વડીલ (૩) [લા] જમાઈ કે બનેવી

પૂજ્યારાધે(-ધ્ય) વિં [સં પૂજ્ય+આરાધ્ય]

પૂજ્ય અને આગધ્ય (પત્રની લાખામા વડીલને

ઉદ્દેશી વપરાય છે)

પૂઠ સ્ત્રીં [સં પ્રુઠ, પ્રા પ્રુઠ] પૂઠ, શરીરનો પાછલો

ભાગ(ર) યાપો (૩) [લા] કેડો, પીઝો [-કરવી

= જોનાર તરફ પૂઠ ફેરવવી (ર) અવજ્ઞા કરવી,

ન સ્વીકારવું (૩) પીઠ બતાવવી, હારીને નાસી

જવું -જોવી = છૂપી રીતે તપાસ રાખવી (ર)

પાછળ નિહાકવી -દેખાડવી = હારી નાસી

જવું -પૂરવી = પાછળ મઠમ રહેવું (ર)

ઉત્તેજન આપવું -ફેરવવી = ભુઓ પૂઠ કરવી

-બતાવવી = ભુઓ પૂઠ દેખાડવી -વાળવી

= પાછળ જવું (ર) આરાધ લેવો -ત્રાણીને ન

જોવું = પૂરો વિશ્વાસ રાખવો (ર) થાક ખાવા

થોથા વિના કામમા મચ્યા રહેવું. પૂઠ

ઠેકાણું = અવળું ઠેકાણું; સંસ્કૃતપદ. પૂઠ
પાછળ = ગયા પછી, ગેરહાજરીમાં પૂઠનો
ધા કરવો, પૂઠ પાછળ ધા કરવો =
વિશ્વાસઘાત કરવો (૨) ઓચિતો પાછળથી
હુમલો કરવો.] ૦૨ પૂં નં બુઓ પૂંવિયુ ંળ
અં પાછળ - દિયું નં પૂઠનો ઘેર જે
કકડાઓનો બને છે તે માનો દરેક (૨) પાછોટિયુ
(૩) યાપો. [પૂઠિયાં કાટવાં, વછૂટી જવાં,
વેરાવાં = ખોટા લાગવી. ગમરાવુ પૂઠિયાં
ભગાવાં, રંગાવા = સખન માગ પડવો] - હું
નં કઠોળ ઉપરનું જોડું (૨) ચોપડીનું ઢાંકણ
(૩) યાપો (૪) મળતું બંધાવું કે તેની મજબૂતી
(ગરીબ) [પૂઠાં વીણવાં = છોડા કાઢી
નાખવા, જાડકી કાઢવા પૂઠ બંધાવું,
ખાજવું = શરીરની મજબૂતી થવી] - કે
અં પાછળ [- પડવું, લાગવું = કડો લેવો
(૨) ચીડવું, પગવું (૩) ખોદણો કર્યા કરવી.]
પૂઠલો, પૂઠો પું [પ્રા પૂઠલ (સ પૂ)] લોટ
કે દાળના ખીરાની તળેલી પોળી (૨) મધપૂઠો
પૂણવું અં કિં [સં. પૂ, પ્રા પુણ = સાદ
કરવું; કૌતરા ઉરાડી કાઢવા, નાશ કરવો] કળવું
(માલી રીતે), નડવું, ખુચાર કળવું
પૂણિયું નં [બુઓ પૂણવું] (ય) ઘાસ કે
આર બાંધવાનું લૂગડું, ચાગિયુ
પૂણી સ્ત્રીં [કે] કાતવા માટે પી જેલા રૂનો
વણીને બનાવેલો લાખો ગોળ આકાર.
[- વાળવી = પૂણી કરવી.]
પૂત પું [સ. પુત્ર, પ્રા. પુત્ત] પુત્ર (૨) વિં
[સં] પવિત્ર
પૂતના સ્ત્રીં [સ] (સં) કસે બાળક કૂણને
મારવા ચોકલેલી રાક્ષસી, બકાસુરની બહેન
પૂતની કરણુ નં [સં] ટાહી જવું - ગવાઈ
ઊંડું તે
પૂતળવિદ્યાન નં [પૂતળ + વિદ્યા] રાત્ર
મળ્યુ ન હોય અથવા ભ્રષ્ટ થયુ હોય ત્યારે
મરનાગની સફળિત માટે અડધનું લોટનું પૂતળું
કરી વિવિધ પૂર્વક અગ્નિ સ્તંભ કરવો તે
પૂતળી સ્ત્રીં [સં, પ્રા. પુત્તલી] માટી, ઘાટ
વગેરેનો બનાવેલો સ્ત્રીનો ઘાટ (૨) આખની

કીકી (૩) [લા] ખબસુરત સ્ત્રી
પૂતળું નં [સ. પુત્તલક] ઘાટ, પથ્થર, માટી,
લાકડું વગેરેની બનાવેલી આકૃતિ - મૂર્તિ.
[પૂતળા જેવું = જડ જેવું, ખોત.]
પૂતી કરણુ નં [સં] બુઓ પૂતની કરણ
પૂત નં [સિરં પૂંજ] મીઠું (૨) અનુસ્વાર (૧)
પૂતમ સ્ત્રીં [સં પૂર્ણિમા] પર્ણ ચંદ્ર ઊગવાની
તિથિ, પૂર્ણિમા
પૂપ નં [સ પૂપ, પ્રા પૂઝ] પીપ, પડ
પૂમ સ્ત્રીં [ક્રા પુમ્મહ] ર પી ના ઊડની
ઝીણી રત્ન-રંગવાટી (૨) કાપડ ઉપરની રંગાટી
ઠડી સ્ત્રીં છોડને વળગી રહેલું ર (૨) નાનું
પૂમડું ઠડું નં રૂનો બહુ નાનો ચિંડ (૨)
વચ્ચેથી થોડો ઊંચો લાગ વણીને બનાવેલી
પૂમડાની વાટ (૩) દૂલ [પૂમડા જેવડું = નાનું
તે સુકામલ પૂમડે પાણી પાડું = બહુ હેરાન
કરવું - તાસ આપવો]
પૂર વિં [સ પૂર] પૂરેપૂરું; સ પૂણ (૨) નં
નવા પાણીનું નદીનાળામાં ભેસાયેલ આવડું
તે (૩) પૂરણપોળી ઇંડું પૂરણ (૪) અં
નામને અંતે 'જેટલું-ના માપે', 'સુધી, પર્યંત'
એવા અર્થમાં ઉઠાં ચોખાપૂર, વાસપૂર
પૂરક વિં [સં] (ખૂટલું) પૂર કરનાર (૨) પું
પ્રાણાયામમાં ચાસ અદર ખેચવાની ક્રિયા
(૩) પૂરક આકડો કે રકમ (ગ) ંતા સ્ત્રીં
ખૂટલું પૂર કરવું તે ઠેકાણું પું'સંધિમેંટરી
અંગલ' (ગ.) [પૂરવું-ભરવું તે
પૂરણ વિં [સ] પૂરનાર, પૂર્ણ કરનાર (૨) નં
પૂરણ વિં [સં પૂર્ણ] (પ) પૂર્ણ (૨) સર્વ-
બાપી (૩) નં પૂરવાની કે પૂરેલી વસ્તુ
(ઉઠાંપોળીનું પૂરણ, જમીનનું પૂરણ) ંપોળી
સ્ત્રીં પૂરણ ભરીને બનાવેલી રોટકી, વેડમી
-ણી સ્ત્રીં પૂરવું તે (૨) પૂરવાની વસ્તુ (૨) -
રોડા વગેરે (૩) વધાગત કથન; પૂર્તિ (૪)
ઉત્કરણી. - ત સ્ત્રીં પહેરામણીનો અધૂરો
અવેજ પૂરો કરનારી રકમ
પૂરવું વિં ['પૂરવું' યંચી] ભેડંચે તેટલું
પૂરપાટ અં પૂરા - અત્યંત વેગથી
પૂરવછાયો પું [પૂર્વ + છ.યા] પહેલાની

[+આલાપ] ઉપોદ્ધાત, પ્રસ્તાવના.
-ર્વાવસ્થા સ્ત્રીં [+અવસ્થા] યડપણ પહેલાનું
જીવન. -ર્વાશ્રમ પું [+ આશ્રમ] સન્યાસ
પહેલાનું જીવન. -ર્વાપાઠા સ્ત્રીં વીસમું નક્ષત્ર.
-ર્વાંગ નં [+ લંગ] પ્રથમ અંગ - ભાગ.
-ર્વે અં પહેલાં. -ર્વેક્ષિત વિં [+ ઉક્ત]
પહેલા કહેવાયેલું. -ર્વેત્તર વિં [+ ઉત્તર]
પૂર્વ અને ઉત્તર દિશા વચ્ચેનું (ધર્યાનખૂણાનું)
-ર્વેપાઞ્નન નં [+ ઉપાજ્ઞન] પૂર્વની કરેલી
ક્રમાણી (૨) પૂર્વજન્મના સરકાર વગેરે
-ર્વેપાઞ્નિત વિં [+ ઉપાજ્ઞિત] પૂર્વે કે
પૂર્વજન્મના ક્રમાયેલું

પૂર્વો સ્ત્રીં [સં] એક રાગિણી

પૂર્વા પું [સં] સૂર્ય

પૂર્ણાશ્રુત વિં અમુક રૂપિયા બદલ અમુક
મુદત માટે જમીન પાછી આપવી એવું (ગારી)

પૂર્ણિષ્ઠું નં [‘પૂર્ણ’ ઉપરથી] નાનો પૂર્ણ

પૂર્ણી સ્ત્રીં [જુઓ પૂર્ણ] માસની ઝૂડી

પૂર્ણો પું [સં પૂર્ણ] ધાસ કે કડખનું મોટું
પૂર્ણિયુ. [-ઊઠવે = સળગી જવું, નાશ પામવું.
-મૂકવે = સળગાવી મૂકવું, નાશ કરવો.]

પૂર્ણ સ્ત્રીં [‘પાખ’ ઉપરથી] છાપરાનો બે
ખાણુ બહાર પડતો ભાગ - પાખ. ૦ડું નં
પાખડું; નાની ડાળી. ૦ડું નં [સં. પુંલ]
તીરનો ખીણવાળો છેડો

પૂર્ણું સંકિં [દિ. પુલ્લગ] પોખણાં વડે
વરકન્યાને વધાવવા. (૨) વાવવા માટે વેરવું
પૂર્ણાવણું સં કિં (પ્રેરક) પૂર્ણાવું
અં કિં (કર્મણિ)

પૂર્ણ, ૦ડું નં પૂછડું. ૦ડિયું વિં પૂછડીવાળું.
૦ડી સ્ત્રીં [સં પુલ્લ] જુઓ પૂછડી
[-પટપટાવવી = પૂછડી હલાવવી (૨)
[લા.] નમી પડવું, વશ થવું] ૦લેલ વિં
ગળિયો, યાકીને બેસી પડેલો (બળહ)

જ સ્ત્રીં, નં [સરંમ. પૂજ્ય] મીઠું, અનુસ્વાર
[-વળવું = મીઠું વળવું, નાશ પામવું, રદ થવું.]
જણી સ્ત્રીં [સરં પ્રા પુંલ કે પુજ, જુઓ
પૂર્ણવું] લીડી કે સૂતરની સાવરણી (૨)
સાવરણી

પૂર્ણું સંકિં [પ્રા પુંજ (સ પુંજય)] એકઠું
કરવું. ઉદાં છાણ પૂર્ણવું.

પૂર્ણ સ્ત્રીં [સં પુંજિ] દોલત

પૂર્ણું નં [‘પૂર્ણ’ ઉપરથી કે ‘પુંજ’ ઉપરથી ?]
(સુ.) ડાગરનું પરાણ

પૂર્ણે પું [દિ. પુજ્ય] કચરો, વાસીફ

પૂર્ણ, ૦રખું, ૦ળ, -કિયું, -હું, -ઠે જુઓ ‘પૂર્ણ’માં

પૂર્ણવાળ વિં જુઓ પુર્ણવાળ

પૂર્ણિયું નં [પ્રા લુષ (સ લુષ્ઠ)] કાશ હાકનારે
પૂર્ણના ભાગ ઉપર બાધવાનો ચામડાનો કંકડો,
પૂર્ણરણુ (૨) ધોતિયાની વચમા મારેલું લાથું
મોટું થીંગડું (૩) ડાહ્યું ધોતિયુ

પૂર્ણે પું દીકરો [પૂર્ણવું

પૂર્ણડી સ્ત્રીં જુઓ પૂર્ણડી -હું નં જુઓ

પૂર્ણક વિં (૨) પું [સં] પૂર્ણનાર માણસ.

૦જુદિ સ્ત્રીં પ્રશ્ન કરીને જાણવાની ઇચ્છા;
જિજ્ઞાસા

પૂર્ણ સ્ત્રીં [સં] પ્રશ્ન, તપાસ

પૂર્ણના સ્ત્રીં [સં] શેજ

પૂર્ણ અં [સં] અલગ, છૂટું. -કરણુ નં ઘટક
તરવો જુદા પાડવા તે -કારક વિં છૂટું
પાડનાર. -કટ્ટિ સ્ત્રીં પૃથક્કરણ ઠંકિયા
સ્ત્રીં પૃથક્કરણ (૨) પૃથક્ કરવાની રીત -કટા
સ્ત્રીં, -કવ નં ભિન્નતા ઠંકિયાણુ નં
એકેક વિદ્યાર્થીને છૂટો છૂટો ભણાવવો તે
(સમૂહશિક્ષણથી ભિન્ન). -જન પું ઇતર
સામાન્ય માણસ (૨) નીચ કે મૂર્ખ માણસ.
-વેણી પું સંગીતમાં એક અલંકાર

પૂર્ણ સ્ત્રીં [સં.] (સ.) કંતી

પૃથિવી સ્ત્રીં [સં.] પૃથ્વી ગ્રહ (૨) પંચમહા-
ભૂતોમાંનું એક (૩) જમીન

પૃથુ, ૦લ વિં [સં] પહોળું; વિસ્તીર્ણ

પૃથ્વી પું એક જગ

પૃથ્વી સ્ત્રીં [સં.] જુઓ પૃથિવી [-નો છેડો
આવવો = હલ થવી, ગળળ થવો. -રસાતલ
જવી = ભારે અપકમ સંભવવું] ૦નાય,
૦પતિ, ૦પાલ, ૦શ [+ ર્શ] પું રાજ
પૃષ્ઠાદરાદિસમાસ પું [સં] નિયમવિરુદ્ધ
સમાસનો એક વર્ગ. ઉદાં ‘અશ્વહાયા’

પૃષ્ઠ નં[સં.] પીઠ; વાસો (૨) [અથવું] પાન (૩)
સપાટી. ૦ફળ નં આકૃતિની સપાટીનું ક્ષેત્રફળ.
૦ભાગ પું. આકૃતિની સપાટીનો ભાગ (૨)
પાછલો ભાગ. ૦વંશ પું. કરોડરજ્જુ.
૦વંશી વિ. ૦ પૃષ્ઠવશવાળું (૨) નં તેવું
પ્રાણી; 'વર્ટેબ્રેટ'

પે (પે) અ. ૦ ભુઓ પે

પેક (પે) વિ. [દે પક્ક] પકક; હોશિયાર
પેકાન (પે) નં [ફા. પેકાન] ખાણનું ફળ
પેખણુ નં [પ્રા. પેક્વન (સં. પ્રેક્ષણ)] પેખડું
તે -ણું નં તમારો -ણું સં. કિં. ભેડું

પેખંખર પું. ૦ ભુઓ પયગંખર
પેગામ પું. ૦ ભુઓ પયગામ, સદેશ. ૦ચી પું.
સદેશવાહક, દૂત -મી પું. દૂત

પેચ પું. [ફા.] આટો; વળ(ર)વળવાળી ખીલી,
રફ (૩) [લા.] યુક્તિ, તદખીર, પ્રપચ(૪)ફદો;
નળ, મુસ્કેલી(પ)પતંગની દોરીઓનો કટાવ
[-કરવા = પતંગની દોરીઓનો કટાવ કરવો
-ખેલવો = ભુઓ પેચ રમવો. -છૂટવા =
પતંગોની દોરીઓમા પડેલી આટી નીકળી જવી.
-ઢીલો થવો = ઢાકણ કે રફનો આટો સક્કસ
ન રહેવો (૨) ઢાગળી ખસી જવી -દેવો =
આટો દેવો -નાખવો = ભુઓ પેચ કરવા.
-ફેરવવા = આટો ઢીલો કે સખત કરવો
-રચવો = છટકું આડવું, ઢાવપેચ કરવો.
-રમવો = ઢાવપેચ કરવો, યુક્તિ લઠાવવી
-લઠાવવા = પતંગના પેચ કરવા(૨)ઢાવપેચ
કરવા -લેવા = પેચ કરવા.] ૦દાર વિ.
યુક્તિખાજ -ચિયુ વિ. ૦ પેચ ખેલવા તથા
ખેસાડવાનું સાધન -ચી(૦ણું) વિ. ૦ યુક્તિખાજ

પેજ સ્ત્રી. ૦ [પ્રા. પેજ્જા (સં. પેયા)] ચોખાની
કાજ (૨) પવાત ૦ખાતું નં કપડાને જ્યાં
પવાત કરવામાં આવે છે તે ખાતું

પેજ નં. [પાનુ ૦ફ્રૂક નં પેજ પાડીને -પાનાં
ગોઠવોને કાઢેલું પ્રૂક [મોજડી, પગરખુ
પેજર (પે) સ્ત્રી, -ફે નં. [ફા. પેજાર] પેજર,
પેજરી (પે) સ્ત્રી. [દે. પેજ્જાલ = વિશાળ] (સુ.)
ધરમા ભોયતળિયે પાછળ આવેલો જાપરાવળો
ચોક

પેટ નં [દે.] જઠર (૨) જઠર વગેરે ભાગોની
સરીરની આખી બખેલ (૩) [લા.] આજીવિકા
(૪) ગર્ભાશય (૫) પોતાનું સંતાન; પોતાનો
આખો વેલો -વશ (૬) અતર, મન (૭) કાઈ
વસ્તુનો અંદરનો ભાગ; પેટું [-આવડું =
રહસ્ય જાણી દેવું. -આવડું = ઝાડો થવે
(૨) (-ને પેટે આવડું) જન્મવું -ઉઘાડીને
ભેડું = પારકાના પેટની વાત જાણવી -ઉપર
= ભુઓ પેટ પર અથવા પેટે (-વાળા પ્રયોગો).
-ઊંચું આવડું = પેટ ભરાવું, વૃદ્ધ થવું (૨)
-ચાલ થવું (૩) ગર્ભ રહેવો -ખોલણું = દિલની
વાત કહેવી -ગળે આડવું = ખાધેલું ગળે
આવે ત્યાં સુધી ખાવું -ઘરાણે મૂકવું =
ભૂખમરો વેઠવો. -ચડવું = પેટમા વાયુનો
ભરાવો થવો (૨) છૂપી વાત છરવી ન શકાવાથી,
કહી નાખવા અકળામણ થવી -ચાલણું =
વાર વાર ભુલામ થવા -ચોટી જણું = અતિશય
ભૂખ લાગવી -ચોળીને શૂળ ઉપખવણું
= હાથે કરીને કુખ ઊભું કરવું -છૂટી જણું
= ઝાડા થઈ જવા (૨) ગલરાઈ જવું -જુદાં
થવાં = અણખનાવ થવો -ટાઢું કરણું =
જન્મવું. ભૂખ શાત કરવી (૨) પારથી મિલકત
હજમ કરી જવી (૩) નિરાત થવી -ટાઢું થણું,
હંડું થણું, ઠરણું = નિરાત થવી -તણાણું
= હરથી વવારે ખવાવું -તાણીને મરણું =
ભૂખમરાથી મરણું -થણું = ભુઓ પેટ
નીકળવું -દાખીને રહેણું = ખમી રહેવું.
-ની આગ = અતરની ચિતા (૨) ભૂખ,
કુધાક્રિ -નીકળણું = પેટ વધીને બહાર દેખાવું
(૨) હહાસા રહ્યા છે એવું દેખાવું (૩) પેટું
નીકળવું -ની પતરાળી થવી = ભૂખથી પેટ
ખેસી જવું. -ની પીડા = ભૂખનું કુખ (૨)
જરણપોષણનું કુખ કે કડાફટ -ની પૂલ
= પેટ ભરણું -કુધા શાત કરવી તે -ની
વાત = ખાનગી વાત (૨) મનનો કોડ -ની
સગાઈ = પેટ ભરવા પૂરતી સગાઈ (૨) માખાપ
અને બાળક વચ્ચેની સગાઈ -નું છોકરું =
પોતાનું છોકરું. -નું પાણી ન હોલણું = કંથી
અસર ન થવી. -નું બળડું = ભૂખનું (૨) ફલાયું

હોય એવું -ને ભાડું આપવું = જીવન
 ઠકાવી રાખવા પૂરતું ખાતુ (૨) ખાતું -ને
 પડદો, -ને મેલ = મનની વાત; ગુપ્ત વિચાર.
 -પડવું = પેટે જન્મવું -અવતરવું -પથરો
 પડવો = જુઓ પેટ પહોણ પડવો. -પર છરી
 મૂકવી, પગ મૂકવો, પાડુ મારવું =
 આજીવિકાને ગુસ્સાન પહોંચાડવું. -પર
 પોટલું બાંધવું = હલ કરતા વધારે ખાતુ-
 માગવું -પહોણ પડવો = સત્તાન ખરાબ
 કે પરાક્રમહીન પાડવું (૨) છોડી જન્મવી
 -પાડવું = પેટ દુઃખવા આવવું (હસવાથી)
 (૨) અંતરતુ માણસ દૂરવું -પાણી ન
 પડવા દેવું = ન પવા ન દેવું -પેટલાદ
 (કે પાટણ) જવું = ખૂબ ભૂખ લાગવી.
 -પોપડું = પોતાની એકલાની ભૂખ લાગવી.
 -પોચણી વળી જવું = પેટ ચોટી જવું
 -કાટકું = પેટ તણાવું (૨) ધરતુ કે અંતરતું
 માણસ ફૂટી જવું -ફૂલવું = વાયુથી પેટ
 ફૂલવું (૨) જલોદર થવો (૩) ગર્ભ રહેવો.
 -ફોડવું = છૂપી વાત કહી દેવી, રહસ્ય
 બતાવી દેવું -બળવું = અદેખાઈ થવી
 (૨) ચિંતા થવી -બાળવું = ભૂખે મરવું
 -ભરવું = ખાતુ, આજીવિકા ચલાવવી
 -ભરાવું = તૈયાર થવી, ધરાવું -માં આગ
 ઊડવી = અતિશય ભૂખ લાગવી (૨)
 અદેખાઈથી બળવું -માં આગ ઊડી =
 બળ્યો અવતારા -માં આમળો = કીનો,
 દિલની આટી (૨) ટેક -માં ઉતા-
 રવું = ગળી જવું; ખાઈ જવું (૨) ધ્યાનમા
 લેવું (૩) સહન કરવું (૪) પારકું હજમ કરવું
 (૫) મનમા ઠસાવવું -માં કરેમ બોલવા,
 ફૂકાં બોલવાં, ફૂવા પડવા = ખૂબ ભૂખ
 લાગવી -માં કરમિયા આરડવા = ખૂબ
 ભૂખ લાગવી (૨) પેટમા કરમિયા બોલે ને
 લેખામા ન લેવાય તેવું. -માં કાતી = જુઓ
 પેટમા પાળી -માં ફૂવો = અતિશય ભૂખ.
 -મા ખાટા પડવા = ભૂખ લાગવી -માં
 ખૂંચવું = લાચની ધરગ હોવી (૨) મનમા
 કંઈક ગૂચ હોવી. -માં છરી = જુઓ

પેટમા પાળી. -માં ટાંટિયા = જુઓ પેટમાં
 પગ -માં તેલ રેડાવું = ચિંતા -બળતરા
 થવી -માંથી ચોક્કી કાઢવું = મનમા હોય
 તે વિચાર વિના કહી દેવું -માં દાંત
 હોવા = અંતરમા વેર હોવું -માં દુઃખવું =
 કશી વાતની વિમાસણ -આટી હોવી (૨) હવે
 પાસે જ છે -એ અર્થનો ઉદ્ગાર ઉઠાવે હવે
 અમદાવાદને શુ પેટમા દુ ખે છે -અર્થાત હવે
 પાસે જ છે -માં ઘાડ પડવી = ખૂબ ભૂખ
 લાગવી -મા ધ્રાસકો પડવો = ધાસ્તીથી
 ચોક્કી ઊઠવું -માં પગ = બહાર ન જણાય
 પણ અંદરથી પહોંચેલું હોવું -માં પાળી =
 અતરમા વેર: છૂપુ તરકટ -માં પેસવું =
 વિશ્વાસ ઉપભવવો (૨) મનની વાત નાણી લેવી.
 -માં પેસી અંતરસ ખાતું = વિશ્વાસ
 મેળવીને દગો કરવો -માં પેસી નીકળવું =
 મનની અંદરની છૂપી વાત નાણી લેવી -માં
 ફાળ પડવી = પેટમા ધ્રાસકો પડવો -માં
 બળવું = અંદરમાને કુભાવું (૨) લાગણી હોવી.
 -માં બળ્યાની સગાઈ = અતરની સગાઈ.
 -માં ખાર વાગવા, બિલાડાં આળોટવાં
 કે બોલવાં = કકડીને ભૂખ લાગવી.
 -માં ભરાઈને બેસવું = શરણ લેવું (૨)
 ખાનગી વાતચીતથી વાકેફ હોવું. -માં રાખવું
 = ગુપ્ત રાખવું (૨) ખમી લેવું. -માં રોગ હોવો
 = દિલમા ખાગ કે ખૂરી લાગણી હોવી -માં
 શેરડો પડવો = પેટમા ધ્રાસકો પડવો -માં
 સમાવવું = જુઓ પેટમા રાખવું -મોડું
 રાખવું = દિલ ઉદાર રાખવું -રહેવું, વધવું
 = ગર્ભ રહેવો. -વાંસા સાથે ચોટવું = ખૂબ
 ભૂખ્યા થવું પેટે અવતાર લઈએ એવું =
 પવિત્ર, ભલું. પેટે આવવું = જન્મવું. પેટે
 ચલાવવું = સાપની જેમ પેટે ચાલવાની ફરજ
 પાડવી (એક જીલમ). પેટે પડવું = જન્મવું.
 પેટે ખાન છૂટવાં = બાળકને જોઈને (માને)
 અતિશય વહાલ આવવું. પેટે ખાટા બાંધવા
 = ભૂખમરો વેઠવો.] બાઈ સ્ત્રી બાપાખરથી;
 ખોરાકી. બપૂલ સ્ત્રી ભોજન બપૂર વિં પેટ
 ભરાય એટલું બપૂરું વિં અંદરથી

અકળાયેલું-દાંડેલું. ૦ખજયો વિં પું
માની છોકરાને ગાળ (પેટમા જ કેમ ન મરી
ગયો, અથવા પેટ બાળનારો કેવો નીપળ્યો?)
(૨)જેનું અતર દાંડ્યું છે દુલાયું છે એવો (૩)
અદેખો. ૦ખેસાણું નં વારવાર જીલ્લા
થયો તે, જાડો. ૦ખરું વિં પેટ બન્વાની
જ કાળજીવાળું (૨) એકલપેટું (૩) પેટિયું.
૦ખરે. પું ૦ ખોરાકીખર્યં

પેટ(-ટા)વડું સં કિં [સરં મ પેટળો]
સળગાવડું પેટ(-ટા)વું અંકિં સળગડું
પેટારો પું [દિ. પેટાલ] પટારો.
પેટાવડું, પેટાડું જીઓ 'પેટવડું'મા
પેટાળ નં ['પેટ' ઉપરથી] પેટ, અદરનો ભાગ
પેટિયું વિં ['પેટ' ઉપરથી] પેટપૂર અજ બદલ
નોકરી કરનાર (૨) નં પેટડું ખચં; રોજડું
ખાવાનું (૩) પગાર પેટે આપેલું પેટપૂર અજ
(૪) પગાર રોજ. [-આખડું = ખાવા પૂરડું
ખચં કે રોજ આપવો -કાઠડું, ફટી કાઠડું
= ગુજરાત જોશું કમાડું]

પેટી સીં [સં] કાઈ મૂકવા માટે કરાતી એક
બનાવટ (૨) છાતીને પેટીના જેવું રક્ષણ
આપે એવો એક ભતનો કબજો [-જેવું =
ચારે બાજુથી બંધ -સુરક્ષિત.] ૦ભજડું નં
પેટી જેવી, ભજડું માટેની સવકની બનાવટ;
'કોમોડ'

પેટું નં ['પેટ' ઉપરથી] કાઈ પણ ચીજનો
વચ્ચેથી પોલો કે દુહની પેટે ઊપસેલો ભાગ
(૨)મોટી ચીજની અંદર સમાતો ભાગ-અશ
(૩)સમાસના પૂર્વ પદ તરીકે, 'ગોણ', 'અદર
સમાત' એવા અર્થમા(૪)(તિરસ્કારમા) પેટી
[પેટામાં જખડું = પેટાવિભાગ કે પેટાખાનામા
લખડું પેટું નીકળડું = પેટ કે તેના જેવો
વચ્ચેથી ઊપસેલો જેવો ભાગ નીકળવો -પૂરડું
= હિસાબમાં કરેલો પેટાવિભાગ રકમથી બંધ
કરવો. -પાઠડું = હિસાબમા પેટાવિભાગ
કરવો] -ટાખાડું નં પેટામા આવેલું-ગોણ
ખાતું -ટાખાડું નં મુખ્ય ખાનાના પેટામા
આવેલું તે. -ટાભતિ સીં મોટી ભતિનો
એક ફાટો -ટાજાતિ સીં મુખ્ય જાતિનો

એક ભાગ. -ટાનિયમ પું મુખ્યના ભાગ
તરીકે આવતો-ગોણ નિયમ, 'બાઈ-લો'
-ટાપંથ પું સંપ્રદાયનો ફાટો. -ટાખાખત
સીં પેટામા જણાવેલી બાખત (૨) ગોણ
બાખત. -ટા(૦વિ)ભાગ પું ભાગનો ભાગ
-ટાભાગિયો પું મોટા ભાગીદારોનો
હિસ્સેદાર. -ટારકમ સીં મુખ્યના પેટામા
આવેલી રકમ -ટાસમિતિ સીં મોટી
સમિતિએ નીમેલી નાની સમિતિ -ટાફાડ
વિં જીઓ કાપડું; કાપી (બ્યાજ)

પેટુંડું વિં ['પેટ' ઉપરથી]સ્વાધી [બદલામા
પેટે અં ['પેટ' ઉપરથી] બાખતમા(૨)સાટે;
પેટન પું [ફં] મુરખી, આશ્ચર્યહાતા (૨)મડળ
કે સરથામાં અમુક સારી મદદ આપનાર
સલાસદ; એક માનવાચક હોયો [તેલ
પેટોલ નં [ફં] (મોટરમા વપરાતું)એક ખનિજ
પેટ, -કે (પે) અં [સ પીઠકયા] રીતે, માફક
પેટું (પે) વિં [સ પ્રવિષ્ટ, પ્રા. પટ્ટું] પેટેલું
(પેસવડું ભૂ કે) [પેટનો ભાગ
પેટું(-હું) નં [સરં હિં પેટું] ફટીની નીચેનો
પેટું નં [પ્રા. પેટય (સ પેટક)] ટોણ (૨)
ભવેયાનું ટોણ (૩)નં(કા)ફૂવ કે હોઈ ભરવાનું
માટીનું વાસણ (૪) એક ભતવું ઘાસ
પેટો પું [સં પિઠર, પ્રા પિઠર] રાધવાનું માટીનું
મોટું વાસણ

પેટલી સીં છાજલી; 'શેલકું'
પેટડું સંકિં ફળડું(૨)નં [જીઓ પેટું] અવાળું
પેટી સીં [સં પીઠ, પ્રા પીઠ] શરાફની ફકાન
(૨)વેપારીની કોઠી(૩) વશપર પરાતું પગથિયું.
[-તૂટવી = પેટીએદેવાળું કાઠડું. -પર જડું
= ફતક લેવાડું] ૦આગત વિં પેટીઉતાર
આવેલું ઉતાર વિં પેટી દર પેટી ચાલતું
આવેલું (૨) અં પેટી દર પેટી ૦નામું નં
વંશવૃક્ષ. ૦ખંચક નં વંશનો નાશ કરનાર
પેટું નં જીઓ પેટું [દાકતો ભાગ, અવાળું
પેટું નં [સ પીઠક, પ્રા પીઠય] દાતના મૂળ
પેણ (પે) સીં પથ્થરપેન
પેણી (પે) સીં તાવડી -છો પું મોટી પેણી
પેદ સીં [સ. પર્દ] વાસચાર; પાઠ (?)

પેદળ (પે) નં બ્રુઓ પાથલ (ર) અં પગે
ચાલીને (૩) વિં પગે ચાલનાર; પમપાળું
પેદા (પે) વિં [ફા] ઉત્પન્ન (ર) કમાયેલું, મેળવેલું
[-કરવું = ઉત્પન્ન કરવું (ર) કમ કરું; સ પાડવું.]
૦શી સ્રીં [ફા. પેદારશ] ઉત્પન્ન, ઉત્પન્ન
પેધવું (પે) અંકિં [બ્રુઓ પેધવું] દેવાવું;
આદત પડવી (ર) લાગ મળવાથી કવવું
પેધું (પે) વિં [બ્રુઓ પેધું] પેવેલું (ર) નં
પેધવું તે, દેવ [-પડવું = દેવ પડવી (ર)
વારવાર લાભ લેવા આવતા થવું]
પેન સ્રીં [કં] પશ્ચરપેન (ર) અંદર શાહી
ભરી રખાય એવી એક ભતની કલમ,
'કાઉન્ટન પેન'
પેનસિલ સ્રીં [કં] સીસપેન, પેનસિલ
[-છાલવી, -ચલવી, -લું અણિયું] કાઢવું =
પેનસિલનો લાકડાનો લાગ ઢાળ પડતો છોડી,
લખવાનું અણિયું બહાર કાઢવું]
પેની સ્રીં [કં] તાબાનો અગ્રેજ ચલણી-સિક્કો
પેન્શન નં [ક.] નોકરી બદલ, તેમાથી નિવૃત્ત
થયે મળતો ખેડો પગાર [-પર ઊતરવું કે
જવું, -લેવું.] ૦ર પું પેન્શન મેળવનાર
પેન્સ પું [ક.] પેની
પેન્સિલ સ્રીં [ક.] સીસપેન
પેપડી સ્રીં [સરં પેપો] પીપરનું ફળ
પેપડું વિં બ્રુઓ પેપુ
પેપર નં [કં] વર્તમાનપત્ર, છાપુ (ર) પું,
નં પરીક્ષાનો પ્રશ્નપત્ર [કાઢવું = પ્રશ્નપત્ર
તૈયાર કરવું. -ફૂટવો = પ્રશ્નપત્ર અગાઉથી
જણાઈ જવો]
પેપડી સ્રીં કોકડું વળેલી ચોખાની પાપડી
પેપું વિં નં [સરં પેપુ] રફૂર્તિ વગરનું,
ઢીલું, પોચું
પેપો પું પીપળાનું ફળ
પેમલું (પે) વિં બ્રુઓ પેમલું
પેમાએશ (પે) સ્રીં [ફા પેમાઝશ] જમીન-માપણી
પેય વિં [સં] પીવા યોગ્ય, પીવાનું (ર) નં
પી શકાય એવું ખાવ(૩) પીણું (ચા, કોરીવગેરે)
પેર (પે) સ્રીં [દિ. પર્સ = માર્ગ; રસ્તો] પ્રકાર,
રીત (ર) ખતર (૩) તલ્લીર (૪) [દિ] પું પગ

પેર સ્રીં [સ. પર્વન્] પેરાઈ (ર) નં [સરં
'પેર'] ભમકળ
પેરવી (પે) સ્રીં [ફા પેરવી] તજવીજ, ગોઠવણ;
યુક્તિ (ર) પ્રયત્ન (૩) દરબને [-કરવી =
તજવીજ - ગોઠવણ કંવી પેરવીમાં રહેલું
= તજવીજ - ગોઠવણ થાય એમ કરતા રહેલું]
પેરવું સંકિં વાવડું
પેરાઈ, પેરી સ્રીં 'પેરિયું', પેર નં
[સં પર્વન્] સાકાની બે ગાંઠ વચ્ચેનો લાગ
પેર નં ભમકળ, પેર (ર) [ક.] (સ.) દક્ષિણ
અમેરિકાનો એક દેશ
પેરે (પે) અં [દે પર્સ] પ્રકારે (ર) રહે
પેરા [ક.] -રો પું રંરો, કડકા
પેરેફિન નં [કં] એક ભતના પશ્ચર, લાકડું
વગેરેમાથી ગાળી કાઢવામાં આવતો મીણ જેવો
પદાર્થ (મીણખતીમાં તેમ જ બુલાખ તરીકે
વપરાય છે)
પેલ, ૦વું (પે) નં [દે પિલ્લી, પ્રા પેલું]
પીંજેલા રૂની ચેપડી, પોલડું
પેલું વિં (ર) સં સામે આગળથી બતાવેલું,
ઓલ્યું (૩) આવતા પરમ દિવસ પછીના કે
ગયાની પૂર્વનો (દિવસ) [પેલો જન્મમાં,
પેલે જન્મ = આવતો આવતા (ર) કહી નહીં]
પેલ્લો (પે) પું ઓલ્લો (કહી પ્રાત)
પેશ (-રો) પું [પ્રા. પેશો] ધંધો
પેશ અં [ફા] આગળ, ઉપરી અધિકારી
તરફ (ર) આગળ, ઠંક [-કરવું = રત્નું કરવું.
-જવું, પહેંચવું = સરળ થવું (ધંધામાં)
-પહેંચાવું = ધંધામાં ફેરફાર મેળવવી (ર)
ઠંક પહેંચાવું, શિકરત આપવી, ઠંકાણે
લાવવું.] ૦કદમી સ્રીં સામે લેવા જવું તે (ર)
આગેફ્ય (૩) ચડાઈ ૦કશ પું, ૦કરી સ્રીં
અંકણી. ૦કાર પું કારભારી, શિરસ્તેદાર
(ર) ખવાસ, હબ્બરિયો. ૦ગા સ્રીં આગણું
(ર) આગળ કે તખ્ત ઉપર પાથરેલું પાથરણું.
૦ગી સ્રીં કામ પેટે આગળથી અપેલું
લવાજમ, બાનું ૦દસ્તી સ્રીં આગળ
થઈને કરેલું અનુચિત કામ - જબરદસ્તી
પેશવા પું [ફા.] પેશ્વા, આગેવાન (ર) સતારાના

મરાઠા રાજાઓનું વંશપર પરાગત પ્રધાનવદ્ધ
ધરાવનાર બ્રાહ્મણ (૩) મુખ્ય પ્રધાન ંઈ
વિં પેશવાને લગતુ (૨) સ્ત્રીં પેશવાઓનું
પ્રધાનવદ્ધ-અમલ (૩) પેશવાઓનો રાજ્યકાળ
કે તેમનું સામ્રાજ્ય. [-કરવી = દાર ચલાવવો]
પેશવાજ પું [ફા.] બીબીઓનો એક ઘેરદાર
ભતો

પેશાની સ્ત્રીં [ફા.] નસીબ

પેશાખ પું [ફા.] મૂતર [-કરવો = મૂતરવું.
-થઈ જવો = ઠરી જવું -થવો = મૂતર

આવડું, મૂતરાણું] ંખાતું ન મુતરડી

પેશી સ્ત્રીં [સં] માસનો લોચો, 'દિરયુ' (૨)
[ફિલ્સ, ખજૂર જેવો] ફળના ગરનો પિંડ

પેશી સ્ત્રીં [ફા.] કેસની સુનાવણી, આગળ
કેસ ચાલવો તે

પેશીનગોઈ સ્ત્રીં [ફા.] જવિષ્યવાણી

પેશો પું [ફા.] પેશ; ધવો, કસખ

પેશતર વિં [ફા.] પેશતર, આગામી

પેશ્વા, ંઈ [ફા.] જુઓ 'પેશવા'મા

પેસનીકળ (પે) સ્ત્રીં [પેસવું + નીકળવું] પેસવું
અને નીકળવું તે (૨) [લા.] કારભાર

પેસવું (પે) અંકિં [સં પ્રવિશ્; પ્રા પદ્મ]
દાખલ થવું, પ્રવેશ કરવો પેસાહવું સં
કિં (પ્રેતક), પેસાવું (કર્મણિ)

પેસાર (-રો) (પે) પું [પ્રા. પદ્મર (સ પ્રવિશ્)]
દાખલ થવું તે, પ્રવેશ (૨) પરિચય; ગાઢ સખધ

પેસેન્જર (પે) સ્ત્રીં [ઈ] ઉતાવળો લાવતી લઈ
જતી રેલગાડી (એ સામાન્ય રીતે દરેક
સ્ટેશને ઊભી રહે છે.) (૨) વાહનને મુસાફર

પેશતર વિં [જુઓ પેશતર] આગામી

પેળ પું [સં. મેલ] વૃષણ

પેં (પે) અં (પ) [સં પ્રતિ, પ્રા. પદ્મ] સરખા-
મણીમા, મુકાબલે (૨) ઉપર

પેંગડું (પેં) નં ઘોડેસવાર જેમા પગ રાખે છે તે-
કડું; રકામ [પેંગડામાં પગ ધાકવો = ને
પગલે ચાલવું (૨) ની સરખુ ઊતરવું.]

પેંબર (પેં) સ્ત્રીં, નં [જુઓ પેંબર] પગરખું

પેઠ (પેં) સ્ત્રીં હૂડી ગેરવડેલે પડ્યાથી
બીજી વાર લખી આપવામા આવે છે તે

પેંડો (પેં) પું [સં પિંડ, પ્રા. પેંડ] પિંડ, (માટીનો)

લોટો (૨) દૂધના માવાની બનાવેલી એક
મીઠાઈ [-આપવો = મારવું (૨) ખરતરફ કરવું.]

પેંતરો (પેં) પું [સરં હિં. પેતરા] કુરતી
વગેરેની શરૂઆતમા આગલા પગને જરા
વાળાને અને પાછલા પગને ટેટાર રાખી ઊભા
રહેવું તે, પવિત્રા (૨) યુક્તિ, પ્રપચ [-કરવો,
રચવો = યુક્તિ - પ્રપચ ગોઠવવા]

પેતાન નં ડોળ

પેધવું (પેં) અંકિં જુઓ પેધવું

પેંધું (પેં) (વિં (૨) નં જુઓ પેધું

પે નં [દે પદ્મ] + પેડું [- માથી

પેડી અં [મ. પૈડી (કા. પૈક = સમુ. ય)] - માતું;

પેડ સ્ત્રીં (અ) ચોળાચોળ; પંચાત, પરડ - ડોતરું
વિં વાતનો કડો ન મૂકે તેવું

પેડું નં [જુઓ પૈ] ચક, ચાક [-કરવું =
કામ ચાલુ થવું કે સિદ્ધ થવું.]

પૈતામહક [સં] વિં પિતામહને લગતું

પૈતું નં પીતુ, પાતળો કકડો, કાતળી

પૈતૃક વિં [સં] બાપીક, વારસામા મળેલું

પૈશાચ વિં [સં] રાક્ષસી (૨) પું લગ્નના
આઠ પ્રકારોમાનો એક (જેમા સૂતેલી, મધ-
પાનથી વિહ્વલ બનેલી કે ઉન્મત્ત કન્યા
સાથે સભોગ કરી લગ્ન કરવામા આવે છે)

પૈશાચિક વિં [સં] પૈશાચી

પૈશાચી વિં રાક્ષસી (૨) સ્ત્રીં [સં] પ્રાકૃત
લાખાનો એક પ્રકાર

પૈથુન (-ન્ય) નં [સં] પિથુનતા

પૈસાદાર વિં [પૈસો] ઉપરથી] ધનવાન

પૈસો પું [સરં હિં પૈસા] એક તામાનો સિક્કો,

આનાનો ચોથો ભાગ (૨) [લા.] દોલત, ધન.

પૈસા ઉડાવવા = ઉડાઉપણે પૈસા ખર્ચવા.

-ઉડાવી જવા = પૈસા ખાઈ જવા, ચોળાવવા.

-ઊપજવા = કિ મત જેટલા કે તેથી વધુ

નાણા મળવા -ફૂદવા = ખૂબ - વચારેપડતા

પૈસા હોવા -ખર્ચવા = કિ મત તરીકે નાણા

આપવા કે તેમનું રોકાણ કરવું -ખાવા =

લાચ લેવી (૨) વિશ્વાસઘાત કરી પારકાના પૈસા

ચોળાવવા -ખોટા કરવા = દેવું કે લેણું ન

ચૂકવું. -ખોટા થવા = ધીરેલું નાણું ન મળવું - ફૂલ થવું -ખોવા = વેપારધંધામાં ખોટ આપવી (૨) પૈસા ઉડાવવા. -ઘણાવા = ખીલતો વડે પૈસા ખવાઈ જવા, ધીરેલા પૈસા પાછા ન મળવા -ચાંપવા = લાચર આપવી. -ભેડવા = સામાની ચીજને નુકસાન થતા તેની કિંમત કે નુકસાની તરીકે નાણા આપવા. -તોડી પાડવા = સહેલાઈથી પૈસા કમાવા. -નાખવા = લવિચ્છમા લાલની આશાએ ધંધા - ઉધોગમાં નાણાનું રોકાણ કરવું. -પાડવા = પૈસાના સિક્કા બનાવવા. -પાણીમાં જવા = વ્યર્થ ખર્ચ થવો. -ખગાડવા = પૈસાનું નકાસું ખર્ચ કરવું. -ખચવા = ખર્ચ જતા પૈસા સિલક રહેવા. -ભરવા = કર કે ફાળાની રકમ ચૂકવવી (૨) ફાળાની ચાલીમાં પોતા તરફથી રકમ લખાવવી (૩) પૈસા ભેડવા -મારવા = પૈસા ખાઈ જવા, ઓળવવા -ચૂકવા = વ્યાજે કે થાપણ તરીકે પૈસા આપવા -વરસવા = અતિશય કમાણી કે લાભ થવા -વાપરવા = ખર્ચ કરવું -વેરવા = ચારે તરફ અનેક જાણને લાચર આપવી પૈસાના કાંકરા કરવા = પૈસા ઉડાવી દેવા; પૈસાને ગેરઉપયોગ કરવો પૈસાના ઓલ, ચાળા = પૈસાને ભેરે કરી ગયાય તેવા મોજશોખ કે ખર્ચ પૈસાની છૂટ = વાપર માટે ઘણા પૈસા હોવા પૈસાનું = પૈસાની કિંમતનું, વસ્તુ. પૈસાનું પાણી કરવું = પૈસા નકામા ઉડાવી દેવા] ૦૮૬૧ પુ. ૦૫૫; પૂ. ૭
 પો (પો) સ્ત્રી, નં [સરં મ. પર્વ] ખાસાના દાવમાં એકના દાવ (૨) કોડીઓના દાવમાં ૧૦, ૨૫ અને ૩૦ જેવા દાણા કે તે પડે ત્યારે લેવાનો એક વધુ દાણો (૩) ચોપટમાં પહેલું ખાનું [-પડવી = વધુ દાણો લેવાય તેવા દાણા પડવા. -ખેસવી = પો પડવાથી નવું સોગટ અંદર લેવાવું]
 પો (પો) પુ. ૦, સ્ત્રી [જુઓ પોહ] પરોઢિયું [-કાટવું = પરોઢિયું થવું.]
 પોઈ સ્ત્રી [સ પોત્તકી, ઠિં પોઈ] એક વેલ

પોઈસ અં [ફા પોજા] 'વાટમાંથી ખસી જાયો' એવું જણાવનારો ઉદ્ગાર (૨) (સુ.) માત, સીધું જાણ કરેલું [-થઈ જવું = રવાના થઈ જવું; નાસી જવું (૨) સીધાદાર થઈ જવું.]
 પોક સ્ત્રી [પ્રા પોક્ક] ખૂમ પાડીને રહવું તે. [-પાડવી = મગનારનું નામ બેઠલી મોટેથી રહવું -ચૂકવી = મોટેથી નામ હઈને રહવું (૨) કચું વળવાનું નથી, એમ માની ઢોડી દેવું] ૦૨૧૭ નં પોકપોકનો અવાજ. ૦૨૧૮નું સંકિં પોકારે એમ કરવું ૦૨૧૯ નં કોઈ મરી ગયું હોય એમ પોક મૂકીને રહવું તે
 પોકળ વિં [દે. પોક્ક] પોડુ (૨) ખોટું ઠતા સ્ત્રી પોકળી સ્ત્રી [પોકળ ઉપરથી] ખાલી જગા પોકડી નં એક પક્ષી
 પોકાર પુ. [પ્રા પુક્ક, પોક્ક] ખૂમ (૨) કરિયાહ. [-ઉડાવવો = ખૂમ - કરિયાહ ઉડાવવી -કરવો = પોકારવું (૨) કરિયાહ ઉડાવવી.] ૦૭૫ નં પોકારવું તે ૦૭૬ સંકિં મોટે ઘાટે -ખૂમ પાડીને બોલવું કે કોઈને બોલાવવું [પોકા પાડીને પોકેપોક અં [પોક ઉપરથી] પોકે પોકે, ખૂમ પોખરાજ પુ. પીળા રંગનું એક રત્ન
 પોખરો પુ. [સરં મ પોલ્લર = ખાકું] (કા.) ભજર કે મુતરડીની બેઠક
 પોખરું સંકિં + જુઓ પોખર (૫)
 પોખળ નં [સરં પોકળ] બોપાણ [-નીકળવું] પોખળી સ્ત્રી ગાસડી
 પોચ સ્ત્રી [દે પોચ્છ] દાણા વગરનું બોચું (હાગરનું). ૦૬૭૫ વિં [પોચું ઉપરથી] પોચું, ખીકણ, પચકણ ૦૬૮ નં જાણનો લોટો. [પોચકાં નાખવાં = જાણના પોદળા નાખવા (૨) ખી જવું, ગભરાઈ જવું] ૦૮(-૬) વિં પોચું ૦૨૬૮ નં [દે. પોચ્છ] ખીજ ન થયું હોય અથવા અંદર મરી ગયું હોય એવી સર્જ પોચું વિં [દે. પોચ્છ] નરમ, દબાયુ દબાય એવું (૨) નમળું, ઢીલું, કઠણવી બિલટું (૩) [લા] ખીકણ, પોચકણ [પોચા કાળજાનું, પોચી છાતીનું = ડરી ભય એવું પોચું પડવું = નરમ થવું (૨) ટપી ન શકવું, ગભરાવું.]

પોટકી(-લી) સ્ત્રી. [બ્રુઓ પોટલી] નાની ગાસડી. -કું(-લું) નં ગાસડી

પોટર પું. [ફં. પોટર] રેલવે સ્ટેશનનો પરચૂરણ કામકાજ કરનારો નોકર -મજૂર; કૂલી

‘પોટલિયું’ વિં. [‘પોટલી’ ઉપરથી] પોટલીના ઘાટનું(ર) પોટલામા વીટેલું -ચેા પું. ગ્રોહાના સામાન સાથે રહી શકે તેવી ચપટા ઘાટની ચામડાની મસક(ર) સોના કે રૂપાનો લાગેલો મણકો. [પોટલિયે જવું = ઝાડે ફરવા જવું.]

પોટલી, -લું [દે. પોટલ, પોટલિયા] બ્રુઓ ‘પોટકી’માં [પોટલી પકડવી = વૈધનો ધંધો કરવો -પોટલે પોટલાં = ખૂન, પુઝકળ] -લો પું. મોટું પોટલું [-ક્ષાર

પોટાશ(-સ) પું. [ફં.] એક રાસાયનિક દ્રવ્ય પોટાશ સ્ત્રી. [ફં. પોટાશ] ગઠગૂઠ પકવવા માટે ઘઉંના લોઠ વગેરેની ગરમ લૂગદી [-ખાંધવી, મારવી, લગાવવી]

પોટો પું. [દે. પોટ = પેટ (જેવું ઊપસેલું ફૂંસેલું)] કાનસનો ગોળો (ર) [સ પોત] ચકલીનું બચ્ચુ (૩) [સરંમ. પોટા] એક ભવના બંધનો ફાણો

પોટી સ્ત્રી. પોરટી, છોકરી

પોટો પું. [બ્રુઓ પોરટો] છોકરો (સુ.)

પોઠ સ્ત્રી. [સ પુઠ, પ્રા. પુઠ ઉપરથી] પ્રાણીની પીઠ પર નખાય તેવી ખેવડી ગૂણ (ર) વણબર (૩) પોઠિયો -કિંચેા પું. પોઠ ઉપાડનાર બળહ (ર) મહાદેવનો નંદી -ડી પું. પોઠનો બળહ (ર) વણબરો

પોડું નં. [પ્રા. પુઢગ (સ. પુટ)] લીંપણના ભડા થરનો કકડો (ર) મધપૂડો

પોઢણુ (પો) નં. [દે. પવઢ્ઢ = પેઢવું] શયન -વું અં. કિં સવુ

પોઢાહવું (પો) સં. કિં. ‘પોઢવું’નું પ્રેરક

પોણુ (પો) નં. + [બ્રુઓ પણ] પ્રતિજ્ઞા

પોણુચવડું (પો) વિં. [બ્રુઓ પુણચવડ] વાકું; અસત્ય

પોણા (પો) પું. બં. વં. [સ પાદોન] પોણાના આક -ણિયું વિં. પોણા ભાગનું -ણિયો વિં. પું. [લા] ખાયલો, રાંડલો -ણિયો વિં. સોમાં પા ઓછો, ‘હલાા’ -ણું વિં. આખામાં

પા ઓછું; ‘લાા’ [પોણાઆઠ વિં. પું.

પોણિયો; નપુંસક.] -ણિયો વિં. પચોતેર

પોત નં. ફસ ખોલવી તે (ર) [સ. આત્મત્વ, પ્રા. અપ્પત્ત] પોતાનું ખરું સ્વરૂપ. [-પ્રકાશવું = અંતરનો સ્વભાવ ખુલ્લો કરવો પોતાના ગુણકર્મ ઉપર જવું]

પોત નં. [સં] બાળક, બચ્ચુ (ર) કપડું (૩) પું. મછવો (૪) [લા] વચ્ચનો વણાટ (૫) મરનારના નજીકના સગાનો શોક મુકાવવા બીજા સગા વચ્ચે કે તેની કિંમત આપે છે તે. બં. વિં. પોત -અચ્ચાદિપે અવતરવું (અડબ નહીં) ંડી સ્ત્રી. વોતી -તારો પું. બીતુ

પોતુ (ર) પોતુ ફેરવવું તે. પોતિયાદાસ પું. [બ્રુઓ પોતિયું] પોતિયું પહેરનારો -દીસા માણસ. -તિયું નં. [સ પોતિક પ્રા પોત્તિમ] નાનું વોતિયું [પોતિયાં લેવાં, લઈ લેવાં = વુકસાન કરવું (ર) લૂટવું (૩) ગભરાવવું પોતિયાં લેવાઈ જવાં = હિંમત જતી રહેવી, છક્કા છૂટી જવા. પોતિયું કાઢી નાખવું, છૂટી જવું, ફાટી જવું = ગભરાઈ જવું; હિંમત જતી રહેવી. -કાઢીને ઊભા રહેવું = નાગાઈ કરવી] -તી સ્ત્રી. [સ, પ્રા] વોતી

પોતદાર પું. [ફા પોતદ + દાર] ખલનચી પોતનીસ પું. [ફા પોતદ + નવીસ] ખલનના હિસાબનીસ

પોતપોતામાં અં. [પોતે પરથી] માહોમાહો પોતપોતે સં. [પોતે પરથી] પોતે પોતે, ફરકે પોતરો પું. [સં પોત્ર, પ્રા પોત્ત] પૈત્ર પોતાપણુ નં. [પોતે + પણુ] આત્મીયભાવ (ર)

વ્યક્તિત્વ (૩) અસ્મિતા, અહ લાવ -પોતારો, પોતિયાદાસ, પોતિયું, પોતી બ્રુઓ ‘પોત’માં પોતીકું વિં. [બ્રુઓ ‘પોત’ નં. (ર)] પોતાનું, સ્વધીય.

પોતું નં. [સ પુસ્ત, પ્રા પુત્ય, પોત્ય] પાણીમાં ભીંજવેલો લૂગડાનો કકડો (ર) ચૂનામાં કે રગમાં ભીંજવેલો ફૂચડો (૩) [ફા પોતદ] સરકારી ખલનામાં મહેસૂલનું બરણું (૪) [બ્રુઓ પોતું] પોતું. [-કરવું = રગવા કે

ધોળવા પોતુ ફેરવવું. -ફેરવણું = પોતુ મારવું
 (૨) ભૂસી નાખવું. -ભરણું = ભરણું મોકલવું.
 -મારણું = રંગવા કે ધોળવા પોતુ ફેરવવું
 -મોકલણું = ભરણું મોકલવું -વાહણું =
 ધૂળમા મેળવવું, કરેલા પર પાણી ફેરવવું]
 પોતે સં [જુઓ પોત નં (૨)] ભતે; પડે.
 [પોતાને વખડે તરણું = આપખળથી જીતવું
 પોતાના પગ પર કુહાડી મારવી =
 પોતાનું જ ખરાબ થાય તેમ કરવું]
 પોથકી સ્ત્રીં [સ] એક નેત્રરોગ, જેમા પોપચાના
 અંદરના ભાગમા ફેલ્ડીઓ નીકળી આવે છે
 પોથાળણુ અંકિં (કા.) પલાયન કરવું
 પોથી સ્ત્રીં [સ પોતકી] પોઈની વેલ (૨)
 પોઈના રગમા કે અળતામાં બેળી રાખેલુ રૂં
 પોલ [-મૂકવી = હાત રગવા તેના ઉપર રગનું
 પોલ મૂકવું] (૩) [સ પુસ્તિકા, પ્રા પોતિયવા]
 લાખા પટા પાનાનું પુસ્તક, કે એની પોટકી.
 [પોથીમાંનાં રીંગણાં = બીજાને ઉપદેશવાનું,
 પણ ભતે તેમ કરવાનું નહીં તે] -યું નં
 મોટી પોથી-પુસ્તક (તુચ્છકારમા)
 પોદળો પું [દે. પોદ] બાણનો લોહો (એક
 વારનો-એક સાથે કરેલો) [પોદળો જેણું =
 ઢગલાની પેઠે પડી રહે તેવું, રચૂલ-જડ, હાલે
 ચાલે નહીં તેવું. -કરવો, મૂકવો.]
 પોપ નં [જુઓ પોપકી] મૂળગો (૨) પડ, થર
 પોપ પું [દે.] રોમમા રહેનો રોમન કેથલિક
 સ પ્રધાનનો વડો ધર્માધિકારી
 પોપચું નં [જુઓ પોપ] આખનું પાપણવાળું
 ઢાકણ (૨) ખસખસનો ઢાણ ખાજ્યા વગરનો
 ઢોડો (૩) ઢાણ ખાજ્યા વગરની શિંગ (૪) પોપકી
 પોપટ પું [સ પુટ્ટ+પુટ્ટ = બોલ બોલ કરવું
 ઉપરથી ?] હીલા જેવા રગનું એક પક્ષી,
 શુક [-કરી નાખણું = બાણથીને હોશિયાર
 કરી દેવું (૨) પોતાનું બોલાવું બોલે તેવું
 અધીન કરી દેવું -કરી રાખણું = પોતાનું
 બોલાવું બોલે તેવું બનાવી રાખવું. -બોલવો =
 ચાકી જવું; ખલાસ થઈ જવું -પાળવો =
 પોપટને પાળવો (૨) પપાળીને માવજતથી
 રાખવું (૩) આગળીએ વાગવા-પાકવાથી હાથના

પહોચાને ઊંચો ને ઊંચો રાખવો.] -દિયું વિં
 પોપટના જેવા રગનું (૨) પોપટના નાકના
 આકારનું (૩) પોપટની પેઠે સમજ્યા વિના
 ગોખી મારેલું (૪) કેવળ મોઢાનું, બોલવા પૂરતું
 જ -ટી વિં પોપટિયું (૨) સ્ત્રીં પોપટની માથા
 પોપટી સ્ત્રીં એક છોડ-વેલો (૨) [ચ] દિવેલામા
 પડનો એક રોગ -કું નં પોપટીનું ફળ-દાણો
 પોપટો પું [દે. પોટ્ટ = પેટ (પરથી ?)] ચણની
 શિંગ [પોપટા પાડવા = ચણનો ઓળો
 કરવો]

પોપડી સ્ત્રીં [પ્રા પડખડ = ઊંચા થવું, ફેલવું
 (સં. પ્ર + ડન્ + પટ્ટ)] નાનો પોપડો -પડ -કું
 નં નાનો પોપડો (૨) માત્ર ઘાસ ઊગે તેવી
 જમીન. -ડો પું ઊપસેલું, ઊપડેલું કે
 લાગેલું પડ (૨) માત્ર ઘાસ ઊગે તેવી જમીન
 પોપલાં નં બંબં [જુઓ પોપલું] અશક્તિના
 ફાંફા

પોપલિન (પો) નં [કં.] એક ભતવું કાપડ
 પોપણું વિં [દે પોપ્પય = હાથ ફેરવ્યા કરવો,
 પપલાવવું] પોચું, કાંઈ સહન કરી શકે નહિ
 તેવું (૨) લડાવેલું, લાડકું કરી નાખેલું (૩)
 નકામા ફાંફા મારવું

પોપામાળું વિં જુઓ પોપલું
 પોપાંબાઈનું રાજ્ય નં ગેરવ્યવસ્થા અને
 અનાવડતને કારણે ચાલતું અવેર
 પોચું વિં [જુઓ પોપણું] કાચું, પોચું (૨) નં
 કાગાપણું, પોચાપણું
 પોપૈયું નં (જા) જુઓ પપૈયું -ચો પું
 તેવું ઝાંઝ, પપૈયો

પોપો પું કાજળનું ટપકું, નળદિયું (૨) [સરં
 દે. પોપ્પા = ડરાવવાનો અવાજ] અભણ્યો
 ચોર (ખાળકને કહેતામા)

પોખાર (પો) પું બંબં [પો + ખાર] તણ પાસાની
 રમતમા છ, છ અને એક, એમ કુલ ત્રે -
 ઢાણનો ઢાવ (૨) ફેલેલું [-કરવા, ગણવા =
 જુઓ પોખારા ગણવા. -પડવા = પાસા મવળા
 પડવા, ધારેલી યુક્તિમા ફાવવું; ફેલેલું થવી.]

પોખારા ગણવા (પો) [સરં મ. પો (પવ) વારા]
 શં પ્રં [જુઓ પોખાર] નાસી જવું

પોટકી(-લી) સ્ત્રી [જુઓ પોટલી] નાની ગાસડી. -કું(-છું) નં ગાસડી

પોટર પું [ફં. પોટર] રેલવે સ્ટેશનનો પરચૂરણ કામકાજ કરનારો નોકર -મજૂર; ફંકી

‘પોટલિયું’ વિં [‘પોટલી’ ઉપરથી] પોટલીના ઘાટનું(ર) પોટલામા વીટેલું. -ચો પુંં શ્રોડાના સામાન સાથે રહી શકે તેવી ચપટા બાટની ચામડાની મસક(ર) સોના કે રૂપાનો લબગોળ મણકો [પોટલિયે જવું = ઝાડે ફરવા જવું.]

પોટલી, -છું [દે પોટલ, પોટલિયા] જુઓ ‘પોટકી’મા [પોટલી પકડવી = વૈધનો ધવો કરવો -પોટલે પોટલાં = ખૂબ, પુષ્કળ] -લો પુંં મોટું પોટલું [-ક્ષાર

પોટાશ(-સ) પું [ફં] એક રાસાયનિક દ્રવ્ય પોટાશ સ્ત્રી [ફં પોટાશ] ગઢચૂમડ પકવવા માટે ઘઉંના લોટ વગેરેની ગરમ લૂગદી [-ખાંધવી, ખારવી, લગાવવી]

પોટો પું [દિ. પોટ = પેટ (જેવું ઊપસેલું ફૂલેલું)] ફાનસનો ગોળો (ર) [સં પોત] ચકલીનું બચ્ચું (૩) [સરં મ. પોટા] એક ભનના ઘઉંનો ફાણો પોટી સ્ત્રી પોરટી; છોકરી.

પોટો પું [જુઓ પોરટો] છોકરો (સુ)

પોઠ સ્ત્રી [સ પૃથ, પ્રા પૃથ ઉપરથી] પ્રાણીની પીઠ પર નખાય તેવી બેઠકી ગૂણ (ર) વજાનર (૩) પોઠિયો. -કિયો પું પોઠ ઉપાડનાર બળદ (ર) મહાદેવનો નંદી -કી પું પોઠનો બળદ (ર) વજાનરો

પોડું નં [પ્રા. પુઢગ (સં. પુટ)] લીપણના બાડા થરનો કકડો (ર) મધપૂડો

પોઢણુ (પો) નં [દે પવઢઢ = પોઢવું] શયન -વું અં કિં સવ

પોઢાહવું (પો) સં કિં ‘પોઢવું’નું પ્રેરક

પોણુ (પો) નં + [જુઓ પણ] પ્રતિજ્ઞા

પોણુચવડું (પો) વિં [જુઓ પુણચવડ] વાકું, અસત્ય

પોણા (પો) પું અં વં [સ પાદોન] પોણાના આક -ણિયું વિં પોણા ભાગનું -ણિયો વિં પું [લા] બાયલો, રાકલો. -ણીસો વિં સોમાં પા ઓછો, ‘હલાા.’ -ણું વિં આખામા

પા ઓછું; ‘લાા’ [પોણાઆઠ વિં પું પોણિયો; નપુંસક] -ણીસો વિં ૫ ચોતેર

પોત નં કસ ખોલવી તે (ર) [સ આત્મત્વ, પ્રા. જખ્ખત] પોતાનું ખરું સ્વરૂપ [-પ્રકાશવું = અંતરનો સ્વભાવ ખુલ્લો કરવો પોતાના ગુણકર્મ ઉપર જવું]

પોત નં [સં] બાળક, બચ્ચું (ર) કપડું (૩) પું મછવો (૪) [લા] વસત્રનો વણાટ (૫) મરનારના નજીકના સગાનો શોક મુકાવવા ખીન સંખા વસ્ત્ર કે તેની કિંમત આપે છે તે ૦૪ વિં પોત -બચ્ચાફે અવતનું (અડબ નહી) ૦કી સ્ત્રી વોતી. -તારો પું બીનું પોતુ (ર) પોતુ ફેરવવું તે પોતિયાદાસ પું [જુઓ પોતિયું] પોતિયું પહેરનારો -દીલો માણસ. -તિયું નં [સ પૌતિક પ્રા પોતિય] નાનું વોતિયું [પોતિયાં લેવાં, લઈ લેવાં = વકસાન કરવું (ર) લૂટવું (૩) ગભરાવવું પોતિયાં લેવાઈ જવાં = હિંમત જતી રહેવી, છકા છૂટી જવા. પોતિયું કાઢી નાખવું, છૂટી જવું, ફાટી જવું = ગભરાઈ જવું, હિંમત જતી રહેવી -કાઢીને ઊભા રહેવું = નાગાઈ કરવી] -તી સ્ત્રી [સ, પ્રા] વોતી

પોતદાર પું [ફા પોતદ + દાર] ખાનનથી પોતનીસ પું [ફા પોતદ + નવીસ] ખાનનાનો હિસાબનીસ

પોતપોતામાં અં [પોતે પરથી] માહોમાહે પોતપોતે સં [પોતે પરથી] પોતે પોતે, ફરેકે પોતરો પું [સ પૌત્ર, પ્રા પોત્ત] પૌત્ર પોતાપણું નં [પોતે + પણું] આત્મીયભાવ (ર) અકિત્વ (૩) અસ્મિતા, અહ ભાવ

પોતારો, પોતિયાદાસ, પોતિયું, પોતી જુઓ ‘પોત’મા

પોતીકું વિં [જુઓ ‘પોત’ નં (ર)] પોતાનું, સ્વકીય.

પોતું નં [સ પુસ્ત, પ્રા પુત્ય, પોત્ય] પાણીમા ભીં જવેલો લૂગડાનો કકડો (ર) ચૂનામા કે રગમા ભીં જવેલો ફૂચડો (૩) [ફા. પોતદ] મરકારી ખાનનામા મહેસૂલનું બરણું (૪) [જુઓ પોતું] પોતું. [-કરવું = રગવા કે

ધોળવા પોતુ ફેરવવું. -ફેરવણું=પોતુ મારવું
(૨) ભૂસી નાખવું. -ભરણું=ભરણું મોકલવું.
-મારણું=રંગવા કે ધોળવા પોતુ ફેરવવું.
-મોકલણું=ભરણું મોકલવું -નાહણું=
ધૂળમા મેળવવું. કરેલા પર પાણી ફેરવવું]
પોતે સં [જુઓ પોત નં (૨)] ભતે; પડે.
[પોતાને પળડે તરણું=આપખળથી છતવું
પોતાના પગ પર કુહાડી મારવી =
પોતાનું જ ખરાબ થાય તેમ કરવું]
પોથકી સ્ત્રી[સ] એક નેતરોગ, જેમા પોપચાના
અંદરના ભાગમા ફેલ્લીઓ નીકળી આવે છે
પોથાળણું અંકિં (કા.) પલાયન કરવું
પોથી સ્ત્રી [સ પોતકી] પોઈની વેલ (૨)
પોઈના રંગમા કે અળતામાં બોળી રાખેલુ રૂપ
પોલ [-મૂકવી=હાત રંગવા તેના ઉપર રંગનું
પોલ મૂકવું] (૩)[સ. પુસ્તિકા, પ્રા પોત્તિયા]
લાબા ૪૨૫ પાનાનું પુસ્તક, કે એની પોટકી.
[પોથીમાંનાં રીંગણાં=બીજાને ઉપદેશવાનું,
પણ ભતે તેમ કરવાનું નહી તે.] -થું નં
મોટી પોથી-પુસ્તક (નુશ્ચકારમા)
પોદળો પું [દે પોદ] જાણને છોદો (એક
વારનો-એક સાથે કરેલો.) [પોદળા જેણું=
દગલાની પેઠે પડી રહે તેવું, રથૂલ-જડ, હાલે
ચાલે નહીં તેવું. -કરવો, મૂકવો.]
પોપ નં [જુઓ પોપકી] ફણગો (૨) પડ, થર
પોપ પું [દ] ગેમમા -જેનો રોમન કેમલિક
સ પ્રદાયનો વડો ધર્મચિકારી
પોપથું નં [જુઓ પોપ] આખનું પાપણવાળું
ઢાકણ (૨) ખસખસતો ઢાણા બાજ્યા વગરનો.
ઢોડો(૩) ઢાણા બાજ્યા વગરની શિંગ(૪) પોપકી
પોપટ પું [સ પુદ્-પુદ્=બોલ બોલ કરવું
ઉપરથી ?] લીલા જેવા રંગનું એક પક્ષી;
શુક [-કરી નાખણું=બાણીને હોશિયાર
કરી દેવ (૨) પોતાનું બોલાવું બોલે તેવું
અધીન કરી દેવ -કરી રાખણું=પોતાનું
-બોલાવું બોલે તેવું બનાવી રાખવું -બોલાવો=
ચાકી જવું, ખલાસ થઈ જવું -પાળવો=
પોપટને પાળવો (૨) પંપાળીને માવજતથી
- રાખવું(૩) આગળીએ વાગવા-પાકવાથી હાથના

પહોચાને ઊંચો ને ઊંચો રાખવો.] -ટિયું વિં
પોપટના જેવા રંગનું (૨) પોપટના નાકના
આકારનું (૩) પોપટની પેઠે સમજ્યા વિના
ગોખી મારેલું (૪) ફેવળ મોઢાનું, બોલવા પૂરું
જ -દી વિંપોપટિયું(૨) સ્ત્રીં પોપટની માઠા
પોપટી સ્ત્રીં એક છોકરેલો(૨)[ચ] દિવેલામા
પડનો એક રોગ -કું નં પોપટીનું ફળ-દાણો
પોપટો પું [દ. પોટ્ટ=પેટ(પરથી ?)] ચણની
શિંગ [પોપટા પાડવા=ચણનો એળો
કરવો]
પોપકી સ્ત્રીં [પ્રા. પગ્ગડ=ઊંચા થતું, ફૂંદવું
(સં. પ્ર+ડત્+પત્)] નાનો પોપટો -પડ -કું
નં નાનો પોપટો (૨) માત્ર ઘાસ ઊગે તેવા
જમીન -ડો પું ઊપસેલું, ઊખડેલું કે
લાગેલું પડ(૨) માત્ર ઘાસ ઊગે તેવી જમીન
પોપલાં નંખંબં [જુઓ પોપલું] અમરાકિના
કાકા
પોપલિન (પો) નં [ફં.] એક ભતનું કાપડ
પોપણું વિં [દે પોપ્પવ=હાથ ફેરવ્યા કરવો,
પપલાવવું] પોપું, કાઈ સહન કરી શકે નહિ
તેવું (૨) લડાવેલું, લડકું કરી નાખેલું (૩)
નકામા ફાંફાં મારવું
પોપામાળું વિં જુઓ પોપલું
પોપાંબાઈણું રાજ્ય નં ગેરવ્યવસ્થા અને
અનાવડતને કારણે ચાલતું અવેર
પોપું વિં [જુઓ પોપલું] કાચુ, પોચું (૨) નં
કાગાપણું, પોચાપણું
પોપૈયું નં (કા.) જુઓ પપૈયું -ચો પું
તેવું જાડ, પપૈયો
પોપો પું કાજળનું ટપકું, નજરિયું(૨) [સં
દે. ફોફા=કરાવવાનો અવાજ] અભણ્યો
ચોર (બાળકને કહેવામા)
પોખાર (પો) પુંખંબં [પો+ખાર] જણ પાસાની
રમતમા જ, જ અને એક, એમ કલ તેર -
જાણનો દાવ(૨) ફેલેક [-કરવા, ગણવા=
જુઓ પોખારા ગણવા -પડવા=પાસા સવળા
પડવા, ધારેલી યુક્તિમા ફાવવું; ફેલેક થવી.]
પોખારા ગણવા (પો) [સરં ન. પો(-પવ)વારા]
શં પ્રં [જુઓ પોખાર] નાસી જવું

પોટકી(-લી) સ્ત્રી० [જુઓ પોટકી] નાની
 ગાસડી -કું(-લું) નં ગાસડી
 પોટર પું [ઈ. પોટર] રેલવે સ્ટેશનનો પરચૂરણ
 કામકાજ કરનારો નોકર -મજૂર; ફૂટી
 'પોટલિયું' વિ० [પોટકી' ઉપરથી] પોટલીના
 ઘાટનું(૨)પોટલામા વીટેલું -ચો પું ઘોડાના
 સામાન સાથે રહી શકે તેવી ચપટા વાટની
 ચામડાની મસક(૨)સોના કે રૂપાનો લખગોળ
 મણકો [પોટલિયેજીવું=ઝાડે ફરવા જવું.]
 પોટલી,-લું [દે પોટલ, પોટલિયા] જુઓ
 'પોટકી'મા [પોટલી પકડવી=વૈધનો ધવો
 કરવો પોટલેપોટલાં=ખૂબ, પુઠકળ] -લો
 પું મોટું પોટલું [-ક્ષાં
 પોટારા(-સ) પું [કં] એક રાસાયનિક દ્રવ્ય
 પોટીસ સ્ત્રી० [ઈ. પોટીસ] ગઢગૂમઝ પકવવા
 માટે ઘઉંના લોટ વગેરેની ગરમ લૂગદી
 [-ખાંધવી, મારવી, લગાવવી]
 પોટો પું [દે. પોટ્ટ=પેટ (જેવું ઊપસેલું ફૂંસેલું)]
 કાનસનો ગોળો (૨) [સ પોત] ચકલીનું બચ્ચુ
 (૩) [સરંમ પોટ] એક જાતના ઘઉંનો ફાણો
 પોટો સ્ત્રી० પોરટી, છોકરી
 પોટો પું [જુઓ પોરટો] છોકરો (સુ.)
 પોઠ સ્ત્રી० [સ પુઠ, પ્રા પુઠ ઉપરથી] ગ્રાણીની
 પીઠ પર નખાય તેવી ખેવડી ગૂણ (૨) વણ્ણર
 (૩) પોઠિયો -ઠિયો પું પોઠ ઉપાડનાર
 બળદ (૨) મહાદેવનો નંદી -ડી પું પોઠનો
 બળદ (૨) વણ્ણરો
 પોઠું નં [પ્રા પુઠગ (સં. પુટ)] લીપણના બડા
 થરનો કકડો (૨) મધપૂડો
 પોઠણ (પો) નં [દે પવઢઢ=પે. ઢવું] શયન
 -લું અં કિં સુવ
 પોઠાલુ (પો) સંકિં 'પોઠવું'નું પ્રેરક
 પોણ (પો) નં + [જુઓ પણ] પ્રતિજ્ઞા
 પોણચવડું (પો) વિં [જુઓ પુણચવડું]
 વાકું, અસત્ય
 પોણા (પો) પું અંવં [સ પાદોન] પોણાના
 આંકિ -લિયું વિં પોણા ભાગનું -લિયો
 વિં પું [લા] ખાયલો, રાહલો. -ણીસો વિં
 સોમા પા ઓછો, 'દલાા.'-જી વિં આખામા

પા ઓધું; 'લાા' [પોણાઆઠ વિં પું
 પોણિયો; નંપુંસક.] -ણીસો વિં પયોતર
 પોત નં કસ ખોલવી તે (૨) [સ આત્મત્વ,
 પ્રા. અપ્પત્ત] પોતાનું ખરું સ્વરૂપ [-પ્રકાશનું
 =અંતરનો સ્વભાવ ખુલ્લો કરવો પોતાના
 ગુણકર્મ ઉપર જવું]
 પોત નં [સં] બાળક, બચ્ચુ (૨) કપડું (૩)
 પું મઘવો (૪) [લા] વચ્ચનો વણાટ (૫)
 મરનારના નજીકના સગાનો શોક મુકાવવા
 ખીજ સગા વચ્ચે કે તેની કિંમત આપે છે તે.
 ૦૪ વિં પોત -અચ્ચાર્યે અવતરતું (અડજ
 નહી) ૦ડી સ્ત્રી० વોતી. -તારો પું બીતું
 પોતુ (૨) પોતુ ફેરવવું તે પોતિયાદાસ પું
 [જુઓ પોતિયું] પોતિયું પહેરનારો -ઢીલો
 માણસ -તિયું નં [સ પૌતિક પ્રા. પોત્તિમ]
 નાનું વોતિયું [પોતિયાં લેવાં, લઈ લેવાં
 =નુકસાન કરવું (૨) લૂટવું (૩) ગંભીરવડ
 પોતિયાં લેવાઈ જવાં=હિંમત જતી રહેવી;
 છક્કા છૂટી જવા. પોતિયું કાઢી નાખવું,
 છૂટી જવું, કાઢી જવું =ગભરાઈ જવું,
 હિંમત જતી રહેવી. -કાઢીને ઊઘા રહેલું
 =નાગાઈ કરવી] -તી સ્ત્રી० [સ, પ્રા] વોતી
 પોતદાર પું [ફા પોતદ+દાર] ખમનથી
 પોતનીસ પું [ફા પોતદ + નવીસ] ખમનનો
 હિસાબનીસ
 પોતપોતામાં અં [પોતે પરથી] માહોમાહો
 પોતપોતે સં [પોતે પરથી] પોતે પોતે, ફરેકે
 પોતરો પું [સ પૌત્ર, પ્રા પોત્ત] પૌત્ર
 પોતાપણું નં [પોતે+પણ] આત્મીયબાવ (૨)
 વ્યક્તિત્વ (૩) અસ્મિતા, અહ ભાવ
 પોતારો, પોતિયાદાસ, પોતિયું, પોતી
 જુઓ 'પોત'મા
 પોતીકું વિં [જુઓ 'પોત' નં (૨)] પોતાનું,
 સ્વકીય
 પોતું નં [સ પુસ્ત, પ્રા પુત્ય, પોત્ય] પાણીમા
 ભીંજવેલો લૂગડાનો કકડો (૨) ચૂનામા કે
 રગમા ભીંજવેલો ફૂચડો (૩) [ફા. પોતદ]
 સરકારી ખમનમા મહેસૂલનું બરણ (૪)
 [જુઓ પોતું] પોતું. [-કરવું=રગવા કે

करवानुं ऐकं मत, पौषध. ०शाणा श्री०
 पौषध करवानुं अलम रथान
 पोशाक पु० [फा] पहेरवेश, लेवास (२)
 पहेरवाना वस [-आपवे, पहेरापवे =
 रात्रमेवाना पहलाभापोशाक आपीने बहुमान
 कवु] -भी श्री० लूगलता के तेनुं भरथ
 पोशागीर पु० [फा. पोश (अभतग) + गीर
 (फा.)] पहेलवान (२) [पोशाक + गीर?]
 कंकडो यध करनारे (३) कंग
 पोशाकय न०, पोशाण श्री० लुओपोशधशाणा
 पोशि'डु' वि० [फा. पोशीदह] आशारे -
 उत्तेजन आपनार, सुरभी (२) शुभ
 पोष(-भ) पु० [सं] विक्रम सप्तमे' त्रीने
 भडिनो, पौष
 पोषक वि० [सं.] पोषण कनार ०ता श्री०
 ०वासु पु० प्राणवायु; 'ओक्सिजन'
 पोषण न० [सं.] पोषणुं ते(२)शुजरान, नसाव
 -खुयुं न० पोषक वस्तु
 पोष(-स)कुं सं० [सं] पोषण, प्रा पोस
 अवरावी पिवरावी नतन करवु (२) [वा]
 उत्तेजन-मदद आपनी
 पोषा(-सा)कुं सं० [सं] 'पोषणुं' कुर्म'लि(२)
 पाववडुं; परवडु (३) मागणी यवी, अपवु
 पोषित वि० [सं] पोषायेलुं, पोषातु
 पोष्य वि० [सं] पोषवा पोष्य
 पोषी(-सी) वि० पोष मासतु
 पोस पु० [फा पोश] नेकन्याकरने होणी -
 दिवाणीनी के आनदप्रस गनी भुशभप्ती(२)
 [सं. पोष, प्रा. पोस] पोष भडिनो
 पोस, ०टोडो पु० [फा. पोस्त + टोडो] अस
 असतु आली छंडतु
 पोसकुं सं० [सं] लुओ पोषकुं
 पोसाळु न० पोषाकुं ते (२) मागणी; अपत
 -तु वि० पुष्ट, मोटु
 पोसाकुं सं० [सं] लुओ पोषाकुं
 पोसी वि० लुओ पोषी
 पोसी पु० पोशध. श्रावकुं ऐकं मत
 पोस्ट श्री० [ई] डाक, टपाल [-करकुं,
 पोस्टमां नाभकुं = टपालमा रवाना करकुं]

०ओक्सि श्री० टपालओक्सि, डाकघर.
 ०मास्ट(-स्ट)र पु० टपालओक्सिनो वडो
 अमलदार. ०मेन पु० टपाली
 पोस्ती वि० [फा.] नशी आणवा पोसना
 डाडा ठिकाणीने पीनार (२) आणसु, ऐदी (३)
 पोयुं, नरम
 पोह [पो] पु० [दि पल्ल = द्विष] मोटु
 परोदियु, पो [-दाटवे = परोद थकु]
 पोह अ० (२५०) डोरने पाणी पीवाने उन्वारानो
 उद्गार
 पोहाल (ल.) श्री० [सं प्र + हल्य] नवी
 भेडायेली नमीन
 पोण श्री० [सं. प्रतोली, प्रा पमोली, पोली]
 दरवाने (२) दरवानवाणो महेद्वो (३) शोरी
 पोणकुं सं० [सं] (धरायाना वैनधी डोरतु) स्थिर
 यध नवु
 पोणियो पु० [पोण' उपरधी] दरवान
 पोणी श्री० [सं] पोलिका, पोली, स० म.]
 पातणी अने पोयी रोटी (२) पूरणपोणी
 पोड(-भ) (०) पु० [सं] पृथुक, प्रा पृहुक] इड
 जगयेला कणसलाने भूछने काढेला कण
 [-पाडवे = कणसलाने तापणी ५० सेडी
 दाला छटा पाडवा]
 पोड(-भ)छुं (०) न० [दि. पुखणाग] पोभवाभा
 वपराता-भूसण, भुसण, जैयो अने त्राक-ओ
 आरमातु दरेक (२) पोभवानी क्रिया -हुं
 सं० [सं] पोभला वडो वग्न्याने वधाववा
 (२) पाणी मी यीने वधाववु (३) + पाणी
 भूडी प्रतिज्ञा करवी - संकल्प कन्वो (४)
 [ला.] मारवु
 पोडिथु (०) न० [लुओ पोड] लीलु कणसलु
 (जेनो पोड पडाय छे)
 पोगंड वि० [सं] आणवथतु के आणक नेवु(२)
 न० आल्यावस्था. ०पछुं न०, ०वय श्री०,
 न० -ठावस्था श्री० [+मवस्था] आल्यावस्था
 पोत्र पु० [सं] दीकनो-दीकरो -त्री श्री०
 दीकनो दीकरी
 पौनःपुन्य न० [सं] पुन पुन थकु ने
 पौर पु० [सं] शहरी

પોમયો પું. સ્ત્રીઓનું એક ભત્તુ લૂગડું
 પોમલું વિ. [જુઓ પોમાલું] હઝખલું (૨)
 પોપલું [હઝખાઈ જવું]
 પોમાલું અંકિંસં પ્રમોદ, પ્રા. પમોમઉપરથી]
 પોયલું (-લ્) સ્ત્રી. [સ. પમિત્તી, પ્રા પમિત્તી,
 પોમિત્તી] એક ભત્તના કમળની વેલ -લ્
 નંએક ભત્તુ નાનું કમળ, રાત્રે ખીલતું કમળ
 પોયું નં [જુઓ પોયું] ગેડીદહાની રમતમાં
 ન્યા દરો પહોચાડવાથી જીત ગણાય તે મુકરર
 કરેલી હદ, ‘ગોલ’ [વસાહત
 પોર (પો)નં [દે પોરય] પર, ગામ પાસેની નાની
 પોર [પો] અં [સ પરુ] ગયે વધે કે
 આવતે વધે
 પોરટી સ્ત્રી. છોકરી. પોરટો પું. [જુઓ
 પોરિયો] છોકરો (મુ)
 પોરવણું સંકિં જુઓ પોરવણું (દારાવ)
 પોરસ (પો) પું. [સં પ્રહર્ષ, પ્રા પહરિસ; કે સ
 પૌરુષ, પ્રા પોરિસ] ખુશાલીના ઉકારો (૨)
 શૂરાતન, પાણી [-ચલવો] -સાવણું સંકિં
 ‘પોરસાવું’નું પ્રેરક. -સાવું અંકિં આનંદથી
 ઊતારાવું (૨) જુરસો ચલવો -સીલું વિ.
 પોરસવાળું શૂર, પાણીદાર
 પોરિયું નં [સ પોત કે પુત્ર ઉપરથી] છોકરું -ચો
 પું. છોકરો પોરી સ્ત્રી. છોકરી
 પોરકું (પો) વિ. પોરકું, ગઈ સાલનું
 પોરો (પો) પું. [પ્રા. પોર] પાણીમા થતો એક
 બારીક જવ (૨) [સં પ્રહર, પ્રા પહર]
 અવસર, સમો (૩) [સં પારી ઉપરથી ?]
 દુવામાથી પાણી કાઢવાનું લાખા ઘાટનું પહોળા
 મોનું વાસણ (૪) જુઓ પોરસ
 પોર્ટુગીઝ સ્ત્રી. [ઈ] પોર્ટુગલ દેશની લાખા
 (૨) પું. તે દેશનો વતની (૩) વિ. તે દેશ કે
 વતનીને લગતું
 પોલ [પો] પું. [દે પિલ્લી] ખીલેલું ૩ (૨)
 નં પોયુ ગોલકું (૩) પોલકું
 પોલ સ્ત્રી. નં [દે પોલ] પોલાણ (૨) [લા]
 મિથ્યા દેખાવ, ભૂઠાણું (૩) અધાધૂધી, ગોઠાળો
 [-ચલાવણું, હાંકણું = અવ્યવસ્થા ને અચેર
 ચલાવણું (૨) ભૂઠાણું ચલાવણું] ઝકાર (-કે)

નં બાકું. ઝકારણું સંકિં ડેરી કાઢવું;
 બાકું પાકવું. ઝકારિયું નં બાકું
 પોલકું નં [‘પોલ’ ઉપરથી ?] સ્ત્રીઓ કે
 બાળકોનું એક ભત્તું બદન
 પોલરું નં [સ. પલ્લવક ?] શેરડીની આખ (૨)
 [‘પોલ’ ઉપરથી] પગની પોલી કડલી
 પોલ પોલ નં [જુઓ પોલ] સાવ પોલ હોણું તે
 પોલકું (પો) નં [જુઓ પોલકું] રૂની નાની ચેપલી
 પોલાણું નં [‘પોલ’ ઉપરથી] પોલ પલ્લ
 (૨) પોલો લાગ (જેમ કે ગાંડનું)
 પોલાદ નં [ફા પૌલાદ] ખરું -તીખું લોહું,
 ગળવેલ -દી વિ. પોલાદનું (૨) [લા]
 મળખૂન [-ચોકકું = કદી વટે નહીં એક
 ચોકકું કે બધારણ (૨) બ્રિટિશ સનદી
 નોકરોની જમાત]
 પોલાર નં [‘પોલ’ ઉપરથી] પોલ, કાણું. ૦કું
 સંકિં કોરકું, કાણું પાકવું. -રિયું નં
 પોલી અણીવાળું સોનીનું એક ચોખર -કું,
 -ળ વિ. પોલુ
 પોલિશ નં, સ્ત્રી. [ઈ.] પાલીસ, ચળકાટ, ચોપ.
 [-કરણું = ધસીને કે વારની સથી ચળકાટ
 આપવો]
 પોલિસી સ્ત્રી. [ઈ.] વીમાખત (૨) કૂટ નીતિ;
 યુક્તિ [-કરવી, રમવી = કાવાદવા કરવા;
 યુક્તિ લડાવવી -કઠાવવી = વીમો ઉતારાવવો]
 પોલીસ પું. [ઈ] (સિપાઈ (૨) સ્ત્રી. પોલીસની
 ફોજ ઝકોટી સ્ત્રી. નાના નાના ગુનાની
 ફોજદારી અદાલત. ૦ચોકી સ્ત્રી. પોલીસની
 ચોકી ૦ખેલ પું. ગામની પોલીસવ્યવસ્થાને
 સત્તાધીશ, મુખી
 પોલું વિ. [દે. પોલ] વચ્ચે પોલાણવાળું -
 ખાલી (૨) [લા] મિથ્યા દેખાવનું [-દંઠ,
 ભમ = સાવ પોલું]
 પો (૦વ) પું. સંકિં [સં. પ્ર + વે, પ્રા પોવ]
 પોરવણું (૨) ગમીમા નાખણું
 પોશ (પો) પું, સ્ત્રી. [સં પ્રસતિ] ખોખો (૨)
 વિ. (એક કે બેને હાથની) પોશ જેટલું
 હાંધો પોશ ચોખા ને મૂઠી હાંધો
 પોશધ પું. [સ. હવસધ, પ્રા પોસહ] શ્રાવકે

કરવાનું એક મત, પૌષધ. ૦શાળા સ્ત્રી
 પૌષધ કરવાનું અલગ રથાન
 પોશાક પુ. [ફા.] પહેરવેશ; લેખાસ (૨)
 પહેરવાના વસ્ત્ર. [-આપવો, પહેરાવવો =
 રાજસેવાના બહલામા પોશાક આપીને બહુમાન
 કરવું] -કી સ્ત્રી. લૂગદાલતા કે તેવું અર્થ
 પોશાગીર પુ. [ફા પોશ (અખતર) + ગીર
 (કા)] પહેલવાન (૨) [પોશાક + ગીર ?]
 ફાકડો થઈ ફરનારો (૩) ઠગ
 પોશાલય ન. પોશાળ સ્ત્રી. બુઓ પોશધશાળા
 પોશિ'કું વિ. [ફા. પોશીકહ] આસારો-
 ઉત્તેજન આપનાર; મુરખી (૨) ગુપ્ત
 પોષ(-સ) પુ. [સં] વિક્રમ સવર્તનો ત્રીજો
 મહિનો, પૌષ
 પોષક વિ. [સં.] પોષણ કરનાર. ૦તા સ્ત્રી.
 ૦વાયુ પું. પ્રાણવાયુ; 'ઓન્ડિસજન'
 પોષણ ન. [સં.] પોષક તે(ર) ગુજરાત, નભાવ
 -ણિયું ન. પોષક વસ્ત્ર
 પોષ(-સ)કું સંક્રિં. [સં પોષય, પ્રા. પોસ]
 અવશી પિવરાવી જતન કરવું (૨) [લા.]
 ઉત્તેજન-મહઃ આપવી
 પોષા(-સા)કું અંક્રિં. 'પોષક'નું કર્મણિ(૨)
 પાલવવું; પરવડવું (૩) માગણી થવી, અપવું
 પોષિત વિ. [સં.] પોષાયેલું, પોષાવું
 પોષ્ય વિ. [સં.] પોષવા યોગ્ય
 પોષા(-સા) વિ. પોષ માસનું
 પોષ પુ. [ફા પોશ્ત] નોકરચાકરને હોળી-
 દિવાળીની કે આનંદમયગની ખુશખબતી(૨)
 [સં. પૌષ, પ્રા પોસ] પોષ મહિનો
 પોષ, ૦ટોડો પુ. [ફા પોશ્ત + ટોડો] અસ
 ખસતું ખાલી છૂટકું
 પોષકું સંક્રિં. બુઓ પોષકું
 પોષાણુ ન. પોષાકું તે(ર) માગણી; અપત
 -તું વિ. પુષ્ટ; મોટું
 પોષાકું અંક્રિં. બુઓ પોષાકું
 પોસી વિ. બુઓ પોષી
 પોસો પુ. પોશધ: શ્રાવકનું એક મત
 પોસ્ટ સ્ત્રી [કં] હાક, ટપાલ [-કરકું,
 પોસ્ટમાં નાખવું = ટપાલમા રવાના કરવું]

૦ઓન્ડિસ સ્ત્રી. ટપાલઓન્ડિસ, હાકધર.
 ૦માસ્ટ(-સ્ટ)ર પું. ટપાલઓન્ડિસનો વડો
 અમલદાર. ૦મેન પું. ટપાલી
 પોસ્ટી વિ. [ફા] નશો આણવા પોસના
 દોડા ઉકાળીને ખીનાર (૨) આળસુ, એદી (૩)
 પોસું, નરમ
 પોહ [પો] પુ. [દે. પહલ = દિવસ] મોટું
 પસોદિયુ, પો [-કાટવો = પસોદ થવું]
 પોહ અં. (૨૫૦) ટોરને ખાણી પીવાને ઉચ્ચાગનો
 ઉદ્ગાર
 પોહાલ (લ.) સ્ત્રી. [સ પ્ર + હલ્ય] નવી
 એડાયેલી જમીન
 પોળ સ્ત્રી. [સં. પ્રતોલી, પ્રા પલોલી, પોલી]
 દરવાજો (૨) દરવાજાવાળો મહોલ્લો (૩) શેરી
 પોળકું અંક્રિં. (ધરાયાના ઘેનથી ટોરનું) સ્થિર
 થઈ જવું
 પોળિયો પું. [પોળ' ઉપરથી] દરવાજા
 પોળી સ્ત્રી. [સં પોલિકા, પોલી, સરં મ.]
 પાતળી અને પોત્તી રોટલી (૨) પૂરણપોળી
 પોક(-ખ) (૦) પુ. [સ પૃથુક, પ્રા પૃથક] કૂદ
 જગયેલા કણસલાને ભૂંછને કાઢેલા કણ
 [-પાટવો = કણસલાને તાપણી પર સેકી
 દાણા છૂટા પાડવા]
 પોક(-ખ)ણું (૦) ન. [દે. પુલ્હાગા] પોખવામા
 વપરાતા-ધૂસળ, મુસળ, રૂંચેયો અને ત્રાક-એ
 ચારમાનું દરેક (૨) પોખવાની ક્રિયા -કું
 સંક્રિં. પોખણા વડે વગ્નનાં વધાવવા
 (૨) ખાણી સ્ત્રીચીને વધાવવું (૩) + ખાણી
 મૂકી પ્રતિજ્ઞા કરવી -સંકલ્પ કરવો (૪)
 [લા.] મારવું
 પોકિયું (૦) ન. [બુઓ પોક] લીલું કણસલું
 (જેનો પોક પડાય છે)
 પોમ'ડ વિ. [સં] ખાંજવયન કે બાળક જેવું(૨)
 ન. બાલ્યાવસ્થા, ૦પણું ન. ૦વય સ્ત્રી,
 ન. ૦હાવસ્થા સ્ત્રી. [પ્રવસ્થા] બાલ્યાવસ્થા
 પોમ પું. [સં] દીકરનો દીકરો -ત્રી સ્ત્રી.
 દીકરાની દીકરી
 પોમ:પુન્ય ન. [સં] પુન પુન. થવું તે
 પૌર પુ. [સં] શહેરી

પું ૨ભ ૦પાલન નં ૦બ્રજ પાલન ૦ભાવ
 પુ ૦ રાષ્ટ્રીયતા, ૦વતી સી ૦ સતાનવાળી સી
 ૦શાહી સી ૦ લોકશાસન, 'ડેમોક્રસી'.
 (૨) વિ ૦ લોકશાહી સંબંધી ૦સત્તાકે વિ ૦
 ૦બ્રજની સત્તા કે ચલાવવાળું, ૦બ્રજના વહીવટ-
 વાળું. ૦સ્થિતિ સી ૦ [+ ૦સ્થિતિ] ૦બ્રજ
 તરીકેનું અભિમાન-ગૌરવ ૦સ્થિતિવાદ
 પુ ૦ રાષ્ટ્રવાદ, 'નેશનલિઝમ'
 ૦બ્રજાણું સંકિં ૦બ્રજો ૦બ્રજાણું સજગાવવું,
 ૦બ્રજવાળું
 ૦બ્રજેશ પુ ૦ [સં] (સ) ૦બ્રજપતિ, બ્રજા
 ૦બ્રજેત્પત્તિ સી ૦ [સં] સતાનની ઉત્પત્તિ
 ૦બ્રજેત્પાદકે વિ ૦ [સં] સતાન ઉપલવે એવું
 ૦બ્રજેત્પાદન નં [સં] ૦બ્રજ ઉત્પન્ન કરવી તે
 ૦બ્રજ વિ ૦ (૨) પું ૦ [સં] ૦ગિંડું જ્ઞાન ધરાવનાર,
 જ્ઞાની ૦તા સી ૦
 ૦બ્રજા સી ૦ [સં] બુદ્ધિ ૦ચક્ષુ વિ ૦ અવ (૨)
 નં જ્ઞાનરૂપ નેત્ર
 ૦બ્રજવલ્લભાન વિ ૦ [સં] ૦બ્રજાણું, ૦બ્રજશમાન
 ૦બ્રજવલ્લભ વિ ૦ [સં] ૦બ્રજાણું; ૦બ્રજીય
 ૦બ્રજવાળું અં ૦ કિં ૦બ્રજો ૦બ્રજાણું
 ૦બ્રજવાળું સંકિં ૦બ્રજો ૦બ્રજાણું, ૦બ્રજાણું
 ૦બ્રજ નં + [બ્રજો પાણું] હોડ
 ૦બ્રજુત વિ ૦ [સં] ૦બ્રજામ કરવું, ૦બ્રજ (૨) નમ્ર;
 વિનયી ૦બ્રજા વિ ૦ (૨) પું ૦ ૦બ્રજુત જન-
 લક્ષણને પાળનાર-રક્ષનાર (૦બ્રજ)
 ૦બ્રજુમન નં [સં] ૦બ્રજુમવું તે, નમન [કરવા
 ૦બ્રજુમવું સંકિં ૦ [સં] ૦બ્રજુમ્] નમવું, નમસ્કાર
 ૦બ્રજુય પુ ૦ [સં] ૦બ્રજ (સીપુરુષનો). -ચિની
 . સી ૦ ૦બ્રજ કરનારી કે ૦બ્રજનું પાત્ર થયેલી સી
 (૨) પત્ની -ચી વિ ૦ ૦બ્રજ કરનાર કે ૦બ્રજનું
 પાત્ર થયેલો પુરુષ (૨) પું ૦ પતિ (૩) ૦બ્રજુયી પુરુષ
 ૦બ્રજુવ પું ૦ [સં] ૦કંકાર
 ૦બ્રજામ પું ૦ [સં] નમસ્કાર [-કરવા] ૦કું
 સંકિં ૦બ્રજામ કરવા, નમવું
 ૦બ્રજાલ પું ૦; -લિકા, -લી સી ૦ [સં] ૦રૂઢિ, ૦રૂઢિ
 ૦બ્રજાશ પું ૦ [સં] સર્વનાશ, પૂરી ખુવારી
 ૦બ્રજીધાન નં [સં] ૦સમાધિ, ધ્યાન (૨) ૦લક્ષિ,
 ઉપાસના (૩) ૦કર્મ ફલત્યાગ

૦બ્રજીધિ પું ૦ [સં] ૦જીવો ૦નસૂસ
 ૦બ્રજીયત સી ૦ [સં] ૦કાલાવાલા, ૦આજી
 ૦બ્રજીપાત પું ૦ [સં] ૦પગે પકડવું તે.
 ૦બ્રજીત વિ ૦ [સં] ૦ચેલું
 ૦બ્રજીતા પું ૦ [સં] ૦ચનાર
 ૦બ્રજ સી ૦ [સરં ૦ મ પ્રત, હિં પ્રતિ (સ.
 પ્રતીક?)] ૦બ્રજની નકલ (૨) ૦બ્રજ લખાણ
 ૦બ્રજપત્રું અં ૦ કિં ૦ [સં પ્રતપ્ત] ૦બ્રજ તપવું
 ૦બ્રજાપ પું ૦ [સં] ૦સામર્થ્ય; ૦બ્રજાવ (૨) તેજ,
 કાતિ (૩) ૦ચ્યાવ. ૦બ્રજાન, ૦શાળી, -પી
 વિ ૦ ૦બ્રજાપવાળું
 ૦બ્રજારણુ સી ૦ [સં] ૦છેપરપિટી
 ૦બ્રજ સી ૦ ૦બ્રજો ૦બ્રજ (૨) ૦બ્રજાર, વર્ગ, જાત
 ૦બ્રજ અં [સં] ૦તરફ (૨) ૦નીચેના અર્થમાં
 ૦બ્રજારો એક ઉપસર્ગ વિરુદ્ધ, વિપરીત
 (ઉદા ૦ પ્રતિકાર). સામે (ઉદા ૦ પ્રત્યક્ષ), બદ-
 લામાં (પ્રત્યુપકાર), હરેક, હરેક (ઉદા ૦ પ્રત્યેક;
 ૦બ્રજીય, સમાન: સદશ (ઉદા ૦ પ્રતિકૃતિ)
 ૦બ્રજીતર પું ૦ પ્રત્યુત્તર
 ૦બ્રજીકરણુ નં [સં] ૦પ્રતિકાર
 ૦બ્રજી(-તી)કાર પું ૦ [સં] ૦વિરોધ; સામનો
 (૨) ૦બ્રજો (૩) ૦ઉપાય, ધલાજ ૦કે વિ ૦
 ૦પ્રતિકાર કરનાર
 ૦બ્રજીકાવ્ય નં [સં] ૦ઉપહાસ કરવા કરાતી
 ૦બ્રજ કાવ્યની પ્રતિકૃતિ, 'પેરડી'
 ૦બ્રજીકલ(-ળ) વિ ૦ [સં] ૦અનુકૂળ નહિ તેવું,
 વિરુદ્ધ, ઊલટું. ૦તા સી ૦
 ૦બ્રજીકૃતિ સી ૦ [સં] ૦જીવો (૨) નકલ
 ૦બ્રજીકોણુ પું ૦ [સં] ૦'ઓપોઝિટ ઓન્ગલ'(ગ.)
 ૦બ્રજીકમણુ નં [સં] ૦બ્રજો પકડકમણું
 ૦બ્રજીક્રિયા સી ૦ [સં] ૦ઉપાય (૨) ૦વિરોધી
 ક્રિયા-ગતિ, 'રીએક્શન'
 ૦બ્રજીકણુ અં [સં] ૦પગે પગે
 ૦બ્રજીગામી વિ ૦ [સં] ૦સામી કે પાછી ગતિ
 કરનાર, ૦બ્રજીગી સામુ
 ૦બ્રજીગ્રહ પું ૦ [સં] ૦જાન લેવું તે (૨) ૦સ્વીકાર.
 -હી વિ ૦ ૦જાન લેનાર
 ૦બ્રજીધાત પું ૦ [સં] ૦(માર્ગ) સામુ મારવું તે (૨)
 ૦બ્રજો પ્રત્યાધાત (૩) ૦રકાવટ

પ્રતિધોર પુ. પડ્યો, પ્રતિધોષ
 પ્રતિધોષ પુ. [સં.] પડ્યો. -પિત વિ. પ્રતિ-
 ધોષવાણુ
 પ્રતિચિન્ન નં. [સં.] 'દ્વિદોષાદક'
 પ્રતિચ્છદ પું. [સં.] પડછાયારૂપ આકૃતિ
 પ્રતિચ્છાયા સ્ત્રી. [સં.] પડછાયા, પ્રતિબિંબ-
 પ્રતિજ્ઞા સ્ત્રી. [સં.] પણ નિયમ (૨) શપથ (૩)
 પથાવથવ વાક્યમાર્તુ પહેલુ, જેમા-સાધ્યનો
 પક્ષ ઉપર નિર્દેશ કરવામા આવે છે (ન્યા)
 [-કરવી, લેવી = નિયમ, શપથ, કે નિશ્ચય
 કરવા.] ૦પત્ર પુ. નં. પ્રતિજ્ઞાનો લેખ ૦ખદ્ધ
 વિ. પ્રતિજ્ઞાથી બધાયેલુ. ૦ભંગી વિ.
 પ્રતિજ્ઞાનો ભંગ કરનાર -જ્ઞાતર નં. એક
 નિઘરુરથાન, વાઢીએ કરેલા કૃષણનો ઉદ્ધાર
 કરવા પોતાની પ્રતિજ્ઞા બદલવી તે (ન્યા)
 પ્રતિતાલ પું. [સં.] એક પ્રકારનો તાલ(સંગીત)
 પ્રતિદિન, પ્રતિદિવસ અર્થ [સં.] દરરોજ
 પ્રતિધ્વનિ પુ. [સં.] પડ્યો
 પ્રતિનમસ્કાર પું. [સં.] નમસ્કાર સામેથી
 ઝીલવો તે [સામાવાળિયો
 પ્રતિનાયક પુ. [સં.] નાટક કે વાર્તામા નાયકનો
 પ્રતિનિધિ પુ. ૧] -ને બદલે, -ના તરફથી
 કામ કરવા નિયુક્ત કહેલો માણસ ૦ત્વ નં.
 પ્રતિનિધિપદ (૨) પ્રતિનિધિ ચૂંટવાનો અધિકાર
 પ્રતિપક્ષ પુ. [સં.] સામેનો પક્ષ (૨) શત્રુ,
 સામાવાળિયો (૩) પ્રતિવાદી -ક્ષી પુ.
 પ્રતિપક્ષનો માણસ; સામાવાળિયો
 પ્રતિપત્તિ સ્ત્રી. [સં.] પ્રાપ્તિ (૨) પ્રતીતિ, જ્ઞાન
 (૩) સંમતિ, સ્વીકાર (૪) નિશ્ચય, ખાતરી
 (૫) પ્રતિપાદન, નિરૂપણ
 પ્રતિપદ (-દા) સ્ત્રી. [સં.] પડ્યો, એકમ
 પ્રતિપત્ર વિ. [સં.] જાણેલુ (૨) સ્વીકારેલુ (૩)
 મળેલુ (૪) શરણાગત (૫) સાબિત કરેલુ (૬)
 સમાન -પ્રતિષ્ઠા પામેલુ
 પ્રતિપાદક વિ. [સં.] પ્રતિપાદન કરનાર -ન
 નં. પ્રમાણ આપી પુરવાર કરતુ તે.
 પ્રતિપાદિત વિ. [સં.] પ્રતિપાદન કરેલુ -ની
 વિ. સ્ત્રી. પ્રતિપાદન કરનારી [હોય તે
 પ્રતિપાદ વિ. [સં.] જેનુ પ્રતિપાદન કરવાનું

પ્રતિપાલક પુ. [સં.] ભરણપોષણ કરનાર,
 રક્ષણ કરનાર
 પ્રતિપાલન નં. -ના સ્ત્રી. [સં.] ભરણપોષણ;
 રક્ષણ
 પ્રતિપાળ પુ. પ્રતિપાલક (૨) સ્ત્રી. સભાળ;
 રક્ષણ ૦ક પુ. જુઓ પ્રતિપાલક ૦જું
 સંકિં જુઓ પાળતુ [કરેલો પ્રશ્ન
 પ્રતિપ્રશ્ન પું. [સં.] સામે પ્રશ્ન, પ્રશ્ન સામે
 પ્રતિપ્રસવ પુ. [સં.] અપવાદનો અપવાદ
 પ્રતિપ્રિય નં. [સં.] રૂડો બહોલો, પ્રત્યુપકાર
 પ્રતિફલ (-ળ) પુ. [સં.] પ્રતિફલન (૨) સામે
 બદલો -લક પુ. પ્રતિબિંબ કે કે તેવું ફલક;
 'રિફ્લેક્ટર' -લન નં. પ્રતિબિંબ (૨) પ્રતિ-
 ક્રિયા, સામેથી બદલો -લિત વિ. પ્રતિબિંબિત
 પ્રતિબદ્ધ વિ. [સં.] બધાયેલુ (૨) પ્રતિબંધ -
 રકાવટવાળું (૩) 'કોન્ટ્રીબ્યુટ' (૪)
 પ્રતિબંધ પું. [સં.] વિદ્ધ, વાધો, મનાઈ,
 રકાવટ ૦ક વિ. રોકનાર
 પ્રતિબિંબ નં. [સં.] પડછાયા, ચળકતી સપાટીમા
 પડતી પ્રતિચ્છાયા. ૦જું સંકિં -નુ પ્રતિ-
 બિંબ ઝીલવું -ગ્રહણ કરવું -પિત વિ.
 જેનુ પ્રતિબિંબ પડ્યું હોય એવું
 પ્રતિબોધ પુ. [સં.] નિગૂંથિ (૨) જ્ઞાન, સમજણ
 (૩) બોધ, ઉપદેશ (૪) રમણ, યાદ આપવું તે.
 ૦જુ સંકિં ઉપદેશ આપવો, સમજાવવું
 પ્રતિભા સ્ત્રી. [સં.] કાતિ, તેજ (૨) માનસિક
 શક્તિની ઝળક -છટા (૩) રૂપના, સર્જન
 અને મોઢખોળના ક્ષેત્રમા નવું નવું તેજ
 બતાવનારી અસાધારણ ઈશ્વરદત્ત શુદ્ધિશક્તિ.
 ૦ત નં. ભાન, સૂર (૨) તરતજુદિ (૩) પ્રતિભા
 (૪) સ્પષ્ટ થતુ તે ૦વાન, ૦શાળી વિ.
 પ્રતિભાવાળુ [બિખરેલો]
 પ્રતિભાગ પુ. [સં.] ભાગ, અંશ (આવક કે
 પ્રતિભાસ પુ. [સં.] આભાસ
 પ્રતિમધ્યમ પું. [સં.] તીવ્રતર મ સ્વર (સંગીત)
 પ્રતિમદ્ધ પું. [સં.] પ્રતિપક્ષી મદ્ધ
 પ્રતિમા સ્ત્રી. [સં.] મૂર્તિ ૦ત નં. પ્રતિમા
 (૨) પ્રતિબિંબ (૩) દષ્ટાંત (૪) 'એન્ટિલોગેદિધમ'
 (૫) ૦વિધાન નં. પ્રતિમા બનાવવી તે.

૦લેખન ન૦ પ્રતિભા લેખને કરેલું આલેખન;
 'મોડેલ ડ્રોઇંગ' [એક સંધિ
 પ્રતિબુદ્ધ ન૦ [સં.] નાટકના વસ્તુનો પાત્રમાનો
 પ્રતિરોધ પું૦ [સં.] અટકાવ, રોકાણ ૦ક, -ધી
 વિ૦ રોકનાર
 પ્રતિલિપિ સ્ત્રી૦, પ્રતિલેખ પું૦ [સં.] નકલ
 પ્રતિલોભ વિ૦ [સં.] ઊલટા કંમનું (૨) ઉપલા
 વર્ણની સ્ત્રી સાથેનું (લગ્ન)
 પ્રતિવ્રમન ન૦ [સં.] પરાવર્તન
 પ્રતિવર્ષ અ૦ [સં.] દર વરસે
 પ્રતિવાદ પું૦ [સં.] વિરોધ; ખંડન (૨) ઉત્તર;
 જવાબ ૦ણ, -દિની સ્ત્રી૦ પ્રતિવાદી સ્ત્રી
 -દી પું૦ કાવામા બચાવપક્ષનો માણસ
 પ્રતિવાય પું૦ જુઓ પ્રત્યવાય
 પ્રતિવાદણ ન૦ [સં.] નિવારણ
 પ્રતિવિધાન ન૦ [સં.] ઉપાય, ઇલાજ
 પ્રતિશબ્દ પું૦ [સં.] પડઘો [વાળવું તે
 પ્રતિરોધ પું૦, ૦ન ન૦ [સં.] બહોલો લેવા-વેર
 પ્રતિષેધ પું૦ [સં.] નિષેધ, મના
 પ્રતિષ્ઠા સ્ત્રી૦ [સં.] આખર (૨) [મૂર્તિની] વિવિ
 પૂર્વક આપના (૩) સ્થિરતા; મજબૂતી.
 ૦ન ન૦ રચાન, રચન. ૦પકે પું૦ પ્રતિષ્ઠા
 કરનાર. -ષ્ટિત વિ૦ પ્રતિષ્ઠાવાળું, આખરદાર
 (૨) સ્થિર, જામેલું [તે (વ્યા.)
 પ્રતિજ્ઞાપ્રસારણ ન૦ [સં.] સપ્રસારણથી ઊલટું
 પ્રતિસંબંધી વિ૦ [સં.] વિરુદ્ધ
 પ્રતિસિદ્ધાંત પું૦ [સં.] સિદ્ધાંતથી ઊલટો
 સિદ્ધાંત, 'કોન્વર્સ ધિયરમ' (ગ.)
 પ્રતિરૂપર્ષી સ્ત્રી૦ [સં.] હરીફાર્થ -ધી પું૦ હરીફ
 પ્રતિહત વિ૦ [સં.] પ્રતિધાત-પ્રતિબંધ પામેલું
 પ્રતિ(-તી)હાર પું૦ [સં.] કારપાળ. -રી સ્ત્રી૦
 સ્ત્રી-હરવાન -રું ન૦ પ્રતિહારનું કામ
 પ્રતિહિંસા સ્ત્રી૦ [સં.] હિંસા સામે હિંસા
 પ્રતીક ન૦ [સં.] પ્રતિમા, મૂર્તિ (૨) ચિહ્ન, નિશાન
 પ્રતીકાર, ૦કે વિ૦ [સં.] જુઓ 'પ્રતિકાર'મા
 પ્રતીક્ષા સ્ત્રી૦ [સં.] વટ જોવી તે
 પ્રતીચ્છી સ્ત્રી૦ [સં.] પશ્ચિમ દિશા
 પ્રતીત વિ૦ [સં.] રૂપ જણાયેલું [-યવું = રૂપ
 થક; સમજવું (૨) દેખાવું, જામ થવા]

-ત (-નિ) સ્ત્રી૦ ભરોસો; વિશ્વાસ; પતીજ.
 (૨) ખાતરી (૩) સમજ; જ્ઞાન. [-પડવી =
 વિશ્વાસ-ખાતરી થવાં-હોવાં.]
 પ્રતીપ વિ૦ [સં.] વિરુદ્ધ. ઊલટું (૨) પું૦ એક
 અર્થાલંકાર જેમા ઉપમાનને ઉપમેય સમાન
 જણાવી તેનો તિરસ્કાર કરવામાં આવે છે
 (કા શા.) ૦મામી વિ૦ ઊલટું જનાર
 પ્રતીહાર, -રી, -રું જુઓ 'પ્રતિહાર'માં
 પ્રત્યક્ (-ગ્) વિ૦ [સં.] પાછું કરેલું, વિમુખ
 થયેલું (૨) અંતર્મુખ, અંદર વળેલું (૩)
 અંતર્વર્તી; આંતર(૪)પશ્ચિમ -દ્યેતન-પું૦
 જવાત્મા (૨) પરમાત્મા
 પ્રત્યક્ષ વિ૦ [સં.] નજર સામેનું (૨) રૂપ; ખુલ્લું
 (૩) ઇદ્રિયગ્રાહ્ય (૪) ચક્ષુર્ગ્રાહ્ય (૫) ન૦ ઇદ્રિયો
 કારણ થતું જ્ઞાન (૬) નેનું સાધન-પ્રમાણ [-થવું
 = ખુલ્લું થકું; આખે દેખાવું (૨) રૂપ પ્રતીતિ
 થવી] ૦યોગ્યતા સ્ત્રી૦ પ્રત્યક્ષ થવાની
 યોગ્યતા. ૦વાદ પું૦ પ્રત્યક્ષ પ્રમાણને જ
 સત્ય માનનારો વાદ; 'પોઝિટિવિઝમ' ૦વાદી
 વિ૦ (૨) પું૦ 'પોઝિટિવિઝમ' -ફીકરેણુ ન૦
 પ્રત્યક્ષ કરવું કે કરાવવું તે
 પ્રત્યગ્ વિ૦ [સં.] જુઓ પ્રત્યક્
 પ્રત્યગ્દર્શી વિ૦ [સં.] અંતર્મુખ ચક્ષુવાળું
 પ્રત્યગ્ર વિ૦ [સં.] તાજું, નૂતન, યુવાન (૨) યુદ્ધ
 પ્રત્યપકાર પું૦ [સં.] અપકાર સામે કરાતો
 અપકાર
 પ્રત્યભિજ્ઞા સ્ત્રી૦ [સં.] ઓળખ (૨) સદશ
 વસ્તુ દેખીને પહેલા દેખેલી વસ્તુનું સ્મરણ
 થઈ આવતું તે. ૦ન ન૦ જુઓ પ્રત્યભિજ્ઞ
 (૨) ઓળખાણની નિશાની, અભિજ્ઞાન
 પ્રત્યભિનંદન ન૦ [સં.] અભિનંદનની વસ્તુ કે
 વાતથી સામેથી રાજ થવું તે કે તે બતાવવા
 કાઈ આપવું તે
 પ્રત્યક્ષ પું૦ [સં.] વિશ્વાસ, ભરોસો (૨) ખાતરી;
 નિશ્ચય (૩) કારણ, હેતુ (૪) અનુભવજન્ય
 જ્ઞાન (૫) રૂપો કે સાધિત શબ્દો બનાવવા
 શબ્દને અતે લગાડવામા આવે છે તે (વ્યા.)
 ૦રહિતા વિ૦ સ્ત્રી૦ જેમા પ્રત્યક્ષ કે પૂર્વગ
 નથી એવી (લાવા). ૦સાધિત વિ૦ પ્રત્યયોધી

સધાતો (શબ્દ). એલુપ્તિ વિં સ્ત્રીં જેમાં
પ્રત્યયો લોપ પામ્યા છે એવી (ભાષા).
-યાત્મિકા વિં સ્ત્રીં જેમાં પ્રત્યય છે
એવી (ભાષા)

પ્રત્યયાય પું [સં] વિદ્ય; નકતર (૨) પાપ, દેવ
પ્રત્યંગ પું [સં] શરીરનું ગૌણ અંગ-કપાળ,
કાન જેવું (૨) ખાલી (સંગીત)

પ્રત્યયા સ્ત્રીં [સં] પણ્
પ્રત્યાખ્યાન નં [સં] પરિત્યાગ, અસ્વીકાર,
નિરાકરણ (૨) ઉપેક્ષા (૩) ઠપકા

પ્રત્યામમન નં [સં] પાછા આવવું તે
પ્રત્યાઘાત પું [સં] સામે આઘાત કે ધક્કો,
'સી-એક્સન' (૨) પદચો [અક્રિત]

પ્રત્યાત્મા પું [પ્રતિ + આત્મા] દરેક આત્મા-
પ્રત્યારોપ પું [સં] સાચું આળ ંણ નં
સામેનામાં આરોપવું તે(૨)પ્રત્યારાપ કરવો તે

પ્રત્યાસન્ન વિં [સં] પાસેનું; નજીકનું
પ્રત્યાહાર પું [સં] અષ્ટાંગયોગનું એક અંગ -
વિષયમાત્રમાથી ઇન્દ્રિયોને પાછી હઠાવી એક
જગાએ સ્થિર કરવી તે

પ્રત્યુત્ત અં [સં] કિવા; બીજી રીતે(૨)નીકર,
નહિ તો (૩) ઊલટી રીતે [જવાબ]

પ્રત્યુત્તર પું [સં] સામે જવાબ, જવાબનો
પ્રત્યુત્પન્ન વિં [સં] યોગ્ય સમયે તરત જ
ઉત્પન્ન થયેલું [સામે ઉપકાર]

પ્રત્યુપકાર પું [નં] ઉપકારના બદલામાં
પ્રત્યે અં પ્રતિ, તરફ

પ્રત્યેક વિં [સં] દરેક

પ્રત્યમ વિં [સં] પહેલું (૨) અં શરૂઆતમાં
(૩) પહેલેથી, અગાઉથી ંતઃ અં મૂળમાં,
શરૂઆતમાં -મા વિં સ્ત્રીં પહેલી(વિભક્તિ).

-માત્રમ પું [+ આત્રમ] અસ્યચર્યાત્રમ

પ્રથા સ્ત્રીં [સં] ધારો, વહીવટ(૨)રીત. [-પડવી
= ધારો કે રીત ચાલુ થવી.]

પ્રથિત વિં [સં] પ્રખ્યાત

પ્રથીનાથ પું [ભૂગોળ પૃથ્વીનાથ] રાજ

પ્રદ વિં [સં] 'આપનાર' એ અર્થમાં સમાસમાં
નામને છેડે. ઉદાં 'કળપ્રદ'

પ્રદક્ષિણા સ્ત્રીં [સં] કોઈ પણ વસ્તુ કે વ્યક્તિને

જો-૪૯

જમણી ખાતુ રાખીને તેની વ્યાસપાસ ફરવું
તે [-કરવી, -કરવી]

પ્રદર પું; નં [સં] સ્ત્રીઓનો એક રોગ
પ્રદર્શક વિં [સં] બતાવનાર -ન નં નિરૂપણ

(૨) હુબર, વિદ્યા, કળા વગેરેના દર્શ્યોને
જાહેરમાં લેવા મૂકવાની પ્રાસંગિક યોજના
પ્રદર્શિત વિં [સં] બતાવેલું

પ્રદાતા પું [સં] આપનાર, દાતા. -ન નં
આપવું તે -યક વિં (સમાસને છેડે) આપનાર,
ઉદાં બુદ્ધિપ્રદાયક

પ્રદિગ્ધ વિં [સં] ખરડાયેલું

પ્રદીપ પું [સં] દીવો ંક વિં ઉત્તેજિત
કરનાર (૨) સળગાવનાર ંન નં સળગવું
તે -મ વિં સળગેલું (૨) ઉત્તેજિત

પ્રદુષ્ટ નં [સં] ધણું દુષ્ટ [દિશનો એક ભાગ
પ્રદેશ પું [સં] દેશ, મુલક, ભૂમિ (૨) મોટા
પ્રદેશિની સ્ત્રીં [સં] અ ગૃહાની જોડેની આંત્રણી

પ્રદોષ પું [સં] સધ્યાકાળ (૨) તેરશે કરવાનું
શિવનું મત. [-કરવો = પ્રદોષનું મત કરવું,
તેરશે એક વાર સાંજે જ જમવું.]

પ્રદુર્મન પું [સં] (સ.) કૃષ્ણનો પુત્ર,
કામદેવનો અવતાર

પ્રધાન વિં [સં] મુખ્ય(૨)પું વજીર, કારભારી
ંપદ(-દુ), ંવદું નં પ્રધાનનો હોદ્દો,
વજીરાઈ [પ્રધવ સ કરનાર]

પ્રધવ સ નં [સં] નાશ; ઉચ્છેદ ંક વિં
પ્રનાલિકા, પ્રનાલી સ્ત્રીં [સં] પ્રણાલિકા
પ્રપત્તિ સ્ત્રીં [સં] શરણ લેવું તે, પ્રણિધાન.

ંયોજ પું ઈશ્વરપ્રણિધાન દ્વારા સધાતો
યોગ. -ન્ન વિં શરણાગત, પ્રપત્તિવાળું
-ન્નાત્મા વિં (૨) પ્રપન્ન આત્માવાળું;

ભક્ત; ખુદાપરસ્ત

પ્રપંચ પું [સં] વિસ્તાર(૨)માયાનો વિસ્તાર,
સ સાર (૩) સાસારિક માયા (૪) છળકપટ.
[-રચવો = તરછીપ કરવી, છાકડું ગોઠવવું
-રમવો = ફગો કરવો; છળકપટ કરવું.] ંવાદ

પું 'મટિરિયલિઝમ' -ચી વિં પ્રપંચથી
ભરેલું, કપટી

પ્રપા સ્ત્રીં [સં] પરખ

પ્રપાત પું[સં.] ધોખ(૨) ભૂસદો [ભાગ
પ્રપાઠક પું[સં.] (વેદનું) પ્રકરણ, અધ્યાય; અંથનો
પ્રપિતા પું[સં.] દાદો, વડો
પ્રપિતામહ પું[સં.] આપનો દાદો, પરદાદો
-હી સ્ત્રીં આપની દાદી
પ્રપુત્ર પું[સં.] દીકરાનો દીકરો, પૌત્ર
પ્રપૌત્ર પું[સં.] પાત્રનો પુત્ર. -ત્રી સ્ત્રીં
પાત્રની પુત્રી
પ્રકુલ્લ, -લિલત વિં [સં] ખીલેલું(૨) આનંદ
ધામેલું ૦વું અંકિં પ્રકુલ્લ થવું
પ્રખલ(-ળ) વિં [સં] બળવાન (૨) અત્યંત
(૩) નં ભારે બલ
પ્રખંધ પું[સં] ઇતિહાસ અને ઇતકયાથી
મિશ્રિત લેખ (ઉદાં ભોજપ્રખંધ) (૨) ચિત્ર-
કાવ્ય (ઉદાં છત્રપ્રખંધ, સમુદ્રપ્રખંધ) (૩)
ગોઠવણ, બદાબરત ૦ન નં રચના; ગોઠવણ.
૦સમિતિ સ્ત્રીં વ્યવસ્થા કરનારી સમિતિ
પ્રશુદ્ધ વિં [સં.] ભગેલું (૨) જ્ઞાની; સમજી
પ્રખાધ પું[સં] ભગૃતિ (૨) જ્ઞાન (૩) ઉપદેશ.
૦ક વિં પ્રખોધ કરનાર. ૦કાલ(-ળ) પું
સવાર, ભગવાનો સમય ૦ન નં ઉપદેશ,
પ્રવચન. ૦(-ધિ)ની સ્ત્રીં દેવભીષી એકાદશી
૦વું સંકિં બોલાવવું; હાંકે મારવી (૨)
બોધ આપવો [ઉત્પલ થવું
પ્રખવ પું[સં] ઉત્પત્તિ, જન્મ ૦વું અંકિં
પ્રભા સ્ત્રીં[સં.] તેજ, કાતિ (૨) હમામ. ૦કર
પું સૂર્ય. ૦મંડલ(-ળ) નં તેજનું ક્ષેત્ર
પ્રભાત નં [સં.] સવાર (૨) પું એક રાગ.
૦કેરી સ્ત્રીં પ્રભાતનું નગરથી ન દે તે કરનારી
મંડળી. -તિસું નં સવારમા ગાવાનું પદ
પ્રભાવ પું[સં.] શક્તિ (૨) પ્રતાપ, તેજ (૩)
હમામ; સ્વ્યાખ(૪) અસર, શુણ. [-પડવો =
તેજની અસર સામા ઉપર થવી; સ્વ્યાખ
પડવો.] ૦ક, ૦શાળી વિં પ્રભાવવાળું.
-વિત વિં પ્રભાવની અસરમા આવેલું (૨)
પ્રભાવવાળું
પ્રભુ પું[સં.] પરમેશ્વર (૨) માલિક; સ્વામી
[પ્રભુનું માણસ = નિખાપ, નિખાલસ,
ભોળું માણસ.] ૦તા સ્ત્રીં માલિકી (૨)

ગૌરવ (૩) પરમેશ્વરપણું; દેવતા
માલિકી (૨) કાબૂ ૦મથ લે-
પરિપૂર્ણ, આતપ્રોત; તેની ભક્તિ
પ્રભૃતિ અં [સં] વગેરે; ઇત્યાદિ
પ્રભેદ પું[સં.] ભિન્નતા, તફાવત
પ્રકાર (૩) ભિન્ન કરવું - જુદું
પ્રમત્ત વિં [સં.] પ્રમાદી, ગોદેલ.
પ્રમથ પું[સં.] શિવનો એક ગણ.
વલોવવું(૨) પીડવું(૩) મારી ૦
૦ન નં વલોવવું તે (૨) પીડવું તે
પ્રમદ પું[સં] હર્ષ; આનંદ
રણવાસનો બાગ - દા સ્ત્રીં જીવા
પ્રમા સ્ત્રીં[સં.] યથાર્થ જ્ઞાન (૨)
પ્રમાણ નં [સં.] યથાર્થ જ્ઞાનનું
પુરાવો; સાબિતી (૩) માપ, ધોરણી
(ગ) (પ) અં (પ) નક્કી (૬) વિં
સત્ય, માન્ય કરવા યોગ્ય [-આ
કે પુરાવો આપવો - કરી આ
કરી આપવું. -લેવું = આધાર તરીકે
૦તા સ્ત્રીં ૦અંથ પું પ્રમ
અથ ૦અન નં પદવી, જે
ખાતરીપત્રક, 'સર્ટિફિકેટ' ૦ખદ
મેળ કે ધોરણ પ્રમાણેનું. ૦ભૂત વિ
પાત્ર; માન્ય રાખવું પડે એવું
પ્રમાણવાળું. ૦વું સંકિં ભણવું
ભૂત માનવ; કંબૂલ રાખવું (૩) પુ.
૦શાસ્ત્ર નં યથાર્થ જ્ઞાનના
ન્યાયશાસ્ત્ર. ૦સર વિં (૨) અં
-શુક વિં પ્રમાણિક, સાચું,
-શુકતા સ્ત્રીં, -શુકપણું નં.
સ્ત્રીં એક છદ્દ - શુ અં પેઢે,
પ્રમાતા સ્ત્રીં[સં] માની મા (૨) પું
દ્વારા જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરનાર (૩) જ્ઞાન
આત્મા, જ્ઞાનનો દ્રશ્ય - સાક્ષી.
માનો દાદો ૦મહી સ્ત્રીં માની
પ્રમાદ પું[સં] ગદ્ગત (૨) આળસ
= આળસ કરવું] -દી વિં પ્રમ
પ્રમાજન નં [સં.] વાળવું જૂઠું કે
કરવું તે

પ્રમિત વિનંસ] સામિત, સિદ્ધ (૨) પરિમિત;
અર્થ(૩) પ્રમાણે દ્વારા જેનું જ્ઞાન થયું હોય તે
(૪) [સમાસને અતે] -ના માપનુ -જેટલું
પ્રમુખ પુનંસ] સલાપતિ, અધ્યક્ષ (૨) વિનં
મુખ્ય, આગેવાન. [-ખનંસું=અધ્યક્ષ થયું]
અર્થના, અર્થ નં પ્રમુખની જગા
પ્રમુદિત વિનંસ] ખૂબ રાજ થયેલું -મુદિત
પ્રમેય વિનંસ] પ્રમાણેના વિષય યદી શકે તેવું,
જાણી શકાય તેવું (૨) માપી શકાય તેવું (૩)
સિદ્ધ કરી શકાય તેવું (૪) નં પ્રમાણ દ્વારા
જેનું જ્ઞાન કરવાનું હોય તે (૫) સિદ્ધ કરવાની
વસ્તુ, સિદ્ધાન્ત, 'ધ્યયરમ' (ગ.)
પ્રમેહ પુનંસ] એક રોગ -પરમિયો
પ્રમેહ પુનંસ] આનંદ. ૦હું સંક્રિં આનંદ
આપવો. -દી વિનં આનંદી, હર્ષયુક્ત (૨)
સીં (કા) અપોરના નારતાની એક વાની
- મોશન નં [ઈ] શાળામા ઉપલા વર્ગમા
ચડાવવું તે (પ્રાય નાપાસ થનારને) (૨) પગા-
રમા બદલી કે વચારો. [-આપવું, મળવું]
ત વિનંસ] સયમી (૨) શુદ્ધ, પવિત્ર (૩)
પ્રયત્નવાન, ઉત્સાહી

પુંનંસ] પ્રયાસ; કોશિશ (૨) [વ્યા]
ના ઉચ્ચારણનો પ્રયત્ન [-કરવો] ૦ખંધ
શબ્દોના ઉચ્ચારણ પરથી કરાતી પદ-
વ્યાન વિનં પ્રયત્ન કરનાર. ૦શીલ
-નમા મચ્યુ રહેનાર

[સં.] જરૂં તે; પ્રત્યાન

સ] શ્રમ, મહેનત

યોજાયેલું, કરાયેલું, પ્રયોજિત
વેશિષ્ટ યુક્તિ

હસ લાખ

। પ્રયોગ કરનાર

ઉપયોગ, વાપર (૨) જાણ, જાણ

ઉપચાર (૩) સાધના,

૧) [વ્યા] ક્રિયાનાથના

ઉદાં કર્મણિ-

ક] જાણવું તે.

૦ખંધ પુનં

પુનં નાટ્ય-

પ્રયોગ જાણનાર. ૦શાલા(-ખા) સીં
વૈજ્ઞાનિક પ્રયોગો કરવાની જગા; 'લેબોરેટરી'.
૦સિદ્ધ વિનં પ્રયોગથી સિદ્ધ કરેલું

પ્રયોગક પુનંસ] પ્રેરક (૨) લેખક -ન નં
સંખ્ય; હેતુ (૨) ઉપયોગ, જરૂર -ના સીં
જીણવટથી યોજના કરવી તે -હું સંક્રિં
પ્રયોજિત કરવું

પ્રયોજિત વિનંસ] યોજેલું, ગોઠવેલું (૨) કામમા
લીધેલું, પ્રયોગમા આણેલું

પ્રયોજ્ય વિનંસ] કામમા લેવા યોગ્ય, આચરવા
યોગ્ય (૨) કામમા નિયુક્ત-પ્રેરિત કરવા યોગ્ય

પ્રરૂઢ વિનંસ] ઉત્પન્ન થયેલું (૨) વધી ગયેલું
પ્રરૈચના સીંસ] રચિ કરાવવી તે, ઉત્તેજના

(૨) આગળ આવનાર વસ્તુનું રચિ ઉત્પન્ન
યાય તેવી રીતે વર્ણન (નાટકમાં)

પ્રરોહ પુનંસ] અકુર, ક્ષણો

પ્રલપવું અં ક્રિં પ્રલાપ કરવો

પ્રલય પુનંસ] વિનાશ (૨) કલ્પને અતે
જગતનો લય

પ્રલંબ વિનંસ] નીચે લખડવું (૨) લાખુ.
-ખાવું અં ક્રિં ખૂબ લંબાવું

પ્રલાપ પુનંસ] આવેશમા મોટેથી અસ બદ
ખેલવું તે (૨) વિલાપ [ભારે લાલચ

પ્રલોભક વિનંસ] ભારે લોભાવનાર. -ન નં
પ્રલે(-લે) પુનં + પ્રલય ૦કાર પુનં લયંકર

વિનાશ [વ્યાખ્યાન

પ્રવક્તા પુંનંસ] પ્રવચન કરનાર. -અન નં

પ્રવણ વિનંસ] ઢળવું, નમેલું (૨) નમ્ર (૩)

અભિમુખ, ઉન્નમુખ (૪) આસક્ત; રત

પ્રવદવું સંક્રિં [સ પ્રવદ્] વદવું, ખેલવું

પ્રવર વિનંસ] શ્રેષ્ઠ, મુખ્ય (૨) નં ગોત્ર (૩)

ગોત્રમા થયેલ શ્રેષ્ઠ પુરુષ (૪) અગ્ર

પ્રવર્ત(-ર્ત)ક વિનંસ] પ્રેરક, પ્રવૃત્ત કરનાર

(૨) પુંનં પ્રવર્તવનાર (૩) સંસ્થાપક -ન

નં પ્રચાર, પ્રસાર -ના સીં પ્રવર્તવું તે

(૨) પ્રવૃત્ત થવું તે -માન વિનં પ્રવર્તવું ફેલાવું

પ્રવર્તવું અં ક્રિં [સં. પ્રવૃત્ત] ફેલાવું (૨)

ચાલવું, પ્રચલિત હોવું

પ્રવર્તક, -ન, -ના, -માન જુઓ 'પ્રવર્તક'માં

પ્રપાત પું[સં.]ધોધ(૨)ભૂસદા [ભાગ
પ્રપાઠક પું[સં.](વેદુ)પ્રકરણ,અધ્યાય;અથનો
પ્રપિતા પું[સં.]દાદો, વડો
પ્રપિતામહ પું[સં.]બાપનો દાદો; પરદાદો
-હી સ્ત્રી બાપની દાદી
પ્રપુત્ર પું[સં.]દીકરાનો દીકરો, પૌત્ર
પ્રપૌત્ર પું[સં.]પાત્રનો પુત્ર. -સ્ત્રી સ્ત્રી
પાત્રની પુત્રી
પ્રકુલ્લ, -ક્લિત વિ[સં.]ખીલેલુ(૨)આનંદ
પામેલુ. ૦હું અંકિં પ્રકુલ્લ થવું
પ્રખલ(-ળ) વિ[સં.]બળવાન (૨) અત્યંત
(૩) નં ભારે બલ
પ્રખંધ પું[સં.]ધતિહાસ અને હંતકથાથી
મિશ્રિત લેખ (ઉદાં ભોજપ્રખંધ) (૨) ચિત્ર-
કાવ્ય (ઉદાં છત્રપ્રખંધ, સમુદ્રપ્રખંધ) (૩)
ગોઠવણ, બદોષરત. ૦ન નં રચના, ગોઠવણ
૦સમિતિ સ્ત્રી વ્યવસ્થા કરનારી સમિતિ
પ્રપુલ્લ વિ[સં.]ભગેલું (૨) જ્ઞાની; સમગ્ર
પ્રખોધ પું[સં.]ભગૃતિ (૨) જ્ઞાન (૩)ઉપદેશ.
૦ક વિં પ્રખોધ કરનાર ૦કાલ(-ળ) પું
સવાર; ભગવાનો સમય ૦ન નં ઉપદેશ,
પ્રવચન. ૦(-ધિ)ની સ્ત્રી દેવભીક્ષી એકાદશી
૦હું સંકિં બોલાવવું; હાંક મારવી (૨)
બોધ આપવો [ઉત્પત્તિ થવું
પ્રભવ પું[સં.]ઉત્પત્તિ, જન્મ ૦હું અંકિં
પ્રભા સ્ત્રી[સં.]તેજ, કાંતિ (૨) હમામ ૦કર
પું સૂર્ય. ૦મંહલ(-ળ) નં તેજનું ફંડાણું
પ્રભાત નં[સં.]સવાર (૨) પું એક રાગ
૦ફેરી સ્ત્રી પ્રભાતનું નગરકીર્તન કે તે કરનારી
મહાળી. -તિથું નં સવારમા ગાવાનું પદ
પ્રભાવ પું[સં.]શક્તિ (૨) પ્રતાપ; તેજ (૩)
હમામ; રુઆબ(૪)અસર, ગુણ. [-પડવો =
તેજની અસર સામા ઉપર થવી, રુઆબ
પડવો.] ૦ક, ૦શાળી વિં પ્રભાવવાળું.
-વિત વિં પ્રભાવની અસરમા આવેલું (૨)
પ્રભાવવાળું
પ્રભુ પું[સં.]પરમેશ્વર (૨) માલિક; સ્વામી.
[પ્રભુવું માણસ = નિષ્પાપ, નિષાલસ,
ભોળું માણસ.] ૦તા સ્ત્રી માલિકી (૨)

ગૌરવ (૩) પરમેશ્વરપણું; દેવત્વ. ૦ત્વ નં
માલિકી (૨) કાબૂ. ૦મય વિં પ્રભુથી
પરિપૂર્ણ, આતપ્રેત; તેની લક્ષિથી તરબોળ
પ્રભૃતિ અં[સં.]વગેરે, ઇત્યાદિ
પ્રભેદ પું[સં.]ભિન્નતા, તફાવત (૨) ભેદ;
પ્રકાર (૩) ભિન્ન કરવું - જુદું પાડવું તે
પ્રમત્ત વિં[સં.]પ્રમાદી; ગાદેલ. ૦તા સ્ત્રી
પ્રમય પું[સં.]શિવનો એક ગણ ૦હું સંકિં
વલોવણ(૨) પીડવું(૩)મારી નાખવું, નાશ કરવો.
૦ન નં વલોવણ તે (૨) પીડવું તે (૩) વધ, નાશ
પ્રમદ પું[સં.]હર્ષ; આનંદ ૦બન નં
રણવાસનો બાગ -દા સ્ત્રી જીવાન, સુદર સ્ત્રી
પ્રમા સ્ત્રી[સં.]યથાર્થ જ્ઞાન (૨) માપ
પ્રમાણ નં[સં.]યથાર્થ જ્ઞાનનું સાધન (૨)
પુરાવો, સાબિતી(૩)માપ, ધોરણ(૪) ગુણોત્તર
(ગ)(પ)અં(પ) નક્ષી(ફ) વિં પ્રમાણભૂત,
સત્ય, માન્ય કરવા યોગ્ય [-આપણું = આધાર
કે પુરાવો આપવો -કરી આપણું = સાબિત
કરી આપવું. -લેણું = આધાર તરીકે સ્વીકારવું]
૦તા સ્ત્રી ૦અંથ પું પ્રમાણરૂપ મનાતો
અથ ૦પત્ર નં પદવી, યોગ્યતા વગેરેનું
ખાતરીપત્રક, 'સર્ટિફિકેટ' ૦બદ્ધ વિં માપ,
મેળ કે ધોરણ પ્રમાણેનું ૦ભૂત વિં વિદ્યાસ-
પાત્ર; માન્ય રાખવું પડે એવું ૦જ્ઞાન વિં
પ્રમાણવાળું ૦હું સંકિં ભણવું(૨)પ્રમાણ-
ભૂત માનવું; કબૂલ રાખવું (૩) પુરવાર કરવું.
૦શાસ્ત્ર નં યથાર્થ જ્ઞાનના સાધનનું શાસ્ત્ર,
ન્યાયશાસ્ત્ર ૦સર વિં (૨) અં માપસર.
-શિક્ષક વિં પ્રામાણિક, સાચું, ધર્માનુદાર.
-શિક્ષકતા સ્ત્રી, -શિક્ષકપણું નં -શિક્ષક
સ્ત્રી એક છંદ -છે અં પેઠે, અનુસાર
પ્રમાતા સ્ત્રી[સં.]માની મા (૨) પું પ્રમાણો
દ્વારા જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરનાર (૩) જ્ઞાનનો કર્તા -
આત્મા, જ્ઞાનનો દ્રષ્ટા-સાક્ષી ૦મહુ પું
માનો દાદો ૦મહી સ્ત્રી માની દાદી
પ્રમાદ પું[સં.]ગફલત(૨)આળસ [-કરવો
= આળસ કરવું] -દી વિં પ્રમાદવાળું
પ્રમાર્જન નં[સં.]વાળવું ઝૂડવું કે માથેને સાંકે
કરવું તે

પ્રમિત વિનંસ] સાખિત; સિદ્ધ (૨) પરિમિત;
અલ્પ(૩)પ્રમાણ દ્વારા જેનું જ્ઞાન થયું હોય તે
(૪) [સમાસને અતે] -ના માપનુ-જેટલું
પ્રમુખ પુનં [સ] સલાપતિ, અધ્યક્ષ (૨) વિનં
મુખ્ય, આગેવાન. [-ખનવું=અધ્યક્ષ થવું.]
૦૨૫૬ નં પ્રમુખની જગા
પ્રમુદિત વિનં [સ.] ખૂબ ગદ્ય થયેલું -મુદિત
પ્રમેય વિનંસ] પ્રમાણનો વિષય થઈ શકે તેવું,
જાણી શકાય તેવું (૨) માપી શકાય તેવું (૩)
સિદ્ધ કરી શકાય તેવું (૪) નં પ્રમાણ દ્વારા
જેનું જ્ઞાન કરવાનું હોય તે (૫) સિદ્ધ કરવાની
વસ્તુ, સિદ્ધાન્ત, 'થિયરમ' (ગ.)
પ્રમેહ પુનં [સ.] એક રોગ -પરમિયો
પ્રમેહ પુનંસ] આનંદ. ૦૭૦ સંક્રિં આનંદ
આપવો. -હી વિનં આનંદી, હર્ષયુક્ત (૨)
શ્રીં (કા) બપોરના નાસ્તાની એક વાની
પ્રમેશન નં [ઈ] શાળામા ઉપલા વર્ગમા
ચલાવવું તે (પ્રાય નાપાસ થનારને) (૨) પગા-
રમાં ખડતી કે વચારો. [-આપવું, મળવું]
પ્રયત વિનંસ] સયમી (૨) શુદ્ધ, પવિત્ર (૩)
પ્રયત્નવાન, ઉત્સાહી
પ્રયત્ન પુનંસ] પ્રયાસ; કોશિશ (૨) [વ્યા]
વર્ણના ઉચ્ચારણનો પ્રયત્ન [-કરવો] ૦ખંધ
પુનં શબ્દોના ઉચ્ચારણ પરથી કરાતી પદ-
રચના ૦વાન વિનં પ્રયત્ન કરનાર ૦રીલ
વિનં પ્રયત્નમા મચ્યું રહેનાર
પ્રયાણ નં [સ] જવું તે, પ્રયાન
પ્રયાસ પુનં [સ] શ્રમ, મહેનત
પ્રયુક્ત વિનંસ] યોગ્યેલું, કરાયેલું, પ્રયોજિત.
-ક્રિા સ્ત્રીં વિશિષ્ટ યુક્તિ
પ્રયુત વિનં [સ] હસ લાખ
પ્રયોક્તા પુનં [સ.] પ્રયોગ કરનાર
પ્રયોગ પુનં [સ] ઉપયોગ; વાપર (૨) જાણ,
મારણ વગેરે તાત્ત્વિક ઉપચાર (૩) સાધના,
અનુષ્ઠાન(૪) અખતરો (૫) [વ્યા.] ક્રિયાનાથના
અન્વયે ક્રિયાપદની યોજના ઉદાં કર્મણિ-
પ્રયોગ(૬)ધારો, કાનૂન(૭) [નાટક] જાલવડું તે.
[-કરવો=અખતરો કરવો] ૦ખંધ પુનં
નાટકના રૂપમા લખાણ ૦વિદ પુનં નાટ્ય-

પ્રયોગ જાણનાર. ૦શાલા(-ખા) શ્રીં
વૈજ્ઞાનિક પ્રયોગો કરવાની જગા, 'લેબોરેટરી'.
૦સિદ્ધ વિનં પ્રયોગથી સિદ્ધ કરેલું
પ્રયોગક પુનંસ] પ્રેરક(૨) લેખક -ન નં
સખજ; હેતુ (૨) ઉપયોગ, જરૂર -ના શ્રીં
જીણવટથી યોજના કરવી તે. -વું સંક્રિં
પ્રયોજિત કરવું
પ્રયોજિત વિનંસ] યોજેલું, ગોઠવેલું(૨)કામમા
લાધેલું, પ્રયોગમા આણેલું
પ્રયોજ્ય વિનંસ] કામમા લેવા યોગ્ય, આવરવા
યોગ્ય(૨) કામમાં નિયુક્ત-પ્રેરિત કરવા યોગ્ય
પ્રવૃદ વિનં [સ] ઉત્પન્ન થયેલું (૨) વધી ગયેલું
પ્રવૃચના શ્રીંસ] રચિ કરાવવી તે, ઉત્તેજના
(૨) આગળ આવનાર વસ્તુનું રચિ ઉત્પન્ન
યાય તેવી રીતે વર્ણન (નાટકમાં)
પ્રવૃહ પુનં [સ.] અકુર, ફણગો
પ્રલપવું અં કિં પ્રલાપ કરવો
પ્રલય પુનં [સ] વિનાશ (૨) કલ્પને અતે
જગતનો લય
પ્રલય વિનં [સ.] નીચે લખડતુ (૨) લાખ.
-ખાવું અં કિં ખૂબ લંખાવું
પ્રલાપ પુનં [સ] આવેશમા મોટેથી અસબદ્ધ
ખોલવું તે (૨) વિલાપ [ભારે લાલચ
પ્રલોભક વિનં [સ.] ભારે લોભ.વનાર. -ન નં
પ્રલે(-લે) પુનં + પ્રલય ૦કાર પુનં લય કર
વિનાશ [વ્યાખ્યાન
પ્રવક્તા પુનં [સ] પ્રવચન કરનાર. -અન નં
પ્રવણ વિનં [સ.] ઢળવું, નમેલું (૨) નમ્ર (૩)
અભિમુખ, ઉન્મુખ (૪) આસક્ત, રત
પ્રવદવું સંક્રિં [સ પ્રવદ્] વદવું, ખોલવું
પ્રવર વિનં [સ.] શ્રેષ્ઠ, મુખ્ય (૨) નં ગોત્ર (૩)
ગોત્રમા થયેલ શ્રેષ્ઠ પુરુષ (૪) અગ્ર
પ્રવર્ત(-ત્ત)ક વિનં [સ] પ્રેરક, પ્રવૃત્ત કરનાર
(૨) પુનં પ્રવર્તવનાર (૩) સરચાપક -ન
નં પ્રચાર, પ્રસાર -ના શ્રીં પ્રવર્તવું તે
(૨) પ્રવૃત્ત થવું તે -માન વિનં પ્રવર્તવું દેલાવું
પ્રવર્તવું અં કિં [સ પ્રવર્ત] દેલાવું (૨)
ચાલવું, પ્રચલિત હોવું
પ્રવર્તક, -ન, -ના, -માન જુઓ 'પ્રવર્તક'માં

પ્રવર્ણુ નં [સ] પ્રવર્ણું તે. -વું અં કિં
જેરથી વરસતુ

પ્રવાત પું [સં] પવનનો ઝપાટો

પ્રવાહ પું [સં] પરસ્પર વાતચીત (૨) લોકોમાં
ચાલેલી વાત (૩) અઠનામી (૪) વાઘ વગાડવું તે

પ્રવાહ (-ળ) નં [સ] સમુદ્રમાં એક જાતનાં
જીવડાએ બનાવેલું ઘર; પરવાળું. -લી (-ળી)
વિં પ્રવાહનું કે તેના જેવું (૨) ગુલાબી રંગનું

પ્રવાસ પું [સ] મુસાફરી -સી પું
મુસાફર

પ્રવાહ પું [સં] વહેણ ંપતિત વિં પ્રવાહમાં
પડેલું. -હિત વિં વહેતા પ્રવાહરૂપ. -હી
વિં રેલો ચાલે એવું (૨) નં તેવી વસ્તુ
-હોત્ય વિં [+જત્ય] પ્રવાહમાંથી પ્રગટતું,
પ્રવાહને લગતું

પ્રવાળ નં પ્રવાલ -ળી વિં જુઓ પ્રવાલી
(૨) સ્ત્રીં પરવાળાની હાખળી

પ્રવિષ્ટ વિં [સ] પેટેલું

પ્રવીણ વિં [સં] કુશળ ંતા સ્ત્રીં, ંપાણું નં
પ્રવૃત્ત વિં [સં] ચાલુ, વર્તમાન (૨) પ્રવૃત્તિમાં
મચેલું કે લાગેલું ચા રોકાયેલું

પ્રવૃત્તિ સ્ત્રીં [સં] ઉદ્યોગ, વ્યવસાય (૨) હિલચાલ
(૩) સાપ્તારિક વિષયોમાં મચ્યા રહેલું તે
ંધર્મ, ંમાર્ગ પું સાપ્તારિક પ્રવૃત્તિનો
માર્ગ (૨) ઈશ્વરપ્રીત્યર્થે પ્રવૃત્તિ કરીને મોક્ષ
પામવાનો માર્ગ

પ્રવૃદ્ધ વિં [સ] વધેલું. -દ્ધ સ્ત્રીં વધારો

પ્રવેશ પું [સં] પેસવું કે દાખલ થવું તે
(૨) નાટકમાં અંકનો પેટાવિભાગ ંક
વિં. પ્રવેશ કરાવનાર કે કરનાર (૨) પું
નાટકમાં તે રચણ, જ્યાં વચ્ચે બની ગયેલી
પણ રગભૂમિ ઉપર ન ચાલેલી વાત કાઢી
યાત વાર્તાલાપ દ્વારા જણાવી દે છે ંદાર નં
દાખલ થવાનો દરવાજો કે દારણું ંવું અં
કિં [સં પ્રવિશ્] પ્રવેશ કરવો, દાખલ થવું.
ંન નં પ્રવેશ કરવો તે -શિકા સ્ત્રીં કાઢી
પણ વિષયમાં પ્રવેશ કરાવનારી ચોપડી

પ્રમજિત વિં [સ] પ્રવજ્યા લીધી હોય તેવું
પ્રમજ્યા સ્ત્રીં [સં] સન્યાસ [-લેવા]

પ્રશમ પું [સં] ઉપશમ, શાંતિ (૨) નિવૃત્તિ નાશ
ંન નં શાંત કરવું -શમાવવું તે -મિત વિં

શાંત કરેલું કે થયેલું; શમેલું

પ્રશન્ત વિં [સં] વખણાયેલું; ઉત્તમ (૨) (વહિત,
-ન્તિ સ્ત્રીં પ્રશંસા, વાહવાહ (૨) પ્રશંસાની

કવિતા કે લેખ -ન્ત્ય વિં વખાણવા લાયક

પ્રશંસક વિં [સં] વખાણનાર -નીય વિં જુઓ

પ્રશસ્ય -વું સંકિં [સં પ્રશંસ] વખાણવું

પ્રશંસા સ્ત્રીં [સં] વખાણ [પ્રશાખાએવાળું,

પ્રશાખા સ્ત્રીં [સં] નાની શાખા. -ખી વિં

પ્રશાંત વિં [સં] ખૂબ શાંત -તિ સ્ત્રીં ખૂબ શાંતિ

પ્રશ્ન પું, નં [સં] સવાલ (૨) બાબત, જાણવા

વિચારવાની કે ચર્ચવાની વસ્તુ. 'પ્રોબ્લેમ',

[-ઊંઠે=સવાલ થવો, શકા જાગવી

-મૂકવે=કોયડો રત્ન કરવો (૨) જોશી આગળ

પોતાના જાણી વિષે પૂછવું.] ંકાર પું પ્રશ્ન

પૂછનાર ંપત્ર પું; નં સવાલપત્રક

ંપરંપરા સ્ત્રીં ઉપરાઉપરી પ્રશ્નો પૂછવા તે.

ંમાલા (-ળા) સ્ત્રીં પ્રશ્નાવલિ ંવિરામ

નં લખાણમાં (?) આપુ પ્રશ્નસૂચક વિરામ-

ચિહ્ન -શ્ચાર્થ વિં [+અર્થ] (વ્યા) પ્રશ્નવાચક

(૨) પું વાક્યની પ્રશ્નસૂચક -પ્રશ્નોનો અર્થ

નીકળે એવી રચના (૩) સમરથ પૂછવાની ને

તેનો ઉત્તર આપવાની એક રમત -શ્ચાર્થક

વિં પ્રશ્નાર્થ. -શ્ચાવલિ (-લી, -ળિ, -ળી)

સ્ત્રીં [+ચાવલિ] પ્રશ્નમાળા, પ્રશ્નોની હાં

-શ્ચોતરી સ્ત્રીં જન્મલગ્નને અભાવે પ્રશ્નના

મુહૂર્ત પરથી ગણતરી કરી કરેલી જન્મોતરી

-શ્ચોતર વિં સવાલજવાબના રૂપમાં લખા-

યેલું (૨) પું ંખંબં સવાલો ને જવાબો

-શ્ચોતરી સ્ત્રીં સવાલજવાબરૂપે થતું વિવેચન

પ્રશ્નાસ પું [સં] હાં

પ્રસક્ત વિં [સં] વળગેલું (૨) આસક્ત (૩)

પ્રસ્નુત; મુદ્દાને લગતું

પ્રસન્ન વિં [સં] ખુશ, આનંદી (૨) સપુષ્ટ (૩)

સરળ, અર્થ તરત સમજાય તેવું (૪) નિર્મળ,

પારદર્શક ંતા સ્ત્રીં

પ્રસર પું [સં] પ્રસાર, ફેલાવો. ંણુ નં પ્રસરવું

-ફેલાવું તે. ંવું અંકિં [સં પ્રસ] ફેલાવું

असव पु० [सं.] नम आपवो के थवो ते
(२) नम, उत्पत्ति ० पुं सं० किं [सं प्रस] .

नल्लु (२) अ० किं नमव

अस०या श्री० [सं.] छिल्ली प्रदक्षिणा (३)

असं०यान न० [सं] (योगमा) सार ज्ञान-
विवेक, विवेकप्याति

अमं० पु० [सं] लुओ अवसर (२) सहवास,

सग (३) प्रकरण; विषय (४) अनाव, धटना

[-आववो=अवसर आपवो -पवो=

परिचय थवो, अणवानु थवु. -पावो=परि-

चय करवो.] ०भूत वि० प्रसगने लगतु,

प्रनुत ०सेवी वि० लाग साधी थे नेवु.

०वशात् अ० प्रसगने छीने, प्रसगोपात्.

-गावधान न० [अवधान] समयसूचकता

-गांतरता श्री० विषयांतर थवु ते -गोचित

वि० [उचित] प्रसगने योग्य. -गोपात्

अ० प्रसगे, प्रसंग आ०येथी

असाद पु० [सं] प्रसजना (२) भुदरपानी (३)

निर्मणता (४) परसाद (५) साधनवानी साये

न लाव रुदुरे अने हृदयमा छितरी लय तेवो

क व्यने अके गुण (६) सगीतमा अके

-अलंकार. [-आपवो=देव, गुरुने अपेक्ष

करेला नैवेद्यमाधी वडेंवु (२) भार भारवो

-आदेगवो=अभुं. -करवो=देवने धरवा

नैवेद्य तैयार करवु अथवा धरवु. -अपावो

=भार भारवो. -धराववो=नैवेद्य अपर्पुं.

-देवो=अभुं.] ०के वि० प्रसज करनार (२)

प्रसाद करनार. -दात्मक वि० निर्मण (२)

प्रसादगुणवाणु -ही श्री० देवने धरावेदी

सामग्री (२) देव, गुरुओ प्रसज यध आपेखी

श्री० (३) [ला.] भार

प्रसाधन न० [सं] शरणार के ते सलवानी

रुचनसामग्री; 'टोछलेट' (२) साधवु के छीक

करवु ते

प्रमार पु० [सं] देलावो ०के वि० देलावनार.

०णु न० लुओ प्रसरण ० पुं सं० किं प्रसर

अम ०रवु -रित वि० देलावेतु. -री पुं०

देव वनार (२) शरीरने देलावी गानार

प्रसिद्ध वि० [सं.] विषयात्, लहेर (२) प्रकाशित;

अहार पडेकु (पुनतक). ०कर्ता (-र्ता) पुं०

प्रसिद्ध करनार. -द्धि श्री० प्याति (२) छपावी

प्रसिद्ध करवु ते, प्रकाशन (३) लहेगत

-द्धिपत्र न० लहेरअम

प्रसूत वि० [सं.] सुध, सुतेकुं (२) वसवसाठ छिबुं

प्रसूत वि० [सं] नल्लु, नमवु (२)

न० सतान, प्रल. -ता श्री० नेने

तरतमा असव यथो होय अवी श्री

प्रसूति श्री० [सं] असव (२) सुवावड (३) यंतति.

[-आववी=सुवावड आववी, -थवी=असव

थवो.] ०काव (-ण) पुं० सुवावडना समय.

०गृह न० सुवावड भाटेनु स्थान -इवाभानु,

०न्यर पुं० सुवावडीना ताव ०सास्त्र

न० सुवावडनु शास्त्र

प्रसून न० [सं] कणी (२) कूल (३) कण

प्रतर पु० [सं] तल, पल वगेरेनी पयारी

(२) पयारी (३) पथर (४) दर्शनो कल्लो (५)

सपाथी, सुपाठ तण

प्रतार पु० [सं] अभुक्त मात्रा अथवा वलना

छटना शक्य रूपोना कोडो (२) प्रतर (३)

इलाव, विस्तार

प्रतार पु० [सं] आरंभ (२) प्रसंग, आमत

(३) इभास्त, ठराव. [-आववो=इभास्त

रलू यवी, -छिदी नवो=ठराव नापास थवो

-भूकवो, रलू करवो=इभास्त आणवी-

छावल करवी] ०के वि० (२) पु० इभास्त

भूकनार. ०ना सो० छियोइवात, आभुअ (२)

नाटकना वास्तविक आरंभनी पूर्वे ते विरे

माहिती आपनारो सुत्रवा वगेरेने प्रवेश

-विक वि० लुओ प्राग्भाविक

प्रतुत वि० [सं] कहेवामा आवेवु, यथानु

(२) न० नेने विरे कहेवानु के कहेवातु होय

ते (३) टाणुं [-होणुं=नेनी यथा आपनी

होय तेने लगतु होवु]

प्रधान न० [सं] प्रवासे नवा छिपवु ने;

प्रयाण (२) लुओ पन्नातु (३) मार्ग [-करवुं

=प्रयाण करवु] ०नय न०, ०नयरी अ०

वेदधर्मा पायइप उपनिषद, अथसूत्र अने

अगवङ्गीता ओ वल्लु ०णिंदु न० छिपवानु

-શરૂઆત કરવાનું સ્થળ પ્રસ્થાપિત વિં
[સં] સ્થાપિત કરેલું; સિદ્ધ કરેલું
પ્રસ્તવ પું [સં] ધારા; પ્રવાહ (જેમકે દૂધનો)
પ્રસ્ફુરિત વિં [સં.] પ્રગટ જાણી આવવું (૨)
પ્રજ્વલિત; ક પત્ર
પ્રસ્તવ પું, ઠણ નં, પ્રસ્તાવ પું [સં.]
સ્વપું તે (૨) ધારા; વહેણ (૩) સ્તન કે
આચળમાથી સવત્ર દૂધ [તિવુ અસ્ત્ર
પ્રસ્થાપન વિં [સં] નિદ્રા આણનાર (૨) નં
પ્રસ્વેદ પું [સં] પરસ્વેદ
પ્રહર પું [સં] ત્રણ કલાક, પહોર -રી પું
પહેરેગીર
પ્રહરણુ નં [સં.] પ્રહાર કરવો તે (૨) શસ્ત્ર
પ્રહરણું સં કિં [સં. પ્ર + હ] ધા કરવો, આગું
પ્રહર્ષ પું [સં] અતિ આનંદ ૦(-ર્ષિ)ણી
શ્રીં એક છંદ
પ્રહસન નં [સં] હુણ્ણની કળેતી કરનાર
એક કે બે અંકનું હારચરસપ્રમાણ નાટક
પ્રહસ્થ પું [સં] (સ) રાવણનો એક સેનાપતિ
(૨) આગળીઓ ફેલાવેલા હાથનો પલ્લે
પ્રહાણુ નં [સં] નાથ, હાનિ
પ્રહાર પું [સં] ધા [પ્રસિદ્ધ વિંછુલક્ષ
પ્રહ્લાદ પું [સં] (સ.) હિરણ્યકશિપુનો પુત્ર-
પ્રાક્(-મ્) અં [સં] પહેલા; અગાઉ
પ્રાકટ્ય નં [સં] પ્રગટવું તે, અવતાર (૨)
પ્રસિદ્ધિ (પુસ્તકની)
પ્રાકાર પું [સં] ડાટ, કિલ્લો ૦બ ધ પું એક છંદ
પ્રાકૃત વિં [સં] જુઓ પ્રાકૃતિક (૨) સામાન્ય
વર્ગનું; મામૂલી (૩) સામાન્ય જનસમુદાયને
લગતુ (૪) અશિષ્ટ, સંસ્કૃત વિનાતુ (૫) શ્રીં
નં (સંસ્કૃત ઉપરથી ઊપજેલી) એક પ્રાચીન
લોકલાપા (૬) સંસ્કૃત પરથી અપભ્રંશ થઈને
આવેલી કોઈ (પ્રાચીન અર્વાચીન) જાણા -તિક
વિં કુદરતને લગતુ, ભૌતિક (૨) સ્વાભાવિક
(૩) ભૌતિક [ભાગ્ય, દૈવ
પ્રાક્ષાન વિં [સં] પૂર્વજ-મત્ર (૨) નં [મ]
પ્રાકમ નં (૫) પરાકમ -મી વિં (૫)
પરાકમી
પ્રામ્ અં [સં] જુઓ પ્રાક

પ્રામ્ શ્રીં મળસક્ર, પરાદિયુ. [-વાસવી =
સવાર થવી.] ૦વાસે અં (કા.) સવારે
પ્રાગલ્ભ્ય નં [સં] પ્રગલ્ભતા
પ્રામટ્ય નં જુઓ પ્રાકટ્ય
પ્રાગતિક વિં [સં.] પ્રગતિ કરનાર, પ્રગતિથીલ
પ્રાધુણ્ય પું [સં.] પરાણો, મહેમાન
પ્રાચી શ્રીં [સં] પૂર્વ દિશા
પ્રાચીન વિં [સં] જૂનું ઠંઠા શ્રીં, ૦પ થી
વિં (૨) પું જૂનાનું આગ્રહી, ઓર્થોડોક્સ
પ્રાચ્ય વિં [સં] પૂર્વતુ
પ્રાભપત્ય વિં [સં.] પ્રભપતિ સ અંધી (૨)
પું વિવાહના આઠ પ્રકારોમાનો એક, જેમા
કન્યાનો પિતા વર પાસેથી કાંઈ પણ લીધા
વિના, બંને ધર્મ પૂર્વક આચગણ કરી કુખી
થાય એ ઇચ્છાથી જ, કન્યા આપે છે
પ્રાણુ વિં [સં. પ્રાણ] + મોહ (૨) ઊંચું
પ્રાણે પું + પરાજય [પિછાણનાર
પ્રાણ વિં [સં] બુદ્ધિશાળી, ચતુર (૨) જ્ઞાતા.
પ્રાણુ પું [સં.] શ્વાસ, શ્વાસનો વાયુ (૨) જીવ (૩)
જીવનશક્તિ; બળ [-હિડી જવા, નીકળી
જવા = મૃત્યુ થવું. -કાઠી નાખવો = ચણ
હિલગીર થવું (૨) પ્રાણ પાથરવા (૩) સતાવડે.
-અરચવા = પોતાની જિંદગીનો ભોગ
આપવો -પડીકે બ ધાવા = 'હવે શુ યરો'
એવી ઇંતેલરી કે અમૂઝણથી જીવ નીકળી
નય તેમ થવું -પાથરવા = પોતાની
જિંદગીને કુરમાન કરવી પ્રાણથી જીવ =
જીવથી જન્મ; નરી જન્મ.] ંધાત પું વધ.
ંધાતક વિં જીવલેણ ંધોષ પું નાદ જાન
ફવતા સ્ત લગાતો શરીરમા પ્રાણચલનનો શ્રેષ્ઠ
ંજીવન વિં પ્રાણને જીવનરૂપ (૨) પું પ્રીતમ;
પનિ ંધારણુ નં જીવ ટકાવી રાખવો તે
ંધારી વિં પ્રાણ ધારણ કરનાર (૨) પું,
નં માણસ (૩) પ્રાણી ંનાથ પું પ્રાણનો
નાથ પતિ ૦પણુ નં પ્રાણ હોડમા મૂકવા તે
૦પણુ અં જીવને જોખમે. ૦પથારી શ્રીં
પ્રાણ પાથરવા તે, પ્રાણાપેણ ૦પૂણુ વિં
પ્રાણથી ભરેલું; ચૈતન્યવાળું. ૦પ્યારું વિં
પ્રાણસમાન પ્રિય ંપ્રતિષ્ઠા શ્રીં પ્રાણ ફૂંકવો

તે(ર)મૂર્તિની સ્થાપના કરતા પહેલા મત્રો દ્વારા તેમાં પ્રાણનો આરોપ કરવો તે. ૦બ્રહ્મ વિં. પ્રાણ આપનાર ૦પ્રિય વિં ૦પ્રાણધાર. ૦પ્રિયા સ્ત્રી ૦પ્રાણ સમાન પ્રિય સ્ત્રી. ૦મય કોશ (-પ) જીવના પાંચ કોષોમાંનો પીત્તે (જુઓ આનન્દમયકોશ). ૦યાના સ્ત્રી ૦જન ૦વહ્નિ ૦ પું ૦પ્રાણ સમાન વહ્નિ પુરુષ ૦વહ્નિ સ્ત્રી ૦પ્રાણ સમાન વહ્નિ સ્ત્રી ૦વાન વિં ૦પ્રાણવાળું. ૦વાયુ પું ૦'એકિન્નન'. ૦વિધાન નં સજીવન કરવું તે ૦વિનિમય પું ૦'મેસ્મેરિઝમ'. ૦સખા પું ૦પ્રાણપ્રિય મિત્ર. ૦હારક, ૦હારી વિં ૦જીવ લેનાર -જીવામ પું ૦[+જ્વાયામ]યોગના આઠ અંગમાં એક -જીર્ણ ૦[+અર્પણ] જીવ આપવો તે -જીર્ણ પું ૦[+મંત્ર] મૃત્યુ -જીર્ણક વિં ૦મૃત્યુ ઉપભવનાર -જીર્ણ વિં ૦'એર્ગેનિક' (૫ વિ.) -જીર્ણ વિં ૦પ્રાણયુક્ત -જીર્ણ પું ૦પ્રણી, જીવ (૫) -જીર્ણ નં ૦જીવ -જીર્ણવિદ્યા સ્ત્રી ૦'જીર્ણ'. -જીર્ણ પું ૦[+ઈશ્વરી] પ્રાણનાય. -જીર્ણ સ્ત્રી ૦[+ઈશ્વરી] પ્રાણની માલિક, પ્રાણપ્રિયા

પ્રાત પું ૦, નં ૦[સ પ્રાત્ત્વ] પરોઢિયુ; સવાર -તઃકર્મ નં ૦[સ] સ્નાન, સધ્યાવગેરે સવારે કરવાનું કર્મ -તઃકાળ પું ૦ સવાર. -તઃસધ્યા સ્ત્રી ૦[સ] સવારની સધ્યા. -તઃસામગ્રી સ્ત્રી ૦[સ] પ્રાત કર્મ પરવાગ્વાની સામગ્રી. -તઃસ્નાન નં ૦[સ] સવારનું સ્નાન [નામનું મૂળ સ્વરૂપ (વ્યા)] પ્રાતિપદિક નં ૦[સ] વિષ્ણુ લાગ્યા પહેલાનું પ્રાતિશાબ્ધ નં ૦[સ] વેદની જુદી જુદી શાખાઓનો ઉચ્ચારણ વગેરેના નિયમોને લગતો વ્યાકરણગ્રંથ પ્રાથમિક વિં ૦[સ.] આરભનું(ર)આરભ દર્શાવું પ્રાદિ વિં ૦[સ] (વ્યા) આદિમાં 'પ્ર' વગેરે ઉપસર્ગવાળું. ૦બહુગ્રીહિ પું ૦ બહુગ્રીહિ સમાસનો એક પ્રકાર ઉદાહરણ 'વિધવા'. ૦સમાસ પું ૦તત્પુરુષ સમાસનો એક પ્રકાર ઉદાહરણ અતીન્દ્રિય પ્રાદુર્ભાવ પું ૦[સ.] ઉત્પત્તિ, પ્રગટ થવું તે

પ્રાદુર્ભૂત વિં ૦[સ] પ્રાદુર્ભાવ પામેલું, પ્રગટેલું પ્રાદેશિક વિં ૦[સ] પ્રદેશનું, પ્રદેશ સંબંધી પ્રાધાન્ય નં ૦[સ] પ્રવાનપણું; મુખ્યત્વ પ્રાધ્યાપક પું ૦[સ; સરં મ] અધ્યાપક; પ્રેક્ષક [વહેવારને લગતું] પ્રાપ્તિક વિં ૦[સ] પ્રપંચ સંબંધી, સસાર-પ્રાપ્ત વિં ૦[સ] મેળવાયેલું કે મળેલું (ર) ઉપસ્થિત; રત્ન ૦કામ વિં ૦ નેની કામના પૂર્ણ થઈ છે એવું. ૦કાલ (-ળ) વિં ૦ નેનો યોગ્ય સમય પ્રાપ્ત થયો છે તેવું ૦ઘ વિં (ર) નં પ્રાપ્ત કરવા યોગ્ય -પ્રિ સ્ત્રી ૦ લાલ (ર) શક્તિ

પ્રાપ્ય વિં ૦[સ] જીવ્ય, મળે એવું પ્રાપ્ત્ય નં ૦[મ] પ્રમળપણું; જીર પ્રાપ્તિક વિં ૦[સ] પ્રમાણ દ્વારા સાબિત થયેલું(ર) પ્રમાણભૂત; વિશ્વાસપાત્ર (૩)સાચું; ઈમાનદાર પ્રમાણિક ૦તા સ્ત્રી ૦, ૦પણું નં ૦પ્રમાણ નં ૦[સ] પ્રમાણભૂત -માન્ય હોવા-પણું(ર)પ્રમાણ; પુરાવો. ૦બુદ્ધિ સ્ત્રી ૦(અમુક ગ્રંથ કે વચન) પ્રમાણિક છે એવી બુદ્ધિ પ્રાય વિં ૦[સ] લગભગ સરખું (સમાસને અતે) ઉદાહરણ મુદપ્રાય (ર) અં ૦ જુઓ પ્રાય પ્રાયશઃ અં ૦[સ] મોટે ભાગે; બહુખર પ્રાયશ્ચિત્ત નં ૦[સ.] પાપના નિવારણ માટેનું તપ. -કરણું = પાપનિવારણ માટે તપ કે વિધિ કરવાં -લાગણું = પ્રાયશ્ચિત્ત કરવું પડે તેવું થવું] પ્રાયઃ અં ૦[સ] બહુધા, મોટે ભાગે(ર)મધી ગતે પ્રાયોગિક વિં ૦[સ] પ્રયોગને લગતું, તે સંબંધી (ર) પ્રયોગ કરી શકાય એવું પ્રાયોપવેશન નં ૦[સ.] અનુજ્ઞાનો ત્યાગ કરી મરવા માટે તૈયાર થઈ ખેસવું તે પ્રારબ્ધ વિં ૦[સ] શરૂ કરેલું (ર) નં નસીબ ૦વાદ પું ૦ દૈવવાદ ૦વાદી વિં ૦(ર) પું ૦ દૈવવાદી પ્રારંભ પું ૦[સ] શરૂઆત ૦ક વિં ૦ પ્રારંભ કરનાર (ર) પું ૦ નવો પ્રાગલ કરનાર, 'પાયો-નિયર' ૦શરૂ (-ર) વિં ૦ શરૂઆતમાજ ખૂબ ઉત્સાહ બતાવનાર. -લિક વિં ૦ પ્રારભનું; પ્રાયમિક

પ્રાર્થન નં [સં.] પ્રાર્થના કરવી તે
 પ્રાર્થના સ્ત્રીં [સં.] અરજ (૨) ઈશ્વરસ્તુતિ.
 ંસમાજ પું; સ્ત્રીં એક અર્વાચીન ધર્મ-
 સમાજ ંસમાજ વિં (૨) પું પ્રાર્થના-
 સમાજનુ કે તેના અનુયાયી
 પ્રાર્થયિતા પું [સં] પ્રાર્થના-માગણી કર-
 નાર, પ્રાર્થનાર
 પ્રાર્થણું સંક્રિં [સં. પ્રાર્થ] પ્રાર્થના કરવી,
 વીનવડું; માગણું
 પ્રાર્થિત વિં [સં] અરજ કરીને માગેલું
 પ્રાવરણુ નં [સં.] ઢાકણ
 પ્રાવીણ્ય નં [સં] કુશળતા [વર્ધાન્નતુ
 પ્રાવૃષ પું [સં.] ચોમાસુ; અપાહ-આવણની
 પ્રાવેશિક વિં [સં] પ્રવેશ કરવામા સાધનરૂપ
 પ્રાશ પું; ંન નં [સં] અશન, ખાવું તે. ંવું
 સંક્રિં [સં. પ્રાશ] ખાવું
 પ્રાશંસિક વિં [સં] પ્રશંસાને લગતું
 પ્રાસ પું [સં. અનુપ્રાસ] કવિતાની વૃક્તિને અતે
 અક્ષર મળતા આવવા તે [-એસવે,
 -મળવે = અક્ષરોનો પ્રાસ બરોબર થવો]
 પ્રાસ પું [સં] લાલો
 પ્રાસમિક વિં [સં] પ્રસ્તુત, પ્રસંગને અનુકૂલ
 (૨) વારવાર નહિ પણ કોઈક વખતનું
 પ્રાસાદ પું [સં] મહેલ
 પ્રાસાદિક વિં [સં] પ્રસાદગુણવાળું (૨)
 અનુગ્રહરૂપ, કલ્યાણકારી (૩) ઈશ્વરની કૃપાથી
 મળેલું [વિં પ્રાસાનુપ્રાસવાળું
 પ્રાસાનુપ્રાસ પું પ્રાસ અને અનુપ્રાસ -સી
 પ્રાસ્તાવિક વિં [સં] પ્રસ્તાવનાને લગતું,
 પ્રસ્તાવનારૂપ, પ્રવેશિક (૨) પ્રસ્તુત [મહેમાન
 પ્રાહુણ પું [સં. પ્રાહુણક, પ્રા પાહુણ] +
 પ્રાંણુ નં [સં.] આગણું [હોય એવું
 પ્રાંજલિ વિં [સં] અજલિ-હાય ભેડયા
 પ્રાંત પું [સં] છેડો (૨) દેશનો વિભાગ, જિલ્લાઓ
 મળી બનતો વિભાગ ંક પું એક નવો
 શોધાયેલો ગ્રહ; 'પ્લૂટો' -તિક, -તીય વિં
 પ્રાતને લગતું -તીયતા સ્ત્રીં, -તીયત્વ
 નં પોતાના પ્રાતને જ વિચાર કરવાની
 સંકુચિતતા. -ત્ય વિં પ્રાતનું; પ્રાતિક

પ્રિય વિં [સં] વહાલું; ગમતુ (૨) પું પિય;
 કાંત (૩) નં હિત; કલ્યાણ (૪) મિષ્ટ વચન-
 ંકર વિં હિતકર. ંગન પું પ્રેમપાત્ર
 માણસ. ંતમ વિં સૌથી વધારે વહાલું (૨)
 પું કાન્ત, પ્રીતમ (૩) પતિ. ંતમા સ્ત્રીં
 કાતા, પ્રિયા (૨) પત્ની. ંદર્શન વિં ભેતા
 પ્રિય લાગે એવું (૨) નં પ્રિયજનનું દર્શન.
 ંદર્શી વિં સર્વ પ્રત્યે પ્રેમથી ભેનાર (૨)
 પું (સ) અરોહ રાત્ર -યં વદા સ્ત્રીં પ્રિય
 બોલનારી (૨) પું; સ્ત્રીં એક છદ્. -યાં
 સ્ત્રીં વહાલી સ્ત્રી
 પ્રિયંશુ સ્ત્રીં [સં] એક વેલ
 પ્રિયંવદા, પ્રિયા બુઓ 'પ્રિયંમા
 પ્રીછ સ્ત્રીં [સં પ્રેક્ષ, પ્રા પિચ્છ] યોગખ
 [-પહવી]. ંવવું સં ક્રિં સમભવવું. ંવું
 સં ક્રિં યોગખવું (૨) સમજવું, ભણવું
 પ્રીત સ્ત્રીં પ્રીતિ; પ્રેમ [-કરવી. -ભેડવી,
 -ખાંધવી = પ્રેમસંબંધ કરવો. -ચારવી =
 પ્રેમમા દ્રોહ કરવો -લગાડવી = પ્રેમ
 ઉપભવવો] ંમ પું [બુઓ પ્રિયતમ] પતિ
 (૨) પ્રભુ. -તાળ વિં પ્રેમાળ
 પ્રીતિ સ્ત્રીં [સં] પ્રેમ (૨) મુદ્ધ શ્રુતિનો એક
 પ્રકાર ંદાન નં પ્રેમનું દાન કે પ્રીતિથી ભેટ
 કે કાંઈક આપવું તે. ંભોજન નં (વર્ણ કે
 નાતની સૂગ વિનાનું) સામુદાયિક ભોજન
 પ્રીમિયમ નં [ઈ] વીમાનો હાથો (૨) શેરની
 મૂળ આટલી જિમતમા થતો વધારો
 પ્રૂક નં [ઈ] ગોઠવાયેલા બીમાની શુદ્ધિ તપાસવા
 લેવાતી અજમાયશની છાપ કે તેનો કાગળ.
 [-ભેવું, -વાંચવું = ગોઠવેલા બીમાની શુદ્ધિ
 માટે તેમની છાપવાળો કાગળ વાચી ભેવો]
 પ્રેક્ટિસ સ્ત્રીં [ઈ] વકીલાત કે કાગજીનું કામકાજ
 પ્રેક્ષક પું [સં] ભેનારો (૨) પરિષદ, સભા
 વગેરેમા માત્ર ભેવા સાલણવા આવનાર
 પ્રેક્ષણીય વિં [સં] ભેળા જેવું ંક નં ભેવા
 જેવું દમ્ય, તમારો
 પ્રેક્ષુ સંક્રિં [સં પ્રેક્ષ] ભેવું ['ચિયેટર'
 પ્રેક્ષાગાર, પ્રેક્ષાગૃહ નં [સં] નાટકશાલા;
 પ્રેત નં [સં] શબ (૨) સપિડીકરણ પર્યંત

મરનારને મળતુ એક કલિપત શરીર (૩) અવગતિયો છત્ર (૪) વિશાચ જેવી એક ચોનિ, ૦કર્મ, ૦કાર્ય નં મરેલાના હૃદયથી માડીને સંપિંડીકરણ સુધી કરવામાં આવતુ કર્મ. ૦દહન નં શયને બાળતું તે. ૦ભૂમિ(-મી) સ્ત્રીં રમશાન. ૦ભોજન નં પ્રેતને ધરાવાતુ ભોજન (૨) આગ્રમું, મરણ પાછળ કરાતી નાત ૦લોક પું. પ્રેતને રહેવાનો લોક. -તાવાહન નં [+આવાહન] પ્રેતને બોલાવતુ તે પ્રેમ પું. [સં.] હેતુ; પ્રીતિ (૨) ચાહ; રુચિ ૦દા સ્ત્રીં લુઓ પ્રમદા. ૦ધર્મ પું. પ્રેમનો ધર્મ; અહિંસાધર્મ. ૦પત્ર નં, ૦પત્રિકા સ્ત્રીં પ્રેમ દર્શાવતો કે પ્રેમીનો પત્ર. ૦પાશ પું. પ્રેમરૂપી બંધન. ૦ખળ નં પ્રેમનું બળ, અહિ સખા ૦ભક્તિ સ્ત્રીં પ્રેમલક્ષણા ભક્તિ. ૦રસ પું. પ્રેમરૂપી રસ ૦લ(-ળ) વિં. પ્રેમવાળુ, પ્રેમાળ ૦લક્ષણાભક્તિ સ્ત્રીં નવવા ભક્તિનો એક પ્રકાર, શ્રેષ્ઠ ભક્તિ ૦શૌર્ય નં પ્રેમ અને શૌર્ય, 'શિવલૂ.' ૦ળતા સ્ત્રીં. -માનંદ પું. પ્રેમ અને આનંદ (૨) પ્રેમનો આનંદ (૩) જ્ઞાનનં (૪) (સ) નાણીતો ગુણરાતી કવિ. -માનંદી વિં. પ્રેમાનંદ માણનાર. -માર્દ વિં. [+આર્દ્ર] પ્રેમથી ભીંભયેલું -મારુપદ નં [+આસ્પદ] પ્રેમનુ રથાન, પ્રેમપાત્ર -માળ વિં. હેનાળ, વહાલસોયુ. -માંસી વિં. [+અણી] પ્રેમના અશવાળું, પ્રેમી -મી વિં. પ્રેમવાળું; પ્રેમ કરનાર

પ્રેય નં [સં.] ઐહિક-પાર્થિવ સુખ પ્રેયસ્ત્રી સ્ત્રીં [સં.] પ્રિય સ્ત્રી (૨) વિં. સ્ત્રીં વતારે પ્રિય, અતિ પ્રિય પ્રેરક વિં. [સં.] પ્રેરણા, ગતિ કે હિતેજન આપનારં (૨) [વ્યા] જમીનના તરફની પ્રેરણા બતાવનારં (કિંનુરૂપ) -ણા સ્ત્રીં પ્રેરવું તે (૨) પ્રોત્સાહન (૩) અદેશ, આજ્ઞા (૪) ખાનગી સલાહ પ્રેરવું સંક્રિં [સં. પ્રે] મોકલવું (૨) ગતિ, પ્રોત્સાહન, આજ્ઞા કે ખાનગી સલાહ આપવી પ્રેરિત વિં. [સં.] પ્રેરાયેલું પ્રેયણા સ્ત્રીં [સં.] મોકલવું તે પ્રેયિત વિં. [સં.] મોકલેલું

પ્રેષ વિં. [સં.] વહાલામા વહાલું [દાસ પ્રેષ્ય વિં. [સં.] મોકલવા લાયક (૨) પું. નોકર; પ્રેસ નં [ઈ] કામવાનું ચત્ર (૨) ૩ વગેરેને હાળી ગાસડીઓ બાધવાનો સંચો (૩) છાપવાનું ચત્ર (૪) છાપખાતુ (૫) [લા.] છાપાં પ્રેંચ પું. [સં.] ઝૂલે; આદાલન (૨) સંગીતનો એક અલંકાર ૦ણુ નં ઝૂલે; અદાલન -ખિત વિં. ડોલતુ, અદાલનયુક્ત (૨) નં સંગીતનો એક અલંકાર

પ્રોક્ષા વિં, -ક્ષા વિં. સ્ત્રીં [સં.] ઉદ્ધત, બોલાયેલું પ્રોક્ષણ નં [સં.] પવિત્ર કરવા મત્રપૂર્વક પાણી છાટવું તે

પ્રોચામ નં, પું. [ઈ.] કાર્યક્રમ પ્રોચિહૂત વિં. [સં.] ઊંચુ [પ્રકાશ મારતુ પ્રોજનવલ વિં. [સં.] પૂર્ણ ઉત્તનવલ, બરોબર પ્રોટીન નં [ઈ] ખાદ્યનુ માસપોષક એક અંગ પ્રોહું વિં. + પ્રોહ

પ્રોત્સાહક વિં. [સં.] પ્રોત્સાહન આપતુ -ન નં ખૂબ ઉત્સાહ -હિતેજન આપવું તે પ્રોત્સાહિત વિં. [સં.] પ્રોત્સાહન પામેલું પ્રોહું સંક્રિં [સં. પ્રોત = પરોવેલું] પરોવવું (૫.) પ્રોપિત વિં. [સં.] વિદેશ ગયેલું. ૦પતિકા, ૦ભર્તૃકા સ્ત્રીં જેનો પતિ વિદેશ ગયો હોય તેવી (નાયિકા) ૦પત્નીક વિં. જેની પત્ની વિદેશ ગઈ હોય એવો (પુરુષ)

પ્રોઠ વિં. [સં.] પુખ્ત, આઘેક (૨) ગભીર (૩) વિશાળ; લવ્ય (૪) પ્રોઠિવાળુ. ૦તા સ્ત્રીં, ૦પણું નં -ઠા સ્ત્રીં ત્રોસથી પચાવન વરસની નાયિકા, પ્રગલ્ભા -ઠિ સ્ત્રીં પ્રોઠપણુ (૨) વિચાર અને ભાષાની પ્રોઠતા (૩) ચમત્કારિક, સંક્ષેપકે વિન્ધારવાળું અને સાલિ-પ્રાય લખાણ -હું વિં. પ્રોઠ (૨) અત્યંત સ્ત્રવંશ પું. [સં.] વાહરો ૦મ પું. વાહરો (૨) એક છંદ

પ્લાવિત વિં. [સં.] ડુબાડેલું, તરબોળ પ્લાસ્ટ(-સ્ટ)ર નં [ઈ.] ચણતર ઉપર લગાવવાનો ચૂના વગેરેનો લેપ (૨) ઔષધનો લેપ (૩) નેવા લેપવાળી પદ્ધતિ [બનાવટી પદાર્થ પ્લાસ્ટિક નં [ઈ.] કચકડા જેવો એક નવો

૨લી હા સ્ત્રી [સં.] ધરોળ
 ૨લુત વિ[સં] હીર્ધ રવરથી દોઢા લાખા ઉચ્ચારતું
 (૨) હૂબેહુ; તરખોળ. -તિ સ્ત્રીં ફેફકો (૨)
 પૂર (૩) થોડાની એક ચાલ (૪) રવર ત્રણ
 માત્રા સુધી લખાવવા તે
 ૨લેગ પું [ફં] એક ચોપી રોગ; અરકી;

મહામારી. [-ચાલવા, -ફાટી નીકળવા =
 એ રોગ ચારે બાજુ રાટ થવા]
 ૨લેટફેર્મ નં [ફં] ફલાટ; રહેશન પરનો લાખો
 ચોટલો, જેના પર રહીને રેલગાડીમાં ચડીતર
 થાય છે (૨) વ્યાસપીઠ; સલાનો મચ

ફ

ફ પું [સ] ઔષ્ઠ્ય બ્યંબન. ઠંકાર પું ફ
 અક્ષર કે તેનો ઉચ્ચાર. ઠંકારાંત વિં છેડે
 ફકારવાળું [ઠં સ્ત્રીં ફાઈલ
 ફઈ, ઠખા સ્ત્રીં ભુઓ ફાઈ, બાપની બહેન.
 ફઉડી સ્ત્રીં ભુઓ ફાલુ, ફઉડી
 ફકત અં [જ] ફકત, માત્ર; કેવળ
 ફક(-ગ)ઈંડ વિં [ફામ, 'ફગવ' ઉપરથી]
 ઉડાઉ (૨) હુચ્ચું (૩) બેફિકર
 ફકરો પું [જ. ફિકાહ] ફંડિકા, પેરો
 ફકાઈ(-વ)વું સંકિં, ફકાવું અંકિં 'ફાકવું' તુ
 પ્રેગ્ક ને કર્મણિ
 ફકીર પું [જ.] ત્યાગી, વૈરાગી (મુસલમાન)
 ઠલુ, -રાણી સ્ત્રીં ફકીરની કે ફકીર સ્ત્રી.
 ઠંફકરું નં માગણ; બાવા જેવું માગણ -રી
 સ્ત્રીં ફકીરપલ્લુ
 ફકોડો પું ભુઓ ફકો, ફાળિયો
 ફક્ક [સ ફક્કુ અથવા 'ફગવ' ઉપરથી] લોક-
 લાજની પરવા વિનાનું; રવરછટી (૨) વરણા-
 ગિયું, છેલ (૩) સુંદર (૪) ઉડાઉ, બેફિકર
 (૫) રગલો (લવાઈમા) -હાઈ સ્ત્રીં
 ફક્કફક્કા પું બં વં [ફાકવું ઉપરથી] ખાઈ
 થી ઉડાવી દેવું તે (૨) ખાલીપણ
 ફક્ત અં ભુઓ ફકત, માત્ર, કેવળ
 ફગલણ વિં ભુઓ ફગલ
 ફગ(-હ)ફગ(-હ) અં [રવં] છૂટથી, પુઝળ
 ફગફગવું અં કિં [રવં] ફરફરવું, હવામા
 ઊડવું (૨) રખડવું, રજળવું (૩) ફફફવું
 ફગઈંડ વિં ભુઓ ફકલ
 ફમર સ્ત્રીં [ફગવું ઉપરથી?] પરાગ(૨) [ભુઓ
 પગર] ફાલ, ફગ
 ફગ(-ગા)વું સંકિં [ભુઓ ફગવું] છેતરવું

(૨) ખોટું સમજાવવું (૩) 'ફગવું' તુ પ્રેરક (૪)
 ફેંકવું, ઉશોટવું
 ફગવું અંકિં [ફે. ફગુ = ફાગનો ઉત્સવ] વાકું
 ખોલવું, ખોલીને ફરી જવું (૨) નિયતરમા ન
 રહેવું, છકવું
 ફગવો પું [ભુઓ ફાગ] ભુઓ થેથેથો
 ફગાવવું સંકિં ભુઓ ફગવવું [ફાંતી
 ફગેરો પું [ફાગ' પંથી] પગવણી (૨) ઉઘાડી
 ફગોટ(-ગ)વું સંકિં ભુઓ ફગવવું, ફેકી દેવું
 ફગોડું વિં [ફગવું ઉપરથી] ઢોગી
 ફગોળિયું વિં [ફગોળવું ઉપરથી] ધારણા
 વિના ફેફકું [ફસકી ફાટી જવાનો રવ
 ફચ, ઠંફચ અં [રવં] ભોકાયાનો કે એકઠમ
 ફજર સ્ત્રીં [જ ફજ્ર] મળસકું
 ફજલ વિં સુખી; આનંદી (૨) સ્ત્રીં [જ] ફૂપા,
 મહેરમાની (૩) આવાહી
 ફજેટવું સંકિં [ફગોટવું પરથી] (અ) ફેંકવું
 ફજેત વિં [જ ફજીહત] ફજેતીવાળું, બદનામ
 [-કરવું, -થડું] ઠંખોર વિં નહોર, નફેટ,
 ફજેતીવું બેફિકર (૨) ખીતની ફજેતી કરવાની
 કુટેવવાળું. -તી સ્ત્રીં લવાડો (૨) બદનામી,
 અખીર્તી. [ફજેતીનો ફાગફો = ફજેતો;
 લવાડો] -તો પું ફજેતી (૨) કેરીના
 ગોટલા, છોતગ વગેરે થોઈ કગતી ફટી
 ફટ અં [રવં] તિરસ્કારનો ઉદ્ગાર (૨) કથુ
 ફાટવાનો કે ફફલવાનો અવાજ (૩) [સ સ્ફુટ
 પ્રા. ફુટ] ફાટેલું -ખુલ્લું એ અર્થમાં
 (ઉઘાડું ફટ) [-કહેવું = તિરસ્કાર કરવો;
 'ધિકાર છે' એમ કહેવું]
 ફટકે અં [રવં] [ફફલવાનો રવ] (૨) સ્ત્રીં
 બીક; ચમક (૩) અનાજ ઊપણવાની ચાદર;

દડકિયુ. ૦૬૮૩ અં ૦ [૨૧૦]
 દટકે સીં [ભુઓ રટિક] બિલોર
 દટકડી સીં [સં. સ્ફટિકા] એક ભતનો ખાર
 દટકે દેવાળિયો પું [દટકે 'દટકિયુ' કે 'દટ' -
 ખુલ્લુ ઉપરથી] + દેવાળિયો પાકો દેવાળિયો
 દટકે અંકિં ['દટકે' (પ્રા. ફિટ, સ. ઝંઝ) ઉપરથી] ખસકું, ચસકું (હાગળી, યુદ્ધિયુ)
 (૨) વહી જવું (૩) ઊડી જવું (રંગવું) (૪) ખીજ વાન પર ઊતરી પડવું
 દટકાર(-વ) પું સં કિં ['દટકે' ઉપરથી] મારવું, ચાલુક-સોડીથી મારવું
 દટકારું વિં ['દટકે' ઉપરથી] ઘેલું, ઢીવાનું, બેક્રામ (૨) ચોકેલું (૩) ખુલ્લું
 દટકારો પું ['દટકે' ઉપરથી] દટકો કે તેનો અવાજ (૨) ['દટકે' ઉપરથી] ચિત્તભ્રમ (૩) ['દટકે' ઉપરથી] ધ્રાસકો
 દટકાવવું સંકિં ભુઓ દટકારવું
 દટકાસાળ સીં [દટકો + સાળ] દટકો મારી વાણાનો કાઠલો કે કાચ એવી ચોળનાવાળી સાળ
 દટકિયું વિં ['દટકે' ઉપરથી] ઝટ ફૂરી ભય તેવું (૨) માથે ભેખમ ન ગળે તેવું, ફરી ભય તેવું (લાલ) (૩) [૨૧૦] અવાજ કરવું (૪) નં આખુ એક બારણું દડકિયુ
 દટકી સીં ['દટકે' ઉપરથી] દટકડી (૨) એક પક્ષી (૩) પારવીની ભગ (૪) (સુ) દટકડી
 દટકો પું [૨૧૦] ચાલુક કે સોડીનો પ્રહાર (૨) [લા] ખોટ હાનિ, શિક્ષા લાગે એવો ધોષા [-પડવો, -નાગવો = પ્રહાર થવો (૨) નુકસાનમા ઊતરવું, પાછા પડવું]
 દટકો પું [ભુઓ પટકો] હુવાલ, અ ગૂઢો
 દટકટ અં [૨૧૦] દટકડા વગેરેનો અવાજ (૨) વિક્વિક્ (૩) ઝટ ઝટ, વગર વિચારે -દી સીં મોટરસાધકલ
 દટ(-ટા)વું સંકિં ભુઓ દટાવવું
 દટાક અં [૨૧૦] દટ હાથને ખૂંચે એમ
 દટાકડી સીં [૨૧૦] પાણી લાગવાથી 'દટ' અવાજ કરવું એક છોડનું દીડવું (૨) બૂકડી (૩) ટચાકડી
 દટાકડો પું [૨૧૦] ટેટો, એક ભતનું હાંખાનું

દટાકિયો પું [૨૧૦] દટાકડો (૨) એક છોહ
 દટાકો પું દટાકિયો, દટાકડો
 દટાટોપ પું [સં] ઊંચી કરેલી ફેણ [સાપની] (૨) ફૂફોડો; આડંબર, દમામ
 દટાડવું સંકિં ['દટવું' ઉપરથી] વધારે પડતી છૂટ આપીને બહેકાવવું, દટાવવું
 દટાણું નં ['દટ' ઉપરથી] ભૂડું-ખીભત્ત ગીત કે ખોલ [ઉપરાઉપરી
 દટા(-ટો)દટ અં [૨૧૦] દટદટ; ઝપાટાખંધ, દટાખાર વિં [દટા (દટિલું) + ખાર (દાર)] તફન ખુલ્લું - ઉઘાડું; દટાર
 દટાયો પું [સ સ્ફટ, પ્રા ફટ] વારસાનો ભાગ લઈ ભાઈથી ભુલો પડેલો ઠાકાર
 દટાર વિં ['દટવું' ઉપરથી] તફન ખુલ્લું, દટાખાર (૨) દટિલું; નકંદટ ૦ પું સં કિં (ડોળા કે આખ) ફાડવી -રી સીં બડાઈ -કે વિં દટાર
 દટાવવું સંકિં ['દટવું' પરથી] દટાડવું (૨) ફોડવું, સમભવી પેતાના પક્ષમા લેવું
 દટૈયો પું ભુઓ દટાયો
 દટો વિં પું ['દટવું' ઉપરથી] વીધાયેલા કાનવાળો (બાવાનો સ પ્રદાય)
 દટોદટ અં [૨૧૦] ભુઓ દટાદટ
 દટોર વિં ['દટવું' ઉપરથી] (સુ) કાટેલું, દટકેલ
 દટોર(-ળ) વિં ['દટવું' ઉપરથી] પોથુ ને મીઠું (સોષારી) (૨) નં પવનથી વૂંચી પડેલી ફેરી
 દટ નં દાર ગાળવાનું રથાન-ભક્ષી (૨) [મ] ખાલર (૩) ચાણુ (૪) ગાના-નાચનાનું ટોણું (૫) એક પક્ષનું ટોણું (લાવણી ગાવામાં) (૬) અં [૨૧૦] (૭) ઉતાવળથી
 દટક સીં [૨૧૦] કટક, ખીક (૨) પહેરેલા કપડાનો ઝૂંપતો છેડો ૦ પું સં કિં કટકથી ઝાટકવું -કાર(-વ) પું સંકિં દટકારવું (૨) સગડકા મારીને ખાવું -કિયુ નં છૂટો છેડો, દટક (૨) દાણા ઊપણવા ચાંદ પકડીને કરેલો પખો, દટક -કો પું કપડાની કડકનો અવાજ (૨) ઊડવા માડતા થતો પાખનો અવાજ (ભેમ કે ચકલીનો) (૩) ખેતરમા અનાજ ઓરવાનું ઓભર (૪) સખડકો (૫) કડક (૬)

હવા ખાવા ટહેલવું(૩)ગતિ કરવી(૪)બદલાવું.
[—હરવું=મનગમાડા માટે આમ તેમ ચાલવું,
બહાર ફરવા નીકળવું. ફરવા જવું=ચાલવાની
કસરત કરવા કે બહાર ટહેલવા અથવા હવા
ખાવા નીકળવું ફરી જવું=ઉપર થઈ જવું;
ફરી વળવું (૨)ફરી ખેંસવું (૩) બદલાઈ જવું.
ફરી ખેંસવું=વચનભંગ કરવો, આડું ખોલવું
(૨) પક્ષફેર કરવો (૩) દિશા બદલીને ખેંસવું.
ફરી વળવું=આસપાસ—ચોગરહમ જઈ
આવવું કે પહોંચી જવું (૨) ચારે બાજુના બધા
કામકાજને પહોંચી વળવું (૩) આસપાસ—
ઉપર બધે થઈ જવું.]

ફરશી(-સી) સીં [સ. પરશુ, પ્રા ફરસુ]
સુતારનું એક ઓળાર (૨) કુંહાડીના ઘાટનું એક
હથિયાર

ફરસ સીં [ફા ફર્સ] છાટ, તખતી, બખંધી
સીં પથ્થર ખેસાડેલી જમીન

ફરસાટ પું [ફરસુ] ઉપરથી ફરસો સ્વાદ
—હુ નં કોઈ પણ ફરસી વાની

ફરસી સીં જુઓ ફરશી

ફરસી પૂરી સીં [ફરસુ+પૂરી] એક ભતની
પૂરી

ફરસીબ સીં આજ્ઞા, કાનૂન; ધારો

ફરસુ, વિં [સં પરવ, પ્રા ફરસ] ચણા, વટાણા
વગેરે કંઠાળ ખાતા લાગતા સ્વાદનુ

ફરહમ પું [ફા.] શબ્દાર્થકોશ

ફરંગી સીં [ફરવું ઉપરથી] (કા) ફેર,
ચકરી (૨) પાણીનું વમળ, ધૂમરી (૩) ગોથું

ફરંદુ વિં [ફરવું ઉપરથી] પહોંચેલું, કાબેલ
(૨) હરાયું, ભટકેલ [એક વસ્ત્ર

ફરાક નં [ફં. ફ્રૉક] છોકરીઓને પહેરવાનું
ફરાખત સીં [અ] નવરાશ; ફરસદ (૨) વિં

નવરુ; ફરગ, છુડું

ફરામોશી(-સી) સીં [ફા] ભુલકણાપણું

ફરાવી નં [સ. ફેરવ, ફેર ઉપરથી] શિયાળ
જેવું એક પ્રાણી

ફરાશી સીં ઊંચી ભતનું લોખંડ, ફરાશી
ફરાસ પું [અ ફર્શ] દીવાખતી તથા સાફ-
સફત કામ કરનાર ચાકર કે પટ્ટાવાળો, બખાડું

નં પથરણા, દીવા વગેરે સામાનનો ઓરડો
ફરાળ નં [સં. ફલાહાર] ઉપવાસનો ખાસ
ખોરાક, ફલ હાર—બી વિં ફરાળ તરીકે
ખવાય તેવું

ફરાંશી સીં (ચ) જુઓ ફરાશી

ફરિયાદ સીં [ફા ફર્યાદ] અન્ય(૨)જીલમ
કે અન્યાય સામેનો પોકાર (૩) ફાવો
[—માંડવી=ફાવો કરવો] બહુ સીં ફરિયાદ
કરનાર સીં —દી પું ફરિયાદ કરનાર, વાદી
(૨) સીં ફરિયાદ

ફરી, બંધી(-ને) અં [ફરવું ઉપરથી] પુન,
પાછું, વળી બીજી વાર ફરીને અં વાર વાર
બપાછું અં વળી, બીજી વાર [અવાજ
ફરે અં [રવં] ફરર, એવો ઊડી જવાનો
ફરેફરે અં [રવં] એવા અવાજ સાથે (એકા-
એક કે સહેલાઈથી તૂટી પડવું કે ગબડી જવું)
ફરેડી સીં [ફરવું ઉપરથી] ઉઘાડવાસ થઈ શકે
એવી ચીંપોવાળી બારી (૨) લરકરની કંવાયત
પછી કરવામાં આવતા બદકના બાર [ફરેડી
મારી આવવી=જલદી જઈ આવવું]

ફરેબ પું, સીં [ફા] ફગો, ઘોખો, ફગબાજ,
—બી વિં ફગલબાજ [પાયમંલ

ફરે સુકામ અં [ફરવું+સુકામ] ખલાસ,
ફરેલ(-લું) વિં [ફરવું ઉપરથી] બદલાયેલું
(૨) અનુભવી (૩) મિલજ, અવિચારી

ફરે પું [સરં મ. ફરા] સોળ પાલીનું માપ
ફરેદસ્ત પું [સરં મ, ફિં; (ફા ?)]

સગીતનો એક તાલ [રાચરચીલું
ફર્નિચર નં [ફં] પુરથી ટેબલ વગેરે જેવું

ફર્સ સીં [ફા.] જુઓ ફરસ

ફલ(-ળ) નં [સં] વનસ્પતિનું ફળ (૨) પરિણામ
(૩) ફાયદો (૪) પાનું (હથિયાર કે ઓળારનું) (૫)

[ગ] 'ફલન'. [—આવવું, ખેંસવું=
વનસ્પતિને ફળ થવું —મળવું=પરિણામ
લોગવવાનું થવું] બન્યોતિષ નં ભવિષ્ય
ભવાનું જ્યોતિષનું અંગ ત્યાગ પું (કર્મના)
ફળનો ત્યાગ. બદ, બદાયક, બદાતા વિં
ફળદાયી બદાયિત્વ નં [સ.] ફળદાયીપણું.
બદાયી વિં ફળદેનાર (૨) ફાયદાકારક. —ફલન

નં ડળવું તે(૨)પાક(૩)પરિણામ. ૦૩૬ વિં
 ડળદાયી. ૦૧૮ વિં ડળવાળું, સડળ ંશ્રુતિ
 સ્ત્રીં કર્મનું ડળ જણાવનારું કથન. ૦૩૬૬
 સ્ત્રીં પરિણામ; ડળની પ્રાપ્તિ
 ડલક નં [જ] આસમાન (૨) સ્વર્ગ
 ડલક નં [સં] સપાટ પાટિયુ (૨) પાનું (૩) થર;
 પડ, સપાટી (૪) ડાણનું ડળ. ૦૬૮૧ નં એક
 જનન ૦૪૩ નં ભાસ્કરાચાર્યે યોજેલું
 ખગોળશાસ્ત્રનું એક યંત્ર
 ડલદૂડી વિં ભોળ, વખાણી દુલાઈ જય તેવું
 (૨) સ્ત્રીં દોલત (ગુપ્ત ભાષામાં)
 ડલન નં [સં] જુઓ 'ફલ'માં
 ડલંગ સ્ત્રીં [સરં હિં ફલાગ, પ્રા ફાલા; સ
 પ્રલંઘ] ફાળ, ફલો [—ભરવી, મારવી]
 ડલાગમ પું[સ.] ફલનો આગમ, ફળ આવવું તે
 ડલાટ નં જુઓ પ્લેટફોર્મ
 ડલાણું વિં [જ. ફુલું] અમુક ંદીકણું
 વિં આ ને તે; અમકડું ને તમકડું
 ડલાદેશ પું[સં.] ફળ કહેવું તે (જ્યો)
 ડલાભિસંધિ સ્ત્રીં [સ.] (કર્મના) ફળનો
 ઉદ્દેશ કે હેતુ [હિનતુ કાપડ
 ડલાધીન સ્ત્રીં, નં [ફ. ફલેનલ] એક જાતનું
 ડલાસક્તિ સ્ત્રીં[સં] (કર્મના) ફળમાં આસક્તિ
 ડલા(—જા)હાર પું[સં] ફળનો ખોરાક (૨)
 ફરાળ —ની વિં ફળાહાર કરનાર
 ડલિત વિં[સં] ફળેલું, નીપજેલું (૨) નં (ગ.)
 ફળ, 'રિઝલ્ટ' —તાર્થ પું પરિણામ (૨)
 ઉત્પન્ન થતો —નીપજ આવતો અર્થ
 ફલી(—જા)ભૂત વિં[સં.] સાર્થક(૨)ફળવાળું
 ફલેરજા સ્ત્રીં [સં] (કર્મના) ફળની ધરજા
 ફલોન્મુખ વિં [સં] ફળ દેવાને ઉન્મુખ—
 તૈયાર (કર્મ)
 ફલ્ગુ વિં[સં] વૃષ(૨)સુંદર(૩)પું વસંત
 (૪) ગુલાલ (૫) સ્ત્રીં (સં.) ગયાક્ષેત્ર પાસેની
 નદી [એક નક્ષત્ર
 ફલ્ગુન પું[સં.] જુઓ ફલ્ગુન —ની સ્ત્રીં
 ફલ્ગુ વિં[સં. ફુલ] પહોળું, વહું (૨) નિખા-
 લસ [—થઈ જવું = ખૂબ આનંદમાં આવવું.
 —થઈને ફરવું = વસ્ત્રાગ્રિયા થઈને ચાલવું]

ફશ(—સ) (સ.) સ્ત્રીં [ફા. ફશ (વશ) કે રવં?]
 પરાજય, હાર [—થઈ જવી, ખોલવી]
 ફસ સ્ત્રીં [જ. ફસ્ટ] નસ, નાડી [—ખોલવી =
 અમુક નસમાં કાપ મૂકી ઉપચાર અર્થે થોડું
 લોહી કાઢી નાખવું] (૨) ['સ'માં યશ્રુતિ]
 જુઓ ફશ(૩)અં (૨૧૦) ફસકવાનો અવાજ
 ફસકવું અંકિં [ફસ (૨૧૦) + ક(સં), સં
 જ ફસલ = વિચાર છોડી દેવો કે ખદલવો]
 જટકડું, નાહિ મન થડ (૨) દૂધી પહું (૩)
 ફસ લઈને કાટવું
 ફસડી સ્ત્રીં જુઓ ફસ, હાર
 ફસડાવું અંકિં [દે. ફેલ્ડસ, હિં. ફિસલના]
 (૨) દૂધી —ખસી પહડ, ફાસઈ જવું
 ફસલ સ્ત્રીં [જ. ફસલ] મોસમ (૨) પાક.
 [—આવવી, જવી. —ભરવી = આપુ વરસ
 ચાલે તેટલો પાક મોસમમાં સઘરી લેવો]
 —લી વિં [ફા.] મોસમનું
 ફસ(—સા)વું અંકિં [પ્રા ફંસ (સં વિસવદ્)]
 સપડાવું, ભરાવું (૨) ઠગાવું [ફસાઈ પહડું =
 ઠગાઈને ભરાઈ પહડું] ફસામણ (—ઘી) સ્ત્રીં
 ફસાવું તે. ફસાવણું સંકિં 'ફસવણું' પ્રેરક
 ફહદહ અં [૨૧૦] હસવાનો રવ, ફગફગ
 ફળ નં જુઓ ફલ [—આવવું = ફળ ખેસવું
 (૨) પરિણામ મળવું —હિતરવું = ઝાડ ઉપર
 તૈયાં ફળ મળવું —કાઠવું = ફથદો મેળવવો
 —ખેસવું = ઝાડ ઉપરથી ફળ થવું —મળવું
 = પરિણામ મળવું, ખદલો મળવો] ૦૪૧૬
 નં ખાઈ શકાય એવા ફળ આપનાર ઝાડ.
 ૦૬૧૫, ૦૬૧૬ વિં જુઓ ફલદાયક.
 ૦૬૨(—ફ) પ વિં રસાળ, સારો પાક—
 ફળ આપે એવું. ૦૬૨(—ફ) પતા સ્ત્રીં.
 ૦૧૮, ૦૧૧૧ વિં ફળવાળું ંશ્રુ અંકિં
 [સ ફલ] ફળ આવવા (૨) સિદ્ધ થવું.
 ૦૩૬૬, —જાહાર, —જાહારી જુઓ
 'ફલ'માં —જાઉ વિં ફળ આપતું
 ફળિયું નં [પ્રા ફલિહ (સ પરિઘ = આગળો)]
 મહોલો (૨) [સં ફલ] પાનું, ફળ
 ફળિયેલ વિં [ફળિયું ઉપરથી] + ફળ ઉ (૨) ફળેલું
 ફળી સ્ત્રીં [જુઓ ફળિયું] નાનું ફળિયું (૨)

ફાવે! પું ભુઓ ફાવ, ફાવટ
ફાસી(-સી)વાદ પું [ફેશિઝમ] એક
રાજદારી રાષ્ટ્રીય વાદ -દી વિં (૨) પું
તે વાદને લગતુ કે તેમા માનનાર
ફાસફસ સીં [૨૫૦, સરં મ. ફૂસફાસ]
નકામો રફી માલ [-ની તાપણી=કાયર
માણસોની ઉપદ્રવકારક ટોળી (પહેલાં ગમે
તેટલુ ભેર ખતાવી નખળી પડી નય છે)]
-સિયું વિં નકામું, નખળું
ફાસફો પું [અ ફાસિલહ] સમય, અતર,
કે વિસ્તારનો ફરક. [-પહવો]
ફાસિસટ વિં (૨) પું [ફ.] ભુઓ ફાસીવાદી,
ફાસીવાદ, -દી ભુઓ, 'ફાસીવાદ'માં
ફાસટ પું [ફ.] ઉતારકોની ઝડપી રેલવે ગાડી
ફાળ સીં [પ્રા. ફાળા] ફલગ(૨)ફાસકો (૩)
[સં. ફાલ, પ્રા. ફલ સુતરાઉ કપડું] કપડાનો
લાખો ટુકડો, ચીરો. [-પહવી = ફાસકો પહવો.
-ભરવી = ફલંગ મારવી (૨) સાહસ કરવું]
ફાળકી સીં [સ સ્ફાર, પ્રા. ફાર (ફેલાવેલું)
ઉપરથી?] નાનો ફાળકો (૨) [લા.] દોરાની
આડી -કું નં દોરા ઉતારવાનો ફાળકો -
પરવીટો -કો પું ફાળકુ (૨) ચગડોળ
ફાળકો પું [ભુઓ ફાળકી, અથવા ફલક
(સં.) પરથી?] રૂઢીમરમા ત્રીજા વર્ગના ઉતારક-
ઓને ખેંચવાની એક જગા. (એનાં પાટિયાં
ઉપાડી લેવાથી રૂઢીમરના છેક નીચેના ભાગ
સુધીની જગા ખુલ્લી થાય છે)
ફાળવડું સં કિં [સં. ફાલ (માથાના વાળને
પાતી પાડી વહેંચી નાખવા તે), અથવા
પ્રા. ફાલ (સં સ્ફાટયું) = ચીરવું, ભાગલા
પાડવા] વહેચવું -ણી સીં વહેંચણી
ફાળવું નં [સં. ફાલ] (ચ.) વાવણિયાના ઘાતાની
આણીએ લગાડેલુ લોહું
ફાળસી, ફાળસું ભુઓ ફાલસી
ફાળિયું નં ['ફાળ' ઉપરથી] ફેટો (૨) પચિયુ
[-ખાંધવું = માથે ફેટો ખાંધવો. -મૂકવું =
માથે તે પહેરવું] [લૂગડાના ફાળ
ફાળી સીં ['ફાળ' ઉપરથી] સાડી (૨) લાખો
ફાળું નં ભુઓ ફાળકું

ફાળો પું ['ફાળવડું' ઉપરથી] હિરસો (૨)
વહેંચણી (૩) ઉધરાણુ, ટીપ [-નાંખવો
= ઉધરાવવા માટે સૈનો હિરસો નકી કરવો
-પાડવો = ફાળવડું. -ભરવો = પોતાને
હિરસે આવડું ભરણુ ભરવું ફાળો પહડું =
ભાગે આવડું, ભાગે પહડું]
ફાંક (૦) સીં [ફિં] ચીર, કાટ [-ભરવી,
મારવી = કપડાને દોરો ભરવો, સાધવું]
ફાંકડું (૦) વિં ['ફકડ' ઉપરથી] રસિક (૨)
કકડ. -હાઈ સીં વરણાગી, છેલખટાઉપણુ
ફાંકડું (૦) સં કિં ['ફાંક' પરથી] ચોટવું, ફાંકભરવી
ફાંકું (૦) નં ભડ (૨) લીટો (૩) છિદ્ર
ફાંકો (૦) પું ['ખાકું' ઉપરથી] તોર, અભિ
માન [-રાખવો = તોર કે અભિમાન હોવું]
ફાંગ (૦) સીં એક છોડ
ફાંગડું (-ણું) (૦) નં પ્રપચ, ભળ. [ફાંમ-
ડામાં નાખવું = ફસાવવું]
ફાંગુ (૦) વિં આખે નામું ભેનાર, ખાડું
ફાંજેટિયું (૦) નં લૂગડાના છેડાની કરી લેવાની
કામચલાઉ ઝોળી જેવું તે (ચ) [પિય
ફાંટ (૦) પું [સં.] ક્ષત્રી પલાળી રાખી બનાવેલું
ફાંટ (૦) સીં ['ફાંટો' (છેડો) પરથી] લૂગડાનો
છેડો કે તેની કામચલાઉ કરી લેવાતી ઝોળી
જેવું તે (૨) ફાંક કે તે ભરી લેવી તે - ફાંટિયો
(૩) ખાંઈ, પરિખા (૪) એક લાજી (૫)
ફાંટ; કીનો. [-ભરવી = દોરા દેવા; ફાંક
મારવી ફાંટમાં ફેરવું = કીનો રાખવો] ૦ વડું
સં કિં દોરવડું, કાચા દોરા ભરી લેવા
(અખિયા દેવા કે ચોટવા)
ફાંટિયો (૦) પું [ભુઓ ફાંટ] (કા) આછો
દોરો ભરવો તે, ટાંકો (૨) ફાંટો (૩) તડ, પક્ષ
ફાંટું (૦) નં [પ્રા. ફટ્ટ (સં સ્ફટ્ટ)] ફાંટો,
શાખા (૨) વિં ફાંટેલું
ફાંટો (૦) પું [ભુઓ ફાંટ] શાખા, ભાગ
(૨) કીનો (૩) તરંગ [-ઊંઘવો = તરંગ
ઊંઘવો. -રાખવો = કીનો હોવો]
ફાંદ (૦) સીં [સં. ફાડ] પેટનો ખૂલતો ભાગ (૨)
એક વેલો. [-વધારી ભણવું = માત્ર ખાવાનું
ભાવ હોડ, બીજી કશી ફિકર ન રાખવી]

ફાંદો (૦) પું [જુઓ ફં] પ્રપંચ; જળ
 ફાંફરડું (૦) સંકિં [સરં મ ફાંપર] કરડી
 ખાલુ; પીંખી નાખવું (ખલુધા 'ખાલુ' સાથે)
 ફાંફળ (૦) નં (કા.) ખુલ્લી જગાં ફાસલો
 ફાંફાં (૦) નં બંબં [રવં] ડાફરિયા (૨)
 વલાખા, મિથ્યા પ્રયત્ન
 ફાંસ (૦) સ્ત્રીં [સરંફિં] લાકડાની જીણી કરચ,
 ફાચર (૨) [લા.] આડખીલી (૩) [જુઓ ફાસો]
 ગાળો [-કાઢવી = અગમા પેટકા જીણી
 કરચ કે ફાચર ખેચી કાઢવી (૨) અડચણ દૂર
 કરવી (૩) નડતરૂપ હોય નેને મારી
 નાખવું -નાખવી, મારવી = અડચણ
 ઊભી કરવી] *
 ફાંસલો (૦) પું [જુઓ ફાસ] ડાળખુ (૨) શિકાર
 પકડવા ગોઠવાતી એક યુક્તિપૂર્ણ રચના, ફાંદો
 ફાંસડું (૦) સંકિં [જુઓ ફાસો] ગાળો ઘાલવો
 (૨) ફાસો નાખવો (૩) તોડવું; ઉતરડી નાખવું
 (૪) ખોદવું, ખેડવું
 ફાંસિયું (૦) વિં [ફાસો] ઉપરથી કપડી, ફાસે
 એવું (૨) ફાસો ઢઈ મારે એવું -થા પું
 ફાસો ઢઈ મારનાર; જલ્લાદ
 ફાંસી (૦) સ્ત્રીં [ફાસો પરથી] ફાસો ઢઈ મારી
 નાખવાની શિક્ષા કે યુક્તિ [-દેવી, ફાંસીએ
 ચડાવવું (હટકાવવું)] જોખા(-ગા)રો પું
 ફાસિયો, જોખાલી સ્ત્રીં ફાંસીના કેડી માટેની
 જેલની ખાસ ચોરડી
 ફાંચુ (૦) અં અમરતુ, ફેગટ
 ફાંચું (૦) વિં [ફાસો] પરથી ફાંચિયું; કપડી
 ફાંચો (૦) પું [સ પાશક] ફાંચી (૨) દોરડાનો
 ગાળો [-ખાવો = ગળાને ગાળામાં ભેરવી
 આપવાત કરવો -દેવો = ગળામા ગાળો
 ભેરવી મોત નિપજવણુ]
 ફાંચોટિયું નં [ફાસો] ઉપરથી ફાટ, ઝેળી
 (૨) કધામા આવે એટલો જથો
 ફિકર સ્ત્રીં [અ. ફિક] ચિંતા; કાળજી [-કરવી,
 -થવી, -રહેવી, -રાખવી, -હોવી]. બમંદ
 વિં ફિકરવાળું. બમંદી સ્ત્રીં કાળજી
 ફિકું વિં [દિ. ફિકા (સં પીતક ?)] નિસ્તેજ
 (૨) નીરસ, મોણું [-પડવું = સીકું થઈ

જવુ (૨) સ્વાદમાં સીકું લાગવું] -ક્રાશ
 સ્ત્રીં ફિકાપણુ [-મારવી = સીકું પડેલું
 દેખાવું] બંધવ(-મ) વિં સાવ ફિકું
 ફિકાર પું [પ્રા. ફિક્ (સ. અષ્ટ) નથ, ધ્વસ્ત
 + કાર (સ કુ)] ધિકાર; અનાદર. [-વર-
 સાવવો]. બંધું સંકિં ફિકાર કરવો
 ફિક્કિટ અં [જુઓ ફિકાર] ફટફટ, ધિક્
 ધિક્ (૨) સ્ત્રીં ધિકાર
 ફિકાક(-વ)વું સંકિં [પ્રા ફિક્ (સ. અષ્ટ) નથ
 -ધ્વસ્ત] 'સીટવું'નું પ્રેરક
 ફિકલ સ્ત્રીં [ફિ.] એક વિદેશી તત્ત્વવાદ
 ફિક્લાવવું સંકિં, ફિક્લાવું અંકિં 'સીલવું'નું
 પ્રેરક ને કર્મણિ
 ફિતનો પું [અ] જુઓ ફિતર
 ફિતર નં [અ ફુતૂર] ફેલ, ઢોગ (૨) બળવો;
 ઢગો (૩) તોફાન [-બગવું = ઢગો થવો] -રી
 વિં ફિતરવાળું, તે કરનાર
 ફિદવી પું [અ.] ચાકર, દાસ
 ફિદા વિં [અ] ખૂબ ખુશ (૨) અતિ આસક્ત
 ફિનાઈલ નં [ફિં] ખાળ ઇં માટે જ તુનાશક
 એક દવા
 ફિખાદ સ્ત્રીં [અ ફીલ્લવીહ] નકામી વાતો,
 બડબડાટ -દી વિં વાતોડિયુ; બબડાટિયુ
 ફિચો પું [સં પ્લીહા] બરોળ
 ફિરકો પું [અ] કામ (૨) ટોળી, વગે (૩) એક
 રાષ્ટ્રની પ્રજા [એક ફારસી કવિ
 ફિરદોસ સ્ત્રીં [અ.] સ્વર્ગ. -સી પું (સ)
 ફિરક્તો પું [ફા ફિરક્તહ] દેવદૂત (૨) પેગંબર
 ફિરંગી પું [ફા, સં ફિરંગિન્] પોર્ટુગલ
 દેશનો વતની (૨) ગોરો [માથાનુ કચેલું
 ફિરાવન વિં [અ ફિરજવન્] મિનજી, હઠીલું,
 ફિલસૂફ પું [અ. ફૈલસૂફ] તત્ત્વજ્ઞાની -ફિ
 વિં ફિલસૂફી સંબંધી -દી સ્ત્રીં તત્ત્વ-
 જ્ઞાન [-હોંખવી, હાંકવી = તત્ત્વજ્ઞાનની
 નિરર્થક લાખીચોડી વાતો કહેવી]
 ફિલિંગ સ્ત્રીં [ફિ] ફિકેટમાં ખેટ રમના પક્ષ
 સામેના પક્ષનું કામ
 ફિશિ(-સિ)યારી સ્ત્રીં [રવં, સરંમ ફુશમી]
 બધાઈ, પતરાળ. [-મારવી = બધાઈ હાકવી]

ખોર વિં બહાઈખોર .

દિસાદ સીં [અ ફસાદ] તોફાન (૨) હુલ્લ; બળવો 'ખોર, -દી વિં તોફાની (૨) બળવોખોર

દિસિયારી, ખોર જુઓ 'દિશિયારી'માં દિસોદો પું શીણનો લોચો. [-કાદી નાખવો = હાવી કેડું; હમ કાદી નાખવો (૨) મોમાથી શીણ પડે તેટલો માર માવો]

શી સીં [ઈ] લવાજમ (૨) મહેનતાણું, દરૂરી શીક, -કાશ સીં [જુઓ ફિકકું] ફિકાશ (૨) મોળાશ -કું વિં જુઓ ફિકું.

-કું ફચ(-સ) વિં સાવ શીક

શીચ સીં [સં. સ્પિચ] લંબનો ઉપલો ભાગ શીટણ વિં [શીટણ પરથી] નાશવત (૨) નં નાશ ંકાળ પું પ્રલયકાળ. -વડું સંકિં કિટાહુ (૨) કોહુ; લાચ આપી ખસેડું -વું અંકિં [પ્રા. ફિટ્ટ(સ ંંશ)] ટળક; મટણ (૨) પતવું (૩) સામે થવું

શીણ નં [સં. ફેન, પ્રા. ફેળ] પ્રવાહી પર થતો ઘોળો પહાર્થ [-કાદી નાખવું = ચકવી નાખવું. -ચહું = (સખત માર કે શ્રમથી) મોમાથી શીણ નીકળવું (૨) બહુ મહેનત પડવી] ંકું સંકિં ખૂબ ધૂમરડીને-શીણ યાય તેમ-એકતાર કરવું (૨) [લા] લાલ કાઢવો

શીન સીં [પો ?] ગૂંથેલી કોર શીકું નં [રવં] (કા) અનાજનુ કોતરું-ખોખું.

[શીકું ખાંડવાં = નકામી મહેનત કરવી]

શીરકી સીં [પ્રા. ફિર(સં ગન)] ચકરડી (૨) નાની કાળકી

શીલ પું [ફા] હાથી

શીસી સીં [જુઓ દિસિયારી] બહાઈ

શીચું વિં [જુઓ કશ] ફિકું (૨) લીલુ, ઓહા ભેરવાળું; ંટ ફસકી ભય એવું

શીચ સીં જુઓ શીચ

શીહું નં જુઓ પિચું

શીહું સંકિં કેહડું, વેણછેરણ કરી નાખવું (૨) લીલુ કરી નાખવું; ચૂચવું (૩) દબાવવું, કચરવું શી'દાવડું સંકિં [પ્રેરક] શી'દાવડું અંકિં [કર્મણ]

કુઆજ પું (માનચે) કુઓ (૨) કુઆસમગ કુઈ સીં [દે. પુષ્પી] (સુ) કોઈ કુઓ પું [જુઓ કોઈ] કોઈનો વર ંસસરો પું પત્નીનો કે પતિનો કુઓ

કુકો પું [જુઓ કૂગલું] મૂનાશય (૨) પરપોટો (૩) કૂલકો (અર્થ ૩)

કુગારો પું ['કૂગલું' ઉપરથી] કુકો (૨) કોલો કુમાવડું સંકિં કુમાવડું અંકિં 'કૂગલું' બ્રેરક ને લાવે

કુમાવો પું ['કૂગલું' ઉપરથી] નાણાના ચિહ્નરૂપ કાગળના ચલણમાં અતિ ઘણો વધારો

કુબૂલ વિં [અ] વધારેડું (૨) નકાચુ

કુટકળ વિં [સરં મ, હિં ફુટકલ] કાલદ, પરચૂરણ (૨) નકાચુ [મારવો

કુતકાર પું [સ] કૂંડો ંકું સંકિં કૂંડો કુતીનો પું [પા. પૂદીનહ(૧), હિં પોદીના, મ પુદિના, ફુદ(-દા, -દિ)ના] એક વનરપતિ

કુદી સીં જુઓ કૂદી, નાની પતંગ

કુદેડો પું [અપ. કુહિઅ (પ્રા. ફુરિઅ, સ. સ્ફુરિત) ઉપરથી] કૂંડો, ઊડતો વટો (૨) એક લતવડું ઘાસ

કુરકુસ નં [સ] કૈકસ

કુકવાટો(-ડો) પું [રવં] કૂંડવાડો, ભેસથી મારેલી કૂંક (૨) [લા] ગુરસાનો આવેશ [-મારવો = ભેરથી કૂંક કરવું (૨) ગુરસાથી ઘોલવું]

કુમતિયાળું વિં ['કૂમલું' ઉપરથી] કૂમતાવાળું કુરકત સીં [અ] વિયોગ, છૂટા પડવું તે કુરચો પું [પા પુર્જહ] કકડો [કુરચા, કુરચે-કુરચા ઊડી જવા = હકડેહકડા થઈ જવા; હિનલિઅ થઈ જવું]

કુરબે પું [અ.] બંદર પરતુ જક ત લેવાનું મથક (૨) વહાણો ઠેરવવાનું મથક

કુરસદ સીં [અ ફુર્સત] નવરાશ [-કાઠવી = કુરસદનો-ખાલી સમય રાખવો]

કુલવણી સીં કૂલવડું તે

કુલારો પું, -શ સીં ['કૂલવું' ઉપરથી] ખડાઈ; પતરાણ [કુલારો મારવો] -વટ સીં કુલાવડું તે. -વડું સંકિં 'કૂલવડું' બ્રેરક.

-હું અંકિં 'ફૂલ'નું ભાવે
 ફૂલેકું નં [ફૂલ ઉપરથી ?] વરગોડો
 ફૂલેલ નં [ફૂલ + તેલ ?] સુગંધીદાર તેલ
 ફૂલેવર વિં [ફૂલ વાવર] ફૂલની લાતવાણું (૨)
 નં તેલું કપડું (૩) ભુએ ફૂલ્લી, કિલેવર (૪)
 [ફૂ. કોલી વાવર] એક શાક
 ફૂલ વિં [સં.] ફૂલેલ (૨) ખીલેલ (૩) ઓધડેલું
 ફૂલેમ પું [અ ફૂલેલ] નાણું
 ફૂલ્લી સ્ત્રીં [ફૂલ ઉપરથી] ભુએ કિલેવર
 ફૂવારો પું [ફા. વાવર] પાણી ઓડતુ વડે
 એવી ગચના (૨) ઝરો [-ઓડવો]
 ફૂંમરાવણું સંકિં [ફૂંકાર ઉપરથી] ગમે તેમ
 ભરવીને ઉશ્કેરવું; બહેકાવવું
 ફૂં અં [૨વં] ફૂંકાડાને એવો અવાજ [-કરવું
 = ફૂંક મારવી (૨) ફૂંકાડો મારવો (૩) દિહાવી
 દેવું; અલોપ કરવું (૪) ખરચી નાખવું -થઈ
 જવું = હવામાં ઓડી જવું (૨) ખરચાઈ જવું,
 ખલાસ થઈ જવું (૩) અદશ્ય-હુમ થઈ જવું]
 ફૂંગ સ્ત્રીં [ફૂંગ ઉપરથી] ઊખ. [-વળવી =
 ઊખ ચડવી] ૦વણું સં કિં ફૂંગાવવું. ૦હું
 અંકિં [સં ફક્કું, અથવા લે. ફુગફુગ
 (વીખરાયેલા ફૂલેલા વાળવાણું)] ઊખ વળવી
 (૨) ફૂલવું (૩) બહેકવું
 ફૂટ પું [ફૂ.] બાર ધંચતુ માપ કે તેવડી પટ્ટી
 ફૂટ સ્ત્રીં [સરંમ] ફૂટવું તે (૨) ફાટ (૩) ભગાણું;
 ફૂંસં (૪) નં સફરદેડી જેવું ફળ; ચીલકું
 ફૂટકું વિં [સં. સ્ફુટ, પ્રા. ફુટ] સુંદર, રૂપાણું
 ફૂટપાથ પું [ફૂ.] પગે જનારા માટે શહેરી
 રસ્તાની બાજુ પર હોતી પગથી
 ફૂટબોલ પું [ફૂ.] હવા ભરેલો મોટો હડો કે
 એથી રમવાની અગ્રેણ રમત
 ફૂટવું અંકિં [પ્રા. ફુટ] ખીલવું, વિકસવું, ઊગવું;
 પહલિત થવું (૨) વટવું, ભાગી જવું (૩) ભેરથી
 ફાટવું (૪) ખુલ્લુ થવું, ઉઘાડું પડી જવું (૫) ફરી
 જવું; ફગોદેવો [ફૂટી બદામ ન હોવી = કશું
 પણ ન હોવું. ફૂટી બદામનું = તદ્દન માલ
 વિનાનું, કિંમત વિનાનું ફૂટેલા કપાળનું =
 કમનસીબ; ફૂલગી ફૂટેલા કાળભાનું =
 હૈયાસનું; ખમરદારી વિનાનું]

ફૂટકૂટ સ્ત્રીં [ફૂટ ઉપરથી] ઉપરાઉપરી ફૂટવું
 તે (૨) કસંપ (૩) ભગાણું
 ફૂણગી સ્ત્રીં [ભુએ ફૂણગી] ઝીણી કોલ્લી
 (૨) નાનો પરપોટો
 ફૂદડી સ્ત્રીં [અપ ફુદિક (સં. સ્ફુરિક)] ગોળ
 ગોળ ફરવું તે (૨) તારાના કે ફૂલના (૨) જેવું ચિહ્ન
 ફૂદડો પું ભુએ ફૂદડો
 ફૂડું નં [ભુએ ફૂદડો] પાખોવાણું નાનું
 જીવડું (૨) પતંગિયું
 ફૂમકું (-વું) નં [પ્રા. ફુમ (સં. અમ)] હોણું;
 કલગી -તી સ્ત્રીં એક ઘરેણું (૨) નાનું ફૂમતું
 ફૂર્તિ સ્ત્રીં [સ સ્ફૂર્તિ] ભગતિ (૨) ઉત્સાહ
 ૦હું વિં ફૂર્તિવાણું
 ફૂલ નં [અપ. ફુલ; પ્રા. ફુલ (સં. ફુલ)] પુખ્ત,
 તેના આકારની વસ્તુ (૨) આખનો રોગ (૩)
 કાતરેલી સોપારી (૪) એક ઘરેણું (૫) ફૂલકોખી
 (૬) [ભુએ ફૂલારો] સ્ત્રીં પતરાણું, ગર્વ.
 [-આવણું = ફૂલ ખેસવું (૨) સ્ત્રીને અડકાવ
 આવવો (૩) આશા બંધાવી, -ગૂંથવાં =
 નવરા ખેસી રહેવું. -ચડાવવાં = દેવ વગેરેને
 પુખ્ત અર્પણ કરવા -ચણું = ફૂલ ખેસવું.
 -ચડવું = આખની કીકીમા ધોળો હાથ પડવો
 -એ ભતનો રોગ થવો -ખેસણું = પુખ્ત થવું
 -મારવી = બહાઈ હાકવી ફૂલની પાંખડી
 = નળવી ભેટ ફૂલને ઘોડે ચડવું = ખોટો
 ભપકો મારવો ફૂલે વધાવણું = દેવની પેઠે
 માન -ભાવપૂર્વક આવકાર આપવો.] ૦કે-
 (૦૨) છીં સ્ત્રીં એક ભતનું હાથાનું ૦કે પું
 નાની ફૂલાવેલી રોટલી (૨) કાઈ પણ વસ્તુનું
 ફૂલવું તે (૩) ફૂલાવીને રમવાની રમગી ટોટી,
 ફૂકો ૦કેખી (૦જ) સ્ત્રીં એક શાક, ફૂલ
 ૦ખર, ૦ગર નં, ૦ખરણી સ્ત્રીં ફૂલકણી.
 ૦ખડી સ્ત્રીં એક ભતનું હાથાનું ૦ગજરો
 પું ફૂલની કલગી ૦ગૂંથણિયું વિં એક
 મેકમા સંકળાયેલું ૦ગૂંથણી સ્ત્રીં ફૂલ
 ગૂંથવા તે (૨) [લા] વસ્તુની બધખેસતી
 સંકલના ૦ચુંગી સ્ત્રીં એક પક્ષી ૦છોડ
 પું ફૂલ માટે ઉછેરાતો છોડ ૦ઝાડ નં
 ફૂલને જ માટે ઉગાડાતું ઝાડ કે છોડ ૦ડું નં

ફૂલ (૨) ધાણીનો દાણો ૦ણુ(-શી) વિં
(૨) પું ૦ વખાણુ કર્યાથી ફુલાઈ જાય તેવું
૦ડોલ પું ૦ એક ઉત્સવ. ૦તોડો પું ૦ સીનું
એક ઘરેણું ૦દાન નં ફૂલ મૂકવાનું પાત્ર
૦દાર પું ૦ સખત દાર(ર)દારનો અર્ક, મઘાર્ક
૦ધાર વિં ૦ પ્રમાણિક(ર)શાખવાળું ૦ફટાક
(-કિયું) વિં ૦ વરણાગિયુ(ર)નાણુક, તકલાદી.
-ફૂલ વિં ૦ ફૂલની જેમ ખીલેલું, કોમળ
૦ખરડો પું ૦ એક ભતની સોપારી ૦ખાગ
પું ૦ ફૂલનો આગ ૦માલ સીં ૦ ફૂલની માળા
(૨) ઘોડીની એક ભત ૦લતા સીં ૦ ફૂલ મારે
ઉછેરાતી લતા ૦વડી સીં ૦ એક ભતની વડી
૦વણું સંકિં ૦ ફુલાવવું. ૦વાડી સીં ૦ ફૂલ-
જાડની વાડી ૦વેલ સીં ૦ ફૂલલતા
ફૂલણું અં ૦ ફિં [પ્રા. ફુલ્લ] ઊપસવું (૨)
પક્ષવિત થવું, ખીલવું (૩) [લા] હરખાણું (૪)
બહાઈ મારવી (૫) બહેકું [ફૂલીને ટેટો
થવું=ટેટો જેવું ફૂલણું; ખૂબ ફૂલવું ફૂલીને
ટેડકો. થવું=મદાધ થવું, અભિમાનમાં છકી
જવું ફૂલીને ફાળકો. થવું=ફૂલણું થવું,
મોટી બહાશો મારવી] ૦ફાલણું અં ૦ ફિં
બરોબર ખીલવું ને વધવું
ફૂલસાંકણું નં ૦ ફૂલની ભાતવાળું સાકળું
ફૂલસૂઝણું નં [ફૂલ + સૂઝવું પરથી] નાક
ફૂલિયું વિં [ફૂલ ઉપરથી] ખીલેલું (૨) નં
એક વનસ્પતિ (૩) નાનું પ્યાલું (૪) મથાણું
ફૂલી સીં [ફૂલ ઉપરથી] સે થાનું એક ઘરેણું
ફૂલું નં [ફૂલ ઉપરથી] આખનો એક રોગ
[-પડણું=એ રોગ થવો.]
ફૂલસકેપ પું ૦ ફૂં [અમુક વિશિષ્ટ કંઠનો કાગળ
ફૂલડ વિં ૦ આળસુ (૨) ગંડું ૦તા, -હાઈ
૦વેડો સીં ૦ ફૂલડપણું
ફૂલ સીં ૦ કસ (૨) વિં ૦ રફી (૩) અં ૦ [રવં]
થાક કે પરાજયનો ફુલાર (૪) નં ઘાસ
(સૂકું), ખડ ૦દાસ, ૦દાસિયું, -સિયું
વિં ૦ હલકું, નિર્માલ્ય, ફાસફૂસિયું
ફૂં અં ૦ [રવં] એવો અવાજ, ફૂ
ફૂં સીં ૦ [દે. ફુન્કા] મોથી પવન ફેંકવો તે (૨)
પ્રાણ. [-નીકળી જવી=પ્રાણ નીકળી જવા.

-મારવી=ફૂકું (૨) ખાનગી ચેતવાણી
આપવી (૩) ઉચ્ચેરવું (૪) ભૂરખી નાખવી,
ભરમાવવું (૫) ફૂકથી હોલવવું (૬) ફૂંથી
ઠંડક વળે એમ કરવું ફૂં કે ફાટણું=શબ્દ
માત્રથી બી જવું] ૦ણી સીં ૦ ફૂકવાની રીત
કે ભૂગળી
ફૂંકણું સં ૦ ફિં [પ્રા. ફુવક (સ. ફુવ+કું)]
ફૂંક મારવી (૨) ફૂંકીને વગાડવું (૩)
[લા] દેવાળું કાઢવું (૪) પાળવું. [ફૂંકી
ખાણું=ઉડાવી દેવું, વાપરી નાખવું. ફૂંકી
દેણું, સૂકણું=ખાણી મૂકવું (૨) ગમે તે
હલકા ભાવે વેચી નાખવું ફૂંકી ફૂંકીને=અહુ
રાવચેતીથી ફૂંકી ફૂંકીને કરડણું=કરડે છે
એવું ન જણાય તે રીતે કરડવું ફૂંકી ફૂંકીને
ખાણું=સામો ન જાણે તે રીતે તેનું ઉડાવી
જવું, તેનું ખોતરી ખાણું ફૂંકી ખેસણું=ભુઓ
ફૂંકી ખાણું ફૂંકી રાખણું=પાળવું, લાડ
લાડવાવું]
ફૂંકાર, -રો. પું [પ્રા. ફુકાર (સ. ફુત્કાર)] ફૂંક
(૨) ફૂંકવાટો ૦ણું સં ૦ ફિં ૦ મોમા પાણી ભરી
ફૂંકથી છાંટવું (૨) ફૂંક કે ફૂંકાડો માન્વો
ફૂંગર સીં ૦ [ફૂં (રવં) + કું] નસકોર
ફૂંદોટો પું ૦ [પ્રા. ફુટ (સ. સ્પન્ડ)] ફિસોટો
ફૂંફવણું અં ૦ ફિં ૦ ફૂંકાડો માન્વો
ફૂંફવાટો (-ડો), ફૂંકાટો (-ડો) પું ૦ ફૂંકવાટો.
[-મારવો=ફૂં એમ અવાજ કરવો.]
ફે (ફે) અં ૦ શ્વાસ નીકળી ગયો હોય તેમ
(હરથી કે થાકથી) (૨) સીં ૦ (કા) હાક,
હર [-ફાટવી=હાક વાગવી]
ફેકન સીં ૦ મગજળની ભેડીની એક કસરત
ફેચો (-રચો) પું ૦ ભુઓ ફીચ [ફેચા રહી
જવા=થાકથી ભડો ભરાઈ જવી-હુ ખવા
લાગવી ફેચા નીકળી જવા=(રનાયુ
વગેરેના) લોચેલોચા નીકળી પડવા કે ઊડી
જવા, છિલ છિલ થઈ જવું]
ફેજ પું ૦ [જ] ખરાબી, હુશા (૨) શિક્ષા
(૩) સીં ૦ [સરં ફે, ટુફી પરથી] એક
ભતની મુસલમાની ટોપી [-કરવો, -થવો]
ફેડ (ફે) અં ૦ [રવં] એવા અવાજ સાથે [ફેડ

इष्टने = इष्ट, अथवा अथवा साधे (भावः)]
 इष्टन स्त्री० [इ.] अग्नी
 इष्टेषु वि० [इष्टं परधी] इष्टनाम् - तुं
 स० कि० [प्रा. ऋह (सं स्फोट्य)] इर
 क्त्वा, दाणु, मठाह्वं (२) अहा करु, वाणुं
 इष्टेषु (इं) स्त्री० लुग्यो इष्टा (२) नाथाना इष्टिया
 उपगनी छल [-भांइपी = इष्टा छीथी करनी;
 लुभलानी तैयारी करवी]
 इष्टेषु (इं) न० [स केत] शीष्ट
 इष्टणीनी (इं) स्त्री० [दे फिणिया] सुतरइष्टणी
 (पुष्टिभाषीय)
 इष्टो पु० [‘इष्टं’ उपरधी?] लोच्यो.
 [इष्टा छीथी नवा = लोच्यो नीङ्णी नवा,
 छललि-न थर् नवुं]
 इष्टे न० [स] शीष्ट - निल वि० शीष्टवाणु
 इष्टेर स्त्री० [प्रा. फुर (सं स्फुर्) उपरधी] थाथर
 [-आवपी] - रे। तुं अ० कि० इष्टेर आवपी
 इष्टेरी स्त्री०, -रं न० [प्रा. फुर (सं स्फुर्)
 उपरधी] वाध [काठवानु अ ग
 इष्टेसुं न० [स फुम्फुम्] शरीगुं हवा लेवा
 इष्टुआरी पुं० [इ.] धरवी सननो पीले भास
 इष्ट (इं) पुं० [इ. फावर, हि फैर] गोणीवार
 इष्ट पु० [इ. फरण] इरक, तडावत (२) तम्भ (३)
 पेथ (४) वेगवे (५) लूगडानी इरक (६) यकर,
 वधारेपडतु इरवातु यहुं ने (७) इरववानी पीथी
 इष्टा० लविगियातो इष्ट (८) अ० इरीथी
 [-आवपा = यकर आवपा - आवो = लाये
 रने - यकर भाधं ने - आवतुं - यरवा =
 इष्ट आवपा - पडवो = इरक पडवो (२)
 सुधारो रवो - पाठवा = पेथ पाठवा. इष्टेमां
 आवतुं = लाये रने आवतु] ० ईं लाणु
 न० यकर (२) गूथवाडो ० छुपी स्त्री० इष्टी
 (२) दपडपडी ० तपास स्त्री० इरीथी तपास.
 ० पाथडी स्त्री० इरी नवु ते [-आंधपी =
 ओलीने इरी नवु (२) सामा पक्षमा नवु (३)
 ओग्री टेवमा पडवु.] ० पाणी स्त्री० इष्टार
 (२) वाराइरती लुटो पाक छिगाहवो ते ० इरक
 अ० आहुं आवणु लभतु होथ येम ० इरक
 वि० छिहट; छिधु (२) अ० गमे तेम ० इर

पुं० इरक; तडावत (२) सुधारो (३) अष्टी.
 ० अहल वि० इरअहलीवाणु. ० अहली स्त्री०,
 ० अहली पु० अरसपरस इरदार; अहला-
 अहली ० अहली स्त्री० इरवतुं ते. ० अहलुं स० कि०
 ‘इरवुं’ तु प्रेरक ० वाही वि० इरववाता विथागुं
 (२) पुं० तेवो आहमी. ० वाइरव स्त्री०
 उपराउपरी इरवतुं ते ० वाणुं वि० येवहार
 (२) यकर भाधं पडे तेवुं लाणुं (३) इरकवाणुं
 इरवो पुं० [इर’ पग्धी] (६.) छाये पडे-
 रवानो वेढ
 इराचो पु० [इर’ परधी] इर; घेरावो (२) यकर
 इरियो पु० [इर’ उपरधी] इरी कनार
 इरिन्त स्त्री० अ किङ्किन्त, सरम [याही, शीप
 इरी स्त्री० [इर’ उपरधी] यकर; आठो (२)
 वभत; वार (३) कोर् पणु वगुं वेचवा आठे
 इरुं ते. [-करनी, इरनी = घेर के लते लते
 इरीने वेचवु] - रे। पु० आठो (२) वारो (३)
 यकर [इर’ इरवा = आठो भारवा (२)
 अग्निनी प्रदक्षिणा करवी (लभविधिमा) (३)
 लभविधि पूरो करवो इरा इरवी देवा =
 अठपठ परणावी देवु इरे नवुं = लभ नवुं.
 इरे। आवो = आठो आवो, नव आवतु (२)
 व्यर्थ आठो भारवो - थवो = नकामो इरो
 पडवो (२) इरत थर् नवा - पडवो = नवानो
 अर्थ न सरवो - इरवो = नवानो अर्थ
 सरवो. - इरि। करवो, आवो = अहली
 तर्ही कामसर नवु - आवतु - कामवो = इरत
 थर् नवा]
 इरल (इं) पुं० [अ फजल] ढोग ० जोर वि०
 ढोगी ० लभि (-भी) न पुं० सानि आव-
 यलगतनो लभीन
 इरल (इं) स्त्री० [लुग्यो इरल] लट; सेर.
 [-गूथपी = छुपी सेरे गूथवु]
 इरलाव (-वो) (इं) पु० [प्रा पयल (सं प्रच)
 इरलाव; पसरवु] विन्तार, प्रसार (२) वृद्धि;
 प्रगति - तुं अ० कि० प्रसरवु (२) वधुं
 इरली (इं) वि० इरल - ढोग करनार
 इरलुं (इं) न० [प्रा पयल (सं प्रचल) लटकतु, इरकतु]
 (दोरु लागता मुकाली) तारनी लट (२) दास

(૩) મુરકેલી; ચૂચ [-મૂકેણું = ફાસ નાખવી.]
 ફેલો પું [ફે] ડોલેજમા ઘેજીયુએટ થયા બાદ
 આગળ અભ્યાસ માટે અપાતુ એક પદ
 ફેશન સ્ત્રી [ફે] આચારવિચારમા અમુક ખાસ
 વસ્ત્ર - ઝોંક કે વિશેષતા. [-આલવી, નીક-
 ળવી, પડવી] - નેબલ વિં ફેશનવાળુ
 ફેસલ વિં [જ] છેવટનુ (૨) નિકાલ થયેલું, ફેસલ
 ફેસલો (ફે) પું [જ] નિકાલ, ફેસલો; અંતે.
 [-આણવો = પતવવું, પૂરું કરવું - આપવો
 = ચુકાદો આપવો - મૂકવો = અતે આણવો
 - લાવવો = અતે લાવવો.]
 ફેસણું મંકિં [સરં મ ફેસણે] તોડવું (૨)
 ઉતારી પાડવું; નીચે આણવું
 ફેરતો પું [પો ફેસ્તા, મ ફેસ્ત પરથી?] (સુ.)
 ફેજ, ફેજેતો
 ફેજા અં (કા) ચારે બાજુથી યુલ્લુ (૨) રક્ષણ
 વગરનું, નધણિયાતું [સ્ત્રીં હાહાકાર
 ફેં અં (ફેં) [રવં] થાકની હાકનો અવાજ (૨)
 ફેંકણું (ફેં) સંકિં [સરં હિ, મ] નાખવું
 (૨) [લા.] ગપ મારવી
 ફેંક'ફેંકા, ફેંકાફેંક (ફી) (ફેં) સ્ત્રીં
 સામાસામી ફેંકવું તે
 ફેંકારણું (ફેં) સંકિં ફેટી કે વીખીને લાણુ
 નાખવું ઉદાં વાળ ફેંકારીને ખેડી છે,
 ફેંટ (ફેં) સ્ત્રીં [હિં] કમરની આજુબાજુનો
 લૂગડાનો બંધ (૨) [રવં] થપાડ, ધખો
 [-પકડવી = કમરબંધ ગ્રાહીને પકડી રાખવું
 - મારવી = થપાડ - ધખો લગાવી દેવો]
 ફેંટો (ફેં) પું [જુઓ ફેટ] માથે બાધવાનું
 લૂગડું, ફાળિયું (૨) તાડ અંતે તરસાડનાં પાહડાની
 વચલી નસ (૩) ઠગાઈ
 ફેંદણું (ફેં) સંકિં ફીદણું; ચૂચ (૨) વિખેરી
 નાખવું ફેંદ'ફેંદા, ફેંદાફેંદ (-ઘી) સ્ત્રીં
 ચૂચાચૂચ, વારંવાર ફેંદવું તે
 ફેંદાણું (ફેં) અંકિં 'ફેંદણું' કર્મણિ
 ફેંદાટ (ં) અં [(રવં) ફે + ફાટ] પૂરપાટ
 (૨) ખેડાટ (૩) ચારેગમ
 ફેંફેં (ફેં) અં જુઓ ફેં
 ફેંસલ, -લો (ફેં) જુઓ 'ફેસલ' મા

ફેંસણું (ફેં) સંકિં જુઓ ફેસલ
 ફેંકો પું [રવં; જુઓ ફેંકો] ફેટકો, લૂગડાની
 ઝપાટ (૨) ઉતાવળે જવું આવવું તે, ધૂમાધૂમ (૩)
 ખેડૂતનું એક ઓળર. [-મારવો = ધૂમ, ઝપાટબંધ અહીં તહીં જઈ આવવું]
 ફેંકાફેંક સ્ત્રીં [રવં] આમ ને તેમ જવું, હેંકાફેંક
 ફેણુ સ્ત્રીં દરદણું રામણું તે
 ફેાઈયાત વિં [ફેાઈ ઉપરથી] ફેાઈવું, -ને
 લગતુ -ને વિં ફેાઈ તરફનું (૨) નં ફેાઈએ
 આપેલી બક્ષિસ
 ફેાઈ, ંખા સ્ત્રીં [જુઓ ફુઈ] બાપની બહેન.
 ંજી સ્ત્રીં [માનાથે] ફેાઈ (૨) ફેાઈમાસુ.
 ંસાસુ સ્ત્રીં પતિ કે પત્નીની ફેાઈ
 ફેાક વિં [દે. ફુક્કા (મિથ્યા)] ફેાગટ; ૨૬
 ં(-ગ)ટ વિં (૨) અં નકાસુ; વ્યર્થ
 [-જણું] ં(-ગ)ટિયું વિં મફતિયુ (૨)
 નકાસુ
 ફેાકસ નં [ફે] દુરખીન કેમેરા ઇંનું અમુક
 ખાસ ફેન્ડ કે બિન્ડ જ્યાં પ્રતિબિંબ બરો-
 બર સાફ હોય છે [-મળણું = તેણે બિન્ડ
 ગોઠવાવું - મેળવણું, = તેણે બિન્ડ ગોઠવવું]
 ફેાકિયત સ્ત્રીં [જ.] ગર્વ, અહકાર
 ફેાકો પું લરવાડ
 ફેાગટ, -ટિયું જુઓ 'ફેાક' મા
 ફેાજ (ફો) સ્ત્રીં [ફા.] સેના. ંખાનું નં લરકરી
 ખાતુ ંદાર પું એક પોલીસ અમલદાર.
 ંદારી વિંકાયદાથી શિક્ષાપાત્ર ગુના સબ વી
 'ક્રિમિનલ' (૨) સ્ત્રીં ફેાજદારનું કામ કે પદ
 (૩) ફેાજદારી અદાલત. [-કરવી, માંડવી =
 ફેાજદારી ગુનાની ફરિયાદ કરવી]
 ફેાટ પું [સ સ્ફુટ] + રફેાટ, બેરથી ફૂટવું તે
 ફેાટો, ંચાફ પું [ફે] છબી [-પાડવો,
 -લેવો] ંચાફર પું છબી પાડનાર કે તેનો
 ધધાદારી ંચાફી સ્ત્રીં છબી પાડવાની કંળા
 ફેાડ પું, સ્ત્રીં [પ્રા. ફોઈ] (સ સ્ફોટવું) ફેાડવું
 તે (૨) વિગત (૩) નિકાલ (૪) વહે ચણી.
 [-પાડવો = છૂટ્ટૂટ કરીને બતાવવું, વિગતે
 સમજાવવું] ંણી સ્ત્રીં ફેાડવાની ક્રિયા (૨)
 [સરં મ] વધાર

કેાડલી સ્ત્રીં [પ્રા. ફોડ (સં સ્ફોટ) ક્રેલ્લો]
કેલ્લી -લો પુંં ક્રેલ્લો

કેાડલું સંકિં [જુઓ ક્રેલ] ક્રૂં એમ કરવું
(જુઓ ક્રૂટલ) (૨) -નો નિકાલ લાવવો (૩)
નં સમારીને કરેલો શાક ઇં નો કકડો (૪)
હઠીનું ખડલું. [કેાડીને કહેલું = ખુલ્લેખુલ્લું
કહેવું. કેાડી લેલું = માથે પડ્યું વેડી લેવું.]

કેાડચી સ્ત્રીં (સુ.) ઝેરી સાપની એક જાત
કેાત સ્ત્રીં એક જાતની પોચી ડાગર
કેાત વિં [અ.] કતલ કરેલું, મારેલું
કેાતરી સ્ત્રીં ભિંગડું, પોપડી -નં નં છોતર
(૨) કાગળનો હકડો [કેાતરી જેવું = માલ
વિનાનું કેાતરું નાખવું = અરજીનો કાગળ
મોકલવો (દુચકારમા)]

કેાડું વિં [જુઓ ક્રેલ્લું] પોચું, ખાલી
કૂલેલું. -દો પું લોચો (દુધદહીં ઇંનો)

કેાન પુંં [કં.] ટેલિકેાન. [-આવવો = કેાનની
ધટડી વાગવી; કેાન કારા વાત કરવાનું થવું.
-કરવો = કેાનથી વાત કરવી -જોડવો = કોઈ
જોડે વાત કરવાતેના કેાન સાથે જોડાણ કરવું.
-થવો = કેાનનું જોડાણ થવું (૨) કેાન કરાવો
-લેવો = કેાન કરનારની વાત સાલળવા કેાનનું
ચંત્ર હાથમા લેવું (૨) તેનો સ દેશો સ્વીકારવો.]

કેાનોઆદ નં [કં.] જુઓ ગ્રામોકેાન
કેાદળ નં [પ્રા. પોન્કલ (સં પૂગલ)] સોપારી
-ળી સ્ત્રીં સોપારીનું ઝાડ

કેાદળિયું નં સ્ત્રીંઓનું એક જાતનું વસ્ત્ર
કેાદળી સ્ત્રીં જુઓ 'કેાદળ'મા
કેાડું નં [દિ. પુષ્પજ = કૂલેલું, જડું] ખાલી
કૂલેલું -શક્તિ વગરનું માણસ (૨) [કા] સીગનું
કેાતરું [કેાલો]

કેાકેલો પુંં [કેાકું ઉપરથી] પાણીથી ભરેલો
કેામ (કો) સ્ત્રીં [જુઓ કામ] યાદ
કેાર [અ.] (કેાર), ૦મ સ્ત્રીં સુગવ, સુવાસ (૨)

[લા.] આખર [-મારવી = સુગવ મહેકવી
(૨) ખડાઈ મારવી.] ૦વલું સં કિં 'કેારલું'નું

પ્રેરક, ૦લું અંકિં સુવાસ રેલાવી
કેારન (કો) અં [અ.] ઝટપટ; જલદી
કેારલું, -વલું જુઓ 'કેાર'મા
કેારાઈ (કો) સ્ત્રીં [પ્રા. ફુર (સં સ્ફુર)] નક્કી,
ચંચળાઈ; ચાલાકી

કેારું (કો) વિં [જુઓ કેારાઈ] ચંચળ, ચાલાક
(૨) જરા મોટું, ખૂલતું (૩) હલકું, અલ્પ
વજનવાળું (૪) [કેા] નં છાટો, ટપકું.
[કેારાં પડવાં = વરસાદના થોડા છાટા પડવાં.]

કેાલ પુંં [પ્રા. ફોડ (સં સ્ફોટ) પરથી] કેાલીને
કાલેલું તે (૨) કચૂકા કાઢી નાખેલી આખલી
૦લું સંકિં છોડા વેગેરે કાઢી ચોખ્ખું કરવું
[કેાલી ખાવું = ચૂરી ખાવું; ખૂંચ નિહા
કરવી (૨) પૈસાટકા છેતરને પડાવી લેવાં.]
-લાઈ (-મણી) સ્ત્રીં, -લામણું નં
કેાલવાની મનૂરી

કેાલ્લી સ્ત્રીં [કેાલ્લી ઉપરથી] નાનો કેાલ્લો.
-લ્લો પુંં ગૂમડું (૨) ઝળેળો. [-કૂડી જવો
= પીડા ટળવી (૨) સરાય જવો, જોડ ખુલ્લો
થવો (૩) નિકાલ થવો કેાલ્લા કેાલવા =
ભૂડું ખોલવું, ખડગોઈ કરવી]

કેારી વિં [કૂમ ઉપરથી] ખાલુ; ઢીલું
કેાસલામણું (-ણી) સ્ત્રીં [પ્રા. ફુલળા (સં
સ્પર્શતા) પપાળવું ઉપરથી] પટામણ (૨)
છેતરામણ -ણું વિં (૨) નં પટામણ
કેાસલાવણું સં કિં [જુઓ કેાસલામણું]
પટાવણું, છેતરવું

કેાસલાવું અંકિં છેતરાવું; પટાવું
કેારકરસ પુંં [કં.] હવા લાગતા સળગી ઊઠે
ઝવું એક રસાયન (દ્રીવાસળીમાં વપરાય છે)
ક્રેચ વિં [કં.] માંસ દેશનું (૨) સ્ત્રીં માંસની
બાખા

અ

અ પું [સ.] ત્રીજો ઔષ્ઠ્ય વ્યજન. ૦કાર પું
અ અક્ષર કે ઉચ્ચાર. ૦કારાંત વિં છેડે
અકારવાણુ

અક પું [સ.] અગ, અગલો (૨) [સ.] કુંચે
મારેલો એક રાક્ષસ ૦(-ગ)ધ્યાન નં
અગલા જેવું હણી ધ્યાન-ધ્યાતનો ઢોંગ,
ધૂર્તતા. ૦(-ગ)ધ્યાની વિં ધૂર્ત

અકહિયું નં [ખે + કહું] એક વાસણ

અકબક સ્ત્રી, -કાટ(-ટો, -રો) પું [પ્રા.
બુક્ક, હિ. વકના = ભૂકડ કે ગર્જણ] નકામો
લવારો-હાચાકૂટ, અકવાટ [કરનાર

અકબકિયું વિં ['અકબક' ઉપરથી] અકબક
અકરફદી સ્ત્રી [અકરો + ફદ? સરં મ]
તોફાન, મસ્તી, મકરફદી

અકરી સ્ત્રી [સ. વર્કર] અકરાની માદા [-ખે
યઈ જહું = સાવ નરમ યઈ જહું] -રો નં
એક ચોપણું -રો પું અકરાનો નર (૨)
રેલવેના વેગનોને ધક્કેલા માટે પૈડા નીચે રેલ
પર મૂકીને વાપરવાનું એક લાબુકોશ જેવું સાધન
અકરી ઈદ સ્ત્રી [અ વર્કર + ઈદ] મુસલમાનોનો
એક કુરબાનીનો તહેવાર

અકલ નં [કં] કમરપટો તંગ કરવા-ઓસવા
વપરાતી અણીદાર જીભોવાળી કડી

અકવા, ૦ટ(-દ) પું [જુઓ અકવું, હિં, મ]
અકબકાટ, લવારો [-કરવે.]

અકવું સં કિં [પ્રા. બુક્ક ? સરં હિં વકના,
મ વકળે] નકામો લવારો કરવો (૨) બોલવું
(તિરસ્કારમાં) (૩) હોહ-શરત લગાવવી

અકવૃત્તિ સ્ત્રી [સ.] અગલા જેવી વૃત્તિ, અક
ધ્યાનીની હણી સ્વાર્થસાધુ વૃત્તિ

અકાઈ સ્ત્રી જુઓ અગાસુ [-આવી]

અકાત વિં [અ. વાકિયાત] વાપરતા વધેલું,
બાકી બચેલું, બચત (૨) બાકી, બાક

[-રોખું = બાકી રાખવું, બાક કરવું]

અકાન નં [હિં વકાયન, મ વકાળ] એક
વનસ્પતિ [(-આવવી)]

અકારી સ્ત્રી હાલડીનો ઊખડો-ઉકારો

અકા(-આ)રો પું [દિ બુક્કાર] ખૂમ, ખરેહો
(૨) અકવાહ [-પાડવો = ખૂમ પાડવી]

અકાલ પું [અ. વક્કાલ] કાછિયો (૨) વાણિયો
(તુચ્છકારમાં) ૦વેહા પું અં વં હલકા

પ્રકારના વાણિયાવેહા -હાપીઠ સ્ત્રી શાક-
ખજાર -ટી પું અકાલ, કાછિયો -હું નં

લીલોતરી, શાક (૨) અકાલનો ધવો, (૩) જી
અકી સ્ત્રી [સ.] અગલી (૨) (સ) પૂતના (૩)

['અચી' ઉપરથી] બોકી, ચુંબન (બાળલાયા)
અકુલ નં, -ટી સ્ત્રી [સ.] ખોરસલીનું ઝાહ

(૨) તેનું કૂલ [છાકરો (લાહમાં)
અકુડી સ્ત્રી [જુઓ અચું] છોકરી -ટો પું

અકોર પું [દિ. બુક્કાર] ઘોઘાટ, કાલાહલ ૦હું
સંકિં ખૂમ પાડી બોલાવવું

અક્ષરું સંકિં [ફા વક્ષીદન] ભેટ તરીકે
આપવું (૨) આપવું

અક્ષિરા(-સ) સ્ત્રી [ફા] ભેટ ૦પત્ર નં
અક્ષિસ આપ્યા બાબતનું લખાણ -કરતાવેજ

અક્ષી પું [ફા.] લશ્કરને પગાર આપનાર
અમલદાર (૨) નાગરોમાં એક અટક

અખહિયું નં (ચ) જુઓ અકહિયું

અખતર નં [ફા વક્તર] લોહાનો પોશાક, કંવચ;
અખતર -રિયો પું અખતરવાળો ચોદ્દો

અખતાવર વિં [ફા] અખતાવર, ભાગ્યશાળી,
મુખી. ૦કદમ વિં શુભ પગલાનું

અખર સ્ત્રી; નં [જુઓ અખર, સરં મ.]
વૃત્તાત (૨) ઇતિહાસ, તવારીખ

અખરવું અંકિં [જુઓ અખર] સાલવું, લાગવું
(૨) [ફા વક્ષર; હિં વક્ષરા = હિરસો] પચવું;

ભોગની શકાવું

અખાખખી સ્ત્રી [જુઓ અખેહો] હાલકડી, ટટો
(૨) અખેહો, કિસાહ [ખાખડું

અખારું નં ['લગ' ઉપરથી] બાકાર, કાણું;
અખારો(-ખો) પું [જુઓ અકારો] મોટો

ઘાટે, જુમાટે, હોહા [અખાખા કાઠવા =
હિલની દાઝ બોલીને બહાર પાડવી અખાખા
પાડવા = ઘાટા-ખરાડા પાડવા.]

અખાળિયું વિ० ['અખાળો' ઉપરથી] અખાળા
પાડ્યા કરતું — તેવી દેવવાળું

અખિયો પુ० [ફા. વલ્લ્યહ] આડી દઈને લરેલો
હોરાનો ટકો [-દેવો, મારવો]

અખીલ વિ० [અ.] કલૂસ (૨) કંગાલ ૦પણું
ન૦, ૦તા, -લાઈ સી० કલૂસાઈ (૨)
કંગાલિયત

અખું ન૦ [જુઓ અખાર] અહાર, અચુ (ચ)
અખેડો પુ० [સર૦ હિં. વાંઘડા (સ. વ્યાલોપ, પ્રા.
વલ્લેવ?)] મારામારી, ટટો

અખોલ સી० ['અખુ' ઉપરથી] ખાડુ - પોલાણ
(ઝાડ, પહાડ, જમીન વગેરેમાં)

અખખડ વિ० [જુઓ અખખડ] ભડુ, ધટ

અખ ન૦ [ફા.] નસીબ

અખતલીતર ન૦ એક પક્ષી

અખતર, -રિયો જુઓ 'અખતર'માં

અખાવર વિ० [ફા.] જુઓ અખતાવર

અગ પું० [સ વક, પ્રા] અગલો

અગડતું અ૦ કિં० [સર૦ હિં વિગડના, મ.

વિગઢળે, જુઓ અગાડ] કથળતું; વણસતું, ખરાબ
થતું (૨) ભ્રષ્ટ થતું (૩) અણખનાવ હોવો કેથવો

અગડિયું વિ० ['અગડો' ઉપરથી] ભેડીવાળું,
ભેડીતું (૨) બને આજુ ઢળી પડે તેતું (૩) ન૦
એક ભતની રાપડી

અગડિયો પું० [જુઓ અગડિયું] બે સેરો
જુડાડીને અને બે તાગને લારેલો ખાટલો

અગડો પુ० [સ દિક્ક] બેનો આકડો [અગડે
બે = ઊંચાછોકરા વિનાના, વર ને વહુ (૨)
માલ વિનાતું; નપુંસક (૩) બે બેગા યાય એટલે
કામ અગડે - એ અથવી ઉઠિત અગડે બે
થતું = નિર્વંશ જવું (૨) ધખાય નમ]

અગદો પું० [સર૦ હિં. વાગડના, જુઓ અગડતું]
કચરો. પૂતો

અગદોઈ સી० + જુઓ અગોઈ

અગધ્યાન, -ની વિ० જુઓ 'અકધ્યાન'માં

અગખયું ન૦ [સર૦ મ વણે = બેતું અથવા

મ વળે = અહાવરાપણું] અળખાખણું, મળસકું

અગભણત પું० અગલા બેવો ઢાલી લગત

અગરી સી०, -રું ન૦ [પ્રા વગ (સં વલ્ગ)]

= ઉપર ફેલી - તરી આવતું ? સર૦ હિં. વાગના
ફેલાવું, બીખગણું] થી તાવવાથી ઉપર તરી
આવતો કચરો (૨) થીતેલનો રગડો

અગલ સી० [ફા] ખલા નળેનો હાવના મૂળ
આગળનો ખાડો. [-લેવી = અગલના વાળ

મૂડવા - વધવી = અગલના વાળ વધવા.

અગલમાં ઘાલતું = જુઓ અગલમાં લેતું

અગલમાં ઘાડી ઊડી જતું = જેતરીને સટ્ટી

જતું, ધૂતી જતું અગલમાંથી વાત કરવી =

ગપ મારવી અગલમાં મારતું = અગલમાં

હવાવાય તેમ પકડતું (૨) કખળે કરતું

અગલમાં રાખતું = કખલમાં રાખતું (૨)

આશરોમાં રાખતું અગલમાં લેતું = અગલમાં

હવાવાય તેમ પકડતું (૨) આશરો આપવો.

અગલમાં હોતું = કખલમાં હોતું (૨) સલાળ

નીચે હોતું અગલો ઉઘાડી થવી = આજુ

બાજુની ઓથ ચાલી જવી (૨) પાએતું અધું

જતું રહેવું, માલમતા ઊડી જવી (૩) કામમાંથી

છૂટા થતું, નિરાત થવી અગલો ઉઘાડી મૂકવી

= શરમ નેવે મૂકવી, નફટ થતું અગલો ઊંચી

કરવી = દેવાળું કાઢતું અગલો ફટવી = એક

હાથને સામી અગલમાં ઘાલી અવાજ કરવો,

કાખલીઓ ફટવી (૨) રાજ રાજ થઈ જતું

અગલો દેખાડવી = દેવાળું કાઢતું અગલો

વગાડવી = જુઓ અગલો ફટવી.] ૦ગીર

વિ० આલિગન આપનાર ૦ગીરી સી०

આલિગન. ૦થેલી સી० ખલા પર ભેરવતા

અગલ નીચે લંટકતી મ્હે તેવી થેલી ૦ખરચું

વિ० અગલમાં સમાઈ રહે તેવું. લાગણું, ગઈ.

૦મો પુ० લાડીની એક કસરત - લિયો

પુ० ગમે ત્યારે ગમે તેવું કામ કે એવો માણસ

અગલદાણુ પુ० ૦ખવ૦ ['અકલ' ઉપરથી]

છૂટી કડીઓનાં સાકળા

અગલખરચું, અગલમો જુઓ 'અગલ'માં

અગલિયો પુ० જુઓ 'અગલ'માં

અગલી સી० ['અગલ' ઉપરથી] અગલનેડીની

કે મલખાલની એક કસરત

અગલી સી० [સં વક, પ્રા વગ ઉપરથી] અગલાની

માલ. -હું ન૦ એક પંખી -લો પું० નર.

અ

અ પું [સ.] નીલે ઐષ્ઠ્ય વ્યજન ઠકાર પું
અ અક્ષર કે ઉચ્ચાર ઠકારોત વિં છેડે
અકારવાળુ

અક પું[સ] અગ, અગલો (ર) [સ] કૃષ્ણે
મારેલો એક રાક્ષસ ૦(-ગ)ધ્યાન નં
અગલા જેવુ દહી ધ્યાન-ધ્યાનનો ઢોંગ,
ધૂર્તતા ૦(-ગ)ધ્યાની વિં ધૂર્ત

અકડિયું નં [એ + કડુ] એક વાસાણ

અકબક સ્ત્રીં, -કાટ(-ટો, -રો) પું [પ્રા.
વુક્ક, હિ. વકના = ભૂંકુ કે ગળું] નકામો
લવારો - ડાયાફે, અકવાટ [કરન'રુ

અકબકિયું વિં ['અકબક' ઉપરથી] અકબક
અકરફદી સ્ત્રીં [અકરો + ફદુ? સરં મ]
તોફાન, મરતી, મકરફદી

અકરી સ્ત્રીં [સ વર્કર] અકરાની માદા [-ખે
ચર્ધ જહું = સાવ નરમ ચર્ધ જહું] -રે' નં
એક ચોપચું. -રો પું અકરાનો નર (ર)
રેલવેના વેગનેને ધકેલવા માટે પૈડા નીચે રેલ
પર મૂકીને વાપરવાનુ એક લાણુ કોશ જેવુ સાધન
અકરી ઈદ સ્ત્રીં [અ વર્કર + ઈદ] મુસલમાનોનો
એક કુરબાનીનો તહેવાર

અકલ નં [ઈ] કમરપટે તગ કરવા - ખોસવા
વપરાતી અણીદાર જીભોવાળી કડી

અકવા, ૦ટ(-દ) પું [ભુઓ અકવુ, હિં, મ]
અજકાટ, લવારો [-કરવે.]

અકવુ સં કિં [પ્રા. વુક્ક ? સરં હિં વકના,
મ વર્કણે] નકામો લવારો કરવો (ર) ખોલવું
(તિરસ્કારમા) (૩) હોઠ -શરત લગાવવી

અકવૃત્તિ સ્ત્રીં [સ.] અગલા જેવી વૃત્તિ, અક
ધ્યાનીની દહી સ્વાર્થ સાધુ વૃત્તિ

અકાઈ સ્ત્રીં ભુઓ અગાસુ [-ખાવી]

અકાત વિં [અ. વાકિયાત] વાપરતા વધેલુ,

ખાકી ખચેલુ, અચત (ર) ખાકી, ખાલ

[-રખવું = ખાકી રાખવું, ખાલ કરવું]

અકાન નં [હિં વકાયન, મ. વકાળ] એક
વનસ્પતિ [(-આવવી)]

અકારી સ્ત્રીં ઊલટીનો ઊખડો - ઉકારો

અકા(-ખા)રો પું [દે વુક્કાર] ખૂમ, અરકો

(ર) અકવાલ. [-ખાલવો = ખૂમ પાડવી.]

અકાલ પું [અ. વક્કાલ] કાછિયો (ર) વાણિયો
(વૃચ્છકારમા) ૦વેડા પું અં ૧૦ દલકા

, પ્રકારના વાણિયવેડા - લાખીઠ સ્ત્રીં શાક

ખનર - કી પું અકાલ, કાછિયો - લું નં

લીલોતરી; શાક (ર) અકાલનો ધવો, (૩) ^{નરી} ^{કપ}

અકી સ્ત્રીં [સ] અગલી (ર) (સ) પૂતના (૩)

['અચી' ઉપરથી] ખોકી, સુ'બન (ખાળલાવા)

અકુલ નં, -કી સ્ત્રીં [સ] ખોરસલીનુ ઝાડ

(ર) તેનુ ફૂલ [કોકરો (લાલમા)

અફડી સ્ત્રીં [ભુઓ અચુ] છોકરી - ડો પું

અકોર પું [દે. વુક્કાર] ઘોઘાટ, કાલાહલ ૦હું

સંકિં ખૂમ પાડી ખોલાવવુ

અફડું સંકિં [ફા વલ્લજીદન]. ભેટ તરીકે

આપવુ (ર) આપવુ

અક્ષિરા(-સ) સ્ત્રીં [ફા] ભેટ ૦પત્ર નં

અક્ષિસ આપ્યા ખાખતનુ લખાણ - દસ્તાવેજ

અક્ષી પું [ફા.] લશ્કરને પગાર આપનાર

અમલદાર (ર) નાગરોમા એક અટક

અખરિયું નં (ચ) ભુઓ અકરિયું

અખતર નં [ફા. વક્તર] લોહાનો પોશાક, કવચ;

અખતર. -રિયો પું અખતરવાળો ચોક્કો

અખતાવર વિં [ફા] અખતાવર, લાગ્યશાળી;

સુખી. ૦કદમ વિં શુભ પગલાનુ

અખર સ્ત્રીં; નં [ભુઓ અખર, સરં મ.]

વૃત્તાત (ર) ઇતિહાસ, તવાગીખ

અખરવું અંકિં [ભુઓ અખર] સાલવું, લાગવું

(ર) [ફા વલ્લર, હિં વલ્લરા = હિરસો] પચવુ;

ભોગવી શકાવુ

અખાખખી સ્ત્રીં [ભુઓ અખેડો] લડાલડી, ટટો

(ર) અખેડો, કિસાદ [ગાખડું

અખારું નં ['લગ' ઉપરથી] બાકિર, કાણુ,

અખારો(-ખો) પું [ભુઓ અકારો] મોટો

ઘાંટે, છુમટો, હોહા [અખાખા કાલવા =

હિલતી દાઝ ખોલીને બહાર પાડવી અખાખા

પાલવા = ઘાટા - બરાડા પાલવા]

અખાળિયુ વિં [‘અખાળો’ ઉપરથી] અખાળા
પાડ્યા કરતું — તેવી દેવવાળું

અખિયો પું [ફા. વલ્લ્યહ] આઢી દઈને ભરેલો
દોરાનો ટાંકો [-દેવો, મારવો]

અખીલ વિં [અ.] કંજૂસ (૨) કંગાલ ંપાણું
નં, ંતા, -લાઈ સીં કંજૂસાઈ (૨)
કંગાલિયત

અખુ નં [જુઓ અખાર] ખાકોર, અખુ (ચ)

અખેડો પું [સરં હિં. વલેહા (સ વ્યાલેપ, પ્રા.
વલ્લેવ?)] મારામારી, ટટો

અખેડા સીં [‘અખુ’ ઉપરથી] ખાડુ - પોલાણ
(ઝાંડ, પહાડ, જમીન વગેરેમાં)

અખખડ વિં [જુઓ અખખડ] જાડુ, ઘટ

અખ નં [ફા.] નસીખ

અખતતીતર નં એક પક્ષી

અખતર, -રિયો જુઓ ‘અખતર’માં

અખાવર વિં [ફા.] જુઓ અખતાવર

અગ પું [સ વક, પ્રા] અગલો

અગડવુ અં કિં [સરં હિં વિગડના, મ.

વિગડળે, જુઓ અગાડ] કથળડ, વણસડ, ખરાખ
થવુ (૨) બ્રષ્ઠ થવુ (૩) અણખનાવ હોવો કેથવો

અગડિયું વિં [‘અગડો’ ઉપરથી] ભેડીવાળું,
ભેડીતું (૨) બને ખાજી ઢળી ખડે તેડુ (૩) નં
એક ભતની રાપડી

અગડિયો પું [જુઓ અગડિયું] બે સેરો
જુહાડીને અંને બે તારીને ભરેલો ખાટલો

અગડો પું [સ દિક્ક] બેનો આકડો [અગડે
બે = છેથાછોકરાં વિનાના, વર ને વહુ (૨)
માલ વિનાનું, નપુસક (૩) બે લોગા થાય એટલે
કામ અગડે - એ અથની ઉક્તિ. અગડે બે
થવુ = નિર્વંશ જવુ (૨) ધખાય નમ]

અગદો પું [સરં હિં. વગદતા, જુઓ અગડવું]
કચરો, પૂત્તો

અગદોઈ સીં + જુઓ અગદોઈ

અગધ્યાન, -ની વિં જુઓ ‘અગધ્યાન’માં
અગઅખું નં [સરં મ. વળળે = ભેડુ અથવા

મ વળે = અહાવરાપણું] બળખાખળુ, મળસકું

અગભાત પું અગલા બેવો ઢલી ભગત

અગરી સીં, -રં નં [પ્રા વગ(સ વળ્લ)]

= ઉપર ફૂટી - તરી આવવું ? સરં હિં. વગરના
દેલાકું, વીખગણું] ધી તાવવાથી ઉપર તરી
આવતો કચરો (૨) ધીતેલનો રગડો

અગલ સીં [ફા] ખલા તળેનો હાવના મૂળ
આગળનો ખાડો [-લેવી = અગલના વાળ

મૂડવા - વધતી = અગલના વાળ વધવા

અગલમાં ઘાલવું = જુઓ અગલમાં લેવું

અગલમાં ઘાલી ઊડી જવું = છેતરીને સટકી

જવુ, ધૂતી જવુ અગલમાંથી વાત કરવી =

ગપ મારવી અગલમાં મારવું = અગલમાં

હાવાય તેમ પકડવું (૨) કબળે કરવું

અગલમાં રાખવું = કબળમાં રાખવું (૨)

આશરામાં રાખવું અગલમાં લેવું = અગલમાં

હાવાય તેમ પકડવું (૨) આશરો આપવો.

અગલમાં હોવું = કબળમાં હોવું (૨) સલાખ

નીચે હોવું અગલો ઉઘાડી થવી = આજી

ખાજીની એથ ચાલી જવી (૨) પાસેનું ખવું

જવું રહેવું, માલમતા ઊડી જવી (૩) કામમાંથી

છૂટા થવું, નિરાત થવી. અગલો ઉઘાડી મૂકવી

= શરમ નેવે મૂકવી, નફટ થવું અગલો ઊંચી

કરવી = દેવાળું કાઢવું અગલો ફૂટવી = એક

હાથને સાંભી અગલમાં ઘાલી અવાજ કરવો,

કાખલીઓ ફૂટવી (૨) રાજ રાજ થઈ જવું

અગલો દેખાડવી = દેવાળું કાઢવું અગલો

વગાડવી = જુઓ અગલો ફૂટવી] ંગીર

વિં આલિગન આપનાર ંગીરી સીં

આલિગન. ંથેલી સીં ખલા પર ભેરવતાં

અગલ નીચે લંટકતી રહે તેવી થેલી ંખચ્યું

વિં અગલમાં સમાઈ રહે તેવું, ંગધું, ગઈ.

ંમો પું લાલીની એક કસરત - લિયો

પું ગમે ત્યારે ગમે તેવું કામ દે એવો માણસ

અગલદાણા પું અંવં [‘અકલ’ ઉપરથી ?]

છૂટી કડીઓનાં સાકળા

અગલઅચ્યું, અગલમો જુઓ ‘અગલ’માં

અગલિયો પું જુઓ ‘અગલ’માં

અગલી સીં [‘અગલ’ ઉપરથી] મગલભેડીની

કે મલખાલની એક કસરત

અગલી સીં [સં વક, પ્રા વગ ઉપરથી] અગલાની

માલ. -લું નં એક પખી -લો પું નર-

અગલું, અક. [અગલ-ભાવાર્થી=અગલાની
 જેમ આપમતલખી-ધૂર્ત અગલો પાવશ
 (પાવશ) એસવો=અગલાની જેમ ઢોગ કરવો
 (૨) દેવાણું કાઢવું] [વપરાય છે)
 અગવા પું કાનનો મેલ (અવં ૩૫મા
 અગવાણું અંકિં [સરં મ વો=આવરાપણું]
 આવરાયવું, આધા જેવું થવું (ઈં) વમાથી ઊઠતા)
 અગા, ૦ઈ સ્ત્રીં [દે. વિગાઈઆ; વિગાઈ] ઢોર
 કે કૃતરાં ઉપર એસતી એક ભતની માખ
 (૨) કાનનો એક રોગ
 અગાઈ, -ડો પું [હિં; વિગાઈ, મ. વિગાઈ,
 વિષઈ (સ વિષટન)] ઘુકસાન, ખરાખી (૨)
 વિકાર, સડો (૩) અણખનાવ (૪) બ્રહ્મા
 [-કરવો, -થવો]. ૦ણું સંકિં અગાઈ કરવો
 અગાવત સ્ત્રીં [સરં મ. વળે=ભેડું] ચીવટ;
 નિધા (૨) [અ.] અક
 અમાયું નં [સં. વિકસ, પ્રા. વિગસ] ઊધ
 ભરાતા કે કરાણને વખતે દીર્ઘશ્વાસ લેતા
 'મો કાઠવું તે. [-આવણું, ખાણું]
 અગી સ્ત્રીં [હિં. વગી] એક ભતની ઘોડાગાડી
 (૨) [સરં મ વળે] નજર (૩) [?] ઉચ્ચારવું
 રયાન; મો. ૦ખાણું નં ઘોડા કે ગાડીઓ
 રાખવાનો તખેલો
 અગીચો પું [ફા. વાનચહ] આગ [ખાકું
 અણું નં બુઓઅણું; ખાકું (૨) દીવાલમા પડેલું
 અગો પું ['અગ' ઉપરથી?] (શોકને પ્રસંગે
 પહોરવાનો) વચ્ચે તથા કિનારીમા ઘોળી ઘોળી
 ભાતવાળો ગળીના રંગનો સાલો
 અગો પું [સં. વિક] (૫) અગલો
 અ(૦ઈ) ઘડાડી સ્ત્રીં [રવં] (કા) ત્રમજટ
 (૨) ઢેકારો (૩) ધમાલ (૪) મારામાર
 અધાર વિં ['અધ' ઉપરથી] હૈયાસૂતું, બેગાકણું
 અચક અચક અં [રવં] ધાવવાનો અવાજ
 અચકવા પું ['અચક' ઉપરથી] જેને તેને
 અચકા ભરે એવો એક વાયુરોગ
 અચક'અચકા, અચકાઅચકી સ્ત્રીં ['અચક'
 ઉપરથી] સામસામે અચકા ભરવા તે
 અચકાટણું સંકિં [અચક' ઉપરથી] અચકે
 અચકે ખાણું કે કરડવું

અચકારણું સંકિં [રવં] વહાલનો 'અચ' અવાજ કરવો; તેમ કરી લાડ લડાવવું
 અચકારો પું [રવં] અચઅચ અવાજ (જેમ
 કે, અમુક લોક ખાતા કરે છે) [પોટલી
 અચકી સ્ત્રીં [તૂર્કી વુકચહ, હિં વુકચા] નાની
 અચકું નં [બુઓ 'અચકારો' તથા 'અચકી']
 કરડવું તે, ડાકું (૨) અચકામા માય એટલો
 હુકડો (૩) પોટકું [-ભરવું = કરડવું, ડાકું
 ભરવું] [પોટલું
 અચકો પું [બુઓ અચકી] મોટી અચકી;
 અચકોરણું સંકિં [રવં, સરં મ વુકચણું]
 બોળવું (૨) ['અચકારો' ઉપરથી] ઢોરને
 અચકારા વડે શાત કરવું કે હાકવું
 અચકોરું નં [બુઓ અચકોરણું] હૂંબકી
 અચગી સ્ત્રીં [ફા. વચ્ચહ ઉપરથી] આળપણ
 અચત વિં ['અચવું' ઉપરથી, સરં હિં]
 અચેલું; વધેલું (૨) સ્ત્રીં અચેલું -વધેલું તે (૩)
 અચાવેલી રકમ ૦ખાણું નં અચત પૈસાણું ખાણું
 અચપણું નં ['અચવું' ઉપરથી સરં હિં વચ્ચપન]
 આળપણ
 અચઅચ અં [રવં] ધાવવાનો અવાજ -ચાટ
 પું અચઅચ અવાજ [વરતારી
 અચરવાળ વિં [અચવું + વાણું] છોકરાંછેવાવાણું,
 ૦ અચણું અંકિં [સં વચ્ચ; સરં હિં વચ્ચનાં]
 ઊગરવું (૨) વધવું, સિલક રહેવું
 અચાઈ સ્ત્રીં ['અચવું' ઉપરથી] અચત, ઊગારો
 -ઉ વિં અચત કરનાર
 અચારણું સંકિં [રવં] અચકોરણું (હાકતાં)
 અચારું વિં બુઓ ખીચાર
 અચાવ પું [બુઓ અચવું, હિં, મ] સ રક્ષણ
 (૨) ઊગારો, અચત [-કરવો=દોષિત નથી એમ
 સાબિત કરવું] ૦પક્ષ પું અચાવ કરનારો
 પક્ષ, પ્રતિવાદીનો પક્ષ ૦ણું સંકિં 'અચવું'ું
 પ્રેરક -વો પું + અચાવ
 અચી સ્ત્રીં [અચવું' ઉપરથી] છોકરી, દીકરી
 અચી(-ચી) સ્ત્રીં ['અચ' રવં] સુખન
 અચ પું, (૨) સ્ત્રીં [બુઓ અચવું] છોકરા કે
 છોકરીને માટે લાડવાચક શબ્દ
 અચેરી સ્ત્રીં [મ] (સુ.) ફૂલી, નિહાં

બચોળિયુ' નં ['બચુ' ઉપરથી] નાનુ બાળક
બચાંકરચાં નં બંબંબં ['બચુ'નો દ્વિર્ભાવ]
નાના છોકરા; છૈયાછોકરા

બચી સીં ભુઓ બચી

બચુ' નં [ફા. વચ્ચાહ. હિં., મ. વચ્ચા (સં
વત્સ ?)] બાળક (પ્રાય ૫ થયું). -ચો પું.
છોકરો(ર)[કા]માણસ - 'એની માનો દીકરો,'
એવા ભાવ બતાવે છે ઉદા. બચો હોય તે
હવે આવે -ચમચ, -ચાણ પું [સરં
મ] (બચો ૨ અર્થ મા. પ્રાય સંબોધનમાં
વપરાય છે)

બચક વિં બચક, બચક બચક બચક નં
બચર પું, સીં તમાકુ, છોકણી [-ટેવી
(દાતે)=દાતે છોકણી વસતી.]

બચરબકુ(-દુ) નં [સરં હિં વજરવટ્ટ, સિ હલ
મચર વટ્ટ] પોયણીનું કળ (ર) રીછના
મોમા ધાલીને કાઢી લીધેલો કળો મણકો
(નજર ન લાગે માટે બાળકને કાટે બાધવાનો)
બચરંગ(-ગી) પું [સ વજાગ, હિં] (સ.)
હનુમાન ૦૬૬ પું એક પ્રનારની દહની કસરત
બચરિયુ' નં ['બચર' ઉપરથી] બચર -
છોકણીની હાબલી

બચ(-બ)વણી સીં ['બલવતુ' ઉપરથી]
અમલમાં મૂકવું - મુકાવું તે

બચવું અંકિં [પ્રા વજ્જ (સ વદ્), સરં
હિં. વજતા] અમલમાં આવવું - મુકાવું (ર)
વાગવું (વાધનું; કલાકનું). -વૈયો પું [સરં
હિં; મ વજવચ્ચા] કુશળ વાધ વગાડનારો

બલક(-બ) વિં [મ] બેવફ્ર

બલજ પું [અ વજ્જાજ] કપડિયો (ર) એક
મારવાડી અટક -છ સીં વેચવાની ચત્રરાઈ
(ર) વેચનાર અને ખરીદનાર વચ્ચેની રકમ
બલચિયો પું ['બલવતુ' ઉપરથી ?] નટ,
દોરડા ઉપર નાચનાર

બલર પું; સીં; નં [ફા વાજાર] ચૌદ, હાલ
(ર) ગુજરી (૩) ભાવ, ૬૨ (૪) ખપત, ખરીદ
[-કરકું=બલરમાં ખરીદી કરવા જવું
-બેસી જવું=ભાવ બેસી જવા -ઓછા ધર્
જવા. -માંકું=વસ્તુઓ લઈ વેચવા

બેસવું. -વધી જવું=ભાવ વધી જવા,
-વહોરવું, હોરવું=બલરમાંથી જરૂરી
ખરીદ કરવી.] ૦ગપ સીં બલરમાં ચાલતી-
બહેર ઊડતી વાત ૦ચુ સીં દુકાનદાર વેચ્યા
૦પૂતળી સીં બનીઠનીને ક્યાં કરનારી સી.
૦ભાવ પું બલરમાં ચાલતો ભાવ -રી
વિં બલરનું -ને લગતું -ફે વિં બલરનું;
સાધારણ, હલકું (ર) બલરમાં ચાલતું, ઊડતું,
સત્તાવાર નહિ એવું (૩) સીં દુકાનદાર
વેચ્યા; બલગણ ['બલવું'નું પ્રેરક

બલવણી સીં ભુઓ બલવણી -છુ સંકિં

બલક વિં [ફા વલ્લિહ] આગ્રહી, હાલી

બલોટો પું લોટો

બલોટો પું [હિં. વિજાયઠ ?] હાથનું એક ઘરેણું

બક નં એક, પક્ષી

બકાલુ' સંકિં 'બાકુ'નું પ્રેરક (ર) [લા]

માથે નાખવું, ગળે વળગાડવું

બકૂ(-ઓ)લુ' સંકિં [બ (સ વિ) + બૂલું]

ઉપરાઉપરી સારી પેઠે બૂલું - મારવું

બટ વિં [સ વટ્ટ, કે વૃત્ત (પ્રા વટ્ટ), સરં મ.]

ભરાવદાર (ર) નક્કર, ઘટ(૩)પું, નં ઠીંગણું,
મજબૂત ટુંકું (૪) [?] નં ઊંચામાં ઊંચી

ભતનું લોહ (૫) અં સાવ, તફન

બટક વિં [રવં] બટક (ર) ['બટક' ઉપરથી

અથવા 'બટક' ઉપરથી] ખરાબોલું, તીચુ,

કડક ૦ચુ(-ચુ) વિં બટક; બટકી ભય એવું

(ર) કરકસું ૦બોલું વિં ટીખળ કરનાર,

વિનોદી(ર)રોકડું પરખાવી દેનાર -કહી દેનાર

બટકવું અંકિં ['બટક' રવ પરથી] ભાગી

જવું (ર) ખરી જવું બટકાવું અંકિં

ફાસાઈ જવું (ર) કહ કહ ફાટી જવું (કપડા માટે)

બટકી સીં [ભુઓ બટ] ઠીંગણી, ભરાવદાર

સી(ર) [મ] ચાકરડી, લૂડી(૩)રખાત, વેચ્યા

બટકું નં [સ વટક=બટ, ટુંકડો] બચક;

કાકું (ર) કડકા (૩) વિં ['બટક' ઉપરથી]

ઠીંગણું [-ભરકું=(ટુંકો મોમા આવે

તેમ) બચક બચક]

બટલુ પું એક પક્ષી

બટન નં [હિં] બોરિયુ, બુતાન (ર) વી ૦ બ

ચલાવવા દાખવાની બોરિયા જેવી કળ
 [-ધાલયુ, બીડયુ] = બોરિયું ગાજમાં ધાલી
 પહેરવું. -ચોડયુ, લગાવયુ = કપડા પર
 તેની જગાએ બટન ટાકવું -દબાવયુ =
 વીજળીની કળ ચાલુ કરવી કે બંધ કરવી]
 બટમોગરો પું [બટ + મોગરો, સરં ન]
 ઘણી પાખંડીઓવાળો મોગરો
 બટવો પું [સરં હિં વટવા (સ. વૃત્ત; પ્રા વટ્ટ)]
 વાટવો (૨) બેઠા ઘાટનો લોઠો
 બટહાજરી સ્ત્રીં [બટ + હાજરી] એક કૂંચઝાડ
 બટા નં એક પક્ષી
 બટાઉ વિં [સં વંટ = વહેંચી નાખવું] ઉડાઉ
 (૨) [મ] છેલ, રંડીખાજ
 બટાકિયું નં [‘બટાકો’ ઉપરથી?] એક ભતવું
 બોટું મોતી (૨) કેરીનું એક અથાણું
 બટાકીદાસ પું [‘બટાકો’ ઉપરથી] નાનો
 ગાંઠિયા જેવો માણસ
 બટાકો(-ટો) પું [પો. વટાયા] એક કંઠ
 બટાણું અંકિં [દે વટ્ટ = હાનિ, બટ્ટો] (અનાજ
 કે ખાવાનું) ઘણો વખત પડી રહેવાથી વાસ
 મારવી - પાણુ વળવું
 બટાશિયાં નં બંબંબંબાણાના બોખા [-હીડવાં
 = બંબંબાં અથવા વપરાઈ જતું. તદ્દન
 ખાલીખમ થવું]
 બટ્ટ પું [સં] નાનો છોકરો ૦ક પું જનોઈ
 દીધા વગરનો છોકરો (૨) ઠોગણો માણસ
 બટેર નં [પ્રા વટ્ટ (સ વર્તક), સરં હિં,
 મ.] એક પક્ષી
 બટેરું નં [દે વટ્ટ કે વટ્ટુ = પાત્રવિશેષ; સરં
 હિં વટેરા] મોટું કાંડિયું, રામપાતર -રો
 પું માટીનો વાડકો
 બટ્ટો પું [દે વટ્ટ = હાનિ] આળ, તહોમત (૨)
 હાથ, લાછન. [-લાગવો = આપડને હાનિ
 પહોચવી] (૩) [ઈ. વોટલ] થીશો (દાંડનો)
 બડ વિં [દે] મોટું (૨) બુઓ બરડ
 બડધહાટી સ્ત્રીં (કા) બુઓ બધહાટી
 બડધા પું બંબંબં [સરં મ વડગા = સોટા] મોલ
 કાપી લીવા બાદ રહેલા ઠૂંઠા (કપાસ, ટુવેર
 ઇનાં)

બડધો પું [સરં બડધા કે દે. વટ્ટુ = મોટું]
 બડો લઠ્ઠ માણસ
 બડજંગી વિં [બડ + જંગ] બહાદુર
 બડદ નં (કા) સારો લાલ
 બડકું નં [અબડકું + ફડકું?] છણે, તરોડી નાખતું તે [બડકું નાખવાં = છણકા કરવા બડકું હાંકવાં = ગપ મારવી]
 બડકો પું (સુ) બડી બુદ્ધિનો, અડખંગ માણસ
 બડબડ સ્ત્રીં (૨) અં [પ્રા. વડવડ] બકબક, લવલવ ૦ણું અંકિં બડબડ, બડબડ કરવું (૨) અણગમને કારણે મનમા ગણ-ગણવું (૩) [સુ] વડવ. -હાટ પું બડબડ તે, બડબડાટ -હાટિયું, -હિયું વિં
 બબડાટિયું, બડબડાટ કરનાર
 બડબડો પું [બુઓ ‘બડબો’ કે ‘બડ’] (અ) ફડફટો ગઢવાડો
 બડબણું સંકિં [સરં મ વડવળે] મારવું, ઝાપટવું (૨) દબાવવું; ગડબડવું (૩) કણસલા ઉપર બૂધા મારી દાણા છૂટા પાડવા
 બડભાગી વિં [હિં, (બડ + ભાગ્ય)] મહા ભાગ્યશાળી, ભારે નસીબદાર
 બડબૂછો, -છિયો વિં પું બૂછો વગરનો
 બડણું સંકિં [સં વટ્ટ, હિં. વટના] સૂતર ઠરઠકું બ(૦૨)હણુ નં મિલગાર [રવં ?]
 બડવો વિં પું [પ્રા વટ્ટ (સ વટકો)] માથું મૂડાવેલો, કંઈપો (૨) પું જેને જનોઈ દેવામા આવવું હોય તે છોકરો (૩) છોલેલી શેરડી કે સાઠાનો કંકડો [-ઉડાડવો, દોડાવવો, રૂંઠવો, મનાવવો = જનોઈ પહેરાવ્યા પછી ગુરૂવેર અલ્યાસ માટે જવાનો દેખાવ કંવાની વિધિમા કરાતી હિયાઓ -કરવો = છોલેલી શેરડીનો નાનો કંકડો કરવો]
 બડહું સ સ્ત્રીં મેઘરાગની એક ગણણી
 બડાઈ સ્ત્રીં [‘બડ’ ઉપરથી] મોટાઈ (૨) મગજરી (૩) ફૂલ. [-મારવી, હાંકવી = શેખી કગવી, આપવખાણ કરવા] ૦ખાર વિં બડાઈ હાકનાર
 બડાફંગ સ્ત્રીં એક પક્ષી
 બડાબૂટ અં ભડાબૂટ, વેરાણછેરણ, અવ્યવસ્થિત

બડાશ સીં [બડુ' ઉપરથી] બડાઈ, ફૂલ
બડીકો પું [સરંગ. મ. વહી = લાકડી; મોટી].

(કા) દૂકો; દાકિયો

બડી ફજર સીં [દિ] મળસક

બડું વિં [દિ વહી] મોટા બાટે

બડૂકો પું [વિવં] કહણ વરુ ભાગતા કે
આવતા થતો અવાજ [-બોલાવો = કહણ
વરુ ભાગતાં એવો અવાજ થવો બડૂકા
બોલાવવા = બડૂકા બોલાવી - બોલાવીને
- આરામથી ખાવું.]

બડેભવ વિં [ન, દિ. વંદે જાઓ'] મહાન,
શ્રીમંત (ર) અંબ ધાતુ છતો, ચડતી કળા
ધાર્યા. એવો ઉદ્ગામ

બડેશી સીં ભુઓ બડાશ

બડતી સીં [દિ.; મ; ભુઓ બડવું] આબાદી,
વૃદ્ધિ (ર) પગામ્મા વધારો

બડવું અંકિં [પ્રા વહુ (સં વૃદ્ધ), હિં
વહોતો] બડતી થવી

બહુગું નં [સં. વળ] રાગિણી (ર) નુલ્લડ
(૩) [લા] વખાણ, ગપગોળો [બાપગાં
ફૂંકવાં = વખાણ કરવા બાપુનું ફૂંકવું =
હેર હેર ભહેર કરવું (ર) ગુન ગાયા કરવા (૩)
બળવો જગાવવા]

બાહુબાહુ અં [રવં] (ર) નં બાબાણાટ
બુવું અંકિં બાબાણાટ કરવો - છાટ
પું બાહુબાહુ અવાજ (માઓ ધનો)

બાહુબુ રમંકિં ભુઓ બનવું બંધાવું ભુઓ
બનવું હનવું

બતક નં, સીં [જ] એક પક્ષી (ર) બતકના
આકારનું પાણી ગાનવાનું પાવ - ટી સીં
નાની બેઠા ધાટની કુલી

બતાર(-વ)વું સંકિં [સરંગિં વતાના, પ્રા
વત્ત (સં. વ્યક્ત) = ખુલ્લું ઉપરથી] દેખાડવું
બતાવું વિં [બે + તાવ] બેધારં
બતેલો પું [પો વાતેલો] એક ભતવું વહાણ
બતી સીં [પ્રા. વત્તિ (સં વર્તિ)] દિવેટ (ર)
દીવો (૩) [લા] ઉચ્છરણી, ઉત્તેજન [-આપવી
= ઉચ્છરવું - કરવી = દીવો પ્રજાવવો
- ફાટવી = જામ બાપડવી - બતાવવી =

પ્રકાશ ફેંકવો, અજવાળું નાખવું. - મૂકવી =
જામમમા દિવેટ નાખવી (ર) પહોતો આપવો.
- લાઓ = બળો. ટળો. દીસતું રહેા.]

બતો પું [સરંગિં હિં. વટ્ટા, મ વત્તા, -ત્યા]
હતો (બલ વગેરેને)

બત્રીશ(-સ) વિં [સ દ્વાર્ગિશ્વર, પ્રા વત્તિમ]
'૩૨'. [-કોઠે = બધી બાબુથી; ચોતરફ
બત્રીસે કોઠે દીવા થવા = અતરમા
ચોતરફથી નિરાત વળવી - વૃત્તિ થવી]
બલક્ષ(-ખ)ણું વિં સ પૂર્ણ માણસના
બત્રીસ લક્ષણવાળું (ર) [લા] હુચ્ચુ. પેક.
- રી (-રી) સીં બત્રીસ દાત (ર) બત્રીસ
વસ્તુઓને સમૂહ (૩) સ્વાદિષ્ટ ભોજન.
[બત્રીશીએ ચડવું = લોકચર્યાના વિષય
બનવું, વગોવાવું, ગવાવું બત્રીશી બતાવવી
= દાન કાઢવા, હમવું (ર) હસી કાઢવું (૩)
ધમધી આપવી (૪) અમર્યાદ બનવું] - ચું
નં બત્રીસ વસાણાનું ચૂર્ણ (સુવાવડીનું)

બથ સીં (કા) ભુઓ બાથ

બથવો પું [સ વસ્તુલ પ્રા વત્થુલ, હિં વથુલા,
મ વથા] ચીલની ભાળ

બથામણી સીં ['બથાવવું ઉપરથી] પચાવી
પડવું તે - ચિયું વિં બથામણીને લગતું,
- ના ગુણવાળું

બથાવવું સંકિં [ભુઓ બાથ] ચકવી નાખવું
(ર) પચાવી પડવું [બથાવી પાડવું =
પચાવી પાડવું; અથોગ્ય રીતે લઈ લેવું]

બથ્થ'બથ્થા સીં ['બાથ' ઉપરથી] બાથમા
ચકડી ચકડીને લડવું તે, બાથ બાથા

બદ સીં [સરંગિં હિં, મ (સં. વર્ધ્ય), ભુઓ
'બદબદવું' જાળના ખૂણામા થતું ગરમીનું એક
દરદ (ર) [૧] પાચનો સ કેટ (વેપારીઓનો)

બદ વિં [ફા.] ખરાબ, હીન (સમાસમા
પૂર્વપદ તરીકે પ્રાય વપરાય છે). બકામ નં
ખરાબ કામ (ર) વ્યભિચાર બકાર વિં ખરાબ;
ફટ બખસલત સીં ખરાબ ચાલચલગત (ર)
વિં બદખસલનવાળું. બગોઈ સીં [ફા]
નિહા, ફૂલીલી. બચલન નં ખરાબ ચાલ-
ચલગત, ફગચરણ બચાલ સીં ફરાચરણ

(૨) વિં દુરાચરણી ઝગબાન, ઝગબાં વિં
ગળો ખોલનાર (૨) સ્ત્રીં ગાળ ંદાનત સ્ત્રીં
હરામ દાનત, ખેઈમાની ંદુઆ (-વા) સ્ત્રીં
શાપ ંનદી સ્ત્રીં બદનામી ંનજર સ્ત્રીં
કુદઈ ંનસીખ વિં ભાગ્યહીન; અભાગિયુ
(૨) નં દુર્ભાગ્ય ંનસીખી સ્ત્રીં દુર્ભાગ્ય
ંનામ વિં બદનામી પામેલુ (૨) નં,
ંનામી સ્ત્રીં ખડો, લાંછન; નામોશી
બદન નં [ફા.] શરીર (૨) કુડુ; પહેરાણ
બદલું નં, -નો પું [સરં હિં. વયના]
પાણીનું કુડું કે કુલડું (કંડિયાકામનું) (૨)
ભજમા લઈ જવાનું હબલુ
બદલેલ વિં [ફા.] દુરાચારી, અનીતિમાન -લી
સ્ત્રીં અનીતિ, દુરાચરણ
બદબખત વિં [ફા.] કમનસીખ, અભાગિયુ.
-ખતી સ્ત્રીં દુર્ભાગ્ય (૨) હરામખોરી
બદબદલું અંકિં [ગવં ?] જંતુઓથી બદબદ
થતું, કાલવાડું [બદબદી જતું]
બદબો, ંઈ સ્ત્રીં [ફા.] દુર્ગંધ (૨) બદનામી
બદમાશ (-સ) વિં [ફા.] કાળા કર્મ કરનાર,
લુચ્યુ, દુરાચારી -રી (-સી) સ્ત્રીં નીચતા,
લુચ્યાઈ (૨) દુરાચાર; વ્યભિચાર
બદર નં [સ.] ખોર -રિ, -રિકા સ્ત્રીં
ખોરડી -રિકાશ્રમ પું (સ.) હિમાલયમા
અલકનંદાને તીરે આવેલું એક તીર્થ; ત્યા
આવેલો નરનારાયણનો આશ્રમ -રી સ્ત્રીં
ખોરડી (૨) કંપાસનો છોડ; વેણ -રીનાથ,
-રીનારાયણ પું (સં) બદરિકાશ્રમના
દેવ કે તેમનું ધામ [કુંભાર્ગ]
બદરનેનો પું [બદ + રનેનો] ખરાબ રસ્તો,
બદરંજ નં એક જાતનું લિલુ
બદરિ, -રિકા, -રિકાશ્રમ, -રી, -રીનાથ,
-રીનારાયણ બુઓ 'બદર'મા
બદલ અં [ચ] સાટે, અવેજમા ંવું સં
કિં ફેરફાર કરવો (૨) -ને ખાલે ખીજું આપવું
-લેવું -લાવું અંકિં 'બદલવું'નું કર્મણિ
(૨) પલટો થવો, ફરવું, -લી સ્ત્રીં બદલાવું
કે બદલવું તે, ફેરફાર (૨) નોકરીનું કે કામનું
સ્થાન કે પ્રકાર ફેરવવાં તે. બદલીમાં હોવું =

અવેજમાં હોવું] -લે અં બદલ -લો પું
સાદું; અવેજ (૨) ફેરફાર (૩) [હિં.]
વેર; પ્રતિકાર [-આપવો = નુકસાની ભરી
આપવી (૨) સાચો ઉપકાર કરવો -કરવો
= અડલબદલ કરવું, એકને સાટે ખીજું આપવું
-લેવું -મળવો = નુકસાનીના સાટામાં
મળવું (૨) બદલામા સાચું કળ મળવું -લેવો
= વેર લેવું, પોતાને થયેલ નુકસાનનો ખંગ
વાળવો -વાળવો = ભુઓ બદલો આપવો]
બદલું અંકિં [સરં હિં. વદના, મ. વયળે]
ગાંઠવું, હુકમ માનવો, મચક દેવી
બદશિ (-સિ) કલ વિં [બદ + શિકલ] વરવું, ખેટાળ
બદસલાહ સ્ત્રીં [ફા.] ખરાબ કે ખોટી સલાહ
બદસૂરત વિં [ફા.] વરવું, કદરવું
બદહજમી સ્ત્રીં [ફા] અપયો
બદહવા સ્ત્રીં [ફા.] ખરાબ -ખગડેલી હવા
બદામ સ્ત્રીં [ફા વાદામ] એક સૂકા મેવો
(૨) હિસાબમા એક હલકું ચલાણ [કૂટી
બદામ = (મિલકતમાં) કંથું નહીં] ંડી સ્ત્રીં
બદામનું ઝાડ ંની પૂરી સ્ત્રીં, ંપાક પું
બદામની મીઠાઈ, વસાણુ -મિથુ વિં બદામી
રંગનું -મી વિં ભૂખરું લાલ (૨) બદામનું;
બદામ સખંવી (૩) સ્ત્રીં બદામડી
બદિયાન નં [ફા વદન ઉપરથી] બદન; કુડતું
બદી સ્ત્રીં [સરં મ વદ્] ગમી (૨) [ફા] દુરા-
ચરણ, અનીતિ (૩) કુટેવ (૪) નિદા
બદુ વિં [સરં મ વદ્, હિં વદ્ = અરબરતા-
નની એક અસહ્ય ભતિ] માલ વગરનું, ગંદું
બદૂડું નં (કા) ગાયનું નાનું બચ્ચું [પડેલું
બદ્દ વિં [સ] બાધેલું (૨) બંધાયેલું; બંધનમા
બધિર વિં [સ] બહેર. ંતા સ્ત્રીં
બધું વિં સવળું, સર્વ -ધે અં સવળો
ઠેકાણે, સર્વત્ર
બનડી સ્ત્રીં [બુઓ બનો] નવી વહુ -કો પું
નવશાહ; વરગળ (૨) વિવાહમા ગાવાનું ગીત
બનત સ્ત્રીં [બનવું ઉપરથી] મેળ, રનેહ,
બનતુ આવવું તે
બનફીશી નં [ફા] દવા માટે વપરાતું એક ઘાસ
બનવા નં [સરં હિં] એક પક્ષી

બનવું અંકિં [સ સપત્ત (૧), હિં. વનના, મ.
વનર્ણે] થવું; રચાવું, સંધાવું (૨) બનાવ-મેળ
હોવો (૩) રૂપ લેવું; વેશ ધારણ કરવો (૪) [લા.]
ફેળેલી થવી; ચાટ પડવું (૫) ઠાઠ કરવો (૬)
રંગમા આવડું (નશાતા) [બનતા લગી કે
સુધી = સંખ હશે ત્યા સુધી (૨) ઘણું બનું
બનતી રાશી = બનાવ મેળ; મળતી પાંતી
બનવા કાળ = લાવી બનવા ભોગ = સભ-
વિત બને નેણું = રાક્ય, થઈ શકે તેવું]
ઠકનવું અંકિં શણગાર સજી ઠાઠ કરવો
બનસરાહુ નં એક પક્ષી
બનાત સ્ત્રીં [સરંહિં.] એક ભતવુ બીનવું કપડું
બનારસ નં એક પક્ષી (૨) [સં વારાણસી; ફં.]
(સં) કાશી; વારાણસી - સ્ત્રી વિં બનારસવુ
કે તેને લગતું
બનાવ પું [બનવું ઉપરથી] બીના; પ્રસંગ;
ઘટના (૨) જુઓ બનન
બનાવટ સ્ત્રીં [બનાવવું ઉપરથી] બનાવવાની
રીત; થકતર, રચના (૨) તરકટ (૩) ફેળેલી, મરકરી
- સ્ત્રી વિં કૃત્રિમ; ખોટું; નકલી
બનાવવું સંકિં [બનવું] પ્રેરક રચવું;
કરવું (૨) મરકરી કરવી; ચાટ પાડવું
બનાં સ્ત્રીં લાજ (૨) ઇચ્છા [ધાખળો
બનું (-નૂ) સ નં [અ. વૃત્તિ] બીનના ભડો
બનેટી સ્ત્રીં [સરંહિં. વનેટી] બને છેડે મોટા
લખોટાવાળા માથાની લાકડી કે તેની કસરત
બનેવી (ને) પું [સં. મગિનીપતિ, પ્રા. વહિણી
વજ] બહેનનો વર
બનો પું [હિં વના ('વનના' ઉપરથી)] બનડો
બનૂ સ નં જુઓ બનૂ
બને (-ને) વિં [પ્રા વિન્નિ (પ્રા. વિ; સ દિ) +
ચેઝ (સ ઇવ) અથવા વિન્નિ + ચાવિ (ચ +
ઝવિ)] એઉ જાણ
બપડું વિં [બે + પડ] બે પડવાળું (૨) નં
લાકડાનુ ગોળ રમકડું
બપા (-પા) ઈ સ્ત્રીં [બાપ + આઈ] (સુ)
બાપની મા, દાદી. - વો પું બાપનો બાપ, દાદો
બપેયો પું [દિ વપીહ] ચાતક
બપોર પું [પ્રા વિ (સં દિ) + પ્રા પહર (સ.
બે-પ૧

પ્રહર)] મધ્યાહ્ન. - રા પું બં ૧૦ (કા)
બપોરનું ભોજન - રિયું વિં બપોરવુ (૨)
નં બપોરે ખીલવુ એક ફૂલ (૩) બપોરે
કરવાનુ કામ (૪) બપોર સુધી કામ કરનાર
માણસ (૫) આતશખાણની એક બનાવટ.
- રિયો પું બપોરિયા ફૂલનો છોડ (૨) એક
ભતવુ દાડખાનુ. - મી વિં બપોરવુ (૨) સ્ત્રીં
બપોરનો સમય [-કરવી = બપોરના સમયે
આરામ કરવો - માળવી = બપોરનો સમય
પસાર કરવો]
બપાઈ, - વો જુઓ 'બપાઈ' મા
બફાણુ નં [બાફવું પરથી] કાંઈ પણ બાફેલી
વસ્તુ (૨) બાફેલી દેરીનુ અથાણુ - રો
પું ધામ, બાફ - વણું સંકિં 'બાફવું'નું
પ્રેરક - વું અંકિં 'બાફવું'નું કર્મણિ (૨)
ધામથી અકળાવુ [બફાઈ જણું = કંઈને
સાટે કંઈ કહેવાઈ જવાથી ઘાટ બગડી જવો.]
બખડ સ્ત્રીં [રવં] બખડવુ તે; બખડાટ ંણું,
- હાટ, - હાટિયું જુઓ 'બખડવું' મા
બખરચી પું [ફા વાવર્ચી] રસોધયો
(મુસલમાન કે ગોરનો) બખાતું નં
બખરચીનું રસોડું (૨) [લા.] ગંદકી
બખીલા નં એક પક્ષી
બખૂચક વિં [સરં બખૂચ] મૂખ
બખે વિં [જુઓ બે] બે બે
બખો પું બ અક્ષર, બકાર
બમ અં [પ્રા વમ્હ, વમ (સ. વમ્હાન)] [રવં]
હસોહસ જરાયેલુ હોવાનો અવાજ ('સજડ'ની
પક્ષી વપરાય છે સજડ બમ કયું છે) (૨)
મહાદેવને સંબોધન રૂપે કરતો અવાજ બમ
અં (શિવચરિત કરતા બોલાય છે) બમેળા,
બમહાદેવ પું શિવજીનુ સંબોધન
બમકસ વિં [બમ + કસવુ] હાસી હાસીને
બરેલુ (૨) ખોખર [કરવું - થવું તે
બમણુ ખેયો પું [બમણું ઉપરથી] બમણું
બમણવું અંકિં [રવં જુઓ બમ] પાપોનો
ગણગણાટ કરવો (૨) તેવી રીતે આજુબાજુ
ઊડવા કરવું - લમણ (પ્રાય માખ જેવાં
પાખાળા જીવડાએ)

અમણાટ પું અમણુ તે
અમણું વિં [પ્રા. વિઝળવં, સં. દિગુણકં] બેગણું;
બેવડું. [અમણી બારશ = બેવડી પીઠા,
માથાફટ કે મુશ્કેલી.]

અયાન નં [અ.] વણું, હેવાલ
અર પું [ફા.] પનો (૨) નત (૩) માલ (૪)
અંત્રમાણે (૫) પર, ઉપર (૬) વિંસફળ, પૂરતુ
(૭) ભેધતુ, યોગ્ય. [-આવણું = સફળ થવું.
અરતું હોણું = નત કે પનાતું હોણું (કપડું).]

અરક પું [ફા.] ઊંટના વાળ
અરકત સ્ત્રીં [અ.] ફાયદો, લાભ (૨) ફતેહ,
સિદ્ધિ (૩) ભરપૂરતા; સમૃદ્ધિ [-આવણી]
અરકમદાર પું [સરં અરકંદાજ] બેલનો ઉપરી
અરકતું સંકિં [સં. વુક્ત, વુક્તાર; સરં મ
વરકર્ણે] ખૂમ પાડીને બોલાવવું

અરકંદાજ પું [ફા.] અંકુચી
અરકી સ્ત્રીં [ફા.] રૂની ગાંસડી
અરકો પું [‘અરકતું’ ઉપરથી] ખૂમ, ઘાટો
અરખાસ્ત વિં [ફા.] વીઅરાયેલું, વિસર્જિત;
ખલાસ. [-કરણું, -થણું] (સલા માટે)

અરછટ વિં [હિં. વરછા = લાલો ઉપરથી?] ખૂચે
એવી સપાટીવાળું, અરખચડું. ંપણું નં
અરછી સ્ત્રીં [સરં હિં વરછા] લાલાબેડું એક
હથિયાર -છો પું લાલો (૨) ઊભો સીંગો
સાઠો (૩) તેવી કેઈ પણ વસ્તુ

અરભત વિં [સં. વર્ત્ય? કે બદ + ભત?]]
કંભત; હલકા પીજતું

અરભેરી સ્ત્રીં [સરં હિં; બુઓ બળભેરી]
બળભરતી

અરહ વિં [સં મિહર, પ્રા. મિહર] ઝટ લાંગી
ભય તેવું (૨) [અ.] પાણીની તાણવાળું
(વરસ) ંપણું નં

અરહકંબોણું વિં [બુઓ અટકંબોણું] રોકડું
પરખાવી દે તેવું; સાફ કંઠી દે એવું

અરહણું નં [રવં?] મળગરં

અરહો પું પીઠ; વાસો (૨) [મ] સોપારીની
એક ભત. [-આખડવો = શાખાથી આપવી,
ઉત્તેજન આપવું -બેવડ વળી જવો = ઘણો
સખત માર પડવો (૨) સીધું ઊભું ન રહી

શકાવું (જેમ કે, ઘણું હસતા).-ભારે થવો
= માર ખાવાના લક્ષણ બતાવવા]

અરેણી સ્ત્રીં [‘અરણું’ ઉપરથી?] એક ભતનું
પાત્ર (મેટિ ભાગે નળાકાર)

અરતરફ વિં [ફા.] કાઠી મૂકેલું (નોકરી માધી).

-ફી સ્ત્રીં નોકરી ઉપરથી સખસદ મળવી તે
અરદ નં + બુઓ બિરદ. -દિયો પું
બિરદવાળો

અરદારી (-સ, -રત) સ્ત્રીં [ફા. વરદારત]
સલાળ, તજવીજ, ચાકરી [-કરવી = સંભાળ
લેવી, સેવા ચાકરી કરવી (૨) નલાવી લેવું;
ખમી લેવું. ઉદાં ‘ભૂલની અરદારત કરવી’
-રાખવી, -લેવી = સંભાળ રાખવી, માવ-
જત કરવી (૨) મહેમાની કરવી.] -રો પું
અરદાસ-ચાકરી કરનાર, ચાકર કે નર્સ

અરફ પું, નં [ફા. વર્ફ] ભમી ગયેલું પાણી.
ંગાડી સ્ત્રીં અરફ પર ચાલે એવી ખાસ
પ્રકારની ગાડી, ‘રહેબ’

અરફી સ્ત્રીં [ફા. વર્ફ] એક મીઠાઈ ંચૂરતું
નં ચોસલા પાડી ઠારેલું ચૂરસુ

અરબાદ વિં [ફા.] રફ; નકાસુ (૨) પમાલ

અરબાદી સ્ત્રીં [ફા.] ખરાબી, પાચમાલી

અરમ વિં [સરં હિં. (સં. વર્મ = કવચ)] કંઠણ;
મોધુ ઉદાં ‘સામે ચાલીને વાત કરવા જશે તો
ઊલટો અરમ થશે’

અરમો પું [સરં હિં, મ] છેલ પાંડવાનું
એક સુતારી ઓભર [બડબડું

અરલણું અંકિં [સરં મ. વરલ] ઊંઘમાં

અરવા પું [હિં, મ] એક રાગ

અરહક, -ક વિં [ફા.] સાચુ

અરહટ વિં (અ.) બુઓ અરછટ

અરાક સ્ત્રીં [કં. વેરેક] સિપાઈઓને રહેવાની
ઝોરડીઓની લાખી હાર (૨) [લા] માણસોને
-કેદીઓને ગોધવાનું મકાન

અરાગળ સ્ત્રીં [સં. જ્વર + અગ્ર? કે ભરાવું -
ભરાટ?] ઝીણો તાવ [-અરાવી]

અરાહ સ્ત્રીં [સં. વિંરહ (પ્રા. રાહિ)] રાહ; તાહ,
ખૂમ ંણું અંકિં અરાહ પાહવી. -હો પું
અરાહ [અરાહા પાહવા = ખૂમો પાહવી]

પરાત સ્ત્રીં [દ્વિં (સં. વર + વાત્રા)] વરની જાન
 (૨) વરવોડો. -તી પુંં જાનૈયો
 ખરા(-રો)ખર વિં (૨) અં [ફા વરાવર]
 સમાન, સગપું (૩) ખરું, વાળખી (૪)
 જોઈએ તેવું, જૂલચૂક વિનાનું -રિયું
 વિં સમાવડિયું- સરખેસરખું -રિયો પુંં
 સમાવડિયો. -રી સ્ત્રીં સમાનતા [-કરવી
 =અર્થ કરવી, હરીકાઈમા ઊતરકું.]
 ખરાસ નં [દ્વિં] કપૂરમા મસાલો નાખી
 બનાવેલો એક સુગંધીદાર પદાર્થ (૨) [પો,
 મગં મ.]સોધનકૂટ [જેવી સુગંધગતી વસ્તુ
 બંદિયાન સ્ત્રીં, નં [ફા. વિચીત્ર ?] જામગરી
 ખરી સ્ત્રીં [ફા. વર=છાતી પરથી] અંગરખાનો
 એક ભાગ (૨) [?] ખરેટું
 ખર પુંં, નં [દે. વરજ] નેતરની જાનનું ધાસ
 ખરો પુંં [સ. જ્વર ?] તોર, મગરી (૨)
 ચામેલી, પતરાળ (૩) ઘણા તાવને લીધે
 જોડના ખૂણા આગળ થતી ઝીણી ફેલ્લીઓ.
 [-ઊઠવો, ઊઠવો; મૂતરવો=હોઠના ખૂણા
 ઉપર ઝીણી ફેલ્લીઓ થઈ આવવી (માઠગીના
 અંત ભાગમા) -ઉતારવો=મગરી ઉતારવી
 ખરા ભાગવા=મઠ ઉતારવો.]
 ખરોડું નં જુઓ ખર (૨) જુવારખાનરીતું
 સરોડું [ખરાખરમા
 ખરોખર [ફા.] -રિયું, -રિયો, -રી જુઓ
 ખરોળ સ્ત્રીં પેટને ઢાળે પડે આવેલો એક
 અવયવ; પ્લીહા [વ-એનો ગાળો
 ખર્જક, -ખ [જ] નં મરણ અને કયામત
 ખર્જજ નં એ નામનું એક ધાસ
 ખર્જત નં [ફા] એક તંત્રવાદ
 ખર્જર નં [સં.] ખૂર્જ; અસરકારી (૨) પુંં
 અનાથોની એક જાતનો માણસ
 ખર્મી વિં [સ વ્રહ્મા, રૂં-વર્મા] બ્રહ્મદેશનું (૨)
 સ્ત્રીં ત્યાની બાપા (૩) પુંં ખર્મીનો વતની
 ખર્મી પુંં [સં] મોર
 ખલ(-ળ) નં [સં] જોર, શક્તિ (૨) લગ્નકર
 ઠંડાચી, ઠંડાદ વિં બળ આપનાર. ઠંડાતી
 વિં સ્ત્રીં બળવાળી ઠંડાંત, ઠંડાન વિં
 બળવાળું ઠંડીન વિં બળ વગરનું

ખલકે અં [ફા.] ખલક; એટલું જ નહિ પણ
 ખલગમ પુંં; નં [જ.] મળકે; કંક
 ખલગરી સ્ત્રીં સ્ત્રીઓનું ગળાનું ધરેણું
 ખલ જાણું અં કિં [દ્વિં.] વારી જડ
 ખલદાણા પુંં એક વનસ્પતિ અને તેના ખીજ
 ખલમ સ્ત્રીં ખાદેલી હાગર
 ખલજણ નં જુઓ ખલજણ
 ખલજણું સંકિં [ખલ ઉપરથી] બળવાળું
 કરક, પોષક; વનસ્પતિ [ખોલકું
 ખલકું સંકિં [જુઓ ખરલકું] (ઊંઘમા)ખખલકું;
 ખલા સ્ત્રીં [જ.] પીડા કરતું વળગણ -ભૂત (૨)
 [લા] તેવું માણસ (૩) કંખ, મુસીબત.
 [-જવી, ટળવી=આદત કે પીડા દૂર થવી
 (૨) આદત કે પીડાથી માણસ દૂર થવું.
 -લેવી=કંખ દૂર કરવું; કંખડા લેવાં.
 -વહોરવી=આદત કે સંકટથી કામ કે
 માણસ સ્વીકારવું-નોતરવું -જાણે!, -રાત
 જાણે! =કાણે જાણે; હું જાણતો નથી !]
 ખલાઈ સ્ત્રીં [ખલા ઉપરથી] ગાંઠનો એક રોગ
 (૨) [જુઓ ખરી] એક વાની
 ખલાક પુંં [સં.] બગલો. -કા સ્ત્રીં બગલી
 ખલા(-ળા)કાર પુંં [સં] બળનેરી, જોરજુલમ
 (૨) સ્ત્રી પર અત્યાચાર
 ખલા(-ળા)ખલ(-ળ) નં [સં] શક્તિ અને
 અશક્તિ કે તેનું માપ કે પ્રમાણ
 ખલારાત સ્ત્રીં [વળ (જ.) + કરાતિ (સ)]
 હકરાત (શં પ્રં માં વપરાય છે. ઉઠાં મારે
 હકરાત -બલાગત ત્યા જાય છે)
 ખલાલ વિં [જ] હલકું; નીચ
 ખલાસ સ્ત્રીં [સ] એક રોગ, જેમા ગળામાં
 તથા ફેફસામા સોજા આવે પીડા થાય છે
 ખલાહક પુંં [સં] મેઘ, વાદળ
 ખલિ(-ળિ) પુંં [સં] ભોગ, દેવને માટે કાઢેલો
 ભાગ (૨) [સં] પ્રહલાદનો પૌત્ર -દાનવોનો
 રાજા. [ખલિરાજનો મોર=કાણો માણસ
 (શકાચાર્ય)] ઠંડાન નં ખલિ-ભોગ આપવો
 તે, ત્યાગ; કુરખાની
 ખલિયો પુંં [દે. વલય] (સુ.) બળદ
 ખલિ(-લી)વદ્ પુંં [સં] બળદ

અલિષ વિં [સં.] સૌથી બળવાન
 અલિહારી સ્ત્રીં [હિં] ખૂબી (૨) વાહવાહ
 અલીયસી વિં સ્ત્રીં [સં] વધારે બળવાન
 અલીવર્દ પું [સં] અલિવર્દ; બળદ
 અલ્પ્ય(-ચી) વિં [તૂ વલ્પ] અલ્પચિસ્તાનનું
 (૨) પું ત્યાંના મહેવામી
 અલ્પચિસ્તાન નં [ફા.] (સ.) સિધ્ અને
 અફવાનિસ્તાન પાસેનો એક ચુલક
 અલ્પન નં [ઈ] વાયુથી આકાશમા ઊડતી
 એક બનાવટ (૨) વિમાન [ભેરાવર
 બલેકું વિં [‘બલ’ ઉપરથી] (૫) બળવાળું,
 બલેસ(-સા)ન નં [જ. વલ્સાન] એક ભતનો
 છોડ કે તેનું કળ
 બલે(-લો, -લૈ)યું નં [સ. વલ્યકં] ચૂડી.
 [બલૈયાં બેચવાં=કારગતી આપવી (૨)
 હિસાબ માંડી વાળવો. બલૈયાં-પહેરવાં=
 સ્ત્રીએ પરણું કે નાતરું કરવું (૨) બાયલુ બનવું]
 બલે/અં [ફા.] ભુઓ બલકે
 બલ્ય વિં [સં.] બળવાન; વીર્યવાન (૨) બળપ્રદ
 બલૈયાં નં બં વં બલાઓ. [-લૈવાં=
 ૬ ખડાં લેવાં]
 બલૈયું નં ભુઓ બલૈયુ, ચૂડી
 બવાડું નં [‘બે’ ઉપરથી] નવી ખેડાયેલી
 જમીનનું ખીલું વરસ
 બવારું વિં [‘બે’ ઉપરથી] (કા) બેવડું
 બવાસીર નં [જ] મસાને લગતો રોગ, હરસ
 બવો પું (ચ.) બાવો, લાડવો (બાળલાવા)
 બશરા નં એક પક્ષી
 બશીન નં એક પક્ષી
 બશેર વિં [બે + શેર] બે શેર જેટલા માપનું -
 -રિયો પું, -રી સ્ત્રીં બશેર વળનનું કાંટલું
 બસ અં [ફા.] થયું; પૂરતું (૨) ભાર-નિશ્ચય
 જાણવતો શબ્દ [-કરવું=બધ કરવું-થવું
 =પૂરતું થવું.]
 બસ સ્ત્રીં [ઈ] એક વાહન-મોટરનો ખટારો
 બસળાં નં બં વં [સં વલ્સકે વલ્સલ ઉપગ્રંથી]
 નાનાં છોકરાં
 બસી સ્ત્રીં [બો., સરં મ.] ગાખી
 બસરું વિં ભુઓ બેસર (ખોટો શબ્દપ્રયોગ)

બસે(-સો) (સેં) પું [બે + સો] ‘૨૦૦’
 બરિત સ્ત્રીં [સં] નાખિની નીચેનો ભાગ, પેડું
 (૨) મૂત્રાશય (૩) શુદ્ધ વાટે પાણી ચડાવવાની
 ક્રિયા કે તેની પિચકારી. [-કરવી=તે ક્રિયા
 કરવી.] બ્રહેશ પું બરિતવાળો શરીરનો ભાગ
 બરતો પું [ફા] ગાંસડી [બેવડું
 બહરું વિં [બે + સળ અથવા બે + સર] (ચ.)
 બહલાવડું સંક્રિં [સરં હિં. વહગ(-લા)ના]
 મજબૂત કરવું; ખીલવવું (૨) ફેલાવવું (૩) [લા.]
 આનંદિત કરવું [વહેવડાવવું
 બહવડું સંક્રિં [ભુઓ વહવડું] બહાવડું,
 બહાઉ પું [પ્રા વિહ (સ. મી) ઉપરથી કે રવં]
 (સુ) બાઉ, હાઉ
 બહાદુર વિં [ફા] શૂરવીર, હિંમતવાન -રી
 સ્ત્રીં પરાક્રમ. [-દેખાડવી, બતાવવી=
 બહાદુરીનું કામ કરી બતાવવું (૨) ખાલી
 બહાદુરીનો દેખાવ કરવો. -મારવી = ભારે
 બહાદુરી કર્યાની ખેડશી હાકવી]
 બહાલું નં [ફા. વહાનહ] ભિષ; ખેલું કારણ
 [-આપડું = બહાનું કાઢી શકાય એવું કારણ
 આપડું -કાઢવું = ભિષ-ખેલું કારણ
 બતાવવું. -ખોળવું, -શોધવું, -જલવું]
 બહાર પું; સ્ત્રીં [ફા] ભલોકો; રગ; શોભા
 (૨) આનંદ, મન (૩) વસંતઋતુ, તેનો
 રંગભર્યો ઉ-માદક સમય (૪) પું એક
 રાગ [-આવવી = મન આવવી આનંદ
 અનુભવવો]
 બહાર અં [સં. વહિર, સરં હિં વાહર, મ વાહેર]
 અદરનહિ [-આવડું = પ્રગટ થવું-એટલું
 અદર = બહુ પહોંચેલું બહારથી મોળું
 દેખાય પરંતુ અદરથી પાકું. -કાઢવું=
 અદરથી બહાર હાકી કાઢવું -જવું = બહાર
 કરવા જવું (૨) ઝાડાપેશાબની હાજતે જવું
 -નીકળવું = પ્રગટ થવું -પડવું = ભહેર થવું
 (૨) પ્રસિદ્ધ થવું (પુનઃ)] ઠંકાટ પું ઠંકાટ
 બહારનો ભાગ ઠંચલી સ્ત્રીં [+ ચાલવું]
 વ્યભિચારિણી ઠંવટિયો પું [+ પ્રા વટ્ટ
 (સ. વૃટ્ટ) = વર્તવું, આચરણ કરવું] રાખથી
 નારાજ થઈ તેને સતાવવા કાયદા તોડનારો કે

પ્રજને રાંભડવા નીકળેલો માણસ (૨) અહાર
રહી લૂંટકાટ કરનારો, છૂટારો ૦૩૬ નં,
૦૫૬૦ પું ૦ અહારવટિયાતું કામ ૦૫૫
પું ૦ ગામ કે ઘર વિનાનું રહેઠાણ કે જગા
૦૫૫૨૧૦ પું ૦ ગામ અહાર રહેનારો-જાંગી
અહારણ નં ૦ [અહારવું ઉપરથી] સોનીની
ફકાનનો કચરો -છિયે પું ૦ ધૂળધોયો
અહા(-હો)રણું સંકિં ૦ [દિ વડહારી, વહુવારી
=સાવરણી; સરં હિં. વહારના] ઝાડુ કાંઠુ
અહાજી વિં ૦ [ફા.] મજૂર, કાયમ (૨) પ્રસભ,
સ્વસ્થ [-રાખવું = મજૂર રાખવું] -હી
ઝીં ૦ મજૂરી, કાયમ રાખવું તે [-આપવી,
-મળવી, -હોવી] (૨) વિં ૦ કાયમી
અહાવણું સં ૦ કિં ૦ [પ્રા વહાવ (સ. વાહવ)]
ફેલાવવું, પસારવું
અહિર અં [સં.] અહાર [પ્રાય સમાસમા]
-રંગ વિં ૦ અહારતું, અતરંગ નહિ નેતુર (૨)
નં ૦ કાંઈ પણ વિધિનો પ્રારંભનો ભાગ (૩)
અહારનો અવયવ, અહારનું સ્વરૂપ -રિન્દ્રય
ઝીં ૦ અહારની (પાથ) ઇદ્રિય -ગોળ વિં ૦
અહાર પડતી ગોળ સપાટીવાળું; 'કોન્સેક્સ'
-ઈદ્રિ ઝીં ૦ આદ્યદ્રિ (અંતરદ્રિથી ઊલટું).
-ભૂત વિં ૦ અહાર થયેલું; અહિષ્ટ -સુખ
વિં ૦ વિમુખ, ખરાડ સુખ (૨) આદ્ય વિવયોઆ
આસક્ત -હાપિષ્ટ ઝીં ૦ એક ભતનો
ઉખાણો, જેના જવાબનો શબ્દ તેની પોતાની
અંદર સમાયેલો ન હોય (અતર્લપિકાથી
ઊલટું) -દૃત નં ૦ એન્કાઇપ્ડ સર્કલ (ગ)
-કાર પું ૦ અન્વીકાર, ત્યાગ (૨) નાત કે
મહાજન કે કાંઈ સંઘની અહાર મૂકવું તે (૩)
આવિંકાર -કૃત વિં ૦ અહિંકાર પામેલું
-કેન્દ્ર નં ૦ એકસેન્ટર (ગ) -કેન્કાણ
પું ૦ એકન્ટનલ એન્ગલ (ગ)
અહિસ્ત (-સ્ત) નં ૦ [ફા] જાત સ્વર્ગ
અહિંકાર, અહિંકૃત, અહિંકેન્દ્ર, અહિંકેન્કાણ
બુઓ અહિર આ
અહિ સ્થિત વિં ૦ [સં] અહાર ઊમેલું
અહિસ્તર પ નં ૦ [સં.] આદ્ય સ્વસ્થ
અહુ વિં ૦ (૨) અં ૦ [સં] ખૂબ (સખ્યા કે

માપમા). [-કરી ! = કમાલ કરી ! -થયું !
= હવે અસ (૨) હલ યથા. -સારં = હીક;
ભલે] ૦ કો(-ખૂ)ણ વિં ૦ (ગ) અનેક
કાણવાળું (૨) પું ૦ તેવી આકૃતિ, 'પોલિગોન'
૦ ખૂણિયું વિં ૦ અહુકાણ. ૦ મંવા
ઝીં ૦ પીળી ભૂધ (૨) ચ પાની કળી
(૩) જાહજર ૦ ત્વ નં ૦ વા અં અનેક
રીતે (૨) ઘણું કરીને ૦ નામી વિં ૦ અનેક
નામોવાળું (૨) પું ૦ (સં) ઈશ્વર ૦ પગી
ઝીં ૦ અદવા ૦ પત્નીત્વ નં ૦ અનેક પત્નીઓ
હોવી તે ૦ પત્ની વિં ૦ (૨) નં ૦ ઘણા પાનવાળું.
૦ પદ વિં ૦ ઘણા પગવાળું ૦ કળી વિં ૦
અહુ વાર કળનાર (૨) ઝીં ૦ એક કોડ ૦ ખોલું
વિં ૦ વાયાળ (૨) કોડકાણું ૦ ભત પું ૦; નં
મોટા ભાગનો ભત ૦ ભતી ઝીં ૦ [અહુ+ભત
+ ઈ] અહુભત (૨) એક પક્ષ કરતા પીળના
ભતની સંખ્યાની વિશેષતા ૦ માન નં ૦ આદ્ય;
સ માન ૦ માન્ય વિં ૦ વણા લોકોએ કબૂલ
કરેલું. ૦ મૂલું, ૦ મૂલ્ય વિં ૦ ભારે કિંમતનું
૦ રત્ન વિં ૦ ઝીં ૦ ઘણા નતોવાળી ૦ રંગી
વિં ૦ ઘણા રંગવાળું. ૦ રૂપી વિં ૦ ઘણા રૂપવાળું
(૨) પું ૦ અનેક વેશ ધારણ કરનારો ૦ લ વિં ૦
ચણ, અવિક ૦ કલતા ઝીં ૦ ૦ વચન નં
એકથી વધારેને માટે વપરાતું વચન (વ્યા)
૦ વિધ વિં ૦ અનેક પ્રકારનું ૦ સ્ત્રીહિ પું ૦
જેમા પૂર્વપદ વિશેષણ હોય અને ઉત્તરપદ
વિશેષ્ય હોય તેમ જ આપુ સમન્ત પદ પાછું
અન્ય પદનું વિશેષણ હોય તેવો સમાસ (વ્યા).
૦ શાસન નં ૦ ઘણા જાણની સત્તાથી ચાલતું
રાજતંત્ર ૦ સ્તુત વિં ૦ વિદ્વાન ૦ સ્ત્રી વિં ૦
સુતર નહિ એવું, ગૂચવાયેલું, 'કોમ્પ્લેક્સ'
અહુચર (-રા, -રાજ, -રી) [ઝીં ૦ સં વર્તિન
(પીંજાવળો - ફ-કો ?) + ચર ફકાના
વાહનથી કુનારી ?] (સ) એક દેવ
અહુકે ઝીં ૦ [સ વહ ઉપરથી ?] સુગંધ ૦ હું
અંકિં ૦ મયમધવ, મહેકવું (૨) [દિ વહકના
(સ વહ), સરં 'વહીજવ' કાંટું, જી જવ;
વહી જવું -કાટ પું ૦ અહુકવું તે -કાવડું
સંકિં ૦ 'અહુકવું' પ્રેરક

બહેડું નં [સં વિમીતક, પ્રા. વહેડય, સરં હિં.
વહેડા, મ. વેહ(-હે)ઢા] એક રૂળ -ડો પું
બહેડાનુ ઝાડ

બહેડો પું બુઓ 'બહેડું'મા (૨) [દે. વહલ
અથવા દે મહેડુ = કાદવ] (૫) કાદવકીચક
બહેતર વિં [ફા. વિહતર] કીક, સારં;
વધારે સારં

બહેન સ્ત્રીં [સ. ધગિની, પ્રા. વહિણિયા, સરં
હિ વહ(-હિ)ત] એક માતા પિતાની કે કાકા,
મામા, માસી વગેરેની દીકરી (૨) કાઈ પછ
સ્ત્રી (૩) સ્ત્રીના નામ અતેનો આદરવાચક
અનુગ ંદ સ્ત્રીં [માનાથે] બહેન ંપણું
નંબંબં (સ્ત્રીઓની) મિત્રાચારી ંપણી
સ્ત્રીં સાહેલી; સ્ત્રીમિત્ર. -નાં(-ની) સ્ત્રીં
બહેન (ધ્યારદર્શક)

બહેર સ્ત્રીં બહેરાટ (૨) ચેતન ન હોવુ તે
[-મારવી = બહેરં કે જડ થવું]

બહેરાટ પું, -શ સ્ત્રીં 'બહેરં' પરથી]
બહેરાપણું [-દાખવેલ, મારવે = બહેરા-
પણાની અસર હોવી કે લાગવી]

બહેરં વિં [સ વહિર, પ્રા. વહિર] ન સાલળી
શકે તેવું; ઓહું સાલળનારં (૨) અખડવામાં
કસરવાળું (જેમ કે રૂપિયો) (૩) વેઠના ન યાય
તેવું ઉઠાં ચામડી બહેરી થઈ જવી (૪) [સુ.]
ધમધમાટની કસરચાળી (વાની)

બહેલ, -તાળ વિં [સં. પ્રમૂત, પ્રા. વહુત
સરં હિં, મ. વહુત] પુષ્કળ, વધારે

બહેલરું સંકિં બુઓ બહારવું, ઝાડું કાઢવું
બહેળું વિં [સ વહુલ] મોટું; વિસ્તાવવાળું.
[બહેળે હાથે = ધૂટે હાથે; ઉઠારતાથી]

બળ નં [બુઓ બલ] ભેર (૨) લરકર
[-આવડું, પકડડું = બળ મળડું, બળવાળું
થવું -પૂરડું = બળ ઉમેરવું, મઠઠ આપવી
-ભામડું = ભેર ચાલ્યું જવું] ંકટ વિં
બળવાન ંજબરદઈ, ંજબરી, ંજેરી
સ્ત્રીં જબરદસ્તી. ંતુલા સ્ત્રીં બળની
સમતોલ ગોઠવણી ંદારથી વિં બલદારથી
ંભંગ પું બળનો ભંગ (૨) વિં બળવું
લાંગણું ંવતી વિં સ્ત્રીં બળવાળી ંવંત,

ંવાન વિં બળવાળું, સબળ ંહીણું (-ન)
વિં બળ વગરનું; નિર્બળ

બળકણું વિં ['બળવું' પરથી] બળવાના-
બળી ઊઠવાના ગુણવાળું (૨) (લાગણી કે
દાઝથી) મનમા બળ્યા કરતા સ્વભાવનું
બળઓ પું [બુઓ બલગમ; સરં મ વઢકા]
ગળદે. [-પડવે = ગળદે નીકળવે.]

બળજબરી, -રાઈ, બળભેરી બુઓ 'બળ'મા
બળણ નં [બુઓ બળડું] બળવું તે -તણ
નં બળવાના લાકડા -તર સ્ત્રીં + બળતરા.
-તર સ્ત્રીં દાઝવાથી થતી પીડા (૨) મનમાં
થતી તેવી લાગણી [-કરવી = ચિંતા કરવી
(૨) અદેખાઈ કરવી] -તું વિં સળગતું (૨)
નં સળગતી વસ્તુ (૩) બળતરા (૪) તાપણી
કે તાપણું

બળતુલા બુઓ 'બળ'મા
બળદ, -દિયો પું [દે. વલ્લ, સરં મ. વલ્લદ,
-ત, હિં વલ્લ] એક ચોપણું (૨) [લા] મૂર્ખ;
ગમાર ંગાડી સ્ત્રીં બેલમાડી

બળદારથી બુઓ 'બળ'મા
બળદિયો પું બુઓ બળદ
બળપારી વિં [બળ + અપાર] ઘણું મજબૂત
બળબળ સ્ત્રીં ['બળવું' ઉપરથી] ચિંતા (૨)
દાઝ (૩) ધર્ષા ંતું વિં બાળે - દઝાડે એવું
(૨) પીડાતું

બળખિંબ નં એક ભતવું રૂળ
બળખીજ નં એક ઔષધિ
બળભગ પું બુઓ 'બળ'મા
બળવતી, બળવંત, બળવાન બુઓ 'બળ'માં
બળડું અંકિં [પ્રા વલ (સ. જલ્લ)] સળગવું
(૨) બળતરા થવી (૩) [લા.] ધર્ષા કરવી. [બળી
એ વાત = એ વાત પડતી મૂંઝા બળડું =
મૂંઝા; ઉપેક્ષા કરે, એ અર્થનો ઉદ્દગાર]

બળવો પું [અ વલ્વા] બડ [- ઊઠવો,
ભગવો = બડ થવું] -વાખોર વિંબ ડખોર
બળહીણું (-ન) બુઓ 'બળ'મા
બળાતકાર બુઓ બલાતકાર
બળાબળ બુઓ બલાબલ
બળાપો પું ['બળવું' ઉપરથી] કઢાપો. સંતાપ.

[—કાઠવો = પોતાના હિલની બળતરા બીજ
આગળ કહેવી કે તેની ઉપર કાઠવી — તેને તેનો
ભોગ બનાવવો.]

બળિ પું બુઓ બલિ

બળિયા, ઠકાકા ઠબાપણ પું બં બં
[બળિયું + કાકા] સૈયક (૨) એના દેવ (૩)
[લા] જરા જરામાં વાક પાડે કે ગુરસો કરે
એકું માણસ [—આવવા, નીકળવા,
પધારવા = સૈયક નીકળવા. —કાઠવા,
કાઠવા = શીતળાની રસી મૂકવી]

બળિયું વિં [‘બળ’ ઉપરથી, કે વલિયું] જોરાવર

બળિયેલ વિં [‘બળ’ ઉપરથી] અદ્યુ

બળી ઓં કરાંટાની કરાંટી એક વાની

બળૂકું વિં [‘બળ’ ઉપરથી] બળવાળુ

બળેવ સ્ત્રીં [‘બલિ’ ઉપરથી] શ્રાવણી પૂર્ણિમા

બળોનિયું નં બુઓ બાળોતિયું

બળયું બળયું વિં [બળયું + બળયું] ગુરસો

થયેલુ (૨) સંતાપ પામેલુ (૩) અદ્યુ

બંકું વિં [સ વંક ઉપરથી; સગું હિં વંકા]

વાકું, અદ્યુ

બંકેરાવ પું [બંકું + રાવ], બંકે વિં પું

[‘બક’ ઉપરથી] હેલબટાઈ

બંખારકું સંકિં [બુઓ બખારો] બૂમ પાડવી

બંખારો પું [બુઓ બખારો] ઘાટે; બુમાટે

(૨) [બગ + ખારો] એક જાતનો ખાર

બંગ સ્ત્રીં [સ. વદ્] કલાઈ (૨) બગલરમ (૩)

પું સીસાનો એક કાર ઠબારમ સ્ત્રીં

જલાઈની હારમ

બંગ પું [સં વદ્, પ્રા. વદ્] (સ) બગાળ

પ્રાત, ઠબંગ પું ઈ. સ ૧૯૦૫ બાદ સરકારે

બગાળાના ભાગલા કરેલા તે. —ગીય વિં

બગાળનું

બંગ પું રીત; તરેહ (૨) તર્ક; બુદ્ધો (૩) ગમ્મો;

ભાત (૪) વિં નાથ, નિર્ભજ

બંગડી સ્ત્રીં [સરં હિં. વૈગલી; મ. વાગડી]

સ્ત્રીઓનું કાંડે પહેરવાનું કાચનું કે ધાતુનું ધરેલું.

[—પહેરવી = નામદ બનવું] ઠખાર પું

એક જાતનો કાર

બંગડી સ્ત્રીં [સરં હિં, મ. વૈગલી, ‘વગલ’

પરથી] નાનો બગલો. —લો પું એક વિશિષ્ટ
જાતનું મકાન

બંગાળ, —ળા પું [પ્રા. વગાલ] (સં.) એ નામનો

પૂર્વ હિંદનો પ્રાત. —ળા વિં બંગાળનું (૨)

સ્ત્રીં બંગાળની ભાષા (૩) પું બંગાળનો વતની.

[ખાખી બંગાળી = છેક ખાલીખમ, તદ્દન

ગરીબ. બંગાળી ઠગ = પાકો ઠગ. —તોલ =

૮૦ રૂપિયાભારના શેર પ્રમાણેનું તોલ.]

બંગાળું નં [‘બંગી’ ઉપરથી] એક જાતનો

ઠાવગપાટ

બંગી સ્ત્રીં નાની ઘીલડી; ટપકી

બંગીડો પું [‘બંગી’ પરથી] એક જાતનો

સાલો

[હલકું અનાજ

બંટ (-ટિયો) પું ટાગ સાથે ઊગતું એક

બંડી સ્ત્રીં [સરં મ] એક જાતનું અનાજ

બંડ વિં [સરં મ વદ્ પ્રા. વદ્] બૂકું (૨)

અક્ષલ વગરનું [બરેલુ (૨) કેકેશ

બંડસ વિં [બુઓ બમડસ] દાખી દાખીને

બંડ નં [સરં મ.] હુલક, બળવો [—હીકડું,

જાતનું] ઠખાર વિં બંડ કરનાર

બંડિયું નં [‘બંડી’ ઉપરથી] બદન, પહેરણ

બંડી સ્ત્રીં [સગું હિં, મ.; બુઓ બાંડું]

એક જાતનું બદન [બંડ કરનાર

બંડિયો પું [‘બંડ’ ઉપરથી, સગું મ વદ્] બાં

બંદગી સ્ત્રીં [પ્રા.] પ્રાર્થના, ઇલાહત [—ઉઠાવવી

= હુકમનું પાલન કરવું —કરવી = પ્રાર્થના

કરવી (૨) સલામ ભરવી —ગુભરવી =

વિનિ કરવી, અન્ન કરવી.]

બંદર નં [પ્રા, કે વદિર] દરિયા કે નદીને

કિનારે આવેલું વહાણોની આવવન થકે શકે

તેવુ સ્થાન (૨) નેવા અ્યાનવાળુ ગામ. [—કરવું

બંદરે આગળ (વહાણે) ચોડા વખત માટે

લાગરવું કે ચોખવું] —રી વિં બંદરને ટાગવું

(૨) નં એક જાતનું સ્ત્રીયું કાપક

બંદલો પું બુઓ બનડો

બંદવો પું [પ્રા. વંદ ઉપરથી] ટેદી

બંદિ (-દી) પું [સં] ટેદી (૨) બુઓ બંધી, ખના

બંદી, બંધન પું [સં] વખાણ કરનાર; વાગણ

બંદી સ્ત્રીં [સં] બાદી, ગુલામી, બળાકારે

પકડી આલેલી સ્ત્રી(ર) સ્ત્રીં જુઓ બંધી; મના બંદી પું [સં., ફા] કેદી. ૦ખાનું નં કંદખાનું; દુરગ ૦વાન પું કંદી

બંદૂ(-ધૂ)ક સ્ત્રીં [જ] દારૂથી ગોળી મારવાનું એક શસ્ત્ર [-છોડવી, ફોડવી = બંદૂકનો બાર કરવો. -તાકવી = બંદૂક વડે નિશાન કંઠું -ફૂટવી = બંદૂક છોડવાનો લડાઈ થવો -બતાવવી = બંદૂકથી મારી નાખવાની ધમકી આપવી. -મારવી = બંદૂકનો ગોળી-બાર કરવો. -બરવી = બંદૂકમાં દારૂ, ગોળી કે કારતૂસ વગેરે ભરી ફોડવા માટે તૈયાર કરવી.] ૦ચી પું બંદૂકવાળો. -કિયું વિં બંદૂકના જેવું -કિયો પું બંદૂકવાળો, સિપાઈ

બંદેગાર પું [ફા. વદન + ગાર] સેવક; આકર, ગુલામ [એક સંબોધન]

બંદેનવાજ વિં [ફા.] સેવક ઉપર કૃપા કરનાર બંદો પું [ફા.] સેવક; દાસ (ર) પોતે (બાઈ બતાવવા વપરાય છે) [ભપતો]

બંદોખરત પું [ફા.] વ્યવસ્થા; તજવીજ (ર) બંધ વિં [સરંહિ. વંદીવાસેલુ; ઉઘાડું નહિ તેવું (ર) અટકેલું ચાલુ નહિ તેવું (૩) નામને અંતે સમાસમાં 'સાથે', 'સહિત', 'વાળું', '-પ્રમાણે, કંમથી' એવા અર્થમાં ઉઠાં થોકબંધ, અપાટબંધ, હથિયારબંધ, [-પહલું = બંધ થવું, અટકવું]

બંધ પું [સં] બાધવું તે કે તેનું સાધન (ર) તેની ગાંઠ-પકડ (૩) બંધન; કેદ (૪) રચના; ગૂંથણી (૫) પાળ (૬) સુદ્ધા (યોગ) (૭) પ્રતિબંધ; અટકાવ. [-નાખવો, બાંધવો, મારવો = બાંધવું વડે જકડવું -બાંધવો = (નદી ઇંઆ પાણીના રોક માટે) પાળ બાંધવી]

બંધક વિં [સં] બંધનકારક
બંધકી સ્ત્રીં [સં] વેસ્થા [કબજિયાત બંધકોશ(-ધ) પું [બંધ + કોશ (કાષ્ટ)] બંધણી સ્ત્રીં [સ. વંધ ઉપરથી] કરાર(ર) પાટો બંધન નં [સં] અટકાવ; પ્રતિબંધ (ર) કેદ (૩) બાધનાગી વસ્તુ, તેની પકડ-ગાંઠ ઠંકારક, ઠંકારી વિં બંધનકારક ઠંસુકા વિં બંધનમાંથી છૂટેલું

બંધપેશાબ પું પેશાબ બંધ થઈ જવાનો રોગ બંધબેસતું વિં [બંધ + બેસવું] બેસતું, ગોઠતું (ર) માકક; અનુકૂળ -હું અંકિં બંધબેસતું થતું (ર) કામમાં આવવું; ઠંકાણે પકડું બંધવ, -વો પું [સં વાંધવ] લાઈ બંધાણુ નં [બાંધવું પરથી] બંધારણ (પેટે બાંધવાનું) (ર) બાંધવાની વસ્તુ; તેની ગાંઠ-પકડ (૩) પ્રતિબંધ, અટકાવ (૪) વ્યસન. -ણી વિં વ્યસની

બંધામણુ નં, -ણી સ્ત્રીં [બાંધવું પરથી] બાંધવાની મળૂરી(ર) બાંધવાની રીત (૩) કરાર બંધારણુ નં [બાંધવું પરથી] બાંધણી; રચના (ર) વ્યસન, આદત (૩) પેટે બાંધવાની ઔષધની થેપ (૪) ધારાવોરણ, 'કોન્સ્ટ્રીટ્યુશન'. ઠંસલા સ્ત્રીં દેશનું બંધાણુ ઘડવા માટેની ખાસ પ્રત્યક્ષીય સભા; 'કોન્સ્ટ્રીટ્યુઅન્ટ એસેમ્બલી'. -ણીય વિં બંધારણનું કે તેને લગતું કે તેની રીત પ્રમાણેનું

બંધારો પું [બાંધવું પરથી] રગવાનો લામ જુદો બાંધી જુદા જુદા રગ કંઠાર, બાંધણીગર (ર) રેશમી કપડા ઘોઘું કુંદી કરી આપનાર (૩) નમાકુના પડા બાવનાર (૪) [સુ] પાણીનો બાંધ બંધાવવું સંકિં 'બાંધવું' ધ્રેરક (ર) સાથે લઈ જવા કાંઈક આપવું ઉઠાં રસ્તા માટે નારતો બંધાયો છે (૩) [લા] કંદર કરી બહિસ આપવી ઉઠા તેમણે તને શું બંધાવ્યું? બંધાણું અંકિં [જુઓ બાંધવું] 'બાંધવું' કંમંણિ

બંધિયાર વિં [બાંધવું પરથી] હવા અજવાળા વગરનું (સ્થાન) (ર) વહેતું નહિ તેવું (પાણી) [-થઈ જવું = હાથપગ બંધાઈ ગયા હોય તેવું થતું, હરતુફતુ બંધ થતું (ર) અવાવર કે અગિત થઈ જતું -પહલું, રહેલું = અવાવર કે અણવહેતું રહેલું] ૦ખાનું નં બંધીખાનું; કેદ જેવી જગા

બંધિયો પું [બાંધવું પરથી] બાંધવાનું ઠંકડું બંધી સ્ત્રીં [સં વંધ] મના (ર) પરેજી (૩) પાકી (૪) કરાર (૫) [ચ] હામણી બંધુ પું [સં.] લાઈ (ર) સગો. ૦કૃત્ય નં

ભાઈચારાનું કામ, મિત્રકાર્ય. ૦જન પુંસગો;
કુટુંબી ૦તા સ્ત્રી, ૦ત્વ નં અંધુપણું (૨)
ભાઈચારે, મિત્રતા ૦ભાવ પુંભાઈના જેટલી
પ્રીતિ. ૦વર્ગ પું સર્ગાસંબંધી. ૦હીન વિં
સગાસબધી વિનાયુ

અંધુર વિં [સં.] રમ્ય, મનોહર

અંધુક સ્ત્રી, ૦ચી પુ, -કિયું વિં, -કિયો
પું ભુઓ 'અદુક'મા

અંધે વિં + ભુઓ બને, ખેઉ

અંને વિં ભુઓ બને; ખેઉ

અંબ વિં [સરં મ] મોટું; કદાવર (૨) પું
[સરં હિં; રવં] આયું, યુગ્મનોને લાગ (૩)
હા (૪) [?] આવળ [-અભવવો = માર
મારવો -આજરી આપવી = માર મારવો
-વામવો = ખાલીખમ થઈ જવું, મનહોલત
ન ગ્રહેવાં]

અંબેઅંબ વિં [અંબ ઉપરથી] ભૂંભૂંડ;
અંબેર [-અંબાવડુ, ઠોકડુ = ડિગ માર્યા
કરવી; ગપ ચલાવવી.]

અંબો પું [સરં હિં વવા; મ વંત્ર; સ. મંવા;
પો પોપા] પાણી કાઢવાનુ યંત્ર (૨) આગ
ઓલવવા માટે પાણી કેંકવાનુ યંત્ર (૩) પાણી
ગમ કરવાનું એક પ્રકારનું વાસણ (૪) પાણીનો
મોટો નળ -આખાનું નં આગનો અંબો
રાખવાનું રથળ. -આવાળો પું અંબો લઈ
આગ ઓલવનાર માણસ

અંસરી સ્ત્રી [અંસી ઉપરથી] વાસળી, વેણુ
અંસી સ્ત્રી [સં વગી, પ્રા વસી] અંસરી
વાસળી. ૦ંચર પું (સ.) શ્રીકૃષ્ણ ૦ખ (-ત્ર) ટ
પું (સ.) ગોકુળનો એક પ્રખ્યાત વડ

આ સ્ત્રી [સરં મ, દે વાઙ્યા] મા (૨) વહીલ
સ્ત્રીના નામ પાછળ લગાડાતો શબ્દ; જેમ કે
કન્નૂરખા (૩) અં [સરં દે. વાઙ] વહાલનો
એક ઉદગાર ગ્રેહુ વિં મથેલુ

આઇબડ નં [હિં] (ખિસ્તી લોકોનો ધર્મગ્રંથ
આઇસ પું [અ] કાણ; આયસ (૨) [સુ]
ખોટું બહાનું [પાયગાડી

આઇસિકલ સ્ત્રી [હિં] બે પૈડાંની સાથેકલ,
આઈ સ્ત્રી [દે. વાઙ્યા] કોઈ પણ સ્ત્રી, આઈડી

(૨) સ્ત્રીનાં નામ પાછળ લગાડાતો માનસૂચક
શબ્દ (૩) સાસુ (૪) નોકરી. [આઈ આઈ
ખોખલો ધાણી = ભીખ માગવી એક
ભતની રમત] ૦કદ્યાણી વિં આયલુ;
નમાલુ (૨) સ્ત્રી ભીખ (૩) આજીજી, કાલાવાલા.
[-કરવી = ભીખ માગવી] ૦છ સ્ત્રી સાસુ.
૦ (-ચ) ડી સ્ત્રી કોઈ પણ સ્ત્રી (૨) પત્ની.
[-કરવી. = પરણવું -રાખવી = રખાત
રાખવી આયડીઓ ખેસવી = મોકાણ મંડાવી;
કુંશા ચવી.] ૦ભાઈ ચાલ (-ળ) સ્ત્રી
એક રમત, ચલકચલાણું. ૦ભાણુસ નં ખેર

ખાઉ, ૦વો પું [રવં] લાડવો (ખાળલાખા)

ખાઉ (ખા) પું [સરં મ] [સુ] ખડાઉ; હાઉ
ખાઉ (-ત્ર) પું નં પુરુષો આચળવળો અવયવ
ખાકરવડી સ્ત્રી [સરં મ] એક પકવાન

ખાકરી સ્ત્રી હાથી સામે અધડુ તે; મમતમયું
વેર. [-ખાંધવી = મમત પર ચડી સામું થવું,
વેર કરવું] [(દીવાસળી કે સાથુની)

ખાકસ નં [હિં વૉક્સ, સરં હિં, મ] પેટી
ખાકળા પું અં વં [અ વાકળા] આખું
ખાકેલુ કંકોળ [-આપવા, નાખવા =
ખાકળાનો બલિ આપવો (૨) લાચ આપવી]

'ખાકાત વિં ભુઓ ખકાત

ખાકી વિં [અ] ખૂટલુ (૨) ત્રેલુ (૩) ગણતરીમાં
લેવામાં ગ્રેહુ (જેમ કે સરવાળા ઇં ગણતા),
શેષ (૪) ઓ સિલક, ગણતા છેવટે રહેતું
જમા તે (૫) પત્યા વગર રહેલી કે ચૂકતે
કરવામાં ચડેલી રકમ (૬) અં નહિ તે.
[-કાદવી = છેવટે ગ્રેહી સિલક ગણી કાઢવી
- ને નકી કાગી (૨) ચડેલી ખાકી ગોધી
કાઢીને કહેવી કે માગવી -ખેંચવી, તાણવી
= હિસાબે નીકળતી ખાકી કે સિલક રકમ
આગળ ખાતામાં લઈ જવી] ૦તાકી વિં
ખાકી ગ્રેહુ (૨) સ્ત્રી માગતું, લહેલું

ખાકું (-ખું, -કોર) નં [ભુઓ અખું] કાણુ.

[-ખાડવું = કાણું કરવું]

ખાખડું અંકિં [ભુઓ બખેડો] આખડું;
વઢડું; કંબીયો કરવો

ખાખડું વિં [સ વજાવિતિ, સરં મ. વાકાલ,

હિં વાકરી] વિચારાને જેને ઘણો વખત યદ્ય
ગયો હોય તેવું (દોર)

આખાખોલું વિં આખાખોલું; તહ ને ફડ કહી
દેનાર, નિખાલસ [જુઓ આકું

આખું વિં [જુઓ આકું] રગીલું (૨) નં
આગ પું [ફા.] બગીચો ંવાન પું [+

ફા.વાન] માળી. -માયત સ્ત્રીં [ફા.વાગાત]
બગીચામાં થતી ખેતી, શાકભાજી (૨) વિં

ફવાના પાણીથી થતી (ખેતી) -ગાયતી વિં
ફળફૂલના ઝાડ ઉછેરવા લાયક (જમીન)

આખડોર સ્ત્રીં [હિં; વાગ=લગામ + દોર]
લગામ [વાગેશ્રી રાગ કે તેનું ગીત

આગેસરી પું [જુઓ વાગેશ્રી, સરં હિં, મ.]
આધડ(-ડું) વિં જુઓ આધું(૨) બિહામધુ

-ડો પું તેવો માણસ
આધું વિં [સ વ્યગ્ર, પ્રા. વગ્ગ? સરં મ.

વાગ્યા] મૂઠે, ગતાગમ વિનાનું -ધાઈ સ્ત્રીં
આધાપધું. -ધાં નં બંબંબં [સરં મ. વગ્ગે

=ભેલું] બાહા; કાફા [-મારવાં]
આચકો પું [અચકો પરથી? સરં મ વાચકો]

મૂઠી કે કલ્લો યા તેમા આવે નેટલું તે (૨)
પાંચે આગળા વડે ભરેલો ચીમટો-વલૂરો.

[આચકા ભરવા=મૂઠે ને મૂઠે લેડું(૨) પંલના
ચીમટા-વલૂગ ભરવા]

આજ પું [ફા] એક શિકારી પક્ષી, શકરો
(૨) [લા.] થોડો(૩) વિં [ફા. વાજ (વાલ્કન)]

નામને લાગતા 'વાજુ', 'અનુરક્ત' વગેરે અર્થે
બનાવતો પ્રત્યય. ઉદાહરણ આજ, રડીઆજ

આજ પું [સ વાજ, સરં મ] સત્તાનો
પહેલો તાર, જેના પર આગળીઓ રાખી

વગાડવામાં આવે છે
આજ સ્ત્રીં; નં, ંડું, ંજું નં [સ વ્યજન,

પ્રા વીજળ=પ ખો] પતરાળું [-માંડવી=
ખીરસવા પતરાળું મૂકવું]

આજખેડાવાળ પું [સ વાજ+ખેડાવાળ]
ખેડાવાળ બ્રાહ્મણનો એક ભેદ

આજઠ પું [સ પાદપુષ્પ, પ્રા પાયપીઠ; સરં
મ વાજદ] ચાર-પાયાવાળુ એક ભત્તરું આસન

આજડું, -ધું નં જુઓ 'આજ'મા

આજરી સ્ત્રીં [સરં હિં વાજરા] એક અનાજ;
-રિયું નં આજરીનું ડૂડું (૨) એક ઘરેણું.

[-વધણું=હાલમત વધવી] -રિયો પું
આજરીના લોટનો કંસાર(૨) આજરીને છાશમા

રાધી બનાવેલી એક વાની -રો પું મોટા
દાણાની આજરી

આજંદ પું (સ) બહુ બુખારાનો એક ખાન
(તેનું પડાણુ ઊંટ મરી જતા તે ફકીર યદ્ય ગયેલો)

આજંડું વિં [ફા વાજંદહ] ધૂર્ત, દોશું;
પહોંચેલું. -દાઈ સ્ત્રીં આજ કાપણું. -દાવેલા

પું બંબંબં ધૂર્તા; દોગાઈ
આજિયાકાર પું ભવાડો, ફળેતો [-ગવાવા

=ભવાડા થવા (સ્ત્રીઓમા)]
આજ સ્ત્રીં [ફા] જે પાટિયા કે કપડા ઉપર

રમત મંડાય તે (૨) સોગટાં કે ગંજકાની રમત
(૩) હાથ (ગંજકામા) (૪) યુક્તિ, પ્રપંચ.

[-ખેલવી=જુઓ આજ રમવી -ગોઠવવી
=જુઓ આજ રચવી -જવી=જુઓ આજ

બગડવી -છતવી=ફવડ, ચરાચવી રીતે
કામ પાર પાડવું -અગડવી=ચોજના નિષ્ફળ

જવી -માંડવી=સોગટાઆજ ઢાળવી-
ખેલવી (૨) કાર્યસાધક ચોજના ચોજવી.

-રચવી=આજનો સરંભમ ગોઠવવો (૨)
યુક્તિ કરવી -રમવી=આજની રમત રમવી

(૨) ફાવપેચ રમવા. -હાથથી જવી=
ચોજના ધૂળ મળવી, ચોજનાનો દોર હાથમાથી

ચાલ્યો જવો -હારવી=આજમાં હાર ખાવી
(૨) યુક્તિ કે ફાવપેચ નિષ્ફળ જવાં] ંમર

પું મહારી, ભડબર [આજગરનું રમકડું=
સ્વતંત્ર વ્યક્તિત્વ વિનાનું -ખીલનું નચનું

નાચે તેવું માણસ] ંગરી આજગરપણું
(૨) ખેલ, તમાસો (૩) યુક્તિપ્રયુક્તિ, પ્રપંચ

આજુ, -જૂ [ફા] સ્ત્રીં છેડો; અત (૨) દિશા,
પાસુ, પડણું (૩) પક્ષ; તરફેણ [આજુએ

ખેમણું=સ્ત્રીને અડકાવ આવવા(૨) કામમાથી
ખસી જવું, તટસ્થ રહેવું આજુ લેવી=પક્ષ

લેવો.] ં(-જૂ) બંધ પું હાથનું એક ઘરેણું
આજે વિં [જ વજજ, સરં મ] એકાદું; ગમે

તે કાઈ એક

બાળેઠ પું [સૃગં મ. વાલોટ] બુઓ બાળેઠ.

-દી સ્ત્રીં નાનો બાળેઠ

બાળેઠિયું નં એક વનરપાતિ; ગગેરી

બાજયું સંકિં [સ. વદ્, પ્રા. વદ્ધ ઉપરથી]

વળગયું (૨) અંકિં લડયું; ટરો કરવો

બાજંબાજા(-ઝી), બાજાબાજ(-ઝી) સ્ત્રીં

[બુઓ બાજયું લડાયું; ટરો

બાટ પું [સં. પિટ?] બાટેલો લોટ કસાર (૨)

નં [દિ વાંટ, મ વાટ] કાટલાનો સટ, બાટ

બાટકયું અંકિં ['બટકું ઉપરથી] વળગયું

(૨) અપડયું

બાટલી સ્ત્રીં [ફ વોટલ, સરં હિં, મ] થીથી

[-પીથી = હાટ પીથો. -ભગત = હાટનો

વ્યસની] -લો પું થીથી. [બાટલા ભરવા

= શોશામાં ભરવું (૨) રોજ દવા લાવવી

-તેવી જરૂર પડવી, હમેશાના દર્દી હોયું]

બાટાચૂર અં ખૂબ

બાટી સ્ત્રીં [સરં હિં, મ] બાણાની આંચથી

શેકેલો કાલકોનો ગોળો કે ભડો બાખરી

બાટું નં [બુઓ બાટું; સરં મ. વાટુક]

નીચટ્યા વિનાનો ભરબાજરીનો સાઠો

બાટું વિં [સં. વંઠ] (સુ) બાઠ, ઠીંગણું, વામન

બાટું વિં નાસા ડોળાવાણ કે નજરવાણ

[બાટી આંખે (નજરે) ભેડું = પોતે ભેટા

નથી એવા રેખાવ રહે તેમ આખ ત્રાંસી કરીને

છાનુમાં બેડું (૨) ઉપેક્ષાની નજર રાખવી

બાટું ભેડું = બાટી આખ હોવી, બાડું હોયું]

બાટું(-હું) વિં [સ વટુક, પ્રા વટુક] +

આપડું, ગટ, ક્યામથું

બાટમ અં [સં.] ભલે; ઠીક(૨) + બધ -મ

નં [લા] મીડું, શૂન્યતા (વ્યગમા)

બાટું વિં બુઓ બાટું

બાણ નં [સં] તીર(૨) એક આતરાયાણ (૩)

લ બગોળ પથર (શિવલિંગ) (૪) ન્યા ભરતીનું

પાણી આવતું હોય તે બાડીની જમીન (૫)

ખેતરની હલ બતાવવા દાટેલો પથર કે ખીજ

વગ્ન(૬) પગલું (૭) [સં] બાણાચૂર [-કાઠયું

= પગલું બોળી કાઠયું -ચાલવું, તાણવું =

પણ ઉપર બાણ ગાંધવી છોડવાની તૈયારી

કરવી -છોડયું, મારયું, ચૂકયું = ધનુષથી

બાણને જવા દેવું] -ભાડાર વિં બાણના

ફળના આકાગનું -ભાડાર પું (સં.) એક

રાક્ષસ; બોખાનો પિતા. -ભાડાળી પું બાણ

મારવામા હોશિયાર થોહો

બાણયું અંકિં ['બાણી' ઉપરથી] સાટું કે

કબાલો કરવો ['બાણ'માં

બાણાકાર, બાણાચૂર, બાણાનળી બુઓ

બાણી સ્ત્રીં [સ વાળી] ઠરાવેલી મુદત (૨)

કારત; કબૂલાત (૩) [બુઓ બાણી] શુકનમા

અપાતી ભેટ(૪) [સૃગં હિં. વાતા = કાપડ; સં.

વચન?] એક ભતતુ કાપડ [-કરવી = શરત -

કબૂલાત કરવી -કરાવવી = માલ ખરીદી

શુકન કરાવવા -આપવી = શુકનની ભેટ

આપવી] ['કર'

બાણ(-ણ) વિં [સં દ્વાનવતિ, પ્રા વાળણ]

બાતમી સ્ત્રીં [સ વાતિની, સરં મ] સમાચાર

(૨) બાળ ઠદાર વિં (૩) પું ખબર લાવનાર

બાતું નં આતમી મેળવનાર બાત

બાતલ વિં [અ વાતિલ] ગ, નક'સુ (૨) કાઠી

મહેલું

બાતી સ્ત્રીં [હિં] બતી

બાતેન વિં [ફા વાતિન] શુષ્ક, છાતું

બાથ સ્ત્રીં [બે + હાય?] બે હાથ પહોળા

કરી દીવેલી પકડ (૨) ટકર. [-ભરવી,

ભીડવી, લેવી = બાથમા લેવું, ભેટવું (૨)

મોટું કામ હિમતભેર ઉપાડવું (૩) ટકર

ઝીલવી. બાથમાં ઘાસડું, લેવું = બે હાથ

પહોળા કરી, વચમાં ભીડવું -પકડવું (૨)

આશ્રયમા લેવું] [શુષ્કલાતું

બાથકમ સ્ત્રીં [હિં] નાહવાની ઓરડી,

બાથ'બાથા(-થી) સ્ત્રીં ['બાથ' ઉપરથી]

સામાસામી બાજકુ તે

બાથોઠિયું નં ['બાથ' ઉપરથી] વલખાં (૨)

પ્રયતન [બાથોઠિયાં ભરવાં, મારવાં]

બાદ વિં [સ] બાતલ; કમ [-કરવું] (૨)

અં પછી બપોટી સ્ત્રીં બાદ કરવાની રીત

(ગ) (૨) બાદ કરતા રહેલી રકમ

બાદરાયણ પું [સં.] (સ) વેદવ્યાસ

હિ વાકરી] વિચાયાને જેને ઘણો વખત થઈ ગયો હોય તેણે (દોર)
 આખાખોલું વિં આખાખોલું; તક ને ફડ કહી દેનારું; નિખાલસ [જુઓ ખાકું
 ખાખું વિં [જુઓ ખાકું] રગીલુ (૨) નં ખાગ પું [ફા] યગીચો ંવાન પું [+ ફા વાન] માળી. -સાયત સ્ત્રીં [ફા. વાગાત] યગીચામાં થતી ખેતી, શાકભાજી (૨) વિં ફવાના પાણીથી થતી (ખેતી) -ગાયતી વિં ફળફૂલના ઝાડ ઉછેરવા લાયક (જમીન)
 ખાગડોર સ્ત્રીં [હિ., વાગ=લગામ + દોર] લગામ [વાગેશ્રી રાગ કે તેનું ગીત
 ખાગેસરી પું [જુઓ વાગેશ્રી, સરં હિ., મ] ખાધડ(-ડું) વિં જુઓ ખાધું(૨)ખિહામથું -ડો પું તેવો માણસ
 ખાધું વિં [સ. વ્યગ્ર, પ્રા. વગ્ગાં સરં મ. વાગ્યા] મૂઠ, ગતાગમ વિનાનું -ધાઈ સ્ત્રીં ખાધાપણું. -ધાં નંખંવં [સરં મ વર્ણે =જેણે] ખાહા; ફાફા [-મારવાં]
 ખાચકો પું [ખચકા પરથી? સરં મ. વાચકે] મૂઠી કે કલ્લો યા તેમાં આવે તેટલું તે (૨) ખચે આગળા વડે ભરેલો ચીમટો -વલૂરો [ખાચકા ભરવા =મૂઠે ને મૂઠે લેવું(૨)પંખના ચીમટો -વલૂગ ભરવા]
 ખાજ પું [ફા] એક શિકારી પક્ષી, શરૂરો (૨)[લા.] ઘોડો(૩)વિં [ફા. વાજ (વાલન)] નામને લાગતા 'વાણ', 'અનુરક્ત' વગેરે અર્થો બનાવતો પ્રત્યય. હિંદો હગલખાજ, રડીખાજ
 ખાજ પું [સં. વાજ, સરં મ] સતારનો પહેલો તાર, જેના પર આગળીઓ રાખી વગાડવામાં આવે છે
 ખાજ સ્ત્રીં; નં, ંડું, ંણું નં [સ વ્યજન, પ્રા વીજળ =પખો] પતરાણું [-માંડવી = પીરસવા પતરાણું મૂકવું]
 ખાજખેડાવાળ પું [સં વાજ + ખેડાવાળ] ખેડાવાળ બ્રાહ્મણનો એક ભેદ
 ખાજઠ પું [સ. પાટવૃક્ષ, પ્રા પાયપીઠ; સરં મ વાજટ] ચાર-પાયાવાળું એક જાતનું આસન
 ખાજડું, -ણું નં જુઓ 'ખાજ'માં

ખાજરી સ્ત્રીં [સરં હિં. વાજરા] એક અનાજ -રિયું નં ખાજરીતું ડૂડું (૨) એક ધરણું. [-વધણું =હળમત વધવી.] -રિયો પું ખાજરીના છોટનો ક સાર(૨) ખાજરીને છાશમાં રાધી બનાવેલી એક વાની -રો પું મોટા દાણાની ખાજરી
 ખાજંદ પું (સ) બલખ જુખારનો એક ખાત (તેનું તુકાલું છોટ મરી જતા તે કપીર થઈ ગયેલો)
 ખાજ હું વિં [ફા વાજદહ] ધૂત, દોણ, પહોચેલું -દાઈ સ્ત્રીં ખાજ દાપણું. -દાવેશ પુંખંવં ધૂતતા, દોગાઈ
 ખાજિયાકાર પું લવાડો, ફેજેતો [-ગવાવા =બવાડા થવા (સ્ત્રીઓમાં)]
 ખાજ સ્ત્રીં [ફા] ને પાટિયા કે કપડા ઉપર રમત મહાય તે (૨) સોગટા કે ગજફાની રમત (૩) હાય (ગંજફામાં) (૪) યુક્તિ, પ્રપંચ [-ખેલવી =જુઓ ખાજ રમવી -ગોઠવવી =જુઓ ખાજ રચવી -જવી =જુઓ ખાજ બગડવી. -જીતવી =ફાવણ, ચરાસવી રીતે કામ પાર પાડવું -બગડવી =ચોળના નિષ્ફળ જવી -માંડવી =સોગટાખાજ ઢાળવી -ખેલવી (૨) કાર્યસાધક ચોળના ચોળવી. -રચવી =ખાજનો સરંભમ ગોઠવવો (૨) યુક્તિ કરવી -રમવી =ખાજની રમત રમવી (૨) ફાવપેચ રમવા -હાથથી જવી =ચોળના ધૂળ મળવી, ચોળનાનો દોર હાયમાથી ચાલ્યો જવો -હારવી =ખાજમા હાર ખાવી (૨) યુક્તિ કે ફાવપેચ નિષ્ફળ જવા] ંમરે પું મહારી, જાહગં [ખાજગરતું રમકડું =સ્વતંત્ર વ્યક્તિત્વ વિનાનું -ખીનતું નચવ્યું નાચે તેણે માણસ] ંમરી ખાજગરપણું (૨) ખેડ, તમાસો (૩) યુક્તિપ્રયુક્તિ, પ્રપંચ
 ખાજુ, -જૂ [ફા] સ્ત્રીં છેડો; અત (૨) દિશા; પાસુ; પડણુ (૩) પક્ષ; તરફેણ [ખાજુએ ખેસણું =અને અડકાવ આવવો(૨)કામમાથી ખસી જવું, તટસ્થ રહેવું. ખાજુ લેવી =પક્ષ લેવો.] ં(-જૂ)ખ ધ પું હાથનું એક ધરણું
 ખાજે વિં [જ વજજ, સરં મ] એકાદું; ગમે તે કાઈ એક

બાળે પુ. [સરં મ. વાજોટ] બુઓ બાળે.

-હી સ્ત્રીં નાનો બાળે

બાળેહિયું નં એક વનરપાત; ગંગેદી

બાજયું સંકિં [સ વદ, પ્રા. વજ્ઞ ઉપરથી]

વળગયું (૨) અંકિં લયું; ટટે કર્વે

બાજંબાજા(-ઝી), બાજાબાજ(-ઝી) સ્ત્રીં

[બુઓ બાજયું લડાઈ; ટટે

બાટ પુ. [સં પિટ?] બારેલો લોટ-કસાર (૨)

નં [હિ. વાટ, મ. વાટ] કાટલાનો સટ; બાટ

બાટકયું અંકિં ['બટક' ઉપરથી] વળગયું

(૨) ઝયડું

બાટલી સ્ત્રીં [હિ. વોટલ; સરં હિં, મ.] થીથી

[-પીપી=હાર પીવે -ભગત=હાને

વ્યસની]-લો પુ. થીથી [બાટલા ભરવા

=શીશામા ભરવું (૨) રોજ દવા લાવવી

-તેવી જરૂર પડવી; હમેશના કદી હોયું]

બાટાચૂર અં બૂબ

બાટી સ્ત્રીં [સરં હિં, મ.] છાણાની આંચથી

રોકેલો કણકનો ગોળો કે ભડી બાખરી

બાટું નં [બુઓ બાટું; સરં મ. વાટક]

નીઘથા વિનાનો ભરબાજરીનો સાઠો

બાટું વિં [સં વઠ] (સુ.) બાઠ, ઠીંગણું, વામન

બાટું વિં તાસા ડોળાવાણ કે નજરવાણું

[બાટી આંખે (નજરે) ભેડું=પોતે ભેટા

નથી એવા દેખાવ રહે તેમ આખ તાસી કરીને

છાનુમાનું ભેડું (૨) ઉપેક્ષાની નજર રાખવી.

બાટું ભેડું=બાટી આખ હોવી; બાટું હોયું]

બાટું(-હું) વિં [સ વટક, પ્રા. વટુક] +

આપડ; સં, દયામયુ

બાટમ અં [સં] બલે; ઠીક(૨) + બધ -મ

નં [લા] મીડું, શૂન્યતા (વ્યગમા)

બાટું વિં બુઓ બાટું

બાણ નં [સં.] તીર(૨) એક આતગબાણ (૩)

લ બગાળ પથર (શિવલિંગ) (૪) ન્યા ભરતીનું

પાણી આવતું હોય તે બાટીની જમીન (૫)

ખેતરની હલ ખતાવવા કાટેલો પથર કે ખીજ

વગ્ન(૬) પગલું (૭) [સં.] બાણાસુર [-કાઠડું

= પગનું બોળી કાઢવું -ચલાવયું, તાણું=

પણ ઉપર બાણ ગોઠવી છોડવાની તૈયારી

કરવી -છોડયું, મારયું, મૂકયું = ધનુષથી

બાણને જવા દેવું] -બાણાર વિં બાણના

ફળના આકાગું. -બાણાર પું (મ.) એક

સક્ષસ; બોખાનો પિતા. -બાણી પું બાણ

મારવામા હોશિયાર ચોક્કો

બાણું અંકિં ['બાણી' ઉપરથી] સાદું કે

કબાલો કરવે

['બાણ'મા

બાણાકાર, બાણાસુર, બાણારણી બુઓ

બાણી સ્ત્રીં [સ વાળી] ઠરવેલી મુદત (૨)

જારત, કબૂલાત (૩) [બુઓ બોણી] શુકનમા

અપાતી ભેટ(૪) [સરં હિં. વાના=કાપડ; સં.

વચન] એક ભતનું કાપડ [-કરવી=શરત-

કબૂલાત કરવી. -કરાવવી=માલ ખરીદી

શુકન કરાવવા -આપવી=શુકનની ભેટ

આપવી] ['કર'

બાણ(-ણ) વિં [સ દ્વાનવતિ, પ્રા વાળડઈ]

બાતમી સ્ત્રીં [અ વાતિની, સરં મ] સમાચાર

(૨) બાળ વઠાર વિં (૩) પું બખર લાવનાર.

બાતું નં બાતમી મેળવનાર બાતું

બાતલ વિં [અ વાતિલ] રઠ, નકાસુ (૨) કાઠી

મૂકું

બાતી સ્ત્રીં [હિં] બતી

બાતેન વિં [ફા વાતિન] શુભ, છાતું

બાથ સ્ત્રીં [બે + હાથ] બે હાથ પહોળા

કરી દીવેલી પકડ (૨) ટકર [-ભરવી,

ભીડવી, લેવી=બાથમા લેવું, ભેટવું (૨)

મોટું કામ હિમતભેર ઉપાડવું (૩) ટકર

ઝીલવી, બાથમાં ઘાસવું, લેવું=બે હાથ

પહોળા કરી, વચમા ભીડવું-પકડવું (૨)

આશ્રયમા લેવું] [શુસલખાતું

બાથમ સ્ત્રીં [હિં] નાહવાની ઓરડી;

બાથ'બાથા(-થી) સ્ત્રીં ['બાથ' ઉપરથી]

સામાસામી બાજવું તે

બાથોડિયું નં ['બાથ' ઉપરથી] વલખા (૨)

પ્રયતન [બાથોડિયાં ભરવાં, મારવાં]

બાઠ વિં [અ] બાતલ, કમ [-કરયું] (૨)

અં પછી બાઠી સ્ત્રીં બાઠ કરવાની રીઠ

(ગ) (૨) બાઠ કરતા રહેલી રકમ

બાદરાયણ પું [સં] (સ) વેદબ્યાસ

(માનવાચક) (૨) [કૃષ્ણની માસી પૂતના પરથી?] હાકણ. [-વળગવી=હાકણ વળગવી.]

આમ્યુ પુ. [હં.] વાસ; બાંધુ

બાયલ વિ. [સં વાહ્ય] બુઓ બહિષ્કૃત

બાયડી સ્ત્રી. [ટે વાહ્યા] બાઈડી; સ્ત્રી(૨) પત્ની

બાયહું વિ. [બાઈ + હું] નામદ, બીકણ (૨)

બૈરીને વશ. -લાઈ સ્ત્રી. -લાવેહા પુ.

બ. વ. બાયલા જેવું વર્તન

બાયસ પુ. [બુઓ બાઈસ] સખખ

બાહું ન. [સર. હિં. વાયા, મ. વાયા] નરવાની

બેહમાનું નાનું [વગેરેનો અવાજ

બાર પું. [સર. મ. વાર=જખમ] બદૂક

બાર ન. [સં દ્વાર, વાર, પ્રા.] બારણું (૨)

આગણું (૩) ડેહી [-ઉઘાડવાં=બારણા

બોલવા -દેહું=બારણું બધ કરવું -બિહા-

વવાં=બારણાં વાસી દેવા]

બાર વિ. [સં. દ્વાદશન, પ્રા. વાર] '૧૨'.

[-કોળાં ને તેર હાગા=માલની કિંમત

કરતા લાગા-જકાતવેરા પધારે હોવા તે, બારહું

ચોથ કરહું=અણબહુણથી કામ ઊંધું

મારવું. -હું ચોથ (કરતાં) આવહું=કાઈ

પણ આવહું. -પાદશાહી=બારબાદશાહી

-બંદરનાં પાણી પીધાં હોવાં=ધણી

મુસાફરી કરીને ચતુર તથા પાવરધા થયા હોવું.

-બાદશાહી=સપૂર્ણ સુખચેન -આપની

ચેલ=એક એકથી બુદ્ધા મતના -પરપર

મેળ ન ખાય એવા માણસોનો સમૂહ; જેમાં

બધા હક કરનારા હોય પણ કામ કરનાર કોઈ

ન હોય -ભૈયા ને તેર ચોકા=વણંબેહ

-આલછેટની અતિશયતા -મણુની

બાજરી = પૂરતું હોવું તે, સુખચેન;

નિશ્ચિંતપણું. -મણુની સહળાવવી=

મોટી ખરાબ ગાળ લાડવી. -વરસહું=

બુવાન ને જોમલયું (ઉદા. બાર વરસનો

બેઠો છે). -વરસે=ધણે લાભે વખતે-

ગાળે. -વાગવા=આવી બનવું, આદત

આવી પહવી. બારે દરવાજા ખુલ્લા=

ઘરમાં ગમે ત્યા જઈ શકવું, ગમે ત્યાં જવાની

છૂટ હોવી બારે દહાડા ને બમીસે ઘણી

=હરહ મેશ બારે ને ચારે=સહકાળ. બારે

બાગોળો મોકળો=પૂરી છૂટ, પૂરી

સ્વતંત્રતા બારે મહિના ને તેરે કાળ=

હંમેશા, આખું વર્ષ બારે મેહ ઊલટવા

=ભારે વરસાદ થવો બારે મેહ વરસવા=

ભારે વરસાદ થવો (૨) સર્વ પ્રકારે સિદ્ધિસિદ્ધિ

પ્રાપ્ત થવી. બારે વાટ ખુલ્લી=બુઓ બારે

દરવાજા ખુલ્લા] ઠપેલુ વિ. [બાગ+પેજ

(હં)] બાર પુષ્પાણું ઠમાસી વિ. બાર

માસનુ(૨) સ્ત્રી. બારે માસ ફૂલ આપતો એક

છોડ. ઠમું વિ. કમમા અગિયાર પછીનુ (૨)

ન. મરનારનો બારમો દિવસ કે તે દિવસે કરાતી

ક્રિયા-વરો [-કરહું=કાઈ નહિ ઉદા. એ શુ

આપનુ બારમું કંવાનો છે?] -મો ચંદ્રમા

પુ. [લા] અણબનાવ, વિરોધ [-હેપો].

૦શ(-સ) સ્ત્રી. [સં. દ્વાદશ, પ્રા. વારસ=

૧૨મું] બારમી તિથિ, દ્વાદશી [-નાખવી=

સંવણીને દહાડે સબંધીઓ તરફથી રકમ

આપવી -બેસવી=ફહંશા થવી, -બહેંચવી

=સગાસબંધીને સંવણીને દહાડે નાણા

વહે ચવાં -હોવી=કામ કરવાનો કંટાળો

હોવો] [વહાણ

બારકસ ન. [ફા વારકશ] માલ લઈ જનાર

બારબહી(-ળી) વિ. એકી આંકણીનુ-

મહેસલનુ (૨) સ્ત્રી. મારી જમીન [હાંસૂ

બારમાહ સ્ત્રી. [ફા.] દરબાર, મોટા માણસની

બારગીર પું. [ફા.] ઘોડેસવાર સૈનિક (શિલે-

દારથી ઊલટો-જેનો ઘોડો, સામાન વગેરે

માલિક પૂરા પાડે છે)

બાર. પું., -ડી સ્ત્રી. [સર. મ.] નેતર

બારણું ન. [સં વાર; પ્રા. વાર] દ્વાર, દરવાજા

[બારણું ઉઘાડાં ને ખાળે દુધા=ખોટી

કસર કરવી, પૈસાનું નુકસાન વેઠવું, અને

પાઈને બચાવવી બારણું ઉઘાડાં રહેવાં

=ઘર ચાલુ રહેવું, વશવેલો ચાલતો રહેવો

બારણું(-ણું) ઠોકતા આવડુ=ધ

પૂછીને આવડું, વગર નોતર્યે આપમેળે

આવડું બારણું ઠોકવાં, બારણું તોડી

પાડવાં = તકાલો કરવો; આપતી - વારંવાર ઉધરાણી કરવી (એવું) બારણું કાળું કરવું = (એના) ઘરમા જવું (ગુસ્સામા ને નકાર બતાવવા). બારણે જવું = ઘર બહાર જવું (૨) ટકી પેસાળની હાજતે જવું બારણે તાળાં દેવાવાં = નસંતાન જવું, સત્યાનારા જવું બારણે દીવો રહેવો = વંશ રહેવો (૨) ઘરની કીર્તિ વગેરે રહેવી બારણે પહોર દહાડો ચડવો, બારણે બપોર ચડવા = બહાર દિવસ ક્યારનો શરૂ થઈ જવો ને ઘરમા હજી સૂઈ ગયેલું બારણે એસવું = આપીને ઉધરાણી કરવી, તકાલો કરવો. બારણે હાથી ચૂલવા = વાણા શ્રીમત હોવું] બારદાન નં [ફા] જેમાં માલ ભર્યો હોય તે ખાલી ખાધણ કે પાત્ર, અથવા તેનું તેલ. [-બારે થવું = મિલજ વધવો] બારનીશ(-સ) પું[સરંમ] બારનીશીનું કામ કરનારો કામકુન -શી(-સી) [સરંમ.] સ્ત્રીકાગળોની આવકલવક નોંધવાની ચોપડી (૨) તે નોંધવાનું કામ બારપેણ, બારમાસી, બારસું, બારશ (-સ) જુઓ બાર વિં મા બારશી(-સી) પું નં [બાર + શૂંગ, સરંમ હિં. બારહસિંગા] એક ભતવું હરણ બારમાખ સ્ત્રીં [બાર (બારણું) + સાખ] બારણાનું ચોકડું બારસીં પું નં જુઓ બારશીં પું બારાણરી, બારાખડી સ્ત્રીં [બાર + અક્ષર, સરંમ હિં. બારહલડી] હરેક વ્યંજનમાં બાર સ્વર ઉમેરી બનાવેલાં પદ બારિયા પું એક ભતનો ભીલ બારિસ્ટર પું. [ફ. વૅરિસ્ટર] વિલાયતની પદવીવાળો વકીલ -રી સ્ત્રીં બારિસ્ટરનો ધવો કે કામકાન બારી સ્ત્રીં [દ્વાર, બાર] નાનું બારણું (૨) [લા.] છટકવાનું બાર, બહાનું બારીક વિં [ફા] ઝીણું; સૂક્ષ્મ (૨) પાતળું (જેમ કે સૂતર, કપડું) (૩) કદમા નાનું (જેમ કે સોપારી, દાણા ધં) (૪) [લા.] કટોકટીનું,

અગત્યનું. [-કામ = ઝીણું કારીગરીનું કામ. -નજર = ઊંડી ને ચારે તરફ કરતી દષ્ટિ. -વખત, સમય = કટોકટીનો સમય; અણીનો પ્રસંગ] -કાઈ, -કી સ્ત્રીં બારીકપણું બારીગર વિં હુમ્મયું; ખટપટી, હિંમતગીર બારું નં [દ્વાર, બાર] ખંદરમા પેસવાનો માર્ગ (૨) બારણું, રંગતો (૩) છટકવાની બારી; બહાનું [દાર રાખવાનું શિગડું બાડત પું [ફા] ફેડવાનો ફાડ. બદાન નં બારે વફાત પું [બાર + અ. વફાત] મહમદ પેગંબરની પુણ્યતિથિ - એક તહેવાર બારેવાટ અં [બાર + વાટ] અસ્તવ્યસ્ત, ઠેકાણા કે ઘગઢા ગગર (૨) બારે રસ્તે, બધી રીતે બારેયો પું [બાર વિં પરથી] બાર હાથનો સાકંટો બારેયો (રૈ') પું [બહાર + રહેવું ?] બહાર રખડતો રહી ચોરી કે લૂટ કરનાર (૨) હાકરહાની એક ભત (૩) [જુઓ બહારવું] ઝાડુ દેનાર તથા સહાસ વાળનાર - બગી બારોટ (રૈ') પું એ નામની એક ભત કે તેમની અટક (૨) પું ભાટચારણ માટે વપરાતો એક માનવાચક શબ્દ બારોત(-તે)રસો વિં [પ્રા. વારસુત્તરસય (સ. દ્વાદશોત્તરગત)] ૧૧૨ બારોત્રા નં [બાર + ઉત્તર (સં)] બાર ટકા કરતા વધારે વ્યાજ, ઘણું ભારે વ્યાજ બારોબાર અં [બાર = બારણું પરથી ?] પરભાર, લાગતું જ, વગર પૂછ્યે કે કહ્યે કર્યે. -રિયું વિં બારોબાર - પૂછ્યા વિનાનું બાલ પું [સં] વાળ. બોલ(-ડો) પું વાળ તૂટવાથી થયેલો ફેલ્લો બાલ(-ળ) વિં [સં] ઉમરમા નાનું (૨) નાદાન, છોકરવાડ (૩) પું છોકરો (૪) નં બાળક. ઠક નં નાનું છોકરું (૨) પું છોકરો, ઠકજુદિ વિં બાળકજુદિ. ગોપાલ પું ગોવાળનો છોકરો (૨) [સં] શ્રીકૃષ્ણ બજુદિ વિં (૨) સ્ત્રીં જુઓ છોકરમત (૩) બાળકની માથી જુદિ ભલાવ પું બાલપણું ઠમંદિર જુઓ બાળમંદિર. ઠમાનસ નં બાળકનું માનસ-

મનોવ્યાપાર વગેરે, 'ચાઇલ્ડ-સાઇકોલોજી.'
 ઇમાનિક નં બાલોપયોગી માસિક. ઇવાર્ત
 સ્ત્રીં બાળકો માટેની વાર્તા. ઇંચાકરણુ નં
 બાલોપયોગી વ્યાકરણ. ઇશાલા (-ળા) સ્ત્રીં
 બાળકો માટેની - પ્રાથમિક શાળા, બાળમ દિર
 ઇશિકાણુ નં બાળકોનુ - બાળશુદ્ધિને
 અનુરૂપ શિક્ષણ ઇસખા પું બાલરનેહી
 (૨) બાળકોનો મિત્ર ઇસાહિલ્ય નં બાળકને
 યેગ્ય - બાલોપયોગી સાહિત્ય

બાલગીર પું [બુઓ બારગીર] (ઘોડેસ્વાર
 સૈનિક જેવો) ઉત્સાહી બહાદુર બાળક (પ્રશંસા
 માટે વપરાયકે ઉદાં 'બરો બાલગીર છે' ઇં)

બાલછડ નં [હિં] બુઓ જટામાસી
 બાલદી (-દી) સ્ત્રીં [પો. Balde, હિં, મ] ડોલ
 બાલમ પું [હિં] વહાલમ, આશક (૨) પતિ
 ઇંચેય પું કાકડા દેખાવા પાઘડી ઉપર રાખેલો
 વાકો ચેચ - આટો [અંદરની સ્ત્રી
 બાલા (-ળા) સ્ત્રીં [સં.] છોકરી (૨) ૧૬ વર્ષની
 બાલાગોલુ વિં [બાલ પરથી] રાંક, દયામણ (મો)
 બાલાજી પું [સં. વાલ] કૂંડના બાળરવરૂપની
 - બાળગોપાળની ભૂતિ

બાલાતપ પું [સં] સવારનો તાપ [પટે
 બાલાતગ પું [ફા] જનને ખેચી બાધવાનો
 બાલાબર નં [ફા.] એક જાતનુ અગરણુ
 બાલાકં પું [સ] બાલસૂર્ય, ઊગતો સૂર્ય
 બાલાશ (-શી) સ્ત્રીં [ફા શાલાશ = વધત;
 મોટા થતુ તે] સલાળ, બરહાસ્ત [-કરવી,
 રાખવી, લેવી] [માટેનો આશ્રમ

બાલા (-ળા) શ્રમ પું; નં [સ] બાળકો
 બાલાસ સ્ત્રીં [હિં વૈલાસ્ટ, સરં હિં.
 વાલિસ્ટ્રેન] રેલની સડક સમારવા સામાન
 લઈ જતી ખાસ ગાડી - લારખાનુ
 બાલાં નં બંબં ૬૬ ગિયા, કાંકા (૨) આલા-
 બાલા, બહાના [-કાઠવાં, બતાવવાં
 = બહાના બનાવવા - કાઢવા [-મારવાં
 = આમ તેમ નજમુ જોડું, કાંકા મારવા.]

બાલિકા સ્ત્રીં [સ] બાળા, છોકરી
 બાલિશ વિં [સ] બાળકના જેવું, છોકરવડ,
 નાદાન; બેસમજ. ઇંતા સ્ત્રીં

બાલેશરી સ્ત્રીં બુઓ બોરસલી
 બાલેંદુ પું [સં.] બાળ-ચંદ્ર, બીજનો ચંદ્રમા
 બાલોધાન પું [સં, સરં મ.] બાળકોને
 ખેલવાનું ઉદાન-બગીચો ('કિન્ડરગાર્ટન' ઇં)
 બાલ્ય નં, -લ્યાવરુદા સ્ત્રીં [સં] બાળપણ
 બાલુ નં [બુઓ બાલુ] ખોટા કસબનુ ગૂંચણ
 બાવચણ સ્ત્રીં બુઓ 'બાવચો' મા
 બાવચી સ્ત્રીં [સ વાકુચી, સરંમ.] એક વનરૂપિ
 બાવચો પું એ નામની જાતનો પુરુષ - ચણ
 સ્ત્રીં તેની સ્ત્રી

બાવટો પું એક અનાજ
 બાવડુ નં [સં. વાટુ, સરં મ વાવડા] ખભા
 અને કોણી વચ્ચેનો ભાગ
 બાવણુ સ્ત્રીં બાવી ('બાવો' નુ સ્ત્રીં)
 બાવન વિં [પ્રા. વાવન્ન (સં દ્રાવજ્ઞાશત્ર)] 'પર'.
 ઇંવીર વિં બહાદુર, બળવાન -ની સ્ત્રીં
 બાવનનો સમુદાય (૨) શુભરાતી મૂળાક્ષરો
 (૩) શક્યાતમા ક્રમસર શુભરાતી મૂળાક્ષરો-
 વાળા બાવન શ્લોકનો સમૂહ

બાવનાચ દન [વાવન (સ) + વંદન (સ)] નં
 એક જાતની સુખડ

બાવની સ્ત્રીં બુઓ 'બાવન' મા
 બાવરું (બા') વિં [પ્રા વાવલ (સં વ્યાકુલ),
 સરં હિં, મ વાવરા] બેખાકણુ
 બાવલું (બા') નં [દિ વાવલિખા] પૂતણુ (૨)
 [૧] બાઉલુ, અડણ [-ખોલણું = પૂતળાને
 ઉઘાડવાની ક્રિયા કરવી. - મૂકવું = રમારક
 તરીકે પૂતણુ સ્થાપક]

બાવળ, -ગિયો પું [સ વવુલ, વર્વુર] એક
 કાટવાણુ વૃક્ષ [-ખોવો. વાવવો = કનિયાનાં
 બી વાવવા] ઇંકાંટ સ્ત્રીં બાવળી -ળી સ્ત્રીં
 અનેક બાવળોવાળી જગા કે બાવળનુ જંગલ
 બાવળો વિં (કા) કાળા અને ઘોળા અથવા
 લાલ અને ઘોળા રંગનો ઘોડો

બાવી સ્ત્રીં [બુઓ બાવો] સાધુકી, બાવની સ્ત્રી
 બાવીશ (-સ) વિં [પ્રા વાવીસ, સ દ્રાવિગિતિ] '૨૨'
 બાવું નં કરોળિયાનુ જાણુ. [-ખાડણું = બાણ
 બાણુ હોય તે સાફ કરવું - બાણુ = મકાનમા
 બાણુ થતું.]

બાવો પુઠ [ભુઓ બાવો] સાધુ (૨) બાપ
[બાવા આદમ = ધણો વૃદ્ધ પુરુષ (૨) મૂળ
પુરુષ (પ્રિયતી માન્યતા પ્રમાણે). બાવા
આદમનો વખત = ધણો બૂનો જમાનો
બાવા-ટોપી = બાવાઓ પહેરે છે તેવી કાન
ને કપાળદંકાય તેવી ટોપી બાવા કે બાવો
થયું = વન્યાસી થયું (૨) જાંભળ છોડી
નિહિત થયું. બાવો છોકરો બગલમાં હાથ
= બાવાને ચિતા શી? -નારથો એટલે
બોદલી નાચી = એકે ક્યું એટલે બીજાએ
ક્યું; મોટાએ ક્યું એટલે નાનાએ ક્યું;
દેખાડેખી કર્યું ને.]

બાવો બકરો પુઠમુકાન કેવવાનો છાંડો, વીણો
બાપકલ(-ળ) વિઠ [મ] ફરંડ, વઠેલ (૨)
બાકિય

બાપ્પ નઠ [સં] બાક, વગળ (૨) ધુમ્મસ (૩)
આસુ

બાપ્પીબવન નઠ [સં] વગળ થવી ને
બામ્મ સીઠ [હિં.] વાસ, ગંધ (૨) ફૂંધ.

[આવવી, મારવી = મોટુ, ગપાડું.]

બામ્મરી, ઠાલ સીઠ [ફં દેસ્ટિયન?] બેસવાની
લાખી ખાટી

બાસક વિઠ [પ્રા. વાનટિ (સં દ્વાપટિ)] ફર
બાસમતી પુંબંબંબં ચોખા કે હાગરની એક
સારી ગણતી નત

બાસા પું સાર, તરવ

બાસુ(-સુ)દી સીઠ [સરં મ હિં વર્તોધી]
હિકાળીને કરાતી ફૂંધની એક વાની

બાસ્તો પુઠ [ફં વટિસ્ટ] એક નતવુ સુતરાઉ
કાપડ [બાસ્તો જેવું = ખૂબ ઘોળુ -સ્વચ્છ]

બાહિ(-હી, -હો)ર અઠ + [પ્રા. બાહિર (સં
બહિર), સરં મ, હિં.] બહાર

બાહુ પુઠ [સં] આવડુ (૨) હાથ (૩) [ગ.]
આકૃતિની બાબુ બપલ(-ળ) નં હાથનું નેર

બાહુક પુઠ [સં] વાહરો (૨) ગઈયો -વગે -
બિહામણે માણસ (૩) (સ.) કેકેટકે કરકયા
પછી નળે ધાગણ કરેલું નામ (૪) (લા)

બાહુક જેવું - બાધું માણસ

બાહુલ્ય નઠ [સં] બહુપણું, બહુલના

બાહિર અઠ + [ભુઓ બાહિર] બહાર
બાહોશ વિઠ [ફા.] ચાલાક, હોશિયાર -સી
સીઠ ચાલાકી; હોશિયારી

બાહુ વિઠ [સં.] બહારનું ંગોળ વિઠ ભુઓ
બહિર્ગોળ ૦૮૧ નં -હાચાર પુઠ
[+ જાચાર] બહારનો આચાર -હાંતર
અઠ [+ જતર] બહાર અને અંદર. -હાંત-
હાંપિકા સીઠ [+ જંતર્લાપિકા] બહિર્લાપિકા
અને અંતર્લાપિકા બને હોય તેવા ઉપાણો
(મુઓ બહિર્લાપિકા) -હોપચાર પું
[+ ઉપચાર] બહારનો ઉપચાર

બાળ વિઠ (૨) પુઠ, નં ભુઓ બાલ(-ળ).
ઠઉછેર પુઠ બાળકને ઉછેરવા તે ઠક પુઠ,
નં બાલક ઠકશુદ્ધિ સીઠ અપચ્છિકવ
બુદ્ધિ, અણસમભુપણુ. ઠકી સીઠ નાની
છોકરી ઠકુ વાનું વિઠ નાનપણથી કુંવારું.
ઠકેળવણી સીઠ બાળકની કેળવણી ઠકીહા
સીઠ, ંબેલ પુઠ બાળકની મત ંગોળાળ
નં બંબંબં છોકરાછેયા ંનિશાળ સીઠ
બાળમંદિર ંપ સીઠ બાળક પર અમીદદિ.
[-લેવી = (કા) ૭ એક માસ સુધી બાળકે
હૃદયપુટ ઊછરવું] ંપણુ(-ણુ) નં અચપણ,
નાનપણ ંપિયાં નં બંબંબં (કા) બાળકને
કલાઈ કે એવી ધાતુના હાથે પહેરાવાતા કડા.
ંપોથી સીઠ બાળકને વાચતાંથી ખવવા માટેનું
પ્રથમ પુરતક (૨) [લા] કોઈ પણ વિષયનું
પ્રાથમિક જ્ઞાન આપનાર પુરતક, ંબંચાં નં
બંબંબં છોકરાછેયા ંશુદ્ધિ વિઠ (૨) સીઠ ભુઓ
બાલબુદ્ધિ ંબોધ વિઠ બાળકને બોધ આપવા
જેવું (૨) જટ સમતલય તેવું (૩) સીઠ દેવનાગરી
લિપિ, ંબોધી વિઠ જટ સમતલય તેવું, સહેલું
(૨) દેવનાગરીમાં લખેલું ંબ્રહ્મચારી પું
બાળપણથી બ્રહ્મચર્ય પાળનારો ંભાવ પુઠ
બાળપણુ ંભાવક સીઠ બાળકની લાપા
ંભોગ પું સવારની પૂલ પછી ઠકાંચને
ધરાવાતી પ્રસાદી ંમરેણુ નં બાળક-
અવસ્થામાં મરણ ંમદિર નં બાળકને
તાલીમ આપવાની શાળા ંમાસિક નં
બાલમાસિક ંમિત્ર પુઠ બાળકોનો મિત્ર

(૨) બાળપણથી થયેલો કે બાળપણમાનો મિત્ર.
 ૦૨૬(-હા) વિન્ડ્રીં (૨) સ્ત્રીં બાલવિધવા
 ૦૨૬ાપો પું નાનપણમા પ્રાપ્ત થયેલું
 વિધવાપણ ૦૨ાન પું રાજપદને પામેલો
 બાળક. ૦હાન્ નં બાળપણમા થતુ લગ્ન
 ૦લીલા સ્ત્રીં નાનપણની રમતગમત ૦વધુ
 સ્ત્રીંબાળક ઉમરની વહુ. ૦વર્ગ પું બાળકોને
 શીખવવાનો વર્ગ. ૦વાર્તા સ્ત્રીં બાલવાર્તા
 ૦વિધવા સ્ત્રીં બાળપણમાં થયેલી વિધવા
 ૦વિવાહ પું બાળલગ્ન. ૦વૈદ(-ધ) પું
 નાના છોકરાનો વૈદ. ૦શાળા સ્ત્રીં બાલમંદિર.
 ૦શિક્ષક પું બાળકનો શિક્ષક. ૦સખા પું
 બ્રુઓ બાલસખા. ૦સહિયર સ્ત્રીં બાળપણની
 અથવા બાળપણથી થયેલી સહિયર.
 ૦સંગાથી, ૦સંઘાતી વિં (૨) પું બાળ-
 પણથી સાથે હોય એવું; બાળસખા ૦ન્નેહ
 પું નાનપણમા બધાયેલો પરસ્પર રનેહ.
 ૦ન્નેહી પું બાળપણનો રનેહી ૦હઠ સ્ત્રીં
 બાળકની કે બાળકના જેવી હઠ
 બાળપું સંકિં [બ્રુઓ બળપું; તેનુ પ્રેરક] બળે
 એમ કરવું, લગાડવું
 બાળા સ્ત્રીં બ્રુઓ બાલા
 બાળાપણુ નં [બાળ + પણુ] બાળકપણુ;
 અજ્ઞાનતા (૨) બાળા-કુમારી હોવાપણુ
 બાળાબંધ પું [બાળ + બંધ] બાળકનો ફેટો
 બાળારાજ પું [બાળ + રાજ] બાળક માટે
 વપરાય છે [વર
 બાળાવર પું [બાળ + વર] બાળક ઉમરનો
 બાળી સ્ત્રીં બાળા (પ્રેમવાચક)
 બાળુ'બોળુ' વિં [બાળ+બોળુ; મ. વાલેમોલે]
 બાળક જેવું અણસમજુ ને મોળુ. [બાળાં-
 બોળાં જમાડવાં=નાના બાળકના શ્રદ્ધ
 દિવસે બાળકોને જમાડવાં (લાદરવા વદ ૧૩)]
 બાળેકું વિં ['બાળ' ઉપરથી] બ્રુવાન; નાની
 ઉમરનું
 બાળોતિયું નં [બાળ + ઉત્તરીયું] બળોતિયુ,
 બાળક નીચે રખાતુ કપડું (ઝાડો પેશાબ કરે
 તે માટે) (૨) [લા.] સાવ ગંદું કપડું
 બાંક, બંડો (૦) પું [સરં મ, પો. Banco

પરથી] બેસવાની પાટલી
 બાંકવું (૦) સંકિં + બ્રુઓ બંકવું
 બાંકુ (૦) વિં [હિં] છેલ, ફાંકડું (૨) [પ્રા
 વંક (સં. વક્ર)] ટેકુ, વિચિત્ર મિલનનું (૩)
 સાહસિક (૪) નાબુક (કામ) -કાઈ સ્ત્રીં
 બાકાપણુ -કેરાવ, -કેલાલ પું છેલબટાઉ
 બાંગ સ્ત્રીં [ફા.] નમાનનો સમય સૂચવવા
 મુલ્લાંએ કરેલો પોકાર [-પોકારવી]
 બાંગડ (૦) વિં [બ્રુઓ બાકું] લુચ્ચુ, ખંધું (૨)
 સાહસિક [બાળવાનુ તલસરં
 બાંગરું (૦) નં (ચ) તલના છોડનું સૂકું ફાડું;
 બાંગી પું [ફા] બાગ પોકારનાર મુલ્લા
 બાંશું (૦) વિં [સં વ્યંગક?] (સુ) બૂંધા
 પડી ગયેલા હાથવાળુ, દૂટલુ
 બાંગો (૦) પું પાણી વહેવાની કાવડ (૨)
 મોઈદિહાને છૂકો દાવ [આરકડું
 બાંધ(-ધે)ડવું, બાંધાટવું (૦) અંકિં [રવં]
 બાંટ (૦) નં સ્ત્રીઓને પહેરવાનું એક જાતનું
 રેશમી વસ્ત્ર (૨) [હિં] બાટ, કાટલાનો સટ
 (૩) [પ્રા. વટ(સં વૃન્ત)] કાઠા, ખૂપરા (૪)
 પું [બ્રુઓ બાટ] એક મીઠી વાની, બાટ
 બાંટવું (૦) નં ['બાટું' ઉપરથી] એક ઝાડવું
 (૨) સંકિં [સં વંટ, સરં હિં. વાંટના]
 વહેંચવું
 બાંડું (૦) વિં [બ્રુઓ બાંડ, સરં મ. વાંડ]
 બરાબર ન વધેલું, કણસલા બધાયેલ નહિ તેવું
 (૨) નં થોડા વરસાદને લીધે તેવો રહેલો
 બ્રુવારબાજરીનો છોડ
 બાંઠ (૦) વિં [સં., પ્રા. વંઠ] ઠાંગણુ; ગાંડું; બાંડું
 બાંહિયું (૦) વિં બ્રુઓ બાંડું (૨) નં દૂધી
 બાયનું પહેરણ -ચો પું બ્રુઓ બાડો
 બાંડું (૦) વિં [સરં હિં. વાંડા] પૂછડી
 વગરનું (૨) વરવું (કાઠક અપૂર્ણતાને લીધે)
 (૩) બુલ્લુ; ઉઘાડું (તરવાર) -ડો પું [સરં
 મ. વાડા] મુસલમાન (તુરકકારવાચક)
 બાંદડી, બાંદી (૦) સ્ત્રીં [સરં હિં., મ (સં.,
 પ્રા. વંદી, ફા. વંદહ)] ગુલામડી
 બાંધ (૦) પું [બ્રુઓ બાંધવું] પુરતો, પાળ
 (૨) બંધ વકામ નં બાંધવા-ચાલવાનું કામ.

ખિડાવવું સંક્રિં, ખિડાવું અંકિં 'ખીડવું'નું
પ્રેરક ને કર્મણિ

ખિન પું [ફા] દીકરો (કોનો દીકરો એ કહેવા
માટે પ્રાય આ વપરાય છે જેમ કે, હરિલાલ
છગનલાલ ખિન કૃષ્ણદાસ, મહમદ ખિન કાસિમ)

ખિન અં [સરં હિં, મ; સ. વિના, પ્રા. વિણા]
વિણ, વિના (૨) સમાસમા પૂર્વપદ તરીકે
નિષેધ કે અભાવ સૂચવે છે અટકાવ વિં
પ્રતિબંધ કે રોકાણ વિનાનું અનુભવી વિં
અનુભવરહિત. અમાવડત કોં આવડતનો
અભાવ, અનાવડત ઠઉપભાઉ વિં ઉપનઉ
નહિ એવું ઠકાયદેસર વિં (૨) અં
કાયદેસર નહિ એવું. અખરદારી સ્ત્રીં
અસાવધતા અચૂક અં અચૂક. અજકાતી
વિં જકાત વિનાનું અજરિયાત સ્ત્રીં
અજરિયાતનો અભાવ અજરી વિં અજર
વગરનું, નકામું. ઠતકરાર વિં (૨) અં
તકરાર વગર ઠતૈયારી સ્ત્રીં ઠતૈયારીનો અભાવ.

ખાચ (એ)દાર વિં અધ્ધર, પાયા વિનાનું
ઠલકરી વિં લકરી નહિ એવું. ઠવાકેદ
વિં અણવાકેદ ઠશરતી વિં શરત વિનાનું
ઠસલામત વિં સલામતી વગરનું ઠહથિ-
યારી વિં અસાસ, હથિયાર વગરનું

ખિના સ્ત્રીં [જ] ખીના, હકીકત (૨) બનાવ
ખિખેાક પું [સં] એક કામચેષ્ટા-ગમતા
છતા અગમો કે અનાદર યા છણકો બતાવવો તે

ખિખાસ પું [સરં મ] એક રાગ

ખિખીધિકા સ્ત્રીં [સં.] ધમધી

ખિખેઈ સ્ત્રીં [ખે + ખે પરથી?] આધળી ચાકણ

ખિયાખાન નં [ફા] ખિયાખા, પાણી વગરનો
પ્રદેશ, જંગલ

ખિયાખારું નં [પ્રા. વા (સં. દ્રા, દ્વિ) + પ્રા.
વાર (સં દ્વાદશન્)] જ્યોતિષમા સાચી પ્રીત
હાખવેતા ખે અને ખારનો ભેગ(૨)સામી પ્રીત,
અણખનાવ. [ખિયાખારની પ્રીત = અણ-
ખનાવ, સામી પ્રીત]

ખિયાખાં નં જુઓ ખિયાખાન

ખિચારું (-વું) નં [પ્રા. વીજ, સ વીજ] અનેક
ખીજનો સમૂહ, વાવવા માટેના ખી

ખિચું નં [પ્રા. વીજ, સ વીજ] ખી, ખીજ:
-ચો પું ઠળિયો (૨) એક ઝાડ

ખિરદ નં [જુઓ ખિરદ] પ્રતિજ્ઞા, ટેક (૨) યશ;
ખ્યાતિ (૩) ગદ્યપદ્યમય રાગગુતિ. ઠદાર
વિં ખિરદ રાખનાર - પાળનાર - દાર્દ સ્ત્રીં
ટેકીલાપણું (?) (૨) પું ખિરદ ગાનારો,
ખારોટ - દાલ (-ળ) વિં પોતાનો ટેક
સાચવે તેવું - દાવલિ (-લી, -ળિ, -ળી)
સ્ત્રીં યજ્ઞની કથા, પ્રશસાના ગીત

ખિરમંડી સ્ત્રીં ઉટકંટાનું મૂળ

ખિરમોલા સ્ત્રીં [સરં મ વિરંવોલો] એક
જગલી વનરપતિ

ખિરયાની' સ્ત્રીં [ફા.] એક મુસલમાની વાની
ખિરંજ પું [ફા. ? સરં હિં.] કેસરી ભાત(૨)
[વ્યગમા] ખીચડી

ખિરાજવું અંકિં [સ વિરાજ; સરં હિં.
વિરાજના] ખેસવું (માનવાચક) (૨) શેલવું
ખિરાજમાન વિં [સં. વિરાજમાન] ખિરાજવું;
ખિરાજેલું

ખિરાદર પું [ફા] લાઈ (૨) સાથી, ભાઈબધ.
-રી સ્ત્રીં લાઈચારો (૨) ન્યાત (૩) લાઈ
ચારાવાગો સમાજ

ખિરાવું વિં [સરં હિં, મ. વિરાના] ખારકું
ખિરદ નં [સં વિરદ, પ્રા] ખિરદ, ટેક

ખિલ નં [સં.] ગુફા, કેતર (૨) ઢગ

ખિલ નં [ઈં] ભરતિયુ, આપેલા માલની કે
જરેલી સેવાની કિમતનો આંકડો (૨) નવા
કાયદાનો ખરડો. [-આવલું = ખરીદીનો કે
ખર્ચનો આંકડો નક્કી થવો (૨) ખિલના નાણા
બરવાની આગણી આવવી (૩) નવા કાયદાનો
ખરડો ધારાસભામાં હાખલ થવો. -દારવું =
ખિલનો આંકડો કાગળ પર મૂકીને તે ખિલ
બુકમાંથી ફાડી આપવો. -ખનાવલું = ખિલ
લખવું.] ઠયુક સ્ત્રીં [ઈ] ખિલનો કાગળ કરી
આપવાની તેની બાધેલી થોકડી કે ચોપડી

ખિલકુલ અં [જ.] જરા પણ (નકારાત્મક
વાક્યમા) (૨) સપૂર્ણત; સાવ

ખિલંદી પું [સરં મ; ફા બુલંદી પરથી ?]
દીપચદી તાલ

બિલ'ખી સ્ત્રીં [સરં મ] એક રૂળ
 બિલાડી સ્ત્રીં [પ્રા. વિલાડ (સં. વિલાલ)]
 બિલાડાની માદા કે કેડ બિલાડુ (૨) કૂવામા
 પડેલુ વાસણ કાઢવાનુ ચાંકડાવાળું એક સાધન
 (૩) વહાણનું લંગર. [-માડી ઊતરવી =
 અપશુકન થવા. -જેવી આંખ = માનવી
 આખ -ના પેટમાં ખીર ન દેવી = ખાનગી
 વાન મનમા રાખવાની સ્વાભાવિક અશક્તિ
 હોવી -નું બચોળિયું = સાથે ને સાથે રાખી,
 સાચવવી પડતી વસ્તુ. -ને દૂધ ભળાવવું =
 હાથે જીરે ખેલવું; ચોરને ઘેર ગાડા છોડવા
 -મૂકવી = કૂવામા તે નામનુ સાધન મૂકી
 રોધવું (૨) તે પ્રમાણે ભારે જહેમતથી કાંઈ
 માણસને શોખુ કાળી બિલાડી = કુદ
 અપશુકનિયાળ સ્ત્રી ખીકણ બિલાડી = છેક
 ન ખીકણ [૦નો ટોપ પુઠ વરસાદમા
 ઊગતી ઘોળાગપડતી છત્રી જેવી વસ્તુ
 [બિલાડીના ટોપની જેમ (ઊગી નીકળતુ)
 = મોટી ધખ્યામા પણ ક્ષણજીવી હોય એ
 રીતે (કિદ્દામતુ)] -હું નં એક ચાપચુ.
 તિલાલ. [બિલાડાં આવવાં = આખે મેશના
 લપગલા થવા બિલાડાં ખેંચવાં, ચીતરવાં,
 તાણવાં = ગમે તેમ લખતુ કે લીટા તાણવા
 બિલાડાં થવાં = જુઓ બિલાડા આવવા.
 બિલાડાં બોલવાં (પેટમા) = કંકડીને ભૂખ
 લાગવી (દાખળામથી) બિલાડું કાઢવું
 = કાંઈક ગણધારી વાત કાઢવી કે જેથી
 ગમા લગ જેવુ થાય] -ડો પુઠ નરભૂતિનું
 બિલાડુ

બિલાવલ પું [મ] એક ગગ
 બિલિયડ નં [ડં] એક વિલાયતી રમત
 ૧૫સિયાન નં પાસા પાડેલો હોડો
 બિલોર પું [અ વિલ્લર; સરં હિં વિલો
 (-લ્લો) ર, મ] એક ભતનો પાસાન જોડો
 કાચ. -રી વિં બિલોનુ અનેલુ. -ગી કાચ
 પું બિલોર
 બિલ્લમ નં [સરં હિં. વિલ્લ (ફા. વાલિલ),
 મ વિલ્લ (-લ્લો) સ] વેત
 બિલ્લી સ્ત્રીં [હિં] બિલાડી

બિલ્લુ' વિં [જુઓ બિલ્લી] ચાલાક; લુચ્ચુ'
 (૨) નં [સં વિલ્ = જુડું પાડવું] એક ધટના
 ચોસારની ભીત [-બરી લેવું = વચમાં
 પાતળી દીવાલ ચણી લેવી]
 બિલ્લો પું [સરં હિં, મ વિલ્લા] ચાદ(૨)
 [લા] ઉપાધિ; પદવી [પાન
 બિલ્લ નં [સં.] બીલીનુ ઝાડ. ૦પત્ર નં તેવું
 બિવહા (-ર) વહું (બિ') સંકિં 'બીડું'નું પ્રેરક
 બિશપ પું [હં] એક ખ્રિસ્તી ધર્માધિકારી
 બિસ નં [સં.] કમળનો રેસો કે રેસાવાળો દાડો
 બિસમાર વિં [સરં હિં વિસમાર વિસમરના;
 (સં વિસ્મૃ)] વિરમત. વિસારી મૂકલુ
 બિસાત સ્ત્રીં [અ.] વિસાત, પૂંજ
 બિરિક (-રિક) સ્ત્રીં [ડં] એક નારતાની વાની
 બિરતરો, બિરો પું [ફા વિસ્તર] બિહાનુ;
 પધારી. [-બાંધવો = જવા-ઉપહવા તેયાર થવું]
 બિરિમલ વિં [અ.] વાચલ, તરકડલુ
 બિરિમલ્લા ગંપ્રં [અ.] અલ્લાના નામથી.
 [-કરં = બિરિમલ્લાનો મત્ર બોલી બંબે
 કરવુ (૨) આરોગવુ]
 બિહાગ પું [સરં હિં, ન] એક રાગ ૦રો
 પું [સરં હિં વિહાગડો, મ વિહાગરા] એક
 રાગ [લય'કર
 બિહામણુ' વિં [પ્રા. વીહ (સં મી) ઉપરથી]
 બિહારી વિં જુઓ વિહારી (૨) બિહાર પ્રાનનું
 (૩) સ્ત્રીં બિહારની બોલી
 બિહાવહું સંકિં [પ્રા વીહ (સં મી) ઉપરથી]
 + બિવહાવહુ
 બિંદી સ્ત્રીં [સં. વિંદુ ઉપરથી] બીનકી, ચાંઈ
 (૨) અનુસ્વાનું ટપકું, બિંદુ
 બિંદુ નં [સં.] શીપું ટપકું (૨) મીડુ (૩) નાટકમાં
 અવાતર કથાનુ બીન(૪) પું સંગીતનો એક
 અલકાર [-નો સિંધુ = રજનુ ગમ.] ૦પથ
 પું 'લોકસ' (ગ.)
 બિંબ નં [સં] જેવું પ્રતિબિંબ પડવું હોય તે
 (૨) સૂર્યચંદ્રનુ મંડળ (૩) ઘિલોડુ (૪) છાયા,
 પ્રતિમા -બા પું એક છંદ -બાકાર
 વિં [+ આકાર] ગોળ (૨) પું ગોળ આકાર
 -બાકૃતિ સ્ત્રીં [+ આકૃતિ] બિબાકાર.

-બિત વિં જેનું બિંબ પડ્યું હોય તેવું.
-ખા(-ખૈ)ષા(-ષી) વિં સ્ત્રી બિંબ-
મિલોડા જેવા હોઠવાળી

બી નં [પ્રા. વીજ (સં વીજ)] બિંબુ, બીજ
(૨) [લા] મૂળ, મૂળકારણ (૩) અં [સરં
હિં મી] પણ; વળી [-ભિગી નીકળવું=
ફળવું; ફળદાકારક નીવડવું. -નાખવું=જુઓ
બી રોપવું -મોડવું=પાયો ઉભેડી નાખવો
(૨) નાશ કરવો, અત આણવો -રોપવું,
વાવવું=મૂળ ધાલવું, પાયો નાખવો]

બીક (બી) સ્ત્રી [બીકું ઉપરથી, સરં મ.
વિહીક]અય;દ્વિશેષત [-ખતાવવી, રાખવી]
બી(-બુ) વિં બી નય તેવું; ડરપોક.
[બીકણ બિલાડી=સાવ બીકણ]

બીચ અં [દે. વિચ્છ, સરં હિં, મ] વચ્ચે
બીચવો પું [સરં હિં. વિહુઆ, મ વિચ્છવા
(સં વૃશ્ચિક)] એક જાતનું ખજર

બીચારું વિં [ફા.] જુઓ બિચાર
બીછ(-છુ)વા પું અં વં [જુઓ વીહુવા;
સરં હિં. વિહુઆ(-વા)] સ્ત્રીઓનું પગના
અંગૂઠાનું ઘરેલું

બીજ નં[સ.] જુઓ બી(૨) મનુષ્યદેહનું બીજ
-વીચુંનું બિંદુ(૩) [લા] ઓલાહ (૪) વર્ણ,
અક્ષર(૫) બીજમ ત્ર(૬) સમીકરણનું બીજ-
'રૂ' [ગ] (૭)નાટકના કે કથાના વસ્તુનું મૂળ.
૦કે નં બિલ, ભરતિયુ (૨) (સ) કબીરનો
એક ભજનસંગ્રહ ૦કેશ(-પ) પું બીજનો
અણુ (૨) બીજની કોથળી. ૦મણિત નં
અક્ષરગણિત, 'એલ્ગેબ્રા' ૦કું નં નાની
થેલી(૨)તેના આકારનો પ્રાણી કે વનસ્પતિના
મગરનો કોશ ૦પત્ર નં બીજ ઉપરનું પાંદડું.
૦ભૂમિતિ સ્ત્રી ૦ 'એનેલિટિકલ બાયોમેટ્રી'
(ગ) ૦મ ત્ર પું ચૂદ મત્ર, જેમા કોઈદેવને
પ્રસન્ન કરવાની શક્તિ માનેલી હોય છે. ૦માર્ગ
પું વામમાર્ગનો એક ભેદ. ૦માર્ગ વિં
બીજમાર્ગનું અનુયાયી ૦રૂપ વિં બીજ જેવું
૦સ વિં બીવાળું(૨)સ્ત્રી [સરંહિં] તથવા
(હાકરડાઓમા વિશેષનામમા આવે છે)

બીજ સ્ત્રી[પ્રા. વિહવા, વિહજા (સં. દ્વિતીયા)]

પડવા પછીની - બીજ તિથિ (૨) [લા] સુદ
બીજનો ચંદ્ર. [-ભેવી=સુદ બીજનો ચંદ્ર
જેવો (૨) મંગળ શુકન થવા -નો ચંદ્ર=
મંગળ શુકન, ચડતીનું પ્રથમ પદ] ૦વર
પું [સરં મ. વિજવર] બીજ વાર પરણનાર
વર [તિ(ગ)]

બીજનયન નં[સં] સમીકરણનું બીજ જોણવું
બીજાંકર પું[સ.] બીમાથી કૂટેલો ફણગો
બીજું વિં [પ્રા. વિહજ (સં દ્વિતીયા)] દ્વિતીય
(૨) જુદી જાતનું (૩) અં વળી, વધારામા.
[બીજે બેસાડવું=નાતરે દેવ (બેરાને).]
-જૂડું વિં જોડ્યું

બીટ નં [સરં હિં. (સં વિહા, પ્રા. વિહા)]
છાણ(૨) પક્ષીની અધાર (૩) [ફ] એક કદ
બીટ નં [સરં મ] માસની જમીન; ચરો(૨)
કાચુ ભરતનું લોડું

બીટવું સંક્રિં [સરં બીટી, હિં. મીટના ?]અધ
કરવું (૨) પરબીડિયામા મૂકી તે બંધ કરવું

બીટી સ્ત્રી [પ્રા. વીટી(સં વીટી)] પાનબીટી
(૨) તમાકુની બીટી [-આપવી=રત
આપવી -ખાવી=પાનબીટી ખાવી -પીવી
=તમાકુની બીટી કૂંકવી -વાળવી=પાન
બીટી બનાવવી(૨)તમાકુની બીટી બનાવવી]
-કું નંમોટી પાનબીટી [-ઉપાડવું, ઝડપવું
=ભારે કામ કરવાનું માથે લેવું. -ફેરવવું
=અમુક કામ કરવાનું આહવાન કરવા બધાની
સામે બીટું ધરવું, જે તે કામ કરવાનું માથે
લે તે એ બીટું ઉપાડે] -કો પું ['બીટું'
ઉપરથી] કાગળો ધાલેલું મોટું પરબીડિયું

બીધુ [સં મીત, પ્રા વીહિય] 'મીડુંનું ભૂતકાળ,
બીન્યુ(૨)વિં બીવેલું [ફરેલું. બીનેલ
બીવેલ(-લું) (બી) વિં ['બીધુ' ઉપરથી]
બીન નં, સ્ત્રી [સ વીળા સરંહિં, મ]એક
વાઘ; વીણા. ૦કાર પુંબીન વગાડનાર ઉસ્તાદ
બીનકી સ્ત્રી['બિંકું ઉપરથી] બિંદી, ટપકી, ચાઈ
બીનગો પું[સરં મ વિત્તના]વાતનું નાનું પ્યાલું
બીનકું (બી) અં કિં [જુઓ બીકું, સરં
દે વુણ = બીનેલું] બીકું

બીના સ્ત્રી બીના બિના

બીની સીં [ફા.] લક્કરનો મોખરાનો ભાગ.

બાળો પું બીનીનો ઉપરી અમલદાર

બીનેલ(-લું) (બી') વિં હરેલું, બીધેલ

બીન્યું 'બીનયું' ભૂં કાં

બીબીસીએક ફૂલવેલ(ર)બીબી(તુરુકારમા)

બીબી સીં [ફા.] મુસલમાનની સી (ર)

બાનદાન મુસલમાન સી.બી.બી. વિં બીબીના

પેટનું, બાનદાન ઘરનું

બીચું નં [સં વિં] કાઈ આકૃતિ ઢાળવાનું

ચોકું (ર) કાઈ આકૃતિ છાપવાનું કાતરેલું

સાધન (૩) છાપવાનો સીસાનો અક્ષર, 'ટાઇપ'

(૪) [લા] નમૂનો; પ્રતિકૃતિ [બીબાં

ગોઠવવાં = છાપવા માટેના સીસાના અક્ષર

(ટાઇપ) ગોઠવવા; 'ક' પોઝ કરવું'. -છોડવાં

= ગોઠવેલા બીબાને તેમના ખાનામાં પાછા

મૂકી દેવા બીચું પડવું = બીબા પ્રમાણે

આકૃતિ છપાવી કે ઊઠવી] -બાબા સીં

બીબા ઢાળવા તે -બાપાડ પું બીબા પાડનાર

-ખાંશાળા સીં છાપખાનાના બીબા

ઢાળવાનું કારખાનું

બીભરસ વિં [સં] ચીતરી ચડે તેવું (ર)

બિહામણ; ઘોર(૩) ભૂંડું; શરમભરેલું. બતા

સીં, બપણું નં

બીમાર વિં [ફા] માફ [-પડવું = માફ થવું]

બખાનું નં ઇરિપતાલ -રી સીં માફગી

[-આવવી = માફ થવું -વળગવી = રોગ

વળગવો (ર) બલા-ખીડા વળગવી]

બીર સીં [ફં] એક વિલાયતી (પીવાનો) દારૂ

બીલ નં બુઓ 'મિલ' [ફં.]

બીલી સીં [પ્રા વિલ્લ (સ. વિલ્લ)] એક જાડ

કે એના પાદડા. બપત્ર નં બીલીનું પાન

-લું નં બીલીનું ફળ

બીકું (બી') અંકિં [પ્રા વીહ (સ. મી)] કરવું,

બીનયું (ર) ચોકણ, ગલરાકું

બુઃ સીં [ફં.] પુરતક, ચોપડી બખાઇનર

પું ચોપડીઓ બાધવાનું કામ કરનારો

બખાઇનિંગ નં ચોપડીઓ બાધવાનું કામ

બેસેલર પું ચોપડીઓ વેચનાર

બુકાટવું સં'કિં [બુકાં ઉપરથી] બુકે બુકે

બાવું કે કાકવું

બુકાની સીં હાલી અને ગાલ ઉપર આવી રહે

તેમ માથે કપડું બાધવું તે [-બાંધવી]

બુકાવું અં કિં, -વડું સં કિં 'બુકવું'

કર્મણિ ને પ્રેરક [ધમાલ

બુકાવેક નં [સરં પ્રા. વુક્ક = ગર્જવું] તૈયારીની

બુકિંગ નં [ફં.] રેલવેમાં ટિકિટ આપવી કે

રવાના કરવાનો માલ લેવો તે

બુકો પું [ટે. વુક્કા, સરં હિં, મ વુક્કા] કાકો,

કાળિયો [-ભરવો, મારવો = કાકો મારવો.]

બુખાર પું [જ] તાવ, તવર

બુજદિલ વિં [ફા] બીકણ

બુજરંગ વિં [બુઓ બુજર્ગ] ઘરડું, વયોવૃદ્ધ

(ર) અનુભવી -ગી સીં બુજર્ગ હોવું તે

બુકાકે નં [દે. વુક્કણ = ઢાંકણ] પાણીના

માટલા ઉપર ઢાંકવાનું પાત્ર

બુકાવડું સં'કિં [સરં દે વુક્કણ = ઢાંકવું તે;

હિં વુક્કાના, મ. વુક્કવિજો] બુજવડું, ચોલવડું

બુકાવું અં'કિં [બુઓ બુકાવડું] ચોલાવું

બુજર્ગ વિં, -ગી સીં [ફા] બુઓ 'બુજરંગ'માં

બુટલેલ પું [ક વટલર?] બટલર, ગોરાનો

રંધવારો (ર) 'બુટ' ઉપરથી] બુટ વગેરે ચડાવી

નગલા જેવો થઈને ફરતો માણસ

બુદાદાર વિં બુદીદાર; નકશી -લાતવાળું

બુદી સીં [બુઓ બુટ] (કાનની) બુટ (ર)

[હિં વૂટી, મ વુટી] નાનો બુદો -લાત (૩)

[સરં હિં વૂટી, મ. વુટી, -ટી] વિચિત્ર -

ચમત્કારિક ગુણવાળી વનસ્પતિ (૪) [લા]

અક્સીર ઉપાય (૫) મહાયતુર અને પહોચેલ

માણસ - [-સૂ ઘાડવી = સમભવી દેવું;

યુજિથી પોતાના મતનું કરી લેવું (ર) પક્ષીનો

ચાપવો; ઉચ્ચેરવું. બુદાર વિં બુદા-ભરતવાળું

બુદો પું [સરં હિં. વૂટા, મ હુટ, -ટા] ભરત

કે વણાટમાં ફૂલના જેવો આકાર (ર) [લા]

મનનો તરંગ [-ઊઠવો, સૂઝવો = મનમાં

તરંગ થવો. કલ્પના નગવી]

બુકું વિં [સગું મ વુકા (સં. વઠ = ગદું

ઉપરથી] ધાગ વગરનું (ર) [લા.] તડી બુકિનું

(૩) લાગણી વગરનું

બુકો પું [સરં હિં, મ. મુદ્દા] બુકો, મકાઈ કોડો

(૨) [‘બુકુ’ ઉપરથી] બુકો માણસ

બુકથલ વિં [સરં મ વચ્ચડ] બેવકુક મૂર્ખ
બુકાલું અંકિં, -૯(-વ)બુ સંકિં ‘બુકલું’
લાવે ને પ્રેરક

બુકિયાળ વિં [દે. વુકિર=પાડો પરથી] બુકથલ
બુકું વિં [સ વુદ, પ્રા વુદ્] બુકું; ઘરડું.
-દાપો. પું ઘડપણ

બુત નં [ફા] મૂર્તિ, પ્રતિમા ંકું નં કાળી
ને લકું સી, હબસણ ંખાતું નં મદિર,
કેવાલય. ંપરસ્ત વિં મૂર્તિ પૂજક. ંપરસ્તી
સીં મૂર્તિ પૂજ ંશકની સીં [ફા શિકની]
મૂર્તિ ખંડન [[બટન પરથી ?] બોરિયુ

બુતાન નં [અ વુહતાન] બોતાન, આળ (૨)
બુતાતું નં [અં. વતાનહ] બુતાનો (૨) [લા]
મેથી કોટેલી પાઘડી (૩) [અ વુહતાન] બુતાન,
આળ. [પાઘડીનો ટુકડો, બોતાનુ

બુતાનો પું [અ વતાનહ] જીણી કોટેલી
બુતારો પું [સરં મ] સાવરણી

બુદબુદ પું [સં વુદવુદ] પરપોટો

બુદ્ધ વિં [સં] જ્ઞાતા, સમજુ (૨) જાગેલું (૩)
જ્ઞાન પામેલું (૪) પું (સં) જોતમજુદ, બુદ્ધાવતાર
(૫) સીં (૫) બુદ્ધ. બત્ર નં. ંશાસન
નં બુદ્ધનો ઉપદેશ-શિક્ષણ; બુદ્ધધર્મ.
-દાવતાર પું [અવતાર] વિષ્ણુનો નવમો
અવતાર [-ધરવો=ચૂપ રહેલું; બોલ્યા
ચાલ્યા વિના જોયા કરવું]

બુદ્ધિ સીં [સં] વસ્તુને જાણવાની ચિત્તની
આકલન-કે સમજ-શક્તિ, અક્ષલ, ચિત્તની
એક વિભૂતિ (૨) સમજ, જ્ઞાન; વિવેક, હકાપણ
(૩) વિચાર [-ખીલવી=બુદ્ધિનો વિકાસ
થવો. -ચલાવવી=સમજવા પ્રયત્ન કરવો,
અટકળ-અનુમાન કે તર્કશક્તિનો ઉપયોગ
કરવો -ચાલવી=સમજ પડવી, પહોંચ જવી
-હોડાવવી=જુઓ બુદ્ધિ ચલાવવી -ની
ખાઈ, -નો આગળો=બેવકુક -નો
ભંડાર, સાગર=ઘણો બુદ્ધિશાળી માણસ
(૨) મૂર્ખાંશિરોમણિ (કટાક્ષમા) -કરવી,
કરી જવી=અવળી બુદ્ધિ થવી -ખતાવવી

=સલાહ આપવી (૨) ચાલાકી દેખાડવી.]

બુદ્ધિશાળી, કુશાગ્ર બુદ્ધિ,
બગમ્ય, બમાલ વિં બુદ્ધિથી સમજ શકાય
તેવું બજવી વિં બુદ્ધિ ઉપર ગુભરો કરનાર
(અમજવીથી ઊલટું) બત્ર નં પ્રકૃતિતુ
પ્રથમ પગિણામ (સાખ્ય) બપુર:સર, બપૂર્વક
અં બુદ્ધિથી; જાણીનેઈને બપ્રયોગ પું
બુદ્ધિનો ઉપયોગ. બપ્રામાણ્ય નં બુદ્ધિને જ
પ્રમાણ માનવી તે; બુદ્ધિશાલ્ય તેટલું જ સચ
એમ માનવું તે બપ્રામાણ્યવાદ પું બુદ્ધિ
પ્રામાણ્યનો વાદ, ‘રેશનલિઝમ’ બપ્રામાણ્ય-
વાદી વિં (૨) પું બુદ્ધિપ્રામાણ્યવાદમા
માનનાર બખલ(-ળ) નં સમજશક્તિ (૨)
શેતરજની રમત બબેદ પું બુદ્ધિતુ ડામા-
ડોળપણ. બખમ પું બુદ્ધિ ભ્રમિત-
વિપરીત થઈ જવી તે બખશ પું બુદ્ધિનો
નાશ બમતા સીં, બમરવ નં બુદ્ધિમાન
હોવાપણું બમાન વિં બુદ્ધિશાળી, અક્ષલમંદ
બલક્ષણ નં બુદ્ધિની નિશાની બવાદ પું
‘રેશનલિઝમ’ બબ્યાપાર પું બુદ્ધિનો
ઉપયોગ બશાળી વિં બુદ્ધિવાળું બસ પૂન
વિં બુદ્ધિવાળું. બહીન વિં બુદ્ધિ વગરનું

બુદ્ધિ પું [સં] બુદ્ધિ, પરપોટો

બુધ વિં [સં] ડાહ્યું, વિકાન (૨) પું એ નામનો
ગ્રહ (૩) બુધવાર (૪) વિકાન; ડાહ્યો માણસ.
બવાર પું અઠવાડિયાનો ચોથો દિવસ
[ખાપનો બુધવાર=કશું નહિ, કાંઈ જ
નહિ.] બવારિયું વિં બુધવાર: બુધવારનું
(૨) નં બુધવારે નીકળતું છાપુ. બવાર વિં
બુધવારે આવતું કે શરૂ થતું

બુનિયાદ વિં [ફા] કુદીન, ખાનદાન. (૨) સીં
પાયો, મૂળ -દી સીં કુદીનતા: ખાનદાની
(૨) વિં પાયાનું, મૂળનું

બુખસ નં [અ વુનુસ] બુઓ બનૂસ
બુલુક્ષા સીં [સં] ભૂખ (૨) ભોગવવાની ઇચ્છા
-ક્ષિત વિં ભૂખ્યુ -હુ વિં [સં] ભૂખ્યું
(૨) ભોગની ઇચ્છાવાળું [ઘાટ, પોકાર
બુમરાણુ નં [‘બૂમ’ ઉપરથી] બૂમાબૂમ. ઘાટા-
બુમાટ સીં; નં [‘બૂમ’ ઉપરથી] વાયકા,

અકવા (૨) પોકાર, ખૂમ. -ટો પું શુભાટ
શુરખેપોશ વિં [શુરખો + પોશ] શુરખો
પહેરનાર

શુરખો પું [જ. વુર્કજ] ચહેરો ઢાકવાનું જાળી-
વાણું કપડું (૨) આખું શરીર ઢંકાય તેવું
પડદો કરવાનું સીવેલું વસ્ત્ર. [-નાખવો,
પહેરવો = શુરખો ઓઢવો.]

શુરજ પું [જ. વુર્જ] કિલ્લાના મથાળા પર
તોપ ગોઠવવા કાઢેલી અગાથી જેવી રાવડી
(૨) પુસ્તો; હાથણી

શુરજી સીં [‘શુરજ’ ઉપરથી] શેતરંજની
રમતમા એક પ્રકારની જીત

શુરાક સીં જુઓ ખરાક (૨) [જ.] તાખૂતના
ત્રિવેણીમાં કઢાતી પરી [જુલાખ

શુરાખ સીં જુઓ શુરાક [જ.] (૨) જુઓ
શુરાનકોટ પું [ઈં વ્રાટનકોટ] એક જાતનો
મોટો હગલો-ઓવરકોટ

શુરાવડું સંકિં, શુરાવડું અં કિં ‘ખૂરડું’નું
પ્રેરં ને કર્મણિ

શુરામ નં [ઈં વ્રજા, સરં હિં વુરજા] બ્રજા
શુરીશુરી સીં એક પક્ષી

શુલહોગ પું [ઈં] એક જાતનો મોટો જયરો
ગણનો કુતરો [જુલજુલના જેવો રવ

શુલજુલ નં [ફા.] એક પક્ષી. -લાટ પું
શુલંદ વિં [ફા.] લખ (૨) લીંચી યોગ્યતા-
વાળું (૩) મોટો, ઊંચો (અખાલ)

શુલાખ સીં [તુ વુલાક] બે નસકારા વચ્ચેનો
પડદો (૨) તેનો વેહ (૩) તેમાં ઘાલેલી વાળી

શુસરિયો પું [‘ખૂપટ’ ઉપરથી] ખૂસટ
માનનાર, ઢિયેર

શુહારવું સંકિં [‘શુહારી’ ઉપરથી] ખહોરવું
શુહારી સીં [દિ. વઢહારી, વોહારી] સાવગણી

શુંદ પું [સં. વિંદુ] એક ખી, જેની કોંસી બને
છે (૨) નં ડીપુ. ઠંઠાણા પુંખંખં જુઓ
શુંદ પું [જુ દેલખંડની ખોલી

શુંદેલી સીં પશ્ચિમ હિંદની એક ખોલી;
શુંખ સીં [દિ. વૃંવા] + ખૂમ -ખાણુ નં,

-ખાપાલ, -ખારવ પું વેષાટ, શોરખકાર
-ખિયો પું મોટા અખાલવાળું ઢોલ

ખૂ સીં [ફા.] ખો, મધ (૨) મુસલમાન સ્ત્રીના
નામ પાછળ લગાડાય છે. હાલં મહિયમખૂ

ખૂક પું [દિ. વુક્કા] કોળિયો, ખૂકડો
ખૂક(-મ)ડી સીં [સરં મ વુગડી ઉપરથી]

સ્ત્રીઓના કાનનું એક ઝૂલતું ધરેણું
ખૂકડો પું [‘ખૂકા’ ઉપરથી] કોળિયો

ખૂકણી સીં [સરં હિં. વુકની, મ વુકળી,
વોકળી] ભૂકી

ખૂકું સં કિં [સરં મ વુકળે, હિં. વુકળે
= ભૂકા કરવો] કાકડ (૨) જટ જટ ખાલુ

ખૂકો પું [દિ. વુક્કા = મૂકી ? કે ભૂકો પરથી ?]
ખૂક, મોટો કોળિયો, કાકો

ખૂમડી સીં જુઓ ખૂમડી
ખૂમણુ નં [જુઓ ખૂમણ] અખાલના ગાઢામાં

પાયરવાની મોઢ
ખૂધલી સીં [જુઓ ખોધરણું] ખરણી

ખૂચ પું [સરં મ; હિં] હાટો (૨) [સરં મ વૂજ]
પાનાની એક રમત. [-મારવો = હાટો ઘાલવો,

ખૂચવડે બવ કરવું -હિંદાહવો, કાઠવો,
ખોલવો = ખૂચ દૂર કરી મો ઉવાડવું]

ખૂચગ નં એક પક્ષી
ખૂચટ વિં મૂખ (૨) છોકરવાઢ

ખૂચિયું વિં જુઓ ખૂચું (૨) કાન વગરનું
ખૂચી સીં [‘ખૂચ્યું’ ઉપરથી ?] છોકરી -ચો

પું છોકરો (લાડમાં)
ખૂચું વિં [જુઓ ચીખુ (સં ચિપિટ); સરં

હિં વૂચા, મ વુચા] ખેડેલા કે ટેરવા વિનાના
નાકનું (૨) કાન વગરનું (૩) [લા] ધરેણું

વગરનું (કાન કે નાક) [ખૂચો કારણાર = સત્તા
કે દખલ આ વગરનો કારણાર (૨) ક્રમાઈઝીઝી

ન થાય તેવા ખેડો રોજગાર]
ખૂજ સીં [પ્રા. વુજ્જ (સં વુજ)] સમજ કે

કર. ંવું સં કિં સમજવું; કર કરવી
ખૂઝવડું સં કિં [જુઓ જુઝાવડું] ઓલવડું

ખૂટ પું [ઈં] વિલાયતી જોડો
ખૂટ સીં જુડી, કાનની નીચેની ચામડી, લાળી.

[‘પકડવી = કખૂલ વરડ, યુનો કે ભૂલ
સ્વીકારવા] -ટિયું નં લાકડાનું લોળિયું (ખૂટનો
વેહ પકોળો કરવાનું) (૨) ખૂટે પહેરવાનું ધરે

બૂહું વિં બુઓ બુહું

બૂહકી સ્ત્રીં [બૂહવું ઉપરથી] બૂહકી [-ખાવી
=બૂહકી મારવી; પાણીમા પેસી જવું.
-મારવી = પાણીમા પેસી જવું (૨) નાસી
જવું, છટકી જવું, દેખાન દેવી.] -બું અંકિં
[પ્રા. વુહું (સં વુહ, વુહ), સરં હિં વુહના,
મ વુહળે] બૂહવું (૨) ખુવાર થવું; દેવાળુ
કાઢવું, મુકસાનમા ઊતરવું [ગિાળલાગ
બૂહી સ્ત્રીં [સરં મ] (કા) લાલાના છેડાને
બૂહ(-ઢિયો) પું [પ્રા વુહહ, વુહહ (સં. વુહ)
= મોટું ઉપરથી] મોટો વાહરો

બૂહું (-ઢિયું) વિં [બુઓ બુહું] ધરડું
બૂધ સ્ત્રીં [સં વુહિ] બુહિ, સમજ (૫)
બૂધું નં [ધીબધું ઉપરથી] જડો ડગોરો
(૨) [સં વુહ્ન, પ્રા વુંધ] તળિયુ (વાસણને
આચથી પડે છે તે કે તેની ખેંઠક) (૩) (ચ)
મહુડાનો મોર

બૂખક વિં [સરં મ. વંવું] બુહિ વિનાનું; જડ
બૂમ સ્ત્રીં [દિ. વુંવા, સરં મ. વોંવ, વોમ] વાઢો;
ખરાડો, પોકાર(૨)અફવા [-ઊઠવી = ખુમાટો
થવો, પોકાર થવો(૨)અફવા ફેલાવી -પડવી
= પોકાર થવો (૨) ધા નાખતો અવાજ થવો.
-પાડવી, મારવી = ધાટો પાડવો; ખોલાવવું
(૨) ફગિયાહ કરવી] -માખૂમ સ્ત્રીં ઘાટાઘાટ,
ખુમરાણ -માશોર પું ખુમરાણ

બૂમહું નં સુકવેલી માછલી
બૂરહું સંકિં [સ મૃ ઉપરથી] પૂરક
બૂરી સ્ત્રીં (ચ) આવટાને છડવાથી નીકળતો
છેડાનો ભૂમ

બૂરું વિં [સરં હિં, મ વૂરા] ખરાખ. -રાઈ
(-શ) સ્ત્રીં કુદતા (૨) અણખનાવ
બૂરું નં [સરં હિં. વૂરા] ધાયેલી ઝીણી ખાડ
બૂહું (બૂ) નં [સરં હિં. વૂરા, સ. હલ્લ]
ગુદા (૨) ફૂલો; ધગડો (અશિષ્ટ પ્રયોગ).
[-છટકી જહું, વછૂટી જહું = ઝાડા થઈ જવા
(૨) ભારે પડી જવું, ધારતી લાગી જવી
-તોડી, વછોડી નાખવું = સખત માર મારવો]
બૂસકું નં [સ. મૂશ] વરસાદનું અપડું
બૂસટ સ્ત્રીં ઘેણને ગાલે દિયર તમાઓ મારે તે,

સીમંતને અગિનો એક વિધિ
બૂહહું નં [બુઓ બૂહો] (ચ.) ધોકણ (૨)
[પ્રા. પોસ, પોસ = ગુદા] બુઓ બૂહ
બૂહું વિં [પ્રા. વૂહ (સં. વુંહ) = બહું કરવું,
વધારવું ઉપરથી] જડ, ભડું; અરસિક
બૂહો પું [બુઓ બૂહું] આડો જડેલો લાકડાનો
કંકડો (૨) મૂખ [મોઢ, બૂગણ
બૂમણ નં [બુઓ બૂગણ] ગાઠામાં પાથરવાની
બૂગણું સંકિં [દે વુજ્જન = ઢાકણું] આવરણ
કરવું (૨) વધારેપડવું ખોલવું
બૂગિયો પું [રવં?] શૂરાતન ચઢાવવા
વગાડવામા આવતો ઢોલ
બૂંઠ વિં [બુઓ બૂંઠ] મૂખ; જડ
બૂંદ નં (ખાણમા) ફૂટી પાકવાનું છેલ્લું ધર.
-દિયાળ વિં બેસે ત્યાંથી ઊઠે નહિ એવું,
બૂંદમા પડેલ સોગડી જેવું
બૂધી વિં [સ. વુહ્ન = તળિયુ ઉપરથી] સરં
મ વુધેલા, હિં વુધ્વું મૂખ, કમ અઠલનું
બૂહત વિં [સં] મોટું; વિશાળ -દ શુ(-ગૂ)
જરાત પું, સ્ત્રીં, નં ગૂજરાત તેમ જ
ખહાર બ્યા ગૂજરાતીઓ રહેતા હોય એવા
વસાહતી પ્રદેશોનો એક સમૂહ
બૂહરૂપતિ પું [સં] (સ) દેવોના ગુરુ (૨)
એક ગ્રહ -ત(-તિ)વાર પું ગુરુવાર
બે (બે) વિં [પ્રા. વિ(સં દિ)] '૨' [-આંખની
શરમ = રૂબરૂ હાજરીની અસર -આંગળ
ચડે તેણું = ચડિયાતું, સવાયુ -આંગળ રૂવર્ગ
ખાકી રહેણું = ગર્વ ને મગરૂરીનો પાર ન હોવો.
-કાન વરચે માથું કરવું = (નાના ખાળકને
અપાતી) ખાલી ધમકી -ગોળીનો ચરલો
= અડકડકડકિયો; બે બાલુ ઢોલકી બલવનાર
-ઘોડે ચડવું = એકસાથે ન થઈ શકે એવા
બે કામ સાથે ઉપાડવા -છાંટા નાખી લેવા
= ઝટ ઝટ નાહી લેવું (૨) ઝટઝટ સધ્યાપૂલ કે
શ્રાદ્ધક્રિયા કરી લેવા -છીપનું મોતી = મોટું,
ગોળ અને નમૂનેદાર મોતી (૨) આદર્શ -
નિર્બલક માણસ -ઘડીનો પરોણો =
મરવાને બે ઘડીની જ વાર હોય એવું માણસ
-તરફની (ખાણુની) ઢોલકી વખાડવી =

દૂધમા ને દહીમા પગ રાખવો, બંને બાજુનું
ગાણું - દાણા = જરા પાણી (અક્ષલ ન હોવી)
-ધારની (બેધારી) તલવારે રમવું = બે
બાજુ ઢોલકી વગાડવી, બંને પક્ષ તરફ ઢળવું
(એકનું) બે ન થવું = પોતાની વાતને આગ્રહથી
વળગી રહેવું. -પેટ કરવાં = હઠ ઉપરાંત
જમવું. -પૈસા છાંટવા = લાચ આપવી
-ખાપવું = છિનાળના પેટનું (સતાન) -ખોલ
= થોડાક વચન; થોડીક પ્રસ્તાવના કે થોડુંક
વ્યાખ્યાન -ભાગ = વધારેપડતો -બમણા
જેટલો ભાગ (જેમ કે, બળિયાના બે ભાગ)
-માથાં હોવાં = મગજનું ફાટેલું હોવું, ગર્વિષ્ઠ
ને ટુમાળી હોવું -મોઢાની ચાકળણ =
આધળી ચાકળણ (૨) અખી બોલ્યા, અખી
કેાક કરનાર માણસ -મોઢાં હોવાં = બે-
વચની હોવું -હાથ જોડવા = વીનવવું
-હાથ વચે પેટ = સમદષ્ટિ ને નિષ્પક્ષ
-હાથે જમવું = સારી પેઠે ખાવું (૨) સારી પેઠે
કમાવું. -હાથે પાઘડી ઝાટીને હોંડવું =
વિચારી વિચારી -સાવધ રહી વર્તવું -હાથે
પેટ ખતાવવું = ભૂખ લાગી છે -એવી સજ્ઞા
કરવી] ઝાની સ્ત્રી બે આનાનો સિક્કો
ઠઉ (બે) વિં બંને ઠઉથા અં + બેઉ સાથે
બે (બે) અં [ફા] (નિષેધ કે અભાવ અર્થનો
ઉપસર્ગ) અક્ષલ વિં અક્ષલ વગરનું અખ-
ત્યારે વિં સત્તાહીન અખત્યારી સ્ત્રી
અખત્યારીનો અભાવ. અઘડખ વિં અવિવેકી,
અસહ્ય અઘડખી સ્ત્રી અવિવેક, અસહ્યતા
અખાખર, ઇંછજત વિં આખર વગરનું
(૨) સ્ત્રી અપકીર્તિ અપારામ વિં માહુ;
નાદુરત ઇંછજતી સ્ત્રી એઆખર
ઇંછ-સાદે વિં અન્યાયી, ગેરકાયદેસર
ઇંછ-સાદી સ્ત્રી ઇંછલાજ વિં ઉપાય
વગરનું, લાચાર ઇંછમાન વિં વિશ્વાસઘાતી,
અપ્રમાણિક (૨) કૃતઘ્ન, નિમકહરામ (૩)
આરથા વગરનું ઇંછમાની સ્ત્રી બેઈમાન-
પણું. ઠઉમેદ વિં નાઉમેદ, નિરશ
ઠઉમેદી સ્ત્રી નિરાશા. ઠકદર વિં ઠકર
વિનાનું ઠકરાર વિં બેચેન ઠકરારી સ્ત્રી

અસુખ, બેચેની ઠકરૂર વિં વાક વિનાનું.
ઠકાયદે અં ગેરકાયદે. ઠકાર વિં નવર
(૨) નકાસુ. ઠકારી સ્ત્રી કામધધાનો અભાવ.
ઠકાળણ સ્ત્રી બેદરકારી ઠકેદ વિં બધન-
રહિત; સ્વતંત્ર; નિરંકુશ; અમર્યાદિ. ઠકેદી
સ્ત્રી બેકેદપણું. ઠકાલ(-દી) વિં કાલ ન
પાળનારું. ઠખખર વિં અભણુ. ઠખુદા
વિં ઇંધરવિમુખ
બેક (બે) વિં [બે + એક ?] થોડુંક; કેટલુંક (અ)
બેકી સ્ત્રી [બે ઉપરથી] બેની જોડી (૨) બેથી
લાગી રાકાય એવી સંખ્યા (૩) આગળની
સજ્ઞાથી (ખતાવાતી) ટફીની હાજત [-કેરવા
જવું, -જવું = ઝાડે ફરવા -દિશાએ જવું.
-થવું, લાચવી = ટફીની હાજત થવી]
બેગ સ્ત્રી [ફ.] થેલી (૨) ટૂંકઘાટની પેટી (પ્રાયઃ
ચામડાની) [પતરું
બેગડ નં [મ., (કા વેગદે)] કલાઈનું રંગેલું
બેગણિયું નં એક જાતનું સુતરાઉ લૂગકું
બેગમ સ્ત્રી [તુર્કી] મોટા દરજ્જાની મુસલમાન
સ્ત્રી [વિનાનું -છ સ્ત્રી
બેગરજ (-ભઉ, -છ) (બે) વિં [ફા] ગરજ
બેગાના વિં [ફા] ત્રહિત [(૨) મજૂર
બેગાર પું; સ્ત્રી [હિ] વેઠ -રી પું વેઠિયો
બેગુના (ઠહ) (બે) વિં [ફા] નિર્દેષ
બેઘાઘડુ વિં [બેગુ + ટ ઘટ ?] મિશ્ર, ભેળસેળ,
ન સમભય તેવું
બેચાર, -રેક (બે) વિં [બે + ચાર] આશરે
બેથી ચાર (૨) (સંખ્યામાં) થોડુંક
બેચેન (બેચે) વિં [ફા વે + ચેન] અસ્વસ્થ,
અજ પાવાળું -ની સ્ત્રી બેચેનપણું
બેજફા (બે) વિં [ફા.] જુલમી નહિ એવું,
રહેમવાળું
બેજા (બે) વિં [ફા] અસ્થાને એવું, અઘટિત,
અયોગ્ય [ક ટાળેલું
બેજાજ (-ર) (બે) વિં [ફા વેજાર] અકળાયેલું,
બેજાન (બે) વિં [ફા] જીવ વિનાનું, મૂર્છિત
બેજાર (બે) વિં [ફા] જીવો બેજાન -રી સ્ત્રી
બેજવવાળી, બેજવસોતી (બે) (સે) વિં
સ્ત્રી [બે + જવ + સોતી (સહિત)] ગર્ભવતી

ખેટ પું [સરં હિં વેઠ; કા. વ્યટ્ટ, સિં. વેટ્ટ
(સં. વેટ્ટિત, પ્રા. વેટ્ટિઝ?)] ચારે બાલુએ
પાણીથી વીટળાયેલી જમીન, કીપ

ખેટરી સ્ત્રીં [ફિં] ભુઓ ટોચ (૨) વીજળી
રાખવાનું એક સાધન (જેમ કે મોટરની,
રેલિયોની)

ખેટી સ્ત્રીં [દિ વિટ્ટી] દીકરી ૦છ સ્ત્રીં (સં)
ગોસાઇજની પુત્રા ૦વહેવાર પું ૦ કન્યા
આપવા લેવાનો સબધ -ટો પું [દિ વિટ્ટી]
દીકરો -કમછ પું (વ્યગમા) ખેટો

ખેઠક (ખે) સ્ત્રીં [ખેસવ ઉપરથી, અપ નટ્ટ, દે
વિટ્ટ (ખેઠેલુ) (સ ઉપવિષ્ટ; પ્રા ઉવટ્ટ) ખેસવું
તે (૨) ખેસવાની જગા; આસન (૩) ખેસવા
ઊઠવાનો ચોરડો (૪) ઘણા જણનું એકઠા થઈ
ખેસવું તે (૫) ખેસણી (૬) એક કસન્ટ (૭)
અવરિથત સભા કે મંડળનું અધિવેશન બરાણ
તે, 'સેશન' [-કરવી = ઊભા થઈ ખેસવાની
કસન્ટ કરવી (શિક્ષા તરીકે પણ) (૨) ખેસી
પડવું (૩) રોજ ખેસવા જવું. -થવી = ભેગા
મળી ખેસવું ઉઠાં પહેલા તે ખત્રાની
ત્યાં ચાન્ કલાકની ખેઠક થતી -ભરવી =
અધિવેશન -સભા લાવી -ભરાવી = સભા
મહળી જામવી. -હોવી = ને ત્યાં રોજ ખેસવા
જવું હોવું ઉઠાં તેની ત્યાં જગની ખેઠક છે]

ખેઠમલિયું (ખે) વિં [ખેઠ (ખેસવું) + મલિયું
(મલ્લ?)] (કા) ખેઠાડું રહી નાજીક થઈ ગયેલું

ખેઠાખાઉ (ખે) વિં [ખેડું + ખાવું પરથી]
શ્રમ કર્યા વિના ખાનાગ. નિરવધી, આળસુ
ખેઠાગરું, ખેઠાડું (ખે) વિં [ખેડું ઉપરથી]
ઘણું ખેતી રહેનાર, ખેડાખેઠ થઈ ગયેલું

ખેઠાખેઠ (ખે) સ્ત્રીં [ખેડું ઉપરથી] રોજગાર
વિના ખેતી રહેતું તે (૨) નફાખોટ વગરનું
હોવું તે (૩) અં ખેઠેલું ને ખેઠેલું હોય તેમ.
-ફી સ્ત્રીં ભુઓ ખેઠાખેઠ

ખેઠી (ખે) સ્ત્રીં [ખેડું ઉપરથી] ખેઠી મચ્છકી
કે મલક [-ચલાવવી, હાંકવી = ઠડે પેટે
અથવા સામાને ખખડ ન પડે તેવી મલક
હોવાવી (૨) ઠા પહોરની અપ-હિંગ મારવી]
-રમત સ્ત્રીં ખેઠા ખેઠા રમવાની રમત -હું

ખેસવું બૂતકાળ (૨) વિં ખેઠેલું (૩) નીચું
(ધારમા) (૪) [લા] ધાધલિયા દેખાવ વિના
શાતિથી -ગિયર ગાતિથી કે ઠડે પેટે થતું ઉઠાં
ખેડું કામ, ખેઠા બળવો [ખેઠા થવું = આડા
પડ્યા હોઈએ તેમાથી ટટાર થવું ખેસવું (૨)
માઠગીમાંથી છૂટી જવું, સાલ થવું (૩) ફરી
સતેજ થવું. ખેઠાની ઠાળ કાપવી = પોતાનું
જ આધારસ્થાન તોડવા મથવું, પોતાનો જ
પગ કાપવો ખેઠી દડીનું = ઊંચું -દમામદાર
નહિ, પણ મજબૂત ધારીલું. શાત. ખેડું
કરવું = (પથારીવશ હોય ત્યાંથી) સાબુ
કરવું; મદદ આપી ખેસાડવું ખેડું ચડવું
= પાણીની કાઢવાલ કર્યા વિના તેમ જ
હલાવ્યા વગર ધાતુ (ખોરાકનું) ખેડું પાણી
ચલાવવું = પાયા -આધાર વિનાની કંદાસ
મારવી ખેડું પાણી પડવું = ધીમે ધીમે પણ
સતત પાણી પડ્યા કરવું ખેઠે ખામણું હોવું
= કદમા ખેડેલું -ગદું હોવું ખેઠેલો પોપડો
ઉખાડવો = શાત થયેલો ઝંઘડો કે વાત ફરી
ઉપાડવા ખેઠો બળવો = શાત, અહિંસક
બળવો. ખેઠો ભાત = પહેલેથી જ બેઠતું
પાણી મૂકી, ઓસાવ્યા વિના રાવેલો ભાત
ખેઠો ભાવ = વધછટ ન થાય તેવો ભાવ, ટકી
રહેલો ભાવ (૨) ઘેર ખેઠા મળતો -આવતો આવ
ખેઠો હાથી = નવી કમાણી વિના ઘરમા હોય
ને જ પૂરું કરનાર માણસ -કેલ (-લું)
વિં ખેઠાગર (૨) ખેડું; નીચું (૩) ઠપાયેલું
(૪) પડી ગયાથી બગડેલું. -ઠો ચગાર પું
કામ કર્યા વગર મળતો પગાર (-ખાવો)
ખેડ સ્ત્રીં [સરં હિં વેઠન (સ વેટન)] ભુઓ
ખેળ, ચૂલાનો ઉપરનો છટો ભાગ
ખેડકું નં [સગં મ વેઠકી; સરં ખરડવું, નવં?
કે 'વેઠો' ઉપરથી?] આગળીનો સાથો (૨)
આખલીનો કચ્ચાવાળો ભાગ (૩) (ખે?)
[ભુઓ બહેડો] વરસાંથી થયેલો કીચડ
ખેડલી સ્ત્રીં [વે. વેઠ વેઠા] હોડી, નાનો ખેડો
ખેડશી (-સી), ખેડસાઈ સ્ત્રીં [ભુઓ ખડારા]
હુ પડ, ગવં (-મારવી, હાંકવી)
ખેડાચડ (-ડ), ખેડાફેડ વિં [ખેડું ઉપરથી]

ઉપર નાનું અને નીચે મોટું એક, બેઠાના ધાટું; શકું જેવું (૨) કંપાળમા એવી બે ભમરીઓવાળું (ધોડું)

એડિયાત પુ. [‘એડો’ ઉપરથી] ખલાસી

એડિયું ન. [‘વેડુ’ ઉપરથી] આબેલી કરીએ અધ્ધર વેડવાની જાળીદાર જેળી (૨) [એ.સ. દિ.) + સ અનહવાહ ?] બે બળદનું ગાડું (૩) (બે બળદ બે ચી શકે - એડિયામા માથ એટલું) બત્રીસ માણનું માપ (૪) [‘બે’ ઉપરથી] શેરદીના બીનોએ આબેવાળો કડોડો [એડિયે હાંકડું = ખડકીયા સિવાય બને બળદને ચોત-ચોતાની બાલુએ આબો વખત હાડવા]

એડી સ્ત્રી. [સર. હિં. (ફિં) વેઢના = વીંટળાવું, વેરડું; સ. વેઢન)] જીરૂ; રેડીને બાધવ ની સાકળ (૨) [લા] બધન, જાળન, પ્રતિબધ (૩) પગનું રૂપનું ધરેણું (૪) બે આગળીએ પહેરવાની બેઠેલી વીંટી (-નાખની, ધાલની, પહેરાવની)

એડું (બે) ન. વડો ને દેગડો, કિતરડ

એડો પુ. [ફિં વેઢ, વેઢા] વહાણ (૨) [સર. હિં, સ વેઢા] ટોળી; ઢૂંકી (૩) [સર. હિં. વેઢા = આડું, દેડું] ઢેડો ખોસવો તે [-પાર કરવો, થવો = વિજય મળવો, સિદ્ધિ થવી - વાળવો = ઢેડો ખોસવો] [વાળું (વહાણ)]

એડોલી (બે) વિ. [બે + ડોલ] બે ડોલ - ફૂંટા

એડોળ (બે) વિ. [બે (ફા) + ડોળ] કંદુપુ

એડબ (બે) વિ. [બે (ફા) + ડબ] એડોળ (૨) એઅડબ (૩) ધોરણ - પદ્ધતિ વિનાનું (૪) કંચલ વગરનું

એડંગ (-શું) (બે) વિ. [બે (ફા) + ડંગ] ઢંગ વગરનું, કંદંશું [છાપકં]

એડાળિયું (બે) ન. [બે + ડાળ] બે ઢાળવાળું

એજું (બે) ન. [સં વહન ?] નદીનો પટ

એત (બે) પુ. [જુઓ વેત] મનસૂબો (૨) વેત, યુક્તિ, તલવીજ (૩) [સ વેતસ, પ્રા વેત્ત] નેતર. [-ઉતારવો = તલવીજ કરવી (૨) યોજના પાર પાડવી - કરવો, ધડવો, રચવો, લગાડવો = યુક્તિ - યોજના કે તલવીજ કરવા]

એત સી. [અ] બે દૂકની કારસી કવિતા

એતકસીર (બે) વિ. [ફા] તિરોપિ એતબાણ સી. [ફા] એત - કવિતાઓ કંઠી અને ગાવી તે

એતમા (બે) વિ. [ફા] એદરકાર

એતમીજ (બે) વિ. [ફા] અવિવેકી; અસહ્ય

એતરકી (બે) વિ. [બે + તરક] બે બાલુનું

એતણ (બે) વિ. [જા] માગી શકે નહિ એહું

એતાલ (-લું) (બે) વિ. [બે (ફા) + તાલ] તાલ વગરનું (૨) [લા] જોગ કે ગોઠવણ વગરનું (૩) વહી ગયેલું, હાથથી ગયેલું

એતાળાં (બે) ન. અ. વ. [‘એતાળીસ ઉપરથી’] એતાળીસ વર્ષની ઉંમરે આખે આપતી ઝાખ કે ત્યારે પહેંગતા ચરમા [-આવવાં = તે ઉમરની ઝાખ કે ચરમા આવવા] - ણીસ વિ. [સં દ્વિચત્તારિંશત્, પ્રા વાયાલીસ] ‘૪૨’ - ણું વિ. એતાળીસ શેરના માણનું (તાલ)

એદ સી. જુઓ એન (અ.)

એદરકાર (બે) વિ. [ફા] જાણણ વગરનું - રી સી. એદરકારપણું [-દો સી.

એદદં (બે) વિ. [ફા] લાગણી વિનાનું, નિહુર.

એદરતૂર (બે) વિ. [ફા] ગિરતતાથી ઊલટું

એદાણા (બે) પુ. અ. વ. [ફિં.] એક ઔપચિ

એદાદ (બે) વિ. [ફા.] ગેરવાજબી (૨) દાદ - રજિયાદ ન સબળાતી હોય તેનું - દી સી. અન્યાય

એદિલ (બે) વિ. [ફા] મન ઊઠી ગયું હોય તેવું; નાખુશ. - દી સી. નાખુશી (૨) અણખનાવ

એડું (બે) ન. [અ વૈજહ] ધંડું

એઢક (બે) અ. [બે (ફા.) + ધકક] ઢર વગર હિં મતભેર

એધારું (બે) વિ. [બે + ધાર] બે ધારવાળું (૨) ગોળ ગોળ, દ્વિઅર્થી. [એધારી તરવાર = સામાને તેમ જ વાપરનારને - બંનેને તુકસાન કરનારી વસ્તુ]

એનમૂન (બે) વિ. [ફા] અનુદ સર્વોત્તમ

એધ્યાન (બે) વિ. ધ્યાન વગરનું, વ્યથ

એનવા (બે) વિ. [ફા] નિર્ધન, ગરીબ (૨)

પું. કુકીરનો એક વર્ગ [સી. હુલ્લગ્ય

એનસીબ (બે) વિ. [ફા.] અભાગિયુ - ખી

બેન્ક સ્ત્રી [ઈ.] બુઓ બેન્ક
 બેન્ક વિં [ઈ.] સમૂહમાં અન્યેક વડે વગાડાતુ.
 ઉદાં બેન્ક વાળાં મ ગાળ્યા છે (૨) નં વાળાં-
 વાળાનો સમૂહ. ૦ વાળાં નં બં વં
 બેપગું, -ગાળું (બે) વિં [બે + પગ] બે પગવાળું
 બેપડિયું (બે) વિં [બે + પડ] બે પડવાળું
 બેપરવા (બે) વિં [ફા] કાઢીની પરવા ન
 રાખે તેવું; સ્વતંત્ર. ૦ ઈ સ્ત્રી પરવા ન રાખવી
 તે (-કરવી, રાખવી)
 બેફાક (-ગ, -ટ) (બે) વિં [‘ફાટકું’ ઉપરથી]
 બુલ્લુ; અમર્યાદિ (૨) અં ઉઘાડેછોગે (૩)
 ‘પુરપાટ ઉઘાડો’ બેફાક મારી મૂક્યો’
 બેફામ (બે) વિં [ફા. વેફમ] ધ્યાન-લક્ષ
 વિનાનું (૨) ગાફેલ (-થઈ જવું, બની જવું)
 બેફિકર (-ર) (બે) વિં [ફા.] ફિકર વગરનું
 -રૂઈ સ્ત્રી બેફિકરાપણું
 બેબંધ (બે) વિં [બે (ફા) + બંધ] બંધ વિનાનું,
 બેફાક; નિરંકુશ. ૦ શાહી સ્ત્રી નિરંકુશ
 રાજ્યવહીવટ [તેવું (૨) નીડર
 બેબાક (બે) વિં [ફા.] કાઢીબાકી ન રહ્યું હોય
 બેબાકળું (બે) વિં [બે (સં. મય) + બાકળું
 (સં. વ્યાકુલ)] બાવર, ગાબર
 બેબી સ્ત્રી [ઈ.] નાની બાળકી (૨) નાની બાળકી
 માટે લાડનું નામ
 બેબુનિયાદ (બે) વિં [ફા.] કમનસૂત; નીચ
 (૨) પાયા-આધાર વિનાનું
 બેબોલ (બે) પું ૦ બં ૦ વં [બે + બોલ] થોડુંક
 બોલવું કે કહેવું - નિવેદન કરવું તે [-કહેવા =
 થોડુંક કહેવું (૨) શિખામણરૂપે કંઈક કહેવું]
 બેબોલું (બે) વિં [બે + બોલવાળું] નૂકું;
 બોલીને ફરી ભય એવું, બેવચની
 બેબસું (-થું) (બે) વિં [બે + ભાત] બે
 ભાતનું (૨) સેળભેળવાળું
 બેબરસું (બે) વિં [બે + બ્રમવાળું] બેરવાદ
 બેબાન (બે) વિં [બે (ફા) + બાન] બેશુદ્ધ
 -ની સ્ત્રી બેશુદ્ધિ
 બેમન (બે) સ્ત્રી [બે + મન] બે બાબતની
 મનોદશા: સંકલ્પવિકલ્પ (૨) નારાજ, દિલગીરી
 બેમરબદ (બે) વિં [બે (ફા.) + મરબદ]

(મર્યાદા)] અમર્યાદિ; લાજ વિનાનું
 બેમિસલ (બે) વિં [બે (ફા.) + મ મિસલ]
 અણસરણું; નિરાણું, લિન
 બેમાલૂમ (બે) વિં [ફા] ગુપ્ત, અજ્ઞાત (૨)
 અં ગુપ્તપણે
 બેમુનાસિખ, બેમુનાસિખ [ફા] (બે) વિં
 બુઓ નામુનાસિખ
 બેમુરવત (બે) વિં [બે (ફા.) + મ મુરવત]
 નિમકકહરામ; નિર્ગુણિયુ
 બેરખ [‘બે’ મા હસ્યુતિ] સ્ત્રી [ફા. વૈરજ]
 નગાર, વાવટો અને ડંકવાળી ઢુંકડી
 બેરખ (બે) અં [હિં વેરોક?] વારંવાર, હમેશ
 બેરખી (બે) સ્ત્રી [સં વાહુ + રક્ષા? હિં
 વૈરાલી] સ્ત્રીઓનું કાણીનું એક ઘરેણું
 બેરખો (બે) પું ૦ [બુઓ બેરખી] રક્ષાક્ષના
 મોટા મણકાની માળા
 બેરબે પું ૦ [સરં હિં. વિરોજા; મ. વેરોજા]
 પર્વતમાં થતા એક ઝાડનો ગુહર
 બેરડું વિં ૦ [સરં મ. વેરડ, કા. વઢુર] હઠીલું
 (૨) ખંધું. - ડાઈ સ્ત્રી
 બેરત વિં ૦ [સરં મ. વેરકા (કા.) = હુરચું;
 ચાલાક, તથા મ વેરસા = હાંડ, અવિચારી]
 હુરચું (૨) ચડાઉ, ઉદ્વિત (૩) [બે (ફા) +
 રત (કાટ)] કવખતનું (૪) સ્ત્રી ૦ કવખત
 બેરહમ (બે) વિં [બે (ફા) + મ રહમ] રહેમ
 વગરનું; નિર્દય,
 બેરંગ (-ગી) (બે) વિં [ફા] ઊડી કે બગડી
 ગયેલા રંગવાળું (૨) [લા.] અનિશ્ચિત મનનું
 બેરાગી (બે) વિં [બે + રાગ] બેરંગી, બે
 રાગવાળું; અનિશ્ચિત મનનું (૨) પું ૦ [હિં]
 વેરાગી; બાવો [બારિસ્ટરી
 બેરિસ્ટર પું ૦ [ઈ.] બારિસ્ટર. -રી, સ્ત્રી
 બેરિયું નં એક પક્ષી
 બેરી સ્ત્રી (કા) ઘોડીની એક ભત
 બેરીજ સ્ત્રી [સરં મ, હિં વેરિજ] સરવાળો,
 સરવાળાની ગકમ
 બેરોજગાર (બે) વિં [ફા] રોજગાર વગરનું.
 -રી સ્ત્રી રોજગારનો અભાવ, બેકારી
 બેરોનક (બે) વિં [ફા.] નિસ્તેજ

બેરોનેટ પુ. [ઈ] 'સર'નો વશપરપરાગત
 ઇલકાબ ધરાવનાર [બળદગાડી
 બેલ (બે) પુ. [દે વઝલ] બળદ. ંગાડી સ્ત્રી
 બેલ, ંડી સ્ત્રી [બે' ઉપરથી ?] બે જણની
 ભેડી કે તેમાનો એક-ભેડીનાર; સાથી
 બેલગામ (ને) વિ. [ફા.] નિરંકુશ
 બેલડી સ્ત્રી [જુઓ બેલ] ભેડી
 બેલડું વિ. [લડવું ઉપરથી ?] લડવાડિયુ
 બેલતેલ ન. [બેલ (ઈ વોઈલ્ડ) + તેલ] લાંડડા
 ઉપર લગાવવાનું એક નેલ
 બેલદાર પુ. [ફા.] કડિયાને મદદ કરનાર
 મનુર (ર) ચાચવાથી જમીન ખોદનારો
 બેલપ સ્ત્રી [જુઓ બેલી] બેલીપણું, સહાય
 બેલાયું ન. [સર. મ વેલા] બે પાખિયાવાળું
 લાકડું (મોળ કે એવું ઊંચું કરવા-ટેકવવાનું)
 બેલાશક (બે) અ. [અ વિલાશક] સકાર્ય
 રાખ્યા વિના [સિપાઈ
 બેલિફ પુ. [ઈ] અસાલતના હુકમ બાબતનાર
 બેલિયું ન. [બેલું-બેવડું થયું ?] આગળાનું
 અકડાઈ જવું તે (ર) [મ વેલિયા હિં વેલા
 (સં. મલિકા ?)] એક ફૂલ અને તેનું અતર
 બેલી પુ. [દિ. વેલિ=રતંલ કે 'વાલી' પરથી ?]
 ધણી, મુરખી, સહાયતા કરનાર (ર) સ્ત્રી
 [?] સોનીનું એક ચોભર
 બેલું [બે' ઉપરથી ?] ન. પૂણીનું ભેડકું (ર)
 ભેડકું (૩) ઘેળો રેતાળ પર્યટ
 બેવક(-ક)ર (બે) વિ. [બે (ફા.) + અ. વક્ર]
 ભાર-બોજ વિનાનું
 બેવકૂદ વિ. [ફા.] મૂર્ખ. -ક્રી સ્ત્રી. મૂર્ખાઈ
 બેવખત (બે) અ. [બે (ફા.) + વખત] અયોગ્ય
 વખતે, ક્ષવખતે [જનાર ંચણું ન.
 બેવચની (બ) વિ. [બે + વચન] બોલીને ફરી
 બેવડ વિ. [બે + પડ] બેવડેલું હોય તેવું (ર)
 સ્ત્રી. બેવડું પડ [-વળી જવું, -વળવું
 =બેવડું થઈ જાય તેમ વળી જવું] ંવું
 સંક્રિં બેવડું કરવું. -હાવું અ. ક્રિં
 બેવડું કે બમણું થયું. -ક્રિયું વિ. બે પડવાળું
 (ર) બેવડા બાધાનું -ક્રિં વિ. બે પડવાળું
 (ર) બમણું [બેવડિયા કોઠાવું, બેવડા

કોઠાવું, બેવડી પાસળીનું = મજબૂત
 બાધાનું] [બહાર કાઢેલું
 બેવતન (બે) વિ. [ફા.] વતન વગરનું (ર) વતન
 બેવડા (બે) વિ. [ફા.] નિમકહરામ, બેઈમાન
 ંઈ સ્ત્રી. બેવડાપણું
 બેવારસ (બે) વિ. [બે (ફા.) + વારસ (વ.)]
 નવારસ, વારસ વગરનું
 બેશ (બે) વિ. [ફા.] સારું, ખાસું; મનેનું
 બેશક (બે) અ. [ફા.] શક વગર
 બેશરમ(-મું) (બે) વિ. [ફા. વેશર્મ] નિર્ભંજન.
 -મી સ્ત્રી. નિર્ભંજનતા
 બેશુદ્ધ (બે) વિ. [બે (ફા.) + શુદ્ધ] બેભાન.
 -દ્ધિ સ્ત્રી. મૂર્ખા [વગરનું, બેહક
 બેશુ(-સુ)મારું (બે) વિ. [ફા.] સુમાર
 બેસઊઠ (બે) સ્ત્રી. [બેસવું + ઊઠવું] બેસવું.
 ઊઠવું તે (ર) [લા] મૈત્રી, સંબંધ
 બેસડા(-રા)મણ (બે) ન. -ણી સ્ત્રી. [બેસવું
 ઉપરથી] બેસાડવાની -જણવવાની ક્રિયાત
 બેસણી (બે) સ્ત્રી. [બેસવું ઉપરથી] નેના
 ઉપર વસ્તુ ચપટ બેસીને રિયર રહે છે તે ભાગ
 (ર) બેઠક, આસન
 બેસણું (બે) ન. [બેસવું ઉપરથી] બેસણી;
 બેઠક (ર) બેસવાની રીત (૩) બેઠમણ
 બેસતમ (બે) વિ. [ફા. વેશતમ] પુષ્કળ
 બેસતી (બે) સ્ત્રી. [બેસવું ઉપરથી] ગાઢ મૈત્રી.
 -તું વિ. 'બેસવું'નું વ. કૃ (ર) ગોઠવું આવવું
 (૩) નહું શર થવું (૪) બરોબર હોય એવું;
 માફકસરતું [-આવવું = (પહેરવામા) બરોબર
 આવવું (ર) કામમા-વપરાશમા આવી જવું;
 નકાસુ ન રહેવું. -ઊઠવું = હળવું મળવું, મીતિને
 હીધે આવવું જવું -થવું = ઉપયોગમા આવી
 જવું (ર) જરાય વધવું કે ઘટવું નહીં, ભેઈએ
 તેટલું થઈ રહેવું. -વડવું = (પહેરવામા)
 ચુસાવું -બીડાવું રહેવું. -વર્ષ = નવું વર્ષ.
 બેસતો પાયો = મેળ, બનતી રાશ. બેસતા
 રીખવું = લપસી પડવું (મનકમા.)
 બેસખૂર (બે) વિ. [ફા. વેસખૂર] અધીર -રી
 સ્ત્રી. અધીરાઈ [વગરનું
 બેસમજ (બે) વિ. [બે (ફા.) + સમજ] સમજ

એસર (એ) વિં [એ + સર] અડધી કાળી અને
અડધી રેતાળ (જમીન)

એસરણુ (એ) નં [‘એસરું’ ઉપરથી] કહિયા
સુતારોને એગા થવાનું ઠેકાણું (૨) ખર્ચ,
કિંમત એસવી તે

એસરામણુ, -ણી બુઝો ‘એસડામણ’માં

એસરું (એ) અંકિં [અપ. વહસ, વહસ, પ્રા વેસ]
આસન માડવું (ઊભા હોય કે સૂતા હોય
તેમાથી) (૨) નીચે આવવું, ઊતરવું (ભાવ, કચરો)
(૩) બધાએસતું આવવું (ડગલો) (૪) શરૂ
થવું (જવું, વધ) (૫) [ફળદ્રૂણ] આવવું (૬)
કિંમત લાગવી; મૂલ પડવું (૭) લાગવું, ચોટવું;
(પાસ, ડાઘ, રંગ, વાસ) (૮) પેસી જવું; વાગવું;
લાગવું ઉદાં હાથમાચાપુ ખેઠો (૯) સ્થાપિત
થવું; જમી થવું ઉદાં જપતી ખેડી; કાઢે
ખેડી, ફશા ખેડી (૧૦) અર્થ સમજાવો, રીત
પ્રમાણે ગોઠવાવું (હિસાબ, કાચડો, વાક્ય)
(૧૧) વળવું, સ્થિર થવું ઉદાં ચીતરવામા તેનો
હાથ ખેડો છે (૧૨) કામકાજ વિના પડી રહેવું
ઉદાં ભાઈ શું કરે છે? - ખેડો છે (૧૩) જાડું
- ખોખરું થવું ઉદાં ગળું ખેડી ગયું (૧૪)
રાહ જોવી, ખોટી થવું ઉદાં ખેડીને હું તો
યાક્યો (૧૫) કસ કે તીક્ષ્ણતા દૂર થવા (કપડું;
ધાર) (૧૬) આધાર વિનાનું - તેજ વિનાનું થઈ
જવું; લાગી પડવું ઉદાં ધર ખેડું = પત્તિ, પત્ની,
કે છોકરા વિનાનું, ટેકા કે માલ વિનાનું થયું. (૧૭)
વ્યાપવું; જામવું ઉદાં કચ ખેડવો (૧૮) ખીજ
ક્રિયાપદ સાથે આવતાં ક્રિયાશરૂ કરવી, વળગવું
- મડવું એવો અર્થ ખતાવે છે ઉદાં રહવા -
ખાવા - ગાવા - લાગવા ખેડો અથવા અચાનક
કે ભૂલથી તે કંઈ નાખવું એવો અર્થ ખતાવે
છે. ઉદાં લખી ખેડો, ખોલી ખેડો [એસ
એસ! = રહેવા દે! જોયું તારું હહાપણ!
એસવા ઊઠવાની જગા = દીવાનખાનું (૨)
વાતચીત કરવાનું પાત્ર, મેળાપી માણસ
એસવા જવું = નાત જમતી હોય ત્યારે પાટે
એસવા જવું (૨) ખરખરો કરવા જવું, ઉઠમણે
જવું (૩) મળવા જવું એસવાની હાથ =
આધારસ્થાન. એસી જવું = પડતી હશા

આવવી (૨) ચપટ થઈ જવું (જેમ કે ભૂખથી
ચેટ કે ગાલ એસી ભય) (૩) પડી લાગવું (જેમ
કે ઘર, સંસ્થા) (૪) (ફકાનમા) કમાણી ન
થવી (૫) દેવાળું કાઢવું (૬) નખોડ જવું (૭)
કસ ઊતરી જવો (જેમ કે સૂતર, કપડું)
(૮) થાકી કે હારી જવું (જેમકે છાતી) એસી
પડવું = ચાલવામાથી એકદમ થાકીને એસી
જવું (૨) ધધામાથી કે માથે લીધેલ કામમાથી
(થાકીને) અધવચ ખસી જવું. ખૂણે એસવું
= (ત્રીએ પતિના મૃત્યુને કારણે) શોક પાળવો
ખાદીએ એસવું = ગભરામણેક થવો. ઘેર
એસવું = નોકરીમાથી કાઢી મુકાવું. એસી
રહેવું = કાઈ ઉદ્યમ-પ્રવૃત્તિ ન કરવા દૂર, વેગ-
ળું એસવું = (ત્રીએ) રજાસ્વલા થવું નિશાળે
એસવું = ભણવા નિશાળે જવું ખારણે
એસવું = ઉધરાણી વગેરેનો તગાદો કરવો.
રોજે એસવું = રોજની મજૂરીથી કામે લાગવું
એસાડ(-ર)વું (એ) સંકિં (‘એસવું’નું પ્રેરક)
એસે તેમ કરવું (જુઓ એસવું) (૨)
એસવું આવે તેમ કરવું, જડવું. ઉદાં
નગ વીટીમા એસાડવું (૩) પૂરી દેવું ઉદાં
જેલમા એસાડી દીધો (૪) નાખવું, ઠરાવવું.
ઉદાં લાગો એસાડી દીધો (૫) વ્યાપી-જામી
ભય તેમ કરવું. ઉદાં કરપ એસાડવો, રોડ
એસાડવો [ઘેર એસાડવું = નોકરીમાથી
કાઢી મૂકવું ઠામ એસાડવું (ખેરીને) =
નાતરું કરાવવું]

એસામણુ (એ) નં [‘એસરું’ ઉપરથી] એસવાનું
ભાડું (૨) રોગને લીધે ઠેરથી ઊંછું ન થવાનું,
ખેડક એસડ તે [-પડવું = જુઓ ખેડક
પડવું] -ણી સ્ત્રી મૂલ એસવું તે -ણું નં
ઉઠમણું (૨) મૂલ્ય

એસારવું સંકિં જુઓ એસાડવું

એસાર (એ) યું [‘એસવું’ પરથી] ઉતાર
(વાહનનો). ‘પેસે-જર’

એસાવું (એ) અંકિં એસવાની ક્રિયા થવી
(‘એસવું’નું લાવે), એસી શકવું

એસરું (એ) વિં [એ (જુદા જુદા) + સર અથવા
એ (જા) + સર] ખોટા કે ખરાબ સૂરત, બસરું

એસ્ત્રાદ (એ) વિં [એ (ફા) + સ્વાદ; અથવા
એ (મૂળ કરતા જુદા) + સ્વાદ] સ્વાદ વગરનું
કે અગમ યા અગડેલા સ્વાદનું

એહક, -ક (એ) વિં [ફા] હક વગરનું (૨)
અં હક વગર, અકારણ

એહક (એ) અં [એસકું ઉપરથી] ફરી ન ઉઠાય
‘તેમ (એસકું, દોરનું) (-પડકું, એસકું)

એહબૂર (એ) અં [એ + હબૂર (હાજર)] બને
(પક્ષ)ની હાજરીમાં (૨) [એ (ફા) + હબૂર]
ગેરહાજરીમાં

એહદ (એ) વિં [ફા] હદ વગરનું

એહયા (એ) વિં [ફા.] એરામ ંઈ સ્ત્રીં
એહયાપણુ

એહાલ (એ) વિં [ફા] ભૂડી હાલતમાં આવી
પડેલું (૨) પું અં વં ફર્શા -લી સ્ત્રીં
ખરાબ સ્થિતિ; ફર્શા

એહુરમન (એ) વિં [ફા] એઆખર, -તી
સ્ત્રીં આખર જવી તે

એહુરગી [ફા.], એહુદી (એ) સ્ત્રીં એહુદાપણું
એહુકું (એ) વિં [ફા.] એવફરીબરેલું, નકાસું;
અથડિત

એહેસ્ત (એ) નં [ફા વિહિસ્ત] સ્વર્ગ ંનરીન,
-સ્ત્રીં વિં સ્વર્ગવાસી [સ્ત્રીં

એહોશ (એ) વિં [ફા] એલાન, એશુદ -રી
એળ (એ) સ્ત્રીં એડ, ચૂલાનો ઉપરનો છટો ભાગ
એળે એળે (એળે) અં [સ. વલાત્?] ગદા
મુશ્કેલીએ; પરાણે

એં, એં (એં) અં [સ્વં] (બકરાચેટાનો)
એંક સ્ત્રીં [ફા] એંક, શરાડી કામ કરતી પેદી
કે મંડળ ૦૨ પું એંકનું કામકાજ કરનારો કે
સભાજનારો માણસ, શરાફ (૨) એંક અટક.
-કિંગ નં [ફા] એંકનું કામકાજ; શરાડી

એંગી (એં?) સ્ત્રીં [સં. વ્યંગ્ય = ઢાકવા લાયક
પરથી?] સીવેલી નાની પોટલી (ટપાલમાં
મેકલવાની)

એનિક વિં [સં] બીજ સંબધી (૨) મૂળભૂત
(૩) ‘એલિનપ્રેકલ’ (ગ) (૪) નં મૂળ, કારણ

એહકબોલું વિં જુઓ બટકબોલું

એહુકી સ્ત્રીં એક વેલો (તેવું કથ દોરને

અવરાવાય છે)

બૈયર સ્ત્રીં જુઓ બૈરી :

બૈરક વિં [બૈર] ઉપરથી] બૈરા જેવું ંજુદિ
સ્ત્રીં બૈરાના જેવી જુદિ (૨) બૈરીની સલાહ.
ંશાસ્ત્ર નં બૈરામાં ચાલતા કે તેઓ સમને

કે રસ લે એવા રીતરિવાજ ને ધારાધોરણ

બૈરી સ્ત્રીં [રે. વાઙવા (સં. માર્યા?)] સ્ત્રી (૨)
પત્ની, વહુ [-કરવી = પરણવું કે નાતરે;
લાવવું.] ંવખો વિં પું વહુનો પક્ષ લેનાર;
વહુધેડો, -કું નં બૈરી (-કરવું)

બો સ્ત્રીં [ફા] બૂ, ગંધ, વાસ (૨) [લા.]
અભિમાન. [-આગવી = ફર્ગવ આવવી
-રાખવી = ધમંડ રાખવું]

બો [ફા], ંદોરી સ્ત્રીં બીડો ઇં બાધવામાં
વપરાતી એક ભતની દોરી, ‘ટવાઇન’

બોઈ સ્ત્રીં એક માહલી

બોઇદાર નં [ફા] જેમાં પાણીની વરાળ ધાય
છે તે (એ જિનનો) ભાગ

બોકડી સ્ત્રીં [ફા] બકડી -કું નં બકડું,
-કો પું બકરો [બોકડાને મોતે મરવું =
હલકી ગીતે તરત માર્યા જવું બોકડો
બનાવવો = (વધેરાવા - માર વેઠવા) આગળ
કરવો (૨) મસ્કરીનો ભોગ બનાવવો.]

બોકાસું નં, -સો પું [પ્રા. વોક્કાર, દે.
વુક્કાર] (કા) બૂમ, ચીસ, રાડ

બોકી સ્ત્રીં [ફા. વોસી? કે સં બૂકડો]
બચ્ચી [-બરવી = બોકી કરવી.] ંજું નં
[પ્રા. વુક્ક = ભસવું] બોકીલું

બોખ સ્ત્રીં [બખુ], ‘બખોલ’ ઉપરથી] પાણી
કાઢવાની ચામડાની ડોલ (૨) ભગદાણું, મોટો
ખાડો હાં ંહો કૂંબોને કાઢી બોખ (અખો).
ંજું વિં હાત પડી ગયા હોય તેવું (૨) નં
[લા.] ચાટ પડી જવું - બનવું તે [-પડવું =
ચાટ પડવું - બનવું] -ખું વિં બોખલું

બોગડું નં [મ વોગદા; પોર્તુ સાગોગદા]
ભગદાણું (૨) ભોયર, ‘ટનલ’ (રેલવેનું)

બોધરણું નં [સરં મ વોધર્ણી] પહોળા મોની
વટલોઈ

બોધરો પું [દિ. વોધરી] મોટો સાવરણો

બોધલું, બોધું વિં [બોધું] ઉપરથી ? કે પ્રા
લુગ્ગહ(સ. વ્યુદ્ગહ) = ભ્રાંતચિત્તા ઉપરથી ?
બોલિયુ, મૂખ

બોચ વિં [સરં મ વોચા] સાદુ (૨) મૂખ
(૩) પું [ફા ચોવ ?] જીવ. રનો રસદાર સઠો
બોચલો પું [બોચી' ઉપરથી] વાળની
કિનારીવાળી આળકોની ટોપી (૨) પીઠ સુધી
પહેલે તેવી ઢોકરીઓની ટોપી (૩) અ બોડો
બોચિયું નં [સરં બોચલો] વાસની હલકી
ટોપલી (૨) [લા] લીલો માણસ

બોચી સીં ગરદન [-પર કાંકરો મૂકવો =
કંકન નિયમન ગખડુ, સતત એકવારો પરિભ્રમ
કરાવવો. -પર ચડી બેસવું = ઉપર હાજર
રહીને ચાપીને કામ લેવું.] -ચું નં બોચી
(પ્રચકારમા)

બોજ (બો) સીં ટેવ, આદન (ચ) (-પડવી)
બોજ પું [દિ. વોજ્ઞ (સ. વહ), હિં. વોજ્ઞ, મ
વોજા] બાર (૨) [બોજ = બાર પરથી કે બૂજ =
કર ઉપરથી ? સરં મ વોજા] મોમો (૩) પોત,
કુમારા. [-પડવો = ભાર - તકલીફ પડવા (૨)
વક્કર પડવો] ઠદાર વિં બોજવાળું. ઠવું
અંકિન પાલનવુ. પરવરવું -ભે પું ભાર
(૨) જવાબદારી, જોખમ

બોટ સીં [હ] હોડી, મછવો (૨) રટીમર (૩)
નં જીઓ અબોટ

બોટણુ નં [બોટવું ઉપરથી] બાળકને પહેલ
વહેલુ અથ અવરાવડુ ને

બોટણી સીં [કે વોટણ] સ્તનની ડીટડી (૨)
કાંટડીના આકારની ચૂસણી

બોટવું સંકિં [દિ. વોટ] ખાઈને કે પીને કે
સ્પર્શ વગેરેથી એક કરવું, હીન કરવું, અભણ-
વડું (૨) રોકવું, પહેલેથી કબલો કરવો.
[બોટી રાખવું, લેવું (જગા) = પહેલેથી
રેખી લેવું, કમલો કરી રાખવો]

બોટિયું નં જીઓ અબોટિયું: મુગટો

બોટી સીં (કા.) માસનો વાનો ઢુકડો (૨) રૂડ (૧)

બોટું નં બોટિયું (?)

બોડ (બોડ) સીં [પ્રા. લુટ (સં પુટ) =
આચ્છાદન, ઢાકણ] બબોલ, શુદ્ધ (પશુ રહેવા

કરે છે તે) (-કરવી)

બોડકુ વિં જીઓ બોડું. -કી સીં બોડી;
વિધવા (પ્રચકારમા કે ગાળ તરીકે)

બોડર નં એક પડી

બોડવું સંકિં [દિ. વોટિય = બોડેલું] મૂલ્ય
બોડિયું વિં જીઓ બોડું [બોડિયા અક્ષર
= કાનોમાના વગર કે મધાળુ બાધ્યા વગર
લખાતા અક્ષર.] ઠટકોડિયું વિં સાવ બોડું

બોડિયો કલાર પું એક વનસ્પતિ, કલાર

બોડી સીં જીઓ બોડકી

બોડી અજમો પું એક વનસ્પતિ

બોડી બામણી સીં જીઓ બામણી

બોડું વિં [દિ. વોટ] માથે વળ વિનાનું (૨)

[લા] ઉધાડું; ખુલ્લું; સાફ (માથુ, ખેતર,
મથાળા વગરનો અક્ષર, લૂટી લીધેલો માણસ
વગેરે). [બોડા અક્ષર = જીઓ બોડિયા
અક્ષર બોડું કરવું = (વાળ, પાન વગેરે
વિનાનું) ખુલ્લું - સાફ કરવું (૨) લૂટીને સાફ
કરવું બોડો ભાત = ધી વગરનો લૂખો
લાત] ઠટકોડું (જીઓ ટકો), ઠરણુંક =
છેડ જ બોડું. ઠરેડું વિં ઠદન બોડું

બોણવું (બો) સંકિં [જીઓ બોણી] બોણી
કરાવવી કમાણી કરાવવી (૨) ગાળ દેવી

બોણાટ (-વ)વું (બો) સંકિં [બોણવું પરથી]
ગાળો લાડવી

બોણી (બો) સીં [પ્રા. વોજ્ઞ (સ વોજ્ઞ)
ઉપરથી: સરં હિં. વોહની, મ] પહેલો વકરો
(૨) બેસતા વર્ષની બક્ષિશ (૩) [લા.] ઠપકો,
ગાળ [-કરાવવી = પહેલો સોદો કરીને
શુકન કરાવવા]

બોત (બો) પું [ફા. લુત = જડ મૂર્તિ]
બાધો; મૂખ. [-જેવું = જડ; સ્તબ્ધ]

બોતડો પું [હિં વોત (સ. પોત)] નાનું ઊંટ
બોતન (-નું) નં [જીઓ જીતાનું] પામકીની

અદરનો ગાલો (૨) કલક, આળ (-મૂકડું)

બોતે (-તે)ર (બો) વિં [અપ. વાહત્તર, પ્રા.

વાવત્તરિ, વાહત્તરિ (સ દ્વાસપતિ)] '૭૨'

બોચક વિં [સરં મ વોચટ] જડ, ઠાક (૨) સુસ્ત

બોચું નં [જીઓ બોતાનું] પાધડું (તિરકારમા)

બોદલી સીં (કા.) ઘોડીની એક ભટ

(૨) માનકડ મૂદર ને પ્રકરે

બોધલું વિં ભુઓ બોધું, (૨) ૫૮૫
 બોધલો પું લબોટાની રમતની સમાપ્તિ
 બોધારકાંકરો પું, બોધારશિ(શી, -સિ,
 -સી)ગ સ્ત્રીં એક દવા
 બોધાણુ અં કિં [ભુઓ બોધું] પાણી પીને
 તર થવું (૨) પાણીથી કાવાઈ બગડી જવું
 બોધુ વિં [સ. વોદક, સરં હિં. વોદા] બોધાઈ
 ગયેલું (૨) બોખરું (૩) ઢીલું, કાચુ (૪) નં
 તડવાણું કે બનાબર નહિ પકવેલું માટીનું વાસણ
 બોધ પું [સં] ઉપદેશ (૨) જ્ઞાન (૩) [લા.]
 ગાળો. [-થવો = જ્ઞાન થવું, સમજવું -લેવો
 = ધડો લેવો, શીખવું] ૦ક વિં બોધ આપ-
 નારું, ૦કતા સ્ત્રીં ૦દાયક, ૦દાયી વિં
 બોધ આપનાર, જેમાથી બોધ મળે એવું. ૦ન
 નં બોધ થવો કે આપવો તે (૨) જણાવવું
 તે ૦ પત્ર નં માહિતી આપનારી ચોપડી
 (વિદ્યાપીઠ કે તેવી સંસ્થાઓની). ૦પરાયણ
 વિં બોધથી ભરેલું. ૦પાઠ પું ૦પાઠ પાઠ (૨)
 નમૂના તરીકેના પઠ (૩) શિખામણ, ધડો.
 ૦વચન નં શિખામણનું વચન ૦વું સંકિં
 ઉપદેશ આપવો; સમજાવવું
 બોધલું વિં [ભુઓ બોધલું] બોધલું, બોણુ,
 અણસમજ [‘હિંકિટક’]
 બોધાત્મક વિં [સં] બોધના લક્ષણવાળું,
 બોધિ સ્ત્રીં [સં] સંપૂર્ણ જ્ઞાન (બૌદ્ધ). ૦વૃક્ષ
 નં (સ) ગયામા આવેલું પીપળાનું ઝાડ, જેની
 જગાએ પૂર્વે યુદ્ધરવને જ્ઞાન થયું હતું ૦સરવ
 પું જે પૂર્ણ જ્ઞાન મેળવવાના માર્ગ ઉપર
 છે અને થોડા જન્મમા એ રથાને પહોંચનાર
 છે એવો (બૌદ્ધ) સાધક
 બોધિત વિં [સં] બોધ પામેલું
 બોધાગાણું વિં પોપલ. -ળાં પું બં ૧૦
 જાણે બહુ દુષ્ટ પડી જતું હોય એવો ઢોંગ
 બોખડી સ્ત્રીં [‘બોખડું’ પરથી] બોલતી; જીભ
 [-વવવી = ખડું બોલવું; અમર્યાદ બોલવું].
 બોખડું વિં [બ-ખ-ખ રવં] તોતડું
 બોખાટ પું [સરં મ. વોમાટ-ટા (સં હે)]
 વિરોધનો પોકાર [તારની ભૂગળી
 બોખિત નં [ઈ] સાજામાં વપરાતી વાણાના

બોખું વિં [ભુઓ બોખડું] બોખડું (૨) નં
 બોખું; કોડું
 બોખો પું [સરં હિં. વોખા] વતન
 બોખખ(બોખો), ૦૨ [ઈ] ભુઓ ‘બોખ’મા
 બોખકોટ પું [ઈ] બહિંકાર
 બોયું (બો) નં [સરં મ. વોરુ = ખરૂં (પ્રા.
 વરૂઝ)] જેમાથી લાંબી થાય છે તે છોડનો
 (લોડી ઉતારી લીધેલો) સાંઠો
 બોયું નં [ઈ ‘વોઈ’] પાણીમાના ખરાખાની
 ચેતવણી આપના માટે દરિયામા તરતો રાખેલો
 લોહાનો ગોળો
 બોર નં [પ્રા., (સ વદર)] બોરડીનું ફળ (૨)
 સ્ત્રીએ વું એક ધરેણું. [-નું ડીંટ (ન લાણુ)
 = કશું નહીં -જેવડાં (આસુ) = મોટા મોટા.]
 ૦ફૂટે પું [+ ફૂટવું] કંચરવાણું, પાચમાલી.
 [-કરવો, વાળવો = મારી મારીને બોખરું
 કરી નાખવું (૨) પાચમાલ કરવું] ૦ડી સ્ત્રીં
 [પ્રા વોરી, વદરી] બોરનું ઝાડ [-ખં ખેરવી,
 ઝંઝેડવી, જૂડવી = મારી પેઠે માર મારવો
 (૨) મારીને પરાણે બધું પડાવી લેવું.] ૦માળા
 સ્ત્રીં બોર જેવા મણકાની માળા - એક ધરેણું
 બોરડું સ્ત્રીં [મ વોરડ (ઈં વોઈ)] બાણુ, ઠોર
 બોરસહી(-ળી) સ્ત્રીં [પ્રા વડલસિરી (સ.
 વકુલત્રી)] એક ફૂલઝાડ
 બોરિયું નં [‘બોર’ ઉપરથી] બટન (૨) એક
 છોડ; તેનું ફૂલ (૩) એક ધરેણું
 બોરી સ્ત્રીં ભુવાર, બાજરી ધંના કણસલાની
 રજ (૨) [‘બોરો’ ઉપરથી] ગાસડી, ગૂણ
 બોરું નં [સરં મ વોરા] જેમા એકેકા કણ
 રહે છે તે કણસલાનું બોણુ
 બોરો પું [સરં મ, હિં વોરા (ફા વુર્દહ
 વૃતિયા)] ધાખળો, બ-નુસ
 બોઈ નં [ઈં.] પાટિયું (૨) મઠળ ઉઠાં
 રફૂલ બોઈ, લોકલ બોઈ
 બોઈંગ સ્ત્રીં [ઈ] જાતલાય
 બોલા પું [ઈં] હડો ૦બેટ નં કિંકેટની રમત.
 -લિંગ સ્ત્રીં કિંકેટની રમતમા બોલ નાખવા તે
 બોલ પું [‘બોલવું’ ઉપરથી] શબ્દ, વચન (૨)
 કડી, વડ (૩) [લા.] મહેણું. [-આપવો =

કાલ આપવો, વચન આપવું (૨) મોઢે કરવા માટે (ખીતને) ચરણ દે પદ કહી અંબ ગાવવું. -કાઢવો = હટક કાઢવો, જગ પણ બોલવું. -દે એવું = જરૂરને પ્રસંગે કામમાં આવે તેવું -દેવો = જવાબ દેવો; હોકારો પૂરવો (૨) કામમાં આવવું -બોલવા = શબ્દો કહેવા (૨) ગુરુસાના વેણ કહેવા. -મારવો = ટાણે મારવો -માં બોલ ન હોવો = બોલવામાં ઢંગધડો ન હોવો (૨) બોલવામાં સમચાઈ ન હોવી. -લેવા = મોઢે કરવા અમુક પદ કે ચરણ ખીત પાસેથી સાતળી લાવવું બોલે બંધ ન હોવા = એકવચની ન હોવું. વારે ધડીએ બોલેલું ફેરવી નાખવું. બોલે બોલે મોતી ખરવાં = બોલવામાં અફસુન માધુર્ય અને હિતકારિતા હોવા] બંધ, બંધું વિં વાચણ; વાતોડિયું (૨) લડકણું. બ્યાલ સીં બોલવું ચાલવું તે, વાતચીતનો વહેવાર, મેળાપ (૨) તકરાવ (૩) ચાલ; કરાર બજા સીં બોલવાની ઢગ. બતી સીં બજા. [-બંધ કરાવવી = ચૂપ કરી દેવું.] બપટ નં બોલવું ચિત્રપટ - સિનેમા બંધ પું કરાર. બબાલા સીં ચલણ દે ચડતી કળા હોવી તે; ક્ષેત્ર.

બોલવું સંકિં [પ્રા. વુલ્લ, વોલ્લ] વાચા કાઢવી, બોચરવું (૨) કહેવું; વાત કરવી (૩) [લા] વઢવું; ગુરુસો કે અગ્રગમે બતાવવા કહેવું (૪) કળિયો કરવો, વઢવાડ કરતા બોલવું. [બોલવું ચાલવું = જવું, સાળું સમું. બોલવું ચાલવું = વાતચીત કરવી; સંબંધ હોવો. -ચવું = બોલાબોલી - તકરાવ થવી સામું બોલવું = વિન્દ બોલવું (૨) સામાયિક, ઉદનાઈ કરવી (-ને મારી વતી) બોલાવવો ! = -ની મારી વતી ખતર પૂછવો, મારું રનેકરમરણ કહેવો. બોલોયું બોલ દે એવું = જવાબ આપે એવું, અણીને વખતે કામ દે એવું બોલી ગ્રહણું = વચમાં કે ઉતાવળે બોલવા માડવું. બોલી જવું = મોઢે કરેલું સલાખાવી જવું (૨) ઉતાવળમાં કે વગર વિચાર્યે બોલી નાખવું કે બોલાઈ જવું. બોલી નાખવું = સ્વકોચ રાખ્યા વિના કે કુપાચ્યા વિના કહી

દેવું (૨) કબૂલ કરી દેવું; જણાવી દેવું બોલી બજાડવું = ન બોલવાનું બોલીને કે બોલવા- માને કામ કે સબધ બગાડવો બોલી બતાવવું = કહી બતાવવું. બોલી બેસવું = ઉતાવળમાં કે વગર વિચાર્યે બોલી નાખવું. બોલી રહેવું = બોલવાનું પૂરું કરવું બોલ્યા સારું ન બેવું = અમુગત બોલાયુ હોય તેને મનમાં ન લાવવું, તેનું દુખ ન લગાડવું] બોલ બોલા, બોલાબોલ સીં સામસામે બોલવું ને, તકરાવ.

બોલાચાલી સીં તકરાવ (૨) બોલવા ચાલવાનો સબધ - ઢગરતી [-ચવી = તકરાવ થવી - હોવી = બોલવા ચાલવાનો સબધ હોવો.] બોલી સીં ભાષા કે ગોણ ભાષા જે બોલવામાં જ ચાલતી હોય (૨) મહેલું (૩) કબૂલત [-કરવી = શાન્ત કરવી, કરાર કરવો.] બ્યાલી સીં બોલવા ચાલવાની ગીતભાત બોલમેટ, બોલિંમ જુઓ 'બોલ'મા બોલટ પું [ફં] એક બાલુ ચાકી ચઢાવવાનો માયાદાર ખીલો (-મારવો, લમાવવો) બોલશેવિક વિં [ફં] રશિયાના એ નામના એક સામ્યવાદી મહાનુભવ - ઝમ નં તે મંડળની કિલચરી [(૨) શુભાવડ બોલુ સંકિં [દિં વોના (સં વપ્)] વાવડ બોલસ (બો) સીં [અ વહ્સ] ચર્ચા; વાહવિવાહ (૨) લઈ (૩) બજાતકાર (૪) પતરાણ બોલસડું વિં ગંધાતુ; વાસ મારતુ બોલસડું સંકિં [ફા. વાસીદત્ત] બચ્ચી કરવી બોલસો પું [ફા] બચ્ચી બોળ પું [સં વોલ] એક ભતતો ગુદર (૨) [સરં મ] ઢાણનો કચરો (૩) [ફં] સીં એક છોડ (જેના અવરણા યાય છે). [-ઘાલવો = બોલી બોલીને પેટમાં દુ.ખાડવું - ફેરવવો = બગાડી મૂકવું, નકામું કરી મૂકવું.] બોળકેરી પું [બોળ[બોળવું ?] + કેરી] મીઠામાં આગેલી આખી કેરી - એક અથાણું બોળવું સંકિં [સં વુલ, પ્રા વોલ] પ્રવાહીમાં ડુબાવવું (૨) [લા] ડૂલ કરવું; શુભાવડ, વણસાવડ [બોળી કાઢવું = બટપટ ગમેતેમ

ધોડું, બોળીને જ કાઢવું, બરોબર ન ધોવું]
 બોળબોળ અં ['બોળવું' ઉપરથી] છલોછલ
 બોળાનાડો પું બ્રહ્મા, વટાળ; અડાઅડ
 બોળિયા વિં ['બોળવું' ઉપરથી] મીઠાના
 પાણીમા રાખી મૂકેલ (કરી લીધું ધં)
 બોળુ વિં ['બોળવું' ઉપરથી] બોળનાર
 (સમાસને અંતે). ઉદાં ઘરબોળુ
 બોળો પું ['બોળવું' ઉપરથી] પલાળી રાખેલો
 લોટ (૨) મીઠામાં આથેલા લીલા ફળ (૩)
 [કા] ભરડકા જેવી એક સાદી વાની
 બોંબ(બોંગો) પું [ફે] હારગોળાનું એક
 હિંસક અસ્ત્ર બારો પું બોમથી મારો
 ચલાવેલો તે, બોમ મારવા ને ૦૨ નં બોમ
 નાખવા વપરાતું લડાયક વિમાન
 બોંબક પું [ફે લુંગ+પોકાર, ચીસ] વાયુદૃષ્ટથી
 હાપજતો ભડો કઠોર સ્વર (સંગીત)
 બોંબગોળો, બોંબમારો, બોંબર બુઓ
 'બોમ' મા
 બોંશ (બોં) સ્ત્રીં બુઓ બોસ (-ચલાવવી,
 બાંધવી)
 બોદ્ધ વિં [સં] બુદ્ધને લગતું (૨) બુદ્ધનું
 અનુયાયી, બધર્મ, બમાર્ગ પું બુદ્ધ
 ચલાવેલો ધર્મ-માર્ગ. બધર્મ, બમાર્ગ
 વિં (૨) પું બોદ્ધમાર્ગનું કે તેનું અનુયાયી
 બ્યાન નં [બુઓ બ્યાન] વર્ણન
 બ્યૂતલ નં [ફે] એક વિલાયતી રણવાહ
 [-ફુંકું, મારકું, વગાડકું]
 બ્યાસી(-સી) વિં [પ્રા વાસી (સં. દ્રવ્યસીતિ)]
 '૮૨'
 બ્રશ નં [ફે] લાળ, તટુ કે વાળાની, કરાની
 ઘસીને સાફ કરવા માટેની એક બનાવટ
 બ્રહ્મ નં [સં] સત્ચિદાનંદરવરૂપ જગતનું
 મૂળતત્ત્વ (૨) વેદ (૩) પરમાત્મા (૪) પું
 બ્રહ્મા (૫) બ્રહ્મણ. બકુમાર પું (સં)
 નારં બ્રહ્મચરિય પું (સં) એ નામની નાતનો
 માણસ બર્માઈ સ્ત્રીં જનોઈમા વળાતી ગાઠ
 બમરો સ્ત્રીં આકાશવાણી. બચર્થ નં
 બ્રહ્મના સાક્ષાત્કારની સાવના (૨) હંદ્રિયનો
 નિગ્રહ. બચર્થાશ્રમ પું ચારમાનો પ્રથમ

આશ્રમ - જેમા બ્રહ્મચર્ય સેવીને માણસ
 વિદ્યાભ્યાસ કરે છે. બચારિણી સ્ત્રીં બ્રહ્મચર્ય
 પાળનાર સ્ત્રી. બચારી પું બ્રહ્મચર્ય પાળનાર
 માણસ (૨) વિદ્યાર્થી બચિશાસ્ત્ર સ્ત્રીં
 બ્રહ્મજ્ઞાનની ધર્યા - ઉત્કંઠા (૨) બ્રહ્મવિષયક
 વિચારણા, ને કરતું સાત્ર બ્રહ્મ વિં બ્રહ્મને
 ભણનારું. બ્રહ્મ જ્ઞાન નં બ્રહ્મનું જ્ઞાન બ્રહ્મની
 વિં બ્રહ્મનું. બ્રહ્મ પું મોટો ઠગ બ્રહ્મ
 વિં બ્રહ્મ સર્વથી (૨) બ્રહ્મણો પર આરથા
 રાખનાર બતાલ પું એક ભતનો તાલ
 (સંગીત). બતેજ નં બ્રહ્મચર્યનું કે બ્રહ્મ-
 જ્ઞાનનું તેજ. બત્વ નં બ્રહ્મપણું, બ્રહ્મ સાથે
 અભેદ (૨) બ્રહ્મણપણું. બદંડી સ્ત્રીં એક
 વનસ્પતિ. બદીસા સ્ત્રીં બ્રહ્મને પામવા માટે
 લેનાતી દીક્ષા બદેવ પું બ્રહ્મા (૨) પૂજ્ય
 બ્રહ્મણ. બનિર્વાણુ નં મોક્ષપદ બનિષ્ઠ
 વિં બ્રહ્મના ધ્યાનમા લીન, બ્રહ્મજ બખંધુ પું
 નામનો જ બ્રહ્મણ બભદ્ર વિં (૨) પું એ
 નામની ભતિતું બભાષી વિં બ્રહ્મની વાતો
 જ કરનાર. બભોજન નં બ્રહ્મણને જમાડવા
 તે. બચ્ચ પું બચ મહાયજ્ઞોમાનો એક - વેદનું
 અધ્યયન અને અધ્યાપન ૦૨ ધ્ર નં મનુષ્યના
 મરતકમાં માનેલું એક હિર, ભ્યાથી બ્રહ્મ-
 લોકમા જનારના પ્રાણ નીકળે છે એમ કહેવાય
 છે ૦રાક્ષસ પું ભૂત યથેલો બ્રહ્મણ બર્ષિ
 પું બ્રહ્મણ અધિ બલેક પું બ્રહ્મનો -
 હાંચામા બિઓ લોક બચર્થ નં બ્રહ્મચર્યથી
 કે બ્રહ્મના જ્ઞાનથી પ્રગટતી તેજસ્વિતા (૨)
 બ્રહ્મનેજ. બવાદ પું વેદાતવાદ; અદ્વૈતવાદ
 (૨) વેદનું પઠનપાઠન બવાદિની સ્ત્રીં ગાયત્રી
 (૨) અવિવાહિત સ્ત્રી વેદાભ્યાસ કરનારી સ્ત્રી.
 બવાડી વિં બ્રહ્મવાદનું અનુયાયી (૨) વેદનું
 પઠનપાઠન કરનાર બવિદ્યા સ્ત્રીં બ્રહ્મ
 સંબંધી વિદ્યા. બવેદી સ્ત્રીં બ્રહ્મચર્યની વેદી
 બવેત્તા પું બ્રહ્મને ભણનાર. બસમર્પણુ નં
 એક વસ્તુવ વિધિ, બ્રહ્મસંબંધ ભમંબંધ પું
 બ્રહ્મની સાથે સંબંધ (૨) પુષ્ટિમાર્ગીઓનો એક
 વિધિ ૦સૂત્ર નં જનોઈ (૨) (સં) બાદનાયણે
 રચેલા વેદાતના સૂત્ર. [-ની ગાઠ = કમને કે

નસીબે બારેલી મનખૂન ગાઠ] ૦૨૪ નં
 બ્રાહ્મણની માલમિલકત - ધન ૦હત્યા સ્ત્રી
 બ્રાહ્મણની હત્યા. ૦હૃદય નં(સં) એક તાગે.
 બ્રહ્મા પું [સં બ્રહ્મ] સુધિની ઉત્પત્તિ કરનાર
 વેદવર્મની ત્રિમૂર્તિમાંના એક દેવ. [-ના લેખ
 = ટાળ્યા ન ટળે તેવા લેખ. -નો દહાડો
 = ધણો લાખો ને કંટાળામરેલો દિવસ]
 -દ્વાદશર પું [+ વજર] એમકાર, પ્રણવ.
 [-પાણ ન આવડયે = કશું ન આવડવું]
 -દ્વાવ્ત્રી સ્ત્રી ૦ બ્રહ્માના પત્ની (૨) કુર્ગા.
 -દ્વાનંદ પું [મિત્ર + આનંદ] બ્રહ્મ સાથે
 અમેકનો આનંદ -દ્વાર્ષ પુ નં [મિત્ર +
 કર્પણ] બ્રહ્મને -ઈધરને અર્પણ -દ્વાસ્ત્ર
 નં [+ વજ્ર] બ્રહ્માનું અસ્ત્ર (૨) બ્રાહ્મણનો
 શાપ -દ્વાંત નં [મિત્ર + મંદ] વિષ. [-ની
 આશા = મોટી અને ઘડી પાર ન પડી શકે તેવી
 આશા -માં ચઢી જવું = પાણી વગેરેનું
 પીતા અતન્દ્રિમા ચડી જવું] -દ્વિષ વિ
 સ પૂર્ણ વેદ જાણનાર (૨) બ્રહ્મમા તદન કીન
 -દ્વોદકિયું વિ [+ વદક] બ્રાહ્મણિયા
 પાણીથી ચવાયેલું; ન અમહાયેલું
 બ્રાહ્મ વિ [સં] બ્રહ્મવું, -ને લગતું ૦ સુહૃત
 નં, ૦ વેળા સ્ત્રી સૂર્યોદય પહેલાંની બે
 ઘડીનો સમય ૦ (-દ્વો) સમાજ પું; સ્ત્રી
 (સં.) જગાળના એક અર્વાચીન ધર્મ સમાજ.
 ૦ (-દ્વો) સમાજ વિ ૦ એ સમાજવું -ને
 લગતું (૨) પું એનો સભ્ય ૦ (-દ્વો) ધર્મ
 પું ૦ (-દ્વો) મત પું. નં બ્રાહ્મસમાજ
 ધર્મ કે પથ ૦ વિવાહ પું વિવાહના આઠ
 પ્રકરોમાંનો એક, જેમા કન્યાને શાણગરી
 વગેરે કશું લીધા વિના આપવામા આવે છે
 બ્રાહ્મણ પું [સં.] હિંદુઓની ચાર વર્ણોમાંની
 પહેલી વર્ણનો માણસ (૨) (સં.) મંત્રોનો
 જુદા જુદા કર્મોમા વિનિયોગ જણાવનારો
 વેદનો ભાગ ૦ તા સ્ત્રી, ૦ વ નં બ્રાહ્મણપદ,
 બ્રાહ્મણના સદ્ગુણ. ૦ ધર્મ પું હિંદુ વેદવર્મ.
 ૦ શાહી સ્ત્રી બ્રાહ્મણોની સત્તા કે જેમા તે
 હાથ નેત્ર સમાજ ન ત્ર -હિયું વિ ૦ બ્રાહ્મણ

સંબધી (૨) બ્રાહ્મણના હાથનું કે તેને ખરે
 તેવું. -બ્ધી સ્ત્રી ૦ બ્રાહ્મણ સ્ત્રી (૨) વિ
 બ્રાહ્મણનું, -ને લગતું
 બ્રાહ્મ સુહૃત, ૦ (-દ્વો) સમાજ, ૦ (-દ્વો)-
 સમાજ, ૦ (-દ્વો) ધર્મ, ૦ વિવાહ જુઓ
 'બ્રાહ્મ'માં
 બ્રાહ્મી સ્ત્રી [સં] એક વનરપતિ (૨)
 સરસ્વતી (૩) વાણી (૪) વિ ૦ બ્રહ્મને લગતું
 બ્રિટન પું; નં [કં] ઇંગ્લેન્ડ દેશ
 બ્રિટિશ વિ [કં] બ્રિટન દેશનું કે તેને લગતું
 બ્રિજ સ્ત્રી [કં] પાનાની એક રમત (૨) પું પુલ
 બ્રિજ +, ૦ ભાષા, ૦ વાસી (૫) [સરં હિ]
 . જુઓ 'ત્ર'માં ૦ વર પું (સ) કૃષ્ણ
 બ્રીફ સ્ત્રી [કં] અસીલની વકીલાત કચ્છાને
 અગેનું સક્ષિપ્ત ટાચણ કે તેના કાગળ
 [-લેવી = નો વકીલ થવું (૨) બ્રીફનું
 ટાચણ કરવું]
 બ્રેઇલ પદ્ધતિ સ્ત્રી ૦ આધળા માટે બ્રેઇલ નામના
 માણસે શોધેલી લખવા વાંચવાની પદ્ધતિ.
 બ્રેઇલ ચાટી સ્ત્રી ૦ ને પદ્ધતિ પ્રમાણે લખવા
 માટેની એક ખામ પાટી
 બ્રેક સ્ત્રી [કં] ગતિમાન ગરુને ઘોળાવવાની
 ચાપ (૨) રેલવેમા ગાર્ડનો હખે, કે જેમાં
 લગેલ સામાન ભરવામાં આવે છે [-મારવી,
 લગાવવી = ગતિમાન ગરુને રેલવાની ચાપ
 લાગુ કરવી; ચાલુ હોય તે ગેરુ -વાગવી =
 બ્રેક લાગવી]
 બ્રેક સ્ત્રી [કં] હખેલરોટી, પાઉ
 બ્રેકડાન્ક્ટ વિ [કં] વાયરલેસ ધ્વનિવર્ધક
 યંત્ર દ્વારા પ્રસારિત કરેલું, રેડિયો પૃ કરેલું.
 [-કરવું = રેડિયો રેડિયોથી બોલવું -
 પ્રસારિત કરવું]
 બ્રહ્મકિં ૦ [કં] વિલાયતી ફેશનનો કમખો
 બ્રહ્મક પું [કં] ચિત્ર કે છબી છાપવાનું તૈયાર
 કરેલું ખીજુ (૨) ચાલ જેવા એક મોટા મકાનમા,
 એક કુટુંબ સ્વતંત્ર રહી શકે એવી અલગ
 બધી સવડવાળો તેનો ભાગ, મોટા મકાનનો
 સ્વતંત્ર ઘર થાય એવો નાનો ભાગ

ભ

ભ પુ. [સં.] ઓષ્ઠ્ય ચોથો વ્યંજન (૨) નક્ષત્ર
 (૩) તેજ. ૦કાર પુ. ભ અક્ષર કે તેનો
 ઉચ્ચાર ૦કારાંત વિ. છેડે ભકાગ્વાળુ
 ભકભક અ. [વ. ૦; સર. હિં. મકા] ભગભગ
 (૨) ભભકતુ હોય એમ
 ભક્રાખોલુ વિ. [‘ભામ’ (લઈને બોલનાર)
 અથવા સર. મ. મક્કમ (અ મુહકમ) =
 દડાં + ખોલવું] આખાખોલુ
 ભક્ત વિ. [સં.] જુદું પડેલું કે પાડેલું (૨)
 ભાગેલું (૩) -ના પર આશરું. -ની ત્રિજિવાળું
 (૪) ભક્તિ કરનાર, ભજનાર (૫) પું. નેવો
 આદમી, ભગત ૦વત્સલ વિ. ભક્ત પર પ્રેમ
 રાખનાર ૦વત્સલતા ઓ. -ક્રતા (-ગતા)-
 ભી સ્ત્રી. ભક્ત સ્ત્રી (૨) ભક્તની સ્ત્રી
 -ક્રતાધીન વિ. [+ અર્ધીન] ભક્તને વશ (પ્રભુ)
 ભક્તિ સ્ત્રી. [સં.] ભજવું તે, ભજન (૨) પ્રેમ;
 આદર (૩) નવની સજ્જા (ભક્તિના નવ પ્રકાર
 પરથી ભવણ, કીર્તન, રમરણ પાદસેવન,
 અર્ચન, વંદન, દાસ્ય, સખ્ય, આત્મનિવેદન).
 ૦કાંચ ન. ભક્તિરસનું કાવ્ય, ભજન, ‘સામ’.
 ૦પૂર્વકે અ. ભક્તિથી ૦ભાવ પુ. ભક્તિનો
 ભાવ, આદર, પ્રેમ ૦ભીલું વિ. ખૂબ ભક્તિ-
 વાળું ૦માન વિ. ભક્તિવાળું ૦માર્ગ પુ.
 ભક્તિ દ્વારા સાધનાનો માર્ગ ૦માર્ગી વિ.
 ભક્તિમાર્ગને ભગત કે તે અનુસરનાર.
 ૦ચેત પુ. ભક્તિ જેમા પ્રધાન છે એવો યોગ
 ભક્ષ પું. [સં.] ભખ; ખોરાક (૨) શિકાર ૦કે
 વિ. ભક્ષ કરનાર, ખાનાર ૦ભુ ન. ખાવું
 તે. ૦ભુય વિ. ખાવાને યોગ્ય
 ભક્ષ (-ખ) લું સ. કિં. [સ મક્ષ] ખાવું
 ભક્ષિત વિ. [સં.] ખાધેલું
 ભક્ષી વિ. [સં.] ભક્ષનાર (રાસાસને અતે.
 હિં. માનભક્ષી) [ખાવાનું
 ભક્ષ્ય વિ. [સં.] ખાવા યોગ્ય (૨) ન. ભક્ષ,
 ભખ પુ. ભક્ષ (૨) અ. [વ. ૦; સર. હિં. મકા]
 એના અપ્રાજ્ઞથી (૩) તરત [-દઈને]
 ભખવું સ. કિં. [સ મક્ષ, પ્રા. મક્ષલ, હિં.

મલના] ભક્ષવું, ખાવું (૨) [ભુઓ ભખવું]
 કહેવું (૩) ખકવું
 ભખાળ, -ખેલ વિ. ભુઓ ભખખેલ
 ભખાળવું અ. કિં. [સ વિ + સ્થલ, પ્રા સ્થલ
 ઉપરથી?] આચારભદ્ર થવું (૨) [સં. મક્ષ]
 ખાઉ ખાઉ કરવું, ભલકડું
 ભખખેલ વિ. [ભુઓ ભખખડું] આચાર-
 વિચારના અડધું પડધું ભદ્ર
 ભખખડ વિ. [સર. મ મક્કમ (અ. મુહકમ) =
 દડા, મજખૂત] ભડું (૨) નીડર (૩) ગામદિયું
 (૪) [ભુઓ ભખખ] ભખખેલ
 ભગ ન. [સં.] નસીબ, સદ્ભાગ્ય (૨) ઐશ્વર્ય,
 વીર્ય, યશ, શ્રી, જ્ઞાન અને વૈરાગ્ય એ છનો
 સમૂહ (૩) છિદ્ર. કાણું (૪) સ્ત્રીની શુદ્ધેત્રિય
 (૫) ક્ષત વણ (૬) પું. સૂર્યના ખાર રૂપોમાંનું
 એક, સૂર્ય ૦ભજુ વિ. [+ ભજવું] વિપથી,
 કામી [ખે હૂરવ માનાવાળો ગણ
 ભગણ પુ. [સં.] પહેલી દીકરી અને પછીની
 ભગત વિ. (૨) પુ. [‘ભક્ત’ પરથી] ભજન
 કરનાર. ૦ભાણસ પુ. સ્ત્રીવો સાદો અને
 ઈશ્વરથી ઈગને ચાલનારો માણસ [(રૂપિયો)
 ભગત હોયો = રૂપિયો બોદાં - બોટા હોયો]
 ૦હું વિ. (૨) ન. ભગન (તિરસ્કારમાં).
 -તાઈ સ્ત્રી. ભક્તિ (૨) ભગત હોવાપણું.
 -તાણી સ્ત્રી. ભુઓ ભક્તાણી -તું ન. ૦
 પૂનપાઠ વગેરે આચારની અતિ કાળજી
 ભગદળ ન. [સર. મ ભુઓ ભગ] (કા.). ભગ-
 કાણું ન. [સર. મ મગદાદ] મોડું ખાસરું
 ભમદંડી પુ. [સર. ભાગેલું] ઠંકાણા વિનાનો -
 ભખડેલ માણસ (સુ)
 ભમભમ અ. [ર. ન.] એવા અવાજ સાથે (૨)
 ભેરથી -માવવું સ. કિં. ભગભગ થાય
 એમ -મોટી વારે કે ભેરથી રેડકડ
 ભગભલુ વિ. ભુઓ ‘ભગ’ મા
 ભમરું વિ. [પ્રા મગ, મુગ (સં. મક્ષ, મુક્ષ),
 સર. હિં. મગરનાં = સહુ; મ. મનતા, મુગાં]
 ભમર (૨) ધૂંઢું; ચીકારા - વાક વગરનું

(૩) બરડ(૪)ભીડી ગયેલા રંગનુ. -રે પું
છૂટા ભૂકા, ઘસિયો

ભગલ(-ળ) નં [સરં હિં] ઢોગ; ઠગાર્ધ.
ભગવાર્ધી=કપડી, બગભગત

ભગવતી વિં [સં મગવત્ ઉપરથી] ભગવાનનું,
ભક્ત; એલિયું(ર) સ્ત્રીં [સં] દેવી -તપરાયણ
વિં ઈશ્વરભક્તિમા પરોવાયેલું. -દ્ગીતા
સ્ત્રીં (સં.) હિંદુઓનું એક મુખ્ય ધર્મપુસ્તક
-ગીતા -દ્ભક્તિ સ્ત્રીં ભગવાનની ભક્તિ

ભગ(-મા)વડું સંકિં જુઓ ભગવડું

ભગવંત વિં [સ. મગવત્] શ્રીમત, ભગવાણ
(ર) પું તેવો સાણસ (૩) ઈશ્વર

ભગવાન વિં (ર) પું [સં] જુઓ ભગવંત
[-કરે ને... થાય = ભગવાનની મરજથી -
એવો ભોગ ખેસે ને યાય -જુઓ! પૂછે! = નેવા
કમં તેવી ભગવાન શિક્ષા કરે! -ના ઘરનું, -હું
માણસ = ભલું એલિયું માણસ -મખ્યા!
= ભેધતું બધું -પૂરો આશરો મળ્યાં.]

ભગવું વિં ['ભગવાન' ઉપરથી? કે સંકિં હિં.,
મ. મગવા (સ મૂગુ)] ગેરવા રંગનુ. [ભગવાં
કરવાં, પહેરવાં, લેવાં = સાધુ થકું;
ભગવા વસ્ત્ર પહેરી સંન્યાસી થકું]

ભગળ નં [જુઓ ભગલ] ભોપાણું ભગવાર્ધી
વિં બગભગત

ભમંદર નં [સં] શુદ્ધાની પાસે છિદ્ર-મણ
થવાનો એક રોગ (ર) બાકું

ભગાડવું સંકિં નસાડવું (ર) છેતરી ભોળવીને
લઈ જવું કે મૂળ રથળ તલવવું

ભગાવવું સંકિં, ભગાવું અંકિં 'ભાગવું'નું
પ્રેરક ને કર્મણિ

ભગિની સ્ત્રીં [સં] બહેન. ભસમાજ પું,
સ્ત્રીં સ્ત્રીઓનું મહળ

ભગીરથ પું [સં] (સ.) આકાશમાથી ગંગાને
પૃથ્વી પર લાવનાર રાજા (ર) વિં [લા]
મહામુકેલ [-પ્રયત્ન = (આકાશમાથી ગંગા
ઉતારવા જેવો) ભારે મોટો ઉદયમ.]

ભગુવો વિં પું [જુઓ ભગવું; સરં હિં.,
મ. મગવા] (પ) સન્યાસી

ભગોડું નં રેશમનો કાશીદો. [ભગોટાં પાડવાં

= વણવા માટે રેશમના તાર તૈયાર કરવા]

ભગ વિં [સં] ભાગેલું; નાશ પામેલું (ર)
હારેલું; હતાશ. -આશ વિં [+વાશ]
નિરાશ, હતાશ -નો. સાહ વિં [+વત્સાહ]
જેનો હિતસાહ ભીડી ગયો હોય તેવું

ભય, ભય અં [રવં] ભોંકવા - ભોંકાવાનો
કે અથડાવાનો રવ [-દઈને]

ભયકવું અં કિં [રવં] પછડાવું

ભયકાવવું સંકિં [ભય રવં] ભય દઈને
ખોસી દેવું (ર) અથડાવવું. [ભયકાવી
દેવું = ખોસી દેવું]

ભયકાવું અં કિં 'ભયકવું'નું ભાવે (ર)
ભટકવું, રખડવું, અથડાવું, ટલ્લા ખાવા

ભયડ, ભયડ અં [રવં] ચાવવાના કે
કચડાવાના અવાજથી [ભયડ ભયડ ચાવી
જવું = એવો અવાજ કરતા કરતા ચાવી જવું.]

ભ(રડ)વું સંકિં [રવં] દાખવું, કચડવું
(ર) ભગડવું -દં ભયડા, -તા ભયડી સ્ત્રીં
ખૂત્ર ભયડાવું તે, સખત ભીડ

ભયાં અં [પ્રા. મુજ્જ (સં મૂયસ) = ખૂખ;
પૂરતું બસ, પૂરતું [ઉપરાઉપરી

ભયોભય(-ચય) અં [રવં] ભય ભય (ર)

ભચય અં [રવં] જુઓ ભય [-દઈને]

ભજન નં [સં] નામરમરણ; ભક્તિ (ર) ભક્તિનું
ગીત. [-કરવું = ઈશ્વરરમરણ કે રતવન કરવું

(ર) કામકાજમાથી નિવૃત્ત થવું (૩) એક ને

એક વાતનું રટણ કર્યા કરવું] ભંડળી સ્ત્રીં
ભજન ગાનારાઓની મંડળી -નિક વિં ભજન

કરનાર કે ગાનાર. -નિયાં નં બં વં

ભજનો (ર) કરતાલ (૩) [લા.] ગાળો.

[-સ ભળાવવાં = ગાળો દેવો.] -નિચો
પું ભજનિક; ભજન કરનારો આણસ

ભજવવું સંકિં [સં મજ] નાટક કરવું; તેનો
ખેલ કરી દેખાડવો; વેશ કાઢી યતાવવો

ભજવું સંકિં [સ મજ] ભજન કરવું (ર)

જપવું (૩) સેવવું (૪) લાય આપવી, ઉઠાં

તેને કંઈક ભજ્યું કે શું? (૫) પહેરવું, ધારણ

કરવું (વસ્ત્રાભૂષણ), ઉઠાં 'મણિ મુકુટ ભજે

ભગવાન' (૬) અંકિં [પ્રા માજ (સ માજ) =

ચમકું] શોભવુ. ઉઠાં વર્ણ ધી ચંપક ભજ્યું
 ભજ્યું નં [પ્રા મજ્જિજ (સં મર્જિત)] તળીને
 કરેલી એક વાની [છેડે કે પદ્મમા)
 ભજુ વિં [સં. મજ ઉપરથી] ભજનાર (સમાસમાં
 ભટ પું [મં] યોદ્ધો
 ભટ પું [જુઓ ભટ] પંડિત (૨) ભિલુક
 પ્રાદાણ (૩) રસોધયો (૪) પ્રાદાણની એક અટક.
 ૦૭ પું (માનાર્યે કે અંગમા) ભટ ૦ મેવાડો
 પું એ નામની જાતનો પ્રાદાણ
 ભટ ચં ૦ [રવં] તરત જ (૨) અથડાય તેમ (૩)
 [સરં ભટ, કટ] ધિકાર છે ! ઉઠાં ભટ પડો
 તારા જીવતગમા ! [ભટકનાર, રખડેલ
 ભટકણુ (-ણુ) વિં ['ભટકવું' ઉપરથી]
 ભટકખોણુ વિં જુઓ ભટકખોણુ
 ભટકભવાની સ્ત્રીં [ભટકવું + ભવાની] વગર-
 કામે રખડનારી સ્ત્રી [માણસ
 ભટકભાલો પું [જુઓ ભટકખોણો] વાચાળ
 ભટકવું અંકિં [સં અટ ઉપરથી ? કે અટ
 (પ્રા. મટ્ટ) = રખડવું, ભૂલુ પડેલું ઉપરથી ?
 સરં હિં. મટકતા, મ મટકળે] રખડવું (૨)
 [જુઓ ભટકા] કઈ તાકપા કરવું
 ભટકાટવું સંકિં [જુઓ ભટકા, ભટકું]
 મારવું; મૂકવું (૨) [સુ] કણસલાંમાથી દાણા
 કાઢવા મૂકવું
 ભટકારો પું ['ભટકવું' ઉપરથી] ભટકવું -
 રખડવું તે [-કરવો, -થવો]
 ભટકાવું અંકિં [ભટ (રવં)] અથડાવું (૨)
 આડે આવવું (૩) ભટકવું, રખડવું (૪) [લા.]
 અણધાર્યું મળવું (૫) લડાઈ કે કલિયો થવો
 ભટકાં (-કિયાં) નં ૫૦ ૦૦ [ભટકવું ઉપરથી]
 વલખા (૨) દેરાચાટા. [-મારવાં = લલુતાથી
 કાંકા માંવા (૨) રખડવું.]
 ભટકું વિં ['ભટકવું' ઉપરથી] (સુ) ભટકેલ
 ભટકો પું જુઓ ભટકારો (૨) [જુઓ ભટકું]
 લાકડીનો પ્રહાર. [ભટકા ભાગવા = લાકડી
 ભાગે કે બરડો ભાગે તેટલો માર પડેલો - મારવો]
 ભટાઈ સ્ત્રીં જુઓ ભટાઈ
 ભટાણી સ્ત્રીં જુઓ ભટાણી
 ભટિયો પું ['ભટ' ઉપરથી] ગોસાઈજના

મંદિરમાં રહેતો, તેમની નાનનો આશ્રિત
 ભટ્ટરિયું નં કૂચણા ઢોરનું એક ખાણ
 ભટ્ટરિયું, ભટ્ટોળિયું નં [સં વટુ ?] કૃતરાતું
 બચ્ચુ [પ્રાદાણની એક અટક
 ભટ પું [સં] વિદ્વાન પ્રાદાણ, ભટ (૨)
 ભટાર (૦ક) વિં [સં] માનનીય; નામવર
 ભટિની સ્ત્રીં [સં] રાણી (૨) શેઠાણી (૩)
 ભટની સ્ત્રી
 ભટો પું [હિં મટા (કે મંડ)] ગોળ હડા જેવી
 જાતનું વેંગણ (૨) પું [સં મટક] પ્રાદાણ
 (નિરરકારમા)
 ભટ (-ક) અં [પ્રા મટ્ટ (સં અટ)] ધિક (૨)
 [જુઓ ભટ (રવં)] જટ
 ભટવું સંકિં [પ્રા મટ્ટ = ભટ્ટો ઉપર શેકવાનું
 પાત્ર (તેની પેઠે તપવું)] ધમકાવવું; કપકો
 આપવો (૨) અં કિં ચિડાવું, મનમાં ને
 મનમાં ધખવું
 ભટિયારખાનું નં ['ભટ્ટો' ઉપરથી] રસોડું
 (૨) [લા] રસોડાનું કામકાજ.
 ભટિયારી (-રણુ) [જુઓ ભટિયારો; હિં.
 મઠિયારી, મઠિયારિન] ભટિયાક કરનાર
 સ્ત્રી (૨) ભટિયારાની સ્ત્રી -રૂ નં ભટિ-
 યારાનું - રાધવાનું કામ (૨) [લા.] રસોડું.
 -રો પું [ભટ્ટો પરથી, સરં હિં મઠિયારા]
 ભટ્ટો પર શેકનારો (૨) રાધનારો
 ભટોરું નં [સરં ભાડું; માર્કું. સરં મ.
 મહોજ] જમીનમા પડતી ફાટ - ચીરો
 ભટ્ટો સ્ત્રીં [પ્રા મટ્ટ (સં અરજ), સરં હિં.
 મટ્ટી; મ. મટ્ટી] નીચેથી આંચ કે પવન ઢઈ
 શકાય એવો થાપી કરી કરેલો ચૂનો (જેમ કે
 ભાડભૂજની, હલવાઈની, લુહારની, ઘોખીની)
 (૨) ચૂનો, ઘેંટ જેવું પકવવાની ચ્યના (૩)
 હાર ગાળવાનું ફડ (૪) [લા.] ભટ્ટો પં રાખેલું
 વાસણ ને તેમાની વસ્તુ (જેમ કે વૈદની,
 ધાતુ વગેરે મારવા માટે) [-કરવી, ચડાવવી,
 -ઉતારવી, -માં નાખવું.] [૦ગાળવી =
 હાર ગાળવો] -કો પું મોટી ભટ્ટો
 ભટ વિં [પ્રા મટ, સં મટ] બળવાન (૨)
 સમૃદ્ધિમાન (૩) પું યોદ્ધો (૪) શ્રીમત (૫)

સ્રીં [‘ભીડવું’ પરથી ?] ભેડ (૬) કાશની
વરનની ખીલી (૭) નં કૂવામાથી પાણી
ખે ચવાની સવડનું ચણતર કે લાકડું (૮)
[લા] ભોપાળું (૯) [સગં મ. મહવલ] સુકાઈ
ગયેલી જમીનની કાટ; હડોર (૧૦) અં
(૨૫૦) [-કાદી નાખવી = ભોપાળું બહાર
પાડી દેવું - નીકળી જવી, વેરાઈ જવી
= ભોપાળું બહાર પડી જવું. - ખાંધણું = મથાળું
- મોઢું બાધવું (ફવાવું, વાતવું વગેરે)]
ભડક સ્રીં [ભડકવું ઉપરથી] ચમક, ખીક;
હર [-કાદવી = હર દૂં કરવો - પેસવી = હરવા
લાગવું, ખીક - ભાગવી = હરવો કે કાઢવો.]
ભણ (-છું) વિં ખીકણ, ચમકનાર
ભડકવું અંકિં [સરં મ. મહકળે, હિં.
મહકના, ભડ ૨૫૦ ઉપરથી] ચમકવું,
ઓચિંતુ હરવું
ભડકિયું વિં [ભડકો ઉપરથી] ભડકે બળે
તેવું (૨) [‘ભડક’ પરથી] ભડકે એવું ભડકણ
(૩) નં [ભડકો ઉપરથી; સરં મ. મહકી]
ગધક ને ધીને ચૂવો (૪) [ભુઓ ભળકિયું]
દર્શનિયું
ભરકી સ્રીં [ભુઓ ભરકી] રાખડી કે કાંછ
જેવી એક વાની - કું નં ઘટ રાખ જેવી
એક વાની, ભરકક
ભડકું નં, -કે પું [ભડ (૨૫૦) ઉપરથી]
અગ્નિના ભભૂંગ (૨) ઝાળ લય [ભડકે બળવું
= ખૂબ જોરથી - ભડ ભડ બળવું ભડકો
ઊઠવો = ભારે કુખ થવું, દિલમા બળી ઊઠવું
(૨) વ્યર્થ જવું - થવો = અગ્નિના ભભૂંગ
થવો. મોટી ઝાળે બળવું (૨) કબિયો થવો.]
ભરત નં [ભડથાવું ઉપરથી] ભડથાવીને તૈયાર
કરેલું શાક (રી ગણ)
ભડથાવું અંકિં [ભુઓ ભડથું] ભડસાળમા
ચડવું - બઢવું - સીઝવું
ભડથિયું, ભડથું નં [પ્રા મહિત્ત = શૂળ ઉપર
સેકેલું માસ] ભડથાયેલો પદાર્થ [કેરી
ભડકું નં [સરં ભડથું] જળી પડી ગયેલી કાચી
જડભડ અં [૨૫૦] એવા અવાજથી (૨)
જોરથી, ઝટ ઠડું અંકિં વગર વિચાર્યું

ખોલવું (૨) ભડભડ સળગવું; ઓચિંતુ
સળગવું (૩) ભડભડ; ખાવાનું મન થવું
[ભડભડી ઊઠવું = ધૂંધવાઈને એકદમ સળગી
ઊઠવું (૨) મનમા ભરાયેલો ગુસ્સો એકદમ
કાઢવો] - હાટ પું ભડભડવું તે (૨) ભડભડ
એવા અવાજ (૩) અં એવા અવાજથી,
- ઠિથું વિં મનમા જે હોય તે કહી દેનાર,
ગુપ્ત ન રાખી શકે એવું
ભડભાખણું વિં [ભડ (દે વઢું) + ભાગણ
સં માગિનું] બડભાગી, ભારે ભાગ્યશાળી
ભડભાદર વિં [ભડ (દે. વઢું) + ભાદર (સં.
મદ્રકં)] મોઢું; ભયું ભાદયું (૨) આખરનાર
ભડલી - (ળી) સ્રીં (સં.) ઋદ્ધ, વરસાદ વગેરે
લાખનારી એક વ્યક્તિ, વપાકથ નં ભડલીનું
ભાણેલું વાક્ય - એવી લોકોક્તિ
ભડવાઈ ભુઓ ‘ભડવો’ માં [બહાદુર, જખર
ભડવાડિ વિં [ભુઓ ભડવું] + ભડ, ભડાયક;
ભડવીર પું [દે વઢું ? કે સં મટ] + વીર]
બહાદુર ચોક્કો [જૂઝવું; ભડવું
ભડવું અં કિં [ભુઓ ભીડવું (ભડવું)]
ભડવો પું [સરં હિં; મ. મહવા (સં. મહ, કે મહ
= ભાડે આપવું પરથી કે ‘ભડ’ + વા (નિંદાત્મક)]
પોતાની સ્ત્રીના વ્યભિચાર ઉપર છવનાર (૨)
વેશ્યાનો સાથી (૩) સ્ત્રીવશ પતિ - વાઈ સ્રીં
ભડવાવું કાગ કે કમાઈ (૨) બાયલાપણું.
[-કૂટવી = વેશ્યાઓ મેળવી આપવાનો ધંધો
કરવો]]
ભડસાળ સ્રીં [ભડ (દે માહ = ભડી) + સાળ
(ઝાળ કે છારી); સરં મ મહસ = ભાડ
માટેનું કુટકળ બળતણ] ચૂલા કે સગડીનો
ઊની રાખવાળો ભાગ
ભડળી ભુઓ ભડલી
ભડં અં અં [૨૫૦] (કાઈ પડવાનો અવાજ)
ભડાક અં [૨૫૦] ભડાકા સાથે (૨) તરત
ભડાકો પું [ભુઓ ભડાક] ધડાકો (૨)
બંદૂક ફૂટવાનો અવાજ (૩) ગપગોળો
[-કરવો, થવો = બંદૂક ફૂટવાનો અવાજ
કરવો - થવો, બાર કરવો - થવો (૨) ચોક્કી
હાથ તેવું કંઈ કામ કે તકરાર કરવા -

यवा -भारवे।=लुरसाथी काम करी नाभव
 (२) नि स काय भोलवुं (३) गपगोयो छोडवो]
 लडाकड अ० [२००] ओवा अवाज साये (२)
 ओकडम -३(-डी) स्त्री० लडाकड अवाज
 (२) धाधल, धमपछाडा
 लडाकड स्त्री०; न० [२००] धाधल(२) वेरलछेरल
 लकुं न० [प्रा मित्तग (सं मित्तक)] धरनी
 आभली हीवाल(२) पडदा तरीके कराती पातणी
 हीवाल [लडे मेअधुं = पडी लागव, वलसव
 (२) देवालु काडवु (३) नसंतान जवु (४)
 कभाली न यलधी]
 लडाकड अ० [२००] लुओ लडाकड
 लकुकर(-रे), लकुको पु० [सं मण
 उपरधी? (२००)] कराना अवाजनी आगाही
 के गुलरव [(-ग) लकुकरा यवा, वामवा =
 आवतानी के अनवानी आगाही यवी]
 लकुनरे न० [लकु' उपरधी] लकुले ते शिक्षल
 लकुलकुल अ० कि० [२००] लकुलप ओवो
 अवाज यवो
 लकुलुं स० कि० [सं मण] शीअवुं(२) भोलवुं,
 कडेवु डि० लपे नसँगे (३) वायवुं
 [लकुलुं गलुलुं = अवाज करवो तेम जतेनो
 निपयोग-अमल करीलखे लकुलुगलुने =
 अवाज करीने तेमल पावगधा-होशियार
 यधने (अगियारा) लकुली जवा = पोआरा
 गलुली जवा, (लधने) नासी जवु]
 लकुलमलु न०, -णी स्त्री० [लकुलु' उपरधी]
 लकुलानी डी के तेनु अरय
 लकुलवुं स० कि० (लकुलुं'न प्रेरक) शीअवु(२)
 पाड कराववो, डिवानाववु [लकुली अकडुं
 = शीअनी-समलवी राखवु]
 लकुली अ० [प्रा. पेहण (सं प्रेक्षण) उपरधी ?
 स० म पाहणें] तरद गालुओ
 लकुलुं न०, लकुको पु० [स० म.; (२००)]
 (३) लाकडीनो सपाटो-प्रहार (२) [ला]
 दास, आडभीडी [लकुलु अकडुं, मेअधुं,
 लकुको भारवे। = वगो भारवे, प्रहार करवो
 (२) [ला] दास भारवी, आडभीडी करवी]
 लकु(-थु) न० [सर० हिं, म. मत्ता (सं मत्त,

प्रा. मत्ता)] लकुं के ते लदल अपाता पैसा
 (२) भास काम भाटे पगार उपरात अपात
 भहेतत लु के अरधी
 लकुली पु० [प्रा. मत्तज (सं मत्तव्य); हिं
 मत्तीजा] लकुली के पतिपत्नीना लकुलीनो
 दीकरो -लकुलु स्त्री० लकुलीनी वहु
 -लकुलु पु० लकुलीनो वर. -लु स्त्री०
 लकुली के पतिपत्नीना लकुली दीकरो
 लकु स्त्री० [सर० लकुली] (का) लकुलीनी,
 पाणी लकुली के पाणी लकुली यवेली कूट
 लकुलीनो वि० [लकुली' उपरधी] (पेतःभा)
 लकुली लकुली (मालु) -दी स्त्री०
 लकुलु अ० कि० मोछाडियाभांभीलनी आगल
 जवु [जवावु वासल के कपडुं
 लकुलीनो न० [लकुली' उपरधी] लकुली लकुली
 लकुली न० [लकुली लकुली] सुकन, लकु
 लकुली न० नातो माडीनो यवो, डोकुं
 लकुली पु० [सं] मानवायक सओधन (मोछ)
 (२) मोछ साधु
 लकुली, लकुली न० [सं मद्र] मोछा डोकुनी
 अकुनो नातो डोट (२) [सर० लकुलीनो]
 लकुली. [लकुली करानुं = डोकु करानु]
 लकुली वि० [सं] लकुलीकारी (२) आगलिक (३)
 लकुलीशानी (४) न० कल्याल (५) मोलु (६)
 सगीनमा अक अलका (७) लकुली लकुली
 लकुली वि० शुल (२) पु० ओक छड (३) न०
 कल्याल लकुली पु० मोछा गोअर. लकुली
 (-णी) स्त्री० (सं) ओक देवी
 लकुली स्त्री० [सं] गाय (२) (स) दुर्गा (३)
 लकुली ओक पडराणी (४) पील, रानम के
 आररा (५) गणी (६) गोअरी
 लकुलीनो न० [सं] लकुलीनो, सुकन
 लकुली पु० [सं] ओक आड नेनां पीना मणाना
 मलुका यने छे
 लकु(-लकुली) लकुली, लकु(-लकुली) लकुली
 'लकु(-लकुली)' भा
 लकु(-लकुली) लकुली स० कि० लकुली के लकुली
 डि० दुधमां पाणी लकुलीनो देव
 लकु(-लकुली) स्त्री० [लकुली' २००] (पतगना

પેચમા) એકદમ ટોરની છૂટ મૂકવી [-ટેવી,
-મૂકવી] (૨) [જુઓ ભપકો] રોફ; દમ,
ધમકી (સુ)

ભપ(-ભ)કો, -કાદાર, -કાખંધ જુઓ
ભલકો, -કાદાર, -કાખંધ [-મારવો = ઝળકવું
(૨) રોફ મારવો, શેખી કરવી]

ભપૂટો પું જુઓ ભપકો

ભપ્થ અં [રવં] એવા અવાજથી (૨)
ઝપાઠાખંધ (૩) ઊધુ ઘાલીને

ભપ્થલ વિં [રવં] રથૂલ, ભડું

ભલક સ્ત્રીં [જુઓ ભલકવું] ચળકાટ, ઝળક.
[-મારવી = ચળકાટ મારવો, ઝળકવું (૨)
ભલકવું, શોભવું.]

ભલકવું અંકિં ['ભપ્થ' (રવં) સ્ત્રળગવુ,
સરં હિ. મમકના, મ. મવકળે (સં.
વર્હ?) ભભૂકા મારવા (૨) શોભવુ (૩)
[લા.] ગુરસે થવું [ભભૂકી ઊઠવું = શોખી
ઊઠવું (૨) ગુરસે યઈ જવું]

ભભકાદાર. ભભકાખંધ જુઓ 'ભલકો'મા

ભભકી સ્ત્રીં જુઓ ભપકી

ભભકો પું [જુઓ ભલકવું] ભપકો; રોફ; આડં-
બર (૨) ધમકી [-કરવો = ઠાઠ-આડબર,
શોભા કરવા -મારવો, લગાવવો = ભભકો
કરવો (૨) રોફ મારવો, શેખી કરવી] -કાદાર
વિં ભભકાવાળું. -કાખંધ વિં ભભકાવાળું
(૨) અં ભભકાથી

ભભકવું અંકિં [જુઓ ભલકવું] ખાઈ
ખઉ થવું (૨) મોટો સાદ કાઢવો

ભભકાટ પું ભભકવું તે

ભભકો પું જુઓ ભલકાટ (૨) ઉકાળો (મરી,
હોગ, સચળ વગેરેનો)

ભભરાવણ સંકિં ['ભલક પરથી] ભૂકો છૂટો
છૂટો નાખવો

ભભરી દાળ સ્ત્રીં [જુઓ ભલક] ભભરી
જો તેથી રીતે રાધેલી દાળ

ભભરું વિં [જુઓ ભગરું; મ ભરમરીત]
વેરાઈ નય એવું, ભૂગરું

ભભુકાવવું સંકિં 'ભભૂકવું'નું પ્રેરક

ભભૂકવું અંકિં [જુઓ ભલક] ભભૂકો

થવો. [ભભૂકી ઊઠવું = સળગી ઊઠવું (૨)
ચળકાટ મારવો; પ્રકાશી ઊઠવું]

ભભૂકો પું [જુઓ ભભૂકવું] ભલકો (૨) પ્રકાશ
(૩) [લા] ભારે તીખાટ

ભભૂત(-તી) સ્ત્રીં [સં. વિમૂતિ; હિ. મમૂત]
ભસ્મ. [-ચોળવી, લગાવવી = (રાખ
ચોપકી) બાવા થવું. સન્યાસ લેવો.]

ભભ્ભ અં [રવં] ભપ્થ

ભભ્ભો પું ભ અક્ષર, ભકાર

ભમ (રવં) ભકાપણાનું કે પોલાપણાનું વધારાપણું
ખતાવવા શબ્દની આગળ કે પાછળ વપરાતો
શબ્દ ઉદાં 'ભડું ભમ'; 'ભમપોલ'.

ભમગરો પું [પ્રા. મમ્મ (સં. અમ્) + ગરો (સં.
કુ) ?] સરાણિયો; ખરાદી

ભમતારામ પું [ભમવું + રામ] ભમતો
ફરનાર - ગખડેલ માણસ

ભમર સ્ત્રીં [પ્રા. મમયા (સં. મૂ), મ. મંવર્હ]
ભૂકટિ, ભવું (૨) [સં. અમિ, પ્રા. મમિ] વમળ
(૩) અં ગોળ ગોળ - ચક્કર ફરે તેમ (૪)
પું [સં. અમર] ભમરો ઠડી સ્ત્રીં [સં
અમર ઉપરથી] નાનો ભમરડો (૨) ચકરડી. ઠડો
પું એક રમકડું - ગરિયો (૨) એક ફળ
(૩) [લા] કાઈ નહીં. ઉદાં ભમરડો આવડે
છે. [ભમરડા જેવું = મૂર્ખ (૨) અસ્થિર.
-ફરવવો = ગમે તેમ સહી કરવી] -રાળી
સ્ત્રીં એક માખી. -રાળું વિં સુંકર
ભમ્મરવાળું (૨) ફૂર્જાગી, અમગળ (૩)
[જુઓ ભમર અં] ભમર ભમર ફરતાં
ચક્રવાળું - ભીષણ - રિયું વિં ગોળ ગોળ
કરવું (૨) ભમરીનું, -ને લગતું (૩) નં ભમરી
ભાતનું સ્ત્રીં એક વસ્ત્ર (૪) ચકરીનો રોગ

ભમરી સ્ત્રીં [સં. અમરી] ભમરાની માદા,
કરડે એવી એક માખી (૨) [જુઓ
'ભમર' (૨)] ધૂમરી, ચકરી (૩) માયાનું
એક ઘરેણું [-ખાવી = ચકરી ખાવી
-રો. પું ભમર (૨) વમળ (૩) વાળનું
ફકાળું [-ભૂંસાઈ જવો = નસીબ ફૂટી
જવું (વધુ ખર્ચ) સ્ત્રીં રાહડું. પૂંછડે ભમરો
હોવો = એક ઠકાણે બેઠા વિના કર્યા કરવું]

ભમરછાલ સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ

ભમ(-મ્)રભોળું વિં [ભમર(ચિત્તમ્રમ ?
કે સ ખમર ?) + ભોળું] નિખાલસ (૨)
પ્રેમાળ; રનેહાળ

ભમતું અંકિં [પ્રા મમ (સં. મ્રમ્)] ચક્રાકારે
ફરવું(૨) રખડવું (૩) તમ્મર આવવા. [ભમતું
ભૂત = આખો વખત રખડ્યા કરતું માણસ]

ભમાડ(-બ)હું સંકિં [પ્રા. મમાડ (સં. મ્રમય)]
'ભમવું'નું ઘેરક(૨) ભુલાવામા નાખવું; છેતરવું

ભમ્મ અં [૨વં] એવા અવાજથી. [-પાંચ
શેરી કરવી = ગુપ્ત માર મારવા.]

ભમ્મર સ્ત્રીં [ભુઓભમર] લટ [-ચડાવવી
= ગુસ્સો કરવો ગુસ્સાથી ભેડવું]

ભય પું, નં [સ.] ખીક. [-દેખાડવો = ખીક
દેખાડવી, ડરાવવું - પામવું, લાગવો = ડરવું.

-પેસવો = ડર લાગવો. -પેસી જવો =
(અચુક બાબતનો ડર) મનમા રિયઝ થવો.

-રાખવો = મનમાં ડર સેવવો] ઠકારી
વિં ભય કર. ૦૬૨૧૧ વિં ભયરયાન ભોનાર

-સમજનાર. ૦૭૧૧૧ વિં [સં] ખાધેલું
-ચંકર વિં [સં] ભય ઉપભવે એવું

-યાનક વિં [સં] ભય કર (૨) પું
કાળના આઠ રસમના એક - યાવહ વિં

[સં] ભયંકર

ભયા પું [પ્રા માહ્ય (સં. આત્), સરં મ.,
હિં. મય્યા] ભાઈ, ભિયા (પુરુષ માટે સંજોધન)

(૨) કેટલીક નાતોમા જમાઈ માટે સંજોધન
ભયું [હિં; સં મૂત, પ્રા. મૂલ] (૫) થયું, બન્યું

[ભૂં કાંનું રૂપ]

ભયો પું [ભુઓ ભય] માનતા પૂરી કર્યા
પછી પૂલરીની આશિષ મેળવવી તે (૨) અં

કૃતાર્થતાનો સતોષ થયો હોય એમ, સતુષ્ટ.
[-કરવો = ભયો કરાવવા જેવું મોઢું બહાદુરીનું

કામ કરવું - કરાવવો = માનતા પૂરી કર્યા
પછી પૂલરીની આશિષ મેળવવા પોતા પર

કહના થાપા મરાવવા (૨) બહાદુરી મારવી.]
૦૭૨૧૧ અં સારી પેઠે ભયો. [-થવું =

પૂરતું થવું; સતુષ્ટ થવાય તેટલું બધું થવું]

ભર [સં મુ; પ્રા મર ઉપરથી] નામને અતે

લાગતા 'તેના ભેટલુ, તે બધું' - આખું

એવો અર્થ થાય છે ઉદાં ક્ષાયલર, દિવસલર
(૨) વિં બરેખાં નમેલું, ભરપૂર; પરિપૂર્ણ.

ઉદાં ભર ભુવાની, ભર ભિધ [-દોરીએ
કપાવું, જવું = કનકવાનું ચણી દોરી સાથે

કપાવું - જવું - દોરીએ જવું = ગર્ભાવસ્થાના
છેલ્લા દિવસોમા સ્વપ્નાતર કરવું કે અહાર જવું

(૨) આખરે ભરી જવું]

ભરકૂચ(-શ, -સ) સ્ત્રીં [ભર + સં કૂર્ચ તથા
કુચ] પરચૂરણ નકામી વસ્તુઓ કે છોકરા ને

માણસોના સમૂહ

ભરખ પું [સ. મશ, પ્રા. મક્ષ] ભક્ષ ૦હું
સંકિં ખાવું (૨) કરવું

ભરગરછી સ્ત્રીં [સગં મ. મરગચ્ચી (સં.
મુગુકચ્છ ઉપરથી ?)] સ્ત્રીઓને પહેરવાનું

એક ભતનું કપડું [(૨) ભાર, વજન
ભરગત નં [મ] ભરી ઠોઢી સ્થિતિ, પૂર્ણતા

ભરચક(-ટ) વિં [ભર + ચક (સં ચક્; કે
ચક ?); સરં મ મરચક્કા] પુષ્કળ (૨)

ખીચોખીચ [પાણીની પુષ્કળતા
ભરચંદી સ્ત્રીં [ભર + ચંદી] ચંદી - માસ-

ભરડાડી સાં, -કું નં ['ભરડડ' ઉપરથી,
સરં મ. મરડી] ભુઓ 'ભરડી'મા

ભરડ ભરડ અં [૨વં] એ અવાજથી (૨) સતત
ભરડવું સં કિં [૨વં; સરં મ મરડવું

(સં અમિત્રદ ?)] અનાજને ભડું ભડું દળવું,
ખે ફાડ પડે એમ દળવું (૨) [લા] ગમે તેમ

બકડું [અનાજની એક વાની
ભરડિયું નં ['ભરડડ' ઉપરથી] ભરડેલા

ભરડો પું ['ભરડડ' ઉપરથી] ભરડેલું તે (૨)
ભરડાઈ લય એમ આજુબાજુ ભેરથી વીટવું

- વીટાવું તે (અજગરનું) (૩) છાપરાની
વળીઓ કળજમા લેવાનો બધ (૪) શેરડીમા

થતો એક રોગ [-દેવો = (અજગર)
પોતાના શિકારની આસપાસ ભેરથી વીટાવું]

ભરડો પું [સં મરડ] તપોધન (દુરજકારમા)
ભરડોળ નં [ભરવ + ઢોળવું] નફોતોટો (૨)

આવકભવક

ભરણુ નં [સં] ગુજરાન (૨) આંખમાં

આપરિયુ ભરવું તે (૩) જાડગરનો દુયકો
 [-ભરવું (આખમા)] ઓપાષણુ નં ગુજરાન
 ભરણી સીં [સં.] બીજું નક્ષત્ર ગાલ્લી
 ભરણી સીં ['ભરવું' ઉપરથી] ભરવું તે (૨)
 ઉમેરો (૩) [શાક] રાવવાનું વસણ -છું
 નંભરણી ઉમેરો, ભરવું તે (૨) ભરેલું નાથુ
 (૩) સગ્રહ (૪) [સગ્ર મ. મરણ] થાલલા
 અને લાલ વચ્ચે લાકડું [-કરવું, ભરવું
 = તિલ્લેરીમા નાણા ભરવા-આપવાં. પેલું
 મોકલી આપવું]

ભરત નં ['ભરવું' ઉપરથી] માપ; પ્રમાણ (૨)
 લગડા ઉપર વેલ, બુટી વગેરે ભરવી તે (૩)
 બીઆમા રસ રેડી ઘાટ બનાવેલો તે (૪)
 [સરં મ મરીત; હિં. મરતા] મસાલો ભરી
 કરેલું શાક [-ભરવું] ઠંડામ નં ભરત
 ભરવું તે ગૂથણુ નં ભરતકામ અને
 ગૂથણકામ ૭૨(-લ) વિં ઢાળેલું, ભરતવું
 (૨) નં ભરત (૩) માપ

ભરત પું [સં.] (સં) રામનો લાઈ (૨)
 કૃત્યતનો પુત્ર-જેના પરથી ભારતદેશ કહેવાય
 છે (૩) જડભગત (૪) એક મુનિ; ભારતીય
 નાટ્યશાસ્ત્રના કર્તા. ૦ખંડ, ૦ભૂમિ પું
 (સ) હિંદુસ્તાન. ૦વાક્ય નં સંસ્કૃત
 નાટકમા અતે મુકાતો આશીર્વાદનો શ્લોક

ભરતા(-થા)ર પું [પ્રા. મત્તાર (સ. મર્ત),
 સરં હિં. મરતાર] પતિ, ભર્તા

ભરતિયું નં ['ભરવું' ઉપરથી, સરં મ મરતપત્ર]
 માલની કિ મતની વિગતવાર ચાલી; બિલ (૨)
 કોઈમા માય તેટલું માપ (૩) એક વાસણ

ભરતિયો પું ['ભરવું' ઉપરથી] ભરતરતુ કામ
 કરનારો (૨) નાણા ભરે ત્યારે કન્યા મળે
 એવા કુળનો માણસ

ભરતી સીં ['ભરવું' ઉપરથી; સરં હિં, મ]
 ભરવું કે ભરવું તે, ઉમેરણ (૨) જીવાળ (૩)
 [લા.] પુષ્કળતા, આપરો. [-આપવી=જીવાળ
 ચડવો. -કરવી=ભરી રેવું (૨) [લક્ષરમા]
 સામેલ કરવું, ભેડવું -થવી=પુષ્કળ આપરો
 થવો -થવું=(લક્ષરમા) ભેડવું]

ભરથ પું [સં] રેવ (૨) રાત

ભરથરી [સં. મર્તઘરિ] એકતારો વગાડી માગનાર
 જોગીની એક ભત (૨) (સ) ભર્તુઘરિ રાત
 ભરથાર પું [જીઓ ભરતાર] પતિ

ભરનાંગળ નં [ભરાવું + નોગળવું (સ નિ+
 ગલ્)] ભરાવું ને ઠલવાવું તે (૨) ચડતીપડતી
 (૩) ગુમડાનો એક રોગ [ખૂબ]

ભરપટ્ટે અં [સરં મ મરપેટ] ભેઈએ તેડવું;
 ભરપાઈ સીં [સરં હિં, મ (હિં મરપાતા;
 મ મરૂત પાવણો)] સ પૂર્ણ પતાવટ (લેણું,
 ખાતુ હુડી વગેરેની)

ભરપૂર વિં [ભર + પૂરેલું; સરં હિં, મ.]
 પુષ્કળ (૨) પૂરેપૂરું ભરેલું (૩) અં
 પૂરેપૂરી રીતે

ભરભરં વિં [જીઓ ભગર; સરં હિં.
 મુરમુરા; મ મરમરીત] ઠોર, ચીકટ વગરનું
 (૨) કરકર કણદાર

ભર(-ળ)ભાંખણું નં [ભાળવું + ખાણું ? કે
 પ્રા. મક્કર (સ માસ્કર=સૂચ) ઉપરથી ?
 સરં મ. મલ્યા = પ્રભાત] મોસાજણુ;
 પસોઢિયુ, મળસકું [-થવું.]

ભરમ પું [સ મ્રમ] ભ્રમ, ભ્રાતિ; વહેમ (૨)
 ભેદ; રહસ્ય (૩) કાર્થક રહસ્ય હોવાનો ખ્યાલ
 કે માન્યતા. ઉઠાંભરમ ભારી, ખિસ્સા ખાલી
 [-ખોલવો=ભેદ પ્રગટ કરવો -ખગલવો=
 સ્વાદ ખગલવો, મન ચાલી જવી. -ભાગવો=
 રહસ્ય ખુલ્લું થવું કે કરવું.] -માવું અંકિં
 છેતરાવું (૨) વહેમાવું, ભ્રાતિમા પડવું

ભરમાર સીં [હિં; સરં મ. મડમાર (લડ+
 માર)] ખૂબ હોવું તે, અતિશય

ભરમાવું અંકિં જીઓ 'ભરમ'માં
 ભરમી સીં [જીઓ બ્રાહ્મી] એક વનરપતિ
 ભરજ સીં ['ભરવું' (પેટ) ઉપરથી ?] (કા)
 ભૂખ (૨) ભૂખનો આસાસ-ખોટી ભૂખ
 ભરવવું સંકિં [સરં ભરવવું] ટગાડવું;
 લટકાવવું (૨) ભેડવું, સાથે કરવું (૩) [લા.]
 લભેતણી કરવી

ભરવાડ પું [સરં મ. મરા(-વા)ડ (સ.
 મરટક)] ઠોર રાંખી ગુજરાન ચલાવનારી
 એક ભતનો માણસ. ૦ભુ(-ણી) સીં

ભરવાડ ભતની કેભરવાડની સ્ત્રી. -ડી સ્ત્રી
[લા.] ધસધસાટ ઊંધ [-તાણુવી=નિરાતે,
ધસધસાટ ઊંધવું] -હું નં ભરવાડનો
ધધો(ર)કાને ઘાલવાતુ મોતીનું એક ધરેણું.
-હો પું ભરવાડ (ર) ભરવાડવાડો (૩) [૧]
એક ઝાડ

ભરવું સંકિં [પ્રા. સર (સ. મૃ)] ખાલી હોય તેમા
મૂકવું, રેડવું, લખવું વગેરે (જેમ કે વાસણમા
પાણી, પાનામા લખાણ, બટૂકમા દારૂ ઇ)
(ર) સંધરવું (અનાજ) (૩) ભરપાઈ કરવું
ઉઠાં નુકસાની ભરવી (૪) ફળકપે મળવું,
લણવું. ઉઠાં કરશે તેવું ભરશે. (૫) જમે
કરાવવું કે માગતા પેટે આપવું (જેમ કે,
ટોલ, વેરો, ભાડુ, કર, નાણા, વીમો ઇં)(૬)
ટીપ કે ફાળામા આપવું-લખાવવું. ઉઠાં
પાંચ રૂપિયા ભર્યા (૭) મેળવવું-એકઠું
કરવું-મેથું કરવું (સલા, મિજલસ, પ્રદર્શન,
બનન પરિષદ, ઠઠ ઇં) (૮) ગૂંથવું ઉઠાં
માયા ઉપર વાડી ભરવી ખાટલાની પાટી ભરવી
(૯) ભરતકામ કરવું (૧૦) માપવું (માપિયા
કે પટ્ટી વગેરેથી) (૧૧) પૂરવું; ચોપડવું
ઉઠાં ચિત્રમા રંગ ભર્યા (૧૨) પૂર્ણ-
સમૃદ્ધ-હતવાળું કરવું ઉઠાં આપવું ધર
ભરે છે. (૧૩) લાડવું; ગોઠવવું. ઉઠાં ભાર
ભરવો, સામાન ભરવો (૧૪) ખાલી પડ કે
નોકરી ઉપર રથાપવું; નીમવું ઉઠાં જગાઓ
ભરવી (૧૫) જુદા જુદા શબ્દો માથે વપરાઈને
જુદા જુદા અર્થ યાય છે, તે તે શબ્દોમા
જુઓ. જેમ કે, આંખ ભરવી=આસુ
આણવાં, કંગલું ભરવું=પગલું માંડવું, આગળ
ચાલવું. દોરો ભરવો=સાવવું, સીવવું પાણી
ભરવું=ધરમાં વાપરવાનું પાણી લાવવું પેટ
ભરવું=આજીવિકા કરવી અથવા ભરવું=
કરડવું, દાત ખેસાડવા. મો ભરવું=લાચ
આપવી. દિવસ ભરવા=રોજીએ કામ કરવું
[ભરતામાં ભરણું=ન્યા પુરુકળ હોય ત્યા
વધારો કરવો. ભરી આપવું=નુકસાની કે
કિમત ભરપાઈ કરવા(ર)ટીપમાં લખી આપવું
(૩) માપી આપવું ભરી કાઢવું=ભરેલું કરી

દેવું(ર) સ્થાપી દેવું; નામી દેવું ભરી પીવું=
ન ગણવું; ન ગાહવું ભરી મૂકવું=સધરી
રાખવું. ભરી લેવું=નુકસાનીને પૂરો બદલો
લેવો (ર) માપી લેવું]

ભરસાડ સ્ત્રીં [સરં હિં મરસાઈ=ભાડ]]
જુઓ લડસાળ

ભરાઈ સ્ત્રીં ['ભરવું ઉપરથી] ભરામણ (ર)
ભરવાની રીત -ઉ વિં ભરેલું. પુષ્ટ

ભરાડી વિં ['ભરાવવું ઉપરથી] ઊંચાચના
વરનારું, ખેપાની (ર) ચોર, હાહાગીર

ભરામણ નં, -ણી સ્ત્રીં ['ભરવું ઉપરથી]
ભરવાનું મહેનતાણું

ભરાવ, -વો પું ['ભરાવ ઉપરથી] ભગવું
-જમા જવું તે, જથો, જમાવ (ર)
પૂર્ણતા, ભરપૂરતા [ભરાવો થવો=(પેટમા
કચરાની) જમાવટ થવી (ર)(થાક, તાવ વગેરે
ભરાવાથી શરીરની અકડાટભરી તગ રિયતિ
થવી.] ૦દાર વિં ભરાવવાળું

ભરાવવું સં કિં 'ભરવું' 'ભરવવું'નું પ્રેરક.
[ભરાવી મારવું=ભભેરવું]

ભરાવું અંકિં 'ભરવું'નું કર્મણિ (ર) સતાવું
(૩) તાવ દાખલ થવો, તપવું ઉઠાં આંખે શરીર
ભરાયું છે (૪) થાકથી અકડાવું ઉઠાં ચાલી
ચાલીને પગ ભરાઈ ગયા (૫) પકડાવું, ઝલાવું.
ઉઠાં છેડો કયા ભરાયો છે? (૬) સપડાવું;
ફસાવું(૭) વ્યાપવું ઉઠાં મો ફાલ્લાથી ભરાઈ
ગયું(૮) પુરાવું, ફજ આપવી ઉઠાં ઘા ભરાતો
નય છે(૯) પુષ્ટ થવું ઉઠાં ગાલ ભરાતા નય
છે (૧૦) પૂરું થવું, અત આપવો ઉઠાં તેના
દિવસ ભરાઈ ચૂક્યા(૧૧) લમવું, એકઠું થવું.
ઉઠાં મેજો ભર્યો, બતાર ભરાયું. [ભરાઈ
આવવું=(શરીર) તાવે ભરાવું (ર) (દિલ)
ગળગળું થવું(૩)(આખ) આસુથી ઇલકાવું.
ભરાઈ જવું=સપડાવું(ર)સતાવું(૩)(અંગ)
થાકથી અકડાઈ જવું(૪) પુગઈ જવું, ખાડી કે
ખાલી ન રહેવું (જેમ કે, નોકરી, ફાળો, ટીપ,
લેન ઇં). ભરાઈ પડવું=ફસાવું, સપડાવું.
ભરાઈ એસવું=સતાવું, ધુપાવું]

ભરિત વિં [સં] -થી ભરેલું(સમાસમાં)

ભરિયું નં [‘ભરવું’ કે ‘ભરવણું’ ઉપરથી ?]

કાકાનું કીડિયાતું (બાળકતું) ઘરેણું

ભરી પૂરી અં [ભરવું + પૂરવું; સરં હિં., મ.

મરાપૂરા] પૂરેપૂરી રીતે

ભરૂં નં [સં સ્ત્રુકચ્છ] (સં) નર્મદા નદીના

મુખ આગળ આવેલું શહેર. -ચા પું. એક

અટક -ચી વિં. ભરૂંયતું કે તેને લગતું (૨)

ભરૂંય તરફતું (એમ કે ૩)

ભરૂં (-રૈ, -રૈં) સૌ પું. [સરં, હિં. મરોસા, મ

મરંવસા, મરોસા (સં. વિગ્રમ ?) વિશ્વાસ;

ખાતરી [-આપવો = સંધ્યારો કે આધ્યાસન

આપવું (૨) વિશ્વાસ આપવો. - કરવો =

વિશ્વાસ મૂકવો. -થવો, પડવો = વિશ્વાસ કે

આશા બંધાવી -મૂકવો = કાંઈનો આધાર

કે ખાતરી રાખવી.] -સાદાર, -સાપાત્ર

વિં. ભરૈસાવાળું; વિશ્વાસપાત્ર

ભરૈડી સ્ત્રીં [‘ભરવું’ ‘ભરાવું’ ઉપરથી] વાન;

કાતિ. [-વળવી = વાન વળવા]

ભરૈડ પું. [‘ભરાવું’ ઉપરથી] સતોષ

ભરૈળ સ્ત્રીં (કા.) સોદી કે બીનથી પડતો સોળ

ભંમં નં [સ] તેજ

ભત્તિ (-ત્તિ) પું. [સ] સ્વામી (૨) પોષણ કરનાર

ભત્તી સ્ત્રીં [સ] મા (૨) પોષણ કરનારી (૩)

રાણી (૪) શેઠાણી

ભર્યું પૂર્યું વિં. [ભરવું + પૂરવું] ભરેલું, પૂરેપૂરું;

પુષ્કળ. [ભર્યાપૂર્યા પહોંચવા = માગતું

પૂરેપૂરું મળવું.] [સમૃદ્ધ, આબાદ

ભર્યું ભાદર્યું વિં. [ભન્વું + ભદ્ર] ખૂબ ભરેલું;

ભલકારો પું. [ભલે + કાર] (કા) ભલે ભલે

-વાહ વાહ -ગાબાશ કહેવું તે

ભલકી સ્ત્રીં [સં મહ્, મહી] તીર (૨) નાનો

બાલો (કા) -કું નં ભળકું; ભાલાતું પાતું -

ફળ -કો પું. ભાલો [ભલકા જેવું =

મોટું] (૨) ભાલા જેવું મોટું અને તીક્ષ્ણ]

ભલતું વિં. [સન્, મં, ‘ભળતું ઉપરથી ? કે ભલું

ઉપરથી ?] ગમે તેટલું, કામઠેકાણા વગરનું (૨)

ફાલતું, અચોક્કસ; અપ્રચલતું

ભલપણું નં [‘ભલું’ ઉપરથી] ભલાઈ

ભલ (-લું) ભલું વિં. [જુઓ ભલું] કંઈ કંઈ

ભલાઈ કે મોટાઈવાળું કે મહત્વતું, ભારે
વજનવજરવાળું. ઉદા. ભલભલા કુંવારા
ને ખોળને જે બાયડી

ભલમનસાઈ સ્ત્રીં [ભલું + માણસાઈ, હિં.

મલમનસાહત; મ મલમાણસાઈ] ભલાઈ

[~દાખવવી, બતાવવી]

ભલા અં [જુઓ ભલું] ‘ભલા ભાઈ’ કે

‘ભાઈલા’ એવો સંબોધનો ઉદ્ગાર.

ભલાઈ, -શ [જુઓ ભલું] સ્ત્રીં સારાપણું,

સુખનતા (૨) નેકી; સાલસાઈ. (૩) ભલા

તરીકેની પ્રશંસા [ભલાશ લેવી = ભલા

તરીકેનો જશ લેવો ભાઈભલાશે, ભલી

ભલાશે = ભાઈ કહીને અને ભલાશઆપીને;

સારાસારી રાખીને]

ભલાભલી સ્ત્રીં સારાસારી -લું વિં. જુઓ

ભલભલું [ભલાભલી પૃથ્વી છે = બહુરતી

વસુધરા; આવડી મોટી પૃથ્વીમા સારાં

માણસોય ધણા હોય (૨) આવડી મોટી પૃથ્વી

છે (ગમે ત્યાં જઈશ ?).]

ભલામણ, -ણી સ્ત્રીં [સરં મ; જુઓ

ભળામણ] સિદ્ધારસ (૨) સોપણ; ભાળવણી.

૦પત્ર પું. નં ભલામણનો કાગળ

ભલીભૂડી સ્ત્રીં [ભલું + ભૂડું] સારી અથવા

ખરાબ વાત; ટીકા [-ઉકેલવી = સારી યા

નરસી બાબતની ચર્ચા કરવી, ટીકા કરવી.

-કહેવી = સારી-નરસી વાતો સંભળાવવી

(૨) ગાળ ભાંડવી]

ભલીવાર પું. સ્ત્રીં [સરં મ મલીવરી]

સરવ, સાર, બરકત (૨) આવડત, હોશિયારી.

[-આવવો = (કામકાજમાં) સાર કે સારાપણું

આવવું, સફળતા થવી]

ભલું વિં. [પ્રા. મહ્ (સં મદ્ર)] સાર (૨) માયાળું

(૩) સભ્ય (૪) પ્રામાણિક [ભલા ભાઈની

પ્રીત = હું સારો તું સારો, એમ ઉપરછલી

સારાશ ભલી પૃથ્વી = જુઓ ભલાભલી

પૃથ્વી ભલું હશે તો = સભવત, ધણું ખરું.

ભલો આંધો = ઠીક આંધો, આવરો

એમ નહોતું માન્યું ભલો ધનેતર,

ભૂપ = ગમે તેવો મોટો પૈસાદાર કે સત્તાધીશ

માણસ; મોટો માધાતા. ભલાની દુનિયા
 નથી = દુનિયા એવી છે કે ભલાને કુઃખ
 પડે] ૦ભલું વિં ભુઓ ભલભલું
 ભલે અં [‘ભલું’ ઉપરથી; સરં હિં.] ઠીક,
 સારું; અનુ [ભલે પધાર્યા! = ઠીક થયું, જે
 આવ્યા (સ્વાગત કરતા વપરાય છે).] ૦ભલે
 અં ઠીક ઠીક; બહુ સારું. ૦ફં વિં ભલુ (પ.)
 ભલે પું, નં [સ] ભાડો (ર) રીક
 ભલુ(-લૂ)ક પું; નં [સં] રીક
 ભવ પું [સ] સ સાર(ર) જન્મ(૩) જન્મ-મારો(૪)
 [સં] મહાદેવ [-અગરવો, બળવો = સ સાર
 અગરવો, જીવન ધૂળ મળવું, જન્મ એવો જવો
 ભવની ભાવટ ભાગવી = જિંદગીભરની
 જ જળ દૂં થવી, એક ભવમાં એ ભવ
 કરવા = પતિ પ્રત્યે એવકાઈ કરવી (ર)
 ધર્માતરથી કે અનીતિથી કુલાચાર તોડવો
 (૩) બીજું લગ્ન કરવું (શ્રીઓ). -સુધારવો
 = જિંદગી સુધરવી; જીવનમાં કંઈક ઉપયોગી
 કે મહત્વનો અર્થ સરવો -હારી છૂટવું
 = જિંદગીભરની પીડા વેઠવી] ૦અંક નં
 સંસારરૂપી ચક્ર. ૦તાણુ સ્ત્રીં પુનર્જન્મ
 મારેની તૈયારી(ર)ઐહિક વસ્તુઓની વાછના
 ૦તારણુ વિં સ સારમાંથી તારનાર ૦તૃણુ
 સ્ત્રીં સારા ભવની — સારા લોકમાં જન્મવાની
 વૃણા (ર) સ સારની વાચના
 ભવતી સ્ત્રીં [સગં સં., મ. મવતિ-ન-મવતિ]
 વાહવિવાહ; તકસાર(ર)[સં.] ઝેર દીધેલુ બાણ
 ભવતી સ્ત્રીં [સ] આપ, તમે
 ભવદીય વિં [સ] આપવું
 ભવન નં [સં] રહેઠાણ, મગન(ર) અસ્તિત્વ.
 [-કેડાણે હોણું = મન બે યાદદાસ્ત દુસ્ત
 હોવા]
 ભવભૂતિ પું [સં] (સ) એક સંસ્કૃત કવિ
 ભવસાગર, ભવચિંધુ પું [સં] સંસારરૂપી
 સમુદ્ર; સાગર જેવો આ સંસાર
 ભવાઈ સ્ત્રીં [સ. મવ = રા કર, મવા = પાર્વતી
 -ઉપરથી કે માવ = નટ ઉપરથી; સગં મ]
 હલકા પ્રકારનું એક ભતવું નાટક (ર) [લા]
 ફજેતી. [ભૂગળ વિનાની ભવાઈ = ખાલી

ભવાડો, ફજેતી.]
 ભવાટવિ(-વી) સ્ત્રીં [સં.] સંસારરૂપી વન
 ભવાડો પું[ભુઓ ભવાઈ, સં મડવાટ ?]ફજેતો,
 [નાગો ભવાડો = નકામી ફજેતી.]
 ભવાની સ્ત્રીં [સં] (સં) પાર્વતી
 ભવાખિધ (-ણુંવ) પું[સં.] સ સારરૂપી સમુદ્ર
 ભવા(-વૈ)યો પું[ભુઓ ભવાઈ] ભવાઈનો નટ
 (ર)[લા] નિર્ભજ કે ફજેતી કરે એવો માણસ
 ભવિઝ વિં [સં] લાભદાયી; ઉપયોગી (ર)
 સુખી, આખાક (૩) નં આખાટી; કલ્યાણ
 ભવિતંબ વિં [સં] ભવિચ્છમા થનારું (ર)
 નં ભવિચ્છ. ૦તા સ્ત્રીં નસીબ
 ભવિચ્છ વિં [સ] આવતા કાળનું (ર) નં
 નસીબ (૩) રોલત; વારસો (૪) ભવિચ્છકાળ.
 [-આપી દેણું = ભારે મોટી રકમ કે કીમતી
 વસ્તુ આપી દેવી (પ્રશ્રયાર્થમાં નિપેધ બતાવે
 છે) -કહેણું, વર્તણું = નસીબની વાત કહી
 બતાવવી. -ખાણું = વારસો ભોગવવો. -થણું
 = (કા) મરી જવું -ખંધાવણું = ભવિચ્છ
 આપી દેણું] ૦કાલ(-ળ) પું આવનાર
 સમય (ર)[વ્યા.] કિં નો એક કાળ ૦કુદંત
 નં [વ્યા.] ભવિચ્છકાળસૂચક કુંદત ૦વ
 વિં બનનાર, ભવિચ્છનું ૦વાણી સ્ત્રીં
 ભવિચ્છ ભાખતી વાણી ૦વાઠી પું ભવિચ્છ
 કહેનાર ૦વેતા પું ભવિચ્છ ભણનાર
 ભવી સ્ત્રીં + ભવિચ્છ (ર) ભવાઈ
 ભવું નં [અપ. મડહા (સં મૂ)] ભમ્મર.
 [ભવાં ચલાવવાં = ચુરસે થવું]
 ભવૈયો પું ભુઓ ભવાયો [જન્મમાં
 ભવોભવ અં [ભુઓ ભવ] ભવે ભવે, દરેક
 ભંચ વિં [સં] પ્રોઠ, ગૌરવશાળી, પ્રભાવશાળી
 (ર) મોક્ષનું અધિકારી (જૈન) (૩) ભવિચ્છ.
 ૦તા સ્ત્રીં
 ભશ(-સ)કો પું [માગતી મુઝકા, દે. મુક્કા
 (સ વુમ્કા), સરં મ. મસ = જમણ, હિં મપ
 = ભોજન] ધચ્છા, ભારે આતુરતા
 ભસ સ્ત્રીં [સં મૂયિષ્ઠ ?] લીલાલહેર (ર) નં
 + [પ્રા. મસ (સ મસમન્)] રાખ ભરમ
 ભસકું નં [ભુઓ ભસ] વરસાદનું નાનું આપટું

ભસવું અંકિં [પ્રા. મસ (સ મણ)] કૃતરાવું
 બોલવું (૨) [લા.] નકામો બકવાટ કરવો
 ભસવું નં., -રેતો પુ. [સ. મલ્લા = ધમણ, સરં
 ભિસ્તી] પેટ (૨) ચામડાની થેલી (૩) [ફા.
 વહિશ્ત; સરં હિં. મિશ્ત] ઢખણું
 ભસમ સ્ત્રીં [સં] રાખોડી (૨) યજ્ઞની કે
 મંત્રેલી રાખ (૩) ધાતુની વૈદ્યકીય રાખ;
 માત્રા. [-કરી દેણું, કરી નાખણું] ઠક વિં
 બાળીને ભસમ કરી દે એણ (૨) પું. ખાય
 તેટલુ બળી નય - ગુણ ન દે એવો પેટનો એક
 રોગ. ઝગંધા સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ (૨) એક
 ભતવું અત્તર ઝમ્માત્ અં. રાખોડીરૂપ
 -રમાવશેષ વિં [+ જવશેષ] રાખોડીના
 રૂપમાખાડી રહેણું; નાશ પામેણું -રમાસુર,
 -રમામદ પુ. (સં.) [+ અસુર, ઝગદ] એક
 રાક્ષસ -રમીભૂત વિં [સં] ભસમ બનેણું
 ભળ સ્ત્રીં ['ભળવું' ઉપરથી] ભળી જવું તે
 (૨) પ્રથમ ભળતા થતો સ કાચ [-ભાગવી =
 શરમ વટવી]
 ભળકડું નં. [સરં મ. મલ્યા = પ્રભાત] (કા.)
 ભુઓ ભરભાખણું. -દિયો પું. (સં) સવારે
 દેખાતો તેજસ્વી ગ્રહ; શુક્ર
 ભળકિયું નં. [સં. મદ્ર; પ્રા. મહ્ય ? કે 'ભાળવું'
 ઉપરથી?] બાળકના કાંડાનુ દર્શનિયું, લડકિયુ
 ભળકું (-કું) વિં ['ભળવું' ઉપરથી; સરં
 મ મહ્] ભાળું; નિખાલસ
 ભળકું વિં ['ભળવું' ઉપરથી] મળતાવડું (૨)
 નં. [સં. મહ્ક; પ્રા. મહ્ય] ભાલો, લલક
 ભળકડું વિં ભુઓ ભળકડું
 ભળતું વિં ['ભળવું' ઉપરથી] ભળી નય -
 મળતુ આવે એવું (૨) ભુઓ લલતુ
 ભળભાળયું વિં ભુઓ લલલડિયુ
 ભળભાખણું નં. ભુઓ ભરભાખણું
 ભળવું અંકિં [ભુઓ ભેળવવું (પ્રા મેલ, સ
 મેલય)] ભેગુ મળી જવું (૨) અમુકના જેવા
 હોવું, મળતુ આવવું (૩) [?] છાળવુ, ધાવણ
 ચોક્કું (ખાળકે)
 ભળામણ (-ખી) સ્ત્રીં ભુઓ લલામણ (૨)
 ['ભળાવવું' ઉપરથી] ભળાવવુ તે, સોપણ

ભળાવવું સં કિં [પ્રા. મલાવિજ (સ. મલ)]
 લલામણ કરવી (૨) સોપણ (૩) ઢોરને
 ગોવારામા હળતુ કરવું
 ભંજ પુ. [સં.] વટવુ કે ભાગી પડવું તે (૨)
 તોડવું તે (૩) નાશ (૪) વિદ્ય (૫) વાક, વળાક.
 [-પડવો = વિદ્ય થવું, વટવું, બગડવું.
 -પાડવો = વિદ્ય કરવું; અટકાવવું.]
 ભંગ સ્ત્રીં [સં] ભંગ. ઠક વિં ભાગનેા ન્યસની
 ઠકખાણું નં ભાગવું પીકું -ગી વિં ભમક
 ભંગડો પુ. ભુઓ ભંગિયો (તુચ્છકારમા)
 -કી સ્ત્રીં ભંગિયા કે ભંગિયાની સ્ત્રી
 ભંગાણુ નં. [ભાગવું, ભંગાવુ ઉપરથી] ભંગ
 (૨) વટ [-પડવું]
 ભંગાર પું. ['ભંગ' પુ. ઉપરથી] ભાગેલા
 વાસણ કે બીજા સરસામાન. -રો પું. ભંગાર
 ખરીદી લેનાર [કર્મણિ અને પ્રેરક
 ભંગાવું અંકિં, -વડું સંકિં 'ભાગવું'
 ભંજિ (-ગી) સ્ત્રીં [સં] બ્યંગ, વાચાની ચાતુરી
 (૨) રીત, ઢખ (૩) અંગોનો મરોડ (૪)
 પગથિયુ
 ભંજિયો પુ. [ભંગી પરથી] બહોરવાતુ કામ
 કરનાર ભતનો માણસ [ભંગિયાને ભા
 = હલકામાં હલકા ઠંકાણે નાતરું કર' (૨)
 ઠીસતી રહે'] -ચણુ સ્ત્રીં ભંગડી
 ભંગી વિં [સં] ભંગક (૨) પું. [સરં હિં.]
 ભંગિયો (૩) સ્ત્રીં ભુઓ ભંગ. ઝગંધા વિં
 ભમક (૨) ઢંગધડા વગરનુ [અન્યાથી
 ભંચુર વિં [સં.] ભાગી નય એવું (૨) નાશવત;
 ભંગોરું નં. [સરં હિં મંગુરા] એક ભતનુ ઘાસ
 ભંજક વિં [સં.] ભાગનાર, ટાળનાર -ન ન
 ભોગવુ તે (૨) નાશ (૩) વિં ભજક જેમ
 કે, પરકુ ખલંજન -વું સં કિં [સ. મજ]
 ભાગવુ (૫)
 ભંજક પુ. [સ મજ પરથી] ભાગકેડ; વિનાશ
 ભંટ (-ઠ) નં. ઘાસ પર થતુ એક કાટણું
 બીજ (એ લૂગડે ચોટી નય છે)
 ભંકિયો પુ. ભુઓ ભટ
 ભંકક [પ્રા. મંડગ] ભોંયરું (૨) રટીમરમા
 ફાળકાની ફરતે આવેલી ત્રીજા વર્ગની

મુસાફરોની જગા. -કિયું નં નાનું ભોયરું
ભંડાર પું [પ્રા. (સં માળાગાર); સરં હિં;
મ.] ધનધાન્ય વગેરે ભરી ગાખવાની જગા (૨)
ખલનો, સંગ્રહ (૩) વહાણના વૃત્તની
નીચેનો ભાગ (૪) દુકાન જેમ કે, ખાદી-
ભંડાર, સ્વદેશી ભંડાર. ૦બુ સંકિં ભંડારમા
મૂકડ (૨) છુપાવડુ -રિયું નં ભીંતમા
ખારણાવાળો ગોખલો (૨) ગાફા નીચેની પેટી
જેવી ગોઠવણ (૩) ઘરમા ચોરશાની પાછળનો
નાનો ખડ -રી પું ખલનચી (૨) કોકારી
(૩) એક ચ્મટક (૪) [સરં મ] તાકી અને કાર
ગાળવાનો ધધો કરનારી એક ભતનો માણસ
-રો પું [સરં હિં, મ મહારા] ગામ કે
નાનના તમામ માણસોને અપાતુ જમણ (૨)
સાકુઓનું જમણ

ભંડોળ નં [પ્રા. મહ (સં માળાગાર)] = એકડું
કરડ, સરં મ માલવલું ભેગી કરેલી કોઈપણ
મૂડી -ગિયું વિં ખલનાને કે ભંડોળને
લગતુ (૨) સૌના વાપરતુ; મિશ્ર -ગિયો
પું ભંડોળવાળો માણસ

ભંપાડું વિં [અમ (ભડું) + પાડું ? સરં મ-
મંવાલ] પાકા જેવું ભડું

ભંપોલ(-ળ) વિં [ભમ + પોલ, સરં પોલુ-
ભમ] અંદરથી પોલુ, ખોડું

ભંભલી સીં [દે. મમા = ભેરી (તેના જેવા ઘાટ)]
(કા.) સાકા મોની ખલમતા ઘાટની ખતક

ભંભારવ પું [સં.] ગાય, બળદનો અવાજ
(૨) મોટો પોલો લાગતો અવાજ

ભંભેરવું સંકિં [ભેરવવું ઉપરથી; સરં હિં.
મમરના (દિં. મમેરિ = કર)] ભંભેરણી કરવી.
-ણી સીં સાચાભૂઠા, ખોટી ઉચ્ચિરણી

ભંભો પું [જુઓ ભંભલી] પાણી રાખવાનું
માટીનું વાસણ [કાકા મારવા

ભંભોળવું અંકિં [સરં ક્ષેણવુ] શોધવું,
ભા સીં [સં] કાનિ; તેજ

ભા પું [ભાઈ ઉપરથી] વડીલ માટે સબોધન
(૨) દાકા, બાપ કે મોટાભાઈ [-પાસે જઈું =
મરી જઈું]

ભાઈ પું [પ્રા. માફ (સં. આતું)] માલયો;

સહોદર (૨) કાકા, મામા, ખાસી વગેરેનો
દીકરો (૩) કોઈ પણ માણસ માટે વિવેક-
યુક્ત સબોધન ૦ખાપા પું ૦ખંવં 'ભાઈ,
બાપા' એવી નમ્ર વિનવણી તે આજીજી-
સૂચક શબ્દો [-કરવા = કાલાવાલા કરવા
(૨) નરમાશયી - સમજાવીને કામ લેવું]
૦ચારો પું ભાઈ જેવું વર્તન, દોસ્તી ૦જી પું
જે ૦દાવો પું ભાઈ તરીકેનો હક કે સખધ
૦ખીજ સીં કારતક સુદ ખીજ ૦ભાંડુ
૦ખંવં એક માખાપના છોકરા ૦ખંધ
પું મિત્ર ૦ખ ધી સીં મિત્રાચારી ૦લો પું
ભાઈ (લાડમા) (૨) નાનો છોકરો ૦શ્રી
પું ૦ખંવં (લખાણમા) વિવેકનું સબોધન
૦સલામ સીં ભાઈ, સલામ' એમ કહીને નમ્ર
વિનવણી અને આજીજી [-કરવી] ૦સંગ
પું ૦ખંવં [+ સિહ ?] અચ્ચાજ, ખેટમજ
(તુરંકારમા). ૦સાહેબ પું ૦ખંવં મોટા
ભાઈ સાહેબજી [-કહેવા, કહેવડાવવા
= તોખા પોકારવી, પોકારાવવી, હાર્યા કહેવું
કે કહેવરાવડું.]

ભાઉ પું [પ્રા., મ (સં. આતું)] ભાઈ ૦સાહેબ
પું [મ] પેશાઈનો એક ઇલકાખ

ભાએ(-ચ, -ચે) ગ નં + જુઓ લાગ્ય (પ)
ભાકડ વિં [સરં મ, જુઓ બાખડું]

વાજિયું (૨) દૂધ દેતુ ખધ ચયેલું, ઊચી
ગયેલું. ૦કથા સીં અશકથ વાત

ભાખર(-રો) પું [સરં મ માકર, (સં. ખરજૂ =
શેકડું ઉપરથી) મોટો ભડો રોટલો -રી સીં
ભડી કંઠણ રોટલી [કહેવું

ભાખડું સંકિં [સ માણ] બોલવું (૨) લવિચ્ય
ભાખા સીં + ભાપા

ભાગ પું [સ] અશ, હિરસો (૨) પુત્રકનો
હિરસો ઉઠાં ભાગ પહેલો (૩) ભાગાકાર

(ગ) [-કાઠી નાખવો = ભાગિયા મટવું
-ચાલવો = (ગ.) ભાગી શકાવું ઉઠાં ૨૦ની

સંખ્યાનો પાચ વડે ભાગ ચાલશે -પદવો =
વહેંચાવું, કસાનો હિરસો યવો -રખવો =
કોઈ કામધધાર્માં ભાગિયા તરીકે ભેડાવું,
ભાગિયા બનવું] ૦ચિહ્ન નં ભાગાકારનું

(-) ચિહ્ન (ગ.) ઓપટાઈ સ્ત્રીં [હિં. વાત્તા (સ. વટ)] મહેસૂલ તરીકે ખેતીની ઊપજનો ભાગ આપવો તે ઓહું વિં બાગેહું; વૃદ્ધ (૨) ખોખરું, કાટવાળું (માટીનું વાસણ) [ભાગલા પગ = નાઉમેદી; નિરાશા. ભાગલાં હાડકાં = હરામ હાડકાં; આળસુપણું. હાથપમતું ભાગલું = આળસુ, લીલું. ભાગલે પગે = હરતા હરતા (૨) નિરાશ થઈને.] ઓહો પું ભાગ, ટકડો [ભાગલા પાઠવા = ભાગ કરવા] (૨) માતાના નૈવેદ્યનો થાળ

ભાગવત વિં [સં.] ભગવાનને ભગતુ (૨) નં (સં) અદાર પુરાણોમાનુ એક (૧૩૮-૧૦૫૨.૧) (૧૩૨૩+૨૫)
ભાગવું અંકિં [જુઓ ભાગવું વૃદ્ધ, કંકડા થવા, નાશ પામવું (૨) દૂર થવું (જેમ કે ભો ભાગવો) (૩) કેવાળું કાટવું (જેમ કે પેદી ભાગી) (૪) [સરં હિં. માગના] નાસવું. (૫) સંકિં કંકડા કરવા, તોડવું (૬) લૂટીને પાયમાલ કરવું (જેમ કે ગામ) (૭) અદા ન કરવું; પાંદું ન વાળવું (જેમ કે ઝણ, વ્યાજ) (૮) ભાગ કરવા, ભાગાકાર કરવો (ગ) (૯) [સં મજૂ] વણવું (દોઢું) [ભાગી જવું = નાસી જવું (૨) વૃદ્ધી જવું. ભાગી રાત = પાછલી રાત: મધ્યરાત્રિ પછીનો સમય.]

ભાગળ સ્ત્રીં જુઓ ભાગળ -ખિયો પું કુકાનદાર (૨) ભાગળનો -શહેરના દરવાજાનો કારકુન [રકમ (ગ)]

ભાગાકાર પું [સં] ભાગવું તે કે તેથી આવતી ભામાડ પું દોરનો હાડકાંવાળો ભાગ(પૂઠનો?) ભાગાનુબંધ નં [સં.] પૂર્ણાંક સહિત અપૂર્ણાંક આંકડો (ગ.) [નાસાનાસ

ભાગાભાગ(-ગી) સ્ત્રીં [‘ભાગવું’ ઉપરથી] ભાગિયું વિં [‘ભાગ’ ઉપરથી] ભાગીદાર -યજ્ઞ સ્ત્રીં ભાગીદાર સ્ત્રી. -યો પું ભાગીદાર ભાગીદાર પું [ભાગ + કા. દાર] ભાગવાળો; હિરસેદાર (૨) ગોઠિયો; સાથી -રી સ્ત્રીં ભાગીદારપણું; પંતિયાણું

ભાગીરથી સ્ત્રીં [સં] (સ) ગગા નદી

ભાશુ વિં [‘ભાગવું’ ઉપરથી] મહેનતથી

કંટાળનારું, આળસુ (૨) મુશ્કેલ; મહેનતનું ભાશું વિં [‘ભાગ’ ઉપરથી] -ને કારણે, કાંઈ, વિદાં કુખ ભાગા કરો નહિ

ભાગેહું પું [ભાગવું ઉપરથી] નાસી જનાર ભાગોવટ વિં [‘ભાગ’ ઉપરથી] વચલા વાંધાનું ભાગોળ સ્ત્રીં [સરં સં આ-મોગ, મ માળખી = વાવ્યા વિના ગમેલો ભાગ] શહેરના કોઠનો દગવાન્તે (૨) ગામનું પાદર (૩) ખતર, ચકલ [ભાગોળ જેણું = પહેણું, વકાસેણું (મો). ભાગોળે જવું = ઝાડે કરવા જવું. ભાગોળે લીવા કરવા = ખરે નહેર કરવું.]

ભાગ્ય નં [સં] નરખીપ [-ઊધલડું, કળવું = ભાગ્યવાન -સુખી થવું -કરણું = કુર્લાખ્યની દશા બદલાઈને સારી દશા રાફ થવી, સુખ-પ્રાપ્તિ થવા ભાગવી -કરી વળવું, -કૂટવું = અવદશા થવી] ઓજાત અં નસીખનેગે ઓંત, ઓવાન, ઓશાળી વિં નસીખદાર. ઓહીન વિં કમનસીખ

ભાગ્યું વૃદ્ધ્યું વિં [ભાગવું + વૃદ્ધ] ભાગેહું વૃદ્ધ (૨) સળગ કે અટક્યા વગર નહિ એવું; વૃદ્ધ

ભાગ્યે અં [સં] કદાચ, કંવચિત્

ભાચરો પું [સરં મ માચર = ભક્ષી] એક માટીનું વાસણ [ભાચરો જેણું = મોટું, પહેણું ને ખેડોળ]

ભાજક પું [સં] ભાગનાર સપગા (ગ.)

ભાજન નં [સં] વાસણ; પાત્ર (૨) (સમાસને અતે) આધારસ્થાન, અધિકારી, એવો અર્થ બતાવે છે. ઉદાં દયાભાજન

ભાજવું અંકિં (૨) સંકિં જુઓ ભાજવું ભાજ સ્ત્રીં [પ્રા મજ્જિલા, સરં હિં, મ] શાક ભાયક કુમળા છોડ કે તેનું શાક. ઓખાઉ વિં ભાજ ખાનાર (૨) [લા] તાકત વગરનું ઓપાલો પું ભાજ પાલો વગેરે ઓખૂળા પું બંવં મૂળો અને તેવી ભાજ (૨) [લા.] વૃદ્ધ-લેખામા ન લેવા જેવી વસ્તુ [ભાગવાની રકમ

ભાજ્ય વિં [સં] ભાગી શકાય તેવું (૨) નં

ભાટ પું [સં, પ્રા મટ્ટ; સરં હિં, મ] રાત-

ઓના ગુણગાન ગાનાર એક જ્ઞાતિનો માણસ

(૨) [લા] ખુશામતિયો. ઠડી સ્ત્રીં ભાટણ
(તિરસ્કરમા). ઠણુ સ્ત્રીં ભાટ કે ભાટની સ્ત્રી.
ઠવેડા પું ૫૦ વં ભાટની પેઠે અતિ-
શયોજિથી વખાણ કરવા તે -ઠાઈ સ્ત્રીં
ભાટનું કામ - ૫૬ (૨) ભાટવેડા
ભાટિયો પું [સં. મટ્ટ પરથી; હિં માટિયા, મ.
માટવા] એ નામની એક જ્ઞાતિનો માણસ
(૨) [સં. માટ = ભાટું; અથવા ભાટું ઉપરથી ?]
દૂધ વેચનાર, ધાંથી (૩) કાઢિયો (ગામડામા).
-ધણુ સ્ત્રીં ભાટિયાની કે ભાટિયા જ્ઞાતિની સ્ત્રી
આઠ સ્ત્રીં, -ઠું નં [પ્રા. મટ્ટ (સં. મટ્ટ)] ચામડી
છોલાઈ પડેલું ચાડું
આઠું નં [મન્નંદિ. માઠ, હિં, મ માટ, સરં
દે. મટ્ટી = ધૂળ ચિનાની મપાટ જમીન] નદી-
કાઠાની રેતાળ જમીન (૨) છીછરા પાણીવાળી
જગા (૩) શેરડીનો મૂળવાગો કકડો (૪) જુઓ
'ભાઠ'મા (૫) કપડા પર પડેલો ચીકટો કે
સહેલાઈથી ન ધોવાય તેવો ડાઘ
ભાઠેલો પું અનાવિલ બ્રાહ્મણનો એક પેઠા લાગ
ભાઠ સ્ત્રીં [દિ.] અનાજ શેકવાની ભટ્ટી (૨)
ભાટભૂ ભટ્ટ કલેડું (૩) મોટો ફૂલો (૪) [સ માટિ]
વેશ્યાઓની હલાલી કે ભડવાઈની કમાઈ
ઠભૂં જણુ સ્ત્રીં [+ ભૂજવુ પરથી] ભાડ-
ભૂજની સ્ત્રી ઠભૂ જે પું ભટ્ટીથી ધાણી-
ચણા ધં શેકવાનો ધંધો કરનાર
ભાડવાત પું ['ભાડું' ઉપરથી] જુઓ ભાડત
ભાડાખત નં; ભાડાચિટ્ટી સ્ત્રીં [ભાડું +
ખત, ચિટ્ટી] ભાડા સ્ત્રીં ધર્મતાવેજ
ભાડિયો પું ['ભાડ' ઉપરથી] અનાજ શેકવાનું
કાણવાળું હાડલું
ભાડું નં [સ માટક, પ્રા માડક, હિ માઠા,
મ માટે] કાઈ પણ વસ્તુ વાપર્યા બદલ
આપવાનું નાણું [ભાડાની બહેલ = [લા]
ગમે ત્યારે ઉઠાળી મેલાય — તણુ દેવાય તેવી
વસ્તુ ભાડાનું ધર = [લા] પોતાની ન હોવાથી
ગમે ત્યારે પાછી સોપવી પડે તેવી વસ્તુ ભાડું
ભરડું = ભાડા તરીકે આપડું ભાડે આપડું
= ભાડાની ગમ લઈ વાપરવા આપડું ભાડે
રાખડું, લેડું = ભાડું આપી વાપરવા રાખડું]

-ફૂત પું ભાડે રહેનાર -ફૂતી વિં ભાડે
રાખેલું (૨) પૈસા ખાતર કામ કરવું, 'મસિં નરી'
ભાણુ પું [પ્રા (સં. માનું)] મૂય (૨) [સ]
નાટકનો એક પ્રકાર, જેમા એક પાત્ર જ
રંગભૂમિ પર આવે છે
ભાણાવહેવાર પું [ભાણું + વહેવાર] સાથે
બેસી જમવાનો સંબંધ, રોટીવહેવાર
ભાણાબેદ પું, ભાણાંતર નં ભાણું
પીરસવામા ફરક - પક્ષપાત. [ભાણાબેદ
કરવો, રાખવો. ભાણાંતર કરવું.]
ભાણિયો પું જુઓ ભાણેજ (૨) [લા]
વીંદાળવી પડે એવી વસ્તુ - સોગાત
ભાણી સ્ત્રીં જુઓ ભાણેજ
ભાણું નં [પ્રા માળ, માયળ (સ માજન);
મ માળે] પીરસેલી ધાળી [ભાણા ઉપરથી
ઉઠાડવું = જમતા જમતા ઉઠાડવું (૨)
ગુજરાતના સાધન ઝડી લેવા. ભાણામાં
ધૂળ નાખવી = ખાણું ખરાય કરવું, ચાલતા
ગુજરાતને નુકસાન કરવું ભાણાં ખડખડ
= જમતી વખતે કંકાસ (૨) ઠાલા ભાણ
ખખેડવા - ગરીબાઈને લીધે ભૂખમરો ભાણું
ખાંડવું = ખાવાનું પીરસવું (૨) ખાવા બેસવું]
ભાણેજ પું [પ્રા. માળેજ (સં માગિનેય),
હિ માનજા, મ. માચા] ભાણે, ખખેડેનો
ઢીકરો ઠવણુ સ્ત્રીં ભાણેજની વહુ - ભં
નં ૫૦ વં બહેનના છોકરા - જી સ્ત્રીં
બહેનની છોકરી, ભાણી (૨) દોરિજ
ભાણે પું [જુઓ ભાણેજ] ભાણિયો
ભાત પું [પ્રા મત્ત (સ મત્ત), હિં, મ] રાવેલા
ચોખા (૨) ભાત (કામગીરીની જગા ઉપર
લઈ જવાનું) (૩) પું. નં હાગર ઠખાઉ
વિં વધારે પ્રમાણમા ભાત ખાનારું (૨) [લા]
ઢીતુ, પોતુ. ઠણું નં (કા) ગરમ રોટલો,
દૂધ, ધી વગેરેનું સવારનું ભોજન - તિથું નં
ભાત કાઢવાનો તાવેથો કે ઝાગે (૨) ભાત
ઝોસાવવાનો કાણવાળો ટોપલો (૩) એક પક્ષી
-તું (-થું) નં સુસાદરીમા સાથે લીધેલું
ખાવાનું (૨) ભથ્થું [ખાંધું, ખંધાવડું]
ભાત (ત.) સ્ત્રીં [પ્રા. મત્તિ (સં. મત્તિ) હિં. માંતિ]

વેલ યુદ્ધવાળી છાપ(પ) રીત, પ્રકાર [-છીઠવી,
પડવી = છાપ ઊઠવી, આકૃતિ છપાવી
-પાડવી = આકૃતિ પાડવી (૨) નોખું તરી
આવવું (૩) ઠોક ઘી - નિદા કરી હલકું
પાડવું] ૦ભાતલું, -તીગર(-ળ), -તીલુ
વિં રંગખેરંગી; તરેહવાર
ભાથી, -થિયો પું ['ભાથો' પરથી] બહાદુર
હડવેયો. -થિયા દાદા પું ૫૦ વં,
૦ખતરી પું (સં.) સાપ, વીંછી વગેરેનું ઝેર
હિતારવા જેની આલુ દેવાય છે તે દેવપુરુષ
ભાથું નં જુઓ ભાત (૨) [જુઓ ભાથો]
ખાલુ રાખવાની દાથળી
ભાથો પું [દે મથ, મથ્યા (સં મથા), હિં.
માયા, મ માતા] ખાલુ રાખવાની દાથળી(૨)
ધમણ (૩) રાધવાનો સામાન રાખવાની ચેલી
ભાદરવો પું [સ માદ્રપદ, પ્રા. માદ્રવઃ;
હિં માદો, મ માદવા, માદવજ] પું પિકમ
અવતનો અગિયારમો માસ [ભાદરવાની
મેંસ = સારી પેઠે ખાઈ પી મરત થયેલી
વ્યક્તિ. ભાદરવાનો બીડો = થોડાવખતની
મોટાઈથી છપી ગયેલી વ્યક્તિ]
ભાદ્રપદ પું [સં.] ભાદરવો -દા સ્ત્રી ૦પચીસમુ
અને છન્વીસમુ નક્ષત્ર (પૂર્વા અને ઉત્તરા)
ભાન નં [સં.] શુદ્ધિ; હોરા (૨) રમરણ (૩)
સમજ; અક્ષય (૪) કલ્પના; ભાસ (૫)
સાવચેતી; કાળજી. [-આવડું, થડું = શુદ્ધિમા
આવવું (૨) યાદ આવવું (૩) સમજ પડવી
-કરાવડું = ભાન થાય એમ કરવું.] ૦ભૂલું
વિં ભાન ભૂલેલું
ભાખાપાપણું નં [ભા (ભાઈ) + આપા + પણું]
(કા.) ભાઈઆપા કરવા તે [એક નામ
ભાતુ પું [સં] સૂર્ય. ૦મતી સીં (સં.)
ભાભી સ્ત્રી [પ્રા. માહજ્ઞાશ્વા(સં) પ્રાત્ + જાયા),
સરંહિં, મ માવી] ભાઈની સ્ત્રી ૦જી સ્ત્રી
ભાઈજીની પત્ની, જેઠાણી(૨) ભાભી (માનાથે)
ભાજી સ્ત્રી [સરં ભાભી] બાપની મા (૨)
ભાભી (૩) મોટા કાકાની વહુ
ભાભો પું ['ભા' ઉપરથી, સરં મ. માવઢા,
માવ્યા] કણ્ઠી(૨) ૪ડસો [ભાભા પાડળી

[સરં મ.] = અશસ્ત્ર ને ખાયલો પુરુષ.
ભાભા ભૂત = જડમું; મૂર્ખ]
ભામ પું આમણ ઉપરનો વેરો (૨) [જુઓ
ભમ; સરં મ. માવ] + ભમ [પ] (૩) સ્ત્રી
જુઓ ભામા
ભામટો પું ['ભમટું' ઉપરથી, સં મ. મામટા,
હિં. મામતીય] રખડેલ, ઉઠાવગીર; ભમતો ચોર
ભામણું નં ૦ખં ૦વં [પ્રા માંમણ (સં) અમણ =
(હાથ) દેરવવા તે પરથી] આવારણ [-દેવાં]
ભામા સ્ત્રી [સં] ભામિની
ભામાં નં ૦ખં ૦વં ['ભમટું' ઉપરથી] કાફા(૨)
[પ્રા. મામ, મમાઢ (સં) અમચ્] પાખંડ (૩)
ભમણ, વહેમ
ભામિની સ્ત્રી [સં] સ્ત્રી (૨) રૂપાળી જુવાન
સ્ત્રી (૩) કામાદુર કે કોષે ભરાયેલી સ્ત્રી
ભામું નં ['ભમ' ઉપરથી, સરં મ. માવો
ખોટો વહેમ, ગાંડપણ. -મે પું ૦ખમણ, મેંક
ભાય(-થે)ગ નં [પ્રા. મામ (સં. માગ)] +
ભાયેગ, ભામ્ય (પ)
ભાયડો પું ['ભાઈ' પરથી; સરં હિં. સાવો
પુરુષ (૨) પતિ [હિં, છેતે ભાયડો = ભાયડો
જવતો હોવા છતાં (સ્ત્રીએ નાતરે જવુ)]
ભાયાત પું ['ભાઈ' ઉપરથી] પિત્રાઈ (૨)
રાત્રનો પિત્રાઈ. -તી વિં ભાયાતને લગતું
ભાથો પું ['ભાઈ' ઉપરથી] ભાઈ (લાડમા)
ભાર પું [સં] વજન (૨) ચોવીસ મણ
વજન (૩) ૨૦૨૧૭૪૦૦૦ની સંખ્યા (૪)
વીસ તોલાનું કે એક તોલાનું વજન (૫) અપયો;
અણર્થ (૬) [ભા] જવાબદારી (૭) વિસ્તાર
(૮) વજન; વકર, વટ (૯) આભાર, યાદ
(૧૦) અમુક તોલ જેટલું તે હિં ૦ પૈસાભાર
રતિભાર (૧૧) (ધણું) ખરુ પું ૦ખં ૦વં) ગણું,
શુભશ હિં ૦ તારા તે બોલવાના શા ભાર?
(૧૨) ગ્રહ, દશા કે મંતરન તરની અસર
(૧૩) જથ્થો, સમૂહ [-આવવો = બોલો
લાગવો (૨) તકલીફ પડવી -ઉપાડવો =
બોલો કે જવાબદારી ઉઠાવવા -કરવો =
વજન -બોલ નાખવા -બોવો, શુભાવવો
= વટ, વકર બોવાં; હલકા પડી જવુ -ચડવો

= અસર પડવી (૨) પાડ ચડવો; અહેશાન ચડવું. -છાંડવો = માન ઊતરી જવું -જવો = ભાર ખેલો; હલકા પડવું. -તાણવો = ખોલે દે જવાબદારી ઉપાડવા. -પડવો = જુઓ ભાર આવવો. -ભરવો = જુઓ ભાર લાદવો. -ભાગવો = નિ સ કાચ ખોલાય એવો સંબંધ થવો (૨) પ્રતિષ્ઠા ઓછી થવી, માન ગુમાવવું -માં રહેવું = પોતાનું માન -વટ સાચવીને વર્તવું, તેને આચન આવે તેની પેરવીમા રહેવું -મૂકવો = વજન કે ખોજ મૂકવા (૨) જવાબ દાગી નાખવી -સોપવી (૩) ઉપકાર ચડાવવો (૪) મહત્ત્વ આપવું (૫) આગ્રહ કરવો -રહેવો = ખાદી કે અપચાથી પેટ ભારે થવું (૨) માન - વફર સચવાવા -રાખવો = માન સાચવવું ભારે મારવું = મોટા ભાર વહેવરાવવો (૨) નાહક ભાર વહોરાવવો, હેરાન કરવું] ંખમું વિં ભાર ખમી શકે તેવું. ંખાનું નં ભાર ભરવાનું વાહન (૨) માલગાડી. ંગોળી સ્ત્રીં ખાળકોને પેટમા રહેતા ભાર માટે એક ઔપચિ ંવાહક, ંવાહી વિં ભાર વહન કરનાર (૨) જવાબદારી હિસાબનાર

ભારજ ંત્રીં જુઓ લાચી [ખીટ ભારજીવું વિં [ભાર + ઝીલવું] ભારેખમ, પુખ્ત; ભાર-(રે)ટિયું નં, -ચો પું જુઓ ભાર-વટિયો, મોહ; પાટડો

ભારણુ નં ['ભારણુ' ઉપરથી] કપાણુ, વજન (૨) ભારણું-રાખમા દાખવું તે (૩) વરીકરણ; જાડુ

ભારત પું. નં [સં.] હિંદુસ્તાન (૨) નં (૩) વિં જુઓ મહાભારત [-ચલાવવું = લખાણ કરવું (૨) લાચું લાણુ ટાપવું કરવું.] ંખળિયા પું ંખંવં ખૂબ જોરથી નીકળેલા ખળિયા ંવર્ષ પું; નં હિંદ, ભારત દેશ

ભારતી સ્ત્રીં [સં.] વાણી, સરવતી (૨) સં-ચાસીઓના હસ વર્ગે માનો એક (૩) (સં.) ભારત માતા

ભારતીય વિં [સં.] ભારતવર્ષનું કે તેને લગતું ભારથી વિં ['ભારત' ઉપરથી, સગંઈ મારથી

= ચોક્કો ખહાલુર (૨) ['ભારતી' પરથી, જુઓ ભારતી (૨)] ગોસાઈની એક અટક

ભારદોરી સાં [ભાર (મ મારણે = મંતરણ) + દોરી, સરંમ] ગર્ભસ્થાવ ન થાય તે માટે ગર્ભિણીની કેડે બંધાતી મંતરેલી નાકાછડી

ભારદાજ પું [સં.] (સં.) અગરત્ય ઝાધિ (૨) દ્રોણાચાર્ય (૩) સમર્પિમાના એક (૪) ભરદાજના વંશમા ઉત્પન્ન થયેલો (૫) એક પક્ષી

ભારભરદારી વિં [ફા. વારવરદારી, મ] ભાર વહેનાર (૨) સ્ત્રીં ભાર વહેવો તે

ભારખોજ પું [ભાર + ખોલે] ભાગ, વજન (૨) [લા] જવાબદારી (૩) વફર

ભારવફર પું [ભાગ + વફર] ભારખોજ; વજન; વફર, મોભો

ભારવટ-(ટિયો) પું [સં મારવટ કે મારવહ, સરંમ. મારવટ, મારોટ] જુઓ ભારટિયો

ભારણું સંક્રિં ['ભાર' પરથી, સરંઈ. મારના] રાખમા દાખી રાખવું (દેવતા) (૨) વરીકરણ કરવું, મોહિત કરવું

ભારંઈ નં [સં] એક પક્ષી

ભારી વિં [સં.] ભારે (૨) સ્ત્રીં [જુઓ ભારો, મ.] મોટી ઝૂડી કે નાનો ભારો

ભારે વિં [પ્રા. મારિજ (સં મારિકો)] વજનદાર (૨) મુસ્કેલ (૩) ધીમતી (૪) પચવામા મુશ્કેલ એવું (ખોરાક પાણી ધં) (૫) અં અતિ; ખૂબ [-કરી != કમાલ કરી -કરેવું = કોઈ

વાતને અતિશયોક્તિથી મોટી-મોટી કરવી. -છેડે = ગર્ભાવસ્થાના અતિમ દિવસો ચાલતા હોય એવી સ્થિતિએ -થઈ != કમાલ થઈ -થવું = માન માગવું, મોટાઈ ખારણુ

કરવી (૨) વજનમા વધવું (૩) મુશ્કેલ થવું. -દિલે = ખિજ હૃદયે -પગે હોણું = સગર્ભા હોણું -પડવું = ખોલ બેવું લાગવું; ન સહેવાવું

(૨) મોણું પડવું. -મિલજ = ઉચ મિલજ. -લાગવું = (શરીર) સુસ્ત જણાવું, ખીમારીની ખેચેની લાગવી] ંખમ વિં [સ મારક્ષમ; કે ભાર + ખંભ (સ્ત લ)] આખરદાર, મોલાવાણું

(૨) મંભીર (૩) મોટાઈના ડોળવાણું ંવર્ષ સ્ત્રીં [સં. મારવાહિકા] સગર્ભા

ભારો પું [સં ભારત, હિં, મં મારા] ધાસ
લાકડા વગેરેને એકત્રિત બાધતા થતો બોજ,
ઝૂડો; મોટું વજન (૨) [?] ખુલ્લા સઢને
છેડો ઠટિયું નં, ઠટિયો પું જુઓ
ભારટિયો. ઠટી સ્ત્રીં લાકડાની ભારી ઠભાર
અં [‘ભાર’ ઉપરથી] સરખે વજને (૨) પૂરે-
પૂરું; ભરપૂર

ભાગવ પું[સ] (સ.) પરશુરામ(૨)શુકાચાર્ય
(૩) વિં પું ભૃગુના વશમાં ઉત્પન્ન થયેલો

ભાર્યા સ્ત્રીં [સં] પત્ની

ભાજ નં [પ્રા. મહ્, મહ્ય(સ. મદ્ર)? કે સ.
માલ=લલાટ(જેવું સપાટ) ?] લાઠાની જમીન
(૨) [સં] કંપાળ (૩) પું [સરં. મ.] પાટડો
(૪) સંગીતમાં એક અલંકાર (૫) પું. નં
(સ.) ધોળકાની આજુબાજુનો પ્રદેશ. -ભિયા
પું બંવં (લાલના) ઘઉંની એક ભત

ભાલદાર પું [સરં મ, ભાલો + દાર (ફા)]

મોટા માણસની આગળ ચાલનારો ચોપદાર

ભાલિયા પું બં વં જુઓ ‘ભાલ’માં

ભાલિ(-ળિ)યો પું ગાગ

ભાહુ નં [સં.] રીછ (૨) ફાહુ

ભાહું, -લો પું [સં., પ્રા. મહ્, હિ, મ
માલા] એક હથિયા -લોહું નં [સરં દે.
મહોહ] તીર કે તેનું પાતું

ભાવ પું [સં.] અસ્તિત્વ, હોવાપણું (૨) પ્રકૃતિ;
સ્વભાવ (૩) ધગદો; મતલબ (૪) વૃત્તિ; લાગણી
(૫) તાત્પર્ય; અભિપ્રાય (૬) ચેષ્ટા, અભિનય
(૭) હેત, પ્રીતિ, ગમેા(૮) આરથા (૯) કિંમત;
દર(૧૦) આર્ય ! પૂન્ય ! (નાટકમાં સંબોધન)
(૧૧) સ્થિતિ; સ્વરૂપ ઉદાં શિષ્યભાવ, પુરુષ-
ભાવ) [-આવવો, ઊપજવો = સારી કિંમત
મળવી (૨) હેત આવવું -ઊછળવા = ભાવ
વધી-ચડી જવા -કરવો = દર કરાવવો, કિંમત
નક્કી કરવી (૨) વેપ ભજવવો (૩) હેત ખતાવવું
-કરવું -ખાવો = માન માગવું (૨) નક્કો
ખાઈને વેચવું -ચડવો = ભાવમાં -કિંમતમાં
વધારો થવો. -છેડવો = મરણ પામવું -થવો
= ધરખા થવી (૨) લાગણી થવી; હેત આવવું
-નું ભૂખ્યું = પ્રીતિ -હેત માટે આવર.

-પડવો = ભાવ -કિંમત નક્કી થવી; ભાવ
આકારવો (૨) ભાવ નીચે જવો. -પડાવવો
= ભાવ -કિંમત નક્કી કરાવવી (૨) બરોબર
કિંમત લેવી, ભાવ ખાવો -પૂછવો =
લેખવું, પત કરવી (૨) દર વિષે પૂછપરછ
કરવી. -ભજવવો = પોત પ્રકાશવું; સ્વભાવ
પ્રમાણે વર્તવું -માં ચીરી નાખવું = ખૂખ
કિંમત લેવી. -રાખવો = ચાહવું; હેત-
પ્રીતિ રાખવા -લેવો = કિંમત લેવી (૨)
કિંમત પૂછવી (૩) મન પારખવું. ભાવે
કભાવે = મનથી કેના મનથી] બં ભીર વિં
ગભીર ભાવોવાળું ંચાહી વિં તાત્પર્યને
ગ્રહણ કરનાર. ગંગીત નં ભાવ વ્યક્ત કરવું
-ભાવપ્રધાન ગીત ગજ સ્ત્રીં ભાવ. હેત.
ગ્રધાન વિં ભાવ જેમાં પ્રધાન છે એવું.
ગમકિત સ્ત્રીં ભક્તિભાવ; પ્રેમમદ્દા. બંહીનું
વિં ભાવથી ગળગળું, ભાવમય રૂપ વિં
અસ્તિવાચક, ‘પોષ્ટિવ’. ગ્વાચક (બા)
ભાવ ખતાવનાર (નામ). ગ્શ્ન્ય વિં
ભાવ વગરનું, શુન્ક

ભાવટ(-ઠ) સ્ત્રીં [સં. મવાટવી] ઉપાધિ, જનન
(૨) [‘ભાવ’ પન્ધી] વિચાર [-જવી, ટળવી,
ભાંગવી = જનનમાંથી છૂટવું]

ભાવત(-ન) બીજ સ્ત્રીં + જુઓ ભાઈબીજ

ભાવન નં ભાવના, ધ્યાન [સં.] (૨) મહેણું (૩)

વિં [સરં હિં; ‘ભાવવું’ પરથી] ભાવત, ગમત.

[-પાડવું = મહેણા મારવા; ઉતારી પાડવું.]

ભાવના સ્ત્રીં [સં.] કલ્પના; ધારણા (૨) આસ્થા

(૩) અભિલાષા, કામના, લાગણી (૪) પટ, પુટ

(૫) અનુશીલન; ધ્યાન. ચિતન [-આપવી,

-દેવી = પુટ આપવો, પાસ આપવો] ગ્રધાન

વિં સ્વભાવે વિશેષ લાગણીવાળું કે લાગણી

ભરેલું. ગ્વાદી પું ભાવનાનું જીવનદષ્ટિમાં

મહત્ત્વ માનનાર. ‘આધ્યિક્યલિસ્ટ’

ભાવર પું [સરં હિં સૌંવર - વિવાહ અગ્નિની

આસપાસ ફેરો] ગૃહસ્થાશ્રમ [(૨) પસંદ પડવું

ભાવવું અંકિં [સં. માવ પરથી] ગમવું (જીભને)

ભાવસાર પું [‘ભાવના’ = ‘પાસ’ ઉપરથી ?]
(લૂગડા છાપવાનો ધંધો કરનાર) એક જ્ઞાતિનો

ભાણસ ંભુશ્રીં ભાવસારની કે તે જાતિની શ્રી
 ભાવાત્મક વિં[સં.] સત્ય (૨) અસ્તિવાચક
 ભાવાનુવાદ પું [સં.] શબ્દશ નહિ પરંતુ
 તાત્પર્યસૂચક અનુવાદ
 ભાષાભાસ પું[સં.] લાગણી, વૃત્તિનો આલસ
 -અસ્થાને ભાવ આરોપવો તે [ભાસ
 ભાષારોપણ નં[સં.] ભાવનું આરોપણ, ભાવા-
 ભાષાવેશ પું [સં.] ભાવનો આવેશ-ઉમળકા
 ભાષાર્થ પું [સં.] મતલબ, તાત્પર્ય
 ભાવિ(-વી) વિં[સં.] ભવિષ્યનું કે ભવિષ્યમા
 થનારું (૨) નં ભવિષ્ય, નસીબ
 ભાવિક વિં[સં.] આરથાવાણુ (૨) મર્મજ્ઞ, ભાવક
 ભાવિત વિં[સં.] ચિતવેલું (૨) પાસ દીધેલું (૩)
 ભાવિક; ભાવનાવાણું (૪) શુદ્ધ નિર્દોષ -તાત્મા
 પું [+આત્મા] સ્થિત પ્રજ્ઞાવાળો, સ્થિતપ્રજ્ઞ
 ભાવી [સં.] જુઓ ભાવિ
 ભાવુક વિં[સં.] થવાની તૈયારીમા હોય તેવું
 (૨) વિચારશીલ (૩) રસજ્ઞ, સહૃદય (૪) પું
 બનેવી (નાટકમાં)
 ભાવેપ્રયોગ પું [સં.] જેમા ક્રિયાપદનો ભાવ
 એ જ કર્તા હોય તેવો પ્રયોગ (વ્યા.)
 ભાષક પું [સં.] બોલનાર, વક્તા -જુ નં
 બોલકું તે(૨)આખ્યાન. -ભિયું વિં(ભાષણ-
 ના ગુનાથી)સત્યાગ્રહમા પકડાયેલું (જેલશબ્દ)
 ભાષા શ્રીં [સં.] બોલી; વાણી, જ્યાન (૨)
 મજભાષા ંકવિ પું.મજભાષાનો કવિ ંદોષ
 પું.ભાષાના પ્રયોગમા કે તેની અર્થવાહિતામા
 દોષ ંપ્રયોગ પું.ભાષાનો પ્રયોગ-ઉપયોગ.
 ંફેર પું ભાષાનો ફેરફાર (૨) વિં ભાષાના
 ફરકવાળું ંફિ શ્રીં ભાષામા ફરક થયેલો
 શબ્દપ્રયોગ ંલક્ષી વિં અર્થના નહિ પણ
 ભાષાના લક્ષવાળું. ંશાસ્ત્ર નં ભાષાનું
 શાસ્ત્ર, 'ફાઇલોલોજી'. ંશાસ્ત્રી પું.ભાષાશાસ્ત્ર
 ભણનાર ંશાસ્ત્રીય વિં.ભાષાશાસ્ત્ર સ બ સી.
 -પાંતર નં [+વંતર] અનુવાદ, તરજુમો
 -પાંતરકાર પું અનુવાદક. -પિત વિં
 બોલેલું -બી વિં બોલનાર (સમાસમા
 ઉત્તરપદ તરીકે). ઉદા. 'પરભાષા-ભાષી'
 ભાષ્ય નં [સં] વિરૂદ્ધ વિવરણ. ંકાર પું

ભાષ્ય કરનાર - રચનાર
 ભાસ પું [સં.] ખ્યાલ, છાપ (૨) આભાસ,
 ભ્રાતિ (૩) સરખાપણું, -ના જેવું દેખાવું તે
 (૪) જાણો પ્રકાશ (૫) [સં.] એક સંસ્કૃત
 નાટકકાર. ંમાન વિં ભાસવું
 ભાસવું અંકિં [સં માસ] દેખાવું (૨)
 સમભવ, લાગવું (૩) પ્રકાશવું
 ભાસુર વિં [સં] દેહીધ્યમાન (૨) ભય કર
 ભાસુરી શ્રીં એક ભતની સાથ (જેના ડ ખથી
 ઘોલા કૂતરા મરી ભય છે)
 ભાસકર પું [સં] સૂર્ય -રાચાર્ય પું (સ.)
 પ્રસિદ્ધ ગણિતી અને ખગોળશાસ્ત્રી
 ભાસવર વિં [સં] ઝળકવું, તેજસ્વી (૨) પું
 સૂર્ય (૩) દિવસ
 ભાળ શ્રીં [જુઓ ભાળવું] પત્તો; ખખર (૨)
 સ ભાળ. [-આપવી, દેવી = પત્તો બતાવવો.
 -કાઢવી = શોધ કરવી, ખોળવું (૨) સ ભાળ
 લેવી -દેવી = ભાળ આપવી -પહવી, મળવી
 = ખખર કે પત્તો મળવો. -રાખવી, લેવી =
 સંભાળ લેવી] ંવણુ (-ણી) શ્રીં સુપરત.
 ંવણું સંકિં ['ભાળ' પરથી] ભાળ રાખવા
 સોખવું (૨) સિદ્ધાન્ત કરવી ંણું સંકિં
 [સં મળ] ભેટ; અવલોકનું
 ભાળિયો પું જુઓ ભાલિયો; ગાગર
 ભાણું અં ભલે, ઠીક, વાર
 ભાં અં [રવં] ગાયત્રીના કે મોઢરના જેવો અવાજ
 ભાંખણું (૦) સંકિં + જુઓ ભાખવું
 ભાંખોડ (૦) શ્રીં, -રિયું નં ધૂટિયું, ઢીંચણ
 ભાંગ (ંગ) શ્રીં [સં. મદ્દા] ગાળની કળી તથા
 પાઠા (૨) તેનું બનાવેલું પીણું. [-ચહવી
 = ભાંગના કેરની આસર વ્યાપવી (૨) મઠ,
 અઠકાર થવો -પીવી = ભાંગવું પીણું પીવું
 (૨) વગર વિચારે -ભણે કે કેદમા -બોલવું
 -વાટવી = ભાંગને લસોટી તેનું પીણું બનાવવું]
 ભાંગણું (-ફું) (૦) વિં ['ભાંગવું' ઉપરથી]
 ખાડતા ભૂકો થઈ ભય તેવું (ચોખા)
 ભાંગતોડ, ભાંગદોડ શ્રીં (૦) [ભાંગવું + તોડવું,
 ફેડવું] ભાંગવું અને તોડવું ફેડવું તે
 ભાંગરું (૦) વિં જુઓ ભાગણું

ભાંગરો (૦) પું. [સં. મૃદ્વરજ, પ્રા. મંગરય, હિં. મગરા] એક વનસ્પતિ (૨) [ભાગરું કે ભાગ ઉપરથી] ગાળના પાકટ પાન, કળીઓ અને બિયાનો ભરે [—વાટવે = છૂપી વાત ખુલ્લી કરી દેવી, વાતચીતમાં બાધવું (ભાંગરો જેમ વટાય તેમ ગધ મારે છે તે ઉપરથી)]

ભાંગવું (૦) અઠકિં [સં. મજ્ઞ પરથી] કકડા ચવા (૨) સઠકિં કકડા કરવા; તોડવું (૩) [ગામને] લૂટી—બાળી પાયમાલ કરવું (૪) [ભાંગવું તોલ = ઓછુ વજન ભાંગ્યાનો ભીરુ = અણીને વખતે મદદ કરનાર ભાંગ્યું ભાંગ્યું તોયે ભરૂચ = પડતી અવસ્થામાં પણ પોતાની મૂળ શાન કંઈ કે કાયમ હોવી કે રાખવી ભાંગી પડવું = તૂટી જવું.] ભાંગ્યું—તૂટ્યું વિ. જુઓ ભાગ્યુતરૂં

ભાંગમ(—થ)ક(૦)શ્રીં [ભાગવું+થકવું] તકરાર (૨) પચાત [—કરવી, —થવી, —ચાલવી] —રિયું વિ. ગૂંચવણભરેલું; ગોઠાણાભરેલું (૨) ભાંગમક કરનાર

ભાંગણી(૦)શ્રીં [‘ભાંગવું’ ઉપરથી] વહે ચણી (૨) ભાગ; હિસ્સો (૩) મોટામાંથી નાના અને નાનામાંથી મોટા પરિમાણમાં રકમને ફેરવવાની રીત (ગ) (૪) દોરડું ભાગવાની ક્રિયા ભાંગવું (૦) [સં. મજ્ઞ] જુઓ ભાગવું ૧, ૪, ૫ ભાંક [સં.] પું. મરુકરો (૨) ખીલત્સ બોલ, ચાળા વગેરેથી હસાવી બેલ કરનારી ભતનો માણસ (૩) નં. વાસણ (૪) (૦) વિ. [સં. મજ્ઞ] અસહ્ય; નિલ જન. [—બોલવું = ગાળો કાઢવી અપરાધ બોલવા]

ભાંકણ(૦) નં. [‘ભાંકવું’ ઉપરથી] ગાળાગાળ, ભાંકવું તે (૨) વિ. ભાંકણવાળું, ભાંકવું —ણું નં. ભાંકણ

ભાંકરાં(૦) નં. અઠકિં [જુઓ ભાંકવું] ભાંકુઓ ભાંકવું (૦) સઠકિં [સં. મજ્ઞ] ગાળ દેવી (૨) બહોળા કરવી (૩) કંપકો આપવો

ભાંકભાંકા, ભાંકાભાંક (—ડી) (૦) શ્રીં [‘ભાંકવું’ ઉપરથી] સામાસામી ભાંકવું તે ભાંકુ નં. [દિ. માહલ (સં. આતુમાળ), સરં મ. માવડ, —દોં] ભાંક બહેન વગેરે સ્વજન

ભાંકું નં. [સં. માળડ, સરં મ. માંડી] વાસણ, —ડા પું. બોધરણું; પહોળા મોઢાની તાંબડી ભાંભ(—ભે)ર (૦) શ્રીં કપાળના ઉપલા બને ખૂણાના ઝીણા વાળ. [—કઢાવવી = તે વાળ ખૂંટી કઢાવવા.]

ભાંભરભોળું વિ. [દિ. મમલ = પાગલ; બેવકૂફ; મ. માવડા = સરળ, સીધું] + ભોળું] સાવ ભોળું ભાંભરવું (૦) અઠકિં ગાયવું બરાડવું ભાંભરું(—ળું) (૦) વિ. [દિ. મમલ = અગ્રિય; અનિષ્ટ ?] ખરસરુ, ખારું (૨) સ્વાદ વગરનું (૩) [સ્વં] ભારે—ખોખરા સાદવાળું

ભાંભેર (૦) શ્રીં જુઓ ભાભેર લિક્ષા શ્રીં [સ] ભીખ (૨) લિક્ષામાં મળેલી વસ્તુ [—આપવી, મળવી, માગવી, લેવી] ઠટન નં. [† ઝટન] લિક્ષાને માટે ફરતુ તે ઠન નં. [† ઝન] ભીખી આણેલું અન્ન ૦ પાત્ર નં. ભીખ માગવાનું વાસણ ૦ થીં વિ. [† ઝર્થી] લિક્ષા માગનાર ૦ વૃત્તિ શ્રીં લિક્ષાથી ચલાવેલું શુભરાત, લિક્ષાનો ધંધો

ભિંધુ, ઠક પું. [સં] માગણ (૨) લિક્ષા ઉપર નલનાર (૩) બૌદ્ધ સાધુ ઠકી, ઠણી શ્રીં શ્રી ભિંધુ ઠત્ત નં

ભિખાડ(—વ)વું સઠકિં ‘ભીખવું’નું પ્રેરક ભિખારચોટ વિ. [જુઓ ભિખારી] ભિખારી જેવું (૨) ભૂખડુ

ભિખારણુ શ્રીં [જુઓ ભિખારી] માગણ શ્રીં —વું વિ. (૨) નં. ભિખારી (તુચ્છકારમાં). ભિખાર(—રી)વેડા પું. અઠકિં વં. ભિખારીના જેવું વર્તન

ભિખારી વિ. (૨) પું. [અપં, (સં. મિશ્તા-કારિન્), હિં] ભીખ માગનાર. —રું વિ. (૨) નં. ભિખારી (તુચ્છકારમાં)

ભિખાવવું અઠકિં જુઓ ભિખાડવું ભિખાવું અઠકિં ‘ભીખવું’નું કર્મણિ ભિખવું પું. [પાલી] બૌદ્ધ સાધુ—લિક્ષક લિભવવું સઠકિં, લિભવું અઠકિં ‘ભીખવું’નું અનુક્રમે પ્રેરક ને કર્મણિ ભિડાવવું સઠકિં ‘ભીડવું’નું પ્રેરક (૨) કસકું,

બાધવું. ઉદા. બટન લિડાવ્યા નથી (૩) દબાવવું,
બેટવું (૪) ગૂચવાડામા નાખવું, અભરાવવું
(૫) અંટસ પહાવવો (૬) ધમકાવવું

ભિડાવું અંકિં 'ભીડવું' કમંભિ(૨)ભીડમા
આવવું (૩) સકડાવું, દબાવું

ભિતરિયો પું. ['ભીતર' ઉપરથી, હિં મીતરિયા]

મ દિરમા છેક મૂર્તિ પાસે રહેનારો સેવક
ભિત્તિ સ્ત્રીં [સં.] ભીંત. ંચિત્ર નં ભીંત
પરતુ ચિત્ર, 'ફ્રેસ્કો'

ભિનાવું અંકિં ['ભીનું' પરથી સરં મ
મિનળે] (સુ) પલળવું, ભીનવું. -વવું
સંકિં (પ્રેરક) ભીનવવું.

ભિન્ન વિં [સં.] ભુદં; ફેરવાળું (૨) ભાગિલું
ઠ્ઠા સ્ત્રીં ભુદાપણું ંભાવ પું ભુદાર્થ.
ંકચિ વિં ભુદી રચિવાળું -જાંગ નં
[+ જગ] 'એન્ટિસા' (ગ)

ભિયા પું ભુઓ ભયા

ભિલામું નં, -મે પું [સં મહાતક; સરં હિં.
મિલાવાં, મ. મિલાવા] એક ખી [ભિલામો
ઉરાડવો = ફરમનાવટ વહેંચવી, ઠેર ઠેર
કબિયાના મૂળ રોપવા. -મારવો = લિલામાનું
તેલ કાઢવું (૨) લિલામાનું તેલ ચોપડવું]

ભિલ્લુ પું [ભુઓ ભીરુ પું] રમતનો સાથી
ભિપક(-ગ, -જ) પું [સં] વેધ

ભિક્તી પું [સરં હિં મિહતી, મ. મિત્ત,
ફા વહિસ્ત = વિશ્વાસ ઉપરથી ?] પખાલી

ભિંગડું નં [પ્રા. મિંગ = બળેલો લાગ] બાલ
કે ચામડીનું કાણુ છોડું; ભીંગડું

ભિંગારો પું [સ મૂઝ, પ્રા મિંગ] ભમરો.
-રી સ્ત્રીં ભમરી

ભિંદ(-રિ)માળ સ્ત્રીં [સં મિંદિપાલ, પ્રા
મિંદિમાલ, મિંદિવાલ; સરં હિં. મિંદિપાલ,
મ. મિંડી, મિંડીપા (-મા)લ], ભિંદિપાલ
પું [સં.] ગેફણ

ભીખ સ્ત્રીં [પ્રા મિકલ(સ. મૈક્લ); સરં હિં, મ
મીક] ભીખવું તે (૨) ભીખીને મેળવેલી
વસ્તુ. [-માખવી] ંવું છોકરું = ભીખીને
મેળવેલા કપડા વગેરે પહેરાવીને જ ઉછેરવાની
માનતાવાળું - ન જીવતાનું જીવતું છોકરું.

ભીખવું સં કિં [સ મિક્લ, પ્રા મિકલ]

ખેરાત માગવી (૨) અં કિં ભિખારી થવું
ભીજકું વિં [ભુઓ ભીજી] ભૂંડના નેવા

ખરડ અને ઊલા (વાળ) (૨) નં ભુઓ ભીજાં
ભીજવવું સંકિં [ભુઓ ભીજવું] ભીજવવું;

ભીનું કરવું; પલાળવું

ભીજવું અંકિં [હિં મિજાના (મ અમ્યજ)]
સરં દે. મિજા = અભ્યંગ, માલિશ] ભીજવું;

ભીનું થવું; પલળવું

ભીડ સ્ત્રીં [દે. મિડ = ભીડવું, સરં હિં. મ.

મિડ] ગિરદી (૨) તંગી (૩) પું ભીડો.

[-ટાળવી, ભાંગવી = મુશ્કેલીમા મદદ

કરવી. -પડવી = જરૂર પડવી, તગી જણાવી

(૨) મુશ્કેલીમા આવવું] ંવું સં કિં [દે.

મિડ] વાસવું, બધ કરવું (૨) કસવું, બાધવું

(૩) દબાવવું, બેટવું (૪) અંકિં + જડવું;

ઝૂંઝૂ -ડં ભીડા, -ડા ભીડ સ્ત્રીં કચકા-

કચડી, ખૂબ ગિરદી (૨) લકાઈ -ડો પું

લાકડું ભીડવા માટેનું સુધારનું એક ચોતર.

[-લાલવો = ફાસ માગવી, વચ્ચે અડચણ

નાખવી]

ભીત વિં [સં] ભય પામેલું

ભીતર નં [દે. મિત્તર; સરં મ. મિતર, હિં]

અંદરનો ભાગ (૨) દિલ, હૈયું (૩) અં અંદર.

[-દાઝવું = મનમા ફૂ ખ થવું કાળજી બળવું]

ભીતરો વિં ખેડવાળા બ્રાહ્મણનો એક ભેદ

ભીતિ સ્ત્રીં [સં.] ખીક

ભીતો પું ['ભીત' ઉપરથી] ભીંતમા કે તેને

અડીને ગોઠવેલો થાલો

ભીનવવું સંકિં ['ભીનું' ઉપરથી] ભીજવવું (સુ)

ભીનાશ સ્ત્રીં ['ભીનું' ઉપરથી] ભીનાપણું.

ંભૂમિ સ્ત્રીં ભીનાશવાળી ભૂમિ; 'માર્શ'

ભીનું વિં [સં. મિન્ન = ભીનું થયેલું, ખરડાયેલું;

સરં મ મિનળે, મિંદળે] પલળેલું (૨)

[સરં દે. મિંગ = કાળું] ખ્યામ ઉદા. ભીનેવાન.

[ભીના ઘઉં દળવા = બદલાના પ્રમાણમા

સખત વૈતરું કરવું ભીનું મંકેલવું = કોઈ પણ

કામ કે તપાસને આગળ વળતા અટકાવવા

અધવચથી અટકાવી દેવા - છુપાવવા] ંભદ-

હક વિં સાવ ભીનું [એવું, સ્થાય
જીનેવાન વિં [ભીનું + વાન] પાંદે રગે હોય
જીમ વિં [સ.] લયંકર, વિકરાળ (૨) પુ.
(સ.) પાંચ પાડવોમાનો બીજો, ંઅગિયારશ
(-સ) સ્ત્રીં એક સુદ અગિયારસ, નિર્જલા
એકાદશી [દ્વેદાવી ચૂકં ઉરાડે છે તે
બીચહાં નં બં વં બાળક મો બીડી હોઈ
બીમખલાસ(-સી) પું [હિં; મ] એક રાગ
બીમા સ્ત્રીં [સં.] (સ) દુર્ગા
બીરયા સ્ત્રીં [સં મીસ્તા] બીક, લય
બીરિરી સ્ત્રીં એક પક્ષી
બીરુ વિં [સં.] બીકણ ંતા સ્ત્રીં
બીરુ પું [સરં મ મિહૂ; પ્રા મિહિજ
= આખાઆથી પાડેલો દુકડો.] લિલ્લુ ભેર
બીલ પું [સ મિહિ] એક રાની પ્રાનનો માણસ.
બીં સ્ત્રીં બીલ ભતિની કે બીલની સ્ત્રી -બી
વિં બીલનુ કે બીલ સઘ બી [+ ધૂળધાણી
બીલું નં [પ્રા મિહિજ = ભાગેલુ, તોડેલું] [લા]
બીપણુ વિં [સ] લયંકર
બીખમ વિં [સ] લયકર (૨) પું (સ.)
શાતનુ અને ગગાના પુત્ર
બીંગડું નં લિંગડું; છોડુ
બીંછાં નં બં વં [સરં મ મીસ, મીસ (સ.)
પિચ્છ કે વૃષી, પ્રા મિસિલા?] (કા)
[કપાવવાના થયેલા] મોટા વાળ
બીંજ(-બ)વું અં કિં [બુઓ બીજવું]
પલળવ -વણું સંકિં (પ્રેરક)
બીંડી સ્ત્રીં [સરં હિં મિંદી] એક છોડ (૨)
એની છાલના કંઠાતા રેસા
બીંડો પું [સં. મિળડ, મેળઢા] એક શાક કે તેના
છોડ (૨) [ભીડો કે બીડી પરથી] ફેલુ, હરકત
(૨) [ભીડી કે લિંડમાળ પરથી?] ગપ, તોપ
(લા) [-ધાલવો, મારવો, મેલવો = મસરો
ખૂંવો, ગપ મારવી (૨) હરકત ભીડી કંઠી]
બીંત સ્ત્રીં [સ મિત્તિ. હિ મીત, મ મિત, મિત]
દીવાલ. [ભીંતને કાન હોવા = ભીંત પાછળ
છુપાઈને સાલળનારનો સ લવ હોવો -ભૂલવી
= છેક ન માર્ગ ચૂકવો, તફાવત વ્યવસ્થા રસ્તે ચડી
જવું ભીંતે ચડવું = નામ - કામ ભીંત ઉપર

લખાઈ ભહેર થવું, ચારે બાજુ ફેળેત થવું.]
બપત્ર નં સમાચાર વગેરેની ભહેરાત માટે
ભીંત પર કરાવુ લખાણ બરડી સ્ત્રીં
ભીંત (પ મા લાલિત્યવાચક) -તિથુ નં
નાની પાતળી ભીંત
ભીંતરાંરિયો પું એક વનપતિ
ભીંભર સ્ત્રીં [સરં લાભર] (કા) ચેટલાની
આબુઆબુના જીણા કામળ વાળ
ભીંસ સ્ત્રીં [સ. પિષ્ટ ઉપરથી] ભીંસાવુ તે;
દયાણ, પ્રકો [ભીંસમાં આવવું = ભીંસાવુ.
ભીંસમાં લેવું = ભીંસવુ] બું સંકિં
દાખવુ, પીલવુ (૨) ભેટવુ, ચાપવુ. -સાવવું
સંકિં (પ્રેરક). -સાવું અંકિં (કમંભિ)
ભુક્ત વિં [સં] ખાવેલું; ભોગવેલું બું સંકિં
ખાવું; જમવું, ભોગવવું (પ.) -ખાવવું
સંકિં તેનુ પ્રેરક
ભુક્તિ સ્ત્રીં [સ] ભોગ, સંસારમુખ (૨) ભોજન
ભુખાળવુ વિં [‘ભૂખ’ ઉપરથી] ખાઉધરું
ભુજ પું [સં] ખલાથી કાણી સુધીનો ભાગ
(૨) હાથ (૩) બાજુ (ગ) (૪) ‘ઓર્ડિનેટ’
(ગ) (૫) કાટખૂણ ત્રિકોણની કર્ણ સ્તિવાચની
એક બાજુ (ગ) (૬) બેની સંજ્ઞા બંદ
પું બંદ જેવો હાથ બંધ (-બ) નં બાહુબળ
ભુજંગ, બમ પું [સં] સાપ (૨) સ્ત્રીના ચાર.
-ગી (બ્રમચાત) પું એક છંદ
ભુબ સ્ત્રીં [સ] ભુજ, હાથ બંધ પું આલેખનો
એક અક્ષ, ‘એક્સિસ ઓફ વાય’ - (ગ)
ભુદો (-દો) પું [સં. મૃદ ઉપરથી, સરં હિં,
મ મુદ્દા] મકાઈ દોડો (૨) ગોળ વતાક
-દા (-કા) ચોર પું હલકી ચોરીઓ કરનાર
ભુડ (-ર) કસ સ્ત્રીં [સરં હિં. મુરકુસ = ચૂરો,
મ મુરકૂટ = જલદી સળગે તેવા જાખમ - લાકડા
વગેરે] બુઓ ભરક્ય
ભુડકાવણુ સંકિં ‘ભૂડકવું’નું પ્રેરક
ભુપાલી પું [સરં હિં મૂપાલી, મ મુ(-મૂ)-
પાલી] એક રાગ ભૂપાલી
ભુચગ પું + બુઓ ભુજગ
ભુરકસ સ્ત્રીં બુઓ ભુડકસ
ભુરકાવણું સં કિં ‘ભૂરકવું’નું પ્રેરક

પૃથ્વી પરનું પ્રાણી [ચંપાની એન્ડ નત
ભૂચ પો પું [સરન્મ મુદ્-વાના, દિં. મુદ્-વાના]
ભૂચિયું વિન્ બન્ડ
ભૂહ(-ર)કું અન્કિન્ બુએ. ભૂહકું(ર)સન્કિન્
[ભૂરકી ઉપરથી] છેતરવું(ર)મન્ત્રમુગ્ધ કન્તુ
ભૂહ(-ર)કાણું અન્કિન્ (કર્મણિ)
ભૂત વિન્ [સ] થઈ ગયેલું, વીનેલું(ર) 'થયેલું;
બનેલું' એ અર્થમા સમાસને અતે (કિન્
અગભૂત; પ્રાણભૂત) (૩) નન્ પંચમહા-
ભૂતોમાનુ એક (૪) પ્રાણી (૫) પ્રેત, પિશાચ
(૬) ભૂતની જેમ પાછળ કન્નાર માણસ
(આતમીકાર ઇન્) (૭) વહેમ; ધૂન.
[આવડું=ભૂન વળગવું (ર) ભૂન વળગ્યું
હોય તેવી ધૂન કે જન્કવાળું થવું -કાઠડું=
ભૂનનો વળગાડ દૂર કરવો (ર) વળગેલા જન્ક,
ધૂન કે વહેમ દૂર કરવા. -મયું ને પક્ષિત
ભૂચું=ઓલામાથી ચૂલામાં પડવા જેવું થયું,
(ઉપાય કરવા જતા) તેવી જ કે તેથી પશુખગળ
રિયતિ થવી. ભૂતનું ઠેકાણું (આમલી),
ભૂતનો વાસ (પીપળો)=ક મેશનું રહેઠાણ,
નયા વારવાર જતો કે જોતો હોવાથી માણસ
સ્વાથી થણુ ખર મળી આવેતે -પર ચિહ્નિ=
જુહો વાયદો. -ભમવાં=આતમીકારોનું પાછળ
પાછળ ભમ્યા કન્તુ (ર) ઇન્કા રાખતા થણુ
ઉમેદવારો પાછળ પાછળ કરતા હોવા (૩)
કુઃખ આવી પડવાનો ભય હોવો. -ભરાણું=
ધુધવાટ, ધૂન, કે વહેમ વળગવા. ભૂત(-તા)
ભાઈ ભણે=કાણ ભણે? -ભૂસકા મારે
(એક ઘર)=શૂન્ય-ખાલી કે સરસામાન
વિનાનું (ગરીબ ઘર) -વળગણું=ભૂતની
અપટ લાગવી, ભૂત શરીરમા દાખલ થવું (ર)
ધૂન ભરાવી. -વળગાડકું-લપ કે ધૂન
વળગાડવી] ઠકાણ(-ળ) પું ગયેલો વખત.
(ર) [વ્યા.] કિન્ નો ભૂતકાળ ઠકાલીન વિન્
ભૂતકાળનું, -ને લાગતું. ઠકુદંત નન્ [વ્યા.]
ભૂતકાળના અર્થનું કુદંત ઠકાણું નન્ પિશાચોનું
સ્થાન. ઠકરત વિન્ જેને ભૂત વળગ્યું હોય
તેનું ઠક્યા સ્ત્રીન્ સર્વ જીવો પ્રત્યેની દયા,
જીવદયા. ઠપતિ પું (સં) શિવ, મહાદેવ.

ઠપલીત નન્ પ્રેત (ર) બેડોળ માણસ. ઠપૂરં
વિન્ પહેલા થયેલું (ર) માણ. ઠપ્રેત નન્ ભૂત;
પિશાચ ઠભાવન વિન્ પ્રાણીઓને સન્નર,
પાળનાર ઠખલિ(-ળ) પું પ્રાણીઓને નિત્ય
આપવાનો ખલિ. ઠભાઈ પું બલારાત ઉદા
ભૂતભાઈ ભણે ઠયજ પું પાચ યજોમાનો એક,
ભૂતખલિ ઠયોનિ સ્ત્રીન્ ભૂતપ્રેતની ભતિ(ર)
ભૂતમાનનું ઉત્પત્તિસ્થાન. ઠવિદા સ્ત્રીન્ પ્રેત
વિધેની વિદા

ભૂતલ(-ળ) નન્ [સં] પૃથ્વીની સપાટી ઠવિદા
સ્ત્રીન્ ભૂતળની ભૌતિક સ્થિતિ સંબંધી વિદા.
ઠવેતા પું તે વિદા ભણનાર
ભૂતાર્થ પું [સં.] સત્ય; સાચી ખીના
ભૂતાવળ(-ળી) સ્ત્રીન્ [સં] ભૂતાવલિ ભૂતોનું ટાળું
ભૂતાણું વિન્ [ભૂત ઉપરથી] ભૂતવાળું
ભૂતિ સ્ત્રીન્ [સં] અસ્તિત્વ (ર) ઉત્પત્તિ (૩)
આખાદી, સમૃદ્ધિ (૪) ભૂતું; કલ્યાણ (૫)
ઐશ્વર્ય (૬) ભરમ [-નાખવી = વધીકરણ
કરવું, ભરમાવી નાખવું]

ભૂદેવ પું [સં.] બ્રાહ્મણ, ભુસુર
ભૂધર પું [સં] પર્વત (ર) રાત્ર (૩) નાગ (૪)
(સં) કૃષ્ણ (૫) [સં] શિવ [કળ
ભૂનું નન્ પ્રા. મુળ, (સં. મૂળ) ગર્ભ ?] પીપળાનું
ભૂપ પું [સં] રાત્ર (ર) એક રાગ ઠકલ્યાણ
પું કલ્યાણ રાગનો એક પ્રકાર ઠતિ, -પાહ
(-ળ) પું રાત્ર

ભૂપાલી પું [ભુઓ ભુપાલી] એક રાગ
ભૂપૃષ્ઠ નન્ [સં] ભુઓ ભૂતલ ઠવિદા સ્ત્રીન્
ભૂતલવિદા

ભૂમધ્યરેખા(-પા) સ્ત્રીન્ [સં] ત્રિપુવટ
ભૂમધ્યસમુદ્ર પું [સં] (સં.) યુરોપ આફ્રિકા
વચ્ચેનો સમુદ્ર

ભૂમંદલ(-ળ) નન્ [સં] આખી પૃથ્વી
ભૂમા પું [સં] અનંતતા, વિશાળતા

ભૂમિ(-મી) સ્ત્રીન્ [સં] પૃથ્વી (ર) જમીન (૩)
દેશ; પ્રદેશ (૪) + માળ. મેડો. -મિકા
સ્ત્રીન્ જમીન (ર) સ્થળ (૩) પાયરી (૪)
મૂળ, ભિગમ (૫) નાટકનું પાત્ર કે તેનો ભાગ
કે શાણગાર (૬) પ્રસ્તાવના ઠગત વિન્ ભૂમિ

भूस्तरविद्या श्री०. भूस्तरशास्त्र न० पृथ्वीना
५६ सप्तमी विद्या. भूस्तरवेत्ता, भूस्तर-
शास्त्री पुं० ते ज्ञातवान्

भू आं न० अ० व० [सर० भू] पाणी

भूँडे श्री० भूँडु ते

भूँडुं अ० किं [प्रा. जुक्क (सं. बुक्क), सर०
हिं. भूंकना, न भूंकगे] गवेक्षतु भौं लो करवुं.

भूँडुं अ० किं, भूँडुवुं स० किं 'भूँडुं' तु
अनुक्रमे कर्मणि अने प्रेरक

भूँगरा पुं० अ० व० ['भूँगु' उपरधी] शेंडला
वडं अणु वगेरे

भूँगरेट् श्री० ['भूँगु' परधी, सर० म. सुगा,
-गी=राण] गरम राभ

भूँगण श्री०, न० [भूँगणी परधी] गण, आरणुं
वध राभवने लोभो आडो हंडो (२)

[दि सुगल, सर० हिं. सुगल, न भोगळ] ऐक
वाग्निं [-विहायी=निर्वाशयुं -नरनी

लवाद्यं=आधी इत्येतो] ० भट्टियुं न०
[भूँगणुं + लट्] दीपणु (२) लायुं लभाणु.

[-भणुं=रल भणवी, धेर भेसवुं] ० भट्टिये
पु० [भूँगणुं (दीपणुं) + लट्] हाय जेतार

ब्राह्मण -णियो पु० भूँगण वगाहनार (२)
ऐक औपवि -णी श्री० [सर० न. भोगळी

(सं. नूका)] पोधी नणी (२) दूँकणी (३)
ओणी (४) डानमा बाधी तपासवानी हातरनी

नणी. [-भूँकनी=ने नणी लगावची] -णुं
न० नणाकार डोई पल घाट (२) नणाकार

धुमडियुं [-दूँकडुं=पलगां दूँकवां, वभाणु
करवा (२) देवाणुं काड

भूँजर श्री० भूँडु ने तेना अम्यां (२) नानां
होकरातुं धाडुं. ० वाड श्री०, ० वाडो पुं०

जुयो भूँजर (२) [वा] गंडवाड

भूँजुं स० किं [सर० दे मुत्तिव=भूँजेडु
धान, हिं. भूँजना, न भूँजीवनें (सं. भूँज)]

शेंडुं. [भूँजयो पापड पणु न लागयो=
भूँजेडु काम पण न धडुं, अणि नाभुक डे

हराम हाडकातुं होतुं.] भूँजवुं स० किं
(प्रेरक) भूँजवुं अ० किं (कर्मणि)
भूँर, ० दूँ न० [दि. मुंडा] डुकर, सुवर ० लु (-णी)

श्री० भूँडनी माहा. [-नी भूँजर=श्री०
श्रीनां घडा (नाना नाना) होकरां]

भूँडभशेणियुं वि० ['भूँडु' उपरधी] जरीतुं
(२) कपटी, धुयुं

भूँडुं वि० [सर० न. हिं. मुंडा] भराव (२) देवे (३)
पीलस [-ताडुं=भूँडु थाय ऐम धरकतु

-भोक्षुं=निहा करवी (२) गाण भोक्षवी]
-हाद्यं (-श) श्री० भूँडपणुं (२) अणुअनव.

-हापो पु० भूँडपणुं (२) भूँडपणुं कर्क.
-हापोडुं वि० भूँडुं भोक्षनार -हाणुं न०

गाण (२) गंदी येष्टा के अलियार [-करवुं
गंदी येष्टा के अलियार करवां]

भूँडवुं स० किं ['भूँडु' उपरधी] भूँडुं
अवाज करेवा

भूँडुं अ० [रव०] येवो अवाज
भूँथ श्री० [सं. भूँड, जन० मुंडा, न. मुंडा, हिं

मुंड, मुंड] नभीन; भूँडि (आम्य)
भूँसुं स० किं [जुयो भूँसुं] भूँसुं;

कंदी नाभड. [भूँडी वाणुं=र० करवुं,
माडी वाणुं (२) धरगुजर करवुं; लणे थपु

न होय ऐम मानवुं] भूँसाडुं स० किं
भूँसुं भूँसावुं स० किं, भूँसाडुं

अ० किं 'भूँसुं' तु प्रेरक ने कर्मणि
भूँडुटि (-टी) श्री० [सं] लभ०

भूँडु पु० [सं] ऐक भवि (२) शुं (३)
नभडि ० पात पुं० डी येष्टी- ५६ तु भूँडी

आपधान करेवा ० लांछन पुं० (सं.) दूँड.
० वार पु० शुं वार

भूँड पुं० [सं] नेडर [भूँगार
भूँड पुं० [सं] लभरो (२) ऐक पक्षी (३)

भूँगार पुं०; न० [सं] सोनानु जारी के बोटा
जेवु वासणु

भूँगी श्री० [सं] लभरी (२) भूँग पक्षीनी
माहा (३) ऐक जेगी वनस्पति; अतिविषा

(४) पु० (सं.) शिवने ऐक गल
भे (५) पुं० [सं. सर० न. भे] जुयो लय (२)

लोभन [-सागवो=अथ दूर क्वोडे येवा]
० डीयल वि० डीयलने, लयधी डीयडेवु-

व्यग्र. ० डार वि० लयक, नेडार (५)

મેખ પું; સ્ત્રીં [સરં હિં.] બુઓ વેષ (૨)
સંન્યાસનો વેષ, સંન્યાસની દીક્ષા (૩) બુઓ
મેખડ; કરાડ. [-ઉતારવેા = ભેગીવેશ કાઢી
નાખવેા - ફરી સંસારી થવું. -ધરવેા = સર્વસ્વ
છોડી સંન્યાસી થવું. સંન્યાસીનો વેષ ધારણ
કરવેા. -લેવેા = બુઓ મેખ ધરવેા (૨) કાઢી
ધ્યેયની પાછળ સર્વસ્વ છોડીને પડવું.]
બધારી વિં બેખ ધારણ કરનાર, બવટેા પું
મેખ; સંન્યાસ

મેખડ સ્ત્રીં [સરં ન મેકડ] ઢેકું (૨) ઝમૂમતો
ટેકરાનો ખૂણે, કરાડ (૩) [લા.] નાણાનો ઢગલો.
[-પડવી = (મેખડ પડવાથી નીચેનું ઢાચેલું
ગુપ્ત ધન મળે તેમ) અચાનક નાણાનો ઢગલો
મળવેા] -ટાવવું સંક્રિં 'મેખડાડું'નું પ્રેરક.
-હાવું અંક્રિં મેખડનું ઢસડાઈ પડવું (૨)
લટકાડું, અથડાવું

મેખધારી, મેખવટેા બુઓ 'મેખ'મા
મેગ પું [પ્રા મેગ (સ. મેદ) ભિન્ન = ભિન્નિત ?]
મિશ્રણ બવડું વિં મેગું. -મલેશું અં
સાથે સાથે -ગું વિં એકઠું; સાથે (૨) મિશ્ર
મેચક વિં [સં. મયચક્તિ] + ગાભરું; આણું
મેચો પું બુઓ મેચો

મેજ પું [‘ભીજવું’ ઉપરથી] ભીનાશ.
[-આપવેા, લાગવેા = ભીન કે હવાની
અંદરની ભીનાશ પસરવી - લાગવી]

મેજવું સંક્રિં [હિં મેજના] મેકલવું
મેલગેખ (ગે) વિં [મેજું + ગેખ] બુઓ
'મેજુ'માં

મેલું નં [હિં. મેજા] મગજ [મેલવું કહ્યું થવું =
પ્રખત અમથી મગજ યાંત્રી જવું મેલનો
ભૂંજેલો = કાળજી વગરનો બેહરકાર. મેલમાં
હોતરવું = સમનવું મેલમાં વહેરબરવેા =
મગજર - પતરાજવાળા યંત્ર. -ખસવું = ગાડપણ
આવડ (૨) વિચારદક્ષિ જતી રહેવી.
-ખવાઈ જવું = મગજ કામ કરતું બધ
થવું -ખાઈ જવું = કંટાળેા આપવેા; કાયર
કરવું. -ઠેકાણે ન હોણું = ચસકેલ થવું,
વિવેકમર્યાદાનું ભાન ન હોવું (૨) મિત્તજ
ઠકાણે ન હોવેા. -ફાટી જવું = થેલું થવું;

અવિવેકી થવું. -ભગેખ વિં ગેખ ધયેલા
મેલવાણું; ચસકેલું

મેટ સ્ત્રીં [દિ મિટ, મિટ્ટા; સરં હિં, મ.] મેળાપ;
મુલાકાત (૨) બક્ષિસ (૩) [કા.] કમરે
તાણી બાથેલું કપડું. [-આપવી = બક્ષિસ
આપવી. -ધવી = ભેટો થવેા; મળવું.
-ખાંધવી = કમર બાંધવી. -લેવી = બક્ષિસ
લેવી (૨) મુલાકાત લેવી. ભેટે જવું =
મળવા જવું (૨) બક્ષિસ તરીકે મોકલાવું.]
બવું સંક્રિં [મેટ પરથી] આલિંગન આપવું
(૨) મુલાકાત થવી (૩) લડવા માટે મેળા
થવું -ટંભેટા, -ટાભેટી સ્ત્રીં ઉપરાજાપરી
કે સામસામા ભેટવું તે -ટાક(-વ)વું સંક્રિં
'ભેટવું'નું પ્રેરક. -ટામણુ નં, -ટામણી
સ્ત્રીં ભેટો, મેળાપ (૨) તે પ્રસંગે આપેલી
ભેટ. -ટાણુ અંક્રિં 'ભેટવું'નું કર્મણિ.
-ટિયો પું ભેટ કરાવનારો (૨) મંદિરનો
લટિયો. -ટો પું મેળાપ (૨) આલિંગન

ભેડ નં [સં] થેડું

ભેડ (ભે) અં [રવં] મારવાનો અવાજ.

[-દઈને = ભેડ અવાજ થાય તેમ (મારવું)]

ભેડવવું સંક્રિં [દિ મિટ, સરં હિં મિટાના]

(કા) શરતમા ઉતારવું [વગ, ભેડનો કાળ

લેકિયો પું [‘ભેડ’ પરથી, સરં હિં. મેકિયા]

ભેડો પું (કા) ભેખડ

ભેજું (ભે) નં [પ્રા. માયળ (સં માજન)] ધી

તાવવાનું માટીનું વાસણ

ભેડ પું [સં] તકાવત, જુલપણું (૨) વર્ગ;

વિલાગ; પ્રકાર (૩) છાની વાત (૪) છળભેડ

(૫) કટ પાડવી તે (૬) ચીરો; બારં.

[-આપવેા = રહસ્ય જણાવવું. -ઉધાડો

પાડવેા, ખોલવેા = રહસ્ય પ્રગટ કરવું.

-ભણવેા, પામવેા = છૂપી વાત ભણી લેવી.

-ફોડવેા = છૂપી વાત ઉધાડી પાડવી.

-લેવેા = છૂપી વાત ભણી લેવી. -રખવેા =

વહેરોઆતરો કરવેા (૨) છાની વાત કે રહસ્ય

સાધવવું] બક વિં ભેડનારં (૨) રેચક.

બદિ સ્ત્રીં ભેડલાવ; જુલપણુ. બન નં

ભેડવું તે. બુદ્ધિ સ્ત્રીં બુઓ ભેડદિ.

૦ભાવ પું ૦ બુદ્ધાપણું, અતર (૨) કપટ.
 ૦હું સંક્રિં છેદ પાડવો, તોડવું. -દિયો
 પું ભેદ-રહસ્ય ભણનાર માણસ. -દી વિં
 રહસ્યમય; કૂટ. -દુ પું ભેદ-રહસ્ય ભણનાર
 (૨) ભસૂસ (૩) કૂટ પડાવનાર. -ઘ વિં
 ભેદી શકાય તેવું (૨) ભેદ્યા યોગ્ય
 ભેષટ સ્ત્રીં [પ્રા. મદ્દ, 'લક્ષી' ઉપરથી] ઊની
 રાખ; લડસાળ
 ભેર સ્ત્રીં [બુઓ ભેર] મદ્દ; વહાર (૨) [સં.] ભેરી
 ભેર (ભે) [પ્રા. મરિલ (સ. મૃત, મરિત)] શબ્દને
 લાગતા '-તે સાથે, સહિત' એ અર્થનું અં
 બનાવે. ઉદા. હોસભેર. કેટલીક જગાએ
 'માત્ર તે સાથે' એવો અર્થ પણ થાય છે.
 ઉદા. ચોતિયાભેર
 ભેરવ (ભે) વિં [પ્રા. મેરવ (સ. મૈરવ)] ભેરવ
 સબધી (૨) લયંકર (૩) પું શિવનું એક
 સ્વરૂપ (૪) ચીખડી (૫) એક રાગ. ૦જમ્ય પું
 [સં] જાંપા = ફૂલો] મોક્ષ માટે જપ કરતાં
 કરતા પર્વત ઉપરથી પડતું મૂકવું તે (૨) [લા.]
 ભોખમના કે વિકટ કામમા આધળિયા કરી
 પડવું તે. [-ખાવો]. -વી સ્ત્રીં એક રાગિણી
 ભેરવડું સં કિં [સરં હિં. મિઢાના] ભરવડું;
 વળગાડવું (૨) ભંભેરડું; ભમાવડું
 ભેરવાડું અંકિં 'ભેરવડું'નું કર્મણિ (૨)
 ગૂંચવાઈ જવું, સંડોવાવું
 ભેરિ(-રી) સ્ત્રીં [સં] ભોળત; નગારું; ભેર
 ભેર પું [બુઓ ભીર, સરં મ. મિઢૂ] સાથી,
 લિલ્લુ
 ભેલા(-ળા) ડ પું [સ મેલયૂ, પ્રા મેલ ઉપરથી,
 સરં મ. મેલળ] બગાડ; બુકસાન ૦હું
 સંક્રિં બગાડવું; વલસાડવું
 ભેવ પું + [બુઓ ભેદ] મમં
 ભેષજ નં [સં.] ચોસઠ
 ભેળ પું [સં મેલયૂ, પ્રા. મેલ; મ.] ભેગ;
 મિશ્રણ (૨) ભેલાડ; બગાડ (૩) લગાણ; વટ
 (૪) સ્ત્રીં એક ચવાણુ (સુબધ). ૦વણુ નં,
 ૦વણી સ્ત્રીં મેળવણી; મિશ્રણ ૦વડું
 સંક્રિં મેળવવું, મિશ્ર કરવું (૨) સામેલ કરવું
 ૦હું સંક્રિં સામેલ રાખવું (૨) મેળવવું;

મિશ્રિત કરવું (૩) ભેળવવું. ૦સેળ વિં એકડું;
 મિશ્રિત (૨) સ્ત્રીં મિશ્રણ. ૦સેળિયું વિં
 ભેળસેળવાળું. -ળાડ, -ળાડવું બુઓ
 'ભેલાડ'મા. -ળામણુ નં, -ળામણી સ્ત્રીં
 ભેળવવાની વસ્તુ (૨) ભેળવવું તે (૩)
 ભેળવવાનું મહેનતાણુ. -ળી સ્ત્રીં ખીચડી
 (પુષ્ટિમાર્ગીય). -ળાસાડો પું (કા.) ભેળો
 વસવાટ (૨) સમાગમ, પરસ્પર સારો સંબધ.
 -ળું વિં (૨) અં ભેગુ; સથે
 ભેં (ભેં) નં (૨) અં [રવં] રહવાનો
 અવાજ ૦કડો, ૦કાર પું લાળે સદિ રહવું
 તે કે તેનો સાદ. [ભેંકડો મૂકવો, મેલવો,
 તાણવો = ભેંકવું.] ૦કડું અંકિં [રવં;
 સરં મ. મેકળે] ભેંકડો મૂકવો; ભે ભેં કરવું.
 ૦ભેં અં ભે [(૨) બુઓ 'ભે'મા
 ભેંકાર (ભેં) વિં + [બુઓ ભેકાર] લયંકર
 ભેંચો (ભેં) પું ['ભચ્ય' રવં ઉપરથી?]
 છૂંદાયેલો લેચો; માસનો લોચો (૨) છૂંદાયેલી
 વસ્તુ (૩) [લા.] કસ, દમ. [-કાઢવો = બુઓ
 ભેચો ઉડાડવો (૨) દમ કાઢવો. -ઉડાડવો
 = છૂંદો કરી નાખવો; કચરી-પીલી નાખવું.
 -ઊડવો, ઊડી જવો, નીકળી જવો =
 કચરાઈ-પિલાઈ જવું; કચરાઈને લોહો થઈ
 જવું (૨) દમ નીકળી જવો.]
 ભેંશ(-સ) (ભેં) સ્ત્રીં [સં મહિષી, પ્રા.
 મહિસી; હિં મૈસ] દૂધ દેનાર એક ઠોર; ડોણું.
 [-આમળ ભાગવત = નકામી શિખામણ;
 મૂરખને શિખામણ. -પહેલાં ખૂંટા,
 -ભાગોળે ને ઘેર જૈડકા, -ભાગોળે ને
 છાશ છાગોળે = રોખસલ્લીવેકા જેવી ખોટી
 ધમાલ.] ૦મૂડું વિં [+મૂડવું] ડોળામૂડ;
 મંદુણિ -સર પું પાડો -સલું વિં (કા.)
 નમાણુ પાડાજેવું ઠંડું -સલો પું બે ચીલાની
 વચ્ચેનો ઊંચો ભાગ. -સાસણુ પું
 [+અસુર?] મોટો પાડો. -સાસુર પું
 લયંકર માણસ (૨) (સં.) પાડાના આકારનો
 એક રાક્ષસ; મહિષાસુર. -સાસુર પું ભેસ
 જેવો ભડોસુર. -સુ નં [સરં હિં મૈસોરી]
 ભેસવું આણુ ચામડું

જોસો (લેં) પું [જુઓ ભીસ] જાણ;
પડખાથી તોર દેવું તે [ભતનો ગૂળળ
જોસો:ગૂળળ (લેં)પું[સ મહિષાસુરગુલ્લ]એક
કેટ સીં [‘ભીડું’ ઉપરથી] (ચ) કાસની વરત
અને સૂસનાના ઢોરડાને સાવવાની લાકડાની
મેખ. [-કાઠી નાખવી, નીકળી જવી,
વેરાઈ જવી = જુઓ લક સીં. -ઘાલવી
આપ્ત વળગાડવી; તેવી રિયતિમા મૂકી દેવું.]
જોથો પું [પ્રા માદવ (સં) પ્રાણ, હિં મેયા,
મ. મેચ્ચા] આઈ (ર) ઉત્તર હિંદનો વતની
-પાશાઈ વિં ભૈયાની ઢગલુ
જોરવ વિં (ર) પું [સં] જુઓ ભેગવ
ઠંધાટી સીં ઊંચા શિખરની લયકર
કગડું સ્થાન. ઠજપ પું જુઓ ભેરવજપ.
-વી સીં ભેરવી રાગિણી (ર) (સં.)
કુર્ગાનું એક સ્વરૂપ
જો (જો) પું [‘લય’ ઉપરથી] લય
જો અં [સં] જો! જો! (સબોધનનો ઉદ્ગાર)
જોઈ પું [દિ. મોડ = મુખી, નાયક; સરં હિં,
મ.] પાલખી ઉપાડવાનો ધંધો કરનાર
જોક પું [‘જોકડું’ ઉપરથી] જુઓ જોક
જોકડું સંકિં [સં. મૂક (મ. મોક) = છિદ્ર,
કાણું; મ મોકળે હિં. મોકના] થોયવું; જોકડું
જોકાકું નં [સં. મૂક, મ. મોક = પોલ, છિદ્ર]
જોપાણું; પોગળ [જોખાપણું
જોખા પું. [સં] જોગવનાર. -જૂતવ નં
જોખ પું [સં.] જોગવવું તે (ર) જોગવવાની
સામગ્રી (૩) દેવને ધરાવવાનો પ્રસાદ (૪) [લા.]
માલી દશા (૫) બલિદાન. [-આપવો = બલિ-
દાન આપવું, ત્યાગ કરવું. -આવવું = ઉપજો-
ગમા આવવું (ર) રચનું અનુકૂળ આવવું
-ચડાવવો, ધરાવવો = તૈવેથ અર્પણ કરવું;
બલિદાન આપવું. -થવું, થઈ પડવું =
હોમાઈ જવું, બલિ ચડવું (ર) નો શિકાર બનવું;
સોસવું પડવું. હાલતમા આવવું -ના જોગ
= માલી દશાનો યોગ -પડવું = ની માલકી -
જોગવટાકેળ જવું -ફરી વળવા, મળવા,
લાગવા = આવી બનવું; કમનસીબ હોવું (ર)
આપ્ત આવવી -જોવો = બલિ લેવો (ર)

ભન લેવો] ઠલેગે અં હૈવયોગે; સજોગ-
વશાત; કહાય. ઠણી સીં + જોગ કરનારી
કે લેનારી સી. ઠભૂમિ સીં (કર્મભૂમિથી
ઊભી) ભ્યાં નવો પુરુષાર્થ નથી ધઈ શકતો,
પણ જૂના પુરુષાર્થના ફળ જ જોગવવાનાં
હોય છે, તેવી સ્વર્ગ વગેરે જગા. ઠવટો પું
ઉપયોગ, માલિકી. ઠવણું સંકિં ઉપયોગ
કરવો (ર) સહન કરવું. ઠવિલાસ પું
અમનચમન
જોગળ સીં જુઓ ભૂગળ (૧) [જોગવનાર
જોગિયો પું [‘જોગી’ ઉપરથી] જોગી પુરુષ;
જોગી વિં [સં] જોગવનાર (ર) પું જોગિયો
(૩) આરાક, પ્રીતમ (૪) ભમરો (૫) સાપ.
-ઝાંદ પું [+ રૂંદ] (સં) રોપનાગ
જોગ્ય વિં [સં] જોગવવા લાયક (ર) નં
ધન: પૂછ
જોજ પું [સં.] યાદોની એક ભતનો માણસ
(ર) (સં.) એક કાનવીર પ્રાચીન રાત ૦ ધતિ
પું (સં.) કસ [ગવૈયો
જોજક પું [સં] જોગવનાર (ર) જૈન મંદિરનો
જોગન નં [સં] જમણ. [-આપવું, કરાવવું =
જમાવવું -કરવું, લેવું = જમવું] ઠગદ,
-નાલય નં, ઠશાલા (-ખા) સીં જમવાનું
સ્થાન (ર) વીથી. ઠકલિષ્ટા સીં જમાડયા
પછી આપવામા આવતી કલિણ
જોજનીય વિં [સં] ખાવા કે જોગવવા ચે.ચ
જોજપત્ર [સરં હિં; મ.] જુઓ ભૂજપત્ર
જોજપરું નં (કા.) અસલ જોજપરા ગામની
બનાવટનો ફેરો [જોલી
જોજપુરી સીં [હિં] બિહારના એક જોગની
જોજહું નં [પા વૂજીતહ] માકડું
જોજઈ સીં [દે. માડજ્જા] લાલી
-જોજ વિં [સં] ખાનાર (સમાસમા છેડે).
હાંડા ‘માસજોજ’. -જથ વિં જોજનીય
(ર) નં ખાવા કે જોગવવાની વસ્તુ
જોટ વિં (ર) પું [સરં મ] મૂક, ખેવફૂક
જોટવો પું માટીનો ચંથુ
જોટગડી સીં [સં. મળદાકી] એક વનસ્પતિ
જોટી સીં ફતરી (કા)

ભોટીલું નં [સં. મૂત=ખચ્યું?] કુરુચિયું
ભોટું (ભો) વિં જુઓ ભોટું. -કપ સ્ત્રી,
-કામણ નં જુઓ ભોંપ

ભોલ વિં [પ્રા. પોલ(સં. પ્રૌલ)] (ય.) પાકવા
પર આવેલી-સાખ જેવી (આમલી)

ભોટું નં [દે. વોલ=મૂંડેલું માથું (સં. મુંડ)]
માથું [શેરડી વગેરેના]

ભોથું નં [સં. વૃદ્ધિ?] મૂળિયાનો ઝૂંડો (દાલો,
ભોદો પું [સરં કૂલ, રવં?] પેટ (તિરસ્કારમા)
ભોખાળું નં [સરં મ. મોખા=તુખડું]
પોલ; પોકળ (ર) ઢોગ. [-કાલું=એવું કરવું
જેથી પોલ કે ઢોગ પકડાઈ નય. -નીકળવું=
પોલ પ્રગટ થવું.]

ભોપી પું [સરં કા. વોપ્પી, મ. મોપી-પ્યા]
ભરડો; શિવનો પૂજારી

ભોયો વિં પું [સરં હિં. મોપા=કૂંકીને
વગાડાતી તુચ્છ (ર) મૂખ] બેવકૂફ; મૂખ

ભોમ પું [પ્રા. (સં. મૌમ)] જુઓ ભોમ ૩, ૪.
૦વા(૦સ)ર પું મંગળવાર

ભોમ, ૦કા સ્ત્રીં ['ભૂમિ' ઉપરથી] ભૂમિ
ભોમિયું વિં ['ભૂમિ' ઉપરથી] મ. મોયાલ

અથવા- સરં મ. મોવળે (સં. ઝમળ)]
ભણકાર. -થણ સ્ત્રીં ભણકાર સ્ત્રી. -યો પું

ભણકાર માણસ (ર) વાટ બતાવનાર

ભોર પું; સ્ત્રીં [પ્રા પરોહ (સં પ્રરોહ)? હિં]
પરોહિયું (ર) પું જુઓ ભોળ (૩) અં

ભોરભોર -રંભોર અં સમાપ્ત; ખલાસ.
[-કરડું, કરી ચૂકડું=પૈસા ઉડાવી દેવા;
વાપથી દેવું]

ભોર [ભો] પું [સં મૃ ઉપરથી?] ઘાસના
પૂજાથી ભરેલું ગાડું (ર) ગાડું ભરાય તેટલો

જેથી ઉદાં ભોર લાકડાં

ભોરા નં [હિં] એક પક્ષી

ભોરિંગ પું [સરં ભોગીન્દ્ર] મોટો નાગ

ભોરિંગડી સ્ત્રીં [જુઓ ભોટંગડી] એક વનરપતિ

ભોરો (ભો?) પું [પ્રા. મવર, હિં. મૌરા, મ. મોરા
(સં. ઝમર)] + ભમરો [ભોલ
ભોલ વિં [દે. પોહ] પોહ; કૂલેલું ઉદાં ભડું
ભોલુ પું વાહરો

ભોલુ નં ઈંદોણી (વેલાની)

ભોળ (ભો?) પું [સરં મ. મોવલ(સં ઝમળ)]
તમ્મર (ર) તમ્મરથી આવતી ઊલટી

ભોળું, -ળિયું વિં [દે. મોલ; હિં. મોળ]
કપટમા ન સમજે તેવું; સાલસ ૦ભટ,

૦ભટાક, ૦ભાલું વિં સાવ ભોળુ -ળપ
સ્ત્રીં, -ળપણુ નં, -ળાઈ સ્ત્રીં ભોળાપણું.

-ળવણી સ્ત્રીં ભોળવણુ તે. -ળવણું સંકિં
ભરમાવડું. -ળાનાથ પું (સ.) મહાદેવ,

-ળા રાબ, શંકર પું બં ૧૦, -ળું
પ્રદ્યા, ભાલું વિં [+ ભલું?] ભોળુ અને

ભલું, નિખાલસ ને ખુલ્લા દિલનો માણસ (ર)
છેતરાઈ નય એવું મૂરખ માણસ. -ળિયો પું

એક ભતનો ભિખારી

ભોં (ભોં) સ્ત્રીં [સં ભૂમિ] ભોય. ૦પાથરી
[ભોંય+પથરાવું] ગળજભી

ભોં (ભોં) નં (ર) અં [રવં] ભૂંગળ કે
ગાયના બરાકવાનો અવાજ

ભોંક (ભોં) નં [જુઓ ભોંક] ઊંક; કાણુ (ર)
ભોંકવાની અસર. ૦હું અં કિં ભોંકવું

ભોંકાળું (ભોં) નં જુઓ ભોંકાળું

ભોંડું (ભોં) વિં [પ્રા મટ્ટ(સં. ઝટ્ટ)] ભોંપ
વાળુ. [-પડવું=શરમાવા જેવું થવું; ઝાંખું

પડવું] -કપ સ્ત્રીં, -કામણુ નં શરમ;
શરમિદાપણુ, નીચાભણું

ભોંણુ (ભોં) નં [ભો ઉપરથી?] (કા) દર
ભોંણિયું (ભોં) નં [રવં] બાથુ

ભોંય (ભોં) સ્ત્રીં [સં ભૂમિ] ભમીન [-આવવી
=નવી ચામડી આવવી, રૂઝ આવવી. -કરવી

=માટીથી સપાટી કરવી -કૂંદાળી લખવી
=મરણસ્થાનનું નિર્માણ કરવું -ખણવી,

ખોતરવી=શરમની એવી ચેષ્ટા કરવી;
શરમાવું; નીચું નેવું (ર) આણસુપણની

એવી ચેષ્ટા કરવી -ધાલ્યા! =ભોય નાખ્યા!
'મૂખ' એ અર્થની છાંકરાને વડીલ સ્ત્રીની માળ.

-નંખાવું=મરવા પડવું (ર) બહુ ભૂખ
લાગવી. -નાખવું=મરનારને ચોક્કે છતારવો.

-નાખ્યા! =જુઓ ભોંય ધાલ્યા! -પર પગે
ન ચૂકવો=ગર્વ કે મિત્રજનો પાર ન હોવે.

-भरपी=देगट देरे भावे -भरापर
करवुं, भेरुं करवुं=भारी भारीने सुवादी
देव (२) नमीनहेस्त करवुं -लारे पठवी
(नासती)=नासी पण न लई शकाय येवी
रीते घेराईल्लुं -भाभवी=भामडी बावावाथी
सडी लवी -भां छिगवुं, छोवुं=छिगती
छिभर होवी (नानी छिभर छता युक्तिआन के
तरकरी होय तेने माटे ओलाय छे) -भांथी
भल्लुं, नीकणवे=अण्णारी नगोयेथी
हुमलो थवा (२) ऐकाऐक लडाई लगवी (३)
ऐकाऐक सणगी छिठवुं; ऐकडम कोधावेश
प्रगतवो -भां पग होवा=लुओ सोयभा
छिगवुं. (२) भय =पटी ने रहस्यवाणा होवुं
-भां पेसवुं लवुं=हीगल्लुं रहवुं; छिभर
वधवा छता छियुं न वधवुं -भां पेसवुं=
भय शरभावुं; लावुं -भां भूणियां होवां
=भडार न देभाय पण अरुआनेथी भूय
पाकुं होवुं -भूधवी=भरवानी अण्णी पर
आववुं ओंथे छितारवुं, नाभवुं, लेवुं=
वेष्टि छितारवुं; भरवानी तैयारी होथी. ओंथे
पठवुं=भरवानी तैयारी पर होवुं, याकने
लीघे नमीन छिपर लावा यई सुई रहवुं.]
०आमली, ०आमली स्त्री० ऐक वनस्पति.
०आवण पुं०; स्त्री० ऐक वनस्पति. ०छिक
स्त्री० ऐक वनस्पति ०कंठ पुं० ऐक वनस्पति
अने ऐना कंठ ०कांसरी स्त्री० ऐक वनस्पति.
०काणुं न० लोकाणुं; ऐक लतनु काणुं.
०व्य पो पुं० ऐक लतनो व्य पो. ०तरव
स्त्री० सोनामुष्णी. ०तणियुं न० धरने छेक
नीथिनो लाग ०भाहुं न० सोय के लाहुं,
नमीन ०भाहुं न० नमीननुं लाहुं के महेसुल
(२) रमशानमा आणवानी नगानुं लाहुं.
०रसो पुं० लीपण्ण पोपडानो रस ०रीगण्णी
स्त्री० ऐक वनस्पति. ०रं न० नमीननी
अरु करेवुं भर (२) सोयनी अरु करेवो
रस्तो [कोयराभां राभवुं=अत्यन्त शुभ
राभवु -संताडी राभवु] ०शि(-शि, -सि,
-सी)म स्त्री० भगवणी

लौगोलिक वि० [सं] भूगोल संधी

लौहुं न० [सर० हिं. मौंही] आणुना लीव
लौतिक वि० [सं] पंचमहाभूत संधी-तेसवु
अनेल्लु, स्थूल, जड (२) सूतयोनि संधी.
०विद्या स्त्री० सूतयैत संधी विद्या (२)
लौतिकशास्त्र ०शास्त्र न० लौतिक पदार्थोनि
लगतु शास्त्र, 'शैजिकस' ०शास्त्री पुं०
लौतिकशास्त्र लक्षणार

लौम वि० [सं] पृथ्वी संधी (२) सगणवुं
(३) पुं० भगणग्रह (४) भगणवार (५)
सादेडीनो छे. ०वा (०व) पुं० भगणवार
लौभितिक वि० [सं] भूमिति, भूमितिने
अणु

भ्रम पुं० [सं] सदेह (२) आन्ति (३) गोण
इवुं ते. [-भागवे=सदेह के भ्रम इर करवो
के थवे.] ०णु न० इरवुं-रभल्लुं ते. (२)
लुओ भ्रम (३) ०णु स्त्री० भ्रम, आति
भ्रमर पुं० [सं.] लमरो

भ्रमित वि० [सं] भ्रम पामेल्लु, भ्रमभां पडेल्लुं
भ्रष्ट वि० [सं] छिथेथी पडेल्लु (२) पापी,
इरायारी (३) अपवित्र थयेवुं. ०ता स्त्री०
-शायार पुं० [नञाचार] इरायार; पाप
भ्रंश(-स) पुं० [सं] नीचे पडवुं ते, अथपात
आत, -ता [सं] पुं० लार्थ. -वृत्तया स्त्री०
लाली -वृत्ता स्त्री०, -वृत्त न०, -वृत्ताव
पुं० लार्थयारे

भ्रामक वि० [सं] भ्रममा नाथे ऐवुं
भ्रामरी स्त्री० [सं] (स.) पार्वती
भ्रात वि० [सं] भ्रमित; भ्रातिवाणु. -त (-ति)
स्त्री० भ्रम; मोह, भोरो प्यास, भोटु ज्ञान
(२) शक; अदेशो. -तिकर, -तिकरक वि०
भ्राति छिपलवनार. -तिमत पुं० ऐक
अलंकार, जेमा जे वरु वरयेना साम्यने
लीघे ऐकमीनभां भ्राति थाय छे
भ्रू स्त्री०; न०, ०कुटि(-टी) स्त्री० [सं.] लवुं;
लम्बर

भ्रूण पुं० [सं] काथो गर्भ. ०हत्या स्त्री०
गर्भनी हत्या, गर्भपात के गर्भनाश करवो
ते (ऐक महापाप)

भ्रूंग, भ्रूविहार पुं० [सं] लवा चडाववा ते

મ

મ પું[સં.] ૫ વર્ગનો અનુનાસિક. ઠકાર પું
મ અક્ષર કે ઉચ્ચાર. ઠકારાંત વિં છેડે
મકારવાળુ

મ પું સંગીતના મધ્યમ સ્વરનો સંકત (૨)
અં [પ્રા. (સ. મા)] મા; નહિ

મ ઉ વિં [દિ. મઝલ] ઘણા દિવસનું ભૂખું,
ભૂખથી ટળવળતુ (૨) [પ્રા (સં. મૃદુ); મ]
પોતું (૩) કંભૂસ (૪) પું ભૂખ્યા અને
દુઃખી હોઈનું ટોણું [-યલું=દુખાલું; નમલું
(૨) કંગાળ થવું (૩) કંભૂસ થવું (૪)
દેરાલું; આગળ બેલું.] ઠકારેડા પુંબંબં
જિભાશીવેડા ઠકું વિં મઉ; ભૂખ્યુ,

મકતબ સીં [અ.] નિશાળ

મકતો પું [અ.] ગઝલની છેલ્લી દૂંક

મક-(ગ)દૂર સીં [અ.] જુઓ મગદૂર

મકલું વિં [સરં હિં. મકુના; સં મનાકા=
હાથણી]મરત;મનરવી [મકનેા હાથી=મદ-
મરત હાથી (૨) કહામા ન રહે તેવો છટી ગયેલો
આદમી (૩) ઠી ગણો ને ભરાવદાર આદમી]

મકબરો પું [અ.] કબરસ્તાન (૨) રોલો

મકર પું [અ. મક્ર] મકર; છળકપટ; ફેલ.
ઝળના સીં [પા. જ્ઞાનાન] સીં સ્ત્રીચરિત્ર;
સ્ત્રીઓનો પ્રપથ ઝળાજ વિં કાવતરાજોર,
દઝાખાજ, કપટી

મકર પું [સં.] મગરમચ્છ (૨) જુઓ મગર
(૩) દશમી રાશિ. ઠક સીં એક ભતની
'માછલી. ઠકેતન, ઠકેતુ, ઠકવાજ, પું (સં)
કામદેવ. ઠકારી સીં મકર; દશમી રાશિ.
ઠકકંભણ નં, ઠકકાંતિ સીં સૂર્યનું
મકર રાશિમા જઈ તે; ઉત્તરાયણ

મકરકૂની સીં [મકર (સં. મર્ક=વાદર) + કૂલું ?
કે અ. મક્ર ઉપરથી ?] ચરખી, તોફાન

મકરજના, મકરખાજ જુઓ 'મકર'મા

મકરખો પું જુઓ મકરો

મકરવો પું શેરડીનો ઢુકડો, બહવો (પ્રાય:
બંબંમાં વપરાય છે)

મકર-સંકમણ, મકરસંકાતિ જુઓ 'મકર'મા

મકરે દ પું [સં] ફૂલનું મધ (૨) ફૂલની રમ
(૩) લમરો (૪) કોકિલ

મકરાકર પું [સં] સમુદ્ર

મકરાકૃત વિં [સં.] માછલીના આકારનું

મકરાણી પું સિંધની વાયવ્યે આવેલા મકરાણ
દેશનો રહેવાસી

મકરાકં પું [સં] મકર રાશિનો સૂર્ય

મકરી સીં [સં.] મગરની માદા; મગરી

મકલાલું અઠકિં [સં] મુકુલ્ય પરી ?

મલકાલું, રિમત કરવું (૨) ખૂબ હરખાલું

મકવાણો પું એ ભત કે અટકનો માણસ

મકમદ સીં [અ] મુરાદ, ધારણા

મકમદ અં [અ] જાણી નેઈને; હેતુપરસર

મકાઈ સીં, પું [સરં હિં. મકા; મ મકા,
મકઈ] એક અનાજ. ઠકોડો, ઠકોડો પું

મકાઈનો ઠકો

મકાત સીં [અ મુકાતિઅ] દાણ, જકાત (૨)

ધભરો. -લી પું દાણી (૨) ધભરદાર

મકાન નં [અ.; સરં મ મકાણ, હિં] ઘર;
ધમારત [(૨) જુઓ ['મ'મા]

મકાર પું [સં] માણની સંજ્ઞા (વેપારીઓમા)

મકાયતું વિં મલકાતું

મકોડી, -ડો પું [દિ. મકોડ; હિં. મકોડા, મ-
માકોડા] જુઓ 'મ'કોડી'મા [૦પણું નં

મકમ વિં [અ મુહુમ] દદ ઠતા સીં,

મકર પું [જુઓ મકર; સરં હિં.] છળ

મકલ નં [સં.] પ્રસૂતાનો એક રોગ

મકા નં [અ] (સ) એક નગર-મહમદ
પેગંબરનું જન્મસ્થાન (અરબસ્તાનમા)

મકતો પું [અ. મક્તઅ] ધભરો; ઠકો

મક્કિ(-ફી)કા સીં [સં] માખ

મખ પું [સં.] યજ્ઞ

મખમલ નં; સીં [અ.] એક ભતનું રેશમી
કાપડ. -લી વિં મખમલતુ(૨)મખમલ જેલું

મખમૂર પું [અ.] દારૂ પી ગાડો બનેલો

મખાંતર નં [સં] મિષાંતર] નિમિત્ત, બહાલું

મખિયરફું, મખિયારું નં [પ્રા મખિલખાં

(સં. મલિકા)] ઘેડાની આંખ પર માખીઓ
 બેસતી અટકાવવાની લટકતી ટારીઓવાળી પટ્ટી
 મખખીચૂસ વિં [હિં.] કંભૂસ
 મગ પું [પ્રા. મગ (સં. મુદ્ગ)] એક કઠોળ
 [મગ કંસાર બાફણું = જુઓ મગબાફણું
 (૨). મગતું નામ મરી (ન દેવું, પાકવું) =
 બોલવું નહીં (યુક્તિ ખાતર કે કંઈ રહસ્યથી).
 -ને અહલ બેગા ભરડવા = ખીચડો કરવો;
 જેમ આવ્યું તેમ ખરખોટું - સેળસેળ બોલવું.
 (અમુક પાણીએ) મગ ચડવા = કામ પાર
 પડવું (મોગા) મગ ચોરવા, ભરવા = (બોલવું
 ઘટે છતાં) ન બોલવું; મૌન ધારણ કરવું. (-ના)
 મગ ઘેરાઈ જવા = મોતિયા મરી જવા (૨)
 ખિલ ખિલ હસી પડવું.] બાફણું નંબંબં
 મનમા ને મનમા મૂઝાવું કે બળવું તે (૨)
 રિસાવું કે અણમના રહેવું તે (૩) લાકડા
 છાણા કરાહી વગેરે બળતણ
 મગ પું [પ્રા. મગ (સં. માર્ગ)] માર્ગ [પ.]
 (૨) સ્ત્રીં [દિ. મગા, મગ] બાણુ; તરફ (૩)
 અંબ બણી; તરફ
 મગજ પું [રા. ૨૦ હિં. મગદ (સં. મુદ્ગ = મગ)]
 ચાણના લોટની એક મીઠાઈ
 મગજ નં [ફા. મગજ, સરંમ; હિં.] બોપરીની
 અંદરનો નરમ ભાગ, ભેજુ (૨) પું કળની
 મીજ. [-ઉપર છારી વળવી = મગજ બહેર
 મરી જવું - ઊંધું ચતું થઈ જવું = બુદ્ધિ
 ઠંકાણે ન રહેવી - કંઈ કરતું નથી = બુદ્ધિ
 ચાલતી નથી (૨) મગજ ભસે છે (૩) મિલજ
 જાય છે - ખરસી જવું = ગાડા થઈ જવું
 -ખાણું, ખાઈ જવું = માયાકેડ કરાવવી,
 કંટાળો આપવો - અસકી જવું = ગાડા
 થવું - ઠંકાણે ન હોવું = વ્યગ્ર કે ગુરસે હોવું
 (૨) ગાડપણ હોવું; લાન ખરી જવું મગજનાં
 બારણું ઊઘડવાં = અક્ષલ આવવી, ગમ
 પડવી મગજતું ખસેલું, અસકેલું = ગાંડું
 મગજતું ફરેલું, ફાટેલું = ઉચ્છળલ; ભારે
 મિલજ મગજનો ખીચે કરવો = મગજને
 ખૂબ ત્રાસ આપવો - યાકી જવું = માયાકેડથી
 કંટાળવું; માયાના કુખાવા થવા આવવો.

-ફરવું, ફરી જવું = કોધ, તાપ કે ગુરસાથી
 માથું ભમી જવું - ફેાડવું = મગજને કંટાળો-
 શ્રમ આપવો. -બહેર મારી જવું = મગજ
 શૂન્યવત્ - જડ થઈ જવું, વિચારશક્તિ હણાઈ
 જવી - ભમી જવું = વ્યગ્રચિત્ત થઈ જવું, બુદ્ધિ
 ઠંકાણે ન રહેવી - માં ચાવણું, ઊતરણું =
 ધ્યાનમા આવવું, સમજવું. -માં ઠસવું,
 બેસવું = બરાબર ધ્યાનમા આવવું - વસી જવું.
 -માંથી ખસવું = ભૂલવું કે ભુલાવું -માં
 પવન ભરાવો = મિલજ વધી જવો. -માં
 રાઈ હોવી = મિલજ કે અભિમાન હોવાં.]
 ઠતરી સ્ત્રીં [ફા. મગજ + તરી (તર કરનાર)]
 વસાણામા નંખાતા અમુક મીંજવાળાં ખીજ.
 ઠમારી સ્ત્રીં માયાકેડ. -જિયું નંમગજને
 પુષ્ટિ આપનાર એક વસાણું
 મગજ સ્ત્રીં [સરંમ હિં, મ.] જુઓ મુગજ.
 ઠદાર વિં મગજવાણુ
 મગડો પું [‘મગ’ ઉપરથી ?] ગુલબાસવું બી
 મગણુ પું [સં.] ગણ ગુર અક્ષરનો ગણ
 મગતરં નં [પ્રા. મસગ (સં. મશક) ?] મચ્છર;
 હાંસ [મગતરં જેવું = તુચ્છ]
 મગતું વિં [સં. મુક્ત કે પ્રા. મગ (સં. માર્ગ) ?]
 મોકળું; પહોળું, છૂટાશવાળું
 મગદળ પું [મગ + દળ, હિં. મગદલ] મગના
 લોટનો લાડુ (૨) નં [સં. મુદ્ગાર] મગદળિયો.
 ઠંડું સંકિં કચડી નાખવું -જિયું વિં
 મગદળવાણુ (૨) મગદળ લાવતો હોય તેવું
 (૩) નં મગદળિયો. -જિયો પું કસરત
 માટે હાયથી ફેરવવાની લાકડાની બનાવટ
 મગદૂર સ્ત્રીં [જુઓ મકદૂર, સરંમ હિં; મ]
 તાકાત (૨) હિં અત
 મગન વિં [જુઓ મગ] ગણ (૨) (ચ.) [પ્રા.
 મગ (સં. માર્ગ)] માર્ગ; મગા
 મગદળી સ્ત્રીં [સરંમ હિં. મૂગફત્તી, મ મુંગફલ્લી]
 તેલી ખીની એક શીંગ, લોચશીંગ
 મગમાળા સ્ત્રીં [મગ + માળા] મગ જેવડા
 સોનાના મણકાની માળા
 મગર અંબ [ફા.] પરંતુ
 મગર પું [પ્રા. (સં. મકર)] એક જલમર

પ્રાણી. ઠમચ્છ પુઠ એક જાતનો મોટો મચ્છ
 - માછલુ. ઠમચ્છ વિઠ [ન મત્સ્ય કે મચ્છ ?]
 હૃષ્ણપુષ્પ, લેરાવર
 મચ્છરિય સ્ત્રીં [જ.] સંધ્યાકાળ (૨) સાંજની નમાજ
 (૩) પશ્ચિમ દશા [જવાનું ખાકું]
 મચ્છરિયું નં [‘મચ્છ’ ઉપરથી] છાપરા ઉપર
 મચ્છરી સ્ત્રીં મચ્છરની માતા
 મચ્છરી સ્ત્રીં [સરં મ.] હુંગરી. -રો પુઠ
 હુંગરો [સ્ત્રીં અભિમાન
 મચ્છપ. -ર [જ.] વિઠ અભિમાની -ખી, -રી
 મચ્છા સ્ત્રીં [પ્રા મચ્છ (સં. માર્ગ)] જગા
 મચ્છાવણું સંકિં, ‘માગણું’નું પ્રેરક (૨) મચ્છાવણું
 મચ્છાણું અંકિં ‘માગણું’નું કર્મણિ
 મચ્છિયું વિઠ [‘મચ્છ’ ઉપરથી] મચ્છ જેવડું (૨)
 નં સ્ત્રીઓનું એક જાતનું સુતરાઈ લૂગડું
 મચ્છિયો પુંઠ [‘મચ્છ’ ઉપરથી ?] એક જાતનો
 પથ્થર; અનિયો [સ્ત્રીણ દાણાના મચ્છ
 મચ્છી સ્ત્રીં [‘મચ્છ’ ઉપરથી] એક વનરપતિ (૨)
 મચ્છોડું નં [‘મચ્છ’ ઉપરથી] મચ્છનું ગોતર
 મચ્છ વિઠ [સં] તલ્લીન; ગરક પચેલું (૨) મચ્છન; રાજ
 મધમધણું અંકિં [પ્રા. મધમધ] ખુશખો
 દેલાવણી, મહેકડું
 મધમધાટ પુંઠ મધમધણું તે
 મધવા પુંઠ [સં.] ઘંટ
 મધા સ્ત્રીં [સં] દસસુ નક્ષત્ર [-ની ઓરણી
 = મધા નક્ષત્રમા કરેલી ઓરણી]
 મચ્ચક સ્ત્રીં [પ્રા મચ્ચ (સં. મચ્ચ) ? સરં
 હિં] પાણું હંકડ - હંકડુ તે [-આપવી =
 નમતુ આપવું, પાણું હંકડું]
 મચ્ચકણિયું નં [જુઓ મચ્ચકો] કોકરડું (૨)
 વિઠ તે નામની વાણિયાની નાતવું
 મચ્ચકારણું સંકિં જુઓ મીચકારણું
 મચ્ચકારો પુંઠ [‘મચ્ચકારણું’ ઉપરથી] આખ
 મીચવી (ઉધાડવી) તે [-મારવો]
 મચ્ચકો પુંઠ [પ્રા. મચ્ચ (સં. મચ્ચ) = ગર્વ કરવો
 કે જુઓ ‘મચ્ચક’] લટકો, લહેકો. -કાણું
 વિઠ લટકાણું
 મચ્ચકોડ પુંઠ [જુઓ મચ્ચકો] ઠેલો, હડસેલો
 (૨) તિરસ્કાર (૩) સ્ત્રીં મચ્ચકાવ. અમળણું

કે ઊતરી જવું તે. [-આપી = મચ્ચકોડવું]
 ઠણું સંકિં મચ્ચકું, આપણવું. -કાણું
 અંકિં (કર્મણિ)
 મચ્ચકણું સંકિં [પ્રા. મચ્ચ (સં. મચ્ચ) મચ્ચણું
 કે દે. મચ્ચ (સ્ત્રીઓણું)] મચ્ચકણું, આમળણું
 (૨) મચ્ચણું. મચ્ચકાણું અંકિં (કર્મણિ)
 મચ્ચમચ્ચાવણું સંકિં [જુઓ મચ્ચકારણું]
 મચ્ચકાણું (૨) [૨૧૦] હજીઆવણું
 મચ્ચણું અંકિં [સં. મચ્ચ, પ્રા. મચ્ચ = હજીવું,
 લીનયવું હિં મચ્ચના. મ મચ્ચણું] સમાઈ જવું
 (૨) તલ્લીન થઈ જવું, મ ઠણું (૩) નમતુ,
 લેરુમા આપણું (જેમ કે તોફાન)
 મચ્ચાણું પુંઠ એક રોગ
 મચ્ચિયેર સ્ત્રીં દિગ્વિક્રિનારે ઊગતો એક છોડ
 મચ્ચે(-ચે)ણું સંકિં (ચ), મચ્ચોડણું સંકિં
 (સુ.) [જુઓ મચ્ચકણું] મચ્ચકોડણું, મચ્ચક
 મચ્ચ પુંઠ; નં [સં] માછણું (૨) મેધધનુષ.
 [-તાણુવો = મેધધનુષ્ય રચાવું, દેખાવું] (૩)
 જુઓ મત્સ્યાવતાર
 મચ્ચર પુંઠ [સં. મત્સર] ઠાસ (૨) મત્સર,
 ગુમાન [-ધરવો, રાખવો = ગુમાન હોવું]
 ઠાની સ્ત્રીં મચ્ચરને મચ્ચકાવવા કરાતી
 જાણીદાર કપડાની બનાવટ. [-આપવી,
 લગાવવી = પચારી પર મચ્ચરદાની ગોઠવવી]
 મચ્ચરિયો પુંઠ એક પક્ષી [મિ દૂકકમ
 મચ્ચા મિ દોકકો શંખ્રં [નિં] જુઓ મિચ્ચા
 મચ્ચી સ્ત્રીં [જુઓ મચ્ચ] માછલી. ઠખાણું
 નં મચ્ચીબનર (૨) મચ્ચીમારણું રહેઠાણું.
 ઠખબર નં માછલીઓનું બનર (૨) [લા]
 ખૂણ કોલાહલણું રચાન. ઠમાર પુંઠ માખી.
 ઠવાધ પુંઠ એક પક્ષી
 મચ્ચણું (-ન) નં [સં મચ્ચ, કે મચ્ચ] જમ્યા પછી
 મોસાફ કરવું તે - આચમન કરવું તે. [-દેણું =
 જમ્યા પછી મોસાફ કરવું - આચમન કરવું તે.]
 મચ્ચરાણ વિઠ [‘મચ્ચર’ ઉપરથી] મચ્ચરવાણું;
 ગુમાની (૨) મચ્ચરોથી ભરપૂર
 મચ્ચરું નં [જુઓ મચ્ચર] મગતરું; ઠાસ
 મચ્ચવો પુંઠ [સં. મત્સ્યવાહ, સરં મ મચ્ચવા,
 હિં મચ્ચવા] હોડી

મજ સં [જુઓ મુજ] મારું
 મજદૂર વિં [જ.] સદર, આગળ જણાવેલું (૨)
 પું હેવાલ; ખીના; હકીકત
 મજદૂર પું [ખા.] જુઓ મનૂર
 મજનૂ વિં [જ. મજનૂન] પ્રેમલેલું (૨) પું
 (સં) કારસી સાહિત્યમાં આવતો એક
 પ્રખ્યાત પ્રેમલેલો માણસ
 મજબૂત વિં [જ.] દઢ; હાથે નહીં તેલું (૨)
 સમજું, શક્તિવાળું (૩) સતજઠ; સકસ(૪)
 નફર, સહેજે વેરે નહીં તેલું -તી સ્ત્રી
 મજબૂતપણું [-આપવી = મજબૂત કરવું]
 મજબૂર વિં [જ.] નિરૂપાય, લાચાર
 મજમલે અં [જ. મિન્જુમ્લહ] એકંદરે
 મજમુ(-મૂ) વિં [જ. મજ્મૂજ] મજિયારું.
 ઠંદાર પું [સરં મ મજમૂ = જમીન ઉપર
 કર વસૂલ કરવાનો અધિકાર] પરગણનો
 હિસાબ રાખનારો અમલદાર; હિસાબ
 તપાસનાર (૨) બાગીદાર (૩) એક અટક.
 ઠંદારી સ્ત્રીં મજમુદારનું કામ અને હોલો
 મજમૂન પું [જ.] વિષય, ખીના
 મજરે અં [જ. મુજ્રા] પેરે, સાટે [-આપવું
 = હિસાબમાં ચૂકતે ગણી આપવું. -લેવું =
 હિસાબમાં ચૂકતે વાળી લેવું]
 મજરો પું [જ. મુજ્રા] મુજરો, સલામ
 [-કરવો = સલામ કરવી] (૨) બદલો
 [-આપવો = બદલો આપવો.]
 મજલ સ્ત્રીં [જ. મંજિલ, સરં હિં, મ] એક
 દિવસની મુસાફરી બેટલું અંતર (૨) મજલ
 પૂરી થાય તે ઠેકાણું; મુકામ (૩) મુસાફરી,
 ટપો [-કરવી, કાપવી, ખેડવી, ખેંચવી,
 મારવી = મુસાફરી કરવી]
 મજલિસ સ્ત્રીં [જ. સરંમ મજલસ] મિજલસ
 (૨) સલા, મંડળી [લોગ બનેલ
 મજલમ પું [જ.] જુલમથી પીડિત-તેલું
 મજલો પું [જ. મંજિલ; મ મજલા] માળ, મેડો
 મજલુ પું [જ.] કથમ, પથ. -ખી વિં
 મજલુવતુ કે તેને લગતું
 મજ(-ઝા) સ્ત્રીં [ખા. મજા, સરં મ. મજા]
 આનંદ; લહેર. [-ઉલાવવી, કરવી,

માણવી, મારવી = આનંદ કરવો -લોગ-
 વલો. -પડવી = આનંદ થવો. -માં રહેલું
 મસત -આનંદમાં હોવું -માં હોલું = બધી
 વાતે કુશળ હોવું; આનંદમાં હોવું] ઠંદારી
 વિં મજેદારી. ઠું વિં આનંદ પડે એવું;
 મનોહર, ખાસું
 મબક સ્ત્રીં [જ.] મરકરી -કી વિં મરકરીબોર
 મબમરું નં [જુઓ મિતમર] બરડવું
 મબત અં (સુ.) મુધા, પણ
 મબરવાડો પું [જ. મજાર + વાડો] કબરસ્તાન
 મબલ સ્ત્રીં [જ.] મગદૂર
 મબિયારું વિં [દિ. મન્જાર (સ મધ્ય) =
 વચ, મધ્ય] સહિયારું, પતિયાળું (૨) નં
 ભાગિયાભાગ, ભાગીદારી -રો પું સંયુક્ત
 વહીવટ
 મબિયો પું [જુઓ મગિયો] એક ભતનો પથ્થર
 મબક સ્ત્રીં [સ. મંજિલા, પ્રા. મંજિલા] એક
 વનસ્પતિનું મૂળિયું. -ઠિયું વિં મબકના
 રંગત, પાકા લાલ રંગતું
 મબૂર પું [ખા. મજદૂર, સરં મ, હિં] રોજિદા
 કામ લઈ મહેનત કરનાર, શ્રમજીવી.
 ઠમહાજન નં, ઠમંધ પું મબૂરોનું
 મડળ, 'ટ્રેડ યુનિયન' ઠળ સ્ત્રીં મબૂરી કરનાર
 સ્ત્રી -રી સ્ત્રીં વૈતર, મહેનત(૨) તેના બદલામાં
 મળતું નાણું [પેટી, પટારો
 મબૂસ સ્ત્રીં [સ મન્જૂષા, પ્રા મંજૂસા] ચોટી
 મજે, -ઝે સ્ત્રીં જુઓ મજા. ઠંદાર વિં
 મજેતુ. ઠંદારી સ્ત્રીં મલ ઠું વિં મલતુ
 -જો(-ઝો) સ્ત્રીં મલ
 મજન નં [સં.] હૂખરી (૨) રતાન
 મજબ સ્ત્રીં [સં] હાડકામાનો ભવો
 મજધાર સ્ત્રીં [હિં, (સં. મધ્ય, પ્રા મન્જા)
 + ધારા (સં.)] પ્રવાહની મધ્ય ધારા -ભરધારા
 મજલું વિં [પ્રા. મન્જિલ (સ માધ્યિક)]
 વચ્ચું; મધ્યતું
 મજા સ્ત્રીં, ઠંદારી, ઠું જુઓ 'મલ'માં
 મઝે, ઠંદાર, ઠંદારી, ઠું, -ઝો જુઓ
 'મજે'માં
 મટ સ્ત્રીં [જુઓ મટવું] જપ; નિરાત(૨) [સરં

હિ. મટક (સં. મટ)] મટકો, ચાળો (૩) [હિં]
 મટકું; માટલું ૦કે સ્ત્રી-મટકો; ચાળો. ૦કાવણું
 સં કિં આંખ મટકાવી વાત કરવી
 મટકું નં [સરં હિં મટકા] આંખનો પલકારો
 (૨) જુઓ 'મટકી' મા -કે પું ચાળો; હાવ-
 લાવ; ચેષ્ટા
 મટકી સ્ત્રી, -કું નં [હિં (મટી ઉપરથી),
 સરં દે મઢક, મ મઢકે] માટલી; હાલ્લી
 મટન નં [ફં] માસ (ધેટાખકરાયું)
 મટમટાવણું સંકિં [સરં હિં. મટકાના]
 આંખના પલકારા મારવા
 મટર નં [હિં; સરંમ મટાર] એક કઠોળ -વટાણા
 મટણું અં કિં [સરં દે. મિટ = મિટાવણું]
 દૂર થવું, ટળવું (૨) રોગમુક્ત થવું, સાલું થવું
 મટુકી સ્ત્રી જુઓ મટકી (લાલિત્યવાચક)
 મટોડી સ્ત્રી [પ્રા મટ્ટી (સં મૃત્તિકા)] માટી.
 -કું નં માટી, કચરો વગેરે રફી-કચરું
 [-ફરી વળણું = ઉપાઈ જવું; નિરર્થક જવું]
 મઠ પું [સરં મ.; હિં. મોઠ] એક કઠોળ.
 [-નો છાંયડો = નહિ જેવો આધારકે આશરો.]
 -ઠિથું નં તેના લોટની વાની. -ઠિથો પું
 કપાસની એક ભત
 મઠ પું [સં] સાધુનો આશ્રમ (૨) વિધાવું
 મથક. -ઠાધિકારી, -ઠાધિપતિ, -ઠાધ્યક્ષ
 પું મઠનો વડો
 મઠતાલ પું [સરં મ. મઠ] એક તાલ (સંગીત)
 મઠા(-ઠે)રણું સંકિં [પ્રા. મટ્ટ, (સં મૃષ્ટ),
 સરં હિં. મઠોરના, મ. મઠારણે] ચુંદણું
 (૨) ટીપીને કે રડો ફેરવીને ઘાટદાર બનાવવું
 (૩) ટાપટીપ કરવી (૪) મારવું; ટીપવું
 (૫) વસિથી સ્વાદપૂર્વક ખાવું
 મઠાણો પું ['મઠારણું' ઉપરથી] મઠારવાનું
 ચોનીનું ચોળર (સું)
 મઠિથું નં, -થો પું જુઓ 'મઠ' મા
 મઠેરણું સંકિં જુઓ મઠારવું. -ણી સ્ત્રી
 મઠેરણું તે (૨) રડો (૩) ચોનીનું એક ચોળર.
 -ણું નં કંસારાનું એક ચોળર (વાસણના
 ગોળા ઉપાડવા વગેરે માટે)
 મઠો પું [પ્રા. મટ્ટ (સં. મૃષ્ટ); સરં હિં,
 મઠા, -ઠા] હઠી લાગીને બનાવેલી ભડી હાથ

(૨) તેની એક વાની
 મઠદાલ વિં [મઠડું પરથી] જુઓ મુઠદાલ
 મઠડું નં [દે મઢ, પ્રા. મઢય (સં. મૃતક);
 ફા મુદ્દહ] મુઠડું; શબ [મઠદાના તાળવા-
 માંથી લોહી ખાનારો = મણો કંનુસ ને
 લોહી મઠદાની પેટે વળગણું = મજબૂતીથી
 -મહાગાઠની રીતે વળગી રહેવું. મઠદાને
 મીઠળ ખાંધવાં = વૃદ્ધ સાથે કન્યાનું લગ્ન
 કરવું. મઠડું ચીરણું = મઠડું ચીરીને મરણના
 કારણની શોધ કરવી, 'પોરટ-મોર્ટમ'.]
 મઠધો પું [ફા. મીરદેહ] કાસદનો ઉપરી (૨)
 મોટો મલ્લ ભડો હુષ્પુષ્પ માણસ
 મઠપ પું એક લાલ
 મઠમ સ્ત્રી [ફં મૈલમ] યુરોપિયન - ગોરી સ્ત્રી
 મઠાગાંઠ સ્ત્રી [મકું + ગાંઠ] છોડી છૂટે નહીં
 તેવી ગાંઠ [-પડવા]
 મઠિયાં નં અં વં ['મરડું' ઉપરથી] મરડીને
 ઘાલવાના પોલા કક્ષા (૨) ધૂટણું (સું) [-ભાગી
 જવાં = (માર કે આધાતથી) ઠાટિયા ટીલા
 થઈ જવા, ચાલવાને અશક્ત થઈ જવું]
 મઠું નં [દે મઢ, પ્રા. મઢય (સં મૃતક)] મઠડું.
 [મઠાની પેટે = સત્તજડ રીતે (વળગણું)]
 મઠ પું [પ્રા. મઢ (સં મઠ)] ફરબારગદનો
 આગલો જોયો મેઠાદાર ભાગ (૨) ડેલું (૩)
 પોળ (૪) માતાનું સ્થાન
 મઠણું સં કિં [દે. મઠિય = મઠેલું; સરં હિં.
 મઠના, મ મઠને] લપેટી કે આવરીને બંધી
 દેવું (૨) [લા] છેતરવું, બનાવવું
 મટી, -ટૂડી(-લી) સ્ત્રી [પ્રા. મટ્ટી (સં.
 મટિકા), સરં મ, હિં.] કુટિર, હાપરી
 મણ પું [વ. મજ. હિં. મ.] ચાળીસ સેરનું તોલ.
 [મણણું પાંચશેર કરણું = ખૂબ મારવું]
 મણકો પું [સ મણિ, સરંમ મળકા] વેલવાળા
 ગોળા હાણા (૨) અંકોડો. [મણકા મૂકવા
 = માળાના હાણા ફેરવવા.]
 મણમણિયું વિં ['મણ' ઉપરથી] એક એક
 મણના વળનવાળું
 મણા સ્ત્રી [પ્રા. મળા (સં મનાર) = થેડું]
 હાણપ, ખામી; ખોટ [-રહેવા, -રાખવા]

મણારાજ પુ૦ (કા.) જુઓ માણારાજ
મણિ પું૦ [સં.] કીમતી પયરો; રતન ઠકણિકા,
ઠકણી સ્ત્રી૦ (સં.) કાશીનો એક ગંગાઘાટ.
ઠકાર પુ૦ ઝવેરી. ઠધર પું૦ નાગ ઠખંધ
પું૦ કાંડુ (ર) એક ઈંદ ઠમહોત્સવ પું૦
૬૦ વર્ષે ઊજવાતો—હીરક મહોત્સવ. ઠમંદપ
પું૦ શેષનાગને રહેવાનું સ્થાન (ર) મણિ જડેલો
મહપ; અતિ સુશોભિત સ્થાન

મણિયાર પુ૦ [પ્રા મણિયાર (સં મણિકાર)
સર૦મ મળ્યાર] મનિયાર, મંગડીનો ખનાવનાર
એક નળનો માણસ. —નં ન૦ મણિયારનો ધધો
મણિયું વિ૦ [‘મણ’ ઉપરથી] મણ વળનનું
—યા પું૦ મણ વળનનું કાટલું [—દીલો
કરવો = સખત મહેનત કરાવી, નસો
દીલી કરી નાખવી]

મણીકુ ન૦ [‘મણ’ ઉપરથી] નાનો મણીકો
—કો પું૦ મણનું કાટલું કે માપ

—મત વિ૦ [સં] નામને લગતા ‘વાણ’ એવા
અર્થના, ઉદા૦ ‘નીતિમત’ (સ્ત્રી૦ મતી)

મત સ્ત્રી૦ + [જુઓ મતિ] જુદિ(ર) અ૦ [હિ]
મા, નહિ

મત પુ૦, ન૦ [સં.] અભિપ્રાય, (ર) સુપ્રહાય
(૩) હઠ, મમત (૪) પું૦ ચૂટણી અંગે
ખતાવવામાં આવતો અભિપ્રાય, ‘વોટ’.
[—આપવો = અભિપ્રાય આપવો (ર) ‘વોટ’
આપવો —ઉચ્ચારવો = અભિપ્રાય કહેવો.
—પર આપવું, —ખાંધવો = અભિપ્રાય નક્કી
કરવો. —માં આર્થા જણું = મમતમાં ખોલું
—લેવો = અભિપ્રાય પૂછવો. —લેવા = ‘વોટ’ની
ગણતરીથી અભિપ્રાય લાવવો.] ૦દાર પું૦
મત આપવાના અધિકારવાળો ૦દારમહપ
ન૦ મતદારોનું મંડળ, ચૂટણી માટે મતદારોનો
નક્કી કરાતો તકો —સમૂહ ૦પત્ર પુ૦; ન૦
મત લખવાનો કાગળ ૦પેટી સ્ત્રી૦ ચૂટણીમાં
મતપત્ર નાખવાની પેટી ૦ફર, ૦લેદ પુ૦
મત લિખ હોવા ને ૦મતાંતર પું૦; ન૦
મતોની લિખતા; મતલેદ ૦મતાંતરક્ષમા
સ્ત્રી૦ જુઓ મતાંતરક્ષમા. ૦વાદ પું૦ પોતાના
જ મત વિધેનો આગ્રહ. ૦વાદી વિ૦ પોતાના

મતનું આગ્રહી

મતલખ સ્ત્રી૦ [જ.] હેતુ, આશય (ર) લાવ;
તાત્પર્ય. —નિયું, —ખી વવાથી, પોતાની
મતલખ સાધનાર

મતવાણું વિ૦ [દે મતવાલ, સર૦ હિં., મ.
મતવાલા (સ મત ઉપરથી)] માટેલું; મહમત
(ર) નશામાં ચકચૂર, ઝાકટું

મતસરવણી સ્ત્રી૦ [મત (મત) + શ્રાવણી (સ)]
અવાહ વહ અગિયારશથી શ્રાવણ સુદ ત્રીજ
સુધીનું છોકરીઓનું એક મત, મસવણી

મતંગ, ૦જ પુ૦ [સં.] માતંગ, હાથી

મતા સ્ત્રી૦ [જ., સર૦ હિં, મ મત્તા] માલ-
નિલકત, રોહત. ૦દાર પું૦ [ફા.] ગામમાંથી
સરકારને હારણું બરાચ તેની સહીસાખ
કરનારો ૦દારી સ્ત્રી૦ મતાહારપણું

મતાગ્રહ પુ૦ [સં.] મતની છઠ—આગ્રહ, —હી
વિ૦ પોતાના મતનો આગ્રહ રાખનાર

મતાધિકાર પું૦ [સં] ચૂટણીમાં મત આપવાનો
અધિકાર —રી વિ૦ મતાધિકારવાળું

મતાભિમાન ન૦ [સં] પોતાના મત માટેનું
અભિમાન —ની વિ૦ મતાભિમાનવાળું

મતારો (મ’?) પું૦ [સં. મહત્તર; સર૦ મ.
મ્હાત્તારા] ડોસો કે ખાધેલપીધેલ ડોસો

મતાલો પુ૦ [‘મત’ ઉપરથી] આળસના કસમોહા
મતાંતર ન૦, પુ૦ [સં] અન્ય મત—પંથ.

૦ક્ષમા સ્ત્રી૦ અન્ય મતો મટે સહિષ્ણુતા,
‘દોલવેશન’ ૦સહિષ્ણુ વિ૦ મતાંતર સહન
કરનાર ૦સહિષ્ણુતા સ્ત્રી૦ મતાંતરક્ષમા

મતાંધ વિ૦ [સં] પોતાના મત પાછળ અધ
ખનેલું ૦તા સ્ત્રી૦

મતિ સ્ત્રી૦ [સં] જુદિ [—કરવી = જુદિ કરવી;
વિચાર કરવો —ખગડવી = જુદિ ભટ્ટ થવી

—સૂઝવી = વિચાર સૂઝવો.] ૦જ્રમ પુ૦
જુઓ જુદિજ્રમ ૦મદ વિ૦ મદ મતિનું.

૦માન વિ૦ જુદિમાન

મતિયું વિ૦ [‘મત’ ઉપરથી] પોતાના મતને
છોડે નહિ તેવું, હડીલું [‘મત’]

—મતી વિ૦ સ્ત્રી૦ [સં] ‘મત’નું સીંચપ (જુઓ
મતી સ્ત્રી૦ [મ] વણાટમાં કપડાનો પનો સરખો

तथाधने रहेवा माटे आरंवाणी लाकडीनी
रभाती येवना

मतीरुं न० [स० हि. मतीरा] मीरुं
मतीरुं वि० [‘मत’ उपरधी] मतिरु; हरीरुं
मतीरुं न० [‘मत’ उपरधी] शाण के कण्ठातनी
साडी. [-करुं, भारुं=सही करवी
‘अन भउ तन साध’=इस्तवेजमां इस्ता
वेज करनारे ने साडी रहेनाउ सहीओ कण्यानु
रथान जणावतो अयोग.]

मतीरुं पुं० [सं] भाकण
मतीरुं वि० [सं] मतिरुं सोय नेवुं; उन्मत्त,
गार्ड, मतिरुं गगधं पुं० ऐक छंद उन्मत्त
पुं० ऐक छंद

मतीरुं वि० [सं.] (न्या) ‘मत-वाणु’ना अपरुं
मतीरुं पुं० [सं] धर्मा; अदेभाध (२) मत्तर,
गुमान. -गी वि० मत्त-वाणु -रीकृता श्री०
परजामनी ऐक मत्तना (स गीत)

मतीरुं न० [सं.] मत्त पुं० गीता श्री० (स.)
सत्यवती, गातनुनी पानी उरं गी० ऐक
पक्षी -तरयावतार पुं० विष्णुना पक्षी
अवतार [मुप्य रथान

मतीरुं न० [प्रा मत्तग (सं मत्तक); स० म.]
मतीरुं न० [सं] वलोवतुं ते (२) मायाकट;
गठमयल; महेनत. -नायल(-ण) पुं०
[+सं अचल] (सं.) मत्त पर्वत (समुद्र-
मंथनो रेवयो) -नी श्री० वलोवतानी गोणी,
-पुं० सं० [सं] मत्त; स० म मयण, हि.
मयणा] वलोवतु (२) अ० [सं] महेनत करवी
मतीरुं श्री० [‘मय’ पक्षी] मयन, मयतुं ते
(२) महेनत. -थ श्री० चारवार के, मयने
मतीरुं करवी ते [पाघडी

मतीरुं न० [‘माथु’ उपरधी] शिरोवेधन,
मतीरुं पुं० [‘मतीरु’ उपरधी] तोल्यो
तोलाय नहो तेवो सधंध (-जहापो.)

मतीरुं श्री० [‘माथु’ उपरधी] पाघडी. -पुं०
न० [स० म मयण] टोय (२) लणाणु
माथु- शीर्षक(३) पाघडी(४) अ० [सं] मतीरुं,
[‘माथु’, करुं=लणाणु मतीरुं पाघड.
-घासतु, पहेरुं=पाघडी माथे भूकवी.

-माथुं=माथा हीठ लेखले करवतुं (२)
लणाणु शीर्षक लणु के करवतुं (३)
अ० [सं] करवो (४) महेनत लण लणी
नाथवो.]

मतीरुं वि० [सं] वदेमि. -तार्थ पुं० नवनीत;
निचोड; सार [ऐक तीर्थ
मतीरुं (-थु) २१ श्री०; न० [सं.] (स.) हिन्दुओ
मतीरुं न० [‘मतीरु’ उपरधी] (य) [मतीरु-
सधवानी] ऐक मतीरुं साडी

मतीरुं श्री० [‘माथु’ उपरधी] डोरना शिंजामे
मतीरुं भाग (२) साहसाना माथा व्यागना
भाग उपर थीकटने के वपगशने हाथ
पडे ते, माथावरी (-पक्षी) -पुं० न०
माथुसनी विथाड केरु (हीडाणु) (२) तेरुं
माथ. -मथ न० माथा सुधी पूरुं लरेरुं

मतीरुं पुं० [सं.] हेड; हेडनी भुमारी (२) गर्व;
तोड (३) हाथीना गहरयणमाथी अतो ग
[-ओतरवो=हेड के गर्व डूर यवा -यरेवो
=गर्व करवो -मां आवतुं=गर्वयतुं (२)
तोडने मतीरुं (३) (हाथी) ऐवी अवयथां
आवतुं के न्यारे तेना गहरयणमाथी म
न मतीरुं रस लरे] उकल वि० मतीरुं उन्मत्त
जनेरु. गगण पुं० हाथी, गगणतो वि० पुं०
गहरयणमाथी मतीरुं जतो होय तेवो (हाथी).
उधेधट (धे०) पुं० मतीरुं मत्त उर वि०
मतीरुं गगणतो, उन्मत्त, उन्मत्त वि० मतीरुं गगत
जनेरुं उन्मत्त वि० मतीरुं गगत, मतीरुं.
उन्मत्त पुं० ऐक छंद. उन्मत्त वि० मतीरुं.
उन्मत्त पुं० हेडनी भुमारी; उन्मत्तता (२)
मतीरुं जरेवो ते

मतीरुं पुं० [ज सुद्ध] इन्मन; मतीरुं
मतीरुं श्री० [ज.; स० हि.; म. मदत] सहाय-
ता. गगार, उन्मत्त, -दियुं वि० मतीरुं
करनार

मतीरुं पुं० [सं] काम; कामदेव. उन्मत्त पुं० ऐक
छंद. उन्मत्त पुं० ऐक पक्षी. उन्मत्त न० मतीरुं
उन्मत्त न० कामदेवतुं माथु (२) ऐक सुगंधी-
हार डूल उन्मत्त न०, उन्मत्त (-री) श्री०
ऐक लणुं रणुं शिंशुं

મદનિયું નં (કા.) હાથીનું ધર્યું
મદમત, મદમરત, મદમાતું જુઓ 'મદ'માં
મદરેસા સ્ત્રીં [જ. મદસા; હિં. મદરસા]
નિશાળ (મુસલમાની)
મદલેખા, મદલોલ, મદવિકાર જુઓ 'મદ'માં
મદહું અંકિં [સં. મદ્] મદ-અહંકાર કરવો
મદંતી સ્ત્રીં [સં.] કરુણા શ્રુતિનો એક અવાતરમેદ
મદાર પું; સ્ત્રીં [જ] આનાર, બરોસો
(-ખાંધવી રાખવી)

મદારમુખ પું [સં.] (સ.) હુકરમુખા-નારદ
મદારત સ્ત્રીં [જ મુદારત] પરોણાયાકરી
મદારી પું [સરં હિ, મ (સ મંત્રકાર? કે
જ મુદારી=દોગી)] રીઝ, માકલા કે સાપ
ફેળવી ખેલ કરી બતાવનાર

મદાંધ વિં [સં] મદથી અંધ બનેલું
મદિયો પું ['મદ' કે 'મધ' ઉપરથી] (અ.)
આખા કે કપાસને મધ લેવો પદાર્થ લાગવોનો
રોગ [આખવાળી

મદિર સ્ત્રીં [સં] દારૂં ૦ક્ષી વિં સ્ત્રીં મોહક
મદી વિં ['મદ' ઉપરથી] મદવાળું; મત
મદીના નં [જ] (સં.) અગ્નરતાનનું એક
શહેર, ત્યાં મહંમદ પેગંબરની કબર છે
મદોન્નમત વિં [સં.] મદથી ઉન્નમત બનેલું
મદુશુ નં [સં] એક દગિયાઈ પક્ષી
મદેનગર સ્ત્રીં [જ.] નજરમા કે ધ્યાનમા લેવા
લેવું તે (ર) જાહેરખખર

મધ નં [સં] મદિરા, દારૂં ૦નિષેધ પું
દારૂંનિષેધ ૦નિષેધક વિં ૦મધનિષેધ કરનારું
૦ખ(-પી) પું [સં.] દારૂંડિયો. ૦પા વિં ૦સ્ત્રીં
[સં.] દારૂં પીનારી ૦પાન નં દારૂં પીવો તે.
૦પાની વિં ૦મધપાન કરનાર -દારૂં પું
[+જર્જ] મધનો અર્ક, 'આલ્કોહોલ'

મદ્રાસ્તી વિં ૦મદ્રાસનું (ર) પું ૦મદ્રાસ તરફના
પ્રદેશનો રહેવાસી (૩) નં ૦એક જાતનું લાલ કાપડ
મધ અં [અધ્ય' પરથી. સગંમ, હિં] મધ્યમાં;
વચ્ચે (૫) ૦રાત સ્ત્રીં ૦અરધી રાત
મધ નં [સં મધુ, સરં મ.] મધમાખીઓએ
એકઠો કરેલો ફૂલનો રસ (ર) મધ લેવી
મીઠાશ. ઉદાં મધવાળી જીલ. [-ઉપર માખ

=સ્વાર્થ'માં કે લાલચમાં કોઈની પાછળ લગ્ન્યા
કરવું તે. -માં હાથ સુકાવવો =લાલચમાં
લલચાથ તેમ કરવું -મૂઝીને ચાડવું =
નિર્થક સધરકુ-રાખી મૂકવું] ૦પૂરો પું
મધમાખીઓનું ઘર ૦માખ(-ખી) સ્ત્રીં
મધ બનાવનારી માખી ૦લાળ સ્ત્રીં લાલચ
મધવો વિં પું ['મધ' ઉપરથી] હૃદયુષ્ઠ, જડો
(ર) પું એક પક્ષી

મધિયો પું (સુ.) જુઓ મદિયો
મધુ વિં [સં.] મીઠું, ગળ્યુ (ર) નં મધ (૩)
પું દારૂં (૪) વસત(પ)અશોક વૃક્ષ (૬) એક
છંદ (૭) ચૈત્રમાસ. ૦કર પું લમતો (ર)
મધમાખ. ૦કરેશાસ્ત્રી પું મધમાખનું
શાસ્ત્ર જાણનાર 'અધિયરિત', ૦કરવૃત્તિ સ્ત્રીં
મધુકરના લેવી સાત સાત વીણી સંગ્રહ કર
વાની વૃત્તિ ૦કરી સ્ત્રીં ૦ભરી, મધમાખ (ર)
જુઓ માધુકરી ૦ગંધિ (-ધી) વિં મધની
મધવાળું, સુગંધીદાર. ૦પ પું ભરો (ર)
મધમાખ (૩) દારૂંડિયો. ૦પર્ક પું દહો, ધી,
ખાણી, મધ અને ખાડ એ પાંચનું ત્રિશણ
(સત્કાર, પૂજનમા વપરાતું) ૦પાન નં
મધપાન ૦પુર નં (સ.) મધુરા નગરી.
૦પ્રમેહ પું પેશાબમા સાકર જવાનો રોગ.
૦ભાર પું એક છંદ. ૦મલિકા સ્ત્રીં
મધમાખી ૦માધ સ્ત્રીં ૦મેધરાગની એકરાગણી
૦માલતી સ્ત્રીં [સં., સરં હિ, મ.] એક
ફૂલવેલ ૦માસ પું ચૈત્ર મહિનો ૦મેહ પું
જુઓ મધુપ્રમેહ ૦રેહું વિં મધુર સ્વવાળું.
૦લિહ પું [સં] મધમાખ. ૦વન નં
(સં.) વૃદ્ધવન. ૦સૂદન પું [સં.] (સ.) મધુ
કૈત્યને મારનાર -કૃષ્ણ

મધુયા નં એક પક્ષી
મધુર વિં વિં [સં] મધુર, ગળ્યુ (ર) મીઠું;
પ્રિય (૩) સુદર, મનોરજક (૪) શાત, સૌમ્ય.
૦મંધી વિં મધુરમધવાળું ૦તા સ્ત્રીં.-રે
સ્ત્રીં સાકર (ર) બેઠીમધ (૩) મીઠી કાકડી
(૪) સુવા. -રું વિં જુઓ મધુર
મધુલિહ, મધુવન, મધુસૂદન જુઓ 'મધુ'માં
મધે અં + મધ્યે. -ધોમધ સંવચ્ચોવચ, વચ્ચે

મધ્ય વિં [સં.] વચ્ચેનું (૨) નું વચ્ચેના ભાગ
 (૩) પું મધ્યમસર અવાજ કે સ્વર (સંગીત
 ભુજો મંદ્ર). ઠકાણ(-ળ) પું મધ્યયુગ.
 ઠકાણીન વિં મધ્યયુગનું. ઠગા સ્ત્રી
 'મીડિયન' (ગ.) ઠગુલુક પું ઘાનક,
 'મોડ્યુલસ' (ગ). ઠઘન નં ચયમેદીના
 પહેના અને છેલ્લા પદની સરેરાશ (ગ).
 ઠખિંદુ નં કે-દ. ઠમ વિં વચ્ચું (૨)
 મધ્યમસરનું (૩) પું સંગીતના સ્વરસમૂહ-
 માનો ચોથો સ્વર-મ (૪) નં 'મીન' (ગ).
 ઠમપદ નં વચ્ચું પદ ઠમપદલોપી પું
 જેનું મધ્યમ પદ લોપાય છે એ સમાસ. ઉદા.
 પર્ણ(નિર્મિત)શાલા. ઠમમાર્ગ પું બુદ્ધે
 જતાવેલો સાધનાનો મધ્યમ માર્ગ (૨) દોષ
 યાજ્ઞના અતિપણ વગરનો-વચ્ચો, સોતેરી
 માર્ગ. ઠમમાર્ગ વિં મધ્યમમાર્ગનું કે તે
 પસંદ કરનાર (૨) મવાલપક્ષનું; 'લિખર-
 મોડરેટ' ઠમસર અં મધ્યમ રીતે; મર્યાદિત
 પ્રમાણમાં ઠમ સ્ત્રી વચ્ચી આગળી (૨)
 મધ્યમિકા (૩) વાણીની ત્રીજી રિયતિ (મુખે
 પરા) (૪) નાયિકાનો એક પ્રકાર. ઠમાન નં
 સરાસરી; સરેરાશ સમમિતિ; 'એવરેન'(ગ).
 ઠમિકા વિં સ્ત્રી ઝગ્ગવલા થવા લાગેલી
 કન્યા. ઠરાત(-ત્રિ, -ત્રી) સ્ત્રી મધ્યગત.
 ઠરેખા(-પા) સ્ત્રી વિષુવદ્વત્. ઠલય, સ્ત્રી
 સંગીતનો એક લય. ઠપર્તી વિં મધ્યરથ.
 ઠદ્ય વિં વચ્ચા આવેલું (૨) તટરથ (૩) ખે
 પક્ષનું સમાધાન કરનાર કે ન્યાય નોજનાર.
 ઠદ્યતા, ઠદ્યી સ્ત્રી મધ્યરથ હોય તે.
 -ધ્યા વિં સ્ત્રી (૨) સ્ત્રી શ્રુતિના પાંચ
 પ્રકારમાંનો એક (હીમા, આયતા, મુદ્, કર્ણા,
 મધ્યા) (૩) વચ્ચી આગળી (૪) ભુજો
 મધ્યમિકા (૫) મુખના અને ગ્રોહાની વચ્ચેની
 સ્ત્રી કે નાયિકા -ધ્યાન(-હુ) [સં] પું
 પ્રપોર. -ધ્યે અવચ્ચે, મધ્યમા(૨)મા, અદર
 -મધ્યાચાર્ય પું [સં.] (સં.) વેદાતસૂત્રના એક
 ભાષ્યકાર - એક આચાર્ય
 ઝન નં [સં.] સકલપવિકલપ વગેરે કરનારી
 ઇન્દ્રિય(૨)દિલ (૩) ઇચ્છા. [-આપડું = મનનો

એક જતાવેલો (૨) જન આપવો. -આધિયું
 થયું = કશું ન સૂઝું. -ઉપરથી કાઢી
 નાખવું = મનમાંથી દૂર કરવું -ઉપર લેવું
 = ધ્યાનમાં લેવું -ઝેલું, ઊતરવું, ઓસરવું
 = (ની ઉપર) અમીતિ થવી, ચિંતિ ન રહેવી.
 -કરવું = ઇચ્છા કરવી. -કહું કરવું નથી =
 મન માનતું નથી -સંતુષ્ઠ થતું નથી (૨)
 આશ્ચર્ય મુખ થયું. કાચું, ટચુપચુ મન =
 નિશ્ચય વિનાનું મન. ખરા મનથી = સાચા
 દિલથી; અંતઃકરણપૂર્વક. -ખાડું કરવું
 = દિલ નાગળ કરવું. ખુદ્દું મન = નિખાલસ
 -કશા કપટ કે પૂવ પ્રદ વિનાનું મન. -ખોલવું
 = મનમાં જે હોય તે ખુલ્લું કરવું -કહી રહું.
 -ખળવું = મન પીગળવું. -ધાણવું = ધ્યાન
 આપવું; કાળજીપૂર્વક સંભાળવું. -ચક્રોળી
 ચક્રવું = મન અસ્થિર થવું; દોષ નિશ્ચય ન
 થાય તેવી સ્થિતિમાં મન ચુકવું. -ચોખ્ખું
 રાખવું = મનમાં કપટ કે પાપ ન પેસવા દેવું.
 -ચોરડું = મનની વાત ન કહેવી (૨) ધ્યાન
 ન આપવું (૩) સામાનું મન મુખ કરવું
 -ચોળવું = આનંદાની કરવી. -ચોટવું =
 ધ્યાન લાગવું (૨) મમવ -એકે વાત કરવી =
 દિલમાં વિચારવું; એકલા વિચાર કરવો -એવું
 = મરણ નહીં (૨) મનમાં શું છે તે તપાસવું.
 -દાડું કરવું = મનને વૃત્ત કરવું. -થયું = ઇચ્છા
 થવી -થી ઊતરી જવું = પ્રેમ એછા થવો
 કે ન રહેવો -થી મૂંઝાવું = મનમાં મૂંઝવું.
 -દેવું = ધ્યાન આપવું; કાળજી મળવી.
 -દોહવું = તીવ્ર ઇચ્છા થવી (૨) મન કલ્પનાએ
 ચક્રવું. -નીચું થવું = નીચ વૃત્તિ થવી. -હું
 પોચું = અસાત ન સહી શક તેવા નરમ
 દિલવાળું (૨) ખીકણ -હું મનમાં રહી જવું
 = અંતરેચ્છા પૂર્ણ ન થવી (૨) મનની વાત
 બહાર ન કાઢી શકાવી -હું મેલું = પોતાના
 મનની ખરી વાત ન લાલ્લા દે એવું (૨)
 કપરી -હું સૂઝવું = મનમાં આવ્યું તે -નો
 આંખળો, હાથ = અંટસ, હાથ. -નો પાર
 પામવો = મનની અદરની શુભ વાત લાલ્લી.
 -નો ભરમ = વહેમ; શકા -નો મેલ

= અંતરની ગુપ્ત વાત (૨) કપટ. -નો મોજ
= સ્વેચ્છાચારી. -પર લેવું = જુઓ મન ધાવવું.
-પરોવવું = એકધ્યાન થવું. -પીગળવું = દિલ-
માં દયા આવવી -બળવું = સ તોપ થવો, જીવ
બળવો. -મેસવું = ગમવું, પ્રીતિ થવી -ભમવું
= મન અસ્થિર થવું. -ભરવું = સંતોષવું,
વૃક્ષ કરવું મનોમન સ્નાદી = એકખીલના
મનમાં સરખા વિચાર આવવા તે -માનવું
= દિલને ગમવું, પસંદ પડવું -માન્યું =
ગુરુકળ, મન ધરાય તેવું -મારવું = મનમાં
આવેગને કે વૃત્તિને રોકવા -દબાવવા. -માં
આણવું = લેખામાં લેવું, ફરકાર કરવી (૨)
લાગણી થવા દેવી -માં આવવું = ઇચ્છા
થવી -માં ઊઠવું = આપોઆપ સ્ફુગળા થવી,
મનને સ્વચ્છ -માં ઊતરવું = સમજાવું -માં
આંક લાગવી = ચાલ રાખવું (૨) નિશ્ચય
કરવો -માં ઘોળાવું = મનમાં આવ્યા કરવું
-ગૂંચવાયા કરવું. -માંથી કાઢી નાખવું
= મનમાંથી દૂર કરવું; બૂલી જવું. -માં ધારવું
= અંતરમાં વિચારવું -નિશ્ચય કરવો. -માં
પેસી નીકળવું = સામાના મનની તમામ
વાત નાણી લેવી (-કાઈ પેસી નીકળાય છે)
એમ નિષેધાર્થક ઉત્તરની અપેક્ષાએ પૂછવામાં
વપરાય છે. -માં ફૂલવું, ફૂલાવું = હરખાવું;
ખોટા હરખ આવવો, મનમાં મનમાં હરખાવું.
-માં બળવું = દિલમાં બળતરા થવી, અદેખાઈ
થવી -માં મૂંઝાવું = દિલમાં ગૂંચવાયા કરવું,
નિશ્ચય ન થવો -માં લાવવું = લાગણી થવા
દેવી, ફરકાર કરવી -મૂંઝીને, મેંકીને =
પૂરા મનથી, મનમાં કંઈ કપટ કે લેલ રાખ્યા
વિના મેલા મનવું = અપ્રમાણિક -કપટી
મનવાળું -મોકળું રાખવું, મોહું રાખવું
= ઉઠાર થવું મોટા મનવું = ઉઠાર. -લગાડવું
= ધ્યાન આપવું. -વર્તવું = મનમાં શું છે તે
જાણવું -પારખવું -વળવું = સ તોપ થવો, શાતિ
થવી -વાળવું = સંતોષ માનવો; શાત થવું
-સાંકડું કરવું = હ જૂસપણું -સંકુચિતપણું
દાખવવું. -સાંથે વાત કરવી = વિચારી જોવું
અ તરમાં પૂછવું] ઠીકાળો પુઠ ઉદ્દેગ જીવ-

ઉકાળો. ઠીકામના સ્ત્રીમનની ઇચ્છા. ઠીકમવું
વિંમ મનને ગમવું. ઠીકમો પુંમ મનોરંજન;
મનરમો ઠીકમો પુંમ મનની રચિ ઠીકરત
વિંમ આરોગ્યપૂર્ણ મનવાળું; સ્વસ્થચિત્ત,
ઠીક નં ચિત્તન (૨) તર્કવિતર્ક. ઠીકરીલ
વિંચિતન કરવાના સ્વભાવવાળું. ઠીકચિંત
મનન કરવા જેવું ઠીકીજ વિંમ સતોષકાંક.
ઠીકમંદ વિંમ મનને ગમવું ઠીકર વિંમજાક
ફેરવાળું (૨) પુંમ અકળાયેલું, ધાકેલું મન
બીજે ફેરવવું તે ઠીકર વિંમ સાચા મનવું.
ઠીકંગ વિંમ નિરાશ (૨) પુંમ નિરાશા
ઠીકાવવું, ઠીકાવિત વિંમ મનપસંદ ઠીકાનવું,
ઠીકાન્યું વિંમ મન માને તેવું કે તેટલું, યથેચ્છ.
ઠીકખ વિંમ મનસ્વી, ગુરુખપથી ઊલટું.
ઠીકખાપી વિંમ મળતાવડું. ઠીકોજ વિંમ
મનસ્વી, તરંગી. ઠીકોદ પુંમ આનંદ ઠીકોહન
વિંમ મોહ પમાડે તેવું. ઠીકમોટો પુંમ મનનો
આનંદ, ઠીકજન વિંમ મનને આનંદ આપનાર
(૨) નં મનોરંજન. ઠીકાંછિત વિંમ જુઓ
મનોવાહિત. ઠીકેગી વિંમ મનના જેટલા વેગવાળું;
ખૂબ ત્વરિત

મનખો પુંમ [મનુષ્ય + આયણું?] મનુષ્ય
તરીકેની જિંદગી. [-બગાડવો = જીવતર
એળે ગુમાવવું. -લેવો = જીવ લેવો, ત્રાસ
આપવો (૨) પ્રતિષ્ઠા ધૂળ મેળવવી] -ખાદેહ
પુંમ; સ્ત્રીમ [મનુષ્ય + દેહ] મનુષ્યવું શરીર, પેદની
મન-મમવું, મન-મમોટો, મન-મમો, મન-
દુરરત જુઓ 'મન'માં

મનન, ઠીકીલ, -નીચ જુઓ 'મન'માં
મન, -પતીજ, -પસંદ, -ફેર, -ભર, -લંગ,
-લાવવું, -લાવિત, -માનવું, -માન્યું,
-ચુખ, -મેળાપી, -મોજ, -મોહ,
-મોહન, -રમોટો, -રંજન જુઓ
'મન'માં

મનવણિયું વિંમ [મનાવડું ઉપરથી] મનને
મનાવવા જેવું [ચાકરી
મનદર સ્ત્રીમ [સરંહિ મનુદાર = સત્કાર] પરોણા-
મન(-ના)વડું સંમ કિંમ [સ. મન્] માને તેમ
કરવું

મનવાર સીં [શ્રી. 'મન વાઈ વોર', સરં મ.

મનાવર] લશ્કરી પદ્ધતિ

મન વાંછિત, મન-વેગી જુઓ 'મન'મા

મનવો પું [પ્રા. મનુજ (સ મનુજ)] (પ.)

મનુષ્ય (૨) ['મન' ઉપરથી] મન

મનસબ પું [અ. મન્સિવ] પદ્ધતિ; દરનજો.

૦૬૨ પું લશ્કરની હુકમીનો અમલદાર.

૦૬૨ી, -ખી સીં મનસબદારનું કામ કે હોદ્દો

મનસા સીં [જુઓ મનીષા] + ઇચ્છા

મનસા અં [સં] મનથી. [-વાચ્યા કર્મણુ

=મન, વચન ને કર્મથી]

મનસિજ પું [સં] કામદેવ

મનસૂચો પું [અ.] વિચાર, ધારણા; ઇરાદો

મનસૂર પું [અ.] (સ.) 'અનલહક' બોલવા

માટે દેહાંતિક પામનાર મુસલમાન સંત

મનરવી વિં, -રિવની વિં સીં [સં] રવચ્છદી;

તરંગી (૨) ઉદાર-શ્રેષ્ઠ ચિત્તવાણું (૩) ધીર-

ચિત્ત ચિત્તવાણું (૪) માની, -રિવતા સીં

મનરવીપણું [પું એક છંદ

મનહર વિં [મન + હર (હરવું) મનોહર (૨)

મન:પૂત વિં [સં] મન વડે વિચારી જોયેલું;

અતઃકરણે કબૂલ રાજેલું

મન:શિતા પું [સં] એક ખનિજ પદાર્થ

મન:સ્વાસ્થ્ય નં [સં] મનની સ્વસ્થતા

મના [અ.], ૦૬ સીં બંધી. નિયેધ (-કરની)

૦૬-હુકમ પું મનાઈ કરતો કે જાણવનારો

હુકમ (-કાઢવો, -નીકળવો)

મનાતીત વિં [મન + આતીત] મનથી પર

એવું (૨) નં મનથી પર રહેલું તત્ત્વ

મનામ (-વ) હું નં [મનાવડું ઉપરથી] મનાવડું તે

મનાવડું સંક્રિં [સરં મ. મનાવિર્ણે; હિં.

મનાતા], મનાઈ અંક્રિં માનવું મું પ્રેરક

અને કર્મણિ

મનિયાર, -રં જુઓ 'મણિયાર'મા

મની સીં [સ્વં] મીની; બિલાડી

મનીઓઈર પું [હિં] ટપાલગોષ્ઠિસ મારફતે

મોકલાતાં નાણાંની હંડી (-કરવો)

મનીષા સીં [સં] ઇચ્છા (૨) બુદ્ધિ, જ્ઞાન. -ધી

વિં બુદ્ધિમાન (૨) પું કાંઈ પુરુષ; વિકાન

મનુ પું [સં] (સ.) વિવસ્વતના પુત્ર આદિ-

માનવ; માનવકુળના ઉત્પાદક (૨) પ્રજાના

૧૪ પુત્રમાના દરેક, જેમનાથી મનવંતર

ગણાય છે. ૦૬૪ નં માનવકુળ, મનુષ્ય-

ભતિ ૦૬૪ પું મનુષ્ય, ૦૬૪ હિતા, ૦૬૪ મૃતિ

સીં મનુષ્યે રચેલી રમૃતિ

મનુષ્ય પું, નં [સં] માણસ. ૦૬૪ સીં

માણસભત ૦૬૪ સીં, ૦૬૪ નં માણસાઈ,

૦૬૪ પું અતિથિ સત્કાર, નૃયજ ૦૬૪

પું મૃત્યુશોક; પૃથ્વી, ઈન્દ્રિજ્ઞાન નં મનુષ્ય

વિષેનું વિજ્ઞાન; 'એન્ડ્રોપોલોજી'. -ધ્યાહારી

વિં [+ આહારી] મનુષ્યનો આહાર કરનાર.

-ધ્યેતર વિં [નક્ષત્ર] મનુષ્યથી જુદું

મનુ-સંહિતા, મનુ-સ્મૃતિ જુઓ 'મનુ'મા

મનુહાર પું [હિં] મતામણી; વિનંતી, -રી

મતામણી કરનાર [એક વચન

મને [મં] સં 'હુ'ન બીજા કે ચોથી વિભક્તિ,

મનો-સં [સં] સમાસમાં ઘોષ વ્યંજન પૂર્વેનું અંકુત

૩૫. ૦૬૪ વિં મનમા રહેલું (૨) નં વિચાર;

અભિપ્રાય ૦૬૪ સીં મનની ઇચ્છા (૨)

ગતિ-વેગ, ૦૬૪ વિં મનપસંદ ૦૬૪ મતા

સીં. ૦૬૪ પું મનન બંધાઈ ગયેલું વલણ.

૦૬૪ વિં મનને ગમે તેવું (૨) બુદ્ધિપ્રાપ્ત.

૦૬૪ વિં મનમા ઉત્પન્ન થયેલું (૨) પું કામદેવ

૦૬૪ વિં મનપસંદ, સુંદર. ૦૬૪ નં મનનું

બારણું; સુષ્પ ચિત્તમાંથી સંસ્કારોને ભક્ષત

થવાનો થવાનો કરવાલો, 'એનિટર'. ૦૬૪ પું

મનનો ધર્મ ૦૬૪ મં વિદ્યા ત્રીં માનસશાસ્ત્ર

૦૬૪ પું મનનો -તર્કવિતર્કદિનો નાશ;

ચિત્તવૃત્તિનિરોધ. ૦૬૪ પું મનનો સંયમ.

૦૬૪ નં માનસિક બળ; મનનું બળ ૦૬૪

પું મનોજ કામદેવ ૦૬૪ મં પું નિરાશા.

૦૬૪ પું મનની વૃત્તિ ૦૬૪ પું મનોભવ,

કામદેવ ૦૬૪ વિં માનસિક, મન સંબંધી.

૦૬૪ કોશ (-પ) પું પાત્ર કોશ પૈકી ત્રીજો

(જુઓ આનંદમયકોશ). ૦૬૪ વિં

સીં 'મનોમય'નું સીલિંગ ૦૬૪ થન નં

મનમા થાલતું મથન. ૦૬૪ તિં (તિં) સીં

ધ્યાનમૂર્તિ. ૦૬૪ પું; નં મનની મહેનત

(૨) અભ્યાસપાઠ (ખાસ કરીને ગણિતમાં)
 ંયોગ પું [સં.] મનની એકાગ્રતા, લક્ષ
 ંરચના સ્ત્રીં માનસિક બંધારણ. ંરથ પું
 મનની ધારણ; મુરાર, ંરમ વિં મનોરંજક,
 ંરમા સ્ત્રીં સુન્દર સ્ત્રી (૨) પીળી ભૂષ (૩)
 ગોરોચન. ંર જક વિં મનને આનંદ આપનાર
 ંરંજન નં મન, આનંદ ંરોગ પું મનનો
 આનંદ ંરોજ્ય નં કલ્પનાવિહાર, રોજ-
 ચાલીના તરંગ. ંવાંછા સ્ત્રીં મનની ધૃચ્છા
 ંવાંછિત વિં મનથી ધૃચ્છેલું. ંવિકાર પું
 ભાવ, લાગણી. ંવિજ્ઞાન પું મનની ક્રિયા-
 પ્રક્રિયા નિરૂપણ શાસ્ત્ર; 'સાધુજોલોછ'. ંવૃત્તિ
 સ્ત્રીં મનની વૃત્તિ ંવેગ પું મનનો આવેશ
 ંવેષક વિં મનને વીંધનાર, મન પર ભારે
 અસર કરનાર. ંવ્યથા સ્ત્રીં માનસિક વેદના
 ંવ્યાપાર પું મનની ક્રિયા; સંકલ્પવિકલ્પ
 ંહર (-રં) વિં મોહક, સુન્દર (૨) નં [સરં
 'મયાસર'] માયાનો પહેરવેશ, શણગારરૂપ
 શિરોવેષ્ટન. ઉદાં માયા કરતા મનોહર મોહ.
 ંહારી વિં મનોહર (૨) સ્ત્રીં મનુહાર
 મનોરંદા પું [હિં. મનોરા (સં મનોહર)] દિવાળી
 પાઠ દીવાલ ઉપર છાજી કરાતુ ચિત્ર, જેને
 સ્ત્રીઓ અને કન્યાઓ રંગબેરંગી ક્લપાનથી
 શણગારી રોજ સાને દીવા સળગાવી પૂજે
 છે અને ગીત ગાય છે [-પૂરવા = દગધડા
 વિનાનુ ભીડ કરે તેલુ ફેલાવવું - ચીતરવું.]
 મન્મથ પું [સં.] કામદેવ
 મન્મથ વિં [સં.] સમાસને અંતે, 'આભાસવાળું'
 'માનવ' એવા અર્થમાં. ંવંતં 'પંહિત મન્મથ'
 મન્મુ પું [સં.] શુરસો
 મન્વંતર પું [સં.] એક, મનુની કારકિર્દીનો
 સમય, ૩૦૬, ૭૨૦, ૦૦૦ વર્ષ (જુઓ મનુ)
 મપારેરે પું [માપવું ઉપરથી] જોખો (૨)
 ફડથો (૩) એ નામની નાતનો બ્રાહ્મણ
 મપાવવું સંક્રિં, મપાવું અંકિં 'માપવું'નું
 પ્રેરક ને કર્મણિ
 મફત અં [અ મુક્ત] વગરપૈસે, કાઈ ખર્ચ કે
 મળતર વિના, ફેગટ. ંજું, -તિયું વિં
 ફેગટિયું (૨) મફત લેનાર - વાપરનાર

મફલર નં [ફિં] ગલપટા જેવું વિલાયતી દબતુ વસ્ત્ર
 મફરે સ્ત્રીં [અ. મુફરિહ] મનને ખુશ કરનાર દવા
 મયલક (-મ) વિં [અ.; સરં મ મુવલક]
 અતિશય, પુબ્ધળ [એક રોગ
 મળારખી સ્ત્રીં નાના છોકરા તથા ઢોળને થતો
 મભમ વિં [અ મુહમ] મોઢમ, અરપથ
 મમ પું ંવંવં આવણું (ખાણલાખામાં)
 ંમમ પું [સરં મ. મમં] ખાવાનું, ખોરાક
 ઉદાં મમમમની પડી છે, ટપટપની નહીં
 મમ સં [સં.] મારં. ંત પું, નં [પ્રા મમત્ત
 (સ મમત્ત)] હંઠ, ફરાચહ (૨) ચહસ-
 [-પર આવવું, જવું, ચહવું, -મંદિવે
 = મમત કરવી. -મૂકવે = હંઠ છેડવી.
 મમતે ચહવું = હંઠ કરવી.] ંતા સ્ત્રીં
 જુઓ મમત્વ (-રખવી). ંતામમતી
 સ્ત્રીં ચહસાચહસી (સુ) ંતાળુ વિં હેતાળ;
 મ્યાળ. ંતી (ંજું) વિં હઠીલું; આગ્રહી.
 ંવ નં મારાપણ; હુ પઠ (૨) હેત; રનેહ
 (૩) જુઓ મમત [માની મા (સુ)
 મમઈ સ્ત્રીં [પ્રા માયામહી (સ માતામહી)]
 મમરી સ્ત્રીં [જુઓ મમરો] મમરા જેવા નાના
 કણ. [-મૂકવી = જુઓ મમરો મૂકવો]
 મમરો પું [પ્રા મમ્મર (સં મર્મર), સરં
 મ. મુરમુરા] ચોખાની ધાણીનો દણો (૨)
 તેના જેવા આકારની ધડાળ (જેમ કે આમલી
 વગેરેમાં) (૩) [સ મુર્મુર = ભરમભિશ્રિત
 અમિકણ] ઉચ્ચેરણી, ફડડ. [-મૂકવે =
 ઉચ્ચેરવું, ભભેરવું.] [આમ તેમ ફેરવવું
 મમળાવવું સં ફિં ંગાળવા માટે મોમાં
 મમાવો પું [સ. માતામહ] (સુ) માનો બાપ
 મમી સ્ત્રીં, નં [ફિં] સંઘરી રાખેલું મડદું (મિસર)
 મમૂલા નં એક પક્ષી
 મમ્મો પું મ અક્ષર ંચચો પું મ અને
 ચથી શરૂ થતી (મા બહેન સમાણી) ગાળ
 મય પું [સં] (સ) જાનવોનો શિલ્પી (૨)
 નામને લાગતા 'ની લરપૂર', 'નું બનેલું',
 'તે-રૂપ' એવા અર્થનું વિં બનાવે ઉદાં
 સુખમય [હકાન
 મય પું [ફા.] શરાબ. ંખાલું નં શરાબની

મયગણ પું [પ્રા. (સં. મદકલ)] જુઓ મેમલ

મયજુ પું + [જુઓ મદન] કામદેવ

મયજુ નં + [જુઓ મરણ] મૃત્યુ

મયક પું [પ્રા. (સં. મુગાઢ)] મૃમ; ચંદ્ર

મયા સ્ત્રીં [‘માયા’ ઉપરથી કે પ્રા. મમયા (સં.

મમતા) ઉપરથી ?] દયા; કૃપા(ર) માયા; સ્નેહ

મયાળ પું [સરં દે. મયાલી = નિદ્રાકરી લતા] એક વેલો

મયૂખ નં [સં.] કિરણ

મયૂર પું [સં.] મેર. ૦૬૬ પું ૬૬ની

કસરતનો એક પ્રકાર ૦૬૫૪ પું (સં.)

એક પૌરાણિક રાત્ર - રાસન નં યોગનુ એક

આસન - રી સ્ત્રીં ઢેલ

મર(ને) અં [‘મરક’ ઉપરથી] હશે, છોને, લલે

મરકટ વિં [‘મરક’ ઉપરથી] સુકલકલી; દુર્બળ

મરકડો પું [જુઓ મરકટ] મરકટું તે, રિમલ

મરકલ નં [સં.] લીલમ

મરક મરક અં [જુઓ મરકટું] મર મર

હસતુ હોય એમ. [-થકું(મો), -હસકું =

મર મર હસકું] [મર હારય

મરકલકું, મરકલું નં [‘મરક’ ઉપરથી]

મરકટું અંકિં (કા.) જુઓ મલકટું

મરકી સ્ત્રીં [‘મરક’ ઉપરથી, સરં મ] મહામારી,

વણા લોક મરે તેવા રોગ, દામણિયુ, પ્લેગ

વગેરે (-ચાલવી, ફાટી નીકળવી.) (ર)

[?] એક મીઠાઈ

મરખ સ્ત્રીં પરખાણ ખેચવાની નાની દારી

મરખ પું [સં. મૃગ] + મૃગ - માનેણી વિં

+ મૃગનયની [-ઘો પું ફકડો

મરધી સ્ત્રીં [ફા મુર્ગી] ફકડી. -ધુ નં ફકડું

મરચી સ્ત્રીં [સં. મરોચ] મરચાનો છાંડ (ર)

કાનનું એક ઘરેણું(૩) એક દારૂખાનું. -ચું

નં મરચીની તીખી શિંગ (ર) [લા.] મરચા

જેવું નાનું પણ તીખું માણસ. [મરચું મીઠું

લભરાવલું = વધારીને અતિશયોક્તિ કરવી.

મરચાં ઊઠવાં, લાગવાં = ખોટું લાગવું;

રીસ ચડવી.]

મરજ પું [જ.] રોગ, વાવડ

મરભદ સ્ત્રીં [જુઓ મર્યાદા] અદમ્ય; સ્વચ્ચતા

(ર) જુઓ મરભદી. ૦વેલ સ્ત્રીં દરિયાકિનારે

થતી એક વેલ. -દા સ્ત્રીં મર્યાદા; સ્વચ્ચતા

(-ભળવવી, રાખવી, સાચવવી.) -ઢી વિં

પુષ્ટિમાર્ગના ખાસ આચાર પ્રમાણે ચાલનાર

(ર) સ્ત્રીં પુષ્ટિમાર્ગની આચાર-પ્રણાલી

મરજિયાત વિં [‘મરજ’ ઉપરથી] મરજ

પર આધાર રાખતુ, મરજ હોય તો કરવાનું;

‘દરજિયાત’થી ઊલટું

મરજ સ્ત્રીં [જ.] ઇચ્છા, ખુશી [-રાખવી,

સાચવવી = ઇચ્છાને અનુકૂળ રહીને વર્તવું.]

મરજવો પું [દે મરજીવવ, સરં હિં.]

દરિયામાથી મોતી કાઢનાર (ર) [લા.] મરણિયો

મરક પું; સ્ત્રીં જુઓ મરકટ ૦જું સંકિં

[સરં હિં. મરોડના, મ. મુરઢળે(કાં) મુરિ =

વાળકું] વાકું વાળકું, આમળકું -હાટ પું

[‘મરકાટ’ ઉપરથી] મરકાટુ તે (ર) વકતા, રીસ

(૩) ગર્વ (૪) લટકો, ચાળો. -હાટું અંકિં

‘મરકટું’ કર્મણિ (ર) વંકાવું, ગિસાવું (૩)

લટકા કરવા -હાશિ(-શીં, -ચિં, -ચીં)ગ

સ્ત્રીં [સરં મ. મુરઢળે, હિં મરોડફલી]

આમળાવાળી એક શીંગ

મરક પું; સ્ત્રીં [સરં મ (કાં) મલર]

મરકિયો (ર) મરકિયા (પદાર્થવાચક નામ).

-કિયો પું એક ભતનો કાકરો, જેને

પકવ્યાથી ચૂનો બને છે

મરકો પું [‘મરકાટ’ ઉપરથી; સરં ન મુરઢા,

હિં. મરોડા] એક રોગ જેમાં ઝાડા વાટે આમ

તથા લોહી પડે છે

મરણ નં [સં] મોત, મૃત્યુ (ર) નાશ; ખુવારી;

અંત. [-આવલું, થલું, નીપજલું = મોત

આવલું. -ખમલું = મરતી વેળા સુખ ન

પડલું; કુખી થઈને મરકું (ર) ઉત્તરક્રિયા

બરાબર ન થવી -સાચવલું = મરતાની સાર-

વાર કે ઉત્તરક્રિયા બરાબર કરવા -સુધરલું =

મરતી વેળા સુખ કે પુણ્ય થવા (ર) ઉત્તરક્રિયા

બરાબર થવી] ૦કાલ(-ખ) પું મરવાનો

સમય ૦ઘાત સ્ત્રીં મરણ થાય એવો પ્રસંગ.

૦તોલ વિં મરી નય તેવું -તેટલું ૦ધર્મી

વિં મર્ત્ય, નાશવત ૦પથારી સ્ત્રીં મરણની

હરેશતવાળો મંદવાડ કે તેવી દશા.૦ પોક સ્ત્રી
મરણ યતાં સગો તરત મૂકે છે તે પોક.
ઠલાકડાં નંબંવંવં રાખને બાળવાનાં લાકડાં.
૦શીલ વિં મરણ પામે તેવું, મર્ત્ય - ભ્રામત
સ્ત્રીં [+ ભાગત] મરણકાળ (૨) અં જીવને
તેજામે - ભ્રામિમુખ, - ભ્રામિમુખ વિં
[+ અભિમુખ, ઉન્મુખ] દેહ છોડવાની
તૈયારીમા હોય તેવું - ભ્રાંત વિં (૨) અં
[+ યંત] મરણ સુધીનું - ભ્રાંત વિં જીવ
પર આપ્યું હોય એવું, મોતની પરવા વિનાનું
- ભ્રાંત વિં મર્ત્ય - ભ્રાંત નં મરણ

મરત નં + ભ્રાંતો મર્ત્ય. ૦ક નં + [ભ્રાંતો
મૂંક] મહં

મરતપો પું[જ.] દરભને; મોભો [-રખવો,
સાચવવો] = સામાના દરભતને આચ ન
આવે તે રાને વર્તવું]

મરદ પું [ભ્રાંતો મદ] પુરખ (૨) વીર પુરખ
(૩) વિં બહાદુર વીર - દાઈ, - દાનગી
સ્ત્રીં પુરખાતન (૨) વીરતા - દાના, - દાની
વિં મરદને લગતું; મરદ માટેનું, મરદને બાળે
એવું - દા(-દ)મી, - દી સ્ત્રીં મરદાઈ
(-દાખવવી, -ખતાવવી.)

મરદવું સંકિં ભ્રાંતો મદવું [ભાણનાર
મરમ પું ભ્રાંતો મર્મ (૫) -મી વિં મર્મ
મરમત સ્ત્રીં [જ] મરામત, જીર્ણોદ્ધાર,
સમારકામ [ભાતવું વાણું]

મરફે પું [જ] મરખફ, સંનં મ] એક
મરવું અંકિં [પ્રા મર, સ મ] મરણ પામવું,
નાશ પામવું (૨) પુવાર થવું હાનિ ભોગવવી
(૩) [ધાતુની] ભરમ થવી (૪) (પ્રવાહી કે ફળનું
ફૂધ) અદર ઊતરી કે સોપાઈ કે સમાઈ જવું
(૫) ટળવું, દૂર ખસવું કે જવું (વચ્ચકારમા)
(૬) ઠેકાણેથી ઊઠી જવું ઉઠાં સોગમી મરી
ગઈ (૭) અન્ય ક્રિયાપદ સાથે 'યાથી જવું'
એવા અર્થમાં વપરાય છે ઉઠાં આખો
દહાડો નાહક ચાલી મર્યા અથવા ગુસ્સામા
'ફૂગી છૂટું' એવા અર્થમાં વપરાય છે. ઉઠાં
બોલી મર ભરી મર. [મરતાને મર
કહેવું = તિરસ્કાર કરવો કે કંઈક વેળા કહેવું

(સામાન્ય રીતે નકારમા વપરાય છે. ઉઠાં
મરતાને મર કહેતેવો નથી) મરતાં જીવતાં =
(ભવિષ્યમા) દાઈ દહાડો પણ મરતાં મરતાં
ઊઠવું = ગભીર માદગીમાથી સાલુ થવું
મરવા? = નાહક શા માટે? ઉઠાં ત્યા
મરવા ગયો હતો? મરી જવું = શાત પડવું;
બધ પડવું (ભ્રુસો, ભૂખ) (૨) કરમાવું, રસકસ
જતો રહેવો ઉઠાં અર્હાંથી બાલ મરી ગઈ છે
(૩) રથાનેથી ઊઠી જવું (રમતમા ઉઠાં તેની
સોગમી મરી ગઈ (૪) મરવા જેવું કુખ કે
સ્થિતિ થયેલી ખતાવતા ઉદ્ગાર તરીકે વપરાય
છે ઉઠાં મરી ગયો બાપલા (૪) બીજી ક્રિયા
સાથે 'થાક્યો, કટાળ્યો' એવા અર્થમાં
વપરાય છે ઉઠાં ના કહી કહીને મરી ગયો.
મરી પડવું = પોતાનું સમજી ભેર વાપરવું (૨)
વારી જવું મરી પરવારવું = (બધાય) મરીને
ખલાસ થવું મરી ફીટવું = ભ્રાંતો મરી પડવું
મરી મરીને = જેમ તેમ કરીને, મહામુશ્કેલીએ
મરવો પું [સરં મ મુરવા = ફૂમળા લાજ-
પાલાનો સમુદાય] નાની કાચી ફેગી (૨) [ભ્રાંતો
મરવો] એક છોક; હમરો (કા)

મરસિયો પું [જ.] રાસિયો
મરહડા પું [પ્રા. મરહટ્ટ (સં મહારાષ્ટ્ર) =
એક છંદ] એક છંદ.

મરહખા અં [જ] ભલે પધાર્યા
મરહમ પું [જ] મલમ, લેપ
મરહમ વિં [જ] મરણ પામેલું, સ્વર્ગસ્થ
મરા(-રે) ઠણ સ્ત્રીં [ભ્રાંતો મગડી] મરાઠા સ્ત્રી
મરા(-રે) ઠી વિં [પ્રા મરહટ્ટી (સં મહારાષ્ટ્રી)]
મહારાષ્ટ્ર (૨) સ્ત્રીં મહારાષ્ટ્રી લાખા
-ઠા પું મહારાષ્ટ્રી રહેવાસી

મરામત સ્ત્રીં ભ્રાંતો મરમત - તરી વિં મરામત
કગવવી પડે તેવું (૨) પું મરામત કરનાર
માણસ [સ્ત્રીં હંસી

મરાલ(-ખ) પું [સં] હસ -લા, -લી(-ળી)
મરિયું નં ['મરી' ઉપરથી] મરી (૨) [લા]
મરી જેવું તીખું - કોપી માણસ

મરી નં [સં મરિચ, મરીચ] એક નેલનો
[કાકડાં = ચકચ ચકચ બોલવું; મગડીમાં

બક્યા કરવું. ૦મસાલો પુંગરમ મસાલો
(૨) [લા.] અતિશયોક્તિ (-બહારાવવે)

મરીચકંદ્રોલ નં એક છોડ

મરીચિ પું [સં.] (સં.) ૬૧ પ્રતપતિમાના
એક (૨) સ્ત્રીં કિરણ

મરીચિકા સ્ત્રીં [સં.] મૃગજળ

મરીચી પું [સં.] સૂર્ય

મરીનો પું [સ્પંં મૈરિનો] એક ભતના ઊનતું
કાપડ (૨) એ ઊન પેદા કરનાર ઘેટાની ભત

મરુ, ૦દેશ પું, ૦ભૂમિ(-મી), ૦ન્દયલી
સ્ત્રીં [સં.] રણ (૨) મારવાડ

મરુડી સ્ત્રીં [સરં મરુડી] ઝાડની બખોલમા
બનાવેલો ગોખલો (૨) નાની ઝૂંપડી

મરુત પું [સં.] પવન [મનિયાર

મરુઠિયો પું ['મરોઠવુ' ઉપરથી ?] જુઓ

મરુઠ નં એક છોડ

મરુદ સ્ત્રીં ૬રિયામા પાણીની ઊંડાઈ તથા
તળિયાની જમીન પારખવાતું સીસાનું દોરી
બાધેલું સાધન

મરુવો પું [સ મરુવક, પ્રા મરુઝ, હિં મરુઝા,
મરુવા, મ. મરવા] એક છોડ, મરવો

મરે અં ['મરવુ' ઉપરથી] (૫) મર, લલે, છોને

મરેઠણ સ્ત્રીં જુઓ મરાઠણ (૬૧ ભતેતરે

મરેડી સ્ત્રીં એક વનરપતિ ^{પૂર્વે પૂર્વે}

મરેડી, -ઠણ, -ઠો જુઓ 'મરાડી'મા ^{૨૨-૪૬૧}

મરો પું ['મરવુ' ઉપરથી] મોત (૨) મોતના
જેવુ દુઃખ; હેરાનગતિ

મરોડ પું ['મરવુ' ઉપરથી] વાંક; વલણ;
(અક્ષરનો) આકાર (૨) જુઓ મરડાટ. ૦દાર

વિં મરોડવાળો (અક્ષર). ૦પું સં કિં
જુઓ મરડવું -ડી સ્ત્રીં બૂચ ઉધાડવાનો રકૂ

મરકટ પું [સં.] વાહરો

મરુ વિં [સં.] નાશવંત, મરવાના નરીખવાણું

(૨) પું માણસ. ૦ત્વ નં. ૦લોક પું મૃત્યુલોક

મરુ પું [ફા] જુઓ મરુ

મરુન નં [સં.] ચોળવું તે (૨) હમન; નારા

મરું સંકિં [સ મરુ - મરુ] મરુન કરવું

મરુઈ, -નગી, -ના, -ની, -મી, મરુઈ,

મરુમી [ફા.] જુઓ 'મરુ'મા

મર્મ પું [સં] છૂપી વાત: લેઢ (૨) રહસ્ય;
તાત્પર્ય (૩) મર્મગ્યાન ૦ખાર પું એક
ક્ષાં (?) ૦ચાહી વિં રહસ્યનું ગ્રહણ
કરનારું ૦જા વિં મર્મ જાણનાર, ચતુર,
૦ભેદ પું, ૦ભેદન નં ખીલની છૂપી વાતો
બહાર પાડવી તે ૦ભેદી વિં મર્મગ્યાનને
ભેદનાર ૦વચન નં મહેણું. ૦વિદ પું
મર્મજ્ઞ. ૦વેષક, ૦વેધી વિં મર્મભેદી.
૦વેષકતા, ૦વેધિતા સ્ત્રીં. ૦ન્દયલ(-ળ),
૦ન્દ્યાન નં જ્યાં ધન થવાથી મૃત્યુ થાય
તેવો શરીરનો કોમળ ભાગ

મર્મર વિં [રવં] મર્મર અવાજ કરતું (૨)
પું [સં] અવાજ (પાહડા વગેરેનો). -રંત

વિં મર્મર કરતું -રોટ પું મર્મર અવાજ

મર્મળ(-ળ) વિં ['મર્મ' ઉપરથી] મર્મવાણું

મર્મદ, -દા [સં] સ્ત્રીં હડ (૨) અદબ;

વિવેક. [મર્મદા આંકવી, દોરવી = હડ

ઠરાવવી. -ઉદભંધવી, છોડવી, મૂકવી

= અદબ કે સચ્ચતા તજવી, -રોખવી,

સાચવવી = અદબ જળવવી] ૦વેલ સ્ત્રીં

મરભદવેલ. ૦(-દા)રીસ વિં વિનયી;

અદબવાણું. -દિંત વિં [સં.] મર્મદાવાણું

મલ(-લ) પું [સ મલ] કુરતીખાજ, પહેલવાન.

૦કુરતી સ્ત્રીં મલ્લપુદ

મલ(-ળ) પું [સં] મેલ (૨) વિષા

મલકટ પું [મલ, મેલ + કટક] કાચળીનો
છાતી ઉપરનો ભાગ

મલક મલક અં [સં. મુકુલ પરથી ?] મંદ મંદ
હસત હોય એમ ઉઠાંમો મલક મલક થાય કે

મલક(-કા) પું અંકિં [જુઓ મલક મલક]

મલક મલક થવું, મલકાવું, મંદ મંદ હસવું

મલકાટ પું ['મલકવુ' ઉપરથી] મંદ ગિમત (૨)

હથ, આનંદ -પું અંકિં મલકવું

મલકૂડું વિં ['મલકવુ' ઉપરથી] સહેજમાં

મલકાઈ જાય તેવું (૨) [સરં મોણું] મળગૂણું

(૩) નં [સરં મટકું; સરં દે. મલ્લિ =

કુંડ] દોણી

મલકૂત પું [અ] દેવલોક

મલખમ, મલખંભ પું [મલ્લ + રત્નલ, સરં

હિં, મ. મલ્લાવ] કસન્ત માટેનો લાકડાનો
લાંચો એક ખાસ ચાલણો [ચક
મલયક નં [સં] મલ-પાપરૂપ શરીરનું કલ્પિત
મલત્યાગ પું [સં.] ઝાડે ફરતું તે
મલયતું વિં [દે મલપિઝ=ગર્ભા આવેલું,
સરં મ મલર્પે] ઉર્મંગમા ઠાઠધી ધીમે ધીમે
ચાલતું

મલખારી વિં [દ્રાવિડી મલ્લ=પર્વત + ખાર
(મ વાર્ = ખ ઠ, સ વાર=પ્રદેશ)=હુગરાળ
પ્રદેશ] મલખાર પ્રાતનું

મલમ પું [અ. મર્મ, સરં મ.] ગડગૂમડ
ઠપર ચોપડવાનું ઔષધ ૦૫ટી(-દી) સીં,
૦૫ટો(-દો) પું મલમવાળી લૂગડાની પટી
કે પટો [(-કરવી(-વે), મારવી(-વે),
લખાવવી(-વે)]

મલમલ નં સીં [હિં.(સં મલમલક=લંગોટીનું
પાતણું વસ્ત્ર)] એક જાતનું ખારીક કાપડ-લી
વિં મલમલના પોતનું. ઘણું ખારીક

મલ(-ળ)માસ પું [સં] અવિક માસ
મલય, ંગિરિ, ૦૫ર્વત પું [સં] (સ)
દક્ષિણમાં આવેલો ચ દનના જંગલવાળો પર્વત.

-યાગરુ નં [+અગરુ] સારામાં સારી સુખડ
-યાચલ(-ળ), -યાદ્રિ પું [+અન્નલ,
અદ્રિ] (સં) મલયગિરિ -યાનિલ પું

[+અનિલ] મલય પર્વતમાંથી આવતો પવન
મલકું સંકિં [સં મિલ] મળક (૨) [પ્રા મલ
(સ મુદ્), સરં હિં. મલના] મસળવું, ઢખાવકું

મલ(-ળ)શુદ્ધિ સીં [સં] ઝાડે ફરવા જવું
કે ઝાડો સાફ આવવો તે

મલયાલમ સીં કેરળ પ્રાતની લાખા

મલંગ વિં [હિં] મરત (ફીર)

મલાઈ સીં [ફા લાલાઈ, સરં હિં, મ.] દૂધની
તર (૨) વધારે ધી-તત્તવવાળો, દૂધનો જુદો
કરાનો બાગ, 'કીમ' [-નો ઉતારો=મલાઈનું
ઉત્પન્ન-દૂધમાંથી ઊતરતો જથ્થો.]

મલાખું વિં [સં મલ (૧) + અક્ષિ] ખાકું
મલાળો પું [જુઓ ચુલાળો] મર્યાદા, અદબ
(૨) એ ખાતર પળાતી લાજ કાઢવાની કે પડો
રાખવાની ક્રિયા (-પાળવો, રાખવો)

મલામણી (લા') સીં મલાવકું તે (૧)

મલાર (લા') પું [સરં હિં, મ મલ્હાર] એક
રાગ -રી સીં મેઘરાગની એક રાગણી

મલાવડાં (લા') નં ૫૦૫૦ [જુઓ મલાવકું]
મીકું મીકું બોલી સારુ લગાડકું તે -ડો
પું મલાવો

મલા(-ળા)વરોધ પું [સં] બધકાપ
મલાવકું (લા') સંકિં [જુઓ મહાલકું
તેનું પ્રેરક] બહલાવકું, ઠીપાવકું (૨)
લ'ખાવકું, અતિશયોક્તિ કરવી.

મલાવો (લા') પું મલાવકું તે
મલા(-ળા)શય નં [સં] રાગરખા મળને
રહેવાનું સ્થાન [રાજકર્ત્રી

મલિક પું [અ] રાજ -કા સીં રાણી,
મલિન વિં [સં] મેલું ઓટા સીં

મલીદો પું [ફા માલીદહ; સરં મ મલિદા,
હિં મલીદા] ચૂરસું (૨) સરવવાળો ખોરાક
(૩) [લા.] માર

મલીર નં (કા) ઝીણા પોતનું અને કાળા
રંગનું કાઠિયાણીનું એક જાતનું ઓઢણું

મલૂક વિં [અ] ઉત્તમ

મલેક પું [અ. મલિક] મુસલમાનોની એક
જાતનો માણસ [ટાટિયો તાવ

મલેરિયા પું [ફં] મજ્જર કરડી આવતો-

મલોખું નં [માલ+રખું] રેંટિયાની માળ ન
ખરી લય માટે બે ઢીંગલીની વચ્ચે ઘસાતી
સળીઓમાંની દરેક [મલોખાં મીઠાં કરવાં
=મલોખામાંથી સ્વાદ શોષવા જેવો મિથ્યા
પ્રયત્ન કરવો]

મલો(-ળો)સર્ગ પું [સં] મળત્યાગ

મલ્લ વિં [સં] મજબૂત અને કસરતી (૨) પું
પહેલવાન (૩) બૌદ્ધકાલીન એક પ્રજા ંચુદ્ધ
નં કુસ્તી ંરંગ પું અખાડો ંવિદ્યા
સીં કુસ્તીની કળા અને શાસ્ત્ર

મલ્લિકા સીં [સં.] એક વેલ અને તેનું ફૂલ (૨)
એક છદ ંદ્ધ પું હસની એક જાત

મવડાવકું, મવાડકું સંકિં [‘માવું’ ઉપરથી]
માય તેમ કરવું; સમાવડું

મવાલ(-ળ) વિં [મ મવાલ (સં. મુદ્દલ)]

(बहालधी छिद्ध) मोलु, नरम, 'मोडरेट'.
 ०५क्ष पुं० नरम 'मोडरेट' लोकनो पक्ष
 भवाली पुं० [फा.] कंगाल; लिपारी (२)
 [सर० म] शुडो
 भश(-स) न० [लुओ भिष] गडानु
 भशक स्त्री० [स., फा. सर० म मसक] पाण्णी
 लरवाना बामडानी डायणी (२) भवछर
 भश(-स)कडो पुं० लुओ भसकडो
 भशगुल वि० [ज.] निभस; लीन
 भशर(-रि)क स्त्री० [ज.] पूर्व दिशा
 भशइ पुं० [ज. मश्रू; सर० हिं. मशरू; म.
 मश्रू] रेशम तथा सूतनु वण्ण रंगना
 पटावाणुं कपडुं
 भशडूरे वि० [ज.] प्रण्यात. लाण्णीतु
 भशागत स्त्री० [ज. मश्वकत; सर० म.]
 भडैनत (२) रोज, भजुरी
 भशाल स्त्री० [ज.] बाकडी उपर बांधरा वोटेवो
 सणगाववानो कांडो ०यी, -ली पुं०
 भशाल धरनारो
 भशि(-सि)याध वि० ['भाशी' उपरथी]
 भासीनु के भासी तरक्षु
 भशी पुं० [सं मशी के मशक उपरथी; सर०
 म] (च) गवारभा पडतो रोग
 भशी(-रि) स्त्री० [स.] काजण, भेश (२) हात
 बसवानो के काणा करवानो झूडा (३) [सं.
 मशक, मश] भच्छर जेवुं करडतु नावुं भूत
 भशीन-अन स्त्री० [ई] यंत्रधी अयाडमेर
 गोणीयो वरसावती ओक भास भंडूक
 भशकरी स्त्री० [फा. मस्खगी; सर० म. मस्कारी,
 हिं. मसखरी] भलक, ठडो; टोण. ०भोर
 वि० भशकरीमा रायनर -रौ पुं० भशकरी
 करनारो (२) विदूषक; रगवो
 भस वि० [सर० म. (फा. मस्त)] पुं० (२)
 न० [लुओ भश] भिष (३) पुं० लुओ भसो
 भसकडो पुं० [ज. मिस्त्रलह; सर० हिं.]
 (सु.) ओपवानुं दोडानुं ओलर
 भसडो पुं० [फा.] भाषण (२) शिभंड भाटे
 डडीनुं पाण्णी जडी नाभी तैयार करेवो दोडो
 (३) [ला.] पुशामत [-भारवो, लभारवो =

पुशामत करवी] [गरीयो जेडेलुं
 भसनह स्त्री० [ज.] गाडी, तप्त. ०नरीन वि०
 भसनवी स्त्री० [ज.] काथनो ओक प्रकार
 भसभसवुं अ० किं० [प्रा. मघमव] भधभवडुं
 भसरको पुं० [दे. मसरक = सभेटकु, स कोयकु ?
 के ज. मसरत = आनं०] करडाजीनो जेव;
 भर्मवयन
 भसलत स्त्री० [अ मस्लहत] साथे भण्णे
 यती विचारणा, संतलस; सलाह ०सभिति
 विषय विचारिण्णी सभिति -तिये पुं०
 सलाह आपन
 भसवल्ली स्त्री० [लुओ भतसरवल्ली] गैरीपूजन
 भसवाडी स्त्री० [ज. मवाश = डोर उपरथी]
 लरवाड पसेथी डोर बराववा भडल देवातो कर
 भसवाडुं न० [ज. मवाश = डोर + वाडो] धरनी
 पाछणनो वाडनो लाग
 भसवाडो पुं० [लुओ भसवाडु] गामनु पछवाडु;
 लागण (२) ['भास' उपरथी] भडिनो -६६
 पुं० ०००० गलवस्थाना भडिनो
 भसणवुं स० किं० [दे. मसार = सुं वाणुं करवानो
 पथर; के प्रा मसिणिव (स ब्रसणित) = सुं वाणुं
 करेलु; सर० हिं. मसलना, म. मसंडण] वलीने
 जेणवु, गडवु, भडन करवु
 भसाणु न० [प्रा. (सं इमशान)] रमशान.
 [-जभाणुं = अय ओ पभाडे तेवु कांम करवा
 पिशाय वगेरेने जेवाववा -भां जलुं = भरी
 जलु (डिहां भसाणभां जलुं = भरी जलुं -
 गुदसानो डडुगार) (२) भरी गयेवानो पाणवा
 के हाटवा रमशानभा जलुं -भांथी जे'यी
 काडेलुं = तदन अशक्त ने निर्वाय] -णियुं
 वि० भसाणवुं (२) रमशानभा जलुं आवेलुं (३)
 [ला.] कंगाल, अपशुकनियुं [भसाणिया
 लाडुं = घोडा घीना लाडु (२) दिसगीरीनु
 भिष्टान; प्रेताज] -णियो पुं० भडडा साथे
 रमशानभा गयेवो भास (२) भसाणनो ल गी.
 -णी वि० भसाणियु; कंगाल (२) पुं० पाणती
 के हाटती वभते धार्मिक क्रिया करानार (३)
 भरणक्रिया भाटेनो सामान वेचनार (४)

એક પારસી અડક (૫) [સ. મહાસાધનિક]
 મોટો સાધક
 મસાત સ્ત્રીં [અ. મિસાહત, સરં મ. મસાદ]
 ખેડવાની જમીનની માપણી (૨) મહેસૂલ
 મસાલો પું [અ. મસાલહ] રસોઈ મધમાટ-
 વાળી કે રવાદિષ્ટ કરવા નાખવાનો તેલનો (૨)
 કોઈ ચીજ બનાવવા બેઠતી સામગ્રી (૩)
 ચણવા માટે રેતી ચૂનો વગેરેનો કાઠવેલો માલ.
 [-કાઠવે = અડકાળો કાઠવો, ખૂબ મારકું,
 ફરકું, કે થકવડુ - ચઢવે, થવે = મસાલાની
 અસર થવી - પૂરવે = ઉશ્કેરવડુ (૨)
 અતિશયોગ્નિ કરવી, રસિક કરવડુ - જાબરા-
 વવે = વવારવડુ, બહલાવડુ, રસિક કરવડું.]
 -લા (-લે)દાર વિં મસાલાવાળુ
 મન્નિ(-સી) સ્ત્રીં [સં] જુઓ મશી
 મન્નિયાઈ, મન્નિયેણુ વિં જુઓ મશિયાઈ
 મન્ની સ્ત્રીં [સં] જુઓ મશી (૨) શેરડીનો
 એક રોગ (૩) પું જુઓ મસીહ
 મન્ની(-ન્નિ)દ સ્ત્રીં [અ. મન્નિદ; સરં મ.
 મશીદ] મુસલમાનોનું બહાની કરવાનું બહેર
 મકાન, નિમાજ પઢવાનું સ્થાન. [(નિમાજ
 પઢતા) મન્નીદ કોટે વળખવી = ભણું કરવા
 જતા પચાતમા ફસાવાનું થવું - બલા વળખવી.]
 મન્નીહ(-હા) પું [અ.] ઈસા મન્નીહ
 મન્નુ(-ન્નુ)ર સ્ત્રીં [સં] એક જાતની ઢાળ
 મન્નુદો પું [સરં મ. મસુદા; જુઓ મુસદો]
 ખરડો; 'ફૂફટ' (-ધડવે)
 મન્નુર સ્ત્રીં જુઓ મન્નુર
 મન્નુરિયું નં [પ્રા. મસુરય (સં. મસુરક)] ગોળ
 ઓશિફું. ઉદાં ગાલમસુરિયુ
 મસો પું [હિં મસા, પ્રા. મસ(સ મશ)]
 ચામડી ઉપર બાજેલી ગોળ જાઠ (૨) અર્ધ;
 હરસ [મહિના (અ. ગ્રામ્ય)]
 મસોહા પું ૫૦૫૦ [જુઓ મસવાહા] ગર્ભના
 મસોહું નં [હિં. મસુહા] કાતનું પેઢકું; અવાળું
 મસોતું નં [સં. મશી + પોતું] ચૂલા ઉપરના
 ગરમ વાસણ પકડવા વપરાતું ચીથર
 મન્કતી વિં [ફા] મન્કત બંદર
 મન્નિદ સ્ત્રીં [અ.] જુઓ મન્નીહ

મન્કત, -ન્કતાન વિં [ફા.] મન્કાત, ઉન્કત;
 ચક્રુર -ન્કાઈ સ્ત્રીં મન્કતપણું, મન્કતી
 મન્કતક નં [સં.] માથું. [મન્કતક પૂળ કરવી =
 કમળપૂળ કરવી (૨) માથાફાડ કરવી]
 મન્કાઈ, -ન(-હું) [ફા.] જુઓ 'મન્ક'માં
 મન્કતક(-બક) નં [સં.] માથું (૨) મગજ.
 ંવિધા સ્ત્રીં માયાના ઘાટ પરથી માનસિક
 શક્તિઓ પારખવાની વિધા, 'ક્રેનોલોજી'
 મન્કતી સ્ત્રીં [ફા] તોફાન (૨) મન્ક હાલત.
 ંખાર વિં તોફાની
 મન્કૂલ સ્ત્રીં; નં સાળમા વપરાતી રેશમની
 કોકડી (૨) પું [પો.] વહાણનો ફવાસ્તબ
 મન્નદ સ્ત્રીં [અ; સરં મ, હિં. મસનદ]
 મસનદ, પાટ, ગાદી: સિંહાસન
 મન્કહત સ્ત્રીં [અ.] મસલત; સલાહ આપવી
 લેવી તે [-ખી સ્ત્રીં મહદૂબપણું
 મહદૂબ વિં [મ, જુઓ મોદૂફ] મુલતવી
 મહત વિં [સં] મોટું. -તી વિં સ્ત્રીં મોટી
 (૨) સ્ત્રીં મહત્તા (૩) એક જાતની વીણા.
 -તી સ્ત્રીં, -ત્વ નં મોટાપણું; મહિમા
 (૨) અગત્ય, પ્રતિષ્ઠા. -ત્વાકંક્ષા સ્ત્રીં
 [+ આકાંક્ષા] મહાકાંક્ષા, મોટાઈ મેળવવાની
 ઇચ્છા -ત્વાકંક્ષી વિં મહત્વાકાંક્ષાવાળું
 -ત્વેપણુ સ્ત્રીં [+ શ્રેયણ] મહત્વાકાંક્ષા
 મહ(-હે)તાપ પું [ફા] ચંદ્ર (૨) સ્ત્રીં
 ચાંદની (૩) એક દારૂખાતું
 મહ(-હે)બૂબ વિં [અ] પ્રિય
 મહ(-હે)મદ પું [જુઓ મહમદ] (અં.)
 ઇસ્લામના પેગમ્બર -હી વિં મહ'મદનું;
 તેમનું અનુયાયી
 મહમદિયાન વિં [જુઓ મહમદી] મુસલમાન
 મહલેકિ પું [સં] (પૌરાણિક ભૂગોળના)
 ઉપરના સાત લોકમાંનો ચોથો લોક
 મહલિ' પું [સં] મોટો ઋષિ
 મહંત પું [સં] મહત્ પરથી, સરં હિં, મ] મોટો
 સાધુ, મહાધિકારી -તાઈ સ્ત્રીં મહંતપણું
 મહંમદ, મહ મદી પું [અ.] જુઓ 'મહમદ'માં
 મહા પું [પ્રા. માહ (સં. માવ)] માધ-માહ
 મહિનો

મહા વિં [સં.] (સમાસમાં) મોટું (ક્રમધારય
અને બહુવ્રીહિ સમાસ તથા દેટશાક અનિય-
મિત શબ્દોના આદિમા આવૃત્ત 'મહત્'નું ૭૫)
૦કવિ પુંં મોટો કવિ ૦કાય વિં મોટા
શરીરવાળું. ૦કાલ(-ળ) પુંં(સં.) મહાદેવ.
૦કાલી(-ળી) સ્ત્રી(મં.) બચકર રવચપાળી
દુર્ગા. ૦કાલે(-ળે) શર પુંં (મં.) બાર
ભયોતિહિંગમાંનું એક ૦કાવ્ય નં મોટું
કે મહાન કાવ્ય. ૦કાંક્ષી વિં મહત્ત્વા-
કાંક્ષી ૦જન નં મોટો પ્રતિષ્ઠિત મણુશ્ય
કે ગામના તેવાગોત્ર મહળ (૨) સન્મા
ધંધાદારીગોત્ર મહળ કે સમ ૦જનિયું
વિં મહાજનને લગતું (૨) ધણી વગરનું;
રમહાઉ ૦જની સ્ત્રી ૦ નાગરી લિપિનો ૦જ-
પૂતાનામાં વપગનો એક પ્રકાર. ૦તલ(-ળ)
નં સાતમાંનું પાંચમું પાતાળ. ૦તમતા સ્ત્રી
મહાત્માપણ. ૦તમા વિં મહાન આત્માવાળું
(૨) પુંં તેવો પુરુષ; સંત ૦દશ સ્ત્રી.
મુખ્ય શ્રદ્ધની વ્યસર. ૦દેવ પુંં(સં.) શિવ.
૦દાર નં મુખ્ય દરવાજો. ૦ન વિં મોટું,
મહત્. ૦નુભાવ વિં મોટા મનનું; ઉદાર; મહા-
શય (૨) પુંં તેવો પુરુષ (૩) (સં) તે નામનો
એક ધર્મ-સંપ્રદાય. ૦નુભાવિતા સ્ત્રી.
૦પદ્મ નં મો અપજલ(૨) ધોળું કમળ વૃષાતક
નં મોટું પાપ (બ્રહ્મહત્યા, સુરાપાન, ચોરી,
શુભપત્ની સાથે વ્યલિયાર, અને એ ચાર સાથે
સગ, એ પાંચ) ૦પાતકી વિં મહાપાતક
કરનાર ૦પુરુષ પુંં સત્જન, સત્પુરુષ. ૦પૂલ
સ્ત્રી ૦ ખાસ પ્રસંગે કરાતી મોટી પૂલ. ૦પ્રાણ
વિં મહાનુભાવ; મહાપુરુષ. ૦પ્રભુ(૦છ)
પુંં(સં.) વલ્લભાચાર્ય. ૦પ્રલય પુંં ચારસો
બત્રીસ કરોડ વર્ષોને અંતે થતો મનાતો સૃષ્ટિનો
સમૂળગો નાશ. ૦પ્રસાદ પુંં દેવનું નૈવેદ્ય
(૨) જગત્પાલને ચહેલો ભાત ૦પ્રસ્થાન નં
મૃત્યુ. ૦પ્રાણ વિં મહાન પ્રજાવાળું; 'મારટર-
માધન્ડ.' ૦પ્રાણુ વિં (ચા) જેનો ઉચ્ચાર
કરતા વધારે પ્રાણ વપરાય છે તે -કર્મર્થ વગેરે
દરેક વર્ગનો બીજો અને ચોથો વ્યવન, તથા
શ, ધ, સ અને હ ૦પ્રાણુત્વ નં. ૦ખલા

સ્ત્રી ૦ એક વનરપતિ. ૦ખાલુ વિં મોટી
ભુલવાળું (૨) શૂરવીર, બળવાન. ૦ખોધિ
પુંં [સં.] બળવાન બુદ્ધ (૨) ક્રેષ્ટ જ્ઞાન.
૦ખાગ વિં ભાગ્યશાળી (૨) સદાચારી.
૦ખારત વિં બહુ મોટું અને મુઠ્ઠલ (૨)
નં(સં.) ને નામનું પ્રસિદ્ધ મહાકાવ્ય,
૦ખાવ વિં મોટા ભાવ કે ભાવનાવાળું
૦ખિનિષ્કંભણ નં [+ જમિનિક્રમણ]
મહાન ત્યાગ કે સન્યાસ (બુદ્ધનો) ૦ભૂત
નં મૃત્યુનત્વ; પંચમહાભૂતમાંનું દરેક. ૦ભતિ
વિં બુદ્ધિશાળી (૨) ઉદાર ચિનવાળું.
૦ભન વિં મોટા-ઉદાર મનવાળું. ૦ભદો-
પાધ્યાય પુંં બહુ મોટા ઉપાધ્યાય (૨)
અગ્રેષ્ઠ રાત્ર્ય તરફથી મંરકૃતના પંડિતને
મળતો એક ઇતકાળ. ૦મંત્રી પુંં પ્રધાન મંત્રી.
૦માત્ર પુંં વડો અમાત્ય (૨) વિદ્યાપીઠ-
નો મત્રી. 'રશ્મિદ્યૂર' (૩) મહાવત. ૦માયા
સ્ત્રી(સં) જગતની કારણભૂત અવિદ્યાની
અધિષ્ઠાત્રી, દુર્ગા (૨) બુદ્ધ બળવાનની મતાતુ
નામ (૩) લક્ષ્મી (૪) જેનાથી હૈતિક
જગત સત્ય જલ્પાય છે તે માયા. ૦મારી
સ્ત્રી ૦ મરણી; કોલેરા વ્યજ પુંં નિત્ય કરવાના
પાત્ર યજ્ઞ (બ્રહ્મ-દેવ પિત ભૂત વૃં) માનો દરેક.
૦યાન પુંં(સં.) એક બૌદ્ધ સંપ્રદાય. ૦રજત
નં સોનું ૦રથી પુંં એકલો દશ હજાર
ગોદાઓ મામે લકી શકે તેવો પશુકમી
લડવૈયો. ૦રાજ પુંં મોટો રાજા; સમ્રાટ (૨)
વૈષ્ણવોના આચાર્ય (૩) બ્રાહ્મણ, સત. રાજ
વગેરેના સંબોધન તરીકે વપરાય છે (૪) બ્રાહ્મણ
રમોધયો. ૦રાજ(-યા) પુંં સમ્રાટ. ૦રાજ-
ધિરાજ પુંં સર્વોપરી સમ્રાટ. ૦રાણી સ્ત્રી
વડી રાણી ૦રાત્રિ(-ત્રી) સ્ત્રી ૦ શિવરાત્રી;
મહા વદ ૧૪ની રાત્રી (૨) મહાપ્રલયની રાત્રી,
કાળરાત્રી (૩) મધરાત પછી બે મુહૂર્તનો
સમય. ૦રાષ્ટ્ર પુંં; નં (સં.) શુભરાતની
દક્ષિણ અને કર્ણાટકની ઉત્તરે આવેલો અરબી
સમુદ્રના કિનારા પરનો પ્રદેશ. ૦રાષ્ટ્રી વિં
મહારાષ્ટ્રનું, -ને લગતું (૨) પુંં મહારાષ્ટ્રનો
રહેવાસી (૩) સ્ત્રી ૦ મહારાષ્ટ્રની પ્રાકૃત

ભાષા ઠરેખા સ્ત્રી (—) આણું વિરામચિહ્ન
(વ્યા.) ઠરેખક નં 'એલેગરી'. ઠરેખ નં
એક નરકું નામ, ઠરેખથીય ભયંકર નરક
ઠલકમી સ્ત્રી નારાયણની શક્તિ (૨) અપાર
સપત્તિ (૩) એક છંદ. ઠલય નં મહેલ (૨)
પવિત્ર ધામ, મહિર (૩) ભાદરવા વદમાં
કરવાનું મોટું શ્રાદ્ધ (૪) મોટો વિનાશ ઠવજ
પું સંગીતમાં એક અલંકાર. ઠવાકથ નં
'તત્ત્વમસિ' વગેરે જેવું બ્રહ્મપ્રતિપાદક
ઉપનિષદનું વાક્ય. ઠવિદ્યાલય નં ઊંચો
અભ્યાસ કરવાની વડી શાળા, કોલેજ.
ઠવિરામ નં ( ) આણું મહાવિરામનું ચિહ્ન
(વ્યા.), 'કોલન'. ઠવીર પું મોટો પરાક્રમી
પુરુષ (૨) [સ.] ચોવીસમાં જૈન તીર્થંકર
(૩) હનુમાન (૪) ગરુડ. ઠવ્યથા સ્ત્રી ભારે
વેદના. ઠવ્રત નં મોટું-ખૂબ ઠઠણ વ્રત (૨)
પાથ મોટા વ્રત (અહિંસા, સત્ય, અસ્તેય,
બ્રહ્મચર્ય, અપરિગ્રહ) તેમાંનું દરેક (૩)
જીવનની અનિવાર્ય ફરજ. ઠશય વિં
[+ આજ્ઞય] ઉચ્ચ આશયવાળું; સન્નન
(૨) પું તેવો માણસ (૩) જ જેવું એક
માનવાચક. ઠકાં ભારતર મહાશય. ઠશયી
વિં મહાશય ઠશંકુ નં કસ મહાપદ
(સખ્યા) ઠશાળા સ્ત્રી 'કોલેજ' ઠસભા
સ્ત્રી મોટી વિશાળ સભા (૨) (સ.) 'કોથેસ'
ઠસમિતિ સ્ત્રી મોટી સમિતિ (૨) (સ) 'ઓલ
ઈડિયા કોથેસ કમિટી' ઠસંસ્કૃત નં
વેદનું સંસ્કૃત ઠસાગર પું મોટો સમુદ્ર
ઠસથવિર પું ૨૦ વર્ષ જૂનો બૌદ્ધ ભિક્ષુ
મહાજરીન વિં પું [ફા મુહાજરીન] હિન્દુત
કરનારો, હિન્દુતી [મહાતાવાળું
મહાન વિં જુઓ 'મહા'માં મોટું, ભવ્ય,
મહાબો પું [ફા. મહાવા] ભાર; વકર
મહાર પું [મ] એક અત્યંત જાતનો
માણસ-લગી [આવડત
મહારત પું [જ] માહરપણ; ઉસ્તાદી,
મહાલ પું [જ] તાલુકો, પરગણાનો એક ભાગ.
ઠક(-કા)રી પું મહાલનો વહીવટદાર
મહાલનું અંકિં [દે. મલ્હ] ઠાઠમાઠથી ને

આનંદમાં અહીં તહીં ફરવું (૨) મોજ કરવી,
લહેર કરવી
મહાગત પું [સ. મહામાત્ર સગં મ મહાત,
માહૂત. હિં] હાથીનો હાકનાર
મહાવરો પું [જ] અભ્યાસ; ટેવ (૨)
શિરસ્તો, ચાલુ વહીવટ. [-કરવો, -પાઠવો =
અભ્યાસ - ટેવ પાઠવા]
મહાસબો પું [જ મુહાસબ] હિસાબ
મહાસરદી સ્ત્રી [સં મહા + સ. સરદ = ગરોળી]
પૃથ્વી પરથી નાખી યથેકું એક મોટું પ્રાણી
મહાંત વિં [સ. મહત્] + મોટું, મહાન
મહિ(-હી) સ્ત્રી [સં] પૃથ્વી. ઠનલ(-ળ)
નં પૃથ્વીની સપાટી ધર પું પવંત
ઠનાથ, ઠપતિ, ઠપાલ(-ળ) પું જાત
મહિના, ઠદાર જુઓ 'મહિનો મા
મહિનો પું [સરં હિં મહીના, ફા માહ; સં
માસ] માસ, વરસના બાર ભાગમાંનો એક કે
તેટલો સમય (૨) [લા] માસિક પગાર.
[-આવવો, થયો = (ઓને) અલહાણું, અનુ
આવવાની મુદત પૂરી થવો (૨) માસિક પગાર
આવવો -કરવો, કરાવવો, બાંધવો =
માસિક પગાર ઠગવવો -ચરવો = મહિના
જેટલી મુદત વીતી જવી (૨) અટકાવનો
વખત થઈ જવો; ગર્ભ રહેવો] -ના પું
બંબં [લા] ગર્ભ રહેવો તે (-રહેવા,
-હોવા) (૨) કાવ્યનો એક પ્રકાર, જેમાં
બારે મહિનાને અનુલક્ષીને વિષય હોય છે.
-નાદાર પું માસિક પગારે નોકરી કરનાર
ઠમાસ પું લગલગ એક માસ જેટલો સમય
મહિમા પું [સં] પ્રતાપ, યશ (-કહેવો,
-આવો, -બોલાવો) (૨) સ્ત્રી મોટું ગવણ
લેવાની યોગની એક સિદ્ધિ ઠવાન વિં
મહિમાવાળું
મહિયર નં [સં માતૃ + ગૃહ, પ્રા માઠ + ફર;
સરં મ માદર] પિયર
મહિયારી સ્ત્રી [મહી ઉપગ્રહી] ભરવાણ, ધોળી
(૨) ગોવરની પૂજા કરનાર સ્ત્રી
મહિષા સ્ત્રી [મ.] સ્ત્રી (૨) રાક્ષી. ઠમમ પું;
નં [માશ્રમ] સ્ત્રીઓ મારેની આશ્રમ સુગ્યા.

મહા વિં [સં.] (સમાસમા) મોટું (કર્મધારય
અને બહુગ્રીહિ સમાસ તથા ફેટલાક અનિય-
મિત શબ્દોના આદિમા આવૃત્તિ 'મહત્'નું ૩૫)
૦કવિ પું મોટો કવિ. ૦કાય વિં મોટા
શરીરવાળું. ૦કાલ(-ળ) પું(સં.) મહાદેવ.
૦કાલી(-ળી) સ્ત્રી(સં.) ભયંકર સ્વરૂપવાળી
દુર્ગા ૦કાલે(-ળે) શ્વર પું (સં.) બાર
જ્યોતિર્લિંગમાંનું એક. ૦કાંચ નં મોટું
કે મહાન કાંચ ૦કાંક્ષી વિં મહત્ત્વા-
કાંક્ષી ૦જન નં મોટો પ્રતિષ્ઠિત માણસ
કે ગામના તેવાઓનું મહળ (૨) સરખા
ધંધાદારીઓનું મહળ કે સઘ ૦જનિયું
વિં મહાજનને લગતું (૨) ધણી વગરનું,
રખડાઉ, ૦જની સ્ત્રી નાગરી લિપિનો ૦જ-
પૂતાનામા વપગતો એક પ્રકાર. ૦તલ(-ળ)
નં સાતમાંનું પાંચમું પાતાળ. ૦ત્મતા સ્ત્રી
મહાત્માપણું. ૦ત્મા વિં મહાન આત્માવાળું
(૨) પું તેવો પુરુષ, સત ૦દશ સ્ત્રી.
મુખ્ય ગ્રહની અસર ૦દેવ પું(સં.) શિવ
૦દાર નં મુખ્ય દરવાજો. ૦ન વિં મોટું,
મહત્ ૦તુભાવ વિં મોટા મનનું; ઉદાર, મહા-
શય (૨) પું તેવો પુરુષ (૩) (સં.) તે નામનો
એક ધર્મ-સંપ્રદાય ૦તુભાવિતા સ્ત્રી.
૦પદ્મ નં સો અપજ(૨) ધોળું કમળ ૦પાતક
નં મોટું પાપ (બ્રહ્મહત્યા, સુરાપાન, ચોરી,
ગુરુપત્ની સાથે વ્યલિયાર, અને એ ચાર સાથે
સંગ, એ પાપ) ૦પાતકી વિં મહાપાતક
કરનાર ૦પુરુષ પું(સં) સજ્જન, સત્પુરુષ ૦પૂલ
સ્ત્રી ખાસ પ્રસંગે કરાતી મોટી પૂલ. ૦પ્રજ્ઞ
વિં મહાનુભાવ; મહાપુરુષ. ૦પ્રભુ(૦જ)
પું(સં.) વસલભાગ્યાર્ય. ૦પ્રલય પું ચારસો
બત્રીસ કરોડ વર્ષોને અ તે થતો મનાતો સૃષ્ટિનો
સમૂળગો નાશ. ૦પ્રસાદ પું કેવળું નૈવેદ્ય
(૨) જગલાયજીને ચઢેલો ભાત ૦પ્રસ્થાન નં
મૃત્યુ ૦પ્રાજ્ઞ વિં મહાન પ્રજ્ઞાવાળું, 'મારટર-
માધન્ડ.' ૦પ્રાણુ વિં (વ્યા) જેનો ઉચ્ચાર
કરતા વધારે પ્રાણ વપરાય છે તે -કર્વર્ગ વગેરે
દરેક વર્ગનો બીજો અને ચોથો વ્યજન, તથા
શ, ષ, સ અને હ. ૦પ્રાણુત્વ નં. ૦ખલા

સ્ત્રી એક વનરૂપિ ૦ખાલુ વિં મોટી
ભુલવાળું (૨) શૂરવીર, બળવાન ૦ખોધિ
પું(સં.) લગવાન બુદ્ધ (૨) શ્રેષ્ઠ જ્ઞાન
૦ખાગ વિં ભાગ્યશાળી (૨) સદાચારી.
૦ખારત વિં બહુ મોટું અને મુઠકલ (૨)
નં (સં) તે નામનું પ્રસિદ્ધ મહાકાવ્ય.
૦ખાવ વિં મોટા ભાવ કે ભાવનાવાળું.
૦ખિનિષ્કમણુ નં [+અભિનિષ્ક્રમણ]
મહાન ત્યાગ કે સન્યાસ (બુદ્ધનો) ૦ભૂત
નં મૂળતત્ત્વ; પંચમહાભૂતમાંનું દરેક. ૦ભતિ
વિં બુદ્ધિશાળી (૨) ઉદાર ચિત્તવાળું
૦ભન વિં મોટા-ઉદાર મનવાળું. ૦મહો-
પાધ્યાય પું બહુ મોટા ઉપાધ્યાય (૨)
અગ્રેષ્ઠ રાજ્ય તરફથી સંસ્કૃતના પડિતને
મળતો એક ધંધકામ. ૦મંત્રી પું પ્રધાન મંત્રી
૦માત્ર પું વડો અમત્ય (૨) વિદ્યાપીઠ-
નો મંત્રી, 'રત્નિસ્ટાર' (૩) મહાવત. ૦માયા
સ્ત્રી(સં.) જગતની કારણભૂત અવિદ્યાની
અધિષ્ઠાત્રી, દુર્ગા (૨) બુદ્ધ લગવાનની માતાનું
નામ (૩) લક્ષ્મી (૪) જેનાથી ભૌતિક
જગત સત્ય જણાય છે તે માયા ૦મારી
સ્ત્રી મરણી; કોલેરા ૦ચક્ષુ પું નિત્ય કરવાના
પાંચ ચક્ષુ (બ્રહ્મ-દેવ-પિતૃ ભૂત વૃં) માનો દરેક.
૦ચાન પું(સં.) એક બૌદ્ધ સંપ્રદાય ૦રજત
નં સોનું ૦રથી પું એકલો દશ હજાર
ચોક્કસો સામે લડી શકે તેવો પરાક્રમી
લડવૈયો. ૦રાજ પું મોટો રાજા, સમ્રાટ (૨)
વૈષ્ણવોના આચાર્ય (૩) બ્રાહ્મણ, સંત, રાજા
વગેરેના સંબોધન તરીકે વપરાય છે (૪) બ્રાહ્મણ
રસોધયો. ૦રાજા(-યા) પું(સં) સમ્રાટ, ૦રાજા-
ધિરાજ પું(સં) સર્વોપરી સમ્રાટ ૦રાણી સ્ત્રી
વડી રાણી. ૦રાત્રિ(-ત્રી) સ્ત્રી શિવરાત્રી;
મહા વદ ૧૪ની રાત્રી (૨) મહાપ્રલયની રાત્રી,
કાળરાત્રી (૩) મધરાત પછી જે મુહૂર્તનો
સમય. ૦રાષ્ટ્ર પું, નં (સં.) ગુજરાતની
દક્ષિણ અને કર્ણાટકની ઉત્તરે આવેલો અરબી
સમુદ્રના કિનારા પરનો પ્રદેશ ૦રાષ્ટ્રી વિં
મહારાષ્ટ્રનું, -ને લગતું (૨) પું મહારાષ્ટ્રનો
રહેવાસી (૩) સ્ત્રી મહારાષ્ટ્રની પ્રાકૃત

લાખા ઠરેખા સીં (—) આણું વિરામચિહ્ન
(વ્યા.). ઠરેખક નં 'એલેગરી'. ઠરેખક નં
એક નરકનું નામ, રૈરવથીય લયકર નરક
ઠલકમી સીં નારાયણી શક્તિ (૨) અપાર
સંપત્તિ (૩) એક છંદ. ઠલય નં મહેલ (૨)
પવિત્ર ધામ, મહિર (૩) ભાદરવા વદમા
કરવાનું મોટું શ્રાદ્ધ (૪) મોટો વિનાશ ઠવજ
પું સંગીતમા એક અલંકાર. ઠવાકય નં
'તરવમસિ' વગેરે જેવું બ્રહ્મપ્રતિપાદક
ઉપનિષદનું વાક્ય. ઠવિધાલય નં ઊંચો
અભ્યાસ કરવાની વડી શાળા, કોલેજ
ઠચિરામ નં (—) આણું મહાવિરામનું ચિહ્ન
(વ્યા.); 'કોલન'. ઠવીર પું મોટો પરાક્રમી
પુરુષ (૨) [સં] ચોવીસમા જૈન તીર્થ કર
(૩) હનુમાન (૪) ગરુડ. ઠચથા સીં ભારે
વેદના ઠમત નં મોટું-ખૂબ કંઠજ નત (૨)
પાચ મોટા નત (અહિસા, સત્ય, અસ્તેય,
બ્રહ્મચર્ય, અપરિગ્રહ) તેમાંનું દરેક (૩)
જીવનની અનિવાર્ય ફરજ. ઠશય વિં
[+ આશય] ઉચ્ચ આશયવાળું; સત્જનન
(૨) પું તેવો માણસ (૩) જી જેવું એક
માનવાચક ઉદાંભારતર મહાશય. ઠશયી
વિં મહાશય. ઠશંકુ નં કસ મહાપદ્મ
(સપ્થા) ઠશાળા સીં 'કોલેજ' ઠસભા
સીં મોટી વિશાળ સભા (૨) (સ.) 'કોચેસ,'
ઠસમિતિ સીં મોટી સમિતિ (૨) (સ.) 'એલ
ઈલિયા કોચેસ કમિટી' ઠસંસ્કૃત નં
વેદનું સંસ્કૃત. ઠસાગર પું મોટો સમુદ્ર
ઠસંધવિર પું ૨૦ વર્ષ જૂનો બૌદ્ધ લિહુ
મહાજનીન વિં પું [ફા મહાજનીન] હિજરત
, કરનારો, હિજરતી [મહતવાળું]
મહાન વિં જુઓ 'મહા'મા મોટું, લાંબું;
મહાળો પું [ફા મહાવા] ભાર; વકર
મહાર પું [મ.] એક અત્યંત જાતનો
માણસ-લગી [આવડત
મહારત પું [અ] માહેરપણ; ઉસ્તાદી,
મહાલ પું [અ] તાલુકો, પરગણાનો એક ભાગ
ઠક(-કા)રી પું મહાલનો વહીવટદાર
મહાલણું અઠકિં [દે. મલ્હ] ઠાઠમાઠથી ને

આનંદમા અહીં તહીં કરવું (૨) મોલ કરવી;
લહેર કરવી
મહાગત પું [સ મહામાત્ર, સગં મ મહાન,
માહૂત; હિં] હાથીનો હાકનાર
મહાવરો પું [અ] અભ્યાસ; રેવ (૨)
શિરસ્તો, ચાલુ વહીવટ. [-કરવો, -પારવો =
અભ્યાસ - રેવ પાડવા]
મહાસખો પું [અ મહાસ્વહ] હિસાબ
મહાસરદી સીં [સ મહા + મ. સરદ = ગણેળી]
પૃથ્વી પરથી નાખી યથેયુ એક મોટું માણી
મહાંત વિં [સં. મહત્] + મોટું, મહાન
મહિ(-હી) સીં [સં] પૃથ્વી ઠતલ(-ળ)
નં પૃથ્વીની સપાટી ઠચર પું પર્વત
ઠનાય, ઠપતિ, ઠપાલ(-ળ) પું ગત
મહિના, ઠદાર જુઓ 'મહિનો મા
મહિનો પું [સરં હિં મહીના, ફા માહ, સં
માસ] માસ, વરસના બાર ભાગમાનો એક કે
તેટલો સમય (૨) [લા] માસિક પગાર.
[-આવવો, યવો = (ઓને) અભડાવ, ઝનુ
આવવાની મુદત પૂરી થવી (૨) માસિક પગાર
આવવો -કરવો, ઠરાવવો, બાંધવો =
માસિક પગાર ઠરાવવો -ચરવો = મહિના
જેટલી મુદત વીતી જવી (૨) અટકાવનો
વખત યદી જવો, ગર્લ રહેવો] -ના પું
ઠવવં [લા] ગર્લ રહેવો તે (-રહેવો,
-હોવા) (૨) કાંચનો એક પ્રકાર, જેમાં
બારે મહિનાને અનુલક્ષતો વિષય હોય છે.
-નાદાર પું-માસિક પગારે નોકરી કરનાર
ઠમાસ પું લગલગ એક માસ જેટલો સમય
મહિમા પું [સં] પ્રતાપ, યશ (-કહેવો,
-આવો, -બોલાવો) (૨) સીં મોટું સ્વરૂપ
લેવાની યોગની એક સિદ્ધિ ઠવાન વિં
મહિમાવાળું
મહિયર નં [સં માતૃ + મૃદ, પ્રા માઈ + હર;
સરં મ માહેર] પિયર
મહિયારી સીં ['મહી' ઉપરથી] ભરવાડણ;
ગોપી (૨) ગોત્રજની પૂલ કરનાર સી
મહિષા સીં [સં] સી (૨) રાણી. ઠમમ પું;
નં [+ આશ્રમ] સીંઓ માટેની આશ્રમ સંરચા.

મહેસૂલ (હો) સ્ત્રીં [અ. મહસૂલ] જમીન ઉપરનો
કર (૨) જકાત; દાણ (૩) રાજ્યની કુલ
આવક -હી વિં મહેસૂલને લગતુ

મહેંદ પું [સ.] (સ) ઘડ

મહેલકા નં [સરં હિં મહોલ, મહોલા (સ.
મધૂક)] એક પક્ષી

મહેરજન, મહેરસવ [સ.] પું મોટો ઉત્સવ
મહેદાધિ પું [સં] મહાસાગર

મહેદાય વિં(ર) પું [સં.] મહાવૃલાવ, મહાશય
મહેખત (હો) સ્ત્રીં [અ. મહવત્] પિછાન, દોરતી
(૨) પ્રેમ, પ્યાર. -તી વિં મહેખતવાળું

મહેર (હો) સ્ત્રીં [ફા. મુહ] ગીતી (૨) છાપ,
સિકો (૩) ચલણી સિકો (ઉઠાં રૂપામહેર).
[-મારવી, લમાવવી = છાપ મારવી (૨)
ખાસ કર કરવી કે નિશિષ્ટતા આપવી.]
ઠંદાર સ્ત્રીં ખેગમ; સ્ત્રી

મહેરકું (હો) સંકિં (ખજામા ઊપણતા
દાણા ભેડે દૂણસા પડે તેને) વાળીને દૂર કરવું
મહેરું (હો) નં [ફા. મુહદ, સરં ન મોહરા]
શેતર જનુ સોગદું. -રેા પું સાપના તાળવામા
થેનો ગોળ ચપટો પદાર્થ (૨) ધસીને ચળકાટ
આપવો તે (૩) જેથી ચળકાટ અપાય તે (૪)
અસ્તાઈની કડી (૫) નગારું વગાડવાની એક
રીત (૬) [સરં હિં મુહરા (પ્રા. મુહ, સ મુલ
ઉપરથી)] કુસ્તીની શરૂઆતમા આમ તેમ
કરવું તે (૭) તરવારનો ધા

મહેલા, -લાત (હો) જુઓ 'મહેલ'મા
મહેલ્લો, -લ્લોદાર (હો) જુઓ 'મહેલ્લો'મા
મળ પું [સં મલ] મેલ, કચરો, વિથા [-કરવો
=મલોત્સર્ગ કરવો.]

મળકું વિં ['મોળ' ઉપરથી] જરા મોળું
મળગળું વિં [જુઓ મળકું] જરા મોળું
(૨) [સં મલ ઉપરથી] ગંડું; મેલું

મળણુ નં ['મળકું ઉપરથી] મળતુ તે, મેળાપ,
રતેહ -તર નં નેશ: કમાણી. -તાવડું
વિં નિલનસાગ. -તાવરોક પું ગ્રહ મળતા
આવવા તે; મેળ (પતિપત્ની માટે) -તિથું
વિં સાથે મળી કામ કરનાર; સાથી (૨)
અમુક પક્ષમાં મળી ગયેલું; પક્ષકાર

-તિથણુ, -તી સ્ત્રીં મળતિથા સ્ત્રી

મળમાસ પું જુઓ મલમાસ

મળવિકાર પું બંધકોશથી થયેલો રોગ

મળકું અંકિં [સં મિલ] ભેદાલ, ભેચું થવું;
ભણ (૨) એકરૂપ બનવું, સ પ કરવો (૩)
મુલાકાત થવી; એકઠા રૂઝ (૪) સમાન હોવું
(૫) મેળ હોવો (૬) પ્રાપ્ત થવું (૭) જલ્દ,
હાથ લાગવું [મળતાવરોક = જુઓ મળતી
પાતી મળતી પાતી = બનતી તારા, મેળ
મળતું આજકું = સરખું હોવું (૨) બ વ
ખેસતુ આવવું મળતું કંઠું = સમાધાન
કરવું (૨) બધેખેસાડવું. મળી જકું = એક
થઈ જકુ લળી જકું. મળ્યા લાઈની પ્રીત
= નામની પ્રીત; માત્ર ભેગા થવાય ત્યારે
ખતાવાતી પ્રીત.]

મળશુદ્ધિ સ્ત્રીં જુઓ મલશુદ્ધિ

મળસકું નં પેરોદિયુ

મળાવડો પું મલાવડું તે મળાવડો

મળાવરોધ પું જુઓ મળાવરોધ

મળાશય નં જુઓ મલાશય

મળિયાગર(-ર) પું જુઓ મલયાગર

મળોત્સર્ગ પું જુઓ મલોત્સર્ગ

મળી સ્ત્રીં [પ્રા. મલિજ (સં મુદિત = પિલાયેલું)]
પૈડામા ઊભેલા દિવેલ તથા સ્ત્રીયારોના થતો
મેલ (૨) હનુમાનની મૂર્તિ ઉપરનો તેલ અને
સિંદૂરનો મેલ

મંકોડા પું ૧૦૧૦ [સ મળિ, મળિક] કેઠના
અ કોડા - મણકા [નાનો મંકોડો

મંકોડો પું [દે મકોહ] એક જંતુ -ડી સ્ત્રીં

મંગ(૦રો) પું [સરં સં. મન્ન = વહાણનો

ફવારતેલ; જુઓ મગરી] ડુંગરો, ટેકરો

મંગણ(-ન) પું [પ્રા મગળ (સં માર્ગળ); સરં
હિં મગન] જુઓ મારણ

મગરો પું [જુઓ મગ] ડુંગરો, ટેકરો

મંગલ(-ળ) વિં [સં.] શુભ; કર્યાલકારક

(૨) પું એ નામનો ગ્રહ (૩) મગળવાર (૪)

નં કંલ્યાણ; સુખ (૫) પુરાણોના અવસર

(૬) આશીર્વાદ કે જુશાલીતુ ગીત (૭) અંધને

આરભે કરાતી સ્તુતિ. [-આર્ગ = વોળમંગલ

મહેસૂલ (હો) સ્ત્રી [અ. મહસૂલ] જમીન ઉપરનો
કર (૨) જકાત; દાણ (૩) રાજ્યની કુલ
આવક. -લી વિ. મહેસૂલને લગતું

મહેદ પુ. [મ.] (સં) ઘર

મહેકા ન. [સર. હિં મહોક, મહોલા (સ.
મધૂક)] એક પક્ષી

મહોચ્છવ, મહોત્સવ [સં] પુ. મોટો ઉત્સવ

મહોદધિ પું. [સં] મહાસાગર

મહોદય વિ. (૨) પુ. [સં] મહાપુલાવ; મહાશય

મહોખત (હો) સ્ત્રી [અ. મહવત], પિછાન, દોરતી

(૨) પ્રેમ, પ્યાર. -તી વિ. મહોખતવાળું

મહોર (હો) સ્ત્રી [ફા. મુહ] ગીની (૨) છાપ,
સિક્કો (૩) ચલણુ સિક્કો (ઉત્તર રૂપામહોર).

[—મારવી, લખાવવી = છાપ મારવી (૨)

ખાસ કર કરવી કે વિશિષ્ટતા આપવી]

ઠંદાર સ્ત્રી ખેડમ, સ્ત્રી

મહોરવું (હો) સંક્રિં (ખજાના ઊપણતા

દાણા ભેડે દૂણસા પડે તેને) ગાળીને ફર કરવું

મહોરું (હો) ન. [જા. મુહર, સર. ન મોહરા]

શેતર જનુ મોગટું —રૌ પુ. સાપના તાળવામા

થતો ગોળ ચપટો પદાર્થ (૨) ધસીને ચળકાટ

આપવો તે (૩) જેથી ચળકાટ અપાય તે (૪)

અસ્તાઈની કડી (૫) નગારું વગાડવાની એક

ગીત (૬) [સર. હિં મુહરા (પ્રા. મુહ, સ મુલ

ઉપરથી)] કુસ્તીની શરૂઆતમા આમ તેમ

ફરવું તે (૭) તરવારનો ધા

મહોલ, —લાત (હો) જુઓ 'મહેલ'મા

મહોલ્લો, —લ્લાદાર (હો) જુઓ 'મહેલ્લો'મા

મળ પું. [સં. મળ] મેલ, કચરો, વિથા. [—કરવો

= મલોત્સર્ગ કરવો.]

મળકું વિ. ['મોળું' ઉપરથી] જરા મોળું

મળગૂગળું વિ. [જુઓ મળકું] જરા મોળું

(૨) [સં. મળ ઉપરથી] ગંદું; મેલું

મળણુ ન. ['મળવું' ઉપરથી] મળવું તે, મેળાપ;

રનેહ —તર ન. નક્ષે કમાણી. —તાવડું

વિ. મિલનસાગ. —તાવશેક પું. ગ્રહ મળતા

આવવા તે, મેળ (પતિપત્ની માટે) —તિથું

વિ. સાથે મળી કામ કરનાર; સાથી (૨)

અમુક પક્ષમાં મળી ગયેલું; પક્ષકાર.

—તિથણુ, —તી સ્ત્રી મળતિયા સ્ત્રી

મળમાસ પું. જુઓ મલમાસ

મળવિકાર પું. બંધકાશથી થયેલો રોગ

મળવું અંક્રિં [સં. મિલ] ભેડાવું, ભેળું થવું;

લણવું (૨) એકરૂપ બનવું; સ પ કરવો (૩)

મુલાકાત થવી; એકઠા થવું (૪) સમાન હોવું

(૫) મેળ હોવો (૬) પ્રાપ્ત થવું (૭) જલવું;

હાથ લાગવું [મળતાવશેક = જુઓ મળતી

પાતી મળતી પાંતી = બનતી રાશ, મેળ

મળતું આજવું = સરખું હોવું (૨) બ ન

ખેસતું આવવું. મળતું કરવું = સમાવાન

કરવું (૨) બંધખેસાડવું મળી જવું = એક

થઈ જવું લળી જવું. મળ્યા લાઈની પ્રીત

= નામની પ્રીત; માત્ર ભે-ના થવાય ત્યારે

ખતાવાતી પ્રીત.]

મળશુદ્ધિ સ્ત્રી જુઓ મલશુદ્ધિ

મળસકું ન. પરાંદિયુ

મળાવડો પું. મલાવડ તે મધાવડો

મળાવરોધ પું. જુઓ મલાવરોધ

મળાશય ન. જુઓ મલાશય

મળિયાગર (—ક) પું. જુઓ મલયાગર

મળોત્સર્ગ પું. જુઓ મલોત્સર્ગ

મળી સ્ત્રી [પ્રા. મલિજ (સં. મૃદિત = પિલાયેલું)]

પૈદામા ઊંજેલા ડિવેલ તથા ચીપરાનો થતો

મેલ (૨) હનુમાનની મૂર્તિ ઉપરનો તેલ અને

સિંદૂરનો મેલ

મંકોડા પું. બં. વં. [સં. મળિ, મળિક] કેહતા

અ કોડા — મણકા

[નાનો મંકોડો

મંકોડો પું. [દે મક્કોડ] એક જંતુ —ડી સ્ત્રી

મંગ (ઠંરૌ) પું. [સર. સં. મઘ = વહાણનો

ફવારતંલ, જુઓ મગરી] ડુંગરો; ટેકરો

મંગણુ (—ન) પું. [પ્રા. મંગળ (સં. માર્ગણ); સર.

હિં. મંગલ] જુઓ માંગણ

મંગરો પું. [જુઓ મગ] ડુંગરો, ટેકરો

મંગલ (—ળ) વિ. [સં] સુલ; કલ્યાણકારક

(૨) પું. એ નામનો ગ્રહ (૩) મગળવાર (૪)

નં. કલ્યાણ; સુખ (૫) ખુશાલીનો અવસર

(૬) આશીર્વાદ કે ખુશાલીનું ગીત (૭) ગ્રંથને

આરંભ કરાતી સ્તુતિ. [—આપાં = વોળમંગળ

મહેસૂલ (હે) સ્ત્રી [અ. મહસૂલ] જમીન ઉપરનો
કર (૨) જકાત; દાણ (૩) નાંચની કુલ
આવક. -લી વિ. મહેસૂલને લગતું

મહેંદ્ર પુ. [સ.] (સ) ઘડ

મહોદધિ નં [સરં હિં મહોદ, મહોદધિ (સ.
મધુક)] એક પક્ષી

મહોદધિ, મહોદધિ [સ.] પું. મોટો ઉત્સવ

મહોદધિ પુ. [સ.] મહાસાગર

મહોદધિ વિ. (૨) પું. [સ.] મહાપ્રલાવ, મહાશય

મહોદધિ (હે) સ્ત્રી [અ. મહોદધિ, પિછાન, દોસ્તી
(૨) પ્રેમ, પ્યાર. -તી વિ. મહોદધિવાળું

મહોદ (હે) સ્ત્રી [ફા. મુહ] ગીની (૨) છાપ,
સિક્કો (૩) ચલણ સિક્કો (ઉદા. રૂપામહોદ).

[—મારવી, લખાવવી = છાપ મારવી (૨)
પ્રાસ કર કરવી કે નિશિષ્ટતા આપવી]

મહોદ સ્ત્રી. એમ, સ્ત્રી

મહોદધિ (હે) સંક્રિં (ખજાના ઊપણતા
દાણા ભેટે દૂણસા પડે તેને) વાળીને દૂર કરવું

મહોદ (હે) નં [ફા. મુહ, સરં મ મોહરા]
શેતર જનુ મોહરું. -રો પું. સાપના તાળવાયા

થતો ગોળ ચપટો પદાર્થ (૨) ઘસીને ચળકાટ
આપવો તે (૩) નેથી ચળકાટ અપાય તે (૪)

અસ્તાઈની કડી (૫) નગારું વગાડવાની એક
ગીત (૬) [સરં હિં. મુહરા (પ્રા. મુહ, સ મુલ

ઉપરથી)] કુરતીની શરૂઆતમાં આમ તેમ
ફરવું તે (૭) તરવારનો ધા

મહોદ, -લાત (હે) જુઓ 'મહેલ' મા

મહોદલો, -લોદાર (હે) જુઓ 'મહેલો' મા

મળ પું. [સં. મળ] મેલ, કચરો, વિષા. [-કરવો
= મલોત્સર્ગ કરવો.]

મળકું વિ. [મોળું ઉપરથી] જરા મોળું

મળગળું વિ. [જુઓ મળકું] જરા મોળું
(૨) [સં મળ ઉપરથી] ગંદું; મેલું

મળણ નં [મળકું ઉપરથી] મળતું તે, મેળાપ,
રનેહ -તર નં તરો; કમાણી. -તાવડું

વિ. મિલનસાગર. -તાવશેકું પું. ગ્રહ મળતા
આવવા તે, મેળ (પતિપત્ની માટે) -તિથું

વિ. સાથે મળી કામ કરનાર; સાથી (૨)
અધિક પક્ષમાં મળી ગયેલું; પક્ષકાર.

-તિથણ, -તી સ્ત્રી. મળતિયા સ્ત્રી

મળમાસ પું. જુઓ મલમાસ

મળવિકાર પું. બંધોશથી થયેલો રોગ

મળકું અંક્રિં [સ. મિલ] બોહડ, મેશું યડું;

લાળવું (૨) એકરૂપ બનવું, સપ કરવો (૩)
મુલાકાત થવી; એકઠા થવું (૪) સમાન હોવું

(૫) મેળ હોવો (૬) પ્રાપ્ત થવું (૭) જડવું;
હાથ લાગવું [મળતાવશેકું = જુઓ મળતી

પાતી મળતી પાંતી = બનતી રાશ, મેળ
મળતું આગળું = સરખું હોવું (૨) બવ

બેસતું આવવું. મળતું કરકું = સમાધાન
કરવું (૨) બંધબેસાડવું મળી જડું = એક

થઈ જડ લળી જડ. મળ્યા ભાઈની પ્રીત
= નામની પ્રીત; માત્ર બેગા થવાય ત્યાં

બતાવાતી પ્રીત.]

મળશુદ્ધિ સ્ત્રી. જુઓ મલશુદ્ધિ

મળસકું નં પસોદિયુ

મળાવડો પું. મલાવડું તે મળાવડો

મળાવરોધ પું. જુઓ મળાવરોધ

મળાશય નં જુઓ મલાશય

મળિયાગર (-કે) પું. જુઓ મલયાગર

મળોત્સર્ગ પું. જુઓ મલોત્સર્ગ

મળી સ્ત્રી. [પ્રા. મલિક (સં. નૃદિત = પિલાયેલું)]
પૈદામા ઊંજેલા દિવેલ તથા ચીપરાનો થતો

મેલ (૨) હનુમાનની ભૂત ઉપરનો તેલ અને
સિંદૂરનો મેલ

મંકોડા પું. બંવં [સ મળિ, મળિક] દેહના
અંકોડા - મળકા [નાનો મંકોડો

મંકોડો પું. [દે મ્કોડ] એક જડું -ડી સ્ત્રી
મંગ (૦રો) પું. [સરં સં. મન્ન = વહાણનો

ફવારતલ; જુઓ મગરી] ડુંગરો, ટેકરો
મંગણ (-ને) પું. [પ્રા. મગણ (સં. માર્ગણ); સરં

હિં. મંગલ] જુઓ મગણ

મંગરો પું. [જુઓ મગ] ડુંગરો; ટેકરો

મંગલ (-ળ) વિ. [સં.] શુભ; કલ્યાણકારક
(૨) પું. એ નામનો ગ્રહ (૩) મંગળવાર (૪)

નં કલ્યાણ; સુખ (૫) પુરાણોનો અવસર
(૬) આશીર્વાદ કે પુરાણોનો ગીત (૭) અંથને

આરંભ કરાતી સ્તુતિ. [-આવાં = ધોળમંગલ

ગાવા.] ઠકારક, ઠકારી વિ. મંગળ કરનાર; શુભ. -લા(-ળા)ચરણુ નં ગ્રંથ કે કાઈ કામને આરંભ કરાવી ધર્મસ્તુતિ (૨) [લા] શરૂઆત. -લા(-ળા)ટક નંભસ વગેરે પ્રસંગે અતે બોલાતા આશીર્વાદના આઠ શ્લોક -ળકેર પું. બં. વં પરણી ઊઠી વરવહુ ચોરીની આસપાસ ચાલ વાર ફરે છે તે [-કેરવા=પરણવ.] -ળમય વિ. મંગળકારી, સ્થાણકારી. -ળમૂર્તિ(-ર્તિ) સ્ત્રી. જેનું દર્શનરમરણાદિ મંગળકારી છે તે (૨) [સ.] ગણપતિ -ળવાર પું. અઠવાડિયાનો ત્રીજો વાર -ળવારું વિ. મંગળવારે આવતું કે શરૂ થતું. -ળસૂત્ર નંભસ વળતે વર તરફથી જન્યાના ગળામા દોરો પહેરાવાય છે તે, જેને કન્યા ધણીની હયાતી મુખી પહેગે રાખે છે (૨) સ્ત્રીના ગળાનું એક ધરેણું. -ળા સ્ત્રી. વૈશ્વ મંદિરમા ઠાકોરચના પ્રભાતના પહેલાં દર્શન (૨) [સ.] દુર્ગા (૩) હળદર (૪) દુર્વા મંગાવણું સં. કિં. [મામતું] ઉપરથી, સરં. હિં. મગજાનાં લાવવાને કહેવું, લખવું ધં. મંગાળો પું. [ભુઓ મગ] પથ્થર ગોઠવીને કરેલો કામચલાઉ ચૂલો. મંચ, ઠક પું. [સ] પલગ(૨)માચડો, વ્યાસપીઠ, 'હાગસ' (૩) ખેતરમા બાવેલો માળો. મંછા સ્ત્રી. [સ. મનીષા; બ. મગા, મનશા] ધચ્છા ઉમેદ; વિચાર [-ભૂત ને શંકા હાકણુ = ભૂત અને હાકણુ એ આપણી જ મનીષાઓ અને શંકાઓ છે.] મંગળ નં. [સ] માજીરું તે (૨) હાત ઘસવાની ભૂખી (૩) હાતે પીઠ-રગની લૂગદી મૂકવી તે મંજરિ(-રી) સ્ત્રી. [સ] મોર, ફૂલની કળીઓનું ઝમણું-કાળખી(૨) ફંપળ -રિત, -રિયાળું વિ. મંજરીવાળું. મંજર પું. [પ્ર (સ. માજીર)] માંજર બિલાડો. -રી સ્ત્રી. બિલાડી, માનરી. મંજિલ સ્ત્રી. [જ] મકાન. ઠાકાર સ્ત્રી. ઉતારો; ધર્મશાળા. મંજિલ સ્ત્રી. [સ.] મજલ. મંજર નં. [સ] ઝાઝર, નૂપુર. -રી પું. બં. વં

[સરં મ મજિરી] કાંસીએલા; કરનાલ મંજુ વિ. [સ] કામળ, મધુર. ઠકેશ(-શી) વિ. સુંદર વાળવાળું. ઠકાપિણી વિ. સ્ત્રી. મધુર બોલનારી (૨) સ્ત્રી. એ. છંદ. ઠકાપી, ઠવાડી વિ. મધુર બોલનાર. ઠલ વિ. મજુ મંજૂર વિ. [જ] કબૂલ; માન્ય; સમત, બહાલ. [-રીખણું = માન્ય કરવું] -રી સ્ત્રી. બહાલી, હા પાડવી તે, સમતિ. મંજૂષા સ્ત્રી. [સ] થેરી, મજૂસ મળે પું. [સરં મ મંજ્યા] = મવાનો લખોટો. [મંજે રમણું, મંજા રીચવા = લખોટાની રમત રમવી.]

મંટોડું નં. મટોડું (સુ) મઠતાલ પું. [ભુઓ મઠતાલ] એક તાલ (સગીત) મઠ પું. નં. [સ] લાતનું ભડુ ઓસામણ મંદન નં. [સ] શણગાર (૨) [મનનું] રથાપન મંદણ પું. [સ] માલો.

મંડલ(-ળા) નં. [સ] ગોળ ઘેરાવ, ફંડળું (૨) ટોળું; સઘ (૩) પ્રદેશ, પ્રાંત (૪) બાર રાજ્યોનો સમૂહ (૫) જગેદના દશ ખડમાનો હરેક. -લા(-ળા) કાર વિ. ચક્રકાર, ગોળ -લિ (-લી, -ળિ. -ળી)ક પું. સામત; ખડિયો રાત્ત -લી(-ળી) સ્ત્રી. ટોળી, મડળ. -લે(-ળે)શ(-શ્વર) પું. એક મડળ -૧૨ રાજ્યોનો અધિપતિ.

મંડલું અં. કિં. [દે મંદ] ખતથી વળગવું, લાગવું, મયવું [મંડયા રહેવું = મચ્યા રહેવું; વળગ્યા રહેવું મંદાઈ ચૂકવું = નાદાર થવું (૨) નિર્વાશ થવું.]

મંડળ, -ળાકાર, -ળિ(-ળી)ક, -ળી, -ળેશ (-શ્વર) ભુઓ 'મંડલ'મા.

મંદાઈ, -મણી સ્ત્રી, -મણુ નં. ['માડવું' ઉપરથી] નાણું ધીરનાર વ્યાજ ઉપરાત ચોપડામા ખાતું પાડવા બહલ બક્ષિસ લે છે તે -ણુ નં. આગળ, પાયા (૨) ફવા પરના જે લાકડા સાથે ચાકહેાય છે તે [-કેરવું, માંડલું = આરંભ કરવો.]

મંદાવણું, સં. કિં, મંદાણું અં. કિં. 'માડવું' નું પ્રેરક ને કર્મણિ [ધર મંદાણું = પરણીને

ગૃહસંસાર શરૂ થવો. (તેથી ઊલટું - ઘર લાંગાણું)]

મંદિત વિં [સ] શણગારેલું

મંદીલ નં બુઝો મંદીલ

મંદૂક પું [સ.] કૂદકો ઋષ્ટુતિઝીં દેહકાને

કૂદકો (૨) વ્યકંગ્ણમા કેટલાક સૂત્ર વચ્ચે

મૂઝી દર્ધ ત્યાગ પછીના સૂત્રમાથી પદ લેવું તે

મંદૂર નં [સ] લોઢાને કાલ (૨) તેનું રસાયણ

મંતર પું બુઝો મંત્ર [-મારવા = મંતરવ-

તક કરવું -મૂકવો, મેલવો = છૂપી સલાહ

આપવી] ઋષુ સંકિં મંત્રથી કાબૂમા લેવું

કે અસર કરવી (૨) ભરમાવવું, શીખવી

ગાખવું [મંતરી જઈું = અમાવીને લઈ જવું,

ઉદાં મારા રૂપિયા મંતરી ગયો]

મંતવ્ય વિં [સ] મનન કરવા જે ગ્ય (૨) નં

મન; માન્યતા

મંત્ર પું [સ] દેવ કે કોઈ શક્તિ સાધ્ય કરવાનો

ગૃહ શબ્દ કે શબ્દો (૨) મંત્રણા, [-આપવો =

દીક્ષા આપવી (૨) સમનવી દેવ -પુષ્પાજલી

કરવી = ખૂબ ઠપકો આપવો, તથા ઠોકવું (૨)

ગાળો દેવી (૩) શાપ આપવો -કૂંકવો (કાનમાં)

= સમનવવું, ચેતવવું (૨) મંત્રપ્રયોગ કરી

શક્તિ પૂરવી -મૂકવો, મેલવો = છૂપી

સલાહ આપવી, -મારવો = મંતરવું] ઋષુ

ઝીં ખાનગી મસલત ઋમુધ વિં મંત્રથી

મોહ પામેલું કે ખીલ કશાથી તેના જેવી અસર

પામેલું ઋશાસ્ત્ર નં મંત્રો તથા તેમના

વિધિનું શાસ્ત્ર ઋશાળા ઝીં મંત્રણા કરવાનો

ખડ. ઋસાધન નં મંત્ર સાધવો તે. ઋસિદ્ધિ

ઝીં મંત્ર સિદ્ધ થવો -મંત્રની કાર્યસાધક

શક્તિ પ્રાપ્ત કરવી તે -ચિત્ત નં મંત્રીપણું.

-ત્રી પું સવાહકાર, પ્રધાન (૨) પ્રધાન

કાર્યકર્તા, સંસ્થાનું તંત્ર સલાખનાર, 'સેક્રેટરી'.

-ત્રીપદ નં મંત્રીનો હોદ્દો. -ત્રીવટ ઝીં

[+પ્રા વટ્ટ (સ. વૃત્ત)] મંત્રીનું કામ -ત્રીશ

(-ચર) પું [+ઈજા(-જર)] પ્રવાન મંત્રી

મંથન નં [સ] વલોવવું કે વલોવાવું તે (૨)

[લા.] ઊંચલપાચલ, ગડમથલ ઠકાલ (-ળ) પું

મંથનનો સમય. ઠકાણા (-ળા) ઝીં વલોવું

કરવાની જગા. -ની ઝીં મંથની, ગોળા

મંથર વિં [સ] મંદ, સુસ્ત; નં

મંથાચલ (-ળ) પું [સ.] (મં.) મંદરાચળ

-મંદ [સ] પ્રત્યય નામને લાગતા 'વાળુ' એવો

અર્થ બતાવે ઉદાં અઠ્ઠલમદ ફેલેલમદ

મંદ વિં [સ] ધીમું, ધીરું, થોડું. [-પરણું =

ધીરું થકું, વેગ ઓછો થવો] ઋગતિ વિં

ધીમી ગતિવાળું (૨) ઝીં ધીમી ગતિ ઋગામી

વિં મંદગતિથી જનારું. ઋતા ઝીં ઋષુદ્ધિ

વિં કમઅઠ્ઠલ, મૂર્ખ (૨) ઝીં જડતા,

મૂર્ખતા ઋભાગી વિં કમનસીબ. ઋભાચ

વિં મંદભાગી (૨) નં કુર્ભાચ ઋમતિ વિં

(૨) ઝીં બુઝો મંદબુદ્ધિ ઋહાચ નં

રિમત; જરાક મલકાઈને હસવું તે

મંદરાચલ (-ળ) પું [સ] એક પૌરાણિક

પર્વત (સમુદ્રમંથનનો સ્વયેયો)

મંદવાક પું [માકું ઉપરથી] ખીમારી; રોગ

-રિયું વિં રોગી, માકું નં માકું રહેતું -ર

પું મંદવાહિયો વાર-શનિવાર

મદા વિં ઝીં [સ] મૃદુ શ્રુતિનો એક પ્રકાર

મદાકિની ઝીં [સ.] (મ.) મંગા (૨)

આકારાગગા

મંદાકાંતા પું [સ] એક જંદ [શરમ, લાજ

મંદાક્ષ વિં [સ.] નખળી આંખોવાળું (૨) નં

મંદાઝિ પું [સ] પાચનશક્તિની મદતા કે

તેવો રોગ [(૨) તેનું કૂદ

મંદાર નં [સ] સ્વર્ગનાં પાચ વૃક્ષોમાનું એક

મંદિર નં [સ] દેવાલય (૨) વર (૩) વિદ્યાનું ધામ,

ઋપ્રવેશ પું મંદિરમા પ્રવેશવાની છૂટ -રિયું

નં મદિર (પ.) (૨) વિં મંદિરનું ઉદાં

મંદિરિયુ ખેતર = મદિરની માલકીનું ખેતર.)

મંદી ઝીં [મદ' ઉપરથી] મદતા, કમીપણું

(૨) ભાવની પડતી [કે કેટલો

મંદીલ નં [સ] કંસખી ખારીક વણાઈની પાપડી

મદું વિં બુઝો મદ

મંદ્ર વિં [સ] ધીમો, ગભીર (સર) (૨) સગીતના

તણ પ્રકારના સ્વગેમાનો એક ઋતા ઝીં.

ઋમંથ પું સ્વરોની અમુક તત્ત્વની ગૂંથણી

-એક વર્ણાલકાર (સગીત). -દ્રાદિ પું

[+ આદિ] એક વર્ણલકાર (સંગીત)
મંભાયા સ્ત્રીં [સં. મહામાયા] માતા; દેવી
મા ચીં [સં.] ના. નહિ
મા સ્ત્રીં [ન] માતા યા [-નું જણ્યું =
સહોદર; એક માતૃ સંતાન] ંઈ સ્ત્રીં મા,
ંઈ કાંગણું વિં માવડિયું(૨)બાપણું, નબળું.
ંધેણું વિં મા પાછળ ઘેલું મેલું થાય એવું
ંછ સ્ત્રીં દાદી(૨) અંબા માતા કે કોઈ દેવી
(૩) વૃદ્ધ સ્ત્રીનું માનવાચક સંબોધન

આઆઝમા વિં [ઝ. મુઝજ્જના] મોટું, મહાન
માઈકે, -કોફાન નં. પું [ફ] ધ્વનિવર્ધક
ચંત્ર [અંતર

માઈલ પું [લ] બાવનસો એ ધી કૂટ નેટલું
માકર(-ણ) પું [પ્રા. મંકણ(સં. મત્કુણ)] એક
જવડું, માકડ. -રિ(-ણિ)યું વિં માકણ-
વાણુ(૨)નં માકણ ભરાઈ રહે તેવું કાણવાણું
પાટિયું(૩) માકણ જેવી ગંધવાણું એક જવડું
માકૂલ વિં [જ] યોગ્ય

માફા પું [સં માર્કન, સરં મ. માકા] ભાંગેરો
માદિ(-ફી)ક નં [સં.] મપ(૨) એક ઉપવાત
-ઝોપવિમા વપરાય છે

માખ(-ખી) સ્ત્રીં [પ્રા મક્ષિજ(સં મક્ષિકા)]
એક ઊડતું જવડું. [-છીંકપી = અપશુકન
થવા -દૂખી જવી (તેલમા) = ઢીલુ થઈ
ચૂપ ઊલું રહેવું, વીડું પડી જવું -મારીને
નિચોવવી = ભારે કંનૂસાઈ ફાખવવી
માખો મારવી = આળસમ; વખત વિતા-
વવો, ખેકાર હોવું] ંએસણું નં કગાલિ-
ચન(૨) લાભન

માખણ નં [પ્રા મક્ષણ(સં મક્ષણ) સરં હિં;
નાલન, મ.] દહીં વલોવવાથી તીકળતું સત્તવ
નવનીત(૨) [લા. ખુશામત [-ચોપડું.
લગાવડું = ખુશામત કંચી] ંચોર પું
(સ) ધીકૂણ. -લિયું વિં માખણ મેળ-
વેલું (ચૂનો) (૨) માખણ જેવું નમ્મ (૩)
[લા.] ખુશામતિયું. [માખણિયો ભગત =
ખુશામતિયો]

માખણ પું [સં મા (માપડ. નક્કી કરવું) +
ખણું?] ખળીમા આણેલા પાકને સરકારી

ભાગ માટે કાઢવામા આવતો અંદાજ
માખી સ્ત્રીં જુઓ માખ. ંધોયું નં
ભમરકાની એક રમત. ંવાધ પું માખી
પકડનારો જવડો. -ખો પું મોટી લીલી માખ
માગ પું [સં માર્ગ, પ્રા મગ] રસ્તો(૨) જગા;
આસન(૩) અંતર મોકળાશ [-આપવો,
દેવો = જગા કરી આપવી (૨) સત્કારવું.
-કરવો = રસ્તો કરવો (૨) ગપકાશ કરવો.
-મૂકવો (-ની આગળ) = થી ઊતરતું હોવું.
-મુકાવવો (-ની પાસે) = અધિયાતાપણું
કબૂલ કરાવવું; પ્રતિજ્ઞાનું પદ પ્રાપ્ત કરવું]

માગ (ગ) સ્ત્રીં ['માગવું' ઉપરથી] માગ;
માગણી, ખપત(૨) ઉધગણી ંછુ પું
માગનાર; ભિખારી(૨) નં માગવું તે. ંછિયાત
વિં [પા. મગણ (સં. માર્ગણ)] ભિખારી
ંછી સ્ત્રીં માગવું તે (૨) માગ; ખપત.
[-આવવી = ની માગ થવી, માગવું. -કરવી
= માગવું. -મા ચડવું = વધારે કિંમતે માગણી
કરવી] ંછું નં માગણી, માગવું તે (૨)
લેણુ(૩) પર હુદમાંથી આરોપી કે ગુનેગારને
કોર્ટમા ભાજર કરવાની આગણી. 'એકંદરે-
દિશન' [-કરવું = માગવું] ંતું વિં માગણી
કરતુ (૨) નં લેણું

મામખ પું [સં.] વસની કીર્તિ ગાનાર, વહીવ ચો
માગધી વિં [સ] ગગધ દેરાતુ (૨) સ્ત્રીં એની
ભાષા (ચારમાની એક પ્રાકૃત)

મામરણું નં વરને પીઠી ચોળવી તે
મામણું સંક્રિં [સ માર્ગય, પ્રા મગ, સરં
મ માર્ગે દિ, માર્ગના] આપવા માટે કહેણ
(૨) પાણું આપવા કહેણું. [માગી ખાણું =
ભીખ વડે જવડું. માગી લેણું = માગીને લેવું.
માગ્યા મેહુ = માગ કે જરૂર પ્રમાણે મેલ
(વરસવા)] [ખીલે મહિને

માગશર પું [સ માર્ગશિર] વિક્રમ સંવતનો
માગી તાગી(બને) અં [માગવું + તાગવું]
આમથી તેમથી -ગમે તેમ કરીને મેળવીને
માણું નં [માગવું ઉપરથી] માગણી (ખડુધા
લગવિષયક). [-આવણું = સગાઈ માટે
માગણી કે કહેણ આવવું. -કરણું, મોકલણું

= સગાઈ માટે કહેણ મોકલવું. -ઝીલવું
= સગાઈનું કહેણ સ્વીકારવું.]

માધ પું [સં] માહ; વિક્રમ સંવતનો ચોથો
મહિનો. ૦મેળો પું પ્રયાગમા માધમા
લગતો એક મોટો મેળો ૦વટો પું [પ્રા. વટ
(સં વૃત્ત)], ૦રનાન નં પોપ મુદ પૂનમથી
મહા સુદ પૂનમ સુધી સૂર્યોદય પહેલાં રનાન
કરવાનું એક વ્રત

માહણુ સ્ત્રીં ['માહી' ઉપરથી] માહીની સ્ત્રી
માહણી સ્ત્રીં, -હું' નં [સં. મત્સ્ય, પ્રા.
મચ્છ, માગધી-મથ્થલી] એક જળચર પ્રાણી
માહલો પું જુઓ માસલો

માહી પું [પ્રા મચ્છિજ (સ માત્સ્યિક)]
માહીમાર (૨) બલામી. ૦માર પું [પ્રા
મચ્છ (સં. મત્સ્ય) + માર (માગધુ)] માહવા
પકડવાનો ધંધો કરનાર [માનયુ

માજણુ વિં [મા + જણવું] એક માતુ, સહોદર;
માજન નં ['માઝા' (પ્રા. મજ્ઞ = મધ્ય) ઉપરથી ?
અથવા કા મિજાન ? સરં મ માજ, દે મજ્ઞા
= મર્યાદા] હદ; અંકુશ. [માજને રહેણ
= મર્યાદામા રહેણ]

માજમ સ્ત્રીં [લા. મમજૂત, સરં હિ. માજૂત,
મ. માજમ] ભાગના સત્ત્વમાં ખીલ વસાણા
નાખી બનાવેલો દેહી પદાર્થ

માજરવેલ સ્ત્રીં એક જાતની હામર

માજરે પું [અ. માજરા] હકીકત; વર્ણન

માજલ નં એક પખી [માજવું

માજવું મં કિં [પ્રા. મજ્ઞ (મૃજ)] જુઓ

માજવું વિં [મા + જણુ] માજણુ -ઈ સ્ત્રીં
બહેન -ચો પું લાઈ

માજિરદ્રેટ પું જુઓ મેનિરદ્રેટ

માણ વિં [અ] પૂર્વત, અગાઉ થઈ ગયેલું
(૨) મરહૂમ (૩) સ્ત્રીં જુઓ 'મા'માં

માણુકળ નં [સં માયાફલ, સરં હિ. મ.]
માયુ -ળી સ્ત્રીં માણુકળનો છોડ

માણુમી વિં [જુઓ માજમ; સરં મ]
માજમનું બંધાણી

માણૂર વિં [અ] આધણું (૨) ઉન્નત ગર્વિષ્ઠ

માઝમ વિં [પ્રા મજ્ઞિમ (સં મધ્યમ)] મધ્યમ

માઝર સ્ત્રીં [પ્રા મંઝીર = નૂપુર (અવાજ કરેતો)

ઉપરથી ? કે પ્રા મજ્ઞ = વચ્ચેનું ઉપરથી ?]
(સું) સખતળી; માજર

માઝા સ્ત્રીં [દે. મજ્ઞા, પ્રા મજ્ઞાયા (સં. મર્યાદા)]
મર્યાદા. [-છોડવી, -મૂકવી = મર્યાદા
તબવી; હદ યોજાવી -રાખવી = અર્યાદા
સાચવવી]

માટ અં [સં માત્રા કે નિમિત્તે ઉપરથી ?]
(પ.) માટે -ટે, -ટે કરી (૦ને) અં વાસ્તે;
સાર (૨) તેથી, તે કારણે

માટ નં [પ્રા. મટ્ટિયા (સ. મૃત્તિકા) ઉપરથી]
માટલું (૨) [જુઓ માટી (માસ)] જોરાકર્માં
વપાયેલું માસ. ંરિયો વિં પું ['માટી'
ઉપરથી ?] થાણુ બાધ્યા વિનાનો (ફૂંટો)

માટલી સ્ત્રીં [જુઓ માટ (માટલું), સરં
મ માથુલી] નાનું માટલું. [-આવવી = ખાણ
ભરેલી માટલી વર કે કન્યા પક્ષ તરફથી
આવવી] -હું' નં માટીનું એક વાસણ
[-પૂરણું = પાપક વગેરેથી ભરીને લગ્ન-પ્રસંગે
માટલું આપવું.]

માટી વિં [સં. માઠિત = બખ્તરિયો પરથી ?]
લેનાવર (૨) પું માટી, ધણી (૩) મરદ (૪)
સ્ત્રીં [પ્રા. મટ્ટિયા (સ. મૃત્તિકા)] મટોડી
(૫) માસ [-ખોદવી = જમીન ખોદી
માટી કાઢવી -ઢાંકવી = છુપાવવું; દોષની
અર્થા ન થાય તેમ કરવું. -થણું = બગડી
જવું, ધૂળધાણી થવું -માં મળી જવું =
ધૂળમેળું થવું, ફેના થવું, મટી જવું] ંડો
પું પુરય (૨) ધણી

માટે, ંકરી (૦ને) અં જુઓ 'માટ' અં આ
માઠ સ્ત્રીં [સરં મ (સં મારિચા)] એક ભાણ
માઠી સ્ત્રીં [સરં મ] હાથનું એક ઘણું

માઠું વિં [સં મૃદ ?] બગાય, ભૂંડું; અશુભ
(૨) [લા] કંઈક ઓછું [-કરણું = ભૂંડું કરવું
-તોળણું = કંઈક ઓછું તોળણું -થણું =
ભૂંડું અશુભ થવું -લામણું = ખોટું લાગવું;
લાગણી દુખાવી] -ઠેકું વિં થોડું; લગાર

માઠ નં [સરં મ] નાળિયેરી

માઠ (મા') નં [જુઓ માઠ] બાજઠ ઉપર કેળ
બાધી બનાવેલું રાજદિવનું વધાન, દેગોતો મંડપ

(૨) પુંઁ જુઓ માઢ

માડણ ન૦ [સં મળ્ = શણગારવું, સર૦ હિ. માઢના] તારાટપકીની પિયળ (૨) [?] ગામને પાદરે પાણી લારાયેલો ખાડો (જેમા ભેસો પડી રહે છે)

માડા પુઁ [જુઓ માડે] જુવાર અને વઉની મિશ્રિત, હાથે ઘડેલી રોટલી

માડી સ્ત્રી૦ [પ્રા માહ (સં. માત્); સર૦ મ.] મા (૨) માતા; દેવી (લક્ષ્મીમા). ંળયો પુઁ માનો ખેટો; ખરચો; બહાદુર માણસ

માડું પુઁ [જુઓ માડું] (ક) માણસ

માડો પુઁ [હિં માંડા (સં. મહ)] રોટલાનો પોપડો, રોટલીનું પડ (૨) પૂડો (૩) ઘણી મોટી અને પાતળી રોટલી (૪) કૂકડો

માઢ પુઁ [સં. માઢિ, દે માઢિમ, સર૦ હિં માઢા, માઢી, મ. માઢા] મહેલ; મેડીવાળું સુઢર મકાન (૨) વાસ; મહોલો (૩) માડ; એક રાગ ૦ મેડી સ્ત્રી૦ ઢરવાળ પર બાવેલી મેડી માઢુઆં (-હાં) ન૦ બ૦ વ૦ [સ માઢવ્ય (મધુ ઉપરથી)?] લાડકાં બાળક

માઢું ન૦ [સર૦ માઢુઆં] (ક.) માડું; માણસ

માણુ સ્ત્રી૦ [સં મણિ = પાણી લરવું વાસણ; સર૦ મ.] (ણ.) આગર (૨) [જુઓ માહણી] ઉતરડ (૩) [સં. મહ] ખમીર, ખટાશ (૪) ન૦ [‘મેણુ’ ઉપરથી] મેવણ (૫) [પ્રા. (સં માન)] હઠ, સીમા (૬) [‘મીણો’ ઉપરથી] કેક (૭) [‘માણુ’ ઉપરથી] માણુ તે, મોજ (૮) અ૦ જુઓ માણ માણ

માણુકમાઉ વિ૦ [માણ + કમાઉ] કંઈક માત્ર ન હોય તેવું (૨) આગસુ, સુસ્ત

માણુકી સ્ત્રી૦ [‘માણુક’ ઉપરથી] એક જાતની ઘોડી માણુભટ (-દ) પુઁ [માણ + ભટ] માણ ખખડવા કયા કહેનાર વ્યાસ

માણુ માણુ (-ણે) અ૦ [પ્રા મણા મણા (સં. મનાક્ મનાક્)] + માડ માડ; જેમ તેમ કરીને, પરાણે (૨) મંદ મંદ, ધીરે ધીરે [છઠ માણુવક પુઁ [સ] અન્કરો; વિદૂષક (૨) એક માણુનું સન્કિં [પ્રા. માણ (સ માનય) = અનુલવડું] અનુલવડુ, ભોગવડુ (૨) અન્કિં

રજી થવું, મળ કરવી

માણુસ પુઁ; ન૦ [પ્રા માણસ (સં માનુષ)] મનુષ્ય [-ની ઓળમાં હોવું] = માણસાઈ ધરાવવી. -ની વર્ણમાંથી ઊડી જવું; નીકળી જવું, માણસમાંથી નીકળી જવું = માણસાઈ ગુમાવવી (૨) મરહાઈ ગુમાવવી. -સાઈ સ્ત્રી૦ માણસને ગોચ ગુણ કે વર્તન માણુરાજ પુંઁ મોઢ માણસ, વહાલું માણસ. (લોકગીતમા)

માણુકય ન૦ [સ] માણેક

માણુયો પુઁ [‘માણ’ ઉપરથી] ગાડવો, ઘડો (૨) [‘મણ’ ઉપરથી] એક મણ પ્રવાહી માથ એવું પાત્ર (૩) મણનું કાટલું, મણીસા

માણી સ્ત્રી૦ [સર૦ સં માણિકા] બાર મણનું તોલ માણીમર પુંઁ [‘માણુ’ ઉપરથી] રસિક, ભોગી

માણીતલ ન૦ [‘માણુ’ ઉપરથી] વિશ્રાંતિસ્થાન માણું ન૦ [દે. માણ] અનાજની નવ શેરના માપની પાલી (૨) વિં૦ તેટલા માપનું (અનાજ)

માણેક ન૦ [સં. માણિક્ય] રોતો મણિ ૦ ચોક્ક પુઁ [મ. માણીકચૌક (સ માણિક્ય ઉપરથી)] ઢરખારી લોહના મકાનો વચ્ચેનું મેકાન (૨) (સં) અમદાવાદમાં માણેકનાથનાસ્થાનક પાસેનું બનરનું સ્થાન ૦ જમાની સ્ત્રી૦ ધણી આપે તો આપુ એવી શરતે કરેલી જમાની. ૦ ઠારી સ્ત્રી૦ શરદપૂનમ ૦ થઈ પુઁ વિજયસ્તંભ (૨) લગ્ન વખતે મંડપ માટે રોપાતો થલ ૦ નોતરું ન૦ માનને ખાતર આપેલું નામનું નોતરું

માણો પુંઁ [‘માણુ’ ઉપરથી] આનંદ, ભોગ (૨) [સ માન, સર૦ માણ] એક માપ

માત સ્ત્રી૦ [સં માતૃ] (૫) માતા ૦ કી જથ. માતાની જથ, એવો પોકાર ઉઠા૦ અથે માતકી જથ ૦ પિતા ન૦ બ૦ વ૦ આપાપ

માત (મા) વિ૦ [અ; સર૦ મ, હિ] હારી ગયેલું, ભેર વિનાનું થયેલું

માતખર વિ૦ [અ મુલતદર] સમૃદ્ધ. તાલેવાન; શ્રીમત -રી સ્ત્રી૦ ધનાઢ્યતા

માતમ ન૦ [ફા.] શોક; રહાકૂટ

માતરિશ્વા પુંઁ [સં] પવન

માતરું નં [સ જમત્ર, માત્ર (પાત્ર) = પેશાળનું વાસણ; દે મત્તગ = પેશાળ] પેશાળ (જૈન)
માતલિ પું [સ] (સં.) ઇદ્રને સારથિ
માતલુ અંકિં [સં મત્ત પરથી, સરં હિં માતના, મ. માતળે] ફાલકું, હુદપુષ્પ થવું (૨) મસ્તીમા આવવું; ચરખી વધવી

માતહત વિં [જ] તાખેદાર

માતંગ પું [સં] હાથી -ગી સ્ત્રીં હાથણી (૨) હાથીના વાહનવાળી દેવી

માતા સ્ત્રીં [સં] જનની (૨) દેવી (૩) શીતળા-માતા. [-આવર્વા = શરીરમા દેવીનો પ્રવેશ -આવેશ થવો. -આય, શોધે = મર, મુઓ એ ભાવનો ઉદ્ગાર. -નો ફૂકડો = ખલુ બોલકણો માણસ. -નો ભગત = હીજડો. પધારવાં = ઓશી નીકળવા -વળાવવાં = બાજક ઉપર વસેથી દેરા જેવો આકાર કરી, તેમાં જવારા લઈ તેને વાજતે ગાજતે માતાને દેરે લઈ જવું. -વાવવાં = જવારા વાવી માતાનું સ્થાપન કરવું.] ૦છ સ્ત્રીં માતા (માનવાચક) ૦પિતા નં ૦ખં ૦વં માતપિતા. ૦મહુ પું [સં.] માનો બાપ ૦મહી સ્ત્રીં માની મા

માતુ સ્ત્રીં [સં માતૃ] મા ૦હ પું [સં] મામો. ૦હી વિં માતાનું (૨) સ્ત્રીં મામી. ૦શ્રી સ્ત્રીં મા (માનસૂચક)

માતું, ૦તાતું વિં ["માતવું" ઉપરથી] માતેલું
માતૃ સ્ત્રીં [સં] માતા ૦ક વિં ૦મા સં ૦ધી ૦કા સ્ત્રીં મા (૨) દાઈ (૩) વર્ણ માળા; બારાખડી (૪) આગળિક કૃત્યો વખતે બ્રાહ્મી, માહેશ્વરી, વૈષ્ણવી, વગેરે (સાત કે વ્યાઠ) દેવીઓનું પૂજન થાય છે તેમાની દરેક. ૦ધાત પું ૦ માનો વધ ૦ધાતી વિં ૦ માનો વધ કરનારું. ૦ત્વ નં માતા તરીકેનો ધર્મ; માતાપશુ. ૦દેવ વિં ૦ માતાને દેવ તરીકે પૂજનાર ૦દેશ પું ૦ જન્મભૂમિ ૦દ્રોહી વિં ૦ માતાનો દ્રોહ કરનાર. ૦પક્ષ પું ૦ મા તરફના સર્ગાવહાલા ૦પદ નં માતા થવું તે (૨) માતા તરીકેનું સ્થાન -ગૌરવ (૩) માતા તરીકેનો ધર્મ, માતા-પશુ. ૦ભાષા સ્ત્રીં ૨વભાષા. ૦ભૂમિ (-મી) સ્ત્રીં ૦ જન્મભૂમિ ૦વધ પું ૦, ૦હુત્યા સ્ત્રીં માનો વધ, માની હત્યા

માત્ર [સં.] નામને લાગતાં 'તે બધું; સઘળું' એવો સમગ્રતા વાચક અર્થ બનાવે છે. ઉદા. માણસમાત્ર (૨) અં ક્રૂત, કેવળ (૩) વિં [સ] બહુત્રોહિ સમાસમાં ઉત્તરપદ તરીકે '-માપ કે પ્રમાણનું' એ અર્થમા ઉદા. અગુલીમાત્ર; રજમાત્ર

માત્રા સ્ત્રીં [સં.] બારાખડીમાં ઉપર મુકાતું (૧) આડું ચિહ્ન (૨) કાચ કે સંગીતમા સમયની ગણનાને એકમ (૩) ધાતુની ભગ્ન; રસાયણ (૪) માપ, પ્રમાણ ૦કવિતા સ્ત્રીં માત્રામેળવાળી કવિતા. ૦છંદ, ૦ખંધ પું માત્રામેળ છંદ. ૦મેળ વિં જેમા ઓછી વધારે માત્રા ઉપર પદબંધનો વ્યાધા હોય તેવું ૦વૃત્ત નં માત્રાછંદ ૦સમક પું સરખી માત્રાના છંદોનો વર્ગ. -ત્રિક વિં [સં] માત્રાને લગતું (૨) માત્રામેળવાળું

માત્સર્ય નં [સં] ખીલતુ સુખ દેખી બળવું તે, ધર્ષ [ખાય એ ન્યાય માત્સર્યન્યાય પું [સં] મોટું માછલું નાનાને માથાતોડ વિં [માથું + તોડવું] માથું વ્તી લય કે તોડી નાખે એવું -ખૂખ, સખત (મહેનત મનૂરી ઇં)

માથું નં શરીરનો ખોપરીવાળો ભાગ (૨) ધકની ઉપરનો ભાગ; ડોકું (૩) કોઈ પણ વસ્તુના મથાળાનો ભાગ; દોચ (૪) [લા] મગજ, બુદ્ધિ. [માથા ઉપર (હોણું) = સુરખી હોણું (૨) એકદમ નજીક -લગભગ માથા ઉપર હોણું (૩) સમાન્ય -આવકારવા યોગ્ય હોણું ઉદા. 'આવ્યા તો માથા ઉપર' માથા ઊતરતું કામ = માથાઉતાર કરેલું કામ. એકાળછથી કરેલું કામ. માથાથી જતું = કામ બહાર જવું (૨) વંદી જવું. માથાના કંકડા થવા = સખત માથું ફૂંખવું. માથાના કપાસિયા કાઢી નાખવા = ખોપરી તોડી નાખવી; માથાનાં કાછલાં જુદાં કરવા (૨) ખૂખ મારવું -ધમકાવવું માથાના વાળ ખરે તેણું = ઘણું જ ભૂડું, અસહ્ય માથાના વાળ ધસાઈ જવા = ઘણું ક્રોધ સહન કરવું પડવું (૨) બહુ કામ કરવું પડવું માથાની તુબડી

रही नवी = मनमां बहुत थिता रहेवी (२)
 बहुत लार वहेवा. माथानी पावडी =
 अग्रसर, आगेवान पुनव. माथालुं = पहेंची
 वणे तेवुं; सवायुं. माथालुं छत्र = आश्रय
 आपनार वडील, गुरुजन. माथालुं इरेल,
 इरेल = काष्ठनुं कछु न माने तेवुं; मिलल
 ने छडील. माथानो धा = वससु ने असल
 (कट्ट वयन, इटका ध०) माथानो भक्ति,
 भुमट = शोभा आपनार वडील (२) पति.
 माथा पर = लुओ माथा उपर. माथा पर
 कलेडुं ठिथुं पाठयुं होवुं = हलमत बहुत
 वधी होवी. माथा पर यन यन नाचयुं,
 माथा पर नाचयुं = अहेडी नर्तकः
 हेवुं; न गावुं; शिरजेरी करवी माथा उपर
 लभयुं, लटकयुं = निरंतर धाक के लय
 रहेवा. माथाभां गज धाव्या होवा =
 माथामार होवुं माथाभां टपला वाजवा
 = ठाकरों आवी; इभ मुक्केलीनो अगुलव
 यवा. माथाभां तेल धालयुं = माथामा तेल
 माधीस करवुं (२) [त्रीजोअ] शोक भूकेवा.
 माथाभां धुमाडो भरावो = अलसमज के
 गेरसमज होवा. माथाभां धुमाडो राभवो
 = मिलन के शुभान राभव माथाभां धूण
 धालवी = आपइ उपर पाणी देरवुं
 माथाभां पवन भरावो = गर्व के मिलनधी
 इटया इटया इरवुं (२) माथुं लमी नवु; देर
 आववा. माथाभां लूसुं भरावुं = गेर-
 समज के हठ व्यापवी. माथाभां मारवुं =
 कोष, गर्व के दुश्मकारधी आपवु के परत करवु.
 माथाभां वहेर भरावो = भगवरी आववी,
 पतराजपार यवुं माथा वगरवुं = नीडर,
 लवननी इरकार विनातुं माथा हरा (सरता,
 सरसा) नदया होवा = पावुं पडयुं होवुं;
 भरता लगीना स वं ध वं धाये होवा. माथा
 साटे माथुं = पूरेपूरे पढेला माथुं
 आपवुं = लव नतां लगी (ते माटे) गूअडुं.
 -ठिहाडुं राभवुं = माथे सावेलो न राभवो;
 लान-मर्यादा न लणववा -ठिहावुं = लुओ
 माथुं ठिथकडुं. -ठितरवुं = माथुं इभयु

अधी नवुं - ठिथकडुं = सामे यवुं. -ठिथुं
 करवुं = सामे यवुं (२) काममांथी इरमत
 यवुं. -ठिथुं राभवुं = स्वालिमान,
 वडाई के भगवरी राभववा. -ओणवुं =
 लुओ माथुं होणवुं -कापवुं = बधु न
 मुकसान पहेंयाडवुं (२) इगो करवा. -इटवुं
 = नकामी भगनभारी करवी (२) शोक के
 गुरसाभा माथु अकाणवुं के तेना पर आधात
 करवा. -कैरावुं भूकडुं = लवनी परवा न
 करवी, लनतु लोभम जेववा तैयार यवु.
 -अनवाणवुं, अणवुं = विचारमा पडी
 नवु (२) शरमधी के काई कारण न होवाने
 लीधे आणसनी निशानी तरीके अम करवुं.
 -आई नवुं, आवुं = अडणडाट के
 गडणडधी होरान करवुं. -गूथयुं = माथाना
 वाण गूथवा. -धरावुं भूकडुं = मोतनो लय
 न राभवो, भारे साहस करवुं -धावयुं =
 लुओ माथु मारवु -धूम यवुं, -यडवुं
 = माथुं इभयवु. -यडावयुं = नकामी माथा-
 इड करी होरान करवु. -याके यडवुं = माथुं
 लभयुं; यकर आववा. -ओणवुं = माथाना
 वाण धोवा. -जेवुं = माथामा लू वगेरेनी
 तपास करवी -जीकडुं = माथाजीक करवी.
 -धुलुवयुं = माथुं हलावी हा के ना -नी
 निशानी करवी -डांकडुं = लीओ अडणधी
 साडीनो छेडो माथे ओटवो. -नभयुं = आइर
 के लज्जित यवा; प्रक्षाम करवा. -नभावयुं =
 ताणे यवु -नीकणी यडवुं = सभत माथुं
 इभयुं -नीयुं करवुं = माथु नभावयुं;
 शरवुं नवुं -पकावयुं = माथाजीक करीने
 होरान करवुं. -पटकडुं = माथाजीक करवी.
 -पाकडुं, पाडी नवुं = माथाइडधी अकणार्ध
 नवुं (२) भगन याडी नवु, माथु इभयवा
 आववु. -इरवुं = यकर आववा (२) मिलन
 नवो, गुरसो यडवो -इडी नवुं = ताप, इरव
 के पढणधी माथु इभी आववु (२) गुरसो
 यडवो. -इरवयुं = गुरसाभा के लेशमा
 आववुं. -इडावुं = माथाइड करवी -ओडवुं
 = धं धा विनाना होवु के रहेवु (२) काई न

આવડુ - ખોડાવડું = માથાના વાળ અસ્ત્રાથી મૂડાવી નાખવા (૨) અમલ રહેલું, કાંઈ પણ ન આવડુ - ભાંખડું = નાહ-ગર્વ ઉતારવો (૨) પ્રકંડાન કરવું - ભાંગે એલું = પહોંચી વળે એવું, માથાનુ - ભારે થવું = ગર્વ કે મિલજ વધી જવો (૨) માથુ દુઃખવા આવડું (૩) માર માગવો. - ભોંયમા ઘાલવું = શુનામા આવવાથી શરમાવું - ઘજવાઈને નીચુ જોવું. - મારવું = કોઈ બાબતમા મન ઘાલવું, મહેનત આડવી (૨) વચમા પડવું, વચમા હલુપણ કરવું - રમવું = માથામા મારી લોહી કાઢવું - વેગળું મૂકવું = મરવાથી હર્ષા વિના ઝપલાવવું. - શાલું છે ? = માયાઝીક કરતા ન થાકે એવું માથું છે (એમ સૂચવે છે). - સોંપવું = શરણે જવું (૨) છવ આવવો - હોળવું = કાસકી વડે કેશને વ્યવસ્થિત કરવા તારું માથુ ? = કાંઈ જ નહીં (ખેડાન વચ્ચે) માથું કરવું = બાળકને અપાતી (પોલી) ધમકી. ખે માથાં હોવાં = ગાંઠ નહીં તેવું હોવું. ખે માથાંના ખર્ચ = ખે માણસનું ખર્ચ (૨) હાવામા ખેડે પક્ષકારોનો ખર્ચ] - થાઉતાર વિં કરકાર કે લક્ષ વિનાનું (૨) અં બેરકારીથી. - થાઓળ સીં [માથું + ઓળવું કે ઓળવું] સંયુક્ત કુટુંબમા જોઈ દિયેર વગેરે પાસેથી યોરાકી પોરાકી માગવાનો વિધવાનો હક. - થાફટ સીં ભાજ-ગડ, પંચાત (૨) નકામી મહેનત, પીડા. - થાફટિયું વિં માથાફટ કરાવે એવું. - થાઝીક સીં માથાફટ - થાઝીકિયું વિં માથાફટિયું - થાટૂટ વિં માથુ વટે એટલો સખત (પ્રયત્ન) - થાતોડ સીં માથાફટ - થાસોડિયું વિં માથાફટિયું. - થા દીઠ અં જણ દીઠ, કરેક માણસે - થાફરેલ(-લું) વિં મિલજ, કોધી, માથાનુ કરેલું - થાફેડ સીં માથાફટ - થાફેડિયું વિં માથાફટિયું - થાળ ધણું, - થાળાંધણું (-ણું) નં માથે બાધવાનું કંપડું - થાખૂડ વિં માથા સુધી ખૂદી જગાય એટલું હોંડું. - થાખોળ અં માથુ અંને શરીર

પલાળીને. - થાભારે વિં મોટી નામના કે હોદાવાળું; પ્રતિષ્ઠિત (૨) મિલજ, તુમાખીવાળું. - થામાર વિં માથામાં મારે એવું; ગાલ્યુ ન જાય એવું, વસયું - થામેલી વિં સીં અમલડાયેલી; અટકાવવાળી - થાવટી સીં [માથું + વૃત્તિ(સં) ગોળ ભાગ] સાલ્લો ન બગડે માટે તેના માથા ઉપરના ભાગ નીચે સંવિલો અસ્તરનો કંકડો (૨) માથાના કપડા પર પડેલા તેલના ડાઘા (૩) મથાનો ભાગ (૪) આખક. [- પડવી = સાલ્લાના માથા ઉપર રહેતા ભાગને તેલના ડાઘા પડવા - હલકી પડવી = આખક હલકી પડવી] - થા વહોણું વિં ઢંગલડા-વગરનું - થાવાડ વિં [માથું + વાડવું] માથુ વડે એવું, કારમું - થાવેરો પું માથા ઠીઠ લેવાતો કર

માથે અં (કા) ઉપર. ઉઠાં ધા માથે પાટો બાધ્યો (૨) 'માથુ'નું સંસ્કૃતીનું રૂપ [માથે અં કુશ હોવાં = ઉપરનો હાથ કે રોજ હોવાં - આવડું = અટકાવ આવવો (૨) જવાબદારી તળે આવવું (૩) માથા ઉપર ઊંચે આવવું (કનકવાનું, સૂર્યનું ઇં) - ઓડવું = સાલ્લો બરાબર માથે રાખવો (લાજ-આમન્યા સાડુ) (૨) જોખમ લેવું (૩) દેવાળું કાઢવું. - ઓરોડવું = અન્યાયપૂર્વક બીજા ઉપર જવાબદારી - જોખમ નાખવા (૨) જોખમીને માલ ચોટાડવો - વેચી દેવો - ખેંચી લેવું = (પોતા ઉપર) જવાબદારી વહોરી લેવી. - ગાળ ચડવી = આળ ચડવું - ગાળ મૂકવી = આળ મૂકવું, કલક ચઢાવવું - ધંટીલું પડ હોવું = ભારે ને મુશ્કેલ જવાબદારીનું કામ સોંપાવું - ઘાલવું = માથે નાખવું - ધૂધરી મૂકી ધૂમવું = મોટાભાઈ યઈ ઘાલમેલ કરવી - ચડાવવું = માન્ય કરવું, સ્વીકારવું (આજ્ઞા કે સલાહને) (૨) હક ઉપરાંત બહેકાવવું (લાં લડાવીને), બહે નહોં એવું કરવું. - ચડી ખેસવું, ચડી વાગવું = હુકમ ન માનવો, અતિ લાડથી નક્ટ યઈ જવું (૨) કોઈની સત્તા ખૂચવી લેવી (૩) ચડિયાતુ થવું - ચપટી બાલરાવવી = મમત કે મદ કરવામા કોઈનાથી

વધી જવું -અમર હોળાવાં=રાજવંશી
 વૈલવ હોવો. -ચોટવું=માથે પડવું -છાણું
 થાપવાં=ન પડવું -છાપરું વધવું=માથે
 હલમત વધી જવી -છીણી મૂકવી=ખગાડી
 નાખવું (૨) ગેરફાયદો કરવો -છેડો નાખવો
 =માથુ ઢાકવું (૨) નિર્લજ્જવેડા કરવા. -છોગાં
 મૂકે એવું=મમત કે સરસાઈના વધી જાય
 એવું (૨) સુદર -ઝાડ ઊઘવાં, ઝાડ ઊઘવાં
 ખાકી હોવાં=ઘણા જ દુઃખ પડવાં -ટાલ
 પડવી=લેખમ -ભાગ ઊંચકી ઊંચકીને કે
 અનુલવના ખૂબ ટપલા ખાઈ ખાઈને માથાના
 વાળ ઘસાઈ જવા -હોળવું=માથે પાડવું
 -તાણી લેવું=પોતા પર જવાબદારી -ભાર
 લઈ લેવા -તેલ ઘાલવું=જુઓ માથામા
 તેલ ઘાલવું -થવું=અડકાવ આવવો (૨)
 સોની આગળ જવું. -થી ઉતારી નાખવું
 =જવાબદારી કાઢી નાખવી. -થી ટપલો
 ઉતારવો=મહેણું -કહેતી દૂર કરવા.
 -થી ટોપલો ઉતારવો=જવાબદારી કાઢી
 નાખવી -દુશ્મન ગાજવા=દુશ્મનનો બચ
 ઝંખવો -ધૂળ ઘાલવી=કબ્જિયો ઊભો
 કરવો (૨) પોતાને માથે ઠપકો લેવો (૩) પોતાની
 જાતને કલકિત કરવી; ફજેત થવું. -નાખવું
 =જવાબદારી સોંપવી (૨) જવાબદારી પર
 છોડવું -પડવું=જવાબદારી આવી પડવી (૨)
 -ને કારણે નુકસાન વેઠવું પડે એવી હાલતમા
 આવવું (જેમ કે અમુક માલ માથે પડવો)
 -પાડવું=જવાબદારી સોંપવી -પાણી
 ઘાલવું=માઠગીમા નાદા ધોયા વિના ખાધું
 હોય તે માટે સાલ થયા પછી પ્રાયશ્ચિત્ત કરી
 બ્રાહ્મણ જમાડવા (૨) માઠગી પછી ઘણે
 દહાડે નાહવું; મદવાડમાથી ઊઠવું -પાણી
 ફરી વળવું=ડૂખી જવું (૨) એજે જવું (૩)
 કંગાલ સ્થિતિમા આવી પડવું. -પાણી
 ફેરવવું=નિષ્કળ કરવું, ધૂળમા મેળવવું (૨)
 પાણુ પાડવું; ચડી જવું; ટપી જવું -ભાગવું
 નુકસાની કે ખોડખાપણવાળું કે પ્રતિકૂળ
 એવું કાંઈ પણ કાંઈ માણસને વળગાડવું,
 ભોગવવું પડે એવું કરવું -મારવું=માથે

ભાગવું (૨) અધૂરો ન રહેવા દેતાં મોલ સુધી
 (જરો) ચણી લેવો -મોઢ હોવો=આગેવાની
 -જવાબદારી હોવા. -મોત ભમવું=મરણ-
 કાળ આવી પહોંચવો, આવી બનવું -રાખવું
 જવાબદારી લેવી; જુસ્મે રાખવો. -લેવું=
 જવાબદારી લેવી (૨) પોતા પર જવાબદારી લેવું
 (લહઈ, નુકસાની વગેરે). -લોહી ચડવું=
 માથામા લોહી ભરાવું (૨) ત્રિદોષ થવો (૩)
 બેલાન થવું -વહોરવું=જુઓ માથે લેવું.
 -શીંગડાં=ટેખીતું નિશાન -હાથ=આશ્રય,
 કૃપા -હાથ ફેરવવો. મૂકવો=પોતાને ગુણ-
 સ્વભાવ ખીલને આપવો (૨) આશીર્વાદ
 આપવો -હાથ દેવો=નિરાશા કે એદનો
 અભિનય (૨) આશ્વાસન આપવું -હોડું=
 અડકાવમા હોડું (૨) જવાબદારી હોવી (૩)
 માથા પર હોય એમ આવકારપાત્ર થવું; ભલે
 પધારો એમ હોવું] [ઊંડાણ
 માથાડું નં [માથું+ઊડું?] માથુ ડૂબે તેટલું
 માઠ પુ. [સં.] ૬૬ (૨) મઠ, અઠકાર ૦૬
 વિ. ૬૬ [માવલાયા
 માદર સીં [ફા.] મા ૦જખાન ૦જખાં સીં
 માદરપાટ પુ. [સર. ૦ મ, (મદ્રીવોલમ્ સ્થાને
 તૈયાર થયું)] એક જાતનું સુતરાઉ કાપડ
 માદરી વિ. [ફા.] માતુ, -ને લગતું
 માદરે વતન નં [ફા.] માવભૂમિ
 માદલ(-ળ) નં [સં મદલ?] + એક વાદ્ય
 માદળિયું નં [સર. ૦ મ. માદલ=મૃદંગ ઉપરથી
 (તેવા ધાટવું)] દોરો, ચિટ્ટી કે તાવીજવાળો
 ધાતુનો નળી જેવો કે, ચપટો ધાટ
 માદળું નં ભેંસનું પાણીના ખાડામા પડી
 આળોટવું તે
 માદા સીં [ફા, મ માદી] પથુ કે પખીમાં
 સીંજત (૨) બરડવાની ભેડમા ખાડાવાળું
 બરડવું
 માધવ પુ. [સં] (સં) વિષ્ણુ, શ્રીકૃષ્ણ (૨)
 વૈશાખ માસ -વિકા સીં માધવી વેશ.
 -વી સીં એક કૂલવેલ (૨) પૃથ્વીમતા (૩)
 વિ. ૦ વૈશાખ માસવું; વસંતઋતુ [વિ
 માધુકરી સીં [સં] ઘેર ઘેર ફરી લિલ્લા માગવી

माधुरी श्री० महेश्वर लंगरि न राकातु होवाथी
वमीन सरकारने पाछी सोपची ते

माधुरी श्री०[स.] माधुर्य; मीठारा (२) कवाड
माधुर्य न० [स.] मधुगता

आध्यम वि० [स.] वयलु (२) न० स्याग के
विनिमय वगेरे माटे वयले वापरवानु साधन
के वाहन, 'मीडियम'. -भिक वि० वयलु;
मध्यमा आवेलु (२) प्राथमिकी व्यागणतु,
'सोकररी'. -भिक शाणा श्री० प्राथमिक
पत्रीनी शाणा, विनयमंदिर, 'हाथिरुव'

आध्यम वि० [स.] तटस्थ; पक्षपात विनातु
(२) न० माध्यमस्थ. -इथी श्री०, -इथ्य
न० माध्यमस्थपल्लु

आध्य पु० [स.] मन्त्राचार्यनो अनुयायी

मान न० [स.] व्यापक, प्रतिष्ठा (२) सङ्कलाव,
आदर (३) अलिमान (४) तोल, माप (५)
'लोगेगीधम'(ग). [-आपडुं, देवुं = संस्कारवु
-उत्तरवुं (अनुधा अ० व० मा) = मानप्रतिष्ठा
ओछा यवा. -मण्डुं = संस्कार येवा (२) विहाय
वामते समारंलथी संस्कार करेवा. -मागडुं =
विशेष : ॥ अजनी अपेक्षा राखची, अंदरथी
गमतु होवा छता, अहारथी ना ना करीने
कालावाला करावना -मां रहुं = अलिमानगा
रहेवुं, मोटाईमां रहुं -भूकडुं = अलिमान
छेडुं, नमतु अत्र -मोडुं = अलिमान
छितारवु -रागडुं = प्रतिष्ठा लणवची (२)

सामानु मान रहे ते आतग ते कहे ते करवु]
अकराम न० पिताम वगेरेथी गौरव आपवु
ते अकरा-का)री पु० मानने लायक पुरुष
अचित्र न० प्रदेशना आपसर उपसावने करेवा
नकशो, 'रिक्की-मैप'. ०६ वि० मानप्रद,
मान आपवु (२) वेतन लांघा वगर काम
करना, 'ओनररी' ०नी श्री० + लुओ
मानिनी ०नीय वि० मानने योग्य, मान्य
०पत्र न० वभाण के धन्यवादनो लहे रीते
अर्पण यतो लेभ ०पान न० मान; आदर
(२) व्यापक, प्रतिष्ठा ०पुद्धि श्री० मान-
व्यापकनी लागणी-लावना. ०अंग पु०
अपमान (२) वि० अपमानित. ०ओम पु०

शीरो (पुष्टिभागीय) ०भरतयो पु० मोक्षो;

प्रतिष्ठा. ०मर्यादा श्री० अदम्य विवेक.

०वती वि० श्री० मानवाणी (२) श्री० प्रिय

उपर रिसयेली प्रिया ०वतुं वि० मानयुक्त,

मानलु. ०हानि श्री० अपमान

मानलुहारे वि० माननार (५)

मानत(-ता) श्री० ['मानत' परथी, सर० हिं,

म] पाधा, व्यापकी [-करवी = पाधा व्यापकी

राख्या होय ते पूरा कंवा -मानवी,

राखवी = पाधा राखवी -भूकवी = प्रतिज्ञाथी

मुक्त यव, मानता पूरी कंवी]

मानलाव पु० [म] मंडारिनी ओक स प्रदाय;

महानुलाव -वी वि० मानलावतु, -ने

अनुसरतु के लगतु

मानव वि० [सं] मतु संभवी (२) पु० भाणस

०लति श्री० मनुष्यलति ०ता श्री० मनुष्य

उपर प्रेम, हितपुद्धि (२) भाणसा ०तावाड

पु० मानवकल्याण ओ अत्र कर्तव्य छे तेवा

वाड, 'हुयमेनलम' ०होपदर्शी वि० मानवी

होव -अपूर्णता अ लेवानी देववाणु के तेतु

टीकाशील, 'सिंकल' ०धर्मशास्त्र न० (स)

मनुस्मृति ०पति पु० राल ०पंधु पु०

मानव मणधथी लाड, मनुष्य. ०अधुतव

न० सौ भाणस लाड छीये ओवी भावना

०शास्त्र पु० 'ओन्नीपोलो'. ०हितवाड

पु० 'लुमेनलम'. -वी वि० मनुष्य संभवी

(२) पु० भाणस -वे'द्र पु० [+इद्र]

मानवपति, राल

मानवुं स०कि० [सं मनु; सर० म मानणें,

हिं मानना] कपूल करवु; स्वीकारवु (२)

[सं. मानव] मान आपवु; गणवु, लेभवु (३)

मानता राखची

मानव्य न० [सं.] मानवलति (२) मानवता

मानशुक्ल पु० ०प० ०प० [शुक्ल उपरथी] शुलाशुल

विह्द; लक्षण

मानस वि० [सं.] मन संभवी (२) न० मन

(३) [सं.] लुओ मानससर. ०पुत्र पु० (सं.)

प्रज्ञाये मनथी उत्पन्न करेवा पुत्र नेम के,

नारद. ०पूल श्री० पाहा पूलपा वजर मननी

મામ નં મમ; ખાવાતુ. [-ના વાધા = અત્યંત ગરીબાઈ.]

મામણુમૂંડો પું એક ઘોળો છવડો [છોડ
મામણ નં મામણીનું ફળ. -ળી સ્ત્રી એક
મામણત સ્ત્રી [અ. મુઆમલાત; મ.] મામણતા;
પૂછ, વિસાત (૨) મામણતદારનું કામ. ૦દાર
પું તાલુકાની વસુલાત સ બધી કામ કરનાર
અમલદાર; વહીવટદાર ૦દારી સ્ત્રી મામણત-
દારનું કામ કે હોદ્દો

મામલો પું [અ. મુઆમલહ] પરિસ્થિતિ (૨)
કટોકટીનો સમય. [-કાળૂમાં. આપવો =
પરિસ્થિતિ પર અ કુશ વ્યાવહો -બગડવો,
વીકરવો = પરિસ્થિતિ બગડવી - હાથથી
જવી - જૂંટાવો = ભારે વુકસાન થઈ.]

મામા પું બંબં [દે મામ] મામો (માનાથે)
(૨) [લા.] શત્રુ, ચોર. [-જમના = ઢોઢાહાહુ.
-મળવા = ચોર મળવા. -માસીનું કરવું =
તગામગવાનો પક્ષ કરવો. -લગનિયા =
ઠઠારો કરનાર પુરુષ.] ૦૭ પું મામા (૨)
મામોજી (માનવાચક)

મામી સ્ત્રી [દે] મામાની વહુ. ૦જી મામી
(માનાથે) (૨) મામીસાસુ. ૦સાસુ સ્ત્રી પતિ
કે પત્નીની મામી [સાધારણ

મામૂજ નં [અ.] રિવાજ - લી વિં સામાન્ય,
મામેજવો પું [સં મામેજક] એક છોડ
મામેજ (મા ?) નં [મામા + કેર ?] માસાણું
મામો પું [દે મામ, મામગ] માનો ભાઈ
(૨) [લા.] શત્રુ, ચોર. ૦જી (-સસરો) પું
પતિ કે પત્નીનો મામો

માયકાંક (-મ) લુ વિં [માયા (માતૃ કે માયા)
+ કાંગલું] નમાલું; બાયલું

માયનો પું [અ. મવની] અર્થ હેતુ, ઇરાદો
માયફળ નં ભુઓ માલુફળ. -ળી સ્ત્રી
માલુફળી

માયલું વિં + માર [લાગતું પાણી
માયા સ્ત્રી [સરં મ.] ભાંગ. ૦પાણી નં
માયા સ્ત્રી [સં.] જેનાથી બ્રહ્મહત્યાય છે કે
લાસમાન થાય છે તે આદિશક્તિ - અવિષા
(૨) બળ; પ્રપચ; ઇદ્રાળ (૩) [લા.] મમતા,

સ્નેહ (૪) મમતાનો કોઈ પણ વિષય (૫) ધન;
સોલત (૬) [સ.] લક્ષ્મી (૭) છુદ્દની માતા.
[કાચી માયા = છેતરાય તેવું માણસ.
પહેંચેલી માયા = હોશિયાર - કોઈથી ન
છેતરાય તેવું માણસ. -કરવી = સ્નેહ કરવો;
પ્રીત કરવી. -થવી = સ્નેહ થવો. -માં રહેલું
= સંસાર સુખધમા ખૂંચી રહેલું. -માં લપટાણું
= સંસાર વહેવારમાં મૂક થઈ જવું (૨) પ્રપચમાં
ફસાવું - મૂકવી = સ્નેહ - મમતા છોડવાં.
-રાખવી = મમતા - પ્રીત રાખવાં.] ૦મમતા
સ્ત્રી ૦ હયા; માયા, સ્નેહ; પ્રીતિ. ૦મય વિં
માયાથી ભરેલું. ૦મુગ પું, નં બનાવટી મુગ.
૦મોસો પું [સ. મૃગા] (જૈન) કપટથી ભરું
બોલવું તે ૦વહું વિં (કા.) માયાણુ. ૦વાદ
પું બ્રહ્મથી લિલ જમતનો અનુલવ માયા -
ભ્રમ છે એવો વાદ (વેદાન) ૦વિની વિં સ્ત્રી
માયાવાળી; ક્ષતાવી. ૦વી વિં ભુઓ માયિક.
૦ળુ વિં સ્નેહાળ; હેતાળ

માયિક વિં [મ.] માયાથી ભીખેલું, મિથ્યા

(૨) માયાવી, પ્રપચથી ભરેલું [માલુફળ
માયું નં [સરં મ માયફલ, હિં માયાફલ]
માયો પું [ફા.] પૂછ, ધનનો જમાવ

માર પું [સં] મારકુ તે, તાડન (૨) મરણ;
મરુ (૩) [લા.] મારો, વિપુલના (૪) કામદેવ
(૫) [બૌદ્ધ] આસુરી સંપત્તિઓની અધ્યક્ષ
કલ્પેલી શક્તિ, સેતાન. [-ખાવો = માર સહન
કરવો (૨) વુકસાન વેઠવું. -પકવો = માર
ખાવાતુ થવું (૨) ફટકો લાગવો, વુકસાન થવું.
-માર કરવું = વારવાર મારકુ (૨) તાકીદ
કરવી; ઉતાવળ કરવી -મારવો = મારક;
પ્રહાર કરવો (૨) વુકસાન પહોંચાડક કામનો
માર ચાલવો = કામ પર કામ આવડ; બહુ
કામ હોવું મૂંઢ માર, મૂંઢો માર = બહાર
દેખાય નહીં પણ અંદરથી બહુ દુઃખે એવો
માર. હસતો માર = હસવામા મારવું તે.]
૦ક વિં મારનાર, નાશ કરનાર ૦કચું, ૦કું
+ વિં મારવાની દેવવાળું. [મારકણી અખ
= હૃદયભેદક નજર (૨) ભય પ્રેરતી નજર.]
૦કટ સ્ત્રી મારપીટ. ૦દો પું મારો;

વિપુલતા ૦ખાઉ વિં માર ખાયા કરે તેવું. ૦ઝપાટ, ૦ઝૂડ સ્ત્રીં મારવુ અને ઝૂડવુ તે ૦ણુ નં મારવાનો તાત્ત્વિક પ્રયોગ (૨) મારવું તે ૦ઢડી સ્ત્રીં ઢડીથી રમવાની એક રમત. ૦પછાડ, ૦પીટ સ્ત્રીં મારવું અને પછાડવું કે પીટવુ તે

મારકો પું [ઈ. માર્કો] નિશાન (૨)વેચાઉ માલ પરહોતી છાપ(૩)ભુઓ 'માર'માં [મારકાને માલ=ભુઓ ને એકધારે પ્રમાણિત માલ. મારકો કરવો = નિશાન કરવું. -ચોટવો = છાપ ચોટવી]

મારગ પુંભુઓ મારગ. -ગી વિંભુઓ મારગીં મારફત અં [અ. મવરિફત] દ્વારા; વચમા રાખીને(૨)સ્ત્રીંઆડતિયા કે દલાલની મારફત કામ કરવાની રીત (૩) દલાલી, હકસાઈ [-આપવી, લેવી =દલાલી-હકસાઈઆપવી -લેવી -કરવી = વચમા રહેવું(૨) દલાલીનો ધ ધો કરવો.] -તિથણુ સ્ત્રીં મારફત કરનાર સ્ત્રી(૨) મારફતિયાની વહુ -તિથું વિં મારફતથી થયેલું - કરવાનું. -તિથો પું વચમા રહીને સોદા ગોઠવી આપનારો; દલાલ

મારફાડ સ્ત્રીં [મારવું + ફાડવું] મારપીટ

મારફો પુંએક સુતારી ચોળર-લાકડાની કાનસ મારમાર નં ['મારવું' ઉપરથી] વારે વારે મારવું તે(૨)અં પુંકળ ભેરથી(૩)મુઠેલીથી. [-કરવું = ઉપરાઉપરી માર મારવો(૨) ઘણી જ તાકીદ કરવી. -નો તડાકો = ભારે તડાકો; ગભરાવી નાખે - ન પહોચી શકાય એવો તડાકો.] મારવણુ નં ['મારવું' ઉપરથી] ધાતુ વગેરે મારવી તે

મારવા પું [હિં.] એક રાગ; માલવ મારવાડ પું [સં મહ, સરં હિં, મ] (સં.) રજપૂતાનામા આવેલો એક પ્રદેશ [-ની મઉ = કગાળ ને દીન માણસ] ૦ણુ સ્ત્રીં મારવાડી સ્ત્રી -ડી વિં મારવાડવુ (૨) [લા.] કભૂસ(૩) પું મારવાડનો રહેવાસી (૪) સ્ત્રીં માર- વાડની લાખા

મારવું સંકિં [સં. મારયુ; સરં હિં. મારના; મ. મારણે] પ્રહાર કરવો; ઠોકવું (૨) ઠાર કરવું

(૩) પાણું હઠાવવું; ભેર કરવું (ધાડ)(૪) ગુણ-ધર્મનો નાશ કરવો (ચામડી, સાફી)(૫)લુંટવું; હુમલો કરીને લઈ લેવું (ગામ, નદી, ખજનો) (૬) વીઝવું; અફાળવું; નાખવું, ભરવું (હાથ, ફાંફો, બાથોડિયા) (૭) અસર થાય તેમ પ્રયોગ કરવો (ખોલ, ટોણો, આંખ, મૂઠ, ગંધું, તડાકો) (૮) [પ્રહાર કરવા માટે] છોડવું; વાપરવું, ચલાવવું (તીર, તરવાર, ભાલો) (૯) ઝડપ ને ભેરથી કાઢી ક્રિયા કરવી (ફાંફો, વલખાં, ઝપાટો, હાથ) (૧૦) ચેકવું; દખાવવું; રોધવું (ભૂખ, મન) (૧૧) [લા.]ધાતુની ભરમ કરવી (૧૨) તફાવતું, ચોરવું (૧૩) લગાડવું; ચોડવું, ખોસવું (હુઓ, ખીલો, ચીંગડું, ખૂચ, તાણું, લચકો) (૧૪) ભેરથી નાખવું, ફેંકવું, આપવું. ઉદાં માથામા મારવું (૧૫) -ની અસર-લાસ-વેદના દેખાવા (જેમ કે, ફીકાશ, ચળકાટ, ઝાખ, આંધ્ર મારવા) (૧૬) પરાણે કે ઠગીને વળગાડવું ઉદાં માથે મારવું (૧૭) અન્ય ક્રિયાપદ સાથે આવતા ઉતાવળ કે બેદર-કારીનો લાવળતાવે ઉદાં લખી મારવું [મારી ખાલું = ચોળવવું; તફાવી જવું મારી નાખવું = ભનથી માગવું (૨) લાચરુશવતથી પોતાનું કરવું. માથામાં મારીને = પરાણે; બળાતકરે. ઉદાં માથામા મારીને લઈશ. મારીને હાથ ન પોવા = અત્યંત ક્રૂર અને નિર્દય હોવું. મારી પાલવું = મારી નાખવું (૨) એકીસપાટે મેળવવું કે તફાવત મારી મૂકવું = પૂરપાટ ઢોડાવી મૂકવું. માર્યું જવું = યુદ્ધમા હણાવું (૨) યુક્તિની કે હાનિમાં આવી પડવું માર્યું માર્યું ફેરવું = ગાભર કે કાચર થઈને અહી તહી રખડવું. માર્યું ફેરવું = -ની ખોટ હોવી; ન મળવું (૨) -ની ખોટ ન હોવી; પુંકળ મળવું; જ્યા ત્યા સાચું મળવું. મારેલું ધી = રસોઈ ચડતા નાખેલું ધી. મારેલું માણસ = વશ - કબજે કરેલું માણસ.] [મારવુ તે, લડાઈ

મારમાર સ્ત્રીં ['મારવું' ઉપરથી] સામાસામી મારા પું અં વં ['મારવું' ઉપરથી] નિશાન' મારવા કિલ્લાની ઢીવાલમા રખાતા બાકાં,ગોખા

મારામાર(-રી) સ્ત્રીં ['મારકુ' ઉપરથી]લઙાઈ,
ધિ ગાણુ (૨) તગી, તાણુ
મારિકત સ્ત્રીં [જ.] પરમેશ્વરને ઓળખવો તે
મારીચ પું [સં] એક રાક્ષસ (એણે સીતા-
હરણમા મદદ કરવા કેનકમૃગનુ રૂપ લીધુ હતું)
મારીતારી (મા'તા') સ્ત્રીં [મારું + તારું]
ગાળાગાળી (૨) નિંદા

મારું વિં ['મારકું' ઉપરથી, હિં. માત્ત]
[સમાસમા અંતે] મારી નાખે - વીંવી નાખે
તેવું ઉઠાં વાવમારુ (૨) પું (સં.) મર,
મારવાડ (૩) એક રાગ

મારું, ૦૭ પું [સરં હિં.] પ્રીતમ; પતિ
મારેત પું[સ] પવન -તિ પું [સ] હવમાન
મારું (મા') સં [અપં મહારિય, (સ મદીય)]
'હું'ની છઠી વિંતું એં વં. [-તારું કરવું =
લેદલાવ રાખવો -મારું કરવું =મિથ્યા
અહ બુદ્ધિ તથા મમત્વ બુદ્ધિ રાખવી મારે
જણે મેઘજીભાઈ, બહારાત =હું શું
કરવા જણુ ? કાણ જણે! મારો ઝડજી!
[સ્ત્રીઓમા] ખૂઓ! (તે મરે ને હું તેને રડું!)

મારો પું[મારકું]મારી નાખનારો, જલ્લાદ(૨)
[સરં મ મારા] ઉપરાઉપરી પ્રહાર(૩)[લા]
રમઝટ,વિપુલતા. [-ચલાવવો=ઉપરાઉપરી
પ્રહાર કરવો(૨)[લા.]સારી પેઠે હાથ ચલાવવો
(જેમ કે, જમણ ઉપર) (૩) મોટા પ્રમાણમા
રમઝટ ચલાવવી(ઉઠાં આગ ઉપર પાણીની).]

મારું પું [ઈ] ચિહ્ન, (ટ્રેડમાર્ક) મારકો (૨)
ગુણ, પરીક્ષામા પરિણામએ અપાતો ગુણક
મારું(-ડેય) પું [સં] (સ) એક ઋષિ
-ડેયપુરાણુ નં એક પુરાણ

માર્ગ પું[સં] રસ્તો(૨)રૂઢિ(૩)મત; સ પ્રદાય
(૪)સંગીતનો એક પ્રકાર,જૂતું ને શિષ્ટ સંગીત.
[-કરવો=જગા કરવી (૨) ઉપાય કરવો,
અ તરાય દૂર કરવો(૩)રસ્તો બનાવવો -કાઢવો
=તોડ કાઢવો, ગૂચવણીમાથી રસ્તો -ઉપાય
કાઢવો. -દેખાડવો, બતાવવો=રસ્તો -
ઉપાય -ઉઠેલ બતાવવો(૨) ખરો રસ્તો બતા-
વવો.-પાડવો=નવો રસ્તો કાઢવો -બનાવવો
-લેવો=રસ્તો પકડવો(૨)રીત ગ્રહણ કરવી

(૩)ઉપાય લેવો]૦દર્શક વિંગસ્તોબતાવનાર.
૦દર્શન નં માર્ગ બતાવવો તે ૦દર્શિકા
સ્ત્રીં માર્ગ દર્શવનાર-પ્રવેશ કંગવનાર
પુસ્તક. ૦દ્રષ્ટા પું માર્ગ જોયો હોય તેવો
માણસ. ૦શિર, ૦શીર્ષ પું મારગમુર.
૦સ્તંભ પું માર્ગદર્શક સ્તંભ કે ચિહ્ન
કે વસ્તુ, 'માઈલ સ્ટોન' ૦સ્થ વિં માર્ગમાં
ઊભેલુ (૨) પું વટેમાર્ગુ -ર્ગો વિં માર્ગનું
-પથનું અનુયાયી (સમાસમા અંતે) ઉઠાં
'શિવમાર્ગી'(૨)એ નામના કાઠિયાવાડના એક
પથનું(૩)માર્ગ નામના સંગીત પ્રકારને લગતુ
(૪)પું મુસાફર(૫) માર્ગી પથનો અનુયાયી
(૬) સ્ત્રીં મધ્યમ ગ્રામની એક મૂર્છના.
-ગોપિદેશક પું [+ ઉપદેશક] માર્ગ બતા-
વનાર -ગોપિદેશિકા સ્ત્રીંજુઓ માર્ગદર્શિકા
માર્થ પું[ઈ.] ખ્રિસ્તી સવતનો ત્રીજો મહિનો
માર્જન નં[સં] સાફ કરવું તે (૨) શુદ્ધ કરવા
મત્ર લણી પાણી છાટવું તે -ની સ્ત્રીં સાવરણી
(૨) એક શ્રુતિ

માર્જર પું[સં] ખિલાડો. -રી સ્ત્રીં ખિલાડી
માર્જિત વિં [સં] માર્જન કરેલું
માર્તક પું [સં] સ્વર્ગ
માર્દવ નં [સં] મૃદુતા [સ્ત્રીં, ૦પાશું નં
માર્મિક વિં [સં] મર્મજ (૨) મર્મભેદી ૦તા
માર્થુ વિં [જુઓ 'મારકું'કું કું] ધવાયેલું;
ત્રાસેલું ઉઠાં વખાનો માર્થો, કુંખનું માર્યું
માલ પું[જ] સામાન(૨) વિસાત, પૂછ (૩)
[લા] સત્તવ, ઠમ (૪) ગાળે [-મારવો=
(ખોટી રીતે) હારે લાલ કરી,વિસાત ભેગી
કરવી] માલમાલ વિં [જ] ભર્યું પૂર્યું;
ન્યાલ [-થઈ જવું=ન્યાલ થઈ જવું (૨)
[લા] પાયમાલ -ખાખાવીખી થઈ જવું]

માલ પું [સં] ઊંચાણનો પ્રદેશ
માલકી સ્ત્રીં [જ. મલિકહ, સરં મ, હિં.
મલિકા] રાણી
માલકલેરો પું એક રાગ
માલકાંક(-ખ)સ્ત્રીં સ્ત્રીં[સરં સં કુત્તની, હિં.
માલકગુની, મ. માલકંગુની] એક ખી
માલ(-લિ)કી સ્ત્રીં [જુઓ માલિકી] માલિક-

પણ; સતા. ૦હક(-ક) પું ૦ માલકીનો હક
માલકું વિં ૦ બાહુ, જાંસું, માલું (-એવું, માળવું)
માલકોશ પું ૦ [સં. માલકોશ; સરં હિં., મ
માલકંસ] એક રાગ

માલ(-ળ)ખું નં ૦ [સં માલકં (હારડો), સરં
હિં. માલકા] સળિયા કે દોગમાં પરોવી રાખેલો
કાગળો તથા વિઠીઓનો સમૂહ(૨) હારડો(૩)
[‘માળો’, કે ‘માળખુ’ ઉપરથી] (લા.) ખાલી
ખાળો કે પાલરા જેવું ખોખું (જેમ કે, શરીર
હાડકાનું માળખુ બની ગયું) (૪)[૧] ખાવટાનું
ધાસ [માળખામાં, માળખે નાખવું =
કાગળ માળખામાં પરોવી - ભરવી રેલો (૨)
કાગળની હકીકત ઉપર ધ્યાન ન આપવું(તે માટે
તેને સામેથી દૂર કરી, માળખામાં ભરવી રેલો).]

માલખાડી સ્ત્રી ૦ [માલ + ગાડી; સરં હિં.]
ભારખાનું, માલ લાવતી લઈ જતી આગગાડી
માલગુબારી સ્ત્રી ૦ [ફા, સરં હિં] જમીન-
મહેસૂલ (૨) જમીનદારે ઉધરાવી આપેલી
મહેસૂલ

મામલદી સ્ત્રી ૦ [ફા, સરં મ.] દલાલણુવેરયા
માલભમિ(-મી)ન પું ૦ [જ.] સારાખોટા માલ
માટેના જમીન

માલડો પું ૦ [‘માલ’ ઉપરથી] (કા) ગોદડા
ભરી રાખવાનો મોટો કાથળો

માલ(-ળ)ણુ સ્ત્રી ૦ [‘માલી’ પરથી, સં માલિની;
સરં હિં. માલન] માળીની સ્ત્રી, માળીનો ધંધો
કરનાર સ્ત્રી (૨) [૧] નાકમાયતી શેઠી

માલતિ(-તી) સ્ત્રી ૦ [સં.] એક વેલ(૨) એક છંદ
માલદાર [ફા] ધનવાન; તવગર

માલધણી, માલધારી પું ૦ [માલ + ધણી, ધારક;
સરં મ. માલધની] માલિક

માલધણી નં ૦ ૫૦૦ [માલ + ધાણી] મિથાન;
ભારે જમણ [-કરવાં = મિથાન જમવું (૨)
પારકી મિલકત ઓળખી ન્યાલ થઈ જવું.
-ઉઠાવવાં = મિથાન જમવું; મોજ ઉઠાવવી.]

માલપૂઆ(-ડો) પું ૦ [માલ (દે. મલ્લય = પૂડો)
+ પૂઆ (સં વપૂપ), સરં હિં. નાલપૂઆ. મ.
માલપુવા] મળ્યો પૂડો; એક મિથાન

માલમ(-મી) પું ૦ [જ. નુમલિમ, સરં મ.

માલીમ] વહાણમાંના માલનો હિસાબ રાખનાર
(૨) વહાણનો દોરનાર; ‘પાલિટ’

માલમતા સ્ત્રી ૦ [માલ + મતા; સરં મ માલમતા]
સ્થાવર અને જંગમ મિલકત

માલમલીદો પું ૦ [માલ + મલીદો] ભારે
મિથાન [સાધનસામગ્રી]

માલમમાલો પું ૦ મિથાન (૨) ઉપયોગની

માલમસ્ત વિં ૦ [માલ + મસ્ત; સરં મ.] ધન-
હોલતના મદમા છટી ગયેલું કે તેમાં જ સુખ
માનનાર [માલમતા]

માલમિલકત સ્ત્રી ૦ [માલ + મિલકત] જુઓ
માલમી પું ૦ જુઓ માલમ. ૦હોકો પું ૦ [સરં
મ. માલમી = હોકાયંત્ર] હોકાયંત્ર

માલવ પું ૦ [સં.] એક રાગ (૨) માળવા દેશ.
૦શ્રી, -વી સ્ત્રી ૦ શ્રીરાગની એક રાગણી

માલવણુ સ્ત્રી ૦ ખાવાની જુવારની એક જાત

માલવું નં ૦ [દે. મલ્લય ઉપરથી ?] છાશ ભરવાની
દોણી

માલશ્રી પું ૦ [સં.] એક રાગ

માલા સ્ત્રી ૦ [સં.] માળા, મણકા વગેરે પરોવી
કરેલો હાર(૨) જપમાળા (૩) કોઈ પણ વસ્તુની
એને મળતી એકત્રિત સંકલના ઉદા. ૦ ગ્રથ-
માલા ૦કાર પું ૦ માળી. ૦નુમાન નં એક
અનુમાનનું સાધ્ય તે બીજા અનુમાનનું સાધન-
બની એક જ પક્ષ વિષેની અનુમાનપરંપરા
(-યા) [શેખી]

માલાફૂલ સ્ત્રી ૦ [માલા + ફૂલ] (કા) આપવડાઈ;

માલાણું વિં ૦ [‘માલ’ ઉપરથી] માલ-સરવણું
માલદાર

માલિક પું ૦ [જ; સં. મલિક = રાજા (સં. મલ્લિ
= લોગવટો, કબજો), સરં હિં.] માલિક
સ્વામી, શેઠ (૨) પરમેશ્વર. -કી સ્ત્રી ૦ માલકી

માલિકી સ્ત્રી ૦ [સં] માળા

માલિની સ્ત્રી ૦ [સં] એક છંદ

માલિન્ય નં ૦ [સં] મલિનતા

માલિય(-યા)ત નં ૦ [જ] ઊંચી જાતનો
ખાગાયત વૃક્ષ [આપવું તે

માલિય(-સ) સ્ત્રી ૦ [ફા.] ચોળવું, રગડું,

માલી પું ૦ [સં.] જુઓ માળી

માલુકાર પું વણકર; હેઠ [એક વેલ
માલુવા સ્ત્રી [પ્રા. માલુવા; (સં માલુકા)]
માલું વિં માલકું, બાહું

માલુમ વિં [જ. મલુમ સરં હિં, ન]
ખપર પડેલું; ભણેલું [-કરવું = જણાવવું
-વડું, પડવું = જણાવું]

માલેક પું બુચો માલિક
માલેતુભ (-ભા) ર નં [જ મલિકુ-તુજાર]
વેપારીઓનો વડો, મોટો વેપારી (ર) વિં ખૂબ
પૈસાદાર [એક ઓતર

માલો પું પ્લાસ્ટર લીસું કરવાનું કહિયાનું
માલોપમા સ્ત્રી [સં] ઉપમાનો એક પ્રકાર,
જેમા એક ઉપમેયને અનેક ઉપમાનો સાથે
સરખાવાય છે (કા. શા)

માલ્યભારા, -રિણી સ્ત્રી [સં] એક વૃત્ત
માવ (મા') પું [સં. માધવ, પ્રા. માહવ] પતિ,
વહાલમ. ૦છ, -વે પું (સ) માધવ, શ્રીકૃષ્ણ

માવજત (મા') સ્ત્રી [જ મુહાફિજત સરં મ.
માફ (-વ) જત] બરકાત, સલાખ, સાગવાર

માવહું નં [સં. માધ + વૃદ્ધિ] કમતુનો વરસાદ
માવડી સ્ત્રી [સં માતૃ, પ્રા માઈ, સરં મ. માવલી]
મા, -રિયું વિં બુચો માવડી મુખ. -રિયો
પું માના જ કલામાં રહેનાર છોકરો ૦સુખું
વિં માની સોડમા કે માના કલામા જ રહેનાર
(ર) બીકણ, બાયલું [માબ'પ

માવ (-વી) તર નં બં વં [સં માતૃ + પિતૃ]
માવાદાર વિં [માવો' ઉપરથી] માવાવાળું
માવાલ વિં [મા' પરથી] (કા.) બુચો માવડિયું
માનીતર નં બં વં બુચો માવતર; માબાપ
(ર) [કા] પિયર ?

માવું. અંકિં [ન મા, પ્રા માજ, સરં મ.
નાવળે; હિં. માના] સમાવું, બરાબર આવી
રહેલું - ગોઠન. ઈ બુ

માવો પું [સરં હિં, ન. નાના] રૂંધ ઉઝળી
કરોનો ઘટ્ટ પદાર્થ (ર) ગર (જેમ કે ફળનો), કે
તેના જેવું કંઈ પણ (૩) સત્વ (૪) [સં. માધવ,
પ્રા. માહવ] બુચો 'માવ'મા

માશી (-સી) સ્ત્રી [પ્રા. માસી, માનસિયા
(સં. માતૃ + સ્વસ); સરં હિં માસી, માસી, ન.

માવશી] માની બહેન. ૦છ સ્ત્રી માસી
(માનાર્થક) (ર) માશીસાસુ ૦સાસુ સ્ત્રી
પતિ કે પત્નીની માસી

માશ્ચક સ્ત્રી પ્રિયા

માષ પું [સં.] અહર. -પાખ નં અહરતુ મોજન
માસ પું [સં.] મહિનો [નમૂનો (ર) ઘાટ
માસલો પું [સરં મ માસલ (જ. મસલ)]
માસાળ પું [માસી' ઉપરથી] માસો કે માસો-
સસરો (માનાર્થક)

માસિક વિં [સં.] માસને લગત (ર) નં માસિક
પત્ર. (૩) અંકર માસે ઉદાં માસિયું મળે
છે? ૦માંદગી સ્ત્રી રંજેદશનનો સમય;
અહકાવ આવેલા તે. ૦પત્ર નં દર મહિને
પ્રગટ થતુ પત્ર - સામયિક

માસિયો પું [માસ' ઉપરથી] મરણ પામેલાનું
એક વરસ સુધી દર માસે ડરવામા આવતું
આદ (ર) એક પ્રેતમોજન

માસી, ૦છ, ૦સાસુ સ્ત્રી બુચો 'માશી માં
માસીસો પું બુચો માસિયો

માસો પું [માસી' ઉપરથી] માસીનો પતિ
(ર) [સરં હિં. માસા] તોલાનો બારમો ભાગ.
૦મચરો, ૦છ પું વગ કે વહુનો માસો
માસતર પું [હિં. માસ્ટર; સરં મ] મહેતાણ,
ગણક (ર) અમલદાર (પોસ્ટ, રેલવે, મિલ
ઇં મા)

માહે પું [પ્રા (સં માધ), સરં હિં] માધ માસ
(ર) [ફા; સરં હિં, મ.] માસ. ૦વારી
વિં [સરં હિં; મ] મહિનાનું, મહિનાવાર
માહરત્મિક વિં [સં.] મહામાનું, મહામા
સ બધી, - જેવું

માહાત્મ્ય નં [સં] મહિમા; મહત્વ
માહિત વિં [જ. માહિવ્યત] વાહે ૦ગાર
વિં વાહેગાર, માણીતુ, પગિયવાળું. ૦ગારી
સ્ત્રી વાહેગારી -તી સ્ત્રી વાહેગારી;
ભાણ (ર) ખપર; હકીકત

માહી સ્ત્રી [ફા] માછલી ૦રીર પું માહી
૦મરાતળ વિં બાદશાહી વખતમા અમીરોની
એક પદવી
માહે અંક [માહ [ફા] ઉપરથી; સરં મ]

અમુક 'મહિનો' એ અર્થમાં. કિંશંમાહે કાગલ
માહિર વિં [જ. માહિર] માહિતગાર
માહિશ્વર વિં[સં.] મહિશ્વર, -ને લગતુ (૨)
મહિશ્વરનું પૂજક. -રી સ્ત્રી (મં.) પાર્વતી
માહરું નં [સં. માનુષ્ય, પ્રા. માહર; સરં
મ. માહેર] લગવિધ કરવાનો મહત્ત્વ
આદ્યામાહરું નં [માહરું + માહરું] કન્યાને
વળાવતાં રીત પ્રમાણે અપાતું આવતુ માહરું
[-પરચું]

માળ પું [દં. માલ; સરં મ] મેળો, મળ્યો (૨)
[સં. માલ] નિર્જન વેશન બીડોનો પ્રદેશ (ક) (સં.)
ઉત્તર ગુજરાતનો એક પ્રદેશ (૪) સ્ત્રી [સં. માલ]
માળા (૫) રેંદિયાના ચક્કર અને ત્રાક ઉપર ફરતી
ચારી [-આમલો = વેશન બીડો જેવા પ્રદેશને
ખેડી, ખેતીના ઉપયોગમાં લાવેલો]

માળખું નં જુઓ મલખું
માળખું સ્ત્રી જુઓ માલખ (૨) ['માળખું'
ઉપરથી] ધાજ સૈંદર

માળવા પું [સં. માલવ] (સં.) મધ્ય હિન્દુ-
સ્તાનમાં આવેલો એક પ્રદેશ -વી વિં
માળવાનું (૨) સ્ત્રી માળવાની પ્રાતિક બોલી
માળખું સંકિં [જુઓ માળ] ધાજ, સૈંદર
(ધાપર)

માળા સ્ત્રી જુઓ માલા. [-જપવી = હનિજન
કરવું (૨) [-ના નામની] વાટ જેવી, વાં વાર ચાલ
કરવું, રટણ કરવું; (૩) ખાખી બાવા થયું, કામધખા
કે પૈસાટકા વગરના થયું. -જાલવી = વિરક્ત
થયું; સાધુ થયું (૨) દેવાણુ કાઢવું -ના મૂળમાં
જવા = એક લેવા જતાં હોય તેય ગુમાવવું
-નો મણકો = પ્રિય પુત્ર. -નો મેર = દોળી
કે મંડળીનો આગેવાન. -ફેરવવી = જુઓ
માળા જપવી -લેવી = જુઓ માળા જાલવી.]

માળિયું નં ['માળ' ઉપરથી] મેડો (૨) સર-
સાગાન નખવા ધાપગ નજીક કરેલો નાનો માળ
માળિયું નં ['માળ' ઉપરથી] વાડો કે ભીતો
વિનાયું ધાપર

માળી પું [સં. માલિન; પ્રા. માલિ; સરં હિં.
માલી, મ.] ફૂલગાડ ઉછેરનાર (૨) ફૂલ વેચનાર
માળું વિં ['માર' વહાલું'] (કા) વહાલમાં
કે નિરર્થક, નામ સાચે વપરાય છે

માળો પું [જુઓ માળ, સરં મ. માળા]
પંખીનું ઘર (૨) ઘણા કુટુંબો રહી શકે એવું
ઘણા માળવાળું મકાન (૩) ખેતરનો માંચડો
માં (૦) [સં. સિમ્ન, પ્રા. મિન; સરં હિં. મેં]
સાતમી વિભક્તિનો પ્રત્યય

માંક(-જી) (૦) પું [સં. મંકુળ, પ્રા. મંકુળ]
માંકણ, માકડ. ઠમારી સ્ત્રી એક. વનરપતિ
માંકડમુખું (૦) વિં [માંકડું + મુખ] માંકડાના
જેવા લાલ મોતું [મૂંછેવાળું]

માંકડમૂઠું (૦) વિં [માંકડું + મૂઠ] ભૂરી
માંકડિ(-જી)યું (૦) નં જુઓ માકડિયુ

માંકડી (૦) સ્ત્રી [પ્રા. મંકડી (સં. મંકડી)]
માંકડાની મહા (૨) ધંડીના ઉપલા પડમાં
ખેસાડેલો લાકડાનો કકડો (૩) વૈયાનો તે
ભાગ, જે વડે ગોળી ઉપર તે ચપસીને બંધાય
છે (૪) દોર બાધવાના દોરદાના ગાળામાંની
મોઢી (૫) હળ ઉપર ચોટાં મોઢીના આકારનું
લાકડું, જેના પર ખેડા ખેડતી વખતે ભાર
મૂકે છે (૬) ભૂરી ભેસ (૭) માંકડીકકડી
(૮) ચામડીનો એક રોગ (૯) લોડીની એક
નળ. ઠૂકડી સ્ત્રી એક જીવડું, જેનું મૂતર
અડખેથી ફેલાયાય છે. -હું નં [પ્રા. મકડ
(સં. મંકડ)] લાલ મોતું વાદરું. -ડો પું
લાલ મોનો વાંદરો

માંકણ, ઠમારી જુઓ 'માંકડ'માં -જીયું નં
જુઓ માકડિયુ

માંખ (૦ખ.) સ્ત્રી જુઓ માખી

માંખ (૦) વિંઆહ (વેપારી સંકેત) [સરં મ.
માખી] (૨) (ગ.) સ્ત્રી [હિં; જુઓ માગવું]
માખ, માગણી (૩) [પ્રા. મગ (સં. માર્ગ)?]
સેચો (૪) ચોટલાની લમણ તરફની લટો;
લમણ આગળ પાડેલા પટિયા [-લખાવવા =
(વહનગરા નામરોમાં ઉડે અવસરે કાંસાની
ચાળીમાં) ઢેડ તથા તેના બે છોકરાનું
ચિત્ર ખાંડવું.]

માંગ પું [સરં મ.; પ્રા. માયગ (સં. માંગં)
આહાળ, ડોમ] મધ્ય પ્રાતની એક હનિ-
જન ભતનો માણસ.

માંખડી (૦) વિં '૧૮' (વેપારી સંકેત)

भांगलि(-णि)क वि० [सं.] शुभ, भांगस्थ न०

[सं.] शुभ, कल्याण

भांगडुं (०) स०कि० लुओ भांगडुं

भांगडो (०) पु०[सं म०च, सर०हिं, म. माच]

भांगो; छिथी भेकः तप्त, पाट (२) गाडानी

धरी उपरने पाटलो (३) सोकटानी पाणभानु

कल. -डी स्त्री० नानो भांगडो

भांगी (०) स्त्री०[सं म०च, सर०म, हिं मार्ची]

भाटकी (२) नानो भांगो, आसन लेवी भेक

-यो पु० लुओ भांगडो (२) भाटलो (वाण

के काथीने)। [-भूकवे = सायु -त इररत यव.]

भांगरे (०) स्त्री० [लुओ म०चरी] तुलसी, डमरा

ध०नी भियावाणी डामणी (२) लोडानी

सभतणी (३) यंपलनी सीवलीभा पग तणे

न्हेंतु पतणु पड (४) मरधाना भाया उपरनी

कलगी [बूरी डीडीनाणु]

भांगरं (०) वि० [प्रा. मंजर (सं मार्जार) परधी]

भांगडुं (०) स०कि०[सं मृज, मज्ज, सर० म

मंजणे, हिं मंजना] धरीने साइ करव (वासण)

भांगरे पु० [सं. मार्जार, सर० म मार्जर]

भिलाडो, -री स्त्री० भिलाडी -रीनो टोप

पु० भिलाडीनो टोप ऐक वनरपति

भांग (०) पु० [सर० हिं मंजरी (सं मध्य, प्रा.

मज्ज,)] कास्मीरनो छोडीवाणे

भांगे (०) पु०[लुओ भांगवुं, सर० हिं. मंजरा,

म. मंजरा] काय पायेलो द्वार (पत गनो)

भांगल (० ?) न० ऐक धास

भांगी (०) पु० [लुओ भांगी] धली (२) मरड

भांग (०) अ० [प्रा मणयं (सं. मनाक), सर०

भाणभाण] भाड भांग (२) पु० [?] ऐक राग

(३) [भांगवुं] उपरधी, सर० म; हिं.] शोला

भाटे गोडवेकी उतरडो

भांगल (०) न० लुओ भांगल

भांगली (०) स्त्री० [भांगवुं] उपरधी] भांगनी

छियाई, छिलली (२) म०काण करव ते, गोडवली

भांगछाई (०, ०) स्त्री० [भांगवुं + छाई] (का) धरना

रायन्नीलानी शोले तेवी गोडवली (२) [सर०

म माडपूस] नासुकासु नकी करी लणी लेव ते

भांग भांग (०) अ० [लुओ भांग] भाण भाण;

जेम तेम करीने, मडा मुष्टेक्षीजे

भांगलि(-णि)क वि०[सं] मडणतु (२) म०ण-

भातुं, भ०रिणु (३) पु० भ०रिणो रान, आमत

भांगलियुं न० गुसावाणी नगर

भांगव (०) पु०[प्रा मडव (सं मडव), सर०हिं,

म] वरपक्षने पहंगमल्ली आपवानो छेल्लो

विधि (२) स्त्री० नवरात्रीनी भांगवी

भांगवाण (०) स्त्री० [भांगवुं + वाणवुं] भाडी

वाणतु ते, तोड, सभाधान [भाणस

भांगवियो (०) पु०[भांगवो' पन्थी] कन्यापक्षने

भांगुवी स्त्री०[प्रा मडव (सं मडव), सर० म]

व० आगणनी छिथी भेक (२) रवेथी (३)

नवगजोभा दीवा भूकवा भाटे जतावेकी मंडप

लेवी रथना (४) जकात लेवानी लन्था (५)

यकलु पन० (६) [?] मोयगिंग

भांगल (०) स०कि० शर करवुं (२) लणवुं;

नाधवु (३) [सं मड, सर० हिं मांडना,

म माडवो] गोडवुं -भूकड (४) योळवुं;

स्थापवु (५) भीछ क्रियांनी सहायधी ते

क्रिया ज्वाणतु शर करवुं, तेभा लागवु, वणगवुं

जेवो लाव पतवे छे छेडां लणवा भाडो.

[भांगी वाणवुं = पतावट करवी (२) आताभां

यालतु लेखु लणी वाणवु - पतवी देव, न०

कवुं (३) यध राणवुं, मोडू राणवुं.]

भांगवो (०) पु० [सं मडव, सर० हिं. मांडव,

म माडव] मडप, यदवे आधी जतावेकी

भेक के स्थान (२) [ला] छोडी; कन्या.

[-आववो = छोडी लन्थी -छिमे। धवो

= छोडी परणाववा जेग यवी -भूकववो =

वरपक्ष विहाय यता पडेलो कन्यापक्षना

भांगवे आवे तयारे रीतना नाणांनी लेख -देव

भूकववी. -भांगवो = मडप ज्यवो (२) [ला]

इजेत करवुं भांगवे जेसवुं = वरपक्षतु भांगवो

भूकववा कन्यापक्षने भांगवे आववुं] -वा-

भयं (-रय) पु० लजनी ऐक आमत, कन्या-

पक्षतु भांगवो जाववाने अगेतु भयं.

-वाभलुरत, -वाभुरत न० कन्याने त्या

लजमडप जावना शडभा कराने विधि के तेवुं

मुल्ल

(૨) સ્ત્રીં પ્રસ્તાવનારૂપે બે બોલ -તાહાર
 પું [+ આહાર] પ્રમાણસર-પોષણ માટે
 ભેજાએ તેટલો ખોરાક. -તાહારી વિં
 મિતાહાર કરનારં
 મિતિ સ્ત્રીં [સં.] તિથિ, તારીખ (૨) માપ
 ઇમમ પું [સં.] પું લાઘબધ (૨) સૂર્ય.
 ંકાર્ય, ંકૃત્ય નં મિત્ર તરીકે કરેલું કામ.
 ંજન નં મિત્ર. ંલ, ંતનયા સ્ત્રીં (સં.)
 યમુના નદી. ંતા સ્ત્રીં દોરતી, લાઘબધી.
 ંદ્રોહ પું મિત્રનો દ્રોહ. ંદ્રોહી વિં
 મિત્રદ્રોહ કરનાર ંભાવ પું મિત્રાચારી.
 ંમંડળ નં મિત્રોનું મંડળ. ંરોબ્ય નં
 મિત્રનું કે મિત્રાચારી સમ્પન્ન સભ્ય ંવિદા
 સ્ત્રીં (સં.) કૃષ્ણની આઠ પટરાણીઓમાની
 એક. -ત્રાઈ સ્ત્રીં મિત્રતા -ત્રાચાર પું
 મિત્રાચારી -ત્રાચારી સ્ત્રીં લાઘબધી, દોરતી
 મિથાશિષ્યા સ્ત્રીં [સં.] ગુપ્ત શિષ્યા -પત્ની
 મિથુન નં [સં.] ભેડું, ભેડ (૨) મૈથુન (૩)
 સ્ત્રીં ત્રીજી રાશિ -ત્રી વિં જુઓ મૈથુની
 મિથ્યા વિં (૨) અવં [સં.] અસત્ય, અવાસ્તવિક
 (૩) ક્રોગટ. [-કુકુટ (-કુ) = કુકુટ મિથ્યા
 યાઓ, એમ કુકુટની માદી -પથાત્તાપ
 સૂચવતું વાક્ય (જેનં).] ંત્ત નં મિથ્યાપણું.
 ંચાર પું [+ આચાર] મિથ્યા આચાર (૨)
 ંલ ંચારી વિં મિથ્યા આચરણવાળું (૨)
 ંલ્લી. ંદષ્ટિ સ્ત્રીં યોદી સમજ ંપવાદ
 પું [+ અપવાદ] ખોટું તહોમત. ંપવાદી
 વિં ખોટું તહોમત મૂકનાર. ંયુદ્ધિ સ્ત્રીં અભાતિ.
 ંભાધી વિં ભૂકું ખોલનારં. ંભિમાન નં
 [+ અભિમાન] ખોટું અભિમાન. ંભિમાની
 વિં મિથ્યાભિમાન કરનાર. ંરોપ પું
 [+ આરોપ] ખોટો આરોપ ંવાદ પું
 ભૂહાણ. ંવાદી વિં ભૂકું ખોલનાર
 મિનહૂન વિં [અ. મિનહુ; સરં મ મિનહુ] ચાહ
 ('મ'હે મિનહૂન' એટલે ચાહ માસ, એમ
 ખતમાં વપરાય છે)
 મિનાકસે પું [અ. મુનાકશહ] ખાર, દ્રેષ, ધીનો
 મિનાર (-રો) પું [અ મનાર; સરં મ મનોરા,
 હિં. મિનારા, મીનાર] ચાલવાના આકારનું

એક ભવનું વાધકામ
 મિનિટ સ્ત્રીં [હં] કલાકનો સાઠમો ભાગ
 મિનિસ્ટર પું [હં] વજર, પ્રધાન
 મિનોઈ વિં [જુઓ મીનોઈ] પરલોક સબધી
 મિત્રતબરી સ્ત્રીં [ફા. મિત્રતોચારી; સરં
 મ મિત્રતવારી, હિં. મિત્રત] આજીજી, કાલાવાલા
 મિયાઈ નં [રવં] બિલાડીનો અવાજ, મ્યાઈ.
 [તને પણ મિયાઈ = જેણે પ્રપંચ શીખવ્યો
 હોય તેની ઉપર જ તેનો પ્રયોગ કરતો
 ખતાવવાના અર્થમાં વપરાય છે]
 મિયાણો પું [ફા. મિયાનહ, સરંમ મિયાના]
 એ નામની એક ભતનો માણસ
 મિયાન નં [ફા નિયામ, સરં હિં; મ ન]
 તલવાર વગેરેનું ઘર
 મિયાં પું [હિં] મુસલમાન ગૃહસ્થ (૨) તેનું
 સબોધન [-ની મીનડી = બીકણ માણસ
 -મહાદેવનો ભેજ = બે વિરોધી બાબતોનો
 સબબ (કદી ન ધટે, એ અર્થમાં)]
 મિરજાન નં [અ. મર્જાન, સરં હિં. મિરજાન
 = પ્રવાસ] સાળાનો એક ભાગ
 મિરાત સ્ત્રીં [જુઓ અમીરાત, અ મિરાસ
 = વારસો] પૂજ, દોલત
 મિલ સ્ત્રીં [હં] યત્તથી ચાલતું કારખાનું (બહુધા
 મોટું ને વસ્ત્રનું) ંએજંટ પું મિલના
 શેરહોહરો (ભાગીદારો) તરફથી મિલનો સમજ
 વહીવટ સંભાળવા નિમાતો વડો ભાગીદાર
 ંકામદાર, ંમલૂર પું મિલમાં કામ કરતો
 મલૂર. ંમાલિ (-લે) કે પું મિલનો વહી-
 વટદાર એજંટ (જેને સામાન્ય રીતે માલિક
 કહેવામાં આવે છે) ંમાલિ (-લે) કે મંડળ
 નં મિલએજંટોનું મહાજન -મંડળ
 મિલકત સ્ત્રીં [અ] ધનમાલ વગેરે, પૂં
 મિલન નં [સં.] મુલાકાત; મિલાપ, મળવું તે
 ંસાર વિં મળતાવડું ંસારી સ્ત્રીં
 મળતાવડાપણું
 મિલમાલિ (-લે) કે પું; ંમંડળ નં જુઓ
 'મિલ'માં [મિલ
 મિલાપ પું [સરં હિં, મ (સં. મિલ)] મેલાપ;
 મિલાવટ સ્ત્રીં [હિં (સં મિલ)] મેળવણી;

મિશ્રણ. - હું સંક્રિંમેળવવું, બેથું - મિશ્ર કરવું
 મિલિત વિં [સં.] મળેલું, એકઠું થયેલું
 મિલિંદ પું [સં] જમરો. - દામમાન વિં [સં]
 આસાન, લીન, મમ [માની પ્રત્યેક
 મિલ્કું નં [જુઓ મીલ્કી] બે પાસિયા વેલ્લી-
 મિશ્ર વિં [સં] મેળસેળવાણું, મિશિત, એકઠું
 (૨) પુંમાન આપવા યોગ્ય પુરુષના નામને
 અતે લાગે છે. ઉદાહરણ મંડનમિશ્ર. જલનિ
 સ્ત્રીન સ્નાત કે સપ્તમંશ માત્રાના ખડવાળા
 તાલની લનિ. ૦થુ નં મેળવણી. ધમેશ (૨)
 મેળવણીથી થયેલી વસ્તુ (૩) 'એલિગેશન'
 (૪) ૦ધાતુ સ્ત્રીં મિશ્રણવાળી ધાતુ (૨)
 બે ધાતુઓના મિશ્રણથી બનેલી ધાતુ ૦પદી
 પું 'ક્રોમ્પાઈડ એકસ્પ્રેશન' (૪) ૦રાશિ
 પું 'ક્રોમ્પાઈડ ક્વોન્ટિટી' (૪). ૦વાક્ય
 નં (વ્યા.) એક મુખ્ય ને બીજા એક કે
 અનેક ગૌણ વાક્યોવાળું મોટું વાક્ય - અિત
 વિં મિશ્ર [ખડાવું કાઢીને.]
 મિષ નં [સં] બઢાવું, મશ. [-ને] મિષે = નું
 મિષ્ટ વિં [સં.] મીહું; મધુર. ૦તા સ્ત્રીં, ૦પણું
 નં. - ધાત્ર નં [જન્ન] ગળી ને રૌદ્રિક વાની
 મિશન નં [ફં.] પ્રચાવું, જીવનધ્યેય જેવી
 મહત્તાવાળું લક્ષ્ય (૨) પ્રિયતી ધર્મપ્રચાવતું
 તેવું કામ કે તેનું ધામ. ૦રી વિં મિશનને લગતું
 (૨) પું મિશનનો કે મિશનવાળો માણસ
 મિસર નં [જ. મિલ, સરં હિં, મ] (યં)
 આફ્રિકાનો એક પ્રસિદ્ધ દેશ, ઇજિપ્ત - ૦રી
 વિં મિસરનું
 મિસરી સ્ત્રીં [સરં હિં, મ (જ મિલ ઉપરથી)]
 સાકર (૨) વિં જુઓ 'મિસર' મા
 મિસરો પું [જ.] કવિતાની વૃક્ક
 મિસલ સ્ત્રીં [જ. મસલ, સરંમ.] રીત; તરેહ
 ૦સર અં રીતસર
 મિસાલ સ્ત્રીં [જ] ઉદાહરણ; દૃષ્ટાંત
 (-આપવી) (૨) અં પેટે, -ની જેમ
 મિસી (-રસી) સ્ત્રીં [સં. મસિ (-સી), સરં
 મ. હિં.] કાત કળા રંગવાની ભૂમી [-લગાડવી
 = ઉમર લાયક છોકરીને પહેલી વારથી વેશ્યાના
 ધધામા વાળવી.]

મિસ્કાલ પું [જ] હીરામોતીનો એક તોલ-વજન
 મિસ્કીન વિં [જ; સરં હિં, મ મિસ્કીન]
 સુદલિસ; ગરીબ
 મિસ્કર પું [ફં.] પુરુષના નામ આગળ
 અગ્રેષ્ઠ બાપામા વપરાતો 'શ્રી' એવો સન્માન
 સૂચક શબ્દ (૨) 'બાઈ' અર્થનું સંબોધન
 મિસ્તર નં છોની સપાટી સરખી કરવાનું
 ચોખ્ખર (૨) પું જુઓ મિસ્તર
 મિસ્ત્રી પું [સરંમ., હિં મિસ્ત્રી (ઈ માસ્ટર;
 પો. મેસ્ટર)] હોશિયાર કારીગર (ખાસ કરીને
 સુનાર, કળિયો) (૨) એક અટક
 મિદમેજ સ્ત્રીં [જ. મદમેજ] ઘોડેસવારના
 બૂટની એડીએ લગાડતું ઘોડાને ગોઠાવવાનું
 એક સાધન; 'સ્પર'
 મિહિર પું [સં.] સૂર્ય
 મિહિરામણ પું [જુઓ મહેરામણ] + સમુદ્ર
 મિહીલું નં + જુઓ મહેલું
 મીચવું સંક્રિં [જુઓ મીચવું] ખીડવું, બધ કરવું
 મીજ સ્ત્રીં [પ્રા મિંજ (સં મજ્જા)] મીઝ;
 બિયાનો ગર
 મીલન નં [જ; સરંમ. મિજાન, હિં] અંદાજ;
 માપ ૦સર અં માપસર, મીલનમાં
 મીટ સ્ત્રીં [સરં હિં. મીટના, મ. મીટ] નજર,
 અનિમેષ દષ્ટિ. [-મારવી = આંખ બધ
 કરવી. -મારીને સૂઈ જવું = શાંતિથી સૂઈ
 જવું. -માંડવી = અનિમેષ દષ્ટિથી જોવું (૨)
 [લા] (-ની પાસે) તીવ્રપણે ધ્રુષ્ટવું; આશા
 રાખવી -મેળાપો = આખે આખ મળવી,
 દષ્ટિમિલન.] -ટામીટ સ્ત્રીં સામસામી
 મંડાયેલી નજર
 મીટર નં [ફં.] (વીજળી, ગરમી, પાણીનો
 વાપર વગેરે) માપવા માટેનું યંત્ર (૨) પું
 લ થાઈતુ એક માપ (મેન્સ)
 મીટરું અંક્રિં [ટે. મિટ, સરં હિં. મિટના;
 મ. મિટરો] ભૂંસાઈ જવું, નાબૂદ થવું (૨) મટવું,
 મીહું વિં [પ્રા. મિટ (સં. મિટ), સરં હિં મીઠા,
 મ મિઠા] મધુર (૨) ગળ્યું (૩) નં [સરંમ.
 મીઠા] લવણ; નિમક [મીઠા ઝાડનાં મૂળ
 કાપવાં = લલાઈ બતાવ્યા કરનાર - હિંત

કરનારને જ નુકસાન થાય તેટલો બલો તેનો લાભ લેવો મીડા વિનાનું=દમ વિનાનું, ખીકણ. મીડી જમીન=છાપર નદી એવી ખેતીને લાયક જમીન મીડી છબ=ખુશા મતિયા-સારું લગાડે તેવી વાણી (૨) તેનું માણસ. મીડું મરચું ભભરાવણું=વધારીને વાત કહેવી. મીડું લાગણું=ચચરણ. રીસ ચડવી. (આખમા) મીડું પડણું=અદેખાઈ આવવી] -કડાં નાખવું વહાલના આલિ-ખન(૨)કપણા, એવારણા [-કરવાં=મીડા લેવા -ઠાળવાં=બકાળી હેત ખતાવવું પણ અંદરથી કંઈ કરવી -લેવાં=એવારણા લેવા] -કડું વિં (૫) મીડું(૨) મીડું મીડું એલનાર(૩)નં જુઓ મીડા -ઠાઈ સીં સુખડિયાને ત્યાં લેવાતી કે એવી કોઈ પણ મળી વાની (૨) મીડાશ, મધુરતા -ઠાઈવાળો પુંઠ મીડાઈ લેચનાર, સુખડિયો -ઠાચરું વિં ગળી વસ્તુઓ ખાનાર -ઠાણુ નં જુઓ ગળપણ -ઠાળોલું વિં મીડું એલનાર. -ઠાશ સીં મીડાપણુ. -ઠી સીં બચ્ચી (૨) રનેહાલિગન [-મારવી=હૈયા સરસુ ચાપણું(૨) હોઠે સુખન લેવું (અચ્ચ) -લેવી =બચ્ચી કંઠી] ઠદરાખ વિં દ્રાક્ષ જેવું મીડું ઠકતરુ નં હડકાયેલુ નહી તેવુ સાડુ ફૂનું ઠલીંણુ નં મોસખી જેવુ એક કળ -ઠા ભાત પું એક જાતનો બિરજ-ઠા લીમડો, -ઠો લીંબડો પું એક વનરખતિ, જેના પાન કઢીમા નાખે છે

મીડથો પું [જુઓ મડલો, સરં મ મિરવા] હૃષપુષ્પ માણસ (૨) ક સહ, ખેપિયો (૩) મુખી અથેસર [ગૂથેલી લટ-(લેવી)

મીડલી સીં [જુઓ મીડલી] સીના કેશની મીડિયો વિં પું ['મીડું' ઉપરથી ?] વળેલા સિ અડાવોળો (બળક, બકરો)

મીડું નં [સ. વિંદુ ઉપરથી ?] શૂચ, બિંદુ ટપક [-ફેરવણું, મૂકણું, વાળણું=રહ કંગ્વ છોડી દેવું -વળણું=રહ થવું(૨)બલાસ થવું(૩) નિર્વંશ જવુ એકલા વગરનાં મીડાં= (સુખ્યને અભાવે) કશી કિમત વગરની કે

તાકાત વગરની વસ્તુઓ કે માણસો, મીડે મૂકણું=કાઠી નાખણું, રહ કરવું (માણસમાથી)]

મીડળ નં [સં. નદનફલ, હિં મૈનફલ, મૈદલ] મીડળ, એક કળ (લગ્ન જેવી કિય.ઓ વખતે કાડેખાથે છે) [-ખાંધવાં, છોડવાં. (હાથે) મીડળ ખાંધ્યાં હોવાં=કામ ન કરી શકાવું (હપકામો)] [સોનામુખી

મીડી, ઠઆવળ સીં [સરં મ મેંધીજવલી] મીણુ નં [પ્રા. મયળ(સ મદન), હિં મૈન, મ મેળ(ફા મોમ ?)] મધપૂડો જેનો બનેલો હોય છે તે ચીકણો પદાર્થ (૨) અં [?] જુઓ મીના (-કહેવી, -કહેવરાવવી) [-કાઠણું =મારી મારીને નરમ કરી નાખવું (૨) મહેનત કંગવી અહાળો કાઢવો -તું કરી નાખણું= નરમથેંશ અથવા ગરીમ સ્વભાવનુ ખન વી દેવુ (માણસને) -મીણુ થઈ જવુ =મીણુ જેવું નરમ થઈ જવું] ઠકાપડ, ઠકાપડ નં પાણી ન રોધે તે સાર મીણુ કે એવો પદાર્થ ચકાવીને બનાવેલુ એક જાતનુ કાપડ; મીણિયુ બખતી સીં જેમા વાટ ઘાલેલી હોય એવી મીણુ જેવા પદાર્થની બનાવટ

મીણુઝરી વિં (૨) સીં + જુઓ મીનાકારી મીણિયું વિં ['મીણુ' ઉપરથી] મીણવાણુ (૨) જુઓ 'મીણુ'મા (૩) નં મીણકપડ

મીણુ, -ણિયું વિં ['મીણુ' ઉપરથી] નશામાં પડેલુ -ણો પું [પ્રા મયળ(સ મદન)= માદક] કેક, નશો (૨) કેક ચડે તેવો ઝેરી પદાર્થ (-ચુડવો)

મીન સીં [સં] બારમી રાશિ (૨) નં માજલુ ઠકેતન પું (સ) મકરંદેદ્ર, કામદેવ ઠમેખ(-પ) સીં વાવે, હરકત, રા કા કરવા-પણુ (૨) વધારોધટાડો કંગાપણું (૩) અં આજુ વતુ હોય તેમ (-ન હોવાં, ન કરાવાં)

મીનડી સીં [જુઓ મીની] મીડી, બિલાડી. -કું નં બિલાડું

મીનાકારી વિં [ફા, સરં હિં, મ મિનાકારી] જાતવાણુ (૨) સીં સોનાચાદી પર રંગીન કામ -કારીગરી

મીનાં અં [સરંમીણુ(૨)] હાથાની કબૂલાતનો

સ કેતશબ્દ [-કહેલું = હાર કબૂલ કરવી.]

મીની સ્ત્રીં [રવં] મીનડી; બિલાડી

મીનો પું [ફા. મીના] સોનાચાદી પરનું રંગિત ચિત્રકામ, મીનાકારી

મીનોઈ લિં [ફા] સ્વર્ગીય

મીનાંસા સ્ત્રીં [સ.] વિચારણા; તપાસ; સમાયોચના (૨) લૈન્ગિનિપ્રણીત પૂર્વમીમાસા-દર્શન (-કરવી). - સક પું મીમાસા કરનાર (૨) મીમાસાદર્શન લાણનાર કે માનનાર

મીર પું [ફા] અમીર (૨) એ નામની એક ભતિનો માર્ણસ. અબદલ પું ન્યાયાધીશ બલ(-કા)દ વિં [+ જાદ (ફા)] = બન્નેલું મીરના કુળનું

મીરજ પું [ફા] મુસલમાનોના એક જિતાબ, અમીર, ઉમરાવ (૨) મુસલમાનોની એક ભતનો માર્ણસ

મીરાસ સ્ત્રીં [જ.; સરં હિં; મ મિરાસ] વારસો. - સ્ત્રી સ્ત્રીં વારસામા મળેલી ફોલત (૨) એક મુસલમાની માગણ ભતનો માર્ણસ મીલ સ્ત્રીં [સં મિલ ઉપરથી? સરં મ મીલ] પ્રતિપક્ષ; વિરોધી જમાવટ (તકરાર કેટ ટામા) [-ખાંધવી = વિરોધી ટોળી જમાવવી]

મીલન નં [સં] ખંધ કરવું - ખીલવું તે

મીલિત વિં [સં] ખંધ કરેલું - ખીડેલું

મીં સં [સરં મં.] મેં (ઉત્તર ગુજરાત)

મીંચવું સંકિંદિ મિંચણ; સરં હિં. મીંચના, મ મિંચકર્ણે ભુઓ મીંચવું મીંચાવવું સંકિં (પ્રેરક) મીંચાવું અં કિં (કર્મણિ)

મીંચામણું નંબંબં ભુઓ મિયામણા

મીંજ સ્ત્રીં ભુઓ મીંજ

મીંડ સ્ત્રીં [સં. મીંડન = થીમે અવાજે, સરં હિં; મ મેંડ] (સગીત) એક શ્રુતિ યા સ્વર ઉપરથી બીજી શ્રુતિ યા સ્વર જવાનો એક સધુર પ્રકાર, ધરીટ

મીંડલી (-ળી) સ્ત્રીં [સરં મ મેંડળે = એ સેરને એકઠો વળ આપી ભેગી કરવી; હિં મીંડના = હાથ વડે મસળવું, અથવા મેલી = નાણ સરમા ગૂથેલી વેણી.] કપાળ ઉપર ગોઠવેલી ચોટલાની લટ. [-લેવી, મીંડલો લેવી

(કા.) = કપાળ ઉપર ચોટલાની લટ ગૂથવી.]

મીંડુ નં ભુઓ મીંડું

મીંડળ નં ભુઓ મીંડળ

મીંડું વિં [સરં મ. મેંડા = વાકું] મનમા સમજે પણ બહારદેખાવા ન દે તેવું (૨) ખંધુ; ધૂત. - ઢાઈ સ્ત્રીં. - ઢાપણું નં મીંડું હોવું તે

મીંડી, અમાવળ સ્ત્રીં ભુઓ મીંડી

મીંડડી સ્ત્રીં [ભુઓ મીની] મીનડી, બિલાડી.

-કું નં મીનકું, બિલાડું. - કો પું બિલાડો

મુક(-ગ)ટો પું ભુઓ મુકટો [મુકાદમી

મુકદમ પું [જ.] ભુઓ મુકાદમ - મી સ્ત્રીં

મુકદમો પું [જ; સરં હિં, મ. મુકદમા] ધાવો

મુકદર નં [જ.] નસીબ

મુકનો પું [જ નિવનઅહ] ભુરખો

મુકમ્મલ વિં [જ] પૂરેપૂરું, સંપૂર્ણ. અથાજાદી સ્ત્રીં પૂર્ણ સ્વાતમ્ય

મુકરદમ પું ભુઓ મુકાદમ

મુકરદમો પું ભુઓ મુકદમો

મુકરર વિં [જ મુકરર] નિયત, નક્કી કરેલું

મુકરકું, મુકરી જવું અં કિં [સરં હિં.

મુકરના, મ મુકરર્ણે, જ મુકિર ઉપરથી? નામુકર જવું, કહીને કરી જવું

મુકરી સ્ત્રીં [હિં] પ્રાય: ચાર ચરણની કવિતાનો એક પ્રકાર, જેમા ત્રણ ચરણનો અર્થ છેલ્લા ચરણથી મુકરી ભય છે

મુકાણુ નં [‘મુકકું ઉપરથી] મુકવું તે

મુકાદમ પું [જ. મુકાદમ, સરં મ મુકાદમ]

નાયક; જમાહાર - મી સ્ત્રીં મુકાદમનું નામ

મુકાબલ, મુકાબિલ [જ] વિં મુકાબલામા

આવવું - લો પું [જ] સરખામણી (૨) સામસામી ભેટ

મુકામ પું [જ] ગહેઠાણ (૨) પડાવ; ઉતારો.

[-ઉઠાવવો = બીજી જગાએ જવા મુકામની

જગા હોય તે ખાલી કરવી. - ઉપાડવો

= મુકામ એક જગાએથી બીજે લઈ જવો.

-કરવો, નાખવો = પડાવ નાખવો; ઉતારો

કરવો.] [કર્મણિ ને પ્રેરક

મુકાવું અં કિં, -વવું સં કિં ‘મુકવું’

સુકુટ પુ. [સ.] બુઓ મુગુટ

સુકુર પુ. [સ.] આયનો

સુકુલ ન. [સ.] ખીલતી કળી -લિત વિ.
[સ.] કળીઓવાળું (૨) અડધું ઊંચડેલું,
અડધું બધ

સુકુંદ પુ. [સ.] (સ) વિખ્યા

સુકર વિ. [બુઓ મુકરર] ઠરાવેલું (૨) અઠ
જર, ખચીત

સુક્ષી સ્ત્રી. [દિ લુક્ષા=મુદ્ધિ, સરં પ્રા મુદ્ધિ (સ.
મુદ્ધિ), સરં દિ, મ] ઠોસો (-ઠોકવી,
-મારવી, -લગાવવી). -કાટવું સંકિં

સુકું મુકું મારવું. -કો પુ. ઠોસો; ગડો

સુક્ષા વિ. [સ.] બધનરહિત; છૂદું (૨) મુક્તિ
પામેલું. ઠક ન. એક અસ્ત્ર (૨) પૂરું
અથવાળો રત્નત્ર સ્ત્રોક ઠકું વિ.
જેરથી કે બેધડક બોલનાર કે ગાનાર.
ઠયાપાર પું. અબાવિત વ્યાપાર, 'મી દેડ'.
ઠડકત વિ. છૂટે હાથે કાન કરનાર

સુક્તાદ ન. [બુઓ મુખતાદ] વાર્ષિક આદ
સુક્તા, ઠફલ(-ળ) ન. [સ] મોતી ઠવલિ(-લી,
-ળિ, -ળી) સ્ત્રી, ઠહાર પું. મોતીનો હાર

સુક્તિ સ્ત્રી. [સ] મોક્ષ(૨) છુટકારો (-આપવી,
મળવી). ઠપદ ન. સુખાવસ્થા, મોક્ષ ઠપુરી
સ્ત્રી. ન્યા જવાથી મુક્તિ મળે તેવી નગરી
(ક્ષારકા, અયોધ્યા, મથુરા વગેરે) ઠફાજ સ્ત્રી.
લક્ષ્મી દર્પે સંગઠિત કરવામા આવેલું એક
ખિરતી મિશન. ઠમાર્ગ પું. મુક્તિનો માર્ગ

સુખ ન. [સ.] મો (૨) ચહેરો (૩) આગલો
કે ઉપરનો ભાગ (૪) નદી ન્યા દરિયાને
મળે તે સ્થાન (૫) નાટકવું મૂળ કારણ કે
બીજા, એક સંવિ (કા રા). [-નાં મલોખાં
કરવાં=ઉપર ઉપરથી મીઠું મીઠું બોલી
પુરા કરવું] ઠકમલ(-ળ) ન. સુખરૂપી.
કમળ ઠકળા સ્ત્રી. મોતી શિકલ, શોલા,
છટા ઇ. ઠચદ્ર પું. સુખરૂપી ચદ્ર ઠચિત્ર
ન. ગ્રંથ સામયિક વગેરેનું પ્રારભમા મુકાતુ
ચિત્ર. ઠજ(-જી) બાની સ્ત્રી. મોઢાની સાક્ષી
ઠપદ ન. પું. ઘૂમટો. ઠપત્ર ન. અમુક
મડળતુ છાપુ ઠપરીક્ષા સ્ત્રી. લેખિત નહિ

પાણ મૌખિક પરીક્ષા. ઠપાક પું. મોનો એક
રોગ ઠપાક પું. ગોખવું -ચાદ કરવું તે, મોઢે
બોલવાનું તે ઠપૃષ્ઠ ન. ગ્રંથ કે સામયિકના
પૂઠાનું પાણું ઠખધ પું. પ્રતાપના. ઠભંગ
વિ. પડી ગયેલા - નૂર વગરના, હતાશ મોવાળું.
ઠમુદ્રા સ્ત્રી. ચહેરો, મોનો દેખાવ. ઠર(-રિત)
વિ. ખખડણ; અવાજ કરવું (૨) વાચાળ
ઠરતા સ્ત્રી ઠવાચન ન. ઉચ્ચાર કરીને
વાચવું તે, ઠવાધ ન. કૂકીને વગાડવાનું વધ
ઠવાસ પું. જમ્યા પછી મો સુવાસિત કરવા
ખાવાની વસ્તુ ઠસધિ પું. જેમા બીજનું
ફલિત થવા તરફ વલણ નણવાય છે (નાટકનો
એક સંધિ) ઠસામુદ્રિક પું. ચહેરા પરથી
ચારિત્ર્ય જોવાની વિદ્યા, 'દ્વિબિચોળનોમી'

મુખતાદ ન. વાર્ષિક આદ (પારસીઓમા)
મુખતેસર વિ. [જ. મુક્તસર] દૃઢ, સક્ષિપ્ત
મુખત્યાર વિ. [જ. મુક્તાર] પોતાની મરજીમા
આવે તેમ કરવાને સત્તા અપાયેલું (૨) પું.
એલચી, વછીલ, પ્રતિનિધિ ઠનામું ન. પેતા
તરફથી કામ કરવાની સત્તા આપનાર લખાણ
(-આપવું, કરી આપવું, લખી આપવું).
ઠવારસ પું. મુખત્યારીથી નીમેલો વારસ
-રી સ્ત્રી. સદર પરવાનગી, ફલ સત્તા
(-આપવી, લખી આપવી)

મુખારવિંદ ન. [સ] મુખકમળ, કમળ જેવું
સુદર મો

મુખિયું ન. ['મુખ' ઉપરથી] છાલકાના મો
સીવવાની સૂતળી (૨) વિ. મુખ્ય -ચો પું.
['મુખ્ય' ઉપરથી] મુખ્ય માણસ(૨) ઠાણેજની
સેવાપૂર્ણ કરનારાઓનો મુખી

મુખી પું. ['મુખ' ઉપરથી, સરં દિ મુલિયા]
અગ્રેસર, નાયક (૨) ગામનો વડો (એક સર-
કારી અધિકારી) -પદ ન. મુખીપદ-કામ
મુખોમુખ અ. ['મુખ' ઉપરથી] મોઢામોઢ
મુખ્ય વિ. [સં] પ્રવાન, પહેલું ઠત. અ. ખાસ
કરીને ઠતે, ઠતે કરીને અ. વિશેષે કરીને,
ઘણું કરીને -ખ્યાર્થ પું. પ્રગત અર્થ
મુમલ સ્ત્રી. [બુઓ મગલ] કોઈ વસ્તુને
લગાડાતી બીજ રગની સ્ત્રીણી પાતળી કિનાર

મુગટ પું [સં. મુગટઃ સરં મ. મુગટ] પાંચડી
પર સંજવાનો એક શણગાર (૨) રાજનો તાજ
મુગટી સ્ત્રીં [જુઓ મુગટો] નાનો મુગટો
-ટો પું [સં. મુગ્ગક (ખીડો નીકળી ગયા
ખીના રેશમમાંથી વણેલું), સરં મ મુગટા,
મુગટા] અખોટિયું-એક રેશમી વસ્ત્ર મુકટો
મુગલ વિં (૨) પું [તુર્કી] જુઓ મોગલ
-લાઈ વિં મુગલ સંખ ધી (૨) સ્ત્રીં મુગલનો
અમલ-રાત્ર્ય (૩) [લા] હાઠમાઠ; લપકો
(૪) રમેશ્યાચારી રાત્ર્ય અંધાધૂંધી કે જુલમ.
[અલાવવી=આપવું અમલ ચલાવવો
(૨) અધે ને અત્યવસ્થા ચલાવવા] -લાણી
સ્ત્રીં મુગલ સ્ત્રી, મોગલાણી
મુગાસાડી સ્ત્રીં [મુગટો પગથી ૧ સરં મ મુગા
= હાથાનો એક પ્રકાર] સ્ત્રીઓનું અખોટમ
પહેરવાનું એક રેશમી વસ્ત્ર
મુખ વિં [સં] મોહ પામેલું (૨) અણસમજી,
અજ (૩) સાલસ, નિળાપ (૪) સુદર, મોહક.
ગતા સ્ત્રીં, ગત નં -ગ્યા સ્ત્રીં જેને
જીવાની તરતની ફટ્ટી હોય તેવી સ્ત્રી (૨) કાવ્યમા
ત્રણ પ્રકારની નાયિકામાંની એક (મુખા મધ્યા
અને પ્રૌઢા) -ગ્યાપણું નં
મુચ (અ) કુંદ પું [સં] એક ફૂલઝાડ (૨)
[દ.] એક પ્રાચીન રાજ
મુચરકો પું [તુર્કી મુચલ્કહ; સરં હિં, મ.
મુચલકા] ભમીનખત (અનેગારનું) [આપવો]
મુચકુંદ પું [સં] જુઓ મુચકુંદ
મુછાળો વિં પું [‘મૂછ’ ઉપરથી] મૂછવાળો મરદ
મુજ સં [સરં હિં મુજ] (૫) માર (૨)
‘હુ’ના અર્થમાં વિલક્ષિતા પ્રત્યય સાથે પણ
વપરાય છે. ઉદાં મુજને, મુજથી, મુજમાં
મુજબ અં [અ. મૂજિબ] પ્રમાણે. પેઠે
મુજરે અં [અ મુજા] મજરે વળતરમાં
મુજરો પું [સરં હિં, મ (અ મુજા?)]
સલામ; મજરો.
મુજહામત સ્ત્રીં [અ મુજાહમત] અટકાવ;
પ્રતિબંધ (૨) ચર્ચા, વિવેચન (૩) ખોતરણા
મુજાઓ પું [અ મુજાવકહ, સરં મ મુજાલા
હિસાબ; ગણના; મહત્વ

મુજદત વિં [અ મુજાવકહ; સરં મ] અમથ
મુજવર પું [અ મુજાવિર. સરં મ, હિં]
પૂનરી જેવો કબરનો રમેવાળ
મુઝવણ સ્ત્રીં [‘મુઝાવું’ ઉપરથી] મૂઝવણી;
અકળામણ; ખેચેની
મુઝારે અં + જુઓ મોઝાર
મુઝારી સ્ત્રીં, -રો પું [‘મુઝાવું’ ઉપરથી]
ત્રિદોષ (૨) ગણરામણ; અકળામણ (૩) કારિયા
જેવો એક ઘાટ
મુઝાવું અંકિં [પ્રા મુઝ્ઝ (સં. મુઝ)]
ગૂગળાવું, ગૂચવાવું (૨) ગણરાવું; અકળાવું
મુઝી સ્ત્રીં [પ્રા. મુઝિ (સં. મુઝિ), સરં હિં મુઝી,
મ મૂઝ-મુઝી] આગળા હથેળી સાથે વાળવાથી
થતો ઘાટ (૨) ધર્મદા લેખે અપાતો મૂઝીબર
• લોટ કે અનાજ [અપવી=પુણ્યથી
મૂઝી લરીને લોટ કે અનાજ આપવા
-અપવી, દાખવી=હાથ દાખવો, સંકેત
કરવો (૨) હાથ આપવી -દાટે એકું=મોટું
અને નક્કર, દળદાર. -ખંધ થઈ જવી=
આપવાનું બંધ કરવું (૨) ધર્મદાની મૂઝી
અપાતી કે મળતી બંધ થઈ -હારાય એટલું
=પુણ્ય, ખૂબ -માં રાખવું=હાથમાં -
કબલમાં રાખવું -માં માથ એટલું=
થોડું, જૂન -વાળવી=આગળીઓ હથેળી
સાથે બીડવી (૨) આપવાની ના પાડવી
-વાળીને ખેસી જવું=હાથ મારીને અળગા
થવું] બર વિં મુઝીમાં માથ તેટલું (૨)
થોડું. -કો પું મોઝી મુઝી બાયકો
મુઝદારેશિં [-શી, -ચિં, -સી] ગ સ્ત્રીં [સરં
મ; હિં મુરદારિંવી] જુઓ મરદાશીંગ
મુઝદાલ વિં [ફા મુદાર; સરં હિં મુરદાર,
મ મુઝદાર] મુઝદા જેવું (૨) નિર્બળ, નિર્મલ્ય
૦ (૩) મઝદાવુ (માસ)
મુઝડું નં [ફા. મુઝદહ, સરં હિં મુરદા, મ
મુઝદા] મઝદ, શખ
મુતરડી સ્ત્રીં [‘મૂતરવું’ ઉપરથી, સરં મ
મુતરી, મુતારી] મૂતરવાની જગ્યા; રેશમખાનું
-ધું નં મૂત્રેન્દ્રિય મુતરોધું વિં [સરં
મ મુતરા] મૂતરવાની હાલતવાળું. મુતરોધું

संकिं 'भूतवत्तु' प्रेरकश्च सुतराणुं वि०
 भूतवत्तु. सुतरिणुं न० भूतवत्तु वाञ्छु
 १२ (२) अण्डेनो भूतवत्तुवाणो भाग
 सुनलक(-ग) अ० [अ] भिलकृत्, तदन
 सुतवत्तु पु० [अ, स२० म सुतवत्तु, हिं]
 नियाभक, व्यवस्थापक [प्रम शे
 सुताभिक वि० [अ] अनुकृण(२) अ० अनुसार.
 सुतादे। पु० + ङगोत्रे
 सुतालिक पुं० [अ. मुनकलिक, स२० म
 सुतालीक] नायक दीवान
 सुत्तदी पु० [अ, स२० म, हिं. मुनदी]
 द्विसप्त राभनार, मुनीम(२) राजद्वारी पुरय;
 राजनीतिभं प्रवीण (३) [का] पटपटिये,
 दावपेय लणुनार. ०५६५ न०
 सुह(-ह) स्त्री० [सं] आनह
 सुहत् स्त्री० [अणो मुहत्] समय (२) मुहत्
 करेहो समय [-थपी = समय थवो (२) मुहत्
 पाकवी - भाषपी = मुहत् ठरावपी - पाकपी
 = ठरावपी समय थवो. - प६पी = (अवगतम)
 द्विधावनी सुनावणी भाटे पीने द्विस
 ठराववो. - भा२पी = मुहत् ठरावपी] - तिथु,
 - ती वि० मुहत् ठरावी होय तेव - तिथे।
 ताव पु० अमुक मुहत् ठरावतो अवे। अक
 ताव, 'ताम्रक' [अनहित
 सुहभातुं [स मुह + भातु], सुहित [सं] वि०
 सुहिता स्त्री० [सं.] सुहा, आनह (२) अक
 प्रकारनी नाथिका [हयियार
 सुह्मर पु० [सं] भगवण (२) अक प्राचीन
 सुहत् स्त्री० [अ, स२० हिं, म] अणो मुहत्
 सुहल न० [स२० सं मूलद, कानही नैदु,
 तेलुगु मोंदु, के अ मुदल्लु उपरथी ? स२०
 म] भूण गणपु भूदी (२) अ० गिलकुल,
 तदन [-प२ आवपु = पोत प्रकाशउ, लति-
 स्वभाव उप० आवपु]
 सुदाथ वि० [अ मुदाम; स२० हिं, म. मुदाम]
 धावा वपततु; यात्रु (२) अ० [स२० म (अ.
 लम्दन)] विशेषे ऋने, भास (३) निःसंकेह,
 नक्षी (४) साध; शुद्ध
 सुदाभाष पु० [मुहो + भाष] मुहानो भास

महत्वनो भाष, (२) श्रुतानी साधिता इय
 - पुरावा तरीकेनो भाष; भूण भाष
 सुदो पु० [अ. महवा, स२० म मुदा, हिं मुदा]
 पुरावे, प्रभाष(२) महत्वनो भाषन(३) भूण,
 पायो, तात्पर्य
 सुदक पु० [स] भाषनार - अणु न० भाषतु से
 - अणुय न० भाषवानु यत्र - अणुयय न०
 [+ आलय] भाषाभाष
 सुदा स्त्री० [सं] भाष, महार(२) पीठी (३) सिक्को
 (नाणु) (४) गोसाईं अनी काननी कडी (५)
 भाषी अक हे हाथे भारेहो डाम के भाष (६)
 सुभापुति, यहेरानो देभाष(७) अमुक प्रकारनो
 अगविन्यास(हठयोग) (८) सध्या वपतते हाथ
 के आभणानो जनावतो आकार ०६२ पु०
 [+ वक्षर] अक्षरनु पीथु. ०५० न० लुयो
 सुदलयन ०६२ पु० (स) [मुदा वडो
 हाथ आवेहो गलस - अक वस्तुवाणु] अक
 संस्कृत नाटक(२) भाषमूल; 'प्रिन्टर्स डेविस'.
 ०६० पु० अक्षरलेख (२) आदर्श सूचक
 वाक्य, 'मोटो'. ०६० अणन न० टाईपराइटरथी
 लपतु ते - द्रांकिट वि० [+ वक्ति] भाषेयु.
 - द्रांकिन न० [+ वक्ति] मुद्राजित यधु ते,
 भाषकाम. - द्रिका स्त्री० मुद्रा, पीठी (२)
 सिक्को - द्रित वि० भाषेयु
 सुधा अ० [स] व्यर्थ, दैगत
 सुनका स्त्री० [अ मुनकिह, स२० हिं] अक
 प्रकारनी मोदी सूखी दास
 सुनदी पु० [अ.] लेभक, ग्रथकार(२) लहिये,
 लपवानु काम करतार (३) दास्तुी, अरणी
 के छिद्रेनो शिक्षक (४) अक अटक
 सुनसह पु० [अ मुन्सिफ] दीवानी कलिय.
 सालणी न्याय आपनार - द्री स्त्री०
 सुनसदु काम (२) अधिकार, सत्ता
 सुनासध, सुनासिध [अ] वि० [स२० हिं, म
 सुनासव] योग्य, वाञ्छणी
 सुनि पु० [सं] अवि, तपस्वी (२) सुनिप्रत
 धारण करणा साधु (३) सातनी संज्ञा ०५२
 पुं० मोटो सुनि. ०५२ न० गोन मत.
 [-धारणु करेणु, लेणु = धूप रहेणु, नोणवड]

૦શેખર પું એક છઠ
 મુનીમ પું [વ. મુનીવ; સરં હિં, મ] પેદીનો
 મુખ્ય ગુમાસ્તો. ંગીરી, -મી સીં
 મુનીમનું કામ કે હોદ્દો
 મુનીશ્વર, મુનીંદ્ર પું [સં] શ્રેષ્ઠ મુનિ
 મુને સં (પ.) મને
 મુરતી પું [વ.; સરં મ, હિં મુક્તી] મુસલમાન
 પચાતિયો [ગરીબી
 મુદ્દિસ વિં [વ.] ગરીબ; ખેડાલ. -સી સીં
 મુદ્દિસલ નં [વ. મુફત્સલ, સરં મ. મુફરીલ]
 પાટનગર સિવાયનો પ્રદેશ; મોક્ષલ
 મુદ્દાસલો પું [વ. મુફાસલહ, સરં મ.
 મુફાસલ] અતર, છેદ, ફાસલો
 મુદ્દત વિં [ફા.] મદત
 મુખારક વિં [વ.] આખા, લાગ્યશાળી; શુભ;
 ધન્ય [(-ને) મુખારક હો, રહો = ની પાસે
 લહે રહો, અમારે એ ન લેઈએ] બખારી
 સીં અલિનદન, ધન્યવાદ
 મુમકિન વિં [વ.] શક્ય; સંભવિત
 મુમનો પું [લુઓ મોમનો] મુસલમાન યથેલી
 એક મૂળ હિં લતનો માણસ
 મુમાનિયત સીં [વ. મુમાનવત] મના; પ્રતિપદ
 મુમુક્ષા સીં [સં] મોક્ષની ઇચ્છા. -હુ વિં
 મોક્ષની ઇચ્છાવાળું
 મુમૂર્ષી સીં [સં] મરવાની ઇચ્છા. -હું વિં
 મરવાની તૈયારીમા હોય એવું
 મુરઘાખી સીં [ફા. મુરઘાવી] જળકૂંકડી
 મુરઘી સીં [ફા. મુર્ગ ઉપરથી; સરં મ. મુર્ગી;
 હિં મુર્ગી] મરઘી -ઘો પું મરઘો
 મુરજ પું [સં] એક લતનું દોલ
 મુરત નં [લુઓ મુહૂર્ત] શુભ સમય
 મુરતિયો પું [‘મુરત’ ઉપરથી] વરરાત્ર, કન્યા
 માટે શોધાતો કે શોધેલો વર (ર) હળના
 તુગામાં કોશને સંજ્ઞા રાખનારી મેખ
 મુરખખી વિં (ર) પું [વ.] વધીલ (ર)
 કદરહાન; આશ્રય આપનાર, ‘પેટ્રન’
 મુરખખો પું [વ.] ચાસણીમા રાખેલો કેરી
 વગેરે ફળનો પાક [(સં) શ્રીકૃષ્ણ
 મુરલી સીં [સં] વાસળી; મોરલી. ંધર પું

મુરલી સીં [મ. મુરલી (સં. મૈરાલ = દેવ;
 ઇશ્વર તેમને પરણીવેલી તે મૈરાલી)] દેવદાસી
 મુરવત, મુરંવત [વ.] સીં સ કેાય, લાજ;
 અદખ, (ર) લલમનસાઈ
 મુરશિંદ પું [વ.] ગુર; ધર્મેપદેશક
 મુરતખ સીં [વ. મરાતવ] આખડ, પ્રતિષ્ઠા, માન
 મુરાદ સીં [વ.] ઇચ્છા, ઉમેદ
 મુરારિ પું [સં.] (સં) મુર રાક્ષસના શત્રુ-વિષ્ણુ
 મુરીદ પું [વ.] શિષ્ય -દી સીં (શિષ્યપણું.
 -દે શયતાન પું [ફા] સેતાનનો શિષ્ય,
 બદમાશ
 મુલક પું [વ. મુલક] દેશ, પ્રદેશ ંગીર
 પું દેશને જીતનાર; (ર) દેશનો વડો.
 ંગીરી સીં [સરં હિં. મુલકગીરી, મ.
 મુલકગીરી] દેશ જીતવો તે (ર) દેશના
 વડાએ વસૂલાત તેમ જ બહોળરત માટે
 મુલકમા ફરવું તે (૩) દેશાટન, મુસાફરી -કી
 વિં [ફા] મુલકને લગતું; દીવાની; વસૂલાતી
 મુલતવી વિં [વ. મુલતવી] મોક્ષક [-રહેકું,
 -રાખકું]
 મુલતાની વિં [સરં હિં, મ.] મુલત નં (ર)
 સીં એક રાગિણી (૩) એક ધોલી ંમાટી -
 સીં એક લતની માટી (સીઓમા માથુ ઘોવા
 ઇંમા વપરાય છે)
 મુલવણી સીં [‘મૂલવણું’ ઉપરથી] મૂલવણું તે
 મુલવાવણું સંકિં મૂલવણું તે પ્રેરક
 મુલાકાત સીં [વ.] મેળાપ [-આપવી,
 ગોઠવવી, શોજવી, લેવી]. -તી વિં
 મુલાકાતને અગેતુ (ર) પું મુલાકાત લેનાર
 મુલાખું વિં [લુઓ મલોખું] બાહુ
 મુલાખે (લા) પું [વ. મુલાહજહ, સરં મ.
 મુલાજા, હિં મુલાહજા] લુઓ મલાખે
 મુલામ વિં [લુઓ મુલામે, સરં મ મુલામી;
 હિં. મુલમ્મા] સરમ, સુદર
 મુલામ (-મો) પું [વ. મુલમ્મજ; સરં હિં.
 મુલમ્મા. મ. મુલામા] ઢોળ
 મુલાયમ વિં [વ. મુલાઈમ] નરમ, સુવાળું
 મુદ્કમશહૂર વિં [વ. મુલક + મશહૂર]
 જગવિખ્યાત, આખા દેશમાં મશહૂર

સુહા(-હા) પું[ઝ.] મુસલમાનોનો આચાર્ય
કે પુરોહિત

સુહો પું[સ.] મૂલ ઉપરથી, પ્રા મૂલિય (સં
મૌલિક) = મૂળ ધન, પૂજ, જુઓ મુદ્ધ પૂજ
સુવાનેજ પું[ઝ.] મવાજિવ] બદલો, મહેનતાણુ
સુવાહ નં [દે મલક (સરં મ. મોવ) = દીન,
મુદ્ધ + વાડો] નાનું ગામડું: પરં

સુવાળો પું[સરં મ મોવજા] વાળ, મોવાળો
સુહ(-સ)ળ નં [સ મુસલ] સાબેલું ંધાર
વિં તડી ધારમા ભેરથી પડનો (વરસાદ)

સુશાયરો પું [ઝ મુશાહરહ] કવિઓની
પરિપક્વ, જ્યાં દરેક કવિ પોતપોતાની કવિતાઓ
બોલી ખતાવે છે

મુશ્ક સીં [સરં હિં મુશ્ક = ખભો અને
કોણીની વચ્ચે ભાગ (ફા. મુશ્ક)] મુશ્કી
[-ખાંધકું = મુશ્કેલ ઠાટ કરવું.] (ર) [ફા] કસ્તૂરી
મુશ્કિલ વિં [ઝ] જુઓ મુશ્કલ
મુશ્કેટાટ વિં [જુઓ મુશ્ક + ટાટ (હં ટાઈટ)]
વાસા પાછળ હાથ ખાવેલો હોય એવું [-કરવું,
ખાંધકું]

મુશ્કેલ વિં [જુઓ મુશ્કલ] અધર, કટણ;
કુંકર [-પહડું] -લી સીં મુસીબત
[-આવવી, પહવી]

મુશ્કિક વિં [ઝ.] કોરત, મિત્ર

મુષક પું [સ] ઉદ્ધ

મુષ્ટી સીં [મં] મૂઠી ંક પું (સ) ક સને
એક મલ્લ. ંપાત પું મૂઠીની મારામારી,
ંમુદ્ધ નં મૂઠીથી લડવું તે

મુસદ્દી વિં (ર) પું જુઓ મુસદ્દી ંપણુ નં
મુસદ્દો પું [ઝ મુસલ્લસદદ, સરં હિં.
મસવિદા. મસૌલ; મ મલુદા, મસોદા] ખરડો,
કાચુ લખાણ (ર) ઊંડા અર્થવાળી શૈલીનું
લખાણ [-ધરવો, તૈયાર કરવો]

મુસરી સીં સીં; નં એક પંખી

મુસલ(-ળ) નં [સં] મુશળ, સાબેલું ંન્નાન
નં જુઓ મુસળરનાન

મુસલમાન પું [ફા] ધરલામનો અનુયાયી
-ની વિં તેનું કે તેને લગતું (ર) સીં
મુસલમાન સીં

મુસહો પું [ઝ મુસહા] નમાજ પઢવાની
ચઠાઈ (ર) [વચ્ચકારમા; સરં મ. મુસલ્લા,
હિં] મુસલમાન

મુસળ નં [સ મુસલ] મુશળ, સાબેલું ંખ ડી
પું ચોખા (ર) ખાડવું તે ંધાર વિં
જુઓ મુશળધાં ંન્નાન નં જેવું તેનું નાહી
દેવું તે. -ળુ નં મુસળ

મુસાફર પું [ઝ મુસાફર] વટેમાગું ંખાલું
નં પ્રવાસીઓને પકાવ નાખવાનું રથાન;
ધર્મશાળા -રી સીં પ્રવાસ, પર્યટન -રી
ખંભલો પું સવારીમા ફરતા અમલદારો
માટે અખતો સરકારી બગેલો, હાકબગેલો

મુસાર(-રો) પું [ઝ મુશાહિરહ, સરં મ.
મુગારા] પગાર -રિયુ વિં પગારદાર, લાડૂતી
મુસાહિ(-હે)ખ પું [ઝ.] સાથે રહેનાર, સાથી
મુસીબત સીં [ઝ] અહચણ, તકલીફ (ર)
વિપત્તિ, સંકટ [-આવવી, પહવી]

મુશ્કાલ અં કં [સ સ્મિ ઉપરથી, હિં
મુસકાના, મુસકરાના] મલકવું, મદહારથ-
રિમત કરવું (ર) રાચવું, નાજ થવું

મુશ્કટીન વિં [ઝ મુશ્કટીમ] મક્કમ,
મં ખૂત, મુશ્કાટ

મુશ્કતદ વિં [ઝ] આધારબૂત, માનવાલાયક
મુશ્કાટ વિં [ઝ મુશ્કાટ] આધાર (ર) દદ,
મક્કમ [-રહેલું = મક્કમ રહેવું] દારોરં

મુશ્કિલ વિં [ઝ] ધરલામનું કે તેનું અનુયાયી
(ર) પું મુસલમાન [વ્યવસ્થાપક

મુહંતમિમ પું [ઝ] બહાખરત કરનાર;
મુહાનિર પું [ઝ] હિજરત કરનાર, ખીજે
દેશ બંધ રહેનાર

મુહૂર્ત નં [સં] બે ધડી જેટલો સમય; ૪૮
મિનિટ (ર) કામ શરૂ કરવાનો શુભ સમય;
મુરત. [-એકું = કાર્યસમારલ માટેનો મગળ
સમય પંચાંગ વગેરેથી નક્કી કરવો -જડું,
વીતડું, -બળવડું, સાચવડું.]

મુજ નં [સ] કાલ જેવું એક ઘાસ (ર) [સં]
એક પ્રસિદ્ધ પ્રાચીન રાજ ંખંધ પું
મુજનો કહેવો (બનોઈ દેવી વખતે પહેરવે
છે) ંખંધન નં બનોઈ દેવાને વિધિ -જિયો

પુંઠરતમા જનોઈ દીધેલો બ્રહ્માચારી. [-કરવો
= જનોઈ દેવી. -દોહાવવો, મનાવવો =
જનોઈ દેવી વખતે બટુકને અમુક અતર
સુધી દોહવાઈ, તેને વાજને બાજતે ઘેર લાવવો;
સમાવર્તન વિધિ કરવો -રાખવો = જનોઈ
ને સમાવર્તન વચ્ચે બટુકને જે વિધિએ
રાખવામા આવે છે તે કરવો]

મુંડ નં [સં.] માથુ (૨) પુંઠ સાધુ. ૦ક પુંઠ
મુંડેલા માયાવાળો સાધુ (૨) સ્ત્રી, નં (સ.) એ
નામનુ ઉપનિવડ ૦ન નં માથુ મૂડાવવુ તે.
૦માળા સ્ત્રીં માયાની કે ખોપરીઓની માળા
-ડી વિં ખોહાવેલા માયાવાળુ (૨) પુંઠ
હજમ (૩) સન્ધ્યસી -ડો પુંઠ મહારી
જેવો શિખારી

મુંબઈ સ્ત્રીં, નં (સં) એ નામની નગરી.
૦ગરં વિં મુંબઈનું (૨) કલહા (રૂપિયો)
મુંબ(-મા)ઈ સ્ત્રીં [અ. મૂમિયાઈ? સરં મ.
સુવર્ણ (શક્તિ-મસી ઉપરથી?)] કચ્છર વાગેલા
માટેની એક ઔષધિ

મૂઈ વિં [પ્રા. મુજ, મૂજ (સ. મૂત)] મૂએલું,
મરેલું (૨) કોઈ કે વહાલમા અપાતુ વિશેષણ
-ઉદ્દગાર -ઈ વિં સ્ત્રીં. -એલું વિં મરેલું
-ઓ વિં પુંઠ [મૂઆ નહીં ને પાછા થયા,
મૂઆ નહીં ને માંદા પડ્યા = કાઈ ખાસ
કરક ન પડવો, ઠેરના ઠેર રહ્યા, એકનુ એક જ.
મૂઆ પડ્યા છો = માર્યા જશો (૨) [પ્રશ્નાર્થ]
શક્તિ મારી ગઈ છે? મરી ગયા છો? મૂઆ
પહેલાં ઘોર, મૂઆ પહેલાં મોઝાણુ =
શકઆતનું ઠેકાણુ નહિ ને અતની તૈયારી
કરવી. મૂઈ માને ધાવવું = નિષ્ફળ પ્રયત્ન
કરવો, અશક્ય આશા રાખવી. મૂએલા
માણસ પર એસીને ખાય તેવું = ઘણું
કૂર ને લાગણી વિનાનું. મૂએ વર ને બળી
બળ = બળી એ વાત મારે શી પીછા?]

મૂક વિં [સં.] મૂચ. ૦તા સ્ત્રીં, ૦ત્વ નં.
૦લાવ પુંઠ મૂગાપણુ. ૦વાચન નં મનમા
વાચવું તે (૨) ચિઠ્ઠી કે પાટિયા પરની આજ્ઞા
વાચી બાળકે તે પ્રમાણે કરવું તે
મૂકવણું સંકિં [‘મૂકવું’ ઉપરથી] મૂકે એમ

કરવું; મેલાવવું; છોડાવવું
મૂકવું સંકિં [અપં મુક્ક (સ. મુચ્)]
છોડવું તજવું; મુખ કરવું (૨) [અમુક સ્થાને]
નીમણ, સ્થાપવું કે ગોઠવવું; મેલવું (૩)
પહેરવું; ચાલવું (ટોપી, પાંચડી) (૪) રધાવા
-ચડવા માટે ચૂલા ઉપર મેલવું (ખીચડી,
શાક, બાત) (૫) [વ્યાજે કે ગીરો] રાખવા
અથવા સાચવવા સોપવું ઉઠાં તેને ત્યાં
સો રૂપિયા મૂક્યા છે (૬) શીખવા મોઢલવા
માડવું ઉઠાં શનકર્ત્રી કુકાને-નિશાળે-મૂંચો
(૭) બાકી રાખવું, છોડવું ઉઠાં ચાં લીટી
મૂકી દીધી (૮) -ને જુએ નાખવું -રાખવું
(૯) જોરથી-મોટે-ઘડે કાઢવું (પોક, રાકઈં)
અન્ય ક્રિયા સાથે અવતા તે ક્રિયાની પૂર્ણતા
સૂચવે છે. ઉઠાં જગાડી મૂકવું [ઉંચું મૂકવું
= પૂરું કરવું (૨) રહેવા દેવ પાણી મૂકવું
= નીમ લેવો, સંકલ્પ કરવો (કરવાનો અથવા
ન કરવાનો) (૨) ગરમ ધવા પાણી ચૂલે મૂકવ.
વાત મૂકવી = ચર્ચા કે ઉદ્દેશ્ય છોડવા
(૨) વાત રજૂ કરવી મૂકી દેવું = છોડી દેવું;
જવા દેવું (૨) મૂકવાની ક્રિયા પૂરી કરવી.
મૂકી છાંડવું, રાખવું = રાખી મૂકવું]
મૂગડી સ્ત્રીં [સરં મ નુગડી (સં. મુકુટ)]
સ્ત્રીઓનું જાનનુ એક મરેલું
મૂગડું વિં મૂચ (કાંઈક તુચ્છકારમા)
મૂમણી સ્ત્રીં લાતની બનાવેલી પૂરી જેવી વાની
મૂચું વિં [મ મૂક] ખોલી ન શકે તેવું, અવાચકું
(૨) શાત [મૂગો મારે = શુભ માર; કચ્છર માર]
મૂછ સ્ત્રીં [પ્રા. મંસુ (સ. સ્મશ્ન), સરં મ મુચ્છી,
દિં. મૂછ] ઉપલા હોઠ ઉપર ઊગતા વાગ.
[-આવવી, ઊમવી = છોકરાના ઉપલા
હોઠ ઉપર મૂછના વાળ ઊમવા (૨) છોકરાએ
જીવાનીમાં આવવું. -ઉંચી રહેવી = ટેક
આખર સચવાવાં -ઉંચી રાખવી = ટેક
આખર સાચવવા, નીચાલેણું ન થાય તેવું વર્તન
રાખવું -ના આંકડા વાળવા = ફાંકડાપણું
કે મદદીં જતાવવા મૂછના બે છેડા ઊભા રહે
તેમ આમળવા -નીચી થઈ જવી = નીચા-
લેણું થવું; ટેક આખર જવા -નો આંકડો

નમવા ન દેવો = ગર્વ રાખવો, મૂઝ ઊંચી ને ઊંચી રાખવી - નો દોરો દેખાવો = જુઓ મૂઝ ખાવવી - નો વાળ = મગ્દને મૂઝના વાળ જેવું પ્રિય હોય તે. -પર તા (૦૧, ૦૬) દેવો = મગરૂરીમા મૂઝના વાળ ઊંચા ચઢાવવા. -પર લીધું ઠરાવવાં, નચાવવાં, રાખવાં = મૂઝનો ચાકડો નમવા ન દેવો. -પર હાથ દેવો = મૂઝે હાથ દેવો -પહેલો માંડવો = પુત્રવતુ નાની હિંમતમાં કન્યાના બાપ થવું -ફૂટવી = મૂઝના વાળ ઊગના. -મરડવી = મૂઝના ચાકડા પાવવા. -માં દસધુ = મોં મલકાવવું; રિમત કરવું. મૂઝે હાથ દેવો, ફેરવવો = ફાકાઈ કે મારાઈ દેખાડવા મૂઝના વાળ પર આગળથી ફેરવવી] [વગરનું ૪૬ મૂઝ વિં [જ.] કનુસ (૨) અક્ષલ કે હોસ મૂઝ સોન [સં મુદિ, પ્રા મુદિ, સરંગિ, મ] મૂઝી (૨) ન્યાયી તરવાર વગર પકડાય છે તે હોયો (૩) પીડા કરવાનો કે મારી નાખવાનો એક તાત્વિક પ્રયોગ (જ.) સરંગ મ મુહ = તણ (નેલુ મુહ)] ગિરીદીકની રમનમા એક દાવ [-ઉતારવી = મારૂ મ મનુ નિવારૂ કરવું -ઉપર હાથ મૂકવો = ટંગવા જેવવાની તૈયારી કરવી. -મારવી = મારૂ મ મનુ પ્રયોગ કરવો, મ ન પ્રયોગ અજમાવવો. -મોતરો લઈને મંડવું = કેડે પકડવું, ખતથી પીટો પકડવો -વારવી = મૂઝ ઉતારવી] -ઠિયું નં કણને મૂઝી વડે વાળી બનાવેલી એક વાની

મૂઝી સોન જુઓ મુઝી (-ઉઘાડવી, ખોલવી, બધ કરવી, વાળવી). [-ભરવી = મૂઝીમા માથ નેટલું લેવું (પાણીમા) મૂઝીઓ ભરાવવી = નિષ્કળ પ્રયત્ન કે માયાફટ કરાવવા, જેમાંથી કાઈ ન નીપજે એવી મહેનત કે કામમા નેહવું -વાળવી = કંતૂસાઈ કરવી (૨) છાનો સંગ્રહ કરવો (૩) છાતુ રાખવું -વાળીને (નાસકુ, દોહડું) = બનતા બવા નેશધી, ઉતાવળે, પાછું નેચા વિના દોહડું. બાંધી મૂઝી = જેનો લોહ બહાર ન પડી ગયો હોય એવું ને તે, મોખમ રાખેલું (૨)

જળવાઈ રહેલો વકર - પ્રતિષ્ઠા.] -ઠો પુન મોટી મૂઝી [-ભરવો = મૂઝમા માથ નેટલું લેવું]

મૂઝકું નં [સ. મુઝ] માથું -કાવેરો પુન માથા ઠીક લેવાનો વેરો

મૂઝી સીં [પ્રા. મુલિય (સં મૌલિક)] પૂછ, બન (૨) વેપાન કિલોગમા રોકાની ધાપણ - કવ્ય. [-મંતરવી = છેતરીને કાઢી લેવું -હાથમાં હોવી = હાવ કે કળાતમા હોવું]

૦દાર વિં (૨) પુન મૂઝીવળો, પૈસાદા ૦વાદ પુન, ૦શાહી સીં મૂઝીદારોની સત્તા, 'કેપ્ટેલિઝમ' ૦વાદી વિં (૨) પુન મૂઝી-વાહને લગતું કે તેમા માનવું

મૂઝી સીં [પ્રા મુહ (સ મુહ) + ડી, કે સ મુહ = માથું] મો અથવા માથાનો ભાગ [-નીચી કરવી = ટેક આપવું જતા કરવા. -નીચી થવી = ટેક આપવું જવા. નીચી મૂઝીએ = માન -શરમ ગળી જઈને મૂઝીમોચન કરવું = નીચું નેવરાવવું, માનભંગ કરવું]

મૂઝો પુન [કે મૂઝ] સો મણતુ વળન (૨) [મ મુહ, મ મુહા] ઘાણીતુ લાન્વાણ ગોળ ખાતુ (૩) [સરંગ હિં મોઢા, મોઢા] સરકટ કે નેતરની એક નતની ગોળ છુટ્ટી કે માચી જેવું આસન

મૂઝ વિં [સં] મૂખ ઠાઠ (૨) સ્તબ્ધ, નિશ્ચેષ્ટ (૩) મોહવશ, વિવેકરહિત, મોહમા પડેલું ૦ગર્મ પુન બગડેલો ગલ, જેથી ગર્ભજીવ ગાય કે પ્રત્યક્ષા વિષ્ણુ આપે ૦આહ પુન મૂઝતામા પકડી ગયેલી માન્યતા. ૦દા સીં. ૦મતિ વિં બેવકૂફ, મૂખ -ઠાઠ પુન [+ આગ્રહ] મૂઝતાબેર અપાતો આગ્રહ; મૂઝઆહ, 'હોમોલિઝમ' -ઠાઠ પુન મૂઝ પુરવ મતર નં [જુઓ મૂત્ર] પેગાળ [-કરવું = (દોરે) પેશાળ કરવો] ૦ગદો પુન મૂતરના બેજની મદકી ૦હું અંકિં પેશાળ કરવો [મૂતરી પડવું = પી જવું -ગભરાઈ જવું] -રાણું અંકિં 'મૂતરવું' નું બાવે

મૂત્ર નં [સં] મૂતર, પેશાળ ૦કુચ્છ નં પીડા સાથે પેશાળ થવાનો રોગ. ૦ખરીફા સીં

મૂત્રની પરીક્ષા. ઓપિંડ પુંડ શુદ્ધ લોહી તથા
મૂત્રને જુદા પાડનાર અવયવ; 'કિલ્તી' રોડા
પુંડ પેશાબનો રોગ. ઠલ, ઠવર્ષક વિં
વધ રે મૂત્ર કરવે તેવું -ત્રાશય પુંડ; નં
[+ જાશય] મૂત્રને એકઠું થવા માટેનું અવયવ;
કુક્કી; 'ઠોડર'. -ત્રોત્સર્ગ પુંડ [+ ઉત્સર્ગ]
પેશાબ કરવો તે

મૂદર્ધ નં [તુઓ મદર્ધ] શત્રુ પ્રતિપક્ષી
મૂનિયુ નં જુઓ મોનિયુ
મૂમતી સ્ત્રીં [પ્રા. મુદપત્તી (સં. મુલપત્તી)] જેન
યતિઓ મો ઉપર બાધે છે તે શૂગળનો કકરો
મૂરછી સ્ત્રીં [સરં મ નુક્તી] રવરોને જલદી
જલદી ગાના ઊપજનો એક અવધાર (સંગીત)
મૂરખ વિં (ર) પુંડ મૂર્ખ. [-બાધે શીંગડાં
=મૂર્ખતાની બાધ નિરાની (ન હોય એવા
અવધાર)] -ખાઈ (-મી) સ્ત્રીં મૂર્ખાઈ.
-ખું વિં મૂરખ [ગંગ, 'કોલેંગ'
મૂરછી સ્ત્રીં [જુઓ મૂરછી] બેહાશી (ર) એક
મૂરછાણું અઠકિં [હિં. મુરછાના (સં. મૂર્છન)]
કરમણું; સ્ત્રીમળાણ
મૂરત સ્ત્રીં [સં મૂર્તિ. સરં હિં.] મૂર્તિ (૫)
મૂરમ પુંડ [સરં મ. મુરુમ] રહયડમા વપગતા
રોડા કે પથરના ઢકલા
મૂર્ખ વિં (ર) પુંડ [સં.] અઠલ; બેવકફ;
અસલહીન ઠલ, -ખાઈ સ્ત્રીં, ઠવ નં
મૂરઈ (-ઈ)ક વિં [સં.] મૂર્ખા પમાહનાર
મૂરછાઈ (-છ)ના સ્ત્રીં [સં.] મૂર્ખા (ર) સાત
રવરોને કમસર આરોહઅવરોહ -થાટ (૩)
રાગપ્રતિપાદક -વાદી સ્વરને તેની ઝોડેના રવર
સુધી લઈ જવો તે, તેને કાપવો ને (સંગીત)
મૂરછાઈ (-છાઈ) સ્ત્રીં [સં.] બેશુદ્ધિ (-આવવી,
વળવી). ઠઈ સ્ત્રીં ખડાઈ, મૂર્ખામા આવી
છાટવું તે ઠલું અઠકિં મૂરછાઈમાં પડવું.
-ચઈાઈ (-છાઈ)ગત, -ચઈાઈ (-છાઈ)ત વિં
મૂરછાઈ પામેલું

મૂર્ત વિં [સં.] મૂર્તિમાન, સાકાર. ઠવ નં
મૂર્તિ (-ર્તિ) સ્ત્રીં [સં.] પ્રતિમા, આકૃતિ (દેવ-
દેવીની) (ર) સાધુ (બ્યક્તિ). ઠકાર પુંડ ખડનાર;
શિલ્પી. ઠપૂજક વિં મૂર્તિને પૂજનાર ઠપૂજ

સ્ત્રીં મૂર્તિની પૂજ. ઠલંજક વિં મૂર્તિને
બાગનાર. ઠમતી વિં સ્ત્રીં, ઠમંત, ઠમાત
વિં શરીરવાળું; સાક્ષાત મૂર્તિ. ઠશાસ્ત્ર નં
મૂર્તિઓ બતાવવાનું શાસ્ત્ર; શિલ્પ

મૂર્ધન્ય વિં [સં.] મૂર્ધન્યાનથી ઉચ્ચાગતુ (ર)
માથાને લગતુ (૩) [લા.] મુખ્ય (૮) પુંડ
મૂર્ધન્યાની વર્ણ. ઠતર વિં વધારે મૂર્ધન્ય
મૂર્ધન્યાન નં [સં.] તાળવાની વચ્ચેનો ભાગ.
-ની વિં મૂર્ધન્યાનનું

મૂર્ધા પુંડ [સં.] માથું (ર) દાનતા મૂળ અને
તાળવાની વચ્ચેનો ભાગ (બા.)

મૂલ (-દય) નં [સં. મૂલ્ય, સરં મ, હિં. નોલ]
કિંમત [-બેસધું = કિંમત પડવી, લાવ-
નામ આપવાનું હોવું.]

મૂલ (-ગ) નં [સં.] વનરપતિની જલ (ર) પાયો,
મડાણ (૨) નદીનું ઉત્પત્તિસ્થાન (૪) [લા.]
મૂળ કામ્યુ (૫) ૧૯મુ નક્ષત્ર (૬) રૂઠ
(મૂલવિધિમા) [ગ.] -લક વિં [સં.] બહુનીહિ
સમાસને અપેક્ષે મૂળવાળું. ઉદાહરણ તકથા: મૂલક.
-લકારણુ નં મુખ્ય કારણ. -લકેન્દ્ર નં
'દેહલક સેન્ટર' (ગ) -લકેણુ પુંડ કામ્યુ
(ગ.) ઝગત વિં મૂળમાં રહેલું ઠયું વિં
(ર) અંડ જુઓ મૂળગુ. ઠમથ પુંડ
અસલ ગ્રથ (જેનાં ભાષાતર, દીકા વગેરે થયાં
હોય) ઠચિહન નં (૧/૨) આણ સંખ્યાનું
મૂળ સચવતુ ચિહન. 'દેહલક સાધન' (ગ)
-લજ વિં મૂળ નક્ષત્રમા જન્મેલું ઠતરવ
નં પાય મહાબૂનોમાનું એક (ર) કોઈ ચીજનું
મૂળ -પ્રાથમિક ઘટક તરવ (૩) નં વં બં
શાસ્ત્ર કે જાણના પ્રાથમિક સિદ્ધાંતો ઠતાલ
પુંડ ત્રિતાલ -લક વિં જેનું મૂળ બગઅર
નીકળે એવી (ગકમ), 'દેશનલ' (ગ) ઠયુરુષ
પુંડ વંશનો આદિપુરુષ (ર) કુટુંબનો મુખ્ય
માણસ ઠપ્રકૃતિ સ્ત્રીં પ્રકૃતિ, જગતનું આદિ
કારણ (સાખ્ય) ઠપ્રત સ્ત્રીં છાપવાનું મૂળ
લખાણ; 'પ્રેસકોપી' ઠમૂત વિં મૂળરૂપ;
મૂળનું. -લવિધિ પુંડ 'ધવેલ્યુશન' [ગ.].
(ર) મૂળ નક્ષત્રમા જન્મેલા બાળક તથા તેના
માળાપ ઉપર કરવામા આવતો વિધિ

મૂલદાર વિં [મૂલ્ય + દાર] મૂલ્યવાન કીમતી
મૂલપડી વિં પંદર (વેપારી સંકેત)

મૂલવતું સંકિં [‘મૂલ્ય’ ઉપરથી] મૂલ્ય નક્કી
કરવું (૨) ખરીદવું (૩) આકરૂ કદર કરવી.

મૂલવાણું અંકિં (કર્મણિ)

મૂલાશ પું [સં] ‘રેલિકલ એકિસસ’ (ગ)

મૂલા(-ળા)દાર પું [સં] જુઓ મૂળાદાર

મૂલાશાન નં [સં] મૂળ-રેલના કાગણકપ અજ્ઞાન

મૂલા(-ળા)ધાર પું [સં] મૂળ આધાર (૨) નં

ગુદાને ઉપરથી વચસા આગેલું ચક

મૂલ્ય નં [સં] મૂલ, કિંમત. ૦વાન વિં કીમતી

મૂપક, મૂપિક પું [સં] ઉંદર મૂપિકા સ્ત્રી
ઉંદરકી

મૂસ સ્ત્રી [સં] મુષા, મૂષી, પ્રા મૂસા; સગ્ગ મ.

હિં મૂષી] ધાત્ર ગાળવાની કલકી (૨) બીજી

મૂસળી સ્ત્રી [સં] મુસલ, સરં ન મુસલ્લી;

હિં મૂસલી] ઐપધિ-વસાણાના કામનું

એક મૂળ (૨) પરાઈ

મૂસા પું [જ] (સં) ચઢૂદી ધર્મને પ્રવર્તક

[મૂસાભાઈને વા પાણી = પોતાને ભાગ

કથુ ખરચ નહોં દે કશી મિલકત નહીં]

મૂળ વિં [જુઓ મૂલ] અસલ પહેલાનું;

મૂળભૂત (૨) નં જુઓ મૂલ [સં]

[-ઊખડી જવાં = (વૃક્ષ) નિર્મૂળ થવું (૨)

અસર કે અવશેષ ન રહે તેમ ખતમ થવું

-ઊંડાં હોવાં = મૂળ મજબૂત હોવા (૨) મૂળ

કારણ લાખી મુદતના કે કળી ન શકાય તેવા

મહન હોવા (૩) પારખી ન શકાય તેવું યુક્તિ

બાજ કે શૂઠ હોવું -કાપણું = જડ કાઢવી;

સમૂળો નાશ કરવો. -ધાલણું, નાખણું =

મૂળ કૂટવા અને જમીનમા ચોટવા (૨) કાયમ

થવું અજાળ થવું મૂળમાં, મૂળે = પહેલું,

અસલ (૨) મહાણમા, મર્યાતાતમા -શોધણું

= ઉત્પત્તિસ્થાન કે આદિકારણ શોધવું]

ઠકારણ, ઠગત જુઓ ‘મૂલ’મા ઠગું વિં

(૨) અં મૂળ, અસલ (૩) તમામ, બધું

ઠગેયું અં + મૂળથી ઠગેય, ઠગત, ઠગલ,

ઠગરૂપ, ઠગરૂતિ, ઠગત, ઠગત જુઓ ‘મૂલ’

મા. -ળાદાર પું [+અક્ષર] વર્ણમાળાના

મૂળ અક્ષરો. -ળારિયું, -ળારું નં મૂળ.

-ળાધાર જુઓ મૂલાધાર. -ળિયું નં મૂળ,

જડ -ળી સ્ત્રી મૂળના કીણા કીણા ફણગા

(૨) [પ] મૂળ [-મૂંઘાલવી = જડીબુટ્ટી

મૂંઘાલવી, તદ્દ કવું (૨) વશ કરવું જમીનને

પોતા તરફી કવું] -ળી દ દા પું ૦૫૦૦

ગિલ્લીદડની રમત -ળી પું શાકમાં

વધનવું એ = મૂળ [મૂળાના ચોરને

સુરકાનેા માર = સુનાના પ્રમાણમા વધારે-

પડની સલ મૂળાના પતીકા જેવા = નગદ;

કલદર (રખિયા) મૂળાનાં પાણી હોવું =

દમ-શૈથ’ કે જુઝા વિનાનું હોવું મૂળામાં

મીઠું ને કેળામાં ખાલ = દરેક વસ્તુ પોત-

પોતાને આને શોભે ધોચેલા મૂળા જેવું =

કોરકટ -જેવું હવું નેવું (ખાલી કે નિદ્રિ વિનાનું)

(૨) શરમથી શીકું પડી ગયેલું]

મૂઆસાડી સ્ત્રી જુઓ મુગાસાડી

મૂંચું વિં જુઓ મૂંચું

મૂંછ વિં જુઓ મૂંછ

મૂંઝડો પું [સરં મ મુઝી] મોઢે કાળા અને

શગરે ઘેળા વાળવાળો બાછડો

મૂંઝવણ(-ણી) સ્ત્રી [જુઓ મુઝાવું]

અકળામણ, ગભગભણ વ્યગ્રતા, ઉચાટ -હું

સંકિં મૂંઝવણ કરવી, મૂંઝાવવું

મૂંઝારી, -રો જુઓ ‘મુઝારી મા [પ્રેરક]

મૂંઝાણું અંકિં જુઓ મુઝાણું -વણું સંકિં

મૂંડકા(-કી) સ્ત્રી [‘મૂંડ’ ઉપરથી] બોડી સ્ત્રી

મૂંડકી સ્ત્રી [સં મુડકા] (કા) ઘોડા કે ઊંઠના

પલાણના કાકાના આમલા ભાગવું માથું (૨)

જુઓ મૂંડકા

મૂંડણું નં જુઓ મુંડન

મૂંડણું સંકિં [સં મુદ્] મુંડન કરવું, બોડવું

(૨) [લા] હેતરૂ, ધૂતરૂં (૩) ચેલો બનાવવો.

મૂંડામણું નં મૂંડવાનું મહેનતાણું મૂંડાવણું

સંકિં (પ્રેરક). મૂંડાણું અંકિં (કર્મણિ)

મૂંડિયો પું મુડી; સંન્યાસી

મૂંડી સ્ત્રી [‘મૂંડ’ ઉપરથી] મૂંડકી, બોડી

સ્ત્રી (૨) [સં મુંડ ઉપરથી] માથું; જલ

[-હલાવવી = ન કહેવું નીચી મૂંડીએ

મેનો (મે) પું. જુઓ મ્યાનો
 મેન્ડેટ પું. [૧] હકૂમત ચલાવવાના કે અમુક
 કાર્ય કરવાના અધિકારની સોપણ
 મેમ્બર (મે) પું. [જ. નોમિન?] એક મુસલ-
 માન નાતનો માણસ
 મેમનો પું. નાંદુ એક ધરેણું
 મેમોરિયલ નં. [૨] યાદગીરી માટેનું તે માટે
 ઊભુ કરેલું બાવલું વગેરે, રમારક (૩)
 સરકારને કારણે વગેરે સાથે કરેલી અરજી
 મેમ્બર પું. [૬] સભાસદ, મંત્રી
 મેયર પું. [૬] મોટા નગરની ખાસ અલગ કાય-
 નાથી રચાતી (દેપેરિશન) સુવચનો પ્રમુખ
 મેર પું. [સ. મેર, સરં દિ, મ. મેર] માણનો
 મર્યાદાનો મોટો મણકો (૨) શિરોમણિ, મુગટ
 (૩) જેના ઉપર અલગ રહે છે તે હુકમો ડાંચો
 (૪) [સં.] (પ.) મેર પર્વત (પ) તાબાનું
 એક મોટું વાસણ (૬) [?] એક જવડું (૭)
 સોઠમાં વસતી એક ભતિ
 મેર સ્ત્રી. બાલુ; દિશા (૨) (મે) [‘મરુ ઉપરથી’]
 (ચ.) મર
 મેરમેરા (-રે) યું. નં. [‘મેર’ ઉપરથી] વિવાળીમાં
 ઘોરો ઊંચાલિયા જેવો, હાથમાં ઝાલવાના
 ડાંચાવાળો દીવો કંઈ છે તે
 મેરાઈ પું. દંત
 મેરા (-ર, -રે) યું. નં. જુઓ મેરમેરાય
 મેરી સ્ત્રી. [દિ. મેહરી; અરં. મેહરી] ગાનારી
 સ્ત્રી નારી, સ્ત્રી
 મેર પું. [સં.] (સં.) એક પર્વત (સોનાનો), જેને
 આધારે પૃથ્વી રહે છે તથા ગ્રહો વગેરે જેની
 આસપાસ કરે છે એમ મનાય છે (૨) મિત્ર,
 સોબતી (૩) તાબાનું એક મોટું વાસણ (૪)
 હુકમો મેર (પ) માણનો મેર ૦૬૮૫ પું. કરોડ
 મેરેયું નં. જુઓ મેરાયુ
 મેશ (-ળ) પું. [સં.] મિલન, મેટાપ (૨) [સરં મ]
 જુઓ ઘાટ (સગીત)
 મેલ પું. સ્ત્રી. [દિ.] ૦ગાડી સ્ત્રી. ડાકગાડી,
 ટપાલ લઈને જતી ઝડપી ટ્રેન
 મેલ (મે) પું. [‘મેલુ’ ઉપરથી] કચરો, ગંદકી,
 મેલું તે. [-કાઠવો = શુદ્ધ કરવું -કાપવો

= મેલ દૂર કરવો-ઉમેડી નાખવો. -મૂકવો
 (અંતરનો, મનનો) કપટ ન રાખવું (કપટ
 રાખ્યા વિના ખુલ્લું કહેવું)] ૦ખાઉ વિ. મેલ
 દાકી રાંધે એવી ભતપું. ૦ડી સ્ત્રી. ૦ગડાળ
 ભૂતકી (૨) એક દેવી. [-મૂકવી = મારવા કે
 દેરાન કરવા મંત્રથી મેલકી દેવતા રાત્રીને
 વળગાડવી] ૦પણુ નં. મેલાપણુ
 મેલન નં. [સં.] મિલન, એકત્ર થવું તે
 મેલવું (મે) સં. કિં. [પ્રા. મિલ્લ (સ. મુચ્)]
 મૂકવું -ણુ નં. મેલવું તે
 મેલાણુ (મે) નં. [‘મેલવું’ ઉપરથી] મુઝામ, પડાવ
 (૨) છુટકાગે, મુનિ (૩) ડગલુ, કદમ [-યવું
 = (અહલ્લામાંથી) છુટકારો થવો, છૂંકવું]
 મેલાવું (મે) અં. કિં., -વણું સં. કિં. ‘મેલવું’નું
 કર્મણિ ને ગ્રેક
 મેલી (મે) સ્ત્રી. [‘મેલું’ ઉપરથી] ઝોર, જગથ,
 ંવિધા સ્ત્રી. મારણનારણ કે ભૂતપટીત વશ
 કરવાની વિધા
 મેલું (મે) વિ. [પ્રા. મ્લ (સં. મલિત)] ગદ્
 (૨) કપડી (૩) નં. મળમૂત્રાદિ (૪) ભૂતપ્રેત
 વગેરે. [-ઉપાહવું, વાળવું = મળમૂત્રાદિ
 ઉપાડી લઈ જવું-તાપી આવવું -વળમવું
 = ભૂતપ્રેતાદિ વળમવું.]
 મેલો (-ળો) પું. [સં. મેલ] મેલાપ
 મેલો, -લિયો પું. [જુઓ મેલુલો] વરસાદ
 (૨) મેવસ્તુતિનું ગીત
 મેલાડી સ્ત્રી. [પ્રા. મેલાડ, મેલાવાડય (સં. મેલ-
 પાટક) = મેલાડ દેશ ઉપરથી] રાજસ્થાનની
 એક પ્રાતિક બોલી (૨) વિ. મેલાડનુ, -તે
 સંજ ધી. -ડો પું. મેલાડથી આવીને વસેલો
 (બ્રાહ્મણ, વાણિયો કે સુતાર) (૨) એક ગગ
 મેલાત (-સ) પું. [સં. મહીવાસ] ચિરંજીવીના
 વસવાટવાળો જગદી પ્રદેશ (૨) મહીકાઠાનો
 પ્રદેશ. -તી (-સી) વિ. મેલાસનુ
 મેલાળો પું. [‘મેલાવો’ ઉપરથી] સાથે મળવું
 કે મેળવવું, એકઠું થવું -કંવું તે
 મેવો પું. [ફા.] લીલાકે સૂકા ફળ
 મેશ (-સ) (મે) સ્ત્રી. [સં. મશી (-સિ)] કાજળ.
 [-આંજવી, ઘાલવી, ચોપડવી, સારવી

= (આખા) કાળજી ચોપડવું-ભરવું-ધસવી
(મેટો) = અપભ્રંશ લેવો, ભૂલું કરવું -નો
'આંદલો = અપખીર્તિ'] [નતવું
મેશરી વિં [હિં. માહેશ્વરી] વાલિયાની એક
મેશી વિં [સગ્ગ મ મેશી = આળસુ] કળસ
મેપ પું [સ] ઘેટો (૨) પહેલી રાશિ. ૦પાલ
(-ળ) પું ભરવાડ [પલકારો
મેપોન્મેપ પું [સ] આખ પટપટાવવી તે,
મેસ (મે) સ્ત્રીં જુઓ મેશ
મેસર (મે) પું [પ્રા મિસ્ત્રાકૂર?] એક મીઠાઈ
મેરમેરિજમ નં [દ્] પોતાના સકલપખળથી
સામાનામા ઊભી કરાતી નિદ્રા લેવી રિયતિ
(૨) એ રિયતિ ઊભી કંવાની શક્તિ (૩) એ
રિયતિ, તેના કાયદા વગેરેનું વિજ્ઞાન
મેહ પું [પ્રા. (સં. મેવ), સરં હિં] વરસાદ
[માગ્યા મેહ વરસવા = ભેઈએ તે પ્રમાણે
વરસાદ પડેવો; ગમરાન્ય પ્રવર્તવું.]
મેહ(-હુ)લો પું [જુઓ મેહ] વરસાદ, મેવલો
મેળ પું [સં. મેલ, સરં મ.] રોજનો આવક
ખરચનો હિસાબ (૨) હિસાબ, લેખ. ઉદાં
અત્યારે ત્યાજવાનો શો મેળ છે? (૩) મળતા-
પણુ, બંધબેસતુ હોવું તે (૪) બનાવ, સપ (૫)
એકઠા થવું તે (૬) મેલ, ચાટ (૭) સગવડ, સભોગ
ઉદાં હમણા મને ત્યા આવવાનો મેળ નથી.
[આવવો = એકમન થવું સપ થવો (૨)
બંધબેસતુ આવવું (૩) ભોગ મળવો - કરવો =
સંપ કરવો, મનાવવાન કરવું. -કાઢવો,
મેળવવો, બેસાડવો = હિસાબના ટાટિયા
મેળવવા, જમે ઉધાર સરખુ કરવું (૨) સિલક
કાઢવી (૩) બંધબેસતુ કરવું - ખાવો, બેસવો
= એકરસ થવું, મળતે મળતુ આવવું, લાગી જવું
(૨) ભોગ ખાવો, મળવું (૩) બંધબેસતુ આવવું
-થવો = સપ થવો; બનાવ થવો, બનતી રાશ
આવવી - બેસવો, મળવો = હિસાબ મળવો,
સિલક મળવી (૨) બનતી રાશ આવવી.
-રખવો = બનાવ - સપ - સફાવ રાખવો
-રહેવો = બનાવ રહેવો, બનતી નશ રહેવી
-લાવવો = ભોગ ખવરાવવો, બંધબેસતુ કરવું
(૨) સમાધાન કરાવવું]

મેળવણુ નં [મેળવણુ' પરથી] મિશ્રણ
(૨) અખરામણ [-કરવું = મિશ્રણ કરવું
-નાખવું = અખરામણ ઉમેરવું] -છી સ્ત્રીં
મેળવણુ - ઉમેરવું તે (૨) મેળવવાની ચીજ;
ઉમેરણ (૩) વૃદ્ધતા, મુકાબલો. -છું નં
મેળવણી માટે નાખવાની ચીજ (જેમ કે,
દાળમા અમુક શાક). -છું સંકિં [મેળ
પરથી] એકઠું કરવું, મિશ્ર કરવું (૨) પ્રાપ્ત કરવું
(૩) સરખાવી ભેટ (૪) આખરવું (૫) વાલને
સૂરમા આણવું - તેના તાગ વગેરે બરાબર
ગોઠવવા

મેળા સ્ત્રીં [જુઓ મહિલા] સ્ત્રી
મેળાપ પું [પ્રા. મેલાવ (સં મેલ), સરં મ]
મળવું - એકઠા થવું તે, સમાગમ (૨) [લા.]
સફાવ, બનાવ (-થવો) - પી પું બેકડ
ઊઠકવણો માણસ મિત્ર - વડો પું બનાવ;
ટાણુ (૨) સલા, મિલકત; પરિવહ (-કરવો,
ભરવો) - વો પું [સગ્ગ મ] મેળાવડો (૨)
મેળાપ, મુલાકાત [રાજપુત્રીથી
મેળો (મે) અં [સગ્ગ મેને] બને, પોતે (૨) પોતાની
મેળો પું [સં મેલક, પ્રા મેલય, ઢે મેલી,
હિં. મેલા, મ મેલા] મેળાપ; ભેટો (૨) ઘણા
માણસતુ એકઠા થવું તે (ઉત્સવ, યાત્રા વગેરે
નિમિત્તે) [-ભરવો = (લા.) ઘણા માણસ
એકઠા કરવા - ભરવો = ઘણા માણસો ઉત્સવ
- યાત્રા નિમિત્તે એકઠા થવા - માગવો =
વધું ઘટથુ ખાવાનું ઉધરાવવું (ગામડાંમાં
બગીચો મેળો માગે છે)]

મે' (મેં) સં [સં મયા; પ્રા મિ, મે (અંવં
અન્ને)] 'હુ' 'તુ' નીજ વિજ્ઞાનું એવચન (૨)
[સ સ્મિન્, પ્રા સિ, મિ, સગ્ગ હિં. મેં] + માં
મેંડક (મેં) પું [જુઓ મેડક] ઢેડો - કી
સ્ત્રીં ઢેડી

મેટી (મેં) સ્ત્રીં [પ્રા (સ મેંદ = ઘેટો), સરં
મ] ઘેટી. -હું નં ઘેટું - હો પું ઘેટો
મેંદાલકડી (મેં) સ્ત્રીં [સગ્ગ હિં, મ.
મેંદાલકડી] એક ઔષધિ
મેંદી (મેં) સ્ત્રીં [જુઓ મેદી] એક વનસ્પતિ
મેંદો (મેં) પું જુઓ મેદો

મૈત્રી સ્ત્રીં [સં.] લાઈબ થી. [-લમવી = સારી
પેડે દારતી થવી]

મૈથડ નં ઊંટુ ટોણું

મૈથિલી સ્ત્રીં [સં.] સીતા (૨) બિહારના
(સ્ત્રીંગા પાસેના) એક લાગતી બોલી

મૈથુન નં [સં.] નરમાદાનો સંલોગ. -ની વિં

મૈથુનથી ઉત્પન્ન થયેલું (૨) મૈથુન સંબંધી

મૈનાક પું [સં.] (સ) એક પૌરાણિક પર્વત

મૈયત સ્ત્રીં [જ.] મરણ (૨) મોકાલ (૩) વિં

મરણ પ. મેડું. ૦ખર્ચ (-રચ) પું: નં

મરનાર પાછળ કરાતું ખર્ચ

મૈયા સ્ત્રીં [હિં.] માતા [આપણદાર

મૈયાનિમ પું [જ. મુઝલ્લમ] પ્રતિષ્ઠિત;

મૈઈ સ્ત્રીં મૈઈદાની રમત મા નાનો લાકડાનો

કકડો. ૦દંડા પું: ૦ખં: ૦વં મૈઈ અને ૬૬

વડે રમવાની રમત ૦હું નં એ આકારનો

કાઈ પણ કકડો

મૈઈ વિં સ્ત્રીં ભુઓ મૈઈ (૨) ભલે ટ્રિકર નહીં

એવા અર્થમાં સ્ત્રીલિંગી શબ્દો સાથે. ઉદા.

મૈઈ, પડી ગઈ તો.

મૈકમ (મૈ) વિં [જ. મુહકમ, સરં મ

મોહકમ, હિં મુહકમ] + મૈકમ; સખત

મૈકલડું સંકિં [દિ. મોકલ] રવાના કરે.

• જવાં કરેલું (૨) પહોંચાડ

મૈકલામઘી સ્ત્રીં [‘મૈકલાવડ’ ઉપરથી]

મૈકલવાની ક્રિયા કે મહેનતાણ

મૈકલાવડું સંકિં ‘મૈકલવડું’ પ્રેક

મૈકળું (મૈ) વિં [વ. મુક્લ (પ્રા. મુક્, સં. મુક્);

સરં હિં મોકલા; મ. મોકલા] મૈકળાશાળ

(૨) ખુલ્લું (૩) [લા.] નિખાલસ (૪) ઉદાર.

[-મહાલડું = છૂટથી હરડું ફરડું (૨) સમા-

સંબંધીથી છૂટા પડી અન્યથે ફરડું -મૂકડું

= મેટ્રેશી રડડું] -ળાણુ (-શ) સ્ત્રીં

જગાની ઘૂંટ. ખુલ્લું હોય તે

મૈકાણુ (મૈ) સ્ત્રીં [વ. મુહ + વિકોળો = મૈ

મરડડું તે, અથવા મૂર્ધ + કાણ]

મરણનાં સમાચાર (૨) મરનાર પાછળ શોક

કરવા બેસું થતું તે (૩) [લા.] પીઠા, આકૃત

[-ના સમાચાર = માહા સમાચાર -મૈડવી

= મરણ પાછળ શોક કરવા બેસાએ બેગા થવું

(૨) ભારે વૃક્ષના થયું કે થતું હોય એવી હાલત

કરવી (૩) એક કોષાદ્ધાર]

મૈકાસદાર પું [ફા. મુકાસદાર, સરં મ.]

રસ્તે જનાર પાસેથી લેવાનો કર વસૂલ કરનાર

મૈકુર વિં [જ.] બંધ પાડેલું: રહેવા દીધેલું;

મુક્તવી (-રહેલું, રાખડું). -સ્ત્રી સ્ત્રીં

મૈકુર રાખડું તે

મૈકો પું [જ.] પ્રસંગ; લાગ (-આપવો,

લેવો, મળવો, સાધવો)

મૈકુ પું [સં.] મુક્તિ, છુટકારો [-આપવો

= મુક્તિ આપવી (૨) નિર્જગી બચાવવી (૩)

મારી નાખડું -થવો, -મળવો = મુક્તિ

મળવી (૨) મરી જવું; રવધામ પહોંચડું -દેવો

= ભુઓ મૈકુ આપવો -પામડું = મુક્તિ

મળવી (૨) મરી જવું મૈકો જવું = મરી

જવું] ૦કાલ (-ળ) પું (અહલ) છૂટવાનો

સમય ૦દા મૈકાદશી સ્ત્રીં માગસં સુદ

૧૧ ૦દાર નં મૈકલુ દાર ૦૫૬ નં મુક્તિ,

મૈક ૦પુરી સ્ત્રીં મૈકુ આપનારી નગરી.

-ધાર્થી પું (૨) વિં [+ અર્થી] મુકુ

મૈખ પું [ભુઓ મૈકો] પ્રસંગ, લાગ (૨) સારો

મૈખંગ; વિશિષ્ટ સ્થાન ઉદા. ઘરના પૈસા

નથી, મૈખના પૈસા છે. ઘર સારા મૈખમા

આવેલું છે (૩) વેત; અનુકૂળતા, મૈકવણ ઉદા.

હમણા મૈખ નથી, મૈખ આવશે ત્યારે પૈસા

આપીશ [-આપવો = અનુકૂળતા મળવી;

લાગ હોવો; પ્રસંગ મેળવવો -ધારવો =

કામે વળગાડવું; ઠેકણે પાડવું (૨) સંગવડ

કરવી. -મૈં ફરડું = લાગમા કે વેતમ ફરડું

-સાધવો = તકનો લાલ ઉઠાવવો (૨) લાગ

ગોધવો.]

મૈખ પું [સગં મ. મોલા] તંબૂનો વાસ

મૈખરો (મૈ) પું [સં મુલ ઉપરથી] આગળનો

લાગ, બહાર પડતો લાગ [મૈખરે કરડું =

આગળ કરડું -ધરડું (૨) આગેવાન કરડું

મૈખરે ધરડું = આગળ કરડું મૈખરે જડું =

આગળ જડું -ચાલડું (૨) આગેવાની લેવી.

મૈખરે બેસડું = આગળની જગાએ બેસડું

(૨) માનયોગ્ય ગણાવું. મોખરો તોડવો,
ખાખરો = સફળતાપૂર્વક પહેલ કરવી;
બહાદુરીપૂર્વક સામનો કરવો. -સામવવો
બહાદુરીપૂર્વક મોખરે લડવાનું કામ સંભાળવું]
મોખા પું ૦ બંબં ૦ [સં. મુલ, સરંદિં. મોલ્લા
= બાકું; લખી] જુઓ માન
મોખ પું ૦, સ્ત્રી ૦ [સરં મ. મોગ = ફણગો,
અ કું] બંને લમણા ઉપરની લટો (૨) પું ૦
[સં. મુદ્ગ] મગ
મોગર વિ ૦ ['મોગરી' (ખાડવાની) ઉપરથી ?]
છોડાં કાઢી નાખેલી (દાળ)
મોગરી સ્ત્રી ૦ [સરં મ. મોગ = ફણગો] એક
જાતનું શાક (૨) [સં. મુદ્ગર, પ્રા. મોગર]
હથોડી જેવું લાકડાનું ખાડવાનું કે ઘટ
વગાડવાનું ચોભર [મોગરાનું તેલ
મોગરેલ નં ૦ [મોગરો + તેલ પરથી, સરં મ.]
મોગરો પું ૦ [પ્રા. મોગર (સં. મુદ્ગર) સરં
દિં, મ. મોગરા] એક ફૂલજાડ (૨) મોગરી મોગરી
- હથોડી (૩) નાના ધૂમટ કે શિખર જેવો
આકાર; કાગરો (૪) એક ઘરેલું (૫)
ઠીવાની વાટનો ઉપરનો બળી ગયેલો છેડો (૬)
[જુઓ મોગરી] એક શાક
મોગ(-ધ)લ વિ ૦ (૨) પું ૦ [જુઓ મુગલ, કે.
નુગલ] મોગોલિયાના મુસલમાનની એક જાત;
મુગલ -લાઈ, -લાઈ જુઓ મુગલાઈ, -લો
મોધ વિ ૦ [સં] નકાસ, વ્યર્થ; નિષ્ફળ
મોધમ (મો) વિ ૦ (૨) અં ૦ [જ મુહમ્મદ સરં
દિં મુઘમ, મ] સામાન્ય, અસ્પષ્ટ, અનિશ્ચિત
મોધત, -લાઈ, -લાઈ જુઓ 'મોગલ' મા'
મોધું (મો) વિ ૦ [સં મહાઈ, પ્રા મહાઈ, સં ૦ દિં
મહાઈ] મોધું, કીમતી; વધારે ઠિમ્મત પડે તેણ
(૨) [લા] અનિશ્ચિત (૩) ફૂલ (૪) આદર-
માનને પાત્ર (૫) ખાસ માન કે લાડ યા પ્રેમ
ચાહત, મનાવણ પડે એણ [-સોધું
કરવું = માન આપવું, મનાવવું -સોધું થવું
= માન માગવું.] -ધવાની સ્ત્રી ૦ જુઓ મોધાઈ
(૨) મોધવારીને કાગણે પગાર કે શેણમા
મળવું વિશેષ ભથ્થું. -ધાઈ, -ધારત સ્ત્રી ૦
મોધું હોવું કે મળવું તે. [મોધાઈ કરવી

= જુઓ મોધું સોધું કરવું મોધાઈમાં રહેવું
= માન માગવું.] ૦દા (-દા) ૦ વિ ૦ અતિશય
મોધું -ધેરું વિ ૦ (લાલિયવાચક) મોધું
મોચક વિ ૦ [સં] મુકા કરનાર ન નં મુકા
કરવું તે (૨) પતરાણ, ખાલી લપકો, દલ (૩)
વિ ૦ મોચક (પ્રાય. સમાસમા અતિ આવતાં)
મોચલ સ્ત્રી ૦ [જુઓ મોચી] મોચીની સ્ત્રી
મોચમ પું ૦ [સં મુચ્ ઉપરથી] ખેતરમા ખેડ્યા
વગર ખાકી રહેલી જમ્યા
મોચરસ પું ૦ [સં] એક જાડનો શુદ્ધ
મોચલવું સં ૦ કિ ૦ [પ્રા. મોચ (સ મોચય)
= છોડાવણું] કરમોડાય કે અ બળાઈ નય
તેમ કરવું [(૨) ટાળવું, દૂર કરવું
મોચવું સં ૦ કિ ૦ [સં મુચ્] છોડવું, મુકા કરવું
મોચી પું ૦ દિં નોચ = એક પ્રકારનું પગરખું,
સરં સ મોચન = મામકુ ઉતારણું] પગરખા
સીવવાનો ધંધો કરનાર
મોજ (મો) સ્ત્રી ૦ [જ.] આનંદ (૨) મરણ.
[-માણવી, મારવી = લહેર કરવી -પડવી
= મલ પડવી (૨) મરણ થવી -માં આવે
તેમ = મરણ પડે તેમ]
મોજડી સ્ત્રી ૦ દિં મોચ = એક પ્રકારનું પગરખું
નાભુક કે કસળી પગરખું. -કું નં પગરખું
મોજલ્લી સ્ત્રી ૦ [મ] માપણી (જમીનની). ૦દાર
પું ૦ તે કરનાર [સુખચેન
મોજમલ (મો) સ્ત્રી ૦ [મોજ + મલ] આનંદ;
મોજવું સં ૦ કિ ૦ [મ. મોજણે] માપણ (૨) નાણવું;
સમજવું [વિલાસ
મોજશીખ (મો) પું ૦ [મોજ + શીખ] ભોગ-
મોળખ ધ પું ૦ [મોજ + બાધવું] મોળને
બાધવાનું સાધન
મોજ (મો) [ફા], ૦છું વિ ૦ આનંદી, લહેરી
(૨) વિલાસી (૩) મનગ્ની
મોજ નં ૦ [જ. મોજ] પાણીનો તરંગ (૨) [ફા]
હાથનનું ગૂથેલું ઢાંચું
મોજલ વિ ૦ [જ] હયાત, હાજર, તૈયાર
મોજે (મો) અં ૦ [જ મોજ] (અમુક) સુકામે,
સ્થાને, ગામે. ઉઠાં મોજે કડોડ [બનાવ
મોજેલો પું ૦ [જ મુજજિસહ] ચમત્કાર, અદ્ભુત

મોળે પું [ફા.] જુઓ મોળું
મોળે પું ['મોળું' ઉપરથી ?] રેલમાં તણાઈ
આવેલો કાપ (૨) [જુઓ મોળે] વાટો;
જમીનનો ટુકડો

મોઝાર અં [દિ. મજ્જાદાર] (૫) માં, મધ્યે
મોઝિન (મો) પું [અ. મુવલ્લિજન] મસીદમાં
બાંધ પોકારનાર

મોટ સીં [સરં હિં, મ] પોટલું; ગાસડી
મોટપ, -મ સીં [દિ. મુદ્દિમ, સરં હિં
મોટાપા] મોટાપથું, પ્રતિષ્ઠા, આખર -પથું
નં મોટાઈ (૨) મોટી ઉમ્મર -મોટું વિં
મોટું મોટું

મોટર સીં [હિં] વીજળી વગેરેના બળથી ભ્રમે
ફરનાર યત્ર, જે પછી બીજા સયાકામને ચલાવે
છે (૨) મોટરગાડી. ઝાડી સીં પેટ્રૉલ
વગેરેથી ચાલતી ગાડી -એક યાત્રિક વાહન
ઝાડ સીં [હિં] જુઓ ખસ ઝાડકલ
સીં [હિં] પેટ્રૉલથી ચાલતી સાઇકલ, ફટફટી

મોટલિયો પું ['મોટલી' ઉપરથી સરં મ
મોટગાર; હિં. મોટિયા] વૈતરો; મોટિયો

મોટલી સીં, -લું નં ['મોટ' ઉપરથી] +
અનાજ ભરવાનો કાથળો (૨) પોટલું

મોટવડાઈ (મો) સીં [મોટું + વડાઈ] +
મોટાઓ પ્રત્યેનું માન

મોટવડું (મો) સંકંકં ['મોટું' પરથી] મોટું
કરવું. -ણી સીં મોટું કરવું તે

મોટાઈ, -શ (મો) સીં ['મોટું' પરથી; સરં
હિં, મ મોટાઈ] જુઓ મોટપ. ઝાડર વિં

મોટાઈ મેળવવા કે દાખવવાની આદતવાળું

મોટાભા (મો) પું બં વં [મોટું + ભાઈ]
આગળપડતી માનપાત્ર વ્યક્તિ [-કરવું =
પચાતિયાનું કે આગળપડતો ભાગ ભજવવાનું
માન કે સ્થાન આપવું -થલું = પચાતિયા
થવું (૨) શાખાથી મેળવવા આગળ પડીને
કામ કરવું] [મોટલું]

મોટિયું નં ['મોટ' ઉપરથી] અનાજનો થેલો,
મોટિયાર (મો) પું ['મોટું' પરથી] મોટો
કે જીવાન છોકરો [વૈતરો; મોટલિયો]

મોટિયો પું ['મોટ' પરથી] ભાર ઊંચકનારો;

મોટું (મો) વિં [સં. મહત્, સરં હિં, મ. મોટા]
નાનાથી ઊંચડું (૨) [લા] ઉંદાર, સખી (૩)
પ્રતિષ્ઠિત, આખરદાર (૪) મુખ્ય; અગત્યનું.
ઉઠાંમોટી મોટી બાબત [મોટા લોક =
ધનવાન -આખરદાર માણસ. મોટાં બેટાં
= ઉંમર લાયક; વયે પહોંચેલ મોટી
ખાટનો માંકડ = મોટાને આશરે રહેનારો
-તે કારણે મગરૂરી દાખવતો માણસ.
મોટું કપાળ = લાગ્યશાળીનું કપાળ.
-કરવું = ઉછેરવું (૨) મહત્તા આપવી, માન
આપવું -પેટ = ક્ષમાથીલ કે સહનથીલ
સ્વભાવ (૨) શુભ વાત સાચવી જણે તેવો
સ્વભાવ (૩) લાલચુ સ્વભાવ -મન = ઉંદારતા;
દરગુજર કરે એવું કે પરાંપકરી મન. -માથું
= કરતુંકારવતું કે વડીલ માણસ -મોં = લાલચુ
કે ખાઉંવરો સ્વભાવ (૨) રિસાઈને ચડેલું મો.
મોટે પાટલે બેસાડવું = વધારે માન આપવું;
વખાણ કરવા, કુલાવવું. મોટે પાટલે બેસવું
= માન માગવું, કાલાવાલા કરાવવા. -ટેથી
અં મોટે અવાળે. -ટેરું વિં મોટું, વડીલ.
-ટો પૈસો પું ટોડ પૈસો

મોટી (મો) સીં ભોજન (૨) [લા] નિર્વાહ
(સુ) [-મારવી = ખાવ, જમવું] ં પાણી =

ખાણીપીણી ંદાસ પું ખાવાપીવાનો શોખી

મોડ (મો) પું [પ્રા. મડહ (સં મુકુટ)] લક્ષ
વગેરે શુભ પ્રસંગે સ્ત્રીને માથે મુકાતો મુથાહિ-

યાની સળીઓ વગેરેનો એક બાટ (૨) [લા.]
ભેખમદારી, ભાર (૩) ['મોટું' ઉપરથી] વિલ બ.

[-મૂકવો = જવાબદારીનો ભાર ઉઠાવવો.]

મોડ પું [જુઓ મોડવું] વળાંક (સ્ત્રી ઇંનો)
(૨) મરડાટ, ગર્વ (૩) જીલ, ટેક (૪) કાવલાવ;

નખરા (૫) ઢખ, મરોડ, ઇંખાર (૬) એતરમાં
ભાગી પડેલા કણસલા

મોડછી સીં [જુઓ મૂરછી] કોલેરા
મોડખંધો (મો) વિં [મોડ + ખાવડ] મોડ

ખાવનાર, ખડાદર (૨) પું વરરાજ
મોડવું સંકિં [પ્રા મોડ (સ મોટવું), સરં

હિં. મોડના, મ મોડળે] મરડવું; મરડી -તોડી
નાખવું

મોડામોડ અં [જુઓ મોડ] વરણાગીમા-
મરડાણ હોય એમ

મોડી ઓં ['મોડવું' ઉપરથી] મરાઠી લાવાની
હાયે લખવામા વપરાતી લિપિ

મોડું (મો) વિં ['મોડવું' પરથી ? સરં મ
મોઢા] મુકરર વખત પછીનું; અમુક (ર) નં
વેળા વડી જવી તે (૩) ઢીલ, કાળસેપ

મોડ પું [પ્રા] (મોઢરાનો રહીશ) બ્રાહ્મણ,
વાણિયા, સુતાર તથા ધાત્રીમાં એ નામની પેટા
ન્યાતનો માણસ

મોડવું નં જાણા કે માસનો ઢગલો

મોડામોડ (મો) અં ['મોડું' ઉપરથી] રૂબરૂ,
સમક્ષ (ર) એક મોઢેથી બીજે મોઢે એમ

મોઢિયું (મો) નં ['મોડું' ઉપરથી] મોઢાનો-
સૌથી ઉપરનો ભાગ (ર) કાનસમા બત્તી જેમા
રહે છે તે ભાગ (૩) રેઢિયામા ત્રાક તથા
અમરખા જેમા રહે છે તે ચોકડું (૪) પશુના મો
ઉપર બાધવામા આવતી જાળી

મોડું (મો) નં [સ મુલ, પ્રા. મુહ] મોઃ મુખ
[મોઢાઃ ઉપર (પર) મૂતરવું = અપમાન
કરવું, ન ગાહવું મોઢા ઉપર (પર) મૂતરે
એવું = ના કરતા વધારે ખરાબ, સવાયું
ખરાબ. મોઢાજેવું = ખગળ, ઠીક નહિ એવું
મોઢાની મીઠાશ = અતરની નહીં, પણ ઉપર
ઉપરથી-સાર કે મીઠું બોલવા જેટલી મીઠાશ
મોઢાની વાત = લેખિત નહીં, પણ માત્ર
મોઢે મોઢે કરેલી વાત. મોઢાની વાતો =
માત્ર કહેવાનું, કરવાનું નહિ, ખાલી કદાચ
મોઢાનું જૂઠું = જેના બોલવા ઉપર વિશ્વાસ
ન રખાય એવું-જૂઠું બોલનાર. મોઢાનું છૂંકું
= વાચાળ, બહુબોલુ (ર) વિખાલસપણે મો
ઉપર જ રપટ વાત સંભળાવી કે તેણે
મોઢાનું સાચું = એકવચની, પ્રમાણિક
મોઢા પર આવવું = સાદ આવવું (ર) બોલુ
બોલુ થવું મોઢા પર કહેવું = શરમ રાખ્યા
વિના મો સામે જ કહેવું મોઢા પર થૂંકવું =
તુરંત ગણવું; ધિક્કારવું મોઢા પર થૂંકું પણ
નહિ = સામે પણ ન જોડે, કેવળ અવગણના
કર મોઢા પરથી માખ પણ ન ઊઠવી =

જેનાથી કંઈ પણ બને નહીં એવું હોવું, નિર્બળ
હમ વિનાયુ હોવું. મોઢા પર મારવું = સાફ
સાફ સાચું સંભળાવવું, રોકડું પરખાવવું
મોઢા પર સાહી ઢોળાવી-રેઢાવી =
બોડા પડી જવું (ર) આબરોને કલક લાગવું.
મોઢા ભણી હાય કરવા = ખાવું; જમવું
મોઢામાં આવે તેમ = વગર વિચારે; જેમ
બોલાય તેમ. મોઢામાં આંખળી ધાલવી
= આશ્ચર્યમૂલક થવું (ર) બોલવાની ફરજ પાડવી
મોઢામાં ખીલો ઠોકરો હોવો = ન બોલવું,
ચૂપ રહેવું મોઢામાં જીભ ધાલવી = બોલ
બોલ કરતા બંધ થવું; શાત થવું. મોઢામાં
જીભ ન હોવી = મૂચ બેસી રહેવું. મોઢામાં
હુચો દેવો કે ભરવો = બોલવું અટકાવવું
(ર) બહુ મોટો બૂકડો ભરવો મોઢામાં થૂંકે
એવું = પરવા ન કરે એવું (ર) ટપી જાય એવું,
સવાયુ. મોઢામાં દાંત નથી ? = સૌથી-હમ
-જુરસો નથી ? મોઢામાં ધૂળ નાખવી =
હરાવી કે મોઢું પાડીને બોલવું બંધ કરી દેવું.
મોઢામાં ખાણી આવવું, છૂટવું = સ્વાદ
કરવાની તીવ્ર ઇચ્છા થવી. મોઢામાં મમ
એરવા = જવાબ આપ્યા વિના ચૂપ રહેવું
(કટાક્ષમા પ્રશ્ન તરીકે). મોઢામાં માખણેય
ન યોગળવું = હમ વગરનું કે નિર્દોષ હોવું
મોઢામાં માય એવું = વિવેક મર્યાદા જણાય
એવું, શોભે એવું મોઢામાં મારવું = જુઓ
મોઢા પર મારવું મોઢામાં લીછું તરણું
ધાલવું = લાચારી, ઢીનતા કે અસાક્ષિ બતાવવી
મોઢામાં લીછું તરણું લેવરાવવું = જી
લખે કહેવરાવવું, હારેલા કે રાજે આવેલા
કહેવરાવવું મોઢામાં સાકર ! = તમારું
કહેવું ફોણી, તમારી અમારા પ્રત્યેની શુભેચ્છા
ફોણી, જેથી તમને સાકર ખાવાની ધાય-એવા
અર્થનો ઉદ્દગાર મોઢામાંથી દાંત પાડી
નાખવા = હરાવવું, બોલવું બંધ થાય તેમ
કરવું મોઢાં લાલ થવા = જશ મળવો;
સરળતાનો આનંદ થવો મોડું અવળું કરી
નાખવું = ઘણો સખત માર મારવો (કમકડી
બતાવવા બિવિધકાળમા વપરાય છે) - આપડું

= સામે જવાળ આપવો; વાતચીતમાં ઊતરવું.
 -આવડું થઈ જવું = મો ઊતરી જવું,
 ખસિયાણું પડી જવું. -આવડું = મોં સુજવું
 ને તેમાંથી લાળ પડવી; મોમાં ચાટી પડવી
 -ઉઘાડવું = મો પહોળું કે ખુલ્લું કરવું (૨)
 ઓલવું (૩) ઓલે એમ કરવું. -ઉપાડવું =
 હા હોડીને ઓલવું; ગાળ દેવી -ઊઘડવું
 = ઓલવાની શક્તિ કે હિંમત આવવી (૨) સામે
 ઓલવું (૩) ખાવાની રુચિ થવી -ઊતરી
 જવું = ખસિયાણું પડી જવું; દિલગીર થવું.
 -ઊપડવું = ખડખડ કર્યા કરવું (૨) ઓલવાની
 શક્તિ કે હિંમત આવવી. -કરવું = છિદ્ર
 પાડવું, ખહાર નીકળવાનો માર્ગ કરવો. -કાઢવું
 = ભહેરમાં આપડેરે ફરી શકાવું -કાળું
 કરવું = દીસતું રહેવું (તુચ્છકારમાં - સામાને
 આજ્ઞાર્થમાં) (૨) કીર્તિને લાજન લગાડવું.
 -કાળું મેશ (કાળું ધબ કે કાળું શાહી
 જેવું) થઈ જવું = અપજશ કે અપકૃત્યથી
 ઝાણું પડી જવું -ખાય ને આંખ લાજે
 = વિવેકથી કામ કરવું. -ખંધાવું = ખરાબ
 દેખાવું; નિંદાવું -ચટાડવું = અતિશય લાડ
 લદાવવા -ચડવું = રિસાવું -ચલાવવું =
 સામું ઓલવું (૨) ગાળો દેવી (૩) ખાવું
 -ચાલવું = વારે વારે ખા ખા કરવું (૨)
 ઓલ ઓલ કરવું, ઓલવામાં હાલ ન સાચ-
 વવી -ચળવળવું = ખાવાની ઇચ્છા થવી.
 -ચુકાવવું = નજર ટાળવી, મળવાનું
 ટાળવું. -છુપાવવું = શરમાવવું (૨) ન
 મળવું -છાંડવું = મોટાનું વેળું ન રાખવું
 -કહું ન માનવું (૨) જુઓ મોહું ચુકાવવું
 -જોઈને લપડાકે મારવી = ઘટે એવો
 વ્યવહાર રાખવો. -જોષા = અંતિમ મુલાકાત
 લેવા. -ઠેકાણે રાખવું = અંદરનો લાવ
 પરખાઈ ન જાય તેમ ગંભીર ચહેરો રાખવો
 -ઠાંકવું = શરમાવું, લાજ કાઢવી (૨) રોડ
 (મરણ પાછળ, ખેરાવું, રિવાજ મુજબ.)
 -તપાસીને ઓલ = મર્યાદા સલાખીને
 ઓલ. -તોડી લેવું = વઢી કે ધમકાવી ચૂપ
 કરી દેવું (૨) ઓલવા ન દેવું -ધોઈને

આવ ! = લાયક થઈને આવ. -ધોઈ
 જવું = હાડી જવું; ફરી જવું (૨) રહી
 ઊઠવું; અવસર આવ્યો ખચ ન કરવો.
 -નીચું ઘાલવું = શરમથી નીચું જોવું,
 મો સંતાડવું. -પડવું, પડી જવું = મો
 ફીકું પડી જવું, ઝખવાણું થવું -પહોળું
 કરવું = આશ્ચર્યચકિત થવું (૨) આતુર-
 તાથી રાહ જોવી -પહોળું થઈ જવું =
 આશ્ચર્યચકિત થઈ જવું (૨) મરી જવું.
 -પૂરવું, ભરવું = કાઈ આપીને સમભવવું;
 લાયક આપવી. -ફફડાવવું = ગુસ્સામાં ઓલવું
 -બબડવું. -ફિફું પડી જવું = ચહેરાનો રંગ
 ઊડી જવો (રોગ, શરમ કે ખેડથી) -ફેરવવું
 = રીસ કે કંટાળો બતાવવા -ફેરવી નાખીશ
 = સખત તમાચો કે માર મારીશ (ધમકીમાં)
 -ફેરવીને = ગુસ્સે થઈ જઈને, સામોની
 પરવા કર્યા વિના. -ખખાડવું = મો ઉપર
 અણગમો લાવવો (૨) મોહું ખેડવાડ કરવું.
 -ખતાવવું = રૂબરૂ થવું; મળવું. -ખતાવાય
 એવું = મોહું ખહાર કઢાય એવું -ખહાર
 કાઢવું = ભહેરમાં આવવું -દેખા દેવી. -ખંધ
 કરવું = ખોલવા ન દેવું (૨) લાયક આપી પોતાના
 પક્ષમાં લેવું -ખાળવું = તિરસ્કારમાં આવવું;
 ઝોસવું (૨) દીસતા રહેવું; મોહું કાળું કરવું
 (બહુધા આજ્ઞાર્થમાં). -ભલભલવું, ભભલવું
 = ખાવાની તીવ્ર ઇચ્છા થવી -ભરવું =
 જાણિયા જેટલું લેવું (ખાવું) (૨) લાયક આપવી.
 -ભરોઈ જવું = ધરાડ, સંતુષ્ટ થવું -ભાગવું
 કાઈ આપીને સમભવવું, હાખવું. -ભાગી
 જવું = (વધારે પડતા મળપણથી) ગળપણની
 રુચિ મરી જવી -ભોંયમાં ઘાલવું = શરમથી
 નીચું જોવું -મલકાવવું = હસવું, રિમત
 કરવું. -રહી જવું = મોહું યાદી જવું.
 -રાખવું = માન રાખવું. -લઈને આવવું
 = લાયકાત લઈને -તેને આધારે આવવું
 (પ્રશ્નાર્થમાં : શું મોહું લઈને આવ્યો છે ?).
 -લેવડાવવું = દવા આપી મો ગળવું
 રખાવવું -લેવાઈ જવું = મોહું ઊતરી જવું,
 ખસિયાણું પડી જવું -વકાસીને રહેવું

=આશ્ચર્ય કે નિરાધારીમા મો પહોંણ કરીને
 બેસવું -વટાળવું=કંઈક ખાવું -વશ
 રાખવું=સ્વાદ કે બોલવા ઉપર અંકુશ
 રાખવો. -વાધવું હોવું=દેખાવે બહાદુર
 હોવું. -વાળવું=મો ઢાંકવું, કાણમા બેરાએ
 બેસીને રહેવું -સંતાડવું=શરમાવું (૨) ન
 મળવું; સંતાવું ફરવું. -સિવાઈ જવું=ન
 બોલવું -સીવી લેવું=મો બધ કરવું,
 બોલવા નહિ દેવું (૨) છિદ્ર-કાણું પૂરી લેવું.
 -હસાવવું=ખાવું(૨) આવવું(૩) બોલવું(૪)
 ડોકું ધુણાવી હા કે ના કહેવી. મોઢે કરવું
 =ગોખવું; પાઠે કરવું. મોઢે કહેવું=
 રૂબરૂમા ને ખુલ્લી રીતે કહેવું (૨) લેખિત
 આધારે નહીં-એમ સ્મરણમાથી કહેવું
 મોઢે ચડવું=યાદ થઈ જવું, પાઠે થઈ જવું
 મોઢે ચડાવવું=અતિશય હાડથી બહેકાવવું
 કે સાસુ બોલવું કરવું. મોઢે ચડીને=રૂબરૂ,
 સામે આવીને-ભતે જ મોઢે તાળું દેવું
 =બોલવાનો પ્રતિબધ કરવો. મોઢે થવું,
 થઈ જવું=યાદ થઈ જવું મોઢે થવું,
 થઈ આવવું=(કા) મળવું, મળી આવવું
 મોઢે દૂધ મંધાવું, દૂધ સુકાવું ન હોવું
 =છેક બાળક કે નાદાન હોવું મોઢે બપોર
 રમવા=મોઢા પર મોહક ચકચકાટ હોવો
 મોઢે બોલવું=માત્ર કહેવું, કાંઈ કરવું નહીં
 (૨)(બીક વિના) રૂબરૂમાં કહેવું મોઢે બોલી
 જવું=ગેબેલું કહી જવું મોઢે માગવું=
 રૂબરૂમાં ભતે માગવું મોઢે માથે ચોઢવું=
 દેવાળું કાઢવું(૨)માથું ઢાંકી શોક કરવો (૩)
 નિરાશ થવું, હારવું મોઢે માથે હાથ દઈને
 =ચુમાઈને, નાછૂટે. મોઢે લાગવું=સ્વાદ
 પડવો, લાવવું મોઢે સાકર પીરસવી=
 મીઠી વાણીથી પિગળાવી દેવું-પુરા કરી
 નાખવું અવળું મોહું કરીને બેસવું =
 પીઠ ફેરવવી, ધ્યાન ન રહેવું ચું મોહું લઈને
 બોલે? કય મોઢે બોલે?=શું બોલી શકે?
 બોલતા લજવાય કાળું મોહું=કલક,
 શરમ જરા જેટલું મોહું થઈ જવું=
 લાજને ધૂળ થઈ જવું (૨) મોહું સાવ સુકાઈ

જવું બાળ તારું મોહું!=જવું રહે, દીસતું
 રહે લોહિયાળું કે લોહીમયું મોહું
 હોવું=વહાલા સગાવું મૃત્યુ થયું હોવું]
 મોઢો (મો) પું [‘મોહું’ ઉપરથી] મોઢિયું
 મો(૦વ)ણ નં [બુઝો મોવાણ] મોવ તે કે તે
 માટે વપરાતું ચીકટ
 મોણવેલ મીં એક ઘરેણું
 મોત (મો) નં [મ] મૃત્યુ [-આવવું=મરણ
 પામવું -ને બારેણે હોવું=મરણપયારીએ
 હોવું, મરવાની તૈયારીમા હોવું. -ફરી વળવું
 =અકસ્માત આવી બનવું, મરણ થવું -માથે
 આવવું=ધણુ યાદી જઈ મરવા જેવું થવું.
 -માથે લમવું=માથે મોત ઝડપી રહેવું]
 મોતાળો પું એ નામની ભતનો બ્રાહ્મણ (સુ)
 મોતિયું (મો) નં છાપરાના નેવ તરફ સાકટાના
 હેઠાઓમા ઘાલેલું પાટિયું
 મોતિયો પું [‘મોતી’ ઉપરથી] એક ભતનો
 મોગરો (૨) આખની કીકી ઉપર થવું પડ (૩)
 હોસ, હિંમત [-આવવો=કીકી પર છારી
 આવવી, પડળ આવવા. -કાઠવો=પડળ ઉતારવા,
 કીકી ઉપરનું છારીનું પડદૂર કરવું મોતિયા
 છૂટવા=અતિ શ્રમ કે લયથી પરસેવો
 છૂટવો (૨) અ તકાળે ખૂબ પરસેવો વળી શીત
 આવવી મોતિયા મરી જવા, લેવાવા=
 ઠાઠિયા લાગી જવા, નાહિ ભત થઈ જવું]
 મોતી નં [સં મૌક્તિક, પ્રા મુક્તિમ]છીપમાંથી
 નીકળતી એક હરિયાઈ પેદાશ [-એ ચોક
 પૂરવા=ચોકમા મોતી વડે શણગાર કરવા,
 સ્વાગત માટે ચોક અને આગણું શણગારવાં
 (૨) હવાઈ કિલ્લા બાંધવા, સફળતાની ભારે
 આશાઓ બાંધવી -એ વધાવણું=ઉમળકાથી
 આવકાર આપવો, પ્રિયજનના આગમનથી
 અત્યાનંદ થવો -ના ચોક પૂરવા=મોઢા
 મોઢા મનોરથ ઘડવા, હવામા કિલ્લા બાંધવા
 -ના દાણા જેવા=ગોળ મરોડકાર ને
 દેખાવડા અક્ષર -ના મેહુ વરસવા=આનંદ
 વૃદ્ધિ થવી, આનંદ આનંદ થઈ રહેવો. -ના
 પાણી ઉતારવાં=માન ઉતારવું, ભાર ભાગી
 નાખવો -પરોવાવાં=મોતી પરોવવા જેવું

ઝીણું - ખારીક કામ કરવું] ઓચૂર પુંઠકળીના
લાડું. ઓચૂરમું નં મોતીચૂર બનાવવાનું
ચૂરમું. ઓજ(-ઝ)રો પુંઠ [+ ઝરો (સં. જ્વર ?
કે 'ઝળેજો' = ક્ષેષ્ઠી) સરં હિં. મોતીચૂર]
બળિયા જેવો એક રોગ, જેમાં શરીરે મોતી
જેવા કોણા થઈ આવે છે

મોતીદામ પુંઠ [સ. મૌતિકદામન્] એક છંદ
મોથ (પ.) સ્ત્રીં [પ્રા મુત્ય (સં. મુસ્ત) સરં હિં.
મોથા; મ] ચીડ નામના ધાસનો કંદ
[-મારવી = ભારે પરાક્રમ કરવું]

મોદ પુંઠ [સં.] આનંદ ઠક પુંઠ લાડું (ર)
એક છંદ [-જમવા = લાલ ખાટવો (લા).]
ઠન નં આનંદ ઠવું અઠંકિં પુરી થવું,
રાચવું; આનંદવું

મોદ (દ.) સ્ત્રીં, -દિયું નં લડી મોટી ચાદર
મોદી પુંઠ [સરં હિં, મ (અ. મુવદી ?)] અનાજ
ધી, મસાલો વગેરેનો વેપારી, નેસ્તી (ર) કાઠારી,
ભંડારી (૩) એક અટક. ઠખાવું નં
મોદીની દુકાન (ર) દાણાનો કાઠાર (૩)
લશ્કરને ઘેરાયે યોશાકી પૂરી પાડનાર ખાવું

મોનલ નં [સરં હિં. મોનાલ] એક પદ્ધતી

મોનિટર પુંઠ [ર] વડો વિદ્યાર્થી

મોનિયું નં મોદાવું - ઉપરચોટિયુ આમંત્રણ

મોન્ટેસોરી સ્ત્રીં (સં.) બાળકજીવણની એક

પદ્ધતિના ચોજક ઇટાલિયન બાઈ. ઠપદ્ધતિ

સ્ત્રીં તેમજો ચોજેલી બાળકજીવણની પદ્ધતિ.

ઠગાળા સ્ત્રીં તે પદ્ધતિ પ્રમાણે ચલાવાતી

શાળા. ઠશિક્ષક પુંઠ તે પદ્ધતિનો શિક્ષક

મોપલો પુંઠ [મહાપિલાઈ (પિલાઈ = બહાદુર

તેલુગુ ?)] મલખારમા વસતી મુસલમાનોની

એક ભતનો આદમી

મોદસલ નં જુઓ મુદસીલ

મોખદલો (મો) પુંઠ [અ. મુવાદલા, સરં મ.

નોવ(-ત્રા)દલા] જુઓ મોખદલો

મોખેદ પુંઠ [અ. મુખવિદ] પારસીઓનો ધર્મ-

ક્રિયા કરાવનાર ગોર (ર) ભક્તિ કરનાર (૩)

સ્ત્રીં [અ. મુખવદ] ભક્તિ કરવાનું સ્થાન

મોખ પુંઠ [ફ. મુખમ, મોખમ] છાપરાના ટેકાદપ

મુખ્ય આડું લાકડું

મોભાલુ સ્ત્રીં ['મોલ' ઉપરથી] કુટુંબની
મુખ્ય સ્ત્રી

મોભાથ નં [મોભ + અથ] મોભનો છેડો.

ઠજુદિ વિં તેના જેવી - બૂઠી જુદિવાળું (ર)

સ્ત્રીં તેવી ભડી જુદિ [પ્રતિષ્ઠિત

મોભાદાર વિં [મોભો + દાર] વળનદાર;

મોભારિયું નં ['મોલ' ઉપરથી] મોલ ઉપર

ઠાંકવાનું મોટું નળિયું [મોભવાળો ભાગ

મોભારો પુંઠ ['મોલ' ઉપરથી] છાપરાનો

મોભિયું નં મોલ

મોભી પુંઠ ['મોભ' ઉપરથી] ઘરનો વડો માણસ

મોભો પુંઠ [અ. મુહાવા] દરબજો; આખર,

પ્રતિષ્ઠા, ઇબજત

મોમ નં [ફા] મીણ ઠખતી સ્ત્રીં મીણતી

મોમનો (મો) પુંઠ [જુઓ મુમનો] મુસલમાનોની

એક ભતનો માણસ

મોયરું (મો) નં જુઓ માયરું

મોયરું (મો) વિં [સ મુલ ઉપરથી] (કા.)

આગલા ભાગનું

-મોયું (મો) વિં [સ મુલ ઉપરથી] નામને

અતે '-ની તરફ મોવાળું' '-ની આહવાવાળું'

એમ અર્થ બતાવતો અનુગ. ઉદાંઠ ઘરમોયુ

મોર પુંઠ [પ્રા (સ મવર), સરં હિં, મ] એક

પદ્ધતી, મયૂર (ર) [?] ખરડાના બે ભાગમાનો

કોઈ એક (૩) [(ડિગળ)] સૈન્યની આગલી

હરોળ [-મારવો = પરાક્રમ કરવું, યશસ્વી

કામ કરવું. મોર મોરવું કહેવું કે સંભળા-

વવું = કાળજી કાપી નાખે તેવા વેણ કહેવા]

મોર [મો] પુંઠ [પ્રા મરર (સં મુકુર)], સરં

ન મોહ(-હો)ર] આખા, આખલી વગેરેના

ફૂલ-મંજરી. [-આખવો = ફૂલ-મંજરી થવી.]

(ર) ઘોડાના માથાનો એક શેણગાર

મોર (મો'ર) અં [સરં મ. નોદર (સં. મુલ,

પ્રા મુહ)] આગળ; પૂર્વ; મોખરે

મોર, ઠછા (મો') સ્ત્રીં [જુઓ મોર અં]

મુખમુદ્રા, ચહેરાનો દેખાવ

મોરખાઈ (મો') સ્ત્રીં [મોર + ખાઈ] ચોરેલો

માલ (દોર વગેરે) પાછો અપાવવા પહેલાં

ખવાતી દલાલી. -ચો પુંઠ તે ખાનાર માણસ

મોરચંચ પું [સરં હિં., મ.] એક વાળું
 મોરચી સ્ત્રી [જુઓ મૂરછી] મોહછી
 મોરચો પું [ફા.] લરકરની મોખરાની વ્યૂહ-
 રચના (૨) યુદ્ધ ઉપર જ્યાં તોપ ગોઠવવામાં
 આવે છે તે ભાગ [-તોડવો = જુઓ
 મોરચો ભાગવો. -પકડવો, માંડવો = મોરચા
 પર કાયમ રહેવું, ખંત અને અડગતાથી ઢાઈ
 કામ પાછળ લાગુ રહેવું. -ખાંધવો = યુદ્ધની
 તૈયારી કરવી -ભાગવો, મારવો = વિજયી
 થવું, પહેલી હરોળમાં ભંગાણ પાડવું]
 -ચાખ ધ વિં મોરચા આવેલું (૨) મોરચા સાથે
 મોરડ નં દૂધી વગેરેનું જાળિયુ
 મોરડી સ્ત્રી [જુઓ મોર] ઢેલ
 મોરડી સ્ત્રી -ડો (મો') [મો પરથી, સરં મ.
 મોહરકી, મોહલ] પશુને મોઢે બાંધવાનું
 દોરડાનું ગાળિયુ
 મોરથૂય નં [સં મયૂરતુલ્ય, સરં મ મોરચૂત,
 હિં. મોરથુચિયા] એક ઝેરી ઔષધ
 મોરચવજ પું (સં) જુઓ મયૂરચવજ
 મોરચખી પું એક શેલોના છોડ
 મોરજુટી સ્ત્રી [મોર+જુટી] મોરના જુટવાળી
 રેશમી સાડી
 મોરખખા પું [સરં મ. મોર(-રા)વા] જુઓ
 મુરખખો
 મોરમોર (મો) અં [દિ મુરિજ = વડેલું, લાગેલું]
 (ખાદ્ય) મોમાં ધાલતા છૂટેછૂટ થઈ જાય એમ
 મોરલી સ્ત્રી [જુઓ મુરલી] વાંસળી
 મોરલો પું મોર (લાલિતવાચક)
 મોરવણ નં [પ્રા મૂર, દે મુરિજ] જાણનાં ગોર
 (૨) [જુઓ મોરવણું] અખરામણ
 મોરવણું સંકિં [સ મોરણ = ખાદી છાશ;
 સં મ. મુરવણું] અખરણ (૨) [જુઓ મોરણું]
 ટાય પરથી છોલી નાખવું
 મોરવાયો પું [સરં મ મોહર (સં મુલ, પ્રા.
 મુહ)] ટાયનો ભાગ
 મોરવાણું અંકિં [પ્રા મુર, દે મુરિજ] ઉપર
 ઉપરથી વટી જવું, કપાણું
 મોરવી સ્ત્રી એક જાતનું કાપડ
 મોરણું (મો) અંકિં [‘મોર’ ઉપરથી] (જાડને)

મોર આવવો (૨) સંકિં [પ્રા. મુર] કાપડ;
 સમારણું (શાક ઇંને)
 મોરવેલ સ્ત્રી [સરં મ.] એક વનસ્પતિ
 મોરશિખા સ્ત્રી [પ્રા. મોરસિહા (+ સં શિખા);
 સરં મ, હિં]] એક વનસ્પતિ
 મોરસ સ્ત્રી [હિં નોરિશિયસ ટાપુના નામ
 ઉપરથી] હાણાદાર ખાંડ (૨) [સરં મ.] એક
 જાતની લાજ
 મોરસો પું ખેડાણમાં ઢાળપડતી ટેકરી
 મોરધી સ્ત્રી એક પક્ષી
 મોરાખી વિં [મો + રાખવું ?] શરમ રાખીને
 કહેલી વાત (૨) પું જુઓ મોરાખી
 મોરાણી વિં [જુઓ મોર અં] મુખ્ય, મોનું
 મોરાખી પું [સરં મોરખાઈ] બાતમીદાર
 (૨) ગુનેગારને શોધી કાઢનાર
 મોરાસ પું [જુઓ મુરાસિ] શ્રીકૃષ્ણ [પાલકી
 મોરિથું નં [સરં મોળિયું] એક પ્રકારની
 મોરિયો પું [સરં મ મોરવા] ઘડો (૨) [?]
 સામાજિક એક અણખેડું ધાન્ય
 મોરી સ્ત્રી [ફા મૂરી] ખાળ, ગદા પાણીની
 નીક, ગટ
 મોરી (મો') સ્ત્રી જુઓ મોરડી-મોરડો
 મોર (મો') વિં [જુઓ મોર અં, સરં મ.
 મોહરા] આગળ પડતું, મોર-મોખરેનું (૨)
 નં (૩૫ ગુણ વગેરેમાં) મોર માણસ (૩)
 મોર (શેતરંજનું)
 મોરું સં [સરં હિં. મોર] માનું (૫.)
 મોરે (મો') અં [જુઓ મોર અં] આગળ
 મોરો પું [‘મો’ ઉપરથી ?] + દ વસણ વડે
 હુમલો (૨) [દિ. મુરવિ] આલસણ વિશેષ (૩)
 સ મુખ થવું તે (-માંડવો). ઓંઢાર અં
 મોથી છેડા સુધી [પાક
 મોલ (મો) પું [સં મુકુલ, પ્રા મલ્લ = કળી]
 મોલડી સ્ત્રી એક માસ
 મોલડું (મો) નં [પ્રા મલ્લિ (સ. મૌલિ) =
 એક પ્રકારની પાલકી] માધાનો એક પોસાક
 મોલદ (મો) વિં [જ] ખીલ દેરાનું પણ અરમ-
 સ્તાનમાં ઊછરેલું (૨) આરમ્ય બાપથી હિંદની
 સ્ત્રીને યચેલી (ખલ)

ઝીણું - બારીક કામ કરવું] ઓચૂર પુંઠકળીના
છાડુ. ઓચૂરમું નં મોતીયૂર બનાવવાનું
ચૂરમું. ઓજ(-ઝ)રો પુંઠ [+ ઝરો (સં. જ્વર ?
કે 'ઝજેળો' = કોષ્ઠો) સરં હિં. મોતીજિરા]
બળિયા જેવો એક રોગ, જેમા શરીરે મોતી
જેવા કોષ્ઠો યદ્ય આવે છે

મોતીદામ પુંઠ [સં. મૌતિકદામન્] એક છંદ
મોથ (ય.) ઓઠ [પ્રા મુથ (સં. મુસ્ત) સરં હિં.
મોથા; મ.] ચીડ' નામના ઘાસનો કંદ.
[-મારવી = ભારે પરાક્રમ કરવું]

મોદ પુંઠ [સં.] આનંદ ઠક પુંઠ છાડુ (ર)
એક છંદ. [-મમવા = લાલ ખાટવો (લા).]
ઠન નં આનંદ ઠકું અઠકિં ખુશી થકું;
રાચકું; આનંદકું

મોદ (દ.) ઓઠ, -દિયું નંઠડી મોટી ચાદર
મોદી પુંઠ [સરં હિં, મ (અ સુવદી ?)] અનાજ
ધી, મસાલો વગેરેનો વેપારી, નેસ્તી (ર) કોઠારી;
ભંડારી (૩) એક અઠક ઠખાકું નં
મોદીની દુકાન (ર) દાણાનો કોઠાર (૩)
લશ્કરને યોરાધી પોશાખી પૂરી પાડનાર ખાતું

મોનલ નં [સરં હિં. મોનાલ] એક પદ્ધતી
મોનિટર પુંઠ [ર] વડો વિદ્યાર્થી
મોનિયું નં મોઢાનું - ઉપરચોટિયુ આમંત્રણ
મોન્ટેસોરી ઓઠ (સં.) બાળકેળવણીની એક
પદ્ધતિના ચોજક ઇટાલિયન બાઈ. ઠપદ્ધતિ
ઓઠ તેમણે ચોજેલી બાળકેળવણીની પદ્ધતિ.

ઠગાળા ઓઠ તે પદ્ધતિ પ્રમાણે ચલાવાતી
શાળા. ઠશિક્ષક પુંઠ તે પદ્ધતિનો શિક્ષક
મોપલો પુંઠ [મહાપિલાઈ (પિલાઈ = બહાદુર
તેલુગુ ?)] મલખારમા વસતી મુસલમાનોની
એક ભતનો આદમી

મોકસલ નં ભુઓ મુફ્ફીશ
મોખદલો (મો) પુંઠ [અ. મુવાદલો, સરં મ.
નોવ(-ત્રા)દલા] ભુઓ મોખદલો

મોખેદ પુંઠ [અ. મુજબિદ] પારસીઓનો ધર્મ-
ક્રિયા કરાવનાર ગોર (ર) ભક્તિ કરનાર (૩)
ઓઠ [અ મુજબદ] ભક્તિ કરવાનું રથાન
મોભ પુંઠ [કે. મુબ્મ, મોબ્મ] છાપરાના ટેકાદપ
મુખ્ય આડું લાકડું

મોભલુ ઓઠ ['મોલ' ઉપરથી] કુટુંબની
મુખ્ય સ્ત્રી

મોભાઝ નં [મોભ + અઝ] મોભનો છેડો.
ઠબુદિ વિં તેના જેવી - ખૂંટી બુદ્ધિવાળું (ર)
ઓઠ તેવી ભડી બુદ્ધિ [પ્રતિષ્ઠિત

મોભાદાર વિં [મોભો + દાર] વજનદાર;
મોભારિયું નં ['મોલ' ઉપરથી] મોલ ઉપર

ઢાકવાનું મોટું નળિયુ [મોભવાળો ભાગ
મોભારો પુંઠ ['મોલ' ઉપરથી] છાપરાનો

મોભિયું નં મોભ

મોભી પુંઠ ['મોભ' ઉપરથી] ઘરનો વડો માણસ

મોભો પુંઠ [અ. મુઠાવા] દરબાજો; આખર,
પ્રતિષ્ઠા, ઇત્યાદિ

મોમ નં [ફા.] મીણ ઠખતી ઓઠ મીણખતી

મોમનો (મો) પુંઠ [ભુઓ મુમનો] મુસલમાનોની
એક ભતનો માણસ

મોયરું (મો) નં ભુઓ માધરું

મોયકું (મો) વિં [સ મુવ ઉપરથી] (કા.)
આગલા ભાગનું

-મોયું (મો) વિં [સ મુલ ઉપરથી] નામને

અ તે '-ની તરફ મોવાળું' '-ની આઠનાવાળું'

એમ અર્થ ખતાવતો અનુગ. ઉઠાં ઘરમોયું

મોર પુંઠ [પ્રા (સં મયૂર), સરં હિં, મ] એક

પદ્ધતી, મયૂર (ર) [?] બરદાના બે ભાગમાનો

કોઈ એક (૩) [(ડિંગળ)] સૈન્યની આગલી

હરોળ [-મારવો = પરાક્રમ કરવું, ચશસ્ત્રી

કામ કરવું. મોર મોરલું કહેલું કે સંભળા-

વડું = કાળજી કાપી નાખે તેવા વેણ કહેવા.]

મોર [મો] પુંઠ [પ્રા મર (સં. મુકુર)], સરં

ન મોહ(-હો)ર] આખા, આખલી વગેરેનાં

ફૂલ-મંજરી [-આવવો = ફૂલ-મંજરી થવી.]

(ર) ઘોડાના માથાનો એક શણગાર

મોર (મોર) અં [સરં મ. મોહર (સં. મુલ,

પ્રા. મુહ)] આગળ; પૂર્વ, મોખરે

મોર, ઠછા (મો) ? ઓઠ [ભુઓ મોર અં]

મુખમુદ્રા, ચહેરાનો રેખાવ

મોરખાઈ (મો) ઓઠ [મોર + ખાડ] ચોરેલો

માલ (દોર વગેરે) પાછો અપાવવા પહેલાં

ખવાતી હવાઈ. -ચો પુંઠ તે ખાનાર માણસ

મોરચંચ પું [સરં હિં, મ] એક વાજું
 મોરચી સ્ત્રી [જુઓ મૂરછી] મોહછી
 મોરચો પું [ફા.] લરકરની મોખરાની વ્યૂહ-
 રચના (૨) ધુરજ ઉપર ન્યા તોપ ગોઠવવામાં
 આવે છે ને ભાગ [-તોડવો = જુઓ
 મોરચો ભાગવો - પકડવો, મારવો = મોરચા
 પર કાયમ રહેવું, ખંત અને અડગતાથી કોઈ
 કામ પાછળ લાગુ રહેવું. - ખાંધવો = યુદ્ધની
 તૈયારી કરવી - ભાગવો, મારવો = વિજયી
 થવું, પહેલી હરોળમાં લંગાણ પાડવું]
 - ચાખધ વિં મોરચા આવેલું (૨) મોરચા સાથે
 મોરડ નં દૂધી વગેરેનું બનિયુ
 મોરડી સ્ત્રી [જુઓ મોર] ઢેલ
 મોરડી સ્ત્રી - ડો (મો') [મો પરથી, સરં મ.
 મોહરકી, મોહજી] પથ્થને મોઢે ખાંધવાનું
 ટોરડાનું ગાળિયુ
 મોરધૂથુ નં [સં મયુરતુલ્ય, સરં મ મોરતૂત,
 હિં. મોરધુધિયા] એક જેરી ઓપધ
 મોરધવજ પું (સ.) જુઓ મયુરધવજ
 મોરધંખી પું એક શેલાનો છોડ
 મોરધુટી સ્ત્રી [મોર+ધુટી] મોરના બુઢાવાળી
 રેશમી સાડી
 મોરખખો પું [સરં મ. મોરં(-રાં)વા] જુઓ
 મુરખખો
 મોરમોર (મો) અંદિ મુરિઅ = વટેલું, લાગેલું
 (ખાધ) મોંખા ધાલતા છૂટેછૂટ થઈ નય એમ
 મોરલી સ્ત્રી [જુઓ મુરલી] વાસળી
 મોરલો પું મોર (લાલિત્યવાચક)
 મોરવણુ નં [પ્રા મૂર, દે. મુરિઅ] છાણાનો ગોર
 (૨) [જુઓ મોરવડું] અખરામણ
 મોરવડું સંકિં [સ મોરણ = ખાટી છાશ;
 સરં મ. મુરવળે] આખરવું (૨) [જુઓ મોરવડું]
 ટાય પરથી છોલી નાખવું
 મોરવાથો પું [સરં મ મોહર (સં મુલ, પ્રા.
 નુહ)] ટાયનો ભાગ
 મોરવાવું અંકિં [પ્રા મુર, દે. મુરિઅ] ઉપર
 ઉપરથી વટ્ટી જડું, કપાડું
 મોરવી સ્ત્રી એક ભતનું કાપડ
 મોરડું (મો) અંકિં [મોર ઉપરથી] (જાડને)

મોર આવવો (૨) સંકિં [પ્રા. મુર] કાપડ;
 સમારવું (શાક ધોને)
 મોરવેલ સ્ત્રી [સરં મ.] એક વનરપતિ
 મોરશિખા સ્ત્રી [પ્રા મોરસિહા (+ સં શિલા);
 સરં મ; હિં] એક વનરપતિ
 મોરસ સ્ત્રી [હિં. નોરિશિયમ ટાપુના નામ
 ઉપરથી] છાણાદાર ખાંડ (૨) [સરં મ.] એક
 ભતની લાથ
 મોરસો પું ખેડાણમાં ઢાળપડતી ટેકરી
 મોરંધી સ્ત્રી એક પક્ષી
 મોરખી વિં [મો + રાખવું ?] શરમ રાખીને
 કહેલી વાત (૨) પું જુઓ મોરખી
 મોરખી વિં [જુઓ મોર અં] મુખ્ય, મોરનું
 મોરખી પું [સરં મોરખાઈ] ખાતમીદાર
 (૨) યુનેગારને શોધી કાઢનાર
 મોરાર પું [જુઓ મુરાશિ] શ્રીકૃષ્ણ [પાલડી
 મોરિયુ નં [સરં મોળિયુ] એક પ્રકારની
 મોરિયો પું [સરં મ મોરવા] મઠો (૨) [?]
 સામાનેવું એક અણખેડથું ધાન્ય
 મોરી સ્ત્રી [ફા મૂરી] ખાળ, ગઢા પાણીની
 નીક, ગટર
 મોરી (મો') સ્ત્રી જુઓ મોરડી - મોરડો
 મોર (મો') વિં [જુઓ મોર અં, સરં મ.
 મોહરા] આગળ પડતું, મોર - મોખરેનું (૨)
 નં (૩૫ શુણ વગેરેમાં) મોર માણસ (૩)
 મોહર (શેતરંજનુ)
 મોરં સં [સરં હિં. મોર] મારં (૫.)
 મોરે (મો') અં [જુઓ મોર અં] આગળ
 મોરો પું [મો' ઉપરથી ?] + દસણ વડે
 હુમલો (૨) [દિ. મુરવિ] આલસણ વિશેષ (૩)
 સમુખ થવું તે (-માંડવો) ઠવંદાર અં
 મોથી છેડા સુધી [પાક
 મોલ (મો) પું [સં મુકુલ, પ્રા. મઝલ = કળી]
 મોલડી સ્ત્રી એક માસ
 મોલડું (મો) નં [પ્રા મઝલિ (સં. મૌલિ) =
 એક પ્રકારની પાલડી] માયાનો એક પોશાક
 મોલદ (મો) વિં [લ] ખીલ દેશનું યજ્ઞ અરખ-
 રતાનમાં ઊછરેલું (૨) આરખ બાપથી હિંદની
 સીને થયેલી (ખલ)

ઝીણું - ખારીક કામ કરવું] ઓચૂર પુંઠકળીના
લાડું. ઓચૂરમું નં મોતીચૂર બનાવવાનું
ચૂરમું. ૦૪(-ઝ)રો પું [+ ઝરો (સં. જ્વર ?
કે 'ઝજેળો' = શેફો) સરં હિં. મોતીજિરા]
બળિયા જેવો એક રોગ, જેમા શરીરે મોતી
જેવા ફોલલા થઈ આવે છે

મોતીદામ પું [સં. મૌતિકદામન્] એક છંદ
મોથ (ય.) સ્ત્રીં [પ્રા. મુથ (સં મુસ્ત) સરં હિં.
મોથા; મ] ચીડ નામના ઘાસનો કંદ
[-મારવી = ભારે પરાક્રમ કરવું]

મોદ પું [સં.] આનંદ ઠક પું લાડું (ર)
એક છંદ [-મમવા = લાલ ખાટવો (લા)]
૦ન નં આનંદ ઠકું અઠંકિં ખુશી થકું;
રાચકું; આનંદકું

મોદ (દ.) સ્ત્રીં, -દિયું નંલડી મોટી ચાહર
મોત્રી પું [સરં હિં, મ ; (અ સુવદ્ધી ?)] અનાજ
ધી, મસાલો વગેરેનો વેપારી, નેસ્તી (ર) કોઠારી;
ભંડારી (૩) એક અટક ઓખાતું નં
મોદીની દુકાન (ર) દાણાનો કોઠાર (૩)
લક્ષ્મીને યોરાધી યોશામી પૂરી પાડનાર ખાતું

મોનલ નં [સરં હિં. મોનાલ] એક પક્ષી
મોનિટર પું [હં] વડો વિદ્યાર્થી

મોનિયું નં મોઠાતું - ઉપરચોટિયું આમંત્રણ
મોન્ટેસેરી સ્ત્રીં (સ) બાળકેળવણીની એક
પદ્ધતિના ચોજક ઇટાલિયન બાઈ. ઓપદ્ધતિ
સ્ત્રીં તેમજે ચોજેલી બાળકેળવણીની પદ્ધતિ.
૦શાળા સ્ત્રીં તે પદ્ધતિ પ્રમાણે ચલાવાતી
શાળા. ંશિક્ષક પું તે પદ્ધતિનો શિક્ષક

મોપલો પું [મહાપિલાઈ (પિલાઈ = બહાદુર
તેલુગુ ?)] મલખારમાં વસતી મુસલમાનોની
એક ભતનો આદમી

મોફસલ નં જુઓ મુફ્તીલ
મોખદલો (મો) પું [જ. મુવાદલા, સરં મ.
નોવ(-વા)દલા] જુઓ મોખદલો

મોખેદ પું [જ. મુખવિવદ] પારસીઓનો ધર્મ-
ક્રિયા કરાવનાર ગોર (ર) ભક્તિ કરનાર (૩)

સ્ત્રીં [જ મુખવવદ] ભક્તિ કરવાનું રથાન

મોભ પું [ડં. મુભ, મોભ] છાપરાના ટેકાફ
મુખ્ય આડું લાકડું

મોભણુ સ્ત્રીં ['મોભ' ઉપરથી] કુટુંબની
મુખ્ય સ્ત્રી

મોભામ નં [મોભ + અમ] મોભનો છેડો.
૦બુદ્ધિ વિં તેના જેવી - બૂઠી બુદ્ધિવાળું (ર)
સ્ત્રીં તેવી ભડી બુદ્ધિ [પ્રતિષ્ઠિત

મોભાદાર વિં [મોભો + દાર] વળનદાર;

મોભારિયું નં ['મોભ' ઉપરથી] મોભ ઉપર
ઢાંકવાનું મોટું નળિયું [મોભવાળો ભાગ

મોભારો પું ['મોભ' ઉપરથી] છાપરાનો
મોભિયું નં મોભ

મોભી પું ['મોભ' ઉપરથી] ઘરનો વડો માણસ

મોભો પું [જ. મુહાવા] દરબજો, આખર,
પ્રતિષ્ઠા, ઇબજત

મોમ નં [ફા] મીણ. ઓપત્તી સ્ત્રીં મીણપત્તી

મોમનો (મો) પું [જુઓ મુમનો] મુસલમાનોની
એક ભતનો માણસ

મોયકું (મો) નં જુઓ માયકું

મોયકું (મો) વિં [સ મુવ ઉપરથી] (કા.)
આગલા ભાગનું

-મોયું (મો) વિં [સં. મુલ ઉપરથી] નામને
અ તે 'ની તરફ મોવાળું' 'ની ચાહનાવાળું'
એમ અર્થ બતાવતો અનુગ ઉદાં ઘરમેયું

મોર પું [પ્રા (સં મયૂર), સરં હિં, મ] એક
પક્ષી; મયૂર (ર) [?] બરડાના બે ભાગમાનો
કોઈ એક (૩) [(ડિંગળ)] સૈન્યની આગલી
હરોળ [-મારવો = પરાક્રમ કરવું, ચશસ્ત્રી
કામ કરવ. મોર મોરકું કહેવું કે સંભળા-
વવું = કાળજી કાપી નાખે તેવા વેણ કહેવા.]

મોર (મો) પું [પ્રા મર (સં. મુકુર)], સરં
ન મોહ(-હો)ર] આખા, આખલી વગેરેનાં
ફૂલ-મંજરી [-આવવો = ફૂલ-મંજરી થવી]
(ર) ઘોડાના માથાનો એક શેણગાર

મોર (મો'ર) અં [સરં મ મોહર (સં મુલ,
પ્રા. મુહ)] આગળ; પૂર્વ, મોખરે

મોર, ંછા (મો' ?) સ્ત્રીં [જુઓ મોર અં]
મુખમુદ્રા, ચહેરાનો દેખાવ

મોરખાઈ (મો') સ્ત્રીં [મોર + ખાઈ] ચોરેલો
માલ (ઢોર વગેરે) પાછો અપાવવા પહેલાં
ખવાતી હવાલી. -ચો પું ને ખાનાર માણસ

મોરચંજ પું [સરં હિં., મ] એક વાજું
 મોરચી સ્ત્રી [જુઓ મરછી] મોડછી
 મોરચો પું [ફા.] લરકની મોખરાની વ્યૂહ-
 રચના (૨) ખુરજ ઉપર ન્યા તોપ ગોઠવવામાં
 આવે છે ને ભાગ [-તોડવો = જુઓ
 મોરચો ભાગવો. -પકડવો, માંડવો = મોરચા
 પર કાયમ રહેવું; ખંત અને અડગતાથી કોઈ
 કામ પાછળ લાગુ રહેવું. -ખાંધવો = યુદ્ધની
 તૈયારી કરવી. -ભાખવો, મારવો = વિજયી
 થવું; પહેલી હરાજમાં ભંગાણ પાડવું]
 -ચાખધવિં મોરચા આવેલું (૨) મોરચા સાથે
 મોરડ નં દૂધી વગેરેનું બળિયુ
 મોરડી સ્ત્રી [જુઓ મોર] ઢેલ
 મોરડી સ્ત્રી -હો (મો') [મો પરથી, સરં મ.
 મોહરકી, મોહ્લા] પશુને મોઢે બાંધવાનું
 દોરડાનું ગાળિયુ
 મોરથૂય નં [સં મયૂરતુલ્ય, સરં મ મોરચૂત;
 હિં. મોરચુથિયા] એક ઝેરી ઔષધ
 મોરધવજ પું (સ.) જુઓ મયૂરધવજ
 મોરપ ખી પું એક શોભાનો છોડ
 મોરણુદી સ્ત્રી [મોર+ખુદો] મોરના ખુદાવાળી
 રેશમી સાડી
 મોરખખો પું [સરં મ. મોરં(-રા)વા] જુઓ
 મુરખખો
 મોરમોર (મો) અં [દિ મુરિજ = વડેલું, લાગેલું]
 (ખાધ) મોમા ઘાલતા છૂટેછૂટે થઈ નય એમ
 મોરલી સ્ત્રી [જુઓ મુરલી] વાસળી
 મોરલો પું મોર (લાલિત્યવાચક)
 મોરવણુ નં [પ્રા મૂર, દે મુરિજ] જાણાનો ગોર
 (૨) [જુઓ મોરવણું] અખરશભણ
 મોરવણું સંકિં [સં. મોરણ = ખાટી જાશ;
 સરં મ. મુરવણે] આખરવું (૨) [જુઓ મોરવું]
 દોચ પરથી છોડી નાખવું
 મોરવાયો પું [સરં મ મોહર (સં મુલ, પ્રા.
 મુહ)] દોચનો ભાગ
 મોરવાણું અંકિં [પ્રા મુર, દે. મુરિજ] ઉપર
 ઉપરથી વડી જવું, કપાણું
 મોરવી સ્ત્રી એક જાતનું કાપડ
 મોરણું (મો) અંકિં [‘મોર’ ઉપરથી] (જાડને)

મોર આવવો (૨) સંકિં [પ્રા. મુર] કાપડું;
 સમારવું (શાક ધોને)
 મોરવેલ સ્ત્રી [સરં મ] એક વનસ્પતિ
 મોરશિખા સ્ત્રી [પ્રા. મોરસિદ્ધા (+સં શિલા),
 સરં મ, હિં]] એક વનસ્પતિ
 મોરસ સ્ત્રી [હિં નોરિશિયસ ટાપુના નામ
 ઉપરથી] દાણાદાર ખાંડ (૨) [સરં મ.] એક
 જાતની લાજી
 મોરસો પું ખેડાણમાં દાળપડતી ટેકરી
 મોરંધી સ્ત્રી એક પક્ષી
 મોરાખી વિં [મો + રાખડું] શરમ રાખીને
 કહેલી વાત (૨) પું જુઓ મોરાખી
 મોરાણી વિં [જુઓ મોર અં] મુખ્ય, મોરનું
 મોરાખી પું [સરં મોરખાઈ] ખાતમીદાર
 (૨) ગુનેગારને શોધી કાઢનાર
 મોરાશ પું [જુઓ મુરાશિ] શ્રીકૃષ્ણ [પાલકી
 મોરિયું નં [સરં મોળિયું] એક પ્રકારની
 મોરિયો પું [સરં મ મોરવા] ઘડો (૨) [દિ
 સામાજેવું એક અણખેડયું] ધાન્ય
 મોરી સ્ત્રી [ફા મૂરી] ખાળ, ગદા પાણીની
 નીક, ગટર
 મોરી (મો') સ્ત્રી જુઓ મોરડી-મોરડો
 મોર (મો') વિં [જુઓ મોર અં, સરં મ.
 મોહરા] આગળ પડતું, મોર-મોખરેનું (૨)
 નં (૩૫ ગુણ વગેરેમાં) મોર આણસ (૩)
 મહોરું (શેતરંજનું)
 મોરું સં [સરં હિં. મોર] મારું (૫.)
 મોરે (મો') અં [જુઓ મોર અં] આગળ
 મોરો પું [‘મો’ ઉપરથી] + દ્વસળ વડે
 હુમલો (૨) [દિ મુરવિ] આલસણ વિશેષ (૩)
 સ મુખ થવું તે (-માંડવો). ઓંઢાર અં
 મોથી છેડા મુખી [પાક
 મોલ (મો) પું [સં. મુલ, પ્રા. મલ = કળી]
 મોલડી સ્ત્રી એક ઘાસ
 મોલડું (મો) નં [પ્રા મલિ (સં મૌલિ) =
 એક પ્રકારની પાલકી] આપાનો એક પોશાક
 મોલદ (મો) વિં [અ] બીજા દેશનું પણ અરબ-
 સ્તાનમાં ઊછરેલું (૨) આરબ બાપથી દિ હની
 સ્ત્રીને થયેલી (પ્રભ)

મોલવી (મો) પું [અ.] મુસલમાન વિદ્વાન (૨)

મુસલમાની કાયદા પ્રમાણે ન્યાય આપનાર

મોલિલ (મો) સ્ત્રી [ફ્રં મોલિલિંગ ઉપરથી] સાખ

ધત્યાદિની ખાર પર ઊભી એ લીટીઓની

કંઠાતી લાત

મોલેરી સ્ત્રી એક ઘાસ

મોલેસલામ (મો) પું [અ. મવલા-ક-ઈસ્લામ]

એક ભતનો મુસલમાન

મોલો (મો) પું [‘મોલ’ ઉપરથી ?] વનસ્પતિ

પર પડતો એક છવ, એક રોગ

મોલકુ નં ભૂતને બેલાવતી વખતે વગાડાતુ

નગારું [ફટાકડો]

મોલો પું [જુઓ મોલ] શકુના આકારનો

મોવડ પું [‘મો’ ઉપરથી] મોખરો, અગ્ર ભાગ

(૨) [કા.] ઘોડાને મોઢા ઉપર પહેરાવવાતુ

ધરેણું (૩) અં (કા) આગળ

મોવડી વિં [જુઓ મોવડ] આગળતુ, મોખરાતું

(૨) પું અગ્રેસર; આગેવાન

મોવણુ (મો) નં [‘મોવ’ ઉપરથી, હિં. મોવન.

મ મોવાળ, મોવણ] જુઓ મોણ

મોવાસો (મો) પું [‘મો’ ઉપરથી] ઠોરના

મોખા થતો એક રોગ [ઠોરતી

મોવાળ પું [મો + વળતું ?] ધરવટ, ધરોળો,

મોવાળો પું [જુઓ મુવાળો] વાળ

મોવું સંકિં [સરં હિં. મોના, મ મોવ =

મુદ્ - તે ઉપરથી મોવાન = મુદ્દતા લાવનારો

પદાર્થ] કરમોવતું; ચીકટવાળું કરતુ

મોમમ (મો) સ્ત્રી [અ મૌસિમ] ત્રુદ - મી

વિં મોસમતુ [ફૂટતી મૂળ

મોસર સ્ત્રી [દિ. માસુરી (સ પ્રમથુ)] (કા)

મોસરિશું નં [જુઓ મોમર] (કા.) છુકાની

મોસલ પું [અ મુહસ્સિલ, સરં મ મોહસલી]

સરકારના હુકમથી તેડવા આવેલો ને તાકીદ

કરનાર બેલિક (૧)

મોસખી સ્ત્રી [પો મોઝાવિક માથી પ્રથમ

આવેલું માટે] એક ફળ

મોસાળ (મો) નં [સં. માતૃગાળા] માતૃ પિયેર

ઠસાસરી સ્ત્રી, ઠસાસરું નં પતિ કે

પત્નીનું મોસાળ - ગિયું નં મોસાળપક્ષનું

માણસ. - છું નં માખાપ તરફથી છોકરીને

સીમંત વખતે અને તેના છોકરાને જનોઈ કે

લગ્ન વખતે જે રીત આપવામાં આવે છે તે

(૨) મોસાળામાગાવાતુ ગીત. (૩) મોસાળાની

રીત કરવા જતુ સરવસ (૪) [લા] નાની

મોટી વસ્તુઓના અસ્તવ્યસ્ત સમૂહ. ઉદા.

હવે આ બધું મોસાળું લઈ જા. [-કરવું,

ભરવું] = સીમંત વખતે છોકરીને રીત આપવી,

તેના વિધિ કરવો. - નીકળવું = મોમાળાનું

સરવસ નીકળવું]

મોસિયાન (મો) વિં [પ્રા માસી (માતૃવૃત્તા)

ઉપરથી] (સુ) જુઓ મસિયાઈ

મોહ પું [સં.] અજ્ઞાન, ભ્રમ (૨) મૂર્ખા; બેહોશી

(૩) આસક્તિ, પ્યાર [-છીપખવો, થવો,

પામવું, મોહમાં પડવું] = આસક્ત થવું]

૦૬ વિં મોહ પમાડનારું ૦૬તા સ્ત્રી મોહક-

પણું ૦૬૫ પું મોહરૂપી ફૂપ. ૦૮૫ સ્ત્રી

મોહની લળ ૦૮ વિં મોહક (૨) નં મોહવું

તે (૩) વશીકરણ, કામણ; એક અભિચાર (૪)

[સ] કૃષ્ણ. ૦૮ માળા સ્ત્રી અમુક કદના

સોનાના મણકાની ગળે પહેરવાની માળા

૦૮૫ નં [મોહન + અલ] બેહોશ કરી

નાખે એવુ અસ. ૦૮૬ સ્ત્રી મોહરૂપી

નિદ્રા. ૦૮૭ નં એક પ્રકારની સાકી.

૦૮૮ સ્ત્રી મોહ; ભૂરૂપી (૨) [સ.] મોહિની,

એક અપ્સરા. ૦૮૯ નં કમે (નૈન). ૦૯૦

પું મોહરૂપી ફૂ ૦૯૫ પાણુ નં મોહવું

પાણુ ૦૯૬ પું મોહ પમાડે એવો મત્ર

મોહકમ (મો) વિં [અ. મુહકમ, સરં મ]

મોકમ; ટં, સખત (૨) ઘણું, પુષ્કળ

મોહતાજ (મો) વિં [અ મુહતાજ] ગરીબ, મરેજી

મોહનકાર, મોહનથાળ પું એક પ્રકારનું મિષ્ટાન્ન

મોહરમ (મો) પું [અ મુહરમ] હિન્દી સનનો

પહેલો મહિનો (જેમા તાજિયા નીકળે છે)

મોહવું અંકિં [સ મુહ ઉપરથી; સરં હિં.

મોહના, મ મોહજો] મોહ પામવું (૨) સંકિં

મોહ પમાડવું. મોહાણુ અંકિં મોહ પામવું

મોહાંધ વિં [સં.] મોહથી અંધ બનેલું

મોહિત વિં [સં.] મોહ પામેલું

મોહિની સ્ત્રીં [સં] જુઓ મોહની (૨) મોહ
પમાડે તેવી સ્ત્રી (૩) વૈશાખ સુદ અગિયારમ
મોળ (મોળ.) સ્ત્રીં [‘મોળુ’ ઉપરથી] શરીરમા
વાયુનું જોર થવાથી મોઢામા લાળ છૂટે તે
(૨) મદી. [-આવવી, છૂટવી, વછૂટવી =
મોઢામા લાળ છૂટવી.]

મોળ સ્ત્રીં [સરં મોઢ] ઊઠણ (૨) [?]
પ્રીતિચારં (૩) ચણતરનું ઈટપથ્યનું પડ
મોળપ (મો) સ્ત્રીં [‘મોળુ’ ઉપરથી] મોળાપણું
મોળાનું સંક્રિં [જુઓ મોરનું] સમારતુ (શાન)
મોળાઈ (-ત) (મો) વિં [‘મોસાળ’ ઉપ-
રથી] મોસાળનું. મામાનું [મોળાપણું
મોળાશ (મો) સ્ત્રીં [‘મોળુ’ પરથી] મોળપ,
મોળિયું (મો) નં [સરં મહોર, મહેરો]
કાપડાની ધાયે ચોડાતો (કસખી) પટો (૨)
કસખી ફેટોં (૩) (મો) [‘મોળુ’ પરથી] મીઠા
વગરનો રોટલો (૪) શોકમા પહેરવાનો સાલ્યો
મોળી (મો) સ્ત્રીં [‘મોળુ’ ઉપરથી] સળી
જેવી મીઠા વિનાની લાખી સેવ

મોળું (મો) વિં [સં મૃદુ કે સ મ્લન?]
ફિલ્લું, સ્વાદ વગરનું (૨) [લા] ઢીલું, પોચું
ઠમચ વિં સાવ મોળું

મોં (મો) નં [પ્રા મુહ (સં. મુહ)] મુખ, મોઢું
(૨) [લા.] આખર, લાજગરમ (પ્રયોગો મોઢું
શબ્દ જેવા જ લગભગ છે) [-ઉપર દેવતા
મુકનાર = મગનારનો નજીકનો સુખધી
-ઢાંકિયું = બોલતુ બધ થવું (૨) રડવું, છાતુ છાતું
રડવું (૩) મગણ પાછળ સ્ત્રીએ લૌકિક કરવું
-તું પાન = ઘણું જ પ્યાર (૨) જેના વડે
ગોજા રહે તેવું. -ને ચોકડું નથી = મો
ઉપર અંકુશ નથી; ગમે તેમ બોલે છે
-નો ટાળો કરવો = સાચું ન બોલુ, ઉઠાચા
કરવું -પડી જવું = શરમિદું થઈ જવું
(૨) દિલગીર થઈ જવું (-તું) મોં બાળવું =
-ને સંતોષીને ઢીસતુ કરવું. -માં આંગળાં
ધાસવાં = દંગ થઈ જવું. -માં હૂચો દેવો,
મારવો = બોલતુ અટકાવતુ (૨) ગૂગળાવવું.
-માં થૂંકવું = દોઝાઈ વગેરેમા ચડી જવું
-માં થૂંકે એવું = ટપી જાય તેવું.

-મુકાવવું = રડવું અટકાવવું; શોક કરનારને
આશાસન આપવું. -મૂંછીને = માન, આખર
કે શરમ છોડીને (૨) છૂટે મોએ; મુખ કંઠે
-વાળવું = મગણ પછી છેડો વાળવો.
-સંતાડવું = શરમાવું, સંકોચ કરવો
ઊંજળું મોં = માનપૂર્વક છુટકારો ઊંચું
મોં કરવું, રાખવું = આખર વટ જળવવા,
ગળ્યું મોં કરવું, કરાવવું = શુભ સમાચાર-
ની વવાઈ બદલ ગળ્યું ગળ્યું ખાતુ-ખવગવવું.
રોજ ઊડીને મોં બોવાતું = રોજ કામ પડ-
વાતુ, રોજનો સખંવ હોવો શું મોં લઈને
આવે! = અતિશય શરમાવું પડે તેવું થવાથી
કેવી રીતે આવે! [ઠકળા સ્ત્રીં મહેગનો બાટ
ઠ્ઠે (ઠય) છું સ્ત્રીં પહેલી વાર વગ કે કન્યાને
મોભઈને મેટ આપવી ને ઠ્ઠેયું વિં એકનું
એક, લાકડું. ઠ્ઠેરી સ્ત્રીં બોલાસાલી,
તકરાર ઠપાઠ પું મોઢેથી બોલીને ગોખતુ
તે ઠપાઠિયું વિં મોપાઠ કરનાર.
ઠંડા સ્ત્રીં બે હોઠને લાંબે ચીરા જેવા
દેખાતો મોનો બાલ લાગ ઠપ્પણું વિં
બળ્યા મોનુ, મૂઈ ઠમાચું વિં માગે
એટલું, ખૂબ ઠમાચું નં [લા] મો કે
માચું, કંગાના ઢગ કે રૂપગ વિષે નાઈ
સાવારણ જાણ કે પનો ઠમાર વિં
બોલવી નીડર અને પ્રભાવશાળી ઠરણું વિં
વિનયી, શન્માળ (૨) પક્ષપાતી; એકતન્ત્રી
મોંછું, -ધવારી, -ધાઈ, -ધારત જુઓ ‘મોંછું માં
મોંબદલો (મોં) પું [જુઓ મોખદલો]
કંઈ કર્યા કે આપ્યાના અવેજમા મળે તે;
વળતર (૨) જમીન ખરીદનારને વેચનારે
સરકાગ્યા તેની માથ કંગવી આપવી તે
મોંવાસો પું જુઓ મોગસો. (-આવવો)
‘મોંસૂઝણું’ નં [મો + સૂઝવું] પડોદિયું
મોંખિક વિં [સં] મુખનું. મુખને લગડ
મોંખિક નં [સં] મોતી
મોંચ્ય નં [સં] મુખતા
મોંન નં [સં] ન બોલવું તે (૨) વિં મૂં. ચૂપ
ઠધારી વિં મોંન ધારણ કરનાર ઠમત નં
મોંન રહેવાનું મત. -ની વિં મોંનરાંરી

भौष्य न० [सं.] भूर्जिता
 भौष्यं पुं० [सं.] ऐक प्राचीन हि-इ. राजवंश
 भौषी स्त्री० [सं.] पक्ष
 भौषी पुं० जुओ भौषी
 भौषा पुं० [ज.] धर्षी, भालिक
 भौषाना पुं० [फा.] भौषा भौषी
 भौषि न० [सं.] भाशु(२)टाय(३)केशु; कलगी
 भौषिक वि० [सं.] भूष; भूष्य, 'ओदिभिनव'.
 ०ता स्त्री०
 भौषी वि० [सं.] भौषि - भुगटवाणु
 भौष्य न० [सं.] भूष्य
 भौषी स्त्री० [सं.] सुजनो कठोरो
 भौषि न० [२४०] भियाई, भिलाडीनो अवाज

य

य पुं० [सं.] यार अर्धस्वरोमां पहिलो (२)
 (व्या.) वि० परधी लाववाचक (न०) नाम
 भनावतो प्रत्यय. नेम के दैन्य ०कार
 पु० य अक्षर के तेनो छेयार ०कारभुति,
 ०भुति स्त्री० छेयारभुमा यकार संलग्वावे
 ते नेम के, 'आभ' ना 'भ' मा. ०कारांत
 वि० छेडे यवाणु
 य पहने अते लागता 'पण, अपि, वणी'नो
 अर्थ भतावे. छिदां तमेय; भकानेय (२)
 प्रशार्थके स०ने लगता अनिश्चिनार्थके धला-
 पणानो लाव भतावे. छिदां केवुय, केवुय.
 ये 'य' नेम न अर्थ सूयवे, कांछे
 विशेष भानाधी
 यकीन न० [ज.] विश्वास
 यकृत न० [सं.] काणलु; 'दीवर'
 यक्ष पुं० [सं.] ऐक देवयानि, कुपेरनो अनुसर.
 ०कईभ पु० केसर, सुभङ, कस्तूरी अने
 कपूर भेजवीने भनावेलो सुगंधीदार अमलेप
 ०(-क्षि)स्त्री स्त्री० यक्ष स्त्री; यक्षनी स्त्री
 ०राज पु० (सं.) कुपेर ०रात्रि(-त्री)
 स्त्री० दिवाणी [क्षयवाणु]
 यक्षभ(-क्षमा) पुं० [सं.] क्षयरोग -क्षमा वि०
 यक्ष पुं० [फा.] अरक्ष

भ्यान न० [जुओ] भियान; सर० हिं, म.
 धारवाणा छथियारनु धर. [-करलुं = भ्यानभां
 भालवुं (२) [दा.] कणलभा राभव -भां
 राभवुं = अंकराभा राभवुं.]
 भ्यानो पु० [फा] मियानह; सर० हिं म्याना]
 ऐक लतनी पालपी, मेनो
 भ्युनिसिपल वि० [इं] भ्युनिसिपालिटीनु के
 तेने लगत
 भ्युनिसिपालिटी स्त्री० [इं] शहर के कसपानुं
 सुधराधभाव [निरतेजता; ग्लानि
 ग्लान स्त्री० [सं] करमायेहु; भिन्न -नि स्त्री०
 ग्लेख पुं० [सं.] आर्योनी संस्कृतिथि भिन्न
 संस्कृतिनो भास. -ग्लेख स्त्री०

यभण पुं० [सं.] पहिलो लघु अने पीले तथा
 नीले गुरु अक्षर होय ऐवो गण (पिगण)
 यभटां पुं० [फा] परमेस्वर (पारसी)
 यभन न० [सं.] यज्ञ करवा ते (२) पूजन.
 ०याजन न० जते यज्ञ करवा तथा पील
 पासो कराववा इपी (ब्राह्मणनुं) कर्म
 यभमान पुं० [सं.] यज्ञ करनार (२) गेर के
 ब्राह्मणने दक्षिणा आपी धार्मिक क्रिया
 करावनार(३) आश्रय आपनार; हाता ०वृत्ति
 स्त्री० यभमानना दानदक्षिणा वडे आश्रविका
 करवी ते. -नियुं वि० यभमानवृत्तिवाणुं.
 -नियो पु० जेने पेदी इर पेदीथी यभमानवृत्ति
 बालती आवी होय तेवो ब्राह्मण [करवा
 यभनुं सं०किं [सं] यज्ञ पूज करवी (२) यज्ञ
 यलुर, -वेई पुं० [सं.] (सं.) यार वेदमानो
 ऐक. -वेई वि० यलुवेईनु (२) पुं०
 यलुवेई लखेलो के यलुवेई प्रमाणे क्रियाओ
 करनारो ब्राह्मण
 यज्ञ पुं० [सं.] ऐक वेदाकृत कर्म; याग (२)
 लोकस ग्रह के सेवा अर्थे करेलु कर्म ०कुंड पु०
 यज्ञनी वेदी. ०क्रिया स्त्री० यज्ञनो विधि.
 ०द्वय न० यज्ञभा वपरातो पदार्थ. ०पशु
 पुं० न० यज्ञभा होमवानुं पशु. ०पुरुष पु०

(સ.) વિષ્ણુ ઠક્કામ પુંં યજ્ઞના બળિદાનનો ભાગ. ઠક્કામિ(-મી) સ્ત્રીં યજ્ઞ કરવાનું ધ્યાન. ઠ્યામ પુંં હોમહવન. ઠવાટ પુંં; સ્ત્રીં યજ્ઞ માટે તૈયાર કરેલી કે આતરેલી જમીન. ઠવુક્ષ નં જેનુ લાકડુ યજ્ઞમા વપરાય છે તે ઝાડ. ઠવેદિ(-દી) સ્ત્રીં યજ્ઞની વેદી. ઠયાસા(-ળા) સ્ત્રીં યજ્ઞ કરવાનો ઓરડો. ઠશિદારી વિં યજ્ઞ કરતા શેષ રહેલું ખાનાર. -ઝોપવીત નં ઉપવીત, જનોઈ યજ્ઞવલ્લ વિં [સં.] ક્રિયાની આવૃત્તિ કે તીવ્રતા બનાવનાર (૩૫) [વ્યા] ઉદાઠ લાતાટવં યતમાન વિં [સં.] ચતન કરતુ, મથતુ, પ્રયતનથી લ યતિ પુંં [સં.] જિતેન્દ્રિય પુરુષ, સ-ન્યાસી (૨) જૈન સાધુ (૩) સ્ત્રીં જીદમા આવતો વિરામ (૪) વાક્યમા અ વતી ટાપ ઠક્કામ પુંં યોગ્ય રથાને યતિ ન હોવી તે. ઠક્કામ પુંં સગીતમાં એક તાલ

યતી પુંં [સં.] યતિ; સયમી [અનાયાશ્રમ યતીમ નં [અ] અનાય બાળ ઠખાલું નં યતિકંચિત્ અં [સં.] જરા પણ ચતન પુંં [સં.] પ્રયતન, મહેનત, ઉદ્યોગ ઠપૂર્વક અં મહેનત લઈને ઠશીલ વિં ચતન કરતુ રહેનાર [ઠકઠકાણે યત્ર અં [સં.] જ્યા વત્ર અં જ્યા ત્યા; યથા અં [સં.] જેવી રીતે; જે પ્રમાણે (૨) અન્યથીલાવ સમાસમા '-ની પ્રમાણે', 'અનુસાર' એવા અર્થમા ઠત્રકતુ અં તદ્દ પ્રમાણે ઠકામ અં ઇચ્છા પ્રમાણે ઠકમ અં કમ પ્રમાણે ઠકાલ(-ળા) અં સમય અનુસાર, યોગ્ય વખતે ઠગાન અં જુઓ યથામતિ વતથ અં જેમ હોય તેમ, સાચેસાચું. ઠદર્શન નં 'પર્યોક્તિવ' (ચિત્રકળા) ઠવુદ્ધ અં યોગ્ય રીતે ઠન્યાય અં ન્યાય પ્રમાણે; યથાયોગ્ય ઠપૂર્વ અં પહેલાની પેઠે ઠપૂર્વવાદી વિં પહેલા જેમ હવુ એમ હોવુ જોઈએ એવા મતનુ ઠપ્રસંમ અં પ્રસંગ પ્રમાણે. ઠબુદ્ધિ, ઠમતિ અં બુદ્ધિ અનુસાર. ઠયુક્ત, ઠયોગ્ય અં યોગ્ય હોય તેમ ઠરીતિ અં રીત પ્રમાણે શ્દિ

પ્રમાણે ઠરચિ અં રચિ પ્રમાણે. ઠર્થ વિં [+ કર્થ] સાચું, ખરું; વાસ્તવિક (૨) અં વાસ્તવિક રીતે. ઠર્થતા સ્ત્રીં સાચાપણું, ખરાપણું. ઠર્થદર્શન નં પ્રત્યક્ષ-ઇન્દ્રિયોદી દેખાય તે, 'રિયાલિઝમ'. ઠર્થદર્શી વિં યથાર્થ દર્શનવાળુ; 'નિયાલિસ્ટિક' ઠર્થબુદ્ધિ સ્ત્રીં રામંદ્રપ વિના, વસ્તુને તરવત: સમજ શકે તેવી બુદ્ધિ ઠર્થવાદી વિં (૨) પુંં ખરું બોલનાર, સત્યવાદી ઠવકારા અં [+ અવકાશ] કુરંસદ હોય તે પ્રમાણે. ઠવત્ અં જેમ હોય તેમ ઠવસર અં પ્રસંગાનુસાર. ઠવિધિ અં વિધિ પ્રમાણે ઠશક્ય અં શક્યતા પ્રમાણે, બનતા સુધી ઠશક્તિ અં શક્તિ પ્રમાણે ઠશાસ્ત્ર અં ગાત્ર પ્રમાણે ઠશ્ચુત અં સાભળ્યા પ્રમાણે. ઠસમય અં યોગ્ય સમયે, સમય મુજબ. ઠસંભવ અં શક્યતા મુજબ. ઠસામર્થ અં શક્તિ મુજબ ઠસાંગ અં યથાર્થ રીતે. ઠસ્થાન અં યોગ્ય ધ્યાને, રથાત પ્રમાણે. ઠન્ધિત વિં (૨) અં તાદશ, હોય એવુ, ખરાબર, યોગ્ય -થેરછ(-દ) વિં [સં] મરછ મુજબનું (૨) અં ઇચ્છા પ્રમાણે. -થોક્ત વિં [+ ઉક્ત (સં)] કથા પ્રમાણેનું -થોચિત વિં [+ ઉચિત (સં)] યોગ્ય

યદપિ અં [સં] જોડે, યદપિ યદા અં [સં] ત્યારે યદિ અં [સં.] જો યદુ પુંં [સં.] (સં.) યથાતિ અને દેવયાનીને પુત્ર અને યાદવોનો પૂર્વજ. ઠનંદન, ઠવર પુંં (સં) કૃષ્ણ યદચ્છા સ્ત્રીં [સં] સ્વેચ્છા (૨) અકરમાત યદપિ અં [સં] જોડે; યદપિ યદ્વાતદ્વા અં [સં] ગમે તેમ, એહદેલ યમ પુંં [સં.] નિશ્ચદ, સયમ (૨) અદિ સા, સત્ય, પ્રાણમય, અપરિશ્ચદ અને અન્તેય એ પાચ (૩) [સ] મૃત્યુનો દેવ. [-નો દૂત=જમના દૂત જેવો નિર્દય કે કઠોર માણસ] ઠક પુંં સિજ અર્થના સમાન

यात्राधान पुं० [स] राक्षस
यात्रा स्त्री० [स] लुब्धो लत्रा ०ण् पु० यात्रा
करनासे.—त्रिक,—त्री वि० यात्रा करना ३२
पुं० यात्राण्

યાત્ર સ્ત્રીં [સં] કેગણી
 યાયાતથ્ય નં [સં.] સત્ય
 યાયાતથ્ય નં [સં.] તત્વ. સ્વરૂપ
 યાયાતથ્ય નં [સં] યથાર્થપણું
 યાદ સ્ત્રીં [ફા] સ્મરણ (૨) યાદી, ટાચણ
 [-આવણું, કરણું, કરાવણું, રહેણું, રાખણું,
 લાવણું.] ંગાર વિં યાદ કરાવે તેણુ (સ્મરક)
 (૨) યાદ રહી ભય તેણું ંગીરી સ્ત્રીં યાદગત,
 સ્મરણ (૨) સંભાળણું; સ્મરક ંદાર
 (-સ્ત્રી) સ્ત્રીં [ફા] દારણનું સ્મરણશક્તિ
 યાદવ પું [સં] યદુનો વંશજ (૨) [સ]]
 કુળ. -વાસ્તવ્ય, -વી સ્ત્રીં યાદવોની અદર
 અદરની લકાઈ અને કતલ (૨) [લા] અદર
 અદરની લકાઈ
 યાદી સ્ત્રીં [ફા] ધીપ. વિગતવાર ટાચણ (૨) તે
 નોધવાની ચોપડી (૩) યાદ, સ્મરણ
 યાદચિહ્નક વિં [સ] મરજિયાન, ઐચિહ્નક (૨)
 આણચિ તંબુ, આકરિમક
 યાદશ વિં [સ] જેણુ, જેના જેણુ
 યાદોત્તણ પું [સં.] દરિયાઈ કે જળચર
 પ્રાણીઓનો સમુદાય
 યાન નં [સ] વાહન (૨) શત્રુ સામે આક્રમણ
 યાને અં [અ. યાની] અથવા, યા
 યાખૂ પું [તુર્કી] એક ભતનો ઘોડો
 યામ પું [સ] તણ કલાક, પહોર
 યામમત્સ્ય નં [સ] દક્ષિણનો એક તારાસમૂહ
 યામિની સ્ત્રીં [સં.] રાત્રી
 યામ્ય વિં [સં] યમ સંબંધી (૨) દક્ષિણ દિશાનું
 -ચેત્તર વિં દક્ષિણમાંથી ઉતરનાં જુદા
 યાર પું [ફા.] દોસ્ત (૨) આશક: નર ંખાજ
 વિં કામુક, વિષથી ંખાજ સ્ત્રીં ત્રિગાચારી,
 દોસ્તી (૨) ભગ્નકર્મ -ની સ્ત્રીં દોસ્તી, પ્યાર
 (૨) સ્ત્રીપુરુષનો અનુચિત પ્રેમ કે સંબંધ
 (૩) સદ છટો. મૂંચાનો દોન (૪) મદદ.
 [-આપની, દેવી (નમીએ) = નસીબ પામર
 ઊતરણું, પ્રચલન સદ્ગુણ થવો.] -દું નં
 ચારકમ (?)
 યાદ પું [કં] વાર, તણ કૂટન ગાપ (૨) પાડો;
 વાહા જેવી જગા. ઉઠાવેલાં ચાદાં.

યાલ(-ળ) સ્ત્રીં [તુર્કી] સિંહની ગરદન પરના
 વાળ
 યાવક પું, નં [સં] અળતો
 યાવચ્યંદ્રદિવાકરો અં [સં] સૂર્ય અને
 ચંદ્ર હોય ત્યા સુધી, હમેશને માટે
 યાવજીવન અં [સં] આખી જિંદગી સુધી
 યાવત્ અં [સં] ત્યા સુધી
 યાવની વિં સ્ત્રીં [સં] યવનની
 યાહોમ અં [અવસ્તા: ઓહામ] કુરખાનીનો
 પોકાર [-કરણું, -કરીને હુકાવણું =
 મળણિયા થઈને પડવું]
 યાળ સ્ત્રીં જુઓ યાલ
 યાંત્રિક વિં [સ] ચંત્રનુ, યત્ર સખધી, યત્ર
 જેણું (૨) પું યત્રશાસ્ત્રી
 યુક્ત વિં [સં] નેહાયેણુ (૨) યોગ્ય, ધટ્ટુ (૩)
 [સમાસને અંતે] 'વાળુ' અર્થમાં. ઉદા.
 અપમાનયુક્ત -જાણર પું [+ અક્ષર]
 નેહાક્ષર -જાણતમા પું [+ આત્મા] યુક્ત
 આત્માવાળો - યોગી -જાણુક્ત વિં
 [+ કયુક્ત] સારનરસુ, યોગ્યાયોગ્ય
 યુક્તિ સ્ત્રીં [સં] તદ્દખીર, કરામત (૨) ન્યાય,
 તર્ક (૩) હેતુનું યુક્તિપૂર્વક સાદેતિક કે ગર્ભિત
 સૂચન (કા. શા) ંપ્રયુક્તિ સ્ત્રીં સારાનરસા
 ઉપાય કરવા તે, વિવિધ યુક્તિઓ અજમાવવી
 તે ંપ્રામાણ્યવાદ પું તર્કથી જે સૂત્રે તે જ
 ખરું માનવાનો વાદ; બુદ્ધિવાદ, 'રેશનલિઝમ'.
 ંપ્રામાણ્યવાદી પું યુક્તિપ્રામાણ્યવાદમાં
 માનનાર ંખાજ, ંખાન વિં. ચતુર,
 હોશિયાર (૨) શોષક; કરામતી
 યુગ પું [સં.] પૌરાણિક રીતે પાડેલા કાળના
 વાંખા ચાર વિભાગોમાંનો દરેક (સત્ય, ત્રેતા,
 દ્વાપર અને કલિ) (૨) [લા.] જમાનો (૩)
 યુગલ; યુગ્મ. ંધર્મ પું યુગનો પ્રધાન ધર્મ.
 ંપદ્ધ અં એકીસાથે. ંપ્રવર્તક વિં યુગ
 પ્રવર્તવાનાર, યુગ બદલનાર (૨) પું જેના
 મહાન પુરુષાર્થથી જગતમાં યુગાંતર થાય તે
 (પુરુષ). ંદા નં નેહુ. -અંધર પું ંધ
 પ્રવર્તક. -આચાર પું [+ આચાર] ંધ
 ખાસ આચાર; યુગધર્મ. -ગાંત પું

યુગનો છેડો (૨) પ્રલયકાળ. -ગાંતર નં
[+ વતર] ખીલે યુગ; ખીલે જમાનો
સુગમ નં [સં] જોડું. ૦૩ નં યુગ્મ; જોડું.
૦૬૦૭ પું ૦ 'ઓલ્ટર્નેટ એન્ગલ' (ગ)
સુટોપિયા પું [ઈ] આદર્શ સમાજવ્યવસ્થા
અને સુખ સપત્તિવાળો કાલ્પનિક બેઠ કે
તેવો પ્રદેશ યા સ્થિતિ

સુત વિં [સં] યુક્ત; સહિત -તિ સ્ત્રી
યોગ, મિલન, મેલાપ [સૌથી મોટો
સુધિધિર પું [સં] (સ) પાંચ પાડવોમા
યુદ્ધ નં [સં] લડાઈ; સંગ્રામ ઓનિષેધ પું
યુદ્ધનો સવ થા નિષેધ ૦૧૬ પું યુદ્ધ સારી
કે આવશ્યક વસ્તુ છે અને માન્ય છે એવો
વાદ. 'મિલિટેરિઝમ' ૦૧૫૭ વિં યુદ્ધની
ધમ્મા રાખનાર ઓવિદ્યા સ્ત્રીં લડવાની કળા
અને શાસ્ત્ર ઓવિદ્યાંતિ સ્ત્રીં થોડા સમય
માટે યુદ્ધની મોકૂફી. ૦૨૧૨ નં યુદ્ધનું
શાસ્ત્ર. -દ્વોત્તર વિં [+ ઉત્તર] યુદ્ધ પછીનું,
યુદ્ધ પત્યા પછીના શાંતિના કાળમા કરવાનું-
હોય ધરવાનું, જેમ કે યુદ્ધોત્તર યોજનાઓ
યુનાન પું [ફા.] (સ.) ઓસ. -ની વિં
યુનાનનું કે તેને લગતું [નતનો જથો
યુનિટ પું [ઈ] એકમ; મૂળ ઘટક (૨) એક
સુનિવર્તિત સ્ત્રીં [ઈ] વિદ્યાપીઠ, વિશ્વવિદ્યાલય
યુરોપ [ઈ] (સ) પૃથ્વીના પાચ ખંડમાનો
એક -ચિયન વિં યુરોપીય (૨) પું
યુરોપનો રહેવાસી. -પીય વિં યુરોપનું
સુવક પું [સં] યુવાન ૦૨૬૦ નં, ૦૨૬૧
પું યુવકોનો સંગઠિત સમૂહ કે સરથા
સુવતી સ્ત્રીં [સં] જુવાન સ્ત્રી
સુવરાજ પું [સં] પાટવી કુવર -ફી સ્ત્રી
પાટવી કુવરની સ્ત્રી
સુવા પું [સં] યુવાન. ૦૧ વિં યુવાવસ્થામા
આવેલું જુવાન (૨) પું તેવો યુરુષ. ૦૧૨૫
સ્ત્રીં [+ વસ્થા] જુવાની

ચૂકા સ્ત્રીં [સં] જૂ
ચૂથ નં [સં] ટોણ
ચૂપ પું [સં] ચૂનના પશુને બાંધવાનો પાંલડો.
ચે જુઓ 'ચ'માં

ચેન કેન પ્રકારેજી શંખં [સં] જમે તે પ્રકારે;
જમે તેમ કરીને
ચોમ પું [સં] મેળાપ, સંગમ (૨) ઉપાય;
ઇલાજ (૩) પરમાત્મા સાથે સબધ કરવાનો
ઉપાય (૪) ચિત્તવૃત્તિનો નિરોધ (૫) યોગ-
દર્શન (૬) અવસર; પ્રસંગ; લાગ (૭) સૂચ
કે અદ્રના અમુક સ્થાનમા આવવાથી થતા
૨૭ વિશિષ્ટ અવસરમાનો દરેક (જ્યો) (૮)
દ્યુત્પત્તિ (વ્યા) (૯) મન, વાણી અને
કાયાની પ્રવૃત્તિ (જૈન). [-આવવો, ખાવો,
ખનવો, બેસવો = ભેગ ખાવો, તાકડો
મળવો -સાધવો = તકનો ઉપયોગ કરવો
(૨) યોગવિદ્યા પ્રમાણે ચિત્તવૃત્તિનો નિરોધ
કરવાનો અભ્યાસ કરવો (-ને) યોગે, (-ના)
યોગથી = ને લીધે (૨) ની સાથેના સબધથી]
૦૬૨૫ પું; નં જે વસ્તુ ન હોય તે
મેળવવી અને હોય તેનું રક્ષણ કરવું તે (૨)
કુશળતા; આખાદી ઓચિજી નં વત્તાની
(+) આવી નિશાની (ગ.) ૦૬૨૬ નં
પતંજલિપ્રણીત યોગશાસ્ત્ર. ૦૬૨૭ સ્ત્રીં
ધ્યાનાવસ્થા. ઓનિદ્રા સ્ત્રીં અધીં નિદ્રા અને
અધીં સમાધિની સ્થિતિ (૨) બે યુગના
અંતમા વિગણુની નિદ્રા (૩) હિપ્પોલિટઝમ
વગેરેના પ્રયોગથી આણેલી નિદ્રા જેવી
સ્થિતિ (૪) [સં] દુર્ગા ઓનિદ્રા સ્ત્રીં યોગ-
પરાયણતા ૦૩૨૫૭ નં 'ટ્રોમ્પેનેન્ડો' (ગ)
૦૫૨૮ (ગ) નં યોગથી પ્રાપ્ત થતી શક્તિ.
૦૫૨૯ વિં યોગમા બૂડેલું -મગ્ન ૦૫૨૯૩
સ્ત્રીં યોગની વિશિષ્ટ અવસ્થા -સ્થિતિ ૦૫૨૯
વિં યોગમાથી ચળેલું ૦૨૫૫૫ સ્ત્રીં યોગની
ભદ્રુઈ શક્તિ (૨) સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિ કરનારી
ધર્મરત્ની શક્તિ (૩) [સં] દુર્ગા ૦૨૫૫૫ સ્ત્રીં
બેચરી વગેરે પાચ મુદ્રાઓમાની દરેક, યોગની
વિશિષ્ટ ક્રિયા ૦૨૫૫૫ ગૂગળ પું વિવિધ
ઔષધિઓના યોગથી તૈયાર કરેલો ગૂગળ;
એક ઔષધ ૦૨૬ વિં [વ્યા] યોગ રૂઢિથી
પ્રાપ્ત થયેલા અર્થવાળો શબ્દ (ઉદા ૦ પંકજ).
૦૨૬૬ સ્ત્રીં ૦ગળની ત્રણ પ્રકારની અર્થબોધક
વૃત્તિ - શક્તિમાની એક, (યોગ, રૂઢિ અને

યોગશિદ્ધિ, જેમા યોગ-વ્યુત્પત્તિ-તેમજ શિદ્ધિ
પ્રત્યેક શબ્દનો અર્થ નક્કી થાય છે (વ્યા.)
વિયોગચિહ્ન નં વત્તાઓનાં (±) આવ
ચિહ્ન (ગ). વિયોગપ્રમાણ નં 'કોમ્પો-
નેન્ડો' અને 'ડિવિડેન્ડો' (ગ). ૦૨૧૨૨
નં યોગનું નિરૂપણ કરનાર શાસ્ત્ર ૦૨૨માધિ
શ્રીં પૂર્ણ ધ્યાનમા જીવનુ લીન થઈ જવુ તે.
૦૨૩ાધના શ્રીં યોગની સાધના ૦૨૪ પું
યોગની સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરનારો, યોગી ૦૨૫
નં (સ.) પતંજલિએ રચેલો યોગશાસ્ત્રનો
પ્રસિદ્ધ ગ્રંથ ૦૨૬ વિં યોગમા સ્થિર
થયેલું. ૦૨૭ શ્રીં યોગીની હક -ગાનંદ પું
[+આનંદ] યોગાભ્યાસથી મળતો પરમ
આનંદ -ગાનુયોગે અં [અનુયોગ] જુઓ
જોગાનજોગ. -ગાહ્યાસ પું [+અભ્યાસ]
યોગનો અભ્યાસ -ગાથોગ પું [+અયોગ]
અનુકૂળ અને પ્રતિકૂળ સંજોગ -ગા૩૬ વિં
[+આરુહ] યોગમા સ્થિર થયેલું. -ગાર્થ પું
[+અર્થ] (વ્યા.) શબ્દનો યોગ અથવા વ્યુત્પત્તિ
પરથી થતો અર્થ. -માસન નં [+આસન]
યોગાભ્યાસને અનુકૂળ આસન -શરીરની
બેઠક (૨) તેવા યોગના ૮૪ આસનોમાંનું
દરેક -ગિની શ્રીં યોગાભ્યાસ કરનારી શ્રી,
તાપસી (૨) દુર્ગા અને શિવની તહેનાતમા
રહેતી આઠ ઉપદેવીઓમાંની દરેક -ગી પું
યોગસાધના કરનાર, તપસ્વી -ગીરાજ,
-ગીશ્વર, -ગીંદ્ર, -ગેશ્વર, -ગેન્દ્ર પું
[યોગી + ईश्वर, इन्द्र, योग + ईश्वर, इन्द्र]
યોગીઓમા શ્રેષ્ઠ (૨) [સં] મહાદેવ
યોગ્ય વિં [સં] જાજવું, ધટવું, લાયક, ૦૨૮

શ્રીં યોગ્ય હોવું તે (૨) ધારેલો અર્થ
કહેવાનું સામર્થ્ય (ન્યાય). -ગ્યાયોગ્ય વિં
[+અયોગ્ય] યોગ્ય અને અયોગ્ય
યોગ્ય વિં (૨) પું [સં] યોજના કરનાર
૦૨૯ શ્રીં યોજનાની શક્તિ
યોજન પું [સં] ચાર ગાઉ ૦૩૦ શ્રીં કરતૂરી
(૨) (સં) મત્સ્યગંધા
યોજના શ્રીં [સં] ગોઠવણ, ન્યવરથા (૨) કાર્ય
પરતે રીત, વસ્તુ, ઉદ્દેશ વગેરેનો પહેલેથી
કરેલો વિચાર સંકલના વગેરે તે [-કરવી,
રચવી] -નીય વિં યોજવા યોગ્ય કે યોજ
શકાય એવું
યોજવું સંકિં [સં] જુજું જોડે સાધવું, જોડવું
(૨) યોજના કરવી, રચવું, ગોઠવવું (૩) નીમવું;
મૂકવું; -મા પ્રવૃત્ત કરવું; લગાડવું
યોદ્ધો, યોધ પું [સં] લડવૈયો
યોનિ(-ની) શ્રીં [સં] શ્રીની જનનેદ્રિય (૨)
ઉત્પત્તિસ્થાન, આદિ કારણ (૩) દેવ, મનુષ્ય,
પશુ વગેરે જેવી જીવની જાત
યોષિત, -તા શ્રીં [સં] જીવાન શ્રી
યોગિક વિં [સં] યોગ સખધી, (૨) [વ્યા.]
વ્યુત્પત્તિસિદ્ધ, યોગાર્થવાળું
યોનિ વિં [સં] યોનિ સખધી, યોનિમાથી
જન્મેલું (૨) લોહીના સખધવાળું, લગ્ન-
સખધમાથી થતું
યોવન નં [સં] જીવાની ઓવેશ(-પ) વિં
જીવાન -ના શ્રીં યુવતી(અશુદ્ધ શબ્દરચના)
યોવરાજ્ય નં [સં] યુવરાજની પદવી કે સ્થાન.
-ન્યાભિષેક પું [+અભિષેક] યુવરાજને
પદે વિધિસર સ્થાપવું તે

૨

૨ પું [સં] ચાર અધસ્વરોમાંનો બીજો ૦૩૧
પું ૨ અક્ષર કે ઉચ્ચાર ૦૩૨માં વિં છેડે
રકારવાળું
રકચક શ્રીં ['જક'નો દ્વિર્ગવ] ખેસાખેચી,
તકનર
રકળો પું [જ] ખેતરની આસપાસની ખેડવા
વિનાની જમા (૨) સેત્રફળ (૩) ગામ, ખેતર,

પરગણ વગેરેની હદ અથવા પ્રદેશ
રકમ શ્રીં [અ.] ચીજ (૨) દાગીનો, ધરેણુ (૩)
મોટી સંખ્યામા નાણુ (૪) સખ્યા (ગ.) (૫)
ગણિતનો હિસાબ મહાવે છે તે લખાણ
[-ઉપાડવી = નાણા ઉછીના લેવા (૨) કેઈ
ચીજ કે દાગીનો ચોરવા -માંડવી, લખવી
= ગણિતના લખણનું લખાણ લખવું] ૦૩૩

વિં જયાખંધ (ર) અં એકજુમલે; સામદ
 (૩) રકમવાર, એક પછી એક
 રકાન પું [અ. રક્ત] ધારો; ઠાનન
 રકાખ પું [અ રિકાવ] પેગડું. ૦દાર પું
 ખિનમતગાર
 રકા(-કે)ખી સ્ત્રી [ખા.] નાતું, છીછરુ એક
 વાસણ
 રકીખ વિં [અ] પોતાની જ માથુકને ચાહનાર
 ખીલે (આશક)
 રકેખી સ્ત્રી જુઓ રકાખી
 રક્ત વિં [સં.] રાતુ; લાલ (ર) રાગવાળું (૩) નં
 લોહી. ૦કધુ પું લોહીમા હોતો (ગતો ને
 ધોળો) સૂક્ષ્મ અણુ; 'કોર્સલ'. ૦કોઠ પું
 લોહીવાળી રસી અર્થ કરે તેવો એક કોઠ
 ૦ક્ષય પું લોહી સુકાતુ જાય એવો રોગ.
 ૦ચંદન નં રાતો રંજની સુખડ ૦પાત
 પું લોહીતુ પડવું-વહેવું તે. ૦પાતી વિં
 રક્તપાતવાળું. ૦ચિત્ત નં [સરં મ રક્ત-
 પીત્તિ] જુઓ રક્તકોઠ (ર) [સં] જેમા નાક-મો
 ધ્યાદિમાથી લોહી પડે છે અથવા લોહી-
 મિશ્રિત કાઈ પડે છે એવો એક રોગ ૦ખમેહ
 પું પેશાબમા લોહી આવે એવો એક રોગ
 ૦ખીજ પું (સં.) [પોતાનું] લોહી લ્યા પડે
 ત્યાથી ફરી ફરીને ઉત્પન્ન થાય એવો એક
 રાક્ષસ (ર) પું માકણ ૦મેહ પું રક્તપ્રમેહ.
 ૦વાહિની સ્ત્રી રક્ત વહેનારી નસ. ૦વિકાર
 પું લોહીનો વગાડ ૦ઝાવ પું લોહીનું
 વહેવું ને (ર) ઝાડા વાટે લોહીતુ જવુ તે-એક
 રોગ. -ઝાઝી ૦ મધ્યા શ્રુતિનો એક અવાંતર
 બેઠ (સંગીત)
 રક્તાતિસાર પું [રક્ત (સ) + અતિસાર (સં)]
 લોહીના ઝાડા થાય એવો એક રોગ
 રક્તાશય નં [રક્ત (સ) + આશય (સં)] શેફસા,
 હૃદય, કાળજી વગેરે લોહીનાં આશયોમાતુ ફરેક
 રક્તિ સ્ત્રી [સ] રાગ, આસક્તિ. ૦મા પું
 સ્ત્રી લાલાશ ૦માન વિં સાલગનાર ખુશ
 થાય તેવો (કક)
 રક્ષક વિં (ર) પું [સં.] રક્ષણ કરનાર -જુ
 નં રખવાળી, બચાવ, પાલન -જુ ૦તમક વિં

રક્ષણ પર ધ્યાનવાળું; 'કિદેન્સિવ; પ્રોટેક્ટિવ'
 રક્ષકું સંકિં [સં. રક્ષ] રક્ષણ કરવું
 રક્ષા સ્ત્રી [સં] રક્ષણ (ર) રાખડી (૩) રાખોડી.
 ૦ખંધન નં રાખડી બાધવાની ક્રિયા
 (આવણી પૂર્ણિમાને દિવસે)
 રક્ષિત વિં [સં.] રક્ષાયેલું. -જુ સ્ત્રી ૦ રક્ષક સ્ત્રી
 રખ વિં તણ (વેપારી સંકેત (ર) પું [પ્રા. રક્ત
 (સં. રક્ષ)] જૈન ચિત
 રખડ, ૦પદી, ૦પાટ સ્ત્રી, ૦પાટો પું [જુઓ
 રખડવું] રખડવું તે, ફેરા, ધક્કા.
 રખડવું અં કિં [સં. રક્ષ + અટ્ટ] સરં મ.
 રક્ષણે] અળવું; નકામા ફેગ ખાવા (ર) [લા.]
 ઠેકાણે ન પડવું (૩) અધવચ્ચથી વણસી જવું
 રખડાઉ વિં ['રખડવું' પરથી] ભટકવું, રખડવું
 (ર) હરમ્, -ટ પું રખડપદી
 રખડામણુ નં, -જુ સ્ત્રી ૦ અથડામણ; નકામી
 રખડપદી
 રખડું, -ડેલ વિં જુઓ રખડાઉ
 રખતી સ્ત્રી ['રાખવું' ઉપરથી] માન; શરમ
 રખ(-ખા)પત સ્ત્રી ['રાખવું' + પત] પત -
 આખર સાચવણી તે
 રખરખ નં [નવં, સરં મ.] તલપવું-તલસવું
 તે (ર) [માંદગીરી] ચેન ન પડવું તે (-કરવું)
 રખરખડી સ્ત્રી [રક્ષા + રાખ ?] અશુભ ટાળવા
 ખાતર બાળકના કપાળમાં ચોપડવા ગામની
 સીમા ઉપરથી લીધેલી રાખ કે ધૂળ
 રખરખવું અંકિં [જુઓ રખરખ] રખરખ
 કરવું (ર) અંકિં (કા) ધીકવું
 રખ(-ખે)વાળ પું [વે. રક્તવાલ (સ રક્ષ,
 પ્રા રક્ત ઉપરથી), સરં હિં રક્તવાળા]
 રક્ષક; ચોખીનાર ૦ણુ સ્ત્રી ૦ રખેવાળની
 કે રખેવાળ સ્ત્રી -ળી સ્ત્રી, -ળુ નં
 રક્ષણ, ચોખી (ર) તે બદલ અપાતુ મહેનતાણું
 રખાત સ્ત્રી ['રાખવું' ઉપરથી, સરં દે.
 રક્તગણિયા = રખાત; હિં રખની, મ. રહેલી]
 વગર પરદ્યે રાખેલી સ્ત્રી
 રખાપત સ્ત્રી જુઓ રખપત
 રખાયતું વિં [સ રક્ષ ઉપરથી] વાડ વાવેતર
 ભેળાયા ન હોય એવું (ખેતર)

રખાવટ સ્ત્રીં ['રાખવું' + વટ] રખવટ, કોઈનું
માન સાચવવું તે (૨) તરફદારી

રખાવું' અંકિં, -વણું સંકિં 'રાખવું' નું
કર્મણિ ને પ્રેરક

રખી, ૦(-એ)સર પું [સં. કૃષિ?] લંગી (કા)

-રખું વિં [સં રક્ષ, પ્રા. રક્ષ ઉપરથી] રાખનાર
ન્દનાર, સાચવનાર, સંભાળનાર એવા અર્થમાં
નામને અતે ઉદા. ધરરખું; દેહરખું

રખે, ૦ને અર્ [સં રક્ષે (રક્ષ નું કર્મણિ આશ્રય)]
કદાચ, કદાપિ

રખેવાળ, -ળી, -ળું નં જુઓ 'રખવાળ' મા

રખેસર પું જુઓ રખીસર, લગી

રખેળણું સંકિં ['રખ્યા' પરથી] રાખવાળું
કરવું, રાખ ભેળવવી

રખો, ૦પિયો પું [સં. રક્ષ ઉપરથી] ગામ કે
ખેતરની ચોકી કરનાર ૦યું, ૦છું નં જુઓ
રખવાળું .

રખોટણું સંકિં [રાખ' ઉપરથી] રખેળવું
(૨) આઠો - નિશાન દોરવું

રખોપિયો, રખોપું (-છું) જુઓ 'રખો' મા
રખ્યા સ્ત્રીં [પ્રા રક્ષા (સં રક્ષા), સરંમ. રક્ષા]
રાખ, લરમ. [-પાઠવી = લરમ કગી રાખ
ખનાવવી. -વળવી = ખળતા કાલસા ઉપર
ગાખનું પડ બાંધવું]

રમ સ્ત્રીં [ફા.] નસ (૨) [લા] મનોવૃત્તિ, વલણ
(૩) કકડા (૪) પું, નં [કં] ઐનસ [-ઓળખવી,
ભણવી, તપાસવી, પારખવી = મનોવૃત્તિ
પારખવી - જાણવી, પકડવી = મનોવૃત્તિ
સમજાવવી તે દ્વારા કામ લેવું રંગે આવવું
= આવેશમાં આવવું (કોપના) રંગેરમના
ભાભિયો = પૂરો ભણકાર. રંગે રંગે રાઈ
ચોપડવી = નખશિખ ફુગાય ચાય - માફું
લાગે તેમ કરવું રંગે રંગે = આખા શરીરમાં]

રંગડ પું [જુઓ રંગડું, રંગડો] બટાકાના
કકડા, ચણા, દાળ વગેરેની એક વાની (૨)
સ્ત્રીં [સરંમ હિં] માલિસ, રંગડું તે (૩)
સખત મહેનત. ૦દગડ અં જેમ તેમ કરીને,
જેમ તેમ ૦પટ્ટી સ્ત્રીં [સરંમ મ] ખૂબ
રંગડું તે. ૦યુઝારું નં ભડી બુદ્ધિનું કે

લકીવાર વિનાનું માણસ કે વસ્તુ. ૦મલ (-છા)

પું [સરંમ મ] કસરતી જીવાન

રમડું સંકિં [સરંમ હિં. રગડના, મ રગડો
(સં. ઘૂણ)] ધૂટું (૨) ચોળવું (૩) [લા] ખૂબ
મહેનત કરાવવી; હેરાન કરવું

રમડાટ પું ['રગડું' પરથી] વૈતર, સખત
મનુરી

રગડો પું ['રગડું' પરથી] ભડો પ્રવાહી પ્રદાર્થ
(૨) પ્રવાહી નીચે ઠરતો કચરો, કાપ (૩) [હિં.]
ખટપટ, ઝંખડો, પચાત. - ડાઝઘડા પું
અંવં [સરંમ મ.] ઝંખડાટા

રગણ પું [સં] વચ્ચે લધુ અને પહેલો

ત્રીજો ગુરુ એવા ત્રણ અક્ષરનો અણ (પિગળ)

રમત નં [સરંમ હિં; મં, જુઓ રક્ત] લોહી.
૦ખીતિયું વિં પતનું રોગી ૦રોટી સ્ત્રીં
લગ્નકરી નોકરી ૦રોચડો પું [સં રક્ત-
રોહિતક] એક વનસ્પતિ

રગટોળણું સંકિં ['રગડો' કે 'ગરડો' (= ધૂળ)
ઉપરથી? કે રજ + રોળવું?] ધૂળમાં રંગડવું,
ખરડાય એમ કરવું

રમરમ સ્ત્રીં [સરંમ રખરખ] કાલાવાલા. ૦વું
અંકિં કરગરવું, કાલાવાલા કરવા - ગાવણું
સંકિં 'રગરગવું' નું પ્રેરક (૨) આશા આપી
ફૂળી કરવું (૩) ટેકાવવું, વલખા મરાવવા

રગવું અંકિં જુઓ રગરગવું

રગશિયું વિં [સં. ઘર્ષ (ઘસડવું) ઉપરથી?]
ધીરું, ધીસું, સુસ્ત ૦માડું નં [લા] અત્યંત
ધીમે ને મુશ્કેલીથી ચાલતું કામ

રમિયું, રગીલું વિં ['રગ' ઉપરથી; સરંમ મ.
રગેલ, હિં રગી, રગીલ] હડીલું (૨) અમુક
રગ - મનના વલણવાળું

રમલાં નં અં વં લગ્નને આમલે દિવસે
અપાતુ જમણ (સુ.) (-જમાડવાં)

રઘવાટ પું [સં ગૃહીત + વટ?] ઉતાવળનો
ગલરાટ, બાવરાપણું. -ટિયાણું વિં સ્ત્રીં
રઘવાટ કરનારી -ટિયાપણું, -યાપણું
નં. -ટિયાવેડા, -યાવેડા પું ૦ અં વં
રઘવાટ કરવો તે. -ટિયું, -યું વિં રઘવાટ
કરનાર [-ફૂતરું, ઢોર = રઘવાયા ફૂતરા

કે દોર જેવું માણસ - ભૂત = અસ્વસ્થ -
 ગભરાયેલું માણસ]
 રજુ પું [સં] (સ) એક સૂર્યવંશી રાજા -
 રામના પ્રથિતામહ. ૦નંદન, ૦નાથ, ૦પતિ,
 ૦વીર પું (સં) રામચંદ્ર
 રચન નં, -ના સ્ત્રી [સં.] રચવું - બનાવવું તે
 (૨) ગોઠવણ, વ્યવસ્થા. -નાકાર્ય નં
 રચનાત્મક કામ. -નાત્મક વિં [+ આત્મક]
 જેમાં કાંઈકે નવું રચવાનું હોય તેવું. [-કાર્યક્રમ
 પું ૦ રચનાત્મક કામોની યોજના. જેમ કે
 ગાંધીજીએ બતાવેલી] -ચિતા પું ૦ રચનાર
 રચવું સંકિં [સં રચ્] રચના કરવી; બનાવવું
 (૨) અંકિં [દિ. રચ્] (પ્રવાહીનું) જમીનમાં
 ઊતરવું - પચવું (૩) રાચવું. આસક્ત થવું
 રચામણી સ્ત્રી [‘રચવું’ પરથી] રચવાનું
 મહેનતાણું
 રચપચ અં [રચવું + પચવું] તરખોળ
 રચિત વિં [સં.] રચેલું
 રચેલુંપચેલું, રચ્યપચ્યું વિં [રચવું + પચવું]
 રત; તલ્લીન; મરાગૂલ
 રજ વિં [રજ = ધૂળનો કણ, તેના જેટલું કે
 ‘જરા’નો વ્યત્યય ૧] થોડું; જરાક (૨)
 સ્ત્રી [સં] અણુ; ધૂળનો કણ (૩) ધૂળ;
 કરતર (૪) નં સ્ત્રીનો માસિક અટકાવ
 [-નાખવી, ભભરાવવી = લખેલું સૂકવવા
 લખેલા પર ધૂળ કે રેતી ભભરાવવી. -તું
 મજ કરવું = નજવી બાબતને મોટું સ્વરૂપ
 આપવું. માથે રજ ભભરાવે તેવું =
 હુઆઈમાં ચડિયાતું] ૦કણ સ્ત્રી; પું
 ધૂળનો કણ. ૦માત્ર વિં ૦ રજ જેટલું, જરાક જ
 રજક નં [અ રિજ્ક, સરં હિ. રિજ્ક] દાણો-
 પાણી: અજજળ [-ઊઠવું = દાણોપાણી
 વણસી જવા. -લજ્યું હોવું = દાણોપાણી
 નસીબમાં દર્શાવ્યું હોવું.]
 રજક પું [સં.] ઘેળી
 રજકો પું ૦ મેથીની ભતતુ ઘાસ
 રજત વિં [સં] રૂપાનું (૨) ચોળાશપડતું (૩) નં
 રૂપું. ૦મહોત્સવ પું ૦ પચીસ વર્ષ પૂર્ણ થતા
 ઊજવાતો ઉત્સવ; ‘સિદ્ધવર જ્યુબિલી’

રજનિ(-ની) સ્ત્રી [સં] રાત્રી. ૦કર પું ૦ ચંદ્ર.
 ૦ચર પું ૦ નિશાચર. ૦નાથ, ૦પતિ પું ૦ ચંદ્ર
 રજની સ્ત્રી ૦ મૂર્ચ્છાનાનો એક પ્રકાર (૨)
 જુઓ રજનિ
 રજપૂત વિં (૨) પું [સ રાજપુત્ર] રજપૂતાનાના
 ક્ષત્રિય રાજવંશનો આદમી કે તેને લગતું
 ૦વટ સ્ત્રી ૦ રજપૂતનો ધર્મ - ટેક. -તાઈ
 સ્ત્રી ૦ રજપૂતપણું [-રંડાવી = રજપૂતાઈ
 ન રહેવી - નિસ્તેજ થઈ જવી] -તાણી
 સ્ત્રી ૦ રજપૂત સ્ત્રી. -તાના પું (સ,)
 હિંદોનો એ નામનો પ્રદેશ; રાજસ્થાન -તી
 સ્ત્રી ૦ રજપૂતપણું
 રજખ પું [અ] હિંજવી સનનો સાતમે મહિનો
 રજવાડી વિં [જુઓ રજવાડું] રજવાડાનું
 રજવાડું નં [રાજ + વાડો, સરં હિ. રજવાડા]
 દેશી રાજ્ય -ડો પું દેશી રાજ્ય (૨)
 રજપૂતો રહેતા હોય તે પ્રાત - સંસ્થાન (૩)
 [સરં મ રાજવાડા] રાજનો મહેલ
 રજસ પું [સં.] જુઓ રજેગુણ (૨) જુઓ રજ.
 -રજલા (-ળા) સ્ત્રી [સં] અટકાવવાળી સ્ત્રી
 રજ સ્ત્રી ૦ [અ. રિજા] પરવાનગી, સમતિ (૨)
 છૂટી (૩) રુખસદ, [-ઉપર ઊતરવું, જવું =
 (કામકાજ કે નોકરીમાંથી) છૂટી લઈને જવું
 -પડવી = છૂટીનો સમય મળવો, છૂટી થવી.
 (-મળવી, માગવી, આપવી, લેવી).
 ૦અરજ સ્ત્રી ૦ રેલતી અરજ, ૦ચિટ્ટી સ્ત્રી ૦
 રજ આપતી કે માગતી ચિટ્ટી ૦મંદી સ્ત્રી ૦
 [ફા. રિજામદી] રજ; અગુજા; અવિરોધ
 રજઈ સ્ત્રી [સરં હિં, મ] થોડા રૂની ઓઢવાની
 અમુક પ્રકારની ગોઠી
 રજકળ સ્ત્રી ૦ [અ. રિજાકળા] માઠગી (૨)
 અણધારી આફત (૩) મૃત્યુ
 રજળ સ્ત્રી ૦ [સ રાજ ઉપરથી] (સુ) પ્રગણ;
 અજવાળું. -ળિયું નં છાપરામાંથી રજળ
 આવે તે માટે મુકાતુ ખાસ નળિયું કે બાકું
 રજળ વિં [અ. રિજાલ; રજીલ] નીચ, હલકંટ;
 ખેશરમ (૨) હલકી ભતતુ, ઝટ કળાઈ નય
 તેવું (લાકડું કે કાચલો)
 રજિયું નં [‘રજ’ ઉપરથી] રેતદાની

રજિસ્ટર નં [ઈ] પત્રક, નોધપત્રક (૨) [ઈ
રજિસ્ટર્ડ ઉપરથી] પોસ્ટ ઓફિસમા નોધાવી
પાવની લઈને વિશેષ સુરક્ષિતપણે મોકલાવે
કાગળપત્ર (૩) સરકારમા નોંધવું નોંધાવવું તે
(-કરવું -કરવાવું)

રજી સીં ['રજી' ઉપરથી, સરં મ] રેતી
રજૂ વિં [જ રજૂજ] નજર સામે રાખેલું,
હાજર કરેલું ઓઆત સીં રજૂ કરવું કે થવું તે
રજેગુણ પું [સ] પ્રકૃતિના ત્રણ ગુણોમાંનો
ખીન્ને (પ્રવૃત્તિનો હેતુભૂત ગુણ) (૨) [સા]
ક્રોધ, તામસ -ણી વિં રજેગુણવાળું કે
તેને લગતું (૨) તામસી

રજેટી સીં ['રજ' ઉપરથી] ઝીણી ધૂળ.
-ટાણું અંકિં (કપડું) રોળાવું ને ધૂળ ખાવી
રજેઠિયું નં માળિયુ; કાતરિયું
રજે(ંય)ણી પું [સ રજસ + હરણ] જૈન
સાધુની પૂજણી -એથો

રજેદરનિ નં [સ] પહેલી વાર રજવલા થયું તે
રજેયણી પું જુઓ રજેણી
રજળ સીં [સ.] ટોરી, ટોરડું
રજળપટ્ટી, રજળપાટ સીં રજળ્યા કરવું તે
(૨) રજળવાની ધમાલ કે મહેનત

રજળણું અંકિં [સરં મ રજ્જલણે] નકામું
કે કામધધા વગર રખડવું -ભટકવું [(કામ)
રજળી જવું = ગેરવલે કે ખોરલે પડી જવું]
રજળાંટ પું રજળવું તે

રટણ, -ન [સ] નં, -ણા, -ના [સ] સીં
રટવું તે -ણું સંકિં [સ રટ] વારે વારે
યાદ કરવું -ખોલવું

રટણ(-લ) વિં ['રટ' ઉપરથી ? કે ઈ રૉટન
ઉપરથી ? સરં મ. રટાલા, રટેલ] તદ્દન નકામું
રટૂસ વિં [રટ+ટૂસ ?] રટી, સાવ હલકી ભવતું
રટકણ(-ણુ), રટકું (કા) વિં ['રટકું'
ઉપરથી] જરાકમા કે વાર વાર ગડ્યા કરવું, રોતલ
રટજી વિં પું રટયો [થતા લાડુ

રટતા લાડુ પું અં વં ઘણા ધીના લયપય
રટતી રાધા સીં જુઓ 'રટવું'મા
રટતી સૂરત વિં [ગટવું + સૂરત] રટતા - ઉઠાસી
ચહેરાતું

રટથડ પું જુઓ રથડ

રટખ(-વ)ણું અંકિં [ગડ (દે. રટ્ટુ = ખસી
પડેલું) + ગખડણું] રખડવું, રજળવું, રવડવું
રટવડ સીં ગડવડવું તે ણું અંકિં [જુઓ
રડખડણું] રખડવું, કુટાણું [રટવડી મરણું =
રખડી રખડીને અર્ધું થઈ જવું]

રડણું અંકિં [પ્રા રડ (સ રટ)] રડન કરવું
[રડી ઊઠણું = ઊંઘમાંથી જાગીને રોડ (૨)
ખોટામા આવી જવું (૩) હારી - ચાકી જવું
રડી જવું, રડી દેવું, રડી પડણું = એકાએક
રડવું રડી મરણું = રડી રડીને મરવા જેવા થવું;
ખૂબ રડવું] (૨) [દે રટ્ટુ = ગખડેણું] (કા)
ગમડી જવું (૩) સંકિં - ને ઉદેશીને કુ ખી થવું
-તુ દુઃખ રોયા કરવું (પૈસાને) (૪) રથા આવે
તે રીતે વર્ણવવું - કહી બતાવવું [રડતા લાડુ
= ઘણા ધીવાળા - લયપયતા લાડુ (તેથી ઊલટા
તે થોડા ધીવાળા - હાથ લાગતા વીખરાઈ જાય
તેવા 'હસતા' લાડુ) રડતી રાધા = રાધા
જેવી રડતી સીં માટે મનકમા કહેવાય છે.
રડવું ગોત્ર હોણું = શોકાતુર ચહેરાતું - હ મેશ
નિસાસા નાખતું હોણું]

રડાફટ સીં, -ટો પું [રડવું + ફટવું] રેવું
ફટવું - શોક કરવા તે (૨) બળાપો, કંકાસ (૩)
[લા] નિષ્કળ મહેનત

રડાપીટ સીં [રડવું + પીટવું] રડાફટ, રોકકળ
રડારડ સીં ['રડવું ઉપરથી] ઉપરાઉપરી વા
અનેક જણ એકીસાથે રડે તે

રડારોળ સીં [રડવું + રોળ (દે રોલ = ટોલા-
હલ)] પોકેપોક મૂકીને ગડવું તે

રડથુ વિં ['રડવું ઉપરથી] રડજી, અણગમે
બતાવતા (કનીક લાડમા) સીંઓ વાપરે છે
રડથુ'ખડથું વિં [રડવું (દે રટ્ટુ) + ખડક]
વિખૂટ - ભૂલું પડેલું (૨) લાગ્યે કાઈક (૩)
વેરાયેલું, વીખરાયેલું

રડ સીં [પ્રા. રડ (સ રટ), સરં હિં રડના,
મ રડ] લગની (૨) હડ, આગ્રહ [-લાગવી =
લગની લાગવી - લેવી = હડ કરવી]

રઠિયાર વિં [જુઓ રઠિયાળ દે રટ્ટુ = ખસી
પડેલું] નથણિયાતું; રખડાઉ (દોર)

રદિયાળું વિં [સં. રાઢા ઉપરથી] સુંદર; મોહક
રણુ નં [પ્રા. રણ (સ અરણ્ય)] રેતીનું મેદાન
કે પ્રદેશ (૨) રાન, વગડો (૩) [લા] સખત
તાપ ંવખત, ંવેળા = સખત તાપની વેળા;
ઉનાળાના અપોરની વેળા. ંવગડો પું વેરાન
નિર્જન જેવો પ્રદેશ. [રણુ વગડે મૂકવું = રણ-
વગડામાં-નિરાધાર સ્થિતિમાં તથા દેવ.] ંવાસો
પું રણવગડામાં રહેઠાણ; વનવાસ

રણુ નં [સ ક્રણ] દેવ

રણુ નં [સં] યુદ્ધ (૨) લડાઈનું મેદાન [રણે
રાખવું = લડાઈમાં રક્ષણ કરવું, સંકટવેળા
અણીને વખને રક્ષણ કરવું કે અચાવી લેવું]
ંજેન નં રણભૂમિ ંગાડી સ્ત્રીં લોહાના
અપ્તર વગેરેથી સુસજ્જ, તથા ખાણખૂંચા
વટાવી શકે તેવા પૈડાની રચનાવાળી તોપ
વગેરેવાળી યાત્રિક ગાડી, 'ટેન્ક' ંગીત નં
લડાઈનું ગીત ંગોડીલો, ંગોળીટો (કા)
પું મુસ્કેટાટ બાધી શત્રુને દહા પેઠે ગબડાવવો
કે બાવવો તે. ંછોડ પું [સં રણ + હિં.
છોડના; સરં હિં.] (સં) શ્રીકૃષ્ણનું એક
નામ (જરાસંધ સાથેના યુદ્ધમાંથી રણભૂમિ
છોડીને શારકા નાસી ગયા હોવાથી) ંછોડરાય
પું ંવંવં (સં.) હાકોરના પ્રસિદ્ધ મંદિરમાં
સ્થાપિત (ભગવત-) સ્વરૂપનું નામ. ંજં
પું મોહું યુદ્ધ; સખત અપાકષી, ંજિત
વિં યુદ્ધમાં જીતનાર ંગીક સ્ત્રીં યુદ્ધનો
અપાટો કે શસ્ત્રાસ્રની અડી ંવૂર નં લડાઈનું
વાજું; ત્રારાઈ. ંયં (-રત) બ પું યુદ્ધમાં
મેળવેલી જીતનો સમરણસ્તંભ ંધીર (-રે)
પું યુદ્ધમાં ધીર-અડગ ંધ્વજ પું યુદ્ધનો
વાવડો. ંબંકો પું રણશૂરો. ંભૂમિ (-મી)
સ્ત્રીં લડાઈનું મેદાન. ંબેરી સ્ત્રીં રણશિખા
તેનું રણવાણ. ંરંમ પું લડાઈનો ગસ-ઉત્સાહ
(૨) યુદ્ધ કે તેનું મેદાન. ંલદમી સ્ત્રીં
(સં.) યુદ્ધની દેવી, જે વિજય અપાવે છે.
વિજયલદમી. ંવટ સ્ત્રીં રણસેવમાં યોદ્ધાનો
ધર્મ-ટેક. ંવાટ સ્ત્રીં રણસેવનો સ્વતો (૨)
અદ્ધારવટું. ંવાધ નં લડાઈનું વાજું.
ંશંમડું, ંશંયું નં યુદ્ધમાં વગાડવાનું

તવડું. ંશર (-રે) વિં યુદ્ધમાં બહાદુર.
ંસંઆમ પું મોહું યુદ્ધ (૨) રણભૂમિ.
ંરતંબ પું રણસ્તંભ ંરથલ નં લડાઈનું
મેદાન, રણભૂમિ ંહાક સ્ત્રીં લડાઈની
કિકિયારી-હાકલ કે ગર્જના (-ચવી, વાગવી)
રણુકવું અંકિં [રવં; પ્રા રણકાર (સં.
રણત્કાર)] રણકારો થવો - કરવો (૨) [ગ]
પાડાનું બોલવું

રણુકાર (-રે), રણુકો પું [જુઓ રણકવું]
ધાતુની વસ્તુ અખડવાનો અવાજ (૨) તે
અવાજ થઈ ગયા બાદ નીકળ્યા કરતો ક પતો -
ધૂતો સૂર

રણુકું વિં [રણુકો ઉપરથી? કે 'રણ' ઉપરથી?]
ધૂળ વગરનું; ચોખ્ખી કઠણ સપાટીવાળું

રણુજણુ અં [રવં પ્રા. રણજણ (સં. રણજણાય)]
(૨) સ્ત્રીં ગ્ણગ્ણાટ; ખણખણાટ (-કરવું,
-થવું). ંવું અં કિં (નૂપુર વગેરેનું)
ગ્ણગ્ણવું - ખણખણવું - જુાટ પું રણ-
ગ્ણવાનો અવાજ

રણુતકાર પું [સં] રણુકો

રણુરણુ અં કિં [રવં; પ્રા. રણરણ (સં.
રણરણાય)] હવા વીધી ભેરથી થતી ગતિનો
અવાજ. રણુરણુાટ પું રણરણવું તે
રણુવાસ પું [રાણી + વાસ, સરં હિં રતવાસ]
રાણીઓને રહેવાનું સ્થાન; અંત:પુર.

રણુવાસો પું જુઓ 'રણ' (રેતીનું મેદાન) મા

રણુખણુ નં [સં] રણભૂમિ

રણુિત વિં [સં.] રણુકાર કરવું

રણી, -ણીયું વિં [રણ (સં. ક્રણ) પરથી] દિવાદાર;
રણવાળું (૨) [સં. રણ પરથી] રણશૂર
રણી સ્ત્રીં સોનાનો કકડો (ધરણુ કરવા આપેલો)
[-પાઠવી = સોનું રૂપ ગાળી તેના કણ પાઠવા.]

રણો પું એ નામની એક ભતને માણસ (૨)

[રણો? કે 'રણ' = યુદ્ધ પરથી?] એક અડક

રત (ત.) સ્ત્રીં ['અત' ઉપરથી] (૫) ઋતુ

રત વિં [સં] લીન (૨) આસજ

રતન નં જુઓ રત્ન (૨) આખની કીકી.

[-પાકવું = રત્ન નીપજવું (૨) રતન જેવું
ગુણવંત નીવડવું (માણસ માટે); એવા

ગુણવતનો જન્મ થવો (૩) [કટાક્ષમા]
 બદમાસ પાકવું] ઝોત સ્ત્રીં [સ જ્યોતિ,
 સરં મ, હિં] એક વનસ્પતિ -નાગર પું
 બુઓ રતનાકર, -નાથું વિં તેજસ્વી, રતનાથુ
 રતનકાષ્ઠ નં એક છોડ
 રતખાવળિયો પું [રત (સ. રક્ત) + ખાવળ]
 ખાવળની એક જાત
 રતલ પું [અ રત્ન] લમલગ સાડી આડત્રીસ
 રૂપિયાલાર જેટલુ એક અગ્રેજ વજન -દી
 વિં રતલપુ. (સ ખ્યાવાચક જોડે) અમુક રતલપુ
 રતલા પું [સં રક્તવાત] ચામડીનો એક રોગ
 રતાશ સ્ત્રીં [રાતું ઉપરથી] લાલાશ
 રનાથુ નં [સં. રક્ત્તાલ] એક કંઠ
 રતાજ(-દ)લી (-ળી) સ્ત્રીં [સં રક્તચંદન,
 સરં મ] રાતી સુખડ
 રતાંધણું વિં [રાત + આધણ; પ્રા. રત્તિવ (સં
 રાત્ર્યન્ય), સરં હિં રત્તીંથી] રાતે ન દેખે તેવું
 રતિ સ્ત્રીં [સ] આસક્તિ, અનુરાગ (૨) પ્રીતિ,
 આનંદ (૩) કામક્રીડા, સંભોગ (૪) (સ)
 કામદેવની સ્ત્રી ઝનાથ, ઝપતિ પું (સં)
 કામદેવ
 રતિકા સ્ત્રીં [સ] મુદ્ધ શ્રુતિનો એક પ્રકાર
 રતી સ્ત્રીં [સ ગત્તિકા] ચનોડી જેટલુ કંઠ કે
 વજન (૨) વાલ, તોલાથી નાનું એક વજન
 ઝપૂર, ઝભાર વિં રતી જેટલુ (૨) જરાક
 રતુ ખડું, રતુમડું વિં [રાતું ઉપરથી]
 લાલાશપડવું
 રતોવ(-વા)ઈ અં [રાતું ઉપરથી] રાતે ને રાતે
 રતન નં [મં] કીમતી પથ્થર (મણિ વગેરે) (૨)
 હરેક જાતના ઉત્કૃષ્ટ વસ્તુ (૩) સમુદ્ર વલોવતા
 નીકળેલી ૧૪ વસ્તુઓમાંની હરેક (લક્ષ્મી,
 કૌરવુલ, પારિજાતક, સુરા, ધનવતરી, ચંદ્રમા,
 કામદુધા, ઐરાવત, રત્ના વગેરે દેવાગનાઓ,
 ઉચ્ચૈ. શ્રવા, અમૃત, સાન્નિધ્યપુષ્પ, પાંચજન્ય
 શાખ અને હલાહલ). ઝકરા પું એક
 જીવ ઝમ્ભા સ્ત્રીં પૃથ્વી ંચિતામણિ
 પુંચિતામણિ. ઝજડિત વિં રત્નોથી જડેલું
 ઝમાલા સ્ત્રીં [સં] મણિઓની માંગા કે
 હાર -ત્નાકર પું [નાકાર] રત્નોની ખાણ,

સમુદ્ર -ત્નાવલી સ્ત્રીં [નાવલી] રતન-
 માલા. -ત્નાણું વિં રતનવાણુ
 રથ પું [સં] ઉપર હુમ્મટ જેવા છત્રવાણુ
 એક વાહન (૨) લડાઈની ગાડી [-ઝેડઝેડ =
 બળદ કે ઘોડા જેડીને રથને સવારી માટે
 તૈયાર કરેલો] ઝકાર, ઝધડો પું રથ
 બનાવનાર, સુતાર ઝભ(-યા)ના સ્ત્રીં
 અપાક સુદ ખીજનો તહેવાર, બ્યારે દેવને
 રથમાં બેસાડી ફેરવે છે -યાંગ નં [સં] રથનું
 પૈડું-ચક્ર -યાંગપાણિ પું [સં] (સ)
 હાથમાં ચક્ર ધારણ કરનાર -વિષ્ણુ -થી
 પું રથમાં બેસી લડનાર યોદ્ધો (૨) એક
 હજાર યોદ્ધાઓ સાથે એકલો લડનાર યોદ્ધો
 રથોદ્ધતા સ્ત્રીં [સં.] એક જીવ
 રથ્થડ પું [સં સ્તર ઉપરથી] મીઠી અને
 છાણુ જડું લીપણ (૨) રેથળ
 રથ્યા સ્ત્રીં [સ] ધોગી રસ્તો, રાજમાગ
 રદ(ઝન) પું [સં] દાત
 રદ વિં [અ રદ] નકામુ, ખાતલ કરેલું [-કરેલું,
 જડું, થડું]. ઝખદલ(-દી) સ્ત્રીં એક
 રં કરી ખીજું પસંદ કરવું કે ખદલવું તે.
 ઝખાતલ વિં નકામુ
 રદિથો પું [રાદ ઉપરથી] કહેલી વાતને રં
 કરે તેવો સામે જવાબ (-આપવો)
 રદીક સ્ત્રીં [અ] ગજલમાં દરેક ખેતની પાછળ
 વારંવાર આવતો શબ્દ
 રદી વિં [બુઓ રં, સરં હિં, મ] નકામુ
 રનજન વિં [રન ('રન', 'વેરન') + જન]
 અસતવ્યસ્ત, છૂટ્ટ છવાયું [-થડું = અસતવ્યસ્ત
 થડું, ખેડાનખેડાન થડું (૨) હિં મત છૂટ્ટી જવી]
 રનોડી વિં [રાન ઉપરથી] રાતી, જગલી
 રખાદે સ્ત્રીં [સં રત્નલા] (સ) સૂર્યની પત્ની
 (૨) દેવપત્નીમાં જ્યારા વાવીને દેવી બેસાડે
 છે તે (જનોઈ કે લગ્ન વખતે)
 રપા(-પે)ટી સ્ત્રીં, -ટો પું [બુઓ રપેટવું,
 સરં મ. રપાટા, હિં રપટ્ટા] આટો, ફેરો (૨)
 લાખી ઢાડ, ગખટ્ટી (૩) રપેટવું - ચડવડું
 તે [-મારવી, દેવી, લગાવવી = ઢાડી
 જવું (૨) આટો ખાવો, ફેરો મારવો. -માં
 લેલું = બરાબર કામમાં લેવું -રમડવું]

રપેટવું સંકિં [પ્રા. રપ્પ (સં જાકમ્), સરં
હિં. રપટના, મ. રપટળે] ખૂબ લેસથી ડહાવવું

(૨) ખૂબ મહેનત કરાવી થકવું

રપેટી સ્ત્રી, -ટો પું ભુઓ રપાટી (રપેટે
મારવો, દેવો, લગાવવો)

રફત સ્ત્રી [અ રવ્તઃ સરં મ રફત] પ્રીતિ;
ગ્નેહ (૨) મહાવરો

રફતે રફતે અં [ફા] ધીરે ધીરે; થાડે થાડે
રફાઈ સ્ત્રી [અ રફઅ] ઉત્પતિ; ઉત્કર્ષ (૨)
[જ્ઞાનોન્મુખ થવા] આત્મભવિદ્ધાન (૩)
મુસલમાન કબીર ચરપુ, સોચો વગેરે શરીરમા
મોઢે છે તે

રફીક પું [અ.] લાઘ્યધ

રફું વિહ [અ. રફઅ] નાડેલું, પલાયન કરી ગયેલું
[-થઈ જવું]. ંચક્કર વિં [સરં મ, હિં.
રફૂચકાર] પલાયન કરી ગયેલું (૨) નં શત્રુએ
કરેલું ધુકસાન (૩) પ્રપંચ; કાવતરું [-કરી
જવું, થઈ જવું = નાસી જવું]

રફું પું [અ.] તૂણવાનું કામ ંગરે પું તૂણનાર,
તૂણ્યો ંગરી સ્ત્રી તૂણવાનો ધ ધો

રફેફે અં [અ. રફઅફઅ, સરં હિં.
રફાદફા મ.] ખરાબખરાત ફનાફતિયા,
અસ્તવ્યસ્ત

રખ પું [અ રખ] પરમેશ્વર, પરવરદિગાર

રખડી સ્ત્રી [હિં] બાસૂદી

રખર નં [ઈ] એક ઝાડના રસનો બનતો પદાર્થ

રખાખ નં [અ] એક તત્ત્વવાદ; રવાગ

રખારી પું [સરં ટે. રવ્વારી = ફૂત; સદેશ-
વાહક, સરં ફા રાહવર] હારવાહ જેવી એક

નાતનો માણસ - રેણુ સ્ત્રી રખારી નાતની સ્ત્રી

રખી(-વી) પું [અ] વસંતઋતુ કે ત્યારનો
રખીપાક. ંપાક પું શિયાળુ પાક ંઉલ-
અવલ પું [+ ંલઅવલ (અ.)] હિંચરી
સનનો ત્રીલે મહિનો ંઉલઆખર પું
[+ ંલઆખર (અ)] હિંચરી સનનો ચોથો
મહિનો

રખખહ(-ર) નં ભુઓ ગ્થર

રખમ પું [સ.] ઉતાવળ, વેગ

રમકઝમક સ્ત્રી [રમક (હિં રમકના = જૂલવું

જૂલવું ચાલવું) + ઝમક] ઝાઝર રમઝૂમ ઠમકે
તેમ લટકાથી ચાલવું તે

રમકડું નં ['રમવું' ઉપરથી, (સં. રમક)]
નાના છોકરાને રમવાની વસ્તુ [-થઈ રહેવું,
બની જવું = રમકડા જેવું પરવશ - નચાવે
તેમ નાચનાર થવું] [લગાવવું]

રમકાવડું સંકિં [રવં] ભેરથી મારવું -

રમખાણુ નં મારફાડ; તોફાન, ધિંગાણું.

[-મચાવડું, માંડવું, વાળવું = મોટું તોફાન
- કોળાહળ કે ફેર કરવા] -ણિયુ વિં
રમખાણુ મચાવે તેવું

રમચિ(-ગિ)યું નં ['રમચી' ઉપરથી] રમચી
પધાળવાનું લાકડાનું ખામણું (સુતારનું)

રમચી(-છ) સ્ત્રી [સં રંજ = લાલ રંમ થવો

ઉપરથી ?] સોનાગેર, એક ભતની લાલ માટી

રમભન પું [અ] હિંચરી સનનો નવમો માસ.

-નિયું વિં રમભન માસમા ઉપવાસ કરનાર

રમનિયું, રમછ ભુઓ રમચિયુ, રમચી

રમભેહ સ્ત્રી [સરં હિં. રમઝોલા = ઝાઝર]

સ્ત્રીના પગનું એક ઘરેણું

રમઝટ સ્ત્રી ['રમ' રવં ઉપરથી ?] તડામાર ઝડી

રમઝમ સ્ત્રી [રવં] નૂપુરનો અવાજ (૨)

અં રમઝૂમ. ંવુ અંકિં રમઝમ અવાજ

થવો. -માટ પું (ઉતાવળી ચાલથી થતો)

ઝાઝરનો રમઝમ અવાજ

રમણુ પું [સ.] કાત, પતિ (૨) નં રમવું તે;

વિલાસ, ક્રીડા. [રમણે ચડવું = રમતમાં બેઠું

થવું (૨) ધેલછા જેવું લાગે ત્યાં સુધી] ભેશમા

આવવું, ઊડેલ કે વાયેલ તબિયતનું થવું]

રમણુજીઝારું નં [સરં મ. રગદમલ = ભડું

- મોટું, ઢગવડા વિનાનું પાત્ર] માટીનું ભડું

ઢાંકણ (૨) [લા] તેના જેવું ખેડોળ, ઢગવડા

વિનાનું કાંઈ પણ [વેરણુખેરણુ

રમણુખમણુ અં [રમવું + લમવું] અસ્તવ્યસ્ત;

રમણુ, -ચી સ્ત્રી [સં] સ્ત્રી (૨) સુદર સ્ત્રી

રમણીક, -ચ [સં] વિં મનોહર - ચતા સ્ત્રી

રમણું નં [સં. રમ્ ઉપરથી, સરં મ. રમણા]

ખુલ્લી જગા, ચોગાન (૨) ફાદર બે કડકે હોય

ત્યારે વચ્ચે મુકાતું પહોળું પગથિયું (૩)

બારસાખનો એક લાગ (૪) કોડા
 રમત સ્ત્રીં ['રમવું' ઉપરથી] ખેલ; કોડા:
 ગમ્મન (૨) રમવાની રીત (ગિછીદડો, રોતરજ
 વગેરે) [-રમવા બોલાવવું = (નમાઈને)
 પરણ્યા પછી પછેલી વાર જમવા બોલાવવું
 (એક રીત) -કરવી = કામની ગીતે કામ ન
 કરતા તેની સાથે ખાલી ખેલવું -વખત
 બગાડવો -રમવી = રમવું, ખેલવું (૨)
 ખેલ ખેલવો, દાવ નાખવા (૩) યુક્તિ કરીને
 હેતરવું] ગમ્મત સ્ત્રીં જુદી જુદી ભતની
 રમતો, ખેલ, કોડા. ઠરોળિયું, ઠરોળું
 નં નકામી ગમ્મતપટ્ટી ઠવાત સ્ત્રીં સાવ
 સહેલી, રમત જેવી વસ્તુ કે કામ, રમતા
 ગમતા સ્થાય એવું તે, -તારામ પું [સરં
 મ] એક ઠંકાણે ટકીને ન રહેનાર, બેરખડ્યા
 કરનાર -તિયાળ, -તીલું વિં રમતમા જ
 ચિતવાળું -તું વિં 'રમવું' વંકું (૨)
 છૂંદ, બધતરહિત (૩) મોકળું, ખુલ્લું (૪) લીલું,
 તગ નહિ એવું [-કરવું = તગ નહીં એવું
 બનાવવું (૨) કાણ મોટું બનાવવું (૩) મારવું
 -ચરવું = ભેઈએ તેથી વધુ મોટું થવું.
 -મૂકવું, મેલવું = છૂંદ મૂકવું (૨) બાધામા
 વધ કરવાને બદલે પ્રાણીને દેવીના રથાનકે છૂંદ
 મૂકવું -રહેવું = તગ નહીં એવું રહેવું
 -રાખવું = તગ નહીં એવું રાખવું] [લીન
 રમસાણું વિં [સં] રમી રહેલું; આનંદ માનવું,
 રમરમ પું [રવં] એવો અવાજ (૨) જીભ
 ઉપર થતો રવરવાટ (૩) અં એવો અવાજ
 ધાય તેમ (૪) જીભ ઉપર રવરવે તેમ. ઠંડું
 અંકિં રમરમ અવાજ કરવો (૨) જીભ ઉપર
 રવરવાટ કરવો -માટે પું રમરમ
 તે -માવડું સંકિં 'રમરમવું' પ્રેરક
 (૨) ભેરથી મારવું
 રમક(-ળ) પું [મ રમ્લ, સ રમ્લ] પાસા
 ફેંકી ભવિષ્ય જોવાની વિદ્યા (૨) તેના પાચ
 વાનુના પાસા -લી(-ળી) પું રમળ ફેંકી
 ભવિષ્ય કહેનાર
 રમડું અંકિં [સ રમ્] ખેલવું (૨) આનંદ
 માનવો (૩) મનમા કે યાદનાસ્ત પર સતત

હોવું -સાધી ન ખસવું કે ભુલાવું જેમ કે,
 વાત રમ્યા કરવી, રમી રહેવી (૪) ગામફોડા
 કરવી (૫) તમાશો -ખેલ કરવો (ભલેથા)
 (૬) દાવ ખેલવો (પાસા, પતા) (૭) લાડ કરવું
 (૮) નકામું શખડવું, રસળવું [રંગે રમવું =
 કોડા કરવી (૨) કામફોડા કરવી દાવ રમવો
 = યુક્તિ કરવી, પેતરો રચવો રામ રમી
 જવા = મરાણ સુધીનું સકટ આવવું, આવી
 બનવું રમી રહેવું, રમ્યા કરવું = (મનમા -
 દિલમા) હ મેશ વ્યાપી રહેવું, ન ભુલાવું.]
 રમરતળ, રમરતાન નં રમખાણ; તોફાન
 (-કરી મૂકવું, મચાવવું)
 રમા સ્ત્રીં [સં] સુદર સ્ત્રી (૨) [સં] લક્ષ્મી.
 ઠંકાંત, ઠનાથ, ઠપતિ પું (સ) વિષ્ણુ પ્રભુ
 રમાડવું સંકિં 'રમવું' પ્રેરક (૨) [લા]
 પટાવવું, ફેસલાવવું, હેતરવું [રમાડી જડું
 = હેતરી જડ. રમાડી દેવું = મારી નાખવું]
 રમાડો પું ['રમાડવું' ઉપરથી] ગમ્મત;
 વિનોદ, આનંદ
 રમૂજ સ્ત્રીં [મ. રમૂજ] મન પ્રુશ યાય તેવી
 ગમ્મત (૨) મરકરી વિનોદ [-આવવી,
 પડવી] ઠદાર વિં રમૂજાળું -જી વિં
 ગમલી, વિનોદી
 રમેશ પું [સં] જીઓ રમાપતિ
 રમ્ય વિં [સં] રમણીય -રમ્યા સ્ત્રીં રાત્રિ
 (૨) મધ્યાશ્રુતિનો એક અવાતન ભેદ
 રયણ(-ણી-ની) સ્ત્રીં [પ્રા રયણી (સં રજની)]
 + રાત્રી [ગરમીની અસર
 રવ પું [કા] તાન, ઉમગ (૨) સ્ત્રીં (કા) ગરમી,
 રવ પું [સં] અવાજ [રવેયો
 રવઈ સ્ત્રીં [દે રવય, સરં મ રવી] નાનો
 રવઈ અંકિં [જીઓ ઠડવડવું] આયડવું;
 રખડવું [રવડી જડું, રવડી પડવું =
 રખડતા રહી જવું, નિષ્કળતા મળવી, ઠંકાણું
 ન પડવું (નોકરી ઇં) રવડી મરવું =
 (નિર્ચક) રખડી રખડીને યાકી જવું]
 રવ(-વ)દ સ્ત્રીં, નં [સરં દિં રવકતા =
 જલદીથી આગળ નીકળવું] (કા) હોડ, શરત
 રવરવ અં [સરં મ] રવરવે તેમ. ઠંડું અંકિં

ચચરવું (૨) અવાજ સાથે (જવાણાની જેમ)
ગતિમાન દેખાવું. -વાટ પુ. રવરવવું તે
રવલીચંપક વિ. [રવલી (રેવતી નક્ષત્ર) +
પંચક (તે નક્ષત્રમા જન્મેલું)] દાધારંચું; થેલું
(૨) ઉપમાતિયુ, વતીપાતિયુ

રવવું અંકિ. [સં. રવ ઉપરથી] અવાજ કરવો
રવંડા પું. ૫૦ વ. ૦ [ફા. રવંદહ] ('પકડવું'
જેડે શં પ્ર.મા) વાહ્યુ જવું, અગિયારા
ગણવા તે [ચાલુ; પ્રચલિત

રવા વિ. [ફા.] યોગ્ય, ઘટિત (૨) [ફા. રવાં]
રવાજ પું. [જુઓ રવાખ] રવાખ, એક તત્તુવાદ
રવાડો પું. [ફા. રવાં ઉપરથી] ખોટી આદત;
છંદ (૨) એક છંદ (?)

રવાદાર વિ. [રવો + દાર] દાણાદાર
રવાદાર વિ. [ફા.] યોગ્ય તરીકે રવીકારનાર
-કબૂલ રાખનાર (૨) સંબધી, હિતૈષી.
ઠગી, -રી સ્ત્રી. તરફદારી (૨) સોપેલી
ચીજમાથી થોડું કાઢી લેવું તે, છૂપી ફલાલી
રવાનગી સ્ત્રી. [ફા.] જવું-રવાના થવું તે,
વિદાયગીરી (૨) તે વખતે આપેલી ભેટ (૩)
પરગામ રવાના કરવું - મોકલવું તે

રવાના(-ને) અ. [અ. [મ.]] મોકલેલું, વિદાય કરેલું
[-કરવું = મોકલવું (૨) વિદાય કરવું. -થવું
= મોકલાવું (૨) જવું] -નાચિકી સ્ત્રી. માલ
બહાર લઈ જવાની ખાવતી [યતો (શબ્દ)

રવાતુકારી વિ. [સં.] અવાજના અનુકરણથી
રવાને અ. જુઓ રવાના

રવાખ પું. [સર. ૦ ફા. રવાં = ચાલુ, પ્રચલિત]
શિરસ્તો; ધારો (૨) જુઓ રવાખ

રવાલ સ્ત્રી. [ફા. રહવાર, સર. ૦ હિં રહવાલ]
ઘોડા તથા બળદની (અમુક એકધારા વેગ-
વાળી) એક પ્રકારની ચાલ (૨) [જુઓ રવો]
ઢાળખી પાડયા પછી રેણમા રહેલો ભૂકો.
ઠદાર વિ. રવાલમા ચાલનાર

રવાશ સ્ત્રી. [રવ' ઉપરથી ?] (કા.) કારમી ચીસ
રવિ પું. [સં.] સૂર્ય (૨) રવિવાર. ઠંકાંત પું.
સૂર્યકાંત મણિ (તેના ઉપર સૂર્યના કિરણ
પડતાં કે દ્રિત થઈ નીચેની વસ્તુમા આગ લાગે
છે). ઠવાર પું. (સં.) અઠવાડિયાનો એક

દિવસ ઠવારે વિ. રવિવારે આવતુ કે શરૂ થવું
રવી વિ. જુઓ રખી

રવેશ પું. [ફા. રવિશ] માળનો બહાર પડેનો
લાગ; ઝરખો (૨) રિવાજ; ધારો -શી સ્ત્રી.
મકાનનો રવેશ નીચેનો પરસાળ પહેલોનો
અડાળી જેવો લાગ (ચ.)

રવેળા વિ. સ્ત્રી. [રવડવું ઉપરથી ?] નવરી
અને ઘેર ઘેર ભટકતી (સ્ત્રી)

રવેચું નં. ઘણું નાનું વેગણ (૨) ઉપરથી થોડું
ચીરી, મસાલો ભરી કરાવું - ભરતનું શાક

રવેચો પું. [જુઓ રવઈ] ફાલી વલોવનાનો
વાસ (૨) [ફા. રવિચ્છદ] શિરસ્તો

રવો પું. [સર. ૦ હિં, મ રવા (સં. ભવ ?)] દાણાદાર
લોટ (૨) ખાતુનો રસ જમી જઈ બનેલો
દાણો (૩) ગોળની ચાકી

રવઈ સ્ત્રી. નં. (કા.) જુઓ રવઈ
રશ(-સ)ના સ્ત્રી. [સં.] જીલ (૨) દોરડું (૩)

લગામ, રાશ (૪) મેખળા, ક દરો

રશિયા પું. (સં.) યુરોપની પૂર્વે અને એશિયાની
ઉત્તરે સળંગ પથરાયેલો દેશ -યન વિ.
[હં] રશિયાનું કે તેને લગતું (૨) પું. તેનો
વતની (૩) સ્ત્રી. તેની બાપા

રશિમ પું. નં. [સં.] કિરણ (૨) લગામ, ગરુ
રસ પું. [સં.] જીલથી માલૂમ પડેલો રવાઈ

(ખાટો, ખારો, ગળ્યો તીખો, કડવો, તૂરો. એ
છ) (૨) શરીરની સાત ધાતુઓમાની પ્રથમ
અબજનું પ્રથમ રૂપાતર (જેમાથી પછી માંસ,
મેદ, વીર્ય વગેરે સાત બને છે) (૩) કાવ્ય
જેવા સાલજવાથી સ્થાયી લાવેલો ઉદ્ધેક યતાં
યતો અલૌકિક આનંદ (શુભાર, હાસ્ય, કંચણ,
વીર, રૌદ્ર, લયનાનક, અદ્ભુત, ખીલત્સ, અને
શાત એ નવ પ્રકારનો) (૪) પ્રીતિ, આનંદ
(૫) મમત, સરસાર્થ (૬) ડવ, પ્રવાહી (૭)
વનસ્પતિ કે ફળનું પ્રવાહી (૮) સાર, સત્ત્વ
(૯) લાભ, નફો (૧૦) સોનું રૂપું વગેરે ધાતુને
ઓગાળીને કરેલું પ્રવાહી (૧૧) પારો (૧૨)
પારા, ધાતુઓ વગેરેની લક્ષ્મ [-આવેલો =
જુઓ રસ પડેલો -ઉતારવો = (હાથનો) માર
મારી ઠંડા પડવું, મારની ચળ લાગવી (૨)

[પગનો] ફેગટ ધક્કો ખાઈ પાછુ આવવું (૩)
 ધણ વખત સુધી ઊભુ રહેવું (૪) [જાનો]
 હૃદયી ન્યાદે ખોલવું, જેમ તેમ બકયા કરવું
 (૫) બદલવા દેવી, -ઉતરવે = અનિશયોક્તિ
 કરવી (૨) સોને ચડવો [પગે] (૩) વૃષણમા
 પાણી ભરાવું કે તેનો સેલો આવવો (૪) બહુ
 ચાલવાથી કે ઊભા રહેવાથી થાકી જવું (૫) રસ
 ઉતારવો તું કર્મણિ -કાઠવો = વનરપતિ કે
 રૂળતું પ્રવાહી નિચોવી લેવું (૨) તત્ત્વ લણી લેવું
 -ચડવો = મમને ચડવું, જકે ચડવું -ભમવો
 = કાચરસની જમાવટ થવી (૨) મળ પડવી (૩)
 રસ ઠરી જવો -પડવો = સ્વાદ લાગવો (૨)
 મળ પડવી (૩) પ્રવાહીતું પડવું -મૂકવો =
 રસિક જનાવડું રસે ચડવું, રસે ભરાવું =
 મમને ચડવું, કસે ભરાવું] ઝકપૂર નં સફેદ
 રંગની એક ઉપધાતુ (વૈક) (૨) પારો મારીને
 કરેલું એક રસાયન. ઝકસ પું સાર, સત્ત્વ,
 કસ. ઝકેલિ સ્ત્રીં વિહાર, ક્રીડા ંક્ષતિ સ્ત્રીં
 રસનીક્ષતિ-ભંગ ંગુદલું નં, ંગુદલો પું
 એક ખંગાળી મીઠાઈ (૨) [લા] નેના જેવે, ગોળ
 મટાળ માણસ ંઘેલું વિં ભાવ કે આનંદથી
 કે તે માટે છેલું બનેલું. ંજ નં આથો,
 હલી ધંભા જન્મનો જીવનો પ્રકાર ંજ
 વિં ંસ ંગોળખનાર -સમજનાર (૨) પું
 તેવો માણસ (૩) રસાયની વૈદ્ય ંજ્ઞતા સ્ત્રીં
 ંજ્ઞત્વ નં, ંજ્ઞાન નં રસતું જ્ઞાન-સમજ
 ંજિયો પું ઢોળ ચડાવનાર; રસનાર ંદાર
 વિં રસવાળું ંદણિ સ્ત્રીં રસની-કાવ્યાનંદની
 દણિ ંધર પું મેઘ ંના સ્ત્રીં બુઝો
 રસના, ંનિબ્ધત્તિ સ્ત્રીં રસની ઉત્પત્તિ
 ંને દ્રિય સ્ત્રીં [રસના + શ્દ્રિય] જીભ
 ંપોચણી સ્ત્રીં બાળકોને થતું એક જાતના
 ઝાડાતું દં ંખસ વિં રસથી પરિપૂર્ણ
 ંખસતું અં કિં રસખસ થતું ંખીજ
 નં રસનિબ્ધત્તિ પીજ ંજુદિ સ્ત્રીં
 રસ સમજવાની શક્તિ -લાવના, રસજ્ઞતા,
 'એસ્થેટિક સેન્સ'. ંખોળ વિં રસખસ
 ંખયું વિં રસથી ભરેલું ંભંગ પું
 રસમા ભંગ પડેલો તે, રસક્ષતિ ંભેર અં

રસપૂર્વક, હોશભેર. ંમય વિં રસરૂપ; રસથી
 પરિપૂર્ણ. ંમીમાંસા સ્ત્રીં રસના અંગો
 લક્ષણાદિનું નિરૂપણ ંરાજ પું શૃંગાર રસ
 (૨) પારો (૨) (સ.) કામદેવ ંવતી વિં
 સ્ત્રીં રસપૂર્ણ, રસખગી (૨) સ્ત્રીં જીભ
 ંવતી સ્ત્રીં એક ંયૌષધિ ંવાદ પું
 ધર્પા, સરસાઈ ંવાહિની સ્ત્રીં અનના
 રસને લઈ જનારી નાડી ંવાહિની વિં
 સ્ત્રીં, ંવાહી વિં રસતું વહન કરેલું,
 રસિક ંવિકાર પું એક રોગ ંવૃત્તિ
 સ્ત્રીં બુઝો રસબુદ્ધિ ંશાસ્ત્ર નં રસાયન-
 શાસ્ત્ર (૨) કાવ્યાદિ કલાના રસતું શાસ્ત્ર;
 રસમીમાંસા ંશાલા (ળા) સ્ત્રીં રસાયની
 પ્રયોગશાળા, 'કેમિકલ લેબોરેટરી' ંશિંદૂર
 નં પારાતું એક રસાયન
 રસદ સ્ત્રીં [ફા] પાકનો હિરસો (૨) લક્કરની
 ખોરાકી કે તેની સામગ્રી
 રસના, -ને દ્રિય બુઝો 'રસ'મા
 રસમ સ્ત્રીં [અ રસમ] રીત, રિવાજ
 રસવટ સ્ત્રીં [રસ (= મમત) + વટ] જેર, અઢાવત
 રસતું સંકિં [સં રસ] ઢોળ - ંપા ચડાવવો
 (૨) સુશોભિત કરવું
 રસસિંદૂર નં બુઝો 'રસ'મા
 રસળાણ અંકિં [બુઝો રંજળાણ] ઢીલ કરવા
 નકામા આમ તેમ કર્યા કરવું
 રસળાગી (-જી) સ્ત્રીં, -ટ પું રસળાણ તે,
 નકામો વખત કાઢવો તે
 રસા સ્ત્રીં [સ] પૃથ્વી
 રસાકર્ષી (-સી) સ્ત્રીં [રસો (સેરડું) + કસવ
 (ખે ચડું) ચડસપૂર્વક ખે ચાખે ચી; ગળગ્રાહ
 જેવી રપર્ધા
 રસાતલ (-ળ) નં [સ] પાચયું પાતાળ
 [-લાલણું = ખરાબખરાત કરવું, પૂરી પાચ
 માલી કરવી. -જલું, વળી જલું = વિનાશ
 થવો (૨) નિવંશ જવો પૃથ્વી રસાતળ
 જળી = ગળખ થવો, ડુનિયા ઊંધીચતી થવી]
 રસાત્મક વિં [સ] રસવાળું (૨) પ્રવાહી
 રસાત્મા પું [સં] રસસ્વરૂપ ધર્મર
 રસાદાર વિં [રસો + દાર] રસાવાળું

રસાઓળ સ્ત્રીં પૃથ્વી હૂં - રસાતળ નય તેમ
 [-ધાલતું = ખરાબ ખરાબ કરતું]
 રસાભાસ પું [સં] કાવ્યમા અનુચિત વિષય
 કે રચાને લક્ષીને ઉપખલેલો રસ (જેમ કે,
 ગુરુપત્ની સાથેના વ્યભિચારનો)
 રસાયણ, -ન નં [સં.] ધાતુ, પારા વગેરેની
 હરમવાળી ઔષધિ (૨) જરા અને વ્યાધિ
 દૂર કરનાર ઔષધ (૩) રસાયનવિદ્યા ૦(-ન)
 વિદ્યા સ્ત્રીં ધાતુ, પારો વગેરે મારવાની કે
 તાણુ વગેરે હલકી ધાતુઓનું સેતું બનાવવાની
 વિદ્યા (૨) રસાયણશાસ્ત્ર, ૦(-ન)શાસ્ત્ર નં
 ભૌતિક પદાર્થોના તત્ત્વો તથા તેમના પરિ-
 વર્તનનાં પરિણામોની ચર્ચા કરતું શાસ્ત્ર,
 'કેમિસ્ટ્રી' (૨) રસાયનવિદ્યા -શ્ત્રી(-ની)
 વિં રસાયણ સ ધ ધી (૨) પું રસાયનશાસ્ત્રી
 રસાલ પું [સં] આખો (૨) રવાલવર્ધક ચીજ
 કે મસાલો (૩) વિં જુઓ રસાળ
 રસાલદાર પું [જુઓ રિસાલદાર] ઘોડેસવાર
 ટુકડીનો નાયક
 રસાલો પું [અ રિસાલહ] ઘોડેસવાર પલટન
 (૨) અમલદાર કે શ્રીમતના પરિજન, પરિવાર
 વગેરે (૩) નિમિષ, પુસ્તક
 રસાપહ વિં [સં] રસ ઉત્પન્ન કરે એવું
 રસારવાહ પું [સં] રસ આખવો તે
 રસાળ સ્ત્રીં ['રસ' ઉપરથી ?] કૂવાના પાણીના
 માપનો આક (૨) પું જુઓ રસાલ
 રસાળ(-ણ) વિં ['રસ' ઉપરથી] રસવાળુ
 (૨) કળકુપ
 રસિક વિં [સં] રસવાળુ; રસપૂર્ણ (૨) રસિયું,
 ભાણું, રસજ (૩) પું તેવો માણસ ૦તા સ્ત્રીં.
 -કા સ્ત્રીં રસજ સ્ત્રી (૨) રસીલી સ્ત્રી (૩) જીલ
 રસિત વિં [સં.] ચાળેલું (૨) રસયુક્ત (૩)
 અનાજ કરતું, ગાજતું (૪) રસેલું, ઢોળવાળું
 રસિયું વિં [પ્રા રસિય (સ રસિક)] રસે
 ઊભરાતું, રસ માણવાને ઉત્સુક (૨) રસ અતુ
 ભવનાર (૩) રસે ચડનારું, ચડસીલું -ચણ
 વિં સ્ત્રીં. -ચેણ પું (સ) કૃષ્ણ
 રસી સ્ત્રીં [દિ. રસિજા] પરુ, તેના જેવું પાણી
 (૨) રોગના જંતુઓની બનાવેલી દવા (જેને

સોયવાળી ધિયકારી વડે શરીરમાં દાખલ કરે
 છે) [-ચૂકવી]. (૩) [પ્રા. રસિ] દોરડી
 રસીદ સ્ત્રીં [ફા.] પહોચ, પાવતી [-આપવી,
 કાઢવી = પહોચ લખી આપવી -ખનાવવી
 = રસીદ લખીને તૈયાર કરવી -લખવી =
 પહોચ્યાની લેખિત ખબર આપવી]
 રસીકું વિં ['રસ' ઉપરથી, સરં હિં રસીલા]
 રસ ભોગવવા ઉત્સુક, રસિયુ (૨) ધખીકું;
 સુદર (૩) રસથી ભરેલું, રવાદિષ
 રસૂલ પું [અ] પેગંબર -લેખુદા પું
 ખુદાનો પેગંબર
 રસેંદ્રિય સ્ત્રીં [સં] જીભ
 રસેશ(-શ્વર) પું [સં] (સ) શ્રીકૃષ્ણ
 રસો પું ['રસ' ઉપરથી, સરં હિં રસા]
 અથાણું, શાક, મુરખા વગેરેનો મસાલાવાળો
 જડો રસ (૨) [પ્રા. રસિ] જડું દોરડું
 રસોધયો પું ['રસોધ' ઉપરથી, સરં હિં.
 રસોદ્યા] રસોધનો ધ ધો કરનારો પુરુષ.
 -ચણ સ્ત્રીં શ્રી રસોધયો
 રસોધ સ્ત્રીં [અપં રસોદ; પ્રા રસવર્ધ (સં.
 રસવતી)] રાધણુ (૨) રાવેલું અન્ન ભોજન.
 ૦પાણી નં ભોજન કે તેને લગતું કામ.
 -કું નં રસોધ કરવાની જગા
 રસોળી સ્ત્રીં ['રસ' ઉપરથી, સરં હિં રસોલી]
 શરીરની સપાટી ઉપર ઊપસી આવેલી ગાંઠ
 (-ચવી, -નીકળવી)
 રસ્તો પું [ફા રાસ્તહ, સરં હિં, મ રસ્તા]
 માર્ગ: રાહ (૨) [લા] ઉપાય, ઇલાજ.
 [રસ્તામાંની ધૂળ = કાંઈ નહીં, કાફા.
 રસ્તામાં પડવું = જટ મળી નય તેવી
 દશામાં કે નકામું યા અરક્ષિત હોવું રસ્તે
 ચડવું = માર્ગ પર આવવું, માર્ગે પડવું
 (૨) રાગે પડવું. બરાબર ચાલુ થતું રસ્તે
 પડવું = ચાલવા માડવું, જતા રહેવું (૨)
 રીતમા આવવું, નોકરી ધ ધે લાગી જવું (૩)
 સરાડે ચડવું, રાગે પડવું રસ્તે પાડવું,
 લગાડવું = દિશા બતાવવી (૨) ઉદ્યમે વળગાડવું.
 રસ્તો કાઢવો = ઉપાય કરવો, માર્ગ કાઢવો.
 -કાપવો = અંતર વટાવવું, મજલ કરવી.

-ખુદલો હોયો = ચાલી જવાની સરળતા હોવી; જવામા અતરાય ન હોવો - ચીરવો = રસો ઓળંગવો, રસતાની આરપાર જવું - ચૂકવો = આડે રસતે ચડી જવું - પકડવો = ચાલ્યા જવું (૨) માર્ગ રવીઝરવો - પાડવો = માર્ગ ખનાવવો (૨) રિવાજ પાડવો - લેવો = જવું, -ને માર્ગે જવું]

રસેસી સ્ત્રીં [પ્રા. રસ્તિ (સં. રસિમ), ધરંદિ, મ]

રસી, દોરડી - રસો પું રસો, નહું દોરડું રહસ નં [સં] એકાત, નિજ નરયાન - રથ નં છૂપો મેદ (૨) મર્મ, તત્વ

રહાણુ (અ) સ્ત્રીં [સ રહિમ પરથી ?] (ચ) સવાનો હળવો તાપ [માડીને રહેવું તે

રહાવટ સ્ત્રીં ['રહેવું' પરથી] પનિપત્નીએ વર રહિત વિં [મ] વગરવું

રહીમ વિં [અ] કૃપાણુ (૨) પું પરમેશ્વર

રહીશ વિં [રહેવું ઉપરથી] રહેવાસી

રહેઠાણુ (રહે) નં [રહેવું + રથાન] રહેવાનું રથાન, વાસ, મુકામ

રહેણાક (રહે) પું; સ્ત્રીં, નં ['રહેવું' ઉપરથી] જુઓ રહેઠાણ (૨) વિં રહેવામા વપરાવું - મુખ્ય ઘર ઉદાં રહેણાક ઘર

રહેણી (રહે) સ્ત્રીં ['રહેવું' ઉપરથી, સરંદિ રહેતી] રહેવાની રીત ઝરણી સ્ત્રીં [રહેણી + કરણી] વર્તન, રીતલાન

રહેમ (રહે) [અ રહમ], ંત સ્ત્રીં [અ રહમત] દયા, કૃપા, મહેરબાની. ંદિલ વિં કૃપાણુ ંદિલી સ્ત્રીં કૃપાણુતા ંનજર, -મિયત સ્ત્રીં કૃપાદિ - માન પું પરમ કૃપાણુ પરમેશ્વર [રાહબર

રહેવર (રહે) ં [ફા રહવર] ભોમિયો, રહેવાશી (-સી) (રહે) વિં [રહેવું + વસવું,

સરંમ રહિવાસી] ગહીશ, રહેતા - સ પું [સરંમ રહિવાસ] રહેઠાણ (૨) રહેવું - વસવું ને

રહેવું (રહે) અંકિં [દે રહ, સરંદિ. રહના, મ રાહજો] વસવું (૨) ટકવું, ઠરવું (૩) માવું, સમાવું (૪) અટકવું, ચોલવું (૫) ખાકી હોવું (૬) જીવવું, જીવતા રહેવું (૭) શાત પડવું, સ્વસ્થ થવું (૮) નોકરીએ લાગવું (૯) ગર્ભ રહેવો (૧૦)

હોવું (ખીલ શખ્દો સાથે. ઉદાં લીલા રહેવું) (૧૧) ખીલ ક્રિયાપદના ભૂં કૃંત સાથે 'તે ક્રિયા પૂરી કરવી' એ અર્થમાં ઉદાં તે ખોલી રહ્યો (૧૨) [હિં] ભૂત કૃંત સાથે 'તે ક્રિયા ચાલુ હોવી' એ અર્થમાં ઉદાં હું વિચારી રહ્યો છું કે હવે મારે શું કરવું (૧૩) વર્તમાન કૃંત સાથે 'તે ક્રિયા ચાલતી રહે છે' એ અર્થમાં ઉદાં તે ઘેર કાંગળ લખતો રહે છે [રહી જવું = (અ ગત) ભૂં પડી જવું વાના રોગથી ઝલાઈ જવું (૨) મરી જવું (૩) ચૂકી જવું; ખચી જવું (૪) અટકી પડવું (૫) મુકામ કરી પાડવો (૬) ખાકી રહી જવું (૭) [આમ્ય] ગર્ભધાન ધઈ જવું રહી રહીને = અટકતા - અટકતા, સતત ચાલુ તહીં વ્યેમ કયાં રહે ? = કયાં લય ? શી રીતે ખચે ? (ઉદાં ગાળ ભાડીને કયાં રહે ?) રહેવા દેવું = અટકાવવું, બંધ પાડવું (૨) તજવું, છોડવું (૩) રહેવાની પરવાનગી આપવી.] - વાણું અંકિં રહી શકાવું (૨) ચેન પડવું ઉદાં કુઃખે રહેવાવું નથી

રહેટ (રહેં) પું [સં અરહટ, પ્રા અરહટ, રહટ] જુઓ રેટ [નાખવું, કતલ કરવું

રહેસવું (રહેં) સંકિં [જુઓ રેસવું ચીરી રહું વિં (૨) અં ('રહેવું' ભૂં કૃં) નકાર-

વાચક વાચક પછી, 'તો લાલે એટલે ચોલવું', 'લાલે એટલે વાત અટકે', 'લાલે એમ ન કરે' એવા લાવનો ઉદ્ગાર ઉદાં ના આવો તો રહું ન આવે તો રહ્યો, - હી ંસહું વિં ખાકી ખચેલું

રળતર નં [ગળવું પરથી] કમાણી

રળવું સંકિં કમાણુ [રળી ખપીને ઊતરવું = મેળવીને ખોટું (૨) નફાનુકસાનમા શક્તિ ખરચાઈ જવી, સંસારવહેવારમા ધોવાઈ જવું (૩) નિવૃત્તિના વખત આવવો]

રળાઉ વિં ['રળવું' ઉપરથી] રળવું, કમાણું (૨) નફો થાય તેવું

રળિયાત વિં [જુઓ રળી] ખુશી, પ્રસન્ન

રળિયામાણુ વિં ['રળી' ઉપરથી] સુદર

રળી સ્ત્રીં [સરંદિ. રહી (મ લલિત), પ્રા.

ઠલિમ] પુશી, હરખ (૨) હોસ; કેડ ૦૨૧શે
અં વગર તકરાં; સીધી રીતે, પુશીથી
રળો પું [‘રળકુ’ ઉપરથી] કમાણી
રંક વિં [સં.] મરીખ
રંમ પું [સં, ફા] લાલ, પીળો વગેરે વર્ણ કે
તેની ભૂમી કે પ્રવાહી (૨) [લા] પટ, અસર
(૩) આનંદ, મસ્તી, તાન (૪) કેક; નશો (૫)
પ્રીતિ, રનેહ (૬) આખર, વટ (૭) રંગભૂમિ
(૮) રણગણ [-આવવો=તાલ, આનંદ કે
મન ભમવી, ભમવું -ઉઘડવો=બરોબર રંગ
લાગેલો દેખાવો. -ઊડી જવો=રંગ જતો
રહેવો, ઝાણુ પડી જવું -ઊતરવો=રંગ
ઘોવાઈ જવો; રંગ ઝાળો પડી જવો (૨)
ઘોતા રંગ નીકળવાથી તેના રૂપરંગથી બીજા
કપડાને રંગ ચોટવો. -કરવો=રંગ લગાવવો,
રંગવું (૨) વિજયી થવું (૩) જશ કે ખ્યાતિ
મેળવવા -ચડાવવો=રંગવું; રોગાન કરવો.
-જમાવવો=રંગ ભમે એમ કરવું (૨)
સફળ કરવું -ભમવો=મન આવવી, મન
આવે એવી કક્ષાએ પહોંચવું (૨) રંગનું એક
જથામા ચોટી જવું -દેવો=રંગ ચડાવવો
(૨) શાખાશી ખાપવી. -નાંખવો=કોઈ
ઉપર (જેમ કે હોળીમા) રંગ ફેંકવો (૨)
કોઈ પદાર્થને રંગવા માટે તેને પટ દેવો,
તેને રંગવો -ની રોળી=અતિ આનંદ.
-પૂરવો=ચિત્રમા રંગ કરવો (૨) અતિ-
શયોક્તિ કરવી (૩) આનંદ કે રસનો
ઉમેશ કરવો -ફરવો, બદલાવો=મૂળ રંગ
ન રહેવો (૨) (લય કે સંક્રામણને લઈને)
ચક્રરોનો રંગ ફીકો પડી જવો -ખેસવો=
રંગ લાગવો -મચાવવો=આનંદ જમાવવો
-કરવો. -મારવો લગાડ (-વ)વો=રંગવું.
-માં આવવું=ઉત્કટ આનંદની સ્થિતિમાં
આવવું; તાનમાં આવવું. -રાખવો=આખર
રાખવી, વટ સાચવવો -લાગવો=રંગ ચડી
જવો, રંગનો હાથ પડવો કે પાસ ખેસવો (૨)
-ની અસર થવી (૩) -ની લત લાગવી
રંગે રમવું=આનંદમા રમવું, આનંદફીકા
કરવી] ૦કામ નં રંગવાનું કામ. ૦૬ વિં

વિપયી, કામાસક્ત (૨) વ્યસની (૩) પું +
તરણ, બાકો અંને સાહસિક રંગપૂત
૦૬ખાલું નં વ્યસની લોકોને એકઠા થવાની
જગ્યા. ૦૬મ પું (પ્રાય ૫૦૦૦) બાલ
દેખાવ, રીતભાત; ચાળા ૦૬નું નં રંગવાનું
કામ (૨) રંગવાની પીંછી ૦૬ વિં રંગેલું
(૨) સુશોભિત (૩) સ્ત્રીં રંગની છતા. ઉદાં
આકપડાની રંગત સારી નથી (૪) મન, આનંદ.
૦૬ાળી સ્ત્રીં હરખના ઊત્તરાની તાળી
(-દેવી, -લેવી). ૦૬ા સ્ત્રીં ફટકડી ૦૬ા
વિં [ફા] રંગવાળું, રંગિત ૦૬ેષ પું
જુદા રંગના લોકો પ્રયેનો દેષ ૦૬ેષી વિં
રંગદેષવાળું. ૦નાશક વિં રંગ દૂર કરનાર.
૦૫ અમી સ્ત્રીં વસંતપ અમી ૦૫ાણી નં
દેરી પીણું [-ઉડાવવાં=કસ્યો પીવો (૨)
નશાખાજ કરવી-(૩) મન કરવી] ૦ખહાર
સ્ત્રીં આનંદની રેલારેલ ૦ખાજ સ્ત્રીં [ફા]
મોલમજા (૨) મજાકાની એક રમત ૦ખેર ગી
વિં વિવિધ રંગનું. ૦ખંગ પું આનંદમા
લગ પડવો ૦ભૂમિ (-મી) સ્ત્રીં લેતા ઉપર
નાટક થાય છે તે ઊંચી તળા (૨) નાટકસાળા
૦ખેદ પું જુદા વર્ણના લોકો પ્રત્યે ભેદભાવ
૦ખેર અં હરખમેગ, ઉલ્લાસથી ૦ખોમ
પું વિષયભોગ. ૦મહેલ પું ભોગવિલાસ
માટે બાધેલું સુદર મકાન (૨) મહેલનો મુખ્ય
-ખેઠકનો ખડ; હીવાનખાનું ૦મં ૦૫ પું
ઉત્સવ નિમિત્તે શણગારેલો મં ૦૫ (૨) ગભૂમિ
(૩) દેવમંદિરનો પુલ્લો ચોક, ચાચર ૦રસ
પું ભોગવિલાસ, પ્રેમરસ (૨) કકુનો રંગ
૦રસિયું વિં ભોગવિલાસ કરનાર, વિલાસી
૦રોગ પું ગાનતાન, મોજમજા ૦રોતું વિં
રંગીલું ૦રૂપ નં ઘાટ, દેખાવ, સુ-હરતા.
૦રેજ પું [ફા.] કપડા રંગનાર ૦રોગાન
નં (પ્રાય: ૫૦૦૦) રંગ અંને રોગાન (વગેરેની
સુશોભિતતા) ૦રોળ પું અતિ આનંદ (૨)
વિં રંગથી તરખોળ -રોળાયેલું. ૦લો પું
મસ્કરો, વિદૂષક, હસાવનારો (ભવાઈ કે
નાટકમા) ૦શાલા (-ળા) સ્ત્રીં નાટકસાળા
(૨) રંગવાનું કારખાનું

રંગરૂટ પું [ફં રિક્તૂ] લરકરમા નવો ભરતી થનાર
 રંગરેજ, રંગલો લુઓ 'રંગ'મા
 રંગરું સંકિં રંગ ચકાવવો (ઉપર ચોપડીને કે
 તેમા બોળીને). [રંગીનાખરું = રંગ રંગ કરી
 દેવુ (ર) માર મારી લોહી નીગળતુ કરી દેવુ]
 રંગાઈ સ્ત્રી ['રંગવુ' ઉપરથી] રંગામણી (ર)
 રંગવાની સફાઈ કે કળા
 રંગાટ પું ['રંગ' ઉપરથી] રંગવાનુ કામ અને
 કળા ઠકામ નં રંગવાનું કામ -ટિચુ વિં
 રંગાટ સબધી -દી સ્ત્રીં રંગાટ (ર) રંગરેજ
 (ર) રંગવાનુ કારખાનુ. -રું નં રંગ ઓગાળ-
 વાનુ ફું -મણુ નં, -મણી સ્ત્રીં રંગવાની
 મળૂરી -રો પું [સગં મ રંગારી] રંગરેજ
 રંગિત વિં ['રંગ' ઉપરથી] રંગેલુ, રંગત
 રંગી વિં [સં રગિલ્] રંગતું શોખીન (ર)
 [સમાસમા છેડે] રંગવાળુ ઉઠાં 'મહુરંગી'
 (ર) સ્ત્રીં એક ભતની લાલ માટી
 રંગીતિયું નં સુધારતુ રંગીતુ ચોરસ ખાનુ
 રંગીન વિં [ફા.] રંગેલું; રંગિત
 રંગીભંગી વિં [રંગ + ભાગ, સરં મ રંગીભંગી,
 ચંચીસંગી] વ્યમની (ર) રંગરસિયુ, વિલાસી
 રંગીલું વિં [પ્રા રગિલ, સરં હિં, મ. રંગીલા]
 આનંદી, મોહ, રસિયું (ર) સુદર, ખૂબસૂરત
 રંગેચંગે અં [રંગ + ચંગ] વિના તકરારે,
 હસને અને, ખુશીથી
 રંગેડું નં લુઓ રંગાડુ
 રંગોળી સ્ત્રીં [રંગ + ઓળ] જમીન પર રંગ
 પૂરી પાડેલી ભાત કે તે પાડવાનુ એક ઓભર
 -ખિયું નં રંગોળી પૂરવાનું સાધન (ર)
 રમચી પલાળવાનું ખામણુ (ર) કકાવટી
 રંચ વિં [સરં હિં રંચ, રંચક] રજ, જરા,
 ચોડુ (ર) ટુચ, હલકું ઠક વિં ચોડું; લગાર
 રંજ સ્ત્રીં [ફા.] ફંખ, ખેદ, દિલગીરી [-એચવી
 = મહેનત કરવી. ચવી = દિલગીરી થવી]
 રંજક વિં [સરં રચ] રચક, રજ (ર) સ્ત્રીં
 [સરં હિં, મ] બહુક ફેડવા માટે તેના
 કાન પર મૂકેલો જરા જેટલો દારૂ (ર) [લા.]
 પહોતો, ઉશ્કેરણી. [-ઊઠવી = લકાઈ થવી.
 -ખાઈ જવી = ન ઉશ્કેરાવુ, ફૂસ થઈ

જવુ. -મૂકવી = પહોતો મૂકવો (ર)
 ઉશ્કેરણી કરવી]
 રંજક વિં [સં] ખુશ કરે તેવું [સમાસને છેડે]
 ઉઠાં મનોરજક (ર) પું રંગનાર, રંગરેજ
 (ર) નં હિગળોક. ઠવ નં -ન નં ખુશ
 કરવુ તે (ર) રંગવુ તે (ર) વિં મનોરજક
 -ની સ્ત્રીં મધ્યાશ્રુતિનો એક અવાતર ભેદ
 રંજવું અંકિં [લુઓ રંજ] રજ થવી, ફંખ
 પામવુ (ર) સંકિં પીડવુ, કનડવુ (ર) [સં.
 રંજ] ખુશ કરવુ (ર) રંગવુ
 રંભક પું, સ્ત્રીં [રજ ફા. ઉપરથી] બગાડ;
 વુકસાન (ર) તોફાન; મસ્તી (ર) કનડગત,
 સતાપ, કલેશ. ઠવું સંકિં રંભક કરવી;
 રંજવુ
 રંજિત વિં [સં] રંગિત (ર) પ્રસન્ન, આનંદિત
 (ર) આસક્ત, અનુરક્ત (ર) પું સગીતમા
 એક અલકાર
 રંજદા વિં [ફા.] રજ પામેલુ, ફંખિત, ખિજ
 રંક વિં [સં] વાઝિયુ, વિક્ષણ ઠવો પું
 રાડેલો; વિધુર (ર) બાયલો, નામરદ; રાડલો
 રંડા સ્ત્રીં [સં] રાડ, રંડી (એક ગાળ). ઠવો
 પું વિધવાપણુ ઠવું સંકિં, ઠવું અં
 કિં 'રાડવું' પ્રેરક ને કર્મણિ
 રંડી સ્ત્રીં [સં રંડા, સરં હિં, મ.] નાચવા
 ગાવાનો ધવો કરતી સ્ત્રી (ર) વેસ્થા (ર)
 ગજકાનુ રાણીનુ પતુ. ઠખાજ વિં વેસ્થાના
 ઇંદમા પડેલું; વ્યભિચારી ઠખાજ સ્ત્રીં
 રંડીખાજપણુ [રાભ
 રંતિદેવ પું [સં] (સ) પ્રસિદ્ધ દાની ચદ્રવશી
 રંદવું સંકિં ['રંદા' ઉપરથી] રંદો મારી
 સાફ કરવુ. રંદામણુ નં, -ણી સ્ત્રીં રંદો
 ફેરવવાની મળૂરી (ર) રંદો ફેરવવાની રીત-સફાઈ
 રંદો (-ધો) પું [ફા., સરં પ્રા રંદા = છેલડું,
 પાતળુ કરવુ; સં રંદ = કાપવુ, મ રંદા, હિં.
 રંદા] લાકડું છેલી લીસુ કરવાનુ એક સુતારી
 ઓભર [-દેવો, ફેરવવો, મારવો, લમા-
 વવો = રંદાથી સીકું ને લીસુ કરવુ]
 રંધવારી સ્ત્રીં ['રાખવુ' ઉપરથી] રસોધયણ
 -રો પું રસોધયો

રંધામણુ ન૦, -છાં સ્ત્રીં ['ગધવું' ઉપરથી]

રાધવાની મલૂરી (૨) રાધવાની રીત

રંધાવવું સંક્રિં 'રાધવું' પ્રેરક રંધાવું

અવક્રિં 'રાધવું'નું કર્મણિ (૨) [લા.] કામ

સિદ્ધ થવું; રાધવું, લાભવું

રંધો પું જુઓ રહે

રંધ ન૦ [સં.] હિદ્ર, કાણું (૨) [લા.] દોષ

રંભણુ(ન) ન૦[સં. રમ્]ચુંબન(૨)આલિંગન

રંભા સ્ત્રીં[સં.] એક આસરા (૨) સુંદર સ્ત્રી

(૩) કેળ. ૦કળ ન૦ કેળું. -ભોલું વિંસ્ત્રીં

[નક્કલ] કેળ જેવા સાયળવાળી સુંદર (સ્ત્રી)

રંભો પું હાથાવાળું ખોલવાનું (કાશ જેવું)

ઓભર (ય)

રા પું [સં રાજન્] રાજ (૨)ઈશ્વર (૩)સ્ત્રીં

[સ રૈ] ધન; લક્ષ્મી(૪) [જુઓ રાવ] ફરિયાદ

રા છઠ્ઠી વિલખિતો (મારવાડી) પ્રત્યય. ઉદાં

'નડિયાદરા', 'સાઠોદરા'

રાઈદલ સ્ત્રીં [ઈ] એક ભતની બંદૂક

રાઈ સ્ત્રીં[પ્રા. રાઝા (સં રાજિકા), સરંહિં,

મ] એક ભતના મસાલાનાં પી (૨) [મરં

મ. રાઈ (સં. રક્ત=તાણું ઉપરથી)] જુઓ

રાવતી (૩) [પ્રા. રાઈ (સં રાજિ)

(સમાસમા) ગ્રેણી. પક્તિ. ઉદાં વનરાઈ

[અલ્પી, -લાગવી=રાઈની બરાબર અસર

થવી (૨) ગુરસે થવું; ઉશ્કેરાવું -હોવી

(મગજ કે માથામા)=ગુમાન હોવું, ફાટા હોવો

-મરચાં પડવાં(આખમા)=દેખી ન શકાવું,

અદેખાઈ થવી, ઈર્ષા આવવી -મરચાં

લાગવાં=માફ લાગવું; ગુરસો આવવો]

૦(-ય)તી કેરી સ્ત્રીં રાઈ ચડાવેલી કેરી

૦(-ય)તું ન૦ રાઈ ચડાવેલા દહીંમા ફળની

બારીક કચુંબર નાખી બનાવેલી વાની.

[-કરવું=[લા.] ધૂંતી નાખવું (૨) પોતાની

પાસે નિરર્થક સાચવી ગળવું (વધાર કન્ને]

-એ અર્થમા વપનાય છે.)] ૦મીહું ન૦

નરં ઉતારવા રાઈમીહું ઉતારી અગ્નિમા

નાખવા તે [-ઉતારવું=નરં ઉતારવી

-પડવું=(આખમા) ઈર્ષા પ્રાપવી]

રાઈરોગ પુંબંધવં જુઓ રોગરાઈ

રાહિત પું [પ્રા. રાહત (સં. રાજપુત્ર); સરં

મ, હિં.] વીર પુરુષ; બહાદુર

રાહિસ વિં વાળખી: યોગ્ય (૨) [સુ] ગાત;

કથાગરં [પૂર્ણિમાનો ચન્દ

રાકા સ્ત્રીં [સં] પૂનમની રાત. ૦પતિ પું

રાકિમ પું [જ.] લખનારો

રાક્ષસ પું [સં.] દાનવ, દૈત્ય, અસુર (૨)

[લા.] રાક્ષસ જેવા લક્ષણવાળો માણસ ૦ગજ

પું ૦રાક્ષસના સ્વભાવવાળા-કૃત્તિકા, અશ્વમેધા,

મધા, ચિત્રા, વિદાખા, ત્ર્યેષા, મૂળ, ધનિષ્ઠા

અને રાતતારા-નક્ષત્રોનો સમૂહ ૦છાં સ્ત્રીં

રાક્ષસી. -સ્ત્રી વિં રાક્ષસનું (૨) રાક્ષસના

જેવું, ગંભવર: વિકરાળ; કૂર (૩) સ્ત્રીં રાક્ષસ

સ્ત્રી; રાક્ષસની સ્ત્રી (૪) કૃતરિયો દાત

રાખ સ્ત્રીં [પ્રા. રક્ષા(સં રક્ષા), સરં હિં,

મ] રાખેડી(૨) ['રાખવું'પરથી, સરં મ] રખાત

(૩) રાખવું તે [-ખાવી=નમ્ર થવું; તાબેદાર

થવું. -ખાળવી=ભોગી થઈ જવું(૨)દેવાગિયા

થવું (૩) બીખ માગવી (૪) પાચમાલ થવું.

-ચોળાવવી=પૈસાટકા ધૂતી લેવા; નિર્ધન

કરવું(૨)દેવાળું કંદાવવું. -ધૂળ=નકાતું એક

જે કાંઈ તે. -ધૂળ થઈ જવું=નકાતુ થઈ

જવું -માથે ધાલવી=માથામાં રાખ ભરવી

(૨) દુધ કે નિઘ કામમા આગેવાની કરવી.]

રાખડી સ્ત્રીં [સં રક્ષા, સરં હિં, મ. રાહી]

અનિષ્ટથી બચવા કાંડે બાધવામાં આવતો

દારો (બળેવને દિવસે) (૨) ગર્ભિણીને પાચમે

કે સાતમે મહિને નણદ બાવે છે તે દારો

રાખજુહાર(-રં) વિં ['રાખવું' ઉપરથી]

રાખનાર, નક્ષણ કરનાર

રાખપત સ્ત્રીં [ગખ્ખ + પત] ઠાઈની જતી

આખડ સાચવતી તે, રખપત

રાખરખાવટ સ્ત્રીં[રાખવું + રખાવવું]પક્ષપાન;

રખાવટ (૨) અન્યોન્ય મદદ કરવાનો ન્યયદાર

રાખવું સંક્રિં [પ્રા રક્ષ(સં રક્ષ), સરં મ

રાખવું, હિં. રાખના] રક્ષવું, પાળવું, જાળવવું;

સંભાળવું (ખોલ વચન મો. માન) (૨)

સંધરવું(૩)સેવવું. પે.વવું(ઉમેદ, ચિન્તા, આશા)

(૪) ધારણ કરવું, બતાવવું (દયા, મહેનતાની

લાવ, ભેર) (૫) બગબર રહે તેમ કરવું, તેવી ચીવટ બતાવવી (અંકુશ, કાબૂ, દાબ, ધ્યાન, ચોકસાઈ, પગ, કબજો, હક) (૬) હોવા દેવું, રહેવા દેવું (ઉદાઁ કાયમ રાખવું, બહાલ રાખવું છૂં રાખવી, હીકું ગાખવું) (૭) સ્વીકારવું, લેવું (ઉદાઁ ગીરો રાખવું, જમે રાખવું) (૮) સધરું (૯) ખરીદવું, કબજો લેવું (૧૦) ઉપયોગ માટે પાસે રહે એમ કરવું (૧૧) આડા સબંધ માટે પોતાનું કરવું (૫૨ સ્ત્રી કે ૫૨ પુરુષને) (૧૨) અન્ય ક્રિયાપદના (બૃતકાળના) રૂપ સાથે સાતત્યનો અર્થ બતાવે (ઉદાઁ જાલી રાખવું; લાખ્યે રાખવું) (૧૩) [સં રાખ્ = અટકાવવું ?] પડ્યું મૂકવું, છોડવું (૧૪) ઊભુ રાખવું, અટકાવવું (૧૫) જવા ન દેવું, જેમનું તેમ રહે એમ કરવું. [રાખ રાખ = હવે રહેવા દે (લેયુ તાર કામ શક્તિ, હહાપણ ધં એ અર્થમા) રાખી લેવું = અખતરા ખાતર ગાખવું રાખી મૂકવું = સધરી મૂકવું (૨) બાકી રાખવું. રાખી રહેવું = કબજો રાખી મૂકવું (૨) જળવી રહેવું, ચાલુ રાખ્યા કરવું રાખી લેવું = ખરીદી લેવું (૨) રોકી લેવું]

રાખેલી વિં સીં(૨) સીં [‘રાખવું’ ઉપરથી સરં દે રક્ષણિજ્ઞા] રખાત, આડા વહેવાર માટે રાખેલી સ્ત્રી. -લો વિં પું (૨) પું આડા વહેવાર માટે રાખેલો પુરુષ

રાખોડી સ્ત્રીં, -હો પું [સરં મ રાખાહી, રાખુહી, રાખોહી, ભુઓ રાખ] ભરમ -હિયું વિં રાખોડીના રંગનું

રાગ પું [સં.] મોહ, મમતા, આસક્તિ(રંગ)મો, મેળ; બનતી (૩) કોધ, ગુસ્સો (૪) લાલ ગગ (૫) મનોરંજન થાય તેવી ગાવાની રીત સગીનમા મુખ્ય છ ગણાય છે (ભુઓ ખટરાગ) (૬) અવાજ, સ્વ. [-આવવો = બનવું; મેળ મળવો -કાઢવો = ગાવું, મોટેથી ગાવું. (૨) મોટેથી કે લાખા વખત સુધી રડવું [કટાક્ષમા] ંખાવો = ઠીક ગોઠવાવું, મેળ થવો -ગાવો = સગીતના રાગ મુજબ ગાવું (૨) ના કહ્યા મુજબ ચાલવું, ની વાત પ્રમાણવી

-ધૂંટવો = રાગ ખેસાડવા અવાજને લખાવવો (૨) એકનો એક રાગ સુરની ભુદી ભુદી જમાવટથી ગાવો (૩) એક રાગ વારંવાર ગાવો (પાકો કરવા માટે) -થવો = મેળ થવો, સપથવો -તું ઘર = રાગના મુગ -લાવવો = મેળ કરવો કે કરાવવો (૨) જોગ ખવરાવવો. રાગે પડવું = ખરાબર ચાલુ ધવું, સરાડે ચડવું (૨) ઠંકાણે પડવું; કામધંધે લાગુ થઈ જવું] ંકવિતા સીં ભુઓ ગીતકવિતા ંહો પું લાખો સાહ (ગાવાનો કે રડવાનો) [-ખેંચવો, તાણવો = મોટેથી ગાવું (૨) ભેંકડો તાણવો] ં(-ગિ)બી સીં રાગની સ્ત્રી (દરેક ગગની છ મનાય છે). ંદારી સીં રાગયુક્ત હોવું તે, ગેયતા ંમય, -ખાતમક વિં [+આત્મક] રાગવાળું. -ત્રિણી સીં ભુઓ રાગણી -ગી વિં રગેલું (૨) લાલ (૩) સસારમુખમા આસક્તિ-વાળું (૪) પ્રેમી, અનુરક્ત (૫) કોધી. -ગોટવું અંકિં રાગડો તાણ્યા કરવો (૨) ફરી ફરી ગાયા કરવું -ગોટો પું ગગડો

રાધવ પું [સં] રધુનો વશજ (૨) (સં) રામ રાધુ પું [મ રાવૂ-લો] પોપટ (કાઠલો કૂંથો હોય તેવો)

રાધો વિં પું દાધારગો

રાચ નં [‘રચવું’ ઉપરથી? સરં હિં રાછ] આતર (૨) રાચરચીલું (૩) વાસણ (૪) પું સાળમા જેના વતી તાણો ઊંચોનીચો થાય છે તે, દારીથી ચૂંચેલી બનાવટ ંરચીલું નં [‘રચવું’ ઉપરથી] ઘરનો સરસામાન

રાચવું અં કિં [દે રચ્, સં રજ્, સરં હિં. રાચના] ગજ થવું (૨) શોભવું

રાજ અં [ભુઓ રાણુ, રાણો] ઓલવાઈ જાય તેમ [-કરવો (હીવો) = ઓલવી નાખવો -થવો (હીવો) ઓલવાઈ જવો]

રાજ પું [ફા] બેઠ, નહસ્ય

રાજ પું રાજ (૨) નં રાજ્ય (૩) [સં] સમાસમા પૂર્વપદનું સંસ્કૃત રૂપ. [-આવવું = ગાનની પેઠે બેઠા બેઠા ખાવાનું મળવું; કામકાજમાંથી ફારગત મળવી (૨) કુલ સત્તા

મળવી. -કરણું=રાજ તરીકે સત્તા ચલાવવી
(૨) રાજના જેવો અમલ ચલાવવો, નિયમન
કરવું, શાસન કરવું -ચાલણું=અમલ ચાલવો,
સત્તા ચાલવી -ખેસણું=રાજ્ય શરૂ થવું;
અમલ શરૂ થવો] ઠકદેવકે નં રાજ્યનો
તથા હિંદી કેપ, આસમાની સુવતાની.
ઠકન્યા સ્ત્રી રાજકુમરી. ઠકર્તા પુરં રાજ્ય
કરનાર, રાજ. ઠકવિ પુરં રાજનો માનીતો
અને આશ્રિત કવિ. ઠકાજ પુરં રાજ્યને
લગતું કામકાજ (૨) રાજનીતિ ઠકારણુ નં
રાજવહીવટ; 'પોલિટિક્સ' ઠકારણી વિં
રાજકારણને લગતું (૨) પુરં રાજકારણમા ભાગ
લેનાર ગણસ ઠકારનાર પુરં રાજકાજ.
ઠકારનારી પુરં પ્રધાન, વચ્ચર (૨) મુત્સદ્દી.
ઠકીય વિં રાજ કે રાજ્ય સંબંધી ઠકીય
કેદી પુરં રાજદ્રોહને કારણે કેદમા પૂરવામા
આવેલો રાજકારણી પુરુષ ઠકુમાર પુરં
રાજનો દીકરો. ઠકુમારી સ્ત્રી રાજની દીકરી.
ઠકુલ(-ળ) નં રાજનું કુટુંબ ઠકુંવર પુરં
રાજકુમાર. ઠકુંવરી સ્ત્રી રાજકુમારી ઠકેદી
પુરં જુઓ રાજકીય કેદી (૨) રાજ કે રાજના
જેવા વિધિથી પૂરવામા આવેલો કેદી. -કાંતિ
સ્ત્રી રાજસત્તાની ઊપલપાયલ -ફેરબદલી
ઠમઠ પુરં રાજના મહેલની આસપાસનો
કિલ્લો ઠમર પુરં એક ભતનો બ્રાહ્મણ
ઠગાદી સ્ત્રી રાજનું સિદ્ધાસન. ઠગર પુરં
રાજનો ગોર ઠગલ્ય નં શ્રેષ્ઠમા શ્રેષ્ઠ શુભ
(૨) રાજ્યની શુભ વાત. ઠગાર પુરં જુઓ
રાજગુરુ (૨) રાજગર ઠચિહ્ન નં મુખઠ,
છત્ર, ચામર, ઠક વગેરે રાજનાં ચિહ્ન (૨)
લવિષ્યમાં રાજ ધરો એવું સૂચવતા કટલાક
સામુદ્રિક ચિહ્ન (૩) રાજના સિંહાની છાપ
ઠતિલક નં રાજ્યાભિષેક વખતે રાજને
કરવામા આવતું દીતું. ઠતેજ નં રાજનું તેજ
-પ્રભાવ-ઐશ્વર્ય. ઠત્ર નં રાજપણું.
ઠદરનાર પુરં રાજને રહેવાનું અને દરનાર
ભરવાનું મોટું મકાન ઠદરનારી વિં રાજ
કે રાજ્ય સંબંધી. ઠદંડ પુરં રાજનો ઠક;
એક રાજચિહ્ન (૨) રાજ્યે કરેલી શિક્ષા (૩)

રાજની સત્તા. ઠદૂત પુરં રાજનો એલચી.
ઠદ્રોહ પુરં રાજ કે રાજ્યનો દ્રોહ. ઠદ્રોહી
વિં (૨) પુરં રાજદ્રોહ કરનાર ઠદાર નં
રાજના મહેલનો દરવાજો (૨) રાજદરનાર.
ઠદારી વિં રાજ કે રાજ્ય સંબંધી; રાજકીય.
ઠધર્મ પુરં રાજનો ધર્મ ઠધાની સ્ત્રી
રાજ રહેતો હોય તે મુખ્ય શહેર; પાટનગર.
ઠન પુરં રાજ (સંબોધન) (૨) [પ] રાજ.
ઠનગર નં રાજવાની, મુખ્ય શહેર ઠનિષ્ઠા
સ્ત્રી રાજ કે રાજ્ય પ્રત્યે નિષ્ઠા ઠનીતિ
સ્ત્રી રાજશાસનની નીતિ કે વિદ્યા. ઠનૈતિક
વિં રાજનીતિને લગતું ઠન્ય પુરં ક્ષત્રિય;
રાજકુટુંબનો માણસ ઠન્યા સ્ત્રી ક્ષત્રિયાણી;
રાજકુટુંબની સ્ત્રી. ઠપણું નં રાજનું રક્ષણ.
ઠપદ નં રાજની પદવી. ઠ(-ભ્ય)પ્રકરણુ
નં રાજકારણ ઠ(-ભ્ય)પ્રકરણી વિં
રાજપ્રકરણને લગતું, રાજકારણી. ઠપાટ નં
રાજગાદી ઠપુત્ર પુરં રાજકુમાર ઠપુત્રી
સ્ત્રી રાજકુમારી ઠપુરુષ પુરં રાજનો નોકર
કે અમલદાર ઠ(-ભ્ય)ખંધારણુ નં રાજ્યનું
ખંધારણ ઠખીજ વિં રાજના વશમાજનમેલું
(૨) નં તેવું માણસ ઠભક્ત વિં (૨) પુરં
રાજનો ભક્ત. ઠભક્તિ સ્ત્રી રાજ પ્રત્યેની
ભક્તિ ઠભવન નં રાજનો મહેલ ઠભંડાર
પુરં રાજ કે રાજ્યનો ખજાનો -ભંડાર. ઠભાજ
પુરં રાજ કે તાલુકદારે ખેડત પાસેથી લેવાનો
ખેતીની ઊપજનો ભાગ. ઠભોગ પુરં વૈભવ
મંદિરમા ખપોરનો એક ભોગ તથા દર્શન.
ઠમહેલ, પુરં રાજનો મહેલ ઠમંદળ નં
રાજઓનો સમુદાય (૨) રાજના અમીર
ઉમરાવો - કારભારીઓ વગેરેનો સમુદાય
(૩) કોઈ રાજ્યની આસપાસ આવેલા રાજ્ય.
ઠમંત્રી પુરં રાજનો મંત્રી ઠમંદિર નં
રાજમહેલ ઠમાર્ગ પુરં ધોરી રસ્તો (૨)
સાર્વજનિક રસ્તો. ઠમાતા સ્ત્રી રાજની
મા. ઠમાન્ય વિં રાજ્યે માનેલું, પ્રતિષ્ઠિત
(૨) રાજ્યખંધારણથી માન્ય; 'કોન્સ્ટિ-
ટ્યુશનલ' ઠમાર્ગ પુરં ધોરી રસ્તો.
ઠમુદ્રા સ્ત્રી રાજની મહોર. ઠમેધ પુરં

રાજનો વધ. ઓયક્ષમા પું રાજરોગ, ક્ષય.
 ઓયેમ પું પતંજલિએ વર્ણવેલો અષ્ટાંગયોગ
 (૨) રાજ યાચ તેવો શ્રદ્ધાનો યોગ (જન્મ
 કુંડળીમાં). ઓરક્ષક પું રાજની સગીર
 અવસ્થામાં તેના તરફથી રાજ ચલાવનાર
 અધિકારી; 'રીજન્ટ'. ઓરદ સ્ત્રી રાજની રદ.
 ઓરત્ન પું રાજ્યના રત્ન જેવો પુરુષ-એક
 ઈલકાળુ ઓરમત સ્ત્રી રાજકારણી દાવ-
 પેચ, યુક્તિપ્રયુક્તિ ઓરાજેશ્વર પું (સ)
 રાજ્યોનો રાજ; મહારાજધિરાજ. ઓરાણી
 સ્ત્રી રાજની સ્ત્રી, પદરાણી. ઓરીત(-તિ)
 સ્ત્રી રાજના ફરબારની રીતભાત ઓરખ
 સ્ત્રી રાજના હાથપગ ઉપરની રેખા;
 ગજચિહ્ન. ઓરોગ પું ક્ષય. ઓર્ષિ પું
 ક્ષત્રિય વંશનો ઋષિ (૨) ઋષિના જેવા
 આચારવાળો રાજ ઓલકાણુ નં રાજચિહ્ન.
 ઓલક્ષ્મી સ્ત્રી રાજની સમૃદ્ધિ ઓલેખ
 પું રાજનો લેખ-દેરો-આજ્ઞાપત્ર. ઓવટ
 સ્ત્રી રાજપણની વટ-ટેક (૨) રાજફરબારી
 રીતભાત. ઓવટું નં ઓલ્યો રાજવટ (૨)
 રાજનું કામકાજ-રાજપણુ. ઓવણુ સ્ત્રી
 રાણી (૨) ગણી જેવી ભાગ્યશાળી સ્ત્રી. ઓવળું
 નં રાજ પાસેના ફરબારી હાલુરિયા વગેરે,
 ગજની કચેરી ઓવ શ પું રાજનું કુળ ઓવંશી
 વિં ગજવંશનું, ખાનદાન ઓવિદ્યા સ્ત્રી
 રાજનીતિ (૨) સર્વ વિદ્યાઓમાં ઉત્તમ વિદ્યા.
 ઓવી પું [સં. રાજસ્વ પરથી ?] રાજ (૨)
 રાજ જેવો ભાગ્યશાળી માણસ (૩) વિં
 રાજને કાળે તેવું, રાજસી ઓવૈદ(-ધ) પું
 રાજનો વૈદ. ઓવૈભવ પું રાજનો વૈભવ.
 ઓશાસ્ત્ર નં રાજની આજ્ઞા (૨) રાજ્ય ચલાવવું
 તે (૩) રાજ મારફતે ચાલતો રાજવહીવટ;
 'મોનકી'. ઓશાહી સ્ત્રી રાજની મરજી પ્રમાણે
 ચાલતું રાજ્ય ઓસત્તા સ્ત્રી રાજની સત્તા
 (૨) રાજ્ય ચલાવનાર સત્તા. ઓસત્તાક વિં
 જેમાં રાજની સત્તા ચાલતી હોય તે ઓસભા
 સ્ત્રી રાજની સભા (૨) રાજ્યોનો ફરબાર
 (૩) ખાસ વર્ગના લોકોના પ્રતિનિધિઓની
 ધાગસભા; 'કાઉન્સિલ ઓફ સ્ટેટ'. ઓરી

વિં [સરં હિં.] રાજને યોગ્ય ઉદ્ધાં રાજસી
 ઠાઠ (૨) જીઓ રાજસ. ઓસૂય પું સર્વોપરી
 રાજ વડે પોતાના રાજ્યાલિષેક વખતે કરતો
 એક યજ્ઞ. ઓસ્થાન નં દેશીરાજ્ય (૨) [સ]
 રજપૂતાના ઓસ્થાની વિં રાજસ્થાનનું (૨)
 સ્ત્રી રાજસ્થાનની ભાષા ઓહત્યા સ્ત્રી રાજનો
 વધ કે તેથી લાગતું પાપ. ઓહ સ પું દ્રાહ
 ચાચ અને પગવાળો એક જાતનો હસ
 રાજમરી સ્ત્રી [સ રાજગિરી ?] કુંગળી
 રાજમરો પું [મ રાજગીરા (સં રાજગિરી ?)]
 એક જાતનું ફરાળનું અનાજ
 રાજત નં [સ] રૂપુ
 રાજન નં [સરંક રેક્ષીન] એક ઝાડપાથી
 નીકળતો રસ, ખેરભે (૨) [સં.] રાજ
 રાજમાન, ઓરાજેશ્વરી વિં [રાજમાન્ય,
 રાજશ્રી ? કે રાજમાન (વિરાજમાન), રાજ્યશ્રી ?
 સરં મ. રાજમાન્ય, રાજશ્રી] (સંક્ષિપ્તમાં
 રા રા) જે પુરુષને કાગળ લખાતો હોય તેને
 ઉદેશીને વપરાતું વિશેષણ
 રાજકું અંકિં [સં. રાજ.] પ્રકાશવું; શોભવું
 રાજસ(-સી) વિં [સં.] રાજ્યલવાણું કે તેને
 લગતું (૨) જીઓ રાજમા
 રાજ અં [જીઓ 'રાજ' અં] ઓલવાઈ જાય
 તેમ. [-કરવે (દીવો) = ઓલવી નાખવો.]
 રાજ પું [સં.] રાજ્ય કરનાર આદમી (૨)
 રાજની સજાતુ પતું (ગજકામા) (૩) ભોળો ને
 ઉદારસ્વભાવનો માણસ [-કરવે ને વખત =
 પું પરાંદિયુ -કરવે = રાજના પદ ઉપર
 સ્થાપવું -ભોજ = ભોજ નામનો રાજ (૨) [લા]
 ઉદાર ને જ્ઞાનેશરી માણસ. -માણસ = રાજના
 જેવા વૈભવ અને આચારવાળો માણસ (૨)
 ભોળો-દોલા દિલનો માણસ (૩) જેનો વિદ્યાસ
 ન રખાય તેવો નિરુદ્ધમી વા કામ ન કરે એવો
 માણસ -લોહ (પું ૦૫૦૦) બધી સત્તા
 પોતાને હાથ ધરાવનાર માણસ (૨) ઉદાર અને
 દોલા દિલનો માણસ (૩) જેને કામ કરવાની
 જરૂર નથી અને જે બમે તેમ ખર્ચ કરી શકે
 છે, તેવો માણસ] ઓશા સ્ત્રી [+ જાહાં]
 રાજનો હુકમ ઓધિરાજ પું [અધિરાજ]

રાજાએનો રાજ; મહારાજ
 રાજિ(-જી) સ્ત્રીં [સ] હાર; યોગ; પંક્તિ
 રાજિત વિં [સં.] ચક્રચક્રું, શોભતું
 રાજિયો પું રાજ (પ.) (ર) મરેલાને 'દેશી
 ફટી વખતે ગાવાનું ગીત; મરસિયો
 રાજી સ્ત્રીં [સં.] જુઓ રાજિ
 રાજી વિં [અ] ખુશ (ર) સમત. [-કરવું = (બેઠ
 કે ધનામ યા ધનિષ્ઠ આપીને) ખુશ કરવું.]
 રાજી સ્ત્રીં કુશળતા; સહીસલામતી (ર)
 રવેચ્છા, હોંસ ંનામું નં નોકરીમાંથી
 છૂટા થવાની અથવા હાવા વગેરેમાં કોઈ પણ
 આમતમાંથી હકી જવાની રાજીખુશી દર્શાવતું
 લખાણ (-આપવું). રાજી પું રાજીપણ;
 ખુશી. રાજીમં (-વં) સ્ત્રીં પૂરેપૂરી
 રાજીખુશી (દરતાવેજીમાં) રાજી વિં ખૂબ રાજી
 રાજી નં [સં.] કમળ ંલોચન વિં કમળ
 જેવી આખોવાણું
 રાજીશ્વર, રાજીંદ્ર પું [સં.] રાજધિરાજ
 રાજ્ય નં [સં] રાજની હકૂમતનો પ્રદેશ (ર)
 સત્તા; ચલણ રાજતી (-તી) પું રાજ્ય
 કરનાર; રાજ. રાજતી વિં સ્ત્રીં રાજ્ય
 કરનારી; રાજી. રાજીશક્તિ (-શક્તિ) નં
 રાજ્ય ચલાવવાની કુશળતા રાજીતિ સ્ત્રીં
 રાજ્ય કે રાજસત્તાની ઊપલબ્ધિ. રાજત્ર
 નં રાજ્યનું તંત્ર. રાજત્રી પું રાજ્યતંત્ર
 ચલાવનાર. રાજત્રી સ્ત્રીં રાજ્યની જવાબ-
 દારી રાજીતિ સ્ત્રીં રાજ્ય ચલાવવાની
 વિદ્યા; હકનીતિ. રાજકરણ નં રાજકારણ.
 રાજકરણી વિં રાજ્યપ્રકરણ સંબંધી.
 રાજકારણ નં રાજતંત્રનું અંશરણ - તે
 ચલાવવાનાં ધારાધારણ કે તેના કાર્યો. રાજક
 વિં રાજગાદી ઉપરથી ઉઠાડી મૂકેલું. રાજકમી
 સ્ત્રીં રાજની શોભા-વૈભવ-અર્થ (ર)
 વિજયની ડીર્ઘ-ગૌરવ રાજ્યવસ્થા સ્ત્રીં
 જુઓ રાજ્યઅંશરણ (ર) રાજકારણ
 રાજ્યવહાર પું રાજ્યનું કામકાજ. રાજકાર
 નં રાજ્ય સંબંધી શાસ્ત્ર, 'પોલિટિક્સ'. રાજક
 સ્ત્રીં જુઓ રાજસભા. રાજી વિં રાજકર્મ-
 વાણી; રાજનાજેવા વૈભવવાણું. -ન્યાયિકાર

પું [+ અધિકાર] રાજ્ય પરનો અધિકાર.
 -ન્યાયિકાર પું [+ અધિકાર] રાજગાદી
 ઉપર બેસાડવું તે કે તેના વિધિ -ન્યાયોદેશ
 નં [+ આરોહણ] રાજ્ય ઉપર બેસવું તે.
 -ન્યાસન નં [+ આસન] રાજગાદી
 રાજી સ્ત્રીં [સં.] રાજી
 રાજી પું [પ્રા. રજી (સ. રાજીકૃતી); સરં
 હિં. રાજી] રાજપૂતોની એક જાતનો આદમી
 રાજ (હ.) સ્ત્રીં [પ્રા. રાજી (સં રાજી); હિં રાજ,
 મ] ચીસ, ખૂમ (ર) કનિયો (૩) ફરિયાદ (૪)
 [પ્રા રજ (સં રજ)] આસક્તિ, રજ. [-ઊઠવી =
 ખૂમ કે ફરિયાદ થવી -કરવી = ફરિયાદ
 કરવી (ર) કનિયો કરવો (૩) હક કરવી.
 -નાખવી, પાડવી = ચીસ પાડવી (ર)
 ફરિયાદ કરવી -લાગવી = લગની લાગવી]
 રાજીકી સ્ત્રીં એક વનખતિ
 રાજી નં [સરં હિં. રાજી] જુવાર, આજરી કે
 સરકતો સાદો (ર) તીર (૩) બર (૪)
 કડિયાનું એક જોતર
 રાજી પું [જુઓ રાજી] જુવારઆજરીનો સહો
 રાજ સ્ત્રીં શેરડીનાં સૂકા પાન (સુ)
 રાજી (જ.) સ્ત્રીં (ચ) રાજીનું ઝાડ રાજા
 સ્ત્રીં રાજી માળા
 રાજી સ્ત્રીં [પ્રા (સં. રાજી)] રાજની સ્ત્રી
 (ર) રાજીની સંજ્ઞાનું ગણકનું પાનું.
 [રાજીનો સાથો = અથેર કારણમા જુઓ
 સત્તાસંબંધ બતાવી દેમામ કરનાર માણસ.]
 રાજી સ્ત્રીં [‘જાડું’ -જાડું ઉપરથી]
 રાજીની દીકરી રાજી નં રાજીનું છોકરું.
 રાજી પું રાજીનો દીકરો રાજ પું
 જુઓ રાજાસ [સલાહ; સપ
 રાજી પું [જુઓ રાજી] રાજીખુશી (ર)
 રાજી વિં [સં નિર્વાણ] જુઓ (દીવા માટે).
 [(દીવા) રાજી કરવો = દીવા ઓલવવો]
 રાજી વિં સાવ રાજી. તદન અંશર
 રાજી પું [પ્રા રાજ, રાજય (સં રાજ, રાજક)]
 રાજપૂત રાજ (ર) [લા] ગોલો (૩) એક ચટક
 રાત પું [દિ. રાતી] હાન; વાળ (વાળ હનું
 માનવાચક સંબોધન)

રાત(ત,ત્રી)જીઓ રાત્રિ [-આપણા બાપની
 છે = રાતનો વખત આપણા હાથમાં છે.
 (તે વખતે કામ પૂરું કરીશું) -કાઢવી =
 રાતનો સમય પસાર કરવો. -થવી = જીઓ
 રાત પડવી. -હડાહડાની ખબર ન હોવી =
 સારવહેવારની સમજ ન હોવી-જ્ઞાન ન
 હોવું -નો રાત્રી=ચોર (૨) ધુવડ (૩) દિવસે
 સુધી રાતે કામ કરનાર માણસ. -નો પહોર
 = રાત્રિનો સમય. -માથે લેવી = રાતના
 ભગીને કામ કરવું, ઉભાગરો કરવો -પડવી =
 રાતનો સમય શરૂ થવો] ઠહહાડો, ઠદિવસ
 અં રાત્રે ને દિવસે, હ મેશા ંપાળી સ્ત્રી
 રાતની પાળી; રાતે પાણી કામ ચાલુ કરું તે ંરાત્રી
 પું ધુવડ ંરેઢા અં [રાત + રેઢું] રાતે
 વહેલામેઢા ંલડી સ્ત્રી રાત (લાલિયવાચક).
 ંવરત અં [+ 'વગતવું' -હોવું] રાતે ગમે તે
 વખતે. ંવાસો પું રાતે કપાક ઝુકામ કરવો
 કે ખેતરમાં ચોપી મટે રહેવું તે
 રાતઠ સ્ત્રી ['રાત્રું' ઉપરથી] લાલાશ(ર) [સરં
 મ. રાતઢી] રાતડિયો (૩) ગાજર (૪) નં
 સુવાળી, ખડખડિયા. -દિયું નં ગાજર
 (૨) એક જાતનો તાવ, 'રકારલેટ કીનર' (૩)
 અનાજના છોડનો એક રોગ, 'રકિટગ.'
 -દિયો પું રાત્રી જુવાર, રાતઢ
 રાતઢું નં એક ઘાસ
 રાતખ સ્ત્રી [અ., સરંમ રતવા, હિં. રાતિવ]
 રોજ નિયમિત પૂર પાડવાનું કે લેવાનું સીધું
 (૨) જીઓ રાતમ
 રાતમ સ્ત્રી [જીઓ રાતખ] (સુ) વિદ્યાર્થીને
 ઘર માટે અપાવું લેસન
 રાતપું સં કિં ['રાત' પરથી? અથવા સરં
 હિં રાતના, મ રાતળે(સં રત, રત્તઉપરથી)]
 સાથે રાતવાસો રહેવું (સ્ત્રી પુરુષે)
 રાતું વિં [પ્રા. રત્ત(સં. રત્ત), હિં. રાતા, મ
 રાત-તા] લાલ રંગનું (૨) આસક્ત, રત
 (સમાસને છેડે. ઉઢાં રંગરતુ). [રાત્રી
 રાત્રણ જેવું = મળખૂતને તંદુરસ્ત] ંચટક,
 ંચોળ [સ ચોલ] વિં ખૂબ રાત્રું ંપીણું
 વિં (લા) ઉચ્છેરાયેલું, આકળું; ંછેડાયેલું.

ંમાતું વિં [સં મત્ત] હુષ્ટપુષ્ટ ને આનંદનું
 રાતોડિયું નં જીઓ રાતડિયું (૨), (૩)
 રાતોરાત અં ['ગત' ઉપરથી, સરં મ] રાત્રે
 ને રાત્રે, રતોવર્ષ
 રાત્રિ(-ત્રી) સ્ત્રી [સં] સૂર્ય આથમે ને ઊગે
 તેની વચ્ચેનો સમય, રાત ંચર્ચા સ્ત્રી ંગ્રે
 કરવું તે (૨) રાતે કરવાની ક્રિયા. ંશાલા
 (-ળા) સ્ત્રી રાતે કામ કરતી નિશાળ
 (ધંધાદારી મોટા માટે)
 રાત્રે અં રાતે, ગત્રિયે
 રાધા(-ધિકા) સ્ત્રી [સ] (સ) એક ગોપકન્યા
 (શ્રીકૃષ્ણની પરમ અનુરાગિણી). ંકાંત,
 ંવદલભ પું (સ) શ્રીકૃષ્ણ. ંમાડું વિં
 રાત્રા જેવું ગાડું; પ્રેમવિહ્વળ, વેવલું; પ્રેમાળ
 રાધેય પું [સં] (સ) કર્ણ (ધૃતરાષ્ટ્રના સારથિ
 અધિરથની પત્ની ગંધા દ્વારા પાલિત)
 રાન સ્ત્રી [ફા] જમ
 રાન નં [પ્રા. રણ (સં ઝરણ)] જગલ (૨)
 ઉભલ પ્રદેશ [-રાન ને પાન પાન
 થઈ જવું = પાંચમાલ ને હેરાન થઈ જવું;
 ખરાબખરાબ થઈ જવું] ંડી(-વી, -વું) વિં
 જંમલી (૨) અસલ્ય (૩) ગમાર (૪) વનેર.
 -ની વિં [સરં મ. રાન્યા] જંમલી -ની
 પરજ સ્ત્રી [+ સ પ્રજા] રાન પ્રદેશમાં
 વસતી આદિવાસી જાત
 રાપતો પું [+ જીઓ રાખેતો] રિવાજ
 રાફ, ંઢો પું [દિ. રખ] સાપ કે હંદરનું દર (૨)
 ક્રીડી, ઊધધ વગેરેનું ઉપર પોચી માટીના
 ઢગલાવાળું દર. [રાફઢો ફાટવો = ઘણી
 મોટી સખ્યામાં બહાર આવવું.]
 રાખ સ્ત્રી [દિ રવા, સરં હિં] ભરડક, કાજ,
 ઘેસ (૨) ઉકાળીને જડો રાખ જેવો ઝરાતો
 શેરડીનો રસ ંહ સ્ત્રી રાખ જેવો કાદવ (૨)
 વિં [સરં રાખો] જડી ખુદ્દિત, ગમાર.
 ંહિયું વિં રાખ જેવું, ઢીલું ંડી સ્ત્રી રાખ.
 ંહું નં રાખ (૨) વિં ગળાડિયું
 રાખેતો પું [અ. રાવિતહ] ધારો, રિવાજ
 રાણું વિં [સં. રાસમ પરથી, સરં મ રાવસ,
 રામસ] ગામડિયું; અણધર

રામ પું [સં.] (સં.) દશરથ રામના પુત્ર,
 વિષ્ણુનો એક અવતાર (૨) પરશુરામ (૩)
 બળરામ (૪) પરમેશ્વરનું એક નામ (૫)
 [સરં મ. રામ=તથ્ય; જીવ] જીવ; હમ;
 હોશ (૬) વંકુ ને અતે લાગતા 'તે ક્રિયા
 કરવાની ટેવવાળું - મસ્ત માણસ' એવો
 અર્થ સૂચવે છે ઉદા. ભમતારામ (૭)
 [સરં મ. રામ=રૂપિયો; સ્ત્રીતા=અધેલી]
 આનો (વ્યાજ) (૮) 'તે વર્ગમાં મોટું' એ
 અર્થ બતાવવા નામની પહેલાં મુકાય છે
 ઉદા. રામકુંડાળું ધં [-છીકીજવા=હિચ
 તરવ, સારણ કે હિમત જતા રહેવા
 -કૃષ્ણના વારાતું=થણું પ્રચીન
 -ભણું]=ભગવાન ભણે (કઈ ખબર નથી
 એવા ભાવમાં). -નામ જયો=જાનામાના
 ખેતી રહો, ખેડા ખેડા ચૂપચાપ ભેગા કરો.
 -નામની આપવી=મરણતોલ માર મારવો.
 -તું નામ દો=ભગવાનનું લજન કરો; કઈ
 સ્થાન કામ કરો (૨) જુઓ રામ રામ કરો
 -તું બાણ=જુઓ રામબાણ -તું રાજ=
 જુઓ રામરાજ્ય. -તું રામાયણ=નહીં
 સરખી વાતનું મોટું પીંજણ; વાતનું વતેસર.
 -ખોલવા=મરી જવું. -ખોલો થવું=મરી
 જવું (૨) પડી ભાગવું -ખોલો ભાઈ રામ!
 =મહાને રમરાને લઈ જતી વખતે ખોલાતો
 ખોલ (૨) [લા] થઈ રહ્યું! સત્યાનાશની પાટી!
 -રસી જવા=મરી જવું (૨) ભાગીને ચૂરેચૂરા
 થઈ જવું (૩) પાયમાલ થવું (૪) ટાડું પડી જવું;
 સરવહીન થઈ જવું (૫) [પાલનપુર-હર તરફ]
 છોધી જવું -રામ!=જે જે, નમરકારનો
 એક ખોલ (મેળાપ કે વિદાય વખતનો
 પુરુષોમાં) (-કરવા) (૨) [લા] છેલ્લા
 પ્રણામ -રામ કરો=એ વાત જવા દો;
 હવે કઈ વળવાનું નથી -રોટલો થવો
 =ભાગી જવું, ચૂરા થઈ જવા (૨) [કનકવાનો]
 પેચ થવો. -લક્ષ્મણની ભેડ=રામલક્ષ્મણના
 જેવી સરખેસરખાની કે અરસપરસ હેત-
 પ્રીતિવાળાની ભેડી -શરણ થવું=મરી
 જવું. -શરણ પહેંચાઈવું=મારી નાખવું.

અરે રામ!, હે રામ!=અરેરે; હે ભગવાન!
 ઠંકલી(-ળી) સ્ત્રી એક રાગણી. ઠંકહાણી
 સ્ત્રી વીતકકથા; દુઃખની કહાણી. [-થવી
 =આપ્ત આવવી; વીતવું.] ઠકી સ્ત્રી [હિં]
 બાવી; સાધુની બાચડી. ઠંકુંડાળું નં
 મોટું કુંડાળું. ઠંગલોલો પું હુષ્ટપુષ્ટ
 ચિંતા વગરનો માણસ ઠંગાંકિયું વિઠંગબદા
 વિનાનું, ગાંકિયું. ઠંગોટીલો પું મોટો હડો.
 [-કરવો=ગોળ હડાને આકારે બાધવું.]
 ઠંગોવાળિયો પું નાગો નાગો ફરતો નાનો
 છોકરો ઠચકર, ઠચક નં મોટું કુંડાળું
 (૨) મોટો રોટલો. ઠચંદ્ર પું (સં)
 દશરથના પુત્ર રામ ઠંકાંકિયું નં ભાગી
 વડી ભૂની વસ્તુ ઠંકોળી સ્ત્રી ઠાંકડી.
 ઠંકોલ પું મોટું નગાર ઠંકુલસી
 સ્ત્રી (કૃષ્ણ=કાળીથી ભૂદી એવી) એક
 તુલસી. ઠંકવારો પું [સં. દ્વાર] રામતું
 મહિર (૨) ધર્મશાળા ઠંકાસ પું (સં)
 મહારાષ્ટ્રના સુપ્રસિદ્ધ સત. ઠંકાસી વિં
 રામદાસના સંપ્રદાયનું. ઠંકાસિયું વિં ગરીબ;
 કંગાલ, કીન; દુઃખી. ઠંકુવાઈ સ્ત્રી રામની
 આણ ઠંકૂત પું વાનર (૨) [સં] હનુમાન.
 ઠંકૂન સ્ત્રી રામનામની ધૂન-ભેરથી જપ કે
 લહે ઠનવમી સ્ત્રી ચૈત્રસુદનોમ, રામચંદ્રજીનો
 જન્મદિવસ ઠનામ નં રામનું -પ્રભુનું નામ.
 ઠનામિયું નં રામનામવાળું ગણાતું એક
 ધરણું ઠનામી જેના ઉપર રામનામ
 જાપ્યા હોય તેવી પિછોડી ઠનોમ (નો)
 સ્ત્રી [+સં નવમી] જુઓ રામનવમી.
 ઠંખગણું નં રામનાં પગલાવાળું મીનાકારી
 ધરણું. ઠંખાત્ર(-તર) નંખટર, શોકર.
 ઠંકળ નં એક કળ ઠંખાણુ નં કદી
 નિષ્કળ ન જાય તેવું રામનું બાણ (૨) વિં
 નિષ્કળ ન નીવડે તેવું, અમોઘ. ઠંભરોંચો
 પું રામનો ભરોંસો, ધંધરાધાર ઠંરસ
 પું મીટું (૨) રામની ભક્તિનો રસ ઠંરાજ-
 (-જ્ય) નં રામચંદ્રજીનું રાજ્ય (૨) તેનાં જોડું
 ન્યાયથી ચલાવાતું સુખી રાજ્ય. ઠંરામિયું
 વિં (કા.) 'રામ રામ' નમરકાર ઠંરોટી

શ્રીં રાધેલાં અખની લિક્ષા (૨) માલપૂઓ.
 ૦લીલા શ્રીં રામની કથાનું લવાઈ જેવું નાટક
 રામમંત્રા શ્રીં એક પક્ષી
 રામજળી(-ની) શ્રીં [હિં, સં રામા +
 જની] નાયનારી, અણિકા
 રામમી પું એક રાગ
 રામજી શ્રીં [‘રામાયણ’ ઉપરથી] પીડા, આપણ.
 [-થવી = પીડા થવી; આપણ આપવી - વેરી
 નાખવી = તુકસાન કરવું, અતિશય દુઃખ
 પમાડવું.]
 રામજીવીયો(-વડો) પું [જીઓ લામજીવીયો]
 વરઘોડામાં વરની મા મંગળનો દીવાલે છે તે
 રામજીજીઆરું નં જીઓ રામજીજીઆર
 રામા શ્રીં [સં.] શ્રી (૨) સુર શ્રી
 રામાનંદ પું [સં.] (સં.) રામાવત સ પ્રદાયના
 સ્થાયક, પ્રસિદ્ધ વૈષ્ણવ આચાર્ય (વિ સં.
 ૧૩૫૬-૧૪૬૭).-દી વિં રામાનંદનું અનુયાયી
 રામાનુજ, -ભચાર્ય પું [સં.] (સં.) વિશિષ્ટ-
 કૈતના પ્રવર્તક પ્રસિદ્ધ વૈષ્ણવ આચાર્ય
 (વિ. સં. ૧૦૭૩-૧૧૬૪).-છ વિં એમના
 સંપ્રદાયનું, -ને લગતુ
 રામાયણુ નં [સં.] રામની જીવનકથા (૨) [લા]
 વીતકકથા (૩) લાખી વાત; ટાયણુ (૪) શ્રીં
 મુસ્કેલ કામ; રામણ [-ઉકેલણું = વાત
 વધારીને કહેવી -થવી = રામણ થવી]
 રામદામમાં નં ૦૦૦૦ વામાટામાં [-કરવાં
 = નિરર્થક કાળક્ષેપ કરવો.]
 રામિશગર પું [ફા.] ગાનાર, વગાડનાર -રી
 શ્રીં તેને વધે
 રામી પું [સં. આરામ = ખગીચો પરથી] માળી
 (૨) [સં. રામ ઉપરથી] વિધવાઓને પહેરવાનું
 એક વસ્ત્ર (૩) શ્રીં શ્રીઓનું એક નામ
 રામૈયું નં [સં રામ ઉપરથી] રામપાત્ર; રાકેકં
 રામૈયો વિં પું (૨) પું [સરં રામૈયુ] સૂટ
 વિનાનો કોસ [નાકર, ‘ધાત્રી’ (સુખર્ષ)
 રામો પું [સં રામ ઉપરથી] ધરકામ કરનાર
 રામોશી(-સી) પું [મ.] પહેરેગીર, ચોકિયાત
 (૨) સિપાઈ, પટાવાળો (૩) એક જંગલી
 જાતનો માણસ (પશ્ચિમ સહ્યાદ્રિમાં)

રાય શ્રીં [ફા.] ધારણ, અભિપ્રાય, મત
 રાય પું [પ્રા (સં રાજન્)] રાજ (૨) ધનવાન
 માણસ (૩) કેટલાક વિશેષનામોના અતર્માં
 આવે છે. ઉદાં કલ્યાણરાય, ૦આમણુ,
 ૦આમણું નં [સરં મ. રાયજાબલા] મોટું
 આમણું. ૦કો પું રખારી ૦ચ પો પું
 એક જાતનો ચપો અને એનું કૂલ ૦જમ
 પું રાજસૂય યજ્ઞ (૨) [લા] મોટો કૃષ્ણ
 સમારલ, ૦ભદ્રી શ્રીં રાજકુંવરી ૦ભદ્રું
 વિં રાયલહા જેવું (૨) ઉત્તમ પ્રકારનું ૦ભદ્રો
 પું રાજકુંવર ૦ખહાદુર, ૦સાહેબ પું
 અગ્રેજ રાજયમા તાલુકદારો, સરદારો, શ્રીમતો
 અને અમલદાર વગેરેને અપાતો ઇલકામ
 રાયકવાળ પું બ્રાહ્મણોની એક જાતનો આદમી
 રાયકો પું જીઓ ‘રાય’મા
 રાયચપો, રાયજમ, રાયભદ્રી, -હું -દો,
 જીઓ ‘રાય’મા
 રાયણુ શ્રીં [પ્રા. રાયણી (સં. રાજાવની), સરં
 મ. રાયણી] એક જાલ અને તેનું ફળ. ૦કોકડી
 શ્રીં સૂકેલું રાયણું. ૦માળા શ્રીં રાયણ
 જેવા સોનાના મણકાની માળા -જું નં
 રાયણું ફળ
 રાયત શ્રીં [મ. રિઝાયત, સરં મ રાયત]
 રાહત, આસાએશ (૨) પક્ષપાત, વગ
 રાયત નં [મ.] લરંરો વાવડો
 રાયતું, -તીકેરી જીઓ ‘રાય’મા
 રાયવર પું [રાય + વર] વરરાજ (લગ્નગીતમાં)
 રાય(-વ)ણું વિં [‘રાય’ ઉપરથી, સરં હિં.
 રાવર] આપ નામદારનું (૨) નં ગોહડું
 રાયું રું વિં સારી હાલતમાં હોય એવું
 (હરતવેજમા) ઉદાં રાયરું ધં લાડે આપ્યું છે
 રાણ(-ળ) શ્રીં [સં] જીઓ રાજ
 રાજ પું [પ્રા રાજ = રજન કર્ત્વું] જીઓ રાજ
 (૨) [સરં રાય] મહારાષ્ટ્રમાં નામને લગાડાતો
 સન્માનસૂચક રાજકે પદવી (૩) જીઓ રાવજ,
 બારોટ (૪) શ્રીં [સં. રાવ] દરિયાક (૫)
 સહાયતા માટેની આજીજી (૬) ચાકી [-કરવી,
 ખાવી = દરિયાક કરવી] ૦ખહાદુર,
 ૦સાહેબ = અગ્રેજ રાજ્યનો એક ઇલકામ.

રામ પું. [સં.] (સં.) દશરથ રામના પુત્ર; વિષ્ણુનો એક અવતાર (૨) પરશુરામ (૩) બળરામ (૪) પરમેશ્વરનું એક નામ (૫) [સર. મ. રામ=તથ્ય; જીવ] જીવ; દમ; હોશ (૬) વ૦ કું ને અતે લાગતાં 'તે ક્રિયા કરવાની ટેવવાળું'—મરત માણસ' એવા અર્થ સૂચવે છે. ઉદા. લમતારામ (૭) [સર. મ. રામ=રૂપિયો; સ્ત્રીતા=અધેલી] આનો (વ્યાજ) (૮) 'તે વર્ગમાં મોટું' એ અર્થ અતાવવા નામની પહેલાં મુકાય છે. ઉદા. રામકુંડાળું ધ૦. [-ભીડીજવાઃ=ઉચ્ચ તરવ, સારપણ કે હિંમત જતાં રહેવાં. -કૃષ્ણના વારાતું=ધણું પ્રાચીન. -ભણે!=લગવાન ભણે (કંઈ ખખર નથી એવા લાવમો), -નામ જપો=જાનામાના બેસી રહે; બેઠા બેઠા ચૂપચાપ ભેજા કરો. -નામની આપવી=મરણતોલ માર મારવો. -તું નામ દો=લગવાનતું લખન કરો; કંઈ સારું કામ કરો (૨) જીઓ રામ રામ કરો. -તું બાણુ=જીઓ રામબાણુ. -તું રાજ=જીઓ રામરાજ્ય. -તું રામાયણુ=નહીં સરખી વાતનું મોટું ધીજણુ; વાતનું વતેસર. -બોલવા=મરી જવું. -બોલો થવું=મરી જવું (૨) પડી લાગવું. -બોલો બાઈરામ! =મહાદેવે રમરાને લઈ જતી વખતે બોલાતો બોલ (૨) [લા.] થઈ રહ્યું! સત્યાનાશની પાટી! -રમી જવા=મરી જવું (૨) ભાગીને ચૂરેચૂરા થઈ જવું (૩) પાયમાલ થવું (૪) ટાડું પડી જવું; સરવહીન થઈ જવું (૫) [પાલનપુર-ધરતરતર] ઊંધી જવું. -રામ!=જે જે; નમરકારનો એક બોલ (મેળાપ કે વિદાય વખતનો પુરુષોમાં) (-કરવા) (૨) [લા.] છેલ્લા પ્રણામ. -રામ કરો=એ વાત જવા દો; હવે કંઈ વળવાનું નથી. -રોડલો થવો =ભાંગી જવું; ચૂરા થઈ જવા (૨) [કનકવાનો] પેચ થવો. -લક્ષ્મણની ભેડ=રામલક્ષ્મણના જેવી સરખેસરખાની કે અરસપરસ હેત-પ્રીતિવાળાની ભેડી. -શરણુ થવું=મરી જવું. -શરણુ પહેંચ્યાહવું=મારી નાખવું.

અરે રામ!, હે રામ!=અરેરે; હે લગવાન! ૦કલી(-ળી) સ્ત્રી. ૦ એક રાગણી. ૦કહાણી. સ્ત્રી. વીતકકથા; કુખની કહાણી. [-થવી =આફત આવવી; વીતવું.] ૦કી સ્ત્રી. [હિં.] બાવી; સાધુની બાચડી. ૦કુંડાળું ન. ૦ મોટું કુંડાળું. ૦ગાલોલો પું. હૃષ્ટપુષ્ટ ચિંતાવગરનો માણસ. ૦ગાંડિયું વિ. ૦ઠંગધડા વિનાનું; ગાંડિયું. ૦ગોટીલો પું. મોટો ઢોલ. [-કરવો=ગોળ ઢોલને આકારે બાંધવું.] ૦ગોવાળિયો પું. નાગો નાગો ફરતો નાનો છોકરો. ૦ચકર, ૦ચક ન. ૦ મોટું કુંડાળું (૨) મોટો રોટલો. ૦ચંદ્ર પું. (સં.) દશરથના પુત્ર રામ. ૦ઠાંડિયું ન. ભાગી વૃદ્ધી ભૂની વસ્તુ. ૦ડોળી સ્ત્રી. ૦ઠાડી. ૦ઠોલ પું. મોટું નગારું. ૦તુલસી સ્ત્રી. (કૃષ્ણ=કાળીથી જુદી એવી) એક તુલસી. ૦ઢવારો પું. [સં. દ્વાર] રામનું મંદિર (૨) ધર્મશાળા. ૦દામ પું. (સં.) મહારાષ્ટ્રના સુપ્રસિદ્ધ સંત. ૦દાસી વિ. રામદાસના સંપ્રદાયનું. ૦દાસિયું વિ. ગરીબ; કંગાલ; દીન; કુખી. ૦દુવાઈ સ્ત્રી. રામની આણ. ૦ફૂત પું. વાનર (૨) [સં.] હનુમાન. ૦ધૂન સ્ત્રી. રામનામની ધૂન-ભેરથી જપ કે લહે. ૦નવમી સ્ત્રી. ચૈત્રસુદનોમ; રામચંદ્રજીનો જન્મદિવસ. ૦નામ ન. રામનું-પ્રભુનું નામ. ૦નામિયું ન. રામનામવાળું ગણાતું એક ઘરેણું. ૦નામી જેના ઉપર રામનામ જાપ્યાં હોય તેવી પિંછોડી. ૦નેામ (નો) સ્ત્રી. [+સં. નવમી] જીઓ રામનવમી. ૦પગણું ન. રામનાં પગલાંવાળું મીનાકારી ઘરેણું. ૦પામ(-તર) ન. ૦બટરું; શોકરું. ૦ફળ ન. એક ફળ. ૦બાણુ ન. કદી નિષ્ફળ ન ભય તેવું રામનું બાણ (૨) વિ. નિષ્ફળ ન નીવડે તેવું; અમોઘ. ૦ભરેંસો પું. રામનો ભરેંસો; ઈશ્વરાધાર. ૦રસ પું. ૦ મીટું (૨) રામની ભક્તિનો રસ. ૦રાજ(-જય) ન. રામચંદ્રજીનું રાજ્ય (૨) તેના જેવું ન્યાયથી ચલાવાતું સુખી રાજ્ય. ૦રામિયું વિ. (કા.) 'રામ રામ' નમરકાર. ૦રોટી

શ્રીં રામેલા અબની લિક્ષા (૨) માલપૂઓ,
 ઠડીલા શ્રીં રામની કથાનું લવાઈ જેવું નાટક
 રામમંત્રા શ્રીં એક પક્ષી
 રામજળી(-ની) શ્રીં [હિં; સં. રામા +
 જતી] નાયનારી, મણિકા
 રામમી પું એક રાગ
 રામજી શ્રીં [‘રામાયણ’ ઉપરથી] પીકા, આપકા,
 [-થવી = પીકા થવી; આપકા આપવી, -વેરી
 નાખવી = લુકસાન કરવું; અતિશય દુઃખ
 પમાડવું]
 રામજીવીવો(-વડો) પું [જીઓ લામજીવીવો]
 વરઘોડામાં વગી મા મંગળનો દીવો લે છે તે
 રામજીજીઝારું નં જીઓ રામજીજીઝાર
 રામા શ્રીં [સં] શ્રી (૨) સુદર શ્રી
 રામાનંદ પું [સં] (સં.) રામાવત સ પ્રદાયના
 સ્થાપક, પ્રસિદ્ધ વૈષ્ણવ આચાર્ય (વિ. સં.
 ૧૩૫૬-૧૪૬૭).-દી વિં રામાનંદનુ અનુયાયી
 રામાનુજ, -ભથાર્ય પું [સં] (સં.) વિદિષા-
 દ્વૈતા પ્રવર્તક પ્રસિદ્ધ વૈષ્ણવ આચાર્ય
 (વિ. સં. ૧૦૭૩-૧૧૬૪).-છ વિં એમના
 સંપ્રદાયનું, -ને લગતુ
 રામાયણ નં [સં] રામની જીવનકથા (૨) [લા]
 વીતકકથા (૩) લાખી વાત; ટાયલું (૪) શ્રીં
 મુરકેલ કામ; ગમણ. [-ઉકેલવું = વાત
 વધારીને કહેવી -થવી = રામણ થવી]
 રામાદામાં નં બંબં વામાદામા. [-કરવા
 = નિર્રથક કાળક્ષેપ કરવો.]
 રામિશગર પું [ફા.] ગાનાર, વગાડનાર -રી
 શ્રીં તેને વધો
 રામી પું [સ. આરામ = બગીચો પરથી] માળી
 (૨) [સં. રામ ઉપરથી] વિધવાઓને પહેરવાનું
 એક વસ્ત્ર (૩) શ્રીં શ્રીઓનું એક નામ
 રામૈયું નં [સં રામ ઉપરથી] રામપાત્ર; શકોઈ
 રામૈયો વિં પું (૨) પું [સરં રામૈયું] સુંદ
 વિનાનો કોસ [નાકર, ‘વાયી’ (સુંબઈ)
 રામો પું [સં રામ ઉપરથી] ધગકામ કરનાર
 રામોશી(-સી) પું [મ.] પહેરેગીર, ચોકિયાત
 (૨) સિપાઈ, પટ્ટાવાળો (૩) એક જંગલી
 જાતનો માણસ (પશ્ચિમ સહ્યાદ્રિમાં)

રાય શ્રીં [ફા.] ઢાંગલા; અભિપ્રાય; મત
 રાય પું [પ્રા (સં રાજનું)] રામ (૨) ધનવાન
 માણસ (૩) કેટલાક વિશેષનામોના અતમાં
 આવે છે. ઉદાં કલ્યાણરાય, ઠંઆમજી,
 ઠંઆજી પું નં [સરં મ. રાયજાવલો] મોટું
 આમજી. ઠંકો પું રાચારી. ઠંચ પો પું
 એક જાતનો ચપો અને એનું કૂંઠ ઠંચ
 પું રાજસૂય યજ્ઞ (૨) [લા.] મોટો દાઈ પક્ષ
 સમારણ. ઠંલદી શ્રીં રાજકુવરી, ઠંલદું
 વિં રાયમદા જેવું (૨) ઉત્તમ પ્રકારનું ઠંલદો
 પું રાજકુવર, ઠંજદુદુર, ઠંસાહેબ પું
 અંગ્રેજ રાજ્યમાં તાલુકદારો, સરદારો, શ્રીમતો
 અને અમલદાર વગેરેને અપાતો ઇલકાબ
 રાયકવાળ પું બ્રાહ્મણોની એક જાતનો આદમી
 રાયકો પું જીઓ ‘રાય’માં
 રાયચ પો, રાયજં, રાયલદી, -દું -દો,
 જીઓ ‘રાય’માં
 રાયજી શ્રીં [પ્રા. રાયણી (સં રાજાવલી), સરં
 મ. રાયણી] એક જાહ અને તેનું કૂળ, ઠંદોકડી
 શ્રીં સૂકવેલું રાયણું. ઠંમાળા શ્રીં રાયણ
 જેવા સોનાના મણકાની માળા -જી નં
 રાયણનું કૂળ
 રાયત શ્રીં [જ. રિઝાયત, સરં મ રાયત]
 રાહત; આસાએશ (૨) પક્ષપાત; વગ
 રાયત નં [જ.] લરકરનો વાવડો
 રાયતું, -તીકેરી જીઓ ‘રાઈતું’માં
 રાયવર પું [રાય + વર] વરરામ (લગ્નગીતમાં)
 રાય(-વ)જી વિં [‘ગય’ ઉપરથી, સરં હિં
 રાવર] આપ નામદારનું (૨) નં ગોઠડું
 રાયુરેતું વિં સારી હાલતમાં હોય એવું
 (દરતાવેજમાં) ઉદાં રાયુરેતુ ઘરભાડે આપુ છે
 રાલ(-ળ) શ્રીં [સં] જીઓ રાળ
 રાવ પું [પ્રા રાવ = રંજન કરવું] જીઓ ગમ
 (૨) [સરં ગય] મહારાષ્ટ્રમાં નામને લખાડાતો
 સન્માનસૂચક શબ્દ કે પદવી (૩) જીઓ રાવજ,
 ખારોટ (૪) શ્રીં [સં રાવ] ફરિયાદ (૫)
 સહાયતા માટેની આજીજી (૬) ચાડી [-કરવી,
 ખાવી = ફરિયાદ કરવી] ઠંજદુદુર,
 ઠંસાહેબ = અંગ્રેજ ગત્યનો એક ઇલકાબ.

રામ પું [સં.] (સં.) દશરથ રામના પુત્ર,
 વિષ્ણુનો એક અવતાર (૨) પરશુરામ (૩)
 બળરામ (૪) પરમેશ્વરનું એક નામ (૫)
 [સરં મ. રામ=તથ્ય, જીવ] જીવ, દમ,
 હોરા (૬) વંકુ ને અતે લાગતા 'તે ક્રિયા
 કરવાની ટેવવાળું -મસ્ત માણસ' એવો
 અર્થ સૂચવે છે ઉદા. ભમતારામ (૭)
 [સરં મ. રામ=રૂપિયો; સ્ત્રીતા=અધેલી]
 આનો (બ્યાજ) (૮) 'તે વર્ગમાં મોટું' એ
 અર્થ બતાવવા નામની પહેલા મુકાય છે
 ઉદા. રામકુંડાળું ધં [-છીકીજવા=હિચ
 તરવ, સારણ કે હિ મત જતા રહેવા.
 -કૃષ્ણના વારાતું=ઘણું પ્રચીન.
 -ભણે]=ભગવાન ભણે (કઈ ખબર નથી
 એવા ભાવમાં). -નામ જપો=જાનામાના
 બેસી રહે, બેઠા બેઠા ચૂપચાપ બેસી કરો.
 -નામની આપવી=મરણતોલ માર મારવો.
 -તું નામ દો=ભગવાનનું લજન કરો; કંઈ
 સારું કામ કરો (૨) જુઓ રામ રામ કરો.
 -તું બાણુ=જુઓ રામબાણુ. -તું રાજ=
 જુઓ રામરાજ્ય -તું રામાયણુ=નહીં
 સ્વરૂપી વાતનું મોટું પીંજણ; વાતનું વતેસર.
 -બોલવા=મરી જવું. -બોલો થવું=મરી
 જવું (૨) પડી ભાગવું -બોલો ભાઈ રામ!
 =મહાને રમરાને લઈ જતી વખતે બોલાતો
 બોલ (૨) [લા] થઈ રહ્યું! સત્યાનાશની પાટી!
 -રમી જવા=મરી જવું (૨) ભાગીને ચૂરેચૂરા
 થઈ જવું (૩) પાયમાલ થવું (૪) ટાકું પડી જવું,
 સત્વહીન થઈ જવું (૫) [પાલનપુર-ધરતરતર]
 ઊંધી જવું -રામ!=જે જે, નમસ્કારનો
 એક બોલ (મેળાપ કે વિદાય વખતનો
 પુરુષોમાં) (-કરવા) (૨) [લા] છેલ્લા
 પ્રણામ -રામ કરો=એ વાત જવા દો;
 હવે કંઈ વળવાનું નથી. -રોટલો થવો
 =ભાગી જવું, ચૂરા થઈ જવા (૨) [કનકવાને]
 પેચ થવો. -લક્ષ્મણની ભેડ=રામલક્ષ્મણના
 જેવી સરખેસરખાની કે અરસપરસ હેત-
 પ્રીતિવાળી ભેડી. -શરણુ થવું=મરી
 જવું. -શરણુ પહેંચાઈવું=મારી નાખવું.

અરે રામ!, હે રામ!=અરેરે; હે ભગવાન!
 ઠંકલી(-ળી) સ્ત્રી એક રાગણી. ઠંકહાણી
 સ્ત્રી વીતકકથા; દુઃખની કહાણી. [-થવી
 =આફત આવવી; વીતવું] ઠંકી સ્ત્રી [હિં.]
 બાવી; સાધુની બાચકી. ઠંકુંડાળું નં
 મોટું કુંડાળું. ઠંગલોલો પું હુધપુષ્ટ
 ચિંતાવગરનો માણસ ઠંગાંડિયું વિંઠંગબડા
 વિનાનું; ગાડિયું. ઠંગાટીલો પું મોટો હડો.
 [-કરવો=ગોળ હડાને આકારે બાધવું.]
 ઠંગાવાળિયો પું નાગો નાગો ફરતો નાનો
 છોકરો ઠચકર, ઠચક નં મોટું કુંડાળું
 (૨) મોટો રોટલો. ઠચંદ્ર પું (સં.)
 દશરથના પુત્ર રામ ઠંકાંડિયું નં ભાગી
 વડી જૂની વસ્તુ ઠંકાળી સ્ત્રી ઠાઠકી.
 ઠંકાલ પું મોટું નગાર. ઠંતુલસી
 સ્ત્રી (કૃષ્ણ=કાળીથી જુદી એવી) એક
 તુલસી. ઠંકવારો પું [સં દ્વાર] રામતું
 મહિર (૨) ધર્મશાળા ઠંકાસ પું (સં)
 મહારાષ્ટ્રના સુપ્રસિદ્ધ સત. ઠંકાસી વિં
 રામદાસના સંપ્રદાયનું. ઠંકાસિયું વિં ગરીબ;
 કંગાલ, દીન, દુઃખી. ઠંકુવાઈ સ્ત્રી ગમની
 આણુ ઠંકૂત પું વાનર (૨) [સ.] હનુમાન.
 ઠંધૂન સ્ત્રી રામનામની ધૂન-ભેરથી જપ કે
 લહે ઠનવમી સ્ત્રી ચૈત્રસુદનોમ, રામચંદ્રજીનો
 જન્મદિવસ ઠનામ નં રામનું -પ્રભુનું નામ.
 ઠનામિયું નં રામનામવાળું ગણાનું એક
 ઘરેણું. ઠનામી જેના ઉપર રામનામ
 છાપ્યા હોય તેવી પિછાડી ઠનામ (નો)
 સ્ત્રી [+સં. નવમી] જુઓ રામનવમી.
 ઠંપગણું નં રામનાં પગલાંવાળું મીનાકારી
 ઘરેણું. ઠંપામ(-તર) નં બટોર, રોકોર.
 ઠંકળ નં એક કળ ઠંપાણુ નં કઠી
 નિષ્કળ ન ભય તેવું રામતું બાણુ (૨) વિં
 નિષ્કળ ન નીવડે તેવું, અમેાધ, ઠંભરેંસો
 પું રામનો ભરોસો, ધર્મરાધાર ઠંરસ
 પું મીટું (૨) રામની ભક્તિનો રસ ઠંરાજ-
 (-ન્ય) નં રામચંદ્રજીનું રાન્ય (૨) તેના જેવું
 ન્યાયથી ચલાવાતું સુખી રાન્ય. ઠંરામિયું
 વિં (કા.) 'રામ રામ' નમસ્કાર ઠંરોટી

સ્રીં રાધેલા અબની લિક્ષા (૨) માલપૂઓ.
 ૦લીલા સ્રીં રામની કથાનું ભવાઈ જેવું નાટક
 રામમંજા સ્રીં એક પક્ષી
 રામજણી(-ની) સ્રીં [હિં; સં રામા +
 જની] નાયનારી, ગણિકા
 રામમી પું એક રાગ
 રામજી સ્રીં [‘રામાયણ’ ઉપરથી] પીકા, આપકા.
 [-થવી = પીકા થવી, આપકા આપવી. -વેરી
 નાખવી = તુકસાન કરવું, અતિશય દુઃખ
 પમાડવું]
 રામજીદીવો(-વડો) પું [જીઓ લામજીદીવો]
 વરઘોડામા વગ્ની મા મંગળનો દીવો લે છે તે
 રામજીજીઝારું નં જીઓ રમજીજીઝાર
 રામા સ્રીં [સં] સ્રી (૨) સુદર સ્રી
 રામાનંદ પું [સં] (સં) રામાવત સ પ્રદાયના
 સ્થાપક, પ્રસિદ્ધ વૈષ્ણવ આચાર્ય (વિ સં
 ૧૩૫૬-૧૪૬૭).-દી વિં રામાનંદનુ અનુયાયી
 રામાનંજ, -ભચાર્ય પું [સં] (સં) વિશિષ્ટ-
 દ્વૈતના પ્રવર્તક પ્રસિદ્ધ વૈષ્ણવ આચાર્ય
 (વિ. સ. ૧૦૭૩-૧૧૬૪).-જી વિં એમના
 સંપ્રદાયનું, -ને લગતું
 રામાયણ નં [સં.] રામની જીવનકથા (૨) [લા]
 વીતકકથા (૩) લાંબી વાત, ટાયલું (૪) સ્રીં
 મુસ્કેલ કામ; રામજી. [-ઉકેલવું = વાત
 વધારીને કહેવી -થવી = રામજી થવી]
 રામાઢામાં નં બંબં વામાઢામા [-કરવાં
 = નિરર્થક કાળક્ષેપ કરવો.]
 રામિશગર પું [ફા] ગાનાર, વગાડનાર -રી
 સ્રીં તેને વધો
 રામી પું [સં આરામ = ખગીચો પરથી] માળી
 (૨) [સં. રામ ઉપરથી] વિધવાઓને પહેરવાનું
 એક વસ્ત્ર (૩) સ્રીં સ્રીઓનું એક નામ
 રામૈયું નં [સં રામ ઉપરથી] રામપાત્ર; રામોઈ
 રામૈયો વિં પું (૨) પું [સરં રામૈયું] સૂઠ
 વિનાનો કોસ [નાકર, ‘ઘાઘી’ (સુખઈ)
 રામો પું [સં રામ ઉપરથી] ધરકામ કરનાર
 રામોશી(-સી) પું [મ.] પહેરેગીર, ચોકિયાત
 (૨) સિપાઈ, પટાવાળો (૩) એક જંગલી
 જાતનો માણસ (પશ્ચિમ સહ્યાદ્રિમાં)

રાય સ્રીં [ફા] ધારણ; અભિપ્રાય, મત
 રાય પું [પ્રા (સં. રાજનું)] રાજ (૨) ધનવાન
 માણસ (૩) કેટલાક વિશેષનામોના અતર્માં
 આવે છે. ઉદાં કલ્યાણરાય. ૦આમળું,
 ૦આંખળું નં [સરં મ. રાયવાવળા] મોટું
 આમળું. ૦કો પું રખારી. ૦ચ પો પું
 એક જાતનો ચપો અને એનું ફૂલ ૦જમ
 પું રાજસૂય યજ્ઞ (૨) [લા.] મોટો કૃષ્ણ પશુ
 સમારભ. ૦ભદ્રી સ્રીં રાજકુવરી ૦ભદ્રું
 વિં રાયભદ્રા જેવું (૨) ઉત્તમ પ્રકારનું ૦ભદ્રો
 પું રાજકુવર. ૦ખહાદુર, ૦સાહેબ પું
 અંગ્રેજ રાજ્યમા તાલુકદારો, સરકારો, શ્રીમતો
 અને અમલદાર વગેરેને અપાતો ઇલકાબ
 રાયકવાળ પું બ્રાહ્મણોની એક જાતનો આદમી
 રાયકો પું જીઓ ‘રાય’મા
 રાયચપો, રાયજમ, રાયભદ્રી, -દું -દો,
 જીઓ ‘રાય’મા
 રાયજી સ્રીં [પ્રા રાયણી (સં. રાજાવની), સરં
 મ રાયણી] એક જાહ અને તેનું ફળ ૦કોકડી
 સ્રીં સૂકવેલું રાયજી. ૦માળા સ્રીં રાયજી
 જેવા સોનાના મણકાની માળા -જી નં
 રાયજીનું ફળ
 રાયત સ્રીં [અ. રિવાયત, સરં મ રાયત]
 રાહત, આસાએશ (૨) પક્ષપાત, વગ
 રાયત નં [અ.] લરકરનો વાવડો
 રાયતું, -તીકેરી જીઓ ‘રાઈતું’મા
 રાયવર પું [રાય + વર] વરરાજ (લગ્નગીતમાં)
 રાય(-વ)જી વિં [‘રાય’ ઉપરથી, સરં હિં.
 રાવર] આપ નામદારનું (૨) નં ગોદડું
 રાયું રૂતું વિં સારી હાલતમા હોય એવું
 (દરતાવેજમા) ઉદાં રાયુરૂતું ઘરલાડે આપુ છે
 રાહ(-ળ) સ્રીં [સં.] જીઓ રાળ
 રાવ પું [પ્રા. રાવ = રજન કરવું] જીઓ રાગ
 (૨) [સરં રાય] મહારાષ્ટ્રમાં નામને લગાડાતો
 સન્માનસૂચક રાજકે પદવી (૩) જીઓ રાવજી;
 બારોટ (૪) સ્રીં [સં રાવ] ફરિયાદ (૫)
 સહાયતા માટેની આજીજી (૬) ચાડી [-કરવી,
 ખાવી = ફરિયાદ કરવી.] ૦ખહાદુર,
 ૦સાહેબ = અંગ્રેજ રાજ્યનો એક ઇલકાબ.

રાવળ પું [જુઓ રાય, રાત, સગ પ્રા રાવ
= રંજન કરવું] આરોટ (માનાય સંબોધન)

રાવળ પું [અ. રાફિફી] મુસલમાની ધર્મનો
એક ક્ષેત્ર; તેનો અનુયાયી

રાવટી(-ટી) સ્ત્રી ગોળ છજી, અગાશી (૨)
[હિં] નાનો તંબૂ [-છાખી કરવી, નાખવી
= નાનો તંબૂ તાણવો]

રાવણ પું [સં] (સ.) દશ માથાવાળો લંકાનો
રાત્ર (૨) વિં ચીસો પાડતું. [-જેવું મોઢું =
ચડેલું - રિસાયેલું મો (૨) સૂળને મોઢું થયેલું
મો - જેવું રૂપ થયું = તોખરો ચડાવેલો, મો
'જડાવવું.] ંચિતા સ્ત્રી સતત બળતી ચિતા.
૦રાજ (-જય) નં રાવણનું રાત્ર (૨) [લા]
અધર્મ અને અન્યાયપૂર્ણ - રાક્ષસી રાત્ર
(રામરાત્રયથી ઊલટું)

રાવણહથથો પું [રાવણ (પ્રા. રાવ = રેડું;
કકળવું, અનાજ કરવો) + હથથો (હાથ)]
ભરથરીતું તંત્રવાદ

રાવણિ પું [સં] (સ) * ઇદ્રજિત

રાવણિયો પું ['રાવણ' ઉપરથી] ગામનો
ચોક્કીદાર; ગામના ચોરાનો હવાલદાર

રાવણું નં [પ્રા. રાઝલ (સં. રાજકુલ) = રાજગૃહ,
દરબાર] રજપૂત કોઠાની મિજલસ (૨)
ગામની નાત કે પચ ભેગુ થવું તે (૩)
સિપાઈએને રહેવાનું કેકાણું. [-કરવું =
કસૂ બાપાણી નિમિત્તે મિજલસ ભરવી (૨)
પચ બોલાવવું - ભરણું = કોઠર - દરબારને
ત્યાં મિજલસ ભેગી થવી (૨) તેવું ખટપટી કે
તકાકિયા ટોણ ભેગુ થયું]

રાવત વિં [પ્રા. રાઝલ (સં. રાજપુત્ર) = રજપૂત;
ક્ષત્રિય] બાહોશ ચાલાક (૨) શૂરવીર (૩)
પું બોડાવાળો (૪) શોડેસવાર ચોરો

રાવતા સ્ત્રી ['રાવ' ઉપરથી] રાતની રીત;
રાવ - રાતપણું

રાવતી સ્ત્રી [જુઓ રાઈ] ઘરેણામાં વપરાતું
રેણું. [-કાઢવી = ઘરેણા બનાવતા ધાતુકણો
• ચોરવા (૨) ચોરીછૂપીથી કાઈ ઓળખી લેવું.]

રાવણ પું [જુઓ રાવ] રજપૂતાનાના કેટલાક
રાજાઓને માટે વપરાતો માનસૂચક શબ્દ

(૨) નાનો રજપૂત ભગીરદાર (૩) બકરીનારા-
યણનો પૂજારી (૪) એક માગણી ભતનો
માણસ [રાજદરબાર, રજવાડો]

રાવણું વિં (૨) નં જુઓ રાયલું (૩) રાવણ;

રાવળ પું [પ્રા રાઝલ = રંજીત, રાજ
સબંધી] (કા.) કુળની વરાવળીના ચોપડા
લખી રાખવાનો ધંધો કરનાર (૨) બ્રાહ્મણોમાં
એક અટક [૦જીનાં પદ્ધતાનાં = ઠેકાણા કે
સાત વિનાનું માણસ]

રાવળકાઠી નં એક પક્ષી

રાવળિયો પું [પ્રા રાઝલ (સં. રાજકુલ ઉપરથી)]
એ નામની ભતનો આદમી

રાવણું નં [જુઓ રાવણું] રાવણ (૨) રાજ-
દરબાર રજવાડો (૩) [સરં હિં. રાવરા]
જનાનખાનુ (૪) વિં રાયલું, રાયલું

રાશ (શ.) સ્ત્રી [પ્રા. રસ્તિ (સં રશિમ)]
દોરડું (૧૬ હાથનું) (૨) લગામ, અછોડો
(૩) [મ રાશિ] લાગીદારી (૪) [સરં
મ રાસ] વ્યાજમુદ્દલ (૫) સરાસરી (૬)
[સં. રાશિ] રાશિથી મળતી ભતિ, ગુણ,
સ્વભાવ વગેરે (૭) પું ઢગલો. [-પડવું
= (કામ) રાગે પડવું - વ્યવસ્થિત થયું
- ભાખવી = વળ આપીને દોરડું બનાવવું
બનતી રાશી આપવી = મેળ થાય એવા
તે ભેગે હોવા, મેળ ખાવો] ૦વા વિં રાશ
જેટલું (સોળ હાથ)

રાશિ પું [સં] ઢગલો (૨) ગણિતનો આકડો
(૩) સ્ત્રી નક્ષત્રના આર ઝૂમખામાનુ અત્યેક
(મેષ, વૃષભ, મિથુન, કર્ક, સિંહ, કન્યા, તુલા,
વૃશ્ચિક, ધન, મકર, કુંભ અને મીન) ૦ચક
નં રાશિમંડળ ૦નામ નં રાશિ પ્રમાણે
પડેલું નામ

રાશી વિં [અ., સરં હિં, મ] ખરાબ

રાષ્ટ્ર નં [સં] દેશ, રાત્ર ૦ગીત નં રાષ્ટ્ર
ગીત. ૦ધર્મ પું પ્રભનો ગદ્ય અત્યેનો ધર્મ
૦ધર્મ પું રાષ્ટ્રનો વાવટો. ૦પતિ પું
સમગ્ર ગદ્યની મહાસભાનો પ્રમુખ ૦પિતા
પું રાષ્ટ્રની આઝાદી ને ઉઝાડીને પિતા -
ધર્મવૈયો (૨) (સ.) મહાત્મા ગાંધીને લગાડવામાં

આવેલો સન્માનસૂચક રાજ. ૦પૂજા સ્ત્રી
રાષ્ટ્રવાદ; રાષ્ટ્રની ઐકાતિક પૂજા ૦ભાષા સ્ત્રી
આખા રાષ્ટ્રમાં ચાલે એવી ભાષા. ૦માન્ય વિ
ગણે માન્ય કરેલું ૦વાદ પું રાષ્ટ્ર એક
સ્વતંત્ર ઘટક છે માટે તેનું હિત સાધવું એવો
વાદ; રાષ્ટ્રપૂજા, 'નેશનલિઝમ'. ૦સંઘ પુ
રાષ્ટ્રનો સંઘ, 'લીમ એન્ડ નેશન્સ' -ષ્ટ્ર
(-ષ્ટ્રી)ય વિ ૦ રાષ્ટ્રનું, -ને લગતું -ષ્ટ્ર
(-ષ્ટ્રી)યકરણ ન ૦ રાષ્ટ્રની માલકીનું
કરવું તે, 'નેશનલાઇઝેશન'. [-શાળા
સ્ત્રી ૦ પરદેશી સરકારથી સ્વતંત્ર રીતે અને
રાષ્ટ્રીયતાની દૃષ્ટિએ ચલાવાતી શાળા -શિક્ષણ
ન ૦ રાષ્ટ્રની દૃષ્ટિએ અપાત્ર કે પરદેશી સરકારથી
સ્વતંત્રપણે ચાલેલું શિક્ષણ] -ષ્ટ્રોપયોગી
વિ ૦ રાષ્ટ્રને ઉપયોગી, રાષ્ટ્રનું હિતકર

રાષ્ટ્ર પુર્વ (૨) સ્ત્રી ૦ જુઓ રાષ્ટ્ર (૩) સ્ત્રી ૦ [જ]
ભૂશિર (૪) પું ૦ [સં] ગાતા ગાતા ગોળાકારે
ફરતાં કરાતો નાચ કે તેમાં ગવાય એવું ગીત.
(-રમવા) ૦કીડા સ્ત્રી ૦ જુઓ રાસલીલા
૦કી સ્ત્રી ૦ દેરી (૨) ગળે પહેવાની રૂપાની
સાકળી કે દોરો ૦ડો પું એક જાતનો ગરબો
(બનેલો બનાવ વર્ણવતો) ૦પૂર્ણિમા સ્ત્રી ૦
(સ) માગશર મહિનાની પૂનમ (અથવા
શ્રીકૃષ્ણે રાસકાંડા આરંભી હતી) ૦મંડલ-
(-ળ) ન ૦, ૦મંડલી(-ળી) સ્ત્રી ૦ રાસ
રમનારાઓનું મંડળ ૦હીન્દા સ્ત્રી ૦ શ્રીકૃષ્ણે
ગોપીઓ સાથે કરેલી રાસની કીડ

રાસમ પું ૦ [સં] ગધેડો. -બી સ્ત્રી ૦ ગધેડી
રાસાયણિક, રાસાયણિક [સં] વિ ૦ રસા-
ચાર્ણ લગતું; રસાયણી

રાસકુંડું વિ ૦ સધ્યાકાળે નહિ પણ રાત્રિના
પાછલા ભાગમાં દેખી શકે એવું (૨) આધળું
રાસેશ્વર પું ૦ [સં] (સ) શ્રીકૃષ્ણ -રી સ્ત્રી ૦
(સં.) રાધા

રાસો પું ૦ [હિં] એક પ્રકારનું વીરરસનું કાવ્ય
રાસત વિ ૦ [ફા.] વાજખી, ચોખ્ખ, સાચું (૨)
સરખું; સપાટ. -રતી વિ ૦ રાસત (૨) સ્ત્રી ૦
રાસપણ; ઈશ્વરનાદારી

રાસના સ્ત્રી ૦ [સં] એક વનરપતિ - ઐષધિ

રાહ પું ૦ [ફા.] રસ્તો (૨) સ્ત્રી ૦ રીત; તરેહ;
ચાલ (૩) વાટ, પ્રતીક્ષા [-એવી = વાટ નેવી
-મારવો = વણસાડવું] ૦દાર વિ ૦ રસ્તે
ચાલતું (૨) પું ૦ દેરનાર, રાહબર ૦દારી પું ૦
વટેમાગું (૨) સ્ત્રી ૦ રસ્તા ઉપરથી લઈ જવાતા
માલ ઉપર લેવાતો કર, તેની રત્નચિકી (૩)
રાહબરી ૦બર પું ૦ ભોમિયો ૦બરી સ્ત્રી ૦
ભોમિયા થવું -હોવું તે ૦રસમ સ્ત્રી ૦ રિવાજ;
દસ્તર [ફા.મા દિલસોણ -મદદ

રાહત સ્ત્રી ૦ [જ] સુખ, આરામ, વિસામો,
રાહુ પું ૦ [સં] (સ) પુરાણાનુસાર નવ ગ્રહમાંનો
એક, સૂર્યચંદ્રને ગ્રહણ વખતે ગ્રસનાર
ખીડાકારી ગ્રહ ૦ડું વિ ૦ મેલા રગતું (કાચ)

રાહુડો પું એક વાસ

રાળ પું ૦ [સ્પેં રિયલ] એક સિક્કો, 'હોલર'
(૨) સ્ત્રી ૦ [સં. રાલ] ઝટ સળગી ઊઠે તેવો
એક વૃક્ષમાંથી મળતો પદાર્થ

રાળવું સંક્રિં ૦ [રાળ] (સં રાલ) ઉપરથી]
લીચું કરવું (૨) અદર અંદર પનાવવું (૩)
રાળવાળું કરવું, રાળ બરવી [રાળી
ભૂરી વાળવું = રાળી મારવું; ખાનગી રાહ
પતાવી દેવું.]

રાળવું સંક્રિં ૦ [સરં હિં રાર (પ્રા. રાહિ) =
ટટો, ઝવડો] (કા) અકવાદ કરવો

રંક(-કું) (૦) વિ ૦ [સ રંક, દે. રોંકણ, સરં
હિં, મ. રાકા] ગરીબ, સાલસ ૦દાવો પું ૦
ગંક માણસની માગણી

રંમ સ્ત્રી ૦ (૦) [સરંમ રામ = પતિ, ઓળ, (સં.
રાજિ)] કોટની હીવાલની બાજુ (૨) સવારી
રંગડું (-ળુ), રંચું (૦) વિ ૦ [સ રિંગ; સરં
મ રાગે] ખીરે ચાલતું; નખળું

રંચણ (-ળી) (૦ળ,) સ્ત્રી ૦ [વે રંજણ, મ.
રાજણ, રાજણ = કું લ ઉપરથી] પગનો એક રોમ
રંટ સ્ત્રી ૦ (૦) [સરં મ. રાઠ] વાક; વલણ (૨)
આણબનાવ, વિરોધ -કું વિ ૦ રાટવાળું

રાંડ (૦) સ્ત્રી ૦ [સં રદા] રાંડેલી, વિનવ. (૨)
વેશ્ય ૦બાજ વિ ૦ રંડીબાજ ૦વું અંકિ
વિધુર કે વિનવા થવું [રાંડીને બેસવું =
રાંડેલીની પેઠે હતાશ કે લાચાર થઈ ને બેસવું.]

(૨) વિં બાયલુ. ંવો પું બાયલો, નામદં.
 -ઝીફંડી સ્ત્રીં નાડીરાંડ. -ઝીછાંડી સ્ત્રીં
 રાડેલી અથવા પતિએ તજેલી સ્ત્રી -ઝીરાંડ
 સ્ત્રીં વિધવા (૨) નિરાશિત વિધવા. -ડેલી
 વિં સ્ત્રીં વિધવા રાંડેલી = રાંડેલી
 રાંડલું (૦) નં [દે રંડુલ] દોરડું
 રાંદેર(-લ) (૦) સ્ત્રીં [સં રંદલા] (સં.) રજાદે
 રાંધણુ (૦) નં ['રાધવું' પરથી; સરં મ.] રાધ
 વાનું કામ. ૦છઠ સ્ત્રીં શ્રાવણુ સુદ કે વડ ૭ઠ.
 -છિયું નં રસોડું -છિયો પું રસોધયો
 -છી સ્ત્રીં રસોડું (૨) રાધવાની રીત. -છું
 નં રાધવાની ક્રિયા (૨) રાધેલી રસોઈ (૩)
 રાધવાની રીત
 રાંધલું (૦) સં કિં [સ. રન્ધ; સરં હિં.
 રાધના, મ. રાંધણે] ખોરાક પકાવવો (૨) [લા.]
 સાધવું; કળ મેળવવું. [-સીધલું = રાધલું]
 રાંપ (૦) પું [જુઓ રાપી] મોટી રાપડી ૦ડી
 સ્ત્રીં કરસણમા ઊગેલું નકાસુ પાસ કાઢી
 નાંખવાનું ખેતીનું ઓલાર
 રાંપ(૦લ)પું (૦) [પ્રા રંપ] સંકિં રાપડી
 ફેરવવી [મોચીનું એક ઓલાર
 રાંપી સ્ત્રીં [પ્રા રંપ પરથી, સરં હિં., મ રાંપા]
 રાંભો (૦) પું [પ્રા. રંમ; સરં મ રાવા]
 ખોડવાનું એક ઓલાર (૨) રાંભો
 રિકાળ [અ.], ૦દાર પું જુઓ રકાળ. રકાળદાર
 રિકાળી સ્ત્રીં [જુઓ રકાળી, સરં હિં., મ.]
 છીખા જેવું એક પાત્ર
 રિક્ત વિં [સં] ખાલી, શૂન્ય. -ક્તા(૦તિયિ)
 સ્ત્રીં ચોથ, નામ ને ચૌદશમાંની ઠરેકે તિયિ
 રિકથ નં [સં] વારસો
 રિક્ષા (૦ગાડી) સ્ત્રીં [હં.] માણસથી ખેંચાતી
 નાની, બે પૈડાની ગાડી
 રિખળ પું [હિં.(સં. ક્રષમ)] અપલસવર
 રિખવદેવ પું [સં. ક્રમદેવ] (સ.) અપલદેવ
 -આદિ જૈન તીર્થ કર
 રિઝવટ(-લ) સ્ત્રીં ['રીઝવ' ઉપરથી] રીઝવું
 તે; રીઝવવાની કળા [રાખેલું
 રિઝવું વિં [હં.] પાસ અલાયદું રાખેલું, યોગી
 રિઝામણું નં ['રીઝવ' ઉપરથી] રીઝવું
 તે કે તે માટે અપાતી વસ્તુ

રિઝાવવું સં કિં જુઓ રીઝવું
 રિઝાવું અંકિં જુઓ રીઝવું
 રિઝાયદં વિં [હં.] નિવૃત્ત થયેલું (નોકરી પરથી)
 રિઝાવટ, -ર પું [સં. અર્ણવ ઉપરથી ?] +દરિયો
 રિઝિ સ્ત્રીં [જુઓ ઝઙિ] સમૃદ્ધિ, ંસિદ્ધિ
 સ્ત્રીં રિઝિ અને સિદ્ધિ
 રિયુ પું [સં.] શત્રુ
 રિયોટ પું [હં.] સવિસ્તર હેવાલ [(—ની સામે)
 રિયોટ કરવો = સવિસ્તર લેખિત કૃતિયાદ
 કરવી] [રિખાવાની પીઠા
 રિખામણ(-ણી) સ્ત્રીં ['રિખાવું' ઉપરથી]
 રિખાવું અંકિં, -વલું સંકિં 'રીખવું'નું
 કર્મણિ ને પ્રેરક
 રિયાસત સ્ત્રીં [અ] રાજ્ય, હકૂમત (૨) ભગીર
 (૩) દેશી રાજ્ય -તી વિં
 રિયાજ પું [અ રવાજ] ચાલ, ધારો, [અપડવો =
 ચાલ કે ધારો થવો] [પુનરાવર્તન
 રિવિઝન નં [હં.] ફરી જોઈ -તપાસી જવું તે;
 રિવેટ પું [હં.] એક બાબુ માયાવાળો અને
 ખીજ બાબુ જોડવાની વસ્તુમા પરોળ્યા પછી
 ધીપીને જોડી દેવાય તેવો ખીલો. [-કરડું =
 વિવેટથી જોડવું.]
 રિવોલ્વર સ્ત્રીં [હં.] એક વખત ભર્યે અનેક
 ખાર કરી શકાય એવી કળવાળી પિસ્તોલ
 રિશ્તેદાર વિં [ફા.] સગું; સંબંધી -રી
 સ્ત્રીં સગપણ [વિં લાગિયું
 રિશ્ત સ્ત્રીં [અ.] લાય; આવત ૦ખોર, -તી
 રિશ્ત વિં [સં] નણ; બરબાદ (૨) પાપજનક
 (૩) અમંમળ કરનાર, (૪) નં અશુભ;
 અમમળ (૫) નાશ (૬) પાપ
 રિસામણી સ્ત્રીં ['રિસાવું' ઉપરથી] એક
 ભતનો છોડ (૨) રિસાવું ને -છું વિં જરાઈમાં
 રિસાઈ લય એવું (૨) નં રીસ [રિસામણું
 મનામણું કરવાં = સહેજમા રિસાવું ને
 સહેજમા મનાવું]
 રિસાવું અંકિં [પ્રા. રુસ (સં. ર્વ) કોષથી
 ન.રાજ યવ, કોષે ભરાવ -વલું સંકિં
 [પ્રેરક]. -ળ(૦લું) વિં રિસામણ
 રિસીવર પું [હં.] સગીરની કે કબિયાની

મિલકતની વ્યવસ્થા માટે નિમાતો સરકારી
અમલદાર (૨) સંદેશો જીલવાનું યાત્રિક સાધન
(ટેલિફોન, વાયરલેસ ઇત્યાદિ)

રિહસ'લ સીં [ઈ] નાટ્ય-સંવાદ વગેરે અગાઉથી
અભ્યાસ માટે લખવાવા તે; પૂર્વાવર્તન

રિંમ સીં [ઈ] વીટી (૨) રમતગમત કે અખા-
ડાની યા રોજખાનની અદરની જા

રી પું જપલ સ્વરની સંજ્ઞા [તિ (બાળકનું)]

રીખણું નં [રીખણ પરથી] ઘૂટણિયે ચાલવું

રીખણું અંકિં [સ રિંખ, પ્રા રિક્ખ] રખડવું,

ભટકવું (૨) ઘૂટણિયે ચાલવું (બાળકનું)

રીઝ સીં [રીઝવું ઉપરથી] ખુશી; આનંદ

રીઝવું અંકિં [પ્રા. રિઝ્ઝ (સ ક્ષ) = ખુશી

યવું, સરં હિં રીઝના] ખુશ થવું, સવૃષ્ઠ થવું,

-વણું સંકિં ગેઝે એમ કરવું

રીડ સીં [પ્રા. રાહિ] ગઠ, ખૂમ, પોકાર.

-રિયારમણ સીં (કા.) ખૂમાખૂમ, હોકારા

રીડું વિં [દિ. રિદ્ધ = પાડ] વપરાઈને મળ્યૂત

થયેલું (૨) દુખ વેઠી કહણ થયેલું (૩) નધરોળ,

સુધરે નહિ એવું (શુભગાર)

રીત (ત.) સીં બુઝો રીતિ (૨) કરકરિયાવર

[-કરવી = વિધિ કે રિવાજ પ્રમાણે કરવું (૨)

માત્ર વિધિ હાખલ કરવું (૩) કરિયાવર કરવો.

-પડવી = રિવાજ ખનવો. -માં આપણું =

કરેલ કે હાવકું થવું. -માં રહેણું = રૂઢિ

પ્રમાણે વર્તવું; વ્યવહાર સાચવવો. -રેખવી

= રિવાજ પ્રમાણે વર્તવું (૨) વ્યવહાર સાચવવો,

લેવડેવડમા સાચું રહેવું] ઠભાત સીં

ચાલચલાણ; વર્તણૂક (૨) કરકરિયાવર.

રિવાજ પું ૦ ૫૦ ૫૦ રીત અને રિવાજ.

૦ સર અં રીત પ્રમાણે -તે અં પ્રમાણે,

પેઠે (૨) ધૂ તરીકે (૩) રિવાજ -પદ્ધતિ પ્રમાણે

રીતિ સીં [સ] પ્રકાર, તરેહ (૨) પદ્ધતિ, રૂઢિ, ધારો

(૩) શૈલી (કા શા) -ત્યા અં [સ] રીતથી

રીધ સીં + રિદ્ધિ. ૦ સ્ત્રીધ સીં રિદ્ધિસિદ્ધિ

રીખણું સંકિં [સ રિપ્] કનકણ; ખૂણ દુખ

આપણું

રીમ નં [ઈ] વીસ મા (કાગળ)

રીર સીં [સં. રી ઉપરથી] + રાહ; ખૂમ

રીલ સીં; નં [ઈ] ઢોરો વીટેલી ગરમી કે

ભૂંઝળી (૨) સિનેમાના દૃશ્યોની લાખી પટ્ટી

રીસ સીં [પ્રા. રસા; બુઝો રિસાણું] રિસ વું તે;

રોષ, ગુસ્સો [-કરવી = ગુસ્સો કરવો (૨) માડું

લાગવું -ચડવી, રીસે ભરાણું = ખોટું લાગવું;

ગુસ્સો થવું -તું બળું = કનિયા કે કાસથી

કોઈને કામ સૂઝવા દે નહીં એવું, વાતવાતમા

રિસાઈ જવું.] [રિસાણું

રીસણું અંકિં [સરં હિં રીસના] બુઝો

રીંગણું, -ણું નં રીંગણીનું ફળ-એક શાક

રીંગણી સીં [દિ. રિંગણી] રીંગણાનો છોડ

રીંગણું અંકિં [સ. રિંગ; પ્રા રિંગ, સરં

હિં. રિંગના, મ. રિંગે] (સુ) પસાર થવું,

નીકળવું. રીંગાણું અંકિં (પ્રેરક)

રીંછ નં [જપં રિછ, પ્રા. રિચ્છ (સ ક્ષ)]]

એક રાત્રી હિસ પ્રાણી ંચુતા સીં

(સં) નાચુવતી (કુખણી એક રાણી) ંડી

સીં રીંછની માદા. ંડું નં રીંછનું બચ્ચું

રૂઆળ પું [જ. રૂઝવ] બુઝો રોફ [-કરવો

= રોફ કરવો -પડવો = રોફ પડવો, સામા ઉપર

રોફ કે રોફની અસર થવી -રખવો = રોફથી

રહેણું કે વર્તવું] ંદાર વિં રૂઆળવાણું

રૂકાર પું [મ (ફા ર + સં કાર)] હા, રવીકાર

રૂકાવટ સીં [હિં, સરં મ] રોકાણ

રૂકો પું [જ રૂક્કવહ], રૂકી ચિઠ્ઠી [-કરવો, કરી

આપવો = કોઈ કામસર ચિઠ્ઠી લખી આપવી]

રૂકમાંગદ પું [સં] (સ) એક વિંછુલાકત

રૂકિમણી સીં [સં] (સ) શ્રીકૃષ્ણના પટગણી

રૂકમી [સં], રૂકમૈયો પું (સ.) રૂકિમણીનો ભાઈ

રૂક્ષ વિં [સં] રૂક્ષ, લૂણ, શુષ્ક (૨) કઠોર.

ંતા સીં [પક્ષપાત, વણણું

રૂખ પું [ફા] ગાલ (૨) ચહેરો, શિંટલ (૩)

રૂખસત (-દ) સીં [જ] ખરતગી, ંલ

[-આપવી = નોકરી કે કામ ઉપરથી કાઢી

મૂકવું -લેવી = રાત્રી લેવી, છૂટા થવું]

રૂગેલ નં એક પંખી

રૂગણુ વિં [સં.] માદ. -ગણુલાલ નં

[+ જાલ્ય] દવાખાણું

રૂચવું અંકિં [સં. રૂચ] ગમવું

રૂચિ સીં [સં] ઇચ્છા, ભાવ (૨) ભૂખ. ંકર

વિં રચિ ઉત્પન્ન કરે તેવું (૨) ગમે એવું;
 સુદર ઠકરતા સ્ત્રીં ઠકરં પું રસયુદ્ધિને
 ન ગમવુ તે ઠર વિં તેજસ્વી; સુદર; મનો-
 હર (૨) રચિ યાય એવું. ઠરા સ્ત્રીં એક છદ
 રજા (-ભ) સ્ત્રીં [સ] પીડા; રોગ
 રજાવણું સંકિં 'રજવું' પ્રેરક
 રજાવું અંકિં 'રજવું' ભાવે; યા પુરાઈ ઉપર
 નવી આમડી - રજ આવવી
 રદન નં [સ] રહવું તે; રોહણું
 રદિત નં [સ] રદન (૨) વિં રહેલુ
 રદ્ધ વિં [સ] રોકાયેલું; રધાયેલું
 રદ્ધ વિં [સ] ભયકર, ભયાનક (૨) પું (સ.)
 મહાદેવ (૩) એ નામના અગિયાર દેવોમાનો
 દરેક ઠતાલ પું સંગીતનો એક તાલ.
 -દ્રાક્ષ પું; સ્ત્રીં એક વૃક્ષ અને તેનું પી.
 -દ્રાણી સ્ત્રીં (સ.) પાર્વતી - દ્રાવતાર પું
 (+સવતાર) રદ્ધનો અવતાર, રદ્ધ જેવું કોધી
 રૂપ [-ધરવો, ધારણ કરવો = ગુરસે થવું.]
 -દ્રી સ્ત્રીં શિવની સ્તુતિનું એક વૈદિક સૂત્ર
 કે તેનો અગિયાર વાર પાઠ. [-કરાવવી =
 (માનના તરીકે) રદ્ધીનો પાઠ કરવા બ્રાહ્મણને
 બેસાડવો]
 રધિર નં [સ] લોહી. ઠવાહિની સ્ત્રીં
 લોહીની નસ - રાક્ષસરણુ નં [+અભિ-
 સ્તરણ] શરીરમા રવિરનું ફરવું તે
 રજાખ નં [ભુઓ રજાખ] એક ભતતી સારંગી
 રજાચત સ્ત્રીં [અ. રવાઈ, સરં મ રવાઝ્યાત]
 ચોપાઈ (અરબી, ફારસી કે ઉર્દૂ)
 રમજાવણું (ર) સંકિં 'રમણવું' પ્રેરક
 રમાડો (ર) પું ['રમવું' પરથી] બૂમાબૂમ;
 શોરખડોર ['રમવું' પ્રેરક ને કર્મણિ
 રમાવણું (ર) સંકિં, રમાણું અંકિં
 રમાન નં [ફા. રવાન] શખ
 રવાંટી સ્ત્રીં ['રવું' ઉપરથી] કુમળા અને
 ઝીણા વાળ. -રું નં રંવું [-રેરકરું =
 જરા પણ અસર થવી (બહુલા નકાર સાથે).
 -ખદલાણું = રવભાવ કે વિચારમાં ફેરફાર થવો.]
 રચેલ (-હું) વિં ['ર' ઉપરથી] રથી ભરેલું
 રરદિવા સ્ત્રીં [સ] રડવાની ધ્વજા; રોતલપણું

રશનાઈ સ્ત્રીં [ભુઓ રશનાઈ] શાહી
 રશજત, ઠખોર ભુઓ રશજત, ઠખોર
 રથ વિં [સ.] ગુરસે થયેલું
 રમજા વિં [ફા.: સરં હિં.] રમેત, ખદનામ.
 ઠઈ સ્ત્રીં રમેતી, ખદનામી
 રંડ નં [સ] માથું, ડોકું (૨) વિં બોડું;
 અપગ. ઠમુંડ વિં ગોળમટોળ ઠમાળ
 સ્ત્રીં માણસના માયાની ખોપરીઓનો હાર
 રંધન નં [સ.] રોકવું, રોકાવું કે ગૂંચળાવું તે
 ર નં [દિ. રૂઝ, સરં મ, હિં. રૂઈ] બી કાઢી
 લીધેલો કપાસ. ઠછયો પું [સરં હિં. રૂઈયા
 = રનો વેપારી] પીંભરો
 રએ અં [ફા. રૂ. રૂપ સ્ત્રીં = કારણ] પ્રમાણે;
 -ને આધારે કે ક્રમે યા કારણે
 રકવું સંકિં + ભુઓ રોકવું
 રક્ષ વિં [સ] ભુઓ રક્ષ ઠતા સ્ત્રીં
 રખ સ્ત્રીં ભુઓ રખ (૨) અટકળ (૩) વિચાર;
 અભિપ્રાય (૪) બળરતું વણ; ભાવતાલ (૫)
 ચોગ્ય પ્રસંગ, મોખ. [-ભેવી = મોખ કે
 તક છે કે કેમ તે તપાસવું - બાંધવી = વણ
 તપાસવી (૨) અટકળ કરવી]
 રખ, ઠડું નં [સ] વૃક્ષ, પ્રા રુક્ષ; સરં હિં.
 રુક્ષાન] એક નાનું ઝાડ - છોડ
 રખડો પું [ભુઓ રખડું] એક છોડ
 રચકું નં ભુઓ રહુ
 રચ સ્ત્રીં [ભુઓ રચવું] રજાવું તે [-આવવી =
 રજાવું] ઠવું અંકિં [પ્રા. રજ્જ (સ રહ);
 સરં હિં રજના; મ રજો] રજાવું
 રકવું અંકિં [પ્રા રહ (સ રુઇ) પરથી] કેતવું
 રકપ સ્ત્રીં ['રકું' પરથી] રપાળાપણું; સુંદરતા
 (૨) સારાપણું (૩) ભલાપણું
 રકું વિં [સરં હિં રરા (પ્રા. રૂવ સં. રૂપ
 ઉપરથી)] સાર; ઉત્તમ, સુંદર. [રહાં વાનાં
 થવાં = સાર - શુભ થવું.] -કેરું વિં રકું
 (લાલિત્યવાચક) રૂડ પ = રૂડાઈ, રૂડાઈ, રૂડાઈ
 રક વિં [સ] બણા કાળથી પ્રચાર કે વપરાશમા
 હોવાથી રક થયેલું - ઠાચાર પું [+ઝાઝાર]
 રક બની ગયેલો આચાર - ઠાઈ પું [+અર્થ]
 રખડો રક અર્થ (ચોગાઈથી ઊલટો)

૩૬ સ્ત્રી [સં] ૩૬ થયેલી રીત કે રિવાજ (૨) ને
કારણથી શબ્દનો અમુક અર્થ પ્રોથ કરાવવાની
શક્તિ (જુઓ યોગદ્વિ) ૦ પ્રથો અ પુઠં
લાપામા ૩૬-૩૬ થી જેનો વિશેષ અર્થ થતો
હોય એવો શબ્દપ્રયોગ. ૦ રૂઢ વિઠ ૩૬ (૨)
મૂળ રૂપમા ચાલતો આવતો - સાધિત નહિ
એવો (શબ્દ)

૩૬ નં [સં ૧] (કા) ૩૬ [અડધુ
૩૬ થું અં (કં) [સં ૨૦ મ રૂઢો] (કા) મહું,
૩૬ નં [સં] આકાર, રૂપાવ, સ્વરૂપ (૨) સૌદર્ય
(૩) વેશ (૪) રૂપક, નાટક (૫) વાક્યમા
વાપરવા પ્રત્યય વગેરે લગાડીને તૈયાર કરેલો
શબ્દ - પદ (વ્યા) (૬) વિઠ (સમાસને અંતે)
સરખુ, સમાન (ઉદા. કુઃખરૂપ) [-વરસી
નું] = અતિશય રૂપાણુ હોવું (બહુધા પ્રશસ્તિ
સાથે નકાર બતાવવા) - રૂપનો અવતાર,
અંબાર = ખૂબ સુંદર હોવું તે - રૂપની
મહિમ = અતિ સુંદર સ્ત્રી ૦ ક નં એક
પ્રકારનું નાટક (૨) એક અર્થાલંકાર, જેમા
ઉપમેયને ઉપમાન સાથે તદ્દપ કે અલિન
બતાવી વર્ણન કરેલું હોય છે (કા શા.) (૩)
સંગીતનો એક તાલ (૪) ગાયન (સંગીત)
(૫) પું ૩૬-નાટક કરનાર, નટ ૦ કલંબળી
સ્ત્રી ૦ રૂપકના અવયવોને છૂટા પાડનારો અલંકાર.
૦ ચોક્ષી સ્ત્રી ૦ દવળ ઉપર નાના ધૂમટથી
કરતો ચોરસ ૦ છવિ, ૦ છવિની સ્ત્રી ૦ વેશ્યા.
૦ છુ નં ૩૬ લજવડુ તે; અલિનય. ૦ બધ
પુઠં લધુગુરુના આધારે જે છદ રચાય તે.
૦ માળી પુઠં એક છદ. ૦ રેખા સ્ત્રી ૦ માત્ર
૩૬ બતાવનારી રેખા (૨) આછો ખ્યાલ, ટૂંક
બગાન. ૦ વતી વિઠ સ્ત્રી ૦ રૂપાણી ૦ વાન વિઠ
રૂપાણુ, સુંદર - પાખ્યાન નં (વ્યા)
ધાતુના રૂપો બનાવવા તે - પામહોર સ્ત્રી
રૂપિયો - પાણું વિઠ સુંદર - પાંચુરી સ્ત્રી
(૦) (ગાયના) પગની રૂપાની ઝાઝરી - પાંતર
નં ૩૬મા દેરકાર, અન્ય ૩૬. - પાંદે
(૦) સ્ત્રી ૦ રૂપાણા દેહવાળી સ્ત્રી

રૂપિયો પું [રૂપું ઉપરથી, સં રૂપ્યક, સરં
હિં, મ રૂપયા] સે જ આનાની કિંમતનો

રૂપાનો સિકો [-રોડો = લગલગ રૂપિયો.
રૂપિયા ખાવા = રૂપિયાનો ખર્ચ થવો ઉદા.
આ મકાને બહુ રૂપિયા ખાધા (૨) લાચરુવત
લેવી, નાણા ઓળચવા] - ચાહાર વિઠ (૨)
પુઠં એક રૂપિયાના વજન જેટલું, તોલા જેટલું
- રૂપી વિઠ રૂપતુ; રૂપવાણું (સમાસને અંતે)
રૂપું નં [સં રૂપ્યક, સરં મ. રૂપ્ય, હિં. રૂપા]
એક ધાતુ - પેરી વિઠ રૂપાતુ, રૂપા લેવું
[-ખંધ છૂટવા = મરણની તૈયારી ઉપર
આવડું.] - રૂપી સ્ત્રી ૦ રૂપિયો (તિરસ્કારમા)
રૂપરૂ અં [ફા] સમક્ષ [-ચું = સમક્ષ નતે
હાજર થવું] ૦ માં અં સમક્ષ, મોઢામોઢ
રૂપલ પુઠં [હ] રશિયાનો રૂપિયા જેવો સિકો
રૂમ નં [જ.] (સ) યુરોપી વૃક્ષતાન, પ્રાચીન
રોમનો પ્રદેશ (૨) સ્ત્રી ૦ [હ] ચોરડી
રૂમઝૂમ અં [રવં] ઝાઝરક વરસાદનો અવાજ
રૂમડી સ્ત્રી ૦ [રોમ] ઉપરથી? શરીરમાથી
હોલી એવી કાઢવાની નળી. [-રૂમથી =
દુઃખ દેવું]
રૂમહાવું (૩) અંકિં [રૂમડું પરથી] રૂમવા
પર થડવું, ગાહપણથી રૂમવું (ઢોરવું)
રૂમડું (૩) અંકિં [પ્રા રૂમ્હ, સં મ્લાપ્ત] =
મલિન કરક, સરં હિં. રૂમતા] જેઠી ધૂમક
(યુદ્ધમા) (૨) લટકવું, ફરવું (૩) સંકિં [સં
લેવું = રિખાવડું] હેરાન કરવું [વૃક્ષતાન
રૂમશામ નં [ફા. રૂમ + ફા શામ] (સ.)
રૂમાલ પુઠં [ફા] (દાપમેા લૂછવાનો) લૂગડાનો
કકડો. - સ્ત્રી સ્ત્રી ૦ નાનો રૂમાલ કે લૂગડાનો
કકડો (૨) સુસલમાન સ્ત્રીઓનું ઘરમા માથે
બોઢવાનું નાનું બોઢણું (૩) એક પ્રકારનો લગોઢ
રૂમાલી સ્ત્રી ૦ [હિં (ફા રૂ ઉપરથી)] મગદળ-
બેડીની એક કસરત (૨) જુઓ 'રૂમાલ માં
રૂમી વિઠ રૂમ, રોમનું - ને લગવું
રૂમેમરતઝી સ્ત્રી ૦ [અ રૂમીમુસ્તકી, સરં હિં.
રૂમીમસ્તકી] એક ઔષધિ એક - નતનો શુદ્ધ
રૂડું નં [સં રોમક, સરં હિં રૂમા] રૂડક
શરીર ઉપરનો નાનો વાળ, રોમ, રુવાટ.
[રૂવાં ઊંઘાં થવાં = રોમાય થવો (લયથી,
આશ્ચર્યથી, આનંદથી) રૂડું ન દેરકડું = ૦ રૂડ

પણ અસર ન થવી. રૂવે રૂવે છવ રાખવો
= અત્યંત ઠાળછ રાખવી.]

રૂવો પુ. ચણિયારાની અણી જેમાં ફરતી રહે
છે તે ખાડાવાળો લોહાનો ડહો (ર) ઘટીતુ
ઉપલુ પડ જેની પર ફરે છે તે ખીણો

રૂમ પુ. નં [ફા.] (સં) યુરોપએશિયામાં
સખમ ફેલાયેલો એક દેશ, 'રશિયા'

રૂસણું નં ['રૂસવું' પરથી] રિસાવુ તે

રૂસવું અંકિં [સં. રૂષ; પ્રા. રુસ; સરં મ
રુસજે; હિં. રુસના] + રિસાવું

રૂમી વિં [ફા.] રશિયાનુ - ને લગતુ

રહ પું; નં [જ.] આત્મા, છવાત્મા. -હાની

વિં [ફા.] છવાત્મા કે આત્મા સંબંધી

રંથું નં [રવં] રહન

રંછડું, રંછું નં [જુઓ રંડું, સરં હિં. રોંગડા]

રૂંકો વાળ કે તાતલો

રૂંકો પું જુઓ રોંકો, રોંકો

રંધ ઓ, ઠણુ (-ન) નં [રંધવું પરથી] રંધાવું
તે; રોકાણ, પ્રતિબંધ (ર) આટી, અકળામણ

રંધવું સંકિં [પ્રા રંધ(સ રૂષ)] રોકડું (ર)

ગૂંગળાવડું

રંધામણ ઓ રંધાવું તે; ગૂંગળામણ

રંધાવું અંકિં, -વડું સંકિં 'રંધવું'નું
કર્મણિ ને પ્રેરક [આવરતાથી ઢાંકવું તે

રંધ ઓ, રંધાડો પું (કા) કાઠીની પાછળ

રંધાડું, રંડું નં [જુઓ રંડુ] રંધાડું

રંધણું નં [જુઓ રંધણું] + રીસ

રે અં [સ] એ. એ. [સખોધનનો ઉદ્ગાર]

(ર) કવિતામાં પાદપૂર્તિ માટે નિરંધક મુકાય છે

રેકડું નં [રં] નોધ (ર) દફતર, કાઠલ (ક) ઓ

આમેશ્વેન વાલની યાળી - ચૂડી (ક) પું; નં

પગકાજા; આક; છેલ્લી હક. [-ઉતારવી,

લેવી = માયન વગેરેના અવાજને રેકડું ઉપર

ચંત્ર વડે ઉતારવો (જેથી તેને વમારતા ફરી

સંલગાય). -કરવો = શક્તિના કાઠ પ્રયોગમાં

ટોચની હડે પહોચવું -તોહવો = જે છેવટની

હડે આ કાઠ હોય તેથી આગળ વધવું. -મૂકવી

= આમેશ્વેન પર રેકડું ગોઠવવી, તેમ કરીને તે

વગાડવી -વામવી = આમેશ્વેન વાજું વાગવું.

રેકેટ નં [રં] ટેનિસનું બેટ

રેખ ઓ [સં. રેખા; સરં હિં; મ.,] રેખા

(ર) ઘાતે જડાવેલી સોનાની ટપકી (ક) નાની

ખીલી (ક) અં (પ.) જરાયે. ઠણું અંકિં

રેખા દોરવી [એક ઠાળ

રેખતો પું [ફા] ફારસી અને ઉર્દૂ કવિતાનો

રેખમાલ પું ધાતુ વગેરેનો કંઠણ ભૂકો

(પોલિશ કરવા માટે), 'એમરી' [-નો કાગળ

= એ ભૂકો ચોઠાડેલો કાગળ]

રેખાવું અંકિં જુઓ 'રેખ'મા

રેખા ઓ [સં] લીટી; આકા. [-એવી =

લાગ્યેખા - નસીખ જેવું - વાચવું - પડવી

= આક - લીટી દોરવા - અકાવા] ઠકં અ

પું ઉપર રેખા દોરી કરતો કસ (ગ).

ઠગણિત નં ભૂમિતિ ઠચિત્ર નં રેખાઓથી

દોરેલુ ચિત્ર (ર) કોઈના છવનકુંડેકું નિરૂપણ;

'ઠચ' ઠચિત્રણ નં રેખાથી જ ચિત્રદોરવું તે

રેખાંશ પું [સં.] ઉત્તર અને દક્ષિણ ધ્રુવમાથી

પસાર થતી પૃથ્વીના ગોળા ઉપરની લીટી;

'લોન્ગિટ્યુડ'. ઠટ્ટ નં રેખાંશનું વર્તુળ

રેખિક વિં [સં.] રેખાગણિત સંબંધી; 'જ્યોમે-

ટ્રીકલ' (ગ.) ઠઉપપત્તિ ઓ રેખાગણિતની

રીતે સાબિતી. 'જ્યોમેટ્રીકલ પ્રૂફ' (ગ)

રેખીછું વિં ['રેખ' ઉપરથી] સુરેખ; રૂપ

રેગિસ્ત્રાન પું; નં [ફા.] રેતાળ પ્રદેશ;

રણ; મરુભૂમિ

રેગી ઓ એક પંખી

રેચ પું [સં] જુલાય [-આપવો = જુલાખની

હવા આપવી (ર) ધમકી આપવી. -ધવો =

જુલાખની હવાની અસર થવી. -લાગવો =

રેચ થવો (ર) ધમકીની અસર થવી -લેવો

= જુલાખનું ઔપવ લેવું] ઠક વિં જુલાય

કરે એવું [ત્રીજની ઉચ્ચેરણી

રેચકું નં ['રેચક' ઉપરથી ?] ખેની લડવાડમાં

રેજ અં [જુઓ જેર] તાળે

રેજગી ઓ [સરં મ (ફા ?)] છૂટું - પરચૂરણ;

મોઠા નાણાનું નાણું નાણું

રેજ વિં ['રેજ' ઉપરથી] રેલંવાણું (પાસાની

રમતમાં) (ર) ઓ [જુઓ રેજ] નાનો રેજ

રેણુ નં [ફા. રજા] પાસાની રમતમા એક એક ઘણાનુ ભેડકુ (૨) ફેટાનું છેાણું (૩) ભાલા ઉપરનો વાવટો. [રેભ' ઉડાવવાં = મોઢા ઉડાવવી; ગમ્મત કરવી.]

રેભે પુઠ [ફા. સરં હિં, મ રેજા] કાચળીમા વપરાતો સુતરાકિ કે રેશમી કાપડનો કકડો (૨)

[સરં હિં, મ રેજા] ધાતુ ગાળવાની કુલકી

રેટો પુઠ [ભુઓ રેટો] નાની પાઘડી

રેડ (રે) વિઠ [ભુઓ રેડ] ભડુ રગડા જેવું (૨)

શીઠ [સરં રડ] પૂઠ, કેડો

રેડખેઠ અઠ [રેડ' ઉપરથી] (કા) રગડાની જેમ

રેડવણું સઠકિં [દિ. રહુ = ગળડેલું] રેડવણુ, નિભાવી લેણુ (૨) ગળડાવણુ

રેડવું સઠકિં [સરં રેલણ (સ પ્રે), મ રેડળે] પ્રવાહીની ધાર કરવી (૨) ધાગ ચલાવીને ભરવું, અંદર નાખવું

રેડવો પુઠ [દિ. રહુ?, સરં હિં. રહુ રહુ] એક ભતનું ગાડુ [ધાતુ

રેડિયમ નં [ફે] વિદ્યુતશક્તિવાળી એક વિરલ

રેડિયો પુઠ [ફે] તાર વગર, અવાજ દૂર સંભળાવવાનું કે સાંભળવાનું યંત્ર કે ને ક્રિયા.

[—માં આવણું = રેડિયો ઉપરથી કહેવાવું

—માં, પર બોલણું = યંત્ર દ્વારા ચાલે તરફ લાય તે રીતે તેના મુખ્ય મથકે યંત્રમા બોલવું.

—મૂકવો = રેડિયો ઉપરથી કાર્યક્રમ સંભળાય તે રીતે તેને શરૂ કરવો. —લેવો = રેડિયો

મૂકી તેનો કાર્યક્રમ સાંભળવો.]

રેડી સીઠ (કા) એક ભતની થોડી

રેડો પુઠ [સરં મ. રેલા] વાછડો; રેડલો

રેડિયાળ (રે) વિઠ [દિ. રીલ = અવગણના,

અનાદર?] રેડિયાર, રવડવું, ધણી વિનાનું

(૨) નકામું, નમાણું. [—ગાડું = ભેઠી ઝડપે

ન થતું કામ]

રેડિયું (રે) વિઠ [રેડ' ઉપરથી] ભડું, ઘટ

રેડું (રે) વિઠ [ભુઓ રેડિયાળ] રખડવું, સંભાળ

વિનાનું (૨) [ભુઓ રેડ] ગાડું, રેડિયું. [—ખડું

= વીણું — રખડવું છેણું કે થણું]

રેણુ (રે) સીઠ [પ્રા. રયણી (સં રજની), સરં

હિં રેન] + રાત્રિ (૨) [ભુઓ રેણુ] રજ

રેણુ (રે) નં [સરં હિં. રેના, મ રેવણ, રેવળે] ધાતુની સાથ કરવાનું ઝારણું [—કરણું, દેણું].

ઠણું સઠ કિં રેણુ રેણુ

રેણી (રે) સીઠ [ભુઓ રેણ] + રાત્રિ

રેણુ પુઠ, સીઠ [સ] ધૂળ, રજ

રેણુક સીઠ [સં રેણુકા, સરં હિં] એક વનરપતિ

—ઔષધિ ઠણીજ નં એક ઔષધિ

રેણુકા સીઠ [સં] (સ) પરશુરામની માતા

રેત નં [સં.] વીર્ય

રેત સીઠ [સ રેતજા? ભુઓ રેતકી, સરં

હિં, મ] ઝીણી રેતી. ઠંઠાની સીઠ ભાણની

શાહી સૂકવવા લભરાવવાની રેત રાખવાનું પાત્ર

રેતકી સીઠ [હિં. રેતી (સ. રી)] નાની કાનસ

—ડો પુઠ મોટી કાનસ

રેતલ પુઠ [સરં હિં.] એક પક્ષી

રેતવી વિઠ [રેત' ઉપરથી] રેતાળ

રેતવો પુઠ [રેતી' ઉપરથી] (કા) ઝીણી રેતી

જેવી ધૂળ (૨) ખોદતા બહુ રેતીની કળે એવો ફૂવો

રેતાળ વિઠ [રેત' ઉપરથી, સરં મ રેતાલ]

રેતીવાળુ [રેતીનું

રેતિયું નં [રેત' ઉપરથી] રેતકાની (૨) વિઠ

રેતી સીઠ [ભુઓ રેત] પથ્થરનો ઝીણો ભૂકો,

વાહુકા. [—માં નાવ ચલાવણું = પોલ પોલ

ચલાવવું (૨) મિથ્યા પ્રયત્ન કરવો (૩) અશકથ

કામ સિદ્ધ કરવું, મહાપરાક્રમ કરવું] ઠંઠામળ

પુઠ રેતી કે કાચની ભૂમી ચોટાડેલો કાગળ

રેથળ પુઠ [ભુઓ રથથડ] કાકરેટનો રથથડ

રેન (રે) સીઠ [ભુઓ રેણ = રજની] રાત (૨)

[ફે. રેજન?] લગામ

રેપ સીઠ આરોહની મીડ (સંગીત) [ચિહ્ન

રેફ પુઠ [સં] અક્ષર ઉપર કરાવું રેતુ (૧) આડું

રેકુ પુઠ ખાતમીદાર, ભયસ

રેકું સીઠ (કા) રેતવાનો ઢગલો

રેક્ષિયેટર પુઠ [ફે] જેની અંદર મૂકેલી

વસ્તુઓ ઠડી થઈ સારી રહે અથવા ઠરી

લય તેણુ એક યંત્ર — સાધન

રેખચો (રે) પુઠ [ભુઓ ચહેખચો, સરં મ.

રેવ, રેવટ] પાણીની અત્યંત ઢોળાઢોળ, તેથી

ચયેલો ઝીચડ

રોગ પું [સં] બ્રાહ્મ; વિકાર, તંદુરસ્તીમાં
બ્રાહ્મ, વ્યાધિ [-ઊપદવો = રોગ થવો રોગ-
ચાળો થવો -ઊડવો = રોગનો ચેપ લાગવો;
રોગ લાગવો -કાઠવો = વ્યાધિ દૂર કરવો
-કાઠી નાખવો = રીસ કે ધૂધવાટ કાઠી
નાખવો (૨) ઠંકાણે આણવું; પાશરું કરવું.
-ચડવો = રોગનો ચેપ લાગવો. -ચાલવો =
રોગચાળો થવો. -થવો = વ્યાધિ લાગુ
પડવો (૨) બગડવું -થવો, ભરાવો =
માફુ લાગવું -નો ચાળો = રોગચાળો,
રોગ ફાટી નીકળવો તે રોગમાં બોલવું =
રીસમાં બોલવું.] બચાળો પું રોગનો
ફેલાવો. બટોગ પું, બરોઈ સ્ત્રી નં
રોગ, વળગાડ વગેરેની પીડા. બશર્યા સ્ત્રી
રોગીની પથારી (૨) [લા.] મદવાડ, ખાટલો
રોગાન પું, નં [ફા. રૌચન] તેલ, મીણ, લાખ
વગેરેનું એક ભતવું મિશ્રણ (ભાકડાં, લૂગડા
વગેરે ઉપર ચડાવે છે). [-કરવો, ચડાવવો
= રોગાનનો લેપ કરવો (૨) ટાપડીપકરવી (૩)
ઉચ્છેરવું -કરવો = બગડવું, વ્રકસાન થવું]
-ની વિં રોગાન ચડાવેલું (૨) પું રોગાન
ચડાવનાર

રોગિયું, રોગિષ્ઠ, રોગી [સં], રોગીલું વિં
માફ, રોગવાળું [માત્ર; નર્યું]

રોગું વિં [સરં રોકડું] (કા) નકર; કેવળ;
રોગો પું ચૂનો

રોચક વિં [સં] રચિ કરાવે તેવું; ગમત
રોચ(-ત)ડી સ્ત્રી [ભુચો રોતડ] આણ્યી;
અંચઈ

રોચન નં [સં] રચવું તે (૨) લપકો; મનોહર
દેખાવ(૩)રોચના. -ના સ્ત્રી લાલસા, ઇચ્છા
(૨) સુદર સ્ત્રી (૩) ગોરોચન

રોચિ નં; સ્ત્રી [સં] પ્રભા, તેજ

રોચું વિં [પ્રા રોંચ, રોચ = પીસવું પરથી?]
કચલીઓ પડી ગઈ હોય એવું (૨) (રો)
[સરં મ. રોંચળે = ભોગડું] રોચુ

રોજ પું [ફા.] દિવસ (૨) એક દિવસની
મનૂરી (૩) અં હમેશ [-ઊઠીને અં
દરરોજ -પડવો = રોજ ન ભરવો, એક

દિવસનું મહેનતાણું જવું -ભરવો = રોજિંદા
મહેનતાણે કામ કરવું; દહાડિયા તરીકે કામે
જવું. રોજે જવું = ભુચો રોજ ભરવો.
રોજે રાખવું = દહાડિયા તરીકે રાખવું]
બાર પું ગુજરાન માટે કરવાનો ધધો,
નોકરી કે ઉધમ. [-ચાલવો = ધધા કે
ઉધમમાં ફાયદો રહેવો, ગુજરાન પૂરતો ઉધમ-
ધધો ચાલવો-મળવો] બગારી સ્ત્રી
રોજમાર; કામધધો બહાર પું દહાડિયા.
બનામું નં ભુચો રોજમેળ. બનીશી સ્ત્રી
દરરોજના કામની નોંધપોથી; કાયરી. બરોજ
અં [ફા.] રોજ રોજ, દરરોજ. બમેળ પું
દરરોજનો હિસાબ (૨) રોજનો હિસાબ (૩)
રોજનો હિસાબ લખવાનો ચોપડો બરોજ,
-જ દા અં હમેશ. -જિંદાર વિં (૨)
પું રોજથી કામ કરનાર -જિંદારી સ્ત્રી
રોજગાર (૨) રોજની મનૂરી (૩) કમાણી.
-જિંદું વિં રોજનુ. -જી સ્ત્રી રોજગાર
(૨) ગુજરાન (૩) રોજની આવક, પેદાશ
રોજડી સ્ત્રી કળેલી (સુ) (-થવી, કુટાવી)
રોજે પું [જ] મોટા અંને ધાર્મિક સુસલ-
માનની કબર (૨) સુસલમાનનો દિવસનો
ઉપવાસ (-કરવો, રાખવો)

રોજ નં દે. રોજી ઘોડાને મળતું એક જ ગણી
પશુ બડી સ્ત્રી રોજની માદા બડું નં
રોજ. -જી સ્ત્રી (કા) એક ભતતી ઘોડી
રોજી, -જિયો વિં [રોજી ઉપરથી?] એક
ભતનો (કપાસ)

રોટલી સ્ત્રી [સં રોટ, દે. રટ્ટિયા, રોટ્ટા] બઈના
લોટની પાતળી ગોળ વાની. -લો પું હાથે
થાપીને બનાવેલી ભડી લાખરી (૨) [લા.]
આણવિકા [રોટલા થવા = (બે કનકવા)
પેચમાં એકઠા થઈ જવા રોટલાનું
ભૂખ્યું = આણવિકા વિનાનું, કગાળ
રોટલા ભેશું થવું = ભોજન મળવું (૨)
આણવિકા મળવી રોટલા-વેળા = રોટલા
ખાવાનો-ભોજનનો સમય (૨) બપોરના
ભોજનનો સમય. રોટલા-ચનાન કરવું =
લાણ પર બેસવાના સમયે જ નાહવું રોટલે

રોટું = રોટલા વિના ટળવળતું; કંગાળ
રોટલો કરવો = રોટલો બનાવવો (૨) મારી
મારીને બેવડ વાળી રોટું (૩) કચડી નાખવું
-ખોવરાવવો, ટાળવો, પહોંચવો =
આજીવિકા ખોવરાવવી; ચાલુ ગુજરાન બંધ
કંગવડું - ઘડવો = ભુઓ રોટલો કંગવો (૨)
કાઈનું નામ કઈને રહ્યું; છેડો વાળવો - જવો,
પૂરવો = આજીવિકા જવો; રોજી બંધ થવી
-થઈ જવું = ચગદાઈને ચપટ થઈ જવું
-ખગાડવો = રોજી કે ગુજરાનને ખચેલ
પહેચાડવું - વાળવો = (કામ) ખગાડી
નાખવું, ચૂથી નાખવું અડધો, આછો
પાતળો, ભટ્ટો કે સૂકો રોટલો = હલકું
પાતળું ખાવાનું, ગુજરા ભોગ અબ રળીને
રોટલો ખાવો = મહેનત કરીને પ્રમાણિક
રોજી મેળવીને ખાવું (૨) પૈસાદાર નહોં છતા
દેવાદાર ન હોવું]

રોટી સ્ત્રી [સરંમ હિં] ભુઓ રોટલી (૨) પાકિરોટી
બહુવાર પુનઃ સાથે જમવા જમાડવાનો સંબંધ
રોટું (રો) નં [મ] ખરાખર પાકતા પહેલા
સુકાઈને ચીમળાઈ ગયેલું ખેરવાદ સોપારી
(૨) [લા.] [સરંમ રોટ્ટા] રાહુ જડ માણસ
રોટો પુન [સ રુદ્ધ ?] રૂઝ
રોડ વિન (રો) રોડ, ગાડું (ભડુ સાથે બપરચ છે)
રોડ પું [હ] રસ્તા, માર્ગ (૨) [?] (સુ) ચડાવ,
ભોંચાણવાળો રસ્તા [કા] ગમડાવવું
રોડવડું અંકિં [પ્રા રુલ (સિ. ભુદ દે ભુલ)]
રોડા (-લા) પુન [ભુઓ રોલા] એક છંદ
રોડા પુન બં વં [ભુઓ રોડવડું] રોટ, ગયરડી
-ડી સ્ત્રીં રોટ; રોડા (-કાડવી) [કકડો
રોડું નં [સિ. લોષ, સરંમ હિં., મ રોટા] ઈંટનો
રોડવાળ વિન બ્રાહ્મણની એક ભતવું
રોડું નં [ભુઓ રોડું] મોટું ભણુ (૨) રોડું
રોટો પુન [ભુઓ રોડું] મોટું જાણું (૨)
[ભુઓ રોટો] [કા] ત્રીજ પહોરનું ભોજન
રોણુ નં [સરંમ રસણુ કે 'રોણુ' ઉપરથી ?]
ખખેડો, દિસાદ, તોફાન [-ચાંદડું, લેણું =
હકપૂર્વક રહ્યું, રહીને કબિયો કરવો]
રોણુ સ્ત્રીં [ભુઓ રોન] રાતની ચોષી [-કરવી.

મારવી = રાતે ચોષી માટે કરવું]
રોણુ (રો) સ્ત્રીં [સં રોહિણી] રોહિણી નક્ષત્ર.
[-દાઝવી = રોહિણી નક્ષત્ર વરસાદ વગરનું
જવું - રોહવી = રોહિણી નક્ષત્રમા ખૂબ
વરસાદ થવો]
રોણું નં [પ્રા. રોવણ (સં રોદન)] રોદન
રોતડ, -હું, -લ વિન [રોણુ' ઉપરથી] ઝટ
રોઈ પડે એવું
રોતડી સ્ત્રીં ભુઓ, રોંચડી
રોટું વિન [રોણુ'નું વં કું] રહ્યું, ગઢ્યા કરવું.
[રોટી મુરત [સરંમ રોટી મુરત],
શિકલ = રોતલ, ઉઠાસી કે શોકાર્ત થહેરો]
રોદડ (-ણું) નં [ભુઓ રોદન] વીતકની
કંચની (૨) રોદન [રોદણું રહવાં = હતાશ
થઈ કુંખની વાત કથા કરવી]
રોદન નં [સ] રોદન [પડેલો]
રોદો પુન [સ રોધ ઉપરથી] ખાડો (ચીલામાં
રોધ પુન [સ] અટકાવ. ઠક વિન રોધ કરનાર.
નં નં રોધવું તે ઠવું સંકિં રોધવું, અટકાવવું
રોન સ્ત્રીં [કં ગડવડું] રાતની ચોષી માટે કરવું
તે [-કરવી, મારવી] [રોનવાણું
રોનક સ્ત્રીં [જ] તેજ, લપકો ઠદાર વિન
રોપ પુન [રોપણુ પરથી] રોપો, છોડ ઠણુ નં
[સ] રોપવું તે ઠણુદાર વિન રોપનાર ઠણી
સ્ત્રીં રોપણુ; વાવણી
રોપણું સંકિં [સ. રોપ] વાવવું (૨) ખોડવું
રોપણુ નં [રોપણુ પરથી] ભુઓ રોપણુ
રોપિત વિન [સ] રોપણુ
રોપીટ સ્ત્રીં [રોણુ + પીટવું] રોફટ; રોણુ ને
છાતી પીટવી તે
રોપો પુન ભુઓ રોપ
રોક (-ખ) (રો) પુન [ભુઓ રમાખ; સરંમ હિં., મ.
રોવ] બપો, દબલો (૨) પ્રતાપ, તેજ, દાખ.
[-કરવો, મારવો = ડોળદમામથી રહેવું.
(૨) ઉપરીપણુ માખવડું; દાખ પાડવા જેવું
વર્તન કરવું - ચલાવવો, પાડવો, રાખવો
દાખ પાડવો, રોદમાં રાખવું. -ખેસાડવો =
ધાક ખેસાડવી, રોદ પાડવી.] ઠદાર વિન
રોફવાણુ. -ફી (-ખી) વિન રોફવાણુ

રોખડ વિં [જુઓ ઘોણું; ડોણું] જડ; મૂખ; અરસિક [ધરેણું]
 રોખડી સ્ત્રીં [સરં મ. હોઢર] સ્ત્રીઓતુ એક
 રોખ, ૦૬૨, -ખી જુઓ 'રોફ'મા
 રોમ પું, નં [સં.] સ્વાદ્; રૂઢ, શરીર ઉપરના
 વાળ. ૦૬૫, ૦૮૧ પું રોમવાણું ચામડીતું
 છિદ્ર. ૦૨૧૩ પું હલમ. ૦૬૫ પું રોમાચ
 (૨) વિં રોમાચ કરે એવું
 રોમ નં [ઈ] (સં.) ધટાલીતું તાણીતું શહેર.
 ૦૧ વિં રોમતુ કે તેને લગતું કે તેનું રહેવાસી
 રોમંથ પું [સ] વાગોળતું તે
 રોમાવલિ (-લી, -ળિ, -ળી) સ્ત્રીં [સં.]
 સ્વાડીની હાર
 રોમાંચ પું [સં.] (લાગણીથી) શરીર ઉપરનાં
 કંવાં ઊભા થયા તે. ૦૬ રોમાંચ કરે એવું,
 રોમહર્ષ -ચિત વિં રોમાચ થયો હોય તેવું
 રોયણ (રો) સ્ત્રીં (સં) રોહિણી
 રોયણ નં [સં] રુદન, પ્રા રોમણ] + રૂદન
 રોયલ વિં [ઈ] એક ખાસ કદનો (છાપવાનો
 કાગળ) (૨) શાહી; હરખારી
 રોયલી સ્ત્રીં [મ] નાનુ લગર (મજવાનુ)
 રોયલી સ્ત્રીં [ઈ.] લેખક વગેરેને તેમની કૃતિના
 વેચાણ ઉપર જે મહેનતાણુ ઠરાવી આપવામાં
 આવે તે [સ્ત્રીઓની ગાળ]
 રોયું વિં ['રોયું' ઉપરથી] પીટયું; રહ્યું
 રોલ પું [ઈ. રોલ] (વહાણમા બેસતા આવતા)
 ચક્રર, તમ્મર (૨) એક ભતવુ રેશમી કાપડ
 રોલ પું [ઈ.] આકાળી, ૦૨ પું ગમડે તેવો ગોળ
 ઘાટ (જેમ કે, છાપખાનાનો; જમીન દાખવાનો)
 રોલા (-ળા) પું [સં] એક છદ
 રોણું (રો?) વિં બાણ, મૂખ, મૂઠ
 રોણું અં કિં [પ્રા. રોવ (સં. રુદ્)] રહું (૨)
 સંકિં -ને રહું; -નુ રૂપ કરું, ગાણું (૩) નં
 રહું તે, રોણું -વડાવણું સંકિં [પ્રેરક].
 -વાણું અં કિં [ભાવે]
 રોશન વિં [ફા] ચળકતું (૨) નહેર [-થણું =
 નાણું થવી. -વાણું = ગુકસાન કરવું,
 ધૂળધાણી કરવી.] -નાઈ, -ની સ્ત્રીં (મણા
 દીવાઓનો) સામદો પ્રકાશ (૨) રેશનાઈ

રોપ પું [સં.] ગુસ્સો. [-કરવો, રાખવો,
 રોપે ભરાણું = ગુસ્સે થવું.] ૦૫૩ સં કિં
 રોપ ચડાવવો; ગુસ્સે કરવું -વાણું અં કિં
 રોપ ચડવો; ગુસ્સે થવું. -પિત વિં રોપવાણું
 રોહ પું [સં.] કળી (૨) અંકુર
 રોહ નં [સં રોહિણી] એક ઘાસ ઠંડો પું
 એક ઘાસ (૨) [સં. રોહિતક?] એક ઝાડ.
 ૦૬૫ સ્ત્રીં એક વનરપતિ
 રોહિણી સ્ત્રીં [સં.] (સ.) ચોથું નક્ષત્ર (૨)
 વીજળી (૩) [સ.] બજારમાંની માતા (૪)
 [સં.] ચંદ્રની પટરાણી (૫) આયતા કુતિનો
 એક પ્રકાર
 રોહિત વિં [સં.] રાતું (૨) પું (સ.) હસ્તિશ્વર
 રાતનો પુત્ર. -તાથ પું અગ્નિ
 રોહિલા પું [સરં હિં રહેલા; મ] પહાણોની
 એક ભતિ. -લાખંડ પું (સ.) યુ પ્રાન્તનો
 એક પ્રદેશ નયા રોહિલાની વસતી છે
 રોળ પું [રોળણું પરથી? પ્રા. રૂલ (સં. રુદ)
 આળોટણું] અમઓક; મંરકી (૨) ગજબ;
 ઘાટ; પાયમાલી (૩) [સરં મ. રોલા] મોટો
 જ્યો (૪) [દિ. રોલ] ગલરાટ; શોરબઘોર (૫)
 ઝમડો, કલહ. [-ચાલવો = મંરકી ફેલાવી :
 -વળવો = માણ નીકળી જવો, ખૂણ ગુકસાન
 થવું, ખૂણ વપરાઈ જવું -વાળવો = લય
 ફેલાવવો (૨) અતિશય ગુકસાન કરવું (૩)
 ઘાણ કાઢી નાખવો (૪) ખૂણ ખરથી નાખવું]
 રોળણું સંકિં ['રોળણું' ઉપરથી] રોળો
 એમ કરવું
 રોળવાણું અંકિં ચિહાણું, ખિલવું
 રોળણું સંકિં [પ્રા. રૂલ (સં. રુદ) ઉપરથી]
 ચોળણું; મસળણું (૨) રંગદોળણું; મેલું કરવું
 (૩) [લા.] કચરી મારી નાખવું
 રોળા પું [જુઓ રોલા] એક છદ
 રોળીકોળી (રોંકો?) વિં સ્ત્રીં સાજની (વેળા)
 રોળું (રો?) વિં [જુઓ રોળણું] અધાગવાણું
 (૨) મેલું; રોળાયેલું (૩) જુઓ રોલું (૪)
 નં જુઓ રોળો; કબિયો. તોફાન; વિગાણું
 રોળો (રો?) પું [દિ રોલ] લાગડ (૨) ઘોઘાટ;
 ખૂમ (૩) ['રળણું' ઉપરથી] કમાઈ

રોંક(-ખ)ણી(રોં) સ્ત્રી [મ.] રોખડી; રવો.
 -કું સંક્રિં રધો દેરવવો, સાદ કરવું
 રોંખણું (રોં) નં [સરંમ રોંચળે] પથ્થર લાકડા
 વગેરે ખં આકા પાડવાનું ઓઝર, ટાકણું
 રોંખડુ (રોં) સંક્રિં ભુઓ રોંકણીમાં, રોંકડું
 રોંચુ (રોં) વિં [ભુઓ રોંચુ] ગામડિયું,
 ન ગલી, અસભ્ય -ચો પું રામો, નડસો
 રોંકું (રોં) નં [ભુઓ રોંકો] ત્રીને પહોર, સમી-

સાજનો વખત -દો પું [સં. રોમંથ ઉપરથી ?]
 ત્રીન પહોરનું જમાણું (ર) વાણુ (૩) રોંકું
 રોંક વિં [સં] રૂઢ સખધી (ર) ભયકર: ઉઘ
 (૩) પું રોંકપણુ, રૂઢતા (૪) કાવ્યના નવ
 રસમાનો એક -દો સ્ત્રી હીમા શ્રુતિનો
 એક અવાતર ભેદ
 રોંચ વિં [સં] રૂપાનુ (ર) રૂપા જેવું
 રોંચ નં [સં] એક નરક

લ

લ પું [સં] ચાર અર્ધસ્વરોમાનો ત્રીનો, ઠકાર
 પું લ અક્ષર કે તેનો ઉચ્ચાર. ઠકારોત
 વિં છેડે લકારવાળું
 લઈ 'લેકું'નું કું રૂપ જેમ કે લઈ આવણુ;
 લઈ જવું ધં [લઈને]
 લઈને અં [લેકું'નું અં કું] ઉદાં 'એને
 લઉઓ પું [પ્રા. લવ(સં) લપૂ] ઉપરથી] તાલની
 પાસે રહેતો મજકરો, હોવો
 લકડલકડ અં [લકડ+લકડો કે લોકો? કે
 રગડવુ+લકડવું?] લકડલકડ, લખાણકાર;
 હપાટાખલ
 લક(-લ)કડિયું વિં [ભુઓ લકડ] લાકડાનું
 (ર) કઠણ (૩) જાડને પાણ બાળી કે એક
 (હિમ) (૪) નં ભુઓ કઠોડું (૫) ગડાક
 બનાવવાનું લાકડાનું ખામણવાળું ગચિયું.
 -ચો દાન પું એક રમત
 લકવો પું [અ લક્વહ] શરીરનું એકાદ અંખ
 ગહી જવાનો રોગ, પક્ષાણત
 લકીં સ્ત્રી [હિં. મ] લીટી, રેખા
 લક(-લ)ખો [અ લક્મહ] કાળિયો. લાડવો,
 કાપટું (કટાક્ષમા) (-લેવો)
 લકટી સ્ત્રી [સં લકુટ, સરં હિં.] લાકડી
 લકુંદરું વિં [સરં મ લક્ક=ઉલાડું, નાથું
 અથવા લતકુટ-લતકોડગા = નિર્લભ્ય.]
 રડીજાળ, વહેલ
 લકડ નં [સ લકુટ, પ્રા લકુડ, સરં હિં., મ.]
 લાકડું (બહુધા સમાસમા વપરાય છે) ઠકાર
 નં લાકડાનું કામ, સુનારીકામ. ઠકોટ
 પું લાકડાનો કોટ કે આતરો (ર) વહાણ-

માથી જ્યાં લાકડાં ઊતરે છે તે હકો ંખોદ
 પું એક પક્ષી ંખકડ અં ભુઓ લકડ-
 લકડ ંખકે અં સખત રીતે, નેરથી.
 [-લેકું=સખત ઠપકો આપવો] ંખીક
 સ્ત્રી લાટી, લાકડનું પીડું. ંકોડો પું
 લાકડા કાડનારો ંરી(-સી) વિં લાકડા
 જેવું કઠણ (ર) પું બંબં ભુઓ લકડથી
 લાડું ંરી લાડું પું એક મીઠાઈ -હિયું
 વિં (ર) નં ભુઓ લકડિયું
 લક્ષી કખૂતર નં [અ લક્ષા, સરં હિં. લક્ષા,
 ંકવૂતર] એક જાતનું કખૂતર
 લક્ષ પું [સં] લાખની સખ્યા (ર) ધ્યાન
 (૩) લક્ષ (૪) [તાકવાણું] નિશાન [-આપણું,
 દેવું=ધ્યાન આપણું -ખેઅણું, દોરણું=
 ધ્યાન પર આણવું -પર, -માં આવણું,
 -માં ઊતરણું=લક્ષ જવું -પર, -માં
 લેણું=ધ્યાન આપણું -માં રાખણું=ધ્યાનમાં
 રાખણું -રાખણું=સરત રાખણી -સાધણું=
 ઉદેશ સિદ્ધ કરવો (ર) નિશાન બરાબર
 તોડવું] ંક વિં સૂચક; લક્ષ ખેંચે એવું.
 ંચોરાસી સ્ત્રી ભુઓ લખચોરાસી
 લક્ષણ નં [સં] ચિહ્ન, નિશાની (ર) ગ્રણ;
 ખીજ વરતુથી જુદો પાડનાર ખાસ ધર્મ
 (૩) તેના ધર્મનું કથન, વ્યાખ્યા [-ન્યા.] (૪)
 ઠગ; આચણ. ંખનું વિં સુલક્ષણું (ર)
 [કટાક્ષમા] નહાન લક્ષણવાળું
 લક્ષણ સ્ત્રી [સં] લક્ષ્યાંનો યોગ કરવાનાર
 શબ્દની શક્તિ (વ્યા)
 લક્ષણીય વિં [સં] લક્ષમા લેવા જેવ

લક્ષ્મી અં [સ] લાખ રીતે

લક્ષ વસ્ત્રા અં અવસ્થ; જરૂર

લક્ષ્મી સંક્રિં [સં લક્ષ્] તાકવું (૨) તાકીને
જેસવું (૩) અટકળ કરવી (૪) રોધી
કાઠવું, જોઈ જવું

લક્ષ(-કથ)વેધી વિં ધારેલું નિશાન પાઠનાર
લક્ષાધિપતિ પું [સં.] લાખ રૂપિયાની
પૂજવાળો, લખપતિ

લક્ષાલક્ષ નં + લક્ષ્ય

લક્ષાવધિ અં [સં] લાખે લેખાં હોય તેમ

લક્ષિત વિં [સ] દેખાડેલું (૨) દેખેલું (૩)
લક્ષણથી જાણેલું (વ્યા).

લક્ષ્મી વિં [સં] લક્ષવાણું; લક્ષતું (સામાન્ય
રીતે સ્થાપતને અર્થે. ઉદા. 'એકલક્ષ્મી')

લક્ષ્મણ પું [સ] (સ.) રામનો નાનો ભાઈ;
સુમિત્રાનો પુત્ર [પટરાણીઓમાની એક

લક્ષ્મણા સ્ત્રીં [સં] (સ.) કૃષ્ણની આઠ
લક્ષ્મી સ્ત્રીં [સં] (સ.) વિષ્ણુની પત્ની,

ધનની અધિષ્ઠાત્રી દેવી ચૌદ રત્નમાત્રુ
એક (૨) ધન, ફોલન. ઝકાંત, ઝાંત,

અપતિ, અવર પું (સં.) વિષ્ણુ. ઝાંત
પું એક જાતનો તાલ (સંગીત) અથવા

પું એક જાંઠ અપૂર્ણ નં; અપૂર્ણ સ્ત્રીં
આસો વડ તેરસને દિવસે કરાતી લક્ષ્મીની

પૂજા. અવંત(-તું), અવાન વિં પૈસાદાર
લક્ષ્ય વિં [સં.] લક્ષ આપવા જેવું (૨)

તાકવાનું; તાકી શકાય તેવું (૩) જોઈ શકાય-
જાણી શકાય તેવું, દ્રશ્ય (૪) નં અધ્યેય

(૫) લક્ષ, હેતુ (૬) નિશાન (તાકવાનું) (૭)
લક્ષ્યાર્થ (૮) જેવું લક્ષણ આપવાનું હોય તે

(ન્યા). અર્થિંદુ નં લક્ષ્ય, અધ્યેય અવેધ
પું ધારેલા નિશાનને તોડી પાડવું તે

અવેધિત નં લક્ષ્યવેધીપણું. અવેધી વિં
જુઓ લક્ષ્યવેધી -લક્ષ્યાર્થ પું [+અર્થ]

સુખ્યાર્થનો આધ થયે તેનો સખધી એવો
જે બીજો અર્થ લેતો પડે છે તે (વ્યા)

લખ વિં [જુઓ લક્ષ] લાખ (૫)(૨) [જુઓ
લક્ષ્ય] દ્રશ્ય (જગત માટે) (૩) સ્ત્રી

[જુઓ લખલખવું અર્થ પ] લખ, જાં (૪)

જુઓ લક્ષ્મી. ઝયારાશી સ્ત્રીં ચારાસી

લાખ જ-મત્રુ ચક્ર. અપતિ પું લક્ષાધિપતિ

લખ(-ખખ)ણુ નં [સ લક્ષણ] + લક્ષણ, ચિહ્ન
લખણી નં ['લખવું' પરથી] ધીપ, યાદી (દાન કે

ઉધગણની). [-કરવી = ઉધરાણું કરવું.]

-લક્ષ્ નં લખવાનું વતરણું; લેખણ (૨)

લખણી, -ત નં કરાર: સહી સાથેનું

લખાણ (૨) નસીબના લેખ. -ત પત્તર

નં કાગળિયા ઉપરનું લખાણ (૨) ગમે

તેલું (કાનુ કે અચોક્કસ) લખાણ

લખપતિ જુઓ 'લખ'મા

લખલખ વિં [સં. લક્ષ ઉપરથી, અથવા અં]

ચળકતું; રવચ (૨) અં [રવં] લખલખે

એમ. [-અર્થ = લખલખવું.] અં અંકિં

કાઠવું; પીડા થવી (૨) અચળકતું; અળકવું

(૩) લખલખ એવો અવાજ થવો (પાણી

ઊછળવાથી, ફૂતર પાણી પીએ ત્યારે) (૪)

લવલવવ (૫) [સ. લવ્; સરંમ લલલલલલ]

તીવ્ર ભૂખ લાગવી, તીવ્ર અભિલાષા થવી

-ખાટ પું અગગાટ (૨) લવારો (૩) સાણકો;

પીડા (૪) ધારતી, હર (૫) ઘોષાટ, ધમાલ

(૬) લખણ; ભૂખ, -ખાટ પું લખલખાટ,

અગગાટ

લખલલ વિં [લખ (લક્ષ) + લ્] (લ્લલ, કે

લોટલુ), સરં મ.] પુષ્કળ, બેશુભાર

લખવું સંક્રિં [સ લિખ્; સરં હિં. લિખના,

મ લિખણે] લખાણ કરવું (૨) આલેખવું (૩)

[સ. લક્ષ, પ્રા લક્ષ] અપલોકક, જોણું

[લખી આપવું = લખત કરી આપવું, લેખિત

કળલાત આપવી લખી કાઠવું = જલદી

લખી નાખવું. (નામ) લખી જવું = ગુનો

કર્યા બદલ નામ નોધી જવું (૨) આવીને

લખી લેવું લખી દેવું = લખી આપવું (૨)

લખી કાઠવું. લખી નાખવું = જલદી લખી

કાઠવું. લખી પાડવું = જલદી લખી નાખવું

લખી મારવું = હોય તેનાથી ભુલું (ઉતાવળમાં

કે ભૂલથી) લખી નાખવું લખી ચૂકવું,

રાખવું = લખાણ કરી રાખવું લખી લેવું =

(વાહ રહે તે માટે) ઉતારી લેવું-લખવું.

લખી વાળવું = હિસાબમા માડી વાળવું.
 લખ'લખા સ્ત્રીં ['લખવું' ઉપરથી] ઉપરા-
 ઉપરી કે સાગસામી લખવું તે
 લખાઈ સ્ત્રીં ['લખવું' ઉપરથી] લખવાનું
 મહેનતાણું. -ણ નં લખવું તે (૨) લખેલું તે
 -ણ પદાણ નં ['લખવું + પદવું] લેખિત
 પુગવો -પટ્ટી(-ડી) સ્ત્રીં [સરંમ લખાપટ્ટી,
 લખવું + પદવું હિં. લિલાપટ્ટી, લખવું + પટ્ટી
 (સં પત્ત = વાર વાર પડવું - વળગવું)] લખ લખા
 કરવું - વાં વાર લખવું તે. -મણ નં, -મણી
 સ્ત્રીં લખવાનું મહેનતાણું; લખાઈ
 લખારો પું ['લખલખ, રવં] લવારો,
 નકામી ટકટક (૨) ['લાખ' ઉપરથી, સરં
 હિં., મ લહેરા] લાખની ચૂડી વગેરે બનાવ-
 નારો (૨) લાખ ચડાવવાનું કામ કરનારો
 લખાલખ સ્ત્રીં ['લખવું' ઉપરથી] જુઓ લખ લખા
 લખાજટ સ્ત્રીં ['લખવું' ઉપરથી] સગં હિં.,
 ન લિલાવટ] લખાણ (૨) લખવાની ઢબ
 (૩) [લખલખ, રવં] ધાગી (૪) લવારો
 લખિતંગ વિં [સં લિખિતમ્ (ત્રીજી વિભક્તિમા
 કર્તા સાથે)] (પત્ર) લખનાર, લિખિતંગ
 લખિયારો પું [લાખ પરથી, સરં હિં. લહેરા]
 લખનું કામ કરનાર એક જાતનો માણસ (૨)
 એક અટક
 લખી સ્ત્રીં [સં લક્ષ્મી?] (કા) થોડીની એક
 જાત [પું લખપતિ
 લખેશરી વિં [સં લહેશ્વર] તાલેવંત (૨)
 લખોટવું સંકિં [લાખ પરથી, સગં મ
 લાલચે] લાખ ચડાવતી (માટીના વાસણને)
 લખોટી સ્ત્રીં [સં. લાક્ષા + વૃત્તક] કાચ કે
 પથ્થરની (રમવાની) નાની ગોળી
 લખોટો પું [સં લાક્ષા ઉપરથી, સરં હિં.
 લલોટા, મ લાલોટા, લલોટા] અગત્યના કે
 સરકારી જાગોનો સીલબધ પાડો (૨)
 [જુઓ લખોટી] મોટી લખોટી
 લખખણ નં જુઓ લખણ, લક્ષણ
 લખ્યા લેખ પું ૦ ૫૦ ૫૦ [લખ્યું + લેખ]
 લિખિએ લખેલો લેખ, નસીખ, લિલિ
 લખ્યા, ['લખવું' ઉપરથી] ૦૫૮૨૧ [સં પત્ર]

નં ૦૫૦૫૦ લખત, ફરતાવેજ [-કરવાં, કરી
 આપવાં]
 લખ સ્ત્રીં [સં. લગ્, સરં લાખ, સગં મ]
 ટેકણ, ટેકો (મોલનો) (૨) સૂતરની ચાટી
 (૩) અં + લગી [માથાદોડ
 લગજૂડ સ્ત્રીં [લાગવું + જૂડવું] મગજમારી,
 લગટ વિં (૨) અં [સરં લગી, મ] સળગ,
 એકધાર
 લમડ સ્ત્રીં [મ] એક પક્ષી [કે ચાટીની પાટ
 લગડી સ્ત્રીં [સરં મ. લગડ, મ લગુડ?] સેના
 લગડું નં [સરં મ લગટ સં લગ્ ઉપરથી]
 ગવેડાનું છાલક કે ચોકકું (૨) બોલે [-લાખું
 = લાર, બોલે કે જવાબદારી ચોટવા.]
 લગણ પું [સં લગ્ ઉપરથી] બોલે (૨) અં
 લગી, મુધી
 લગત વિં [સં લગ્, સરં મ] લગવું; નળકું
 (૨) સ્ત્રીં [સગં મ લગતા] સખવ, વરેબો
 (૩) અં પાસે, બેડે, લાગીને -તી સ્ત્રીં
 [સરં મ] વગ, શરમ -તું વિં સખધી;
 લાણ પડવું, નથકનું
 લમહી સ્ત્રીં [સં લગ્ ઉપરથી, સરં મ લગડા]
 જુઓ લમહી -દો. પું લમહો, દોહો
 લમન નં [સં લગ્] જુઓ લમ (૨) સ્ત્રીં
 [હિં] લગની. [-ઉકેલવું = લગની જવાબદારી
 કે બોનમાથી પરવારવું. -લખાવવું =
 લગમિતિ નકંથી કર્યાની લેખિત ખખર
 આપવી -લાખવી = લગની લાગવી]
 ળગાળો પું લગતની મોસમ ળધડી સ્ત્રીં
 લગતની મુખ્ય જિયા કરવાની બડી-મુરત તે
 ૦પડો પું વરના તરફથી કન્યાને ત્યાં લગ્નો
 શુભ દિવસ લખી, મોકલાવું કેટલું પડીક.
 ૦સરો સ્ત્રીં લગતગાળો -નિયો પું વરને
 તેડવા જનારો કન્યા તરફનો સગો. [સામે
 લગનિયો = ઠકારો કરનાર માણસ] -તી સ્ત્રીં
 ૦૬, લહે, લત (-લાખવી)
 લગલગ અં [સં. લગ (લિલિવ), હિં., મ] પાસે;
 અડોઅડ (૨) આશરે
 લગરીક વિં (૨) અં [જુઓ લગીગ] + લગીરેક
 લમલમ નં [સરં હિં, જ લક્કલક્ક] એક પંખી

લગવાડ સીં [સ. લગ્ન ઉપરથી] સંબંધ, મીતિ
અગવું નં [સં લગ્ન] નકી કરેલા બાવે દરેક
અમુક વસ્તુ લેવી તે (૨) સંકિં (૫)
લાગવું; વળગવું (૩) પહોંચવું

લગાડવું સં કિં ['લાગવું'નું પ્રેરક] અડકાડવું
(૨) ચોપડવું (૩) વળગાડવું, લાગુ કરવું (૪)
સળગાવવું [લાગલાગટ

લગાતારે અં [હિં; સરં મ. લગેતાર] સતત,
લગામ સીં [ફા.] લોડાના મોનું લોડાનું ચોકડું
(૨) તેને બાધેલી હાકનારના હાથમાં રહેતી
ઠોરી (૩) [લા.] અંકુશ. [-આપવી = લગામ
હીલી મૂકવી (૨) છૂટ આપવી, દાખ, અંકુશ
દેખંધન વિનાનું રાખવું. -ખેંચવી, ઝાલવી,
પકડવી = જતુ અટકાવવું; કાબૂમાં લેવું.
-છૂટી મૂકવી = સ્વતંત્રતા આપવી (૨)
બહેકી જવા દેવું -તેજ કરવી = અંકુશ
મૂકવો; ખેંચી પકડવું.]

લગાર, -રેક વિં [જુઓ લગીર] થોડું (૨)
અં થોડા વખત માટે

લગાવ પું [સં લગ્ન ઉપરથી ?] મીણ
લગાવવું સં કિં ['લાગવું'નું પ્રેરક, સરં
હિં લગાવના, મ લગાવળે] જુઓ લગાડવું
૧, ૨, ૩ (૨) મારવું, ઠોકવું [લગણ, સુધી
લગી અં [જુઓ લગ. સરં હિં લગી, મ લગ્ન]
લગીર, -રેક વિં [હિં. લગીર = પાનળી લીટી
ઉપરથી ?] જુઓ લગાર

લગે અં [સ લગ્ન, સરં મ. હિં] લાગ્યા!
લાગ્યા! હા! (એક ઉત્તેજનનો ઉદ્ગાર) (૨)
+ લગી. ંલગે અં લગે ૧ જુઓ

લગેજ નં [ઈં] (રેલવે) ઉતારના સામાન.
[-કરવું સંકિં ઉતારના સામાન લગેજના
ખાસ હયામા મોકલવો (૨) સરસામાન
લેખાવી રસીદ કઢાવવી] ંઓદિસ સીં
ન્યા ઉતારના સામાન લગેજ કરવામા આવે
તે ંઓદિસ. ંપાર્સલ નં લગેજના ખાસ
જુલા હયામા મોકલાવુ પાર્સલ

લગોલગ અં [દિ. લગ = નજીક; સરં મ.]
છેક પાસે, અડીને (૨) લગલગ, પાસે
જાગુ અં જુઓ લગોલગ (૨) વિં [સં લગ્ન

ઉપરથી] જિનાળવું, પરસી પાછળ કુર્ચા ંરનાર
લગ વિં [સં] લાગેલું, વળગેલું (૨) લીન,
આસક્ત (૩) નં જેટલો સમય પૃથ્વી એક
રાશિમાં રહે તેટલો વખત (૪) દાઈ શુભ કાર્ય
કરવાનું મુહૂર્ત (૫) પરણવાનું મુહૂર્ત (૬) લગન,
પરણવું તે, વિવાહ [-કરવું = પરણવું -જેલું
= લગનું મુહૂર્ત જેલું. -મોડલું = લગનની તૈયારી
કરવી. -લેલું (-વાં) = લગનું મુહૂર્ત ંરાવણ
(૨) લગનની તૈયારી કરવી લગને લગને
કુંવારો = હમેશા અવૃત્ત હર વખતે તૈયાર.]
ંકાર્ય નં લગનું કામકાજ ંકાલ (-ળ)
પું લગ કે ખીજ શુભ કાર્યનું મુહૂર્ત ંકું
(-કું) ંળી સીં [સરં હિં, મ. લગજુંકાલી]
જન્મે સમયે કયો ગ્રહ કઈ રાશિમાં હતો
તે બતાવનાર કુંળી, જન્મકુંળી. ંતિથિ
સીં લગનો દિવસ. ંનક્ષત્ર નં લગ માટે
શુભ નક્ષત્ર. ંમંડપ પું લગ માટે તૈયાર
કરેલો મંડપ ંમુહૂર્ત નં લગ કાળ.
ંવેળા સીં લગકાળ. -ગ્રોત્સવ પું

[+ ંત્સવ] લગનો ઉત્સવ - ઉજવણી
લધરલધર વિં [જુઓ લધરા] (કા) ચીથરેહાલ.
લધરા પું ંવંવં ['લધીર ઉપરથી ?] લૂગડાના
ડૂંચા; ચીથરા. લધરિયું વિં લધરવર
લધિમા સીં [સં] લધુપણ (૨) આઈસિદ્ધિઓ-
માની એક - અતિ લધુ થઈ જવું તે
લધુ વિં [સં.] નાનું (૨) હલકું (૩) સહેલું (૪)
હરવ, એક માત્રાનું (૫) પું હરત, પુખ્ત અને
આધીની નક્ષત્રોનું નામ ંકથા સીં નાની
વાર્તા, સાહિત્યકૃતિનો એક પ્રકાર ંકંસ પું
( ) આવો કૌસ ંકોણ પું ૯૦ થી નનો.
ંણ, 'એકચૂટ એંગલ' (ગ) ંજન પું (શુભ-
જનનો વિપર્યાય) નાનો કે હલકો માણસ ંતમ
વિં સૌથી નાનું (૨) પું અમુક રકમોમાની
દરેકથી જેને શેષ વિના લાગી શકાય એવી
નાનામા નાની રકમ (ગ). ંતમ સમગ્રજેદ
પું અમુક અપૂર્ણક રકમોના દરેકના
છેદથી બરાબર લાગી શકાય એવી નાનામાં
નાની સખ્યા (ગ) ંતમ સાધારણ
અવયવી, ંતમ સાધારણ બાળક પું

[સરં મ] બુચો લઘુતામ. ઠતા સ્ત્રીં.
ઠતાવાચક વિં લઘુતા યતાવનાર ઠતાઈ
સ્ત્રીં + લઘુતા ઠવ નં. ઠમયત્ત વિં
ચોડા પ્રયત્નથી ઉચ્ચારાય તેવો (વર્ણ) (ર)
આગસુ. ઠપત્તી સ્ત્રીં ચોડા મત ધરાવતો
પક્ષ કે એવા લોકો (ર) ચોડા મત હોવા કે
ધરાવવા તે ઠરેખા સ્ત્રીં (—) આવું એક
વિનમચિહ્ન ઠહાધવતા, ઠહાધવી સ્ત્રીં
ચાલાકી; પેચ; યુક્તિ ઠલિપિ સ્ત્રીં બોલેલું
જલદી લખી શકાય તેવી ટૂંકા સકેતોવાળી
લિપિ 'શોર્ટહેન્ડ'. ઠલેખન નં લઘુલિપિમા
લખવું તે. ઠવચી વિં નાની-ચોક્ષી
ઉચ્ચરણ ઠવાર્તા સ્ત્રીં લઘુકથા. ઠચંકા
સ્ત્રીં પેશાબની હાલત. ઠશેખર પું સગી-
તનો એક તાલ

લઘૂકરણુ નં [સં.] લઘુ-ચોષ્ટ કે ટૂંક કરવું
તે (ર) લઘક પાડવું કે તિરસ્કાર કરવો તે
લચક સ્ત્રીં [બુચો લચકવું, સરં હિં; મ]
મચકોડ (ર) લચકાતી ચાલ. [-આવવી,
-આવી = મચકોડાણું]

લચક લચક અં [લચકો ઉપરથી] લચકે ને
લચકે, મોટ મોટે કાળિયે, હતાવળધો (-ખાડું)
લચકવું અંકિં [રવં સ લચ્ઝ ઉપરથી ?
સરં હિં. લચકતા, મ લચકર્ણે] લચી જવું
(ર) કરમોડાવું, સાવામાથી ઊતરી જવું (૩)
ચલથી ચાલના કરમરેથી જરા મરડાવું

લચકો પું [લચકવું ઉપરથી, સરં હિં, મ]
લોચો (ર) લચકો દાળ ઠદાળ સ્ત્રીં બીલી
દાળ (પ્રવાહી અને લસરી વચ્ચેની)
લચકવું સંકિં [લોચો, લચકો ઉપરથી]
ચોપડવું, લપેડવું

લચપચ અં [રવં] પ્રવાહીથી ટરખોળ અને
દોડા જેવું હોય તેમ ઠવું અંકિં લચપચ
ધવું

લચલચવું અંકિં બુચો લચકવું
લચવું અંકિં [સં લચ્ઝ હિં લચના, મ.
લચર્ણે] લારથી નમી જવું [લચી જવું,
પડવું = નમી જવું (ર) કાલાવાલા કરવા]
લચ (-ચી) વિં [સરં મ. લંચાઈ] માયાકોઈયું

(ર) નં [મ] પીડા; લપ, બલા
લચ પું લચો ૧ બુચો (ર) સ્ત્રીં [સરં
હિં] + લાછ, લક્ષ્મી

લચન નં [સરં હિં] + લક્ષણ
લચો પું [સરં હિં. લચ્છા] માલે, પાયેલા
દારની આટી (ર) પગનાં આગળાનું એક ધરેણું
લછ સ્ત્રીં [બુચો લચ્છ] + લક્ષ્મી (ર) નં
[સરં હિં. લચ્છ (સં લક્ષ્ય)] લક્ષ, ધ્યાન
લજવવું સંકિં [સં લજ્ઞ; સરં હિં લજ્ઞાના]
લાજે તેમ કરવું. લજવવું

લજલ (-વ) પું સંકિં 'લાજવવું' પ્રેરક
લજમણી સ્ત્રીં ['લાજ' ઉપરથી, સરં કે.

લજ્જાલુણી, સરં મ. લજાલુ, મ લજાવતી,
હિં લજાર (-લ) એક છોડ (અડવાથી તેના

પાન સફાચાઈ નય છે) -લું વિં લાજ
પમાડે તેવું; લાજ આવે તેવું, શરમજનક

લજવવું સંકિં બુચો લાજવું [પડવી]
લજનત સ્ત્રીં [જ] મત્ત, લિનજત (-આવવી,
લજન સ્ત્રીં [સં] લાજ, શરમ (ર) અપકીર્તિ.

[-આવવી, પામવું = શરમાવું] ઠનિજત
વિં [+ ઝનિજત] શરમિક વ્યમાન વિં
લાજવું, શરમાવું ઠલું (-ળું) વિં લજનચીલ;
શરમાળ ઠવતી વિં સ્ત્રીં શરમવાળી
ઠવાન, ઠરીલ વિં શરમવાળું ઠશ્ચ, ઠહીન
વિં શન્મ વિનાવું; બેશરમ -ઠનિજત
વિં લજન પામેલું; શરમાયેલું

લટ સ્ત્રીં [સ લટવા, સરં હિં, મ] ચોડા વાળની
સેર (ર) વડની મૂળી (૩) અમુક (સૂતરના) તાર
કેદારાની આટી (૪) મોતીની સેર [-ગૂંથવી,
ખાંધવી, સમારવી = વાળની છૂટી સેરને
ગૂંથી -ખાધીને ઠીક કરવી. -પાડવી =

આટીના અમુક તારની લટ અલગ ખાધવી]
લટક સ્ત્રીં [લટકવું ઉપરથી, સરં મ, હિં]
લચકાવું તે, મચકોડ (ર) લટકો (૩) છટા, ખૂખી,
શેલી ઠછટક સ્ત્રીં છટા, ખૂખી ઠણુ (-ણિયું)
વિં [લટકવું ઉપરથી] લટકવું, ખૂલવું (ર)
નં કાનવું એક લટકવું રહેલું ધરેણું (૩)
[લા.] (વગર બોલાવ્યે સાથે આવેલું) ઠોકન.
ઠણિયાળું વિં લચકાવું; લચકવાળું

લટકવું અંકિં [સરં હિં. લટકતા, મ.
લટકળે (સ. લટ, લહ) ઝૂલવું; લખડવું, ટંગાવું
(૨) [લા] આધારિત થવું, વચ્ચે રખડી જવું
લટક-સલામ સ્ત્રીં [લટકવું + સલામ] ખરા
હિલથી ન કરેલી, ખાલી સલામ
લટકાવવું સંદિં 'લટકવું' નું પ્રેરક
લટકાળું વિં [સરં હિં લટકીલા] લટકાવાળું
(૨) લટકા કરનાર
લટકિત વિં [લટકો પરથી] લટકાળું; લટકાવાળું
લટકું નં લટકો; નખર
લટકો પું ['લટકવું' ઉપરથી, સરં કે લટક =
સુદર હાવલાવ] શરીરનો મોહક હાવલાવ-
આળો; નખર ઝંટકો પું સહેજસાજ
નવરાશનો સમય (૨) અં દૈવયોગે,
આશ્વાયુ ઝંટકો પું આખ અને
શરીરનો આળો, નખર
લટપટ વિં [રવં, સરં હિં લટપટ, મ
લટપટયા] ચંચળ; ચપળ (૨) [સ. લિપ્ત ?]
પ્રેમાસક્ત; એકબીજાને વળગેલું - ચોટવું (૩)
સ્ત્રીં [સરં મ] ચંચળતા, ચપળતા (૪)
મેળ; સમય (૫) પ્રેમાસક્તિ (૬) ઘાલમેલ,
ખટખટ (૭) અં ઝટપટ; જલદી [-કરવી =
સામાને ભોળવવા ચાલાકી, ખટખટ, કમાલ
કરવી. -ખનવું = પ્રેમાસક્ત થવું] ઠું
અંકિં મેહમા અડોઅડ થવું, એકબીજાને
વળગવું - ચોટવું - ટિચું વિં ચપળ, ચંચળ
(૨) નં હાલમની અસો ધસવાની ચામકાની
પટી [લટપટિયાં લેવાં = હાલમનો ધવો કરવો
(૨) કામધંધા વિના રખડવું કે પડયા રહેવું.]
લટર સ્ત્રીં [જુઓ લટ] (ફૂલમાની) રેખા (૨)
[જુઓ લટાર] આટો [-મારવી]
લટવું અંકિં [સરં હિં. લટતા] નમી પડવું.
[લટી પડવું = નમી પડવું (૨) કાલાવાલા કરવા]
લટાક સ્ત્રીં લટક (?)
લટાકો પું (કા) પચાત
લટાર સ્ત્રીં [સં. લટ ઉપરથી ? કે 'લટકવું'
ઉપરથી ?] આટો, ફેરો, ચક્કર [-મારવી]
લટિયર વિં ['લટ' કે 'લટકો' ઉપરથી] (કા.)
શોખીન, લાભકાદાર

લટિયું નં [જુઓ લટ] વાળ (ખરા તુચ્છકાર-
દર્શક). [લટિયાં ઊડવાં, ફમફમવાં =
અવ્યવસ્થિતપણે વાળ ઊડવાથી કંઠ ગાદેખાવું.
-ચૂંચાવાં = (લા) નિકટ સમયમા આવવું.
-પીંખવાં = મારી નાખવું (૨) ફેંકેલી કરવી.
-ફસાવવાં = મારી નાખવું]
લટી સ્ત્રીં [સરં હિં. (સ લટ = દોષ; લટક = કુટ,
ખડમાસ] વેચ્યા; રંડી (૨) ગપ, ભડી વાત
લટ્ટરી સ્ત્રીં ['લટ' ઉપરથી] વાળતુ એક ઘરેણું
(૨) કેશની લટ
લટોઝટો અં ['ઝટ' દ્વિર્ભાવ] ઉતાવળે (૨)
['લટ' ઉપરથી] સહેજસાજ
લટોરો પું [જુઓ લટ] લટર, લટ (૨) ડાળોનું
ખુંડ (૩) [સરં હિં. લટોરા] એક પખી
લટુ વિં [સરં હિં (સં લટ ઉપરથી ?)] નરમથેરા
(૨) પરવશ (૩) રતબ્ધ (૪) પું લમગડો
[-થઈ જવું = ખૂબ આસક્ત થઈ જવું (૨)
પરવશ - નરમથેરા થઈ જવું]
લઠ(-ક) વિં [પ્ર. લટ્ઠિ(સ વટિ) = લાઠી; સરં
હિં, મ] લઠુ ને મજબૂત (૨) પું કગોરો.
[-નિરંજન. ભારતી = મજબૂત બીવાનો
ને રખડેલ માણસ] -કિયું વિં લઠ (૨) નં
ગાડાનો નીચલો ભાગ જેમા લઠો રહે છે.
-કિં(-ઈ)યું વિં [સરં મ લટિંગા] લઠ;
મજબૂત (૨) છુચું. -કી સ્ત્રીં નાનો લઠો.
-કું વિં [સરં હિં લટ્ટા] લઠ. -કો પું
ગાડી કે ગાડાના પૈડાની લોઢાની ધરી - લઠ
ઢાડો હોય છે તે (૨) લઠો માદરપાટ (૩) લઠ
માણસ (૪) (સુ) કગોરો
લઠકણ(-થુ) (લ') વિં ['લઠવું' ઉપરથી]
ટાપોર; લઠવાના રવલાવતુ
લઠત (લ') સ્ત્રીં ['લઠવું' ઉપરથી] લઠાઈ
લઠથડવું અંકિં [પ્રા લ્હસ(સ સ્સ) =
લપસી પડવું + આથડવું, અથડાવું ?] લથડવું
લઠથડિયું નં [લઠથડવું પરથી] લથડિયું;
અલથડિયું [-આવણું, ખાણું]
લઠધું વિં [સરં હિં લઠેત, ન લઠેવું] લઠ;
અલમરત (૨) નં [સરં હિં લઠેતા, 'લઠ' ?
ઉપરથી] લાડકું તે - છોકરું

લડખડવું અંકિં [સરં હિં લડવડાના, મ.
 લડવડો] લડખડિયું ખાવું. લડખડિયું નં
 ઠાકર ખાઈ લથડી પડવું તે [-આવવું, ખાવું]
 લડવા(-વે)લ (લ') સ્ત્રીં ['લડવું' પરથી] અધડો;
 કનિયો, વઢવાડ [કરવાના સ્વભાવવાળું
 લડવાડિયું (લ') વિં ['લડવું' પરથી] લડ્યા
 લડવું (લ') સંકિં [સ લડ, સરં હિં લડના,
 મ લડવું] વડવું; ઠપકો દેવો (ર) અંકિં
 સામસામે વાઢવિવાઢ, ટટો, ઓલાખોલી,
 માનમારી કે યુદ્ધ-લડાઈ કરવી (૩) કોટે
 ચડવું (૪) [લા | અગુખનાવ થવો (૫) [?]
 સંકિં લસોટવું -વૈથો પું યોદ્ધો
 લડસડ અં [લટક સટક (દ્વિર્લાવિ) ઉપરથી]
 લહેરમાં કે અદમા અડખડિયાવાળી ગતિએ.
 ઠવું અંકિં લડસડ ચાલવું
 લડ લડા(-ડી) (લ) સ્ત્રીં ['લડવું' પરથી] લડાલડ
 લડાઈ (લ') સ્ત્રીં ['લડવું' પરથી, સરં હિં, મ]
 યુદ્ધ; જગ (ર) ટટો, અધડો. [-વેચાતી
 લેવી = પારકો કનિયો વહોરી લેવો -માં
 લિતરડું = લડાઈમાં સામેલ થવું] ઝખેર,
 -ક' -કુ) વિં લડકલુ
 લડાક(-કુ) વિં [સં લડ] લાડક (ર) (લ')
 [મરં હિં. લડાકા. લડાકૂ] જુઓ 'લડાઈ'
 માં. -મણી સ્ત્રીં [લડાવવું પરથી] લડાવવું ને
 લડાયક (લ') વિં [લડવું પરથી, સરં હિં લડાકા]
 લડી રાકે તેડું (ર) લડાઈના ખપવું (૩) લડકલું
 લડાલડ(-ડી) (લ') સ્ત્રીં ['લડવું' ઉપરથી]
 લડાઈ, ટટો, લડલડ
 લડાવડું ['લાડ ઉપરથી, સરં હિં લડાના] લાડ
 કવવા (ર) (લ') સંકિં 'લડવું'નું પ્રેરક
 લડાવું (લ') અંકિં 'લડવું'નું ક્રમેણ ને લાવે
 લડી સ્ત્રીં ['લટ' ઉપરથી, સરં હિં, મ] એક
 દાનતી વગરુઓની પક્તિ કે માળા (ર)
 દોરાની લટ [ઓભર (ર) દોરાની આડી
 લડું નં ['લડી' ઉપરથી] તાર વીટવાનું સોનીનું
 લડું પું [સં] લાડું
 લડણ સ્ત્રીં [સરં મ લડણ, પ્રા. લડ(મં મ્મ)
 = ચાઢ કરડું] લત, ટેવ (ર) પદ્ધતિ [-પડવી]
 લણણી સ્ત્રીં ['લણવું' ઉપરથી] લણવાની ક્રિયા

કે તેની મોસમ -
 લણવું સંકિં [સં. લ] કણસલા કાપી લેવા,
 પાકે ઊતરવો (ર) [લા] કળ મેળવવું
 લત(ત.) સ્ત્રીં [સં રતિ કે પ્રા લિત્તા (સ લિત્ત)
 ઉપરથી? સરં હિં, મ] લગની (ર) ટેવ;
 વ્યસન [-પડવી, લાગવી]
 લતા સ્ત્રીં [મં.] વેલ ઠકુ જ વેલનો માડવો.
 ઠગુલ નં, ઠમંડપ પું લતાઓનો માડવો
 લતાડ સ્ત્રીં, પું [લતાડવું ઉપરથી] લાત,
 પાડું (ર) [જુઓ લપડવું] ફેંચી તોળવું
 તે ફરી જવું તે (૩) ગોથ, ગોથુ (૪) પું
 ઉપવાસ કે યાકથી દોથ થવું ને - સુમ્તી.
 [-ખરવાવી, મારવી = લાત મારવી, ભૂલ
 ખવરાવવી (ર) વુકસાન કરવું -ખાવી =
 લાત ખાવી (ર) ખોટે રસ્તે દોરવાડ (૩) વુકસાન
 વેડવું (૪) ગોથ ખાવી -ખાઈ જવું =
 યુક્તિથી ફરી જવું (ર) શુભાટ ખાઈ જવી
 -વાગવી, લાગવી = લાત વાગવી (ર) વુકસાની
 આવવી (૩) માદગી પછીની પીડાથી પીડાવું]
 લતાડવું અંકિં [લ લત્તા = લત પરથી;
 સરં હિં લતાડના. મ લયાડવું] ખરાખ
 કરડું, માહી હાલતમાં આણવું વુકસાન કરવું
 લતિકા સ્ત્રીં [સ] લતા.
 લતીક વિં [જ] સડ્ડણી; સારું, સરસ -ફે
 પું [સરં હિં લતીકા] દસવું આવે એથી
 વાતચીત, ટોળટપ્પો [લાતો મારવી તે
 લત્તા સ્ત્રીં [લ] લાત. ઠપ્રહાર પું લાત કે
 લતાં નવખંવં [સ લક્તક કે ફા લક્તહ]
 લૂગડા [-લેવાઈ જવાં, લેવાવાં = લૂટાડું (ર)
 વુકસાનમાં આવી જવું (૩) હિં મત ખોઈ
 ખેસવું. -લેવાં = ખામી કે નમણાઈ ઉવાડી
 પાડવી]
 લત્તો પું [ફા] રાહેગો લાગ મહોલો દળિયુ
 લથડપથડ અં [રવં; સરં હિં લથરપથર,
 લથપથ, લનપત] પાણીથી બીજાઈને તરખેળ
 હોથ તેમ (ર) જુઓ લથરપથર
 લથડવું અંકિં [જુઓ લથડવું, સરં હિં
 લથાડના] ઠાકરથી ગોથુ ખાવું (ર) ખોલતાં
 અચકાડ (૩) દૂગણ પડી જવું (માદગીથી)

લથાડિયું નં [જુઓ લથડવું] ગોથુ; અડખડિયુ
[-ખાડું]

લથખથ અં [સ ક્ષિપ્ + ખથ] એકખીલને
તેની વળગ્યા હોય તેમ

લથરપથર અં [જુઓ લથડપથડ] ઢીલું
લખડતુ હોય એમ; અરતઅરત

લદખદ અં [રવં કે સં લસ્ ઉપરથી; સરં
હિં. લદલદ] પ્રવાહીથી ભરપૂર લયકા જેવું
હોય તેમ (૨) ઢીલા પહારીમાં પડી ખરડાયેલું
હોય એમ (૩) લીન, ચકચૂર

લદાડું અંકિં, -વડું સંકિં 'લાડવું'નું
કર્મણિ ને પ્રેરક

લપ સીં [સ લિપ્ ઉપરથી] ખીડા; ઉપાધિ,
લકરં(૨) અં [રવં] જલદી; ચટ [-દઈને]

લપક લપક અં [રવં] લપલપ, લપકે લપકે
(૨) લપકારામારતુ હોય એમ; લખકલખક, રહી
રહીને વેકના થાય એમ (એમ કે, ગૂમડામાં)

લપકડું અંકિં [રવં, સરં હિં. લપકતા; મ
લપકળે] લપકારા થવા-મારવા

લપ(-ખ)કારો પું [લપકડું ઉપરથી] જીલને
લખૂક લખૂક બહાર કાઢવી તે (૨) વેકનાથી
કે લયથી કાઢી પણ અવયવનું લખૂક લખૂક
ચલુ તે (૩) [સ. લપ્] તોજડાઈથી વધારેપડતુ
બોલકું તે, લપકો

લપ(-ખ)કાવડું સંકિં [સં. લપ્ કે રવં]
ગિવરાવડું(૨) લપક લપક ખાતુ ચટકરી જડું

લપ(-ખ)કો પું [સં લિપ્; સરં મ લપકા]
મદ્રા પહારીમાં લયકો (૨) ડામ (૩) લપકારો
૨, ૩ જુઓ. [-કરવો = તોજડાઈથી વધારે-
પડતુ બોલકું. લપકા કરવા = મહેણા મારવા.
લપકા ખાવા = મહેણા ટૂંણા મહેણા લપકા
ચોંટાડવા, દેવા = ડામ દેવા લપકા તોડવા
= બોલચાલમાં ને કામકાજમાં દોષ કાઢવા
કરવા (૨) ટોણા મારવાં લપકા લેવા = કાળ
પડવી (૨) બહુ કળતર ચલુ]

લપકોઝપકો પું [લપડું + ઝખૂકડું? સરં
હિં લપજપ = ચપલ] ઝટોઝટ; સહેજસાજમાં
બનડું તે

લપકપ સીં [લપડું + છુપાડું] બાલમેલ, કાવતરું

લપટ સીં [રવં, સરં હિં (સં. લિપ્)] ઝડપ;
ઝપટ (૨) [લપટાડું ઉપરથી] અડકટ (૩)

[લપટાવડું ઉપરથી] પેચ, ફાંદો (૪) [સ લિપ્]
મધ; મહેક (૫) લિં તલ્લીન; મશગૂલ;

લપટાયેલું [-મારવી = જૂટવી લેવું.] ઝપટ
સીં ઓચિંતી જૂટ મારવી તે

લપટવું અંકિં [જુઓ લપસવું] સરકવું(કા.)
લપટાવડું સંકિં 'લપટવું', 'લપટાડું'નું પ્રેરક

લપટાવું અંકિં [સરં હિં. લપટાના, લિપટાના;
સ લિપ્] ચીકટમાં ખરડાવું (૨) લલચાવું;
ફસાવું

લપડું લિં [જુઓ લપટવું] સજજડ નહિ તેવું;
ઢીલુ (૨) લાલચુ [-પડવું = ઢીલું હોતુ કે થવું.]

લપડાક સીં [રવં, જુઓ લપપડ, સરં મ.]
લપપડ; તમાચો (૨) [લા] ઠપકો કે ખતા

ખાવી તે. [-ખાવી = તમાચો ખાવો (૨)
ઠગાડ, છેતરાવું (૩) ઠોકર ખાવી, વ્રકસાનમાં

આવડું. -ચોડવી, ઠોડવી, દેવી = તમાચો
મારવો. -પડવી, મળવી = લપડાક વાગવી

(૨) ઠપકો મળવો, પાછુ પડવાનું થવું.
-મારવી = તમાચો મારવો (૨) ધુતડ,

વ્રકસાનમાં ઉતારવું (૩) મહેણું મારવું.]

લપડું(-ડિં)મ લિં ખૂબ ઊંચું
લપડાવડું સંકિં લપડાકે લપડાકે મારવું

લપરડવું સંકિં [સં લિપ્] લપેડવું, લપરડો
કરવો લપરડો પું જડો લેપ; લપેડો

લપલપ સીં [રવં, સ. લપ્] બકબક, લવારો
(૨) અં [રવં] ચપચપ; ઝડપથી (૩)

લખૂક લખૂક. -પાટ પું, સીં લવારો,
બકવાટ (૨) ઉતાવળ, ઘાણલ. -ધિચું લિં

લપલપાટ કરનાર
લપ(-પા)વું અંકિં [સં લિપ, લપ્, સરં

મ લપળે] સતાવું
લપસણી સીં [લપસવું પરથી] ઉપર ચડી

નીચે લપસવાની એક બાળખત કે તેનું સાધન
લપસણું લિં [લપસવું પરથી] લપસી પડાય

એવું (૨) નં લપસી પડાય એવી જગ્યા.
લપસવું અંકિં [પ્રા. લહસ (સં. લસ) પરથી?]
ખરડી પડવું; સરી જડું (૨) પતન થવું

लपसिंह न० [‘लपसु’ उपरधी] नकामी
लपि वात

लपट स्त्री [रव०; सर० स चपेट] यपाठ, लप
ठक -टिथो पु० लपडाक भाग्नार -लुसटिथो

लपटुं अ० कि० [लुओ लपट] सताव (२)

सोडभा लपट; अडोअड ढपीने गोठवाव

लपियुं वि० [स. लप्] वानोडियु (२) भाषाजीडियुं

लपु लपु, लपूक लपूक अ० लुओ लपलप

लपूको पु०, लपूडियुं न० लुओ लपूडियु

लपूडुं वि० [स. लप्] लपलपियु, वानोडियुं

(२) पेटभां वात न रहे तेव

लपेट स्त्री [लुओ लपेट] मगल लोडीनी

अंक कसन्न

लपेटुं स० कि० [स. लिप्, हिं लपेटना, म

लपेटेण व लफ=वीटाणेसु ?] वीटव (२)

[ल.] सडोवड

लपेटो पु० [लपेटव परधी, सर० हिं, म

लपेट] ठाकल, आवरण (२) [लुओ लपेट]

भूय कसन्नवाणुं रेसामी वलाटुं कपड

लपेटुं स० कि० लुओ लपेटुं

लपेटो पु० [स. लिप्] लपरडो; लडो लेप

लपेटशंभ वि० पु० [सर० म लपो(-वो)-ड

गल] जोडा वयन आपनार जोडी ठंडास

भारना, लपडी

लपट वि० [स. लिप्] लपेटर सलजड मोटेसु

लपट स्त्री [रव०, सर० हिं, म] लपडाक

लपनलपन स्त्री न० [सर० म लपलपं,

लपलप (लपड + लपड)] पयात लूपी बाल-

मेल (२) रोडरुडपल तीनपाय [(नी साथे)

लपनलपन राअपी = नी साथे जानगी

के बालमेलना सभंध गभवा] -नियुं वि०

लपनलपन करतार

लपलप वि० [लपेट + हा] लपानी डारवाणु

(२) भय लरीवाणु

लपि वि० [स. लप्] लुओ लपियु

लपेटो पु० [अ. लफ=वीटाणेसु, गडी करेलु,

सर० हिं. लप्पा, म लफ्फा] लरयक

कसन्नवाणो लपेटो (२) [ल.] मोटु ठंगकडा

जगनु थोगडुं [-भारवो, लपलपे]

लपेटो(-इं) पु० [लुओ लप, लड] मोटो
डोको के कोणियो [ललदीथो.]

लड अ० [सर० लप, लप] [-लडने =
लडलप डुं वि० [लडड (रव०) + भडु]

लेडु -दाधारयु पल रवसावे धूत

लडड(-र)डडड(-र) अ० [रव०] लपडड,

आम नेम लडया करतु तथा पगे मडवातु

होय नेम, अल्यवरियत

लडड(-र)डु अ० कि० [रव०] लडडडड यड

लडरु न० [रव०, सर० म लफडा] लीटनी लपडे

(२) [ल.] (वडु के जम के भासल वणगवथी

यतु) नडतर, पीडा उपाधि. [-लेडुं=नाडनी

लीट साड करनी. -वणमडुं=पीड लडु यनी]

लडरुं वि० [तुर्की लप(-फं)ग, सर० हिं, म.

लफगा] कपडी, मगलभा (२) लपट, अलि-

चारी (३) नडट, निर्लल -भार्ड स्त्री०,

-गावेरा पु० भ० व० लडगापडु

लडरुड पु० [अ. लिकाफा] पडिडीयु, कव

लड(-व)न पु० [फा] शण्ड [डोमियो

लडरा पु० [लुओ लपेट] मोटो कडको के

लप पु० [फा] होठ (२) स्त्री० लप

लप अ० [रव०] अवा अवाण साथे (मेभा

भूडु) (२) लप, ललदी ठक लपक अ० [सर०

म. लवकणें] लुओ लपक लपक ठकारो पु०

लुओ लपको ठकारुं स० कि० लुओ ल-

वड ठकारो पु० [सर० म लवका] लुओ लपेटो

लपलप अ० [सर० लडडलपके, लपलक +

लडको, हिं लवडवोवो] लपडी, धमलानीने;

ठगाटकारे. [-लेडुं=लपलडि अने धका

भारता लड लड (२) लमलडीवी डान लेड,

लमली कामभा जपगे कराववो]

लपलडुं अ० कि० [स. लप्] लुओ लडडुं.

[लपलडुं भूडुं=लडलड भूडु (२) ध्यान

न आपडु लपडी जडुं=भाडा-नभणा यड

जडु देवाड जडु (२) रली जड, पाल न यडुं]

लपलप स्त्री० [रव०] लीक के भूजलथी लप

लप यडु ते [-यपी=गलराड, गूयवाड]

लप(-भो)नर वि० [लपलडु उपरधी] नमलुं

लील (२) नरम, पोथुं

અખદાવું અં કિં [જુઓ લખ્ખ; સરં મ
લવ્વા] પ્રવાહીથી તરખેળ થવું કે ખરડાવું (૨)

[લા.] સંડોવાવું; ફસાવું

અખરકો પું [સ લ્, તોજડાઈથી વધારેપડતું
ખેલવું તે, લપકારો (અખરકા કરવા)]

અખલખ અં [રવં, સરં મ.] એવો અવાજ
થાય તેમ (જેમ કે, ફૂતરાના ચાટવાનો) (૨)
ઉતાવળે (૩) લખલખ. -ખાટ પું લખલખ
અવાજ [ચીચરિયુ

લખાચિયુ વિં [લખાચો' ઉપરથી] ચીચરેહાલ,
લખાચો પું [લવાઈ (ફા) + ચો (ચિહ ફા.);

સરં હિં લવાઈ] મેલા ફટેલા લૂગડાનો
જથો (૨) લાગ્યાતટયા સરસામાનનો જથો
(૩) બહુ કીમતી નહિ એવો) ધરવાખરો
(તિરકારમા ને બહુવા બંવંમા) [લખાચો
ઉઠાવવા = મુકામ ઉઠાવવો, ખીજે ઠેકાણે જવું]

લખાડ(-ડી) વિં [સ લ્, સરં હિં, મ] જૂકું
ખેલવાની ટેવવાળું -હાઈ, -ડી સીં જૂહાણુ
લખુડખુ, લખુલખુ, લખૂકલખૂક અં [રવં]
ખીકથી લપ લપ થાય તેમ [-થઈ]

લખૂકિયુ નં, લખૂકો પું [રવં] ખીકથી
લખુલખુ થવું તે. [લખૂકિયાં લેવાં, લખૂકા
લેવાં = ગભરાવું]

લખોરુ' નં [લખ (હોઈ) + હાયું' કે ખોરુ] મો,
હાયું' (તુચ્છકારદર્શક) [-તોડી નાખવું,
ભાગી નાખવું (ધમકી બતાવતાં) = મો પર
સખત મારવું] -ચો પું તમાચો [-ઠોકવો,
-મારવો, -લમાવવો]

લખોતરું વિં જુઓ લખતરું

લખ્ખ વિં [સ] મળેલું ંપ્રતિષ્ઠિ [સ; સરં
હિં, મ.] જેની પ્રતિષ્ઠા જામેલી છે તેવું;
પ્રતિષ્ઠિત. -ખ્ખા સીં જુઓ વિપ્રલખ્ખા (૨)
ફગા, પીડા; બૈરોજોક્તાની જાળ -ખ્ખ
સીં પ્રાપ્તિ, સિદ્ધિ (૨) 'ગિજ્જટ' (ગ)

લખ્ખેક અં [અ. લખ્ખેક] 'સેવામા હંજર
હુ', 'જી સાહેબ' એવા અર્થનો ઉદ્ગાર

લલ્લય વિં [સ] મળી શકે એવું

લલ્લયુ' નં, -લ્લો પું [સરં મ. લવળા, -જો,
હિં. નૌના] ગાલની ઉપરનો કાન આગળનો

માખાનો લામ. [લમણા ઝીકવા, લેવા =

લમણાઝીક કરવી લમણા રોકાઈ જવા =
બહુ તાપથી માથું -લમણા તપી જવા.

લમણુ' ફૂટી જવું = લમણાનો ભાગ વૂટી
જવો (૨) તેવી વેદના થવી. લમણુ હાથ
દેવા, લમણુ હાથ દઈને બેસવું = હતાશ
થઈ જવું] -ણા(-ણી)ઝીક સીં જુઓ
માયાઝીક -ણા(-ણી)તોડ વિં (૨)
સીં માયાદોહ

લય પું[સ.] નાદા પ્રલય(૨)લીનતા, એકતાર થઈ
જવું તે (૩) વિગમ, વિશ્રામ (સગીતમા) (૪)

નૃત્ય, ગીત અને વાદ્યની સમતા (સગીતમા)
(૫) ઠાઈ સ્વર કાઢવામા લાગતો સમય (દુન,
મધ્ય અને વિલંબિત) (૬) માવાનો દમ,
સ્વર કાઢવાનો દમ. [-પામણું = લીન થઈ

જવું (૨) લાળી જવું (૩) નાશ પામવું] ંવાધ
નં લય પ્રકટ કરવું વાધ. જેમ કે તમણુ

લયલા સીં [અ.] (સ') ફારસી સાહિત્યની
એક પ્રસિદ્ધ માશૂક. ંમજનૂન નંખંવં

લયલા અને નેના આશક મજનૂન: ફારસી
સાહિત્યમા આશકમાશૂકની એક પ્રસિદ્ધ જોડી

લયાકત સીં [અ લિયાકત] લાયકી, યોગ્યતા
લયાનત સીં [જુઓ લાનત] લ્યાનત, શરમ;

નાચેશી (૨) ધિક્કાર, ફિટકાર, કડવા
લલક સીં [સ લ્, સરં હિં] લાલક (૨)

લાડ, લાલન ંજું સંકિં લાલસા કરવી
(૨) જૂલવું, લટકવું (૩) + જુઓ લળડવું

-કાયમાન વિં લલકવું

લલકાર પું [રવં, સં લ્ + ક] લલકારવું તે
(૨) લલકારેલું ગાન ંજું સંકિં લાખે સ્વરે

ગાવું (૨) ખૂમ પાડવી (૩) હાકવા -જલદી
ચલાવવા ઉરકેવું -ઉત્તેજિત કરવું (૪) [દિ

લલ્લક, સરં હિં લલકારના] લહાઈવું આહવાન
કરવું, પડકારવું

લલયાવું અંકિં [જુઓ લાલય સરં હિં
લલનાના] લાલયમા ફસાવું (૨) મોહિત થવું

(૩) લાલસા કરવી -વળું સંકિં (પ્રેરક)
લલના સીં [સ.] સુંદર સ્ત્રી

લલંતિકા સીં [સં] નાંલિ સુધી પહોંચે

એવી લાખી માળા-હાર
 લક્ષાટ નવ[સં] કપાળ. ઠરેખા સ્ત્રીં વિધાતાએ
 લલાટે લખેલા નસીજના લેખ -ટિકા સ્ત્રીં
 કપાળનું એક ધરેણું
 લલમ વિં [મં] સુદર, રમણીય (૨) નં
 કપાળનું એક ધરેણું
 લલિત વિં [મં] મનોહર, સુદર (૨) પ્રિય
 ગમે એવું (૩) નાનુક, કોમળ (૪) પું એક
 છદ (૫) એક રાગ ઠકલા(-ખા) સ્ત્રીં
 'દ્વાર્ધન આર્ટ', મન અને કલ્પનાના શ્રમ પર
 મુખ્ય આશય રાખનાર કલા-ચિત્રકળા,
 સંગીત જેવી. ઋતિલક્ષા પું એક છદ
 ઠરવર પું એક અલંકાર (સંગીત) -તા,
 -તાંગી સ્ત્રીં શુભાન સુદર સ્ત્રી
 લલુતા સ્ત્રીં [સ લલ] જુઓ ટોલુપતા
 લલેહું નં [રવં] એક પખી
 લલોપતાં નં ૦૦૦ [સ લલ, સરં કે લહિ
 =પ્રશામત, મ લલોપતા] સવાસલા,
 પ્રશામત [-કરવી]
 લલ્લો પું લકાં ઠપરચો સ્ત્રીં [દિ લહિ,
 સં લલ: સરં મ લલુપત્ત, હિં લહેત્ત્વો,
 લલોપત્તો] પ્રશામત, સવાસલા (-કરવી)
 લવ વિં [સં] થોડું (૨) પું અશ (૩) નિમેયનો
 છઠો ભાગ (૪) ચાટ તથા થાપની વચ્ચેનો
 નખલાનો ભાગ (૫) [સ] રમનો પુત્ર
 લવ સ્ત્રીં [સં લવ, પ્રા લવ] લવરો [નગમ
 લવચીક વિં [મં] ભાગે નહિ પણ વળે એવું
 લવણુ નં [સ] મીઠું. ઠસમુદ્ર પું (સ) ખાગ
 પાણીનો - પુરાણેક્રમ સાત સમુદ્રોના એક
 લવથવ સ્ત્રીં [સં. લવ+સ સ્તિવ, પ્રા લવ
 +થવ] સરં મ લવથવળે = મૃદુ - નરમ
 યવુ] (કા) મીઠાશ કે વિવેકભરી વાણી
 લવરી સ્ત્રીં [જુઓ લવરુ] લવારો [-ઓ
 ચરણું = ગમે તેમ વગર ત્રિચાર્યો ખોલ્યા
 કરતું, બકતું; લવારો કર્યા કરતો]
 લવલવ સ્ત્રીં [જુઓ લવરુ] લવારો, બકબકાટ
 (૨) અં લવલવ કરે નેમ ઠણું અંકિં
 લવલવ કરવું -વાટ(-રો) પું લગરો
 લવલી સ્ત્રીં [સં] એક વેલી

લવલેશ વિં [સં] થોડું (૨) અં જરા પણ;
 તલમા (૩) પું બહુ જ થોડો અશ
 લવણું અંકિં [પ્રા લવ (સ. લવ)] લવારો
 કરતો. [લવી જણુ = ખેરકાગીમા રહરથ
 કહી દેવુ (૨) ગમે તેમ ખોલી નાખવું]
 લવગ નં [સં] લવિગ, એક તેલનો. -મિથુ
 વિં લવગ જેવું કે જેવડું (૨) નં કાનડું
 એક ધરેણું [-મરથુ, -થો ટેટે] = (લવગ
 જેવું નાનું, પણ તીથુ - નેરદાર)]
 લવ(-વિ)ત્રી સ્ત્રીં [જુઓ લવરુ] લવગી
 લવાજણુ સ્ત્રીં [સરં મ લવળે = નમરુ] વિવેક
 અને મીઠાશ (વાણીમા)
 લવાજમ નં [અ. લ્વાજિમ, સગં હિં, મ
 લ્વાજમા] અમુક મુદતે આપવાની ગમ (લેખ
 કે, પગાગની, વર્તમાનપત્રની) [-મરડું =
 છાપા માસિક ઇનું લવાજમ આપવું, તેના
 ધરાવ થવું] [હુહાણો
 લવાણો (વા) પૂં [સરં મ લ્વાણા] જુઓ
 લવાદ પું [અ લિવાજ, સગં મ] પથ (૨)
 પચાતિયો વનામું નં જુઓ પચાતનામું
 -ની વિં લવાદ સબંધી (૨) સ્ત્રીં લવાદનું કામ
 લવાર (વા) પું [જુઓ હુહાર, સરં મ.
 લ્વાહાર] (આમથ) હુહાર -રિયાં નં ૦૦૦
 હુહારનું કામ કરતી જિપ્સી જેવી એક ભત
 લવારો નં [સં લવ કે 'લવરુ' પરથી? સગં હિં
 લ્વાગ] બકરીનું બચ્ચુ (૨) ધાવણુ બાળક
 લવારો પું [જુઓ લવરુ] લવરી, બકવાટ
 લવિગ નં જુઓ લવગ (૨) એ આકારનો
 (બટ્ક, રટવ વગેરેનો) નાનો ભાગ ઠલતા
 પું એક છદ -મિથુ વિં (૨) નં જુઓ
 લવગિયુ -ગી સ્ત્રીં લવિગનો છોડ
 લવિત્રી સ્ત્રીં [જુઓ લવત્રી] લવગી
 લવરો (વૃ) પું, -રિથુ નં [સગં પ્રા લર =
 કાપરું કે મોઝ કે છોહી (હિં લટ) કે મ લ્વા
 = તરવાર કે ઢાલ જેવું વણ ઉપરથી?] નખ કે
 ત્રાચી લગેલો ઉગરો [-મારવો, ભરવો]
 લવજ (-જ) પું [જુઓ લવજ] શબ્દ
 લવો પું [લવરુ પરથી?] ઇલનો ટોળો.
 [-વળવો = રપટ ઉચ્ચારણ થવું]

લક્ષ્મી નં [ફા.] ચૈન્ય (૨) [લા.] ટોણું;
 દાણુ. ઉદા. આખું લક્ષ્મીને ના જતા
 [નાં વાળં=૬ ગાંધા કે લક્ષ્મીનાર વિનાનું
 જે કાંઈ તે.] -રી વિં લક્ષ્મી, -ને લગત
 લક્ષ્મી નં [સ લગુન; સરં હિં લગુન, મ
 લગુન] એક કંઠ -લિયું વિં લક્ષ્મીવાળું
 (૨) લક્ષ્મી જેવું (એમ કે મૂળો) (૩) [લા]
 માલ વિનાનું -લિયો પું લક્ષ્મીની નાની
 કળી જેટલો તપખીરિયા રગનો એક મણિ
 લક્ષ્મી વિં [સ] લક્ષ્મી હોય એવું
 લક્ષ્મી અં [રવં] (રસમા) તરખોળ હોય તેમ
 લક્ષ્મી લક્ષ્મી અં [રવં] જપાતાખં,
 લક્ષ્મીભેર [-ચાટણું=જલના લક્ષ્મી કરીને
 ચાટવું. -ચાટણું=લાંબે પગલે ને જોડાના
 લક્ષ્મી કરતા ઉતાવળે ચાલવું]
 લક્ષ્મી પું [રવં] જપાતાખં એ ચંદ્ર કે
 ચંદ્રવું તે; લક્ષ્મી, ઉડરો [-મારવો]
 લક્ષ્મી અં [સં લક્ષ્મી] લક્ષ્મી હોય એમ.
 ૦૬ અંકિં ચળકવું; તેજ મારવું (૨) ધી
 રેલથી તરખોળ હોવું (૩) આનંદમા એલવું કે
 નાચવું. -સાટ અં લક્ષ્મી સાટ
 લક્ષ્મી અંકિં [સ લક્ષ્મી] ચળકવું, શોભવું
 (૨) રમવું, નાચવું (૩) લક્ષ્મી
 લક્ષ્મી વિં અં [સ] શોભતી, ચળકતી
 લક્ષ્મી સંકિં લક્ષ્મી ધૂંટવું -વાટવું
 લક્ષ્મી સીં [સં લક્ષ્મી ઉપરથી, સરં હિં, મ]
 દ્રવ્ય અને પાણીનું સંયોગ
 લક્ષ્મી અંકિં લુઓ લક્ષ્મી (૫)
 લક્ષ્મી (-રી) અંકિં [લક્ષ્મી ઉપરથી]
 લક્ષ્મી ઇશ્વરી
 લક્ષ્મી (-રી) સીં [સ] તંગ, મોજી
 લક્ષ્મી (લ) નં [પ્રા. લક્ષ્ (સં લક્ષ્); સરં હિં.
 લક્ષ્મી] લાલ, નરો [-કાટણું, નીકળણું=
 લાલ-નરો કરવા; કાંઈક મળવો.] -લક્ષ્મી
 સીં [લુઓ લક્ષ્મી; સરં દે. લાલ્લ=
 ખાલ વરતની ભેટ] ખુશાલીને પ્રસંગે ભેટની
 વહેચણી -લક્ષ્મી નં શુભાશુભ પ્રસંગે
 નાનીલા વગેરેમા કરતી વહેચણી
 લક્ષ્મી (-ચો) (લ) પું [પ્રા લક્ષ્ (સં લક્ષ્)]

લુઓ લક્ષ્મી
 લક્ષ્મી સંકિં [સરં પ્રા લક્ષ્મી (સં લક્ષ્મી)]
 લક્ષ્મી કરવી (૨) અંકિં [લુઓ લાલ] લગવું
 લક્ષ્મી (લ) પું [લુઓ લક્ષ્મી] આનંદનો
 ઉપલોગ (૨) ચોરતો, ચોરિયો
 લક્ષ્મી પું [પ્રા લક્ષ્ (સં લક્ષ્)] લખવાનું
 કામ કરનારો માણસ
 લક્ષ્મી (લક્ષ્) સીં [લક્ષ્મી કે 'લક્ષ્મી'] લગતી;
 તાન (૨) લક્ષ્મી, આનંદ
 લક્ષ્મી (લક્ષ્) અંકિં [સ લક્ષ્, સરં હિં
 લક્ષ્મી] લેકડું જલવું (૨) લક્ષ્મી ચાલવું,
 જોલવું વગેરે જેવી ક્રિયા કરવી (૩) લક્ષ્મી
 લક્ષ્મી (લક્ષ્) પું [લુઓ લક્ષ્મી] સારીનો
 મોહક ચાળો કે મોહક (૨) [જ. લક્ષ્-લક્ષ્
 જોલવાનો લક્ષ્મી] વર્ણ લક્ષ્મીને કે રાગડો
 તાણીને જોલવું તે (-કરવો, કાઢવો)
 લક્ષ્મી (લક્ષ્) સીં [લુઓ લક્ષ્મી] મલ (૨)
 મલ, રના ૦૬૧૨ વિં લક્ષ્મીવાળું
 લક્ષ્મી (લક્ષ્) પું [લ] પળ, લાણ
 લક્ષ્મી (લક્ષ્) સીં [સ લક્ષ્મી ઉપરથી] તંગ,
 મોજી (પાણી, પવન કે વિચારનું) (૨) ઊંચ કે
 કેદની અસર (૩) લીલાલક્ષ્મી (૪) મલ અમન
 [-આવવી = મલ પડવી (૨) મોજની માફક
 આવવું (૩) તાણ કે વાઈ આવવી (૪) કેદ કે
 વિધની અસરથી થેન આવવું. -ઉડાવવી,
 કરવી, મારવી = મલ કરવી -પડવી =
 મલ લાગવી -માં હોવું = ખુશ હોવું લક્ષ્મી
 ચલવું = તરગમા ઊડવું (૨) ગમતમા
 ઉત્સાહથી ઊભાવું (૩) સ્વચ્છ બેલવું,
 ચાલવું કે વિહરવું રતનાકર સાગરની
 લક્ષ્મી છે = ખમી શુભ સંપત્ત છે.] ૦૬
 અંકિં તરગ ઊડવો, મોજની લક્ષ્મી
 ચાલવી -રિયું નં મોજની બાતને સાલો
 (૨) સીઓનું કાટવું એક ઘડેણું (૩) ઝેડું.
 -રી વિં આનંદી (૨) તરંગી (૩) ઇશ્વરી
 (૪) ઉડાલ (૫) સીં લક્ષ્મી, મોજી
 લક્ષ્મી (લક્ષ્) સંકિં [પ્રા લક્ષ્ (સં લક્ષ્)] ખ્યાન-
 પૂર્વક સાંભળવું (૨) ગણવું; માનવું, સમજવું;
 પિછાનવું (૩) લાગવું (૪) પ્રાપ્ત કરવું; મેળવવું

લણકવું અં કિં [સં લણ] ચમકારા મારવા.
 ચળકવું (૨) ઉમગથી ડોલતા ડોલતા આવવું
 (૩) લાલસા કરવી

લણકું અં કિં [સં લણ; લણ; સરં મ લણ] નમણ (૨) [સં લણ] પ્રેમથી ઉમળકામા આવવું (૩) જુઓ લણકું [લણી પદકું = નમી જવું. લણી લણીને = નીચા નમી નમીને]

લંકે વિં [સં. લક્ = મેળવવું, સરં હિં લાંક] પૈસાદાર (૨) પું હગલો (૩) [સરં હિં લંક = કમર, કટિ] પાતળી કમ્બંગો લાક; મરોડ [-લાગવો = શ્રીમંત થવું (૨) સફળ થવું, પાર પડી જવું] [લકા નગરી

લંકે, ઓપુરી સીં [જુઓ લંકા, સરં હિં] (સં.) લંકા સીં [સ] (સ.) રાવણની નગરી (૨)

સિલોન [-કરવી = સળગાવી મૂકવું, મોટી આગ લગાડવી (૨) દેહના સડસડાયા લાગીને ગોળાકારે ગોઠવી સળગાવવા - છતવી = મોટો વિનય મેળવવો - ની લાડી = ધણે દૂરની કન્યા - બાળવી = ગુપ્ત વાત બહાર પડી દેવી - લૂંટવી = ધણો મોટો ખર્ચનો ફાય કરવો.] બીલા સીં (લકાની પેઠે) બાળી મૂકવું તે. - કેરા પું [+ ફેરા] (સં) રાવણ લંગડ, - હું વિં [સં લગ; ફા લગ] લૂંટું, ખોડું; પાછળ ઓખા પું લગડો માણસ (જરાંક મજકમા) - હાલું અં કિં લગડું ચાલક - ડી (બોડી) સીં એક ગમત

લંઝેડો પું [સરં હિં લંગડા] એ નામની ભતતની કેરી કે આખો - હા કેરી સીં એ ભતતની કેરી

લંગર નં [ફા, દે ગંગર] વહાણ થોભાવી રાખવા જમીનમાં ભરાય તેમ નાખવાનું વાકા અંકાડા વાળુ એક સાધન (૨) સદાવત, લંગરખાનું (૩) સ્ત્રીઓનું પગનું એક ધરેણું (૪) એક છેડે વજન બાંધેલી દોરી, લંગીસ (પ) [લા] લાખી હાં લંગાર [-ઉપાદેશ, ઉચ્ચકણું = વહાણનું લગર જમીનમાંથી ખેંચી લેવું જેથી વહાણ ખુસાફરી કરી શકે - નાખણું, ફાંસણું = નાગરવું. - લાલવાઈ = લગીસ લગવવું (૨) માહોમાહે કનિયો કરાવવો.] ઓખાનું નં લગર (૨) જુઓ ઓખા નં એક છેડે વજન બાંધેલી દોરી (૨)

અં લગર ભય તેડવું ઓખાર વિં લંગરેણું.

[-કરણું = હારખ ઘ ગોઠવવું] ઓખું સં કિં લગાવવું; લગર નાખી વહાણ થોભાવવું (૨)

એકને બીજી વળગાડી સાકળ કે હાર કરવી (૩) [લા.] ફામા નાખવું - રિસું નં ઝાઝર.

-રી સીં નાવું ઝાઝર

લંગાર સીં [જુઓ લગર] લાંબી હાર, પંક્તિ

(૨) સાકળ ઓખું સં કિં જુઓ લંગરવું

લંગાણું અં કિં [સ લંગ] લગડાણું

લંગીસ નં પતંગના દિવસોમાં રમાતું લગર (-લકાવણું)

લંગૂર નં [જુઓ લગૂલ] પૂછડું. -ર (-રિયો)

પું વાહરો ઓખા પું કેડો; પીછો

લંગૂલ નં [સ] લાગૂલ પૂછડી

લંગોટ પું [સં લિંગ + પટ્ટ; પ્રા લિંગવટ્ટો ?

સરં કાનહી લગુટી, હિં, મ.] લગોટી

જેવી લખી પરીવાળુ તથા લગોટીની પેઠે

પહેરાતુ મગ્ગમાનમા ત્રિમાણ કંકડાવાળુ એક

વસ્ત્ર. [-પહેરવો = કમ્ચ બીડવો - મારવો

= લગોટ પહેરવો (૨) સાધુ કે ભગી થવું

(૩) પાસે હોય તે હિડાવી ઘડી કંઠાલ થવું]

ઓખંધ વિં લંગોટ પહેરેણું (૨) બ્રહ્મચારી.

[-રહેણું = બ્રહ્મચર્ય પાળવું] -રિયું વિં

લગોટી પહેરતુ, નાની ઉમરતુ -રિયો પું

બાળપણનો મિત્ર (૨) આવો - દી સીં

માત્ર ઘણી દકાય તેમ કમ્ચરે બાંધેલી પટ્ટી

કે દોરી સાથે ખેંચીને બાંધવાની લૂગડાની

પટ્ટી [-મારવી, વાળવી = લગોટીથી અમ

ઠાકવું (૨) પાસેની માલમતા હિડાવી ફાં

લિખારી થવું (૩) વેરાગી થવું] -ટો પું

મોટો લંગોટ (૨) જુઓ લંગોટિયો [-મારવો

= કમ્ચ બીડવો]

લંઘન નં [મ] જુઓ ઉલ્લઘન (૨) લાવણ

-નીય વિં ઓળંગી કે ઉધાપી શકાય એવું.

-વું સં કિં જુઓ ઉલ્લઘવું (૨) લાવવું

લંઘાણું અં કિં જુઓ લગાણું, લેઘણું (૨)

ઓસવાઈ જવું ઉગાં શાક લવાઈ ગયું

લંઘી સીં રાજિયા ગાઈ કુટાવનારી સ્ત્રી (૨)

જુઓ વડારણ

લંબો પું શરણી વગાડવાનો ધવો કરનાર
લંબોફે સ્ત્રી [સરં રંભોર] + સુદર નાધવાળી
-રૂપાળી સ્ત્રી

૨ લંબ્ય વિં [સં.] બુઓ લંબનીય
લંબ્યાનું અન્કિં [સ. લંબ્] ઓસવાનું
લંબ (-ક) વિં [પ્રા. લંબિ (સ યદિ) = ડાગ.
લાઠી ઉપરથી; સરં મ. લં] + લાંક, બદમાશ
લંબ નં બુઓ લાપડુ
લંબટ વિં [સં] લપટાઈ લડું બની ગયેલું (૨)
વ્યભિચારી, વિષયી વ્તા, -ટાઈ સ્ત્રી
લંબ વિં (૨) પું [સં] 'પરેન્ડિક્યુલર' [ગ]
(૩) વિં લાખું (૪) પું ઓળખો (૫) ઈચ્છાનું
પાણી માપવાની દોરી ઠંક પું લંબ (ગ.)
(૨) પરિચ્છેદ, અધ્યાસ, ઠંકણું વિં લાખા
કાનવાળુ (૨) પું ગધેડો ઠંકાળ વિં (૨)
પું અંકાર, 'ઇલિસોઇડ' (ગ), ઠંકોરસ
વિં (૨) પું 'રેક્ટેન્ગલ' (ગ) ઠંક નં
લંકડું તે (૨) આલંબન; આશ્રય. ઠંકેખા
સ્ત્રી લંબ લીટી (ગ) (૨) ઓળખાની
લીટી. ઠંકણું લંબ (-ખ) નં બુઓ લંબવત્.
ઠંકું સન્કિં લંકડું; વળગણુ. ઠંક નં
'ઇલિસ' (ગ). ઠંકગમ પું 'ઓથોસેન્ટર'
(ગ) ઠંકનની વિં સ્ત્રી લાખા રતનવાળી.
-ખાઈ સ્ત્રી લાખાપણું કે તેનું માપ -ખાણુ
નં લંખાપણુ, દૂરતા (૨) લંખાવણું તે.
-ખાવણુ સન્કિં 'લંખાવણું' પ્રેરક. -ખાણું
અન્કિં લાખું ગણુ (૨) ઘણો વખત ચાલવું
લંખૂશ (-મ) વિં [લંખ, લાણુ ઉપરથી]
સાધારણથી વધારે લાણું કે ઊંચુ (૨) પું
તેણે માલસ

લંખોઆઈ સ્ત્રી [લંખ + ઊંચાઈ] સીધી -
લંખ પ્રમાણે ઊંચાઈ [ગણપતિ
લંખોદર વિં [સં] ફંકાણું (૨) પું (સ.)
લા (') પીં + [બુઓ લાખ] જવાળા
લા [અ.] નકારદર્શક પૂર્વગ. ઉદાં લાઇલાજ
લાઇલાજ વિં [અ.] નિરૂપાય; લાચાર. -જ
સ્ત્રી નિરૂપાયપણું, લાચારી
લાઇલાહ ઇલદલાહ સુહં મદરે સુહદલાહ
શંખં [અ.] 'અલ્લા સિવાય કંઈ અલ્લા

નથી ને મહંમદ એના રસુલ છે' એ કલમો -
ઇસ્લામનો મુખ્ય સિદ્ધાંત
લાઇસન્સ નં [ફ] પરવાનો [-આપણું, લેણું]
લાઓલાહ (ઓ) વિં [અ.] વાંચિયુ
લાકડ નં [સરં મ.] બુઓ લકડ ઠંકામ
નં લકડકામ ઠંકડ નં લાકડાના ટુકડા
વગેરે પરચૂણ સામાન. ઠંકી (-સ્ત્રી) વિં
બુઓ લકડશી ઠંકી લાડુ પું એક મીઠાઈ.
-ઈયું વિં લાકડાણુ, -ના જેવું (૨) ઠંકાખાજ,
લાકડીથી કામ લેવું (૩) નં બુઓ લકડિયુ
-કી સ્ત્રી સોઠી; લાકી [-ઉમામવી =
મારવા માટે લાકડી ઊંચી કરવી -એ
પાણી સીંચણું = પોતાને કરવાનું કામ ખીજાને
સોંપવું (જેથી તે બરાબર થાય નહીં)
લાકડીઓ ઊડવી = લાકડીઓ વડે મારા-
મારી થવી -કરવી = આગળી સ્ત્રી, ઉચ્ચેરવું
(૨) લાકડી વડે મારવું, દુઃખ દેવું -ઝાલવી
= મારવા માટે હાથમા લાકડી લેવી (૨) પ્રહાર
કરે તે પહેલા લાકડી પકડી લેવી (૩) દોરવું (૪)
વૃદ્ધાવસ્થા આવવી. લાકડીથી પૂલ કરવી =
લાકડી લઈને મારવું; દુઃખ દેવું -ખંતાવવી
= લાકડી મારવાની ખીક ખંતાવવી. -મારવી
લાકડી વડે પ્રહાર કરવો. -રાખવી = લાકડી
પાસે રાખવી (૨) માર મારવાની તૈયારી
રાખવી -લેવી = માગવા માટે હાથમા લાકડી
લેવી (૨) ગુરસે થવું (૩) ઘડપણ કે અશક્તિને
કારણે લાકડીનો ટેકો રાખવો એક લાકડીએ
હાંકિયું = બધા પર એકસરખો દોર રાખવો]
લાકડું નં [સં લકડ, પ્રા લકડુડ, સં મ.
લકડ, હિં. લકડી] ઝાંડના સૂકા થઈ ડાળ
વગેરે (૨) [લા] આડખીલી; નહતર, ગોદ (૩)
બળતણ, લાકડાની તલવારે લઈવું = પૂરતા
સાધન વિના લડવું (૨) એવી રીતે ખોટો આડબર
કરી વ્યવહાર ચલાવે રાખવો લાકડાની
તરવારે મહિનો ખાવો = ખોટો આડબર
કરી ચલાવે રાખવું. લાકડાં કાપવાં =
લક્ષ્ય ન લેવા જેવું કામ કરવું. લાકડાં બેવાં
= ધર કે કુળ બેવું. લાકડાં પહેંચવાં =
ચિંતા માટે લાકડા રમશાનમા બવા (એટલા

૫૬ ઠે મરવાની તૈયારીમા હોય) (૨) 'મરી ભ' (એમ કહેવાને બદલે તારા લાકડા પહોચે એમ કહેવાય છે) લાકડાંમાંય પૈસા મળવાના નથી = મરશે તોય મળવાના નથી લાકડાં લઠાવવાં = સાચાનુકા કરી ટટો કરાવેલો. લાકડાં મુંકોરવાં = ખેત્રી ઉસ્કેરણી કરવી, શાત પડેલી લઠાઈને પાછી જગાવવી. લાકડું ધાલણું, ધાલી દેણું, ધુસાલણું, ધુસાડી દેણું = લાગો, કાં કે હાં મેશા નડે એવો રિવાજ ધુસાડી દેવો (૨) સ્વાયંની વાત વચમા અરણી દેવી (૩) આડખીલી ઊભી કરવી (૪) (-કેડમા) કેડ અક્ષર થઈ જવી - પેમણું, પેસી જણું = બુઝો લાકડું ધાલણું ૧, ૩ લાકડે માકડું વળગાડવું = યોગ્યતા નેચા વિના સમય નેડી દેવો (૨) બે જણ વચ્ચે તરતર થાય એવું કરવું]

લાક્ષણિક વિં [સં] લક્ષણ સંબંધી, લક્ષણથી સ્થિત થતું (૨) લક્ષણ સંબંધી (૩) ખાસ લક્ષણ સ્થાવનાર, આખા વર્ગનું સૂચક ગતા સ્ત્રીં લાક્ષા સ્ત્રીં [સં] લાખ ૦ (-ખા) ચુદુ નં લાખતું બનાવેલું ધર ૦૨૨ પું લાખનો રસ, અખતો

લાખ પું [સં લખ] સો હજાર (૨) સ્ત્રીં [સં લક્ષા] ખાખરો પીપજો ખોડી વગેરે પત્ર થતા મીઠાઓએ બનાવેલો એક પદાર્થ. [-ટકાણું = ભાવે કીમતી કે અગત્યનું - નો પાલનહાર = મોટો અમીર કે આગ્રયકાતા - રૂપિયાનું = લાખ ટકાવ (૨) ઘણું જ પ્રમાણિક અને લાલુ (માર્મ) - વાતની એક વાત = દૂંકમા, સારાકા કે - એ વાનાં કરવાં = બહુ બહુ રીતે કોક દેવા, સરખિડું કરી પછી રીતે સમજાવણું લાખે લેખા લેવાવાં = લાખેની લેવડદેવડ કરવી (૨) મોટી મોટી વાત થવી (ટાક્ષમા)] ૦ લાખેણુ વિં ખૂબ લાખેણુ ૦ પસાય પું (૨) સ્ત્રીં [પ્રા (સં. પ્રસાદ)] એક ગામ, એક હાથી ને લાખ રૂપિયા કે મીઠા કોઈ લાખ વસ્તુઓનો રાત્રે આપેલો સરપાવ (૨) [લા] મોટામા મોટો સરપાવ ૦ પંચોતરી વિં [પંચોતર

અથવા પચ + ઉત્તર] વધારીને વાત કહેનાર, લખાડી (૨) સ્ત્રીં હિંગ (૩) ખોટો ડોળ લાખણું સંકિં ['લાખ' ઉપરથી] લાખવાણું કરવું, લાખ ચઢાવવી

લાખાચુદુ નં બુઝો લાક્ષાચુદુ લાખિયું વિં ['લાખ' ઉપરથી] લાખતું બનાવેલું કે લાખેણુ (૨) નં લાખતું ક કણ લાખી વિં ['લાખ' ઉપરથી] લાખ જેવા રગવાણું (૨) લાખતું બનાવેલું (૩) ધનવાન, ઉદાર (૪) અસંખ્ય

લાખું નં [સં લક્ષ્મન્, સરં મ લાલા] ગરીર ઉપરનું જન્મથી પડેલું ચાહું લાખેણુ વિં [પ્રા લક્ષણિય (સં લક્ષણ્ય) લક્ષણવતું] પ્રતિષ્ઠિત, આખરદાર, મુલક્ષણ (૨) ['લાખ' ઉપરથી] લાખ રૂપિયાનું, કીમતી લાખો પું [બુઝો લાખેણુ] (પ.) મુલક્ષણવતો લાખેણો માણસ [-કુલાણી = પોતાની શક્તિ વિશે મોટી હંકારા માગનારો માણસ. - વણનરો = લાખ પોઠ રાખનારો - મોટી વણનરો ધણી.]

લાખોટણું સંકિં બુઝો લાખવું લાખોટું વિં લાખેણુ

લાગ પું [સં લગ્ન, સરં હિં, મ] તાકડો; દાવ, પ્રસંગ (૨) આગર, ટેકણ (૩) મુક્તિ (૪) વચાળ [-આવવો, ખોવો, શુભાવવો, જવો] [-ખાવો = તક મળવી (૨) બરાબર કબલમા આવવું - તાકવો = દાવ સાધવો. (અમુક) લાગણું હોણું = અમુકને યોગ્ય હોણું, અમુક દાવનું હોણું.]

લાગટ અં [સં લગ્] સતત, ચાલુ, લગાતાર લાગડું નં [સં લગ્] ગાઠો સંબંધ (૨) પરાયાં સ્ત્રીપુરુષનો સંબંધ

લાગણી સ્ત્રીં ['લાગણ' ઉપરથી] મનની વૃત્તિ કે લાવ (૨) દેયા, સમલાવ ૦ પ્રધાન વિં વિચાર કે તર્ક નહિ પણ લાગણી જેમા મુખ્ય હોય તેણ, લાવપ્રધાન

લાગત સ્ત્રીં ['લાગણ' પરથી; સરં હિં, મ.] થયેલું ખર્ચ, મૂળ કિંમત (૨) દાણ, જકાત લાગતું વળગતું વિં [લાગણ + વળગણું] કંઠખી

લંઘો પું શરણાઈ વગાડવાનો ધવો કરનાર
લંઘોને સ્ત્રી [સરં રંભોર] + સુર ના ધવાળી
-રૂપાળી સ્ત્રી

- ૧ લંઘ વિં [સં.] જુઓ લઘનીય
લંઘાનું અંકિં [સ. લંઘ] ઓસવાલું
લંઘ(-ક) વિં [પ્રા. લંઘિ (સં યદિ) = હાંગ.
લાઠી ઉપરથી; સરં મ. લઘ] + લાઠ, બદમાશ
લ ધ નં જુઓ લાંપડું
લંપટ વિં [સં.] લપટાઈ લઈ ખની ગયેલું (ર)
વ્યભિચારી, વિષયી. ઠતા, -ટાઈ સ્ત્રી
લંખ વિં (ર) પું [સં.] 'પરેન્ડિક્યુલર' [ગ]
(૩) વિં લાખું (૪) પું ઓળખો (૫) દગ્યાતુ
ચાણી માપવાની ઢોરી ઠકે પું લંખ (ગ)
(ર) પરિચેદ, અધ્યાય. ઠકણું વિં લાખા
કાનવાણ (ર) પું ગધેડો. ઠગોળ વિં (ર)
પું અંકાર, 'ઇલિપ્સોઇડ' (ગ). ઠગારસ
વિં (ર) પું 'રેક્ટેન્ગલ' (ગ) ઠ. નં
લટકવું તે (ર) આલંબન; આશ્રય. ઠરેખા
સ્ત્રી લખ લીટી (ગ) (ર) ઓળખાની
લીટી. ઠવણું લ(-ળ) નં જુઓ લખવૃત્ત.
ઠકું સંકિં લટકવું; વળગવું. ઠવૃત્ત નં
'ઇલિપ્સ' (ગ) ઠસંગમ પું 'ઓર્થોસેન્ટર'
(ગ.) ઠસ્તની વિં સ્ત્રી લાંખા રતનવાળી
-ખાઈ સ્ત્રી લાખાપણ કે તેનું માપ -ખાણ
નં લાખાપણું, દૂરતા (ર) લખાવણ તે
-ખાવણ સંકિં 'લખાણું' નું પ્રેરક. -ખાણું
અંકિં લાખું થવું (ર) ઘણો વખત ચાલવું
લંખૂશ(-સ) વિં [લખ, લાખુ ઉપરથી]
સાધારણથી વધારે લાખું કે ઊંચું (ર) પું
તેણે સાણસ
લંખોચાઈ સ્ત્રી [લખ + ઊંચાઈ] સીધી -
લખ પ્રમાણે ઊંચાઈ [ગણપતિ
લંખોદર વિં [સં] હંઘણું (ર) પું (સં.)
લા (') સ્ત્રી + [જુઓ લાય] નવાળા
લા [અ.] નકારદર્શક પૂર્વગ ઉદાહ લાઇલાજ
લાઇલાજ વિં [અ.] નિરુપાય; લાચાર. -જ
સ્ત્રી નિરુપાયપણું, લાચારી
લાઇલાહ ઇલલાહાહ સુહંમદરેસુહુલલાહ
શંખાં [અ] 'અલ્લા સિવાય કેઈ અલ્લા

- નથી ને મહંમદ એના રસૂલ છે' એ કલમો -
ઇસ્લામનો મુખ્ય સિદ્ધાંત
લાઇસન્સ નં [હ.] પરવાનો [-આપણું, લેણું]
લાઓલાહ (ઓ) વિં [અ.] વાઝિયુ
લાકડ નં [સરં મ] જુઓ લકડ ઠકામ
નં લકડકામ. ઠકડક નં લાકડાના ટુકડા
વગેરે પરચરણ સામાન. ઠશી(-સી) વિં
જુઓ લકડશી. ઠશી લાડ પું એક મીઠાઈ.
-રિયું વિં લાકડાનું, -ના જેવું (ર) ઠંડાખાલ;
લાકડીથી કામ લેવું (૩) નં જુઓ લકડીયું
-ડી સ્ત્રી સોટી, લાઠી [-ઉખામવી =
માનવા માટે લાકડી ઊંચી કરવી -એ
પાણી સંચયું = પોતાને કરવાનું કામ ખીલને
સોપણ (જેથી તે ખરાબર થાય નહીં)
લાકડીઓ ઊડવી = લાકડીઓ વડે મારા-
મારી થવી -કરવી = આગળી કરવી, ઉત્કેરવું
(ર) લાકડી વડે મારવું, દુઃખ દેવું -ઝાલવી
= મારવા માટે હાથમા લાકડી લેવી (ર) પ્રહાર
કરે તે પહેલા લાકડી પકડી લેવી (૩) દોરવું (૪)
વૃદ્ધાવસ્થા આવવી લાકડીથી પૂજા કરવી =
લાકડી લઈને મારવું; દુઃખ દેવું. -ખતાવવી
= લાકડી મારવાની ખીક ખતાવવી. -મારવી
લાકડી વડે પ્રહાર કરવો. -રાખવી = લાકડી
પાસે રાખવી (ર) માર મારવાની તૈયારી
રાખવી -લેવી = માગવા માટે હાથમા લાકડી
લેવી (ર) ચુરસે થવું (૩) ઘડપણ કે અશક્તિને
કારણે લાકડીનો ટેકો રાખવો એક લાકડીને
હાંકણું = ખવા પર એકસરખો દોર રાખવો
લાકડું નં [સ લવકુટ, પ્રા લવકુડ, સ
લકૂડ, હિ લકડી] ઝાડના સૂકાં થ
વગેરે (ર) [લા.] આડખીલી; નડતર
ખળતણ [લાકડાની તલવારે લ
સાધન વિના લડવું (ર) એવી રીતે
કરી વ્યવહાર ચલાવે રાખ
તરવારે મહિનો ખાવો =
કરી ચલાવે રાખવું. ૧
લક્ષમા ન લેવા જેવું કામ
= ઘર કે કુળ ભેડવું.
ચિતા માટે લાકડા રસ

૫૬ જે મરવાની તૈયારીમા હોય) (૨) 'મરી ભ' (એમ કહેવાને બદલે તારા લાકડા પહોંચે એમ કહેવાય છે.) લાકડાંમાંય પૈસા મળવાના નથી = મરશે તોય મળવાના નથી. લાકડાં લાકાવર્ણ = સામાન્ય કરી દેટો કરાવે. લાકડાં સંકેતવાં = એટી ઉચ્ચેરણી કરવી, શાત પડેલી લાકાઈને પાછી જગાવવી લાકડું ઘાલવું, ઘાલી દેવું, ઘુસાડવું, ઘુસાડી દેવું = લાગો, કાં કે હા મેશાનડે એવો રિવાજ ઘુસાડી દેવો (૨) રવાઈની વાત વચમા અડાવી દેવી (૩) આડખીલી ઊભી કરવી (૪) (-કેલમા) કેલ અક્કલ થઈ જવી - પેચકું, પેચી જવું = જુઓ લાકડું ઘાલવું ૧, ૩. લાકડે માંડવું વળખાડવું = યોગ્યતા ભેગા વિના સખધ ભેડી દેવો (૨) બે જાણ વચ્ચે તકરાર થાય એવું કરવું]

લાક્ષણિક વિં [સ] લક્ષણ સંબધી, લક્ષણથી સ્થિત થવું (૨) લક્ષણ સંબધી (૩) ખાસ લક્ષણ સચવાતર, આખા વર્ગનું સૂચક બતા સ્ત્રીં લાક્ષા સ્ત્રીં [સ] લાખ ૦ (-ખા) ગૃહ નં લાખનું બનાવેલું ઘર. ૦૨૨૨ પું લાખનો રસ, અખતો

લાખ પું [સ લક્ષ] સો હજાર (૨) સ્ત્રીં [સ લક્ષા] ખાખરો પીપળો બેગ્ગી વગેરે પર થતા કીડાઓએ બનાવેલો એક પદાર્થ. [-કાકું = ભારે કીમતી કે અમત્યવું - નેા પાલનહાર = મોટો અમીર કે આશ્રયદાતા - રૂપિયાનું = લાખ ટકાનું (૨) ઘણું જ પ્રમાણિક અંતે લાલુ (માર્મ) - વાનની એક વાત = દૂકા, સારાકા કે - એ વાનાં કરવાં = બહુ બહુ રીતે ઠોક દેવા, શરચિદ કરી ઘણી રીતે સમતવવું લાખે લેખાં લેવાવાં = લાખોની લેવડદેવડ કરવી (૨) મોટી મોટી વાત થવી (કટાક્ષમા)] બાખેણુ વિં ખૂબ લાખેણુ ૦૫ આય પું (૨) સ્ત્રીં [પ્રા. (સં પ્રસાદ)] એક ગામ, એક ટાપી ને લાખ રૂપિયા કે ખીજી કોઈ લાખ વસ્તુઓનો રાત્રે આપેલો સરપાવ (૨) [લા] મોટામા મોટો સરપાવ. ૦૫ ચોતરી વિં [પ ચોતર

અથવા પચ + ઉતર] વધારીને વાત કહેનાર, લખાડી (૨) સ્ત્રીં ઢિંગ (૩) ખોટો ઢોળ લાખવું સંકિં ['લાખ' ઉપરથી] લાખવાણું કરવું, લાખ ચડાવવી

લાખાગૃહ નં જુઓ લાક્ષાગૃહ લાખિયું વિં ['લાખ' ઉપરથી] લાખનું બનાવેલું કે લાખેણુ (૨) નં લાખનું કકણ લાખી વિં ['લાખ' ઉપરથી] લાખ જેવા રગવાણુ (૨) લાખનું બનાવેલું (૩) ધનવાન, ઉદાર (૪) અસંખ્ય

લાખું નં [સ લક્ષમ્; સરં મ. લાખા] શરીર ઉપરનું જન્મથી પડેલું ચાકું લાખેણું વિં [પ્રા લક્ષણિય (સ લક્ષણ્ય) લક્ષણવતું] પ્રતિષ્ઠિત, આખરદાર, સુલક્ષણુ (૨) ['લાખ' ઉપરથી] લાખ રૂપિયાનું, કીમતી લાખો પું [જુઓ લાખેણુ] (૫.) સુલક્ષણવતો લાખેણો માણસ [-કુલાણી = પોતાની શક્તિ વિશે મોટી હકાસ મારનારો માણસ. - જણુભરો = લાખ પોઠ રાખનારો - મોટી વણભરનો ધણી]

લાખોટકું સંકિં જુઓ લાખકું લાખોટું વિં લાખેણુ

લાગ પું [સ લગ્, સરં હિં, મ] તાકડો; હાવ, પ્રસંગ (૨) આધાર, ટેકણ (૩) યુક્તિ (૪) વચાળ [-આવવો, ખોવો, ગુમાવવો, જવો] [-ખાવો = તક મળવી (૨) પરાખર અંતમા આવવું - તાકવો = હાવ સાધવો. (અમુક) લાગતું હોવું = અમુકને યોગ્ય હોવું, અમુક હાવનું હોવું.]

લાગત અં [સ લગ્] સતત, ચાલુ, લગાતાર લાગકું નં [સ લગ્] ગાહો સંબધ (૨) પરાયાં સ્ત્રીપુરુષનો સંબધ

લાગણી સ્ત્રીં ['લાગવું' ઉપરથી] મનની વૃત્તિ કે લાવ (૨) દેયા, સમલાવ. ૦ પ્રધાન વિં વિચાર કે તર્ક નહિ પણ લાગણી જેમા મુખ્ય હોય તેવું; લાવપ્રધાન

લાગત સ્ત્રીં ['લાગવું' પરથી, સરં હિં, મ.] થયેલું ખર્ચ, મૂળ કિંમત (૨) હાણ, જકાત લાગતું વળગતું વિં [લાગવું + વળગવું] કંઈ ખી

કે કોઈ બીજી રીતે સંબંધી
 લાગભાગ પું [લાગવું + ભાગ] સંબંધી તરીકેનો
 હિસ્સો [લાગટ
 લાગલાગટ અં [ભુઓ લાગટ] સતત; ચાલુ,
 લાગલું અં [સં લગ] તરત જ
 લાગવમ સ્ત્રીં લાગ અને વગ, વગવસીલો
 લાગલું સંકિં [સં લગ; સરં હિં. લગના,
 મ. લાગણે] સંબંધ કે સ્પર્શ થવો (૨) સંબંધ
 કે સગાઈ હોવી (૩) લાગણી કે અસર થવી
 (૪) જણાવું, સમજાવું અનુભવ થવો (૫)
 દેખાવું, લાસવું (૬) ધમજા-હાજત થવી
 (ભૂખ-તરસ) (૭) મંડવું; વળગવું; બાંધવું,
 મચ્ચા રહેવું (૮) લાગુ થવું; શરૂ કરી દેવું
 ઉદાં નોકરીએ-ધંધે-કામે લાગ્યો છે
 (૯) લાગુ પડવું, ખેસતું આવવું; અનુકૂળ
 નીવડવું (ફૂંચી, કાચદાની કલમ, દવા)
 (૧૦) લાગુ પડીને નડવું ઉદાં ઉભગરો
 લાગવો; પાણી લાગવું (૧૧) અથડાવું,
 ઝપટાવું; વાગવું (૧૨) મીચાવું ઉદાં હમણા
 જ આખ લાગી છે (૧૩) કિંમત પડવી; ખર્ચ
 થવું (૧૪) શરૂ કરીને ભરી રહેવું. ઉદાં રડવા
 લાગ્યું (૧૫) સ્ત્રી કે પુરુષનો ખરાબ સંબંધ
 બાંધવો (૧૬) બીજા ક્રિયાપદ સાથે આવતા તે
 ક્રિયા કરવામા હાથ કે મદદ દેવાં અથવા
 તેમાં મંડવું એવો અર્થ બતાવે. ઉદાં
 કરવા લાગ, નાખવા લાગ (૧૭) અંકિં
 સળમવું. [કાને લાગલું=કાનમા ગુસપુસ
 કરવું. કામે લાગલું=નોકરીધંધે ચડી જવું
 (૨) ઉપયોગમાં આવવું. પૂઠે લાગલું=-ની
 પાછળ પડવું (હેરાન કરવા) (૨) ને વળગવું.
 હાથ લાગલું=જડવું. લાગ્યું ફેડી લેવું,
 ભોમવું=માથે પડેલું ભોગવું. લાગ્યો-
 ભાગ્યો દિવાળી=નક્કો થાઓ કે નુકસાન,
 કામ તો કરવું જ.]

લાગુ વિં [ભુઓ લાગવું] સંબંધ હોય તેવું,
 વળગેલું, લાગેલું (૨) બંધખેસતું, અનુકૂળ
 આવતું (૩) અં ચાલુ, ભરી. [-કરવું=
 બંધખેસતું કરવું (૨) બોલવું. -થવું. પડવું
 =પાછળ પાછળ જવું (૨) બંધખેસતું આવવું

(૩) આડો સંબંધ બાંધવો (સ્ત્રી-પુરુષ) (૪)
 [રોમ] વળગવો, ચોટવો (૫) [દવાની] અસર
 થવી -રહેલું=વળગ્યા રહેલું (૨) પાછળ
 પાછળ જવું -રાખવું=પાછળ પાછળ
 જવું-વળગેલું રાખવું. -હોલું=વળગેલું
 હોવું; પાછળ પાછળ જતું હોવું (૨) આડો
 સંબંધ ધરાવવો (સ્ત્રી-પુરુષે)]

લાગો પું [દિ. લાગ, સરં હિં. લગાન] લાગું;
 હકસાઈ (૨) કર; વેરો (૩) [લાગવું ઉપરથી
 સગં મ. લગા, લગા] સંબંધ; સગપણ (૪)
 પીછો, કોડો. [-લાલવો, નાખવો=વેરો લાખલ
 કરવો, હકસાઈ લેવાનો રિવાજ લાખલ કરવો]
 લાધવ નં [સં.] લધુતા (૨) ચપળતા, કુળળતા
 (૩) નાનમ (૪) કુલ્લકપણ (૫) તકનો એક
 ગુણ-ચોડાથી ઘણાને ખુલાસો થવો તે (તેથી
 ઊલટો ગૌરવદોષ છે) [-ચા]

લાચાર વિં [ફા] નિરૂપાય, વિવશ (૨)
 ગરીબ, દીન -રી સ્ત્રીં લાચારપણું, વિવશતા
 લાછ સ્ત્રીં + [ભુઓ લક્ષ્મી] લક્ષ. ૦જર પું
 પૈસાદાર પતિ (૨) [સં.] શ્રીકૃષ્ણ -છાડું વર
 પું ધનવાનનો પુત્ર (૨) લાછવર

લાઈ નં ૦ ૦ ૦ ૦ [ભુઓ લાછન] પગને તળિયે
 તેમ જ હથેળીમા લીમડાનાં પાનથી છાશ
 છાટી, તાવેથાથી ઝડપથી વારંવાર ડામવું તે
 [-લેવાડાવવાં=ડામ વડે ચિકિત્સા કરાવવી
 (૨) [લા.] ત્રાસ આપવો (૩) ગરમ રેતી ઉપર
 ચલાવવું. -લેવાવાં=ચાલતા પગ શેકાઈ
 જવા. -લેવાં=ડામ વડે ચિકિત્સા કરવી કે
 કરાવવી (૨) ત્રાસ આપવો.]

લાછો પું [ભુઓ લક્ષ્મી] હીરની મોટી આદ્રી
 લાજ સ્ત્રીં [ભુઓ લક્ષ્મી] શરમ (૨) મર્યાદા;
 મલાને (૩) આખર; પત. [-આવવી=
 શરમાવું -કાઠવી=ધૂંધટો તાણવો; સ્ત્રીએ
 અઘળ દાખલ મોં ઠાકવું -મૂઠવી=લાજનો
 રિવાજ તળવો (૨) નફરત થવું. -રાખવી=
 અખરૂં ભળવવી (મદદ કરીને).] ૦ લાજમણી
 સ્ત્રીં શરમ, સંકોચ (૨) લાજમણી. ૦ પું
 અંકિં શરમાવું

લાજમ વિં ભુઓ લાજમ

લાજવું અઠ્ઠિંસ લજ્જ, પ્રા. લજ્જા શરમાવું
લાજ ઓં [સં.] હાગરની વાણી ઠહોમ પુઠ
લગના વિધિ દરમ્યાન વરકન્યા વેદીમા હાગર
હોમે છે તે

લાજળી સ્ત્રીં [સં લજ્જાણ] જુઓ લાજમરણી
-જું વિં શરમાળ

લાજિમ વિં [જ] લાજમ; ધટિન; છાને એવું
લાજુ લાડી વિં [પ્રા લજ્જુ + લાડી] શરમાળ
(૨) ઓં શરમાળ છોકરી

લાટ પું [સં] (સ) લટ્ય અમપાસના
પ્રદેશનું પ્રાચીન નામ

લાટ પું [સરંમન.] લાટો, મોળે, તરંગ (૨) (૨)
ઓં [પ્રા લટ્ટિ (સં યટિ), સરં હિં, મ.]
ખાણીનું ઊભુ લાડકું (૩) ધરી (જેમ કે,
ગાડાની, કે ટ્રિયા કે ચરખાની)

લાટ પું [સરં હિં, મ, ટ લૉટ] જથો (૨) [ફં
લૉટ] મોટો સાહેબ - સત્તાધીશ. ધ્યંધ અઠ
અથાધ ઠસાહેબ પું મોટો સાહેબ, 'લૉટ
લાટાનુપ્રાસ પું [સં.] લિલ અન્વયવાળા
સમાન અર્થના સમાન શબ્દોની આવૃત્તિ,
એ = શબ્દાલંકાર (કા સા)

લાટી ઓં [પ્રા. લટ્ટિ (સં યટિ) ઉપરથી કે
લાટ = જથો પરથી ? સરં મ] લાડકાનું પીકું
લાટો પું [જુઓ લાટ = મોળે] મોળે, તંગ (૨)
[પ્રા લટ્ટિ (સં યટિ)] સાથે કે કાઠે ધાતૂનો લાખો
ટુકડો [લાટા કાઠવા = કાપકો મેળવવો].

લાડી ઓં [પ્રા. લટ્ટિ (સં યટિ)] નડી લાડકી;
હાગ [-અલાવવી = લાડી વાંચી મારવા
મારવું.] ધ્યાજ વિં લાડી ચલાવવામા
કુશળ. ધ્યાજ ઓં ઠરાજ્ય નં લાડીના
જોગ્યો રાજ્ય કરવું તે

લાડ નં [કે લટ્ટિય, સરં હિં, મ] હસાવી
ખેલાવી રાજ ગમવું તે (૨) તેણે વર્તન કે
ચેષ્ટા (-કરવાં, લાડાવવાં) [-પહેંચાવાં =
લાડ બહુ થયા - હવે બસ કરો (એ અર્થમા)
-પહેંચાવાં, જુલાવી દેવાં = ખબર લઈ
નાખવી, ખૂબ ધમકાવવું કે મારવું.] ઠકણું
વિં લાડકું ઠવાયું વિં જુઓ લાડવાયું
ઠકાલાડ પું ધ્યંધ જનોઈ કે લગ વખતે

સગા તરફથી જે મીઠાઈ કે નાણુ ભેટ
આપનામા આવે છે તે ઠકું વિં [સરં
મ. લાડકા] જુઓ લાડવાયું ઠકણું વિં
ધણ લાડથી વહી ગયેવું ઠણું (-ણું) વિં
જુઓ લાડવાયું. ઠલાડ પું ધ્યંધ જુઓ
લાડકાલાડ ઠણું વિં [સરં હિં, મ લાડલા]
લાડણ; લાડકવાયું ઠવાયું ઓં માનીતી સ્ત્રી
ઠવાયું વિં લાડમા ઊછરેલું, વડાણ ઠણું
અઠ્ઠિંસ લાડ કરવા (૨) લાડમાં ગિસાડ
લાડવો પું જુઓ લાડુ. [-ખાવાનું કામ નથી
= સહેલું ને સુતર કામ નથી - ખાવો,
જમવો = કાપકો કાઢવો - મેળવવો - દાટવો
હોવો = કાપકો મળે તેમ હોય]

લાડસચેણું વિં જુઓ લાડચેણું
લાડલાડ ઓં [‘લાડ’ ઉપરથી?] લાડમા રિસાવું તે
લાડિયું વિં [‘લાડ’ ઉપરથી] લાડવાયું (૨) નં
લાડવાયું છોકરું

લાડી ઓં [‘લાડ’ કે જે લટ્ટ = રમ્ય ઉપરથી]
કામળ કન્યા (૨) નવી પરણેલી વડુ

લાડીણું વિં (૨) જુઓ લાડિયું
લાડ પું [સં લટ્ટુ, સરં હિં, મ લાટ્ટી] મોલક;
એક મીઠી વાની (૨) પિડો, ગોળો. [-ખાવાનું
કામ = સહેલું સટ કામ - ભટ્ટ = લાડુપ્રિય
કે આહારપ્રિય નાલાયક કે નડો બ્રાહ્મણ
-રજ માગે છે = લાડુ પીરસવાનું હવે બધ
થાય છે.] [છોકરો

લાડો પું [જુઓ લાડી] વગ (૨) લાડવાયો
લાણી ઓં [જુઓ લણણી, સરં મ] કાપણી
(‘લણણી’ અર્થમા આ નોંધણી નહિ)

લાત સીં [કે. લત્તા] પગથી મારવું તે - કરેલો
આલાત, પાટું [-ખાવી, વાગવી =
લાતનો પ્રહાર સહન કરવો (૨) ટુકસાન થવું.
-મારવી, લખાવવી = લાત વડે પ્રહાર
કરવો (૨) ટુકસાન કરવું] - તાલાતા સીં
સામસામી લાત માગવી તે - તાટણું સંક્રિં
લાતે લાતે મારવું [તરફ]

લાતરણું અઠ્ઠિંસ નિચોવાડ (ધંદર, પાલનપુર
લાતી ઓં [સરં લાટી] બહર ઉપરની વખાર;
કાઠી

લાદ (દ,) સ્ત્રીં [દિ. લદી, સરં હિં., મ લીદ]
લેડા ગથેડાનુ છાણ

લાદણું સંકિં [દિ. લદ્ધ સરંહિં. લાદના]
(ભીંટ, ગથેડા વગેરેની પીઠ પર) સામાન
ભરવે, ખડકણું [શું લાદણું પલાણુણું
છે ? = શી વાર છે ?]

લાની સ્ત્રીં [સરં મ] પથરની પાતળી અને
નાની તપતી (૨) ફરસખંધી [-જડાવવી,
-નાખવી, -ખેસાડવી]

લાદે(-દો)ડો પું [‘લાદકું’ ઉપરથી] ઘોખીના
પોરિયા પર લાદેલો ગાસડો (૨) મોટો લાર
લાધણું સંકિં [પ્રા લધ્ધ (સં લધ્વ), સરં

મ. લાધળે, હિં લાધના] પ્રાપ્ત થવું, મળવું(૨)
અંકિં જમીન સાથે વહાણનું ચોટી જવું

લાનત સ્ત્રીં [જ] લયાનત લ્યાનત, શરમ
લાપ(-પો)ટ સ્ત્રીં [રવં] તમાચો [-ખાવી,

ચોડવી, મારવી, લગાવવી]. ઝાપ(-પો)ટ
સ્ત્રીં જુઓ ઘોલધાપટ [-કરવી] -ટિયું નં
લાપોટિયું, ગાલ સૂણ આવી થતુ ગૂમકું
-ટિયો પું લાપોટિયો; યુસટિયો

લાપન નં [સં.] અનવય પાડી અર્થ કહેવો ને
લાપરવા વિં [ફા] બેપરવા ંઈ સ્ત્રીં
બેપરવાઈ [મીઠી વાની

લાપરી(-રી) સ્ત્રીં [દિ લપ્પસિયા] ઘઉંની એક
લાખી(-ખી) સ્ત્રીં [સરં મ. લાવી] સફેદો અને

બેલેલની બનાવેલી લૂગદી; લાંખી
લાપોટ, ઝાપોટ, -ટિયું, -ટિયો જુઓ
‘લાપટ’માં

લાફો પું [ફા. લાફ] તમાચો(૨) [સ લંફ =
ફૂંકો ઉપરથી ?] હિડાઈ માણસ (૩) [સરં
લપ્પો] બારીબારણાં બધ કરવાને લાકડાનો
આડો કકડો; ભૂગળ (૪) નોંધ ૪ જુઓ.
-ફાલાફ(-ફી) સ્ત્રીં, -ફાવેડા પું અં વં
હિડાઉપણુ

લાખડી સ્ત્રીં [જુઓ લાવરી] એક પંખી
લાખરું વિં [સરં લખતર] સુકોમળ, નાજુક
લાખી સ્ત્રીં જુઓ લાખી, લાખી

લાણું નં [સરં લાખરું] કુવારું પાન
લાલ પું [સં] કાયદો [-ખાટવો = લાલ

કરવો; કાયદો લેવો. લાભ તે સવાયાં =
‘સવાયો નકોથને’ એવા લાભની વેપારીઓની

શુભેચ્છાદર્શક ઉક્તિ.] ંકર(-તર્), ંકારક,
ંકારી વિં લાભ કરે તેવું ંદાથી, ંપ્રદ

વિં લાભ આપનાર ંપાંચમ સ્ત્રીં કાર્તિક
સુદ ૫ ંજી સંકિં મળવું; પ્રાપ્ત થવું, ખાટવું.

-ભાલાભ પું [+મલામ] નકો અને નુકસાન
-જોણ પું તોલતા તોલાટ ‘એક’ને બદલે

બોલે છે -જોણલાભ પું તોલતાં પ્રથમ
ધારણ વખતે બોલાતો શબ્દ (૨) હિડાઉપણું.

[ન કરવા = પહેલી ધારણની જેમ બધી
વાંચો મોટે મને ભરી હિડાઈ ન દેવું]

લામણદીવો પું [લામણ (સં અવલંબમાન)
+ દીવો: સરંમ લામણદિવા] જુઓ રામણદીવો

લામા પું [હં, ટિવેટી ગ્લામ] [તિબેટનો વડો
બૌદ્ધ આચાર્ય

લાય(-હ) (લા’હ,) સ્ત્રીં [પ્રા. અલાય (સં
અલાત) કે સ ટાહ? સરં હિં લાય, મ

લાહી, લાહ્ય] આગ (૨) બળતરા (૩) [?]
એક ભતરું રેશમી કપડું [-થવી, લામવી =

આગ સળગવી પેટમાં લાય લાગવી =
અખત ભૂળ લાગવી (૨) બળતરા થવી.]

લાયક વિં [અ. લાક્ક] યોગ્ય; ઉચિત (૨)
લાયકાતવાળું, પાત્ર (૩) ં. લખેસતું, છાજતું;

અતુકળ. -કાત, -કી સ્ત્રીં યોગ્યતા; પાત્રતા
લાયરી (લા’) સ્ત્રીં [સં લપ્] બહુ બોલવું

તે (૨) પતરાણ, શેખી, કક્કસ. ંખાર વિં
લાયરી કરનાર [ત્રાસ [-થવી]

લાયલેખા(લા’) સ્ત્રીં [લાય + વલેખાત ?] સુકેલી,

લાર (લા’) સ્ત્રીં [સરં હિં. (સં લહરી ?)]

લાખી હાર. [-જામવી = લાખી હાં થવી.]

-રોલાર અં હારબધ

લારણી સ્ત્રીં [‘લાર’ ઉપરથી ?] (સુ) રોજ

લેવાના દૂધની બાધણી - ડંગવ

લારી(લા’) સ્ત્રીં [હં લોરી] રેલના પાટા પર ડેલીને

ચલાવવાની ગાડી (૨) ચાલ વહી જવાની

ગાડી (હાથની કે મોટર)

લારું (લા’) નં [જુઓ લાર] જાખરું, લકરું

(૨) ધાડું; ટોણ (૩) [લા] આડો સખંધ

લાલ વિં [ફા. લાલ ઉપરથી, સરં હિં, મ.]
 રાતા રંગનું (ર) પું [સ લલ્ ઉપરથી, સરં
 હિં, મ] છેલ, રંગીલા બાકા (૩) છોકરો, પુત્ર
 (૪) + લાલસા (૫) સ્ત્રીં [ફા] માણેક (૬)
 નં [હિં] એક પક્ષી [-લોડીએ ચડવું =
 ઘર કે અડીણના ટેકમા હોવું -થઈ જવું =
 ક્રોધથી તપી નવું -મોઢાં કરવાં = પાન
 ખાવું (ર) યશ મળવો. -સાહેબ = ઈશ્વરી
 માણસ, છેલ] ઠક્કરી સ્ત્રીં એક પક્ષી
 ધૂમ [સં ઘૂર્ણ], ઠચટક, ઠચખક, ઠચોળ
 [સં ચોલ] વિં ખૂબ લાલ ઠચ પું (સ)
 ઠચના બાળરૂપની મૂર્તિ (ર), ગોસાઈજનો
 પુત્ર ઠચાળી સ્ત્રીં [લા] ઢાઠ. ઠચમ વિં
 લાલચોળ ઠચાઈ સ્ત્રીં આ.ગ. લાય [-ની
 ચોષી ફરવી = ચોમેર લાય લાગવી
 -મેલવી, લગાડની = આગ સળગાવવી]
 ઠમતિયા નં એક રખી ઠમલાલ વિં
 ખૂબ લાલ (ર) [લા] ઢાઠકું, મનોરંજક.
 ઠસાર નં એક પખી

લાલચ સ્ત્રીં [સ લલ્, લાલમા, સરં હિં, મ]
 લલચાડુ તે, લાલસા, લોભ (ર) લલચાવે તે,
 લલચમા નાખે તેવી વસ્તુ, લાય. -ચુ વિં
 [સરં હિં, મ લાલચી] લાલચવાળુ, લોભી
 લાલન નં [સ.] લાલ લડાવવા તે. ઠપાલન નં,
 -પાલ સ્ત્રીં લાલમા ઊછરવું તે
 લાલપાળી, લાલખાઈ, લાલમતિયા, લાલ-
 મલાલ, લાલશિર બ્રુઓ 'લાલ'મા
 લાલસા સ્ત્રીં [સં] ઉત્કટ ઇચ્છા, તૃષ્ણા
 -સી વિં લાલચુ

લાલા નં [ફા લાલહ] એક ફૂલ, ગુલાલા
 લાલા પું [સ લલ્, સરં હિં] લહેંગી, છેલ,
 કક્કડ (ર) ઉત્તરમા અમુક જાતિના લોકના નામ
 પૂર્વે આદનો શબ્દ. જેમ કે, લાલાલ્લજપતગય
 (૩) બાપને માટે સ્વ યોધન શબ્દ (કોઈ ઠેકાણે)
 ઠઈ સ્ત્રીં છેલાઈ; ગીલાપણુ ઠચ પું
 છેલ, કક્કડ [-કરવું = માર મારવો
 (ર) રડાવવું] ઠલાચુ સ્ત્રીં (હે લાલા)
 તુ તાણીને ઉપર લે તો બચાય! એવા
 વાર્તા પ્રસંગ ઉપરથી) નાલેશીલરી મુઠેલ

સ્થિતિ. [-થવી = એવી સ્થિતિમા મુકાવું]
 લાલા સ્ત્રીં [સં] લાળ ઠમેહ પું એક
 પ્રકારનો પ્રમેહ. ઠચિત વિં સ્વાદથી મોમાં
 પાણીવાળુ (ર) આતુર, ઉત્કટ
 લાલાચ સ્ત્રીં [લાલ = ગતુ ઉપરથી] લાલી, રતારા
 લાલિત્ય નં [સ.] લલિતપદ્ય
 લાલિમા સ્ત્રીં [લાલ = રાતુ ઉપરથી] લાલારા
 લાલિયો પું [બ્રુઓ લાલો] બખરચી - ઢેક
 [સુ] (ર) લાલ કૃતરો હે બખર - ચા ઇન્દ્રિય
 (સુ) નં બખરચીનું ભાગ્યવૃત્ત્ય અથેહ.
 -ચા પરાપદ સ્ત્રીં (સુ.) ફક્કડ બોલવું તે
 લાલી સ્ત્રીં [લાલ = રાતુ ઉપરથી] રતારા (ર)
 [સં લોલા = જલ] ઘટની જલ-લોલક
 લાલો પું [લાલ = છેલ ઉપરથી] લાલ, ફકકડો
 (ર) પકાણુ
 લાલચી સ્ત્રીં [સ લાપન ઉપરથી, સરં મ,
 હિં લાવની] એક રાગ કે ઢાળ, લલચરાય
 એવી કવિતા (ર) સગીતનો એક તાલ
 લાલચીપત્રક નં [મ] સરકારી લેણાનું
 આસામીવાર પત્રક
 લાલચુય નં [સ] સાંચ્ય ઠમચ વિં,
 ઠમચી વિં સ્ત્રીં સુદર
 લાવરી સ્ત્રીં [પ્રા, સ] એક પંખી
 લાવરુ (લા') નં [પ્રા. લાવિર (સ લવિનું) કાપનાર
 ઉપરથી, સરં મ લાવા = માસનો ફકકડો]
 ફલગન કરવું તે (ર) કૃતરાતુ લસવું તે.
 [-નાખવું, બરેવું = ડાકું મારવું, કૃતગચે
 કરવું (ર) ગુસ્સામા બોલવું - તડવું]
 લાવલદ વિં [અ.] નિર્વશ
 લાવલરકર નં [સરં મ] સરનમ સાચેનું મોઢું
 લરકર [-લઈને, સાચે = (લા) બધા
 પગિવાર તથા સન્નમ સાચે]
 લાવવું સંક્રિં [સ લા, અપં લાવિય =
 લાવેવું; સગં હિં લાવના, લાના] લઈ
 આવવું, આણવું. [લાવી નાખવું = (સામટું)
 આણી લેવું લાવી મૂકવું, રાખવું = પહેલેથી
 લાવી રાખવું] [ગરમ ઠચ
 લાવા પું [ફ.] જ્વાળામુખીમાથી નીકળતો
 લાવું (લા') નં [સ લા] કૃતરાતુ ડાકું; લવરું

લાશ(-સ) વિં [તુર્કી] ખરણાદ; પાયમાલ (૨)
 સ્ત્રીં [ફા.] મહદ્. [-જલ્લું = પાયમાલ થવું.]
 લાસર સ્ત્રીં [સં. લાસક] દીલ; રસજાણ.
 -રિયું વિં રસજાણવાળું; કહે પણ કરે
 નહીં એવું. -રિયાપણું નં, -રિયાવેહા
 પું ૦ ૫૦ ૧૦ રસજાણ

લાસાની વિં [મ.] અભેડ; અદ્વિતીય
 લાસુ વિં [પ્રા. લહ (સં. લક્ષ)] લૂણ; ધી કે
 ચીકટ વિનાનું (૨) નં કઠેળ સિવાયનું
 અનાજ

લાસ્ય નં [સં] સગીત સાથેનું નૃત્ય
 લાહ (હ.) સ્ત્રીં જુઓ લાય [લિટની એળ
 લાહી સ્ત્રીં [સં. લિહ ઉપરથી? લેહ?] મઉના
 લાળ સ્ત્રીં [સં. લાલા; સરં મ; હિ. લાર]
 મોદાને ચીકલો પ્રવાહી [-પહવી]. -ળિયું
 વિંધણી લાળ પકતી હોય તેવું (છોકરું) (૨)
 લાળથી બદન પછળે નહિ તે માટે બાળકને
 બળે બંધાવું કપડું (૩) કણ લરાવું
 કણસલું (૪) રાધેલા વાસો અન્નમા
 યતા લાળ જેવા જવ. -ળિયો પું
 કપાસની એક જાત -ળી સ્ત્રીં રજસાવ
 (પથુનો) [-કરવી = પથુતુ જવું આવડું.]
 લાળી સ્ત્રીં [સં. લોળ] કાનની નીચે લખડતી
 આમડી (૨) લાલી. ઘંટની છલ (૩) ખૂમ
 (પથુપખી-ખાસ કરીને શિયાળની). [-કરવી
 = (શિયાળે) હૂંકે હૂંકે એવી ખૂમ મ્હાડવી.]
 લાળો (લા') પું [સં. મલાત] અંગારો [લાળા
 ઊકવા (અંતઃમા) = અતિશય બળતરા -
 ચિતા થવી તને થું આપે? લાળા? =
 તને કશુંય ન અપાય]

લાંક (૦) પું [સરં હિ. લંક, લૌક = કમર, કટિ]
 લક; કમરનો વાક - મરોડ
 લાંબ પું [સં. લંકા] વટાણા જેવું એક કઠોળ
 લાંબર (૦) નં જુઓ લંગર. ૦ પું સંકિં જુઓ
 લંગારવું; લમર નાંખી થાલવું
 લાંચુ (-ચૂ) લ નં [સં.] પૂંકું
 લાંબ, ૦ પું (૦) નં, સ્ત્રીં [પ્રા. લંબણ (સં. લંબન)]
 લાંબો; ઉપનાસ. ૦ પું નં હેટ સાંધવા
 લાંબણ લઈ બેસવું તે (કાંઈની સાથે) ૦ પું

અંકિં [સં. લંચ]. લાંબો કંવો - ઘો પું
 લાંબણ ઉપનાસ (૨) લાંબણું (૩) લાંબી મોટી
 ફાળ; મોટું હાથ [મૂંઠવાની ઘોડી
 લાંબણી સ્ત્રીં [સં. લંચ] ગાડીના ધૂંસરા નીચે
 લાંચ (૦) સ્ત્રીં [સં. લંચ] અમલદાર કે સત્તા-
 ધારીને છૂપી રીતે અપાતી કે લેવાતી
 અધરિત રકમ (-આપવી, ખાવી,
 લેવી). ૦ ખાઉ, ૦ ખેર વિં લાંચિયુ
 લાંચિયું અંકિં [જુઓ લંચિયું] લચી,
 નમી જવું (૨) સં કિં [‘લાચ’ ઉપરથી]
 લાચ આપવી [લાચખાઉ
 લાંચિયું વિં [‘લાચ’ ઉપરથી] લાચ લેનાર;
 લાંચું (૦) વિં [‘લંચિયું’ ઉપરથી] કમી, એણે
 લાંબન નં [સં.] હાથ, કલક (૨) ચિહ્ન.

-ના સ્ત્રીં લાંબન લાગવું કે લગાડવું તે
 લાંબિત વિં [સં.] લાંબનવાળું
 લાંબું (૦) નં જુઓ લાંબન
 લાંબો (૦) પું [સરં મ] વાંધો, હરકત
 લાંઠ, -કિયું (૦) વિં [‘લઠ’ ઉપરથી; સરં મ]
 લોઠ; ખડુ; શઠ (૨) ગાંઠ નહિ તેવું,
 તોફાની -ઠાઈ સ્ત્રીં હુઆઈ; શરતા,
 ઠડી સ્ત્રીં [સં. લાઠની] કુલટા સ્ત્રી
 લાંપ, ૦ પું (૦) નં [સરં મ લાંપટ] સૂકું કે
 ચિમળાયેલું નાનું ધાસ [લાંપી,
 લાંપી (-ખી) (૦) સ્ત્રીં [સરં મ. લાંપી] જુઓ
 લાંબ (-ખી) (૦) સ્ત્રીં [લાંબું પરથી] યાદદારત
 (૨) રમૂતિ; કામ
 લાંબટ (-ટાં) ગિયું (૦) વિં [લાંબુ + ટાંગો, સરં
 મ લાંબટાડા] શરીરના પ્રમાણમા વનારે લાંબા
 ટાંગાવાળું
 લાંબડી (૦) સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ
 લાંબલાત (૦) પું [મ લાવા] (સુ.) આગલા
 વર્ષની હાંગરના કણ પડવાથી આપોઆપ
 ઊગેલા છોડ [લાંબી
 લાંબી (૦) સ્ત્રીં જુઓ લાંબ (૨) [સરં મ.] લાંબી;
 લાંબીદૂંડી (૦) સ્ત્રીં [લાંબુ + દૂંડું] એલકેલ
 (૨) તકરાર, પંચાત
 લાંબું (૦) વિં [સં. લંચ] લાંબાઈ, સમય વગેરેમા
 ધણું. [લાંબી ઊંધ, નિદ્રા = મૃત્યુ. લાંબી

ખેંચવી = સોહ તાણીને સૂઈ જવું, ઘસઘસાટ
 લીધવું (૨) મરી જવું. લાંબી કાળ ભરવી =
 બારે હામ ભીડવી, સાહસ કરવું (૨) ગભ
 ઉપરાતવું કામ કરવું લાંબી લેખણે લખવું
 = મોટો વેપાર ચેહવો (૨) પરોણો લઈ અળદ
 હાકવો લાંબી સોડે સૂવું = મરી જવું. લાંબું
 કરવું = લંબાવવું, પીંજણ કરવું - કાઢવું =
 ઘણું જીવવું - ખેંચવું = ઘણું જીવવું (૨)
 વખત વિતાવવો, લીલ કરવી - ચાલવું =
 લંબાવું, લાંબો વખત ચાલુ રહેવું (૨) ઘણા
 દિવસ નશવું - થવું, થઈ જવું = લંબાવું
 (૨) અગો લંબાવીને સૂવું, આરામ કરવા
 સૂવું (૩) ઘણી ખોટ આવવી (૪) મરી જવું
 - પિંગળ કરવું = વધારી વધારીને કહેવું.
 લાંબે પાટે સૂવું = દેવાણું કાઢવું, ઘણા
 વ્રુકસાનમા આવવી પહોં (૨) મરણતોલ પવું
 (૩) નિરાને સૂવું, બેઠકારીથી પહોં રહેવું
 લાંબે સાથે સૂવું = લીધે દિટ રાખીને કામ
 કરવું (૨) નિરાત ધરવી (૩) મરણ પામવું.
 લાંબો હાથ કરવો = મદદ કરવી કે માગવી
 (૨) લીખ માગવી (૩) લાંબ લેવી (૪)
 અધ્યક્ષ નાખવી] છટ વિં છટુપાટ.
 ઠલચ(ઠક), ઠલસરક વિં [સરં મ.
 લાંબલચક] ૬૫ લાંબુ

લાંબ (૦) વિં [ભુઓ લાંબભાત] અહાહિ
 લાંબવું(૦), લાંબું નં [સં લમ્] વિભાગ, હિન્સો
 (૨) બ્રાગિયાઓના ભાગ વહેચવા નાખવામા
 આવતી ચિઠ્ઠી [-નાખવું]
 લિખિત વિં [સં.] લખેલું (૨) નં લખ્યા
 લેખ - તં અ વિં 'લખના' એ અર્થમા
 કાગળ લખવામા વાપરે છે; લખિતમ
 (સંપ્રે-વિં)

લિચ્છવી પું(સ.) એક બૌદ્ધકાલીન લોક પ્રભ
 લિજ્જત, ૦૬૧૨ જુઓ 'લહોજત' મા [રીત
 લિપિ(-પી) સ્ત્રી(સં.) બાપાના વર્ણો લખવાની
 લિપ્ત વિં [મં] લીપાયેલું, ખરડાયેલું (૨)
 આસપ્ર, ફસેલું [ક્રમના
 લિપ્ત સ્ત્રી(સં)] મેળવવાની ઈચ્છા(૨) લાલસા;
 લિપ્તકે પું [અ] પરખીડિયું

લિફ્ટ નં [ફં] ઉપર ચઢવા માટેનું એક યાંત્રિક
 સાધન

લિખરલ વિં (૨) પું [કં] ઉદારમતવાદી
 લિખાસ પું [અ.] લેખાસ; પેશાક
 લિખિટેલ વિં [ફં.] કાયદાથી સહિયાર (જેમ
 કે, કંપની)

લિલવટ નં [સ લલાટપટ્ટ] નિલવટ; કપાળ
 લિલાઈ, -મ નં [વો. લેહલોવ, નિલામુ; સરં
 મ લિલામ, લિલાવ] હરાજ
 લિસોટી સ્ત્રીં [સ રેપા] નાની લીટી કે ઉચ્ચરડો.
 -ટો પું માટી લિસોટી [-પહવો]

લિસ્ટ નં [ફં.] યાદી
 લિહાજ પું [અ.] વિવેક, અદ્ભુત
 લિંગ નં [સં] ચિહ્ન (૨) ભતિ [ન્યા] (૩)
 સાધન, હેટુ (ન્યા) (૪) મહાદેવની મૂર્તિ (૫)
 પુરુષની ઇંદ્રી (૬) સિગરેટ ૦૬૬ પું,
 ૦૬૧૨ નં જવાતમાનુ સૂક્ષ્મ શરીર - માનુ-
 શાશ્વત નં [+ મનુશાસન] વ્યાકરણમાં
 ભતિના નિયમો - આચત પું એ નામના શૈવ
 સપ્રદાયનો આદમી - ગ્રી વિં લિંગવાણું
 લિંબણુ સ્ત્રીં [ભુઓ લિંબુ] લિંબુનું ગાંઠલિ બોઈ
 લિંબુ નં [સ નિંબ, સરં મ લિંબુ] લીંબુ;
 એક ખાદ્ય ફળ. ઠડી, -બોઈ સ્ત્રીં લીંબોઈ
 લિંબોળી સ્ત્રીં [ઈ] લીંબોળી, પહોળા મોઢું
 એક મોટું વાસણ (૨) [પ્રા ણિમ્બોલિયા;
 દે લિંબોહલી] લીંબડાનુ ફળ
 લીક સ્ત્રીં [ફિં] લીટી (૨) હક

લીખ સ્ત્રીં [પ્રા લિક્ષા(સં લિક્ષા)] ભૂ નામના
 જંતુના ઇંડા [-પહવી માયામાં લીખ થવી]
 -ખિયું નં લીખ કાઢવાની ઝીણા કાતાની
 કાસકી

લીચી સ્ત્રીં [ચીની લિચૂ, સરં ફિં] પૂવં
 હિન્દમા થતુ એ નામનું એક ફળગ્રાહક તેવું ફળ
 લીજે, -જીએ (પ.) 'લેકું'નું વિધ્યથં ૩૫
 લીટી સ્ત્રીં [પ્રા. લિહા (સ લેલા)] પહોળાઈ
 વગરની રેખા (૨) હાં, ઓળ(૩) પહ, કડી (૪)
 લીક; હક. [-કરવી = પંક્તિઓ રચવી (૨)
 પંક્તિઓ મોઢે કરવી - ખે ચવી, દોરવી,
 ચાહવી = રેખા કરવી. -દોરતાંય ન

આવહું = તદ્દન અભણ હોવું. -મારવી = લીટીદારી છેકી કાઢવું] -ટો પું નડી લીટી (૨) છેકે. [લીટા તાણવા = ગમે તેમ લીટીઓ ખેંચવી - દોરવી, લીટા કરવા (૨) ગમે તેમ ચીનરવું - લખવું. (લીટો કરવો, ખેંચવો, દોરવો.) -મારવો = છેકી નાંખવું.]

લીદ સીં [દિ. લહી] લાદ

લીધરું વિં લખાચિયુ; ચીથરિયુ

લીધું સં કિં 'લેવું'નું ભૂંડાં (૨) લીવેલું.

-લેલ(-લું) ભૂંડું ફેંડું [કારણે

લીધે અં [લુઓ લીધું] લઈને, તેથી; તેટલા માટે,

લીન વિં [સં] લય પામેલું (૨) ગરક, તલ્લીન

લીપણુ નં [લીપતુ પરથી, સરં મ લિપણ]

લીપણ; ભીન ઉપર કરેલો છાણ-માટીનો

લેપ [-કરવું]

લીપવું સં કિં [સ. લિપ્; સરં હિં લીપના]

લીપવું, છાણમાટીની ગારનો લેપ કરવો

લીમડી સીં [લપં લિંવડ, પ્રા. લિવ (સ

નિમ્વ)] નાનો લીમડો (૨) લીમડાની ભતવું

કાઈ પણ નાતુ ઝડ (જેમ કે મીઠી લીમડી)

-ટો પું ટેક ઝાડ [લીમડે લટકવું =

અવગતિયુ થવું]

લીરો પું (કા) લૂગડાનો લાખો કકડો, ચીરો

લીલ સીં [લુઓ લીલું] બધિયાર પાણીમા

કે તેવી જગામા થતી લીલી ચીકણી વનરપતિ

(૨) ઊલ (૩) [સ નીલ] આખલો (પ્રયોગમા

લીલ પરણાવવી કહેવાય છે.) [-ઉતારવી

= ઊલ ઉતારવી. -પરણવી = પત્ની યુજરી

ગયે વરસ હહાડો ન થયો હોય ત્યાર પહેલાં

ખીજ પત્ની કરવી -પરણાવવી = વરસ

પૂરુ થતા પહેલાં મરનારનું હેલું માસિક

શ્રાદ્ધ કરવું (૨) અગિયારમાને દિવસે વાછરડો

ને વાછરડી પરણાવવાં -વળવી = શેવાળ

થવો (૨) ઝગડી જવું -વાળવી = પાંચમાલ

કરવું.] ઠોચું વિં લીલું (૨) લીલી છાલવું.

ઠામું નં [દિ. જામ (દગ્ધ)] વાગવાથી

થયેલું લીલું ચાકું

લીલમ નં [લુઓ નીલમ] લીલા રંગનું એક

રત્ન ઠલીલું વિં એકદમ લીલું; લીલમના

જેવું લીલું [લીલું શાક. લીલોતરી

લીલવણુ નં, -ણી સીં [લીલું ઉપરથી]

લીલવય નં; સોં [લીલું + વય] બાળપણ,

કાચી ઉંમર [(૨) લીપવું

લીલવવું સં કિં [લીલું ઉપરથી] લીલું કરવું

લીલવો પું [લીલું + વાલ?] કઠાળનો લીલો

દાણો (જેમ કે પાપડી તુવેરનો)

લીલા સીં [સં] કીડા; ખેલ (૨) અદ્ભુત ખેલ

(૩) અવતારે કરેલાં કામ (૪) તેનું નાટક.

[-વિરંતારવી = પરતોડાં જવું, મરી જવું

(સંમાનસૂચક).] ઠપુરુષોત્તમ પું [સં]

(સં) શ્રીકૃષ્ણ (તેથી ઊલટું - મર્યાદાપુરુષોત્તમ

= શ્રીરામ). ઠવતાર પું [+ ઝવતાર] લીલા

ખાતર વિં છુએ લીધેલો અવતાર ઠવિઝલ

પું લીલાથી લક્ષ્મીની ઘરુછા પૂરી કરવા ધરેલો

દેહ (જેમ કે શ્રીકૃષ્ણનો)

લીલામર સીં લાગ [પ્રદેશ

લીલાણુ નં [લીલું ઉપરથી] લીલોતરીવાળો

લીલાપુરુષોત્તમ જુઓ 'લીલા'મા

લીલામું નં જુઓ લીલઝમું

લીલાલહેર સીં [લીલા કે લીલું + લહેર]

આનંદ; સુખ (૨) આખાડી

લીલાવતાર પું જુઓ 'લીલા'મા

લીલાવતી સીં [સં] એક છંદ (૨) એક

રાગિણી (૩) [સં] પ્રસિદ્ધ ગણિતી ભારકરા-

ચાર્યની પુત્રી કે તેણી ગણિત

લીલાવિઝલ પું જુઓ 'લીલા'મા

લીલાશ સીં [લીલું ઉપરથી] લીલાપણું.

[-મારવી = લીલાશ દેખાવી]

લીલાં પાણી નં યં વં [લીલું + પાણી]

ઘૂટેલી લાગતું પેય

લીલી ઘોડી સીં [લીલું + ઘોડી] ભાંગ (૨)

લાગનો કેફ. [-એ ચહું = ભાંગના પેટની

અસર તળે આવવું, લાગ પીવી.]

લીલી ચા સીં [લીલું + ચા] એક ઘાસ કે તેને

ઉકાળીને ચા પેઠે ચિવાતું પેય

લીલીપીક સીં [લીલું + પીક] શાકજાત

લીલીપોપો પું ખીલની નાસીપાસીથી યુગ્મ

યદ્ય અંગૂઠો ઊંચો કરી તેને ચીકવું તે

લીલીસૂકી સીં [લીલુ + સૂક] સુખ અને
કામ, ચડતીપડતી

લીલું વિં [દિ. લિહિર] કાચી કરીના રગનું
(૨) લીલુ (૩) રસવાળુ; તાલુ (૪) ખૂબ
પૈસાદાર. [લીલા ઝાઠ તળે ભૂખે મરતું =
અતિશય શન્માળ હોણુ (૨) હરામ હાડકાનું,
અતિ આળસુ. લીલા ઝાઠા = લીલા રંગનો
દરત વારવાર થવો તે (બાળકોનો એક રોગ).
લીલાસૂકનો વિચાર = યોગ્યાયોગ્યનો
વિચાર લીલી લેખણુ = તાલુ લખણુ (૨)
તાલે કારભાર (૩) કમધોકાર ચાલતો વેપાર
ધધો. લીલી વાડી = ખીલતી તરણુ અવરયા
(૨) ઇંચાએકગનો વરતાણુ લીલુ કરવું =
કાયદો કરવો, સપત્તિ મેળવવી - લડપણુ
ભોગવડું = ઘડપણુ છતાં ભુવન જેવો આનંદ
કરવો - હોગો. -વાળણુ = લીલુ ન્વુ. લીલો
તોરણુ = કશુય મેળવ્યા વગર (પરણવા
આપ્યા હોય પણ પરણ્યા વગર પાછા લય
તેમ) લીલો દુકાળ = અતિવૃદ્ધિને લીધે
પડેલો દુકાળ (૨) કચી વાતની ખેટ ન હોવા
ના ઘટનુ ખર્ચ ન કરાવુ] ૦કચ, ૦કચ વિં
એકદમ લીલુ ને રસથી ભરેલુ ૦છમ વિં
[+ ગ્યામ] ખૂબ લીલુ ૦છરક વિં એકદમ
લીલા ગગનું ૦ખીણું વિં ખૂબ
જોધાયમાન (-યઈ જરુ) -લેરું વિં
લીલુ (લાલિત્યવાચક) -લોતરી સીં તાલ
લીલી વનરપતિ (૨) ભાણપાલો, તાલુ શાક
લીલર નં [ક] કલેણુ, કાળણું
લીશરા નં એક પક્ષી
લીસું વિં [દિ લિસય = પ તણું - નાનું કરણુ,
સરં મ લિસા, લિસાઠ] ખરખચુ નહિ તેવુ,
સુવાણું (૨) સરકણુ (૩) લાસરિયુ [લીરી
પાટલીનું ધરક = ઠોઠ વિદ્યાર્થી] ૦લસ
વિં સાવ લીસુ [(૨) હઠ
લીલુ (-લી) સીં [પ્રા લીલા (સં હેલા)] લીલી
લીટ નં, સીં [સં ક્રિટ ? સરં હિં નેટા]
નાકનો ચાકણો મળ [-આવવી = નાકમાથી
લીટ બહાર આવવી, નીકળવી] -ટિયું વિં
વારે વારે જેને લીટ આવ્યા કરવું હોય તેવું

લીંકી સીં [સં લેંક, લે. લિંક, -લિયા] ગાળીના
આકારની અંધાર (હિંદર - બકરી વગેરેની)
[-કરવી = લીંકી જેવું અધવું.] ૦ખીપર સીં
લાખી પીપર. -કું નં ગંગોલા જેવો કંઠણુ
મળ (લિટ, ગધેડા વગેરેનો) [-મૂકણું = લીંકા
જેવું અધવું]

લીપણુ, ૦ગૂપણુ નં ભુઓ લીપણુ. -કું
(૦ગૂપણું) સંકિં ભુઓ લીપણુ
લીળકી, -કો ભુઓ 'લમકી' મા
લીંબણુ સીં ભુઓ લિંબણુ
લીંશુ, ૦કી, -ખોઈ ભુઓ 'લિંશુ' મા
લીંખોળી સીં ભુઓ લિંખોળી
લુકમાન પું [લ. (સ.)] દુરાનમા વણું વેલો
એક વિદ્વાન દાસો પુરુષ (૩૪૧) ૫^૦ =
લુગ (-ગા) ત નં [લ] રાજદોશ
લુમાઈ સીં [હિં] સી ભેરી
લુગાત સીં [લ.] ભુઓ લુગાત
લુચ્યું વિં [સરં મ, હિં લુચા (સં. લુંચક
કે ફા લુચા ?)] કપડી, ટોગુ (૨) ખધુ,
ખટું, પહોચેલુ (૩) વ્યક્તિગત -ચચાઈ
સીં લુચ્યાપણુ
લુછણિયું નં [ભુઓ લૂછણું] લૂછવાનું કપડું
ધ્યાલિ જે હોય તે (૨) અગૂણો
લુછાવણું સંકિં, લુછાણું અંકિં 'લૂછણું' નું
પ્રેરક ને કર્મણિ [લૂટી લય તેવું
લુટણિયું વિં [લુઓ લૂટણું] લૂં પાડનાર.
લુટાઉ વિં [લૂટણુ ઉપરથી] લૂટણુ (૨)
નંધણિયાતુ. -રે (-રો) પું લૂટનાર,
ધાડપાડુ [ને પ્રેરક
લુટાણું અંકિં, -વણું સંકિં 'લૂટણું' નું કર્મણિ
લુટણું અંકિં [સં લુટ] ભુઓ 'લૂટણું' લુટાવણું
સંકિં 'લુટણું', 'લૂટણું' નું પ્રેરક
લુણુારી સીં [લૂણુ ઉપરથી] વગેરે માથે લૂણુ
ઉતારનારી - તેની બહેન
લુમ વિં [સં] લોપાયેલુ; નાશ પામેલુ. - સોપમા
સીં [+ ઉપમા] (ઉપમાન, ઉપમેય, સામાન્ય
ધર્મ અને વાચક રાજ એ ચાર અગમથી)
ખૂટતા અગવાળી ઉપમા
લુખંબ વિં [સ] લોભિયુ, લાલયુ (૨)

लोलायेलु, मोहित ०३ पुं० शिकारी - ०५।
 स्त्री० लोल, आतुरता - ०५। स्त्री०
 लुब्धता - ०५। अ० ०५। लोलायु; ललायु
 लुब्धुं अ० ०५। [सं. लुम्] + लोलायु, लुब्धायु
 लुश(-स) लुश(-स) अ० [२५. २२० म.]
 वगर आये; जट जट (आयुं ते)
 लुहाये। पु० ते नामनी ज्ञातिनो भायस; लबायो।
 लुहार पुं० [प्रा लोहार (सं. लोहकार)]
 लोह धडवानो धधा करनार ज्ञातिनो
 आदमी - रियां न० ०५००० लुयो लवारियां
 लुंगी स्त्री० [हिं.] ललमत कनवती वपते
 भोजामां पायवानो कठडो (२) काछडी
 पायया वगर डेडे पीटवानु वस्त्र
 लुंयन न० [सं.] पाण दूधी नाभवा ते
 लुंयित वि० [सं.] लुंयन करे
 लुंयी स्त्री० [सं. लुंयि उपरथी ?] डाडता डाडता
 अकडम पायुं करे ते
 लु स्त्री० [सं. लुब् के उल्का ? २२० हिं., म.]
 किनायाना गरम पवननो कपाटो (२) तेनाथी
 यनो रोग. [-लामपी = गरम पवनथी यती
 भीमारी यती - वापी = गरम पवन वायो.]
 लुं स्त्री० सेवाय
 लुयो पुं० [सं. लु उपरथी] वणवा माटे
 लीयेतो कण्ठनो नानो गोलो [-करवा,
 गणवे।]
 लु(-अ) स्त्री० [२२० हिं. लुक; म.] लुयो लू
 लुभरी स्त्री० [लुयो लुभस] भूली
 लुभस स्त्री० [लुभ उपरथी] यामडीनो अक
 गेग, भूली [-यपी]
 लुभियुं न० [लुभु उपरथी ?] माथीनी युंगी
 लुभु वि० [प्रा. लुक्ख (सं. रुक्ख)] यीकट
 विनातुं (२) रस विनातुं (३) निर्धन; भली
 [-भडुं = लुभु होडुं के लागड. - लुभुं =
 इतिम शीते लुभुं ० पा(-५) लुभुं वि० लुभु
 लुभुं न० [प्रा. दुगुल, दुगुल (सं. दुकूल), २२०
 हिं. लुगड; म. लुगड] कपडुं, वस्त्र (२) साव्यो.
 [लुभसमां पांयरी बालीने भारडुं =
 सभत पणु गुप्त भार भारवो. लुभस
 उतारवां = डाडतुं मृत्यु यतां तेना सभधी

होवाने लीये स्नान करवा कपडा काटीने दूर
 भूकवा (२) सभध छोडी देवो (३) लूटाडुं.
 लुभस उतारीने वांयणे = अशुल-भरणना
 सभायारु सुवन (पत्रनी साव्यातमा.)
 लुभस उतारी लेवां = लुभस सुधां लुभी
 लेवा लुभस करवां = भलेनहीकरीने कपडां
 लध आपवा लुभस भंभेरवां = पोतानी
 पासे कांथ नथी केपोताने कांथ लेवादेवा नथी
 अम इशविवा लुभस भंभेरवां. लुभस
 तपासवां = जडती लेवी. लुभस लेवावां
 = लुटव. लुभस लेवां = लुटव (२) लुयो
 लुभस करवा लुभस सस्तां करवां = लुटव
 (२) आगरीनी नारित करवी. लुभस पहेरेडुं.
 - लामोण अ० [लुभस + लामोण] पहेरेवा
 लुभस साथे - ते पण पलाणीने (२) न० तेवुं
 स्नान. - डाडतां न० ०५००० [+ फा लुह]
 लुभस ने तेवी भील वस्तुयो
 लुभरी स्त्री० [रगडुं परथी ? २२० म., हिं.
 लुगदी] प्रवाही साथे धूरीने पनावेवो लोहो
 (२) डार पावानो लोहो
 लुभु न० [लुभु उपरथी] लुभियुं
 लुभुं स० ०५। [प्रा. लुक्ख, लुक्ख (सं. प्र + लुक्ख)]
 लुभसथी घसी साध करवुं, लोहवुं (२) कांथने
 वसवुं, लागडुं के योडाडुं
 लु स्त्री० [लुटव परथी] लुटव ते (२) लुटवो
 माल ० डाट खो लुटव ते
 लुटवुं स० ०५। [सं. लुट, प्रा. लुट, लुट] यणातकारे
 डग लेवुं, मूटवी लेवुं
 लुटलुट स्त्री० [लुटव परथी] उपरिपरि के
 अनेक रयणे लुटलुट भयी रहेवी ते
 लुटवुं अ० ०५। [लुयो लुटवुं] गणडुं; आणोटवुं
 लु ० [प्रा.; सं. लवण; २२० हिं. लोन, म.
 लोण] भीडुं; निमड. [-उतारवुं = पला दूर
 करवा पात्रमां भीडुं घाली भाया उपर भेरवुं,
 (२) काकडीने कीटा आगणथी जरा कापी, तेमा
 भीडुं लरी, कापेवो लाग वासी दध, तेनी
 कडवाश काठवी - भावुं = -नो रेडवो भावो
 (२) -नो रेडवो भावो होवथी तेना
 आशि गण के वडादार रहेवुं. - लुभस करवुं

=જેને રોટલો ખાધો હોય તેને ખેવકા
નીવડું -હલાલ કરડું=વકાદાર રહેવું]
૦યાં ન૦ ૫૦ ૫૦ [સર૦ મ. લોળવે] મીઠું
ચડાવેલા ચીરિયા ૦પાણી ન૦ મીઠાવાળું
પાણી (રોટલા ઘઠવાનું) ૦હરામ વિ૦
નિમકહરામ. ૦હરામી સી૦ નિમકહરામી.
૦હલાલ વિ૦ નિમકહલાલ ૦હલાલી
સી૦ નિમકહલાલી

લૂણી સી૦ [પ્રા. લૂણ(સં. લ્વણ)પરથી; સર૦ હિં.
લોની, મ. લોળ] એક ભાણ (૨) આટાપાટાની
રમતમા છતના ચિહ્નરૂપે પાટખંડાર આવતા
લવાતી ધૂળની ચપટી (૩) આટાપાટામાંની
આડી કરાની પાટડી [-લાવવી] ૦પાટ પુ૦
[સર૦ મ. લોળપાટ] જુઓ આટાપાટા
લૂણે પુ૦ ['લૂણ' પરથી, સર૦ હિં લોના]
ખીનારાથી ઇંટ, છો વગેરે ખવાઈને ઉપર
વળતી છારી [-લામવે]

લૂમ સી૦ [જુઓ 'લૂમ' કળતુ જૂમણું
૦ખુ ન૦, ૦ખા પું૦ જૂમણુ; મોટી લૂમ
[-લેવે = મોટો કાયદો મેળવવો, -લૂંટાવો,
લૂંટાઈ જવો = લાભ જતો રહેવો, તુકસાન
યત્ન.] ૦જૂમ સી૦ લૂમણુ (૨) ૦ખ૦ભપકાખધ
૦જૂમણું ૦ખ૦ કિ૦ લૂમખાભેર લટકવું ૦હુ
૦ખ૦ કિ૦ લટકવું (૨) નમી જવું (૩) ખૂબ
પ્રયત્ન કરવો

લૂલરી સી૦ + દાસી
લૂલણું સ૦ કિ૦ (કા) લૂલે એમ કન્વ
લૂલણું ૦ખ૦ કિ૦ [સર૦ લૂ] (કા) ગરમી
લાગવી, સુકાવું

લૂલી, ૦ખાઈ સી૦ [સ. લૂલ ઉપરથી] છલ,
લોલા [-હલાવવી, હલાળ્યા કરવી = માત્ર
ચોટેથી કહેવું-ખોલવું (કથુ કરવું પડ્યા વિના)
(૨) હા-હા કહ્યા કરવું]

લૂલું વિ૦ [સં લૂ, લૂલ, સર૦ હિં લૂલા, મ
લૂલા] લંગડું, ખોડું (૨) અપગ, અશક્ત,
નિર્બળ (૩) પાયા કે આધાર વગરનું

લૂંટ સી૦ [સં લૂટ] જુઓ લૂટ. -પાઠવી =
લૂંટવું ૦જિયુ વિ૦ જુઓ લૂટણિયુ ૦કાટ
સી૦ જુઓ લૂટકાટ. ૦હું સ૦ કિ૦ જુઓ

લૂટું -ટાઉ વિ૦ જુઓ લૂટાઉ -ટાક-
(-રો) પુ૦ જુઓ લૂટાર -ટાલુટ સી૦
જુઓ લૂટાલૂટ -ટાકું, -ટાલુટ જુઓ
લૂટાકું, -વડ

લૂંક વિ૦ [પ્રા લૂંક (સં લૂંક)] જપ્ત લાક
(૨) પું૦ લોઠા [સ૦ કિ૦ (પ્રેરક)]

લૂંકણું ૦ખ૦ કિ૦ જુઓ લૂંકણું લૂંકાણું
લૂંકાઈ સી૦ [જુઓ લૂંકી] લૂંકાપણું

લૂંકી સી૦ [સર૦ હિં લોંકી] દાની; શુલામડી
-ડો પું૦ દાસ, શુલામ

લૂંખ સી૦ [વ. લૂંવી, સર૦ ન લૂંવી, લોંવી]
જુઓ લૂમ ૦હું ૦ખ૦ કિ૦ જુઓ લૂમવું

લે (લે), 'લેવું'નું આજ્ઞાપદ બીજે પુરુષ એક
વચન (૨) [પ્રા લઙ] ૦ખ૦ વાહ, ઠીક એ
અર્થને ઉદ્દેશ

લેઉવે પુ૦ એક ભતનો પાટીદાર

લેકિન ૦ખ૦ [ફા લૈકિન] પણ, પરતુ, તથાપિ

લેખ પુ૦ [સ] લખેલું તે, લખાણ (જેમ કે
શિલાલેખ, વિધિના લેખ) (૨) ખત, કરારનું

લખાણ (૩) દૂકા નિષધ [-કરવો = લખવ
કન્વ -કોતરાવવો, લખાવવો = શિલા,
પતર ઇંટ ઉપર લખત કરાવવું -લખવો =

લખાણ કરવું, નિષધ લખવો (૨) ખતનો મુસદ્દો
લખવો] ૦ક પુ૦ લહિયો (૨) શ્રય કે

લેખ લખનાર ૦ણુ (-છી, -ની) સી૦ [સ.
લેખની] કલમ. [-ચલાવવી = લખાપટ્ટી

કન્વી (૨) હિતાવગે લખવું] ૦ણુ ઘડ વિ૦
કલમના કાપ જેમ વાઢતો (ધા) ૦ન ન૦ [સં]

લખવું તે ૦નકલા (-ળા) સી૦ લખવાની
કળા, ૦નપદ્ધતિ સી૦ લખવાની રીત;

છપાગત. ૦નપીઠ સી૦ લખવાનું ટેમલ
૦નસામગ્રી સી૦ લખવાનો સામાન ૦નકી

સી૦ જુઓ લેખણ ૦પત્ર પુ૦, ન૦ [સં.]
કગર, ફરતાવેજ. ૦વડું, ૦હું સ૦ કિ૦ [જુઓ

લેખ] હિસાબના લેક, ગણકારવું -ખા સી૦
[સં.] લીટી, રેખા -ખાવટિયો પુ૦ ['લેખુ'

ઉપરથી] ભેથી, ગણક (૨) ['લેખ' ઉપરથી]
ચોપડા લખનારો. -ખિકા સી૦ [સં] સી લેખક.
-ખિત વિ૦ લખેલું, લેખી. -ખિની સી૦

[સં.] લેખણ -ખિતવાર, -ખી વિ. લેખિત;
લખાણના રૂપમાં હોય એવું (૨) અ. લખીને.
-ખું નં [પ્રા લેખ્ણ (સં. લેખ્ણ) = હિસાબ,
સરં હિં, મ લેખા] મોએ ગણાય એવા ટૂંકા
સહેલો હિસાબ (૨) ગણતરી, હિસાબ (૩)
[લા] ગણું. -ખે અ. [લેખુ] ઉપરથી
હિસાબે. પ્રમાણે (૨) પ્રીત્યર્થે, વારતે, ખાતે
[-લાખણ = ઉપયોગમાં આવવું, મજરે
આવવું] -ખ્ય વિ. [સં.] લેખવા યોગ્ય કે
લખી શકાય એવું

લેખમ સ્ત્રીં [ફા. લેખમ, સરં મ] ડસરતનું
એક સાવન કે તેની કલ્પન

લેટ વિ. [નં.] મોડું

લેટવું અ. [સરં હિં. લેટના, મ લેટળે (સ.

લુદ)] લેટવું, આળોટવું (૨) આડા પડવું, સૂવું

લેટિન સ્ત્રીં [ઈં] પ્રાચીન રોમની ભાષા

લેણી સ્ત્રીં [ઈં] ખાતુ, માનવત સ્ત્રી (૨)

‘સરંની પત્નીનો તેણી ધલમાય

લેણ (લે) વિ. [લેવ પરથી, સરં હિં લેન]

‘લેનાર’ એ અર્થમાં શબ્દને છેડે (ઉદા.

જીવલેણ (૨) (લે) નં [સરં સપં લેહ =

લાલણ] લેણું, લેવાનું તે (૩) સ્ત્રીં જુઓ

લેડ ંદાર પુ. લેણાવાળો. ંદેણ સ્ત્રીં

[સરં મ. હિં જનંદન] લેવડેવડનો મંથક

(૨) લેણાડેણી -ણુદેણી સ્ત્રીં પૂર્વજન્મનું

માગતું આપવાનું કે લેવાનું હોય તેવા સંબંધ,

અણાનુયયન (૨) લેવડેવડનો સંબંધ. -ણિયાટ

પું. લેણદાર, લેણાવાળો. -ણું (લે) નં

આપેલું પાછું લેવાનું તે (૨) અણાનુયયન જેવો

સારો સંબંધ [ગભરાયણ

લેતાણુ સ્ત્રીં [લેવ + તાણુ] લેમેલ હાંચવાય,

લેથ સ્ત્રીં [ઈં.] સઘાડો (લેઠાનો ઘાટ ઉતાગવાનો)

લેથ પું. [સં] ઢીલા પદાર્થનો પાતળો થર;

ખરડ (૨) ખરડ કરવાનો ઢીલો પદાર્થ (૩)

લેપાણુ તે, આસક્તિ [લખાડ (-વ) વો].

ંક પું. લેપ કરનારો. ંકી સ્ત્રીં દરક ઉપર

લગાડવાની કે મૂકવાની લૂગદી

લેપકું વિ. [લેવ + પડકું] લઈ પડે એવું, ગળેપકું

લેપકું નં [લેપ પરથી ?] મોઈ ન ઊડવાથી

તેને કોય સરસો ડડો મારવો તે. ખાપટ

લેપડો પું. [લેપ ઉપરથી] પોપડો, થ

લેપન નં [સં] લેપ કરવો તે (૨) જુઓ લેપ ૩

લેપવું સંક્રિં [જુઓ લેપ] ચોપડવું, થથેડવું

(૨) વળગવું; ચોટડ (૩) ઢાકવું

લેપાણું અ. [લેપવું] કર્મણિ (૨) આસક્ત

થવું, રાગમાં પડવું

લેફ્ટનન્ટ પું. [ઈં] મહદનીશ કર્મચારી.

(ઉદા. લે. ગવર્નર, કર્નલ, જનરલ ઇ.)

લેફ્ટ પું. [લેપ ઉપરથી, સરં મ લેફટા]

વળગેલો કાદવનો લોઢો (પગ જોડા વગેરેને)

લેખક નં [ઈં] નામકામનાણું પતું

લેખાસ પું. [જુઓ લિખાસ] પેશાક, પહેરવેશ

લેખારેટરી સ્ત્રીં [ઈં] પ્રયોગશાળા

લેખાણુ (લે) વિ. [લેવ + ભાગવું, સરં મ.

લેખાણું] લઈને નારી જનાર (૨) અહીંતહીંથી

પારકું લઈને પોતાનું ખતાવનાર

લેખન, -નેડ પું. સ્ત્રીં, નં [ઈં] લીધેના

શરખત જેવું એક વિલાયતી પીણું

લેખૂક (લે) સ્ત્રીં [લેવ + મૂકવું] લેવું ને મૂકવું -

છોડવું તે, બાધછોડ (૨) લેમેલ, મૂઝવણ

લેમેલ (લે) સ્ત્રીં [લેવું + મેલવું] વારંવાર લેવું

અને મૂકવું તે (ઉતાવળના ગભરાટમાં) (૨)

મરવાની તૈયારી, કોયે લેવાનો વખત (૩)

તેવો ગભરાટ કે મૂઝવણ

લેખ પું. નં [ઈં] દીવો

લેરખડું (લે) વિ. [લહેરી ઉપરથી] આનંદી

(૨) નં લેરખું (લાલિત્યવાચક)

લેરખું (લે) નં [‘લહેરકું’ પરથી] જુઓ લૂમણું

લેલતુલકાદર સ્ત્રીં [અ લૈલતુલક્રદ] એક

પવિત્ર રાત્રિ, જ્યારે લક્ષિ કન્વામાં આવે

તો તેનું પુણ્ય ૧૦૦૦ મહિનાની બક્તિ

જેટલું ગણાય છે

લેલાર વિ. [સરં લાર] વણુ, અતિશય, લેલાર

લેલી (લે) સ્ત્રીં [પ્રા લાવન (સ. લાવક)] લેવું

નામક પખીની માદા (૨) [લા.] જહુ બેલ

બેલ કરનારી છોડી કે સ્ત્રી

લેલીન (લે) વિ. + જુઓ લવલીન

લેલીમજનું (લે) વિ. [અ. લયલા મજનૂન]

ખેહાલ, દુખળ (૨) ભુઓ લયલામજનૂન
 લેણું (લે) નં કોલ પાચરવાનું કડિયાનુ ઓભર
 (૨) [ભુઓ લેણું] એક પખી
 લેણું(-લું)ટ (લે) વિં [લેણું + લૂટણું] લેવા
 લૂટવાની છૂટ હોય એવું નધણિયાતુ (૨)
 લખલૂટ; અતિશય [ભુઓ લેવાર
 લેલૂર (લે) વિં [સરં ઘેવૂર] ઊઘે ઘેરાયેલુ (૨)
 લેલૂશ (લે) સ્ત્રીં [સરં છુગલુશ] ઉતાવળ
 લેલૂટ (લે) વિં ભુઓ લેલૂ
 લેલો (લે) પું લેણું (૨) [ભુઓ લેલા] લેલીનો નર
 લેનટા(-ટી) સ્ત્રીં એક તતની નાની માછલી
 -ટાં નંબંબં નાના માછલા
 લેવડ સ્ત્રીં [લેવડ + વટ (સ વૃત્તિ)] ઉવાર લેવાનો
 વ્યવહાર ઠંદેવડ સ્ત્રીં ઉછીનુ લેવાઆપવાનો
 મખવ ગજાણુ વિં લેવડાવવાની - તેડાવવાની
 ટેવવાણુ (ખાગક) - હાવણું સંકિં 'લેવું'નું
 પ્રેર (૨) ધમકાવણુ, ઠપકારું
 લેવલ નં [લે] સપાટી; સમતલતા (૨)
 (સપાટીની ગણતા) ઊંચાઈ ઠપટી સ્ત્રીં
 લેવલ નેવાની પટ્ટી
 લેવાણુ નં [લેવું ઉપચી] લેવું તે, લેણું
 લેવાદેવા પું, સ્ત્રીં [લેવું + દેવું] આપવાલેવાનો
 ટે બીજ કોઈ પણ જાનો સખધ
 લેવાલ નં [સગં હિં] ખરીદનાર (શેર
 ખલરમા વપરાય છે). -લી સ્ત્રીં ખગદી
 લેવાણું અંકિં 'લેવું'નું કર્મણિ (૨) [શરીરનું]
 સુકાણું, ફિકું પડણું (૩) ખસિયાણા પડણું,
 શરમાણું [લેવાઈ જઈ] = ખસિયાણા પડી
 જવું (૨) સુકાઈ જવું.
 લેવી સ્ત્રીં [લે] દરજિયાત ઉવરાણું, લાગો (૨)
 રાત્ર કે ગવર્નરનો લોકને મળવાનો દરખાસ્ત
 લેવું સંકિં [પ્રા લે (સં લા)] સ્વીકારવું (૨)
 પકડણું, ઝલણું (૩) ભેળવણું, હાખલ કરવું ઉઠાં
 એ કામમા એને ન લેશો (૪) ખાણું અથવા
 પીણું. ઉઠાં અત્યારે દૂધ લેશો કે ચા ?
 (૫) માન્ય રાખણું, ટેકા આપવો (પક્ષ,
 ઉપરાણું) (૬) ખરીદ કરવું ઉઠાં થોડો
 ક્યારે લીવો ? (૭) કિમત લેવી. ઉઠાં
 આ રાત્રનું શું લીધું ? (૮) ધારણું કરવું

ઉઠાં વેશ લેવો (૯) દાખવણું. - ઉઠાં
 શક લેવો (૧૦) દોરણું, તેડી જણું, લઈ
 જણું. ઉઠાં છોકમને સાથે લીવો (૧૧)
 ચૂટવણું, પકાવણું, વિનાનું કંઠું (આખર,
 વખત, જીવ, લાય) (૧૨) ધમકાવણું, ઠપકા
 આપવો ઉઠાં તે આપ્યો કે તેને લીધો
 (૧૩) ઉપાડણું રથળાતર કંઠું ઉઠાં
 ટેખલ પાસે લો (૧૪) ખોલણું, ઉચ્ચારણું
 ઉઠાં તેનું નામ ન લેશો (૧૫) વહોરણું.
 ઉઠાં નિસાસા લેવા, હાથ લેવી (૧૬)
 નોંધણું, ઉતારી લેવું તેમનું ઠેકાણું લઈ લો
 (૧૭) કાપણું, ઉતાવળ (નખ, વાળ) (૧૮)
 આપે કે કરે તેમ કંઠું ઉઠાં કામ લેવું
 (૧૯) તપાસ કરી સમજવું (માપ, તાગ,
 શુધ; ખખડ) (૨૦) માગણું, પૂછણું (આજ્ઞા,
 પરવાનગી) (૨૧) ઉપાડણું, રખૂ કંઠું
 ઉઠાં વાવો લેવો, તકગ લેવી (૨૨) પૂર્વ
 શબ્દથી સૂચિત થતી ક્રિયા ખતાવે ઉઠાં
 ઊઘ લેવી, શ્વાસ લેવો (૨૩) ખીલ કિંની
 સાથે આવતાતેકિયા પૂરી કરવી અથવા પહેલી
 પતાવવી એનો અર્થ ખતાવે. ઉઠાં ખાઈ લેવું
 [લઈ આપણું = લાવણું લઈ જવું = દોરવું
 (૨) ઊઘકી જવું, તેડી જવું (૩) ચોરી
 જવું લઈ નાખણું = ધમકાવી ડાહણું (૨)
 ઠપકા આપવો (૩) અણગમા કે જખગગનીથી
 ગ્રહણ કરવું. લઈ પડણું = માની લેવું,
 વહોરી લેવું (૨) ગળે પડણું, સડોવણું
 લઈ ખેસણું = આગળ કંઠું, માડણું (૨)
 વહોરી લેવું, માની લેવું (૩) પચાવી પડણું
 લઈ ચૂકણું = આગળથી લઈ ગખણું લઈ
 રાખણું = આગળથી લાવી મૂકવું લઈ લેવું
 = પકડી લેવું (૨) ચૂટવી લેવું (૩) પચાવી
 પડણું (૪) પોતાની પાસે ગખી લેવું સગ્રહ
 કરવો (૫) પાછું લેવું (૬) ઊઘકી લેવું
 અંદર, માં લેવું = દાખલ કરવું ખખર
 લેવી = સલાખ રાખવી (૨) વેર લેવું
 ખાળે લેવું = ઠપકા લેવું. જીવ લેવો =
 પચવીને કાચ કરવું (૨) મારી નાખવું
 નામ લેવું = ચીકવણું, સતાવણું મનમાં

લેણું = ખોટું લગાડવું, અસર થવા દેવી
(૨) લક્ષ્મી લેવું માથે લેવું = ભોજન કે
જવાબદારી સ્વીકારવી. હાથમાં લેવું =
પકડવું, મારવું (૨) વશમાં - તાબામાં લેવું
(૩) કાબૂ - નિયંત્રણમાં લેવું લેતા પકડું
= ભુઓ લઈ પડવું લેતો ના! = ખાતો ના!
ઠેડું નં ભુઓ લેણદેણ

લેશ વિં [સં] જરાક (૨) પું અણ બહુ
થોડો ભાગ (૩) એક અર્થાલકાર, જેમાં
ગુણને દોષરૂપ અને દોષને ગુણરૂપ વર્ણવે
હોય છે (કા. શા.) ઓમાન વિં બહુ જ
ગોડું (૨) અં જરાક થણ

લેસ સ્ત્રીં [હ.] જરીની ડિનાર
લેસન નં [ઈ] વિદ્યાર્થીએ ઘેરથી તૈયાર કરી
લાવવાનું કામ કે ભણતર

લેહુ નં એક પખી [નં ચાટણ
લેહા વિં [મં] ચાટવા યોગ્ય, ચટાય એવું (૨)
લેંકવું (લેં.) સંકિં [ભુઓ લેંકવું] ચૂંલવું
લેંધાવું (લેં.) સંકિં [ભુઓ લગાડું] જરાક
ખોડાડું

લેંધી (લેં.) સ્ત્રીં [ભુઓ લેંધો] બાળકની સૂચણી
લેંધું (લેં.) વિં જરાક ગાડા જેડું, કાંધાર ગુ
લેંધો (લેં.) પું [હિં લેંગા, લેંધા] મોટું અથાણું,
ચોરણો [રુનિ?] પાતળી મોટી ચોટલી
લેંચી (લેં.) સ્ત્રીં [સરં હિં લૂચી, લુચું (સ.
લેં.) (લેં.) સ્ત્રીં [મ. (તેલુગુ રોંઢું = બે)] લેણ;
ગિલ્લીદંડાની રમતમાં વકટ પછીનો ઠાવ, રેટ
લોઈ સ્ત્રીં + [સરં હિં, ભુઓ લૂઓ] લૂઓ,
પિંડ (?) (૨) [સં લોમ ઉપરથી; સરં હિં,
મે] કામળ, ભીનનું કાપડ

લોક પું [સં] જનતા, જનસમૂહ (૨) વર્મ,
ભતિ (૩) કર્મકળ ભોગવવાના માનેલા ભુદા
ભુદા સ્થાન કે જગત (ઉદા. સ્વર્ગલોક,
અક્ષલોક). ઠકથા સ્ત્રીં લોકોમાં પ્રચલિત
વાત (૨) દંતકથા. ઠકેદ્યાણુ નં લોકોનું
લડુ. ઠકવિતા સ્ત્રીં લોકોમાં પ્રચલિત
કવિતા ઠકચર્ચા સ્ત્રીં લોકોમાં ચાલતી
વાત. ઠલવન નં લોકનું - સમાજનું
લવન ઠા વિં લોકને ભણનાર; લોક-

માન્ય, પ્રભકીય (પ્રધાન - વડોદરા રાજ્યમાં).
ઠડિયાં નં ૦૫૦૫૦ લોકો (૫) ૦૫૫ નં
ત્રિભુવન (સ્વર્ગ, મૃત્યુ અને પાતાળ).
ઠધર્મ પું લોકોમાં પ્રચલિત ધાર્મિક માન્યતા
અને આચાર ઠનાયક પું લોકોના નાયક;
આગેવાન ઠનિયુક્ત વિં લોકોએ નીમેલું
ઠપાલ(-ળ) પું ભુઓ દિકપાલ ઠપ્રસિદ્ધ
વિં જગમશદ્ધર ઠપ્રિય વિં લોકોને પ્રિય.
ઠપ્રિયતા સ્ત્રીં. ઠપાલ વિં અસાધારણ,
અમરકારિક (૨) લોકમાન્ય નહીં એડું. ઠભાષા
સ્ત્રીં સામાન્ય જનતાની ખોલી ઠભોગ્ય વિં
આમ લોકોને રસ પડે એવું ઠભત પું
લોકોનો મત ઠભર્યાદા સ્ત્રીં લોકોમાં
પ્રચલિત રૂઢિ (૨) લોકલક્ષ્મ ઠભાતા સ્ત્રીં
સમગ્ર જનસમુદાયને પોષવાની લક્ષ્મી (૨)
ઠ નહીં ઠમાનસ નં લોકનું સમૂહમત માનસ,
'માનસાઇન્ડ'. ઠમાન્ય વિં લોકોમાં માન
પામેલું, લોકોએ સ્વીકારેલું (૨) પું (સ.)
તિલક મહારાજ. ઠલજા સ્ત્રીં લોકલાજ.
ઠલામણી સ્ત્રીં લોકોની લાગણી. ઠલાજ
સ્ત્રીં લોકોમાં નહાર કહેવાવાનો હર ઠલંદ
વિં લોકોને વહનીય. ઠવાયક સ્ત્રીં લોકોમાં
ચાલતી વાત, અફવા. ઠવાર્ત સ્ત્રીં ભુઓ
લોકકથા ઠવૃત્ત નં લોકલવન, સમગ્ર
સમાજલવન ઠશસન નં, ઠશાહી સ્ત્રીં
લોકો દ્વારા ચાલતું રાજ્ય. 'ઠમેકસી'.
ઠશાળા સ્ત્રીં સામાન્ય જનતા માટેનું
શિક્ષણ આપતી અમુક ભતની એક શાળા.
ઠશિક્ષકુ નં જનસમૂહની કેળવણી. ઠસત્તા
સ્ત્રીં લોકોની સત્તા. ઠસત્તાક વિં લોક-
સત્તાવાળું; પ્રભસત્તાક ઠસત્તાવાદ પું
લોકશાસનનો વાદ, 'ઠમેકસી'. ઠસત્તાવાદી
વિં (૨) પું લોકસત્તાવાદમાં માનનાર
ઠસંગીત નં (રાસત્રી અનિયંત્રિત એવું)
આમ પ્રભનું સંગીત. ઠસંચકુ પું લોકહિત,
લોકકલ્યાણ. ઠસાક્ષર પું સામાન્ય જન-
સમૂહને માટે લખનારો સાક્ષર. ઠસાહિત્ય
નં લોકોમાં પ્રચલિત કથાવાર્તા કે કવિતારૂપી
સાહિત્ય. ઠસુલભ વિં લોકોને સુલભ.

૦સેવક પું ૦ પ્રતસેવક, લોકસેવા કરના
૦સેવા સ્ત્રી ૦ લોકિની, નહેત જનતાની સેવા
(૨) આમવર્ગના લોકિની સેવા. ૦હિત ન ૦
લોકેતુ કિત

લોકેતુ નાં [ક] ધીમી ગતિએ દોડતી ને
ધણ રથાનોએ ઊભી નહેતી દેન (૨) મોટા
શહેરના બાગે ને પરાના દોડતી દેન (૩)
વિં રથાનિક, નળતુ ૦ખોઈ નં બિલ્લા
કે તાલુકામા લખા સુવરાઈ નથી હોતી ત્યાની
રથાનિક રવગત્યના સરથ

લોકાઈ સ્ત્રી ૦ [લોક' ઉપરથી] પરાયાપણુ,
પારના માણસ જેવો વ્યવહાર

લોકાચાર પું ૦ [લ] લોકમા ચાલનો વ્યવહાર
કે રીતિ [તે-વગોણુ]

લોકાપવાદ પું ૦ [સ] લોકમા નકાર નહેવાડ
લોકાયત વિં (૨) પું ૦ [સ] નારિતક (૩) નં
ચાર્તક દર્શન. ૦વાદ પું ૦ નાસ્તિકવાદ

લોકાલોક વિં ૦ [લોક' ઉપરથી] સામાન્ય લોક
જેવુ, ખાસ સંબંધ વગરનુ (૨) પું ૦ (ચં.)
એક પુગણપ્રસિદ્ધ પર્વત [લગતુ]

લોકાંતર નં ૦ [સ] પગલોક -રિત વિં લોકાંતરને
લોકિ(-કી)ક પું, નં ૦ [લુઓ લોકિક] ખગખરો
લોકિટ નં ૦ લુઓ લોકેટ [લોકિતુ]

લોકિયુ* વિં ૦ [લોક પંથી] પ્રાકૃત, સામાન્ય
લોકેટ નં ૦ [ક] સ્ત્રીઓતુ ગળાતુ એક ઘરેણુ
લોકેપણુ સ્ત્રી ૦ [સ] લોકમા પ્રતિષ્ઠા કે ચશની
ગમના (૨) સ્વર્ગ વગેરે લોકના સુખની કામના

લોકેષ્ટિ સ્ત્રી ૦ [સ] કહેવત
લોકોત્તર વિં ૦ [સ] અલૌકિક, અસામાન્ય
લોકોપકાર પું ૦ [સ] લોકોતુ લગું, સાર્વજનિક
કલ્યાણ

લોખંડ નં ૦ [લોક + ખડ; સરં મ] લોડું, -કી
વિં લોખડતુ બનાવેલુ (૨) ઘણુ મળખૂત
(૩) હકનિકથી, અજુનમ

લોચ પું ૦ [સ. લુચ્] માથાના વાળ પોતાને
હાથે ટૂંપી કાઢવા તે (જેન). ૦ન નં લુંચન,
ટૂંપી નાખવુ તે (૨) છીનવી લેવુ તે

લોચ નં ૦ [સ] આસુ
લોચક નં ૦ [સ] લોચો, ગાળો, પિડ (૨) સુતારતુ

એક ઓતર (૩) કાજળ (૪) સાપની કાચળી
લોચન નં ૦ [મ.] આંખ (૨) લુઓ 'લોચ માં
-નિયુ' નં ૦ (પ) લોચન

લોચના સ્ત્રી ૦ [લુઓ લોચતુ] લોચતું ને; ઝંખના,
તલસાર -હું અં કિં ૦ [સં લોચ્ (સ્ત્ર)]
તલસતું (૨) લોચતુ, એચેનીધી આચતેમ
આજોટુ - ને નં ૦ ૦૦૦૦ ૦૦૦૦ ૦૦
લોચવાતું અંકિં ૦ [લોચો' ઉપરથી] લોચામા
પડવુ, ગૂચવાતુ, સડોવાતુ [લોચવાઈ
જતું, પડવું = ગૂચવાઈ પડવુ (૨) લોચામા -
નુકસાનમા ફસાઈ જવુ]

લોચાતું અંકિં ૦ [લોચો' ઉપરથી] એકસરખુ
નહી રહેતા એક બાજુ તરફ એકઠું થઈ જતું
(૨) લોચવાતું, ગૂચવાતું (૩) ગભરાવુ (૪)
[આખતુ] ભારે થકુ

લોચો પું ૦ [સ લોચક] લોચ, લચકો (૨) ડૂચો,
હખૂચો (૩) [લા] ગરખડ, ગોટાળો (૪) વાંચો;
તકગર [લોચા પડતી વાત = ચોખવટ
વગરની વાત. લોચા વાળવા = બરાબર ન
બોલવુ, બોલતા ગૂચવાવુ કે અચકાવુ (૨)
ખર કારણ ન બતાવતા ખીલ ઓઠા વગવા
લોચો કરવો = ગોળ પિંડો કે ડૂચો કરવો (૨)
ખગાડવું -કાઢવો = ગરખડ ગોટાળો દૂર
કરવો (૨) દેવુ ખાલી દેવુ -પડવો = તકરાર
કે વાણે આવવો -પાડવો = તકરાર કે વાણે
નાખવા, -પોચો = લોટો, લચમ (૨) ડૂચો,
હખૂચો -દેવો, મારવો = લોચાથી પૂગવું -
સીડવું -લાપરી = ગરખડગોટો (૨) ચોકુ -
ઘણુ -વાળવો = લુઓ લોચો કરવો]

લોટ પું ૦ [દિ રોટ] બાગીક ભૂકો, અડો
[-કિલ્લો = સડી જવુ, ખવાઈ જવુ (૨)
લિખારી થઈ જવુ -ચાટવું કરવું = કં ગોળ
કે પાચમાલ કરવુ -કાકવો -ગાડાની જેમ
બકવુ (૨) વિકળતા કે કાયરતા બતાવવી (૩)
સાધન રહિત કિયતિ બતાવવી, -કાકે છે =
જખ મારે છે (૨) પાસે ખાવાનું નથી.
-માચવો = ભીખ માગવી]

લોટકું નં ૦ [લુઓ લોટ] ચડવો
લોટણ વિં ૦ [લોટતુ પંથી] લોટલી - ગ્રલાઈ

ખાતી (પતંગ) -જુ(-ન) નં લોટવું-
આળોટવું તે (૨) એક જાતનું કખૂતર.
-જુથું વિં લોટયા કરે તેવું

લોટપોટ વિં [જુઓ લોટવું, સરં મ] લોથપોથ
(૨) ગોટપોટ, લોટપોટ, લોટપોટ, લોટપોટ
લોટરી સીં [ઈ.] ટિકિટો વેચી ખરીદનારાઓ-
માર્થી જેને નસીબે આવે તેને ધનામો
આપવાની શરતે કરાતી એક પ્રકારની ધૂન
વ્યવસ્થા (૨) [લા.] નસીબનો ખેલ

લોટવું અં કિં [પ્રા. લોટ(સ લુટ)] લેટવું,
આળોટવું (૨) સુવ (૩) ગમડવું, ગુલાટ ખાઈ
લોટાવવું સંકિં [લોટવું પ્રેરક(૨) + લસોટાવવું
લોટિયું વિં [જુઓ લોટ] લોટાના તળિયા જેવું,
લોટ રોડું (૨) નં [લોટ' ઉપરથી] ઘડીમાથી
લોટ વાળવાનું લૂગડું. [-કરેજવું = માયાના
વાળ કઢાવી નંખાવી નાથુ લોટાજેવું કરાવવું]
-ચેા પું જુઓ વડેરો ૧

લોટી સીં [લોટવું ઉપરથી, સરં હિં, મ]
નાનો લોટો -હું નં નાનો માટીનો ગડો, માટીનું
લોટા જેવું વાસણ (૨) [લા.] માથુ -ટો પું
ધાતુનું એક પાત્ર-કળશિયો (૨) (લા.) હસ્ત.
[લોટા ભરવા = (જમવાની તૈયારીમાં) લોટા
પાણીથી ભરવા (૨) વારંવાર ઝાડો થવો
લોટા લઈ લેવા = જૂંટવી લેવું (૨) હેતરી
લેવું લોટે જવું, લોટો લઈને જવું =
ટફી જવું, ઝાડે ફરવા જવું લોટો ઊતરવો =
ઝાડો ગમે, ફગત ઊતરવો. -થવો = ઝાડા થવા.]

લોટાવવું સંકિં [સ. લુટ] ધુમાવડ, ડોલાવડું
લોટ પું [સરં મ. લોટા, હિં લોટા, લે. લોટ =
વાટવાનો પથ્થર (સ. લોછ)] પાણીનું લાટ જેવું
મોલું; પૂરનો લોટો (૨) [સં લુટ] હિં ડોળો
(૩) [સ. લીછ] તાપથી આગળીને બાહેલે માટીનો
ગઢો; લોટાનો લઢો (૪) [લા.] વાગે તકરાર
[-નાખવો, પડવો = વાધો કે તકરાર ઊભી
કરવી કે થવી]

લોટવું સંકિં [લે. લોટ] ચરખાથી પીલવું
(કપાસ).

લોટાં નં વંચાં [લોટ' ઉપરથી] લોટાના
આલરો. -દી સીં લોટાની તવી (૨) વિં

લોટાનું, -ના જેવું (ઉદાં લોટી પનોતી)

લોટિયો પું [લોટ' ઉપરથી] (અ.) કરખડીના
ઘાંઘા જેમા ઘાલે છે તે લાકડું. લોટી જુઓ
લોટાંમા

લોટ' નં [સં લોહ ઉપરથી] એક ધાતુ, લોખંડ
લોથ (થ.) સીં [સં લુટ, લોથ કે લોટ' સરં
હિં, લોથ, -થિ; મ] લાશ, મડદું (૨)
[લા.] ઉપાધિ; પીડ (૩) વિં તદન થાકી
ગયેલું (૪) [સં. લોટ = ગાકપણ કરવું] ભૂખ,
ઠોઠ (૫) નરસુ, નકાસુ [-થણું (થાકીને) =
અતિશય થાકી જવું -પડવી = લાશ પડવી.
-લહેરવી = પીડા નોતરવી -વળવી =
પાયમાલ થવું -વાળવી = પાયમાલ કરવું
(૨) પંચાત-ખલા ફર કરવી (૩) લાશ
પડવી. ઓપાથ વિં [સરં હિં] થાકી ગયેલું.
લોથણું અંકિં [લોથ ઉપરથી] ખેચેનીમા
આમ તેમ આળોટવું; લોથવું

લોથરી સીં ભૂગરેટમા મેકેલી લાખરી
લોથારણું સંકિં [સં લુંથ = માગવું] (કા.)
મારવું, લોકાવવું

લોથિયું વિં [જુઓ લોથ] માલ વગરનું; નકાસું
(૨) લો) નં [સ. લુથ] ફૂતરાનું બચકું (-લેહું)
લોથો પું (કા.) જુવારનું કણસણું
લોટરિયું મરચું નં એક જાતનું મરચું
લોટવું સંકિં [લોટ' ઉપરથી] ગૂઢીને
લોટા જેવું બનાવવું

લોટી સીં [સરં મ] જુઓ લોટી
લોધ (૦૨) પું, નં [સં.] એક જાતનું ઝાડ
લોધર પું [જુઓ લોધ] ખાટ; પુષ્કળ તેલ
નાખીને બાહેલો લોટ (૨) પું, નં [સ લોખ]
જુઓ લોધ [ખેચેની થવી
લોધવું સંકિં [સરં મ લોધણું] લોધવું;
લોધી સીં [સરં હિં] પડાણોની એક જાત
લોધો પું [સરં મ લોધ] લાખે; અને
મજબૂત બાધાનો માણસ (૨) ઘાસ વેચતી
એ નામની એક જાતનો માણસ

લોધ પું; નં [સ] લોધ ઝાડ
લોન સીં [ઈ.] અમુક શરતે લેવાતી ઉછીતી
કે વ્યાજબી રકમ. [-કાઢવી = લોન લેવાનું

કામ ઉપાડું - લેખી = લેન તરીકે નાણાં લેવાં.]
 લોપ પું [સં.] હ્રસ્વ યવુ તે; નાશ પામવું તે.
 દેખાતુ બધ યવું તે [-થવું = અદશ્ય
 -અલોપ યવું.] ૦૩ વિં લોપ કરનાર
 લોપકચોપક વિં [લેપવ + ચોપકવું] ખૂબ
 થી કે તેલવાળું (૨) [લા] અતિશયોક્તિવાળું
 (૩) નં ચીકટ; થી, તેલ વગેરે (૪) [લા.]
 અતિશયોક્તિ (૫) ખુશામત
 લોપવું સંક્રિં [સં. હ્રુપ] ઉલ્લઘડું, ન માનવું
 લોપરી સ્ત્રીં [બ્રુઓ લેપરી] થપોલી
 લોપા, ૦મુદ્રા સ્ત્રીં [સં.] (સ.) અગત્ય
 અપિની પત્ની
 લોફર વિં પું [ઈ] બટકેલ; બદમાશ
 લોખ સ્ત્રીં [બ્રુઓ લાખ; સરં મ. લોવ = પ્રેમ;
 આકર્ષણ] યાદદારતી (૨) આદત
 લોખડી(-રી) સ્ત્રીં [સરં અપં લોમહી, સં
 લોમપટ્ટી] બારીક ઊનની કામળી કે ઓઢણી
 લોખાન પું [ફા લ્વાન, સરં હિં, મ.]
 એક વૃક્ષને શુદ્ધ (ધૂપ કે ઓપધિ)
 લોખ પું [સં.] લાલચ, વૃણા. ૦૩ વિં
 લોલાવનારં. ૦ન વિં બ્રુઓ લોલામણુ (૨)
 નં પ્રલોભન. -ભામણું વિં લલચાવે તેવું.
 -ભાવનહાર(-રી) વિં લોલાવનાર.
 -ભાવવું સંક્રિં 'લોલાવવું' પ્રેરક. -ભાવુ
 અંક્રિં લોભમા પડવું, લલચાવું. -ભિત વિં
 લોભાયેલું -ભિયું, -ભી વિં લોભવાળું
 લોભ પું, નં [સં] વાળ, ફવું; રોમ. ૦ડી
 સ્ત્રીં બ્રુઓ લોખડી ંભિલોભ વિં [સં]
 ઊલટું સૂઝવું (૨) અનિશ્ચિત ૦શ વિં [સં]
 ખૂબ તેમ જ મોટા લોભવાળુ (૨) [સં] એક
 અધિ [ધાયલ કરકુ
 લોરવું સંક્રિં 'લવર' ઉપરથી] નખ મારીને
 લોલ વિં [સં] ચચળ (૨) સુદર (૩) આતુર
 (૪) નં અરવાની લીટીને છેડે આવતો શબ્દ.
 [તથિયત લોલ મારી જવી = તથિયત
 કથળવી] ૦૩ નં લટકતી અથે ઝૂલતી
 વસ્તુ (જેમ કે ઘટ કે ઘડિયાળમા) (૨)
 કાનવું એક ધરેણું. ૦ણી સ્ત્રીં લટકાળી
 ચાલવાળી સ્ત્રી [-લૂંટાવી = ફરેતી થવી]

૦ણું અંક્રિં [સં. હ્રુલ] લોલ યવું, હાલવું
 (૨) શોભવું
 લોલા સ્ત્રીં [સં] જીલ (૨) વીજળી ૦ફી
 વિં સ્ત્રીં ચંચળ આખવાળી (સ્ત્રી)
 લોલિત વિં [સં] હાલતુ, ઝૂલતુ
 લોલીન વિં [બ્રુઓ લવલીન] + તલ્લીન
 લોલુપ વિં [સં] લલુતાવાળું, વૃણાતુર. ૦તા સ્ત્રીં
 લોલો અં [સં હ્રુલ] હાલરડાને એક અવાજ
 (૨) પું (જીભને) લોલતો રનાયુ; લોળો
 લોલકા(-રા)વણું (લો') સંક્રિં 'લોહવું'નું પ્રેરક
 લોપણિયું (લો') નં 'લોહવું' ઉપરથી] લોહવાનું
 સાધન
 લોવાનં [સરં હિં] એક પખી
 લોવાણું (લો') અંક્રિં 'લોહવું'નું કમંભિ
 લોથ નં [સં.] માટીનું ઢેકું
 લોહ નં [સં] લોહું. ૦કાટ પું લોહાને
 કાટ ૦ચુંબક નં લોહાને આકર્ષવાના
 ગુણવાળુ એક દ્રવ્ય. ૦ચુંબકત્વ નં
 લોહાને આકર્ષવાનો ગુણ, 'મેગ્નેટિઝમ'
 લોહર પું જહસો, મૂર્ખ (૨) [સરં લોફર]
 રખડેલ યા તોફાની બુવાનડો. -રિયુ વિં
 લોહર જેવું
 લોહવું સંક્રિં [પ્રા. હ્રુહ (સં મૃજ)] લૂખું
 લોહાણો પું બ્રુઓ લવાણો
 લોહિત વિં [સં] લાલ; રાતું
 લોહિયાળ(-ણ) વિં 'લોહી' ઉપરથી]
 લોહીવાળુ [તાવડી, કદાઈ
 લોહિયું નં [લોહ પરથી, પ્રા લોહી] (સુ)
 લોહી નં [પ્રા લોહિય (સં લોહિત)] રધિર;
 ખૂન (૨) [લા] કુળ [-આપવું = બીભનું
 લોહી માદાના શરીરમા નાખવું (૨) તે માટે
 પોતાનું લોહી કાઢીએ કાઢી આપવું.
 -આવવું = શરીરમા લોહીનો ભરાવો થવો
 (૨) લોહી નીકળવું -ઉકાળો = બળાપો;
 કોર, કંકાસ -ઊકળવું = શુરસો આવવો
 (૨) બળાપો થવો -ઊડી જવું = લોહી
 ન રહેવાથી ફિક્કું પડવું (૨) શરમિકું થઈ
 જવું (૩) બીકથી -ખેદથી મોનો રંગ ફિક્કો
 પડી જવો. -ઊતરવું = શરીર સુકાવું -નિર્બળ

ખાતી (પતંગ). -લુ(-ન) નં લોટવું-
આળોટવું તે (૨) એક ભતવું કબૂતર.
-લુથું વિં લોટયા કરે તેવું
લોટપોટ વિં [લુઓ લોટવું, સરં મ] લોથપોથ
(૨) ગોટપોટ, લોથપોથ, લોથપોથ
લોટરી સીં [ઈ.] ટિકિટો વેચી ખરીદનારાઓ-
માથા જેને નસીયે આવે તેને ધનામો
આખવાની શરતે કરાતી એક પ્રકારની ધૂન-
વ્યવસ્થા (૨) [લા] નસીખનો ખેલ
લોટવું અં કિં [પ્રા. લોટ (સં. લુટ)] લેટક,
આળોટવું (૨) સવ (૩) ગળવું, ગુલાટ ખાવી
લોટાવવું સંકિં [લોટવું પ્રેર (૨) + લસોટાવવું
લોટિયું વિં [લુઓ લોટ] લોટાના તળિયા જેવું,
લોટું શેડું (૨) નં [લોટ] ઉપરથી] ધરીમાથી
લોટ વાળવાનું લૂગડું. [-કરવણું = માથાના
વાળ કઠાવી નંખાવી માથું લોટા જેવું કરાવવું]
-યો પું લુઓ વહોરો ૧
લોટી સીં [લોટવું ઉપરથી; સરં હિં, મ]
નાનો લોટો -કું નં નાનો માટીનો ઘડો, માટીનું
લોટા જેવું વાસણ (૨) [લા] માથું -ટો પું
ધાતુનું એક પાન-કળશિયો (૨) (લા) દસ્તા.
[લોટા ભરવા = (જમવાની તૈયારીમાં) લોટા
ખાણીથી ભરવા (૨) વારવાર ઝાડો થવો.
લોટા લઈ લેવા = જૂટવી લેવું (૨) હેતરી
લેવું લોટો જણું, લોટો લઈને જણું =
ટટી જણું, ઝાડે દરવા જણું લોટો ઊતરવો =
ઝાડો થવો, દસ્તા ઊતરવો -થવો = ઝાડા થવા.]
લોટાવણું સંકિં [સં. લુટ] ધુમાળવું; ડોલાવવું
લોટ પું [સરં મ. લોટા. હિં લોટા, લે. લોટ =
વાટવાનો પથ્થર (સં. લોટ)] પાણીનું લાટ જેવું
મોજી, પૂરનો ઘોડો (૨) [સં. લુટ] હિં ડોળો
(૩) [સં. લોટ] તાપથી એગળીને બાંહેધે માટીનો
ગઢો; લોટાનો લઢો (૪) [લા] વાવો તકરાર
[નાખવો, પડવો = વાવો કે તકરાર ઊભી
કરવી કે થવી]
લોટવું સંકિં [લે. લોટ] ચરખાથી પીલવું
(કપાસ).
લોટાં નં વં વં [લોટું ઉપરથી] લોટાના
આલો, -દી સીં લોટાની તવી (૨) વિં

લોટાનું, -ના જેવું (ઉદાં લોટી પનોતી)
લોટિયો પું [લોટું ઉપરથી] (ચ.) કરખડીના
ઢાઢા જેમા ધાલે છે તે લાકડું. લોટી લુઓ
'લોટાં' મા
લોટું નં [સં. લોહ ઉપરથી] એક માત્ર; લોખંડ
લોથ (ય.) સીં [સં. લુટ, લોષ કે લોટ] સરં
હિં, લોથ, -થ, ન] લાશ, મહડું (૨)
[લા] ઉપાધિ, પીડા (૩) વિં તફન થાકી
ગયેલું (૪) [સં. લોટ = ગાંડપણ કરવું] મૂર્ખ,
ઠોઠ (૫) નરસુ. નકામું [-થણું (થાકીને) =
અતિશય થાકી જવું -પડવી = લાશ પડવી,
-વહોરવી = પીડા નોતરવી -વળવી =
પાથમાલ થવું -વાળવી = પાથમાલ કરવું
(૨) પચાત-મલા દૂર કરવી (૩) લાશ
પડવી ઓપાથ વિં [સરં હિં] થાકી ગયેલું.
લોથણું સંકિં [લોથ ઉપરથી] જેથેનામાં
'આમ તેમ આળોટવું; લોથવું
લોથડી સીં ભૂંગરેટમા રોકેલી લાખરી
લોથારણું સંકિં [સં. લુટ = મારવું] (કા)
મારવું; ઘોઠાવવું
લોથિયું વિં [લુઓ લોથ] માલ વગરનું. નકામું
(૨) (લો) નં [સં. લુટ] ફૂતરાનું બચકું (-લેકું)
લોથો પું (કા) જુવારનું કણસણું
લોટરિયું મરણું નં એક ભતવું મરણું
લોટડું સંકિં [લોટાં ઉપરથી] ગૂદીને
લોટા જેવું બનાવવું
લોટી સીં [સરં મ] લુઓ લોધી
લોધું (૦૨) પું, નં [સં] એક ભતવું ઝાંઝ
લોધર પું [લુઓ લોધવું] ખાટ પુષ્કળ તેલ
નાખીને ખાંદેલો લોટ (૨) પું; નં [સં. લોધ]
લુઓ લોધ [જેથેની થવી
લોધવું સંકિં [સરં મ. લોધણું] લોધવું;
લોધી સીં [સરં હિં] પઠાણોની એક ભતિ
લોધો પું [સરં મ. લોધ] લાળો અને
મજબૂત બાધાનો માણસ (૨) ઘાસ વેચતી
એ નામની એક ભતનો માણસ
લોધ પું; નં [સં] લોધ ઝાંઝ
લોન સીં [ઈં] અમુક શરતે લેવાતી ઉછીતી
કે વ્યાજુછી રકમ. [-કાઢવી = લોન લેવાનું

કામ ઉપાડું - લેખી = લેખ તરીકે નાણાં લેવા.]
 લોપ પુ. [સં.] હ્રસ્વ યદુ તે; નારા પામવું તે.
 દેખાવું બંધ થવું તે. [-યદું = અદૃશ્ય
 -અલોપ થવું.] ઠક વિ. લોપ કરનાર
 લોપકચોપક વિ. [લેપક + ચોપક] ખૂબ
 ધી ક તેલવાળું (૨) [લા.] અતિશયે. કિતવાળું
 (૩) નં ચીકટ, ધી, તેલ વગેરે (૪) [લા.]
 અતિશયે. કિત (૫) પુરામત
 લોપકું સં. કિં. [સં. લુપ્ત] ઉલ્લેખવું, ન માનવું
 લોપરી સ્ત્રી. [લુપ્તો લેપકી] થપોલી
 લોપા, ંસુદ્રા સ્ત્રી. [સ] (સ) અગરત્ય
 અપિની પત્ની
 લોફર વિ. પુ. [ફં] બટકેલ; બદમાશ
 લોખ સ્ત્રી. [લુપ્તો લાખ; સરં મ. લોવ = પ્રેમ,
 આકર્ષણ] યાદગરતી (૨) આહત
 લોખડી(-રી) સ્ત્રી. [સરં અપં લોમહી, સં
 લોમપરી] ખારીક ઊનની કામળી કે ઓહણી
 લોખાન પુ. [ખા લુખાન, સરં હિં, મ.]
 એક વૃક્ષનો ગુંદર (ધૂપ કે ઔષધિ)
 લોખ પું. [સં.] લાલચ, વળા. ઠક વિ.
 લોલાવનાર. ંન વિ. [લુપ્તો લોલામણું] (૨)
 નં પ્રલોભન. -ભામણું વિ. લલચાવે તેવું.
 -ભાવનહાર(-રી) વિ. લોલાવનાર
 -ભાવકું સં. કિં. 'લોલાવકું' પ્રેરક. -ભાવ
 અં. કિં. લોલામા પડવું, લલચાવું. -ભિત વિ.
 લોલાયેલું -ભિયું, -ભી વિ. લોભવાળું
 લોભ પું, નં [સં] વાળ, રૂવ, રોમ. ઠકી
 સ્ત્રી. [લુપ્તો લોખડી ંચિલોભ વિ. [સં]
 ઊલટું સૂલટું (૨) અનિશ્ચિત ંશ વિ. [સં]
 ખૂબ તેમ જ મોટા લોભવાળું (૨) [સં] એક
 માથે [માથલ કરવું
 લોરવું સં. કિં. ['લવર' ઉપરથી] નખ મારીને
 લોલ વિ. [સં] ચચળ (૨) સુદર (૩) આતુર
 (૪) નં ગરબાની લીટીને છેડે આવતો શબ્દ.
 [તખિયત લોલ મારી જવી = તખિયત
 કથનવી] ઠક નં લટકતી અને ઝૂલતી
 વસ્તુ (જેમ કે ઘટ કે ઘડિયાળમા) (૨)
 કાનવું એક ધરેણું. ંચી સ્ત્રી. લટકાળી
 ચાલવાળી સ્ત્રી [-લૂંટાવી = ફળેતી યવી]

ંસું અં. કિં. [સં. લુલ] લોલ થવું, હાલવું
 (૨) શોભવું
 લોલા સ્ત્રી. [સં] છલ (૨) વીજળી. ંફી
 વિ. સ્ત્રી. ચચળ આખવાળી (સ્ત્રી)
 લોલિત વિ. [સં] હાલવું, ઝૂલવું
 લોલીન વિ. [લુપ્તો લવલીન] + તલ્લીન
 લોલપ વિ. [સં] લલિતાવાળું, વળાવુર. ંતા સ્ત્રી.
 લોલો અં. [સં. લુલ] હાલરડાનો એક અવાજ
 (૨) પું. (છલનો) લોલતો રનાયુ, લોળો
 લોલકા(-રા) વણું (લો) સં. કિં. 'લોલકું' નું પ્રેરક
 લોલણિયું (લો) નં ['લોલકું' ઉપરથી] લોલવાનું
 સાધન
 લોલાનં [સરં હિં.] એક પખી
 લોલાવું (લો) અં. કિં. 'લોલકું' નું કર્મણ
 લોલ નં [સં] માટીનું ઢેકું
 લોલ નં [સં] લોલું. ંકાટ પું. લોલાનો
 કાટ ંસુ બક નં લોલાને આકર્ષવાના
 ગુણવાળું એક દ્રવ્ય. ંસુ બકત્વ નં
 લોલાને આકર્ષવાનો ગુણ; 'મેગ્નેટિકમ'
 લોહર પું. જડસો, મૂર્ખ (૨) [સરં લોફર]
 રખડેલ ચા તોફાની જુવાનડો -રિજુ વિ.
 લોહર જેવું
 લોહકું સં. કિં. [પ્રા લુહ (સં. મૃજ)] લૂંકવું
 લોહાણો પું. [લુપ્તો લવાણો]
 લોહિત વિ. [સં] લાલ; રાવું
 લોહિયાળ(-ણું) વિ. ['લોહી' ઉપરથી]
 લોહીવાળું [તાવડી, કઠાઈ
 લોહિયું નં [લોહ પરથી, પ્રા લોહી] (સુ)
 લોહી નં [પ્રા. લોહિજ (સં. લોહિત)] રધિર;
 ખૂન (૨) [લા.] કુળ. [-આપવું = ખીલવું
 લોહી માદાના શરીરમા નાખવું (૨) તે માટે
 પોતાનું લોહી કાઢી એ કાઢી આપવું.
 -આપવું = શરીરમા લોહીનો લરાવો થવો
 (૨) લોહી નીકળવું -ઉકાળો = બળાવો;
 કોચ, કંકાસ -ઊકળવું = શુરસો આવવો
 (૨) બળાવો થવો -ઊડી જવું = લોહી
 ન રહેવાથી ફિસ્કું પડવું (૨) શરમિંદું થઈ
 જવું (૩) ખીકથી -ખેડથી મોતો રંગ ફિસ્કો
 પડી જવો. -ઊતરવું = શરીર સુકાવું -નિર્બળ

આવે તેમ દૂર ખેલેલી કાઠવું (લા.)] -રિયો,
-રી પું. વખારવાળો (૨) વખારનો નોકર
વખું નં. [પ્રા. વક્ષ (સં. પક્ષ)] પક્ષ (૨) ઓય
(૩) વગ (૪) વિં. નામને લાગતા - 'ના વલણ,
લગની કે પક્ષવું.' ઉદા. આપવણ
વખુંભર અં. (કા.) બહુ ભેરથી (વાવું-ફૂંકાવું)
વખૂડું વિં. ['ખૂટો' (ખૂટથી છૂટ થયેલું) કે
વિ + છૂટું ?] જુઓ વખૂડું, વિખૂડું
વખો પું. [અ. વાકિઝહ] ભૂખમરોનું સંકટ (૨)
સંકટ [વખાવું માર્યું = ભૂખમરો કે સંકટથી
હણાયેલું - ધકેલાયેલું; હુખી થયેલું. વખો
પરવો = ખાવાનું ખૂટવું. ખાવાના વખા
પરવા, હોવા = ખાવાનું ન હોવું]
વખોહણું નં. [વખોહણ પરથી] ખોહ; હોય
(૨) વખોહણું તે, નિંદા
વખોહણું સંકિં. [દે. વિક્ષોહ, સરં. હિં.
વલોરના] વગોવણું; ખોહ કાઠવી નિંદા કરવી
વખોરો પું. [સરં. વખાર] દેખલ કે કપાટનું
ખાનું (૨) પાનપેદી
વખ પું. સીં. [પ્રા. વગ (સં. વર્ગ); સરં. મ
(અ. વક્ષ ?)] જુઓ વગવસીલો (૨) પક્ષ;
તરેણ (૩) જગા, સવડ (૪) તક; અવસર
[-કરવો (-વી) = તરેણ કરવી, પક્ષ કરવો
(૨) સગવડ-ગોઠવણ કરવી. -આલવી,
પહોંચવી, લાખવી = વમની અસર થવી.
વગે કરવું, પાહણું = ઠેકાણે પાહણું, યોગ્ય
ઠેકાણે ગોઠવવું. વગે પહણું = અનુકૂળતા
પ્રમાણે (૨) યુક્તિસર ગોઠવેલું. વગે લખા-
હણું = કાંઈ પણ કામમા લેવું, કામમાં લગાડવું]
વગહણું અં.કિં. [જુઓ વાગણું] અવાજ
કરવો
વગહાઉ વિં. ['વગડો' ઉપરથી] જ ગલી
વખડો પું. [પ્રા. વિગડ (સં. વિકટ), સરં. મ
વગલ] જ ગલ; વેરાન કે ઉભજડ પ્રદેશ રાન
વખદાપણું નં. વગદાં વીણવા તે
વગદાં નં. ૧૦૫૦૦ દાક્ષ. [-કરવાં, વીણવાં =
દાક્ષ મરવા, નકાચુ મથવું.]
વખર અં. [અ. વિગૈર, સરં. મ; હિં. વૌર]
વિના, [-આદાની કોટડી = કેદખાનું, જેલની

કોટડી.] ૦મકતણું, ૦ફાંસુ અં. ફાંસુ; નકાચુ;
મકતણું
વગવસીલો પું. [વગ + વસીલો] વગ ને વસીલો
મોટાની સાથેનો સંબંધ, તેની ઓથ ને કુમક
વખણું અં.કિં. [પ્રા. વગ (સં. વલગ)] ગતિ કરવી
(૨) ફૂંકવું (૩) બહુ ખોલવું; બકવું
વખસમ સીં. [વગ દિર્લાવ ?] વગવસીલો (૨)
સમાવેશ યાથ તેથી જગા; સગવડ
વખળ પું. નં. [પ્રા. વિગલ (સં. વિકલ), સરં.
મ વગલ] ભેગ (૨) બ્રધતા, વર્ણસંકરતા
(૩) કપટ. ૦વંશી વિં. વર્ણસંકર
વખહાણું અં.કિં. 'વગહણું'નું કર્મણિ. -વણું
સંકિં. 'વગહણું' 'વગહણું'નું પ્રેરક
વખાહણું સંકિં. [જુઓ વાગણું] વગડે એમ
કરવું, બલવણ (૨) વાગે - લાગે એમ કરવું
વખિચું, વગીણું વિં. ['વગ' ઉપરથી] આળખીતું;
વગવાણું (૨) પક્ષપાત કરનારું (૩) નં
તરફદારી; પક્ષપાત
વગુ અં. [જુઓ વગ] જથ્થે; બાજુ
વગૂતણું અં.કિં. [સ. વિ + પ્રા. ગુત્ય (સ.
ગ્રથિત), સરં. મ વિગુતર્ણ] જરાવું; ગૂંચાવ.
વગુતાવણું સંકિં. (પ્રેરક)
વગૂતું વિં. [વિ + પ્રા. ગુત્ત (સં. ગોત્ર)] રખડેલ
વગેરે અં. [અ. વૌરહ; સરં. મ વૌરે-રા;
હિં. વૌરહ] અને ખીલ; ધત્યાદિ
વગો પું. [જુઓ વખ] લતો; લાગ
વગોણું, -વણું નં. -વણી સીં. ['વગોવણું'
ઉપરથી] નિંદા; ફજેતી
વગોવણું સંકિં. [પ્રા. વિગોવ (સં. વિગોવણું)
= ફજેત કરવું; કે સં. વિ + ગા, સરં. હિં
વિગોના] નિંદા કરવી, ફજેતી કરવી
વખરહું નં. [સરં. મ. વગડ, -ર] રાતી સાહી
જેવી હામર (૨) [સરં. મ વગલ (સં. વિગલ)
કે વણલ] ચળામણ, અગદો
વધરણું નં. [જુઓ વધરો] હરકત, વિદ્ય
વધરો પું. [સ. વિગ્રહ] ટંદો; અણખનાવ (૨)
વિદ્ય (૩) બગડવું કે સળવા માહવું તે.
[-ધાલવો = કળિયો કરાવવો. -નાખવો =
વિદ્ય કરવું.]

વધળવું અંકિં [સં. વિગત, સરં મ વધળે]
અરવું

વધાર પું [સરં પ્રા. વધારિય=વધારેલું,
સરં હિં. વધારના; મ. વધારણી] ધી કે તેલમા
મરયા, રાધ, હિંગ વગેરે કંકડાવી ફાળ કઢી
વગેરેમા ખમકારવું તે (૨) [લા.] મમરો,
દુયકો; ઉરકેરણી [-કરવો = વધારવું
-મૂકવો = ઉરકેરણી કરવી વધારી ખાણ
= નકાસુ રાખી મૂકવું] ઓછી સીંઠ હિમ
ઠવું સંકિં વધાર કરવો -રિયું વિં
વધર ઠીવેલું (૨) નં એક અથાણ

વચ નં [સં] વચન; બોલવું તે
વચ સીં [દે વિચ્ચ=મધ્ય; સરં હિં. વિચ્ચ]
વચે હોણ તે, મધ્યસ્થતા (૨) અં + વચે
વચકણું નં [જુઓ વચકણું] વાધો, વાકું
વચક(-કા)વું અંકિં [સરં હિં. વિચ્ચકાના;
મ વચ્ચકો, વિચ્ચકો(સં વ્યત્યય, પ્રા વચ્ચય
અથવા સં વિ + ચક્)] માફું લાગણ, રિસાવું;
છેડાવું (૨) વચેથી છટકી જવું
વચકળવું અંકિં [જુઓ વચકણું] નરમ કે
ઓછું થવું (૨) ખસી કે સગી જવું

વચકાવું અંકિં જુઓ વચકવું
વચકું નં [જુઓ વચકણું, સરં મ. વચ્ચકા,
વિચ્ચકા] વિદ્ય, વચકણું [વચકાં પડવાં=
વાકા પડવા, વાધા પડવા] -કે પું માફું
લાગણ તે (૨) વાધો (૩) વહેમ

વચમાળો પું [વચ + માળો] વચેનો લાગ
વચકણું સંકિં [સરં પ્રા. વિચ્ચિયા,
સં વિચ્ચિકા] વધરવું

વચન નં [સં] વેણ, કંચન, વાક્ય (૨) પ્રતિજ્ઞા,
કાલ (૩) સપ્થા (વ્યા). [-આપણું=
કબૂલત આપવી, વિશ્વાસ આપવો -કાઢવું
= બોલવું (૨) પ્રતિજ્ઞા કરવી. -તોડવું=
બોલીને ફરી જવું; વચનનો ભગ કરવો
-પાળવું=બોલ્યા પ્રમાણે વર્તવું, પ્રતિજ્ઞા
પાળવી -મારવું=મહેણું મારવું, કંડવો
બોલ કહેવો -લેવું=કબૂલત લેવી, પ્રતિજ્ઞા
કરાવવી.] -નિકા સીં અવતરણ; પ્રમાણ
કે સૂક્તિ તરીકે ઠાંકેલું તે. -ની વિં વચન

પાળનાર; સત્યવાદી -નીય વિં કહેવા કે
બોલવા જેવું (૨) નિષ્ઠ (૩) નં લોકાપવાદ;
લાજન ઓછા વિં વચન ન પાળવું

વચમાં અં [‘વચ’ પરથી] વચે
વચરમાણું અંકિં [સરં ચીમળાણ, કરમાણું]
કરમાણું; ચીમળાણ [વચમાણું, મધ્યેલું
વચણું વિં [જુઓ વચમા, સરં મ વચ્ચવચ]
વચવચ સીં, -ચાટ પું [સં. વચ્ચ] વચમા
ઉદ્ધતાધી બહાણવું તે. -ચિયું વિં [સરં
મ. વચ્ચવચા] વચવચાટ કરનાર [જવું
વચળકણું અંકિં વચળવું, પકડમાથી સરકી
વચળવું અંકિં [સં વિચ્ચલ, સરં મ
વિચ્ચલે, હિં વિચ્ચલના] હરકત નહીં, ભગાણ
પડવું, કચળવું (૨) ચસકી જવું, ખસવું (૩)
ચલિયારી થવું (૪) ખગડી જવું (ફૂંધ ધંતુ)
વચાળ સીં, -ણું નં [જુઓ વચ] વચેની
ખાલી જગા (૨) બાકું

વચાળવું સંકિં [જુઓ વચકણું] ખંજવાળવું
વચાળો પું [‘વચ’ ઉપરથી] જુઓ વચાલો
વચેટ વિં [જુઓ વચ] વચલું
વચે અં [જુઓ વચ] વચમા -ચેવચ
અં બરાબર વચે

વચ(-છ) પું, નં [પ્રા. વચ્ચ (સં વત્સ),
સરં મ વચ્ચ, -ચ્ચ] વાહરડું

વચ(-છ)નામ પું [સં. વત્સનામ, સરં મ.
વચનામ, હિં વચ્ચનામ] એક ઝેરી કંદ

વચ સીં [‘વચ’ ઉપરથી, સરં હિં, મ વત્સ]
વચ, ચીજ, જણસ (ચ) (૨) જુઓ વચ
વચનામ પું જુઓ વચનામ

વચિયાત પું [વચ કે વચ પરથી ? સરં મ
વચ્ચાત. વિહાયત(વ વિસાત ?)] મોટા વેપારી
તરફથી પરદેશ માલ ખરીદનાર કે વેચનાર
આહતિયો. -તી વિં વચિયાતને લગણ

વચૂટવું અંકિં [જુઓ ચૂટવું] ચૂટવું (૨)
ચૂટીને ઊડવું (૩) [ચુ] જણવું, ચૂટી થવો
વચૂટાવું અંકિં (ભાવે)

વચૂડું વિં [જુઓ ચૂડું] વિખૂડું, જુડ પડેલું
વછેરી સીં [જુઓ વચ્ચ; સરં હિં. વચેડા]
નાની ઘોડી. -કે નં ઘોડીનું ખચ્ચ. -રો

પું નાનો ઘોડો (૨) વાછડો (તરતમાં ખસી કરેલો) [કાટકટ
 ૫૭૧ પું [દિ. વિચ્છોદ્ય] વિયોગ (૨) ભેદ;
 ૫૭૧૬ પું સંક્રિં [બુઓ છોડવું] વળગેલું છૂટું
 કરવું, વછૂટે એમ કરવું
 ૫૭૧૭ પું [દિ. વિચ્છોદ્ય] વિખૂટું પડેલું
 વજ ઓં; નં [સં. વચા; સરં મ. વજ, હિં.
 વચ] એક વનરપતિ
 ૫૭૧૮ પું [અ. વજ્ઞ] આનંદની ખસતી
 ૫૭૧૯ નં [અ. વજ્ઞ; સરં હિં., મ.] ભાર
 (૨) તોલ (૩) [લા] કપાલ; વગ (૪) મેલો;
 માન (૫) વિધેય વિં (સુ.) ઓછું; થોડું.
 [-કરવું=લેખવું -પડવું=રોક પડવી.
 -ભરવું=વજન લાડવું (૨) વજન સમાવવું.]
 ૦૬૧૨ વિં વજનવાળું
 ૫૭૨૦ કા વિં ભરા ઘોળા-એવી ભતના (ધર્મ)
 ૫૭૨૧ પડું (-કું) નં [બુઓ ખજરપટ્ટ, સરં
 હિં વજરવટ્ટ, મ વજરવટ્ટ (સિંહલ-મંચરવટ્ટ)]
 સિંહાન, મલખાર તરફ થતું એક ઝાડ
 અને તેનું બી (નજર ન લાગે તે માટે
 તેનાં બીની ખાળા છોકરાને કોટે બાધે છે)
 ૫૭૨૨ ઓં [પ્રા વિજ્ઞા (સં. વિદ્યા)] કે અ.
 વજઞ; સરં મ વજ=કાળજી; વ્યવસ્થા (સં.
 વાજ=બળ કે ઓજસ) સમજ, બુદ્ધિ (૨)
 વૃત્તિ; વલણ (૩) [બુઓ વેલ] કાંઈ
 ૫૭૨૩ પું સંક્રિં [પ્રા. વજ્ઞાવ (સં. વાદ્ય);
 સરં હિં વજાના; મ વજાવળે] વગાડવું.
 ૫૭૨૪ પડું (+ બલવનાર
 ૫૭૨૫ કદાર વિં (૨) પું [વજ્ઞેશ + કાર] વજ્ઞેશ-
 વાળો, ભગીરદાર
 ૫૭૨૬ પું [અ.] ધનામયા મળેલી જમીન
 ૫૭૨૭ પું [અ.] પ્રધાન (૨) શેતરંજનું એક
 મહોરુ. -રાઈ (-ત), -રી ઓં, -રું નં
 ૫૭૨૮ રો ઓધો, કારકિર્દી કે અમલ
 ૫૭૨૯ ઓં [હિં. વજરી] કોટનો કાગરો
 ૫૭૩૦ નં [અ.] (નિમાજ પડતા પહેલા) હાથ,
 પગ, મો વગેરે ધોવા તે (-કરવું)
 ૫૭૩૧ નં [અ.] ખરાપણું; વાસ્તવિકતા
 ૫૭૩૨ ઓં [અ. વજઞ] પાકેલા અનાજમાં

હિરસો પાકીને લેવાતી મહેસૂલ; ગણોત.
 ૦૫૫૧૧૫ પું ૧૦ લાડું જમે થાય અને વ્યાજ
 ખાતે મંકાય તેવી શરતવાળું ખાતુ. ૦૫૫૨
 પું ૦૫૦૫૦ મહેસૂલ, ગણોત ને ખીન્ન વેરા
 ૫૭૩૩ કદાર ઓં [પ્રા. વજ્ઞદાર] મમળ જોડીની
 એક કસરત [ખૂબ કઠણ, અભેષ]
 ૫૭૩૪ નં + ધરવું આયુધ-વજ. [-જેલું=
 વજૂ નં [સં.] કિંચિત્ કપિનાં હાડકાનું બનેલું
 ધરવું આયુધ (૨) વીજળી (૩) કૂલની કાડી.
 [-તરી પડવું, પડવું=મેટા કુટકો લાગવો;
 લાયકર આધાત થવો. -ની છાતી, -નું
 કાળજી=ખીકની કે દયાની કચી લાગણી
 ન હોય એવી છાતી. -નું માથું=કઠણ;
 અસર ન થાય એવું.] ૦૬૧૫ વિં વજ
 જેવી કઠણ કાયાવાળું. ૦૬૧૬ ઓં એક
 વનરપતિ ૦૫૫૧૫ પું વીજળીનું પડવું. ૦૫૫૨
 વિં વજ જેવા બાહુવાળું. ૦૫૫૩ વિં
 કઠણ; કઠોર; કુર્ભેષ. ૦૬૧૪ પું કદી ઊખડે
 નહિ તેવો લેપ, મસાલા ભેળવેલો તેવો ચૂનો
 કે તેનો લેપ (૨) વિં તેના જેવું સળગડ.
 -ખૂધાત પું [+ આધાત] વજ કે વીજળીનો
 આધાત (૨) તેના જેવી આશ્વાસી આશ્વત.
 -ખૂસન નં [+ આસન] એક યોગાસન.
 -ખૂંબ પું [+ જંગ] (સ) હનુમાન. -ગ્રીકા
 ઓં કીસા ભૂતિનો એક અવાતર ભેદ.
 -ગ્રી પું (સ.) ધર
 ૫૮ પું [સ] વડ
 ૫૮ વિં [દિ. વજ્ઞ, અથવા સરં મ. વટ-ટ
 (કાનહી-ઓટ્ટુ) મુખ્ય, બધા માટેનું (૨) ઓં
 [સં વૃત્તિ, પ્રાવટ્ટ] ટેક, પણ (૩) આખર (૪)
 ખીરધાર કરવી તે (૫) ખીરધાર થતી હોય તે
 બાજુ. ઉઠાં નાણાવટ (૬) હોવાપણું એવો
 લાવ બતાવતો પ્રત્યય ઉઠાં વરવટ (૭) પું
 રોફ [-પડવો=રોફ પડવો. -માં રહેલું,
 -રાખવો=રોફ રાખવો]
 ૫૮૩ ઓં, પું [દિ. વટ, વ્ય=નુકસાન] ઉપરા-
 મણી, પધારાની રકમ (૨) નુકસાની, વળતર
 (૩) બકલો, વેર. [-વાળવી=વેર વાળવું]
 ૫૮૩૫ અંકિં [સરં પ્રા. વટિઅ (સ વર્તિત),

અથવા સરં મ વિટળે, વિટલળે(સં. વિટ)]
 રીસમા ખસી જવું, હઠી જવું, વંકડું
 વટ-પૂર્ણિમા સીં [સં.] જેથી પૂનમ
 વટલ(-લા)નું અંકિં [જુઓ વટાળવું] હલકી
 મનાતી ભતિ કે ધર્મમા જરૂ
 વટકું વિં [જુઓ વટકવું અથવા સરં મ.
 વટલી (વટ્ટા ઉપરથી)] નરસુ; પાછ
 વટલોઈ સીં [સરં હિં. વટલોઈ(પ્રા વટલ, સં.
 વર્તુલ = પરથી ?) કે વર્ત + લોહ + ફકા કે
 સરં મ વટલોઈ] તાંબડી
 વટવટનું અંકિં [સરં મ. વટવટળે = ટકટક
 કરવી] (કા) ખાઈ ખાઈ કરવું
 વટનું સં કિં [પ્રા. વટ (સં. વૃત્ત કે વર્ત્તમ્),
 સરં મ વટવળે] ઓળંગવું; પસાર કરવું
 (૨) અંકિં (વેળાનું) પસાર થઈ જવું (૩)
 (પાછીનું) પાછું હઠવું, ઓસરવું (૪) નાસી જવું
 વટસાવિત્રી સીં [સં.] જે પૂર્ણિમાએ વડની
 નીચે જેની પૂલ કરાય છે તે વડતા; તેનું પર્વ
 વટલુકમ પું [વટ (વે. વટ્ટ) + લુકમ, સરં મ.
 વટલુકમ] મુખ્ય કે સર્વને લાગુ પડતો લુકમ
 (૨) ખાસ સત્તાથી કાઢેલો તાત્કાલિક લુકમ,
 'ઓઢિ ન-સ' [નં વડાવ
 વટંતર વિં [સરં વડાવવું] ધરેણિયાત (૨)
 વટા(-ટે)ણું નં [જુઓ વટરણું] ધૂળિયા
 પાટી ઉપર લખવાની લાકડાની કલમ
 વટાણા પું [પ્રા. વટ્ટ (સં. વૃત્ત) + ઢાણા ? સરં
 મ વાટાણા] એ નામનો કઠોળનો ઢાણો.
 [વટાણા માપવા, વાવવા = નાસી જવું]
 વટાવ પું [વટાવવું પરથી, સરં મ.] છૂટ; મુક્ત-
 માથી કાઢી કારણથી જે ઓછું લેવાય અથવા
 કાપી અપાય તે(૨) મોટા સિકાનું પરચૂરણ લેતાં
 જે ઓછું આવે તે (૩) વેચાણ ઉપરનું વળતર
 વટાવવું સંકિં [સં વટ, સરં મ વડાવળે] મોટા
 સિકાનું પરચૂરણ નાણું લેવું (૨) હૂંકી, નોટ
 વગેરેના નાણા કરવા (૩) [જુઓ વટવું] પસાર
 કરવું, ઓળંગવું (૪) 'વટકું' તથા 'વાટકું'નું
 પ્રેરક [(--ને) વટાવે એવું] = થી ચઢિયાત
 વટાવી ખાણું = છેતરી જવું]
 વટાવું અંકિં 'વટવું' તથા 'વાટવું'નું કર્મણિ

વટાળ, - જો પું [વે. વિટાલ, સરં મ. વિટાલ]
 વટલાવાપણું, બ્રહ્મા
 વટાળવું સંકિં [વે વિટાલ, સરં મ વિટારળે,
 વિટાલળે, હિં વિટારના] વટલાવવું [વટાળે
 એવું = મોંમા થકે એવું, સરસાઈમા મડે તેવું.]
 વટંતર અં વટંતર; ગીરો (લાલ)
 વટિકા સીં [સં] ગાળી, વટી
 વટિયું, વટી વિં [જુઓ વટ] વટ-ટેકવાણું
 વટીક અં [સરં પ્રા વટિક (સં પતિત =
 સમાવિષ્ટ)] પલ, સુધ્ધા
 વટકે પું [સં] વટકે, છોકરો
 વટું નં [પ્રા વટ્ટ (સં. વૃત્ત)] 'તેનો ધરો કે
 કામકાજ' એ અર્થમા નામને અ તે લાગે છે.
 ઉદાં પ્રધાનવટું
 વટકાર, વટકો પું [વટ (વૃત્તિ) પરથી ?]
 હંમ, આવડ, અફલ (૨) વગે પાડવું તે
 વટેણું નં જુઓ વટાણું
 વટેમાર્ગ પું [સં વાટ+માર્ગ, સરં મ.
 વાટમાર્ગી] મુસાફર
 વટેશરી સીં ['વાટ' પરથી, સરં મ. વાટસારુ
 = મુસાફર] વાટખર્ચ (૨) લાથું
 વડ પું [પ્રા. (સં. વડ), સરં મ, હિં] એક
 જાડ (૨) વિં [વે વટ્ટું] વડું (સમાસમાં
 વપરાતુ રૂપ)
 વડચૂંટો પું એક જાડ.
 વડચૂકું નં [સરં બચકું, હચકું] (કા.) બચકું
 વડચિતરાઈ સીં [વડ + ચિતરવું ?] શેખી
 વડનગર પું બંબં [વડનગર] એ ગ્રામના
 નામ ઉપરથી નાગરોની એ નામની ભતિના
 વડપણ(-ણું) નં ['વડ' ઉપરથી; અપ.
 વટ્ટવળળ] મેઠાપણું [આગેવાન
 વડમેર પું [વડો + મેર] રમનારાની ટોળીનો
 વડવા સીં [સં] ઘોડી [ફૂટીને લખડત મૂળ
 વડવાઈ સીં ['વડ' ઉપરથી] વડની ડાળમાથી
 વડવાગ(-ગો)ળ સીં, વડવાગણું નં [સરં
 વાગોળ, સરં મ વડવાપૂલ] રાને ઊડવું
 એક પક્ષી [રહેલો અગ્નિ
 વડવાગ્નિ, વડવાનલ(-ળ) પું [સં] સમુદ્રમાં
 વડવીર પું [વડો+વીર] વડો-મોટો લાઈ

વડવો પું [દિ. વઢુ ઉપરથી] પૂર્વજ (૨)
 બાપ અથવા માતા બાપ [બાપ
 વડસસરો પું [વડુ+સસરો] સાસુ કે સસરાનો
 વડસાસુ સ્ત્રી [વડુ+સાસુ] સાસુ કે
 સસરાની મા
 વડહુથ વિં [વડુ+હાથ] બળવાન; મજબૂત
 (૨) મોટા હાથવાળો, આલનબાહુ
 વડાઈ સ્ત્રી [‘વડુ’ પરથી, સરં હિં, મ. વઢારી]
 મોટાઈ, કીર્તિ (૨) અભિમાન; પતરાજ
 વડામરું વિં [પ્રા. વડ (સં પટ) + અગર; સરં
 મ. વઢાગરમીઠ] દરિયાકિનારે ખાડાઓમા
 પાણી સૂકવીને બનાવેલું ગાગડાદાર (મીઠું)
 વડારણુ સ્ત્રી [સરં પ્રા. વઢર; મ. વઢાર, -રી]
 ગાલી, ખવાસણ; રાણીની દાસી (૨) વિં
 [જુઓ વિહારવું] વિં + વિહારનાર; મારનાર
 વડાદર પું [વડ+વડ] એ નામથી ઓળખાતી
 બ્રાહ્મણની ભતિના
 વડારો પું [જુઓ વડુ] વડાઈ-વડપણની વાત;
 શેખી [વડારા કરવા = વડાઈની વાતો
 કરવી, શેખી મારવી]
 વડિયાઈ સ્ત્રી [સરં વડવો, વડી + આઈ]
 બાપ અથવા માતા મા [પ્રતિપક્ષી
 વડિયું વિં [‘વડાઈ’ ઉપરથી] પ્રતિસ્પર્ધી;
 વડી સ્ત્રી [દે; સરં હિં. વઢી] યોગાની
 દાળની એક બનાવટ. [-પાપક વડી જવાં
 = કામ બગડી જવું (હાથે) વડીઓ
 મૂકી છે? = હાથ કેમ હલાવાતો નથી ?]
 વડીલ વિં [દિ. વઢિલ, વઢ, સરં મ. (સં. વઢ)]
 (કુટુંબમાં) પૂજ્ય; મોટું; મુરબ્બી (૨) પું
 તેવો માણસ (૩) પૂર્વજ. -લોપાગિર્ત
 વિં [+વર્ણિત] આપઘાતાએ રળેલું
 વડું વિં [દિ. વઢુ, અથવા પ્રા વઢ (સં વઢ);
 સરં મ વઢા, હિં. વઢા] મોટું (સમાસમાં
 ‘વડ’ રૂપ, જેમ કે વડસાસુ) (૨) નં
 [પ્રા. વઢગ (સં. વઢકો)] અડદની દાળની
 એક વાતી (૩) [પ્રા. વઢ, પઢ (સં. પટ)]
 પડના અર્થમાં સંખ્યાવાચક શબ્દને લાગે
 છે. ઉદા. એકવડું, બેવડું, તેવડું ધં (૪)
 કઠ (૫) બતાવવાના અર્થમાં આ, બે, કે,

તે વગેરે સર્વનામોને લાગે છે. ઉદા. આવડું,
 એવડું, બેવડું, કેવડું ધં
 વડે અં [જુઓ વતે] વતી; થી
 વડેરું વિં [દિ. વઢુ] વડીલ, મોટું
 વડકણુ (-ણું), વડકારું વિં [‘વડવું’ ઉપરથી]
 કબિયાબોર
 વડવાડ સ્ત્રી [‘વડવું’ ઉપરથી] કબિયો; તકરાર;
 લડાઈ. -હિયું વિં વડકણુ
 વડવું અંકિં [પ્રા. વિહલ (સં. વિઘટય)
 પરથી ?] તકરાર કરવી (૨) મારામારી કરવી
 (૩) સંકિં ઠપકો આપવો. [વડી પડવું =
 તકરાર કે ટંદો થઈ જવો; લડવું.]
 વડવેડ સ્ત્રી જુઓ વડવાડ [વડવું તે
 વડાવડ (-દી) સ્ત્રી [‘વડવું’ ઉપરથી] સામસામું
 વડાવું અંકિં, -વડું સંકિં ‘વડવું’ ‘વાડવું’
 કર્મણિ ને પ્રેરક [એક ભતની (બે)સ]
 વઢિયારી વિં સ્ત્રી વઢિયાર તરફની -સરસ
 વણુ (ણું) નં [દિ. વઢણી; સરં પ્રા. વણી,
 હિં. વન = કપાસનો છોડ] કપાસ, કપાસનો
 છોડ કે કપાસનું ખેતર (૨) અં [સં. વિના]
 (૫.) વિના
 વણુકર પું [‘વણુવું’ ઉપરથી] વણવાનો ધંધો
 કરનાર. -રી સ્ત્રી વણવાની મજૂરી
 વણુછો પું [સ. પર્ણછાયા; સરં પડછો]
 ઝાંઝની ઝાયા (નીચેના રોપ પરની)
 વણુજ પું [પ્રા. વણિજ (સં. વાણિજ્ય)] વેપાર;
 ધંધો (૨) સ્ત્રી વેપારની વસ્તુ; ‘કોમોડિટી’
 વણુબર સ્ત્રી [‘વણુ’ + હાર કે કાર, સરં
 હિં. વનજારા; મ. વળજારા] વણુભરાની
 પોઠ કે કાફી -રી સ્ત્રી વણુભરાની સ્ત્રી.
 -રું નં વણુભરાનો ધંધો. -રો પું
 બળદોની પીઠ ઉપર માલ ભરી દેરાપરદેશ
 લઈ જનાર વેપારી
 વણુતર નં [‘વણુવું’ ઉપરથી] વણવું તે (૨)
 વણાટ, પોત; કુમાશ
 વણુપરો પું (કા) વાપર, ઉપયોગ
 વણુલોપી વિં [વણુ (વિના) + લોપ] લોભરહિત
 વણુવું સંકિં [દિ. વુણ, હિં. વુનના; મ.
 વિણે (સં. વે)] આમળવું; લાગવું (દારડું)

(૨) સાળ વડે કપડું બનાવવું (૩) વેણ
વડે રોટલી વગેરે કરવું (૪) પાટિયા ઉપર લોટ
મસળીને (સેવા) પાડવી (૫) [લા.] કામમાં
કેળવવું, પલોટવું (૬) [સુ.] વીણવું. [વણી
નાખવું = નાશ કરવું; પાપમાલ કરવું
વણીને કહેવું, મૂકવું = અતિશયોક્તિ કરવી
(૨) અટકળે કહેવું]
વાણસવું અંકિં [સં વિનશ્ચ; સરં હિં.
વિનશ્ચના] બગડવું, ખરાબ થવું (૨) નાશ પામવું
વાણસાડ પુ. [‘વાણસ’ ઉપરથી] બગાડ;
નાશ ંડુ સંકિં ‘વાણસવું’ પ્રેરક
વાણસિયું નં વરખડાનું તેલ
વાણાઈ સ્ત્રીં [‘વાણ’ ઉપરથી] વણવાનું
મહેનતાણું (૨) વણવાની રીત
વાણાટ પુ. [‘વાણ’ ઉપરથી] વણતર, કુમાશ;
પોત. ંકામ નં વણવાનું કામ
વાણારસી વિ. [પ્રા વાણારસી (અપ વણરસિ),
સં વારાણસી] બનારસી (સાડી) [સુ]
વાણિક પુ. [સં.] વાણિયો (૨) વેપારી ંધુમ
પું. વાણિયાનો દીકરો, વાણિયો ંવૃત્તિ
સ્ત્રીં જુઓ વાણિયાવિદ્યા (૨) વેપાર વડે
આણવિકા ચલાવવી તે [ચોપય પ્રાણી
વાણિય(-યે)ર (વ’) નં [પ્રા. વણયર?] એક નાનું
વત(ંર)ડું સંકિં [વિ + તોડવું (સં. વિ +
તુઢ)] નખથી ખણવું કે ફાડી નાખવું
-વત્ [સં] નામને લાગતા ‘-ની પેઠે, -ની જેમ’
અર્થ ખતાવે છે ઉદા. આત્મવત (૨)
[‘વાન’નું મૂળ સં. રૂપ. સ્ત્રીં વતી] નામને
લાગતા ‘વાણ’ અર્થ ખતાવે છે ઉદા. ક્ષવત
વતન નં [જ] મૂળ ગામ કે દેશ (૨) ધનામ
દાખલ સરકાર તરફથી મળેલી જગીર (૩)
જમીનજગીરની ઊપજ ંદાર વિ. (૨) પુ. જગીરદાર.
ંદારી સ્ત્રીં જગીરદારી ંપર-
જતી સ્ત્રીં [ફા.] સ્વદેશાભિમાન, સ્વદેશ-
પૂલ, ંવાડી સ્ત્રીં સ્થાવર મિલકત (સુ.)
-ની વિ. (૨) પું. મૂળ રહીશ
વતરડું સંકિં જુઓ વતડું
વતરણું નં [સં. વેત્ર = ખરું - નેતર ઉપરથી]
કે વતડું ઉપરથી? કલમ; વટાણું

વતરેક અં. + [સં. વ્યતિરેક] વતરેગ જુઓ
(૨) પું. વ્યતિરેક, બેઠ; અલાવ
વતરેગ(-ગે) અં. [જુઓ વતરેક] વિના, વગર
વતામરો પું. [જુઓ વેતર] વેતરો, અનૂર
વતાડવું સંકિં જુઓ વિતાડવું
વતાવડું સંકિં [જુઓ વિતાડવું] પખવડું
(૨) છેડવું (૩) [ઉ ગુ] ખતાવડું
વતી અં. [જુઓ વતે] વડે (૨) [સરં મ.
વતી, વતીને] માટે, બદલે (૩) વિ. સ્ત્રીં [સં]
[જુઓ ‘વત’મા] ઉદા. ‘લાવણ્યવતી’
વતીમણ નં જુઓ વતેસર [-તિયું
વતીપાત પુ., -તિયું વિ. જુઓ વ્યતીપાત,
વતું નં [સં. વણ ઉપરથી] હાનમત
વતે અં. [સં વૃત્તે] વડે; થી
વતેસર વિ. [‘વિસ્તાર’ પરથી, સરં હિં. વતંગડા]
વિસ્તારવાળું (૨) નં નકામુલ બાણ, ટાચલું
વતું વિ. [વધતું] વધારે [વિના, વતરેક
વત્રેક વિ. [સં વ્યતિરેક] + શ્રેષ્ઠ (૨) અં.
વત્સ પુ., નં [સં.] બાળક (૨) નં વાહરકુ
વત્સર પુ. [સં.] વર્ષ [રાત, ઉદયન
વત્સરાજ પુ. [સં] (સ) અર્જુનથી પચીસમો
વત્સલ વિ. [સં] માયાળુ, રનેહાળ ંતા
સ્ત્રીં. વાતસલ્ય
વત્સા સ્ત્રીં [સં] પુત્રી
વદ(-દા) (દ.) અં. [જુઓ વદિ, સરં મ વદ] જુઓ
કૃણપક્ષમા (૨) સ્ત્રીં કૃણપક્ષ
વદતોંયાઘાત પું. [સં] પોતે બોલેલી વાતથી
વિરુદ્ધ બોલવું તે, એક તર્કદેય
વદન નં [સં] મુખ [મનૂર થયું
વદવું સંકિં [સં વદ્] બોલવું (૨) અંકિં
વદા સ્ત્રીં જુઓ વિદાય (સુ.)
વદાડ(-ર) પુ. જુઓ વાથદો
વદાય વિ. (૨) સ્ત્રીં [જ વદામ] જુઓ
વિદાય જગીરી સ્ત્રીં જુઓ વિદાયગીરી
વદિ અં. [સં] કૃણપક્ષમા, વદ
વદિતા સ્ત્રીં [સં વદ્] + સર, અવાજ
વદી(-દા) સ્ત્રીં [સં. વૃદ્ધિ] વધ, સરવાળા કે
ગુણકારમા, એકમ દશક વં કાઈ એક
સ્થાનના સરવાળા કે ગુણકારની આવેલી

રકમમાથી એકમનો આંકડો રાખી બાકીના
સ્થાનના અંક આગળના સ્થાનની રકમમા
ઉત્તરેત્તર ઉમેરવામાં આવે છે તે (મ.)

વધ અંક (૨) સ્ત્રીં [સં] જુઓ વધ
વધા સ્ત્રીં જુઓ વધી [પાંખડ; કપટ
વધાન નં [સં વદાન્ય = વાકપટ પરથી ?]
વધ પું [સં] કાપીને મારી નાખવું તે (૨)
'મહિપલ' (ગ.) [વતુઓધું થવું તે
વધ (ધ,) સ્ત્રીં [સં વૃદ્ધિ] વધારો ઓછા સ્ત્રીં
વધરાવળ સ્ત્રીં [સં. વધિ કે વધ્ર ઉપરથી]
વધણનો એક રોગ

વધવું અંક કિં [સં. વૃધ્ (પ્રા. વૃદ્ધ), હિં.
વદના; મ. વધર્ણે] સંખ્યા, કદ, માપ,
ગુણ, કશામા પણ વધારો થવો, મોટા થવું
(૨) બચવું; બાકી રહેવું (૩) આગળ જવું;
ટપવું; પ્રગતિ કરવી. [(વાત વધી જવી,
પડવી = કબિયો કે મારામારી ઉપર આવવું.)
વધાઈ (-મણી) સ્ત્રીં [પ્રા. વદાવળ (સં.
વર્ધાપન), સરં હિં. વધાર્; મ. વરધાવા]
પુથીના સમાચાર (૨) પુરાણબર લાવનારને
અપાતી ભેટ

વધામણું નં [જુઓ વધાઈ] મંગળકાર્ય
નિમિત્તે માતાનું પૂજન (૨) વધામણી
વધારણ વિં ['વધારવું' ઉપરથી] વધારનાર (પ.)
વધારવું સંકિં [પ્રા. વદાર (સં વર્ધય), સરં
મ. વધારર્ણે] વધારો કરવો, ઉમેરવું (૨)
વિસ્તારવું (૩) બચત કરવી; બાકી રાખવું
વધારે વિં [જુઓ વધારવું] અધિક; વિશેષ.
૦પહતું વિં જોઈએ કે ધટે તેથી વધારે
(માત્રા, કદ, મર્યાદા વગેરેથી)

વધારો પું [જુઓ વધારવું, વધવું, સરં મ.
વધારા] ઉમેરો; વૃદ્ધિ (૨) નફો (૩) બાકી;
સિલક (૪) સાધણ, પુરવણી (૫) વર્તમાન-
પત્રનો વધારા તરીકે કાઢેલો અંક [વધારારવું =
વિશેષ - વધુ એવું (૨) નફાનું ફાળવ]

વધાવવું સંકિં [જુઓ 'વધાઈ'] ભક્તિથી
અથવા આશીર્વાદ દેતાં દૂલ ચોખા નાખવા
(૨) હવે ભેર આવકાર આવવો

વધાવો પું ['વધાવવું' ઉપરથી] વધાવવાની

સામગ્રી (૨) એકી (દાણા ભેતા) (૩) વર કે
કન્યાને મોકલવાની ભેટ

વધુ વિં [સં. વૃદ્ધ પરથી] વધારે. ૦પહતું વિં
વધારેપહતું. -ધૂંકું વિં વધારેપહતું; વધારાનું
વધુ સ્ત્રીં [સં.] વહુ, જુવાન પત્ની (૨) છોકરાની વહુ
વધેરવું સંકિં [સં. વર્ધ] અલિહાન આવવું
(૨) ફેડવું (૩) કાપવું [માણસ

વધેયો પું ['વધાવવું' ઉપરથી] વધામણી ખાનારો
વધ્ય વિં [સં] વધ કરવા યોગ્ય

વન નં [સં.] જગલ [-કરવું = રખડતું - ધરખાર
વિનાનું કચું. -થવું = રખડતું - ધરખાર

'વિનાના થવું' ઠકવિતા સ્ત્રીં વન્ય અને
ગ્રામ્ય જીવન વિશેની કવિતા, ગોપકાવ્ય,
'પેરોટારલ'. ૦ફળ નં વલકલ, ૦કોકિલ પું

એક પંખી. ૦ચર વિં વનમા રહેનાર;
જંગલી (૨) પું તેવું માણસ કે પ્રાણી (૩)

વાહરો. ૦જયોત્સ્ના, ૦જયોત્સ્ની સ્ત્રીં ભૂધ
જેવી એક રૂલ. ૦દેવતા પું ૦વંવં, સ્ત્રીં;

૦દેવી સ્ત્રીં વનની અધિષ્ઠાતા દેવ કે દેવી.
૦પક વિં વનમા પાકેલું. ૦પુષ્પ નં વનમાં

થતું - રાત્રી પુષ્પ, ૦મિયા સ્ત્રીં ફાયલ.
૦ભોજન નં ગામ બહાર રમ્ય જગાએ

કરેલી ઉમણી ૦માલા (-ળી) સ્ત્રીં વનના
ફૂલની માળા (૨) ઘૂંટણ લગી પહોંચે તેવો

ફૂલનો હાર (શ્રીકૃષ્ણનો). ૦માલી (-ળી)
પું (સં.) શ્રીકૃષ્ણ ૦રાઈ સ્ત્રીં જુઓ

વનરાજ ૦રાજ પું સિંહ. ૦રાજિ (-જી)
સ્ત્રીં જાડોની લાખી હાર (૨) લાખો જંગલનો

પ્રદેશ (૩) જગલમાંનો પગરસ્તો, ૦લતા સ્ત્રીં
એક જગલી વેલ ૦વાસ પું વનમા વસવું

તે (-કરવો). ૦વાસી વિં વનમા વસનાર.
૦વેલી સ્ત્રીં જગલી વેલ (૨) અપધાગધની

એક નવી રચના ૦શ્રી સ્ત્રીં જગલની
શોભા. ૦ન્ધલી (-ળી) સ્ત્રીં અમરણ્યનો પ્રદેશ

જનરડો પું [જુઓ વનારવું] (કા) દુઃખ;
વિટબણા (૨) બગાડો (૩) ઝખડો; વાહ;

વાયો (૪) ફળેતો [વહવાગળું'
વનવાગળું' નં, વનવાગોળ સ્ત્રીં જુઓ

વનસરાહ નં એક પંખી

વનરપતિ સ્ત્રીં [સં] ઝાડ, છોડ વગેરે. ંધી
 નં વનરપતિ (તેલીબિયા)ના તેલનો
 રાસાયણિક પ્રક્રિયાથી વોઈ-હારીને બનાવાતો
 ધી જેવો પદાર્થ. ંનાથ પું ચંદ્ર. ંવિદ્યા
 સ્ત્રીં, ંશાસ્ત્ર નં 'બોટની'
 વનળા સ્ત્રીં [સં. વ્યંહલા કે વૃહન્નલા] બાયડા
 કે હીજડા જેવી આ (ઉ. યુ)
 વના સ્ત્રીં જુઓ વનિતા (૨) અં [જુઓ
 વિના] સિવાય [સમારણ
 વનારણું સંક્રિં [સં. વન્ = કાપણું] (કા) કાપણું;
 વનિકા સ્ત્રીં [સં] ઉપવન, નાનકડું વન
 વનિતા સ્ત્રીં [સં] સ્ત્રી ંવિશ્રામ પું સ્ત્રીઓને
 શિક્ષણ આપવાની સરથાનું એક નામ
 વનું વિં [વિના + નું] 'વિનાનું' એવા અર્થમાં
 નામને લાગે છે (ઉદાં ભાનવનું)
 વનેખા પું ં વં [સં. વન્ ઉપરથી] પીડા;
 મુશ્કેલી; વખા
 વનેચર વિં (૨) પું [સં] વનચર; જંગલી
 વનેરૂ વિં [સરં મ વાનર્યા (મ વાન્યેલ =
 વાઢર)] રખડેલ, જમલી
 વનેરૂં સંક્રિં [સરં વનારણું] બગાડી નાખણું
 વનેરૂં પું કાર્ય બગડે એવી મુશ્કેલી, વનરૂંડો
 વનો પું [સં વિનય] + વિવેક (૨) [જુઓ
 બનો] + વર કે અણવર
 વન્મ વિં [સં] જગલનું
 વન્સ મોર પું [જ] 'એક વાર ફરીથી'
 એના અર્થના નાટકી હરોદ્ગાર
 વપન સ્ત્રીં જુઓ વિપતિ [કરાવવી તે
 વપન નં [સં.] વાળ કપાવવા કે હંભત
 વપગટ પું [વપરાણું ઉપરથી] વપરાશ
 વપરાણું અંક્રિં, -વણું સંક્રિં [સં. વ્યાપ]
 'વાપરાણું' કર્મણિ ને પ્રેક્ષક
 વપરાશ સ્ત્રીં [વપરાણું પરથી] વાપર, ઉપયોગ
 વપલો પું [સરં વેપલો] કોણક
 વપા સ્ત્રીં [સં] ચરખી, મેલ
 વયુ નં [સં] શરીર
 વક્ષ સ્ત્રીં [અ.] વચનને વળગી રહેવું તે,
 પ્રમાણિકપણું (૨) લક્ષિ, શ્રદ્ધા, વિશ્વાસ
 ંઈ સ્ત્રીં વક્ષાદારી. ંદાર વિં વચનને

વળગી રહેનારું (૨) વિશ્વાસુ (૩) સ્વામીભક્ત
 ંદારી સ્ત્રીં વચનને વળગી રહેવું તે (૨)
 સ્વામીભક્તિ (૩) નિષ્ઠા (૪) રાજભક્તિ
 વક્ષત સ્ત્રીં [અ.] મૃત્યુ (જુઓ બારે વક્ષત)
 વખાલ સ્ત્રીં [અ.] મુસીબત, આફત
 વખૂટ(-હ)ણ નં [પ્રા. વૂહ(સ વૂહ) = વહન
 ,કરેલું ઉપરથી? કે સં. વિ + વુષ્ = વેઠવું -
 અનુભવવું ઉપરથી?] પીડા, આપણા
 વખો પું [જુઓ વૈભવ] સાહેબી (૨) મર્યાદા,
 અલબ (૩) પ્રતિષ્ઠા; વચન
 વમન નં [સં] ઊલટી [ઓછી કાઢવું
 વમણું સંક્રિં [સં. વમ્; સરં મ. વમણે]
 વમળ નં [સં. વિન્નમ? સરં હિં મૈવર]
 વહેતા પાણીમા થતું ફેંકાણું - ભમરો
 વમાસણ જુઓ વિમાસણ. -ણું જુઓ વિમાસણું
 વમિ(-મી) સ્ત્રીં [સં] વમન, ઊલટી
 વમેલ(-લું) વિં [વમણું ઉપરથી] ઓછી
 કાઢેણું (૨) સન્માર્ગથી ભ્રષ્ટ થયેણું
 વય નં, સ્ત્રીં [સં] ઉમ્મર [-થવી = ઉમર
 થવી, વૃદ્ધાવસ્થા આવવી -માં આવણું =
 ઉમર લાયક થવું, જુવાનીમા આવવું]
 વયણ નં [પ્રા, જુઓ વચન] + બોલ
 વયરૂક વિં [સરં મ] વયમા આવેલું
 વયરૂથ પું [સં] મિત્ર -ચયા સ્ત્રીં સખી
 વયાતીત વિં [વય + અતીત] ઘરડું, વૃદ્ધ
 વયોવૃદ્ધ વિં [સં] ઘરડું, વડીલ
 વર વિં [સં] ઉત્તમ (૨) પું વરરાજા (૩)
 પતિ (૪) વગ્દાન (૫) નામને લાગતા 'શ્રેષ્ઠ,
 ઉત્તમ' એવો અર્થ થાય ઉદાં પડિતવર.
 [-તોરજી આવવો = વરચોરી આગળ આવવી
 પહોચવો (૨) [લા.] બહુ ઉતાવળ હોવી]
 ંકન્યા નં ં વં વં પરણનાર પુરુષ ને સ્ત્રી
 વરક(-ખ) પું [અ, સરં મ વરલ, હિં.]
 સોનાચાદીનું હેક પાતળું પતર
 વરખ પું જુઓ વરક (૨) [સં વર્ષ] વર્ષ
 (૩) સ્ત્રીં [સં વૃષભ] વપલ રાશિ
 વરખડી સ્ત્રીં, -ડો પું એક ઝાડ
 વરખણું અંક્રિં + જુઓ વરસવું
 વરખાસન નં + જુઓ વર્ષાસન

વરખી હરતાળ સ્ત્રી [વરખી (પ્રા. વરક્ષ, વરક્ષા, હિં. વરકી)+હરતાળ] પીળી હરતાલ
 વરઘેરિ-(રિ)યો પું [જુઓ વરઘેર] વરને
 ઘેરવા જતી ટોળીમાંના માણસ
 વરઘેર સ્ત્રી [વર+ઘેરવું] કન્યાપક્ષ તરફથી
 વરને સામે તેડવા જતા થોડા લોક (જે દાપું
 પડાવવા જાનને રોકી રાખે છે)
 વરઘેડી વિં સ્ત્રી [વર+ઘેડું] પતિપ્રેમમાં
 ઘેડી અનેલી
 વરઘોડો પું [વર+ઘોડો, સરંમ] પરણવા
 જતા વરની સવારી (૨) [લા.] ફેળેતી. [વર-
 ઘોડાની વાડી=ક્ષણિક, ખોટા હાથવાળું.
 વરઘોડો કરવો=ફેળેતી કરવી. -કાઠવો=
 વરચડાવો કરવો (૨) ફેળેતી કરવી -ચડવો=
 વરને લઈ જતું સાજ નીકળવું -નીકળવો
 =વરઘોડો ચડવો (૨) ફેળેતી થવી. વરઘોડે
 ચડવું=ફેળેત થવું] -હિયાં નં બં ૧૦
 નવકંપતી [ચ] (૨) લક્ષ્મીના વરઘોડામાં જતા
 બાળકો (૩) નાસ્તો કરવા વર જોડે જતાં
 જાનનાં છોકરા [નીકળવું]
 વરચડાવો પું [વર+ચડવું] વરનું પરણવા
 વરચડું અં કિં [સં વિ+રુચ્] કંટાળવું
 વરચસ પું [સં વર્ચસ] ઠપકો આપનારને
 આશિયાળું કરવા રીસમાં અને જુરસામાં
 કંઈ કરવું તે
 વરજવું સંકિં [જુઓ વર્જવું] તજવું
 વરજંગ પું [વિં વજુ દે સ. વર+જંગ] +
 મોટી લડાઈ-જંગ
 વરજેમ વિં સ્ત્રી [વર+ચેમ્ય] પરણવા લાયક
 વરજેસ સ્ત્રી જુઓ વરઘેર (સુ)
 વરજેયો પું [સરંમ હિં વરજોરન (વર+
 જોરના જોડવું) =વરકન્યાના પાલવ બાવવા;
 વિવાહ] ઉચાટ; ફિકર (૨) ફેળેતી
 વરટ પું [સં] હંસ ંપતિ પું હસોનો
 નાયક. -ટા સ્ત્રી હંસણી. -ટાપતિ પું
 હંસણીઓનો સ્વામી
 વરહ (વ') પું વેદ, ચીરો (સુ)
 વરહવું સંકિં [સરંમ વતહવું] ઉઝરહવું (૨)
 [જુઓ વરાહ] વર્ગ પાડવા

વરહુ (વ') નં [પ્રા વરહાહ (સં. નિઃસ્) ફક્ષ્મા
 નીકળવો] વ્યંજન સાથે જોડાવું ઉ-ઉકારવું
 (૭, ૨) આડુ ચિહ્ન
 વરહું (વ') નં [જુઓ વરહુ] વેહું; ફૂટેલો-
 ઉગેલો કંઠાળનો દાણો
 વરણુ પું [જુઓ વર્ણ] અક્ષર (૨) રંગ
 (૩) સ્ત્રી જાતિ; નાત (૪) [લા.] ગણતી,
 લેખ (૫) નં [સં] વરહુ તે (૬) [સં. વારુણ]
 પાણી [ચૂનાની કીવાલ
 વરણાઈ, વરણી સ્ત્રી પાકળ બાધેલી ઈંટ-
 વરણામત, વરણી સ્ત્રી જુઓ વરણાગી
 વરણાગી સ્ત્રી [જુઓ વરણ] ટાપટીપ, છેલ્લું;
 લપકો. -મિચું વિં વરણાગી કરનાઈ
 વરણાગું વિં મોહિત, છંદવાળું
 વરણાવરણી સ્ત્રી [‘વરણ’ ઉપરથી] ન્યાત-
 ભતના ભેદ, પાર વચરની વરણો-નાનો
 પેટાનાતો હોવી તે
 વરણાવું અંકિં [‘વરણ’=રંગ] પીળું થવું;
 પાકવા ઉપર આવવું હિંસા કેરીઓ વરણાઈ છે
 વરણી સ્ત્રી જુઓ વરણાઈ; વરણામત
 વર-(ર)ણી સ્ત્રી [સં વરણ=વરવું તે ઉપરથી]
 ક્રિયાકર્મ કરાવવા બ્રાહ્મણને પસંદ કરી તેનું
 પૂજન કરવું તે (૨) પસંદગી (૩) [લા.]
 ગણતી, લેખ (૪) નં [સં. વારુણ] પાણી
 વરણો પું [સં વરુણ] એક વદનપતિ;
 વાયવરણો (૨) નં [સં વરણ=વરવું તે-
 ઉપરથી ?] + પ્રત; બાધા, નિયમ
 વરત પું, સ્ત્રી [પ્રા વરત્તા (સં વરત્રા), સરંમ
 હિં વરત્ત] ઠોસ ખેંચવાનો દોર (૨) સ્ત્રી
 [સં વૃત્તિ?] દોરની ચરાઈ
 વરતણિયો પું [પ્રા વત્તણ(સં વત્તેત) =વેતન;
 આલવિકા] રાવણિયો; ગામનો રખવાળ (૨)
 ચોરી શોધી આપનાર, પગી (૩) મોભિયો;
 વળાવો [બળોતિયું
 વરતલો પું [સં. વર્તિત=બદલેલું] કાપલો;
 વરતવું અંકિં [જુઓ વર્તવું] ચાલવું (૨)
 બનવું; થવું (૩) સંકિં પારખવું; આખખવું
 (૪) પ્રાપ્ત થવું (૫) [સરંમ હિં. વરતના] રીત
 આપવી. હિંસા બહેનને કંઈ વરત્યા નહીં

વરતારો પું [‘વરતવું’ ઉપરથી] ભવિષ્યકથન (૨)

ભેષી [-કાઢવો, ભેવો = ભવિષ્ય ભાખવું;
ભેશ ભેવા] [નો જતિ

વરતિક(-યો) પું [વરત = મત પગથી] શ્રાવકો-

વરતું વિં [જુઓ વર] + શ્રેષ્ઠ

વરદ વિં, -દા વિં સ્ત્રીં [સં] વગ્દાન
દેનાર, કૃપાળુ

વરદાન નં [સં.] દેવદેવી કે સતે પ્રસન્ન
થઈ આશા પૂરી પાડવા આપેલું વચન

વરદાપી -યક, વિં [સં] જુઓ વરદ

વરદી સ્ત્રીં [જ વરદી ઉપરથી, સરં મ] ખખર,

કંઠેણ (૨) હુકમ [-આપવી = સૂચના કે

હુકમ આપવો (૨) હુકમ પાળ્યાની ભણ

કરવી -કરવી, પહોંચાઈવી = ભણ કરવી

-માત્રવી = રત્ન માગવી, હુકમ માગવો]

વરધ સ્ત્રીં [સ. વૃદ્ધિ] (પ્રાય: લગ્નના) મુકૂર્નની

આડે રહેલા દિવસોમાનો દરેક (૨) લગ્નપૂર્વની

એક મગળ વિધિ. [-ભરવી = લગ્નને દિવસે

ગોત્રજ પૂલ માટે ખેડામા પાણી લાવવું]

વરધસાંકળી સ્ત્રીં [વૃદ્ધિ + સાંકળી] જેના

છોકરા જીવતા ન હોય તે સ્ત્રી પોતાના નવા

અવતરેલા બાળકના ગળામા, જેતુ એક પણ

બાળક ન મરી ગયું હોય તેવી સ્ત્રી પાસેથી

લઈને ધાલે છે તે સાંકળી

વરધસું જાળું નં જુઓ વૃદ્ધિસૂતક

વરપક્ષ પું [વર + પક્ષ] વરના સત્રાવહાલા ~

વરમ પું [જ] સોભે

વરમાળ(-ળા) સ્ત્રીં [વર + માળા] સ્વયંવરમા

કન્યા પસંદ કરેલા વરને પહેરાવે છે તે માળા

(૨) પરણતી વખતે વરકન્યાના કંઠમા નંખાતી

સૂતરની માળા

વરરાજ પું [વર + રાજ] પરણવા જતો વર

વરવધૂ(-હુ) નં બંબં [સં.] વર અને વહુ,

પતિપત્ની

વરહું સંકિં [પ્રા વર (સં વૃ)] વરણી કરવી

[જુઓ વરણી ૧] (૨) વર તરિકે પસંદ કરવું,

પરણવું (૩) પસંદ કરવું (૪) અંકિં [સં

વ્યાપ્ત] ખપવું, વપરાવું, ખર્ચાવું

જરહું વિં [પ્રા. વિરુવ (સં વિરુપ)] ખેડોળ (૨)

નરસુ, નઠાર. ૦વરાક, ૦વચાક (ચ)

વિં ખૂબ વરવું

વરવેશ વિં [સં] ક્રીમતી પોશાકવાળું, બનાવ્ય

વરશી(-સી) સ્ત્રીં [સં વર્ષ; સરં હિં વરસી]

મરનારની પહેલી વાર્ષિક તિથિએ કરવામા

આવતી ક્રિયા. [-જાળવી = વરસી કરવી.

(વિવાહની) વરશી થવી = શુભને બદલે

અશુભ થવું]

વરપાશન નં [સરં મ. વર્ષાશન] જુઓ વર્ષાસન

વરસ નં [સરં દે વિરસ, પ્રા. વરિસ] જુઓ

વર્ષ. [-કૂતરાને નાખવાં = વરસો-આયુષ

વેડકું, મૂરખ રહેવું, જીવન એળે જવું. -થવાં

= ઘડપણ આવવું] ગાંઠ સ્ત્રીં [સરં મ,

હિં વરસગાઠ] જન્મદિવસ ૦દહાડો પું

વરસ જેટલો સમય. [વરસ દહાડાનો

દહાડો = વરસમા એક વાર આવતો દુર્લભ

દિવસ] ૦વળોટ (કા), ૦વડોળ (ચ)

નં આશરે એક વર્ષ જેટલી મુદત

વરસવું અંકિં [પ્રા વરિસ (સ. વૃષ્), સરં

મ વરસળે, હિં. વરસના] વરસાદ પડવો (૨)

વગસાદ જેમ પડવું કે રેડાવું (૩) સંકિં

વરસાદની જેમ છૂટથી આપવું કે વેરવું

વરસાણુ નં જુઓ વર્ષાશન

વરસાડોડી સ્ત્રીં [વર્ષા+ડોડી] એક ભતની

ડોડી (તેના કૂલતુ શાક થાય છે)

વરસાદ પું [‘વરસવું’ ઉપરથી, સરં મ વરસાત]

વાદળમાથી પાણીનું પડવું તે(૨)ઉપરથી મોટા

જથામા પડવું તે [-ચઢવો = વાદળ ઘેરાવા,

વરસાદ પડેતેવું થવું -ની પેઠે વાટ ભેવી =

ખૂબ આતુરતાથી રાહ ભેવી -થવો, પડવો,

વરસાદો = વરસવું વરસી જવું = આપી

દેવું; ખુશી થઈને ધણું આપવું] -હી વિં

[સરં મ] વરસાદમા ઉપયોગી (કાટ,

કગલો) ‘રેઇનકાટ’

વરસી સ્ત્રીં જુઓ વરશી

વરસું(-સું)ડી સ્ત્રીં [રસોળી કે સૂણવું ઉપરથી]

બાળકની ગરદનનો એક રોગ (૨) કંઠમાળ

વરસુંદ સ્ત્રીં [વરસ + દસુંદ? સરં હિં.

વરસોંડી, -હી, વરસોદિયા] વધે વધે મળતી

જો બાધી રકમ; વર્ષાસિન (શીતેર ૩૧)
 વરસોવરસ અં [વર્ષ' ઉપરથી] હર વર્ષે
 વરસોળી સ્ત્રીં બુઓ રસોળી
 વરહૂય નં પેટતુ એક હઈ (ગાળો)
 વરંગો પું ઠેરને થતો એક રોગ
 વરંહ(-રો) પું [સ; સરં દે. વરંડિયા, રં.
 વરડા; હિં. વરામદા, પો વરંદા] આસરી, પડાળી
 વરાક વિં [સં] ક ગાલ; બિચારં (૨) અધમ
 (૩) પું (સં.) શિવ
 વરાગડું વિં બુઓ વડાગરં
 વરાડી સ્ત્રીં [સં વરાટિકા] કાડી
 વરાડ પું; સ્ત્રીં [બુઓ વરાડુ (દારડાથી
 મપાતુ માપ)] ભાગ, હિસો. [વરાડે પડતું =
 ભાગે પડતું; ભાગે આવતું]
 વરાડ પું; નં [પ્રા વરાહ, વરાહગ (-ય); (સ.
 વિદર્ભ)] (સ.) મધ્ય પ્રાત ભેડેના એક પ્રાત
 વરા(-રે)ડું (વ') નં [સરં સે. વરાટ = ઠેરડું]
 એક ઠેરડું
 વરાણિયે અં વડે, થી
 વરાત સ્ત્રીં [સરં હિ. વરાત (સં. વર + યાત્રા-
 અથવા વ્રાત)] લગ્નની ભન (૨) [પ્રા વરાત]
 રૂપિયા આપવા ખાતનચીને લખેલો રકમો
 વરાધ (ધ) સ્ત્રીં નાના છોકરાને થતો એક
 રોગ (૨) એક વનરપતિ [થના રોગ]
 વરાધવાવળી સ્ત્રીં વરાધ અને વાવળી (ખાળકાને
 વરાધે અં બહાને; મિથે
 વરાપ સ્ત્રીં [સરં મ. વરપડ, વરિપડા = આતુર
 -હુબ્ધ થવું. સરં વરવું, અથવા સગં મ.
 વળાળ = વગસાદ પછી જમીનનું સુકાવું, મ
 વાળળે (સં. જ્વલ્) સુકાવું] તલપ, આતુરતા
 (૨) વરસાદ આવી ગયા બાદ થોડા દિવસ
 ઉપાડ નીકળતા પાણી ચુસાર્ધ ભય છે તેવી
 જમીનની સ્થિતિ (૩) કુરસદ, નવરાસ.
 [-આવચી = જમીનની વરાપની સ્થિતિ થવી]
 -પિયુ' નં કોમી ડાગેર વાવીને કરેલું ધર
 વરામ નં [સં મર્મ, સરં મ. વર્મ]
 (કા) મર્મસ્થાન
 વરાદોહા સ્ત્રીં [સ] બુઓ નિતંબવતી
 વરાવાજન નં બંબં [વરો+વાજન] વરો અને

વાજિત્રોની ધામધૂમ (૨) મોટું જમણ (સુ)
 વરાસન નં [સં] ઉત્તમ આસન - બેઠક
 વરાહ પું [સં] કુકર; સુવર (૨) વિંછુનો નીલો
 અવતાર. ઠકલપ પું જેમા વરાહ અવતાર
 થયો હતો તે કલ્પ [ને ખગોળશાસ્ત્રી
 વરાહમિહિર પું [સં.] (સં.) પ્રાચીન ગણિતી
 વરાળ સ્ત્રીં પાણી ગરમ થતા તેવું વાયુરૂપે થતું
 રૂપાતર (૨) [લા] બળતરા; કાઝ; બુરસો.
 [છીની વરાળે ન કાઢવી = જરાય સાસુ ન
 બોલવું (૨) મનની બળતરા કે વાત જરાય
 બહાર ન કાઢવી] ંય' નં વરાળથી ચાલતો
 સચો. -બિયુ' વિં વરાળવાળું (૨) જેમાથી
 વરાળ નીકળતી હોય તેવું (૩) વરાળથી કરેલું
 (૪) નં વરાળ છટકવાનું બારં
 વરાં અં [બુઓ વાર, સરં મ વરિ = પર્યંત
 (કાનહી વરમ)] + વેળા, વખત. ઉદાહરણ વરાં
 વરાંગ વિં [સં] સુંદર અવયવોવાળું (૨) નં
 માથું. ંના, -ગી સ્ત્રીં સુ દર અંગવાળી સ્ત્રી
 વરાંસહું (૦) અંકિં [બુઓ વરાસો] ભરોસે
 બૂલવું (૨) પરતાવું, અક્ષોસ કરવો
 વરાંસો (૦) પું [સરં હિં. મરોસા (સ મહ +
 આશા) ભરોસો (૨) પરતાવો, અક્ષોસ
 વરિયાળી (વ') સ્ત્રીં [સ. વૃદ્ધ્યાલી, સરં
 મ વરાલી, વરિઆલી] મુખવાસ તરીકે
 વપરાતું એક બી
 વરિષ્ઠ વિં [સ] સર્વોત્તમ [જેવું એક ધાન્ય
 વરી સ્ત્રીં [દે વરડજ, સરં મ, હિં. વરી] કાગ
 વરીડો પું [દે વિઝર] બુઓ વીરડો
 વરે પું, નં [સં વૃક] એક ચોપડું હિં પ્રાણી
 વરેણ પું [સં] પાણીનો અધિષ્ઠાતા દેવ, પશ્ચિમ
 દિશાનો દિક્ષાલ (૨) સૂર્યમાળાનો એક ગ્રહ;
 'નેપ્ચ્યૂન' - છુાત્ર નં એક દિવ્ય અસ્ત્ર
 વરડ નં [સં વિ + રહ] પલાળીને ફળગાવેલી
 ડામર. -હિયું વિં તેનું બનાવેલું
 વરણી સ્ત્રીં બુઓ વરણી. [-માં આવડું =
 પૂજનકર્મ મા સામેલ કરાવું (પ્રાણીય) (૨)
 ફસાવું; રોકાવું, સપડાવું]
 વરે અં [બુઓ વેરે] સાથે
 વરે(-રો,-રોં)ડી (૦) સ્ત્રીં [સ. વર + રૂઢિ કે વર

+ ગોઠી] વર તરફથી અપાતુ લગ્નની ખુશાલીનું
જમણું (૨) જનોઈ દીધા બાદ અપાતુ જમણું
વરેહું (રે) નં [બુઓ વરાહું] રાહું; દોરહું
વરેહુય વિં [સં] પસંદ કરવા યોગ્ય (૨)
પ્રધાન, શ્રેષ્ઠ
વરેરો પું (કા) તીર્થ હવિયારનો ઊડો ધા
વરો પું [બુઓ વરહુ = વપરાહું, સરં મ વરા =
સીધુ, વરો = પુષ્કળ] નાત જમાડવી તે (૨)
વપરાશ, ખરચ
વરોટો પું [સં વર + વૃત્ત, સરં મ વરોટા] રસ્તા
બનાવવામા વપરાતો મોટો ગોળ પથ્થર; રોહર
વરો (-રો) ઠી સ્ત્રીં બુઓ વરોઠી
વરોહા પું [સં] ભમરો - હા સ્ત્રીં ભમરી
વરોહા (-ળ) નં વાઝિયાપણુ
વરોળહું સંકિં [સં વિલોહું] + વલોવહુ (૨)
[પ્રા વિ + હજ] ટ્રેળવૃ, પાડી દેહુ
વરોઠી (રોં) સ્ત્રીં બુઓ વરોઠી
વર્મ પું [સં] મોટા સમુદાયનો એક ભાગ
(૨) ના ૧ પ્રમાણે પાડેલા જથામાનો ફરેક (૩)
ઐણી, કોટિ, કક્ષા (૪) શાળામા ઐણીવાર
વિદ્યાર્થીઓને લાણવા બેસવાનો ઓરડો
(૫) 'રકવેર' (ગ). [-કરવો = બે સમાન
સખ્યાનો ગુણાકાર કરવો (૨) વગ પાહવો.
-પાહવો = વર્ગ પ્રમાણે બુદ્ધ પાહવું.]
૦પરી પું 'કેનોટ્રેટિક ઇન્કવેશન' (ગ)
૦પદ્ધતિ સ્ત્રીં કક્ષાવાર વિદ્યાર્થીઓના વર્ગ
પાડી લાણવવાની પદ્ધતિ ૦કેર પું વર્ગ
બદલવો તે ૦મૂલ (-ળ) નં 'રકવેર રૂટ'
(ગ.) ૦વારી સ્ત્રીં વર્ગવાર ગોઠવણી;
વગી કરણ ૦વિગ્રહ પું સમાજના વર્ગો
વર્ગો વચ્ચે હિતવિરોધને કારણે વિગ્રહ;
'કલાસ-વોર' ૦વિગ્રહવાદ પું વર્મ-
વિગ્રહમા માન્યતાનો વાદ ૦વ્યવસ્થા સ્ત્રીં
શોળાના વર્ગની વ્યવસ્થા ૦શિક્ષક પું
નિશાળના વર્ગનો શિક્ષક. ૦શિક્ષણ નં
વર્ગમા (શાળામા) મળતુ કે અપાતુ
શિક્ષણ. ૦સત્તાકે વિં અમુક વર્ગ કે
સમૂહની જ સત્તાવાળુ 'ઓલિગાર્કિક'
-ર્મત્મકે વિં [+ આત્મક] 'કેનોટ્રેટિક'

(ગ) -ર્મભિમાન નં [+ અભિમાન]
ચોતાના વર્ગનું અભિમાન - તેનાં હિતાહિત
વિશેની અભિમતા -ર્મભિમાની વિં
વર્ગભિમાનવાળું, 'કલાસ-કોન્સિયસ'.
-ર્મવર્મી સ્ત્રીં ઉપલા વર્ગનો અધિકારી
રત્ન ઉપર જતા નીચેના વર્ગમાથી કામચલાઉ
નિમણૂક કરવી તે -ર્મી (૦ય) વિં વર્ગનું;
વર્ગ સબધી (૨) એક જ વર્ગનું -ર્મકરેણુ
નં [સં.] વર્ગ પાહવાતે -ર્મોદય પું [+ ઉદય]
એક અમુક વર્ગ - આખો સમાજ નહિ -
તેનો ખાસ ઉદય ('સર્વોદય' થી ઊછરો)
વર્મસ નં [સં] કીર્તિ, તેજ (૨) બળ,
પગકંઠ (૩) વીર્ય -રવ નં [સરં મ.]
વર્મસ. -રિવની વિં સ્ત્રીં, -રવી વિં
તેજસ્વી, વીર્યવાન
વર્મ પું, ૦ન નં [સં] વર્મહુ તે ૦નીય
વિં [સં] તજવા યોગ્ય ૦હું સંકિં [સ વૃજ]
તજહુ, છોડી દેહુ -ર્મત વિં [સં] તજેહુ,
છોડી દીધેહુ -ર્મય વિં [સં] વર્મનીય
વર્ણ પું [સં.] રંગ (૨) અક્ષર (૩) ૩૫
(૪) પ્રકાર (૫) પું, સ્ત્રીં હિંદુ સમાજના
ચાર વિભાગમાનો ફરેક (બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય,
વૈશ્ય અને શૂદ્ર) (૬) જ્ઞાતિ ઉદ્ધાં અઢાર
વર્ણ [-ર્મથી જનું રહેલું, નીકળી જવું =
જ્ઞાતિબદ્ધ થવું (૨) માણસાઈમાથી જવું
-વિનાનું = ઠેકાણા વગરનું, કંઠેય, ખરાય]
૦વર્મ પું ફરેક વર્ણનો ધર્મ
વર્ણન નં [સં] વર્ણવવું કે વર્ણવેલું તે, ૦યાન
(૨) પ્રશસા ૦કવિતા સ્ત્રીં વર્ણનપ્રધાન
કવિતા -નાત્મકે વિં વર્ણનરૂપ
વર્ણનીય વિં [સં] વર્ણવવા યોગ્ય
વર્ણભેદ પું [સં] વર્ણો વચ્ચેનો ભેદ
વર્ણમંડળ નં સૂચની આસપાસનું લાલ
રંગનું બાળ્મીય પ્લકાણુ, 'કોમોન્સિયર'
વર્ણમાલા (-ળા) સ્ત્રીં [સં] લાપાના મૂળાક્ષરો
વર્ણયતિ પું [સં] ચોતાલ
વર્ણવહું સંકિં [સં વર્ણ] વર્ણન કરવું, વિગતે
કહેવું (૨) વખાણવું
વર્ણવાદેશ્વરી પું એક ૭૬

વર્ણવિચાર પું [સં.] જુઓ શબ્દવિચાર
 વર્ણવિપર્યય પું [સં.] શબ્દોમા વર્ણો ઊલટ-
 સૂલટ થઈ જવા તે (નિરુક્ત)
 વર્ણવું સંકિં જુઓ વર્ણવું
 વર્ણવૃત્ત નં [સં.] (માત્રાવૃત્તથી ઊલટું) વર્ણોની
 સખ્યા ઉપરથી નિયત થયેલો છંદ
 વર્ણવ્યત્યાસ પું [સં.] અક્ષરબદલાઈ જવા-
 ઊલટસૂલટ થઈ જવા તે
 વર્ણવ્યવસ્થા સ્ત્રીં [મ.] વર્ણોની વ્યવસ્થા,
 ચાર વર્ણો દ્વારા થતી સમાજવ્યવસ્થા
 વર્ણશ્રુતિ સ્ત્રીં [સં.] વર્ણો, 'સિલ્લેખલ'
 વર્ણસમાઈ સ્ત્રીં સભતીય વર્ણોનું આવર્તન,
 વર્ણનુપ્રાસ (૨) પ્રાસ ખેસેલો કે ખેસાડેલો તે
 વર્ણસંકર વિં [સં.] ભિન્ન વર્ણના સ્ત્રીપુરુષથી
 ઉત્પન્ન થયેલું (૨) વ્યભિચારથી ઉત્પન્ન થયેલું
 (૩) પું તેવો શાસ્ત્ર. [તે(મે)નું] રચાન
 વર્ણસ્થાન નં [સં.] વર્ણો વ્યાધી ખોલાય છે
 વર્ણવિચાર પું [સં.] ભિન્ન ભિન્ન વર્ણના
 'આચાર કે ધર્મ' [(૨) વર્ણનુક્રમણિકા
 વર્ણનુક્રમ પું [સં.] મૂળાક્ષર પ્રમાણેનો ક્રમ
 વર્ણનુક્રમણી, -ણિકા સ્ત્રીં કક્ષાવાર કે
 મૂળાક્ષર પ્રમાણે ગોઠવેલું સાકળિયું
 વર્ણનુપ્રાસ પું [સં.] સભતીય વર્ણોનું
 આવર્તન; એક શબ્દાલંકાર (કા. શા.)
 વર્ણલંકાર પું [સં.] જુઓ શબ્દાલંકાર
 વર્ણવર્ણ પું, -ર્ણી સ્ત્રીં અનેક વર્ણના
 લેણીનો શંભુમેળો
 વર્ણશ્રમ પું [સં.] (સમાજ તથા વ્યક્તિના)
 વર્ણવાર અને આશ્રમવાર વિભાગ અને તેમનાં
 કર્તવ્યોની વ્યવસ્થા [ભિન્ન વર્ણ
 વર્ણોત્તર વિં [સં.] ભિન્ન વર્ણનું (૨) નં
 વર્ણિત વિં [સં.] વર્ણવેલું
 વર્ણિ પું ઉચ્ચારક્રિયાનું એકમ; 'સિલ્લેખલ' (૨)
 વિં વર્ણી કે વર્ણને લગતું
 -વર્ણ વિં [સં.] વર્ણ પરથી (સમાસને અતે
 લાગતા) '-ના વર્ણ-રંગવાળું' ઉદા. ઘઉં વર્ણ
 વર્ણવિચાર પું [સં.] વર્ણોનું ઉચ્ચારણ
 વર્ણવિ વિં [સં.] વર્ણનીય (૨) જેનું વર્ણન
 કરવાનું છે તેવું

વર્તણૂક સ્ત્રીં [સરં મ.; વર્તવું પરથી] વર્તવાની
 રીત; ચાલચલગત; રીતસાત
 વર્તન નં [સં.] આચરણ; રીતસાત. 'ઠંહામી
 સ્ત્રીં સારી ચાલચલગત માટે જામીન
 વર્તમાન વિં [સં.] ચાલુ (૨) આધુનિક (૩)
 પું બં વં સમાચાર; ખબર (૪) પું
 વર્તમાનકાળ. ઠંકાળ પું ચાલુ સમય (૨)
 [ચા.] કિંનો એક કાળ. ઠંકુદંત નં (વ્યા.)
 કિંનુ એક કુદંત. ઠંપત્ર નં છાપું
 વર્તવું અં કિં [સં વૃત્ત] આચરણ કરવું,
 ચાલવું (૨) થવું, હોવું (૩) ગુજરાત ચલાવવું
 (૪) સંકિં પારખવું; જેવું (૫) [સરં હિં.
 વરત્તના] રીત પ્રમાણે આપવું
 વર્તવિ પું ['વર્તવું' ઉપરથી] વર્તણૂક; રીતસાત
 -વર્તી વિં [સં.] (સમાસને અતે) હોતું ઉદા.
 મધ્યવર્તી
 વર્ણ(-ળ) નં [સં.] ગોળાકાર, 'ફંકાણું' (૨)
 'સર્કલ' (ગ.). ઠંપાદ પું 'કંવોડૂન્ટ' (મ)
 -ભા(-ળા)કાર વિં [+જાકાર] ગોળ આકાર
 રતું; 'સરકચુલર' (ગ) (૨) પું ગોળ આકૃતિ
 વર્ધક વિં [સં.] વધારનાર (પ્રાય: સમાસને
 અતે). -ન નં વધવું તે (૨) આપાદી (૩)
 કાપવું તે. -માન વિં વધતું જતું, આપાદ
 થતું (૨) પું (સ.) વિંછું (૩) (સ.) ૨૪મા
 તીર્થંકર-મહાવીર [સમૃદ્ધ થતું
 વર્ધિત વિં [સં.] વધેલું. -વર્ધુ વિં વધતું;
 વર્ધ નં [સં.] કવચ
 વર્ધ વિં [સં.] પ્રધાન; શ્રેષ્ઠ (સમાસને અતે)
 વર્ષ નં [સં.] બાર માસનો સમય (૨) (પ્રાચીન
 ભૂગોળ મુજબ) પૃથ્વીનો અમુક ખંડ જેમ કે
 'ભારતવર્ષ' [-ખેસવું = નવું વર્ષ શરૂ થવું.
 -વર્ણવું = દુકાળ પછીના વર્ષ માં સારા પાકવું].
 ઠંકુળ નં વર્ષ દરમિયાન બનતાર બનાવોનો
 'વરતારો' [-કાઠણું = (જેશીએ) એવો વરતારો
 તૈયાર કરવો]
 વર્ષણુ નં [સં.] વરસવું તે
 વર્ષણું અંકિં (૨) સંકિં [સં. વર્ષ] જુઓ.
 વરસવું [લાદરવો
 વર્ષા સ્ત્રીં [સં.] વરસાદની ઋતુ - શાવણ અને

વર્ધાવધું સંકિં 'વર્ધ'નું પ્રેરક
 વર્ધાસન નં [સં વર્ધ+અશન, સરં મ, હિં.
 વરપાસન] (રાજ્ય તરફથી) શુભરાત માટે
 મળતી વાર્ષિક રકમ
 વર્ધાવર્ધ અં [સરં મ] દર વર્ધે, પ્રતિવર્ધ
 વલ પું [સરં મ, હિં, સં. ઓલ] ઝાકળ
 વલદ્ધુ વિં [સરં હિં વલક્તા=ઉમંગમાં
 આવવું] બહુ જ લાલચુ
 વલખણ અંકિં [સ વિ+લખ] વલખા
 મારવા વલખાં નંબંબં દાક્ષ (-મારવાં,
 વીણવાં)
 વલ(-ળ)ણુ નં [સ. વલ, સરં મ વલળ]
 વૃત્તિ; મનનું વળવું તે (૨) [વરતા કે નદીને]
 વાક (૩) કવિતામાં આવતો ઊધલો (૪)
 જીવારના ગીચ ચાસમાથી ઉખેડી લીધેલા
 છોડ (૫) નક્કોટાટાની ઉપરામણી (૬) મરોડ.
 [-અખત્યાર કરવું, પકડવું, લેવું =
 અભિગ્રાથ કે વૃત્તિ ધારણ કરવા - ચૂકવવું,
 પતવવું, વહે ચૂકવું=નકાનુકસાનની રકમ
 ચૂકતે કરવી-આપવી લેવી.] ૦દાર વિં
 [સરં મ વલળદાર] મરોડદાર
 વલદદાણિયાં નંબંબં જીઓ વળતદાણિયા
 વલદે અં [ફા, અ વલ્દ=પુત્ર] 'નો દીકરો'
 'બિન' એ અર્થ બતાવે છે (પ્રાય ખત
 દરતાલેખમાં)
 વલન નં [સં.] વળવું તે, વલાણ
 વલમી, ૦પુર' નં [સં] (સ) સોરોઢરું એક
 પ્રાચીન ગામ (આજનું વળા)
 વલય નં [સં] કંકણ, કંડુ
 વલવલ સ્ત્રીં [જીઓ વલવલવું, સરં અ વલ-
 વલ] વધારેપડતી ચચળતા (ખોલવા, ખેસવા,
 ઊંઘવામાં); ધડી સખણુ ન રહેવું તે (૨)
 વગર પૂકથે ખેલખોલ કરવું તે ચિખાવલાવેડા
 વલવલવું અંકિં [સં વિ+લપ્ પ્રા વલવલ]
 ખોલખોલ કરવું (૨) રોતા રોતા ખોલવું,
 વિલાપ કરવો (૩) વલખા મારવાં
 વલવલાટ પું [વલવલવું પરથી] વલોપાત,
 હાયવેચ (૨) સળવળાટ
 વલવલયુ' વિં [વલવલ પરથી] વલોપાત કરવું

(૨) વલવલ કર્યા કરતું બહુખોલું
 વલંદો પું [હિં* જોલંડ ઉપરથી, સરં મ
 વલંદેજ] હોલડનો રહેવાસી, ડચ
 વલ બાટુ અંકિં [સ ભવલમ્, વલવ] રોકાવું,
 ચૂથાવ [સુ] જીઓ પારવવું
 વલારવું સંકિં [સરં પ્રા. લૂરહ=કાપવું]
 વલારો પું ['વલવલવું' ઉપરથી] એકની એક
 પાતની ચૂથાચૂથ (સુ)
 વલિત વિં [સં] વળેલું, વાકું (૨) કચલી
 પડેલું (શરીર) ૦પલિત વિં ધરવું,
 વળિયાપળિયાવાળું
 વલી પું [અ] પીર, ચોલિયો
 વલ્લરવું અંકિં, -વલું (વ') સંકિં વલ્લરવું
 કર્મણિ ને પ્રેરક
 વલ્લર (વ') સ્ત્રીં [વલ્લરવું પરથી] ચળ, ખણખ
 [-આવવી=વલ્લરવું પડે એવું થવું]
 વલ્લરો પું -રિયું નં (વ') [વલ્લરવું પરથી]
 નહોર કે નખનો ઉઝરડો, લવ્લરો
 વલ્લરું (વ') સંકિં [પ્રા લૂર (સ છિદ્)]
 ખણવું; ઉતરડવું
 વલ્લ (-ળૂ) દ(-ધ)વું અંકિં [સ વિ+પ્રા
 રુક્ (સં રુક્)] મડવું (૨) પેધવું પળકવું (૩)
 સંકિં વળગવું વલ્લ (-ળૂ) દુ (ધુ') વિં
 પેવેલું
 વલે (લે) સ્ત્રીં [અ વલહ] હાલ દશા (૨)
 ભૂંડા હાલ (૩) ઉપાય [-કરવી, થવી]
 વલો પું [જીઓ વલવલવું] ઝખના
 વલોણું (વ') નં [જીઓ વલોવવું] વલોવવું તે
 (૨) વલોવવાની ગોળી (૩) રવેયો [-કરવું=
 ઘાસ કચી. વલોણામાં મૂતરવું=સારા
 કામમાં અડચણ નાખવી] -જીવાર પું
 વલોવવાનો દિવસ -જીવારે અં [લા]
 આખોધડીએ; વારે વારે -વ્હી સ્ત્રીં રવાઈ,
 નારું વલોણું
 વલોપાત પું [જીઓ વલો] અધીરાઈનું
 આકળાપણું (૨) આકંઠ, કલપાત [-કરવો]
 -તિજુ વિં વલોપાત કરનારું, તેવા રવલાવતું
 વલોવવું (વ') સંકિં [સં વિ+લુદ્, કે પ્રા.
 વિરોહ (સં. મન્ય); સરં હિં. વિલોના] માખણ

કાઢવા હાંનિ વાસ વડે ધૂમહુ (૨) [લા.]
ચૂથવું, ચૂથવું. -ણું નં વલોવવાનું સાધન.
-હા(-રા)વણુ પ્રેરક વલોવાણું [કર્મણિ]

વલક નં [સં] જાડની છાલ
વલકલ નં [સં.] વલક કે તેવું વસ્ત્ર
વલિમ(-લમી)ક પું, નં [સં.] રાફડો
વલ્લલ વિં [સં.] વહાણુ (૨) પું પ્રિય; પતિ
(૩) [સ.] વલ્લલાચાર્ય-પ્રસિદ્ધ વૈજ્ઞવ
આચાર્ય ંપંથ, ંમત, ંસ પ્રદાય પું
પુષ્ટિમાર્ગ -લા સ્ત્રીં પ્રિયા; પત્ની. -ભી
વિં વલ્લલ સંપ્રદાયનું

વલ્લરિ(-રી) સ્ત્રીં [સં] વેલ
વલ્લવ પું [સં] ગોવાળિયો (૨) રસોધયો
(૩) [સ.] યુત્તવાસનું બીમનું નામ

વલ્લ ખખખા (-લ્લા) અં [સરં વલ્લાવતું]
કોઈનું માગતુ લહેણુ રણુ નહિ એમ, ચૂકતે
વલ્લા(કરણુ)થણુ [અ વલ્લાહ=અલ્લાના સમ,
ખરેખર પરીથી ?]=ચૂકતે કરણુ કે થવું

વલ્લાવણું સંકિં [સં] વલ્લ, પ્રા. વલ્લ, જુઓ
વલ્લા પતાવણુ, વાળી જેડુ, વલ્લ ખલ્લા કરવું
વલ્લિ(-લ્લી) સ્ત્રીં [સં] વેલ

વલ્લું વિં [પ્રા વલ્લ ઉપરથી] રાફડ, ફંટાણુ (૨)
પહોણુ, ચોટુ (૩) [કા] હિંતવાણુ, મમતાવાણું;
વણુ (ઉદાં માવલું, ઘરવલું) ^{વલ્લ રોજાનાં} _{જેનાં રોજાનાં}

વળા(-હા)વું અંકિં [વા] (વાયુ) ઉપરથી]
પવનમા જૂલીને સુકાવું

વળા(-રા)વણુ સંકિં 'વાવણું'નું પ્રેરક
વવરણું સંકિં [સં] વિવર્જી તજવું, છોડવું
(૨) કામ લાગવું, ખપ આવવું (૩) રૂઢિથી કે
પરંપરાથી નક્કી થવું [કર્મણિ ને પ્રેરક

વવરાણું અંકિં -વણું સંકિં 'વાવણું'નું
વવાણું અંકિં 'વાવણું'નું કર્મણિ

વવળણું અંકિં [સં] વિ + વલ્લ ખરજ
આવળી વવળાટ પું ચળ, ખણ (૨)
સળવળાટ

વવે પું [સં. વ] વકાર (૨) વિવેક
વશ વિં [સં] તાળે, શરણે (૨) મુખ (૩) પું
કાખુ, નિયમન. ંકરણુ વિં વશ કરનાર.
ંવર્તિની વિં સ્ત્રીં, ંવર્તી વિં તાળે રહેનાર

વશા સ્ત્રીં [સં.] વાઝણી સ્ત્રી (૨) હાથણી (૩)
સ્ત્રીં પત્ની (૪) નણ દ

વશાત્ અં [સં] (સમાસમા, નામને અતે)
'ને લીધે' એવા અર્થમા ઉદાં દૈવવશાત્
વશિત્વ નં [સં.] તાબેદારી (૨) યોગની આઠ
સિદ્ધિઓમાની એક-સર્વને વશ કરવાની શક્તિ
વશિયર પું [સં. વિષયર, પ્રા વિસહર] નામ
વશિ(-સિ)ધ પું [સં] એક પ્રસિદ્ધ વૈદિક
ઋષિ, રઘુવંશના કુલચુર

વશીકરણુ નં [સં] વશ કરવું તે (૨) વશ
કરવાનો મત્ર, જાદુ; એક અભિચાર [સચમ
વશીકાર વિં [સં] વશ કરનાર (૨) પું કાખુ;

વશેક વિં + જુઓ વિશેષ (૨) પું સારો મેળ
વશ્ય વિં [સં] વશ કરાય તેવું (૨) તાબે, અધીન
વષટ્કાર પું [સં.] દેવને આહુતિ આપતી
વખતે 'વષટ્' એમ બોલવું તે [પુરુષ

વષ્ટા(-સટા)ળિયો પું વિધિનું કામ કરનાર
વષ્ટિ સ્ત્રીં જુઓ વિધિ, ંદાર વિં વિધિ કરનાર
વસટાળી સ્ત્રીં જુઓ વસટાણું. -ળિયો પું

જુઓ વષ્ટાળિયો. -ણું નં [વિધિ ઉપરથી]
વિધિનું કામ, રિસાયેલાને મનાવવાનું કામ (૨)
ફટણીપણું (૩) માથું (કન્યાનું). -ળો પું

વસટાણું કરનારો (૨) ભડવો

વસતિ(-તી) સ્ત્રીં [સં.] વસવું તે, વસતી
(૨) વાસ, રહેઠાણ (૩) લોકસંખ્યા (૪)
બાળબચ્ચાનો ભરાવો (૫) વસેલી જગા.

ંગણતરી સ્ત્રીં વસતિની ગણતરી. ંચલ
નં શાળામાં બાણતા વિદ્યાર્થીઓને રહેવાનું
સ્થાન, છાત્રાલય ંપત્રક નં માણસોની
સંખ્યાની ગણતરીની નોંધ. ંવાડી સ્ત્રીં

બાળબચ્ચા, કુટુંબકળીલો [(સુ) અગ્નિ
વસતેવ પું [સરં મ વિસ્તવ (સ. વિવસ્વત્)]
વસન નં [સં.] વસ્ત્ર [સાદું

વસનું વિં [સં] વિષમ સુરહેલ (૨) કપરું (૩)
વસલો પું [અ] લાગ, જમીનનો ઢુકડો

વસલો પું [સં] વસ=બાંધવું, પહેરવું, અથવા

સરં મ વસલા(અ વસાલી)=સારા વસ્ત્રનો
ઢુકડો બારદાન (૨) જુઓ વખલો

વસવસો પું [અ.] અંદરો; વહેમ

वसवाट पुं० वसवु ते. -सुं न०, -यो पुं०
 ['वसावटु' उपरधी] गाम तरक्षी पसायतां
 आपी वसावेला हलम, घोषी, वगेरे क्षीरगर
 वसवास स्त्री० [ज. वस्वास] यडसायडसी
 वसवुं अ०किं [सं. वस] रहेवुं मुकाम करेवा
 (२) मनमा ठसवु, हिलगा ठितरवुं [दुकान
 वसती करवी = दुकाने धराक आवे तेम
 करवु (२) [व्यंग] दुकान थध करवी.]
 वसणकुं न० [सर० वसवास] वाधो
 वसंत पु०, स्त्री० [सं] क्षणैत्र मासनी
 ऋतु ऋतुराज (२) ओक राग. ०क पुं०
 विदूषक ०तिक्षक पुं०, न० ओक दूळ (२)
 वसंतनिलका ०निलका स्त्री० ओक छंद.
 ०५ यमी स्त्री० माध सुदि पंथमी. ०पूज
 स्त्री० वसतऋतु जेसता थतु पूजन के उत्सव.
 ०सभा पु० कामदेव -तिथुं न० वसत-
 ऋतुमा स्त्री० पहेरे छे ते कसू पानी छाटवाणु
 घोणुं वस. [-वणअवुं = मोहनी लागवी]
 -ती वि० वसंत संधी (२) पीणुं.
 -तोत्सव पुं० [+उत्सव] वसतऋतुने उत्सव
 वसंत स्त्री०; न० [सं. वसन] वर तरक्षी
 कन्याने अपाणी (वस्त्रादिनी) सेट
 वसा स्त्री० [सं] मेह (२) यरणी
 वसाध स्त्री० जेतनी मीठी जमीन
 वसाड(-व)वुं स०किं 'वसवु'नु प्रेरक
 वसाधुं न० [स वसा + वन्न] औषधिओ
 नाणी बनवेला पाक (२) गाधियाटानी यीज
 वसात स्त्री० [बुओ विसात] माल, पूंछ (२)
 हिस्त्राथ, गणतरी
 वसामेह पु० [सं] ओक प्रजारने भूत्ररोग
 वसावडु स०किं 'वसड' तथा 'वासवु'नु प्रेरक
 वसावु अ०किं [सं वस] 'वसड'नु लावे
 (२) 'वासवु'नु कर्मणि (३) न० रजेवाणुं
 के तेनु महेनताणुं. -वे। पुं० रजे, रजेवाण
 वसाहट स्त्री० [म (स वस)] भूणस्थानेधी
 जीने करातो वास के तेनु स्थान (२) सस्थान,
 'कुशेनी'. -ती वि० वसाहटने लगवु (२)
 वसाहट करी रहेनार
 वसियत स्त्री० [ज. वसियत] वारसो (२)

वसियतनाथुं ०नाथुं न० वील, वारसा
 विथेनु लभाणु [वसवानु रथान
 वसियाणु न० ['वसड' उपरधी] वसवाट;
 वसिष्ठ पुं० [सं] (स) ब्रुओ वशिष्ठ
 वसी पु० [ज] वहीवट करनार; गामनो
 थ हाथरत करनार
 वसीलो पु० [ज] मोटा साथे सधध; तेमनी
 लागवग के मद्ध. -साहारे वि० लागवग के
 सधधवाणुं
 वसु न० [स] सोनुं (२) पुं०, स्त्री० धन, दोलत
 (३) पु० सूर्य (४) आठ देवाना ओक मंडण-
 मनी दरेक (५) वि० आठ (संकेत) ०देव
 पुं० (सं) श्रीकृष्णना पिता ०धा स्त्री०
 पृथ्वी ०धाधिपति, ०धेश पु० राज.
 ०मती, -सुंधरा स्त्री० पृथ्वी
 वसुवुं अ०किं [सं विशुष्क] (गायत्रे'स)
 दूध देती थध थवी
 वसूल न० [ज] मागता पेरे यूकते थयेली रकम
 (२) आभक्षानी (३) महेसूल (४) अ० यूकते
 थाय के थयेनु होय तेम [-आपु] = मजरे
 आपव, अगाठि आप्यु होय ते कुलमा कापी
 आपव. -करवु, थवु, लेवु = मागवु यूकते लेवु,
 थवु. ०हारे वि० (२) पु० आवक अथवा
 महेसूल उधरावनार. ०भाडी स्त्री० वसूल
 करवानी भाडी रहेली महेसूल (२) मजूर
 करेला अर्थमाधी अर्थयेली, अर्थवानी अने
 भाडी रहेली रकमनी निगत -लात स्त्री०
 वसूल करवानी साथ, महेसूल (२) वसूल
 करवु के लेवु ते -लाती वि० वसूलात संधी
 वसो पु० ['वीस' उपरधी] वीधानो वीसमे
 लाग (२) सवापाय हाथ (३) सो के वीसने
 अनुक्रमे सोमो के वीसमे अश (४) आभर
 वस्त(-वता) स्त्री० + वरु
 वस्तार पुं० ब्रुओ विस्तार (२) अहोणुं कृदंथ
 ०णु वि० स्त्री०, -री वि० अहोणा कृदंथवाणुं
 वन्ति पु० [सं] पेड, भूनाशय अस्ति ०मदेश
 पु० शरीरने वन्तिवाणो लाग
 वस्ती स्त्री० ब्रुओ वसती ०गणतरी, ०गृह,
 ०पत्रक ब्रुओ 'वसति(-ती)'मा

કાઠવા દહીંનિ વાસ વડે ધૂમકવુ (૨) [લા.]
 ચર્ચુ, ચૂચુ. -છુ' નં વલોવવાનું સાધન.
 -હા(-રા)વણુ [પ્રેરક] વલોવણું [કર્મણિ]
 વલક નં [સં] ઝાઝની ઝાલ
 વલકલ નં [સં] વલક કે તેનું વચ્ચ
 વલિમ(-લમી)ક પું. નં [સં.] રાફડો
 વલ્લભ વિં [સં.] વહાલું (૨) પું. પ્રિય; પતિ
 (૩) [સ.] વલ્લભાચાર્ય - પ્રસિદ્ધ વૈષ્ણવ
 આચાર્ય ૦૫ થ, ૦મત, ૦સ પ્રદાય પું.
 પુષ્ટિમાર્ગ - ભા સીં. પ્રિય; પત્ની. -ભી
 વિં વલ્લભ સ પ્રદાયનું
 વલ્લારિ(-રી) સીં [સં] વેલ
 વલ્લવ પું [સં] ગોવાળિયો (૨) રસોધયો
 (૩) [સ] શુભવૃક્ષનું ભીમનુ નામ
 વલ્લખખખા (-લ્લા) અં [સરં વલ્લવડું]
 કોઈનું માગતુ લહેણુ રથું નહિ એમ, ચૂકતે
 વલ્લા(કરકું)થવું [જ વલ્લાહ=અલ્લાના સમ;
 ખરેખર પત્ની ?]=ચૂકતે કરકું કે થવું
 વલ્લાવણું સંકિં [સં. વલ; પ્રા. વલ્લ જુઓ
 વલ્લા] પતાવડુ, વાળી દેડુ, વલ્લખલ્લા કરવું
 વલિલ(-લ્લી) સીં [સં] વેલ
 વલ્લું વિં [પ્રા વલ્લ ઉપરથી] રાફડું; દંટાલ (૨)
 પહોણુ, ચોડુ (૩) [કા] કિંતવાણુ; મમતાવાણું;
 વણું (ઉદાં માવલ્લુ, ધરવલ્લુ) ^{વલ્લવલ્લુ}
 વવટા(-હા)વું અંકિં [વા' (વાયુ) ઉપરથી]
 પવનમાં જૂલીને સુકાવું
 વવહા(-રા)વણુ સંકિં 'વાવણું'નું પ્રેરક
 વવરજવું સંકિં [સં વિવર્જ] વજવું; છોડવું
 (૨) કામ લાગવું. ખપ આવવું (૩) રૂઢિથી કે
 પરપરાથી નક્કી થવું [કર્મણિ ને પ્રેરક
 વવરાવું અંકિં -વણું સંકિં 'વાવરણું'
 વવાવું અંકિં 'વાવણું'નું કર્મણિ
 વવળણું અંકિં [સં વિ+વલ્] ખરજ
 આવળી વવળાટ પું ચળ, ખાણ (૨)
 સળવળાટ
 વવેા પું [સં. વ] વકાર (૨) વિવેક
 વશ વિં [સં] તાળે, શરણે (૨) મુગ્ધ (૩) પું.
 કાળુ, નિયમન. ૦કરણુ વિં વશ કરનાર.
 ૦વર્તિની વિં સીં, ૦વર્તી વિં તાળે રહેનાર

વશા સીં [સં.] વાંઝણી સી (૨) હાથણી (૩)
 સીં પત્ની (૪) નણુ
 વશાત્ અં [સ] (સમાસમા, નામને અતે)
 'ને લીધે' એવા અર્થમા ઉદાં દેવવશાત્
 વશિત્વ નં [સં.] તાળેદારી (૨) યોગની આઠ
 સિદ્ધિઓમાની એક-સર્વને વશ કરવાની શક્તિ
 વશિયર પું [સં. વિષયર, પ્રા વિસયર] નામ
 વશિ(-સિ)ક પું [સં] એક પ્રસિદ્ધ વૈદિક
 ઋષિ, રઘુવંશના કુલચુર
 વશીકરણુ નં [સં.] વશ કરવું તે (૨) વજ
 કરવાનો મત્ર, ભક્ત; એક અભિચાર [સંયમ
 વશીકાર વિં [સં] વશ કરનાર (૨) પું કાળુ;
 વશેક વિં + જુઓ વિશેષ (૨) પું સારો મેળ
 વશ્ય વિં [સં] વશ કરાય તેવું (૨) તાળે, અધીન
 વપટકાર પું [સં.] દેવને આહુતિ આપતી
 વખતે 'વપટ' એમ બોલવું તે [પુરુષ
 વષ્ટા(-સટા)ળિયો પું વિધિનું કામ કરનાર
 વષ્ટિ સીં જુઓ વિધિ. ૦દાર વિં વિધિ કરનાર
 વસટાળી સીં જુઓ વસટાળુ. -ળિયો પું
 જુઓ વષ્ટાળિયો. -જું નં [વિધિ ઉપરથી]
 વિધિનું કામ, રિસાયેલાને મનાવવાનું કામ (૨)
 ફટણીપણુ (૩) માથું (કન્યાનું). -ળો પું
 વસટાળુ કરનારો (૨) ભડવો
 વસતિ(-તી) સીં [સં] વસવું તે, વસતી
 (૨) વાસ, રહેઠાણુ (૩) લોકસંખ્યા (૪)
 બાળબચ્ચાનો ભરાવો (૫) વસેલી જગા.
 ગણતરી સીં વસતિની ગણતરી ૦ગૃહ
 નં શાળામાં બાણતા વિદ્યાર્થીઓને રહેવાનું
 સ્થાન, કાગાલય ૦ખત્રક નં માણસોની
 સંખ્યાની ગણતરીની નોંધ. ૦વાડી સીં
 બાળબચ્ચાં, કુટુંબકબીરો [(સુ) અગ્નિ
 વસતેવ પું [સરં મ વિસ્તવ (સ. વિવસ્તવ)]
 વસન નં [સં] વસ્ત્ર [માફું
 વસનું વિં [સં વિષમ] મુશ્કેલ (૨) કપરું (૩)
 વસલો પું [જ] ભાગ, જમીનનો ટુકડો
 વસલો પું [સં વસ=બાંધવ, પહેરવું, અથવા
 સરં મ વસલા(જ વસાલી)=સારા વસ્ત્રોનો
 ટુકડો] બારદાન (૨) જુઓ વખલ્લી
 વસવસો પું [જ.] અંદરો, વહેમ

વસવાટ પું વસવુ તે. -સું નં, -ચેા પું
 ['વસાવવું' ઉપરથી] ગામ તરફથી પસાયતાં
 આપી વસાવેલા હાલમ, ઘોળી, વગેરે કાંરીગર
 વસવાસ સ્ત્રીં [જ. વસ્વાસ] ચડસાચડસી
 વસવું અંકિં [સં. વસ] રહેવું સુકામ કરવો
 (૨) મનમા ઠસવુ, દિલમા ઊતરવું [દુકાન
 વસતી કરવી = દુકાને ધરાક આવે તેમ
 કરવુ (૨) [વ્યંમ] દુકાન બધ કરવી.]
 વસવાડું નં [સરં વસવાસ] વાધો
 વસંત પુઃ સ્ત્રીં [સં] ક્ષણચેત્ર માસની
 અત્ર અત્રરાજ (૨) એક રાગ. ૦ક પુઃ
 વિરૂપક ઠતિલક પું; નં એક ફૂલ (૨)
 વસતતિલકા ઠતિલકા સ્ત્રીં એક જંદ.
 ૦૫ ચમી સ્ત્રીં માધ સુદિ પંચમી. ૦૫જ
 સ્ત્રીં વસતઅત્ર ખેસતા થતુ પૂજન કે ઉત્સવ.
 ૦૬ખા પું કામદેવ -તિયું નં વસંત-
 અત્રમા સ્ત્રીંઓ પહેરે છે તે કસુ બાની જાટવાણુ
 ઘોળું વસ. [-વળમડું = મોહની લાગવી]
 -તી વિં વસંત સખંધી (૨) પીળું.
 -તોતસવ પું [તત્સવ] વસતઅત્રનો ઉત્સવ
 વસંત સ્ત્રીં; નં [સં. વસન] વર તરફથી
 કન્યાને વપાતી (વસ્ત્રાદિની) ભેટ
 વસા સ્ત્રીં [સં] મેદ (૨) ચરખી
 વસાઈ સ્ત્રીં ખેતરની મીઠી જમીન
 વસાડ(-વ)વું સંકિં 'વસવું'નું પ્રેરક
 વસાણું નં [સ. વસા + વન્ન] ઔષધિઓ
 નાખી બનાવેલો પાક (૨) ગાંબિયાટાની ચીજ
 વસાત સ્ત્રીં [જુઓ વિસાત] માલ, પૂંજ (૨)
 હિસાબ, ગણતરી
 વસામેહ પું [સં] એક પ્રકારનો મૂત્રરોગ
 વસાવવુ સંકિં 'વસવ' તથા 'વાસવ'નું પ્રેરક
 વસાવુ અંકિં [સં વસ] 'વસવ'નું લાવે
 (૨) 'વાસવ'નું કમંજી (૩) નં રખેવાળું
 કે તેનું મહેનતાણું. -વેા પું રખો, રખેવાળ
 વસાહત સ્ત્રીં [મ. (સં વસ)] મૂળસ્થાનેથી
 બીજે કરાતો વાસ કે તેનું સ્થાન (૨) સસ્થાન,
 'કોલોની'. -તી વિં વસાહતને લગતુ (૨)
 વસાહત કરી રહેનાર
 વસિયત સ્ત્રીં [જ વસિયત] વારસો (૨)

વસિયતનામું ૦નામું નં વીલ; વારસા
 વિધેનું લખાણ [વસવાનુ સ્થાન
 વસિયાણુ નં ['વસવું' ઉપરથી] વસવાટ;
 વસિષ્ઠ પું [સં] (સ) જુઓ વસિષ્ઠ
 વસી પું [જ] વહીવટ કરનાર; ગામનો
 બદાખરત કરનાર
 વસીલો પું [જ.] મોટા સાથે સબધ; તેમની
 લાગવગ કે મદદ. -લાદાર વિં લાભવગ કે
 સબધવાળું
 વસુ નં [સં] સોનું (૨) પું; સ્ત્રીં ધન, દોલત
 (૩) પું સૂર્ય (૪) આઠ દેવાના એક મહા-
 મનો દરેક (૫) વિં આઠ (સંકેત) ઠેવ
 પું (સં) શ્રીકૃષ્ણના પિતા ંધા સ્ત્રીં
 પૃથ્વી ંધાધિપતિ, ંધેશ પું રાજા.
 ંમતી, -સુંધરા સ્ત્રીં પૃથ્વી
 વસૂકવું અંકિં [સં વિશુષ્ક] (ગાયત્રે'સ)
 દૂધ દેતી બધ થવી
 વસૂલ નં [જ] માગતા પેટે ચૂકતે થયેલી રકમ
 (૨) આમદાની (૩) મહેસૂલ (૪) અં ચૂકતે
 થાય કે થયેલું હોય તેમ. [-આપવું = મજરે
 આપવુ, અગાઉ આપુ હોય તે કુલમા કાપી
 આપવું-કરવુ, થવું, લેવું = માગતુ ચૂકતે લેવુ,
 થવું.] ૦દાર વિં (૨) પું આવક અથવા
 મહેસૂલ ઉધરાવનાર. ૦ખાકી સ્ત્રીં વસૂલ
 કરવાની બાકી રહેલી મહેસૂલ (૨) મજૂર
 કરેલા ખર્ચમાથી ખર્ચાયેલી, ખર્ચવાની અને
 બાકી રહેલી રકમની વિગત -લાત સ્ત્રીં
 વસૂલ કરવાની સાથ, મહેસૂલ (૨) વસૂલ
 કરવું કે લેવુ તે. -લાતી વિં વસૂલાત સંબધી
 વસો પું ['વીસ' ઉપરથી] વીધાનો વીસમે
 લામ (૨) સવાપાચ હાથ (૩) સો કે વીસનો
 અનુક્રમે સોમો કે વીસમો અસ (૪) આખર
 વસ્ત(-સ્તા) સ્ત્રીં + વસ્તુ
 વસ્તાર પું જુઓ વિસ્તાર (૨) બહોળું કટ્ટ બ
 ંજુ વિં સ્ત્રીં, -રી વિં બહોળા કટ્ટ બવાળુ
 વસ્તિ પું [સં] પેટ, મૂરાશય બસ્તિ ંમદેશ
 પું શરીરનો વસ્તિવાળો ભાગ
 વસ્તી સ્ત્રીં જુઓ વસતી ંમણતરી, ંચદ,
 ંપત્રક જુઓ 'વસતિ(-તી)'માં

વસ્તુ સ્ત્રીં [સં] પદાર્થ, ચીજ (૨) સત્ય, સાર
(૩) નં નાટક કે કથાનો વિષય, 'પ્લોટ.'
[-ગૂંથણું = નાટક કે કથાના વિષયની રચના
કરવી - ગૂંથણી કરવી] ઔચિત્તલિપિ સ્ત્રીં
કહેવાની વસ્તુનું આણુ ચિત્ર દોરીને લખવાની
પ્રાર્થાન પદ્ધતિ. ઠા સ્ત્રીં ખરાપણું, સાચ.
ઠા. અં ખરી રીતે, સાચું જોતા ંનિર્દેશ
પું શ્રંધના વિષયનું કે વાર્તાનું સૂચન (૨)
લક્ષણમાં આવી જતા ધર્મો ઉપરાત જેમાં
વસ્તુ વિષે નવા ધર્મનું કથન હોય તેવો નિર્દેશ
કે કથન (ન્યા). ંપણું નં વસ્તુતા, સત્યતા.
ંપાકં પું પદાર્થપાકં. ંસંકલના સ્ત્રીં
કથા કે નાટકના વસ્તુની ચોક્કસ - ગૂંથણી
વસ્ત્ર નં [સં] કપડું. [પાચે વસ્ત્ર = વોતિયુ,
અંગરખો, ખેસ, પાઘડી, ને પગરખા] ંખાળ
વિં જુઓ કપડછાણ (વેઠકમાં) ંપરિધાન
નં કપડા પહેરવા તે ંલોચન નં લૂગડા
વગેરે સર્વ ચોરાઈ કે લૂટાઈ જવું તે ંસ્વાવ-
લ્લ ખન નં વસ્ત્રની આખતમાં સ્વાવલ્લ ખન
-જાતે કાળી પીછ પોતાની કપડાની જરૂર
પૂરી કરી લેવી તે -જાલ કાર પુંખંબં
[+જલંકાર] વસ્ત્રો અને આભૂષણો
વસ્ત્ર પું [જ] મેળાપ, સમાગમ (૨) સંબંધ
વહત સ્ત્રીં [જ] એકથ, પરમેશ્વરનું એકપણું
વહદેવ પું [મ વિસ્તવ (સં વિવસ્વત), કે
વિશ્વદેવ?] અસિ [-મૂંવેા = દેવતા મૂંવેા]
વહન નં [મ.] વાહન (૨) ઉપાડવું - ઊંચકવું
તે; ઊંચકીને લઈ જવું તે (૩) વહેવું તે (પાણીનું)
વહવું સંકિં [સં વહ] વહન કરવું, વહેવું
(૨) અંકિં પ્રવાહરૂપે વહેવું (૩) જવું. [વહી
જવું = વંડી જવું]
વહવાણું અંકિં [સરં પ્રા વેહવ (સ વન્ચ)
= ઠગણું] હેતરાવું, 'વાહવું'નું કર્મણિ
વહાણુ નં [પ્રા. વાહણ] નાવ; મેળો મછવો
[-કમાણું = પુગળ કમાણુ સારી કમાણી
કરવી વહાણે ચડવું = વહાણની સફર
કરવી, પરદેશમાં વેપાર કરવા જવું] ંવગી
પું ખારવો; નાવિક (૨) દરિયાઈ વેપારી (૩)
વહાણનો માલિક, ઉપરી ંવડું નં દરિયામાં

વહાણુ કે. વવા તે (૨) વહાણો વડે વેપાર કરવો
તે (૩) દરિયાની મુસાફરી ંવધા સ્ત્રીં નાવ
ચલાવવાની કળા. -ચિયું નં વહાણને
તળિયે ખાગતી છીપ

વહાણુઈ સ્ત્રીં [પ્રા. વાહણા (સં. ઉપાનહ);
સરં મ. વહાણ = ચ પલ] + પાવડી

વહાણું નં [દે વિદાણ] પ્રભાત [-વાણું =
સવાર થવી. વહાણું વહી જવાં = વણ
દિવસ થઈ જવા] -જેણું નં (૫) વહાણું

વહાણી પું [અ. વહાવી; સરં હિં] શેખ
અંકુલ વહાળનો અનુયાયી (મુસલમાની
ધર્મના એક ફાત્તાનો)

વહાર (૧) સ્ત્રીં [પ્રા. વાહર (સં. વ્યાહ) = મરઠ
માટે ખોલાવણું] સહાયતા, મદદ. [વહારે
ચડવું, ધાણું = મદદ દેવું]

વહારું (૧ નં [જુઓ ંહી = વેળ] (સુ) હઠ;
રઠ (૨) મનનું વણ, વેળ [-આવણું = વણું
આવણુ રઠ પકડવી વહારે ચડણુ = હઠે
ચડવું; રઠ કરવી] -રંખાર વિં વારે વારે
વહાર આવે એવું

વહાલ (૧) નં [સરં વાહલાર (સ વાત્પલ્ય
કાર) = રંહી, વહાલેશરી, કે સ. વહ્લમ -
પ્રા વહ્લહ ઉપરથી?] પ્રીતિ. [-આવણું =
પ્રેમ ઊભરવો. -કરણું = પ્રેમ કરવો.] ંપ
સ્ત્રીં, ંપણુ (-ણું) નં પ્રેમ ંમ પું
પ્રિયતમ, પાત ંસેણું વિં વહાલમ ઊછરેલું,
લાડકવાયુ -છુ વિં પ્રિય -લેશરી વિં
હિતેચ્છુ -હી સ્ત્રીં પ્રિયા -લો પું
પ્રિયતમ. -લો વહાલી નંખંબં આશક
ને માશક

વહાણુ (૧) અંકિં [જુઓ વહવાણું] + હેતરાવું
(૨) ખેચાવું

વહી સ્ત્રીં [દે વહિયા સરંમ, હિં વહી] નામનો
ચોપડો (૨) વશાવળીની ચોપડા (૩) ચોડી
(કારા કે લખેલી). [-વાચવી = વશાવળીની
ચોપડી વાચવી (૨) જૂના ખનવો વણવવા
(૩) નિંદા કરવી, જૂના દોષ કાઢી કાઢીને કહેવા]
ંપૂજન નં, ંપૂજા સ્ત્રીં દિવાળીને દિવસે
કરાવું ચોપડાચોનું પૂજન

વહી ઓળખ વહા ખુદનો સરો (૨) [લા] વેળ, ધૂન [-આવવી = મૂર્છા કે તાણ આવવી (૨) [લા.] ધૂન ચડવી, વેળ આવવી]

વહીવટ પુ. [સર. મ વહિવટ, સ. વહ + વૃત્ પ્રા. વહવટ?] ગરભાર, બહોખરત (૨) પદ્ધતિ; શિગરો (૩) લેવડદેવડ; પ્રસંગ, સખંધ. [-ચલાવવો = કારભાર કરવો. -લ આવવો = વેપાર રોજગાર ખીલવવો] ૦દાર પું. કારભારી (૨) મામલતદાર (ગાયકવાડીમાં). ૦દારી ઓ વહીવટદારનું કામ કે ઓધો. -દી [સર. મ.] વહીવટને લખવું

વહીવંચો પુ. [વહી + વાચવું] પેઢીનાચુ રાખનાર ભાટ

વહુ ઓ [પ્રા વહૂ (સં વહૂ), સર. મ, હિ. વહૂ] પત્ની (૨) છોકરાની ઓ. [-કરવી = બેરી કરવી, પદણવ -તેલવી = છોકરાની ઓને સાસરે લાવવી -બોલાવવી] ૦ઘેલું વિ. વહુ પાછળ ગાડું; વહુવણુ ૦વર ઓ નવોડા ઓ (૨) નવલગને વરઘોડો (૩) નવખંવં ૦ ધણી-ધણિયાણી; નવું પરણેલું ભેડુ ૦વાકે ઓ જીવાન માનીતી વહુ

વહુર ઓ જીઓ વહુવર, જીવાન વહુ વહેણુ (-ન) (વ) નં [પ્રા વહણ (સં વહન)] પ્રવાહ વહેમ (વ) પુ. [અ. વહમ, સર. હિ વહમ, મ. વહિમા, વહમા] શક, સંદેહ (૨) બમ, બોટી માન્યતા. (-આવવો, આવો, હરાખવો, રહેવો, લાવવો) [વહેમમાં પડવું = વહેમાંડું વહેમતું ભણું, ઝાડ = ઘણું જ વહેમી માણસ] -માણું અંકિં વહેમ લાવવો; વહેમમા પડવું -મી(૦હું) વિ. વહેમવાળું; વહેમથી લાગેલું

વહેર (વ) પુ. [જીઓ વહેરવું] વહેરતા પડેલો ભૂકો (૨) કાટ, ચીરો ૦જી નં કરવત (૨) વહેરવાનું તે (૩) વહેરવાની મળૂરી ૦જીયું વિ. ચાખખા ર્ધને બોલવાની ટેવવાળું (૨) નં કરવત ૦જીયો પુ. વહેરનારો

વહેરવું (વ) સંકિં [સર. પ્રા વિહુર (સં. વિધુર) = વિધુર - છૂટ પાડેલું અપવા સર. મ. વેરણું = ચીરવું] કરવત વડે કાપવું

વહેરોઈ (-મણી) ઓ, -રામણુ નં (વ) વહેરવાની મળૂરી

વહેરો, ૦ આંતરો, ૦વંચો (વ) પું. [જીઓ વહેરવું] ભેડ; આંતરો; તક્ષવત

વહેરી (-રાઈ) (વ) સ્ત્રી (સં) એક માતા-દેવી વહેલ (વહેલ) ઓ [દિ વેળા = ઉપ. થી દેકાયેલી ગાડી] રથ, વાહન [-કાઢવી = ફૂતરાને સાર એક ગામથી બીજે ગામ લાડવા, રોટલા વગેરે મોકલવાં.]

વહેલ (વ) ઓ [દિ] એક મોટું જળચર પ્રાણી વહેલું (વહે) વિ. [દ. વહિલ] ઉતાવળ, જલદી.

[વહેલા થવું = ઉતાવળ કરવી] ૦મોડું વિ. વખતસર નહિ તેવું, વહેલું કે મોડું (૨) અં. વહેલું કે મોડું એમ (૨) ગમે ત્યારે, સગવડે

વહેવડા (-રા) મણુ (વ) નં, -ણી ઓ [વહેવું] સંકિં પરથી] ઊંચકી જવાની મળૂરી

વહેવડા (-રા) વણું (વ) સંકિં [વહેવું] સંકિં ઉપરથી] 'વહેવું' નું પ્રેરક

વહેવાર (વ) પું. [પ્રા વવહાર (સં વ્યવહાર)] સખંધ, ધરવટ (૨) ખીરવાર કે લેવડદેવડનું કામ (૩) વર્તણૂક, વર્તન (૪) આચાર; આચરણ (પ) દુનિયાદારીના સંબંધ કે કામકાજ

(૬) રૂઢિ; વહીવટ. [-ભણવવો, રાખવો = સખંધ - વ્યવહાર ચાલુ રહે એમ કરવું]

-રિયું વિ. વહેવારને લગતું (૨) વહેવારીકું. -રિયો પુ. લેવડદેવડમાં ચોખવટવાળો

(૨) વહેવારે ચાલનારો (૩) શાહુકાર -રીકું વિ. મધ્યમ; કામ સરે તેવું. -કે વિ. મધ્યમ; સાધારણ (૨) વહેવારમાં ચાલી શકે તેવું; આચારમાં ઉતારી શકાય તેવું, વ્યવહાર

વહેવું (વહે) સંકિં [અં વહું] ઊંચકવું (૨) ખમણ, વેઠવું (૩) અંકિં પ્રવાહરે સરવડ (૪) ધસકાવું (૫) જવું રહેવું વતણ (૬) વહી જવું ('જવું' કિં સાથે) [વહેતી નીકે પત્ર દેવો = ચાલતા કામમાં હેરાન કરવી.

વહેતી સેર, ગગા = ચાલતી અમદની, વહેતું મુકવું = દૂર ખસેડી દેવું (૨) પ્યાન પર ન લેવું; રખડાન્યા કરવું (૩) રખડતું મુકવું, વહી જવા દેવું વહો ભા! =

(કા) આદ્યો જા ! જતો રહે !]
 વહેળિયું (વહે) નં નાનો વહેળો
 વહેળો (વહે) પું [દે. વહોલ, વાહલી] નાનો
 પ્રવાહ (૨) વહેળો ખાડો
 વહેંચણું (-ણી) વહેંચીં [‘વહેંચવું’ ઉપરથી;
 સરં મ. વહેંચગી] વહેંચવું કે ભાગ કરવા
 તે (૨) હિસ્સો (૩) નાનો હિસ્સો, ‘હિવિડંડ’.
 વહેંચવું (વહેં) સંક્રિં [સ. વિમંજ, પ્રા.
 વિમંજ] હિસ્સા પાડવા (૨) ફેરકને ભાગ
 પ્રમાણે આપવું
 વહેણું (વ) વિં [સં વિહીન] વળુ; વિહોણું
 વહેરત (વહો) સીં [‘વહોરતું’ ઉપરથી]
 વહોરેલું તે, ખરીદ (૨) ભેખમ (૩) લિખ્તા;
 લિખ્તામા મળેલું તે. -તિયો પું ખરીદનાર
 (૨) યતિ; શ્રમણ
 વહોરતું (વહે) સંક્રિં [પ્રા. વિહાર
 (સં. વિધારય)] ખરીદ કરવું (૨) સ્થરવું
 (૩) માગી લાવવું (૪) માથે લેવું (ભેખમ)
 વહોરો (વહે) પું [‘વહોરતું’ પરથી; સરં વિ.
 વોહરા = શુભરાતમાથી આવેલો મુસલમાન
 શાહુકાર (સં વ્યવહારક)] લોટિયો, શિયા
 -મુસલમાનની એક જાતનો આકારી (૨)
 મુસલમાનોની એક જમાત (૩) એક
 અટક -રવાહ સીં વહોરાઓનો લતો.
 -રશાઈ વિં વહોરાતું; વહોરાની પદ્ધતિ
 વહોલિ(-ળિ)યું (વહે) નં [દે. વહોલ]
 વહેળિયું
 વહિ પું [સં.] અગ્નિ
 વહ્યુવહ્યુ વિં [‘વહેડું’ ઉપરથી] અહીં તહીં
 .નિબંધ પ્રયત્ન કરવું (૨) બાવરું, ગાલરું
 વળ પું [પ્રા. વલ (સં. વલ્લ)] આમળો;
 આટો (૨) સખધ, વગ (૩) યુક્તિ;
 કરામત (૪) હાવ, લાગ (૫) અટસ કીનો
 (૬) મમતા; આગ્રહ (૭) [કા] જાણના
 થર ઉપર થર ગોઠવી ખડકેલી લાખી હાર
 (૮) [જુઓ વેળ] ગાઠ [-આપવો =
 જુઓ વળ દેવો. -આપવો, ખેસવો = લાગ
 આપવો (૨) વળ ચડવો કે ધાગામા બનાવર
 કાયમ થવો. -ઉતારવો = ઉમેળવું (૨)

અવેજ વાળવો (૩) ધાટ ઉતારવો -ચહાવવો
 આમળો દેવો (૨) ઉરકરવું -ભેવો = લાગ
 ભેવો. -દેવો = આમળો આપવો, આમળવું.
 -તું માણસ = લાગવગ હેઠળનું માણસ;
 સમાન અભિપ્રાયનું માણસ. -ભાખવો =
 ઉસ્કેરવું -માં આવવું = હાવમા કે લાગમા
 આવવું. -માં લાવવું = હાવમા કે લાગમાં
 લાવવું. -રાખવો = અટસ રાખવો (૨)
 પૂર્વગ્રહોને વળગી રહેવું -શીખવો =
 વળગી રહેવું (ધોરણને), નમતું ન આવવું
 (૨) અટસ રાખવો વળે કવળે -લાગેલાગે,
 વળે વળ ઉતારવો, ખેસાડવો = બધ-
 ખેસતી ગોઠવણ કરવી] ઠકવળ પું; સીં;
 નં અનુકૂળતા અને પ્રતિકૂળતા (૨) ધાટ
 અને હાવપેથ
 વળકો પું [‘વળવું’ ઉપરથી] બકાવા પર
 આવવું તે (૨) શાત પડવું તે [-વળવો
 = સીજવા આવવું]
 વળમણું નં [‘વળવું’ પરથી] નિસખત; સંબધ
 (૨) [ભૂતપ્રેતવું] વળગવું તે (૩) ભૂતપ્રેત (૪)
 વળગેલું કામ કે માણસ (૫) આડો સખધ.
 -ણી સીં કપડા નાખવાનો આડો વાસ.
 -ણું વિં વળગે તેવું (૨) નં વળગણી
 વળમણું અંકિં [પ્રા વલગ, વિલગ, સં.
 વિ + લ્ગ, સરં મ વલ્ગર્ણે] બાઝવું, લપેટવું
 (૨) આગ્રહથી મંડવું (૩) ટટો કરવો
 વળમાઝૂમ (-મી) સીં [વળગવું + ઝૂમવું]
 ખેચાખેચી
 વળમાટ (-હ) પું [‘વળમણું’ ઉપરથી] ભૂત કે
 કાઈ વળગવું તે (૨) ભૂતપ્રેત -હવું સંક્રિં
 ‘વળમણું’ પ્રેરક (૨) માથે નાખવું
 વળણું, હદાર વિં જુઓ ‘વલણું’ મા
 વળણું નં [સં. વલ્લ] જમણું મૂળ
 વળતદાણિયાં નંબંબંબં [વળત (વાળી લેવું)
 + દાણ કે દાણ પરથી] લેણા પેટે, દાણા કે
 ગણેતમાથી વાળી લેવાની શરતે, કબળે
 રાખેલી જમીન કે તેનું લખત
 વળતભાવ પું [‘વળવું’ ઉપરથી] તથિયત્ત
 સુધારા પર આવવા લાગવી તે

વળતરે નં [વળવું ઉપરથી સરં મ] બદલા
તરીકે જે કઈ મળે આપવાનું હોય તે
વળતા(-તા) અં (પ), વળતી અં [વળવું
ઉપરથી] પળી (ર) વધારામાં; વળી
વળતું વિં [વળવું ઉપરથી] સામુ (ર) પાછું
ફરતું હિંસં વળતો જવાજ; વળતી ટપાલ
વળદાર વિં [વળ + દાર] વળવાળું
વળવળ સ્ત્રીં [સરં સળવળવું] ખજજ, ચળ,
સળવળાટ ઠણુ અંકિં ખજજ આવવી,
સળવળવું
વળણુ અંકિં [સં વળ, સરં પ્રા વળ] વાંકું
ફડું, મરડાવું (ર) પાછા ફરવું (૩) મનનું વલણ
થવું (૪) મસાડું (૫) સુખરૂ (૬) બંધાવું
(અબોડો, ડાડું) (૭) માંભાગવું, વળતવું હિંસં
વાને વળ્યા (૮) [સરં પ્રા વળ = પેલા થવું]
પણુ મનનું હિંસં રોવાળ વળવી, ટોળે વળવું
(૯) [સરં પ્રા. વળ = જવું] પલટાવું જવું
હિંસં વળતો દહાડો, વળતી વેળા (૧૦) [સરં
પ્રા વળ = સાધવું] કાયરો થવો, સરવું [વળતાં
પાણી થવું = એવો રાક્ષસી (ર) જોર ઓછું
થવું (જીવાનીનું, રોગનું ઇં) વળતો દહાડો =
સારી વિગતના દહાડો, જાગોડ્ય પાછું
વળણું = પાછા ફરવું (ર) હિંસતી મવી (૩) ઊતરી
જવું, રસાદ અગડો દગલો વળી જવું =
દગલા જેવા થઈ (યાકથી, તિરશાથી) ઊતરી
પડવું (ર) ખૂબ પ્રમથ્માં રોગ થવું-આવવું.]
વળાદો પું [વળવું ઉપરથી] વલણ
વળામાળુ નં [વળવું ઉપરથી] વાળવાની
મલૂરી (ર) વાળતાં નીકળેલો કચરો. -છી
સ્ત્રીં વાળવાની મલૂરી
વળામાળુ નં [વળાવવું ઉપરથી] વળાવવું તે,
વિદાય (ર) વિં વળણુ, ઓસરણુ, પાછું ફરવું.
હિંસં પાણી વળામણુ થઈ ગયાં
વળાવણું સંકિં 'વળવું', 'વાળવું'નું પ્રેરક (ર)
વિદાય કરવું. માગે પાડી આવવું
વળાવિથો પું [વળાવવું ઉપરથી] ભોમિયો
(ર) વાટમા સળાળ રાખનાર
વળાવું નં [જીવો વળાવિથો] ભોમિયાનું કામ
(ર) તેનું મહેનતાણુ (૩) અંકિં વાળવુંનું

કર્મણિ. -વે. પુંં જીવો વળાવિથો
વળાંક (૦) પું [વળવું ઉપરથી] (રરતાનું)
વળણુ તે, મરડાટ (ર) વળોડ, મરોડ
વળિયાચ પુ વિં (ર) પુંં કપાળ ઉપર શિંગડાના
મૂળની રીધી હીટીમાં ભરો હોય તેવો (અળદ)
વળિયાં પળિયાં નં બંબં [વળિયું + પળિયા]
વળેલા અગ ને પળિયા, ઘડપણ
વળિયું નં [સરં મ વળી (સં પ્રા. વળિ, -લી
આટણ, ચાહું, આકા (ર) પરસેવાનો હાથ,
વળુ (૩) [સરં મ. વળી 'વળવું' ઉપરથી]
થોડા વગેરેની પીઠ ઉપર મુકાતી ગાદી (૪)
થર; પોપટો [વળિયાં પડવાં = (કપડાંને)
પરસેવાના હાથ પડવા (ર) કરચલી-વળપડવા]
વળી સ્ત્રીં [પ્રા વળિ (સં. વળિ)] પાતળો
લાંબો મોઠો જેવો દે ધર બાધવામાં વપરાય છે
(ર) [સં વળ્યાં લાકડીને છેડે જાડાતી ખોળી
(૩) અં [વળવું ઉપરથી] વધારામાં, ઉપરાત
જીવું નં [વળવું ઉપરથી] મડળ, સમુદાય પક્ષ
(ર) ખોળી (૩) જમીનનું પડ (૪) પરસેવાનો
હાથ, વળિયું (૫) વલણ (૬) શરીરનો બાધો
(૭) અરતર (૮) પાણીના જમીનમાં વહેતા
વહેણ (૯) મનનો તરંગ, વેળ, [-આવણું =
મનમાં તરંગ આવવો] [તાલીમ
વળું કે પું [વળવું ઉપરથી] શિક્ષણ, કેળવણી,
વળુ દ -ધ) સંકિં જીવો વલૂંદડું
વળુ દું (-ધું) વિં જીવો વલૂંદ
વળુ બાણું અંકિં [જીવો વલૂંદ] વીંટાણુ
વળો પું [જીવો વળી] ભડી મોટી વળી
વળોડ પું [વળવું ઉપરથી] ઘાટ, મરોડ (ર)
રીતભાત, વિવેક [મરોડ
વળોટ પુંં જીવો વળુ દો (ર) [જીવો વળોડ]
વળોટણું સંકિં [પ્રા વળ (સં. આરોપ્ય) ઉપર
ચડવું] ઉલ્લંઘનું ઓળગવું (ર) ચડિયાતું થવું
વંકે વિં [સં] વાકું (ર) પું આડું વલણ.
વંવાળામાણું વિં વાંકુચૂક -કાઈ સ્ત્રીં
વાંકાઈ (ર) આકાઈ -કાણું અંકિં રિસાવું,
આડા થવું (ર) વાકું થવું; વળાક કે વાક
વંજ સ્ત્રીં [સં] કલાઈ (ર) (સં) બગ-બંગાળદેશ
વંચક વિં (ર) પું [સં] ધૂત, ઠગ

વંચન નં [સ] ઠગણુ તે (૨) ઠગણુ તે. -ના

સ્રીં ઠગાઈ (૨) ભ્રમ

વંચણુ અંકિં [સ વંચ] બચવું

વંચાહણુ સંકિં [ભુઓ વાંચણુ] + વંચાવડું

વંચાર નં કમર [વપરાતો ખૂણો]

વંચાલો(-ળો) પું [ભુઓ વચાળો] ન

વંચાવણુ સંકિં 'વચણુ' 'વાચણુ'નું પ્રેરક

વંચાણુ અંકિં 'વાચણુ'નું કર્મણિ (૨)

[સ વચ્ ઉપરથી?] નિંદા થવી

વંચાળો પું ભુઓ વચલો

વંચિત વિં [સ] હેતરયેણુ (૨) વિચુખ. હીન

વંછેરણુ સંકિં [સ વિચ્છેર] (ચ.) વી ખણુ,

ઊધુ છતુ કે આધુ પાધુ કે આધુ અવણુ કરવું

વંછ સ્રીં [સરં મ વંજીમારા (સ. વજુલ =

નેતર] અપાટિયાની ભારી

વંજા સ્રીં [પ્રા (સ વંચ્યા)] વધ્યા, વાંજણી

સ્રીં ૦પે. પું વાંજિયાપણું

વંજી સ્રીં [ભુઓ વજ] વાસની અપાટ

વંટોળ(-ળિયો) પું [પ્રા. વટુલ (સ વર્તુલ) =

ગોળાકાર ઉપરથી; સરં મ. વા-વટલ]

ફાળા કરતો ભેરમા વાનો પવન [વંટોળો

ચહણુ = વંટોળિયામાં સપડાણુ (૨) લહેરમાં

આવણુ, વાયલ થણુ (૩) [કનકવાનું] ઊંચે ને

ઊંચે ઊંચા કરણુ] [આવવા તે

વંઠ પું [વંઠુ'પરથી] શરીરમા વાયુના ગોળા

વંઠણુ અંકિં [સ વંઠ; સરં દે વંઠ હાયથી

જણુ હદ બહાર જણુ (૨) ફાટણુ, વહી જણુ.

[વંઠી જણુ = હાયથી જણુ, બગડણુ (૨)

બીતી જણુ ઉદાં શી વેળા વંઠી ગઈ છે.]

વંઠી સ્રીં [દે વંઠ, સરં મ] ખુલ્લી જમીનની

આસપાસની નાની બી.ત. [-છાવી = નાનું

હુલ્લક કામ કરવું. -પરનું ખસણું = ઘુસ

વરણુ.] -ડો પું મોટી વડી (૨) તેના વડે

આતરેણુ મોટું સ્થાન (૩) પોળ

વંઠી સ્રીં, -ઠો પું (ચ.) [સરં દે. વંઠ = બધું]

ભુઓ વડી, -ડો

વંત(-નું) વિં [સ વત] 'વાળું' અર્થમા

નામને છેડે ઉદાં માનવંત

વંતર નં [પ્રા. (સ જ્યંતર)] ભૂત -રી

સ્રીં ભૂતડી

[રીંગણી

વંતાક નં [સ વૃન્તાક] રીંગણું. ૦ડી સ્રીં

-વંતું વિં ભુઓ વત

વંતાશ વિં [સ વંત + સં. આશા] આશાઓનું

જેણે વમન કયું છે એવો, આશાસ્થિત

વંદન નં, -ના સ્રીં [સ] નમસ્કાર, પ્રણામ,

-નીય વિં વંદન કરવા યોગ્ય

વંદણું સંકિં [સ વંદ] પ્રણામ કરવો

વંદિત વિં, -તા વિં સ્રીં [સં.] પૂજ્ય;

આદરણીય

વંદે માતરમ શંખં [સં.] ભારત માતાને

વંદુ છું (એક જયધોષણ) (૨) નમસ્કાર =

કહેવાનો કે પત્રમા અંતે લખવાનો એક પ્રયોગ

વંદો પું એક છવડું

વંધ વિં [સં.] ભુઓ વંદનીય

વંધ્ય વિં [સં.] વાંઝિયું; નિઃશ્વ. ૦૮૧ નં

વાંઝિયાપણું -ધ્યા સ્રીં વાંઝણી

વંશ પું [સં] પુત્રપૌત્રાદિકનો ક્રમ, કુળ

(૨) ઓલાહ (૩) વાસ (૪) વાસણી;

પાવો [-કાઢવો = કુળનો ઉચ્છેદ કરવો.

-નો વેલો, -વેલો = કુળપરંપરા; કુળવેલ.

-જવો = નિ સતાન થવું, કુળનો ઉચ્છેદ

થવો. -રહેવો = કુળપરંપરા ચાલુ રહેવી

(૨) પુત્રપ્રાપ્તિ થવી.] ૦કર, ૦કારી વિં

વંશ રાખનાર, વશપરંપરા આગળ ચલા-

વનાર (પુત્ર). ૦ચરિત્ર નં વશાવળી;

પેદીનામુ ૦ચ્છેદ પું કુળનો નાશ, પ્રભક્ષ્ય.

૦જ વિં વશમા ઉત્પન્ન થયેણુ (૨) પું

સતાન, વારસદાર. ૦ધર વિં પું વશ

ચાલુ રાખનાર પુત્ર ૦પત પું વશનો

એકનો એક બાળક (૨) સ્રીં + વશની

પ્રતિષ્ઠા. ૦પરંપરા સ્રીં પેદીનો ક્રમ (૨)

અં પેદીના ક્રમથી ૦લોચન નં ભુઓ

વાંસકપૂર. ૦વિસ્તાર પું વશ વધારવો કે

આગળ ચલાવવો તે ૦વૃક્ષ નં વશ-

વિસ્તારનું ઝાડ. પેદીનામુ ૦ન્ધ પું એક

છંદ. -શાવળિ(-ળી) સ્રીં પેદીનામું;

વંશવૃક્ષ -શી વિં વશનું (૨) સ્રીં

ખસી. -શ્ય વિં વંશનું, વશી

વા અં [સં] અથવા; કે, ચા

વા પું [સં વાત, વાયુ] પવન; વાયુ(ર) તરંગ, ફાટો (૩) શરીર પર ગડગૂમડ નીકળવાનો, મથામા કે કાનમાં ચસકા નાખવાનો, કે સાંધા રહી જવાનો રોગ (૪) જીવ, ગ્રાણ (૫) [લા] રોગ કે વિચારનું મોજુ (૬) અં [સરં પ્રા વાય (સ વ્યાપ)] 'જેટલે અંતરે કે જેટલું' એ અર્થે મા નામને લાગે છે (કિંહાં ખેતરવા, રાશવા). [-આવવો = પવન ફરકવો (૨) સાધા નહીં જવા, શરીરમાં વાનુ દઈ થવું (૩) વિચારોને ભેરા આવવો -આવે એમ કરવું = મનમાં આવે તેમ કરવું, તરંગવશ વર્તવું. -ઉપર જવું = મગજ ચસકવું, ઘેલછા લાગવી -એ ઊંડવું = પવનની ઝડપે ભહેર થવું -ફેલાવું. -એ ચડવું = ભહેર થવું (૨) તરંગવશ થવું (૩) આન દે ધૂમવું. -એ જવું = અધૂરે જવું, કસુવાવડ થવી (૨) રજ ચડી જવું (૩) અસહ્ય લેકોની જમાવટ થવી. -એ રહી જવું = વાથી સાધા ચકકાઈ જવા. -એ વાત જવી = ભહેર થઈ જવું, કશું છાનું ન રહેવું -કાઠવો, કાઠી નાખવો = સાવ ચકવી નાખવું (૨) રોફ કાઠી નાખવો, ઢીલુદસ કરી દેવું (૩) ધમકાવવું (૪) મારવું -આવો = કામધંધા વિનાનું રહેવું (૨) કામનો પાર ન આવતા વાર લાગવી -અથડાયા કરવું (૩) નિરર્થક પડી રહેવું. -આતું કરવું = અવગણવું, રખડાવવું (૨) નહિ ફાવવા દેવું (૩) પવન લાગે એવું કરવું. -આતું રહેવું = રખડી પડવું, રખડતું રહેવું (૨) નિષ્કળ જવું. -છૂટવો, સરવો = પાડવું (૨) [લા] ગભરાવું -ના ઘોડા જેવું = તરંગી, ધડી-ધડીમા વિચાર ફેરવવું -ના ફેફા જેવું = તદ્દન સુકલધડી ને નિર્જળ -ની સાથે વઢે એવું = સહેજ સહેજ માલડે એવું, કબિયાળોર. -ની કળી જવો = થાકી જવું (૨) મરી જવું. -તું ફેફા = દેખાવમાં નહું પણ તાકાત વગરનું માણસ -માં આવવું = તરંગે ચડવું. -જાવવો = વાના ફેલવા મટાડવા મન લખાવવો -વાવો = અસહ્ય થવી, વિચાર કે ભાવનાઓનો ભેરથી ફેલાવો થવો]

વાઈસ [ઈં] 'ઉપ', 'ની નીચેના ફરજતનું' એ અર્થનો ઉપસર્ગ (જેમકે, ંચાન્સેવર, ંપ્રેસીડન્ટ). ંરોય પું [ઈં] રાતનો પ્રતિનિધિ - દેશનો હાકેમ

વાઈ સીં [વા ઉપરથી, સરં મ.] શૂગી, ફેફા; 'હિસ્ટીરિયા' (-આવવી)

વાઈસર પું [ઈં વૉશર] ખે ભાગ ધૃદ્દ ભેડવા વચ્ચે મુકાતી ચકતી [-નાખવો, મૂકવો]

વાઉ સીં [વા ઉપરથી] પગમાં પડતી ફાટ, વૈદ (૨) વિં [પ્રા વાઝલ (સં વાતૂલ)] વાયલ. ંથું વિં + વાયલ; ગાડુ [વાક્ય

વાએ (-ચે) ક નં [જુઓ વાક્ય] (૫) + વાયક,

વાએ (-ચ, -ચે) જ પું [અ વજ્જ] ઉપદેશક (૨) સીં [અ વાઝલ] ઉપદેશ

વાક પું [દે વક્ક ક વક્ક] કસ, સરવ (૨) લોટ બધાય એવી તેની ચીકાશ

વાક (-અ) સીં [સં] વાચા, વાણી

વાકડવું વિં [વા (સં અવ ?) + કડવું] સહેજ કડવું (૨) [સરં મ વાકલ (વાંકુ)] હઠીલું

વાકળ પું મહી અને ઢાઢર નદી વચ્ચેનો પ્રદેશ

વાકુંબા પું છોડને ફૂટતો નકામો ફણગો

વાકેદ, ંમાર વિં [અ વાકિફ] જાણતું માહિતગાર (૨) પ્રવીણ ંમારી સીં જાણ, માહિતી

વાક્યાતુરી સીં, વાક્યાતુર્ય નં [સં]

ખોલવાની ચતુરતા - હોશિયારી કે ચાલાકી

વાકુંબા (-ળ) નં [સં] ખીભની વાતને શબ્દનો

અભિપ્રેતથી જુદો અર્થ કરી ઉઠાવી દેવી તે

વાકુંબુ વિં [સં] ખોલવામાં ચતુર ંતા સીં

વાકુંબચાર પું [સં] ભાષામાં રૂઢ બનેલો શબ્દ-પ્રયોગ, 'ઈડિયમ'

વાક્ય નં [સં] પૂર્ણ અર્થ બતાવતો શબ્દસમૂહ

(૨) વચન, કથન. ંપૂર્તિ સીં અધૂરું વાક્ય

પૂર્વ કરક તે કે તેમ કરનાર શબ્દો. ંરચના

સીં વાક્યની રચના, 'સિન્ટેક્સ' ંવિચાર,

ંવિન્યાસ પું વાક્યની રચનાનું વિવેચન

(વ્યા) [એમા વાક્યપૃથક્કરણ ને પદવિન્યાસ

બંને આવે છે.] -કથાર્થ પું વાક્યનો અર્થ

વાકુંચમ પું [સં] વાણીનો સંચમ

વાખ પું [સરં મ.] તાડછાના દોરા જેવા

રેસા (૨) [સુ] શિંગી બાજુની નસો
 વાખદ ન૦, આખનો એક રોગ
 વાખરેા પું [પ્રા. લવકલર (સં ઉપસ્કર)]
 ધરગતુ સરસામાન (પ્રાચ. 'ધર' સાથે આવે છે)
 વાખો પું [અ. વાક્ષિઝહ, સર૦ મ. વાલા]
 બુઓ વખો (૨) મરખી
 વામ સ્ત્રી૦ [સં.] વાક, વાણી
 વામ સ્ત્રી૦ [પ્રા વગુ (સં વલ્ગુ) = સુદર] લૂગડાં
 ધરેલાથી સભયેલી સીમતિની (નાગરોમાં)
 (૨) [સં વલ્ગા પ્રા. વગા] + લખામ
 વાગડ પું [પ્રા ; સં વાગઢ] યુજરાતનો એક
 પ્રદેશ (૨) કપાસની એક જાત
 વામડિયું લિ૦ [વાગડ' ઉપરથી] વાગડ દેશનું
 (૨) ન૦ સ્ત્રીઓનું એક વસ્ત્ર
 વાગલાં ન૦ખ૦વ૦ [સં. વલ્ગાન] વાગલા, વલખાં
 વાગલુ (-ળું) ન૦ બુઓ વાગોળ
 વાગલુ અન્કિં [બુઓ વાખલુ] અવાજ નીક-
 ળવો (વાધનો) (૨) ધીમ થવી, જખખાં (૩)
 (અમુક કલાકનો) સમય થવો. [વાખતો થ'ટ
 = વાતોડિયો કે પતરાજીખેર માણસ વાખતો
 ઢોલો જતું = નહેર રીતે જતું (૨) વરંદોડે
 ચડવું; ફેલેલી થવી પખલાં વાખવાં = નજીક
 આવતા હેલું શબ્દો વાખવાં = (સામાના)
 કોર-કર્કશ શબ્દોની અસર થવી]
 વાખળું ન૦ [સં, પ્રા. વલ્ગુલિ, મ વાગ(-ગૂ)ઝ]
 વાગલું; વાગોળ [નકામે પ્રલાપ
 વાખાડ'ખર પું [સં] શબ્દોનો આડ'ખર (૨)
 વાખિ દ્રિય સ્ત્રી૦ [સં] બોલવાની ઇદ્રિય, જીભ
 વાગીશ પું [સં.] (સં) ધૃહરૂપતિ
 વાગીશ્વરી સ્ત્રી૦ [સં.] (સ) સરસ્વતી
 વાગેશ્રી પું [સં વ્યાગ્રેશ્વરી કે વાગીશ્વરી પરથી ?
 સર૦ હિં, મ વાગેસરી] એક રાગ - માલ-
 કોશની રાગણી,
 વાગોલ(-ળ) સ્ત્રી૦; ન૦ [બુઓ વાગળ] વડવાગોળ
 (૨) [વાગે. લકુ પરથી] ઓગાળ
 વાગોલ(-ળ) પું સન્કિં [પ્રા વગોલ (સં.
 રોમન્યય); સર૦ મ વાગુલ, વાગુલ] ખાધેલું
 મોમાં લાવી ફરી આવવું (દોરે) (૨) [લા.]
 ધીમે ધીમે ચાલો ખાતા વાર લગાડવા

વાગ્યેયકાર પું [સં] ગવૈયો [આડ'ખર
 વાગ્બલ(-ળ) સ્ત્રી૦ [સં] ખાલી શબ્દોનો
 વાગ્દંડ પું [સં.] મોઢેથી ધમકાવવું તે; એ
 રૂપી દંડ (૨) વાખાની પ્રવૃત્તિથી થતું કર્મ-
 બધન (જૈન) [તે; સગાઈ (૨) વચન
 વાગ્દાન ન૦ [સં] 'કન્યા આપીશ' એમ કહેલું
 વાગ્દેવતા, વાગ્દેવી સ્ત્રી૦ [સં] સરસ્વતી
 વાગ્દોષ પું [સં.] વાણીનો દોષ (૨) નિંદા, ગાળ
 વાગ્યાણુ ન૦ [સં] મહેણું
 વાગ્યણુ પું [સં] વાણીથી ચલાવેલો ચક્ક;
 વાણીનો સેવાર્થે ઉપયોગ
 વાગ્યુદ્ધ ન૦ [સં.] માત્ર શાબ્દિક યુદ્ધ (૨)
 ખરમાગરમ અર્થ
 વાગિવદગ્ધ લિ૦ [સં] બોલવામા અતુર, વાકપટ
 વાગિવલાસ પું [સં.] આનંદપૂર્વક પરસ્પર
 સંભાષણ (૨) કઈ તથ્ય કેતરવપ્રાપ્તિ વિનાનો
 વાગ્યાપાર - ખાલી ડાચાકૂટ
 વાગ્યાપાર પું [સં] બોલવાની ઢબ (૨) વાણી
 વિસ્તારવી તે
 વાગ્યે અન્કિં [વાગવં' નું કૃં] વાગતાં; વાગે ત્યારે
 વાધ પું [પ્રા વગ્ધ (સં વ્યાગ્ર)] એક હિં અ
 પ્રાણી, શેર. [-કરવો = શરીરે રંગના પટા
 કરી વાધનો વેશ કરવો. -કરવો (વહુનો)
 [પ્રા. વગુ (સં વલ્ગુ)] = સુદર ઉપરથી ? =
 અધરણી પ્રખતે વહુને શણગારવી - જેટલી
 આળસ = ઘણી જ આળસ - જેલું = સમર્થ;
 જીવતુ જમતુ હિં અ મારા લાઈ વાધ જેવા
 બેઠા છે. -ની બોડમાં હાથ ઘાલવો =
 જોખમલયું સાહસ કરવું -ની મારી =
 જિલાહી -તું માયું લાવવું = મોઢું પગકમ
 કરવું (નિષેધ જતાવવા બહુધા પ્રશ્નાર્થ મા કે
 વ્યંગમાં) -ને કૂલે મધ = ફૂલ કે મુસલ
 વરતુ. -ખખત = ઠગલગત -મારવો = મોઢું
 પરાકમ કરવું (ખેતર) -માંડલું = [દે વગાલ
 = મદદ; સહાય ?] ધરેલો મૂકવું] ંણુ સ્ત્રી૦
 વાધની માદા (૨) [સર૦ મ., ઈ વૈગન] ભાર-
 ખાનનો હથોળી] ંણુદાવ પું. ંણુદોરી
 સ્ત્રી૦ વાધબકરી, એક બાજુ. ંખ પું
 વાધના નખનુ બાળકનું ધરેણું (૨) એક પોલાલી

હથિયાર (૩) એક ગંધકવ્ય ૦૫ટોળી,
 ૦૫કરી [સરં મ] સ્ત્રીંએક બાહ્ય. ૦૫ારશ
 (-સ) સ્ત્રીં આસો વદિ બારશ, ૦માર
 વિં [સરં મ. વાઘમાર્ગ] વાધનો મારનાર,
 બહાદુર (૨) ખોટી બહાશ હાકનાર
 વાધરી પું [પ્રા. વાગુરિય (સં વાગુરિક), સરં
 મ.] એ નામની ભતનો આદમી (૨) [લા.] મેલો,
 ગદા કે અસહ્ય નીચ માણસ. -રણુ સ્ત્રીં
 વાધરીની કે વાધરી સ્ત્રી (૨) [લા.] મંદી કૂચક
 સ્ત્રી. -રં નંબ. વં વાધરીઓ (તુચ્છકારમા)
 વાધલો પું ભુઓ વાધ
 વાધાંબર નં [સં. વ્ય વ્રામ્બર] વચ્ચે કે આસન
 માટે તૈયાર કરેલું વાધનું આમડું
 વાધિયા પું [ભુઓ 'વાગ' = લગામ] ઘોડાની
 લગામના બે છેડામાનો ફરેક
 વાધેડું નં સુતાર જે લાકડા ઉપર મૂકીને લાકડું
 ઘડે છે તે લાકડું [આદમી
 વાધેર પું [સરં મ] કાઠી લોકની એક ભતનો
 વાધેલો પું [દિ વાધેલ, સરં મ વાધેલ]
 રજપૂતોની એક ભતનો આદમી
 વાધેશ્વરી સ્ત્રીં [સં વ્યાધેશ્વરી, સરં મ] (સં.)
 વાધ ઉપર સવારી કરનાર દેવી; કાલિકા
 વાધો પું [સરં હિં. વાગા (સં. વાસ-યુર્મં)]
 હગથો પોવાક (૨) ગાસડી. [વાધા કરવા
 (હાકારજીને = હાકારજી માટે પોશાક તૈયાર
 કરાવવો કે ભેટ ધરવો. (હનુમાનને) વાધો
 અહાવવો = (હનુમાનને) તેલ સિદ્ધર લગાડવું]
 વાધ્મય નં [સં] સાહિત્ય
 વાઘ (-ચા) સ્ત્રીં [સં] વાણી; લાવા; બોલી
 (૨) બોલવાની શક્તિ. [-કૂટવી = બોલવાની
 શક્તિ કે હિ મત આવવા]
 વાઘક વિં [સં] બોલતુ (૨) [સમાસને છેડે]
 દર્શક, બોધક (૩) પું વાચનાર (૪) (અર્થ
 દર્શાવનાર) શબ્દ ૦તા સ્ત્રીં અર્થવાહિતા;
 શબ્દની વાચક શક્તિ ૦વર્ગ પું વાચનારા-
 ઓનો વર્ગ, વાચક જનતા
 વાઘન નં [સં] વાચતુ તે (૨) વાચવાની ક્રમ
 (૩) કારાસમામા ચર્ચા માટે બિલ આવવું તે;
 'શિડિમ' ૦માળા સ્ત્રીંવર્ગોમા ચલાવવાતૈયાર

'કરેલી ચોપડીઓની શ્રેણી -ના સ્ત્રીં પુસ્તકનું
 મૂળ લખાણ, પાઠ; 'ટૅકરટ' (૨) તેનું પઠન કરવું
 કે કરાવવું તે -નાલય [+ જાલય] નં જાપા
 વગેરે વાચવા માટે રખાતા હોય તે સ્થાન
 વાચસિક વિં [સં] ભુઓ વાચિક
 વાચસ્પતિ પું [સં.] બૃહસ્પતિ; દેવોના ગુરુ
 વાચા સ્ત્રીં [સં.] વાણી, બોલી ૦બ ધન નં
 [સં] પ્રતિજ્ઞાબદ્ધ થવું તે ૦સ (-ળ) વિં
 બહુબોલુ -ચિક વિં વાચા સ બધી, વાચાનું
 વાચો પું બે હોઠધી થયેલો ખૂણો
 વાચ્ય વિં [સં] બોલવા જેવું (૨) કહેવા
 ધારેલુ -ચ્યાર્થ પું [+ ચર્ચ] શબ્દની
 અભિધાશક્તિથી નીકળેલો મૂળ અર્થ
 વાછ (-છ) ટ સ્ત્રીં [વાયુ+છાટ] પવનથી ઊડેલા
 વરસાદના છાટા -ટિયું નં વાછટ
 અટકાવવા ધારી-ધારણા પર કરેલું છલ્લું
 વાછ (૦ર) ડી સ્ત્રીં [પ્રા વચ્છદરી (સં વત્સતરી);
 સરં હિ વાછટા] ગાયનું માદા બચ્ચુ -કું
 નં વાછર. -ડો પું ગાયનું નર બચ્ચુ
 વાછરું નં [ભુઓ વાછડી] ગાયનું બચ્ચુ
 વાછલ વિં [પ્રા વચ્છલ (સં વત્સલ)] વત્સલ,
 વહાલુ, લાડકું (૨) નં વહાલ; વાત્સલ્ય
 વાછટ સ્ત્રીં, -ટિયું નં ભુઓ 'વાછટ'મા
 વાછૂટ સ્ત્રીં [વા+છૂટ] ગુદા વાટે પવન
 નીકળવો-પાડવું તે
 વાજ વિં [પ્રા વજ્જ (સં વ્રજ) ત્રાસવું પરથી સરં
 મ (સ વજ્જમ = કાળ)] કંટાળેલું (૨) હારેલું
 (૩) સ્ત્રીં તોળા, પીડા, કંટાળો (૪) [ભુઓ
 વાએજ] ઉપદેશ [-આવડું = કાચર થવું;
 થાકવું (૨) કુંખમા-પીડામા આવવું]
 વાજ પું [સં] યજ્ઞ (૨) સ આમ (૩) બાણનું
 પીછું (૪) વેગ, તાન (૫) નં બળ (૬)
 ધી (૭) અન્ન [ઘોડી
 વાજણુ સ્ત્રીં ['વાજ' ઉપરથી] ઉમદા ભતની
 વાજન નં ['વાજ' ઉપરથી] વાજિ'નો અને
 એની કામધૂમ ઉઠાવે વિવાહવાજન
 વાજળી વિં [સ વાજિવ, સરં મ, હિં.]
 ઘટિત, યોગ્ય. ૦૫ણુ નં
 વાજલું અંકિં [પ્રા. વજ્જ = વાધનું વાગવું

(સં વદ્), સરંમ વાજળેં હિં. વાજનાં (પ.) વાગવુ (વાધવુ). [વાજતું ગાજતું, વાજતે-ગાજતે=ધામધૂમથી (૨) જાહેર રીતે]

વાળપેટી સ્ત્રીં [વાળું+પેટી] હામોનિયમ, પેટી વાજિ(-જિં)ત્ર નં [સ વાદિત્ર, સરં મ. વાજંતરં] વાળુ, વાધ. ંશાળા સ્ત્રીં વાળું વગાડના શીખવનારી શાળા

વાજિભુલવબૂદ વિં [અ.] સ્વયંભૂ; પોતાની મેળે હયાતીમા આવેલું (૨) પું બુદા

વાજિયા વિં (૨) પું ૦૫૦૦૦ [વાજ=વેગ; ઝડપ પરથી?] પાણી પાઈને પકવેલા (ઘઉં)

વાજિત્ર, ંશાળા જુઓ 'વાજિત્ર'મા વાજ પું [સં.] ઘોડો (૨) બાણ (૩) અમરડૂસાનું ઝાડ. ંકરણુ નં વીચંવર્ધક ઔષધપ્રયોગ ંવિધા સ્ત્રીં જડ, કામણ વાળું નં [જુઓ વાધ; સરં હિં., મ. વાજા] વા, ધા ને ધસરકા કે એ ત્રણ પૈકી કોઈથી ધ્વનિ નીકળે તેવું સાધન (૨) (એક-સરખા લક્ષણવાળા લોકવુ) મહળ

વાજેવાજ અં [સં વાજ=વેગ] (કા.) અપાટાબંધ વા(૦વા)ઝોડું નં [વા+ઝોડું (સરં પ્રા. જોડણ)] પવનનું તોફાન

વાટ (ટ.) સ્ત્રી [સં, પ્રા વટ્ટ (સં. વર્ત્તમ્)] રસ્તો (૨) પ્રતીક્ષા; રાહ (૩) [પ્રા. વટ્ટિ (સં વર્તિ)] દિવેટ (૪) [પ્રા વટ્ટ (સં. વૃત્ત)] પૈડા ઉપર ચડાવવામા આવતો લોહાનો પાટો [-છીકવી =વણસવું વ્યર્થ જવું (૨) કટાળીને પડતું મૂકવું. -ઝોસરવી=વાટ ખૂટવી, રસ્તો ઝોછો થવો -ચહવી=દિવેટ ઝોની મેળે જાંથી આવવી -ચહાવવી=(પૈડાને) લોહાનો પાટો બેસાડવો (૨) દિવેટ મોટી કરવી -ઝેવી=રાહ ઝેવી -નો વાટસર =માત્ર રસ્તે જનાર; ટવળ અબણુ -સઅંધ. વિનાનું માણસ -પહવી=રસ્તો થઈ જવો, છિદ્ર પડવું (૨) (દીવે) દીવાવખત થવી; સાજ પહવી -પહવી=લૂટવું (૨) રસ્તો પાડવો; છીડું પાડવું -મારવી=પોતાને રસ્તે જવું, પોતાની મુસાફરીએ ચાલ્યા કરવું -માં વહેવું=અરખાડ જવું

(૨) ભાગી જવું -મુકાવવી =હરાવણ કે પાછું હઠાડવું (૨) અમુક રસ્તે અંબવર અંધ કરવો વાટે જવું=રસ્તે જવું વાટે ને ઘાટે=જ્યા ત્યા, સર્વસ્થળે વાટેથી વહવાડ લેવી=રસ્તે ચાલતા વગર કાંણે લડવાડ વહોરવી.] ંફટિયો પું (કા) મુસાફરોને લૂંટનાર. ંખચી(-રચ) પું. નં, ંખચી(-રચી) સ્ત્રીં મુસાફરીનો ખર્ચ (૨) મુસાફરી કરમિયાન ખર્ચવાની રકમ. ંપાડુ પું [+પાડવું, સરં મ વાટપાડું] વાટફટિયો (૨) નવો રસ્તો કાઢનાર, પહેલ કરનાર. ંમાર(-ર) વિં (૨) પું વટફટિયો વાટ(-ડ)કી સ્ત્રીં [દિ વટ્ટ, સરં મ વાટ, વાટી હિં વાટી] છાલી -કું નં નાનું છાલું -કો પું મોટું છાલું

વાટાણિયો પું ['વાટવું ઉપરથી] વાટવાને ગોળ પથરો [વાટના] વહેંચણી વાટણી સ્ત્રીં [સં વંદ. સરં મ વાટણાં, હિં. વાટણો પું જુઓ વાટણિયો વાટપાડુ, વાટમાર(-ર) જુઓ 'વાટ'મા વાટલા પું ૦૫૦૦૦ ['વાટવું'પરથી] ભાગેલ ચોખા વાટવું સંકિં [દિ વટ્ટ; સરં મ વાટળેં, હિં. વાંટના] ભૂકા કરવો, કચરડું, લસોટડું (૨) વહેચવું

વાટવો પું [સરં હિં. વટુવા (પ્રા. વટ્ટ સં. વૃત્ત=ગોળાકાર); મ. વાટવા] પાનસોપારી કે પૈસા વગેરે રાખવાની ઘણા પડવળી એક પ્રકારની કાચળી

વાટસર વિં (૨) પું [વાટ + સરવુ, સરં મ વાટસરુ] વટેમાગુ, મુસાફર વાટાઘાટ સ્ત્રીં [સં વટ્ટ (વોડવું) + સં. વટ્ટ (જોડવું), સરં મ] ભાજગડ; પચાત વાટિકા સ્ત્રીં [સં] બગીચો, વાડી વાટી સ્ત્રીં [દિ. વટ્ટ; સરં મ; હિં વાટી] કાચલી (૨) વાહકી (૩) વિં સ્ત્રીં ['વાટવું' ઉપરથી] વાટેલી, વાટીને તૈયાર કરેલી ઉદાં 'વાટી ફાળના વહાં'

વાટું નં [દિ વટ્ટ] બોધરણના ઘાટનું વાસણ વાટેરુ પું [જુઓ વાટસરુ] મુસાફર

વાટો પુઠ [પ્રા વટ્ટ (સં વૃત્ત)] ગોળ લાખો વાટો (૨)

(પેટ પર વળતી મોટી) કરચલી (૩) ચૂનાની ગોળ કિનારે [વાટા પહવા - પેટ પર મોટી કરચલી થવી. - મૂકવા = ઉડાઉપણે ખનચી નાખવું.]

વાડ (૬), સ્ત્રીં [દે. વાઢી] જમીનની આબુઆબુ કાઠા વગેરેથી કરેલી આડ (૨) [પ્રા. વાઢ (સં. વાટ)] મહોલ્લો, લતો [-કરવી, -આધવી = આસપાસ રક્ષણની જમાવટ કે ચોજના કરવી (૨) સારાનરસા કામ માટે સાધ જમાવવો. -અધાવી = ઘેરાઈ જવું (૨) આસપાસ જમાવ થવો. -સાંભળે વાડનો કાંટેા સાંભળે = આલ્લેધાયે કાને વાત લય અને લહેર થઈ લય. વાડે ચીમલાં ગળવાં = રક્ષક જ લક્ષક બનવું વાડે જઈને ઝાંખરું લઈ આવવું = વધારે લેવા જતા સમૂળથું ખોલું] ઠંકારેણું નં એક વનસ્પતિ, ઓળગણી સ્ત્રીં [દે. વલ્લગગણી = વાડ] વાડ

વાડશી, -કું, -કો પુઠ જુઓ 'વાટકી માં. [-કરવી = પ્રસંગે રાવેલું મિષ્ટ જ વાડકી ભરી સગાવહાલા કે કુટુંબમાં વહેચવું વાડકીનો વહેવાર = રાવેલું ખાવા લેવાનો વહેવાર]

વાડચકલી સ્ત્રીં એક પખી

વાડવ પુઠ [સ.] બ્રાહ્મણ

વાડાબધી સ્ત્રીં [વાડો + બાધવ] અલગ અલગ વાડામાં બધવું તે - જુદાઈ, પક્ષાપક્ષી (૨) વિં વાડામાં બધાયેલું એવું

વારિ(-દિ)થું (વા') નં [સૃં મ વાઢે વાઢે] ખલ્લુ ભરવાનો કે તે ભરેલો સાઢીનો ચેલો

વારિયો પુઠ [જુઓ વાઢો, સૃં મ વાઢી] વહાણ વગેરેનું સુતારી કામ કરનાર પરસી મજદૂર. -યા પુઠ એક અટક (પારસીમાં)

વાડી સ્ત્રીં [પ્રા (સ વાટી), સૃં મ] બાગ, બગીચો (૨) ફૂલ ચૂથીને કરેલો શણગાર (૩) નાતવરા ઇં માટે બાધેલી વચ્ચે ચોકવાળી જગા (૪) નાનો વાડો કે મહેલ્લો પોળ જેવી જગા [-ઓ ફૂઝવી, ફૂઝવી = સારી આવક થવી -ના વરઘોડા = તકલાદી પણ મોહક ચીજો -ભરવી = ફૂલનો શણગાર કરવો -લૂંટાઈ જવી - ધૂળમાં મળી જવું -

વાણસવું.] ઓપડું નં ફૂવાની આબુઆબુની જમીન ઓળકે પુઠ લગીર, ખેતર વગેરે (૨) [લા] સમૃદ્ધ ઓવરતાર પુઠ કુટુંબકીયો

વાડો પુઠ [પ્રા વાઢ (સ વાટ), સૃં મ વાઢા] વર પછવાડે આતરલી ખુલ્લી જગા (૨) બકરાઘેટા પૂરવાની જગા (૩) મહોલ્લો (૪) સહસ (૫) [લા] તડ, પક્ષ. [વાડામાં જવું, વાડે જવું = ઝાડે કરવા જવું. વાડો બાંધવો, વાળવો = વાડો કરવો (૨) ભૂય, પક્ષ, તડ કે સંપ્રદાય રચવો] ઠલિયું નં ઝાડની આસપાસ કરેલી નાની વાડ

વાઢ પુઠ ['વાઢવું' પરથી; સૃં મ હિં વાઢ, મ. વાઢ = છરી વગેરેની ધાર] કાપ જખમ (૨) ધાર (૩) ચૂક (૪) કાપણી (૫) શેન્ડીનું ખેતર કે વાવેતર (૬) શેન્ડી પીલવાનો સચો ઠંકાપ સ્ત્રીં ચીન્ડુ કે કાપવું તે (ઠાકતરે શરીરને). ઠંકટિયો પુઠ વાઢકાપ કરનારો (દાકાર) (૨) લાજગાડિયો ઠણી સ્ત્રીં કાપણી (સુ)

વાઢવું સંકિં [પ્રા વઢવ (સં વર્ધ)] ઓપડું વાઢાળો પુઠ ['વાઢ' પરથી, સૃં મ હિં વાઢીવાન] (કા) સરાણિયો

વાઢિયું નં જુઓ વારિયું

વાઢિયા પુઠ [પ્રા વઢવ (સ વૃધ) ઉપરથી] ઉત્કટ ઇંછા, ગળમ (૨) ચલસ

વાઢી સ્ત્રીં [સૃં મ વાઢળે = ખીરસણ] ધી ખીરસવાનું પ્રાય નાળચાવાળું માટીનું વાસણ

વાઢો પુઠ [પ્રા વઢવ (સ વર્ધકિ), સૃં મ. વાઢી, હિં વઢઈ] સુતાર

વાણુ સ્ત્રીં [જુઆવાણી] ખોલી (૫) (૨) [સૃં મ (સં કન)] તગી કસર (૩) (વા') નં [પ્રા વાહન (સ વાહન) ઉપરથી ? કે જે લુણ (સં લે) વણવું ઉપરથી ?] કાથી, ભીડી, ખલ્લુની પાહા ઇં નાં (ખાટલો ભરવામાં પ્રાય: વપરાતી) ઠેરી. [-ભરવું = ખાટલો, વાણી ભરવું.]

વાણિન્ય નં [સ] વેપાર

વાણિયો પુઠ [પ્રા વાણિજ (સ વાણિજ), સૃં મ હિં વનિયા, મ વાણિયા] એ નામની નાતનો આઢમી (૨) [પ્રા વાણિજ (પાણિજ-પાનીય) પાણી સાથે સબધ ધરાવનાર ? કે

પ્રા વાણ (સં વિનમ્) નીચે આવવું (વરસાદ આવવાની નિશાની રૂપે ?) એક જવડું. [વાણિયા થઈ જવું = વખત વરતી દીલા પડી જવું - ગરીબ થઈ જવું વાણિયાના કાળજી જેવો (અગ્નિ) = ધમધમતો (અગ્નિ).] -યણ સ્ત્રી વાણિયા કામની કે વાણિયાની સ્ત્રી -યાઈ સ્ત્રી વાણિયાપણું (૨) [લા] શૂરાતનનો અભાવ, વાણિયાવિદ્યા (૩) વિં વાણિયાશાઈ -યામત સ્ત્રી વાણિયાવેડા. [-કરવી = ભુઓ વાણિયાવિદ્યા કરવી.] -યાવિદ્યા સ્ત્રી વાણિયાની રીત કે વર્તન (હુઆઈ, કરકસર, વખત વરતીને કામ લેવું, લાલહાનિ પ્રથમ વિચારવા વગેરે) [-કરવી = આડું અવળું સમજવી કામ સાધી લેવું (૨) સમયસૂચકતા વાપરવી; સમય પ્રમાણે વર્તવું.] -યાવેડા પું વં વં વં વાણિયાની રીત (ભુઓ વાણિયાવિદ્યા). -યાશાઈ વિં [સરં મ. વાણીશાઈ] વાણિયાનું -ને લગતું, વાણિયા જેવું વાણી સ્ત્રી [સ] સરસ્વતી (૨) વચન, બોલી (૩) વાચા (૪) વાગિંદિય, જીભ (૫) સ્વર; સર. ઓવેક પું વાણીનો વિવેક, વિચારપૂર્વક બોલવું તે. ૦શૂરું વિં બોલવે શૂર વાણે પું ['વણવું' ઉપરથી સરં હિં. વાના; મ. વાણા (સં વાન, વે)] વણતાં ન ખાતા આડા ઢોરા [-તાણુવે = વણનાને માટે તારગેઠવવા] ૦તાણે પું વાણે અને તાણે વાણેતર પું [પ્રા. વાણિજ (સં વાણિજ) કે પ્રા વણિજ (સં. વાણિજ્ય) + ઉત્તર ?] ગુમાસ્તો વાત પું [સં] પવન (૨) શરીરની તણ માનુઓમાની એક (ભુઓ પિત્ત) ૦ગુલ્મ નં ગડ - પાકાનો રોગ. ૦નવર પું વાત-પ્રકાપથી થયેલો નવર. ૦પ્રકોપ પું વાયુ-વિકાર ૦હર વિં વાતવિકાર દૂર કરે તેવું વાત સ્ત્રી [સ વાર્તા, સરં હિં. મ. વાત] વાર્તા; કથા (૨) હકીકત, ખીના; વૃત્તાત (૩) લોકમા ચાલતી ખરી ખોટી વાત, ગામગપાટો (૪) કહેલું કે કહેવાનું તે ઉદાં 'તમારી વાત હું સચન્યો' (૫) વાતચીત, સંભાવણ (૬) મોટી - અગત્યની કે અગ્રી

ખાખત; વિસાત ઉદાં 'એમા તે શી મોટી વાત છે?' (૭) વિષય; ખાખત. ઉદાં 'પારકી વાતમાં માથું ન મારો'; 'મારા હાથની વાત નથી' (૮) રીત. વર્તન, વહેવાર ઉદાં પૈસાદારની વાત ભુટી છે' (૯) વર્ણન, ગુણમાન. ઉદાં 'એની તે વાત થાય?' (૧૦) સરસાઈ; વાદ. ઉદાં 'એની શી વાત કરવી?' (૧૧) કહેવાનું કે કરવાનું તે ઉદાં વખત અવિ ત્યારે વાત' (૧૨) યોજના, ગોઠવણ. ઉદાં 'મારી બધી વાત મારી ગઈ' (૧૩) ગુપ્ત ભેદ, ગુપ્ત. ઉદાં 'તેની વાત બહાર પડી ગઈ' [-આપવી = અદરનો ભેદ ખુલ્લો કરવો - જણાવવો. -આવવી = સંભાચાર - ખબર મળવા. -ઉકેલવી = ભુઓ વાત કાઢવી. -ઉકેલ્યા કરવી = એકની એક વાતનું પીંજણ કર્યા કરવું. -ઉડાડવી = વાત ફેલાવવી, અપ ચલાવવી (૨) મુદ્દો કે પ્રસ્તુત ખાખત છોડી તફન ભુટી વાત કાઢવી. -ઉપાડવી = વાતની ચર્ચા શરૂ કરવી (૨) વાત ઊભી કરવી. -ઉપાડી લેવી = કાઈ બોલતું હોય તેમાંથી ખીનએ આગળ શરૂ કરવું (૨) કથા પ્રમાણે અમલ શરૂ કરવો - ઊકલવી = મૂઝવણમાંથી માર્ગ નીકળવો. -ઉડવી = વાત ફેલાવી. -ઊઠી જવી = વાત કપાઈ જવી; મુદ્દો નકમો ગણાઈ ખીજ જ વાત નીકળવી. -ઊભી કરવી = વાતની ખોટી બનાવટ કરવી (૨) વાત શરૂ કરવી - ઉપાડવી. -કરવાનું કેકાણું = જેની આગળ દિલ ખોલીને સુખદુઃખની વાત થાય એવું પોતાનું પ્રિય કે ખાસ માણસ. -કરવી = ચર્ચા કરવી (૨) ખીના કહેવી (૩) નિદા કરવી, ભૂડું બોલવું -કરાવવી = વાતે વળમાડવું (૨) નિદાનું કારણ આપવું. -કહું = કાઈ કહેવાને બહાને ખાનગીમા બોલાવવું કે ઊભું રાખવું. -કહેવી = હકીકત કે ખીના રજૂ કરવી (૨) વાર્તા કહેવી. -કાઢવી = કહેવાનો મુદ્દો રજૂ કરવો - ઉપાડવો (૨) વાતચીત કે ચર્ચાનો વિષય બનાવવું. -કાપવી = કહેવામા

આવતી વાતને નકારીને ઉઠાડી દેવી
-આઈ જવી, ખળી જવી = વાતનો જવાબ
ન આપવો, મુદ્દો દબાવી દેવો -ચાલવી =
ગપ ચાલવી (૨) ચર્ચા ચાલવી (૩) નિદા
યવી -ચૂંથાવી = વાત ચોળાવી -ચોળવી
= વાત રડાવવી, વાત છણવી; એક જ
વાતનું પી જણ કરવું -છણવી = વાતની
ઝીણવટપૂર્વક ચર્ચા કરવી -ઝોઠવી = વાર્તા
રચી કાઢવી (૨) વાત ઊભી કરવી, -થવી
= હકીકત કે ખીના રખાવી -કહેવાવી (૨)
ચર્ચા ચાલવી (૩) નિદા યવી, -નહી,
વાતનો પાથો નહીં = આધાર વિનાની
વાત -ના તડાકા, ફડાકા = ગપ્પાં, ટાકા
પહોરની વાતો (૨) લડાઈની વાતો. -હું
વતેસર કે વતીગણુ કરવું = કાગનો વામ
કરવો, જૂજ વાતને વધારીને મોટી કરવી.
-પામવી = ગુપ્ત વાત પામવી, ખેદ લાણવો.
-ફાટવી = ફેલાવી (૨) રહસ્ય ખુલ્લું
થઈ જવું (૩) હાલ જવું, બહુકવું -ફૂટવી
= ગુપ્ત વાત જાહેર થઈ જવી. -ફાડવી =
ખાનગી બાબત જાહેર કરવી, રહસ્ય ખુલ્લું
કરી દેવું -બગડવી = ચોજના કે ગોઠવણ
કથળવી (૨) વાત ગૂંચાવી કે કાબૂ બહાર
જવી -બનવી = ખીના બનવી -બનાવવી =
જૂઠી વાત ઊભી કરવી -બારે કરવી
= વાતને મોટી -મોઢી કરી દેવી -બારે
થવી = ટેક - મમત વધવા, ગર્વ થવો (૨)
અગાઉના કરતા ગુણ કિંમત ઇત્યાદિમાં
વધારો થવો (૩) ધાર્યા કરતા ઊલટું-કપર
પરિણામ વેઠવું પડે તેમ થવું. -બારે પડી
જવી = કરેલા કામનું પરિણામ સહન ન
કરી શકાય તેવું થવું. -મળવી = હકીકત
મળતી આવવી (૨) હકીકતની જાણ થવી
(દોષ દ્વારા) -માનવી = કથન કે કથાની
સત્યતા સ્વીકારવી (૨) સલાહ માનવી.
-મારી જવી = મુદ્દો કે મુદ્દાની બાબત
ઊડી જવી (૨) ખેલ કંપળી જવો, ધાયું
ન થવું -માં નાખવું = વાતે વળગાડવું (૨)
બાબતમાં સંડોવવું. -માં પડવું = વાતે

વળગવું (૨) -ની બાબતમાં માથું મારવું
-સંડોવાવું -વધવી, વઠવી = કાબૂ બહાર
જવું અમર્યાદ થવું -વાતમાં = નજીવી
વાતમાં, સહેજમાં એક જ વાત = ચોક્કસ
નિર્ણય કાઢી વાત છે ? = શી મતલ છે ?
શું સમજે છે ? (૨) આવું તે ચાચ ? (-ની)
શી વાત ! = એના શાગુણ વર્ણવવા ! (-ની)
શી વાત કરવી = -ના શા વાદ કરવા ?
ની શી સરસાઈ કરવી ? કીક છે, વાત છે તારી
= પછી તારી શી વચ્ચે કરું છું તે જોજો.
વખત આવે ત્યારે વાત = વખત આવશે
ત્યારે કહેવા યોગ્ય થશે વાચે વાત
ચાલવી = ચારે બાજુ હકીકત જાણીતી
થવી વાતે લાગવું, વાતે વળગવું =
વાતો કરવામાં ગુલતાન થઈ જવું વાતે
વળગાડવું = વાતો કરવામાં ગુલતાન કરી
દેવું જેથી ચાલુ પ્રસંગ લુપ્ત થાય વાતો
કરાવવી = વાતે વળગાડવું (૨) નિદા
કરાવવી વાતોનાં વડાં કરવાં = નકામી
લાંબી વાત કર્યા કરવી, ખાલી વાતો જ
હાકવી] ૦મરું વિં વાતોનું ગચિયું, વાતોડું.
૦ચીત સીં સલામણ (૨) ગપ્પા ઠડી
સીં વાત

વાતલ સીં ['વાત' ઉપરથી] લાંબી લાંબી વાત,
ટાયલું (૨) [વાનતલ] વા પેસી શકે એવી તરલ
વાતડી સીં જુઓ 'વાત'માં
વાતાયન નં [સં] બારી
વાતાવરણ નં [સં] પૃથ્વીને વીંટળાઈને
રહેલું વાયુનું આવરણ (૨) [લા] પરિસ્થિતિ;
આલુબાલુના નૈતિક કે માનસિક સંલેગો
વાતાવર્ત યું [સ.] વટોળિયો
વાતી સીં [પ્રા. વત્તિયા (સં. વર્તિ), સરં
ફિં. વાતી] વાટ; દિવેટ (૨) અગરબતી
વાતુ(-ત્વ)લ વિં [સ.] વાયુવાણુ; વાયુ
(સરીર) (૨) વાના રોગવાણુ (૩) યું
વાયુના ગોટો, વટોળિયો
વાતુ '-તો)કું (-લિયું) વિં ('વાત' ઉપરથી)
બહી વાતો કરવાની દેવવાણું [પ્રત્યે]
વાતસલ્ય નં [સં] મમતા, પ્રેમ (મોહનો નાના

વાત્સ્યાયન પુ. [સં.] (ચ) ન્યાયભાષ્ય
- તથા કામસૂત્રના લેખકાનું નામ

વાહ પુ. [સં.] અર્થા, શાસ્ત્રાર્થ (૨) લાજગડ;
તકરાર (૩) ચડસાચડસી (૪) જ્ઞાન વિજ્ઞાનના
કોઈ વિષયમા કાઢેલું અનુમાન કે તારણ;
'ધિયરી' કાં તં વિકાસવાહ [-કરવો
= શાસ્ત્રાર્થ કરવો (૨) ચડસાચડસી કરવી.
-યહવો = તકરાર થવી -માં પહલું, વાદે
ચડતું = ચડસાચડસી કરવી] ઋષ્ટત વિ.
સશયયુક્ત, અર્થરિપદ

વાદણ સ્ત્રી. 'વાદો'નું સ્ત્રીલિંગ

વાદન નં. [સં.] વગાડવું તે ઠંડલા(-ળા) સ્ત્રી.
વજ્રિત્ર વગાડવાની કળા [જવાબ

વાદવિવાદ પુ. [સં.] અર્થા, સામસામાસવાલ-

વાદળ નં. [દે વદલ (સં વાર્દલ) ચરં હિં,

વાદલ] આકાશમાં એકઠો થયેલો વરાળનો

ગોટા જેવો સમૂહ, જે વરસાદરૂપે નીચે પડે

છે. [વાદળાં આવવાં, થવાં, વાદળ

આવવું, ચડવું, ચડી આવવું =

આકાશમા વાદળ ભેગા થવા -ઘેરાવું

= આકાશ વાદળોથી છવાઈ જવું (૨) લય

કે સકટ ઝમ્મવું -તૂટી પડવું = ભારે

વરસાદ થવો (૨) [લા.] એક સામટું

તૂટી પડવું (દુખનું વાદળ). -વીખરાવું,

ઘેરાવું = ઉઘાડનીકળવો વાદળ ખસી જવું]

-ગિયું વિ. ચસકેલું ગાડું (૨) વાદળી ૨

જુઓ -ળી વિ. વાદળી ૨ ગતુ (૨) વાદળામા

થઈને આવતો (સખત તાપ (૩) સ્ત્રી નાનું

વાદળ (૪) પાણી ચૂસા રાખે તેવી એક

દરિયાઈ જાનવરની કે તેની કૃત્રિમ પેદાશ.

-પુ' નં વાદળ [ખેચાખેચી

વાદાવાની સ્ત્રી. 'વાદ' ઉપરથી] વાદવિવાદની

વાદિત વિ. [સં.] વગાડાયેલું

વાદિત્ર નં. [સં.] વાજિત્ર. વાજુ

વાદી વિ. [સં.] વદનાગ, ખેલનાર (સમાસને

અતે). ઉદા. સત્યવાદી (૨) [સમાસને છેડે]

વાદમા માનનાર ઉદા. વેદાંતવાદી (૩)

ગાવા વગાડવામા જે સ્વ-થી સસક બાધવામા

આવે છે તે (સ્વર) [સંગીત] (૪) પુ. રાગનો

પ્રધાન સ્વર (૫) વાદ કરનાર (૬) દરિયાદી

(૭) મુન્દી વગેરે વગાડીને (સાપ વગેરેનો)

ખેલ કરનાર, મહારી

વાદીગર પુ. [જુઓ વાદી] મહારી, ખેલાડી

વાદીજી વિ. ['વાદ' ઉપરથી] મમતી; વાદે

ચડી ભય તેવું [વાદે વાદે

વાદોવાદ અં. ['વાદ' ઉપરથી] સ્પર્ધામા;

વાદ નં. [સં.] વાજુ. ઠંડલા(-ળા) સ્ત્રી.

વાજુ' વગાડવાની કળા

વાધણ(-ણી) સ્ત્રી. ['વાધવું' ઉપરથી] હેડખી;

અટકડી [પટ્ટી કે દોરી

વાધર(-રી) સ્ત્રી. [સં વર્ણી] ચામડાની સાંકડી

વાધવું અંકિં. [સં. વૃવ્] વધવું (૫)

વાધૂક વિ. [સરં વધૂક] (કા.) કારણ વિના

વચ્ચે આવવું, નકામું. કાલવું

વાન પુ. [સં. વર્ણ સરં મ, હિં. વાન] વર્ણ,

૨ગ (૨) સ્ત્રી. ઠાઠથી ફાટેલી ચામડી (૩)

નં. શરીરનો ખાધો

-વાન વિ. [સં વત્તુ પું.] રાખેને છેડે 'વાળુ' ના

અર્થમા લાગે છે ઉદા. વેગવાન

વાનગી સ્ત્રી. [સં વર્ણિકા; પ્રા વજ્રિમા, મ.

વાનગી, હિં વાનગી] નમૂનો (૨) નવાઈના ચીજ

વાનપ્રસ્થ વિ. [સં] વાનપ્રસ્થાશ્રમમા ગયેલું

(૨) વૃદ્ધાવસ્થાને કારણે પેન્શન લઈ નોકરીમાથી

છૂટ થયેલું (૩) પુ. વાનપ્રસ્થાશ્રમ -સ્થાશ્રમ

પુ. -સ્થ નં ગૃહસ્થાશ્રમ પછીના ત્રીજે

આશ્રમ, જેમાં માણસ વનમા રહી સંન્યાસની

તૈયારી કરે છે

વાનર પુ. [સં] વાદરો, કપિ ઠંચેટા સ્ત્રી.

[લા.] અડપલા ઠંચેના સ્ત્રી. ઠંચે નં

(રામની) વાદરાની સેના (૨) [લા.]

છોકરાઓની સેના કે સંઘ

વાનવું વિ. [સં વન્ય] જ ગદી; રાનવું

વાની સ્ત્રી. એક જાતની મીઠી જુવાર

વાની સ્ત્રી. [પ્રા વજ્રિમા (સં વર્ણિકા), સરં મ.

વાન, વાના] જણસ, ચીજ, પ્રકાર (જમણની)

(૩) ['વાન' = શરીર ઉપરથી ?] મહાની રાખ.

[-વાળવી = ટાઢી વાળવી]

વાનીર નં. [સં.] પાણીમા થતું બરું જેવું ઘાસ

વાનું નં [જુઓ વાની] વસ્તુ; ચીજ, જણસ.
[ધણી વાનાં કરવાં = બહુ રીતે સમજવડું
(૨) ઠપકા આપવો એ સારાં વાનાં થવાં =
બહુ હિંમતેમ પાર ઊતરવું]

વાનો પું [પ્રા. વળ્લય (સં વર્ણક)] એક
સુગંધીદાર પદાર્થ (૨) લેપ, પીઠી [વાનાનાં
વડાં = પીઠીને દિવસે વરપક્ષ તરફથી અપાતી
વરેશરી વાને ધાલવું, વાનો ધાલવો,
દેવો = પીઠી ચોળવી (વિનાહના વિભિન્ન),
વાનો વાળવો = વાનો લગાવવો - ચોપડવો.]

વાનિત સ્ત્રીં [સં] વાતિ, ઊલટી

વાપર પું [વ પરત્વ પરથી] વપરાશ

વાપરવું સંક્રિં [સં. વ્યાપ્ત, સરંમ વાપરણે]
ઉપયોગમા લેવું (૨) ખર્ચવું

વાપલ અં [ફા] પાછું

વાપિ(-પી) સ્ત્રીં [સં.] વાવ

વાફે પુંદિ વળિય = ક્યારે, સરંમ વાફા]

વાડીમા ધર કરવા તૈયાર કરેલો ક્યારો;

વાબરતું વિં [ફા.] સચું; સંખંધી, ઓળખીતું

વાબારું નં [વા + બારું] જાળિયું; બાકું

વામ સ્ત્રીં (૫) જુઓ વામા

વામ પું; સ્ત્રીં [પ્રા (સં. વ્યામ), સરંમ મ
વાંવ, હિં વામો બે હાથ પહોળા કરતા છાતી
સાથે થતી લંબાઈનું માપ. [-બરવી = વામથી
માપવું.] -મિયાં નં બં વં (સુ)
તરવામા વામ ભરીને તે, -મિયો તારો પું
વામ ભરીને તરવાની રીત

વામ વિં [સં] સુદર (૨) ડાણું (૩) ઊલટું;
પ્રતિકૂળ (૪) અધમ, નીચ. ઠકસિ સ્ત્રીં [સં]
જમ્યા બાદ ડાબે પડ્યો સૂવું તે (-કરવી).
ઠતા સ્ત્રીં અધમતા (૨) હક, આડાઈ ઠટેજ
પું (સં) એક નવિ ઠમાર્ગ પું તંત્રમાર્ગ;
શાક્ત સંપ્રદાય ઠમાર્ગી વિં વામમાર્ગનું
કે તેને લગતું, દેવીભક્ત

વામણ વિં [જુઓ વામન] ઠીંગણું; નીચું
વામન વિં [સં] ઠીંગણું (૨) પું (સં) બલિને
છળવા યથેસો વિંહુનો પાચમે અવતાર (૩)
પું ઠીંગણો (૪) [લા] હુચ્ચો ઠદાદશી
સ્ત્રીં ભાદરવા સુદિ બારશ -નાવતાર પું

જો-૬ ૬

વામનરૂપે વિંહુનો પાચમે અવતાર

વામવું સંક્રિં [સં. વસ્] (ભાર ઓછો કરવા)

રેંકી દેવું, કમી કરવું (૨) ઓછું કરવું, મટાડવું

(૩) મનની વાત કહી દેવી (૪) ઊલટી કરવી

(૫) તજવું (૬) અંકિં ઓછું થવું, ઘટવું

વામા સ્ત્રીં [સં] નારી (૨) સુંદર સ્ત્રી (૩) [સં]

લક્ષ્મી (૪) સરસ્વતી [વામમાર્ગી]

વામાચાર પું [સં] વામમાર્ગ -રી વિં

વામાટામા પું બં વં અનિશ્ચયમા વખત

ગાળવો તે; આનાકાની; ગલ્લાતલ્લા.

[-મારવા = ગલ્લાતલ્લા કરવા]

વામાટામા નં બં વં જુઓ વામાટામા

વામાંગ નં [સં] ડાણુ અમ - પડણું

વામિયાં, વામિયો તારો જુઓ 'વામ પું,

સ્ત્રીં'મા [રૂપાળી સ્ત્રી]

વામોર(-ર) સ્ત્રીં [સં] સુંદર સાથળવાળી -

વાય પું [પ્રા (સં વાત)] (૫) વાયુ

વાય ('વા' ?) સ્ત્રીં જીત, ક્ષેત્ર

વાયક નં [જુઓ વાક્ય] (૫) વેણ, વાક્ય

-કા સ્ત્રીં [પ્રા વાયા (સં વાચ) ઉપરથી]

વાત, ગપ, અફવા

વાય(-ચે)જ પું (૨) સ્ત્રીં જુઓ વાએજ

વાયજ(-જ) સ્ત્રીં [જુઓ વાએજ] ઉપરેશ,

વ્યાખ્યાન

વાયડાઈ સ્ત્રીં [જુઓ વાયડું] વાયડાપણું

વાયડું વિં [પ્રા વાજલ (સં વાતૂલ)] પેટમા,

વાયુ ઉત્પન્ન કરે તેવું (૨) ફડાકા કે ફૂંલારા

મારવાની ટેવવાળું (૩) [લા] વિચિત્ર

સ્વભાવનું, હઠીલું [-થણું = સમજાવ્યું ન

સમજતા આડું જ કચાં કરવું, જક્કી થવું

-પડવું = ભારે પડવું, ધાર્યા કરતા અવળું

પરિણામ આવવું] -ડાવેડા પું બં વં

વાયડા જેવું વર્તન

વાયડેલ વિં [જુઓ વાયડું] ગાડા જેવું (સુ)

વાયણું નં [સં વાજ + ઝજ] (સીમ તિનાને

અપાતું) ખુશાલીનું જમણ [-જમાડવું =

ધેણ જમાડવી]

વાયદો પું [અ વમદહ, સરંમ હિં વાઈદા,

વાદા, મ વાયદા, વાઈદા] મુઠત, અવાધ (૨)

મુદત પર કરવાનું કામ [વાયદે ચહુ = મુલતવી રહ્યા કરવું, ટલે ચહુ વાયદાનો સોદો = અમુક મુદતે અમુક ભાવે માલ લેવાનો સહનો વેપાર વાયદામાં પહુ = વાયદાના સોદાનો ધંધો કરવો. -કરવો, ખાંધવો = લલિચ્યમા અમુક સમય ઠરાવવો, મુદત ઠગવવી -માળવો = મુદત વિતાવવી અમત્તચ પ્રાપિના વાયદા = અશક્ય મુદત, ન પાળવા માટે બતાવેલી મુદત.] -દાચિહ્ન સ્ત્રીં અમુક મુદતે પૈસા આપવાની કબૂલાતનું લખાણ. -દાસર અં વાયદા પ્રમાણે-મુદતસર વાયન નં [સં] સૂપડામાં ફળ, કંકુ અને કાસકી મૂકી બ્રાહ્મણને દાનમાં આપવું તે. ૦દાન નં વાયનનું દાન ૦દિન નં વાયન આપવાનો દિવસ, શ્રાવણી અમાસ વાયરું નં [‘વાયરો’ ઉપરથી ?] વરસાદ વિનાનું (૨) નં ખગડિયુ. કોરું ચોમાસું વાયરો પું [દિ. વાયાર (સં. વાત, પ્રા. વાય)] પવન. [વાયરો વાઈ ચૂકના = સુખદુઃખના અનુભવ થઈ જવા વાયરે ચહુ = લહેરમાં આવવું (૨) ફુલાવું (૩) ઉરકેરાવું (૪) હવાઈ કિલ્લા બાધવા (૫) ખોરબો પડવું. -કાઠવો, કાઢી નાખવો = ખૂમ ધમકાવવું (૨) થકવી નાખવું (૩) અધમૂર્ત કરી નાખવું -ખાવો = પવન વાય નેના ઉપભોગ કરવો -નીકળવો, નીકળી જવો = થાકીને લોથ થઈ જવું; કૂશ નીકળી જવી (૨) મરણતોલ થઈ જવું. -વાવો = પવન ફૂકવો (૨) ટુકો ચાલવો] વાયસ નં [ફ. વૉઈલ] એક ભાતનું સ્ત્રીઓનું વસ્ત્ર વાયસ (-લી) વિં [પ્રા વાઝલ (સં. વાતૂલ)] તરંગી, દંડતા વિનાનું વાયવડિંચ સ્ત્રીં, નં [સં વિડંગ, હિં વાયવિડંગ, મ વાવિગિ] વાયવિગિ; મરી જેવા ઐવિનાખી વાયવરણો પું [સરં મ વાયવરણા (સં. વાયુ + વરણ)] જુઓ વરણો વાયવી વિં સ્ત્રીં [સં] વાયુ સબધી (૨) [પ્રા વાયવ્ય] વાયવ્ય (ખૂણો) વાયવ્ય વિં [સં] વાયુ સંબધી (૨) ઉત્તર-પશ્ચિમ ખૂણાને લમતુ (૩) સ્ત્રીં ઉત્તર અને

પશ્ચિમ વચ્ચેનો ખૂણો. -ચાત્ર નં [+ મસ] પંવનાત્ર, વાત્રચ વાયસ પું [સં] કાગડો વાયુ પું [સં] પવન (૨) પું, નં બાદી (૩) નં વાઈ, મૂગી [-આવડું = વાઈ આવવી, -થવો = બાદી થવી (૨) [લા.] રીસ ચહવી; ક ઠાળો આવવો] ૦કેાણુ પું વાયવ્ય ખૂણો. ૦ગોળો પું વાયુને એક રોગ ૦ચક નં પૃથ્વી આસપાસનું વાયુમંડલ, વાતાવરણ. ૦ચકશાત્ર નં વાતાવરણમાં થનારા ફેરફારો ભણવાનું શાત્ર. ૦ચકશાત્રી પું વાયુમંક શાત્ર ભણનાર. ૦ચર નં પક્ષી ૦પુત્ર પું (સં.) હનુમાન (૨) બીમ, ૦યુરાણુ નં (સં.) અઢારમાંનું એક પુરાણ ૦બક્ષી વિં વાયુનું ભક્ષણ કરી જીવનાર. ૦મંડળી નં વાતાવરણ. ૦વેગ પું પવનનો વેગ ૦વેગી વિં પવનવેગી ૦શાત્રી પું જુઓ વાયુ-ચકશાત્રી. ૦સ ચાર પું અપાન વાયુનો સંચાર, વાછૂટ ૦સુત પું (સં) જુઓ વાયુપુત્ર વાયુ નં [‘વા’ પરથી] વાથી દીવા હોલવાઈ ન ભય એ માટે અંદર મૂકવા ઢોલકા જેવો ફળે બાજાવાળો બનવેલો માટીનો ઘાટ વાયોલિન નં [ફં] સીડલ, એક તત્ત્વવાદ વાત્રચ નં [સં] વાયુનું અસ્ત્ર, પવનાત્ર વાર (વા) પું [ફં. વાઈ, સરં મ] ત્રણ ફૂટ જેટલું માપ વાર અં [સં વાર પરથી ? સરં ફા] નામને અતે પ્રમાણે, અનુસાર એવા અર્થમાં. ઉદાં ક્રમવાર, ગોત્રવાર (૨) [ફા] ‘વાળુ’ અર્થમાં નામને લાગતો પ્રત્યય ઉદાં ઉમેદવાર વાર પું [સં] અઠવાડિયાનો દરેક દિવસ (૨) સ્ત્રીં (પું સુરત ટરફ) વખત, સમય (૩) વખત, ફેરે ઉદાં પાચ વાર (૪) [લા.] દીલ; વિલખ (૫) નં (૫) વારિ, પાણી. [-લખાડવી, લાખવી = વિલખ કરવો. થવો; મોડું કરવું, થવું. -થવો = અમુક વાર-દિવસ હોવો. -ના પાર થવા = મળો જ વિલખ થવો.] ૦કવાર પું [+ ક -વાર] સારો નરસો દહાડો. ૦તહેવાર પું, ૦પરવ

(-ખ) નં અવસર; સારો-હિસવનો દિવસ;
 સારો વાર કે પર્વ
 વારકરી પું [મ.] (સં.) મહારાષ્ટ્રનો એક
 ભક્તિસંપ્રદાય કે તેનો અનુયાયી
 વારણ પું [સં.] હાથી (૨) નં વારવું-અટકાવવું
 તે(૩) નિવારવું- દૂર કરવું તે-છી સ્ત્રીં હાથણી
 વારણું નં [સં. વારણકં] ઓવારણું (૨)
 ['વારવું' પરથી વારણ; વારવું તે. [-વાણવું =
 ને માથે આવેલો રોષ વગેરેમાંથી બચાવી
 લેવું-બચાવ કરવો.] [સં.] માં
 વારતહેવાર, વારપરવ(-ખ) જુઓ 'વાર'
 વારવધૂ સ્ત્રીં [સં.] જુઓ વારાંગના
 વારવું સંકિં [પ્રા. વાર(સં. વારય)] અટકાવવું;
 મના કરવી (૨) + ઓવારવું (૩) [આરતી]
 ઉતારવી. [વારી જવું = ઓવારણું લેવાં (૨)
 રીઠા પર્થજવું. વારી નાખવું = માથે ઓવારી
 ઉતારી ફેંકી દેવું; કઠરદાનીમાં ફેંકવું. વાર્યું
 કરવું = સલાહ માનવી.]
 વારસ પું [ફા. વારિસ] મરનારની મિલકત,
 જવાબદારી, હકદારો વગેરેનો હકદાર. ઠનારું
 નં વસિયતનામું. -સાઈ સ્ત્રીં વારસો.
 -સામત વિં [વારસો + ગત] વારસામાં
 ઉતરેલું. -સાહક(-ક) પું [વારસો + હક]
 વારસાનો હક. -ચું નં (સુ.), -સો પું
 વારસને મળેલી મરનારની મિલકત ઇં
 વારસી સ્ત્રીં [સં.] જુઓ વારાંગના
 વારંટ નં [જુઓ વોરંટ] ગુનેગારને પકડવાનો
 સરકારી હુકમ [વારે વારે
 વારંવાર અં [સં.] વારેઘડીએ; ફરી ફરીને;
 વારાણસી સ્ત્રીં [સં.] (સં.) કાશી
 વારાફરતી અં [વારો + ફરવું] વારા પ્રમાણે
 એક પછી એક [આવવું જવું તે
 વારાફેરા પું અંબં [વારો + ફેરો] વારંવાર
 વારાંમના સ્ત્રીં [સં.] અલિકા; વેરયા
 વારિ નં [સં.] પાણી; નીર. ઠજ વિં પાણીમાં
 ઉત્પલ યથેલું (૨) નં કમળ. ઠજ સ્ત્રીં (સં.)
 લક્ષ્મી. ઠજ પું સંગીતમાં એક અલંકાર
 (૨) નં વાદ્ય; મેઘ. ઠધિ પું સમુદ્ર
 વારી પું [સં. વારકિન્; સરં મ. વાર]

ઘોડો (૨) સ્ત્રીં [સં. વાર; સરં મ.; હિં.]
 વારો; કમ; પાળી (૩) બદલો લેવાનો અવસર
 વાર અં [સં. વાર્] ઠીક (૨) વિં સારું; સુંદર
 વારણ વિં [સં.] વરુણને લગતું (૨) નં
 પાણી. -છી સ્ત્રીં મદિરા (૨) પશ્ચિમ દિશા
 વારેઘડીએ અં [વારો + ઘડી] વારંવાર
 વારેદાર વિં [વારો + ના. દાર] વારાવાણું
 (૨) કર ઉઘરાવનારું
 વારો પું [સં. વાર; સરં હિં. વારા; મ.
 વારી] વારી; કમ; પાળી (૨) અણોત્તિ;
 પાકી (૩) [સં. વાર] ઘડો; કુંબ. [વારો
 મૂકવો = ગરમ પાણી ભરીને ઘડો પેટ
 પર મૂકી શેકવું.]
 વારોવાર અં ['વાર' પરથી] ખીન્ને અઠવાડિયે
 તે જ દિવસે (૨) + જુઓ વારંવાર
 વારોવારિયું વિં [જુઓ વારોવાર] વાર પ્રમાણે
 દિવસો ગણીને કાઢવામાં આવતું (વ્યાજ)
 વાર્તા(-તર્) સ્ત્રીં [સં.] વાત; કથા (૨) ખીના;
 હકીકત; સમાચાર. ઠકાર પું વાર્તા-કથા
 રચનાર કે કહેનાર
 વાર્તિ(-તર્)ક નં [સં. વાર્તિક] વિવેચનવાળી
 ટીકા (૨) પું આતમીદાર; દૂત. ઠકાર
 પું વાર્તિક રચનાર
 વાર્તિ સ્ત્રીં [સં.] જુઓ વાર્ત
 વાર્તિક નં ઠકાર પું [સં.] જુઓ 'વાર્તિક'માં
 વાર્દ્ધ(-ર્ધ)ક(-કથ) નં [સં.] વૃદ્ધાવસ્થા
 વાર્નિશ પું [ફ્રં.] લાકડાને પાલીસ કરવાનું
 દ્રવ્ય-એક પ્રવહી બનાવટ. [-કરવું =
 વાર્નિશ ચઢાવવો-ચોપડવો.]
 વાર્ય વિં [સં.] વારી શકાય તેવું; નિવાર્ય
 વાર્યિક વિં [સં.] વરસે વરસે આવતું કે
 થતું (૨) વરસ સંબંધી (૩) નં ફર
 વરસે પ્રકટ થતું પત્ર
 વારણેય પું [સં.] (સં.) વૃણિકુળના-શ્રીકૃષ્ણ
 વાલ પું [સં. વલ્લ; સરં મ.] ત્રણ રતી જેટલું
 તોલ (૨) પું અંબં [પ્રા. વલ્લ] એક કોળ.
 [-છોલવા = વાલનાં ફેાતરાં કાઢી નાખવાં.]
 ઠપાપડી સ્ત્રીં [સરં મ.] વાલની સીંગ
 વાલ પું [ફ્રં. વાલ્વ] નળી વગેરેની અંદર

રાખેલો એક બાલુ ઊંચો થઈ શકે તેવા પડેડો
વાલમ પુંઁખંવં બ્રાહ્મણોની એક ભત્રિય
વાલરા સ્ત્રીં [સરં દે. વહ્નર = ખેતર] ને
જમીન ઉપર વાવણી કર્યા અગાઉ આગલા
પાકનાં ફૂંકા બાળે છે તે

વાલિ(-લી) પું [સં.] (સં) સુગ્રીવનો
મોટો ભાઈ. ંસુત પું (સં) (અંગઠ)
વાલિયા પુંઁખંવં [દિ. વલિયા = ધનુષ્યની
દોરી; સરં મ. વાલા, -લો (કાનઢી વહે
= દોરડું)] પાર કે ત્રાજવા ને દોરીઓને
આધારે લટકે છે તે

વાલી, ંસુત જુઓ 'વાલિ'મા

વાલી પુઁ [જ] મુરખી, રક્ષક, પાલક.
ંધોડો પું ઘોડી ઉપર દેનવા રાખેલો
મજબૂત, ખાનદાન ઘોડો. ંવારસ પુઁ
વાલી કે વારસ

વાલી સ્ત્રીં [વાલ ઉપરથી] નાના દાણાના વાલ
વાલુકા સ્ત્રીં [સં.] રેતી. ંયંત્ર નં કલાક
જાણવાની રેતી ભરેલી શાશી (૨) વૈદકમા
ઔષધ બનાવવાનું (તેના ધાટનું) એક યત્ર
વાલોળ (લો) સ્ત્રીં [વાલ' પરથી] એક યીગ
-શાક. -ગિયો પું વાલોળનો વેલો

વાલમીકિ પુઁ[સં.] (સ) રામાયણ વ્યનાર ઋષિ
વાવ સ્ત્રીં [પ્રા વાવી (સં. વાપી), સરં
મ., હિં. વાવઢી] અંદર ઊતરવાના પત્ર-
ચિયાવાળો ફૂલો

વાવટા-કાઠી સ્ત્રીં [વાવટો+કાઠી] વાવટાનો ઢંડ
વાવટો પુઁ [વા (વાયુ)+પ્રા. વટ્ટ (સં વૃત્) ?
સરં મ વાવટા] ધન, ફરકાવવાનું નિશાન
[-ઊડવો = ધન ફરકવો, ફરફર થવી.
-અડવો - ધન તેની કાઠી પર અડવી.]

વાવડું અંકિં ['વા' ઉપરથી] પવનથી
સુકાતું (કપડા માટે)

વાવડ, -ર પુઁ [વા (સં. વિ + જા = વ્યા) +
વહ (સં પત્)] ભાળ, પતો, સમાચાર (૨)
રોગનું ફેલાવું તે. ંહું સંકિં (ગ) વાવડ
-ખબર મળવા

વાવડિંગ નં [સરં મં] જુઓ વાયવડિંગ
વાવણી સ્ત્રીં ['વાવડ' પરથી, વાવડ તે.

-જુઓ પું ખીજ ઓરવાનું સાધન

વાવર પું ['વાવરડ' પરથી; સરં મ.]
વાવર-વપરાશ (૨) જુઓ વાવડ. ંહું
સંકિં [પ્રા. વાવર (સં. વ્યાપ્ત), સરં મ.
વાવરણે] વાવરડ; અર્થવુ

વાવડવુ સંકિં [વા+વલડ (સં. વલ)] ઊપણું
વાવલાં નંખંવં [સરં વેવલાં] વલખા (૨)
[જુઓ વાવડ] (સુ) નોકરીના બદલામા
આપેલી જમીન; પસાયતુ [વાચક]
વાવલિયો પું [સરં વાવલડ] વાયરો (લાલિય-
વાવલ) નં ['વાવડ' ઉપરથી ?] પસાયતુ (૨)
[દે. વાવળી = ઊંદ્ર ઉપરથી ?] આખમા પડેલું
ઝીણું ફૂલ

વાવડ સંકિં [પ્રા. વાવ (સં. વપ), સરં હિં.
બોત્તા ઉપરથી] ઊગાડવા માટે જમીનમા ખી
કે રોપા નાખવા-રોપડુ

વાવળી સ્ત્રીં [પ્રા. વાલ્લ (સં. વાત્લ) = વાત-
રોગી ?] બાળકને થતો પેટનો એક રોગ
વાવંટોળ પુઁ [વા+વટોળ, સરં મ વાવટલ]
વટોળિયાનું તોફાન

વાવા અં ['વાલવાલ' ઉપરથી] (બાળલાવામા)
સાર, મનેનુ (૨) સ્ત્રીં ઝાલુ

વાવાઝોડું નં [વા (વાયુ) + ઝોડું (પ્રા જોડ
= ઝૂડી પાલડુ), સરં મ વાવજાડ] વાવટોળ
વાવાદળ નં [વા + વદળ] જેસથી વતો પવન
અને વદળ, તોફાની વાવળી (૨) [લા] સકટ

વાવાશ અં (ચ) ખુલ્લામા, પવન લાગે
તેવા જગામા

વાડું અંકિં મ. વા; સરં મ વાળે (પવનનું)
ફૂકાવુ (૨) [શરીરને ટાટની] અસર થવી (૩)
સંકિં (પ્રાયઃ ફૂકીને) વગાડવું, બાલવડ (૪)
[સં વી, સરં મ વાળે] વિયાડુ

વાવેતર નં ['વાવડ' ઉપરથી] વાવડુ તે (૨)
વાવેલુ તે (૩) વાવેલી જમીન

વાશ (ચ) સ્ત્રીં [સં વાશ, પ્રા વાસ] કાગવાશ
[-નાખવી = શ્રાદ્ધને દિવસે ગધેલું અન્ન
કાગડા વગેરે માટે નાખવું]

વાસ પુઁ[સં] વસવાટ (૨) સુકામ, ઘર, સ્થાન
(૩) પોળ, મહોલો (૪) સ્ત્રીં ગધ (૫) દુર્ગન્ધ

(૬) નં [પ્રા (સં. વાસસ)] વસ, લૂગડું.
 [-આવવી = ગયાવુ. -મારવી = ફર્મ થ
 છૂટવી. -લેવી = સંપત્તિ -પૂરવી = વસવાનું
 શરૂ કરવું -વસવું -બરાવવી = દિવાળાલરા-
 વરા; ધરવખરી સાથે જવાની ફરજ પાડવી]
 વાસકસંજ્ઞા સ્ત્રીં [સં.] પ્રેમીના આગમનની
 રાહ જોઈ વસાબૂપણ (તથા ઘર વગેરે) સભવી
 તૈયાર થયેલી નાથિકા [કબજો
 વાસક(-કે)ટ પુ., નં [ફ્રં. વેસ્કોટ] બાહિયો
 વાસણ નં [ફ્રે.] પાત્ર, કામ [-ખખડવાં =
 ધરમા (ધણુંખરું) પતિપત્ની વચ્ચે) તકરાર
 થવી. -ધસવાં, માંજવાં = વાસણ છીટકીને
 સાફ કરવાં. -છોલવાં = વાસણને લાગેલો
 કાટ કે મેલ દિતારવો. -થવાં = છીટકવા
 માટે એકવાહનાં વાસણ તૈયાર થવાં.]
 ઠંડસણુ નં રાધવા વગેરેના વાસણ
 જાસના સ્ત્રીં [સં.] પૂર્વના સરકારોથી દહ
 થયેલી કામના (૨) વાસ; ગંધ
 જાસર પુ. [સં.] દિવસ, વાર ઝમણિ પું. સૂમ
 જાસરશ્યા સ્ત્રીં જુઓ વાસકસંજ્ઞા
 વાસરવુ અં [વા + સરવુ] ખુલ્લા પવનમાં
 ફડફડે એમ. ઉદાં કપડા વાસરવાં મૂકો
 વાસરી સ્ત્રીં [સં વામર] હાયરી, રોજનીશી
 વાસલ વિં જુઓ વાસેલ
 વાસવ પું [સં] ઈંદ્ર -વી સ્ત્રીં ઇંદ્રાણી
 વાસવું સંકિં [સં. વસ = આનંદાદન કરવું]
 બંધ કરવું (૨) [પ્રા. વાસ (સં વાસ) અવાજ
 કરવો] વગાડવું, વાડ (૩) ['વસવું' ઉપરથી]
 વસે એમ કરવું, વસાવવું (૪) અંકિં [સં.
 વાસ = ગંધ ઉપરથી] વાસવાળું થવું મહેકવું
 વાસંતિક વિં [સં] વસંત ઋતુ, -ને લગત
 (૨) પુ. વિદ્યુત્ (૩) નટ
 વાસંતી વિં [સં] વસંત ઋતુ, -ને લગત
 (૨) સ્ત્રીં એક વેલ
 વાસિત વિં [સં] સુવાસિત કરેલું (૨) વસો
 વડે આનંદાદિત થયેલું (૩) વાસ પુરાયેલું
 વાસિની વિં સ્ત્રીં, વાસી વિં [સં.] (બહુધા
 સમાસને છેડે) રહેનાર (ઉદાં નગરવાસી)
 વાસી વિં [પ્રા. વાસિય (સં વાસિત), સરં

હિં. વાસી, મ. વાસી, વાસા] આગલા દિવસનું;
 વધારે વખત રહેવાથી બગડી ગયેલું
 વાસીડું નં [પ્રા. વાસિદ (સં વાસિત) = વાસી
 રાખેલું] દોરવું છાણ, મૂતર વગેરે કચરો;
 પૂજો. [-કાઠણું, વાળણું = છાણ પૂજો વગેરે
 વાળી, નાખી આવવા વાસીકામાં સાંધેલું
 જવું = 'અરાક્ય વાત' એવો અર્થ બતાવવા
 વપરાય છે] [સવારે થતી] ઊલટી
 વાસીવિકાર પું [વાસી + વિકાર] (સગર્ભાને
 વાસુ. ઓપયો, ઓપી પું ['વાસો' ઉપરથી]
 ખેતરમાં રાતવાસો નહીં ચોખી કરનાર
 વાસુકિ પું [સં] (સ) નાગોનેા રાજ
 વાસુદેવ પું [સં] (સં.) શ્રીકૃષ્ણ
 વાસુપિયો, વાસુપી પું જુઓ વાસુ
 જાસેલ વિં [વાસી રાખેલું] પડતર રાખેલું (ખેતર)
 વાસો પું [સં વાસ] વાસ કરવો તે (૨) મુકામ
 (૩) [જુઓ વાસર] ફહાડો (ખાસ કરીને
 પ્રસવ થયાનો)
 વાસોતી (-પી) પું ['વાસો' ઉપરથી] વાસુ;
 ચોખી કરવા ખેતરમાં રાતવાસો રહેનાર
 વાસ્તવ નં [સં.] જુઓ વાસ્તવિકતા. ઠંદશી
 વિં યથાર્થદશી; વસ્તુતાએ હોય તે
 જોનાર -કલ્પના કે ભાવનાથી દોરાઈને
 નહિ, 'રિયલિસ્ટ'. -વ (-વિક) વિં ખરેખર
 (૨) વાજખી. -વિકતા સ્ત્રીં સાચી
 હકીકત (૨) વાજખીપણું
 વાસ્તવ્ય વિં [સં] વસવા યોગ્ય (૨) પું
 રહેવાસી (૩) નં મુકામ રહેઠાણ
 વાસ્તુ નં [સં] ઘર બાંધવાની જગા (૨) ઘર
 (૩) વાસ્તુજ્ઞ નં દેવતા સ્ત્રીં પું અંકવં
 વાસ્તુક્રિયાના અધિકારતા દેવ ઠંપૂજન નં,
 ઠંપૂજ, ઠંશાંતિ સ્ત્રીં નવા ઘરમાં રહેવા
 જતા કરાતી શાંતિક્રિયા. ઠંવિદ્યા સ્ત્રીં મકાન
 બાંધવાની વિદ્યા, સ્થાપત્ય [અર્થે
 વાસ્તે અં [જ વાસિતહ; સરં હિં, મ.] કાળે;
 વાહુ અં [પ્રા] 'કેડુ સાક', શાખાશ' એવો
 પ્રસારાનો ઉગાર
 વાહુક વિં [સં] વહેનાર, ઊંચકનાર, ખેંચનાર;
 લઈ જનાર

વાહન નં [સં.] જમીન પર આવળ માટે
વપરાતુ સાધન (ગાડી, પશુ ઇત્યાદિ) (૨)
વિચાર, લાગણી કે કાર્ય પ્રગટ કરવા માટે
વપરાતુ સાધન, માધ્યમ [-કરવું = ગાડી ઇત્યાદિ
લાડે લેવું -રખવું = વાહન પોતાને ઘેર વસા-
વવું] ઝખરચ, ઝખચ નં વાહનનું ખર્ચ.
ઝખચું નં વાહન પેટે અપાતુ લચ્ચું

વાહવાહ સ્ત્રીં [ફા. વાહ] કીર્તિ (૨) અં
જીઓ વાહ. [-કરવી, કહેવી = વખાણવું,
શાખાશ! શાખાશ! કહેવું. -ચવી =
વખાણ થવા.] -હિયું વિં વાહવાહ કરાવે એવું
વાહવું સંકિં [પ્રા. વેહવ (સ વજ્જ), સ. વહ?]]
સમળવવું પઠાવવું, છેતરવું (૨) ['વહવું',
સં. વાહ્ય ઉપરથી] વ્યતીત કરવું; ગાળવું;
વહે એમ કરવું [(૩) સેના (૪) નસ

વાહિની વિં સ્ત્રીં [સં.] વહેનારી (૨) સ્ત્રીં નદી
વાહિયાત વિં [અ.] વ્યર્થ; નકાસુ (૨)
ખરાખ, હલકું

વાહી વિં [સં.] વહેનારું, ઊંચકનાર (પ્રાયઃ
સમાસને અંતે) ઉદા. લારવાહી, સ્વરવાહી
વાહેલ (-લું) વિં [જીઓ વાહવું] ભ્રમિત
થયેલું; ગૂંચવાયેલું

વાહા વિં [સં.] વહી શકાય એવું; હલકું
વાળ પું [સ વાલ, સરં મ; હિં વાલ] કેશ.
[-ઉતારવા = વાળ લેવા (વિધવાના) -ઊભા
થવા = રોમાચ થવો -ઊતરવા = વાળ
ખરી પડવા. -ન વૂટવો, -વાંકો ન થવો
= જરા પણ ઇંજ ન થવી. -લેવા = ખાસ
અમુક જગાના વાળ કાઢી નાખવા (૨)
વિધવાના વાળ ખોડી નાખવા] ઓછા પું
[+ પા. વેહ] વાળ (તુચ્છકારમા)

વાળઘોળ સ્ત્રીં [વાળવું + ઘોળવું (અ ઘોળવું)]
[કા] રીતભંગ (૨) આવડત (૩) સાચવણી
વાળણુ નં ['વાળવું' = પાછું ફેરવવું] ઉતાર;
અસર ધોઈ નાખવાની શક્તિવાળુ તે

વાળવું સંકિં [પ્રા. વાલ (સ. વાલ્ય), સરં
મ વાલ્ળં] વાકું કરવું, નમાવવું (૨)
વાળીને આમાર કરવો કે ગોઠવવું (જેમ કે,
લાડું, ખીડી, ગોડ, અખોડો, ઢગલો,

પલાઠી) (૩) પાછું ફેરવવું (દેવુ, ગાડું,
મૂઠ ઝેર, મન, જવાબ, ઉપકાર, બદલો)
(૪) કચરો કાઢવો. ઉદા. પૂજો વાળવો;
મર વાળવું (૫) ઉપર ઢાવવું, ઢાકવું.
ઉદા. તેના ઉપર ધૂળ વાળ. છેડો વાળવો.
(૬) પાણી જવાનો રસ્તો કરવો, જેથી
અમુક ઠેકાણે ન જતા અમુક ઠેકાણે
પહોચે. ઉદા. એતરમાં પાણી વાળે છે.
(૭) આવેલી ક્રિયા કે પ્રસંગ પૂરા કરવા
ઉદા. વરસી વાળવી [કલ્પ અ વાળવી = એક
છોડ ઉપર ખીલ છોડની કલ્પ લગાવવી. કેદ
વાળવી = ખૂમ કામ કરવું છેડો વાળવો
= મો ઢાકી રડવું પણ વાળવા = થાક
ખાવો. મન વાળવું = મન મનાવવું વાળી
લાવવું = વાળી આણવું, વાળીને ભેગું કરવું
(૨) પાછું ફેરવી લાવવું. વાળી લેવું =
વાળીને એકઠું કરવું, સાબળી લેવું (૨)
માગતા પેટે કાપી લેવું.]

વાળંદ પું [વાળ + સં દા = કાપવું] હલમ;
નાવી. ઝણ, ઝણી સ્ત્રીં વાળની સ્ત્રી
વાળાકુંચી સ્ત્રીં [વાળો + કુંચો] ઢાગીના
ધોવાની પીછી

વાળામરણું વિં સેળભેળ કરેલું (૨) બાહલું
વાળિયો પું ['વાળવું' ઉપરથી] અનાજ
ઊપણતા રહેલો કચરો

વાળિયું નં કાનની નાની વાળી (સુ)
વાળી સ્ત્રીં [સં વાલી] (સ્ત્રીઓ) નાકનું
ધરણું - નથ (૨) કડી

વાણુ સ્ત્રીં [પ્રા વાલુઆ (સં વાલુકા)] વેણુ;
રેતી, કાંકરી (૨) નં. સ્ત્રીં [દિ વિચ્છાલિત,
સરં હિં. વ્યાલ મ વ્યાલ્] રાત્રિભોજન
-વાણું વિં [પ્રા વાલ્લો - પાલ્લો (સ પાલક),
સરં હિં મ વાલા] 'ના સ બ ધનુ'. 'ની
માલિકીનું'. 'ના ધધાનું' વગેરે અર્થેમા
નામને અંતે ઉદા. ધરવાળો ગાડીવાળો માટી
વાળો. દૂધવાળો -ળા પું કેટલીક અટકોમા
અંતે આવતું 'વાણુ' નું રૂપ જેમ કે લોટવાળા.
વાળો પું ['વાળ ઉપરથી] ધાતુને લાખો
તાર (૨) એક રોગ. [-ખેંચવો = તાર

કાઠવો. -નીકળવો = વાળાનો રોગ થવો.]
 વાંકિ (૦) પુ. [જુઓ વાંકું, સર. ૦ મ.] અપરાધ;
 ખામી; દોષ (૨) વક્તા; રાટ (૩) સ્ત્રીઓનું
 હાથનું એક ધરેણું [-કાઠવો = દોષ દેખાડવો
 કે જોવો. -નીકળવો, -પેડવો, -માં
 આવવું = દોષપાત્ર કે હપકાપાત્ર થવું]
 વાંકિલવેણું (૦) વિ. વેલા જેવું વાકું (૨) ન. ૦
 કોણનું એક ધરેણું
 વાંકિલિયું (૦) વિ. વાંકું (લાલિત્યવાચક)
 વાંકિડી (૦) સ્ત્રી. એક જાતની સોપારી
 વાંકડું (૦) વિ. જુઓ વાકું (૨) ન. વાક,
 સ્ત્રીઓનું એક ધરેણું (૩) વાકું, વક્તા
 વાંકિસાધિયો પુ. વાંકાં પાખાવાળો સાધિયો
 વાંકિડો પુ. (૦) સર. આંકડો, કેમ વાકઢા =
 છોકરાના હાથનું અને કન્યાના પગનું એક ધરેણું
 તે ઉપરથી ?] (સુ) વરને આપવાની પરંપરા
 વાંકાઈ (-શ) (૦) સ્ત્રી. [“વાકું” પરથી] વાકાપણું
 (૨) આડાઈ -ખેલું વિ. બોલીને ફરી જનારું
 વાંકિયું (૦) ન. [“વાકું” ઉપરથી] સળિયા, નળ
 વગેરેના જોડાણ માટેનો વાકી આકૃતિનો ટુકડો
 વાંકુ (૦) વિ. [પ્રા. વક (સં. વક્ર), સર. ૦ મ
 વાકઢા હિં વાકા] વક્ર, સીધું નહિ એવું,
 ટેકું (૨) [લા] સરળ નહિ એક, કુટિલ (૩)
 અવળ ખોડું, ઊંધું (૪) વિરુદ્ધ, સામે થયેલું
 (૫) નવધો, ગેરસમજ, અણખાવ (૬) વાકું
 તે, વક્તા [વાકી દોરી = અવળ લાગ્ય.
 વાકી પાધડી મૂકવી = છેલાઈ કરવી (૨)
 દેવાળું કાઢવું વાકી નજર = કટાક્ષ (૨)
 ગુસ્સાભરી નજર, અવકૃપા. વાંકી નજરે
 જોવું = છાનામાના જોવું (૨) ગુસ્સે થવું (૩)
 કામભરી નજરથી જોવું (૪) કુદૃષ્ટિ કરવી વાંકું
 ચાલવું = અનીતિને રસ્તે ચાલવું (૨) આડું
 ચાલવું, ઊલટું ચાલવું -થવું = માહું થવું,
 ઊલટી અસર થવી (૨) ગુસ્સે થવું. -પડવું
 ઊલટું લાગવું (૨) માહું લાગવું, ગુસ્સે થવું
 -ખે. લવું = આડું કે જૂઠું ખોલવું, કબૂલેલા
 કરતા કે કથા કરતાં જુદું કહેવું (૨) નિંદા
 કરવી (૩) રીસમા ખોલવું -મોં કરવું = મો
 મરડવું, અવળ જોવું (૨) ગુસ્સે થવું.

-વળવું = વક્ર થવું (૨) નીચા નમવું, મહેનત
 લેવી (૩) ફટાવું -વળી જવું = નમી જવું,
 ઝૂકી જવું -વાળવું = નમાવવું; મરડવું (૨)
 ઊંધું વાળવું વાંકો દહાડો = બગડવા કાળ.
 વાંકો વાળ થવો = જરા પણ અડચણ કે
 હરકત આવવી, નડવી] ઠૂકું વિ. વાકું,
 આડું અવળ. ઠટુંક વિ. સાવ વાકું.
 ઠવરણાગિયું વિ. ફાકડું, છેલ. ઠવસરું
 વિ. આડુંતેડું; રીસ ચડે તેવું
 વાંઝલાં (૦) ન. બ. ૦ વ. [જુઓ વાઝલાં]
 વલખા [-મારવાં] [ઘોડીની એક જાત
 વાંઝળી (૦) સ્ત્રી. [સં વલ્ગ પરથી] (કા.)
 વાંઝીભાત પું. [મ] રીગણ ને ભાતની એક વાની
 વાઘું (૦) ન. [સર. ૦ મ વાઘા = તીરછું] કાતર
 વાઘો (૦) પું. [પ્રા વગુ (સ વર્ગ)] વર્ગ, જાત
 વાંચન (૦) ન. [જુઓ વાચન] વાચવું તે (૨)
 વાચવાની દગ (૩) અભ્યાસ ઓખાળા સ્ત્રી.
 જુઓ વાચનમાળા -નાલય ન. જુઓ
 વાચનાલય
 વાંચવું (૦) સંકિં [સં વચ્ પરથી] લખેલું
 મનમા કે મોટેથી ઉચ્છેદવું (૨) [લા] લખવું
 (૩) ધરજીવું [વાચી કાઢવું. વાંચી જવું =
 પૂરું વાચવું (૨) ઉતાવળે વાચી નાખવું. વાચી
 જોવું = ધ્યાનપૂર્વક વાચવું (૨) વાચવાનો
 પ્રયત્ન કરવો]
 વાંઝના, વાંઝા સ્ત્રી. [સં] ધરજી
 વાંઝવું સંકિં [સં વાઝ] ધરજીવું
 વાંઝિત વિ. [સં] ધરજીવું
 વાંઝ, ઠણી (૦) સ્ત્રી. [પ્રા વઙ્ગા (સં વન્ઝ્યા),
 સર. ૦ મ વાઙ્ગ, હિં વાઙ્ગ] સતતિ ન થતી હોય
 તેવી સ્ત્રી, વધ્યા [વાઝણી વિધાવી, -ને
 છોકરાં આવવાં = હાજર હાર વિલય થવો]
 ઠણું વિ. જુઓ વાઝિયું -ઝિયાખારું વિ.
 વાઝિયાનું બિનવારસી (૨) ન. એકનો એક
 છોકરો. -ઝિયામહેણું ન. વાઝિયા હોવાનું
 મહેણું, વાઝિયાપણાની ખોડ [-ભામવું =
 સતતિ થવી] -ઝિયું વિ. સતતિ ન થતી
 હોય તેવું (૨) ક્ષણ કે લાલ ન થવો હોય તેવું
 [વાઝિયાના પાડવું, વાઝિયાખારાવું,

વાંઝિયાખાતું = એકનું એક, ઘણું વહાલું.
 વાંઝિયાખાર ઊઘડવું = પુનઃપ્રાપ્તિ થવી]
 વાંઝરું (૦) નં (સુ.) રાની જાતનું જાંતુ
 વાંઝો (૦) પું. વણકર
 વાંટ (૦) પું. [વાટવ પરથી] હિસ્સો, ભાગ.
 વણી સ્ત્રી. વહેચણી વણું સંક્રિં [સં.
 વણ્ટ, સરં હિં. વાંટના, મ. વાંટણે] વાટકું,
 વહેચવું. -ટો પુ. વાટ(ર) ગરાસકે તરવાની
 જમીનનો ટુકડો
 વાંઠ (૦) સ્ત્રી. (કા) ચાંસને માટે માસપાણી.
 વાળી જગા (ર) દુકાળને કારણે પરચુલક
 જતા દુધાળા પશુનું ઘણું
 વાંટી (૦) વિ. સ્ત્રી. [વે. વંઠ (સં. વણ્ટ =
 અપરિણીત) સરં હિં વાંઢા] વરના અણવે
 પરચ્યા વિનાની. -ટો વિ. પું. કન્યા
 ન મળવાથી કુવારો રહેલો
 વાંત વિ. [સં.] એકલું [આવતાવાંત
 વાંત (૦) અ. (સુ.) જુઓ વેત. ઉદા.
 વાંતરવું (૦) સંક્રિં [જુઓ વાતરી] ઝીણું
 ઝીણું કાતરવું કે કરડીને કાપી નાખવું
 વાંતરી (૦) સ્ત્રી. [આતરામા થતી ?] જુઓ
 આતરી અર્થ ૩. [-નો કીડો = એક ને એક
 બાબત પર ધ્યાન આપનાર. -ખાવી,
 પહવી, છામવી]
 વાંત સ્ત્રી. [સં] ઊલટી
 વાંદર (૦) સ્ત્રી. ઘોડીની એક જાત (કા)
 વાંદર (૦) પું. [સં વાંતર સરં હિં વાંદર:મ.]
 વાંદરું [વાંદરનાંં ખૂતર પીવાં = મહાદુ:ખ
 વેઠવું વાંદરાને નિસરવણી આપવી = અટક-
 ચાળાને વળી વધુ લાગ આપવો, ખૂબને વળી
 ઉત્કેરવું, ગાડાને ભાગ પાવી વાંદરાને સળી
 કરે એવું = બહુ અટકચાળું. વાંદરાનો ઘા
 = નાહક ચોળીને ચીકણું કરવું તે, ચૂથાને
 બગાડવું તે. વહનાં વાંદરાં ઉતારવાં =
 ભારે મુશ્કેલ કામ કરવું] વંદ્ય સ્ત્રી. ચાકી
 વગેરે ફેરવવાનું ચોળર વ્યેષ્ટા સ્ત્રી. વાંદરા
 જેવી ચેષ્ટા, અડપલાં વનકલ સ્ત્રી. વાંદરાની
 પેઠે નકલ કરવી તે વ(-ર) વેષ્ટા પું. વં. વં. વં.
 વાંદરા જેવી ચેષ્ટાઓ કરવી તે -રી સ્ત્રી.
 વાંદરાની માદા -રું નં વાંદર - એક ચોપણું

પ્રાણી. -રો પુ. નર વાંદર (ર) ચાપ, ઘોડો
 (૩) તાળાનો ખીલો, ઉલાળો (૪) એક પ્રકારનું
 ઘાંઘાનું (૫) ભાર ઉપાડવાનું એક યત્ર
 વાંદવું (૦) સંક્રિં + જુઓ વહવું
 વાંદો (૦) પું. વદો, એક જીવડો (ર) [સરં હિં.
 વાંદા (સં વંદાક)] અમુક જાડના થડ કે
 ડાળમાથી નીકળતો ખીલ જાતનો નકામે ફણગો
 વાંધર (૦) વિ. પું. [સરં દે. વદિલ = ખસી
 કરેલું] સારી રીતે ખસી ન થવાથી વધી
 અથવા વૃણવાળો (આખલો)
 વાંધાખોરિયું (૦) વિ. [વાધો + ખોર] વાધા
 વચકા કાઢ્યા કરનાર; ચામડું
 વાંધો (૦) પું. [સં વાધક; સરં મ વાધા]
 હરકત. અડચણ (ર) વિરોધ, ઝઘડો, તકરાર.
 [-આવવો, ઊઠવો, નીકળવો = હરકત કે
 ઝઘડો પેદા થવો. -ઉઠાવવો કાઢવો, લેવો
 = વિરોધ કરવો, તકરાર કરવી. -પડવો =
 હરકત કે ઝઘડો થવો (ર) ખોટું લાગવું;
 વિરોધનું કાનણ મળવું.] વચકો પું.
 બલચૂક, ખોડખાંપણ; કંઈ જે કંઈ છિદ્ર કે
 વિરોધનું કારણ
 વાંધણ (૦) વિ. વાચલ (ર) ફેગટ, માલ વગરનું
 (૩) વિવેક વિના ખોલે કે વાવરે તેવું -ળાઈ
 સ્ત્રી. વાંધણપણું (ર) ઉડાઉપણું
 વાંભ (૦) સ્ત્રી. [સરં અભાં] વાંભરડાં કે
 ઢોરને વાળીને એકઠાં કરવા કરાતો અવાજ
 (ર) [કા.] જુઓ વામ
 વાંસ (૦) પું. [સં વંસ, સરં મ. વાંસા; હિં.
 વાંસ] એક જાડ (ર) તેનો સોટો (૩) સાત
 આઠ હાથ જેટલું માપ (૪) [જુઓ વાસલો]
 કહિયાનું ઈંટો છોલવાનું ચોળર [-ફરવો
 (ધરમા) = નિર્ધનતા હોવી -ખ ધાય =
 (તારી) ઠાઠી બધાય - તુ મરે ! (એવી બહ-
 દુઆ - ગાળ) સૂકો વાંસ મારવો =
 ચોળખી ના પાડવી.] વંકપૂર નં વસલોચન;
 વાસનો કપૂર જેવો રસ વળળ, વંકપૂર અ.
 વાસ જેટલું (જીડું) ઠોડો પું. વાસનો સોટો,
 વંકાડણ, વંકાડી સ્ત્રી. વાસફાડાની કે તે
 કામ કરનારી સ્ત્રી. વંકાડો પું. વાસનાં

છાબડા વગેરે બનાવનારો
વાંસણી(-ળી) (૦) સ્ત્રીં ['વાંસ' પરથી ? સરં હિં વસના] રૂપિયા ભરવાની સાકડી લાખી કાચળી
વાંસલડી સ્ત્રીં [જુઓ વાસળી] વાસળી; બસી (લાલિત્યવાચક)
વાંસલો (૦) પું. [સં, પ્રા. વાસિ, સરં હિં. વસલા; મ વાસલા] લાકડા હોલવાનું સુતારી ઓભર
વાંસળી (૦) સ્ત્રીં ['વાસ' પરથી, સરં પ્રા વંસ, હિં વાંસલી; મ. વાંસરી] બસી, કૂંડીને વગાડવાનું નળી જેવું એક વાદ્ય (૨) જુઓ વાસણી [પાછળ એક વાંસાભેર (૦) બો. અં. [વાસે + ભેર] એકની વાંસિયું. (૦) વિં. ['વાસ' પરથી] વાસ સંબંધી (૨) વાસ જેટલું લાથું. -યા ચોખા પું. બંબં સાથુલાણા
વાંસી (૦) સ્ત્રીં ['વાસ' પરથી] હાતરડા જેવું ફળ ખેસાડેલો લાખો વાસ (૨) [સરં હિં. વામી] ચોખ ની એક ભત
વાંસે (૦) અં. ['વાસો' પરથી] પૂંડ; પછવાડે
વાંસો (૦) પું. [સં વંશ = કરોડ પરથી, સરં હિં. વાસા, મ વાસા] બરડો, પીઠ. [-યાબડવો = ઉત્તેજન કે ભાખાથી આપવા. -ભારે થવો = માર ખાવા યોગ્ય થવું, મિલજ -પતરાથ વધવા -હાલકો કરવો = માર મારવો.] [વાસવું પીઠું
વાંસોડ (૦) નં. ['વાંસ' પરથી] વાસવું વન (૨) વિ [સં] એક ઉપસર્ગ જુઝાઈ, વિરોધ કે ઊલટા-પણું બતાવે ઉઠાં વિયોગ, વિરોધ પુષ્કળપણ કે વિરોધના બતાવે ઉઠાં વિવેક, વિનાશ (૨) બહુનાહિસમાસમાં 'વગરનું' 'વિગત' એવા અર્થમાં આવે ઉઠાં વિવવા. [બીપણ વિકટ વિં. [સં] મુરકેલ (૨) ફૂર્મ (૩) વિકરાળ, વિકરણ નં. [સં] જુદા પાડવું તે (૨) સરકુતના એક ગણના ધાતુને બીજા ગણના ધાતુથી જુદો પાડનાર પ્રત્યય
વિકરાલ(-ળ) વિં. [સં] હરામણ, લયાનક વિકર્ણ પું. [સં] (સં.) કર્ણનો પુત્ર (૨)

(સં) દુર્યોધનનો ભાઈ (૩) 'હાયેગોનલ' (ગ.)
વિકર્મ નં. [સં] નિવિદ્ધ કે ખરાબ કર્મ
વિકલ(-ળ) વિં. [સં.] વિહ્વળ; વ્યાકુળ (૨) ખડિત, અપૂર્ણ (૩) અસમર્થ (૪) પું. વિકળા, કળાનો સાંભો ભાગ ઓતા સ્ત્રીં આતુરતા, આવરાપણ
વિકલન નં. [સં] (સં) કલનથી ઊલટું છટું પાડી નાખવું તે (૨) 'ડિરિટ્યુશન' (ગ.)
વિકલન પું. 'લો. ઓફ ડિરિટ્યુશન' (ગ.)
વિકલા(-ળા) સ્ત્રીં [સં] કળાનો સાંભો ભાગ; ક્ષણથી પછી થોડો વખત (૨, ૨૨૨૨૨૨) (૩) એક અંશનો ૩૬૦૦ મો ભાગ (ગ.)
વિકલ્પ પું. [સં] તર્કવિતર્ક (૨) અનિશ્ચય, સંદેહ (૩) ચાલી શકે તેવી મણી વસ્તુ-ઓમાંથી ગમે તે એક લેવાની છૂટ લેવી તે, તેવી વસ્તુ (વ્યા.) (૪) વિપરીત કે વિરુદ્ધ કલ્પના કે વિચાર
વિકસવું અં. કિં. [સં વિકસ] ખીલવું
વિકસાવું અં. કિં. -વડ સં. કિં. 'વિકસવું'નું અનુક્રમે ભાવે અને પ્રેરક
વિકસિત વિં. [સં] ખીલેલું, વિકાસ પામેલું
વિકળ, ઓતા જુઓ 'વિકલ મા
વિકળા સ્ત્રીં જુઓ વિકલા
વિકંસીકરણ નં. [વિ + કૌસ પરથી] કૌસ છોડી નાખવા તે (ગ.)
વિકાર પું. [સં.] ફેરફાર; પરિવર્તન (૨) શારીરિક કે માનસિક બગાડ (૩) 'વેરિયેશન' (ગ.) ૦૩ વિં. વિકાર કે ફેરફાર કરનાર.
વિકાર વિં. વિકારને વશ થયેલું
વિકારવું સં. કિં. [વં. વુકાર = ગર્ભના?] અવાજ કરવો, બોલાવવું [ફેરફાર થઈ શકે એવું
વિકારી વિં. [સં] વિકારવાળું (૨) વિકાર કે વિકારોત્તેજક વિં. [સં] વિકારને ઉત્તેજિત કરનાર [૨] સં. કિં. પછોણ કરવું
વિકારા(-સ) પું. અં. કિં. [સં વિકાર] ખીલવું
વિકાસ પું. [સં.] ખીલવું તે (૨) ઉત્ક્રાંતિ.
વિકાસ નં. ખીલવું તે, વધવું તે ૦૧૬ પું. જુઓ ઉત્ક્રાંતિવાદ ૦૧૬ પું. વિકાસ-વાદમાં માનનાર

વિકાસવું અંકિં (૨) સંકિં જુઓ વિકાસવું
વિકાસી વિં [સં.] ખીલવું, વિકસવું (૨) ખૂલવું;
પહોળું

વિક્રીર્ણ વિં વિખરાયેલું; ઘેરાયેલું
વિકૃત વિં [સં.] વિકાર પામેલું
વિકૃતિ સ્ત્રીં [સં.] વિકાર. ઠકાવ્ય નં મૂળ
કાવ્યની વિકૃતિરૂપ કાવ્ય, 'પેરડી'. ઋચિત્ર નં
નર્મચિત્ર, હાસ્યચિત્ર; 'કાર્તુન; કેરિકેચર'

વિકૃષ્ટ વિં [સં.] ખેંચાયેલું આકૃષ્ટ
વિક્રિ સ્ત્રીં [સં.] વિવેક, સારાસારનો ભેદ
વિક્રમ પું [સં.] પરાક્રમ (૨) (સ.) ઉલ્લસનનો
એક પ્રસિદ્ધ રાજા, વિક્રમ સવત પ્રવર્તવનાર
(૩) નં પગલું ઠસ વત પું વિક્રમ રાજાથી
ચાલેલો સવતસર (દૂકમા વિંસં)
-ભાદિત્ય પું (સં.) જુઓ વિક્રમ

વિકૃત્ય પું [સં.] વેચાણ
વિક્રાંત વિં [સં.] પરાક્રમી (૨) વિકરાળ, ડરામણું
વિક્રિયા સ્ત્રીં [સં.] વિકાર
વિકલ્પ વિં [સં.] દુઃખી, ખિન્ન (૨) ગલરાયેલું
વિક્ષિપ્ત વિં [સં.] વિસ્ફેપ પામેલું (૨) વેરાયેલું
વિક્ષુબ્ધ વિં [સં.] વિસ્રોભ પામેલું
વિક્ષેપ પું [સં.] અડચણ (૨) વાર; વિલપ
(૩) અસ્થિરતા; મુંઝવણ (૪) વેરવું તે.
[-પદવો = અડચણ થવી

વિક્ષોભ પું [સં.] ખળભળાટ; ક્ષોભ
વિખ નં [જુઓ વિષ; સરં હિં, મ] ઝેર
[-વાવવું = ઝેરવેરવું મૂળ રોપવું.] ઠણું નં +
શરુતા [તુ પ્રેગક

વિખરાવવું સંકિં (વિખેરાવવું 'વીખર(-રા)વું'
વિખનાણુ સ્ત્રીં [વિષ+નાણી] ઝેરી બોલ; મહેણું
વિખવાદ પું [વિષ+વાદ] ઝેર પેદા થાય
તેવી બોલચાલ; તકરાર, કનિયો

વિખાણુ સ્ત્રીં, નં + જુઓ વખાણ ઠું
સંકિં + વખાણવું

વિખિયા સ્ત્રીં [વિખ કે વિષય ઉપરથી] +
ભેરી, રાંડ; કુલટા (તિરસ્કારમા)

વિખૂટું વિં [જુઓ વખૂટું] જુદું, સાથમાંથી
ખૂટ પડી ગયેલું [-પડવું]

વિખે અં + જુઓ વિધે

વિખેરવું સંકિં [પ્રા. વિકિલર (સં. વિ+ક),
સરં હિં. વિલેરના; મ વિલરળે] વેરવું;
ખૂટું કરી નાખવું. વિખેરાવવું (ખેરક),
વિખેરાવું (કર્મણિ)

વિખ્યાત વિં [સં.] જાણીતું; પ્રસિદ્ધ (૨) સ્પષ્ટ
કહેલું-જણાવેલું -તિ સ્ત્રીં પ્રસિદ્ધિ

વિખ્યાપન નં [સં.] જાહેરાત
વિખનનં [સં.] સમઠનથી ઊલટું તે, વિધન
વિખત વિં [સં.] ગત, અતીત (૨) મૃત
વિખત સ્ત્રીં [વિ (વિશેષ)+ગતિ (સમજ),
સરં મ] ખીના, બાબત (૨) ગમ, સમ.
[-પદવી = યોગબાબુ, સમજવું.] ઠવાર, -તે

અં હરેક વિગત સાથે, વિસ્તારપૂર્વક
વિગતિ સ્ત્રીં [સં.] અવગતિ, અવગતિ
વિગતેચ્છ વિં [સં.] ઇચ્છારહિત, નિઃકામ
વિગતિત વિં [સં.] પડી ગયેલું (૨) ગળી ગયેલું
(૩) ટપકી ગયેલું [ગુણવાળું

વિગુણ વિં [સં.] ગુણરહિત (૨) વિરુદ્ધ
વિગ્રહ પું [સં.] યુદ્ધ, સંગ્રામ (૨) શરીર
(૩) સમાસના અવયવો છૂટા પાડવા તે
(વ્યા.) ઝેરી, ઝેરવતી = યુદ્ધ શોધવાની
વૃત્તિ, યુદ્ધમા રાચવું તે; 'વૈર મોગરિગ'.
ઝેરખા સ્ત્રીં લઘુરેખા, (-) આલું વિરામ-
ચિહ્ન (વ્યા.) ઠવાન વિં શરીરખારી

વિઘટન નં [સં.] ખૂટું પાડવું તે (૨) તોડીફોડી
નાખવું તે [નાખેલું

વિઘટિત વિં [સં.] જુદું પડેલું (૨) તોડીફોડી
વિઘટન નં, -ના સ્ત્રીં [સં.] વિઘટન (૨)
અથડાવું કે પછડાવું તે

વિઘરાવવું સંકિં 'વીધરવું'નું પ્રેરક

વિઘાત પું [સં.] આઘાત, પ્રહાર (૨) નાશ;
સહાર (૩) વિધ, બાધા ઠક વિં વિઘાત
કરનાર ઠકવ્ય નં

વિઘોટી સ્ત્રીં ['વીધુ' પરથી, સરં મ વિવોટાર્ક;
વિવોટી, હિં વીગહાટી] હર વીધે આકારાતુ કે
લરવાનું મહેસૂલ [-બરવી]

વિધ નં [સં.] હરકત, સંકટ, મુશ્કેલી
[-આવવું, પડવું = હરકત પેદા થવી.] ઠકર્તા
-(તર્) પું, ઠકારી વિં (૨) પું (વિધ કરનાર.

૦નાશક(-ન) વિં (૨) પું વિધ દૂર કરનાર
(ગણપતિ). ૦સંતોષી વિં વિધ કરવામાં
રાજી થનાર. ૦હર(-ર્તા, -ર્તા) વિં વિધ
દૂર કરનાર -દિન વિં [સં.] વિધમાં આવી
પડેલું, અતરાયેલું; અટકાયેલું
વિધ વિં [ભુઓ વ્યગ્ર] + ખાવર [૦તા સ્ત્રી
વિચક્ષણ વિં [સં.] ચતુર; બુદ્ધિમાન, વિકાન.
વિચરવુ અંકિં [સ વિ+ચર્] જવું, આમ
તેમ કરવું; પ્રવાસ કરવો
વિચલ(-ળ), -લિત વિં [સં.] અસ્થિર; હાલત
વિચાર પું [સં] મનથી ચિંતવવુ તે, મનન
કરવુ તે (૨) અભિપ્રાય (૩) ઉદ્દેશ, આશય
(૪) કલ્પના, મનસૂબો (૫) નિશ્ચય (૬)
વિવેક, મર્યાદા (૭) પરિણામનો ખ્યાલ (૮)
ચિતા [-આપવો=અભિપ્રાય આપવો,
સલાહ આપવી -આપવો=કલ્પના સૂઝવી
(૨) ચિતન કરવું -હીકવો=તર્ક થવો
-કરવો=ચિતવવું (૨) મનસૂબો કરવો (૩)
મસલત કરવી. -ચલાવવો=વિચારવું,
ચિતવવુ (૨) મસલત કરવી. -છુપાવવો=
અભિપ્રાય કે હેતુ ગુપ્ત રાખવો -દખાવવો=
મનોભાવ પ્રકટ ન કરવો (૨) મન મારવું
-દર્શાવવો=વિચાર પ્રગટ કરવો, જણાવવો.
-દોહાવવો=કલ્પના કરવી -ધરખવો=
અભિપ્રાય કે ઉદ્દેશ હોવો. -પરખવો=
મનોભાવ કળવો -પહેચાડવો=વિચારવું.
-પૂછવો=અભિપ્રાય જાણવા માગવો.
-ભમવો=મન અસ્થિર હોવું -રખવો=
વિચાર ધરાવવો (૨) વિવેક રાખવો, મર્યાદા
સાચવવી લાંબા વિચાર=દૂરના પરિણામો-
નો ખ્યાલ] ૦ક પું વિચાર કરનાર,
ચિંતનશીલ પુરુષ ૦ણી સ્ત્રી વિચાર
કરવો છે-૦ણીય વિં વિચારવા માટેનું
કે વિચારવા યોગ્ય ૦દોષ પું વિચાર-
પદ્ધતિ કે તેની સરણીનો દોષ, વિચાર કરવામાં
થતી ભૂલ ૦પદ્ધતિ સ્ત્રી વિચાર કરવાની
રીત ૦પૂર્વક અં વિચાર કરીને ૦વત,
૦વાન વિં વિચાર કરનાર, વિચારવાળું
૦વિનિમય પું વિચારોની આપલે. ૦વું

સંકિં વિચાર કરવો. ૦શક્તિ સ્ત્રી વિચાર
કરવાની શક્તિ ૦શીત્ર વિં વિચાર કરે તેણું;
વિચારવાન. ૦ઝેણિ(-ણી) સ્ત્રી વિચારની
પરંપરા. ૦સરણિ(-ણી) સ્ત્રી વિચારની
સરણી-તેની પદ્ધતિ, ક્રમપદ્ધતા વગેરે ૦રુદ્ધિ
સ્ત્રી વ્યક્તિના સમગ્ર વિચારોનો સમૂહ. -રિત
વિં વિચારેલું. -રી વિં વિચારયુક્ત;
વિચારવાન
વિચિ(-ચી) સ્ત્રી [સં] મોજી, તરંગ
વિચિત્ર વિં [સં] તરેહવાર, વિલક્ષણ (૨)
અદ્ભુત, નવાઈ પમાડતું ૦તા સ્ત્રી ૦વીર્ય
પું (સં) ધૃતરથ અને પાડુનો પિતા.-નિત
વિં [સં] વિચિત્ર; નવાઈ ભરેલું
વિચી સ્ત્રી [સં] વિચિ, મોજી
વિચેતન વિં [સં] અચેતન, બેહોશ
વિચેષ્ટા સ્ત્રી [સં] ચેષ્ટા
વિચોવિચ અં [સરં હિં વીચોવીચ; ભુઓ
વચ્ચે] બરાબર વચ્ચે, વચ્ચેવચ
વિચ્છિન્તિ સ્ત્રી [સં] સ્ત્રીનો એક વિલાસ,
(અગત સૌંદર્યની મગફળીથી) શણગાર ધો
માં અમુક લાપરવાઈ દેખાડવી તે
વિચ્છિન્ન વિં [સં] વિચ્છેઃ પામેલું
વિચ્છેદ પું [સં] કાપ, છેદ (૨) વિભાગ (૩)
વિયોગ (૪) નાશ [-જવું=નાશ પામવું]
૦ન નં વિચ્છેઃ કરવો કે થવો તે
વિચ્યુત વિં [સં] ચ્યુત થયેલું
વિછળામણુ નં [વિછળવુ પરથી] વીછળેલું પાણી
વિછળાવણુ સંકિં 'વીછળવું'નું પ્રેરક
વિછોહ પું [દે વિચ્છોહ, સરં હિં] (૫)
વિયોગ, ભુદાઈ -હી વિં વિયોગી
વિજન વિં [સં] માણસના અવરજવર વિનાનું,
એકાત, વેરાન (૨) નં તેવી જગા ૦તા સ્ત્રી
વિજય પું [સં] ક્ષેત્ર. ૦ડકે પું વિજય
સૂચવતો ડંકો ૦ધ્વજ, ૦વાવટે પું
વિજયસૂચક વાવટે ૦યાત્રા સ્ત્રી વિજયની
ઉજવણીની યાત્રા ૦વતંભ પું વિજયની
યાદગીરી માટે ઊભો કરેલો સ્તંભ -યા સ્ત્રી
(સં) પાર્વતી (૨) ભાગ -યાદશમી સ્ત્રી
દશેરા, આસો સુદ ૧૦ -યિની વિં સ્ત્રી,

-થી વિં ક્તેહમંદ

વિજયંત વિં (૫) વિજયવત [ખીજીભતનું
વિભતિ સ્ત્રીં [સં.] વિભ ભતિ -તીય વિં
વિભપરે પુ. [સરં મ વિજાવલી = વેગળાપણું;

ભિભત] છૂટકા; નકાલ

વિભરી સ્ત્રીં [સં. જાર ઉપરથી] વ્યભિચાર (૨)
હુચ્યાઈ (૩) હાથચાલાકી

વિભવું અંકિં, -વણ સંકિં 'વીભવું'નું
કર્મણિ ને પ્રેરક [વિં જીતવા ધરજનાર

વિજિગીષા સ્ત્રીં [સં.] જીતવાના ધરજા. -ધુ

વિજીત વિં- [સં.] જિતાયેલું; હારેલું

વિભૂંભણુ નં [સં.] બગાડુ (૨) ખીલવું તે
(૩) રમત; કીડા

વિજેતા પું. [સં.] વિજય મેળવનાર

વિભેમ પું. જીઓ વિયોમ; છૂટું પડવું તે.

વિજી (-ણી) વિં સ્ત્રીં વિયોગી સ્ત્રી;

વિરહણી -મિયું, -ગી વિં વિયોગી; વિરહી

વિજ્ઞાપિ સ્ત્રીં [સં.] વિનંતી

વિજ્ઞાત વિં [સં.] સારી રીતે જાણેલું. -તા

પું. [સં.] જાણનાર; સારી રીતે જાણનાર

વિજ્ઞાન નં [સં.] સવિશેષ જ્ઞાન શાસ્ત્રીય જ્ઞાન

(૨) અનુભવજ્ઞાન (૩) જ્ઞાનજ્ઞાન, તત્ત્વજ્ઞાન.

અમય વિં વિજ્ઞાનથી ભરેલું, વિજ્ઞાનનું બનેલું

અમય કોશ (-પ) પું. જીવના પાચ કોશોભાનો

એક (જીઓ આનંદમય કોશ) વૈદ પું.

પદાર્થમાત્ર અનોમય છે, એટલે વિજ્ઞાન એ જ

તત્ત્વ છે એવો બૌદ્ધ તત્ત્વજ્ઞાનનો એક સિદ્ધાંત.

વૈદી વિં (૨) પું. વિજ્ઞાનવાદ માનનાર.

વૈજ્ઞાની પું. વૈજ્ઞાનિક, 'સાયન્ટિસ્ટ'.

-નિક, -ની વિં (૨) પું. જીઓ વૈજ્ઞાનિક

વિજ્ઞાપક વિં [સં.] જાહેર કરનાર (૨) નં

જાહેરખબર (૩) માહિતી આપનાર પુસ્તક કે

ચોપાનિયુ. -ન નં, -ના સ્ત્રીં નિવેદન, વિનંતિ

વિજ્ઞાપિત વિં [સં.] નિવેદિત કરેલું

વિટ (-શ) પું. [સં.] વૈશ્ય

વિટ પું. [સં.] કાચુક, લંપટ (૨) ચાર (૩)

વેશ્યાનો અનુચર, હડવે (૪) નાટકમાં નાયક

નાયિકાનો વિદૂષક જેવો સાથી

વિટપ પું. [સં.] ડાળી

વિટમણા સ્ત્રીં + જીઓ વિટંબણા

વિટલ વિં + મૂર્ખ; અણસમજી

વિટલાગી સ્ત્રીં [દિ વિટલ, વિટલિયા વધીકરણ

વિધા ઉદા. 'માડી માયાએ વિટલાગી'

વિટંબા સ્ત્રીં + [સં વિટ + અંગના] + છિનાજ;

કુલટા (૨) કાબેલ સ્ત્રી

વિટંબ પું. +, વણા સ્ત્રીં [સં. વિટંબના,

સરં મ] કુ:ખ; સંતાપ; મુશ્કેલી. [-થવી,

પડવી = સંતાપ થવો, મુશ્કેલી આવવી]

વિટામિન નં [ફ.] યોગક્રમા હોતુ એક

પ્રાણદાયી તત્ત્વ [મૂડીદારોની સત્તા

વિટંબકોપ પું. [સં.] વૈશ્યવૃત્તિની પ્રબળતા;

વિટંબરહ પું. [સં.] કુચર

વિટંબ પું. [સં.] (સં) કૃષ્ણ, વિષ્ણુ

વિટંબ પું. સ્ત્રીં; નં [સં.] વાવડિંગ

વિટંબક વિં (૨) પું. [સં.] વિટંબના કરનાર.

વિટંબન નં, -ના સ્ત્રીં [સં.] અનુકરણ (૨)

ઉપહાસ, મરકરી (૩) છળ (૪) મુશ્કેલી; પીડા.

[-પડવી = મુશ્કેલી પડવી, પીડા થવી.]

વિટારણુ નં [વિહારવુ પરથી] વિહારવું તે

વિહારવું સંકિં [જીઓ વિહારવું] માત્રી નાખવું

(૨) ચીરવું (૩) શરમાવવું

વિષ્ણુ અં. [પ્રા. વિણા (સં વિના), વિના (૫)

વિણામણુ નં, -ણી સ્ત્રીં ['વીણવું' ઉપરથી]

વીણવુ તે (૨) અનાજમાથી વીણી કાઢેલો

નકામો ભાગ (૩) વીણવાની મજૂરી

વિણાવું અંકિં, -વણ સંકિં 'વીણવું'નું

અનુક્રમે કર્મણિ ને પ્રેરક

-વિત નં [સં. વિત્ત] (૫) વિત્ત, ધન

વિતથ વિં [સં.] અસત્ય, મિથ્યા.

વિતરણુ નં [સં.] અર્પણ; દાન

વિતરણુ સંકિં [સં વિત્ત] આપવું

વિતર્ક પું. [સં.] એક તર્ક પછીનો બીજો તર્ક

(૨) સદેહ, શક (૩) તર્કવિતર્ક, વિચાર

વિતલ (-ળ) નં [સં.] સાત પાતાળમાનું બીજું

વિતંડા સ્ત્રીં; વૈદ પું. [સં.] ખોટો વકવાદ;

નકામી માયાજીક (૨) પોતાનો પક્ષ જ ન

હોય અને માત્ર સામા પક્ષનું ખંડન જ

કર્તા કરવું તે (ન્યા). -ડી વિં વિતંડાવાળું

વિતાહવું સં કિં [‘વીતવું’નું પ્રેરક] ક્રૂપા જેવું;
પજવવું, વતાહવું [કરવું

વિતાહ(-વ)વું સંકિં [‘વીતવું’નું પ્રેરક] પસાર

વિતાન પું, નં [સ] ચ દરવો; છત

વિતાહ વિં [સં.] બેતાહું

વિતાવવું સંકિં જુઓ વિતાહવું, પસાર કરવું

વિત્ત નં [ન.] દ્રવ્ય (૨) શક્તિ (૩) સાર

-વિદ્ વિં [સં] સમાસમા ઉત્તરપદ તરીકે આવતા

‘ભણનાર’ અર્થ ખતાવે છે. ઉદાં ‘ચતુર્વિંશ’

વિદ્યગ્ધ વિં [સં] બળીને ભરમ થયેલું (૨)

પરિપક્વ (૩) વિદ્વાન (૪) ચતુર, પક્ષું.

ઠતા સ્ત્રીં - ગધા સ્ત્રીં ચતુર સ્ત્રી

વિદર્ભ પુ. [સં.] (સ) એક દેશ; આધુનિક વરાહ

વિદલ(-ળ) વિં [સં] વિકસિત, ખીલેલું

(૨) દળ વિનાનું (૩) નં કઠોળ અને

હાડી અથવા હાડીની વાની

વિદાય વિં [જુઓ વદાય] વળાવેલું. મોડલેલું

(૨) સ્ત્રીં રત્ન; છૂટા પડેલું તે [-આપવી,

-લેવી] બોલેલું પુ. વિદાય લેતા કે આપતા

બોલાતો શબ્દ ગગીરી સ્ત્રીં રત્ન આપવી

તે, વળાવડું તે

વિદારક પુ. [સં] વિદારણ કરનાર - જુ. નં

વિદારકું સંકિં [સં. વિદ્] ચીરવું કંકડા કરી

નાખવા (૨) મારી નાખવું

વિદારિત વિં [સં] ચીરેલું

વિદારી સ્ત્રીં એક વેલો (૨) [સં] એક

રોગ વંકંદ પુ. વિદારીનું કંદ

વિદીર્ણ વિં [સં] વિદારિત, ચિરાયેલું

વિદિત વિં [સં] જાણ્યો આવેલું, જાણ્યેલું

વિદુર પું [સં.] (સ.) મૃતનાબ્દ તથા

પાડુનો નાનો ભાઈ. વેદા પુ. બંધનવં

દીનતા દેખાડ્યા કરવી તે

વિદુષી વિં સ્ત્રીં [સં] પડિતા

વિદુર વિં [સં] ખૂબ દૂર (૨) [સં] એ નામનો

પર્વત કે શહેર’ જ્યાંથી પૂર્વે વૈદ્ય મળતો

ઠતા સ્ત્રીં. બમણ પુ. વૈદ્ય એક મણિ

વિદૂષક પુ. [સં] મસ્કરો, રંગલો (૨)

નાનકમા નાનકનો નિત્ર વપાણું નં

વિદેશ પુ. [સં] પરદેશ - શી વિં (૨)

પુ. પરદેશી. - શીય વિં પરદેશી (૨)

પરદેશથી આવેલું, ‘એકસોટિક’

વિદેહ વિં [સં] અશરીરી (૨) વિગત; મૃત (૩)

કૈવલ્ય પામેલું, માયાપાશથી મુક્ત થયેલું.

બુદ્ધિ વિં બુદ્ધિ પામેલું બુદ્ધિ સ્ત્રીં

મરણ બાદ પ્રાપ્ત થતી મુક્તિ (જીવનમુક્તિથી

ભિલ્લું). - હી વિં જુઓ વિદેહ

વિદ્યમાન વિં [સં.] હયાત (૨) હાજર.

(ન મમા પિતાના નામ પૂર્વે ‘વિં’ લખી તે

હયાત છે એમ સૂચવાય છે) - ને અં +

મારકો ઉદાં જેની વિદ્યમાને કાગળ

પડોચાડ્યો

વિદ્યા સ્ત્રીં [સં.] જ્ઞાન (૨) તેનું શાસ્ત્ર કે કળા.

ઉદાં ‘સમાજવિદ્યા’ (૩) વિજ્ઞાન, ‘સ્વાયંસ

(૪) જુઓ વદ્યા જ્યોદે વિદ્યા = બધી

વિદ્યા, સમગ્ર જ્ઞાન મેલી વિદ્યા = જ્ઞાન, જ્ઞાન,

મારણ, વરીકરણી કે ભૂતપ્રેત સાધવાની

વિદ્યા] બુદ્ધિ પુ. વિદ્યા શીખવનાર

શુર બદાન નં વિદ્યાનું દાન બધર પુ.

એક દેવયોનિનો દેવ બધરી સ્ત્રીં વિદ્યાધર

વર્ગની સ્ત્રી બધિકારી પુ. [+ અધિકારી]

રૂળવણી ખાતાનો ઉપરી, ‘દી પી આઈ’

બંદ પુ. [+ અનંદ] વિદ્યા પ્રાપ્તિનો

આનંદ બનિધિ પુ. વિદ્યાનો ભડાર (૨) વિદ્યા-

સમિતિનો પ્રમુખ બધીક સ્ત્રીં નં વિદ્યાનું

ધામ, ‘યુનિવર્સિટી’ (૨) (સ) જૂનરાત વિદ્યા-

પીઠ, ગામીજીએ જૂનરાતમા રધાપેલ રાષ્ટ્રીય

યુનિવર્સિટી બુદ્ધિગી વિં [+ અનુરાગી]

વિદ્યામા પ્રેમ - અનુરાગવાળું અભ્યાસપ્રતી

બધ્યાસ પુ. [+ અધ્યાસ] ભણતર, રૂળવણી.

બંદિર નં શાળા. બમૃત નં [+ અમૃત]

વિદ્યાપી અમૃત બંધિની સ્ત્રીં, બંધી પુ.

[સં] ભણનાર, અભ્યાસી. બલ્ય નં

[+ આલય] શાળા બંધત વિં વિદ્વાન

બંધમિતિ સ્ત્રીં વિદ્યાપીઠમા કેઈ પણ

વિદ્યાના અભ્યાસ સંપ્રતી વિચાર કરવા નીમેલું

મહળ બંધિન વિં રૂળવણી વિનાનું

બંધાસ ગી વિં (૨) પું વિદ્યાના

વ્યાસ ગવાળો

વિદ્યુત સ્ત્રી [સં.] વીજળી. -તપાત પું. વીજળી
પડવી તે. -દૃષ્ટુ પું. [+જણ] 'ઇલેક્ટ્રોન'.
-દંત્ર નં. [+યંત્ર] વીજળીને બળે ચાલતુ
યંત્ર -દ્રેગી વિ. [+વેગી] વીજળીના વેગવાળું;
અતિત્વરિત. -નમય વિ. [+મય] વિદ્યુતથી
પરિપૂર્ણ (૨) [લા.] ઉત્તેજિત; તેજ મયેલું.
-આહા (-ળા) પું. [+માલા] એક છંદ
-દ્વલતા, -દ્વલેખા સ્ત્રી. [+લતા, લેખા]
વીજળીની વાકીચૂકી રેખા

વિદ્યોત્તેજક વિ. [સં.] વિદ્યાને ઉત્તેજન આપનારું
વિદ્યાવણુ નં. [સં.] ઓગાળવું - પ્રવાહી કરવું તે
વિદ્યુમ્બ નં. [સં.] પરવાળુ (૨) કુંપળ
વિદ્યુજનન પું. [સં.] વિકાસ મળેલ
વિદ્યુત્તા સ્ત્રી. [સં.] પંડિતાઈ, જ્ઞાન
વિદ્યુત્સંન્યાસ સ્ત્રી. [સં.] પૂર્ણજ્ઞાનીનો સંન્યાસ
વિદ્યુદ્ભોગ્ય વિ. [સં.] વિદ્યાનાને જરૂર પડે એવું
વિકાસ વિ. (૨) પું. [સં.] જ્ઞાનવાન, પંડિત, જ્ઞાની
વિદ્રેષ પું. [સં.] દ્રેષ, શત્રુતા. ઠણુ નં. શત્રુતા
કરાવવી તે એક અભિચાર

વિદ્રેષી વિ. [સં.] વિદ્રેષવાળુ -પિતા સ્ત્રી
વિદ્રેષ્ટા પું. [સં.] વિદ્રેષ કરનાર [ધર્મવાળું]
વિધર્મ (-મી) વિ. [સં.] વિરોધી કે લિજ
-વિધ વિ. [સં.] (સમાસને અંતે) શીતવું, ઉદા.
બહુવિધ (૨) અં. + પ્રમાણે; રીતે

વિધ સ્ત્રી. (૫) વિધિ, રીત; પ્રકાર
વિધવા સ્ત્રી. [સં.] જેનો પતિ મરી ગયો હોય
તેવી સ્ત્રી. ંવિવાહ પું. તેવું પુનર્લગ્ન
વિધવિધ વિ. [બુઝો વિધ, વિવિધ] બહુ
પ્રકારનું, વિવિધ

વિધા સ્ત્રી. [સં.] પ્રકાર
વિધાતા પું. [સં.] બ્રહ્મા (૨) સ્ત્રી. વિધાત્રી.

૭૧-ત્રી સ્ત્રી પ્રારબ્ધની અધિષ્ઠાત્રી દેવી

વિધાન નં. [સં.] વિધિ; રીત (૨) શાસ્ત્રાજ્ઞા (૩)
ક્રિયા (૪) સેવા (૫) ઉપાય (૬) હાથીને માટે
કરેલો લાડુ

વિધાયક વિ. [સં.] રચનાત્મક (૨) પું. વ્યવસ્થા
કરનાર (૩) રચનાર (૪) આજ્ઞા કરનાર (૫)
[પ્રાણવિનિમયનો] પ્રયોગ કરનાર

વિધાયી વિ. પું. [સં.] સ્થાપના કરનારો (૨)

વ્યવસ્થા કરનારો (૩) રચના કરનારો

વિધિ પું. [સં.] (સં) બ્રહ્મા (૨) ભાગ્યદેવતા
(૩) આજ્ઞા; શાસ્ત્રાજ્ઞા (૪) સંસ્કાર (૫) પું.
સ્ત્રી. ક્રિયા (૬) ક્રિયાનો ક્રમ કે પદ્ધતિ
ંનિષેધ પું. અમુક કરવા ન કરવા માટેની
શાસ્ત્રાજ્ઞા ંપદ નં. વિધેય; 'પ્રેડિક્ટ' (ન્યા).
ંપૂરક વિ. ક્રિયાપૂરક (વ્યા) ંરૂપ વિ.
અમુક કરવાની આજ્ઞાવાળું; આજ્ઞાપ

વિધુ પું. [સં.] અંદ્રમા ંવાર પું. સોમવાર
વિધુર પું. [સં.] જેની પત્ની મરી ગઈ હોય
એવો પુરુષ (૨) વિ. ંયાકુળ (૩) વિયોગી
ંવિવાહ પું. વિધુરનું પુનર્લગ્ન. -રા વિ.
સ્ત્રી. પ્રિયના વિયોગથી પીડિત. -રૂ વિ. વિધુર
વિધેય વિ. [સં.] કરવા યોગ્ય (૨) અધીન,
આજ્ઞાધારક (૩) નં. વાક્યમા ઉદ્દેશને વિધે જે
કંઈ કહ્યું હોય તે (વ્યા.) (૪) પું. (પ્રાણ-
વિનિમયનો) જેના પર પ્રયોગ કરાય છે તે.
ંપૂરણુ, ંબધક વિ. વિધેયના અર્થમા
વધારો કરનાર (૨) નં. તેવું પદ (વ્યા).

વિદ્ધ વિ. [સં.] વીંધાયેલું
વિધ્યર્થ પું. [સં.] શાસ્ત્રાજ્ઞા, પ્રેરણા, ઉપદેશ,
ફરજનો અર્થ બતાવતું ક્રિયાપદનું રૂપ (વ્યા)
ંક વિ. વિધ્યર્થનું, વિધ્યર્થવાળું

વિધ્વસ્ત વિ. [સં.] નાશ પામેલું

વિધ્વંસ પું. [સં.] નાશ

વિન અં. [સં.] વિના + વિણ; વિના (૫)

વિનત વિ. [સં.] નમ્ર (૨) નમી ગયેલું [માતા

વિનતા સ્ત્રી. + વનિતા (૨) [સં.] (સ) ગરુડની

વિનતિ સ્ત્રી. [સં.] વિનંતી (૨) નમ્રતા

વિનમ્ર વિ. [સં.] વિશેષ નમ્ર

વિનય પું. [સં.] નમ્રતા (૨) સહ્યતા. ંમંદિર
નં. માધ્યમિક ફળવણી આપનારી શાળા

વિનવણી સ્ત્રી. [બુઝો વીનવણ, સરં મ.]
વીનવણ તે. વિનવાવણું સંક્રિં 'વીનવણું'
પ્રેરક [ન.શ પામવું]

વિનશન નં. [સં.] નાશ. -વું અં. ક્રિં. (૫.)

વિનશ્ચર વિ. [સં.] નશ્ચર, ક્ષણભ્રુર

વિનષ્ટ સ્ત્રી. [સં.] નાશ પામેલું

વિનષ્ટિ સ્ત્રી. [સં.] વિનાશ, પાથમાલી

વિનંતિ(-તી) સ્ત્રીં [પ્રા વિન્નન્તિ (સં વિજ્ઞસિ)]

અરજી, આજીજી. ૦૫૩ નં વિનતી કરતો

પત્ર કે લખાણ [રહિત; વિહોણુ

વિના અં[સં] (સિવાય. વગર. ૦૬૦ વિનવરતુ,

વિનાણુ નં [પ્રા વિજ્ઞાણ (સં વિજ્ઞાન)] +

વિજ્ઞાન (૨) જાદુ

વિનાયક પું [સં] (સં.) ગણપતિ. ૦૫૮૬ શી

સ્ત્રીં (સ) કારતક સુદ ૪

વિનાશ પું [સં] નાશ ૦૬ વિન નાશ કરનાર.

૦૬ નં નાશ કરવો તે -શિકા સ્ત્રીં લોહાના

બખતરવાળુ એક લકાયક જહાજ, 'હિરદ્રોયર'.

-શિની વિ. સ્ત્રીં, -શી વિન નાશ કરનારં

(૨) નાશ પામે તેવું

વિનિપાત પું [સં] અવનતિ; પડતી; વિનાશ

વિનમય પું [સં] અદલોખલો, આપણે

વિનિયોગ પું [સં] હિપયોગ, પ્રયોગ (૨)

નિમણું (૩) વિદ્ય

વિનિર્મિત વિં [સં] નિર્મણ થયેલું

વિનિદક વિં [સં] નિદા કરનારં (૨) અવગણવું,

પુષ્કકારવું

વિનિત વિં [સં] સૌમ્ય, વિવેકી (૨) સુશિક્ષિત

(૨) નરમ પક્ષવું, 'લિપરલ' (૪) હાઈરક્ષ કે

વિનયમ દિરનો અભ્યાસક્રમ પાર કરી ગયેલું,

'મેટ્રિક' ૦૬૦ સ્ત્રીં સૌમ્યતા, નમ્રતા (૨)

સુશિક્ષિતતા. ૦૫૬ પું બંધારણીય માર્ગે

રાજકીય સુધારાઓ માટે પ્રવૃત્તિ ચલ વવામાં

મનનો - 'લિપરલ' કે 'મેટ્રિક' - પક્ષ

વિને પું + વિનય

વિનોદિત સ્ત્રીં [સં] 'વિના'નો જેમા રસિક

પ્રયોગ કરાય છે એવો એક અલકાર (કા શા.)

વિનોદ પું [સં.] મોજ, આનંદ (૨) મસ્કરી,

-મલક [-કરવો]. -દિની વિં સ્ત્રીં,

-દી વિં વિનોદ કરનાર કે કરી શકે એવું

વિન્યસ્ત વિં [સં.] ગોઠવાયેલું (૨) મુકાયેલું

વિન્યાસ પું [સં] ગોઠવણ (૨) મૂકવું તે

વિપક્ષ વિં [સં] સામા પક્ષવું, વિરોધી (૨) પું

સામાવાળિયો, દુસ્ત્રમ [૨૨] મુસ્કેલી

વિપત(-તિ-દ,-દા) સ્ત્રીં [સં] દુઃખ, આક્રંત

વિપથ પું [સં] કુમાર્ગ ૦ગામી વિં (૨)

પું કુમાર્ગે જનાર

વિપદ(-દા) સ્ત્રીં [સં] વિપત્તિ

વિપરિણામ પું, નં [સં] ફેરફાર; પલટો

(૨) યોદ્ધા કે ખરાબ પરિણામ

વિપરીત વિં [સં] ઊલટું, વિરોધી, અવળું.

૦૬૨૯ નં ઊલટું કરવું તે ૦૬૦૫ પું

'રિફ્લેક્સ એન્મલ' (ગ) ૦૬૦ સ્ત્રીં,

૦૬૨૯૫ સ્ત્રીં જહલ્લક્ષણનો એક પ્રકાર,

આમા વાચ્યાર્થને છોડી તેની સાથે સબધ

રાખતો તેનાથી બિલકુલ વિપરીત અર્થ

સમજવાનો હોય છે. (કા. શા.)

વિપર્યય, વિપર્યય પું [સં] ઊલટપૂલટ

થઈ જવું તે (૨) મિથ્યાજ્ઞાન, હોય તેનાથી

ઊલટું જ સમજવું તે (૩) ગરબક,

અવ્યવસ્થા (૪) નાશ

વિપલ(-ળ) સ્ત્રીં [સં] પળનો ૬૦ મો લાગ

વિપશ્ચિત વિં [સં] વિકાન, નાણકાર

વિપાક પું [સં] પરિપક્વતા (૨) પરિણામ, ફળ

વિપાશા સ્ત્રીં [સં] (સં.) પાલખની બિયાસ

નહીનું પ્રાચીન નામ

વિપિન નં [સં] જગલ

વિપુલ વિં [સં] વિશાળ (૨) પુષ્કળ (૩)

ગાદ ૦૬૦ સ્ત્રીં. ૦૬૦ અંકિં વિપુલ થવું

વિપ્ર પું [સં] બ્રાહ્મણ ૦૬૦ નં બ્રાહ્મણવું

નિત્યકર્મ

વિપ્રતિપત્તિ સ્ત્રીં [સં] ઝડપો, મતભેદ

વિપ્રયોગ પું [સં] વિયોગ

વિપ્રસખ્ધ વિં [સં] હેતરયેલું (૨) નાસીપાસ

થયેલું -ખધા સ્ત્રીં નાથકે સકેત ન

સાચવ્યાથી નાસીપાસ થયેલી નાચિકા

વિપ્રલભ પું [સં] વિરહ, વિયોગ (૨)

છળ, ઠગાઈ. -બી વિં મૂર્ત, કપટી, ઠગાર

વિપ્રિય વિં (૨) નં [સં] જુઓ અપ્રિય

વિપ્લવ પું [સં] બળવો, અધાધૂધી (૨)

વિપત્તિ (૩) વિનાશ (૪) ડૂબી જઈ નાશ

પામવું તે ૦કારી વિં વિપ્લવ કરનાર.

૦વાદી વિં બળવો જરૂરી છે એમ માનનારં;

'રેવોલ્યુશનરિસ્ટ'

વિપ્લાવક વિં [સં] વિપ્લવકારી

વિરાધના સ્ત્રીં [સં.] અંડન, લંગ (૨) (જૈન)
અપરાધ કરવો તે (આરાધનાથી ઊલટું)

વિરામ પું [સ.] વિરામવુ તે (૨) આરામ,
વિસામો (૩) અત, અવસાન, [કોઠાવિરામ,
જમીનવિરામ] દેહવિરામ=કાઠો, જમીન,
દેહ-એ બધાને અતુદ્ગુણ હોય એવું.
અંત્રહન નં થોભવાની નિશાની (વાચતા)
૦તું અંકિં અટકવું, થોભવું; અંવ પડવું,
અંત આવવો

વિરાવ પું [સં] ધ્વનિ
વિરુદ્ધ વિં [સં] ઊલટું, પ્રતિકૂલ ૦તા સ્ત્રીં
વિરૂપ વિં [સં] કદરૂપુ. ૦તા સ્ત્રીં. -પાદ
પું [સં] (સં) શિવ

વિરોચન નં [સં] જીલાખ, દસત, દવાથી પેટ
સફ કરવું તે ૦ચૂલું નં જીલાખ માટેની
એક ક્ષાત્રી [ને બલિનો બાપ

વિરોચન પું [સં] (સં) પ્રહૂલાદનો પુત્ર
વિરોધ પું [સં] વિરુદ્ધતા, દ્વેષ, શત્રુવટ (૨)
કબ્જિયો, તકરાર ૦ભક્તિ સ્ત્રીં વિરોધલાવથી
થતી ભક્તિ (દા ત રાવણના રામ માટે). ૦તું
સંકિં [સં વિરુદ્ધ] વિરોધ કરવો, સામા થકુ;
ઘેરી લેવું -ધામાસ પું [સં આમાસ] માત્ર
દેખીતો વિરોધ (૨) તેવા વર્ણનવાળો એક અર્થા-
લ કાં (૩) શા) -ધામાસી વિં વિરોધા-
લાસવાળું. -ધિની વિં સ્ત્રીં, -ધી વિં

વિરોધ કરનાર; વેરી, શત્રુ (૨) વિરુદ્ધ,
ઊલટું (૩) પું દુશ્મન, સામાવાળિયો

વિરોપણુ નં [સં] -રોપવુ તે (૨) લાવીને
મૂકવું -ગોઠવવું તે [રણ. ૦તા સ્ત્રીં

વિરુદ્ધાણુ વિં [સં] વિચિત્ર, અદ્ભુત, અસાધા-
વિલાપન નં [સં] વિલાપ. -વું અંકિં
[સં વિલપ્] વિલાપ કરવો [લય, નાશ

વિલય પું, ૦ન નં [સં] ઓગળી જવું તે (૨)
વિલાસવુ અંકિં [સં. વિલસ] જળકવું (૨) ક્રીડા

કરવી, આનંદ કરવો (૩) સંકિં માણવું
વિલાસિત વિં [સં.] જળકવું, ચમકવું (૨)
નં વિલાસ; ચેષ્ટા, નખર

વિલંબ પું [સં.] ઢીલ, વાર. ૦ત્રિતાલ પું
એક તાલ (સંગીત.). ૦દ્રુતલય સ્ત્રીં

સંગીતમા લયનો એક પ્રકાર ૦ન નં
લટકવું તે (૨) ઢીલ; વાર. ૦મધ્યલય સ્ત્રીં
સંગીતમા લયનો એક પ્રકાર ૦લય સ્ત્રીં
સંગીતમા લયનો એક પ્રકાર. ૦વુ અંકિં
[સં વિલ્] વિલંબ કરવો -ખિત વિં
લટકવું (૨) વિલંબ થયો હોય એવું (૩)
ધીમું. -ધી વિં લટકવું (૨) ધીમું

વિલાગણું સંકિં [પ્રા વિલગ (સં વિલગ)]
+વળગવું [નં વિલાપ કરવો તે

વિલાપ પું [સં.] રોડું તે, રુન, આકંદ ૦ન
વિલાયત સ્ત્રીં, નં [જ] વતન (૨) દુર્દેશી
અસલ દેશ (૩) ગોરા લોકોનો દેશ (૪)
ઇંગ્લંડ -તી વિં વિલાયતવુ કે ત્યા ખનેહું
(૨) રવદેશનું નાહી એવું, પરદેશી (૩) [લા.]
અસાધારણ, વિચિત્ર

વિલાવું અંકિં [સં વિ+લી; સરં હિં
વિલાતા] કરમાવું (૨) પીગળવું (૩) વિલય

થવો, નાશ પામવું. -વવું સંકિં (પ્રેરક)
વિલાસ પું [સં] એલ; ક્રીડા (૨) ચેનબાળ;

ચોજ (૩) શૃંગારચેષ્ટા મોહક હાવલાવ (૪)
શૃંગારક્રીડા ૦વતી વિં સ્ત્રીં વિલાસવાળી.
૦તું સંકિં [સં. વિલસ] વિલાસ કરવો (૨)
ચળકવું. -સિકા સ્ત્રીં એક પ્રકારનું એકઅંકી
નાટક -સિની સ્ત્રીં વિલાસવાળી સ્ત્રી (૨)
વેશ્યા. -સી વિં (૨) પું કામાસક્ત, વિપથી
(૩) ચેનબાળ ઉડાવનાર, લહેરી

વિલીન વિં [સં] લીન થઈ ગયેલું (૨) લય
પામેલું (૩) ઓગળી ગયેલું [લીધેલું

વિલુપ્ત વિં [સં.] લુપ્ત થઈ ગયેલું (૨) ઝૂંટવી
વિલુખ્ય વિં [સં] લોલાયેલું (૨) આસક્ત

વિલેપ પું, ૦ન નં [સં.] લેપ કરવો -લોપકવું
તે (૨) લેપ કરવાનો પદાર્થ

વિલોકણી સ્ત્રીં+જ્ઞેવાની ઢ્ય (૨) તપાસણી
વિલોકન નં [સં] ભેવુ તે (૨) નજર

વિલોકવું સંકિં [સં વિલોક] ભેવું (૨) તપાસવું
વિલોચન નં [સં] આખ (૨) ભેવુ તે.

-વું સંકિં જુઓ વિલોકવું
વિલોપન નં [સં] લોપવુ કે લોપાવુ તે

વિલોમ વિં [સં] વિપરીત, ઊલટું, ૦ક્રિયા

સ્રીં 'મેયડ ઓફ ઇન્વઝન' (ગ).
 ંગ(-ભત) વિં ઉચ્ચ ભતિની સ્રીને
 ઉતરતી ભતિના પુરુષથી ઉત્પન્ન થયેલું
 વિલોભ વિં [સ.] ચચળ (૨) સુદર ંતા સ્રીં
 વિલોભ અંકિં [પ્રા. વિલોવણ (સં. વિલોવન)]
 આઉને સંકાચી દૂધ ખેંચી લેવું - ઉડાડી કેવું
 વિવક્ષા સ્રીં [સં] કહેવાની ઇચ્છા (૨)
 તાત્પર્ય, ઇરાદો - સિત વિં કહેવા ધારેલું
 વિવર નં [સ.] દર; છિદ્ર (૨) શુદ્ધ (૩)
 પું (સુ.) ઉપાય, ઇલાજ; માર્ગ
 વિવરણ નં [સં] રૂપકરણ, વિવેચન
 વિવર્જિત વિં [સં.] ત્યજ્યેલું; વરજ્યેલું
 વિવર્ણ વિં [સં.] રીક; રંગ વિનાનું (૨)
 કદરૂપ (૩) નીચ ભતિનું
 વિવર્ત પું [સં] રૂપાંતર (૨) ભ્રમ; મિથ્યાભાસ
 (૩) ચક્રાકાર કરવું તે. ંન નં પરિવર્તન (૨)
 પરિભ્રમણ (૩) ચક્રાકાર કરવું તે ંવાદ પું
 જગત એ બ્રહ્મનું પરિણામ નથી, પરંતુ મિથ્યા-
 ભાસ છે એવો વેદાંતનો સિદ્ધાંત ંહું અંકિં
 [સં. વિવૃત્ત] ગોળ કરવું. -ર્તિત વિં [સં]
 વિવર્તન પામેલું (૨) મચકોડાઈ ગયેલું
 વિવર્ધમાન વિં [સં.] વધતું જતું; વર્ધમાન
 વિવર્ધિત વિં [સં] વેલું; વિસ્તાર પામેલું
 વિવશ વિં [સં] પરાધીન (૨) વ્યાકુળ ંતા સ્રીં
 વિવસ્થાન પું [સં] સૂચ
 વિવા (વા) પું વિવાહ (પ.) [લગનસરા
 વિવાહો (વ) પું ['વિવાહ' પરથી] (કા.)
 વિવાતું (વા) વિં ['વિવાહ' પરથી] વિવાહવાળું,
 વિવાહની ધામધૂમના મહેલું દેરાયતું, વેવાતું
 વિવાહ પું [સં] ચર્ચા (૨) ઝવડો (૩)
 મતભેદ (૪) અઘાલતમા ચાલતો ઝવડો કે
 ફાલો. ંઅન્ત વિં ઝવડામા પડેલું; જેને
 વિંધે વિવાહ ચાલે છે તેવું. -દાત્મક વિં
 [+વાત્મક] વિવાહવાળું. -દાત્પદ વિં
 [+વાત્પદ] વિવાહને જેમા રથાન છે
 તેવું. -દિત વિં વિવાહયુક્ત, ચર્ચાસ્પદ,
 તકરાણી -દી વિં (૨) પું વિવાહ, ઝવડો
 કે ફાલો કરનાર (૩) વિં વાહી સવાહી
 સાથે નહિ લાગતો (૨વર)

વિવાર પું [સં.] અક્ષરોના ઉચ્ચારણમા ગળાનું
 પહોળું થવું તે, વર્ણનો એક બાહ્ય પ્રયત્ન (બ્યા)
 વિવાસન નં [સં.] દેશનિકાલ કરવું તે દેશવટો
 વિવાહ પું [સં] વેવિશાળ (૨) લગ્ન [-તોડવે,
 ફેડક કરવે = સમપણ રંદ કરવું. -મ્હાલેવો =
 લગ્નની ગોઠવણ તથા ઉજવણી કરવી] ંપત્રી
 સ્રીં કકાત્રી. ંવાજન નં વિવાહ કે તેવો
 ધામધૂમવાળો અવસર -હિત વિં, -હિતો
 વિં સ્રીં પરણેલું [(૩) નિર્મલ
 વિવિક્ત વિં [સં.] અલગ, જુદું (૨) એકાંત
 વિવિદિપા સ્રીં [સં] જાણવાની ઇચ્છા;
 જિજ્ઞાસા ંઅન્યાસ પું જિજ્ઞાસુએ જ્ઞાન-
 પ્રાપ્તિ માટે લીધેલો સન્ધ્યાસ
 વિવિધ વિં [સં.] અનેક પ્રકારનું ંતા સ્રીં
 વિવિધ હોવાપણું (૨) વૈચિત્ર્ય ંર ગી વિં
 વિવિધ રંગવાળું
 વિવૃત વિં [સં.] ઉઘાડું; ખુલ્લું (૨) વિસ્તૃત
 (૩) આલ્યતર પ્રયત્નના ચાર પ્રકારમાનો
 એક (બ્યા) (રૂપુષ્, ઇષતરૂપુષ્, સવૃત્ત ને
 વિવૃત્ત) -તિ સ્રીં [સં.] ટીકા, બાબ્થ
 વિવેક પું [સં] જુઓ વિવેકયુદ્ધિ (૨) સ્વચેતા,
 વિનય (૩) કરકસર ંખ્યાતિ સ્રીં જુઓ
 પ્રસંખ્યાન ંજુદ્ધિ સ્રીં સારાસાર છૂટો
 પાડવાની - સમજવાની બુદ્ધિ -દી વિં વિવેક-
 વાળું; સમજી, સ્વચે (૨) વિચારવાન, જ્ઞાની
 વિવેચક વિં (૨) પું [સં.] વિવેચન, ટીકા કે
 સમીક્ષા કરનાર ંત્વ નં
 વિવેચન નં [સં.] રૂપકરણ (૨) ટીકા,
 ગુણદોષ જુદા પાડી બતાવવા તે. ંકાર પું
 વિવેચક. ંશાસ્ત્ર નં ગુણદોષની ચર્ચાનું
 શાસ્ત્ર. -ના સ્રીં વિવેચન
 વિવેચક સંકિં [સં વિદિચ્] વિવેચન -
 સમાલોચના કરવી
 વિવેચિત વિં [સં] વિવેચન કરાયેલું
 વિશદ વિં [સં] નિર્મળ (૨) રૂપ, સરળ (૩)
 શ્વેત ંતા સ્રીં [લય પામવું
 વિશમવું સંકિં [સં વિશમ્] વિરામવું, શમવું;
 વિશલ્ય વિં [સં] શલ્યરહિત, સાજું ંકરણી
 સ્રીં મૃતસજ્જવની જેવી એક ઔષધિ

विशसन न० [सं.] भारी नाभवुं ते (२) भ०
 (३) (सं.) ऐकं नरकं नम [नक्षत्र
 विशाखा स्त्री० [सं.] नानी डाणी (२) न० सोणसुं
 विशारणु न० [सं.] भारी नाभवु-विशीर्ण
 करुं ते [०ता स्त्री०
 विशारद [सं.] निपुण, यत्नर(२)पंडित; विद्वान्
 विशाल(-ण-णुं) वि० [सं.] मोटुं विस्तीर्ण.
 ०(-ण)ता स्त्री०. -क्षा स्त्री० गाधारआमनी
 ऐकं भूच्छना (संगीत)
 विशांपति पुं० [सं.] राल [न०] आल
 विशिष्य वि० [सं.] शिष्या-शैष्य विनानु (२)
 विशिष्ट वि० [सं.] विशेषतावा गुं, असाधारण;
 विवक्ष्य, ०ता स्त्री०. -शैष्टैत न० [+ अद्वैत]
 रामानुजे प्रवर्तविद्वे विद्वान्तनो सिद्धात
 विशीर्ण वि० [सं.] लागीवृष्टी गयेलु, छल्ल
 विशुद्ध वि० [सं.] पवित्र (२) निर्मल, ०ता
 स्त्री०. ०भूद्धय न० 'अभूद्धयूत् वृद्धयु' (अ.).
 -द्धि स्त्री० विशुद्धता [स्वच्छंछंदी
 विशुंभक्ष(-ण) वि० [सं.] भक्षन विनानु,
 विशे(-षे) अ० [लुओ विषे] सषधी
 विशेक वि० + लुओ विशेष
 विशेष वि० [सं.] वधारे (२) भास,
 असाधारण (३) पुं० तक्षवत (४) असाधारण
 धर्म (५) संगीतमा ऐकं अलंकार. [-विन ती
 के (६) कर्मां वि० वि०] = विशेषमा कहेवानु
 के (अे अर्थमा पत्रमां लणाय छे). विशेपे
 करीने = भास करीने] ०के वि० विशेषता
 करतु (२) पु० ऐक छंद
 विशेषण न० [सं.] नामनो गुण के संभ्या
 अतावनार शण्ड (व्या). ०वाक्य न० विशेष-
 णक्षप गौण वाक्य. ०विभक्ति स्त्री० छद्मी
 विभक्ति ०समास पुं० कर्मधारय समासनो
 ऐक प्रकार. विद्वान् 'स्नातानुविभ'
 विशेषतः अ० [सं.] सुभ्यत्वे करीने; भास
 करीने -ता स्त्री०, -त्व न० वधारेपणु
 (२) तक्षवत (३) उत्कृष्टता; असाधारणता
 विशेषनाम न० [सं.] (व्या) वस्तु, भाणस
 आदिनु भास नाम ते, नामनो ऐक प्रकार
 विशेषाक्ति स्त्री० [सं.] ऐक अलंकार जेमां

सामान्य आवश्यक कारखो मोल्लू होवा
 छता कार्यं पणिलभतु नधी
 विशेष्य न० [सं.] विशेषणधी जेनो गुण के
 वधारे अतावायो होय तेनो शण्ड (व्या.)
 विशेषन न० [सं.] साक्ष करतु ते, घाई नाभवुं ते
 विशेषित वि० [सं.] विशुद्ध यथेलु
 विश्र(-श्म)ण्य वि० [सं.] विश्वास (२) स्थिर
 विश्रमपुं अ० हिं [सं. वि + श्रम्] विश्राम के
 विसाभो करवो (२) अटकुं
 विश्रंभ पुं० [सं.] विश्वास (२) गृहस्थ;
 भानगी वात. ०कथा स्त्री० भानगी वात.
 -विनी वि० स्त्री० विश्रंभ राभती
 विश्राम पुं० [सं.] विसाभो, आराम (२)
 आराम लेवानु रथान [-करवो, -भणवो,
 -लेवो] ०त्रार पु० आरामदिन; 'सेवाथ'
 विश्रान वि० [सं.] यात्री गयेलु. -ति स्त्री०
 विश्राम [-करवी, -भणवी, -लेवी]
 विश्री वि० [सं.] शोलाहीन, कुडप, भेड्डुं
 (२) स्त्री० कुडगता, शोलाहीनता [सालगेलुं
 विश्रुत वि० [सं.] प्रख्यात (२) लजेलु;
 विम्लिष्ट वि० [सं.] छूटुं पडेलु-पाडेलु
 विश्लेष पुं०, ०णु न० [सं.] छूट पडव के पाडव
 ते (२) वियोग ०के वि० (२) पु० लुड पाडनार
 विश्व न० [म] जगत, सृष्टि (२) वि० समग्र;
 विशट ०कर्म पुं० [सं.] देवानो शिल्पशास्त्री
 (२) ईश्वर (३) सुनार. ०जनीन वि० समरत
 विश्वत, -ने लगत (२) स्नानमात्र प्रत्येनु.
 ०जित वि० (विश्वने छतनार ०तत्र न०
 जगतनुं तत्र-व्यवस्था ०नाथ पुं० जगतनो
 स्वामी, परमेश्वर (२) (सं.) काशीमा आवेलुं
 शिवतु न्योतिर्वाग (३) (सं.) महादेव
 ०दृष्टि स्त्री० विशाण-व्यापक दृष्टि ०भूति
 पुं० परमात्मा ०इष वि० सर्वव्यापी (२)
 पुं० [सं.] विष्णु. ०विद्यालय न०
 युनिवर्सिटी; विद्यापीठ ०व्यापी वि० व्याप
 जगतमा व्यापी रहेलु. ०शांति स्त्री० सकल
 जगतनी शांति
 विश्वसनीय वि० [सं.] विश्वास करवा लायक,
 विश्वसपात्र ०ता स्त्री०

વિશ્વરત વિં [સં] વિશ્વાસુ; વિશ્વસનીય
 વિશ્વ ભર વિં [સં] આખા જગતનું પોષણ
 કરનાર (૨) સર્વવ્યાપી (૩) પું (સં.) વિં
 -૨૧ વિં સ્ત્રીં વિશ્વનું પોષણ કરનારી (૨)
 સ્ત્રીં પૃથ્વી. -૨૨ વિં સ્ત્રીં વિશ્વભાર
 વિશ્વાત્મા પું [સં] વિશ્વનો આત્મા-પરમેશ્વર
 વિશ્વાધાર પું [સં] વિશ્વનો આધાર-ઈશ્વર
 વિશ્વામિત્ર પું [સં] (સં.) એક પ્રસિદ્ધ ઋષિ
 વિશ્વાસ પું [સં] ભરોસો; ખાતરી (૨) શ્રદ્ધા;
 પ્રતીતિ [-આપવો દેવો; -કરવો, મૂકવો,
 રાખવો; -પડવો, બેસવો. વિશ્વાસે રહેવું
 = ભરોસો રાખી બેસી રહેવું] ંધાત પું
 કાષ્ઠ એ મૂકેલો વિશ્વાસ તોડવો તે, વિશ્વાસ
 આપીને અવશ્ય કરવું તે, જગલખાળ ંધાતી
 વિં (૨) પું વિશ્વાસઘાત કરનાર ંધાત્ર
 વિં વિશ્વસનીય
 વિશ્વાસવું સં કિં [સં વિશ્વાસ] + વિશ્વાસ
 કરવો ઉદાઁ કંથમ વિશ્વારથા હરિ
 વિશ્વાસી વિં [સં વિશ્વાસ પરથી] જુઓ
 વિશ્વ સુ (૨) પું ઈસુ ખ્રિસ્ત વિશે વિશ્વાસ-
 શ્રદ્ધા રાખનાર, ખ્રિસ્તી -સુ વિં વિશ્વાસ
 રાખનાર (૨) વિશ્વાસપાત્ર, વિશ્વાસ રાખવાયોગ્ય
 વિશ્વેદેવ પું અવર્ણ [વસુ, કંતુ ઇં દશ દેવો
 વિશ્વેશ પું [સં] વિશ્વનો ઇશ, પરમેશ્વર
 વિશ્વેશ્વર પું [સં] વિશ્વેશ (૨) [સં] વિશ્વનાથ;
 કાશીના મહાદેવ -૨૩ સ્ત્રીં જગદાબા
 વિષ નં [સં] ઝેર [-આપવું, દેવું = ઝેર
 ખવડાવવું -ઊતરવું = ઝેરની અસર આપી મુકા
 થવું. -ચડવું = ઝેરની અસર થવી -મારવું
 = ઝેરની ઝેરી અસર નાબૂદ કરવી. -લેવું =
 ઝેર ખાવું] ંધાપરો પું એક વનસ્પતિ.
 ંધ વિં વિષહર, ઝેર દૂર કરનાર ંધર
 પું સાપ, નાગ. ંધારી પું (સં) શિવ.
 ંધ્રોગ પું વિષ આપવું કે દવામા વાપરવું તે.
 ંધાદ પું જુઓ વિખવાદ. ંધુક્ષ નં ઝેરી
 ઝાડ ંધર વિં વિષદ્ર (ઔષધિ કે મંત્ર)
 વિષદ્રુ વિં [સં] ઉદાસ, ખિન (૨) રીકું;
 નરતેજ. ંધા સ્ત્રીં
 વિષધર, વિષધારી, વિષધ્રોગ જુઓ વિષ'મા

વિષમ વિં [સં] અસમાન, ખાડાકેરાવાળું
 (૨) મુચ્છેલ (૩) પ્રતિકૂળ (૪) હારણ (૫) એકી
 (સંખ્યા) (૬) નં એક અલંકાર, જેમા
 કાર્યકારણ વચ્ચે અસાધારણ યા મેળ ન
 ખાય એવા સંબંધ હોય છે. ંધપૂર્ણિક
 પું (ગ). છેદ બેટલા કે તેથી મોટા અશવાળો
 અપૂર્ણિક. ંધાત વિં વિષમ ઘાતવાળો
 (પદી) [ગ.] ંધિકોણ પું ત્રણે અસમાન
 બાજુવાળો ત્રિકોણ (ગ) ંધવર પું રહી
 રહીને આવતો તાવ ંધા સ્ત્રીં
 વિષય પું [સં] ઇન્દ્રિયગ્રાહ્ય પદાર્થ (૨) ભોગ્ય
 પદાર્થ, ભોગનું સાધન (૩) કામભોગ (૪) વિચાર
 માટે કે લાણવા માટેનું વસ્તુ (૫) પ્રકરણ; મજૂર,
 મુદો (૬) ઉદ્દેશ, હેતુ (૭) દેશ, જનપદ
 [-ઉપાડવો = કાઢવાત કે મુદો કાઢવો. -કરવો
 = સભોગ કરવો -કાઢવો હેઠવો = વાત-
 ચીતનો મુદો રનું કરવો કે ઉપાડવો -લેવો =
 અભ્યાસનો વિષય પસંદ કરવો (૨) વિષય
 કાઢવો.] ંભોગ પું વિષયો ભોગવવા તે,
 કામભોગ ંધ પટ વિં વિષયભોગમા લપટ.
 ંધ પટતા સ્ત્રીં. ંધાસના સ્ત્રીં વિષય-
 ભોગની વાસના ંધિકાર પું વિષયને સીધે
 થતો વિકાર (૨) કામરૂપી વિકાર ંધિચારિણી
 વિં સ્ત્રીં સલામા રનું કરવાના ઠરાવ વિચારી
 કાઢનારી (સંમિતિ). ંધુખ નં વિષયભોગનું
 સુખ. ંધેવન નં વિષયભોગનું સેવન. -ચા
 સ્ત્રીં સ્ત્રી (૨) વિષયમા રાચનારી સ્ત્રી, વિખિયા.
 -ચાતીત વિં [+ અતીત] વિષયવાસનાને
 તરી ગયેલું; ઇન્દ્રિયાતીત. -ચાત્રક વિં
 [+ આત્મિક] વિષયોને લગતું -ચાસક્રિત વિં
 [+ આસક્ત] જુઓ વિષયલંપટ. -ચાસક્રિત
 સ્ત્રીં વિષયસુખમા આસક્તિ. -ચાંતર નં
 [+ ઝંતર] વિષયનો ફેફફાર, પ્રવૃત્ત વિષયમાધી
 અન્ય વિષયમાં ઊતરી જવું તે. -ચાધ વિં
 [+ અંધ] વિષયભોગમા અંધ બનેલું -ચી
 વિં વિષયાસક્ત; કામી. ૨' વિષયનું, -ને લગતું
 વિષવાદ પું જુઓ 'વિષ'મા
 વિષવૃક્ષ, વિષહર [સં] જુઓ 'વિષ'મા
 વિષાણુ નં [સં] શિખરું

વિષાદ પુ. [સં.] એક; દિલગીરી (૨) નિરાશા;
અનુસાહ. -દી વિ. વિષાદયુક્ત

વિષાદુ વિ. [સં.] ઝેરી (૨) [લા.] ઝેરીલું,
ખાર કે ઈર્ષ્યા કે અટસવાળું

વિધુવ ન. [સં.] કાંતિવૃત્ત ને વિધુવૃત્ત ને બે
બિંદુઓમા મળે છે તે દરેક, મેષ અને તુલામાં
સકાળિ, જ્યારે દિવસરાત સરખાં હોય છે.

ઠંદેખા સ્ત્રી. ઠંદુત ન. પૃથ્વીની ધરીની
મધ્યમા કાંટખૂણે કલ્પેણું વર્તુળ; 'ઇકવેટર'.

-વાંશ પુ. [+મંશ] ભૂગોળના રેખાશ જેવું
ખગોળનું એક માપ, 'રાષ્ટ્ર એસેન્શન'(ગ.)

વિપુ (-ભૂ) ચિકા સ્ત્રી. [સં.] કાગળિયુ, કલિરા
વિષે અ. [સં. વિષયે] વિશે; માં (૨) બાબત

વિષ્ક ભક પુ. [સં.] આગલી કથાનો સાર
તથા આવનાર વસ્તુનું સૂચન કરતો નાટકનો

ઉપોદ્ધાત -અવતરણ
વિષ્ટર પુ. [સં.] ફર્લસન

વિષ્ઠા સ્ત્રી. [સં.] મળ નરક
વિષ્ટિ સ્ત્રી. [સં.] સમાધાનીની વાટાઘાટ

વિષ્ણુ પુ. [સં.] (સ.) વિભૂવિમા સ્થિતિ
પાલન કરનાર સ્વરૂપ (૨) વિ. વિષ્ણુ; સર્વ-

વ્યાપી ઠંતેજ ન. વિષ્ણુનું ઐશ્વર્ય (૨) ધી.
ઠંદૈવત ન. ધી ૦૫૬ ન. આકાશ (૨)

વૈકુંઠ. ઓપુરાણુ ન. (સં.) અદારમાનુ એક
પુરાણ ઠંમાર્ગ પુ. વળવસંપ્રદાય ઠંમાર્ગ

વિ. વિષ્ણુમાર્ગનું કે તેને લગતું.
વિસ્તારવણુ સ. કિં. 'વીસરણું' પ્રેરક

વિસ્તારણ વિ. [સર. મ] ભુલકણુ
વિસદશ વિ. [સં.] સદશ નહિ એવું, અસમાન

વિસર્જ પુ. [સં.] જ્ઞાન (૨) ત્યાગ (૩) હકાર
જેવો ઉચ્ચાર કરવાનું (:) આણુ ચિહ્ન (વ્યા.)

વિસર્જન ન. [સં.] છોડી દેવું તે (૨) વિદાય
થવું કે કરવું તે (૩) સમાપ્તિ. -નીય વિ.

વિસર્જન કરી શકાય કે કરવા જેવું
વિસર્જનું સ. કિં. [સં. વિસર્જ] વિસર્જન કરવું-

વિસર્જિત વિ. [સં.] વિસર્જન કરાયેલું
વિસર્પી વિ. [સં.] સરપ; ખસવું

વિસવાસી સ્ત્રી. [વીસ + વસો] વસાનો વીસમો
ભાગ; વીસનો ચારસોમો ભાગ (૨) લાકડાનું

એક માપ [સ્ત્રી.] અસંગતિ; વિસંવાદ
વિસંગત વિ. [સં.] અસંગત, વિસવાદી -તિ

વિસંધો પુ. [જીઓ વિશ્રભ] વિશ્વાસ
વિસંવાદ પુ. [સં.] અસંગતિ (૨) વિરોધ.

-દી વિ. વિસંવાદયુક્ત (૨) વિવાદી (સ્વર)
વિસાત સ્ત્રી. [ઘ. વિસાત] વસાત, કિંમત;

મહત્વ (૨) [લા.] ગબ્બુ, હમ (૩) ગણતરી,
શેખુ, હિસાબ

વિસામણું સ. કિં. [પ્રા વિસ્તમ (સં. વિ + શ્રમ)]
વિસામો કરાવવો -આપવો (૨) વિસામો

ખવડાવવો
વિસામો પુ. [પ્રા વિસ્તમ (સં. વિશ્રમ)]

ચાક ખાવો તે, વિશ્રાંતિ (૨) વિસામો
લેવાની જગા [જીવુ તે, વિરમણુ]

વિસાર, -રો પુ. [વિસારણું પરથી] વીસરી
વિસારણું સ. કિં. [પ્રા વિસ્તાર, વીસાર (સં.

વિ + મ્ત્ર)] ભૂલી જવું
વિસારો પુ. જીવો વિસાર

વિસૂચિકા સ્ત્રી. [સં.] જીવો વિપૂચિકા
વિસ્ત વિ. [સં.] વિસ્તૃત

વિસ્તૃષ્ટિ સ્ત્રી. [સં.] સ્તૃષ્ટિ (૨) તજ દેવું તે,
છોડવું ને (૩) આપવું તે, ન્યાસ

વિરખલન ન. [સં.] ભૂલ
વિરખસિત વિ. [સં.] ભૂલભરેલું ઠંતા સ્ત્રી.

વિસ્તરણુ ન. [સં.] વિસ્તરણું તે, વિસ્તાર
વિસ્તરણુ અ. કિં. [સં. વિસ્ત] વિસ્તાર પામવું

વિસ્તાર પુ. [સં.] ફેલાવો (૨) વધારો (૩)
વિશાળતા (૪) [લા.] બહોળો પરિવાર કે

કુટુંબ ૦૫૬૬ અ. (વિસ્તારથી, લા બાણથી
વિસ્તારણું સ. કિં. [સં. વિસ્ત] વિસ્તાર કરવો,

લખાવવું
વિસ્તીર્ણુ વિ. [સં.] વિસ્તારવાળું. ઠંતા સ્ત્રી.

વિસ્તૃત વિ. [સં.] વિસ્તારવાળું
વિસ્તૃતિ સ્ત્રી. [સં.] વિસ્તાર

વિસ્ફોટક પુ. [સં.] ચામડીનો એક રોગ
-કિયુ વિ. વિસ્ફોટકના રોગવાળું

વિરમય પુ. [સં.] આશ્ચર્ય; અચંબો.
[-પામણું = આશ્ચર્ય થવું.] ઠંકારેક, ઠંકારી

વિ. વિરમય પમાડે તેવું

વિસ્મરણ નં [સ] ભૂલી જવું તે
 વિસ્મરણ મંદિર [સં. વિસ્મર] ભૂલવું
 વિસ્મર વિં [સ] વિસ્મર પામેલું
 વિસ્મર વિં [સં] ભૂલી જવાયેલું
 વિસ્મરિત સ્ત્રીં [સં] વિસ્મરણ
 વિસ્મરણ સંકિં [સં. વિસ્મર] ત્યાગવું (૨)
 મોકલવું, વિદાય કરવું (૩) અર્પવું
 વિસ્મરણ વિં [સં.] જુઓ વિસ્મરણ
 વિસ્મરણ પું [સં.] જુઓ વિસ્મરણ
 વિહંગ નં [સં] પક્ષી, વિહંગ
 વિહરવું અંકિં [પ્રા વિહર (સં. વિ+હ)]
 કરવું (૨) વિહાર કરવો
 વિહર નં [સ] પક્ષી, વિહંગ. ૦દષ્ટિ સ્ત્રીં
 પક્ષીની પેઠે બધી પરિવિચિતને એકીસાથે
 ઉપરથી જોઈ લેવા તે. ૦મ નં વિહંગ.
 -ગાવલોકન નં [+જવલોકન] વિહંગ-
 દષ્ટિથી કરેલું નિરીક્ષણ
 વિહંગવું અંકિં [સરં હિં. વિહંગ
 (સં વિ+હા)] વીતવું; ગુજરવું
 વિહાર પું [સં.] ક્રીડા (૨) આનંદમા
 કરવું કરવું તે (૩) ભ્રમણ (૪) [મૈ ૬]
 મઠ [-કરવો=ક્રીડા કરવી (૨) જૈન
 સાધુનું પ્રવાસે નીકળવું (૩) જૈન સાધુનું
 ગુજરી જવું] -રિણી વિં સ્ત્રીં, -રી વિં
 વિહાર કરનાર [મઠ મઠ હસવું
 વિહારવું અંકિં [સં વિહમ્] વિમત કરવું,
 વિહિત વિં [સં] મુકાયેલું (૨) [શાસ્ત્રે] કરમાવેલું
 વિહીન વિં [સં] વિનાનું
 વિહીણું વિં [પ્રા વિહીણ (સં. વિહીન)] વિનાનું
 વિહવલ (-ળ) વિં [સં] આવરું. આતુર.
 ૦તા સ્ત્રીં [કે બેવકૂફ માણસ
 વિનાલો પું [પ્રા. વિહલ (સં વિહવલ)] આવરો
 વિધ્ય પું [સં] (સ) દક્ષિણપથ ને ઉત્તરપથ
 વચ્ચેની પર્વતમાળા -ધ્યાત્યલ (-ળ) પું
 [+જવલ] વિધ્ય પર્વત -ધ્યાટવી સ્ત્રીં
 [+જવલ] વિધ્યપર્વતનું મોટું જંગલ
 વીખર (-ર) પું અંકિં [સં વિ+ખર, સરં
 હિં. વિલરના, મ. વિલરણ] વેરાવું, છૂટા
 પડી જવું

વીગત સ્ત્રીં, ૦ષાર અંકિં જુઓ 'વીગત'મા
 વીધર (-ર) પું અંકિં [જુઓ વધળવું] જોગળી
 જવું (૨) [જુઓ વીખરવું] વેરાઈ જવું (૩)
 [વિકલ પદ્ધતિ] ગાભરું બની જવું, મૂઝવું
 (૪) હતાશ થવું
 વીધું નર, -ધો પું [સરં હિં વીધા, મ વિવા,
 પ્રા. વિગ્ગહ (સં વિગ્ગહ) = વિલાગ] જમીનનું
 એક માપ (પચીસેક ગુણતુ)
 વીચ (-ચે) અંકિં [દે વિચ્] + વચે
 વીચિ (-ચી) પું. સ્ત્રીં [સં] તરંગ, મોજું.
 ૦માલા (-ળા) સ્ત્રીં તરંગોની હાઠ
 વીચે અંકિં + જુઓ વીચ
 વીચઈ (-ર) પું અંકિં [પ્રા વિચ્છિદ્ર (સં. વિ+
 છિદ્ર), સરં હિં વિચ્છિદ્રતા] + જુઓ પદ્ધતિ,
 વિચોગ થવો [હલાવી સાફ કરવું
 વીચળવું સંકિં [પ્રા વિચ્છોલિય] પાછાં પેડી
 વીચળાવું અંકિં 'વીચળવું'નું ક્રમણિ
 વીછી (-છી), પું [સં વૃષ્ટિક, પ્રા વિચ્છિદ્ર,
 વિચ્છુ, સરં હિં. વિચ્છુ, મ વિચ્] +
 એક જેરી પ્રાણી, વીંછી
 વીછીયા પું ૦૫૦૫૦ [વીછી ઉપરથી] (સ્ત્રીઓનું)
 પગને અગૂઠે પહેરવાનું ધરણ
 વીજ, ૦ળી સ્ત્રીં [પ્રા વિજ (સં વિજીત), સરં
 મ વીજ, હિં વીજ] વિદ્યુત, ૦શક્તિ સ્ત્રીં
 શક્તિ -ળા પું [+જળ], વીજળીને
 અણુ, 'ઇલેક્ટ્રોન'
 વીજણવારો પું ૦૫૦૫૦ [મ વિજળવાર (પ્રા
 વીજળ, સં. વીજળ)] પ યો નાખવો તે
 વીજણો પું [પ્રા વીજળ (સં વીજળ) સરં
 મ. વિજળા, હિં વીજળા] વીંજણો; પ યો
 વીજળ નં [સં] પ યાથી પવન નાખવો તે (૨)
 પ યો -પુ સંકિં [સં. વીજ] પ યો નાખવો
 વીજળી સ્ત્રીં [પ્રા વિજ્ઞાલ્યા (સં વિજ્ઞાત),
 સરં હિં, મ વિજ્ઞાલી] એક ભૌતિક શક્તિ;
 વીજ, વિદ્યુત ઠંકાઈ પું (કા) એક રમત
 ૦ધર નં વીજળી લ્યા ઉપર પ. ય દે ત્યાથી
 બધે મોકલાય તે રચાન 'પાવર-ગેરેશન'
 વીજળી નં જુઓ 'વીજ'મા
 વીણ સ્ત્રીં [પ્રા. વિજળા (સં વેદના), સરં

મ. વેળ, -ળા] પ્રસવની પીડા, વેણ
વીણું સંકિં [પ્રા વિળી (સં વિ + ની) સરં
હિં. વિનના] ચૂટું (૨) પસ ક કરું (૩) (અનાજ-
માથી કાકરા વગેરે) ઉપાડી લેવું, દૂર કરવું
વીણા સ્ત્રીં [સં] ખીન, એક ત તુવાલ. ૦કાંચ
નં 'લિરિક', ૦ધર, ૦પાણિ પું (સ.) નારક
વીણા પું [સં. વિ + ની ઉપરથી ?] સુકાન
ફેરવવાનો ઘડો

વીત વિં [સં] જતું રહેલું (૨) છોડી દીધેલું.
૦ક નં; સ્ત્રીં વીતેલું તે (૨) સંકટ ૦તુણ
વિં [સં.] વૃણા વિનાનું ૦રાગ (-ગી) વિં
રામ - આસક્તિ વિનાનું. ૦લોભ વિં લોભ-
રહિત ૦વું અંકિં શુભરતુ, પસાર થઈ જવું
(૨) ક્રાંત પડવું

વીથિ (-થી) સ્ત્રીં [સં] માર્ગ; રસ્તા
વીનવતું સંકિં [પ્રા. વિનવ (સં વિણવ), સરં
મ વિનવળે, હિં વિનવના] વિનનિ, અનુરોધ કે
આહ્વાન કરવી. વીનવાતું અંકિં (કર્મણિ)
વીરરત્ન અંકિં [પ્રા વિપ્ફર (સં. વિ + સ્ફુર),
સરં મ વિપ્ફરળે, હિં વિપ્ફરના] વકરવું;
શુરસે થવું, ઉત્કેરાવું

વી.પી. નં [ઈ] આકેલ દામ આપ્યે મળે
એવું ટપાલમા આવતું પાસેલ, યુકપોરત ધં
વીમો પું [પ્રા વીમહ, સરં મ વિમા. હિં.
વીમા] વરત કે જિંદગીને નુકસાન પહોંચતાં
તે બદલ પૈસાથી થતી ભરપાઈ (૨) તેના કરાર
(૩) તે, પેટે ભરવાનો હપતો (૪) (લા)
જેખમમયું સાહસ [-ઉતારવો = વીમનો
કરાર કરવો - ઉતારવો કે ઉતરી જવો,
-ખલાસ થવો = મરી જવું, નાશ પામવું
-કરવો, ખેડવો = જેખમમાં ઉતરવું, સાહસ
કરવું - ભરવો = વીમાનો હપતો આપવો.
-લેવો = વીમો ઉતારાવવો (૨) જેખમ
માથે લેવું] -માકં પની સ્ત્રીં વીમો ઉતાર-
નાર મહળી -માખત નં, -માચિકી સ્ત્રીં
વીમાનુ ખત. -માહલાલ પું વીમાનો દલાલ
વીર વિં [સં] શૂર પરાક્રમી (૨) પું તેવો પુરુષ
(૩) વીરો, ભાઈ (૪) એક ભૂત [-ભૂકવો] (૫)
વીરસ (૬) [સં] મહાવીર ૦કવિતા સ્ત્રીં

વીરસપ્રધાન કવિતા. ૦કાંચ નં વીરસથી
ભરેલું કાવ્ય ૦મજના સ્ત્રીં વીરની ગર્જના
(આહ્વાન કે ઉત્તેજના કરનારી) ૦તા સ્ત્રીં,
૦ત્ત નં શૂરવીરતા; પરાક્રમ ૦પત્ની સ્ત્રીં
વીર કે વીરની પત્ની ૦પસલી સ્ત્રીં શ્રાવણી
પૂર્ણિમાને દિવસે ભાઈ તરફથી બહેનને અપાતી
બેટ ૦પ્રભુ પું (સં.) મહાવીર સ્વામી,
૦ભદ્ર પું (સં.) શિવનો એક ગણ ૦ભૂમિ
સ્ત્રીં વીરોની જન્મદાતા ભૂમિ ૦રસ પું
કાવ્યના નવ રસોમાંનો એક (જુઓ રસ)
૦પ્રત નં એક જંદ (નર્મદકૃત) ૦શૈવ
પું જુઓ લિંગાયત ૦શ્રી સ્ત્રીં શૂરવીરની
કીર્તિ અથવા તેજ. ૦સાજ પું શૂરવીરનો
પોશાક અથવા સામગ્રી ૦હાક સ્ત્રીં પુલ-
પ્રસંગે ચોક્કાની લય કર ચીસ

વીરડો પું [દે. વિજર] નદી કે તળાવના
મૂકા ભાગમાં પાણી માટે ખોદેલો ખાડો

વીરજ નં + વીર્ય

વીરણ (૦વાળો) પું [સં] જુઓ વિરણ
વીરા સ્ત્રીં [સં] એક સુગંધી પદાર્થ
વીરાધિવીર વિં [સં] વીરોમા શ્રેષ્ઠ, વીરતમ
વીરાસન નં [સં] (યોગતુ) એક આસન
વીરમના સ્ત્રીં [સં] વીર - બહાદુર સ્ત્રી
વીરી સ્ત્રીં [જુઓ વીરો] બહેન
વીરુધ (-ધા) સ્ત્રીં [સં] એક વેલ
વીરો પું [સં. વીર] ભાઈ

વીર્ય નં [સં] શુક, ધાતુ (૨) વીરતા, બળ,
પરાક્રમ ૦રક્ષા સ્ત્રીં વીર્ય ચળતુ સાચવવું
તે. ૦પાત પું વીર્યસાવ ૦વંત, વાન વિં
પરાક્રમી, બળવાન ૦સ અહુ પું વીર્યનો
સગ્રહ; વીર્યરક્ષા ૦સાવ પું વીર્ય ઝરી
જવું - ખરવું તે ૦હીન વિં નામર્દ, નિર્બળ
વીલ નં [ઈ] વસિયતનામું (-કરવું)

વીલ સ્ત્રીં [જુઓ વીળ] ભરતી (૨) નં
[?] એક પક્ષી -લાં નંખંબં વીલ
પક્ષીઓ (રોળામા જ ફરવાથી ખંબંમા
બોલાય છે) [લાવામા]

વીલ (-લિયું) નં અડધો રૂપિયો (સંકેતની
વીલ (વી) વિં [પ્રા. વિલ (સં. વીલ) = શરમાવું

પરથી ? કે સરં મ વિલ્લાલ (સં વિહ્વલ)]
 શરમિંદ; ભોડું (૨) [પ્રા. વિહલ (સં વિષ્ટ)]
 ઝગડ, છૂટું [-પડકું = શરમિંદ થઈ (૨)
 સાથ વિનાનું થવું. -મૂકવું = સાથ વિનાનું
 -રખડું રાખવું -મોં કરડું = શરમ, કલક
 કે ખેડથી મોં ઊતરી જવું] ['વીસ'માં
 વીશ(-સ), -શા -રી-(સી) સ્ત્રીં બુઓ
 વીશી સ્ત્રીં [સરં મ. વિશી] પૈસા આપવાથી
 તૈયાર રસોઈ મળે તે જગા. [-જમવી =
 કાઢીને ત્યાં વીશીની જેમ ખચે આપીને
 જમવું] ંવાળો પું વીશીનો માલિક
 વીસ વિં [પ્રા વીસ (સં વિશતિ)] '૨૦', વીશ.
 [-વસા = સો ટકા, સ પૂર્ણ (૨) થયું ખર.]
 ંભી સ્ત્રીં સ્ત્રી, પત્ની -સા પુંબંબં
 વાલિયાઓની એક નાત. -સી સ્ત્રીં વીશી,
 વીસનો સમૂહ (૨) વણાટમા તાણાના તારની
 એક ગણતરી. [વીસી માણસ = પ્રમાણિક
 માણસ. વીસી બાવીસી = સુખદુઃખ;
 ચડતીપડતીનો સમય. પોણી વીસી =
 અપ્રમાણિક]

વીસનગરા પુંબંબં નાગરની એક જાત
 વીસમણ અંકિં [પ્રા વિસમ (સં. વિ + શ્રમ)]
 ઠકું થકુ, વિશમવું (ગરમી, જુરસો, ચાક,
 ઉભરણ વગેરે) [ભુલકણ]
 વીસરબોળુ વિં [વીસરવું + બોળું] વિસરાણ,
 વીસરવું સંકિં [પ્રા વીસર (સં. વિ + સ્પૃ)]
 ભૂલી જવું વીસરાણુ અંકિં (કર્મણિ)
 વીસા પુંબંબં શ્રીમાળી, ખડાયતા, લાડ ઇં
 વાણિયાનો એક પેટા ભાગ
 વીળ સ્ત્રીં [મ., દે વીળી (સં વેલા)] ભરતી
 વીંખવું સંકિં [પ્રા વિક્ષિવ (સં વિ + ક્ષિપ)]
 બુઓ પી ખવું [મી ખવું
 વીંચવું સંકિં [દિ વિચ્છ = પાસે આવવું] (કા)
 વીંછિયો પું [વીછી ઉપરથી] એક ઘરેણું
 વીંછી(-છુ) પું [પ્રા. વિંછિય, વિંછુચ (સં.
 વૃશ્ચિક)] એક ઝેરી જંતુ; વીછી. ં(-છુ)ડો
 પું વીછી (૨) વૃશ્ચિક રાસિ
 વી છુવા પુંબંબં બુઓ વીછુવા
 વીંજ(-ઝ, -ધ)છું નં [સરં મ. વિજ્ઞે,

વિંજળે, બુઓ વીંજડું] એક સુતાની ઓખર
 વીંજણો પું [બુઓ વીંજણો] પ ખો
 વીંજડું સંકિં [પ્રા વીંજ્જમાણ (સં વીંજ્ય),
 સરં મ વિંજળે] હવામા બેરથી ધુમાવડું (૨)
 [પ્રા વિલ્લ (સં વ્યધ) વેધ કરવો] + વીંધવું
 વીંટણિયો પું [વીંટવું પરથી] દોરાની ગરગડી
 વીંટલી સ્ત્રીં [વીંટી ઉપરથી] સ્ત્રીઓનું નાકનું
 એક ઘરેણું [બુઓ વીંટલી
 વીંટલો પું [દિ વિંટલિયા] બુઓ વીંટલો (૨)
 વીંટડું સંકિં [પ્રા વિંટ (સં વેટ્ય)] લપેટડું
 વીંટાડું, -વડું 'વીંટવું'નું કર્મણિ ને પ્રેરક
 વીંટાળવું સંકિં [બુઓ વીંટડું] લપેટવું,
 ગોળ વીંટડું. વીંટાળાડું, -વડું તેનું કર્મણિ
 અને પ્રેરક. વીંટાળો પું વીંટો
 વીંટી સ્ત્રીં [દિ વિંટિયા] આગળી ઉપર પહેર-
 વાનું ગોળ ઘરેણું [-કાઠવી, -ઘાલવી,
 -પહેરવી] [(૨) પથારીનો વાંટો
 વીંટો પું [બુઓ વીંટડું] વીંટાળેલો ગોળ આકાર
 વીંટારડું સંકિં [પ્રા વીંટ (સં. વીંટ)] પાલવડું
 (૨) અગવડ વેકીને સાથે રાખવું વીંટારાડું,
 -વડું તેનું કર્મણિ અને પ્રેરક
 વીંધ નં [વીંધવું ઉપરથી] વેહ, કાણુ, નાકું.
 ંણહાર વિં વીંધનાં ંણી સ્ત્રીં છિદ્ર
 પાડવાનું ઓખર ંણુ નં બુઓ વીંજણું.
 ંકું સંકિં [પ્રા વિંધ (સં વ્યધ)] વીંધ પાડવું
 (૨) કાચક, ભોંકક -ધારો પું વીંધનારો
 (મોતી કે કાન) [કર્મણિ ને પ્રેરક
 વીંધાણુ અંકિં, -વડું સંકિં 'વીંધવું'નું
 વૂંકવું સંકિં [પ્રા વુટ્ટ (સં વુટ્ટ)] (૫) વરસડું
 વૂંકવું અંકિં [પ્રા વુટ્ટ (સં વુટ્ટ) વધવું] + જડું
 વુક નં [સં] વર, -કોદર પું [+ ઉદર] (સં.)
 બીમ
 વુસ નં [સં] ઝાડ ંપ્રજધ પું એક ચિત્ર
 કાચ ંવાટિકા સ્ત્રીં બગીચો -સારો પાણુ
 નં [+ સારોપણ] ઝાડ રોપવું તે
 વૃનિન નં [સં] પીડા, ક ખ (૨) પાપ
 વૃત નં [સં] વર્તન (૨) અક્ષરમેળ છંદ (૩)
 વૃત્ત (૪) સમાચાર (૫) વૃત્તાત, હકીકત.
 ંખંડ પું વૃત્તળનો ભાગ, 'એન્ડેન્ટ' (૧)

૦૫૩ નં છાપુ, વર્તમાનપત્ર. ૦વિવેચક
પું ૦ પત્રકાર. ૦વિવેચન નં અનેલાખનાવેનું
વિવેચન, 'જર્નાલિઝમ'. -તાકાર વિ
[+આકાર] ગોળ આકારનું -તાઈ પું
[+લઈ] અર્ધગોળ, 'સેમિસર્કલ'(મ)
વૃત્તાંત પું;નં[સ] હકીકત, વર્ણન(૨) ખખર
વૃત્તિ સ્ત્રીં[સં] ચિત્તમા ઊઠતો વિચાર, ચિત્તનો
વ્યાપાર(૨) મનનું વહણ(૩) સ્વભાવ, પ્રકૃતિ
(૪) વર્તન(૫) વ્યાખ્યા; ટીકા (૬) ભિન્ન
રસોમા ઉપયોગી માનેલી વર્ણન કરવાની
શૈલી (કૌશિકી, સાત્વતી, આરભદી અને
ભારતી)(૭) ધંધો (૮) આચારિકા (૯) ટીકા,
સમજૂતી (૧૦) શબ્દની અર્થ અતાવવાની
શક્તિ (વ્યા.) ૦ચ્છેદ પું[સં] નોકરીધધાનુ
છડી જવું તે. ૦ચતુષ્રાસ પું [+ચતુષ્રાસ]
એક શબ્દાલકાર; સમાન વર્ણ કે વર્ણોની
આવૃત્તિ (કા શા)
વૃત્ર પું[સં.](સં.)એક રાક્ષસ, જેને ઇંદ્રે મારેલો
વૃથા અં [મં] ક્રોધ; નિષ્ફળ
વૃદ્ધ વિં [સં] ઘરડું(૨) વડીલ ૦તા સ્ત્રીં
૦ત્વ નં. ૦બાલિકાવિવાહ પું, ૦બાળ-
લક્ષ્ય નં મોટી ઉમરના જોડે નાની બાળાનું
લક્ષ ૦વાક્ય નં વૃદ્ધનું વાક્ય, વડીલનું
અનુભવપૂર્ણ બોધવાક્ય -દ્વા વિં સ્ત્રીં
ધરડી થયેલી (૨) સ્ત્રીં ડોસી -દ્વાઈ સ્ત્રીં
વૃદ્ધવ -દ્વાચાર પું [+આચાર] રૂઢિ(૨)
વડીલોનો આચાર કે રીતિ -દ્વાવસ્થા સ્ત્રીં
[+અવસ્થા] ધડપણ
વૃદ્ધિ સ્ત્રીં [સં] વધારો (૨) આબાદી (૩)
[વ્યા] સસ્કૃતમાં થતો એક ફેરફાર (૪)
જુઓ વૃદ્ધિસૂતક ૦શ્રાદ્ધ નં જુઓ નાંદીમુખ.
૦શીલ વિં વૃદ્ધિ પામવાના સ્વભાવવાળું.
૦સૂતક નં બાળકના જન્મથી લાગેલું સૂતક
વૃદ્ધિમત વિં [સં] વધી ગયેલું; વિસ્તાર પામેલું
વૃદ્ધિક પું[સં] વીંછી (૨) વીંછીડો -આઠમી
રાશિ -મી સ્ત્રીં વીંછણ
વૃષ પું[સં.] આખલો. ૦કેતુ પું (સ) શિવ
વૃષણ પું, નં [સં] અહ, ગોળી
વૃષભ પું [સં.] આખલો; પોઢિયો. ૦ધન

પું (સં.) વૃષકેતુ; શિવ
વૃષલ પું[સં.] શુદ્ધ (૨) નીચ, પાપી માણસ.
-દ્વી સ્ત્રીં કુલટા (૨) શુદ્ધા
વૃષોત્સર્ગ પું [સં] કોઈ મ મિત્ર ક્રિયા
વખતે આખલો છૂટો મૂકવો તે
વૃષ્ટિ સ્ત્રીં [સં] વરસાદ
વૃષ્ણ પું [સં] (સં) શ્રીકૃષ્ણનો એક પૂર્વજ.
૦કુલ(-ળ) નં વૃષ્ણનું કુળ
વૃંત નં [સં] દીટું
વૃંદ નં [સં.] ટોળું. ૦ચારી વિં ટોળામા
ફરનારું ૦સ ગીત નં બધાએ સાથે કરવાનું
સંગીત. ૦વાદન નં એકસાથે અનેક
વાદ્યોના વાદનનું સંગીત
વૃંદા સ્ત્રીં [સં.] તુલસી (૨) [સં.] રાધિકા
વૃંદારેક પું [સં.] કોઈ પણ વર્ગનો મુખ્ય
વૃંદાવન નં [સં.] (સં.) ગોકુળ નજીક આવેલું
વન -નીચ વિં વૃંદાવનનું, -ને અંગેનું
વેધટિંગ રૂમ સ્ત્રીં [હ.] રેલવે સ્ટેશન ઉપર
ઉપલા વર્ગના મુસાફરોને બેસવા-ઊઠ-
વાનો ઓરડો (૨) હાકતરને ત્યાં ઇન્દીઓને
વારો આવતા મુખી બેસવાનો ઓરડો
વેઉ(-વ) પું એક વેલ [-તું દહીં = એ વેલનો
પાણીમા ચોળીને કાઢેલો ખડખા જેવો રસ.]
વેકરો પું [સં. વાલુકા?] (કા) કાકરાવાળી
ભડી રેતી
વેકરું અંકિં [જુઓ વેગરું] (સુ) ઉતાવળ
કરવી (૨) સંકિં [સં વિ+ક્રી] વેચવું
(ઉત્તર ગુજરાતમાં)
વેકળો પું [વહેવું + કંલોલવું ? કે વોક્ક =
અવાજ કરવો પરથી ?] નાનો વહેળો, વોડળો
વેકરો સ્ત્રીં [સરં વેકરો] (કા) ઝીણી
કાકરીઓવાળી મોટી રેતી
વેખલ(-ળ) વિં ['ખલ-ખ' ઉપરથી] સ્વમાન
વિનાનું; અહખહ હસી પડે તેવું (૨) અસહ્ય,
નિર્લભ્ય
વેખવું અંકિં [સં વિ+ઈક્ષ્ (પ્રા ફલ)]
ચકિત થવું (૨) સંકિં જોવું, તપાસવું
વેખળ વિં જુઓ વેખલ [એક ચૌધિ
વેખ ૬ સ્ત્રીં [સરં મ (સં) વચ+વંડ ?]]

વેમ પું [સં] ગતિ; ઝડપ (૨) જુરસો; ભેસ
(૩) ચલકો; સણકો (૪) તાસ; તાપ. [-મારવા
= સણકા નાખવા.] વેતી વિં સીં, વેવાન
વિં વેગવાળું. વેતું અંકિં (સુ.) વેકવું;
ઉતાવળ કરવી

વેમન નં [ફં.] માલ ભરવાનો-ભારખાનાનો ડબો
વેગરવું સંકિં વેઠવું (૨) નિભાવવું
વેમળું વિં [દે. વેગલ; સરં મ. વેગળા] દૂર
(૨) જુદું; અલગ. [-ખેસવું = (સીએ)
રત્નરવલા થવું.] -ખાઈ સીં વેગળાપણું.
-જે અં અંધે

વેગી (વેતું) વિં [સં.] વેગવાળું
વેશુ પું [સરં મ. વેગ (સં. વ્યક્ત)] મૂખ; ઠોઠ
વેચવાલ વિં [વેચવું ઉપરથી] વેચવાવાળું;
વેચનાર. -દી સીં વેચવાની માગણી (શેર
ધસાગિની)

વેચવું સંકિં [જુઓ વેકવું (સં. વિક્રી); સરં
મ. વેચણે; હિં વેચના] કિંમત લઈને આપવું.
[વેચી આપ્યે એવું = ગાંજીયું ન લય - પત ન
કરે એવું વેચીને ચણા ખાવા = પત ન કરવી
(૨) વેચી વઠાવીને, ખાઈ-પી ઉડાવી દેવું.]

વેચાઉ વિં [વેચવું ઉપરથી] વેચવાનું હોય એવું
વેચાણુ નં [વેચવું ઉપરથી] વેચવું તે (૨)
વેચાવું તે. વખત નં વેચાતું આપ્યાતું
લખાણ. વંતકરી વિં સીં કરથી મુખ
(જમીન). વંસલામતી વિં સીં જાગીરદારે
સલામી ફાખલ ખરવાતું મહેસૂલ જ આપવું
પડતું હોય તેવી (જમીન). -ણિયું
વિં ખરીદેલું (૨) વેચી શકાય તેવું

વેચાણું અંકિં 'વેચવું'નું કર્મણિ. -ઈ
વિં કિંમત આપીને લીધેલું કે આપેલું.
[કિંમતો વેચાતો લેવો, લાઈ વેચાતો
લેવો = કોઈનું ઉપરાણું લઈ લેવું (૨)
વગર કારણે કળિયો વહોરવો.]

વેલ સીં [સરં નેલ; વેલયતી; પ્રા. વેલ
(સં. વિદ્ ઉપરથી)] નિશાન (૨) [સરં
મ. વેલે = (જુદું; ભોંક (સં. વેલ; પ્રા. વેલ્લ)]
વિપત્તિ (૩) [સરં હિં. વજા (સં. વિજા ?
અ.) = જાણવું તે] પ્રલ

વેલળું પું પાણી અટકાવવાનો બંધ
વેલં નં અંકવં [વેલ (૨) પરથી] વલખાં; ફાંફાં
વેલું નં [સરં હિં. વિજ્ઞૂ] વણિયર (૨)
[સં. વે = વણવું ઉપરથી ?] [કા.] ખાદીનો તાકો
વેઠ સીં [પ્રા. વિટ્ટિ (સં. વિટ્ટિ)] વગર કામતું
વેતરું (૨) ફરજિયાત વેતરું (૩) [લા.] ભાર;
પીડા; ઉપાધિ. [-ઉતારવી = જુઓ વેઠ
કાઢવી. -કરવી = વગર કામે કે મરજી વિરુદ્ધ,
ફરજિયાત વેતરું કરવું. -કાઢવી, જાળવી =
કમને લેમ તેમ કામ કરવું. વેઠે કાઢવું,
પકડવું = વગર પૈસે તે વગર મરજીએ કામ
કરાવવું. વેઠે જવું = વેઠ કરવા જવું દૈવના
ચરની વેઠ = દુઃખી ક ગાલ (નિંદગી.)

વેઠવું સંકિં [પ્રા. વેટ્ટળ (સં. વેટ્ટળ)] સહન
કરવું; ખમવું (૨) નિભાવવું

વેઠિયાવાઠ સીં [વિટ્ટિયો + વાઠ] ગમે તેમ
કરી નાખવું તે; કમને કરેલું કામ

વેઠિયો પું [વેઠ પરથી] વેઠ કરનારો (૨)
વેઠ પકડેલો વગર પૈસાનો નોકર

વેઠવું સંકિં [વિ + વેઠવું પરથી ?] નકામું
ખરચી નાખવું; ઉડાવી દેવું. બગાડવું

વેઠવાં અંકિં 'વેઠવું'નું કર્મણિ
વેઠા (વે) સીં [સં. વેઠમિકા; સરં પ્રા.
વેઠમિ] પૂરણપાળી

વેઠો પું [સરં વેઠ] વેલો
વેઠવું સંકિં [પ્રા. વિર (સં. વીર)] વેઠીથી તોડવું

-ઉતારવું (ફળ) (૨) [પ્રા. વિઝલ] વિનાશ કરવો
વેઠવો પું [જુઓ વીરડો] તળાવ કે નદીમાં

પાણી મારે ખોદેલો ખાડો

વેઠા પું અંકવં [પ્રા. વિઠવ (સં. વિઠવ) =
નકલ કરવી] '-ના જેવું વર્તન' એ અર્થમાં
શબ્દને અંતે (ઉદા. બાચલાવેલો)

વેઠામ પું અશ્વ; ઘોડો
વેડી સીં [જુઓ વેઠવું] છેડે લખીદાર જોખો-

વાળી લાંબી લાકડી (આંખો વેડવાની)

વેડૂર વિં [સં. વેદ્ય ઉપરથી ?] સુંદર; ફાંફડું
વેડો પું ['વેડવું' ઉપરથી] વેડનારો

વેઢ પું [પ્રા. વેઢ (સં. વેઢ)] આંગળી ઉપરનો
સાંધા આગળનો કાપો (૨) બેથી વધારે

આંટાવાળી વાળાની વીંટી
 વેદવંશ સંક્રિં મુકાબલો કરવો
 વેદમી સ્ત્રીં ભુઓ વેડમી
 વેદીચાળો પું એક વનસ્પતિ
 વેદો પું [ભુઓ વેદ] આગળી ઉપરનો સાધા
 આગળનો કાપો (૨) લાકડાની ગાઠ [વેદો
 ગણવા = વેદો ગણી હિસાબ ગણવો (૨)
 આનુરતાથી રાહ ભેવી વેદે અણુચ
 એટલું = બહુ ભૂજ સંખ્યામાં]
 વેણુ(-ન) પું [સં] (સ) ભુઓ વેન રાભ
 વેણુ (વેણુ) સ્ત્રીં [પ્રા વળી (સં વની),
 સરં દે વડળી] કપાસનો છોડ; વણ (૨)
 [પ્રા. વેળળા (સં વેદના), સરં મ વેળ,
 -ળા] પ્રસવની પીડા, વીણ (૩) (વે) નં
 [અપં વેળ (સં વચન) ભુઓ વચન (૪)
 સ્ત્રીં ભુઓ વેણી (૫). [-કાઠણું = ખેલવું.
 -મારણું = વાગે એવું કંઠવું વચન કહેવું,
 મહેણુ મારવું. -રાખણું = કાઠવું કહું
 માન્ય રાખવું. -સ ભળાવણું = વેણુ મારવું.
 -સાંભળણું = કપડો કે મહેણુ સાંભળવું]
 વેણુચૂંટા (વે) પું ૦૫૦૦ [વેણુ + ચૂંટણું]
 ભૂખથી થતું ફૂંખ (૨) ગભરામણ
 વેણી(-ણી) સ્ત્રીં [સં] ચોટલો (૨) અખોડે
 બાધવાનો ફૂલનો ગજરો (૩) [સંગમગ્ધાન
 અર્થ ઉપરથી] કમાડમા જોડેલી લાળી ચીપ
 ૦૬માડ નં વેણીખન કમાડ ૦૫૦૫ વિં
 વેણી જોડેલી હોય એવું (કમાડ). ૦૬૩૩
 પું ત્રિવેણીસંગમ
 વેણુ પું સગીનમા એક અલકાર
 વેણુ, ૦૬૩ સ્ત્રીં [સં] વાસળી. ૦૬૩૬ પું
 વાસળીનો અવાજ
 વેણું (વે) નં [‘વહેવું’ ઉપરથી] પાણીની ગાડી
 વેત (વે) અં + વેત
 વેત (વે) પું [ભુઓ ખેત] ઘાટ; મોખ (૨)
 તજવીજ, ત્રેવડ [-ઉતારવો]
 વેતન નં [સં] પગાર -નિયો પું પગારદાર
 વેતર નં [સરં મ વેત = જનવરની પ્રસૂતિ
 (સં. વી ઉપરથી)] એક એક વારનું જણતર
 (પ્રાયઃ દોરવું.) [-આવણું, વેતરે આવણું =

પશુ-માદાને ગર્ભધાનનો સમય થવો -વંઠણું
 = સુવાવડ બગડવી (૨) છોકરાછેલા વડવા.]
 વેતરણુ સ્ત્રીં [ભુઓ વેતરણુ] વેતરણુ તે (૨)
 ભેઈતી ગોઠવણુ, તજવીજ (૩) [લા.] શિક્ષા
 વેતરણુ સંક્રિં [‘વેત’ ઉપરથી, સરં મ
 વેતણું = કપડાનું માપ લઈ કાપવું] શરીરને
 ખેસવું અથવા તેમ લૂગડું કાતરવું (૨) (કાઈ
 કામની) ભેઈતી ગોઠવણુ કે તજવીજ કરવી;
 ઘાટ ખેસાડવો (૩) [લા.] બગાડવું, ઊધું.
 મારવું [વેતરી આવણું = ગમે તેમ કરી
 આવણું; બગાડવું એટલું અથવા વેતરણું =
 ઊંધું મારવું, બગાડવું]
 વેતસ પું; નં [સં] નેતર. ૦(-સ્ત્રી)વૃત્તિ
 સ્ત્રીં નેતરની જેમ (બળિયા આગળ) નમી
 જવા છતાં સ્થિતિરૂપક રહેવાની વૃત્તિ
 વેતા પું ૦૫૦૦ [સં] વૃત્તિ સમજ કે ‘વેત’
 પરથી ?] ભક્ષીવાર; ડહાપણ, આવડ
 વેતાલ(-ળ) પું [સં] એક જાતનો ભૂત (૨)
 ભૂત શરીરમા પેટેલો ભૂત (૩) ભૂતનો રાભ
 (૪) દ્વારપાળ. ૦૫૦૬ નં તાર વિના સડેલા
 મોકલવાના - ‘વાયરલેસ’ થતું મથક
 વેતા પું [સં] જાણનાર
 વેત્ર નં [સં] નેતર (૨) છડી. ૦૬૨ પું છડીદાર;
 દ્વારપાળ. ૦૬૨૬ પું ભુઓ વેત્રધર - ત્રાસન
 નં [+ ત્રાસન] નેતરની ખુરસી
 વેદ પું [સં] જ્ઞાન (૨) શાસ્ત્રીય જ્ઞાન (૩)
 આર્યોનું સૌથી પ્રાચીન ધર્મપુસ્તક (ઋગ્વેદ,
 યજુર્વેદ, સામવેદ અને અથર્વવેદ) (૪) ચારની
 સંજ્ઞા. [વેદનો છોડો આવવો = હંડ થઈ
 જવી - ભણવા = વેદ ભણવા જેવું ભારે કામ
 કરવું] ૦૬૩૩ સ્ત્રીં ઋગ્-યજુર-સામ એ
 ત્રણ વેદનો સમૂહ. ૦૬ નં જાણવું તે, જ્ઞાન
 (૨) અનુભવવું તે; લાગણી ૦૬૩૬ સ્ત્રીં ભુઓ
 વેદન (૨) પીડા ૦૫૩૬ પું વેદનો પાઠ
 કરનાર - વેદ જણેલો બ્રાહ્મણ ૦૫૩૭ પું
 વેદશાસ્ત્ર જાણનાર બ્રાહ્મણ (૨) ગોરપડું
 કરવાનો અધિકારી (નાગરોમા) ૦૬૩૮
 પું વેદનો મંત્ર. ૦૬૩૯ વિં વેદોના
 સિદ્ધાંતને અનુસરનાર, વેદને પ્રમાણભૂત

માનનાર. ૦મૂર્તિ(-ર્તિ) પું વેદમાં પારંગત
પ્રાજ્ઞાણ વચન, વાક્ય નં વેદનું વચન
(૨) તેના નેટલું પ્રમાણભૂત વચન. ૦વેદ
પું વેદભાણનાર. ૦વિહિત વિં વેદેશ્રમાવેલું;
વેદમાં કહેલું. ૦વ્યાસ પું (સ.) જુઓ
વ્યાસ. -દાધ્યયન નં [+અધ્યયન] વેદા-
ભ્યાસ. -દાભ્યાસ પું [+અભ્યાસ] વેદનો
અભ્યાસ (૨) ઇમારતો બપ

વેદહ સંકિં [સં વિદ્] ભણવું
વેદાધ્યયન, વેદાભ્યાસ જુઓ 'વેદ'મા
વેદાંગ નં [સં] વેદનાં ૭ અંગો (શિક્ષા, કલ્પ,
વ્યાકરણ, નિરુક્ત, છંદ, ત્યોતિય)
વેદાંત પું, નં [સં] વેદોનો અંતિમ ભાગ-
ઉપનિષદ (૨) નં વેદાંતદર્શન ંદર્શન નં
બાદરાયણ વ્યાસે રચેલા પ્રણસૂત્ર; ૭ વેદિક
દર્શનોમાત્રું એક-હિતર મીમાસ. -તી વિં
વેદાત્મું, વેદાત સંબધી (૨) પું વેદાનમતને
માનનાર

વેદિ, ૦કા સ્ત્રીં [મ.] હોમ વગેરે માટે તૈયાર
કરેલી ચોટલી કે કુડ, વેદી
વેદિયું વિં ['વેદ' ઉપરથી] વેદ ભણેલું (૨)
[લા.] ભણેલું પણ ગણેલું નહિ [-દોર=
પુસ્તકપંડિત; ભણેલું પણ ગણેલું નહિ]
વેદી સ્ત્રીં [સં.] જુઓ વેદિ
વેદોક્ત વિં [સં.] વેદોમા કહેલું, વેદવિહિત
વેદ વિં [સં] ભણવાનું, ભણવા યોગ્ય
વેદ પું [સં] છિદ્ર વેદ (૨) દોષ, બાધ (૩)
જામ (૪) વેદન (૫) ગ્રહો વગેરે આકાશીય
પદાર્થોની ગતિ, સમય વગેરેનું નિરીક્ષણ (૬)
સુતાર કે કડિયાના કામમા શાસ્ત્રીય દોષ (૭)
સૂર્યગ્રહણ પૂર્વે ચાર પ્રહર અને ચંદ્રગ્રહણ
પૂર્વે ત્રણ પ્રહરનો સૂતકનો સમય (૮) [લા.]
ખાર દેષ (૯) 'કેઆર્ડિનેટ ઓફ ઝેડ' (ગ)

વેદધુ નં [વેદનુ પરથી] વેદન, વીંધવું તે
વેદન નં [સં] વીંધવું તે (૨) વીંધવાનું ઓભર.
-ની સ્ત્રીં રત્ન, મોતી વગેરેને છેદ પાડવાનું
ઓભર (૨) અંકુશ [ધરેણુ
વેદલો પું [વેદનુ પરથી] કાનના ઉપલા વેદનું
વેદનું સંકિં [સં વિદ્] વેદ પાડવો (૨) વીંધવું

વેદશાલા(-ળા) સ્ત્રીં [સં] ગ્રહાદિકની ગતિ
વગેરેનીરખવાનું ગ્યાન; 'ઓબ્ઝર્વેટરી'
વેદા પું [સં] (સ) પ્રજ્ઞા
વેદાક્ષ પું [સં] 'એક્સિસ ઓફ ઝેડ' (ગ.)
વેદી વિં [સં.] વીંધનારું, વીંધી નાખે તેવું (૨)
વેદવાણું [દુસ્મન થઈ પાછળ પડેલું
વેદુ વિં ['વેદનુ' ઉપરથી] વીંધનાર (૨) [કા.]
વેન (વે) નં [જુઓ વહન] વહેવું તે (૨)
(વે) જુઓ વાહન-બળદગાડી કે હમણિયું
(૩) [?] લગાર, હાર (૪) [?] વસો [પાન
વેન પું [સં.] (સં.) વેણ, એક પ્રાચીન રાત્રી, મનુનો
વેપથુ પું [સં] કપ, ચરચરાટ
વેપમાન વિં [સં] કપાચમાન; ડોલનું
વેપલો (વે) પું ['વેપાર' ઉપરથી] વેપાર;
કામધધો (તિરકારમા)
વેપાર (વે) પું [સં] વ્યાપાર, સરં હિં. મ
વેપાર] માલ વેચવાસાટવાનો ધધો [-કરવો.
-ચાલવો=ધધો શરૂ થવો (૨) ધધામા ક્ષયદો
રહેવો -માંડવો=સંસાર વહેવાર ચલાવવો]
૦ધધો, ૦રોજગાર, ૦વણુજ [સં વાણિજ્ય]
પું વેપારનું કામકાજ, કામધધો ૦શાઈ
વિં વેપારની પદ્ધતિને લગતું વેપારી જેવું
૦શાહી સ્ત્રીં વેપારને માટે જમાવેલું કે
વેપારની દષ્ટિવાળું રાત્ર્ય કે હક્કમત -રી
પું વેપાર કરનાર

વેષાઈ (વે) પું દ્રવ્ય; નાણું (આમ્ય)
વેર અં [સરં પ્રા વેર (સ. દ્વાર), અથવા
સરં મ. વેરી=પર્યંત] (સુ.) લગી, સુધી
વેર (વે) નં [જુઓ વૈર] શત્રુવટ (૨) દ્વેષ;
ઝેર [-રાખવું- દુસ્મનાવટ સેવવી -લેણું,
વાળણું=અણવતનો બદલો લેવો] ૦ણુ
વિં સ્ત્રીં વેરી-વેરભાવ ગાખનારી. ૦ભાવ
પું શત્રુવટ, દ્વેષ ૦વાણું વિં (કા) વેરી
૦વી પું વેરી, શત્રુ
વેરણુ નં [વેરનુ પરથી] વેરનું તે ૦ખે (-છે)-
રણુ વિં અસ્તવ્યસ્ત
વેરણુ (વે) સ્ત્રીં જુઓ 'વેર' નં મા
વેરભાવ, વેરવાણું, વેરવી (વે) જુઓ 'વેર મા
વેરનું સંકિં [સં. વિ+ઈર] છૂદ છૂદ કે

વીખરાતુ પડે એમ કરવું (૨) પાથરવું (૩)
 [લા.] ખૂબ ખર્ચવું
 વેરામ (વે) પું. [પ્રા વહરાગ] વૈરાગ્ય ાણુ સ્ત્રી.
 સાધુડી, બાવી -ગી પું બાવો; સાધુ
 વેરાડી (વે?) પું. [પ્રા વે(-વઢ)રાહ (સં. વૈરાટ)
 ઉપરથી?] એક રાગ [ઉત્તર] ૬
 વેરાન (વે) વિ. [ફા. વિરાન, સરં મ વૈરાન]
 વેરાતું અંકિં 'વેરતું' નુ કર્મણિ (૨) વીખરાઈ
 જવું; છૂટું પડી જવું
 વેરી (વે) વિ. [પ્રા વેરિ (સં વૈરિન્)] વેર
 રાખનાર (૨) પું. દુરમન; શત્રુ
 વેરે (વે) અ. [પા. વેર (સં દ્વાર), અથવા સરં
 મ વેરી] જોડે, સાથે (લક્ષ) (૨) + પેઠે
 વેરે પું. [પ્રા. ર (સં દ્વાર) ઉપરથી કે સં
 વ્યવહાર ઉપરથી?] કર, જકાત [-આવવો,
 પડવો, નાખવો, લેવો]
 વેલ(-લી)(લ.) સ્ત્રી. [પ્રા વેલ્લિ (સં વલ્લી), સરં
 મ] લતા, લાખી ને ધરાતી કે ઊંચે ચડતી
 ઊગતી વનસ્પતિ ાણુડી સ્ત્રી, ાણુડો પું.
 ભરતકામ કે ચિત્રકામમા વેલ વગેરેની નકશી
 વેલડી સ્ત્રી. [સરં હિં. વેલડી] એક છોડ (૧)
 (૨) વેલ (૫)
 વેલણુ ન. [સં વેલ્લનં] રોટલી વગેરે વણવાનો
 ઢીકો. ાની સ્ત્રી. ૫૫૬ (પુષ્ટિમાર્ગીય)
 -ણિયું વિ. વેલણુ જેવું (૨) ન. નાનું વેલણુ
 વેલંતરો પું. [સં. વેલંતર] એક ઝાડ
 વેક્ષા સ્ત્રી. [સં] જુઓ વેળા (૨) મર્થાલ (૩)
 સમુદ્રનો કિનારો (૪) વાણી ાવલિ(-લી)
 સ્ત્રી. સમુદ્રનો રેતાળ પટ
 વેલ્કાંડી (૦) સ્ત્રી. [સરં મ.; 'વેલ' પરથી] હૂંચ
 ધ કે હીધ ધના ચિહ્નો (, 1) કે તેના
 માથાનો ચક્રાકાર લાગ
 વેલિયુ વિ. [દે. વેલ્લ=મૂર્ખ] વેવલું; ઢંગ
 વગરનું (૨) ન. [જુઓ વેલ્લો] કાનમાં ઘાલ-
 વાની કડી (૩) [જુઓ વીલિયું] અર્થો રૂપિયો
 વેલિયો પું. જુઓ વેલ્લો
 વેલી સ્ત્રી. [જુઓ વેલ] લતા
 વેલો પું. [જુઓ વેલ] મોટી વેલ (૨) વશ-
 પરપરા [-આલવો, વધવો = વશવૃદ્ધિ,

થવી.] ાવિસ્તાર પું. વશવૃદ્ધિ
 વેલુ(-ળુ) સ્ત્રી. [સં વાલુકા] પેતી
 વેલ્લો પું. [જુઓ વેલ્લો] સ્ત્રીના કાનનું એક મરેણું
 વેવ સ્ત્રી. [જુઓ વેલ] એક વેલ
 વેવલું વિ. [પ્રા વેવલ (સં. વૈકલ્ય) કે પા. વેવ
 = કાપવું પરથી?] ઢંગ વગરનું; દાધારંશુ
 (૨) વાત બોલી નાખે તેવું, લપૂડું (૩) વિહ્વળ,
 -લાઈ સ્ત્રી. વેવલાપણુ. -લાં ન. અંબ
 કાક્ષ, વધખા. [-વીજુવાં = કાક્ષ માગવા.]
 વેવાઈ (વા) પું. [પ્રા વેવાહિલ (સં વૈવાહિક)]
 પુત્ર કે પુત્રીનો સસરો. ાવળોટ ન. વેવાઈ
 પક્ષનું સગુ સખધી -ણુ (ણ.) સ્ત્રી. વેવાઈની
 સ્ત્રી [કામમા આનંદથી મચેલું
 વેવાતું (વા) વિ. [જુઓ વિવાતું] વિવાહના
 વેનિશાળ (વે) ન. [વિવાહ + શાલી (હાગર-
 ચોખા)]? વિવાહ, સગપણ -ણિયો પું.
 વિવાહ ગોઠવનારો
 વેચ(-ય) પું. [સં.] પોશાક, પહેવેશ (૨)
 રૂપ; -સોગ (૩) સોહાગણના ચિહ્નરૂપ
 શણગાર [-ઉતારવો, કાઢવો=પોશાક
 બદલવો (૨) વિધવાએ માથાના ફેશ ઇ.
 શણગાર કાઢી નાખવો (૩) વચનલાંગ
 કરવો, વાકું બોલવું -કરવો, કાઢવો,
 ધરવો, લેવો=રવાગ લેવો -નો સોગ
 ધરવો. -કાઢવો, કાઢીને ઊભા રહેવું,
 કાઢીને બેસવું=અણધાર્યા વંકાઈને ઊભા
 રહેવું, અણપારી મુશ્કેલી ઊભી કરવી.
 -બદલવો = જુદા પક્ષમા જવું. -માં
 આવવું = (સ્ત્રીનું) અલડાવું -રાખવો=
 વિધવાએ સોહાગણને પહેરવેશ ન તજવો.]
 ાચ વિ. [સં. કૃ] વેશ કરનાર; ઢોંગી
 ાચર પું. વેશ ધરનાર, નટ (૨) ઠંગ,
 વેશધારી ાચારી વિ. વેષ લેનાર (૨) ઢોંગી;
 હુચ્યુ (૩) પું. ઠંગ; હુચ્યો. -શાં(-વાં)તર
 ન. બીજો વેશ, વેશબદલો, રૂપાતર
 વેશવાળ ન. જુઓ વેવિશાળ
 વેશાં(-વાં)તર ન. [સં] જુઓ 'વેશ'મા
 વેશમ ન. [સં.] ધર; મહેલ
 વેશ્યા સ્ત્રી. [સં] ગણિકા; પાતર. ાવાહ

સ્ત્રી, ૦૫૪૦ પુ. વેશ્યાઓનો હતો કે ધર્મ
વેપ, ૦૫૨, ૦૫૪, -પાંતર[સ.] જુઓ 'વેશ'ના
વેપન નં [સં] વીટાળકુ તે (૨) વીટેલુ
તે, ઢાકણ, બાધણ

વેપિત વિં [સ.] વીટેલુ, ઢાકણ
વેસણુ નં [પ્રા. વેસણ (સં વેસન) સરં મ,
હિ વેસન] ચણનો લોટ (૨) તેનું ખીરં
વેસર પુ. ૦૧૦ [સ.] અચર

વેસર(-રી) સ્ત્રી [સરંમ વેસર] નય; વાળી
વેહ પુ. [પ્રા (મં. વેધ); સરં ફિં વેહ] વીધ,
શાર (૨) નાક (૩) ર [પાડવો]

વેળ (વેળ,) સ્ત્રી [સં વેલ્ પરી?] તાણ,
આકડી (૨) [સરં વળુ, મ વેલ] ગડગૂમડ
કે ધાના હર્ને લીધે સાવાના મૂળમા
ખાઝની ગાઝ (૩) [?] મનનો તરગ, વળુ.
[-આવવી = તાણ આવવી (૨) વળુ
આવવુ: ધૂન લાગવી -ધાલવી = ગડગૂમડ કે
ધાના હર્ને લીધે સાધાના મૂળમા ગાઝખાઝની]

વેળ સ્ત્રી [સં. વેલા] વેળા; વખત (૨) વીળ,
હરતી [-આવવી = સમય આવવો, પ્રસંગ
આવવો -વટવી = વખત વહી જવો.
-વળવી = હસા સુધરવી -વીતવી = સમય
વહી જવો]

વેળા સ્ત્રી [સં. વેલા, સરં હિં. વેલા, મ.]
સમય, વખત (૨) વિલખ વાર (૩) [લા]
ખાસુ, ટાણુ; પ્રસંગ (૪) મુશ્કેલી કે
આપ ૧૧ પ્રસંગ. [-આવવી, વટવી,
વીતવી = જુઓ વેળ'મા. વેળા વેળાની
છાંયડી = ચડતી પડતી]

વેળિયું નં [જુઓ વેલિયું] એક ધરેણું
વેળુ સ્ત્રી [જુઓ વેલુ] રેતી
વેળું નં [જુઓ વેળા] (કા) સમય, વખત
(૨) કુરસદ, નવરાશ

વેળાવેળ અં [વેળા' ઉપરથી] બરાબર
વેળાવે, તે જ વખતે (૨) વખતસર
વેંગણુ(-ણું) (વેં) નં [વે વગ, વજંગણ, સરં
હિં, મ વેગન] વતાક, રીમણુ -ણી સ્ત્રી
વંતાકનો છોડ

વેંડકું, વેંડારકું (વેં) સંકિં [સરં મ.

વેઢાઢોળ (સં વેટ, પ્રા વેહ)] જુઓ વીંદારકુ
વેંત (વેં) સ્ત્રી [સં. વિતમ્મિત, સરં મ.
વેત; હિં વિત્તા, પ્રા. વાલિજ્જ] હથેળીના
અંગૂઠાના ટેરવાથી તે ટચલી આગળીના
ટેરવા સુધીનું લાખામા લાખુ અતર (૨) અં
ક્રિયાના વંકું ના રૂપને લાગતા, 'તે ક્રિયા
થવાની સાથોસાથ, તરતોતરત' એવો અર્થ
ખતાવે છે ઉદાં જતાવે ત (૩) પુ. [જુઓ
વેત] ખેન, ગોઠવણ લોગ, પેથ ઉદાં શા
વંતમા ફેરા છે? [-ખાવો, ખેસવો = લોગ
ફાવે -ખરવી = વેન વડે અતર માપવુ
-ખોય ન સૂઝવી = જરાય ગમ ન પડવી,
મૂઝવણમાંથી રસ્તો ન દેખાવો -ખાં ફેરકું =
કાંઈ ફાવ કે યુક્તિ ગોઠવવા અથવા કશા
પ્રયોજનગર પ્રવૃત્તિ કરવી] -તિયું વિં
વેત બેવડુ (૨) નં પાતાળમા હોતુ મનાતુ
વંનિયુ માણસ

વૈકલ વિં [સં વિકલ, સરં હિં વૈકલ, મ
વૈકલ] વાયલ, ઘેલું; મૂખ [શ કારપક
વૈકલિપક વિં [સં] વિકલ્પવાળુ (૨) અનિશ્ચિત,
વૈકલ્ય નં [સં] વ્યાકુળતા, ગભરાટ (૨)
વિકળતા, અંગહીનતા (૩) અપૂર્ણતા, ખામી
વૈકુંઠ નં [સં] વિંછુતુ ધામ ૦૫૪૦ પુ. (સ)
એક જંઠ ૦૫૪, ૦૫૫, ૦૫૬, ૦૫૭ પુ. (સ)
વિંછુ. ૦૫૪૫ પુ. વૈકુંઠમા વાસ (૨) મૃત્યુ
(-યવો). ૦૫૪૬ વિં વૈકુંઠમા વસતુ (૨)
મરી ગયેલુ

વૈખરી સ્ત્રી [સં] વાણીની ચોથી કોટિ, રપથ
ઉચ્ચારાયેલી વાણી (પરા, પરથી, મધ્યમા
અને વૈખરી) (૨) ધડધડાટ ધાણી ફૂટે તેમ
ખોલાતી વાણી

વૈખાનસ વિં [સં] વાનપ્રસ્થને લગતુ (૨)
પુ. વાનપ્રસ્થ ૦૫૪૫ નં વાનપ્રસ્થને ધમતુ
મત (૨) વાનપ્રસ્થ

વૈચિત્ર્ય નં [સં] વિચિત્રતા
વૈજયંત પુ. [સં] ઈંદ્રનો મહેલ (૨) ધંદની
ધ્વલ (૩) ધ્વલ -તિક પુ. ધ્વલ પકડનારો.
-તી સ્ત્રી ધ્વલ (૨) કાળી ટુલસી (૩) પાંચ
રંગની ધૂટણ સુધી પહોંચે તેવી માળા

(श्रीकृष्णनी) (४) भाषा [विज्ञानशास्त्री
वैज्ञानिक वि० [सं.] विज्ञान सभ्य (२) पु०
वै० पु० [बुद्धि वेदो] (२)। हाथपगनी आमडी
हाटवाथी पडतो थीरो [-हाटवा = हाथपगनी
आमडीमा थीरा पडवा]

वै० न० (२) बुद्धि वरुं
वै० न० [सं.] वासुडी [पु० मलर
वैतनिक वि० [सं.] वेतनधी काम करनारं (२)
वैतरिणु(-णी) श्री० [सं.] यमपुरीमा जतां
आवती कल्पित पौराणिक नदी. [-आवती
= महा पाणीनी नीक वहेवी.]

वैतरं न० [बुद्धि वेतरे] थाक लागे के कंठाणे
छिपणे तेवु काम (२) वे० (३) महेंतताणुं
वैतरे पु० [सं. वहितृ = (हार) वहेनार] वैतरं
करनार, मलर (२) भूष वैतरं करी राकनार

वैतान वि० [सं.] यज्ञनु, यज्ञ सभ्य
वैताल(-ण) पु० बुद्धि वेताल
वैतालिक पु० [सं.] सवारमां रतुतिना गान
करी रालने छिडनार, भागध; बारण (२)
वेताल साधो होय तेओ लडुगन

वैताली(-णी)य पु० [सं.] ऐक छं
वैताण पु० बुद्धि वेताण, वेताल
वैताणीय पु० बुद्धि वैतालीय [होवुं ते
वैतृष्य न० [सं.] वृणानो त्याग, वृणारहित
वै० (-द्य) पु० [सं. वैद्य] रोग लणी दवा करनार.
०६ न० वै०, रोगना निदान, चिकित्सा वगैरे.

वैदूर्य न० [सं.] ऐक नील रंगना मणि
वैदुडी श्री० [सं.] (सं) सीता
वै०, ०६, ०३य [सं.] बुद्धि 'वै०'मा
वैद्युत वि० [सं.] विद्युतने लगत
वै० वि० [सं.] धाराधोरण अनुसारतु (२)
विधि प्रमाणे शुद्ध के भरोबर

वैधरत न० [बुद्धि वैधुन] सत्तावीसमे योग
(नयेनिषमा) [होवापणुं (२) नास्तिकता
वैधर्म्य न० [सं.] बिल के विक्रम धर्मवाणा
वैधुय न० [सं.] विधवापणुं, रडापो
वैधुत न०, -ति श्री० [सं.] बुद्धि वैधरत
वैनतेय पु० [सं.] (सं) गरड (२) अरुण
वैनीतक न० [सं.] पादणी

वैपरीत्य न० [सं.] विपरीतता
वैपुल्य न० [सं.] विपुलता
वैद्वय न० [सं.] विद्वता
वैभव पु० [सं.] विभव ०शादी(-णी) वि०
पु० वैभववाणुं. -वी वि० वैभववाणुं

वैभोज पु० [सं.] वैभव, साहेबी, हाठ
वैभत्य न० [सं.] बिल मत धवो ते
वैभनरथ न० [सं.] वैर द्वेष (२) निरसह, भिजता
वैभान न० + बुद्धि विभान
वैभानिक वि० (२) पु० [सं.] बुद्धि विभानी
वैभुय न० [सं.] विभुता [अंगेवु
वैयक्तिक वि० [सं.] व्यक्तिने लगत के तेने
वैयर्थ्य न० [सं.]

वैश्य न० [सं] विप्रता
 वैशक्षय्य न० [सं] विलक्षता
 वैशक्ष्य न० [सं] गलराट, गुंयवत्तना लाव
 (२) अस्वभाविकता, कृत्रिमता
 वैषय्य न० [सं] विषयं यत्तु के होवुं ते, शीकाश
 वैष्णव न० [सं] द्वैत, इषान्तर
 वैष्वक्पत पु० [सं] जुओ मनु (२) यम
 वैवाहिक वि० [सं] विवाह सभधी
 वैविध्य न० [सं] विविधता
 वैशद्य न० [सं] विशदता; स्वच्छता; स्पष्टता
 वैश पायन पुं० [सं] जनमेजयने महाभारतनी
 कथा सलणवनार
 वैशाख पु० [सं] विक्रम सप्ततनो सातमो महिनो
 ०१६८ पु० गवेडो. -णी वि० वैशाख
 भासभा भावतु के यत्तु (२) स्त्री० ऐक भाष
 वैशाख्य न० [सं] विशाणता. [नायक
 वैशिक पु० [सं] वेरया साये संभय राभनार
 वैशिष्ट्य न० [सं] विशिष्टता
 वैशेषिक वि० [सं] वैशेषिक मततुं (२) पुं०
 वैशेषिक मततुं अनुयायी (३) न० वैशेषिक
 दर्शन ०६६८ न० छ वैदिक दर्शनाभातुं
 कलाह मुनिओ प्रवर्तवितुं दर्शन
 वैश्य पु० [सं] यार वल्लोमानो त्रीने-भेती,
 गोरक्षा अने वेपार करनारे वल्लु ०६६८ न०
 वैश्यतुं कर्म के धर्मो ०६६८ पु० जुओ
 विद्वद्भाष ०६६८ स्त्री० वैश्यनो धवो (२)
 वैश्यनो स्वभाव, हरेक कामभा हानिवाह
 जेवानी वृत्ति -श्याष्ठी स्त्री० वैश्य स्त्री
 वैश्रवण पु० [सं] (स) कुंभेर
 वैश्वदेव पु० [सं] देव जमता पहेला देवाने
 अपातो भलि -विष्णु न० वैश्वदेव जेभा
 करवामा आवे ते वेदी [परमेश्वर
 वैश्वानर पुं० [सं] जहासि (२) अग्नि (३)
 वैश्वसिक वि० [सं] विश्वास, लोकासाधार
 वैषम्य न० [सं] विषमता; असमानता
 वैषयिक वि० [सं] विषय सभधी
 वैष्णव वि० [सं] विष्णु सभधी (२) विष्णुनी
 उपासना करना (३) पु० तेवो भाषस ची
 वि० स्त्री० (२) स्त्री० वैष्णव स्त्री (३) [सं] लक्ष्मी

वैश्वर्य न० [सं] धांटा के सादतुं विररर यत्तु
 -यगवत्तु ते
 वैश्वसिक पुं० [सं] भस्करा; लांड
 वैश्वगो (वो?) पुं० [जुओ वैश्वगो] नानो वहेगो;
 वाकगो, नाथु
 वैकाठ पुं० [इ.] विरोध दर्शाववा सलाभाधी
 याव्या जवु ते (-करवे।)
 वैकाथ न० ऐक पक्षी
 वैठ पुं० [इं] यूटलीनो मत [-न'भावे।,
 -पठवे। = मतपेरीभा मतपत्र पठवे। मत
 अपावे। -ना'भावे। = मतपेरीभा मतपत्र
 नापवे। मत अपावे। ०२ पुं० [इं] मत
 आपनार
 वैठरभूद वि० पाछी जेभा न पेसी शके तेवुं
 वैठरवकर्स न० शहेर वगेरेनी वस्तीने पाछी
 पूर पाडनाके मयक के कारभातु; टाडी
 वैठका पु० [इं] ऐक मतनो रशियन दा
 वैठकी स्त्री०, -कुं न० [दे वोहदी = तल्लु,
 युवती] जुवान जे स अथवा गाय, लोटुं
 वैष्णु (वो?) न० [सं] वहन परथी, सर० म
 वोणा] सीमभा पाछीधी भरतो लाभो भाडो
 वाय वाय, ०२ (वो) अ० [सर० दे वेव्व =
 विवाह तथा अथसूयक अ० ग्य] लय के
 दुःखनो पोकार करे तेम
 वैरट न० [इं] वारट, धरपकट करवाने
 सरकारी परवानो [-काठवुं, नीकणवुं,
 -यजवुं, भलववुं] [गामनो] विभाग
 वैरट पु० [इं] (डाह वलीवट भाटे पडातो
 वैरट पु० [इं] डेहीओनो मुकादम (जेसलाया)
 वैलामथुं वि० जुओ वोणाभथु
 वैशि म कंपनी स्त्री० [इं] (विलायती दमनी)
 घोणीनी दुकान
 वैसरववुं स० [इं] प्रा वोसर (सं व्युत् +
 सज्), सर० म वोसरणो] तज्ज. छोडी देव
 वैह पुं० [सं] वह उपरथी? सर० दे वोहार
 = पाछीतुं वहेणु] जेस्थी वहेतो प्रवह
 वोणाभथु (-थु) (वो) वि० [वणवुं परथी]
 वाङ्, वणाकवाणु (२) न० वाङ्; वणाक
 वोणाववु (वो) स० [इं] प्रा वोळ (सं. गम्),
 वोळविज] वणाववु; विहाय करवुं

વૅળાવિયે (વૅ) પું [વૅળાવવ પરથી] વળવ
 નારો, વળાવવા સાથે જનાર ભોમિયે
 વૅકળો (વૅ) પું જુઓ વૅકળો
 વૅપદ્ અં [સં.] પિતૃઓને બલિ આપનાં કરાતો
 ઉદ્ધાર ૦કાર પું તેનો ઉચ્ચાર કે અવાજ
 વ્યક્ત વિં [સં.] સ્પષ્ટ; પુલ્લુ (૨) સાકાર બનેલું
 વ્યક્ત સ્ત્રીં [સં.] કાઈ પણ વર્તમાનું એક
 (૨) માણસ (૩) વ્યક્ત થવું તે. ૦અત વિં
 વ્યક્તિને લગતું, અમત: વૈયક્તિક ૦તા સ્ત્રીં,
 ૦ત્વ નં વ્યક્તિનો વિશેષ ગુણ. ૦વાદ પું
 સામાજિક વિચારમા વ્યક્તિ ને તેતુ વ્યક્તિત્વ
 મહત્ત્વ છે એવો વાદ [૦તા સ્ત્રીં
 વ્યથ વિં [સં.] વ્થાકુળ; અસ્થિર, ગભરાયેલું.
 વ્યજન પું [સં.] પંખો [સંખંધ
 વ્યનિકર પું [સં.] મિશ્રણ (૨) સમુદાય (૩)
 વ્યતિક્રમ પું [સં.] ઉલ્લંઘન કરવું તે (૨)
 વિપર્યાસ (૩) ખાધા, વિશ્વ
 વ્યનિરિક્ત વિં [સં.] અતિરિક્ત; સિવાય; લિલ
 વ્યતિરેક પું [સં.] અભાવ (૨) લિનનતા (૩)
 ઉત્તમતા, શ્રેષ્ઠતા (૪) એક અર્થાલંકાર,
 જેમા ઉપમેયને ઉપમાન કરતાં શ્રેષ્ઠ બતા-
 વવામા આવ્યું હોય છે (કા. શા.) (૫)
 અમુક એક વસ્તુ ન હોયતો બીજી અમુક
 વસ્તુ પણ ન હોય એવો સંબંધ કે નિયમ
 (ન્યા.). ૦પદ્ધતિ સ્ત્રીં કાનણ ન હોય
 ત્યારે કાર્ય ન હોય એવા વ્યતિરેકના નિયમ-
 ને આધારે બંધાયેલી કાર્યકારણ નક્કી
 કરવાની અન્નેવલ-પદ્ધતિ 'મેયડ ઓફ
 ફિફ્ટનસ' (ન્યા.). ૦વ્યાપ્તિ સ્ત્રીં સાધ્ય-
 સાધનના વ્યતિરેક-સંબંધની વ્યાપ્તિ (ન્યા.)
 વ્યતિ(-તી)હાર પું [સં.] અલ્લોખલો;
 વિનિમય [ગયેલું
 વ્યતીત વિં [સં.] વીતી ગયેલું, પસાર થઈ
 વ્યતીપાત પું [સં.] જ્યોતિષમા અશુભ
 મનાતો ૧૭મો યોગ (૨) ઉત્પાત કે ઉપદ્રવ.
 -તિયુ વિં ઉપદ્રવ કરનાર, તોફાની
 વ્યતીહાર પું [સં.] જુઓ વ્યતિહાર
 વ્યત્યય, વ્યત્યાસ પું [સં.] વ્યતિક્રમ
 વ્યથા સ્ત્રીં [સં.] કંખ, ખીક

વ્યથિત વિં [સં.] વ્યથા પામેલું કુખી
 વ્યધિકરણ નં [સં.] (વ્યા.) લિનન અધિ-
 કરણમા રહેલું તે (૨) લિલ વિભક્તિમાં
 હોલું તે. ૦જહુઓહિ પું (વ્યા.) વિશેષણ
 વિશેષભાવના સંબંધ વિનાના પદોનો
 બહુઓહિ સમાસ. ઉદાં ચક્રપાણ
 વ્યપોહ પું [સં.] કાઢી મૂકવું તે
 વ્યભિચાર પું [સં.] પોતાના ગુણધર્મને
 વફાદાર ન રહેલું તે (૨) પરસ્ત્રીપુરવનો
 આડો વ્યવહાર (૩) કર્તવ્યભ્રષ્ટતા (૪)
 નિયત સાહચર્ય ન હોવું તે (ન્યા.) -રિષ્ટી
 વિં સ્ત્રીં વ્યભિચારી (૨) સ્ત્રીં વ્યભિચારી
 સ્ત્રી. -રી વિં વ્યભિચાર કરનાર (૨)
 વ્યભિચારદોષવાળું (૩) પું વ્યભિચારી
 માણસ -રીભાવ પું જુઓ સચારીભાવ
 વ્યથ પું [સં.] ખરચ, વાપર -થી વિં વ્યથવાળું
 વ્યર્થ અં [સં.] ક્રોધાટ; મિથ્યા (૨) વિં
 નકામું, નિર્થક ૦તા સ્ત્રીં
 વ્યલીક વિં [સં.] ખોટું, અસત્ય; બનાવટી (૨)
 અયોગ્ય, અકાર્ય (૩) નં ભૂઠાણું ખોટી વાત
 વ્યવચ્છેદ પું [સં.] કાપી નાખવું તે (૨)
 જુદ પાડવું તે. ૦વિદ્યા સ્ત્રીં શરીર-
 પૃથક્કરણશાસ્ત્ર; 'એનેટોમી'
 વ્યવધાન નં [સં.] આડ, પડદો (૨) વિશ્વ;
 એકાગ્રતામાં લગ (૩) અવકાશ
 વ્યવસાય પું [સં.] કામકાજ કે તેની ખટપટ;
 ઉદ્યોગ (૨) નિશ્ચય -ચિની વિં સ્ત્રીં,
 -થી વિં વ્યવસાયવાળું
 વ્યવસ્થા સ્ત્રીં [સં.] બંદોબસ્ત, ગોઠવણ
 વ્યવસ્થાપક પું [સં.] વ્યવસ્થા કરનાર, એનેજર
 વ્યવસ્થિત વિં વ્યવસ્થાયુક્ત, બરાબર ગોઠવેલું.
 -તિ સ્ત્રીં વ્યવસ્થા (૨) નિયમન
 વ્યવહાર પું સંકિં [સં.] વ્યવહાર વ્યવહાર
 કરવો; સંબોધવું
 વ્યવહાર પું [સં.] વ્યાપાર; કામકાજ ધંધો
 (૨) વતન (૩) લોકરીતિ (૪) પરસ્પર આપવા-
 લેવાનો સંબંધ ૦કુશળ, ૦દક્ષ વિં વ્યવહારની
 બાબતોમા કુશળ, ૦ગણિત નં વ્યવહારમાં
 ખપ આવે તેવું ગણિત (૨) પાતી, 'પ્રેકિટસ'

(મ.) (૩) લેખા (મ.). ંદષ્ટિ સ્ત્રીં વ્યવહારો
પયોગી કે વ્યવહારની દષ્ટિ. ંસિદ્ધ વિં
વ્યવહારમા સફળ થઈ રહે થયેલું; વહેવાર.
-રી વિં વ્યવહારને લગતું. -રૂ વિં વહેવાર,
વ્યવહાર્ય. -ર્થ વિં [સં.] વહેવારમા મુકાય કે
હિતારાય તેવું

વ્યવહિત વિં [સં.] વચ્ચે પડતાવાળું; ઢંકાયેલું
વ્યદિ સ્ત્રીં [સં.] સમપ્રિનો પ્રત્યેક અશ કે વ્યક્તિ
વ્યસન નં [સં.] દેવ, લત (૨) માદક પદાર્થ
લેવાની દેવ (૩) દુઃખ (૪) આકૃત, લેખમ
(૫) નાશ. ખુવારી. [-પદ્યું = દેવ પડવી,
લત લાગવી (૨) માદક પદાર્થની દેવ પડવી.]
-ની વિં વ્યસનવાળું

વ્યસ્ત વિં [સં.] વેરાયેલું (૨) ઊલટું (૩)
વહેચી નાખેલું, છૂટું પાડેલું ંવિધિ પું
'મેષઠ ઓધ્ ઇન્વજન' (મ.)

વ્યંમ વિં [સં.] એકાદ અંગ વિનાનું, અપંગ
(૨) જુઓ વ્યંગ્ય -માર્થ પું જુઓ વ્યંગ્યાર્થ
વ્યંગ્ય વિં [સં.] આડકતરી રીતે સૂચિત (૨)
કટાક્ષથી કહેલું (૩) નં વક્રોક્તિ; કટાક્ષ
-ગ્યાર્થ પું શબ્દની વ્યજનના વૃત્તિથી
સૂચિત થતો ગૂઢ અર્થ, વાચ્યાર્થ અને
લક્ષ્યાર્થથી ભિન્ન એવો - વ્યંગ્ય અર્થ

વ્યંજક વિં [સં.] રૂપક કરનાર, બતાવનાર
વ્યંજન પું, નં [સં.] સ્વરની મદદ વિના જેનો
ઉચ્ચાર ન થઈ શકે તે વર્ણ (૨) ડાખ, નિશાની
(૩) અવયવ, અંગ (૪) શુદ્ધાંગ (૫) શાક.
-નાદિ. વિં [+ આદિ] શરૂમા વ્યજનવાળું.
-નાંત વિં [+ અન્ત] છેડે વ્યજનવાળું

વ્યંજના સ્ત્રીં [સં.] વ્યંગ્યાર્થનો બોધ કરવાની
શબ્દની શક્તિ (વ્યા). [કરાયેલું

વ્યંજિત વિં [સં.] સૂચિત (૨) વ્યક્ત -રૂપક
વ્યંહક (-ળ) પું [સં] વઢર, વિં [+ અઢ] નપુસક
વ્યાકરણ નં [સં] લાપાના શુદ્ધ પ્રયોગો, નિયમો
વગેરેનું શાસ્ત્ર ંકાર પું વ્યાકરણ રચનાર;
વચ્ચારણ ંપદ્ધતિ સ્ત્રીં વ્યાકરણ દ્વારા
લાપા શીખવવાની પદ્ધતિ ંશુદ્ધ વિં વ્યાકર-
ણના દોષ વિનાનું -છી પું વ્યાકરણશાસ્ત્રી
વ્યાકુલ (-ળ) વિં [સં] ગાલનું, બાવરું,

ગભરાયેલું. ંતા સ્ત્રીં [રૂપક કરેલું
વ્યાકૃત વિં [સં.] પૃથક્કરણ કરી સમજાવેલું-
વ્યાકૃત પું [સં.] પ્રકાષ, વકરવું તે
વ્યાખ્યા સ્ત્રીં [સં] વસ્તુનું પૂરતું અને આવશ્યક
વર્ણન (૨) વિસ્તૃત કે રૂપક અર્થ, ટીકા
વ્યાખ્યાતા પું [સં.] વ્યાખ્યાન કરનાર
વ્યાખ્યાન નં [સં.] બાપણ, કાઈ વિષયનું
વિસ્તારથી પ્રતિપાદન ંપીઠ સ્ત્રીં, નં જે
આસનેથી વ્યાખ્યાન આપવાનું હોય તે
વ્યાખ્યેય વિં [સં.] વ્યાખ્યા થઈ શકે એવું
વ્યાધાત પું [સં] વિદ્ય, પ્રતિબદ્ધ (૨) વિરોધ
વ્યાધ પું [સં] વાધ. ંચર્મ, -ક્ષાંબર નં
[+ અવર] વાધનું ચામડું

વ્યાજ નં [સં] વિ + આજન્ = નવું જન્માવવું
-વધારવું, સરં હિં, મ] નાણા વાપરવા
બદલ મૂળ રકમ ઉપર આપવો પડતો વધારો
(૨) [સં.] બહાનું, મિપ (૩) ડગાઈ [-કાઠવું
= વ્યાજનો હિસાબ કરવો - ગણતરી કરવી.
-કાપણુ = વ્યાજ બાદ કરવું -ખાણુ, લેવું
= વ્યાજની કમાણી કરવી. -બરણુ = વ્યાજ
આપવું કારણુ વ્યાજ = વટાવવાળું વ્યાજ.
ચક્રવૃદ્ધિ વ્યાજ = વ્યાજનું વ્યાજ. વારો-
વારિયું વ્યાજ = રોજ દહાડે વધતું વ્યાજનું
વ્યાજ. વ્યાજલું વ્યાજ = (લ) સંતાનનું
સંતાન] ંખાઉ વિં મેઢે વ્યાજે
નાણા ખીરનારું, વ્યાજ પર કમાઈ કર-
નાર. ંખાદ (-ધ) સ્ત્રીં નાણા નકામાં
પડી રહેવાથી કે મુદત પહેલા પરત થવાથી
આવતી વ્યાજની ખોટ ંખોર વિં જુઓ
વ્યાજખાઉ. ંનિંદા સ્ત્રીં ખીલ બહાના
હેઠળ નિદા કરવી તે, એક શબ્દાલ કાર
(ક) શા). ંસુદલ નં વ્યાજ અને મુદ્દલનો
ભેગો આકરો, રાશ. ંવટંતર નં વ્યાજ ને
વટાવ વગેરની ઊપજ ંવટું નં વ્યાજ
અને વટાવનો ધંધો ંવહી સ્ત્રીં વ્યાજ
કાઢવાનો ચોપડો ંવેરી પું વ્યાજની
કમાઈથી જ શુભરાત ચલાવનાર. ંરતુતિ
સ્ત્રીં કેખીતી રતુતિ મારફતે નિદા કરવી
અથવા કેખીતી નિદા મારફતે રતુતિ કરવી

તે; એક શબ્દાલકાર (કા શા). -જુ(૦કું)
 વિં વ્યાખ્યા ધીરેલુ અથવા લીધેલુ. -જુચિકી
 સ્ત્રીં વ્યાખ્યા લેવાની શરતે ધીરેલી રકમનુ લખત
 વ્યાધ પું [સં] પારથી
 વ્યાધિ પું; સ્ત્રીં [સં.] રોગ; મરજ ઠકારેલુ
 નં વ્યાધિનું કારણ ૦અરત, ૦ત વિં. ૦તા
 વિં સ્ત્રીં [સં] વ્યાધિમા સપડાયેલુ; રોગી
 વ્યાન પું [સં] પંચપ્રાણમાનો એક
 વ્યાપ પું [સં] વ્યાપ્તિ, વિસ્તાર; પસારો
 વ્યાપક વિં [સં] સર્વે દેકાણે વ્યાપી રહેનારું
 (૨) વિશાળ ૦તા સ્ત્રીં, ૦ત્વ નં ૦પદ
 નં 'જનરલ ટર્મ' (ગ)
 વ્યાપકું સંક્રિં, અંક્રિં [સં. વ્યાપ્] કોઈ
 ચીજની અંદર ફેલાવું (૨) પ્રસરવું, ફેલાવું
 વ્યાપાર પું [સં] પ્રાણી કે પદાર્થની ક્રિયા
 (૨) ઉદ્યોગ, ધંધો (૩) વેપાર. -રી પું વેપારી
 વ્યાપી વિં [સં] વ્યાપક (પ્રાચ. સમાસને અતે)
 વ્યાપૃત વિં [સં] રોકાયેલુ, મગ્ન. -તિ સ્ત્રીં
 વ્યાપૃત હોવું ને [વ્યાપક
 વ્યાપ્તિ વિં [સં.] વ્યાપેલું ૦માન વિં વ્યાપ્તિ;
 વ્યાપ્તિ સ્ત્રીં [સં] વ્યાપકું તે (૨) નિત્યસાહ-
 ચર્થ (ન્યા.) (૩) સાધન અને સાધ્યનો
 સાહચર્ય નિયમ ૦દોષ પું ન્યાયની વ્યાપ્તિને
 અંગેનો દોષ. ૦અહ પું, ૦અહલુ નં વ્યાપ્તિ
 ગ્રહણ કરવી -નિશ્ચિત કરવી તે. ૦વ્યાપાર
 પું વ્યાપ્તિગ્રહણનો વ્યાપાર. -ધ્ય વિં
 [સં] વ્યાપવા યોગ્ય
 વ્યાપોહ પું [સં] મોહ, અજ્ઞાન, ભ્રાતિ
 વ્યાયામ પું [સં] કસરત ૦મંદિર નં,
 ૦શાળા સ્ત્રીં કસરતશાળા
 વ્યાયોમ પું [સં] એક પ્રકારનું એકાકી નાટક
 વ્યાલ(-ળ) પું [સં] સાપ (૨) ચિત્તો; વાઘ
 વ્યાવર્તક વિં [સં] વ્યાવૃત્ત કરનાર; જુકું
 પાકનાર [વહેવાર
 વ્યાવહારિક વિં [સં] વહેવાર સંબંધી (૨)
 વ્યાવૃત્ત વિં [સં] પાકું ફેરવું કે ફેરવેલું (૨)
 અલગ કરેલું કે થયેલું (૩) નિવિદ્ધ (૪)
 આચ્છાદિત, ઘેરાયેલું (૫) પું સંગીતમા એક
 અલકાર. -તિ સ્ત્રીં વ્યાવૃત્ત થવું કે કરવું

તે (૨) અભાવ
 વ્યાસ પું [સં] (સં) મહાભારત અને પુરાણોના
 કર્તા - એક ઋષિ (૨) પ્રાહ્લાણની એક અટક
 (૩) નકાઈ, વિસ્તાર (૪) વર્તુળના મધ્યબિંદુ-
 માથી પસાર થઈ તેના પરીધને બે બાજુ
 અડતી લીટી; 'હાયેમીટર' (ગ) ૦છ પું
 (સં) વ્યાસ ઋષિ (માનાર્થ) (૨) [લા.]
 (મહાભારતની) કથા કરનાર. ૦ન દન પું (સં)
 શુકદેવ. ૦પીઠ સ્ત્રીં, નં વક્તા કે કથાકારને
 ઊભા રહેવાનું કે બેસવાનું હિચુ રથાન
 વ્યાસંમ પું [સં] મહાવરો; અભ્યાસ (૨)
 આસક્તિ; ભક્તિ -ગી વિં વ્યાસગવાળું
 વ્યાસાર્ધ પું [સં] વ્યાસનું અર્થ; 'સેમી-
 હાયેમીટર' (ગ) [નિષ્ક્રાંત નીવડેલું
 વ્યાહત વિં [સં] પાછું ફેલાયેલું, કઠિત થયેલું;
 વ્યાહતિ સ્ત્રીં [સં] કથન; ઉક્તિ (૨) મૂ,
 મુવઃ, મ્વ એ ત્રણ પવિત્ર શબ્દ
 વ્યાળ પું જુઓ વ્યાલ [(૩) અવ્યવસ્થા
 વ્યુત્ક્રમ પું [સં] ઊલટો ક્રમ (૨) ઉલ્લંઘન
 વ્યુત્ક્રાંત વિં [સં] ઉલ્લંઘન, વ્યોળગાયેલું.
 -તિ સ્ત્રીં બહાર નીકળવું -જતા રહેલું તે
 (૨) ઉલ્લંઘન (૩) મોટી ક્રાંતિ, ઊધલપાથલ
 વ્યુત્થાન નં [સં] જોરથી ઊઠવું તે (૨)
 અચ્યુલતિ (૩) સમાધિમાથી ઊઠવું તે
 વ્યુત્પત્તિ સ્ત્રીં [સં] શબ્દની મૂળ ઉત્પત્તિ
 [વ્યા.] (૨) વિદ્યતા, પ્રાવીણ્ય ઠકાર પું
 શબ્દની મૂળ ઉત્પત્તિ બતાવનાર
 વ્યુત્પન્ન વિં [સં] વિદ્વાન, મવીણ (૨)
 સાધિત (શબ્દ) [વ્યા]
 વ્યુપહાસ પું [સં] ઉપહાસ; ઠેકડી. ૦કે
 વિં ઉપહાસ કરનાર
 વ્યૂહ પું [સં] સૈન્યની ગોઠવણી. ૦રચના
 સ્ત્રીં તેની રચના
 વ્યોમ નં [સં] આકાશ ૦મંમા સ્ત્રીં આકાશ-
 ગંગા ૦ચર વિં આકાશમા કરનારું (૨)
 નં પંખી. વ્યાન નં વિમાન
 વ્યજ નં [સં] (સ) વૃદ્ધાવન (ગોકુળ પાસે)
 (૨) ગોવળોનું ગામ (૩) પું સમૂહ
 વ્યભાષા સ્ત્રીં એક બોલી -મળ દેશની

ભાષા ૦મંદળ નં મળ તેમ જ તેની
આસપાસનો પ્રદેશ ૦વનિતા સ્ત્રી
મજની સ્ત્રી; ગોપી ૦વાસી વિં (૨) પું
મજમા રહેનાર. ૦વિહારી વિં (૨) પું
મજમા વિહાર કરનાર (શ્રીકૃષ્ણ). -જાંબના
સ્ત્રી ૦ + ઝગના] ગોપી

મજવું અઠ્ઠિં [સં. વ્રજ્. જવું

મણુ પું નં [સં] ધા, નાર

મત નં [સં.] નિયમપૂર્વક આચરવાનું પુણ્ય-
કર્મ (૨) અમુક કરવા ન કરવાનો ધાર્મિક
નિશ્ચય [-ઊજવવું = મતની પૂર્ણાહુતિની
ક્રિયા કરવી (-કરવું, પાળવું, -તોડવું,
-મૂકવું.) -લેવું = નિયમ પાળવાની પ્રતિજ્ઞા
કરવી] ૦અર્થા સ્ત્રી મત કરવું કે પાળવું

તે. ૦ધારી વિં મત લેનાર. ૦જાંબ પું
મતનો ભગ, મત તોડવું ને. ૦રથ વિં
મન લીધુ હોય તેવું -તાળ(-ણ) વિં
મન કરવાની ટેવવાળું. -તિની વિં સ્ત્રી
મનવાળી -તી વિં મતવાળું

મળકારો પું (કા.) ઝખકારો; ચખકારો
માચડ સ્ત્રી [સરં હિં.] અપખંડ ભાષાનો
એક પ્રકાર

મ્રાત પું [સં] સંધ; સમૂહ

મ્રાત્ય પું [વં] જેને સરકાર કરવામા ન
આવેલા હોય તેવું (૨) વર્ણસંકર

મ્રીહ સ્ત્રી [મ.] લાજ, સરમ

મ્રીહિ પું [સં] ચોખા

મેક પું (પ.) જુઓ વિરહ

૨૧

શ પું [સં] ચાર ઊખાક્ષરો (શ, ષ, સ, હ)
માનો પ્રથમ [એક માપ

શર્ધ પું, નં [પ્રા મઢ (મ. જ્ઞત) ?] અનાજનું

શક પું [ઝ.] વહેમ, શંકા [-આજવો,
જવો, પહવો = વહેમ પેદા થવો - રહેવો =
શકા હોવી - રાખવો, લેવો = વહેમાવું.]

૦દાર, ૦મંદ વિં જુઓ તેમના ક્રમમા

શક પું [સં] એક પ્રાચીન જાતના લોક (૨) સંવત

(૩) શાલિવાહને ચલાવેલો સંવત (૪) સ.

૭૮થી] [-ચલાવવો = કોઈ નામાકિત વ્યક્તિ

કે યુગપ્રવર્તક થઈનાની યાદગીરીમા સંવત્સરની

ગણના શરૂ કરવી. -ખેસાડવો = (સુ) છાપ -

દાખ - ધાક ખેસાડવા] ૦ઝારી ૦પ્રવર્તક,

૦વર્તી વિં શક પ્રવર્તવનાર, જેના રમરજમા

સંવત શરૂ થાય તેવું, યાદગાર

શકટ નં [સં] ગાડું ૦ચૂડ પું શકટાકારે

જો-યની રચના -ટાસુર પું (સ) [+ ઝસુર]

કસે કૃષ્ણને મરવા મોકલેલો એક રાક્ષસ.

-દી સ્ત્રી ૦ ગાલ્લી [યૂઓ

શકતું નં [પ્રા સક્ક (સં) શલ્ક] = છાલો ફેલું,

શકદાર વિં [ફા] જેના પર શક જતો હોય તેવું

શકન, -નિયાળ જુઓ 'શુકન'મા

શકપ્રવર્તક વિં [સં] જુઓ શક [સં.] માં

શકમંદ વિં [ફા.] સશયગ્રસ્ત, શકવા ૧

શકરખોર(-રો) પું [ફા.] એક પક્ષી (૨)

મીઠી વાનીઓના શોખીન [ટેટી] એક ફળ

શક(-ઝ)રટેટી સ્ત્રી - શર્કરા, ફા. શકાર +

-શક(-ઝ)રખારો પું [ફા. શકરપારા] ધર્મની

એક મીઠી તળેલી વાની

શકરાખાજી સ્ત્રી [શકરા+ખાજી] (શકરાખાજ

દારા) પક્ષી ધં નો શિકાર કરવો તે

શક(-ઝ)રિજુ નં એક કંદ

શકરી સ્ત્રી [જુઓ શકરો] શકરાખાજની માદા

શકરીમનિયા નં એક પક્ષી

શકરો [ફા શિકરહ, સગં હિં શિકરા; મ.

શિકાર], ૦ખાજ પું ખાજ પક્ષી (૨) [લા]

ખાકો ઉઠાવગીર

શકલ પું [સં] ભાગ ખડ

શકવર્તી વિં [સં] જુઓ 'શક' [મં.] માં

શકવું અઠ્ઠિં [સં શક્, સગં મ શક્ષે, હિં

સકના] શક્તિમાન થવું (૨) સભવ (સુખ્ય

ક્રિ ને સહાયક રૂપે જ વપરાય છે જેમ કે,

ખેલો શકશે)

શકાર પું [સં] શ અક્ષર કે તેનો ઉચ્ચાર.

-રોત વિં [+ જત] છેડે શકારવાળું

શકાર પું [પ્રા. સ (સં. સત્) + પ્રા. કાર

(ક્રિયા, આકૃતિ)] સકાર; અચકત, સાસ
 શકુંત નં [સં] ભાવિ શુભાશુભસૂચક ચિહ્ન;
 શકુંત (૨) પક્ષી. [-લેવા = શકુંતની રાહ
 લેવી કયા શકુંત છે તે તપાસવું. -થવા.
 -લેવા = શુભ શકુંત નરીકે માન્ય કરવું]
 શકુંતિ નં [સં] પંખી (૨) ગીધ (૩) પું
 (સ) દુર્યોધનનો મામો. [-અતુષ્ટય = અહાળ-
 ચોકડી. -મામો = મહા તરકડી માણસ]
 શકુંત નં [સં] મોર (૨) શકુંત પક્ષી.
 ઠા. સીં (સ) મેનકા અને વિદ્યામિત્રની
 પુત્રી; દુષ્યંતની પત્ની
 શકે અં [શકું પરથી] નાણે કે (૫)
 શકોરં નં [સરં હિં સકોર, મ શિકોરા
 (પ્રા સિક્કરા-સં શર્કરા, ફા. શકર, શિક
 ઉપરથી ?)] બટેર; માટ્રીન કોડિયું
 શક્કર સીં [ફા. શકર; પ્રા સક્રા] સક્કર, ખાંડ.
 ઠેદી સીં ભુઓ શકરેદી. ઠપારો પું
 ભુઓ શકરપારો -રિયું નં શકરિયુ
 શક્કલ સીં [ભુઓ શિકલ; સરં મ.]
 ચહેરો, સ્વરૂપ. [-ફરી જવી, બદલાઈ જવી
 = સ્વરૂપ-દેખાવ-શુદ્ધમ બદલાઈ જવા.]
 શક્કો પું ભુઓ શિકો (૨) [અ સિક્કહ
 = ઇપ કે શક્લ = ચહેરો ઉપરથી] ચહેરો;
 સુદર બળ્ય ચહેરો (૩) ઘરેણાં વગેરેની
 બલક. [-પહવો = ઇપ પહવી, અમલ
 બેસવો.] -ક્કાદાર વિં ઘાટીલા સુદર
 ચહેરાવાળુ (૨) મોઢક, બલકાદાર
 શક્ત વિં [સં] શક્તિમાન
 શક્તિ સીં [સં.] સામર્થ્ય, બળ (૨) દેવી
 (૩) એક અસ. ઠપૂજક વિં (૨) પું
 દેવીનો ઉપાસક. ઠપૂજ સીં દેવીપૂજ.
 ઠમતા સીં શક્તિ હોવી તે; સામર્થ્ય
 ઠમાન, ઠસંપત્ત વિં બળવાન, સમર્થ
 શક્ય વિં [સં] બના શકે કે કરી શકાય એવું.
 ઠતા સીં સંભવ, શક્ય હોવું તે. ઠબેદ પું
 [વ્યા.] કિંનો શક્યાર્થસૂચક બેદ. -કથાર્થ પું
 [અર્થ] શક્યતા બતાવનાર કિંનુ રૂપ (વ્યા.)
 શક પું [સં] ઇદ્ર -કાષ્ઠી સીં ઇદ્રાણી; રાથી
 શખસ પું [અ શક્ત] માણસ

શખ્ખો પું [ભુઓ શક્ષો] લખોટી (તેની
 રમતમા બોલાય છે) (૨) ભુઓ શક્ષો અર્થ ૨, ૩
 શખ સીં [‘શિખા’ ઉપરથી ? સરં મ. રોગડી
 (શિખાડી = ટોચ; અંકુર)] ઠીવાની બધેત (૨)
 તેના જેવા (શકું) આકારની વસ્તુ (૩) શકું
 આકારનો ઢગલો (૪) જાનવરના આચળ
 શખડી સીં [‘શગ’ ઉપરથી] કાલસા બાળવાનું
 એક સાધન; ચૂલાનું કામ દેતી એક બનાવટ;
 સગડી. [-કરવી = સગડી સળગાવવી.
 -બળી જવી = સગડીનો અગ્નિ નકામો
 જવો. -માથે લેવી, વહોરવી = પારખી
 પચાત વહોરી લેવી. -લખાડવી, -સળ-
 ગાવવી = સગડીમા ડેવતા સળગાવવો.]
 શખરામ નં ભુઓ શિગરામ [પું. ઇદ્ર
 શચિ(-ચી) સીં [મ.] (સ.) ઇદ્રાણી. ઠપતિ
 શક વિં [સં] ધૂત, દુસ્તુ (૨) તેવો માણસ.
 ઠતા સીં, ઠવ નં [તેના રેસા
 મુલુ નં [સં] બીંડીની જાતનો એક છોડ (૨)
 શણુગ સીં [‘સનન’ રવં ઉપરથી, સરં હિં
 સનકના] + સુરંગ, સણંગ
 શણુગટ પું [પ્રા છળ (મં. છત્ર) + ગટ (સં
 કૃત), કે ટે છાળ (વસ-કપડું) + ગટ (સં
 કૃત)] સણગટ; ધૂંધટ ધૂમટો. [-તાણુવો,
 જાળવો = સાલ્યો મોઢા પર લઈ લાજ કાઢવી]
 શણુગરં પું [મ જૂંગાર; પ્રા મિંગાર] શરીરને
 શોલાવનાર વસ્ત્ર, આભૂષણ વગેરે [(-કરવા,
 ધરવા, પહેરવા, સજવા) -નાંદશન =
 ઠાકારણના મંદિરમા તેમનું એક દર્શન]
 શણુગરં પું સંકિં [પ્રા. મિંગાર (સં જૂંગાર)]
 સુરોભિત કરવું (૨) ઘરેણા પહેરવાં
 શણુગો પું [પ્રા. સળ્હ = નાનું, બારીક કે
 સં જૂગ ઉપરથી ?] સણગો, અકુર, ફણગો
 -ગાવું સંકિં સણગાવું શણગો ફૂવો
 શણુબીંડી સીં [શણ+બીંડી] શણનો છોડ
 શણુવી પું [મ. રોળવી] મહારાષ્ટ્રની એક
 બ્રાહ્મણ જાત કે તેનો માણસ (૨) શકું
 કહેનારો -જણનારો માણસ
 શણુકું સંકિં [ભુઓ મુણકું] + સાબળકું
 શણુકું નં [‘શણ’ ઉપરથી] શણુનું કપડું

શત પું [સં] સો ૦૬ નં સોનો સમુદાય
 (૨) સૈકું ૦કોટિ વિં સો કરોડ ૦૬તુ
 પું સો ચક્ર કરનાર (૨) [સં] ધર. ૦ચુજી
 વિં સો ગણું ૦ફી સ્ત્રીં એક પ્રાચીન
 અસ્ય ૦તારકા સ્ત્રીં ૨૪સું નક્ષત્ર. ૦ધા
 અં સો રીતે ૦દુ સ્ત્રીં (સં) સતલજ
 નદી ૦પદ(-દી) વિં સો પગવાણી (૨)
 નંકાનખભરે ૦ભિષા સ્ત્રીં ૦જુઓ શતતારકા.
 ૦મુખ વિં સો મુખવાણું (૨) સો રીતે થતુ
 ૦૩પા સ્ત્રીં (સ) બ્રહ્માની પુત્રી તેમ જ
 સ્ત્રી; મનુની માતા. ૦વર્ષ સ્ત્રીં સો વર્ષ પૂરાં
 થતાં કરાતો ઉત્સવ ૦શ. અં સો વાર
 શતભી સ્ત્રીં સ્ત્રરં મ શતલી = ૫૨વાનો,
 પત્રક] વહાણમા ચડાવેલા માલની રસીદ
 શતસાઈ સ્ત્રીં [સં. શત ઉપરથી સ્ત્રરં હિં.
 સત્તનઈ] સો શ્લોકવાળો ગ્રંથ
 શતાબ્દી સ્ત્રીં [સં] સૈકું (૨) સો વર્ષનો ઉત્સવ
 શતાવધાન નં [સં] એકીસાથે સો વાતો પર
 ધ્યાન આપવું કે સાંભળી યાદ રાખવી તે
 કે તેની શક્તિ -ની વિં શતાવધાનવાણું
 શતાવરી સ્ત્રીં [સં] એક વનસ્પતિ
 શતાશ પું [સં] સોમો ભાગ
 શત્રુ પું [સં] વેરી, દુશ્મન ૦ઘન પું (સં.)
 લક્ષ્મણનો ભાઈ ૦તા સ્ત્રીં, ૦ત્વ નં રાત્રુવટ,
 દુશ્મનાઈ ૦પક્ષ પું સામો પક્ષ; શત્રુનો
 પક્ષ ૦ષટ સ્ત્રીં દુશ્મનાવટ, વેર
 શત્રુંજય [સં] પું (સં) એક પર્વત, કાઠિયા-
 વાડમા આવેલું ભણીતું જૈન તીર્થ
 શનિ પું [સં] એ નામનો ગ્રહ (જુઓ ગ્રહ)
 (૨) શનિવાર (૩) નીલમ [-ની દશા =
 દુર્ભાગ્ય, ભારે વિપત્તિનો સમય (સાડાસાત
 દિવસ, -માસ કે, -વર્ષ રહેતો મનાય છે)
 -નો ફેરો = શનિ ગ્રહ અશુભ રાશિમાં
 આવવો - શનિની દશા બેસવી ખારમો શનિ
 હોવો = હાડવેર - અણબનાવ હોવા] ૦દષ્ટિ
 સ્ત્રીં [લા.] દેવની નજર. ૦ઘટોષ પું
 શનિવારે આવતી સુદ તેરસે સંધ્યાકાળે કરાતી
 શિવપૂજા. ૦વાર પું અઠવાડિયાનો સાતમો
 દિવસ. ૦વારું વિં શનિવારે આવતું - રાવ

થતુ ૦(-નો)શ્વર પું શનિ (૨) [લા.]
 જેરવેર, કંપ્યા (૩) જેમણે આદમી
 શનૈઃ અં [સં] મામે મામે
 શનૈશ્વર પું [સં] જુઓ શનિશ્વર. [ગાંખમાં
 શનૈશ્વર હોવો = દેવીનું હોવું]
 શપથ પું [સં] સોગંદ, કસમ
 શફર પું [સં] એક ભાતનું નાનું ચળકતું
 માછલું -રી સ્ત્રીં નાની માછલી
 શફા સ્ત્રીં [અ શિફા સ્ત્રરં મ, હિં] આરોગ્ય.
 ૦ખાનું નં ફાખાનું, ઇરિપતાલ
 શખ(-વ) નં [સં] મડકું ૦ધાન નં ઠાઠડી
 શખનમ નં [ફા.] ઝાકળ (૨) એવું પાતણું,
 ઝીંછુ ને શુદ્ધ મલમલનું કાપડ
 શખરી સ્ત્રીં [સં] (સં) રામની પરમશક્તિ
 એક ભીલડી [સ્ત્રીં, ૦ત્વ નં
 શખ(-વ)લ વિં [સં] કામરચીતર. ૦તા
 શખ્દ પું [સં] અવાજ (૨) બોલ; વચન
 (૩) અર્થયુક્ત એક કે વધારે અક્ષરોનો
 'સમુચ્ચય (આ). [-કરવો = અવાજ કરવો,
 -કાઢવો = બોલવું, હરફ કાઢવો - બોલવો
 = બોલવું (૨) બે શબ્દ કહેવા બે શબ્દ
 કહેવા = લલામણ કરવી (૨) શિખામણ કે
 ઠપકો આપવા બે શબ્દ કહેવા, બોલવા
 = દૂકું વિવેચન - પ્રવચન કરવું] ૦કોશ(-પ)
 પું ભાષાના શબ્દોના સંગ્રહનો ગ્રંથ ૦ચિત્ર
 નં શબ્દો દ્વારા આપેલો ચિતાર - દેરેલું (ચત્ર
 ૦ચિત્રણ નં શબ્દચિત્ર આપવું તે ૦ચિત્ર-
 લિપિ સ્ત્રીં શબ્દનાં સૂચક ચિત્ર દ્વારા
 લખવાની લિપિ, 'હાયરેગ્લિફિક' ૦ભળ
 સ્ત્રીં જુઓ વાગળળ. ૦નિર્દેશ પું વસ્તુના
 લક્ષણમા જ આવી જતા ધર્મે કહી બના
 વવામા આવતા હોય તેવો નિર્દેશ કે કથન
 (ન્યા.) ૦ઝામાણુ નં શબ્દજ્ઞાનનું સાધન (૨)
 શાબ્દિક પુરાવો. ૦ઝયોમ પું શબ્દનો પ્રયોગ
 - ઉપયોગ કે વાપર (૨) રૂઢિપ્રયોગ ૦બ્રહ્મ
 નં શબ્દરૂપી બ્રહ્મ વેદ. ૦યોગી વિં (વ્યા.)
 નામ સાથે સંબંધમાં વપરાતું નામયોગી
 (અવ્યય) ૦રચના સ્ત્રીં શબ્દોના ગોઠવણી,
 બોલવા લખવાની શૈલી. ૦લક્ષી વિં શબ્દ-

રચના તરફ લક્ષવાળું, 'અર્થલક્ષી'થી ઊલટું.
 ૦હાસિત્ય નં શબ્દોની લલિતતા - મધુર
 રચના કે યોજના ૦હાસિત્ય સ્ત્રી ૦ શબ્દે શબ્દે
 (વર્ણે નહિ) જુદી સજ્ઞાવાળી લિપિ, 'હાયરિ-
 ટિક'. ૦દેખન નં મુનલેખન તરીકે શબ્દો
 લખાવવા તે ૦વાદ પું અર્થ નહિ પણ
 શબ્દને પકડીને વાદ કરવો તે. ૦વિચાર પું
 વર્ણો વિષે વ્યાકરણની દૃષ્ટિએ વિચાર ૦વેધી
 વિં માત્ર શબ્દ - અવાજને આધારે ધાયું
 બાણ મારનાર ૦શક્ત સ્ત્રી ૦ શબ્દની અર્થ-
 બોધક શક્તિ(અલિધા, લક્ષણ અને વ્યંજના)
 ૦શાસ્ત્ર નં શબ્દનું શાસ્ત્ર, 'ઈદિએવોણ'.
 ૦શુદ્ધિ સ્ત્રી ૦ શબ્દની શુદ્ધિ, શબ્દનો શુદ્ધ
 પ્રયોગ ૦સ્ત્રેષ પું શાબ્દિક સ્ત્રેષ
 -ખદાહંબર પું [+ સ્વાહર] જેમા અર્થ
 કે ભાવની -ચૂનતા હોય તેવો બારે બારે શબ્દનો
 પ્રયોગ. -ખદાહત વિં [+ સત્તીત] શબ્દથી
 ન વણવી શકાય તેવું. -ખદાહુશાસ્ત્ર નં
 [+ અનુશામન] -વ્યાકરણ -ખદાર્થ પું
 [+ અર્થ] શબ્દનો અર્થ (૨) શાબ્દિક અર્થ
 -ખદાહંકાર પું [+ સર્લંકાર] શબ્દરચનાની
 અમલકૃતિવાળો અલંકાર (કા.શા.) -ખદાહુ
 વિં નકામા - વધારે પડતા શબ્દોવાળું કે
 તેવી શૈલીનું -ખદાહુતા સ્ત્રી અર્થ થોડો
 પણ શબ્દોની લરમાર હોવી તે, 'વર્જેસિટી'
 શમ પું [સં] શાતિ (૨) ક્ષમા (૩) ઈદ્રિયો અને
 વાસનાઓનું શાત થવું તે. ૦તા સ્ત્રી ૦ શાતિ (૨)
 ક્ષમા ધીરજ. ૦ન નં શાત પડવું કે પાડવું તે.
 ૦ન લાડુ પું જુઓ સમનલાડુ. ૦પ્રધાન
 વિં શમ જેમા પ્રધાન છે તેવું. ૦મય વિં
 શમથી ભરેલું, શાત ૦વર્ણ સંક્રિં (પ.) શાત
 કરવું, શમાવવું ૦વું અંકિં [સં શમ]
 શાત પડવું; ટાડું પડવું (૨) નાશ પામવું
 શમશમવું અંકિં [સં શમ] શમશમાકાર
 થઈ જવું (૨) શાત થવું
 શમશમાકાર વિં ['શમશમવું' ઉપરથી]
 હાલતુચાલતુ બંધ થયેલું; સંજ્ઞરહિત, કાંઈ
 પણ અવાજ કે હિલચાલ વિનાનું શાત
 શમશેર સ્ત્રી [ફા] તરવાર. [-અલાવવી =

તરવાર કામમા લેવી, તરવારથી ઘા કરવો,
 -ફેરવવી = તરવાર વાપરવી - વીંજવી.]
 -બાધવી, લટકાવવી = તરવાર કેડે બાધવી.
 ૦ખહાહુર વિં તરવાર ચલાવવામા બહાહુર
 (એક ખિતાબ)

શમળી સ્ત્રી એક પક્ષી, સમડી
 શમા સ્ત્રી [અ.] મીણબત્તી (૨) [લા.] દીવો.
 ૦હાન નર્ગળા]મીણબત્તીની દીવી, 'વૉલ્સ્ટીટ'
 શમિત વિં [સ.] શાત કરેલું મ થયેલું
 શમિયાનો પું [જુઓ શામિયાનો] તંબૂ
 શની સ્ત્રી [સં] એક ઝાડ, સમડો. ૦પૂજન
 સમડીના વૃક્ષનું પૂજન (દશરા પર થાય છે)
 શમ્સુલઉલમા પું [અ] વિકાનોમા સૂર્ય
 જેવો (એક મુસલમાની ખિતાબ)
 શયતાન પું [અ.] ઈશ્વર સામે બળવો કરનાર
 એક ફિરતો (સં) (૨) બદમાશ; સેનાન
 -નિયત સ્ત્રી બદમારી
 શયદા વિં [ફા.] થેડું, ગાંડું (૨) પ્રેમથેડું
 શયન નં [સં.] સુવ તે (૨) પયારી. ૦ચહ
 નં સૂવાનો ઓરડો. ૦ભોમ પું ઠાકારજીને
 શયન વેળા ધરાવાતો ભોગ
 શયિત વિં [સં] સૂતેલું (૨) ઊઘતું
 શયા સ્ત્રી [સં.] પયારી (૨) [કા.શા.]
 પદોનો પરસ્પર સુમેળ - સમતતા
 શર સ્ત્રી [અ.શરજ] નિયમ; કાયદો
 શર પું; નં [સં] બાણ (૨) પાથની સજ્ઞા
 શરચ્ચંદ્ર પું [સં] શરદાનું ચંદ્ર
 શરદ નં [સં] કાચિ ડો
 શરણ નં [સં] આશ્રય; રક્ષણ; ઓથ.
 [શરણે આવવું, જવું, થવું = તાળે થવું.]
 શરણુઈ સ્ત્રી [ફા. સહનાઈ] કૂંડીને
 વગાડવાનું એક વાળું
 શરણુમત વિં [સં] શરણે આવેલું
 શરણુર્થ વિં [સં] શરણ ઇચ્છનારું
 શરણુ નં શરણ, આશ્રય [શરણકાતા
 શરણુય વિં (૨) નં [સં] શરણુ દઈ શરે એવું;
 શરત સ્ત્રી [અ.શર્ત] હોડ; કરાર, બોલી.
 [-કરવી = બોલી કરવી (૨) હોડ બકવી.
 -હું કું હાળું, અક્કર = જે ચકાકાર મેદાનમાં

દોડવા-દોડાવવાની હરીફાઈ ખેલવામાં આવે
તે -નો. દોડો=દોડદોડની હરીફાઈમાં
ઉતારવાનો દોડો -બકવી, મારવી,
લગાવવી, -માં ઊતરવું, -રમવી =
હરજતની દોડનો કરાર કરવો શરતે
પડવું=શરતમાં ઊતરવું] ૦ખંદી(-ધી)
શ્રીં શરત કરવી તે. -તી વિં [ફા.] શરતને
લગવું, શરતવાળું (૨) શરત કરી હોય તેવું
શરતપૂર્ણિમા શ્રીં [સં] આશ્વિન પૂર્ણિમા;
માણેકઠારી પૂનમ

શરદ શ્રીં [સં.] આસોથી કાર્તિક માસ
સુધી રહેલી ઋતુ (૨) [લા.] વર્ષ. ૦પૂનમ
શ્રીં શરતપૂર્ણિમા. -દિ'(-દે')કુ પું
[+ ફંદુ] શરદઋતુનો ચંદ્ર

શરદી શ્રીં [ફા. શર્દી] ઠંડી; ભેજ (૨) સળેખમ
શરદુ(-દો)ત્સવ પું [સં.] આશ્વિન પૂર્ણિમાનો
-શરદ પૂનમનો ઉત્સવ

શરદે'કુ પું [સં] જુઓ શરદિકુ
શરદોત્સવ પું [સં.] જુઓ શરદોત્સવ
શરધરજી શ્રીં [શરધરવું] કામઠી; ધનુષ
શરધિ પું [સં] ખાણનો ભાથો
શરન્મેષ પું [સં.] શરન્ઋતુ વાહણું
શરપંખો પું [સં] શરપુંજા] એક વનસ્પતિ
શરપુંખ પું [સં] ખાણનો પીછાવાળો છેડો;
ખાણનું પીછું

શરમભવ પું [સં] (સ.) શરભૂ; કાર્તિકેય
શરખત પું નં [સ] ફળના રસનું બનાવેલું
પીણું. -તી વિં આજા રગતું (૨) શ્રીં
એક જાતનું ખારીક કાપડ [-ધઈ=ધઈની
એક જાત -હીંચુ=હીંચુની એક જાત]

શરભ પું [સં] હાથીનું બચ્ચું (૨) આઠ
પગવાળું બળવાન કાલ્પનિક પ્રાણી
શરભૂ પું [સં] (સ.) કાર્તિકેય (૨) પું સાપ
શરમ-શ્રીં [ફા શર્મ, સરં હિં, મ] લલ્લ
(૨) પ્રતિષ્ઠા, ઇજ્જત (૩) લયાનત. [-અહવી
= જુઓ શરમ પહોંચવી. -ખાવવી =
લલ્લ આવવી; સંકેત થવો -ન્દી વાત =
શરમાવું પડે તેવી વાત -પહવી, પહોંચવી
=ભાર પડવો, રોક પડવી. -માં નાખવું =

શરમાવવું -માં રહેવું=શરમાવું, શરમ
રાખીને -તેથી દબાઈને વર્તવું; માનથી ચૂપ
રહેવું. -રહેવી=ઇજ્જત કે માન આપત્ત
સચવાવા -રાખવી=માનઆપત્ત કે અદબ-
નો ખ્યાલ રાખીને વતવું -લાગવી =
શરમાવું (૨) કલક લાગવું, નીચાણેણું થવું]
-માવવું સંક્રિં 'શરમાવું'નું પ્રેરક (૨) શરમ
કે માન રાખી સમજે-માને એમ કરવું;
શરમથી મનાવવું -માવું અંક્રિં શરમ
આવવી (૨) અંખવાણું પડવું. -માળ વિં
શરમાય એવું, શરમવાળું -મિંદગી શ્રીં
[ફા] શરમ -મિંદુ વિં [ફા. શરમિદહ]
શરમથી અંખવાણું પડી ગયેલું

શરમો પું શેઠીનો કકડો
શરયુ (-યુ) શ્રીં [સં] જુઓ સરયુ.
શરવાદ પું [જુઓ શરવું] શરવાપણું
શરવું વિં [જુઓ સરવું] તીક્ષ્ણ કાનનું (૨)
[સરં મ સરવા=તૈયાર જમીન, વરસાદની
ધાર] તૈયાર જમીન ઉપર વરસાદની ધાર
પડવાથી જે સુવાસ નીકળે છે તેવું ઉઠાં નવી
માટીનું પાણી શરવું શરવું લાગે છે
શરવૃષ્ટિ શ્રીં [સં] ખાણનો વરસાદ
શરસડો પું જુઓ શિરીષ
શરસ ધાન નં [સ] ખાણ તાકવું તે
શરાષ નં જુઓ શાદ -દિ'(-ધિ)યાં નં
બંબં શાદ પક્ષ, ભાદરવા વદના દિવસો
શરાપ પું [જુઓ શાપ] બદ્દવા (પ આમ્ય)
[-આપવો, દેવો, નહવો. જામવો]
શરાફ પું [સ સર્ક, સરં હિં] ધીરધારનો
ધધો કરનાર; નાણાવટી. -દ્રી વિં શાફ
લગતુ (૨) ચોક્કસ (૩) શ્રીં નાણાવટું
શરાફત શ્રીં [જ.] માણસાઈ, લાયકી
શરાફી શ્રીં જુઓ 'શરાફ'માં
શરાળ પું [સ] દારૂ ૦ખાણું, ૦ધર નં
દારૂ પીકું ૦ખોર વિં દારૂ વ્યસની.
૦ખોરી શ્રીં દારૂની લત ૦દાર વિં દારૂ
રાખનાર, દારૂવાળો ૦ખાળ વિં શરાળખોર
૦ખાણ શ્રીં શરાળનું વ્યસન ગરાળખોરી
-ખી વિં દારૂ પીનાર (૨) શ્રીં નરો, મરતી

શરારત સ્ત્રીં [ઝ] કુદના
 શરાર [સં.], ંહું નં શકાકં; અપણિયું
 શરારસન નં [સં] ધનુચ [ધાર્મિક નિયમો
 શરિયત સ્ત્રીં [ઝ.] કુરાનનુ અનુશાસન-
 શરીક વિં [ઝ.] ભાગીદાર, સાથી, સામેલ
 શરીગત વિં [અ શિક્ષિત] ભાગ રાખનાર (૨)
 સહાયક, સાથી (૩) બેલી
 શરીફ વિં [ઝ.] ઊંચા કુળનું (૨) પ્રતિષ્ઠિત,
 આદરદાર (૩) પું [સરં ફં] મોટા શહેરનો
 સરકારનિયુક્ત એક નાગરિક અધિકારી.
 -ફાના સ્ત્રીં [ફા.] મોટાઈને છાને તેવું કૃત્ય
 શરીર નં [સં.] દેહ [-અકકાણું = એકની એક
 રિથિતિમાં બહુ રહેવાથી કે સચિવા વગેરેથી
 શરીરના સાધા અકકડ થઈ જવા. -અમળાણું,
 તૂટકું = તાવ આવે એવું લાગવું. -કટાણું =
 શરીર કામકાજ વગર નકાસુ થવું. -કસણું
 = મહેનત વગેરેથી શરીરને ખડતલ બનાવવું.
 -ખાળણું = તપવગેરેથી શરીર સૂકવી નાખવું.
 -ધસાણું = કામથી શરીરને ધસારો પડવો.
 -છોડણું, તજણું = મરણ પામવું. -એણું,
 તપાસણું = શરીરની હાકતરી તપાસ કરવી.
 -ટકણું = ક્ષમ અથવા રોગના આરા સામે
 શરીર ટકી રહેવું -શરીરે કામ દેવું -ઢાંકણું
 = પહેરણું, એઢણું (૨) ગુપ્ત અંગો ઢાકવાં.
 -દેખાડણું = શરીરની હાકતરી તપાસ કરાવવી
 (૨) કાયા દેખાડવી, ગુપ્ત અંગો દેખાડવાં
 -ધરણું, ધારણું કરણું = શરીર તરીકે
 અવતરણું (૨) રૂપ લેવું. -ધીકણું = સખત તાવ
 આવવો. -નભણું = જુઓ શરીર ટકવું.
 -બગડણું = તબિયત બગડવી, રોગ પેસવો.
 -માં ઊભી વાટ પડવી = અંગે અંગ લકવો
 થવો, મરણની છેલ્લી રિથિતિએ પહોંચવું.
 -માં ઘણું પેસવો = શરીરમાં રોગરૂપી
 ક્રીડાએ ધર કરવું -ભરાઈ જવું = શરીર
 અકકડાઈ જવું -ભરાણું = શરીરમાં લોહી
 વધવું; શરીર ભડું થવું (૨) તાવ આવવો.
 -ભારે થવું = શરીરમાં આળસ ભરાવું (૨)
 તાવ આવે એવું થવું (૩) ભડું થવું -ભારે
 લાગવું = આળસ ઃ તાવ ભરાયા જેવું

લાગવું -લેણું = નું શરીર ભરાવું -પુષ્ટ થવું.
 -લેવાણું = શરીર સુકાવું -વળણું = શરીર
 સુધરવું -તેમા લોહી વધવું -વાળણું = શરીર
 સુધારવું (૨) શરીરના અંગોને વ્યાયામ-
 થી વળતાં કરવાં, કસરત કરવી -શેષણું
 = શરીરનું તત્ત્વ તપાસવું ઉદા. 'શરીર
 શોધ્યા વિના સાર નવ સાંપડે', -સુધરણું =
 = શરીરની સંભાળ રાખવી; તબિયત
 સારી થવી શરીરે ઘટણું -શરીરે સુકાવું]
 ંધારી વિં શરીરી, ંચાત્રા સ્ત્રીં શરીરનો
 નિર્વાહ (૨) શરીરનો વ્યાપાર ંરચના સ્ત્રીં
 શરીરની રચના, ંવિદ્યા સ્ત્રીં, ંશારજ
 નં શરીરની રચના વગેરેનું વિજ્ઞાન શરીર
 વિદ્યા, ંસંપત્તિ સ્ત્રીં આરોગ્ય, શારીરિક
 શક્તિ ંસંખધ પું શરીર સાથેનો સખધ
 (૨) સંલોગ સખધ. -રી વિં શરીરવાળું,
 (૨) પું આત્મા

શરૂ નં [ફા. સર્વ] એક ભતનું ઝાડ, સરૂ
 શરૂ વિં [અ શુરુઅ] આરંભાણું, ચાલુ ંઆત
 સ્ત્રીં આરંભ, પહેલ ંથી અં પહેલેથી.
 ંમાં અં આરંભા [મુસલમાની નાયદો
 શરૂ (રૂ) પું [અ શરૂ, સરં મ, દિ શરા]
 શરૂરા સ્ત્રીં [સં] સાકં; ખાડ
 શર્મ નં [સં] આનંદ, શાંતિ
 શર્મા પું [સં] નામને અતે માનક ઉપસર્ગ
 (ઉદા. વિષ્ણુશર્મા), (૨) એક અટક
 શર્મિષ્ઠા સ્ત્રીં [સં] (સ.) યયાતિની એક રાણી
 શર્વ પું [સં] (સં) શિવ [પું ચક્ર
 શર્વરી સ્ત્રીં [સં] રાત્રી ંપતિ, ંશ [ઈશ]
 શર્વાણી સ્ત્રીં [સં] (સં) પાર્વતી
 શશ્વત નં [સં] તીડ
 શલાકા સ્ત્રીં [સં] સળી (૨) પીંછી
 શલાવડું નં જુઓ શરાવણ (ચ)
 શલ્ય નં [સં] તીર (૨) કાંઠો (૩) પું (સ.)
 માદ્રીનો ભાઈ
 શલ્યા સ્ત્રીં [જુઓ શિલા] પથ્થરની છાટ
 શલ્લકી સ્ત્રીં [સં] એક ભતનું ઝાડ (એની
 હાળી હાથીને બહુ ભાવે છે)
 શષ, ંયાન [સં] જુઓ 'શષ'માં

શવર પું [સ.] પહાડી કે જંગલી માણસ
શવલ વિં [સ.] જુઓ શવલ [મહિનો
શંખાલ પું [અ.] હિજરી સનનો હસમો
શશ, ઠક પું; નં [સ.] સસલુ. ધર
પું ચંદ્ર ંવિષાષ્ટુ નં સસલાનુ શિંગડું
(તેની પેઠે અસંલલિત વસ્તુ)

શશાંક પું [સ.] ચંદ્ર
શશિકલા(-ખા) સ્ત્રીં [સં] ચંદ્રની કળા
શશિકાંત પું [સં] જુઓ ચંદ્રકાંત
શશિયર પું [પ્રા સસહર (સં ગ્રાધર)] ચંદ્ર
શશિલેખા સ્ત્રીં [સં] શશિકળા [વાળી
શશિવદની વિં સ્ત્રીં [સં] ચંદ્ર જેવા મુખ-
શશિશેખર પું [સં] શિવ
શશી પું [સં] ચંદ્ર (ર) એકની સગા
શશો પું શશક, સસલો -
શશ્યુ નં, -શશો પું સકાર
શષ્પ(-રૂપ) નં [સં] નાનું-કુમળુ માસ
શસ્ત્ર નં [સં] (મારવાનું) હથિયાર [-ધરણું,
ધારણું કરડું, સજડું]. ધારી વિં શસ્ત્ર
ધારણ કરનાર (ર) પું ચોદો. ંપ્રયોમ
પું વાઢકાપ, 'ઓપરેશન' ંચુદ્ર નં
શસ્ત્રાસ્ત્રથી -હિ સક યુદ્ધ ંચુદ્રનિષેધક પું
'વોર રેઝિસ્ટર' ંવિદ્યા સ્ત્રીં શસ્ત્ર વાપરવાની
વિદ્યા ંવૈદ્ય નં વાઢકાપનું વૈદ્ય ંવૈદ્ય
પું વાઢકાપ કરનાર વૈદ્ય. ંસેવી વિં
શસ્ત્રથી સત્જ રહેનાર -સામાર નં
[+ આગાર] શસ્ત્રો રાખવાનું મકાન -સાસ્ત્ર
નં ંવં વં [+ સ્ત્ર] શસ્ત્ર અને અસ્ત્ર,
મારવાના તેમ જ દેકવાનાં હથિયાર

શસ્ત્ર નં [સં] જુઓ શષ્પ
શસ્ત્ર નં [સં] અનાજ
શહ સ્ત્રીં [પ્રા] શેહ સામર્થ્ય
શહાદત સ્ત્રીં [અ] શાહેદી, સાક્ષી (ર) શહીદ
યવુ તે [એક ફૂલઝાડ
શહાળી. સ્ત્રીં [સ] શેફાલિકા; પ્રા સેહાલેમા]
શહીદ વિં (ર) પું [અ] ધમંયુદ્ધમા પ્રાણ
આપનાર -દી સ્ત્રીં શહીદપણું
શહેર નં [અ જુજર] હોરા, આવકત
શહેનશાહ (ચહે) પું [પ્રા. શહેનશાહ] રાજ-
ઓના રાજ; સમ્રાટ. ંત સ્ત્રીં સામ્રાજ્ય

-હી વિં શહેનશાહ સખધી (ર) સ્ત્રીં
શહેનશાહત
શહેર નં (ચહે) [પ્રા શહ] નગર, મોટું ગામ.
● પનાહ પું કોટ કિલ્લો -રી વિં શહેરનુ
કે તે સખધી (ર) પું શહેરમા વસનાર (ર)
નાગરિક, 'સિટિઝન' [ધર્યા હવસ
શહેવત (ચહે) સ્ત્રીં [અ. શહેવત] વિષયમુખની
શળ પું [સરં મ સલ (સં શલાકા)] મહીધી
પડેલો આકે, સળ (ર) સોળ (ર) શલા,
[-ઊઠવો, પડવો = સોળનું નિશાન આમકી
પર પડવુ કે યવ. -પાડવો = વાળીને સળ
કે ગકીનો આકે કરવો]
શળી સ્ત્રીં [સરં મ સલ્હૈ, હિં સલ્હૈ (સં.
શલાકા)] સળી (ર) પા રૂપિયાનો વેપારી
સકેત (ર) [જુઓ સલ્હી] હાલમની પથરી
-શ: અં [સં] શળને લાગતા તેકમે-હિસાબે
એવો લાવ ખતાવે છે ઉદાં ખડશ, શળ:શ:
શંકર પું [સં] (સં) શિવ -રાચાર્ય પું
(સ.) કેવલ દ્વૈતના પ્રવર્તક આચાર્ય કે તેમણે
ચાપેલ પીઠનો અધિપતિ
શંકરા, ંભરણુ [સં], -રો પું એક રાગ
શંકરુ અંકિં [સ ગ્રા] શંકા આણવી શંકાવુ
શંકા સ્ત્રીં [સં] શક, સદેહ, વહેમ (ર) કલ્પિત
લય (ર) ઝાડા પેશાબની હાજત [-આણવી,
-લાવવી = શંકા કરવી, મનમા વહેમ લાવવો,
વહેમાવુ -આવવી, ઊઠવી, જવી, પડવી
= સશય પેદા થવો. -કાઠી આવવુ = ઝાડા-
પેશાબની હાજતે જઈ આવવુ. -રહેવી =
મનમા શંકા હોવી -રાખવી = વહેમાવુ]
ંકાર પું શંકા કરનાર ંચું અંકિં
સંદેહમા પડવુ, વહેમાવું (ર) સદાચારુ,
શરમાવુ (ર) હાજત થવી ંરીલ વિં
વહેમી ંરૂપદ વિં [+ આસ્પદ] જેને વિધે
શંકા હોયતેવું -કિત વિં [સં] શંકાવાળું
શંકુ નં [સં] ઉપર જતાં અણિયાળી યતી
જતી ગોળ ખેંકતી ધન આકૃતિ (ર)
હાલર અબજ (ર) સૂર્યચંદ્ર (ર) સોયની
અણી (પા) ટોચ, શિખર. ંચ્છેદ પું
શકુને છેદતા યતી આકૃતિ, 'કોનિક મેકશન'

(મ) ૦દંતી વિઃ શકુ જેવા દાંતવાળું
 (ર) સ્ત્રી એક માછલી
 શંખ પું. [સં.] એક લતના દરિયાઈ પ્રાણીનું
 કાટણ જેને કૂંકવાથી અવાજ પાયા છે (ર)
 આગળી ઉપરનું તેના આકારનું ચિહ્ન (૩)
 [લા.] ભૂખ [-કુંકવો, ખમાડવો = શંખ
 ખાલવો (ર) દેવાળુ કાટણ (૩) લડાઈની
 તૈયારી ખતાવવા શંખ વગાડવો. -વાખવો
 (ધરમા) = ધરમા ખાવા પીવાનું ખૂટી જવું.]
 શંખજીવં નં [સગં. ફા. સંગેજરાદ્વન; હિં.
 શંખજીરા મ સંગજિરે, શંખજિરે] એક સરે
 ચીકણો પથ્થર કે તેનો ભૂકા
 શંખજી સ્ત્રી [જુઓ શખિની] કંકંશા,
 કંકાસિયણ સ્ત્રી
 શંખધારી પું. [સં.] એક જંદ
 શંખભારથી પું. ભૂખશિરોમણિ [શંખ
 શંખલી સ્ત્રી નાનો શખલો -સો પું. નાનો
 શંખવેલ સ્ત્રી એક વેલ
 શંખાવળી સ્ત્રી એક વનસ્પતિ
 શંખિની સ્ત્રી [સં.] કામશ અ પ્રમાણેના ચાર
 વર્ગોમાના એક વર્ગની સ્ત્રી (પશ્ચિની,
 ચિત્રિણી, હરિતની અને શખિની)
 શંદલી સ્ત્રી ['શણ' ઉપરથી ?] સાડી
 શંદ પું. [સં.] પંદ; નપુંસક (ર) કંચુકી.
 ૦તા સ્ત્રી, ૦ત્વ નં [હણ્યો હતો
 શંખર પું. [સં.] (સં.) એક રાક્ષસ, જેને પ્રકુચને
 શંભા પું. જમવા ધોના વહેવારવાળો સમૂહ
 શંભુ પું. [સં.] (સં.) શિવ
 શંભુમેળો પું. [સં. સંભૂયમેલ કે સંભોગમેલ:
 પરથી ?] સુત્રી જુદી નતો કે વસ્તુઓનો
 અન્યવસ્થિત સમૂહ; ખીચડો (ર) અઢારે
 વર્ણનું સેળભેળ થતું તે
 શંસનીય વિં. [સં.] પ્રશંસનીય
 શંસિત વિં. [સં.] પ્રશસિત (ર) કહેવાયેલું
 -શાઈ વિં. [ફા. શાહી, સરં. મ.] નામને
 અને લાગતા 'તેને લગતું, તે રીતનું, તેના
 જેવું' એવા અર્થ સૂચવે છે ઉદા. વાણિયાશાઈ
 શાક નં. [સં.] ખાઈ શકાય તેવા કંદ, ફળ,
 ભાજ (ર) શક, સંવત. [-કરેલું = શાક

રાધવું (ર) પાસે રાખી નિરર્થક બગડવા
 દેવું.] ૦પાંદડું નં શકભાજી [શાકપાંદડે
 જવું = વરા વખતે સોની સાથે શાક સમારવા
 જવું] ૦પીઠ સ્ત્રી, ૦ખબર સ્ત્રી, નં
 શકનું ખબર. ૦ખાજી સ્ત્રી શાક ને લાજ
 (ર) [લા.] સામાન્ય કે નજીક ગણી કઠાય
 એવું -મહાવ વિનાનું તે
 શાકટ પું. [સં.] બગડ [ચુટેલ
 શાકજી (-જી) સ્ત્રી ૦જીઓ શાકિની (ર) પિસાચી,
 શાકભરી સ્ત્રી [સં.] (સં.) દુર્ગા
 શાકાહાર પું. [સં.] વનસ્પતિનો જ આહાર,
 અનાહાર -રી વિં. (ર) પું. અન્નાહારી;
 'વેલિટેરિયન' [પિસાચી કે દેવી
 શાકિની સ્ત્રી [સં.] દુર્ગાના ગણમાંની એક
 શાકે અં. [સં] શક ઉપરથી. સરં. મ શકો
 શક સંવત પ્રમાણે
 શાક્ટ વિં. [સં.] શક્તિ સંબંધી (ર) શક્તિ કે
 દેવીનું પૂજક (૩) પું. તેવો માણસ
 શાક્ય, ૦નંદન, ૦મુનિ, ૦સિંહ પું. [સં]
 (સં.) ગૌતમજીવ
 શાખ સ્ત્રી [સં] સાહ્ય ? સરં. મ. સાલ
 આમર, વટ (ર) અટક (૩) જુઓ સાક્ષી.
 [-પહવી = આમરની ળપ પહવી (ર) અટક
 બનવી -પૂરવી = સાક્ષી આપવી]
 શાખા સ્ત્રી [સં] ડાળી (ર) વિભાગ (૩)
 જુદા જુદા ગોત્રો કે મહોત્તમાં પ્રચલિત વેદની
 સંહિતાનો પાઠ કે કમનો ભેદ. ૦મૃચ પું. વાહરો
 'શાખરીત' (-દ), 'શાખિદ' [ફા.] પું. શિષ્ય,
 ચેલો (ર) સહાયક, મદદગાર
 શાકંચ નં [સં] શકતા
 શાણ પું. [સં] કસોટીનો પથરો (ર) નં પ
 તોલો; ચાર માસાનું વજન
 શાણકું નં [જુઓ સાણકું, સાનક] શકાર
 (ર) બીજા માગવાનું પાત્ર [-ઝાલાવું =
 બીજા માગતું કરવું]
 શાણપ સ્ત્રી, ૦ણ નં [શાણ પરથી] કહા-
 પણ, ચતુરાઈ
 શાણું વિં. [પ્રા. સયાળ (સં. સજાન); સરં
 હિં. સયાના, મ શહાણા] ચતુર, કાણું.

[शाष्ठी शिष्याण=अष्टादशी ङाङ्गु अने
अष्टादशी कपरी शाष्ठी सीता=सीता नेवी
ङाङ्गु अने ङावकी स्त्री के छोडी शाष्ठी अमल्ल
=लूङा डोण करी स्वार्थ साधनार.]

शातन न० [सं] निकटन; नाश; अपनति
शाता स्त्री० [सं] शात, प्रा सात, साता] शाति;
टाढक, निरात [-भां रहेजे=सुभमा रहेजे
(छूटा पडती वभते शुभेच्छा). -वणवी=
शाति भणवी के वनी; सुभ वरुं]

शात्री स्त्री० [फा] लक्ष [तेवुं मेदान
शादल वि० [सं] पासवाणु; लीङ्ग (२) न०
शान स्त्री० [ज] ललका (२) केभाव, छटा;
दमछम. ०६१२ वि० छटाहार, धाङ्गु (२)
लक्ष्मण ०६०१मात स्त्री० छेलाई (२) दम,
भाल (३) आहोशी [-लाभवे।]

शाप पु० [सं] पड्डवा [-आपवे, देवे,
शापतु संकिं [सं] शाप शाप देवे
शापाशि पु० [सं] शापदपी अशि
शापिष्ठी वि० स्त्री० शाप पाभेदी
शापित वि० [सं] शाप पाभेदु
शापान पु० [ज. शजवान] द्विजरी सनने
आहमे महिनो

शापाश अ० [फा] सापाश, धन्य वाह
-शी स्त्री० धन्यवाद, तारीक्ष [-आपवी,
-भेणववी, -लेवी]

शापद वि० [सं] शपः सं'धी (२) भौजिक.
०६११ न० प्रमाणभूत भाषसना के शास्त्रना
कथनथी यतु ज्ञान -किदक वि० शपदु
के तेने लगतु (२) भौजिक

शाम स्त्री० [सर० हिं. (सं) शम्य=साभेदु]]
साभेदानी दोदानी अगदी

शामक वि० [सं] शमावे अतु, शान्तिकारक
शामतु अ०किं [सं] शम् शा-त यतु
शामण, -गिषा, -जा पु० [सं. श्यामल]
(स) श्रीः -गुं वि० काणु

शामा स्त्री० अ० पक्षी (२) (५) लुओ स्थामा
शामियानो पु० [फा] लुओ शामियानो
शामिल वि० [ज] सामेल ललेदु; लोडयेदु
००११ स्त्री० शामिल होवापल्लु

शायक वि० [ज शाइक.] धरचावणो, शोभीन
शाय(-हे)र पु० [ज शाइर, सर० हिं.
शायर] कवि, विद्वान. -री स्त्री० शायरपल्लु
(२) काव्यकला, कविता

-शायी वि० [सं.] (सम सने अते) 'भुनार,
पोढनार' अवेवा अर्थमा ङाङ्गु शेषशायी
शार (शा') पु० [सर० म शार, सार] काणु,
छिद्र ०६१ स्त्री० शार पाडवानु अष्टाद्वार
ओल्लर. [-थी शारतुं=महेला भारीने के
दुःख इधने संतापतु.] ०६१ पु० मोटी शारकी
(२) कृषामा वधारे पाणु लाववा शार पाडवे
के नण अभीनमा डितारी कृषा अनाववे ते,
'भोरिंग' [-भूवे=भोरिंग करतु]

शारद(-दीय) वि० [सं.] शरदभतुतु, -ने लगतु
शारदा स्त्री० [मं.] (सं) सरस्वती. ०५१६
स्त्री० विद्यपीड (२) श कराय यनी पक्षिम
लारतनी ग्राही के मठ (क्षारकाने।)

शारदु (शा') संकिं [लुओ शार] शार
पाडवो (२) [ला] महेलाथी आणवु

शारंग न० [सं. शार्ङ्ग, सर० हिं, म] लुओ
सारग. ०५१२, ०५१३ पु० (सं) विपु

शारि पु० [सं.] पासे के शेततरअतु महेल
शारीर वि० [सं] शरीर स'धी (२) पु०

केही, शवात्मा (३) न० शारीरविद्या ०६
वि० शरीर-स'धी (२) शरीर (३) न० (स)
श कराययंतु अल्लसुन छपरतु लाप्य अविद्या
स्त्री०, ०शास्त्र न० शरीरना अगोना कार्य
तथा धर्मो विधेनु शास्त्र, 'द्विजिये लोछ'
०शास्त्री पु० शरीरशास्त्री. -रिं वि०
शरीर स'धी [अ० छ'द

शार्ङ्गल पु० [सं] वाध अविच्छिदित पु० [सं]
शास्त्र स्त्री० [फा.] छिनतु लरेवी न्नारतु
ओढवानु अ० कीमती वस्त्र [-ओढाएवी=
मानार्थे शालपोशाक आपवा, धनाम अक्षिस
आपवा] ०६११ शास्त्र पु० ०५०० मानार्थे
अपातां शोवापावडी वगेरे

शास्त्र पु० [सं.] सागनु माड ०६११ स्त्री०
पूतणी, आपलु (२) वस्था

शास्त्रा(-णा) स्त्री० [सं.] मजान, घर (२) पाट-

શાળા; નિશાળ (૩) સમાન નીતિરીતિ, વિચાર
વગેરે વાળો સમૂહ; સંપ્રદાય, 'રૂઢિ'

શાલિ સ્ત્રીં [સં.] હામર: શાળ

શાલિઆમ પું [સં.] વિષ્ણુના પ્રતીક તરીકે
પૂજાનો કાળો લીસો ગોળ પથ્થર

શાલિની પું [સં.] એક છંદ (૨) સ્ત્રીં
ગૃહિણી (૩) વિંસ્ત્રીં 'શાલી'નું સ્ત્રીં ૩૫

શાલિચાહન પું [સં.] (સં) શક ભતિનો
એક પ્રસિદ્ધ રાજા, જેનાથી શકસ વત ગણાય છે

શાલિહોત્ર પું [સં.] ઘોડો (૨) ઘોડા વગેરે
ભનવરોનું વર્ણ. -ત્રી પું અર્થવૈધ ભનવરોનો

વૈધ, સાલોત્રી

-શાલી (-ળી) વિં [સં.] નામને અતે લાગતાં,
'વાળું' અર્થ ખતાવે છે: પ્રભાવશાલી (-ળી)

શાલીન સ્ત્રીં [સં.] શાલાને લગતું (૨) વિનીત;
નત્ર; ખાનદાન (૩) લાભલુ (૪) સમાન, સદશ.

૦તા સ્ત્રીં [ઉપયોગી
શાલો -ળો] પયોગી વિં [સં.] વિદ્યાર્થીઓને

શાલમલિ પું, નં [સં.] એક ઝાડ 'શીમળો
શ વ, ૦ક પું; નં [સં.] બાળ, બચ્ચું

શાશ્વત વિં [સં.] નિત્ય. ૦તા સ્ત્રીં
શાશ્વક પું [સં.] શિક્ષા કરનાર (૨) રાજા, હાકેમ

શાશ્વન નં [સં.] શિક્ષા (૨) અમલ, રાજ્ય (૩)
આજ્ઞા (૪) ઉપદેશ ૦કાર પું શાસન કરનાર.

૦તંત્ર નં રાજ્યતંત્ર, ૦પત્ર નં રાજ્ય
કરેલી બાક્ષસ કે આજ્ઞાનો તાત્રપટ કે લેખ

૦પદ્ધતિ સ્ત્રીં રાજ્ય ચલાવવાની પદ્ધતિ
શાસિત વિં [સં.] શાસન પામેલું

શાસ્તા પું [સં.] શાસન કરનાર, રાજા (૨) શિક્ષક
શાસ્ત્ર નં [સં.] ધર્મગ્રંથ (૨) કોઈ પણ વિષયનું

તાત્ત્વિક તેમ જ વ્યવસ્થિત જ્ઞાન. ૦કાર પું
શાસ્ત્ર રચનાર. ૦જ્ઞ વિં (૨) પું શાસ્ત્ર

ભલનાર. ૦તા સ્ત્રીં શાસ્ત્રપણ, શાસ્ત્રીયતા.
૦દષ્ટિ સ્ત્રીં શાસ્ત્રશુદ્ધ દષ્ટિ ૦પ્રામાણ્ય નં

શાસ્ત્રાનુ પ્રમાણપણ. ૦વિધિ પું, સ્ત્રીં
શાસ્ત્રનો વિધિ ૦વિરુદ્ધ વિં શાસ્ત્રથી વિરુદ્ધ;

અશાસ્ત્રીય ૦વિશારદ પું શાસ્ત્રજ્ઞ ૦શુદ્ધ
વિં શાસ્ત્રના નિયમોને અનુસરતું. -સ્થાઈ
પું [+ અર્થ] શાસ્ત્રવિષયક અર્થ (૨) શાસ્ત્રના

અર્થની અર્થ. -સ્ત્રી પું શાસ્ત્ર ભલનાર
(૨) એક બ્રાહ્મણ અટક. -સ્ત્રીય વિં

શાસ્ત્ર સખધી શાસ્ત્રનું (૨) શાસ્ત્રશુદ્ધ.
-સ્ત્રીયતા સ્ત્રીં શાસ્ત્રશુદ્ધ હોવું તે, શાસ્ત્રતા

-સ્ત્રોક્ત વિં [+વક્ત] શાસ્ત્રમા કહેલું
શાહ પું [ફા] મુસલમાન રાજા, બાદશાહ

(૨) શરાફ (૩) પ્રમાણિક -વટવાળો પુરુષ (૪)
(કટાક્ષમા) ચોર (૫) વાણિયાઓમા એક

અટક ૦ભદ્રી સ્ત્રીં બાદશાહની પુત્રી.
૦ભદ્રો પું બાદશાહનો પુત્ર, ૦ભ્રમ વિં,

૦ભોગી વિં સ્ત્રીં પ્રમાણિક (૨) સ્વીકારવા
ભોગ; કાયદેસર; લાવનારને નાણા આપવાં

પડે તેવી (હૂંડી). ૦બાજ નં એક પક્ષી.
૦મૃગ નં આફ્રિકાનું એક મોટું પક્ષી.

૦વટ સ્ત્રીં પ્રમાણિકપણ; ચોખ્ખો વહેવાર
શાહશ્ચક્ર નં [ફા. સ્યાહ = કાળું + જીરહ] એક

વનસ્પતિ -ઔષધિ [-ને લગતું
શાહી વિં [ફા.] શાહ સખધી (૨) સામ્રાજ્યનું,

શાહી સ્ત્રીં [ફા. સિયાહી; સરં મ શાર્ફ,
હિં. સિયાહી, સ્યાહી] લખવામા વપરાતો

પ્રવાહી રંગીન પદાર્થ, શાહી. ૦ચૂસ પું;
નં શાહીને ચૂસી લે તેવો એક ભનનો કાગળ

શાહુકાર પું [સં] સાધુ (પ્રા. સાહુ) + કાર,
સરં હિં સાહુકાર, મ સાહુકાર] શરાફ,

નાણાવટી (૨) વટવાળો, પ્રમાણિક (૩)
[કટાક્ષમા] ચોર, છુટ્ટો. -રી સ્ત્રીં શાહુ-

કારપણ; પ્રમાણિકતા
શાહુડી સ્ત્રીં [સં] શલ્યકી; સરં હિં સાહી]

જમીનમા ખોડ કરીને રહેતું એક અણીદાર
ખીજાવળું પ્રાણી; સાહુડી

શાહેદ પું [અ શ હિદ] સાક્ષી પૂરનાર. -દી
સ્ત્રીં સાક્ષી, પુરાવો (૨) પું બુઝો શાહેદ,

સાક્ષી. [-આપવી, પૂરવી = સાક્ષી તરીકે
કહેવું -છીમે કરવો = સાક્ષી રજૂ કરવો

(૨) ખોટી સાક્ષી પૂરનાર તૈયાર કરવો.
-મૂકવો = અદાલતમા સાક્ષી તરીકે નામ

આપવું. -રાખવો = સાક્ષી તરીકે હાજર
રાખવું. -લેવી = અપાતી બુબાની લખી

લેવી.]

शाहेर, -री जुओ 'शाहर'भां
 शाण भी० [सं शालि, सर० म साळ] हागर
 शाणा भी० जुओ शाळा. अभिन्न पुं०
 सहाय्याथी भिन्न [हागर
 शाणियुं न० [शाणा' उपरथी] छलभी भतनी
 शाणी वि० जुओ शाही(र)भी० हागर शालि
 शाणापयोगी वि० जुओ शाणापयोगी
 शांकर(-री) वि० [सं] शंकर सजधी (र)
 शंकराचार्यपुं [सूत्रना कर्ता-अपि
 शांदिद्य पुं० [सं] (स.) स्मृति तेम लक्ष्मि-
 शांत' वि० [सं] शांतियुक्त. [-पठपु=शांत
 यवुं] ठा भी० शांति. ठनु पु० (सं.)
 भीमना पिता. ०२२ पु० नव रसोमानो ओक
 शांति भी० [सं.] वेग, झोल के कियानो
 अलाव (र) केशेशकास के युद्धनो अलाव
 (३) नीरवता (४) मानसिक शारीरिक उपद्रव
 के विकारतुं मथी जवुं ते (५ धीरज, भागेश
 (६) विश्राम; निवृत्ति. [(-करवी. धारधु
 करवी, पकठवी, राभनी) -थपी=वृत्ति
 यथी (र) निरात यवी. -जणवी=निरांत
 यवी] ०५६ पुं० शांति थाय ओ भाटे
 यतो भन्नो पाठ. ०भय वि० शांतिथी भरेलु
 शांति पु०, न० [सं] धनुष्य (र) विंध्युतुं
 धनुष्य ०धर, ०पाष्णि पुं० (स.) विंध्य
 शिकराभक्ष न० [शिकारवुं उपरथी] (छूटी)
 स्वीकारवी ते (र) छूटी स्वीकारवानो वटाव
 शिकरावपुं सं० [शिकारवुं] नुं प्रेरक
 शिकरापु अ० [सं] 'शिकारवुं' कर्मणि
 शिक(-क)ल भी० [अ शकल, सर० म, हिं.
 शकल] शिकल, मुष्माकृति. खडरो. [-तो
 ले', -ना लेछं छेय तो! =लेयु लेयुं
 तार मो। अण, लायकात के भाल नथी, ओभ
 भतावे छे]
 शिकस्त आ० [फा] पराजय, हार [-आपवी]
 ०दिल वि० हारेला, लागेला विलुं, हताश
 शिकार्क भी० [सर० म शिकार्क (कानही
 जिगी (नाभनी वनरपनि) + कर्क = शक्ति]
 मेस आपनारी ओक वनरपनि (विश्राभा)
 शिकायत भी० [अ] इरियाद, भूल काटनी ने

शिकार पुं० [फा] अभिन भोग के हस्त
 भाटे पशुपंथीने भारवा ते; भूगया (२) ओ
 रीने भारेलु के भारवा योग्य प्राणी (३) [ल]
 भोग, बक्ष. [(-करवे, छेतवे, रभवे).
 -यवुं=-ना भोग-बक्ष वनर (२) -थी
 भात यवुं. छेला वासनातो शिकार अ-यो,
 (-भणवे, रोधवे.) शिकारे जपु, नीकणवुं
 =शिकार करना के रोधवा नीकणवुं.]
 शिकारवुं सं० [सं] स्वीकारवुं (छूटी भाटे प्राय)
 शिकारी(-र) वि० [फा] शिकार सजधी (र)
 शिकार करना (३) पुं० शिकार करना परधी
 शिकोतर(-री) भी० [दि. सीकोत्तरी=सी]
 शिकोतरा रेवी भूतही -रं न० वज्रोत्तुं पूरे
 नहि तेव भूत
 शिकल भी० जुओ शिकल
 शिके अ० [सं सनक?] सिके, मुष्मां, सद्धि
 शिकक पु० [सं] शिक्षण आपनार
 शिक्षण न० [सं] कणवली (र) ओध उपदेश
 [-आपवुं, भणवुं, लेवुं] ०कणा सी
 शिक्षणी कणा. ०पद्धति भी० शिक्षण
 आपनानी पद्धति. ०शास्त्र न० शिक्षण
 शास्त्र ०शास्त्री पुं० शिक्षणशास्त्र ज्ञाना
 ०साहित्य न० लाएववाभा नदरी साधन-
 सामग्री (र) शिक्षणशास्त्र साहित्य
 शिक्षणाय वि० [सं] शिक्षण आपवा योग्य
 शिक्षा भी० [सं] ज्ञान; ओध, शिक्षाभण
 (२) सल (३) ओक वेदांग, उच्चरशास्त्र
 ०शुक्र पुं० ओध आपनार आदमी ०पत्री
 भी० शिक्षा-ओध आपन लपाए के ग्रंथ
 (२) (स.) स्वामीनारायण सप्रदायने ओक
 मुख्य ग्रंथ -शिक्षा भी० [सं] श्री
 शिक्षक. -क्षित वि० [सं] शिक्षण पायेलु
 शिखर न० [सं] पर्वतनी टोय (२) भणवुं,
 टोय. [-अटाववुं=देग छेपे के टोयने
 भाग भेसावे (२) हाथ हे पदोभाटुं
 शिखरे अटाववुं-हाथी वधारे वज्रा
 करना; कुलावकु शिखरे जपु, पदोभाटुं
 छेक टोय पर जपु (२) घोलनी शक्ति
 प्रभावे मोटाभा मोट्ट कर्म कपु शिखरे

એસડું = માથે ચડવું; માન માગડું.] ૦ખંધ-
 (-ધી) વિં શિખરવાળું. -રિણી પું [સં.]
 એક છંદ -રી પું [સં] પર્વત
 શિખવણુ નં [પ્રા. સિક્કાવળ (સં શિક્ષણ)] +
 શીખવવું તે. -ણી સ્ત્રીં લભેરણી, છૂંની
 શિખામણુ [[લા] લભેરવું, ઉઠેરવું
 શિખવાડવું અંકિં જુઓ શીખવવું (૨)
 શિખંડ પું [દે હિંદવંઝો દહી ખાડની બના-
 વાતી એક મીઠી વાની, શીખંડ [પુત્ર
 શિખ ડી પું [સં] મોર(૨) (સં.) દ્રુપદરામનો
 શિખા સ્ત્રીં [સં.] ચોટલી (૨) છેણુ (૩) નેત.
 [-ખાધવી = ચોટલીને ગાઠ મારવી (૨)
 પ્રતિજ્ઞાપાલન કરવું.] [બિનઅનુલબ્ધી
 શિખાઉ વિં ['શીખવું' ઉપરથી] શીખવું (૨)
 શિખાડવું સંકિં (કા.) શિખવાડવું, શીખવવું
 શિખામણુ સ્ત્રીં [સરં પ્રા. સિક્કાવળ (સં.
 શિક્ષણ)] બોધ, શિક્ષા, સલાહ. [-આપવી,
 દેવી, લેવી] -માથે ચઢાવવી = સલાહ
 માન્ય રાખવી -તે અજબ વર્તવું]
 શિખાવડું સંકિં (પ.) જુઓ શીખવડું
 શિખાવું અંકિં 'શીખવું'નું કર્મણિ
 શિખી પું [સં.] મોર [રામ, એક વાહન
 શિગરામ નં [સરં મ શિ(સ)ગ્રામ], શિગ-
 શિલાવડું સંકિં, શિલાવું અંકિં 'શીડવું'નું
 પ્રેરક ને કર્મણિ
 શિતાખ પું એક વનરપતિ
 શિતાખ વિં [ફા] સિતાખ, ઉતાવળું. -ખી
 સ્ત્રીં ઉતાવળ, સિતાખી
 શિથિલ વિં [સં.] નરમ, ઢીલું પડી ગયેલું
 (૨) નિર્બળ (૩) થાકેલું ઠતા સ્ત્રીં
 -ઠવિથિલ વિં સાવ નરમ, નરમથેંસ
 શિકારસ સ્ત્રીં જુઓ સિકારસ
 શિખિ પું [સં] (સ) હોલાને માટે બાજને
 શરીર આપનાર પુરાણપ્રસિદ્ધ રાજા
 શિખિકા સ્ત્રીં [સં.] પાલખી
 શિખર પું [સં.] તળૂ (૨) ડાવણી
 શિયળ નં [જુઓ શીલ] સતીત્વ; સ્ત્રીનું
 પાવિત્ર્ય [સં] પ્રણયનું
 શિયા વિં [લ] એ નામના મુસલમાની

શિયાવિયા વિં [પ્રા. સીઆવ (સં સાદય) =
 શિથિલ કરી નાખવું કે ફા. સિયાહ = કાળું +
 વિયા (દિર્ઘાવ કે સ વ્યાકુલ પદ્યથી ?]
 ગલરાયેલું, બાવરું (૨) ભોડું પડી ગયેલું
 શિયાળ પું; સ્ત્રીં, ઠંડું, -ખિયું નં [સં.
 શૃગાલ, પ્રા સિઆલ, સરં હિં. શ્યાલ, સિયાર,
 મ સિયાલું ફૂતરાના વર્ગનું એક પ્રાણી. [સં] હ
 કે શિયાળ ? = હાં કે ના ? સમાચાર સારા કે
 માઠા ?] [યવું
 શિયાળુ વિં ['શિયાળો' ઉપરથી] શિયાળામા
 શિયાળો પું [સ શીતકાલ, દે. સીમલિ,
 સરં મ. સીયાલી; હિં સિયાલા] (કાર્તિકથી
 માઘ મહિના સુધીની) ઠાંડી ઋતુ
 શિર નં [સં., સરં ફા. સર] માથું (૨)
 ટોચ, મથાણુ (૩) લરકરની આગલી હાર.
 [-આપવું = જવનો ભોગ આપવો -ઉપર
 લેવું = માથે લેવું, જવાબદારી સ્વીકારવી
 -કાપવું = નિમકહરામ થવું, ઢુચ્ચાઈ કરવી.]
 ઠચ(૦) ન વિં [સં.] માથાના છત્રપ, પાલક,
 વડીલ ઠચેલ પું [સં.] માથુ કાપી નાખવું તે
 ૦ખંધ પું પાપડી પર બાધવાનું શોભીતું
 માથાખાંધણું. ૦ખંધી સ્ત્રીં કિલ્લા અને
 શહેરના રક્ષણ માટે રાખેલું લરકર ૦મોર પું
 [જુઓ મોડ, (સં 'મુકુટ) પ્રા મલહ, સરં હિં
 શિરમૌર] માથાનો મુગટ (૨) [લા] સર્વ શ્રેષ્ઠ તે.
 શિરખ મ નં એક પક્ષી
 શિરભેર વિં [ફા સરં ભેર] માથાફરેલ (૨)
 જખર; શિરભેરીવાળું. -રી સ્ત્રીં ભેરા-
 વરી; જખરસ્ત્રી
 શિરતાજ પું [ફા. સરં તાજ] માથાનો મુગટ
 (૨) વડીલ, ઉપરી
 શિરપેચ પું [સરં ફા સરપેચ] પાપડી કે
 ફેંટા-પરનું છેણુ, કલગી, તોરણ
 શિરખ ધ, -ધી, જુઓ 'શિર'મા
 શિરસા અં [સં.] શિર વડે. ૦વ ધ વિં [સં.],
 માથુ નમાવવા જેવું, માન્ય
 શિરસ્તેદાર પું [શિરસ્તો + દાર, સરં મ., હિં
 સિરિસ્તેદાર] અમલદારનો મુખ્ય કારકુન.
 -રી સ્ત્રીં શિરસ્તેદારનું કામ કે પદ

शिररतो। पुं०[फा. सरिदितह, सर०म त्रिरस्ता]
धारे; प्रथा, रिवाज

शिरा स्त्री० [स] अत्रवाहिनी, नख
शिरा(-रे।)धं (रा') स्त्री० [म. सुराही, म.
सुरई] ठिभा मोनुं पाणीनुं ऐक वासण
शिराधुं (रा') न० [सर० हिं. सिरहाना
(सं शिरस + आधान ?) के फा. सर + निहान
(निहादन।) आशीकं

शिरामणु (रा') न०, -णी स्त्री० नारतो
शिरावधु (रा') स०[सि०] [सर० हिं सिराना=
शात करव, ठंडु करव] (हिं सीरा=शीतल),
के "शीरो' उपरथी ?] नारतो करवो

शिरिध न० [सं] ऐक आड के तेनु कूथ
शिरौधं (रो') स्त्री० लुओ शिराधं [योअ
शिरौधार्थ वि० [सं] माथे यडाववा-रवीकारवा
शिरौणि दु न० [सं] ठांयाभा ठियुं बिदु के
र्यान, टोय (र) 'वट्टेकस' (ग)

शिरौलाम पुं० [सं] टोयनो के माथनो लाग
शिरौमणि पुं० [सं] थूडामणि (र) [ला]
अप्य. श्रेष्ठ, नायक [लायक]

शिरौमान्य वि०[सं] माथे यडाववा-रवीकारवा
शिरौवेदना स्त्री०[सं.] माथनो दुभावो
शिरौवेदन न० [सं] माथनो पडेरेश
शिरा स्त्री० [सं] पथरनी छाट, छाप स्त्री०
शिरा ठिपर डोतरनो करेले छापका म ठिगत
न० दुंगरनो रस मनाती ऐक पौष्टिक औषधि.
०रस पुं० लेपधूप वगेरेना काममा आवतो
ऐक लतनो गुंहर. ०रौपणु न० [+ आरोपण]
मकान आधवाभा प्रथम तेनो पायनो पथर
भूवाते-तेनो विधि. ०लेभ पुं० पथर ठिपर
डोतरलो लेभ

शिरिधुभ पुं०[सं.] लभरो (र) न० पाण
शिरिग पुं०[ई] ऐक अथेथ सिक्को (पारेक
आनालेलो)

शिरिध्र न० [सं] टोप; इतरनो कान
शिरिध्रानुं न० [म मिलह + फा खानह, सर०
म शिल्लाना] तोपानुं (र) शस्त्रागार
शिरिदर पुं०[फा सिलहदार, सर० म] शस्त्रसभ
योद्धो -री स्त्री० शिरिदानु काम के पड
शिरिध्र न० [सं.] अणी के अंतरमा पडैला कण
नो-६८

वीणो लेवा ते. ०वृत्ति स्त्री० शिरिध्र वडे
आणविका यडाववी ते

शिरिध्र न० [सं] कादीगरी, कणा (र) पायकामनी
कणा ०कार पुं० कादीगर (र) पायकाममा
प्रवीण भाणस, ०विद्या स्त्री० शिरिध्रशास्त्र.
०शास्त्रा(-णा) स्त्री० शिरिध्रशीभवानी शाणा,
कणाखन ०शास्त्र न० शिरिध्रनु शास्त्र.
०शास्त्री पुं० शिरिध्रशास्त्र लाणनार. -दधी
वि० शिरिध्रने लगतु (र) पुं० शिरिध्रशास्त्री
(उ) कादीगर

शिरि वि० [सं.] शुभ, कल्याणकारी (र) पुं०
(सं.) श कर, मडादेव(उ)न० कल्याण, ०जटा
स्त्री० शिवनी जटा ०थ पुं० (मानार्थक)
शिव, मडादेव ०निभदिय न० शिवने अपर्ण
थयेले ते (र) तेनी पेठे उपयोममा न लेवा
लेवु ते. ०पुरी स्त्री० [सं.] काशी वराहसी
०भार्ग पुं० शैव संप्रदाय ०भार्गो वि०
शिवमार्गनु, -ने लगतु. ०रात (-त्रि, -त्री)
स्त्री० माववहि १४नी रात ०दिग न० शिवनुं
दिगदवशी प्रतीक ०दिगी स्त्री० ऐक
वनरपति [सिक्को]

शिरिध्र पुं० [म.] शिवाळ मडारले यलावेले
शिवरात (-त्रि, त्री), शिवलिंज, -गी लुओ
'शिव मां' [उ] ऐक आड

शिवा स्त्री० [सं.] (सं) पार्वती (र) शिवाण
शिवालय न० [सं] शिवनुं मडिर [मडि
शिशिर स्त्री० [सं] पोप ने माध मासनी ठंडी
शिशु पुं०; न० [सं] पाणक, अन्न
शिशुपाल(-ण) पुं० [सं] (स) बेहि देशनो
प्रसिद्ध राजा, जेनो श्रीकृष्ण वध कर्यो हतो
शिशुमार स्त्री० [सं.] ऐक मोडु जणयर
आणी [पीसवो, सिसोदी]

शिशुडी स्त्री० [रव०] नानो शिशुडो -डो पुं०
शिश्र(-रन) न० [सं] पुरमनी शुवेन्द्रिय
शिश्र वि० [सं] विद्वान, सुगिक्षित(र)स सवित
०ता स्त्री०. ०सान्य वि० शिश्रोअे मान्य
गण्डे. -धार्ध स्त्री० शिश्रपणु (र) विधि
-धायार पुं०[+माचार] शिश्रोमा खादतो
आवेले व्यवहार, शिश्रोना आचार (र) स०य

રીતમાત્ર (૩) આદરસત્કાર (૪) સહ્યતા
 દેખાડવા ખાતર કરવાનો આચાર
 શિષ્ય પુનઃ[સં.] ચેલો, વિદ્યાર્થી ંવૃત્તિ સ્ત્રી
 શિષ્યને તેના ખર્ચ પેટે મળતી (ના ની)
 મદદ ંભુ, -ધ્યા, -ધ્યાણી સ્ત્રી આ શિષ્ય
 શિસ્ત વિં [સરં ફા શુસ્ત = નાહું ધોયેલું;
 સં શિષ્ટ; મ] લાયક (૨) સ્ત્રીં [મ; સરં ફા.
 શસ્ત = તેમ] નિયમબદ્ધ વર્તન, 'દિસિધીન'.
 ંપાલન નં શિસ્ત પાળવી-શિસ્તમા રહેવું તે
 ંબદ્ધ વિં શિસ્તવાળું, શિસ્તપૂર્વક
 શિસ્ત નં [સં.] જુઓ શિશ્ન
 શિહાઈ સ્ત્રીં+ [ફા સ્વાહી] શાહી (૨) કાળાપણું
 શિખ સ્ત્રીં [દે. સિંગા, સરં મ શૅંગ (સં.
 સિંગા ?)] કઠોળની કે તેના જેવી બીવાળી પાપડી
 શિંગ નં [પ્રા. સિંગ (સં ગંગ)] જુઓ શિંગડું
 શિંમહાટલું સંકિં [શિંગડું પરથી] શિંગડા
 વડે ઉપરાઉપરી મારવું
 શિંમહી સ્ત્રીં [શિ મ + હી] નાનું શિંગડું (૨)
 બદ્ધકનો હાથ બંધવાની શિંગડાબાંધની નળી
 શિંમહું નં [શિ મ + હું] પશુના માથા ઉપરનો
 અવયવ (૨) એવા આકારનું એક વાઘ,
 રણશિંગડું. [શિંમહાં ઊગવાં બાકી હોવાં
 = પૂરી મૂર્ખતા હોવી શિંમહાં બરાબરવાં,
 મહાંવાં = સામે થવું; લડવા તૈયાર થવું.
 શિંમહું થઈ જવું = (શરીર) શિંગડાના
 આકારે ખેચાઈ જવું (૨) અકડાઈ જવું
 (ટાઢથી). -મારવું = શિંગડા વડે મારવું.
 શિંમહે અઠાવવું = શિંગડાથી મારવું. શિંમહે
 લેવું = શિંગડું થઈ જવું ? (૨) સામે થવું
 (૩) બહાદુરીથી લડવું.]
 શિંમાળ (-ળું) વિં [શિંગ + આળ] શિંગડાં-
 વાળું. -ળી વિં સ્ત્રીં શિંગડાવાળી (૨) એ
 નામની એક ભતની (લોડી)
 શિંગી વિં [શિંગ પરથી] શિંમહાંવાળું (૨)
 સ્ત્રીં રણશિંગડું
 શિંગોટી સ્ત્રીં [શિંગ પરથી] શિંગડાનો વાંક (૨)
 નાનું શિંમહું (૩) જે કેકાણેથી શિંગડા કૂટે છે
 તે બાગ (૪) એક ઓપવાનું ઓભર (૫) એક
 ઘરેણું (૬) શિંગડા પર લેવાતો એક કર

શિંગોટી સ્ત્રીં [સં. શૃંગાટક = શિંગોટું; પ્રા.
 સિંઘાઢગ, -ય; સરં મ. શિંગાડા, હિં સિંઘાઢા]
 જેને શિંગોડા થાય છે તે લેલો. [શિંગોડાનો
 લેલો = ઘણો વિસ્તાર ને પરિવાર] -હું નં
 પાણીમા યતી એક લેલનું ફળ (૨) એના
 આકારનું એક હાથખાનું [-તાણું = શીલું
 તાણું (મળકમા). -શાણુગારવું કપાળ
 ઉપર તિલકાદિ કરવા -શાણુગાર કરવા.]
 શીકર પું, નં [સં.] સીકર, પાણીની છાત, ફરફર
 શીકલી, શીકી સ્ત્રીં ['શીકું ઉપરથી] શીકલી;
 બળદને મોઢે બધાતી નળી
 શીકું નં [સં શિક્વય, પ્રા. સિક્વય, સરં મ.
 શિકે, શિકે, હિં. સીકા, છીંકા] (ખાધ
 મૂકવાનો) અધ્ધર લટકાવાય એવા ઝેળી જેવા
 ઘાટ, શીકું. [શીકે મૂકવું = શીકામા મૂકવું
 (૨) ઊંચે મૂકવું; હાલ વસ્ત્ર હાથમાં ન લેવું;
 પડવું મૂકવું (૩) ગુસ્સા રાખવું.]
 શીકે (-એ) અં [જુઓ શીકે] સુધ્ધા
 શીખ સ્ત્રીં [સ શિક્ષા; સરં મ શાક, હિં.
 સીખ] શિખામણ (૨) વિદ્યાચીરી કે તે વેળા
 અપાતી ભેટ (૩) [ફા. સીખ, સરં હિં સીખ]
 અણીદાર પોલો લોડાનો સળિયો (થેલામાથી
 અનાજ કાઢવા માટેનો) (૪) પું [સં. શિષ્ય,
 સરં મ., હિં. સિખ] ગુરુ નાનકલા સંપ્રદાયનો
 અનુયાયી. [-આપવી = (વધાય આપવી.)
 શીખવવું સંકિં [પ્રા સિક્વવ (મં શિક્ષય)]
 બણાવવું (૨) [લા.] બંભેરવું, ઉઠેરવું શીખ-
 વાવું અંકિં 'શીખવવું'નું કર્મણિ
 શીખવું સંકિં [સં. શિક્ષ] બાણવું, જ્ઞાન મેળવવું
 શીખે અં [જુઓ શીકે] સુધ્ધાં
 શીઘ્ર વિં [સં.] સત્વર (૨) અં બલદી. ંકવિ
 પું શીઘ્રકવિતા બનાવે તેવો કવિ ંકવિતા
 સ્ત્રીં, ંકાંચ નં કશી પણ પૂર્વતૈયારી
 વિના તરત જ બનાવેલી કવિતા ંકવિત્વ
 નં શીઘ્રકવિતા કરવાની શક્તિ ંકેાપી વિં
 બલદી ગુસ્સે થઈ ભય તેવું ંતા સ્ત્રીં ંકપ;
 ઉતાવળ. ંપાકશક્તિ સ્ત્રીં બલદી મોઢે કરી
 લેવાની શક્તિ ંખેાધ પું વસ્ત્ર એકદમ
 સમભવી કે સમજ લેવી તે (૨) ગાળે ંખેાધી

पुं० गंजेशी ०साधक वि० शीघ्र साधे के
 इणे ऐवु, शीघ्र इल्लायी
 शीघ्रुं स०कि०[प्रा. छिद्रु (सं. छिद्र) उपरधी ?]
 . सीडु, (काष्, इट वगैरे) पूरु, पूरीने
 अथ करु (२) भीडु (३) (देव) वाणुं
 शीत न० [प्रा सित्य (सं सित्य), सर० म. जीत]
 मोय पर पडेला लातना हाण
 शीत वि० [स] टाटु, ठंडु (२) न० शरीर
 ०डुं पडी जवु ते [-आववां, वणुं,
 व्यापुं = भगव पूर्व पुं०कण परसेवेा यथ
 शरीरुं टाटु पडी जवु] ०कटिअथ पु०
 (येछ) धुव आसपासने शीतण कटिअथ-
 प्रदेश ०डाक्ष(-ण) पुं० शिपाणो. ०००२
 पु० टाटियो ताव वपित न० आभडीने
 ऐक रोग. ०२शिम पुं० यद्र
 शीतल(-ण) वि०[सं] ठंडुं ०(-ण)ता श्री०
 शीतला(-णा) श्री० [सं. शीतला सर० हिं,
 म.] अणिया (२) अणियाना रोगनी देवी (३)
 वि० श्री० शीतल. [-डाटवा, टांकावा = शीत-
 लानी रसी भूकवी -ना वाडने यडुं = गधेडे
 यडु -इनेत वड.] ०मा श्री० शीतला-(२)
 लुओ, -णासातम श्री० आवल सु० के
 वड सातम, ऐक तडेवार
 शीतांशु पुं० [स] यद्र [अंशु, मध्यम
 शीतोष्ण वि० [सं] अति गरम के ठंडुं नहि
 शीयणुं वि० [सं. शिथिल के शीतल] शांत. ठावडुं
 शीयणो पु० [लुओ छोटलो, सर० ि. सैतना =
 समेटवु] अटा, योर वगैरे समेथीने लाववावु
 लाकडानुं ऐक ओल्लर के साधन
 शीह, ०ने अ० शा भाटे, शु काम ?
 शीनी(-धी) पुं० [फा.] सीडी, छयसी,
 आक्रिकानो भूण वतनी -हलु ०० शीदी श्री
 शीधुं न० [सर० म. शिघा, हिं सीधा (सं सिद्ध
 के वसिद्ध)] रसोधनी काथी सामथ्री; सीडुं
 शीन श्री० ऐक भाछली
 शीमण(-णी) पु० [सं शाल्मलि] ऐक जाड
 शीरभर पुं० [फा] सतरने पाण्ण पानार
 शीरी श्री० भगवणी ऐक कसरत
 शीरीन वि०[फा.] भीडु, भधुर

शीरुं न० [‘शीरो’ परधी ? सर० भीरु] शीरा
 नेवा रगडो, भीरु [लुओ शीरुं
 शीरो (शी) पु० [फा] ऐक भीडी वानी (२)
 शीरुं वि० [सं] त्रीकूरी गयेलु (२) छलुं (३)
 यीमणार्थ के सुजार्थ गयेलुं (४) क्षीरु, कृश
 शीरुं न० [स] शीश भाधुं, ०क न० भाधु
 (२) जोपरी (३) माथानो टोप (४) मथाणुं
 (वभाणुं) (५) वि० (अते सभासभा)
 ‘मथाणावाणु’ ऐ अर्थमा. ०२छेड पु० [सं]
 भरतक कापी नाणवु ते -पार् पु० ऐक छंढ.
 -पर्सिन न० [+ कासन] भाथा उपर छेला
 रडेवानुं ऐक योगासन
 शीक्ष(-ण), न० [सं] स्वभाव (२) वर्तलूक
 (३) चारित्र्य (४) शिथण (५) वि० (सभासने
 अते) ‘-ना स्वभाववाणु, -नी टेववाणु’
 ओवा अर्थमा वि० ‘दानशील’ ०व त(-तुं),
 ०वान वि० शीलवाणु -कार्यक वि० [+वर्त्यक]
 (व्या.) शीलने अर्थ सूचवना (प्रत्यय)
 शीश न० [प्रा सीस (सं शीर्ष), सर० म.
 शीस, हिं] भाधु ०डूख न० भाथामा
 पडेरवानुं ऐक धरेलुं
 शीशभर पु० [फा] काय अनावनार कारीगर
 शीशभ न० [सर० हिं; म शिशी -सव] शीसभ
 शीशभडे पु० [फा. शीशह + महल] दिवालो
 पर काय जडथा होय ओवी ओरडी के भकान
 शीशी श्री० कायनु (इवा धं) लरवा वपरावु) ऐक
 पात्र आटली [-सूषाडवी - वाडकाप करवा
 क्लोरोफोर्भनी इवा सूषाडी भूर्छ आणुवी.
 -ने कृटाक = तरत निकाल]
 शीशो पु० [फा. शीशह, सर० म. शिसा, हिं.
 शीशा] मोदी शीशी [शीशाभा उतारवुं
 = छेतरीने काणूमा लेवु - वरा करवुं]
 शीण, ०व तुं, ०वान लुओ ‘शील’ भा
 शीणवा पुं० लुओ शीणस (-धावे।)
 शीणस न० लुओ शीण. [-धावु = शीणसने
 रोग यथ आववा]
 शीणिउं वि० [‘शील’ उपरधी] शीलवान
 शीणी श्री० [प्रा सीमलिया (सं. शीतलिका)]
 आचिता दीमला यथ आववानो ऐक रोग.
 ०सातम श्री० [सर० म सीळासतमी]

જુઓ શીતલાસાતમ

શીળું વિં [પ્રા સીમલ (સં. શીતલ)] ઠંડું

-ખા પું. હાથે

શીંકલી સ્ત્રીં જુઓ શીંકલી

શીંકી સ્ત્રીં પડિયાપતરાણીની બાધેલી ચોકડી

(૨) શીંકલી

શીંકું નં જુઓ શીંકું

શીંમ, ઠંડી, ઠંડું, -ગાળી, -આળું, -ગી,

-ગોડી, -ગોડું જુઓ 'શિગ'માં

શીંમિયોવચ્છ(-છ)નામ પું [સં. શૃંગિક

વત્સનામ] એક ભતનો વળનામ

શુક પું [સં.] પોપટ (૨) (સં) શુકદેવ ઠંદેવ,

ઠંદવામી પું (સં) વ્યાસના પુત્ર -ભાગવતના

કથાકાર કી સ્ત્રીં પોપટની માદા, મેના

શુકન નં જુઓ શકુન (૨) સારા -શુભ શકુન.

-નિયાળ વિં શકુનવાળું. -નાવળી સ્ત્રીં

[+આવળી] શુકન અપશુકન જોવાની પોશી

શુકર પું [જુઓ જ શુક્ર] આભાર, ઉપકાર

(૨) સુભાગ્ય (૩) ફતેહ [-શુભરવો, (-વા) =

ઉપકાર માનવો -ભલા બચા = સફળાગ્ય

કે બચા.]. -રાના પું બંબંબં ઉપકાર

માનવો તે (૨) જોરકાર (૩) ફતેહ

શુકલ પું જુઓ શુકલ

શુકરવાર પું જુઓ શુકરવાર. -રિયું વિં

શુકરવારીમાથી ખરીદેલું (૨) હલખી ભતવું

-રી સ્ત્રીં શુકરવારે ભરાવું બનર-શુભરી

શુકિત સ્ત્રીં [સં.] છીપ

શુક પું [સં.] એ નામનો ગ્રહ (૨) શુકરવાર (૩)

નં વીર્ય ઠંવાર પું અઘવાડિયાનો એક

દિવસ (૨) [લા] હલીવાર, ઢગ, રામ,

[-કરવો = હિત કરવું; કાર્યસિદ્ધિ કરવી;

નસીબ ફેવવું. -થવો, વળવો = હલીવાર

આવવો, લાભ થવો, ફાડો વળવો.] ઠવારું

વિં શુકરવારે આવતું વારવતું -કાચાર્યું પું

(સ.) દેવોના શુર (૨) [લા] કાણો મળસ

શુક પું [અ.], -કાના પું બંબંબં [ફા]

જુઓ શુકર-રાના ઠજીભરી સ્ત્રીં [ફા.]

આભાર માનવો તે

શુકલ વિં [સં.] સફેદ; ધોળું (૨) પું

બ્રાહ્મણોનો પુરોહિત (૩) એક બ્રાહ્મણ અટક.

ઠપક પું; નં સુદ પક્ષ, અન્નવાળિયુ

શુચિ વિં [સં] શુદ્ધ, પવિત્ર (૨) સ્ત્રીં શુદ્ધતા,

શુચિતા. ઠતા સ્ત્રીં ઠવનં -ચીમૂત.

વિં [સં.] પવિત્ર થયેલું

શુદ્ધ વિં [સં.] ચોખ્ખું સ્વચ્છ (૨) પવિત્ર (૩)

દોષરહિત (૪) ભેળસેળ વિનાનું (૫) [પ]

સ્ત્રીં શુદ્ધિ, સૂધ, ભાન, ખબર. [-ઠકાણે

આવવી = ભાન આવવું (૨) હાથું -સમજી

થવું. -ઠકાણે લાવવી = શુદ્ધિ ઠકાણે

લાવવી, પાશરું કરવું.] ઠમધ્યા સ્ત્રીં

મધ્યમ ગ્રામની એક મૂર્છના (સંગીત).

ઠપડળ સ્ત્રીં મૂર્છનાનો એક પ્રકાર

-હાદૈત નં [+ અદૈત] શ્રીવલ્લભાચાર્યે

રચાપેલો મત. -હાપહુનુતિ સ્ત્રીં [+અપ-

હુનુતિ] એક અલંકાર

શુદ્ધિ સ્ત્રીં [સં] પવિત્રતા, શુદ્ધતા, સ્વચ્છતા

(૨) પ્રાયશ્ચિત્ત કરી પવિત્ર થવું તે (૩) ધર્મ-

તર કરેલાને ધાર્મિક ક્રિયા કરી મૂળ ધર્મમાં

પાછું આણવું-કે તેણે આવવું તે (૪) ભાન;

ભગૃતિ [-આવવી, ઉપર આવવું =

ભાન આવવું -કરવી = ધર્મબ્રહ્મ થયું હોય

તેને વિધિપૂર્વક અસલ ધર્મમાં લાવવું

(૨) પુનઃ હિન્દુ ધર્મમાં લાવવું] ઠપત્ર (ઠક)

નં બાપની ભૂલોના સુધારાની યાદી

શુદ્ધોદન પું [સં.] (સ) શુદ્ધતા પિતા

શુનઃશેષ પું [સં.] (સ) એક વૈદિક અધિતુ નામ

શુની સ્ત્રીં [સં.] ફતરી

શુબરાત સ્ત્રીં [ફા] શકિવરાત/શામાન મહિનાની

૧૮મી તારીખે આવતો મુસલમાની તહેવાર

શુબા, -બા પું, સ્ત્રીં [અ. શુભા] શકા,

અદેશો (૨) વહેમ, ભ્રમ

શુભ વિં [સં.] મંગળપ્રદ કલ્યાણકારી (૨) નં

ભલું, કલ્યાણ ઠચ તક વિં શુભેચ્છક ઠમરતુ

શં પ્રં [સં] ભલું થાઓ' એવું આશીર્વાચન.

ઠતા સ્ત્રીં -ભાવહ વિં સં. [+આવહ]

શુભ આણનાર -ભાશયી વિં [+આશય

પદ] શુભ આશય -હેતુવાળું -ભેરહક,

-ભેરહુ વિં [+સં] ઇચ્છક, ઇચ્છુ શુભ

ધરુનાકં.હિતેચ્છુ -ભેચ્છા સ્ત્રીં [+ચ્છા]
શુભ યાચો એવી ધરુ -ભોપમાલાયક
વિં [+ઉપમા+લાયક] શુભ ઉપમાએને લાયક
(પત્રલેખનમા વિશેષણ)

શુભ વિં [સં] ઉત્તરવળ (૨) સદેહ

શુભા ૨ પું [ફા] સુમાર; આશરો, અડસદો
(૨) હિસાબ, અણતરી [-કાઠવો, ભેવો =
અડસદો ગણી કાઠવો] -રે અં આશરે,
અઠાજી, અડસદે

શુક નં [સં] કાયજો, સીધન (૨) કન્યાની
કિમત તરીકે વર પાસેથી લેવાતું ધન (૩)

મૂલ્ય; કિંમત (૪) બાહુ (૫) જકાત, કાણુ
શુશ્રૂષા સ્ત્રીં [સ] સેવાયાકરી

શુશ્રૂષુ વિં [સં] શુશ્રૂષા કરવાની વૃત્તિવાળું
શુષ્ક વિં [સં] સૂકું, રસ વગરનું લૂણુ ઠા
સ્ત્રીં. ૦૧૬ પું કોઈ પણુ સૂદમ કે
શુભ તરવને વિષે નારિતકતાવાળો વાહ,
'નિહિલિઝમ' (?) -

શુષ્ક પું [સ] સૂચ

શુ' સં [સં. કાંઈ, પ્રા કહસ-કશું પરથી?]
વસ્તુવચક પ્રશ્નાર્થ સર્વનામ ઉદાંશુ કહો
હો? શુ ખાધું? શું જોયું? (૨) બેપવાઈ
કે તુરંકકાર ખતાવવા પ્રશ્નાર્થમા વપરાય છે
ઉદાં એ મારું શુ ચોળવાનો હતો? તારાથી
શુ યાય તેમ છે? (૩) વિં કયું, કઈ ભતતું એ
અર્થમાં સવાલ પૂછતા વપરાય છે ઉદાં તે
શો પદાર્થ છે? (૪) આશ્ચર્યસૂચક ઉદાં શો
રોડ? (૫) પ્રશ્નાર્થસૂચક ઉદાં શો વિચાર છે?,
શીવાત છે? (૬) કેટલાક પ્રયોગોમા 'કંઈ' 'શુચ'
જેવો અર્થ યાય છે. જેમ કે, શુ તુ શું થઈ ગયું
(જુઓ 'શુચ' પાણુ) (૭) બ ને અથવા બધા
સરખા એવો લાવ ખતાવના બે શુ વપરાય
છે ઉદાં શુ મોટા, શુ નાના (૮) [પ્રા. સિંહ
(સ. સર્મ)] સરખુ, જેવું (નામને છેડે) ઉદાં
નોખરાશુ મો, (૯) અં પ્રશ્નાચક ઉદાં 'તમે
આવવાના છોશું?' (૧૦) [અપં સહુ(સં. સહ)]
(૫) સાથે. સહિત. ઉદાં 'રામનામશું તાળી
લાગી' ૦ચ વિં શુ, કઈ (અનિશ્ચિતાર્થક)
ઉદાં શુચ કશું હો ને શું સમજ્યો

શુ'ં પું, -હા સ્ત્રીં [સં] હાથીનો લાખો-
નાક જેવો અવયવ, સૂંઢ -ડી પું[સં.] હાથી
શુ ભ પું[સં.] (સ) દુર્ગએ મારેલો એક રાક્ષસ
શુકર પું[સં] જૂઠું, સૂકર -રી સ્ત્રી- જૂઠું
શુકમૂઢ વિં ['મૂઢ નો દિર્ઘાવ, કે શૂ-ચ + મૂઢ]

સાવ મૂઢ જેવું, ગભરાટથી શૂનમૂ જેવું
શુદ્ધ પું [સં] ચોથી વર્ણનો માણસ (જુઓ
વર્ણ) -દ્રાણી, -દ્રી સ્ત્રીં શુદ્ધ સ્ત્રી

શુદ્ધ સ્ત્રીં [શુદ્ધિ પરથી] જુઓ શુદ્ધ ૦બૂધ સ્ત્રીં
[શુદ્ધિ+બુદ્ધિ] સૂધબૂધ, ભાન, સજ્ઞા (૨)
અક્ષલ, સમજ (-આજવી)

શૂન (ન.) સ્ત્રીં [જુઓ શૂન્ય] મીડું [-મૂકવી =
રંઢ કરવું] ૦કાર પું ઉત્તરવળ, નીતવતા
(૨) [ચિત્તની] શૂન્ય રિયતિ ૦મૂન વિં
['શૂન' નો દિર્ઘાવ, કે શૂન્ય + મુનિ?] સાવ મૂક
જેવું, સૂનમૂન

શૂન્ય વિં [સં] ખાલી (૨) અસત (૩) ભાન કે
સજ્ઞા વિનાનું (૪) (સમાસને છેડે) તહિત,
વિનાનું ઉદાં જ્ઞાનશૂન્ય (૫) નં મીડું (૬)
અભાવ [-મારી જણુ = ખાલી કે ભાન
વિનાનું જડ થઈ જણુ -મૂકણુ = રંઢખાતલ
કરવું] ૦કાર પું જુઓ શૂનકાર ઠાણુ પું
તાલમા તાળી નથી મરાતી તે રધાન, ખાલી.
૦લામ વિં ભાગ્યહીન ૦મનકેડ વિં શૂન્ય
મનવાળું. ૦ચુતિ સ્ત્રીં 'ધન્વીચલ કેલ્યૂનસ'
(ગ) ૦ભાગ્ય સ્ત્રીં 'કિરેન્દ્રાયલ કેલ્યૂનસ'
(ગ) ૦વત્ અં શૂન્યના પેઠે, હસતી વગર.
૦વાદ પું બૌદ્ધતત્ત્વજ્ઞાનનો એક વાદ ૦વાદી
વિં (૨) પું શૂન્યવાદ માનનાર. ૦શિખર
નં નિર્વિકલ્પ દશા, સમાધિદશા. [શૂન્ય-
શિખરે ચડવું = સમાધિદશા પ્રાપ્તિ કરવી]
૦સમીકરણુ નં 'કિરેન્દ્રાયલ ઇકવેશન'
(ગ). ૦હૃદય વિં લાગણી વિનાનું; કૂંર,
હૈયામુદુ (૨) ધ્યાન વિનાનું

શૂર વિં [સં] પહાડર, પરાક્રમી (૨) પું શૂરવીર
(૩) નં શૌર્ય, જુરસો [-આવણુ, ચડવું,
છૂટવું = શૌર્યનો જુરસો આવવો (૨) જુરસો
આવવો -પર આવણુ પર ચડવું = શૂરાતન
આવણુ] ઠા સ્ત્રીં ૦વીર વિં (૨) પું

બહાદુર, હિ મતવાન. ૦સેન પુ. (સં.) મથુરા
આસપાસના પ્રદેશનું પ્રાચીન નામ. -રાતન
નં. શૈર્ષ -રૂ વિ. શ્રવાણ, શ્રવૈર.
-રૂંપૂરૂ વિ. પૂરેપૂરું શ્રુ
શ્રુર્ષ નં. [સં.] સૂપડું. ૦ણુખા સ્ત્રી. [સં.]
(સ) રાવણની બહેન
શ્રુલ નં. [સં.] લાલા જેવું એક પ્રાચીન વ્યસ
(૨) શૂળી (૩) ત્રિશૂલ (૪) કાટો (૫) શૂળ
ભોકાયા જેવું હરક. ૦પાણિ પું. [સં.]
(સં.) શંકર
શૂળ નં. બુઓ શૂલ (૨) સ્ત્રી. (સીધો, લાખો)
કાટો. [-ભિપડણુ, કૂટકુટ=શૂળનું કાંઈ થઈ.
-વાગવી=કાટો શરીરના ભોકાવા] -ખિયો
દાંત નં. લાંબા શૂળના જેવા દાંતનો પ્રકાર
શૂળી સ્ત્રી. [સં. શૂલિકા] જમીનના રોપેલો
અણીવળો મોટો નાડો સળિયો, જેના પર
પરોવી મોતની શિક્ષા કરવામાં આવે છે તે કે
તેની શિક્ષા [-આપવી, શૂળીએ ચલાવણું,
-દેવી=શૂળીની શિક્ષા કરવી] ૦ગમન નં.
શૂળીએ ચડતુ તે, કૂસિક્ષિન
શૂખાક્ષ નં. [સં.] શિયળ
શૂખલા સ્ત્રી. [સં.] સાકળ (૨) બેડી. ૦ખદ્ધ
વિ. શૂખલાથી બંધાયેલું (૨) કમખદ્ધ;
શૂખલિત -લિત વિ. સકળાયેલું, કમખદ્ધ.
-લિતતા સ્ત્રી.
શૂખ નં. [સં.] શિખર; ટોચ (૨) શિગડુ
શૂખાર પું. [સં.] વિલાસ; રતિ (૨) તે માટેની
સ્ત્રીપુરુષની એકબીજા પ્રત્યેની સ્પૃહા (૩)
શૂગારરસ (૪) શાણગાર. ૦રસ પું. નવ
રસમાનો એક (બુઓ રસ)
શૂગારલું સંકિં. [શૂગારપરથી, સરં; હિં
શૂગારના, મ શૂગારણ] શાણગારું
શૂગારી વિ. [સં.] શૂગાર સંબંધી (૨) કામી
શૂગી વિ. [સં.] શિંગડાવાળું (૨) શિખરવાળું
(પર્વત) (૩) સ્ત્રી. એક રણવાહ
શેક પું. [‘શેકવું’ ઉપરથી] શેકવું તે
શેકવું સંકિં. [સરં મ. શેકળો, હિં. સેકના]
દ્વવતા ઉપર નાખી ચડાવવું કે ખર્ચ કરવું (૨)
ગરમ લૂગડા કે પાણી વગેરે દ્વારા ગરમી આપવી

(શરીરના કોઈ ભાગને) (૩) [લા.] ખાળતુ,
કુખી કરવું [એક નતનું હરણ
શેકારું નં. [બુઓ છોકારું, સરં મ. શેકલું]
શેખ પું. [મ] આરખોની ટાળીનો ઉપરી (૨)
મુસલમાનોની એક નતનો આદમી (૩) એક
મુસલમાન અટક. ૦ચ(-સ)દલી પું. [સરં
મ., હિં. શેખવિલી] હવાઈ કિલ્લા બાધનાર
(૨) આળસુ અને તરંગી આદમી. ૦ડો
પું. એ નામની નતનો મુસલમાન ૦દાર
પું. [સરં મ.] કમાવિસદારનો કારકુન
શેખર પું. [સં.] મુગટ, કિરિટ (૨) માથા પર
પહેરવાની માળા (૩) શિખર (૪) [નામને
અતે] ‘-મા શ્રેષ્ઠ’ (ઉદા. મુનિશેખર)
શેખસદલી પું. બુઓ શેખસદલી
શેખાઈ, શેખી [ફા.] સ્ત્રી. પતરજી, બહાઈ
[-કરવી, મારવી] ૦ખેર વિ. બહાઈ
હાકનાર
શેઠ પું. [પ્રા સેઠિ (સં. શ્રેષ્ઠિન્), સરં
મ., હિં. સેઠ] મોટો વ્યાવસાય વેપારી,
શાહુકાર (૨) વાણિયો (૩) ધણી; માલિક
(નોકરનો) (૪) વેપારી વગેરેને સબોધતા
વપરાતો શબ્દ (૫) એક અટક -હાઈ સ્ત્રી.
શેઠપણું. -હાણી સ્ત્રી. શેઠ કે શેઠની સ્ત્રી
-હિયો પું. શાહુકાર (૨) માથે ગોરો એવો
બળદ
શેઠ (શે) સ્ત્રી. [પ્રા સેઠિ, -ઠી (સં. શ્રેઠી), સરં
મ. શેઠ, શેઠા] ધારા; ધાર (૨) [લા.] એના
જેવો અણીકાર ભાગ, શાગ. [-ફેલવી,
મારવી = શેઠનીકળે એમ કરવું -વાખવી
= ભેરથી શેઠ નીકળવી] ૦કદું વિ. તરતનું
જ દોહલું (ફૂધ)
શેઠા પું. ૦ખવં. [સરં હિં સેઠા, મ. શેવ, -વૂઢ]
લીટના લખકા
શેઠી સ્ત્રી. નાનો શેઠો (૨) (સં) એક નદી
શેઠો પું. [બુઓ છેડો, સરં મ. શેઠ (સ.
ચ્છેદ)] ખેતરની ચોમેર ખેડવા વિનાની
છેડાટી પટ્ટી, બધા ચાર ભાગે છે
શેણ પું. [પ્રા. સયળ (સં. સ્વજન)] + સ્વજન
શેણવી પું. [મ. (સ. સેનાપતિ, પ્રા. સેળવજ)]

સ રસવળ પ્રાણલની એક ભત
 શેણવો પુઁ [સરં મ. શેણ = વિશ્વા; છાણ
 (સં શક્તિ)] એક હરિવંન ભતનો માણસ
 શેણાઈ સીં [ફા શક્તિ] (અ.) શરણાઈ
 શેતરંજ પુઁ [અ શતરજ, સરં સં ચતુરગ] એક
 રમત, ચતુરંગ - જી સીં [ફા શતરંજી, એક
 ભતનું રંગીન ભાતીળળ પાચરણ. [-રંગી
 નાખળી = બગડામા મારી લેાલી કાઢવું]
 શેતાન પુઁ જીઓ શયતાન [-તું ખોળિયું =
 તોફાની, તરકડી (ર) વિં ખધુ, હુચ્યુ]
 -નિયત સીં શેતાનપધું. -ની વિં
 તોફાની (ર) સીં શેતાનિયત
 શેતૂર નં [ફા જહતૂત] એક ગ્રાડ (જેનાં પાદડા
 પર રેશમના કીડા બીછરે છે) (ર) તેનું કળ
 શેહરડી સીં એક ઘાસ
 શેપટ અં [સરં મ] (અ) સીધુ, સોપટ,
 પાવર. -ટી વિં સીં [મ લાખી સોટી]
 સૂલી ને લાખી. કૂતરી)
 શેકાલિ (૦કા) [સં] -લી સીં એક વનસ્પતિ
 શેર પુઁ, દે મેર સરં હિં સેર, મ] એક તોલ -
 મણનો આળીસમો ભાગ. (ર) [ફા] વાધ;
 સિહ (૩) ચિત્તો [-થપુ = ઉપરીપથું કરવું;
 સરજેરી કરવી. -લોહી ચહુ = સતોષ -
 આનંદ યવો. -સૂંઠ ખાવી = તાકાત હોવી.]
 શેર (શે) સીં [અ શિવર, સરં હિં શેર]
 કવિતા, કવિતાની ઝડી (કારસી, હુઈ વગેરે)
 શેર પું [દ] ધધા માટેની પંત્યાળી મૂડી
 કે ભાગીદારીનો નિયત ભાગ (ર) તેનું ખત.
 [-ભરવો, રાખવો, લેવો = રોર ખરીલવો.]
 ઠહલાલ પું શેરનો (તે શેવા વેચવા માટે)
 હલાલ ૦ખભર નં શેરની લેવડદેવડનું ખભર.
 ૦સટો પું શે-મા કરેલો સટો
 શેરડી સીં [દે. સેરી = લાખી આકૃતિ (ર)
 શેરી ઉપરથી? સરં મ] એક વનસ્પતિ -
 જેના સાકામાથી ગોળ ને ખાડ બને છે;
 શેલડી (ર) નાનો સાકડો શેરડો - રસતો
 શેરડો પું [જીઓ શેરડી] પગવાટ (ર)
 લોહી તરી આવવાથી મો પર પડતો લિસોટો
 (૩) સુકાઈ ગયેલા આસુના રેલાના કાથ

(૪) ગ્રાહક (૫) ઠંડુ પાણી પીતા અદર પેટ
 સુધી યતી ઠંડકની લિસોટા જેવી અસર
 શેરલિલ વિં [ફા] બહાદુર, હિ મતવાન, નિર્ભય
 -લી સીં બહાદુરી, હિ મત
 શેરવાળી (-ની) સીં [હિં, સરં મ.] એક
 પ્રકારનો લાખો (ઉત્તર હિંદુસ્તાની) કાટ
 શેરજી અંકિં જીઓ છેરજી
 શેરા નં એક પખી
 શેરાટો પું જીઓ છેરાટો
 શેરામણ નં જીઓ છેરામણ
 શેરિયુ નં [શેર પરથી] શેર વળનનું માપ (ર)
 (શે) [?] શણનું ખી
 શેરિયા પું શેર વળનનું કાટલું, જેરીકા
 શેરી સીં [દે સેરી, સરં મ] સાકડી ગલી
 (ર) કળિયુ, પોળ
 શેરીકો પું [શેર પરથી] સેરનું કાટલું, શેરિયા
 શેરો (શેરો) પું [અ ગરજા? સરં મ ગેરા]
 અચ્છ વગેરે પર અધિકારીએ દૂ + મા કરેલું
 ટિપ્પણ [-કરવો, -મારવો = ટિપ્પણ કરવું,
 તે તરીકે કાઈ લખવું]
 શેલડી સીં જીઓ શેરડી
 શેલ (-લો) પું [શેલું ઉપરથી? કે દે સેલિ
 = રબજી - દારડું ઉપરથી (ખેતર બરનાર) ?]
 નમીનદારનો મહેનો, તલાટી (ર) પ્રાણલોની
 એક અડક [દેરડું, વિચરડું
 શેલવું (શે?) અંકિં [જીઓ સહેલ (અ. સેર)]
 શેલવો પું 'શેલત'ન લધુતાવાચક રૂપ
 શેલાયું નં [દે સેલિ = દારડું, સરં હિં
 સેલ; મ સેલી] (કા) નોજણ, નોઝણ,
 શેલો (?) [એક કીમતી વસ્ત્ર
 શેલારી સીં [શેલું ઉપરથી, સરં મ] સીઓનું
 શેલારો પું [જીઓ હેલારો] (કા) પાણીમાં
 આગળ ધપવા શરીરનો હેલારો મારવો તે
 શેલાસાડી સીં [શેલ + સાડી] જીઓ સેલાસાડી
 શેલી સીં [દે સેલિ = દારડું, સરં મ શેલ;
 હિં. સેલ = દાર - દારડું] ચક્રમકથી દેવતા
 પાડવાની દેરડી (ર) લક્ષ્મી રાખ
 શેણ નં [સરં હિં સેલા, મ શેલા (સ ચેલ ?)]
 કસખી ઉપરણો - ખેસ (ર) [અમુક કામની]

વિધવાએ પહેરવાનો ખાસ એક સાલ્લો (૩)
 સીએનુ કસખી પાલવવાળું એક કીમતી વસ્ત્ર
 શેલો: પું [બુઓ શેલો] કોઢતી વખતે ગાયને
 પગે બાવવાનું દેરકું [-ખાંધવો, વાળવો]
 શેલોત પું [બુઓ શેલત] શેલત તલાટી
 શેવ સ્ત્રીં [સરં હિં. સેવ; મ શેવ] સેવ, ચણના
 લોટની લાખી સળી જેવી એક તળેલી વાની
 (૨) ઘઉંની કરાતી એ જ આકારની એક વાની.
 [-જણવી = ઘઉંની કણકાથી સેવખનાવવી.]
 ઠનાંઠિયા પું બંબં વં [સરં મ. શેવ-ઠાટી]
 શેવ ને ગાઠિયાનું બેયું ચવાંણુ ઠમમરા પું
 બંબં શેવ ને મમરાનું બેયું ચવાંણુ
 શેવટ નં [સરં મ (સ. સીમાન્ત ?)] + છેવટ;
 અત; પરિણામ -ટે અં + છેવટે
 શેવડી સ્ત્રીં [સં સેવક, પ્રા. સેવય પરથી, સરં
 મ શેવડા] જૈન સાધુડી -ડો પું જૈન સાધુ
 શેવાલ (-ળ) સ્ત્રીં [સં. લીલ, સેવાળ (૨) [સ.
 સ્વેદ] બાક, વરાળ (૩) [સરં મ શેવલ =
 ડીટાને ભાગ] શિમની નસ. [-જણવી =
 લીલ થવી - બાજવી]
 શેવાળવું સંકિં [બુઓ શેવાલ, સરં મ.
 શેવાળે = પુષ્ટ થવું] રળવું, કમાવું (૨)
 સંકળતા પૂર્વક પાર પાડવું (કામ)
 શેવાળિયું વિં [શેવાળ' પરથી] શેવાળવળું
 (૨) આછી વરાળ નીકળતી હોય તેવું
 શેવું વિં [સરં મ. શેવ = બીબી લાખી લીટીમા]
 ઢાળપડતું (૨) નં આડો ચાસ [-ને ચરાળ
 બાણુતો નથી = પ્રાયશ્ચિત્ત - નજવી બાખતની
 પશુ માહિતી નથી]
 શેશવા પું બંબં વં વધારેલા ચણા
 શેષ વિં [સં] વાકી રહેલું (૨) પું (સ)
 શેષનાગ (૩) શેષ ભાગ (૪) સ્ત્રીં પ્રસાદ (૫)
 [મ] ભાગાકારમા વપતી રકમ. ંશાથી પું
 [સં] (સ) વિંણુ ંશિદ્વાંત પું 'રિમેઇન્ડર
 ધિયરમ' (ગ) -પા પું એક છંદ (૨)
 સ્ત્રીં દેવને ચકાવેલા ફૂલ વગેરેનો પ્રસાદ
 શેહુ (શે) સ્ત્રીં [બુઓ શાહ] હરાવવું તે, દબાવવું તે
 (૨) દાખ, છાપ, (૩) શેતરૂળની રમતમા સામાના
 રામને નાસવું પડે તેવી રીતે પોતાનું મહેલું

ગોઠવવું તે (૪) પતંગના પેચ ચાપ ત્યારે એકદમ
 દેરી જવા દેવી તે [-આપવી, દેવી = શેહની
 અસર કરવી. -આપવી, પડવી, લાગવી =
 દબાવું; શેહની અસર થવી -ખાઈ જવું =
 સાવડરી જવું. -છોડવી, મૂકવી = પતંગની
 શેહ માટે દેરી જવા દેવી] ંબેર, ંમાર
 વિં બળવાન, બહાદુર ંબેરી સ્ત્રીં વીરતા;
 બહાદુરી (૨) જખરદારી. ંમાત વિં શેહથી
 માત [કરનાર
 શેહુ પું ['શેહ' કે 'છેહ' પરથી] જાની ગોઠવણ
 શેળો: પું એક ભાતનું પ્રાણી [(પ્રશ્નાર્થક)
 શેં (રોં) અં (પ) શાકારણે, શાથી (૨) શા માટે
 શેંટલો (રોં) પું [સં. શટ્ટ] બુઓ છેંટલો, સેતલો
 શેષ વિં [સં] શિક્ષણને યોગ્ય; શિખાઉ
 શેષ્ય નં [સં] શિક્ષણ
 શેત્ય નં [સં.] ઠંઠકં
 શેવિદ્ય નં [સં.] શિથિલતા, મંદતા, ઢીલાશ
 શેલ પું [સં] પર્યત. ંકન્યા, ંભ, ંતનયા,
 ંસુતા સ્ત્રીં (સ) પાર્વતી. ંરાજ, -લેશ
 પું [+ ર્શ] (સં) હિમાલય [ધખારત
 શેલી સ્ત્રીં [સં] દખ, રીત (૨) લખાણની રીત;
 શેવ વિં [સં] શિવ સંબધી (૨) પું શિવમ્ત્ર
 શેવલિની સ્ત્રીં [સં] નદી
 શેશવ નં [સં] બાળપણ
 શેક (રો) પું [વ.] બુઓ શેખ
 શેક (શેક) સ્ત્રીં [સરં હિં સાક, -ત્ત (સં.
 સપત્તી)] પતિની ખીજ સ્ત્રી ંડો પું બીજ
 પતિ. ંખમરું નં મરેલી શેક નડે નહિ એમ
 આની ગણામા પહેરાવું માંણિયુ કે ઘરેણું
 ંફેલ, ંલટ સ્ત્રીં સ્ત્રીંને કપાળે આગળપડતી
 આવવી વાળની લટ (એ જેને હોય તેને શેક
 ન આવે, કે એ પતિ પહેલા ગુજરી નય,
 એવી માન્યતા છે)
 શેક પું [સં] ખેડ; દિલગીરી; કંતાપ (૨)
 મરણ પછી શેક વ્યક્ત કરવાનો લોકાચાર.
 [-કરવો, ધરવો = ખેડ કરવો, -પાળવો =
 મરણ પાછળ શેકનો લોકાચાર પાળવો
 (જેમ કે ઉત્સવપ્રસંગમા કે એમ ને એમ
 બહાર ન નીકળવું, કાળું વસ્ત્ર પહેરવું

વગેરે.) - મૂકવો = મરણ પાછળ શોકનો
 જે લોકાચાર ધારણ કર્યો હોય તે મૂકી,
 ચાલુ અવધાર રાક કરવો.] ઠકારક, ઠકારી,
 ઠગનક વિન્ શોક ઉત્પન્ન કરનાર. -કાઝિ
 પુન્ [+ઝગિ] શોકરૂપી ઝગિ -કાતુર,
 -કાર્ત(-ર્ત) વિન્ [+આતુર, આર્ત] શોકથી
 પીડિત -કાવિષ્ટ વિન્ [+જાવિષ્ટ] શોકથી
 ઘેરાયેલું -કિ(-ઝિ)કું નન્ જુઓ સોગિયું
 શોકી(-ખી), ઠન (શો)[ઝ] વિન્ શોખીન
 શોખ (શો) પુન્ [જુઓ શોક ઝ.] હોસ, ધમ્મ,
 કોડ (ર) મોજમલ; રગખાજ [-કરવો,
 મારવો]. -ખી(ઠન), -ખીકું વિન્ શોખ
 કરનાર, શોખ મારનાર
 શોખ પુન્ [જુઓ શોક સં.] સોગ, શોક, -ગિયું
 વિન્ શોકવાળું; શોક કરનાર (ર) શોકરૂઠક
 (૩) નન્ શોકરૂઠક વસ્ત્ર-સાદેશો; સોગિયુ
 શોગટાખાજ સ્ત્રીન્ [શોખદું + ખાજ] એક રમત
 શોગટી સ્ત્રીન્, -કું નન્ [સં સારી + કાઠ ?
 સરન્ મ સોક(-ગ)ટી] શોગટાખાજનું મહોર
 શોગુનાઈ સ્ત્રીન્ શોગૂનનું પદ કે કારભાર
 શોગૂન પું [ફ] મરાઠા રાજ્યના પેશ્વા જેવો
 જાપાનનો (પૂર્વે હોતો) મુખ્ય પ્રવાન
 શોચ પુન્ [મં જુચ્ શો- (ર) ફિકર (૩) પતતાવો
 શોચક વિન્ [સં.] ગોચ કરાવનાર
 શોચન નન્ [સં] શોચ કરવો તે, -ના સ્ત્રીન્ શોચ
 શોચનીય વિન્ [સં.] શોચ કરવા યોગ્ય
 ગોચવુ સન્કિન્ [સં જુચ્, સરન્ હિં શોચના,
 મ શોચર્ણ] શોચ કરવો (ર) વિચારવું
 શોચ્ય વિન્ [સં] શોચનીય
 શોણુ વિન્ [સં] રાતુ (ર) નન્ લોહી
 શોણિત નન્ [સં.] લોહી
 શોથ પુન્ [સં] સોજ
 ગોધ પુન્; સ્ત્રીન્ [સં.] શોધવું તે, ખોળ,
 તપાસ (ર) શોધેલી વસ્તુ. ઠક વિન્ (ર)
 પુન્ શોધ કરનાર. ઠકો પુન્ દૂત, લસૂસ.
 ઠખોળ સ્ત્રીન્ શોધવુ તે, તપાસ કરવી તે
 શોધન નન્, ઠના સ્ત્રીન્ [સં] શોધવું તે (ર)
 સ્વચ્છ કરવું તે, શુદ્ધિ (૩) પરીક્ષા. ઠપદતિ
 પુન્ શોધખોળ કરવાની પદ્ધતિ

શોધવું સન્કિન્ [સં. જુષ] ખોળવું, તપાસ કરવી
 (ર) પરીક્ષા કરવી (૩) કોષ દૂર કરવા; શુદ્ધ
 કરવું (૪) ન જાણેલી વસ્તુ નવી ખોળી કાઢવી
 શોધ+શોધા સ્ત્રીન્ [શોધવુ પરથી] ઉપરાઉપરી
 શોધ, ખોળખોળ, શોધાશોધ
 શોધાઈ સ્ત્રીન્ [શોધવુ પરથી] શોધવાનું મહેન-
 તાણુ. -શોધ સ્ત્રીન્ ખોળખોળ
 શોધિત વિન્ [સં] શોધેલું, ખોળેલું (ર) તપાસેલું
 (૩) શુદ્ધ કરેલું
 શોધર પું [ફ] 'મોટર હાકવાનો ધવો કરનાર
 શોભન વિન્ [મં] સુશોભિત, સુદર (ર) મમળ
 શોભવું અન્કિન્ [સં જુમ્] મુંદર દેખાવું (ર)
 જાજવું લાયક હોવું કે દેખાવું
 શોભા સ્ત્રીન્ [મં] સુદર દેખાવ. સૌન્દર્ય (ર)
 [લા.] પ્રતિષ્ઠા, આભર [-આપવી = શોભાવવું
 -લેવી = લહવો લેવો (ર) માન ખાટવું]
 ઠયમાન વિન્ [મં.] શોભીત; શોભાવાળું.
 ઠળ(-ળુ) વિન્ શોભીત. ઠવપદ વિન્
 [+માલ્પદ] શોભાવે તેવું -ભિત વિન્ [સં]
 સુદર, શોભતુ (ર) શણગારાયેલું -ભીતું નન્
 શોભતુ, સારું દેખાતું
 શોર પું [ફ] કોલાહલ; ઘોષાટ ઠગુલ [ફ],
 ઠખકોર પું પ્રસાહલ ઠગુ અન્કિન્ (પ.)
 શોર કરવો
 શોલો પુન્ [મં જુમલહ; સરન્ હિં શોલ] ભડકો
 શોપ પુન્ [મં] શોષાવું તે, પ્યાસ, સોસ
 [-પદવો = તરસથી ગળું સુકાવું] ઠક વિન્
 શોષી લેનાર. ઠજુ નન્ શોષવું તે, શોષાવું તે
 શોપવું સન્કિન્ [સં. જુષ] ચૂસી લેવું, ચૂસી
 સૂકું કરી નાખવું [સુમર્ધ જવું
 શોપાવું અન્કિન્ [શોષવુંનું કર્મણિ] સુસારું;
 શોપિત વિન્ [મં] શોષાઈ ગયેલું
 શોઠવું અન્કિન્ જુઓ સોઠવું
 શૌચ નન્ [સં] સ્વચ્છતા, પવિત્રતા (ર) મલોત્સર્ગ
 [-જપુ = મળોત્સર્ગ કરવા જપુ, ઝાડે કરવા
 જપુ] ઠદ્ધ પુન્ પાપખાતુ, સંકાસ ઠશાચ
 નન્ શૌચનું-સ્વચ્છતાનું શાસ્ત્ર, સેનિટેશન
 ઠસુધાર પુન્ શૌચની દેવો, પદ્ધતિ ઠન્મા
 સુધારો. -ચાચાર પુન્ [+આચાર] શુદ્ધ

કરવાનો વિવિ (૨) શૌર્ય જાળવવાનો આચાર
 શૌરકથા સ્ત્રી [સ] શૌર્યની કે શૂરની કથા
 શૌરસેની સ્ત્રી [સં] એક પ્રાકૃત ભાષા
 શૌર્ય નં [સ] શૂરતા, પરાક્રમ, બહાદુરી.
 ંગીત નં વીરરસનું ગીત, શૌર્યનું વણ નાતમક
 કે પ્રેરણાત્મક ગીત
 શૌહર પું [ફા.] સ્વામી; પતિ
 સ્મશાન નં [સં.] મહા બાળવાનું સ્થાન.
 ંભૂમિ(-મી) સ્ત્રી મસાણું ંવૈરાગ્ય પું
 [લા] ક્ષણિક વૈરાગ્ય. -નિચો પું ડાહ્ય;
 મસાણિયો -ની વિં સ્મશાનનું, -ને લગતું
 સ્મશુ સ્ત્રી [સં.] દાઢી (૨) મૂઝ
 સ્થામ વિં [સં.] કાળુ (૨) પું કાળો રગ (૩)
 (સં) શ્રીકૃષ્ણ ંકલ્પ પું કાળા કાન અને
 કાળા પૂછડાવાળો ઘોળો ઘોડો ંકલ્પાણુ
 પું એક નાગ. ંહા વિં હીલુ (૨) ંળું,
 શામળુ ંસુ દર પું (સં) શ્રીકૃષ્ણ. -મા
 સ્ત્રી સોળ વર્ષની જુવાન સ્ત્રી -મિકા સ્ત્રી
 [સં] કાળાશ (૨) હલકી ધાતુનું મિશ્રણ
 સ્થાહ, ંક પું [સં.] સાળો
 સ્થેન પું [સં.] બાજ (૨) સંગીતમાં એક
 અલકાર. -ની સ્ત્રી બાજની માદા
 અદ્ધા સ્ત્રી [સં] આરથા, વિશ્વાસ ંધન વિં
 અદ્ધાપી ધનવાળું, અદ્ધાપ્રધાન, અદ્ધાળુ.
 ંહાજિ સ્ત્રી અદ્ધાજનિતકે અદ્ધાપૂર્ણ ભક્તિ.
 ંહુ(-ળુ) વિં અદ્ધાવાળું. -દ્ધાજિ સ્ત્રી
 [† જજલિ] અદ્ધાપૂર્વક આપેલી અંબલિ (અદ્ધ
 તરીકે) -દ્ધેય વિં [સં.] અદ્ધા રાખવા યોગ્ય
 અમ પું [સં] થાક (૨) મહેનત; તકલીફ.
 [-પડવો, પહોંચવો, હાજવો=યાકડું,
 મહેનત પડવી -ઉઠાવવો, લેવો=મહેનત
 કરવી ંજવન નં અમજવી જવન.
 ં(-મોપ)જવી વિં [† (અપ)જીવી]
 શારીરિક શ્રમ કરીને શુભરાત મેળવનાર (‘શુદ્ધિ-
 જવી થી ઊલટું’ ંવિભામ પું કામ કરવાની
 મહેનતના ભાગ પાડવા ને, તેની વહેંચણી
 ંસાધ્ય વિં શ્રમ કરવાથી જ મળી શકે એવું
 અમજુ પું [સં] ંદ્ધ કે જૈન સાધુ ંસંસ્કૃતિ
 સ્ત્રી ંદ્ધ અને જૈન કાળમાં પ્રવર્તેલી

સંન્યાસપ્રધાન સંસ્કૃતિ. -જી સ્ત્રી સાધ્વી
 અમિત વિં [સ] મહેનત કરીને થાકેલું
 અમોપજવી [સં.] જીઓ અમજવી
 અવણુ નં [સં.] સાલળનું તે (૨) વેદાધ્યયન
 (૩) બાવીસમું નક્ષત્ર (૪) પું કાન (૫) (સ)
 અધ માળાપને કાવડના બેસાડી તીર્થયાત્રા
 કરાવનાર-અધક મુનિના પુત્ર ંગોચર
 વિં કાનથી સાલળી શકાય તેવું. -જી દ્વિય
 સ્ત્રી [† જન્દિય] કાન [કરવું
 અવડું સંકિં [† જી] (૫.) સાલળનું, અવણ
 આદ્ધ નં [સં] પિતૃઓની તૃપ્તિ માટે અદ્ધાથી
 કરાવી તર્પણક્રિયા ંકર્મ નં, ંક્રિયા
 સ્ત્રી આદ્ધ કરવું તે (૨) આદ્ધની ક્રિયા ંદિન
 પું આદ્ધનો દિવસ
 આપ પું [જીઓ શાપ] શરાપ [જિખખુ
 આમજીર પું [સં.] વીસ વર્ષ નીચેનો બૌદ્ધ
 આમજીય નં [સં.] અમજપણું, સંન્યાસ
 આવક વિં સં સાલળનાર (૨) પું જૈન કે
 બૌદ્ધ ગૃહસ્થ
 આવણુ પું [સં] વિક્રમસવતનો ૬૨મો
 મહિનો (૨) (સ) અવણ ૫ (૩) અવણ કરાવવું
 તે. ંકીટ પું આવણમાં નીપજતો કીટો.
 [-ભાદરવો વહેવો=ચોધાર આસુ ચાલવા.]
 ંવર્ગ પું મુખ્યત્વે અવણથી લણવાનો કે
 લણાવવાનો વર્ગ (અમુક મર્ગાદિત સમયનો
 વર્ગ કહાય છે તેવો). -જી સ્ત્રી આવણ
 મહિનાની પૂનમ, બળેવ
 આવિકા સ્ત્રી [સં.] આવક-જૈન કે બૌદ્ધ-સ્ત્રી
 આઁય વિં [સં] સાલળવા યોગ્ય (૨) સાલળીને
 માણવાનું નાટક (‘દરમંથી ઊલટું)
 આંત વિં [સં] થાકેલું -તિ સ્ત્રી [સં.] થાક
 શ્રી પું [સં.] લખાણના આરભમાં વપરાતો
 મગળ શબ્દ (૨) ‘શ્રીમાન, શ્રીમતી’નો સંક્ષેપ
 (નામની આગળ લગાડતો આદર બતાવનારો
 શબ્દ) (૩) એક રાગ (૪) સ્ત્રી (સં) લક્ષ્મી
 (૫) સૌંદર્ય; શોભા (૬) ધર્મ, અર્થ અને કામ
 એ ત્રણ પુરુષાર્થ ંક ંક પું (સ) શિવ,
 મહાદેવ ંકાર વિં સુંદર, મહેનત, ઉત્તમ
 (૨) પું શ્રી શબ્દ ંકાંત પું (સં.) વિંજી

૦ખંડ પું ૦ મોર, શિખ હી (૨) શિખ ડ (૩)
 ન૦[સં] ચદન. ૦જ પું(માનાર્થે યં વં)
 પ્રભુ વિષ્ણુ (૨) (સ) સહભર્તૃદેવતામી.
 ૦મણેશાય નમઃ શંખ ૦ (મગળ તરીકે)
 ગણેશને નમસ્કાર (૨) પું યં વં [લા.]
 પ્રારભ. ૦ધર પું (સ) લક્ષ્મીનાથ, વિષ્ણુ
 ૦પતિ પું ધનવાન માણસ ૦પાત પું
 સંન્યાસી, સાગી ૦પાય વિન્નામ પૂવે માન-
 વાયક પૂર્વગ (ધન, ધાન્ય, પશુ, પુત્ર અને
 દીર્ઘાયુષ એ પાંચ શોભા) ૦ફળ નં નાળિયેર
 [-આપણું = રત્ન આપવી, બરતરફ કરવું]
 ૦ફળી સ્ત્રી નાળિયેરી. ૦મત(-હ) વિં
 શ્રીમાન ૦મતી વિં સ્ત્રી ૦ 'શ્રીમાન'નું
 સ્ત્રીલિંગ ૦મત્તા સ્ત્રી[સં] શ્રીમતાઈ ૦મદ
 વિં જુઓ શ્રીમત(૨)ધનના મહવાણું(૩)પું
 ધનનો મદ ૦મત વિં તવગર (૨)
 રાજઓતા નામ આગળ મુકાતો રાજ
 ૦મંતાઈ સ્ત્રી ૦ શ્રીમતપણું ૦માન વિં
 ધનવાન (૨) શોભાવાન (૩) નામની આગળ
 મુકાતો આદરસૂચક રાજ. ૦મુખ નં લબ્ધ
 અને મુદ્દર મુખ, પૂજ્ય અને પવિત્ર પુરપત્તું
 મુખ ('આપ પોતે, સ્વમુખે' એમ માનાર્થે
 વપરાય છે) ૦મુત વિં શ્રીમાન, પુરુષના
 નામ આગળ મુકાતો આદરસૂચક રાજ
 ૦રંઝ, ૦શ + રંઝ પું (સં) વિષ્ણુ
 મુત વિં [સં] સાલળેલું. ૦લેખન નં
 સાલળીને લખવું તે, 'હિકેશન'
 શ્રુતિ સ્ત્રી [સં] સાલળવું તે (૨) કાન (૩)
 સાલળેલી વાત, કિવદતી (૪) વેદ (૫) ધ્વનિ,
 અવાજ (૬) નાદનો એક ભેદ (સંગીતમાં તેવી
 ૨૨ શ્રુતિ છે) ૦કડુ વિં કાનને અગ્રિય
 લાગે તેવું કર્ણકકાર. -ત્યનુપ્રાસ પું
 [+જનુપ્રાસ] સમતીય વ્યજનોની આવૃત્તિ
 -એક રાજકાલકાર (કા શા.)
 શ્રેદી સ્ત્રી[સં] (ગ) 'પ્રોચેશન'. ૦ફલ(-ળ)
 શ્રેદીના સરવાળો
 શ્રેણિ(-ણી) સ્ત્રી [સં] પક્ષિ, હાર
 શ્રેય નં [સં] મોક્ષ (૨) કલ્યાણ; હિત, શુભ
 ૦રકર વિં[સં] શ્રેય કરે એવું. ૦રકામ વિં

[સં] શ્રેય ધર્યનાર. ૦રકારિતા સ્ત્રી [સં]
 ૦રકારી વિં [સં] શ્રેયસ્કર [૦ત્ત્ર નં
 શ્રેષ્ઠ વિં [સં] સર્વોત્તમ, ઉત્કૃષ્ટ ૦તા સ્ત્રી,
 શ્રેષ્ઠી પું [સં] ગેઠ, મહાજનનો આગેવાન
 શ્રોણિ(-ણી) સ્ત્રી [સં] યાપો, નિતબ
 શ્રોતા પું [સં] સાલળનાર ૦જન પું ૦, નં,
 ૦(-ત્ત)વર્મ પું સાલળનારો સમુદાય
 શ્રોત્ર પું ૦, નં [સં] કાન -ત્રિય વિં[સં] વેદ
 ભણેલો(૨)પું વેદાધ્યાસી બ્રાહ્મણ -ત્રિયત્વ
 નં -ત્રી વિં(૨)પું [સં] જુઓ ઓત્રિય
 (૩) સ્ત્રી ૦ શ્રોતાનું સ્ત્રીલિંગ
 શ્રોત વિં [સં] શ્રુતિ કે કાનને લગતું (૨)
 શ્રુતિ કે વેદ સંબંધી, વેદે દરમાવેલું
 સ્લય વિં [સં] લીલું, પોચું, નરમ (૨)
 શ્રુતિ કે વેદ લખડી પડેલું (૩) છૂટું, વીખરાયેલું
 સ્લાધા ધીં [સં] વખાણ, સ્તુતિ, પ્રશંસા
 સ્લ વ્ય વિં[સં] વખાણવા યોગ્ય, પ્રશંસાપાત્ર
 સ્લિષ્ટ વિં[સં] ભેડેલું; ભેટેલું, મળેલું (૨)
 સ્લેવવાણું ૦તા સ્ત્રી
 સ્લીપદ નં [સં] હાથીપગાનો રોગ
 સ્લેષ પું [સં] બે અર્થવાળા શબ્દોનો
 પ્રયોગ (૨) આલિંગન -પાલકાર પું
 [+અલકાર] સ્લેષવાળો અલકાર (કા શા.)
 સ્લેષમ નં [સં] કંઠ
 સ્લોક પું [સં] ચાર ચરણનું પદ (૨)
 અનુબંધ હંડું પદ (૩) [સમાસને અતે]
 કીર્તિ, યશ (ઉદા. પુણ્યસ્લોક) ૦ખદ્ધ
 વિં સ્લોકમાં ગોઠવેલું કે રચેલું -કાઈ
 પું [+અર્થ] અર્થો સ્લોક
 સ્વપય, સ્વપાક પું [સં] મહાળ
 સ્વચર પું [સં] સસરો
 સ્વશ્રૂ સ્ત્રી [સં] સાસુ
 સ્વસન નં [સં] શ્વાસ લેવા તે (૨) પવન
 સ્વસવું સંકિં [સં] શ્વસ -શ્વાસ લેવા, જીવવું
 સ્વસિત વિં [સં] શ્વાસ દ્વારા લીધેલું કે
 મૂંધું (૨) હાડી ગયેલું (૩) નં શ્વાસ
 સ્વાન પું [સં] કૂતરો ૦નિદ્રા સ્ત્રી ૦ કૂતરાની
 હાથ અર્ધનિદ્રા અવસ્થા ૦વૃત્તિ સ્ત્રી
 હડે થવા છતાં હકડો મળતાં દાડવાની વૃત્તિ

-ની સ્ત્રી + કૂનરી

સ્વાપદ નં [સં.] શિકારી પ્રાણી

સ્વાસ પું [સં.] નાકથી વાયુ લેવા મૂકવો તે
(૨) હમ, હાફ (૩) વર્ણના એક બાહ્ય
પ્રયત્ન (વ્યા) (અઘોષ વર્ણને શ્વાસ પાણ
કહે છે) [-ઉપડવો = નેરથી સ્વાસોચ્છ્વાસ
ચાલવો (૨) મરણ પહેલા પ્રાણવાયુનું
નેરથી ચાલવું -કાઠવો = શ્વાસ બહાર
કાઢવો. -કાઠી નાખવો = હમ કાઢવો;
થકવું (૨) મરણતોલ કરવું. -ખાવો =
આરામ લેવો. -ચૂટવો = સ્વાસોચ્છ્વાસ
રોકવો -રૂધવો અથવા અમુક ધીમી ગતિએ
ચાલવા દેવો -ઘેરાવો = કંઠે પ્રાણ આવવા
(૨) જીવ મળવો, વિશ્વસ સંપાદિત થવો
-ચડવો = શ્વાસ બરાવો (૨) હમ ઉપડવો.
-ચાલવો = જુઓ શ્વાસ ઉપડવો. -દાખવો
= શ્વાસ ધૂટવો -બહાર કાઢતાં જગી =
જિંદગીની છેલ્લા ઘડી સુધી. -ભરાવો =

શ્વાસોચ્છ્વાસ નેરથી ચાલવો. -મારવો
= શ્વાસ ધૂટવો. -મૂકવો = આરામ લેવો (૨)
ગુજરી જવું -દાઈ નાખવો = જીવ ખાવો;
સતાવવું. -લેવો = અંદર શ્વાસ લેવો (૨)
વિસામો ખાવો] ૦નળી સ્ત્રી જે દ્વારા શ્વાસ
કેદસામાં જાય છે તે નળી ૦ પ્રસ્વાસ,
-સોચ્છ્વાસ [+ ઉચ્છ્વાસ], -સોશ્વાસ
[+ ઉશ્વાસ] પું શ્વાસ લેવા અને
મૂકવો તે

સ્વેત વિં [સં.] સફેદ. ૦કેતુ પું (સં.)
ઉદાલક મુનિનો પુત્ર. ૦ઠીપ પું પુરાણો
પ્રમાણે ભૂમંડળના અંદાર ભાગોમાંનો એક.
૦પત્ર પું અમુક હકીકત વિષે ખયાન અપતો
સરકારી ખરીતો ૦પિડ પું 'પિટ્યુટરી
ગ્લેન્ડ'. -તાંબર પું [+મંત્ર] સફેદ વસ્ત્રવાળો
(૨) જૈન ધર્મીનો એ નામનો એક સપ્રધાય કે
તેનો અનુયાયી. -તાંબરી વિં સ્વેતાખરું,
-ને લગત

પ

પ પું [સં.] ચાર ઊભાક્ષરોમાંનો (૮ વર્ગનો)
ખીજો. ૦કાર પું ૫ અક્ષર કે તેનો ઉચ્ચાર
૦કારાંત વિં છેડે પકારવાળું
પટ વિં [સં] ષટ્, -ઢ્, -ઘ્] છ
પટક નં [સં.] છનો સમૂહ; છકડું
પટકણું વિં [સં.] છ કાન વડે સંલગાયેલું
પટકર્મ નં [સં.] ૫૦ વં બ્રાહ્મણનાં છ કર્મ;
અધ્યાયન, અધ્યાપન, દાન પ્રતિગ્રહ, યજ્ઞન
અને યાજ્ઞન (૨) તાત્ત્વિક છ કર્મ: ભરણ,
મરણ, ઉચ્ચાટન, મોહન, સ્તભન અને
વિધ્વંસન (૩) યોગના: ધૌનિ, બરતી, નેતી,
નૌલી, ત્રાટક અને કપલલતી
પટકોણ પું, -કોણકૃતિ સ્ત્રીં [સં.] છ
ખૂણવાળી આકૃતિ. 'હઝોગોન' (ગ)
પટ્યક નં ૦ ૫૦ શરીરમાં ગુદાથી બહારપડ
સુધીના મનાતા છ ચક્રો મૂળાધાર, લિંગ,
નાભિ, હૃદય, કંઠ, મૂર્ધ (યોગ). -ડી વિં
પટ્યકવાળું
પટ્પદ વિં છ પગવાળું (૨) છ પડવાળું

(કાવ્ય) (૩) પું ૦ ભમરો -ડી વિં છ પડવાળું
(૨) સ્ત્રીં ભમરી (૩) છ પડવાળું કાવ્ય
પટ્પાસ નં ૫૦ ૫૦ [સં.] જુઓ પદ્દર્શન
પટ્પાંપતિ સ્ત્રીં [સં.] વેદાતના અધિકારીમાં
હોવા જોઈતા છ ગુણ: શમ, હમ, ઉપરતિ,
તિતિક્ષા, શ્રદ્ધા, સમાધાન
પટરિ પું [સં.] પટરિપુ
પડગ નં ૫૦ ૫૦ [સં] વેદના છ અંગ
(શિક્ષા, કલ્પ, વ્યાકરણ, નિરુક્ત, છંદ, નયોનિષ)
પઠાનન પું [સં.] (ધ.) કાર્તિકેય
પડ્પતુ સ્ત્રીં છ ઋતુઓ (વસંત, ગ્રીષ્મ, વર્ષા,
શરદ, હેમંત અને શિશિર)
પડ્પુણ પું ૦ ૫૦ ૫૦ [સં] છ બુદ્ધિ (રાજ્યનીતિના:
સવિ, વિગ્રહ, યાન, આસન, દ્વેષીલાવ અને
સમાશ્રય. ઈશ્વરનાં ધર્મ, યશ, વીર્ય, શ્રી,
જ્ઞાન, વૈરાગ્ય) [પહેલો (સા)
પડ્પુ પું [સં] સગીતના સપ્તસ્વરોમાંનો
પદ્દર્શન નં ૫૦ ૫૦ [સં] વૈદિક તત્ત્વજ્ઞાનનાં
છ દર્શનો (સામ્ય, યોગ, ન્યાય, વૈશેષિક,

મીમાસા અને વેદાત)
 પડ્મામ પુ[સં] જહો ભાગ(૨) પહેલાના વખત-
 ના મહેસૂલ તરીકે લેવાતો હોયજો જહો ભાગ
 પડ્માવ પું ૦ ૫૦ ૧૦ [સં] શરીરના છ વિકાર
 કે અવસ્થાઓ: જન્મવુ, હોવું, વધવું,
 વિપરિણામ પામવું, અપક્ષય થવો, અને નાશ
 પડ્મુજ વિં [સં] છ ભુલવાળો (૨) પું ૦
 પડાણ. -ભ વિં સ્ત્રી (સં.) દુર્ગા
 પડ્ય ન નં [સં] કાવતર
 પડ્સ પું ૦ ૫૦ ૧૦ [સં] છ રસ (મીઠો, ખારો,
 ખાટો, તીખો, કડવો અને તૂરો)
 પડ્મ પું ૦ ૫૦ ૧૦ [સં] છ મુખ્ય રાગ (જુઓ
 ખટરાગ) [સંગીત]
 પડ્પુ પું ૦ ૫૦ ૧૦ [સં] પડરિ; મનુષ્યના છ
 આતર શત્રુઓ (કામ, ક્રોધ, લોભ, મોહ મદ
 અને મત્સર)
 પડ્પા અં [સં] તડખૂય
 પડ્વર્ગ પું જુઓ પડ્પુ
 પડ્માસ પું [સં] છ માસનો ગાળો

સ

સ પું [સં] ચાર ઉભાક્ષરોમાનો (ત વર્ગનો) ત્રીજો
 (૨) નામ પૂર્વે લાગતા પ્રાય- 'સાથે, સહિત'
 કે કયાક 'સમાન' અર્થમા બહુજોડિ સમામ
 બનાવે છે ઉદાં સકુંડા, સપિડ. ઠકાર
 પું [સં] સ અક્ષર કે એનો ઉચ્ચાર
 ઠકારાંત વિં [અત] અતે સકારવાળુ
 સ [સં સુ] એક પૂર્વગ 'સુ, સાર' એ અર્થમા.
 ઉદાં સમત, સપૂત
 સર્ધ પું [સં સુચિક, પ્રા સૂઝ] સોઈ, દંચ
 સર્ધસ પું [જુઓ સર્ધસ] ઘોડાવાળો, રાવત
 સકટમ વિં જુઓ સાકટમ
 સકટ પું સંકિં [પ્રા સંકટ, સંકુડ (સં
 સંકટ, સંકુટ) ઉપરથી, સરં હિ સંકુડના]
 તાણીને બાધવું
 સકન સ્ત્રી જુઓ સગન
 સકરંદ નં [પ્રા સકરા (સં શર્કરા) કે ફા
 શકર + કં, સરં હિ સકરકદ] મીઠા રવાદ-
 વાળુ એક કં, શક્તિયું

પદ્મુખ પું [સં] (સ) કાર્તિકેય; પદાનન
 પદિ સ્ત્રી [સં] સાઠ ઓપૂર્તિ સ્ત્રી [સં] સાઠ
 વર્ષ પૂરા થવા તે કે તેતુ પર્વ
 પદ વિં [સં] જહો -છાંશ પું [અંશ] જહો
 ભાગ. -છી સ્ત્રી જહ (૨) જહો વિભક્તિ (૩)
 બાળકના જન્મનો જહો દિવસ
 પદ્યુ નં, -પો પું પકાર
 પંડ પું [સં] નપુસક
 પાડવ વિં [સં] છ સ્વરનો (રાગ કે તાન)
 પોડશ વિં [સં] સોળ. ઠકલા(-ળા) સ્ત્રી
 ૫૦ ૧૦ (ચદ્રની) સોળ કળાઓ -શી સ્ત્રી
 સોળનો સમૂહ (૨) સોળ વર્ષની નવચૌવના
 (૩) દશ મહાવિદ્યાઓમાની એક (૪) મરેલા
 પાછળ કરાતુ એક કર્મ, જે મૃત્યુ બાદ દશમે
 કે અગિયારમે દિવસે કરાય છે -શોપચાર
 પું ૦ ૫૦ ૧૦ [અપચાર] પૂજનના ૧૬ ઉપચાર
 (આવાહન, આસન, અર્ધપાદ, આચમન,
 મધુપક, રનાન, વસ્ત્રાલરણ યજ્ઞોપવીત, ગંધ,
 ધુપ, ધૂપ, દીપ, નૈવેદ્ય, તામ્બૂલ, પલિકમા, વદન)

સકરકોણું નં [સકર (જુઓ 'સકરકંઠ'મા)
 + કોણું] મીઠું કોણું (ભૂર કોણું નહિ)
 સક(-ક)રેટી સ્ત્રી જુઓ શકરેટી
 સક(-ક)રપારો પું જુઓ શકરપારો
 સકર્મક વિં [સં] જેને કર્મ હોય તેવું (ક્રિયાપદ)
 સકર્મી વિં [સ (સં સુ) + કર્મન્, સરં હિ.
 સુકર્મી] ભાગ્યશાળી, નસીબવાન
 સકલ(-ળા) વિં [સં] સર્વ, તમામ
 સકલાત સ્ત્રી [અ સિકલાત, સરં મ, હિ]
 એક ભતતુ બિનતુ કાપડ, બનાત
 સકળ વિં જુઓ સકલ
 સકંચો(-લે) પું [ફા શિકંજહ, સરં
 હિ, મ સિકજા] અપરાધીઓને શિક્ષા
 કરવાનો એક સચો, હેડ (૨) સખત
 પકડવાનું યત્ર (૩) [લા] કાળુ, કબળે
 સકંટક વિં [સં] કાટાવાળુ, વિધવાળું
 સક પ વિં [સં] ક પયુજન, ધૂજલુ
 સકામ વિં [સં] કામનાવાળું, કામનાથી કરેલું

(૨) કળની ઇચ્છાવાળું (૩) સ્વાર્થબુદ્ધિવાળું
સકાર પુનં [સ સુ + કાર કે શ્રી + કાર ?] ઢંગ,
આવડ (૨) સ્વાહ; સત્ત્વ, સારાપણું (૩)
[સં.] જુઓ 'સ'મા. [-આવવો = સારું થવું,
ઢંગમા આવે એવું થવું.]

સકારણ વિનં [સં.] કારણવાળું

સકારણ સંકિં [સ સ્વીકૃત, સરં મ સકારણે]

શિકારવું, સ્વીકારવું

સકારાંત વિનં [સં] છેડે સવાળું

સકારો પુનં [જુઓ સકાર] તારને સરખા

રાખવા તાણામાં નાખેલી લાકડી કે ચીપ

સકાશ પુંનં [સં] નજીકનું સ્થળ, પડોશ

સકુદ બ વિનં [સં.] કુદબ સહિત

સકોષ વિનં (૨) અનં [સં] શુરસાથી; કોધભેર

સક્ક (-ક્કા)ઈ વિનં ['સક્કો' પરથી] સિક્કાદાર,

પ્રમાણભૂતતાની છાપવાળું, ઊંચી નતનું;

અનાવડી નહિ તેવું (૨) સુદર, મજેતુ

સક્કર સ્ત્રીનં [પ્રા (સં. શર્કરા), ફા. શર્કર] સાકર;

ખાડ ંખેર પુનં સાકર ખાનરો જવડો

(૨) મીઠી વસ્તુઓ બહુ લાવતી હોય

તેવો માણસ. ંટેટી સ્ત્રીનં જુઓ સકરટેટી.

અપારો પુનં જુઓ સકરપારો

સક્કસ વિનં [જુઓ કંસકુ; સરં મ] સારી

રીતે કંસેલું, ખૂબ ખેચેલું (૨) સખત; મજબૂત

સક્કાઈ વિનં જુઓ સક્કઈ

સક્કાદાર વિનં જુઓ સક્કાદાર

સક્કો પુંનં જુઓ સિક્કો (૨) શાખ; છાપ (૩)

ચહેરો (૪) રોફ, લપકો (૫) [જુઓ રાખખો]

પથરની લખોટી

સક્કા વિનં [સં.] આસક્ત; લાગેલું; વળગેલું

સકતુ પુંનં [સં] સતુ

સક્રિય વિનં [સં] ક્રિયાયુક્ત; અમલી

સખ સ્ત્રીનં; નનં [જુઓ સુખ] જપ, સુખ.

[-પહુ] = સુખયવ, નિરાંત લાગવી. -વળગું

જપવું; શાંતિ થવી.]

સખડી સ્ત્રીનં [પ્રા. સંલહિ; સરં હિં. સલ્હરી

= કાચી રસોઈ] માત (પુષ્ટીમાર્ગીય). ંભોગ

પુનં ઠંકારજીને ધરાવતો એક ભોગ

સખણું વિનં ['સુલક્ષણ' ઉપરથી ? કે 'સુખ'

ઉપરથી ?] અડપણું નહિ તેવું; સાલસ (૨)

જ પેવાળું; ઉધમાત વિનાનું

સખત વિનં [જુઓ સખત] કંઠણ (૨) દંડ,

મજબૂત (૩) કઠોર, નિર્દય (૪) આકર્ષ;

થકવી નાખે તેવું (૫) ખૂબ, હૃદયી જ્યોત્સ,

ઉદાં સખત બીડ. (૬) કંઠક, ઉગ્ર (૭)

આગ્રહલયું, ભેરદાર. ઉદાં સખત લલામણ

(૮) મુશ્કેલ. [-સખ = સખત મળૂરી સાથેની

કેદ. -હાથે = સખતાઈથી] -તાઈ, -તી સ્ત્રીનં

કંઠકાઈ; કઠોરતા (૨) જીલમ (૩) બંધી,

પ્રતિબંધ [-શુભરવી, વાપરવી]

સખતળી સ્ત્રીનં [સ સુલ + તળી (સં તલ) ?

સરં મ. સુકતલ] ભોડાની અંદર નાખવાના

આવડ નરમ છૂદું પડ, સુખતળી. [-નાખવી

= ભોડામાં સખતળી મૂકવી]

સખળડખળ વિનં [સં. સ્વલ્લ + ડખેળડું] ટીલું

પડી ગયેલું; હાલત [ખમી, દોરતીલાવો

સખા પુંનં [સં.] મિત્ર. ંત સ્ત્રીનં (કા) લાઈ-

સખાવત સ્ત્રીનં [જ.] દાન; ખેરાત (૨) ઉદારતા.

-તી વિનં ડાની, ઉદાર (૨) સખાવતનું

સખી વિનં [જ.] ડાની ઉદાર [-નો લાલ = ઘણા

ઉદાર સ્વભાવનો માણસ.]

સખી સ્ત્રીનં [સં] સાહેલી ંભાવ પુંનં સખી

કે પત્નીનો લાવ (ઇચ્છની લક્ષિ કરવાનો એક

પ્રકાર) ંરી સ્ત્રીનં [સરં હિં. રી = રે, હે]

(૫) હે સખી !

સખુન પુનં જુઓ સુખન

સખેદ વિનં [સં.] ખેદયુક્ત (૨) અનં ખેદ સાથે

સખેયો પુંનં [જુઓ સખા] (૫) મિત્ર, સાથી

સખત [ફા], -ખતાઈ, -ખતી [ફા] સ્ત્રીનં

જુઓ 'સખત'મા

સખ્ય નનં [સં.] મિત્રતા; પ્રીતિ

સગ સ્ત્રીનં [જુઓ રાગ] (કા.) ડીવાની ભેત

સગડો પુંનં [પ્રા સગ (સં સાગ) ? સરં મ. સગર

= વસને છેડે વાણવામાં જુદા રંગનો તાર નાખે

છે તે] સાલ્લો પહેરતા કૂખે ખોસવાનો છેડો

સગડ પુંનં, સ્ત્રીનં [સરં મ. સગર = પગડડી]

ખખર, ખાતમી, પતો (૨) પગે (૩)

સગણ, કંડો

समडग वि० [सर० सभण्डभण, 'डग' (डगडुं) नो
 द्विर्भाव ?] डगुभय, अग्रिथर [सदेह
 संगडगो पु० [बुयो संगडग] अग्रिथरता (२)
 समडी स्त्री० बुयो शगडी
 संगडो पु० याणेडो घडिना डोह
 संगण पु० [बुयो संगड] डेडो, पूड
 संगण पु० [स] पडेला ये अक्षर लघु अने
 नीने गुरु आवे तेवो गण (छंशास्त्र)
 समतरो पु० (य) ऐक न गली छोड
 समडीह न० [फा] इतराना दर्शन करवा ते
 (ऐक पारसी रिवाज) [भीडो
 संगन पु० डणना दाडने धूसर व्याधवा मारेडो
 अभयण न० [सयु + पय; सर० म, हि.
 सगपन] सगाडी, डोडोना संभय (२) विवाह;
 वाग्वान [-राभयुं = सगाडीना संभय
 साथववो.] [राल
 सगर पु० [सं.] (सं) ऐक प्रभयात सूर्यवंशी
 सगरणु स्त्री० प्रसभ; सजेग; तड
 सगराभ पु०, न० [सर० म. शि(-स)ग्राम,
 उडू शिक्कम. (सं शीघ्र + गम् ?)] बुयो
 शिगराभ, शगराभ
 सगररियो पु० काष्ठियो (अंकलेथर तरड)
 सगभं पु० [सं] सडोडर, बाध - बां वि० स्त्री०
 गर्भवती, लारेवाध [गवनेर
 सगव वि० [सं] गर्वयुक्त (२) अ० गर्वथी;
 सगवड स्त्री० [दे सुग (निर्विघ्न) + वड (सं.
 वृत्ति) ?] जेगवाध, अनुकूलता [-जेवी =
 सगवड थाय के भजे तेना प्याल करवे.
 -पडतुं = जेभां सगवड लागे जेवु, क्षवतु;
 सगवडियुं. -डियुं वि० सगवडवाणुं, क्षवतु;
 अनुकूल पडतु
 सगवणु स्त्री० [सं सं + गवेष्णा ?] सलाण
 सगवाड, सगाडी स्त्री० बुयो सगपण
 सगांसांघी न० ०००० [सर० म. सगासोहरा]
 सगावडालां; सगासंभधी
 सगीर वि० [क.] (कायड प्रभासे) कायी ईभरतु
 सगुण वि० [सं.] शुण्ययुक्त (२) आकार वगेरे
 शुणवाणुं [खिहट्ट]
 सगुरुं वि० [स + गुरु] शुनेवाणुं ('नगर' थी

सयुं वि० [प्रा सग (स स्वक)] ऐक डोडोनु
 के लभसंभधथी जेडयेतु (२) न० तेवु
 भाणस. [-सागडुं = सयु संभधी डोडु.]
 ०००० न० सयु, संभधी ००००००००
 न० ऐक कुटुम्बनु भाणस '००००००००००
 सयुं अने संभधी, सयुं के संभधी.
 ०००००० न० [सर० म. साग्या = भित्र]
 सयुं वडालु, सयु संभधी [सगेसागवे
 न० = सगपण संभधने कारणे डोडने त्या
 प्रसग पर जवु]
 सगोत्र(-त्री) वि० [सं.] ऐक गोत्रनु
 संधन वि० [सं.] गाढ, धन (२) नकर ०००० स्त्री०
 सधणुं वि० [प्रा. सगल (सं. सकल), सर०
 म सगल, हि. -गरा] सकंभ, यधुं, तनाम
 सयकित वि० [सं.] यकित, व्याख्य पायेतुं
 सयरायर वि० [म] रथावर, न गभ, यधु (२)
 अ० सर्वत्र, यर अयर अधाभा
 सयि(-यी) स्त्री० [म] (स) शयी, धिद्राष्टी
 सयित वि० [सं] यितवाणुं - जेने यित छे
 जेवु (प्राष्टी)
 सयित्र वि० [सं] यित्रवाणु
 सयिव पु० [सं.] प्रधान, वलर [साये
 सयित वि० [सं] यितायुक्त (२) अ० यिता
 सयी स्त्री० [सं.] (स) सयि, धिद्राष्टी
 सयीकणु वि० [स + यीकणुं; सर० हिं
 सचिक्कण, न] यीकटवाणुं, तेडी (२) सुंवाणु
 सयूकु वि० सभूणयु, सयूकु, तदन (सु.)
 सयेत, ०० वि० [सं] येतनवाणु (२) सावध
 सयेष्ट वि० [सं.] येष्टयुक्त
 सयेष्ट वि० [सं] कपडा सडित
 सयोट वि० [स + योट] अयूक, निभूण न
 लय जेवु (२) अ० यूक नडि तेवी रीते
 सयोट वि० [सं] स + चैल के सं स + चूडा
 परथी यधु, सभूणयु; सयोट (२) अ०
 तदन; यिक्कल
 सय्यरित(-त्र) वि० [सं.] सदाकारी (२) न०
 सद्धन; सदायार [भाणिकता
 सय्याघी स्त्री० [सय्य परथी] सायापणुं, प्र-
 सन्धियह न० [सं.] सत अने यित स्वयं

-દાનંદ પું [નિવાનન્દ] સત, ચિત્ત અને
આનંદરૂપ બ્રહ્મ, પરમાત્મા
સચ્ચું વિં [પ્રા. સત્ત્વ (સં. સત્ય) સાચુ; સત્ય
સજ (-જજ) વિં બુચો સજજ [સાવધાન
સજજ વિં [સ+જજ (નગવુ), સરં હિં.] નિવ્રત;
સજ (-જજ) ડ વિં [સ+જડ ૧, સરં મ.
સજ્જડ] મજખૂત; દંઠ, સખત (૨) ભારે,
આકરં (૩) સખત ચોટેલું (૪) અકકાયેલું;
જડાયેલું. [-યઈ જવું = મરી જવું (૨) હેખ-
તાઈ જવું, જડવત યઈ જવું -ધાપ = ભારે
મોટી ધાપકે ચોરી. -માર = સખત - આકરો
માર - લેવું = ખૂબ ધમકાવવું.] બખંખ,
બખાણુ વિં એકંદમ સજજડ [-નાઈ સ્ત્રીં
સજજ પું [સરં હિં] + સુજન બતા,
સજજની સ્ત્રીં [પ્રા. સજજ (સં. સ્વજન) ઉપરથી]
સખી (૨) પ્રિયા [ભરેલું
સજજ (-જ) વિં [સ.] જળવાણુ (૨) આસુથી
સજજું સંકિં [સ સજ્જ] ધારણ કરવું (૨)
શણગારવું (૩) સજ - તૈયાર કરવું
સજજા વિં બુચો સજજ
સજા સીં [ફા] શિક્ષા, દંઠ, નચિયત
સજાઈ સ્ત્રીં ['સજવું' ઉપરથી, સરં હિં]
સામગ્રી (૨) સજવું તે, તૈયારી
સજાત વિં [બુચો સુજાત] કુંકીન, ખાનદાન
સજાતિ, -તીય વિં [સ.] એક ભતિ કે વર્ગનું
સજાત્ય નં [સ] સજપણ (૨) 'સિમિલિટયૂડ'
(ગ.) ઠંકે દ્ર નં 'સેન્ટર એફ સિમિલિટયૂડ'
(ગ.) ઠંદેખા સ્ત્રીં 'લાઈન એફ સિમિલિ-
ટયૂડ (ગ)
સજાપે પું ['સાસુ' ઉપરથી] તંદુરસ્તી; આરોગ્ય
સજાચ સ્ત્રીં [પ્રા સજ્જાય (સ સ્વાધ્યાય)]
શિખામણ; સમજણ [છર
સજાચે પું [સરં દે સજ્જિઅ = હુલમ] અઓ,
સજાવટ સ્ત્રીં ['સજવું' પરથી] સજવું તે કે તેની
દખબખ, ચીત શણગાર શોભા કરવાં તે
સજાવર વિં [ફા સજાવાર] યોગ્ય, લાયક
સજાવાર વિં [સજ+વાર; સરં હિં] સજ કરવા
યોગ્ય, સજને પાત્ર (૨) [ફા] બુચો સજાવર
સજવ વિં [સં.] જીવવાણુ, જીવતુ બતા સ્ત્રીં

સજવન વિં [સં] જીવતુ [-ઐપધિ = હ મેશા
જીવતુ રહેતુ અને કાપ્યા છતા જીવતુ રહેતુ વૃક્ષ.
-પાણી = સતત વહેતુ પાણી, અખૂટ પાણી.]
સજવારેપણુ નં [સં] નિર્જંમમા સજવ-
પણાનો અરોપ કરવો તે (એક અલંકાર)
સજવું વિં બુચો સજવ
સજેડ વિં [સ+જેડ] ભેડીદાર સહિત (સ્ત્રી પુરુષ
બંને) -કે અં પતિ કે પત્નીની સાથે
સજેડરો પું એ ભતનો બ્રાહ્મણ
સજેર વિં [સ+જેર] જોરવાણુ, બળવાન
સજજ વિં [સં.] (સજ્જને) તૈયાર થયેલું
સજજડ વિં બુચો સજડ
સજજન પું [સં] સચ્ચ, ખાનદાન કે સદાચારી
માણસ (૨) નં સજજ કરવું તે. બતા, -નાઈ
સ્ત્રીં ખાનદાની
સજજા સ્ત્રીં [પ્રા (સં. શય્યા)] શય્યા (૨) તેરમાને
દિવસે અપાત ખાટલા અને પથારીનું દાન
(૩) [સં.] બખતર (૪) પોશાક
સજજત વિં [સં] સજજ થયેલું કે કરેલું
સટ પું [શ. સેટ] સમાન વસ્તુઓનો સમૂહ
સટ, ઠંકે અં [રવં; સરં મ., હિં] જટ, એકંદમ.
[-દઈને, લઈને = તરત જ.]
સટકણિયું વિં બુચો સટકણું
સટકણું, વિં ['સટક' ઉપરથી] સટકી ભય
તેવું (૨) નં નાસવું તે
સટકકું અંકિં ['સટક' અંકિં ઉપરથી; સરં
મ. સટકળે, હિં સટકના] નાસી જવું (૨)
સરી જવું, ખસી પડવું
સટકિયું વિં [સટકવું પરથી] સટકે તેવું (૨)
નં જટ સરે એવી ગાઠ (૩) ઉદરડી
સટકાવણું સંકિં ['સટકો' ઉપરથી, સરં હિં
સટકાના, મ સટકાવળે] મારવું, ઝાપટવું (૨)
'સટકવું'નું પ્રેરક [સટકા] લાકડી, સોટી
સટકો પું ['સટ' અંકિં ઉપરથી, સરં મ., હિં
સટરપટર વિં [રવં; સરં મ સટરપટર, હિં]
અન્યવચિત, વેચણછેરણ (૨) આમ તેમ;
આણુ પાથું (૩) પરચૂરણ (૪) અંકિં અન્યવ-
ચિતપણે -રિયું વિં ગડબડિયું, સટરપટર
સટકું અંકિં બુચો સટકું

સટા સ્ત્રીં [સં.] જટા (૨) કેશવાળી (સિદ્ધાંતી)
 સટાકં અં [૨૧૦, જુઓ સટ, સરં હિં.] તેવો
 અવાજ થાય તેમ (૨) ઝટ; ત્વરાથી (૩)
 સ્ત્રીં [જુઓ સટકો] કારકો (૪) તેનો અવાજ.
 [-દર્ધને, લર્ધને = અપાઠાબધ (૨) સટાકં
 એવા અવાજ સાથે] -કાખંધ અં સપાઠા-
 બધ. -કો પું કારકાનો અવાજ (૨) કારકો
 સટીક વિં [સં] ટીકવાળુ, ટીકા સહિત (પુસ્તક)
 સટોડિ (-રિ) થો પું ['સટો' ઉપરથી] સટો
 કરનારો

સટોસટ અં ['સટ' ઉપરથી] ઉપરાઉપરી
 સટક નં [સં] એક ભતતુ પ્રાકૃત લાખાતું નાતુ
 નાટક (કા ત. કપૂરમજરી)
 સટાખોર, -રી, સટાખાજ, -જી જુઓ 'સટો' મા
 સટો પું [દે સટ = વિનિમય, સરં હિં, મ]
 લાલતુ લેખુ માડીને કરેલુ સોદતુ સાહસ.
 [-ખેલવો, રમવો = ઠહો કરવો -મારી જવું
 = ઉઠાવી જવું] -દાખોર, -દાખાજ વિં
 સટાની લતવાળુ; સટોરિયુ. -દાખોરી,
 -દાખાજી. સ્ત્રીં

સડલ વિં [જુઓ શિથિલ, સરં પ્રા. સઢિલ]
 નરમ [ઠેકાણું - જગા
 સડેકાણું નં [સ (સ) + ઠેકાણું] સાર
 સડ વિં ભરાવાથી તગ; કંઠણ, જડ (૨) સ્તંબ,
 દિઠંમૂઠ (૩) અં [સરં સટ ૨૧૦] ઝડપથી.
 ઠક વિં (૨) અં [સરં મ.] જુઓ સડ ૨,
 ૩ [-યર્ધ જવું = સ્તંબ યર્ધ જવું.]

સડક સ્ત્રીં [જ શરક, સરં હિં, મ] પાકો
 રસ્તો (૨) જુઓ 'સડ મા ઠવાકંડું' વિં
 લાકડા જેવુ સ્તંબ ને જડ

સડકો પું [૨૧૦, સરં મ સડકા] આગળથી
 પ્રવાહી પદાર્થ મોમાં લેતા થતો અવાજ,
 સજડકો (૨) જોરથી વાયુ ખેચતા નાકમા
 થતો અવાજ [-ભરવો = સડકાની સાથે
 પ્રવાહી વાની ખાળી] [અડી (સકંત)

સડજોડ વિં [સડ (પ્રા સઢ-સં. સાર્ધ) + જોડ]

સડજોડ વિં [સડ + જોડ] દુરાગ્રહી, પોતાના
 મતને ઝેડની પેઠે વળગી રહેનાર

સડવડ અં સડસડાટ, સડસડ

સડસડું અંકિં [પ્રા. સડ (સં શર કે સડ)]
 કાહી જડ (૨) [લા.] સાવ બગડવુ, બ્રષ્ટ થવુ
 સડસડ (ઠ.) વિં [સડ (સં. સત્ત) + સાઠ (પ્રા.
 સઢિ, સં. પઠિ), સરં હિં.] '૧૭'

સડસડ અં [૨૧૦, સરં મ.] કડકડતા
 પ્રવાહીનો કે સડકાનો અવાજ, ઠણું અંકિં
 સડસડ અવાજની ઊકળવુ કે બળવું - દાટ
 પું ૪ સડ અવાજ (૨) સપાઠાબધ, રેલાની
 પેઠે, સડેકાટ [લર્ધને]

સડાક અં [૨૧૦, સરં હિં] જલડી, [-દર્ધને,
 સડાકો પું [૨૧૦] ચાલુકનો અવાજ; સટાકો
 (૨) જુઓ સડકો (૩) ખીડી, ચલમનો હમ
 ખેચવો તે [-તાણવો, મારવો, લેવો =
 ખીડી, ચલમ, જીંકણી વગેરેનો હમ ખેચવો]
 સડાસડ અં [૨૧૦, સરં મ] સડ સડ;
 ઉપરાઉપરી સડાકા ધાય એમ

સડિયો (ડિ') પું ['સડ' (જેવો આકાર)
 ઉપરથી] અળવીનો છોડ, તેનુ પાન કે
 દાડો -યાનાં પાન નંબવં અળવીના
 પાન; પાતરા -યાની ગાંઠ સ્ત્રીં તેનુ કંઠની
 ગાંઠ જેવું બી

સડેકાટ અં [૨૧૦] સડસડ કરીને (૦ તિ
 માટે), વગર વિધે; સેડસડાટ

સડો પું ['સડવુ' ઉપરથી] કાહવાટ, બગાડો
 (૨) [લા.] બ્રષ્ટાચાર, ખરાબી [-પડવો,
 પેસવો, લાખવો]

સડ પું [દે] પવન ભરાઈને વહાણને ગતિ
 મળે તે માટે વહાણના ચાલકાને બાધવામા
 આવતુ કપડું [-ચડાવવો] [દીલું
 સઢીલ વિં [પ્રા સઢિલ (સં શિથિલ)] શિથિલ,
 સણુકો પું [સરં મ સળકા, ૨૧૦ ?] શૂળ
 ભોકાતી હોય એવુ દરદર (૨) [લા] મનનો તરંગ.
 [સણુકા આવવા, નાખવા, મારવા =
 સણકાની વેઠના થવી. સણુકો થવો, લાખવો =
 એકાએક વેઠના થવી (૨) માહુ લાગવુ (૩)
 માહુ લાખવાથી એકાએક અચડી પડવું]

સણુમટ પું સણમટ, સેડિયુ, ધૂધટ

સણુગો પું, -માણું અંકિં જુઓ સણગો,
 સણગાવું

સણસણ અં [૨૫૦; સરં હિં, મ] ઊગળતા
પાણીનો અવાજ ંવું અંકિં સણસણ
અવાજ થવો -ણાટ પું પાણી બળતાં કે
હવા ચિરાતા થતો અવાજ

સણસાર, -રો પું બુઓ અણસારો. ંવું
સંકિં [સણ (પ્રા સણિજ, સં રાને.) + સારવું ?]
અણસારો કરવો (૨) બળદ, ઘોડા વગેરેને
ત્રેરથી ચલાવવા (૩) રાશી, લગામ વગેરે હલાવવા
સણંગ સ્ત્રીં [પ્રા. મળદ (સં. સૂક્ષ્મ) ઉપરથી ?]
સુરંગ, જમીન તળેનો લાળો સાકડો રસ્તો
(૨) વિં [બુઓ સણમાવું] (સુ) સણગાયેલી
-અંકર ફૂલી (વાલની ઢાળ)

સણિયું વિં ['શાણ' ઉપરથી ? કે પ્રા. સળદ
(સં સૂક્ષ્મ) ?] ચતુર

સણીય સ્ત્રીં [બુઓ-સણીબું] મા. -ચું
વિં [પ્રા. સિણિજ્ઞ (સં. સિનદ) ઉપરથી]
સગપણના સખધવાળું -એ પું બાપ
સત વિં [સં.] (સમાસની રાગ્યાતમા) સાચું
(૨) સાચ (૩) અસ્તિત્વવાળું (૪) યથાર્થ
(૫) નર અસ્તિત્વ (૬) સાચાપણું (૭)
સાર (૮) સતીત્વનો જુરસો. [-આવણું,
અઠણું = સચ્ચાર્યનું શૂરતન અઠણ (૨) સતીત્વનો
જુરસો પ્રગટવો, પતિની પાછળ બળી મરવા
તૈયાર થવું -નું બાંધ્યું = સત્યથી બાંધાયેલું
-નિયતિત થવું -બતાવણું = પોતાના સત્યનો
પરચો આપવો] ંભુગ પું બુઓ સત્યયુગ
ંભુગિયું વિં સતજુગતું (૨) સત્યવાદી,
ધર્મર્તમા [અં હમેશાં, નિરંતર

સતત વિં [સં.] હમેશા ચાલુ (૨) કાયમી (૩)
સતપત સ્ત્રીં, -તાટ પું [સં સ + ઉત્પાત]
જ પીને ન બેસાય તે, ચંચળતા. -તિયું વિં
સતપત કર્યા કરનાર, ચંચળ, હાલ હાલ
કર્યા કરનાર

સતમ પું; સ્ત્રીં [સરં મ] બુઓ સિતમ
સતમી સ્ત્રીં [સરં મ] માલનું ભરતિયું (૨)
રતચિટ્ટી

સતયુગ પું બુઓ સત્યયુગ [હાર
સનર સ્ત્રીં [અ સત્ત; સરં હિં.] લીટી, ઓળ;
સતસાઈ સ્ત્રીં બુઓ શતસાઈ

સતાણુ વિં [સ + તાણ] ખેચીને પકડેલું, તગ
સતાપ(-બ) સ્ત્રીં [સરં હિં. સિતાવ; મ
સતાપ] એક વનસ્પતિ

સતામ(-બ)ણી સ્ત્રીં ['સતાવણું' ઉપરથી]
સતાવણું તે; પખવણી [એક તંત્રવાદ
સતાર પું; સ્ત્રીં [સરં મ] બુઓ સિતાર,
સતારો પું બુઓ સિતારો. [-ચરતો હોવો
= ચડતી કળા હોવી -પાંશરો હોવો =
લાગ્ય અનુકૂળ હોવું]

સતાવણી સ્ત્રીં બુઓ સતામણી
સતાવણું સંકિં [પ્રા. સંગવ (સં સંતાવણ);
સરં મ. સતાવણે, હિં. સતાવણા] પખવણું
સતાવું અં કિં (ચ.) સમાવ -શ પું
સમાવેશ, સતાવું તે [+ હોતા, છતે
સતાં અં [સં સત્] + છતા, તોપણ -ને અં
સતાં અં [પ્રા. સત્ત (સં સત્તન્) = સાત]
સાતે શુણેલું. ઉડાં છ સતા ખેંતાલીસ

સતિસમી સ્ત્રીં [સં] ક્રિયાપદ બતાવેલી
ક્રિયા કઈ પરિચિતિમા થઈ હતી તે બતાવવા
સંસ્કૃતમા કરાતો કૃદતનો અને તેના વિશેષ્યનો
એક પ્રયોગ (વ્યા.) [પ્રામ. ભિક; સતુ
સતિયું વિં ['સત' ઉપરથી] સત્યવાદી;
સતિયું સ્ત્રીં [પ્રા સત્ત (સં સત્તન્) = સાત
ઉપરથી] સાતે શુણેલું; બુઓ સતાં [સતિયું
સતિયું ઓગણ પચાસ = બારોબારિયું;
ઠાઈને માથે નહોં એમ]

સતી સ્ત્રીં [સં] પતિનતા (૨) મૃત પતિ સાથે
ચિતામા બળનારી સ્ત્રી (૩) [સં.] પાર્વતી (૪)
ગાયત્રી ંભ, ંપણું નં

સતું વિં [પ્રા સત્ત (સં સત્ય) ઉપરથી] સાચું;
સત્યમાર્ગે ચાલનાર (૨) સતવાળું (૩) હયાત;
ચાલતું

સતે અં + બુઓ 'સતા'મા
સતેજ વિં [સં] (વધારે) પ્રકાશયુક્ત કે
સળગતું (૨) ઉત્સાહયુક્ત (૩) જાગ્રત
સંતો પું [બુઓ સતી] સતી પેઠે પત્ની પાછળ
સહગમન કરનારો (૨) વિં પું બુઓ સતુ
સતોઈ વિં [સ + તોર] તોરવાળું (૬લી)
સતોસતિયું વિં ['સતિયુ'ના દ્વિર્વાવ પરથી !]

બહીવાર વગરનું; ઠામઠેકાણા વગરનું (૨)
 બારેબારિયુ, કોઈને માથે નહિ એવું, જુઓ
 સતિયુ સતયુ ઓગણપચાસ
 સતકર્મ નં [સં.] સારું કામ
 સતકાર પું [સં.] સ્વાગત. ૦ક વિં સતકાર
 કરનાર. ૦હું સં કિં સતકાર કરવો
 ૦સંમિતિ સ્ત્રી સ્વાગતસમિતિ
 સતકાર્ય નં [મં.] સારું કાર્ય ૦વાદ પું
 ઉત્પત્તિ પૂર્વે કારણસ્વરૂપે કાર્ય વિદ્યમાન છે
 એવો સાપ્ત્ય ને વેદાતી મત ૦વાદી પું
 સ્ત્રીકાર્યવાદમા માનનાર
 સત્તમ વિં [સ.] ઉત્તમ; શ્રેષ્ઠ
 સત્તર વિં [પ્રા (સં સપ્તદશન), સરં હિં.
 સત્તરહ, મ. મનરા] '૧૭'. [-આના ને બે
 પાઈ=લેઈએ એના કરતા પણ સારું,
 સર્વોત્તમ -જગાએ=ધણે ઠેકાણે -જણ
 ધણા માણસો -વખત, -વાર=ધણી વાર;
 વારંવાર (૨) અવરથ; ખસૂસ.] -૨૧ પું
 ૦ ૧૦ સત્તરનો ધડિયો [-જણુજા, જણી
 જવા=નાસી જવું]
 સત્તા સ્ત્રી [મં.] સ્વામિત્વ, માલકી (૨) અધિકાર;
 હક (૩) અમલ (૪) બળ, ભેર (૫) અસ્તિત્વ
 [-આજવી=અધિકાર કે અમલ મળવો (૨)
 જોવત આવવુ, વવા વળવી. -આજવી
 =ટૂટી-અધિકાર ચાલવો -ઉપર આજવું,
 -મા આજવું=સત્તાવારી થવું, રાજસત્તા હાથ
 આવવી] ૦ધારી વિં સત્તાવાન ંધિકારી,
 ૦ધીશ વિં [+ અધિકારી, અધીશ]
 સત્તા અને અધિકારવાળું (૨) પું અધિ-
 કારી, અમલદાર. ૦બળ નં અધિકારનું બળ
 (૨) બળ, શક્તિ. ૦ચાચક વિં અસ્તિત્વ
 જણાવનાર (વ્યા.) ૦વાદ પું સત્તાની
 કલ્યાણજનિતામા માન્યતા. ૦વાદી વિં
 (૨) પું સત્તાવાદમા માનનાર ૦વાન વિં
 સત્ત વાળું ૦વાર વિં [+ફા. વાર] સત્તાયુક્ત,
 પ્રમાણિત ૦વાહી વિં સત્તાવાળું, સત્તા
 સૂચવતું, સત્તાની અસર પહોંચાડે એવું
 સત્તાશ્ચ (-શ્ચ) વિં [પ્રા સત્તાણડ (સં.
 સત્તનવતિ), સરંમ સત્યાણવ, હિં. સત્તાનવે]

‘૬૭’ (૨) ત્રણનો સંકેત. [-પાયા=૬ંગધડા
 વિનાનું; સાડા ત્રણ પાયાનું]
 સત્તાજન વિં [પ્રા. સત્તાવણ, -ન (સં. સત્ત-
 પન્વાણ), સરં મ; હિં] ‘૫૭’
 સત્તાવાદ, -દી, સત્તાવાન, સત્તાવાર,
 સત્તાવાહી જુઓ ‘સત્તા’મા
 સત્તાવીસ વિં [પ્રા. (સં સત્ત-વિંશતિ)] ‘૨૭’
 સત્તુ પું [પ્રા. (સં સત્તુ)] સંકત સાથે
 સત્તો પું [સં. સત્તક, પ્રા સત્તગ, સરં હિં, મ]
 સાતના આકંવાળું પતું કે પાસો
 સત્ત્ર (-ત્ર) નં [મં.] જુઓ સત્ર
 સત્ત્વ નં [સં.] અસ્તિત્વ (૨) અંતઃકરણ
 (૩) સાર; તત્ત્વ (૪) સદ્ગુણ (૫) બળ,
 પરાક્રમ (૬) પ્રાણી. ૦ગુણ પું પ્રકૃતિના
 ત્રણ ગુણમાનો પ્રથમ (જુઓ ત્રિગુણ).
 ૦ગુણી વિં સત્ત્વગુણવાળું. ૦(૦સં) શુદ્ધિ
 સ્ત્રી અંતઃકરણની શુદ્ધિ ૦હીન વિં બળ
 કે તત્ત્વ વગરનું
 સત્પથ પું [સં] સન્માર્ગ
 સત્પાત્ર વિં [સં] ધરાધર યોગ્યતાવાળું
 સત્પુરુષ પું [સં] સારો પુરુષ, સંબંધન
 સત્પ્રતિષ્ઠ પું [સં] એક હેતુભાસ, પોતે
 જે સાધ્ય સિદ્ધ કરે છે તેનો જ અભાવ
 સિદ્ધ કરનાર બીજો સમળ વિરોધી હેતુ
 જેને હોય તે હેતુ (વ્યા.)
 સત્ય વિં [સં.] સાચું, વાસ્તવિક, ખરું (૨)
 નં ખરાપણ, તથ્ય, સાચી વાત. ૦તા
 સ્ત્રી, ૦ત્ત્વ નં ૦દર્શી વિં સત્ય
 માણનારું ૦નારાયણ સત્યરૂપી નારાયણ;
 વિષ્ણુ ભગવાનનું એક નામ. [-ની કથા
 =સત્યનારાયણની પૂજા ને તેમની કથાનો
 પાઠ પ્રસાદ વગેરે.] ૦નિષ્ઠ વિં સત્યને
 વળગી રહેનારું. ૦નિષ્ઠા સ્ત્રી સત્ય જ
 પરમ છે એવી શ્રદ્ધા કે ભક્તિ-અચળ
 વિશ્વાસ, સત્યપરાયણતા ૦પર, ૦પરાયણ
 વિં સત્યને જ વળગી રહેનારું. ૦પૂત વિં
 સત્ય વડે પવિત્ર થયેલું, સાચું ંપ્રિય
 વિં જેને સત્ય પ્રિય છે એવું. ંપ્રિયતા

શ્રી૦. ૦ભામા શ્રી૦ (સ.) સત્રાજિત રાજાની
પુત્રી અને શ્રીકૃષ્ણની પટરાણીઓમાંની
એક. ૦મુગ પુ૦ ચાર યુગમાંનો પ્રથમ;
સત્યયુગ. ૦યુગીન વિ૦ સત્યયુગનું કે તેને
અંગેનું ૦લોક પું૦ સાત લોકમાંનો સૌથી
ઉપલો લોક. ૦વક્ત્રી પું૦ સત્ય બોલનાર.
૦વાદી વિ૦ સત્ય બોલનાર. ૦વાન પું૦
(સ.) સાવિત્રીનો પતિ ૦મત વિ૦ સત્ય
બોલવાના વ્રતવાળું; સત્યનિષ્ઠ (૨) પુ૦ (સ.)
બી૦મ. ૦સ કલ્પ વિ૦ જેનો સ કલ્પ સાચો છે
-જેનો સંકલ્પ તરત સિદ્ધ થાય છે એવું.
૦સ ધ વિ૦ [સં.] જેની પ્રતિજ્ઞા સાચી છે એવું;
વચન ધાન્યનાર. -ત્યાં શ્રી૦ (સ.) કૃષ્ણની
આઠ પટરાણીઓમાંની એક
સત્યાગ્રહ પું૦ [સં.] સત્યપાલનનો આગ્રહ (૨)
તે દ્વારા લડાતું અહિંસક યુદ્ધ (૩) તે અર્થે
કરેલો સવિનય કાનૂનભંગ. ૦છાવણી શ્રી૦
સ યાગ્રહના સૈનિકોની છાવણી. -હી વિ૦
સત્યાગ્રહને અંગેનું (૨) સત્યાગ્રહ કરનાર
(૩) પું૦ સત્યાગ્રહ કરનાર [ખોદ]
સત્યાનુત ન૦ [સં સત્ય+અનુત] સાચું અને
સત્યાનાશ ન૦ [સં. સત્તા (અસ્તિત્વ)+નાશ;
સર૦ હિં સત્યાનાશ, મ. સત્યાનાશ, -સ]
નખખોડ; પાયમાલી [-જણું, જળણું =
નખખોડ જવું -ની પાટી = પૂરી પાયમાલી.]
સત્યાભાસી વિ૦ [સં.] સત્યનામાત્ર આભાસવાળું
સત્યાર્થપ્રકાશ પું૦ [સં.] (સ.) સ્વામી
દયાનંદન આર્યસમાજનો મૂળ ગ્રંથ
સત્યાશી (-સી) વિ૦ [પ્રા. સત્તાસીદ્ધ (સ.
સત્તાશક્તિ) સર૦ મ સત્યાયશી, હિં. સત્તાસી]
'૮૭'. -શિ (-સિ)જી વિ૦ સત્યાશીની
સાલને લગતું
સત્યાશ પું૦ [સં સત્ય+અંશ] સત્યનો અંશ
સત્ર ન૦ [સં] યજ્ઞ રાત્ર યજ્ઞ પૂરો થાય ત્યાં
સુધીનો (૧૩ થી ૧૦૦ દિવસનો) સમય (૨)
યજ્ઞ (૩) લાંબી રમણો વચ્ચેનો શાળનો
અભ્યાસનો સમય-ગાળો; '૮૮' (૪) સદાવ્રત
સત્રપ પું૦ [સર૦ સં ક્ષત્રપ, મં; રં. સેત્રપ]
સૂબો, હાકેમ

સત્રાંત વિ૦ [સં.] સત્રને અંતે આવતું કે બનતું
(૨) પું૦ સત્રનો અંત
સેત્રર વિ૦ [સં.] ત્રણયુક્ત (૨) અ૦ જલદી.
૦તા શ્રી૦ [સજ્જનનો સમાગમ
સેત્રસમાગમ પું૦ [સં] સેત્રસંગ, સાધુસત કે
સેત્રસ મ પું૦ [સં.] સંત કે સજ્જનની સોખત.
-ગી વિ૦ સેત્રસંગ કરનાર (૨) પું૦ સેત્રસંગ
કરનાર (૩) (સં.) સ્વામીનારાયણ સ પ્રધાયનો
અનુયાયી
સંધરપ (-વ)ધર ['પથર' ('પથરાવું' ઉપરથી)
કે વધર (વિ+સ્થલ ઉપરથી)નો દ્વિર્ઞવિ ?]
અવ્યવસ્થિત, વીખરાયેલું
સંધરાણુ ન૦ વિખેરી નાખવું તે (૨) લરકરી કતલ
સંધરામણ શ્રી૦ [સર૦ પ્રા. સંધાવળ, મ
સંધાવળે] મનની શાંતિ
સંધવારે પું૦ [પ્રા. સત્ય (સ. સાર્થ), કે દે.
સત્યર = સમૂહ સાય (૨) કાફલો (૩) કાફ્યાની
એક જાતનો આદમી
સથો પું૦ [પ્રા સત્યર (સં સત્તર) = રાશ્ય;
બિહાતુ ઉપરથી? અથવા સર૦ મ સંથલ (સ.
સમ+તલ) = સપાટ જમીન - મેદાન] વૃત્તક
સદમરણું સંકિ૦ માનવું, પત કરવું
સદડું વિ૦ [બુઓ સદણ] પ્રવાહી અને જડુ - મદ
-સદન ન૦ [સં] ઘર, રહેઠાણ
સદય વિ૦ [સં.] દયાયુક્ત; દયાવાળું
સદર વિ૦ [ઝ. સદ્ર, સર૦ હિં, મ.] મુખ્ય,
વડું, ગ્રંથ (૨) સદરડું (૩) કુલ (સત્તા,
પરવાનગી) (૪) ન૦ મોટી કચેરીવાળું કે
હાકેમ રહેતો હોય તે સ્થળ (૫) પું૦ પ્રમુખ;
સલાપતિ. ૦અદાલત શ્રી૦ વડી કચેરી.
૦અમીન પું૦ જડજથી ઊતરતો વડો દેશી
અમલદાર ૦પરવાનગી શ્રી૦ જેમકે તેમ
કરવાની કુલમુખત્યારી. ૦ખજાર પું૦ શ્રી૦,
ન૦ મુખ્ય ખજાર [જણાવેલું, પૂર્વેકિત
સદરડું વિ૦ [ઝ. સદ્રડું, સર૦ મ.] આગળ
સદરે પું૦ [ઝ, સર૦ મ. સદરા, હિં. સદરી]
ટુંકી બાયનું ખૂલતું પહેરણ
સદૃશ્ય પું૦ [સં.] સારો કે સાચો અર્થ - હેતુ કે
વસ્તુ (૨) વિ૦ સારા અર્થવાળું (૩) શુભ

प्रयोजनवाणु. - धे० अ० सारा भाटे
 सद्धुं अ० कि० [सं] सत् विपर्ययी? भाद्रक आवु
 सद्धुविपेक पु० [सं] सारा नरसानो नेह
 समनवानी शक्ति [अ०-सभासह
 सद्धुय पु० [सं] सभासह. - स्या अ० सद्धुय;
 सद्धुय वि० [सं. स+दल, सर० म] इणवाणु,
 लडुं. - पुं वि० जुओ सद्धुय (२) सारे
 सद्धुतर अ० सः ने भाटे (२) पूर्णतः, सर्वथा
 सद्धुं पुं [सं.] जुओ सयास
 सद्धु (०काण) अ० [सं] हमेशां
 सद्धुअह पु० [सं.] 'सायो के सारी आमत
 विधेनो आग्रह, सत्याग्रह
 सद्धुयरेणु न० [सं.] साके आग्रह; सद्धुतन,
 -पु० वि० सद्धुयरेणुवाणु'
 सद्धुयरेणु पु० [सं.] सारे आग्रह, सद्धुयरेणु,
 शिष्ट पुरोधेनो आग्रह. - री वि० सद्धुयरेणु
 सद्धुनद वि० [सं.] सद्धु आनदमां रहेनार
 (२) पुं परमात्मा (३) सगीतनो अके अलंकार
 सद्धुनद वि० अ० कारण विना, सद्धुनसालमा
 सद्धुवडुं वि० [सर० म. सदावीर] समूहणुं;
 साथे सायु; अडुं (२) हंमेशनुं
 सद्धुमत न० [सं] सदा+व्रत के वृत्ति, सर० म.,
 हिं. सदावर्त) हीन भूषणाने रोज अम
 आपवानु व्रत के ल्या तेम रोज अम
 अपाय छे ते रयण, अमक्षेत्र
 सद्धुशिव वि० [सं.] हंमेशा कल्याणकारी (२)
 पु० (सं.) मद्धुव
 सद्धुसर्वदा अ० [सं] हंमेशा, सतत
 सद्धु अ० [फा.] सैदा
 सद्धुअ० अ० [सं] - ही = द्विवस? वेणासर (सु)
 सद्धुसा अ० [सं] द्विवस? वेणासर; सवेणा
 सद्धुय वि० [सं] समान. ०ता अ० - शीकरणु
 न० [सं] सद्धुय करणु ते [(परलोका अडुं)
 सद्धुय वि० [सं.] देह सद्धुय. - छे अ० देह साथे
 सद्धुय अ० [सं] हंमेशा
 सद्धुयदित वि० [सं] नित्य प्रकाशमय, नाशरहित
 (२) अ० सद्धु, सर्वदा
 सद्धुय वि० [सं] दायवाणु
 सद्धुमत वि० [सं] सारी गति पाभेनुं; मृत

सद्धुमति अ० [सं] सारी गति, उचित लोकनी प्राप्ति
 सद्धुय पुं [सं] सारे शुण. - पु० वि०
 सद्धुयवाणु [सं] समन
 सद्धुयहृथ पु० [सं.] प्रतिष्ठित भाणुस (२)
 सद्धुय वि० [सं] सायो के श्रेष्ठ धर्म (२) अ० धर्म
 सद्धुय अ० [सं] सारी शुद्धि, सनमति
 सद्धुयवाणु, - गिनी [सं] वि० अ० भाग्य-
 शाणी अ०
 सद्धुयवाणु वि० [सं.] भाग्यशाणी
 सद्धुय न० [सं] साके भाग्य, सुभाग्य
 सद्धुय पु० [सं] होवापक्षानो के सारपक्षानो
 भाव (२) पील परभाव के रनेहनी लागणु
 सद्धुय न० [सं.] धर, मद्धि
 सद्धुय अ० [सं] तरत ल - धः स्थिति अ०
 वत मान परिरयति - धोवधू अ० लमनी
 विमरे परणु लेनारी अ० (जुओ अद्धुयवाणिनी)
 सद्धुयतन न० [सं] साके वतन, सद्धुयरेणु
 सद्धुयसना अ० [सं] सारी वासना
 सद्धुय अ० [सं.] सारी वृत्ति (२) सद्धुतन
 सद्धुय वि० [सं] धनवान [सद्धुयमिष्टु
 सद्धुययारिष्टु, सद्धुयमिष्टु अ० [सं] जुओ
 सद्धुय वि० [सं] समान धर्मवाणु सद्धुयमी
 सद्धुय वि० अ० (२) अ० [सं.] सौभाग्यवती अ०
 सद्धुय अ० कि०, - वडु स० कि० 'साधु'नुं
 कभेक्षि ने प्रेरक [अद्धुय]
 सद्धुय वि० [सं] पत्नीवाणो (पति) [विधुर'धी
 सद्धुय वि० [सर० म.] शक्तिमान, सद्धुय (२)
 पैसादार [-आसाभी = लेखुं पोटु न करे
 अ० भाणुस (२) पैसादार आसाभी]
 सन [अ] शक, सवत (अिस्ती के छिजरी) - ने
 अ० सन प्रमाणे
 सनकारणु अ० कि० [प्रा. संना (सं] सज्ञा) + करणु,
 सर० हिं सनकारना] आपनो धशारे करेवा
 सनकारो पुं [सं] 'सनकारणु' परवी (आप वडे
 करेलो) धशारे (२) [?] अ० अत्यारपत्र (३)
 [सन (सं] शून्य) + कार] अद्धुय
 सन (-न) अ० [अ] परवानगी, परवाना,
 -ही वि० सनदवणु [छूटा यतो अवाज
 सननन अ० [रव०] भाणु के अद्धुयनी गोणी

સનમ સ્ત્રી [ઝ.] માશુક
 સનમના સ્ત્રી [સ. શૂન્યમનસ, અથવા સં.
 સન્ન + મનસ] (૫) ઉદાસીનતા; દિલગીરી
 સનસ સ્ત્રી માનમરતબાની શેહ-સરમ (૨)
 મરજ, પરવા
 સનસનાટી સ્ત્રી [રવં ? હિં., મ સન્નાટા, હિં.
 સનસનાહટ] આશ્ચર્ય કે હબકની સ્તબ્ધતાની
 વ્યાપક અસર; તરખાટ [-ફેલાઈ જવા]
 સનંત વિં [સં.] સરકુતમા ક્રિયાપદનું ઇચ્છા-
 વાયક (૩૫) [વ્યા.]
 સનંદ, -દી જુ મા 'સનદ'મા
 સનાતન વિં [સં.] શાશ્વત (૨) પરાપૂર્વથી
 ચાલ્યુ આવતુ. ઓધર્મ પું પ્રાચીન કાળથી
 ચાલ્યો આવતો (હિંદુ) વેદધર્મ. -ની વિં
 (૨) પું સનાતન ધર્મનો અનુયાયી
 સનાથ વિં [સં.] નાથ, સ્વામી કે ઓથવાળું.
 ઓઠા સ્ત્રી [પાસે (?)
 સનાદે અં [સં. સાન્નિધ્ય] (૫.) + સાન્નિધ્યમાં;
 સનાન નં [સં સ્નાન] સગાસબથીના મરજથી
 કરવાનું સનાન. [-કાઠવું = મરનારના સગાને
 યાં શોક કરવા એકઠું થવું -ના સમાચાર
 = માહા-અશુભ સમાચાર (૨) આફત;
 કેમભાવ્ય -પાણી આવવું = કોઈ મરી ગયું
 હોય એવા હારે નુકસાનમા આવવું -માઠવું
 = જુઓ સનાન કાઠવું. (તારું સનાન
 મંદાય ! = તુ મરે ! એક ગાળ.) -લાગવું
 = મરજને કારણે નાહવાનું આવવું (૨)
 મરનાર જોડે સનાન લાગે એવા સંબધ
 હોવો] ઓસૂતકે નં સનાન અને સૂતકે (૨)
 [લા] લેવાડેવા, સંબધ [-આવવું, હોવું
 = સનાન સૂતકે લાગે એવા સબધ હોવો
 (સંબધ નથી એમ બતાવવા તુચ્છકારમાં
 વપરાય છે.) -નિયુ વિં સનાનની ખબર
 લાવનારું (૨) જેને સનાન આવતુ હોય તે
 (૩) એવાને અડી અલડાયેલું
 સનૂબર નં [ઝ. સનોવર] એક ઝાડ-ચીડનું
 ઝાડ [+ સ્નેહબધન; હેડો
 મનેડો પું [સં. સ્નેહ ઉપરથી. સરં મેડો]
 સનેપાત, સમિપાત [સં.] પું ત્રિદોષ, મુઝારો

સન્નીતિ સ્ત્રી [સં.] સુનીતિ
 સન્માતા સ્ત્રી [સં] સારી માતા
 સન્માન નં [સં] સત્કાર (૨) પ્રતિષ્ઠા. ઓકારી
 વિં, ઓકારિણી વિં સ્ત્રી સન્માન કરનારું
 સન્માનવું, સંકિં [સં. સન્માન પરથી] સન્માન
 કરવું
 સન્માનિત વિં સત્કારાયેલું, સન્માનેલું
 સન્માર્મ પું [સં] સારા-નીતિનો માર્ગ
 સન્મિત્ર પું [સં] સારો મિત્ર
 સપક્ષ [સં.] વિં પાખવાળું (૨) જેની પાછળ
 પક્ષ હોય એવું (૩) એકસમાન પક્ષનું (૪)
 સમાન (૫) જેના ઉપર સાધ્યનો નિશ્ચય થયો
 છે તેવું (ઉદાહરણ) [ન્યા.]. -ક્ષી વિં
 સપક્ષ-એકસમાન પક્ષનું
 સપટાવું અં કિં સપડાવું, ફસાવું; જકડાવું
 -વડું સંકિં (પ્રેરક)
 સપડાવું અં કિં [જુઓ સપાટો] ફસાવું;
 પકડાવું. -જવું સંકિં (પ્રેરક)
 સપત્ની સ્ત્રી [સં.] શોક, પતિની ખીલ પત્ની
 સપતું નં જુઓ સ્વપ્ન (-આવવું)
 સપરસું વિં [સં. સુપર્વ ઉપરથી] શુભ પર્વનું,
 માંમલિક; ખુશાલીનું
 સપરાણું વિં [સં સંપૂર્ણ ઉપરથી; સરં હિં
 સપરના = પૂરું-સમાપ્ત થવું] (૫) સ્વળું
 (૨) [સં સ + પ્રાણ ઉપરથી] જળજી (૩)
 ધન્ય, સફળ
 સપરિવાર વિં (૨) અં [સં] પરિવાર સહિત
 સપસપ અં [રવં, સરં મ] ચપચપ, ઝડપથી
 સપાટ વિં [સં. સ (સમ) + પાટ, પટ્ટ, સરં
 હિં, મ.] ખાડાટેકરા વિનાનું; એકસરખું
 (૨) તમામ, તળિયાઝાટકે (૩) સ્ત્રી [સરં મ.
 સપાતજોડા] એક પ્રકારના (એડી વચરના) જોડા;
 ખાસડી. [-કરેડું = ખાડા ટેકરા વિનાનું કરેડું
 (૨) પાંધર કરેડું; ઉડાડી ટેડું.]
 સપાટાખંધ અં જુઓ 'સપાટો'મા
 સપાટિયું નં [સપાટ' ઉપરથી ? સરં ચીપટ]
 ખપાટિયું; વાંસ અથવા બજીની ચીપ
 સપાટી સ્ત્રી [સપાટ' ઉપરથી] કોઈ પક્ષ
 વરતુનો છેક ઉપરનો સપાટ ભાગ

સપાટો પું [સરં હિં, મ] ઝપાટો, ઝડપ
(૨) તમાચો (૩) ચાલુકનો પ્રહાર (૪)
ગપાટો. [સપાટામાં આવવું = જોર ને
ઝડપના ઝપાટામાં આવવું - સપડાવુ. સપાટો
કરવો, મારવો, લગાવવો = જોર અને
તાકીદથી કામ કરવું - કાઢી નાખવો = ખો
લુધાવી દેવી, ધમકાવવું, મારવું.] - ટાખંધ
અં તરત, તાણડોળ

સપાડું નં [સ + પાડ] આભાર, પાડ (૨) વગ;
લલામણ. [-ચડવું = આભાર થવો, ઉપકાર
કે પાડ કર્યાનો બોલો લાગવો - સામણું =
આભાર તળે આવ્યાની લાગણી થવી]

સપાડ વિં [સં] સવાયું, સવા
સપારે અં [સરં સપેર] બરોબર, ઠીક
સપાસપ અં [જુઓ સપસપ] સપાટાખંધ
સપિંડ વિં (૨) પું [સં.] એક જ લોહીનું,
સાત પેઠી સુધીના પિતૃઓને પિઠ આપનાર,
સખધી - ઠીકરેણુ નં [સં.] મરેલા સમાને
બારમે દિવસે પિંડાન કરવું તે

સપૂતું વિં [સં સપુચ્છ કે સમુચ્ચય ?]
સમૂળયુ; આપુ, તમામ

સપૂત પું [સપૂત, સરં હિં, મ] કુટુંબની
આબરૂ વધારે તેવો ઠીકરો (૨) સારો પુત્ર
સપૂરત સીં [ફા. સિપુર્દ] સુપરત; સોપણી
સપેર (પે) અં [સુપેર] ઠીક, બનાબર
સપ્ટે બર પું [ર.] ધસવી સનનો નવમો માસ
સપ્ત વિં [સં] સાત ૦૬ નં સાતનો સમૂહ.

૦૬ાણુ વિં સાત ખૂણાવાળું (૨) પું
(મ) સાત ખૂણાવાળી આકૃતિ. ૦૬ીપ પું
ખંવં પુરાણનુસાર પૃથ્વીના સાત મોઢા
વિભાગ; જમ્બુ, કુસ, વલ્લ, શાલ્મલિ,
કૌય, શાક અને પુંકર. ૦ધાતુ સીં
ખંવં આયુર્વેદ પ્રમાણે શરીરની સાત
ધાતુઓ (જુઓ ધાતુ). ૦પઠી સીં વિવાહ-
વિધિમાં વરકન્યાએ સાત પત્રો સાથે કરવું
તે (૨) તે વખતે બોલવાનો મંત્ર. ૦પણું
પું એક ઝાડ. ૦પાતાલ(-ળા) નં ખંવં
અતલ, વિતલ, સુતલ, રસાતલ, તલાતલ,
મહાતલ ને પાતાલ એ સ્યંત ૦ખંખી સીં જૈન

રચાઈવાંદના સાત અવયવ (હોય પણ ખરું.

- સ્યાદસ્તિ, ન પણ હોય - મ્યાન્નાસ્તિ
વર્ણવી ન મોકાય તેવું હોય - સ્યાદવક્તવ્ય
એ ત્રણના મિશ્રણથી થતાં) ૦ભુજ પું
(ગ) સપ્તકોણ ૦મ વિં સાતમુ ૦મી વિ.
સીં સાતમી (૨) સીં સાતમુ ૦રાત્રિ
સીં 'રૂલ ઓફ સેવન' (ગ.) ૦ર્ધિ પું ખંવં
[+ક્રધિ] મરીચિ, અનિ, અંગિરસ, પુલ્લરય
પુલહ, કંટુ, અને વસિષ્ઠ એ સાત ઋષિઓ
સાત તારાઓનું એક જૂથ ૦લોક પું ખંવં
ખૂ, જુવર, રવર, મહર, તપ, જન, સત્ય
એ સાત લોક. ૦રાત્રી સીં ૭૦૦ સ્થોકને
સમૂહ ૦સમુદ્ર, ૦સાગર પું ખંવં લવણ
ધંધુરસ, સુરા, ઘૃત કીર કાધ અને શુક્રોક્ક
એ નામના સાત પૌરાણિક સમુદ્ર. ૦સૂર,
૦રવર પું ખંવં વડ્જ, અખખ, ગાવાર,
મધ્યમ, પચમ, ધૈવત અને નિવાહ એ
સંગીતના સાત સૂર (સા, રી, ગા, મ, પ, ધ,
ની). - માહ નં (સ) અઠવાડિયું (૨) સીં
સાત દિવસ ચાલતું (ભાગવતનું) પાનાચણ કે કંથા

સપટ વિં [જુઓ ચપટ] ખેસતું, તગ, વળગેલું

સપ્રકાશ વિં [સં] પ્રકાશવાળું

સપ્રત્યય વિં [સં] પ્રત્યયવાળું (૨) વિધાસવાળું

સપ્રમાણુ વિં [સં] સાધન, સામિતીવાળું (૨)

યોગ્ય પ્રમાણવાળું, માપસર (૨) સપુષ્ટિક

(૪) અં પ્રમાણ ટાકીને ૦તા સીં

સપ્રયોજન વિં [સં] પ્રયોજનવાળું, હેતુપુરસ્કર

સપ્રયોમ વિં [સં] પ્રયોગસહિત (૨) પ્રયોગસિદ્ધ

સપ્રાણુ વિં [સં] પ્રાણવાળું

સપ્રેમ અં [સં] પ્રેમસહિત, પ્રેમપૂર્વક

સક સીં [ઝ.] બાલુ, કોર (૨) હાર, ઓળ

સકર પું [ઝ.] હિજરી સનનો બીજો માસ

(૨) સીં [રિ, ઝ.] પ્રવાસ, મુલાકારી (૩)

[સરં ઝ] વહાણની મુસાફરી. ૦નાર્તુ નં

પ્રવાસના વર્ણનનું પુસ્તક

સકરજન નં [ઝ સફરજલ, સરં મ. સફરચંદ,

સફરજળ] એક ફળ

સકરો(-ળા)ણું વિં ['સકળ' ઉપરથી] + (પ)

સકળ; ધન્ય, સપરાધુ

સકરી વિ० [ફા] મુસાકરીનું; સકર કરનારું
 (૨) લહેરી, ખચાળ (૩) પુ० ખલાસી
 સકલ(-ળ) વિ० [સં.] કુળવાળુ (૨) જેનો હેતુ
 પાર પડ્યો છે તેવુ. સિદ્ધ, સાર્થક. ૦તા સ્ત્રી०
 સકા વિ० [અ.] સાક; સ્વચ્છ (૨) ખલાસ,
 પૂર, કાઈ પણ બાકી ન હોય તેવુ
 સકાઈ સ્ત્રી० [ફા.] સાકસરી, સ્વચ્છતા (૨)
 નિઃપટતા (૩) [લા] બકાઈ (૪) ટાપટીપ
 [-મારવી, હાંકવી = ખોટું અભિમાન કરવું.
 -માંથી હાથ ન કાઢવો = ખોટી બકાઈ
 કર્યા કરવી (૨) પેતાની નિર્દોષતા રખૂ કર્યા
 કરવી.] ૦દાર વિ० સકાઈવાળું, સાક, સ્વચ્છ
 સકાયટ અં० [સકા + યટ, સરં હિં., મ.] તફન
 સકા - ખલાસ
 સકાલગોટા પુ० (કા.) કરવાનું તમામ કામ
 (૨) કામતા જથાનો સામટો નિકાલ
 સકાળુ વિ० [સ. સ + કાળ (સં. સ્કાલ)] કાળ
 પકા હોય એવું બેબાકળુ (૨) ઓચિંદુ
 સક્રીત સ્ત્રી० છોકરાની એક રમત
 સક્રીલ વિ० [અ. ફસીલ, સરં હિં., મ.]
 લગેલગ અડેલુ (૨) સ્ત્રી० રક્ષણ માટે કરેલું
 બાંધકામ, કેટ ૦હુક(-ક) પું ૦ પડોશહક.
 ૦દાર પું ૦ હરે હલ લેડાયલી હોય તેવો,
 પડોશી. ૦દારી સ્ત્રી०
 સકું નં [અ. સફહહ, સરં હિં. સફહા, મ.
 સફા] સકો, પૃષ્ઠ, બાહુ
 સકેદ વિ० [ફા] ઘોળુ. -ઠી સ્ત્રી० ઘોળી ભૂકી
 (૨) ઘોળાશ (૩) ચૂના વડે ઘોળવુ તે (૪)
 ઈંડાનો વોળો ગર. -દો પું ૦ ઘોળો ભૂકો (૨)
 તેલવાળો વોળો રગ
 સકો પું ૦ [અ. સકું] પૃષ્ઠ, બાહુ
 સખક પું ૦; નં [અ.] પાઠ, ધડો
 સખજી સ્ત્રી० [ફા] બાગ (૨) શાકભાજી,
 બાળપાણી. ૦મંડી સ્ત્રી० [સરં હિં., મ.]
 શાકખતર. -લે પું ૦ ડમરો
 સખકો પું ૦ [રવં] પ્રવાહી પદાર્થ ચૂસતાં
 થતો અવાજ (-મારવો)
 સખડું અંકિં [સં શવલ, પ્રા સવલ =
 કામચડીતક, દુવિત ઉપરથી] વાસી પડ્યું

રહેવાથી બગડી જવુ (૨) [લા] રમળું,
 સડુ, નકાચુ યઈ પડ્યું રહેવુ
 સખડાક અં ૦ [રવં] સખડકાનો રવ
 સખધું વિ० [સં. સુવદ્ધ] સારા બાધાનું; મજબૂત;
 ખમે તેવું. -ધાઈ સ્ત્રી०
 સખનીસ પું ૦ [ફા. સફનવીસ; સરં મ.]
 ફતરદાર (૨) એક મરાઠી અટક
 સખખ પું ૦ [અ.] કારણ, હેતુ (૨) અં ૦ કારણ
 કે. [-કાઢવો = કારણ કે બહાનું શોધવું.
 -એવો = સખખની સત્યાસત્યતા તપાસવી.]
 સખમરીન સ્ત્રી० [હિં.] પાણીના સપાટી નામે
 ચાલતી ખોટ [હિં, મ] જુઓ સખૂર
 સખ(-ખૂ)ર સ્ત્રી० (૨) અં ૦ [અ સખ, સરં
 સખરસ નં [હિં. સખ (સં સર્વ) + રસ] મીઠું
 સખલ(-ળ, -ળું) વિ० [સં] બળવાન (૨)
 [સરં મ] અતિશય, ખૂબ
 સખી સ્ત્રી० [છખી ઉપરથી] + છખી, તસવીર
 (૨) શીલા; કાન્તિ [(સમાધિ)
 સખીજ વિ० [સં] બીજવાળું (૨) સવિકલ્પ
 સખીલ સ્ત્રી० [અ] મહોરમ પહેલાં દશદિવસથી
 પવાતુ ધર્મદા પાણી કે શરબત (૨) પરબ
 સખૂર સ્ત્રી० [જુઓ સખર] ધીરજ, સહનશક્તિ
 (૨) અં ૦ 'થોભો, રહો' એ અર્થનો ઉગાર.
 -રાઈ, -રી સ્ત્રી० ધીરજ, સહનશક્તિ
 [-પકડવી, રાખવી] [સખોસખ મારવું
 સખોડવું સંકિં 'સખોસખ' ઉપરથી] સોટીથી
 સખોસખ અં ૦ [રવં] ઝપાટાખ ધ, ત્વરાથી
 સખય વિ० [સં] લયયુક્ત
 સખર વિ० [સં. સુ + મૃ, સરં મ સુમર]
 ભરપૂર; પૂરેપૂરું ભરેલુ [-ભરવું, સખરે
 ભરવું = પરિપૂર્ણ ભરવું.]
 સખા સ્ત્રી० [સં] મેળાવડો, પરિવડ (૨) સમાજ;
 મંડળી [-ખેલાવવી = સમા મેળવવી, સભા
 થવાનું કહેણ મોકલવુ કે કાઢવુ -ભરવી = સભા
 કરવી. -મળવી = સભા થવી.] ૦ક્ષોભ પું ૦
 સભામા ઊઠીને ખોલતા થતો ગભરાટ ૦પતિ
 પું ૦ સભાનો અધ્યક્ષ, પ્રમુખ, સદર ૦મંડપ
 પું ૦ સભાનો મંડપ ૦રંજની વિ० સભાને
 ખુશ કરનાર. ૦શાસન નં ૦ સભાનું વ્યવસ્થા-

સરકામ ચલાવવુ તે ૦સદ પુ. [સં] સલાનો
સહ્ય, 'મેમ્બર'. ૦કથાન નં સલાહરાવાની
જગા

સભાગી વિ. [સ + લાગ] ભાગીદાર; હિસ્સેદાર
સભાપતિ, સભામંડપ, સભારંજની,
સભારાસન, સભાસદ, સભારથાન
જુઓ 'સભા'મા

સભર વિ. [જુઓ સભર] હરપૂર, સભર(ર)
માતખર, પૈસેટકે હરપૂર(૩) વિ. ૦ સીંગલ વી
સહ્ય વિ. [સં] વિવેકી, સલાપિત, શિષ્ટ (ર)
પુ. સભાસદ. ૦તા સી. સહ્યપણું (ર)

સસ્કૃતિ, સુધારો. -કયા સી. સી સહ્ય
સમ પુ. ૦ ૫૦૦૦ [સર. ૦ કસમ હિં સોં (પ્રા.
સવ, સ. શર્) સોગન [-આપવા, ખવ-
લાવવા, ધાલવા, દેવા = સોગન કે પ્રતિજ્ઞાથી
ખાધુ -ખાવા, દેવા = સોગનથી ખાધુ]

સમ વિ. [સં] સરખુ, સમાન (ર) પુ. ૦ તાલનું
આરંભરથાન (સંગીત) (૩) સંગીતનો એક
અલકાર ૦ અપૂર્ણ કે નં છેકથી નાના
અશનું અપૂર્ણ, પ્રોપર કેકસન. ૦કણું

પું. ૦ આયત, રેક્ટેન્ગલ (ગ.). ૦કાલીન
વિ. ૦ એક જ કાળમા સાથે વિદ્યમાન. ૦કેન્દ્ર
વિ. (મ) સમાન કેન્દ્રવાળું, 'કોન્સેન્ટ્રેડ'.
૦કેણુ (-લિક) વિ. (ગ.) સમાન કોણ-
વાળી (આકૃતિ). ૦કેત્ર વિ. (ગ) સમાન
ક્ષેત્રફળવાળું (ર) નં 'હોરિઝોન્ટલ પ્લેઈન'

સમર્થ સી. [અ શમઝ (દીવા) પરથી, સર. ૦ મ]
ચિત્તળની દીવી ૦દાની સી. ૦ દીવી, શમાહાન
સમકિત નં [સં સમ્યક્ત્વ] સાથી તત્વ-
જિજ્ઞાસા (જેન) [નજર સામે

સમસ વિ. (ર) અ. [સં] (-ની) પ્રત્યક્ષ, રૂપર,
સમથ વિ. [સં] સઘણ; તમામ
સમઘાત વિ. [સં] (ગ) સમાન ઘાતવાળો (પદી)
સમચતુર્જુજ પુ. [સં] ચારે સમાન ખાનૂવાળો
ચતુર્જુજ - ચતુર્ગોણ; 'રોમ્બસ'

સમચ (-છ) રી સી. [જુઓ સંવત્સરી; પ્રા
સવચ્છરિય] દર વર્ષે આવતી મરણતિથિ
(ર) તે દિવસે કરાતી ક્રિયા

સમચિત્ત વિ. [સં] સર્વ પ્રત્યે કે સર્વ

અવસ્થાઓમા સમાન ચિત્તવાળુ (ર) નં
ચિત્તની સમાનતા

સમચોરસ વિ. (ર) પું. [સમ + ચોરસ] ચારે
બાજુ ને ખૂણા સરખા હોય તેવી આકૃતિ
સમચ્છેદ પુ. [સં] (ગ.) અનેક અપૂર્ણકનો
સમાન છેદ (ર) વિ. ૦ સમચ્છેદી. -દી વિ.
સમચ્છેદવાળું

સમછરી સી. જુઓ સમચરી; છમછરી
સમજ, ૦ણુ સી. [સમજવું પરથી] અક્ષલ,
જ્ઞાન, હઠાપણ (ર) પરસ્પર સમજી રાખેલી
વાત; કરાર. [-પદવી = સમજવું સમજના
ધરમાં આવવું = ઉંમર લાયક થવું] ૦ણું
વિ. ૦ સમજે તેવું, સમજણવાળું. ૦દાર વિ.
સમજણુ. ૦દારી સી.

સમજવું સંકિં [સં. સમ્ + ધ્યૈ (પ્રા. જ્ઞા) કે
સંબુવ (પ્રા સંબુજ્ઞ) પરથી ? સં. ૦ મ સમજણે,
હિં. સમજણે] ૦ણવ (ર) અર્થ ગ્રહણ કરવો
(૩) ખરાખોટાની તુલના કરવી, વિચાર
કરવો (૪) અંકિં આગ્રહ છોડવો, માની
જવું. [સમજી લેવું = અંકિં અંકિં સમાધાન
કરી લેવું]

સમજવણું સંકિં સમજે તેમ કરવું (ર)
મનાવવું, નરમ પાડવું; શાત કરવું (૩)
ફેસલાવવું, છેતરવું. -દ સી. ૦ સમજવણું તે
સમજી વિ. [સમજવું પરથી] સમજણું, શાણું
સમજૂક વિ. + જુઓ સમજી

સમજૂત (-તી) સી. [જુઓ સમજી] સમજવું
તે, માની લેવું તે (ર) સમજવણું તે, ભ્રમ કે
વિરોધ દૂર કરી સમાધાન કરાવવું તે (૩)
શાખામણ, સલાહ (૪) ખુલાસો, વિવેચન
[-ઉપર આવવું = સમાધાન કરવું]

સમડી (-ળી) સી. એક પક્ષી (ર) [સં જ્ઞામી,
સર. ૦ મ.] એક ઝાડ. -ડો (-ળી) પુ.
શમી વૃક્ષ (ર) કામણ-ટૂંમણ કરનારો ખાવો
સમણ નં [સમાવું ઉપરથી, સર. ૦ સમાણ]
અઢાજસર ઉમેરવાની વસ્તુ સમાવણ

સમણવું સંકિં [સ સમન = અથડામણ]
ફેરવવું, વીંચવું [(ર) વેગવાળો અવરબર
સમણાસમણ સી. [જુઓ સમણવું] વીંચાવીડ

सम(-भा)शी श्री० [सं. सम्+भा+नी परधी ?]

श्रीशी परतु भाटेना नाञ्जुळी वीपियो

समशी न० लुओ रवणु [-आवणुं रवण
आवतु (२) छिउट कामना होवी. छिउ
तने तो पैसाना समशी आवे छे (३)
अकदम तुको सूत्रेवो]

समतल वि० [सं.] सरणी सपाटीतु (२) न०
सरणी सपाटी(३) 'प्येधन' (ग.) ० त्रिकोण-
मिति श्री० 'प्येधन' द्विगोनेमेदी' (ग.).
० लूमिति श्री० 'प्येधन' त्रिगोनेमेदी (ग.)

समता श्री० [सं.] समत्व, सरणापणु

समतुल्य श्री० [सं.] समतोल्पणु

समतोद्य वि० [सम+तोद्य] सरणा वजनतु
(२) सरणु; समान (३) पुं०; न० अरोपर
सरणु वजन. [-छितरतुं = सरणेसरणुं यवुं.]
० ता श्री०. ० न. ० पणुं न० समतोद्य होउं
के यवु ते [त्रिकोण (ग.)

समत्रिकोण पुं० [सं.] त्रिकोण सरणी आणुवणो
समत्व न० [सं.] समता. ० लुद्धि श्री० समता-
वाणी लुद्धि

समथण वि० [सम+थण] समान सपाटीवाणुं
समहर पुं० [सर० हिं. समं(-सुं)दर] समुद्र(प)
समदर्शिता श्री० [सं.] समदर्शी पणु
समदर्शी वि० [सं.] सैनी तरक सरणी नजरे
लेनार, निपक्षपाती

समदुःख (भी) वि० [सं.] सरणा दुःखवाणुं;
पीलनु दुःख लेध तेतलु न दुःखी यनार

समदृष्टि वि० [सं.] समदर्शी (२) श्री० समानदृष्टि;
निपक्षपात [यामदुं

समदो पु० कमान्या के रंम हीना विनानु तालुं
समदिलुग वि० [सं.] जे सरणी सुलवाणुं
(ग.). ० त्रिकोण पु० लेनी जे आणु सरणी
होय अवे त्रिकोण (ग.)

समधारणु वि० [सम+धारणु] सरणुं, नही
छियु के नीयुं (२) मध्यम प्रकारतु

समधारणु न० सरणुं धारणु ('मोडरेशन')

समन श्री० [फा.] म पेदीनुं दुव

समनबाहु पुं० [सं.] श्रमण के स्वज्ञान के शमन
+ बाहु] भरनारना बाध अडकाडी, इक्षिण

साथे आकाशने के मंदिरमा अपाय छे ते लाहु
समनामिक वि० [सं.] 'कोन्शेकल' (ग.)

समन्वय पुं० [सं.] अकसरणे व्यवस्थित
क्रम (२) परस्पर संभव (३) तात्पर्य

समन्वित वि० [सं.] समन्वय करेनुं; युक्त,
संपन्न [-काटवे, नीकणवे]

समन्स पुं० [इ.] अकालती तेहु के तेना पत्र

समपाणि पुं० [सं.] गायनना तालना कालनी

साथे न ताणी पडवी ते [(आकृति) (ग.)

समपाणु(-णु) वि० सरणी आणुआवाणी

समलुद्धि वि० [सं.] सर्वने सरणा समनार

(२) श्री० समतानी लुद्धि, समत्वलुद्धि

समभाग पुं० [सं.] सरणे भाग

समभाव पुं० [सं.] समतानी लुद्धि-भाव

(२) पोतीकापणुं. -वी वि० समभाववाणुं

समलुग(-लुग) वि० [सं.] लुओ समपाणु

सममिति श्री० [सं.] सरेश (ग.)

समय पुं० [सं.] वधत; काण (२) मोक्ष (३)

भाग, अवसर, सन्नेग (४) प्रतिज्ञा; नियम

(५) स केत, वडाड (६) सिद्धात (७) शाणामां

शिक्ख भटे नियत करेदो समयविभाग;

'धीरियड' [-ओणअवे, लेवे, वतवे =

प्रसंग के सन्नेग अरोपर समनवे-लणवे,

-थवे = (कोई काम करवा भाटेनो) नियत

के योग्य वधत थवे, -अराध वेवे = वधत

पूरो यध नवे (२) अवकाश न रहेवे (३)

आभरकाण आपी लागवे.] ० सा वि० सिद्धात

समनार, ० पत्रके न० समयनी क्षणवणुनी

नोध. ० भूति श्री० समय के नमानो

प्रतिनिधिरूप भणुय. ० विरोधी वि० नमाना

अणोधी विरुद्ध वर्तनार. ० साधु वि० समय

लेध पोतानुं काम कादी लेनार. ० सूयके वि०

समयसूयकतावाणुं. ० सूयकता श्री० समयने

योग्य तत्काण कार्य करवाना लुद्धि -याथार

पुं० [+आचार] समयने आचार, स्थापित

रिवाज. -यातुवर्ति वि० समयानुवर्ती-

पणुं. -यातुवर्ती वि० [+अनुवर्ती] लुओ

समयानुसारी. -यातुसार अ० [+अनुसार]

समयने अनुसरीने; समय प्रमाणे. -यातु-

સારી વિં સમયને અનુસરીને વર્તનાર.

-યોચિત વિં [+ઉચિત]. સમયને અનુકૂળ
સમયુક્ત' નં [સં] બરોબરિયા વચ્ચેનું યુક્ત
સમર વિં સાત(સકેતની બાધામાં) [રણક્ષેત્ર
સમર પું, નં[સં.] યુક્ત ઓમ્મિ(-મી) સ્ત્રીં
સમરણુ [પ્રા.] નં (પ) જુઓ રમરણ -છી
સ્ત્રીં રમરણી; જપમાળા [કરવું
સમરવું સંકિં [સં સ્ત્રી, પ્રા. સમર] રમરણ
સમરસ વિં [સં] એકસરખા રસવાળું
સમરામણુ નં [સમરાવણુ પરથી] સમરાવ-
વાળું મહેનતાણુ

સમરાવણુ સંકિં 'સમારણું' પ્રેરક
સમરાવણુ નં [સં] રણક્ષેત્ર [(ગ.)
સમરૂપ વિં[સં] સમાન રૂપવાળું(ર) 'સિમિલર'
સમરેખ વિં[સં.] સમાન રેખા ઉપર આવેલું
(ગ) ઓતા સ્ત્રીં -ખા સ્ત્રીં સુરેખા
સમર્થ વિં [સં] બળવાન, શક્તિમાન. ઠક
વિં (ર) પું સમર્પન કરનાર ઓતા સ્ત્રીં
સામર્થ્ય; યક્તિ ઠન નં હાથીથી પુરવાર
કરવું તે (ર) ટેકો (૩) સાબિતી

સમર્થિત વિં [સં.] સમર્પન કરાયેલું
સમર્પક વિં [સં] સમર્પણ કરનાર (ર)
[સરં મ] યોગ્ય; ઉચિત, બરોબર બધ-
બેસતું. -ણુ નં[સં.] અર્પણ કરવું તે. -છી
વિં (ર) પું જેણે સર્વસ્વ અર્પણ કરી
હીધુ હોય તેવું (પુષ્ટિમાર્ગમાં)

સમર્પણુ સંકિં [સં સમર્પ] સમર્પણ કરવું
સમર્પિત વિં[સં.] સમર્પણ કરેલું, સમર્પણેલું
સમક્ષ વિં [સં] મલિન, મલક કે મેલવાળું
સમલક્ષી વિં[સમ+લક્ષ] એકસરખા લક્ષવાળું
સમક્ષંજ વિં[સં] સરખા લેખવાળું (ગ).

ઠક, ઠચતુષ્કોણુ પું 'ટ્રેપેઝિયમ' (ગ.)
સમલો. પું [ફા. શમ્ભુ; સરં મ. સમલો]
કસબથી ભરેલી એક ભતની ટોપી

સમવચનક [સં], સમવચી વિં સરખી
ઉંમરનું, સમોવડિયુ

સમવસરણુ નં [સં.] (જેન) આચાર્ય કે
મહાન વ્યક્તિની પધરામણી વેળા એકઠો
થતો સમુદાય-પરિષદ

સમવાય પું [સં] સમૂહ (ર) સબધ (૩)
એવો નિત્ય સબધ કે જેમાં એક સબધીનો
નાશ થતાં બીજો સબધી પણ નાશ પામે
(જેમ કે, દૂધ અને તેના સફેદ રંગનો) [ન્યા].
ઠતંત્ર નં અનેક સ્વાયત્ત સમૂહોનું એકત્ર
રાજ્યતંત્ર, સમૂહતંત્ર; 'ફેડરેશન'. -થી વિં
સમવાય-સબધવાળું (ર) સમવાયતંત્રને
લગતું, 'ફેડરલ'. -થી કારણુ નં કાર્યમાં
સમવાય-સબધથી રહેતું કારણ, ઉપાદાન-
કારણ (જેમ કે, માટી એ ઘડાનું)

સમવિચારી વિં(ર) પું[સમ+વિચાર] સરખો
વિચાર ધરાવનાર, વિચારમાં મળતું

સમવેદી વિં [સં. સમ+વિદ્] સમાન વેદના-
વાળું, સહનુભૂતિવાળું -દિવ્ય નં

સમવૃત્ત નં [સં] ચારે ચરણ સરખા હોય
તેવો છંદ (ર) મુખ્ય રેખાશનું વૃત્ત (૩)
વિં સરખા છંદવાળું

સમશાન નં [જુઓ રમશાન; સરં મ.
સમ્પ્રજ્ઞાન] મસાણ. -નિયું વિં રમશાન
જેવું-નિર્જન (ર) અમગળ (૩) હાધુ
તરીકે આવેલું [ઠંડીવાળું]

સમશીતોષણુ વિં [સં] સરખી ગરમી અને
સમશીર, ઠંજાદાર જુઓ શમશીરમાં

સમશ્લોકી વિં [સં. સમ+શ્લોક] એકસરખા
શ્લોકવાળું, મૂળ શ્લોક પ્રમાણે શ્લોકવાળું
(ભાષાતર) [ઊલટું]

સમષ્ટિ સ્ત્રીં[સં] સમગ્રતા, સમુદાય ('વ્યષ્ટિ'થી
સમસમ અં [રવં] (જેરથી કુ કાતા કે વીધાતા

પવનનો અવાજ). ઠવું અંકિં [સં. સિમિ-
સિમાયતે] એવો અવાજ યવો (ર) ધૂધવાઈ
રહેતું (અનમાં). -માટ અં સમસમટ હોય
તેમ (ર) પું ભાગણીથી સમસમટ તે

સમસામયિક વિં [સં.] સમકાલીન

સમસૂત્ર વિં [સં.] એકસરખું -સપાટ; 'લેવલ'

સમન્ત વિં [સં] સમ ; તમામ, બધું 'બેશુ'
(ર) નં સમગ્ર સમુદાય

સંમર્યા સ્ત્રીં [સં] પ્રશ્ન, કાયડો (ર) સાન;
સકેત (૩) ઉપાણ. [-પૂરણી = સમર્યા-
પૂર્તિ કરવી.] ઠપૂર્તિ સ્ત્રીં સમર્યાનો જવા

આપવો કે અધૂરો ભાગ પૂરો કરી આપવો તે;
એવી રમત

સમળી, -જો। જુઓ 'સમડી'માં

સમજસ વિં [સ] ઈચિત, વાજખી (૨)

હોશિયાર, સુઝ (૩) રથ, સમજ સંકાય તેવું

સમા સ્ત્રીં [સરં મ. (મં. સમ)] પૂરી ભરતી

આવ્યે ૧૨ મિનિટ પાણી થોભે છે તે

સમાગમ પું [સં.] સંયોગ; મેળાપ (૨)

સોબત, સગત

સમાચાર પું [સં.] ખબર (બહુધા બંવંભા).

[(-ના) સમાચાર જોવા, લેવા = સમાજ

રાખવી, તપાસ રાખવી.] બંવંત નંવંત માનપત્ર

સમાજ પું [સં.] સમુદાય (૨) મંડળી, સભા

(૩) એક ધર્મ કે આચારવાળો જનસમુદાય

(૪) ન્યવસ્થિત જનસમુદાય, જનતા, ઠંડારણુ

નં સમાજત ત્રની રચના - ન્યવસ્થિતિ. ઠંડવી

વિં સમાજમાજ ઠંડવી શકે એવું (૨)

સમાજ ઉપર જીવનાર. ઠંડાદ પું વ્યક્તિ

કે વર્ગની નહિ, પણ સમાજની સત્તાનો

વાદ; 'સોશિયેલિઝમ'. ઠંડાદી વિં (૨)

પું સમાજવાદમા માનનાર, ઠંડિયા સ્ત્રીં,

ઠંડાસ્ટ્રી નં સમાજન્યવસ્થાનું શાસ્ત્ર. ઠંડુત્તિ

સ્ત્રીં સમાજમા રહેવાની કે તે વસાવવાની

માણસની સહજવૃત્તિ. ઠંડાસ્ટ્રી પું સમાજ-

શાસ્ત્રનો વેત્તા, ઠંડાસ્ટ્રીય વિં સમાજશાસ્ત્ર

સ બધી. -જિંક પું [સં.] સમાજનો સભાસદ

(૨) પ્રેક્ષક -જી વિં સમાજનુ, સમાજ

સ બધી (૨) કોઈ અમુક સમાજમા ભેડાયેલું

(૩) પું તેવો પુરુષ વિશિષ્ટ સમાજનો સભ્ય

સમાજ સ્ત્રીં [સમાવ પરથી] સમાવ તે,

સમાવેશ (૨) નં સમાવણ

સમાજી સ્ત્રીં જુઓ સમજી

સમાજી વિં [પ્રા. સમાજ (સં સમાન)] સમાન,

સરણુ (૨) -ને લાગુ પડતી [ગાળ] (૩)

અં [અપ સમાણુ, પ્રા. સમમ્] -ની સાથે-

સાથ; જુઓ સમુ ૩

સમાજી પું મોટી સમાજી

સમાદર પું [સં] આદર, સમાન

સમાદાન નં [સં] જોનાનું નિયંત્રણ (૨) જોત

કે દાનનો સ્વીકાર

સમાદો પું (કા.) અસાની પયરી (૨)

સરસામાન; સચરચીલુ

સમાધ સ્ત્રીં જુઓ સમાધિ (પ.)

સમાધાન નં [સં.] વિરોધ, શંકા કે ગૂંચવણનો

નિવેડો અને શાંતિ (૨) વૃત્તિ; સતોષ (૩)

ધ્યાન; સમાધિ (૪) પતવું કે પતાવડુ તે (૫)

કબ્રિયાની પતાવટ (૬) નાટકમા મુખ્ય

બનાવ, જે આણધારી રીતે આખા વસ્તુને

ઉત્પજ કરે છે. [-ઉપર આજવું = સમાધાન

કરવું.] -ની સ્ત્રીં સમાધાન, નિવેડો (૨)

ચિત્તની શાંતિ; નિરાત (૩) સુલેહસપ (૪)

પું મંદિરની જરૂરિયાતો વેચીને સમજવી

તેમની પાસેથી મામણી કરનાર મંદિરનો

અધિકારી, મંદિરની આતરિક વ્યવસ્થા કરનાર

સમાધિ પું; સ્ત્રીં [સં.] જેમા ધ્યાતા અને

ધ્યાનનો ખ્યાલ હ્રમ્ત ધ્યેયનુ સ્વરૂપ જ

ચિત્તમાં રહે છે તેવું હોડું ધ્યાન (યોગ)

(૨) સાધુસંન્યાસીનુ મરણ (૩) સાધુસંતને

દાટયા હોય તે જગા પર કરેલી દરી.

[-અહીં, થવી, -માં બેસવું, લાગવી =

પરમાત્મચિંતનમાં તદ્રૂપ થવું -અહાજવી =

સમાધિરય થવું -અણુવી, -ખાધવી =

સાધુસંતને દાટયા હોય ત્યા દરી અણુવી

-લેવી = મરણ પામવું (યોગી કે સાધુસંતનુ).]

ઠંડય વિં સમાધિમા પડેલું

સમાન વિં [સં] સરણુ (૨) પું પાચ પ્રાણ-

વાયુમાનો એક (જુઓ પચમાણ) ઠંડસ

વિં સમાનકક્ષાનું. ઠંડા સ્ત્રીં ઠંડર્મા (-મીં)

વિં [સં] સમાન ગુણધર્મવાળું. ઠંડપ વિં

સમરૂપ જુઓ. ઠંડપતા સ્ત્રીં. ઠંડાપા પું

શિલ લાપાઓવાળાના વ્યવહારમા ચાલે એવી

એક - સર્વ સાધારણ લાપા ઠંડુત્તિ સ્ત્રીં

સમજુદ્ધિ. સમજાવ. ઠંડીલ વિં સમાન

ગુણ, ધર્મ કે સ્વભાવનું. -નાધિકરણુ વિં

[+અધિકરણ] એક જ અધિકરણ, આશ્રય

કે વિભક્તિવાળું (૨) નં સમાન અધિકરણ,

આશ્રય કે વિભક્તિ. -નાધિકરણુ બહુમીલિ

પું સમાસ છોડવામા આવે ત્યારે જેનાં

ખને પહો સમાન વિભક્તિમા હોય તેવો
ખુબીહિ સમાસ (આ.). -નાર્થ વિં
[+ર્થ] સમાન અર્થવાળું. -નિકા પું
એક હંદ. -નોદક વિં(ર) પું [તદક]
સાતથી ચૌદ પેઢી સુધીના સમાન પિતૃઓને
અર્થલિ આપનાર સગો. -નોપમા સ્ત્રી
[તપમા] ઉપમાનો એક પ્રકાર (કા. શા.)
સમાપન નં, -ના સ્ત્રી [સં] સમાપવ -
સમાસ કે પૂરું કરવું તે, સમાપ્તિ
સમાપવું સંકિં [સ સમાપ્] સમાપ્ત કરવું
સમાપ્ત વિં [સં] પૂરું; પૂર્ણ. -પ્તિ સ્ત્રી
પૂરું થવું કે કરવું તે, છેવટ; અંત
સમાયક સ્ત્રી [પ્રા. સમાય (સં. સમાજ)] પૂજન
સ્તવન માટે બંધાયે સાથે બેસવું તે (જૈન)
સમાયતિ સ્ત્રી [સં.] તાલના લયનું એકત્વ
સમાયુક્ત વિં [સં.] યુક્ત, જોડાયેલું (ર)
તૈયાર કે તત્પર થયેલું
સમાર પું [સમારવું પરથી, સરં મ] સમારવું
તે, સમારકામ (ર) ચાસમા બી નાખી તે
ઠાંકવા ઉપર ફેરવવામા આવતું લાળું પાટિયું
[-દેવો = સમાર વડે સરખું કરવું સમારે
આવવું = કણસલું હોદ બિલસજ જેવડું થવું]
ઠંકામ નં સમારવું - ફરત કરવું તે
સમારવું સંકિં [પ્રા સમાર (સં સમ્+આ+
રચ્) ફરત કરવું. સુધારવું (ર) કાપવું (શાક)
(૩) ઓળી કરીને વ્યવસ્થિત કરવું (વાળ)
સમારંભ પું [સં] ઠાઠમાઠથી કરેલો આરભ
(ર) ધામધૂમવાળો ઉત્સવ [તે
સમારંધન નં [સં] પ્રસંગ કરવું - રંજન કરવું
સમારોપ પું, ઠણુ નં [સં.] આરોપવું તે
-પિત વિં [સં] આરોપેલું, ચડાવેલું
સમાસવું સંકિં [સં. સમ્+માલ, સરં હિં.
સમાલના] સલાળવું
સમાલોકન નં [સં] બરાબર જોવું તે
સમાલોચક વિં [સં.] અવલોકન કરનાર
-ના સ્ત્રી અવલોકન [કે સમાવવું તે
સમાલ પું [સમાવવું પરથી] સમાવેશ, સમાવ
સમાવડાવવું સંકિં 'સમાવડું' પ્રેરક
સમાવર્તન નં [સં.] વિઘાત્યાસ પૂરો કરી

બ્રહ્મચારીનું ઘેર આવવું તે
સમાવડું સંકિં 'સમાવડું' પ્રેરક
સમાવિષ્ટ વિં [સં] સમાવેલું; સમાવેશ પામેલું
સમાવું અંકિં [પ્રા સમાવ (સં. સમ્+આપ્),
સરં મ. સમાવણે] માવું, અંદર આવી
જવું (ર) સતાવું, ચાલતા તંત્રમા ગોઠવાવું -
અનુકૂળ થઈને સ્થાન પામવું [સમાઈજવું
= અંદર પેસી કે મળી કે લળી જવું, લોપ
કે અદૃશ્ય થઈ જવું]
સમાવેશ પું [સં] સમાવું તે, સમાસ
સમાસ પું [સં] સમાવું તે, સમાવેશ (ર) બે
કે વધારે શબ્દોના સંયોગથી થયેલો શબ્દ (આ.)
(૩) સંક્ષેપ [-થવેક = સમાઈને રહેવું, ચાલુ
તંત્રમા ગોઠવાઈ જવું (જેમ કે, વહુનો
સાસરામા)] [અભિનિવિષ્ટ
સમાસક્ર વિં [સં.] ખૂબ આસક્તિ (ર)
સમાસંગ પું [સં] ખૂબ આસક્તિ (ર)
મિલન, સંયોગ (૩) અભિનિવેશ
સમાસાત્મિક વિં [સં] સમાસરૂપ
સમાસોક્તિ સ્ત્રી [સં] એક અર્થાલ કાર, જેમા
સમાન કાર્ય, લિંગ કે વિશેષણ દ્વારા પ્રવૃત્તમા
અપ્રવૃત્તનો વ્યવહાર સમારોપિત થાય છે
(કા શ)
સમાહાર પું [સં] સંગ્રહ, સમૂહ (ર) સંક્ષેપ
ઠંકા પું ઠંકા સમાસનો એક પ્રકાર. ઉદા.
'યદ્રાતદ્રા', 'જાઆવ'
સમાહિત વિં [સં] શાત, સ્થિત પ્રજા (ર) એકાગ્ર
સમાહૃત વિં [સં.] બેગુ કરેલું (ર) સંક્ષિપ્ત
સમાનર વિં [સં] સમાન અતરે આવેલું,
સમાન અતરવાળું, 'પેરેલલ' વ્યત્યુભૂજ,
વ્યત્યુકેષ્ણ પું 'પેરેલલોગ્રામ (ગ.)' ઠખાત
નં 'પેરેલલોપાછડ' (ગ.)
સમિતિ સ્ત્રી [સં] મડળી, (નાની) સજા
સમિતપાણિ વિં [સં] હાપમાં સમિધવાળો
(બ્રહ્મચારી - વિઘાતી)
સમિધ સ્ત્રી [સં] યજ્ઞોપયોગી લાકડું
સમીકરણ નં [સં] સરખું કરવું તે (ર)
'ઇકવેશન' (ગ.) (-છોડવું, બંધવું)
સમીક્ષણ નં [સં] સમીક્ષા કરવી તે

સમીક્ષા સ્ત્રી[સં.]બારીકાઈથી જોવું કે તપાસવું
 તે (૨) આલોચના; સમાલોચના
 સમીચીન વિ[સં] યથાર્થ (૨) યોગ્ય
 સમીપ વિ[સં] નજીક, નિકટ. ૦તા સ્ત્રી.
 ૦વર્તી, ૦ન્વય વિ[સં] નજીકનું; પાસે પડેલું
 સમીર, ૦ણ પુ[સં] ૫૫૧
 સમીસ ધ્યા, સમીસાજ સ્ત્રી[સમી-પ્રા
 સમિજ, સ સમિત કે સમ્પર્ગ]+સંધ્યા, સાજ]
 સંધ્યાકાળ, સાજની વેળા
 સમુચિત વિ[સં] યોગ્ય
 સમુદય પુ[સં] સંગ્રહ; સમૂહ (૨) એક
 અલકાર (કા શા.)
 સમુચિત વિ[સં] એકત્રિત; એકઠું કરાયેલું
 સમુલ્લભ પુ[સં] વિકાસ; 'એવોલ્યુશન'
 સમુલ્લભ વિ[સં] સમુલ્લભિ કરનાર
 સમુલ્લભિ સ્ત્રી[સં] જુઓ ઉલ્લભિ
 સમુલ્લભન ન[સં.] ઉલ્લભ (૨) ઉદય (૩)
 ઉલ્ભ (૪) રોગમુક્તિ; આરોગ્ય
 સમુદય પુ[સં] ઉદય, ઊગમ
 સમુદાય પુ[સં] ટોળું; જથ્થો
 સમુદરણુ ન[સં.] દ્વાર
 સમુદ્ભવ પુ[સં] ઉદ્ભવ; ઉત્પત્તિ, ઊગમ
 સમુદ્ર પુ[સં] દરિયા [-ખેડવો = સમુદ્ર
 પર મુસાફરી કરવી. -હોલોખવો, વલોખવો
 = સમુદ્રન પત કરવું (૨) કાંઈ મુશ્કેલ બાબત
 ચર્ચાવી] ૦કાંડો, કિનારો = પું દરિયાનો
 કાંડો. ૦પ્રખંધ પુ[સં] એક ચિત્રકાવ્ય. ૦દળ
 ન[સં] એક વૃક્ષ (૨) તેણે દળ. ૦દ્રીણ,
 દ્રીણ(-ન) [સરં મ] ન[સં] સુકાઈ ગયેલું
 દરિયાનું દ્રીણ, એક ઔષધ. ૦મંથન ન[સં]
 હાનવો અને ટેવોએ અમૃત માટે કરેલું
 સમુદ્રનું મંથન. ૦યાન ન[સં] દરિયાઈ મુસાફરી.
 ૦દત્તા સ્ત્રી. સમુદ્રમાં થતી લતા, 'વીડ'
 ૦શોષ પું એક વનરપતિ
 સમુજતિ સ્ત્રી[સં] ઉત્પત્તિ, આબાદી
 સમુરત ન[સં] [મં સુ + મુરત] શુભ મુહૂર્ત
 સમુદ્ધાસ પુ[સં] ઉદ્ધાસ, આનંદ, પ્રસન્નતા
 સમું વિ[સં] સમ] ઠીક, સરખું; દુરસ્ત,
 વ્યવસ્થિત (૨) [અવ. સમત, પ્રા. સમં (સ

સમમ્)] જુઓ સમાધુ' (૩) અ[સં] સાથેસાથ;
 સહિત. ઉદા[સં] ધડાકા સમુ તે નીચે પડ્યું.
 [-કરવું = સમારવ (૨) ગોઠવવું, વ્યવસ્થિત
 કરવું] ૦નમું વિ[સં] સમુ, સરખું
 સમૂલ(-ળ) વિ[સં] મૂલસહિત. -લામ વિ[સં]
 [+ અગ્ર] મૂળ તથા ટોચ સાથે
 સમૂહ પું[સં] ટોળું. ૦કાર્ય ન[સં] આખા
 સમૂહનું એકત્રિત, એક બનીને થતું - સંગઠિત
 કાર્ય. ૦તંત્ર ન[સં] જુઓ સમવચન તંત્ર.
 ૦પ્રાર્થના સ્ત્રી[સં] સામુદાયિક પ્રાર્થના. ૦વાચક
 વિ[સં] સમૂહ બતાવનાર. ૦સમભાવ પુ[સં] આખો
 સમૂહ સાથે એક ક્રિયામાં લાગતા અનુભવે
 તેવો સમભાવ. ૦શિક્ષણુ ન[સં] સમૂહને - અન-
 કને એક સાથે શીખવવું તે - હી પું એક છદ
 સમૂળ, -ળું વિ[સં] જુઓ સમૂલ ૦ચુ વિ[સં]
 [સં સમૂલકા] સમૂળ, તમામ, પૂરેપૂરું
 સમૂહ વિ[સં] સમૂહિવાળું, સંપત્તિ
 સમૂહિ સ્ત્રી[સં] આબાદી, ઔદ્યોગ, સપત્તિ.
 ૦માન વિ[સં] સમૂહિ ૦ળ
 સમે પું [જુઓ સમે] + સમય
 સમેટવું સંકિં [જુઓ સમેત, સરં હિ
 સમેટના, મ. સમેટવું] આટોપવું, એકઠું કરવું
 સમેત વિ[સં] સંયુક્ત, સાથે હોય તેવું
 (૨) અ[સં] સુધ્ધા, સહિત
 સમેસમું વિ[સં] 'સમું'નો દ્વિર્ભાવ બરોબર
 સમુ (૨) સીધેસીધું હોય તેવું, યથાર્થ
 સમેરવો પું એક વનરપતિ
 સમયો પું[પ્રા. સમેજ (સં. સમેત)] સામેયુ(૨)
 અમુક એક ધર્મના માણસોનો મેળાવડો
 સમો પું [જુઓ સમય] વખત (૨) પ્રસંગ;
 અતસર [-કઠણ કે બારીક હોવો =
 મુશ્કેલીભર્યો વખત હોવો - જોવો = સંજોગો
 તપાસવા (૨) લાગળેળવો - વળવો = પહેલાં
 જેવું સારું થઈ જવું; પહેલાની રિયતિમાં આવી
 રહેવું] [મળતી સુખશાંતિ
 સમોતી સ્ત્રી[સં] જુઓ સમોત્ત] સ પમા રહેવાથી
 સમોત્ત વિ[સં] સ. સમેતેત] સામંત, એકસાથે
 સમળું
 સમોત્સાર પું[સં] 'ધેરેબોલા' (ગ.)

સમોરવું અંકિં [પ્રા. સમોર(સં. સમવ+ત્વ)]

(કા) ફરીથી પાગરવ

સમોર (લ.) સ્ત્રીં [પ્રા સમિલા (સં. શમિલા, શમ્યા)] જોતર બરાવવાની ધૂસરાની ખીલી

સમોવડ(-ડુ) વિં [પ્રા સમોવજ (સં સમવ +પત્) = સામે આવવું પરથી] સમાન;

બરાવરિયું (ર) પ્રતિસ્પર્ધી. -હાઈ સ્ત્રીં સમોવડિયાપણાનો ભાવ (ર) સ્પર્ધા, હરીફાઈ

-હિયણુ વિં સ્ત્રીં, -હિયું વિં સરખી ઉંમરનું; સરખું (ર) પ્રતિસ્પર્ધી, હરીફ -ડી

સ્ત્રીં સમોવડાઈ [તેને માટેનું પાણી સમોવણુ નં [સમોવવુ પરથી] સમોવવું તે કે

સમોવવું સંકિં [પ્રા. સમોવજ ? (સં સમવ +પત્)] વધારે ગરમ પાણીને નવાય એવું

કરવા તેમાં ઠંડું પાણી ઉમેરવું સમ્યક વિં [સં.] યોગ્ય (ર) અંકિં, બરાબર

-ફાવ નં -ગદિ સ્ત્રીં યે ગ્ય - સાચી દષ્ટિ સમ્રાણી સ્ત્રીં [સં] મહારાણી, સમ્રાટની સ્ત્રી

સમ્રાટ પું [સં] રાજવિરાજ, શહેનશાહ સમુદ્રિક વિં [સં] યુદ્ધિ કે પ્રમાણ સાથેનું

ઠંડા સ્ત્રીં સર નં [સં] સરોવર સર સ્ત્રીં [મં, દં સરિજા, સરી = માળા, હાર,

સરં મ.] ગળામાં પહેરવાની સેર. સાકળી સર પું [ઈં] અગ્રેષ્ઠ રાજ્યમાં અપાતો એક

ઇલકાબ (ર) સાહેબ (હાઈન્ડ્રૂબમાં ભારતરને માટે સંબોધન) (૩) [ઈં શૌર] સિમિટેડ

કપનીની ધાપણનો હિસ્સો-આગ સર- વિં [ફા.] 'વડું'ના અર્થમાં શબ્દની

આગળ (ઉદાં સરસૂમો) સર પું [સરં ફા., મ] (વધુ ખરબંબંમાં)

પત્તાની રમતમાં અમુનું પ્રાનાન્ય તે, હુકમ [-પાડવા, બેસવા = રમતમાં કઈ ભાતનું

પતું સર ગણાશે તે કહેવું.] સર વિં [સરં હિં, મ] તાબે, આધીન,

જિતાયેલું (-કરવું, થવું) સર પું બંબંબં (ન્યામ ગણવામાં) સુફલ અને

સુઘટના મહિનાનો ગુણાકાર સર અં [સરં મ] 'પ્રમાણ, રૂએ' એ અર્થમાં

નામની કે વિશેષણની સાથે (ઉદાં કાયદેસર, માફકસર) (ર) 'માટે, અર્થે' એ અર્થમાં

નામની સાથે ઉદાં બધાસર (૩) નિરર્થક પૂર્વ પદ તરીકે ઉદાં સરસમાચાર

સરઅવસરે અં વખતોવખત (સુ) સરકં, ઝ-ખ, સ્ત્રીં [સરં મ સરક = પશ]

લગમ, અછોડો, રાશ [એક છોડ સરકટ નં [સં શર+કટ] નેતર કે બર જેવો

સરકણું વિં ['સરકડું' ઉપરથી] સરકી નય -જવાય એવું (ર) નં સરકણી જગા

સરકત સ્ત્રીં [અ શિરકત સરં મ.] પતિયાળો ધંધો -તી વિં ભગીદારી, પતિયાળું

સરકડું અંકિં [સં. સુ કે સરક પરથી, સરં મ. સરકળે, હિં. સરકના] લપસડું, ખસડું

(ર) છટકવું, ધીમે રહીને જતા રહેવું સરકસ નં [ઈં] જનાવર, કસરત વગેરેના

ખેલનો તમસો સરકાર પું, સ્ત્રીં [ફા] પ્રભુનું શાસન કરનારી

સત્તા (ર) રાજસાહેબ, સત્તાધીશ એ અર્થના ઉદ્બોધનમાં વપરાય છે [-દરબારે ચડવું,

-માં જવું = કોરટમાં દાવો કરવો, ધનસાફ કે હક માટે કોરટે જવું] બધારે પું, બહારણું, બ

બહરત નં મહેસૂલ -રી વિં સરકારનું, સરકાર સબધી [-રસ્તો = બહાર રસ્તા]

સરકિયું નં ['સરકડું' ઉપરથી] સરકી શકે તેવી ગાંઠ

સરકું નં (સુ.) સળકું, શેટલો સરકો પું [ફા સિરક્રહ સ સરક] ધણો જ

ખાટો રસ, તાડી, શેરડી, દ્રાક્ષ વગેરેનો ખટાશ ચડેલો રસ

સરખ સ્ત્રીં બુચો સરક સરખાઈ સ્ત્રીં, -પણું નં [બુચો સરખું]

સરખું હોવું તે -મણી, -વટ સ્ત્રીં ટુલના, મુકાબલો (ર) બરાબરી

સરખાવવું સંકિં ['સરખું' પરથી] મુકાબલો કરવો, મેળવી જોવું, ટુલના કરવી

સરખી સ્ત્રીં ['સરખું' ઉપરથી] બુચો ચતસ્રભૂતિ સરખું વિં [પ્રા સરિલ (સં સરક)] બરાબર;

સમાન (ર) સપાટ, ખાડાકરા વિનાનું (૩)

ખરેખર રીતનું, વ્યવસ્થિત (૪) ઘાજી; મટિત.
ઉદાઁ મારા સરખું કામ (૫) પાક્યમા નામ
પછી વપરાતા, 'ય' કે 'યે' જેવો લાવ સૂચવે
છે. ઉદાઁ આગળી સરખી ન ઉપાડી. [સરખી
નજર = નિષ્પક્ષપાત દષ્ટિ. નહિ સરખું =
નહિ જેવું (૨) નજરું.] -ખેસરખું વિં
ખરાખરિયુ, સખોવડ

સરગરમી સ્ત્રીં [ફા.] ચપળતા, હોશિયારી
સરખયો પું [સ શિયું] એક ઝાડ
સરગી સ્ત્રીં [ઘ. સઘરી; હિં સઘરગઘી (ઘ
સઘર + ફા. ગઘ)] રોજના દિવસોમાં મળસકે
વહેલો કરાતો નારતો

સરઘસ નં [ફા. રઘગરત, સરં મ સરગરત]
વર્યોડાની પેઠે, પ્રસંગ પર ગામમા ફરે
છે તે કે તેમ નીકળેલ સમુદાય (-કાઠવું,
-નીકળવું)

સરધાસ નં એક માસ [(૨) સૂષિ
સરજત સ્ત્રીં [સં સૂજ પરથી] સરજેલી વરતુ
સરજનહાર પું જુઓ સર્જનહાર
સરજતુ સંકિં જુઓ સર્જતુ
સરજી સ્ત્રીં (કા.) એક જાતનું ખરવાડી ગીત

સરજેરી સ્ત્રીં [ફા.] જુઓ સિરજેરી
સરડ અં [રવં] ચ સ વતા થતો અવાજ
સરડકો પું [રવં] સરડ એવો અવાજ; સૈડકો
(૨) સખડકો (-ખરવો)

સરડી સ્ત્રીં [જુઓ સરડો] (સુ) કાચિંડો
(૨) સરડાની માઠા. [-પેસી જવી = મનમા
ખોટો ખ્યાલ કે ભ્રમ વસી જવો.]

સરડો પું [પ્રા. સરડ (સં. સરટ); સરં મ
સરડા] કાચિંડો

સરખુ નં [સં] સરતુ તે
સરખિ (-ભી) સ્ત્રીં [સં.] પગરરતો; માગ
(૨) ગોઠવણી; વ્યવસ્થિતતા (૩) પદ્ધતિ, રીત
સરત સ્ત્રીં [સરં સુરતા (સં. સ્મૃતિ)] નજર (૨)
યાદગરત; સ્મૃતિ (૩) ધ્યાન. [-પહોંચવી
= નજર જવી. -રહેવી = ખ્યાલ - લક્ષ -
સ્મૃતિ રહેવી. -રહેવું યાદ રહેવું. -રાખવી
= લક્ષ - ધ્યાન રાખવું] ંચૂક સ્ત્રીં નજરચૂક;
ખૂલી જવું તે

સરતું વિં [સરં સરસુ] નજીક, પાસે
સરદાર પું [ફા] નાયક આગેવાન, (૨) અખાર,
ઉમરાવ - સ્ત્રીં સરદારની સત્તા કે પદ
(૨) આગેવાની (૩) વિં સરદારનું, -ને લગતું
સરદેશમુખી સ્ત્રીં [મ. (સર + દેશમુખ ઉપ-
રથી)] મરાઠી રાજ્યનો એક મહેસૂલી લાગો
સરનરીન પું [ફા] સભાપતિ; પ્રમુખ, સહર
સરનામું નં [ફા] નામઠામ વગેરે. [-કરણું =
કાગળ પર સરનામું લખવું.] [એક વનરપતિ
સરપટ પું [સં શરપત્ર, સરં હિં. સરપત]
સરપણુ નં [સં શ્રવણ = રાધવા માટેનો અગ્નિ,
સરં મ.] બાળવાના લાકડા
સરપંચ પું [સર + (સં.) પંચ] પંચનો વડો
સરપાવ પું [ફા સરોપા: સરં મ. શિરોપાવ,
શિર્વાવ, હિં. સિર(-રો)પાવ] શાખાશી બદલ
આપવામાં આવતો પોશાક; ધનામ [-આપવો
= ધનામ આપવું (૨) શાખાશી આપવી]

સરપેચ પું [ફા] જુઓ શિરપેચ
સરપેશ નં [ફા] ઠાકણ (૨) ગલેક
સરકરાજ વિં [ફા.] પ્રખ્યાત, નામાકિત (૨)
ઉચ્ચ પદે ચડેલું. -જી સ્ત્રીં વખાણ, સ્તુતિ
(૨) ઉચ્ચ પદે ચડાવવું તે

સરકરેરી સ્ત્રીં [ફા] માચું ફૂલ કરવું - આપવું તે
સરખસર વિં [ફા] તમામ (૨) સમગ્ર (૩)
અં એક છેડાથી બીજા છેડા સુધી, પૂર્ણતઃ
સરખંડી સ્ત્રીં [ફા] તહેનાતનું લશ્કર, રજવાડાના
રક્ષણ માટેની કિલ્લા ઉપરની પછટણ
સરખાજી સ્ત્રીં [ફા. સર + ખાજી] ગજકાની
એક રમત

સરખોડું નં જુઓ સરોડું
સરખર વિં [દિ સરિમરી (પ્રા સરિ-સં. સઘસ
+ મૃ) સરં મ. સરવરીત] એધુ વતું નહિ -
સરખેસરખુ (૨) નક્કોટા વિનાનું [-ખાતું =
જમે ઉધાર સરખું હોય તેવું ખાતું.]

સરખરા સ્ત્રીં [ફા સઘરાહ; સરં મ]
આદરસહાર, સેવાચાકરી
સરમિયું નં, -યે પું [સગવું ઉપરથી]
સરં પ્રા. સરિસ્તવ (સં. સરીસ્વપ્) જુઓ
કરમિયો

સરમુખત્યાર વિં [સર+મુખત્યાર] કુલ
 સત્તાવાળું (૨) પું કુલ સત્તાવાળો અધિકારી
 -રી સ્ત્રી સરમુખત્યારપણ; કુલ સત્તા
 સરધુ(-ધુ) સ્ત્રી [સં] (સ) ઉત્તર હિંદુસ્તાનની
 નદી, જેને કાંઠે પ્રાચીન અયોધ્યા હતી
 સરરર અં [રવં] ઝટ સરસી જવાને અવાજ
 સરર અં [રવં] તીર, ગોળી વગેરે વેગથી
 ભય તેનો રવ [-કરતું]
 સરલ -ળ) વિં [સ] સીધું (૨) મુસ્લેલ નહિ
 એવું (૩) નિઃકપટી, નિખાલસ ઓત્તા સ્ત્રી
 સરવ પું [ફા સર્વ, સરં મ સહ; હિં સતો]
 એક ઝાડ; સર
 સરવડું, -હિયું નં, -ડો પું ['સરવું'
 ઉપરથી, સરં કે સરિવાય; મ. સરવા, સરવટ]
 રહી રહીને પડતું વગસાડતું આપદ
 સરવણ પું [ન શ્રવણ, શ્રમણ] ઠઠેલિયો (૨)
 કાવડ લઈ જીખ મામતારો (૩) લિહુ,
 શ્રમણ (૪) સ્ત્રી [સરવું ઉપરથી] +
 જળાશયમા થતો એક જીવ
 સરવણી સ્ત્રી ['સરાવણ' ઉપરથી] તેરમાને
 દિવસે કરાતી સજ્જલદાન ઇંની ક્રિયા
 સરવણું વિં [સુઓ સરવણું] લાટકતું, રખડતું
 સરવર વિં [જા] પ્રતિષ્ઠિત, આગેવાન
 સર(-રો)વર [મં], -રિયું નં જુઓ સરોવર
 સરવાટ પું [જુઓ સરવું] સરવાપણ
 સરવાણી સ્ત્રી ['સરવું ઉપરથી] ઝરણું
 સરવા(-વૈ)ધું નં [ફા. સરમાવહ=પૂજ
 ઉપરથી?] આખા વર્ષના હિસાબનું તારણ
 (-કાઠણું) [(૨) પર્ણિમા; અતે
 સરવાળે અં [જુઓ સરવાળો] એકદર
 સરવાળો પું [સરં મ. સારવળા, સારોળા]
 સ પદ્યોએને મેગી ઉમેરવી તે (૨) તેલ થતી
 કુલ રકમ (-કરવેલ)
 સંતુ વિં [પ્રા સર(સ સ્વર) ઉપરથી] શરવું,
 ઝા સાબળે તેલ (૨) મોટેથી બે લાયેલું (૩)
 [જુઓ સરાટ] અમુક ભતના સ્વાદ અને
 કેન્દ્રમવાળું (૪) [સ સ્ત્રી ઉપરથી] ચપળ
 ઉઠાં સરવા પગ (૫) અંકિં [પ્રા સર
 (સં સ)] જુઓ સરકું (૬) પાર પડવું,

વળવું (જેમ કે ગરજ, અર્થ, કામ)
 સરવે (ર') સ્ત્રી [હિં] આકંણી; મોજણી,
 (જમીનના માપ ઇંની) તપાસ વ્યર પું
 [હિં] તે કરનાર ઇંનેર
 સરવૈધું નં જુઓ સરવાધું
 સરવો પું [સં છુવ, સરં હિં સુરવા] જુઓ
 સુચ, સુન (૨) [સં સ? કે જૂર ઉપરથી?]
 ઉઠાર પુચ્ચ (૩) [સં સરાવ ઉપરથી] શકાઈ
 સરશિ(-સિ)શરસ સ્ત્રી [સર+સિશરસ]
 લાગવગ, વગસગ
 સરશિ(-સિ)ધું નં [સરસવ' ઉપરથી]
 સરસવતું તેલ (૨) [પ્રા. સરીસિવ (સં
 સરીસપ)] અળસિયુ
 સરસ પું જુઓ સરેશ
 સરસ વિં [સં. શ્રેયસ્ ઉપરથી; સરં મ.]
 સાહ, ઉત્તમ (૨) [સ સ+સ] રસવાળું
 (૩) સુદર. [-તોલણ = વધતું - નમતું તોલણ]
 ઓત્તા સ્ત્રી [ખખરઅ તર. પત્તો
 સરસમાચાર પું ૦૦૦૦ [સર+સમાચાર]
 સરસર સ્ત્રી ['સરવું ઉપરથી] છોકરાની એક
 રમત, ખારોપાટ (૨) અં [રવં] ઝડપથી
 સરવાનો કે ચાલવાનો અવાજ
 સરસવ પું [પ્રા સરિસવ (સં સર્વપ), સરં
 હિં સરસો; મ] એક ભતતું તેલી ધી
 સરસવું અંકિં ['સરસ' ઉપરથી] (કા.)
 ચડી જવું, -થી વધી જવું
 સરસંદેશો પું [સર+સંદેશો] અખઅતર
 સરસાઈ સ્ત્રી ['સરસ' ઉપરથી; સરં હિં;
 મ સરસી] રપર્ધ, ચડસાચડસી [-કરવી,
 -મેળવવી, -ભોગવવી]
 સરસામ પું [ફા] મૂંઝારો; સનેપાત
 સરસામાન પું [સર+સામાન] રાચરચીલું;
 ધરગથુ સામાન
 સરસાસરસી સ્ત્રી ['સરસાઈ' ઉપરથી] ચડસા-
 ચડસી (૨) અં બેડાબેડ, સાથોસાથ
 સરસિજ નં [સં.] કમળ
 સરસિશરસ સ્ત્રી જુઓ સરસિશરસ
 સરસિયું નં જુઓ સરસિયુ
 સરસીધું નં [સર+સીધું; સરં મ.
 સરસિવા] રસોઈનો સામાન

સરસું વિં [સં શ્રેયસ; સરં સરસ. મ
સરસ, -સા] સરસ; સરં (૨) અં [દે. સરિસ;
સરં મ. સરસા, સરિસા] અહીને પાસે; નજીક.
[સરસું રહેવું = લિપ્ત - નજીક રહેવું]

સરસૂખી પું [ફા.] વડો સૂખો; પ્રાત કે
વિભાગનો ઉપરી

સરસ્વતી સ્ત્રીં [સં.] (સ.) વિદ્યાની દેવી; -
શારદા (૨) ઉત્તર મુજરાતની એક નદી
(૩) ત્રિવેણીસંગમની ગુપ્ત નદી ૦ પૂજન
નં સરસ્વતીની પૂજનો ઉત્સવ (કાઈ ઠેકાણે
વસતપચમીએ તો કાઈ ઠેકાણે આસો
માસમા) (૨) દીવાળીમાં ચોપડાનું પૂજન
સરહદ સ્ત્રીં [ફા. સરહદ્] સીમા, સીમાડો.
૦ પ્રાત પું હિંદના વાયવ્ય ખૂણાનો, તે
સરહદ પરનો પ્રાત (હવે પકિસ્તાનમાં).
-દી વિં સરહદને લગતું; સરહદ સખમી
(૨) પું સરહદ પ્રાતનો માણસ

સરળ, ૦તા સ્ત્રીં જુઓ 'સરલ'મા [સારગ
સરંમ પું [ફા સરહંગ] વહાણનો મુખ્ય ટડેલ,
સરંભમ પું [ફા] જોઈતી સામગ્રી (૨)
લડાઈ કે લડકરની સામગ્રી. [-ઊતરવું =
પૂર્વ થવું.] -મી વિં સરભમને લગતું (૨)
શિલેહારી પદ્ધતિનું

સરઠ નં એક પક્ષી

સરા સ્ત્રીં [ફા.] જુઓ સરાઈ (૨) [સં સ
ઉપરથી] પ્રવાહ ખારા (૩) [સરં મ.; પ્રા.
સર, ંય (સં શરદ્)] ઋતુ, મોસમ (હિંદાં
લગનસરા) [૨] રોરી, પોળ
સરાઈ સ્ત્રીં [ફા] ધર્મશાળા; મુસાફરખાનું
સરાક પું; સ્ત્રીં [સ શલાકા] અણીદાર સળી;
ફાંસ; શૂળ

સરાકડો પું જુઓ સરોખડો

સરાકટી વિં સ્ત્રીં [અ. શિરાકટ] ધનામી
જમીન ઉપરનો વેરો

સરામ વિં [સં] રંગવાણું (૨) રાગયુક્ત
સરાટ પું [સરંસીરી, સીરાટ] સરવી વાસ
કે સ્વાદ

સરા(-રે)ડે અં [જુઓ સરાણી સવે, સીધે
માર્ગે.] [-ચડવું = રસ્તે ચડવું; રાગે પડવું.

-ચડાવવું, -પાડવું = રસ્તે ચડાવવું.]

સરાણ સ્ત્રીં [પ્રા. સાણ (સં શાણ), સરં મ.
સહાણ, માણ] ધાર કાઢવાનું યંત્ર. [સરાણે
ચડાવવું = ધાર કાઢવી (૨) આરભ કરી
આપવો, રસ્તે પાડી આપવું (૩) ઉઠેરી આપવું]
-લિયો પું સરાણ ઉપર ધાર કાઢી આપનાર
સરાધરા અં [સરાર + ધર (મૂળ)થી]
પહેલેથી છેવટ લગી

સરાપરદો પું [ફા.] સરદારને રહેવાનો તબુ
સરાફ, -ફી જુઓ શરાફ'મા. [સરાફી ધંધો
= ખુલ્લો - પ્રમાણિક વેપાર (૨) નાણાની ધીર-
ધારનો ધંધો] [સરાવવાની દક્ષિણા

સરામણ નં, -ણી સ્ત્રીં ['સરાવવું' ઉપરથી]

સરામણું નં અચાવ

સરાર અં [ફા. સરાસર = આ છેડ થી પેલા
છેડા સુધી] હરાર, ઠંડ સુધી

સરાવ [મ.], ૦ડું નં શરાવ, શરોત

સરાવવું સંકિં [જુઓ સારવું] 'સારવું'નું
પ્રેરક (૨) સારવું - આદ્ય કરવું

સરાવિકા સ્ત્રીં એક છંદ

સરાવું અંકિં [જુઓ સારવું] ખુશ થવું,
કૃતાર્થ થવું (૨) અંભવું

સરાસર અં, -રી અં (૨) સ્ત્રીં [ફા,
સરં દે. સરિસરી] જુઓ સરેરાશ

સરાહ, ૦તા સ્ત્રીં [અપં સરહ (સં ક્લાવ્ય);
સરં હિં] સ્લાધા. વખાણ; પ્રશંસા

સરાહવું સંકિં [જુઓ સરાહ; સરં હિં.
સરાહના] વખાણવું, મહિમા વધારવો

સરાહી વિં ['સરાહ' પરથી] વખાણવા લાયક,
મનોહર

સરાંદી (૦) સ્ત્રીં [સં શા કે જળ + કાદી (સં.
કાછ), સરં મ. સરાદી, -ઠી] કરાંદી, સાંદી
સરાંહવું (૦) સંકિં [સ (સમાન) + રાહવું
(દે. રંહુઅ)] એક રાંઢવે બે દોરને બાધવા;
સરોહવું

સરિત(-તા) સ્ત્રીં [સં.] નદી

સરિયામ વિં [ફા. શહદિયામ કે સરે આમ?]
મુખ્ય, ધોરી (રસ્તો) (૨) નહેર (૩) સીધું;
સળગ

सरियो पुं० [सं. शर के स उपरथी, सर० हिं
सरिया, म. सरी] नरयात्रीना छोडना छोडा
(२) यन्त्री लाकडी
सरीषु वि० [प्रा सरिक्ख (सं. सव्ध), सर०
म. सरिखा, हिं सरीखा] सरपुं
सरीमत वि० जुओ शरीगत
सरीश्रु वि० [प्रा. सरिस (सं. सहज), सर० म
सरीसा, हिं सरिस] सरपु (२) अ० सरसु,
नयक (५)
सरु न० [जुओ सरव] ऐक जाड; शर
सरु न० [सर० हिं. सिरा (म शिरस) व्यधवा
म सरु सं (त्तरु)=मू.] पार; छेडा
सरुप वि० [सं] सरपुं, समान (२) इपाणुं,
सुहर ०ता श्री०
सरेडे अ० जुओ सराडे
सरेतेरे अ० [सर० म. सरीह] वाजते
गाजते, खुद्वेपुल्लु, छेडा
सरेराश श्री० [जुओ सरासर, सर० म
सरिरास] नानीमेठी रकमेना जुमलो करीने
कडातु मान (अ) (२) अ० सरेराश गल्ला
(३) शुभारे, अ० दान्धी
सरेराश (-स) पुं० [फा] आमडा के छडाकाभाथी
मणने याकछो पडार्थ
सरेरा (रे) पुं० [प्रा सरहि (सं सरमि परथी)]
सुगंधीदार वस्तुओ वेयनार [भाडी
सरेरापडा पुं० [सर० प्रा सरक्ख] यूनावाणी
सरेरामत अ० (य ?) साधारण रीते [वेल
सरेरा न० [सं] कभण -जिनी श्री० कभणनी
सरेराडुं सं० [सरेराडुं के 'राडु' (छोडी
नापतुं) उपरथी ?] धास छूट्ठ करी पहाणुं
करव (२) [जुओ सराडु. ननवर नासी न
नय माटे येने साथे ऐक डेरडे पापवा
सरेराडुं न० [सं शर उपरथी] जुवारयात्रीना
सांठा, राडु [न्यायपुर सर
सरेरातरी वि० [सर० म सरोत्तरी] वाजणी;
सरेरातो (-हो) पुं० [सर० हिं सरौता] सूडी
सरेराड (-हो) पुं० [फा सुरोद] ऐक तटुवाध,
सारगी
सरेराहो पुं० जुओ सरेरातो (२) जुओ सरेरा

(३) [सं. स्वरोदय, सर० म. सरोदा, हिं.
सरोवा] नाकभाथी बालता श्वास उपरथी
अविष्य कछेवानी विद्या, स्वरोदय
सरोरुछ न० [सं] सरोरु, कभण
सरोरुवर न० [सं.] मोटुं तणाव
सरोरुप वि० [सं] सुरसावाणु; सुरसा सदित
सर्कल, ०४०००००० पुं० अमुक सर्कल के
विभाजनो भइसुधी ऐक अधिकारी
सर्ग पुं० [सं.] सृष्टि (२) उत्पत्ति (३) त्याग
(४) अध्याय (काव्यना) ०भीभासा श्री०
सृष्टिनी उत्पत्तिना कभ ययतु शास्त्र;
'कोरमोगनी.' ०शक्ति श्री० सर्मनशक्ति
सर्मलाधट श्री०; न० [इ] पूज डूर सुधी
पहाये ऐवो वीरणीने नेरदार प्रकाश.
[नार्पतुं = ऐवो प्रकाश पाडवो के करवो.]
सर्मक वि० (२) पुं० [सं] सर्मनार
सर्मन पुं० [इ] शर्मवैध, वाडकापतुं काम
भास नल्लतो दातर
सर्मन न० [सं] सर्मतु ते (२) सर्मतु ते;
कृति (३) सृष्टि ०ल्लुतुं वि० आदि, सृष्टिनी
शरमातथी बालतु आवेलु ०शक्ति श्री०
नडु रयवानी शक्ति. ०हारे पुं० सर्मनहार,
पेडा करनार, धंधर -ना श्री० सर्मतु ते
सर्मतु सं० [सं] सर्मतु पेडा करव, उत्पन्न
करव, रयतुं
सर्मित वि० [सं.] सर्मतु (२) नसीयभा लजेतु
सर्दिफिकेट न० [इ] प्रमाणपत्र
सर्प पुं० [सं.] साप. ०६ श पुं० सापेना इश.
-परिकार वि० [+ आकार] सर्पना आकार
वाणुं. -परि न० [+ जल] सर्पतु अन्न.
-परिणी श्री० सापनी भाडा
सर्पतु अ० [सं. सर्प] होडी नडु
सर्पाकार, सर्पात्र, सर्पिणी जुओ 'सर्प' भां
सर्प वि० [सं] अणु, सपणु [-हक न्यायीन
= भासनीना तमात्र हक पोदाना कभलभा छे]
०कावीन वि० नित; अघो वमत टठी रहेनार.
०मत वि० सर्वत्र रहेतुं ०माभित्त न०
सर्वगामीपणुं ०माभी वि० सर्वन्यापक.
०गुणसंपन्न वि० सर्वगुणवाणुं (२) [वा.]

કુરુણે પૂરું; અથા કુરુણવાળું. ૦ગ્રાહિત્વ
 નં સર્વગ્રાહીપણું. ૦ગ્રાહી વિં બધું ગ્રહણ
 કરતુ. ૦ગ્રનીન વિં સાર્વજનિક; સવ લોક
 સબધી ંગિત વિં સર્વને જીતનાર-તાબે
 કરનાર ૦ગ્ર વિં બધુ જાણનાર ૦ગ્રતા સ્ત્રીં.
 ૦તઃ અં [સ.] ચોતરફ (૨) બધી બાજુએથી
 (૩) સર્વ પ્રકારે ૦તોભદ્ર વિં [સં] બધી
 રીતે સુદર-ર) પું ૦ ચારે બાજુ દરવાજાવાળું
 મદિર કે મહેલ (૩) એક વ્યુદરચના (૪)
 નં દરેક બાજુથી સરખી રીતે વંચાય તેવી
 કાબરચના ૦તોભદ્રચક્ર નં જુઓ સર્વતો-
 ભદ્ર ૪ ૦તોમુખ(-ખી) બધી બાજુ
 મુખવાળું (૨) દરેક પ્રકારતુ, પૂર્ણ; વ્યાપક.
 ૦ત્ર અં દરેક રચણે ૦થા અં [સં] સર્વ
 પ્રકારે; બધી રીતે. ૦દમન વિં [સં]
 બધાનું દમન કરનારું (૨) પું (સં)
 કુબ્યંત અને શકુંતલાનો પુત્ર ભરત ૦દર્શી
 વિં બધુ જોનાર કે જાણનાર (૨) [સ.]
 જુદા ૦દા અં [સં] હ મેશા; નિરતર.
 ૦દિક(-ત્ર) વિં બધી દિશાનું, ને લગતુ.
 ૦દેશી(વ્ય) વિં બધા દેશ, અંગ કે
 વિભાગને લગતુ ૦દેશિતા, ૦દેશીયતા
 સ્ત્રીં ૦ધર્મસમભાવ પું ૦ બધા ધર્મે
 પ્રત્યે સમાનતાનો ભાવ ૦નામ નં નામને
 બદલે આપતો શબ્દ (વ્યા). ૦નાશ પું
 બધાનો નાશ ૦નાશી વિં સર્વનો નાશ
 કરનાર ૦પક્ષી વિં બધા પક્ષી, બધા
 પક્ષરે લગતુ (૨) સર્વનો યોગ્ય પક્ષ કરતુ.
 ૦પ્રિય વિં બધાને ગમતુ; બધાનું વહાલું.
 ૦ભક્ષી વિં બધુ ભક્ષણ કરતુ. ૦મતે
 અં સર્વાનુમતે ૦મય વિં સર્વવ્યાપી;
 સર્વમત ૦માન્ય વિં બધાને માન્ય.
 ૦વિધ વિં સર્વ પ્રકારતુ ૦વેત્તા વિં બધું
 જાણનાર ૦વ્યાપક, ૦વ્યાપી વિં સર્વત્ર
 વ્યાપી રહેલું ૦વ્યાપકતા સ્ત્રીં. ૦શકે,
 ૦શક્તિ(૦માન) વિં સર્વ પ્રકારની શક્તિ-
 વાળું; સર્વસમર્થ. ૦શક્તિમત્તા સ્ત્રીં
 સર્વશક્તિમાન હોતુ તે. ૦શ્રેષ્ઠ વિં સર્વમા
 શ્રેષ્ઠ. ૦સત્તાધીશ પું ૦ સવસત્તા જોના

હાથમા છે તેવું; સરમુખત્યાર, ૦સંઘ પું
 બધી જાતની માહિતીનો સંગ્રહ; 'સાઘકસો-
 પીડિયા'. ૦સંપન્ન વિં કાઈ પણ ઊણપ
 વિનાનું ૦સંમત વિં સર્વમાન્ય. ૦સાધારણ,
 ૦સામાન્ય વિં જોને લાગુ પડતુ સ્પર્શી
 વિં વ્યાપક બધાને લાગુ પડતુ ૦સ્વ નં
 પોતાનું બધું, બધી માલમત્તા કે શક્તિસંપત્તિ.
 -ર્વકષ વિં સર્વશક્તિમાન -ર્વ સહ વિં
 બધુ સહન કરનારું - ઉદાર -ર્વ સહા વિં
 સ્ત્રીં (૨) સ્ત્રીં (સં) પૃથ્વી -ર્વાથ વિં
 [+મગ્ય] એકાગ્રથી ઊલટું -ર્વાતિશાયિત્વ
 નં [+અતિશાયિત્વ] સર્વાતિશાયીપણું;
 'ટ્રાન્સેન્ડન્ટ'. -ર્વાતિશાયી વિં સર્વની
 પાર રહેલું 'સર્વાનુશાયી'થી ઊલટું -ર્વાતીત
 વિં [+જતીત] સર્વથી પર -ર્વાત્મત્વ,
 -ર્વાત્મભાવ પું [+આત્મત્વ, -આત્મભાવ]
 પોતે બધાનો આત્મ છે અથવા એક જ
 આત્મા બધામા છે તેવો ભાવ. -ર્વાત્મવાદ
 પું સર્વાત્મભાવનો વાદ -ર્વાત્મા પું
 - બધાનો આત્મા - પરમેશ્વર. -ર્વાધિકાર પું
 [+અધિકાર] સવ અધિકાર -ર્વાધિકારી
 પું ૦ કલ સત્તાવાળો, સરમુખત્યાર. -ર્વાતુ-
 ભવરસિક વિં [+અનુભવરસિક] જુઓ
 સર્વાનુભવી -ર્વાનુભવી વિં સર્વના
 અનુભવતુ (૨) સર્વને અનુભવે સાચુ કે
 સિદ્ધ એવું; 'ઓબ્જેક્ટિવ' -ર્વાનુમત વિં
 [+અનુમત] બધાને અનુમત -કબૂલ (૨)
 પું, નં બધાનો મત. -ર્વાનુમતિ સ્ત્રીં
 બધાની અનુમતિ -ર્વાનુશાયિત્વ નં
 [+મનુશાયિત્વ] સર્વાનુશાયીપણું; 'ઇમેન-સ'.
 -ર્વાનુશાયી વિં સર્વમા વ્યાપીને -સમાર્ધને
 રહેનાર. -ર્વાર્ષણ નં [+અર્ષણ] સવ રવતુ
 અર્ષણ. -ર્વાંગ નં [+અંગ] બધા અંગ,
 આણું શરીર (૨) વેદના બધા અંગો
 -ર્વાંગસપૂર્ણ વિં સર્વાંગે સ પૂર્ણ. -ર્વામ-
 સુંદર વિં સ પૂર્ણ સુંદર. -ર્વાંગી(૦જુ)
 વિં સર્વ અંગોને લગતુ આખા શરીરમા
 વ્યાપી કે ફરકી રહેતુ -ર્વ સં સર્વ;
 બધુ. -ર્વેશ(-શ્વર) પું [+ઈશ, ઈશ્વર]

सर्वना 'ध'धर-परमेधर. -वेद्वि वि०
[+उच्च] सौमि उच्च. -वेत्कृष्ट, -वेत्तम
वि० [+उत्कृष्ट, उत्तम] सौमा उत्तम, श्रेष्ठ
-वेद्वि पु० [+उदय] सर्वना उदय, अधानु
हित. -वेद्विवाही वि० सर्वद्विभां
मान्यतावाणुं -वेद्विभोग्य वि० [+उप-
भोग्य] सौमे रस पडे येव -वेद्विभोगी
वि० सर्वने उपयोगी -वेद्विपरी वि०
[+उपरी] सौमी यडियातु (२) श्रेष्ठ.
-वेद्विपरीत, -वेद्विपरीतपुं न० सौतुं
उपरीतपुं श्रेष्ठत. -वेद्विपमासायक वि०
[+ उपमा+सायक] अधी शुल उपमायोने
योग्य; श्रेष्ठ (वहील माटे पत्रोभा वपरातु वि०).
-वेद्विपासक पु० [+उपासक] सर्वना-
समग्र येवा प्रभुने उपासक

सर्वरी श्री० [स] शर्वरी, रात
सर्वे स० बुयो सर्व

सख न० मरमाजरीनां कलसखावाणा पूजा
(२) [स] सखिल, पाणी

सखक्ष(-भ)धुं वि० [स+खक्ष] सारां लक्ष्म-
वाणु (२) [सु] सभधुं, तोक्षी नहि तेवुं

सखमभ न० [फा शलजम; सर० हिं, म]
आजर लेवुं ऐक कंड [लक्षणपूर्वक]

सखनन वि० [सं] साखवाणुं (२) अ०
सखपी न० ऐक भाजली

सखपो(-ई) पु० [हि सुलफा] सपाठो; इभ
(यलमने) (२) नथो

सखभो पु० [सर० हिं, म. सलमा] जीकयणकभा
वपरातो गोण लपेटेले यणकतो तार

सखवपुं स० [सु] बुयो साखवपुं
सखवाभणु श्री० [सखवाव उपरधी] सखवावुं

ते (२) न० साखववानुं महेनताधुं
सखवावुं अ० [सु] बुयो साख (सं शल्य)

उदेल न सखवाथी गलराव, गूयाव (२)
'साखववुं' 'सखववुं' कर्मणि

सखाट पु० [प्रा सिलार (सं शिलाकार), सर०
हिं सिलवट] पथ्यर घडनारे

सखाटी(-डी) श्री० [सर० प्रा सिलिया (सं.
शिलिका)] धार डाढवानो पथ्यर

सखाडुं स० [सु] बुयो साख (सं शल्य)
(का) लेडु, ऐकने पील साथे भाववु

सखाडी श्री० बुयो सखाटी
सखाडु न० बुयो सखाटी (२) [सखाडुं

परधी] लमेरणी, सखाडो

सखाडो पु० [सखाडु परधी] ऐक छोटने
पीलने पूछडे भाववु ते (२) [ला] काँधने

भरथ विरुद्ध कामे लगडवु ते (३) [य]
सखाडु, अहाँनी तहाँ ने तहाँनी अहाँ

वात करवी ते

सखामत श्री० [ज] मोटाई, लारेपधु, प्रौढता
सखाम श्री० [ज] नमस्कारने ऐक प्रकार.

[अल्लेकुम [ज.], आल्लेकुम = भण्णी वपत
वदन करवा भोलवानो मुखमानी उद्गार

('तमने शाति भणो'). -करवी = नमन
करव. -कडेवी = नमस्कार कडेवा -करवी

= भास नीमा नमीने सखाम करवी (२)
आखथ के भुशामत करवी -जीलपी,

-लेवी = सखामना नवभमा सखाम करवी
के भाथुं नभाववु] -भिया वि० सखामी

डाभल न थोडुं महेसूल करवु पडे तेवी
नमीन -मी श्री० सखाम डाभल अपातुं

भान, कोट के महेसूल (२) व्यायामभा के
कवायतभा सखाम करवानी रीत (-आपवी,

-लेवी)

सखामत वि० [ज] सहीसखायत, सुरक्षित
(२) हयात अने तंडुरत -ती तंडुरती;

क्षेम (२) हयाती, बिंङगी (३) सुरक्षितता
सखागिया, सखाभी बुयो 'सखाम'भा

सखावडु न० [बुयो शरावडुं] भाटीनु लिखा-
पान, शंकोर

सखाह श्री० [ज] शिभाभल (२) अभिप्राय
(३) [ज सिलाह] सुवेह (-करवी) ठंडार

वि० (२) पु० सखाह आपनार (२) सुवेह
करनार के करवनार [(स) वरुण्डेव

सखिल न० [सं] पाणी -लेन्द्र पु० [इन्द्र]
सखील वि० [सं] लाखा, कंडा के विलासवाणुं

(२) अ० रमतभा, लावपूर्वक
सखूक श्री० [ज] वतणूक, रीतभात, वर्ताव

(२) सद्भाव, भेज (३) अलार्ध; नेमी; विपकार.
-काष्ठी श्री० सख्यता; विनयी वर्तुण्क (२)
सद्भाव; भेज
संस्कृतं सं० [सं०] + समञ्जं
संस्कृतं वि० [सं०] सद्भाव] सवासा के
सद्भाव कर्त्ता करना
संस्कृतं वि० [प्रा. सल्लण (सं. स+ल्लण), सं०
हिं. सलोना] भेजना, सुद्ध
संस्कृत न० [हिं] धरना जेवी सगवडोवाणो
रेलगाडीनो भास उण्यो (२) रथीभरमां
होताक्योनो भेजो आरडो (३) कलमनी हुकान
संस्कृत पुं० [हिं] स्त्रीपर, सं० म. शिलेपाट, हिं.
सलोपर] रेलना पाठा नीचे गोठवातो पाटो
सलो. पुं० [प्रा. सील (सं. शील्य) = इस्त
करुं परथी ?] पातणुं क्षीपण, अणोठ
संस्कृतता श्री० [सं] धष्टेव साथे ऐक लोका
रहेव ते, ऐक प्रकाशनी भुक्ति, सांलोका
संस्कृत पुं० न० व० [सं] श्लोक] समस्या के
महोत्सावाणी प्रश्नोत्तरपत्रिका (२) परकन्याये
परस्त्री वभते सामसामे भोलवानी क्षीटीयो
संस्कृतनत श्री० [सं] पाश्चात्त; रान्य
संस्कृती श्री० [प्रा. सिलिया (सं. शिलिका), सं०
हिं सिल्ली] अन्नो भस्वानी पथरी
संस्कृतो. पुं० [सं०] सलो] सागोण
संस्कृती श्री० वि० [सं०] सवत्सी
संस्कृत पुं०, श्री० [सं] सु+ वड (सं. वृत्ति), सं०
म. सवड, संवड] सुयो सगवड [वाणी
संस्कृत वि०-सं०, [सं], -सं० वि०-सं० वाडो-
संस्कृत वि० [सं.] ऐक न वर्षनुं, समान वषनुं
(२) यातु वष्यमा समतो-वर्षवाणो (हिं०).
०करणी श्री० ऐक औषधितुं नाम
संस्कृतं सं० [सं] आसने आगे आगेसी सनभड
ओगेला जोड ओगेडी आछा करवा
संस्कृतं अ० [सं] सुयो सणवणुं
संस्कृत (-णुं) वि० [सं] स. सम् के सु] + वण ?
के सं० दे. सवडहुत्त = अजिभुज; संभुज]
सुद्ध, अवणायी विलड. [सं०] पास
पठना = धातुं पार पठ; इतेड यवी. सवणुं
पठनुं = अरुं पठनुं (२) सद्ध यव. सवणे

हाथे पूज्या हरी = विधिपूर्वक - हरी हरी के
इणे अम आराधना करी हरी]
सवा पुं० [सं] (सं. सु) + वा] अनुद्ध वा पवन
(२) वि० पाधर सवे, पांसर; अनुद्ध
सवा पुं० (न० व०) [सं० हिं. सोसा, सं.
शताहा] ऐक पनरपतिना पीन; सुवा (२)
[?] पापड के अयाक्षमा पडतो ऐक लव
सवा वि० [प्रा. सवाय (सं. सपाद)] ऐक अने
पा; १। (२) [पील स प्या आगण लागता]
तेथी गवधारे, नेम के, सवा छ (३) सो, कलर
जेवी स प्या पूर्वे 'तेथी सवा गल्ल' अर्थ
अतावे, उडां सवा सो, सवा कलर. [-माड
= मन माने ऐकु; सार. -वीस = सायु,
योअ. -रीर = धल्ल - भूअ (२) यडियातु (उडां
सवा शेर लोही चडवु = अति आनंद धवा शेरने
भाये सवा शेर)] ० छ [वि० श्री० सवायु (२)
श्री० सवा गल्ल] ते (३) यडियातापल्ल, वडाछ
(४) सिपाईनो इटे के पाधरी (५) वधाराना
वभतमां करेकुं काम के तेनी भन्नी (६) ऐक
धीरिने सवा सेवा ते [-यिहरी = ऐकनो
सवाये प्रभावे लपी आपेही चड्डी के पाडेकुं
भातु. -नो ध धी = ऐक ने जइसे सवा
लभावी लड नाष्टु व्यागे धीरवानो धंधा]
सवाकवा पुं० [सं] (सं. सु) + वा, क (सं. कु) + वा]
अनुद्ध के प्रतिद्ध पवन (२) अकनमात
सवाके पुं० [सं] 'सवा' उपरथी] पैसो, दादियु
सवाकु श्री० [सं] सुद्धा] सोअतनो आनंद;
सोअतनी हूँ (२) आराम, करार (३) न०
पशु भागना अर्थाधाननो काण [सवाकु
आवुं = पशु भागनो ते समय आववो.]
सवादियुं वि० [सं] 'सवा' उपरथी] स्वादिष्ट (२)
स्वादित यीजेना चटकावाणुं
सवाण न० [सं] धमकृत्य, पुष्ट्य
सवाया पुं० न० व०, -यां न० व० व० [सं०]
-यां सवाना आक. -यु वि० सवा गल्ल (२)
यडियातु. -यो पुं० सवाके; पसो
सवार (सं) श्री०, न० [हिं.] प्रातःकाण; वडाछ.
[-यवी, पठवी. -तुं नाम = सवारो ठीकता
ने नाम दीवाधी आपो इडाडो सारो लय

તેવુ શુભ નામ (૨) [વ્યગમા] ચંદાળ.]

સવાર વિં [ફા] ઘોડા, હાથી કે વાહન ઉપર
બેઠેલુ (૨) પું તેવો માણસ, અસવાર (૩)
ઘોડેસવાર સિપાઈ. [-ચવુ = ઘોડે બેસવું (૨)
ચઢી બેસવું; સરનેરી કરવી.]

સવારથ પું, -ચિયું જુઓ સ્વાયે, -થી
સવારો, -રું અં [સ + વાર] + વહેલું;

ઉતાવળુ (૨) સવેળા, વખતસર

સવારી સ્ત્રીં [ફા] સવાર થવું તે (૨) ગાડી
વગેરેમા બેસનાર ઉતાવ (૩) વાહને ચઢી
ઠાઠમાઠથી વરઘોડા રૂપે ફરવું તે, તેવો વરઘોડો
(૪) અમલદારીને અંગે મુસાફરી (૫) ફૂચ,
હુમયો; ચડાઈ (૬) [લા] ઠાઠવાળો માણસ
(૭) સંગીતનો એક તાલ. [-કરવી, -ચઢવી,
-નીકળવી -વું જાડું = એક તલતુ મુસાફરી
માટેનું બળદગાડું]

સવારું અં જુઓ સવાર

અવાલ પું [જ] પ્રશ્ન (૨) પૂછવાનું તે; માગણી;
અરજ (૩) બોલ. [-કરવો, નાખવો = માગણી
કરવી] [ની કિ મતનું, મૂલ્યવાન

સવાલખી (-ખું) વિં [સવા + લાખ] સવાલાખ-
અવાલખવાખ પુંખંખં [સવાલ + ખવાખ]

પ્રશ્નોત્તર (૨) બોલાબોલી (૩) પડપૂછ-તપાસ
સવા વીસ વિં [સવા + વીસ] [લા.] સાચું;
પ્રમાણરૂપ, શિરોધાય

સવાવું (સ') અંકિં [જુઓ સવાણ] (પશુની
માદાએ) ગર્ભ ધારણ કરવો (૨) 'સાહવું'નું
કર્મણિ (૩) ગમવું, જોડવું

સવાસણુ સ્ત્રીં [સં સુવાસિની; સરં મ
સવાશીળ] સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી

સવાસણું નં [સં સુ + વાશ] સાતું લગાડવા
મીઠું મીઠું બોલવું તે (૨) કાલાવાલા

અવાસૂરિયું વિં [સવા + વસ] સવા સવા
વર્ષને આતરે જન્મેલું

સવાસો (સો) પું [સવા + સો] '૧૨૫'

સવિકલ્પ, ૦૬ વિં [સં] વિકલ્પવાળું

સવિકાર વિં [સં] પરિણામ-વિકારયુક્ત

સવિતા પું [સં] સૂર્ય (૨) સરજનદાર, પ્રભુ

૦૬ સ્ત્રીં + પ્રકાશ, તેજ (૨) બહાદુરી

સવિનય વિં [સં] વિનયયુક્ત (૨) અં
વિનયપૂર્વક. ૦૬ અં પું વિનયપૂર્વક-
અહિંસાપુત્ર ભગ (અન્યાયી કે અધર્મી
કાયદા કે હુકમનો)

સવિરોધ વિં [સં] વિરોધતાવાળું, અસાધારણ
(૨) ઉત્તમ, મુખ્ય (૩) અં ખાસ કરીને
(૪) ખૂબ જ [વિસ્તારપૂર્વક

સવિસ્તર વિં [સં] વિસ્તારયુક્ત (૨) અં
સવે (વે), અં ઠેકાણે, રસ્તે; વ્યવસ્થિત (૨)
વિં સાત, રૂડું [-કરવું = ઠેકાણે કરવું (૨)
મારી નાખવું. -પડવું = અનુકૂળ થવું (૨)
બરોબર ભેગવાવું; ઠેકાણે પડવું. -લાવવું =
ખંબ બેસાડવું, ઠેકાણે લાવવું]

સવેલી વિં સ્ત્રીં [સ + વેલી] છોકરા સાથે
નાતર આવેલી (૨) સગાઈ થઈ હોય છતાં
બારોબાર બીજે પરણાવી ઢીધેલી

સવેળા અં [સ + વેળા] વખતસર, આગળથી
સવેયો પું [સં હિં] એક છઠ

સંય વિં [સં] ડાચુ (૨) ડાબે ખસે રહેલું
(૪ નોઈ). ૦૬ સ્ત્રી પું (સં) (ડાબે હથે
પણ બાણ છોડી શકનાર) અર્જુન

સંયાપસંય વિં [સં] ડાચુ જમણું (૨)
[લા] ખર્ખોટું. [-કરવું = સતાડવું (૨)
પચાવી પાડવું] [સખળુ

સશક્ત વિં [સ + શક્ત, સરં મ] શક્તિવાળું,

સશસ્ત્ર વિં [સં] શસ્ત્રસજ્જ, શસ્ત્ર સાથે

સશેષ વિં [સં] શેષ રહે તેવું ૦૬ આગાકારે
પુર્ જોમા શેષ રહ્યા કરે તેવો લાગાકાર

સસડવું અંકિં [રવં] સડ સડ અવાજ
સાથે ખૂબ ઊકળવું

સસડાવવું સંકિં 'સસડવું'નું પ્રેરક, ખૂબ ગરમ
કરવું (૨) (સુ) સડસડ પી જવું

સસણવું અંકિં [રવં] સણસણવું

સસણાટ પું [રવં] સણસણાટ; સસણવું તે

સસણી સ્ત્રીં [રવં] સસણવાનો અવાજ (૨)

બાળકનો એક રોગ. [-બોલવી = ચાસનો
(તે રોગથી) અવાજ થવો]

સસરો પું [મં શસર, પ્રા. સસર, સરં મ

સસરા, હિં સસર] વર કે વહુનો બાપ

સસલી સ્ત્રીં [સં શશ, પ્રા. સસ, સરં મ.,
 હિં. સમ] સસલાની માદા. -હું નં એક
 નાનું ચોપચું પ્રાણી. -લો પું સસલાનો નર
 સસલું અંકિં [પ્રા. સસ (સં જસ) કે પ્રા.
 સસ (સં શુષ)] કૂચેલી વસ્તુ જેસી જવું
 સસાર વિં [સં.] સાર ક સત્તવાળું. ઠતા સ્ત્રીં
 સસમારું નં [પ્રા. સસુનાર (સં શુચુમાર)]
 એક જળચર પ્રાણી
 સસ્તું વિં [સરં હિં., મ. સસ્તા; મ. સસ્ત,
 સ્વસ્ત] સોધું (૨) (લા.) હાર કે વસ્ત્ર વિનાનું.
 [સસ્તામા મળકું = સસ્તુ મળવું. સસ્તું
 પડવું = કિમતમા સસ્તુ લાગવું કે આવવું
 -મૂકડું = સસ્તે લાવે વેચવા તત્પર થવું]
 સસ્તેહ વિં [સં.] સ્નેહસહિત, સ્નેહપૂર્વક
 સસ્મિત વિં [સં.] સ્મિતવાળું (૨) અં
 સ્મિત સાથે
 સસ્ય નં [સં] ધાન્ય, અનાજ ઓલી વિં સ્ત્રીં
 અમ્ભપૂર્ણ, ધાન્યથી ભરપૂર [સસલો
 સસ્યો પું સ અક્ષર (૨) [પ્રા સસ (સં. શશ)]
 સહ અં [સં] સાથે
 સહકાર પું [સં.] સાથે મળીને કામ કરવું તે;
 એકબીજાને મદદગાર થવું તે (૨) આખો.
 -રિતા સ્ત્રીં, -રિત્વ નં સહકારીપણું.
 -રી વિં સહકારવાળું; સહકાર કરવું કે
 તેનાથી ચાલવું (૨) પું સહકાર કરનાર. -રી
 ભંહાર પું સહકારથી ચાલતી કુકાન -રી
 મંહળ નં, -રી મંહળી સ્ત્રીં સહકારથી
 ચાલતું મંહળ [થવું તે
 સહગમન નં [સં.] સાથે જવું તે (૨) સતી
 સહગામી વિં [સં.] સહગમન કરનાર (૨)
 [ગ] 'કોંકરંટ' [સોખતી. -રી સ્ત્રીં
 સહચર વિં (૨) પું [સં] સાથે ફરનાર;
 સહચાર પું [સં] સાથે; સંગ, સોખત, સખધ
 (૨) સુસંગતપણું (૩) સાહચર્ય. -રિષ્ટી
 વિં સ્ત્રીં સાથે રહેનારી કે ફરનારી (૨) સ્ત્રીં
 સહચરી -રિતા સ્ત્રીં -રી વિં સાથે
 જનારું કે રહેનારું (૨) પું પતિ
 સહજ વિં [સં] સાથે જન્મેલું (૨) કુદરતી;
 સ્વાભાવિક (૩) સહેજ; સહેલું (૪) અં

ખાસ કારણ વિના (૫) સ્વાભાવિક રીતે (૬)
 સહેલાઈથી ઓખામ વિં સહેજે મળેલું.
 ઓણદિ સ્ત્રીં કુદરતી બુદ્ધિ કે પ્રેક્ષા;
 'ઇન્સ્ટ્રક્ટ'. ઓંકુરણ નં, ઓંકુર્તિ
 સ્ત્રીં સહજબુદ્ધિ; સહેજે ઓંકુરવું તે
 સહજન્ય વિં [સં સહ + જન્] સાથે જન્મેલું
 સહધર્મચાર પું [સં.] સાથે રહી જીવનની
 ફરજો બાળવવી તે. -રિષ્ટી સ્ત્રીં પત્ની. -રી
 પું પતિ
 સહધર્મી વિં (૨) પું [સં.] સમાન ધર્મવાળું
 (૨) એકસમાન ધર્મનું અનુયાયી -મિષ્ટી
 સ્ત્રીં જુઓ સહધર્મચારિણી
 સહન નં [સં.] સહેવું -ખમ્બુ તે ઠતા સ્ત્રીં
 સહનશીલતા ઓશક્તિ સ્ત્રીં સહન કરવાની
 શક્તિ. ઓરીલ વિં સહન કરે તેવા સ્વભાવનું;
 શાત, ધીર, સહિંદુ ઓરીલતા આં
 સહપાત્રી પું [સં] સાથે લાણનાર, સહાધ્યાયી
 સહભાગિની સ્ત્રીં [સં] પત્ની
 સહભોજન નં [સં.] સાથે જેસી કરેલું ભોજન
 (૨) બિલ વર્ણના લોકોનું એક પગતે ભોજન
 સહમત વિં [સં] એકમત, સમાન-સરખા
 મતવાળું. -તી સ્ત્રીં એકમતી
 સહમરણ નં [સં.] જુઓ સહગમન
 સહયોગ, -ગી [સં.] જુઓ સહકાર, -રી
 સહરાવું અંકિં [સરં હિં સહરના] + ખુસ થવું
 સહર્ષ વિં [સં] હર્ષયુક્ત (૨) અં હરખબેર
 સહવર્તમાન, સહવર્તી વિં [સં.] સાથે
 રહેનાર કે હોય તેવું
 સહવાસ પું [સં.] સાથે વસવું તે (૨)
 સોખત; સખધ (૩) અભ્યાસ, મહાવરો.
 -સી વિં સાથે વસનારું (૨) પરિચિત (૩)
 ટેવાયેલું [શિક્ષણ આપવું તે
 સહશિક્ષણ નં [સં.] છોકરાછોકરીઓને સાથે
 સહસા અં [સં] ઉતાવળે (૨) આચિત (૩)
 વિચાર કર્યા વિના
 સહસ્ર પું [સં.] હજાર. ઓખાહું, ઓહાય પું
 (સં) સહસ્ર હાયવાળો -ખાણસુર ઓખી
 વિં સહસ્ર મુખવાળું (૨) સહસ્ર મુખે થવું
 ઓશિમ પું સૂચ્ય -આક્ષ પું [+ અક્ષ]

(સં) ઈંદ્ર [સહપાઠી
સહાધ્યાયી પુ. [સ] સાથે લાક્ષનારો વિદ્યાર્થી;
સહાનુભાવ પુ., સહાનુભૂતિ સ્ત્રી. [સં.]
સમભાવ; દિલસોજ
સહાય સ્ત્રી. [જુઓ સાથે] મદદ
સહાય પુ. [સં. | મિત્ર, મદદગાર ૦કે વિ. ૦
મદદગાર ૦કેવૃત્ત નં 'એકિઝલિયરી સર્કલ'
(ગ). ૦કારક, ૦કારી વિ. સહાય કરનાર
(ર) [વ્યા.] સહાયમા વપરાતું ક્રિયાપદ.
૦તા સ્ત્રી. સાથ, મદદ. ૦ભૂત વિ. મદદગાર
થયેલું. ૦વૃત્તિ સ્ત્રી. પરસ્પર સહાય કરવાની
(પ્રાણીની) સહજવૃત્તિ, સહાયથીલતા ૦શીલ
વિ. સહાયવૃત્તિવાળું ૦શીલતા સ્ત્રી.
સહારો પુ. [હિં.] આશ્રય, ઢૂંક
સહિત અ. [સં. | સાથે (ર) સુધ્ધા
સહિયર સ્ત્રી. [પ્રા. સહી (સં સહી)] સહી. સખી
સહિયાર વિ. [પ્રા. સાહાર, ૦ણ (સં. સાધારણ)]
લાગિયાલાગવાળું (ર) ભેટું, લાગ વહેંચ્યા
ન હોય તેવું (૩) નં પંતિયાળું; લાગિયાપણું
સહિગણ્ય વિ. [સં.] જુઓ સહનશીલ ૦તા સ્ત્રી.
સહી સ્ત્રી. [અ સહીદ] (ખત, કાગળમાં)
નીચે પોતાનું નામ લખવું તે, મત્તુ (ર)
વિ. ખરૂં; સાચુ (૩) અ. કબૂલ, મનૂર;
નક્કી. [-કરવી = કરકત કરવા (ર) કબૂલ
કરવું -કરવું = છેવટની મનૂરી આપવી;
નક્કો કરવું. -થવું = સિદ્ધ થવું, સફળ થવું.
-હોવું = કબૂલ મનૂર હોવું (ર) ખરૂં
હોવું] ૦સંજ્ઞામત વિ. સુરક્ષિત; કાંઈ પણ
ઈર્ષ કે નુકસાન વિનાનું (ર) અ. તેવી
રીતે ૦સંજ્ઞામતી સ્ત્રી. સહીસલામતપણું;
સુરક્ષિતતા ૦સાદુ નં સહી આપીને
નક્કી કરેલું સાદુ કે કરાર
સહી સ્ત્રી. [પ્રા. (સં સહી)] સખી, સહિયર. ૦પણું
નં સખીપણું, સહિયર તરીકેનો સંજ્ઞા
સહીડું નં [સં સહી?] (અ) અક્યાસથી
મહાવરો પડી જવો-ટવાવું તે (-પડવું)
સહુ વિ. [સરં સૌ, મ. સહી] સર્વ
સહુલિયત સ્ત્રી. [અ. સહુલત, સરં મ.
સૌહલત, હિં.] સુગમતા, સહેલાઈ

સહુદય વિ. [સં.] સામાનો ભાવ કે લાગણી
સમજ રાફે તેવું (ર) ક્યાણ (૩) રસિક;
રસજ્ઞ ૦તા સ્ત્રી.
સહેજ (સહે) વિ. [સં. મહજ ઉપરથી] થોડું;
અલ્પ (ર) અ. જુઓ સહજ ૦સાજ
વિ. (ર) અ. થોડુંકણ, જરાક -જરત
અ. સહેજ અમરતુ, મનક દાખલ -જે
અ. સહેવાઈથી [સહન
સહેણી (સહે) સ્ત્રી. [સહેવું પરથી] સહેવું તે,
સહેવુંક વિ. [સં.] હેવવાળું, સપ્રયોજન ૦તા સ્ત્રી.
સહેરો પુ. [પ્રા. સેહર (સં શેહર), સરં હિં.
સેહરા] જરીનો પટકો, મદીલ
સહેલ (સહે) વિ. [અ સહલ, સરં હિં,
મ સહલ] સહેલું (ર) સ્ત્રી. [અ સૈર,
સરં મ. સહલ, હિં. સૈર, -લ] આનંદથી
આમ તેમ ફરવું તે (૩) મોજમમલ, લહેર
(-કરવી, મારવી) ૦ગાહ સ્ત્રી. [+ ફા.
ગાહ = જગા] હરવું ફરવું કે મોજમમલ માણવી
તે કે તેની જગા. ૦સપાટા પુ. અ. વં
મોજમમલ (-મારવા), -લાઈ સ્ત્રી.
સરળતા. -શાણી વિ. (ર) પુ. [સરં
હિં સૈલાની] મોજ, આનંદી (માણસ)
સહેલું (સહે) વિ. [જુઓ સહેલ] મુશ્કેલ
નહિ તેવું, સરળ ૦સટ વિ. એકદમ સહેલું
સહેલું (સહે) સંક્રિં. [સં સહ] સહન
કરવું વેઠવું, ખમવું સહેવડાવવું (પ્રેરક).
સહેવાવું (કર્મણિ)
સહોક્તિ સ્ત્રી. [સં.] એક અલંકાર, જેમાં
'સહ' વગેરે સખ્તના બળથી એક જ વસ્તુ
બેની વાચક બતાવવામાં આવે છે (કા. શા.)
સહોદ પુ. [સં.] માતાના લગ્ન વખતે જ
અર્ધમા હોય તેવા પુત્ર
સહોદ્યાયી વિ. [સં.] બળવો ઉઠાવવામાં મળતિયું
સહોદર વિ. [સં.] એક માને પેટ જ-મેલું (ર)
પુ. ભાઈ. -રૌ વિ. સ્ત્રી. -રી સ્ત્રી. ૦. હેન
સહા વિ. [સં.] સહી સકાય એવું ૦બેદ પુ.
જુઓ કર્મણિપ્રયોગ (વ્યા.)
સહા, -શાદિ પુ. [સં.] (સં.) પશ્ચિમ ધાટનો
એક જાન-એક પર્વત
સળ પુ. [સરં મ. (સં. સલાકા?)] ગેઝ કે

દબાણનો આકો-કાપો (૨) સોળ
 સળક સ્ત્રીં [જુઓ સળકવું; સરં મ. સલ્કા]
 સળકવું તે; સલ્કો
 સળકડી સ્ત્રીં [સં શલાકા] નાની સળી;
 સળેકડી (૨) [લા] ઉચ્ચેરણી. [-કરવી =
 ઉચ્ચેરવું.] -કું નં સળેકડું; સળી
 સળકવું અંકિં [સં. શલાકા ઉપરથી] સહેજ
 હાલવું; સળવળવું (૨) [દાદ સાથે] ખાવાનો
 લાવયવો (૩) મોકાવું હોય તેમ સલ્કા નાખવા
 સળકું નં જુઓ સરકું, શેટલો
 સળકો પુંં જુઓ સળક (૨) તીવ્ર ઈચ્છા
 સળગવું અંકિં [સરં હિં સિ (સુ) લગના;
 મ. શિત્ક (ગ)ળેં (અ શલ્કે?)] બળવું; લાગવું
 સળવળ સ્ત્રીં સળવળવું તે
 સળવળવું અંકિં [સરં સળકવું + વળવું]
 જરા જરા હાલવું, મરડાવું (૨) શરીર પર
 જવડું ચાલવું હોય તેવી લાગણી થવી (૩)
 [લા] કથું કરના તત્પર યઈ રહેવું
 સળવળાટ પુંં સળવળવું તે
 સળવું અંકિં [જુઓ સલ્કવું] જવડાં પકવાથી
 અદરથી ખવાઈ જવું, અદરથી બગડી જવું
 સળંગ વિં [સં સંલગ્ન; સરં મ. સલંગ] સાથ
 વિનાતું, આપું, વટક નહિ તેવું, ઠંઠ સુધીવું
 (૨) અં અટક્યા વિના; ઠંઠ સુધી ંજૂત
 વિં સળંગ, કમબહ, બરોબર સંકળાયેલું
 સળાવો પુંં (કા.) વીજળીનો ચમકારો
 સળિયા પુંં [જુઓ સળી] ધાતુનો લાખો કકડો
 સળી સ્ત્રીં [સં. શલાકા; સરં હિં. સલી; મ.]
 ધાસનો, લાકડાનો કે ધાતુનો લાખો, પાતળો,
 ગોળ નાનો કકડો [-આપવી = ઉચ્ચેરવું.
 -કરવી = અટક્યાણું કરવું] ંસંચો પુંં
 [લા] યુક્તિપ્રયુક્તિ (૨) ઉચ્ચેરણી ંસોપારી
 સ્ત્રીં સળીના જેવી કાતરેલી હોય તેવી સોપારી
 સળેક (-ખ)ડી સ્ત્રીં, સળેક (-ખ)કું નં જુઓ
 'સળકડી' મા [સળેકકું કરવું = ઉચ્ચેરણી
 કરવી (૨) ખીજવું (૩) અટક્યાણું કરવું.]
 સળેખમ નં [સં શ્લેષ્મન્, પ્રા. સિલિન્દ્ર]
 એક રોગ શરદી
 સળો પુંં સડો, સળવું તે

સંકટ નં [સં] દુઃખ. આક્રમ. [-પડવું =
 આક્રમ આવવી] ંચતુર્થી સ્ત્રીં અણેસ-
 ચતુર્થી (૧). ંનિવારણુ નં મદદ આપી
 સંકટ દૂર કરવું તે. ંમોસુ (મો) વિં [+ મો
 પરથી] પેસતાં સાકડા મોવાણુ (ખર)
 સંકડામણુ (-ણી) સ્ત્રીં [સંકડાવું ઉપરથી]
 જમાની તંગારા (૨) બીડ, મુચ્છલી
 સંકડાવું અંકિં [સાકડું ઉપરથી] દબાવું;
 ભયકાવું (૨) જમાની તંગારા વેઠવી (૩) [લા]
 મુચ્છલીમા આવવું -વડું સંકિં (પ્રેરક).
 -રા સ્ત્રીં જમાની તંગારા (૨) મુચ્છલી
 સંકર પુંં [સં.] ભેળસેળ, મિશ્રણ (૨) બે બિન્ન
 અલંકારોનો એકરૂપ સમવાય (કા. શા.).
 ંતા સ્ત્રીં
 સંકર્ષણુ નં [સં.] બે ચવું તે (૨) બેકવું તે
 (૩) પુંં (સં) બળરામ (૪) શેષનામ
 સંકલન નં, -ના સ્ત્રીં [સં] એકકું કરવું
 તે, સગ્રહ (૨) સરવાળો. ંનિયમ પુંં
 'લો ઓફ એસોસિયેશન' (ગ.)
 સંકલયિતા પુંં [સં] સંકલના કરનાર
 સંકલિત વિં [સં] એકકું કરેલું
 સંકલ્પ પુંં [સં] તરંગ; ધરાદો; ઈચ્છા (૨)
 નિશ્ચય, મનસ્સો (૩) ધર્મકર્મ વગેરે કરવા
 માટે લેવામા આવતો નિયમ (૪) કલ્પના
 કરવી તે; તર્ક [-ઊંકવો = તુકો ભગવો.
 -કરવો = નિર્ધાર કરવો (૨) નિયમ કરવો.
 -બાણવો = મતની શરૂઆતમાં વિધાનનો
 મત્ર બોલવો. -મૂકવો = નિયમ લેવો (૨)
 નિશ્ચય કરવો (૩) આશા મૂકવી. -લેવો = મત
 નિયમની શરૂઆતનું વિધાન કરવું, પ્રતિજ્ઞા
 કરવી.] ંવિકલ્પ પુંં ંવંવં તર્કવિતર્ક.
 ંશક્તિ સ્ત્રીં સંકલ્પની શક્તિ, ઇચ્છાશક્તિ
 -સ્પિત વિં [સં] કલ્પેલું (૨) ઇચ્છેલું,
 ધારેલું (૩) નિશ્ચય કરેલું
 સંકષ્ટ નં [સં] સંકટ (૨) કષ્ટ, મહેનત
 સંકળાવું અંકિં 'સાકળવું'નું કમણિ, સલગ
 થવું; સાકળના આકડા પેઠે ભેડાયેલ હોવું
 સંકાશ વિં [સં.] નાજેવું, સરખું; સમાન
 સંકીર્ણ વિં [સં] મિશ્રિત; સેળભેળ થયેલું (૨)

વેરાયેલું; ફેલાયેલું, વ્યાપ્ત; ભરમક(૩)અરમક
(૪) સંકુચિત ંજાતિ સ્ત્રીં નવ કે નવમાસ
માનાના ખડવાળા તાલની ભત
સંકીર્ણ(-ત્ત)ન નં [સં.] સ્તુતિ
સંકુચિત વિં [સં.] સંક્રાંત્ય પામેલું(૨)સાકડું;
હિદાર કે વિશાળ નહિ તેવું (૩) બિડાયેલું
સંકુલ વિં [સં.] વ્યાપ્ત, પદિપૂર્ણ; બીડવાળું
(૨) અવ્યવસ્થિત (૩) અસમત ંતા સ્ત્રીં
સંકેત પું [સં.] અગાધિથી કરેલી છૂપી ગોઠવણ
(૨) જુઓ સંકેતસ્થાન (૩) ધસારો, તિરાની
(૪) કરાર, શરત (૫) અમુક શબ્દથી અમુક
અથવા બોધ થવો ભેદએ એવી લાવાની
પરપરાગત રૂઢિ (વ્યા.) ૦૩૫ નં જુઓ
સંકેતાઈ ંલિપિ સ્ત્રીં લઘુલિપિ, ૦૬
સંકિં [સંકેત પરથી] સંકેત કરવો.
૦૬ધાન નં સંકેત પ્રમાણે મળવાની જગા.
-તાર્થ પું [નર્ચ] ક્રિયાપદનું શરત
અનાવનાર રૂપ (વ્યા.) -તિત વિં [સં]
સંકેતથી જણાવેલું; સંકેતવાળું, સંકેતાયેલું
સંકેલવું સંકિંદિ સંકેલિય, સરં હિં સંકેલના
આટોપવું, એકડું કરવું, પાછું વાળી લેવું
સંક્રાંત્ય પું [સં] તગી, અછત, સંક્રાંત (૨)
આચકા, ખચકાવું તે (૩) લગ્ન; શરમ (૪)
બિડાવું તે (૫) ભય. ૦૬ વિં સંક્રાંત્ય કરનાર
૦૬ નં સંકેતવું તે. ૦૬રિલ વિં સંક્રાંત્યવાળું
સંક્રાંત્યવું સંકિં [સં] સંકુચું બીડી હેવું (૨)
મર્યાદિત કરવું સંક્રાંત્ય કરવો
સંક્રાંત્યાવું અંકિં 'સંક્રાંત્યવું'નું કર્મણિ (૨)
સંક્રાંત્ય પામવો
સંક્રાંતવું સંકિં [પ્રા સંકોલ] સાકડું કરવું;
ફેલાયેલું એકડું કરવું, સંક્રાંતવું
સંક્રાંત્ય સ્ત્રીં [સંક્રાંતવું ઉપરથી] સંક્રાંતવું તે
સંક્રાંતવું સંકિં વધારે અંદર ઠેલવું (૨) પ્રવ-
લિત કરવું (૩) ઉશ્કેરવું (૪) જુઓ સંકેલવું
સંક્રમ પું, ૦૭ નં [સં] એક જગા કે
સ્થિતિમાંથી બીજી જગા કે સ્થિતિમાં જવું
તે, સંચાર (૨) ઓળંગવું તે (૩) પ્રવેશ
કરવો તે (૪) ઓળંગવાનો કે જવાનો માર્ગ
(સેતુ, સીડી, વગેરે) (૫) એક રાશિમાંથી

બીજી રાશિમાં જવું તે (સૂર્યનું). ૦૭પ્રસ્થા
સ્ત્રીં [નર્ચવસ્થા] સંધિકાળ
સંક્રમિત વિં [સં.] સંક્રમ-સંચાર કરાયેલું,
પહોચાડેલું; સંક્રાંત
સંક્રાંત વિં [પ્રા] એક જગાએથી બીજી
જગાએ ગયેલું (૨) પહોચવું કરેલું; સંચારિત
(૩) સ્ત્રીં જુઓ મકરસંક્રાંતિ
સંક્રાંતિ સ્ત્રીં [સં] જુઓ સંક્રમ (૨) મકર-
સંક્રાંતિ. ૦૬લ(-ળ) પું સંક્રાંતિનો સમય,
વચગાળો, એક જગા કે સ્થિતિમાંથી બીજી
જગા કે સ્થિતિમાં જવા સુધીનો વચલો સમય
સંક્રાંતવું અંકિં [સં સં + ક્રીડ] ક્રીડવું, ખેલવું
સંક્રિપ્ત વિં [સં.] દ્રુકું
સંક્રુબ્ધ વિં [સં] ખળભળી ઊઠેલું, ફોલ પામેલું
સંક્રેપ પું [સં.] દૂકાણ, સાર (૨) દૂકાવેલું
કે સારરૂપ તે. ૦૬ વિં સંક્રેપ કરનાર
સંક્રોભ પું [સં.] ગરબડ, ખળભળાટ,
ગભરાટ ૦૬ વિં સંક્રોભ કરનાર
સંક્રારો પું [ખારો (ક્ષાર) ઉપરથી] પાણી
ગાળતા ગળણામાં રહેલો કચરો
સંક્રાવું અંકિં [સં] શકાઉપરથી] સંક્રાવો
થવો (૨) 'સંક્રાવું'નું કર્મણિ
સંક્રાવો પું [જુઓ સંક્રાવું] શકા, હાજત
(૨) શરમ (૩) કમકમાડી, કઠાળો
સંખ્યા સ્ત્રીં [સં] રકમ, આકડો (૨) ગણના;
ગણતરી [-મંદષી, = આકડો લખવો]
૦૬મવાચક વિં એક, બે, ત્રણ એમ સંખ્યાનો
ક્રમ બતાવનાર [વ્યા.]. ૦૬તિત વિં [નર્ચતીત]
અસખ્ય ૦૬મક વિં [નર્ચાત્મક] સંખ્યાને
લગતું ૦૫રક વિં પહેલું, બીજું એમ
સંખ્યા બતાવનાર (વિં) [વ્યા.] ૦૫લ(-ળ)
નં ન'ની મોટી સંખ્યા હોવાને કારણે મળતું કે
નીપજતું એવું બળ. ૦૬ખન નં સંખ્યા
લખવાની રીત (ગ) ૦૬ચક વિં [વ્યા.]
સંખ્યા જણાવનાર (વિં) ૦૬લિતવાચક વિં
[નર્ચાવૃત્તિ + વાચક] સંખ્યાની આવૃત્તિનું
વાચક (ઉદા. બેવડું) [વ્યા.] ૦૬મૂલવાચક
વિં સંખ્યાના સમૂહનું વાચક ઉદા. પચક;
સેક [વ્યા.] ૦૬કેત પું ૧, ૨, વગેરે

સંખ્યાનો સંકેત (ગ.) -ખ્યાશવાચક વિં
[+ ઝંશ + વાચક] અપૂર્ણાંકનું વાચક (વ્યા).
ઉકાંચખું
સંગ પું [સં]. સયોગ (૨) સંબધ (૩)
સોખત, સહવાસ (૪) આસક્તિ (૫) મૈથુન.
ઠોપ પું બુઓ સંગતિટોપ
સંગ પું [ફા] પથ્થર ઠતરાશ પું [ફા.]
સલાટ, ઠદિલ વિં પથ્થર જેવા દિલ્લુ; કઠોર,
નિર્ઘય ઠદિલી સ્ત્રી
સંગટો પું [રાગ' ઉપરથી; સરં મ. સંગટો]
મિથલ; સેખલેજ. [-ધવે = આવકામાં
સ્ત્રી-પુરુષ વ્રન લઈ ખેડા હોય ત્યારે સ્પર્શ-
સ્પર્શ થવે]
સંગઠન નં [હિં] વીખરાયેલા બળ, હોડા કે
અગોને એકત્રિત કરી વ્યવસ્થિત કરવા તે.
-ના સ્ત્રી સંગઠન કરવું તે
સંગઠિત વિં [હિં] સંગઠનવાળું
સંગત વિં [સં] સંબધ (૨) સુસજત (૩)
'સિમેટ્રિકલ' (ગ)
સંગતરાશ બુઓ 'સગ' ફા. મા
સંગતિ સ્ત્રી [સં] સયોગ (૨) મેળ (૩)
સહવાસ (૪) પૂર્વાપર સંબધ (૫) 'સિમેટ્રી'
(ગ). ઠકા પું એક ઝંદ ઠોપ પું
સોખતની માઠી અસર
સંગદિલ, -લી [ફા.] બુઓ 'સંગ' [ફા] માં
સંગના સ્ત્રી [સગ' પરથી] સખી, સોખતલ (પ.)
સંગમ પું [સં] સયોગ; મેળાપ, સમાગમ (૨)
બે નદીઓનું મિલન, તે સ્થાન ઠનીય પું
(સં.) એક મલ્લિ, જે મળ્યાથી પ્રિયના
વિયોગનો અંત આવે છે એમ મનાય છે
સંગસારી સ્ત્રી [ફા] પથ્થર મારી મારીને
જીવ લેવાની સજ પચ-ઈટાળી
સંગાય પું [સં. સંવાત? સરં હિં. સંગત, મ
સંગત, માંગાત] સંગત સાય, સોખત (વાટમા)
[-બેવે = સાય-સોખત બરાબર છે કે નહીં
તે તપ સવ.] થી વિં (૨) પું [સરં હિં.
સંગાતી, મ. સાંગાતી] સંગાય કરનાર
સંગાન નં [સં] ગાન; સંગીત
સંગી વિં [સં.] સંગ કરનાર (૨) પું સોખતી

સંગીત નં [સં.] ગાયન, વાદન અને નૃત્યનો
સમાહાર (૨) ગાયન કે વાદન. ઠકલ્પ વિં
ગેય ગાઈ શકાય એવું. ઠકાંચ નં 'લિરિક'.
ઠલિપિ સ્ત્રી સંગીતલેખન માટેની લિપિ.
ઠલેખન નં ગાયન કે ગતના તાલસ્વરને
સાંકેતિક ચિહ્નો દ્વારા લખવા તે, 'નોટેશન'.
ઠવિદ્યાલય નં, ઠશાલા (-ળા) સ્ત્રી સંગીત
શીખવવા માટેની શાળા. ઠશાસ્ત્ર નં સંગીતનું
શાસ્ત્ર. ઠશાસ્ત્રી પું સંગીતશાસ્ત્ર જાણનાર
સંગીતિ સ્ત્રી [સં.] સ્વરોની સવાદિતા- એકરૂપ
સુરેલતા, 'હાર્મની' (૨) બૌદ્ધ પરિવહ; સંગીધિ
સંગીધિ સ્ત્રી [બુઓ સંગીતિ] પરિવહ
સંગીન વિં [ફા.] પથ્થરનું બનેલું (૨)
ટકાઉ; મનુષ્ય (૩) સ્ત્રી બંદૂકની નળીને
છેડે ધાલવામા આવતું બાલા જેવું અણીદાર
પાત્ર, 'બેચોનેટ'. ઠતા સ્ત્રી સંગીન હોલુ તે
સંગૃહીત વિં [સં.] સંધરેલું
સંગેમરમર પું [ફા.] ચક્રમકની ઢાટવાળો
આરસપહાણ [ક્રીમતી પથ્થર
સંગેયાહૂદ પું [ફા. સંગેયહૂદ?] એક ભતના
સંગો પું [સં સગ] આસક્તિ, હેડો
સંગોપન નં [સં] ગોપન, પાલનપોષણ
સંગહ પું [સં] એકઠું કરવું તે (૨) સધરી
રાખેલો જથ્થો (૩) સારી સારી વસ્તુઓનો
એક સ્થળે કરેલો જમાવ. ઠકેર્તી (-ત્તી)
પું સંગ્રહ કરનાર. [એક રોગ
સંગ્રહણી સ્ત્રી [સં] સધરણીનો - ઝાડાનો
સંગ્રહવું સંક્રિં [સં. સમ્રહ] સંગ્રહ કરવો
સંગ્રહસ્થાન, સંગ્રહાલય નં [સં] ભ્યાં
દેશપરદેશની ભણવા અને જેવા ભોગ વસ્તુઓ
એકઠી કરી હોય તે સ્થળ. 'મ્યૂઝિયમ'
સંગ્રામ પું [સં.] યુદ્ધ ઠસમિતિ સ્ત્રી
યુદ્ધની વ્યવસ્થાપક સમિતિ
સંગ્રહ પું [સં.] પકડ ચૂક. ઠક વિં (૨) પું
સંગ્રહ કરનાર. -હી વિં સંગ્રહ કરનાર
સંધ પું [સં.] ટોળું (૨) યાત્રાળુઓનો સમૂહ
(૩) સંગઠિત અને વ્યવસ્થિત સમુદાય
(જેમ કે. બૌદ્ધ ભિક્ષુઓનો, યુવકોનો વગેરે)
[-કાઢવે = યાત્રાળુઓનો કાફલો લઈને

નીકળવું (૨) [વ્યગ્રમા] પાસે કાઈ નથી એમ જણાવવું, બોધાણ કાઢવું (૩) ખતિગ ઊભું કરવું -કારીએ જવો, પહેર્યવો = ધારેલો અર્થ સિદ્ધ થવો] ઓખળ નં સઘવું કે સંઘખનવાથી નીપજવું ખળ ઓખી પુનં [પ્રા. વર (સં પતિ)] સઘ કાઠનાર, સંઘનો નેતા (૨) એજ અટક ઓંચાયામ પુનં સમૂહનો સચે થનો વ્યાયામ ઓંચકિત સ્ત્રી સંઘખળ ઓંચત્તાકે વિં સત્તા સઘના હાયમા હોય એવું (તત ધં) [સ ગઠન કરવું તે સંઘટન નં [સં] જુઓ સંગઠન -ના સ્ત્રી સંઘટિત વિં [સં] એકત્રિત, સંગઠિત સંઘટ વિં [પ્રા (સં સંઘટિત)] લિડાયેલું, સજગ યથેલું (૨) પુનં [સં] સંઘર્ષણ (૩) અધકાવું તે (૪) મિલન; સંયોગ ઓં નં [સં] મિલન, સંયોગ (૨) રચના, બનાવટ (૩) સઘર્ષણ (૪) સમઠન સઘખળ નં જુઓ 'સંઘ'મા સંઘરણી સ્ત્રી જુઓ સઘહણી સંઘરણ અંકિં [સં. સમ્રહ] એકું કરડ, જમ કરવું (૨) જતન કરીને રાખી ચૂકવું (૩) સમાસ કરવો, પોતાની અંદર લેવું સંઘરા સ્ત્રી [અપં સવાર (સં સહ)] રસ બોલાવવી તે સઘરો પુનં [સં સમ્રહ] સંઘરેલી વસ્તુઓનો જયો -રખોર વિં જરૂરથી વધારે પડતું સઘરી રાખવાની વૃત્તિવાળું -રખોરી સ્ત્રી સઘનખોર વૃત્તિ, 'હોડિંગ' સંઘર્ષ પુનં, ઓણ નં [સં] બે વગુઓનું ઘસાવું કે અધકાવું તે (૨) રપર્ષા (૩) કલહ સઘની પુનં જુઓ 'સઘ'મા ['સઘ'મા સંઘ વ્યાયામ, સઘસકિત સઘસત્તાકે જુઓ સઘાટી સ્ત્રી [સં, ટેં સંઘાટી] બૌદ્ધ જિહ્વુ ઉપવચ્ર [ધાટ ઉતારનારો સઘાડિયો પુનં [જુઓ સઘ ડો] સઘાડાથી સઘાડો પુનં [સં સંઘટ્ટ ઉપરથી] હાથીજાત, લાકડા વગેરેનો વાટ ઉતારવાનું યંત્ર (૨) [સં સઘાટિકા = યુગ્મ, દે સંઘાહ, ઓગ -ડી યુગલ, જોડી (જૈન) (૩) જૈન સાધુ

-સાધ્વીઓનો સમુદાય [સંઘાટે ચક્રાવર્તું, ઉતારણું = સઘાડા વડે તૈયાર કે ચમકવું કરવું.] સંઘાત પુનં [જુઓ સંગ્રાથ] સાય, સંગ્રાથ (૨) [સં] જમાવ, જયો (૩) ઘાત, મારવું તે (૪) અં સચે (કાની સઘાત ગયો ?) ઓક વિં [સં] ઘાત કરનારું, નાશ કરનારું. -તી વિં (૨) પુનં સંગ્રાથ કરનાર -તે અં સઘાત સંઘાર પુનં [પ્રા. (સં સંઘાર)] + સહાર. ઓણ વિં + સહારનાર [સં સહારવું સંઘારણું સંકિં [અપં સંઘાર (સં સંહ)] સંઘારામ પુનં [સં] ધર્મશાળા (૨) મઠ, વિહાર સંઘેલિયું વિં [જુઓ સઘાડો] સઘાડાથી ઉતારીને બનાવેલું સઘેડો પુનં જુઓ સઘાડો સઘ પુનં [જુઓ સઘો] શુભ કરામન કે ગોઠવણ (૨) બીત કે પટારા વગેરેમા રાખેલું શુભ ખાતું [અંકિં (કર્મણિ) સંચકવું સંકિં જુઓ સઘવું સઘકાવું સઘય પુનં [સં] સઘક, જમાવ સંચર પુનં [સં] + સચાર; વિગ્રસ સચરણ અંકિં [સં સચર્] જડ, ચાલતા થવું (૨) ડાખલ થવું, વ્યાપી જડ (૩) સંકિં સંચય કરવો (૪) સચારણ સંચરામણુ નં, -ણી સ્ત્રી સચારવાની મજૂરી [સચારાવવું સચરાવણું સંકિં 'સચરણું' પ્રેરક (૨) સચલન નં [સં] ડોલવું તે હાલવું તે (૨) કપ, ખળભળાટ (૩) આદોલન; હિલચાલ સચલિત વિં [સં] ચાલત ચાલુ સચણ સંકિં [અપં સંચ (સં સંચિ), સરં હિં. સંચના, મ સંચર્ણ] એકું કરવું, બેગું કરવું (૨) સીચવ દગલો કરવો સંચળ પુનં [પ્રા સોવચ્છલ (સં સોવર્ચલ), સરં દે સુચલ, હિં સોચર, મ] એક ક્ષાર (૨) [સં સંચર્] [કા] સચાર, હલનચલન સંચાર પુનં [સં] દેખાવું તે, પ્રસાર (૨) ચલાવવું તે, પ્રેરવું તે (૩) જવું તે, -મા થઈને જવું તે (૪) સચવું એક રાશિનાવી ખીલમા જવું તે ઓક વિં સચાર કરનાર,

સંધુ' વિં [પ્રા. સધિજ (સ. મંહિત)] સધળું
તમામ. -ધે અં બધે, સર્વત્ર
સંધૂકણુ નં [પ્રા. મધુક્ષણ (મ. સધુક્ષણ)]
સલાહ કરવા તે, ભભેરણી; ઉંકેરણી -ધું
વિં સધૂકણ કરનારું. -હું સંકિં [પ્રા.
સંધુક્ક (સં સંધુક્ક)] સધૂકણ કરવું
સધૂકો પું (સામાન્ય કે સવડભર્યા કદ કરતાં
મોટું કે અગવડકર્તા કદ હોય એવું સૂચવવા
વપરાય છે) મોટું કદગું તોરનાન જેવું તે
સંધે પું [સ સરેઢ; સરં મ. સંધેવ] + સંદેહ
(ર) અં બુઓ 'સધુ'મા
સંધ્યા સ્ત્રીં [સં.] યે સમયને જોડનારો-
વચગાળાનો દૂ કો વખત (ર) સાજ (૩) સધ્યા
વખતે કરાવું નિત્યકર્મ [-કરવી = સધ્યાવું
નિત્યકર્મ કરવું] ંકા.સ(ન) પું સાજ
૦વંદન નં સંધ્યા વખતવું નિત્યકર્મ.
૦સમય પું સધ્યાકાળ. -ધ્યોપાસના
સ્ત્રીં [+ ઉપાસના] સધ્યાકાળે કરાવું નિત્યકર્મ
સનાહ પું, નં [મ] બખતર, કવચ
સનિકર્ષ પું [સ] સામીપ્ય (ર) સખંધ
સનિધ(-ધિ) અં પાસે, નજીક -
સનિધાન નં [સં.] સામીપ્ય [બુઓ સનિધ
સનિધિ પું, સ્ત્રીં [સં.] સમીપતા (ર) અં
સનિપાત પું [સં.] બુઓ સનેપાત (ર) ઢગલો
(૩) સાથે મળવું તે (૪) સંબધ
સનિવૃત્ત પું [સ] (સંગીત) એક અલકાર
સનિવેશ પું [સ] (સંગીત) તલ્લીનતા (ર)
સમુદાય (૩) ગોઠવણી, રચના (૪) સનિધિ
(૫) નગર પાસેવું લોકોને એકઠા મળવાવું
કે વિહાર કરવાવું રચણ (૬) પડાવ, પરં (જૈન)
સંન્યસ્ત વિં [સ] તથા દીધેલું (ર) નં
સંન્યાસ -સ્તાશ્રમ પું [+ વાશ્રમ] વાન-
પ્રસ્થ પછીનો ચોથો - સંન્યાસીનો આશ્રમ
સંન્યાસ પું [સ] ત્યાગ કરવો ને (ર) સસાર
વ્યવહારનો ત્યાગ (૩) સંન્યાસાશ્રમ [-તેથો
= સંન્યાસી થઈ] ંયોગ પું સંન્યાસ
જેમા પ્રવાન છે તેથો યેગ -સાશ્રમ પું
[+ વાશ્રમ] બુઓ સંન્યસ્તાશ્રમ -સિની
સ્ત્રીં સંન્યાસી સ્ત્રી. -સી પું જેણે

સંન્યાસ લીધો હોય તે
સંપ પું [પ્રા સપાવ (સ સંપાત)] ઐક્ય,
મેળ. ંતોડું વિં સંપ તોડનાર
સંપ(-પુ)ટિસું નં (પ.) સંપુટ
સંપત સ્ત્રીં [સં.] સપદ; સંપત્તિ (ર) [લા]
શક્તિ, સાવનબળ
સંપત્તિ સ્ત્રીં [સં.] ધન, દોહત (ર) ઐક્યર્થ;
આબાદી (૩) અધિકતા, સંપૂર્ણતા. ૦શાસ્ત્ર
નં અર્થશાસ્ત્ર, સપત્તિની ઉત્પત્તિ અને
વહેંચણીના નિયમોની ચર્ચા કરતું શાસ્ત્ર.
૦શાસ્ત્રી પું સપત્તિશાસ્ત્રનો નિદાન, અર્થશાસ્ત્રી
સંપદ(-દા) સ્ત્રીં [સ] સપત, સપત્તિ
સપન્ન વિં [સ] યુક્ત; સહિત (ર) શ્રીમાન,
વૈભવશાળી
સંપર્ક પું [સં] સબધ, સંગ ૦જીવા
સ્ત્રીં 'કોર્ડ ઓફ કોન્ટેક્ટ' (ગ.)
સંપડું અંકિં [બુઓ સપ] સપ કરવો,
એકઠા થઈ મેળ કરવો
સંપાદવું સંકિં [પ્રા. સપાદ (સં સંપદ્ય)]
પ્રાપ્ત કરવું; મેળવવું ('સાપડવું નું પ્રેરક)
સંપાત પું [મ.] એક સાથે પડવું તે (ર)
સંગમ, સમાગમ (૩) પ્રહાર
સંપાદક પું [સ] સપાદન કરનાર. -ન નં
મેળવવું તે (ર) તૈયાર કરવું તે (૩) કોઈ
પુસ્તક કે પત્ર પ્રસિદ્ધ કરવા તૈયાર કરવું
તે -હું સંકિં [સ સંપાદ] મેળવવું
સંપાદિત વિં [સ] સપાદન કરેલું
સંપી, ૦હું વિં ['સપ' ઉપરથી] સંપવાળું
સપુટ પું નં [સં], -ટિસું નં બે શકારા
કે તેવી પોલી વસ્તુઓના મો એક ઉપર
એક મૂકી કરેલો ઘાટ (ર) હાથના પામ
તે પ્રમાણે જોડવા તે
સંપૂજન નં [સ] પૂજન [મેન્ટરી' (ગ.)
સ પૂરક વિં [સ] પૂણ કરનાર; કોમ્પ્લી-
સંપૂરિત વિં [સં] પૂજ્ય ભરેલું, ભરપૂર
સપૂર્ણ વિં [સ] બધું, તમામ (ર) પરિપૂર્ણ
(૩) સમાપ્ત ંતા સ્ત્રીં પરિપૂર્ણતા,
ન્યૂનતા ન હોવી તે
સંપેટવું સંકિં [સરં સમેટવું] (કા) સમેટવું

સંપેતરું [સં. સંપ્રેત] કાઈને પહોચાડવાં માટે
 સોપાયેલી વસ્તુ, ભેટસોગાતની ચીજ
 સંપૃક્ત વિં [સં.] ભેળવેલું, મિશ્રિત (૨) ભેડેલું,
 માદ સંબંધવાળું
 સંપ્રજન્ય નં [સં.] (બૌદ્ધ) કાયા ને ચિત્તની
 અવસ્થાનું વારંવાર નિરીક્ષણ; અપ્રમાદ
 સંપ્રજ્ઞાત વિં [સં.] પરિપૂર્ણ રીતે જાણેલું
 (૨) જેમાંથી વિચાર વિતર્ક હુમ્મ થયાનથી
 તેવી (સમાધિ). -ન નં પરિપૂર્ણ જ્ઞાન
 સંપ્રદાન નં [સં.] આપવું તે (૨) ચોથી
 વિભક્તિનો અર્થ (વ્યા.)
 સંપ્રદાય પું [સં.] રિવાજ, ચાલુ વહીવટ (૨)
 ધર્મને ક્ષરો, પથ (૩) યુરુપર પરાગત ઉપદેશ
 ંદિષ્ટિ આં સંપ્રદાય પૂરતી - સંકુચિત દષ્ટિ.
 -ચી વિં (૨) પું સંપ્રદાયનું અનુયાયી
 સંપ્રસન્ન વિં [સં.] પૂર્ણ પ્રસન્ન
 સંપ્રસાદ પું [સં.] ચિત્તની નિર્મળતા ને
 પ્રસન્નતા (યોગ)
 સંપ્રસારણુ નં [સં.] ચૂ, વૂ, રૂ, લ ના
 અનુક્રમે ઇ, ઉ, ઋ, ઌ થવા તે [વ્યા.]
 (૨) પ્રસારણુ તે
 સંપ્રીતિ સ્ત્રીં [સં.] પ્રીતિ (૨) આનંદ, હર્ષ
 સંપ્રેક્ષણુ નં [સં.] પાણી છાટવું તે; પાણી
 છાટી પવિત્ર કરવું તે [પક્ષ
 સંદ્ર સ્ત્રીં [બ્રુઓ સંદ્ર] હાર, ઓળ (૨) બાણ,
 સંદ્રેટ પું [સં.] ઝબડો, બોલાબોલી (૨) રોપ-
 પૂર્વક બોલવું તે (નાટકમાં)
 સંબદ્ધ વિં [સં.] જોડાયેલું, યુક્ત
 સંબંધ પું [સં.] સંયોગ, સંપર્ક, જોડાણ
 (૨) વિવાહ, સગાઈ (૩) મિત્રતા, પરિચય (૪)
 છઠી વિભક્તિનો અર્થ (વ્યા.) [-ભેડવો,
 બાંધવો, = સંબંધ કરવો.] ૦ક વિં સંબંધ
 કરનાર (૨) સંબંધવાચક. ૦વાચક વિં
 છઠી વિભક્તિનો અર્થ બતાવવું (વ્યા.)
 -ધાર્થક વિં સંબંધવાચક (વ્યા.) -ધિત
 વિં [સં.] સંબંધવાળું, સંબદ્ધ -ધી વિં
 સંબંધવાળું (૨) સચું (૩) અં બિયે,
 બાબતે, સંબંધમાં
 સંબુદ્ધ વિં [સં.] જોડેલું (૨) સંપૂર્ણ જ્ઞાનવાળું

સંબેદ્ય સ્ત્રીં [બ્રુઓ સંબેદ્ય] સાંબેદ્ય
 સંબો પું [સં. સમવાય] સમૃદ્ધ, જાગે, સવા
 સંબોધ પું [સં.] બોધ જ્ઞાન. ૦ન નં
 જમાડવું તે (૨) જમાવવું તે; સમભવવું તે
 (૩) બેલાવવું તે (૪) બેલાવવા વપરાતો શબ્દ
 સંબોધવું સંક્રિં [સં સંવોધય] ઉદ્દેશીને
 બોલવું (૨) સમભવવું
 સંબોધિ સ્ત્રીં [સં. પ્રા] બોધિ, પૂર્ણ જ્ઞાન
 સંબોધિત વિં [સં.] સંબોધાયેલું
 સંબોધ્ય નં [સં.] જેને સંબોધાયું હોય વા
 સંબોધાય તે
 સંભર વિં [સં સં + મૃ] બ્રુઓ સંભર
 સંભરણુ સંક્રિં [સં. સંમૃ] સારી રીતે ભરવું
 સંભવ પું [સં.] શક્યતા (૨) મૂળ (૩) ઉત્પત્તિ
 [-થવો = ઉત્પન્ન થવું - હોવો = શક્ય હોવું]
 ૦નીય વિં [સં.] સંભવ એવું; શક્ય
 સંભવણુ અંક્રિં [સં સંમૃ] ઉત્પન્ન થવું,
 બનવું (૨) સંભવ હોવો, બની શકવું
 સંભવિત વિં [સં.] સંભવ હોય તેવું; શક્ય
 સંભળામણી સ્ત્રીં ['સંભળાવવું' ઉપરથી]
 સંભળાવેલું (મહેણું કે ઠપકો) સાંભળવાની
 દશા, સાંભળવાપણું
 સંભળણું અંક્રિં 'સાંભળણું'નું ક્રમણિ
 -વણું સંક્રિં 'સાંભળણું'નું પ્રેરક (૨) વળતો
 ઉત્તર કે કડક વેણ કે માળ કહેવી
 સંભા પું [બ્રુઓ સંવા] સમવાય, સંઘ, સંબો
 સંભાર પું [સં.] જોઈતી સામગ્રી (૨) શાક કે
 અથાણામાં ભરવાનો મસાલો [-ભરવો =
 શાક કે અથાણામાં મસાલો ભરવો (૨)
 અતિશયોક્તિ કરવી, રસ પૂરવો (૩) ઉચ્છેદવું]
 સંભારણુ નં ['સંભારણું' પરથી] સંભારવું તે,
 રમૂતિ. -ણું નં યાદગીરી, યાદગીરીની વસ્તુ
 કે નિશાની [કરવું
 સંભારણું સંક્રિં [પ્રા. સમર (સં સંસ્મૃ)] યાદ
 સંભારણું વિં સંભારવાળું, મસાલો પૂરેલું
 (૨) નં તેવું સાચ
 સંભાવના સ્ત્રીં [સં.] સંભવ, શક્યતા (૨)
 કલ્પના, તર્ક (૩) આદરસહાર (૪) પ્રતિષ્ઠા,
 ઇજ્જત

સંભાવિત વિં [સં.] પ્રતિષ્ઠિત
 સંભાવ્ય વિં [સં.] શક્ય (૨) સત્કાર કરવા
 યોગ્ય (૩) કદપી શક્ય તેવું
 સંભાવ્યુ નં [સં.] વાતચીત; પ્રશ્નોત્તરી
 સંભાળ સ્ત્રીં [સંભાળવું પુરવી] તપાસ;
 ઠરકાર, કાળજી (૨) રક્ષણ; જતન. [-નીચે
 = દેખરેખ નીચે (૨) આશ્રયમા -રાખવી,
 લેવી = સંભાળવું]
 સંભાળવું સંક્રિં [પ્રા સમાલ; સ. સંમાલ્ય]
 સંભાળ રાખવી; જતન કરવું, સાચવવું;
 નાળવવું (૨) (કામ, જવાબદારી ઇત્યાદિ) માથે
 લેવું - ચલાવવું, નિભાવવું (૩) અંકિં [પ્રા.
 સંમલ] સાવચેત કે હોશિયાર રહેવું; ગફલ-
 તમા ન પડી જવું
 સંભૂત વિં [સં.] એકઠું કરેલું; સાજરેલું
 સંભોગ પું [સં.] ઉપભોગ (૨) મૈથુન (૩)
 વિષયભોગ. -ગી વિં (૨) પું સંભોગ
 કરનાર (૩) કામી
 સંભ્રમ પું [સં.] ધૂમવું તે; ચક્રર ફરવું તે
 (૨) ત્વરા, ધાવળ (૩) ગભરાટ, વ્યાકુળતા
 (૪) ઉત્કંઠા (૫) ભ્રાંતિ (૬) ભૂલ (૭) ભય
 સંભ્રાંત વિં [સં.] ધુમાવેલું (૨) ગભરાયેલું;
 વ્યાકુળ થયેલું (૩) ભ્રાંતિમા પડેલું
 સંમત વિં [સં.] સંમતિવાળું; સરખો કે
 અનુરૂપ મત-ધરાવતું (૨) માન્ય, પસંદ
 સંમતિ સ્ત્રીં [સં.] અનુમતિ, કબૂલાત, સમાન
 મનવાળું હોવું તે ૦વચ સ્ત્રીં, નં સંમોગની
 સંમતિ આપી શકે તે માટેનું સ્ત્રીનું યોગ્ય
 વચ - તેની કાયદેસર મર્યાદા [(૩) કબ્બિયો
 સંમત પું [સં.] બીડ, ગરદી (૨) યુદ્ધ, લડાઈ
 સંમાન નં [સં.] સન્માન, આદરસત્કાર (૨)
 ગૌરવ; પ્રતિષ્ઠા. ૦કારિણી વિં સ્ત્રીં, ૦કારી
 વિં આદરસત્કાર કરનાર
 સંમાનિત વિં [સં.] સંમત (૨) સંમાનવાળું
 સંમાન્ય વિં [સં.] સમાનને યોગ્ય
 સંમાર્ગક વિં [સં.] ઝાડુ કાઢનાર
 વાળઝૂડ; સાફસૂર -ની સ્ત્રીં સાવરણી
 સંમિશ્ર, -મિશ્ર વિં [સં.] મિશ્રિત
 સંમિશ્રણ નં [સં.] જુઓ મિશ્રણ

સંમિશ્રિત વિં [સં.] જુઓ સમિશ્ર
 સંમીલન નં [સં.] ખીડી રેવું -મીચી રેવું તે
 સંમુખ વિં [સં.] સામે મુખવાળું, સામે હોમ
 તેવું (૨) -ની પ્રત્યે લાગણીવાળું (૩) અં
 રૂપક; સામે [વિના થતુ પ્રણી
 સંમૂર્ધિમ વિં (૨) નં [સં.] નરમાદાના સંયોગ
 સંમેલન નં [સં.] એકઠા થવું તે (૨) મેળાવડો
 સંમોહ પું, ૦ન નં [સં.] મૂર્છા (૨) ભ્રાંતિ
 (૩) અજ્ઞાન (૪) મોહ
 સંયત વિં [સં.] હાથમા કે કાળખાં રાખેલું
 (૨) બાધેલું; જકડેલું (૩) સંયમવાળું
 સંયમ પું [સં.] નિગ્રહ; નિરોધ (૨) ઇન્દ્રિય-
 નિગ્રહ. ૦ન નં નિયત્રણ હમત; નિગ્રહ (૨)
 ખેચી નાખવું તે ૦ની સ્ત્રીં (સ.) યમ
 રાતની નગરી. ૦શાળી વિં સંયમી, -મી
 વિં (૨) પું સંયમવાળું
 સંયુક્ત વિં [સં.] જોડાયેલું, યુક્ત (૨) અન્યેકે
 મળીને કરેલું. ૦ક્રિયાપદ નં બે -ક્રિયાપદ
 ભોગા વપરાતા જુદા જ અર્થ નીકળે તેવું
 ક્રિયાપદ (બ્યા). ૦વાક્ય નં બે કે વધારે
 પ્રધાન વાક્યો એકઠા થવાથી બનતું મોટું વાક્ય
 સંયુત વિં [સં.] સંયુક્ત, સમન્વિત
 સંયોગ પું [સં.] જોડાવું કે ભોગા થવું તે (૨)
 સંજવ (૩) સમાગમ (૪) મિશ્રણ મેળવણી
 (૫) સંલેગ, પરિસ્થિતિ. -ગી વિં જોડનાર
 (૨) સંયોગવાળું. -ગી કરેલું નં [સં.] સંયુક્ત
 કરવું તે. -ગી સૂમિ (-મી) સ્ત્રીં જોડનાર બે
 મોટા પ્રદેશને જોડનારી સાકડી જમીનની પટ્ટી
 સંયોજક વિં (૨) પું [સં.] જોડનાર. -ન નં
 જોડવું તે (૨) જોડાણ, સંજવ (૩) આયોજન;
 વ્યવસ્થા (૪) બંધન (તે દશ છે) (બોદક)
 સંયોજિત વિં [સં.] જોડેલું
 સંરક્ષણ નં [સં.] રક્ષણ
 સંરક્ષણ સંક્રિં [સં] સંરક્ષ [સં] રક્ષણ કરવું
 સંરક્ષિત વિં [સં.] સંરક્ષણ પામેલું
 સંરોહણી સ્ત્રીં ધા રૂઝવનારી ઔષધિ [સ્ત્રીં
 સંલગ્ન વિં [સં.] લાગેલું, વળગેલું. ચોટેલું. ૦તા
 સંલાપ પું [સં.] પરસ્પર વાતલાપ (૨) નાટકમા
 એક પ્રકારનો સવાદ. ૦ક વિં સંલાપ કરનાર

પું (૨) એક પ્રકારનું નાટક - ઉપરપક (૩)
નાટકમાં એક પ્રકારનો સલાખ
સંવત પું [સ.] વિક્રમ સવત (૨) તેનું કોઈ
પણ વર્ષ [વાર્ષિક મરણતિથિ
સંવત્સર પું [સ.] વર્ષ - રી સ્ત્રીં છમછરી;
સવનન નં [સ.] વસ કરવાની ક્રિયા (૨)
પ્રેમ કરવો તે, પ્રેમની છતી લેવાનો પ્રયત્ન
સંવર પું [સ.] બાધ પ્રવૃત્તિમાંથી પરાવૃત્ત
યજ્ઞ આત્માશ્વિમુખ યજ્ઞ તે (જૈન). ઓણ નં
ઢાંકણ, રક્ષણ
સંવરણું સંક્રિં [પ્રા. સંવર (સં સં + વૃ)]
આવરી લેવું (૨) સમેટવું (૩) રોકવું નિગ્રહ કરવો
સંવર્ત પું [સ.] પ્રલયકાળના સાત મેધોમાંનો એક
સંવર્ધન નં [સ.] વધવું તે (૨) ઉછેરવું તે
(૩) વધારવું તે
સંવર્ધમાન વિં [સ.] વધવું, સંવર્ધિત થવું
સંવર્ધણું સંક્રિં [સં સંવર્ધ] સંવર્ધન કરવું
સંવર્ધિત વિં [સ.] સવૃદ્ધ થયેલું (૨) ઉછેરેલું,
ઊછરેલું (૩) વધારેલું, વધેલું
સંવહન નં [સ.] વહન કરવું - લઈ જવું તે
સવા પું [સ. સમવાય] સથ, સમુદાય
સંવાદ પું [સ.] વાતચીત, સવાલજવાબ
(૨) ચર્ચા (૩) એકરાગ હોવો તે (૪)
એકમત થવું તે. - દિતા સ્ત્રીં સવાદીપણું,
'હામની'. - દી વિં સંવાદ કરનાર (૨)
સહમત, અનુકૂલ, એકરાગવાળું (૩) પું
વાદી સ્વ-થી પાચમે અને ચોથો સ્વર (સંગીત)
સંવાર પું [સ.] ઉચ્ચારણના બાધ પ્રયત્નોમાંનો
એક, જેમાં ડહતું આકુચન પાચ છે (વ્યા)
સંવાસ પું [સ.] સહવાસ
સવાહક વિં [સ.] સવાહન કરનાર. - નં નં
વહન કરવું તે, લઈ જવું તે (૨) ચ પી કરવી તે
સવિદ સ્ત્રીં [સ.] ચૈતન્ય, જ્ઞાન, સમજશક્તિ
(૨) જ્ઞાન, સંકેત
સંવિધાન નં [સ.] વ્યવસ્થા, આયોજન
(૨) નાટકના વસ્તુની સંકલના, ગોઠવણી.
ઠંક નં નાટકનું વસ્તુ - તેની સંકલના
સવિભાગ પું [સ.] ભાગ પાડવા તે (૨) હિરસો
સંવૃત વિં [સ.] આચ્છાદિત, ઢાંકેલું, ઢંકાયેલું

(૨) [વ્યા] સક્રિય, સાંકડું ('વિવૃત' થી ઊભર્યું)
સંવૃદ્ધ વિં [સ.] વધેલું (૨) કિંમત, સમૃદ્ધ
સવૃદ્ધિ સ્ત્રીં [સ.] વધવું તે (૨) આનાદી સમૃદ્ધિ
સવેગ પું [સ.] વેગ, જુરસો (૨) આવેગ;
મળનટ - ગી વિં વેગની વર્તનાર, સવેગવાળું
સંવેદ પું [સ.] અનુભવ, જ્ઞાન ઓ પું,
ઝના સ્ત્રીં જ્ઞાન, પ્રતીતિ; રહુરહ
સવેરા પું [સ.] સૂઈ જવું તે (૨) આસન
સવ્યથ વિં [સ.] ખૂબ વ્યથ
સંશય પું [સ.] સંદેહ, શક (૨) કહેરાત;
ભય [-આણવો, -આવવો, -ઊઠવો,
-ઊપજવો, -જવો, -માં પડવું] ઓર
વિં વહેમીયું; રાકાગીલ ઓરત વિં
સસયમા પડેલું, સંશયવાળું. ઓદ પું
કોઈ પણ તરવાના રાકાવી નિહાળવાની
વૃત્તિનો વાદ, 'એકીસિદ્ધમ'. ઓદી વિં
(૨) પું 'સંક્રિંક' ઓદાન વિં સંશયવાળું;
સસથી - ચાત્રમ વિં સસયવાળું, સંશય
ભય એવું (૨) જેને કશી ખાતરના વધાસ
ન હોય એવું, અદાડીન (૨) પું તેવો નહસ.
-ચાત્રમા, -ચી વિં સંકારીક વહેમી
સંશુદ્ધ વિં [સ.] જરાબર શુદ્ધ થયેલું, વિશુદ્ધ
સંશુદ્ધિ સ્ત્રીં [સ.] પવિત્રતા; શુદ્ધિ
સંશોધક વિં [સ.] શોધ કરનાર (૨) શુદ્ધ કરનાર
સંશોધન નં [સ.] શુદ્ધિ (૨) ગોળગોળ;
'નિસચ' ઓદર પું સંશોધન કરનાર - ગી
વિં સંશોધનને લગત
સંશોધણું સંક્રિં [સ. સંશોધણ] સંશોધન કરવું
સંશોધિત વિં [સ.] શુદ્ધ કરેલું (૨) શોધેલું
સંશોધણી સ્ત્રીં [સ.] સંશોધન પદ્ધતિ ખતમ
લોહી ચૂસી લે તેવો લેપ
સસય પું [સ.] આશય, શબ્દ
સંશ્રિત વિં [સ.] ઘરણે આવેલું, આશ્રિત
સંશ્લેષ પું [સ.] માદ અલિંગન (૨) સયોન
સસજિ સ્ત્રીં [સ.] આસજિ, નં, અસન
સસદ સ્ત્રીં [સ.] સંભા; મંડળ
સંસર્ગ પું [સ.] સંબંધ મોખત, સંજનિ
(૨) આસજિ, લપટવા, ઘેટેપ પું જુઓ
સગનિદોષ. - ઓ વિં સંસર્ગ સંબંધ (૨)

પું સંબધી; સાથી
 સંસર્પણ ન૦[સં] સરકું, ધીમે ધીમે ખસવું તે
 સ સાર પું [સં] સ્થિ; જગત (૨) માયાનો
 પ્રપચ (૩) જન્મમરણની ચટમાળ (૪) ગૃહ-
 સ સાર [(અશ્વવેા, -ચાશ્વેા.) -તરવેા
 = દુનિયાદારીના વ્યવહારમા પાર ઊતરવું (૨)
 મોક્ષ મેળવવો - ન૦ વા વાવો = માયા-મમતા
 વળગવો; નિખાલસપણું જતું રહેવું. -પૂઠે
 શ્વેા = સ સારની કપરી ફરજો માથે પડવી.
 -મોઢવેા, -મો પડવું = પરણવું (૨) ગૃહ-
 સંસાર શરૂ કરવો. -મો ડૂબવું = માયાનાં
 બંધનોમા જકડાવું; કમંબચન બાધવા]
 ઠમાર્ પું સ સારમાં રહી ગાળેલું જીવન.
 '૦૦યવહાર પું દુનિયાદારીનો વ્યવહાર
 ૦શાસ્ત્ર ન૦ સમાજશાસ્ત્ર ૦શાસ્ત્રી પું
 સમાજશાસ્ત્રી ૦સાગર પું સ સારથી સાગર.
 ૦સુખ ન૦ કુટુંબપરિવારનું કે સંસારના
 ભોગોનું સુખ. ૦સુધારો પું સામાજિક
 અને કૌટુંબિક બાબતોમા સુધારો -રિણી
 વિંસી૦સ સારી (૨) સંચાર કે પ્રચાર કરનારી.
 -રી વિં સ સારવ્યવહાર સંબધી (૨)
 સંસારમાં રચ્યું પચ્યું (૩) સંસાર માડી બેઠેલું
 સ સિદ્ધ વિં [સ.] સિદ્ધ થયેલું; પૂર્ણ થયેલું (૨)
 સફળ થયેલું, પ્રાપ્ત થયેલું. -દ્ધિ સીં સિદ્ધિ;
 પૂર્ણતા (૨) સફળતા; પ્રાપ્તિ
 સંસ્તૃતિ સીં [સં] સંસાર (૨) જન્મમરણનું
 ચક્ર (૩) પ્રવાહ, ગતિ, સરવું તે
 સંસ્તૃતિ વિં [સ.] સંયુક્ત, ભેડાયેલું
 સંસ્તૃષ્ટિ સીં સહવાસ (૨) સંબંધ; સંપર્ક
 (૩) સયોગ, મિલન (૪) એકત્ર કરવું તે;
 સમ્રાઢ (૫) બે નિરપેક્ષ અલંકારોનું એક જ
 સ્થાને હોવું તે (કા શા)
 સંસેક વિં [સેકવું ઉપરથી] સેકવું (૫)
 સંસ્કરણ ન૦ [સં] શુદ્ધ કરવું, ફરસ્ત કરવું
 કે સમરાવવું તે (૨) સંસ્કાર કરવા તે (૩)
 [અયની] આવૃત્તિ
 સંસ્કાર પું [સં] શુદ્ધ કરવું તે (૨) સુધારવું
 તે (૩) શલ્યગારવું તે (૪) વાસનાઓ કે કર્મોની
 મન ઉપર પડતી છાપ (૫) શિક્ષણ, ઉપદેશ,

સંગતિ વગેરેનો મન ઉપર પડેલો પ્રભાવ (૬)
 પૂર્વ કર્મોનું ફળ, સન્નેમ (૭) મરણ પાછળ
 કરવાની ક્રિયા (૮) દિલોને જન્મથી મરણ
 સુધી કરવા પડતા આવશ્યક ૧૬ વિધિમાનો
 ફરેક (અર્લાવાન, પુંસવન, અનવલોભન,
 વિંશ્યુર્લાલ સીમંતોજયન, ભતકર્મ, નામ-
 કરણ, નિષ્કમણ, સૂર્યાવલોકન, અભપ્રાશન,
 ચૂડાકર્મ, ઉપનયન, ગાયત્ર્યુપદેશ, સમાવર્તન,
 વિવાહ, સ્વર્ગારોહણ) (૯) શિક્ષણ, ફેળવણી.
 [-કરવેા = શુદ્ધ કરવું (૨) મઠાવવું, શાળાગરવું.
 માથે સંસ્કાર પીતવા = દુઃખ પડવું;
 સંકટો અવગત] ૦ક વિં સંસ્કાર કરનાર,
 શુદ્ધ કરનાર. ૦ચાહી વિં સંસ્કાર ગ્રહણ
 કરી લેતું ૦વાહી વિં સંસ્કારનું વહન
 કરનાર [કરવું (૨) સંસ્કરણ કરવું
 સંસ્કારણું સં કિં [સં સત્કારણ] સંસ્કારી
 સંસ્કારિતા સીં [સં] સંસ્કારીપણું, 'કલ્ચર'
 સંસ્કારી [સં] વિં મૂળથી સાત સંસ્કારવાળું
 (૨) સારી ફેળવણીવાળું (૩) પુણ્યશાળી
 સંસ્કારોત્થ વિં [સં] સંસ્કારોને લઈને
 ઊઠતું - ભગ્નત થતું
 સંસ્કૃત વિં [સં] સંસ્કાર ધામેલું (૨) શુદ્ધ
 કરેલું (૩) શાળાગરેલું (૪) સીં ન૦
 ગીર્વાણભાષા ૦સ વિં સંસ્કૃત ભણનાર ૦મચ
 વિં, ૦મચી વિં સીં સંસ્કૃતથી પરિપૂર્ણ
 સંસ્કૃતિ સીં [સં] સંસ્કૃતતા, સુધારો, સામાજિક
 પ્રગતિ; 'સિવિલિઝેશન'
 સંસ્કૃતી પું [સં સંસ્કૃત + ઈ] સંસ્કૃતનો પડિત
 સંસ્કૃતોત્થ વિં [સં] સંસ્કૃતમાંથી આવેલું
 સંસ્કરણ ન૦ [સં] પથાર, બિછાવટ (૨)
 ફેલાવવું તે, પ્રસારણ
 સંસ્થા સીં [સં] સ્થાના, વ્યવસ્થા (૨) સ્થાપિત
 વ્યવસ્થા કેટ્ટિ (કિલ્લો લક્ષ્ય સંસ્થા) (૩) મહત્ત્વ;
 તત્ત્વ, 'ઇન્ટિલેક્શન'
 સંસ્થાન ન૦ [સં] નાનું રાજ્ય, ગળવાડો (૨)
 પરમુલકમા વસાહત, તેવું રાજ્ય, 'કોલોની'
 ૦વાસી વિં (૨) પું વસાહતમા રહેનાર.
 -ની વિં સંસ્થાનનું, -ને લગતું (૨) પું
 સંસ્થાનનું વતની

संस्थापक वि०(२)पुं० [सं] संस्थापन करना
संस्थापन न०, -ना ० स्त्री [सं] सारी रीते
स्थापयु ते, प्रतिष्ठा करवी ते

संस्थापयुं स०क्रि०[सं. सस्थापय] स्थापन करवुं
संस्थापित वि० [सं.] संस्थापन करेवुं
संस्थिति स्त्री०[सं] साथे रहैवु ते (२) कायमनु
स्थान (३) टकवु ते, कायम रहैवु ते (४)
विश्रान्ति (५) स्थिति, स्थिरता

संस्थर्षी पुं०[सं.] स्पर्श, संध [स्पर्शण
संस्पर्शण न० [सं] पूर्ण स्पर्श, बारबार
संस्मृति स्त्री० [सं] पूर्ण स्मृति, याद
संस्वेदण वि०(२)न०[सं.] जुओ स्वेदण
संढति स्त्री०[मं.] समुदाय (२) संप, सगठन
संहरवुं स०क्रि०[प्रा संहर(सं सं+हृ)] अंकुं
कंग लेवु, पाछु, जेथी लेवु (२) संहार करेवो
संहर्ता(-र्ता) पुं० [सं.] संहार करना
संहार पुं०[सं] नाश, कतल; छिछोरे (२) अंकुं
करवु ते (३) संक्षेप ० के वि० (२) पुं० संहार
करना. ०वुं स०क्रि० [सं संहाय] संहार
करेवो. -रिष्ठा वि० स्त्री० संहार करनारी

संक्षिता स्त्री०[सं] संयोग (२) समुच्चय (३)
पद के लक्षणो व्यवस्थित सग्रह. छंदो
मनुसंहिता (४) वेदोना देवोनी स्तुतिवालो
मंत्रभाग (५) [व्या] संधि

संहृत वि० [सं.] सहरैवु
सा पुं० संगीतना स्वरसंज्ञकमानि प्रथम स्वर
साधक स्त्री० [इं] जेसनारे पोते यथाववानुं
जे यकवाणु अंक विलायती वाहन
साधकलोपीदिया स्त्री० [इं.] ज्ञानकोश
साधकलोपिदिया न० [इं] भूषण लक्ष्मी
ते परधी नकलो काढवानी अंक युक्ति के साधन.
[-करवुं = ते साधनवी नकलो करवी]
साधस [ज] बोडावालो, रावत; सधस
साक(-के)टम वि० [सं] सह+कुटवु (म.)
जुओ सागमदु (नोतक)

साकटी(-टी) स्त्री०, -डं न०, -टो पुं० [जुओ
सा] सागनी लक्ष्मी लकी वणी [कचेवु
साकलु साधु] वि० स+कलु] डुंडा के बाण साये
साकर स्त्री० [प्रा. सकरा (सं शर्करा), सर०

हिं, म] भाडना भासाहार गांगडा. [-ना रवा
पीरसवा, -पीरसवी, पाटवी, -वाणी
शुभ करवी = भीडूं भीडूं जोखवु पुशामन
करवी] ०वु स०क्रि० भणपाख सहावुं,
साकरधी पसवु -रिंहुं वि० साकर यडावेवुं
(२) साकर जेवु (स्वाद के आकारमा). -रियो
पुं० इलमाना मबनी अरमर (२) साकरियो
बहो. -रियो बहो पुं० (जुधा प० व० म०)
साकर - भाड यडावेवो बाणोना बाणो

साकरवुं स०क्रि० [डाड+करवुं तरे डाकवुं]
जोलाववु, साह देवो (२) जुओ 'साकर'मां
साकरियुं, -यो जुओ 'साकर'मा
साकार वि० [सं] आकारवाणु; भूत रूपवाणु
साक्षात् वि० [सं] आकाक्षावाणु
साक्षी पुं०[ज] मध पानार (२) भाशुकनु संजोषन
साक्षर वि० (२) पुं० [सं.] वाच्य लक्षवानी
आवडतवाणु; लखेवुं (२) शिक्षित विद्वान
(३) लेखक; साहित्यकार. ०रप न०, ०ता
स्त्री०. -री वि० साक्षर सधधी (२) लारे
लारे साक्षावाणु (लभाण)

साक्षात् अ० [सं] नजरोनजर, समुप
साक्षात्कार पुं०[सं.] नजरोनजर जेवुं ते, प्रत्यक्ष
दृशन (२) परम तत्त्व के ध्येयनो साक्षात्
अनुभव

साक्षी स्त्री० [सर० हिं, म साक्ष] साध, शाहेदी.
[-आपवी, पूरवी = जुवाना मां कहेवु (२)
टेका आपवो.] ०हार पुं० शाहेद, साक्षी
साक्षी पुं०[सं] नजरोनजर जेनार (२) साक्षी
पूरनार, शाहेद ०भूत वि० साक्षीरूप साक्षी
साध स्त्री० [सं साक्ष्य? सर० म. माक हिं.]
साक्षी, शाहेदी (२) [सं. शाखा परधी ?] डाड
छपर न पाहेवुं दण (३) [हिं] पारखाना
योकडाना छेला टेका (४) [छा.] पारखुं;
आगधुं. [-करवी = साध तरीके सही करवी.
-गरवी, पडवी = आधा पर डेरी पाडवी
(२) आपाने वेदी खेवानो समय पवो]
०प(-पा)डारी पुं० जोडमा न जेवुं पर
छेय जेवो पाडगी -जिधु न० डाड पर
न पाहेवुं दण, साध -जिधो पुं० साक्षी

સાખી સ્ત્રીં [સરં મ. સાકી; હિં] બેચરણનો
એક પ્રકારનો ઢોહરો કે પદ (૨) ગઢલ,
લાવણી, કે ગરખીમા આવતી, લંબાવીને
ગાવાની ટૂંકી પક્તિઓ (૩) પું [જુઓ
સાક્ષી; સરં હિં] (૫.) + સાખ પૂરનાર
સાખો પું [જુઓ સાખ, સરં હિં, મ સાખ]
લોકનો અભિપ્રાય કે ડાપ (૨) [લા.] કકાસ,
કજિયો (૩) ગજળ [લોડાલોડ, લગોલગ
સાખોસાખ અં [સાખ (બારણની) પરથી]
સાખ પું [પ્રા (સં શાક)] જેના ધમારતી
લાકડા બને છે તે એક જાતનું ઝાડ
સાખમડું વિં [જુઓ સાકટમ] (કા.) કુટુંબ
સાથે-અધાને દીધેલું (નોતર)
સાખર પું [જ સાચિર] પ્યાલો; જામ
સાખર પું [સ.] દરિયો (૨) દરા પક્ષ જેટલી
સંખ્યા. ૦જ સ્ત્રીં (સ) લક્ષ્મી. ૦પેટું
વિં સાગર જેવા મોટા પેટવાળું, ઉંઘાર
સાખરીત(-દ) પું [જુઓ સાગરીત] સાથી
(પ્રાય. ખૂરા કામમા) [લાકડું
સાખવાન નં [સરં હિં સાગવન, મ] સાગતુ
સાશુ(-શુ)ચોખા. સાશુ(-શુ)દાણુ પું
બંબં [સગૂ (મળાયા) + ચોખા કે દાણા]
તોડ જેવા સાગૂ નામના ઝાડના ચંદના મરના
બનાવેલા દૂબિયા કણ [ચૂનો; સલ્લો
સાગોળ પું [ફા. શાહગિલ] ચાળેલો બારીક
સાગિનક વિં [સં] અગ્નિ રાખનાર; અગ્નિહોત્રી
સામ વિં [સં.] સમગ્ર, તમામ ૦તા સ્ત્રીં
સમગ્રતા (૨) અણિયાળાપણું -વેબક રપટતા;
'પોઇન્ટેડનેસ'
સાય નં [પ્રા સચ્ચ (સ સત્ય)] સત્ય ૦ક (૦જુ)
વિં સાયુ બોલનાર, પ્રમાણિક, નિષ્કપટી
ઠહિલી સ્ત્રીં સચ્ચાઈ. ૦માય વિં ['સાય'
દિર્લાવ] ખરેખર, જેવું છે તેવું (૨) અં
ખરેખર. ૦જટ સ્ત્રીં સચ્ચાઈ (૨) સાયવણી
સાયવણ(-ણી) સ્ત્રીં, -ણું નં ['સાયવણ'
ઉપરથી] જતન; સલાખ [કરવું
સાયવણું સંકિં [પ્રા. સચ્ચ] સંલાખણુ, જતન
સાચાઈ સ્ત્રીં ['સાયુ' ઉપરથી] સચ્ચાઈ;
સાયવટ

સાચાબોલું વિં [સાય + બોલવું] સાચુ
બોલનાર
સાયું વિં [જુઓ સાય] ખરું; સત્ય; હોય તેવું
(૨) અસલ, બનાવટી નહિ એવું જેમકે, સાયુ
મોતી (૩) સત્ય બોલનાર (૪) એકવચની
૦જુડું વિં ખરુંબોલું (૨) નં બંનેરણી.
[સાચાંબૂડાં કરવાં = બંનેરણી કરવી.]
-ચે અં ખરે; નકો (૨) વાજખી રીતે.
-ચેસાયું વિં ખરેખરું, સાવ સાચું, સાચમાય
સાચો પું ['સાયુ' ઉપરથી] રેશમનો પાકો
ઢોરો (મોતી માઠવાનો)
સાચોરો પું ['સાયવણ' ઉપરથી] સરં પ્રા.
સચ્ચર = ભેલું (વૈષ્ણવમંદિરનો) નોડર (૨)
તે નામની બ્રાહ્મણની જાતનો માણસ
સાજ પું [ફા.] ઉપયોગી, સરસામાન (૨)
શણગાર; વસ્ત્રાભૂષણ (૩) ઘોડા પર નાખવાનો
સામાન (૪) નં સારંગી જેવું એક વાદ્ય.
[મોંડવો = ઘોડા ઉપર સામાન નાખવો.]
૦ક સ્ત્રીં નાની સારંગી (બરચરી લોકોની)
સાજનં [સં સજ્જન], ૦મહાજન નં, -નિયા
પું ૦બંબં વરના વરઘોડા સાથે રહેલું પ્રતિષ્ઠિત
લોકોનું મંડળ. -ની સ્ત્રીં સતારી -હું નં
નાતનું પંચ
સાજરું વિં ['સાજ' ઉપરથી] શણગારવાળું;
શોભીતુ (૨) સૌભાગ્યના શણગારવાળું
સાજવારી સ્ત્રીં [ફા.] + સભાઈ, સભાવટ કે
તેને માટેની સામગ્રી
સાજવું સંકિં [સાજ કે સં સજ્જ પરથી] સરં
હિં. સાજનાં માંજવું, સાજ કરવું (૨) અંકિં
[સરં મ. સાજણે] બેસતું આવવું; ઢાજવું
(૩) સાજ સજ્જ તૈયાર થવું (૪) પરવારવું
સાજસર જામ સાજસામાન પું [સાજ +
સરજમ, સામાન] સાધનસામગ્રી
સાજતય નં [સં.] 'સિમિલિટયૂડ' (ગ). ૦કેંદ્ર
નં 'સેન્ટરબોઈડ' 'સિમિલિટયૂડ' (ગ) ૦રેખા
સ્ત્રીં 'લાઈન બોઈડ' 'સિમિલિટયૂડ' (ગ)
સાજિદો પું [ફા. સાજિદહ સરંકિં, મ.
સાજિદા] ગાનાર કે નાચનારની સાથેનો
સારંગીવાળો કે તબલચી

સાજીખાર પુનઃ[સ મર્જિકા(પ્રા. મર્જિયા)+ખાર,
(ક્ષાર). સરં હિં. સજીવાર, મ] એક ખાર
સાજીં વિં [પ્રા. સજ્જ(સં સજ્જ, સજ્જસ્ક) સરં
મ સાજા, દે. સજ્જોક્ષ] તદુરસ્ત (૨) બાગેલુ
નહિ એલુ, આપુ. ંતાલુ વિં તાલુ અને
નીરોગી ંસમ, ંસમું વિં તંદુરસ્ત;
નીરોગી(૨)સાવ સાલુ, આખેઆપુ, અક્ષત
સાટ સીં [રવં; સરં હિં, મ] ચામડાની
લાખી ને ખાતળી પટ્ટી (૨) [સરં મ. સાટા-ઠ
(સં સં+સ્યા, પ્રા સંઠા)] કરોડ, અરડાનું
હાડકું ંકેા પું સાટ બાધી બનાવેલો ચાલુક
કેકોરડો (૨) જુઓ સાટ ંકાટલુ સંકિં
સાટકે સાટકે મારવુ
સાટ(-ઠ)માર પું [સાટ+મારવ, સરં
મ. સાટમાર્યા, હિં] સાઠમારીયા હાથીને
સાટ કે સોટા મારી ચીડવનાર. -રી સીં
[સરં મ.] જગલી પ્રાણીઓને ખીજવીને
લડાવવાનો તમાસો (૨) [લા] લડાલડી
સાટવલુ સંકિં ['સાટું' ઉપરથી] સાટું ંરવ
(૨) ખરીલુ [(૨) વેચતુ લેવું
સાટલું સંકિં ['સાટું' ઉપરથી] મૂલ ંરવવું
સાટાખત નં સાટા વિધેનુ લખત
સાટાતેખડાં નંખંવં [સાટું+તેખડું]
કન્યાના સાટા ને તેખડા કરવાને વ્યવહાર
સાડી સીં[સરં મ (સં સંસ્યા, પ્રા સંઠા?)]
માણસો જેમા ખેસે છે તે ગાડીનુ ખોખુ
-ચોકડું (૨) [જુઓ સાટું] કરાર. ઉઠાં
(રમતમા) કાન આપવાની સાડી
સાડીઝાંખરાં નં ખં વં [સાડી+જાખરા]
કાન બહેરવાતે, સાચુંબુડું કહીટટો ંરવવો
તે, સાડીજાખરા [-કરવાં]
સાડીન સીં [ર સંટિન, સરં મ સાડીળ, હિં.
સાટન (સં જ્ઞાટો)] એક ભતનુ રેસમી કાપડ
સાડું નં [દિ સટ્ટ; સરં મ સાટા] કરાર;
ખોલી, કપાલો (૨) મૂલ ંરવવુ તે (૩)
બહાનાની રકમ (૪) માલને બદલે માલ કે
કન્યાને બદલે કન્યા આપવી તે (૫) બદલો;
અવેજ [-કરડું] ંતેખડું નં (કન્યાનુ)
સાટું કે તેખડું

સાદુંક પું [પ્રા સટ્ટ (સં શાઠ્ય) ઉપરથી] ંગ;
લુચેા [અવેજમા
સાટે અં [સરં હિં, જુઓ સાટું] બદલે,
સાટો પું [સં પ્રા. સટ્ટ, ંવ, સરં મ સાટ
=મેવલુ] ધીધી મેચેલો ચોખાનો લોટ (૨)
[સરંમ સાટા (પ્રા. મઠા?)] માલ ભરાય છે તે
ગાડાનો ભાગ (૩) [સરંમ સટ્ટક] મેચેલુ ધી
સાટોડી સીં [હિં સાટી (સં શેત)] એક
વનસ્પતિ ંમૂળ નં સાટોડીનુ મૂળ. -ડો
પું એક વનસ્પતિ
સાટોપ વિં [સ.] આડબરવાણ, લપકાવાણું
(૨) અભિમાની (૩) અં ધમંડધી, તુમાખીધી
સાઠ (૬) વિં [પ્રા. સટ્ટિ (સં પાટ), સરં
મ, હિં] 'ડં'
સાઠમાર, -રી જુઓ 'સાઠમાર'મા
સાઠી સીં ['સાઠ' ઉપરથી; સરં મ] સાઠ
વર્ષની વય, બડપણ (૨) સાઠ વર્ષનો ગાળો.
[-વાયદા ધવા = લગભગ સાઠ વર્ષની
ઉંમર થવા આવવી સાઠે હાથ ધાલવા =
મૂળ ધરડુ થઈ જવું]
સાઠી સીં [સરં પ્રા સટ્ટીજ, હિં, મ] સાઠ
દિવસે પાકતી એક જુવાર કે ઢાંગ
સાઠો પું ['સાઠ' ઉપરથી] વિંસં ૧૮૬૦
નો કુબાળ [નાગરની ભતને માણસ
સાઠોદરો પું [સાઠોઢ (ગામ)પંધી] તે નામની
સાઠનીશ(-સ) વિં [સં સત્ત-ત્રિશત્] '૩૭'
-સુ' વિં ૩૭ જેને છેડે હોય તે સાલનું
સાઠલો પું [પ્રા નાડ; સાઠિહ (સં સાટક)]
સાલો, સાડી
સાઠસાતી (૬) વિં જુઓ સાડીસાતી
સાડા(-ડી) (૬) વિં [પ્રા. સટ્ટ (સં માર્થ);
સરં મ સાટે, હિં સટે] (સંખ્યા પૂર્વે
આવતા) સાથે, ઉપર અડધુ ઉઠાં
સાડા પાચ, સાડી સડસઠ [-તપ્ત
=અઢપાસળિયુ (૨) અઢ્યાગાકપાં, ંજ
-તપ્ત ધડીતું રાજ = ક્ષણિક સુખ કે અમલ.
-તપ્ત પાયા હોવા = ઘેલુ કે અધિર મનજનું
હોવ (૨) ઉઠાજી. -તપ્ત પાંસુગીતું
=ચસકલ -તપ્તમાતું રાત્રી =રોડે પાસુ.

-સાતનો ફેરો=મોટી આકૃત. -સાત
વાર પરવડવું=ખાસ કે બરાબર પરવડવું કે
પાલવવું -સાત મજબૂતું સબળાવવું=
મજબૂત બની જાવું. સાડી મ પતાળીસ=
અનિશ્ચિત સખ્યા. સાડીયુ મોતેરનો મંક
='અમત' કે 'ખાનગી' એવું સૂચન કરતો
આકડો (કાગળને માથે લખાય છે). સાડે
સાત થડું=પૂરી નિષ્ફળતા મળવી; ધૂળ-
ધાણી થવી] બાર સીં [લા] પરવા
સાડી સીં [પ્રા સાડી (સં. શાટી), સરં હિં, મ]
કીમતી સાલો (૨) સાલો
સાડીસાતી (ડી') વિં [સરં હિં સાઠ (-ઢે) સાતી,
મ સઢેસાતી] સાડા સાત હથળી (પનોતી)
સાડું (-ડું), બાઈ (ડું) પું [સરં હિં સાઠ,
મ સાઠ, સાઠમાઠ (સં શ્યાલી, પ્રા.
સાલી + સં વોઢ. પ્રા વોઢુ)] સાળીનો વર
સાડૂં વિં [સરં સ્વાડું] સારું સારું ખાવાની
ટેવવાળું [શોકરં (૨) ભિક્ષાપાત્ર
સાણું નં [જુઓ સાનકં] શાણું; મોટું
સાણુશી (-સી) સીં [પ્રા સંઢાસ (સં સંદંશ),
સરં હિં. સઢસી, મ સાંઢસ] પકડ જેવું એક
સાધન; સાંશી -સો પું મોટી સાણસી
(૨) [લા] પકડ; સંકડામણ; મુશ્કેલી
સાણું નં [સરં મ સાળે] કાઠાર કે કોઠીની
ખાણુએ રાખેલું કાણું (૨) [લા] ગણ (૩)
[સરં મ સાળ=નાનું સૂક્ષ્મ [લા] સંકડામણ
મુશ્કેલી (૪) + [જુઓ સાણું] સખ
સાત વિં [પ્રા સત્ત (સં. સત્તન), સરં હિં, મ]
'ઉ' [-ઉતાવળ=ગમે તેટલી ઉતાવળ,
મજબૂત ઉતાવળ -મજબૂત મળવું=સારી પેઠે,
બધી ખાણુથી જેવું -વિચારવું. -મજબૂત
માળીને પાણી પીવું=ખૂબ ભેઈ વિચારીને
પગલું ભરવું. -માઉથી નમસ્કાર=ખૂબ
દૂર રહેવું. જરા પણ સખ ન રાખવો.
-બર મજબૂતું=નિરર્થક લોકોને ઘેર ફર્યા
કરવું -તાડ ઉંચું=ઘણું ઊંચું -નામાનું
નાચું=છેક દાંડ; ઘણું જ હુર્યું -પાસની
ચિતા=ઘણી ખાણુની ચિતા -પાંચ
પાલવવાનાં હોવાં=મોટા કુટુંબનું પોષણ

કરવાનું હોવું -પાંચ થવી, વીતવી=
મહા મુશ્કેલી થવી; ભારે ગભગમણ થવી.
-પેટી ઉથલાવવી, -પેટીના ચોપડા
ઉકેલવા=ભૂતી નવી ખાખો વિષે સખત
માળો ઢેવી, ખૂબ નિંદા કરવી -ફેરા મરજ
હોવી=જૂઠું ન હોવો, અત્યંત જરૂર
હોવી. -મજબૂત સવારોરનું (કાળજી)=
ખૂબ કસણું; જલદી હજમડે નહી તેવું (૨)
ખૂબ સવધ. -વીશે સો મજબૂત તેવું=છેક
બેવફા -માં શૂરું ને પાંચમાં પૂરું=
જતાની સાથે જ્યં અને આવતાની સાથે આવે
તેવું; ગમે તેમ ગમડે એવું સાતે અવતાર=
જનમ-માતરમા સાતે ઘોડે સાથે ચડવું=
અનેક ફરતે એક સાથે બળવવા નીકળવું.
સાતે પાડે વસબે=છોકરાછેલા ઘણા થતો;
લીલી વાડી થતો] ડોડા પું સાતનો આકડો.
ઠાણી સીં [+તાળી] ડોડીને રમવાની
એક રમત

સાતત્ય નં [સં] સતતપણું [રોટલી
સાતપડી સીં [સાત+પડ] સાત પડવાળી
સાતપડું વિં [સાત+પડ] સાત પડવાળું
સાતપડો પું [સરં મ સાતપુઢી (ગલાંઢ)]
પાનીએ કે હથેળીમાં થતું એક ભતવું ચૂમડું
સાતબાઈ પું [સરં હિં, મ] એક પક્ષી
સાતમ (મ.) સીં [સં. સત્તમી] પખવાડિયાની
સાતમી તિથિ
સાતમું વિં [સં. સત્તમ; સાત પરથી] ક્રમમાં
૭ પક્ષી આવતું (૨) નં મરણ પછીનો
સાતમો દિવસ [સાતમે આસમાને જવું,
ચડવું, પહોંચવું=અતિશય મજર થવું.
-ચોકે, પડે પાતાળે=સાવ ખૂણે ખાયરે.]
સાતર અં [ફા. સાતિર?] (ય) સાર; વસ્તે;
ખાતર (૨) સીં ખાતર-બરફાત (-બરવી)
સાતરું વિં [જુઓ સાતર] સબજ, શણગારી
તૈયાર કરેલું
સાતરો પું [સં સમ્માન્તુ; સરં મ સાતરો]
(પતંગની દોરીને) લોચ પર છૂટી છૂટી
પાયરવી તે [સાતરા પાડવા]
સાતવારિયું નં [સાત+વાર] અઠવાડિક પત્ર

સાત(-ય)વો પું [પ્રા સત્તુ (સં સત્તુ)] શેકેલાં અનાજનો ઘોટ; સત્તુ

સાતળો પું [પ્રા. સત્તલા] એક ઝાડ

સાતુ પું [સરં મ. સાથુ] જુઓ સાતવો

સાતોડિયું નં [સાત ઈપરથી] એક રમત

સાત્તિક વિં [સ] સત્તવગુણવાળુ, સાત(૨)

સત્તવગુણમાંથી ઉત્પન્ન થયેલુ (૩) સત્ય (૪)

પ્રામાણિક (૫) સદ્ગુણી (૬) જળવાન; સત્તવ-

વાળુ (૭) પું જુઓ સાત્તિક ભાવ. વતા

આં. વધાવ પું અંદરની ઘાગણી કે ભાવથી

ચતા બાહ્ય વિકારો [રત્ન, સ્વેદ, રોમાચ,

સ્વસ્તંગ, વેપથુ, વૈવર્ણ્ય, અશ્રુ, પ્રલય

(મૂર્છા)] -કી વિં આં સત્તવગુણ સખથી;

સત્તવગુણનું

સાત્ત્ય વિં [સં.] એકરૂપ; એકાત્મ

સાત્યકિ પું [સ] (સં.) એક ચાહવ યોદ્ધો,

શ્રીકૃષ્ણનો સાતયિ

સાત્તવ પું [સં.] ચાહવ (૨) શ્રીકૃષ્ણ કે વિષ્ણુનો

સક્ત વપતિ પું (સં.) શ્રીકૃષ્ણ

સાત્તવી આં [સ] નાટકની ચાર વૃત્તિઓમાંની

એક, જેનો વ્યવહાર વીર, રૌદ્ર, અદ્ભુત

ને સાત રસમાં થાય છે (જુઓ કૈશિકીવૃત્તિ)

સાથ પું [પ્રા સત્થવ (સં સંસ્તવ), અથવા

પ્રા. સત્થ (સં સાર્થ)] સંઘાત, સોબત (૨)

સહકાર (૩) અં (પ.) સાથે

સાથરિયો પું [સાથરો પરથી] જમે ત્યારે જમે

ત્યાં જેસી પરચૂરણ સામાન વેચનાર (૨)

નદીનવાણ ઈપર સાથરી રાખનાર પ્રાણી

સાથરી આં [જુઓ સાથરો] નદીએ નાહવા

આવેલાઓને માટે પૂજનો સામાન રાખવા

પ્રાણીઓએ પાથરેલી સાથરાની ચટાઈ

સાથરો પું [પ્રા સત્થર (સં. સસ્તર), સરં હિં

સાથરા] ઘાસનું બિછાનું; પરાળની શય્યા (૨)

હર્ણની સાહડી, સાથરી (૩) ચોકો, મરનારને

સુવાડવા લીંપી તૈયાર કરેલી જમીન.

[—કાઢવો, સાથરે સુવાડવું = મરણ-

પથ રાએ નાંખવું]

સાથવો પું જુઓ સાતવો

સાથળ આં [પ્રા. સત્થિય (સં સત્થિય)] અથ

સાથિયો પું [પ્રા સત્થિય (સં સ્વસ્તિકા)] કા

આવી મગળસૂચક આકૃતિ (૨) અભાર

આંચો દસ્તાવેજ કે ખતમાં સહીની જગ્યાએ

જે ચિહ્ન કરે છે તે (વિધવા મીઠું કરે છે).

[સાથિયા પૂરવા = ધરને આગણે મગળ-

સૂચક ચિન્ન કે આકૃતિ કાઢવી, રંગોળી કરવી.]

સાથી પું [‘સાથ’ પરથી] સોબતી, મદગાર;

એકીઘર (૨) એક માટે રાખેલા નોકર, હારી

સાથે અં [‘સાથ’ પરથી] જોડે, બેસુ; સગાવે.

વ્હાણું અં [+લાગવું] સાથે સાથે;

ભેગભેગી, એકીફેરે (૨) સામંત; એકદમ

સાદ પું [પ્રા સદ (સં. શબ્દ); સરં મ]

અવાજ, માંદો, સૂર (૨) ખૂમ [—છિદ્રવો

= ગળું કે અવાજ બેસી ગયા હોય તે

સુધરવા, અવાજ બરોબર નીકળવો —કરવો

= ખૂમ પાડી બેલાવવું —કાઢવો = અવાજ

બરાબર મળા બહાર કાઢવો. —દેવો = જવાબ

આપવો —નીકળવો = અવાજ મળા બહાર

આવવો —પાડવો = ઢાડી પીટવી ખૂમ પાડી

લોકોને જાહેર કરવું —બેસવો = અવાજ

ખોખરો કે કમજોર થઈ જવો.]

સાહગી આં [પ્રા] સાહાઈ

સાહડ વિં [અ સાહર] પરચૂરણ

સાહડ વિં (૨) [જુઓ સાહર] જાહેર, વખર્ચ-

(-રથ) પું, નં સાહડ નાણામાંથી જાહેર

લાભના કે ધર્મકાંના કામમાં થતું ખર્ચ.

વનાણું નં સરકારના હવાલામાં રાખેલું

જાહેર વિધારણાનું નાણું

સાહડ આં —ઢિયો, —ડો પું એક જાતનું

ઝાડ —ઢિયું વિં તે ઝાડનું

સાહડી આં [સરં દે સારી] હર્ષ, તાડખાં

વગેરેની બનાવેલી ચટાઈ (૨) [જુઓ સાહ]

[પ.] સાહ (લાલિત્યવાચક) —ડું નં કાંદેલી

ચટાઈનો કકડો (૨) ખલ્લૂના પાનના રેસા

સાહડો પું જુઓ ‘સાહડ મા

સાહર વિં [અ સાદિર] જાહેર, જાણીતું;

સાહડ (૨) આવી પહોંચેલું (૩) સીં [સં.

સ+હર] કાહડ (૪) લાંબો

સાહર વિં (૨) અં [સં.] આહરપૂર્વક, માનસહિત

સાદાઈ સીં [બુઝો સાદ] સાદાપણું; સાદગી
સાદું વિં [ફા સાદહ] બપેકો, આકબર,
ખર્ચાળપણું, જટિલતા, મિશ્રણ, દંભ કે
કૃત્રિમતા વિનાનું. સરળ; સીધું (૨) રંગ, ભાત
કે લખાણ વિનાનું, કોરું (૩) મહેનત-મજૂરી
કરવાની ન હોય તેવું, આસાત (કેક)

સાદશ્ય નં [સં.] સરખાપણું; સમાનતા
સાદંત વિં (૨) અં [સં.] સ પૂર્ણ, આદિથી
અત સુધીનું

સાધક વિં [સં.] કાર્યસિદ્ધિમાં ઉપયોગી (૨)
સિદ્ધ કરનાર (૩) સિદ્ધ કરવા પ્રયત્ન કરનાર
(૪) ભૂત, દેવ વગેરે સાધનાર (૫) પું
સાધનાર, સાધના કરનાર (મોક્ષની). [-બાધક
કારણો = તરફેણની અને વિરોધની દલીલો.]

સાધણુ સીં બુઝો સાધની

સાધન નં [સં.] સાધવું તે (૨) ઉપકરણ, ઓભર,
સામગ્રી (૩) ઉપાય, યુક્તિ (૪) ઈશ્વરપ્રાપ્તિ
માટે જરૂરી તપ, સ્ત્રયપ, ઉપાસના વગેરે
(૫) હેતુ (ન્યા) ંચુદ્ધય નં મોક્ષ
મેળવવામા જરૂરી ચાર સાધનો - નિત્યા-
નિત્યવસ્તુવિવેક, વૈરાગ્ય, શમાદિ ષટ્સાધન-
સ પત્તિ [શમ, દમ, ઉપરતિ, તિતિક્ષા,
સમાધાન, મદ્ધા], અને મુમુક્ષા. ંતા સીં
સાધનવાળા હોવાપણું. ંભૂત વિં સાધનરૂપ
બનેલું. ંવાદ પું અમુક સાધન સાચું કે
કાર્યકર છે એ માન્યતા ંસમૃદ્ધિ સીં
સાધનની વિપુલતા, સાધનસામગ્રીની હત

સાધના સીં [સં.] સાધવા કે સિદ્ધ કરવા
આવશ્યક પ્રયત્ન કે ક્રિયા કરવા તે

સાધની સીં [સરં મ સાધની, ન્તી, હિં.

(‘સાધન’ ઉપરથી ?) સપાટી ભેવાનું કહિયા-
સુતારનું ઓભર, ‘હેવલ’ [હોવાપણું]

સાધર્મ્ય નં [સં] સમાન ગુણધર્મવાળા
સાધર્મું સંકિં [સં. સાધ્] સિદ્ધ કરવું, પાર
પાડવું (૨) સાબિત કરવું (૩) દેવ, મત્ર વગેરે
વશ થાય કે સિદ્ધ થાય તે માટે] સાધના
કરવી (૪) પોતાને અનુકૂલ કે વશ કરવું (૫)
ગળું સિદ્ધ રૂપ કયા દેશ્વરેથી બન્યું તે
બતાવવું (૬) [તક કે સ ભોગોનો] લાલ ઉઠાવી

હેવો; ઉપયોગ કરી હેવો

સાધારણુ વિં [સં.] સામાન્ય, ખાસ નહિ તેવું
(૨) મધ્યમ, નહિ અતિ ઘણું કે નહિ અતિ
મોટું (૩) સમાન, બધાને લાગુ પડે તેવું.
ંચવયવ પું ‘કોમન’ ફેડટર’ (ગ) ંતા

સીં. ંધર્મ પું સામાન્ય ગુણ કે ધર્મ
સાધિત વિં [સં] સાધેલું (બુઝો ‘સાધવું’)

સાધીમંદી સીં એક વનરપતિ

સાધુ વિં [સં] સારું; ઉત્તમ (૨) ધાર્મિક;
ઈશ્વરભક્તિપરાયણ, સદાચરણી (૩) [ન્યા]

શિષ્ટ, શુદ્ધ (શબ્દ, કાવા) (૪) [સમ સને
અતે] સાધનાર ઉદાં સ્વાર્થસાધુ, લાગસાધુ

(૫) પું સાધુ પુરુષ (૬) ત્યાગી, બાલો,
વેરાગી (૭) અં શાખાશ! ધન્ય! ંકાર

પું શાખાશ, ધન્ય એવો ઉચ્ચાર ંચરિત
વિં સાધુતાવાળા જીવનવાળું; સાધુ (પુરુષ).

ંતા સીં. ંવૃત્તિ સીં પવિત્રતા, સદાચાર.
ંસંત પું સાધુ કે સત (સમૂહવાચક)

સાધ્ય વિં [સં] સિદ્ધ કરવાનું (૨) સાધી
શકાય તેવું (૩) નં સિદ્ધ કરવાનું તે. ંતા

સીં સાધ્ય હોવાપણું

સાધ્યસ નં [સં] બચ, બીક (૨) ગભરાટ, ફોલ
સાધ્વી વિં સીં [સં.] શીલવતી, પતિવ્રતા (૨)

સીં બાવી સાધુડી

સાન સીં [બુઝો સાન, સરં હિં.] છટા

સાન સીં [પ્રા સંજા (સં. સંજા)] ધશરો;
સંકેત; આખમચકારો (૨) સમજણ, અક્ષલ

(૩) સ્વમાન (૪) નં ગીરો મૂકવું તે, અવેલ.
[-કરવી = સંકેત કરવો, આખથી અણસારો

કરવો. -માં કહેલું = સંકેતથી કહેલું -માં
મૂકલું = ગીરો મૂકવું -માં સમજાવવું =

ધશારાથી, ચોડાકમા સમજાવતી આપવી -વળવી
= અક્ષલ આવવી] ંખત નં ગીરો

મૂક્યાખખતનું લખાણ ંગીરો વિં સાનમાં
કે ગીરો મૂકલું ંસૂધ, ંશુદ્ધિ સીં લાન

સાનક સીં [અ સિહનક; સરં મ] સાણકું;
લીળ (૨) રકાબી; તાસક

સાન દ વિં [સં] આનંદયુક્ત (૨) અં આનંદ-
પૂર્વક. -દાશ્વર્ય નં [અશ્વર્ય] આનંદયુક્ત

આશ્ચર્ય (૨) અં આનંદ ને આશ્ચર્ય સાથે
આની સ્ત્રીં ['જાણુ' ઉપરથી; સરંમ સાન્યે]
પેટીમાં ખાલ વગેરે તળતા ખરી પડેલો
બૂકા (૨) તેલબર્યે કચરેલા તલનો બૂકા
(૩) રાખ. [-વાળવી = ટાઢી વાળવી;
ચિતાની હરમ ભેગી કરી પાણી છાટી ઠકી
પાડવી કે નદી નવાણમા પધરાવવી.]

સાનુક પ વિં [સં] અનુકંપા-દયાવાળું
સાનુકૃત(-ગી) વિં [સં] અનુકૃણ, મહાગાર
સાનુભવ વિં [સં] અનુભવયુક્ત (૨) અં
અનુભવપૂર્વક

સાનુસ્વાર વિં [સં] અનુસ્વારવાળું
સાન્ત વિં [મ] અંતવાળુ, મર્યાદિત, નશ્વર.
ઠંતા સ્ત્રીં [તે સંબધી

સાન્નિપાતિક વિં [સં] સન્નિપાતને લગતુ, કે
સાન્વય વિં [સં] અન્વયવાળુ

સાપ પું [પ્રા. સપ્(સ. સર્પ)] સર્પ, ભુજંગ.
[-ઉતારવેા=સાપના ઝેરની અસર દૂર
કરવી (મન-તંત્રથી). -કાઢવેા=(મહારીએ)
તેની ટોપલીમાંથી સાપનો ખેલ કરવા ને બહાર
કાઢવો.] (૨) કામને વખતે વચ્ચે મુકેલી
કે આડી વાત ખડી કરવી (ગ્રહણ વખતે
સાપ કાઢવો). -છે કે થો છે = શું છે તે નક્કી
કરી શકાતુ નથી —ના થોના બહુવાવો=
બહુ બહુ રીતે સમજાવવું —નો ભારો=ઘણી
ભેખમકારક કે સહજવાની વસ્તુ (જેમ કે
ગ્રંથા, વિધવા ઇત્યાદિ) (૨) ઘણુ ઝેરીનું —અટ્ટખું
માણસ. સાપે છછુંદર ગળણું = ન ગળાય
કે ન છોડાય એવી ખેડ બાજુની મુશ્કેલ
પરિસ્થિતિના મુગાઈ જવું] બહુ(-ખી) સ્ત્રીં
સાપની માદા, બામણી સ્ત્રીં એક જાતનો
નાનો સાપ

સાપમાર પું [સાપ+મારવું] એક પક્ષી
સાપરાધ વિં [સં] અપરાધી
સાપિ ઇય નં [સં] સપિડ હોવાપણું
સાપેલ વિં [સં] અપેક્ષાવાળુ (૨) સ્વતંત્ર
હરતી નધરાવનારું પાણુ બીજા કરતા પર આધાર
રાખનારું; 'રિલેટિવ' [સાપનું બચ્ચું
સાપોલિયુ નં [સાપ ઉપરથી] નાનો સાપ (૨)

સાપાલિક વિં [સં], સાત દિવસનુ (૨)
સપ્તાહને લગતુ (૩) નં સાત સાત દિવસે
બહાર પડતુ જાણું

સાફ વિં [જ.] સફ, સ્વચ્છ (૨) કચરા-કાઠા
વગરનુ (૩) સપાટ (૪) નિષ્કપટી (૫) સ્પષ્ટ
(૬) અં બિલકુલ ધસીને. [-કરણુ, કરી
દેણુ=ઉઠાવી ઢવું, પૂરું કરવું (૨) પાચમાલ
કરી નાખણુ (૩) મારા નાખણુ —સાફ વિં
તફાન સાફ (૨) અં ચોખ્ખેચોખ્ખુ, સ્પષ્ટ
રીતે (૩) ખુલાદિલથી] ઋસૂર વિં ચોખ્ખુ,
કચરા વિનાનુ (૨) સ્ત્રીં સફાઈ, વળજૂડ (૩)
કામકામની સુવડતા (૪) પું ઇડની ઝસરતનો
એક પ્રકાર. ઋસૂરી સ્ત્રીં સાફસફ

સાફક્ય નં [સં] સફળતા
સાફી સ્ત્રીં [જ.] ચલમ પીવાનો કપડાનો કંકડો
સાફી સ્ત્રીં [જ. સાફ ઉપરથી] પતરાણ, બહાઈ
(-મારવી.) (૨) વિં [જ.] વળતર વગરનું
સાફી પું [સરંમ હિં., મ. સાફા] ફેટો
(-ખાંવો, પહેરવો)

સાખડખોથુ અં [સરંમ સાવડાસાવડા]
(કા) ભેળસેળવાળું (૨) (ચ) ભોળુ, નિષ્કપટી
સાખડું વિં [સખખુ ?] બધુ પે, તમામ (૨)
[સાવવ ?] સબજ, તૈયાર (૩) [સરંમ સખખું]
ટટર, સાચું

સાખર નં [સં જ્વર, સરંમ સાવર, હિં.]
શિગડાવાળુ હરણુ જેવુ એક પ્રાણી.
ઠશિ (-શી) જડું, ઠશિ (-શી) યું નં
સાખરનુ શિગડું

સાખર, ઋમતી સ્ત્રીં (સં) અમહાવાદ પાસેની
નદી. ઋકાંઠો પું તેના કાઠા પર આવેલો પ્રદેશ
સાખરિ(-ગિ)યે પું દૂરઠાની વેપાર કરનારો
સાખરી સ્ત્રીં સાબરની માદા

સાખાશ -શી બુચો શાખાશ, -શી
સાખિત વિં [જ.] નિહ, પુરવાર -તી સ્ત્રીં
પુરાવો, ખાતરી

સાણુ(-ખૂ) પું [જ. સાવૂત] ક્ષાર અને
તેલની મેળવણીથી બનાવેલો મેલ કાપે તેવો
પદાર્થ. [-બાલવો લગાવવો = કપડાને સાણુ
ધસવો-સાણુવાળું કરવું.]

સામુયોખા, સામુદાયિકા પુન્યવં જુઓ
સામુયોખા

સામુ પુન જુઓ સામુ

સામુત વિં [અ. સુવૃત્ત; સરં વિં. સાવૃત્ત; મ.]
આમુ; જેવુ ને તેવું; સામુસમુ; પૂરેપૂરું
હયાત (૨) સંગીત; નકર; મજબૂત -તી
શ્રીં મજબૂતી; સંગીતતા (૨) સુરક્ષિતતા
સામેલો પું [ફા શહવાલ?] વરઘોડામાં
વરની આગળ ચારઠ કે ઘોડા ઇં ઉપર
શણગાર પહેરી ખેડેલું ઢોકરું, વરઘોડિયુ (૨)
વરઘોડામા કે વરની સાથે આવનાર માણસ
સામાગોતરું વિં [સં સર્વ+ગોત્ર] 'બ્રહ્મોદિયું'-
થી ઊતરુ -બ્રાહ્મણને ન ખયે તેડુ

સામાર વિં [સં.] આધારસહિત (૨) અં
આભારપૂર્વક [અર્થ કે હેતુવાળું]

સામિપ્રાય વિં [સં.] અભિપ્રાયવાળુ; કંઈ

સામિમાન વિં [સં.] અભિમાનયુક્ત

સામ પું [પ્રા. સામિ (સં સ્વામિન્)] સ્વામી,
પતિ (૫) (૨) શ્રીં [સં શમ્વ] સામેલાની
નીચેનો લોખંડનો ગોળ ભાગ

સામ પું [સં.] જુઓ સામવેદ (૨) રાજનીતિના
ચાર ઉપાયોમાનો એક, મીઠી વાતોથી
સમજાવીને મેળવી લેવું તે (સામ, ડામ, ઇડ,
અને ભેડ). ૦મ વિં (૨) પું [સં] સામવેદ
માનાર ૦માન નં સામવેદના મંત્રો ગાવા તે
સામથી શ્રીં [સં.] કોઈ કાર્યમા ઉપયોગી
કે સાધન તરીકે કામનો સામાન (૨) ઠાકોરછના
પ્રસાદની વિવિધ વાનીઓ

સામઞ્ય નં [સં.] સમઞતા

સામકુ વિં [પ્રા. સમકુ (સં સંમુષ્ટ)?] બેચું;
એકકુ (૨) અં સાથેલાયું, એકીવારે

સામદ પું + સામંત [સામાનસુમાન

સામાનસૂમન પું [જુઓ સામાન] સરસામાન;

સામનો (સા') પું [સરં વિં, મ. સામના;

સામુ] સામે થવું તે; વિરોધ, ખાકરી

સામયિક વિં [સં] સમયસંબધી (૨) સમયો-

ચિત (૩) નિયતકાલિક (૪) નં નિયત સમયે

પ્રકટ થતુ જાયુ [જાડ. શીમળો

સામર નં દિ સામરિ (સં. શાત્ત્વલિ)] એક

સામર્થ્ય નં [સં.] બળ; શક્તિ; તાકાત

સામવેદ પું [સં] (સ) ચારમાનો ત્રીજોવેદ.

-દી વિં સામવેદ બણેલુ કે સામવેદનું
અનુચયી (૨) પું તેવા માણસ

સામષ્ટિક વિં [સં] સમષ્ટિને લગતુ

સામસામું (સા') વિં [સામુ પરથી] બરાબર

સામું (૨) વિરુદ્ધ (૩) સ્પર્ધાવાળુ (૪) અં

એકબીજાની સામે (૫) હરીફાઈમા, -મે અં

સામસામું, સામાસામી. [-આવી જવું=

(લડવા માટે) એકબીજાની સામે થઈ જવું.]

સામળ(-ળિયો, -ળો) પું [પ્રા. સામલ (સં.

શ્યામલ)] (સં.) સામળ, શ્રીકૃષ્ણ. -ળું

વિં સામળું; કાળુ

સામજન્ય નં [સં.] ઔચિત્ય; યોગ્યતા

સામત પું [સં] વીર ચોક્કો (૨) ખંડિયો

રામ (૩) રામનો મોટો ભગીરદાર કે સરદાર.

૦ચક નં એક સમ્રાટના સામ તોનો રાજપ્રદેશ

કે તેવા સામ તોનો સમૂહ. ૦શાહી શ્રીં

સામ તોના કે અમીર ઉમરાવોના આધાર કે

વર્ચસવાળી રાજ્યપ્રથા; ક્યુડલિઝમ

સામાજિક વિં [સં] સમાજ સંબધી (૨)

સમાજતુ (૩) પું સમાજિક, સમાસક;

પ્રેક્ષક ૦તા શ્રીં

સામાન પું [ફા] સામથી; રાચરચીલું;

ઉપયોગી ચીજો, સાહિત્ય, સરભમ (૨) સાજ;

પલાણ. [-નાખવો, બીડવો=ઘોડા પર

સાજ બાંધવો.] ૦સુમાન પું [સરં મ.]

જુઓ સામાનસૂમન [હોવું તે (વ્યા.)

સામાનાધિકરણ નં [સં] સમાન અધિકરણ

સામાન્ય વિં [સં.] સાધારણ; ખાસ નહિ તેવું

(૨) બધામાં સમાન (૩) નં અમુક વર્ગની

વ્યક્તિઓમા રહેલો સમાન ગુણ કે ધર્મ;

ભતિ (ન્યા.). ૦કૃદંત નં ક્રિયાપદનું મૂળ

કૃદંત. ઉદા. જડ. ૦જ્ઞાન નં ખાસ અમુક

વિષયનું નહિ પણ સાધારણ જરૂરી એવા

અનેક વિષયોનું સામાન્ય જ્ઞાન ૦તા: અં

[સં.] સાધારણ રીતે ૦નામ નં કોઈ એક

વ્યાખ્યા વર્ગને લાગુ પડતુ નામ (વ્યા.). -ન્યા

ઓં [સં.] વેરયા

સામાપાંચમ સ્ત્રીં [સામે + પાચમ] ભાદરવા
સુદ પાચમ - એક હિંદુ પર્વ

સામાયિક નં [સં] (સૈન) સમતાપૂર્વક
એકાગ્ર બેસવાનું નિત્યકર્મ

સામાવાળું (-જિયું) (સા') વિં ['સામુ'પરથી]
સામા પક્ષનું, શત્રુ પક્ષનું. -જિયો પું સામા
પક્ષનું માણસ, શત્રુ -જિયણુ લિં સ્ત્રીં

સામાસામી (સા'સા') અં ['સામુ' ઉપરથી]
સામસામે, એકબીજાની સામે (૨) સ્પર્ધાભા
[-આવર્ણું = મારામારી થવી (૨) સ્પર્ધા થવી]
સામાસિક વિં [સં.] સમાસ સખંધી (૨)
સમાસયુક્ત

સામિયાનો પું બુઓ શામિયાનો

સામીપિક વિં [સં] સમીપનું, પાસેનું

સામીપ્ય નં [સં] સમીપતા, નજીકપણું

સામુદાયિક વિં [સં] સમુદાયનું, -ને લગતું
(૨) સમુદાય વડે કરાતું

સામુદ્ર વિં [સં] સમુદ્રનું, -ને લગતું ઓહુની
સ્ત્રીં [+સ. ધુત્તી = નદી] બે મોટા સમુદ્રને
જોડનારી ખાડી -દ્રિક વિં [સં] સમુદ્ર
સખંધી (૨) નં શરીરના ચિહ્ન ઉપરથી
લવિષ્ય કે શુભાશુભ ફળ જાણવાનું શાસ્ત્ર
(૩) પું તે શાસ્ત્ર જાણનાર

સામું (સા') વિં [પ્રા સંમુહ (સંસમુહ)]
સામે આવેલું (૨) વિરુદ્ધ [સામાં શિંગડાં
મોંડવાં = લડવા તૈયાર થવું, સામા થવું.
સામી પાધડી મૂકવી = શત્રુવત ધરાવવી
સામું આવર્ણું = તેડવા, લેવા કે સ્વાગત
કરવા જવું -જણું = તેડવા, લેવા કે સ્વાગત
કરવા જવું -જોણું = સલામ લેવી (૨) -ની
ફરકાર કે ખ્યાલ કરવો ઉદાં મારા ધોળા વાળ
સામુ તો જો ! (૩) નજર કે ધ્યાન કરવી, ઉદાં
તેની સામુ તો જોઈ જો ! -થણું = અવિનય
ત્રી સામે જવાબ આપવો (૨) મારવા તડવું
-પડણું = વિરુદ્ધ પક્ષમાં જવું -ખોલણું =
ઉદ્ઘાટક થી જવાબ આપવો -વિરુદ્ધ ખોલણું.]

સામે (સા') અં [બુઓ સામું] રખર (૨) નજર
તરફની દિશામાં (૩) વિરુદ્ધમાં [-આંગળી
કરવી = નિહા કરવી. -આંગળી થવી =

નિહાપાત્ર થવું -ખારણું = નજીકમાં -મોઢે
= સામુ મો રાખીને, સામે આવીને.]

સામેરી પું એક રાગ

સામેલ, ઝગીરી બુઓ શામિલ, ઝગીરી

સામેયું નં [સામું + આવવું] (વાજતે ગાજતે)
સામે લેવા જતું સરખસ કે અતિથિને તેમ
જઈને રામ રામ કરવા તે (-કરણું)

સામે પું [પ્રા સામય (સં. ર્યામાક), સરં
હિં. સાંવાં, મ સાંવાં] એક ખંડશાસ્ત્ર

સામેપચાર, સામેપાય પું [સં] સામનો
ઉપયોગ કે પ્રયોગ, મીઠા વચનની મેળવી લેવું તે
સામેરું (સા') નં [સરં સામું] સામનો, વિરોધ
સામ્ય નં [સં] સમાનતા ઓચિહ્ન નં

ખરાતરી ફર્સવતું (=) આવું ચિહ્ન (ગ.).
ઠવાદ પું માલમતા વગેરે સામાજિક
માલકીના ગણી, ફરેજતુ સામ્ય રચાપનારો એક
રાજકીય વાદ, 'કોમ્યુનિઝમ', ઠવાદી વિં
(૨) પું સામ્યવાદમાં માનનાર કે તેને લગતું

સામ્રાજ્ય નં [સં] એક સમ્રાટની હકૂમત નીચે
આવેલા અનેક રાષ્ટ્રોનો સમૂહ (૨) તેની હકૂમત
ઠવાદ પું 'ઇમ્પીરિયલિઝમ' ઠવાદી વિં
(૨) પું સામ્રાજ્યવાદમાં માનતું કે તે સખંધી

સાયક નં [સં] બાણ (૨) ખડ્ગ, હથિયાર
સાયણુ, -ભૂઆય' પું [સં.] (સ) વેદોના
પ્રસિદ્ધ લાખ્યકાર

સાયત સ્ત્રીં [જ સામત, સરં હિં, મ સાર્જત]
કલાક; અદી ધડી

સાયન વિં [સં] અયનચલન પ્રમાણે ગણતું
સાયનાન નં [ફા] મકાનમાં તડકો આવતો
અટકાવવા બધાં તો પડે છે

સાયર પું [પ્રા (સ સાગર)] સાગર (૨) નં
[જ સાદર, સરં હિં, મ] ફાવતાં ઇત્યાદિ
કરી ચીજો ઉપરની જકાત, ઠોકોટો પું
ઢાણ, જતા આવતા ખાલ પર લેવતો વેરો

સાય કાલ (-ળ) પું [સં] સધ્યાનાળ; સાજ

સાય ગેય વિં [સં] સાને ગાવનો (રાગ)

સાય'પ્રાતર અં [સં] સરારે અને સાંજે

સાય પ્રાર્થના સ્ત્રીં [સં] સાજની પ્રર્થના

સાય સ'ધ્યા સ્ત્રીં [સં] સૂર્યાસ્ત સમયની સ'ધ્યા

સાચાહન પું[સં] સાજ, સાજનો સમય
સાચુજ્ય નં[સં] એક યદી જવુ તે, મળી
જવુ તે. ઓમુક્તિ સ્ત્રીં જેમા ઇષ્ટદેવ સાથે
તાદાત્મ્ય અનુભવાય એવી મુક્તિ (મુક્તિના
ચાર પ્રકારમાનો એક)

સાચો પું[ફા] ઇંચો (૨) (લા.) મદ્દ;
આશરો (૩) ક્ષીરનો ઝલ્લો

સાર વિં[સં] સાર; ઉત્તમ (૫) (૨)
પું, નં કસ, સત્ત્વ (૩) તાત્પર્ય, સારાશ
(૪) [લા] લાભ (૫) [કા.] યુશાલી,
ઉમંગ (૬) સારો ભાવ (૭) સારપ. ઓર્ણ
વિં સારયુત્ત; સારપૂર્ણ. ઓઆહિતા સ્ત્રીં.
ઓઆહી વિં અસાર છોડી સાર ગ્રહણ કરનાર.
ઓધી વિં સારી-ઉત્તમ શુદ્ધિવાળું; ચતુર;
કુશળ. ઓભામ પું સારો ભાગ (૨) સ રાશ.
ઓભૂત વિં સારરૂપ (૨) સર્વોત્તમ, શ્રેષ્ઠ

સાર, સ્ત્રીં [સરં હિં; 'સારવું' ઉપરથી] +
(૫) સહાય, મદદ [હિંગનાર

સારક વિં[સં] રેચક (૨) પું (૫.) (વાળ)

સારઆહી, -હિતા [સં] જુઓ 'સાર'માં

સારજન્ટ પું [હિં.] ગેરો પોલીસ જમાદાર

સારણુ વિં[સં] સારનાર, નિભાવનાર (૨)

પું [જુઓ સારણ] વાવફુવામાંથી કાઢેલી

નહેર (૩) નં સારણગાઠ. ઓઆં સ્ત્રીં પેદાના

પત્ની એક ભત્રીની માઠ [કાઠો; કોષ્ટક

સારણિ(-ણી) સ્ત્રીં [સં] નહેર; નીક (૨)

સારણી સ્ત્રીં [જુઓ સારણ] વણાટ માટે

ફણીમાંથી તાણો પડેલો તે. ઓકામદાર

પું ફણીમાં તાણો સારવાનું કામ કરનાર

સારણિ પું [સં] રચ હાંડનાર

સારથ્ય નં [સં] સારણિપણું

સારધી વિં [સં] જુઓ 'સાર'માં

સારપ સ્ત્રીં[સાર પરથી]સારાપણું; સજ્જનતા

સારપણું સંકિં[સરં મ. સારપણે(સ સપ?)]

ક્યારામાના નકામા છોડ તાણી નાખી(હાખરને)

પાછી અદર કાઢવ કે માટીમા ફળાવવી

સારભામ, સારભૂત [સં] જુઓ 'સાર'માં

સારમ ઇળ નં [સરં મ.] એક ભત્રીં ઉર

તારનું વાજું

સારમાણુસાઈ સ્ત્રીં[સારં+માણસ]સજ્જનતા

સારમેય પું [સં] ફતરો

સારવણું સંકિં[સાર પરથી? સરં પ્રા. સારવ

=સાફ કરણું] સાર કાઢવો [જમીન

સારવા સ્ત્રીં [સરં સારવણું] સારી ફળદ્રુપ

સારવાન પું[ફા. સારવાન, હિં વળો. રાચકો

સારવાર સ્ત્રીં [સરં હિં. સારના=દેખરેખ

રાખવી, પ્રા સારવિમ (સં સમારવિત્ત)=

સમાણેણું; ફરસ્ત કરેણું] બરગસ્ત, સેવાચકરી

સારણું સંકિં [પ્રા. સારવ (સ. સમારવ)]

શ્રાદ્ધ કરણું, સરાવણું (૨) [પ્રા. સાર (સં.

સારવ), સરં હિં સારના, મ. સારણે]

પરોવણું (૩) એરવણું; ટપાવણું (૪) આજણું;

લગાડણું (૫) પાર પાડણું કરણું (૬) પહેરણું;

રાણગારણું (૭) સરકાવણું

સારસ પું; નં [સં] એક પંખી. -સ્ત્રી

સ્ત્રીં સારસની માઠ [મૂળ]

સારસાપરીલા સ્ત્રીં [હિં.] એક ઐવધિ (તેના

સારસ્થ નં [સં] સરસતા

સારસ્વત વિં [સં] સરસ્વતી સબધી (૨)

સારસ્વત દેશણું (૩) પું સરસ્વતી નદીના

નદ ઉપરનો દિલ્લીથી વાયવ્યનો આર્યોનો

પવિત્ર પ્રદેશ (૪) તે દેશનો નિવાસી બ્રાહ્મણ

સારણી પું [પ્રા સારહિ(સં. સારણિ?)] (પં.)

લગુર્ધર, બાણાવળી (?)

સારંગ પું [જુઓ સરંગ]સરંગનો-વહાણના

કમાનનો મદ્દનીશ (૨) સરંગ

સારંગ પું; નં [સં] એક રાગ (૨) મૂઝ

(૩) ધનુષ્ય (૪) [સં.] વિંણુવ ધનુષ્ય; શાંગ

(૫) હાથી (૬) કોકિલ (૭) ભમરો. ઓર,

ઓધારી, ઓપાણિ પું (સં) વિંણુ. ઓનયના

વિં સ્ત્રીં મૂગનયની. -ગી સ્ત્રીં એક

તતુવાધ (૨) મૂઝલી

સારાઈ(-શ) સ્ત્રીં ['સાર' ઉપરથી]સારાપણું

સારાણુવાઠ પું [સં] સાર પૂરતો અનુવાઠ-

ભાષાતર [ઇષ્ટ પરિણામ

સારાવાઠ સ્ત્રીં [સારં + વૃત્ત (સં.)?] (કા)

સારાશ સ્ત્રીં ['સાર' ઉપરથી] સારાઈ;

સારાપણું

સારાસાર પું [સં] સારું અને ખોટું.
 ંવિચાર પું સારાસારનો વિચાર ંવિવેક
 પું સાર અને અસારનો વિવેક કરવો -
 જુદા પાડવા તે [કે સંબંધ

સારાસારી સ્ત્રી [સાર ઉપરથી] સારો મેળ
 સારાં નંબંબં [જુઓ છારાં (દે છાર = રી છ
 પરથી ?)] ૫ ચોરી કરતા, હલકી જતના
 રખડતા એક વર્ગના લોક, છારા

સારાંદા પું [સં] ભાવાર્થ, મતલબ, તાર્પ્ય
 સારિકા સ્ત્રી [સં] મેના

સારી નમ સ્ત્રી [સા-રી-અ-મ ઇં] સંગીતના
 સાત સ્વર કે તેની સ્વરલિપિ (૨) કોઈ રાગ
 કે ગીતના સ્વર

સારી પેઠ(-ઠે) અં [સાર + પેઠ] ખૂબ, પુષ્કળ
 સાર અં [સં સારક?] ને માટે, વાસ્તે

સારું વિં (૨) નં [સં. સારક, પ્રા. સારકં;
 સરં મ, હિં સાર] શુભ, બહુ (૨) સુંદર;
 મહત્વ(૩) [સરં હિં, મ (સં સર્વ?)] સમસ્ત,
 આખુ (૪) અં (જવાબમાં) ઠીક, બસે

[(સ્ત્રીને) સારા દહાડા હોવા = ગર્ભ રહેવા;
 બેજની થવું સારા પગલાનું = શુક્રનિયાળ,
 જેને આવ્યે સારા વાના થાય એવું સારું
 ફૂલકું = હડકાયું નહિ એવું - મીઠું ફૂલકું.
 સારા દહાડો = સુખસપ્તિ કે ખીજ રીતે
 સારો એવે શુભ મંગળ દિવસ.] ંનરસું,
 ંમાહું વિં સારું અને ખોટું [-કરણુ = આ
 સારું છે - આ ખોટું છે, એની ખણખોડ
 કરવી; ંટ પસદ ન કરવું - કહેણું = ઠપકો
 આપવો (૨) નિદા કરવી]

સારૂં પ્ય નં [સં] સમાનરૂપવાળા હોવું તે
 મુક્તિના ચાર પ્રકારમાંનો એક

સારેવડું નં ચોખાના લોટનો પાપક
 સારો પું [પ્રા સારબ (સં સારક)?] બેસતા
 વર્ષને દિવસે વચ્ચે, વર્ષ દરમ્યાન બનવાના
 બનાવોની આગ્રાહી

સારોદાર પું [સં] સાર કે રહસ્ય તારવવું તે
 સાર્થ વિં [સં] અર્થયુક્ત (૨) પું કાફો
 સાર્થક વિં [સં] સફળ, ફૂટાર્થ (૨) નં
 સફળતા, સિદ્ધિ - કંથ નં સાથે કંતા

સાર્થવાહુ પું [સં] વણ્ણરો (૨) સઘવી;
 કાફલોનો આગેવાન

સાર્દ વિં [સં.] બીડુ
 સાર્ધ વિં [સં.] અર્ધ સહિત

સાર્વકાલિક વિં [સં] સર્વકાળ રહેનાર (૨)
 સર્વ સમયને લગતું

સાર્વજનિક, સાર્વજનીન વિં [સં] સર્વ
 લોકોનું, સર્વે લોકો સંબંધી (૨) સર્વ લોકોને
 સંબંધી [સવ વ્યાપી

સાર્વત્રિક વિં [સં.] સર્વ જગાએ થતું (૨)

સાર્વનામિક વિં [સં] સર્વનામનું, ને લગતું

સાર્વભૌતિક વિં [સં] બધા ભૂત-પ્રાણીને લગતું

સાર્વભૌમ વિં [સં] આખી પૃથ્વીનું આખી

પૃથ્વી સંબંધી (૨) પું ચક્રવર્તી રાજા

સાર્વભૌતિક વિં [સં] સર્વ લોકો સંબંધી

સાર્વવર્ણિક વિં [સં.] સર્વ વર્ણો અંગેનું,
 -સંબંધી [આવે એવું

સાર્વવિભક્તિક વિં [સં.] સર્વ વિભક્તિમાં

સાદ્યર્થ નં [સં] સરખી રાક્ષિ કે ઐશ્વર્યવાળા
 હોવું તે; મુક્તિના ચારમાંનો એક પ્રકાર

સાલ પું, નં [સં] એક વૃક્ષ

સાલ નં [મં શલ્ય, પ્રા. સલ્લ, સરં હિં.]
 વીધમાં બેસે તેવો છેડો, બધબેસતો સાવો
 (૨) નડતર, આડખીલી (૩) મિલ્લીદંડાની
 એક રમત [-કાઠણુ = બધબેસતો સાધો
 બનાવવો (૨) આડખીલી દૂર કરવી. (૩)
 કાસળ કાઠણુ. -ધાકણુ = નડતર પેદા કરવું,
 નડે એમ કરવું. -ચકણુ = મિલ્લીદંડામાં
 સામા પક્ષને દાવ આપવાનું રહેલું -ટાળણું
 = જુઓ સાલ કાઠણુ ર ૩ -બેસાકણુ =
 બરાબર સાધો ગોઠવવો]

સાલ સ્ત્રી [ફા.] વર્ષ (૨) પાકની મોસમ (૩)

વર્ષાસન, ંચરેહ, ંગીરી સ્ત્રી [+ ફા.

ગિરહ] વરસગાઠ. ંચુદરત સ્ત્રી [+ ફા.

ગુદાસ્તન] ગયું વર્ષ. ંભર અં આખું વર્ષ.

ંવાર અં વરસવાર; વરસના અનુક્રમે.

ંવારી સ્ત્રી વર્ષ પ્રમાણે અનુક્રમ (૨)

બનાવોની સાલવાર ગોઠવણી, તેની યાદી કે નોંધ

સાલગ વિં [હિં સાલક] જુઓ ળાયાલગ

સાલગરેહ, સાલગીરી, સાલગુદસ્ત જુઓ

→ 'સાલ' સ્ત્રી. મા

સાલપોલ(—સિયુ)વિં [સાલ+પોલ] સાલમાંથી
ઢીલુ પડી ગયેલુ (૨) સાલ બરાબર બેઠા

ન હોય તેવું (૩) [લા] ઢીલુ, બોલું

સાલમ પું [અ] એક કઠ. ૦ પાક પું

સાલમ નાખીને બનાવાતો એક પાક (૨)

[લા] માર. [—આપવો = મારવું.]

સાલવણું નં [સાલવણું ઉપરથી] સલવાઈ

રહેલું તે; એક બાજુ ખસી શકાય નહિ

તેવી રિયતિ (૨) સાલવણુ તે

સાલવણું સંકિં [સાલવું પરથી] સાલ

બેસાકર્વા (૨) [લા] પચાત ઊણી કરવી

સાલવાર, —રી જુઓ 'સાલ' [ફા] માં

સાલવી પું [સાલ' ઉપરથી] સુતાર

સાલડુ અંકિં [સાલ' ઉપરથી, સરં હિં.

સાલના] શલ્ય પેઠે દુખ્યા કરવું; ખટકવું;

બોનાવુ (૨) દિલમા કુઃખ થવું

સાલસ વિં [અ] નરમ રવસાવણું; ભલું;

સરળ —સાઈ સ્ત્રી [હૂપી ગોઠવણુ

સાલસકંચો પું [સાલ+સકંચો] તરકેટ,

સાલંકાર વિં [સં.] અલંકારયુક્ત

સાલાતાક્ષા પું અવવં કાલાવાલા, આજીજી

સાલાવણું વિં [સરં મ સાલાવાલા] અણ-

સમજી. હંમકા વિનાનું (૨) ભલુ, બોણું

સાલાર વિં [ફા.] આગેવાન, મુખ્ય

સાલિયાણું નં [ફા. સાલાના, સરં હિં.

સાલિયાના] વર્ષાસન. વાર્ષિક વેતન

સાલિયું વિં [સાલ' ઉપરથી] વાર્ષિક (૨)

નં વર્ષાસન; સાલિયાણું

સાલું વિં જુઓ સાણું

સાલો પું [સરં પ્રા. સાલ=કિલો] પૂજાનો

મોઠો બોલો (૨) [જુઓ સાળો] સાળાના

અર્થની ગાળ

સાલોક્ય નં [સં] જુઓ સલોકતા

સાલોત્રી પું [જુઓ સાલિહે ત્રી] દોરનો દાકતર

સાલો પું [પ્રા સાલિઆ—સાલિઆ સરં

(સં શાલિકા), દે. સાડલી] સ્ત્રીઓને પહેરવાનું

વસ્ત્ર, સાડલો

સાવ (સા') અં [અ. સાવ કે સં સર્વ (અપં
સાવ) પરથી?] તફન

સાવકાશ વિં [સં] અવકાશવાળું (૨) અં

[સરં મ.] સગવડે, અનુકૂળતાએ

સાવકું વિં [પ્રા. સાવક (સં. સાપત્ત)]

ઔરમાયુ; અપરમાનું

સાવચેત વિં [સરં મ સાવચિત્ત; હિં]

સાવધાન; ભગત, સચેત. —તી સ્ત્રી સાવધાની

(૨) ચેતવણી

સાવજ પું [સરં વાજી] વાજ (૨) (કા.)

[સં. શ્વાપદ પ્રા. સાવજ, સરં મ.] સિંહ

સાવજી નં [સં શ્વાપદ?] પખી (લાડમા)

સાવધ, —ધાન વિં [સં] સાવધ, હોશિયાર;

ભગત, —ધાનતા, —ધાની સ્ત્રી

સાવન પું [સં] એક સૂર્યોદયથી બીજા

સૂર્યોદય સુધીનો એક દિવસ (૨) વિં

એ ગણતરી પ્રમાણે ૩૦ દિવસનો (માસ),

કે ૩૬૦ દિવસનું (વર્ષ)

સાવયવ વિં [સં] અવયવવાળું

સાવરણી સ્ત્રી [સરં હિં, મ] પૂજેવાળવાનું

સાવન. [—ફેરવવી = પૂજે વાળવો.] —જો

પું મોટી સાવરણી

સાવરિયું નં જુઓ સાસરં

સાવહર્યું નં [સં] સંવર્ણપણું

સાવલિયું નં [દિ સાડલી, સરં મ સાવલે]

એક ભતનું આછા વણાવનું પાતળું ધોતિયું

સાવણું નં [જુઓ સરાવણું] શોકરં

સાવિત્રી સ્ત્રી [સં] સૂર્યનું કિરણ (૨) માયત્રી

(૩) [સં] સત્યવાનની પત્ની. ૦ પ્રત નં

એક માસના શુકલ પક્ષના છેલ્લા ત્રણ

દિવસોમા સૌભાગ્યની રક્ષા માટે કરાતું

સ્ત્રીઓનું (૨૮સાવિત્રીનું) એક વ્રત

સાશક વિં [સં] શકાયુક્ત

સાશ્વર્ય વિં [સં.] આશ્ચર્યવાળું, નવાઈ ભરેલું

(૨) અં અચળા સાથે

સાષ્ટાંગ વિં [સં.] આઠ અંગ સહિત (માથું,

આખ હાથ છાતી, પગ, બંધ, મન અને

વાણી). ૦ પ્રણામ પું અવવં નીચા સૂઈ

(આઠ અંગથી) કરેલા પ્રણામ [—કરના =

[લા.] લપસી પહું; ગબડી પહું]
સાસ પું [પ્રા (સં શ્વાસ)] શ્વાસ, હમ (૨)
[લા.] છવ, પ્રાણ (૩) શ્વાસ [-આવવો = ઠીક
થવું, સુધરવું. -છી પહવો, ચવો = મરણ પૂર્વે
ખૂબ ભેરથી શ્વાસ ચાલવો. -કાઠી નાખવો =
ખૂબ ધક્કવડ (૨) મરણતોલ કરી નાખવું
-આલવો = છવતુ હોવું]

સાસરવાસ પું [સાસરું + વાસ] સાસરામાં
વસવું - સાસરે સાસરે જવું તે. ૦છી વિં
છીં સાસનામા વસતી સ્ત્રી - સો પું
સાસરે જતા દીકરીને અપાતો લૂગડા, ઘરેણા,
ઘરવાખરો વગેરે સામાન [માણસો
સાસરવેલ સ્ત્રીં [સાસરું + વેલ] સસરાના કુટુંબના
સાસરી સ્ત્રીં, -ફં નં [પ્રા. સાસુરજ (સં.
શ્વાશુરકન્)] સસરાનું ઘર - રિયું નં
સાસરીનું સગુ (૨) (૫.) સાસર

સાસુ સ્ત્રીં [પ્રા સાસુ (સં શ્વસ્ર)] વર કે વહુની
મા. ૦ભયો પું પતિ ૦છી સ્ત્રીં (માનાર્ય)
સાસુ [હાદતે હાકતે
સાસોટ અં ['સાસ' ઉપરથી] શ્વાસભેર;
સાસના સ્ત્રીં [સ] ગાયને ગળે બે ગોઠી
જેવી ચામડી લખડે છે તે

સાહચર્ય નં [સં.] સાથે રહેવું કે ફરવું તે
(૨) સંગ; સાચુ (૩) હમેશા સાથે હોવું તે
સાહજિક વિં [સં] સહજ, સ્વાભાવિક; કુદરતી
સાહુ સં કિં [પ્રા સાહ (સં સાધ)] ગાલવું;
પકડવું

સાહસ નં [સં.] ભેખમભરેલું કામ (૨)
અવિચારી કામ (૩) ભેખમ હોવા છતા હામ
ભીડી ઝપલાવવું તે. [-ખેડવું = સાહસ
આહરવું, કરવું] ૦કયા સ્ત્રીં સાહસપૂર્ણ
કે સાહસ વર્ણવતી કયા. ૦વીર પું
સાહસી - પરાક્રમી પુરુષ

સાહસિક વિં [સં.] સાહસ કરનાર. ૦તા સ્ત્રીં
સાહસી વિં [સ] સાહસિક; સાહસવાળું
સાહાય્ય સ્ત્રીં [સં.] મદદ ૦કારક વિં
સહાય કરે એવું

સાહિત્ય નં [સ] સાધન, સામગ્રી (૨) પ્રભાના
વિચાર, જ્ઞાન, જ્ઞાન વગેરેની જ્ઞાપામાં

સગ્રહયેક્ષી મૂડી; વાહમય ૦કાર પું
સાહિત્ય રચનાર. ૦કૃતિ સ્ત્રીં સાહિત્યની
ચીજ. ૦ચર્યા સ્ત્રીં સાહિત્યના વિષયોની
ચર્યા ૦પરિષદ, ૦સભા સ્ત્રીં સાહિત્યચર્યા
કરનારી પરિષદ કે સભા. -રિયક વિં
સાહિત્યને લગતું

સાહી, ૦ચૂસ જુઓ શાહી, ૦ચૂસ
સાહુકાર, -રી જુઓ શાહુકાર, -રી
સાહુડી સ્ત્રીં [સરં દિં સાહી] જુઓ શાહુડી
સાહેબ પું [જ સાહિબ] માલિક; ધણી (૨)
મોટો માણસ (૩) ટોપીવાળો, યુરોપિયન
(૪) ઈશ્વર ૦ખાની વિં ખાનદાન માણસોના
ઉપયોગનું; અમદાવાદી 'હિંચી' બનાવટના
(કાગળ) ૦ભદી સ્ત્રીં બાદશાહ કે ઉમરાવની
દીકરી ૦ભદો પું બાદશાહ કે ઉમરાવનો
દીકરો. ૦ટોપી સ્ત્રીં 'હેટ'. ગોરા પહેરે છે
એવું ટોપસુ કે ટોપી ૦લોક પું ગોરાલોક,
-ખાસ કરીને અથેજ -ખા સ્ત્રીં શેઠાણી;
પ્રતિષ્ઠિત સ્ત્રી -ખી સ્ત્રીં નહોજલાલી;
વૈભવ (૨) શેઠાઈ (-કરવી, લોખવવી),
-ખીદાર વિં સાહેબીવાળું -ખો પું
સ્વામી, વર

સાહેલી સ્ત્રીં [દિ સાહુલી સરં પ્રા. સહી
(સં સહી)] સખી [સહાયતા કરનાર
સાથ સ્ત્રીં [સં] સહાયતા ૦કારક વિં
સાળ સ્ત્રીં [સરં પ્રા સાલિય (સ શાલિક)
= વણકર] કપડાં વણવાનું ચોખ્ખર ૦ખાતું
નં મિલનો સાળોનો વિભાગ ૦વણુ સ્ત્રીં
સાળવી કે તેની સ્ત્રી ૦ખી પું કપડાં
વણનાર, વણકર

સાળાવેથી સ્ત્રીં ['સાળો' ઉપરથી] સાળાની
વહુ, સાળેલી [બહેન
સાળી સ્ત્રીં [પ્રા સાલી (સં રચાલી)] વહુની
સાળુ પું [દિ. સાહુલી, સરં દિં સાલુ, મ
સાહુ] સ્ત્રીઓને પહેરવાનું ઝીણું રંગીન વસ્ત્ર
સાળું વિં ['સાળો' ઉપરથી?] વાગ્યમા
વપરાતા તેની વિવક્ષામા જરા વચારે સચોટતા
ને મળતાનો જાવ ઉમેરે છે ('મર સાળુ'
પણુ જોવાય છે). ઉદા. સાળી વાત તો

ખરી (૨) [સુ] 'ખાણુ' પેઠે વહાલમા
કે નિર્યંક બેલાય છે

સાળેલી સ્ત્રી (૨) [સુ] લુઓ સાળાવેલી

સાળો પુ. [પ્રા. સાલઝ (સં શ્યાલક), સર. ૦
મ સાલઝ] વહુનો ભાઈ

સાંઈ, ંડું (૦) નં [સ સ્વંજ પરથી? કે

પ્રા. સાઈઝ (સ સાત્મીક) કે પ્રા સાઈય (સં.
સ્વાગત) પરથી?] આલિગ: (-લેખું)

સાંઈ, ંભાયા (૦) પું. [સર. હિં સાર્, મ.

સાર્ (સં સ્વામી)] પરમેશ્વર, ખુદા (૨) ફકીર.

ંભાયા પું. સાધુ, બાવો (મનાય ૦૦૦૦)

સાંકડ (૦) સ્ત્રી. [લુઓ સાંકડું] સંક્રામણ,

ભીડ (૨) મુસ્કેલી (-પડવી, લાખવી)

સાંકડું (૦) સિ. [પ્રા. સંકુડ (સ સંકુટ), સર. ૦

મ સાંકડા] પહોળાઈમા ચોણુ (૨) લિહાણુ,

છૂટ વગરનું (૩) સંકુચિત, અનુચાર [-પડખું

=ભીડ લાગવી -સાંકડું, સાંકડો સ અ ધ

=ગાઢ સંબંધ સાંકડે, આલણુ=હરકતમાં

-મુસ્કેલીમા આગી પડતું] -કે સાંકડે(-ળે)

અં. ગમે એમ સંકડાઈને

સાંકર્ય નં [સં.] સડરતા

સાંકળ (૦) સ્ત્રી. [પ્રા. સંકલ (સ શ્રવલ),

સર. હિં સાંકલ, ર. મ.] કડીઓ કે આક્રશ્

લેકીને બન વેલી લાંબી હાર (૨) બાગી-

બારણીને બંધ કરવાની એવી હારનું સાધન

(૩) જમીન ભરવાનું પૂં. ફૂટનું માપ.

[-ધાલત્તી=હરકત કરવી વચમા અડચણ

નાખવી. -ચડાવવી, બીડવી, મારવી,

લખાવવી, બાસવી =સાંકળ વડે બંધ કરવું]

ંડું સંક્રિં સાંકળની પેઠે ભેડવું વળગાડવું

(૨) અંકિં (પ.) સાંકળની પેઠે બંધાવું;

સંકળાવું. -ગિયું નં પુસ્તકનાં પ્રકરણ

વગેરેના પાનના નખર સાથે અનુક્રમ. -ળી

સ્ત્રી. નાની કડીઓ ભેડી બનાવેલી સેર

(૨) કોઈ વાલવાની કંઠી. -ળું નં પગનું

એક મરેણું [(૨) પાનિલાલિક

સંક્રિંકિં [સ] સંકેત સંબંધી, સંકેતવાળું

સાંકો (૦) પું. [લુઓ સાળુ] માપનો અડસડો

સાંખલો (૦) પું. ંળુ (સ)

સાંખડું (૦) સંકિં [સં. સં+ક્ષ્મ] ખમડું;

સહન કરવું (૨) ક્ષમા કરવી (૩) [પ્રા સલા

(સ સલ્યા)=ગણતરી કરવી] માપવું, ભરી

ભેડવું (૪) સરખાવવું; વુચના કરવી

સાંખુ (૦) નં [લુઓ સાંખતું] માપ (૨)

ખડીતે પડતર રાખેલું ખેતર [(વેપારી)

સાંખો(૦)[પ્રા. સલા(સ સંલ્યા)] એકનો સંકેત

સાખ્ય, ંહર્ષન નં[સ] કંપિલ મુનિએ રચેલું

દર્શન; છ વૈદિક દર્શનોમાનું એક

સાંખિ સિં [સ] અગો સહિત (૨) આણું;

તમામ (૩) [સર. હિં. મ.] પું. સ્ત્રી. નં

ખરણી જેવું એક ઉચિયાર

સાંખિડો (૦) પું. [સાંખ ઉપરથી] ડોળી

ઉપાડતા દેકણ તરીકે લેવાતો લાડકાનો કાડો

સાંખર(-રી) (૦) સ્ત્રી. [દિ સગરિલા, સર. ૦

મ સાગરી] સમડીની શિંગ

સાંખડું (૦) નં [સ શ્રમ (શિગડું) ઉપરથી?]

બળાંની ટોટમા ધાલવાનું હાલર

સાંખામા(-માં)ચી (૦) [સ સાગમચિકા, કે

સાંખી + માચી?] અઢેલીને બેસાય તેવી

પાટી ભરેલી ખુરસી-ધાટની માચી

સાંખી (૦) સ્ત્રી. [સર. હિં] રચની ધરી

અને સાંધી એ બે વચ્ચેનો કંઠરાવળો બાગ

સાંખાપાંચ સિં (૨) અવ [સ] અગઉપાગ

સહિત, સમરત, પૂણ

સાંખામિક સિં[સં.] સંખામને લગતું (૨) પું.

સેનાપતિ (૩) ચોક્ષો

સાંધિક સિં [સ] સંધતું, -ને લગતું

સાંચરણ (૦) અંકિં[લુ. મે. સચરણ] ચાલવું

(૨) જવ; વિદાય થવું (૩) સાચવું

સાંચડું (૦) સંકિં [સ સચિ] સચરડું;

એકઠું કરડું; વઢોરી રાખવું [સાંચડું અ ધડું

=પેદા કરી ભેડું કરી મૂકવું]

સાંચો (૦) પું. [લુઓ સચો] સચો (૨)

[સર. હિં, મ સાંચા] બીણું -ચાકાચ નં

ચત્ર (૨) ચત્રકામ (૩) ચત્રની રચના વગેરે

સાંજ(-ઝ) (૦) સ્ત્રી. [પ્રા. સંજા (સં. સંધ્યા);

કે ન આવવું; સાજ પાડવી. -ચવી, પડવી
 = સંધ્યાકાળ ગવો (૨) [લા.] બહુ મોડું થવું
 -પાડવી = મોડું કરવું; કામ ઢીલમા લાખવું.
 -સવાર = રોજ, નિરંતર] ૦રે, -જે(-ઝે)
 અં સંધ્યાકાળને સમયે; દિવસ આયમતા
 સાંજ(-ઝી) (૦) સ્ત્રી [સાજ' ઉપરથી] સાજે
 ગાવાનું ક્ષમગીત (૨) આરતી
 સાંજે(-ઝે) અં બુઓ 'સાજ'માં
 સાંજે (૦) પું [સરં મ સાજા, બુઓ સજેરી]
 સજેરીમા ભરવાનો આવો ૨) રેલમા તણાઈ
 આવેલો ઘાસ વગેરેનો કચરા
 સાંજ, ૦રે, -ઝે (૦) બુઓ 'સાજ'મા
 સાંજી (૦) સ્ત્રી [સરં હિં. સાંજી, મ. સાંજી]
 સરાહી ૦ઝાંખરાં નંબંબં બુઓ સાંજી-
 આખરા -કો પું [સરં હિં. સાંડા] બુવાર
 રોરકી વગેરેનો પેરાઈવાનો ઢાંડો
 સાંડશી(-સી), -સો (૦) બુઓ સાણસી, -સો
 સાંડ(-દિયો) (૦) પું [પા. સડ (સ. ષણ્ડ);
 સરં મ. સાંડ, હિં, લાંડ] ગોધો, આખલો (૨)
 [લા] માટેલો -નિરંકુશ આપસ (૩) [બુઓ
 સાંડ સ્ત્રી, સરં હિં સાંડિયા] નર ઊંટ
 સાંડ (૦ઢાં) ૦ચ્છી, (૦) સ્ત્રી [દિ. સંઢી, સરં
 મ સાંડ, ૦ળી, હિં સાંડની] ઊંટકી; ઉતાવળી
 ચાલના સવારીની ઊંટકી
 સાંડવું (૦) અં કિં [સ સન્ઢૌક?] ઉતાવળે
 જવ (૨) સ્તંભ (૩) [લા] લડવું
 સાંઢિયો (૦) પું બુઓ સાંઢ પું -ચારોર
 પું બારે ગરબડ ને તેજાન
 સાંઢો (૦) પું [સરં હિં સાંઢા] ઘોની ભતવું
 પ્રાણી (એની ચરખી એક ઢવા છે) (૨)
 કીકીઓ ખાનાર એક પ્રાણી (૧)
 સાંત વિં, ૦તા સ્ત્રી [સ] બુઓ 'સાન્ત'મા
 સાંતર (૦) વિં [સં. સાતર?] સાતર, તૈયાર
 (૨) શરીરે નાનું, ગઢારે નાનુક (૩) નં
 [સ સત્ર-સદાનત ઉપરથી?] રસોડીનું સીધું
 સાંતવું (૦) સંકિં [બુઓ સંતવું] સતાડવું
 (૨) અંકિં [સાત' પરથી] + (પ.) શયન, પૂરું થવું નિરમ્બ
 સાતળવું (૦) સંકિં [સં સમ્ + તળવું, સ્ત્રં

મ. સાંતલળું] થી કે તેલમા રોડવું કે તળવું
 સાંતી (૦) સ્ત્રી એક હળથી વવાય તેટલી
 જમીન (૨) નં બુઓ સાતીડું ૦હું નં હળ.
 ૦વેરે! પું હળ ઉપરનો કર
 સાંતિલી (૦) ર્દં ૦ જોડારી એક રમત
 સાંતિલું (૦) નં બળદને જોતરવામા વપરાતું
 વાકડાનું ચોકડું
 સાંતિજન નં, -ના સ્ત્રી [સ.] આધાસન; સાતિ
 સાંથ (૦થ,) સ્ત્રી ૦ ગણેત, જમીન ખેડવા
 આપ્યા બદલ લેવાનું ભાડું. [સાંથે આપવું,
 મૂકવું = સાથ લેવાની કમને ખેડવા માટે
 જમીન આપવી, સાધવું]
 સાંથવું (૦) સંકિં [સાથ પરથી] સાથે આપવું
 સાંથી, -થિયો, ૦ઢો પું સાથે જમીન ખેડનાર
 ખેડૂન. ગણેતિયો [સુદામાના શુર
 સાંઢી પનિ પું મ] (સ) શ્રીકૃષ્ણ અને
 સાંદ્ર વિં [સં] વન, ગાઢ (૨) ઘોર (૩) સ્તિન્બ;
 ચીંટણું (૪) નેરદાર, સચોટ (૫) રમ્ય;
 મનોહર ૦તા સ્ત્રી
 સાંધ (૦થ,) સ્ત્રી [સાધવું પરથી, સરં હિં. સાંધા,
 મ સાંધ, -વા] બુઓ સાધો (૨) કાતાણ,
 વણપટમા તાર સાધવા તે (જેમ કે, નવી તાણી
 સાળ પર લેતા)
 સાંધણુ (૦) નં સાધવું તે, સાધો (૨) અમુસંધાન
 (૩) વધારાનો ભાગ, પુગણી -છી સ્ત્રી
 સાવવુ તે (૨) સાવવાની ઢબ -કુશળતા
 સાંધવુ (૦) અંકિં [સં સંધા પ્રા. સંધ, સરં
 હિં સાંધના, મ સાંધળું] સીવવું (૨) જોડવું
 (૩) સાધો કરવો (૪) [વાસણને] રેણુ-
 વી ગડું ઢેવ
 સાંધિક પું [સ] સધિ કરનાર
 સાંધિવિચલિક પું [સં.] પરરાળ્યો સાથે સધિ
 કે વિચલ કરવાના અધિકારવાળો પ્રધાન કે મંત્રી
 સાંધો (૦) પું [બુઓ સાધ] ત્યાં ખે વરગુઓ
 સાથે જોડાઈ કે સિવાઈ હોય તે ભાગ (૨)
 કાંટેલું કે વાંટેવું ફરત કરવા ઢીરેલું વીંગડું.
 [સાથે સાથે બંધું = હાડાહાડ બંધું.
 સાધો દેવો, મારવો = સાધો કરવો -ખાવો
 = સફળતા મળવી (૨) મેળ ખેસવો. -એમથો,

भणवे।=साधा भराभर लेडावे। भराभर
लेडावु; सं'वावु. -भारवे।=साधवुं; लेडवुं.]
सांध्य वि० [सं.] संध्या सं'धी
सांनिध्य न० [सं.] समीपता
सांनिपातिक वि० [सं.] सनेपात सं'धी
सांपट(-ड) (०) श्री० जुओ सांपुट (२)
[जुओ सांपडुं, सर० म.] पडंड
सांपडुं (०) अ०ङि० [प्रा. संपड (सं सं+
पड्); सर० म. सापडणें] भणवुं; प्राप्ता धवुं
(२) न-भवु, अवतरवुं
सांपत्तिक वि० [सं.] आर्थिक
सांपराय पुं० [सं.] परलोका (२) मरणात्तर
छवन के ने विषे विचार
सांप्रत वि० [सं.] सत्त (२) डभलानुं डावनुं
(३) अ० तरत, अमपडी -तिक वि० [सं.]
वर्तमान समयनुं, डभलानुं
सांप्रदायिक वि० [सं.] संप्रदाय सं'धी के
संप्रदायनु [ना पुन
सांभ पुं० [सं.] (सं.) शिव(२) [सं.] ललुवती-
सांभ (०) श्री० [सं.] शम्भु] सांभेलानी नीयवी
लोभडनी भोणी [भीवी
सांभेल (०) श्री० [जुओ समोव] धूसरीनी
सांभेली (०) श्री० [सांभ' उपरथी] नानुं
सांभेलुं. -लुं न० [जुओ सांभ श्री०] ने
वडे भांडवानु ते ओक सांभन
सांभर (०) श्री०, ०णु न० रभरलु; याड
सांभरवुं (०) स०ङि० [प्रा. संभर (सं संम्भु)]
ओकडुं करवुं (२) अ०ङि० याड आववु
सांभणवुं (०) स०ङि० [प्रा. संभल] अवाणु
करवु (२) [ला.] ध्यान उपर लेवुं
सांभत्सरिक वि० [सं.] वार्षिक (२) पुं० लेशी
सांभेली (०) श्री० [प्रा. ससण (सं. शंसन)]
छूपी डरंडेली
सांसता (०) श्री० [सर० हिं सांसत (हिं.
सांस, सं खास उपरथी)] धीरज, सजरी (२)
सत्ता, शक्ति (३) तगी, सासा
सांसतुं (०) वि० [सर० हिं. सांसत] धीसु;
जुस्से नरभ पडथो होय ओवुं
सांसा (०) पुं० अ० व० [प्रा. सास (सं खास),

सर० हिं. सांस, -सा] सासता; तगी;
भुस्कली (-पडवा)
सांसो (०) पुं० [सं. संशय, प्रा. संसय; हिं.
सांसा] संकल्पविकल्प; संशय
सांसारिक वि० [सं.] संसार सं'धी
सासोड (०) अ० [खास-प्रा. सास परथी?]
सासस; सीधुं
सांस्कारिक वि० [सं.] संस्कार सं'धी
सांस्कृतिक वि० [सं.] संस्कृतिने लगतु (२)
संस्कृत भाषाने लगतु
सांस्थानिक वि० [सं.] संस्थान सं'धी (२)
पुं० संस्थानमा साथे वसतो देशलाभ.
०२५२१७ पुं० ब्रिटिश संस्थानेने भणतु
स्वराज, 'डोमिनियन स्टेट्स'
सिक(-काड श्री० [ज. शङ्ख] भुणवटो, चहरे
सिकडीगर पुं० [फा. सैकलगर] (डगियार
वगेरे) धसीने साड करनारी; सराखियो
सिकंदर पुं० [फा.] (सं) श्रीसना पादशाह
-अनेकजान्दर (२) [ला.] उलतिने सितारे
(३) वि० विजयी, इतेडमंड [(यडतो)-होवे,
(हडाडो)-होवे, -पाशारे होवे=
नसीजनी अडकुणता होवी]
सिकल श्री० जुओ सिकल
सिकाध वि० जुओ ससंध
सिके अ० [जुओ सिके] सुध्या
सिकेकटार श्री० [सिको+कटार] कटारनी
आकृतिवाणी भडोर के छाप
सिके पुं० [ज] छाप; भडोर (२) यलणी
नाथु (३) भोगी लभोगी. [-करवे, डेकवे,
भारवे, जभावे] = भडोर के छाप पाडवी
(२) काम सडणपळे पार पाडवु. -काहारे
वि० छापवाणुं (२) सु डर डेभावनु -काज'ध
वि० भडोर-छापवाणु (२) पीडेलु, अनामत,
-काशास्त्र न० प्राचीन सिकाओ परथी
करावी पुरातत्त्व शोधतु शास्त्र, 'न्युमिस्ट्रिकस'
सिक्ता वि० [सं] छाटेलु
सिगाड (-रेट) श्री० [इं] विधायती पीडी
सिगराम पुं०, न० जुओ शिगराम, सगराम
सिञ्जल न०, पुं० [इं] इरथी भणर आपवानी

निशानी के ते भाटेनी येजना (२) रेखवेना
हाथ [-आपहुं=रेखवेना हाथनी निशानी
(गाडीते) जताववी -पाहुं=ते आपवा
हाथने जण वडे नभाववो]

सिंहदे पुं [ज.] भाथु जमीनने अडकाडीने
करावु नभन [‘सीजहुं’नु प्रेरक
मिजाहुं अ० डे० ‘सीजहुं’नु भावे, -वहुं स० डि०
सिडाहुं अ० डि०, -वहुं स० डि० ‘सीजहुं’नु
कर्मणि ने प्रेरक

सितवि० [सं.] श्वेत, सङ्के (२) पु० घोषो रग
सितम पु० [फा] लुलम ०ग(-ग)२ वि०
लुलमगार, ०गुलरी १० सितम गुलरवो ते
सिताम श्री० लुओ सताप, शिताप

सताप, -भी लुओ शिताप, -भी
सितार पु० श्री० ११.] ऐक ततुवाथ -रियो

पुं० सिनार जलवनारो -री श्री० गानी सितार
सितारो पुं० [फा] तारो, अड (२) [ला.]
हशा, नसीथ [-यडरो होयो=यडती क्वा
होवी, -पांशरो होयो=लाय अगुहूण होवुं]
सितोपलाहियूहुं न० [सं.] कक्षी ऐक देरी हवा
सितोर वि० [प्रा सत्तरि (म. सप्तति), स२०
हिं. सत्तर] ‘७०’

सितो(-त्यो)तरं वि० सित्योतेरना अकवाथुं
सितो(-त्यो)तेर[प्रा. सत्तेहत्तरि(सं. सप्तसत्ति),
स२० हिं. सत्तेहत्तर] वि० ‘७७’

सित्याशियुं वि० सत्याशीनी साल के ते वर्षना
हुकागेने लगवु (२) [ला.] लुभाणवु

सित्याशी(-सी) वि० [प्रा सत्तासीइ (सं सप्ता-
शीति), स२० हिं सत्तासी] सत्याशी, ‘८७’.

सित्योतरं, -रो, सित्योतेर लुओ सितोतर,
सितोतेर [-वहुं स० डि० (प्रेरक)

सिडाहुं अ० डि० [स सीद्] इभी यहु; गिवाहुं.
सिद्ध वि० [सं.] तैयार, सङ्ग; प्राप्ति (२) निश्चित,

साधित (३) निष्ठात (४) सिद्धि प्राप्ति करी
होय तेवु (५) मुक्त (६) पु० सिद्धिओ
भेजवी होय तेवा योगी के द्वैवी पुरुष (७)
मुक्त पुरुष. ०ता श्री० सिद्धपद्य (२)
सिद्धि, सङ्गता (३) स भिती ०लोक पुं०
सिद्धोने वसवानो लोक. ०सं० कथ वि० जेना

सकथभाजथी काय सिद्ध थाय ऐहुं.
०हुइत वि० जेना हाथ जेसी जयो छे
ऐवु, हयोडीवाणु. -दार्थ श्री० सिद्धपद्य.
-दार्थ पु० [+ जय] (सं.) गौतमयुद्ध.
-दार्थ न० [+ जालय] सिद्धनु आलय;
सिद्धलोक. -दार्थ न० [+ वासन] योजनु
ऐक आसन. -दार्थ न० श्री० [+ जगना]
सिद्ध श्री

सिद्धांत पु० [सं.] पूरी तपास के विचारणा
पथी सायो साधित थयेलो ऐवो निश्चित भत
के निष्पत्ति (२) उपपत्ति युक्त अथ. ०वादी वि०
सिद्धांतमा आन्यतावा गुं, कोर्ध पक्ष आधतमां
ते अगेना सिद्धांत प्रमाणे (भील कोर्ध जणता
आधारे नहि) सालवामा माननार. ०सूत्र
न० शकनो निष्पत्ति आपनार अपने शा १-
कारना भतनु प्रतिपादन करनार सूत्र. -ती वि०
(२) पु० सिद्धांत रणू के समर्थन करनार,
सिद्धांतवादी (३) शास्त्रना तत्त्वने भावनार

सिद्धि श्री० [सं.] पतिपूर्णा, सङ्ग के साधित
यहुं ते (२) साधिती (३) इलप्राप्ति (४)
छेवटनी मुक्ति (५) योगथी भणती आड
शक्तिओमानी हरेक (लुओ अष्टमहासिद्धि)
०हा श्री० (सं.) दुर्गा ०हायके वि० सिद्धि
आपनार. ०योग पु० ल्योतिपमा ऐक शुभ
योग. [चालती पकडवी, विहाय यहुं

सिधार(-व)हुं अ० डि० [सं. सिध्=जहु?]
सिनाई पु० [इं.] भाषणलमां भावना ऐक
पर्वत (न्या भूसाये धन्दवाणी साजणेदी)

सिनेमा पु० [इं.] चित्रोनी पर पराने आलती
घटना तरीके पट छपर जताववानी युक्ति (२)
ते युक्तिथी जतावावु चित्र के नाटक, चलचित्र.
०बर न० चलचित्र देभाडवा भाटेनुं नाटकधर;
थियेतर. -भेटेआइ पु०, न० सिनेमा

जताववानी युक्ति के तेनुं यत्र (२) सिनेमा
सिपाई पुं० [लुओ सिपाही] सैनिक, शैबनो
मालस (२) यपरसी; पटावाणो (३) पोलीस.
०गीरी श्री० सिपाईनुं काम के नाकरी.
०सपरं न० ज० व० पोलीस-सिपाई वगेरे
इठकण भाखुसो

सिपाहसाक्षर पुं० [फा] लश्करना उपरी,
सेनापति

सिपाही पुं० [फा.] सिपाही. ०२।७ (-न्य)
न० सिपाही पर नलतो - लश्करी अमल

सिपुर्दा वि० [फा.] सोपेहु

सिद्धत स्त्री० [अ] गुल्ल, विशेषता भासियत
(२) तारीफ (३) बालाफी. होशियारी

सिद्धुं वि० [अ] लक्ष्मीवार वगरनु; दंगधडा
वगरनु [हि] मतवान; गडाडुर

सिद्धागडाडुर वि० [फा.] सिपाहि-वहादुर।
सिद्धारस स्त्री० [फा.] सिफारिश। लंगामल्ल,

लागवगवाणा आगण डोहने भाटे करेदी
प्रसासा के आग्रह [सिरमही

सिद्धाही वि० (२) स्त्री० [सर० म] लुथो
सिमेंट पुं०, स्त्री० [इ] अलुतरना मुतां पेडे

वयरती ओके चरतु [बितरती पक्तिनु
सियम वि० [फा.] सियूम] नील दुजलनु;

सियाह वि० [फा.] गल्लु
सिर न० [फा. (स सिम्ह), फा. सर] शिर;

माथु. ००२री स्त्री० शिरलेरी; जयरहरती
(२) गुभाणी. ००।७ पुं० मुगट (२) [ला]

मुगंधी (३) चरहा, अग्रणी. ००।७ न०
लुथ्या सरनामुं ०५।७ पुं० लुथो सराव.

०५।७ पुं० देटा के पावडी पर ज वातो छीरा-
मोती नडित पट्टे ०५।७ न० लुथो सरपोरा

सिरद अ० लुथो सिरद
सिरमही वि० [फा सरबंदी] सिमही, सत्राटने

भाटे सामत रालये पोताने अर्थे राभेलु
(लश्कर) (२) स्त्री० ओ प्रमाणे राभेली क्षेज

सिरस्तेदार, -री लुथो 'सिरस्तेदार, -री
सिरस्ते पुं० लुथो शिरस्ते; सालु वहीवट

सिरीज स्त्री० (का.) काठियावाणु रैसमी पानेत
सिरोई स्त्री० लुथो शिराई

सिर्द अ० [अ.] सिरद दूध, मान; डेवा
सिलज स्त्री० [लुथो शिन्ज] अर्थे जतां पाप्पी

ववेनी रजम (२) हाथ परनी रोकडरकम (३)
वि० हाथमा वयत रहेंहु, वयत [-काठनी

= अर्थे जतां पाप्पी रजमने हिंसाण करेवा.
-मेणवनी = हाथ परनी रोकड हिंसाण

प्रमाणे छे डेकम ते तपासतुं. -२३हुं = वयत
यवी; अर्थे जतां जमा रहेंहुं]

सिद्धासिद्धो पुं० [अ.] सांक्षण (२) क्षम; प्रथा,
परंपरा (३) कुलपरंपरा; वंशानुकम - लाभा'ध

वि० अनुकम प्रमाणेनु (२) सण'ग (३) अ०
अनुकम प्रमाणे, अ० पछी ओउ

सिद्धा' स्त्री० ['सीवतु' उपरधी, सर० न
सिलाई, हिं] सीववानी गीत (२) सिवकामल

सिलेदर पुं० [फा.] मिलाहदार, २२० न
घोडेसवान मिपा'ध -री स्त्री० (सिलेदारपल्लु

सिवकामल्लु न०, -छी प्रा० [सीवतु' उपरधी]
सीववानु महेनतपल्लु

सिवडावल्लु स० डि० 'सीवतु'नु प्रेरक
सिवाध स्त्री० लुथो शिवकामल्लु

सिवाय अ० [अ.] (अभुक्त) बिना, वगर ठुं
वि० (अभुक्त) वगरनु के रहित

सिवाल्लु अ० डि० 'सीवतु'नु दर्भ'लि
सिविल वि० [ई.] मुज्जरी ००२०/११ पुं०

जिल्हा महेने सरकारी हाकिम. ००२०/११
स्त्री० आर्ध. सी अेस कलेवाता छी वा

अमलदारेणी नोकरी. ००२०/११ स्त्री०
जिल्हानी वडी सरकारी धरिपताल]

सिचिलियन पुं० [ई.] 'आर्ध' सी अेस नी
परीश्रामां पास सरकारी अमलदार (२) [ला.]

गवा नामे के आतामा सरगु काम दर्भ'शेडे
ओवु काई (भाखस के वरद)

सिसकारड स (कं) सिसकारी करेवा, डेकरवुं
सिसकारी पुं० [२५०, सर० रिं सिसकारी]

हातमाथी पवन पसार यता यता अवाज
[-उरवे] = प्रेरक डेकरवुं - उरवे भादवे,

लेवे - सिसकाराने अवाज उरवे (जेम के
तांथु आता)]

सिसट्टा स्त्री० [सं.] सग'न करवानी धरुवा
सिसोटी स्त्री० [२५०] लुथो सीरी (२) योक्त

जास. [-अपनी = येनवतु; धशारे कवे.
-भारवी, जगाएवी.]

सिसो'गिधुं न० [सर० दे साहुलिया = मोरतु
पौधु] साहुडीनुं सणिया नेवु पीधु

सिरट्टर स्त्री० [ई.] नर्स, स्त्री परदासी

सिंग श्री० [दि. सिंगा] सींग
 सिंगारा श्री० [सर० हिं. सिंगरी] लुओ
 सींगारा [सिहासन
 सिंधासल्लु न० [प्रा. (सं. सिंहासन)] १ (५)
 सिंथन न० [म] सिंथु ते
 सिंथु सं० [मं सिंच] सीथु, छाट्टु,
 रेड्डु (२) पाणी पावुं (आडने) (३) उपराउपरी
 गोटवडु (४) बाट्टु (५) (पाणी जटवा भाटे)
 इवामा भूचं (जटो के डेरुडु)
 सिंभरव पु० [सं.] धातुना धरेलाने अवाज
 सिंहर न० [स] सरो, सीसु तथ गवकनी
 मेणवल्लीने काल भूमा [देरवडु = धूलमा
 मेणवडु, नकासु करी देव] -रिडुं वि०
 सिंहरना रंगु -री श्री० विववायेने
 पडेरवानु सिंहरिया रंगु येक नातु लुगडु
 सिंध पु०, न० [स सिंधु सर० हिं. म] (स.)
 हिंनेने येक प्रात, डाल पाडिस्तानमा
 सिंधलैरवी श्री० [सर० १] येक राजाष्टी
 सिंधन पु०, न० [प्रा (१ सैन्वव)] येक
 अनज क्षर (२) पु० घोडो, अश्व
 सिंधासल्लु न० [सिंधव + लुओ] लुओ सिंधव
 सिंधी वि० [सिंध' उपरधी] सिवन, -ने
 लगडु (२) पु० सिवनी रहैवामी (३) श्री०
 सिंधी ला॥
 सिंडु पु० [स] सभुद्र (२) श्री० (३) ये
 नामना हिंउस्तावनी प्रसिद्ध नदी ००० सी०
 [मं.] (स) लक्ष्मी
 सिंधुडो पु० [सर० हिं. म सिंधूरा] शर
 यडे ओवा मुरगे येक राग
 सिंडु पु० [सं.] येक रागी हिं सके आष्टी,
 पशुओना राज (२) पाथगी राशि [-के
 शियाण? = जेहुना समाचार के मोकाखना?
 -हुं भरथुं = लडाइर -भट] ००० श्री०
 सिंडनी भाडा ००० टी श्री० सिंधनी बात
 जेवा पानवाणी येक वनस्पति ००० न०
 सुप्य दार ००० पु० सिंडने के सिंड
 जेवा नाड ००० टी वि० श्री० [न लं०]
 सिंधना जेवी पातणी कटिवाणी ००० हिन्दी
 वि० श्री० सिंधना पाहनवाणी ००० न०

पुडुभति सिंडरशिमा होय ते समय.
 ००० वष १८ जे वष मा पुडुभति सिंड-
 राशिमा होय ते वष
 सिंडक, ००० पु० [स] (स) लं० सिंधोन.
 -सी वि० सिंडक द्वीपु (२) श्री० सिंडक
 द्वीपनी जापा
 सिंडासल्लु न० [सं.] सिंडनी पेठे आगण
 ववता १०० पाछणनु इरीथी जेठ लेवु ते
 (२) समाधायन, आगण जडेता पडेला भूवेतु
 सागगे कहेवु ते. सिंडासल्लोडी वि० [मं]
 अष्टोना छेवना ने पडेला संधे वचनरेप
 होय येवु (जव)
 सिंडासल्लु न० [स] सिंडनी आभुतिवाणु
 छियु आसन, राज, देव के आचार्यतु आसन
 -११३६ वि० [न आल्ल] सिंडासन छिप
 पेठेनु [-थडु = राजगोडीये येसडु, राजथडु]
 सिंडिडा श्री० [सं.] (स) येक राक्षसी, गडुनी
 माना ००० पु० (स) सिंडिनेने पुन-राहु
 सिंडी सी० [स] सिंडल (२) [स] सिंडिग
 सीड (-थ), श्री० [फा. सीख, सर० हिं सीकचा]
 शीभ, लोडाने सजगे के गज [-भारवी =
 गुल के बेलामा शु छे ते तपासवा तेमा
 सीड जोसवी, सीक वडे तपासव]
 सीकर पु०, न० [स] सीकर, देरदेरा छाट
 सीथ सी० [फा] लुओ सीथ [गोल्दर
 सीथरे पु० [सर० म. जोगरा] सुवारनु येक
 सीथवडु सं० [सिंधु] 'सीथ'तु प्रेरक
 सीथवु अ० [मं सिद्ध (म. निज)]
 धीमे तापे अ० अर अडा' के अगेने तैयार
 थडु -१००० इडु (२) पाठ पडु, सीथवु (३)
 [वा] शात पडु (४) दुःभी यत्र
 सीथी श्री० [रि०, सर० म सिथी. हिं] कोड
 के लुगणी जेवा सावनधी पवन दूथीने नसो
 तीणि अवाज के तेतु सावन, सिसेठी
 सीथु सं० [लुओ सीथु] पु०, छापी
 लेवु (२) अडा कड [शिडी] निसरणी
 सीथी श्री० [दि मिडुडी सर० हिं सीथी म.
 सीडोसीड अ० [सीथु] उपरधी?] अडाअड
 जी'सावे

સીત સ્ત્રી [સ.] હળપૂણી; કોશ
સીતા સ્ત્રી [સ.] 'સ.' જનકની પુત્રી; એક
સતી. [-નાં] સીતવાં = (સ્ત્રીને માથે, ઉપરા-
ઉપરી સકટ આવવા)

સીતાદક્ષ(-ળ) નં [સરં હિં, મ.] એક દ્વળ
-ળી સ્ત્રી સીતાદ્વળનું ગ્રાહ

સીતકાર [સં.], -રો પું. શ્વાસ અંદર ખેંચતા
કરતો કે થતો સીત એવો અવાજ. ૦હું

અંકિં [સરંમ સીત્કારણે] સીતકાર કરવો
સીતી(-ધી) પું, -દણ સ્ત્રી [સરં મ.

સિદ્ધી -દ્વી, હિં. સીતી] જુઓ સીતી, -દણ
સીધ સ્ત્રી [સ. સિદ્ધ ઉપરથી?] ખલર;

સમાચાર (૨) [જુઓ સીધુ] સીધાપણું
સીધવું અંકિં [સ. સિધ્] સિદ્ધ થવું, પાર

પડવું; સીઝવું
સીધવો પું ['સીધુ' ઉપરથી કે 'સિદ્ધ' ઉપરથી]

ગાડુ ઊલળે નહિ માટે પાછળ મૂકવાનો
ટોકો (૨) ઊઓ વધેમો છોકરો-ભાવડો

ઉઠાં મોઠો સીધવો થયો તોપણ જ્ઞાન નથી
સીધાઈ સ્ત્રી ['સીધુ' ઉપરથી] સીધાપણું

સીધુ પું [સ.] ગોળ કે શેરડીના રસનો દ્રવ્ય
સીધું વિં [સ. સિદ્ધ ઉપરથી; સરં મ, હિં

સીધા] વાંક નહિ તેવું, એક લીટીમાં હોય
એવું (૨) પાશર, પાંધર (૩) સરળ, ઝટ

સમતલ એવું (૪) નિઃકપટી [સીધી રીતે
= આકાંઈ કર્યા વિના (૨) સીધા વ્યવહારથી

-નરમાશયી સીધુ કરવું = [લા] માર
મારીને ઠેકાણે લાવવું -સંભળાવી દેવું =

મોઢામોઢ અથવા સાફસાફ હોય તે કહી દેવું.
સીધે સેરકે ચડવું = રીતસર સીધે રસ્તે

ચાલવું કે વર્તવું સીધો જવાળ = ઉકાઠિ
નહિ તેવા નિઃકપટ જવાળ સીધો સવાલ

= આડીતેડી વાત કર્યા વિના કે ગોળ ગોળ
નહિ એવી રીતે પુછતો પ્રશ્ન.] બદાર વિં

દારજેવું સીધું સટ ઝટ વિં એકદમ સીધું;
સાવ સીધુ ઝસાડું વિં સીધુ ને સાફ.

-થેસીધું વિં તફન સીધુ
સીધું નં [સરં હિં. મ. સિધા (સ. અસિદ્ધ ?)]

રાંધી રાખવા જેટલું કાચું અનાજ વગેરે

સામગ્રી. [-જોખવું = [લા.] માર મારવો].
૦પાણી નં ('સીધાપાણી' નં ૦૫૦૫૦મા

પણ વપરાય છે), ૦સામગ્રી સ્ત્રી, ૦સામાન
નં ૦૫૦૫૦ સીવાની સામગ્રી કે તેનો સામાન;

ખાવાપીવાતું [સીધાં પાણી આપવાં = માર
મારવો. -ખૂટવાં = પૈસાટકા ખૂટી જવા.]

સીધે પું હંડની કસરતનો એક પ્રકાર
સીન પું [હિં] નાટકનું દ્રવ્ય (૨) દેખાવ.

૦સીનરી જુઓ સીનરી
સીનરી સ્ત્રી [હિં.] રંગભૂમિ પર દેખાવમાં

સાધનોની ગોઠવણી
સીનાકસી પું [ફા. સીનાકસી] એક

પ્રકારનો દડ (કસરત)
સીનો પું [ફા] છાતીનો ફેલાવ

સીપ સ્ત્રી [પ્રા. સિપ્પિ (સં શુક્તિ), સરં હિં.]
છીપ ઝમાછલી સ્ત્રી છીપમા રહેતી મોતી

ખનાવનાર મંછલી
સીપણી સ્ત્રી સીપવું તે [રેહું

સીપવું અંકિં [પ્રા સિપ્પિ (સં સિંચ્)] જાંટવું;
સીમ સ્ત્રી [પ્રા સિમ (સં સીમા); સરં હિં, મ.]

એતર કે ગામની હડ તે ભાગની જમીન
સીમઠોક અંકિં કોઈ રહી ન લય એમ; એકેએક

સીમળો પું [જુઓ સીમળો] એક ભતતું ગ્રાહ
સીમંત નં [સં] સ્ત્રીઓને સેથો (૨) અમરણી

-તિની સ્ત્રી સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી (૨) જેને
અમરણી આવી હોય એવી સ્ત્રી -તોત્રયન

નં [+ ઉત્તયન] સગર્ભાવસ્થામાં સ્ત્રીને ચોમા,
છટ્ટાકે આઠમા માસમાં કરવાનો એક સસ્કાર

સીમા સ્ત્રી [સં.] હડ, મર્યાદા. ંચિહન નં
સીમા ખતાવનારી નિરાશી. ંડો પું

ગામની હડ, તે ભાગ -મંત પું [+ મત]
સીમાનો છેડો. -મોદલ ધન નં [+ ઉદ્ધવન]

સીમા યોગમંથી તે (૨) હશેરાને દિવસે
પોતાના રાજ્યની સીમા યોગળી પારકી

હડમા પ્રવેશ કરવાની એક ક્રિયા
સીર પું સગીતમાં એક અલકાર

સીરમું વિં [સ સીર = હળ પરથી ?] પાણી
પાયા વિના નીખજતું ઉઠાં સીરમા બઈ

સીરાટ પું [જુઓ સીરી] સરાટ

સીરી વિં [ફા શીરીન] મીઠું, મધુર, સ્વાદ
પેદા કરે તેવું (૨) સીંચી તેવી નાસ
સીસ સીંચી [સં.] મહોર, મુદ્રા; છાપ (૨) મહોર
લગાડી ચોટાડેલું લાખ કે એવા બીજા
પદાર્થનું ચક્રનું. [-કરવું, મારવું=સીલ
લગાવીને બંધ કરવું. -મારવી, લખાવવી
=સીલની છાપ પાડવી] ૦ખ ધ વિં સીલ
મારેલું (૨) સીલ વટયા વિનાનું, અકબધ
-વગર ખોલેલું

સીવણુ નં ['સીવણું' ઉપરથી] બુઓ સીવણી
(૨) જ્યાં સીવ્યું હોય તે જગા ઠંડામ નં
સીવવાનું કામ કે કારીગરી. -ણી સીંચી
સીવણુ તે કે તેની દબ

સીવણુ સંકિં [પ્રા. સીવ (સં. સિવ)] ટાંકા
મારી ભેડવું, સાધવું

સીસકો પું [રવં] બુઓ સિસકારો

સીસ(-સા)પેન સીંચી [સીસું + પેન; સરં
મ. શિમપેન] પેનસિલ

સીસમ સીંચી, નં [દે, સરં હિં, સં. શિશપા;
બુઓ શીરામ] એકે આડ કે એવું લાકડું

સીસી સીંચી [બુઓ શીશી, સરં હિં, મ
શિલા] શીશી બાટલી

સીસુ નં [પ્રા., સં. સીમ] એકે ધાતુ

સીસો પું [બુઓ સીસી] શીશો, બાટલો

સીગ સીંચી બુઓ શિગ [માછલી

સીમારા સીંચી [બુઓ સિગારા] એ-ભતની

સી ચણિયું નં ['સી ચવું' ઉપરથી] પાણી
સીચવાનું પાત્ર કે સાધન (૨) ફવામા
સીચવાનું ઘેરડું

સીંચણું સંકિં બુઓ સિચણું

સીંચણો પું [દે સિંચાણ] બાળપક્ષી, રાકરો

સી ચારણું સંકિં [બુઓ સિંચણું] રેડવું

સી દરી સીંચી [દે સિંદુ, સિંદુરવ (દે. સિંદી =
ખળ્લીનીનું આડ)] (કાથીની) ઘેરડી

સુ અં [સં.] નીચેના અથ માં વપરાનો ઉપસંગ

(૧) સુંદર, સારું (ઉદા. સુકેશી સુવાસ)

(૨) સારી રીતે, ખૂબ (ઉદા. સુરક્ષિત) (૩)

સહેલાઈથી (ઉદા. સુકર, સુલભ)

સુકટાક્ષ નં [સ] સુદર કટાક્ષ

સુક(-કે)ડ સીંચી + બુઓ સુખડ

સુકતાન નં [ફા સુક્ત ઉપરથી] બુઓ સુકગણું

સુકર વિં [સં.] સહવું (૨) હાથનું પ્રચીણ

સુકર્મી વિં [સં.] સારા કામ કરનારું, સદાચારી

(૨) પુણ્યશાળી સદ્બાગી

સુકલકડી વિં [સિંદુ + લાકડું] લાકડી જેવું

સુક, દુષ્ટ શરીરનું

સુકવચ્છી સીંચી ['સુકવચું' ઉપરથી] સુન્વેલી

વસ્તુ (૨) સુકવણું -છું નં પૂરતો

વરસાદ ન આપવાથી વાવેતર વગેરેનું સુકાઈ

જવું તે, ખરડિયું [સારી કવિતા

સુકવિ પું [સં.] સારો-ઉત્તમ કવિ. ૦તા સીંચી

સુકડ પું [સં.] સારો કંઈ -અવાજ

સુકાન નં [દે. સુક્ષાણય, જ સુક્ષાન, સરં

મ સુકાણ (સં. સુ-પર્ણ)] જેને ખરડવાથી

વહાણું દિશા બદલે છે તે કળ કે તેની જગાનો

વહાણનો ભાગ ૦ચી, -ની પું [સરં દે.

સુકાણિય] સુકાન ફેરવનાર ખલાસી

સુકાણું અંકિં [પ્રા. સુક (સં. શુષ્). સરં

હિં. સુક્ષા, મ સુક્ષે] મેજ કે પ્રવાહી ઊડી

જઈ શુક થવું (૨) (શરીર) દુબળું પડવું,

કુશ થવું. -વડું સંકિં (પ્રેરક)

સુકાળ પું [સં. સુ + કાળ] સારા પાકનો

વખત (ફાળથી ઊઠડું) (૨) [લા.] છત,

પુષ્કળપણ

સુકીર્તિ (-તિ) સીંચી [સં] સારી કીર્તિ

સુકુમાર વિં [સં] ઘણું કોમળ, નાબુક ૦તા

સીંચી [પુણ્ય

સુકૃત (-ત્ય) નં, -તિ સીંચી [સં] સારું કામ;

સુકે (-ખે)ડ સીંચી + બુઓ સુકડ

સુકેશી વિં સીંચી [સં] સુદર કેશવાળી

સુકોમળ વિં [સં. સુ + કોમળ] ઘણું કોમળ

સુક્ષ્મ વિં [સં] અતિ ક્ષમ્ય

સુખ નં [સં.] તનમનને ગમે એવા અનુભવ

(આરામ, ચેત, શાંતિ, સ્વતેષ વૃત્તિ, ઉપલોભ),

કામનાની સિદ્ધિનો આનંદ (૨) ટની સગા

(૫) [-નો રોટલો = ભારે દુખ -કંઈ કે

અજા પા વિના નિરાતે મળતો રોટલો કે

કમાણી.] ૦કર, ૦કારક, ૦કારી, ૦હાઈ

વિનં સુખ કરનાર, સુખધારી એવે નાં
 સુખશાંતિ; આરામ ઠંડું નાં સુખ
 સુખઃ સીં [પ્રા સિરિહલ (સ. શ્રીહલ)]
 ચંદનના ઝાંડુ સુગંધીદાર લાકડું કે તે ઘસી
 ડાલે તે પે [ખનાવનામે, કદેઈ
 સુખદિયો પું [‘સુખદિ’ પન્થી] મીઠાઈ
 સુખડી સીં [પ્રા સત્કુલિ (સ. શંકુલિ)]
 લીંગાળના ઘઉંને લોટ રોકીને ખનાવેલી
 એ વાની (૨) મીઠાઈ (૩) હકસાઈ, ડસ્તૂરી;
 બક્ષિસ. [-આપવી = બક્ષિસ કે ડસ્તૂરી
 આપવી - કાપવી વેચેલા માલની વિચિત-
 માર્થી ડસ્તૂરી પેરે થોડા રકમ કાપવો - એથી
 આપવો - કાપવો = સાર મારવો - બધા-
 વી = સુસારી મારે કાર ખાવાનું આપવું]
 સુખણું વિં [સં સુલિન] સુખી, સુખમાં મમ
 સુખતળી સીં [જુઓ સુખતળી] જોડાની
 અદર નખાવું નરમ જુદું ચામડું
 સુખદ (-દાયક, -દાયી, -દેણ) વિં [સં]
 જુઓ સુખડર [સુખશય્યા
 સુખમાની સીં [સં સુલ + સં વા] જુઓ
 સુખમાલ વિં [સં] સુખના ધામરૂપ (૨)
 સ્વપ્ન સુખમય એવું (૩) નાં સુખનું ધામ
 સુખન પું [પ્રા.] બોલ, વેણ; શબ્દ. [બે
 સુખન કહેવા = બે બોલ કહેવા; બલામણ
 કરવી (૨) સલાહ શિખામણ આપવી (૨)
 કપડો આપવો] [નાટક]
 સુખપરિણામક વિં [સં] સુખમાં પરિણમવું
 સુખપાલ સીં [સરંદિ. (સુખ + પાલખી)]
 એક ભાતની પાલખી [સહેલાઈથી
 સુખપૂર્વક અં [સં] સુખથી; આરામથી,
 સુખમણા સીં (૫) જુઓ સુખગણ
 સુખમા સીં [સ. સુપમા] શેલા બપોડો
 સુખરૂપ વિં (૨) અં [સં.] ક્ષેમકુશળપૂર્વક,
 સાજુસહુ, સહીસજામત
 સુખરેય પું [સુંખ + રેય] હલકો રેય
 સુખલા પું બંબળ ઘઉંને ભડો લોટ
 સુખવસ્તુ વિં [સરં મ સુલવસ્તી (સુખ +
 વસ્તુ)] પહેલાની કમાણી ઉપર બેઠે બેઠે
 ખાનાર, ખાધેપીવે સુખી

સુખનાદ પું [સં] છદ્ધિયોના ભોળાવિલાસને
 ન જીવનનું સુખ્ય ધ્યેય સમજનારો વાદ
 સુખવાન વિં [સં] સુખી
 સુખવાસી વિં [સં.] સુખમાં રહેનાર
 સુખવેદ સીં એક ભાતની કંઠોઈ
 સુખશય્યા સીં [સં] સુખે સુવાય તેડું
 બિઝતુ કે પક્ષગ [શાંતિ; નિરાંત
 સુખશાંત, સુખશાંતિ સીં [સં] સુખ અને
 સુખશરૂ વિં [સુખ + શરૂ] સુખ ભોગવે શરૂ
 સુખસમવડ સીં, નાં બંબળ વડ સુખ અને
 સગવડ; આરામ અને અનુકૂળતા
 સુખસમજ સીં સુખશય્યા [અને શાંતિ
 સુખસમાધાન નાં સુખ અને સમાધાન, આનંદ
 સુખસંગી વિં [સં] સુખમાં આસક્તિવાળું
 સુખસંતોષ પું [સુખ + સંતોષ] સુખ અને
 સંતોષ [જે એવો (હજમ)
 સુખદસ્ત વિં [સં] સારો - હળવો જેનો હાથ
 સુખા સીં ગાનાર ગ્રામની એક મૂર્છના
 સુખાકારી થાં સુખી હાત, તદ્વસ્તી
 સુખાવડ વિં [સં] સુખકાવડ
 સુખાસ્ત્ર નાં [પ્ર.] સુખનાયક બનાવડવાળું
 આસન (૨) પાલખી, મથાને
 સુખાણું વિં સુખિયુ (૨) સુખમાં સૂતેલું.
 [સુખાળા થવું = આરામથી પડવું - સૂવું]
 સુખિયાર, સુખિયું વિં જુઓ સુખી
 સુખી વિં [સં] સુખવાળું, કુઃખ વિનાનું
 સુખેડ સીં + જુઓ સુખડ
 સુગત પું [સં.] (સં) જુદા જગવાન
 સુગતિ સીં [સં.] સહગતિ, મોક્ષ
 સુગમ વિં [સં.] સહેલું ઠાં સીં
 સુગ(-ધ)રી સીં [પ્રા. સુવરા (સ. સુગૃહો),
 સરં મ. સુગરીણ] એક પક્ષી (એ સુદર માળો
 બનાવે છે) [-નેઃ માળો = માથાના
 ગૂચવાયેલા, જૂવાળાને ઘરછટ વાળને અર્થ]
 સુગંધ પું; સીં [સં.] -ધી સીં સારી ગવ,
 સુશબ્દો - ધીદાર વિં સુગંધીવાળું
 સુગાંધું અંકિં [સૂગં કિપ. થી] સૂગ ચડવી
 સુગાળ વિં [‘સુકાલ’ પરથી?] પુરુષ, સોધુ
 સુગાળ, ઠંડું, ઠંડું વિં [સૂગ પરથી] જેને

ઝટ સુગ ચડે એડું, ઝટ સુગાય એહુ
 સુગ્રાહ વિં [સ] સહેલાઈથી બ્રહ્મ કરી
 પાપ્ય એવું (૨) સહેલાઈથી સમભય એહુ
 સુગ્રીવ પું [સ] (સ) (રામાયણમાં) વાનરોને
 રાજ; વાલીનો ભાઈ
 સુગ્રીવી સીં [સ] એક પક્ષી; સુવગી
 સુધટિત [સં] વિં સારી રીતે રચેલુ (૨)
 સુવચરિયત (૩) ધટિત યોગ્ય
 સુધવં વિં [સ સુ + ઘટ, સગું હિં] સ્વચ્છ,
 ચોખ્ખું (૨) ચતુર, વિવેકી. ઓત, -રાઈ ધીં
 સુધર્મી વિં બુધો સુગગી [નં સાર ચરિત
 સુચરિત (-મ) વિં [સં] બુધો સચ્ચરિત (૨)
 સુચરવિં [સં] + સુચર [લક્ષણ
 સુચિત્તુ નં [સં સુ + ચિત્ત] શુભ ચિત્ત, સારું
 સુચન પું [સ] સારો સહચારી માણસ,
 સચન. ઓત સીં [નામના, કીર્તિ
 સુચશ પું [સુ + યશ, સગું હિં સુજસ] યશ,
 સુચાપુ વિં [પ્રા. (મ. મુજ), સગું હિં.
 સુચાન, મ] હોશિયાર, જ્ઞાની સમજી
 સુભાત વિં [સં] કલ્પીત, હિંયા કુળતુ (૨)
 સુદર, વાલીલુ
 સુબચનું સંકિં 'સુલલુ'નું પ્રેરક
 સુમ વિં [સં] ડાહ્યુ ચતુર, વિકાસ ઓત સીં
 સુમકલ્પ સંકિં સુલલુનું પ્રેરક
 સુસુદક્ષમ પું એક ક
 સુસતાળીસ વિં [પ્રા સત્ત-ચત્તાલીસ, (સ
 સપ્તચત્તારિશત્)] '૪૦'
 સુસતાળીસ વિં પું ['સુસતાળીસ' ઉપરથી]
 સવત ૧૯૪૭ની સાલનો (ફાંકળ)
 સુસાલ વિં [સુ + ડોળ, સગું હિં સુડોલ]
 ધાલીલું, રૂપાણુ
 સુણુ સીં (૫.) સુણલુ તે, શ્રવણ
 સુષુડ [પ્રા સુળ (સ શ્રુ)] સંકિં સાલળલુ
 સુષુલલુ સંકિં 'સુણલુ'નું પ્રેરક
 સુષુલલુ સંકિં 'સુણલુ'નું કર્મણ
 સુત પું [સ] પુત્ર એવું પું એમા દીકરાનો
 ભોગ આપ્યો હોય એવો યજ્ઞ
 સુતલુ વિં [સ] સુદર નાજીત શરીરવાળુ
 સુતમેધ પું [સં] બુધો 'સુત'મા

સુતન (ફં) વિં (૨) અર્ધાંસ. સુ + તર સરંહિં.]
 સહેલું સુગમ, સરળ. -રાઈ સીં સરળતા
 સુતરાઉ વિં [સુતર' ઉપરથી] સુતરનું બનેલુ
 સુતરિયો પું [સુતર પરથી] સુતરનો વેપારી.
 -યા પું એક ચટક
 સુતરામ અં [સ] ધણુ, ખૂબ; વધારે
 સુતરું વિં (૨) અં બુધો સુતર
 સુતરેલ વિં ['સુતર' ઉપરથી] બુધો સુતરાઉ
 સુતલ (-ળ) નં [સં] ત્રીજી પાતાળ
 સુતા સીં [મ] પુત્રી
 સુતા (-યા) ૨ પું [સ સુતમાર, પ્રા સુતદ્વાર,
 સગું હિં, મ] લાડકા ઘડનાર કાગીઝર
 ઝડામ નં લાડકા ઘડનાર કામ ંલુ સીં
 સુતાની સી -રી વિં સુધારનુ, -ને લગતુ
 (૨) સીં સુગરકામ
 સુતારિણી વિં સીં [સં] બગેશ્વર તરીને
 પાર ઉતારે એક (નોકા)
 સુયાડિયો પું એક જાતનું નાની સળીનું વાસ
 સુધાર, ંલુ. ંલુ, -રી બુધો 'સુતાર'મા
 સુદ અં [બુધો સુદિ] શુકલ પક્ષમા (૨)
 સીં શુકલ પક્ષ
 સુદર્શન વિં [સ] સારા દેખાવવાળુ (૨) નં
 (સ) વિં પુત્ર ચક. (૩), ંલુ તાવગાદે
 એક ચૂ -કવા. -ના વિં સીં સુદર સી
 સુદાન્ત વિં [સ] બરેબર દાન્ત
 સુદામા [સં], -મે પું (સં) શ્રીકૃષ્ણનો એક
 ગરીબ સહધ્વાયો તે મિત્ર (૨) [લા] ક ગાથ
 માણસ. [-ના તાંડુલ = ગરીબની ભેટ]
 ંપુરી સીં (સ) પોરણદર (૨) (કા)
 જાળનું નિગસરથાન
 સુદિ અં [સ] બુધો સુદ
 સુદિન પું [સં] શુભ દિવસ
 સુદીન વિં [સં] ખૂબ દીન - નમ્ર
 સુદીર્ધ વિં [સં] ખૂબ દીર્ઘ
 સુદૂર વિં [સ] ધણુ દૂર
 સુદલ વિં [સં] ધણુ દલ
 સુધન્વા પું [સ (સ.) એક પ્રકાર નિંબુબક્ત
 સુધરલુ અંકિં સર હિં સુધરના, મ. સુધરણે
 (સ સુદ, પ્રા સુદ ઉપરથી ?) સારું થડ

सुधराध स्त्री० ['सुधरध', 'सुधराध' उपरधी]
सुधराध; सुधरेली स्थिति (२) म्युनिसिपालिटी.
[-भावन = म्युनिसिपालिटीनो वहीवट
स्थपावो]. -वट स्त्री० सुधराध

सुधराधवंतं संक्रि० सुधरधुं प्रेरक, सुधारे
अभ करव, सुधारावव

सुधर्मा, ०सभा स्त्री० [म] देवोनी-धर्मा सभा
सुधा स्त्री० [स] अमृत (२) यूनो ०कर पुं०

यं. ०धवल वि० अमृत जेव घोणुं (२)
यूनोथी घोणेलु ०रस पुं० अमृत

सुधार पु० [सुधारु परधी] सुधारो. ०क
वि० सुधारनार; सुधारो करनार (२) पु०

तेवो आदमी ०खु न०, ०खु स्त्री०
सुधारव ते, सुधारो

सुधारव संक्रि० [जुयो सुधरध] अंगडेखुं,
अथेल्ल सुधरे अभ करव, सार करव (२)

दुरत करव; समारव (शाक, भोजन ध०)
(३) लल दूर करी अरं कहेव के लपव

सुधारो पुं० सुधरध ते, सारी स्थिति; सारो
प्रेरकार (२) सस्कृति; सभ्यता (३) नवो बाल के

रीतलात (४) इरावने सुधारवा भाटेनो इराव.
[-भूकवे = सुधारनो इराव रनू करवो]

सुधारम पु० [स] जुयो 'सुधा'मां
सुधाशु पु० [सं] यं. द्रमा

सुधी वि० (२) पुं० [सं.] अद्धिमान; पंडित
सुधी अ० [स सावधि] लगी; पर्यंत

सुधीर वि० [स] अ० धीर
सुध्यां (००) अ० [स सार्धम्] स० म, हिं.]

साधे, मणने; पण (आधी रसा के छोड्या विना)
सुनदित वि० [सं.] सारी रीते अथ यथेलु.

-ता वि० स्त्री०
सुनावणी स्त्री० ['सुणव' 'सुणाव' उपरधी;

स० हिं. सुनावनी, म] न्यायाधीशे क्रिया
साभजणी ते के तेने सलणावणी ते [-थवी.

-नीकणवी = सुनावणी भाटे केस नीकणवो.]
सुनीति स्त्री० [स] सारी नीति

सुखं न० [स स्वर्ण, स० प्रा सुणमार,
सुनमार = सोनी] सोनुं -नेरी वि० [स०

हिं सुनहरी] जुयो सोनेरी

सुन्नत स्त्री० [म.] अ० सुसलमानि सकार,
जेमा लिंगनी पोपथानी यामडी. कापी

नाभवामा आवे छे (२) [ला.] सुसलमान
करव ते, धर्मांतर

सुन्नी वि० [अ] अ० नामना सुसलमानि
पथतुं (२) पुं० अ० सुसलमानि सप्रदाय

सुपकव वि० [स] सारी रीते पापेलु
सुपरथ वि० [सं] सहेलाधथी पथी लथ जेव

सुपथ पु० [स] सारो, नीतिनो मार्ग. ०भाभी
वि० सारे-नीतिने मार्गो जनार

सुपन न० [स० हिं.] (५) जुयो नवप
सुपरत स्त्री० [फा सिपुर्द] सोपथ (२) वि०

सोपेलु. [-करव = सोपव]
सुपरिणाम न० [स] सार परिणाम

सुपरिन्टेन्डेन्ट पु० [इं.] निरीक्षक करनार
उपरी; मुख्य अधिकारी

सुपात्र वि० [स] योग्य; लायक. ०ता स्त्री०
सुपारी स्त्री० [स० हिं., म.] (५) जुयो सोपानी

सुपुत्र पु० [सं] सपूत
सुप्त वि० [सं.] सुतेखुं; बिबेखुं

सुप्ति स्त्री० [सं.] घोर निद्रा (२) घेन
सुप्रकाशित वि० [सं] सारी घेठे प्रकाशवाणुं

सुप्रतिष्ठित वि० [सं.] सारी प्रतिष्ठावाणुं;
आभरवार (२) सारी घेठे लभी गथेलु सुस्थिर

सुप्रभ वि० [सं] सुहर प्रभावाणुं
सुप्रसन्न वि० [सं.] बखुं प्रसन्न

सुप्रसन्न पुं० [सं] शुभ प्रसन्न
सुसुप्तमास पुं० [सं.] समासनो अ० प्रकार.

उदा० 'सूतपूर्व' [इतरमान
सुदरो पुं० [अ.] लाखुं भूकवातु पाथरखुं;

सुदल, -ण वि० [सं. सु+फल] सारा इण-
परिणामवाणुं (२) न० सार परिणाम-

इण -ला (-णा) वि० स्त्री०
सुदियाखुं वि० [फा सूफीजानह] उपरधी

सुदर; पावली सदाधवार [दद; जोरावर
सुमण वि० [सं सु+वल] सारा मणवाणुं;

सुयाहु वि० [सं] सुहर के मज्जुत हाथवाणुं
सुलुद्धि स्त्री० [स] सद्गुद्धि
सुधोध पुं० [सं] सार ज्ञान के शिष्यामख.

૦ક, ૦કારી વિં સુખોધ દેનાર
 સુખમ વિં [સં] સુદર, રમણીય (૨) સુભાગી.
 ૦તા સ્ત્રી, ૦ત્વ નં. -આ વિં સ્ત્રી
 ખૂમસૂરન કે સૌભાગ્યવતી (સ્ત્રી)
 સુભટ પું [સં.] બહાદુર હાલેયો
 સુભદ્રા સ્ત્રી [સં.] (સ.) શ્રીકૃષ્ણની બહેન;
 અર્ચુનની પત્ની [ભગયેલુ; સહાર
 સુભર વિં [સં] સુ+મૃ, સરં મ] સારી રીતે
 સુભાગી વિં [સં] ભાગ્યશાળી. -અથ નં
 સદ્ભાગ્ય [તેવું વાચ્ય કે પદ
 સુભાપિત વિં [સં.] સુદર રીતે કહેલું (૨) નં
 સુભતિ સ્ત્રી [સં] સદ્ભુક્તિ
 સુમન નં [સં.] ફૂલ
 સુમાર પું [જુઓશુમાર, સરં મ.] અડસટ્ટો.
 [-કાલેવો = અડસટ્ટો કાલેવો. -ભોવો = હલ
 કે શક્તિ ભોવા -મ્ બોહલું = નશાભા
 બોહલુ.] -રે અં આશરે; લગલગ
 સુમિત્રા સ્ત્રી [સં] (સ) લક્ષ્મણની માતા
 સુમુખી સ્ત્રી [સં] ગાધાર ગ્રામની એક
 મૂર્ચના (૨) વિં સ્ત્રી સુદર સુખવાળી
 સુમેધ વિં [સં] સારી મેધા-ભુક્તિવાળું
 સુમેય વિં [સં] ધરોબર માખી શકાય એવું
 (૨) કોમેન્ડ્યુરેબલ' (ગ.)
 સુમેરુ પું [સં] (સં) મેરુ, સોનાનો પર્વત
 સુમેળ પું [સુ+મેળ] સારો મેળ-બનાવ
 (૨) સારું સુભગ મિશ્રણ
 સુયાણી સ્ત્રી [પ્રા સૂચ્યા (સં સુતિકા)] પ્રસવ
 કરાવનારી સ્ત્રી; હાઈ
 સુચુત વિં [સં] બરાબર -સારી રીતે ભેડાયેલું
 સુચોમ પું [સં] શુભ -સારો કે યોગ્ય અવસર
 સુર પું [સં] દેવ
 સુરક્ષિત વિં [સં] સારી રીતે રક્ષાયેલું
 સુરખ વિં [ફા. સુર્લ, સરં હિં] લાલ; રાત.
 -ખી સ્ત્રી [ફા] લાલી (૨) [લા.] અસર
 સુરગ મા સ્ત્રી [સં] આકાશગંગા
 સુરશુર પું [સં.] (સ.) દેવોના શુર, બૃહસ્પતિ
 સુરણ્ણુ વિં [સુરણ' ઉપરથી ?] ચળવાળું
 (૨) લોહપ, અત્યાસક્ત (સુ)
 સુરત નં [સં] કામકોડા, સંભોગ

સુરત નં (સ.) તે નામનું શહેર
 સુરતરુ નં [સં.] સ્વર્ગનું એક ઝાડ (૨) કલ્પદ્રુમ
 સુરતા સ્ત્રી [સં] સુરતિ?, સરં હિં] લગની
 (૨) ધ્યાન (૩) ચાહ; સ્વધ
 સુરતિ સ્ત્રી [સં.] ખૂબ આનંદ અને સુખ
 સુરતી વિં ['સુરત' ઉપરથી] સુરત શહેરનું
 કે તે તરફનું (૨) સ્ત્રી સુરત તરફની બોલી (૩)
 પું સુરતનો કે તે તરફનો વતની. [-ભાઈ =
 કહેવાતા ભાઈ. -લાલા = લહેરી લાલા; ફાકડે-
 નાવ -સભાઈ = ઉપર ઉપરની પ્રાંત]
 સુરદાસ પું [સુર+દાસ] (સ.) પ્રસિદ્ધ અધ્ય
 ભક્ત કવિ (૨) [લા] આવળો સાધુ કે માણસ
 સુરદ્રુમ નં [સં] કલ્પદ્રુમ
 સુરધનુ નં [સં] મેલધનુગ્ય
 સુરધેનુ સ્ત્રી [સં] સુર+ધેનુ] કામધેનુ
 સુરનદી સ્ત્રી [સં.] (સ) ગંગા
 સુરપડિમા સ્ત્રી [સુર+પ્રા પડિમા (સ
 પ્રતિમા)] +દેવની પ્રતિમા
 સુરપતિ પું [સં.] (સ.) ઇંદ્રરાજ
 સુર(-લ)કેક પું [હિં સુરફાંક, મ. સુરફાંક]
 સગીતનો એક તાલ
 સુરભિ(-ભી) વિં [સં] સુવાસિત (૨) સ્ત્રી
 કામધેનુ ગાય (૩) ગાય [એક મલ્લિ
 સુરમલ્લિ પું [સં] કલ્પદ્રુમ જેવો સ્વર્ગનો
 સુરમો પું [ફા] એક ખનિજ પદાર્થ કે
 તેનું આખનું અજન (-આજવો)
 સુરમ્ય વિં [સં] અત્યંત રમણીય
 સુરયુવતી સ્ત્રી [સં] અપ્સરા
 સુ-રાજ [સં], -ય પું ઇંદ્ર
 સુરરિપુ પું [સં] દેવોના શત્રુ અસુર, રાક્ષસ
 સુરલોક પું [સં] સ્વર્ગ
 સુરવાલ(-ળ) પું, સ્ત્રી [ફા શુલ્વાર, સરં
 મ સુરવાર, હિં.] પાચળમો, ચોરણો [સ્ત્રી
 સુરસ વિં [સં] સારા-સુદર રસવાળું. ૦તા
 સુરસદન નં [સં] સ્વર્ગ, દેવલોક
 સુરસરિ (૦ત, ૦તા) સ્ત્રી [સં] ગંગા
 સુરંગ વિં [સં] સુદર રંગનું (૨) સુદર (૩)
 પું સુદર રંગ (૪) (૨) અનુસાર એ
 નામની ભત્તનો ઘોડો (૫) સ્ત્રી અમીનમા કરેલું

ભોયર (૬) (જમીનમાં ખાડો ખોદી ખડક
તોડવા કે શત્રુનો નાશ કરવા વપરાતી) ઢાં-
ગાળાની એક યુક્તિ કે તે માટેની બનાવટ
[-કાઠવી = ડુંગર દોડીને નીચેથી રસ્તો કરવો
-કેઠવી] -ગી વિ. ૦ સારા-સુશોભિત રંગુ
(૨) લહેરી, રંગીલુ (૩) નારંગી [પીવા તે
પુરા ગી. [સ.] મદિગ, દાર. ૦ પાન નં દાર
સુરાઈ (-હી) સી. ૦ [જુઓ સુરાહી] ફૂળના
લાલ પુ સાકડા ગળાનું વાસણ [રાજ્ય
સુરાજ્ય નં [સ.] સર-સારી રીતે ચાલતું
સુરાધીશ પું. [સ.] સુરપતિ; ધ્ર
સુરા(-લા)ખ સી. ૦ [ફા કાલું, ખાકો
સુરારિ પું. [સ.] દેવોનો દુરમન, રાક્ષસ
સુરાવટ સી. ૦ સર મિલાવવા તે (૨) સુરેલ ધ્વનિ
સુરાહી સી. ૦ [જ] જુઓ સુરાઈ
સુરાંગના સી. ૦ [સ.] દેવાગના, અસરા
સુરીલુ વિ. ૦ ['સૂર' ઉપરથી] મધુર કે બરોબર
મળેલા સુરવાળું
સુરચિ સી. ૦ [સ.] સારી રચિ. ૦ જંગ પું.
સુરચિનો-સિદ્ધ સ્વચ્છતાનો ભગ ૦ર વિ. ૦
સારી પેઠે રચિર [પૂરત ૦તા સી. ૦
સુરપ [સ], -પી વિ. ૦ સુદૃષ્ટવાળું ખૂબ-
સુરેખ વિ. ૦ [સ.] પ્રમાણસર, ઘાટીલું; સુદર (૨)
'રેકિટલીનિયર' (ગ.) ૦ક સ પું. જુઓ
રેખાક સ ૦તા સી. ૦ ૦પદી પું. 'લીનિયર
એકરપ્રેશન' (ગ.) ૦સમીકરણ નં 'લિનિયર
ઇકવેશન' (ગ.) -ખા સી. ૦ સીધી લીટી (ગ.)
સુરેઘ વિ. ૦ ['સૂર' ઉપરથી] સુરીયુ, સુમધુર
સુરેશ સુરેંદ્ર પું. [સ.] (સં.) ધ્ર
સુલક્ષણ (-હું) વિ. ૦ [સ.] સારું લક્ષણવાળું
સુલટાવણું સંકિ. ૦ ['સુલટ' ઉપરથી] સુલટું
કરવું ('સુલટાવું'નું પ્રેરક)
સુલતાન પું. ૦ [જ] આદર્શહ સુસલમાની રાજા
-ના સી. ૦ બેગમ, રાણી -ની વિ. ૦ સુલ-
તાનનું, -ને લગતું (૨) સી. ૦ સુલતાનનો
અમલ (૩) [લા] રાજની આપખુદી કે જીલમ
સુલકાક પું. જુઓ સુરકાક [સી. ૦
સુલભ વિ. ૦ [સ.] સહેલાઈથી મળે એવું. ૦તા
સુલલિત વિ. ૦ [સ.] અત્યંત સુદર (૨) સુકુમાર

સુલાખ સી. ૦ જુઓ સુરાખ
સુલેખન નં. ૦ [મ.] સારા અક્ષર લખવા તે
સુલેહ સી. ૦ [મ. સુલહ. સર. ૦ રિ., મ સુલહ]
સલાહશાતિ; જલકા કે લંકાઈનો અભાવ (૨)
સમાધાની, સ વિ. ૦ શાંતિ સી. ૦ સુલેહ, અને
શાતિ [તમ કે હરેલી અલમ
સુલેહ પું. ૦ [ફા. સુલ્ફા] - વગર તલ કે કેપી
સુલકા (-ર) વડું સંકિ. ૦ 'સુલ'નું પ્રેરક
સુલર્ષ વિ. ૦ [સ.] સુંદર રંગુ (૨) નં સોનું
૦કાર પું. ૦ સોની ૦તક સી. ૦ ઉત્તરોત્તમ
તક. ૦તા સી. ૦ સુંદર રંગવાળું હોણ તે
(૨) સુલર્ષ - સોનાનો ગુણ કે લાવ (૩) સરસ
અક્ષરવાળું હોણ તે. ૦નિયમ પું. ૦ સુલર્ષ
જેવો ઉત્તમ કીમતી નિયમ ૦મહોરસવ પું. ૦
પચાસ વધે ઊભવાતી જ્યતી ૦મદિર
નં. (સં.) અમૃતસરનું સુલર્ષથી મટેલું શીખ
મદિર. ૦માસિક સી. ૦ એ વાતું; આપીત.
૦માર્ગ પું. ૦ એક માર્ગ ૦યુગ પું. ૦ સારામાં
સારો યુગ, સત્યયુગ. -હું વિ. ૦ સી. ૦ (૨)
સી. ૦ સુંદર વર્ણવાળી સી -હુંગર વિ. ૦
+ સોનાનો ધધો કરનાર. -હું વિ. ૦ સુંદર
વર્ણવાળું
સુવર્ધમાન વિ. ૦ [સ.] સારી રીતે વર્ધમાન
સુવા પું. ૦ [જુઓ સવા] એક વનરપતિ, તેના
બીજ [-નું પાણી નં સુવાનો અર્થ, 'ફીલ']
સુવાવડું સંકિ. ૦ 'સુલ'નું પ્રેરક, સુવડાવડું
સુવાણુ સી. ૦ જુઓ સવાણ
સુવારોખ પું. ૦ [પ્રા. સુઆ (સં સૂતિ) + રોખ]
સુવાવડાથી થતો એક રોગ
સુવાર્તા સી. ૦ [સ. સુ + વાર્તા] સારી - પવિત્ર
વાર્તા; 'ગોરપેલ'. ઉદા. ૦ ઈશુની સુવાર્તા
સુવાવડ સી. ૦ [પ્રા. સુઆ (સં સૂતિ) + પ્રા.
વડિયા (સ વૃત્તિતા) ?] બાળકને જન્મ
આપવાનો અસ્તે તે પછીની માદગીનો સમય;
ખાટલો [-આવવી = પ્રસૂતિનો સમય થવો.
-કરવી = સુવાવડ દરમિયાન સેવાયાદરી
કરવી] ૦ખાટુ નં સુવાવડ કરવાનું દવાખાનું,
પ્રસૂતિગૃહ -ડી સી. ૦ સુવાવડમાં હોખ
એવી સી

સુવાવું અન્કિં 'સુવ' બાવે રૂપ
 સુરાસ સ્ત્રીં [સ] સારી વાત, સુવંધી
 સુરાસાસ્ત્રીં (-ધી) સ્ત્રીં [જ્યો સુવાસિની,
 સંમ સુવાસીણ] સૌભાગ્યવતી ત્રી
 સુવાસિત વિં [સ] જુલખોદાર
 સુવાસિત્રી, -ત્રી [સ] સ્ત્રીં જ્યો સુવાસા
 સુવાંગ વિં [સ સર્વાંગ] આયુ ને આયુ
 (૨) નિષેધ, 'એસોસ્યૂટ' [નલેકુ
 સુવિજ્ઞાત, સુવિદિત વિં [સ] સારી ગતે
 સુવેષે અન્કિં [સુ + વેષે ?] + સારા ગતે
 સુવ્યવસ્થા સ્ત્રીં [સ] સારી વ્યવસ્થા
 -ત્રિધત વિં [સ] મારી પેઠે વ્યવસ્થિત
 સુમત વિં [સ] સરા મનવાળુ, સદ્યુણી
 સુશિક્ષણ પું [સ] સાર શિક્ષણ
 સુશિક્ષિત વિં [સ] સારી રીતે શિક્ષિત
 -તા વિં સ્ત્રીં /
 સુરીલ વિં [સ] ઉત્તમ સ્ત્રીલવાળુ; સમ્યચિત
 (૨) વિવેકી, વિનયી (૩) સરળ, સીધુ ઠા સ્ત્રીં
 સુશોભિત વિં [સ] વાણુ ગેભીત
 સુશ્રુત વિં [સ] બહુશ્રુત, વિકાસ (૨) પું
 (સં) પ્રચીન પ્રસિદ્ધ વૈદ્ય
 સુશ્લિષ્ટ વિં [સ] સારી રીતે જોડેલુ કે
 બેસાડેલુ ઠા સ્ત્રીં [(જાણવાળુ) વાઘ
 સુપિરવાધ નં [સ] પવન બારીને વગાડવાનું
 સુપુલ્ક વિં [સ] સૂતેલું; ઊંચલુ (૨)
 અગ્રમટ, અદર રહેલુ; 'લેટન્ટ'
 સુપુસિ સ્ત્રીં [સ] ગાઢ નિદ્રા
 સુપુનલુ, સુપુચ્છા [સ] સ્ત્રીં યોગશાસ્ત્ર
 પ્રમાણે ત્રણ પ્રવાન નાડીઓમાની વચલી
 (જ્યો ઇંડા)
 સુહુ અન્કિં [સ] સારી રીતે; ઉત્તમ રીતે
 સુસવાટ (-ટા) પું [૨૧૦, સરંમ સુસાટ, -ટા]
 જોરથી વહેતા કે વીધાતા પવનના કે તેને
 મળતો અવાજ (-સારવે)
 સુસવાટ (-હ, -ળ) સ્ત્રીં [પ્રા. સુસમાર (સ
 શિશુમોર) ?] એ જાતનો મગર
 સુસંગત વિં [સ] બરાબર સંગત - બધેએસતુ.
 ંબહુકેાણુ, ંબહુજુઝ પું રેગ્યુલર
 પેલિગોન' (ગ.) -તિ સ્ત્રીં સુસંગતતા

સુસંધી વિં [સુ+સંધ] સારા સપવાળું
 સુસબદ્ધ વિં [સ] આગળપાછળ બરાબર
 સંબંધવાળું; સુસંગત
 સુસ્ત વિં [ફા] આળસુ (૨) મંદ, વીધુ -ત્રી
 સ્ત્રીં આળસ ઊંચુ થેન (૨) મદતા
 [-ઉંડાડી દેવી, કાઠી નાખવી = શિક્ષાથી
 પાંચર કરવું -ઊંડવી = સુસ્તી જતી રહેવી,
 જગત થવું -કરવી, રાખવી = આળસુ થવું]
 સુસ્થ વિં [સ] સુસ્થિત (૨) સ્વસ્થ, સાબુતાનું
 સુસ્થિત વિં [સ] સારી રીતે સ્થિત દંડ (૨)
 સારી સ્થિતિવાળુ (૩) બગબર ગોઠવાયેલુ
 સુસ્પષ્ટ વિં [સ] ખૂબ સ્પષ્ટ [સ્વર
 સુસ્વર વિં [સ] ઉત્તમ સ્વરવાળુ (૨) પું ઉત્તમ
 સુસ્વાપ પું [સ] સારી ઊંઘ
 સુહાણ પું [પ્રા સોહાણ (સ સૌમાર્ય), સરં
 હિં] સૌભાગ્ય વાળુ વિં સ્ત્રીં સૌભાગ્યવતી
 (૨) પતિની માનીતી -ચિયું, -ગી વિં
 સુભાગી, સુખી [શાંતિ, સમાધાન
 સુહાણુ સ્ત્રીં [સંમ પ્રા સુહાવણ (સ. સુવાવન)]
 સુહાવણું સન્કિં 'સુહવ' ગ્રેસક, શોભાવડ
 સુહાવું અન્કિં [પ્રા સુહ (સ શુમ્), અથવા
 પ્રા સુહા (સં સુ+મા), સરં હિં સુહાના]
 શોભતુ, સોહાડુ
 સુહાસિની વિં સ્ત્રીં [સ] સુદર હામ્યવાળી
 સુદ્દ પું [સ] ચિત્ર [સથે, શુ
 સુ અન્કિં [સરં હિં (પ્રા. સુંનો પ્રત્યય)] • (૫)
 સુંદર વિં [સ] સ્પાળું, સુશોભિત, મજેલુ
 ઠા સ્ત્રીં -રી સ્ત્રીં સુદર સ્ત્રીં (૨) એક
 જઠ; વૈતાલીય (૩) શરણી જેવુ એક વાઘ
 સુવાળા (૦) પું બંબવં ['સુવાળુ' નં]
 દરામાની કિયા [વાની
 સુવાળી (૦) સ્ત્રીં પૂરી જેવી નાસ્તાની એક
 સુવાળું (૦) વિં [પ્રા સુતમારવ (સં.
 સુકુમારકમ્)] કીસું અને નરમ (૨) સ્વભાવનુ
 નરમ. મૃદુ (૩) નં [જ્યો વળસુ વાળુ]
 આળસના જન્મનુ સૂતક [સૂકપણું
 સૂક સ્ત્રીં ['સૂક' ઉપરથી] બીનાશનો અગ્રાવ;
 સૂકગળું નં [સૂક+ગળું ?] આળકને થતો એક
 રોગ, મુકતાન, રિકેટ્સ

સૂક્લ વિં સુકયેલુ; કૃશ
 સૂક્લવું સંકિં ભુઓ સુકવું
 સૂક્લું અંકિં (પ.) ભુઓ સુકવું
 સૂકું વિં [પ્રા સુકા; સં શુષ્ક] શુષ્ક; બીનારા
 વિનાતુ (૨) કૃશ; દુખળુ. [-પાપદ જેવું =
 સુક્લકડી -રહી જવું = કશી અસર નયવી;
 કાચ રહેતુ. સૂકો કાળ = વરસાદને અલાવે
 પડેલો દુકાળ સૂકો દમ = ખાલી દમદાટી;
 ધમડી. સૂકો પ્રદેશ = જે લાગમા ઘાટ વગેરે
 નરાની ખમી હોય તે]. ૦ભ(-સ)ટ વિં
 સાવ સૂકું

સૂકર પું નં [સં.] શૂકર; ભૂંડ, સૂવર
 સૂકો પું [‘સૂક’ પરથી? સરં હિં સૂકા,
 મ સુકા] તમાકુનો ભૂંડ; જરદો [-પીવે,
 ભરવે = ચલમના તમાકુ ભરવી (ફૂંકવામટે)]
 સૂકા વિં [સં.] સારી રીતે કહેવાયેલું (૨) નં
 વેદમત્રો કે ઋચાઓનો સમૂહ

સૂકિત સ્ત્રીં [સં.] ઉત્તમ ઉક્તિ કે કથન
 સૂક્ષ્મ વિં [સં.] અણુ, ઝીણું; બારીક (૨) નં
 બ્રહ્મ ૦દશકિં વિં બારીક વસ્તુને મોટી
 દેખાડનાર (૩) નં સૂક્ષ્મદર્શક યંત્ર. ૦દશકિં
 યંત્ર નં બારીક વસ્તુ મોટી દેખાડનાર એક
 સાધન. ૦દશકિં વિં સૂક્ષ્મ દષ્ટિવાળું ૦દષ્ટિ
 સ્ત્રીં સૂક્ષ્મ વસ્તુઓ જાણી કે સમજી શકે
 એવી દષ્ટિ. ૦દેહ પું દેહથી છૂટો પડેલો જીવ
 જેનો આશ્રય કરી નહોતે તે શરીર (પાંચ
 પ્રાણ, પાંચ જ્ઞાનેન્દ્રિય, પાંચ સૂક્ષ્મભૂતો,
 મન અને બુદ્ધિ એ સત્તર વસ્તુનું બનેલું
 શરીર) ૦દેહી વિં સૂક્ષ્મદેહવાળું ૦શરીર
 નં સૂક્ષ્મ દેહ

સૂઝ સ્ત્રીં [સં] સુગ = વિષા ઉપરથી] અતિશય
 અણુમો, ઘૂણા, ચીતરી [-આવવી, ચડવી]
 સૂચક વિં [સં] સૂચવે એક; સૂચવાનાર (૨)
 ગર્હિત સૂચનોવાળું કે તે જગાડતું
 સૂચન નં [સં.] સૂચવતુ તે કે જે સૂચવાય તે
 -ના સ્ત્રીં સૂચવતુ તે; ઇશારો, ચેતવાણી
 સૂચવવું સંકિં [સં સૂચ] સૂચના કરવી;
 ધ્યાન ઉપર લાવવું, જણાવવું સૂચવાવું
 સંકિં (પ્રેરક). સૂચનાલુ અંકિં (કમણિ)

સૂચિ(-ચી) સ્ત્રીં [સં] યાદી; સાકળિયું; ક્રમાનુ-
 સારી ટીપ(ર)સોચ. ૦ષત્ર(૦ક) નં સૂચિ યાદી
 સૂચિન વિં [સં.] સૂચવાયેલું કે સૂચવેલું
 સૂચી સ્ત્રીં [સં] ભુઓ સૂચિ (૨) ‘પૈનસિલ’
 (ગ.). (૩) પિરામિડ જેવી આકૃતિ (ગ.).
 ૦ખંડ પું સૂચી આકૃતિનો ખંડ; ‘કુરુટમ’
 (ગ). ૦ષત્ર(૦ક) નં ભુઓ સૂચિપત્રક
 સૂચ્ય વિં [સં] સૂચવવા યોગ્ય [સોને
 સૂજ સ્ત્રીં [સૂજવું પરથી; સરં હિં. સૂજન, મ.]
 સૂજની સ્ત્રીં [ફા.] રનઈ
 સૂજવું અંકિં [સરં મ સૂજળે; હિં. સૂજના]
 (દરઠથી ચામડી વગેરેનું) ઊપસવું; ફૂલવું;
 સોને ચડવો

સૂઝ સ્ત્રીં [‘સૂઝવું’ ઉપરથી, સરં હિં] સૂઝવું
 તે, સમજ; ગમ; પહોંચ. ૦તું નં પોતાને
 ગમવું-સમજવું ઉદાં તમે તમારું સૂઝવું
 કરો છો એ ચાહે? ૦દાર વિં સૂઝવાળું
 સૂઝવું અંકિં [સરં પ્રા સુજ્ઞત(સં) દ્રશ્યમાન];
 સરં મ. સુજ્ઞે; હિં સૂજ્ઞના] દેખાવું; નજરે
 પડવું (૨) સમજવું; ગમ પડવી; અક્કલ
 પહોંચવી

સૂટ નં [ફં.] કોટ પાટલૂન ઈં લૂગડાનો સટ
 ૦કેસ નં [ફં.] (સૂટ આવી જાય એવી)
 નાની બેગ કે પેટી

સૂડ વિં [ભુઓ સૂડવું] સામટું અને સાદું
 (વ્યાજ) (૨) પું; નં (કા.) મૂળ (૩) નં
 આગલા વાવેતરના મૂળ દૂધા વગેરે ખોદી-
 બાળી સફાઈ કરવી તે (કરવું)

સૂડવું સંકિં [પ્રા સૂડ (સં) મજ્જ કે સૂડ]
 = લાગવું - વિનાશ કરવો (૨) મૂળમાથી ખોદી
 નાખવું (૩) જૂડીને સાફ કરવું (૪) [સરં મ.
 સૂડ, (સં. શુષ્ક?) જલ્લો લેવો, વેર વાળવું
 સૂડવ્યાજ નં [સૂડ + વ્યાજ] રૂપિયા રદા હોય
 તેટલા વખતનું સામટું સાદું વ્યાજ

સૂડલો પું [ભુઓ સૂડો; એક જાતનો પોપટ
 સૂડી સ્ત્રીં [પ્રા સૂડ = લાગવું ઉપરથી? સરં
 મ સૂડા] સોપારી કાતરવાનું સાધન (૨) [ભુઓ
 સૂડો (૨)] સૂડા (પોપટ) ની માદા
 સૂડો પું [ભુઓ સૂડી (૧)] મોટી સૂડી (૨)

[સરં હિં. મૂહો, સં શુક?] એક ભતનો પોપટ
સૂત્રુક અં કિં [પ્રા સ્થળ (સં. જૂનો), સૂત્રુક
સૂત્ર પું [સં.] સારથિ, રથ હાગનાર (૨)
હાનિયતી બ્રાહ્મણને પેટે થયેલો પુત્ર ઓપુત્ર
પું (વં) કણ

સૂતક નં [સં.] સગાસંબંધીમા જન્મ અને
મરણ વગેરેની પાળવામા આવતી આબડછેટ
[-આવડુ, લાગડુ = સૂતકને યોગ્ય સગપણ
હોવું -ઉતારડુ = વિવિધપૂતક સૂતકની
અશુદ્ધિ દૂર કરવી. -પડડુ = સૂતકની
આબડછેટ લાગવી -પાળડુ = સૂતકની
આબડછેટ સાચવવી] -કી વિં સૂતકવાળુ

સૂતપુત્ર પું (સં.) બુઓ 'મૂન'મા
સૂતર નં [સં સૂત્ર] ૩ કાતીને કાઢેલો તાર. [-ને
તાંતણે બધાયેલું = પ્રેમના બળથી બધાયેલું
-વશ થયેલું -ને તાંતણે ફરવાળ = રેડિયા
અને ખાતીના રચનાત્મક કાર્યક્રમને બળે
સ્વરાજ મળવું તે]

સૂતરફેણી (૨) સીં એક ભતની મીઠાઈ
સૂતરશાળ સીં [સૂતર+શાળ] એક ભતની
હાગર [જોડવું; સાકળવું

સૂતળવું સં કિં [સં સૂત્ર ઉપરથી] ગાંડવ;
સૂતળી સીં [સં. સૂત્ર ઉપરથી] શાળની
પાતળી ઢોરી [સુવાવડખાતુ

સૂતિકા સીં [સં] સુવાવડી સી. ઓટુ નં
સૂતકાર પું [રવં, સં] સૂ સ અવાજ -રી
વિં ખાતી વખતે સૂતકાર કરનાર

સૂત્ર નં [સં] ઢોરો, તાંતણો (૨) સૂતર (૩)
નિયમ, વ્યવસ્થા (૪) પ્રાચીન શાસ્ત્રકારોએ
રચેલા મૂળ સંક્ષિપ્ત વાક્ય કે તેનો અર્થ (૫)
ધ્યેય તરીકે સ્વીકારેલું દૃઢ વાક્ય (૬)
'દ્રેમ્યુલા' (ગ) (૭) 'પ્રોપોઝિશન' (ગ) (૮)
ઠંકાર પું મૂળ સૂત્ર રચનાર ઠંકાર પું
સૂત્રોમા લખાયેલો અર્થ (જેમ કે, કેટલાક
હિંદુ વર્મઅર્થ) ઠંકાર પું સૂતરનો તાંતણો
ઠંકાર પું નાટકમા પ્રવાન નટ, જે નાટી
તેમ જ પ્રસ્તાવના લખવે છે (૨) સુતાર
ઠંપાત પું પ્રારભ, શરૂઆત ઠંકાર નં
વણકરનો કાંડેલો, ટૂંગી (૨) સૂત્ર કાંતવાનું

યા વણવાનું યંત્ર, મિલ -મિત વિં [સં]
એક સૂત્રમા ગાંડેલું (૨) સૂત્રને ગોઠવેલું
(૩) વ્યવસ્થિત કરેલું

સૂત્ર સીં [બુઓ શુદ્ધિ; સરં હિં.] લાન
(૨) જાળ, ખખર [-આવવી, -વગવી
=લાન આવવું] ઠંપુત્ર સીં [+શુદ્ધિ]
લાન, અકરંત હોરા [-ઊડી જવી =લાન
ન રહેવું. હોરાકાશ ઊડી જવા] (૨) ઠંવંવં
(સ) એ નામની ગણપતિની એ
પત્નીઓ-શુદ્ધિ અને શુદ્ધિ

સૂતું વિં [સરં હિં સ્વા(સ શુદ્ધ)] પાંચર,
સીધું (૨) સરળ, નિષ્કપટી

સૂત વિં [પ્રા સૂત્ર(સં જૂનો); સરં હિં]
શૂન્ય ઠંકાર પું બુઓ શૂન્યકાર
ઠંમૂન(-તું) વિં બુઓ શૂનમૂત, શૂનમૂદ
સૂનકું નં (કા) ધૂન, વણ

સૂત પું [સં] પુત્ર

સૂત વિં [બુઓ સૂત પ્રા સૂત્ર(સં જૂનો),
સરં હિં સૂતા] નિર્જન, ઉલ્લંઘ, વસતી કે
સહવાસ વિનાનું (૨) સમાજ કે રક્ષણ વિનાનું.
[-પડવું = ખાલી રહેવું (૨) સહવાસ વિનાનું
હેવું. -મૂકવું = એકલું -સહવાસ વિનાનું
મૂકવું] ઠંસટ વિં સાવ મૂતુ

સૂતૃત વિં [સં] સત્ય અને પ્રિય (૨) નં
તેથી વાણી [શાકતુ યોગ્યમણ

સૂપ નં [સં] બહાડી, રાખ (૨) એક પ્રકારનું
સૂપડી સીં [પ્રા સુપ્ (સં સૂપ) + ડં] નાનું
સૂપડું -ડું નં અનાજ ઝાટકવાનું સાધન.

[સૂપડે આવડું = કાનુમા આવડું (૨) પહેલે
આણે સાસરે આવડું, કરકરિયાવું લઈ સાસરે
આવડું સૂપડે ને ટોપલે = પુઠકળ, અતિરામ]

સૂપતી સીં [સરં મ] સલાટની હથેલી
સૂપશાસ્ત્ર નં [સં] પાકશાસ્ત્ર [ઊનતુ વસ્ત્ર
સૂદ નં [અ] બકરાના વાળ (૨) તેનું વસ્ત્ર (૩)
સૂદ્રી વિં [ફા 'સૂદ્ર' પદથી] બકરાના વાળનું;
ઊનતુ (વસ્ત્ર) (૨) સૂદ્રી મત સખવી (૩)
પવિત્ર, નિર્દોષ (૪) પું મૂકી મતનો
અનુયાયી ઠંમત, ઠંવાદ પું ધરલામનો
એક સમ્રાટ

સુખાગીરી સ્ત્રી [ફા] સુખાર્તુ પઃ
સુખેદાર પું [ફા.] સિપાઈઓની નાની
ઢંકડીનો અમલદાર (૨) પ્રાતનો વડો હકિમ.

-રી સ્ત્રી સુખેદારતુ પઃ

સુખો પું [ઝ.] ઇલાકો, પ્રાત (૨) ઇલાકા કે
પ્રાતનો હકિમ - સુખેદાર [કંભૂસ અખીલ

સૂમ વિં (૨) પું [ઝ સૂમ; સરં હિં, મ]

સૂમ [સં શૂચ્ય] શૂચ્ય (૨) મૂજ, જડ.

[-મારી જડું (માયું, મગજ) = ખાલી -

અધારા આવી ગયા હોય તેવું થવું - જેવું

= ખોત જેવું, ખાધા જેવું.] ઠડું સૂમ, મૂજ, જડ

સૂમસામ વિં [જુઓ સૂમ, સરં મ સુમસામ]

અવાજ કે હિલચાલ વિનાતું (૨) નં શૂચકાર

સૂચણ સ્ત્રી જુઓ સુચાણી

સૂર પું [સં] (પ.) સૂર્ય

સૂર પું [સં સ્વર, સરં મ] અવાજ; કંઠ;

સ્વર (સંગીત) [-આપવો = ગાયકને

જોઈતો અવાજ વાજ ઉપર ઉપજાવવો.

-કાઢવો = સ્વર ગળામાથી કાઢવો. -પૂરવો

= મઠદરે સાથે ગાવા લાગવું કે વાદ્ય વગાડવું

(૨) [લા.] ટેકો આપવો.]

સૂરજ પું [પ્રા સુજ (સં સૂર્ય), સરં હિં]

સૂર્ય. [-ચડતી કળાએ હોવો, ચડતો

હોવો = ઉન્નતિનો સમય હોવો; આબાદીમા

હોવું. -છાપરે આવવો = થલો દિવસ ચડી

જવો. -તપતો હોવો = ચડતી થતી હોવી

-મધ્યાહ્નના હોવા = પૂર્ણ આબાદી

હોવી. -માથે આવવો = ખપોર થવા (૨)

પૂર્ણ આબાદી થવી] ઠંડૂશ નં સૂચ મુખી

ફૂલ ઠંડુખી નં એક ફૂલજાડ કે તેનું

ફૂલ ઠંડુખું વિં સૂરજ જેવા તેજસ્વી

મુખવાળું

સૂરણ નં [સં] એક ઝંઢ [-ના રવાડ

થવા = સારુ સારુ ખાવાનું મન થવું (૨)

મોટા મોટા કાયદા તકાસવા]

સૂરત સ્ત્રી [ઝ] ચહેરો. સુખાકૃતિ ઠપરત્તી

સ્ત્રી (ચહેરાની) સૌંદર્યની પૂલ

સુરત(-તી) સ્ત્રી જુઓ સુરતા

સુરપેટી સ્ત્રી સૂર પૂરવાનું પેટી આકારનું વાદ્ય

સૂર સ્ત્રી [ઝ] કુરાનનો અધ્યાય

સૂરિ(-રી) પું [સં] વિદ્વાન, પંડિત, આચાર્ય;

કવિ (જેન આચાર્યોના નામ પાછળ લગાડવામા

આવે છે). -રીશ્વર પું [+ રીશ્વર] જેન

સાધુઓનો વડો

સૂરોખાર પું [ફા. શૂહ + સ ક્ષાર; સરં

મ. સુરાહાર] એક નતનો ક્ષાર

સૂર્ય પું [સં] પૃથ્વીને પ્રકાશ કરતી ઇં આપતો

આકાશીય ગોળો, સૂરજ. ઠંકમલ(-ળ) નં

એક ફૂલજાડ. ઠંકાંત પું એક કાલ્પનિક

મણિ, જેના પર સૂર્યના ડિરણ પડતા અગ્નિ

ઉત્પન્ન થાય છે એમ મનાય છે. ઠંકાંતિ

સ્ત્રી સૂર્યનું તેજ. ઠંકહણ નં ચદ્ર આડે

આવવાથી સૂર્યબિંબનું ઢંકાણું -ઘડણ થવું

તે. ઠંમમરકાર પું સૂર્યને નમન (૨) (તે

સાથે કરાતી) એક પ્રકારની કસરત. ઠંનાડી

સ્ત્રી પિગલા. ઠંનારાયણ પું સૂર્યદેવ.

ઠંખિંખ નં સૂર્યનું બિંબ ઠંમંદલ(-ળ)

નં સૂર્યમાળા (૨) સૂચિ બ ઠંમાલા

(-ળા) સ્ત્રી સૂર્ય અને તેની આસપાસ

ફરનારા ગ્રહોનો સમૂહ ઠંમુખી નં એક

ફૂલજાડ કે તેનું ફૂલ ઠંચંત્ર નં ઉપાસના

માટેનું સૂર્યનું ચંત્ર (જુઓ ચંત્ર) (૨) સૂર્યનું

નિરીક્ષણ કરવામાં વપરાતું એક યંત્ર. ઠંલોક

પું સૂચનો લેક. ઠંજશ પું ક્ષત્રિયોના બે

પ્રધાન વંશમાનો એક (ચંદ્રવંશ અને સૂર્ય-

વંશ) ઠંજશી વિં સૂર્યવંશમા જન્મેલું

(૨) [લા.] સૂર્ય ઊગ્યા પછી મોડું ઊઠવું.

ઠંસંકાંતિ સ્ત્રી સૂર્યનું એક રાશિમાથી

બીજામા જવું તે ઠંન્નાન નં સૂર્યનો તાપ

ખાવો - શરીર પર લેવો તે, એક નૈસર્ગિક

ઉપચાર. -ચંસ્તિ પું [+ ઝસ્ત] સૂરજનું

આયમનું તે -ચંદિય પું [+ઉદય] સૂર્યનું

ઊગવું તે -ચંપિરથાન નં [+ઉપસ્થાન]

સૂર્યની ઉપાસના - પૂજ. -ચંપાસક વિં

(૨) પું [+ઉપાસક] સૂર્યનો ઉપાસક.

-ચંપાસના સ્ત્રી [+ઉપાસના] સૂર્યની

ઉપાસના કે પૂજ

સૂલ નં [ઝ. સુલહ] હિસાબ અથવા ગ્રવહનો

निकाळ, समाधान (२) वि० सीधु; पांशाकं
 सूखटावुं अ०किं [सूखट परथी] सूखट यव
 के करावु
 सूखटुं वि० [सु + छिळटुं ? सर० हिं, म
 सुलया] यत्तु, सवणु (२) अनुकृण
 सूवर पु०, न० [प्रा सूवर (सं शूकर), सर०
 हिं, म सुवर] लूड, डुकर
 सूख अ०किं [प्रा. सुव (सं स्वप्). अप सुआ
 (स शी)] आडा पडवु, (२) छिधवु. [सूख
 जवु = शात यव, यव पडवु (२) पर्याना
 भार्या भरत यव जवु (३) छिमत छारी
 जवु, नमणु पडवु (४) यगता कनकवानु नीया
 नमी छापरा वगेरे पर पडवुं सूतुं लगवुं
 = अश्वधारी अडखल आवी पडवी सूतुं
 सूकवु = अवगाणना करवी. सूतुं वेयवुं =
 छेतरी जवु सूतेलो साय जमाडवो =
 शात पडी गयेलु वेर जगाडवुं (२) लष्ठी
 लेधने जेअम वडोरकुं. सूतेलो सिंछ
 जमाडवो = विकराण के पराकमी पुरवने
 छेरेरवो.] [लतनुं कापड
 सूशी श्री० [सर० हिं सूसी म. सुशी] अक
 सूसववुं अ०किं [रव०] सूसू अयाज करवो
 सूखवुं स०किं [जुओ सुडावु] (५) सुडावुं
 सूण, -णी जुओ शण, -णी [लेवा रेसो
 सूअणुं न० [दि सुकल] छिपी छिपरनो सोय
 सूधणी श्री० [सूधवुं छिपरथी] छीकळी, अर्जर
 सूधवु स०किं [दि सुव, सर० प्रा सिंघ (स
 शिंघ)] सोडवुं, वास लेवी (२) नाकना थासथी
 अदर जेयवी (छीकळी). सूधाडवुं
 (प्रेरक). सूधावुं (कमलि)
 सूठ श्री० [प्रा सुठी (सं शुण्ठी), सर० म
 सुठ, हिं.] सूखेलु आडु. [-नो न्वाड
 यआडवो = मार मारवो, मारी मारीने
 वीलु करी नाजवु -डूंकवी = कान लमेरवा
 (२) गाय मेस दूध न देता होय त्यारे,
 अथवा शिपेपुं दूध काडी लेवा तेनी येनिमा
 सठ छिराडवी. (-नी माये शेर) सूठ आधी
 होवी = ताकात धराववी, मगदूर होवी
 सुवाणी सूठ के सूठवुं = नाजुक (२)

नरम स्वभावपुं]
 सूठवी श्री० नानो सूठवो. -लो पु० टापवो
 सूठो पु० (का.) सूठवो, टापवो [अवयव
 सूठ श्री० [सं शुंड] छाधीनो लापो नाकवाणो
 सूठवु न० [सूठवुं छिपरथी] सूठवुं ते, तैसारी
 सूठव (व.) श्री० (जण्ड के मल्लूरीनी) साम-
 सामी मडक [-राअवी = सूठवो सअध
 आववो] -खियो पु० सूठव राजनार
 भाणस
 सूठवुं अ० किं [सं हुड ?]. सळय यव
 सूठाडवुं स०किं सळय करवु
 सूठाणुं वि० [सूठ छिपरथी] सूठवाणुं
 सूठियुं वि० [सूठ छिपरथी] सूठवाणुं सूठना
 आकारनो (कास) (२) न० [सर० हिं सुधिया]
 ओक लतनी छलछी जुवार (३) [सूठवुं
 परथी ?] छिट के बोडानी पीठ पर धसरो
 न लागे ओ माटे पलाखु नीये नभातु कपडुं
 सूथवी श्री० [सर० हिं सूथनी] नातु सूथवु;
 लेवी -छुं न० पायलमे, सुरवाण, लेवी
 सूथियुं न० [सूथो छिपरथी ?] यी परा, होरडी
 वगेरेनी वासनी सोटी छोटेल्ली (२) [वा.]
 दंगवडा विनानी के नूनी पावडी के टोपी
 सूठवु श्री०, न० लावसारनी लुगडा भारवाणा
 करवानी डूंडीवाणी योअडी जगा
 सूजन न० (५.) सूष्टि, सरजन (शुद्ध सर्मन)
 सूजवुं स०किं [स सूज] सरजड
 सूष्टि (-ष्टी) श्री० [स] छाधीनु अकुरा
 सूष्टि श्री० [स] सळेलुं ते, विथ, जगत,
 ०कर्ता (-र्ता) पु० सूष्टिनो अनावनार, परमेसर.
 ०कम पु० सूष्टिनो कम-नियम ०ज्ञान न०
 सूष्टिनु ज्ञान, विज्ञान. ०रयना श्री० सूष्टिनी
 रयना ०विज्ञान न० सूष्टिनी रयना वगेरेनुं
 सास ०सौदर्य न० कुंवरतनुं सौदर्य
 से (से) श्री० [दि सह = सहाय करना] मडक
 [-पूरवी = टेका आपवो, मदगार नीवडवु]
 सेक्रेटरी पु० [प्रा शिगु (सं शिमु), म जेगट]
 जुओ सरगवो
 सेकड श्री० [इं] मिनिटनो साठमो लग्न
 सेक्रेटरी पु० [इं] मनी

સેક્રેટરિયેટ [ઈ.] સરકારનાં મુખ્ય ખાતાનું સૌથી
મોટું કાર્યાલય કે કચેરી
સેમરો પુ. [સર. મ રોમરા] જુઓ સીમરો
સેચન નં. [સં.] જુઓ સિંચન
સેજ (સે) સી. [પ્રા. સેજ (સ. શય્યા), સર. ૦
હિં. મ.] પથારી
સેજળ નં. [સં. સરિત્જલ] નદીનું પાણી (૨)
વિ. વરસાદના પાણીથી યતુ (ધઉ)
સેજર નં. [પ્રા. સિજ (સ સિવદ્) ઉપરથી]
વરાળ (૨) અશ, થોડો ભાગ
સેજિયું (સે) નં. ['સહેજ' ઉપરથી] ટુંકું
કાર વગરનું ઘેતિયું, પંચિયું
સેજી (સે) નં. [સ સહજ ઉપરથી] સ્વભાવ
કે ગુણનું મળતાપણું, સોજ (૨) આધો, હાડ
સેટ પું. [ઈ.] જુઓ સટ
સેટ્ટું વિ. ચોરડું
સેડ (ડ) સી. [પ્રા. સેટી (સં. શ્રેણી)] પક્ષ,
વગ (૨) ભેર, પુલ (૩) રોડ. ઠકડું વિ.
જુઓ રોડકડું [તેમ કરવું
સેડવું સં. કિં. [જુઓ સડવું] સડી ભય
સેતાન -નિયત, -ની જુઓ શેતાન, -નિયત, -ની
સેતુ પું. [સં.] પુલ. ૦ખ ધ પું. પુલ આધવો
તે (૨) [સં.] રામે લકા જવા આધવો પુલ
સેતૂર નં. જુઓ શેતૂર
સેના નં. [પ્રા. સેન્ન (સં. સૈન્ય)] સૈન્ય (૨) સી. ૦
[જુઓ સાન] આખનો ચાળો; સાન (૩)
પું. [પ્રા. સેળ (સં. રચેન)] + શ્યેન; બાજ
સેનવો પું. [સર. ૦ મ રોળવી] એ નામની
ભતનો માણસ (શેણવો ?)
સેના નં. [સં. સંનાહ] અખતર
સેના સી. [સં.] લશ્કર, ફોજ. ૦ધિપત્ય નં.
[+ આધિપત્ય] સેનાધિપતિપણું ૦ધિપતિ,
૦ની, ૦પતિ પું. લશ્કરનો વડો
સેનિકા પું. [પ્રા. સેણિકા, સં. રચેનિકા;
સર. ૦ હિં.] એક છં.
સેનેટ સી. [ઈ.] યુનિવર્સિટીનું નિયામક મંડળ
સેનેટારિયમ નં. [ઈ.] ઘરઠીઓને માટેનું
સારા હવ પાણીવળુ ઉપચારનું મથક -
આરોગ્યલવન

સેનો પું. [ઈ.] એક ભતનું કાપડ [અત્તર
સેન્ટ પું. [ઈ.] એક અમેરિકન નાણું (૨) નં.
સેન્સર પું. [ઈ.] ટપાલ, સિનેમા છં. તપાસી
તેમા અગ્રય કે વાહાબયું રોકતાર કે ધ્યાન
પર લેનાર સરકારી અધિકારી
સેન્સસ નં. [ઈ.] વસતીની ગણતરી કે વસતી-
પત્રક [-લેવું = વસતીની ગણતરી કરવી,]
સેપ નં. [જુઓ સેખ] સફરજન
સેપટા નં. ૦. ૦. ૦. [સર. ૦ મ સોપટ = છાખ,
પટ્ટો, છોડા] આમડાના સાટકાની પટ્ટીઓ -
શકતા. [-કાઠી નાખવાં (મારી મારીને) =
છોડાં નીકળી ભય ત્યા સુધી ખૂબ મારવું,]
સેપટી સી. [જુઓ સેપટા] આમડાના
સાટકાની પાતળી પટ્ટી
સેપ્ટિક વિ. [ઈ.] જંતુનો ચેપ લાગેલું, સહવાથી
થતા ઝેરવાળું. ૦ટેન્ક નં. મળમૂત વગેરેનું
ગડું પાણી સેથ ચઈ નીનરી સાફ થાય તે
માટે કરેલો એક પ્રકારનો આધેલો ખાળકૂવો
કે કુંડ જેવી રચના
સેપ નં. [ફા.] સેપ; સફરજન સેપર = સેન
સેમિટિક વિ. [ઈ.] 'સેમાઈટ' નામની પ્રાચીન
પ્રભને લગતું; આસીરિયા, અરબસ્તાન ને
તેની અસપાસના પ્રદેશનું કે તેને લગતું
સેર (સે) સી. [ફા.] હવા ખાવી તે, સહેલ
સેર (સે) સી. [ફા. સરી] જે દારામા મોતી,
મણકા વગેરે પરોવ્યા હોય તે; તેવી માળા;
સર (૨) [(સર. ૦ દે સેરી, સર. ૦ પ્રા સર
(સં સુ)] ધાસનું ચપટું પાન કે સળી (૩)
ધાર; ધારા (૪) શિરા; નસ (૫) + પું.
માર્ગ [-આવવી = ધારા કે પ્રવાહ નીકળવો.
-છૂટવી = કુવારાખ ધ ધારા ચાલવી.
-પરોવવી = માળાનો દોરો પરોવવો, દોરો
પરોવી માળા કે હાર બનાવવો. -સાંધવી
= હુકમ માનવો સેરે આવવું = ભૂતપ્રેત
વળગવું (૨) દુઃખી કરવું.]
સેરડો પું. જુઓ શેરડો [માછલી
સેરમાઈ સી. [સર. ૦ હિં સેર] એક ભતની
સેરવણ સં. કિં. [સં સુ ઉપરથી] સરકાવવું;
ધોમે રહી ખસેડવું

સેરવો પુ. [ફા. શોર્વહ; સર. મ ગેરવા] માંસ
ઉકાળીને બનાવેલો રસ
સેરિયું (સે) ન. [‘સેર’ ઉપરથી] એક ઘરેણું
સેરિયું (સે) ન. બુઓ શેરિયુ, બીકીની
ભતના એક છોડનું ખી
સેલડઘેલું વિ. [સર. અલલડ + ઘેલું] હલેલું,
મુગાવરથાના અનંદમા ઘેલા જેવું લાગતું
સેલડું (-ઠે) ન. કુવારનું ફૂલ
સેલઠું ન. [સર. મ સેલ] એક ખાવાની
વાની (ર) બુઓ સેલડું
સેલારી સી. [સેલું પરથી] કસખી કાર અને
પાલવવાળી એક ભતની સાડી
સેલાસાડી સી. [સેલું + સાડી] સીઓને
પહેરવાનું રાત્રીપીળી લીટીઓવાળું ગરલ-
સુતરાઉ કપડું, શેલાસાડી
સેલી સી. શેલી, રાખેડી (ર) દિ. સેલ્લિ,
સર. દિ., મ] ડોકમા ન ખાતી કાળા દારાની
આટી (કપીરપંથી સાધુ તથા કપીરો રાખે છે)
સેલુ ન. [સર. દિ. સેલ] બુઓ શેલુ
સેલો પું. બુઓ શેલો
સેવ સી. [પ] સેવા, ચાકરી
સેવ સી. [ગાંઠિયા, ઓમમરા [સર. દિ.
સેવેઈ] બુઓ ‘શેવ’મા
સેવક પું. [સં.] સેવા કરનારો, ચાકર (ર)
ઉપાસક, ભક્ત. -કાઈ સી. [સર. દિ.]
સેવકપણુ (ર) સેવકનું કાર્યક્ષેત્ર કે મહેનતાણુ.
-કી સી. સી સેવક, ભક્તાણી. -કી જળ
ન. ઠાકોરજીના સેવકોના ઉપયોગનું જળ
સેવડી સી. [બુઓ શેવડી, સેવડો] જૈન સાધ્વી
સેવડો: પું. [સર. દિ. સેવડા] માથે વાળ
વવારનાર જૈન સાધુ, જતિ (ર) ભદ્રગર
સેવટી સી. [સ.] એક વૂલગ્રાહ, સફેદ ગુલાબ
સેવન ન. [સં.] સેવનું તે -ના સી. સેવા
કરવી તે
સેવર્ધન (-ની) વિ. [સર. મ શિવર્ધની
(શ્રીવર્ધન ગામમા થતી)] એ નામની ભતની;
સેવટું (સોપારી)
સેવલુ ન. [સં સેવ] સેવા કરવી, ભજવું
(ર) ખૂબ સમ કરવો, ઉપયોગમા લેવું

(૩) (પંખીની માઠાએ ઉપર ખેંસી) હૂંફ
આપવી (ડિઝને)
સેવનું વિ. બુઓ સેવર્ધન
સેવા સી. [સં] ચાકરી, નોકરી (ર) પૂલ,
ગ્રામ્યના (૩) સારવાર, બરદારત (૪)
નિઝામ લાવવી પારકાનું કામ કરવું તે.
ઓચકરી સી. સેવા, ચાકરી; સારવાર.
ઠંદારી સી. (ખાવા કે સાધુએ) સેવા માટે
રાખેલ દાસી (રખાત). ઓધર્મ પું. સેવારૂપી
ધર્મ ઓપૂલ સી. સેવા ને પ ઓભાવ
પું. સેવાનો ભાવ, સેવા કરવાના વૃત્તિ કે
લાવના ઓભાવી વિ. સેવાભાવવાળું
ઓભાર્ પું. સેવાનો માર્ગ ઓર્ધા વિ.
[+ ઝર્ધી] સેવાના ઉદ્દેશવાળું (ર) માનદ,
‘ઓનરરી’ ઓર્થે અ. સેવાના હેતુથી, માનદરીતે
સેવાળ, ઓડુ, -ખિયું બુઓ શેવાળ, ઓડુ, -ખિયું
સેવિકા સી. [સં] સી સેવ
સેવિત વિ. [સં] સેવેલું સેવાયેલું
સેવિંગ્સ બેન્ક સી. [દે] અથતના નાણા
મૂકવાની ચોરટ ખાતામા ચાલતી બેન્ક
સેવો સી. બ. વ. ખાવાની સેવ [માલિકે
સેવ્ય વિ. [સં] સેવવા યોગ્ય (ર) પુ. શેક;
સેશન સી. [દે] ધારાસભા જેવા મંડળની
બેઠકનો એકસાથે ચાલુ કામનો સમય કે
ગાળો, સમ (ર) સેશન કોર્ટ. [-ચાલવી =
તેની બેઠકનું કામ ચાલુ હોવું કે થવું]
સેશન કોર્ટ, સેશન્સ સી. [દે] જિલ્લાની
વરિષ્ઠ શ્રેજહારી કોર્ટ [-મા જલું = ફરિયાદ
-ગુનાની તપાસ માટે કે હેલ્થી સભા માટે
વરિષ્ઠ કોર્ટ સા કેસ જવો કે લઈ જવો]
સેશન (-ન્સ) જળ પું. [દે] સેશન કોર્ટનો જળ
સેશર (-રી) વિ. [સં] ધર્મસ્વાળું, આસ્તિક
સેસ પું. [દે] અમુક ભતનો એક કર (જેમ કે
મહેસૂલ સાથે ભરવાનો લોકલ બોર્ડ મટેનો)
સેસ સી. [પ્રા. સેલ (સં. શેવ)] વરકન્યા અને
અધરણિયાત સીના ખોખામા અપાતા
નાળિયેર, પાન સોપારી અને રૂપિયો (ર)
વિવાહાદિક શુભ અવસરે અપાતી લેટ.
[-ભરવી = પોરા ભરવી]

સેસકૂલ નં [પ્રા. સીસ (સં શીર્ષ) + કૂલ; સરં
મ. શીસફૂલ; હિં. સીસફૂલ] વેણીમા કે સેંથા
આગળ પહેરવાનું સ્ત્રીઓનું એક ધરેણું
સેળમેળ વિં(ર)નં બુઓ સેળમેળ. -બિયું
વિં સેળમેળ યદ ગયેલું, સેળમેળવાળું
સેં (સેં) પું [પ્રા. સહ (સં શત), સરં હિં.
સૈ, મ શૌ] 'એક' સિવાયના સખ્યાવાચક વિં
સાથે વપરાતું 'સે'નું રૂપ ઉદાહરણે આપ્યું
સેંકડો (સેં) પું [બુઓ સે, સરં મ સેકડા,
હિં. સૈકડા] સોની સખ્યા, સોનો સમૂહ
(ર) સૈકા (૩) વિં અનેક સો. જેમ કે સેકડો
માણસો

સેંતક, ઠંડું (સેં) વિં [સં. સહત્ય ?] પુંકળ, ધણું
સેત (-ય) લેા. (સેં) પું [સં. સંહતિ ઉપરથી ?]
ઝરડા ઉપાડવાનું બે પાખિયાવાળું લાકડું, શેંટલો
સેંથી (સેં) પું [બુઓ સેંથો] માથાના વાળને બે
ભાગમાં બેળતા વચ્ચે પડતી લીટી (-પાડેથી).
-થો પું [સં. સીમતક] બુઓ સેથી (ર)
માથાનું એક ધરેણું (-પાડેથી)

સેંદ્રિય વિં [સં] ઇન્દ્રિયનાળું, સજીવ
સૈકુ નં, -કો પું [સં. શતકમ્; સરં હિં સૈકા]
સેકડો; સોનો જથ્થો (ર) સો વર્ષનો સમય
સૈકુ નં [સરં સરકડું] સૈકડિયુ (ગાઠ) (ર)
સૈકડો. -કાગાંઠ સ્ત્રી એક છેડો બેચવાથી
છૂટી જાય તેવી ગાંઠ. -કિયું નં સૈકડાગાંઠ
(ર) છોકરાની એક રમત

સૈકડો પું [રવં; સરં મ. સલકા] સરડકો;
નાક દ્વારા કે પ્રવાહી ખાતા પીતા શ્વાસ પાછો
બેચવાથી થતો અવાજ (ર) સાલ્લાના છાતી
ઉપરના પાલવનો જે છેડો સામી બાજુની
ફૂખમાં બેચીને બોસાય છે તે

સૈકડુ નં ['સૈકડુ' ઉપરથી] છાપરાની વળીઓ
ઉપર નખાતાં કામઠા, ચીપો વગેરે (ર) તેમને
બાંધવાની દોરી. ંમાળણુ નં છાપરું
સૈકવામાં કે માળવામાં વપરાતી વસ્તુઓ
સૈકડુ સંકિં [બુઓ શીકડુ] સૈકલ પાથરીને
તેને બાંધવું (ર) આટી દઈ બે ચીજોને ભેગી
બાંધવી

સૈદર પું [ફા.] વેરો, માથાવેરો

સૈનિક વિં [સં.] સૈન્યનું, -ને લગતું (ર) પું
લડવૈયો, લશ્કરનો માણસ

સૈન્ય નં [સં.] લશ્કર, ફોજ. ંસત્તાક વિં
સૈન્યની સત્તાવાળું, લશ્કરશાહી (રાજ્યતત્ત્વ)

સૈયદ (-ઠ) પું ૦ ૧૦ ૦ ૦ બળિયા, શીતળા
સૈયદ પું [જ] મહંમદ પયગંબરનો વંશજ

(ર) એક અટક (મુસલમાન ને નાગરમાં)
સૈરંદી સ્ત્રી [સં.] રણવાસની દાસી (ર) [સં.]

વિરાટ રાજાને ત્યાં દાસી તરીકે રહેલી દ્રૌપદી
સૈધવ વિં [સં.] સિધુનું, -ને લગતું (ર) પું

સિધવ; એક ક્ષાર (૩) થોડો (૪) એક રાગ
સો (સે) પું [સરં હિં. સૌ (સં. શત)] '૧૦૦'.

[-મળણે માળીને = ઘણી જ સલામતી
-ટચનું સોનું = ઉત્તમોત્તમ સોનું] -ના

સાક કરવા - ખોટ ખાવી ઊઘો થયો
કરવો. -મણુ રૂની તળાઈએ મૂકું =

નિશ્ચિંતતા - મુખએત હોવા. -યે વર્ષ પૂરું
થવાં = આવી બનવું, મૃત્યુની તૈયારી થવી.

-મું ઓસડ, -મો ઉપાય = મૃત્યુ સામે
ઉપાય કે ક્ષમા (એ નથી એમ બતાવવા)

-સમાનું સગું = બહોળા સગપણવાળું.]
સોધયો (સો) પું [પ્રા. સૂઈ (સં સૂચી)]

મોટી સોય, સોયો
સોઈ સ્ત્રી [સરં મ.] સગવડ; વ્યવસ્થા

સોઈ પું [પ્રા સૂઈજ. સ સૂચિકા] સઈ, દરજી
સોડ (-મ) ટી (-ઠી) સ્ત્રી, -ડ (-ડું) નં

[સરં મ (સં સારી + કાષ્ટ ?)] સોકડા બાજીનું
મહોર. [-ઉઠાવવી = સોકડા બાજીની રમતમાં

સામાની સોગટીને બાજીમાંથી રદ કરવી (ર)
પ્રપંચ ઉઘાડો પાડી દેવો. -ભરવી = ફાણ

પડ્યા હોય તે પ્રમાણે ધર ગણી સોગટી
બાજીમાં બેસાડવી (ર) જય મેળવવો; ફાયદો

લેવો - ભારવી = સામાન મહોરને બાજીમાંથી
ઉઠાવવું (ર) ચોટ લગાવવી (૩) કામ સાધી

લેવું; જય મેળવવો - બામવી = યુક્તિ ફળવી;
હેતુ પાર પડવો. સોમકું ઉઠાવી દેવું =

તાલકું તોડી નાખવું, માથું ઉઠાવી દેવું.]
-ટાફ (-ઠા) બાજી સ્ત્રી સોકડા વડે રમવાની
એક રમત કે તેનું સાધન - સરંભમ

સોખમાલું અંકિં [પ્રા સોક્વ(સં.શુષ્ક)]

(કા) સંક્રાયાત્ર, સંક્રાયા લાગવો

સોખ પું [પ્રા. (સં શોક)] (પા) શોક

સોખટી(-ટી), -કું(-કું), -ટા(-કા)ખાજ.

જુઓ 'સોકટી'મા

સોગન [સરં હિં], સોખંક [ફા] (સો)

પું.અં.વં સમ, કસમ, રાપય [-ઉપર=

સોગનપૂર્વકે -આપવા, ખવડાવવા=

સોગન લેવડાવવા -ખાવા, લેવા=સમ

ખાવા, પ્રતિજ્ઞા કરવી -લાલવા=અમુક ન

કરોતો તમને ક્ષણના સમ છે એમ કહેવું]

૦નામું નં સોગન પર કરેલો એકરાર,

'એકિંદિવિટ'

સોગાત (સો) સીં [તુર્કી] નજરાણી ચીજ

સોગામું વિં ['સોગ' ઉપરથી] (કા) શોક

સૂચક (વસ, સોગિયુ)

સોગિયું વિં ['સોગ' ઉપરથી] શોકવાળુ

(ર) નં શોકકર્ષક વસ્ત્ર, શોકિયું

સોગ પું [ફા] સોલે; દરં (ર) [લા.]

અળતરા; લાખણી

સોગ પું [જુઓ સોજી] ઠાવકાપથ' (ર)

સોજન્ય; સદ્ગત'ન (૩) ચાલ, ઢબજબ (૪)

વિં (૫) સોજી

સોજવણુ (સોજા), અં વરતાગ; પરિવાર

સોજ સીં [સરં મ; હિં સૂજી] મેદા

સોજકું વિં [સરં સોજી] સારા લક્ષણક,

મજતાવડા સ્વભાવક

સોજી વિં [પ્રા સુજ્ઞ (સં શુષ્) ઉપરથી;

સરં હિં. સોજા] સારં, ઉત્તમ (ર) સ્વચ્છ

સોલે પું [જુઓ સૂજકું] લોહીનો જમાવ

યઈ ચામડી ઉપસી આવવી તે (-આવવો,

ઊતરવો, ચડવો, બેસવો)

સોટી સીં ['સટ' સ્વં ? સરં હિં સોટા. મ

સોટ] નેતર અથવા ઝાંડની પાતળી લાકડી

(-ચલાવવી, મારવી, લખાવવી) -ટા

પું મોટી જડી સોટી ડંગોરો (-મારવો,

લખાવવો) [-ચલાવવો=માર મારવો (ર)

સત્તા ચલાવવી]

સોડ (સોડ), સીં [સ+પ્રા સ્વટ(સં. ઉદ્+

વૃત્)=પડણુ કેરવણુ] પાસુ, બાજુ (ર)

સીં લાજ કાઢવામા કે સૂતેલું માણસ મો

ઢાકવા કપડું મોઢા પર લે છે તે (૩) સોડવણ.

[-લાલવી=સોડવણ રાખવું -તાણવી,

તાણીને સૂકું=પગથી માથા સુધી ઓઢવું

(ર) નિરાતે સૂવું (૩) આળસુ યઈ પડયા રહેવું

(૪) નિસાઈને સડ (૫) મરી જવું -માં

ભરાવું=ને પડળે-આશયે જવું] ૦વણુ

નં ઓઢવાના વસ્ત્ર કે રત્નઈ વગેરે સાથે નીચે

રખાવું સુવાળુ વસ્ત્ર

સોડ (ડ') પું, સીં [સોડવ ઉપરથી] વાસ

(ર) બો ૦(-ર)મ સીં [પ્રા સોરમ (સ

સોરમ)] વાસ, પરિમળ; ગદ્ય

સોડકું (ડ') સંકિં સૂકવું (ર) અંકિં

ગદાકું, સોડકું. ગદ્ય હોવી કે આવવી

સોડણુ (સો) સીં જુઓ સોડવણ (સુ)

સોડા પું [ફા] એક ખાર ઓઢાટર નં

સોડાનું થીણું [વાસ આવવી

સોડાણુ (ડ') અંકિં [જુઓ સોડ] સોડકું;

સોડિયું (સો) નં [જુઓ સોડ સીં] સીએ

પહેરેલા લૂગડાનો ડાબી બાજુનો માથાથી

કમર સુધીનો ખૂલનો ભાગ (-વાળકું)

સોડે (સોડ) અં [જુઓ સોડ સીં] પડળે,

નજક (ર) પ્રમાણે, રીતે

સોડો (સો) પું જુઓ 'સોડ ઓ' ૨ અર્થ

[-તાણવો] (ર) મદદગાર

સોણુ પું, સીં [મં સુણિ=હાથીને બોસવાનું

અકુંશ કાયર, ખીલી

સોણું નં [દિ સોવણ] સ્વપ્ન -ણું નં

સોણુ (લાલિત્યવાચક)

સોત(-તું) (સો) અં [સં. સહિત] મુધા

સોતકંક વિં [સં] ઉત્કંઠાવાળું (ર) અં

ઉત્કંઠા સાથે, ઉત્કંઠાપૂર્વક

સોતસાહ અં [સં] ઉત્સાહપૂર્વક

સોથો પું ડૂંચો (વીંખાઈ, ચૂંધાઈ ચયેલો)

સોદર પું [સં] સહોદર, સગા ભાઈ

સોદાખર પું [ફા] મોટો વેપારી; કીમતી

માલનો વેપારી

સોદાજ(-ગી)રી સીં [ફા] મોટી કિમતના

માલનો વેપાર, મોટો વેપાર ૨) સોઢાગરપણું
સોદું (સો) વિં [ફા. સૌદા; સરં હિં.
સૌદા, મ' સોદા] હુચું; વ્યલિચારી (૨)
ઠગ ધૂત - દાઈ સ્ત્રી

સોદો (સો) પું [તુર્કી] વેચવાનો ધવો,
વેપાર (૨) [લા] ખરીદી કે તે કરવાનો સ કેત
કે વાચકો (૩) વેપારી સાહસ. [-પાકવો =
સોઢામા સફળ થવું, ખરોખર સોદો થવો (૨)
વાચકો પૂરો થવો, તેનો સમય થવો]

સોધરી સ્ત્રી (સુ + ધરાવ ?) તૃપ્તિ; સંતોષ
સોનકાર પું [સોનુ + કાર] + સોની
સોનચંપો પું [સોનુ + ચંપો] પીળો ચંપો
સોનક વિં [સોનુ પરથી] સોનેરી
સોનાગેરું પું [સોનુ + ગેર] એક ભતની
લાલ માટી [ખેળ્યુ હોય તે પાણી
સોનાપાણી નં [સોનુ + પાણી] જેમાં સોનુ
સોનામહોર સ્ત્રી સોનાનો સિક્કો. [-જેરું =
અત્યંત કીમતી - હિતકર કે સુંદર]

સોનામુખી સ્ત્રી એક રચક વનસ્પતિ
સોનાર પું [પ્રા સુનાર, સં. સુવર્ણકાર સરં
હિં, મ.] સોની. ંષ્ટ્ર સ્ત્રી સોનીની સ્ત્રી
સોની, ંમહાજન પું [સોનુ પરથી] સોના-
રૂપાના ઘાટ બહવાનું કામ કરનાર

સોડું નં [પ્રા સોણ (સં. સુવર્ણ)] સુતું,
પીળા રંગની એક કીમતી ધાતુ [સોનાનાં
નળિયાં કરવાં = ખૂબ કમાવ; બહુ મનવાન
થવું સોનાની ખારથી લીંપવું = ઘણું જ
સુશોભિત કરવું સોનાની તક, પળ = ફરી
ફરી ન આવે તેવી સારી તક, અમૂલ્ય
અવસર સોનાની ભંકા લૂંટાવી
= ઘણી કીમતી વસ્તુનું ગૂચ થવું કે લૂંટાવ
સોનાને ધૂવરે રમવું, પારણે ઝૂલવું =
ગર્ભશ્રીમંતાઈમા ઊછરતું સોનાનો
કોળિયો = મોઢામા મોઢો ખોરાક સોનાનો
વરસાદ વરસવો = પુરુષ કમાણી થવી.
સોનાનો મૂરજ ઊગવો = ખૂબ સુખ ને
આબાહીનો સમય આવવો સોનેરી દાંત
પસવા = મનની મોજ માણવી (૨) વનાડ્ય
હોવું]

સોનેરી વિં [સોનુ પરથી] સે ના જેવા પીળા
રંગનું (૨) સોનાનું (૩) સોનાનો ટોળ ચડાવેલું
(૪) [લા] ઉત્તમ, ધ્યાનમા ધેવા જેવું (નિયમ,
કાયદો ઇત્ત). [-કેણું = એક સારી ભતનું કેણું.
-ટોળી = ઢગાબાજીનાં કામો ચાલાકીથી
કરતી બદમાશોની ટોળી]

સોનેરો પું [સોનુ પરથી] સોનાનો સિક્કો.
[-કે રૂપેયો = એક બાળમત.]

સોનેટ નં [ફ્ર.] અગ્રેલ કાવ્યનો એક પ્રકાર
સોપટ અં [સરં શેપટ] સીધેસીધું, પાથરું
સોપપત્તિક વિં [સ] ઉપપત્તિ - પ્રમાણપુત્ર
સોપાધિ, ંક વિં [સ] ઉપાધિવાળું
સોપાન નં [સ] સીકી, ઘર (૨) પગથિયું
સોપારા પું [અ સિપારદ] અધ્યાસ
[-અણવા, ગણી જવા = નાસી જવું.]

સોપારી સ્ત્રી, નં [સરં હિં, મ સુવારી]
મુખવાસમા વપરાતું એક ફળ ફેફળ
સોપો પું [પ્રા. સુપ્ (સં સ્વપ્) ઉપરથી]
રાત્રીના પહેલા પહેરમાં પ્રાણીઓ નિદ્રાવશ
થતાં વળેલા જંપ કે શાંતિ [શ્રાસકો
સે ફ સ્ત્રી [સં શોક] સોભે (૨) બચેનો
સોફવા પું [સ શોક + વા] શરીર ફૂલી
ભય તેવો વાયુનો રોગ

સોફા પું [ફ્ર.] ગાડીવાળી ખુરશીઘાટની એક
બેઠક (એકથી વધુ બેસે એવી)

સોખત (સો) સ્ત્રી [અ. સુહવત, સરં હિં.
સોહવત, મ] સાચ, મૈત્રી; સંજ. [સોખતે
ચહવું = સંગ કરવો] -તી પું સાધી મિત્ર
સોભ નં [સં જુમ] સૌભાગ્યનું ગીત (વરકન્યા
પરણી લીકયા પછી ગવાતું)

સૌભાગ પું જુઓ સૌભાગ્ય (૨) સુવાસણનું
ચિહ્ન. સૌહાગ (સુ) [-ઉત્તરવવો,
દેવદાવવો = વિધવાએ] ચોરલો વગેરે
કઠાવી નાખવા. -રખવાં = વૈધવ્ય હોવા
છતાં હેવાતણના ચિહ્ન કાયમ રાખવા]
ંપાંચમ સ્ત્રી સૌભાગ્ય પંચમી. ંવંતી
વિં સૌભાગ્યવંતી

સૌભાગવટું નં [સ સૌભાગ્યવંત ?] ખારસાખ
ઉપરનું આડું લાકડું

સોભાનઅલ્લા, ૦૬ [અ સુવહાનલાઈ] લલા
 લમળાન ૧' જેવો એક આશ્ચર્યના ઉદ્ગાર
 સોમ પુઠ [સં] સોમવલ્લી, તેનો રસ (૨)
 ચંદ્રમા (૩) સોમવાર (૪) પુઠ સંગીતમા
 એક અલગાર [-નાલા=સોમયાગમાં
 પૂર્ણહુતિનુ સ્નાન કરવું (૨) 'જૂદ્યા, નિરાત
 થઈ' એવા અર્થનો ઉદ્ગાર]. ૦પ્રદોષ
 સોમવારે એક ટંક ખાવાનું વ્રત ૦પાન
 નં સોમરસ પીવા તે. ૦ચક્ષ, ૦યાગ પુઠ
 જેમા સોમરસ પીવામાં આવતો તેવો એક
 ચક્ષ ૦રસ પુઠ સોમવલ્લીનો માલક રસ.
 ૦વલી વિન્દા સોમવારે આવતી(અમાસ)
 [-અમાસ ને શુક્રવાર=તદન અશક્ય
 વાત] ૦વદની વિન્દા ચંદ્રવદની, ૦વલ્લી,
 ૦વેલી સાં વેલકાળમા પ્રસિદ્ધ એક લતા,
 જેના પાનના રસનો યજ્ઞોમા ઉપયોગ થતો
 ૦વાર પુઠ (સં.) અઠવાડિયાનો એક દિવસ.
 ૦વારિયું નં (ચ) કાશ્મીરગણ (સોમવારે
 સામાન્યપણે થતું હોવાથી). ૦વારું વિઠ
 સોમવારનું, સોમવારે આવતું કે ચક્ર થતું
 સોમલ પુઠ, નં [અ સમ્મુલ્કાર] એક ઉપધાતુ
 કે પથ્થર, એક અત્યંત ઝેરી પદાર્થ ૦ખાર
 પુઠ ઘેળો સોમલ, શંખિયો સોમલ
 સોમવલી. સોમવલ્લી, સોમવાર, -રિયું,
 -ર સોમવેલી જુઓ 'સોમ'મા
 સોમેશ્વર પુઠ [સં] (સ) એક પ્રસિદ્ધ શિવલિંગ
 સોય (સો) સ્ત્રી [પ્રા સૂઈ (સં સૂચી)]
 સીવવાનું નાકવાળું, પાંતણું અણીદાર સાધન
 સોય સં [સ સ+અવ] (પ.) તે
 સોયણી સ્ત્રી [સોહરું ઉપરથી] મોચીનું
 ઓળર (ચામડું સાફ કરવા માટેનું)
 સોય(-હિ)ણી સ્ત્રી [સરં હિં સોહિની (પ્રા
 સોહિ, સ જોમિનું)] એક રાગિણી
 સોયાખીન સ્ત્રી [હ] એ નામની કળી કે દાણો
 (વટાણા જેવો) [સોય, સોયો
 સોયો (સો) પુઠ [જુઓ સોય સ્ત્રી] મોટી
 સોરટી સ્ત્રી [હ સોર્ટિશન] ઘણા જાણીતી રકમ
 ભેગી કરી અમુક હિરસો નાખી બાકીનામાંથી
 ચિહ્ન નાખી જેનું નામ આવે તેને નિયત

ઇનામ આપવું તે; 'લોટરી'
 સોરઠ પુઠ [પ્રા સોરટ (સં સૌરાષ્ટ્ર)] (સ)
 કાઠિયાવાડનો એક ભાગ, સારાનું (૨) એક
 રાગ -ઠિયાણી સ્ત્રી સોરઠી સ્ત્રી -ઠિયા
 પુઠ સોરઠમા થતો એક ભતનો ઘોડો -ઠી
 વિઠ સોરઠ દેશનું, ને લગતું -ઠો પુઠ એક છંદ
 સોરણ (સો) સ્ત્રી; નં [સોરણ ઉપરથી]
 વિયોગથી થતું મૂંઝવણ સોરણું તે
 સોરમ સ્ત્રી જુઓ સોડમ [ચિત પડવું
 સોરવણું સંકિં [સુ + રમણું?] ગમતું, ગોઠવું;
 સોરણું (સો) સંકિં [સં જુરું] કિરકી કે
 આણુ છોલી કે ખાખાપૂ પી કાઢી સાદ કરવું
 (૨) [લા] ખૂમ પૈસા પલાવવા (૩) લાડવું
 સોરણું (સો) અંકિં વિયોગથી ઝૂરકું
 સોરંમ વિઠ + જુઓ સુગ
 સોરંગી સ્ત્રી [સુ + રંગ] એક વનરપતિ (જેનો
 લાલરમખનેછે) ૦લાલ પુઠ ૦કલક પુરુષ
 સોરલ સ્ત્રી [પ્રા (સં મોરલ)] + સોરલ
 સોરાટણું (સો) સંકિં [સોરણું પરથી] સોર
 સોર કરવું, ખૂમ છેલવું (૨) [લા] ખૂમ લાડવું
 સોરામણ (સો) જુઓ સોરલ
 સોરાવટ (સો) સ્ત્રી [સોરણું ઉપરથી] સોસ
 સોરાસોર સ્ત્રી [સોરણું ઉપરથી] છેલાછેલ્લ;
 સોરસોરા (૨) [ફા શોર પરથી] શેરબદાર
 (૩) [૧] શેવાશેધ
 સોરી સ્ત્રી [જુઓ સોરવણું] સોરવણું-ગમવું
 તે (૨) કરસણના સાઠાને સુકાવા ઊભા
 મૂકવા તે [-વળવી=નિરાત અનુભવની]
 સોર અં [પ્રા સોર (સં. સોર) ઉપરથી]
 લગીમાં, સુધીમા
 સોશિસિટર પુઠ [હિં] અસીલો સાથે સખવ
 રાખતો એક ધારાશાસ્ત્રી [તરંગ વક્ત્રો
 સોલો પુઠ [હ] પતાની એક રમત (૨) [લા]
 સોલજર પુઠ [હિં] સૈનિક (૨) ગોરો સૈનિક
 સોલ્લાસ વિઠ [સં] ઉલ્લાસવાળું (૨) અં
 ઉલ્લાસ સાથે, ઉલ્લાસપૂર્વક
 સોલડા(-રા)વણું સંકિં 'સોલું', 'સોલાવું'નું
 પ્રેરક [ખાનદાપૂર્વક
 સો વસા, અં [સો + વસો] લગતગ નક્કી,

સોવાટ પું સોવાવું તે

સોવાવું અંકિં [પ્રા. સોહ (સં શોધય)]

અહી તહી કાંઈ મારવાં; મુકેલીમાથી
જટવા આમ તેમ બેકામ જેમ ટાડવું (૨)

‘સોવ’નું કર્મલ્લિ

સોવા(-હા)સણ(-ણી) સ્ત્રી[પ્રા સોવાસિળી
(સં સુવાસિની)] સૌભાગ્યવતી [મહળ]

સોવિયેટ નં[ઈ] ગ્રામપંચાયત જેવું સ્વસત્તાક

સોવું સંકિં [પ્રા સોહ (સં શોધય)] સ્પષ્ટમા
નાખી આમ તેમ ફેરવીને ઝાટકવું

સોમણ નં + જુઓ સુવર્ણ ૦કાર પું સોની

સોસ પું [પ્રા. (સં શોષ)] અતિશય તરસ;

ગળે પડતી સૂક (૨) [લા] તીવ્ર ધરજા (૩)

ફિકર; ચિંતા. [-પડવો = અત્યંત તરસ

લાગવી મળું સુકાવું] ૦ના સ્ત્રી સોસ

સોસવાવું અંકિં [‘સોસવું’ પરથી] રસવું

સુકાર્થ જવું (૨) શરીર સુત્રાવું (ચિતાથી)

સોસવું અંકિં [પ્રા સોસ (સં શુષ, શોષય)]

સહન કરવું (૨) સંકિં શોષવું ચૂસી લેવું

સોસણું વિં ભુલકણ, વીસરભોળું (૨) સૂત્ર;

સંભાળ વિતાવું. -ખાઈ સ્ત્રી બેકામપણું

સોસાયટી સ્ત્રી [ઈ] મહળી (૨) સમાજ (૩)

ભેગા મળી બાહેલા મકાનોના નવો વસવાટ;

‘હાઉસિંગ સોસાયટી’ [કર્મલ્લિ]

સોસાવું અંકિં જુઓ સોસવાવું (૨) ‘સોસવું’

સોહવું અંકિં [પ્રા સોહ (સં શુમ્)] શોભવું;

સોહાવું. -ણી સ્ત્રી + શોભા

સોહું શં પ્રં [સં] ‘તે (બ્રહ્મ) હું હું’ એવું

એક મહાવાક્ય

સોહા સ્ત્રી [પ્રા. (સં શોમા)] (૫) શોભા

૦મ વિં (૫) સોહાગી, શોભાતું

સોહામ પું [પ્રા. સોહમ (સં સૌમાય)]

હેવાતન (૨) રૂઢુ ભાગ્ય (૩) હેવાતનનું કોઈ પણ

ચિહ્ન (જેમ કે ચૂંટી, ચોટલો, ચાલો ઇં)

(૪) વિં જુઓ ‘સોહા’મા [-ઉતરાવવો,

લેવરાવવો = હેવાતનના ચિહ્ન કઢાવી

નાખવા -રાખવો = (વધવા થયા જતાં

સૌભાગ્યવતીના ચિહ્ન કાચમ રાખવા.] ૦જુ

વિં સ્ત્રી સૌભાગ્યવતી

સોહાગી વિં [જુઓ સુહાગ] સુશોભિત (૨)

સારા ભાગ્યવાળું, સુખી (૩) આનંદી

સોહામણું સોહાવવું + વિં [જુઓ સોહાવું;

સરં મ. સુહાવના, ઠિં સોહાવના] સુશોભિત

સોહાવવું સંકિં ‘સોહ(-હા)વું’નું પ્રેરક

સોહાવું અંકિં જુઓ સોહવું [સોહાગણ

સોહાસણ(-ણી) સ્ત્રી [જુઓ સોવાસણ]

સોહિણી(-ની) સ્ત્રી [જુઓ સોયણી] એક

રાગિણી (૨) + સ્વરૂપની સ્ત્રી

સોહોર પું [જુઓ શોર] + ઘોષાટ, શોરખકોર

સોહ વિં [જુઓ સોહવું] + સુદર; સોહવું

સોહવું વિં [‘સોહવું’ ઉપરથી] સોહામણું

(૨) સહેલું (૩) સુખદાયક (૪) નં મન-

ગમતી શુભારથેષ્ટા કે રમત. -લો પું

ભલકો રેફ (૨) આનંદનો ઉછાળો, ઉત્સવ

(૩) સૌભાગ્યનું અભિમાન

સોળ વિં [પ્રા સોલસ (સં ઘોડશત્ર)] ‘૧૬’.

[—મી ઘડી જની = ગબરાઈ જવું, આદત

આવી પડવી —નાશ ને એકરતી = બરાબર;

સાચુ; ન્યાયપુર:સર સોળશ ને મક્કવારે

= કદી જ નહી. સોળે કળા = પૂરેપૂરું, પૂર્ણ

(ચંદ્રની ૧૬ કળા ઉપરથી) સોળે શશુગર

સજી ને = પૂરેપૂરો ઠાઠ કરીને (સોળ શણગાર

છે તે ઉપરથી) સોળે સંસ્કાર થઈ ચૂક્યા

= બધા સુખદુ:ખ વીતી ચૂક્યા (સંસ્કાર

સોળ છે તે ઉપરથી) ‘સોળે સોઠકી કાચી

હોવી = બધું જ કરવાનું બાકી હોવું સોળે

સોપારો ભણવા = બધી રીતે હોશિયાર

થવું (સોળ અધ્યાય ઉપરથી) સોળેસોળ

આતી = બેઠમ્બે તેવું; બરાબર.] ૦ફકી(-ટી)

સ્ત્રી સોળે ફકીથી રમાતી એક બાજી

૦પેજ વિં [+ ઈં. પેજ = પૃષ્ઠ] (છાપવામાં)

સોળ પૃષ્ઠ થાય એવા કંઠુ ૦ભત્તુ નં

[પ્રા મત્તર્જ (સં. મક્તકમ્)] સોળ ટંક

ઉપવાસનું વ્રત (જૈન)

સોળ (સો) પું, -ણું નં [જુઓ સજી]

(સોટી વગેરેના) મારનો શરીર પર પડતો

આકા [-ઊઠવા, પડવા, સોળાં ઊઠવાં =

જુઓ ‘સજી’મા.]

સોળું વિં [પ્રા. સોહ (સ શોધવું) ઉપરથી;
સરં મ. સોવણ] ઘોઘને અલગ રાખેલું
(૨) નં [સરં મ. સોવેલું] અખોટિયુ (૩)
મરનાડ [સોળામાં હોયું = અખોટિયુ પહેર્યું
હોયું કાઢને ન અડાય તેવી શુદ્ધ રિતિમાં
હોયું.] [લાખો વળો

સોળેયો પું [‘સોળ’ વિં ઉપરથી] સોળ કૂટનો
સોં (સોં) સ્ત્રીં [સ સજ્ઞા] ભાન, શુદ્ધિ (૨)
સમજણ; અઠલ (૩) રફું; તેજ

સોંગ (સો પું [જુઓ સ્વાગ] નાટકમાનો
વેરા. કૃત્રિમ દેખાવ (૨) દોગ [-ધરવો,
લેવો = વેરા લેવો]

સૌંધ, બારી (સોં) સ્ત્રીં, -ધારત (-ય)
સ્ત્રીં, નં [જુઓ સોધું] સસ્તાપણ, છત

સોધું (સોં) વિં [તં સ્વર્ણક] ઓઝા ભાવનું;
સરવ [-મેંધુ થયું = માન મારગું]

સોંડણ (સોં) સંકિં [‘હાસણ’ના વ્યત્પત્તિ ?]
આપણ (૨) ગરજ હોય ત્યારે ઇચ્છા ન હોય
તોપણ આપણું [(૨) સાહેબું, જણ

સોંડણું (સોં) અંકિં જુઓ સૂઢવ તૈયાર થવું
સોંધો (સોં) પું [પ્રા સોંધવિજ (સ
સૌંગત્વિક)] એક સુગંધીદાર પદાર્થ

સોંપણુ સોં સ્ત્રીં [‘સોંપણું’ ઉપરથી] સુપરત;
ભાળવણી, સોંપેલું તે

સોંપરત (સોં) સ્ત્રીં જુઓ સુપરત

સોંપણું (સોં) સંકિં [તં સમર્પે, સરં મ.
સોપણે, હિં. સૌંપના] કાઢના કબાલમાં
સાચવવા આપણું, ભાળવણું

સોંફ (સોં) સ્ત્રીં [સરં હિં સોંફ (સં.
જાનપુણા, પ્રા સમ+પુષ્કા)] વરિયાળી

સોંસરણું સોંસરું (સોં) વિં (૨) અં
[તં સર કં સુ-સ?] આરપાર. [-નીકળણું,
પડણુ-સોસર જણ (૨) ન પચણું.]

સૌ વિં [અપ સડ, પ્રા. સવ્વ (સં સર્વ)] સઘળું;
સર્વ સહુ (૨) અં પણ, સુધ્યા; વળી ઉડાં
તુ સૌ (હો) આવશે

સૌંદર્ય નં [સં] સુન્નતા, સહેલાઈ [મુદ્દતા
સૌંકુમાર્ય નં [સં] સુકુમારતા; નાજુકતા;
સૌંખ્ય નં [સં] સુખ, આરોગ્ય

સૌમત(-તિક) પું [સં.] સુન્નતા-યુદ્ધનો અનુયાયી
સૌજન્ય નં [સં] સુજનતા, બલ ઇ

સૌત્રામણ પું એક કેરી પીણુ (૨) [સ
સૌત્રામણી] એક યજ્ઞ

સૌદામ-મિની સ્ત્રીં [સં.] વીરળી
સૌદાયક વિં કન્યાને સગા તરફથી ભેટ તરીકે
અપાવી (વસ્તુ) (૨) નં લગ્નની ભેટ

સૌભાગ્ય નં [સં] સાત ભાગ્ય (૨) સુખ;
આનંદ, કલ્યાણ (૩) સમ્પત્તિ (૪)

સૌંધ્ય (૫) સૌંદર્ય (૬) લ્યોતિપત્રા એક
યોગ ંચિહન નં સૌભાગ્યવસ્તુ મૂલ્યવાન
સ્ત્રીના આભૂષણ (ચાંદો, કેશ વગેરે) ૦૬૦૫

નં હળદર, કડુ અક્ષત વગેરે માગલિક
વસ્તુઓ ૦૫ ચમી સ્ત્રીં નિકં સુદિ પાચમ.
૦૪ (-વાંતી વિં સ્ત્રીં સવવા, સુવસિની.
૦૪૪ (૦૪) વિં સૌભાગ્ય વધારનાં

સૌપ્રામ નં [સં] સગાઈ કે પ્રેમનો સંબંધ

સૌમનસ્ય નં [સં] પ્રસન્નતા [લક્ષ્મણ

સૌમિત્ર (-ત્રિ) પું [સં] સુમિત્રાનો પુત્ર-

સૌમ્ય વિં [સં] સશીલ, શાન (૨) મનોહર સુંદર

સૌર વિં [સં] સૂર્ય સંબંધી ૦માસ પું એક

રાશિમા જેટલો કાળ સૂર્ય રહે તેટલો કાળ.

૦૪૫ નં એક મેવસંક્રાંતિથી માંડીને ૧૨

રાશિ દ્રોને પાછા મેવ રાશિમા આવતા

સૂર્યને જેટલો કાળ લય તેટલો કાળ

સૌરભ નં [સં] સુગંધ

સૌરાષ્ટ્ર પું. નં [સં] (સં) સૌરાષ્ટ્ર દેશ

-૦૬૧ વિં સૌરાષ્ટ્રવુ (૨) પું તાનો વતની

(૩) સ્ત્રીં ઉત્તર ગુજરાતની ભૂમી પ્રાકૃત કાપા

સૌવણું વિં [સં] સુવર્ણનું; સોનરી

સૌવીર પું [સં] (સં) સિંધુ નદીની આસ-

પાસનો એક પ્રાચીન દેશ

સૌવીરી સ્ત્રીં [સં] મધ્યમ ગ્રામની એક મૂર્છાના

સૌશીલ્ય નં [સં] સુશીલતા, સદ્ગતિ

સૌષ્ઠવ નં [સં] ઉત્કૃષ્ટપણું (૨) સુદનતા (૩)

ચપળતા, લાલચ ંપ્રિય વિં સૌષ્ઠવ જેને

પ્રિય છે તેવું

સૌહાર્દ (-ર્ધ) નં [સં] સહૃદતા, મિત્રતા

સૌંદર્ય નં [સં] સુદરતા

સ્કંદ પુ. [સં.] (સ) કાર્તિકેય
 સ્કંધ પુ. [મ.] ખભો (૨) લાળી (૩) થડ (૪)
 સૈન્યનો વ્યૂઠ (૫) સમુદાય (૬) વિભાગ,
 પ્રકરણ
 સ્કાઉટ પુ. [ર.] મુખ્યત્વે છોકરાઓની તાલીમ
 માટે રચાયેલા, એ નામના એક સંઘનું માણસ
 સ્ક્રૂલ ઝીં [ર.] શાળા, નિશાળ
 સ્ક્રોલરશિપ સ્ત્રીં [ર.] શિષ્યવૃત્તિ
 સ્કૂ પુ. [ર.] પેચવાળો ખીલો
 સ્પાલન નં. [સં.] ભૂલ; ચૂક (૨) સન્માર્ગથી
 ચ્યૂત થવું તે (૩) ટપકવું, ઝરવું કે પડવું તે
 (૪) ડોકર (૫) તોતડાવું તે, ઝરીકાંડ વિ.
 વારંવાર સ્પાલન કર્યા કરનાર
 સ્પાલિત વિ. [સં.] સ્પાલન પામેલું [ચૂકો
 સ્ટવ પુ. [ર.] ધાસતેલથી બળતો એક જાતનો
 સ્ટક પુ. [ર.] કોઈ કાર્યાલય કે કચેરીમાં
 કામ કરતા બધા સેવકોનો સમૂહ
 સ્ટાપ (૦) પુ. બુઓ સ્ટેપ. [-પર લાખી
 આપવું = કાનૂની ચેકસાઈફ જવાબદારીથી
 લખાણ કરવું પાડું લખી આપવું.]
 સ્ટીમર સ્ત્રીં [ર.] આખોટ [જાણનાર
 સ્ટેનોગ્રાફર પુ. [ર.] લઘુલિપિમાં લખી
 સ્ટેન્ડ પુ. [ર.] (વાહનોનો) થોભો; ઊભા
 રહેવાની જગા (૨) મૂકવાની ઘોડી-ઘોડો ધ.
 સ્ટેન્ડલ પેપર પુ. [ર.] જેના પર કાપાવાળી
 લોખંડી કલમથી લખીને, ઉપર શાહી ચોપડી
 ધણી નકલો કાઢી શકાય તેવો એક કાગળ
 સ્ટેમ્પ પુ. [ર.] સિક્કો કે તેની છાપ (૨)
 (ખતકસ્તવેજીની) ટિકિટ કે એનો સરકારી
 કાગળ (૩) [લા.] ખત, હાવા વગેરે અંગે
 આપવો પડતો સરકારી વેરો કે તેનો ખર્ચ;
 હાલ કેટલો સ્ટેમ્પ આપવો પડ્યો?
 સ્ટેશન નં. [ર.] વ્યાગગાડીને ચોક્કસ
 મથક (૨) કોઈ મથક, જેમ કે પોલીસ સ્ટેશન.
 ંસાસ્તર પું. સ્ટેશનનો વડો અમલદાર
 સ્ટેશનરી સ્ત્રીં [ર.] વેખનસાહિત્ય, લખવાના
 કામને માટે જરૂરી બધી સાધન-સામગ્રી
 સ્ટોઇક વિ. (૨) પું. [ર.] ઝીનો નામે એક ગ્રીક
 તત્ત્વજ્ઞાનીની ફિલસૂફીન લગતું કે તેને માનનારું

સ્ટોક પું. વેપાર વણજની વસ્તુ કે માલનો
 જથ્થો. [-લેવો = સ્ટોક હિસાબે બરોબર છે
 કે નહિ તે તપાસવું.] (સા ધં ની)
 સ્ટોલ પુ., સ્ત્રીં [ર.] કુકાન (સ્ટેશન પર છાપા
 સ્તન નં. [સં.] થાન; ધાઈ. ંપાન નં. ધાવું
 ને -નં. ધય વિ. (૨) નં. [સં.] ધાવણું
 (બાળક) -નં. નં. [સં.] દૂધ [અધ્યાય
 સ્તબક પુ. [સં.] ફલનો ગુચ્છો (૨) પરિચ્છેદ;
 સ્તબ્ધ વિ. [સં.] આશ્ચર્યચકિત, દિડમૂક (૨)
 જડ; નિશ્ચેષ્ટ
 સ્તર પુ. [સં.] થર
 સ્તવ પુ., ંન નં. [સં.] સ્તુતિ. ંનીય વિ.
 સ્તુત્ય; સ્તબ્ધ ંડું સં. કિં. [સં. સ્તુ]
 સ્તુતિ કરવી -ંય વિ. સ્તુતિ કરવા યોગ્ય
 સ્તંબ પું. [સં.] મૂંઝવણ; ઝૂંડ
 સ્તંભ પું. [સં.] થાંભલો, ટેકો (૨) જડતા,
 નિશ્ચેષ્ટતા (૩) પ્રતિબંધ, રોકાવટ, નિયમન
 (૪) કાવ્યના અષ્ટભાવમાંનો એક. ંન નં.
 ચોલાવડું, અટકાવડું કે રોકવું તે (૨)
 સહારો; ટેકો (૩) જડ કે નિશ્ચેષ્ટ કરી દેવું
 તે (મત્ર કે પ્રયોગથી) ંડું અંકિં
 [સં. સ્તમ્] ચોલવું. -ખિત વિ. [સં.] ચોલાવેલું
 (૨) ટેકવેલું (૩) સ્તબ્ધ
 સ્તાન નં. [પ્રા.] 'સ્થાન' એ અર્થમાં નામને
 લાગે છે. હિંદાં હિંદુસ્તાન
 સ્તુતિ સ્ત્રીં [સં.] ગુણગાન, તારીફ. વખાણ
 (૨) દેવદેવીની સ્તુતિ-પ્રાર્થના. ંપાઈ પું.
 સ્તુતિ માવી તે ંપાઈક પું. ભાઈ; ચારણ.
 ંપાત્ર વિ. પ્રશંસા કરવા યોગ્ય
 સ્તુત્ય વિ. [સં.] સ્તુતિપાત્ર, વખાણવા જેવું
 સ્તુત્યર્થવાદ પું. [સં.] (વ્યા.) મૂળવાદમાં
 વધારો કરી વિશેષ કહેવું તે
 સ્તૂપ પુ. [સં.] રાશિ; ઢગલો (૨) ધુમ્મટ
 જેવું બાંધકામ (થુદ્ધના અવશેષો ઉપર)
 સ્તેન પુ. [સં.] ચોર
 સ્તેય નં. [સં.] ચોરી
 સ્તોતા પુ. [સં.] સ્તુતિ કરનાર
 સ્તોત્ર નં. [સં.] કોઈ પણ દેવની છંદોબદ્ધ સ્તુતિ
 સ્તોત્ર પું. [સં.] સ્તુતિ; સ્તવન (૨) યજ્ઞ (૩) સમૂહ

રત્યાન નં [સ] રત્યાનના, જડપણ (૨) (યોગમાં)

પ્રમાદ, ઈદ્રિયોની જડતા કે અશક્તિ

સ્ત્રિયારાજ નં જુઓ ત્રિયારાજ

સ્ત્રિયાળ (-ણ) વિં સ્ત્રી જેવા સ્વભાવનું,

પોયું અને વેવણ (૨) સ્ત્રીવેણ

સ્ત્રી સ્ત્રીં [સ] જૈરી (૨) પત્ની. [-કરવી

=પરણવું; નાતર કરવું -માં આવવું,

-વેશમાં આવવું = ઋતુમાં આવવું;

ઉમ્મર લાયક થવું] ઠંડેસર નં

ફલનો માદા ખીજવાળો રેસો. ઠંડેણવણી

સ્ત્રીં સ્ત્રીઓની ઠેણવણી. ઠંડરિત (-ત્ર)

નં સ્ત્રીની ચતુરાઈ ઝગન નં બાઈ

માણસ, જૈર ઠંડતિ સ્ત્રીં આખો સ્ત્રીવર્ગ.

ઠંડિત વિં નારજિત, જૈરીને વશ, જૈરીના

કંઠામાં રહેનાર ઠંડ નં ઠંડાક્ષિણુય નં

સ્ત્રી તરફ માનહારી વર્તણૂક, 'શિવરી

ઠંડ નં સ્ત્રીની પોતાની જ માલકીનું

ધન. ઠંડર્મ પું સ્ત્રીનો ધર્મ - તેના ખાસ

ગુણલક્ષણ વગેરે કે કર્તવ્યાદિ (૨) રત્નેદર્શન

ઠંપાત્ર નં કયા નાટ્ય વગેરેનું નારીપાત્ર.

ઠંપુરપસંબંધ પું સ્ત્રી અને પુરુષ વચ્ચે

સંસર્ગ, સબંધ ઇં વ્યવહાર. ઠંબલુમાન

નં સ્ત્રીઓ પ્રત્યેનું આદરમાન, સ્ત્રીલાક્ષણ્ય.

ઠંબુદ્ધિ સ્ત્રીં સ્ત્રીની બુદ્ધિ (૨) સ્ત્રીની

સજાહ. ઠંચિંમ નં નારી જાતિ (-યા).

ઠંચિક્ષક પું, સ્ત્રીં શિક્ષિકા, ઠંચિક્ષણ નં

સ્ત્રીકેળવણી ઠંચકાવ પું સ્ત્રીને સ્વભાવ

ઠંચનાતંત્ર્ય નં સ્ત્રીઓની સ્વતંત્રતા ઠંહઠ

સ્ત્રીં સ્ત્રીની હઠ (૨) [લા.] બારે, જૂથરી

હઠ. ઠંહત્યા સ્ત્રીં સ્ત્રીની હત્યા કે તેને

માર્યાનું પાપ

ઠંજેણ વિં [સ] સ્ત્રી જેવું (૨) ખીકણ અને

વેવણ, નામર્દ (૩) નં સ્ત્રીત્વ (૪) નામર્દાઈ.

ઠંતઃ સ્ત્રીં, ઠંપણું નં

-સ્થ અં [સ.] 'રહેનારું, રહેણું' એ અર્થમાં

સમાસને અંતે ઉદાં કંડસ્થ, માર્ગસ્થ

સ્થગિત વિં [સ] થળી ગયેણું, રોકાયેણું (૨)

રોષી દીવેણું; ખસેડાય કે વપરાય નહીં તેમ

ઠરાવેણું - કંચેણું

સ્થપતિ પું [સ] શિલ્પી; સ્થાપત્ય જાણનાર

સ્થલ (-ળ) નં [સ.] જગા, સ્થાન (૨) જમીન

ઠયર વિં જમીન ઉપર ફરનારું કે રહેનારું

ઠદેવતા પું ધંવં; સ્ત્રીં અમુક સ્થળની

પાલક દેવી કે દેવ ઠપદ્ર નં બિલાડીનો

ટોપ (૧) ઠમાર્ગ પું જમીન પર થઈને જતો

માર્ગ. ઠવાચક વિં સ્થળનો ખોલ કરનાર

(વ્યા) ઠવિદ્યા સ્ત્રીં ભૂગોળવિદ્યાનો સ્થળો

વિષેની વિગતવાર માહિતીનો લાગ, 'ટોપો-

ગ્રાફી' -લા (-ળા) તર નં [તર] અન્ય

સ્થળ (૨) ઠમખડો, સ્થળની ફેરબદલી.

-ટી (-ળી) સ્ત્રીં [સ] જગા, પ્રદેશ

સ્થવિકા સ્ત્રીં [સ] યેલી

સ્થવિર વિં [સ] વૃદ્ધ (૨) પું ડોસો (૩)

દરા વર્ષ ભૂનો બૌદ્ધ સાધુ. -રા સ્ત્રીં ડોસી

સ્થળ, ઠયર, ઠદેવતા, ઠમાર્ગ, ઠવાચક,

ઠવિદ્યા, -ળાંતર, -ળી જુઓ 'સ્થલ' મા

સ્થરિલ નં [સ] યજ્ઞ માટે તૈયાર કરેલી

જમીન (૨) ઓટલી

સ્થાણુ વિં [સ.] સ્થિર, અચલ (૨) પું

હળાપાખડા વિનાનું થક, ઠૂઠું (૩) [સ]

મહાદેવ ઠખનનન્યાય પું વ્યાખ્યાનો રોપીને

તેને તપાસી લેવા હલાવી જુઓ છે તેમ,

વસ્તુ ક્યાં પછી તેને તપાસી લેવી તે

સ્થાન નં [સ] જગા, ઠંડણું, સ્થળ (૨)

રહેઠાણ (૩) પદ. પદવી. ઠંડ નં સ્થાન,

રહેઠણ (૨) ખેડ, આસન (૩) પદવી, દરબજો.

ઠંડવાસી પું (૨) વિ - જૈનેનો એક સંપ્રદાય,

તેનું કે તેને લગતું ઠંજાટ વિં પોતાના

સ્થાનથી છાટ થયેણું (૨) પદબ્રહ્મ, હોદા ઉપરવી

કાઠી મૂકેણું (૨) ગાવામાં તણે સમજમાં ન

પહોચી શકનાર -નાંતર નં [તર] જરૂર

જુઓ સ્થલાતર

સ્થાનિક વિં [સ] અમુક મર્યાદિત સ્થાનનું,

કે તેને લગતું ઠંચરનાજ (-ચ) નં સુવચી

જેવા જાહેર જામે સ્થાનિક લોકો ચલાવે તેવી

વ્યવસ્થા. 'લેકલ મેન્ડ-ગવર્નમેન્ટ'

'સ્થાપક વિં (૨) પું [સ] સ્થાપન કરનાર

સ્થાપત્ય નં [સ.] સ્થપતિનું કામ કે વિગત,

શિષ્યસાસ્ત્ર (૨) ઈમારત; આધકામ
સ્થાપન નં, -ના સ્ત્રી [સ.] સ્થાપનું-
સ્થાપિત કરવું તે
સ્થાપનું સંકિં [સં સ્થાપય] પ્રતિષ્ઠા કરવી;
નિર્માણ કરવું (૨) જગા પર મુકરર કરવું
(૩) પ્રમાણપૂર્વક સાધિત કરવું
સ્થાપિત વિં [સં] સ્થાપેલું
સ્થાય પું [સં] આધાર, પાત્ર (૨) સામર્થ્ય
(૩) સ્થાન; મુકામ (૪) રાગનો એક અવયવ
(સંગીત). ૦૬ જની સ્ત્રી સ્થાયનું લંબન
કરતો આલાપ
સ્થાયી વિં [સ] ઘણી વાર ટકે તેવું; ટકાઈ
(૨) સ્થિર, -ચિત્ત નં સ્થાયીપણું ૦૭ાવ
પું જે ભાવો ચિત્તમા સરકારણે હમેશાં
વર્તમાન હોય છે અને વિલાપ આઠિથી
અભિવ્યક્ત થઈ રસગણને પામે છે તે
(રતિ, હાસ્ય, શોક, ક્રોધ, ઉત્સાહ, ભય,
નિંદા, વિરમય અને નિર્વેદ) [કા શા.].
૦૮ સમિતિ સ્ત્રી કોઈ મહાનના સામાન્ય બધા
કામે કરતી રહેનારી નાની તેની કાયમી
સમિતિ, 'રેટિન્ડિંગ કમિટી'
સ્થાલી સ્ત્રી [સં] યાળી; કથરોટ; ખૂમચો.
૦૯ પુષ્કાન્ત્યાય પું વાસણમાંથી એક
ચોખ્ખો દાણો દબાવી ભેઈને બધા ચોખ્ખા
ચડ્યા છે કે કાચા છે તે નક્કી કરવામા
આવે છે તેમ, વરતુનો એક અંશ ભણી
સમગ્રની કલ્પના કરવી તે (ન્યા)
સ્થાવર વિં [સ] અચલ, સ્થિર (૨) ખસી
શકે નહિ તેવું (જંગમ)થી ઊલટું (૩) પું
પર્વત. ૦૧૦ સ્ત્રી
સ્થિત વિં [સં] રહેલું, નિવાસી (૨) અચલ;
સ્થિર ૦૧૧ વિં [સ] જેની પ્રુદ્ધિ સ્થિર
છે એવું; જ્ઞાની
સ્થિતિ સ્ત્રી [સં] એક સ્થાન કે અવસ્થામા
સ્થિર રહેવું તે (૨) નિવાસ (૩) અવસ્થા, દશા
(૪) પદ, દરજ્જો (૫) મર્યાદા. ૦૧૨ વિં
'ગ્રેન્ડરેટિવ' ૦૧૩ સ્ત્રી નં 'રેટિન્ડિંગ'
(ગા.). ૦૧૪ પક વિં અસહ્ય સ્થિતિને
વળગી રહેનાર (૨) રબર પેડે, વાળીએ તો

વળે પણ છોડી દઈએ કે તરત પોતાની મૂળ
સ્થિતિએ આવ્યું ભય તેવું. ૦૧૫ પકતા
સ્ત્રી, ૦૧૬ પકતવ નં
સ્થિતંતર નં [સં] ખીજ-નવી સ્થિતિ
સ્થિર વિં [સં] હાલત ચાલત ન હોય તેવું
(૨) ટક, અટલ (૩) સ્થાયી, નિય (૪) નિશ્ચિત.
૦૧૭ સ્ત્રી ૦૧૮ વિં સ્થિર ચિત્તવાળું
૦૧૯ વિં સ્થિતપ્રજ્ઞ. ૦૨૦ વિં જેનું
વીચ અચલિત છે એવું, પ્રહારી
સ્થૂણ (-ળ) વિં [સં] જડું; મોટું (૨) મૂર્ખ;
જડ (૩) સૂક્ષ્મ નહિ તેવું; સામાન્ય ઇદ્રિયો
તેમ જ પ્રુદ્ધિથી ગ્રહણ કરી શકાય તેવું. [-દષ્ટિ
= ઉપર ઉપરની તપાસ, નજર, વિચાર]
૦૨૧ સ્ત્રી ૦૨૨ પું પચમૂર્તાત્મક સરીર
સ્થૈર્ય નં [સ] સ્થિરતા
સ્નાત વિં [સં] નાહવું (૨) અભ્યાસ પૂરો
કરીને આવેલું હોઈ સમાવર્તન સરકાર કર્યો
હોય તેવું (૩) પું તેવા આક્રમી
સ્નાતક પું [સં] જુઓ સ્નાત (૨) વિદ્યાપીઠની
પદવીવાળો; ગ્રેજ્યુએટ
સ્નાન નં [સં] નાહવું તે, નાવણ (૨) મરણ
નિમિત્તે નાહવું તે; સનાન [-આવવું, લાગવું =
સગાના મરણ નિમિત્તે નાહવાનું થવું. -કરવું
= નાહવું (૨) [લા] મરેલું ગણવું; સખધ
તોડી નાખવો. -માંદવું = કાણ માંદવી]
૦૨૩ નં નાહવાની ઓરડી
સ્નાયુ પું [સં] માસના તટ, જેનાથી અવયવો
હલાવી કરી શકાય છે. ૦૨૪ નં બધાયેલા
મૂજબૂત સ્નાયુઓવાળું [૦૨૫ સ્ત્રી
સ્નિગ્ધ વિં [સં] લીસું કામળ (૨) ચીંચુ.
સ્નુપા સ્ત્રી [સં] દીકરાની વહુ
સ્નેહ પું [સં] પ્રેમ; પ્રીતિ, વહાલ (૨)
ચીકલો પકાર્ય, તેલ. ૦૨૬ નં એક
ખાલના સ્નેહથી ખેચાઈને કરેલું લગ્ન
૦૨૭ સ્નેહ નં સ્નેહીઓનો મેળાવડો;
'સોશિયલ ગ્રેન્ડરિંગ'. ૦૨૮ સ્ત્રી પ્રેમની
હત્યા; પ્રેમનો ભગ કર્યાનો દોષ -હાકપંજુ
નં [+માર્કર્ણ] સ્નેહનું આકર્ષણ -હાધીન
વિં [+મધીન] સ્નેહને વશ, સ્નેહાકિત

-હાળ વિં હતાળ, સ્નેહવાળું. -હાંકિત વિં [+વક્તિ] સ્નેહી, સ્નેહથી શોભા પામેલું; પત્રમા અંતે પ્રાય: લખાય છે) -હી વિં સ્નેહવાળું પ્રેમી (૨) પું [મિત્ર પ્રિયજન સ્પર્શવું અંકિં [સં. સ્પર્શ] સ્પર્શ કરવી સ્પર્શ સ્ત્રીં [સં] સરસાર્થ હરીદાર્થ (૨) ધર્ષા, દ્રેષ ંસ્પર્શ સ્ત્રીં હરીદાર્થ, ચડસાચડસી સ્પર્શાળુ વિં ચડસીલુ (૨) અદેખુ, દ્રેષોલું -સ્પર્શ પું [સં] સ્પર્શવું-અડવું તે (૨) સંસર્ગ (૩) સ્પર્શોન્દ્રિયથી થતુ જ્ઞાન (૪) [લા] લવ, લેશ (૫) અસર (સ સર્ગ કે સ્પર્શની) ંક પું 'દેન્-ન્ટ' (ગ) ંકાલ(-ળ) પું ગ્રહણ શરૂ થાય તે વખત ંકોણુ પું 'ઇન્ડ્રિન્ક એન્ગલ' (ગ) ંજન્ય વિં સ્પર્શથી થતુ ંજવા સ્ત્રીં જુઓ સ પર્ક-જવા ંતા સ્ત્રીં સ્પર્શ હોવો તે, અસર કે સ સર્ગ ંન નં સ્પર્શ, સ્પર્શવું તે, ંખિ દુ નં 'પોન્ટ ઓફ કોન્ટેક્ટ' (ગ). ંમણિ નં પારસમણિ સ્પર્શવું સંકિં [સં સ્પર્શ] અડવું, સ્પર્શ કરવો સ્પર્શોન્દ્રિય જન પું [સં] (વ્યા.) ક થી મ પર્થના રપ વ્યજન; તે વ્યજનમાંનો ફરેક સ્પર્શસ્પર્શ પું [સં.], -ર્શ સ્ત્રીં આલકછેટ સ્પર્શોન્દ્રિય સ્ત્રીં [સં] ત્વર્ગિદ્રિય, ચામડી સ્પર્ષ વિં [સં.] સહેલાઈથી દેખી કે સમજ શકાય તેવું, ખુલ્લું; સ્ફુટ ંતા સ્ત્રીં. ંવજ્ઞા પું ખરખોલો, ચોખ્ખોચોખ્ખું કહી દેનારો -ધીકરણુ નં [સં.] સ્પર્ષ કંવુ તે; ખુલાસો -ટોક્ષિ સ્ત્રીં [+વક્તિ] સાફ-સ્પર્ષ કહેવું તે [પલકારો, સ્પર્દ પું, ંન નં [સં] ચડકો, સ્ફુરણ, કંપ, સ્પર્શિટ પું [ઈ] ઘર (૨) બાળવાનો ઘર સ્પર્શ્ય વિં [સં] અડવા યોગ્ય સ્પર્ષ વિં [સં] સ્પર્શયેલુ (૨) [વ્યા] સ્પર્શ-વ્યજનને અંગેનો (વાણીનો પ્રયત્ન) સ્પર્ષણીય વિં [સં.] સ્પર્ષ કરવા યોગ્ય સ્પર્ષ સ્ત્રીં [સં.] ધરજા; ઘણા (૨) ઘરકાર, પત્રવા સ્પેનિશ સ્ત્રીં [ઈ] સ્પેન દેશની ભાષા

સ્પેશિયલ વિં [ઈ] ખાસ (૨) પું ખાસ બનાવેલી ચાનો પ્યાલો (૩) સ્ત્રીં ખાસ દોડાવાતી આગગાડી સ્પ્રિંગ સ્ત્રીં [ઈ] સ્થિતિસ્થાપકતાવાળી પોલાદી કમાન કે વાળાનુ ગોળ ચૂછણુ સ્ફટિક પું [સં] એક જાતનો સફેદ ક્રીમતી પથ્થર કે તત્ત્વ ંમણિ પું એક મણિ સ્ફટિક વિં [સં.] સ્ફટિકવું (૨) પું સ્ફટિક સ્ફુટ વિં [સં] ઊધડેલું, વિકસિત (૨) સ્પષ્ટ, ઉઘાડુ ંતા સ્ત્રીં -ટિલ વિં [સં.] ખીલેલું; ઊધડેલું (૨) ખુલ્લું થયેલું [સ્ફૂર્તિ સ્ફુરણુ નં, -ણુ સ્ત્રીં [સં] સ્ફુરવું તે (૨) સ્ફુરવું અંકિં [સં] સ્ફુર] કંપવું ફરેકવું (૨) એકાએક દેખાવું કે સૂઝવું (જેમ કે, ચળકાટ, વિચાર) (૩) અકુર ફૂટેલો સ્ફુરાયમાન વિં [જુઓ સ્ફુરવું] સ્ફૂરવું, ફૂર્તિલું સ્ફુરિત વિં [સં.] સ્ફુરેલું સ્ફુલ્લ મ પું [સં] તણખો સ્ફૂર્તિ(-ર્તિ) સ્ત્રીં [સં] જગૃતિ, તેજ, ચ ચળાઈ (૨) સ્ફુરણ ંદાથી વિં સ્ફૂર્તિ આપે એવું સ્ફેટ પું [સં] (ઉપરનુ આવરણ તોડીને) જોરથી ફૂટવું તે (૨) ખુલાસો, ચોખ્ખો નિવેડો (૩) ફેલ્લો સોલો (૪) વર્ણ સાલળતાવેત મનમા ઊઠતો વિચાર-શબ્દાર્થનો બોધ (વ્યા) ંન નં ફેડવું તે (૨) પ્રગટ કરવું તે (૩) શબ્દ; અવાજ સ્ફેરણુ નં [સં] સ્ફુરણ [સં] શિવ સ્મર પું [સં] (સ.) કામદેવ ંહર પું સ્મરણુ નં [સં] યાદ, સ્મૃતિ (૨) વારંવાર યાદ કરવું તે ંચિહ્ન નં સ્મારન યાદ આવે તે માટેનું ચિહ્ન ંતિચિ પું મહાન પુરુષવતુ સ્મરણ કરવાની તિથિ, જયંતી ંપોથી સ્ત્રીં નોધપોથી ંદક્ષિ સ્ત્રીં યાદદાર; યાદશક્તિ. -ણુ સ્ત્રીં સ્મરણ; સ્મૃતિ -ણિકા સ્ત્રીં (યાદ રાખવાનું ટપકાવી લેવા માટેની) નોધપોથી, 'નોટ બુક' -ણી સ્ત્રીં જપ કરવાની માળા સ્મરણીય વિં [સં] યાદ કરવા યોગ્ય સ્મરવું સંકિં [સં] સ્મૃ] યાદ કરવું; સમરવું

સ્મશાન, ઠમ્ભિ(-મી), ઔરંગ્ય જુઓ
'સ્મશાન'મા

સ્મારક વિં [સ] યાદ કરાવનાર (૨) નં
સંભારણ; યાદગીરી કે તે અર્થે કરેલું કાર્ય,
ધર્માત વગેરે ઠમ્ભિત્તિ આં સ્મારકરૂપ
અવશેષની લક્ષિત

સ્માર્ત(-ર્ત) વિં [સ.] સ્મૃતિ સખધી (૨)
સ્મૃત પ્રમાણે સર્વ કર્મો કરનાર (૩)
સ્મૃતિશાસ્ત્રનું નાણનાર (૪) પું સ્મૃતિનો
પંડિત કે તેને અનુસરનાર,

સ્મિત નં [સ] મદ હાસ્ય

સ્મૃતિ સ્મીં [મ] સ્મરણ; યાદ (૨) હિંદુઓનાં
ધર્મશાસ્ત્રમાનુસરેક (જેમ કે અનુસ્મૃતિ) (૩)
[બૌદ્ધ] વિવેક ને નમૃતિ. ઠકાર પું સ્મૃતિ
સ્મતાર ઠચિત્ર નં અનુસ્મરણાલેખન;
'મેમરી કોષંગ' ઠદોષ પું સ્મરણનો દોષ.
ઠભિત્ર વિં સ્મૃતિની આજ્ઞાથી ઊલટું;
અધર્મ્ય. ઠશ્રય પું સ્મૃતિનો ભ્રમ, યાદ-
શક્તિનો નાશ. ઠમાન વિં અપ્રમાદી ને
વિવેકયુક્ત [બૌદ્ધ] [(૩) વહેતું તે

સ્મંદન પું [સ.] લક્ષણનો સ્મ (૨) નં ટપકવું તે
સ્પાદાદ નં [સ] અનેકાતવાદ, દરેક વસ્તુને
એકથી વધારે બાજુ હોય અને બધી તે તે
દષ્ટિએ ખરી હોય તેવા (જેન દર્શનનો) વાદ
-દી વિં (૨) પું સ્પાદાદનું કે તેમા માનનાર

સ્પૂત વિં [સ] સીવેલું ભેડી દીવેલું, ભેડાયેલું
સ્પંધરા વિં સ્મીં [સ.] માળા ધારણ કરનારી
(૨) પું એક છદ

સ્પિન્ધી પું [સ] એક છદ

સ્પજ સ્મીં [સ] માળા, ફૂલો હાર

સ્પજી નં [સ] સવડ તે

સ્પજું અં કિં [સ] સુ. ઝરવું; નીતરવું

સ્પજા પું [સ] અનાવનાર; સ્પનાર (૨) ફૂલિયાનો
સપ; ધર્મ્ય - ઠટ્ટી સ્મીં [સ.] સપાનું સ્મીં

સ્પસ્ત વિં [સ] ઊતરી, ખસી કે પડી ગયેલું

સ્પાવ પું [સ] ઝૂવું ઝૂવું કે ટપવડ તે (૨)

ઠહી જવું કે ધસાર્ધ જવું તે; તેમ નીકળેલી કે

વહી જતી વસ્તુ [જેવું સાધન; સુવ

સુચ સ્મીં [સ.] થી હોખવાનું લાકડાનું કડછી

સ્તુવ(-વા) પું [સ.] ચાટવો, શરવો (યજ્ઞનો)

સ્તોત પું [સ] ઝરો, ઝરણ (૨) પ્રવાહ

ઠસ્વતી, ઠસ્વિની સ્મીં [સ.] નદી

સ્ત્રીપર પું [સ] એક ભતના ભેડા (૨)

રેલવેના પાટા નીચે નંખાતો લાકડાનો પાટડો

સ્ત્રોટ સ્મીં [સ.] પથ્થરપાટી

સ્વ સં [સ.] પોતાનું; પોતાકું ઠકર્મ નં

પોતાનું કર્મ. ઠકરિપત વિં પોતે કલ્પેલું

કે માનેલું ઠકાર્ય નં પોતાનું કાર્ય. ઠકીય

વિં પોતાનું (૨) પોતાના કુટુંબનું ઠકીયા

સ્મીં પોતાની સ્ત્રી (નાથિકાના બે પ્રકારમાનો

એક. બીજી પરકીયા) ઠગત વિં ભતને જ

લાગુ પડતું, મનમા કહેલું (૨) અં પોતાની

સાથે જ, મનમા (બોલાતું હોય તેમ)

સ્વસ્થ વિં [સ.] શોખનું; સાદ ઠતા સ્મીં

સ્વસ્થંદ પું [સ.] પોતાની જ મદળ પ્રમાણે

વર્તવું તે ઠતા, -દિતા સ્મીં. -દી વિં

સ્વસ્થ કરનાર; સ્વસ્થાચારી

સ્વજન પું; નં [સ.] સગ, સખધી

સ્વભતિ સ્ત્રી [સ] પોતાની ભતિ કે વગ. -તીય

વિં પોતાની જ ભતિ કે વર્ગનું -તીયતા સ્મીં

સ્વતઃ અં [સ] આપોઆપ, પોતાની મેળે;

બીભની મદદ વિના. ઠપ્રમાણ, ઠસિદ્ધ વિં

ભતે જ પ્રમાણરૂપ-આપોઆપ સિદ્ધ હોય એવું

(જેને બીભ પ્રમાણની જરૂર નથી) ઠસિદ્ધત્ત,

ઠસિદ્ધિ સ્મીં સ્વતઃ-સિદ્ધ હોવું તે

સ્વતઃ વિં [સ.] સ્વામીન; કંઈના તાબામા

નહિ તેવું. [-પુસ્તક=પોતાની અક્લથી

લખેલું પુસ્તક (૨) એક ખાસ વિષય ઉપર

લખાયેલું અલાયકું પુસ્તક] ઠતા સ્મીં,

ઠપણું નં

સ્વત્વ નં [સ] પોતાપણું; સ્વમાન (૨) પોતાની

વિશિષ્ટતા (૩) પોતાનું હોવાનો ભાવ, માલિકી

સ્વદેશ પું [સ.] પોતાનો દેશ; જન્મભૂમિ

-શાભિમાન નં [+ અભિમાન] સ્વદેશનું

અભિમાન-ગૌરવ સાનવું તે -શાભિમાની

વિં સ્વદેશાભિમાનવાળું. -શી વિં પોતાના

દેશનું (૨) નં દેશભાઈ (૩) સ્વદેશની લાવના

(૪) સ્વદેશનો માલ વાપરવાની વૃત્તિ

—શી ધર્મ પું સ્વદેશીનો ધર્મ; પોતાની પડોશની પરિસ્થિતિની સેવા કરવા આરક્ત જગતની સેવા યાચ છે એવી ભાવના

સ્વધર્મ પું [સં.] પોતાનો કે પોતાના સ્વભાવ કે વર્ણશ્રમ પ્રમાણેનો ધર્મ. —શી વિં પોતાના ધર્મનું (૨) પું પોતાના ધર્મનું માણસ

સ્વધા અં [સં] પિતૃઓને બલિ આપતાં કરાતો હિરૂગાર (૨) સ્ત્રીં પિતૃઓનો બલિ, ઠકાર પું સ્વબાનો ઉચ્ચાર

સ્વધામ નં [સં] પોતાનું વતન (૨) સ્વર્ગ. [-જગત, પહોંચવું = ગુજરી જવું]

સ્વન પું [સં] અવાજ

સ્વનિર્માણ નં [સં.] જાતે જ કરેલું નિર્માણ (૨) જાતે જ કરેલી નિમણૂક

સ્વપક્ષ પું [સં.] પોતાનો પક્ષ —ક્ષી વિં પોતાના પક્ષનું (૨) પું પોતાના પક્ષનો માણસ

સ્વપરભાવ સ્ત્રીં [સં] પોતે અને બીજા એવી જુદાઈની લાગણી

સ્વપર્યાપ્તિ વિં [સં] પોતામા જ સમાપ્ત થવું; સંકુચિત, પોતા પૂરતું મર્યાદિત. —મ્ત્રિ સ્ત્રીં [સં.] સ્વપર્યાપ્તિ હોવું તે

સ્વપ્રમ નં [મ] ઈધર્માં ભાસતો દેખાવ, સમજું ઠંદશન નં સ્વપ્રમ દેખાવું તે. ઠંદશી વિં સ્વપ્રમાં જોયા કરનાર, કલ્પિત સૃષ્ટિમા વિહરનાર ઠંદાપ પું સ્વપ્રમાં થતો વીર્યપાત ઠંદાપ પું સ્વપ્રમ જોનાર, ભવિષ્યની કલ્પના કરનાર ઠંદાપ અં સ્વપ્રમની પેઠે; ક્ષણિક ઠંદીક્ષ વિં સ્વપ્રમાં સેવ્યા કરનાર. ઠંદુષ્ટિ સ્ત્રીં સ્વપ્રમા દેખાતી સૃષ્ટિ; કલ્પિત સૃષ્ટિ. ત્રિથ્યા સૃષ્ટિ. —માવસ્થા સ્ત્રીં [+ અવસ્થા] સ્વપ્રમની અવસ્થા, ચિત્તની ત્રણ (ભગવત, સ્વપ્રમ, સુધુષ્માની એક અવસ્થા (૨) [લા] સ્વપ્રમોષ. —મ્ત્રાંતર નં [+ અતર] + સ્વપ્રમશા. —મ્ત્રું નં સપત્ત; સ્વપ્રમ સ્વપ્રમકાશ વિં [સં] પોતાના તેજ કે જ્ઞાનથી પ્રકાશનાર [સ્વમાન સ્વમાન નં [સં] સ્વત્વનું જ્ઞાન—અસ્થિતા, સ્વભાવ પું [સં] કુદરતથી જ મળેલો ગુણ (૨) પ્રકૃતિ, તાસીર (૩) દેવ, આદત.

જો—૭૫

[-પરવે = પ્રકૃતિ બનવી; ખાસ ગુણ યદ્ય જવો (૨) દેવ પડવી.] ૦૦૪(૦૦૫) વિં સ્વાભાવિક. ઠંદિક્ષ વિં સહજ; કુદરતી. —વોક્ત્રિ સ્ત્રીં [+ વક્ત્રિ] જેમા કાઈ વસ્તુના સ્વભાવનું યથાવત વર્ણન કર્યું હોય તેવો અલગર (કા રા.)

સ્વભાષા સ્ત્રીં [સં] પોતાની ભાષા, માતૃભાષા. ઠંદ્રેમ પું, ઠંદ્રિમાન નં [+ અમિમાન] સ્વભાષા માટે પ્રેમ કે તેનું અભિમાન; તે માટેની માનભરી લાગણી ઠંદ્રેમી, ઠંદ્રિમાની વિં સ્વભાષાભિમાનવાળું

સ્વભૂમિ(-મી) સ્ત્રીં [મ] જન્મભૂમિ; સ્વદેશ સ્વમાન નં [સં] પોતાનું માન, પોતાની ઇજ્જત સ્વયં અં [સં] પોતાની મેળે, આપોઆપ ઠંદ્રુતિ સ્ત્રીં સ્વયં—જાતે જાણત હોવું કે થવું તે. ઠંદ્રત વિં પોતાની મેળે જ અર્પિત થયેલું (૨) પું ઇત્તક લેનાર માતૃપિતાને ઇત્તક લેવાવા માટે પોતાની મેળે જ અર્પિત થયેલો પુત્ર. ઠંપાક પું જાતે—હાથે નાંધવું તે ઠંપાકી વિં સ્વયં પાક કરી લેનાર. ઠંપૂર્ણ વિં ખીલના આધારની અપેક્ષા ન રાખનાર ઠંપ્રકાશ વિં પોતાના તેજથી જ પ્રકાશિત. ઠંપૂ વિં પોતાની મેળે જ ઉત્પન્ન થયેલું (૨) પું (સ) શ્રદ્ધા (૩) ધર્મીર ઠંવર પું કન્યાએ પોતે વર પસંદ કરવો તે (૨) તે માટેનો સમારલ ઠંવિકાસ પું પોતાની મેળે—મહારની પ્રેરણા વિના થતો વિકાસ. ઠંશિક્ષક પું પોતાની મેળે શીખનાર (૨) પોતાની મેળે પોતાના શિક્ષક થવાય એવું પુસ્તક ઠંશિક્ષિકા સ્ત્રીં જુઓ સ્વયંશિક્ષક ૨. ઠંશિક્ષણ નં પોતે પોતાને શિક્ષણ આપવું તે ઠંસત્તાક વિં ખીલને આધારે નહિ, પોતે પોતા યકી જ સત્તાવાળું; 'સેવરેન'. ઠંસિદ્ધ વિં ખીજ સિદ્ધિની જરૂર વિનાનું—આપોઆપ સિદ્ધ ઠંસુધારક વિં આપમેળે સુધરી શકે એવું. ઠંસેવક પું પોતાની મેળે સેવા કરવા તૈયાર થયેલો માણસ, 'લેલ ટિયર' ઠંસેવા સ્ત્રીં પોતાની હોશથી કરાતી સેવા. ઠંસેવકા સ્ત્રીં સ્ત્રી—

સ્વયંસેવક. ૦સ્કૃતિ'(-તિ') સ્ત્રીં સ્વાભાવિક
સ્કુરણ, પોતાની મેળે જ થયેલી સ્કુરણ
સ્વર પું [સ.] અવાજ, સૂર; ધ્વનિ
(૨) [વ્યા.] જેનો પૂર્ણ ઉચ્ચાર કોઈની
મદદ વિના થઈ શકે તેવો વણ (૩)
સંગીતના સાત સૂરમાનો ફરેક (સા, રે,
ગ, મ, પ, ધ, નિ). ૦આમ પું સંગીતનું
સ્વરસમૂહ ૦આહુક પું સંગીતમા એક
અલકાર ૦ચિહ્ન નં સ્વરસજ્ઞા. ૦જ્ઞાન
નં, ૦પરીક્ષા સ્ત્રીં સંગીતના સ્વરોની
ઝોળખ. ૦અક્ષિત સ્ત્રીં અમુક શબ્દોમા ર
કે લૂના ઉચ્ચારણમા કરાતો વવારાનો સ્વરનો
ઉચ્ચાર. ૦અંજ પું રાગ ખેસી જવો તે
(૨) અષ્ટભાવમાનો એક (કા શા). ૦ભાર
પું (ઉચ્ચારણમા) સ્વર ઉપર દેવાતો ભાર.
૦મંડલ(-ળ) નં સ્વરોનો સમૂહ. ૦મેળ
પું (વાદના) સ્વરોનો મેળ (સંગીત)
૦ક્ષિપિ સ્ત્રીં ભુઓ સંગીતલિપિ ૦વાચન
નં સ્વરલિપિ વાચવી તે. ૦વાદ્ય નં સ્વર
પ્રકટ કરી શકેલ વાદ્ય ૦વિરોધ પું સ્વરોની
પરસ્પર વિરોધતા (સંગીત) ૦વ્યત્યય પું
સ્વરોનો વ્યત્યય (વ્યા.) ૦શૂન્ય સ્ત્રીં સ્વરોના
ઠેકાણા વિતાન (સંગીત). ૦ઞ્ચેષ્ટી સ્ત્રીં 'હાર્મે-
નિકલ પ્રોચેશન' (ગ). ૦ઞ્ચેષ્ટી સ્ત્રીં 'હાર્મે-
નિકલ સીરીઝ' (ગ) ૦સંસ્કૃત નં સંગીતના
સાત સ્વરોનો સમૂહ ૦સંક્રમ પું સ્વરોનો
સંક્રમ (સંગીત) ૦સંજ્ઞા સ્ત્રીં સ્વર લખવાનું
ચિહ્ન (૧, ૬, ૧, ૪૦). ૦સંધિ પું સ્ત્રીં
સ્વરોની સંધિ (વ્યા.) ૦સંયોગ પું સ્વરોનો
સંયોગ ૦સંવાદ પું સ્વરોનો પરસ્પર મેળ
ખાવો તે (સંગીત)
સ્વરક્ષણ નં [સ.] પોતાનું રક્ષણ; આત્મરક્ષણ
સ્વરાજ, -જ્ય નં [સ.] પોતાનું સ્વતંત્ર-
પ્રભસત્તાક રાજ્ય (૨) પોતા ઉપર કાબૂ હોવો
તે ૦ક નં નામરિકનો પોતા પર કાબૂ
હોવાને લઈને રાજ્યસંસ્થાની ગરજ ન રહે
એવી સુખવસ્થા, 'દિલેસોફિકલ એનાકી'
સ્વરાભિધાન નં [સ.] સ્વગ્ની પારખ (સંગીત)
સ્વરંત વિં [સ.] અતે સ્વરવાણું

સ્વરંત વિં [સ.] સ્વરયુક્ત (૨) સુરીલુ (૩)
પું સ્વરના ત્રણ વિભાગમાનો એક, જેમા
ઉદાત્ત અને અનુદાત્ત બન્નેનાં લક્ષણ હોય
છે ૦ત્વ નં સ્વરભાર ૦ખંદુ નં 'હાર્મેનિક
પોઇન્ટ' (ગ). ૦સૂચી સ્ત્રીં 'હાર્મેનિક
પોઇન્ટ' (ગ)
સ્વરૂપ નં [સ.] શ્વાટ; આકાર (૨) દેખાવ, વણ
(૩) સુદરતા (૪) લક્ષણ; સ્વભાવ ૦તઃ અં
વસ્તુતઃ, સ્વરૂપની દૃષ્ટિએ ૦વતી વિં સ્ત્રીં
સુંદર (સ્ત્રીં). ૦વાન વિં સુંદર, દેખાવડું
સ્વરૈક્ય નં [સ.] સ્વરોની પરસ્પર એકતા
(સંગીત)
સ્વરોદય પું [સ.] કાળા કે જમણા નાકમાંથી
નીકળતા શ્વાસ ઉપરથી શુભ કે અશુભ ફળ
કહેવાની એક વિધા
સ્વર્મ નં [સ.] દેવોનો લોક [-મર્મ જહું,
સ્વર્ગે જહું = મરી જહું સ્વર્મનો રસ્તો
હેવો = સારી કીર્તિ મૂકી મરી જહું -એ
આંખળ ખાકી હોહું = ખૂન મગરૂરીમા હોહું.
-મા ધબ રોપવી = મોટું પરાક્રમ કરી
થરા મેળવવો.] ૦અતિ સ્ત્રીં સ્વર્ગપ્રાપ્તિ;
સ્વર્ગલોકને પામવું તે. ૦અંગા સ્ત્રીં આકાશ-
ગંગા. ૦લોક પું સ્વર્ગ. ૦વાસ પું સ્વર્ગમા
વાસ (૨) [લા.] મૃત્યુ. ૦વાસી વિં સ્વર્ગમા
વસનાર (૨) [લા.] મૃત, મરેલું (૩) પું
દેવ. ૦સુખ નં સ્વર્ગનું કે સ્વર્ગસમાન
સુખ. ૦ન્ય વિં ભુઓ સ્વર્ગવાસી
સ્વર્ગમા સ્ત્રીં [સ.] આકાશગંગા
સ્વર્ગીય વિં [સ.] સ્વર્ગનું (૨) અલોકિક, દિવ્ય
સ્વર્ણ નં [સ.] સુવર્ણ ૦કાર પું સોની ૦મય
વિં સોનાથી પરિપૂર્ણ, સુવર્ણરૂપ
સ્વર્ણની સ્ત્રીં [સ.] ગંગા નદી
સ્વર્લોક પું [સ.] સ્વર્ગ
સ્વરૂપ વિં [સ.] શેડુ, જિગિત
સ્વરશ વિં [સ.] સ્વાધીન ૦તા સ્ત્રીં સ્વાધીનતા
સ્વચાચક વિં [સ.] (વ્યા.) પોતાનો બોધ
કરવું (સ્વર્નાચ) [આધીન, સ્વાધીન
સ્વસત્તાક વિં [સ.] પોતાની જ સત્તાને
સ્વસંવિત સ્ત્રીં [સ.] આત્મભાન

સ્વસંવેદ્ય વિં [સં] પોતાની મેળે અનુભવી
શકાય એવું

સ્વસા સ્ત્રીં [સં] બહેન

સ્વસાધ્ય વિં [સં] પોતાથી સાધી શકાય એવું

સ્વસિદ્ધ વિં [સં.] સ્વન સિદ્ધ -દ્ધિ સ્ત્રીં
સ્વનસિદ્ધિ

સ્વસ્તિ અં [સ] 'કલ્યાણ' માગ્યો' એવો
આશીર્વાદાત્મક હિસ્સાર. ૦૬ પું. સાધિયો
૦વાચન નં મગળ કાર્યોના આરંભમાં
કરાતો એક ધાર્મિક વિધિ (૨) શુભેચ્છા કે
આશીર્વાદ સહિત આપેલી ફૂલ વગેરેની
મેટ ૦શ્રી શંખ ૦ કાગળ લખતા રાજ્યાના
લખાણ મગલસૂચક પદ -ત્યયન નં
[+અવન] શાંતિ માટેનું એક અનુષ્ઠાન
(લગ્ન, જનોઈ વગેરે પ્રસંગે કરાવું)

સ્વસ્થ વિં [સં] નીરોગી, તંદુરસ્ત (૨) ખસરાટ
કે ઉદ્દેગ વિનાનું, શાંત, સાવધાન ૦તા સ્ત્રીં

સ્વસ્થાન નં [સં] પોતાનું સ્થાન

સ્વહસ્ત પું [સં] પોતાનો હાથ

સ્વહિત નં [સં.] પોતાનું હિત

સ્વાગત નં [સં] આવકાર; સત્કાર. ૦કારી
વિં સ્વાગત કરનાર. ૦પ્રમુખ પું
સ્વાગતસમિતિના પ્રમુખ ૦મંત્રી પું
સ્વાગતસમિતિના મંત્રી. ૦મહળ નં
સ્વાગતકારી મહળ ૦સમિતિ સ્ત્રીં
સ્વાગતનું કામ કરનારી સમિતિ -તા સ્ત્રીં
આવકાર, અભિનંદન (૨) પું એક છંદ
-તાધ્યક્ષ પું [+અધ્યક્ષ] સ્વાગત-પ્રમુખ

સ્વાતંત્ર્ય નં [સં.] સ્વતંત્રતા ૦નિષ્ઠ વિં
સ્વતંત્રતામાં નિષ્ઠાવાળું ૦પ્રિય, ૦પ્રેમી
વિં સ્વાતંત્ર્ય જેને પ્રિય છે તેવું ૦યુદ્ધ
નં સ્વતંત્રતા મેળવવા માટેનું કે તેની રક્ષા
માટેનું યુદ્ધ ૦વાદી પું સ્વાતંત્ર્યમાં માનનાર
સ્વાતિ(-તી) સ્ત્રીં [સં] પંદરમું નક્ષત્ર
૦ખિંદુ, ૦ચુંદ નં સ્વાતિમાં પડતું વરસાદનું
દીપુ (મોતીની માછલીના પેટમાં જઈ જે
મોતી બને એમ કહેવાય છે)

સ્વાત્માનુભવ પું [સં.] પોતાને થયેલો
અનુભવ (૨) પોતાના આત્માને ઓળખવો તે

સ્વાદ પું [સં] રસને દ્રિયથી થતો અનુભવ
(૨) રસ, આનંદ (૩) ચાખવું તે (૪) રસ,
મન (૫) મોહ, શોખ [-કરવો = ચાખવું
(૨) સ્વાદીલું થવું -ચખાડવો = સ્વાદ
કરાવવો (૨) અનુભવ કરાવવો (૩) મારવું
-ચાખવો, ભોવો = ચાખવું, અનુભવ લેવો.
-પ્રવો = સચિત્ર થવું, ગમવું, રસ આવવો
-લેવો = ભુજો સ્વાદ ચાખવો] -દિયણ
વિં સ્ત્રીં, -દિયું વિં -દિય(-ય) વિં
રોચક સ્વાદવાળું -દિય(-ય)તા. -દીણું
વિં સ્વાદુ વસ્તુઓ ખાવાની ટેવવાળું -દુ
વિં સ્વાદિષ્ટ -દે'દ્રિય સ્ત્રીં [+દ્રિય]
છલ [પોતાની ફરજ

સ્વાધિકાર પું [સં.] પોતાનો અધિકાર (૨)
સ્વાધીન વિં [સં] પોતે પોતાને નિયમમાં
રાખનાર (૨) પોતાના કાબૂ કે વશનું (૩)
સ્વતંત્ર [-કરવું = સોપવું] ૦તા સ્ત્રીં
૦પતિકા સ્ત્રીં પતિને સ્વાધીન રાખનારી સ્ત્રી
૦પતિપણું નં પતિ પત્નીને સ્વાધીન હોય તે
સ્વાધ્યાય વિં [સં] વેદ (૨) વેદનો નિયમિત
પાઠ (૩) અધ્યયન

સ્વાનુભવ પું [સં] પોતાનો અનુભવ. ૦રસિક
વિં આત્મલક્ષી, 'સખજેકિટવ' -વી પોતાના
અનુભવનું (૨) સ્વાનુભવરસિક
સ્વાનુભૂતિ સ્ત્રીં [સં] સ્વાનુભવ
સ્વાભાવિક વિં [સં] કુદરતી, અનૃત્તિમ ૦તા
સ્ત્રીં, ૦ત્વ નં

સ્વાભિમાન નં [સં] પોતાને માટેનું અભિમાન,
સ્વામાન. -ની વિં સ્વાભિમાનવાળું

સ્વામ પું (પ.) ભુજો સ્વામી

સ્વામિતા સ્ત્રીં, સ્વામિત્વ નં [સં] ધણી-
પણું, માલિકી ૦વાચક વિં (વ્યા)
સ્વામિત્વનો બોધ કરતો (પ્રત્યય)

સ્વામિની સ્ત્રીં [સં] શેઠાણી, ધણિયાણી
સ્વામી પું [સં] પતિ (૨) માલિક (૩) રાજ
(૪) સાધુસંતને બોલાવતા વપરાતું સંબોધન.
૦દ્રોહ પું પોતાના માલિક કે રાજ પ્રત્યે
બેવફાઈ ૦દ્રોહી વિં (૨) પું સ્વામીદ્રોહ
કરનાર. ૦નારાયણ પું (સં.) એ નામથી

ચાલતા ધાર્મિક સંપ્રદાયના પ્રવર્તક.
 બનારાયણિયો વિં પું સ્વામીનારાયણ
 સંપ્રદાયનો અનુયાયી (જરા તુચ્છકારમાં).
 બનારાયણી વિં સ્વામીનારાયણું, -ને
 લગતુ બનિયા પું પોતાના સ્વામી પ્રત્યે
 વફાદારી [હકૂમત

સ્વાયત્ત વિં [સં] સ્વાધીન. બતા સ્ત્રીં પોતાની
 સ્વાયત્તુ વિં [સં] બ્રહ્મ સંબંધી બ્રહ્મનુ
 (૨) પું સ્વયંબૂ બ્રહ્માના પુત્ર-પ્રથમ મનુ
 સ્વારસ્ય નં [સં.] સ્વાભાવિક રસ કે ઉત્તમતા
 (૨) મર્મ; ખૂબી [સાથે અભેદ
 સ્વારાજ્ય નં [સં] સ્વર્ગનું રાજ્ય (૨) બ્રહ્મ
 સ્વાર્થ પું [સં.] પોતાની મતલબ, પોતાનું હિત
 બ્યામ પું સ્વાર્થનો ત્યાગ; આપભોગ.
 બદિ સ્ત્રીં સ્વાર્થની નજર બપદુ વિં
 સ્વાર્થની બાબતમાં પાકું, ચાલાક, સ્વાર્થસાધુ.
 બપરાયણુ વિં સ્વાર્થનો જ વિચાર કરનાર;
 સ્વાર્થી. બપરાયણુતા સ્ત્રીં. બજુદિ સ્ત્રીં
 સ્વાર્થદષ્ટિ બવૃત્તિ સ્ત્રીં સ્વાર્થની વૃત્તિ.
 બસાચકં, બસાધુ વિં પોતાનો સ્વાર્થ
 સાધનારં. -ધાનુમાન નં [+મનુમાન]
 પોતાને માટે, પંચાવયવ વાક્યના પ્રયોગ
 વિના કરેલું અનુમાન-રિંક વિં સ્વાર્થવાચક.
 -ચીં, -ચીંધું વિં સ્વાર્થવાળું; આપ
 મતલબી; એકલગેદ

સ્વાવલંબન નં [સં.] સ્વામય સ્વાવલંબી
 વિં સ્વાશ્રયી
 સ્વાશ્રય નં [સં] પોતાની પર આધાર રાખવો
 તે થી વિં પોતા પર જ આધાર રાખનાર
 સ્વાસ્થ્ય નં [સં.] સ્વસ્થતા (૨) તંદુરસ્તી
 સ્વાહા સ્ત્રીં [સં.] (સં.) અગ્નિની સ્ત્રી (૨)
 અં અગ્નિમાં આહુતિ આપતાં બોલાતો
 શબ્દ. [-કરણું = ખાઈ જવું. -ધવું = બળી

જવું. પાચમાલ થઈ જવું (૨) ખવાઈ જવું]
 બકાર પું 'સ્વાહા' એમ બોલવું તે બપતિ
 પું (સં.) અગ્નિ [બનાવટી વેશ
 સ્વાંમ પું [સરં હિં. સ્વાંગ, મ. સોંગ] સોમ;
 સ્વાંત નં [સં.] અતઃકરણ
 સ્વાંત(-તી) બુઓ સ્વાતિ. બજુદ નં બુઓ
 સ્વાતિજુદ
 સ્વીકરણુ નં [સં] સ્વીકારવું તે (૨) પચાવીને
 પોતાનું કરવું તે; 'એસિમિલેશન'
 સ્વીકાર પું [સં.] સ્વીકારવું ને. બક વિં
 સ્વીકાર કરનારં [કરવો; કબૂલ કરવું
 સ્વીકારવું સંક્રિં [સં સ્વીકારણુ] અગીકાર
 સ્વીકાર્ય વિં [સં] સ્વીકારવા યોગ્ય
 સ્વીકૃત વિં [સં.] સ્વીકારેલું
 સ્વીકૃતિ સ્ત્રીં [સં.] સ્વીકાર [સ્વક્રીયા
 સ્વીય વિં [સં.] પોતાનું -ચા સ્ત્રીં પોતાની સ્ત્રી,
 સ્વેચ્છા સ્ત્રીં [સં.] પોતાની ઇચ્છા. બચાર પું
 [+આચાર] પોતાની મરણ પ્રમાણે વર્તવું તે.
 બચારિણી વિં સ્ત્રીં, બચારી વિં સ્વેચ્છાચાર
 કરનારં. બસ્વીકાર પું સ્વેચ્છાથી સ્વીકારવું
 તે -ચિછત વિં પોતે ઇચ્છેલું, મનપસંદ
 સ્વેદ પું [સં.] પરસેવો (૨) [કા. શા.] અષ્ટ-
 ભાવમાંનો એક બજ વિં પરસેવામાંથી થયેલું
 (૨) નં સ્વેદજીવ કે જતુ બને નં પરસેવો
 (૨) પરસેવો લાવવો તે (૩) તેવું ઔષધ
 સ્વૈચ્છિક વિં [સં.] સ્વેચ્છા પ્રમાણેનું, મરજિયાત
 સ્વૈર વિં [સં] મરણમાં આવે તેમ વર્તનારં;
 સ્વચ્છદી; નિરકુશ બતા સ્ત્રીં. બવિહાર
 પું મરણ મુજબ વિહરવું તે -રાચાર પું
 [+આચાર] મરણ મુજબનું આચરણ -રિચ્છ
 સ્ત્રીં સ્વચ્છદી-બ્યાલિચારિણી સ્ત્રી
 સ્વોપાનિત વિં [સં.] પોતે જાતે રજેલું-
 મેળવેલું; આપકમાંથી

હ પું [સં.] ચોથો ઊખાસર. ંશ્રુતિ ંશ્રો
જુઓ હકારશ્રુતિ

હક(-ક) પુ [જુઓ હક] હવો; અધિકાર
(૨) દસ્તરી; લાગો (૩) કર્તવ્ય, ફરજ (૪)
સત્ય; ન્યાય (૫) વિં વાળખી; સાચુ;
સત્ય. [-અદા કરવો = ફરજ બાજવવી.
-કરવો = અધિકાર - માલકી હાખવવા.
-ચાલવો = અધિકારનો અમલ થવો. -થવું
= મરણ પામવું -થવો = અધિકાર થવો.
-દબાવવો, મારવો = રીત અનુસાર જે
જેને મળવું જોઈએ તે તેવું પડાવી લેવું
-પહોંચવો = અધિકાર કે હકદારી હોવી.
-મી = તરફભા; પક્ષમા, લાલમા] ંતલકી
સીં [ફા] કાઈનો હક હુઆવોતે, અન્યાય.
ંતાલા પુ [+ જ તજાલા] પરમેશ્વર,
પ્રુકાતાલા. ંદાર વિં હક ધરાવન ર (૨)
વાળખી. ંદારણુ વિં સીં જેનો હક
પહોંચતો હોય એવી (સી) ંદારી સીં
હકદારપણું ંના (ંહ) કે અં વચર કારણે
હકકેકક વિં ખીચોખીચ ચિકાર
હકેતલકી, હકતામા, હકદાર, -રી, હકના
(ંહ) કે જુઓ 'હક'મા
હકમક અં [સરં હિં] અર્થ સમજ્યા વચર;
બકવુ હોય એમ [લવાજમ, દસ્તરી
હકસાઈ સીં [અ. હક્ક + શાહી ફા.] હકવું
હકાર પુ [સં] હ અક્ષર કે તેનો ઉચ્ચાર
(૨) હા પાડવી તે. [-બજુવો = હા કહેવી,
કબૂલક] ંશ્રુતિ સીં હશ્રુતિ; ઉચ્ચારણમા
હકાર સંભળાવો તે -રંત વિં [+ જંત]
અંતે હકારવાણું

હકારવું સંકિં [પ્રા. હકાર, સરં મ. હકારણેં,
હિં. હકારના] હોકારો કે હાકલ કરીને કહેવું
હકારં નં [જુઓ હકારવું] હાક મારીને
બોલાવવું તે, તેડું
હકારો પુ [જુઓ હકારવું] હાક મારીને
બોલાવન રો, નોતરિયો (૨) હોકારો [-કરવો,
મારવો = હોકારો કરીને બોલાવવું]

હકાલવું સંકિં [સરં હકારવું; સરં મ
હકારણેં] હાકી કાઢવું (૨) હાંવુ. ચલાવવું
(૩) હાક મારીને બોલાવવું; હકારવું
હકીકત સીં [અ] ખરો અહેવાલ કે ખીના
(૨) ખરી ખબર કે વાતખી (૩) ખીના,
ખબર (૪) સત્ય. ંદોષ પું હકીકત -
ખીના કે વાતખીને અંગેનો દોષ - તેની ભૂલ
હકીમ પું [અ] યુનાની વૈદ કરનારો;
મુસલમાન વૈદ -મી સીં હકીમપણું.
-મું નં યુનાની વૈદ

હકૂમત સીં [અ. હુકૂમત] સત્તા, અધિકાર
(-ચલાવવી, બોગવવી). -તી વિં
હકૂમત સબધી

હક પું [અ] જુઓ હક
હકક વિં એક [હિંદુ (૨) આહવાન
હકાર પું [પ્રા. (સં) હકાર] 'ચલ' એવો
હગમમ સીં [સરં હિં. હકાવક્કા] એકીટસે;
ટગર ટગર. ંવું અંકિં એકીટસે જોઈ
રહેવું (૨) બચવી કધાઈ જવું

હગ મર ટપર નં ['હિ ગ, મરી, ટોપરાં'
પરથી] કાનામાતરના ઠંગણા વચરવું લેખન
કે તે કરવા જેટલું બજતર

હગવું અંકિં [સ હદ, સરં હિં. હગના,
મ હગણેં] (કા) જુઓ અમલુ

હચમચ સીં જુઓ હચમચાટ ંવું અંકિં
['હચ' (૨૫૦) નો દિર્ઘાવ, સરં હિં. હચના]
હગમગવું, પાયામાથી કે સાધામાથી હાલી
જવું. -આટ પું હચમચાવવું તે -ચાવવું
સંકિં 'હચમચવું' પ્રેરક

હયાકો પું જુઓ હિયાકો

હજ સીં [અ. હજ] ભત્રા (મકાની)

હજમ વિં [અ હજમ, સરં હિં] પચેલું;
જરેલું (૨) [લા.] ઉચાપત કરેલું. -મમત
સીં પાચનક્રિયા, પાચન

હજરત પું [અ.] માલિક, સ્વામી, ઔમાન
(૨) (મુસલમાનોમા) મોટા કે પૂજ્ય માણસને
લગાડાતો માનવાચક શબ્દ (૩) સીં મોટા

માણસોની સલા. [-બરવી=મોઠા માણસોની મંડળી બોલાવવી (૨) એક યોગ-પ્રયોગ કરવા જે વડે મોઠા માણસોની સલા બરેલી બતાવાય છે.]

હબરલઅરવદ પું[મ.] કાબામાનો કાળો પથ્થર હબમ પું[મ. હજામ] વાળંદ [-તું કરવું=હબમનો ધંધો કરવો, માથું મૂડવું(૨) [લા.] ભણ્યાગણ્યા વિના આણકમાઉ ધંધો કરવો.] ઠડી સીં વાળંદણ, હબમની સી (તુચ્ચ-કારમા). ઠત સીં મુકન, વાળ કાપવા કે બોડવા તે (૨) [લા.] નકામી નિરર્થક મહેનત (૩) કડક ટીકા કરવી ઊરડું લઈ નાખવું તે. ૦૫ટી સીં હબમતતુ કામ (તિરસ્કારમા). [-કરવી=નવરા ખેતી રહેવું, નકામા કામ પાછા કાળ બગાડવો.]

હબર વિં[ફા.] '૧૦૦૦.' [-આડાં=પુષ્કળ. -ધંટીનો લોટ ખાવો=ધણા અનુભવ હોવો, ધણી મુસાફરી કરી હોવી. -હાથનો ધણી=પરમેશ્વર.]

હબરી વિં [હબર પરથી] હબરની ઊપજવાળું (૨) હબર ભાગ કે અવયવવાળું (૩) પું એક કૂલકાડ ંગોટો. પું હબરીતુ કૂલ હહ(-હુ) અં [મ. અચાપિ, સરં મ. અજુન] અત્યાર લગી (૨) હવે પણ હહરો પું[અ.] મિનારાઓવાળો સુંદર રોલો (૨) [લા.] મોઠી નામનાનું કામ (કટાક્ષમા) હહુ સીં જુઓ હહ

હબૂર સીં[અ. હુજૂર] 'આપ' અર્થનો હરબારી કે મુસલમાની વિવેકમા વપરાતો હિંદુ (૨) હાબરી, તહેનાત [-બરવી=તહેનાતમા રહેવું.] -રાત વિં મોઠા માણસની કે રાતની તહેનાતમા રહેનાર (અંગરક્ષક) (૨) સીં [સરં મ. હુજાત] હબૂની ખડી કૈા; અગરક્ષક સેના. -રિયો પું તહેનાતમાં રહેનારો નોકર (૨) અંગૂછો; રૂમાલ. -રી પું હબૂરિયો (૨) સીં તહેનાત સેવાચારકરી હટ અં [જુઓ હંકું] દૂર ખસ' એ અર્થનો (છણકા કે તુચ્ચકારનો) હિંદુ (૨) ખટકવું તે હટખટ સીં [હટ+ખટ(ખટકું)] મનમા

હટાથું નં [સં, પ્રા. હટ્ટ] બનરકામ; ખરીદ કામ (૨) ખરીદવા વેચનાનો ધંધો. [-કરકું=ખરીદવાનો કે વેચવાનો ધંધો કરવો (૨) બનરકામ કરવું; ખરીદકામ કરવું]

હટારિયું નં [સં, પ્રા. હટ્ટ ઉપરથી] હાટિયુ હંક પું. સીં[સં.] છં, ખોટો આગ્રહ [-ઉપર આવડું, -પકડવી, -માં આવડું, -લેવી, હટે ચડવું, બારાડું=હંક કરવી.] ંયોમ પું અસત, પ્રાણાયામ વગેરે ક્રિયાઓ દ્વારા સવાતો યોગનો એક પ્રકાર ંવિધા સીં હંયોમની વિધા ંહું ચં કિં [સરં હિં. હનના] હંકરવી -ઠાઅહ પું[+આગ્રહ] હંપૂવંક આગ્રહ. -ઠાણું, -કિયું વિં હંડીલુ નિદી -હીલાઈ સીં હંડીલાપણું. -હીડું વિં હંવાણું, નિદી (૨) હંકે નહિ તેવું; મટે નહિ તેવું [હંડીલો હંનુમાન=હંનુમાન જેવો હંડીલો-આગ્રહી માણસ.] -ઠેઠ સીંઆગ્રહ;આજી -કી વિં હંડીલુ હંકું અંકિં [હિં. હટના; સરં મ. હટળે] ખસવું (૨) પાછા પડવું (૩) જુઓ 'હંક'માં હંકાણું, હંકિયું, હંકીડું, (-લાઈ) હંકેઠં, હંકી જુઓ 'હંક'મા

હંક(-કે) અં [રવં; સરં હંક] જુઓ હંકે હંકવા પું [સં. અલર્ક (હંકાયેલો કૂતરો) +વા (સં. વાત)] કૂનરા, શિયાળવા વગેરેને થતો એક રોગ જેથી તે જેને તેને કરડવા ધાય છે (૨) [લા.] તેના જેવો ગાડો આવેજ. [-થવો, લાગવો=હંકવાનો રોગ થવો, હંકકાયુ થવું (૨) તેના જેવો ગાડો આવેજને વશ વર્તતા થવું. -હાલવો=હારે હંકવા લાગવો] ંયું વિં હંકકાયુ [તે, હંકકું હંકકાઈ સીં [જુઓ હંકકવા] હંકકાયુ હોવું હંકકાયું, -થેલું વિં [જુઓ હંકકવા] જેને હંકકવા થયો હેાય એવું

હંકકું(-યું) નં જુઓ હંકકવા [હંકે થવું તે હંકતખડ સીં [હંક+તખડ] બ્યાત્યાંથી હંકે હંકતાલ સીં [જુઓ હંરતાલ, સરં હિં.] એક ઉપધાતુ [-મારવી લખેલું છેડી નાખવું; રદ કરવું (પહેલા હંકતાલ વડે શાહીનો રંખ

હડાવતા તે ઉપરથી)]

હડતાલ(-ળ) સ્ત્રીં [હડ (સં કટ્ટ=કુકાન)+
તાલ (તાણુ), સરં હિં] કામંધો બધ કરવા
તે (શોક કે વિરોધ બતાવવા.) [-પડવી =
કામંધો બધ થવો.] -લિ(-ળિ)યો પું
હડતાળમાં લગેલો (ર) હડતાળ પડાવવામાં
આગેવાની લેનાર [(કા) હડસેલો
હડદો, ઠેલો પું [‘હડ’ ઉપરથી; સરં મ હડદા]
હડધૂન સ્ત્રીં [હડ+ધુતકારવું] ચારે બાજુથી
હડતગડ થવી તે (ર) વિં ચારે બાજુથી
તિરતકાર પામેલું

હડપ સ્ત્રીં જુઓ અડપ; આગ્રહ (ર) અં
[રવં, સરં હિં, મ] એકદમ ને ત્વરથી,
હડક. [-કરવું, કરી જવું = એકદમ ગળે
ઉતારી દેવું (ર) [લા] અન્યાયી રીતે પડાવવું
-હજમ કરવું -હધને = એકદમ ને ત્વરાથી.]
ઠું સંકિં ગળી જવું, હડપ કરવું

હડક અં જુઓ હડપ. ઠું સંકિં (ચ)
ફેન્ડ પૂટ નાખવું. ફગાવવું (હડકી દેવું)
હડપથી સ્ત્રીં [સિં. ફનુ+સં પટ્ટી; સરં મ
ફગવટી] જ્યાં ફાટી ઊભે છે તે નીચલા
જડખાનો ભાગ

હડપવું સંકિં જુઓ ‘હડપ’માં
હડક(-ફે)ટ સ્ત્રીં જુઓ અડકટ
હડકવું સંકિં જુઓ ‘હડક’માં
હડકે પું [અ બાલુક્તહ = રખડેલ, અભણ્યો]
જડસો; મૂખ (ર) ધખો, હડસેલો (૩) [દે.
હડપ્, સરં મ હડપા, કા. હડપ] ઇચ્છેતરો
હડ(-ર)ખડવું અંકિં [સરં હિં હડવડના]
નાહિંમત થઈ જવું (ર) મકારવું

હડ(-ર)ખડાટ પું [હડખડવું પરથી] ગભરાટ
હડસાકળ સ્ત્રીં [દે હડિ (હડ)+સાકળ]
સ્ત્રીઓના પગનું એક ધરેણું (ર) પું [જુઓ
હડસાકળ] એક ભાગનો વેલો, જેનું દૂધ ને
પાન ઢવામાં વપરાય છે

હડસેલવું સંકિં [‘હડસેલો’ પરથી] હડસેલો
મારનો, ધધેલવું [સારિતમ્] ધકો
હડસેલો પું [સરં દે હૃત્પલ્લિમ સં હસ્તાપ-
હડહડ અં [રવં, સરં દે = એક રવ (ર)

વાપ] સડસડ (ઊકળવાનો અવાજ) (ર)
જુઓ હડે હડે. ઠું વિં ઊકળવું (ર) [લા]
સુરત; પાકું; પૂરેપૂરું ઠું અંકિં હડહડ
અવાજ સાથે ઊકળવું [મેળ (હિસાબનો)
હડાકો પું [રવં] પડેલો (ર) [‘હાડ’ ઉપરથી?]
હડી સ્ત્રી [જુઓ હડકું] ઘાટ [-કાઠવી,
મેલવી = રોહણ] -રિયાટોટ, -રિયાપાટી
સ્ત્રીં આમ તેમ ઢાડાઢાડ

હડક(-ડે)હાટ, હડકું અં [રવં] બેરથી
હડી કાઢવાનો કે ધસવાનો અવાજ

હડહડું અંકિં [રવં] હડકું કરવું
હડે અં [જુઓ હડ] દૂતરાને હાકવાનો ઉદ્ગાર
હડેહાટ અં જુઓ હડુહાટ
હડેહડે સ્ત્રીં હડે હડે કરવું તે (ર) [લા]
આવકારનો અલાવ; અવગણના

હડો પું [સરં મ હડયા] જુઓ અડો
હડુકું સંકિં [પ્રા હળ (સં હન)] મારી
નાખવું, જીવ લેવો, નારા કરવો (ર) [પ્રા
સંગા (સં સંગા)] + સમજવું (૩) (ચ)
સુણવું; સાણવું

હણહણ સ્ત્રીં [રવં] જુઓ હણહણાટ. ઠું
અંકિં (ધોડો નાનમાંથી કરે છે તે અવાજ)
-હણાટ પું, -હણાટી સ્ત્રીં હણહણવું તે
હણિયું નં [પ્રા હળ (સં હન)] માંડી હાકનારને
મેસવાની પાટકી (ર) [હણવું પરથી] આડું
હળ અં [રવં] પશુ વગેરેને હાકી કાઢતા
બોલાનો ઉદ્ગાર (ર) સ્ત્રીં (બાળભાષામાં)
મારવું તે (-કરવી)

હત વિં [સિં] હણાયેલું; મરાયેલું, ધવાયેલું (ર)
નિકટ, હલકું બહાગિની વિં સ્ત્રીં બહાગી
વિં કમનસીબ, અલાગિયું બહાગ્યું નં
કમનસીબ, ફર્જિય. બીચાં વિં બળરહિત;
શક્તિહીન ઠું સંકિં + હણવું -તાર્થ
વિં [+અર્થ] નિષ્ફળ, ‘કૃતાર્થ’થી ઊલટું.
-તારા વિં [+આજ્ઞા] નિરાશ, નાસીપાસ
-તોતસાહ વિં [+વત્સાહ] જેનો ઉત્સાહ
કે ઉમંગ નાશ પામ્યો હેય એવું

હટું (-તી સ્ત્રીં, -તો પું) [સરં પ્રા હુત
(સં મૂત)] ‘હણ’નું ભૂં કાં [-નહોતું

યર્ધ જુવું = ધરમૂળથી નાશ પામવું; નાશરોષ
 યર્ધ જવુ. હુનો હુતી = ધણીધણિયાણી.]
 હત્યા સીં [સં] યાત, વધ; જીવ લેવો તે (૨)
 'પ્રાણીને મારવાથી લાગતો દોષ. [-ચોટવી
 = હિંસાથી થતો દોષ લાગવો. -લેવી,
 વહોરવી = વધ કરવો, તથા તે કારણે
 ચોટતા દોષના ભાગી થવું.] ૦કાંડ પું.
 ભારે હત્યા કે સહારનો બનાવ. ૦કું વિ.
 [સં. હત્યા + કારક; સરં મ., હિં હત્યારા]
 હત્યા કરનારું; ધાતકી

હથરોટ (-ટો) પું. હાથનું એક ધરેણું
 હથવાર વિંઝીઝમ્મુક એક માણસને (હાથને)
 ૦ દોહવા કે એવી ટેવાયેલી (ગાયને સ)
 હથિયાર નં [દે. હથિયાર] શસ્ત્ર. આયુધ
 (૨) સાધન (૩) ઓભર. [-ઉંચકવાં,
 ઉમામવાં, પકડવાં, લેવાં, સજવાં = યુદ્ધ
 માટે તત્પર થવું] ૦ખંધ વિં. સસાસ.
 ૦ખ ધી સીં હથિયાર રાખવાની બંધી-મના
 હથેલી (-ળી) સીં [સં હસ્ત-તલ કે સ્પર્શી
 ઉપરથી, સરં હિં.] જતા પલનો સપાટ
 ભાગ. [-દેખાડવી = કાઈ મળશે નહીં
 એમ સૂચવવું, કાઈ ન આપવું -માં નચાવવું
 = તફાવત પોતાને વશ-રમકડા જેવું બનાવી
 દેવું -માં પૃથ્વી આવી જવી = ભારે
 સંકટ આવી પડવું -માં પૃથ્વી બેવી =
 પૂર્ણ ચડતીમાં હોવું -માં ફવમ જતાવડું,
 હીરા બતાવવા = મોટી મોટી આશાઓ
 આપી રમાડવું -ઠમવું.] [પાણિગ્રહણ
 હથેવાળો પું. [દે. હથેલે] જુઓ હાથેવાળો,
 હથેળી સીં જુઓ હથેલી
 હથોટી સીં [હાથ ઉપરથી, સરં હિં હથોટી]
 હાથનો કસબ, આવડત (૨) મહાવરો; ટેવ
 [-પડવી]
 હથોડી સીં [હાથ ઉપરથી; સરં મ હાથોડા,
 હિં હથોડા] ધીપવાનું કે ઠોકવાનું મોગરી
 જેવું સાધન. [-ને ચીપિયા કઈને મંડવું
 = ખતપૂર્વક કામમા લાગવું] -ડો પું.
 મોટી હથોડી, માણ
 -હથુ વિં. [હાથ ઉપરથી] (સમાસમા) હાથના

માપનું. ઉઠાં ૦ અઢીહથુ (૨) હસ્તક; હાથનું.
 ઉઠાં એકહથુ
 હક સીં [અ. હક] મર્યાદા, સીમા; અવધ
 (૨) અંત, છેડો. [-આવવી, થવી =
 પરાકાષ્ટાએ પહોંચવું; અતિશય થવું.
 -ઓળંગવી, વટાવવી = મર્યાદા બહાર
 જવું. -કરવી, વાળવી = આડો આક વાળી
 રેવો, પરાકાષ્ટાએ પહોંચાડવું -મળવી = બે
 સીમાઓ એકઠી થવી] ઓનશાન નં હક
 બતાવનારું નિશાન. ૦પાર અં મર્યાદા
 વિના; અતિશય (૨) હકની બહાર ૦પારી
 સીં હક બહાર થવું તે
 હકિયો પું. [અ હકિયક] નજરાણું; ભેટ;
 ધનામ (૨) [કા.] બહારગામથી શ્વેર આવતી
 વખતે બાળકો કે બીજા માટે પ્રેમપૂર્વક
 આણેલી ચીજ
 હકીસ સીં [અ.] પચમબર સાહેબના
 પ્રસંગોપાત્ત કહેલા વચનો કે દરમાનોનો
 સંગ્રહ; મુસલમાનોનો સ્મૃતિગ્રંથ
 હકુદ સીં [અ.] ચતુઃસીમા [આનાકાની
 હનકન સીં [હા + ના, સરં આનાકાની] હાના,
 હનન નં [સં.] હણવું -જીવ લેવો તે
 હનરહું સંકિં કનહું
 હવ (-નૂ) સીં [સં] હડપથી. ૦માન પું.
 (સં.) મારુતિ; રામના પ્રખ્યાત વાનર બક્ષ.
 [-હડીઓ કાઢે છે (ધરમા) = કશી માલ-
 મતા ન હોવી] ૦માનકુદકો પું. હનુમાનના
 જેવા લાળો ફકકો; 'લોંગ જપ', ૦બટી
 સીં જુઓ હડપથી
 હનો પું. [સરં મ. હણા] (કા.) લોકીના પલાણ-
 ઉપર નાખવાનો ખડિયો (૨) [સં. સજ્ઞા, પ્રા.
 સંજ્ઞા] [અ.] સ્મૃતિ કે સંભારણું આપવું
 (-આપવો, જામવો, જમાડવો)
 હપ (-રપ) અં [રવં] એવા અવાજ સાથે
 (ખાવ). [-કરવું, કરી જવું = ખાઈ જવું;
 હડપ કરી જવું.]
 હપતો, હકતો [ફા.; સં. સપ્તાહ] પું. સપ્તાહ;
 અઠવાડિયુ (૨) થોડે થોડે પૈસા ભરવા ઠરેલી
 સુલત, તે તે સુલતે ભરવાની રકમ. [-કરવો,

ખાંધવો = ભરણુ ભરપાઈ કરવા માટે હપતા નક્કી કરવા. -પહવો = ઠરાવેલી મુદતે નક્કી કરેલી રકમ કે ભાગ ન ભરાવો. -ભરવો = ઠરાવેલ હપતા પ્રમાણે નાણા કે ભાગ ભરપાઈ કરવો.]-તાવાર અં હપતા પ્રમાણે હપતક સ્ત્રીં [જુઓ હપતક. સરં મ] સખત બીક; ફાળ (-ખાવી, -લાખવી) ઠહું અંકિં ફાળ પડવી; ચોકવું
હપરીની(-સી) પું [જ] આફ્રિકાનો વતની -સણ સ્ત્રીં હપરીની કે હપરી સ્ત્રી
હપરી(-સી)મૂઠ સ્ત્રીં [સરં જ. હવસ = કેદ + મૂઠ] છોડી છૂટે નહિ એવી મૂઠ (૨) [લા] ખોટો મતાગ્રહ કે હઠ
હપહપ અં [રવં] (નળમાથી પાણી ભરથી નીકળવાને અવાજ). -ખાટ પું હપહપ અવાજ (૨) ઘોઘાટ
હપૂકપોળી સ્ત્રીં એક ખાળરમત
હમચી, -ચકી સ્ત્રીં તાનમા ઊઞ્છીને લીધેલી ફૂંડી-ધુમરકી (જેમ કે, દેવી આમળ ધૂણતાં કે ફૂંડતા) [-ખૂંદવી]
હમભત વિં [ફા.] પોતાની ભતિતું
હમકી સ્ત્રીં [સં મહમ્ પરથી] મગરૂરી, હુંપક
હમ(-ખ)ણું અં જુઓ હવણા; હાલ
હમદરી સ્ત્રીં [ફા.] સમભાવ, દિલસોજી
હમદીન વિં [ફા.] એક ધર્મતું
હમરાહી સ્ત્રીં [ફા હમરાહ, સરં મ હમરાઈ] સોખન; સંગાત [વતનવાણુ
હમવતની વિં [ફા. હમવતન] એક જ મૂળ-
હમરીયો પું [ફા હમસાયહ? સરં મ હમસા] 'મોટા કાઠાનુ-મોટું' માણસ [ખચકી (૧)
હમાચો પું [સરં મ હમિચા] (કા.) મુસાફરીની
હમામ નં [જ હમ્મામ] નાહવાની જગા.
ઠખાતું નં રેનાનચૂક, ચુસલખાતું
હમામદરતો પું [ફા. હાવનદસ્તહ, સરં મ] ખાડણીપરાઈ (૨) ખાડણીનો દસ્તો; પરાઈ
હમાજ પું [જ હમ્માલ] બોલે કીપાડનારો; મનૂર -હી સ્ત્રીં હમાલનું કામ; હમાલપણું
હમિયાણી સ્ત્રીં [ફા હમ્યાન, સરં મ હમાળી] (રૂપિયા ભરવાની) કોથળી (૨) (લા.) ધન, દોલત

હમી, ઠદાર ઠદારી જુઓ હામી, ઠદાર, ઠદારી [એક પ્રકાર
હમીર પું [સરં હિં, મ.] કલ્યાણ રામનો
હમેજ પું [જ હમ્મલ] ગર્ભ (૨) સ્ત્રીં [જ હિમાઈલ] ચપરાસ, પટો; પટા પરની તખ્તી. [-રહેવો = સગર્ભા થવું]
હમેશ અં [જ.] રોજ, નિત્ય ઠગી સ્ત્રીં [ફા.] અવિચિછતતા, નિરંતરતા (૨) અનંતપણું
-શાં અં હમેશ
હય પું [સં.] ઘોડો, અર્થ. ઠઝીવ પું (સં) વિંજુ ઠઝીવા સ્ત્રીં (સ.) ફૂર્ગા. ઠઘળ નં ઘોડેસવાર લસ્કર ઠમેધ પું અર્થમેધ ઠશાલા(-ળા) સ્ત્રીં અર્થશાળા, ઘોડાર હયખત સ્ત્રીં [જ] જુઓ હેખત
હયમેધ, હયશાલા(-ળા) જુઓ 'હય'મા હયાત વિં [જ] જીવતું, વિજમાન. -તી સ્ત્રીં હયાતપણું, (જ'ઠગી (૨) અસ્તિત્વ
હર પું [સ] શંકર, મહાદેવ (૨) વિં હરનાર, લેનાર (સમાસને છેડે) હિઠાં મનોહર
હર વિં [ફા.] દરેક, પ્રત્યેક
હરકત સ્ત્રીં [જ] અડચણ, નડતર (૨) વાધો. [-આવવી, નડવી, પડવી = હરકત થવી.] -તી વિં હરકત કરનાર
હરકોઈ વિં [હર + કોઈ] દરેક, ગમે તે કોઈ
હરખ પું [જુઓ હર્ષ; સરં હિં, મ] આનંદ. ઠધેલુ વિં અતિશય હર્ષથી થેલુ બનેલું. ઠઅમક સ્ત્રીં અતિ હરખથી મગજનું સમ-તોલપણું જતું રહેવું તે ઠપફૂડું વિં અતિ ઉત્સાહી ઠવા પું ઘણા જ આનંદથી થયેલી ઘેલજા. ઠબેર અં હરખ સાથે ઠ(-ખા)તું અંકિં [સં. હવ; સરં હિં હરખના] ખુશ થવું; આનંદમાં આવવું. ઠસનેપાત પું હરખનો સનેપાત-ખાડપણ [ખિલકલ
હરખિજ(-સ) અં [ફા.] કઠી પણ (નહિ), હરખકી અં [હર + ઘકી] દરેક ઘકીએ, વારવાર
હરજી પું [હરિ+જી] (સ) પરમેશ્વર
હરદાં નં બંબળ [જુઓ હરકી] હરકીના નાના અર્ધકચરા ફળ. -કી સ્ત્રીં [પ્રા હરદઈ (સં હરીતકી)] હરકાતું ઝાઝ -કે સ્ત્રીં હરકી

નામના ઝાડનું ફળ, હરીતકી
 હરણુ નં [સં.] હરી જવું-ઉપાદી જવું તે
 હરણુ નં [જુઓ હરિણ; સરં મ] મૂઝ.
 -ણિયો પું. -ણિયું નં મૂઝશીર્ષ. -જી
 સ્ત્રીં હરણની માદા (ર) [૫] મૂઝશીર્ષ.
 -ણું નં મૂઝણું, હરણ
 હરણુપત્ર નં એક વનસ્પતિ
 હરણિયો(-યું), હરણી, હરણું જુઓ
 'હરણ'મા [એક ઉપનામ
 હર(-રિ)તાલ(-ળ) સ્ત્રીં [જુઓ હરિતાલ]
 હરતુંફરતું વિં [જુઓ હરતુંફરતું] હાલી ચાલી
 રાકે એવું કે એટલું; સાચું થયેલું
 હરદમ અં [ફા.] હરેક ક્ષણે; હમેશ
 હર(-રિ)દાસ પું [હરિ+દાસ; સરં મ.]
 એક પ્રકારનો હરિકથા કરનાર
 હર(-રિ)દાર નં [સં હરિદાર] (સં.)
 હિન્દુઓનું એક તીર્થસ્થળ
 હરનિશ અં જુઓ અહર્નિશ
 હરદ પું [અ. હર્દ] બોલ, શબ્દ (ર) અક્ષર
 હરદેર સ્ત્રીં-હરદ+ફરતું]વારંવાર આવતું જવું તે
 હરખ(-બ)ડું અં કિં [સરં મ. હરવળો]
 જુઓ હડખડું [ગભરાટ
 હરખ(-બ)ડાટ પું [હરખડું પરથી] હડખડાટ;
 હરમ સ્ત્રીં [અ.] ઢોડી; હરમ
 હરમડું અં કિં [જુઓ હરખડું, સરં મ.
 હરમળો] ગભરાટ; રથવાયુ યવ
 હરમડાટ પું [હરમડું પરથી] ગભરાટ; રથવાટ
 હરમર સ્ત્રીં એક વનસ્પતિ [સ્વાદનું
 હરમું વિં [સરં મ હિરવા(સં હરિત)] હળહરના
 હરમે પું એક જાતનું ઘાસ
 હરરોજ અં [ફા.] હરરોજ
 હરવખત અં [હર+વખત] દરેક સખતે
 હરવણુ નં (કાનમ) સાલચાદર જેવું ઓઢવાનું
 હરવર સ્ત્રીં [સરં પ્રા. હરણ = રમરણ]
 રમરણ; ચાક
 હરવડું સંકિં (૫) જુઓ હરાવડું
 હરવાયું વિં [પ્રા હરાવિમ] સુસ્ત, કાચર. હારી
 ગયેલું [તાજુ
 હરડું વિં [પ્રા. હરિજ (સં. હરિત)] લીણું (ર)

હરડું સંકિં [પ્રા. હર (સં. હા)] બળાકારથી
 ઉપાદી જવું (સીને) (ર) જૂટવી લેવું (૩) લઈ
 લેવું. ંફરડું અંકિં [વિહરડું + ફરડું] આમ-
 તેમ મોજથી ફરવું [હરીફરીને = આમ કે
 તેમ પ્રયત્ન કર્યે કે જોતા કરતા જતા; આમા-
 પાછા થઈને પણ, છેવટે (માત્ર આ કે એબા
 અર્થ બતાવવા)]

હ(૦ર)શેકું વિં (ચ) ડોકરવાયું
 હરસ પું [સ. ઘર્ષ] યુદ્ધમા થતો એક રોગ.
 [-દૂષવા = હરસથી ઘોઘી પડતું.] ૦મસા
 પું ૦૦૦ હરસ અને મસા
 હરસાલ વિં [ફા.] ફરેક વર્ષે; વર્ષેવર્ષ
 હરસિદ સ્ત્રીં [સં. હરિસિદ્ધિ] (સં.) એકઢેબી
 (વિક્રમ રાજ પર એ પ્રસંગ હતી)
 હરસી. ૦હા સ્ત્રીં [સરં પ્રા હરિસિમ (સ.
 હર્ષિત), પ્રા. હરિસાલ (સ હર્ષવત)] પ્રેમી સ્ત્રી
 હરહર મહાદેવ શં પ્રં [સં; સરં પ્રા. હરહરાશ્વ
 = 'હર' હર' અવાજ] જમણના પ્રારંભનો
 મંગળ ઉદ્ગાર (ર) ક્ષત્રિયોની રણહાક
 હરહુતર પું [હર + હુતર; સરં મ.] સર્વ
 કળાકૌસલ્ય -રી વિં બધા હુતર જણનાર
 હરાક(-ખ) સ્ત્રીં [સરં તુર્કી હરાક] ઘોડો
 બાવવાનો દોર

હરાજ વિં [અ. હર્જ] લિલામથી વેચેલું. -જ
 સ્ત્રીં લિલામ જાહેરમા કિંમત બોલાવરાવી
 વધારેમા વધારે કિંમત આપનારને વેચતું તે.
 [-ખોલાવવી = હરાજ કરવી; હરાજ કરવું]
 હરાડું(-યું) વિં જુઓ હરાયુ
 હરામ વિં [અ.] કુરાનમા મતા કરેલું હોય એવું,
 નિષિદ્ધ. અવર્મા (ર) વગર હકનું, અધટિત
 (૩) સુસ્ત, ખેડાખાઉ [-ના પૈસા, -નો માલ
 = પારકાનો અન્યાયથી મેળવેલો મ લ પૈસા
 -ની ખોલાહ, -તું ખોળિયું = હરામખોર
 શક માણસ (ગાળ). -તું ખાડું = પારકી
 મહેનત ઉપર જીવડું; વચ્ચડાનું ખાનું (ર)
 આળસુ, પડી રહેલું. -હાડકાનું = કામચોર,
 આળસુ] ૦ખોર વિં હરામનું ખાવા ધરજનર
 (ર) ફતલી (૩) બદમાસ. ૦ખોરી સ્ત્રીં હરામ-
 ખોરપણું. ૦ચસકે પું હરામનું લેવાખાવાનો

હરમજાનું, હરામખોરી

ચસકો. ૦ભડું વિં [+ પા. જાદા] વ્યભિચાર
થી ૦-મેલુ -મી વિં હરામખોર, કૃતજ્ઞ,
ખદમાથ (૨) સીં ૦ હરામખોરી

હરામનિયા નં એક પખી

હરામુ વિં [સરં દિ હરિવાના = તાજુ માલુ]
રખડુ; છુદ્દ કરવું (૨) અંકુશ વગરનું;
ખાતેલુ. [-દોર = ન ધણિયાવું - રખડુ દોર
(૨) [લા] તેના જેવું અમર્યાદ માણસ] -ચે
પું નિયમ વિના ગમે તે બોલી હસાનનાર
ભવેયો [હંમેશા; ઠંઠં સુધી

હરાર અં (કા) ધરા, નક્કી, અવસ્થા (૨) (ચ)

હરાવડું સંકિં, -હરાવું અંકિં 'હરવું'
'હરવું' અવકાશ મેરક ને કર્મણિ

હરાવો પું [હારવું પરથી] હારી જવાપણું,
ગેરફાયદો, ખોટ

હરિ પું [સં] (ચ.) વિષય, કૃષ્ણ (૨) ઘોડો

(૩) સિંહ (૪) વાદરો (૫) ચક્ર [-નો લાલ

= ભક્ત, ઈશ્વરપ્રેરણાથી ચાલતો પુરુષ (૨)

સખી - કાતાગૃહસ્થ] ૦કયા સીં ભગવાનની

કયા ૦કીર્ત(-ત્ત) ન નં સગીત સાથે

પરમેશ્વરના ગુણગાન. ૦ખત સીં [ગતિ]

વીતક; આપવીતી. ૦ગીત પું એક

છદ ૦ગીતિયુ વિં હરિગીત જેવા સહેલા

છદ બનાવી રાકનાર, લેખાયુ. ૦ચંદન નં

કેસર (૨) એક ભતની સુખક (૩) ચાદની

(૪) સ્વર્ગના પાંચ વૃક્ષમાત્ર એક (બાકીના

-પારિભત, મંદાર, સતાન અને કલ્પ)

૦જન પું હરિનો - વિષ્ણુનો માણસ, દેવદૂત

(૨) હરિનો ભક્ત (૩) અત્યંત ૦જનેતર

વિં [+ જન] અત્યંત સિવાયનું બીજુ

(૨) પું તેવો માણસ, સર્વજ્ઞ

હરિયુ પું, નં [સં] હરણ; મૃગ - છાકી

સિં સીં [સં] હરિણ જેવા સુદર નયનવાળી.

-છાગિન નં [+ જગિન] હરણનું ચામડું.

-ચી સીં હરણી. મૃગી (૨) પું એક છદ

હરિત વિં [સં] લીલુ

હરિતાલ સીં [સં] જુઓ હરતાલ

હરિતાલી સીં [સં] દૂર્વા (૨) આકાશમાની

રેખા (મેઘ વગેરેની)

હરિદાસ પું [સં] જુઓ હરદાસ

હરિદા સીં [સં] હળદર

હરિદાર નં [સં] (સ) જુઓ હરદાર

હરિભક્ત પું [સં] હરિનો ભક્ત

હરિયાળી સીં [દિ. હરિમાલી (સં હરિત)]

લીલોતરી કે નેની શોભા - જુ વિં લીલુ

હરિવદની વિં સીં [સં] જુઓ ચંદ્રવદની

હરિવાસર પું [સં] એકાદશી

હરિચંદ્ર પું [સં] (ચં) પ્રસિદ્ધ સત્યચાટી

રાત્ર; તિરાકનો પુત્ર [શિવ

હરિહર પું [સં] હરિ અને હર વિષ્ણુ ને

હરી વિં [સં હરિત = લીલુ ઉપરથી ?] રૂઝાના

પાણીથી પકવેલું (૨) સીં તેવો - દૂધાના

પાણીથી કરેલો (હિનાબાનો) પાંચ

હરીતકી સીં [સં] હરેક

હરીદ પું [જ] પ્રતિસ્પર્ધી, સામાવાળિયો

(૨) વિરોધી, દુસ્મન - રાઈ, -કી સીં

સરસાઈ; સ્પર્ધા (૨) રાત્રતા

હરીરો પું [જ હરીરહ] જુઓ મજબાદુ

હરીચર પું [સં] વાનરોનો રાત્ર

હરીસો પું [પ્રા હરિસ (સં હર્ષ) ઉપરથી ?]

(કા) એક પ્રકારનું મિષ્ટાન્ન

હરં વિં [પ્રા હરિસ (મં. હરિત)] લીલુ (૨)

રવિ પેદા કરે તેવા સ્વાદુ (૩) અં અર્ધી

હરભર અં ૦ખર- (ચ)

હરેક વિં [હર + એક] હરેક, પ્રત્યેક

હરેક (-ક) વિં [જુઓ હરેકી] પું બહુ

હારે; અકાગ (વ્યસની)

હરેકી (-રી) સીં પૂઠ પકડવી તે ✕

હરેકુ વિં પું જુઓ હરેક

હરેકું નં જુઓ હરપું [ખસકુ તે

હરેરી સીં હરકી મરણિયા કિડિયારી કરીને

હરેરું નં હરેરાનું ક્ષણ. -રો પું એક કાંઠ

હરેવા નં એક પખી

હરેલ (-ળ) સીં [તુર્કી હરાલુલ સગં દિ,

મ] હરકનો પાછલો ભાગ (૨) હાર યોગ

(૩) બરાબરી, ભેડ. [-માં આપણુ, લેખું

રહેવું. ખેસકું = સ્પર્ધા કરવી]

હર્તા(-ત્તા) વિં [સં] 'હરનાર' [પ્રાય; સનાસને

છેડે]. ઉદા. દુઃખહર્તા (૨) પું. ચોર; લૂટાર
હુમ્પ નં [સં.] મોટું સુદર મકાન, મહેલ
હુમ્પ પું. [સં.] હરખ, આનંદ. એહું વિં
બુઓ હરખએહું. ૦૬ વિં હુમ્પ આપે તેવું.
બાદ પું હુમ્પની ખૂમ -પાંચુ નં [અચ્છી]
હરખનું આસુ -પાંત વિં [સં.] હુમ્પ પામેહું
હલ પું. [અ.] નિર્ણય; ઉકેલ. [-કરકું =
ઉકેલ લાવવો; ફેંસલો કરવો.]

હલ(-ળ) નં [સં.] જમીન ખેડવાનુ ઓભર
હલક ઓં [અ. હલક] કંઠ; સૂર, સ્વર (૨)
• શોભા, રોનક (૩) પળ, ક્ષણ. ૦૬૨ વિં
હલકવાળું [સ્વભાવનું]

હલકટ વિં [બુઓ હલકું] નીચ; આઝકલા
હલકકું અંકિં [દે. હલ સરં હિં હલકના]

હેલારા મારવા (૨) ધમાલ મચાવવી (ખીડવી)
હલકાઈ ઓં [બુઓ હલકું] હલકટપણુ;
નીચતા -પાંચુ નં હલકું હોવું તે

હલકાર પું. [પ્રા. હક્કાર] હલકારવુ તે. ૦૬
સંકિં મોટેથી ખૂમ પાડવી (૨) ખૂમ પાડી
હાકવુ, ડચકારવુ (૩) હાકવુ. ચલાવવું
હલકારો પું. [પ્રા. હકાર] ખેપિયો; કાસ
(૨) નાસુસ, દૂત

હલકાશ ઓં [હલકું ઉપરથી] હલકાપણું
હલકાહોલ પું. [રવં; સરં દે. હલહલ]
હોલાહલ; ઘોઘાટ

હલકું વિં [પ્રા. હલુક (સં. લુક)] ઓછા
વજનનુ (૨) ઓછા મૂલનું (૩) ઝટ પચે તેવું
(૪) ઘેરું, અસહ્ય કે મુશ્કેલ નહીં તેવુ (૫)
મકુફ, તાબુ; ચિતા વગરનું, ઉદાસબયું
(૬) ઊતરતી કાટીનું (૭) ઓછી મહેનતનું (૮)
નીચુ; ખરાબ, અવશિષ્ટ (૯) હલકટ.
[હલકા પેટનું = મનમાં રાખવા જેવી વાત
કહી કે તેવુ (૨) સાંકડા -અનુદાર મનવાળું
(૩) નીચ કુળનું. હલકું કરકું = વજનમા
ઓછું કરવુ (૨) માર મારીને અસહ્ય કરવું,
મદ ઉતારવો. -થવું = વજનમા ઓછુ થવું
(૨) બુઓ હલકું પડવું -પડવું = અપ-
માનિત થવુ. કલ કિત થવું -ફૂલ = ફૂલ જેવું
હલકું; થણું હલકું. -હોહી = ઊતરતો

દરબો કે ભત, અપ્રતિષ્ઠિતતા]

હલચો પું. [દે. હલ = હાલવુ; કપવુ] (કા.)
ધસારો; નુકસાન

હલકલ ઓં [દે. હલખલ; સરં હિં.] ધમાલ;
હલમલ. ૦૬ અંકિં ખળખળવુ, ઉકેરાવું

હલ(-ળ)ધર પું. [સં.] (સ.) બજારમ
હલનચલન નં [સં.] હાલવુ ચાલવુ તે

હલમલ ઓં [બુઓ હલકલ, સરં હિં.]
ખજારાટથી કરેલી હોહા, ખૂમાખૂમ

હલમલ ઓં [બુઓ હલકલ] ધાધલ, ધમાલ;
ખળખળાટ. ૦૬ અંકિં હાલવું, હાલવુ (૨)

[લા.] લાવમમ થવું

હલવા ઓં [સરં મ] એક માછલી

હલવાઈ પું. [અ.] સુખડિયો; કંઠાઈ

હલવાન નં [બુઓ અલવાન; સરં મ.]

કાચળ, કોર વિનાની શાલ (૨) [અ.]

ખડરીનુ ધાવણુ બચ્ચું

હલવું અંકિં [દે. હલ] હાલવુ

હલવો પું. [અ.] એક મીઠાઈ

હલસો પું. [હલવુ ઉપરથી?] નેરથી ડમ

ચાલવો તે (૨) હલેસું

હલહલ ઓં [દે.], -હાટ પું. ધાધલ, હોલાહલ

હલંત વિં [સં.] બજનાત [સં. બજન

હલા અં [સં.] સખીને ખોલાવતાં વપસતુ

હલાક વિં [અ.] હેરાન, અથડામણથી

કંઠાળેલુ (૨) કંગાલ -કી ઓં હેરાનમતિ;

અથડામણ; આપદા (૨) તંગી, કમાલિયત

હલાણું નં [હલ પરથી?] મોટા ખેતરને સખમ

ખેડતા ન ફાંચે તેથી દુકડે દુકડે ખેડવુ તે

હલાફલ ઓં [બુઓ હલફલ] (કા.) દોહાદોહી;

આમથી તેમ અને તેમથી આમ ધૂમવું તે

(૨) પોતાની મોટાઈ બતાવવા આમ તેમ

ફરાફર કરવી તે

હલામણુ ઓં [હાલવુ કે સાલવું ઉપરથી]

અથડામણ, હેરાનગતિ (૨) માથાફાંક, પંચાત

હલામુધ પું. [સં.] (સં.) હળધર, બજારમ

હલાલ વિં [અ.] (ઇસ્લામી) ધર્મમા જેની

રત્ન છે એવુ; વિહિત કાયદેસર, વાજબી.

[-કરકું = (ઇસ્લામી) વિધિ પ્રમાણે મારવુ (૨)

(નિમકને) વફાદાર રહેવું.] ૦ખોર પુ. [સર૦
હિ.] જાનિયો (૨) ખાટકી; કસાઈ(૩)ખરાખર
કામ કરીને બદલો મેળવનારો. -હી સી૦
વફાદારી, એકનિષ્ઠા

હલાવણુ સંક્રિં 'હાલવું'નું પ્રેરક(૨)જીયુનીયુ
કરી (કાઈ કામ, વાત, વિચાર ઇત્યાદિ) ગતિ
કે ચાલના આપવી, ચળવળ, ખળખળાટ,
પ્રવૃત્તિ પ્રેરે એમ કરવું (૩) ખીલ નામ સાથે
વપરાતા તે તે વસ્તુ દ્વારા કાઢી કરવું, એવો અર્થ
માય છે. [જેમ કે, જીલ હલાવવી = ખોલવું
(૨) લાંબા ખોલવું, લલામણ કરવી, ડોચો
હલાવવો = વચમાં પથરો નાખવો, હાલ
કરવી માયું હલાવણુ = હા કહેવું (૨) ના
પાઠવી. છૂલી હલાવવી = જુઓ જીલ
હલાવવી હાય હલાવવા = મહેનત કરવી;
કામ કરવું.]

હલાવું અંકિં 'હાલવું'નું લાવે ંચલાવું
હલી ચાલી શકાવું, કાઈ ક્રિયા થઈ શકવી
હલા(-ળા હલા(-ળા) વિં [સં] અતિ તીવ્ર(૨)
નં કાળકૂટ વિષ (સમુદ્રમંથન કરતાં નીકળેલું)
હલેતું વિં [જુઓ અક્ષર] ફનિયાદારીથી આજી-
વકિં (૨) મીસુ, મીર

હલેલ નં [જુઓ હલામણ] (ચ) લક્ષ
હલેસવું અંકિં (હલેસું પરથી) હલેસા મારવા
(૨) સંક્રિં હલેસા મારી ચલાવવું
હલેસું નં [સર૦ હિ. હલી(-લે)સા (સં.
હનીયા હળને દાડો-હાથો/હોડી ચલાવવાનો
ચાલવો હલેસાં મારવા = (હોડી ચલાવવા)
હલેસાથી મથવું]

હલો પુ. ઠાઠમાઠ, લપકો
હલોલ વિં [સર૦ હલેતું] (ચ.) મંદ બુદ્ધિનું, ખાલું
હલ્લું નં + હલ્લો

હલ્લો પુ. દિ. હલ્લ = હાલવું કે જ. હમ્લહ
(હુમલો) પરથી? ધસારો, હુમલો (૨) [લા]

ધસો નુકસાન(૩) [લા] કામધધો; હિલોગ
હલ્લધિ પુ. સી. [સં.] વ્યજનોની સધિ(વ્યા.)
હલકથ સી. જુઓ હલ્લકથ (૨) દાવપેચ,
યુક્તિપ્રયુક્તિ
હલડ વિં [જુઓ અવડ] અવાવર

હવડાં(-ડે) અં + જુઓ હવણા

હવણુ (જા.) સી. [જુઓ સવાણ] સાથ,
સોળતની હુંક (૨) સહેલ
હવણું અં [પ્રા મહુળા(સં) મહુળા]] હાલમા;
અચારે, હમણા

હવન પુ. [સં] હોમ, યજ્ઞ (૨) નં યજ્ઞમા
આહુતી હોમવી તે [-માં પડવું = ખોટી
મહેનત કે પંચાતમા પડવું, અર્થ ભોગ આપવો.
-માં હાડકું નાખવું = શુભમા અશુભ કરવું,
સારા કામમા હાલ કરવી] ૦પડી સી.૦
હવનમા વપરાતી સામાન્ય ચીજોનું પકીકું

હવસ પુ. [જ] વાસના (૨) કામવાસના (૩)
લોલલલુતા ૦ખોર વિં વિધથી, કાનુક

હવા મી. [જ.] પવન, વાયુ(૨)વાતાવરણ (૩)
મેજ [(ગામમા) હવા કેવી છે? = ગામમા
શી વાતચીત-ચર્ચા ચાલે છે? (૨) મામમા
વાતાવરણ કેવું છે? (૩) ગામમા સુખાકારી
કેવી છે? -ખાવી = હવાફેર કરવા રચનાતર
કરવું કે મન બહલાવવા ખુલ્લામા ફેરવું (૨)
કાઈન મળવું, અતરિયાળ વચ્ચે રહી જવું(૩)
ગૂમ થવું -ખાવા જવું = હવાફેર માટે
આરોગ્યપ્રદ રચણે રહેવું અથવા ફેરવું (૨)
નકાસુ આચડવા કરવું કે પકી ચા ખેસી રહેવું.
-ખાવાલું રચણ = સારી હવાવાળું-આરોગ્ય-
પ્રદ રચણ -પકડવી = (પતંગ કે નાવના
સડમા) હવા ભરાઈને ખેંચ શરૂ થવી
-ધઈ જવું = હવામા ઊડી જવું(૨) (બોડાએ)
પવનવેગે ફાડવું. -પૂરવી, ભરવી = પ પ
વગેરે સાધનથી (ટથૂબ વગેરેમા) હવા ઠાસવી.
-ભરવી = (મગજમા) ધમક વધવું;
અભિમાન આપવું. -માં ઊડી જવું = અદૃશ્ય
થવું (૨) વ્યથ જવું. -માં કિલ્લા ખાંધવા
= અસંભવિત મનોરથ કરવા -માં બાચકા
ભરવા = ભિથ્યા પ્રયાસ કરવો -માં બાર
કરવો = ચેતવણી આપવા કે બિવહાવવા
જિંચી ગોળીબાર કરવો -માં મારવું = મારવાનો
અમથો દેખાવ કરવો (૨) ભિથ્યા પ્રયાસ કરવો
-મા હાંચકા ખાવા = અધર લટકવું (૨)
કામધધા બિનાનું રહેવું. -લામવી = હવા કે

ભેજની અસર થવી (૨) વાતાવરણ વગેરેની અસર થવી. -લેવી=હવા ખાવી (૨) કાણને કારણે હવા ચુસાવી.] ૦ઈ વિં હવાનું, -ને લગતું (૨) હવામા ઊડનારું (૩) [લા] કાલ્પનિક, તરંગી (૪) સ્ત્રી એક દાડખાનું. [-કિલ્લા ખાંધવા=ભુઓ હવામા કિલ્લા ખાધવા -છૂટવી=હવાઈ ઊડવી (૨) ગપ ચાલવી] ૦ઈ જહાજ નં [સરં હિં] વિમાન; 'એરોપ્લેન' ૦ઈ પું હવાયાની અસર ભેજ ૦દારે વિં હવા આવલ કરે એવી મોકળાશવાળું. ૦ફેર પું તબિયતને કારણે હવા -સ્થળ બદલતું તે. ૦માન નં હવાના ઢબાણ વગેરે રિયતિનું માપ હવા(-વે)ડો પું [સં. માહાવ] ઢોરને પાણી પીવાનો (કૂવા પરનો) કુંડ હવાણુ સ્ત્રીં ભુઓ હવણ, સવાણ હવાતિયુ નં વલખું, મિથ્યા પ્રયત્ન, કાફા. [હવાતિયાં મારવાં=કાફા મારવા] હવાદાર, હવાફેર, હવામાન ભુઓ 'હવા'મા હવાલ પું [મ. અદ્વાલ] અવરથા, હાલત (૨) અહેવાલ હવાલદાર પું [હવાલો+ફા દાર] પટેલ-તલ ઠાનો સિપાઈ, પટાવાળો (૨) સિપાઈઓની કે પોલીસની નાની ટુકડીનો નાયક. -રી સ્ત્રીં હવાલદારનું કાચ કે પદ હવાલો પું [મ] કબજો; તાળો (૨) સુપરત; ભાગવણ (૩) અપત્યાર; સત્તા (૪) ઝીણી ચાળણી (૫) સામસામે ખાતે જમાઉધાર કરવું તે. [હવાલો કરવું=કબજામા લેવું કે મૂકવું હવાલો આપવો=જમીન થવું (૨) સોપવું -નાખવો=સામસામે રકમ ખાતામાં જમાઉધાર કરવી] હવાણું અંકિં ['હવા' ઉપરથી] ભેજ લાગવો હવાં અં [ભુઓ હવડા] (૫) હવે; હમણા હવિ પું; નં [સં.] બળિ, હોમવાનું તે હવિય નં [સં] હોમવા યોગ્ય દ્રવ્ય. -પ્યાન નં [ત મન્ન] યજ્ઞ કે ઉપકસના દિવસોમા ખાઈ શકાય તેવું અન્ન હવું (સ્ત્રીં હવી, પું હવો) ['હોવું'નું

અનિયમિત લૂં કાંનું રૂપ] (૫) થયું હવે અં [ભુઓ હવા] અમુક પછી, અત્યારે (૨) અત્યાર પછી; આગળ પર હવેજ પું હળદરનો લોટ હવેડો પું ભુઓ હવાડો હવેથી અં [હવે+થી] અત્યાર પછીથી હવેર વિં [ભુઓ હાવર] (સુ.) ખાવર, ગભરાયેલું હવેલી સ્ત્રીં [ફા.] મોટું ને સુદર ખાધણીનું મકાન (૨) (સ.) પુષ્ટિમાર્ગીય મંદિર. ૦ધર્મ પું પુષ્ટિમાર્ગી વૈષ્ણવ ધર્મ હવેકું નં ભુઓ બગાડિયું, એક ભતની રાપડી હવ્ય વિં [સં.] હોમવા યોગ્ય (૨) નં હોમવાની સામગ્રી (દેવોને માટે). ૦કવ્ય નં [સં.] દેવ અને પિતૃને આપવાનો બળિ હશર સ્ત્રીં [મ. હજ] કયામત હશે [ભુઓ હવું] હોવુંનું પીલ પુરુષ એં વંનું તથા ત્રીલ પુરુષનું ભંકાંનું રૂપ (૨) અં [લા.] ખેર, કંઈ ચિતા નહિ ૦દષ્ટિ સ્ત્રીં 'હશે'ના લાવની દષ્ટિ -દષ્ટિ (બં વં હઈથું) 'હોવું'નું પહેલો પુરુષ ભં કાંનું એં વં રૂપ -શે 'હશે' (પીલ પુરુષ એંવં)નું બંવં રૂપ હશેકું વિં [સ+શેક] નવશેકું, સહેજસાજ ગરમ ['હ'મા] હથુતિ સ્ત્રીં [સં.] ભુઓ હકારશુતિ (ભુઓ હસકે તસકે અં વારવાર; રહી રહીને (૨) સહેજ સહેજમા હસણી સ્ત્રીં ['હસવું' ઉપરથી] હસવું તે (૨) હસવાની રીત (૩) હાસી હસણું વિં ['હસવું' ઉપરથી] હસવું (૨) મગકરીખેર (૩) નં હાસી હસવું વિં 'હસવું'નું વં કું. [હસતા હાડું =થોડા ધીવાળા, અને હાથ અડકતા ભાગી લય તેવા હાડું હસતા હાડ ભાગવાં =વ્યગ્રમા બોલ મારવા (૨) ખબર ન પડે તેવી રીતે નુકસાન કરવું. હસવું થંખી, થફી=હસતા મોઢાવાળું માણસ (૨) કામાર. હસતો બીજ=મીઠું બોલી દમો દનાર

માણસ હસતો માર = કચર માર;
બહારથી નિગાળ ટેખાય નહોં તેવો માર.]

હસંદ સ્ત્રી [સ.] અદેખાઈ, ઈર્ષ્યા, કીનો.

અમેર વિં અદેખો; કીનાખોર

હસન નં [સં] હસવુ તે

હસનીય વિં [સ] હસવા યોગ્ય. ઠતા સ્ત્રીં

હસમુખું વિં [હસવુ + મુખ] હસતા મુખ-
નાણુ, આનંદી

હસરત સ્ત્રીં [સ] દિલગીરી; શોક

હસતું અંકિં [સં. હસ] ઘાત કાઢવા (૨)

ગમત ખાતર બોલવું (૩) સંકિં હાસી

રવી (૪) નં હારય (૫) મરકરી, મલક.

[હસનામાંથી ખસવું થવું = મલક કરવા

જતા ખૂંડ પરિણામ આવવુ હસી કાઢવું

= મરકરીમા મણી કાઢવું, લેખામા ન લેવું

હસી નાખવું = હસી પડવું (૨) હસી કાઢવું.

-પડવું = એકંદ્ર હસવુ અદખલ હસવું,

દાંત કાઢીને, પેટ પકડીને હસવું = ખૂબ

હસવુ. હસીહસીને ઊબહા (ઊંચા) થઈ

જડવું = (ગખડી પડાયા તેવું) ખૂબ હસવું]

હસતી સ્ત્રીં [સં] સગડી

હસાખવ પું [હાસ્ય + ગલપ?] + હાસ્યવિનોદ

હસામણુ વિં [હસાવું પરવી] હસાવે એવું

હસારત(-થ) સ્ત્રીં, નં [હસવુ પરવી] હાસી;

મલક (૨) મરકરીનું કારણ

હસાવવું સંકિં 'હસવું'નું પ્રેરક. [લોક

હસાખવા = લોકોમા ફેળેતી કરવી કે થવા

ટેવી.] [ક્રિયા થવી

હસાવું અંકિં 'હસવું'નું લાવે; હસવાની

હસિત વિં [સં] હસેલું (૨) હાસી પામેલું

(૩) નં હાસ્ય (૪) મરકરી (૫) પું એક

સગીતાલ કાર

હસી સ્ત્રીં, -સું નં [સં. હસ પરથી, સરં હિં.

હસી] હસવુ તે (૨) હાસી, મરકરી

હસત પું [સં] હાથ (૨) તેરમું નક્ષત્ર ૦ક

વિં (૨) અં હાથ; મારફતે (૩) હવલે;

તાબે ૦૪મણ(-ળ) નં કમળ જેવો હાથ

૦કલા(-ળા) સ્ત્રીં હાથની કારીગરી.

૦કાશીશ(-લ્ય) નં (કાઈ કરવામા) હાથની

કુશળતા ૦ક્રિયા સ્ત્રીં હાથની કારીગરી(૨)

હસ્તદોષ ૨ ભુઓ. ૦ક્ષેપ પું ૦ચ્છે હાથ

નાખવો-કખલ કરવી તે ૦ગત વિં હાથમાં

આવેલું પ્રાપ્ત. ૦તલ નં હથેળી ૦ટોપ પું

હાથને-લખાસુનો દોષ (૨) હાથે ફરેલો વીર્ય-

પાત. ૦ધૂનન નં મળતી વેળા હાથ મિલાવીને

હલાવવાનો અગ્રેજ ચાલ. ૦પ્રસાલન નં

હાથ ધોવા તે ૦મેળાપ, ૦મેળો પું

હાથમા હાથ મેળવવો તે (લગ્ન વખતે)

૦રેખા સ્ત્રીં હથેલીમા હેતી લીટીઓ

(જેના પરથી લલિત્ય લાખે છે) ૦સાધવ

નં ભુઓ હસ્તકૌશલ્ય ૦લિપિ સ્ત્રીં

હસ્તાલેખન કરવા માટેની (અથ માટે)

લિપિ ૦લેખ પું ભુઓ હાથપ્રત. ૦લિખિત

વિં હાથનું લખેલું (૨) નં હાથપ્રત (૩) હાથે

લખીનેકંઠાનું માલિક. ૦ચ્છેળી સ્ત્રીં હથેળી.

-સ્તાફર પું [+ અક્ષર] હાથે લખેલા અક્ષર

(૨) સહી -સ્તામલક નં [+ વામલક]

હાથમાનું આમણું -સ્તામલકવત્ અં

હાથમાના આમણાની પેઠે (સહલ ઈથી કે

ચપલ રીતે) -સ્તાલેખન નં [+ આલેખન]

(અથ-બધિર માટે) હાથ પર સંજ્ઞાથી કહેવું

તે (૨) 'સાહે-ક ક્ષાધમ' -સ્તે અં હાથે;

મારફત, કાસ. [-પોતે = પોતે જાને કંઈ] છે

એમ સૂચવે છે (પ્રાય હિસાબ કે લેવડદેવડમા

વપરાય છે)]

હસ્તિનાપુર નં [સં] (સ.) પાડવોની રાજવાની

(અત્યારના દિલ્લીથી ૫૦ માઈલ ઈશાનકોણમા)

હસ્તિની સ્ત્રીં [સં] હાથહી (૨) ગમસાસ્રમા

વર્ણવેલી ચાર પ્રકારની સ્ત્રીઓમાની એક

(ભુઓ 'શ ખિની'મા)

હસ્તી સ્ત્રીં [ફા] હયાતી, અસ્તિત્વ

હસ્તી પું [સં] હાથી. ૦દંત પું હાથીઘાત

૦નખ પું હાથીનો નખ ૦મદ પું હાથીના

ગંડચળમાથી કરતો એક પદાર્થ ૦વિજ્ઞાન

નં, ૦વેદ પું હાથી વિષેનું સામ.

૦શાલા(-ળા) સ્ત્રીં હાથીખાનુ

હસ્તે અં ભુઓ 'હસ્ત'મા

હસ્તયારોહ પું [સં] મહાવત

હળ નં [જુઓ હલ] જમીન ખેડવાનું ઓભર
 [-ખેડવું, નાખવું, ફેરવવું] = (ખેતરને)
 હળથી ખેડવું હળ બેઠાણું હળ સાથે
 ભેતરાવું (૨) સતત અને સખત કામમાં
 ભેડવું. હળથી છૂટવું = ઝૂસરીમાંથી છૂટવું
 (૨) સતતને સખત કામમાંથી છૂટવું. [ખેડ
 મિં હળ ખેડનાર. ૦૫૨ પું (સ.) જુઓ
 હલખર. ૦૫૫ પું (સુરત બાજુ) દૂબળા
 કહેવાતી એક ભત્તિનો માણસ. ૦૫૫ જી ૦
 હળના ચવડામાં ચાલવાની કોરા

હળકણું અં કિં [દિ હલ] ઝૂલવું, હાલવું
 હળદ, ૦૨ સીં [સં હરિદ્રા] એક ગાઠાદાર
 મૂળ કે તેનો બૂદો, એક મસાલો

હળદરવે પું [સં. હરિદ્રક] એક ઝાડ (૨)
 ['હળદર' ઉપરથી] [ચ.] ડામર બાવડાનો રોમ
 હળદ્રણું અં કિં [જુઓ હલદ્રણું] + હાંદ્રણું-
 થવું; ગહરાવું

હળભાગિયું વિં હળેભળે એવું; મળતાવડું
 હળમળ સીં [હળવું + મળવું] હળવ મળવું
 તે; મેળ, સંબંધ (૨) અં [જુઓ હલમલ]
 ખળભળી કે ઉશ્કેરાઈ ગયું હોય તેમ

હળવટ સીં [સં હલ + વૃત્તિ] ખેતી
 હળવાશ સીં [હળવ ઉપરથી] હળવાપણું
 હળવું વિં [પ્રા હલમ (સં લઘુકા)] હલકું;
 ધીમું; નરમ (૨) [લા] અપ્રતિષ્ઠત

હળવું અં કિં [સં. હિલ; સરં હિં હિલના]
 જીવ મળવો; ગોઠવું; ગમી જવું (૩) અનુરક્ત
 થવું, આડો સંબંધ બધાવો (પરમી સાથે)
 (૪) [પ્રા હલ (સં. ફલ)] ફળવ (૫) સં કિં
 [સં હલ] બળે ચાસની વચ્ચે હળ ફેરવવું.
 ૦૫૭ પું સં કિં [સરં હિં. હિલનામિલના]
 પરપર મળવું-ગોઠડી કરવી (૨) સલાહસ પથી
 ચાલવું [હળીમળીને = સલાહસ પથી]

હળવે, ૦થી અં [જુઓ હળવું વિં] ખીમેથી;
 આસ્તે [-હીને, હળવે = ધીરેથી; કાળજી-
 પૂર્વક.]

હળાહળ વિં (૨) નં જુઓ હલાહલ
 હળિયું નં [હળ પરથી] નાનું હળ
 હળોતરું નં [હળ ઉપરથી] જમીનને પ્રથમ

વરસાદે ખેડવી તે

હં (૦) અં [સ; રવં] આશ્ચર્ય, તુચ્છકાર,
 ધમકી, હકાર, હાનિયો કે ઉત્સાહશૈલ ઉદ્ગાર

હંઆં (૦) અં [રવં] જુઓ હં, હા
 હંકારવું અં કિં 'હંકારવું'નું કર્મણિ

હંકાઈ (-મણી) સીં [હાકવું પરથી] હાકવું
 મહેનતાણું [હાકવું; ચલાવવું

હંકારવું સં કિં [પ્રા હકાર; સરં મ. હકારણું]
 હંઆરવું સં કિં [સં સકાર, પ્રા. સં + સ્વર

પરથી] રવચ્છ કરવું; ગાળવું [કચરો
 હંઆરો પું [જુઓ હંઆરવું] ગાળતા નહેલો

હંઆમ પું [ફા.] અવસર; મોસમ (૨) હંગામો.
 -મી વિં મોસમ પૂરવું, થોડા વખત માટેનું;

કામચલાઉ [તોફાન; હુલ્લક
 હંઆમો પું [ફા.] ધમાચકડી, ધમાલ (૨)

હંડરવેટ પું [હંડ્રેવેટ] ટનનો વીસમો ભાગ
 હંતવ્ય વિં [સં.] હણવા યોગ્ય

હંતા વિં (૨) પું [સં.] હણનાર, ખૂન કરનારો
 હંકાણું અં કિં, -વડું-સં કિં 'હાંકણું'નું

અનુક્રમે કર્મણિ ને પ્રેરક
 હંભા અં [સં.] ગાયના બાહડવાનો અવાજ.

૦૨૫ પું હલા એવો અવાજ
 હંમેશ (-શાં) અં [જુઓ હમેશ] રોજ

હંસ પું [સં] એક પક્ષી (૨) જીવ; આત્મા
 (૩) જુઓ એકદેહી ૦ખતિ સીં હંસના

જેવી ખીમી મોહક ચાલ ૦આમિની વિં
 સીં હંસગતિથી ચાલનારી ૦જી સીં

હંસની માદા. ૦૫૬ નં હંસનું પગલું (૨)
 લખાણમાં હમેરો દર્શાવવા માટે કરવામાં

આવતું (૨) આહું (ચિહ્ન (૩) બે કાકપદ
 બેઠેલો સમય (સ ગીત). ૦૨૧૪ પું હંસોનો

રામ (૨) એક ભતની વનસ્પતિ. ૦૫૬૫ સીં (સં)
 સરવતી દેવી -સા પું એક

છદ (૨) સીં હંસણી. -સી સીં હંસણી
 હા અં [સં.] અરે! અહા!

હા અં [સં. આમ; સરં મ., હિં. હાં]
 સંમતિસૂચક ઉદ્ગાર (૨) સીં હા કહેવી
 તે; સ્વીકાર. [-પાડવી = હા કહેવું, માનવું]
 હાઇડ્રોજન પું [હ.] એક પ્રકારનો વાયુ

હાઈ કમિશનર પુનર્દિ] પરદેશમાં પ્રતિનિધિ
તરીકે રખતો સમૂહો એક અધિકારી
હાઈકોર્ટ ઓફ [ર] ધલાકાની સૌથી વડી
અસલત

હાઈ સ્કૂલ ઓફ [ર] મેટ્રિક સુધીની, માધ્ય-
મિક શિક્ષણની નિશાળ, વિનયમ હિર

હાઉ પુન [રવન, સરન હિં, મ] બાળકને
લય ઉપભવનારો કાર્પનિક બિહામણો થવ
(૨) નં બુઓ એરં ૧, ૨

હાઉહાઉ અન[રવન] કૃતરાજાલસવાનો અવાજ
હાક ઓફ [રે હક્કા] હોકારો, બૂમ (૨) દોર,
પ્રતાપ, છાપ [-દેખાડવી, દેવી=ધાડ
દેખાડવો, ડરાવવું. -ધરાવવી, માનવી=
ડરતા રહેવું; આજ્ઞાધીન રહેવું -મારવી=
મોટેથી બોલાવવું; બૂમ મારવી. -રાખવી
=ધાક રાખવી. -વાગવી=પ્રતાપની અસર
પડવી, ધાક રહેવો.]

હાક(-કે,-કો)ટવું સંકિં ['હાક' ઉપરવી]
મોટેથી બોલાવવું (૨) ધમકાવવું

હાકલ ઓફ [હાક ઉપરથી] હાક, બોલાવવા
માટે ખાસેલી મોટી બૂમ [બોલાવવું

હાકલવું સંકિં [બુઓ હાકલ] હાક મારીને
હાકવું સંકિં [રે હક્ક, સરન મ. ઠાકળે, હિં
હાકના] હાકવું; ચલાવવું (૨) હાક મારીને
કાઢી મૂકવું

હાકાર પુન [હા+કાર] હકાર, હા કહેવું તે
હાકેટવું સંકિં [હાક ઉપરથી] બુઓ

હાકટવું હાકે(-કો)ટા પુન મોટા માટો, બૂમ
હાકેમ પુન [અ હાકિમ] સૂઓ, રાજ્યકર્તા

અમલદાર ઓરસ વિન[+ફા. રસીદન] હાકેમ
સાચે એળખાણવાળું -મી વિન હાકેમ
સંબંધી(૨) ઓફ હકૂમત; અમલ, કારકિર્દી

હાકોટવું સંકિં બુઓ હાકટવું
હાકોટા પુન બુઓ હાકોટા

હાખાડેર, હાખાડોડી ઓફ (ય) એક
જાતની (પીળી) બમરી

હાજત ઓફ [અ] જરૂરિયાત; આવશ્યકતા
(૨) જાડા પેશાબની શકા (૩) કાચી જોલ,
'લોક-અપ'. [-યવી, લાગવી = જાડા-

પેશાબની ધરજા થવી. -પડવી=આવડ
પડવી હાજતે જલું=જાડો કે પેશાબ
કરવા જવું]

હાજર વિન [અ. હાજિર] સમક્ષ, મોજૂદ હોય
તેવું ઓજવાબ પુન હાજરજવાબી ઓજવાબી
વિન સમયાનુસાર યોગ્ય જવાબ તરત આપી
શકે તેવું (૨) ઓફ તેની આવડ ઓભિ-
(-મી)ન પુન ગુનેગારને હાજર કરવા માટેનો
જમીન ઓખારી ઓફ [ફા] હાજર હોવું તે
હાજરતા ઓફ [અ. હાજિરાત] જ તરત તરતની
એક ક્રિયા

હાજરાહજૂર વિન [હાજર+હજૂર] હજૂરમાં
તૈયાર હોય એવું (૨) સાક્ષાત પ્રત્યક્ષ
હાજરી ઓફ [હાજર પરથી] હાજર હોવું તે
(૨) નાસ્તો. [-હરવી, પૂરવી='હાજર છે'
એવું (પત્રગત) નોંધવું -લેવી='હાજર છે'
એ તપાસવું (૨) જાટવણી ગાડવી, સપ-
ડાવવું, ખબર લેવી] ઓપત્રક નં હાજરી
નોંધવાનું પત્રક

હાજવું અંકિં [સરન હાજવ] અડધા રહેવું,
મડધા રહેવું [હાજવાદેવું=ગમ કરવાદેવું]

હાજિબ પુન [અ] ધરવાન
હાજિયાબી ઓફ [હાજ ઉપરથી] હજ કરી
આવેલી મુસલમાન સ્ત્રી

હાજિયો પુન ['હાજ' ઉપરથી] હાકાર (૨)
પ્રશામતિયો, સવળી વાતની હા કહેનારો.
[-પૂરવો=હા કહેવું] [મકાનો બનાવું

હાજ પુન [અ] હજ કરી આવેલો મુસલમાન;
હાજ અંકિં હા, હા સાહેબ ઓહા ઓફ

પ્રશામત (૨) અંકિં જારપૂર્વક હાકાર
દર્શાવતો એક પ્રશામતિયો ઉદ્ગાર

હાટ ઓફ, નં [સે હટ્ટ] ડુકાન (૨) ગુજરી;
બજાર [-માંડવું ડુકાન બોલવી હાટે

બેસવું=ડુકાને બેસવું-ઉમેદવારી કરવી.]
હાટક વિન [સં] સોનાતુ, સોનેરી (૨) નં સોતુ

હાટકવું સંકિં [રવન] ગજના કરવી, હોકારો
કરવો (૨) ધમકાવવું [વાળું તાકું

હાટિયું નં ['હાટ' પરથી] લીંતમાત્ર બારણા-
હાક અંકિં [બુઓ સાદું] (કા) વારને, કાળે

હાટોડી સ્ત્રી [હાટ ઉપરથી] (કા.) દુકાને દુકાને ફરીને બાવા ફરીર વગેરે માંગે છે તે બીબ હાડ નં [બુઓ હાડ] કપાસના ઢોડવા બરી રાખવાનો વાડો

હાડ નં [દે હજુ] હાડકું (૨) બધા, કાઠું (૩) અં (સાં પ્રાંમાં) છેલ્લી હડે; છેક જ (૪) થયું જ [-આવવું = છેક કંટાળી - તારી જવું (૨) ખૂબ દુર્બળ થઈ જવું. - ગળવું = શરીર દૂબળું પડવું. - ગળવું, દૂઝવું = હાડકામાં સળો થવો - જવું = ખરૂં રૂપ પ્રકાશ (૨) વંદી જવું, છેલ્લે પાટલે બેસવું (૩) પેસેટકે છેક દુર્બળ થઈ જવું. - નો તાવ = જીર્ણ જવર. - નો રાંક = ગરીબ સ્વ-ભાવનો. - ભાંખવાં = સખત માર મારવો (૨) શરીરે અસક્ત કરવું (૩) તન હાંધેને મહેનત કરવી - વળવું = શરીર સુધરવું - હસે ને હોહી તપે = સગું હોય તેને લાગણી યાય] ૦ચર સ્ત્રી શરીરમાં રહેતો સ્ત્રીણો તાવ. ૦ચરિયું વિં હાડમાં રહેતો સ્ત્રીણો (તાવ). ૦ચર પું, ૦ધગી સ્ત્રી સ્ત્રીણો તાવ, જીર્ણજવર. ૦ધિંજર નં શરીરનું હાડકાંનું ખોખું ૦મહેનત સ્ત્રી તનતોડ મહેનત; સખત શ્રમ ૦માળા સ્ત્રી હાડકાની માળા ૦વેર નં પાકું વેર ૦વેરી પું કટ્ટો વેરી ૦વેદ (-દા) પું હાડકાં બેસાડનારો કે ભેડનારો વેદ ૦સાંકળ સ્ત્રી એક વેલ

હાડમી સ્ત્રી નાનું અંને પોયું હાડકું

હાડકું નં [બુઓ હાડ] અરિથ [હાડકાં ખોખરાં કરવાં = માર મારવો; અંધમૂર્તિ કરવું હાડકાં વ્યાયવાં - કામ કરવાની શક્તિ હોવી, હાડકાંની હૂંડી કરવી = સખત મહેનત મળૂરી કરવી હાડકાંનું માખું, માગણું, આખાં હાડકાંનું, હાડકાંનું હુરામ = કામ કરવે ચોર, આગસુ હાડકાંનો ખરો = કામચોર નહીં એવો; મહેનત હાડકાંનો માળો = હાડપિંજર. હાડકાં પધરાવવાં = મરી ગયેલા માણસના હાડકાના અવશેષ - ફૂલ કાઈ તીથંમાં નાખવાની વિધિ કરવી. હાડકાં પાંસળાં મણુવાં = શરીર ખૂબ

દુર્બળ - હોહીમાંસ વિનાનું હોખું. હાડકાં ભારે થવાં = માર ખાવા યોગ્ય થવું, આડા થવું હાડકાં ભાંખવાં = તન હાંધેને મહેનત કરવી (૨) સખત માર મારવો હાડકાં રઝળાવવાં, રંખવાં = ખૂબ માર મારવો (૨) અતિશય નુકસાન કરવું હાડકાં વળવાં = શરીરનો બાધો સારો થવો (૨) કસરતથી શરીર બંધાવું. હાડકાં વાળવાં = કસરત કરવી (૨) મહેનત કરવી હાડકાં શેકવાં = દુઃખ દેવું; સંતપ્ત કરાવવો. હાડકાં શેનાં છે ? = હુરામ હાડકાવાળાને કે મજબૂત બાધાવાળાને તિરસ્કાર કે પ્રશંસા અર્થે પુછાય છે. હાડકાં હુરામ કરવાં = આગસુ ધઈ કામ ન કરવું હાડકાં હસાવવાં = તન હાંધેને કામ કરવું હાડકું ઊતરવું, ઊતરી જવું = સાધામાથી હાડકું ખસી જવું. - ચલાવવું, બેસાડવું = સાધામાથી ઊતરી ગયેલ હાડકાંને તેને ઠેકાણે બરોબર ગોઠવવું. - નમાવવું = નીચા નમીને કે તન હાંધેને કામ કરવું.] હાડછેડ સ્ત્રી [હડ (-ડ) + છેડ] તિરસ્કાર; તરછોડવું તે

હાડજવર, હાડધગી, હાડધિંજર, હાડ-મહેનત બુઓ 'હાડ' મા

હાડમાર વિં [હડ (-ડ) + માર] હડે હડે થયેલું; તુરજકારાયેલું (૨) સ્ત્રી [હાડ + માર] હુરાનમતિ, મુશ્કેલી. - રી સ્ત્રી તિરસ્કાર, ધુતાર (૨) બુઓ હાડમાર

હાડમાળા, હાડવેર, - રી, હાડવેદ, હાડ-સાંકળ બુઓ 'હાડ' મા

હાડિયાકરસણ પુન; નં ચોમાસામાં થતો એક છોડ

હાડિયાદૂડું નં [હાડિયો + દૂડું] એક ભતની છોકરાની રમત, ઘટીખીલડો

હાડિયું વિં [હાડ ઉપરથી] હાડ સબંધી; હાડમાં પહોંચેલું કે રહેલું [હાડિયો તાવ = સ્ત્રીણો તાવ; લાખા વખતનો તાવ.]

હાડિયો પું [બુઓ હાડો] કાગડો

હાડી વિં [હાડ ઉપરથી] મજબૂત હાડનું; મહેનત; ખડતલ (૨) હડીલું, મમતી (૩) હાડિયું (૪)

પું. મહાનાં હાડકાની મહદથી ખેલો કરનાર
જાગર [આદ્યે જ નીકળે એવો મેલ
હાડીમેલ પું. [હાડ + મેલ] (કા.) લૂમડાનો
હાડો-ડોહાડ અં. [‘હાડ’ ઉપરથી] છેક
હાડકા સુધી; હાડકે હાડકે [-ઓપી જવું,
લાગી જવું = (ગ્રસાની) ઊડી - ભારે
લાગણી થવી.]

હાડો પું. [સરં હિં હાડિ (સં. જાહિ,
જાહીવિન્)] કાગડો; હાડયો [હાનિ
હાણુ ભ,] જ્ઞાં [સં જાનિ, પ્રા હાણિ] નુકસાન;
હાતિમ, ઓઠાઈ પું. [ઝ.] એક પ્રખ્યાત
સખાવતી આરબ

હાથ પું. [પ્રા હથ (સં હસ્ત)] હસ્ત(૨)કાણીથી
વચલી આગળીના છેડા સુધીની લખાઈનું
માપ (૩) (પતાની રમતમાં) એક ભાગે
જિતાયેલો હાથ (૪) રેલવેનું સ્ત્રાલ (૫) [લા.]
હાથનો કસબ (૬) સામેલગીરી, મદદ;
પ્રેરણા. ઉદા. એ કામમાં મારો હાથ નથી.
(૭) કપા; રહેમ ઉદા. તેના ઉપર મારા અન્ને
હાથ છે (૮) (રંગવા વગેરેમાં) એકે વારની
એકેક ક્રિયા. ઉદા. રંગના બે હાથ ઢીવા (૯)
લગ્નસબંધ, પાણિયહણ ઉદા. તેના હાથની
માગણી કરી (૧૦) સત્તા; તાબો, અખત્યાર,
શક્તિ. ઉદા. મારા હાથની વાત નથી (૧૧)
હાથવાળી બાલુ-પાસુ. ઉદા. હાથે હાથે તેનું
ધર છે [-અડકાવવો, અડાડવો = હાથથી
રૂપર્શ કરવો (૨) મદદ કરવી, કામ કરવા
લાગવું. -આપવો = મદદ કરવી, સાથે
જોડાવું (૨) ગજશક્તિ રમતમાં હાથ જવા દેવો
-આવવું = મળવું, જડવું (૨) કબજામાં
આવવું. -ઉગામવો = હાથ વડે મારવા તૈયાર
થવું. -ઉઠાવવો = હાથ ઉગામવો (૨) કબજો
કે હાડોડવો. -ઉપર લેવું = વશ કરવું (૨)
કરવાનું શરૂ કરવું. -ઉપાડવો = મારવું
-ઊતરી જવો = હાથનું સાધનું હાડકું એને
સ્થાનેથી ખસી જવું -ઊપડવો = હાથ વડે
મારવું -ઉંચો રહેવો = અદર સહોવાઈ
દાખમાં ન લખદાઈ જવાય તેમ છૂટા રહેવું
(૨) આજ્ઞા કરનારા રહેવું -કરવું = કબજે

કરવું. -કરવો = પતાની રમતમાં હાથ જીતવો
(૨) નિરાળી કરવી -કલમ કરવા = હાથ
કાંડા આગળવી કાપી નાખવા -કાપી
આપવા = સહી, કબૂલત વગેરેથી બધાઈ
જવું, કાંડા કાપી આપવા -કાળા કરવા =
કલકિત કામમાં સામેલ થવું, કલંક
વહોરવું (૨) લાંચ લેવી -ખંખેરવા =
જોખમદારી કાઢી નાખવી, કામમાંથી
ફરેગ થવું (૨) આશા છોડવી. -ખેંચી
ઝાલવો, ખેંચી પકડવો = ખચાવું (૨)
ખચ પર અંકુશ રાખવો; કરકસર કરવી.
-ધસવા = પરતાવો કરવો, બળાપો કરવો
(૨) હારી જવું, યાજી જવું. -ધાલવો =
હરમિયાનગીરી કરવી, સામેલ થવું. -અડલું
= (કામ) આવડવું (૨) મેટો થવો; સામનો
થવો. -અડાવવો = કામ કરવું, ઝપાટાબંધ
કામ કરવું (૨) હાથ વડે મારવું (૩) ઝપાટાબંધ
ખાવા મંડવું (૪) [લખાણમાં] સુધારોવધારો
કરવો. -અળવળવા = હાથ વડે મારવાની ચળ
થવી -આટવો = (ખાવામાં ખરડાતો) હાથ
મોમાં ઘાલી ચાટવો (૨) [લા.] કાંફા મારવા;
વેવલા વીણવા -આલવો = હાથ વડે
મારવું (૨) (કામમાં) ઝપાટો થવો (૩) હાથ
વડે કામ થવું -ચોખ્ખો ન હોવો = સ્ત્રીને
અડકાવ આવેલો હોવો. (૨) પ્રમાણિકતા
ન હોવી. -ચોખ્ખો હોવો = પ્રમાણિક
કે નિષ્કલંકિત હોવું (૨) (સ્ત્રીએ) અમડાયેલ
ન હોવું. -ચોળવા = ગુમાવ્યા પછી બળાપો
કરવો -છૂટી બલા = પથરો કે એવી કોઈ
હાથમાં લઈ છૂટી મરાતી વસ્તુ -છૂટો
હોવો = ઉઠાર કે ખરચાળ હોવું (૨) માર
મારવાની ટેવ હોવી -જવા = ટેકો -આધાર
જવો (૨) હિંમત હાનવી (૩) હાથે કામ
કરવાની શક્તિ જવી -જોડવા નમરકાર
કરવા (૨) વિનંતિ કરવી, પ્રાર્થના કરવી (૩)
યાકવું, કરાળવું, હાગવું (૪) તોબા પોકારવી;
માફી માગવી -જોવો = સામર્થ્યનો પરચો
જોવો (૫) હસ્તરંખા જોઈ લાવિય લાખવું.
-ઝાલવો = હાથ પકડવો (૨) રોકવું, અટકાવવું

(૩) મઠ કરવી (૪) પત્ની તરીકે સ્વીકારવું;
પરણવું. -ટાઢા કરવા = કરવા જેવું કર્યાનો
સતોષ મેળવવો. -ટાઢો કરવો = દાન આપી
સતોષ મેળવવો. -કરવો = અનુલવથી
આવડવું; દેવાવું. -ઠોકવો = હાથ ઠોકીને
લાવ ઠરાવવો; સોઢા કરવો. -તાળી દેવી
= સફાઈથી છટકી જવું (૨) છેતરી જવું
-થી જવું = કાબૂમાંથી જવું (૨) વડી
જવું, બહેકી જવું. -દેખાડવો = તાકાતનો
પરચો આપવો (૨) આવડત બતાવવી
(૩) લવિય જોવડાવવા હાથ ધરવો. -દેવો
= દેકો આપવો (૨) ચોપડવું; હાથ મારવો
(૩) રોકડું, અટકાવવું. -ધરવું = આધરવું;
હાથ ઉપર લેવું. -ધરવો = માગવું. -ધોઈ
નાખવા = આશા મૂકવી (૨) દેવાળું કાઢવું
(૩) જોખમદારીમાંથી કે કામમાંથી છૂટા
થવું (૪) (તે કામને) પરાકાષ્ટાએ પહેચાડી,
તેમાંથી હંમેશાને માટે અલગ થવું. -ધોઈને
= જુઓ હાથપગ ધોઈને. -નાપાક હોવા
= અડકાવને લીધે (જીના) હાથ ચોખ્ખા ન
હોવા. -નાખવો = હાથ મૂકવો (૨) ઝડપ
મારવી; લૂટવું (૩) હાથ વડે પકડવું. -ની
ચળ ઉતારવી = મારવાની ઇચ્છા પૂરી કરવી;
વગર કારણે મારવું. -નીચે = તાળામાં (૨)
આશ્રયમાં (૩) દેખરેખમાં. -નીચેવું =
તાળાવું. -ની વાત = સંજિતની વાત અધિકારની
વાત. -તું કર્યું = ભતે કરેલું. -તું ચોખ્ખું =
પ્રમાણિક. -તું ચોર = અપ્રમાણિક. -તું
છૂટું = ઉડાઉ; હાથમાં આવે તે ખરચી
નાખનાર (૨) મારવાની દેવવાળું. -તું જૂઠું =
ચોર અપ્રમાણિક. -તું ટાડું, ઠંડું, ધીમું =
કામ કરવામાં ધીમું કે આળસુ. -તું મોકળું
= ઉદાર. -તું પોણું = ઉડાઉ. -તું સાચું =
પ્રમાણિક. -નો મેલ = તુચ્છ વસ્તુ. -જેને
આપી દેતા આવડો ન લાગે. -નો રસ
ઉતારવો = હાથની ચળ ભાગવી. -પકડવો
= જુઓ હાથ ઝાલવો. -પગ = હાથ અને
પગ (૨) મુખ્ય આધાર (૩) મુદ્દો; આધાર
-પગ મળી જવા = જુઓ હાથપગ ભાગી

જવા. -પગ ભેડીને ખેસી રહેલું = કાંઈ
પણ કામમાંથી ન કરવા, આળસુ થઈ પડી
રહેવું. -પગ ધોઈને = ખાઈખૂંચીને. -પગ
ભાગી જવા = સાવ અસાધ્ય બની જવું (૨)
હોગકાશ ઊડી જવા, હિંમત હારી ખેસવું.
-પગ હજાવવા = કાંઈ પણ ઉદ્યોગ કરવો,
-પછાડવા = ગુસ્સો કરવો (૨) કઠપો કરવો;
તીવ્ર શોક થવો. -પડવો = રેલગાડીનો હાથ
નીચો નમવો. -પીળા કરવા, પીળવા =
ભ્રમ લઈ પીડી ચોળવાનો લહાવો લેવો.
-ફરવો = ચોરી થવી (૨) સુચારો વધારો
થવો (લખાણ વગેરેમાં). -ફરવવો = હાથ
વડે ચોપડવું; રમવું (૨) વલ્લવું (૩) સુચારો
વધારો કરવો. -ફરવી જવું = ચોરી જવું.
-ફારો હોવો = સપાટાબંધ કામ કરે એવું
હોવું. -ખતાવવો = જુઓ હાથ દેખાડવો (૨)
સજ્ઞા કરવી. -ખાળવા = ભતે રાંધવું (૨)
પોતાનું કામ પોતે જ કરી લેવું (૩) આગળથી
સહી કરી બંધાઈ જવું. -ખાંધવા = કરવું
અટકી ભય એવી વ્યવસ્થા કરવી. -ખેસવો
= અનુલવથી આવડવું; કુશળતા આવવી.
-ખરાવા = પૈસા મળવા; લાચ મળવી.
-મારવા = (તરવામાં) વાંમિયાં ભરવા.
-મારવો = ચોરી કરવી, અપ્રમાણિકપણે
મેળવવું (૨) રંગરોગાન ઇંડ પ્રવાહી ચોપડવું
(૩) વાંમિયાં ભરવા (તરવામાં). -મીઠમાં
હોવો = પૈસાની મુશ્કેલી કે તંગી હોવી.
-માં અધર રાખવું = બહુ લાડ લડાવવાં
-માં આવવું = જુઓ હાથ આવવું. -માં
કાછડી ઝાલીને દોડવું = હાકળાકાકળા
દોડવું. -માં ચાંપવું, હાખવું = લાંચ
આપવી. -માં પડવું = વશમાં જવું કાબૂમાં
આવવું. -માં રહેલું = કબજામાં રહેવું. -માં
લેવું = જુઓ હાથ ઉપર લેવું. -માં હાથ
આપવો = વચન આપવું (૨) પરણવું. -માં
હોવું = કબજામાં હોવું; પોતાને આધીન હોવું.
-મિલાવવો = હસ્તમેલાપ કરવો (૨) ભાઈ
બધી કરવી (૩) સંપ કરવો. -મૂકવો = ગુસ્સે
વડીલ તરીકે આશીર્વાદ આપવા, માથે હાથ

મૂકનારના ગુણધર્મ આવવા ઉડાં મમાએ
 હાથ મૂક્યો છે. -મેળવવા=હસ્તમેલાપ
 થવો, લગ્ન થવું (૨) હાથોહાથની લડાઈ કરવી
 -રસ ઉતારવો, લેવો=હાથની ચળ લાગવી
 -રાખવું=કબજે રાખવું. -રાખવો=સામેલ
 રહેવું. -રાખીને=કરકસરથી. -લખાડવો
 =હાથ અડકાવવો (૨) મઠ્ઠ કરવી
 -લંખાવવો=મઠ્ઠ માગવી (૨) બીજા
 માગવી (૩) મઠ્ઠ કરવી -લાગવું=
 મળવું, જડવું. -લાગવો=પહોચવું (૨)
 ફાવવું(મેળવવામા) -લાગી કરવો=જુઓ
 હાથ લંખાવવો -લેવો=જુઓ હાથ કરવો
 -વળવો=હાથ ઠરવો, દેવાવું -વળાવો
 કરવો=ફરી પરણાવવું, કામ બેસાડવું
 -વાવડું=ચોરી નય એવું. -સાંકડમાં
 હોવો=જુઓ હાથ બીડમા હોવો.
 -સારો હોવો=આવડત-કુશળતા હોવી
 (૨) જશ અપાવે તેવું હોવું (૩) પ્રમાણિક
 હોવું(૪)અભડાયેવું ન હોવું(હાથે) -હલકો
 હોવો=હાથથી કામ કરતા ઈંત કે બગાડ
 ન થાય તેવી રીતે હાથ વાપરતા અવડવું.
 -હસાવના આવડું=ખાકી હાથે પાછું
 ફરવું, કાર્ય સિદ્ધ કર્યા વિના પાછું આવવું
 -હસાવવા=ઉલ્લમ કરવો -હાંફનાં લેવાં
 =ઉઠાતરી કરવી, ચાલ્યા જવું -હેઠે પડવા
 =કોઈ ઉપાય ન રહેવો, નિરાશા મળવી;
 હિમત હારવી -હેવો=સામેલગીરી હોવી
 હાથે અંડ હાથ વડે (૨) નતે, પોતે. [હાથે
 આંખડીના બંધ હોવા = પૈસે ન
 છૂંવે કાનૂસ હોવું હાથે કરીને=સ્વેચ્છાથી,
 ધરાપૂર્વક હાથેથી જવું=જુઓ હાથથી
 જવું. હાથે પગે પડવું, -લાગવું=
 કાલાવાલા કરવા હાથે ચડવું=જુઓ હાથ
 ચડવું હાથે બેસવું=આવડવું હાથે હાથ
 મેળવવો=સેદો કરવો, કરાર કરવો (૨)
 પરણવું હાથે હાથ મિલાવવો=જુઓ હાથ
 મિલાવવો. આડે હાથે જમણ=કુખાળ-
 વાની જેમ જમણ આડે હાથે દેણ=ખૂબ
 વીતવું, મારવું] હાથોહાથ ઊપડી જવું=

ચપચપવેચાર્જ જવું આડો હાથ દેવો,
 ધરવો, રાખવો=ખાળવું, અટકાવવું કેડે
 હાથ દેવા=ચાકી જવું ચારે હાથ હેઠા
 પડવા=સંપૂર્ણપણે નિરૂપાય બની જવું
 માથે હાથ દેવા=હત રાખવું માથે હાથ
 ફેરવવો=મમતા કે વહાલ બતાવવું (૨)
 આશીર્વાદ આપવો, પોતાનો ખસ રવભાવ
 ખીલમા ઊતરે એમ થવું માથે હાથ
 મૂકવો=આશીર્વાદ આપવો (૨) પોતાનો
 ગુણસ્વભાવ ખીલમા ઊતરે એમ કરવું. માથે
 હાથ હોવો=એથ હોવી (૨) આશીર્વાદ
 હોવો મોઢે હાથ દેવો=બોલવા ન દેવું.
 હબર હાથનો ધણી=પરમેશ્વર (-નો)
 હાથનાં કોઈ બે બોર પછુ ન લે=નૂર
 વગરનું કંગાળ માણસ] ઠંડીજીવું વિં
 ચોપડામા ઉધાર્યા વિના થોડી વાર પછી આપી
 દેવાની શરતે લીધેલું કે આપેલું ઠંડી સ્ત્રી
 હાથની બેડી. [-કરવી=બેડી પહેરાવવી]
 ઠંકંતામણુ નં હાથે કતાવવું તે ઠંકામળ
 પું હાથે બનેલો(યંત્રથી નહિ)કાગળ. ઠંકામ
 નં હાથનું કામ ઠંકારીગરી સ્ત્રી હાથની
 કારીગરી ઠંકંતાજી નં હાથે કાતવું તે
 ઠંરદણું નં લગ્ન વખતનો વધાવો -
 રૂપિયા આપે છે તે ઠંકાડી સ્ત્રી હાથે
 બેચવાની કે ધકેલવાની ગાડી ઠંચાલાકડી
 સ્ત્રી હાથની ચાલાકી (ભડૂતા ખેલમા).
 ઠંછડ સ્ત્રી (યંત્રથી નહિ) હાથથી છડવું તે.
 જેમ કે, હાથછડના ચોખા ઠંતાળી સ્ત્રી
 હાથની તાળી ઠંચોણું નં [ધોવું ઉપરથી]
 અતિસાર, ઝાડા ઠંપહોંચિયું નં હાથના
 પહોચાવું એ ધરેણું. ઠંપાકીટ નં હાથમા
 રાખવાનું પાકીટ ઠંપ્રત સ્ત્રી મૂલપ્રત,
 'મેન્યુરિક્ટ'. ઠંબેડી સ્ત્રી હાથકડી
 મહેનતનું સ્ત્રી હાથથી કરાતી મહેનત.
 ઠંમુચરકા પુંબં વં નતના નમીન
 [-પર છોડવું]. ઠંમેળાવો પું હસ્તમેળાપ
 ઠંમેળું નં હાથે પહેરવાનું મોળું. ઠંરસ
 નં હાથથી કરેલો વીર્યપાત. ઠંરમાલ પું
 હાથનો રમાલ ઠંલાકડી સ્ત્રી હાથમા કાલવાની

લાકડી (૨) (લા) આધાર, ટેકો વડેા વિં
 પું હાયના જેવા ફેફડાવાળો (ચોર).
 વેંત(વમાં) અં બહુ નજીક, સાવ પાસે;
 હાય આવવાની તૈયારીમાં. ંસર વિં
 આજ્ઞાકિત. ંસાળ સ્ત્રીં હાયેચલાવાલી સાળ
 હાથણી સ્ત્રીં [સં હસ્તિની પ્રા હત્યિની]
 હાથીની માદા (૨) [લા] પુસ્તો
 હાયતાળી થી હાયસાળ જુઓ 'હાય'માં
 હાથાતોરણુ નં એક ભતવુ તોરણ
 હાથિણી સ્ત્રીં જુઓ હાયણી
 હાથિયો પું [પ્રા હત્ય (સં હસ્ત)] ૧૩મું
 નક્ષત્ર (૨) [જુઓ હાથી] મલપતો મોટો
 હાથી (૩) [હાય પરથી] ખરેરો
 હાથી પું [પ્રા હત્યિ (સં હસ્તિન)] હસ્તી;
 ગજ. [-જૂજવા (આગણે) = ઘણા પૈસાદાર
 હોવું -નો અ કુશ = તડામાર કામ લે એવો
 વડીલ કે ઉપરી. ધોળો હાથી બાંધવો =
 ગલ ઉપરાતના ખર્ચમાં ઊતરી પડાય એવું
 કરવું] ંખાતું, ંયાન નં હાથી રાખવાનો
 તબેલો ંદાંત પું હાથીનો ંંતરાળ ંપણું
 વિં રોગથી ફૂલેલા પગવાળું (૨) મોટા પગ-
 વાળું. ંસૂંડું નં એક વનરપતિ
 હાયે અં જુઓ 'હાય'માં [મેળાપ
 હાયેવાળો પું [દે. હથેલે] વરકન્યાનો હસ્ત-
 હાયેળી સ્ત્રીં જુઓ હયેળી
 હાયો પું ['હાય' ઉપરથી] હથિયાર કે ઓભર
 ન્યાથી પકડાય તે બાગ; મૂં કે ડસ્તો (૨)
 સહાય, મદદ (૩) પક્ષ (૪) કંકુવાળા હાયની
 ડાપ (૫) વેપારીઓ આગળીઓની નિશાનીથી
 બાવ ઠરાવવા પોતાનો હાય કપડા નીચે ઢાકીને
 આપે છે તે. [-ઠોડવો = હાય ઠોકવો, સાદું
 નક્કી કરવું (૨) કંકુવાળા હાયનો ચાપો મારવો
 કુહાડાના હાથા બનવું = ખોટા કામમાં
 ખીલના હથિયારરૂપ બનવું માતાનો હાયો
 હોવો = માતાની ખાસ કૃપા હોવી]
 હાયોહાય અં [હાય + હાય] જેને આપવાનું
 હોય તેના જ હાયમાં, ભતોભત (૨) એકના
 હાયમાંથી ખીલના હાયમાં એમ, એ, ખીલની
 મદદથી. [-ઊપડી જવું, વેચાઈ જવું =

જલદી વેચાઈ જવું] [હાનિ] હાણ
 હાન સ્ત્રીં [સં સજ્ઞા?] બાબા; માનતા (૨) [જુઓ
 હા ના સ્ત્રીં હા ને ના કરવી તે, આનાકાની
 હાનિ સ્ત્રીં [સં.] ગુકસાન (૨) પાયમાલી, નાશ.
 ંકર, ંકર્તા(-ર્તા), ંકારક વિં હાનિ
 કરનાર; ગુકસાનકારક
 હાપ્યા અં [રવં] હપ [-કરવું, કરી જવું
 = દાખિયો કરી જવું, ખાઈ જવું (ખાણવામાં).]
 હાફેકોટ પું [ફ.] અઠધે સુધી આવતો એક
 ભતનો કોટ
 હાફિજ પું [અ.] આખું કુરાન જેને મોઢે હોય
 એવો માણસ (૨) પું (સ) ધરાનનો એક
 પ્રખ્યાત કવિ
 હામ સ્ત્રીં હિ મત. [-ભીડવી = હિંમત કરવી.]
 હામસવું અંકિં હિ મત હારી જવું
 હામા નં એક ભતવું પદ્મી
 હામી પું [અ.] હામીદાર (૨) સ્ત્રીં ભમીન;
 પાયધરી. [-કરવી = ભમીન થવું. પાયધરી
 આપવી.] ંહાર પું ભમીન ંહારી સ્ત્રીં
 હાય અં ફઃખ, ત્રાસ કે અફસોસનો ઉદ્ગાર
 (૨) સ્ત્રીં અતરના ઊડા ફાંખની બડકવા;
 શાપ. [-પોકારવી, -લેવી = આતરડી
 કકળાવવી. નિસાસો લેવો] ંપિટારો પું,
 ંપીટ સ્ત્રીં હાયપીટ કરવી તે, રોકટ.
 ંવરાળ સ્ત્રીં શોક; અફસોસ ંવલાળા
 પું ંવંવં શોક કે અફસોસના ઉદ્ગારો.
 ંવોય સ્ત્રીં શોક, અફસોસ, ચિતા (૨) અં
 શોકતો એવો ઉદ્ગાર. ંહાય, ંહોય સ્ત્રીં;
 અં જુઓ હાયવોય (૨) કટવું તે
 હાર પું [સં.] ફૂલની મોટી માળા (૨) ગળામાં
 પહેરવાનું એવું ધરણું
 હાર (૨) સ્ત્રીં [સ, પ્રા હારિ] પરાજય (૨)
 ઓળ, પક્તિ [-ખાવી = હારવું. -માં
 રહેવું = પક્તિમાં રહેવું (૨) [લા.] સરસાઈ
 કરવી, હરીફાઈમાં કામ કરવું.]
 -હાર(-કે) વિં [પ્રા. આરજ (સ. કારક)]
 'કરનાર' એ અર્થનો કર્તવવાચક પ્રત્યય
 ઉદાં સર્જનહાર; રાખણહારો
 હારક વિં પું [સં.] હરનાર

હારકતાર અં [હાર+કતાર] હારખધ
 હારજીત સ્ત્રીં હાર અને જીત
 હારડો પું [હાર ઉપરથી] મોટો હાર (૨)
 ખાડના ચકતાનો હાર
 હારજી વિં [હારજું ઉપરથી] હારેલા મન કે
 સ્વભાવનં (૨) અધીર (૩) સ્ત્રીં હારજી હોલું
 તે -જીં વિં હારજી
 હારતોરા પુંબંબંબં હાર ને તોરા (૨) [લા]
 માન; આદર [હારખધ
 હાર(-રા)દોર અં [હાર+દોર] એક હારમાં,
 હારખધ અં [હાર+ખધવું] હારદોર, ઓળખધ
 હારવુ અંકિં [હાર પરથી] પરાજિત થવું (૨)
 કાચર થવું, યાકવું (૩) સંક્રિં રમતમા રારત
 તરીકે મૂકેલી વસ્તુ ગુમાવવી
 હારસિંઘાર નં [સરં હિં] પારિભતક
 હારાદોર અં [જુઓ હારદોર] હારખધ
 હારાહાર (૨) સ્ત્રીં [હાર પરથી] હારહારા,
 વારંવાર હારવું તે [મૂર્છના(સંગીત)
 હારિણાચા સ્ત્રીં [સ.] મધ્યમ ગ્રામની એક
 હારિયજી નં જુઓ હારીસ
 હારિયું વિં [હાર=પક્તિ પરથી] સમોવડિયુ;
 એક જ પક્તિવું (૨) એક જ રાહવું (૫૬)
 (૩) સમકાલીન [કુંખહારી
 -હારી વિં [સ] હરનાર (સમાસને છેડે). ઉદા.
 હારી પું [પ્રા હારિ; સરં હિં હારી] એક
 જંદ (૨) [સરં હાળી] ખેતી માટે રાખેલો
 મહત્તરીશ માણસ, સાથી
 હારીજી નં [સરં હિં હારિલ] એક પંખી
 (૪-મતી વખતે તે જે એક લાકડું પકડી લે
 છે તે મરતા સુધી છોડતું નથી એમ મનાય છે)
 હાર વિં જુઓ 'હાર'
 હારે અં [હાર=પક્તિ ઉપરથી, સરંમ હારી]
 ભેડે; સાથે (૨) તુલનામા
 હારેડું વિં [જુઓ આરેડું, સરં હરાયું]
 તોફાની; મરતાન
 હારે પું [સરં આરેડું] જ મણવુ વજન
 હારેડી સ્ત્રીં [જુઓ હાર] ઓળ
 હારેહાર અં [હાર ઉપરથી] જુઓ હારદોર
 હાર્દ નં [સં] હૃદય (૨) મર્મ, રહસ્ય (૩)

ભાવાર્થ. -દિક વિં [સં.] ખરા અંતરનું
 હાર્મેનિયમ નં [ફ.] એક વિદેશી વાદ્ય, પેટી
 હાલ પું બં વં [જ] દશા, સ્થિતિ (૨)
 અવદશા (૩) અંકમણ, અત્યારે ૦તું વિં
 હમણાવું ૦માં અંકમણ [રગને ઘોડો
 હાલક પું એક જંદ (૨) [સ.] પીળાશ પડતા
 હાલકડોલક અં [હાલવું+ડોલવું] ખળભળી
 ઊડવું હોય એમ, હામગતુ
 હાલકડેલક નં [સરં દે હલહલમ; હિં.
 હાલહૂલ] અગ્યવરયા, તોફાન (૨) વિં તોફાની
 હાલયાલ સ્ત્રીં [હાલવું+ચાલવું] હાલવુંચાલવું
 તે, હરદર (૨) રીતમાન [સાલપે લિયુ
 હાલજીડોલજી વિં [હાલવું+ડોલવું] હામગતુ,
 હાલત સ્ત્રીં [જ] અવરયા, સ્થિતિ (૨) દેવ
 હાલપોલ(-લિયું) વિં જુઓ સલપોલિયુ
 હાલખકાલ સ્ત્રીં [દે હલબોલ] હલમલ
 હાલરડું નં [જુઓ હાલા] બાળકને ઝુલાવતા
 ગવાતુ ગીત (૨) [જુઓ હાલરું] ટોળ
 હાલરું નં [હાર ઉપરથી] બાળકને નજર
 ન લાગે એવી ચીનેની માળા (૨) નૂધ, ટોળું
 (૩) કણસલામાના કણ છૂટા પાડવા ખળીમા
 બળદ ફેરવે છે તે (૪) [સરં હિં હાલરા]
 હાલરડું
 હાલવું અંકિં [દે. હલ (સં. હલત), સરં
 હિં હાલતા, મ હાલળે] ખસવું; ડોલવું,
 ચળવું (૨) [દે. હલ્લો (કા) જવું, ચાલવું
 હાલસો પું [જ હાલિસહ] હરકત, હાનિ
 હાલહવાલ પું બંબંબં [હાલ ઉપરથી, સરં
 મ] ફરશા, ખતખી, પાયમાલી (૨) વિં
 ફરશામા પડેલું [અખધડી
 હાલ હાલ અં [હાલ ઉપરથી] હમણા જ,
 હાલ હુ વિં [હાલવું ઉપરથી] હાલતુ
 હાલ હાલા, હાલાહાલ સ્ત્રીં [હાલવું ઉપરથી]
 વારવાર હાલવું તે
 હાલા અં (૨) સ્ત્રીં [રવં? 'હાલવું' પરથી?]
 જુઓ હાલો [-કરવી=હાલામા ઝુલવાને
 સુવાડવું (૨) સર્ધજવું (બાળલાયા) -માવી=
 હાલરડું ગણવું]
 હાલી સ્ત્રીં [હાલા ઉપરથી] બાળકને સુવાડ-

વાની ઝાળી, ખોયુ, ંગોરી સ્ત્રીં હાલરડું
હાલીમવાલી પું [મ. મહાલી + મવાલી ?]

હલકા હરત્તલનો-રેંછપેજ માણસ

હાલોડું નં, -રે પું + જુઓ હાલરડું

હાલો અં [રવં] ખાળકને હીચતા વપરાતો

ઉદ્ગાર (૨) પું ખોયુ; પારણું (ખાળખાખા)

(૩) હાલરડું. [-કરવે = જુઓ હાલા કરવી

(૨) હાલો સાલળતા સાલળતા સેઈ જવું

(ખાળખાખા). -ખાવે = જુઓ હાલા ગાવી.]

હાલોચાલો પું [હાલવું + ચાલવું] હરવું

કરવું તે. હાલોડાલો

હાલોડાલો પું [હાલવું + ડાલવું] (કા)

હરવું કરવું તે (૨) અને તેટલુ, થોડુંધણું

કામકાજ કરવું તે (૩) શરીરની નખળાઈને

લીધે થોડીધણી હરકર થાય તે

હાવ પું [સં] શુગારયુક્ત એષ્ટા કે ચાળો

(સ્ત્રીનો) (૨) [સરં મ] ઇચ્છા, હવસ.

બાવ પું બંબં શુગારયુક્ત એષ્ટા; નખરા

હાવકં લિં [હાવ = ઇચ્છા ઉપરથી, સરં મ.

હાવરા] અતિલોભી, અસતોષી (૨) બાવકં

બાવકં લિં [સરં હિં હાવલાવાવલા]

ચાકુળ, ગભરાયેલું, ગાડા જેવું

હાવરો પું [ફા આવારહ] બવકની ખાતાવાર

નોખ (૨) [હાવ = ઇચ્છા ઉપરથી, સરં મ.

હાવર] તાવ ગયા પછી ઊઘડતી બૂખ

હાવસોઈ, બંચાવસોઈ સ્ત્રીં જુઓ ડાવસોઈ

હાવાં, -વે અં [જુઓ હરે] (૫) હમણા

હાશ અં [રવં] જ પ, સતોષ કે નિવૃત્તિનો

ઉદ્ગાર (૨) સ્ત્રીં નિરાત; જંપ; શાંતિ

[-કરવી = નિરાત વાળવી]

હાશીશ સ્ત્રીં [મ. હશીશ] એક માઠક વનસ્પતિ

હાસ પું [સં] હાચ, હસવું તે

હાસ્તો અં હા જ તે, જર હા

હાસ્ય નં [સં] હસવું તે 'અસ્ય નં ટોળ

કરવા દોરેલું હાસ્યજનક ચિત્ર, 'કેરિકેયર'

બજનક લિં હાસ્ય ઉપભવે એવું બરસ પું

નવ રસોમાનો એક (જુઓ રસ) બવિનોદ

પું હાસ્ય અને વિનોદ -રયાસ્પદ લિં

[+આસ્પદ] હસવા યોગ્ય, હસવું આવે એવું

હાહાકાર પું [સં] હા' હા' એવો શોક કે

ત્રાસનો ઉગાર સર્વત્ર શોક અને ત્રાસની

લાગણી ફેલાઈ જવી તે [-થવે, વર્તવે]

હાહાહીહી અં [રવં] હાસ્યવિનોદનો એવો

ઉદ્ગાર (૨) સ્ત્રીં હાસ્યવિનોદ, ઠંઠામરકરી

હાહો સ્ત્રીં [રવં] હોહા, હોકાર, યુમરાણ

(૨) જામધૂમ, ધમાલ

હાળી પું [સં હાલી] હળ વડે ખેડનાર;

ખેડત (૨) ખેતીકામમા મદદગાર તોકર હારી

હાળો પું [સં. હાલિક પ્રા હાલિમ] હળ

ખેડનારો (૨) પતિ (૩) મરદ

હાં (૦) અં [રવં; સરં હિં હાં, જુઓ

હા] ભાર, અનુરોધ કે વિનવણીનો ઉદ્ગાર.

હાં તમે એમ કરજો, હા (૨) આહુ

વાતમા વચ્ચે વચ્ચે હાકારો દેવાનો ઉદ્ગાર

(૩) સામે હાકારો-પહકાર કરવાનો ઉદ્ગાર

(૪) + હા; હાકારસૂચક ઉદ્ગાર ંઈ અં

હા; અસ. ંકે અં હા ૧ જુઓ (તે બાવ

સવિશેષે બતાવે છે). ંદે અં ંટલાક

ગીતમા હુલાવનારો પ્રારંભક ઉદ્ગાર ંહાં

અં ખમા કે અરેરાટી બતાવતો ઉદ્ગાર

હાંક(૦)સ્ત્રીં [જુઓ હાકાંખોલાવના માટેની બૂમ

હાંકણી (૦) સ્ત્રીં [હાકવું ઉપરથી] હાકવાની રીત

હાંકવું (૦) સંકિં [જુઓ હાકવું] પશુ, વાહન,

વહાણ, ગાડી વગેરેને ઇચ્છિત માર્ગે ચલાવવું

(૨) [લા.] ગપ માત્રવી [હાંકયે રાખવું =

ગમે તેમ ચલાવ્યે જવું (૨) ગપાં ઠોકયા

કરવા]

હાંકરો (૦) પું [હા + કાર] 'હાં' એવો અવાજ

હાંકિડું (૦) પું [હાંકવું ઉપરથી] હાંકનારો; ગાડીત

હાંલ (૦) પું બંબં [સરં હિં હાગા; દે.

હજવ = સોગન ઉપરથી ?] શરીરના સાધા (૧)

(૨) [લા.] હિ મત; શક્તિ [-ગમડી જવા,

છૂટી જવા = નાહિં મત યઈ જવું, ઠીલા યઈ જવું]

હાં જ (૦) અં + હાજ, માન સાથે જવાબ

દેવાનો એક ઉદ્ગાર [-કરવું = હાજ ખોલવું;

આજ્ઞા ઉઠાવવી.]

હાંડલી (૦) સ્ત્રીં [જુઓ હાડી] નાનું હાંડલું,

હાણી -હું નં પહોળા મોતુ માટીનું એક

વાસણ. -વેા પું એક વાની, [-મૂકવેા
= હાંડવો રાધવા મૂકવેા]

હાંડી (૦) સ્ત્રી [સ. હઠિકા, હાઠિકા] હાલ્લી (૨)
ધાતુનું તેવું વાસણ (૩) લટકતો ઢીલો મૂકવાનું
કાચનું વાસણ. ંધોધો પું રાધવાના
વાસણ માજનારો. -ડો પું મોઢો ઢેગડો
(૨) હાંડવો, એક વાની (૩) [લા] મૂખ; ઢ
હાંડિ (૦) પું, સ્ત્રી, ંજી સ્ત્રી [સ. હાઠિકા,
સરં મ હાપા, હિં હાંકા, હાંકી] ઉતાવળો
શ્વાસ ચાલવો તે (૨) તેથી થતી છાતીની
રંધામણ, અમૂઝણ. [-છિતરવો = હાંક
ખેસવો. -ચડવો = ઉતાવળે અને તકલીફથી
શ્વાસોશ્વાસ ચાલવો કે ઢેલો પડવો -ખેસવો
= હાંક મટીને શ્વાસોશ્વાસ જોઈએ તેવા થઈ
જવો, હાંક છિતરવો.] ંજી વિં વ્યાકુળ,
ખાવરુ ંજી રાંકિયું વિં ગલરાયેલું,
ખેખાકુળ, ખાવરુ

હાંડિયું અંકિં [સરં હિં હાંકના] હાંક ચડવી
હાંડી (૦) સ્ત્રી, '-લ્લું નં જુઓ હાંડલી,
-તું. | હાંડલાં કુત્તી કરે (ધરમા) = અત્યંત
ગરીબાઈ હોવી હાંડલાં ખખડલાં = ખોલા-
ચાલી થવી. હાંડલાં ખખેરી કાઢવાં =
ધર ખાલી કરાવવું. હાંડલાં ફોડવાં =
કળિયો કરવો; ધર ખલલવું (૨) કોઈ એક
કામને ન વળગી રહેવું હાંડલું ફોડવું =
પેટ ફોડવું (૨) આજીવિકાના સાધનનો નાશ
કરવો -ફોડી નાખવું = નુકસાન કરવું,
પાયમાલ કરવું (૨) મથુ ફોડવું (૩) મારવું
-ફૂટવું = આજીવિકાનો નાશ થવો (૨)
રહસ્ય ખુલ્લું પડી જવું.]

હાંસડી (૦) સ્ત્રી [સરં મ હાસડી, હિં હંસલી
(સં મંસ ઉપરથી)] ગળા આગળનું એક
હાડકું (૨) ગળાનું એક ધરેલું (૩)
લોટાને કે તેવા વાસણને ઊંચકવા ંરેલો
ગાળો (૪) લોટાને ગળે પહેરાવવાના સામાનનો
એક ભાગ (૫) કાસનું લોટાનું ચકરડું (૬)
પેડાના મો પરનો લોટાનો ગાળો

હાંમ(-સિ)લ (૦) વિં [જ હાસિલ] મળેલું;
પ્રાપ્ત (૨) નં ઘણું, જડા, કર (૩) કાયદો,

લાલ (૪) ઉત્પલ, પેડાશ (૫) પરિશ્રમ
હાંસવો (૦) પું કોઢાળી; ખોલવાનું એક ચોનાર
હાંસિયુ (૦) વિં [સરં મ હાસેગહૂ] ઊંચી
જાતના સફેદ (વઠી)

હાંસિલ (૦) વિં જુઓ હાંસલ
હાંસિયો (૦) પું [જ હાસિયહૂ] કામળની કારી
રખાતી, સામાન્યતઃ કાખા હાપ પરની પટ્ટી
[-છેડવો, પાડવો, મૂડવો, રાખવો]

હાંસી (૦) સ્ત્રી [સરં હિં (સં હામ)] મલક,
મચ્કરી (૨) ફેળેતી ંખેલ પું મલક માટે
કરેલું કે ખેલ જેવું કામ, મચ્કરી

હિ અં [સં] (૫) જ [હિકમતવાણું
હિકમત સ્ત્રી [જ] યુક્તિ; કમમત -તી વિં
હિકરાણુ નં [સરં દે હિક્કિજ] કંકલાણુ;
રોકકળ (૨) ઘોલાઈ, યુમરાણ

હિકાયત સ્ત્રી [જ.] વાર્તા, કહાણી કિરસો
હિક્કલ વિં [સરં સં હિક્કલ = બોલુ બિહુનો
હડ? કે સ. હિક્ક = ધંભ કરવી?] લાગણી
વગરનું, કંઠાર (૨) કોઈની જોડે ન લગતું

હિક્કળ નં [સં હિક્ક = ધંભ કરવી ઉપરથી?]
વરસાદથી થતી અતિશય ઠંડી

હિક્કા સ્ત્રી [સં] હેડકી ંનાડ પું હેડકી
(૨) પડો (૩) અવ્યક્ત ધ્વનિ

હિયકારું વિં [જુઓ હીયકારું] કાયર બાયલું
(૨) અધમ, નીચ, હીન

હિયનાવવું સંકિં 'હીયકંડ'નું પ્રેરક
હિયાકો પું [હિયાવું ઉપરથી] ખીડ ખીડનો વક્કો
હિયાવવું સંકિં, હિયાવું અંકિં 'હીયવું'નું
અનુક્રમે પ્રેરક ને બાવે

હિજરત સ્ત્રી [જ] વાનથી છૂટા પડવું કે
છોડવું તે -તી વિં હિજરત કરનાર

હિજરાવું અંકિં [જ હિજર = છુટાઈ ઉપરથી]
જૂરડ, ખલ્યા કરડ -વડું સંકિં (પ્રેરક)

હિજરી વિં (૨) પું [જ] મહમદ પેગમ્બર
મક્કા છોડી મદીને ગયા ત્યારથી ગણાતો સવત

હિડિયા સ્ત્રી [સં] (સ.) ખીમની રાક્ષસ પત્ની
હિન નં [સં] કલ્યાણ, શ્રેય (૨) લાલ, કાયદો.

ંકર, ંકારડ, ંકારી વિં હિા કરે તેવું.
ંકારિતા સ્ત્રી ંકર્તા(-તા) વિં (૨)

પું હિત કરનાર. ંચિંતક વિં (૨) પું હિન ઇચ્છનાર ંચિરેષ પું હિનમાં આહ; હિતમાં વિદ્યરૂપ હોવુ તે ંશત્રુ પુ મૂર્ખતાથી હિત કરવા જતા પરિણામે હાનિ કરનાર મિત્ર (૨) હિનમા આડે આવનાર. ંસંબંધ પું બહુ (૨) સ્વાર્થ ંરૂવી વિં [હિતૈવી ઉપરથી] હિનેચ્છુ -તાર્થ (-થે) અં [+ અર્થ] હિત માટે -તાર્થી વિં બહુ ઇચ્છનાર -તારહ વિં [+ સં આવહ] હિતકારક, શ્રેયન્કર. -તાહિત નં [+ અહિત] હિન અને અહિત. -તુ [સરં વિં.], -તેચ્છુ [સં] વિં હિત ઇચ્છનાર. -તેશરી વિં જુઓ હિતૈથી. -તૈષિણી વિં જાં [સં.] હિતૈથી (શ્રી). -તૈષિતા શ્રીં હિતૈષિપણું. -તૈથી વિં [સં.] હિનેચ્છુ -તૈષિદેશ પું [+ ઉપદેશ] હિતની શિખામણ (૨) (સં) એક બહુતો સંસ્કૃત ગ્રંથ

હિદાયત શ્રીં [અ.] રસ્તા દેખાડવો તે; શિખામણ હિદેશા નં એક ખખી [હિમ હિના શ્રીં [ફા] મેંદી. -નો પું મેંદી (૨) હિદાજત શ્રીં [અ.] જળવણી, સલાખ હિજકાવણું સંકિં હીબકવુ તુ પ્રેરક હિષ્ટ્ર શ્રીં [ઈ] ચહ્લીઓની મૂળ બાષા હિમ નં [સં] બરફ (૨) ધણે સખત કાર (૩) અતિશય ઠંડી [-ચહ્લું]. ંકણુ પું હિમનો કણ; 'ધલેક. ંગિરિ પું હિમાલય ંપ્રદેશ પું શીતકલિંધમા આવેલો કે એના જેવી આબોહવાવાળો પ્રદેશ ંરશિમ પું (સં) ચદ્ર ૭૫ર્ષા શ્રીં હિમનો -બરફનો વરસાદ. -માચલ (-ળ) પું [+ અચલ] હિમાલય. -માચલ પ્રદેશ પું હિમાલયની તળેટીમાં આવેલા રાબયોના સમૂહ. -માની શ્રીં [સ] હિમનો સમૂહ, બરફનો દગલો

હિમાતી પું [અ હાતિમ] હાતિમતાઈ (?) (૨) [લા] સખી, ધનવાન માણસ હિમાચલ (-ળ), હિમાની જુઓ 'હિમ'માં હિમાચત શ્રીં [અ] પક્ષ લેવો તે; તમ્કારી (૨) સમર્થન કરવું તે (૩) [લા.] વિવેચીના કરમા કરેલો વધારો. -તી વિં (૨) પું

હિમાચત કરનાર

હિમાલય પું [સં] (સં.) હિંદુસ્તાનની ઉત્તર આવેલો પ્રસિદ્ધ પર્વત, ^{અ. ૫૫૫૦ ફીટ, ૧૫,૦૦૦ ફીટ} હિમાલું અંકિં [હિમ ઉપરથી] હિમથી બળી જવું (૨) મનમાં બળ્યા કરવું (૩) સુગવ, કૃષા થવું (શરીરે) હિમાણું વિં [હિમ ઉપરથી] 'હિમવાણું', હિમ જેવું ઠંડું. -ખો પું [સ હિમાલય] (સ) હિમાલય. [-ખાળવો = હિમાલય ઉપર ચડીને બરફમા ઢેહ પાડવો.]

હિમાંશુ પું [સં] ચંદ્ર હિરણ્મય વિં [સં.] સુવર્ણમય, સોનાનું બનેલું હિરણ્મય નં [સં] સોનું. ંકરિણુ પું (સં.) પ્રહ્લાદનો પિતા ંભમ પું (સં.) બ્રહ્મા (૨) [સં.] વિષ્ણુ (૩) સૂક્ષ્મશરીર યુક્ત આત્મા. ંભય વિં જુઓ હિરણ્મય. -હ્યાણ પું [સં] (સં.) હિરણ્મય શિયુનો ભાઈ

હિરવણી પું [સરં મ હિરવા, હિરવંઢા = લીલા રંગનું ?] કપાસની એક જાત

હિરામય પું; નં [સરં હિં હીરામન = સોનેરી કલિપત પોપટ] એક જાતનું પખી હિલચાલ શ્રીં [હાલવું + ચાલવું] હાલવું ચાલવું તે (૨) પ્રવૃત્તિ, ચળવળ

હિલામો પું ['હાલવું' ઉપરથી] મજબૂત ગ્રંથન (૨) બંડ [ભાવે ને પ્રેરક હિલાવું અંકિં, -વણું સંકિં 'હીલવું' હિલોળવું સંકિં [જુઓ હિલોળો; સરં હિં. હિલોરના] હિલોળે મડાવવું; ખૂબ હીંચોળવું હિલોળો પું [જુઓ હિલોલ, સરં હિં હિલોર, -રા] તરંગનો ઉછળો (૨) હીંચવામાં તેવો લાળો જોડો (૩) ગમ્મત, ખુશાલી. [-ખાવો = જૂંકવું, જોડે ચડવું. -મારવો = તરંગનો ઉછળો આવવો, ઉછળવું (૨) જોડો ખાવો. હિલોળે ચડવું = હિલોળા ખાવા (૨) તોફાને -મસ્તીએ ચડવું]

હિલ્લો પું [હીલવું ઉપરથી] જુઓ હીલો હિલ્લોલ (-ળ) પું [સં] મોજુ, તરંગ (૨) મનનો તરંગ. ંબુ સંકિં હિલ્લોળે મડાવવું હિરશો અં [રવં] ઊંચકીને બેરથી નીચે

કેકલી વખતે કરતો હિદ્ગાર. ૦બે હિસ્શો
 સ્ત્રીં હિસ્શો હિસ્શો કરવું તે (૨) ખમે
 તેમ લગાન્યે રાખવું તે, ધમાધમી
 હિસાખ પું [જ] ગણના; ગણતરી (૨)
 ઘાખલો (ગ.) (૩) લેણલેણ, આવકખર્ચ
 વગેરેની ગણતરી કે તેવું નામું. (૪) લેણુ;
 વિસાત (૫) રીત, ઠંગ, મર્યાદા, નિયમ
 [-આખવા જવું] (ખુડાને ઘેર) = મરી જવ.
 -ગણુવો = ગણતરી કે ઘાખલો કરવો (૨)
 મહત્ત્વ માનવું; ગણતરીમાં લેવું -ચૂકવવો =
 માગતું લેણું પતાવવું -ભેવો = આવકખર્ચનું
 નામું તપાસવું -રહેવો = નામું લખાવું (૨)
 મર્યાદા - મહત્ત્વ જળવાવાં -રાખવો = નામું
 લખવું (૨) મર્યાદા જળવવી. -લઈનાખવો
 = ઝડતી લેવી (૨) ધમકાવવું -લખવો
 = નામું લખવું (૨) ઘાખલો લખવો. -લેવો =
 આવક ખર્ચ વગેરે માગીને લેવું -તપાસવું
 ઠકિતાખ પું લેવડલેવડના ચોપડા (૨) લેણ-
 લેણો હિસાખ ંનીશ(-સ) પું હિસાખ
 રાખનાર. -ખી વિં હિસાખને લખતું (૨)
 હિસાખ રાખનારું; હિસાખ રાખવામાં કે
 કરવામાં કુશળ (૩) ગણીને નક્કી કરેલું,
 ચોક્કસ (૪) પું હિસાખ રાખનારો મહેતો
 -ખે અં હિસાખથી ભેતા કે મણતા (૨)
 રીતે; ગણતરીથી [કે ઘોડાનો]
 હિસારો, -રવ [સ] પું એવો અવાજ [ગાય
 હિસાવવું સંકિં 'હીસવું'નું ગ્રેરક
 હિસ્ટીરિયા પું [ફિ] મૂર્છા આણતો વાયુનો
 એક રોગ [-આખવો]
 હિસ્સો પું [જ] ભાગ; ફાળો. -રહેદાર
 વિં ભાગીદાર
 હિંકાર પું [સં] 'હિ' એવો અવાજ
 હિ મ સ્ત્રીં [જુઓ હિ યુ] એક ઝાડનો ઉત્ર
 વાસવાળો રસ; વધારણી. ંડો પું હલકી
 ભતની હિ મ ંતોળું વિં [+નોળવું]
 હિ મ વગેરે તોળી ખાય એટલી જ ખુદિતું
 (દુરંદકારમાં) -ગાટક નં [+અટક] [હંગ
 વગેરે આડ વસ્તુઓનું એક ચૂલું -એક ઓપાવ
 હિંમળો, ંક પું [સં. હિંગૂલ, પ્રા. હિંગુલ]

અધક અને પારાની મેળવણીવાળો એક લાલ
 પાંચ. ંકિયું નં હિંગળોક રાખવાની
 ઘણકી (૨) વિં હિંગળોકના રંગનું
 હિંગુ પું, નં [સં.] હિ મ
 હિ ગોરું નં, -રો પું [સં. ફંગુદી, સરં હિં
 હિંગુપત્ર, હિંગોટ, મ. હિંગળી] એક ફળ, -રી
 સ્ત્રીં તેવું ઝાડ
 હિંડોલ(-ળ) પું [પ્રા (સં હિંદોલ)] જુઓ
 હિ દોલ -ળાખાટ સ્ત્રીં ખાટલાનો હિ ંડોળો
 હિ ંડોળો પું [પ્રા. હિંડોળ્ય] ંડેરાવાળો મોટો
 હાંચકો, ંડોળો [હિ ંડોળો ચડાવવું =
 નિજાલ ન થવા દેવો, ધડે ચડાવવું હિ ંડોળો
 ખાવો = હાંચકો ખાવો (૨) [લા] અધ્યર
 લટકવું -ચડાવવો = મોટા હાંચકા નાખવા.]
 હિંદ પું; સ્ત્રીં, નં [ફા (સં સિંધુ, સપ્તસિંધુ)]
 (સં) હિંદુસ્તાન ંખાણી સ્ત્રીં હિંદુસ્તાનની
 કે હિંદુ સ્ત્રીં વિં [ફા] હિંદુ, -ને
 લગતું -ની વિં હિંદુ (૨) સ્ત્રીં (સં.)
 ઉત્તર હિંદુસ્તાનમાં ખોલાતી એક લાખા
 (૩) હિંદની રાષ્ટ્રભાષા (૪) પું હિંદનો
 વતની -ની-હિંદુસ્તાની સ્ત્રીં હિંદની
 રાષ્ટ્રભાષા. -દુ વિં (૨) પું [હિંદ
 ઉપરથી; સ, દે] હિંદુ ધર્મનો અનુયાયી
 -દુરવ નં. -દુસ્તાન [ફા], -દુસ્તાન
 પું; નં [+સ્તાન] (સં) ભારતવર્ષ.
 -દુસ્તાની વિં હિંદુસ્તાનનું, -ને લગતું
 (૨) પું ઉત્તર હિંદને. રહેવાસી (૩) સ્ત્રીં
 જુઓ હિંદી-હિંદુસ્તાની
 હિંદોલ પું [સં] હાંચકો; હિ ંડોળો (૨)
 હિ ંડોળ, એક રંગ. -ળવું સંકિં [સં
 હિંદોલ] હિ ંડોળા કે પારણામાં ખુલાવવું
 હિંમત સ્ત્રીં [જ] ખડાદુરી [-આખવી =
 નાહિંમત થતું અટકાવવું -કરવી, ચડાવવી,
 ઘાખવી, ધરવી, ખતાવવી, બોડવી,
 રાખવી. -હારવી = નાહિંમત થઈ જવું]
 ંખાજ, ંખાન વિં ખડાદુર [હિ સા
 હિંસક વિં [સં] હિંસા કરનારું. -ન નં
 હિ સા સ્ત્રીં [સં] કોઈ પણ જીવને દાણો કે
 પીડો તે. ંકર્મ નં હિ સાનું કર્મ. ં, મક

વિં [+આત્મક] હિંસાયુક્ત; હિંસાવાળું.
 ૦રી વિં [સં હિંવીર ઉપરથી] હિંસ, માસા-
 હારી. ૦ર પું [સં.] હિંસ પથુ (૨) વાથ
 -અ વિં [સં] હિંસક ધાતક, કર
 હીક સીં [સં દિક્કા] હેડકી, વાથણી (૨)
 સણકો, શૂળ (૩) તાકીઠ; ઉતાવળ (૪) દમ
 હીકળ નં બુઓ હિકળ.
 હીકા સીં બુઓ હિકા (૨) તાણ, આચકા
 (મરતી વેળાના) [હીચકા]
 હીચ સીં [હીચકું પરથી] હીચવાની ક્રિયા;
 હીચકવું અંકિં બુઓ હીચકવું
 હીચકારું વિં [ફા] બુઓ હીચકારું
 હીચકાકું અંકિં 'હીચકવું' ભાવે (૨) ટિચાવું
 હીચકું અંકિં બુઓ હીચકું (૨) ગિલ્લી-
 દડામા મોઢી ગમી પર ગોઠવી તેને દડાને
 છેડેથી ઉડાડવી; હીલવું
 હીજકો પું [જ હીજ] નપુંસક, રાડવો
 હીટ(-ર) નં બુઓ હીર
 હીજુ વિં [પ્રા. (સ. હીત)] અધમ, નીચ
 (૨) હલકું, ઊંચરુ (૩) ભેગવાળું (૪)
 વગરનું, વિનાનું, એધું, કમ. ૦કયુ વિં
 [+કાયુ] અવકચર, કાયુ પાકું ૦કમાઉ
 વિં કમાણી વિનાનું, નિરુધમી ૦કમી નં
 નીચ કર્મ ૦કમી વિં(૨) પું નીચ કર્મ
 કરનાર. ૦પત(-દ) સીં; નં હીલપથુ,
 હલકાઈ, લાછન ૦ભાગી, ૦ભાગ્ય વિં
 ભગ્યહીન, કમનસીમ. ૦ચર પું કન્યાના
 મુકાબલામાં નાનો કે ઊંચરની કોટીનો વર
 ૦ચર નં [બુઓ હીલવર] કલેડુ ૦યું
 સંકિં ધિકારવું; નિંદવું (૨) ઉતારી પાડવું,
 હલકું ગણવું -થુ વિં બુઓ હીચ
 હીન વિં [સં] તજ દીરેલું (૨) વગરનું; વિનાનું
 (સમાસમા). હિંસ શિક્તિહીન (૩) બુઓ
 હીથુ ઓતા સીં, ૦તવ નં ઓયાન પું
 (સ.) બૈદ્ધવર્મનો એક સંપ્રદાય (ખીલે તે
 મહાયાન) ૦વાદી વિં મૂયુ
 હીજકવું અંકિં [બુઓ હેજક] હજકવું (૨)
 [બુઓ હીજક] ડૂસકા ખાવા
 હીજકું નં [રવં ? સરં હેજક] (કા.) ડૂસકું

હીમજ સીં નાની હરડે. -જ હરડે સીં
 નાની કાચી સૂકી હરડે
 હીમજ નં એક ભતતુ રેશમી કાપડ
 હીર પું [સં.] એક છંદ (૨) નં [સં, પ્રા હીર
 = પાતળ નસ-રેસો ઉપરથી ?] રેશમ (૩)
 [સ વીર્ય, ફીર ? સરં મ, હિં, કેસ હીર=
 હીરો ઉપરથી ?] તેજ, કાતિ (૪) સત્તવ; દેવત
 (૫) પ્રેમ, પ્યાર (૬) હિંમત [-ગુમાવણું
 = નૂર ગુમાવણું -હારણું=શાખ ભવી]
 ૦કોરી વિં રેશમી કિનારવાળું. ૦ચીર નં
 કીમતી વસ્ત્ર ૦નીર નં હિંમત, પાણી
 હીરક પું [સં] હીરો. ૦મહોત્સવ, -કોત્સવ
 પું [+જત્તવ] ૬૦ વર્ષ પૂત થયાની ખુશા-
 લીમા કરવામાં આવતો મહોત્સવ
 હીરજ ગોપાળ પું કોડીની કમાઈ નહીં,
 અને ધડીની કુરસદ નહીં એવો માણસ
 હીરવા નં એક પંખી [ખેઠું
 હીરહારી વિં [હીર+હારવું] હીર ગુમાવી
 હીરાકણી સીં [હીરો+કણી] હીરાની કણી-કરચ
 હીરાકશી(-સી) સીં [સરંહિં હીરાકસીત,
 મ હિરાકસ] શાહી તથા રંગમા વપરાતો
 એક પદાર્થ [મણકાની કંઠી
 હીરાકંઠી સીં [હીરો+કંઠી] પાસાહાર
 હીરાનળ વિં [હીર ઉપરથી] રેશમી
 હીરાદખખણુ સીં એક વસાણું
 હીરાબોળ પું [હીર+બોળ ?] એક ભતતો ખુદર
 હીરાવેધ વિં [હીરો+વેધવું] હીરો વીધે એવું
 (૨) [લા.] હોશિયાર, ચાલાક
 હીરાળું વિં [હીરો ઉપરથી] હીરાનું
 હીરો પું [સ. હીર, ૦ક] એક કીમતી પથ્થર;
 ધોળા રંગનું રતન
 હીચકવું સંકિં હીલે એમ કરવું, હિલાવવું
 હીસવું અંકિં [બુઓ હાલવું, સરંહિં હિલના,
 મ. હિલળે] ડોલવું (૨) બુઓ હીચવું ર'
 હીલો પું [બુઓ હીલવું, સ હિલોલ] હેલો;
 ધકો (૨) હંકત; નુકસાન
 હીસવું અંકિં [હસવું ઉપરથી, સં. હર્ષ
 (૫.) હસવું (૨) આગર થવું (૩) હર્ષ
 પામવું (૪) [બુઓ હિસારવું] હીસારવું

હીહી અં [સં] [૨૧૦] હસવાનો અવાજ
 હીંચ હીં [બુઓ હીચુ] એક તાલવાળો
 ઠેકા. ઠંકુ' અં કિં હીચકો ખાવો ઠંકો
 પું [હીંચુ પરથી] હીચવા માટે ટંગાવેલું
 સાવન (૨) તેનું ક તેવું આદાલન-ઝોલો
 હીંચવણું સંકિં બુઓ હીંચાવણું
 હીંચણું અં કિં [સરં દે હિંચિય=એક
 પગથી ઝૂલતા ચાલણુ તે] ઝોલો ખાવો,
 હીચકો ખાવો
 હીંચાવણું 'હીચવું'નું પ્રેરક, હીચેળવું
 હીંચેળણું સંકિં [હીચણુ ઉપરથી] ઝુલાવણું,
 હીંચકા નાખવા
 હીંચેળાખાટ હીં [હીંચેળણુ+ખાટ] +
 હિ ડોળાખાટ
 હોંહા હીં [હોંહુ ઉપરથી] હોંહવાની રીત, ચાલ
 હોંહુ' અંકિં [મ હિંદુ, પ્રા. હિંડ] ચાલવું
 હોંહાહ(-વ)નું સંકિં 'હોંહુ'નું પ્રેરક
 હીંકાણું અંકિં 'હોંહુ'નું ભાવે [ખાટ
 હોંકાસ(-ગો), -ળાખાટ બુઓ હિ ડોળ, -ળા
 હાંયાં અં (૫) બુઓ અહીંયા, હા
 હોંસ હીં [૨૧૦] (કા) અમિત્રી દૂરથી લાગતી
 આંચ [હિસારવ કરવો
 હોંસારવ પું બુઓ હિસારવ. -ણું અંકિં
 હુઓ(-વો) [પ્રા હુમ (સં. મૂત)] (૫) હવો,
 થયો (હોવુંનું ભૂંકાંનું કાલચરત ૩૫)
 હુકમ પું [મ. હુકમ] આજ્ઞા, ફરમાન (૨)
 (પ્રાય: બંધવંમા) ગજશની એક રમતમા
 અમુક ભાતના પાન ડીચા ગણવા તે કે તે
 પાન, સર [-આપવો કરવો, હોહવો=
 આજ્ઞા કરવી. -હોહાવવો=આજ્ઞા પાળવી.
 -કાહવો=હુકમ ભહેર કરવો -ફૂટવો,
 નીકળવો=હુકમ ભહેર થવો -પહવો=
 પતાની રનતમા સરશેના તે નક્કી થવું.-બહાર
 પહવો=હુકમ નીકળવો. ંનામું નંકોટનો
 લેખી ચુકહો ંસર પું હુકમર ૨ બુઓ
 હુકો પું [મ હુકા] તમાકુ પીવાનું એક
 સાધન [-મમહાવવો, તાણવો, પીવો=
 હુકાવી તમાકુ પીવી -ભરવો=ગડાકુ,
 દેવતા વગેરે મૂકીને હુકો પીવા માટે તૈયાર

કરવો] ં(-કા) પાણી નંબંબં હુકો પાણી
 વગેરે પીવા તે (૨) [લા.] ખેંકકીકકનો કે
 સામાજિક સંબંધ [-કરવાં. -બંધ કરવાં
 =સાથે બેસી હુકાપાણી કરવાનો કે સામાજિક
 સંબંધ તોડવો]
 હુજરો પું [મ] કોટડી (૨) મસીદમાની
 મુલ્લાને રહેવાની કોટડી
 હુજમત હીં [મ] હંક, જંક (૨) તકરાર
 ંખોર, -તી વિં હકીલુ (૨) તકરારી
 રવમાવનું
 હુકકારણું સંકિં [૨૧૦, સરં મ હુકકાવળે]
 હુકતાવણું, હુજકારણું [ધમકાવણું
 હુકતાવણું સંકિં હુજકારણું, તરછોડવું (૨)
 હુકકું અં [૨૧૦] ધસારો કે પડાપડીનો રવ
 હુકકુદ નં [સં] થોટાની લડાઈ
 હુજાણું અંકિં, -વણું સંકિં 'હુજણું'નું
 અનુક્રમે કર્મણિ ને પ્રેરક
 હુત વિં [સં] હોમેલુ, બલિરૂપ આપેલું (૨)
 નં બલિ ંદ્રંચ નં હોમવાની વરણું,
 બલિ. ંભુજ, ંવહ પું (સં) અગ્નિ.
 -તાશમા પું [+આત્મા] શહીદ, હુત
 થયેલો માણસ -તાશ(ંન) પું [સં.]
 (સં) અગ્નિ -તાશની હીં હોળી
 હુતુતુતુ નં [૨૧૦] એક રમત
 હુમર પું [મ હુનર] કારીગરી, કસબ
 ંઉયોગ પું હુનર અને ઉલોગ. ંશાળા
 હીં હુનર શીખવવાની શાળા; કળાલવન.
 -રી વિં કસબી; કરામતી, નિપુણ
 હુખખેલતન નં [ફા] વતન પ્રત્યેનો પ્રેમ, દેશપ્રેમ
 હુમલો પું [મ. હમ્લહ] આક્રમણ, ધસારો, ખાપો.
 -હાખોર વિં હુમલો કરવાની આદતવાળું
 હુમા નં [ફા] એક પૌરાણિક પખી ંહુ નં
 બુઓ હુમા (૨) પું (સં) બીજો મોગલ
 બાદશાહ
 હુરમ હીં [બુઓ હરમ] થોડી, ઘસી
 હુરમત હીં [મ] શાખુ, આખર [-હારવી
 =શાખ ખોલી.]
 હુરિયો પું, હીં [૨૧૦, સરં ૨ હુરરાહ]
 ફરોતો, લવાડો (૨) મલક હોવાથી તે (૩)

પહેલ પરથી ?] હેત; ઉમખેદા (પ.)

હેટ સીં [ફ.] વિલાયતી ટોપી

હેટ અં [પ્રા. હેટ્ટ] (પ. ૧) નીચે; હેટ.

૦લાણુ નં. હેટલો ભાગ. ૦હું વિં હેટળનું;

તળેનું. ૦વાશ(-સ) અં (કા.) પવન

કે પાણીના વહનની દિશામાં નીચલે ભાગે

(૨) નીચલે માળે ૦થા અં નીચે,

તળે. -કાણુ (-છું) નં નીચાણવાળી જગા

(૨) વિં હલકું, નીચું; હેટ્ટ -હું વિં

જુઓ હેટાણુ (૨) અં હેટ; ન ચ. -ઠે

અં જુઓ હેટ [-ખેસણું = તળિયે જમણુ

(૨) કંટાળીને કે હારી યાકીને કાઠ પ્રવૃત્તિ કે

કામ છોડી દેવું ખંપડું. (૩) પાયમાલ થવું]

હેટ (કા.) સીં [સ. હટ્ટિ] શુનેગારનો પગ જકડી

રાખવાને કરેલું મોઢું ભારે લાકડુ (૨)

તોફાની ગાયબે સના ગળામાં પગ વચ્ચે રહે

એમ બધાણુ લાણું લાકડુ, ડેરો (૩)

સગર્ભા સીને નિયમિત થતી અમુક શારીરિક

પીડા જેમ કે, ઊલટીની હેટ (૪) [દે. હેટ્ટા

= સમૂહ; સરં મં.] વેચવાના બળદનો કાફલો

(૫) [લા.] જેલ, ઠંડ, [-કેરડો વાગવો =

શિરભેરી કે સત્તા ચાલવા] ૦ખેડી સીં

હેટ ને ખેડી

હેટ વિં [ફ.] મુખ્ય, ઉપરી ૦ઓફિસ સીં

મુખ્ય કે વડી કચેરી, કાર્યાલય ૦કોન્સ્ટેબલ

પું પોલિસટુકડીનો વડો, જમાદાર ૦કસાર્ક

પું વડો કારકુન અવલકારકુન

હેટકી સીં [સ. હિક્કા] ભારે શ્વાસનુ ટચકું (૨)

વાધણી (-આરવી, ઊપડવી). -કિયો

હાડુ પું મૂએલા નિમિત્તે પયેલો લાડુ

હેટમાસતર પું [ફ. હેટમાસ્ટર] વડો-મુખ્ય

શિક્ષક

હેટંબા સીં (સ.) જુઓ હિડિબા

હેડિયારો પું [હડી ઉપરથી] ધમાલ

હેડિયો વિં [જુઓ હેટ (૪)] બળદની હેડવાળો

(૨) પું હેટમાનો વાહરડો

હેડી સીં [જુઓ હેટ (૪), સરં હિં] વેચવાના

બળદનો કાફલો (૨) સમનતા, બરાબરી

હેડો પું [પ્રા. હિઅડ (સં હૃદય) ઉપરથી ?

કે જુઓ એડો] અતિશય પ્યાર, આસક્તિ

હેષ્ટ (હે ?) સીં [સં શયન ?] તળાઈ; બિહાનું

હેત નં [પ્રા. હિતમ (સં હૃદય) ઉપરથી] પ્રીતિ;

ભાવ; રનેહ. [-લાવણું = ભાવ કે લાગણી

પેદા કરવી, ચાહવું. -વરસણું = ખડુ ભાવ

થવો.] ૦પ્રીત સીં વહાલ, કૃપા ૦મહું

વિં હેત-માયા વિનાનું ૦રવી વિં [સં.

હિતેવી] હિતેચ્છુ, શુભેચ્છક. -તારથ પું

+ હેતની લાગણી. -તાળ (-ણ) વિં

હેતવાળું, માયાળુ

હેતકતું નં (કા.) માલ ભરવાનું ગાડું

હેતુ પું [સં] ઉદ્દેશ; આશય (૨) સમબ; કારણ

(૩) પચાવચવ વાક્યમાં સમબ બતાવનાર

ક્યન કે વાક્ય (ન્યા). ૦કર્તા પું (બ્યા.)

પ્રેરકર્યનાનો કર્તા. ૦ગર્ભ વિં (અદર)

હેતુવાળુ. -ચિહ્ન નં હેતુ બતાવતું

(.) આવું ચિહ્ન (ગ) ૦તા સીં,

૦ત્વ નં હેતુ હોવો તે, હેતુમત્તા ૦મત્

વિં હેતુ-પ્રયોજનવાળુ. કાર્યકારણભાવ-

વાળુ (ન્યા). ૦મત્તા સીં ૦વાદ પું

તર્કવિદ્યા; તર્કશાસ્ત્ર (૨) કૃતર્ક; નાસ્તિકતા

૦વાદી વિં તાર્કિક (૨) કૃતર્કી; નાસ્તિક

હેતવાભાસ પું [સં.] કુદ - ખોટો હેતુ, હેતુનો

આભાસ (ન્યા)

હેદળ નં + જુઓ હૃદયળ

હેડલ પું [ફ.] હાથો, દરતો

હેબક, -ત (હે) સીં [અ. હૈવત] હબક, ધાસ્તી.

[-ખાવી = હેબકાવું] ૦(-કા)ણું, -તાણું

અંકિં જુઓ હબકવું

હેબિયેસ કોર્પસ નં [લેટિન; ફ.] ટેકીને

બરોબર કાચદેસર પકડ્યો છે કે કેમ, તેની

તપાસ કરવાને માટે, અદાલત ટેકીને પોતાની

રખડ ફાજર કરવા હુકમ કાઢે છે તે

હેમ નં [સં.] સોનું ૦કાર પું સોની. ૦બિરિ

પું (સં.) મેરુ

હેમક (હે) વિં [અ અહમક] મૂખ, ખેવરૂર

(૨) બીકણ, ડરપોક

હેમશે(-ખે)મ વિં [ક્ષિમ દિર્લાવ] કુશળ,

સહીસલામત

હેમચંદ્ર પું. [સં.] (સં.) એક પ્રસિદ્ધ જૈન
આચાર્ય [માળાવાળુ]

હેમમાત્રી વિ. [સં.] હેમ-મકુલના ફૂલની

હેમલતા સ્ત્રી. [મ.] એક વેલ

હેમવતી સ્ત્રી. [સં.] સંગીતમા એક યાદ

હેમંત સ્ત્રી. [સં.] માગસર ને પોષ મહિનાની
ઋતુ -તી વિ. હેમંત સંબંધી

હેમિયું, હેમી વિ. [હેમ ઉપરથી] સોનાનું

હેય વિ. [સં.] ત્યાજ્ય વ્તી સ્ત્રી.

હેર, ઠંક પું. [બ્રુઓ હેરવું] ખાતમીદાર, ભસૂસ,
હેરનાર. ઠંકુ નં બ્રુઓ હેરિયુ ૧

હેરત (હે) સ્ત્રી. [અ] નવાઈ, આશ્ચર્ય [-પામવું,
પમાલવું] ઠંકુ વિ. આશ્ચર્યચકિત

હેરફેર વિ. [ફેરનો દ્વિર્ભાવ; અથવા હેરવું +
ફેરવવું, સરં મ, હિં.] બદલેલું, ફેરફારવાળું
(૨) અલ્લાખલ્લી યયેલું (૨) પું. હેરફેર થવું
તે (૩) તકાવત, ફેર, ફરક -રી સ્ત્રી.
હેરફેર કરવું તે

હેરવવું સંકિં. [સિરવવું? સ હેલ = તિરસ્કારથી
ધક્કા કાઢવું પરથી?] રોજ મુલતવી રાખવું

હેરવું સંકિં. [દિ. હેર સરં સં. હેરિક =
ભસૂસ] ધારીને કે છૂપી રીતે ભેડવું, નિહાળવું
(૨) [?] લલકારવું; ઉશ્કેરવું (૩) અંકિં
[સં હેલ = કોડા કરવી] + હળવું, હથવાર થવું

હેરંબ પું. [સં.] (સં.) મણપતિ

હેરાન (હે) વિ. [અ] હેરાનમતિ પામેલું, કંટાળેલું
ઠંત (-તિ) સ્ત્રી. મુશ્કેલી, પીડા; પશ્ચાદ્ધી

હેરિયું નં. [હેરવું ઉપરથી] જાનુમાનું ભેડવું તે

(૨) બાકામાથી પડતું સૂચવું કિરણ (૩)
[બ્રુઓ હેલો] ઝાકું; ઝાલું (૪) હોડીને પવન
હોય તેમ ફેરવવી તે. [હેરિયાં ખાવાં =
હોડીમા ખેસી પવનની લહેર માણવી. હેરિયાં
હેરવાં = જાનુમાનું ભેડવું (૨) ખીનનાં
છિદ્ર ભેવાં]

હેર, -રો પું. [બ્રુઓ હેરક] ભસૂસ, ખાતમી-
દાર. -રું નં બ્રુઓ હેરિયું ૧, ૨

હેરફેરો પું. [હેરવું + ફેરો] આંદોલેરો, જવું
આવવું તે (૨) ફેરોફાટો ખાવા જેવું થોડું
કામકાજ

હેલ (લ.) સ્ત્રી. [સરં મં.] બેભાન; ભાર (૨)

વેચના સાર ગાડામા ભરેલા લાકડા બાણા વગેરે
કે તેવું માડું (૩) માથે લીધેલું કે લેવાનું બેડું
(૪) ભીચકવાની મળૂરી (૫) હેલકરીનું કામ.

ઠંકરણુ સ્ત્રી. સ્ત્રી-હેલકરી ઠંકરી પું.
[સરં મ, ફા. હર્કારહ] મળૂર, વૈતરો

હેલકારો પું. [હેલો પરથી] હેલારો, હેલો
(-મારવો)

હેલણુ, -ન [સં.] નં હેલા, ગેલગમત, ખેલ
હેલના સ્ત્રી. [સં.] અવહેલના; તિરસ્કાર,
તરછોડવું તે

હેલપટો પું. [હેલ + પટી] નકામો ફેરો; આટો

હેલવ : સંકિં. (૫) બ્રુઓ હેળવવું

હેલવું અંકિં. [બ્રુઓ હેલા] હેરવું, હળવું (૨)
સંકિં. [મં હેલ] અવગણવું; હેલના કરવી

હેલા સ્ત્રી. [સં.] ખેલ, ઝાડા (૨) રતિઝાડા
(૩) તીવ્ર સંભોગવ્ધા (૪) તે વ્યક્ત કરવી
ચેષ્ટા (૫) કાણ, સહેજ વાર

હેલારો પું. [બ્રુઓ હેલો] ધક્કો

હેલાથી નં. [અ દિલાલ] મુસલમાની ૩૫૪
દિવસનું વર્ષ

હેલી સ્ત્રી. [દે. અચાલિ] સતત વરસાદ (૨)
[અપં હેલિ (સં. હલે = સખીને સખોવન)]
અલી, સાહેલી (૩) [સરં પ્રા અલિહા]
ગીતની એક રેથી (૪) [?] અગલ (૫) રાખ
(મુડાની) (૬) [બ્રુઓ હેલા પ] કાણ

હેલો (-લો) પું. [બ્રુઓ હોલો સરં દે. હલો]
હેલારો; આચકા, ધક્કો (૨) ઝપાટો (૩) હરકત,

ગુન્સાન (૪) ખાડાટંકરાવાળી જમીન ઉપર
વાહનનું ઊછળવું તે, તેથી ખેસનારને લામતો ધક્કો

હેવા (હે) પું. અંબવં બ્રુઓ સહવાસ પરિચય
(૨) આહત; મહાવરો

હેવાતણુ (-ન) (હે) નં. [પ્રા અવિહવા (સં
અવિધવા) ઉપરથી?] સૌભાગ્યાવસ્થા

હેવાન (હે) વિ. [અ] ઢોર જેવું (૨) નં પશુ,
ઢોર -નિયત સ્ત્રી. પશુપશુ; પાસાવતા

હેવાયું (હે) વિ. [હેવા ઉપરથી] હેવાયેલું,
હળેલું (૧)

હેવાલ (હે) પું. [બ્રુઓ અહેવાલ] વત્તાવ

હેવાવું (હે) અન્કિં [હેવા પરથી] હેવા થવા;

હળવું

હેવવું અન્કિં [સં હેવ] હેવા કરવી હણહણવું
હેવા સ્ત્રી, ૦૨૫ પું [સં] થોડાનો હણહણવું
હેસિયત (હે) સ્ત્રી [અ હૈસિયત] સામર્થ્ય; શક્તિ

(૨) વક્ત્ર; પ્રતિષ્ઠા ૦૬૧૨ વિં હેસિયતવાળું

હેળ સ્ત્રી [હળવું ઉપરથી] હેવા; મહાવરો (૨)

જુઓ હેડ ૨. ૦૫૪૫ સ્ત્રી હેળવવું તે. ૦૫૪૫

સન્કિં [સરં હેરવું ૩] હળે એમ કરવું;

મન મેળવવું (૨) કળવવું, પાળવું (પશુને)

હેં (હેં) અન્કિં [રવં] એં, વિરમય, ધમકી વગેરે
ખતાવનારો ઉદ્ગાર (૨) ફરીથી કે રહીને પ્રશ્ન
કરવી વેળાનો ઉદ્ગાર - ઉઠાં હેં, શાસ્ત્રની
વાત સાચી? હેં, શુ કહ્યું?

હેંકહું (હેં) અન્કિં [હેં રવં] તગીમા હોવું

હેંચુ (હેં) સ્ત્રી + સુવાસણ

હેડદૈડ સ્ત્રી [રવં; સરં હડકં, હલકલ]

આમતેમ ભેરથી ધૂમધૂમ કરવી તે (ચ)

હેડિયો પું [દે. હડુ = હાડકું ઉપરથી] ખળાની

ઘાટી, ગળાનો ખહાર તરતો દેખાતો ભાગ.

-યાવેરો સ્ત્રી સુસન્નમાની રાજનો એક કર

હેડિંબય પું [સં.] (સં) હિડિંબાનો પુત્ર-

ધટોટકચ

હેહું નં જુઓ હૈયું

હેહું નં (ચ) પેથું, ટેવ [-પહવું = ટેવાવું;

કાવવું થવું] [ઉંશથી કરેલું

હેતુક વિં [સં.] હેતુવાળું; કાઈ હેતુ કે

હેદોસ સ્ત્રી [હાય + દોરત, સરં મ] કુંખની

અરેરાટ્ટી (-ફટવી)

હેમ વિં [સં, હિમ સંખંધી, ખરકવું કે ખરક

જેટલું કું (૨) સોનાનું કે સોના જેવા રંગનું.

૦૫૪૫ વિં હિમાલયનું, હિમાલય સખંધી

(૨) હિમાલયમા રહેનાર કે હિમાલયમા

ઉત્પન્ન થયેલું ૦૫૪૫ સ્ત્રી (સં.) પાવંતી

હેયા-ફટ થી હૈયાળું સુધીના શબ્દો જુઓ

'હેયું' શબ્દમા છેવટે

હેયું નં [પ્રા હિઝય (મ હૃદય)] હૃદય, દિલ,

અતઃકરણ [હેયા ઉપર રાખવું = ખૂબ

સંભાળ લેવી; વહાલથી પાળવું હૈયાના

લાળા = અંતરની બળતરા. હૈયાની હોળી

= અંતરનું કુંખ હૈયાનું ફટવું, ફટેલું =

અલિસ્ટ-ય, હૈયા ફૂટ હૈયાનું મેલું, ચાર =

મનનો મર્મ કે ભેદ ન ભણવા દે એવું.

હેયાનો હાર = અતિપ્રિય હૈયાનું સૂઝું =

જુઓ હૈયાસૂઝું હૈયામાં અમારા ઊઠવા

= અંતરમાં તીવ્ર વેદના થવી; કાળજી બળવું.

હેયામાં કોતરી રાખવું = જુઓ હૈયામા

લખી રાખવું હૈયામાં મજની કાતી હોવી

= છૂપું વેર ધરાવવું, હૈયામા ભારે કપટ

હોવું. હૈયામાં ગોખલો હોવો = છૂપી

વાત બહાર ન પડવા દેવાનો ગુણ હોવો.

હેયામાં લખી રાખવું = અરાબર યાદ

રાખવું. હૈયામાં હાથ મૂકે તો કોરો કટ

નીકળે = ભણે પેટમા કશું કપટ જ નથી-

છેક નિર્દોષ કે અભણ છે. (વકોન્તિ)

હેયામાં હોળી = અંતરમા બળાપો હૈયું

કળૂલ કરવું નથી = વિશ્વાસ બેસતો નથી

(૨) હિંમત ચાલતી નથી હૈયું કહ્યું ના

કરે એવું = ન મનાય એવું ખૂબ આશ્ચર્ય-

કારક. -ખાલી કરવું = મનના ઊલ્કરા

કાઢવા, મનની બળતરા કાઢીને કહી સંભળાવીને

કે રહીને શાત કરવી -ટાકું હિમ હોડું =

નિરાત હોવી. -કાલવવું = જુઓ હૈયું

ખાલી કરવું, બળતરા બહાર કાઢવી -ફૂટી

જવું = અશ્વજ બહાર મારી જવી; ગમ ન

પડવી -ફાટવું = કિલને સખત આધાત

લાગવો. -ખાલ્યા કરતાં હાથ બાળવા

સારા = ખીલને હાથે કરાવતા નુકસાન થવું

ભેઈ દિલમા બળવું, નેના કરતાં ભને કરવા

માડવું સારું -ભરારાં આવવું = કુંખ કે

ભાગલ્લીથી રડું રડું થઈ જવાવું -હાથ

રાખવું = દિલની સ્વસ્થતા ભળવવી, ઉઝાડ

ન કરવો હૈયે તેવું હે. ઠે = જેવું મનમા તેવું

વાણીમા હૈયે દાખવું = છાતીએ ચાપવું

હૈયે ધરવું = મનમા ઉતારવું, બગબર લક્ષમા

લેવું. હૈયે હાથ રહેવો = ધી-જ રહેતી

હૈયે હાથ સુધાવવો, રખાવવો = હિંમત

રાખવાનું કહેવું હૈયે હાથ રાખવો = ધીરજ

રાખવી આટલું તે હૈયે ધાલશે કે
કોટે? = આટલું શુ ઓછુ છે? (૨) આટલા
થોડાને શુ કરશે? શી રીતે પૂરવું થશે?
-યાઉકલત સ્ત્રીં બુદ્ધિ -યાફટ સ્ત્રીં
અતિ શોકને લીધે છાતી ફટવી તે (૨)
મોટી ચિતા. -યાચોળો પું ચિંતાથી
હૈયામા થતો ચૂંચારો. -યાટણ અંકિં
નાહિ મત થવું. -યાતોડ વિં છાતી
તૂટી નય એવી મહેનતવાળુ (૨) સ્ત્રીં
હૈયાફું -યાફૂબળું વિં મનનું દુખળું;
પાણી વગરનું. -યાધારણ સ્ત્રીં સતેષ;
સમાનાન (૨) ખાતરી -યાફાટ વિં છાતી
ફાટી નય એવું (૨) અં છાતી ફાટી
નય એમ (૨૬૩). -યાફૂડ વિં મૂંડ,
ખેવડૂંડ, મમ વિનાનું -યાખળાપો પું,
-યાખાળ સ્ત્રીં હૈયુ બળવું તે, હૈયાનો
ઉકળાટ -યામેલું વિં હૈયામા મેલ
રાખવું, મેલા હૈયાનું, હૈયાખુ -યારખી
સ્ત્રીં છાતી પૂર ચણેલી છાતી -યારખુ વિં
હૈયામેલું; મનનો મેલ ક બેઠ ન લાગવા કે
તેવું -યાશ(-સ)મડી સ્ત્રીં હુયા ઉપર
મૂંડેલી સગડીની પેઠે દુઃખ દેનાર -યારોક
પું ભાડો શોક -યાસૂંડ વિં હૈયાફૂંડ,
મૂંડ (૨) નિંકુર, નિંચ -યાહેડો પું
ખૂન હેડો -યાહોળી સ્ત્રીં દિલમા ભારે
સતાપ કરાવનાર જે તે -યાળુ વિં પ્રેમાળ
હો અં [સ] [રવં] ખાતરી અથવા સંમતિ-
દર્શક ઉદ્ગાર, હો (૨) કાવ્યના કેટલાક
દાખોમા હનકાર આટ્ટે વપરાતો ઉદ્ગાર (૩)
ઓ, હે (સખોવનનો ઉદ્ગાર)
હોઈયાં અં [રવં] ઓહકાર કે તમિનો ઉદ્ગાર,
ઓહયા [-કરવું = પચાવી પાડવું, ગળી જવું]
હોઈશ હો! 'હોય'નું ભંકાંનું રૂપ (પહેલો
પુરુષ એં વં) [હોઈશ]
હોઈયું (હો) 'હોઈશ'નું બંબંબં રૂપ (બુઓ
હોકલી હો) સ્ત્રીં બુઓહુકો] હુકલી, નાનો હોકા
હોકા, બં ન નં [મ દુકલ - હાગડો] હરિયામા
દિશા જાણવાનું સાધન [લાડવું
હોકાટવું (હો) અંકિં [બુઓ હોકાર] ઠપકા દેવો,

હોકાય ત્ર નં બુઓ હોકા
હોકાર (હો) પું [રવં] બુમાટો, બરાટો
હોકારો (હો) પું 'હ' 'હા' કહેવું તે, સમતિ-
સૂચક અવાજ (૨) [બુઓ હોકાર] બૂમ;
બરાટો, વમકામણીભરી બૂમ [-કરવો =
બરાટો પાડવો, -દેવો = હોકારો કરવો (૨)
સામો હોકારો કરવો (૩) હોકારો પૂંવો
-પૂરવો = 'હો', 'આગળ ચાલો' એવું
સૂચવવું.] બંબકારો, હોકારો (હો) પું
બુમાટો; બરાટો
હોકી સ્ત્રીં [ક] ગેડીડાને મળતી એક વિધા-
યની રમત [હોકાય ત્ર
હોકો (હો) પું [બુઓ હુકો] હુકો (૨) બુઓ
હોજ (હો) પું [મ] પાણીનો કુડ
હોજટ (હો) સ્ત્રીં બુઓ ઓઝટ [-મારવી,
લગાવવી = તમાચો લગાવવો, ઝપટમા
લેવું -માં આવવું, બરાડું = ભૂતની
ઝપટમા સપડવું] (૨) [મ હુજન] જમીનદાર
અને ખેડૂત વચ્ચેનો વાર્ષિક હિસાબ
હોજરી સ્ત્રીં [દિ. મોજ્જરી] ઓજરી જર, પેટ
-રં નં ઓજર, પેટ (તિરસ્કારમા)
હોટલ (હો), હોટેલ [દિ] આં ચાપાણી ધં
નારતાની દુકાન (૨) યુરોપી ઢબની વાશી ને
ઉતારો [વતની ભતનો આઢમી
હોટેન્ડોટ પું [કચ, દિ] દક્ષિણ આફ્રિકાના મૂળ
હોઠ પું બુઓ ઓઠ [-દેદડાવવો = બળડવું.
-માં ને હોઠમાં = કાંઈ સાબળે નહીં એમ,
ધીમેથી -હલાવવા = બોલવું હોઠે આવી
રહેવું = બોલવાની તૈયારીમા હેવું] બંબચન
હાઠના હલનચલનને જોઈ કે સ્પર્શી ને
સામાનું બોલવું જાણવું તે (અવ-બહેરાનું)
હોઠ સ્ત્રીં [દિ. દોઢ] શરત [-મા ભિતરવું,
-બકવી, -મારવી]
હોડકું નં [સિં દોડ] નાની હોકી
હોકી સ્ત્રીં [સિં દોડ] મઠવો, પનાઈ
હોકો પું [બુઓ ઓહો] ઠાકણ (૨) [સરં
થોડો] મોજુ
હોત (હો) 'હોય'નું ભૂંકાં, વિધ્યર્થ. (હોય'નું
ભૂંકાં.)

હોતા પું [સં.] યજ્ઞમા મત્ર લાણી આહુતિ
હોમનાર

હોતું (હો) 'હોતું' બૂં કાં; 'હમેશ હોયા
કરતું' એવો અર્થ બતાવવા માટે વપરાય છે

હોત્ર નં [સં] હવનનો કુંડ

હોદ્દો પું [અ. હૌદજ, સરં હિં હૌદા] અબાડી

હોદો પું [અ. ઉદ્દહ] આધો; પાણી;

અધિકાર. -દેદાર વિં હોદો ધરાવનાર;

અમલદાર. -દેદારી સીં હેદાવાળા હોડુ

તે, અમલદારી

હોન પું [કાનઢી હોન = સોનાનાણુ; સરં મ.]

શિવાજીના વખતનો એક સોનાનો સિક્કો

હોનાર (હો) વિંચનાર, બનનાર ('હોતું' બૂં ૦૦)

હોનારત સીં [હોતું-હોનાર] બનનાર બનાવ;

લવિધ્ય (૨) અકરમાત

હોબાળો પું [જુઓ ઉબાળો = હોહા] શેકોમા

ભહેરાત, ચર્ચા કે કળેતી (૨) [જુઓ

આબાળો] ઊંધિયા પર મૂરતુ તાપતું ભડકું

હોમ પું [સં.] હવન, યજ્ઞ ૦કુંડ પું યજ્ઞનો

કુંડ ૦કું સંકિં યજ્ઞમા આહુતિ આપવી.

૦શાલા (-ળા) સીં હોમ કરવાનો ઓરડો

હોમ રૂલ નં [ઈં] સ્વરાજ

હોમાશિ પું [સં.] હોમ-હવનનો અગ્નિ

હોમિયોપથી સીં [ઈં] રોગોપચારની એક

પદ્ધતિ [ખેર]

હોય (હો) 'હોતું' વિધ્ય (૨) અં હરી!

હોરવું (હો) સંકિં (ચ) જુઓ વહોરવું

હોરા સીં [મ] અઢી ધડી; કલાક (૨) એક

રાશિ કે લગ્નનો અર્ધો ભાગ (૩) જ-મકુંડળી

કે તે પરથી લવિધ્ય ભાખવાની વિદ્યા

હોરી સીં [સરં હિં] એક તાલ (૨) હોળીના

દિવસોમાં ગવાતું એક ગાયન [વહોરો

હોરી (ઓ') સીં (ચ) વહોરી. -રો પું જુઓ

હોર્ન નં [ઈં] ભૂગણું, મોઢરતું ભૂગણું.

[-મારવું = હોર્ન વગાડવું]

હોલ પું [ઈં] મોટો ઓરડો, ખંડ

હોલવવું સંકિં જુઓ ઓલવવું. -ણ નં

હોલાઈ જવું તે [ઓલાણ (ફવાડું)

હોલાણુ નં જુઓ હોલવણ (૨) (ઓ') જુઓ

હોલાવું અંકિં જુઓ ઓલાવું

હોલિકા, હોલી સીં [સં.] હોળી

હોલી સીં [જુઓ હોલો] હોલાની માદા

હોલોદિલ વિં [અ] અસ્થિર કે ચસકેલા ચિત્ત-

વાળું (૨) ભોણુ -લી સીં હોલોદિલપણું

હોલો પું [દે. હોલ] એક પંખી કિલમ

હોલ્ડર નં [ઈં] વિલાયતી ઢબની ટાંકવાળી

હોલ્ડોલ નં [ઈં] મુસાફરીમાં બિરતરો ઇં

લપેડી લઈ જવાની એક ખોળ જેવી બનાવટ

હોવાટ પું [જુઓ હોવાવું] ગલરાટની

રાડાટાક (ચ.)

હોવાપણું (હો) નં [હોવું ઉપરથી] અસ્તિત્વ

હોવાવું અંકિં ['હો'. હો' રવં?] [કશા

માટે] ગલરાટમાં આમ તેમ દોડવું, સોવાવું

હોવું (હો) અંકિં [પ્રા. હુ, હવ (સ. મૂ.)] થવું;

બનવું; હયાતીમાં આવવું

હોવે અં [રવં] હા

હોશ પું [ફા.] ભાન, શુદ્ધિ (૨) શક્તિ, રામ.

[-ભીડી જવા = સાનસૂધ બતી રહેવી (ખીક

કે આક્રમણ). -માં આવવું = મૂર્છામાઘી

ભગત થવું; ભાન આવવું] ૦કોશ પું

ખંવં ભાન; હિં મત; ચેતના

હોશિયાર વિં [ફા] ચાલાક; કુશળ, નિપુણ

(૨) સાવધ; સાવચેત, ખબરદાર (૩) સમજી;

બુદ્ધિશાળી [-રહેવું = સાવધ રહેવું] -રી

સીં હોશિયારપણું. [-કરવી, દાખવવી,

ખતાવવી, મારવી = હાશ મારવી.

-રાખવી = સાવધ કે ખબરદાર રહેવું.]

હોરિપટલ સીં [ઈં] ઇસ્પતાલ

હોહા, -હો સીં [રવં]. ગડબડ. ઘોઘાટ,

ધમાલ (૨) ભહેરાત કે ચર્ચા (૩) ગલરાટ;

ખલખળાટ (૪) અં એવો અવાજ ૦કાર

વિં હોહા; ગલરાટ, ત્રાસ

હોળવું સંકિં [જુઓ ઓળવું (ઓળ = પકિત);

અથવા પ્રા. હુલ = સાફ કરવું, કે પ્રા હોહ =

ભીતું કરવું?] કાંસીથી વાળ ઠીક કરવા

હોળી સીં [પ્રા. હોલિયા (સં હોલિકા)] કામણ

પૂર્ણિમાનો તહેવાર, તે દિવસે લાકડા વગેરેનો

દગલો સળગાવવામાં આવે છે તે (૨) તેમ

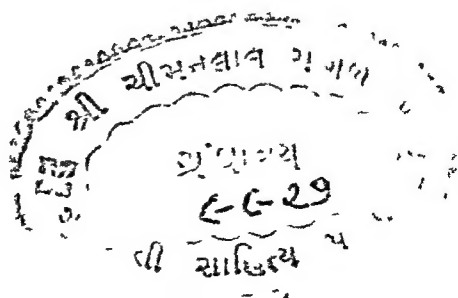
કોઈ વસ્તુનો ઢગલો કરી સળગાવવું તે (જેમ કે, વિદ્યથી કાપડની હોળી). [-કરવી = હોળી પેઠે સળગાવવું, બાળવું (૨) હોળી નિમિત્તે ઉપવાસ કરવો (૩) હોળીનું પર્વ મનાવવું. -દિવાળી વચ્ચે = કઠી નહીં; બ્યારે ગણો ત્યારે -હું નાળિયેર = આફત કે ભોખમના કામમાં ધસી જનાર. (-બનાવવું = આફત કે ભોખમમાં ત્રાહિતને સડોવવો - સપડાવવો) -ભૂખ્યા રહેવું = હોળી પ્રગટે ત્યાં સુધી ઉપવાસ કરવો -રમવી = હોળીના તહેવારની ખુશાલીમાં પરસ્પર રંગ-ગુલાલ છાટવા. -બાળવી = ખરાબી કરવી.] -જૈયું નં [હોળી ઉપરથી] હોળીમાં નાખવાનું નાનું છાણું (૨) હોળી ખેલનાર, ઘેરેયો, ફાગ ગાનારો છોકરો હોજૈયો પુ. [જુઓ ઓળાઓ (ઓળ ઉપરથી)] (રકમની) પૂર્ણતાસૂચક અથવા દ્રાકાર ચિહ્ન ઉદા. ૧૭ (૨) ['જુઓ હોળીમાં'] હોંકાર (હોં) પુ. જુઓ હોંકાર

હોંચી, હોંચી (હોં) અ. (રવં) ગધેડાના ભૂકવાનો અવાજ
હોંશ(-સ) (હોં) મી. [મ. હોંસ, જુઓ હોંશ] ઊલટ; ઉમમ. [-માં આવવું, પૂરી થવી, ભાગી જવી.] -શી(ંહું), -સી(ંહું) વિ. હોશવાળું
હોંશા(-સા)તોંશી(-સી) (હોં તોં) મી. હોશાવૃંશી
હસ્તન વિ. [સં] ગઈ કાલનું
હાં અ. + [સરં મ, દિં] અહીંયા
હૂં પુ. [સં] પાણીનો ઊંડો ખાડો, ધરો
હૂંવ વિ. [સં] લધુ, ટૂંકા અવાજનું
હૂંસ પુ. [સં] ક્ષય; ઘટાડો, નાશ
હૂં મી. [સં] લાજ, શરમ, મર્યાદા
હૂંમ અ. [સં] લક્ષ્મીનો ખીજમત્ર
હૂંયમાણુ વિ. [સં] હરાવું, લઈ જવાવું
હૂંસાદ પુ. [સં] આનંદ ઓમન પુ. સંગીતનો એક અલંકાર

ળ

ળ પુ. [સરં મ] છેલ્લો ગુજરાતી અક્ષર (એનાથી શરૂ થતો એકે શબ્દ નથી. ઘણા

શબ્દોમાં 'લ'ના વિકલ્પ તરીકે 'ળ' વપરાય છે) ંકાર પુ. ૭ અક્ષર અને ઉચ્ચાર

19 DEC 2008

ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ ગ્રંથાલય

અમદાવાદ - ૬